

VILLANOVA COLLEGE LIBRARY
Villanova, Pennsylvania

This book was donated

3-4-49

by

Rev. H. Sullivan, O.S.A.

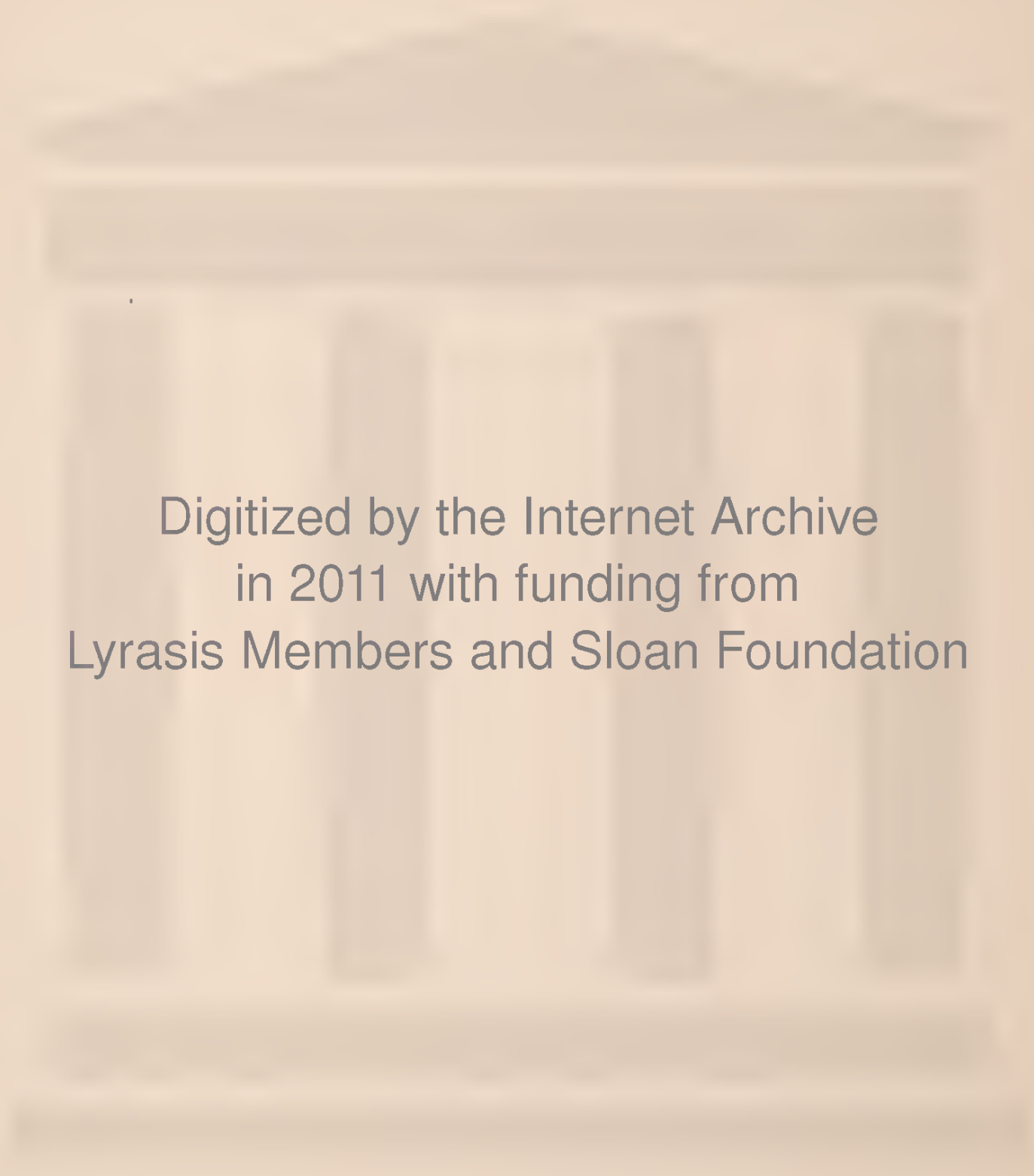

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
Lyrasis Members and Sloan Foundation

<http://www.archive.org/details/actasanctorum19unse>

ACTA
SANCTORUM

PARISIS. — EX TYPIS V. GOUPY, VIA GARANGIERE

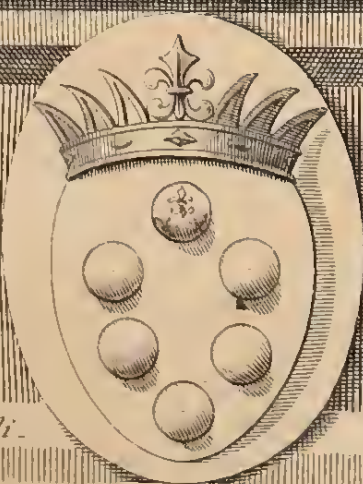

P. 46.

RT.

Anto. Domi. Gabbianus Del.

Henricus Caupé sculp.

PARISIIS & ROMÆ, APVD VICTOREM PALME. M. DCCC. LXVI.

ACTA SANCTORUM

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur

EX LATINIS ET GRÆCIS, ALIARUMQUE GENTIUM ANTIQUIS MONUMENTIS

COLLECTA, DIGESTA, ILLUSTRATA A

GODEFRIDO HENSCHENIO ET DANIELE PAPEBROCHIO,

E SOCIETATE JESU

EDITIO NOVISSIMA, CURANTE JOANNE GARNANDET

MAII TOMUS SEXTUS

QUO CONTINENTUR DIES XXV, XXVI, XXVII ET XXVIII

OPERAM ET STUDIUM CONFERENTIBUS

FRANCISCO BAERTIO ET CONRADO IANNINGO

EJUSDEM SOCIETATIS

PARISIIS ET ROMÆ

APUD VICTOREM PALMÉ, BIBLIOPOLAM

1866

7633
v. 19

SERENISSIMO COSMO III

MAGNO HETRURIAE DUCI.

SERENISSIME PRINCEPS

3-4-47-48-49-50-51-52-53-54-55-56-57-58-59-60-61-62-63-64-65-66-67-68-69-70-71-72-73-74-75-76-77-78-79-80-81-82-83-84-85-86-87-88-89-90-91-92-93-94-95-96-97-98-99-100
Rev. Wm. Turner, Dulles, Va.
Vidimus Florentiam tuam, et, quam merito inter ceteras Italiae urbes ipsa singularis titulo indigitetur BELLA, coram cognovimus. Sive enim viarum strata, nitorem, latitudinem; sive aedium, tam privatarum, quam publicarum majestatem; sive templorum amplitudinem, elegantiam, architecturam contemplaremur; sive ad largum Arni alveum, quatuor instratis operose pontibus commissum, oculos deflecteremus; seu denique urbis totius situm, inter asperos montes et fertiles campos, inter amœnas silvulas et limpidos aquarum rivulos, inter innumeras Nobilium villas per acclivia montium late spectabiles, circumspiceremus; mirabamur omnia, et omni ex parte BELLISSIMAM coacti sumus fateri Florentiam. Ita sane est. Nunc tamen SANCTISSIMAM quoque prædicare necessum habemus; dum in hocce unico de Actis Sanctorum Maji tomo, quatuor non amplius mensis dies complexo, tantam sola Florentia suppeditat Sanctorum copiam, ut nulla civitas alia majorem; tantam sancti ejus implent Actorum suorum prolixitate Tomi partem, quantam reliqui vix simul omnes. Illos inter, primo statim in limine ad diem xxv Maji occurrit, agmen aliorum ducens, jure quodammodo suo, utpote reliquis prior tempore, dignitate præstantior, singulari prærogativa electior, S. Zenobius, Florentinus Civis, Episcopus, Tutelaris. Occurrunt eodem die, Cives item Florentini, B. Claritus, Fundator monasterii, ab ejus nomine vulgo appellati, et S. Maria Magdalena de Pazzis, innocentissima Virgo, gentilium suorum in rebus adversis confugium, in mœstis solatium, iu desperatis auxilium. Succedit proxime S. Philippus Neriorum familiae grande decus; et Congregationis Presbyterorum Oratorii, vitæ morumque exemplo illustrium, Institutor; et ipse Florentia oriundus. Sequitur S. Podius, ibidem dignitate Episcopali et merito conspicuus. Denique seriem claudit Maria Bagnesia, venerabilis Virgo Florentina, velut altera Schidamensis Liduina, cum diutinis multorum annorum infirmitatibus conflictata. Quid porro de S. Ubaldesca, item Virgine; quid de B. Petro Solitario; quid de B. Herculano;

Maji Tomus VI. A

culano; omnibus in Hetruria vitæ sanctimonia claris, dicam? Tui sunt ob natale solum, dominio tuo subjectum; ob ædificata in ditionibus tuis eorum templa ac altaria; ob singularem venerationem, qua Divos ipse, præsertim indigenas prosequeris: sed magis tui sunt ad similitudinem morum atque imitationem virtutum. Felix Florentia, jam non tantum BELLA, sed pariter etiam SANCTA, quæ tot bellissimis sanctorum hominum virtutibus olim floruisti! felicior etiam sanctiorque! quod easdem modo in Principe tuo Cosmo ejusque pientissima familia reflorescere, et subditis in exemplum quotidie proponi vides, tanto potentius stimulans ad imitationem sui, quanto major est auctoritas dantis; Emicuit enim in Zenobio tuo sollicita caritas, nescio an erga animas aberrantium, an erga corpora indigentium major; quandoquidem his, relictam sibi a parentibus hæreditatem; illis se ipsum, vitæ pariter ac opum prodigus, amore Dei impendit. Emicat in Principe tuo eadem caritas, tam ingeniosa in adducendo ad Ecclesiam Romanam animas ab ea alienas, quam benefica in suppeditando corporibus necessaria ad vivendum. Vidimus, ipsi et loquentes audivimus ex illo conversorum genere nonnullos qui aut in militiam, aut in aliud obsequium Ducis adscripti, duplici præsertim lætabantur de causa; tum quod per ipsum prima sibi veræ Fidei lux affulsisset; tum quod per Ipsum honestam obtinuissent sustentationem quam alibi difficulter nacti fuissent, propter abjuratam hæresim non ausuri in patriam redire ad suos. Emicuit in B. Clarito studium ardens non minus alienæ, quam propriæ perfectionis, dum sacrosanctis conjugii legibus adstrictus, aliam sibi ab uxore conferri operam noluit procreandis liberis, quam ut conquisitas undique a se inopes puellas, piis colloquiis, salutaribus exemplis, prudenti rectione secum parturiret Christo, in coempta a se ære proprio, et adaptata sanctis earum ac religiosis exercitiis habitatione. Quam proprie convenient hæc eadem Principi tuo, nihil attinet quoad alteram sui partem commemorare. Alteram probat Ambrosiana Principis villa, ostentans magnificum Franciscanæ familiæ, juxta normam reformatæ, cœnobium, recens ab eo excitatum, et accitis ex Hispania Patribus incolæ jussu: quos etiam ne quid deficeret, quo Christus in iis parturiretur; extemplo mandavit coemenda, tum aliarum facultatum plurima, tum quotquot prodierunt hactenus de Actis Sanctorum volumina, eaque novo monasterio donavit, præclaram bibliothecam; ratus (ut ne dicam, experientiæ doctus) illa componendis moribus, alendæ caritati, pietati inflammandæ, parturiendis Christo animabus aptissima esse. Huc similiter facit ejusdem Principis vere prodiga, nisi cultui divino impenderetur, liberalitas, qua sacellum Laurentianum, ab integro fere seculo, quam lente tam sumptuose cons-

trui

trui cœptum, pergit magno successu perficere; vario marmore, Pario, Lucullæo, Laconico, Porphyretico, et quo non? vestire conquisitis tota Europa pretiosis lapidibus distinguere; majorum statuis arte mirabili effigiatis et circum dispositis ornare; sicque in sacello non magno magnum mundo miraculum exhibere. Emicuit in S. Philippo ingens desiderium ornandi defendendique Ecclesiam per eruditorum scripta, dum auctor ipse Cæsari Baronio fuit, ac reluctantem compulit, ad exponendos atque illustrandos ejus Annales, numquam satis laudatos. Emicat idem desiderium in Principe tuo; hoc solum discrimine, quod ille suos ad tale studium applicuerit, pro auctoritate præcipiendo; hic vero alienos suavius eodem inclinet, spe præmii alliciendo. Scimus enim, et quibus, et per quos, et quam liberalis munificentia Scriptoribus nonnullis ab ipso collata sit in compensationem laborum. Renovat idem eximiam Philippi religionem, septem Urbis basilicas, devota visitatione populi notissimas, frequenter obire soliti; dum nullum fere diem præterire sinit, quo non aliquot ecclesias constanter invisat, nulla aeris cœlive intemperie præpediendus. Præter alias autem, notavimus, ut plurimum adiri tres, quarum una corpus S. Mariæ Magdalænæ de Pazzis, marmoreo in sacello sub altari decorem conservat, et quidem, uti vidimus venerabundi, integerrimum hactenus. Altera, admirabilem salutatæ ab Angelo magnæ Virginis imaginem, totius Florentiæ imo et Italiæ concursu celeberrimam, religiose veneraturæ. Tertia denique illa est, in qua quovis die per anni circulum, Christus Dominus, in sanctissima Eucharistia expositus populo, adoratur. Neque tamen illa sacras visitandi ædes religio soli Principi propria est: quippe, quam præeunte Philippo didicerat Ipse, exemplo mox suo subditos docuit tam multos, ut merito quis possit dicere, Philippinæ devotionis tot imitatores Florentiæ nunc esse, quot incolæ numerantur. Quid porro de Mariæ Magdalænæ, quid de Bagnesiæ virtutibus dicam? Plurimæ illarum ita relucet in Principe, ut non in aulæ strepitu, sed in religiosa domo vitam traduxisse videatur; nisi aulam ipsam, istiusmodi domum appellare malis: certe ita moderate ordinateque in illa aguntur omnia, appellare ut possis. Sed illas virtutes, uti fere clam omnibus exercere mavult Ipse, ita putamus silentio prætereundas nunc quidem nobis esse, tametsi religiosissimarum quarumque nótitiâ nactis. Unum tamen, in quo Magdalenam æmulatur, quia publicum non est omittendum. Fatigabat illa continuis cœlum precibus, ut Christianum nomen latius latiusque indies propagaretur ac gloriosius de impietate triumpharet. At vero Princeps quid conatur efficacius, quam illud idem effectum dare? non modo preces sed et opes, et sanguinem liberaliter impendens? Nota loquimur, et loquitur

loquitur ipsa classis, cum multa nobilitate Hetrusca, tot jam continuis annis in succursum Venetorum contra perfidos Mahometi sectatores missa: loquitur insula S. Mauræ, prima gloriosæ expeditionis palæstra; ubi Christianorum quidem omnium, sed imprimis Tuscorum eluxit imperterrita virtus, per cædem et cadavera sua in locis paludosis viam sociis sternentium ad urbem: loquuntur civitates in Peloponeso, fortitudinem Hetruscam expertæ ac feliciter Religioni subactæ, Corona, Methone, Novarinum, aliæ. Quid plura? Ipsa Religio beneficium a Te sibi præstitum, Serenissime Princeps, agnoscere visa, remunerari conata est; cum Serenissimum Principem Franciscum, fratrem tuum, inter summos Ecclesiæ Patres adlegit; in glorioso Purpurei coloris amictu, quem dedit, adumbrans gloriam quam Tui profuso sanguine, sibi, Tibi, Religioni pepererunt. Respiciat modo (et respiciet) e cælo Deus, quem respicit Lusitania, ambit Gallia, amat Hetruria, Serenissimum filium tuum, Principem Ferdinandum: respiciat; et votis paternis, ad perpetuitatem Serenissimæ sanctissimæque familiæ, obsecundet. Ita vovemus Antuerpiæ, anno Domini MDCLXXXVIII, VIII Kalend. Novembris, festo S. Miniatidis Martyris, Florentiæ Tuæ Tutelaridis.

SERENITATIS TUÆ

Cientes devotissimi

DANIEL **PAPEBROCHIUS.**

FRANCISCUS **BAERTIUS.**

CONRADUS **JANNINGUS.**

INDEX

SANCTORUM

TOMI SEXTI

A

- A**bercius M. cum sorore Helena, an ex patre Alphæo natus ? *Ex Synax. et alijs* 365
- 28 **Emilius M.** in Sardinia cum socijs *COMM. CRIT.* Quam temere cum his confusi eorundem aut similium nominum Episcopi Sardi : deque varijs alterutrorum ecclesijs, et inventione corporum æque in terra 736
- 25 **Aldhelmus Ep.** Schireburn. in Anglia. *COMM. PR.* De ejus Monasterio, Vita quadruplici a Malmesburiensibus scripta, cura monasteriorum et libris 77. *VITA ex MS. Cottoniano.* Auct. Willclæo Malmesbur. *Cap. 1.* Ortus studia, libri editi 78. *Cap. 2.* Res gestæ a Sancto, primum Abbate, deinde Episcopo 80. *Cap. 3.* Obitus, sepultura, miracula 82. *ALIA VITA* Auct. Anonymo Malm. *ex MS. Cottoniano* Prologus 83. *Cap. 1.* Familia Regia, studia, Monachatus, Abbatis munus 84. *Cap. 2.* Acta Romæ, libri scripti 85. *Cap. 3.* Miracula, Episcopatus, obitus, sepultura 87. *Cap. 4.* Corpus elevatum, et a S. Dunstano in lapideo tumulo collocatum. Persecutio Danica, miracula facta 89. *Cap. 5.* Energumenus, contractus, et cæcus sanati. Corpus revelatum 91
- 26 **Alphæus, Pater SS. Matthæi et Jacobi Apostolorum,** Capharnai in Galilæa. *Comm.* Ejus genus, conditio, patria, et cultus apud Græcos *Ex Synax.* 351
- 27 **Alypius M.** apud Græcos, *Ex Synax MS.* 673
- 28 **Andreas, propter Christum Salus, id est, Stultus,** Constantinopoli. *Præf.* cur relatus in Corollarium *. *COMM. PR.* De ejus familiaribus Epiphanio, postea Patriarcha; et Nicephoro, scriptore Actorum, horumque stylo, et ætate ac cultu Sancti 2 *. *VITA,* Auct. Nicephoro, Sancti direttore ac Confessario *Ex MSS. Græcis.* Prologus *cam Syllabo Titulorum in solo MS. Vatic. repertorum* 4. *Cap. 1.* Andreæ servitus et docilitas; occasio vitæ sanctioris: visio 5. *Cap. 2.* Stultitiam simulans vincitur, revelationibus illustratur, oppugnatur a dæmoniis et liberatur: ad serviendum Deo vocatur 8 *. *Cap. 3.* Pro illusoribus suisorat, secreta et futura enuntiat, in lupanari a scortis ad libidinem frustra sollicitatur: abstinentia et raptibus in oratione excellit 12 *. *Cap. 4.* Sæviente gravi tempestate, diutinam ecstasin patitur, in cælum raptus, et varia conspiciatus 16 *. *Cap. 5.* Ejusdem erstasis et visorum continuata narratio 20 *. *Cap. 6.* Dæmoni sub specie humana sibi calumniato illudit, absentia cognoscit, Epiphanii cum Philosophis de SS. Trinitate sapiens disputatio 23 *. *Cap. 7.* Epiphanius obvium habet dæmonem et tentatur: hujus artes eidem ab Andrea aperiuntur, et remedia suggeruntur 26 *. *Cap. Maji T. VI*
8. Arcana cordium Andreæ revelata coram Epiphanio ejusque famulis, et uni horum indicata illius sanctitas 30 *. *Cap. 9.* Post accepta verbera in sineto obdormiscens, sub pertranscunte curru illæsus manet Sanctus; noctu autem deprehensus in ecclesia ultro reserata orare, miraculo efficit ne revelari id possit 34 *. *Cap. 10.* Immaniter caeditur, occulta peccata aperit, pœnam secuturam prædicit, cum diabolo varie congreditur 37 *. *Cap. 11.* Mortui damnatio cognita, et prædictus Epiphanio Patriarchatus 40 *. *Cap. 12.* Dæmones ab ecclesia pellit Andreas: hujus magnam perfectionem et destinatum in cælo gloriam per visum docetur Epiphanius 43 *. *Cap. 13.* Propheticus Andreæ spiritus in futuris occultisque rebus: pestis depulsa, peccata correpta 47 *. *Cap. 14.* Revelatur Andreæ status Monachi, probi alias, sed avari: hic autem ab eo monitus sese corrigit 50 *. *Cap. 15.* Duo Sedales Epiphanii, alter ob hypocrisim castigatus ab Andrea, alter ob animum libidinosum ab ipso Epiphanio correptus 54 *. *Cap. 16.* Præfati juvenis damnatio, ab Andrea præostensa Epiphanio, moxque secuta 58 *. *Cap. 17.* Mulieri, a Mago deceptæ et diabolicis illusionibus subjectæ, succurrit Epiphanius 60 *. *Cap. 18.* Quæ circa mulierem et Epiphanium acta sciuntur ab Andrea, et apte explicantur: alia quedam ejus obscura, sed sapientia responsa 63 *. *Cap. 19.* Epiphanius tentationes carnis superat, et Diaconi impuri horrendum intuitus exitum, ejus peccata audit ex Andrea 66 *. *Cap. 20.* De anima et de mundi creatione, rebusque divinis Epiphanium sublimiter docet Andreas 69 *. *Cap. 21.* Varias Scripturas naturæque phenomena idem illi explicat 74 *. *Cap. 22.* Ceteræ quæstiones, ab Epiphanio propositæ, et ab Andrea apte solutæ 78 *. *Cap. 23.* Impurissimi peccatoris mors infelix præmonstrata Andreæ: et hujus eximia erga inimicos caritas piæ mulieri manifestata 81 *. *Cap. 24.* Epiphanius a tentatione carnis liberatus: visa Deipara protegens populum: impuri hominis hypocrisis detecta 85 *. *Cap. 25.* De initio dolorum, Antechristi adventum prægressurorum: et varijs Regibus ultimo isto sæculo Constantinopoli futuris 89 *. *Cap. 26.* De Judæis et Antichristo, ejusque tyrannide ac mundi fire 94 *. *Cap. 27.* Occasione cælestis fragrantiae, sub sacra lectione perceptæ, narratur historia Theodori, ab Angelis inter tormenta confortati 97 *. *Cap. 28.* Extremum Andreæ cum Epiphanio et Auctore colloquium: discessus, obitus, sanctitas, cælesti odore indicata 100 *
- 28 **Ania M.** Romæ, *Ex Martyrologio Hier.* 738
- 25 **Anolinus** Commentarien. M. *cam S. Urbano PP.* 7

INDEX SANCTORUM

- 26 Anteon M. in Africa, *Ex Martyrol. Hier.* 366
 28 Arminia seu Mariminia, *Ex Martyrol.* 736
 27 Aquilus vel Aquilinus aut Acculus, M. Alexandrie, *Ex Martyrologis* 672
 28 Avettia M. Romæ, *Ex Martyrol. Hier.* 738
 28 Augustinus Ep. Cantuar. in Anglia *COMM. PR.* De Vita et Translatione, scriptis a Gocelino Monacho, ac duplicis festi celebritate 370. *VITA* ex editione Mabillonis. *Prologus et Divisio Capitum* 372. *Cap. 1.* Res gestæ usque ad ingressum in Angliam, miracula in Gallia patrata 374. *Cap. 2.* Ipse ingressus. Conversio S. Æthelredi Regis. Ictitia S. Gregorii Papæ 378. *Cap. 3.* Miracula S. Augustini, Epistola S. Gregorii, Acta cum Britonibus Christianis 382. *Cap. 4.* Prædicatio per Angliam, ejusque conversio: varia miracula 386. *Cap. 5.* S. Livinus baptizatus et instructus, S. Augustini obitus et sepultura 399. *APP. Ex Chron. Briton.* De mortis, ad evictionem Decimarum et excommunicationis vim probandam, a Sancto suscitatis 392. *MIRACULA Auct. eodem Gocelino ex Edit. Mabillonis.* Capitula prioris divisionis. *Cap. 1.* Injurii puniti, contractus et moribundus sanati, adjuvi periclitantes in mari 394. *Cap. 2.* Alii naufragi aut periclitantes, a morte aut tempestatibus liberati 397. *Cap. 3.* Muti loquela, claudi gressu, captivi libertate donati 400. *Cap. 4.* Sacrilegi aut irreverentes puniti, iidemque poenitentes sanati 403. *HIST. TRANSLAT. Ex editione Mabillonis.* Prol. ad S. Anselmum Cantuar. Archiep. *Capitula lib. 1.* 408. *Cap. 1.* Inter demolendum veterem ecclesiam invenitur et transfertur corpus S. Augustini 409. *Cap. 2.* Translatio SS. Laurentii, Melliti, Deu-noti, Justi, Honorii, Nothelmi 411. *Cap. 3.* Sanatur surda, muta et clauda, reaccenditur divinitus candela casu extincta 414. *Cap. 4.* Encomium SS. Justi, Honorii, Deusdedit 415. *Cap. 5.* Odor ex sepulchris jam vacuis, et miracula ex latere, de sub S. Augustini tumba sumpta, alteroque Bertingam translate 417. *Cap. 6.* Miracula S. Augustini post translationem 419. *Cap. 7.* Captivus liberatus, parturientes adjuvæ, injurii contra Sanctum puniti aut repressi 421. *Cap. 8.* Moribundi servati, reliqua miracula 424. *APP. De secunda Translatione, ex Chronica Will. Thorn.* 427. *LIB. 2.* Prologus. *Cap. 1.* Restauratio ecclesiæ designata, ejusque causa translatus corpus S. Adriani. Successio Abbatum 428. *Cap. 2.* Sanctorum, Regum, Presulum, in oratorio B. Mariæ sepulchrum, translatio 430. *Cap. 3.* Miracula, in nova crypta S. Mariæ patrata 433. *Cap. 4.* Translatio et laus S. Ethelberti, primi Anglorum Regis Christiani 435. *Cap. 5.* Translatio et laus S. Letardi Episc. Miracula ad ejus invocationem facta. 437

B

Beda Presb. Anglus. *COMM. PR.* de ejus ætate, Vita, cultu sacro, antiquorum huic attestantium sententiæ 710. *VITA* a Turgoto Priore Dunelmensi collecta. *Cap. 1.* Ortus, educatio in monasterio, scripta, obitus 712. *Cap. 2.* Ratio vivendi et scripta, ipsiusmet Bedæ verbis enumerata 713. *Cap. 3.* Morbus et obitus a Cutberto discipulo relatus *Ibid.* *Cap. 4.* Corpus Dunelmum translatus, dissipatum ab hæreticis: an Romæ reliquæ? 714

- 26 Berengarius Mon. in urbe S. Papuli *Comm. d* ætate et Flavie Anselmo Vitæ scriptore 443. *Vita* a variis edita 444
 26 Bobolinus Ep. Viennen. in Gallia. *Comm. de* ejus cultu et ætate: recentiora Elegia. 442
 25 Bonifacius PP. IV Romæ. *Comm. De Pantheo* per eum dedicato, cultu, Epitaphio, anno et die mortis, ac duplici Translatione corporis 74

C

- C**œlestinus M. apud Græcos. *Ex Synax. MS.* 26
 25 Canion Ep. Afer Acheruntiae in Lucania. *COMM. PR.* De ejus corpore et ecclesia, Actisque suspectis et compendiis inde sumptis 26. *ACTA.* Prologus 28. *Cap. 1.* S. Canio coram Carthaginensi Præfecto fidem Christi profitetur 28. *Cap. 2.* Variis tormentis tentatus, omnibus invictus perstat 30. *Cap. 3.* Ab Angelo translatus in Campaniam, ibidem claret miraculis 31. *Cap. 4.* Obitus et sepultura ejus: Translatio Acheruntium 33. *APP. De Baculo S. Canionis* 34
 28 Carannus M. in Dioec. Carnoten. *COMM. PR.* de ejus ætate Vitæ et Miraculorum actis, ecclesiastico cultu 740. *ACTA Ex MSS.* Prologus. *Vita.* 741. *Miracula Ex 3 MSS.* 744
 27 Carpia M. in Africa. *Ex Martyrol. Hieron.* 673
 26 Carpus ex LXXII Episc. Berææ. *Comm. Elegia* ex Græcis, Episcopatus, Laureola: an idem qui Cretensis Presbyter a Dionysio ad Demophilum laudatus? 353
 28 Castulus M. Romæ. *Ex Martyrol. Hieron.* 738
 28 Castula M. Romæ. *Ex Martyrol. Hieron.* 738
 25 Chromatius Presb. M. cum S. Urbano Papa 7
 28 Cillonia M. Romæ. *Ex Martyrol. Hieron.* 738
 25 Claritus Presb. Florent. *COMM. PR.* De fundatione monasterii, Vita serius scripta, et ad hunc diem relata propter S. Zenobium 160. *VITA* ex Ital. Raconisii, Confessarii ipsius monasterii an. 1653. *Ex MS. Senat. Strozzi* 160. *MIRAC.* ad Crucifixum Clariti patrata *Ex eodem Auct. et MS.* 162
 28 Comminius M. Romæ. *Ex Martyrologio Hieronymiano* 738
 26 Cottus M. Cociaci in Gallia. *V. Priscus* 362. Charta Joannis Baillet Episc. Autissiodor. de facta per eum translatione Corporis 364
 28 Crescens M. Romæ. *Ex MSS. Synax.* 738
 27 Crescentinus M. in Sardinia. *Ex Martyrol. Hieronymiano* 673
 27 Cyrillus Presb. Martyr Soræ in Campania 655. *V. Restituta.*

D

- D**aama seu Damia M. in Africa. *Ex Martyrologio Hieron.* 673
 25 Dionysius Presb. M. cum S. Urbano Papa 4
 25 Dionysius Conf. Ep. Mediol. *COMM. PR.* § 1. Concilium Mediolan. concertatio cum Arianis, exilium SS. Dionysii, Luciferi et Eusebii 39. § 2. Relatio corporis S. Dionysii, tempore S. Ambrosii 40. § 3. Cassanensium, de eo apud se primum deposito, traditio 41. § 4. De posteriori Translatione ad ecclesiam et monasterium ab eo dictum 43. *VITA Ex Mombrizio et MS.* 44. *Cap. 1.* Arianorum perversa contra S. Athanasium studia 44. *Cap. 2.* Concertatio Catholicorum cum eisdem intra ecclesiam, præsentem Dionysio 45. *Cap. 3.* SS. Eusebii, Luciferi, et Dionysii exilium. Hujus in eo mors 47
 28

28 Dioscorides M. Romæ. *Ex. MSS. Synac.* 738

E

- E**leutherius Papa *Comm.* de tempore Sedis, actis in Pontificatu. et an Martyr obierit? 360
- 27 Elias vel Helias M. Tounis in Ponto. *Ex Martyrologio* 672
- 28 Epegatus vel Epecatus M. Romæ. *Ex Martyrol. Hieronymiano* 738
- 26 Eraclius M. *Ex Martyrol. Hieron.* 366
- 27 Evangelius M. Alexandriæ. *Ex Martyrol.* 672
- 27 Eubiotus sen Eusebiotes M. apud Græcos. *Ex MS. Synaxario* 673
- 25 Eunuchius Diac. M. cum S. Urbano Papa 4
- 28 Euresus M. in Pamphilia. *Ex Martyrol.* 736
- 25 Eusebius M. in Oriente. *Ex Martyrol. Hieronymiano* 24
- 28 Eustasius M. Romæ. *Ex Martyrologio Hieronymiano* 738
- 27 Eutricus Episc. M. in Sardinia. *Ex Martyrol. Hieronymiana* 673
- 25 Eutropia M. Alexandriæ. *Ex Synax. MS.* 26
- 27 Eutropius Ep. Arausienens. *COMM. PR.* De ejus ætate, vita, cultu, reliquiis 691. *VITA* a Vero Episc. successore scripta *ex MS. Fouquetiano*: datur initium, desideratur pars reliqua 693
- 28 Eutychius, sive Eutyches, Episc. M. Melitinæ in Armenia. *COMM.* De ejus officio in Mœneis, deque ætate ad tempus Apostolorum relata. *CANON* Græco-latinus 726

F

- F**abianus seu Flavianus M. in Africa. *Ex Kalend. Carthag. et Martyrol. Hieron.* 26
- 26 Felicissimus M. Tuderti in Umbria. *Ex Martyrologio* 366
- 28 Filominus M. Romæ. *Ex Martyrologio Hieronymiano* 738
- 25 Flavianus seu Fabianus M. in Africa. *Ex Kalend. Carthag. et Martyrol. Hieron.* 25
- 25 Flavinus M. Ephesi. *Ex Martyrol. Hieron.* 26
- 28 Fluminus M. Romæ. *Ex Martyrologio Hieronymiano* 738
- 26 Fortunatus M. Tuderti in Umbria. *Ex Martyrologiis* 366
- 28 Fortunatus M. Sardus. *V. Æmilius.* 736
- 28 Felix M. Sardus. *V. Æmilius* 736

G

- G**ausbertus Erem. Fundator monasterii Montis-Salvii in Arvernina *Ex Ferrario et Saus-sayo* 713
- 23 Gennadius Episc. Asturic. in Hisp. *COMM. Cap. 1.* Tempus suscepti Regiminis Abbatialis. Testamentum Alfonsi Regis curatum 93. *Cap. 2.* Monasteria condita et dotata 95. *Cap. 3.* Tempus mortis et dies cultus 96. *Cap. 4.* Abbates et Sancti, successores Gennadii, in monasteriis S. Petri et S. Jacobi 98
- 23 Gerius apud Montem sanctum in Piceno *COMM. PR.* De ejus cultu, Vita, ætate. *VITA* Auct. Matthæo Masio Erem. August. *Ex MS. loci* 158
- 28 Germanus Ep. Parisien. *COMM. PR. § 1.* De ejus ætate, Vita a cœvo scripta, Professione, an Benedictina? 764. *§ 2* De discipulis ejus variisque gestis in Vita præteritis 766. *VITA* *Ex variis MSS. et impressis.* Auct. Venantio Fortunato Presb. postea Ep. Pictav. *Cap. 1* Ortus, studia, sacerdotium, Abbatis

munus, miracula 768. *Cap. 2* Episcopatus collatus, varia miracula 770. *Cap. 3* Pluribus agris collata sanitas 772. *Cap. 4* Item aliis 774. *Cap. 5* Episcopi ordinati, gloria virtutum, felix obitus 775. *APP. 1. Ex Taron. et Aimoino. APP. 2. Ex Poenatis Fortunati* 777. *HIST. TRANSL. Ex Mahilione.* Auct. Menacho S. Germani de Pratis *Cap. 1* Elevatio corporis a Carolo Magno assecta 778. *Cap. 2* Illustria miracula tunc facta 780. *Cap. 3* Alia miracula, recentiori manu descripta; malevoli puniti 786. *Cap. 4* Plura breviter recensita 784. *HIST. MIR. ET TRANSLAT.* Auct. Aimoino Mon. Prot. Prefatio. *Liber 1* De irruptione Normannica anni dcccxlvi 787. *Liber 2* Miracula tunc facta 791. *Appendix* Ex seculo in Benedictino 795

26 Gode, Abbas Trecensis *COMM. PR.* De ejus Vita, miraculis, cultu vario. *VITA* *Ex MS.* 440. *Miracula ex Gallico* 442

25 Gregorius Papa VII *COMM. PR. § 1.* Laudatores et defensores defuncti. Vita a Paulo Beruriedensi scripta. Acta Pontificalia triplicia 101. *§ 2* De Translatione Corporis et cultu 103. *§ 3* De Monachatu ejus et tempore Prioratus Cluniacensis 106. *§ 4* Quomodo Ordini Vallumbrosano nuper adscriptus Sanctus hic sit 108. *§ 5* Stemma ejus genealogicum, et ordinatio Episcopalis 110. *VITA* Auct. Paulo, Can. Reg. *Cap. 1.* Nomen Hildebrandi, et huic conformia ignis miracula, circa ipsum ostensa. Acta usque ad an. 1052. 112. *Cap. 2* Miracula et gesta ante Papatum 113. *Cap. 3* Electio ad Papatum, et hanc secuta visio columbæ: morbi divinitus immissi et ablati: ægri sanati 115. *Cap. 4* Gregorii Epistolæ contra Simoniacos et fornicarios 118. *Cap. 5* Conjuratio in ejus vitam, comprehensio, et liberatio 120. *Cap. 6* Henrici IV, identidem ad vomitum redeuntis, perversitas contra jura Ecclesiæ 123. *Cap. 7* Synodus Romæ celebrata contra Henricianum conventiculum, Moguntia actam 125. *Cap. 8* Rex Henricus excommunicatur. Litteræ Gregorii ea de re, et ultionis mox secutæ exempla 128. *Cap. 9* Henrici simulata pœnitentia, Principum conventus Ulmæ, Gregorii ad eos legatio 130. *Cap. 10* Conventus Forchemiensis, Rudolphi Regis electio, seditio a Simoniacis et Concubinariis excitata 133. *Cap. 11* Gregorius Legatos, ad schisma Imperii ex compromisso tollendum, in Germaniam dirigit 135. *Cap. 12* Promulgata depositione Henrici, et electione Rudolphi, pie moritur Gregorius 137. *Cap. 13* Exempla eorum, qui Gregorii decretis obediens vel inobediens fuere, divinitus probata vel improbata 139. *ACTA PONTIFICALIA* ex Chronico Bertholdi Constantien. *Cap. 1* Acta usque ad an. 1083, 142. *Cap. 2* Res gestæ ultimis duobus annis, obitus sepultura 145. *ALIA* ex MS. Censoali Centii Camerarii, postea Honorii III. *Cap. 1* Electio Gregorii, Centii Romani et Guiberti Ravennatis machinationes punitæ: Henrici insolentia, ad depositionem Pontificis progressa et castigata 146. *Cap. 2* Henrici pervicacia, Rudolphi, electio, irriti conatus Gregorii pro pace 149. *Cap. 3* Guiberti Antipapæ promotio: Henrici fuga ab urbe: mors Gregorii 151. *ACTA III* ex nostris MSS. Vitis Pontificum. *Cap. 1* Acta primo hujus Pontificatus quinquennio 153.

INDEX SANCTORUM

153. *Cap. 2* Plures Synodi a Gregorio deinceps habitæ 453
- 28 Guilielmus Erem. in Comensi Diœc. *COMM.* De ejus vitæ actis et cultu, *Ex Chron. Ballarini, Martyrol. Comensi, et Visit. Episcopi* 820
- 26 Guinizo Mon. Casinen. *COMM. PR.* Fjuslaus in Dialgis Desiderii Ab. Vita a Petro Diacono scripta. Reliquiæ 443. *ACTA Ex MS. Casin.* Prologus 446. *Cap. 1* Ortus : vita monastica et eremitica. Oppressio monasterii Casinen. illustre miraculum 447. *Cap. 2* Casinum a suis oppressoribus liberatum : hi divinitus puniti : miracula Sancti in vita et post obitum 448. *Cap. 3* Novissima inventio corporis an. 1627, u M. Ant. scipione descripta 450

H

- H**eliconis V. M. Corinthi *COMM. PR.* De vario cultus die apud Græcos, Martyrii tempore, et Actorum sub nominibus testium oculatorum Luciani et Pauli incertitudine 728. *ACTA suspecta, Ex MS Græco Florent.* Prologus. *Cap. 1.* Confessio et tormenta sub Perinio 730. *Cap. 2* Tormenta et mors sub Justino 730
- 27 Helladius Ep. M. in Oriente. *COMM.* Quo pro amissis Actis, substituantur Elogia. *Ex Synaxariis et Menais :* tempus Martyrii per conjecturam quæritur 703
- 26 Helena M. cum fratre Abercio, an ex patre Alphæo nata ? *Ex Synax. et aliis* 365
- 26 Heraclius M. Tuderti in Umbria. *Ex Martyrologiis* 366
- 28 Herculanus a Plegali Ord. Min. de Observ. in Tuscia *COMM. PR.* De cultu et actis. *VITA* ex MS. Chronica Mariani Florentini 849
- 27 Hildevertus Episc. Melden. in Gallia. *COMM.* § 1. De cultu ejus cum Lectionibus propriis, Actorum mala fide, ipsiusque ætate 704. § 2 Translatio Gornacum, cultus, miracula, an post extinctam ibidem S. Guitmari Abb. Centulen. memoriam ? 706
- 28 Hilus M. Romæ. *Ex Martyrol. Hieron.* 738
- 28 Hominius M. Romæ. *Ex Martyrologio Hieronymiano* 738

I

- I**njurius ejusque Uxor, Virgines, in Arvernia. *Ex S. Greg. Turon.* 38
- 25 Istialis M. Ephesi. *Ex Martyrol. Hieron.* 26

J

- J**acobus-Philippus Presb. Ordinis Servorum Faventia. *COMM. PR.* De Vita, statim a morte scripta, familia et cultu 165. *VITA ET MIRAC. XI.* Ex Veteri tabula in sacratio affixa 165. *EADEM* Auct. Nicol. Borghesio. *Ex 2 parte Annal. Gianii.* Hujus Prologus 166. Ipsa Vitæ historia 166. Epilogus Præd. Gianii 167. Continuatio miraculorum 168. Appendix Gianii 171. Instrumentum immunitatis, concessa patri ipsius Beati ejusque posteris, *ex MS. 171. APP.* De variis primis a morte cultus documentis, *ex MS.* 173
- 26 S. Januarius Mon. Casin. Vita, Miracula 445, 448 inventio 450 V. Guinizo

- 25 Jejunius Mon. Hieracii in Calabria. *Ex Scripturis Italis* 100
- 25 Joannes Presb. M. cum S. Urbano Papæ 4
- 25 Joannes M. Gortinæ in Creta. *Ex Martyrol. Hieronymiana* 24
- 25 Joannes Psichaita Confess. CP. sub Iconomachis. *COMM.* Elogia ex Synaxariis, Cognomen unde ? 99
- 27 Joannes Papa I Mart. *COMM. HISTOR.* In quo etiam agitur de Symmacho et Boetio. *Cap. 1* Tempus et acta Pontificatus ac Legationis Constantinopolitanæ 694. *Cap. 2* Symmachi et Boetii sub hoc tempus vexatorum laus 696. *Cap. 3* Boetii et Joannis mors atque cultus 699. *Cap. 4* Symmachi cædes, Theodorici R. infelix exitus 702
- 28 Jucundianus M. Sardus. V. *Æmilius* 726
- 27 Juliana M. apud Græcos. *Ex MS. Synax.* 673
- 25 Juliana M. Bleræ in Tuscia. *Ex Martyrol. Hieronymiano* 24
- 27 Julius M. Dorostori in Mœsia. *Comm.* De ejus notitia ex Martyrologiis, deque Actis Passionis. *ACTA Ex MS. Marci Velseri* 654
- 28 Julius M. in Pamphilia. *Ex Martyrol.* 736
- 28 Justus Laiens Vicensis in Hisp. *Ex Vincentio Domenecco* 764
- 28 Justus Ep. Urghellen. in Hisp. *COMM.* De cultu et rebus gestis 768

L

- L**ambertus Episc. Vencien. *COMM. PR.* De cultu et Actis a teste oculato scriptis, dandis ex MS. Venciensi et Barali 453. *ACTA ipsa* 454
- 28 Lanfrancus Archiepisc. Cantuariensis in Anglia. *COMM. PR.* De Vita a Milone et Eadmero scripta, aliisque ejus laudatoribus et cultu 822. *VITA I. Ex MS. Beccensi.* Prologus 823. *Cap. 1* Ortus, studia, vita monastica, officium Prioris 823. *Cap. 2* Acta cum Guilielmo Duce et Berengario hæretico, Beccense monasterium instauratum, Abbatia Cadomensis suscepta 825. *Cap. 3* Rotomagensi Archiepiscopatu recusato, Cantuariensem admittere cogitur Lanfrancus 828. *Cap. 4* Ecclesia Beccensis consecrata, Cantuariensis restaurata, jura vindicata 830. *Cap. 5* Decisio controversiæ de Primatu Cantuariensis Ecclesiæ supra Eboracensem 832. *Cap. 6* Reliqua Lanfranci acta, obitus, translatio 835. *VITA II. Ex Libr. 1 Hist. novorum* *Cap. 1* Lanfranci in Episcopatu largitas erga ecclesias, monachos, pauperes ; et in recuperandis Ecclesiæ Cantuariensis juribus felicitas 837. *Cap. 2* Stabilitas monachorum procurata, jura ecclesiastica propugnata. Successio Willelmi II in regnum 840. *ANTILANFRANCUS* Willelmi Thorn Monachi Augustinensis, sua seipsum maledicentia refutantis 842
- 25 Leo Ab. in Diœc. Trecen. *COMM.* De ejus Vita, cultu, miraculis 73
- 27 Liberius, Peregrinus Anconæ. *COMM. Criticus.* De fabulositate Actorum et afflictorum, vero cultu, et verosimili circa ætatem conjectura 720
- 25 Lucianus Diac. M. cum S. Urbano Papa 4
- 26 Lucianus M. Tomis in Ponto. *Ex Martyrologus* 672
- 28 Lucianus M. Sardus. V. *Æmilius* 736
- 25 Lucina V. M. Romæ. *Ex Actis S. Urbani* 4
- 28 Lucius M. Sardus. V. *Æmilius* 736

M

M

- M**agnus M. in Africa. *Ex Martyrol. Hieronymiano* 366
- 25 Mamilianus Presb. M. cum S. Urbano Papa 4
- 28 Manvens Episc. Bajocen in Normannia. *COMM. PR.* De ejus aetate, cultu, Actis. *VITA Ex veteri Chartario Bajocensi* 737
- 28 Marciana M. Romæ. *Ex Martyrologio Hieronymiano* 738
- 28 Marcianus M. Romæ. *Ex Martyrologio Hieronymiano* 738
- 28 Marcilius M. Romæ. *Ex Martyrologio Hieronymiano* 738
- 28 Maria Bagnesia V. 3 Ordinis S. Dominici, Florentiæ. *COMM. PR.* De corporis incorrupti cultu inchoato; deque Vita bis terque a Confessariis et familiaribus scripta 103 *. *VITA* Auct. D. Augustino Campi Presbyt. domestico. *Ex MS. Ital.* Prologus, et Divisio Capitulum 105 *. *Cap. 1* Infantia, pueritia, adolescentia, et morbus Mariæ, eique cum damno applicita remedia 106 *. *Cap. 2* Suscipit Maria habitum tertii Ordinis, Auctorem in sacellanum domesticum recipit; misericors, humilis, et mure obediens 108 *. *Cap. 3* Patientia Mariæ etiam externis vexationibus probata, mira ad afflictos solandos gratia 110 *. *Cap. 4* Prudentia, castitas, sobrietas et discretio Mariæ. Item frequentis Communionis usus 112 *. *Cap. 5* Tentationes toleratæ, ecstases occultatæ, mala aversa a proximis 114 *. *Cap. 6* Extremi morbi actus, et obitus Mariæ 116 *. *Cap. 7* Concursus popularis ad corpus et exequias: sepultura in ecclesia S. Mariæ Angelorum 117 *. *Supplementum 1.* Ex vita per Fr. Alexand. Capoccium, Mariæ Confessarium, scripta 119 *. *EPISTOLÆ* D. Hieremiæ Foresti familiaris ad D. Augustinum præfatum. *Ex MS. Ital. monasterii Angelorum.* Exordium. *Pars 1* De fama Mariæ ad Auctorem perlata, et hujus primo cum ea congressu 121 *. *Pars 2* Spirituales fructus ex colloquiis Mariæ relati ab Auctore 124 *. *Pars 3* Miracula quedam circa ipsam et per ipsam facta 125 *. *Supplem. 2* De ejusdem gloria, S. Mariæ Magdalene de Pazzis varie revelata. *Ex MSS. Ital.* 127 *
- 28 Maria Magdalena de Pazzis Ordinis Carm. Florentiæ. *COMM. PR.* De Vitæ Sanctæ, scriptis a Vincentio Puccino et Virgilio Ceparario, Confessariis ipsius, earumque editionibus et Auctorum fide 175. *VITA* Ex Italico Puccini. *Proemium PARS I.* Totius Vitæ seriem continens 178. *Cap. 1* Nativitas Sanctæ, pueritia, vocatio et ingressus ad monasterium 181. *Cap. 2* Religiosa Professio, eamque secuti raptus, nec non abstinencia in pane et aqua 182. *Cap. 3* Regula vivendi Sanctæ data a Christo, et vehementia amoris ejus 186. *Cap. 4* Examen conscientie in ecstasi factum: quinquennalis probatio, post præparatorios ad eam raptus 188. *Cap. 5* Miracula probationis tempore patrata per Sanctam, et favores aliqui eidem tunc concessi 191. *Cap. 6* Aliæ graves tentationes, variis divinis favoribus interpolati 194. *Cap. 7* Similium tentationum et admixtorum eis favorum prosecutio 198. *Cap. 8* Favores, expleto probationis tempore cœlitus accepti: vitæ per reliquam ætatem forma 199. *Cap. 9* Curationes mira-

culosæ, futura prædicta, zelus ingens animarum 202. *Cap. 10* Magisterium Juniorum gestum a Sancta, ejus humilitas, unio cum Deo et mentis puritas 205. *Cap. 11* Zelus divinæ voluntatis implendæ, servandæ Regulæ, paupertatis et castitatis tuendæ 207. *Cap. 12* Magistra Novitiarum facta eas egregie instruit, futura prædicit, videt gloriam B. Aloysii Gonzagæ, morbos curat 209. *Cap. 13* Extremus morbus et obitus Sanctæ 213. *PARS II.* Continens singulares quosdam favores, dilectæ famulæ suæ a Jesu Christo concessos 218. *Cap. 1* Raptus dierum 40 post nuncupatam Professionem 219. *Cap. 2* Sanctæ cordi inscribitur, *Verbum Caro factum*, et animæ impræiuntur Stigmata Crucifixi 221. *Cap. 3* Participat omnibus ex ordine tormentis Dominicæ Passionis 223. *Cap. 4* Sponsali annulo Christo desponsa, etiam Corona ejus spinea per visum donatur 226. *Cap. 5* Inter contemplationes de Christi sepultura et resurrectione, cor ejus accipit, ac postea donum summæ puritatis 229. *Cap. 6* Contemplatio Dominicæ ascensionis, et alia 4 dierum ecstasis 232. *Cap. 7* A Sanctis Ignatio et Angelo instructa circa humilitatem et paupertatem, videt pœnas Purgatorii, ac fratris sui in eo detenti liberationem promovet 234. *SYNOPSIS* tertiæ, quartæ, quintæ ac sextæ Partis. *Ex eorum Proœmiis et Capitulum indiculis* 237. *OPERA.* S. Mariæ Magdalene de Pazzis. Præfatio Collectoris 237. Synopsis eorundem 241. *PARERGON* De Sanctarum ecstasticarum, secundum species naturaliter præhabitas durante raptu quandoque motarum, dictis factisque, ad historicarum questionum decisiones non transferendis 244. *ALIA VITA* Ex Italico Ceparii et Potii. *Præfatio Posterioris Tituli Capitulum* 247. *Cap. 1* Prima Sanctæ ætas, et pietatis exercitia ante annum decimum 248. *Cap. 2* Prima ejus Communio et cœlitus in ista ætatula collata dona. Sesquium mora in monasterio S. Joannis 250. *Cap. 3* Proobnendo ingressu in monasterium Angelorum, cum parentibus et Confessario deliberat Sancta 252. *Cap. 4* Primus secundusque ingressus Sanctæ in monasterium, et susceptio habitus 254. *Cap. 5* Tiocinium et Professio, atque hanc secuta, post 40 dierum raptu morbosque, miraculosa sanitas, cum continuatione novitatus 257. *Cap. 6* Ecstases Magdalene, et quomodo in iis se haberet, certaque fieret non esse illusiones 260. *Cap. 7* Propheticos ejusdem spiritus, prædicendis futuris probatus 262. *Cap. 8* Cognoscendis occultis et penetrandis secretis cordium clarescit Magdalena 264. *Cap. 9* Animarum vita functarum status, sæpissime cognitus a Sancta; favores divini alii, nec non gratia curationum 266. *Cap. 10* Officia per Beatam administrata: Juniorum ac Novitiarum magisterium 269. *Cap. 11* Eximie discretionis spiritus in regimine earundem 271. *Cap. 12* Quanti fecerit Sancta Religionem statumque religiosum: et quo zelo studuerit ejus perfectionem promovere 275. *Cap. 13* De incenso illius amore erga Deum et Jesum sponsum suum 278. *Cap. 14* De ingenti desiderio sanctæ Communionis, atque ut aliæ digne communicarent 272. *Cap. 15* De eximia Sanctæ caritate erga proximum, et zelo pro animarum salute, item erga Novitias, Conversas, et infirmas 282. *Cap. 16* Quod-

dam

INDEX SANCTORUM

dam ejus matutinum exercitium, cum oblatione sui ipsius, et quinque petitiones pro Ordinibus religiosi faciendæ 283. *Cap. 17* De profunda humilitate Mariæ Magdalenæ 286. *Cap. 18* Alia exempla et documenta humilitatis, relicta a Sancta 288. *Cap. 19* De virtutibus et votis obedientiæ ac paupertatis, a Sancta servatis et commendatis 290. *Cap. 20* Eximia castitas ejus, et media ipsam conservandi, fugaque a colloquio et commercio cum secularibus 293. *Cap. 21* De oratione et contemplatione Sanctæ, et de nonnullis affectibus sub ea ipsi communicatis 294. *Cap. 22* Devoti sensus ejusdem supra mysteria Sepulturæ Christi et Assumptionis Deiparæ 297. *Cap. 23* Patiendi desiderium admirabile in Magdalena: extremus morbus, obitus, sepultura, miracula 299. *GLORIA POSTUMA* Ex variis Auctoribus et Monumentis collecta. *Præfatio* Collectoris D. P. 301. *Cap. 1* Miracula post mortem, impressa Italice ad calcem Partis 2, et cum aliis nonnullis recusa post Vitam, anno 1629 impressam, 301. *Cap. 2* Alia ad finem Partis 6 relata a Puccino 304. *Cap. 3* Expositio sacri Corporis, tertio post obitum anno adhuc integri, et miracula quædam posterius a Puccino collecta, et in Romanam editionem ex ipso et Processibus relata 306. *Cap. 4* Alia ex Processibus a Curatore editionis præfatæ collecta. Et alia Luca allata 308. *Cap. 5* Beatificatio Mariæ Magdalenæ facta anno 1626, et eam secuta multiplicatio olei, atque miracula ex hujus usu 312. *Cap. 6* Translatio sacri Corporis et Monasterii, a veteri ad eum quem nunc obtinent locum, illiusque adhuc incorrupti status usque ad annum 1663, 316. *Cap. 7* Miracula post Beatificationem usque ad annum 1661, 319. *Cap. 8* Alia usque ad annum 1669, 320. *Cap. 9* Solemnis Canonizatio Sanctæ eamque secuta miracula 323. *Cap. 10* Eorundem Miraculorum prosecutio 326. *Cap. 11* Alia quædam a Fr. Patricio Carmel. collecta 330. *Cap. 12* Gratia miraculosæ ex MSS. Italicis monasterii: ac primum factæ anno 1669, 332. *Cap. 13* Alia an. 1670 obtentæ 334. *Cap. 14* Alia sequentis decennii 336. *Cap. 15* De expositione corporis an. 1676, et continuatione cultus usque ad nuperam Translationem 338. *Cap. 16* Novæ Cappellæ forma et fabrica, atque apparatus ad dictam Translationem 341. *Cap. 17* Ipsa Translatio facta an. 1685, et tridua ad Corpus conspectui populari expositum solennitas 343. *Cap. 18* Mirabilia festivitatem jam descriptam prægressa et secuta 345

28 Marimnia seu Arminia M. *Ex Martyrol.* 736

25 Marius M. Gortinæ in Creta, *Ex Martyrol. Hieronymiano* 24

25 Marmenia Matrona M. *Ex Actis S. Urbani* 4

27 Martialis M. Tomis in Ponto, *Ex Martyrol.* 672

25 Martialis Diac M. cum S. Urbano Papæ 4

25 Martyres ii vel iii Dorostori. *Ex Martyrol. et Menæis* 22

28 Martyres Romani vi vel ix. *Ex Martyrol. Hieronymiano* 738

27 Martyres xiv, Alexandriæ. *Ex Martyrol.* 672

25 Martyres xxiii, *Ex Actis S. Urbani Papæ* 4

26 Martyres xxii, cum S. Symmetrio sub Antonio Romæ 357

25 Martyres xlii, *Ex Actis S. Urbani Papæ* 4

27 Martyres cccc in Africa. *Ex Martyrol. Hier.* 675

25 Martyres v millia, *Ex Actis S. Urbani Papæ* 4

26 Martyres Plurimi Cociaci in Gallia, cum S. Prisco 362

28 Maxima M. Romæ. *Ex Martyrol. Hieron.* 738

28 Maximilianus Diac. Humagi in Istria 796

25 Maximus et Venerandus fratres MM. in diocesi Ebroicensi. *Comm.* De eorum cultu et inventione, deque eorum legenda, sed fabulosa 35

26 Memorius Confess. Petracoricæ in Aquitania. *Comm. criticus.* De ejus ætate, laureola, cultu: an unus ex Innocentibus? 367

26 Menedina M. Tuderti in Umbria. *Ex Martyrol.* 366

26 Mindina seu Mundinus M. *Ex Martyrol. Hieronymiano* 365

28 Monachi Martyres Thecæ in Palæstina, *Ex Martyrol. Rom. et Cassiano* 746

27 Murina M. Tomis in Ponto. *Ex Martyrol.* 672

N

Natalius M. Romæ. *Ex MSS. Synax.* 739

28 Nicephorus Episcop. Humagi in Istria *Comm. crit.* de Actis S. Gregorii Ficoclenensis et Nicephori Antiocheni, huic alterique Nicephoro perperam aptatis 796

28 Nicetas Episc. Chalcedon. in Bithynia. *Comm.* De ejus cultu apud Græcos, Actorum defectu, et Sedis tempore per conjecturam 798

28 Nonnus M. in Pamphilia. *Ex Martyrol.* 726

O

Octubrus M. Romæ. *Ex Martyrol. Hieron.* 738

25 Olbianus apud Græcos. *Ex Synax. MS.* 100

27 Oliverius Peregrinus Anconæ 720 *V. Liberius.*

P

Pardus Episc. Patronus Larini in Italia. *COMM. PR.* De ejus ecclesia, cultuque in ea et Actis 367. *VITA* Auct. Radoyno Levita Larinensi *Ex MSS.* Prologus 368 *Hist.* Vitæ et Translationis 372

25 Pasierates seu Polycrates M. Dorostori. *Ex Martyrol. et Menæis* 22

27 Paulus M. apud Græcos, *Ex MS. Synax.* 673

26 Paulus seu Paulinus M. *Ex Martyrol. Hieron.* 365

26 Paulus M. in Africa. *Ex Martyrol. Hieron.* 366

28 Paulus M. Romæ. *Ex MSS. Synax.* 738

26 Paulinus M. Tuderti in Umbria, *Ex Martyrol.* 366

28 Petrus solitarius, juxta Collem Vallis-Elsæ in Etruria. *Comm.* Ex Waddingo et aliis 847

27 Phanurius M. in Rhodo. *COMM. PR.* De cultu certo, incerto die, deque miraculis sec. 8 scriptis, et causa ea hic referendi 685 *MIRAC.* *Ex MS. Vaticano Græco* Auctore Anonymo. *Cap. 1.* Cultus ex Rhodo in Cretam propagatus, occasione Sacerdotum in Hispania apud Saracenos captorum 686. *Cap. 2* Alia miracula apud Cretes. 689

26 S. Philippus Neri, institutor Presbyterorum Oratorii Romæ. *COMM. PR.* De tribus Sancti Vitis, a Gallonio, Baccio, Barnabæo compositis, quarum prima et ultima dantur 456. *VITA I.* Quinto post mortem anno edita. *Cap. 1.* Prima Philippi ætas, usque ad annum 24 ætatis 459. *Cap. 2* Usque ad Ordines sacros, et annum 36 ætatis 462. *Cap. 3* Sacerdotio initiatus Sanctus, impensius

sus ceptis erga proximos muneribus vacat 465. *Cap. 4* Gesta annorum 1555, 56 et 57, 468. *Cap. 5* Annus Christi 1558, ætatis Philippi 44, 473. *Cap. 6* Annus Christi 1559, ætatis 45, 476. *Cap. 7* Anni 1560 et trium sequentium acta 480. *Cap. 8* Ab anno Christi 1564 ad 1571, 483. *Cap. 9* Res gestæ ab anno 1571 ad 1576 inclusive 487. *Cap. 10* Annus Christi 1577 et quinque consequentes 491. *Cap. 11* Annus 1584 et alii post hunc quatuor 494. *Cap. 12* Annus 1588 et sequentes duo 497. *Cap. 13* Acta sub Pontificatu Gregorii XIV et Innocentii IX 500. *Cap. 14* Annus Christi 1592, et sequentes duo 502. *Cap. 15* Extremus Philippi vitæ annus, et sancta mors 506. *Cap. 16* Gesta post obitum, et sepultura 509. *Cap. 17* Variæ gratiæ miraculosæ post illam Sancti devotis factæ 511. *Cap. 18* Miracula proximo post mortem anno et tribus sequent. 518. *Cap. 19* Synopsis virtutum B Philippi 518. *VITA II*, ex processibus compilata et hactenus inedita. *Cap. 1*. Prima ætas et studia Sancti, cum pietate conjuncta usque ad annum 22 vitæ 519. *Cap. 2* Philosophicis ac Theologicis perbene instructus, totum se transfert ad excolendum spiritum et ad opera caritatis 522. *Cap. 3* Costæ ex fervore ruptæ, et palpitatio atque arder pectoris : adjuti proximi, ægri visitati 523. *Cap. 4* Societatem Sanctissimæ Trinitatis peregrinorum instituit : Sacerdotio initiatus aliis ad S. Hieronymi se jungit 526. *Cap. 5* A consilio petendi Indias revocatus, Judæorum et hæreticorum in urbe conversioni se impendit cum fructu 528. *Cap. 6* Pro Catholica fide tuenda Cæsarem Barorum Annales ecclesiasticos scribere jubet 530. *Cap. 7* In ædibus Caritatis spirituales exercitationes instituit : ecclesiam Florentinæ nationis regendam suscipit 533. *Cap. 8* Varias pro Christo persecutiones passus, Congregationem Oratorii fundat 536. *Cap. 9*. De nonnullis ejus in spiritu filiis, vitæ Sanctitate præclaris 539. *Cap. 10* Novæ in Vallicella Congregationis Præposituram suscipit 541. *Cap. 11*. Quantam illi obedientiam ac reverentiam sui omnes præstiterint 544. *Cap. 12*. De ejus in Deum caritate 546. *Cap. 13*. Religio erga Deiparam et Sanctos : fervor Devotionis communicatus cum proximo 548. *Cap. 14* De dono lacrymarum et orationis in Philippo 550. *Cap. 15* Ejus caritas erga proximos 553. *Cap. 16*. Ut juventutem procul a vitiis contineat, omni studio contendit 556. *Cap. 17* Ad suos in extremo agone juvandos, quantam diligentiam adhiberet 557. *Cap. 18* Multos ex variis tentationibus, molestiis et scrupulis liberat 560. *Cap. 19* Eleemosynæ et cordis teneritudo erga miseros 563. *Cap. 20* Virginalis castitas 566. *Cap. 21* Abstinencia in victu, divitiarum contemptus 568. *Cap. 22* Primarias etiam dignitates recusat; et humilitate excellens, suos ad eandem instruit 571. *Cap. 23* In virtute mortificationis seipsum primo, tum etiam alios exercet 574. *Cap. 24* Patientia injuriarum et morborum excellens 579. *Cap. 25* Constantia atque perseverantia eximia 581. *Cap. 26* Ecstases, raptus et visiones 583. *Cap. 27* Prophetico spiritu mortem plurimorum, et aliorum sanitatem, atque plura prædicat Philippus 588. *Cap. 28* Summas dignitates multis præferat, aliaque absentia et longe remota 592. *Cap.*

29 Secreta cordium nescit 595. *Cap. 30* Prudentia ejus et discretio ad animarum regimen 599. *Cap. 31* Energumenos liberat, absentibus apparet, mortuum suscitatur Philippus 602. *Cap. 32* Quanta fuerit apud omnes de ejus sanctitate æstimatio 605. *Cap. 33* Sapius ad mortem ægrotanti mira quædam eveniunt, et ipse tandem sanctissime obit 609. *Cap. 34* Apparitiones post mortem, miracula, sepultura 612. *Cap. 35* Translatio corporis quarto anno post mortem, et honores defuncto exhibiti 615. *Cap. 36* Sanctorum numero adscribitur Philippus 618. *Cap. 37* Miracula quæ vivens signo Crucis aut manuum contactu patravit 620. *Cap. 38* Orando, imperando, et aliis modis variis plurimos sanitati restituit Philippus : in puerperio periclitantes juvat 623. *Cap. 39* Miracula post mortem per Sancti præcordia, capillos, lintea et precatorios globulos facta 626. *Cap. 40* Alia ex biretis, pileolis, albisque Reliquiis et Vitæ lectione 630. *Cap. 41* Ex votis Sancto nuncupatis atque apparitionibus ejus 633. *Cap. 42* Ex visitatione sepulcri vel imaginis, aut simplici invocatione 636. *Cap. 43* Miracula post Canonizationem 640. *APPEND.* De Sudore imaginis Patavinæ *Auct. Jacobo Philippo Thomasino, Civitatis-novæ Episcopo*, Deque Reliquiis et Patrocinio Neapoli. *Præf.* 642. *Cap. 1* Initium Oratorii Patavini et sudoris observari cepti anno 1632 in Aprili. *Cap. 2*. Sudores mense Maio notati, cum nonnullis apparitionibus Sancti 645. *Cap. 3* Sudores Junii cum iudicio Pictorum et Philosophorum de rei supernaturalitate 647. *Cap. 4* Patrocinium Neapoli susceptum et Reliquiæ eodem translatae 648. *Coroll.* De sacellis Sancti, præsertim duobus domesticis, altero quidem ex cubiculis, quod inhabitare, altero vero ex ædicule ubi celebrare solebat reliquiis magna ex parte confectis. *V. App.* post Tom. 7.

28 Podius Ep. Florentinus. *Comm.* De gestis ejus in Pontificatu *Ex variis.* 818

25 Polycrates seu Pasirates M. Dorostori. *Ex Martyrol. et Menais* 23

28 Portinus seu Protus M. *Ex Martyrol.* 736

28 Priamus M. Sardus *V. Ennius* 736

28 Prinos M. in Pamphilia. *Ex Martyrol.* 736

26 Priscus M. Cocciaci in Gallia *COMM. PR.* De Actis Passionis et Translationis, cultu et Reliquiis 362. *ACTA* ex variis MSS. et Breviario Autissiodorensi. *Cap. 1* Martyrium S. Prisci et Sociorum 363. *Cap. 2* Reliquiæ honoratæ, templum erectum, desolatum, restitutum 364

28 Protos seu Portinus M. *Ex Martyrol.* 736

Q

Quadratus Ep. Athen. Scriptor Ecclesiasticus. *Comm.* De ejus doctrina, Episcopatu, cultu; distinguendisque ab eo Magnesensi et Philadelphensi ejus nominis Episcopis. An Carmelita et institutor S. Telesphori Papæ? 355

27 Quintus M. in Sardinia. *Ex Martyrol. Hier.* 673

R

Ragnulfus M. in Artesia *Sylloge* de cultu, elevatione, et ætate 709

27 Restituta V. M. Soræ in Campania. *COMM. PR.* § 1. De ecclesia et cultu, ac corpore divinis quæsitum, nuperque inventum 655. § 2 Acta Passionis et Miraculorum, a Gregorio Episcopo Tarracinensi

- Tarracinensi descripta : corporis existentia
Sora probata 636. § 3 Confirmatur eadem
existentia, indeque conficitur alia esse, cujus
corpus sec. xi Roma Saessionem transla-
tum est 637. *ACTA Ex variis Codicibus MSS.*
638. *LIB. I.* Continens passionem sanctæ
Virginis. *LIB. II.* Continens miracula facta
ætate scriptoris Gregorii sec. 11 aut 12, 662.
Iuventio descripta a Conr. Janningo teste ut
plurimum oculato. 665
- 27 Restituta alia, *TRANSLATIO* in Galliam ex
Gallico contracta a Nicolao Belfortio 668, Mi-
racula per eundem 669. Hymnus 671
- 28 Rigomerus Ep. Melden. in Gallia. *Ex Brev. et
Saussayo* 746
- 26 Rufinus M. in Africa. *Ex Martyrol. Hier.* 366

S

- S**uccus M. in Africa. *Ex Martyrol. Hieron.* 673
- 27 Salucianus M. in Sardinia. *Ex Martyrologiis
Hieron.* 673
- 25 Sanctia M. Bleræ in Tuscia. *Ex Martyrol. Hie-
ronymiano.* 24
- 28 Saronas M. Romæ. *Ex MSS. Synax.* 739
- 25 Saturninus M. Ephesi. *Ex Martyrol. Hier.* 26
- 26 Saturninus M. Tuderti in Umbria. *Ex Martyro-
logiis* 366
- 25 Saturus M. Ephesi. *Ex Martyrol. Hieron.* 26
- 26 Saturus M. Tuderti in Umbria. *Ex Martyr.* 366
Saturus alter M. *Ibid.*
- 25 Savinus Conf. in carcere mortuus. *Ex Actis S.
Urbani* 4
- 27 Sciabilus M. in Sardinia. *Ex Mart. Hier.* 673
- 28 Serundinus M. *Ex Martyroll.* 736
- 28 Senator Ep. Mediolanen. *COMM. HIST. Cap.*
1. Acta, elogia, et ætas 759. *Cap. 2* Quibus
argumentis Illustrissima Septaliorum familia
sibi eum arroget 760
- 25 Sentiana M. Bleræ in Hetruria. *Ex Martyrol.
Hieronymiano* 24
- 25 Senzjus Presb. Bleræ in Hetruria. *COMM. PR.*
De cultu Bleræ et Spoleti, Socio S. Mamilia-
no, et Actis 70. *VITA* ex MSS. 69
- 25 Septimus, Septimius, vel Septima M. in Africa.
Ex Calendar. Carthag. et Martyr. Hier. 25
- 27 Servulus M. Tomis in Ponto. *Ex Martyrol.* 672
- 26 Symmetrius M. Romæ. *Comm.* Martyrium et
cultus : Corpus an Ledernaci? Acta fabulosa
357. *TRANSLATIO* Alicujus Symmetrii
Roma in Belgium. ex duobus MSS. 359

T

- T**heodulus ex Præfecto CP. Monachus Stylita
Edessæ. *COMM. PR.* De Vitæ Actis, cultus
die, qualitate ac tempore Præfecturæ 747.
VITA *Ex MS. Græco Flor.* Interpr. D. Car-
dono. *Cap. 1* Præfectura genere abdicata,
nequidquam obnitente uxore 748. *Cap. 2* Su-
peratis denuo uxoris blanditiis, ac ea tandem
ipsa mortua, vitam in columna ducit 750.
Cap. 3 Cornelio Mimo comparatus, post ini-
tum cum eo colloquium, sancte moritur 752.
Epitome Ex MS. Synax. 753
- 26 Theonodus M. Tuderti in Umbria. *Ex Marty-
rologiis* 366
- 27 Therapon Episcop. M. ex Cypro translatus CP.
COMM. PR. De ejus cultu et ordine : deque
martyrii et translationis tempore 674. *MI-
RAC.* *Ex MS. Græco Florent.* Auctore Syn-
chronon. *Cap. 1* Vitæ et Martyrii acta per
præteritionem indicat Auctor, suæ sibi con-

sciis tenuitatis 676. *Cap. 2* Sacrorum ossium
translatio 678. *Cap. 3* Miracula CP. patrata
679. *Cap. 4* eorundem prosecutio 681. *Cap.*
5 Epilogus cum invocatione Sancti 683

- 27 Therapon Presbyt. M. in Lydia. *Ex Synoxariis
MSS.* 674
- 27 Ticianus M. in Sardinia. *Ex Martyrol. Hie-
ronymiano* 673
- 25 Timeus M. Ephesi. *Ex Martyrol. Hieron.* 26
- 25 Tomunus M. Ephesi. *Ex Martyrol. Hierony-
miano* 26

U

- U**baldesca V. Ord. S. Joannis Hierosol. Pisis in
Etruria *COMM. PR.* De ejus cultu deque
originario Vitæ textu amisso 844. *VITA* *Ex
Ital. Silvani Razzii* 845
- 25 Urbanus I Papa Martyr. *COMM. PR. § 1* Va-
ria Acta Martyrii, quædam hic edita, reliqua
omissa. Actorum Appendix 4. § 2 Tempus
Sedis. Cultus sacer : ejus et Sociorum, alio-
rumque variorum sepultura 6. § 3 Excerpta
ex variis, de rebus in Pontificatu gestis, et
corpora ad ecclesiam S. Cæcilie translato 8.
§ 4 De alicujus S. Urbani corpore et cultu
Catalannis in Gallia : et variarum sub eodem
nomine reliquiarum veneratione pluribus in
locis 9. *ACTA Ex MS.* per Notarios S. R. E.
collecta. *Cap. 1* S. Urbani et Sociorum cap-
tivitas, Constantia inter verbera. S. Anolini
conversio et Martyrium 10. *Cap. 2* Sancti et
sociorum animosa professio fidei : vis oratio-
nis, verbera, martyrium 12. *Cap. 3* SS. Mar-
meniae, Lucinæ, aliorum conversio : corpora
S. Urbani et Sociorum translata 13. *Appen-
dix.* Martyrium SS. Marmeniae Lucinæ et So-
ciorum 14. *TRANSLATIO ET MIRACU-
LA, Ex MS. Cataloun. CAP. 1* SS. Urbani ac
Tiburtii MM. corpora Roma Autissiodorum,
et alterum hinc Catalannum ad monasterium
S. Urbani 15. *Cap. 2* De propria S. Urbani
capella ad Matronam, post an. 1141 miraculis
illustrata 18. *Cap. 3* Captivi liberati ope S.
Urbani 20. *Cap. 4* Alia miracula ejusdem 21
- 28 Uroria M. Romæ. *Ex Martyrol. Hieron.* 738

V

- V**alentio M. Dorostori. *Ex Martyroll. et Mc-
naxis* 22
- 26 Valeria M. in Africa. *Ex Martyrol. Hierony-
miano* 366
- 25 Venerandus et Maximus fratres MM. in Diœc.
Ebroidensi. *COMM.* De eorum cultu et in-
ventionem : deque Legenda, sed fabulosa 35
- 28 Victia M. Romæ. *Ex Martyrol. Hieronym.* 738
- 25 Victoria M. Ephesi. *Ex Martyrol. Hierony-
miano* 26
- 25 Victorius M. Ephesi. *Ex Martyrol. Hierony-
miano* 26
- 26 Victorius M. Tuderti in Umbria. *Ex Martyro-
logiis* 366
- 25 Vincentius M. Bleræ in Hetruria. *Ex Martyrol.
Hieronymiano* 24
- 25 Vincentius M. Gortinæ in Creta. *Ex Martyrol.
Hieronymiano* 24
- 28 Vippia M. Romæ. *Ex Martyrologio Hierony-
miano* 738

W

- W**illelmus ex Duce Aquitanie Mon. Gellonensis
in

in Gallia. *COMM. PR.* de vitæ et miraculorum Actis, cultu diebus variis, et Reliquiis ejusdem Sancti 798. Vitæ Compend. *Ex Vita S. Benedicti Anian.* *VITA* Auct. gravi ex duplici *MSS.* 800. Prologus. *Cap. 1* Vita Sancti in seculo, militia contra Saracenos, monasterii fundatio, sororum oblatio 801. *Cap. 2* Cum bona Regis gratia, vale amicis dicto, monasticum habitum assumit Willelmus 804. *Cap. 3* humillima ministeria a Sancto exercita; pius obitus 807. *APPEND.* Chartæ donationum monasterio factarum 810. *MIRAC.* *Ex MS. Gellon. et Edit. Mabillonis.* *Cap. 1* Miracula Crucis a S. Willelmo allatæ, fugati dæmones 812. *Cap. 2* Puer Rhodano mersus et liberatus. Injuriiosi in Sanctum ejusque homines et res, puniti 814. *HYMNUS ex MS. Bodecen.* 816. *ELEVATIO Ex MS. Gallico* 816

Z

Zacharias M. Episcop. Viennæ in Gallia. *Comm.* Actorum summarium ex Breviario: ecclesia, cultus 652
25 Zenobius Ep. Florentin. in Tuscia. *COMM.*

PR. De ejus cultu et Vita, male S. Simpliciano attributa, antiqua tamen, et a S. Antonino atque Laurentio Amalph. rescripta: item de alia duplici, a Joanne Aretino et Raphaelo Volaterrano edita 49. *VITA ANTIQUA* a S. Antonino Archiep. Florentin. modice interpolata. *Ex ejus Summa Hist.* 52. *EADEM*, a Blasio Monacho post sec. 13 exornata. *Ex MSS.* 34. *VITA III* a Laurentio Archiep. Amalph. prout referri audierat scripta xi sec. *Ex MS. et Ughello.* Prologus. *Cap. 1* Zenobii Sancta adolescentia, virtutes Episcopales 57. *Cap. 2* Duo mortui resuscitati. Alia miracula 58. *Cap. 3* Pius obitus. Miracula post mortem 60. *II ET III TRANSLATIO* *Ex Jo. Villanio et Jo. Aretino coævis* 62. *Eadem III. TRANSL. Ex Italico Clementis Mazzæ, æque testis oculati* 63. Inspectio Corporis anno 1584. *Ex MS. Joannis Fabri.* 66. *IV TRANSL. Ex MS. Italico Laur. Strozzi Archidiacon.* 67. Expositio solennis 1685. *Ex Italico Franc. Cionaccii* 68

27 Zoticus M. Tumis in Pontu. *Ex Martyrologiis* 672
28 Zetulus M. in Pamphylia. *Ex Martyrologiis* 736

INDEX CHRONOLOGICUS

SECVLO I.

C irca <i>onnum</i> 40 S. Alphæus, Pater Matthæi et Jacobi Apostolorum	351
S. Carpus ex 72 Discipulis Episcopus Berœæ	353
Eutychius Ep. M. Melitenæ in Armenia	726
<i>Sub Trajano.</i> Zacharias M. Ep. Viennæ in Gallia	652

SECVLO II.

<i>Circa an.</i> 120 S. Quadratus Ep. Atben. offert Hadriano Imper. Apologiam pro Christianis	355
<i>Circa an.</i> 159 S. Symmetrius cum Sociis Romæ Martyr.	357
<i>An.</i> 185 Obiit S. Eleutherius Papa	360

SECVLO III.

<i>An.</i> 230 Urbanus Papa Martyr Romæ cum sociis	4
244 Heliconis V. M. Cerinthis	728
<i>Post an.</i> 270 Cuciaci in Gallia passi SS. Priscus et Coitus	362
<i>Circa an.</i> 272 Restituta V. M. Soræ in Campania	655

SECVLO IV.

<i>Ante an.</i> 356 S. Dionysius Ep. Mediol. in exilio obiit Confessor	39

SECVLO V.

<i>Circa an.</i> 413 Monachi Martyres Thecæ in Palest.	
746 Theodulus, ex Præfecto CP. Stylita Edessæ obit	747
<i>Post an.</i> 418 Revelatur S. Germano Autissiodor. Caput S. Prisci M.	364
<i>Circa an.</i> 420 Obiit S. Zenobius Ep. Florent.	49
480 S. Senator Ep. Mediolan. obit	759
<i>Circa an.</i> 480 S. Manvæus Ep. Bajocen. in Normannia floret,	757
<i>Circa an.</i> 480 Obiit S. Eutropius Ep. Arausion.	691
<i>Sec.</i> 5 S. Senzius Presb. Bleræ in Etruria claret	69
<i>Circa an.</i> 500 Sancti duo Amantes, Injurius et Uxor, conjuges Virgines in Arvernia	38

SECVLO VI.

526 Childebertum R. sanat S. Germanus Paris.	767
530 S. Joannis Papæ corpus Ravenna Romam fertur	699
<i>Post an.</i> 516 Justus Ep. Urgellen. in Hispania	763
549 S. Albini Andegav. corpus transfert S. Germanus Parisien.	766
<i>Circa an.</i> 530 S. Leo Ab. floret in Trecen Diœc.	73
Helladius Ep. M. sub Persis	703
574 Obiit S. Germanus Ep. Parisien.	764
596 S. Augustinus in Angliam mittitur a S. Gregorio	376

SECVLO VII.

608 S. Augustinus, Anglorum Apostolus, moritur	392
608 Ordinatur S. Bonifacius Papæ IV	74
613 Pantheon Romæ dedicatum a Bonifacio Papa IV	75

615 Obiit Bonifacius Papæ IV	76
<i>Circa an.</i> 660 Corpus S. Symmetrii Roma in Belgium videtur translatum sub Vitaliano Papa	359
677 Nascitur Ven. Beda in Anglia	710
680 S. Hildevertus Episc. Meldensis obit	704
<i>Circa an.</i> 700 Ragnulfus M. cæditur in Artesia	707

SECVLO VIII.

S. Phanurius in Rhodo et Creta miraculis clarescit	686
705 Ordinatus S. Aldelmus Ep. Schireburn. in Anglia	81
709 Obiit idem S. Aldelmus	77
735 Obiit Vener. Beda in Anglia	710
736 Elevatur corpus S. Germani Ep. Paris.	779
<i>Sec.</i> 8 vel 9 S. Juannes Psicbaita CP. Conf. sub Iconomachis	99

SECVLO IX.

814 Monasterium Gellonense fundatur a S. Wilhelmo	799
826 Boethius, Joannes I Papa et Symmachus Martyres, sub Theoderico R. Ariano 696. Rex ipse infelicitè obit	700
806 Ablato CP. corpore S. Therapontis, Cyprus invaditur a Saracenis	676
<i>Circa an.</i> 812 Obiit S. Willelmus ex Duce Mon. Gellonen.	809
860 SS. Urbani et Tiburtii MM. corpora Roma translata Autissiodorum	16
865 S. Urbani M. corpus Autissiodoro Catalognum ad suis nominis monasterium fertur	17

SECVLO X.

<i>Circa an.</i> 910 S. Gennadius ordinatus Ep. Asturic. in Hisp.	94
<i>Circa an.</i> 925 Idem obit	96

SECVLO XI.

1002 Ob S. Podius Episc. Florentinus	818
1003 Elevatur et transfertur corpus S. Aldelmi Scireburn. Ep. in Anglia per S. Dunstanum	89
<i>Circa an.</i> 1030 SS. Guinizo et Januarius Monachi Casin.	445
<i>Circa an.</i> 1061 Willelmus Erem. dimissa militia, ad eremum transit	820
<i>Circa an.</i> 1070 Idem moritur in diœcesi Comensi	820
1073 S. Gregorius Papa VII ordinatur	111
1076 S. Gregorius Papa VII Henricum Regem excommunicat	128
1080 Elevatur iterum corpus S. Aldelmi Ep. Scireburnensis	92
1082 S. Augustinus inventus, Transfertur cum SS. Adriano et Mildreda	409
1085 S. Gregorius Papa VII obit	138
1089 Obiit B. Lanfrancus Archiep. Cantuar. in Anglia	822
1090 S. Berengarii Monachi obitus in urbe S. Pauli	444

SECVLO

SEculo XII.

- Circa an.* 1112 Scripta Passio et Miracula S. Restitutæ V. M. 656
Circa 1136 Nascitur S. Ubaldesca Virgo Pisana 845
 1139 Transferuntur ossa S. Willelmi Gellonen. 816
 1141 S. Urbani parochia in Catalaunis dedicata, incipit is clarere miraculis 18
 1150 B. Lanfrancus ordinatus Archiep. Cantuar. 823
 1154 Ob. S. Lambertus Ep. Venciensis in Gallia 454
 1156 Cujusdam S. Restitutæ corpus Roma in Gallias translatum 657
 1171 Restauratur Mediolanum Consule Passaguado de Setara et aliis 762
 1180 Transfertur corpus S. Lanfranci Cantuar 838
 1188 Elevatur corpus S. Ragnulfi Mart. in Artestia 709
 1190 Floret S. Gausbertus Erem. fundator Montis-Salvii in Arvernia 715

SEculo XIII.

- 1201 Corpus S. Hildeverti Gornaci transfertur in novam capsam 706
 1206 Moritur S. Ubaldesca Virgo Pisana 844
 1221 S. Augustini Angliæ Apostoli corpus iterum invenitur et transfertur, aliorum inter corpora Episcoporum Sanctorum et Regum juxta eum sepulcorum 408 et 428 ac seqq.
 1260 Obiit Petrus solitarius juxta Collem-vallis-Elsæ in Tuscia 847
 1262 Transfertur Melitam Reliquia S. Ubaldescae 847
Circa an. 1270 Obiit S. Gerius Peregrinus in Piceno 158
Circa an. 1275 Obiit Anconæ S. Liberius peregrinus 732
 1294 Translatum corpus S. Bonifacii Papæ IV, a Bonifacio VIII 76

SEculo XIV.

- 1330 Transfertur pro 2 vice Corpus S. Zenobii Ep. Florent. 62
 1345 Hainricus infans, Monachii occisus a Judais 651
 1348 B. Claritus peste obiit Florentiæ 160

SEculo XV.

- 1439 Contigit 3 Translatio S. Zenobii Ep. Florentini 63
 1451 Obiit B. Herculanus Ord. Minorum, apud Castrum-novum Carfaniani in Tuscia 849
Circa an. 1462 Crucifixus miraculosus comparatur Monasterio Clariti Florentiæ 162
 1480 Transfertur Cociaci in Gallia Corpus S. Cotti M. 364

- 1483 Obiit B. Jacobus-Philippus Ord. Servorum B. M. Faventiæ 165
 1484 Inspicitur corpus S. Zenobii Ep. Florent. 66

SEculo XVI.

- 1515 Florentiæ nascitur S. Philippus Neri 459
 1520 Corpora S. Dionysii Ep. et aliorum, ex illius ecclesia translata ad Cathedralē 43
 1526 S. Augustini Angl. Apostoli mentum in Lusitaniam translatum 427
 1548 Societas SS. Trinitatis Peregrinorum instituta Romæ 526
 1564 Instituitur Congregatio Presbyterorum Oratorii Romæ 463, 536
 1577 Corpus S. Gregorii Papæ VII integrum reperitur 103
 1583 S. Maria Magd. de Pazzis fit Monacha 182
 1588 Miraculis claret in Gallia S. Restituta V. M. 670
 1589 Romæ transferuntur corpora SS. Papiæ et Mauri 498, 549
 1595 Romæ moritur S. Philippus Neri 456, 507 612

SEculo XVII.

- 1607 S. Maria Magdalena de Pazzis anno ætat. 42 obiit Florentiæ 216, 300
 1622 Canonizatur S. Philippus Neri cum aliis quatuor 618
 1626 S. Maria Magdalena de Pazzis Beatificatur 312
 1627 SS. Guinizonis et Januarii inventio et translatio Casini, cum corporibus SS. Benedicti, Scholasticæ, Carolomanni, Constantini et Simplicii. 451
 1628 Elevatur corpus B. Guilielmi Erem. apud Comenses 821
 1632 Imago S. Philippi Neri Patavii miraculose sudat 643
 1634 Transfertur Baudonium insignis Reliquia S. Lamberti Venciensis Ep. 454
 1639 Reliquiæ S. Philippi Neri Neapolim translatae 649
 1669 S. Maria Magdalena de Pazzis Canonizatur 324
 1672 Antuerpiæ translatio plurimum illustrium Reliquiarum 427
 1674 Inveniuntur Romæ in S. M. Rotunda corpora SS. Rassii et Anastasii Presb. MM. 75
 1680 Ossa S. Willelmi Gellon. translata in novam capsam 807
 1682 Visitatur Episcopi Comensis jussu corpus B. Guilielmi Eremitæ 821
 1683 Soræ invenitur verum corpus S. Restitutæ, V. M. 656, 666
 1685 Translatio quarta S. Zenobii Ep. Florent. 67. Corpus S. Mariæ Magdalensæ de Pazzis transfertur in novam Capellam 343

APPROBATIO ORDINARII

Legi diligenter partem ultimam de Actis SANCTORUM MAJI, collectam et illustratam opera et studio *P. Godefridi Henschenii* p. m. nec non successorum ejus *PP. Danielis Papebrochii, Francisci Baertii*, atque *Conradi Janningi*, Theologorum Societatis Jesu: quorum in postremis hisce duobus Tomis Sexto ac Septimo, nec non in Appendicibus ad Tomos priores, atque in Paralipomenis ad Conatum Chronico-historicum de Romanis Pontificibus, laboriosam industriam et eruditionem multiplicem, antehac pro modulo meo laudatam in primis tribus ejusdem mensis Tomis, nihil attinet iterum commendare pluribus; quando ipsa expectatio videndæ continuationis tanta ubique Regionum Christianarum est, ut præclarissimo simul et utilissimo operi sola sufficiat ad commendationem prolixam. Dico igitur, duos istos pari cum antegressis passu procedere; nihilque in iis repertum a me, quoad fidem aut mores, quo minus sint publica luce dignissimi. In quorum fidem præsentis propriæ manus subscriptione firmavi. Antuerpiæ MDCLXXXVIII, XII Martii.

ANTONIUS HOEFSLACH,
*Ecclesiæ Cathedralis Canonicus Graduatús,
Episcopalis Seminarii Præses, Librorum Censor.*

FACULTAS

R. P. Præpositi Provincialis Societatis Jesu Flandro-Belgicæ,

ET SUMMA PRIVILEGII CÆSAREI

Cum Acta Sanctorum, ad septem ultimos Maji dies spectantium, nec non Appendices ad priores ejusdem mensis dies, atque Paralipomena ad Conatum Chronico-historicum de Pontificibus Romanis, cura ac studio *Godefridi Henschenii* et *Danielis Papebrochii*, ac Sociorum ejus, tres dictæ Societatis Theologi legerint, Opusque laboriosum, eruditum, ac luce publica dignum judicarent; Ego infrascriptus, Societatis præfate per Flandro-Belgicam Præpositus Provincialis, potestate ad id mihi facta ab Adm. Reverendo Patre nostro *Thyrso Gonzalez* Præposito Generali, concedo *Michaeli Kuobbaert*, Typographo Antuerpiensi, facultatem eadem Acta excudendi.

Cumque Sacræ Cæsareæ Majestatis decreto cautum sit, ne qui libri, a Societate JESU conscripti, in Provinciis Romano Imperio subjectis excudantur aut venales proponantur absque ejusdem Societatis consensu; hisce declaro, eundem Typographum isto privilegio legitime frui. In quorum fidem hisce, officii mei sigillo munitis, manu mea subscripsi. Actum Antuerpiæ XVIII Januarii, anno Domini MDCLXXXVIII.

GUILIELMUS ARNHOUDTS.

SUMMA PRIVILEGII REGIS CATHOLICI

CAROLUS, Dei gratia Hispaniarum, Indiarumque, etc. Rex Catholicus, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantæ, etc. Serenissimus Belgarum Princeps, diplomate suo sanxit, ne quis Acta Sanctorum mensis Maji, auctoribus *Godefrido Henschenio* et *Daniele Papebrochio* Societatis Jesu Sacerdotibus edita, præter voluntatem *Michaelis Knobbari* proximis novem annis ullo modo imprimat, aut alibi terrarum impressa in has nostræ Germaniæ Inferioris ditiones importet, venaliave habeat: qui secus faxit, confiscatione librorum et alia gravi pœna multabitur; uti latius patet in litteris datis Bruxellæ XXIII Junii MDCLXXIII.

Signat

LOYENS.

DANIELIS PAPEBROCHII

PROTESTATIO

ITERATA AD SEXTUM ET SEPTIMUM TOMUM MAJI

ET PRÆMONITIO

De Supplemento Generali, ad totum primum sacri Anni Semestre, faciendū post Junium absolutum.

URBANIANAM, circa Sanctorum Nomenclaturas, Vitas, Miracula, Constitutionem observare professus jam sæpius, reque ipsa adeo comprobatus, ut non desint qui me nimis hoc in genere severitatis arguendum putent; idem tamen rursus profiteor, non pro me solum, sed etiam pro Sociis, mihi jam collaborantibus et collaboraturis in hoc studio colligendi et illustrandi Sanctorum Acta; videlicet, nolle nos cupiam, per hæc scripta nostra, religiosioris cultus adscriptum amplius, quam per Apostolicæ Sedis Decreta sacrosancta licet, neque aliam hic collectis fidem petere, quam pure humanam errorique obnoxiam, nisi quibus Auctoritas humana major, et ut talis per Ecclesiam Romanam agnita, suffragatur. Quod autem hinc consequens censuerunt Decessores nostri, BOLLANDUS atque HENSCHENIUS, ut erroribus quibuscumque et quacumque occasione sibi obrepentibus, in tanta rerum et historiarum tam variarum multitudine, veniam et instructionem postularent a melius informatis, promitterentque correctionem, suo quamque tempore faciendam; id quam non in speciem duntaxat, et postulaverim, et promiserim ipse, illos solum poterunt ignorare, qui Aprilē et Majum, totos a me recognitos, et magna ex parte compositos, nunquam legerunt. Etenim sæpiusculē, tum in toto Aprili, tum in prioribus quinque Tomis Maji, tum denique in his duobus ultimis, anticipavi et anticipo tempus præstandæ correctionis, contra quam faciendum putabant Decessores nostri; contenti plerasque ejusmodi excipere adversariis, in spem faciendi aliquando SUPPLEMENTI GENERALIS, vel impressionis novæ totius operis, post medium scilicet aut integrum seculum absolvendi. Ego vero, considerans, quantum id excedat angustos vitæ terminos, uni homini sperandæ; nec volens totum illud, quod in jam editis addenda, mutanda, corrigenda vel tradiderunt ipsi, vel egomet observavi, vel alii denique suggesserunt, committere memoriæ, diligentiae ac fidei posterorum; censeo ejusmodi SUPPLEMENTUM consiciendum, mox atque absoluto Junio completum fuerit primum sacri Anni Semestre; simulque colligendos INDICES GENERALES pro Tomis omnibus, tunc ultra viginti quinque futuris; et prius etiam quam deni essent, præsentibus usum satis difficilem Indicium, per tot voluminum dispersorum. Hoc consilium, ætati meæ viridum sexagesimum annum transgressæ, et valetudini jam a decennio per Dei gratiam satis firmæ non improportionatum, insuper strennorum duorum Sociorum fiducia fultum, atque ab HENSCHENIO antequam moreretur vehementer probatum, et ut exequeretur sedulo commendatum, cum eo mortuo pluribus indicassem; unus inter alios repertus est REV. ADM. D. CLAUDIUS CASTELLANUS, ad Divæ Virginis Parisiis Canonici, qui, non minorum quam multorum Sanctorum Vitæ (uti jam fecerat aliqui) sibi sumeret ex causa peculiari recognoscendas; sed totum ab initio opus solatim revolveret, et quidquid vel correctione vel illustratione egere judicabat, annotaret in chartam nobisque transmitteret, multum ipsi eo nomine obligatis. Evidem vix ausim sperare futuros multos, qui tantum sumere laboris velint; talemque ejus diligentiam exæquare, nedum superare contendant: non tamen fuerit improbum votum optantis, ut saltem in singulis Regionibus et Professionibus, Urbibus atque Cœtibus particularibus, inveniantur vel pauci, qui pro Sanctis ad se suisque propius attinentibus solliciti, suæ erga illos obligationi faciant satis; eoque spectantia curent legere; et num quid addendum, demendum, vel mutandum, displicere; nosque de singulis amanter fidenterque monere; neminem, qui il obsequiū nobis præstiterit, absque grati animi professione dimissuros; nedum aliqui versuros vitio, quod se a nobis dissentire in re quapiam indicaverit; modo eo sit animo, ut ferre possit, quod ipso audito non in unam semper convenimus sententiam, neque in suam interprete- tur injuriam. Hoc si obtinuerimus, quanto præstantius, ad Dei Sanctorumque honorem, quanto ad historicam veritatem exactius evadet opus universum! Quam multi, aut inter Prætermis- sos relati, aut nec relati quidem, dignum suis meritis locum recipient; quo nunc carent, quia vel de iis nihilum innotuit nobis, vel defuit publici Cultus idonea confirmatio! Talis enim Cultus nisi ostendatur, non solet nobis esse satis, quod scriptor quispiam, aut etiam plures, vel populariter præsumpta ex pietate licentia, indulgeat cuiuspiam appellationem SANCTI vel BEATI. Multa etiam errata tali ratione emendabantur haud dubie, in locis, temporibus, personis, ex incidenti commemoratis; quæ tot in libris non esse pauca, satis intelligimus ex numero deprehensorum per nos ipsos, jamque in adversaria relatorum. Eos tamen qui de hujusmodi non dignabuntur instruere, præmonitos velim, ne cum accipienda statim per litteras gratiarum actione (hanc enim nunquam patiemur desiderari) expectent illico responsum ad singula. Fieri enim potest, ut non æque nobis probentur ipsorum omnia: et experientia docuit, ejusmodi ad singula respondendi sollicitudinem alio non servire, quam ad emittendum funem contentio- nis, quem reciprocando magnum semper dispendium quietis et temporis, sæpe etiam amicitie fiat.

ACTA

ACTA SANCTORUM MAJI

TOMUS SEXTUS.

Anno MDCLXXXV coacti fuimus sistere impressionem *Maji*, lentius quam sperari *Typographus* fecerat progredientis; et *Tomum* ejus *Quartum* imminuere, die XX mensis ad *Quintum* translato, atque hunc cum die XXIV finire: quia scilicet pariter impressu pariterque proditura erat opinione prolixior *Lucubratio* circa *Chronologiam Romanorum Pontificum*, diu importuneque a viris eruditis postulata, quam tunc placuerat in limine *Tomi* utriusque bipartitam collocare. Quamquam enim pluribus postea visum sit convenientius fore, si *Lucubrationis* istius *Partes* geminae, *Apparatu* praevio auctae, simul cum totius mensis *Propylaeo*, unum in volumen colligerentur; et hoc facta appareret, haud difficulter patuisse posteriorem hujus mensis *Partem* tribus *Tomis* absolvi, quemadmodum anno LXXX hujus seculi: non tamen jam amplius integrum erat resumere, prius conceptum, sed deinde mutata diernum partitionem, sic ut *Tomo Quarto* restitueretur dies XX, *Tomo* autem *Quinto* adderentur dies XXV et XXVI, facturi ipsos pares prioribus, relicturi vero quinque postremos dies in unum *Tomum* sextum compingendos. Nempe jam caepti erant venum exponi libri, et eorum evulgationem ulteriorem nova iterum mora injecta differri, donec duorum istorum diernum prolixissima *Acta* excusa haberetur, vel etiam totus *majus* absolveretur, intolerabile videbatur pridem aliquid promissae continuationis expectantibus. Habebis ergo non jam tres secundae *Partis* *Tomos*, aequales prioribus; sed omnino quatuor, mole nunc etiam quam illi fuerint magis castigata. Sic porro librorum numerus, pro ratione imminutae molis singulorum actus, minime gravis, spero, accidet *Bibliophilis*; cum hac occasione locus detur adjiciendis *Tomo ultimo Appendicibus* ad omnes priores futurum quinque *Tomos*, quas alioqui oportuisset in generale *Supplementum* differre. His ergo frui, et Deum mecum Sanctosque precare, ut cessantibus publicis privatisque calamitatibus, per quas iterata haec mora sudantibus sub *Majo* praelis injecta fuit, celerius progredi faciant *Junium*, tanto minori *Tomorum* numero absolvendum, quanto materia minor sese ostendit; mihi vero concedant catenus vivere, quo possim totam *Semestre* novo studio recognitum dare, dum aetas viresque adhuc permittunt eo spes extendere, non omnino improbas.

VIGESIMA QUINTA DIES MAJI.

SANCTI QUI VIII KALENDAS JUNII COLUNTUR.

Sanctus URBANUS Romanus Pontifex.
S. Mamilianus }
S. Joannes, } Presbyteri,
S. Chromatius, }
S. Dionysius, }
S. Martialis, }
S. Eunuchius, } Diaconi,
S. Lucianus, }
S. Anolinus Commenfariensis,
S. Marmeria matrona,
S. Lucinia Virgo ejus filia,
Sancti XXII, item XLII, et quinque millia,
S. Savinus, in carcere extinctus,
Maji T. VI

S. Passicrates seu Policrates, } Martyres Dorostori in Mœsia seu Bulgaria.
S. Valentio, }
Sancti II aut III,
S. Scutiana, } Martyres Bleræ in Tuscia suburbicaria.
S. Vincentius, }
S. Sanctia, }
S. Juliana, }
S. Vincentius, } Martyres Gortynæ in Creta.
S. Joannes, }
S. Marius, }
S. Eusebius, Martyr in Oriente.
S. Flavianus seu Fabianus, }
S. Septimia seu Septinus } Martyres in Africa vel Septimus, }
S. Saturninus,

S. Saturninus,
S. Satorus,
S. Timinus,
S. Tomunus,
S. Victorius,
S. Istialis,
S. Victoria,
S. Flavinus,
S. Eutropia, Martyr Alexandriae.
S. Coelesinus, Martyr apud Græcos.
S. Canio, Episcopus Afer et Martyr, Atellæ et Acheruntiae in Italia
Sancti LX Martyres Carthagine.
S. Maximus, { Martyres, in diœcesi Gal-
S. Venerandus, { liarum Ebroicensi.
S. Injurius, { Conjuges Virgines
S. ejus uxor { in Arvernia.
S. Dionysius, Episcopus Mediolanensis in In-
subria.

Martyres Ephesi
in Asia.

S. Zenobius Episcopus Florentinus, in He-
truria.
S. Leo Abbas, in diœcesi Galliarum Trecenci.
S. Bonifacius Quartus, Pontifex Romanus.
S. Aldelmus, Episcopus Schireburnensis in
Anglia.
S. Joannes Psychaita, Confessor apud Græcos.
S. Olbianus, apud Græcos.
S. Gennadius, Episcopus Asturicensis in His-
pania.
S. Jejunijs, Monachus S. Basilii in Calabria.
S. Gregorius Septimus, Pontifex Romanus.
S. Gerius, apud Montem Sanctum in Piceno.
B. Claritus, Fundator monasterii a se dicti,
Florentiae in Hetruria.
B. Jacobus Philippus, Ordinis Servorum B.
Mariæ, Faventiae in Æmilia.
S. MARIA MAGDALENA DE PAZZIS, Ordinis Carme-
litarum, Florentiae in Hetruria.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sanctos Synesium et Theopomptum Martyres habere venerationem Romæ in ecclesia S. Blasii in Campitello, eorumque ibi Reliquias esse, scribit Abbas Piazza in Sanctuario Romano. De iis egimus inter Prætermisos XXI Maji: ac diximus, illos esse qui sub nomine Theopempti et Theonæ coluntur in Januarii.
Adelmus, alijs Adelelmus, sive Elesine, Abbas, in-
scriptus est Menologio Buccini. Nos Vitam ejus edi-
dimus xxx Januarii.
S. Calogerus Episcopus memoratur in scriptis Addi-
tionibus Carthusiæ Bruxellensis ad Grevenum. For-
san est Calocerus, Episcopus Ravennas, rela-
tus xi Februarii.
S. Vitalina Virgo, Artionæ apud Arvernos, memora-
tur a Jacobo Branche de Sanctis Arverniæ, citato
Breviario Claromontano, anno 1535 Lugduni excu-
so. Acta ejus illustravimus ad diem xxi Februar.
S. Milo, Archiepiscopus Beneventanus, indicatur in
scriptis Additionibus Carthusiæ Bruxellensis ad Gre-
venum. De eo egimus xxiii Februarii.
B. Bartholomæus ab Anglario, Ordinis Minorum
Observantium, Empoli in Hetruria, hoc die refer-
tur in Martyrologio Franciscano: Vitam dedimus,
et plus fortassis in supplemento dabimus xviii Mart.
S. Pancharius, Martyr Nicomediæ, indicatur in Me-
nologio Basilii Imp. Menæis, et Synaxario Græcorum,
uti etiam, quando Acta martyrii explicuimus,
ad diem xix Martii.
S. Mariæ Jacobi Translatio, Verulas in Hernicis a
Martyrologio Romano hodie commemoratur: cele-
bratur etiam in pluribus per Galliam, præsertim
Narbonensem, Ecclesiis: et totum proprium habet in
Ecclesia Arelatensi, ubi pro secundo Nocturno su-
muntur Lectiones ex libro Hieronymi contra Helvi-
dium, in hoc cum Henschenio consentientis quod
eandem esse putet cum ea, quam alii vocant Mariam
Cleophæ. Ordo Carmelitanus, pro speciali sua erga
Desparam devotione, etiam consanguineas ejus colen-
das sibi censuerat, et in antiquioribus Missalibus ac
Breviariis suis notatum habebat, Octavo Kal. Junii,
Mariæ Jacobi et Salome Duplex, cum Officio pro-
prio toto; Daniel a Virgine Mariæ in Speculo indi-

core videtur, recentiori usu translatum festum esse
ad xxii Maji: sed neque isto, neque alio ullo die in-
venimus quidquam in recentiori Breviario Ordinis
anni 1672: de Salome agit Romanum Martyrolo-
gium xxii Octobris.

Nos de Maria Cleophæ potissimum egimus ix Apr.

S. Maronis Martyris natalis, in territorio Reatino,
indicatur in MS. Vaticano S. Petri, Parisiensi S.
Victoris, et alio Regiæ Sueciæ: et omisso loco in
MSS. Casinensi, Altempsiano, et alio Vaticano S.
Petri. Videtur S. Maro Presbyter et Martyr esse,
quem cum alijs celebravimus ad diem xv Aprilis.
SS. Sulpitius et Servilianus indicantur in MS. Mar-
tyrologio Trevirensi S. Martini, alijs Supplicius et
Servilianus Martyres Romani, relati etiam duobus
proxime elapsis diebus. Acta eorum dedimus
xx Aprilis.

S. Euphrasii, e septem primis Episcopis a SS. Petro
et Paulo in Hispaniam missis, translatio Reli-
quiarum, partim ad Regale S. Laurentii cœno-
bium in Escoriali, partim Iliturgim anno MDXCVI
facta hoc die, indicatur in Hagiologio Lusitano
Cardosi, et explicatur a Tamayo Salazar in Marty-
rolog. Hispanico, quando et nos de eo egimus
xiv Januarii,

Uti de ejus aliorumque adventu in Hispaniam xv Maji.

S. Secundus, Episcopus Confessor, refertur in scrip-
tis Additionibus Carthusiæ Bruxellensis ad Greve-
num. An Episcopus Abulensis? Colitur is et
xv Maji.

S. Gerbertus Episcopus proponitur in iisdem Additi-
onibus, nobis hactenus incognitus. S. Gerebernus
Presbyter et Martyr, cum S. Dymphna, relatus
est xv Maji.

S. Desiderius Episcopus indicatur in MS. Augustano
S. Udalrici nec non in pervetusto Gellonensi, ac
membris Argentinæ repertis nuperque Augustæ
vulgatus. Videtur esse aut Lingonensis, aut Vien-
nensis, relati
xxiii Maji.

Memoria S. Marthæ, matris S. Simeonis in monte
Mirabili, recolitur in Menæis Chiffletianis cum elo-
gio, Synopsis Vitæ complexo: quam pridie, cum
Vita Simeonis filii ejus, edidimus
xxiv Maji.

Innocentius

Innocentius Martyr refertur in *MS. Parisiensi Labbæi*, et Macentius dicitur in *MS. Augustano S. Udalrici*. Ast Innocentius appellatur a Petro de Natalibus, qui alius est Vincentius in *Portu Romano*, relatus
xxiv Maji.

S. Marcelli depositio, in apogropho Corbeiensi Martyrologii Hieronymiani sub finem proponitur; at S. Marcelli Confessoris depositio legitur in apographis Lucensi et Blumiano. In *MS. Trevirensi S. Maximian* hoc modo traditur: Alibi depositio S. Marcelli Episcopi. In *MS. Ecclesiæ Vaticanæ*: Alibi S. Marcelli Episcopi. Difficile est conjectare, quisnam, ex pluribus hoc nomine Sanctis, esse possit. Additamentum Gallici antiquarii arbitramur, et forsau ab aliis ad alium diem relatum. Est S. Marcellus Episcopus Tungrensis ad iv Septembris, Parisiensis ad i Novembris, Diensis ad v Aprilis; et sic plures alii referuntur.

S. PRÆCELLI Martyris corpus adservatur in Collegio Societatis Jesu Ocaniensi in Castella nova, Roma acceptum; de quo ex *Pseudo-Dextro* et conficto Luitprando varia congerit Tamayus Salazar in *Martyrologio Hispanico* ad hunc diem: quod indicasse forsau nimium est.

SS. Manilion, Joannes, Martialis, Eunuchus, et Lucianus Diaconus, Martyres, memorantur in præscriptis *Additionibus Carthusiæ Bruxellensis*. Nobis hæc classis Martyrum hactenus incognita: forsau olicubicoluntur, quod aliqua Reliquiæ ibi asserrentur.

SS. Felix et Vincentius, Confessores et Sacerdotes, colebantur olim in ecclesia ipsis dicata, ubi et corpora eorum requiescebant, prope urbem Atellam, inter Capuam et Neopolim: sed cum urbe hac simul dicta Ecclesia eversa est. Horum memoria servatur ad hunc diem in Actis S. Canonis, in dictorum Sanctorum cæmeterio sepulti.

SS. Felix et Felix, Confessores, habuerunt olim basilicam cognomento Argentariam, prope dictam Atellam, cujus memoria extat in dictis Actis S. Canonis. De iis nonnulla in Annotatis observantur.

Amonius Atellæ in Campania indicatur in *MS. Richenaugiensi* prope Constantiam in Suevia. Celebrantur præcedenti die Sancti Atellani Elpidius Episcopus, Cyon Presbyter, et Elpicius Levita. An iis adjungendus Amonius, an per errorem isti loco adjunctus, dubitamus.

Lucianus Presbyter, cui corpus S. Stephani revelatum, dicitur in nuper excogitato *Chronico Maximi* xxv Maji mortuus, et titulo Sancti honoratur, inscribiturque *Martyrol. Hispanico Tamayi-Salazar*. De cujus veneratione Ecclesiastica certiora monumenta expectamus. Hispanum autem fuisse, ut credamus, numquam movebit prætensi illius Maximi auctoritas, quæ nulla apud nos est.

Mutius, ex latrone monachus ac dein Abbas; et Mutius, obedientia clarus; referuntur a Petro de Natalibus, et hunc secutis Greveno, Wiltfordo, Maurolyco, Camsio, Ferrario. Prior aliis dicitur Patermutius, de quo Ruffinus in *Vitis Patrum* cap. 9, et Palladius cap. 54. De altero Cassianus lib. 4 Institutionum cap. 27. Non reperimus illis cultum Ecclesiasticum a Græcis aut Latinis tributum.

Dunchadus Abbas Hiæ, filius Kinnfaladii, memoratur in *MS. Hibernico Tumlachtensi*. Sub hoc Abbate S. Egbertus Presbyter venit in insulam Hiensem, et Dunchadum ejusque monachos ad legitimam celebrationem Paschæ perduxit, uti 24 Aprilis refertur in *Vita S. Egberti* num. 9, ubi annotavimus, eum anno 717 decessisse.

Crumtherus Coel, sive Presbyter
Coelius de Killmor,
Mocholla, filia Damæ,
Modornocus,
inducantur in dicto *MS. Tumlachtensi* forsau sæpius alibi relati.

Vvoradus et Vinedbaldus, Sacerdotes; Verwaldus et Benegardus, Diaconi monasterii Sithivensis, se Deo devoverant a monasterio non recessuros. Hi a Danis diversis mactati cruciatibus martyrio coronantur, Sabbato Pentecostes anno dcccclxi. Ita Iperius in *Chronica MS. Bertiniano Capitulo* 14 in Hugone Abbate 14. Hos Menardus, Buerlinus et Saussayus referunt ad hunc diem, ac beatos Martyres appellant. Citatur a Menardo Molanus, qui eorum meminit in *Chronico Sanctorum Belgii* cap. 12. a quo appellantur Wocardus et Winebaldus Presbyteri, Gerardus et Regemardus Diaconi. Quia autem in Profesto seu Sabbato Pentecostes dicuntur occisi dicto anno dcccclxi, referendi erant ad præcedentem diem xxiv Maji, tunc enim littera Dominicali E Pascha celebratum fuit vi Aprilis, et festum Pentecostes xxv Maji. Hæc autem sunt quæ de his scimus, quos nullis antiquioribus fastis ascriptos reperimus: nisi forte sint Baretwardus et Dictwardus Martyres, relati hoc die a Greveno in *Auctaria Usuardi*, qui in *MS. Florario* dicuntur beati Confessores.

Gilbertus, sub S. Bernardo monachus in Glara-vallo, dein Abbas Suinetensis in Comitatu Angliæ Lincolnensi, cum titulo Beati memoratur ab Henriquez, Chalemoto, et Buelino. Jongelinus de dicto monasterio indicat, ibidem floruisse Gilbertum, sed ab omni venerationis titulo abstinet.

Egilhardus Abbas viii S. Cornelii ad Iudam, cum titulo Beati, adscribitur *Fastis Agrippinensibus a Gelenio*, et Theodoro Rhay, inter Animas illustres Juliæ, Cliviæ, Montium: fuit anno 881 Berchemi Cliviæ pago occisus a Normannis, suspicaturque Gelenius ab ejus nomine detortum vulgare nomen Saint-Eulard, inditum cuidam sacello ibidem in silva prope Bullendorf. Nullum ejus cultum in suomet Indensi prope Aquisgranum monasterio reperimus, quare de illo sacello, quis ibi Patronus et quo die colatur, certiorum petimus informationem. Meminit eorundem Joannes Mabilio in *Appendice ad seculum iv Benedictinum* ubi agit de Martyribus Monachis seculi ix: sed fatetur nihil se reperisse de illius Egilhardi cultu, nisi in recentioribus nonnullis, iis scilicet quos jam nominavi.

Catharina ab Angelis, ordinis Prædicatorum in monasterio sancti Spiritus Beneventi, erga sacramentissimam Eucharistiam mire devota, indicatur hoc die in Anno sancto ejusdem Ordinis.

Ludovicus Frisen, Ordinis Minimorum, Lauduni mortuus, inter Pios recensetur a Saussayo.

Claudius Reignatus in Gallia anno 1310
Franciscus a Bajona in Coreyra anno 1393
Mentia a Mendosa in Hispania anno 1358
Ordinis Minorum, indicantur in *Martyrologio Francisc. Arturi*; et Mentia etiam in ejus *Gyneceo*.

Thomas a Jesu, Ordinis Discalceatorum, monasterii fundator Coloniz, mortuus anno 1627, ut venerabilis inscriptus est *Fastis Coloniensibus Gelenii*.

S. Alphæus Apostolus hodie notatur in pace quiescere in *Synaxario Chiffletiano*. Est pater SS. Matthæi et Jacobi Apostolorum: de quo agimus sequenti
xxvi Maji.

S. Therapon, Episcopus Cypri et Martyr, Constantinopolim translatus; et Thenapon, Episcopus Sardinum et Martyr, indicantur in *Menologio in Basilii Imperatoris*: de utroque agimus die sequenti
xxvi Maji.

S. Eleutherius Papa memoratur ab Adone, Nothero, et in pluribus MSS. In *Martyrologio Romano*, cum solenni veneratione,
xxvi Maji.

S. Juvenalis, Episcopus Calari in Sardinia, indicatur in *Catalogo generali Ferrarii*: in quo iterum, et in ejusdem *Catalogo Sanctorum Italiæ*, refertur ad
diem

- diem
 Egilhardus Abbas, Cornelii prope Aquisgranum a Normannis occisus, ut Martyr *relatus* ad viii Kalendas Junii a Gelenio, ejusque exemplo a Theodora Rhay; sed curavit nos moneri Gelenius, referendum ad viii Kalendas Julii, sive xxiv Junii.
- S. Goaris Presbyteri Translatio inscripta est MS. Florario, Martyrologio Coloniae et Lubecae anno 1490 excuso, et Auctario Greveni. Dies natalis est vi Julii.
- S. Stephani Translationem, Constantinopoli Venetias, celebrat Bellinus a Padua in editione *Venetia* anni 1498 et *Parisiensi* an. 1521, addens factum ad monasterium S. Georgii majoris anno 1110. Molanus in tribus editionibus idem habet. In prima editione anni 1568 videtur innuere, hanc Translationem esse S. Stephani Junioris, cum addit in margine: *Lege 20 Novemb. additionem ex Eutropio*. Agit autem eo die de S. Stephano Juniore. Sed in aliis editionibus istam annotationem omisit, et reposuit (brevius tamen) 28 Novembris, uti et Romanum aliaque Martyrologia. Canisius in secunda editione idem quoque habet, quod Bellinus et Molanus, et addit: *Do quo plenius 20 Novembris. At 26 Novembris agit de Stephano Juniore, itemque 28: sed fortassis, diversos credidit. Maurolycus 25 Maji*: Item Translatio S. Stephani Martyris, ex Byzantio Venetias in cœnobium S. Georgii. Galesinus: Venetiis Translatio S. Stephani Martyris: cum illius Reliquiae e Constantinopoli ad eam urbem asportatae sunt in ecclesiam S. Georgii. In *Notat.* ait diserte, non Protomartyris eam Translationem esse: et factam ait anno mxx. Ferrarius in *Catal. Gener.* Venetiis Translatio S. Stephani Martyris ex Byzantio. In *Notat.* ostendit de Protomartyre agi, cum quaerat qui illic esse possit, qui Romae sit in arde S. Laurentii. Habemus *Acta Translationis* ex codice MS. Reginae Sueciae, qui fuerat Pauli Rhamnusii et amicorum, in quibus vocatur Protomartyr. Habemus et alia *Acta Translationis* S. Stephani Protomartyris Romam. Quae omnia poterunt exenti ad diem Inventionis aut Natalis ejusdem. Interim si quid certi possit suggeri, cum gruti omni significatione proferemus. Seponimus illa saltem usque ad iii Augusti.
- S. Joannis Baptistae et Praecursoris Inventio tertia Capituli celebratur a Graecis in Menais et Menologiis, itemque a Maronitis in suo Arabo-Aegyptio

Martyrologio. Item a Molano in Auctario Usuardi. De ea agi poterit in festo Decollationis xxix Augusti.

Nicetas, Martyr apud Gotbos, refertur apud Petrum de Natalibus lib. 3 cap. 40: et secuti sunt Grevenus, Wilsfordus, Maurolycus, Canisius: quae autem de ipso narrantur, sunt extracta ex Actis S. Nicetae Martyris, dandis xv Septembris.

Adiliae, sororis S. Bavonis, ad viii Kalendas Junii nomen reperit Molanus, in bibliotheca Praepositorum S. Bavonis Gandensis. Quibus lectis, asserit se non dubitasse, quin B. Bavonis ecclesia olim S. Adiliae memoriam in divino Officio celebraverit. Ceterum quo loco quiescat, et quae ejus fuerit vita, nusquam reperire potuit; nisi sit S. Adilia Orpiensis: quam dubitationem, ex quarundam Ecclesiarum Martyrologiis conceptam, ad ultimum diem Junii de S. Adilia acturus Molanus, a se proponendam pollicetur. Molanum sequuntur Ferrarius, Saussayus et Fisen in Floribus Ecclesiae Leodiensis, sed nihil lucis affundunt: nec nos modo offerre possumus. Si quid certi assequamur, poterit indicari ad Vitam S. Adiliae Orpiensis xxx Junii. Aut ad Vitam S. Bavonis i Octobris.

S. Francisci Translatio Assisii, ab ecclesia S. Georgii ad basilicam in ipsius honorem constructam, facta anno mcccxxx, celebratur in variis Martyrologiis, uti in aliquo MS. acceptio Stigmatum. De quibus omnibus agendum erit iv Octobris.

S. Caprasius memoratur in Kolendario Lucensi apud Florentinum; et dicitur Martyr in castro Gola, in scriptis additionibus Carthusiae Bruxellensis ad Grevenum. Nobis hactenus ignotus est, nisi sit Caprasius Martyr Agenni, referendus xx Octobris.

S. Aurelius Episcopus, eodem quo S. Dionysius, cujus Corpus Mediolanum reducerat, die defunctus, eodem etiam refertur a Molano in Additionibus ad Usuardum anni 1588, allegaturque in Notis homilia S. Ambrosii in ejus funere ex Trithemio, sic exordiens, Amisimus fratrem: quae Homilia utinam alicunde in lucem erumpat, pro die Translationis, quo is colitur Hirsaugiae in Suevia ix Novembris.

Demetrius, commilito S. Martini, refertur a Corvaserio in Historia Episcoporum Cenomanensium a Pag. 88 ad 95: sed de falsitate res tota suspecta est. Si aliquid possit solidi haberi, licebit illud cum S. Martino exhibere ad diem xi Novembris

DE SANCTIS MARTYRIBUS ROMANIS,

URBANO ROMANO PONTIFICE, MAXIMILIANO, JOANNE, CHROMATIO, DIONYSIO PRESB. MARTIALE, EUNUCHIO, LUCIANO DIACONIS, ANOLINO COMMENTARIENSI, MARMENIA MATRONA, LUCINIA VIRGINE EJUS FILIA, ALIIS XXII, ITEM XLII, ITEM QUINQUE MILLIBUS, ET SAVINO IN CARCERE EXTINCTO. ITEM ALIO SANCTO URBANO, ROMA CATALAUNUM IN GALLIAS TRANSLATO.

COMMENTARIUS PRAEVIUS.

§. 1. Varia Acta martyrii: aliqua hic edita, reliqua omissa. Actorum Appendix.

ANNO CCXXX

Quamplurimu extant in perreustis codicibus MSS. Acta martyrii S. Urbani Papae: quibus inseruntur praecleara certamina aliorum athletarum, in titulo praefixo nominatorum.

Antonius Bosius, Juris utriusque Doctor, asserit se illa reperisse in tribus antiquis egregiis manuscriptis exemplaribus bibliothecae Vaticanae, eaque cum historia passionis S. Circiliae Virginis, et SS. Poteriani,

Acta ex 3 MSS Vaticanis,

Tiburtii

A Tiburtii et Maximi, fideliter accurateque in lucem edidit Romæ, anno mvc, approbante Paulo Sfondrato S. R. E. titulo S. Cæcilie Presbytero Cardinali. Hæc Acta nobis ita probantur, ut quod aliis hujus Pontificis Actis præpositum habemus, de hisce plane dicendum arbitremur; scilicet, ea fuisse per Notarios Ecclesie Romanæ conscripta. Floruit eo tempore S. Anterus, postmodum Pontifex Romanus, qui gesta Martyrum diligenter a Notariis exquisivit, et in Ecclesia recondidit: ob quam causam in Præfatione ad antiquos Catalogos Romanorum Pontificum, a nobis ante totum primum mensis Aprilis editos, diximus videri priorem partem primi Catalogi a dicto S. Antero usque ad S. Urbanum collectam, et ab aliis postmodum suppletam, sub nomine S. Dimesi passim citari, eo quod ab eo ad S. Hieronymum dicatur missus. Est autem summus consensus et horum Actorum, et elogii S. Urbano in dicto Catalogo dati, ut vere unus idemque Anterus possit haberi eorum collector et conservator.

2 Proxime ad hæc Acta accedunt illa, quæ Capuæ catant in monasterio Sanctimonialium S. Joannis, caractere Longobardico exarata, quæ nobis bis descripta submisit D. Silvester Ayossa, Capuanus, Rector Ecclesie SS. Cosmæ et Domiani, studiis nostris addictissimus. cum suo avunculo Michaeli Monacho, dum viveret Canonico Cathedrali Capuæ et Sanctuarii Capuani auctore. Hæc Acta etiam prælo aptaveramus, potissimum quod ea quæ in Appendice adjunximus, pro maxima parte in illis etiam continerentur; postea tamen judicavimus ea posse omitti, et siquid in iis occurreret scitu dignum, ad Notas referri. Displicet in iis, quod S. Urbanus dicatur Cathedrali sortitus, imperantibus post Macrinum Marco Aurelio Antonio (ulius Antonino Heliogabalo) et Aurelio Alexandro, qui a matre Mammea est appellatus. Nam ut priora Acta cum indicato Catalogo Pontificum habent, et infra constabit, sub solo Aurelio Alexandro Mammeæ filio Pontificalem Cathedrali rexit. Non nulla etiam alia (ut nomen sanctissimæ Trinitatis) indicunt, ipsa non fuisse composita ante seculum quartum, ut quam indulgentissime ætatem definiam.

3 Tertio loco possent succedere Acta majora, ut ea in Notis appellamus, quia ultra triginta paginas complent. Hæc habemus in magnis nostris voluminibus membraneis, quæ a mense Maio usque ad finem anni continuantur: eandemque Romæ reperimus in bibliotheca Vaticana sub numero 8 et 1195, item in codice Ecclesie S. Cæcilie, et alio Ecclesie Lateranensis: quæ omnino, non absque magno labore, contulimus inter se, nec non cum Codicibus Duari in collegio Societatis Jesu et in vicino monasterio Aquicinctino asservatis, ac denique cum MS. Belfortiano hinc inde contracto. Ea tamen modo non censemus dando, quia miscentur apocrypha varia, et statim sub initium ista leguntur: Postquam B. Calixtus Episcopus, tempore Macrini Imperatoris, per triumphum martyrii migravit ad Christum, sanctissimus Urbanus, jam senex; Cathedrali Romanæ Urbis infulamque suscepit. Verum anno ccxvii, quo mense Aprilis creatus est Imperator Macrinus, mortuo S. Zephyrino Papa VII Kalendas Septembris, successit S. Callistus; et sedit reliquo toto Imperio Macrini, ejusque successoris Heliogabali, martyrio coronatus sub M. Aurelio Alexandro, Mammeæ filio xiv Octobris anno ccxxii, cui tunc primum S. Urbanus subrogatus est, actu forsitan Vicarius Callisti carceri inclusi. Perperam quoque in iisdem Actis ista deinde inseruntur: Igitur Pontificatus sanctissimi Urbani; tempore Macrini et filii ejus, fore cepit: quorum Imperium parvo tempore fuit. Post quos imperavit Antonius (imo Antoninus) cognomento Heliogabalus... cujus gubernaculum Imperii duobus extitit annis (hæc annis tribus, mensibus novem, diebus quatuor) Hoc quoque mortuo, ab Urbe con-

ducta anno mcccclxxv, ab Incarnatione vero Domini D nostri Jesu Christi ccxxx ac medio, Indictione iii, successit huic in Imperio vicesimus quartus ab Augusto, Aurelius Severus Alexander Mammeæ. Hæc ibi: ex quibus colligimus primo, Auctorem horum Actorum pluribus seculis post S. Urbanum vixisse, cum passim in usu esset scriptoribus tempora rerum gestarum ad Æram Christianam referre. Dein huic Æræ adjunxit annos Urbis Condite, ejus tunc usus erat abolitus, nec recte id præstitit, cum annus Christi ccxxx incidat in annum Urbis condite Varronianum mcccclxxxiii: fuissetque Indictio, non iii hic adjuncta, sed viii. Denique, quod maximum est mendum, Alexander cepit regnare anno Christi ccxxii, Urbis condite anno mcccclxxv, Indictione xv: quo eodem anno jam diximus S. Callisto successisse S. Urbanum: eni, inquit idem horum Actorum Auctor, successit in Episcopatu Anteros, vir venerabilis, natione Græcus: in quo iterum plurimum fallitur, quia inter utrumque sedit S. Pontianus, natione Romanus, annis quinque, mensibus duobus, diebus septem. Consuli possunt quæ ante Totum primum Actorum mensis Aprilis, in Commentario de antiquis Pontificibus deduximus. Præterea, quæ in antiquis Actis, per Notarios Ecclesie Romanæ conscriptis, nitide et perspicue traduntur, sunt in hisce Actis majoribus exornata, variis amplificationibus et argumentis ex sacra Scriptura desumptis, quæ apud Gentiles et plane ignaros sacrarum litterarum frustra fuissent tum operose allegata.

4 Quarta loco videntur numerari posse Acta, in codice totis vetusto Trevirensi monasterii S. Maximini reperta, et a nobis descripta, imo forsitan ante jam allegata Acta majora olim composita. In his etiam S. Callistus memoratur tempore Macrini Imperatoris decessisse, et Urbanus Cathedrali suscepisse; et absque ullius alterius Imperatoris mentione, indicantur Acta martyrii ejus. Non plane absimilia sunt Acta, quæ Joannes Ulimericus, Prior Canonorum Regularium ad S. Martinum Loranii, e suo MS. Codice transscripta ad nos olim misit, extantque in codice MS. 81 Regine Suecie, item in MS. Parisiensi Cardinalis Mazurini, et MS. Ultrajectino S. Salvatoris. In his multum Actis narratur sancti Urbani educatio in litterarum studiis, et quomodo fuerit ob pios mores ordinatus, ac dein quæ supr., de obitu S. Callisti, annis Urbis condite, et Æræ Christianæ insertis correximus, intrusa leguntur. Alia denique Acta martyrii reperimus in Archimonasterio Cisterciensi, in quibus ultimo relatu plurimum exornantur, addita longa Præfatione ad lectorem et præposita Epistola Apologetica Stephani Abbatis S. Urbani ad Rogerium Episcopum Catalaunensem, in ejus diocesi est Abbatia S. Urbani, uti infra dicitur. Fuerunt tres ibidem consequenter Episcopi Rogerii seculo Christi xi. Nos ipsi, aliqua spe ulterioris scientiæ assequendæ adducti, dicta Acta ibidem descripsimus, sed modo non judicamus molem operis augendum aut ipsorum additione, aut eorum quæ post eum ipsis, denno Catalanni transcriptis, missa nobis sunt, initio ac fine eadem, sed tertia fere parte contrahenda. Portassis autem neutra sunt opus Abbatis Stephani; sed alia, quæ in Urbaniensi Codice tertio loco describuntur, in duplum amplifiata, hoc principia, Sanctorum, qui post Passionem ac Resurrectionem D. N. I. Christi sanctam atque Catholicam in sanguine suo fundarunt Ecclesiam, merita vel virtutes quoties annuus revoluti temporis nobis commendat excursus, toties profecto vitæ et sanctæ conversationis nobis debet innovari profectus: quia in illorum exemplis vel virtutibus invenire patenter possumus, unde.... ad meliorem vitam proficere valeamus; illorum maxime, quorum specialiter et præsentia corporali licet indigni assistimus, et fulciri infusa desuper gratia patrocinii non dubitamus. Apparet hunc

per Notarios
conscripta hic
eduntur:

omittuntur
alia ex MS.
Capuano,

B

item Acta
majora ex
pluribus MSS.

C

quorum ali-
quæ menda
notantur:

omittuntur
etiam diversa
Acta in variis
MSS.

et quæ in
Urbaniensi
Monasterii
codice habentur
tripliciter,
1^a

A hunc librum eocompositum, ut in *Anniversario* recitaretur : sed quia totus insumitur Actorum præfatorum substantiæ copiosius explicandæ, nec quidquam novæ lucis ad historiam confert, ipsum quoque omittimus; uti et ea quæ sunt a Bonino Mombrizio ante ducentos annos edita, quibus (sicut in *Urbaniensi Codice*) plurima de Imperio Macrini Heliogabali et Alexandri, ad rem propositam non pertinentia, inseruntur. Demum alia Acta submitit nobis Joannes Gamonsius noster ex MS. *Passionali Bodecensis cœnobii Canonorum Regularium in diœcesi Paderbornensi*, sed hæc potius dici debent *Sermo encomiasticus* : in quo primo persecutiones usque ad Julianum apostatam indicantur; tam omnium generi virtutum, quibus Sanctus excellere potuit, referuntur, et nonnulla ex Actis S. Cæcilie adferuntur. Omittimus recensere compendia, tam manuscripta, quam apud Bellovacensem, S. Antoninum, Petrum de Natalibus, et alios recentiores excusa.

et quæ in
editione
Mombrizii
continentur

atque.

Actis pri-
mogenis

B Porro Acta, quæ sola dumus ut plane sincera, quantum possumus judicare, non sinebantur cum obitu S. Urbani, sed continuabantur cum Martyrio S. Marmenice et aliorum in titulo relatorum. Verum sicut in Actis SS. Prædix et Pudentianæ vidimus, Collectores *Passionalium* per anni cursum digestorum distraxisse ab invicem, quæ fuerant ab Auctore conjuncta, quod vellent suam singulis Legendam adscribere; sic etiam hic factum opinamur, idemque suadet utriusque partis similitudo quoad styli. Volentes autem seorsim dare quæ erant de S. Urbano, ut idonea clausula finirentur Acta, acceperunt ex Catalogis Pontificatibus VI sæculi, numerum sacrarum donationum ordinationumque, cum loco sepulturæ, et tempore vacantis Episcopatus, quæ longe melius hinc auferuntur. Pars autem illa ultima, quæ nobis tertium Caput dicitur, continet interitum Carpasii Vicarii, conversionem SS. Marmenice uxoris et Lucinice filię, ac translationem corporum S. Urbani et Sociorum Martyrum : invenitur autem in Actis Majoribus ante relatis, et in MSS. ex Codice S. Maximini et a Joanne Ulmerio submissis. Caput hoc sequitur Appendix, ita dicta a nobis quod, licet ejusdem Auctoris omnino esse videatur, sequatur tamen Acta S. Urbani, per solennem clausulam hic demum finita; et hæc pars continet, primo martyrium SS. Marmenice, Lucinice et aliorum XII, una cum obitu S. Savini in carcere extincti : eademque cum priori Capite continetur in memorato MS. Capuano Tertium autem pars superaddit certamen XII Martyrum, sub Annotio Vicario decollatorum; simul autem pars utraque cum tertio Capite extat Romæ in MS. codice sanctimonialium monasterii S. Laurentii in Panisperna, sub titulo Legendæ S. Marmenice, quod hujus sacrum corpus in dicto monasterio asservetur. Eundem Legendam descripsimus ex apographo Antonii Gallonii Presbyteri Congregationis Oratorii, inserto collectioni de *Vitis Sanctorum* signatæ litteris C D, ipsamque Legendam Italice edidit idem Gallonius in *Historia Sanctarum Virginum Romanarum*, Romæ anno MDCXI excusa, sub titulo S. Licinice Virginis Romanæ, quæ fuit S. Marmenice filia : et illam Romæ nos contulimus cum codicibus MSS. Lateranensi et Vaticano.

hic additur
Caput
ultimum

cum Appendi-
ce ejusdem
auctoris ex
MSS.

C Aliqua præterea, a S. Urbano tempore Pontificatus sui gesta et situ digna, continentur in Actis S. Cæcilie Virginis et SS. Valeriani atque Tiburtii Martyrum, quæ habemus tum manuscripta ex variis antiquis codicibus, tum excusa per supra laudatum Antonium Bosium, edenda in opere nostro a posteris ad diem XII Novembris, natalem ipsius S. Cæcilie. Sicut autem ex illis nonnulla excerpta dedimus XIV Aprilis, illa scilicet quæ ad SS. Valerianum et Tiburtium spectant : ita etiam inde aliqua hic reliquis Actis S. Urbani præfigimus, suntque in ipsis fontibus Latinis certiora, quam quæ inde Græce translata, et ex Græco rursum Latina edita sunt a Lipomano et Surio.

et præfiguntur
Excerpta ex
Actis Latinis
S. Cæcilie.

§. II. Tempus Sedis S. Urbani, Cultus sacer ejus et sociorum, aliorumque variorum sepultura.

Tempus, quo Ecclesiam rexerunt S. Urbanus, ejusque decessor S. Callistus et successor S. Pontianus, supra attigimus, hic accuratius dilucidandum. Certiorum ad id nobis viam pandit Catalogus primus de *Vitis Pontificum* supra laudatus, in quo de S. Callisto ista habentur : Callistus annos quinque, menses duos, dies decem. Fuit temporibus Macrini et Heliogabali, a Consulatu Antonini et Adventi usque Antonino III et Alexandro. Ex his Consules priores, Antoninus Diadumenianus Macrini filius et Adventus, fuerunt anno CCXVIII, et posteriores Imperator Antoninus Heliogabalus et M. Aurelius Severus Alexander anno CCXXII; quando, extincto IX aut X Martii Heliogabalo, successit Alexander : sub quo S. Callistus martyrio coronatus est die XXVIII Septembris, sepultus XIII Octobris; unde sursum ascendendo per annos V, menses II, dies X, pervenitur ad diem XIX Junii anni CCXVII, quem proxime excepit Consulatus Antonini et Adventi : qui ex stylo hujus Catalogi, ut alibi dictum, sumuntur ex primo integro anno, ut prior Consulatus relinquatur decessori, alioqui bis nominandus, scilicet in fine decessoris et initio successoris. Simili modo procedens ad Urbanum, Pontificatum ejus olim exorsus sum a Vicariatu, quem vivo adhuc Callisto suscepisset : et Episcopatus totius tempus finire XXV Maji anni CCXXX, quia in prædicto Catalogo sic legebam : Urbanus annos octo, menses undecim, dies duodecim. Fuit temporibus Alexandri, a Consulatu Maximi et Elia- ni, usque Agricola et Clementino : nam duo hi postremi notant annum CCXXX : sub quibus si mortuus erat Urbanus, non poterat tempus tot annorum, mensium atque dierum haberi nisi inchoando a Junio anni CCXXI.

Tempus Cal-
listi decessoris

E
ipsiusque
Urbani mor-
tui an. 230,

7 Verum postea Collega meus Papebrochius, seriem Chronologicam Romanorum Pontificum novo studio retexens, judicavit, Urbani Martyrium differri debere usque in annum CCXXXI post Consulatum Agricolæ et Clementini. Visus est enim ille sibi in prima Catalogi veteris parte observasse, quod II Consules adscribuntur Pontificum mortibus, quorum annum illi vel pro majori parte expleverunt, vel non nisi paucis mensibus superaverunt : et sic Urbanus mortuus XXV Maji, ultimos Consules sibi adscriptos habuere eos, post quorum Consulatum obiit; quia pars anni sequentis, quo adhuc in ejus sententia ille vixisset, ad dimidium annum non accedit, tantum abest ut superet. Eligot Lector utram volet sententiam, et prout citius vel serius ordinatum Urbanum statuet, sic anno CCXXX vel CCXXXI mortuum intelligat : utrumlibet tenuerit, Consulatum nominibus inhærendo, recedat necesse est a calculo Illustrissimi Cardinalis Baronii, alia ex causa longius abducti ab ea, quam ipsemet nobis commendat, *Fastorum Consularium Regula*; et differentis mortem Urbani usque ad annum CCXXXIII.

vet 231.

8 Acta infra danda referunt, S. Urbanum cum Sociis decollatum et sepultum, octavo Kalendas Junias : ad quem diem ejus solennitas inserta est libro Sacramentorum S. Gregorii Magni, ab Hugone Menardo accuratius edito, et in Oratione Urbanus Martyr et Pontifex appellatur. Quia tamen in juventute, sive (ut hoc tempore Pontifices loquuntur) cum adhuc in minoribus esset, dicitur in Actis multoties Confessor effectus, et in Actis S. Cæcilie his Confessor factus, imo et septies damnatus et dijudicatus in aliis Actis legitur; nomen Confessoris ei post martyrium adhæsit : atque hoc modo in *Kalendario Romano* nongentis annis antiquiore, et a Joanne Frontone Parisiensi edito, legi-
tur

Cultus in fa-
stis antiquis
25 Maji,

etiam sub
titulo Con-
fessoris.

A tur : Die xxv Maji S. Urbani, Confessoris atque Pontificis, via Appia. Quo etiam moda ista apud Bedam in genuino Martyrologio leguntur : viii Kalendas Junii, Romæ natale S. Urbani Papæ et Confessoris, cujus doctrina multi martyrio coronati sunt. Quæ eadem apud Rabanum referuntur : ast ita aucta habentur apud Usuardum : Romæ via Numentana, natale B. Urbani Papæ et Martyris, cujus doctrina, sub persecutione Alexandri, multi Martyres coronati sunt. Addunt Ado et Notkerus, via Numentana in Cœmeterio Prætextati. Fuit hoc Cœmeterium via Appia, atque hanc Viam cum illo Cœmeterio optime conjungunt Acta S. Urbani, ejusque elogia in Catalogo Pontificum ex MS. Regiæ Sæcæ a nobis excuso, in *Vitis eorundem apud Anastasium Bibliothecarium, et in MSS. Gestis usque ad Martinum V deductis, item in antiquis Breviariis Romanis, tam MSS. quam excusis ante annos ducentos et deinceps. De Cœmeterio Prætextati, via Appia constituto, legendus Aringhus lib. 3 Romæ subterraneæ cap. 26, qui lib. 4 cap. 19 agit de via Numentana, ex diversa prorsus urbis parte quam Appia procurrente, de quo loco ad Nymphas in ea sito, tamquam veterum Cœmeteriorum uno cap. 20 : ut videatur huc translatum olim fuisse corpus, cum etiam in Hieronymiano Martyrologio legatur. Via Numentana milliario octavo Natalis Urbani Episcopi.*

B Eodem via Appia in sepulcris Martyrum latere S. Urbanum solitum, et sacra munia indefessum obisse, infra ex Actis S. Cæcilie constat. Aringhus lib. 3 Romæ subterraneæ cap. 21 scribit. S. Urbanum, Martyrem Christi, ibi a fidelibus honorem promeruisse, ubi eundem fidei causa labores, latebras, agones et innumera fere incommoda perpeti contigit. Ubi enim vivens, fidei causa ab urbe profugus, sedem elegerat ; ibi, dicata in ejus honorem ecclesia, sepulturæ locum obtinuit... Hæc, inquit, in perexiguo quodam colle juxta celebrem fontem sita est, qui nunc vulgo Cafarella dicitur. Anterior quidem facies, quæ Orientem respicit, marmoris quatuor columnis affabre exornatur. Veneranda ejusdem antiquitas picturis, quæ ibi adhuc visuntur, satis conspicue comprobatur... præ ceteris Christi Domini quatuor clavis e cruce pendentis, cum Longino lancea latus aperiente, et milite spongiam aceto perfusam exporrigente : item B. Petri, Zacchæi, et Sanctorum Martyrum. Quæ pluribus ibidem exponuntur. Imo Statio ad S. Urbanum via Appia recensetur in MS. Vaticanæ bibliothecæ. Haud casu igitur, inquit, sed Deo plane disponente, S. Urbani ecclesia, Urbano VIII Pont. Max. Ecclesiam regente, Urbi innotuit. Nam cum Sebastianus Belliardus, vir pius et sacræ antiquitati apprime deditus, locum, incultum quidem at sacris picturis conspicuum recolendumque, contemplatus aliquando fuisset, re cum aliis studiosis viris mature discussa, S. Urbani Ecclesiam olim extitisse deprehendit, quod cum Summo Pontifici renuntiatum esset, Eminentissimo Francisco Cardinali Barberino, S. R. E. Vicecancellario, imprimis adnitente, instaurandam ecclesiam, et debitum illi religionis cultum restituendum edixit. Quamobrem haud ulla interposita mora, antiqui parietes novis fulcimentis resarciati sunt... solennique ritu per Reverendissimum Jo. Baptistam Scannarolam, Sidoniorum Archiepiscopum, Benedictione impertita, erecto altari, festivorecurrente die xxv Maji, anno redempti orbis mncxxxv, incruenti Sacrificii oblatione peracta, impertitis quoque ab Urbano VIII sacris Indulgentiarum thesauris, sacris de more ritibus coli cœpit. Quo item devotionis gratia Romanus certatim populus, adtribuendum promeritum beato Pontifici ac Martyri Urbano honorem, quotannis confluit. Hæc ibi. Eadem via Appia fuerunt ædes Carpasii Vicarii (cui executio de martyrio S. Urbani et Sociorum fue-

rat mandata) extra, aliis juxta Palatium Vespasiani : D quod, inquit idem Aringhus, ipsemet Imperator (ut Cenciùs Camerarius, Nicolaus Signorilis, alique asserunt) laud procul a Catacumbis obtinebat. Dicti Carpasii uxor, Marmeria eo misere extincto ad fidem conversa, in suis ædibus translata corpora S. Urbani et Sociorum recondidit ; et tandem ipsa Marmeria ejusque filia Lucinia, cum viginti duobus martyrium passæ, ibidemque depositæ fuerant : ut infra num. 12 et 13 explicatur. De aliis Translationibus corporis S. Urbani mox agemus, ubi de Sociis in titulo propositis fuerit Actum.

10 Socii, cum S. Urbano passi censentur, Presbyteri quatuor, Diaconitres. Ex Presbyteris nominantur in Actis duo, Mamilius et Joannes. Ex his Mamilius, infra eosdem marmoreos lapides, cum S. Urbano a Marmeria reconditus est. Alii duo Presbyteri sunt, Chromatius et Dionysius ; et tres Diaconi ; Martialis (aliquibus Martialis) Eumachius (aliis Mutius) et Lucianus : qui omnes ab eadem Marmeria, in antro quadrato firmissimæ fabricæ, fuerunt sepulti : ad quorum etiam venerabiles sepulturas multa patrari miracula infra num. 13 indicatur. Ex Diaconis Lucianus, fustibus dentissime cæsus ; emisit spiritum, sepultus in crypta in cœmeterio Prætextati, xii Kalendas Junii, ut Acta infra num. 9 habent. Acta majora assignant xv Kalendas Junii, adduntque postea cum reliquis sepultum, et ideo cum istis cum veneramus. Hisce subiungitur in titulo S. Anolinus Commentariensis, sive Carcerarius, a S. Urbano captivo baptizatus ac chrismate consignatus, ac dein ob fidei Christianæ professionem decollatus xii Kalendas Junii : qui ix Kal. Junii inscriptus reperitur fastis Greveni, Mauryci, Galesinii, Ferrarii : sed malumus eum cum S. Urbano hoc die commemorare, quia in hujus Actis num. 5 et 6 conversio ipsius et Martyrium narrantur.

11 Sequuntur SS. Marmeria matrona ejusque filia Luciana, aliis Lucina, et Licinia Virgo, cum viginti duobus domesticis occisæ, et (uti Acta infra habent num. 16) sancta Passio eorum tertio celebratur die ante Kalendas Junias : in MS. autem Capuano decollati, dicuntur quarto Kalendas Junias. Antonius Gallonius, in Historia Sanctarum Virginum Romanarum supra etiam citata, tradit eas Romæ in monasterio sanctimonialium S. Laurentii in Panisperna coli, hoc die xxv Maji et corpus S. Marmeriæ ibidem summa cum veneratione asservari. Gallonium sequuntur Octavius Pancrolus, in Thesauro abscondito Urbis Romanæ, regione 2, ecclesia 48 ; et Ferrarius, in Indice Catalogi Sanctorum Italæ. An adhuc et ubi habeatur corpus S. Luciniæ seu Lucinæ filię non satis liquet. Memoratus Gallonius addubitat, num corpus ejus, una cum corpore S. Marmeriæ matris, asservetur apud S. Laurentium in Panisperna, quod fuerint eodem in loco corpora utriusque deposita : et hoc etiam innuit Abbas Piazza in Sanctuario Romano. Aliud sepulcrum suggerit sæpius jam laudatus Aringhus cap. xi dicti libri 3 num. 17 ubi cum de celebri ecclesia S. Sebastiani et altari in quo ejus sacræ Reliquiæ fuerant depositæ, actum fuisset, ista adduntur : At vero juxta præmemoratum altare, sepulcrum quoddam in pavimento crate ferrea vallatum videre est, in quo insculptus ejuscemodi titulus, antiquitatem redolens, legitur. HOC EST SEPULCRUM SANCTÆ LUCINÆ VIRGINIS. Ac dein inter varias conjecturas etiam addit, posse existimari jure merito, sepulchralem Titulum loqui de S. Lucina filia Marmeriæ : quod nobis satis probatur, eo quod in vicinia vixerit, martyriumque passa ac sepulta fuerit. Omnibus denique adjungitur S. Savinus, qui cum per duodecim annos ob confessionem Jesu Christi maceratus fuisset, migravit ad Christum, et reconditus in sarcophago, ubi sepulti erant cxxv Martyres : quos in titulo seorsim non appo-

AUTORE G. II.

Socii S. Urbani in martyrio, Presbyteri 4, 3 Diaconi.

E

S. Anolinus Commentariensis,

Marmeria et Lucinia filia ac 22 alii,

F

S. Savinus,

sepultura prima in cœmeterio Prætextati via Appia.

postea ecclesia S. Urbani,

innovata sub Urbano VIII

anno 1635.

A *scimus, quia possunt fuisse ex quinque millibus, quos*
 AUCTORE G. H. *Almachius in Actis num. 3 objecit S. Urbano, per*
 1000, *ejus fallaciam deceptos, periisse. Verum respondit S.*
Urbanus, non periisse, sed ad regna cœlestia feliciter
migrasse. Et quia dicuntur fere quinque millia,
dicti cxxv possunt numerum complere, si forte aliqui
defuissent: quamquam jam scripius observavimus, dictam
particulam fere in similibus locutionibus idem significare
quod hæc particula, circiter, plus minus, aut præter
propter. Denique adiunximus qui sub finem adiungun-
 atq. 12: *tur, quadraginta et duo, et sub Annitio Vicario*
capitibus truncatis martyrium compleverunt, tum,
ubi S. Cæcilia fuerat sepulta, fuerunt reconstituti.
Quia autem corpus S. Urbani, cum corpore diete S.
Cæcilie inventum fuit, hic primo ponimus, quæ ille
huic ejusque sponso Valeriano et hujus fratri Tiburtio
præstitit, ex ipsorum Actis.

§ III Excerpta ex Variis, de rebus in Pontificatu gestis. Et corpore ad ecclesiam S. Cæcilie translato.

Cæcilia Valeriano sponso ait: Angelum Dei habeo
 I: *amantorem, qui nino zelo corpus meum custodit,...*
 S. Urbanus, *Si permittas te purificari fonte perenni, et credas*
num Deum esse in cœlis vivum et verum, poteris
eum videre. Dicit ei Valerianus; Et quis erit, qui
me purificet, ut ego Angelum videam? Respondit ei
Cæcilia: Est senior, qui novit purificare homines,
ut mereantur videre Angelum Dei... Vade in tertium
milliarium ab Urbe, via quæ Appia nuncupatur, illic
invenies pauperes... qui ostendent sanctum senem
Urbanum. Hunc tu dum videris indica ei omnia
verba mea: et dum te purificaverit, induet te
vestimentis novis et candidis: cum quibus mox, ut
ingressus fueris istud cubiculum, videbis Angelum
 latens in se- *sanctum... Tunc Valerianus perrexit, et secundum*
 puleris Mar- *ea signa, quæ acceperat, invenit S. Urbanum Epi-*
 tyrum, *scopum, qui jam bis Confessor factus inter sepulera*
Martyrom latitabat. Cui cum dixisset omnia verba
Cæcilie, gavisus est gaudio magno: et ponens ge-
nua sua in terra, expandit manus suas ad cœlum,
et cum lacrymis dixit: Domine Jesu Christe, semi-
nator casti consilii, suscipe seminum fructus, quos
in Cæcilia seminasti: Domine Jesu Christe, Pastor
bone, Cæcilia famula tua quasi apis argumentosa
tibi deservit: nam sponsum, quem quasi leonem fe-
rorem acceperat, ad te Domine, quasi agnum man-
 gratias Deo *suetissimum destinavit: iste huc, nisi crederet, non*
 actis *venisset. Aperi ergo, Domine, cordis ejus januam*
sermonibus tuis, ut te Creatorem suum esse cogno-
scens, renuntiet diabolo et pompis ejus et idolis
ejus... Tunc S. Urbanus baptizavit eum, et edocens
eum omnem fidei regulam, remisit eum ad Cæcilianum
diligenter instructum... Valerianus perduxit Tibur-
 baptizat *tium fratrem suum ad Papam Urbanum: cui cum*
 SS Valeria- *narrasset universa, quæ fuerant dicta vel facta,*
 num, *gratias referens Deo, suscepit Tiburtium cum omni*
 et Tibur- *gaudio, et baptizans eum secum esse præcepit, quoad-*
 tium: *usquo Albas deponeret. Quem perfectum doctrina*
sua per septem dies, Christo militem consecra-
vit....

13 Post hæc Almachius præcepit S. Cæciliam,
 Item a S. *quasi Valeriani conjugem, arctari: ut thura quoque*
 Cæcilia con- *poneret, cœpit impelli. Tunc dixit apparitoribus,*
 versos 100: *qui eam hoc facere compellebant: Audite me, cives*
et fratres... Gloriosum est et valde optabile omnia
pro Christi confessione perferre tormenta... qui
centuplum reddit et vitam æternam... Creditis
hæc, quæ dixi? At illi dixerunt: Credimus, Christum
filium Dei, verum Deum esse, qui talem possidet
famulam. Dixit eis B. Cæcilia: Hic intra domum

meam faciam venire, qui vos omnes faciat vitæ D
 æternæ participes. Et ita Domino procurante com-
 pletur. Tunc veniens Papa S. Urbanus baptizavit
 intra domum ejus amplius quam quadringentos pro-
 mi-cui sexus, conditionis, ætatis, inter quos unus
 clarissimus vir erat, nomine Gordianus: hic sub
 defensione sui notoinis domum S. Cæcilie suo nomine
 titulavit, ut in occulto ex illa die, ex qua baptisma
 Christi ibi celebratum est, Ecclesia Dominica fieret;
 ita ut etiam Papa Urbanus illic moraretur; et licet
 occulte, quotidie tamen, redemptionis Christi ibi cre-
 scerent lucra, et Ecclesie innumerabiles talentorum
 thesauri, diabolo vero perpetua detrimenta.... Tunc
 Almachius Præfectus jussit eam in sua domo flam-
 mis balnearibus concremari. Cumque fuisset in calore
 balnei inclusa,... quasi in frigido loco illibata per-
 stitit sanitate... Hoc cum audisset Almachius, misit
 qui eam in ipso balneo decollaret. Quam cum spicu-
 lator tertio ictu percussisset, caput ejus amputare
 non potuit... Per triduum autem, quod supervixit,
 non cessavit omnes, quos nutrierat et quos docuerat,
 in fide Domini confortare: quibus et divisit universa
 quæ habuit, et S. Urbano Papæ tradidit commenda-
 tos, cui et dixit: Adhuc triduanas mihi poposci indu-
 cias, ut et istos tuæ Beatitudini traderem quos nutrivit,
 et hanc domum meam in æternum Ecclesie nomini
 consecraret. Tunc S. Urbanus Papa, corpus ejus
 auferens cum Diaconibus, noctu sepehvit eam, inter
 collegas suos Episcopos et Martyres, ubi sancti Con-
 fessores sunt collocati. Domum autem ejus in æter-
 num sanctam Ecclesiam suo nomine consecravit: in
 qua beneficia Domini exuberant ad memoriam B.
 Cæcilie. Hactenus excerpta ex Vita S. Cæcilie, Virgi-
 nis et Martyris.

14 Fuerunt postmodum conjuncta corpora SS. Ur-
 bani, Cæcilie, Valeriani, Tiburtii, et aliorum Mar-
 tyrum. Porro ante seculum Christi octavum nihil,
 quod hac in re factum foret, alicubi extare meminimus.
 Tunc in Pontificem Romanum anno dcccxxi creatus
 S. Gregorius III, cœmeterium beatorum Martyrum
 Januarii, Urbani, Tiburtii, Valeriani et Maximi, et
 eorum tectum in ruinis positum, de novo perfecit;
 uti indicat Anastasius Bibliothecarius, qui et sequentia
 in Vita Adriani primi, anno dcccxxii ad Pontificatum
 electi, habet: Ecclesiam B. Tiburtii et Valeriani
 atque Maximi, seu basilicam S. Zenonis, una cum
 cœmeterio SS. Urbani Pontificis, Felicissimi et
 Agapiti, atque Januarii et Quirini Martyris, foris
 portam Appiam, uno coherentes loco, quæ a priscis
 marcuerant temporibus, a novo restauravit. Vitam
 S. Quirini Martyris dedimus xxx Martii, ac diximus,
 sacrum ejus corpus via Appia in cœmeterio Prætex-
 tati sepultum. Eodem modo SS. Felicissimus et Aga-
 pitus Diaconi, et Jannarius Subdiaconus S. Sixti
 Papæ II, decollati via Appia; et in cœmeterio Præ-
 textati sepulti, dicuntur in Actis Martyrii ad vi Augusti
 elucidandis. Hinc etiam cœmeterium Prætextati,
 dictum est cœmeterium S. Sixti, aut certe partes dicti
 cœmeterii, ab aliis Sanctis suam appellationem sunt
 sortitæ. Infra etiam in Actis num. 18 et ultimo, qua-
 draginta duo Martyres, sub Annitio Vicario decol-
 lati, a Polemio Presbytero sepulti sunt, ubi Christi
 Martyr sepulta erat Cæcilia. Egimus autem iv Martii,
 de nongentis et decem Martyribus Romanis, quorum
 corpora posita sunt in cœmeterio ad S. Cæciliam.

15 Floruit postmodum S. Paschalis I Papa, creatus
 anno dcccxvii, ex recentiori calculo Collegæ mei Pa-
 pebruchii, vita mortali functus anno dcccxxiv, xiv
 Moji, ad quem diem ejus Acta recensuimus. Hic scri-
 psit Epistolam de revelatione sibi facta a S. Cæcilia,
 ob quam, inquit, properantes in cœmeterio S. Sixti
 (aliis Prætextati) foris portam Appiam situm, corpus
 S. Cæcilie, inter collegas Episcopos, in aureis in-
 dumentis

moratur in
 domo S. Cæ-
 cilie:

suscipit ab
 ea sibi com-
 mendatos:

E

et sepulto
 corpore eccle-
 siam illi con-
 secrat.

Cœmeterium
 S. Urbani et
 aliorum,

F

dictum Præ-
 textati, et S.
 Sixti,

item ad S.
 Cæciliam.

A dumentis cum venerabili sponso Valeriano reperi-
Corpus S. Ur- mus, et honeste infra muros hujus Romanæ urbis
bani apposi- induximus.... et Titulum in meliorem statum a
tum novis fecimus restaurari : et ejusdem Virginis cor-
 pus, cum carissimo sponso atque Tiburtio et Maxi-
corpore S. mo Martyribus, nec non Urbano et Lucio utrisque
Cæcilie, a S. Pontificibus, sub sacro altari dedicantes collocavi-
Paschali P. mus. *Hæc excerptimus ex dicta epistola S. Paschalis,*
in cujus gestis eadem refert Anastasius Bibliothecarius.
At nova inquisitio facta est anno mxcix, auctore Paulo
Sfondrato, Tituli S. Cæcilie Presbytero Cardinale; et
inventa sunt xx Octobris corpora SS. Cæcilie, Vale-
rianii, Tiburtii et Maximi. Quibus eteratis, recoleus
Cardinalis Sfondratus, Paschalem corpora etiam
Beatorum Urbani et Lucii Pontificum in eadem ec-
cle-sia collocasse, ad ea perquirenda altius fodero
jussit : statimque subter arcam marmoream, unde
extractum fuerat S. Cæcilie corpus, similis alia
arca detecta est : in qua duorum Pontificum Urbani
et Lucii corpora condita erant, proprio separatim
velo circumvoluta. Præpostere tamen jacebant, ita
ut primi caput ad dexteram, alterius ad sinistram
vergeret aræ majoris. Reposita vera hæc fuerunt a
B Clemente Papa VIII die xxii Novembris, cum in-
 scriptione incisa tabellæ argenteæ : et prædicti Pontifi-
 ces Urbanus et Lucius sub arca S. Cæcilie, prout
 ante a S. Paschali factum, in alia similiter arca cen-
 diti sunt, appposito hoc epitaphio. *SPB HOC AL-*
TARI REQUIESCUNT CORPORA SS. MAR-
TYRVM CÆCILLÆ VIRGINIS, VALERIANI,
TIBVRTII, MAXIMI SOCIOR. LVCH ET
VRBANI PP. EISDEM SANCTIS MARTYRI-
BVS CONSECRATO. Acta S. Lucii dedimus iv
Martii, et in iis latius hæc deduximus ex tractatu An-
tonii Bosii supra laudati, quæ hic nolimus repetere.
Abbas Piazza in Sanctuario Romano addit, in ecclesia
S. Mariæ Majoris asservari brachium S. Urbani, et
in Araceli exponi ejus caput, et alias ejus Reliquias
esse in æde S. Prædixis.

§. IV. De alicujus S. Urbani corpore et cultu
 Catalaunis in Gallia : et variarum sub eo-
 dem nomine Reliquiarum veneratione plu-
 ribus in locis.

Quæ diximus de Corpore et Reliquiis S. Urbani Ro-
Corpus alicu- mæ adservatis, adeo probatur Romanis, ut videatur
jus S. Urbani nefas opud illos vel minimum de ejus ibidem depo-
in diocesi Ca- sitione dubitare : quod tamen in Gallia fieri, colligimus
talaunensi, ex Andreæ Saussayi Martyrologio Gallicano, ubi ad
 hunc diem xxv Maji ista tradit : Natalis S. Urbani
 Papæ et Martyris, cujus venerandum corpus, cum
 pretiosis exuviis Tiburtii Martyris, quem Christo
 sanctus ipse Pontifex progeniuit, a Nicolao Papa
 hujus nominis primo Legatis Caroli Calvi eximio
 munere concessum, in Galliarum advectum, mi-
 raculis in via undique rutilans, ejusdem Imperatoris
 jussu in monasterio, quod in ejus honorem condide-
 rat in Catalaunensi agro, honorifice collocatum est :
 ibique nunc usque quiescit, indita loco, ut pignori-
 bus sanctitate, sic patrecinio nuncupatione. *Hæc ibi.*
Contigit hæc Translatio anno dcccxiim, juxta Chronicon
Malteacense, in nova Bibliotheca Labbæi Tom. 2 pag.
200 : sed priori anno Romam e Gallia discesserant,
qui sacrum illum thesaurum impetrarant, uti scribit
Hericus monachus lib. 2 de Miraculis S. Germani
Episcopi Autissiodorensis, cujus verba a nobis relata
sunt xiv Aprilis, ad Acta SS. Valeriani, Tiburtii et
Maximi in Analectis num. 10. Fuerunt autem reli-
quie Autissiodori honorifice susceptæ pridie Kalenda-
rum Novembriam. At quod huc spectat, anno dcccxlv
merito suæ religionis venerabilis Herchenraus, Ca-
Maji T. VI

talaunorum Episcopus, ad cœnobium S. Germani D
 veniens, largitione Fratrum Reliquias pretiosi Pa-
 pæ et Martyris Urbani obtinuit : eisquæ susceptis,
 monasterium in pagu Partensi in ejus honore con-
 struxit : quo loco tanta tamque frequentia postmo-
 dum claruero miracula, ut si litteris universa man-
 darentur, suo per se possent suppeditare volumini.
Hæc ibi. Verum hæc de aliqua parte Reliquiarum S.
Urbani dicta sunt : nam postmodum, teste eodem Heri-
co, a dextro latere corporis S. Germani, in crypta
Autissiodori, ossa B. Urbani Papæ, cum capite In-
nocentii Martyris, eodem loculo composita sunt. In
Registro beneficiorum diocesis Catalaunensis anno mxc-
xlvi excuso, in Decanatu Januillani oppidi, primo
loco exprimitur dicta Abbatia S. Urbani, et dein in
rodem Decanatu assignatur parochia S. Urbani, et
capella S. Urbani e regione Burgi S. Urbani ; uti in
Decanatu Castri-Bussini Præpositura S. Urbani,
sita ad S. Germani-villam Ordinis Benedictini.

17 Hæc omnia cum singularem S. Urbani Papæ
 venerationem ista in diocesi demonstrarent, occasione
 Reliquiarum alicujus S. Urbani Martyris illic deposi-
 tarum, et miraculorum multitudo ab Herico monacho
 indicata verosimile nobis faceret, aliqua eorum scripto
 fuisse mandata ; recurrimus per litteras ad R. P. Joan-
 nem Baptistam de Comitini, Catalaunensis nostri Colle-
 gii Rectorem, eo ipso tempore, quo S. Urbani Abbatia
 fuerat a Rege Christianissimo collata filio nobilissimi
 ipsique addictissimi viri, totius Campanie Præfecti
 (Intendentem nominant) Domini, inquam, Thomæ Huc
 de Miromenil. Hic enim factum filio suo adhuc puero
 gratiam, non ut plerique in profanos usus, sed ad ipsius
 concediti sibi monasterii instauracionem ornatumque
 conversurns, nihil habuit prius, quam de capsula S. Urbani
 in majorem lucem educenda cogitare. Cumque ea in
 hunc finem esset reserata, inventus est opinione major
 thesaurus, involutus sudario sericeo ejus coloris quem
 sicca rosarum folia referunt, alterique interiori ac ve-
 lustiori jam fere consumpto ac lacera, videlicet, ossa duo
 grandia integra, unumque etiam ex grandioribus,
 sed dimidium dumtaxat : caput, in quinque vel sex
 partes divisum : utraque scapula, costa dimidia una,
 dens unus, particula et fragmenta ossium complura.
 His ergo exornandis intento Præfecto jam nominato,
 gratissimum accidit postulari Translationis ac Miracu-
 lorum monumenta : ideoque continuo jussit deprimi
 MS. Codicem, quo illa, simulque triplicia S. Urbani
 Papæ Acta et S. Radegundis Vita, continuabatur ; to-
 tumque per Notarios Regios suo sumptu curavit elegan-
 ter transcribi nobisque mitti. Hoc beneficium majus
 quam postulabatur, cum debita animi grati testificatione
 commemorandum hic fuit ; simulque indicandum, in
 eadem Abbatia duas quoque alias capsas haberi, quarum
 una potiore partem continet ex corpore S. Manehildis,
 cujus festum agitur xiv Octobris ; altera, ex simili causa,
 vocatur S. Sacerdotis, nescia an Episcopi Lugdunensis,
 ejus qui Lutetie Parisiorum defunctus colitur xii Sep-
 tembris : de quorum Actis et Translationibus quanto
 scimus minus, tanto magis cupimus et speramus infor-
 mari.

18 Interim insignis ille numerus sacrorum ossium
 ex corpore S. Urbani (cui forte pars ea quæ Autissio-
 dori remansit haud multum cedere quoad numerum
 debet, ita ut simul sumpta ossa utraque integrum fere
 corpus constituere possint) certos non reddunt, alterius
 Urbani, quam ejus qui Ecclesiam Pontifex rexit, esse
 omnia ; sicut et alterius S. Tiburtii, quam qui in Actis
 S. Cæcilie nominatur, credimus esse corpus, quod pa-
 riter fuit Roma allatum ; licet utrumque, ut vere illa-
 rum, exhibitum Pontifici, et Autissiodorensibus mona-
 chis traditum sit ; fide quidem bona, (uti credere oportet)
 sed parum fundata, uti docuit posterior eorum quæ tunc
 tradi putabantur corporum inventio. Interim bonam

cujus ossa
 nunc elevan-
 tur
 E

et Translatio
 ac miracula
 hic dantur :

17

sed velut ob
 solum homo-
 nymum Papæ
 crediti

A *fidem approbarunt miracula, quæ proinde ipsi S. Urbano Papæ, in quem devotio ferebatur venerantium istæ qualiacumque ossa, merito attribuuntur : maxime cum eum cultum sibi acceptum esse indicavit, apparens habitu Pontificis, speciosa canitie, seque Urbanum confessus, et sanatum gratias acturum mittens ad suum Sacellum. In hoc Sacellum ab ipsa principali ecclesia translatum esse corpus anno MCXII, suadere videtur ea quam domus Miraculorum historia, cum ait, quod ibi elegit sibi proprium Martyr domicilium, qui diutius quasi hospes fuerat intra monasterium, in sanctæ Trinitatis honore constructum. Erat is locus ad Mutranam fluvium, et pridem extabant istæ Statuæ, id est, bases, supra quas collocabatur corpus S. Urbani, exigente temporum ratione. Cum autem ad has statuas præcipuus esset peregrinorum infirmorumque concursus, eisque supprætrueretur denique sacellum ligneum; tot nova prioribus accessere prodigia, ut denique prædicto anno condita istic et dedicata sit Parochialis ecclesia, quæ etiamnum superest, sed corpore Sancto pridem privata. Illud enim iterum servatur in ipsa monasterii ecclesia, intra arcam (sicut scriptum est nobis) quatuor circiter pedes longam, duas latam, totidemque cum dimidio altam, atque ex argento et ære inaurato in forma ecclesiæ constructam, cum imaginibus alte eleganterque laboratis, lapideisque pretiosis, quorum olim majorem fuisse numerum credibile est.*

B *Interim quod, pro manutenenda novissimæ inventionis apud Romanos fide, dicere cogimur contra Francos, diversa corpora constituendo; id ultra admittit Hieronymus Nicolaus, auctor Historiæ Theatinæ Italicæ editæ anno 1657, de eo cujus Corpus vel Reliquiæ anno MCCCXIII positæ sunt sub altari majori, in oppido Theatinæ diocesis Buchianico, licet ex tali occasione S. Urbanus Papa ibi colatur Patronus : suadet autem alterum iis proprium colendum potius esse XXIII Novembris, quo reperitur inscriptus veteri Calendario Ecclesiæ Theatinæ, qui fortassis ibi etiam Episcopus fuit. Colitur in Archidiocesi Bohemiæ festum sub ritu semiduplici, et causa allegatur in MS. Martyrologio Pragensi, quia ejus corporis partem magnam cum capite, Carolus Rex obtinuit in monasterio monialium S. Benedicti in Cressein, diocesis Argentinensis; et ejus tumbam decuratam, simul cum capite, donavit Ecclesiæ Pragensi. Hoc factum fuisse anno MCCCXIII scribit Pezzina in Diaria Pragensi, addens, mandibulam superiorem cum tribus dentibus adhuc adhærere sacro capiti. Tomo I Januarii, in Addendis ad diem secundum pag. 1084. diximus, tunc cali varios*

C *Sanctos, quorum Reliquiæ a Carolo IV Imperatore Pragæ allatæ fuerunt, atque inter eas refertur S. Urbani Papæ Martyris caput et pars corporis, XXV Maji. Verum quia Romæ caput cum corpore S. Urbani asservari dicitur in supra relata narratione, potius alterius Martyris Urbani esse censemus illud caput cum parte corporis. Dedimus etiam IV Februarii Vitam B. Rabani, ex Abbate Fuldensi Archiepiscopi Moguntini, auctore Rudolfo Presbytero Fuldensi ejus discipulo, a quo cap. 3 indicatur prima Reliquiarum Fuldæ Translatio ad B. Rabanum, et num. 15 inter alios numeratur, pars de ossibus Sanctorum Episcoporum Fabiani atque Urbani; ac dein cap. 5 num. 27 dicuntur in ecclesiam S. Joannis Baptistæ, quæ Fulda quasi novem stadiis distat, cum hymnis et laudibus illatæ, et cineres sanctorum Martyrum Urbani et Quirini pariter depositi, singuli seorsim in singulis loculis inclusi, ubi orationibus eorum fideliter Deum deprecantibus beneficia præstantur. Postea cap. 6 num. 30 dicitur Theodorus, frater Deusdonæ, Roma detulisse Reliquias Urbani Papæ et Confessoris, cujus doctrina suo tempore multi coronati sunt martyrio, ossa quoque S. Cæciliæ Virginis, Tiburtii, Valeriani et Maximi, et aliarum, in*

D *quorum adventu sanati mutus unus, tres cæcæ, energumena una et alii, prout ibidem late omnia exposita sunt. Hæc accuratius deduximus, quod Fuldenses Monachi, et ex eorum relatu Bucelinus in Sacratio Benedictina, dicant, apud se haberi gloriosissimi hujus Pontificis sacrum caput : ejusque causa olim sub ritu Duplicis 2 classis celebrari Officium solitum, cum Vitæ illius auctor nusquam meminerit Capitis. Sicut autem ibi S. Urbanus Papa appellatur Confessor; ita etiam nominari a Beda et Rabano in suis Martyrologiis supra diximus, ratione addita hujus nomenclaturæ.*

20 *Præterea aliquas S. Urbani Papæ et Martyris Reliquias haberi Cremonæ, in ecclesia S. Laurentii, quæ monachorum est Ordinis Benedictini, tradit Ludovicus Cantellus in Annalibus Cremonensibus anno 1130 et 1462. Aliquas etiam esse Bononiæ, in tribus diversis ecclesiis, asserit Masinus in Bononia perlustrata. Colonia etiam esse, in ecclesia S. Gereonis et apud Carthusianos scribit Gelenus : in Trevirensi ecclesia S. Matthiæ aliquas asservari, ad hujus Acta diximus XXIV Februarii, pag. 483 : et nostræ Societatis Collegium Monasterii Westphaliæ simile quid habere se credit in armario, super aram majorem locata. Particula insuper ex corpore S. Urbani Papæ, dono P. Joannis Melandri, ad hanc Societatis ejusdem Professorum domum Antuerpiæ provenit, cum insignibus SS. Hygini et Soteris Pontificum Martyrumque reliquiis, sub attestatione (prout dictum est XXII Aprilis) Dilaci de Campo, Pontificii Cubicularii intimi, signata Romæ IV Nonas Martii anno MDXLV : quæ simul omnes sub titula Pontificum Martyrum servantur in pretiosa Hierotheca alba, insigniter ornata pincarpis operis phrygionici, atque ære fusis inauratisque cornubus, statunculis, pedibusque. In urbe quoque Companiæ Gallicanæ Trecenti est ecclesia S. Urbani Papæ Collegiata, ab Urbano Papa. Quarto natu Trecenti fundata, et dotata sacris Reliquiis, scilicet brachio S. Urbani Papæ et cranio S. Danielis, prout indicatur a Nicolao Des Guerrois de Sanctis Trecentibus ad annum 1264, num. 6. Esse etiam de ossibus S. Urbani Papæ Augustæ Vindelicorum in Basilica SS. Udalrici et Afræ, scribit Bernardus Hertfelder par. 2, hujus Basilicæ cap. 40 et 50. Sed nolumus hæc ulterius prosequi; veriti ne subinde nomen Urbani etiam loco alterius Sancti subrepperit. Ita Arnoldus Raissius in Hierogazaphylacia Belgica pag. 337 ait, Metropolitanam Ecclesiam S. Martini Ultrajecti possidere corpus S. Urbani Papæ et Martyris, quod Baldricus hujus Ecclesiæ Episcopus XV, anno Domini DCCCCLXVI ex Italia retulit : cum illud sit corpus S. Pontiani Martyris, Spoleta Ultrajectum translatum, de quo egimus XIV Januarii.*

ACTA MARTYRII

per Notarios Romanæ Ecclesiæ conscripta.

Ex tribus MSS. bibliothecæ Vaticanæ edita.

CAPUT I.

S. Urbani et Sociorum captivitas. Constantia inter verbera. S. Anolini conversio et Martyrium.

Urbanus Episcopus, natione Romanus, ex nobilissima prosapia ortus, cujus pater Pontianus dictus est, a B. Petro Apostolo octavus decimus Vicarius a [Christi] extitit. Præfuit autem temporibus b Alexandri : qui cum, commonitus, a c Mammea matre, clemens in Christianos esset; Almachius, Urbis d Præfectus, in eos tyrannidem exercebat. Hic apparitoribus suis præfecit quemdam crudelem virum, Carpasium nomine ; eique præcepit, ut cum omni

Cremonæ,

Bononiæ Colonia, Treviris.

Antuerpiæ,

Trecis.

Ultrajecti corpus, non Urbani sed Pontiani.

S. Urbanus Papa,

a b

c

d

in propriam deinde ecclesiam translata

Alterius Mem corpus Theatinæ,

Pragæ caput,

et alibi alia Reliquiæ, puto Fulda,

imperante Alexandro Mammeæ filio, e f cum Sociis in antro latens, educitur ad Almachium P. V. g

A omni solitudine quæreret, si forte reperiret Christianes absconditos. Quod cum diligenter faceret, B. Urbanum cum tribus Diaconibus, et e duobus Presbyteris, in quodam reperit antro *f* : et currens anxiano, hæc Præfecto sub festinantia nuntiavit. At ille, qui Christianorum genus delere cupiebat e terra, jussit ut eosdem Christi famulos suo conspectui celeriter præsentaret. Veniens itaque Carpasius, B. Urbanum, et ejus Clericos, ad Palatium Vespasiani deduxit, in quo Almachius morabatur. Quos Præfectus intuens, ut leo infremuit, et proloquens ait : Nonne iste est Urbauus seductor, qui jam *g* semel et iterum damnatus est, quem Christiani sibi Papam fecerunt? Cui B. Urbanus respondit : Ego seduco homines, ut viam iniquitatis relinquunt, et ad viam veritatis, deveniant. Præfectus dixit : O via veritatis, quæ nec Deos colit, nec Principes obtemperat! B. Urbanus respondit : Nec Deos tuos colo, nec Principes tuos timeo : fac quod facturus es. Carpasius autem ait ad Almachium, et ad populum circumstantem : Quid vobis videtur de sacrilegis istis? Almachius dixit : Ut ducantur *h* ad Pagum juxta templum Jovis, et ibidem custodiæ mancipentur.

constans in fide carcere includitur : h

2 Quod cum a Carpasio fuisset impletum ; audientes hoc Christiani venerunt nocte usque ad carcerem, et dantes munera Carcerario, nomine Anolino, intraverunt ad Sanctos. Quos cum vidissent, cœperunt altius gemere, et prostrati humo benedictionem a Summo Præsule deposcebant : qua suscepta, una cum Sanctis tota nocte in Dei laudibus vacaverunt : et cum jam dilucesceret, dantes invicem pacis osculum, beati Papæ se orationibus commendaverunt.

ad Almachium reductus, arguitur ut pluribus causa mortis,

3 Post hæc misit Almachius Præfectus ad Carpasium Vicarium, ut Urbanum sacrilegum suo conspectui præsentaret : qui una cum Clero suo ejectus de carcere, Turcio Almachio præsentatur. Quos ille intuens ait : Deponite pertinaciam vestram, et sacrificate diis, quos adorant Imperatores ; et recedite ab insania, qua estis infecti. Jam enim per fallaciam vestram fere quinque millia hominum decepti perierunt, de quorum miserabili interitu vos rei estis. B. Urbanus respondit : Non perierunt, ut tu miser existimas, sed ad regna cœlestia feliciter migraverunt. Almachius dixit : Hac vana spe inducta Cæcilia, cum sponso suo et cognato, omnem gloriam perdiderunt, et immensum tibi dimiserunt thesaurum, quem te nunc exhibere oportet. B. Urbanus respondit : Stulte, agnosce Creatorem, pro quo illi sua omnia pauperibus erogantes, mori exoptaverunt. Almachius dixit : Deponite contumaciam, ut possitis vivere ; alioquin male perire habebitis. B. Urbanus dixit : Non pereunt, nisi qui vel fide vel opere suo displicent Creatori.

et ob thesaurum S Cæcilix datum pauperibus :

C

4 Almachius autem, conversus ad sanctos Presbyteros Joannem et Mamilianum, dixit : Numquid et vos eadem sentitis? At illi responderunt : Patris nostri monita per omnia sunt salubria, sed in malevolam animam non intrat sapientia. Almachius dixit : Ut video deteriores effecti estis, quam delirus senex Magister vester ; sed miseri non erubescitis, qui totiens damnati proscriptionibus in impudentia perduratis? et iratus jussit eos *i* plumbatis cædi. Qui cum cæderentur, clamabant : Gratias tibi agimus, Domine. Porro Almachius cum furore vociferabatur dicens : Isti ita arte magica imbuti sunt, ut nullo modo valeant nostris jussionibus obedire. B. Urbanus dixit ei : Immo tu miser diis tuis similis es effectus, aures habens, et non audiens ; oculos, et non videns. Ad hæc iratus Almachius ait : In injuriam deorum es non timuisti procaciter aperire? Testor deos deasque, quia dignus es capitis subire

Deos ridet :

sententiam. S. Urbanus dixit : Quam reverendi D sunt dii tui, si gesta eorum recolas, facile deprehendes. Porro Deus noster creavit omnia, et nos suos famulos corroboravit dicens : Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. Almachius dixit : Nequaquam ; sed, cum sis senex, mortem reputas requiem ; et ideo, quasi invidens juvenibus, facis ut alii amittant, quod te connectus cogit amittere. Ad hæc Joannes Presbyter respondit : Manifeste mentiris : Patri enim nostro, et in juventute Christus vivere fuit, et mori lucrum ; multotiens quippe pro eo Confessor effectus, animam suam pro ejus ovibus posuit. Tunc Almachius jussit venire ad se Carpasium, et dixit ei : Audi Carpasi Urbanum sacrilegum, una cum Clero suo, in privata clande custodia, donec nostris obtemperet jussionibus. Quos Carpasius comprehendens, duxit ad carcerem juxta Pagum : At ubi ingressi sunt Sancti, psallebant dicentes, Domine refugium factus es nobis a generatione, et progenie.

ut sæpe antea.

5 Et quidam Christiani hoc cognito venerunt ad eos nocte, inter quos erant tres Tribuni. Favianus, Callistus, et Ammonius ; et duo Presbyteri, Fortunatus et Justinus ; qui dum venissent ad januam pulsantes steterunt. Ut autem audivit Martinus Diaconus, curavit nuntiare B. Urbano : quod ille audiens, rogavit Anolinum Carcerarium, ut eos ad se intrare permitteret. Mox ut ingressi sunt, corruentes ad pedes S. Urbani, cum fletu dixerunt : Ora pro nobis, Sanctissime Pater, quia tempus persecutionis imminet. Quibus ipse respondit : Nolite ex hec flere, sed magis gaudete : per multas enim tribulationes oportet nos introire in regnum Dei. Totam itaque noctem in hymnis et canticis transigentes, Dei misericordiam implorabant. Videns autem Anolinus cuncta quæ gerebantur, misit se ad pedes B. Urbani, cum lacrymis rogans, ut baptizaretur ab eo ; quem B. Urbanus, jussit surgere, et ait ei : Vide, fili, si ex toto corde credis, ut remissionem percipias peccatorum? Respondit Anolinus, cum fletu dicens : Crede, Domine. Et baptizavit eum, ac chrismate consignavit. Et cum dies factus esset, Missarum solennia celebrantes, pane cœlesti refecti sunt.

6 Audiens hæc Almachius, jussit iterum B. Urbanum, cum Clero suo, suis tribunalibus præsentari, cui et dixit : Sic adhuc in vesania tua perduras, ut non solum te ipsum ab errore non revoces ; sed etiam alios errore studeas implicare? Nam et Anolinum Commentariensem nostrum tuis te audivimus contagiis infecisse. Ad hæc Anolinus ait : Infelix ego, qui præterito vitæ meæ tempore non agnovi Creatorem meum : verumtamen gratias ego ei, quia saltem in extremo dierum meorum, sui mihi cognitionem misericorditer tribuit. Almachius dixit : Hujus loquacitas, si repressa non fuerit, multis erit causa damnationis ; et data sententia jussit, ut capite puniretur. Qui ductus ad templum Dianæ, cum sacrificare renueret, juxta templum decollatus est, xv Kalendas Junii.

ANNOTATA.

a Apposimus nomen Christi, claritatis causa, ne S. Petri habeatur Vicarius, quod nequit dici : quia tunc esset non decimus-octavus, sed decimus septimus.

b Hic est M. Aurelius Alexander Severus, Mammeæ filius, qui successit M. Aurelio Antonino Heliogabalo, per seditionem militarem occisa, mense Martio anni 222. Quo etiam anno S. Callistus Papa martyrio coronatus est xiv Octobris.

c Mammea, apud Eusebium lib. 6 Hist Eccl. cop. 21, dicitur pia ac religiosa femina : quæ Origenis conspectu

D
EX MS.
VATIC.

Matth. 10,

ut sæpe antea.

Confessor
pro fide,

Psal. 89.
excepit nocte
3 Tribunos, et
2 Presbyteros :
E

Anolinum
Commentariensem
baptizat,

qui decollatur
18 Maji.

A conspectu frui, et scientiam rerum divinarum certissimo experimento cognoscere concupivit. Igitur illa Antiochæ degens, misso militari satellitio, hominem accersit: qui apud eam aliquandiu commoratus, innumera illi documenta exhibuit, ad Domini gloriam et ad divinæ illius prædicationis potentiam declarandam.

d Ad Præfectum Urbis causarum civilium et criminalium spectabat cognitio. *Ita Dio lib 25. Hinc Ulpianus lib. 1 off. de Officio Præfecti Urbis, Omnia, inquit, crimina Præfectura Urbis sibi vindicavit. In MS. Capuano dicitur Almachius, præterea Augustali fultus auctoritate: cui non videtur Alexander Imperator ausus se opponere:*

e Idem MS. Capuanum, quatuor Presbyteros assignat: sed forsitan duo iis aliunde adjuncti fuerunt, et una martyrio coronati.

f Idem MS. non longe ab Urbe occultatum. Acta S. Cæciliæ; tertio ab Urbe milliario, via Appia, inter sepulcra Martyrum latitabat: et confirmant MSS. Mazarini, Ulimerii et Reginæ Suecicæ.

g Eadem Acta S. Cæciliæ: bis Confessor factus: infra num. 3 dicitur, in juventute multoties Confessor effectus. In Actis majoribus, usque septies examinatus et dijudicatus. Hinc post martyrium etiam Confessor appellatus.

h Eadem Acta: SS. Valerianus et Tiburtius ducti ad agrum Pagum, ubi erat statua Jovis: et infra, Locus igitur qui vocabatur Pagus, quarto milliario ab Urbe situs erat: in quo per templi januam transitus erat, ut omnis qui ingrederetur, si Jovi thura non poneret, puniretur.

i Plumbatæ, quibus Martyres cædebantur, erant glandes seu globuli plumbei, funiculis vel catenulis impacti, uti in antiqua pictura Ecclesiæ S. Laurentii extra Urbis mœnia adhuc videri, testatur Bosius.

k MS. S. Maximi Fabinus, Calixtus, Annina. Ast Acta majora MSS. Fabianus, Calixtus, Ammonius. Videntur Tribuni militares fuisse, jam ante conversi, cum forte præessent custodiæ carcerum, ac vidissent constantium Martyrum.

l MSS. Capuanum, S. Maximini, et Acta majora, addunt: quem Fortunatus Presbyter de sacro fonte suscepit. Dedimus 18 Februarii Acta Martyrum Romanorum, Maximi Comitismi privata, Claudii ejus fratris, et hujus uxoris Præpedignæ, atque horum filiarum Alexandriæ et Cutiæ: Claudium S. Gabinius Presbyter baptizavit et hujus frater S. Caius Papa chrismate linivit, et baptizavit uxorem et filios: tunc obtulit pro illis sacrificium, et consecravit corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi, et participavit omnibus mysterium Domini: quibus similia in pluribus Actis Sanctorum leguntur.

m In Actis majoribus dicitur martyrio coronatus xvii Kalendas Junii: in MS. S. Maximini xvi Kal. in variis Martyrologiis refertur xxiv Maji. Nos ad hunc diem, cum S. Urbano et aliis Martyribus, illum proponimus.

CAPUT II.

S. Urbani et Sociorum animosa professio fidei.
Vis orationis, Verbera, Martyrium.

P^{ost} hæc Turcius [Almachius] Præfectus jussit tribunal parari, ut nocte Christi famulos examinans opus ageret tenebrosum. Itaque aggrediens eos ait: Dicite miseri, quæ est insania vestra, ut mortem magis optetis, quam vitam? Cui Respondens Præsul dixit: Non moriuntur, qui patiuntur pro Christo, sed magis vitam percipiunt sempiternam. Præfectus dixit: Nulla ratione possum advertere, quomodo possit hoc fieri. B. Urbanus respondit: Quia carnalis homo non percipit, quæ Dei sunt. Almachius

dixit: Præsto est superbæ vestræ responsionis remunerationis, quia in nostram et deorum injuriam debacchamini. Et præcepit Carpasio dicens: Ducite eos ad templum juxta Pagum, et vel sacrificent Deo magno Jovi, vel multiplicibus macerentur suppliciis. Venientes igitur ad templum Jovis juxta Pagum, ubi dicebatur « Locus trucidatorum, compellebantur ab apparitoribus, ut libamina diis imponerent. Illi autem irridentes, et expuentes in simulacrum, dicebant: Similes illis fiant qui faciunt ea et omnes qui confidunt in eis. Iratus autem Carpasius dixit ad Sanctos: Infelices, discedite ab hoc perverso dogmate, et adorare deos, et estote amici Principum. B. Urbanus respondit: Insensate canis, quasi sepulchrum patens guttur tuum foetorem emanat; nobis enim nullo modo persuadere poteris, ut a caritate Christi aliquatenus separemur. Conversus Carpasius ad satellites, dixit: Quidnam esse dicitis, quod sacrilegi isti audaciores sunt pro maleficiis suis, quam aliquis miles pro defensione Reipublicæ? Sancti autem responderunt: Si vos pro reverentia lapidum sic nitimini, ut etiam vestris consanguineis non parcatis; quid nobis est agendum pro Deo vivo et vero, a quo conditi sumus? Carpasius ait: Præceptum Principum exequi nos oportet, ut videlicet, nisi sacrificetis, diversis macerati suppliciis capite puniamini. Respondentes Sancti dixerunt: Hoc est quod optamus. Carpasius dixit ad Clerum ejus: Princeps vester, pro senectute hebes effectus, mori desiderat; vos autem, ut prudentes, juventuti vestræ convenit providere. Sancti responderunt dicentes: A Patris nostri vestigiis nullatenus exorbitabimus.

8 Tunc Carpasius, pertractans secum de Sancto rum constantia, reduxit eos ad Almachium Urbis Præfectum, referens quod nec minis, nec precibus eos posset a primo revocare proposito. Tunc Præfectus, agitando caput, ait: Video eos ad hoc tendere, ut magis mori eligant, quam ab his superstitionibus suum animum revocare. Nunc ergo reducantur ad templum: et, si statim non sacrificaverint, non jam cum eis multipliciter verborum, sed ensium ictibus disputetur. Ad hæc quidam Tarquinius, cognomento Taurinus, dixit ad Præfectum: Si tu cum eis, o Princeps, ires ad templum, posses forsitan eorum sensus ad meliora convertere. Credit Præfectus hujus assertioibus, et præmittens cum satellitibus Sanctos, ipse militum ambitione stipatus subsequitur. Pergeutes autem Sancti psallebant, In via testimoniorum tuorum, Domine, delectati sumus, sicut in omnibus divitiis. Et cum venissent ad Pagum, compellabantur a militibus sacrificare dæmoniis. Qui cum orassent, et in cordibus suis clamassent ad Dominum; elevans B. Urbanus vocem, et statuunculam Jovis intuens, dixit: Destruat te virtus Dei nostri. Et repente cecidit simulacrum; sed et sacerdotes, qui ministrabant ignem sacrificii, mortui ceciderunt.

9 Tunc invasit timor Præfectum, et fugiens cum residuis, se recepit in Palatio Vespasiani, sæviens contra Sanctos: et facta de eis inquisitione, jussit eos suis Tribunalibus applicari; quibus cum indignatione locutus, ait: Quousque artem magicam sectamini? An putatis, quod de manibus meis eripi valeatis? Respondentes Sancti dixerunt: Potens est Dominus eripere nos de manibus tuis. Tunc Almachius jussit eos extensos in terra fustibus diutissime cædi: et cum cæderentur, et Deo gratias agerent unus de Diaconibus, erectis ad cælum oculis, emisit spiritum. Sanctus vero Urbanus hortabatur ceteros, ne tormenta pavescerent momentanea. Almachius autem satellitibus suis ait: Plumbatis, et scorpionibus eum cædite, quia fustes deridet. Et

D
a Carpasio
ducitur ad
templum
Jovis.

a

persistit cum
suis in fide
Christi:

E

iterum ob-
latus Alma-
chio et cum
eo reductus
ad templum,

b

Psalm. 118
F

dejicit sta-
tuam,

c

fustibus cæ-
sus socios
animat:

il

cum

Rursum ab
Almachio
examinatus
Papa,

plumbatis
et scorpionibus
cæditur,
et post S.
Lucianum
21 Maji se-
pultum,
e

A cum hoc ageretur, ministri diaboli jactaverunt corpus S. Luciani de tribunali ante conspectum Sanctorum; quod quidem nemo Christianorum, propter tyrannorum edictum, palam ausus est sepelire. Veniens igitur noctu Fortunatus Presbyter tulit corpus, et sepelivit in Crypta in Cœmeterio Prætextati e XII Kalendas Junii.

cum aliis
ducitur ad
templum
Dianæ,
Matt. 11

10 Post diem autem tertium jussit Almachius apparitoribus suis, ut B. Urbanum cum Clero suo ad templum Dianæ ducerent; et, si sacrificare renuerent, tunc sine dilatione capite plecterentur. Cumque ducerentur, beatus Pontifex exhortabatur eos dicens: Ecce nos Dominus vocat, inquires: Venite ad me omnes qui laboratis, et onerati estis, et ego reficiam vos. Hactenus eum vidimus, quasi per speculum et in ænigmate: præsto autem est, ut videamus eum facie ad faciem. His et aliis verbis cum eos sollicite commoneret, devenerunt ad templum, et dixerunt carnificibus Sancti: Facite quod facturi estis, quasi et nunc sprevissemus, quod multotiens nos sprevisse cognoscitis. Cum ergo et illi ad sacrificia hos impellerent, et isti omnimodo recusarent, ducti extra templum decollati sunt. Venientes autem supra nominati Tribuni, Favianus, Callistus, et Ammonius, cum quibusdam aliis Christianis, fleverunt fletu magno super Pastore suo, qui pro eis animam suam posuerat. g Sepelierunt autem eum cum suis sociis, in cœmeterio Prætextati via Appia, octavo Kalendas Junias.

f
et cum iis
decollatur
g

ANOTATA.

a In eo loco trucidati sunt SS. Valerianus et Tiburtius. Quidni etiam plurimi ex quinque millibus supra indicatis.

b In Actis S. Cæcilie appellatur Assessor Præfecti; qui huic judicanti assidebat, et consulebat eum, et ad eum causam decidendam remittebat, et sententiam ferendam dictabat: de quibus est titulus in Digestis.

c MSS. S. Maximini, Capuanum et MSS. Acta majora addunt, fuisse numero viginti et duos.

d Scorpiones erant nodosa et aculeata flagella, sæpius in Martyrum certamine adhibita.

e Acta majora cum MS. S. Maximini, quinto decimo Kalendas Junii. Postea vero sepultus est cum reliquis, ideo cum istis eum veneramus.

f MS. Capuanum: Venientes ad locum, ubi decollandi erant, dantes sibi invicem pacis osculum; et signo Crucis se munientes, quasi una voce dixerunt: Suscipe nos secundum eloquium tuum, ut vivamus, et ut ad regnum gloriæ tuæ te duce pervenire mereamur. Et his dictis, flectentes genua, decollati sunt. At MSS. Acta majora, decollati sunt quarto decimo Kalendas Junii, quorum corpora jacerunt ante templum Dianæ diebus quinque. In MS. S. Maximini eodem sunt, sed decollati dicuntur VIII Kalendas Junii.

g Passionalium, ut dixi, Collectores, volentes hic finire Passionem S. Urbani, ex Anastasio Bibliothecario vel Catalogis paulo antiquioribus, hæc adjunxerunt: Sed et vasa sacra argentea ad ministerium altaris fecerat plurima, et patenas argenteas viginti quinque, Fecerat et Ordinationes quinque per mensem Decembrem, Presbyteros novem, Diaconos quinque, Episcopos per diversa loca octo..... Et cessavit Episcopatus ejus diebus triginta, cum gubernasset Ecclesiam annis octo, mensibus undecim, diebus duodecim, ad laudem Domini nostri Jesu Christi, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat, in secula seculorum, Amen.. Ubi puncta notavi, ibi erant verba, quæ reliquimus in fine Capituli præcedentis, de sepultura, tamquam antiqui contextus:

post hæc autem in MS. Capuano insuper addebantur D sequentia, quæ fortassis etiam ipsa originarii textus sunt: Corpus autem B. Urbani Papæ et Martyris ibidem in superiori cœnaculo condiderunt, in hymnis et canticis; gratias agentes Deo. Quæ fere eadem leguntur in Actis majoribus: in quibus, nominibus propriis apposis, indicantur corpora SS. Joannis, Chromatii, Dionysii, Martialis, Eunnuchii et Luciani: quorum tres primi, una cum S. Mamiliano, fuerant Presbyteri; alii tres Diaconi, inter quos secundus Eunnuchius, alius dicitur Mutius. Quod autem hic dicitur cessavisse Episcopatus dies xxx, non placet Collegæ meo: quia putat successorem Pubianum fuisse dumtaxat ordinatum XXI Julii; ideoque mallet legere, et cessavit Episcopatus mensem i dies xxv.

D
EX MS. VATIC.

CAPUT III.

SS. Marmeniz, Luciniæ, et aliorum conversio: corpora S. Urbani et sociorum translata.

His ita peractis abiit Carpasius Vicarius, ut thura diis imponeret, qui statim a dæmone arreptus est. Hoc dum nuntiatum fuisset Almachio, tremor invasit eum, et jussit eum quantocius sibi presentari. Cum autem a militibus introductus fuisset ante Almachium, cœpit dæmon acriter vexare eum, et quoscunque valebat attingere rabidis dentibus laniare; nihilominus confitens pœnas, quas Sanctis violentissime intulerat, et quod morti eos addiderat injuste, quia et Sanctorum veridica verba procaciter contempserat, et quod ineffabilem gloriam ob gloriosa certamina Sancti percipere meruerunt. Videns autem Almachius quod vera insana mente loqueretur, putavit illum Christianum fore, et jussit amoveri eum a se, tristis nimium, quia ejus maligno consilio immensa perpetrabat scelera. Dicebat enim diabolus per os Carpasii quidquid Almachius nefarie egit, et detegebat crimina Paganorum; prodebat interim [se] suosque complices, quomodo vel qualiter idololatræ effecti fuissent, quodque nihil eis idola præstare olim valerent; et prosequens aiebat, Nescitis quod Magister et Doctor Christianorum, vas electionis Apostolus Paulus dicat: Scimus, inquit, quia nihil est idolum: et quod nullus Deus, neque in cœlo neque in terra, nisi unus: et paululum procedens cominus inde, atque in tali fame permanens, suffocatus est a diabolo, a quo tenebatur, et mortuus est.

B
Carpasio a
dæmone ar-
repto

et suffocato.

12 Hoc dum comperisset Juxta, nuntiare curavit uxori illius Carpasii. Audiens autem uxor Carpasii, nomine Marmenia, quod vir ejus tali interemptus nece fuisset; venit nocte ad beatos Fortunatum et Justinum Presbyteros, et misit se ad pedes eorum simul cum filia sua, nomine Lucinia, orantes et postulantes ut lavacro Christi regenerarentur. Gratias igitur agentes Deo Sancti Fortunatus et Justinus, qui vocat ea quæ non sunt tamquam ea quæ sunt, prædicantes eas ac docentes regulam salutis et viam præceptorum Christi, et Catechizantes illas, indixerunt eis a septemplex jejunium: quo finito, alter eorum baptizavit eas in nomine sanctæ Trinitatis, ut rite mos in Ecclesia extat. Post diem vero tertium veniens Fortunatus Presbyter in domum Marmeniz, prædicabat ibi Christi fidei documenta: ad quæ audienda conveniebant multi Gentiles, et baptizabantur ab eo. Fortunatus autem Presbyter Christum filium Dei, Dominum nostrum, mundi Salvatorem, incessanter prædicare curabat; quin etiam vitæ æternæ gloriam, quam suis sequacibus est pollicitus, annuntiare satagebat: in quibus salutiferis verbis multi unanimitè confidebant, et baptizabantur, jam solidati in Christo cum omni fiducia. Tunc credidere

P
uxor et filia
baptizan-
tur,

u

uti et alii
plures,

A credidere Christo universi, qui erant in domo Car-
pasii, et baptizati sunt, laudes Deo promentes.

EX MS. VATIC.
et omnes de
domo Car-
pasii.
Marmenia
ducta ad
corpus S.
Urbani,

13 Interea Marmenia, una cum sua nato, cœpe-
runt rogare a S. Fortunato, de corporibus Sancto-
rum quid factum fuisset, vel qualiter sepulturæ tra-
dita essent. Beatus vero Fortunatus indicavit eis
quidquid actum fuerat de Sanctorum reliquiis, ut
præmissum est, et dixit: Enixe postulo vestram
beatitudinem, sanctissime Confessor Christi B. For-
tunate, ut illuc usque properantes summa cum soli-
tudine reliquias requiramus Sanctorum, et ut digui
sunt optime recondamus. Hoc dictum placuit For-
tunato, et curavit auribus intimare S. Justin. Tunc
surgentes Sancti, et venientes pariter cum Marme-
nia in Domino fideli, ad locum in quo sancta cor-
pora erant humata, psallentes Domino et dicentes;

invocat ejus
patrocinium,

B Athleta, rogo te, ut mea digneris percipere vota, et
apud Deum impietas crudelissimi Carpasii in ultio-
nem ne convertatur exoro. Multa talia dicens et vo-
ciferans, amare lugebat. Denique levaverunt inde
cum magno honore glebas almas, et adduxerunt eas
in domum Marmenice, quæ erat *b* extra palatium
Vespasiani Augusti sita prope Columnas, in qua
sepulcrum B. Marmenia miro jussit modo poni:
quod etiam marmoreis tabulis ex omni [parte] con-
glutinans contextit parietem, in quo recondiderunt
cum aromatibus corpus Beatissimi Urbani et Mami-
liani Presbyteri, et desuper sacrum tumulum miro
lapide operiri curaverunt: super quod ingens au-
trum fabricari fecerunt, quadratum et firmissimæ
fabricæ: et in eo corpora Sanctorum Joannis, Chro-
mati, Dionysii, Presbyterorum; et Martialis, Eu-
nuchii, et Luciani Diaconorum, in canticis, hymnis
et laudibus, imponere studuerunt: ad quorum ve-
nerabiles sepulturas multa patrantur miracula usque
in præsentem diem, ad honorem salvatoris nostri
Jesu Christi, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit
et regnat per æterna secula seculorum Amen *c*.

b
ipsamque
sepelit cum
corporibus
aliorum
Martyrum
in arde sua.

ANNOTATA.

a MS. Capuanum, septem dierum, MSS. S. Ma-
ximini et alia, unius hebdomadæ.

b MS Capuanum: Juxta palatium Vespasiani.
Aringhus, lib. 3 Romæ subterraneæ cap. 21 num. 5,
late hæc transcribit, et citatis Cencio Camerario, Nico-
lao Signorili, aliisque, dictum Palatium asserit haud
procul a Catabombis fuisse, ubi jam est Ecclesia S.
Sebastiani.

c Hic finiunt MS. Acta majora: sequens Appen-
dix sub novo titulo habetur in MS. Vaticano 1195.

APPENDIX

SS. Marmenice, Lucinæ, et aliorum Martyrium.

Pervenerunt hæc tandem aliquando ad aures Al-
machii: qui illico jussit apparitoribus suis, ut Bea-
tam ad se adducerent Marmeniam. Quæ cum ante
eum præsentata fuisset coram omnibus, ita adorsus
est loqui ad illam: Audivit enim nostra clementia,
superstitiosa quædam deliramenta animum obligasse
Marmenice, sed nequaquam valuimus credibilem
præbere assensum. Profitere ergo Marmenia nunc,
ut cunctorum aures valeant percipere veritatem, et

Adducta ad
Almachium

quod tua propagatio dicat venustissima habeto se-
cura, et noli ex hoc aliquam solitudinem menti
tribuere tuæ. *a* falsidicus rumor cito sopietur. Ad
hæc mulier alma respondit: Profecto nescio ad
quod præendas cum talibus verbis: aperi id me-
lius, si vales de te, stabiliorem nullum omnino ti-
meto, et tuam incassum pronuntia causam, et mea
ad omnia demum percipito verba. Et Judex inquit:
Ut enucleatius tibi pandam simpliciter, vacua cele-
respondere verba: Auditus fuit in nostro palatio,
quod ad superstitione Christianorum dogmata acce-
dere præsumpsisses, et contempnas nunc numina sa-
cra: qui ad hæc respondere debeas ocus intimato.
B. Marmenia dixit, Sanctorum merita testor, quia
non debuisti dicere nisi falsa esse idola et vana. Et
Judex: Ego, ait, sustinere jam nequeo a femina
tam perversas locutiones. Marmenia dixit: Qui fal-
sum dicet esse verum, o Judex, quid de eo dicant
impia, edicta, si placet edicito. At Almanachius
dixit: Ut minis coerceatur aut capite puniatur.
Respondit Marmenia: Ergo tu infelix capite pu-
niendus eris, et acriter coarctandus, quia sermo
tuus omnis est nefandus: quis enim ignorat eos
quos tu Deos asseris, lapideos et ligneos æneosque,
miserrimos et nefandos, dum in hac superstitione
vita, omnino fuisse? scilicet qui. [Sed] *b*, ne mea
polluatur lingua, ultra nec memor ero illorum ridi-
culosa. Iratus Almanchius dixit, Heu! prohi dolor!
qualiter vestris sermonibus ad injurias deorum pau-
latim *c* scandis infandas, femina vecors, hebetudi-
nem vel jactantiam prodens animosam? Iterum ait:
Per deos, quia non verita es me ad iracundiam in-
citare, faciam te celerius crinose capite resecari.
Mulier sancta respondit: Ut sciant ii omnes quia
verissime Christiana sum, jube modo, o Judex, om-
nium poenarum genera immanissime fieri, ut proba-
tissima inveniar in fide Christi, veluti aurum per
ignem, sicque adipisci valeam regnum ipsius Domini
Salvatoris. Tunc Almanchius Præfectus jussit eam in
carcere trudi, talia dicens: Qui præcepta deridet
Principum invictissimorum ita coarctari jubemus.
Sancta vero Marmenia ovans et exultans pergebat
ad carcerem; et cum introisset in eum, laudare Do-
minum cœpit ac dicere: Gloria Christe tibi sit,
summi æternique Sermo Parentis, cum quo et cum
Pneumate semper regnas, et per secula seculorum:
qui cum essem indigna, me digne pro nomine tuo
pati fecisti: obsecro te, ut mecum comitare digne-
retur usque in finem gratia tua, quatenus concul-
cato hoste maligno victrix ad te valeam pervenire.

a
idola sper-
nit:

E
b

c
et se Chris-
tianam
fassa,

carceri in-
cluditur:

F

15 Audiens autem Lucinia filia ejus, quod geni-
trix ejus constanter egisset, cœpit erogare paupe-
ribus omnia quæ habebat, maxime in sumptum
Christianorum, quorum facultates sciebat in tali esse
opere consumptas. Tunc sancti Fortunatus et Justi-
nus universos admonebant quoscumque poterant
Christianos: nuntiatumque est Almanchio, quod Lu-
cinia patrimonium suum universamque substantiam
suam expendisset in orphanorum, viduarum, Chri-
stianorumque consolationem. [Qui] commovens ca-
put, et furibunda ironiaque voce perstrepens, aie-
bat: Heu! inquit, quænam est illa seductio nequam,
quæ numquam *d* ullum terrorem veretur, nullis fla-
gris coercetur, et ut ita dicam omnium tormento-
rum genera ac si nihil sint opinatur? Nimirum se-
ductio hæc instar est ignis, qui eo magis consumit
quo plus crescendo invenerit. Hunc ignem illum di-
cimus esse, quarevis eum perdat sævissimus Judex,
de quo Christus annuntiatione sancta, hoc est, in
Evangelio, dicit: Ignem veni mittere in terram, et
quid volo nisi ut ardeat? Mox rapidissimo cursu
jussit Judex ministris suis, ut Sanctam Dei Luci-
niam, cum universis qui in domo ejus degebant, ad
se

Lucinia fi-
lia distri-
buto patri-
monio,

d

Luc. 29, 49.
ad Alma-
chium cum
domesticis
ductur,

se

*fidem omnes
profitentur,* A se præsentarent, quatenus durissima discussione abdicare eam nihilominus valuisset, una cum B. Marmenia. Qui cum ducti ante Almachium fuissent, torvo vultu inspiciens eos Judex insanus, Dicite, inquit, mihi cujus conditionis estis? aut quæ est professio vestra? Sancti ad hæc responderunt: Con-
ditionem, inquit, nostram si quæris mortalem, scias nos famulos esse Dominae nostræ hujus Mar-
menia: professionem autem nostram, annuente Domino, Christianam confitemur. Tunc ille: En, ait, et vos, ut video, omnes Christiani estis. Et Sancti; Est, dicunt, melius agnoscere, et profiteri viam quæ Christus est, et per quam ambulare ad patriam, hoc est in vitam æternam, debemus, quam numinibus vanis subdere colla aut vobis cedere, ve-
strisque assentire nefariis jussis.

et verberati, 16 Tunc Turcius Almachius indignatus, præcepit Tarquinio Taurino, ut absque iterata interrogatione eorum capita truncaret, et dixit: Numquam homines hujusmodi humiliantur, nisi durissimis pœnis seu
decollantur. per crudelissimam necem. Mox Tarquinius duxit eos, jam acriter verberatos, ad idolum Martis, ut sacrificarent. Cujus libamina omnes dum contem-
pserant, accipere meruerunt palmam Martyrii: fue-
runt namque, qui decollati sunt pro nomine Domini
f Jesu Christi, absque B. Marmenia et filia ejus Lu-
cinia, fere viginti et duo: quorum sancta passio f
tertio celebratur die ante Kal. Junias. Cognoverunt itaque Christiani, quomodo Sancti in perpetuum pro Christi amore pugnaverunt: et venerunt nocte cum Beatissimo Fortunato, et tulerunt corpora eorum cum hymnis et laudibus, et sepelierunt eos in loco, in quo sanctos erat sepultus Urbanus.

*S Savinus
per annos
12 incarce-
ratus obiit:* In tempore quo hoc actum fuit, erat vitæ vene-
rabilis per omnia sanctus, nomine Savinus, qui et ipse officium Sacerdotale gerebat: cum audivisset quod B. Marmenia, cum filia ac servis suis, proces-
sisset ad Dominum, nimium afflixit se, et migravit ad Christum: qui jam per duodecim annos [foerat] maceratus in carcere, ob confessionem Jesu Christi Nazareni, filii Dei omnipotentis. At ubi sensit Tau-
rinus, cum esset Carcerarius, quod S. Savinus de-
functus fuisset; fure illaqueavit illius pedes, et tra-
hebat corpus ejus per terram, qui et in foro illud di-
misit inhumatum. Deinde venit quidam Polycarpus
g Presbyter nocte, et accepit corpus ejusdem sancti
Savini, et recondidit in sarcophago, ubi sepulti erant
hi centum h viginti quinque Martyres i.

*h
atu 42,* C 18 Denique impiissimus Almachius, non suffe-
rens animo, cœpit dona promittere plurima, si quis investigator ac proditor Christianorum extitisset, per quaecumque ingenium aut calliditatem ejusque auribus nuntiaret. Unde factum est ut tertium post diem quidam legis Dei h zelator præmii cupidor, nuntiasset ei quosdam Christianos sese reperisse, numero quadraginta et duos. Statimque gaudens aie-
bat: Reatus nempe Christianorum in omnibus sic perversus est, ut ante nostram excellentiam nulla-
tenus diu valeat occultari. Fratres mei, non æstime-
tur omnino ad bujus infelicissimi animalisque Judi-
cis notionem venisse Domini et Salvatoris nostri benignissima verba, dicentis: Nemo accendit lucer-
nam et sub modio ponit, sed super candelabrum ut luceat cunctis: deo namque convenienter per veri-
dicum et sanctissimum Vatem factus est sermo di-
vinus, quod scilicet vir insipiens non cognoscat, et stultus [non intelligat. Deinde mandavit] tyrannus cuidam Annitio Vicario, ut illuc usque adiret, et sine
ab Annitio
Vicario
decollati,
l interrogatione eos ocus l abduceret. Qui mox pro-
cessit alacer, ut implet facinus quod jussum a Præ-
fectoria extiterat feritate. Quam rem Sancti præ-
scentes, armaverunt se signo Crucis Christi, ex-
pectantes intrepidi mortem, orationibus sanctis

unanimiter. Ecce ministri diaboli accesserunt, et D
capita eorum absque mora truncare acceleraverunt. EX MS
Corpora vero eorum collegit Polemius Presbyter, et VATIC.
ubi Christi Martyr sepulta erat Cæcilia, illic ea m
sepelivit. Passi sunt autem sancti Martyres Christi
die Kal. Januariarum, regnante Domino nostro Jesu
Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et
regnat in secula seculorum. Amen.

ANNOTATA.

a MSS. Vaticanum et S. Laurentii, quia (ut nosti proverbium) falsidicus rumor cito quiescere solet.

b MS. scilicet quia ne etc. sed omnino puto apo-
siopesim esse, qualis Virgiliana illa: Quos ego.

c MS. Lateranense: conscendis adinstar culmen montis, iterum ait.

d Idem MS. ullos heros.

e Hæc parenthesis Auctoris primi esse patet, quod tamen nolim affirmare pro certo: et similis iterum oc-
currit infra num. 18.

f MS. Capuanum ait, quod Promiscui sexus vi-
ginti et duo fuisse traduntur: deinde dicit, quod eos
Præfectus decollari præcepit quarto Kalendas Junias. E
Verum executio potuit dilata fuisse in sequentem diem.
At coli S. Marmeniam hoc 25 Maji testantur supra
citati Gallonius, Pancirolus, Ferrarius.

g Colitur aliquis S. Polycarpus Presbyter 23
Februarii, dubium an hic memoratus an alius 100 an-
nis junior. Uniusque memoriam collegit Bollandus,
non ausus distinguere; agnoscens tamen, si unus idem-
que in Passione S. Marmenia qui in Actis S. Sebas-
tiani nominatur, longævum supra marem communem
fuisse: de quo mirum sit plura interim gesta non me-
morari. Nolim tam scrupulosus esse: et posteris Sup-
plementum facturis suadeo, ut non vereantur magis duas
Polycarpus facere, quam duas Lucinas; quarum altera
fuit Apostolorum discipula, altera hoc seculo floruit,
adhuc sub Diocletiano nota.

h An solum censendi xxii, quorum ante facta men-
tio? sed possunt alii Martyres fuisse.

i Idem MS. Capuanum addit: Quorum omnium
orationes et merita nos commendent Christo, qui
cum Patre et Spiritu sancto vivit: et finiunt Acta,
desideratis reliquis.

k Zelator hic sumitur in deteriorem partem.

l Fortassis legendum, judicaret, vel, capite abdicaret: quædam enim hic obscuriora sunt; quare etiam
opus fuit lineam fere totam supplere per [...]. F

m Meminit horum sepulturæ Aringhus, citato lib.
3, cap. 14, in quo agit de Cæmeterio ad S. Cæciliam,
citaturque MS. codicem Lateranensem de Actis S. Ur-
bani: unde confirmatur quod diximus, Appendicem
hanc ad illa spectare.

TRANSLATIO ET MIRACULA.

Ex MS. Abbatiæ S. Urbani dioc. Catalaun.
communicata a Domino de Miromenil,
Campaniæ Præfecto.

CAPUT I.

SS. Urbani ac Tiburtii Martyrum corpora
Roma Autissiodorum, et alterum hinc ad
Catalaunenses translatum. a

Igitur anno incarnati Dei octingentesimo sexage-
simo secundo, Fratrum quidam Autissiodorensis
Monasterii, mandatis pariter et epistolis Regiis in-
structi, Urbem Romam expetunt, cum orationis
gratia, tum etiam quarundam Ecclesiasticarum stu-
dio causarum: quas, Deo negotium procurante, et
allegarunt strenue et efficaciter expleverunt. Pru-
dentissimus

An 862
donantur
Monachis
Autissiodor.

b
a Nicolao
Papa,

corpora San-
ctorum.
c

A dentissimus et maxime venerationis reverentia suscipiendus Nicolaus *b* Papa, Romanæ tum Cathedræ præsidens, vicem Apostolici cubitinis et dignitate et studio præferebat. Qui cum prænominatis legatariis ad cuncta quæ vellent per dies aliquot plenissime sui copiam fecisset, magna sui ministrorumque ejus gratia discessuris, Sanctorum Martyrum Urbani et Tiburtii Reliquias tradidit, et virtute pretiosas, et quantitate præcipuas. Sic Dei favore, et obtentu Regis Caroli *c*, quod alias vel laboriosissimum vel impossibile fuerat, facili negotio confecerunt.

Vectores monentur duobus Sanctis
d
duos cereos accendere

quidam ex comitatu liberantur a febribus.
B
e

2 Quid pignoris, quid thesauri Romulea ferretur ab Urbe, virtutum consequentium crebritate ceptum est *e* vestigio declarari. Remotis superfluis, si qua referenda sunt, compendio fient gratiora. Urbe egressi, mansione prima in *S. d* Alexandri Ecclesiam devenerunt. Ibi cum pernoctarent, candela prolixæ longitudinis uno succensa capite, post paululum a parte alia flagrans, utrinque perluxisse visa est. Ingenti devotione complexi factum, duorum præcipuorum Sanctorum memoriis, geminis de cetero serviendum luminaribus, adverterunt. Ex illustri vir Lotharius, ejusdem comes expeditionis, febre correptus prævalida, candelam suo statui respondentem detulit : et ante sacras pernoctans Reliquias, in ernatum se omnimoda languoris molestia levatum sensit. Actum *e* Vulturris. Meginarius ejusdem Lotharii Presbyter, non multum post febre succensus violentissima, candela Sanctis adhibita, quam excellenter tam facile curatus est. Familiare deinceps omnibus effectum, irruentes sibi per totum iter imbecillitates, Sanctorum constanter imploratis patrocinis, declinare.

f
g
Aganum appulsi ab Abbate impetrant

caput S. Innocentii ex Leone Theba.
h
C

3 Emensis Alpibus ad Sanctos *f* Agaunenses Martyres diverterunt. Ibi ab Huberto *g* Abbate famosissimo excepti quam familiariter, tanti fatigatione itineris, plena Viri benevolentia, ingenti Religiosorum affectu, larga denique totius liberalitatis indulgentia, [corpora] relevauit. Dehinc oblatam sibi negotii opportunitatem intentatam linquere non sibi integrum fore arbitantes, Sanctorum Agaunensium Reliquias a prænominato Principe poscendas decreverunt. Is Deo volente quod postulabatur excepit libentissime, quod et viris esset familiarissimis, et (utpote secularia meditans tantum) in Sanctorum largiendis patrocinis non satis avarus. Quamobrem sanctorum Corporum adseito Custode, pretiosi Martyris Mauricii amplectendam Reliquiarum *h* partem, cum venerando capite S. Innocentii, Legionarii quondam ejus, incunctanter largiri præcepit. Id quamquam omnes ferrent ægerrime, obtinuit tamen jussio Principis indifferenter fieri quod volebat.

Inter multa per iter miracula,

i
sanantur muta et contracta,

4 Votorum compotes, iter repetunt, justis semper faventem dispositionibus impendio glorificantes Deum. Obsequiorum erga Sanctos splendor, signorumque frequentia, circumjectos passim populos spectaculo aggregabat. Cedentibus aliis, alii succedebant; dum et hos nova perceptorum beneficiorum gratia lætos in sua recodere, et illos percipiendorum spes alacriter impelleret properare. Publice famosus et famose publicus locus est; Orbem *i* vulgo cognominatur : eo cum venissent, puella infantula ejus loci, Osanna nomine, quam nativitas et mutam produxerat et contractam, auditis psallentium populorum vocibus, miris perveniendi ad Sanctos agebatur desideriis. Id quia verbis non poterat, gestu corporis et stridore faucium declarabat : aridis tamen nervis reptilem extorquens gradum, enisu quo potuit pervenit. Mox tantæ fidei remunerata fructu, ignotæ rectitudinis universis mirantibus recepit usum. Hinc sacris communicans, Sacerdotis jussu

respondit, Amen. Ex eo pleni compos eloquii, ad *D* locum usque, qui Arlia dicitur, Sanctos prosecuta est.

k
epilepticus,

contractus,

5 Dehinc in villam, cui *k* Botgalia nomen est, cum venissent; quidam ejus loci caducus a puero, adeo ut per dies singulos caducam non semel allisionem pateretur, raptim ad Sanctos cucurrit, fere trum vexit, triduo prosecutus, nihil demum mali passus est. Hinc ad Salinas ventum. Pater parvulum filium, contractione artuum imbecillum humeris vectitans, sub feretrum composuit. Paulo post cœpit erigi, et patrem anxie inclamare. Exciti omnes vocibus hinc inde concurrunt, incolumem inveniunt. Pater sub oculis omnium sanum recipiens filium, immensum lætus revexit ad propria. Actum in ecclesia Sancti Joannis Baptistæ vico publico.

l
luminaria a pluvia et ventis non extinguuntur :

m
loquela muta redditur :
E

6 Sartum-Morthaliæ *l* ingressos novæ hilaritatis afflavit abcessus : namque inter ventorum impetus et pluvias vehementes, duo cerei, sanctorum prævii pignorum, inextincto per diem totam lumine perdurarunt : ita Sanctorum gratia quibus deferebantur evidentius contutati, indefesso officio et imbres et flamina contempserunt. In villam Pagi *m* Amausensis, quæ Campus-Vellii dicitur, cum venissent; mulier ab ipso uteri materni progressu muta, fide plena cucurrit, precem fudit, effectum precis consecuta est : illico intima faucium negatæ dudum vocis concepere canorem, promptaque verborum affluentia diuturni damna silentii compensarunt : sic concessum beneficium exercitio sermonis exaggerans, Ararim usque prosecuta est, misertum sui psalmatis et affectu et vocibus collaudans Deum.

n
item alteri :

7 Hinc illis pagum Oscarensem *n* permeantibus, puella infans, honesto loco nata, quæ et ipsa patiebatur cognati detrimenta silentii, de sinu nutricis exsiliens, cursu rapidissimo ad Sanctos venit; amplexoque feretro, suos adesse Dominos, etiam atque etiam inexplabilis inclamabat : sic linguæ vinculo resoluta, laudes aggerans laudibus, ad castrum usque Divionem comes individua perduravit : pater ejus et mater iter agentibus postmodum competentia itineri munera destinarunt.

o
sanatur colli distortio,
p

8 Alisiensem *o* post hæc pertranseuntes Pagum, in villa quæ Fanum dicitur, noctem exigendam decreverunt. Ecclesia ejus loci, Beati *p* Germani solenni constat nomine : in hac pretiosa Sanctorum pignora collocarunt. Puella fere duodennis advenerat, quam deformitate damnabili colli cervicisque contractio humerum complexa turpabat. Hæc pervigilem in ecclesia noctem ducens, et præoptatæ saluti et absolutæ pulchritudini restituta, cœlum ipsum *F* votis et laudibus onerabat : auctores beneficii Autissiodorum prosecuta, salutaribus obsequiis integrum exegit annum. In villam *q* Pompeiacum dictam venientes, in ecclesia sancti Christophori nocturnæ stationis excubias peregerunt. Puer benenatus, Herimbertus nomine, immani febrium torquebatur accessu; delatus a parentibus incommodum exiit, robustæ sospitatis optantibus gaudia cumulavit.

q
item febris.

31 Octob. exceptis Autissiodori Sanctis,

r
sanatur febris quartana :

9 Inde profectis solennis Autissiodori parabatur exceptio : quo tandem pridie Kalendarum Novembrium pervenerunt, multa gloria, ingenti pompa, inexplicabili rerum præstantia. Creverunt ex eo miracula visibiliter corporalia, invisibiliter spiritualia; quoque magis subtilia, eo magis utilia; indesinenter assidua, indubitanter proficua; quanto perennius duratura, tanto certius profutura. Fulcoidus, ex cœnobio sancti Juliani *r* Clericus, quartano incommodo per anni fere spatium vexatus, ad Sanctos se humiliter contulit : mox fidei donatus præmio, sospitate reddita languorem excessit.

10 Non post multo colonus quidam familiæ S. Germani, ex rure cui *s* Sorgiactus vocabulum est, comperta

A comperta virtutum fama, eo gressum tendere ani-
 item *paralysis*, mum induxit. Erat sane paralysis violentia totis ar-
 tubus resolutus. Ea nocte, cujus postridie profectio-
 nem parabat, dormienti ei vir, habitu Pontificis,
 speciosa canitie spectatus, apparuit, seque, *t* Urba-
 num confessus; Ecce, inquit, sanus factus incommo-
 dum excessisti: verumtamen recta perge quo de-
 creveras, ac pro salute recepta congrua memento vota
 persolvere. Jubentis edictum obedientia comes excep-
 pit: pergensque, ut imperatum erat, quod secum
 actum fuerat palam explicuit. Exinde multis locum
 expetentibus innumera præstitero, cunctis postremo
 rite supplicantibus indubitata rerum evidentia sese
 exhibuere præsentissimos: quodque gratum habeant
 honesta sibi in loco deferri servitia, plurimis exper-
 tum modis, una tantum eademque perbrevis admodum
 relatione constabit.

11 Beati Martyris Tiburtii anniversarius Passio-
 nis *v* dies advenerat, et pia Fratrum devotio noctur-
 nis vigiliis officiosius insistebat: inter hæc cuidam
 Fratrum in oratione secretius procumbenti, atque in
 divinæ contemplationis fastigium aliquatenus rapti,
 se videndum exhibuit ea formæ habitudine, ea pul-
 chritudine vivente, qua expressius in suæ Passionis
 13 textu describitur. Visus est autem ante loculum
 Reliquiarum suarum, libratis in aera gressibus,
 assistere; et expansis ad Orientem manibus, quarum
 una virgam ferebat auream, pro totius salute populi
 instantius supplicare. Is nobis hoc postmodum cum
 lacrymis referebat. Id mire gratum omnibus et præ-
 senti et futuræ devotioni conduxit *x*.

12 Præterea anno Dominicæ Incarnationis octin-
 gentesimo sexagesimo quinto *y*, merito suæ religio-
 nis venerabilis Ercheuraus, Catalaunorum Episco-
 pus, ad cœnobium S. Germani veniens, largitione
 Fratrum Reliquias, pretiosi Papæ et Martyris Ur-
 bani obtinuit [easque α susceptas Monasterio, in
 Pago Pertensi α nuper a se in honorem Sanctæ Tri-
 nitalis β fundato, intulit, et vetus nomen loci illius,
 Villare scilicet, penitus abolevit; et eum de S. Ur-
 bani nomine cognominari statuit: ut scilicet Sancti
 Martyris merita notiori nomine fierent notiora. Pro
 miraculorum ergo magnitudine, quibus Sanctum suum
 Dominus illustrabat, in ipso Translationis itinere,
 tam divitum quam pauperum multipliciter confluen-
 tium honorabatur oblatione. Inter turbas autem con-
 fluentium et offerentium, quidam Airicus, et uxor
 ejus Dodrada, municipes earundem partium, tradi-
 derunt ei alodium suum in γ Cableia situm, perpetuo
 jure possidendum, ad usus sibi servituræ Congrega-
 tionis, et ad mercedem animarum suarum in requie
 Regni cœlestis. In loco autem illo, in quo ejusdem
 Martyris pignora habentur recondita, tanta tamque
 frequentia postmodum claruere miracula, ut si litte-
 ris universa mandarentur, suo per se possent suppe-
 ditare volumini.

ANNOTATA D. P.

a Primum hoc caput verbotenus acceptum est ex He-
 ricî monachi Autissiodorensis lib. 2 de miraculis S. Ger-
 mani, sub his titulis:

CAP. XII Qualiter pignora Sanctorum ab urbe de-
 lata locus iste meruit.

XIII De patratîs miraculis compendiosa relatio.

XIV De celebri exceptione Sanctorum.

b Nicolaus I sedit ab anno 858 usque ad 867.

c Carolus Calvus, necdum Imperator, sed ab an.
 840 regnans in Francia.

d Libenter intelligam, an intra primam ab urbe
 mansionem aliqua adhuc supersit sub nomine S. Ale-
 xandri ecclesia, quæ possit hic designata videri.

e Vollaterræ in Tuscia civitas Episcopalis, diæstis
 circiter sex Roma distat.

Maji T. VI

f Agaunum, vulgo S. Mauritiî, ubi Thebaorum Le- D
 gio, sub ipsa Duce Christum professa, est condita, apud *EX MS.*
 Sedunenses.

g Abbatum Agaunensium Catalogum nemo hactenus,
 quod sciam, edidit.

h Exiguam oportet fuisse de corpore S. Mauritiî par-
 ticularum, cum ejus deinceps nulla fiat mentio cap. 15.
 ubi de Translatione simul omnium Autissiodori facta.

i Guilielmus Baldesanus, Historiæ Thebaorum lib.
 2, agit de hujus S. Innocentiî et aliorum plurium in-
 ventione; corpusque anno 1070 in Coloniensem diœcesim
 translatum ait, cum antea caput ablatum esset Autissio-
 dorum tempore Caroli Regis anno 973: eoque allegat
 nescio quam MS. Vitam S. Amoris: Amatoris scri-
 bere voluit aut debuit. Sed hic vixit seculo 5, et vitam
 scriptam seculo 7 dedimus 1 Maji: illa autem alia, quæ-
 cumque est, insigniter errare convincitur, vel ex sola
 Herici ætate, seculo 9 scribentis; nec quisquam fuit
 seculo 10 Rex Franciæ Carolus.

i* Ita Labbæus: egraphum nobis missum Orbem;
 est autem quod vulgo dicitur l'Orbe in Helvetia. Anto-
 nino Urba, circumita Genevensi lacu distans a S. Mau-
 ritio leucis horariis circiter 22, versus confinia Comita-
 tus Burgundici.

k Botgalia, Labbæo Bottalia, videtur esse quæ in
 topographica tabula Jansonii scribitur Buaille in præ-
 dicto Comitatu; Salinis, ad quas iter erat, quam Orbæ
 propinquior; in ipsa tamen ut apparet via: istic ergo
 etiam Arbiæm quæras censeo.

l Labbæo Saltus Montiskattæ: et quidem Sartum
 pro saltu notum est: videtur autem probatior Labbæi
 lectio, quia in tabula Atlantis Blaviani invenio Mont-
 chard notatum, duabus fere leucis ultra Salinas.

m Eilem Labbæo Amansensis: Alphabetum autem
 Francicum Duvallii notat Amancieum Comitatum in
 Burgundia, sed ad confinia Lotharingiæ, quare nequa-
 quam huc spectare potest.

n Pagum Oscarensem transita Arari primum oc-
 currisse in Ducatum Burgundiæ transeuntibus, intelli-
 gitur ex Gregario Turoni, nominante Castrum-Divio-
 nem super Oscaram fluvium, vulgo l'Ouche dictum.

o Labbæus Alexiensem pagum: is vulgo dictus
 l'Auxois, aut etiam l'Osoy, nomen sortitur ab Alesia
 sive Alexia, intervallo leucarum 7 circiter supra Divio-
 nem sita.

p Blaviana tabula Autissiodorum versus euntibus,
 intervallo leucarum 2, exhibet vicum a S. Gerioano
 dictum, et una porro leuca valem Fain nuncupatum;
 quæ haud dubie hic nominatur Panum, melius quam
 Labbæo Pantham.

q Pompeiacum, Labbæo Pompeianis, diversissimus
 locus a Pompeiaco Castro in Pago Aginnensi apud
 Aquitanos.

r S. Juliani cœnobium prope Autissiodorum, sancti-
 monialium Abbatum nunc esse, ex Sammarthanis disco.

s Labbæo Orgiacus, utrum melius sit non definio,
 quia careo distincta Autissiodorensis pagi tabula; et
 nulli ex iis quos habeo ad manum Auctoribus nomen
 alteratrum exprimunt.

t Frustra sit qui ex hujusmodi apparitionibus certo
 putet definiri historicas, quæ nunc moventur, controver-
 sias. Nulla Sancti invidia vel æmulatione tanguntur:
 et in talibusse accommodant imbecillitati humanæ, scan-
 dalum passuræ, si præter opinionem vulgatam aliquid
 offeratur etiam per visum. Sed neque constat hos Pon-
 tificales habitus circumstantius ab ingenio Auctoris non
 esse. Manet tamen jam tunc eam assumptum credulita-
 tem fuisse.

v Ubique 14 Aprilis, quando Tiburtium S. Caci-
 liæ levirum Ecclesia colit: hujus enim credebatur cor-
 pus id esse.

x Hic in Codice Urbaniensi novus habebatur titulus:
 Octava lectio in die Translationis, et plustulum addi-

3 derat

t
 apparente
 S. Urbano.

v
 S. Tiburtius
 ibidem orare
 conspicitur.

x

y

Corpus S.
 Urbani Ca-
 talaunum
 transfertur

α

β

γ

ad monaste-
 rium nunc
 a se dictum

7

et multis
 ubi miracu-
 lis claret.

C

A *derat Collector ultra textum Herici, quæ hic [ ] includemus.*

EX MS.

y *Extat in prædicto MS. (post Miracula hic deinde sequentia et triplicis Translationis Synapsim) carmen de Actis S. Urbani, distichorum 37, cujusdam monachi Petri de Vetrinvilla (ut in ultimo disticho, interjectione cognominis ultra metri leges uncto, se appellat) cujus penultimi et antepenultimi versus annum allati ad hoc Monasterium corporis, scilicet 865 hoc modo signant:*

Centenus qualer et quater annus erat numeratus,

Postquam Christus erat Virgine matre satus :

Bis decies trinos ac annos adjice quinos,

Tunc locus iste tui cepit honore frui.

z *Labbaus* : *Eisque susceptis, monasterium in pago Pertensi ejus honori construxit : quo in loco tanta tamque frequentia etc : at illud jam ante constructum erat.*

α *Pertensem in Galliis Pagum vulgo le Partois, diversum esse a Perticensi vulgo la Perche, qui etiam Pertensis dicitur, ostendit Hadrianus Valesius in notitia Galliarum; censetque nomen factum ab oppido Pertes, juxta S. Desiderium.*

β *Interim sunt-Urbuenses Monachi multis titulis probare se putant majorem antiquitatem, et Carolum Magnum, Carolum Calvum atque Lotharium, nec non Erchenraum, tamquam quatuor fundatores, quod scilicet locum successive auxerint, depictas ostentant infra Odenm.*

γ *Cableia, antiquis Clapeia, vulgo Chablie, in Vita S. Bernardi lib. 4 Chableia, locus Ternodorensis pagi in Lingonibus.*

CAPUT II.

De propria S. Urbani Capella ad Matronam post annum 1141 miraculis illustrata.

Fons totius bonitatis Dens, opportunitatis tempore consulere volens ecclesie sui Sanctissimi Martyris Urbani, sedenti in tristitia et mœrore pro suarum rerum temporalium attritione et diminutione; abundantia suæ ubertatis, tam in spiritualibus quam in corporalibus, eam relicere voluit, et potare torrente suæ voluptatis; decorando eam crebris miraculis, interventu prædicti Martyris. Hanc autem ubertatis abundantiam, et miraculorum crebram declarationem, quo tempore, vel sub quibus rectoribus fons ille distillaverit, paucis enuntiabo.

14 Anno Incarnati Verbi Dei millesimo centesimo quadragesimo primo, regnante in Francia Rege a Ludovico, Catalaunensibus præsidente Gaufrido b Episcopo, sub Abbate c Petro ecclesie Sancti Urbani, facta est benedictio præsentis Parochie a Præsule prænominato. In qua benedictione, dum carpentarii vellent aptare Analogium d ad sermocinandum, de Auleolo e S. Urbani quod situm erat super Maternam f, ubi solebat poni corpus Urbani pretiosi Martyris g exigente ratione temporis, membratim disjunctum nullatenus reintegrare valuerunt. Nec mirum si ad aliud aptari non potuit, quod ad multorum multoties [salutem] glebam tulit corporis Martyris Christi. Ubi vero ad præstitutum locum relatum est, tanta facilitate singula membra suis locis convenerunt, ut mirarentur artifices, arte quorum primo illaqueari nequiverant : qua de re in magna locus ille veneratione habitus, miraculorum frequentia, ut postmodum ostendemus, excolitur divinitus.

15 Ut autem paulo altius incipiamus; dum locus ille nondum adeo celebris haberetur, ostentis quibusdam mirabilibus, quod dispositum ab æterno futurum erat tempore opportune, quibus voluit personis Domini revelavit benigna miseratio. Nempe ut quodam non temerario ausu mibi verba ad loquendum

assumam; elegit sibi proprium Martyr domicilium, qui diutius quasi hospes fuerat intra Sanctæ Trinitatis honore constructum Monasterium. Dum igitur plurium visus percepisset splendorem luminum, et quasi candelabrorum lucentium sæpissime, in testimonium futurorum, illic radiasse fulgorem; h Jonvillensis quidam Giroardus, locum juxta matulino sub tempore transitum faciens, quæ dicturus sum se vidisse jurejurando retulit. Si quidem ex partibus summi rivi nebulam conscendere vidit, quæ, ut mos est, altiori divisa progressu, fulgore notabilis ipso, loci sæpe fati confinia illustrabat. Enimvero cum sæpius hac et illac oberrasset, quasi non ignorans ut quid devenisset, et quo tendere debuerat, reverendis i Statuis se infudit plenarie : postremo ad majorem evidentiam, globus ille luminis in candelabrorum ardentium distinctus est specimine. Is vero qui hæc viderat, revelatione Martyris admonitus, primum ad Basilicæ fundamentum lapidem apportavit. His inquam et similibus præsagiis locum electum et præelectum virtus Martyris commendavit, et ut celeberrimus habeatur, crebris hunc non cessat decorare miraculis. Horum quædam de fida relatione didici; quædam, quæ ipse oculis annotavi, scribens memoriæ posterorum destinavi.

16 Igitur dum carpentarii conducti materiam de silva collectam ibi cæderent, ut circum Statuas trabibus et k scedulis clausuram competentem locarent, vel desuper operirent, ne convenientes infirmi extrinseco molestarentur impedimento; leprosorū quidam qui juxta morantur, quo trabium dolaturas ad ignem componendum colligeret, illuc perrexit, et asserem operi necessarium furto abstrahens fasciculo interposuit. Eo vero properante domum redire, virtus Martyris, ob incepti commendationem operis, furtum voluit publicare. Nam cum jam domum propinquaret, affer ille quodam assultu prosilivit, et longius ab eo qui portabat decidit; quod divulgatum loco illi non incelebre fuit. Artifices vero qui, ut dictum est, quamdam trabium connexuram facere proposuerant, mutato consilio, ut Capella fieri deberet super Martyris Statuas decreverunt : ad quod accelerandum et fidelium parochianorum devotio censum suppeditavit, et operis acceleratio, nec non miraculorum executio, locum nobilitavit. Porro quanta febricitantium multitudo ibi restituta sospitati fuerit, nec occurrit memoriæ, nec si sciret hoc aliquis, ad scribendum sufficeret : cum etiam antequam loci ipsius fama crebresceret, plures illuc quasi fortuito divertentes saquarentur illico. Quis cæcorum conventus, quis furiosorum (ut ita dicam) confluerit exercitus, non alicujus explicaret facundia.

17 Inter illos vero qui gratia recuperandi luminis convolabant, mulier quædam Uvatrinevili l, quæ adjacet Ecclesie S. Urbani, oculis ei visum non ministrantibus, ad Capellam Martyris est adducta : moxque ut uni Statuarum oculos apposuit, lumine recepto, ductu non alterius propria repetiit. Iterum alia mulier, properans Martyris implorare præsidium, obtinuit ut oculorum nube depulsa potiretur visus acumine. Hujus nomen et unde fuerit ignoramus, ideo quia, mox ut illuminata est, sociis qui adduxerant urgentibus, acceleravit reditum nobis ignorantibus. Alii duo cæci, alter de m Muceio, cæcus a nativitate, alter de n Vendopere, obducta turbatus caligine, aliquamdiu ibi persistentes, læti facti redierunt, ad propria, recuperato videndi munere.

18 Nec his contenta virtus gloriosi Martyris, aliis morborum generibus subveniendum statuit. Nam quidam Flammerecourtis indigena, sub annis adolescentiæ inenubris debilitatus omnibus, alterius adminiculo ad Sancti Capellam venerat; ubi dum quodam

h
præsignatum
fuerat celestibus luminibus,

E
propter statuas Sancti,
agrorum afflu-
æu famosas;
k

adco ut etiam
nsser unus
ablatus red-
dendus fuerit:

F
l
Ibi illuminatur cæca:

m
item cæci duo,
n

curantur,
paralyticus,

C
Ubi anno 1141
dedicata Paro-
chia corpus
Sanctum
accepit

a

bc

d

e

f

g

scacellum lig-
neum steterat,
quod ne alio
transferretur
miraculo
nutum est :

quia locum a
Sancto electum
fuisse

A dam quasi conamine sibi ipsi nititur subvenire, palmis ad Statuam nexis erigitur: et mox, coope-
rante Martyre, soluta nervorum nodositate gaudens domum regreditur. Non longe post alius quidam de Fronvili, quem euncti noveramus diutius pedum caruisse officio, festinavit occurrere, ne expers tanti remanens præsidi, dilationis pœnas lueret. Denique ad pontem quem Materna subterfluit perveniens, inelamato sancti Urbani nomine, stetit erectus, et se sibi redditum divinitus intellexit; procedensque ulterius, Capellam ingreditur, ubi fuis lacrymis et precibus, et oblatione reddita, alacer remeavit ad propria. Mulier quædam membrorum contractione jam dudum inutilis habebatur, quæ hujus Patroni expetens auxilia, dum ibi paucis diebus commorata Sanctum Dei gemitibus exoraret, incolumitate potita, nobis præsens, laudum Deo reddidit præconia.

pedibus gra-
di nequiens,

contracta,

annis 15
lecto affixa,

19 Quædam materfamilias, Elisabeth de Bracheio nuncupata, cum membrorum officio adeo privaretur, ut nec a lecto quindecim annorum spatio surgere posset; auditis quæ per summum Præsulem Dominus operabatur miraculis, mente devota parari vehiculum jussit, quo ad templum Martyris Deum rogatura deferretur. Paratis igitur necessariis, ipsa debilis vehiculo superponitur, et præ ægritudinis incommodo, vix unius leucæ potuit itineris ferre laborem. Remorata itaque apud villam Blecourt o nominatam, mane facto, iter quod cœperat perrexit, tanto utique majori desiderio, quanto ad pretiosi martyris Capellam propinquior reddebatur. Nec id frustra; nam mox ut sæpe fatum de jouge locum videre potuit, ægritudinis sensit levamen, adeo ut quæ multorum manibus vehiculo superposita fuerat, freta solo Numine Christi descenderet; simulque gradus ecclesiæ conscendens, ac præ gaudio lacrymans, precis et oblationis libamina Domino solvit. Hebdomadis etiam integræ spatio ibi consistens, auctori sospitatis, quem in primis tacuerat, demum populorum stipata frequentia, grates egit, quod gestum fuerat manifestans singulis. Puella quædam Dervensis p Monasterii adeo debilis habebatur, quod nequaquam pedum fungeretur officio. Hanc apprehendentes parentes, ad sanctum Dei Martyrem vehiculo detulerunt: videbantur siquidem forinsecus pedes nulla læsione infecti, sed debilitatis indicio dolor prodebatur interior. Igitur dum ex pretiosi Martyris Reliquiis signata fuisset, sanitate comite domum repetiit.

et allo priva-
ta gressu.
p

Resuscitantur,
puer in Matro-
na mersus,

et alius in
balneo;

20 Quidam puer Unaheurt q dum Maternam qui subterfluit transiret, fortuito casu in flumen cecidit. Quod ubi nuntiatum est patri et matri, acceleratis cursibus, tota etiam villa confluenta, ad locum perveniunt: sed absorptum puerum nusquam reperiunt. Tandem sanctum Dei Urbanum præcordialibus exorantes precibus, et nomen ejus consonis conclamantes vocibus, in superficie Maternæ unda famulante vident corpus examine: quod domum delatum regrediente anima contremuit; et vivificatum non modicam parentibus lætitiā exhibuit. Sequenti autem sabbatho uterque parens eum ad Sanctum adduxerunt; et licet eis unicus esset, in Monachum obtulerunt. Processu temporis, cum alius capite verso parvulus in balneo foret submersus, matre tunc absente; ipse quidem ad illius villæ ecclesiam deportatus, parochianis sanctum Urbanum conclamantibus, vitæ restitutus est: quem genitor assumens, attulit ad sancti Martyris Oratorium, illic Deo reddens præconia cum gemitu et lacrymis, et quæ gesta fuerant nobis coram retulit.

21 Alius quidam a Castro r Ciresium dicto puerulus, infirmitate cogente ad extrema deveniens, non minimum parentibus, a quibus tenero dilige-

tur affectu, dolorem intulit. Denique matrinæ, pro more ad eum sepeliendum convocatæ, candelam quantitati puerili respondentem in honore Martyris decreverunt facere; qua peracta, et cum invocatione Martyris accensa, puer resumpto spiritu, tantæ rei novitate parentes, et qui aderant jucundos reddidit omnes. Quædam de Summitonantia s mulier, unius anni filium habebat, qui correptus morbo, dum noctis medio jaceret in cunis, totus, ut qui vita discesserat, frigidus invenitur. Cui dum a genitoribus sepulturæ debita pararentur; præsentibus qui aderant, cum maximis sanctum Dei invocantes gemitibus, impetraverunt, quatenus vita redeunte puer surgeret incolumis. Quod factum publice nuntiantes, et ad capellam puerum deferentes, vitæ Restitutori magnifice gratias reddiderunt. Puer quidam auditu privatus, cui etiam linguæ deerat officium, fide non dubia gloriosi Martyris expetiit præsidia. Deductus igitur, et sub Martyris feretro quiescens, velut in extasi raptus, extra se quodammodo factus est. Postmodum fediens expergefactus, genitricem vocavit; et quæ in superno raptu vidisset, solutis linguæ vinculis retexit. Hac de re mater non modico exhilarata gaudio, Fratribus qui affuerunt rei gestæ ordinem explicuit, et cum ipsis Opifici summo grates innumeras egit.

22 De valle Rodionis puer quidam, indigena villæ quæ Rocha dicitur, orbatus erat luminibus oculorum, qui ad Dei Martyrem cum parentum gemitu est adductus. Illic oblatione facta, Statuis pretiosi Martyris se devote supposuit; et per noctis spatium dormiens; postero die non fraudatus lumine ad propria redibat. Eo vero in reditu Constituto, Rogerus, Sanctæ Mariæ Remensis Canonicus, fuit illi obvius: qui de tam mirifico opere ab eodem edoctus, quasi adhuc dubius, rei certius investigandæ gratia, vestis suæ maneam illi qui cæcus fuerat ostentavit: qua ille visa et cognita, iterum ab eodem Rogero ostensis habenis, utrum videret quod manu tenebat, interrogatur. Is autem habenas fræni se videre confitens, de agro proximo, ut calvas t segetum palmis deferat eo jubente perrexit. Quo facto, idem de equo quem sedebat descendit, et quasi in patrato opere Sanctum Dei præsentem cerneret, illum deosculans, cum lacrymis Deo præconia solvit. Mimus quidam, reatus sui culpis exigentibus, unius oculi orbatus lumine, cum etiam alterum in quadam ægritudine amisisset, ad Martyris Capellam devenit; ubi fuis precibus et lacrymis, illius oculi quem morbus consumpserat, visum recepit. Unde Deo persolvens munera laudum, secundum morem sui officii, citharizando singulis beneficii collati sibi non tacebat gloriam.

ANNOTATA.

a Ludovicus VII hic fuit, Juvenis dictus, filius Ludovici Crassi, cui successit anno 1137.

b Gaufridus Episcopus Cotalannensis, ex Abbate S. Medardi Suessionensis, ab anno 1131, usque ad 1142, quo obiit juxta Sammarthanos.

c Catalogum Abbatum S. Urbani adhuc requirimus. Post miracula autem colligitur notitia triplicis Translationis, Romæ Antissiodorum 862, inde ad hoc monasterium; et tertia quæ fuit 1141, sub Ludovico, etc.

d Analogium, suggestus, pulpitem, sic primario dictum quia ex eo legebantur populo Scripturæ sacræ.

e Auleolum, diminutivum ab Aula, sacellum ligneum perquam exiguum, sed elegans (ut videtur) quod operæ pretium fuerit transferre ad ornatum claustralis ecclesiæ.

D
EX MS.
item morbo
defuncti
puerl duo:

s

Sanatur
puer surdus;

E

Circus illumi-
natus,

Canonico
Remensi pro-
bat in se fa-
ctum miracu-
lum:

t

Illuminatur
cæcutiens.
f

f

- A** f Materna, vulgo Marne, antiquis Matrona, Catalaunos præterfluens.
- g** Fortassis quando pro avertenda siccitate vel pluvia per agros circumferebatur.
- h** Jonvilla, ad sinistram Matronæ ripam, media fere via inter Catalaunos et Lingones, et 12 circiter utrimque leucis.
- i** Statuas hic intelligit bases, vel lapideas, vel ligneas ex palis terræ infixis, supra quas hinc inde innitebatur allata illuc sancti corporis arca : eo loco ubi anno 1141 dedicato fuit insignis sub nomine S. Urbani Parochia, diversa utique ab ecclesia monasterii.
- k** Scedulæ hic sumuntur pro tabulis, notione hoc tenus alibi non lecta.
- l** Vix dubitarem quin idem sit locus, unde supra Petrus de Vetrinville, nisi infra num. 35, etiam de Veterivilla sanatus aliquis legeretur.
- m** Muceium, prope Drocus super Arvam fluvium, ostendit nobis ex litteris Gaufridi Ep. Carnutensis Valesius, ad nomen Arva : sed aliud hic indicatur, viæ scilicet qui hora distans Jonvilla.
- n** Vendopera in Lingonibus, vulgo Vendevre, teste Valesio, adeoque non ita longe situm a monasterio
- B** S. Urbani, a quo Lingonum metropolis solum 12 leucis abest.
- o** In tabulis Campaniæ 4 circiter leucis a loco S. Urbani invenio Blecourt, et una inde leuca locum Brache dictum.
- p** Dervense monasterium, vulgo Monstier en Der, et contracte Montirandel, in Pertensi pago hand longe ab amni Vigera, vulgo la Vaire, ubi in vita S. Bernardi nominatur Dervensis vasta solitudo.
- q** Fortassis Viniacourt, ad dexteram Matronæ, media fere via inter Jonvillam et Catalaunum.
- r** Ciresium, vulgo Cirey, Jonvilla ad meridiem distat circiter 5 leucis.
- s** Non vocat singula loca operosius perquirere ; quæ tamen uno tabulæ Campaniensis inspectu se oculis obtulerint, non gravabor deinceps indicare.
- t** Calvas segetum, interpretor stipulas ; nisi Gerbas id est, manipulos, scriptum fuisse putes.

CAPUT III.

Captivi liberati ope S. Urbani, luminaria cœlitus accensa, alia eodem loco miracula.

- C** Militares quidam, patriæ hujus indigenæ, juxta Martyris Capellam transitum facientes, juvenem captum et vinctum secum abducebant. Qui juvenis, dum violenter abstrahitur, locum celeberrimum de longe conspexit ; et ex devotione trahens suspiria, humiliato capite loco quasi valedixit ; et (ut credimus) orationis incensum Deo et Martyri fide mediante, quia præsens non potuit, absens direxit. Interim non fortuito contigit, ut Monachus loci custos a Capella exiens, captivum qui ducebatur procul videret ; ejusque misericordia motus, Reliquiis consignans, Martyris precibus commendaret. Quid plura ? Abstrahitur miser, qui a prædonibus ducebatur : in convexa montis deveniens, ubi silva rarior habebatur, miro Dei opere hostiles manus evasit ; si quidem silva illa rarissima præstare vix poterat latitandi suffugium, nisi summa protectio occultare voluisset miserum. Obeunt igitur prædones sedula locum circuitione : et quo præda, avidè possessa et sub oculis elapsa, diffugisset, leni murmure sciscitantur. Is vero, qui (ut dictum est) solo Dei munimine occultatus fuerat, paucis elapsis diebus rediens, quæ in se gesta fuerant, palam omnibus cum jucundis referebat laudibus. Porro unus ex his qui prædictum juvenem vinculis adstrinxerant, morbo correptus est : venit et ipse Martyris auxilium rogaturus ;
- Juxta capellam Sancti captus a latronibus,*
- et cunctis signatus ejus Reliquiis,*
- eorum manus evadit. Invisibilis ipsis factus :*
- ex iisdem ager unus sanatur.*

quo adepto, in testimonium suæ sospitatis, taxatum D pretium Deo et Martyri promisit se redditurum quontannis.

24 Adolescens quidam de Gunnancort a, dum a quodam Huberto milite de b Merelvilla captus fuisset ; gravatus compedibus sub custodia tenebatur. Dumque unius mensis spatio resideret in vinculis, genitrix ipsius, audiens quæ per hujus Martyris merita Dominus operabatur miracula, nudipes, quædam prædicti juvenis comitata sorore, jam frequentia virtutum insignem locum expetiit. Nec fuit contenta semel exposcere Martyris præsidia : perseveravit ut quæreret, donec tertio adveniens potiretur optatis. Ea namque in Capella Martyris Domino medullatam lacrymarum hostiam offerente, prædictus Juvenis hoc modo vinculis absolvitur. Compedium cunei assultu quodam resilierunt : custodes nimio stupore perterriti, ne immunis abiret, facere nequiverunt : denique quibusdam malevolis eum insequentibus, ad fluvium venit ; quem natando transiens, compedes, quas suæ solutionis indices deferebat, amisit : attamen perveniens usque ad Sancti Capellam, nobis et qui aderant cunctis, quæ gesta fuerant, Deum magnificando, retulit.

25 Item alius quidam de Blesensi c Riveria extitit, qui de more in pascuis matutinali sub tempore armenta sui custodiebat parentis. Dumque sibi non providet, ecce quidam latrunculi properanter accurrerunt, ipsum vinculis et verberibus affecerunt, et ad quoddam oppidum ultra d Vizeliacum positum deduxerunt ; ubi eum acrius vincientes, ne quo modo elaberetur, in arca obserata truserunt. Sed non ibi caruit divino præsidio : nam recordatus eorum quæ Dominus per hunc suum operaretur famulum, cum affectu suspirii nomen Martyris, illis subsannantibus, inclamabat. Nec mora, subsequens effectus declaravit, Deo quantum displiceat impia subsannatio, et quid possit pia fides et justis deprecatio. Eo enim conclamante, compago partis inferioris illius arcæ dissolvitur ; ipse vero progrediens, a nemine disturbari potuit : et cum magnis rediens præconiis, quæ gesta fuerant propalabat singulis, tanti laudans virtutes Præsulis.

26 Vir quidam de Sondorum, paralysi percussus, tantam deformitatem vultus patiebatur, ut a quovis mortalium vix aspiceretur : quippe cujus os ad aurem flectebatur, cujus lingua quasi avulsa gutture extra oris clausuram prominebat, adeo ut nec cibum sumeret, nec ad loquendum linguam labiis et palato recluderet. Hic in Sanctorum omnium Vigilia ad Sancti Capellam deductus, ipsa nocte ad unam Statuarum capite reclinato obdormivit. Verum circa galli cantum evigilans : Gratias, inquit, tibi Urbane, refero, qui me sanum reddidisti doloris mei incendio. Juvenis ex Blesensi villa, dum quadam die, æstivo labore fatigatus, somno indulsisset, venenati morsu animalis circa guttur tumoris læsionem suscepit. Quo infortunio genitores, quamvis fuissent vehementer exterriti, tamen hujus Martyris præsidio de restituenda salute non diffidentes, celebrium exhibitione virtutum insignem locum adierunt, deformem illum secum adducentes. Qui sacris consignatus Reliquiis, et in loco metuendo somnum percipiens sospitatis, expergefactus sensit virus pestiferum vim fervoris amisisse, et tumore jam laxato paulatim effluere. Itaque jam rediens, paucis diebus plenarie convaluit, et ad Sanctum redditurus gratias remeavit, nec tantæ rei gloriam occultari voluit, quam relatu multiplici referebat singulis. Is se nobis postmodum exhibuit cum honesta macie, quem primitus horrebamus deturpatum tumentis facie.

27 Quadam feriarum Pentecostes, Fratribus apud Martyris Capellam, junctis plebium turmis, Missam celebrantibus,

Alius deprecante pro eo matre,

solutis ultro vinculis liber evadit.

Tertius arcæ inclusus

eadem dissoluta liberatur.

sanatur turpiter distartus vultum,

alius a serpente guttur admorsus.

Incendium restinguitur

A celebrantibus, affuit vir fidelis de Harecort *e*, qui tactus amore Martyris, quasdam sumpsit particulas e Statuis, quasi pro Reliquiis; secumque deferens, fretus fide, propria repetiit. Postera vero die, eo longe posito agriculturæ studio, eadem villa accensa, plures domus corruerunt incendio: at ubi domicilium ejus conflagrari cœpisse sibi nuntiatum est, properans accurrit; et (ut dixi) fidei constantia fretus, cum invocatione Martyris, particulas projecit in ignem. Mirum dictu! Obstupuit incendium, et quasi inundantiam recepisset fluminis, resflagrandi caruit virtute.

injectis statuarum particulis.

Candela a vento extincta calitus reaccenditur:

item lampas.

28 In Octavis hujus benignissimi Patroni, dum Missa in sæpe nominata celebraretur Capella, post Evangelium, quidam boni testimonii Juvenis de villa S. Urbani, candelam referens accensam, ad offerendam procedebat: quæ vento flante extincta est, moxque eo a Capella egresso ut eam reaccenderet, cunctis videntibus divinitus in manibus ejus accensa est. Hanc iterum referens obtulit, et in monumentum tanti miraculi ut servaretur obtinuit. Quædam sub Religionis habitu femina degens, a finibus Uvansionis Rivi progressa, duobus Clericis comitantibus, auxilium Dei Martyris requisivit: quæ dum in Capella consistens oblationem facere voluisset, uni ex prænominatis candelam quam gerebat tradidit, ut eam ad lampadem infra Capellam pendentem accenderet; quod is quidem accelerans, extinctam illam reperit. Denique dum exiens deforis vellet accendere, illa ab oratione levato capite, et custode loci Monacho ibi assidente, igne subito lampadem vidit accensam. Hoc autem signum admirabile cum die Sabbatbi accidisset, frequentiarum populorum quæ aderant, cunctipotenti et pretioso Martyri grates innumeras reddiderunt.

ANNOTATA.

a Ipsum fortasse, quod, haud multum trans Mosam in finibus Lothuringiæ, Gemancourt et Goyecourt, scribunt tabulæ Jansonii; Gonsancourt et Gesencourt Blavianæ: quod ideo solum noto, ut appareat quam vanum sit solarum tabularum, adeo discrepantium indicio minora loca investigare.

b In Belsia prope Stampas Mereuvilla est, hic forsitan indicata.

c Blesensis Riveria, nomen trahit a castro Blaise, medio fere spatio inter Jonvillam et Barrium; ideoque diversissima est a Pago Blesensi, cujus capitalis vulgo Blois dicitur.

d Vizeliacum, vulgo Veselay, in pago Nivernensi ad confinia Burgundiæ, quod corpore S. Mariæ Magdalenæ gloriatur.

e Harecourt, titulo Comitatus insignie in Normannia oppidum, diœcesis Ebroicensis est: aliud, quod huc propius spectet, necdum inveni.

CAPUT IV.

Alia miracula, invocato S. Urbano patrata.

a Post terrificum spectrum invasa a dæmone mulier,

De Monasteriolo a mulier, dum cum viro noctu cubaret in lectulo, Mauros quosdam ad se venientes intuita, horrore nimio cœpit conturbari subito. Illi vero terribili cum tumultu propius accedentes, cunis jacentem puerum, ejusdem mulieris filium, rapere nitebantur. Quo dolore mater immoderatus exterrita, clamore jam non humili et illos abigere, et virum cœperat corapellare. Qui consurgens ocius, nec illos videre potuit, et puerum cunis jacentem reperit: ne tamen nihil effecisse dæmonica videretur illusio, et illi sunt auditi, velut tauri mugientes in stabulo, et uxorem jam mentis [tenebat] captivatio.

Hæc igitur Martyris ad Capellam deducitur: quam ipsa nocte sæviens inimicus tantis afflixit cruciatibus, ut hinc posset percipi, non hoc ab illo vasculum possidendum diutius. Denique dum luce diei adveniente pene remansisset exanimis, quodam Fratrem summo ibi diluculo Missam celebrante, vinum, in quo perfusæ fuerant Reliquiæ, in potum sumpsit: quo hausto, rediit ad propria sospes et incolumis.

30 Alia mulier de b Ona filiam habebat unicam, cujus manuum digiti ita palmis inhærebant, ut nullatenus erigi possent: pedum quoque sic languebat debilitate, ut non sino alterius juvenine quoquam valeret incedere. Quam dum Parentes Sancto repræsentassent Cirico c, nec eorum precibus subvenisset, voverunt eam ad Sancti Capellam deducendam quantocius. Mirum dictu! Dum sequenti nocte dormiret, excitata matre, Surge [inquit] velocius, et me ad S. Urbanum deducito, cujus ope et auxilio jam membrorum utor officio. Quod factum patuit omnibus; et nos inde Deo grates lati reddidimus.

31 Vir unus de d Taillancourt acuta febris pulsabatur incommodo: ad quem hostis callidus, erodens sibi patere decipiendi aditum, pro morbi valetudine venit, Æthiopis assumpta specie. Cumque æger hoc in visu miraretur et stuporet; hostis idem, non oblitus propter quid venerat, sciscitatur an is norit, quis ipse sit; et suadet, ut accepto condigno munere, non diffidat in eum credere. Æger autem confortatus superno numine, enititur ut valeat se signare in Trino Nomine; et satagens hostem repellere, attestatur se in eum non velle credere. Tunc se spretum hostis graviter ferens, fuste sumpto videbatur mortem illi minitari, nec permittebatur nutu Dei propius accedere. Deinde anhelitu factido et spiritu letifero in ægrotantis faciem visus est insufflasse: et (ut rei exitus demonstravit) visio et flatus dæmonis effectum nocivo non caruit: nam idem æger mente captus, et dæmoni gravissimo ad vexandum traditus, hujus summi Præsulis deductus est ad Capellam. O miranda conlitoris et amanda pietas ineffabilis! O examen judicii! altitudo consilii investigabilis. Potestas invincibilis hostem permittit vincere; ne sæviat in anima, sævire dat in corpore: et ut hinc magis clarrant almi virtutes Præsulis, vel quid possit in Domino, notificetur populis. Nam mox ut introgressus est Martyris Oratorium, somno salubri premitur, et post somnum continuo curatur a dæmonio. Cumque Deo et Martyri pro tanto beneficio laudes vellet persolvere nostra devotio, alio superveniente miraculo, applaudendi crevit lætitia. Etenim puella de Rocha e interim cæca venerat, et signata Reliquiis jam videndi usum receperat. Pro utroque igitur Deum glorificantes, solenni cum tripudio læti diem exegimus. His et hujusmodi addita sunt et alia, quæ delevit oblivio, et scriptorum penuria.

32 De Mennes quædam mulier, palmis in pugnum contractis, et brachiis nervis rigentibus ad colli flexuram religatis, fama virtutum excita, locum celeberrimum festinabat adire. Cumque, viro comitante, cœptum iter ageret; quodam morbi latentis impulsu cœpit tota moleste tremere, et ut passa phrenesim capitis albas ore salivas spuere, interque manus viri procumbere. Nec, ut credo, id contigit absque divino numine, qui ut gloriosior appareat in munere, graviori quos diligit molestia affligi patitur. Tandem hæc a morbo liberata; cœpto itinere Capellam adiit; ubi pia devotio quid possit, patuit. Nempe dum per noctem ibi jacuisset, post somnum ad se rediens, et innexa Statuis, palmis cœpit extendere, et brachia a collo longius nervis solutis ducere. Sic factum est, ut utroque incommodo exuta, nobis coram quæ dicta sunt enarraret singula, Deo laudum

D ex ms. in Capella Sancti liberatur:

b curatur contracta digitis et pedibus dissoluta.

c

d Æger a dæmone frustra sollicitatus, E

ab eoque invasus,

liberatur

f

e illuminatur cæca:

brachiis et digitis contracta,

quin et phrenetica curatur,

item contractæ tres:

EX MS.

A dum persolvens munera. Ex eadem villa tres adven-
nerunt postea mulieres, non multum dissimili con-
tractione tabescentes : quæ non diu fraudatæ a
desiderio sue, ad propria redierunt incolumes.

f
item para-
lytica,

et mutus :

33 Die præcedente vigilias hujus benignissimi
Patroni, quædam de f Somnivilla, cui nervorum
nedositas omnium membrorum negaverat usum,
Martyris almi precibus ut sibi mederetur obtinuit.
Sub eadem die, Adolescens quidam de Donlevent,
cujus os mutum, cujus lingua faucibus prominens
horrore nimio enim deformem fecerat, incolumitate
potitus est. Et is quidem jam pene septem dies gustu
potuque abstinerat : veniens autem ad sæpe fatum
omni cultu reverentiæ dignissimum locum, dum ibi
pernoctando suspiriis et gemitibus, quia voce non
poterat, clamaret ad Dominum; Monachus loci tactu
Reliquiarum vinum consecravit; quod ori languen-
tis infusum, Deo volente, et vultus deformitatem
abstulit, et lingue vinculum solvit. Non multo post
dum Fratres nostri Reliquias sacras circumquaque
prædicando deferrent, rei gestæ miraculo iter ipsum
declarare voluit Dei miseratio : quod et ipsum dum
non piget memorie posterorum tradere, proposui
1; relatu veridico auribus audientium exhibere gra-
tiam.

ex lapsu
quinguen-
nium debi-
litate,sanatur ad
Reliquias,

34 Igitur in villa cujus nomen Sejuoni, mulier
quædam curam rei familiaris agens, scalæ gradibus
decidit, et membris omnibus debilitata per quin-
quennium lecto decubuit. Fratribus vero, qui, ut
dictum est, Reliquias sacras circumferebant, villam
eamdem ingredientibus; prædicta mulier, sonitu
tintinnabulorum audito, quid hoc esset natam quæ
assidebat consuluit. A qua edocta, Martyris Urbani
pignora illie esse delata, petiit ut ipsius ductu Reli-
quiis sacris præsentaretur. Que dum rata recusaret
pergere, eo quod videlicet carere se diceret oblatio-
nis munere; agra nitens baculo, quo potuit gressu
pignoribus agebatur proxima. Sed non diu voto fru-
strata, in conspectu populi sospitati redditur, inces-
sue proprio domum jucunda rediit, quæ acclinis
et incurva venerat appediata baculo. Crescunt lau-
des atque vota populorum, ingens veneratio aug-
mentatur erga cultum sacrerum Pignerum : id postea
dum nobis fida relatio notificare petuit, non desides
præconia persolvere studuimus pretioso Martyri.

g

35 Hinc quidam Sancti Urbani de Veteri-Villa,
captus a prædonibus de g Calvomonte, vinetus ma-
nus et pedes ducebatur in secretiorem silvam. Cum-

C

que ex proposito prædones illi, hinc dormientibus,
bini vigilare cœpissent, ne captivum eis fuga quo-
libet modo subriperet; nutu Dei factum est, ut pa-
riter eis soporatis, capto manuum vincla solveren-
tur, dum nomen Martyris inelamaret. Et ne hoc
fortuito factum quis crederet, per multam moram
custodibus non expergefactis, pedes etiam solvit :
et aufugiens die festo ejusdem Martyris, nobis co-
ram populorum frequentia talia retulit. Vidimus
tres mulieres, gravi incommodo vexatas, recepisse
munera sospitatis ad Capellam pretiosi Martyris :
quarum prima utroque brachio arefacto facultatem
operandi, vel ipsa brachia extendendi amiserat; al-
tera quoque junior ætate, ex familia S. Urbani nata,
pollicem manus, ut opinor, dextræ, habebat infixum,
nihil operis inde potens agere; tertia denique, ipsa
brachii ariditate debilitata, nec ad extendendum suf-
ficiebat. Hæ ad Sancti Martyris Capellam diverso
empore venientes, gavisæ sunt percepto salutis mu-
nere h.

D
Captus a
prædonibus
liberatur,curantur
membris
impeditæ
tres.

h

ANNOTATA.

a Alphabetum Duvallii quatuor Monasterioli nomine E
loca insignia nominat, vulga Monstrenil : apud Ponti-
rios, Pictones, Andegavos et Ebroicenses : idem duo
Monistrol in Arvernia : puto tamen viciniorem aliquem
locum hic notari.

b Ona : vereor ut recte scriptum sit nomen.

c Est hic vel S. Quiricus vel S. Cyriacus; sed quam
procul a monasterio alteruter colatur, non definio.

d Talliancourt, oppidum in confiniis Lotharingæ,
inter Neuf-chastel et Vaucouleur, leucis circiter 10
distat a S. Urbani monasterio.

e Roche 3 leucis circiter distat a Monasterio versus
Orientem.

f Sommevillæ oppidum, intra tertium ab Jonvilla
leucam, ad dextram Matronæ ripam, occurrit descen-
dentibus ad fanum S. Desiderii.

g Calvus-mons, munitum ad Matronam oppidum,
inter Jouvillam et Lingones.

h Subscriptum cegrapho erat : Collatum per nos
Claudium Colleson et Claudium Roget, Notaries
Regies atque Apostolicos, juratos et immatricu-
latos, Catalauni in Campania commerantes, cum
originali suo in papyro scripto, sane et integro in-
scriptum. Quo facto d. originale redditum die 3
Aprilis anno Domini 1673.

F

DE SS. PASICRATE SEU POLICRATE, VALENTIONE ET ALIIS II AUT III,

G.H.

MARTYRIBUS DOROSTORI IN MOESIA, SEU BULGARIA.

Ex Martyrologiis Latinis et Menæis Græcis.

XXV MARI

Memoria in
Fastis Latinis,

Dorostoron, alius Durostolen, et sequiori ævo
etiam Rhodestulon dictum (uti apud Curo-
palatem semper legi notat in Thesouro Geo-
graphico Ortelius) urbs olim Episcopalis
Mæsiæ inferioris in hodierna Bulgaria, plures cælo
submisit Martyres, e quibus hoc die referantur aliqui
apud Usuardum, Adonem, Notkerum et alios cum ho-
dierno Martyrologio Romano, his fere verbis: Apud
Morsiam civitate Dorostoro sanctorum Martyrum
Passieratis, Valentionis et aliorum duorum simul
coronatorum. In antiquis Hieronymiani Martyrologii
apographis celebratur memoria Policrati, seu Polecrati
aut Pelegrati, et aliorum quatuor coronatorum : id-
que fere post Bleranos Martyres mox referendos : et

nomen Dorostori seu Dorostoli post S. Urbanum Pa-
pam collocatur, instar Martyris, quod videtur trans-
positum, et Policrati seu Passierati præferendum :
reliqua autem quæ de cœmeterio Prætextati præpo-
nuntur, spectant ad S. Urbanum, uti ad hujus Vitam
diximus. In titulo Pasieratem, non Passieratem scri-
psimus : ut nomen Græcum secundum Græcæ ortho-
graphiæ regulas exprimeretur, significat autem Omni-
bus-dominantem.

b Consarcinator Pseudo-Chronici Dextrini, quia re-
perit Mæsiam ab aliis Mysiam (addo in MSS. etiam
Messiam) scribi, arbitratus est hic sibi dari libertatem
aliquid fingendi. Cum enim apud Plinium ac Festum
Livium reperisset in Hispania Ulteriori civitatem
Masiam

perperam
Passierates in
Hispaniam
transmissus :

A Masiam et Provinciam Masiorum, non dubitavit ibidem Dorostorum aliquod sibi fingere, et supra illud locum Doratensem; atque ad annum clxviii dicit, quod ibi claruit S. Pasycrates, mirabilis vir conversatione et omnibus operibus suis. Quæ mox propugnauerunt in suis ad Dextrum Commentariis Rudericius Carus et Franciscus Bivurius, atque in Martyrologio Hispanico Tumayus Sulazar, qui retento loco Doratensi, maluit omittere Dorostorum, nimis evidenti fictione translatum in Hispaniam, et illi Passicratem suum relinquere, a quo diversus fuerit Doratensis Pasycrates. Cum illi probaverint ex antiquis monumentis sinceræ fidei, alium Pasycratem in Hispaniis vixisse, et in Ecclesiis Hispanicis venerationem legitimam habuisse, relinquemus ipsum illis: interim eo amandato certiora damus fundamenta pro hoc vero Pasicrate ejusque sociis.

Cultus apud
Græcos
24 Aprilis.

3 Græci in Menologio Basilii Imperatoris, et alio Cardinalis Sirleti, item in antiquo Synuario, quod Parisiis in collegio Claromontano Societatis Jesu adservatur, ceterisque Menæis tam manu exaratis quam typo cussis, illustria quædam, de Pasicrate et Valentione, habent ad diem xxiv Aprilis, uti tunc inter Prætermisissos diximus, et lectorem ad hunc xxv Maji remissimus: hic solum damus, quæ in Menæis vacasis Græce habentur, præmissis duobus hisce distichis:

Ὁ Πασικράτης ἔρατο τρηθεῖς κράτος,
Οὐαλεντίω ἐκδοχὼν φόδον ζήφους.
Formidinei ensis eximens Valentino,
Capite reffecto Pasicrates expiravit.

Certamen eorum deinde sic narratur.

Elogium
ex Menæis
impressis:

4 Οὗτοι ὑπάρχον ἐν Ρόδοστόλῳ τῆς Μυσίας ἐν λεγεωνί τινι στρατεύομενοι Αὐλοζάνου ὑπάρχοντος. Τὴν δὲ περὶ τὰ εἰδῶλα πλάνην τῶν ἀνθρώπων βλέποντες, καὶ πάντα ἐπιταγόντας καὶ ὑποκρύνοντας τοῖς τῶν κρατούντων θεσπίσμασι, παρρησίᾳ Χριστιανού ἐαυτοὺς ἀνεκήρυξαν. Οὗς περισχόντες οἱ τοῖς εἰδώλοις προσκείμενοι, ἄρουν πρὸς τὸν Ἡγεμόνα· παρ' οὗ θύσαι τοῖς εἰδώλοις καταναγκάζομενοι, τούτῳ μὲν οὐ κατεδέχοντο· ὁ δὲ ἄγως μᾶλλον Πασικράτης, ἀποδειχθέντος αὐτοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος προστεγγίσας, τοῦτον κατέπτυσσε, προσειπὼν, αὐτήν μᾶλλον προστήκειν αὐτῷ τὴν τιμὴν. Προσδεθέντες οὖν κλύσεις, τίθενται ἐν φρουρᾷ. Δῆλος δὲ ἦν ὁ ἄγιος Πασικράτης ἐπαγγελλόμενος τῷ θεσμῷ, καὶ οἷον ὀρμίσκον χρυσοῦν περιφέρων ταῖς ἀλυσιν ὡς ὄργανον οὖσαι τῶν ὑπὲρ Χριστοῦ παθημάτων, δι' ᾧ σωθήσεσθαι οἶστο. Αὐτὸς παραστάντων αὐτῶν τῷ Ἡγεμόνι, προστελλθε τῷ ἁγίῳ Πασικράτῃ ὁ Παππιανὸς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, κλαίων ἄμα καὶ συμβουλεύων ἐπιβαλεῖν λιθοβολῶν τῷ βωμῷ, καὶ τῆς ἐπικειμένης ἀνάγκης ῥυσθῆναι· καὶ γὰρ ἔτυχεν αὐτὸς, ὑπεροφία τῶν κραιπνῶν καὶ πόθῳ τῶν παρόντων, δεῖν δὲ τῶν ἀλγεινῶν, τῆς τοῦ Χριστοῦ πίστεως ἀποστάς. Ὁ δὲ ἄγιος Πασικράτης ἀπόσπαστο αὐτὸν, ἀναξίου τῆς συγγενείας εἰπὼν, καὶ μὴ δὲ ἱκανὸν κρίναι πρὸς συμβολήν, τῆς τοῦ Χριστοῦ πίστεως ἀποστάς. Ἐγγίσας δὲ τῷ βωμῷ προϋτίει τὴν ἑαυτοῦ χεῖρα καίεσθαι, καὶ πρὸς τὸν Ἀρχόντα ἔλεγεν, ὡς ἡ μὲν σάρξ, ἡ δὲ μουρμυθεῖσα θνητὴ, εἵκει τῷ πυρὶ καὶ ὡς ὕψος καταδαπανᾶται· ἡ δὲ ψυχὴ ὡς αὔλος καὶ ἀθάνατος τις οὖσα καὶ μὴ πεφνησῖα τοῖς ὁρμύνοις κάμπτεσθαι πάθειν, ἀλλήως καὶ ἀνένδοτος ἔσθην· κεν, εἰς ζωὴν αἰώνιον συνεκρουμένη. Ἐρωτηθέντος δὲ τοῦ

Οὐαλεντίου καὶ συμφρονεῖν τῷ ἁγίῳ Πασικράτῃ εἰπόντος τὴν διὰ ξίφους ἀπόφασιν δέχοντο ἀμφοτέρω· Ἦνθα συμπροπέμψασθαι φασὶ τὴν μητέρα τὴν ἁγίαν Πασικράτην, καταρρύνουσαν καὶ ὑποσχεῖν τὸν αὐχέν· τῷ ξίφει κτελεύουσιν. Ὑπάρχον δὲ, ὅτι τὴν κεφαλὴν ἀποτμήθησαν, ὁ μὲν ἄγιος Πασικράτης ἐτῶν δύο καὶ εἴκοσι, ὁ δὲ ἄγιος Οὐαλεντίων τριάκοντα.

5 Hactenus Græca, quæ Latine sic redduntur: Erant hi ex Rhodostolo Mysiæ oriundi, legionarii milites sub Præfecto provincie * Ausolano: qui impietatem mortalium idolis adsilientium intuiti, reliquis plerisque se præ metu e foro subducentibus et oculentibus, libere se palam Christianos professi sunt: quos ab idolorum cultoribus comprehensos, et ad Magistratum adductos, Prætor diis adolere cogobat. Quod uterque recusavit: atquo Pasicrates quidem ostensum sibi Apollinis idolum accedens conspuit: et, Hic cultus, inquit, ipsum magis decet. Ergo eatenis oneratum in caveam compingunt: quibus vinculis Pasicrates perinde triumphabat, atque si aureos torques gestaret, ut quæ essent instrumenta invalorum, quæ pro Christo sustinebat, et per quæ se salutem certam consecuturum sperabat. Rursus autem adstantibus illis ad tribunal Præsidis, accessit ad Pasicratem Pappianus, germanus illius frater; et lacrymabundus suadebat fratri, uti thus idolo adoleret, et cederet ad tempus necessitati, quemadmodum et ipse fecisset. Frater enim ex meliorum et futurorum contemptu, ac presentium bonorum desiderio, metuque suppliciorum, a Christi fide apostata defecerat. Quem S. Pasicrates execratus, suo sanguine et genere indignum proclamavit, nec idoneum, cujus consilium, cum a fide Christi nefarie desciverit, audiretur. Ergo accedens ad aram, manum in ignem iniecit, et Præsidem ita alloquitur; Caro quidem (ut viles) mortalis, et mortali conditione creata, igni cedit atque absurnitur: sed anima, concretionis expers et immortalis, flecti non potest iis passionibus quæ sunt oculis subjectæ, perstatque immota, et nullis tormentis cedit, immortalis vitæ desponsa et destinata. Cum autem Valentio, an cum Pasicrate sentiret, rogaretur, illeque constanter affirmaret, in utrumque sententia capitis pronuntiatur. Aiunt autem Pasicratem a matre, ut præiret admouitum, ferrumque constanter exciperet. Erat Pasicrates, cum securi feriretur, annorum viginti duorum; Valentio, triginta.

6 Hæc Menæa: quæ eadem, sed aliquanto contractius, leguntur in Menologio Basilii Imperatoris, ubi Socius Valentinus appellatur, dicunturque ambo summa cum lætitia capitibus plexi, eorum Pasicratis genitrice, quæ æquo atque hilari animo filii martyrium excepit: quod Græce sic legitur: Ἀμφοτέρω τὰς ἁγίας αὐτῶν κεφαλὰς χαίροντες ἀπετμήθησαν, τῆς μητρὸς Πασικράτους παρούσης καὶ προθυμοποιούσης αὐτὸν πρὸς τὸ μαρτύριον. Demum oriundi dicuntur ἐκ τῆς πόλεως Δοροστόλου τῆς Μακεδονίας, ex civitate Dorostolo in Macedonia, quod hujus provincie Præsidi subesset Mæsia, adroque et urbs Dorostoloni, sive Rhodostolum.

D
AUCTORE G. N.

* Sirletus
Autolimo

ubi Pasicrates
idolum
conspuisse,

5
fratrem apo-
statam repre-
hendisse,

manum igni
imposuisse,

et ambo capite
plexi dicuntur

17

DE SANCTIS MARTYRIBUS
SENTIANA, VINCENTIO, SANCTIA, JULIANA,
BLERÆ IN TUSCIA SUBURBICARIA.

G. II.

ex Martyrologio S. Hieronymi.

XXV MAII

Blera, civitas Tuscorum mediterranea Ptolomæo, cujus incolæ Blerani Plinio, Blerates Straboni dicuntur, patria Sabiniani Pontificis, S. Gregorio Magno subrogati, nunc oppidulum est in Tuscia Suburbicaria seu Patrimonio S. Petri, inter Viterbium et mare Tyrrhenum. Huic civitati ad xxv Maji assignat Apographum Epternacense Martyrologii Hieronymiani aliquot Martyres hisce verbis: Civitate Bleri Sencianæ, Vincenti, et Scantæ, Policrati et aliorum quatuor. Apographum Lucense ejusdem Martyrologii ita aspicitur hunc diem: viii Kalendas Junii, Insula Tusciæ, civitate Lera, natalis SS. Sentiani, Vincenti et Sanctæ. Ubi MS. Blumianum loco Sentiani habet Sentianæ. Reliqua explicantur in MS. Corbeiensi Parisiis excuso, in quo ista leguntur: In solo (id est in ditione) Tusciæ, civitate Blera, natalis SS. Sentiantæ, Vincentii et Sanctæ Julianæ: et interposito S. Dionysio, Polegrati et aliorum quatuor coronatorum, uti et in Lucensi ac Blumiano, sed Polecrati scribitur. Nomen Coronatorum ad hos spectare, constat ex Uspardo, Adone et aliis; aut certe intrusum est loco Gortynæ civitate, ubi sequentes Martyres in apographo Epter-

nacensi celebrantur, uti mox apparebit. Nomen Sentianæ inscriptum est MS. Parisiensi Labbæi; pro quo in MS. Augustano S. Udalrici legitur Sentiat. At Vincentii et Sanctiæ nomina recensentur in antiquo MS. Aquisgranensis ecclesiæ. Representamus ergo in titulo SS. Sentianam, Vincentium et Sanctiam, cum Juliana ex MS. Corbeiensi adjuncta. At Policratem aliosque transmisimus in Mæsiom provinciam, et de iis supra egimus. Damus quidem infra Vitam S. Senzii Presbyteri, etiam Bleræ defuncti, sed seculo quinto, neque etiam martyrio coronati, ideoque a Sentiana et Sanctia ut diversum sejungimus; solumque notamus **E** nomen Sentii (unde nomen Sentianæ derivatur, sicut a Quinto Quintiana) videri antiquitus Bleranis fuisse satis familiare, æque ac Romanis: a quibus tamen nolum deducere Centios, si quæ hodie Romæ aut in vicinia sunt familie ita appellatæ: quia Centius, per aphæresim primæ syllabæ, ex ævi posterioris usu usque nunc perseverante, idem est Italis, quod integre scriberetur Crescentius vel Vincentius aut Decentius: modernorum autem familiarum cognamina nihil credimus cum antiquissimis illis habere commune, præter sonum syllabarum, aliquando eundem vel offinem.

DE SS. VINCENTIO, JOANNE ET MARIO,
MARTYRIBUS GORTYNÆ IN CRETA.

G. II.

Ex Martyrologio S. Hieronymi.

XXV MAII.

Gortyna illustris quondam urbs Cretæ insule, fidem Christi primis temporibus amplexa est: quam S. Philippum, ejus urbis Episcopum, seculo Christi secundo contra Gentiliam furem et hæreticorum insidias egregie tutatum fuisse, diximus ad ejus Vitam xi Aprilis: Eandem fidem sanguine effuso propugnasse S. Cyrillum, ejusdem urbis Episcopum in persecutione Decii, testantur Latini et Græci in sacris fastis ad diem ix Julii: et eidem hos

Martyres assignat apographum Martyrologii Hieronymiani Epternacense ante mille prope annos exaratum; in quo ista leguntur, Gortuna civitate, Vincenti, Joannis. Eosdem, sed palæstra omissa, referunt apographa **F** ejusdem Martyrologii Lucense et Blumianum, cum MS. Casinensi, his verbis. Coronati, vel SS. Coronati loco Gortynæ, Vincentii, Joannis: quibus nomen Marii additur in apographo Corbeiensi, Parisiis excuso.

DE SANCTO EUSEBIO
MARTYRE IN ORIENTE.

G. II.

Ex Martyrologio S. Hieronymi.

XXV MAII.

Progedimur cum quatuor antiquis Martyrologii Hieronymiani apographis: in quibus hæc pauca leguntur: In Oriente Eusebi, sive Eusebii. Meminerunt ejusdem, sed absque Orientis mentione, MSS. Aquisgronense Ecclesiæ primariæ, Augustanum S. Udalrici, et Parisiense Labbæi.

Est sæpius in hisce fastis nomen Orientis, et quantum hactenus potuimus investigare, sumitur pro locis mias cognitis in ulteriori Asia, scilicet Armenia, Mesopotomia, Assyria, ac locis finitimis et limitaneis antiqui Im-

perii Romani in Oriente. Posteriores Græci, Constantinopoli atque in partibus Europæ, ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς, ab Oriente, per prioris syllabæ ipsis usitatissimam aphæresim, Natoliam dixerunt minorem Asiam: quod huc trahi non debet. Fuit quidem S. Eusebius, Episcopus Vercellensis, in exilium missus in partes Orientales, et plurima ibidem ab Arianis passus; sed post obitum Constantii Imperatoris ad suam Ecclesiam reversus, et Kalendis Augusti vita functus: ab hoc tamen nobis plane diversus censetur hic Martyr Eusebius.

DE

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS,
FLAVIANO SEU FABIANO, SEPTINO SEU SEPTIMO VEL
SEPTIMIA.

D. P.

Ex Kalendario veteri Carthaginensi et Martyrologio S. Hieronymi.

ANNO CCLIX.

In Hieronymiano multis nonnihil nominibus relati;

Jam ter consequenter allegata et nunquam satis laudata Martyrologii Hieronymiani Apographa quatuor, Henschenio τῷ Μακκρίτῃ, varias Martyrum classes ex iisdem colligenti per mensem Majum distributas, hoc viii Kal. Junii suggerebant memoriam recolendam, velut passorum in Africa, Fabiani, Septini: sub hac tamen diversitate, quod qui in antiquissimo Epternacensi, nec non et Lucensi MS. Septinus est, in Blumiano et Corbeiensi excuso vocetur Septimus; nec aliud illi addendum occurrebat; quam quod in Corbeiensi insuper inveniretur nomen Julii: itaque tres illos conjunctim proponendos statuerat.

B

ex veteri
Kalendario
Carthaginensi

2 Verum altero post Henschenii mortem anno, eruditissimus ac diligentissimus Pater Joannes Mabilio, tertium Analectorum suorum Tomum evulgans, protulit in lucem antiquissimum Ecclesiae Carthaginensis Kalendarium, felici casu a se repertum in quodam veterrimo Codice celebris monasterii Cluniacensis, continente B. Hieronymi commentarios in Isaiam; imo non in codice, sed codicis ligneo opereculo, tineis ac vermibus corroso, affixum. Operculi pars antica Kalendarii principium, postica reliquum continebat, scriptura Romana, litteris majusculis, seculo septimo non inferioribus, exaratum: de quo haec insuper notat. Antiquius Kalendarium, cum in eo nulli Sancti, nedum Fulgentius Episcopus, reperiantur, iis posteriores qui in Wandalorum persecutione sub Hunnerico Rege passi sunt. Qui tunc in Africa annuo cultu honorabantur Sancti, plerique erant populares: quidam tamen ex Italia et ex Hispania praeter Apostolicos viros. Nullum Deiparae festum, de qua nullus apud Augustinum tractatus seu sermo. Annus a xiii Kalend. Maji inquit, nempe post Pascha; desinit in xvii Kal. Martii. Nullum festum per totum Martium, id est per totam Quadragesimam. Titulus hoc modo conceptus: Hic continentur dies Natalitiorum Martyrum et Depositiones Episcoporum, quos Ecclesia Carthagenis anniversaria celebrant.

C

unde alii
quidam hoc
mense fuerant illustrandi,

3 Haec ego putarem ex mente auctoris, sic restituenda; dies natalitii eorum..... quod Ecclesiae Carthagenis anniversaria celebrant. Sed lecta mihi serius sunt quam ut in quinque prioribus hujus mensis Tomis possem Kalendarii istius meminisse, quod alias factum oportuisset: primum ad ii Nonas Maji, occasione SS. Marini et Jacobi, inter alios Afros Martyres tali die relatorum ex praedicto Hieronymiano Martyrologio: deinde ad v Idus Maji, ubi occurrit alterius Africanæ turmæ primipilus S. Majulus. Qui autem in egraphis istius Martyrologii omnibus differtur ad pridie Idus Maji, dux totius Agminis S. Secundianus, hic nominatur ad iii Idus; ast pridie Idus hic suggeritur, alibi nusquam inventa notitia, Sanctæ Felicis, Cæcili et Comitum. Confirmationem quoque ex hoc Kalendario

accipere debuissent, quæ ad xxii diximus, de SS. Casto et Æmilio, hic Emilio. Sed nihil æque merebatur notari, quam quod x Kal. Junias, præscribatur memoria celebranda Sanctorum Luci et Montani, tertioque abinde die viii Kal. Junii, Sancti Flaviani et Septimian.

4 Egerat Henschenius ad diem xxiv Februarii, de SS. Montano, Lucio, Juliano, Flaviano, et Sociis Martyribus in Africa, eorumque præstantissima Acta ibidem illustraverat Commentario prævio, quo docebat, S. Cypriano Carthaginensi Episcopo Martyri palmam adeptum in persecutione Valeriani et Gallieni, xiv Septembris anno cclviii; anno proxime sequenti ad idem bravium pervenisse plures ejus discipulos: quorum unus Flavianus, in Actis narratur num. 21 sibi visus interrogare sanctum Antistitem, in visu apparentem, an pati ictus doleret, quia scilicet Martyr futurus de passionis tolerantia consulebat. Factus est autem Martyr (ut ibi pluries dicitur) die tertio, sive post bidduum, vel post crastinum a passione sociorum prænominatorum, pulcherrimo et sæpius iterato perfunctus ugone. Hujus dies quia in ipsis Actis non reperiatur, uti nec indicium mensis vel anni, nec tamen dignum videbatur tam præclaros pugiles innominatos præteriri; eorum aliquis qui Martyrologium Usuardi varie auxerunt, aut forsitan primus Notherus Balbulus, prædictum diem Februarii ipsis simul omnibus assignavit, quod hodieque servat Romanum Martyrologium.

5 Interim eosdem ad xxiii et xxv Maji, revera pertinere, ex collatione Hieronymiani omnium antiquissimi Martyrologii et Kalendarii hujus, persuadeor; nequaquam existimans verosimile, quod eorum Natalitios dies anniversarie, non celebraverit Carthaginensis Ecclesia, et Kalendario suo inscriptos non habuerit: esto ia Hieronymiano constanter Fabianus dicatur, qui in Actis Flavianus. Quam enim facile vicina nomina alterentur, frequenti discimus experientia et usu veterum Martyrologiorum, Hieronymiani præsertim. Nolumus propterea tamen mutari diem cultus, jam semel a Romana Ecclesia, licet absque idoneo fundamento, stabilitum: sed hic dicta illuc transferenda decernimus, pro futuro mensis Februarii supplemento: quando huic diei relinquenda erit S. Septimia, alibi Septinus et Septinus; nihil cum Flaviano commune habens præter diem Martyrii, alio fortassis anno et alio loco, non tamen procul Carthagine, tolerati. Notandum porro est, quod in eodem Kalendario idem nomen recurrit, dum ad iii Kal. Augusti notatur Natalis Sanctarum Tuburbitanarum et Septimiae: in quem diem fortasse lucis aliquid ulderet tempus futurum. Julium vero, ex unico Corbeiensi huc adductum, prætereo; quia ipsum eundem credo cum Juliano, SS. Montani et Lucii socio, cum iisque in Hieronymianis omnibus concorditer relato ad xxiii Maji, quo revera passos illos tenemus.

Impressis
autem S.
Flavianus

E
tertio post
SS. Montanum
Lucium et
Julianum die
passus,

et ex veri
Natalis igno-
rantia

cum illis ad-
scriptis 23
Februarii.
F

DE SANCTIS MARTYRIBUS EPHESINIS,

G. H.

SATURNINO, SATURO, TIMEO, TOMUNO, VICTORIO,
ISTIALO, VICTORIA, FLAVINO.

Ex Martyrologio S. Hieronymi.

XXV MAJI.

Progređimur cum antiquis Martyrologii Hieronymiani apographis, e quibus Blumianum ista habet: In Epheso Saturnini, Saturi, Timini, Tomuni, Victori, Stiali, Victorie, Flavini. In aliis tribus apographis, in Epheso Joannis Evangeliste, legitur: quod nomen honoris causa appositum arbitramur, quia cum civitatem sua habitatione, obitu, et veneratione honoravit. Quod autem ad Martyres spectat, ab omnibus antesignanus collocatur Satur-

ninus: at Saturus deest Epternacensi et Corbeiensi: in hoc etiam deest Timinus, qui in Lucensi Timidus scribitur. Loco Stiali in Lucensi est Sciali, in aliis duobus Istiali: et pro Flavini est in jam dicto Corbeiensi Flavii, in Epternacensi vero Fluini. In MS. Aquisgranensi refertur Secundinus, an forsā loco Saturnini, non audemus conjicere: proponimus interim lectori ista omnia, ut usui sint cum eruantur certiora ex aliis monumentis.

DE SANCTA EUTROPIA

B

E

MARTYRE ALEXANDRIÆ.

D. P.

Ex MS. Synaxario Divionensi.

XXV MAJI.

Elogium ex
MS. Chiffletia-
no.

Manu exaratum Synaxarium Græcum, quod Divione apud Petrum Franciscum Chiffletium Societatis Jesu reperimus, hanc Sanctam Martyrem sic nobis profert. Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ (scilicet μηνὸς Μαΐου Κ' Ε') μνήμη τῆς ἁγίας Εὐτροπίας. Αὐτὴ ὑπῆρχεν ἐπὶ Ἀπελλιανοῦ τοῦ Ἀρχοντος, καὶ κατασχεθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ τὸν χριστὸν ὁμολογίσασα, διεβέβαίοντο τῷ τυράννῳ ὥς οὐ πεισθήσεται αὐτῇ. Ὅθεν κρεμασθεῖσα τῆς πλευρᾶς ἔειπεν καὶ λαμπάσι πυρὸς φλογισθεῖσα, καὶ τῷ τυράννῳ εἰποῦσα. Λίαν ἐστὶ ψυχρὸν τὸ παρὰ σου πῦρ, ἐναποτίθεται τῇ εἰρενῇ. Καὶ τῇ ἐξῆς παραστάσα, καὶ τὰ εἰδωλὰ μυκτηρίσασα καὶ τὸν Ἀρχοντα, ἀπετμήθη τὴν κεφαλὴν καὶ

οὕτω τελέσασα τὸ μαρτύριον, ἀπῆλθε πρὸς τὸν ποθοῦμενον Κύριον. Quæ sic Lotine reddes: Eadem die xxv Maji, Memoria S. Eutropiæ. Erat hæc sub Præsidente Apelliano, et comprehensa ab ipso in urbe Alexandria, confitebatur Christum, affirmans tyranno quod persuaderi ab eo non posset illum ut negaret. Quare mandavit eam suspendi, et latera ejus radi: cum autem etiam ignitis lampadarum flammis esset ustulata, dixissetque tyranno: Valde frigidus est tuus ignis, conjecta est in carcerem: sequenti vero die ad tribunal reducta, cum idola ipsunquæ Præsidentem irrideret, capite plexa est: et sic Martyrium complens, ad desideratum Dominum migravit.

DE SANCTO COELESTINO

MARTYRE APUD GRÆCOS.

G. H.

C

F

Ex eodem MS. Synaxario.

XXV MAJI

Jam indicatum MS. Synaxarium Græcum etiam hunc nobis Martyrem suggerit, sed paucioribus his verbis Ὁ ἅγιος Μάρτυς Κελεστίνος, σιδήρῳ τῆς πτέρνας περιπνεῖται, τελευτᾷ. Sanctus Martyr Cœlestinus, ferreis calcaribus trajectus, vitam

finivit. Quod in subjuncta disticho sic explicatur: Πτέρνας σιδήρῳ ἐμπνεῖς Κελεστίνος, Τὸν πτεροπόδην συντρίβει πατῶν ὄρεων. Ferro trajectus per calces Cœlestinus, Protrivit anguem calcibus intentum suis.

DE SANCTO CANIONE

D. P.

EPISCOPO AFRO CONFESSORE,

ACHERUNTIÆ IN LUCANIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De ejus corpore et ecclesia. Actisque suspectis, et compendiis inde sumptis.

XXV MAJI

Colitur Acheruntia, Patronus ob corpus eo translatum,

Acheruntia civitas Basilicatæ, olim Lucaniæ antiquissima, et Archiepiscopali Sede exornata, quæ hodie Cirenza nuncupatur, ecclesiam Cathedralē habet S. Caioni dicatam, propter

corpus ex ruinis Atellanæ urbis, inter Capuam et Neapolim quondam sitæ, translatum ab Acheruntinæ urbis Episcopo Leone hujus nominis secundo, sub annum Domini dcccxcix, uti referunt Acta. Hæc ex veteri membranaceo

A branaceo libro, Longobardicis litteris conscripta, prout in Acheruntina Ecclesia leguntur, edidit Ferdinandus Ughellus tomo vii Italiae sacræ, Lucanæ et Apuliæ Episcopatus complexo; ubi ille ipso principio longam texens præfationem de Provinciæ istius metropoli sic describit prædictam Cathedralē ecclesiam. Ea admodum illustris tribus alis distinguitur, et in medio dividitur ad modum crucis, a lateribus habens duos angulos, locum quoque subterraneum, cryptam seu sub confessionem vocant, in qua tria altaria: in quorum medio jacere dicunt corpus Divi tutelaris Canonis, ibi reconditum. Ejus translationis festus dies celebratur xi Martii, festivitatis vero xxv Maji: in qua die, quod mirum est dictu, ex lapideo loculo liquor pretiosus emanare solet, dulcis et omnibus infirmitatibus salutaris.... Asservatur in argentea pretiosa statua ejusdem insignis Reliquia, ad populorum confugium et devotionem. Haecenus Ughellus, cui adstipulatur Nicolaus Palma, Archidiaconus et Vicarius Generalis Acheruntinus, sub Officii sui sigillo et manus propriæ subscriptione anno MDCLXXXII nobis missa; addens, præter statuam istam haberi etiam argenteum brachium, cui nihilominus inclusa sit pars aliqua corporis: neque solis duobus quæ dixit Ughellus festis annue celebrandis contentos Acheruntinos, Officium etiam facere de S. Canione sub ritu Semiduplicis die xxv cujusvis mensis. Tum vero præter altare majus, in quo servantur duæ jam dictæ S. Canonis lipsanotbecæ, statua item argentea S. Oliverii Martyris, Ughello Livarii, de quo agendum xxvii Novembris, et brachium S. Antonii Abbatis argento inclusum. Duo ejusdem S. Canonis ibidem esse altaria; unum in crypta sub choro, continens ipsius Sancti corpus; alterum in ecclesia ad dextrum latus sacristiæ, cum pulcherrima illius statua capsaque marmorea; cujus operculum, firmissime cum ipsa ferruminatum, mensæ usum habet ad Missæ sacrificium, intus continens Pastoralem S. Canonis baculum, de quo seorsim aliquid in Appendice post Acta dicendum.

2 Ipsa Acta, quæ Ughellus edidit, accepimus sub fidei publicæ attestazione signata hoc modo: Nos infra-scripti, Archidiaconus, Cantor, Canonici, Presbyteri, Capitulum et Clerus Metropolitanæ Ecclesiæ civitatis Acheruntinæ, fidem fecimus, supradictam Vitam, martyrium, gesta, et miracula gloriosi Martyris Divi Canonis Episcopi, cujus corpus requiescit sub altari majori dictæ Metropolitanæ Ecclesiæ, fundatæ sub titulo ejusdem S. Canonis, extractam esse... a suo originali codice antiquo, in pergamento manuscripto litteris Longobardicis, continente vitam, mortem et gesta, non solum istius Sancti, sed multorum Sanctorum, quod conservatur in publico archivio dictæ Metropolitanæ Ecclesiæ: et in fidem hoc testimoniale, nostris propriis manibus signatum, et particulari sigillo munitum, fieri curavimus, in eadem civitate Acheruntinæ, die vi mensis Januarii MDCX. Ego Josephus Neritonus V. I. D. Archidiaconus Acheruntinus, affirmo ut supra. Abbas Lelius Potentia Cantor. Dein octo Canonici, novem Presbyteri aut alii, tum denique Notarius publicus omnia et singula coconfirmat, cum sigillo apposito, quæ exactius donda non judicamus. Illud autem scriptum nobis Neapoli transmisit Antonius Beatillus noster, et quia deerot Prologus, hunc postea cum eisdem Actis, sed hinc inde imperfectis, submisit.

3 Eadem Acta ante descriperamus ex veteri codice Trevirensi monasterii S. Maximini, sed contracta: quæ itidem, sed magis abbreviata, ex MS. Ultrajectino S. Salvatoris habemus. Aliquom etiam Vitam Italice edidit Paulus Regius, tomo primo de Sanctis Neapolitanis, sed non absque mendis: quia Episcopum Carthaginensem asserit fuisse Canonem, et inde ab

Angelo Acheruntiam portatum, cum Acta Atellam nominent: quem ultimum errorem Ferrarius transcripsit in Catalogo Sanctorum Italiae. Meminit etiam S. Canonis idem Ferrarius in altero Catalogo generali, uti et Grevenus in Auctorio Usuardi edito anno MDXV et MDXXI. Habemus denique aliquod MS. compendium Vitæ, divisum in Lectiones ad Matutinum recitari solitas cum variis Hymnis et hac Oratione. Deus, qui Beatum Canonem, Pontificem et Martyrem tuum, virtute constantiæ in passione roborasti, quique illi tantam gratiam conferre dignatus es, ut synantico morbo laborantes ipsius precibus curarentur; concede propitius, ut qui tuam per ejus merita clementiam invocamus, ab omnibus animi et corporis languoribus liberemur. Per Dominum, etc. Nos, omnibus istis compendiis omissis, salum omnium fontem damus, Acta Acheruntina, et quidem ut suspecta, fideique non magnæ, nisi quatenus de corporis translatione agunt. Quidquid enim Sanctus dicitur aut egisse tolerasse in vita, post decursum tot seculorum (scripta sunt enim Acta seculo ut minimum nono) haberi non potuit nisi ex incerta popularique traditione: stylus autem, quo illa scripta sunt, in orationes atque rhetorica ornamenta exuberans, credere facit, Auctorem ex suo ingenio multas commentum circumstantias; et fortassis nihil omnino certi habuisse de rebus a Sancto gestis, vel tormentis toleratis in Africa.

4 Præferunt illa Diocletiani ac Maximiani annum secundum, id est Christi annum CCLXXXVI qua gesta sint; ideoque conformiter omnia referuntur ad formam veterum Martyriorum sub Romanis Imperatoribus. Interim S. Canonis morientis animam, in caelos subvectam vidisse, et corpus in urbem intulisse, dicitur Sanctus Elvidius, Helfidius, vel Elpidius. Cum autem mortuus ac sepultus dicatur Sanctus Canon juxta Atellam; nemo hic commodius intelligi posset, quam Atellanus hujus nominis Episcopus, qua de cyinus die præcedenti. Verum hic tempore Arcadii et Honorii, seculo verosimiliter quinto jam inchoato, Sedem illum primum obtinuit; ideoque non potuit vidisse persecutiones Christianorum sub Gentilibus; potuit autem attingisse tempora Wandalicæ persecutionis in Africa, sub qua Episcopi plurimi Sedibus suis propter fidei constantiam sunt pulsati a Regibus Arianis; Quod-vult-Deus videtur etiam Carthaginensis Episcopus, qui cum maxima Clericorum turba navibus fractis impositus est: quos Dominus miseratione bonitatis suæ, prospera navigatione perducere dignatus est Campaniæ civitatem, uti scribit cævus testis Victor Viteusis. Eodem vel simili occasione ac modo, eodem appulsum S. Castrensem cum sociis censuit Bollandus noster ad diem xi Februarii; et Acta dedit ex pluribus MSS. inter se collatis, ab Auctore ut videtur cævo descripta: ubi num. 8, dum sanctos Confessores in navim putrefactam imponunt ministri, amaro iis illudentes sarcasmo, cujusque ordinem et ministerium digerunt: et Ad intra, inquit, alterius partis detineat locum Marcus et Augustinus, Canon et Vindemius pariter cum iis recumbent.

5 Hæc tam certa notitia Canonis unius, ex Africa in Campaniam delati sub Wandalis intra curiosam navim; et ætas Elpidii, in ejus de quo hic agimus Canonis Actis qualibuscunque nominati; collata cum incertitudine et exigua fide ipsorum Actorum, vehementer nos inclinant, ut arbitremur, non nisi Elpidium unicum et unicum Canonem habendos pro Sanctis, eosque ad quintum seculum et Wandalarum tempora pertinere. Adeo ut, qui vera S. Canonis Patroni Acheruntini Acta volet discere, ex Actis S. Castrensis haurire ea debeat, quicum habuit communem carcerem, exiliumque, et refugii ac sepulturæ primæ locum in Campania. Tum autem nihil reliqui erit, quam ut Acta, Acheruntinæ scripta servataque, omnino credantur esse fabulosa, et hoc indigna

D
AUCTORE D. P.

nihil meliora
quam Acta,
quæ dantur ut
suspecta,

E

dum seculo
3 adscribunt
Sanctum,

qui propter
nominatum
in iis S. Elvi-
dium

F

metius differ-
retur ad secu-
lum 5.

et liquorem
emanantem.

13
Ejusdem duo
ibidem
altaria:

Acta indidem
accepta ex
MS.

Compendia
varia apud
varios,

A *digna opere. Ne cui tamen nimis rigidus Censor videar, volenti duos Caniones admittere, lubet ipsa integra Acta dare, qualia accepi; sub ista cautione, ut Apostoli sententia de iis præcedat, quæ in simili argumento placuit Gelasio Papæ, Omnia probate, quod bonum est tenete: pro majori tamen Lectoris commodo libertatem mihi sumam, revocandi violentas et importunos quasdam transpositiones verborum, ad ordinem constructionis facillioris.*

ACTA SUSPECTA

Ex pluribus MSS. Codicibus et Ughello.

PROLOGUS.

Postquam Deus et Dominus noster Jesus Christus, missum Verbum ab arce Patris, per uterum Mariæ semper virginis incarnatum, homo fieri dignatus est, et induit nostram mortalitatem, ut nos efficeret participes immortalitatis suæ; destructo quoque mortis imperio et devicto mundi principe, cum Sanctorum agmine et triumpho gloriæ, ad sedem rediit Patris, juxta illud, Cum exaltatus fuero a terra omnia traham ad me ipsum; acsi patenter dicat, Omnia, id est, mea membra: omnia enim traxit, qui de electis suis apud inferni claustra nullum reliquit. Catholicæ etenim fidei sacramenta, mysteriis evidentissimis et præconibus inclitis, declaravit. Sicut enim divinitas illius incomprehensibilis fatenda est, eo quod super omnia est et continet omnia; ut est illud, Cælum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum; sic incomprehensibiliter omnia ordinando disponit, et disponendo ornat, et ornando beatificat, et beatificando glorificat. Cælum namque coruscantibus ornatur stellis, quæ velut diverso distinguuntur lumine, sic diversorum curriculum disponuntur officiis. Regnum itaque supernum, humanis sensibus invisibile (nam oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus diligentibus se) innumerabilium constat militia Sanctorum: nec secus Regnum cælorum, quod est præsens Ecclesia (ipsa teste Veritate, quæ ait, Regnum Dei intra vos est) ita mysterio dispositionis innumerabilium ornatur Sanctorum præconiis, et usque ad Martyrii coronam fidelibus testimoniis, ut supernæ contemplationi sanctarum animarum inhæreamus, juxta egregium Doctorem qui ait, Nostra autem conversatio in cælis est. Sanctorum siquidem corpora ideo nobis veneranda magnificis exhibentur miraculis, ut dum eorum spiritus æterna perfrui beatitudine non ambigimus, attentius earum concives fieri, calcatis laqueis mundi, inhiemus: et quia membra Christi sunt, a Christi fidelibus veneranter recolendi sunt et reverendi. Quod non perpendens quidam hæreseos nefandæ auctor Vigilantius, asserit, nec Sanctorum corpora veneranda esse, nec eorum festivitates celebrius glorificandas. Quod etenim insanum caput aut eversum cerebrum, caput vel corpus testatur venerandum? Erunt, inquit Apostolus, duo in carne una: Sacramentum hoc magnum est, in Christo dico et Ecclesia. Spiritus denique Sanctorum æternitati dediti, cum transferuntur a gloria in gloriam, et cum corruptibile induerit incorruptionem, tunc erit perfectum membrum in corpore, et duo in carne una. Quemadmodum Joannes Apostolus, scimus, inquit, quia cum apparuerit similes ei erimus, et videbimus eum sicuti est.

2 De quorum Sanctorum numero sanctus Confessor et Martyr Christi, Canio celeberrimus, potissimis est laudibus honorandus; qui dum Dominum

nostrum Jesum Christum in hoc mortali corpore fideliter credidit, et imitatus super omnia perfecte dilexit, illius factus gloriæ particeps et nostræ salvationis adjutor et opifex, quotidie etiam nos prædicationibus ad suam æternitatem consortes vocat, testimonio Martyrii nos ornat, miraculis coruscat, defensor vigil nos [contra insidias] impiorum hostium visibilium et invisibilium tuetur, pietate paterna piissimus Patronus fovens et protegens. Idcirco ejus virtutum opera, confessio cum constantia, Martyrii palma tanto magis et perfectius est attendenda, et devotius amplectenda, quanto excellentius eum in æterna dignitate, ab hoc in quo sumus corruptibili sublimatum detrimento, Angelorum consortem, Prophetarum socium, et Martyrum cohæredem, continuis ejus prodigiis credimus et confitemur; ut efficaces in stadio tirones, prævium sequentes ducem, consummato cursu bravium supernæ vocationis adipisci valeamus, et æternæ beatitudinis corona et gloria petiri mereamur.

ulpote Patroni.

CAPUT I.

S. Canio coram Carthaginensi Præfecto fidem Christi profitetur.

Anno secundo impiissimorum Principum Diocletiani et a Maximiani cognomento Herculi, cum unus regeret Eoas provincias, alter Occiduas; et sævitia tyrannica, ad devastandas Ecclesias Christi, et affligendos et puniendos Christianos, fremendo promoveretur; unius conspirationis insania per universas provincias destinavere [edicta] hujusmodi continentia. b Quoniam Deorum beneficia in bello dimicantes accepimus, et eorum auxilio trophea ex devictis hostibus sumpsimus; hujus rei voto, quo cuncti salvi efficiamini, universes duximus admonendos, ut omnes homines utriusque sexus, vel Regiis fascibus sublimati, vel Clerici ecclesiarum atque Monachorum c societates, renuntiantes religionibus propriis, deorum, idest, Apollinis, Dianæ et Minervæ d, sacrificiis accingantur. Quod si quisquam hominum nostra jussa vel imperia, vel tanta numina crediderit abnuenda, sacrilegii reus nostri judicii pœna plectatur. Et dum hæc præcepta, ab obsequentibus impiissimæ profanitati, delata per orbem fuissent, et venissent in civitatem e Julianam Regionis Africae (ubi B. Canio Episcopus, in divinis laudibus perspicuus et sacris semper intentus dogmatibus, morabatur) edicti jura, a f Pigratio Præfecto illata, insani rumoris undique perstrepebat opinio, et per triduum vox præconii crepitabat per nubila, et talis continentia clamor diffundebatur in auribus, ut omnes, quocumque loco constituti, præceptis Imperatorum conveniant, ad sacrificia Apollini, Dianæ et Minervæ celebranda.

a Persecutione mota,

b

c propter edictum imperiale,

e

f

Canio suos animat,

* an corda?

ad illam salutis causam sustinendam:

constantia

1 Joa 3, 2

imprimis S. Canonis,

Jo. 22, 32

Sicut cælum ornatur stellis,

Is. 66, 1

ita Ecclesia Sanctis,

Luc. 17, 21

Phil. 3, 20

quorum corpora merito honorantur:

A constantia ex ligno et lapide et metallo, diabolicis infecta venenis letiferis, et se colentes deducunt ad inferni tartara: ubi lux numquam est, ubi vermis eorum non moritur, et ignis non exstinguitur, ubi fletus et stridor dentium. Hæc possident cultores dæmonum in æterna damnatione, cum principe eorum diabolo. Ipse utique colendus et confitendus est, qui est Deus verus de Deo vero, lumen ex lumine, creator et salvator totius generis humani, et perennis largitor gratiæ, et principis mundi qui est diabolus, conculcator. Non sunt quippe isti timendi, qui corpus solum occidere possunt: sed ille potius timendus est, qui potest et animam et corpus mittere in gehennam; et pro quo si quis perdidit animam suam, in vita æterna inveniet eam. Idem namque coram regibus et gentibus invicta fide confitendus est, qui in sancto Evangelio promisit dicens, Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor et ego cum coram Patre meo qui est in cælis.

Mat. 10, 32

quare ad
Præfectum
Carthagin.
delatus,

B Hæc et his similia B. Canio Episcopus contestando, roborabat mentes credentium, et ad martyrii palmam atque cælestem gloriam pertingere ardentissime desiderantium: jam enim cælesti culturæ salutifera eminebant præconia; jam verbum Christi, probatum in tenebris, prædicabatur super tecta; jam lucerna Dei, de sub modio educta et super candelabrum posita, lucebat omnibus qui in domo, id est in Ecclesia Dei, fideliter congregati erant; jam ad sacrilega dæmonum sacrificia populorum numerus quantocius minuebatur, Christi autem fides et gratia diffundebatur. Interea ad Pigratiam, Carthaginensis urbis Præfectum superbum, volitabat, quod in urbe Præfecturæ suæ Juliana, minime valerent jussa Imperatorum et Deorum sacrificia (excrante ea Canione Episcopo, et populos ab eorum libamine avertente) sed Christi nomen, cunctorum pene cordibus insertum, divulgata confessione adorandum seu colendum veraciter profiteretur. Quod audiens Præfectus Pigratius, concite direxit plurimam manum, ut ubicumque hujusmodi auctor culturæ Canio Episcopus inveniretur, ejus præsentiae sine ulla dilationis mora deduceretur.

queritur

Hæc ubi dicta cohors juvenum insana capessit,

Ad præfatæ urbis properabat mœnia tendens:

quam magno perstrepenste impetu ingressi, cuperunt furiosis querelis Canionem Episcopum querere, Canionem Episcopum proclamare.

C Is vero hoc audiens, divis bene fidus in armis, sese eis imperterritus offert, sese Christi cultorem et fidei doctorem, et Christianorum protectorem protestatur ac ductorem, et idolorum cultibus idoneum adversatorem. Hunc ergo sacrilega acies manibus profanis comprehensum attingens, retro unde venerant perpete cursu repetunt Cartaginis arcem, et Pigratii præfecturam. At ubi impio a clientibus nuntiatum est, quod Canio Episcopus, Christianæ religionis professor ac diffamator et deorum culturæ contumax repugnator, ante januam a militibus comprehensus assisteret; fallaci exultat gaudio, insano crispat cachinno, tandemque adversus veritatis oraculum probrosa insania dimicaturus egreditur. Nam cum multis vesaniæ æstuaret ignibus, et furorum nefandis vexaretur impietatibus, jussit sibi tribunalia g profanatica præparari; vere profanatica; et cathedram pestilentiae sub qua semper fertur consilium impiorum et via peccatorum quæ ducit ad inferos, et justos ei abrenuntiantes ad perpetuam gloriam.

et adducitur.

g

Ad tribunal
consistens
Canio,

7 Sedente eo pro tribunali introductus est B. Canio; ingrediens autem, arcanum cordis muniebat, hæc instantes psallens, Deus laudem meam ne taceris, quia os peccatoris et dolosi super me apertum

est: sed tu Deus meus respice, et ne derelinquas me, D neque discedas a me: intende in adiutorium meum, EX MS. Domine virtus salutis meæ. Præfectus denique Pigratius his eum aggreditur affatibus: Quæ tibi religio, aut quæ sacrificii vota, vel quibus ea quotidianis persolvis cultibus? S. Canio, repletus Spiritu sancto, constans aiebat: Ego Christianæ religionis devotum et inconvertibilem me assero cultorem, et mendacii idolorum vestrorum probatissimum contemptorem. Præfectus quoque subsequitur dicens: Hortor te consulere canis senectutis tuæ, ut secundum decreta invictissimorum Principum accedas et sacrifices diis. S. Canio respondit, Ego incessanter sacrifico et vota laudis persolvo Deo Patri omnipotenti, et Jesu Christo filio ejus, et Spiritui sancto: justissimum est enim sacrificare Creatori non creaturæ, nec [adorare] ea quæ colitis idola, surda et muta, non videntia, diaboli fallacia infecta, suos cultores quod sunt efficientia, quibus illud poeticum aptandum est:

explodit
idolorum
vanitatem,

Lignee, ligna regas, surdis clamare videris,

De mutis responsa petis

David enim Propheta de his dicit: Simulacra gentium argentum et aurum, opera manuum hominum: os habent, et non loquuntur; oculos habent, et non videbunt; aures habent, et non audient; nares habent, et non oderabunt; manus habent, et non palpabunt; pedes habent, et non ambulabunt; non clamabunt in guttore suo. Similes illis fiant qui faciunt ea, et omnes qui confidunt in eis.

E

8 Audiens hæc Præfectus, dixit: Ignoras, quia invictissimi Principes, Domini nostri jusserunt hujusmodi fidem non negantes graviter puniri? S. Canio respondit: Ego nec negavi, nec nego me esse servum Christi, et sanctæ Deitatis ejus verissimum confesorem: mihi autem vivere Christus est, et mori lucrum. Ast ubi iniquus tantam in B. Canione invictæ fidei audit constantiam, anxius undique sæviebat, et nesciebat ad quæ calliditatis argumenta contradicendo se posset convertere; iterumque repetens pusillanimitatis vecordiam, aiebat: Desine quantocius ab hac pertinaciæ perfidia quam prædicas, et diis deabusque nostris sacrificare. Sanctus vero Canio, munitus sento fidei et galea salutis, gladium spiritus objiciebat, dicens: Jam me sacrificatorem magni Dei et salvatoris Jesu Christi andisti, et me illi sacrificium constanter offerre et vota reddere, cui est propria divinitas et æternitas, per infinita secula seculorum.

et objectæ
mortis minas
contemnit.

ANNOTATA.

F

a Annus secundus communicati cum Maximiano Imperii, est Christi annus 297, quia tamen mentio fit decreti savissimi, spectavit fortassis Auctor annum 2 persecutionis novissimæ, qui fuit Christianæ æræ 304.

b Edictum hoc ex suo capite finxit Auctor.

c Monachorum quoque Societates ex usu sui seculi dixit. Tales sub Diocletiano nullæ fuerunt, licet monachi tunc esse in Ægypto caperint, juxta sui nominis primam notionem, id est Solitarii Eremitæ, aut etiam Anachoretæ.

d Non debebat Jovis aut Herculis oblivisci Auctor, a quorum altero Imperatorum alter sibi nomen sumpsit: Jupiter vero credebatur Romani Protector Imperii.

e Neque Julianam, neque Tuscianam (quæ est MS. Ultrajectini lectio) invenio in Africa; cujus Notitia apud Carolum a S. Paulo Tulanum exhibet: interque eos, qui anno 484 ex tota Africa sub Hunerico convenerunt, nominatur Pascasius Tulanensis in Provincia Proconsulari, cujus caput Carthago. Hic potuit Canioni, jam ante sexennium ejecto cum S. Castrensi et sociis, successisse

A cessisse anna 438, vel etiam serius, si ea ejectio serius contigit, aut alius inter utrumque sedit.

EX MSS.

f Ughellus Pigrasium scripsit, item Regius et Ferrarius : MSS. pleraque per y habent Pygrasium.

g Profanatica quidem ubique lego : sed ne frigida sitejusedem vocis iteratio, mallem legere, Prosphonetica, id est allocutoria.

CAPUT II.

Variis tormentis tentatus S. Canio, omnibus invictus perstat.

Plumbatis
caesus,

Ergo ubi devinci se conspexit inopius, iram [Præfectus] pandit, furiis stimulatus iniquis : (Si tamen ille queat Præfectus jure vocari, Virtutum nullo qui sit prælatus honore) Io Sanctum sævum infrendens : furor arma ministrat

inertie. Expolians eum, plumbatis cædi præcepit. Cum autem cederetur, respiciens in cælum dicebat : Ad te, Domine, levavi animam meam, in te speravi, non confundar in æternum. Præco vociferatur dicens, Consenti Præfecto et sacrificia Diis. Subsequitur vox Præfecti incassis blandimentorum adulationibus : Sacrifica, homo, et consule venerandæ senectuti tuæ, et faciam te Sacerdotem templorum. B. Canio respondit, Væ tibi, miserrime, cui potius necessarium erat, ut diabolicis errorum exutus laqueis, Dominum Deum et salvatorem Jesum Christum agnosceres : miror enim vestræ impudicitiae sacrilegium, ut veram viam salutis spernentes, delubra nullius sensus adorantes colatis, Pigratius vero, ferventiore succensus insaniæ rabie, jussit lateribus ejus lampades igneas applicari, et vehementissime eum urgeri ad sacrificandum diis. Sanctus autem agonotheta, factus in agonia gloriosi certaminis, belligere ad Præfectum aiebat : O miser, qui ignoras quod tormenta tua mo Deo et Domino meo Jesu Christo gratissimam exhibent hostiam, tibi vero et tibi faventibus æternæ damnationis interitum minantur.

10 Post hæc jubet eum detrudi in carcerem, et januas carceris consignari Cæsario : ubi orans sine cessatione, divinum auxilium in tanti certaminis prælio deposcebat, dicens : Deus ne elongeris a me Deus in auxilium meum respice : nequando dicat inimicus meus, Prævalui adversus eum. Præfectus denique hæc suggestionis scripta impiis dirigit Augustis. Piissimi Principes, subvenite legibus vestris, et Canionem Christianorum Episcopum vestris conspectibus præsentate. Imperatores autem hanc rescripserunt licentiam Præfecto Pigratio, ut si Canio Episcopus in hac perseveraret confessione, haberet licentiam quali eum vellet pœna mulctari. Et cum hoc præceptum accepisset, misit eum in inferiorem carcerem. Beata autem fides quanto in interioribus putabatur occultari tenebris, tanto eminentior in gloriosa luce divinitatis exultabat, sicut scriptum est : Aurum probat fornax, et justos tentatio tribulationis. Inclusus ergo tenebris B. Canio, orabat dicens : Deus cœlorum, qui judicium inenarrabile decrevisti, per quem constat omnia secula, quem contremiscunt omnes potestates superiorum et inferiorum, respice in me et miserere mei, ut agonis hujus bellum immaculato calle perficere possim, et palmam cum Sanctis tuis victor comprehendere, et immarcessibilem gloriæ coronam.

11 Post tertium vero diem, publica confessione volens eum audiri, jubet illum sibi voce præconaria præsentari. Cumque fuisset adductus Jacinthus a Commentator, pronuntiabat, Canio Christianorum Episcopus, qui in carcere fuerat mancipatus, ecce nunc examinandus assistit. Pigratius dixit : Omnis senatus concio Canionem hortatur ut ab hac desis-

tat perfidiæ pertinacia, et secundum invictissimorum Principum statuta accedat et sacrificet diis. Jacinthus Commentator ei dicebat : O homo, intellixisti quid tibi consulendo pia dixerit Præfectura. B. Canio respondit : Ego permansi et permaneo veræ fidei in Jesum Christum confessor, sicut ipse præcepit spondens fidelibus, Qui perseveraverit usque in finem hic salvus erit. Præfectus furore percussos, prosequitur : Canionem sacrilegum, qui se testatur in hac usque in finem perseverare confessione, jubemus expoliari et burdillis b cædi. Cumque cederetur fere una hora, non respondit ei aliquid verbum, Post hæc exclamavit ad Dominum, dicens : Domine Jesu Christe, ad adjuvandum me festina : et dum defecerit spiritus meus, Deus, ne derelinquas me : adsit mihi tuæ virtutis potestas, per quam tres pueros ab igne camini ardentis eduxisti.

12 Hæc illo loquente, Pigratius suæ profanatis oraculum sibi faventibus dicebat : Dicite ei, ut saltem nunc resipiscat, et suæ consulat senectuti. Sanctus ergo Canio ad hæc nihil respondebat, sed in suæ orationis persistebat instantia. Ast ubi impius Præfectus vidit, cum nec blandis demulceri posse sermonibus, nec spe promissorum flecti, nec minis tormentisque moveri ; ad austeriorem se iterum convertit amentiam ; et S. Canionem in catasta suspendi, et cingulis c vehementer cædi jubet. Tantum autem eum divina tuebatur potentia, ut nec torturam confractiois elevatus in catasta sentiret, nec flagrorum penitus injuria vexaretur : jam enim in eo non erat carnalis passibilitatis affectus nec ejus instantia, et sancti spiritus mirabili gratia in non sentiendo roborabatur. Cum vero carnifices tam ferocibus torturis nihil eum dolere vel sentire vidissent, acrius instimulabantur ejus membra miserabilibus laniare verberibus, ita ut multus cruor de ejus corpore dimanans decurreret.

13 Multitudo autem circumstantium, habentes viscera prædita pietate, flebant amarissime super Martyrem Christi : Spiritus quoque sanctus præveniens eorum illuminabat pectora, et videntes in agonotheta Dei beatissimam constantiam confessionis spe perennis gratiæ roborati, cœperunt Deum et Dominum nostrum Jesum Christum cognoscere, et apertis vocibus ejus gloriam confiteri. Erant autem qui crediderunt viri d centum sexaginta : et clamabant ad B. Canionem et dicebant : Serve Dei excelsi, ora pro nobis Dominum Deum tuum, ut possimus et nos servi ejus esse. Ad horum voces nimio furore commotus Præfectus, et irarum inflammatus facibus, aiebat : Magicis, ut video, artibus vincimur, et deorum nostrorum numina Canionis evertuntur illusionibus. O milites, inquit, invictissimorum [Principum] parentes jussis, et deorum dearumque sacrificiis idonei, accingimini armis potentibus, et quanti hoc nomen vociferati sunt usque ad internecionem gladio perimite. Cum autem interficerentur, et cruentus ensis militum sancto grassaretur cruore, eorum beatæ voce sidera pulsabant attentius : it clamor ad cælum, et Spiritus sancti donum cœlitus multiplicabatur in cordibus fidelium : una fides, et vox una consonans pro Christo morientium erat ; serve Dei excelsi, ora pro nobis ad Dominum Jesum Christum, ut illius efficiamur servi, et ejus gloriæ tecum in æternum consortes. Beatus itaque Canio positus in tormentis orabat : Domine Jesu Christe, Deus de Deo, dignare suscipere in æterna beatitudine servos et martyres tuos, pro tui nominis confessione morientes, quos fecisti per Spiritum sanctum agnoscere gloriam tui nominis. Nam [licet] sacra lectionis Evangeliorum testantur dogmata, Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto non posse intrare in regnum cœlorum ;

D
et justiga-
tur,
Mat. 10, 22
bin catasta
suspensus,

E

c
ac dire cæ-
sus,constantia
sua convertit
160 de ads-
tantibus

d

F

qui omnes
gladio cæsi,in suo san-
guine bap-
tizantur.B
et latera
lampadibus
ustulatus,per rescriptum
Imperatoris
relinquitur ar-
bitrio PræfectiC
post tenebras
carceris to-
leratas,a
iterum sistitur
ad tribunal

A cœlorum; nemo [tamen] dubitat eos Spiritu sancto esse renatos ab infidelitate ad fidem, et a peccatorum sordibus in gratiam remissionis fonte sacri sanguinis sui ablutos, Angelorum et omnium Sanctorum consortium et perennis gloriæ promereri coronam.

Jo. 3, 5:

Sanctus temporalia æternis postponenda demonstrat.

14 Pigratius denique Præfectus, infrendens et stridens dentibus, jussit deponi eum de catasta, et in eculeo suspendi, et virgis cædi et torqueri. Et dum torqueretur dicit ei Pigratius: O homo, assenti mihi et obtempera jussis invictissimorum Principum: desine ab hac magica pertinacia, et sacrificia diis deabusque nostris immortalibus, et multiplici auri et argenti pretiosarumque gemmarum fulgore pro certo ditaberis. Beatus autem Martyr et athleta Christi subridens ait: Vera fides habet, et sacræ testantur dogmata Scripturæ, quod quæ videntur, temporalia et peritura sunt ex sese; quæ autem Dei nostri Jesu Christi, invisibilia et immutabilia sunt; nullus denique oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt quæ præparavit Deus diligentibus se. Hæc autem super omnia sunt amanda, quia non sunt mutanda: quidquid enim corporeis oculis videmus et affectu diligimus

B carnis, constat esse mutabile et ad nihilum redigendum. Sive enim parentes sunt, moriuntur; sive amici, mutantur; sive propinqui, non permanent: solus autem Deus, repertor orbis et conditor cœlorum est, cujus majestas æterna, cujus gloria non mutabilis, quem nisi quis super aurum et argentum et gemmas et omnem honorem mundi dilexerit, non videbit, neque ejus gloriam promerebitur. Et facta est vox e de cælo dicens, Canio serve Dei, bene constans esto: quia in Campania erit tibi requies et vita per infinita secula seculorum.

e

Denique plumbo et resina liquatis perfusus vulnera,

15 Tunc Pigratius Præfectus jussit S. Canionem de eculeo deponi, et dicit ei: Consenti mihi et sacrificia diis, ut bene sit tibi: quia per salutem Deorum et piissimorum Principum, aut sacrificabis aut diversis te poenis interficiam. B. Canio dixit: O miser et perfidorum crudelissime, fac quod facturus es: si considerares, quid tu ipse esses vel Principes tui, humiliaremini Deo et Jesu Christo filio ejus. Tunc Præfectus furore repletus, jussit eum sub voce præconaria, iterum plumbatis cædi, clamans et dicens: Deos deasque blasphemare noli. Post hæc jussit plumbum et resinam solvi, et super plagas dilaniatas perfundi. Sanctus quoque Canio, immotus in confessione Christi persistens, dicebat: Trans-eo per ignem et aquam, ut deducar in refrigerium.

C Suscipiens ergo ad cœlum dicebat: Gratias tibi ago, Domine Jesu Christe, quia hostia tua effici merui, et me in numero servorum tuorum fidelium aggregare dignatus es. Contundebantur autem membra ejus vehementer, et miserabiliter dilaniabatur fustigatione verberum. Unus vero carnificum, crudelis impietatis minister, circumstantibus minando dicebat: Istius qui destruenda templa prædicat, qui deos nostros damonia appellat, omnes pariter deorum dominorumque nostrorum vindicemus injurias.

et sibi semper constans,

16 Ast ubi sacrilegi carnifices cessaverunt ejus vulnera ferventi plumbo resinaque profanaliter comburere, Præfectus his eum alloquitur dictis: Canio, quid dicis, vel ubi corpus tuum miserabile conspicias? Assenti mihi et sacrificia: non enim potes præcepta Imperatorum et conventum omnium deorum convincere. Beatus ergo miles Dei ad hæc nihil respondit. Præfectus dixit: Nihil respondes? B. Canio dixit: Ad nihilum nihil respondere oportet: tu autem, et idola tua, et dii dominique tui, nihil estis: ipsa enim nullius sensus [sunt], nec veræ virtutis nec salutis aliquid habent, sicut et omnes qui confidunt in eis: Deus autem altissimus credendus est, qui creavit omnia, qui per Filium suum Dominum nos-

trum Jesum Christum veram nobis salutis viam aperuit, et regna cœlorum largitus est fidelibus in se credentibus: huic immolo, huic libamina grata persolve, huic sacrificio sacrificium laudis et justitiæ, et reddo Altissimo vota mea quæ distinxerunt labia mea, et quæ locutum est os meum in tribulatione mea. Elevans autem oculos suos ad cœlum dicebat. Domine Jesu Christe, qui habitas in æterna gloria et regnas in secula seculorum dirumpere digneris vincula mea, ut tibi cum Sanctis tuis in gloria tua reddam hostiam et victimam laudis tuæ.

D
EX MSS.
Deum laudat.

ANNOTATA.

a MS. Trevir. Jaquintus. Ughello, Hyacinthus. Qui autem hic Commentator, melius vocaretur Commentariensis: si tamen scivit auctor Commentaria fuisse carceres publicos, quibus qui præerat sic dicebatur.

b Bundillus seu bordillus, idem quod bacillus; sicuti augmentative Itali Bardone vocant magnum baculum, peregrinantium ex voto tesseram. In MSS. Ultraject. et Trevir. est virgis cædi.

c Ita etiam Ughellus: prædicta duo MSS. Ungulis.

d Idem numerus habetur in omnibus MSS. nos Martyrum turmas copiosas in Africa, ex Martyrologiis præsertim Hieronymiano, sæpe dedimus.

e Suspectæ mihi sunt semper illæ tam frequentes de cælo voces, nec alibi fere quam in parum sinceris Martyrum Actis inveniendæ.

CAPUT III.

S. Canio translatus ab Angelo in Campaniam, variis ibi claret miraculis.

Tunc Pigratius, videns ex suis tormentis in ipso fidei augeri constantiam, et inexpugnabilem invictumque in Christi persistere confessione, jubet sibi afferri per Jacintum Commentariensem gestu Canionis Episcopi: cumque in præsentem lecta fuissent, dedit sententiam adversus eum, scribens ita: Canionem, resistentem et diis libamina non offerentem, vel Imperatorum præcepta contemnentem, gladio capite cædi jubemus. Traditur ergo viris iniquis vir sanctus: et eum duceretur ad decollandum, ministri iniquitatis exprobrabant, illudentes et dicentes ei: Quid tibi profecit hæc tua temeritas? Ecquid non potuit Christus tuus, in quem speras, eripere te de tormentis istis immanibus? Ut autem Deus glorificaret seipsum in Sancto suo, volens ostendere suam potentiam invasa iræ aptata in interitum, et reddere indignationem suam secundum duritiam cordis et cor impœnitens thesaurizantibus sibi iram, in die iræ et revelationis justi judicii Dei; factum est; dum talibus insanie lusibus Beatum deriderent Canionem, subito facta sunt tonitrua et pluvie, grandines, et coruscationes, et terræmotus. Videntes vero milites Præfecti, de supernis potestatibus tam terribilem furoris iram dirumpere; alii semivivi fugientes, huc illuc latebant dispersi; alii, autem cadentes in faciem suam, miserabiliter expirabant. Angelus autem Dei apprehendit beatum famulum [Dei Canionem] Sacerdotem Christi, et eripuit eum de medio inimicorum ejus a; et ut adhuc, velut aurum igne passionis probabilem factum, multo lucidius lumen efficeretur in via salutis æternæ, quasi columbam Christi plaudentem, in b Atellam Campaniæ civitatem perduxit.

Capite plectendus,

suborta horribili tempestate,
F

a
aufertur ab Angelo,
b

18 Altera vero die, cum facti fama Carthaginensem crepitaret per urbem, undique clamor insorgit, undique tumultuantium populorum fremitus, undique questus querelarum adversus Pigratium erumpebant. Quod ille audiens, nimio confusionis hebefactus

cum magna Præfecti confusione.

EX MSS.

A factus horrore, anxiis undique coercebatur angustiiis, et pansa frontem percutiebat, dicens : Qui dicturus sum populo huic vel Imperatoribus ? Christiani quippe instantissime Christianitatis suæ requirebant auctorem ; viduæ et pupilli patronum et Episcopum requirebant, dicentes : Redde nobis salutis nostræ legislatorem, redde piissimum patronum et animarum salvatorem. Pigratius etenim timore perterritus, ubi se nimis circumseptum conspexit angustiiis, irruente super eum populorum strepentium impetu, quid ageret vel quo se verteret nesciebat, et hæc tandem falso depromere cœpit ab ore ; Angelus, inquit, eum in cœlo rapuit, et a quibusdam fertur, quod per pretium se redemit.

c
Anginam
curat,
d

19 Præterea veniens B. Canio ante amphitheatrum c præfatus urbis Atellæ, quod situm erat in suburbano ejusdem, habens juxta se fornicem opere marmoreo constantem ; ecce quidam d sciantico præditus morbo, ita ut etiam ad extremum vitæ jam deveniret, oblatu est ei, et ab offerentibus suppliciter rogatus est [Sanctus], ut ejus meritis et precibus sospitatem recipere posset. Sanctus autem Canio suspiciens in cœlum orabat, Domino Jesu Christe, Rex supernarum virtutum, qui me per Angelum tuum ad hanc civitatem traduxisti ; custodi introitum meum, et super hunc infirmum, per hoc Crucis salutare signum, potentiæ tuæ ostende virtutem, ut cognoscant circumstantes quia tu es benedictus in secula, et verus Deus de Deo vero, qui creasti et gubernas in omnia. Tunc vger pristinae sanitati est redditus, et videntes qui circumstabant miraculum factum, crediderunt e Deo, et glorificaverunt Josum Christum filium ejus. Nec minus etiam, ut æterna beneficia posteris Deo attribuerent in ejus introitus memoria darentur, iterum orabat dicens : Præsta Domine Jesu Christe, ut si quis sciantico depressus morbo istam arenam transierit, in virtute nominis tui incolumis recedat f ab hoc dolore. Et facta est illi vox de cœlo dicens : Canio, serve bone, omnia quæ petisti accepisti. In eodem loco pro meritis quidem orationum et testimonio sanctæ fidei ejusque miraculi, beneficia curationum ab hac ægritudine permanent usque in hodiernum diem ; ita ut quicumque hanc partiatur infirmitatem, et in loco g ipso advenerit confidens in Deo, precibus Canionis Martyris et Confessoris, sospes abscedat.

n
singulari
contra eam
donatus
gratia,

omnis generis
miracula
patrat.

C 20 Deinde vir Dei, divis semper bene fidus in armis, intrepidus civitatem Atellam ingreditur, et cœpit prædicare Regnum Dei, et evangelizare Jesum Christum verum esse Deum, et hunc certam omnibus dare salutem. Dilatabatur etiam ubique Dei virtus et gratia, in testimonio gloriæ nominis Christi : surdi reparabantur auditu, claudi ab infesta erigebantur debilitate, et variæ corporum infirmitates per invocationem nominis Christi corrigebantur : dæmonia quoque e multorum effugabantur corporibus ; sed et allati mortui, in virtute veræ salutis et vitæ, suscitabantur : leprosi mundabantur, paralytici curabantur, insignia quoque charismatum et virtutum in nomine Domini Jesu Christi operabantur : de quibus pauca ad memoriam reducere compendioso stylo censuimus, ut incliti Martyris et Confessoris gloriosa magnificentur in virtutibus trophæa, adversus antiqui hostis molimina, et quanta in cœlis fulgeat redimitus perennis exultatione gloriæ monstretur. Multi vero audientes verba vitæ, et cernentes opera miraculorum a beatifico Antistite facta, Spiritu sancto compuncti, unanimiter Deum laudabant, dicentes ; Domine Jesu Christe, rerum omnium creator, sit nomen tuum benedictum in secula : et crediderunt in Domino animæ circiter sexaginta septem.

21 Erat autem quidam homo, habens spiritum

nequam. Hic audiens opinionem B. Canionis, et quia omnes ab infirmitatibus suis liberavit, et dæmonia etiam ab obsessis corporibus effugavit sacris exorcismis, rogabat obnixè ut ad beatum deduceretur Pontificem. Cumque adductus fuisset ubi beatus Episcopus verbum salutis prædicabat multitudini credentium, et audiens ex ore ejus tanta veritatis miracula egredi, cœpit pedibus ejus advolvi et indulgentiam petere de peccatis suis. Dicit ei B. Canio, Quid vis ut faciam tibi ? Ille autem cum lacrymis exclamavit, dicens : Rogo te, facias effugari a me spiritum nequam, quia ecce novem anni sunt, ex quibus datus sum ei in potestate ut me torqueat. Et cum audisset B. Canio Episcopus, quod obligatus esset a spiritu immundo, cœpit flere, et lacrymas fundere, et orare, dicens : Immunde spiritus, tibi dico in nomine Jesu Christi, recede ab hoc puero, quem Dominus plasmavit : ipse tibi contradicit, diabole, ut recedas ab eo, nec ulterius creaturam suam dilacerans aggredi præsumas. Et ecce diabolus apparuit nudus, et totum corpus plenus vulneribus, et ita vociferabatur dicens : Adjuro te, serve Dei, per ipsum qui nos religavit cum patre nostro, quando passus est pro mundi salute, ut mihi non auferatur de manibus meis : quia ecce jam novem anni sunt, ex quibus eum in mea accepi potestate. Tunc dicit ei B. Canio : Tibi dico, immonde spiritus, vade in profundum abyssi, et ibi relegatus esto usque ad consummationem sæculi, ne quemquam lædere possis.

D
Novennia
obsessum a
dæmone,

ab eodem,
frustra la-
mentante,

E

22 Ad hæc diabolus vociferabatur, et diræ torvæque vocis mugitus in aera emittebat, dicens, O violentia, quam ab hoc sene decrepito patior ! O acquisitæ possessionis impie ereptor ! Non tibi sufficiebant ducenta g millia Africanorum, quæ mihi abstulisti ? insuper et spem meam mihi funditus abscidisti, et Deo tuo per baptismum offerens sanctificasti. Iterumque ad gemitus conversus repetebat dicens, O violentia ! o senecta nequissima ! jam ultra non suffero machinationes tuas, et insuper diuturnis corporum humanorum receptaculis avulsus, in inhabitabilibus latebris abyssi demergor. Pereat dies illa annorum ex numero, nec solis illustretur ex lumine, sed in maledictione obscuretur æternum, qua tu, omnis meæ virtutis et dominationis adversator perfidus, nasci permissus es : nam flumen lacrymarum tearum velut torrens impegit domicilium meum infirmum, et spes mea dilapsa subruitor. Multitudo ergo circumstantium, audientes vehementem mugitum abeuntis maligni spiritus, et videntes virtutis miraculum quod per servum suum Domini operabatur potentia, attoniti stupentesque laudaverunt et confessi sunt nomen Domini nostri Jesu Christi : nam et puer ipse a diaboli vexatione et laqueis ereptus est, et cetera multitudo credentium numero centum baptizati sunt a beato Pontifice, confitentes et dicentes, Benedictus es, Domine Jesu Christe, Deus omnipotens ; et benedictum nomen majestatis gloriæ tuæ : tu enim es Deus unus et verus, quem miser hic mundus ignorat : nos autem credimus et cognoscimus, mundati unda sacri baptismatis, cum viam salutis æternæ per beatum famulum tuum Canionem cognoscere meruimus.

et injuriam
sibi fieri
querente,
liberat :

g

F

23 Tunc S. Canio, exultans speciali gaudio in Domino Jesu, dicebat : Gratias tibi ago, Domine Jesu Christe, qui congregasti numerum hunc fidelium animarum, ut laudet nomen tuum in atrio sancto tuo, et ordinent testamentum tuum super sacrificia laudis tuæ. Multiplicata crescat, et crescens multiplicetur Ecclesia sancta tua, in gloria regni tui, in secula seculorum. Præterea cum insignis opinio virtutis plurimæ in manu Sanctorum celeberrima divulgaretur fama ; vidua quædam nomine Eumenia, marito geminisque orbata liberis, multo tempore plorans,

cœcæ viduæ
visum red-
dit :

A plorans, amissis oculis cæca facta fuerat: quæ audiens de miraculis sancti Antistitis, venit ad eum cum lacrymis, et ejus cum ingenti luctu et suspiriis ad-
volata pedibus, precabatur dicens: Adjuro te per Deum et Dominum Jesum Christum, ut facias me videre lumen cæli: quia quinquennium est, ab obitu mariti filiorumque meorum, quod in tenebris vivo et lumen cæli videre non possum. Beatus autem Canio, nihil hæsitans, sed fidei fretus munimine, elevans oculos suos ad cælum, dixit: Dominus Jesus Christus, qui aperuit oculos cæci *h* Tobie Prophetæ, ipse te illuminet. Et facto Crucis signaculo in oculis ejus, eadem hora aperti sunt; et vidit lumen, et cepit clamare, dicens: Benedictus Dominus Jesus Christus, Deus æternus, qui me illuminavit per servum suum Canionem Episcopum: statimque baptizata est cum domo sua promiscui sexus numero decem, laudes et gratias agentes Domino Jesu Christo.

ANNOTATA.

a *Hinc, ut vereor, fictioni occasionem dedisse potuit, quod, Angelo revera deferente, iacera Confessorum navis absque armamentis appulerit in Companiam. Regius et Ferrarius, loco Atellæ, Acherantiam nominant: sed male.*

b *Atella, eo fere loci, ubi nunc Aversa est, inter Campaniam et Neapolim.*

c *Romanæ urbis ornamenta certatim imitari studebant Imperii urbes præcipue, apud quas ejusmodi Amphitheatrorum reliquias etiamnum videre est.*

d *Scinanticus morbus, squinantia aliis, Lutine Angina, fauces occupans et præcludens.*

e *Gentiles pro suo conceptu hic inducit Auctor, quos non poteris agnoscere, si verus S. Canio sub Wandalis vixit.*

f *Hujusmodi postulationes Sanctorum, quibus gratiam petunt ad unius generis curationes perpetuas, ex successu confictas arbitramur.*

g *Hoc et quædam sequentia miracula, sola fortassis supersunt ex veris gestis veri Canionis, non scripto, sed per traditionem Atellanorum deducta ad notitiam posterorum.*

g 200 *Millia conversorum in Africa, absque testis hic numerari, quis dubitet?*

h *Cum illuminatus Tobie incarnationem Verbi præcesserit, parum opte illa tribuitur D. Jesu Christo.*

CAPUT IV.

Obitus, sepultura, translatio S. Canionis Acheruntiam.

Audientes carnifices quod fiebat in eadem civitate in miraculis, mirabilius gestis in nomine Domini Jesu Christi, stridebant dentibus, et querebant occidere eum. Cum autem nuntiatum fuisset beato Pontifici, quod a carnificibus ad occidendum quæretur; factum est, dum instanter eum quærerent, invenerunt eum curantem unum paralyticum in nomine Jesu. Dicebant ergo intra se, Nonne est ipse senex, de quo nobis dictum est quia deos deasque nostras deridet, et prædicat illum qui dicitur Christus? et quærebant qualiter eum apprehendere possent. Sanctus vero Canio imitatus est Christum, cum Judæi tulerunt lapides ut jacerent in eum, ille autem abscondit se et exivit de templo, et transiens per medium illorum ibat, et cepit fugere ante eos, secundum illud Evangelicum, Cum vos persecuti fuerint in una civitate fugite in aliam. Quidam autem dixit eis. Quem quæritis? Et respondit unus carnificum, Illum senem qui Deos nostros deludit. Dicit illis: Ecce ante vos pergit. At illi hæc audien-

Maji T. VI

tes, cœperunt celeriter sequi eum: videbatur enim D a longe. Sanctus autem Canio, cum respiceret post tergum, vidit post se carnifices instanter currere. Sciens vero quod eum sequerentur, quia jam ei dictum fuerat quod ab eis quæreretur; ingressus est domum cujusdam anus, in qua erat minantis ruinæ veteris monumentum, ubi se beatus abscondit Pontifex. Mulieri vero stanti ante fores domus suæ appropinquantes carnifices dixerunt: Mulier, nonne vidisti hominem a tonsuratum, senem decrepitum, hic fugientem? Quæ ait ad eos, Vidi eum præpeto gressu præterire. At illi inceptum iter inani prosecuti sunt tramite. Et ingressa ad eum mulier dixit: Ecce carnifices qui te persequuntur præterierunt: ne moreris autem egredi, ne forte revertentes te hic inveniant, et pariter nos igne cremabimur.

25 Beatus autem Canio egressus monumentum, pervenit ad quemdam rubum, quem locum beatifica post hæc sepultura sacravit. Cœlitus vero divinum effecit Numen, ut aranea totum circa rubum *b* telam miræ texeret artis ingenio. Ast ubi ministri iniquitatis huc illucque discurrentes, et nimia discursus fatigati inertia, pervenerunt ad locum ubi Dei Sanctus latebat, divino septus munimine; hæc intra se insano volebant murmure, dicentes, Videamus ne forte sub hoc se celasset rubo. Circumspicientes autem, videbant telam araneam circumtectum locum et dicebant: Si ille homo hic introisset, telam hanc araneam procul dubio dirupisset. Hoc divino nutu obcæcati et dubii effecti, voto frustrati sacrilego, retro unde venerant reversi sunt.

26 Beatus igitur Dei famulus Canio Episcopus, dum hujas mortalis habitaculi tæderet horrorem, et supernæ benedictionis gloriam anhelaret, venit in eo loco ubi *c* ad duarum basilicarum aditum usque in præsentem introitus patet, quo Sanctorum corpora, id est, Felicis ac Vincentii Confessorum et Sacerdotum celeberrimo recondebantur affectu, nec non duorum Confessorum Felicis et Felicis, felici semper pacis gratia sepultorum, in basilica cognomento Argentaria. Ibique in ipso devians itinere, flexis genibus, expansis manibus, inclinato capite, diutius Dominum Jesum Christum deprecabatur, ut ab hoc corporis mortalis ergastulo animam ejus eriperet, et in cœlestis beatitudinis gloria collocare dignaretur: ut adimpleretur illud Prophetæ, In deserto et in invio, sic in sancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam et gloriam tuam. Orans ergo dicebat: Ego Canio servus tuus de hoc loco non discedam, donec audias gemitum meum, et liberes me de seculi hujus sordibus, et in conspectu majestatis tuæ immaculatum spiritum meum præsentari jubeas. Te benedico, te glorifico, qui me ad hanc diem pervenire fecisti, ut accipiam partem in numero Sanctorum Martyrum fidelium tuorum. Nunc autem, quia jam tempus est ut ad te veniam, desiderans te videre, Domine Jesu Christe, in manus tuas commendo spiritum meum. His dictis, sanctum tradens spiritum, in pace obdormivit in Domino.

27 Ac dum per multos dies jaceret corpus Sancti illesum, nullo sciente Christianorum; nota Dei factum est, ut pervigil custos avis, super sanctum corpus pervolans, [illud] tueretur, ne a ferali contactu quiret fœdari. Venientes ergo quidam fidelium secus locum, audiverunt voces sicut millia millium dicentium: Ecce homo justus, verus Dei cultor, qui secutus est viam Domini, et partem habet cum eo in sempiternum. Cognoscentes denique Christiani de corpore Sancti per virtutem Dei, gratias agentes Deo, cum dignis funerum exequiis et hymnicis laudibus, sepelierunt eum in cœmeterio SS. Felicis et Vincentii octavo Kalendas Junii. Beatus quoque Elvidius post aliquod tempus, sopita *d* jam persecutione

EX MSS.

a et insequentes deludit, primo sub veteri monumento,

b dei de sub rubo et telis araneorum latens.

E

c Ad duas basilicas perveniens

Ps. 62, 3

moritur ut petierat.

f

Angelico ad corpus cantu moniti cives illud sepebant:

d

5 cutione

h domum ejus totam baptizat.

Quæsitus ad necem S. Canio

fugam caput,

Mat 10, 23

FX MSS. ipsum in urbem deinde transfert S. Elvidius.

A culione in Christianos grassata populos, circa sextam noctis horam, vidit in visione Angelum Dei, ferentem animam sicut columbam, qui ait ad eum : Anima ista quam vides conservi nostri Canonis Martyris est : invenit enim locum apud omnipotentem Deum perpetuæ refectionis. Ubi Sanctus cognovit Elvidius e obitum beatissimi Martyris et Confessoris, venit ad locum, ubi a fidelibus sepultus est, una cum plebe Dei : [qua insistente et ad perfectum adducente, edificavit ecclesiam et f cubiculum supra corpus ejus, omni variarum specierum decoratum fulgore, sicut testimonium tituli in fronte ipsius cubiculi scriptum declarat.

Anno 799
Jerusalem
itatus Leo
Ep. Acheruntinus

28 Post plurima denique annorum curricula, cum lubi [cœpisset] civitas, et divis dogmatibus devia, et tantæ virtutis decus irreverenter recolens, [eodem] privata extitit ; et salutis sibi [collatæ] ingrata, aliena [n Salvatore] permansit. Anno namque Incarnationis Domini septingentesimo nonagesimo nono, vir insignis Acherontæ Sedis Leo g Pontifex, sancto suggerente spiritu Hierosolymam [proficisci, et] venerabile semper Passionis Domini nostri Jesu Christi oraculum, et sanctæ Resurrectionis ejus sepulcrum, et gloriosissimæ Ascensionis salutiferum indicium videre cupiens, [ut] perennem plebi provideret Patronum et ubique in omnibus protectorem, præfatam quoque urbem Atellam petiit : et sublato sancti corporis thesauro, Evangelico negotiatori similis, ad Pontificatus sui eximiam Sedem transvexit, et construxit præcipui operis industria templum : et huic plurima administrans ornamenta, in honorem beatissimi Martyris et Confessoris, peractam dedicavit Basilicam.

Atella corpus aufert,

29 Ipse vero Antistes, cum dictæ devotionis iter arripuisset, Dei providentia factum est, ut qui ejus fidei indicia in terrena Jerusalem videre cupivit ; in illa æterna Jerusalem, quæ est mater nostra (juxta illud Apostoli ubi dicitur, Illa autem quæ sursum est Jerusalem, libera est, quæ est mater nostra) eum qui est pax vera in sua meruit majestate videre, et cum Sanctis ejus gloriam possidere sempiternam. Defunctus vero et sepultus est in jam dicta Africæ regionis Juhana h, ubi beneficia divinæ salutis credentibus per ejus merita largiendo præbet Christi potentia, in miraculis virtutis insignibus. O mira omnipotentis Dei clementia ! o innerrabilis pietas ! o immensa dispensatio ! qui sic omnia dispensando gubernas et gubernando dispensas, ut in te sperantes nunquam tuæ careant salutis munere : qui dum B. Canonem, præfatæ urbis Julianæ Pontificem, ad confessionem tui nominis in Martyrii certamine [roboraſti], et per Angelum tuum ad plurimorum salutem transtulisti, sicut dictum est, inenarrabili virtutis mysterio fecisti, ut qui ejus corpus in suo transtulit Pontificio, suæ prævidens plebis perennis opem salutis ; ipse in urbem Pontificatus ejus, gloriosis miraculis egregiæ virtutis signifer, et sine fine perpetuus salutis opifer, et semper pius Patronus i transferretur.

et ipse moritur Julianæ
Gal. 4, 26

h
aliquæ colitur
ut Patronus.

ANNOTATA.

a Estne credibile, quod fervente persecutione Tonsurarum sacram tam aperte prætulerint Ecclesiastici, ut ex eo cognosci possent ?

b Quanto verosimilius de S. Felice Nolano legitur, quod eo intra duos parietes propinquos se abdente, a litus subito apparuerit telis aranearum obstructus ? quis enim unquam rudis rubum vel spinetum sic totum ab-textum ejusmodi telis ?

c Harum Basilicarum et quatuor hic indicatorum Sanctorum memoria periit simul cum urbe Atella. In MS. Treverensi ea sic narrantur : Duarum basilicarum

aditus nunc est, id est B. Felicis et Vincentii Sacerdotum, quorum depositio est, Vincentii x Kalendarum Aprilis, et Felicis x Kalendarum Maji. Sed et beatissimorum Confessorum, id est, Vincentii et Felicis requiescentium in basilica Argentarii, quorum natale minus celebratur sexto idus Augusti, alterius pridie Idus Februarii. Quæ poterunt ad Prætermisſos referri, donec aliunde quod optimum, confirmetur. Quamvis enim de suo tempore loquens Auctor fidem mereri videatur : tamen ea quam sibi videtur arrogasse fingendi licentia facit, ut nec in iis forsitan vere dicit audiamus ipsi credere.

d Maxentio victo 26 Octobris an. 312 cessavit primum in Italia persecutio : sed si ad Wandalicam pertinet Canio, gratis hæc ficta sunt.

e Non potuit diu Elpidium, Episcopum Atellanum, latere facta a civibus suis sepultura, adeoque et obitus : ergo male consuta hæc sunt. Est tamen verosimile revelationem, si qua facta est, factam esse ipso articulo temporis quo S. Canio obiit.

f Cubiculum hic sumitur pro subterraneo oratorio, ad alienjus Sancti sepulcrum instructo, quod nunc passim Confessio appellatur. Hinc a Leone Papa I. Constituti ex Clero Romano Custodes super corpora Apostolorum, vocantur Culicularii apud Anastasium.

g Ughellus Leonem II appellat, et Episcopum factum ait anno 776, cui successerit Rodolphus, qui tempore Joannis Papæ VIII Grunento a Saracenis diruto, Acheruntiom transtulerit corpus S. Liverii seu Laverii Martyris. Hujus Acta habemus pro 17 Novembris : non item S. Mariani, cujus corpus anno 1613, inventum mirabiliter fuit et sub altari repositum : poterimus tamen de eo agere ad diem, quo colitur 30 Aprilis, in Supplemento illius mensis.

h Licet Jerusalem tunc esset sub Saracenis, frequentabatur tamen illa a peregrinis, æque aut magis quam nunc sub Turcis ; mitius ibi Christianos tractantibus, eorumque religionem tolerantibus barbaris. Ast in Africa prius actum est, et anno 1034 jam eo res venerat, ut Leo IX Epist. 4, doluerit, ecclesiarum Africanarum decus ita conculcatum a Gentibus, ut tunc vix quinque invenirentur Episcopi : qua de re vide egregium opus omici nostri D. Emanuels a Schelstrate, Canonici et Cantoris in Cathedrali nostra Antuerpiensi, nunc autem et Vaticanæ Bibliothecæ Custodis, de Ecclesia Africana sub Primæ Carthaginensi, Dissertat. 4, cap. 7 describentis interitum Africanæ Ecclesiæ, a seculo 8 per Saracenos introductum, et huc usque continuatum. Utrum tam felix Tulana fuit, ut usque ad an. 799, aliquem religionis cultum servavit, equidem nescio. Difficilius tamen capio quomodo Hierosolymas navigans Leo, illuc cursum instituerit, nisi tempestate coactus : cum ejusmodi peregrini soliti fuerint Africæ littora remis velisque fugere.

i Hoc etiam magis incredibile, quod tali loco ac tempore cultum Sancti invenerit Leo, qui nullum obtinuit in patria sua, adeo ut nec martis quidem diem discere Acheruntini curaverint. Ut summum igitur ex comilibus itineris cognitum fuerit, eum quomodocumque apulsum Tulanam, ibidem a qualibuscumque Christianis sepultum esse. Cetera liberaliter pro suo ingenio adjecerit Auctor, vel hoc nomine dignus suspectior haberi, quod etiam in rebus suæ notitiæ propinquiorebus præsumpserit uti fictione.

APPENDIX.

De Baculo S. Canonis.

Ferdinandus Ughellus, eo quem Commentarius prævius exhibet loco, istic ubi.... notavimus, hæc insuper habet, in finem reservatu a nobis : Prope sacrarium visitu

Baculus sub ara clausus,

A visitur locus, ubi asservatur simulacrum ejusdem Sancti in altari, compaginato ex candido marmore, vacuo tamen. In eo asservatur pedum Martyris, quod per foramen conspicitur et tangitur, aliquando vero per menses multos nec apparet nec tangi potest; quod ferunt, cum accidit, iram Dei propinquam annuntiare. Idem novissime nobis confirmat Archidiaconus Nicolaus Palma, appellatque Miraculum continuum: et distinctius ipsam describens ait, foramen prædictum duos digitos simul ad tactum intrinsecos recipere, et esse in dextro latere capsæ: quod autem tangi et conspici modo possit, modo nequeat, inde fieri; quia subinde proxime ad foramen se admovent, subinde retroactum et in medio aere suspensum manet. Deinde allegat idem Archidiaconus, transcriptumque nobis mittit Carmen Alfonsi Costa Doctoris Medici, quod non gravabor attexere.

vario motu
mirabilis,

describitur
carmine Al-
fonsi Costa:

31 Hic Sancti Baculus Canionis conditur: annis
Mille et quingentis nullia multa facit.
Nunc foris apparet, tangis: modo inabditur arca,
Et manui tactum, quem dedit ante, negat.
Huc illuc excurrit: abit, redit: immanet, hæret:
Templi hujus lux est, lumen et urbis erit.
Redditur intactum ac incorruptibile. Mirum est:
1. Cum ferri ad nihilum massa reducta foret.

De Sancti baculo quidam titubaverat Heros:
Proh! Statim evadit cæcus, et ire nequit.
Ad Sanctum supplex conversus adorat, et orat
Ut sibi restituat lumina: credit: habet.
Non possunt scribi calamo miracula tanta,
Quanta vigent: faciunt his ara et ut urna
[fidem.

Ora pro nobis, Martyr Canione, fac istam
Tutam urbem a noxis, a fame, labe, a cane.
In quibus ærumnis præsentibus angitur, esto
Præsto: ne prorsus diruta, lapsa cadat.
Defunctis requiem, vivisque precare salutem:
Atque tuam in cunctis, Sancte, precamur opem.
Quisquis es, ad Sanctum propera, et reverenter
[adora;

Ut votis compos, crimine mundus eas.
In terris tuus unus erit Protector: et orans,
In cælum faciet prævius almus iter.
Ter, quater o felix, Acheruntia, digna Beatum
Hunc habuisse: diem ter venerare suum.
Alfonsus Medicus tibi carmina Costa dicavit:
Se, sua cummeodat: protege, sume, suos.

D
Miraculo incre-
dulus, ideoque
exæcatus vi-
sum credendo
recipit:

* .i. peste

excitantur
cives ad sui
Patroni cul-
tum.

E

DE SS. MAXIMO ET VENERANDO

FRATRIBUS, MARTYRIBUS IN DIOECESI EBROICENSI.

COMMENTARIUS HISTORICUS

De eorum cultu et inventione; deque Legenda, sed fabulosa.

Cultus Sacer:

Breviarium Ebroicense, juxta decretum Concilii Tridentini per Claudium de Sanctis Episcopum Ebroicensem emendatum, et Parisiis anno MDLXXXVI excusum, exhibet ad hunc xxv Maji venerationem Sanctorum Maximi et Venerandi Martyrum sub ritu semiduplici, additis novem Lectionibus propriis, cum aliquot Antiphonis. Harum prima ad Vesperas est hujusmodi.

Antiphonæ,

C

Ave fraterna Martyrum progenies:
Quam seculo geminam protulit una dies.
Ave Christi gloriosi Martyres,
Quos æque passos æqua fovet requies.
Vos, qui supernam jam tenetis gloriam;
Nobis, precamur, impetrate veniam.

Altera Antiphona ad Laudes recitatur hujusmodi.

O quam jucunda Martyrum germanitas,
Quam vera consecravit Christi caritas!
O quam beata fovet illos requies,
Quos hic afflixit pœnarum congeries!
Per vos precamur, cœli luminaria,
Olivæ binæ, laudis sacrificia,
Æternæ lucis mereamur gaudia,

Oratio,

Et sequens ubique recitatur Oratio. Quæsumus omnipotens Deus, ut nos geminata lætitia hodiernæ festivitatis excipiat: quæ de beatorum Martyrum tuorum Maximi et Venerandi glorificatione procedit, quos eadem fides et passio fecit esse germanos: quæ Oratio in Romano est SS. Joannis et Pauli, 26 Junii.

Sepultura
antiqua,

2 Hæc de sacra eorum veneratione in urbe et diœcesi Ebroicensi, in qua ad Auturam fluvium alius Auream, postquam in illum defluerit Itonus, est Acineia burgum, cum Præpositura Ordinis Benedictini, in qua olim deposita fuerunt corpora: quorum inventionis historiam ante multos annos reperimus in MS. codice Regiæ Sueciæ signato numero 322. Fuerat is olim D. Petavii,

continebatque Chronica Eusebii, Hieronymi, Prosperi et Sigeberti: quod ultimum auctor qui vixit post annum MCC, dicit se occumulasse adjunctis Normannicis et Anglicis post Bedam et Aimoinum: et sic in Sigeberto aucto ista ad annum DCCCLXIV habentur: Hoc tempore, scilicet Ricardi Ducis Normannorum, qui tertius a Rollone avo ejus Normanniæ regebat Ducatum, quique propter ætatis diuturnitatem Vetuli sumpserat cognomen, piæ memoriæ Mainardo Abbate insistente in sacri monasterii Fontinellensis restauratione, vir quidam ex transmarinis partibus frequenti commonitus visione, in Gallias venit: et ad locum, qui super Auturam fluvium situs, Acineia dicitur, intempestæ noctis silentio accessit: Sanctorum quoque Corpora Maximi et Venerandi Martyrum, ut ex revelatione didicerat, invenit, secumque secretins tulit, et ad portum Logiensem festinus descendit: ubi dato navulo cuidam nomine Amalberto, naviculam ingredi voluit: at divina retentus virtute, velut ebrius labare cœpit; iterque quod disposuerat, implere nullatenus valebat. Quod cum nauta ille cerneret, et novitate rei attonitus, paulo diutius aspectaret; tandem hominem percunctatus, quid sub involucre ferret: ad Fontinellæ monasterium, quod juxta erat, secum venire compulit: Abbatique et Fratribus illum offerens, quod actum fuerat expedivit. At ille deprehensum se intuens, spemque deferendi penitus non habens, sancta ossa involuta resexit, nomina et visionem cunctis palam exposuit: sicque amisso, quem per tot pericula quæsierat, cœlesti thesauro, tristis mæstusque vehementer, recessit. Quæ res cum Præfato Principi Normannorum innotuisset, et Fratres humiliter illi suggererent, ut, quid inde agere deberent, decerneret: vigilanter hoc decrevit, ut quo divino imperio et sua Sancti pervenerant electione, ibidem deinceps permanerent sua

corpora anno
963 inventa,

ad Fontanellense monasterium delata.

A sua quoque auctoritate. Unde hactenus in Fontinellensi cœnobio ibidem Sancti cum debita habentur reverentia. Hactenus dictum MS. Chronicon. Quæ postmodum excusa sunt a Luca Dacherio, tertio tomo Spicilegii in Appendice 2 ad Chronicon Fontanellense cap. 5, pag. 256.

capita in
Prioratu
Achiniaco :

locus Martyrii
Silva vicina.

3 Qui vero status dictorum Reliquiarum hoc tempore sit, ita indicatur in relata supra Breviario Ebroicensi, atque in Lectione nona de hisce Sanctis, quæ ita recitari solet. Ad horum Martyrum ac totius historiæ memoriam, in illo pago Achiniaco monasterium seu prioratus vetustissimus conspicitur, in quo illorum Capita ad venerationem servantur, et opitulantur variis Christianorum morbis et necessitatibus, qui devotionis causa illuc peregrinantur. Corpora vero in monasterio S. Wandregisili illuc translata retinentur. Pagus denique Achiniaco proximus, Silva impiorum seu finientium vocatur; ob impietatem illorum, qui de silva illa ex insidiis Sanctos adorti sunt; vel ab eorum fine et interitu, quem statim post consummatam contra Sanctos persecutionem pertulerunt: quos ultio divina noluit longius tantum scelus impune ferre. Hæc ibi, et pagus Achiniacus dicitur supra Acinea, vulgo Aquigny: et quod ibi est monasterium Fontanellense, a fundatore dicitur S. Wandregisili, vulgo S. Wandrille, cujus Acta referuntur ad diem XXI Julii. Ejus successor fuit S. Lambertus, dein Archiepiscopus Lugdunensis: ad cujus Acta die XIV Aprilis deduximus accurate tempora ædificati Fontanellensis cœnobii.

Legenda fabulosa,

ubi seculo 1
seu potius 5,

Angitur suscitata persecutio,

4 Hactenus relata, nobis satis certa videntur censenda; atque illis satisfactum esse, adeoque finis imponendus, nisi obstarent aliqua narratiuncula, omnino fabulosa, hic rejiciendæ. Ex paucis adjungebuntur in supra relato codice MS. Reginae Sueciæ, ac pluribus referuntur in octo Lectionibus Breviarii Ebroicensis; plenissime autem describuntur in MS. per antiquo Aquiniacensi, quod Joannes Darde Societatis Jesu Sacerdos, ut scribit, multo labore extorsit: quia sæpius repulsam passus, sic institit qua precibus qua amicorum interventu et auctoritate, ut, quod bonus Procurator statuerat non commutare, tandem evicerit atque expugnavit, sponsore facto amicorum aliquo, qui in illo oppido auctoritate pollebat, de thesauro illo, uti æstimabat, post septem dies restituendo. In hoc ergo codice Vita et martyrium SS. Maximi et Venerandi sic incipit. Anno siquidem Incarnationis Domini trecentesimo circiter et sexagesimo sexto, præsidente Sedi Romanæ sanctæ recordationis Papa Damaso, Rem vero publicam Valentiniano minore, cum Placidia matre strenue gubernante, Vitalio et Sabino tum in Formana civitate Italiæ Consulibus, repentinus Gentilium tumultus ejusdem Provinciæ in idolorum cultus exoritur. Quæ ita abbreviata in MS. codice Reginae Sueciæ leguntur: Valentiniano juniore cum matre Placidia Republicam gubernante, Vitalio et Sabino in Formana civitate Italiæ Consulibus, repentinus Gentilium tumultus ejusdem provinciæ in idolorum cultus exoritur. Lectio prima Breviarii Ebroicensis sic incipit: Anno Verbi incarnati circiter trecentesimo et sexagesimo sexto, tempore Damasi Papæ et Imperatoris Valentiniani, Maximus atque ejus frater Venerandus Brixie nati sunt. In primo MS. postea dicuntur de Brixia civitate oriundi, quæ vicina erat Formanæ urbi.

et ipsi nati
Brixie,

5 Obsecro singula inspicimus. S. Damasus ex nostro calculo creatus est dicto anno CCCLXVI sub finem mensis Septembris. At procul ab eo anno distat Valentinianus junior, qui cum matre sua Placidia cepit imperare anno CCCXXV, ubi post assignatum annum CCCLXVI, est intervallum annorum LIX. Nominat deinde Auctor Formanam Brixie vicinam, urbem in qua fuerit Amphitheatrum cum cavea leonum. Urbem Brixiam in Cis-

alpiis omnes novimus. Formias in Lotio; ab hac diversa Formanam Brixie vicinam, ut reperiamus vel per umbram, nihil propius occurrit quam Verona; cujus loco utrum Formana obrepserit nescimus; scimus autem satis vicinam esse Brixie, et in ea haberi celebre amphitheatrum, quod cum suis caveis anno MDCLX conspeximus. In hac Formana civitate dicto anno CCCLXVI dicuntur fuisse Consules Vitellius et Sabinus, ex Romanis satis sumpta nomina, in quibus Vitellii fuerunt Consules proximis a passione Christi annis, uti et Sabini sub Domitiano et Antonino Caracalla. Sed quam opte hæc in qualemcumque Formanam urbem transferantur, non quæro: prægredior cum antiquo MS. ubi dicitur quod pater eorum Magnus sub Laoditio et Maximo in Amphipoli provincia Martyrio coronatus est. At quis ejus Martyrii meminit? et ubi est Amphipolis provincia, in qua Magnus Brixienensis fuerit coronatus? Amphipolim Macedoniæ urbem, alicubi forte nominatam repererat Auctor; nescio an etiam Maximum, Martyrem Brixiensem Martyrologio Brixiano Fayni nuper adscriptum, ad XII Junii; sed pro eo tempore, quo passi sunt Sancti Faustinus et Jovita, sub Aureliana Præfecto et Adriano Imperatore; adeoque annis pluribus quam ducentis quadraginta ante annum supra notatum et Pontificatum Damasi.

6 Postea a Pontifice Romano (qui in MS. Reginae Sueciæ est Damasus) ordinatus est Maximus, Episcopus; et Venerandus, Levita sive Archidiaconus. Verum istæ dignitates in supra relatis non memorantur, et ideo in Titulo ipsos omisimus. Ab eodem Pontifice Evangelizandi gratia missi dicuntur Brixiam, vade orti fuerant; indeque excurrisse Formanam, ubi idolum erat Vestrosii, id est Bacchi; cui quod contradixissent, a Vitatio Proconsule capti sint et quæstioni subjecti, atque ad idolum adducti: quod eorum precibus terræ motu facto corruerit in pulverem. Tum narrantur in fornacem ardentem coniecti, sed accedente Angelo intacti ab igne permansisse; flamma consumptis cum Vitellio Proconsule circiter centum sexaginta, qui circumstantibus Gentilibus, quorum nec corpora quidem colligi potuerunt. Postea a Sabino Principe, quod Apollinem nollent odorare, rotis alligati feruntur membratim discindendi, sed dissolutis illico rotis incolumes evasisse. Deinde in amphitheatro objecti primum leonum, postea leonibus tridua fame ad ferociam præparatis: sed hos ovibus mitiores Sanctorum linxisse pedes, et in ipsos venatores irruisse, quos momento devoravit.

atque a Papa Damaso ordinati,

post varia a Proconsule Gentili illata supplicia,

ex Italia fugisse in Galliam.

ibique martyrium consummasse.

7 Inclusi tandem carceri Martyres, septem diebus absque cibo ullo aut potu perstiterunt, sed ab Angelo educti, adscitis sociis Etherio et Mario in Gallias abierunt: quo in itinere quatuor mortui suscitati sint, tres a nativitate cæci illuminati, duo claudi erecti, ac totidem leprosi mundati. Burgundiam porro (cepit hæc sub initium seculi V nominari) Burgundiam, inquam ingressi, accessisse dicuntur ad Germanum Episcopum Autissiodorensem, tunc cum S. Lupo Tricassinorum Episcopo ex Hibernia reversum (quam profectionem anno CCCXLVI imputant Bedæ lib. 1 cap. 17, Sigebertus et alii) cumque versus Sequanam tenderent, et Proconsul Sabinus, ex Italia progressus cum ducentis armatis viris eos persequeretur; per Sequanam miraculose divisum transivisse, media parte subsequentium virorum submersa: itaque in Arboniacum pagum, nemini quod sciam notum, devenisse. Verum a Sabino denique post triduum comprehensi in pago Achiniaco, cum duos energumenos a spiritibus furiosis liberassent, et triginta octo ex comitibus Sabini ad fidem Christi perduxissent, capite plexi asseruntur octavo Kalendas Junii, uti et triginta octo viri in sanguine suo baptismum adepti. At duo Martyres propria Capita detulissent ad cœmeterium, ubi ab Etherio et Mario fuissent sepulturæ traditi, qui etiam conscripserint hæc Acta, præposita ad S. Germanum Episcopum Autissiodorensem præfatione,

ut

A ut nihil desit qua minus ut certissima haberentur, tamquam ab oculatis testibus; et qui illorum, inquit, usi fuistis familiaritate, quique illos vestra persecuti estis benedictione, eorum certamina vestra evulgetis auctoritate.

Cum seculo
4 et 5 Ve-
ronæ et Bri-
xiæ, nulli
sciantur fa-
cti Martyres,

8 Jam rogamus eruditum lectorem, ut circumspectat et perlustret seculum Christi quartum, maxime pacificum et in Christiana religione stabilitum, in quo Veronenses Episcopi, quotquot toto illo seculo præsuerunt, Sanctorum Catalogo sunt adscripti, nullus tamen illorum Martyrio coronatus. At si quæ Formana urbs, a Veronensi distincta, objiciatur; ea ex concavo Lunæ deducendæ foret, et prope Brixiam collocanda: sed et Brixiani Episcopi, qui dicto seculo floruerunt, etiam Sanctorum numero inserti sunt plerique, neque ullus sanguine effuso inter Martyres recensetur. Fuit præterea illud seculum scriptoribus præclarissimis exornatum, quorum nullus tam immanis persecutionis motum meminuit, quod tamen fecissent Socrates, Theodoretus, Sozomenus, qui historiam Ecclesiasticam istorum temporum scripserunt. Græci sunt, inquit: erga nominentur ex Italis et Gallis ejusdem ævi scriptores illustriores, S. Eucherius Episcopus Lugdunensis; Claudianus Episcopus Viennensis, S. Sidonius, Episcopus Arvernensis, S. Vincentius Monachus Liriaensis, S. Petrus Chrysologus Episcopus Ravennotum, S. Leo Papa, S. Hilarius Arelatensis, S. Prosper Aquitanus, Salvianus et Gennadius Episcopi Massilienses, alique præter illos, qui Acta Sanctorum ejusdem seculi suo calamo exornarunt, absque ulla tunc temporis motus persecutionis mentione. Præ omnibus cuius sufficiat Constantius, in Vita S. Germani Episcopi Autissiodorensis, ubi varix ejuslegationes referuntur, atque etiam Ravennam ad Valentianum Imperatorem, atque inter alia ista habet, quæ etiam Baronius inseruit suis Annalibus ad annum 435 num. 19. Regebat Romanum Imperium Placidia Regina cum Valentiniano jam juvene, qui ita fidem Catholicam diligebant, ut cum omnibus imperarent, Dei famulis sublimi humilitate servirent. Et hi permisissent publica auctoritate a suis Proconsulibus tam horrenda Dei famulis inferri supplicia? Quid autem Concilia Generalia, Ephesinum et Chalcedonense? quid varia particularia Romana, item Regiensia, Vasensia, Mediolanensia, Andegorensia, Arelatensia, Turonensia, Cabilouensia, et similia? nullisne ea decretis censuissent similes persecutiones reprimendas, vel instruendos Catholicos quomodo agere in iis deberent?

C 9 Procul ergo ablegatis tam portentosis figmentis, dicamus, Martyrum istorum potriom ignorari; et eos non alio verosimiliter Titulo vocari Martyres, quam quod occisi a latronibus, adeoque cruenta morte defuncti, et deinde miraculis illustrati, meruerint ut Sancti honorari: nam hujusmodi omnibus Martyrii titulum pia majorum simplicitas adscripsit: eodem jure quo dixit Confessores, quotquot incruentum finem habuerunt et coluntur ut Sancti. Istorum autem multa habemus in hoc opere exempla, ac nominatim S. Evermarum prope Tungros, a latronibus occisum in nostra Brabantia, de quo egimus 1 Maji. Saussayus in Martyrologio Gallicano asserit, illos superna virtute præditos capita decisa sustulisse, et velut devictæ per

His addita
gestatio re-
sectorum
capitum,

agonem suum impietatis gloriosa trophæa enim ad locum deportasse, ubi demum a fidelibus, ad perpetuum sanctæ ipsorum memoriæ decus, basilica cum monasterio fuit constructa. Ad hæc aliud nihil habemus dicere, quia, recepta semel per Galliam consuetudine, omnes eos Sanctos, qui capite minuti fuisse credebantur, exprinendi in statuis picturisve cum eodem capite intra manus ante pectus sublato; invaluisse popularem errorem, quo crediti sunt illi decisæ capita post mortem sustulisse, et ad locum suæ venerationi dicatum deportasse. Potuit hoc semel iterumque reveru contigisse; sed agnito semel illo, quod tam multos in errorem induxit, follaci principio; de nulla Sancto potest prudenter credi, cujus Acta non sint omnia sincerissima, et ab omni interpolationis suspicione, propter Auctorum indubitabilem fidem, remotissima. Modus autem iste sic pingendi Martyres, collum sectas, in optima fundatur ratione: qua motus S. Joannes Chrysostomus, Homilia xi. in SS. Juveninum et Maximum, xxv Januarii passos Antiochiæ: Sicut milites, vulnera in præliis sibi inflata Regis monstrantes, fidenter loquuntur; ita et illi, in manibus absecta capita gestantes et in medium afferentes, quæcumque voluerint apud Regem cælorum impetrare possunt.

10 Hisce sic deductis, reperimus mentionem horum Martyrum factam a Roberto de Monte, in Accessionibus ad Sigebertum, una cum illis Appendice editis a Luca Dacherio post opera Guiberti Abbatis de Navigento: ubi is ad annum dcccclxvi primo præfert historiam Translationis horum Martyrum ad Fontinellæ monasterium, contractam ex iis quæ nos supra num. 2 deduximus. Deinde ait: Progeniem eorum, et patriam, et vitam, et passionem libet breviter intimare: et sequitur Vita SS. Maximi et Venerandi, prout supra diximus nos reperisse in codice MS. Regiæ Sueciæ. Quæ cum ibi legi possint, neminem putamus indignaturum nobis, quod istam tam male consultam faraginem referre prætermiserimus, cujus a nobis productæ alius finis nullus esset, quam probare, (id quod heu! nimis multis exemplis quotidie discimus) medio ævo fuisse complures, quibus pulchrum ac licitum visum sit pro pietate mentiri, ut loquitur Harigerus Labiensis Abbas in Gestis Pontificum Tungrensium etc. eum non debeat pudere fateri nos nescire quæ nescimus. Longe optabilius omnino fuisset, ut pro deperditis aut nunquam scriptis veris Sanctorum plurimorum Vitis, nemo præsumpsisset supponere alius; quæ quanto distinctius et sollicitius videntur suis usquequoque vestitæ temporum, locorum, ac personarum circumstantiis; tanto evidentiores plerumque damnationis suæ notas circumferunt, ex quibus etiam a mediocriter eruditis hoc curioso seculo deprehendantur. Et hoc a nobis ingenue agnosci, nullis patet grave videri, nisi qui suus ipsi tenebras amant, suæ vel patriæ vel professionis conditione adstricti, ut clausis oculis prægressos sequantur; forte multis quidem ferenda, sed miseranda profecto; maxime cum iidem eo etiam se abripi sinunt, ut meliora sanioraque docentibus non irasci, existiment nefas; et in eosdem sibi licere credant, quidquid concitatus animus suggerit, ad diras et ivectivas tunc fere proclivior, quando destitutum se invenit presidio rationum.

D
AUCTORE G. H.

imperite a
picturis
sumpta.

Eadem legi
possunt apud
Robertum
de Monte.

F

DE SANCTIS DUOBUS AMANTIBUS,

INJURIOSO EJUSQUE UXORE,

CONJUGIBUS VIRGINIBUS IN ARVERNIA.

Ex S. Gregorio Turonensi.

CIRCA AN. D.
Post conti-
nentem du-
vitamreligionis
habitu
sumunt :in quo mor-
tua illa ma-
riti repre-
hendit loqua-
citem,sepulcra mi-
raculose
junguntur.In nuptio-
rum deple-
rat illa sortem
suamut Christo
ante despon-
sata :

Gregorius Episcopus Turonensis, libro de *Gloria Confessorum*, cap. XXXII sub hoc titulo, De duobus Amantibus, elogium duorum Conjugum virginum hujusmodi profert : Duos fuisse apud Arvernum, virum scilicet et puellam, refert antiquitas : qui conjuncti conjugio, non coitu, et in uno strato quiescentes, non sunt ab alterutro polluti in voluptate carnali. Post multos vero annos, cum eis esset latenter vita castissima ex consensu pari, vir tonsuratus ad Clericatum, puella vero religiosum induit vestimentum. Factum est autem, ut impletis diebus puella migraret a seculo : denique vir ejus præparata sepultura exhibuit corpusculum ad sepeliendum. Cumque eam sepulcro reconderet, arcanum quod inter eos convenerat, elevatis manibus ad cælum pandit, dicens : Gratias tibi rerum omnium Artifex ago, quod sicut mihi eam commendare dignatus es, ita tibi reddidi ab omni voluptatis contagio inpollutam. At illa subridens, ait : Sile, sile vir Dei, quia non est necesse, fatearis nostrum nemine interrogante secretum. Post hæc oblecta opertorio recessit. Non post multum vero tempus et ipse migravit a seculo, sepultusque est in loco suo. Erat autem in una quadam basilica ; sed e diversis parietibus utrumque sepulcrum habebatur ; et unum quidem ad Meridiem, alterum ad Aquilonem. Mane autem facto, inventa sunt pariter esse sepulcra, quæ utique hodie superdurant : idcirco nunc incolæ Duos-Amantes vocitant, et summo venerantur honore. *Hæc Gregorius in libro de Gloria Confessorum, qui est tertius liber Miraculorum : quo citato idem Gregorius, cum libro 1 Historiæ Francorum cap. 41 egisset de S. Nepotiano, Episcopo Claromontano opud Arvernos (quem Origines Claromontanæ obisse notant die 11 Octobris circa annum CCCLXXXVIII) subjungit historiam duorum Amantium, latius deductam cap. 42, et virum appellat Injuriosum, ita scribens.*

C 2 Per idem tempus Injuriosus quidam, de Senatoribus Arvernus, cum magnis opibus similem sibi in conjugio puellam expetiit, datoque arrhabone diem constituit nuptiarum. Erat autem uterque unus patri suo. Adveniente vero die, celebrata nuptiarum solennitate, in uno strato ex more locantur. Sed puella graviter contristata, aversa ad parietem, amarissime flebat. Cui ille, Quid, inquit, turbaris ? Indica quæso mihi. Illaque silente, adjecit : Obsecro te, per Jesum Christum Filium Dei, ut mihi quid doleas sapienter exponas. Tunc illa conversa ad eum ait : Si omnibus diebus vitæ meæ plangam, numquid tantæ erunt lacrymæ, ut queant abluere tam immensum pectoris mei dolorem ? Statueram enim ut corpusculum meum immaculatum Christo a virili tactu servarem : sed vae mihi ! quæ taliter ab eo relicta sum, ut quod optabam perficere non valerem : et quod ab initio ætatis meæ servavi, in hac novissima die, quam videre non debueram, perdidi. Ecce enim relicta ab immortalis Christi, qui mihi dotem promittebat Paradisum, mortalis hominis sum sortita consortium : et pro rosis immarcescibilibus, arentium me rosarum, non ornat, sed deformat spoliū : et cum debui super quadriflūo

Agni flumine puritatis stolam induere ; hæc mihi vestis onus exhibuit, non honorem. Sed quid amplius verba protrahimus ? Infelix ego, quæ debui sorte mereri polos, hodie demergor in abyssos. O si mihi hæc futura erant, quare non dies vitæ meæ ipse fuit finis, qui fuit initium ! O si ante introissem mortis januam, quam lactis acciperem alimentata ! O si mihi dulcia nutricum oscula in funere fuissent expensa ! Horrent enim terrenæ species, quia pro mundi vita transfixas manus suspicio Redemptoris : nec cerno diademata gemmis insignibus ruscantia, cum illam spineam miror mente coronam. Respuo longe lateque diffusa spatia terræ tuæ, quia amœnitatem concupisco Paradisi. Horrent tua solatia, cum Dominum residentem suspicio super astra.

3 Talia cum magno fletu jactanti commotus pietate juvenis, ait : Unicos nos nobilissimi Arvernorum habuere parentes, et ad propagandam generationem conjungere voluerunt, ne recedentibus de mundo succederet heres extraneus. Cui illa : Nihil est mundus, nihil sunt divitiæ, nihil est pompa seculi istius, nihil est vita ipsa qua fruimur. Sed illa magis vita quærenda est, quæ morte terminante non clauditur, quæ labe ulla non solvitur, nec aliquo occasu finitur : ubi homo, in beatitudine æterna permanens, luce non occidente vivit : et quod majus est his omnibus, ipsius Domini præsentia, jugi perfruens contemplatione, in Angelico translatus statu, indissolubili lætitia gaudet. Ad hæc ille, Dulcissimis, inquit, eloquiis tuis æterna mihi vita tamquam magnum jubar illuxit : et ideo, si vis a carnali abstinere concupiscentia, particeps tuæ mentis efficiar. Illa respondit : Difficile est sexum virilem mulieribus ista præstare. Tamen, si feceris ut immaculati permaneamus in seculo, ego tibi partem tribuam dotis, quam promissam habeo a Sponso Domino meo Jesu Christo, cui me et famulam devovi esse et sponsam. Tunc ille, armatus Crucis vexillo, ait : Faciam quæ hortaris : et datis inter se dextris quieverunt. Multos postea in uno strato recumbentes annos, vixerunt cum castitate laudabili : quod postea in eorum transitu declaratum est. Nam cum impleto certamine puella migraret ad Christum, peracto vir funeris officio, cum puellam in sepulcrum deponeret, ait : Gratias tibi ago, æterne Domine noster, quia hunc thesaurum, sicut a te commendatum accepi, ita immaculatum pietati tuæ restituo. Ad hæc illa subridens, Quid, inquit, loqueris, quod non interrogaris ? Illamque sepultam ipse non post multum insequitur. Porro cum utriusque sepulcrum e diversis parietibus collocatum fuisset, miraculi novitas, quæ eorum castitatem manifestaret, apparuit. Nam facto mane, cum ad iocum populi accederent, invenerunt sepulcra pariter, quæ longe inter se distare reliquerant : scilicet ut quos tenet socius cælum, sepulcorum hic corporum non separaret monumentum. Hos usque hodie Duos-Amantes vocitare loci incolæ voluerunt, meminimusque de his in libro Miraculorum. *Hactenus Gregorius Turonensis.*

4 Tractatum de Sanctis ecclesiis et monasteriis Claromontii

E

non admissio
conjugis
solatio,duxerat ad
calibatum
servandum ;
Fviro deinde
proximam,sed postea
juncta per
miraculum.

corpora ser-
vantur in
ecclesia S.
Illidii et in
altari S.
Mariæ.

A romontii libris duobus conscripsit Auctor anonymus circa annum MCCCL, editum a Joanne Saravone : in quo lib. 1, cap. xi ista de Sepultura traduntur : In ecclesia S. Illidii, altare S. Clementis, altare S. Mariæ ubi S. Illidius, et S. Desideratus, et S. Gallus, et S. Avolus, et S. Justus, et S. Injurius, et Scholastica in corpore quiescunt. Fuit ista Ecclesia primam S. Clementis dicta, eo quod S. Illidius dexterum brachium hujus Pontificis sub arca altaris condidisset. Reliqui quatuor priores fuerunt Sancti Episcopi Claromontani, ex quibus coluntur, Illidius, xii Julii; Gallus, i Julii, Desideratus, xi Februarii; Avoli natalem necdum reperimus. At S. Justus, S. Illidii Archidiaconus fuit, cui sacer est dies xxi Octobris. Qui sequitur deinde S. Injurius, dicitur a Saravone unus ex eis quos vulgus Duos-Amantes vocat, quique cum con-

juge sua caste vixit, sine ulla pudicitia labe. At quæ Scholastica subjungitur, non fuerit ejus Sancta Sponsa, sub dubio relinquo : potuit id, licet Gregorio præteritum per majorum traditionem venisse ad posteros. Certe S. Scholastica, Soror S. Benedicti, istic neque sepulta fuit, nec quisquam dicitur illuc ejus Reliquias transtulisse. Diem natalem Jacobus Branche de Vitis Sanctorum Arvernæ ac Saussayus in Martyrologio Gallicano, hunc xxv Maji assignant, et longo utrumque ornant elogio, formato ex iis quæ attulimus : sed in eo non possemus non notare inconsiderantiam Saussayi, asserentis, una eademque die defunctos, et uno eodemque tumulto sepultos. Nam post Sponsam sepultam, ait Gregorius, non post multum tempus ipse migravit ; et ab initio procul dissita sepulera, non fuerunt nisi per miraculum juncta.

D
EX GREG.
Turon.

Natalis 25
Maji.

DE S. DIONYSIO CONFESSORE,

EPISCOPO MEDIOLANI IN ITALIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§. 1. Concilium Mediolanense, concertatio cum Arianis, exilium sanctorum Dionysii, Eusebii et Luciferi.

ANTE AN.
CCCLX

Cum sub
Episcopo
Dionysio,

P ostquam speciali Commentario explicui Chronologiam Episcoporum Mediolanensium, et ostendi S. Protasium, anno primum CCCXXX copisse sedere; habere autem non posse assignatos suo Episcopatu annos XXII, nisi ultra annum CCCXLVII, quo interfuit Synodo Sardicensi, vixerit usque ad annum CCCL; consequens fuit, neque inter ipsum et S. Dionysium, anno CCCLV exilio multatum, interjici posse S. Eustorgium, sed Protasio præponendum; neque eodem S. Dionysio relinqui posse annos XIV, sed sufficere quadriennium; nec denique convenienter dici, adscribendum eidem decennium actum in exilio; quia constat obiisse in eodem, prius saltem quam Julianus anno CCCLXI adeptus Imperium, exules Episcopos jussisset reverti ad Ecclesias suas : hoc enim fecit ipso statim exordio, clementiæ fumam captare visus; re ipsa autem hoc intendens, Catholicos fovendo et excitando contra Arianos ut Christianos inter se committeret, Ecclesiasque magis conturbaret, quas Ariani jam ubique videbantur pacifice possidere. Imo in Vita hic danda ann. 25 dicitur præceptum ab Imperatore Constantio fuisse, ut Dionysius Episcopus omni cum honore Sedi suæ restitueretur; utque futurum fuisse, nisi vir Dei votis exegisset, ut vitam in exilio poneret, ne regressus confusa infidelium Arianorum institutis studia plebis aut Cleri inveniret : adeo ut potuerit multo etiam citius Sanctus obiisse.

et Imp.
Constantio,

2 Episcopatum ergo inierit S. Dionysius (de quo nunc agere instituiamus, quia hoc xxv Maji festum ejus agit Ecclesia Mediolanensis, incertum an ut hodie mortui, an vero ut tunc, relato ex Armenia corpore, in aliqua Mediolanensium ecclesiarum a S. Ambrosio depositi) Episcopatum, inquam, inierit S. Dionysius, quando mortuis fratribus victisque tyrannis, solus in Occidente æque ac Oriente rerum petiebatur Constantius Ariannus : cui cuncta agenti ad arbitrium, Valentis atque Ursacii, Episcoporum Pannoniorum atque ad vomitum turpiter reversorum prima cura fuit evertere Athanasium; quo prostrato, facilem sibi spondebat viam ad Arianismum pro Catholica fide stabilendum. Itaque quod ejus auctoritate fulti Ariani agere cæperant Arelate, cogendo undequaque subscriptiones Episcoporum contra Athanasium; hoc pergebant urgere Mediolani, anno CCCLV, quo, ad Concilium universale celebrandum, omnes

quidem tam Orientis quam Occidentis Episcopos convocari fecerant; malebant tamen solos Occidentales habere præsentem, quos rerum circa Athanasium in Oriente actarum et judicatorum ignorantia, aut notitia minor, fraudi opportuniore reddebat; maxime quando eis exhiberetur ingens numerus suffragiorum, contra Athanasium ab Orientalibus extortorum.

in concilio
Mediolan.
an. 355;

3 Rem totam, uti Arelate et Mediolani acta est, Severus Sulpicius, Bituricensis in Gallia Episcopus, lib. 2 historiæ sacræ sic describit : Ab hac initio illecti Principis (narraverat siquidem quæ ratione Valens fidem fecerat Imperatori, quod victoriam de Magnentio ad Marciam ipsumque Imperium ejus meritis deberet) extulere animos Ariani, potestate Regis usuri, ubi auctoritate parum valuissent. Igitur cum sententiam earum, quam de Athanasio dederant, nostri non recipere; edictum ad Imperatorem proponitur, ut qui in damnationem Athanasii non subscriberent, in exilium pellerentur. Ceterum a nostris tum, apud Arelaten ac Buteras oppida Galliarum, Episcoporum Concilia fuere. Petebatur ut priusquam in Athanasium subscribere cogerentur, de fide potius disceptarent; et tum demum de re cognoscendum, cum de persona judicium constitisset. Sed Valens sociique prius Athanasii damnationem extorquere cupiebant, de fide certare non ausi.

post Arelatensem Synodum,

4 Ab hoc partium conflictu agitur in exilium Paulinus, Trevirorum Episcopus. Interea Mediolanum convenitur : ubi, dum aderat Imperator, eadem illa contentio nihil invicem relaxabat. Tum Eusebius Vercellensis et Lucifer a Calari Sardinie Episcopi, relegati. Ceterum Dionysius, Mediolanensium Sacerdos, in Athanasii damnationem se consentire subscripsit, dummodo de fide inter Episcopos quæreretur. Sed Valens et Ursacius ceterique, metu plebis, quæ Catholicam fidem egregio studio conservabat, non ausi piacula profiteri, intra palatium congregantur. Illinc epistolam sub Imperatoris nomine emittunt, omni pravitate refertam; eo nimirum consilio, ut si eam æquis auribus populus accepisset, publica auctoritate cupita proferrent; sin aliter fuisset excepta, invidia esset in Rege, et ipsa venialis, quia etiam tum Catechumenus sacramentum fidei merito videretur potuisse nescire. Igitur lectam

Athanasii
urgretur
damnatio,

A lectam in ecclesia epistolam populus aversatur : Dionysius, quia non esset assensus, urbe pellitur : statinque ejus in locum Episcopus subrogatur Auxentius Ariannus.

AU. TORE D. P.

et prius de
fide agi vellent
Episcopi
Catholici,

* an. sub-
ornatis?

ab ecclesia in
Palatium
traducitur
causa,

B

* an. Clu-
mor ?

prius tamen
a S. Eusebio
callide abo-
letur

1 Cor. II,
subscriptio
S. Dionysii

C

Luc. 16, 8

quem filium
suum Euse-
bius nominat.

3 Initium concertationis, in quo primas scribendi partes sibi sumpsit Dionysius, jure debitas, quia sub ejus jurisdictione res agebatur, hic accipe ex secundo Hilarii contra Constantium fragmento, potius quam libro. Post Arelatensem Synodum, cum Paulinus Episcopus tantis illorum Arianorum sceleribus contraxisset, venire Mediolanum Eusebius præcipitur, collecta jam illic malignantium synagoga. Decem diebus vetitus est ad ecclesiam accedere, dum adversus tam sanctum virum malitia se perversa consumit : * soporatis deinde consiliis omnibus, ubi libitum est, advocatur. Adest, una cum Romanis Clericis et Lucifero Sardinie Episcopo : conventus, ut in Athanasium subscriberet, ait, de Sacerdotali fide prius debere constare; compertis sibi, quosdam ex his qui adessent hæretica labe pollutos : expositam fidem apud Nicæam posuit in medio; spondens omnia se facturum quæ postulerent, si pro fidei professione scripsissent. Dionysius Mediolanensis Episcopus chartam primus accepit : ubi profiteri scribendo cæpit, Valens calamum et chartam e manibus ejus violenter extorsit, clamans non posse fieri ut aliquid inde gereretur. Res per clamorem multum deducta in conscientiam plebis est, gravis omnium dolor ortus est, Impugnata est a Sacerdotibus fides. Verentes igitur illi populi judicium, e Dominico a Palatium transeunt.

6 Quod tamen priusquam fieret; et in ipsa adhuc intra ecclesiam concertatione; factum videtur ut aboleretur Dionysii subscriptio, in condemnationem Athanasii expressa jam ante, et prius forte expressa quam Mediolanum veniret Eusebius, prius saltem quam admitteretur ad Synodales in ecclesia consultationes. Abolita est autem, sicut Ambrosius, in festo S. Eusebii sermonem habens, hic verbis narrat. Cum Arianorum detestanda perfidia totam cum universo mundo Italiam perturbasset, atque ejusdem pestilentie Sacerdotes simplicitatem S. Dionysii Martyris captivassent, ita ut subscriptionis ejus vinculum retinerent, qua illum e manibus eorum sapientia liberavit? Sicut enim ait S. Paulus, Factus sum Judæis tamquam Judæus, ut Judæos lucrificarem; ita Eusebius, hæreticis hæreticum se esse mentitus est, ut de hæresi filium liberaret. Dixit enim, se eorum consentire perfidiæ, hoc sibi placere quod illis; sed quod sibi filium Dionysium in subscribendo præponerent, graviter se moveri. Vos enim, inquit qui dicitis, Filium Dei Patri Deo æqualem esse non posse, cur mihi filium prætulistis? Qua illi ratione permoti, statim S. Dionysii chirographum deleverunt, priorem locum subscribendi B. Eusebio deferentes. Quos ille increpans et irridens, ait, Neque ego me vestris sceleribus polluo, neque filium meum vobiscum participare permitto. Unde cum dicat Evangelium, in hac generatione prudentiores esse filios tenebrarum quam lucis; ecce hic ipse, tenebris prudentior filius lucis, repertus est. Eadem multo prolixius atque cum pluribus circumstantiis narrantur in Vita ipsiusmet S. Eusebii, edita ab Ughello mox citando, ubi interim legi res patet, integre proferenda ad Kal. Augusti.

7 Filius suum cur vocet Dionysium Eusebius, præter ætatis differentiam, ratio redditur in præcitata Vita, quod illum sacro baptismate tinxerit, ubique sicut Augustinum postea Ambrosius : sed hoc difficulter componitur cum ea, quod plerique recentiores volunt, Dionysium Mediolani ex Mediolanensibus parentibus natum. Quare, si ea ratio non subsistit (nec enim maxime fidei ea Vita est) dicendum erit, vel quod Vercellensi adscriptus Clero Dionysius aliquot annis vixerit sub S.

Eusebii disciplina; vel denique quod inter comprovinciales Episcopos, qui Dionysium ordinaverunt, ætate et gradu primus fuerit idem S. Eusebius : his enim omnibus titulis moris est in Ecclesia vocari filium. Ferdinandus Ughellus Tom. 4 Italiae sacræ osserit, ab Albensi apud Insubres Episcopatu ad vacantem Mediolani Sedem fuisse translatum Dionysium. Sed nimis olienam ab ejus temporis usu fuit, præsertim in Occidente nostro, ejusmodi translatio ab una Ecclesia ad alteram : et sponsalitio contractui similis censeatur Sacerdotalis Ordinatio, ut non minus absurdum videretur si Episcopus Ecclesiam comautaret, quam si vivente priori sponsa ad alia vota transiret vir quispiam. Quare multum inominatos censerem quotquot ante Lampadium, Romanæ Synodo subscribentem anno cccxcviii, Albæ præfuerunt. Porro abstractus a factione Arianorum Dionysius, quomodo cum patre suo spirituali Eusebio contra eosdem decertaverit, in SS. Athanasii et Luciferi Actis satis jam dictum est, et plenius in Vita mox danda describitur.

§. II. Relatio corporis S. Dionysii, tempore S. Ambrosii.

E

Quod ad exilium pertinet, et in eo finitam S. Dionysii vitam, Ambrosius in Epistola ad Vercellenses ita habet : Pro fide Eusebius exilia dura præoptavit atque elegit, conjuncto sibi sanctæ memoriæ Dionysio, qui posthabuit Imperatoris amicitiam exilio voluntario. Itaque memorabiles viri, circumdati armis, vallati exercitu, cum raperentur de ecclesia, majore triumphabant de Imperio... Confessus est victum se esse, qui rogabat ut mutarent sententiam : sed illi validiorem calamum suum ferreis gladiis arbitrabantur... Non desiderarunt patrium sepulcrum, quibus reservabatur cœleste domicilium... Quocumque missi essent, locus deliciarum putabatur : neque enim illis quidquam deerat, quibus fides locuples abundabat. Locupletabant alios, ipsi inopes ad sumptum, opimi ad gratiam : tentabantur, sed non mortificabantur, in jejuniis, in laboribus, in custodiis, in vigiliis. Evaserunt de infirmitate fortes ; non expectabant deliciarum illecebras, quos saginabat fames : non adurebat eos torrida æstas, quos refrigerabat æternæ spes gloriæ : non frangebant glacialis plagæ frigora, quibus ferventi spiritu vernabat devotio : non verebantur vineula hominum, quos Jesus solverat : non desiderabant redimi a morte, qui præsumehant a Christo resuscitari. Denique S. Dionysius exegit votis, ut in exilio vitam poneret ; ne regressus, confusa institutis et usu infidelium studia plebis aut cleri inveniret : meruitque hanc gratiam, ut pacem Domini tranquillo affectu secum referret. Itaque ut S. Eusebius prior levavit vexillum confessionis ; ita B. Dionysius, in exilii locis, propiori Martyribus titulo, vitam exhalavit.

In exilium cum
Eusebio mis-
sus Dionysius

in illo mori-
tur.

F

9 Parro gloriosi, secundum ea quæ dabimus vitæ Acta, exilii locum, S. Dionysius habuit in Armenia, in cujus urbe aliqua Episcopus nominabatur Aurelius; qui etiam, ut fuerat a Sancto morituro rogatus, corpus ejus Mediolanum retulit, cum jam Episcopatum obtinuisset S. Ambrosius, adcoque post annum cccclxxiii. Mortuus est iste Aurelius ipso anniversario S. Dionysii die, et prope eundem a S. Ambrosio sepultus; ac deinde, tempore Ludovici Imperatoris, a Nottingo Vercellensi Episcopo, Hirsaugiensis monasterii fundatore, quædam Reliquiæ ejus translatae sunt Hirsaugiam, uti habetur in vitæ Actis descriptis a Wilhelmo Eberesbergensi, et Willihelmo Hirsaugiensi Abbati post annum mxxviii dictis, ac ix Novembris quando colitur illustrandis.

Unde Medio-
lanum relato
corpore

exequias
Ambrosius
celebavit.

A 10 Eodem deinde S. Aurelii Acta compendio referens Trithemius Spanheimensis Abbas, in Hirsaugiensis monasterii Chronico, scripto circa annum MD, S. Dionysium aut vita sanctum esse anno CCCLXXIX; Aurelium autem, triennio postquam ex Armenia discesserat, anno Domini CCCI.XXXIII. Enorme hoc est, quoad Dionysium, Chronologia mendum, et fortassis sumptum ex tempore translatis Mediolanum corporis, quod potuit fuisse annus CCCLXXIX, Ambrosii in suo illo Episcopatu sextus. Idem Trithemius de Ambrosio addit, quod Aurelii exequias iultis cum lacrymis prosecutus, illum sermonem insignem fecit ad populum, qui incipit, Amisimus Fratrem et Pastorem duleissimum, imo præmisimus Advocatum: in quo laudes et præconia ipsius S. Aurelii magnis eloquentiæ viribus effert in cælum.

Qui corpus in
Italiam retu-
lit S. Aurelius

11 Utinam hic sermo, quem una cum Reliquiis delotum Hirsaugiam non dubitamus, adhuc alicubi inveniretur! verosimiliter ex eo disceremus aliqua etiam de S. Dionysio: utrum scilicet ipsius corpus ex Armenia allatum sit Mediolanum, an vero prius Cassani aliquandiu quieverit una cum ipso S. Aurelio. Deinde haberemus in eo accuratius forte expressum

B
Episcopus Ara-
rathia fuit,

nomen urbis, in qua hic Episcopus vixit, iste exul obiit. MSS. Mediolanensia, ex iisque MS. Blauburensis et Boninus Mombrilius, Arreicium scribunt in Vita S. Dionysii: Hirsaugiensia, in Vita S. Aurelii aliisque Germanica, et ex iis Trithemius, atque ex Trithemio lectio Breviarii Mediolanensis anni 1633, Rediciam; cum antea in Breviario anni 1539 legeretur Arretium. Ast Arretium nullum est in Armenia, multo minus Redicia, quam nec in ullis quidem Episcopatum locorum catalogis, apud Carolum a S. Paulo, in Geographia sacra invenies, imo nec aliud nomen quod eo accedat. Quamvis autem affine aliquod inveniretur, quo adduci Redicia posset; præsumi tamen merito debet, purius illud esse Mediolani quam Hirsaugiæ servatum. Cum igitur in prædicta Geographia sacra inveniam ex MSS. Vaticanis Ariarathiam, juxta Catalogum primum; Ararasthiam, juxta secundum; Ararathiam, juxta tertium ex MS. Regio; urbem Episcopalem in Armeniam secunda seu minore; et hoc nomen ad Arreicium accedat propius; suadet ipse situs loci, ut credam ejusdem urbis Episcopum fuisse Aurelium, et inter successores ejus numerandum Acarium Ararathia Episcopum, pro tempore Chalcedonensis Concilii nominatum ab Evagrio lib. 2 cap. 18.

C
pro quo in
antiquis Mrt-
quis scribitur
S. Basilii.

12 Huic de Armenia sententiæ, et de Ararathia conjecturæ, imo toti de Aurelio relationi, haud levem scrupulum objiciunt Usuardus et Ado, nihil alter sciens de altero, et iisdem tamen uterque utens verbis, atque adeo ex eodem antiquiori fonte acceptis, dum vii Julii aiunt; Mediolani S. Dionysii Episcopi et Confessoris, qui ab Imperatore Constantio Arriano apud Cappadociam pro fide Catholica damnatur exilio, ibidem requievit. Reliquias corporis ejus per S. Basilium, præfatæ urbis Episcopum, receptas B. Ambrosius condigno honore condidit. Eadem verba habes, non tantum apud auctorem Supposititii Bedæ, qui solum est extensio et contractio Adonis, consentientibus quoad sensum Maurolyco et Galesinio; sed etiam apud Notkerum; hic tamen addit: Alii contendunt, quod in Armeniam apud Reditum civitatem exiliatus, ibidemque defunctus, per S. Aurelium, ejusdem urbis Episcopum, Mediolanum sit translatus: et quod idem Aurelius ibidem infirmatus ac mortuus, in eodem cum S. Dionysio monumento, sicut in vita condixerant, fierit tumulatus. Fuit Notkerus ad monasterium S. Galli in Helvetia monachus, Adonis synchronus; acceptoque ab eo Martyrologio plurimum usus, composuit suum circa annum DCCCLXXI: qui quod supra Adonem addidit, ab Hirsaugiensibus in Spirensi diocesi monachis haud dubie ac-

Maji T. VI

cepit, recenti adhuc novæ foundationis memoria et trans-
rectarum anno DCCCLXXX reliquiarum S. Aurelii, at-
que ab ulro citroque ex Germania commeantibus ipse
vir medius facile discere potuit, quæ Mediolani Hir-
saugique dicebantur: non æque facile, inter diversas
narrationes discernere, utra verosimilior esset.

13 Ego, cum considero epistolam S. Basilii, aditum Episcopatum B. Ambrosio gratulantis, facile adducor ut opiner, hac occasione usum Ambrosium postulasse auxillium ejus, ut S. Dionysii corpus, ex eo ubi tumulatum erat loco, civibus restituendum curaret, utpote cujus provinciæ vicina esset provincia Armenia. Basilium vero persuasisse Aurelio sibi noto, ut sese transferret in Italiam, et per Cappadociam necessario transiturum cum sancto corpore Neocæsareæ excepisse, atque comente juvisse, nec sine novis litteris dimisisse ad Ambrosium; quibus factum sit, ut cum tanta esset S. Basilii celebritas, corpus S. Dionysii missum ab eo diceretur, etiam absque mentione Aurelii, diu nusquam nisi apud Mediolanenses noti; indeque natam esse illam narrationis diversitatem. Hanc utroque conciliandi viam inveniunt recognitores Mediolanensis Breviarii. Nam ubi in vetustioribus Breviariis sic legebatur: Corpus autem ejus per Aurelium, sanctæ vitæ Epi-
sopum, Mediolanensibus redditum est: a quibus summa cum reverentia susceptum, venerabiliter in ecclesiâ sua tumulatum est: ubi, inquam, ista legebatur, ipsi deinceps legi sic jusserunt: Ejus corpus Mediolanum ad B. Ambrosium ab Aurelio Episcopo translatus est; cui piæ actioni officium quoque S. Basilii Magni accessisse traditur. Idem quo ad sensum habet Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ.

D
AUCTORE D.

fortassis con-
silio ejus in-
ductus Aure-
lius est,

E

14 Ceterum non sunt tam clara, quam prima forsitan fronte apparent, verba Adonis et Usuardi. Quid enim est, quod, post nominatam Cappadociam, dicatur Basilii, præfatæ urbis Episcopus? Non est urbs Cappadocia, sed provincia; in eaque urbs Neocæsarea, Basilii Sedes. Oportet igitur ut ex aliquo vitato codice ista acceperint ambo; cum in originario textu sic forte legeretur qui ab Imperatore Constantio, Ariatio apud Cappadociam.... damnatus exilio... Reliquias, per S. Aurelium præfatæ urbis Episcopum receptas etc. Nihil sane videtur facilius quam ut ex Ariatio, contractius scripto pro Ariarathio vel Arianthia, legeretur Ariano, præcedente Imperatoris Constantii nomine ausam ad sic legendum præbente, ac fere necessitatem iis qui Ariatum nullum noverunt. Interim temerariæ mutationis indicium mansit in verbis præfatæ urbis; et justa datur causa suspicandi, quod eadem temeritate subrogatum sit pro nomine S. Aurelii nomen S. Basilii, cujus forte in primigenia translationis istius historia nec minima quidem fuit mentio.

aut ex vitato
fonte res ea
inserta est
Martyrologiis.

1'

§. III. Cassanensium de corpore apud se primum deposito traditio.

Ecclesia S. Dionysii, cujus meminerunt antiqua Breviaria, non nisi post plura secula condita fuit, ut infra dicetur: itaque ejus mentio in recentioribus Breviariis prudentius omissa est: plus etiam mutandum censuit Ferrarius quando de S. Ambrosio ait, quod allatum ab Aurelio S. Dionysii corpus primum in Cassani oppido, juxta Adduam flumen, honorifice sepelivit. Est illud oppidum passuum millibus circiter quatuordecim, utque adeo divi fere unius moderato itinere, Mediolano dissitum; nec difficile conceptu est, quomodo Aurelius, effenso fere Hadriatico ad atiquam Venetorum portum impulsus, et vel adverso subnavigans Pado, vel terrestri itinere breviori rectum tenens iter Mediolanum versus, pervenerit Cassanum. Huc faciunt monumenta antiquitatum Cassanensium, per

Traditio
Cassanensium
de corpore S.
Dionysii,

6 Joannem

tumquam
auctor istius
translationis;

A Joannem Antonium Castillionarum edita, nobis aliquan-
diu frustra Mediolani quaesita, sed a Placido Pucci-
nello in *Zodiaco Mediolanensi* pag. 197 ad marginem
citata, una cum testimonio antiquarum picturarum, ex
quibus habeatur, illic immotum stetisse Sancti corpus,
non valentibus bobus porro movere carrum; hujusque
miraculi fama excitum Ambrosium eadem accessisse, et
aperta arca amplectum esse sacrum pignus; quod vi-
cissim brachia prodigiose elevans, collum cari succes-
soris strinxerit, et vel externa vel interna voce persua-
serit Sancto ipsum deponere in veteri arcula, quam
olim illi sub nomine S. Salvatoris S. Barnabas dedi-
cavit. Atque haec omnia dicuntur probari ex MSS.
documentis ipsiusmet ecclesiae S. Dionysii Mediolani:
quod magnum debet censi testimonium veritatis, a
solis recentioribus Mediolanensibus scripturibus negata:
ideoque ipsa illa MSS. optarem videre. Addit apud
Puccinellum Castillionus, quod corpus S. Dionysii
manserit Cassum usque ad annum MCXXIII, quando intra
urbem translatum fuerit ad ecclesiam, sub SS. Dionysii
et Aurelii invocatione, ab Ariberto Archiepiscopo ad-
ificata: de qua fundatione pluribus infra.

16 Haecenus scripseram, cum Mediolano accepi ur-
bis hujus Antiquitates, a praetato Castillionæ ex ci-
vitatibus paratissimè collectas editasque anno
1623, et in iis parte 1, Fasciculo 1, pag. 17. reperi.
Manuscriptum, olim veteri ferreæ capsulae consi-
gnatum, et forte fortuna repertum, ut ait, in ipsa
D. Dionysii arde; cujus pars altera S. Barnabam
spectat; altera, de S. Dionysio hæc habet: A præ-
dictis Armeniae partibus cum ad hanc urbem corpus
deduceretur, gloriosus Ambrosius, divina revela-
tione edoctus, quod Sanctissimi antecessoris sui
Dionysii Corpus, ipsius studio et diligentia ac hor-
tatu legatorumque Mediolanensium instantia, per
B. Basilium Armeniae Primatem transmitteretur;
statutis die et hora, convocato et subsequente Clero,
et populo Mediolanensi, ad Portum Adriae fluminis
qui alio nomine quam Cassanum tunc nominabatur
cum processione solenni devenerunt. Nec mora:
navis, sacrum corpus deferens, portui appropinqua-
vit. Et ecce, cum Ambrosius reverenter et devote
capsam in qua jacebat voluit amplecti, permissione
divina corpus benedictum a capsula exurgens, Am-
brosium fuit amplexatum, Ave, frater, proferendo.
Deindeque a Portu usque ad locum, ubi nunc ec-
clesia S. Dionysii prope ripam portus in testimo-
nium praemissorum est fabricata, pergentes, de fide
et Christi divinitate ad invicem contulerunt. O mi-
raculum inauditum! o quanto praeconio extollen-
dum! Suspiciente vero Ambrosio, quod dignissimus
Pontifex Dionysius in humanitate, cognito tam mi-
rabili Dei speculo, divina potentia permanere de-
beret; incunctanter exorsus est Praesul Dionysius
ad Ambrosium: Corpus meum in Basilica Salvato-
ris et Prophetarum trades sepulturae. Illis expletis
in capsam rediens, quievit in pace. Admirantibus
et stupentibus coniectis adstantibus, qui laudes im-
mensas omnipotenti devotissime reddiderunt: et
abiinde citra appellatus est portus Cassani a Cassa,
ob miraculum Dionysii Confessoris eximii, quod
praediximus, ad laudem et gloriam Domini nostri
Jesu Christi, fideique Catholicae corroboracionem.

17 Postremo gloriosus Ambrosius cum clero et
populo, capsam cum tam pretioso thesauro supra cur-
rum imposita, versus urbem iter ceperunt; et cum
juxta memoratam basilicam Salvatoris pervenerunt
currus stetit adeo fixus, ut nec equi, calcaribus et
aliis flagellis stimulati, ab immobilitate eum possent
revocare. Spiritu sancto repletus Ambrosius Dio-
nysii recordatus hortatus, indagatur si forsani ibi-
em locus esset Domino sacratum. Facta diligenti
inquisitione, benedicta Salvatoris ecclesia, arbori-

bus, hoderat, et vepribus repleta, nudo Dei inventa
est: lectisque antiquis codicibus, illam esse basili-
cam, a S. Barnaba Apostolo et Pontifice Mediola-
nensi dedicatam, indubie cognoverunt: Ambrosius
vero, laudibus Deo porrectis immensis, populos iis
verbis exorsus est [affari]. Etenim dignum et ju-
stum est, ut is, qui pro fide certavit, in hac basilica
quæ ex fidei fervore noviter extitit dedicata, digno
condator honore. Fama per urbem diffusa, ad stu-
pendum miraculum populos undique confluit. Nec
mora, ecclesia purgatur, et reparatur, et in parvo
tempore decentius reficitur, et reaedificatur. Igitor
restaurata ecclesia, dignus Dei Sacerdos Ambrosius
gloriosum Dionysii corpus celeberrima devotione,
in Confessione dictæ basilicæ recondidit: et ultra
titulum primi Pontificis Barnabæ, hanc sacrosan-
ctam ædem, ad honorem Beatissimi Dionysii, et Con-
fessorum omnium consecravimus et dedicavimus. Ad cu-
jus sepulcrum mirabiliter multa infirmorum corpora
sanitati fuerunt restituta, et continue Jesus Chri-
stus Dominus noster, qui in Sanctis suis mirabilis
est, precibus sanctissimi Confessoris sui, languen-
tibus medicinam præstat et infirmis salutem, qui
vivit et regnat in secula seculorum benedictus.

18 Sunt in hac narratione quædam quæ præfato
Puccinello displicent, et exigam ei videntur habere
similitudinem veri: nam quomodo, inquit, S. Aurelius,
qui dicitur ad S. Dionysii sepulcrum orare solitus quoad
vixit, tam procul identidem excurrisset ab urbe, in quo
vivebat, hospitio et familiaritate S. Ambrosii utens?
Verum non video, quo fundamento dicatur Aurelius,
Mediolani potius quam Cassani vitam egisse: quid enim
ei cum urbis potentissimæ immenso strepitu, cui longe
optabilius fuit, post dimissam curam redeundi ad suum
Episcopatum, solituri agere et quietam vitam? Eo-
rum quæ traditione sola aut scripturis longo post inter-
vallo confectis hobentur, non sunt admodum scrupulose
verificandæ circumstantiæ singulæ, sed nec temere ne-
ganda tota rei substantia: quam enim facile illis ad-
miscetur fabulositatis aliquid, tam est temerarium
audaci negatione contraire famæ antiquæ, et cujus nul-
lum invenitur principium quod falsitatis merito suspe-
ctum habeas.

19 Itaque ut Cassanensium traditiones reverenter
indulgenterque suscipimus, quia nihil obijcitur cur quoad
substantiam veræ non fuerint; sic fidenter rejiciamus
nova illa figmenta, quæ sub nomine fragmentarum Luit-
prandi hac primum seculo prodierunt in Hispania, quæ-
que vel nudè sufficere transcripsisse, ad eorum confusio-
nem, qui ista, sapientioribus Hispanis prius explosa,
adhuc tunc ut omni acceptione dignissima. Sunt autem
hæc, juxta editionem Madritensem anni 1635. num.
135. Natalis Toletanus, ab exilio rediens, Mediolani
moratur: pulso in exilium sanctissimo Dionysio, a
Catholicis Mediolanensibus Episcopus eligitur, qui
licet se gesserit ut Vicarius illius, rebus gestis præ-
clare floruit; et in numero Sanctorum relatus fuisse
dicitur. Obiit xiii mensis Maji anno ccclix, vir san-
ctus, pius, et doctus. Tum num. 136 additur; S.
Episcopus Natalis Toletanus, post Mediolanensis,
Vitalis Hispani filius fuit, nepos S. Natalis Confes-
soris Romani; successit S. Melantio Confessori: in-
terfuit Concilio Arelatensi I, Romano sub Silvestro,
et Nicaeno: post fidei causa missus in exilium, re-
versus, Mediolani Episcopus eligitur, Sanctus mo-
ritur. De vero S. Natali, Mediolanensi Episcopo, qui
post annum dcccxi. obiit, egimus ad dictum xiii Maji:
de illius fictitia patre Vitali, prioribus similia, in eadem
mendaciorum favagine legat qui volet num. 137.

illud ibidem
deposuerit,

deinde mira-
culis clarum.

Hæc traditio
non est tam
absimilis
vero,

quam Psen-
do-Luitpran-
di figmenta,
F

de S. Natali
Dionysii
exulantis
Vicario.

A

§ IV. De posteriori translatione corporis ad ecclesiam et monasterium S. Dionysii.

Corpus neque
olim a S.
Ambrosio,

Qui SS. Dionysium et Aurelium intra ipsam Mediolanensem urbem sepultos a S. Ambrosio credunt, etiam censent ab eodem Sancto auctam ornatamque fuisse, antiquam ibidem S. Salvatoris ecclesiam, sub S. Mora ædificatam, aut saltem in titulum parochialem erectam, annis fere CL ante S. Ambrosium, et ad Ariberti Episcopi tempora ac seculum Christi XI superstitem. Sed tantam illius ecclesiæ vetustatem nescio qua ratione probaturos se sperent; et cum eam probaverint, habebunt adhuc oppositam sibi Cassanensium traditionem, de diuturniori S. Dionysii apud se requietione. Rursum Cassanenses, cum dicunt auctorem illius Mediolanum transferendi fuisse Aribertum, non omnem apud me fidem inveniunt. Nam et his repugnat Mediolanensium traditio, qua asserunt, SS. Dionysii et Aurelii corpora, ex veteri S. Salvatoris ecclesia, in novam ab Ariberto esse translata: quibus favet, quod ex translatione S. Aurelii Hirsangium, tempore Ludovici Imperatoris, appareat, seculo Christi IX aut citius, factum fuisse aliquid circa prædicta Sanctorum corpora.

nec primum
ab Ariberto
illatum in
urbem vi-
detur:

sed barbaricæ
incursum
tempore,

cum corpore
S. Aurelii,
unde pars
Hirsangiam
translata,

C

21 Itaque media utrimque conjectura placet, qua dicerentur illa Cassani mansisse immota usque ad Gothorum, Herulorum aut Longobardorum incursiones; tum Mediolanum allata, atque in ædem S. Salvatoris deposita fuisse. Ita facile capietur, quomodo Usuardus et Ada, nulla facta Cassani mentione solum nominent Mediolanum, velut locum cultus S. Dionysii. Item quomodo Nottingus, post annum DCCCXIV quo decessor Anterus invenitur Concilio Mantuano subscriptus, teste Ughello) factus Episcopus Percellensis, acceperit reliquias S. Aurelii; quas deinde intulit Hirsangiensi quod diximus monasterio, circa annum DCCCXXX. Dico Reliquias, licet corpus appellent Hirsangienses, more olim usitatissimo: quin enim S. Aurelii corpus, saltem quoad partem notabilem, etiam Mediolani remanserit, dubitari non sinit erectum sub ejus æque ac S. Dionysii nomine monasterium, in cujus altari subterraneo conditus fuisse dicitur S. Aurelius. Forte etiam dies IX Novembris, quem S. Aurelio peculiariter proprium habent Mediolanenses et habebant olim Hirsangienses, vel primæ vel secundæ translationis fuit: ita ut divisus, quæ utrique Sancto communia erant duobus festis, dies mortis S. Dionysio remanserit, dies translationis S. Aurelio. Sed S. Dionysii cultus auctus potius quam imminutus est; de S. Aurelio in veteribus Ambrosiani ritus Kalendaris nihil invenio præter nomen, cui primum sub S. Carolo Borromæo videtur accessisse honor Officii ecclesiastici, cum Lectione a Trithemio sumpta. Fuit is haud dubie celeberrimo festo apud Hirsangienses cultus, sed eo loci nunc dominans hæresis cuncta abolevit, ac fere spem sustulit recuperandi ea monumenta, quæ Trithemio præluxerunt in hac materia.

cum illud
jam esset
Mediolani

22 Anno Christi DCCCXXII Mediolanensem Sedem obtinuit Angilbertus, quatuordecim duntaxat mensium Antistes: qui quo zelo ferretur ad honoranda Sanctorum corpora ostenderet translatio S. Monæ, si hanc per eum factam certo constaret; et tunc, ad istam festivitatem invitatis vicinis Episcopis, credit posset Nottingus occasione usus impetravisse Reliquias supradictas. Sed uti de Angilberto certum non est, multis sentientibus translationem S. Monæ adscribendam Ariberto; ita certum est ex decessoribus alios, ac nominatim Thomam Carolo Magno familiarem, devotum et magnificum in hoc genere fuisse: omnino autem tenere possumus, Angilberti tempore, allatas Cassano S. Aurelii reliquias, fuisse Mediolani; unde et de corpore S. Dionysii par fundatur præsumptio. Anno deinde

MXVIII Aribertus seu Heribertus factus Archiepiscopus, dum suum conderet testamentum anno MXXXIV, inter pia legata, jubet ad Abbatem et monachos de monasterio Sanctorum confessorum Dionysii et Aurelii, quod ego, inquit, noviter pro remedio animæ meæ ædificavi, dari omni anno solidos triginta. Ex quo sumi conjectura potest, monasterium illud paucis ante annis fundatum fuisse, et circa idem tempus, ex veteri S. Salvatoris ecclesia, in novam hujus monasterii, translata esse Sanctorum prædictorum ipsam, ex quibus S. Dionysium sub aram majorem conditum esse, scribit Puccinellus.

23 In eodem testamento jubet Aribertus, ut totus Ordo Ecclesiasticus et Monasticus omni anno, die Veneris de secunda hebdomade Quadragesimæ, in Presbyterio sanctæ Mediolanensis ecclesiæ congregati, accipiant sigillatim suæ quinque ecclesiæ ac monasterio attributam benedictionem... et statim cum receptam habuerint, cum processione omnes simul ambulare debeant ibi, ubi ego, inquit, corpus meum requiescere desidero. Necdum ergo tunc locum suæ sepulturæ delegerat, delegit autem non diu post: siquidem anno MXLV die XVII Januarii defunctus, tumulum ibidem etiam nunc habet. Superest quoque ad ejusmodi Cruci fixi pedes, inter duos pedum clavos, ipsius effigies, in habitu Archiepiscopali stantis, et erecto in caelum vultu offerentis suum illud SS. Dionysii et Aurelii monasterium sive templum, exurgente inter duas turres tholo spectabile, quod sinistra sustinet, dextera stringit: quam effigiem apud Ughellum videre est, fideliter expressam ex Joannis Antonii Castillionari antiquitatibus Mediolanensibus pag. 189, ubi etiam Epitaphium lege.

24 Corpus Ariberti, post decem menses integrum, cum summo vigore, ferulam dextera portante, oculis apertis, secundum Datium, videntibus universis repertum fuit: cujus sepulcrum a quatuor partibus ferro et plumbo sigillatum est. Ipsum deinde (uti scribit idem qui priora apud Puccinellum) ictu fulminis eversum est, die XXIII Augusti MCCCIII, et reseratum: quod videntes monachi, ejus Reliquias in altare majus sustulerunt, illud scilicet sub quo conditus erat S. Dionysius. Sed factum improbus Petrus Filiargus Archiepiscopus, eodem anno prima Dominica Septembris referri eas ad sepulcrum jussit, in quo fuerant annis CCCLVIII. Anno deinde MDXXXII, cum civitatem Franci obsiderent; Germoni, pro majori parte haruici, in dicta S. Dionysii Abbatia suam habuere stationem; ex quorum manibus, magno pecuniarum impendio, Sanctorum corpora redimenda fuere. Denique cum ecclesia, ab Abbate et monachis quibusdam, habitus fero Clericalis, qui eam habebant, temporum calamitate esset deserta; corpora translata sunt in ecclesiam majorem, Hyppolito II Estense Archiepiscopo, intra annum MXXX et MDI; et a Carolo deinde Cardinali et Archiepiscopo, scilicet Borromæo, illo Sancto et circa Sanctorum Reliquias vigilantissimo, nobis præsentibus et ministrantibus, (inquit Carolus a Basilica Petri, postea Episcopus Novariensis, in Mediolanensium Episcoporum vitis) diligentissime in subterraneo sacello cum aliis sacris Reliquiis recondita. In quibus etiam fuisse aliquas S. Aurelii idem docet, nam et caput et alias quasdam ibidem se videri asserit. Huc ergo, in die festi S. Dionysii, uti et aliorum Sanctorum ibi conatorum anniversariis, convenit Basilicæ ipsius Clerus, et Missæ Sacrificium reliquumque divinum Officium istic sollemniter celebrat: neque alibi extare creduntur Reliquiæ illius Sancti, sicut mihi scripsit anno MDCLXXVI vir eruditissimus Petrus Paulus Bosca, tunc Ambrosianæ Bibliothecæ Custos, postea vero Madoetensis Archipresbyter creatus.

25 Factam eam translationem anno MDLXXVI Puccinellus scribit, de ecclesia ipsa S. Dionysii hoc etiam addens;

D
AUCTORE D. P.
Aribertus,
conditor ec-
clesiæ et
monasterii
S. Dionysii,

ibidem se-
petitur an.
1035,

E

post decem
menses in-
corruptus

et an. 1403
ad altare
delatus.

F

Sacra corpo-
ra ejusdem
ecclesiæ an-
no 1520 ad
cathedralem
delata,

AUCTORE D. P.
ipsa ecclesia
an. 1535
restaurata
et Servitio
tradita.

A addens; quod cum Antonius Leuva, Mediolanensis Gubernator, municiendæ civitati intentus, partem ejus destruxisset; is qui ipsam titulo Commendæ possidebat Joannes Salviatus, titulo Sanctorum Cosmæ et Damiani Diaconus Cardinalis, anno MDXXXII in manus Clementis VIII eandem resignavit ea conditione, ut traderetur religiosus Servitio (nam horum monasterium, Paradisus dictum, idem Leuva destruxerat) quod et factum est, ipseque Leuva ruinam reparavit, anno MDXXXV, et suam ibi sepulturam elegit. Denique anno MDXXVIII Petrus Aldobrandinus, titulo S. Nicolai in carcere Tulliano Diaconus Cardinalis, et monasterii Dionysiani Abbas Commendatarius, eandem exornavit, qualis etiam nunc ceratur.

S. Dionysii
nomen et
cultum ser-
vat.

26 In hac erga nunc quoque colitur S. Dionysius, insigni totius diei Officio, sed ritu Romano, uti et in aliis ecclesiis Regularium: Ambrosiano autem in Cathedrali et reliquis eundem ritum tenentibus; pro quibus, præter orationes et hymnos proprias, notabilis est Praefationis ordinaria: interpolatio hujusmodi. Dignum et justum est, æquum et salutare, nos tibi semper et ubique gratias agere, Domine sancte, Pater omnipotens, æternæ Deus [et confessionem sancti Sacerdotis tui Dionysii memorabilem non tacere: qui nec hæreticis pravitatibus, nec seculi blandimentis, a sui status rectitudine potuit immutari: sed in utroque discrimine veritatis assertor, firmitatem tuæ fidei non reliquit. Et ideo debitæ pietatis obsequium exhibemus: quia potentiam tuam, Domine, cujus gloria talis extitit, in ejus solennitatibus prædicamus] per Christum etc. Hymnum, qui incipit, Regi polorum debitas Christo canamus gratias, habet etiam in Puccinello, qui auctorem ejus nominat Beroldum. Extat præterea inter Hymnos, a S. Ennodio Ticinensi Episcopo compositos, Hymnus xiii de S. Dionysio: quem majoris antiquitatis prærogativa commendabilem, lege inter opera illius a Sirmondo edita. Vitam ætate S. Ambrosii compositam fuisse, verosimilis est conjectura; ast ea non extat nisi interpolato et aucta, qualem hic damus, opere prædicti Petri Pauli Bosca cum MS. Ambrosiano collatum.

VITA

Ex Mombritorio et MS. Mediolanensi
ac Blaburensi.

PROLOGUS.

C Tanta prærogativa gratiæ, Pater a Sanctissime, mota sæpe cordis rura guttis rorantibus rigas, ut instar telluris redundantia, b sensim, omnium sublimi pullulent c flore virtutum. Quippe Pastoralis fultus excellentia, et ut decuit corde manens semper devotus, miræ nobilitatis pandere præcipua Sanctorum merita cogis. Et quia agricola probatum terræ gremium et cultris attritum, semine complet, ut ex hoc ad horreum fructum centuplicatum reducat; haud aliter tuus quem aluerat favor, de sancti viri conversatione jusseras carpere indaginem. Quamobrem mea timidus de humilitate, tuis præsumptor de precibus, ad tam arduum callem avide verti pedem, sanctam invocans Trinitatem, ut ille adsit veritatis Spirator; quatenus et ego cœptum opusculum plenius meo prosequar stylo, et sacri cordis vestri auribus digne gesta edisseram. Ceterum, abjectis verborum ambagibus, narrandi sumamus exordium.

ANNOTATA.

a Siverum est, quod ante hos 70 annos aliquis adscriptus Codici Ambrosianæ Bibliothecæ P. 246 in folio,

D Codex venerandus ob antiquitatem octingentorum annorum, Vitæ hujus compilator vixit sub Thoma vel Angilberto, quorum alicui posset ea dedicata censeretur, post corporis S. Dionysii translationem aut elevationem quamdam, secula circiter ix ineunte curatam. Alias opinarer, ipsimet Ariberto, Dionysiani monasterii fundatori, hanc Vitam sic inscriptam fuisse: et hac magis probat prælaudatus bibliothecæ Ambrosianæ Custos, existimans Codicem non esse sexcentis annis antiquiorem.

b In Mombritorio et MS. sensus: sed in gratiam lectoris, curavi aliqua, quæ hic consequenter notabimus, emendare per conjecturam; insueti quidem alias licentia, sed condonanda in iis scriptis, quorum per se obscurior stylus, si insuper librariis mendis offusceretur, frangitur quantavis legentium patientia.

c Ita MS. Mombritorium florum proventu.

CAPUT I.

Arianorum perversa contra S. Athanasium studia.

Igitur cum sancta et universalis Christi sponsa, mater Ecclesia, diversis margaritarum ornata monilibus, nitide in toto orbe terrarum pieque fulgeret, et Christianæ fidei religiosa propago succresceret; cruentus ille tentator, pallido ab ore mortifera semper vomens venena, zelo sui livoris inflammatus, obducta tenebrosa caligine, intra Ecclesiæ sacrum gremium nixus est impugnare Christicolas. Jam enim roseo a cruore madefactus mundus, virtutum omnium gratia pullulabat: adeo ut omnium nationum angustissimus b Imperator, orthodoxæ fidei cultor existeret: qua c tranquillitate Ariana prorupit seditio. Horresco referens quantum d excreverit hujusmodi facinus, quod inter cetera hæc profano blasphemarent ore. Fuisse tempus, quando Filius cum Patre non fuerit; et tempus ei adscriberent, qui Auctor est temporum.

3 Hujus rei causa apud Nicænam urbem Synodus congregatur venerabilium e Antistitum: inter quos Athanasius, tunc Alexandrinæ Ecclesiæ Diaconus, affuit: qui contra mortifera Arianae sectæ venena, antidotum salutaris poculi fidelibus propinavit. f Dammati interea Ariani, nihil contra sanam fidem palam ausi tractare, Ecclesiæ se gremio miscuerunt, servantes dirum sub pectore vulnus. Itaque per Valentem et Ursatium, qui erant malitiæ errore g infecti, ad Regis amicitias pervenerunt: atque subornatis accusatoribus fictisque h criminibus, absentem Athanasium, jam tunc Episcopum, damnare aggressi sunt. Compulso denum Constantino Augusto, in Gallicis partibus Athanasius relegatur exilio.

4 Interea clauso Constantini novissimæ diei fine, [Imperium i ejus in tres filios dividitur: et horum primo Constantino a militibus interfecto, Constantius in Oriente regnat, in Occidente Constans]. Cui cum relatio missa esset ab Episcopis, qui tunc in Ægypto morabantur, [ex eaque intellexisset Imperator, Syriarum Ducem, pro inducendo Alexandriæ Gregorio], injuste Athanasium Episcopum, [quem junior Constantinus fecerat Alexandriam re luci, iterum] ab Ecclesia jecisse: mox apud Sardicam urbem Synodus congregatur; et abolita damnationis sententia, suæ redditur Athanasius Sedi. [Moritur deinde etiam Constans, cujus maxime respectu constringebantur hostes Athanasii, et solus Arianorum fautor] Constantius Imperii regimen suscipit.

5 Nacta ergo Ariani istiusmodi occasione, conspirant Sardicensis Concilii decreta subvertere, astutoque

E Ecclesia pacem habente sub Constantino,

a

b

c

d

nata hæresis Ariana

e

Nicææ damnatur,

f

F

g

h

Athanasius calumniari passus

i

a Sardicensi synodo restituitur:

A astutoque consilio miscent innoxium criminosis. et Photino atque *k* Marcello nectunt Athanasium sanctum; suadentes Imperatori. quatenus non putaret de Athanasio perperam iudicasse, qui de Marcello atque Photino vera sensissent. Sed et occulto erroris dogmate Catholicis suggerebant nil prius *l* faciendum, quam ut Athanasium ab Ecclesia removerent.

m 6 Eo tempore *m* apud Mursiam contra Magnentium armis certatum est. Constantius, belli timore percussus, intra quorundam Martyrum Basilicam cum Valente moratus est: idem autem Valens Præsulares infulas eo in loco gerebat: qui callide per suos disposuerat, quatenus in alterutrum armis certantibus, ipse prius belli sciret eventum. Late enim armato milite campo repleto, acies hinc inde mucrone stabat corusco: et pugnantibus Romanis militibus, cessa victoria est. [Quod intelligens Valens, et Constantium] allocutus; Age nunc [inquit] semper victor, age nostri decus orbis, quatenus et nostra celebratur victoria, dum tua graviter de hostibus constat esse expleta. Cui Imperator. Quid hoc, inquit, est? At ille: Sidereus mihi ex im-
B proviso affuit nuntius, pandens tuos permansisse victores. His delusus verbis Imperator: Libertas [inquit] cessa est Arianis: nam et ipse solitus erat asserere, non sua virtute exercitus, sed Valentis meritis, adversarios superasse.

n 7 Data igitur de Athanasio sententia *n* est: cumque aliquanti non præberent assensum, elictum est ab Imperatore, ut qui in ejus damnatione se non subscriberent, exilio pellerentur. Nempe quibus fundamen spiritualis gratiæ inerat, maluerunt suos deserere cives suamque patriam, quam inaudituum damnare virum, sacrae religioni omnimode aptum. Sed quid tam diu per singula divagamur, et non de viro sancto, cujus de miraculis, vestris animis quasdam epulas præparare studuimus, currit oratio? Interea non passus est inimicus navim tranquillæ maris spatia pernatare: sed concussis fluentis, ventorum flaminibus hinc inde ciucta, asseribus et compage dissoluta stridere; neque meridianum lumen, quod omni seculo specialiter prænitebat, absque umbra nubium usque ad mundi pervenire fuem. Postquam vero Æolicis partibus suæ malitiæ semina severunt [Ursacius et Valens sociique], frumento lolium miscentes, Mediolanum pervenerunt: ibi Imperatore posito Synodus congregari iubetur.

ANNOTATA.

a Martyrum sanguinem intelligit.

b Constantinus Magnus.

c Fortasse, qua tranquillata.

d Ita MS. Mediol. alii exercuerit.

e Additur cohorte, in Mombr. et Mediol. quod redundat, et melius abest in Blaburensi.

f Omitto parentheses importunam contextui, et (ut nunc habetur) difficulter corrigibilem. Quia flaute Spiritu sancto, teusa jam vela, impolluto calle, opacas ac profundissimas oppositiones ipsorum lucidissimis potuimus veræ fidei assertionibus contraire. At quia totus pene mundus, de nomine emicat Regis, in quo sua manet stabilitate fundatus; et rejectis tenebris meridianum lumen resplendet; necessarium duximus cœpta proseguere. Pergit deinde Auctor, verbis ex S. Severi Sulpitii lib. 2 historiæ sacrae sumptis, et in epitomen contractis, causam Athanasii proseguere.

g Alias, cruce infecti: et hi quidem columnæ factionis Arianæ fuerunt, post mortem utriusque Eusebii: non tamen Ariani aperuerunt sibi aditum ad Con-

stantinum simulatione orthodoxæ professionis, sed Presbyter quidam clam Arianus, deinde uterque Eusebius, maxima apud Constantinum auctoritate pollentes, uti ex Socrate, Nicephoro, Sozomeno apparet.

h Mombr. et Blabur. Proinde fictis criminibus.

i Obscure hic loquentem Severum, nec satis clare distinguentem Constantinos duos, patrem et filium, obscuriorem contrahendo hic Auctor reddidit: cujus defectum quaternæ parenthesi addita [ ] supplemus: et hujus paragraphi prima verba, post aliquot lineas rejecta, naturali suo loco restituimus.

k Marcellum Ancyranum, ut falso accusatum absolverat Synodus Sardicensis; sed hic deinde lapsus in hæresim, meruerat cum Photino Sirmicensi Episcopo damnari ab Ariani, sapiens super ea re ne denique Sirmi anno 351 congregatis.

l MSS. et Mombr. Satisfaciendum: scripserat forte Auctor nil prius aut potius faciendum.

m Anno 351, 18 Septembris, pugnatum ad Mursiam est. Eutropius, Socrates, Sozomenus Mursiam appellant. Fuit autem Castellum in Gallia, biduo fortassis dissitum Lugduno, ubi Magnentius seipsum interfecit.

n Factum id Arelate anno 354.

CAPUT II.

Concertatio Catholicorum cum Arianis intra ecclesiam, præsentia Dionysio.

Eodem tempore sanctissimus vir, saepe memorandus Episcopus Dionysius, apud Mediolanensem civitatem Pontificatus agebat officium: erat autem immunis a vitiis, conspicuus caritate, humilitate facilis, patientia atque benignitate mirabilis: flebat cum flentibus, gaudebat cum gaudentibus, aderat operantibus, opem ferebat miseris, alebat egentes, operiebat nudos. Tanta inerat ei humanitas, ut nihil in aliorum cognosceret actibus quod sibi non repntaret, sicut scripsit egregius gentium Magister Paulus, dicens; Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror? Ita enim beati viri nomen edituit: ut, qui Sanctus ab omnibus habebatur, fere ut Apostolus haberetur.

9 Advenientes quippe ex vicinis urbibus Episcopi et condumati, intra ecclesiam resederunt: inter quos tres religiosi aderant viri, qui, quasi domus lapideo fundamine structa, quæ non turbatur ab undis, non movetur a ventis, ita inconcussi, Arianæ perfidiæ sectam nitabantur destruere. Et quid mirum, si in his tribus Trinitatis gratia signabatur, cum per hoc fidelibus fructus sacrae fidei quotidiana doctrina largiretur? Erant autem hi, omni seculo digna memoria celebrandus Dionysius, Mediolanensis Antistes, Eusebius Vercellensis, et Lucifer a Caralis Sardiniae Episcopus. His intra ecclesiam positis, cum ceteris qui aderant Episcopis (inter quos, cum Valente et Ursacio, pariter aderant Ariani) turba Catholicorum undique confluerat. Tanta autem era fidelibus firmitas, ut non solum viri sed etiam feminae constantes permanerent, quasi in eis virilis sexus non femineus esset.

10 Egressus est a itaque ad eos vir Dei Dionysius, silentium petens, ut de fide inter eos aliquid tractaretur. Tunc enim magna constantia Catholici viri hortari cœperunt, non prius fieri verbum, quam Ariani de ecclesia pellerentur. Quibus ejectis, ita exorsus est. Non vos, filii carissimi, cruenta concutiat Arianorum vœsaniam; non lingua, quæ [in] divinis meditatur mandatis, tremefacta tabescat: nec succumbat *b* amplæ cohors pravæ plebeculæ, quæ quotidie communita deperit; sed Evangelicis nexa compagibus, solide in Trinitatis unitate plantata permaneat. Jam enim post modicum tantam

Christus

Ad S. Dionysium Mediolanensem Episcopum

2 Cor. 11, 29

conveniunt intra ecclesiam Episcopi

et plebis Catholicæ multitudo,

a quam ille animat ad constantiam,

b

k iterumque accusatus

apud Imperatorem Valenti obnoxium

n condemnatur, Episcopis subscribere coactis

EX MSS. A Christus Dominus Ecclesiæ suæ tribuet pacem. ut non solum ab istis non impugnemini; verum etiam qui impugnare quiverint, ab his qui hostes probantur [recedentes], pro vobis cum *c* dimicaverint, victi succumbunt.

et tumultuantem compescit. 11 His dictis intra velum receptus est: et cum vellet ceteris Episcopis qui erant sub velo intimare quæ gesserat, subito facta turbatio est, pro hoc quod quidam Frater, a Palatinis Comitibus vinctus, de ecclesia trahelatur. Quo agnito, summus Dei Sacerdos egressus ad liberandum hominem est, malens suam ponere animam, quam sibi commissam perdere ovem. Ad hæc commota plebs Catholica, sævire contra Arianos cœperunt: quibus Dionysius, venerandæ memoriæ Episcopus, sic placido effatus est ore: Non est pro divina religione armis certandum; sed dictante Spiritu sancto *d* docemur, mulcere placidis pectora dictis, et regere animos, summa pietate, fidentes. Sic ait, et dicto citius placat sævientium iras.

S. Eusebius ad subscribendum sollicitus 12 Post hæc Arianorum primi, videntes Dionysii constantiam fidei, et robur mentis, et fortitudinem spiritus, nil ei persuadere audentes, versiad Eusebium sunt; quatenus, si possent, ejus mentem ad damnationem Athanasii revocarent. Sed ille, cui cum seculo nihil, cui cum iniquitate nulla societas, qui pro justitia nullum fatigationis impellimentum, his verbis allocutus est eos: De fide nunc in ecclesia agimus: si dura deponitis *e* corda, et caliginosam nubem a vestris projicitis mentibus, ut ad agnitionem nostræ fidei revertamini; statim percurrentes, ad eum locum, ubi Athanasius morari videtur, properemus: si reus est criminis, primus in eum damnationis sententiam fero. Commota hac responsione plebs Arianorum, inquit: Aut dasententiam in Athanasium, aut nos in te damus sententiam. Quibus Eusebius sanctus: Vos pro fide non vultis subscribere; et mihi suadetis damnare fratrem meum sine causa? Qui accensi dementia, in plebem eum extrahere nitebantur, dantes supra eum sententiam.

Nicaenam fidem cum Dionysio professus, 13 Hæc cum agerentur inter Eusebium et plebem: fideles omnes qui intra ecclesiam erant, hæreticos quosque expulerunt, his eos vocibus insequentes: Hæretici exeant: Ariani exeant: perversorum dogmatum auctores recedant. Pax Dionysio, pax Eusebio, per quos Ecclesiæ salus præstatur. Remota seditione, allatum volumen, Catholicæ fidei, apud Nicaeam urbem promulgatæ, continens dogma, a Dionysio Præsule atque Eusebio subscriptum est: inter quos aderat quidam Episcopus, nomine *f* Germinius, qui se ab hac fide non recedere, assererat. Cui responsum est, ut si defendere cuperet, scripti affirmatione probaret. Ita, inquit ille, vox mea mihi testis erit.

Lucifero intra Palatium detento, 14 Igitur fideles omnes Dionysium Eusebiumque petebant, quatenus et Lucifer a Calaris Sardinie Episcopus, intra ecclesiam, cum ipsis adesset. Quibus Dionysius sanctus, Lucifer, inquit, ut nobis patet, ab Arianis comprehensus, clauso tenetur [Palatio]: putant enim quod ei, abstruso a nobis periculosum aliquid ingerere possent; nescientes quod unus atque idem spiritus operatur in cunctis, et dividit cuique prout vult donum gratiæ suæ: quamvis enim nostris arceatur obtutibus, Christi Jesu præsentiam ei credimus non deesse. Tunc S. Dionysius thronum scandit Sacerdotalem, quatenus ab omnibus tractans audiretur. Et cœperunt se Ariani intra ecclesiam cum Catholicis miscere, ita ut Episcopi illorum *g* Tribunal conscenderent. Quo viso, Dionysius secessit ab illis: plebs quippe Catholica, non ferens tantam Arianorum instantiam,

compellebat eos exire ecclesiam; [dicens] non debere eos ecclesiæ gremio residere, qui maculoso crimine se suosque fœdarent; neque dignum esse intra sacras ædes persistere [illos], qui [aures] non accommodant fidei, quam Spiritu sancto dictante, ore editam Apostolico, universalis Ecclesia prædicat. Quibus expulsis, obseratis januis, Dionysium, ut Missam faceret, postulabant.

15 Rite peractis divinis Sacramentis, plebs, immensas Deo gratias agens, dicebat: Jesu bone, scelerum indultor, tibi mortalis lingua laudes promit, tuos qui sic nitore circumdas, cultores sacros tuens a malis. Aiebant iterum: Illic maneamus, atque noctem pervigilem ducamus; ne forte fur ille sævus custodiam irrumpens, per noctis tenebras dilaceret quemquam. Factumque est ut tota nocte in hymnis et canticis Deo vacarent; quatenus superveniente luce, et ipsi luminis invenirentur cultores. Lucescente igitur die, advenit Germinius cum Eusebio *h* eunucho: cumque de Arianorum sævitia quædam improbe loqui voluissent, ita ut quæ illi sævissime agerent, iste digna putaret, et Germinius jam tribunal conscendens resideret; ingrate ferentes religiosi viri, a Xisto *i* eum dejicientes, [abstraxerunt] eum eunucho, [et ita] ecclesia sunt ejecti: oportebat enim inutilia vasa non solum projici, sed etiam confracta et conculeanda derelinqui: nam

Qualis apes æstate nova per florea rura
Exercet sub sole labor, cum gentis adultæ
Educunt fœtus.... et agnine facto

Ignavum fucos pecus a præsepibus arcent:
haud aliter fervebat opus, crescebatque victoria,
dum Christi athletæ viriliter pro fide certarent.

16 Missa demum epistola est a Lucifero, Catholico Episcopo, ex Palatio, ubi tenebatur a Rege, Dionysioque et Eusebio porrecta, quam plebs ut sibi legeretur postulare cœpit. Facto itaque silentio, accersito Notario, ut legeretur imperatum est. Quo legente, Ariani non sunt passi audire, sentientes eam eorum præstare impedimentum errori: qui turbulenter strepere cœperunt, ut sibi et aliis auferrent copiam audiendi. Dum hæc Arianis facientibus mora tenderetur, Dionysius Episcopus dixit: Apertius datur intelligi, universos hos [hæretico] dogmati subjacere, eo quod fidem sacram continentem epistolam contemnunt audire. Cumque Phœbus, diei transacto cursu, visere nobis incognita, sibi cognita loca corpisset, et horrentibus tenebris nox visa mortalibus esset; fugatis de ecclesia Arianis, fidelibus lecta epistola est *k*.

ANNOTATA.

a Scilicet, Episcopis intra velum, ut mox indicatur, consultantibus, in anteriori templi parte consistebat populus.

b ampla, an, apostolica?

c Videtur indicari schisma, inter Arianos et Semiarianos secutum: qui Semiariani pro ipsis Catholicis quodammodo dimicaverunt; sed quia ad unitatem Ecclesiæ redire neglexerunt, Arianis tandem succubuerunt.

d Mombrit, et MSS. dica.

e Abundat ibidem, pectorum.

f Germinius, Sirmiensis Episcopus, in Photini depositi locum subrogatus, qui deinde post annum 364, quando adhuc Arianis adnumerabatur, scripta confessione, quæ apud Hilarium in fragmentis extat, tantum non Catholicum se probavit.

g Intelligitur locus circa altare, Italus etiam hodie Tribuna, Græcis τὸ ἱερὸν βῆμα.

h Eusebius, Palatii Præpositus, tatius Arianæ functionis

D pellunt ab ecclesia Arianos Catholici

in eaque cum Episcopis pervigilant;

i ac mane regressos E

legenda que Luciferi epistolæ obstrepentes

iterum abigunt.

A ctionis columna, primus Ministrorum Constantii, a Juliano Apostata occidi posthac jussus, Deo et hominibus debitas multorum scelerum pœnas dedit.

i Ita corrigo pro eo quod Membr. et MS. habent Sistro.

k Totum fere Caput et sequentis Capituli pars prima ac præcipua, videntur accepta ex aliqua antiquiori Vita Auctoris valde accurati. Similia potuit etiam scripsisse S. Hilarius, in libris ad Constantium aut in opere Historico, quorum fragmenta dumtaxat habentur.

CAPUT III.

SS. Eusebii, Luciferi et Dionysii exilium: hujus in eo mors.

T ransacta denique nocte, fulgido polo luciferi nitor a coruscans, [et solis] aurea lux mundo refulsit. Tunc Palatini Optimates aditus ecclesiæ implerunt: [quod b videns] S. Dionysius, insignis meritis et aptus copia fandi, egressus ad eos dixit: Non puto absque seditionis piaculo inconsueta vos occupasse loca: sed, quæso, Arianorum subversione, an vestri consilii astutia feceritis, intimate. Illi autem, consilii sibi taleinque cognoscentes virum cui etiam arcana patescunt pectorum, silebant, et frigida linguæ c hæretant faucibus, arrectisque auribus stabant: hæretici vero, sui livoris infamiam sentientes, confusi foris ab ecclesia restiterunt. Post hæc venerunt eunuchi tres, sciscitantes Dionysium ceterosque Episcopos, quid vellent Imperatori suggerere: qui nihil se necessarium habere dixerunt, quam cum hæreticis de fide disceptandum, Luciferumque sibi copulandum.

18 Redditus [ergo est] ecclesiæ Lucifer, et dimissus Palatio: [ideoque] gratias divino Regi plebs innumeras referebat. Tunc Dionysius, dignus Deo habitu et sanctitate, hæc turbis dixit: Ecce jam triduo in ecclesia commoramur, nemo tamen Arianorum ad disceptandum properare videtur, in tantum corde obtusi, ut neque nostram nobiscum defendant fidem, neque suam errantem abjiciant d. Missum quoque ab Imperatore est, Eusebium, Luciferumque atque Florentium accersendos: quibus ductis ad Palatium, Dionysius in ecclesia est relictus. Ubi cum corda fidelium superni roris rigaret pinguedine, et æternæ vitæ pabula eorum mentibus subministraret, Palatio exhiberi jubetur.

19 Sed Dionysius, cui nec blanditiæ suasionem, nec terror timorem ingerere poterat, iturum se ad Palatium denegavit, dicens: Præsto sunt conspectui Regis Catholicæ fidei verissimi assertores, et Arianae impietatis maledici obrectatores; nemo tamen vestrum putet, quod in numero bellatorum celebretur victoria. Sic quippe Dominus in Evangelio promittit dicens: Cum statuti fueritis ante conspectum Principum, propter veritatem nominis mei, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Ego quidem, ut cernitis, plebem intra ecclesiam perseverantem relinquere nequaquam possum. Quo audito, hi qui missi fuerant ad Palatium sunt regressi. Cumque hoc renuntiassent Imperatori, ex Dei nutu dimissi Palatio Eusebius, Lucifer et Florentius, pariter cum plebe ad ecclesiam regressi sunt.

20 Positis autem in ecclesia agnatum consilium est, quatenus sequenti nocte raperentur de ecclesia, atque in exilium dirigerentur. Quas minas in nullo pertimescentes orthodoxi Episcopi, hymnis et laudibus consurgentes glorificabant Deum, dicentes, Tu es, Domine omnipotens, scrutator cordis, tu mentis inspector, tu tuorum defensor servorum: in te confidentes, non timemus quid faciat nobis homo.

Hæc cum dicerent, facto impetu ab Eusebio euncho, apprehensi sunt de fidelibus viris numero centum quadraginta et septem: cum quibus quidam de Sacerdotibus et Clero vineti, intra Thermas e Herculianas reclusi sunt: Florentius vero et Lucifer Episcopi, apud Tribunal Caim; Eusebius, Tribunal Gallioni custodiæ traditus est.

21 Perseverante Dionysio intra ecclesiam, advenierunt Ariani simul cum Palatinis Comitibus: et ingressi domum Dei, ceperunt persuadere B. Dionysio, quatenus sententiam daret in Episcopos quos ceperant. Ille vero divino fretus auxilio, ita respondit: Ego magis compellor illis conjungi, qui pro religione fidei in custodia retinentur detrusi, quam maledico in eos ore sententiam dare. Hesternæ et undius tertius confusi, recedentes ab ecclesia, etiam invitati, ulterius non venistis. Sed tantum valet ferrea frons et cor lapido durius, ut soli confusi non erubescatis, solique approbetis quæ reprobant universi. At illi, verba ipsius quasi vana rejicientes, et bene opposita insana mente reproba sentientes, damnationis in eum sententiam applicant.....f.

22 [Tum quidam] Cæcilianus g nomine, sectæ Arianorum Episcopus, Tribunal conscendit, ut in populo faceret verbum. Quod cernentes religiosi viri, quamvis pauci inter plurimos, tantum non ferrebant insaniam; [et] credentes non debere humano h uti auxilio, ubi divinum non deerat præsidium, eodem Cæciliano pulso, ecclesiam exire hæreticos compellebant. Sequenti igitur die ex more venerunt Ariani, deferentes secum plurimas oppositiones, quatenus veterani eorum callidissime possent persuadere Dionysio, orta contentione valedissime repugnanti: [sed] victi recesserunt. Quibus recedentibus, sanctus vir Dionysius Episcopus plebem ita est allocutus: Constantes estote, et preces ad Dominum fundite, ne forte ille zizaniorum sator, irrumpens ovile Dominicum, quemquam de gregibus cruento dilaniet ore. Stemus viriliter, non timentes hominem, qui potest corpus occidere, animam autem trucidare minime valet.

23 His dictis advenit Datianus, Decurio Castrensis, Dionysium Palatio accersendum: qui distulit ire. Sequenti autem die, primo diluculo, devenerunt Optimates, Dionysium Palatio exhibendum. Egressus autem ecclesia, dixit ad plebem: Ecce ego Regis præsentabor obtutibus, vos cum omni patientia divinis lectionibus cordis flectite aures: quicquid autem gestum fuerit, vobis renuntiabimus. Ingressus est [igitur] B. Dionysius Palatium, et advenientes Ariani altercari ceperunt. Cumque diu morasset, et plebs intra ecclesiam posita, quid in Palatio ageretur, nesciret; accepto consilio, uti cum suo Pastore in defensione fidei perdurarent, perrexerunt ad Palatium. Erant ibidem tam viri quam mulieres, pro religione concertantes. Conglobati demum Ariani simul cum Valente insurgabant contra Dionysium Episcopum: quo viso mulieres religiosæ clamare ceperunt, dicentes, Ariani recedant, contemptores divinæ legis abjiciantur.

24 Diu hæc agentes, egressus est Dionysius ad eos: et imperato silentio, dixit: Congruum Imperatori esse videtur, ut paucis transeuntibus diebus, facta iterum conventionem, de fide agatur. Tunc inveniunt religiosi viri simul cum mulieribus: Huic præcepto libenter flectimus colla, suspensa tamen Valentis et Ursatii communione. [Deinde] regressus Dionysius in ecclesiam, thronum Sacerdotalem conscendit, divinæ lectiones legi ceperunt, ac post hæc Missarum solennia celebrata sunt: cumque omnes Corporis et Sanguinis Christi consecrationi participassent, et populus ab ecclesia dimitteretur; raptus Dionysius a Consulibus, atque hospitio i Castrensis reclusus,

D
EX VSS.
sociis Episcopus
tribus in
custodiam
abductis,
e

frustra ad
eos damnan-
dos sollicita-
tur:

l
g
f
plebemque
exemplo.

h

et verbis
confirmans,

cogitur ad
Palatium ire:

f

quo cum
etiam plebs
accurisset,

tumultum
compescit:

et ad eccle-
siam remissus,

i

a

b
Post ridie
reversos incre-
pat Dionysius,

B

c

Catholicos
animat:

d

ad Palatium
accedere re-
nuit,

Mat. 10, 19

et in ecclesia
perseverat:

A reclusus, sicque per opaca noctis silentia exilio destinatus est, intrepidus carpens ignotum iter.

EX MSS. noctu rapitur in exilium:

k
l

ubi miraculis clarescit,

et mori præaptat.

m
n

o

Pie defuncti corpus,

refertur in Italiam.

p
q
r
s
t
u

C

25 Deveniens autem provinciam Armeniam, civitate Arreicio, ita brevi atque angustissimo carcere clausus est, ut esset, sicut fama k comperimus, omni habitaculo l brevior. Ita autem sanctitatis ejus cumulus per totam Armeniam provinciam effloruit, ut nemo eum dubitaret Apostolorum esse consortem. Quisquis enim infirmorum eum visere potuisset, procul dubio sanus abibat; et plerique, ab eo benedictione mandata, convalescebant. Per idem tempus præceptum est ab Imperatore Constantio, ut S. Dionysius Episcopus omni cum honore suæ Sedi restitueretur. Denique vir Dei egregius exegit votis, ut in exilio vitam poneret; ne regressus, confusa institutis infidelium studia m plebis aut cleri inveniret: mervitque hanc gratiam, ut pacem n Domini tranquillo effectu secum referret, atque in exilii locis propiore Martyrii titulo vitam exhalaret.

26 Sed quid nos inertes tanta prærogativa Confessoris præcipui volumus facta rimari; cujus gesta mortalis fateor lingua nulla potest explicare? o Vigiliis et orationibus noctibus diebusque continuabat opus, nullumque vacuum ab opere Dei tempus duxit, quo vel otio indulserit vel ab operatione cessaverit. Videbantur in eo cuncta esse majora, quam verbis os posset effari. Cumque jam Dominus omnipotens Confessorem suum intra cœlestis regni gaudia collocare voluisset; defecto macie corpore, incurrente ægritudine, vitam finivit; et mutata luce spirita cœlestia carpsit... p Sic ex Dei nutu, per Aurelium vitæ venerabilis Episcopum, quamvis corpus exanime civibus redditum est: et quamvis venti tanto viro communicare immeriti q fuimus, patronum defensoremque sentimus in æthere. Adveniens itaque r Mediolanum, summa cum veneratione susceptum et venerabiliter tumultatum est. In quo loco, meritis Sancti s viri sedule concurrentibus, multa exuberant beneficia, quæ ad laudem nominis sui Christus Jesus Dominus noster, meritis S. Dionysii, fidelibus quotidie præstat.

27 Ego enim t revera veniam flagito ab his quicumque legerint: et opta, ut æquo animo ferant, si aures eorum vitiosus forsitan sermo perculerit: quia regnum Dei, non in eloquentia, sed in fide constat: non enim mundo per oratores, sed per pisces, salutem intulit Christus. Quæso etiam, Christi inclite u Sacerdos, ut mihi tuo famulo impetrande veniæ præstes effectum; quatenus peccatorum meorum mole fugata, sit mihi præmium tartaream vitasse gehennam, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus in secula seculorum. Amen.

ANNOTATA.

a Mombr. et MSS. Lucifer nitore coruscans.

b Idem, Sanctus videlicet Dionysius.

c Idem hærentes.

d Florentius, inter eos qui Sardicensi Synodice ex Hispania post Hosium subripserunt, nominatur apud Athanasium in Syllogo seu Apologia 2: apud Hilarium vero in fragmentis, inter subscribentes judicio Synodi jam dictæ tertio omnino loco legitur Florentinus ab Spanis de Emerita: quem omnino credimus hic adfuisse pro Hosio, gravem reotem merito excusante; et primas inter suæ nationis Episcopos tenuisse. Utinam vero etiam tenuisset constantiam fidei, qualem hæc initia promittebant! Marcellinus et Faustinus in suo precum libello narrant, quia cum Hosio post lapsum communicavit, ab sua Episcopali Sede ter excussum, elatum denique esse mortuum. Quid si in ipso exilii adeundi articulo, adhuc Mediolani existens, defecerit; eoque

indignus habitus sit, quem scriptores alii tribus Confessoribus adnumerarent? deinde vero, postquam etiam Hosius lapsus esset, divinam passus sit ultionem, ut ejus sic puniti exemplo permotus Hosius ad penitentiam revocaretur?

e De his Ughellus initio Tomi 4, col. 20, Thermæ, Maximiani Augusti ædificium, et templum Herculis, fuere ubi nunc est ædes S. Laurentii.

f Omitto obscura hæc et depravata: ut parenti retroversi ingrati parcere ignorant. In Mediolan. est, Parenti retroverti.

g Cave hic magnum Cæcilianum intelligas, Carthaginis Episcopum, laudatum ab Athanasio, et Nicæni Concilii Patribus annumeratum a Gelasio Cyziceno: quem grandis sua ætas facile ab exhibenda tam procul præsentia sua potuit excusare: cujus tamen Sedis hic Episcopus fuerit non est facile nominare, quandoquidem inter septuaginta tres Arianos Episcopos, qui Pseudo-Sardicensi Synodice contra Athanasium et contra Synodi Sardicensis sententiam subscripsisse inveniuntur, apud Hilarium in fragmentis, nec unus quidem Cæcilianus vocatur, aut alio viciniori nomine, quam sit nomen Sabiniani Episcopi a Clatimera, urbe aque ignoti nominis et de mendo suspecti, ut sunt ibidem nomina plurima mendosissime scripta.

h Forsitan, niti.

i Etiam apud Athanasium in epist. ad Solitarios Hesychius Castrensis (Græce Καστρύσιος) cum Munatio Comite, tamquam præcipuæ in Aula potestatis, nominantur. Notum est autem ipsam Principis Aulam sive Curiam Castra etiam dicta fuisse: cumque superius legatur Datianus Decurio Castrensis; omnino intelligendus videtur aliquis, sub potestate Præfecti Aulæ, sub se habentis plures decurias militares cum suis Decuriis, qui per vices ibi custodius agebant.

k Hic modus loquendi videtur significare fumam, e longinqua quidem loco, sed non a longo tempore seu per traditionem majorum, acceptam: quod auget hujus Vitæ auctoritatem, tamquam a coætorum scriptis haustæ, quoad duo postrema capita.

l Ita MSS. Mediol. cum alibi habeatur, omni habitacula biternorum, quod nullum sensum facit.

m Locum ex Ambrosio acceptum, et hic ita corruptum, ut legeretur, pedibus (in Mediolan. Plebibus) aut Clericis, ex ipso correximus, mirati, hæc tantum, et non plura Ambrosii de Dionysio loca, quæ in Commentario prævio dedimus nudi. 8, huic Vitæ inserta haberi.

n Omitto hæc verba, et vexillum confessionis, quia hæc apud Ambrosium alio spectant. Videtur hic potius pax æterna intelligi, quam moriendo obtinuit Dionysius; quam temporaria illa, quam mortuus Ecclesiæ suæ videri potest meruisse.

o Vehementer suspicor, in antiquiori Vita, omissis intermediis quæ sub Ariberto adjecta videantur, cum superiori numero fuisse sic continuatum textum: Benedictione mandata convalescebant. Vigiliis et orationibus etc. apparet enim liquidiora sic esse omnia, et ita semel tantum narratur mors: quæ alias haud satis apte inculcatur bis.

p Notari... quia existimo excidisse aliquid de legatione vel litteris Ambrosii præ recipiendo ex Armenia corpore; hoc enim indicat conjunctio, Sic, quæ tamen potest etiam referri ad mortem; et ita nihil deesset.

q Suspiciari quis posset, hæc esse verba S. Ambrosii, desumpta ex sermone in funere S. Aurelii: ipse enim Dionysium nunquam vidit, est in populo multi supererant, qui viventis communionem frui erant.

r Olim forte legebatur Cassanum. Nec est nobis nova ista mutatio nominis, sed sæpe alius deprehensa; quando is, cujus Vita denuo rescribitur aut interpolatur, alio in loco olim quievit, quam ubi a multis retro annis ipsum honorari novus scriptor invenit. Itu ad hunc quoque diem

A diem, in Vita S. Zentii Bleræ sepulti, notavimus scriptum nomen Spoleti, quo corpus translatum credebatur.

s Quid si legatur S. Aurelii? qui ibidem ad corpus vivere ac sepeliri voluit; ne alias merita S. Dionysii bis nominentur.

t Neque hæc satis coherent cum præcedentibus, ut D
rursum aliquid omissum videatur a festinis libroriis. EX MSS.

u Sanctumne Dionysium, an Archiepiscopum cui Vitam inscripsit, alloquitur auctor? Credo potius quod S. Dionysium.

DE SANCTO ZENOBIO

EPISCOPO FLORENTINO IN TUSCIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

D. P.

De ejus cultu et Vita male S. Simpliciano tributa, antiqua tamen et a S. Antonino atque Laurentio Amalphitano rescripta: item alia duplici, a Joanne Arcetino et Raphaelae Volaterrano edita.

SEC. V.

Colitur
25 Maji,

B S sanctus Zenobius, urbis Florentinæ civis natus est, Episcopus mortuus, et hactenus Protector ac Patronus solenni ritu colitur xxv Maji: quo die ad altare ejus suas deferunt oblationes Senatus, primas en in functione gerentibus Nobilibus, prognatis ex Hieronyma gente. Nam, attestante Ferdinando Ughello in Archiepiscopis Florentinis, constat Hieronymam gentem, ubique et semper, summæ dignitatis fuisse familiam, quæ præter cetera decora merito gloriari possit S. Zenobium habuisse alumnum; ejus sanctitatis radiis et patria Florentia Hieronymaque gens mirifice nobilitatur. Ea nos optaremus, ad Gentis Hieronymæ decus, ex antiquis Actis posse stabilire; soliti alias flocci pendere adventiones novas, et duorum ut summum seculorum adulatione firmatas, quibus antiqui omnes Italici Sancti inter familiis, hoc tempore quidem nobiles, sed ante non multa secula ignatissimas plerasque, distribuuntur. Huc accedit quod Capitaneus Cosmus della Rena, in paucis talium scientissimus, probasse se existimaverit, duorum Synonymorum Episcoparum memorias confusas fuisse: et S. Zenobium, fundatorem ecclesiarum S. Michaelis in Passiniano et S. Gervasii in civitate Florentina, utramque intra veteres terminos diocesis Fesulanæ, licet nunc ad Florentinam pertineant, spectare ad S. Zenobium, ejus nominis primum Episcopum Fesulanum sub finem seculi ix; quem præfatus Cosmus credidit ad Hieronymianam familiam pertinere, et consequenter hujus potius quam alterius esse annulum, qui seculo xv commodatus Ludovico XI Franciæ Regi, lepra laboranti, ab eodem, post obtentum sanitatis gratiam, remissus est aurea capsula donatus, et apud Hieronymos asservatur.

2 Memoria S. Zenobii Florentini celebratur in hodierno Romano Martyrologio per hæc verba: Florentiæ natalis S. Zenobii, ejusdem civitatis Episcopi, vitæ sanctitatis et miraculorum gloria conspicui. Similia ante Baronium in suis Martyrologiis scripserant Bellinus, Grevenus, Maurolycus, Molanus, Galesinius, ubique post Florentina Martyrologia, tum typis causa quam mona exarata. Primum ejusdem Translatio recolitur xxvi Januarii, quemadmodum ibi inter prætermittos diximus. Ad explicandam autem singularem Florentini Cleri ac Populi erga hunc suum Sanctum Patronum venerationem, facit MS. vetus ecclesiæ istius, cui titulus, Mores et consuetudines Canonice Florentinæ, ubi sic legitur: In festo S. Zenobii pulsamus Vesperas, Vigiliis, et Matutinum quatuor vicibus, sicut in summis Festis. Ecclesia inundetur per totum, lampades abluantur, et ornentur ubique in ecclesia, præcipue subtus voltas, et in medio navis ecclesiæ: sedes pro Clericis ante voltas præparentur. In Vesperis vero, Vigilia, et Missa omnes Clerici de civitate

Maji T. VI

debent interesse. Totum Officium, diurnum scilicet et nocturnum, ante ipsius altare hodie et per totam Octavam facimus. In mane vero, post dictam Missam populi, pulsantur omnes campanæ ad prædicationem Episcopalem, vel alterius si non adest Episcopus. Facta prædicatione convenimus omnes in ecclesia S. Joannis, ibique dicimus Tertiam. Interim preparatur Episcopus cum sacris Ministris: quibus præparatis, Cruce præcedente, et cereis ad ultimum coram Episcopo ordinatis, procedimus de ecclesia S. Joannis in ecclesiam S. Reparata, ubi requiescit corpus Beatissimi Patris nostri Zenobii; ibique Missam dicimus, cantantes in Processione Responsorium, Jam non dicam vos servos, de Apostolicis, scilicet quia ipse fuit noster Apostolus. Et hoc modo usque hodie duæ tunc Missæ cantantur: Senatus item Populusque, ad cereorum oblationem ex veteri instituto faciendam, die eodem procedit.

3 Silvanus Razzius Abbas Camaldulensis, tomo 1 de Vitis Sanctorum Hetruscorum Italice editis pag. 74, profert Vitam scriptam, ut ait, a S. Simpliciano, Episcopo Mediolanensi et successore S. Ambrosii. Joannes Petrus Puricellus, multam se frustra operam posuisse, ut hujusmodi Vitam nancisceretur, scribit in sua Dissertatione Nazariana cap. 49 sub finem. Merebatur certe, ut magna studio requireretur, quæ tantam præseferbat auctoritatem, quantam conveniebat esse oculato testi, sic concludenti scriptionem suam. Anno quinto suæ dormitionis corpus ejus, scilicet S. Zenobi, a Basilica Ambrosiana (ea scilicet, quam ejus rogatu S. Ambrosius Florentiæ consecravit, sed quam vix credas sic appellatam tam cito fuisse) translatus fuit die septima Februarii, ad majorem ecclesiam S. Salvatoris, ubi antea ipse sepeliverat Eugenium et Crescentium: ibique, juxta corpora ipsorum et aliorum Sanctorum, jacet honorifice collocatum. Facta sunt antea hæc, residente ipsa in civitate Andrea Episcopo, viro magnæ sanctitatis et honestatis. Et ego Simplicianus senex, servus Jesu Christi, vocatus Episcopus, quod oculis vidi et auribus audiavi a Domino Ambrosio Episcopo Mediolanensi, antecessore meo, curavi scribere fideliter; ut tantorum virorum merita non maneant sub modio, sed supra candela-brum, ut luceant, ad laudem, gloriam et honorem D. N. Jesu Christi, cui est laus, gloria et honor, in secula seculorum. Amen. Sed quanto clausula hæc fidentius Auctorem Episcopum et Ambrosii successorem facit, tanto minus meretur recipi. Sanctum enim Simplicianum ipsi S. Zenobio fuisse præmortuum, evidentissime docet Paulinus in Vita S. Ambrosii; ubi ista habet: Defuncto eo, S. Ambrosio, non alius illi successit in Sacerdotio, nisi is, Simplicianus, quem ille

7 bonum

Vita perpe-
ram supposita
S. Simplicia-
no.ante S. Ze-
nobium
mortuo.velut ex
gente Hieronyma na-
tussolemnissimo
placuit tu

A bonum senem trina voce signaverat. Cui Simpliciano Venerius, quem supra inemoravimus, successit : ac deinde, descripto obitu ac funere S. Ambrosii, addit, quæ Laurentius Amalphitanus in Vita S. Zenobii num. 7 transcribit, his verbis : *Intra Tusciam vero civitate Florentia, ubi NVNC VIR SANCTVS ZENOBIVS EPISCOPVS EST*, quia promiserat se sæpius visitaturum; frequenter ad altare..... visus est orare, sicut ipso sancto viro Sacerdote Zenobio referente didicimus. Hæc Paulinus, aperte ac diserte testatus, S. Zenobium post mortem S. Simpliciani aliquamdiu in vivis fuisse : proinde aliquis alius revera illius Vitam conscripsit, forte Simplicius aut etiam Simplicianus appellatus, et mox creditus Episcopus Mediolanensis, quasi illud nomen nulli alteri potuisset imponi.

4 Interim cum S. Ambrosius, sicut dormimus post Catalogos Romanorum Pontificum ante Tomum I Aprilis, obierit anno ccccxviii, et S. Simplicianus non multo plus quam biennio Episcopatum tenuerit, sequitur S. Zenobium, totius ut minimum seculi iv spatium vivendo transgressum fuisse, et seculum v inchoatum vidisse, incertum quousque. S. Antoninus Tit. 10 Cap. 12 defunctum ut tempore Innocentii I Papæ, anno scilicet ab incarnatione Domini ccccxiv. Sed Innocentium constat anno ccccxvii e vivis excessisse. Blasius Monachus id accidisse scribit, anno Domini ccccxv, tempore Theodosii et Honorii Imperatorum. Verum quia Theodosius senior obiit anno cccxcv, rectius scripsisset, Honorii et Theodosii, intelligeretur Junior; sed neque sic salva essent omnia, obiit enim Honorius anno ccccxiii. Blasium nihilominus secutus Raphael Volaterranus in Vita adhuc inedita, scripsit, eum, quem legebat mortuum ætatis suæ anno nonagesimo, natum fuisse vi Kalendas Februarii, salutis anno quinto et trigesimo supra trecentessimum. Senior istis omnibus, Laurentius Archiepiscopus Amalphitanus, mortem S. Zenobii adscribit Arcadii et Honorii temporibus, quæ se extendunt usque ad an. ccccxviii, quo Arcadius obiit. Et hoc secuti fuerunt illi, qui curaverunt a tempore inmemorabili Florentiæ sculptum inscriptionem, ab Ughello Col. 25 aliisque sic relatum, ut anno xi Imperatorum istorum, dies xxvi Januarii componatur cum Feria v, quæ omnia notant annum Christi ccccv, habentem litteram Dominicalem A. Inscriptio tamen illa sic habet : Anno ab incarnatione Domini ccccxviii die xxvi Januarii, tempore Imperatorum Arcadii et Honorii anno xi, Feria v, dum de basilica S. Laurentii ad majorem ecclesiam Florentinam corpus S. Zenobii Florentinorum Episcopi feretro portaretur, erat hoc in loco ulmus arbor, arida tunc existens; quam cum feretrum sancti corporis tetigisset, subito frondes ac flores miraculose produxit : in ejus miraculi memoriam, Christiani civesque Florentini, in loco sublata hinc arboris, hanc columnam cum Cruce in signo notabili erexerunt. Econtrario Clemens Mazza, describens secundam Translationem corporis, factam anno mccccxxxix, ait; quod hinc usque ad primam, subductis accurate calculis, inveniendi sunt anni mille ac decem : atque adeo in ejus sententia mortuus esset S. Zenobius anno ccccxiv. Certe nulla ratio cogit S. Zenobium, si vixit annis lxxxx, citius mortuum dicere : nam etiam sic fuisset quadragenarius, quando amicus ejus S. Ambrosius fuit creatus Episcopus, adeoque illi ætate par, qui potius multo junior deberet concipi, quando ab Ambrosio jam Episcopo fuit S. Damaso commendatus, etiamnum juvenis ut videtur. Quare valde propendo, ut non diu ante annum ccccxviii mortuum fuisse S. Zenobium existimem; nam etiam sic totis lout pluribus annis fuisse Episcopus potuisset.

est tamen scripta eodem aut sequenti seculo,

5 Ceterum, licet negemus, ab eodem qui S. Ambrosii Vitam scripsit Simpliciano, scriptam quoque esse Vitam S. Zenobii; putamus tamen, eam scriptam esse eodem

quo hic obiit, vel saltem sequenti seculo : et causam id opinandi habemus, quod qui antiquiorem Vitam transcripserunt Antanius et Blasius præmemorati, ut mox dicimus, agentes de ecclesia Cathedrali, ad quam quinto post Sancti obitum anno facta est Translatio corporis, a tunc suburbana S. Laurentii ecclesia, illam nominent ecclesiam S. Salvatoris : quod nomen cum ipsa ecclesia et civitate desint, quando Italiæ populator Totilas sub annum dxxlv omnia ibi solo æquari jussit, occiso etiam urbis Episcopo Mourito. Quæ deinde a fundamentis nova extructa ecclesia est, B. Joannis Baptistæ vel Reparatae Martyris nomen tulit; uti constat ex instrumento donationum illi factarum a Specioso Episcopo, anno xii Luitprandi Longobardorum Regis Indictione vii, qui fuit annus Christi dcccxiv, uti apud Ughellum videre licet : quod autem ad S. Joannem Baptistam addita fuerit S. Reparata, suspicionem mihi præbet, auctorem novæ fabricæ fuisse Episcopum Reparatum, qui anno dclxxxix interfuit Concilio sub Agathone Papa.

6 Verum cum hæc ipsa ecclesia, aut saltem ejus sacrarium, cum libris in eo contentis deflagrasset post annum æræ Christianæ millesimum, nullum sciebatur amplius superesse Florentiæ Vitæ illius antiquæ exemplum; adeo ut, cum illuc deinde venisset Laurentius, Amalphitanus (ut dixi) Archiepiscopus, anno mxxx ordinatus a Joanne XX (de quo pluribus agendum nobis ante Vitam S. Gregorii VII hoc die num. 13) et Canonorum rogatu rescribendam illam suscepisset, ut infra videbimus; necesse habuerit eorum inhærere, relatu, qui se legisse antea meminerant. Sic enim num. 7 interfatur : Porro ne minoris esse videantur auctoritatis hæc, quæ a religiosissimis quibusdam didicimus, qui veridice asserebant hæc antiquitus fuisse descripta, sed incendio quod casu contigit esse consumpta etc. Interim quæ plane amissa Florentiæ credebatur, alibi reservata et subsequentiis seculis est inventa, non æque feliciter, uti intelligi potest ex Prologo compilatoris ejusdem, ante Legendarium, quod in Bibliotheca Laurentiana reperimus, in membranæ scriptam, Pluteo xx : quem Prologum, alias usui futurum, jurat hic intexere.

7 Quodam die convitatus in Cathedrali ecclesia civitatis Florentiæ, ad prædicandum populo in vulgari solennitate Patris almi Zenobii, olim Antistitis nostri; cum ejus Legenda non esset in compilatione nova, procuravi aliunde suscipere. Qua obtenta, sic erat, scriptorum (ut reor) vitio, corrupta, quod pauca poteram percipere ipsius (ut volebam) mirificæ sanctitatis. Tractus igitur ejus amore, qui mihi a puerilibus fuit devotus præcipuus, decrevi ejus legendam scribere, nec non aliorum plurium; resecatis superfluis, corruptionibus submotis, aliquibus (non mutatis substantialibus) superadditis ad ornatum, quæ ipsius non dubitavi congruere sanctitati : quod, Deo prævio, labore peregi multiplici; pro modulo scientiæ quidem meæ, præmittendo facta eorum, quorum corpora sepulta erant in ecclesia Florentina; non omissis pari passu, prout decuit meo judicio. Fesulanæ : additis etiam aliquibus Extravagantibus a compilatione tam nova quam antiqua, eorum visa inæstimabili Christi nomine probitate. Sume quisquis es avidus collectum ex diversis libris anxie, levi stylo narratum lucide, ad vitationem laboris ex his prædicare volentium, Christi caritas colligere quod coegit : corrigendo, absque detractio- nis vitio, corrigenda, siqua inspexeris, pro libito voluntatis.

8 Ut autem occurrat facilius quod exposcis, sub titulis infrascriptis reperies quod intendis

De S. Zenobio Ep. et Conf.
De S. Eugenio Confessore.

et an. 1030 credebatur omnino per-
risse,
E

quando eam ex auditu rescripsit Laurent. Amalphitan. Archiepisc.

Alius corruptam natu-

innocentii, aliisque Legendis præposuit

De

- (uti patet
ex eorum
elencho)
- A De S. Joanne Gualberto Abb.
De S. Bernardo Ep. et Confess.
De S. Einundo Ep. et Confess.
De S. Galgano Confessore.
De S. Miniato Martyre.
De S. Romulo Ep. et Mart.
De S. Euphrosyno Ep. et Confess.
De S. Alexandro Ep. et Mart.
De S. Donato Ep. et Confess.
De S. Reparata V. et Mart.
De S. Octaviano Confessore.
De S. Fridiano Ep. et Confess.
De xi millibus Martyrum.
De S. Martiali Ep. et Confess.
De S. Andrea Confessore.
De S. Benigno Abbate.
De S. Virdiana Eremita seu Cellana, in castro
Florentino.
De S. Lucensi.
De S. Fina.

nomine
Blasius.

In calce libri subjungitur : Scriptum manu peccato-
ris cujusdam, nomine Blasii, indignissimi Sacerdo-
tis et monachi : quem ipsum licet æstimare eundem,
cujus est Prologus, totius Collectionis auctorem ; et uno
saltem seculo post ultimo nominatus Sanctos vixisse, sci-
licet post S. Lucensem, cujus Vitam dedimus xxviii
Aprilis, mortui anno mclx ; et S. Finam, illustratam
a nobis xii Martii, defunctum anno mcliii. Neque sane
majorem seculo xiv ætatem indicant, quibus utitur,
phroses.

Sinceriores
dedit S. An-
toninus,

9 Felicioe Blasio fuerit Petrus de Natalibus, scire
non possumus ; quia is Catalogo suo solum inseruit epi-
tomen Vitæ, a se repertæ ; Catalogum autem illum ab-
solvit anno mcccclxxxii. Felicio omnino videtur fuisse
S. Antoninus, Florentinus Archiepiscopus ; certe utilior
publico fuit, nihil de substantia detrahens, et minus in-
genio suo indulgens : quare eam Vitam, quam ipse suæ
Summæ Historiali inseruit, primo loco hic damus : se-
cundo vero loco, verbosiores alterom licentiusque in-
terpolatam, quam etiam invenimus in quadam antiquo-
rum Officiorum collectione, apud Carolum Strozium Se-
natorem subnumero 691. Ibi tam Vitæ historia quam pars
posterior, continens translationem et miracula quædam
recentiora, a S. Antonino non descripta, quia noluit
antiquis nova adjungere, reperiebantur distinctæ in
Lectiones pro utroque festa, Natalis scilicet et Transla-
tionis, interpositis Responsoriis, Hymnis, et Antipho-
nis propriis, metricè conceptis ; quæ non descripsimus,
quia nihil novæ notitiæ conferre poterant ad historiam
unde erant desumptæ. Interim ex hac totius hujus Vitæ
partitione in Lectiones, ad usum chori (hanc dubium
quin Cathedralis) facta, intelligo, quod Canoniciminus
probuverint Vitam ab Amalphitano Archiepiscopo ex ou-
ditu solo scriptam ; vel certe eatenus contenti fuerint,
Officium pro festo S. Zenobii sumere de Communi Pon-
tificis ; nisi forte Responsoria, Hymni, et Antiphonæ
antiquiores sint, et mutatis Lectionibus illæ permanse-
rint immutæ ; uti contigisse in S. Wilhelmo, Ordinis
a se dicti Patrono, animadvertit Henschenius ad x
Februarii, et in aliis pluribus casibus. Dabimus tamen
etiam tertiam Vitam illam, sequentes non ordinem æta-
tis, qua compositæ sunt singulæ ; sed gradum auctori-
tatis cuique deferendæ. Nec inutilis (ut puto) erit ista
trium Vitarum, ita dissimiliter scriptarum, inter se
facta collatio : diriget enim judicium, de similibus etiam
alias ferendum. Habuimus autem tertiam istam ex in-
signi Legendario MS. Francisci Cardinalis Barberini,
eamdemque reperimus Florentiæ apud Andream Caval-
cantium, Nobilem Florentinum ; et cum ea contulimus,
ac simul cum editione Ughelli ; qui ipsam Romæ ha-
buisse re ait ex vetusta Codice sui canonii SS. Vincentii
et Anastasii extra mœnia.

post quam
damus se-
cundam,

et tertiam,
utramque
ex MSS.

C 10 Quartam Vitam ex prioribus collegit Joannes

Tortellius, Aretinus Presbyter, tempore Concilii Flo-
rentini anno mccccxxxviii celebrati, viginti annis prius
quam S. Antoninus absolveret Summam suam, cujus
pars altera historialis sinceriora (ut diximus) Acta com-
plectitur. Edidit illam Laurentius Surius ; et hanc
editionem operose contuleramus cum membraneo Codice
MS. prælaudati Senatoris Strozii ; non tamen hic
putavimus recudendam, propterea quod possit apud Su-
rium legi, ejusque compendium apud Ferrarium : sat-
tis erit ex ea sumpsisse historiam secundæ Translatio-
nis, factæ anno mccccxxxix ; et indicasse, quod Codici
Stroziano inveniatur adscriptus publici Notarii manu
hujusmodi Actus : Rev. Pater Presbyter Joannes
Panli, Rector Parochialis ecclesiæ S. Michaelis
Rindorum de Florentia, componi et scribi fecit
presentem librum, et in ultimo suæ vitæ ipsam re-
liquit Laurentio de Vulterris et Canonico Vulterra-
no, toto tempore suæ vitæ et ad sui beneplacitum ; post
mortem suam ipsum presentari voluit sacristiæ
majoris Ecclesiæ Florentinæ, et ibi perpetuis tem-
poribus stari voluit ; et sic presentatus fuit dicto
D. Laurentio per Lapum Martini, vice et nomine
D. Joannis, Operario predictæ ecclesiæ ; et ad fi-
dem omnium, Ego Nicolaus Rudi Nicolai, Notarii
et Civis Florentini, in dicto Opere Scriba PP. die
vi Julii mccccxliii. Hoc autem instrumentum ideo hic
apposui, quia occasione istiusmodi legati testamentarii
factum videtur, ut Raphael Volaterranus ad usum ec-
clesiæ Florentinæ, rogatu Decani et Capituli, anno
mxxxii, breviorum aliquam magisque Latinam S. Ze-
nobii Vitam scriberet, quam adhuc ineditam exhibuit
nobis prælaudatus Cavalcantius, nos autem non censui-
mus huic operi necessariam ; hic tamen debemus indi-
care, quia ex nota anni a nobis transumpta, intelligitur,
Raphaellem (cujus notissima extant opera, præsertim
octo et triginta libri Commentariorum Urbanorum, inscri-
pti Julio Papæ II) non solum initio seculi xvi vixisse,
sed etiam ultra illius primos viginti annos ætatem propu-
gasse ; quod hactenus non puto innotuisse. Scribit etiam
mihi Illustrissimus Magliabechius, extare quamdam
ejusdem Sancti Episcopi Vitam hoc principio, Cum in
Florentina urbe Hieronymorum domus. Scripsit eam
Naldus Naldi, vir seculo xv ad finem vergente æstima-
tissimus a nitore styli, tam versu quam prosa ; et ab
æqualibus suis, Angelo Politiano Marsilioque Ficino,
valde laudatus ; cujus varia opera enumerat Bibliotheca
Florentina Poccianti, et complura MSS. poemata pos-
sident idem Magliabechius ; sed et hanc satis habemus
indicasse Lectori, elegantiarum amanti.

11 Et isti quidem omnes Latine scripserunt ; Italice
autem, præter Silvanum Razzium aliosque hoc seculo
xvii plures, invenimus Vitam impressam Florentiæ
anno mccccclxxxviii, tredecim annis postquam fuerat
composita : sic enim habet titulus ante Præfationem
legendus. Clemens Mazza, Plebanus et Theologus
carissimo suo in Christo fratri Philippo Zenobii de
Girolamis, civi Florentino, de vita sanctissimi Ze-
nobii Episcopi Florentini, et ejusdem cum Philippe
stipitis ac consortis (Girolamus enim Italice scribitur,
qui Latine Hieronymus) anno Domini mccccclxxv.
Hæc Vita dividitur in tres partes. Prima capitum xxvi,
ea complectitur, quæ mortalis adhuc Sanctus gessisset.
Secunda, capitum xii, agit de prima Translatione et
Successoribus ; et ambæ verbotenus fere sumuntur ex
Latina Joannis Aretini ; sicut cognovimus, utrumque
contextum ad invicem conferendo ; solum in enumeran-
dis Successoribus plenior est Clemens quam Joannes,
quod nobis occasionem dedisset non inutilis Appendixis,
nisi deprehendissimus supplementum istud parum putum
esse figmentum, cui merito fidem abrogavit Ughellus,
pro istis nominatis inveniens alios, eodem quo isti se-
dissent tempore, sedisse demonstratos. Tertia denique
pars capitum viii, explicat historiam Translationis
secundæ,

D
AUCTORE D. P.
omittimus
scriptam a
Joanne
Aretino,

juxta auto-
graphum
legatum an.
1343 ec-
clesiæ Flor.

E
cujus rogatu
alium postea
scripsit
Raphael
Volaterran.

Itemque Nat-
dus Naldi.

Priorem Itali-
ce transtulit
Clemens
Mazza,

an. 1475,

A *secundæ, sub Eugenio IV : ad quam partem ille sic præfatur, ut excusatos velit priorum duarum partium errores, si quis incurrerit per imbecillitatem ingenii, aut veterum linguarum scripturarumque imperitiam; hic vero sibi credi petat ut testi oculato, quamvis tum adhuc purro. Ergo post narrationem Latinam, a Joanne Aretino sumptam, transferemus etiam alteram, acceptam a Clemente Mazza; atque ita speramus nihil omis- sum iri, quod a nobis magnopere possit desiderare lector, veritatis in suo fonte scrutandæ curiosus : maxime cum accedet novissima Translatio anni mdc.lxxxv, descripta ab oculato teste et totius istius actionis particeps, Illu- striss. ac Reverendiss. Archidiacono Florentino Ludovi- co Strozio, Caroli Senatoris filio : qui etiam tali occasione recadendum, cum sua quadam Præfatione, curavit Vi- tum a Clemente Mazza olim editam, sed absque divisione Partium, per Capita continua quinquaginta deductam; nec ab his erroribus repurgatam, quorum causa minoris eam faciebat Vincentius Borghinus, Florentinarum re- rum scientissimus, in opere de Ecclesia et Episcopis Flo- rentinis, nobis necdum viso : quos etiam errores erudita ad nos epistola notavit Antonius Mugliabechius. Ad- do ejusdem Translationis etiam memorasse eruditum Pre- sbyterum Carolum Mazzi, in Italica Vita Zenobianæ epitome, quam nobiscum prælaudatus Magliabechius communicavit, suppresso Auctoris nomine recentior ex- cusam.*

VITA ANTIQUA

a S. Antonino Archiep. Florent. modice in- terpolata.

ex ejus Summa Historiæ Tit. x Cap. xii.

Lux mundi Zenobius, Pontifex Florentinus, luce divina illustratus, Ecclesiam irradiavit, præcipue in Tusciæ partibus, sanctitate vitæ, miraculorum glo- rin, nec non et doctrina; gemina scientia præditus, licet opuscula edita minime posteris reliquerit a. Hic igitur nobilibus parentibus, sed gentilibus ortus, patre Luciano, matre Sophia Florentina, duxit ori- ginem. Puerilibus autem annis literis traditus, ad totius philosophiæ apicem, acuto ingenio et studio ingenti, tempore breviori pervenit. Cui progenitores cum puellam pulchram et nobilem desponsari pro- curassent, vigesimum ætatis suæ annum jam attingenti; carnales ipse renuens nuptias, animam suam uni viro Christo desponsavit in fide, virginem cas- tam, baptismum ab Episcopo civitatis Theodoro humiliter petens et devote suscipiens. Audientes illud parentes, furorerepleti, eum comitiva suorum, Pontificem contumeliosis verbis aggrediuntur et mi- nis. Sed adstante Zenobio, et jam divina gratia in eo mirabiliter operante, tanta sermonis suavitas in labiis ejus diffusa est, ut non solum consanguinei conceptam indignationem dimitterent, sed et relicto gentilitatis errore et ipsi Baptismi Sacramenta sus- ciperent.

2 Zenobius vero, seculi vanitate contempta, to- tum se divinis mancipavit obsequiis. Clericus factus, [Episcopo autem adhaerens, creatus est Canonicus ecclesiæ cathedralis :] et de virtute in virtutem mira celeritate progrediens, in Archidiaconum ipsius ha- silicæ est assumptus : factus omnibus sanctitatis speculum, et religionis exemplum. Erat enim in oratione assiduus, prædicationibus deditus, dispu- tationibus hæreticorum et Arianorum venena pro- pulsans, caritate diffusus, liberalis ad pauperes, et omni probitate conspicuus. Transiens autem beatis- simus vir Ambrosius, c Mediolanensis Antistes, per Florentiam, Zenobium ipsum visitans, ut virum per- fectum et doctissimum sibi intima et familiari qua-

dam dilectione adstrinxit. Nempe ad Urbem deve- niens Ambrosius, Damaso Præsuli summo Zenobii sanctimoniam et sapientiam patefecit : quam ob rem Damascus eum ad se accersiri fecit, et secum manere constituit. Cum autem quadam die Damascus Papa ad ecclesiam S. Mariæ trans Tiberim proficiscere- tur, et cum eo Zenobius; oblatum sibi Præfecti fi- lium, paralysi dissolutum, oratione sua Zenobius restituit sanitati. Certis autem ex causis a summo Pontifice Constantinopolim legatus directus, id cu- jus gratia missus fuerat, fideliter et solerter adim- plens, remeavit ad Urbem.

3 Interea accidit ut Theodoro Episcopo Floren- tino de hac luce subtracto, de successore eligendo non modica controversia et contentio inter Catholi- cos et hæreticos oriretur : propter quod, ut civem, Damascus Zenobium destinavit ad sedandum tumultum. Eo autem appropinquante Florentiam, populus obviam egressus est, eum cum multo honore sus- cipiens. Quem associantes ad ecclesiam usque, cla- mare unanimiter omnes cœperunt, Zenobius sit no- ster Episcopus. Sed hoc omnino recusans, onus in- telligens, ad eum qui misit illum regressus, nuntiat se nil agere posse. Magistratus autem et populus solennes oratores ad Damascum dirigunt, asserentes, omnes unanimes Zenobium petere, nec ad alium declinari; obnixis precibus supplicantes, ut ipsum in Pastorem suum concedere dignaretur. Restitit primo summus Antistes, sanctissimum virum dolens a se separandum. Tandem importunis devictus pre- cibus, exaudivit ad votum, Zenobium instituens Epi- scopum Florentinum : et licet invitum, quasi invitus ipse, Florentiam ad exequendum officium Pastorale transmittit : qui summo cum gaudio et veneratione susceptus, inthronizatur.

4 Non diminuit, sed adauxit indies vir sanctus virtutum opera sancta, gregem suum pascens verbo doctrinæ et sanctitatis exemplo; prædicationibus insistens et audientiæ Confessionis; hæreticos ra- tionibus confutando, exhortationibus remissos ad bona opera excitando, discolos et pravos increpando, pauperibus ultra tenuitatem victus sui omnia lar- giendo. Carnem domabat abstinentia cibi et potus, quantum valetudo permetteret : cilicio tectus sub tunica, jejuniis et vigiliis inhærebat : orationi au- tem et contemplationi cum Maria intentus, ut ap- tius eis vacare valeret, cum sanctis viris Eugenio Archidiacono suo et Crescentio Subdiacono, in ec- clesia S. Laurentii, quæ hinc extra muros, prope tamen erat, vitam quasi eremiticam servans mane- bat.

5 Ad divulgandam autem ejus miram sanctita- tem, et doctrinæ veritatem comprobandam, multa miracula per eum, adhuc in carne positum, Dominus operari dignatus est : plures enim mortuos suscita- vit. Nam cum quædam nobilis Domina Gallicana, ad limina Apostolorum visitanda pergeret, unicum filium secum ducens, debilitatum ex itinere; audita sancta viri fama, eum commendatum sibi fecit us- que ad reversionem. Infirmatus autem adolescens, feria secunda post Pascha diem clausit extremum; quando tunc actu B Zenobius cum clero et populo processionaliter incedebant ad ecclesiam S. Petri [d majoris, sicut etiam nunc observatur : fertur enim ipsum Pontificem triduanam illam processio- nem post Pascha instituisse, ad Dei misericordiam implorandam erga indigne communicantes, et erga devote sumentes gratiam conservandam.] Sed et ma- ter adolescentis, ea die ab Urbe veniens, Florentiam ingressa, percepit filium suum ad Dominum mi- grassse. Hæc autem, etsi animo consternata, fidei tamen magnanimitate suffulta, defunctum filii cada- ver sumi fecit; et copiosa turba eam sequente, sibi

compatiente

D et a S. Am- brosius com- mendatus S. Damaso,

paralyticum curat.

Episcopus postulatus a Florentinis,

E et ægre concessus,

sanctissimam vitam instituit,

cum SS Eu- genio et Crescentio;

F

peregrinæ mulieris filium resuscitat;

d

A compatiēte, accedit ad locum. ubi audierat sanctum virum adesse. Quæ ad eum perveniens, qui jam de ecclesia S. Petri egressus, in via quæ dicitur Albizorum cum Clero procedebat, cadaver filii ad pedes Sancti deponit, vestes scindit, præ dolore crines divellit, lacrymis plena clamat, filium sibi depositum unicum reddi, nec aliter reversuram ad suos. Cujus lacrymis Sanctus Dei permotus, oratione fusa, signo Crucis super eum expresso, a mortuis redivivum effectum, matri suæ assignavit. unde omnis clerus et populus, Deo gratias agens, immenso gaudio est reffectus, in fide magis ac magis firmatus.

item juvenem
Florentinum

6 Altera vice, cum visitaret Sanctus quamdam ecclesiam prope muros civitatis, cum Clericis suis; contigit cadaver cujusdam adolescentis nobilis deferri ad tumulum per viam illam. Quod cum Sanctus percepisset, viam voluit declinare, ne illis occurreret. Sed illis ad eum festinantibus, nequivit: ponentesque corpus exanime ad pedes ejus, rogabant, ut eum suscitare dignaretur, jam experti virtutem ejus ad opus illud. Et cum plurimum se excusasset a tanto opere, illis instanter deprecantibus, precibus eorum coactus, virtute orationis illum a mortuis suscitavit. Addidit et tertium suscitare puerum, scilicet quinque annorum, quem prope ecclesiam Cathedralē, in via publica existentem, boves cum curru furentes, in ipsum irruentes, contriverant; quem mater lacrymosa in linteo colligens, Eugenio Diacono sancti viri attulit: ut ei offerens, suscitari ab ipso deprecaretur: quod et factum est. Cæcus quidam, ad portam templi eleemosynam petens, audita fama miraculorum ejus, fide indubia in via ad eum accessit, rogans ut ejus misereretur: et quia Gentilis erat, interrogavit eum B. Zenobius, an Christianus fieri vellet, lumine recepto. Quod annuente, pro eo oravit: et statim visum recepit.

et puerum a
curru obtri-
tum:

liberat alium,
ex matris im-
precatione
dæmoniacum:

e
item similes
duos mutuo
se laniantes.

7 Quemdam puerum a dæmone obsessum (nam cum ipsum, febribus urentem, mater quadraginta vicibus in nocte vocitata ab eo potasset, et iterum potum peteret; attædiata mater potum obtulit, dicens cum ira, Bibe in nomine diaboli: et ex hinc dæmon illum invasit) oblatum autem Sancto, a vexatione oratione sua liberavit: ex quo, qui infideles erant, mater cum filio baptizati sunt. Cujusdam nobilis dominæ, viduæ et Gentilis, quinque filii erant, qui adulti effecti matrem e injuriis et contumeliis afficiebant non raro, usque etiam ad verbera. Cum autem una die ipsam acriter verberassent, irata illa quam plurimum, eos maledixit sub his verbis, ut diabolus eos ita raperet, quod versi in rabiem dentibus suis brachia sua devorarent. Eos immediate ultio divina secuta est: nam arrepti a dæmoniis, et in rabiem versi, cœperunt sibi ipsis corrodere brachia. Quod mater aspiciens, lacrymis plena clamitabat adjutorium. Ad cujus clamorem excitati vicini, eos, ne sibi et aliis nocerent, catenis alligarunt. Demum mater adhuc Gentilis, ad Sanctam Dei refugium habuit, miseriam filiorum exponens: et facta oratione de mane usque ad tertium, demum liberatos a dæmoniis, restituit sanitati: et eis cum matre, post instructionem fidei, baptismum tradidit.

Jabet agrum
Eugenium
surgere,

et mortuum
amicum sus-
citare.

8 Cum semel eum visitasset Ambrosius Mediolanensis Episcopus, familiaris ei a juventute factus; et Eugenius Diaconus ejus infirmus jaceret; audita morte cujusdam sui attinentis, sine animæ suæ decenti provisione, præ compassione aggravatus est valde ex languore. Solicitat Zenobium Ambrosius, ut providere casui non differat. Aquam igitur benedixit Zenobius, quam Eugenio mittens, imperat ut de lecto exurgat; et super mortuum, ad domum in qua jacebat, pergens, effundat; et cum eo veniens, sine mora conspectui suo se repræsentent. Quo facto, surrexit qui mortuus erat, et simul ante san-

ctum virum astiterunt: qui et multo tempore postea supervixit. Eugenius vero ad lectum rediens, ea infirmitate feliciter in Domino obdormivit.

1)
EX S. ANTONINO

9 Postremo plenus iherum et operibus sanctis, obitum suum prænosceus, congregato clero et populo in ecclesia, decessum suum omnibus publicavit; admonens eos ad caritatem fraternam et mutuam pacem: de suo recessu contristatos, spe præstandi eis subsidii in cœlos ascendens, consolatus est: et inde ad domum reversus infirmatus, sumptis devotissime Ecclesiæ Sacramentis, psallentibus Clericis, anno ætatis nonagesimo, [tempore Innocentii primi Papæ, anno scilicet ab Incarnatione ccccxiv, xxv Maji, anima illa sanctissima, resoluta a corpore, penetravit cœlestia regna.] Sepultus est autem eximio cum honore in ecclesia S. Laurentii, post mortem etiam non cessans miraculis Ecclesiam illustrare. Anno autem quinto a die sepulture ejus, successor ipsius Andreas corpus Sancti transferre disposuit ad ecclesiam cathedralē, Salvatori intitulatam. Quod ut honorificentius fieret, circumstantibus, Episcopis convocatis ad hoc piissimum opus; cum Episcopi Pontificalibus induti sacrum corpus ab ecclesia S. Laurentii ad matricem deferrent; cum essent ante portam S. Joannis Baptiste y oratorii, quæ est ex parte septentrionali, ubi tunc erat quædam ulmus frondibus sicca, quia hiems erat, scilicet xxvi Januarii; oppressi Episcopi a multitudine populi, feretrum ex devotione singulis tangere cupientibus, ceciderunt; et feretrum impulsum hinc inde in ulmum iniegit: cujus tactu subito ulmus ipsa fronduit et floruit. Demum in ecclesiam deportatum, honorabiliter est collocatum: [caput h tamen a corpore separatum, argento coopertum, populo devoto frequentius ostenditur. Ulmo autem ex devotione per particulas scissa, loco ejus ad perpetuam rei memoriam columna i marmorea erecta est. Cruce etiam de marmore in culmine ejus posita, quæ ibi permanet usque in præsentem diem, ante præfatam portam ecclesiæ S. Joannis.]

ultimo suis
vale dicto,

f
nonagenarius
moritur.

In translatio-
ne corporis
frondescit ul-
mus 16 Janua-
rii.

E

h
ubi nunc est
columna cum
cruce.

i

ANNOTATA.

a Exordium hoc breve, putem ipsius S. Antonini additamentum esse: uti et alia loca nonnulla quæ [ ] discrevimus; in ceteris, ut stylus mutatus aliquantulum sit, verba tamen antiqui textus plerumque retineri, præsumere licebit.

b Canōnici appellatio, interpolationem manifestat.

1)

c Quæ hic et alibi deinceps annotare voluissem, inveniet Lector ad Vitam sequentem, prius paratam prælo, quam hanc recudendam et ceteris præferendam judicasset.

d Majoris cognomentum tunc addi cœperit, cum sub eodem vocabulo, in urbe sæculo xi aucta, cœpit esse ecclesia alia: de triduanæ autem Processionis institutione non tacuisset Vita sequens, si tale quid in vetustis membranis Auctor invenisset; quare etiam hunc locum, ut noviter interpolatum, secerun a contextu.

e Ita corrigo, quod librarii errore legebatur eapressum, jejuniis.

f Totus hic locus ab interpolatrice manu est; et, sicut jam dixi, cum anno Christi 424 morte componitur Innocentius Papa; quia tunc Ecclesiæ præsidebat Bonifacius, Innocentii post intermedium Zosimum successor.

g Nunc quoque e regione hodiernæ Cathedralis ecclesiæ, consistit sancti Baptistæ ecclesiæ; vetusti ex marmore operis, formæ octogona, ampla et trullata: ad quam omnes omnium parochiarum infantes baptizandi deferuntur. Creditur vulgo Romanorum veterum opus esse, Marti olim sacrum. Potuit certe hujus nominis sanum eo loci aliquando fuisse.

h Seu potius Particula cranii, ut infra apparebit ex Villanio

EX MSS.

A Villonio, tum vivente ac scribente cum illa separatio fieret anno 1330. Servatur autem jam inde ab anno 1430 ipsa hæc effigies capitis, intro senecam insignis operis capsam, insculpta mortuorum resuscitatorum miraculis, manu Laurentii Cionis vel Bartholucii Ghiberti illustrium artificum, cum hac Epigraphe, Caput B. Zenobii Episcopi Florentini; in ejus honorem hæc arca insigni ornatu fabricata fuit.

i Extat etiamnum ea columna, post restauratam forsitan urbem aetate Caroli Magni erecta, ut summum: ejus titulum præmissi ex Ughello.

EADEM VITA

A Blasio Monacho Sacerdote post sec. xiii exornata

Ex MSS. Florentinis.

Profcit in
studis et vir-
tutibus,

B Zenobius, civitatis Florentinæ nobili prosapia ortus, patre videlicet Luciano matreque Sophia traxit originem. Hic puerilibus annis studiis litterarum traditus, adeo in eis profecit, quod ætatis suæ anno vigesimo ei similis in provincia Tuscia Grammatica, Dialectica, et Rhetorica nullus fuit: ab iis scilicet vltis mundus, quibus genus id hominum implicari solet; tametsi conspiceret quamplurimos, irremediabili cordis dolore, vitiorum pergere nequiter per abrupta. Erat enim intellectu acutus, sermone distinctus, disputationibus altus, studio assiduus, moribus ornatus, et ultra quam dici potest cunctis inæstimabiliter graciosus.

specto conju-
gio baptizatur,

2 Quadam die igitur, dum ei sui progenitores quamdam pulcherrimam juvenulam nobilem magnis dotibus desponsassent; ad Theodorum tunc Florentinum Episcopum accessit; quod Deo servire velit, propere sibi exposuit; et ab ipso regenerari sacri fonte Baptismatis humili prece postulavit: quod ei assensit: et suo convocato Capitulo, ipsum honore maximo suis manibus baptizavit. Quod dum ad parentum notitiam devenisset, comitatu magno consanguineorum et amicorum concito, illuc pergunt: Episcopus et Zenobium quærunt: cum eo et Canonicis Cathedralibus, coadunatis præ gaudio, ipsum cernunt: in quos multa contumeliosa verba turpiter protulerunt. Quæ cum in præsentiarum protulissent Præsulis, obtenta licentia Zenobius surgit, in cælum oculos erigit, signo Crucis se munit, et per ejus os sic Spiritus sanctus locutus fuit, quod furore pater et mater deposito, ad pedes Episcopi se prosternunt, baptismum incontinenti sumunt, et benedicentes Zenobium cum suis summa lætitia redierunt.

parentes con-
vertit:

C

3 Præsul sanctus ipsum aliquo tempore secum affectu maximo tenuit, Clericum et Canonicum Cathedralē fecit, et statuto tempore ibidem in Subdiaconum ordinavit: qui sic perfecte vixit, quod Archidiacono viam carnis universæ ingresso, eum ad Archidiaconalem dignitatem promovit: et quidquid potuit suæ sibi dignitatis committere, non tardavit. Ex tunc vir Dei, prædicationibus et disputationibus contra hæreticos viriliter insistere cæpit, vitæ sanctitate quod prædicabat ostendere, largas eleemosynas servato sibi victu parcissimo pauperibus distribuere, nil de crastino cogitare, eruditus Evangelica veritate curavit.

ordinatus
insistit prædi-
cationi

ii
commendante
Ambrosio, exo-
cotur a Dama-
so:

4 Quæ cum ad notitiam almi a Ambrosii Præsulis Mediolanensis Episcopi devenissent, ad eum venit: summaque se sibi unione conjunxit, et quid invenerat et qualem, summo Pontifici referre Damaso mora deposita non neglexit. Qui confestim pro eo misit: et comperto quod nihil andierat respectu eorum, quæ in ipso probitatis vitæ ac scientiæ

invenerat, renitentem plurimum in Cathedrali Romanæ matris ecclesia Diaconali officio decoravit: quo in statu omni sanctitate suam vitam in omnibus duplicavit. Quod sic esse Deus omnipotens manifestis miraculis demonstravit. Nam dum quadam die, cum Damaso Papa celebraturo, ad ecclesiam S. Mariæ trans Tyberim perrexisset; filius Præfecti, paralyti lecto detentus, pro ipso direxit, et sibi misereri multis precum lacrymis exoravit. Cujus cum excusationem gravatus renueret, orationi se dedit; manum cæpit; et facto signo Crucis super eo, sanus et hilaris surrexit. Quibusdam ex causis Constantinopolim Zenobius pro Legato dirigitur: vita et miraculis multis ejus sanctitas noscitur: et c ompletis rebus redire Romam per Summum Pontificem procuratur.

D
paralysim
curat:
b

c

5 Interea Theodorus Florentinus Episcopus moritur: inter Catholicos et hæreticos de fienda electione lis magna nascitur: illuc ad sedandam ipsam tamquam civis dirigitur, honore magno recipitur: sed intolerabiliter affligitur, eo quod ab ingressu terræ usque ad locum quo descendit, a cunctis tam fidelibus quam aliis. Zenobius sit noster Episcopus, acclamatur. Qui cum precaminibus et rumoribus ut assentiret insisterent, et ipse omnino renueret; videns se nihil posse, Romam rediit, et se nihil valere Antistiti nuntiavit. Florentini vero confestim Ambasciatores solennes Romam dirigunt, qui quod Summo Pontifici, se nullum præter Zenobium recepturos Antistitem, dicant, sibi omnino imponunt. Hic autem cum exspoliari a se matrem non esse dignum, licet pro filia, diceret; tamen assensu et rogationibus Cardinalium et aliorum Prælatorum instantia devictus, auditum præbuit; et ipso consecrato in Florentinorum Præsulem, eis, in afflictione maxima sua separatione permanens, destinavit d.

Episcopus
Florentinus
electus

E

Romæ conse-
cratur:

d

6 A Florentinis summo gaudio excipitur, et per plures dies ab eis, quod summe gaudebant, signis evidentibus demonstratur. Ipse vero ad se aerius rediit, et totam suam vitam de bono in melius commutavit: nam vigiliis, orationibus, asperis ciliciis super nudo corpore, prædicationibus, confessionibus disputationibus, consiliis [insistebat], jejuniis continuis carnem domabat, et præter victum strictum suum et familiæ, totum superfluum, mora omni seposita, pauperibus erogabat. Ad quamdam ecclesiam parvam, versus partes Septentrionales extra civitatem parumper, honori Levitæ dedicatam Laurentii Martyris, cum suis intimis, Sanctis e Eugenio Diacono et Crescentio Subdiacono, quasi servans vitam eremiticam, habitabat: in ejus congregatione suis intimus Præsul Ambrosius pro magna parte temporis permanebat, et multa ibi per utrosque unius cordis et vitæ Deus miracula faciebat.

benevole ex-
ceptus san-
cte vivit:

F

e
a S. Ambrosio
invisitur:

7 Ejus audita fama, quedam magna et nobilis Domina Gallicana, Romam magno apparatu pergens, eum visitavit; et summe ipsius ædificata sanctitate, quemdam suum debilitatum ex itinere filium, iter suum perficiens, commendavit. Secunda igitur feria Pascha, cum ex more ad processionem cum Clero suo et populo ad ecclesiam S. Petri majoris perrexisset; Domina præfata rediit, et ad Episcopatum gaudiose consolari eum suo filio pergit: sed ipso absente tunc expirasse filium adinvenit. Patrem sanctum quærît, ubi sit novit, crines deponit, vestes scindit, in ulnis filii corpus sumit, et cum comitatu magno obviam pergit. Ut ei revertenti cum fletu irremediabili obviavit, ante pedes ejus corpus ponit, et sibi reddi vivum suum natum fletu dolorosissimo humiliter postulavit: allegans ad sui doloris augmentum, quod unicus, nobilis, ditissimus, amicus, et consanguineis altus, contra voluntatem illorum secum ductus; unde, nisi sibi restituat depositum

puerum mor-
tuum,

ad matris
preces,

tum

A tum penes se factum, numquam ad propria redibit, sed ibi in miseria perpetuo permanebit. Sanctus velut attonitus, Clerum et populum hinc inde prospicit, genuflectit versus partes Orientales, clausis manibus in cælum oculos erigit, dulciter orando flere cœpit, super corpus signum Crucis fecit, et manus super caput ejus imposuit: et ab oratione surgens, puerum dulcissimum matri restituit. Populus totus Dominum laudando, Episcopum ad Episcopatum, præcedente ipso resuscitato, reduxit, et domum ad propria repatriavit. Domina vero aliquibus diebus cum Præsule stetit, et una cum puero et gente sua ingenti gaudio redire in Franciam procuravit.

resuscitat.

Patrimonium
in pauperes
distribuit:

f

g

B

resuscitat
alium ado-
lescentem,

8 Suis igitur genitoribus, quibus erat uniens, viam universæ carnis ingressis; cuncta patrimonialia quæ possidebant vendidit, et pauperibus erogavit; salvo quod in possessionibus magnis, quas habebat jure patrimonii, apud Passinianum Comitatus Florentiæ et Fesulanæ diocesis [ecclesiam] in honorem S. Salvatoris ædificari fecit f: sicut fecit Romæ Constantinus Imperator de palatio suo in Laterano g; et [Clericos ejus] ab omni onere patronatus perpetui ut Deo vacarent libentius liberavit.

9 Die quadam cum a visitando quamdam ecclesiam prope muros civitatis, versus partes Septentrionales, cum suis Clericis pedester incederet; multitudini civium, deferentium ad tumulum corpus ejusdam adolescentis multum honorabilis, obviam: qui cum declinare eam vellet, nequivit; eo quod confestim ad pedes ejus corpus posuerunt, et ei facto circulo ex seipsis ne fugeret, et ut suum resuscitaret concivem, qui filium suscitavit viduæ alienigenæ, clamare cœperunt. Cujus excusationem dum non approbarent, genua versus Orientem flexit, ut omnes dicerent Kyrie eleison eis imponit; clausis manibus, in cælum erectis luminibus, Deum exoravit; atque concite surgens, secum qui erat mortuus sanissimus resurrexit, secum cum omni populo ivit, et ad propria revertens magno tempore supervixit.

h

item puerum
a bobus contri-
tum:

C

caecum illu-
minat:alium lapsu
conquassatum
resuscitat.

10 Cum puerulus quidam, annorum h puto quinque, in via prope Cathedralē ecclesiam resideret, auriga cum curru illac transiens, bobus subito versis in furiam, super infantulum irruerant, et totum modo immedicabili oppresserunt. Quod genitrix dolorosa pernosceus, panno involutum ipsum accepit, ad Diaconem Eugenium attulit, et ut ipsum pro recuperanda vita sancto Patri offerret, cum fletu horribili supplicavit. Ille pie assensit, et Sancti pedibus cum multis exorationibus posuit. Qui confestim orationi se dedit, a qua surgens secum puer incolumis surgit. Eugenius ipsum sumit, et matri gaudiosissimæ resignavit.

11 Dum quidam cæcus, longo tempore petens eleemosynam, ad portam templi persisteret; auditis miraculis, quæ Deus per suum Episcopum faciebat, una dierum dum ingrederetur, ejus se pedibus advolvens, ut sibi misereretur, devotione ipsum maxima exoravit. Tunc Sanctus, si vellet fieri Christianus, lumine recepto, ab eo quæsit. Libentissime, respondit: et his dictis super ipsius oculos Crucis signum apposuit; et confestim, restituto sibi perfecte visu, baptismum sumpsit; et Christo, toto quo vixit tempore, optime semper servire curavit.

12 Cum Præsul sanctus ultra i Alpes quamdam visitatum ecclesiam accederet, quosdam dire flentes quemdam suum consocium reperit: quomodo, et ad quid venirent petiit. Incaute, major inter eos respondit, pergens de rupe cum equo prorupit: [dixit autem eum] ad vos, Pater, Præsul Ambrosius, cum corporibus SS. Vitalis k et Agicolæ mittens: et ut ei misereatur, qui aliis fecit gratiam, multis

eum perfusus lacrymis exoravit. Ubi sit, querit: D illuc accessit: totum conquassatum cum equo mortuum reperit: orationi se juxta exanimem dedit: a qua surgens, qui fuerat mortuus, sanissimus surgit: donum, quod sanctus Antistes miserat, avide suis manibus sumit: pluribus diebus secum fuit, et quando placuit ad dirigentem summo cum gaudio remeavit.

A. BLASIO
EX MSS.

13 Domina quadam, cum quadraginta vicibus filio suo, infirmo graviter, una nocte potum dedisset; nec sic, casu aliquo potum petendo, quietari nocte ipsam permetteret; illa commota: Quaterdecies hac nocte tibi potum porrexī, asseruit: nunc diaboli nomine sume, qui te possideat, ex quo me quietari nulla ratione permittis. Sumpsit, et mox in eum dæmon ingressus eum crudelissime vexare cœpit. Ipsa vero quod dixerat more materno considerans, affligi cœpit; et licet Pagana, Sanctum adiit: et ejus provoluta pedibus, ut suæ succurreret miseriæ, sibi facto exposito, humiliter irremediabilibus doloribus flagitavit. Pietate motus, super deductum magna violentia infirmum oculos dirigit, orationi se dedit, et facto super eo signo Crucis dæmon discessit: et restitutus pristinae sanitati, cum matre baptismum E sumpsit, et incolumis domum rediit.

a demone
obsessum li-
berat:

14 Cum quadam Domina nobilis civitatis, quinque filios, viri solatio destituta, usque ad legitimam ætatem delicate nutritisset; et ipsi una diem eam et verbis contumeliosos, et, quod est gravius, verberibus atlixissent; ipsa genuflexit, dæmoni commendavit, et quod Deus in eos rabiem visibilem mittat, ita quod sibi corrodant brachia, multo fletu et doloribus exoravit: ejus exorationem Deus sine medio exaudivit. Ad rumorem vicina confluit, ipsos catenis ligavit; non tamen sic cito, quin eorum quilibet sibi inter se usque ad cubitum sua brachia mordicus annullaret. Ad se mater rediit; et licet pagana sanctum Patrem adiit: et crine soluta, pro filiis catenatis, ad ejus præsentiam deductis, causa sui erroris exposita, misericordiam postulavit. Qui confestim ante imaginem Crucifixi se prosternit: adstante populi multitudine, a mane usque ad tertiam multis lacrymis orationi vacavit; fatigatus plurimum surgit, et facto signo Crucis super eis, concito effugatis dæmonibus, et sanitati pristinae restitutos, eos cum sua matre baptizavit; et instructis, quomodo se regere deberent de cetero in omnibus, domum redire mandavit.

filios in ma-
trem rebel-
les, et ideo
in favorem
actos,sanat et
baptizat:

15 Die quadam, Eugenio Archidiacono suo graviter infirmo, adstante S. Ambrosio Præsule, quidam nova de morte sui consanguinei, sine aptatione aliqua suæ animæ, attulit: de quo sic affligi cœpit, quod ex hoc infirmitas inæstimabiliter valorem sumpsit. Quod cernens Præsul Ambrosius, S. Zenobio maxime afflicto, dixit, et quod ei provideret nuntiare non desinit. Tunc advocato servitore Zenobius, aquam benedixit, per eam Eugenio dirigit, et quod mora deposita surgat, ad mortuum pergat, super eum fundat, et ut secum ad eum veniat, suo sibi nomine imponat, præcipere non neglexit. Quo facto in instanti, qui fuerat mortuus, incolumis surgit; Sancti conspectui (ut fuerat præceptum) se præsentavit; gratisque redditis domum rediit, et multo tempore supervixit. Eugenius vero, expleto mandato, quod sanus fecit, ad lectum reversus, ut in sua dicemus Legenda, paucis diebus interpositis, cœlica penetravit.

F
mortuum
invisu aqua
benedicta
resuscitat:

16 Pastor sanctus, suum obitum imminere prænosceus, una dierum in Cathedrali ecclesia Clerum et populum congregavit; eos de concordia, in civitate inter se servanda, multum confortavit; suum eis decessum publicavit; et quod ex hoc non affligerentur (cum iret ad illum, erga quem multum eis proficeter,

ple moritur:

A proficeret) nuntiavit. Et his dictis eos Pontificaliter benedixit: et ad locellum, quo habitabat, labore multiplici reversus, ceteris postpositis, solum de colico transitu procuravit. Adstanti suo Capitulo, fletu pio psallente, vir sanctus summa devotione sacrosanctæ Matris Ecclesiæ l Sacramenta recepit; eis ecclesiam recommendavit; signoque Crucis se munens, sursum erectis oculis, eorum brachiis caput reclinans, anima illa sancta carne deposita cœlica penetravit *m* [ætatis suæ anno nonagesimo, anno Domini 426, 8 Kalendas Junii, tempore Theodosii et Honorii Imperatorum]. Cujus corpus Clerus et populus devotione maxima, conditum aromatibus, juxta altare supradicti Levitæ S. Laurentii sepelierunt.

17 Anno igitur quinto a die suæ sepulturæ, Andreas successor ipsius in Episcopali dignitate, convocatis Collateralibus Episcopis, transferre ipsum in ecclesiam Cathedralē, in honore S. Salvatoris constructam, voluit; et die xxvi Januarii, ut proposuit, adimplevit. Cum autem Episcopi corpus sacrum humeris Pontificalibus preparati ferrent, oppressa populo ceciderunt; et in casu quendam ulmum, quæ in platea juxta ecclesiam S. Joannis Baptistæ erat, capsam cum corpore constrinxerunt: quæ ulmus, contacta sic a corpore sancto, confestim flores et folia emisit, et florida illo anno totaliter perduravit. Gentes siquidem, ob devotionem stirpando, supradictam arborem destruxerunt; sed Florentini, ne tanti miraculi deperiret memoria, ibi erigi columnam marmoream cum Cruce desuper posita fecerunt, et sic fore perpetuo decreverunt. Cum vero ad valvas ecclesiæ devenissent, nullo modo intromitti potuit. Quod Episcopus cum Clero et populo intuens, cunctis assentientibus devovit, se in ipsa ecclesia numerum duodecim Canonicorum positurum, qui ei deserviant, prout suæ competit dignitati. Quod cum omnes promissum confirmassent, Præsulis sanctum corpus tulerunt, et ubi nunc est in altari honore debito collocarunt: et ipsam diem, sicut Depositionis, in Officiis divinis celebrem ordinaverunt.

ANNOTATA.

a Illud contigisse sub initium Episcopatus S. Ambrosii, adeoque circa an. 373 indicat Joannes Aretinus.

C b Silvanus Razzius, die Assumptionis Beatæ Mariæ, sed ex sua conjectura.

c MS. Strozianum, repulsus: ut MS. Florentinum, Completis, scilicet rebus: quod magis placet, et favent S. Antoninus, Joannes Aretinus et Razzius. Dicitur apud Joannem, duos, a demonibus miserabiliter obsessos, coram omni populo sua oratione liberasse, et sic errorem et hæresim repressisse.

d In MS. Stroz. alia manu insertum: Cui etiam duo corpora Sanctorum Martyrum pro dono suæ ecclesiæ concessit, quæ in majori ecclesia S. Salvatoris collocavit: quorum nomina Abdon et Sennen. Recendita autem sunt in capsâ plumbea, in alteri majori ejusdem ecclesiæ. Desunt hæc in MS. Florentino, sed eorundem mentio fit apud Joannem Aretinum, Clementem, atque Mazzam. At Razzius nomina Martyrum non exprimit. Coluntur ipsi 30 Julii, Romani autem prætendunt se eorum corpora adhuc habere in ecclesia S. Marci, sed et varias in variis ecclesiis Reliquias: quare nihil obest, quo minus ex his potuerit participasse et Zenobius.

e Sunt hi ambo Martyrologio Romano inscripti; Eugenius, ad 17 Novembris; Crescentius, ad 19 Aprilis, ad quem diem hujus Acta dedimus. Illa autem tunc parva et extra urbem S. Laurentii ecclesia, conside-

rato veteris urbis situ, fuisse ea potuit, quæ nunc ampla et collegiata Magnorum Ducum sepulcris et bibliotheca illustratur: inclusa autem primum urbi fuit (teste Vilonio) cum suo suburbio, an. 1978.

f Joannes Aretinus addit: Amplo ibidem constructo monasterio, duodenarium in eo numerum monachorum instituit: qui septi claustris, vitam sub Abbate cœnoticam ducerent.

g Delevi, velut a describentibus postmodum intrusam, parenthesis hanc. Hodie sub honore S. Michaelis est magnum monasterium, sub Abbate monachorum Ordinis Vallis-Umbrosæ sub regula S. Benedicti. Est ibidem corpus S. Joannis Gualberti, ubi et nos quoque illud venerati sumus, et ipse colitur xii Julii.

h Hic modus loquendi, per verbum puto, videtur innuere antiquiorem aliquem Auctorem, nec a S. Zenobii ætate remotum; a quo verbotenus acceptum hoc miraculum sit, et alia forte plura.

i Ultra Alpes, id est Apenninum montem, quem etiam Alpes appellant. Id enim nomen Italici genericum est, Montes significans.

k SS. Vitalis et Agricola, Bononiæ passi, coluntur 4 Novembris; et eorum corpora ibi adhuc servantur in ecclesia S. Stephani, sed non integra, variis insigne insignibus partibus alibi existentibus: quare nihil vetat aliquas etiam particulas a S. Ambrosio missas esse Florentiam.

l Hæc phrasis notat Auctorem, medii, ut summum ævi.

m Deerant hæc in cegrapho Stroziano, et egent correctione, quam supra dedimus.

APPENDIX

Miracula post annum mcc patrata.

Cum quidam a Canonicus Cathedralis Ecclesiæ, in medicina Magister, quemdam sibi carissimum Clericum, gravi detentum infirmitate, haberet; eum B. Zenobio assidue commendabat: et licet hoc faceret, tamen a remediis medicinæ nullatenus desistebat. Quod cum sibi nihil prodesse conspiceret, omnia medicinalia dimisit, Deum solum cum B. Zenobio curare proposuit. Unde quadam nocte orationi ante altare B. Zenobii se dedit, et precibus humilibus ejus suffragium postulavit. Cui sanctus Præsul, Pontificalibus albis indutus, apparuit; et quod ipsius auxilium cum curis medicinalibus permixtum imploravit, redarguit; et quod eum sanaverit dum descenderet, nuntiavit. Qui confestim consurgens et domum rediens, ipsum perfecte sanatum, quem in extremis quasi laborantem dimiserat, adinvenit: de quo Deum laudans, ut acciderat publicavit.

19 Quidam Clericus b, nomine Claritus, serviens Ecclesiæ Cathedrali, qua Præsulis sancti corpus quiescit, die quadam apostema horribile in gula habebat, quod incidi deberet; Et [quia judicio] magistri Guidonis, summi medici de Aretio, sibi prædicebatur quod per naturam evadere non posset; ex more animæ suæ saluti providit, et nocte præcedenti diem fiendæ incisionis, ante altare se Præsulis almi prostravit, et sibi misereri suis meritis Dei clementiam imploravit. Fatigatus multo fletu in oratione, somno corripitur, et quod petiit sibi nullatenus denegatur. Nam subito ei gloriosus Pater apparuit in albis ornamentis, signum Crucis super ipsum fecit, et ut sanus surgeret imperavit. Qui excitatus incolumis surgit, factum exprimit. Deumque laudans in Sancto suo, tempore magno in Plebanatus officio ecclesiæ S. Joannis de Florentia sancte vixit, et ibidem suam vitam felici exitu terminavit.

20 Sacerdos quidam, nomine Lopus, sui altaris devotus

A. BLASIO.
EX MSS.

m

In translatione corporis

ulmus urula
attactu
florescit;

et 12 Canonici
fundantur.

D

E

a
Clericus post
intermissam
medicinam
sanatur,

F

b
apostema gutturis curatur,

A devotus minister et servus, dum elevando quoddam lignum de ecclesia causa ordinandi suum festum, in renibus fractus, esset deductus ad lectum; ligatus a medicis, graviter affligi cœpit, eo quod in Vesperis Sancti, sic solennibus, esse nequivit. Noctem usque ad horam matutinalem in fletu et dolore multo deduxit: quare sibi Præsulis amore Christus gratiam non subtrahit: quia subito mirificis praparat[us] [ornamentis] Sanctus apparuit; utque surgat, et ad officium pergat cum aliis in ecclesiam, præcipere non neglexit. Qui statim incohimis surgit, in templo ad officium pergit, Clerum in admirationem inæstimabilem duxit, quæ acta fuerant exposuit, et quoad vixit ei fideliter deservivit.

c
maritus concu-
• litur uxori.
B
Insuper in
MS. Italico
21 Cum quædam Domina c pulcherrima, derelicta, contra Deum et justitiam, a viro suo fuisset, et in ejus odium in Angliam perrexisset; in festo S. Zenobii ob sui viri memoriam graviter flere cœpit, et in hoc fletu ipsius invocare misericordiam non postponit. Subito die ipsa et hora eadem, cor viri ejus amore constringitur, iter confestim arripitur, Florentiam absque ulla mora revertitur, et suæ conjugii amore inæstimabili jungitur, et solennis familia utriusque sexus eorum sancta unione jucundatur. *His miraculis, a Blasio Presbytero relatis, placet addere alia duo, ex veteri MS. Italico, reperto apud sæpe laudatum Carolum Strozium Senatorem, in Codice 1064, signato litteris H D.*

tres oculati
testes narrant,
C
quod anno
1384 adducta
energumena,
valde furiosa,
22 Anno MCCCXXXIV, die XXX Junii, fecit S. Zenobius sequens miraculum, prout mihi illud narravit Ambrosius Pictoris, filius D. Santinæ de S. Joanne, et ipsum asseruit ut testis de visu. Duo autem juvenes honesti, illius socii, etiam majori constantia eadem duo miracula affirmaverunt, idque in capella S. Jacobi; ubi illos audiavi ego Don Zenobius, qui et examinavi eos, audiente mecum Fr. Ludovico, quem tunc docebam cantare, et Fr. Laurentio Pictoris: sic autem referebat. Mulier de Porta Florentina, a malo dæmone insessa, a patre et matre aliisque consanguineis suis conductæ fuit ad S. Zenobium. Hæc mox atque pervenit ad angulum Paleæ, et eminus conspexit ecclesiam S. Reparata, intellexit dæmonium quid ageretur; et mulier subito se prostravit in terram, cum ululatu et indicibili alteratione totius personæ: nam aliorum vestes mordebat ac lacerabat, usque adeo ferox, ut duodecim homines constituendi fuerint, qui eam apprehensam violenter inducerent ad S. Zenobium. Ita ab illis protracta est in sacristiam S. Reparata, me semper præcedente, inquit Ambrosius, ut miraculum futurum viderem. Etenim firmiter proposueram veritatem rei meis ipse oculis contueri, propter multa miracula quæ celebrari antea audiveram: ideoque intenta semper in ipsam tenebam lumina. Dein prosequens institutam narrationem ait: Statim atque inducta fuit in sacristiam, uni eorum qui ipsam attraxerat posita in dorso est, aesi fuisset mortua: verum quidquid agerent, numquam valebant eam sic dispo-
nere, ut capiti ejus imponi posset caput S. Zenobii; ideo eam deposuerunt in pedes. Sed licet viri omnino sedecim in hoc fatigarentur, et capillos ejus quadrifariam partitos totidem homines apprehendissent, non poterant efficere ut se in genua dimitteret: quantoque magis connitebantur, tanto illa rigidius stabat erecta.

23 Tandem tamen, ut melius potuit, adaptata cum esset, et caput S. Zenobii efferretur ex camerula, cui existenti in sacristia inclusum erat; mox ut ipsum vidit, tanta cum violentia se proripuit a manibus tenentium, ut omnes in terram prostraverit, hac illac disiectos; et male excipiebat quotquot audebant sibi appropinquare, vere dæmoniaca. Domita nihilominus aliquantulum, teneri se quadam
Maji T. VI

tenuis sivit, componique in modum, ut sacrum caput superponi ei potuerit, interim dum Presbyteri duo recitabant Orationes et Evangelia, atque lustrali aqua ipsam aspergebant, sicut in talibus fieri consuevit. Tum, inquit Ambrosius, ego eodem momento temporis ipsam fixius intueus, vidi quod, sacro cranio posito super caput ejus, statim mansucta reddita sit instar oviculæ; seque humi collocaus quasi ad dormiendum, statim ut eam coeperunt soporata est: et post aliquantum somnum fuit experrecta, sana et salva, ad Dei honorem et S. Zenobii. Hoc autem, dixit, viderunt duo Presbyteri et duo Clerici, et nos ibidem adstantes eramus plures quam viginti seculares, superne vero per fenestras ascenderant plures quam centum, occupantes quemcumque angulum fabricæ ac procurentiam trabium, qui audiebant horribiles ululatus infirmæ; et omnes viso miraculo laudes et gratias dederunt Deo, Amen.

24 Dixit etiam, attestantibus sibi iisdem duobus sociis, aliud quoque miraculum paulo ante factum fuisse hoc modo. Paucis diebus anto hoc miraculum, cum illuc inductus esset energumenus, et adjuratus hostis ut excederet ex illa creatura, dicebat: Egrediar: egrediar omnino. Quando autem? Jam jam, respondebat; vel, Equidem nescio, vel, Egrediar tamen: et sic deridebat adjurantes, donec mandatum ei est, ut in signum sui egressus, unum de multis, qui ibi accensi stabant, cereis extingueret. Cum autem moras necteret, capiti ejus imposuerunt cranium S. Zenobii: et subito mansuefactus se reclinavit super terram, ac dormire cœpit. Eodemque tempore cereorum unus tam furiose extinctus fuit, ac si duodecim folles simul fuissent ad flatum cindum adhibiti: atque ita etiam isfe sanatus fuit, ad Dei sanetique Zenobii honorem. Sæpius autem paria atque etiam majora miracula contingunt per merita S. Zenobii: meminique mihi dictum a Sacrista, quod reddiderit loquelam puero muto: unde gloria Christo sit, et matri ejus Mariæ Virgini.

ANNOTATA.

a Miraculum hoc in sequenti Vita dicitur factum sub oculis scriptoris, post annum 1200.

b Hoc et sequens miraculum dicitur a Joanne Aretino, patratum tempore Francisci de Cingula, Episcopi ab anno 1323 ad 1341. Nos infra hoc die Clariti Vitam, tanquam Beati, dabimus: in hac autem res dicitur accidisse an. 1318. Porro idem Franciscus Aretinus, Jo. Aretino teste, caput S. Zenobii de marmorea capsâ extrahens, pulcherrime exornavit.

c Hoc miraculum ab eodem Aretino refertur ad tempora Francisci Tudertini, qui sedit ab anno 1343 ad 1356.

VITA TERTIA

a Laurentio Archiepiscopo Amalphitano, prout referri audierat, scripta seculo XI.

Ex MS. Codice Cardinalis Barberini, et editione Ughelli.

PROLOGUS.

Hortatui vestræ dilectionis, amabiles Fratres, auditum mentis accommodans, ita virtutes et miracula communis Patris Zenobii proposui Christo duce dirigere, quatenus potius simplicium mentes ad profectum spiritus, quam sapientium cor ad acumen ingenii provocem. Cum sit enim numerosa populorum eaterva, quæ minus insudat philosophicis studiis; et

8 rarissimos

D
A. BLASIO
EX MSS.
attactu sacri
capitis fuerit
liberata,

item paulo
ante ener-
gumenus,
E

F

Auctor stylo
modesto,

A rarissimos esse constet, quibus cordi sit dialecticam perscrutari sublimitatem; oportet utique nos, qui plurimorum saluti consulimus, eis potius qui multi sunt, quam paucissimis providere. Eruditissimis ergo quibusque supplico, quatenus illius caritatis reminiscentes, quæ sua non quærere comprobatur, ositatis et quodammodo simplicibus otentem sermonibus me imparem patienter audiant, ut fraternæ comprobentur utilitatis amatores existere. Nolla vero sit cuiquam, deprecor, ambiguitas de miraculis sancti viri, quæ hic sunt favore Domino describenda: quoniam partim illa didicimus a personis gravissimis, partim vero per omnem Tusciam hodieque rutilant, ut infideles hora claudore, et fideles ad laudem Christi cogant quodammodo reserare. Qualiter autem sacratissimis virtutibus unice vigerit, hinc maxime claret; quod semper existenti feliciter adherens Divinitati; viva, ut ita dicam, miracula, per carnem suam humanitate mortuam demonstraret assidue. Argumentum igitur trahentes ab effectis, agnoscimus eum quondam virtutibus floruisse: qui nunc in cælo degens, ariditatem nostrarum mentium miraculorum suorum lætifluis exhibitionibus irrigat. Effectum namque est quod præcedens causa perficit, ut dies, quem solis ortus emittit. Cum ergo claritatem miraculorum ejus jugiter experti fuerimus, quid aliud nobis intelligi datur, nisi quod virtutum pennis ad æthera sublevatus, soli justitiæ feliciter sit conjunctus? Illius enim signorum vivax efficacia, virtutibus eum fuisse repletum non modicis, astruit. Virtutum vero possessio, vitiorum maculis indicat eum cunctis modis caruisse. Duo quippe inter se contraria (sicut aiunt) uni eidem subjecto simul inesse nequeunt. Sed procemii satis est: itaque favente Domino vitam ejus enarrare aggredior.

CAPUT I.

S. Zenobii sanctæ adolescentiæ. Virtutes Episcopales.

Zenobius, Florentinæ civitatis indigena, non solum carnis origine nobilis, sed etiam mentis ingenuitate clarissimus extitit. A puerilibus enim annis divino se famulatu mancipans, ita litterarum studiosissimus enituerat, ut, quam validissimus Christi miles esset futurus, in ipso quodammodo sui tirocinio demonstraret. Denique maturis moribus adornans adhuc acerbam ætatem, de virtutibus ad virtutes insigniter ambulabat; ut non dubitares in Sion Deum deorum feliciter esse visurum, qui viam mandatorum divinatorum tam celerrime decurrebat.

3 Cumque pueritiæ suæ decurso tempore pervenisset ad annos pubertatis, agnovit sagacissimus adolescens, non illo sui corporis tendere desideria, quo Christianus ardor properare cupiebat. Sicut enim egregius intonat prædicator, Caro concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem; et hæc sibi invicem adversantur. Videamus igitur, quid Christi miles contra istiusmodi conflictum peregerit; ut agnoscamus, eum in hujus vitæ stadio non in vacuo decurrisse. Tantis ergo carnem suam inediis subiecit spiritui, ut divino adjutus auxilio, a corpore suo non subiceretur ut famulus, sed e diverso principaretur ut dominus. Castitati igitur dans operam, cum Job in debilitatibus fortissimo, dicere poterat, Statui in corde meo, ut ne cogitarem quidem de virgine. Noverat enim, jam divinis apprimere litteris eruditus, pudicitie virtutem esse præ ceteris amplectendam: qua dilapsa virtutes reliquæ funditus extirpantur. Sed quia non valet igneus ardor extinguï, cui lignorum pabula jugiter administrantur: et tunc venereus tumor salubri deprimitur me-

dicamine, cum dapes ei subtrahuntur, mortiferum calorem subministrantes; idcirco jejuniis et vigiliis artus suos congruentissime castigabat.

4 Præterea virtus caritatis in eo sibi proprium quodammodo constituerat habitaculum, ita ut vere posses dicere; In hoc jovene, castitatis et geminæ dilectionis amatore, Deus utique requiescit. Cum enim Deiloqus Evangelista non abneget dicere, Deus caritas est; et, Qui manet in caritate, in Deo manet et Deus manet in eo; Paulus quoque veridice astruat, eos qui caste vivunt templum esse Spiritus sancti; constat utique beatissimum Zenobium, ejusmodi repletum virtutibus, Divinitatis habitaculum extitisse: præcipue cum tantæ mansuetudinis tantæque humilitatis, quam constat esse virtutum custodem, approbaretur, ut quam specialiter de ipso dictum esse videretur; Super quem requiescet spiritus meus, nisi super Zenobium, humilem et quietum, et trementem verba mea? Nobilitate siquidem carnis, qua dicitur præ ceteris enituisse, calcata, sic mentis ingenuitate pollebat, ut in cælesti curia jam tunc esset aureis litteris insignitus. Quam vero liberalis in dandis eleemosynis, et quam pius pauperum hospes fuerit in Domino, breviloquio studens, omitto serialim dicere; quia per collectivum, sicut aiunt, statum, prudens lector, in laude quam præmisimus caritatis, hoc valet pleniter intueri. Nec enim caritatem, qua Deus proximusque diligitur, habere putandus est, qui, ut Evangelistæ sermonibus utar, viderit fratrem suum necesse habere, et clausurit viscera sua ab eo. Probatio quippe dilectionis (ut Gregorius, Sedis suæ compar, mirabiliter edocet) operis est exhibitio.

5 Talibus igitur virtutibus pollens, cum plurimo tempore minoribus esset contentus officiis, in ecclesia Florentina, defuncto ipsius loci Præsule, non solum n clerico, sed etiam ab universo ejusdem civitatis populo, solenniter ad Pontificatus apicem est electus. Nec vero licuit ei reniti vel obsistere istiusmodi electioni: quoniam, ut præfatus sum, ita consensu et annisu omnium suorum concivium fuerat postulatus ad ejusdem Ecclesiæ gubernacula, ut palam daretur intelligi, divinitus eum ad ejusmodi fuisse officium invitatum. Videns itaque divinis iussionibus nec posse nec debere pertinaciter oblatari; Præsulatus quidem officium canonicè sumpsit, sed humilitatis gratiam sibi familiarissimam non deseruit. Prodesse enim magis quam præesse cupiens, ita se cunctis humillimum exhibebat, ut non esset ambiguum, quin assiduus auditum mentis Evangelicæ sententiæ commodaret, in qua videlicet dicitur: Discite a me quia mitis sum et humilis corde. Tanta vero dilectione clerum sibi commissum ac reliquum populum dulciffus amplectebatur, ut quisquis eorum daemoniis aut humanis fluctuaret angustiis, ad illius solamen velut ad portum tranquillissimum festiuaret. Quos ille daleitur suscipiens, ita divinarum Scriptorum solabatur eloquiis, ut gauderent istiusmodi Patrem cælitus esse tributum, qui filiorum discriminibus mirifica dulcedine subveniret. Prolixo quippe, sicut præfatum est, tempore disciplinis insudans ecclesiasticis, sub aliorum regimine optime didicerat unicuique languori mentium congrua sermonis medicamina subrogare; meritoque præesse poterat, qui congruenter subesse didicerat.

6 Si quando vero secularium potentia quemlibet sibi subjectorum injusto iudicio comprimebat, non verebatur audacter illorum nequitiam redarguere: tamdiuque facta quadam commixtione severitatis et lenitatis insistebat; donec favente Domino plerumque revocaret ad viam justitiæ, quos per iniquitatum devia constabat incedere. Iustus enim, quemadmodum Divina testatur auctoritas, tamquam leo confidens,

A. LXXV.
EP. ANAL.
EX MSS.

proferit mi-
racula satis
probata,

ad Zenobii
sanctitatem
demonstran-
dam.

Puer litteris
et virtute
imbuatur:

adolescens
amore casti-
tatis,
Galat 5, 17,

carnem inedia
domat

Job. 31, 1,

D
adjungit
caritatem,

Joa. 4, 16,
1 Cor. 6, 19,

mansuetudi-
nem, humili-
tatem.
Isa 66, 2,

E
effectum
erga pauperes.

1 Joa 3, 17

In Episcopum
electus.

et ordinatus,
studet humili-
tati,

F

Matth. 11, 29,
et dilectioni
erga Clerum
et populum:

a potentibus
injuste affli-
ctos juvat:

A fidens, absque terrore graditur : econtra vero quem graviter conscientiae reatus accusat, fugit nemine persequente. Sane juris Ecclesiastici praedia sibi met usurpantes, non materialibus gladiis hic Pater excellentissimus impugnabat, sed efficacis armis orationis viriliter expugnabat. Unde contigit ut divina potentia cernens insontis sui famuli patientiam, sic quosdam illorum severissima vindicta mulctaret, ut amaro subito morientes interitu, non solum privatos quosque, sed etiam Reges ad obsequium sancti viri quodammodo cogerent. Unde profecto contigit sacrosanctam Ecclesiam Florentinorum ab istiusmodi personis ceteris amplius esse ditatam : utpote qui visa Patris Zenobii sanctitate, compertaque divina severitate, quae pro eo frequentissime pugoabat, non ei violenter auferre, sed offerre suppliciter Ecclesiae necessaria procurabant. Denique Regia potestas, quae in diebus illis Italiae principabatur, in tanta se prosternebat humilitate vestigiis ejus adorabilibus; ut temporalis Imperator ad lamenta poenitentiae cum suis Magnatibus confugiens, aeternum Imperatorem in eo venerabiliter adoraret. Nec immerito : ipse namque Christus Evangelica tuba intonuit inquitens: Qui vos honorat me honorat, et qui me spernit, spernit eum qui me misit : et per Prophetam, Qui vos, inquit, tangit, id est cum dedecore tractat, pupillam proculdubio tangit oculi mei. Quid plura? Sicut olim gaudebat Roma, rerum maxima poetice dicta, de spoliis occisorum; sic exultabat Florentia de conversione multorum, per tantum Patrem in perpetuum victurorum. Unde jure poterat, inter ejus reliqua praekoniam, decantari.

Reffloret magno felix Florentia Sancto.

7 Porro ne minoris esse videantur auctoritatis haec, quae, sicut praebavimus, a religiosissimis quibusdam didicimus, qui veridice asserebant haec quidem antiquitus fuisse descripta; sed incendio, quod casu contigit, esse consumpta; quid Paulinus Sanctus de Patre Zenobio referat, audiamus. Inter reliquas enim virtutes atque miracula celeberrimi Patris Ambrosii subintulit, inquitens : In Tuscia etiam civitate Florentina, ubi nunc vir sanctus Zenobius Episcopus est; quia promiserat se, petentibus illis, illos saepius visitaturum; frequenter ad altare quod est in basilica Ambrosiana, quae ibidem ab ipso constituta est, visum orare, sancto viro Sacerdote Zenobio referente, didicimus. En Paulinus, qui tantae pietatis extiterat, ut semetipsum barbaricae genti servum pro filio cujusdam viduae traderet, asserit nostrum Zenobium esse Sanctum. Neve putaret aliquis, hoc eum transitorie dixisse, non pro veritatis assertionem, contra posterorum dubietatem, et prius ait : In civitate Florentina ubi nunc vir sanctus Zenobius est; et post signanter addidit, Sancto viro Sacerdote Zenobio referente didicimus. Quis igitur audet hujus veridico testimonio reluctari, per cujus os ad laudem ejusdem nostri patroni Christus utique est locutus? Secundum illud videlicet quod egregius astruit praedicator; An experimentum quaeritis ejus qui in me loquitur Christus?

8 Praeterea diligenter inspicendum est, in quanto sanctitatis degebat culmine, qui merebatur animam sui Consacerdotis post carneum excessum spiritualibus oculis intueri. Oculis autem spiritualibus dixerim, non quod eum visu corporeo nequaquam viderit; sed quod intuitus ejus ita jam spiritualis esset effectus, ut merito posset electorum spiritus contemplari. Scriptum quippe est : Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Deus autem spiritus est; non est ergo mirum si luce sanctitatis illustratus B. Zenobius, circumscriptum videre potuit spiritum, qui in circumscriptum feliciter est visurus, juxta illud quod scriptum est de electis : Regem in

decore suo videbunt, id est in sua divinitate post mundi terminum propriis oculis feliciter sunt visuri, quem nunc per speculum in aenigmate contemplantur.

9 Nec praeterendum, quod sanctus vir Ambrosius, quemadmodum devote postulantibus Florentinis promiserat, non solum vivus eos frequenter visitare stultuit, sed etiam mortuus. In qua profecto re magnis est Florentinorum populus laudibus extollendus, cujus ingens profecto devotio, non solum ante, sed etiam post mortem sancti viri remunerata est; dum frequenter apud eos et (ut credendum est) pro eis orare visus est, a quibus b olim invitatus non solum Florentiam venerat, sed eos etiam c resurrectione ejusdam pueri mire laetificaverat. Inter hos nimirum populos ecclesiasticum Clerum arbitror ad fuisse, in quibus profecto renitebat ut sidus clarissimum noster Patronus Zenobius, licet tum temporis necesse esset Pontificali stemmate decoratus : maxime cum legamus ecclesiam d, quae dicitur Ambrosiana, solenniter ab eodem Reverendissimo Pontifice Ambrosio fuisse dedicatam, cum totius Florentinae plebis laetitia : unde datur conjici, ex tunc has geminas Ecclesiae Dei columnas invicem sibi fuisse amicabili foedere copulatas. Nec immerito : scriptum est enim, Omne animal diligit sibi simile : quod, utique, animal, de homine praedicatur. Praeterea videndum, qualiter sanctitatem istius eximii Patris efficientia quoque miraculorum liquidius propalaverit.

ANNOTATA.

a Quae hic sub nomine S. Paulini habentur, referuntur cap. 26 Vitae S. Ambrosii apud Surium : sed auctor Vitae illius est Paulinus Presbyter, ipsius S. Ambrosii amanuensis; non autem S. Paulinus Episcopus Nolanus, uti cum hoc auctore scripserunt Sigebertus et Trithemius de Scriptoribus Ecclesiasticis. Colitur S. Paulinus Nolanus 22 Junii.

b Capite 19 Vitae Inventus a Florentinis, ad Tusciam usque descendit.

c De hac resurrectione ibidem agitur.

d Joannes Aretinus, citata hac Vita, addit Ecclesiam S. Laurentii esse.

CAPUT II.

Duo mortui resuscitati. Alia miracula.

Matrona quaedam, orationis gratia Romam proficiscens, a Galliae partibus audita laudabili fama beati famuli Dei, Zenobii; priusquam illo proficisceretur, ad eum venire studuit, ut tanti Patris benedictionibus fruereetur. Cumque devotionem illius attendens admirabilis Pontifex, ad mundi contemptum atque coelestis eam regni desiderium potius accendisset; illa vestigiis ejus prostrata rogare coepit, ut esse memor illius in suis orationibus jugiter dignaretur. Praeterea cum ad suum hospitium jam voti compos femina remeasset, suisque narraret, quantae sanctitatis, quantaeque facundiae, nec non unice migrationis esset Episcopus, ejus benedictionem optaverat; filius, ejus, qui cum ea quidem venerat, sed ob molestiam quam incurrerat in itinere, fessus in lectulo recumbebat; ad eum deductus, illius se precibus humillime commendavit. Tunc vir Dei, quem pietatis gratia virtutes inter reliquas commendabant, compassus illius infirmitati, non solum interiorum refectionem ei tribuit, sed etiam corporea liberalis alimenta largitus est. Verum quia languor illius paulatim inolecebat, veritus homo Dei, ne labor itineris,

D

A. LAUB.
EP. AMAL.
EX MSS.
Isal. 33, 17

a S. Ambrosio
visitatur,

b

c

d

et amicabili
foedere con-
jungitur.
Eccl. 13, 19.

E

F

Matronam
proficiscentem
Romam ben-
igne excipit,

ejus filium
agrum detinet;

Prov. 28, 1
Lev. 26, 17,

et oppressores
juris Ecclesiasti-
ci corrigit :

Imperatoribus
est in venera-
tione.

Luc. 10, 16
Zach. 2, 8

a

Videt animam
S. Ambrosii
in ecclesia a
se dedicata
orantem,

C

2 Cor. 13, 3

ipse totus
spiritualis:

Matt. 5, 8,

A ifineris, aut hujus omnimode attereret corpus, aut matris devotionem frangeret; secum misericorditer eundem puerum detinere proposuit, donec illius genitrix ab Apostolorum liminibus remearet; quod et factum est. Igitur ea proficiscente Romam, tantam pietatis enram B. Zenobius erga predictum languidum exhibuit, ut altera mater inventus esse videretur ad illius solatium. Sed quia divina providentia, sicut reor, constituerat, ut per ejus mortem, imo resurrectionem, beatissimus Pater amplius enitesceret; omnis humana resectio, quæ ut medicinalis cura sibi exhibebatur, non ei levameo sed gravedinem inferebat.

11 Interea ecclesiasticæ utilitatis exigente negotio, perrexit Venerabilis idem Pontifex ad templum, quod erat in honore S. Petri consecratum, non paucis se Clericis comitantibus. Ubi dum oratione præmissa, quæ videbantur congrua peregrisset; ob sæpe nominatum infirmum, quem nimio febris ardore pernstum reliquerat, cœpit gradū concito remeare. Et ecce videt illius genitricem, quæ ipso die reversa fuerat, sparsis miserabiliter capillis atque magnis ululatibus vociferantem, ad se venire; suique filio jam exanime corpus infelicitè bajulare. Quo viso vir elementissimus gradum continuo sistit: addiscensque matrem una tantum hora post obitum filii remeasse, gemebundus efficitur. Mulier vero confestim pedibus advolata, filii cadaver ante faciem ejus projicit, voceque lamentabili perstrepat, dicens: Unicum meum, quem tuæ sanctitati vivum commendaveram, vivum, deprecor, infelici matri restitue, non defunctum. Qui gregis tui non solum Pastor, sed etiam Pater es, fac me quæso matrum in numero computari. Nam nimis infelix appellari mater amplius non valeo, quæ uno eodemque momento pariter filium et matris vocabulum perdidit. Veniens ab Apostolorum Ecclesiis, qui prædicationis lumine cunctum orbem illustraverunt, qualiter amisso lumine, quod præ oculis diligebam, orbata, possum ad patriam remeare? Illis et istiusmodi lamentationibus eadem muliebriter quidem flente, sed viriliter in Domino confidente, cum non posset illam vir Domini suis n vestigiis repellere, sese lacrymosus illic in orationem dedit; tandiuque vicinas sibi Divinitatis aures pulsavit humillimus, donec ambo pariter surgerent; defunctus scilicet ab acerba morte, et sanctus senior ab oratu. Jam vero quis oratoria facultate præpotens digne potest enarrare, quantum subito fuerit natum gaudium, non solum parenti ejus qui resuscitatus fuerat, sed etiam reliquis hujusmodi spectaculo assistentibus? cum scilicet uno eodemque fere tempore viderent propriis pedibus ambulantes, qui mortuus adductus fuerat manibus alienis. Quis itaque Deus magnus sicut Deus noster; qui nimirum suæ divinitati hand segniter famulantes, non solum in cœlis, sed etiam in terris glorificat; secundum illud scilicet, quod veridice, utpote summa veritas, est pellicitus; Ego glorificantes me glorificabo. Non est igitur infelicitè admirandum, quod tam efficax sui famuli deprecatio fuerit, ut subito valuerit exanime corpusculum visitare: cum profecto liqueat, eum ex illorum fuisse præcipuum numero, de quibus prophetice dicitur, Voluntatem timentium se fidelis in verbis suis clementissime faciet, orationes videlicet ipsorum mirabiliter audiens. Locum autem in quo contigit hoc insigne miraculum, ob id quod oraturus illic almiſſicus Præsul genua sua flexerit, hodieque Florentini cives Genuculum vocitant: tantæque reverentia dignum judicant lapidem, quem sub ejus poplite contigerat esse, ut fedtatem illic non permittant vel a bestiis effici: maxime cum plerumque contigerit, illic eorum confringi vehicula, qui sine debita reverentia per locum illum non absque boum suorum damnitate transierant.

12 Aliud quoque simillimum huic non supersedeo referre miraculum; quod eodem fecit itinere, sed non eisdem, ut ante nobis a quodam dictum est, utens vestigiis. Cum venerabilissimus idem Pontifex, matura jam confectus ætate, solis orationibus operam daret, ac propter hoc una cum suis Clericis etiam suburbanas ecclesias circuiret; quadam die, dum regredereſur ab ejusmodi studio, contigit eum reperisse quemdam defunctum, ante Florentinam portam, quæ sita est contra Aquilonem. Cumque paulisper substitisset, atque more suo cœpisset orationem Deo fundere pro illius animæ redemptione; diversi sexus et ætatis populi, qui illo convenerant, nutu quodam, nisi fallor, afflati divino, cœperunt prius mussitando dicere; Nonne Pater hic noster sanctissimus, quem constat jam reddidisse mortuum vitæ, posset hunc quoque juvenem suscitare, si nostra fides in hujusmodi postulatione minime vacillaret? Cum ergo peracta prece Pontifex abire cœpisset, omnium illorum corda quasi unum protinus sunt effecta; terræque prostrati, lacrymosisque vocibus defuncti resuscitationem poscentes, ita concluserunt illius iter, ut nullatenus posset ad Episcopium remeare. Tristissimus itaque Pater effectus, utpote vitium elationis tanquam pestem maximam fugiens; Cur, inquit, filii mei, tantum mihi ponderis imponitis, quantum fragilitas mentis meæ sufferre non potest? An ignoratis hæc et hujusmodi miracula, non infimis et peccatoribus, quorum ego sum socius, sed viris apud Dominum summis et justissimis convenire? Cui populus e contra flebili voce suppliciter respondit: Qui puerum alienigenam clementer Domino largiente resuscitasti; debes quoque, Pater honestissime, propter hujus infelicitis resurrectionem juvenis, cui tota sicut aspicias tua compatitur civitas, omnipotentissimæ supplicare Divinitati. Ad hæc Sanctus Dei aiebat; Non illud suæ fuisse virtutis, sed potius maternæ devotionis, quam fides adjuvit validissima. Populo autem pariter respondente, quod fides unius apud Clementissimum valuit obtinere, omnium profecto nostrum fidelibus petitionibus misericorditer concedetur; compulsus est almiſſicus vir eorum annuere precibus. Præcepit itaque cunctæ multitudini, quæ aderat, tandiu Kyrie eleyson, devotissime dicere, donec ipse surgeret ab oratione, quam dicebat illorum posse precibus adjuvari. Quid plura? Tandiu situ jacuit humillimo, tandiu lacrymosis petitionibus institit, tandiu contemplationis penna sublevatus æthereo propitiavit Imperatori; donec plebs, visa illius qui mortuus fuerat subita oculorum apertione, non jam Kyrie eleyson, sed Deo gratias, Deo gratias, inclamaret. Lætissimus ergo protinus ad domum reversus est viventium, qui cum plurimorum mœstitia ducebatur ad tumulum defunctorum. Velle præterea minores virtutes ejus, quæ nobis a quibusdam veridice relatae sunt, huic opusculo aggregare; nisi magnopere fastidio consulens audientium, ea quæ jam dicta sunt sufficere crederem: maxime cum prudens lector, argumentum trahens a majoribus, non ambigat, eum parva facere potuisse, quem constat auctore Domino insigniter patrasse perquam grandia.

CAPUT III.

Pius obitus. Miracula post mortem patrata.

Ad ejus ergo glorificatum obitum stylum vertimus, quem nimirum Deus omnipotens abstractum terris, Arcadii et Honorii temporibus, ad cœlorum gaudia revocavit. Plenus enim dierum, sicut Scriptura testatur, in senectute bona, cum se cerneret, invalescente

D
Semper visitat
ecclesias:

pro anima
defuncti orat:

eundemque
a circum-
stantibus
rogatus,
E

post longam
tergiversa-
tionem,

resuscitat:
F

alia minora
miracula
facit.

Gen. 25, 8

A invalescente languore, morti jam proximum effeci; mœstissimum Clerum, et populum nihilominus lacrymosum, taliter allocutus est: Nolite, dilectissimi filii, nolite, deprecor, immoderata vos afficere tristitia: quandoquidem tempus est, ut viam patrum gradiens, ad bonum Dominum peracto festinem servitio. Quinimo gaudete, me patrem vestrum ad ipsum præcedere; ejus, in quantum potero, misericordiam pro vestris excessibus obsecro: admonitiones tantum meæ parvitatæ in unitate concordie satagite custodire. His et tabulis finitis alloquiis, eos Pontificaliter benedixit; sublevatis manibus ad cælum, oravit; ac deinde semetipsum signans, ita lætus animam exhalavit, ut diceret ad patriam ridens animal ridendo relire. Corpus autem ejus sacratissimum, ipso die quod defunctus est, octavo scilicet Kalendas Junii, reconditum est in arca marmorea, et positum in ecclesia Sancti Laurentii juxta altare. Quod cum fuisset aliquot annorum circulis elapsis, ob infestationem quarundam gentium, translatum in hanc a S. Reparatae Basilicam, tantam Deus ob ejus meritum ostendit gratiam, ut quedam arbor, quam feretrum ejus cum adduceretur tetigerat, continuo florisset. Nonne videtur, lector, hæc arbor et flores virtutum B. Zenobii demonstrasse, et Florentinam civitatem indicasse, præ multis aliis urbibus ob ejus Reliquias variis gratiis refluere? Lætabiliter itaque gaudeat Florentinus populus, et exultet in Domino: quia divinitus accipere meruit hanc gemmam pretiosissimam, excellentem cunctis terræ opibus.

14 Nec illud est obliviosa prætermittendum segnitie, quod idem sacratissimum cadaver, ad præfatam usque portam septentrionalem delatum, tandiu se non permisit ullatenus ab eodem loco moveri, quamdiu Pontifex, qui tunc temporis huic præerat urbi, Deo polliceretur, non minus duodenario Clericorum numero ad ejusdem Sancti perperis obsequium deputare. Video fragilitatem mentis humanæ, quæ gaudere solet breviloquio, tot auditis miraculis posse lassescere: sed mihi curandum est, ne dum quasi providus humanam offensam refugio, divinam male sanus incurram. Unde disposui per quoddam quasi militullum Christo duce deambulare, quatenus minora sileam; et majora, quæ post obitum suum patravit, studeam non segniter enarrare.

C Quidam b puer Italicus, aliquando magnarum febrium ardore perustus, in tantam sitis anxietatem devenerat, ut quadam nocte quaterdecies aquam biberet. Sed quia nimis accensæ febris eam constat esse naturam, ut quo amplius biberitis qui ab ea decoquitur, eo magis sitiat; idem puer anxius, genitricem suam graviter dormientem quinques et sexies, non sine clamoris magnitudine, vocitavit. Cumque mulier lassabunda fuisset excitata, suo que dixisset filiolo; Quid vis? Cur tantum vociferaris? Ille, quasi necdum bibisset, aquam infelicitè postulavit. Denique nimio jam tedio mater illius obsessa, respondit dicens: Dabo tibi diabolum qui te præfocet. Numquid non sufficit ingluviei tuæ quaterdecies jam bibisse, ineque nimis infelicem non sivilisse saltem paululum requiescere? Igitur adhuc eodem inebriata furore, aquam illi porrexit, dicens: Bibe diabolum, qui te facit potum toties postulare. Nulla itaque in medio mora, continuo spiritus malignus introivit in puerum, eumque cœpit acerrime agitare. Quod ut aspexit eatenus prociac mulier, in terram prostrata, luctu cœpit amarissimo lamentari; seque causam fuisse calamitatis, quæ puero contigit, veraciter attestari. Proposuit

igitur ejus genitor variorum et medicaminum auxilia diligenter adhibere: quæ dum illi nec minimam quidem portinuculam incolumitatis, erogarent, in summo discrimine positus, quid deberet amplius facere, non solum viros, sed etiam feminas consulebat. Unde contigit quandam religiosam mulierem saluberrimum ei consilium præbere, dicendo: Ad Patris Zenobii sacratissimum tumulum si proprium deduxeris filium, ad effectum procul dubio tui poteris desiderii pervenire. Dum enim causa orationis nuper illo pervenissem, vidi quandam Florentinam sic ab eo mirabiliter exauditam, ut ab oratione donum rediens, non solum filium suum, pro quo Sanctum postulaverat, sanitati redditum inveniret: sed etiam monile quoddam, sibi furto ablatum, in domo propria reperiret. Talibus ille compertis, urbem Florentinam una cum nato proprio festinanter adiit; ac religiosos Clericos, qui familiaris sæpe dicti Patris ecclesiæ serviebant, enixius obsecravit, ut miserimum puerum, qui sponte volebat ingredi, violeater usque ad altare S. Zenobii deducere dignarentur. Verum spiritus nequam in eo degens, cum formidaret ad Sanctum pertrahi, tantum ante fores repugnavit, tantum obstitit, tantum reluctatus est, ut decennis puer vix posset a quodam validissimo viro usque ad tribunal deduci. Ubi dum pro eo in terra jacente fusa cum lacrymis esset oratio; subito venter illius ultra humanam normam intumescere visus est: ac deinde reversus ad statum pristinum, tantum putoris effudit, ut palam daretur intelligi, spiritum ab eo putentem meritis S. Zenobii fuisse effugatum. Sanissimus ergo surrexi puer a pavimento: et qui tribus jam elapsis diebus nihil cibi acceperat, manducare continuo postulavit, atque ad suam patriam cum patre letissimo remeavit.

16 Nec illud prætereundum videtur insignæ miraculum, quod nostris quoque diebus ac nostris oculis fuisse constat exhibitum. Clericus enim quidam, multis aliis devotius eidem famulationi præbens Ecclesiæ, dum esset in ultimo sui languore servuli contristatus, accessit ad altare B. Zenobii, deprecans intimis sui cordis gemitibus, ut ejusdem Patris interventionibus illi sanitas perveniret. Sed quia bonum mentis humane desiderium, sicut ante nos multo sanctius et eloquentius dictum est, c solet dikationibus augmentari, atque augmentata optata percipere; non est tum idem Clericus protinus exauditus. Verum quia non solum secularibus, sed etiam divinis litteris erat non mediocriter imbutus, ac per hoc scias Evangelicè dictum esse; Pulsate, et aperietur vobis; non destitit per dies undecim precibus aurem pulsare Tonantis; auxilium videlicet tanti Pontificis postulando, quem credebatur esse Divinitatis auditui proximum. In quibus nimirum diebus undecim, oratum quidem pro eodem suo famulo pergebat Zenobii Patris ad aram: sed medicamen exterius, utpote medicinali peritus ante, competeater illi adhibere nullatenus omittebat. Cum vero cerneret eum, tot elapsis diebus, habilem quidem curationes admittere, sed languorem nullatenus amittere: statuit in corde suo medicinalia tunc temporis studia postponere, et tantummodo laudabilissimi Præsulis auxilium præstolari. Cum ecce die duodecimo Sanctus, ei per visionem apparens, ait: Diebus his præteritis idcirco puero tuo nequaquam sanitatis donum tribuere volui, ne videretur potius terrena quam cœlesti curatione salvatus. Nunc autem quia, sicut Psahnographus intonat Vates, stabiliter in vere Domino cogitatum tuum jactasti, scias te nuncupativi Domini vocabulum non amittere: sanabitur

Æger suos, solatur

25 Maji obit et sepelitur:

a in translatione corporis sicca arbor reflorescit:

ipsum immotum manet,

dum Clerus ejus obsequio deputetur,

b febricitans puer ob satius petulum potum

imprecante matre a demone obsessus;

D v. CAUD. 60. AMAL. EX MSS.

a patre, auditis miraculis moto,

E defertur ad tumulum Sancti et liberatur:

languor servi orante hero

c p

Luc. 11, 9

post intermissa alia medicamentum curatur.

Ps. 51, 23

A bitur enim cito citius idem tuus servus, quem tibi pretiosissimum arbitraris. Evigilans igitur sæpe fatus Clericus, quid sibi per somnium dictum fuerit multis hominibus fideliter nuntiavit, ac deinde famuli sui mirabillimam incolumitatem videre promeruit.

A. I. FR
EP. MAL
EX MSS.

laudatur
gloria colla-
ta S. Zenobio

17 Libet interea mentis intuitum, ad videndam Sancti hujus gloriam, diligenter sustollere, qualiter terreno pretii celestia emeruit contemplari. Ecce enim qui carnis oblectando illecebris, omnipotenti Domino famulans, transitorium mundi gloriam declinavit; non tantum sideream feliciter possidet mansionem, sed etiam in terris exhibendo tam jucunda miracula, nimis magno fruitur et perfructur honore. Beata plane possessio, quam non aufert hostilis iniquitas, sed inconcussam detinet immensa felicitas; ejus beatitudinem nulla diminutio mutilat, quia nunquam illi ruinosus casus appropiat; cui semper arridet optata prosperitas, quia nunquam horribilis ei dominatur adversitas. Multa quidem sunt et alia, quibus hic honorabilissimus Pater posset merito pradicari; sed mihi Laurentio, Melphitanæ Sedis immerito Archiepiscopo, qui hic exulans ejus sensi presidium, magis libuit hæc paucadescribere, quam plurima non sine maculogiciæ vitio fastidiosius excipienda narrare. Celebratur autem festivitas ejus octavo Kalendas Junii, ad laudem Domini nostri Jesu Christi, qui vivit et regnat cum Patre, in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

et Auctor
Vita se pro-
dit

ANNOTATA.

a Ecclesiam S. Salvatoris nominant alii omnes Auctores, utique ex antiquiori Vita: hic vero Auctor usus est titulo S. Reparatæ, quo, scilicet postea appellata est ecclesia eadem, et qui solus in usu ac notitia hominum erat cum ipse scriberet.

b Hoc miraculum in Vita priore et apud S. Antonium asseritur rivo adhuc S. Zenobio patratum, a quo tam mater quam filius fuissent baptizati: nec miranda hæc diversitas cum hic ex solo auditu referat, quæ ex veteri scripto aliis, ideoque gravior testis.

c Videtur alludere ad illud Gregorii Papæ Hom. 25. in Evang. de Magdalena ad sepulcrum Domini: Actumque est ut desideria dilata crescerent, et crescentia caperent quod invenissent.

C

II ET III TRANSLATIO

Ex Jo. Villano et Jo. Aretino cœvois.

Anno mcccxxx. medio mense Januario, Archiepiscopus Pisanus, Simon Salterellus, nobilis Florentinus; et Episcopus Florentinus, Franciscus de Silvestris Cingulanus; item Episcopi, Fasulanus, Tedices de Athonis; ac Spoletinus, Bartholomæus Bardus ambo Florentini; cum Canonicis Florentinis, multisque Clericis ac Prælati, fecerunt discooperiri altare S. Zenobii in cryptis S. Reparatæ, ut illius beatum corpus invenirent: quod prius quam ipsis succederet, ad decem ulnas terra in profundum excavanda fuit. Inventum est autem intra capsam, marmoreæ arcæ inclusam. Exinde autem sustulerunt paucillum de cranio capitis, atque nobiliter collocari mandarunt intra caput argenteum, ad ipsius Sancti vultus similitudinem effigiatum, ut posset annuatim cum magna devotione ac solennitate monstrari populo, in die ejus festo: reliquum vero corpus devotissime reposuerunt in locum suum, cum hymnis et cantibus, ædis Cathedralis campanis omnibus per decem continuos dies noctesque fere jugiter sonantibus; Episcopis autem, Indulgentiam

Anno 1330
refossa cor-
pore,

transfertur
in caput ar-
genteum
particula
cranii.

peccatorum largiendo, invitantibus populum ad sacras Reliquias visitandas. Cujus Translationis et Indulgentiæ causa, Florentini fere omnes, viri ac mulieres, parvi et magni, singulari cum religione nec sine numeribus, ad tale exercitium devote confluerunt. Ita Joannes Villanus, Chronica suæ Florentinæ in anno mcccxxxiii desinentis lib. 10 et ult. cap. 172 expresse notans solum acceptum fuisse aliquanto del teschio del capo, ut originariis ejus verbis utar.

2 Ludovicus Strozzius Archidiaconus Florentinus, in Prefatione ad Vitam S. Zenobii, a Clemente Massa editam ipsoque curante recusam, argumentum istud sic prosequitur: Indictione II Mense Martio, anno mcccxxviii, decretum communi consilio fuit, ut corpori S. Zenobii excitaretur honorificum sepulcrum, ipso interim alibi decenter locato. Post varios autem super ea re tractatus, tandem anno mcccxxviii, cum nova S. Mariæ Floridæ Cathedralis majori ex parte perfecta jam esset, ad prioris illius decreti executionem, novum in hæc verba conceptum est: Capella quæ directe obversa est portæ, ecclesiam S. Joannis respicienti, intuletur nomine S. Zenobii: in eaque fiat altare concavum, sub quo reponatur corpus atque ossa intra arcam æneam vel marmoream, supra quam ex eadem materia ponatur statua Sancti, tres cum dimidia ulnas alta: circumcincta vero ponatur opus craticulare, quod aspectum non impediatur et contactum prohibeat: in Translatione denique ipsius sancti corporis, fiat sollemnissima Processio, idque eadem die qua alias facta Translatio fuit, scilicet xxvi Januarii.

An. 1408
conditur no-
ri sacelli fa-
bricandi de-
cretum,

et innova-
tur anno
1428,
E

3 Postmodum mutato consilio placuit, secundum deliberationem anno mcccxxxviii scriptam, ut arca in qua est corpus S. Zenobii poneretur sub crypta prædictæ capellæ, ea in fronte quæ chorum respicit, et fiat fornix quam potest planissimus, ut tanto plus spatii sub eo servetur: in eademque crypta fiat fenestra, sub altari superiori, ad eandem fere cum altari longitudinem, altitudinem vero sesquiulnæ circiter; idque duabus de causis, primum ut crypta habeat transpirationem, deinde ut per eam videri possint luminaria, posita ex devotione circum arcam corporis S. Zenobii. Altare superius sit marmoreum, positum supra quatuor columnas: supraque illud ponatur capsula ænea, designata a Laurentio Bartolucci. Et post alia plura circa dispositionem altaris ordinatur, ut facies ejus anterior non sit historiata, sed litteris inscripta; habeatque ostiolum, per quod immitti et extrahi possit caput S. Zenobii. Unde intelligitur, capsam illam æneam nunquam fuisse fabricatam pro Corpore sancto, sed solum pro Capite recipiendo. Idem etiam evidentius constat ex Decreto anni mcccxxl, quod sic habet: In arca ænea, ordinata pro cranio et capite S. Zenobii, scribantur intra coronale scriptum hæc litteræ, CAPVT BEATI ZENOBII FLORENTINI EPISCOPI, IN CIVIS HONOREM HÆC ARCA INSIGNI ORNATA FABRICATA FVIT: itaque etiam hodie ibi sculptum legitur. Fuit prædicta arca commissa anno mcccxxxii Laurentio Bartholi de Ghibertis, velut talium operum peritissimo artifice, ea conditione ut intra menses xlii absolutam daret: cumque conditionem non implevisset, ablata ab eo: sed deficiente qui coeptum laborem prosequeretur, eidem reddita fuit xviii Aprilis, anno mcccxxxix, cum obligatione finiendi opus intra menses x, quod et fecit. Equidem dicere nequeo quantum præcise pro illo pulcherrimo vase solutum fuerit; æs ipsum a lanificibus emptum fuisse scio, ex illo quod ipsis superabundabat pro statua S. Stephani, quam fabricaverat Orsanus-Michael. Scio etiam quod in Bibliotheca Stroziana invenitur memoriale quoddam, quo indicatur arca illa stetisse florenis mccciv: sed

atque 1438
præscribi-
tur forma
altaris,

sub quo re-
ponatur capsula
arcæ capitis,
F

pretiosa valde

sed

et an. 1590
inaurata.

A sed non distinguitur utrum pro sola arte tantum solutum sit, an vero pro arte et materia simul. Denique bonus quidam Sacerdos, Ecclesiae nostrae Capellanus, Victorius de Ancisa, fundator puellarum quas Stabilitas nominant in via Seake; praedictam aream inaurandam, pro sua erga Sanctum devotione, curavit anno mox, successu tam parum felici, ut de innovanda inauratione denuo cogitare oporteat.

Anno 1433

sub Eugenio
Papa IV

4 His ita dispositis, tandem beatum corpus, ex loco in quo fuerat anno mccccxxx depositum, translatur: sub- tus novam Capellam fuit anno post nono; quemadmodum in Vita apud Surium narrat oculatus testis Joannes Tortelli Aretianus, his verbis. Anno ab Incarnatione Domini millesimo quadringentesimo trigesimo tertio, quando Eugenius Pontifex Maximus, Roma Florentiam venit, et Americus Archiepiscopus moritur, vacavitque Archiepiscopatus circiter duos annos. Nam summus Pontifex Eugenius, cum apud Florentiam degeret, voluit eo tempore hujusmodi Ecclesiam regere, quam in plurimis reformavit. Et inter cetera, statuit pueros clericos triginta tres, qui in Missarum solenniis et Vesperis ecclesiae quotidie deservirent, praesessetque illis magister Presbyter et vir delectus, qui Grammatica eos atque

nova basilica
consecratur:

B Musica institueret; et pro magistro centum aureos quotannis, et puerorum singulo novem dari ex redditibus quibusdam publicis ordinavit. Demum ad Archiepiscopatum promovit Joannem Vitellescum de Corneto, qui et titulum etiam Alexandrini Patriarchatus obtinebat, nec multo post in Romanae Ecclesiae Cardinalem assumpsit. Hujus tempore Praesulatus ab Domini incarnatione millesimo quadringentesimo trigesimo sexto, mense Martii, die Annuntiationis B. Mariae Virginis, praefatus Eugenius sanctissimus Pontifex, basilicam novam magna celebritate consecravat: et sequenti anno, mense Octobri, idem Eugenius Ludovicum Patavinum cubicularium suum ad Archiepiscopatum promovit. Cujus tempore corpus B. Zenobii, ex loco, ob diversam novae ecclesiae dispositionem ignobiliore, ad digniorem aptioremque magno apparatu translatum fuit. Nam cum forma et dispositio magnificentissimi templi ad complementum redacta fuisset, et Eugenius Pontifex Concilium pro Graecorum unione celebraret; convenissetque Joannes Paleologus Graecorum Imperator, Demetrius Despotus ejus frater, Joseph Patriarcha Constantinopolitanus, magna Archiepiscoporum Graecorum et Latinorum atque Episcoporum multitudo; visum fuit Joanni Spinello, Cathedralis ecclesiae Praeposito, viro clarissimo, Canonicisque et Civibus, eo potissimum tempore Translationem corporis beatissimi Zenobii celebrare, et convenienti illud ac praeparato loco disponere.

in quam
durante
Concilio

an. 1439
27 Aprilis

3 Statuto igitur die vi Kalendas Majas, ab Domini incarnatione anno millesimo quadringentesimo trigesimo nono, convenerunt in majori basilica Cardinales omnes, qui Curiam Eugeni sequentes, ad Concilium venerant: et ornatissime in medio ecclesiae choro, variis tapetis et aulaeis praeparato, dexteram versus altare partem Cardinales insederunt. Post quos Patriarcha Hierosolymitanus, et Patriarcha Gradensis, atque ingens Archiepiscoporum et Episcoporum, Graecorumque et Latinorum multitudo, pulcherrimo ordine disposita, stabat. Ad sinistram vero sedebat primus Demetrius Despotus: post quem Legati diversorum Principum et Comitum, Protonotarii Latinae Ecclesiae, Nobilium Graecorum ac Latinorum multitudo non parva. Tunc Ludovicus Archiepiscopus, in veste Pontificia et mitra redimitus, cum sex aliis delectis Episcopis et Canonicis populoque innumerabili, ad antiquam procedens catacumbam, marmoream capsu-

lam, in qua ossa erant beatissimi Zenobii, assumunt; et suos humeros sex illi Pontifices subjicientes, consequente Ludovico Archiepiscopo, cum totius populi jubilo, organisque ac tibiis atque diversis musicorum generibus, Dei laudem per totam ecclesiam resonantibus, magna cum omnium devotione et reverentia, ornatissimo altari superimposuerunt. Et interim dum Missarum solennia celebrarentur, dignissimi omnes Florentinae urbis cives, accensos cereos in manibus gestantes, incedentesque conspicuo atque amplissimo ordine, magna devotione venerari beatissimum Corpus adveniunt; atque omnium primi hi fuerunt, qui ex eadem progenie cum Zenobio in hac Florentina civitate perdurant, viri ut plurimum clarissimi ac nobilissimi, de Hieronymis hodierno tempore vocitati. Post hos civitatis Primores, amplissimo (ut solent) apparatu conveniunt, quos ceteri magistratus, nec non alii plerique cives praestantissimi subsequebantur. Demum peractis sacris, assumunt capsulam eidem illi, qui prius, Pontifices sacri: et sequentibus Archiepiscopo cum Canonicis ac innumerabili populo, in nova catacumba, apud primam ejus ecclesiae capellam, ut hodierno tempore nominantur, suo nomine consecratam, magno cum honore locaverunt. Quo videlicet in loco, post paucos admodum dies, marmoream capsam cum Reliquiis integris B. Podii Episcopi Florentini, soli Canonici cum Praeposito et Presbyteris aliquibus, paucisque civibus, et me praesente, transtulerunt.

D
EX COEVIS.
magna cum
pompa infe-
runtur corpora

ss. Zenobi
et Podii
Episcop.
E

EADEM III TRANSLATIO

Ex Italico Clementis Mazzæ, aequae oculati testis.

PROLOGUS.

I In rebus antehac a me scriptis, dulcissime Philippe, si error aliquis fortassis irrepsit, accidere id potuit vel scripturarum vitio, vel idiomatis veleris quod seculus fui insecitia, vel etiam ex imbecillitate ingenii mei. Verum earum rerum, quas oculis meis, licet puerilibus, vidi, tam firmam habeo impressam memoriam, ut nullo modo possim de iis dubitare. Quae igitur in tertio hoc meo tractatulo leges de nostro S. Zenobio, certa obsecro ac grata habeas, aequae ac si ea propriis oculis vidisses; tam propter honorem ipsius Sancti, cujus gesta et miracula tanta fuerunt, ut merentur non suppleri falsis additamentis; quam propter reverentiam mei et caritatem, qua feror erga te, dignus ne existimer superflua dicere.

Prophetar
certa esse
quae scribet.

Quot hic deinceps vides numeros, tot notantur in originali Italcorum Capitum tituli, hos autem consequenter exhibeo,

I Quomodo decreta fuerit secunda Translatio corporis S. Zenobii.

II Modus et ordo in ipsa servatus.

III De maxima prudentia Joannis Spinelli, aliorumque eam orationem dirigentium.

IV De secreta ratione observata in requirendo sancto corpore.

V Quomodo ipsum inventum sit, deque maximo miraculo foliorum ulmi, tanto tempore conservatorum

VI Hic narratur modus factae Translationis.

VII De ordine oblationis sub ea factae S. Zenobio.

VIII Quomodo corpus delatum sit in capellam, quae hodie nominatur S. Zenobii.

IX De Translatione corporis S. Podii Episcopi Florentini.

X De multis qui voluerunt sequi S. Zenobium in nomine, atque etiam quatenus potuerunt in opere.

ET COEVIS.

Novæ fabricæ
molitæ ab
anno 1298 ;usque ad an-
num 1433.

A 7 Sub his titulis deducta Capita prius quam Latine reddam, juvat ex Joanne Aretino dare, que ille habet de structura novæ Cathedralis : quoniam in hac celebrata Translatio est, et ab ejus absolute narrationem suam exorditur Clemens. Dicit autem Joannes, quod sub Francisco de Bagnoria, ab Archipresbyterato Florentino ad Episcopatum assumpto, Præsulatus ejus anno secundo, videlicet ab Dominica Incarnatione MCLXXXVIII, jacta sunt fundamenta novæ Cathedralis ecclesiæ juxta ecclesiam S. Salvatoris (ita scilicet olim dictam, cum primum in ea sepeliretur S. Zenobius, sed postea restauratam sub nomine S. Joannis Baptistæ et S. Reparatæ) ut non solum intra se eam contineret, sed et initia templi admirandi de se ostentaret : quo nec minus, inquit, secutum est. Nam elevatis per tempora firmissimis muris, ubi ad revolutionem principalis rotundæque testudinis devenit, non videbatur humano artificio posse compleri. Et cum multa in vanum excogitata fuissent remedia, solus Philippus quidam Brunellescus, civis Florentinus, id suo ingenio et architectoria arte potuit perficere. Nam imitatus antiquos, sine aliqua lignorum sive alterius materiæ structura, ingeniosissimis artificiis, quibus ingentes lapidum moles commode elevabat, ædificium perfecte ad complementum deduxit. Fuerat autem præfatus Brunelleschus fabricæ majoris ecclesiæ architector præfectus (ut postea idem Joannes prosequitur) in Episcopatu Aymerici Corsini, cujus etiam tempore Martinus Papa V, a Constantiensi Concilio Florentinam veniens honorificeque susceptus, Episcopalem Florentinam Sedem Archiepiscopalem esse statuit, designavitque ei Suffraganeos, Fæsulana et Pistoriensem Episcopos ; et Brunellescus amplam illam testudinem pulcherrimo prosecutus est artificio, et ad complementum clausura firmissima perduxit, anno ab incarnatione Domini MCCCCXXXII. Transfereudi vero sacri corporis causa fuit, quod licet nova hæc fabrica totius veteris ecclesiæ spatium complecteretur ; locus tamen in quo illud jaceret, ob diversam nunc dispositionem, ignobilior esset, digniorque et aptior convenire videretur, in ipso novæ fabricæ umbilico, qualem antea occupaverat in veteri ecclesia.

HISTORIA.

a
Post novæ
fabricæ ab-
solutionem,

h

c

C Anno MCCCCXXXVII, in locum Joannis de Vitelleschis, successit Archiepiscopus D. Ludovicus a de Padua : cujus tempore Joannes Spinellinus, Præpositus Florentinus, homo dignissimus et totius Florentinæ Ecclesiæ in eum qui nunc cernitur et observatur modum reformator, videns perductam ad finem novæ Cathedralis fabricam, id est clausam cupulam usque ad initium laternæ (quæ laterna hodie spectatur cum admiratione omnium ; et ego, tamquam junior omnium Sacerdotum primum lapidem in fundamento posui, ex commissione D. Fr. Antonii b tunc Archiepiscopi Florentini : qui etiam dignatus est cum toto Capitulo scandere ipsius novi templi pinnaculum, ad impertiendam suam benedictionem inchoando operi ipsius laternæ) Præpositus, inquam, prælaudatus cœpit cogitare et tractare de secunda Translatione corporis S. Zenobii, ex loco antiquo ad novum situm, secundum dispositionem novæ ecclesiæ, ubi nunc esse cernitur. Ad cujus executionem propositi non solum consuluit prædictum Dominum Archiepiscopum, sed etiam Canonicos suos, et ecclesiæ ipsius venerabiles Sacerdotes ætate provectiores, nec non cives spectabiliores magisque grandævos : omnesque in eam venerunt sententiam, quod res peragenda esset die xxvi c Aprilis anni MCCCCXXXIX.

9 Aderant eo tempore in nostra civitate Pontifex Maximus Eugenius IV, cum dignissimo Collegio Cardinalium, Episcopisque et Archiepiscopis Latini magno numero. Ex auctoritate etiam ipsius Pontificis ad Concilium vocata erat Ecclesia Orientalis, pro constituenda unione cum sancta Romana Ecclesia : cui mandato obtemperantes Joannes Palæologus Imperator Græcorum, et frater ejus Demetrius Despotus, et Joseph Patriarcha Constantinopolitanus, multique Episcopi et Archiepiscopi Græci, suam exhibuerunt præsentiam. Omnes autem, tam Græci quam Latini, atque ex aliis nationibus etiam plures, qui tunc reperiabantur in Curia Pontificis maximi, simul cum illo, die jam dicto, convenerunt in novam Basilicam Florentinam, atque ordinatissime condescenderunt in medio choro, qui eum in finem ornatus erat tapetiis et pannis pretiosissimis, laneis sericisque, argento et auro intextis : ita ut a parte dextera sederet tota Ecclesia Latina, ad sinistram tota Ecclesia Græca : in alio autem gradu erant Patriarcha d Gradensis et Demetrius Despotus : post quos sedebant Legati variorum Principum, Dominorum et Communitatum, Latiniq; Protonotarii, et magna multitudo Nobilium, pulcherrima et pene divina ratione digestorum.

10 Fluxerant jam plures quam mille anni a prima Translatione, quando sacrum corpus reconditum fuerat et sepultum, in loco amplo ac subterraneo, templi umbilicum complexo, ad pedem suggesti ex quo hodie prædicatur ; qui locus totum fere illud spatium occupabat, quod nunc sedilia virorum atque mulierum, ad conciones congregatorum ; quodque in præsentiarum servit dignissimæ sepulture Pontificum et Sacerdotum ipsius ecclesiæ. Interea vero temporis frequentes acciderant inundationes aquarum, fundum civitatis, etiam qua altior est, obtegentium, nedum ad humiliora et subterranea penetrantium. Verebantur ergo Joannes Spinellinus alique circumspectiores Sacerdotes ecclesiæ, ne tali ex causa consumptum corpus sanctum, aut prorsus ex humiditate fracidum inveniretur, eoque casu populus gravissimum pateretur scandalum. Itaque re in deliberationem maturam adducta, decretum fuerat, ut ipsa quæ diem Translationi constitutum præcessura erat nocte, quam secretissime exploraretur veritas, atque de re tota qualis inventa fuisset referretur ad Pontificem, cujus deinde præcepto et consilio stare constituerant. Tunc præfatus Spinellinus, cum paucissimis Sacerdotibus, et aliquod magistri latomi, ex eorum numero qui ab e Operariis ecclesiæ conducti intendebant erectioni murorum ecclesiæ, magnæ prudentiæ et discretionis viri, armati necessariis ad eam rem instrumentis, nec non Ceroferarii et Sacerdotes quidam tælis instructi, convenerunt in cryptam : et quamvis omnium esset opinio, corpus S. Zenobii jacere sub altari, aut saltem intra cryptam ; tamen quia in ipso cryptæ centro conspiciebatur lapis signatus littera S, quasi supposita pro voce Sanctus ; ideo jusserunt Sacerdotes, ut prædicti magistri, quam possent reverentissime, tollerent lapidem.

11 Hoc facto, licet nihil manifestæ rei subitus appareret præter ipsam humum, judicarunt tamen omnino ibi fuisse sepulturam alicujus Sancti Episcopi, ex successoribus S. Zenobii in eadem crypta sepultis, puta Andreæ, Mauriti, aut g S. Podii : sed quod propter prædictam causam ejusmodi corpora fuerint prorsus consumpta : ideoque destiterunt ultra quærere in loco prædicto. Transeuntes ergo ad altare marmoreum, sub quo credebatur esse sacrum corpus ; post aliquas orationes a Sacerdotibus devote recitatas, accesserunt cum suis instrumentis magistri, multumque devote dissolverunt juncturas

D
decernitur
translatio
facienda 26
Apr. 1439.coram Patri-
bus Concilii
Florentini,sed prius ex-
plorandus
status sancti
corporis.F
e
quod noctu
aggressus
Præpositus
cum paucis,g
reperit arcu-
tam sub altari,

et

A et compages marmorum, donec posset manifeste videri interior cavitas ipsius altaris. Intra hanc vero cum conspexissent arculam marmoream; magna cum alacritate prosecuti demolitionem altaris, dictam arculam, reserarunt, inveneruntque interius composita ossa, quæ quin S. Zenobii essent nullatenus dubitabant. O miraculum grande! o vim sanctitatis! o potentiam divinam, cui contradici nequit! Animum huc adverte, lector, et considera ultimum maximumque miraculum Sancti. Intra arculam prædictam inventa sunt ossa, desuper conspersa frondibus ac floribus illius nimi, quæ in prima corporis translatione mense Januario floruerat in instanti: qui flores et frondes gratulabunde ac festive decerpti, postea sic positi fuerant in dicta arcu-
 lula; et annis mille ac decem *h* (si recte computum ineas, lector) conservati sunt in arcu-
 lula illa imputres, illæsi, incorrupti, absque ulla macula vel defectu; cum tamen nihil levius folio sit. nihil ex natura sua corruptibilius. Ex illis autem tulerunt nocte illa Sacerdotes varii devotionis ergo, præsertim D. Joannes Spinellinus, et Presbyter Agnulus de Sena, atque Presbyter Juhanus de Empolis. Deinde discedentes reliquerunt in loco circa sanctum corpus, multum luminis usque mane; et se ad quietem capiendam composuerunt, usque in horam qua erat facienda translatio.

B 12 Regrediens autem ad translationem ipsam, dico, quod facto die, cum omnia sic essent ordinata, sicut supra dictum est, Ludovicus Archiepiscopus indutus Pontificaliter, cum sex aliis ad id delectis Episcopis, et Canonicis aliisque Sacerdotibus, infinita propemodum populi multitudine ad spectaculum congregata, descendit in prædictam cryptam et sanctissimum cæmeterium: ubi post multa solennia cantica et orationes, prædicti sex Episcopi humeros supposuerunt sacræ arculæ. Quam cum in apertum eduxissent, fremebat æer templo inclusus confuso sono, tum populi clamantis magna voce, Ora pro nobis S. Zenobi; tum melodiarum resonantium, foris campanarum, intus musicorum instrumentorum omnis generis: talique in triumpho delatum fuit venerabile pignus super altare majus, eum in finem solenniter apparatus: ubi etiam decantata est Missa solemnis. Dum autem cantaretur Missa prædicta, omnes qui aliquem magistratum vel alias publicum munus gerebant in civitate, processerunt ad reverentiam sancto corpori exhibendam, pompa perquam magnifica nec minori devotione; cum omnes fere præ animi exultantis teneritudine lacrymarentur, et sua quique dona liberalissime obtulerunt.

C 13 Primi ad oblationem in hac solennitate translationis S. Zenobii accesserunt omnes, qui eo tempore vivebant, ex progenie et stirpe S. Zenobii. Vocantur hi hodie Hieronymi, homines semper clarissimi et nobiles, quamvis eo tempore alio vocabulo fuerint cognominati, qui erant gentiles, sectatores tamen virtutum moralium. Postea sequebatur officium Magnificæ Dominationis, quæ licet triumphaliter instructa, tamen illa die præcedentiam detulit Hieronymorum familiæ; ut quæ totam nostram civitatem fide imbuit Christiana, eamque illuminavit per hunc suum tam gloriosum Sanctum, ac deinde per alios multos, qui postea ex eadem familia descenderunt. Dominationem secuti sunt alii officiales ac magistratus civitatis, secundum consuetum ordinem, ac denique grandis multitudo populi. Absoluta Missa et oblationibus, Pontifex cum Cardinalibus et Prælati ceterisque Proceribus supra nominatis, tam ecclesiasticis quam secularibus, tam Latinis quam Græcis, devote accesserunt ad osculum arculæ, in qua requiescebat corpus S. Zenobii, et huic se commendabant. Deinde de altari majori sublata est arca a sex illis delectis Episcopis; neque minori cum

Maji T. VI

jubilo, laudibus, canticis, quam allata fuerat, deportata est ad fundamentum illius capellæ, quæ medium locum occupat inter capellas quinque, sitas in tribuna principali ecclesiæ, quæ capella hodie appellatur S. Zenobii; ubi sunt duo pulchra altaria ex purissimo marmore, unum superius, et alterum inferius. Inclusa est autem arca sub altari inferiori, ante quod, æque ac ante superius altare, ardent perpetuo luminaria multa, in honorem ipsius Sancti et benedictæ illius animæ, quæ stat parata in conspectu Dei ad intercedendum pro nobis, et pro statu ac conservatione nostræ civitatis. *k*

D
EX MSS.

sub ara sibi
propria.

ANNOTATA.

a Ludovicus, cognomento quidem aseitio Scarampius seu Medianta appellatus, sed hic solo patriæ nomine notatus, quia obscuris ortus parentibus: nec eo ævo moris erat aliis quam Nobilibus cognomina habere familiarum. Hic Legatus Pontificius Picininum, celeberrimum pro Mediolanensibus belli ducem, fuderat; eoque et Cardinalatum, et hunc Episcopatum commeritus, anno 1440 loco cessit, factus Gradensis Patriarcha.

b Est hic S. Antoninus, Archiepiscopus factus anno 1446, defunctus 1459: qui igitur pro anno 1439 pueriles oculos suos appellat in Prologo; eratque annorum saltem 12 (aliter enim non potuisset tam distincte omnium meminisse) junior autem omnium Sacerdotum, cum primus lapis laterne poneretur, adeoque annorum 24; videtur huic ministerio admovisse manum circa annum 1452; et annorum 47 fuisse, cum hæc scriberet anno 1475.

c Anno 1439 littera Domin. D dies 26 Aprilis cadebat in Dominicam 3 post Pascha, celebratum eo anno 5 Aprilis.

d Erat tunc Patriarcha Gradensis, Marcus Condemerius, Eugenii Papæ prior offinis, penultimus eo titulo: nam mortua ejus proximo successore Dominico, translatus Venetias Patriarchatus est.

e Operam ecclesiæ vocant Itali, quod Galli Fabricam, Officium scilicet Edilitatis, ad sarta tecta et similes ecclesiarum necessitates.

f Tumbam semper hic auctor vocat, sed (ut apparet) latius sumpto tunc nomine.

g S. Podius, Episcopus Florentinus, colitur 28 Maji, quando de illo agemus.

h Si ab annis 1439 detrahas 1010, invenies ex hujus scriptoris calculo, S. Zenobium mortuum dici anno 424, ut supra dictum.

i Ea nunc fere per Italiam invaluit credulitas, ut plerasque nobiles familias putent a Romanis temporibus accersendas; et pauci reperiantur qui velint considerare, Romani nominis splendorem omnem sub Regibus Gothicis ac Longobardis eo fuisse redactum, ut nihil illo esset abjectius; nec nobilis quisquam censeretur extra dominatricem gentem: hæc vero, cognomina nulla noverot. Propterea etiam ii qui antea ipsa habebant indigenæ, cognominibus omnino abstinerunt per plura secula: ex quo capite impossibile fuit, conservari successionum genealogicarum memoriam extra familias Regias. Earum autem quæ hodie nobiles reputantur familiarum pleræque, originem et nomen acceperunt sub Imperatoribus Germanis seu Teutonicis: et puto paucas esse quæ ad Francorum, pauciores quæ ad Longobardorum, paucissimas vel nullas potius quæ ad Gothorum, nedum. Romanorum tempora, demonstrative possint citra fictionem pertinere. Equidem familiæ Hieronymæ detractum nihil velim. Donec tamen possit illam, quam præten-
 dit, generationis seriem, per solida certa-
 que documenta, gradatim et absque saltu pertexere usque ad S. Zenobium, seu Florentinum, seu Fæsulanium, annis fere quingentis juniorem priori (nam de hoc dubitari supra indicavi) licebit mihi opinari, unicum præten-
 sio-
 nis

intraque eam
ossa inspersa
foliis,

h

post annos
1010 adhuc
recentibus

Eadem ar-
cula ab
Episcopis re-
verenter ela-
ta,

et in summo
altari posita,

ad oblationem
prior accedit
familia Hie-
ronymæ,

deinde arcula
collocatur,

A nis illius fundamentum esse vetustam turrim, nunc intra Hieronymorum aedes spectabilem, quam Ugolinus Verinus, sub finem xv seculi Poeta nobilis, his versibus celebravit :

Hieronymi quam prisea domus fuit, ardua turris
Conducta sit testis, totos jam mille per annos;
Quam sacer Antistes Tuscae Zenobius urbis,
Tam clara de stirpe satus, coluisse putatur.

In suo quisque sensu abundet, et valeat ejusmodi traditio eatenus ut eo in loco quem nunc Hieronymi possident, steterint S. Zenobii paternae vel Episcopales aedes; turrim ipsam censuerim valde antiquam fore, si fuerit seculo xii, inter motus Guelforum ac Gibellinorum, excelsa; sicut et aliae per Tusciam plures, praesertim in civitate Senarum, usque hodie superstites. Hieronymi familia, an vel tunc nomen aliquod haberet, nescio; certe non invenitur inter illas, quas Florentinae historiae parrus Joannes Villanius scribit fuisse celebres sub annum mxxxviii, quando antea per parva civitas, non circumita ampliata (sic ut praeter aliam etiam S. Laurentii ecclesiam suburbiumque complecteretur) et in suas regiones secundum ordinem ac nomina portarum divisa fuit.

B k Sequitur translatio S. Podii: et indicantur duo Episcopi Florentini, nominati Zenobii: quorum unus anno mcccii, alter mcccix fuerint consecrati: sed neutrum horum agnoscit Ughellus, unicum vero potuit an. mclxi. Duos etiam Zenobios Presbyteros Martyres indicat Mazza, utrumque Romano Martyrologio adscriptum, scilicet die xx (non xxiv ait ille) Februarii, et xxix Octobris: opusculum autem finit cum Cunctico, in laudem Sancti composito, Zenobium Fesulanum praenominatum, Sanctis quoque annumeratum fuisse, credidit Capitaneus Cosmus della Rena.

INSPECTIO CORPORIS

ANNO MDLXXXIV EX MS. JOANNIS FABRI.

eruta a Francisco Cionaccio Presb. Florent.

Cosatus Minerbetti, Archidiaconus Florentinus, postea Episcopus Cortonensis, anno mdcxv, id est annis xv prius quam ad Insulas promoveretur, Magno Hetruriae Duci Cosmo II Relationem scripsit de Reliquiis ecclesiae Metropolitanae Florentinae. In hac, postquam egisset de prima tertiaque Translatione S. Zenobii, et loco ubi repositum fuit ejus sacrum corpus; In ipso, inquit, loco Cardinalis Florentinus, qui deinde fuit Leo Papa XI, invenit corpus S. Zenobii, et alias duas parvas urnas, plenas ossibus, quae esse SS. Andreae et Mauriti Episcoporum Florentinorum praesumitur, quamquam id certo non sciatur, eo quod non sint adscripta nomina, sicut nomen S. Zenobii. Relationem istam anno mdcxxxv in lucem edidit, Notisque studiose illustravit, Franciscus Cionaccius Presbyter Florentinus jam alias nobis commemoratus, ob editam Vitam S. Humiliani de Circulis xix Moji: atque Annot. 17 et 18 indicat, illius S. Andreae festum agi xvi Februarii, S. Mauriti vero festum nullum aut memoriam fieri, Sanctum tamen appellari ab auctoribus pluribus quos recenset, adscribens ei xxviii Junii, quando definire aliquid circa eum paterimus. Huc autem praecipue facit Annot. 16, ubi verbotenus refert Memoriam Inspectionis praetitulatae, sumptam ex proprio MS. cujusdam Joannis Fabri, olim Fabricae Metropolitanae Ministri et Custodis sacrorum paramentorum; transcriptam in libro ipsius Fabricae, cum aliis similibus monumentis usque ad annum mdcxliv manu Vincentii Bruni, iisdem quibus Joannes officiis in dicta Ecclesia functi. Ea Memoria sic habet.

13 Die xvii Octobris anno MDLXXXIV, persuasus a me Joanne Fabri Illustriss. et Reverendiss. Car-

dinalis Alexander de Medicis, Archiepiscopus Florentinus, visitavit in ecclesia S. Mariae a flore dictae, hora prima noctis altare sanctae Crucis, quod a me cum fabris et ministris Operae apertum fuerat, sublata scilicet craticula aenea. Intus erat capsula, longa ad mensuram altaris, ex ligno, operata vetusto panno, continens multum bombacis, siccosque flores, et schedam inscriptam nomine S. Sebastiani, absque ulla Reliquia. Ibidem etiam erat altera capsula, plena similiter bombace, olim panno rubeo cooperta: et ex latere ipsius capsulae erat capsella plumbea, ferruminata et religata, in qua repertae sunt Reliquiae Sanctorum Crescentii et Eugenii sociorum S. Zenobii, et SS. Abdonis atque Zennen Martyrum, et Pallium Archiepiscopale absque ullo nomine. Praedicta autem Visitatio facta est cum justo numero ardentium cereorum, quos partim manibus tenebant Presbyteri, partim candelabra aenea circum ac supra altare posita sustentabant. Cardinalis autem Antistes induebatur Pontificaliter, cum superhumerali, stola ac mitra, Canonici vero aliqui in suo habitu: perque ecclesiam totam accensae erant lampades atque candelae et faces coram Sanctissimo Sacramento, nec non formulae flectendis genibus pro Archiepiscopo loco variis collocatae. Absoluta visitatione praedicta, reposita est capsella plumbea praenominata in tabernaculum Crucis, atque a Cardinali signata sigillo Fabricae: Capsulae vero lignae delatae sunt ad aulam ejusdem Fabricae, ubi hodie hunc sunt, continentes totum bombacium capsulamque minorem; quae etiam clavis clausae, repositae fuerunt intra armarium munitum.

16 Clauso tabernaculo Crucis, itum est subtus capellam Sanctissimi Sacramenti, ubi eodem die apertae erant duae capsulae majores, quae in ipsa capella sunt, una ex opposito alterius, e regione altaris S. Zenobii. Ibidem accensae habebantur lampades et candelae in altari; humi autem strati tapetes atque cussini pretiosissimi; incensa etiam aromata fumigabant. Ibidem praelatus Cardinalis introspectiens capsam, quae respicienti versus altare stabat ad manum dextram, invenit eam plenam terra: quae istae posita creditur, quando translatum fuit corpus S. Zenobii, sublatum de loco qui postmodum Canonice sepulturae cessit: ubi aestimantur sepulti multi Sancti, quorum ossa cum credantur resoluta in cineres, terrae permixtos, judicata est esse ipsa illa terra, quae fuit reperta in capsula praedicta. Respiciendo deinde ad alterum latius, inventa sunt, panno antiquo operata, ossa omnia unius Episcopi, cum vetustissimi operis Cruce pectorali: notabanturque etiamnum reliquiae tam Planetae quam chirothecarum, sed nullum nomen inveniebatur: quapropter Cardinalis suis ipse manibus multum quaesivit, et quaerendo ipsa ossa dissipavit, cum notabili detrimento sancti Corporis. Multi dicebant esse ossa S. Podii Episcopi Florentini: et in vita S. Zenobii, manuscripta in pergamento, qualis servatur in saeristia, videtur istud confirmari. Postea tentaverunt aperire arcam S. Zenobii, quae inventa est tam apte posita, ut visum fuerit non esse movendam: itaque discessum est, et ego abstuli omnes claves, quibus praedicta capella recluditur.

17 Deinde eum aliis de causis convenissem Illustrissimum, cooptumque esset quaeri de corpore illo, cujus ossa integra videbantur reperta in arca praememorata: suggesti eidem ut etiam juberet aperiri arcam S. Zenobii, videretque quid superesset: ipse autem respondit, quod gratissimum id habiturus esset, siquidem ita videretur Mag. Benedicto Ugucioni Operario. Hujus ergo consensu accepto, die iii Novembris anni MDLXXXIV, ivi cum caementariis Fabricae, et abstulimus incrustationem marmoris albi,

D an. 1584 inspicit in altari S. Crucis,

reliquias ibi conditas,

E

et in sacello Ven. Sacramenti

capsam plenam terra, ex loco primae sepulturae,

F atteramque ut creditur S. Podii,

ac denique 3 Novembris arcam S. Zenobii.

Archiepisc. Card. Florentinus postea Leo XI,

ut refert oculatus testis,

A albi, perquam bene coagmentati; attollenlesque lapidem in quo celebratur, invenimus capsam, toti altari commensuratam, superne et inferne æqualiter compositam, et vinculis ferreis religatam, atque cæmento durissimo circumlitam: fractoque cæmento illo exposuimus arcam, et in ea reperimus arculam albi marmoris, inter duas quadratas capsulas, omnes uncinis ferreis clausas bene firmiter.

18 Post hæc cum ornata esset capella accensæque lampades omnes, etiam illæ quæ erant in tota ecclesia, omnisque locus aureo panno convestitus, atque instratus tapetibus, et in medio erectum altare cum pluribus sed minoribus cereis propter fumum, ad primam noctis horam venit Illustrissimus Cardinalis cum Episcopo Fesulano [Francisco Diacetio] atque Canoniceis in habitu circiter duodecim, vestitus ipse Pontificaliter: cantatoque Hymno de Confessoribus, cui Cardinalis Orationem addidit de S. Zenobio, lignarii ac cæmentarii fabri sustulerunt operculum arcæ marmoreæ, quæ erat plena ossibus sancti Patris nostri, optime conservatis: ipsa tamen non esse omnia, sed bonam eorum partem deficere, satis clare apparuit. Quod autem illa essent ossa S. Zenobii, certum fiebat ex eo, quod in utroque capite urnæ sint laterculi duo plumbei, his verbis exarati: *HOC CORPUS BEATI ZENOBII DE MEDIO ECCLESIE POSITUM EST, DIE XXVI APRILIS MCCCCXXXIX*. Postmodum aperta est capsula lateris dextri, in qua erant multa ossa absque nomine, quemadmodum et in altera: atque omnes repositæ fuerunt in priora sua loca, occlusæ et sigillatæ a Cardinali sigillo Fabricæ. Ipsa denique arca clausa similiter fuit, incensoque adolito devoto suffumigata, præsentibus ad omnia vice utraque, præter supra nominatos. Magnifico Mag. Benedicto Uguccioni, et Cancellario Fabricæ, atque meipso: omnia enim facta sunt interveniente me, ut supra, atque ex consilio meo et continua directione; et ego claves, ut supra, mecum tuli.

IV TRANSLATIO

Ex MS. Italico Laurentii Strozzi.

Archidiaconi Florentini ac Testis oculati.

Ferre non poterat Pastoris nostri pientissimi, D. Jacobi Antonii Morigie, devotio erga S. Zenobium ardentissima, ut tam venerandi corporis thesaurus diutius remaneret sub crypta abditus. Quapropter, præhabita certissima notitia, ex priorum temporum Actis, de indubitabili sacri corporis presentia, et accedente Serenissimi Magni Ducis Cosmi III adhortatione pientissima, vocato in consilium D. Alexander Segni Operario, modum diemque definivit inspectionis iterandæ; tertium nempe Septembris. Tunc apparato quam fieri potuit decentissime loco; quem totum aureus per circuitum pannus, et super hunc pensilia ex argento crystalloque candelabra ornabant illustrabantque; clausa post Vespertinam psalmodiam ecclesia fuit, ad populi, alias turmatim affluxuri, strepitum tumultumque arcendum: et ego, tamquam Canonicus Archidiaconus, cum DD. Luca Tornaquinci atque Horatio Panciatichi, etiam Canonicis, processi ad Palatium Archiepiscopale, Illustrissimum adducturus. Cum hoc in rheda ejus revertimus ad eam portam ecclesiæ, quæ Canonicam respicit: ubi Archiepiscopum præstolabantur Vicarius Archiepiscopalis et Canonicus, D. Nicolaus Castellani; D. Archiepiscopus, Horatius Bardi; duo DD. Canonici Curati, Robertus Medici atque Rogerius Minerbetti; nec non D. Canonicus Vincentius Ricci, omnes in habitu sui Ordinis; itemque D. Ope-

rarius, Alexander Segni, cum D. Provisore Palmellini Equite, aliisque Ministris et Officialibus Fabricæ, ac denique D. Senator Alexander Strozzi, et D. Guido Pecori, in eadem parochia commorantes, testes ad ejusmodi rogati atque vocati.

20 Hi omnes, adorato primum Sanctissimo Sacramento, descenderunt in cryptam; ubi præter Cereemoniarios et Sacristanum aliosque venerabiles Sacerdotes et Clericos, præparati adstabant fabri, murarii, latomi, serarii, atque lignarii, et alii ad fabricæ opus adscripti, cæruleas chlamydes pro majori decore induti universi. Ibi genuflexus D. Archiepiscopus coram arca; quæ, sublata prius incrustatione marmorea et lapide aram formante, instrata erat holoserico operimento telaque aurea; post brevem secretamque orationem, exorsus est hymnum, Veni creator Spiritus; eidemque absoluto subjunxit Orationes duas, Deus cui omne cor patet, et, Actiones nostras. Tum vero sessum se composuit aurata in sella ex una parte, ex altera Domini Canonici in scamno ligneo ad id parato decenterque instrato, una cum aliis Dominis; ipsamque arcam oculis circumlustrans Cancellarius Borghigianus, bene oclusam vinculatamque esse pronuntiavit. Mox Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus malleolo, probe deargentato, paucis levibusque ictibus principium demolitioni dedit: quem mox secuti fabri, palis aliisque ferreis instrumentis, cœperunt auferre quatuor ferrea vincula, quibus firmata arcæ marmoreæ clausura erat. His intra tres horæ quadrantes ablatis, cœperunt viri valentes sex amoliri gravissimum istum lapidem, qui arcam operiebat; detectæque sunt illæ tres urnæ, quas ibi relictas dictabat memoria anni MDLXXXIV: unde universi in gratiarum actionem Deo ferendam effusi, vix amplius ferebant ulteriorem moram, quin finem pulcherrimæ actionis viderent.

21 Sublato ablatoque operculo, apparuit, urnam trium mediam esse marmoream, atque in omne latus quadratam habere duas tertias latitudinis, ac tegi operculo, in orbem convexo, ad mediæ ulnæ altitudinem. Visus etiam continuo est ex una parte titulus plumbeus, grandium beneque formatorum characterum foras prominentium; unde gliscente magis magisque desiderio conspiciendi thesauri intus contenti, solus is metus supererat, ne forte, diuturnitate temporis et humiditate loci, in cineres redactæ essent sacre omnes Reliquiæ. Ex altero quoque latere paulatim resecta fuit lamina altera, priori similis: ac denique, laxatis duobus uncinis ferreis, sublato etiam operculum est, patuitque urna, plena venerabilibus ossibus nostri S. Zenobii. Nec mora Pontificaliter indutus Archiepiscopus, sumensque thuribulum, adolevit incensum: moxque prostratus in genua, coram omnibus, tenerrimo sensu devotionis affectis, prorupit in preces annuo ardenti effundendas; orando Sanctum, ut suam benedictionem dignaretur continuare supra communem omnium Pastorem, S. D. N. Innocentiam Papam XI, supra Serenissimam familiam Medicæam, Clerum, Populum, ac patriam omnem; nec non supra seipsum, ejusdem met gregis custodiæ destinatum, quem is per tot secula protexerat servaveratque: ac denique ipse per se exorsus est decantare hymnum, O Flos colende Præsulum: cui, post dictam a ceteris Antiphonam, Orationem quoque de Sancto subjecit.

22 Aderat ibidem, istum in finem a Dominis Operariis ac Provisore diligenter præparata, capsula lignea, intus ac foris obducta panno sericeo, albo aureisque striis virgato, vas etiam aeris inaurati: cumque consueto ritu utrumque Archiepiscopus dedicasset, cœpit suis ipse manibus singula ossa transferre in prædictam capsulam, instratam sericeo car-

D
EX COEVIS.

apertaque
marmorea
arca,

E
reperitam
inibi mino-
rem arculam

reserari fa-
cil:

P
inventis
sacris in ea
ossibus San-
cto preces
fundit:

et integra
quidem in
e ipsam lig-
nam,

1;
invenitque
ossa ut erant
ibi posita
an. 1439

Easdem Re-
liquias in
publicum
efferre vo-
lens Archiepi-
scopus anno
1685,

3 Septem-
bris venit
ad cryptam,

EX COEUVIS.

fragmenta
vero in
aeneum reli-
quiarium
transfert.

obsignataque

collocat in-
tra arcam
aeneam in
altari V. S.

A mesino panno, multa subtus bombace fulto; primum quidem grandiora, minorum deinde, quæ ad plures duodenas numerabantur. His ita compositis, clausa est capsula clavi inaurata, sigillisque tam ipsius Illustrissimi quam Fabricæ obsignata, decussando supra ipsam seram duas tenias ex albo serico, in formam Crucis. Postea collecta fuerunt fragmenta omnia ab ipso etiam Archiepiscopo, Domini Canonicis adjuvantibus, cum iisque nonnullæ particulae ossium adherentes ei plumbo, quod ad ferruminanda capsulae vincula affusum fuerat, in ipsamque casu penetraverat. Simul autem omnia, chartæ involuta, collocata sunt in præmemoratum reliquiarium, una cum huiusmodi schedula, Fragmenta Reliquiarum corporis S. Zenobii. Episcopi Florentini: ipsumque similiter ut capsula duplici fuit sigillo obsignatum. Nolit deinde Illustrissimus progredi ad inspectionem aliarum duarum urnarum, sed mihi Archidiacono mandavit, ut eas simili ratione obsignarem; sicut feci, eadem ambo insignia superimprimens duabus sericeis candidis vittis; quamquam vincula ferrea, pene curiosa essent a temporis vetustate.

B 23 Toti denique actioni finis impositus, cantato Te Deum laudamus: cui D. Archiepiscopus subiecit Orationem. Agimus tibi gratias. Rursus autem cantatus fuit Hymnus, O Flos colende Præsulum: itaque præmemorata capsula, quatuor Canonicis vicissim succollantibus, Archiepiscopo autem subsequente cum fragmentis inter manus: simulque omnia tunc reposita fuerunt in arcam aeneam, quæ continet Caput ipsius Sancti, super altari Sanctissimi Sacramenti, consecrato in nomine S. Zenobii: ad laudem Dei, magnique illius Patris ac Pastoris gloriam: prout de his omnibus rogatus publicum instrumentum confecit Archiepiscopalis Cancellarius D. Laurentius, Borghigiani. Atque hic finis fuit Actionis totius, interim dum expectaretur dies, solenni expositioni destinata, quando splendidissimam processionem instituendam comitaturi erant Episcopi et Prælati Status nostri, congrue ad eam venerationem, quam Populus Florentinus semper exhibuit corpori sui Sancti Patroni. *Hactenus Illustrissimus ac Reverendiss. Dominus Archidiaconus, ex cujus autographo Illustrissimus D. Antonius Magliabechius exemplar, propria sua manu transcriptum, mihi misit, cupiens vel sic habere partem in hoc Commentario, de Actis S. Zenobii. Eadem vero postea excusa vidimus ad calcem Præfationis supralaudatæ, nec non in Commentariolo Cionaccii ad Relationem Minerbetti; unde etiam occipitur sequens Narratio Expositionis Solennis, factæ eodem anno mense Septembri.*

EXPOSITIO SOLENNIS

Italice descripta a Francisco Cionaccio.

28 Septem-
bris ornata
magnifice
ecclesiu,

Die festo S. Wenceslai Ducis Bohemiæ, xxviii Septembris, mane sub horam Tertiæ, aperta fuit Metropolitana ecclesia nostra, magnificentissime exornata, pannis laneis sericeisque et aureis, aptissime digestis parietes navium lateralium arcusque navis majoris, sic tamen ut non obtegerentur pilæ illæ majores ex saxo quadrato, quæ amplissimos fornices ecclesiæ sustinent. Reliquiæ sancti nostri Episcopi Zenobii conspiciebantur, publicæ adorationi expositæ, clausæ intra crystallinam arcam, et collocatæ supra pulvinum rubri serici, cum variis ligulis quibus sericei flores interludebant, opere eleganter adornato per industrias manus Matris Carmelitarum Discalceatarum huius civitatis. Ibidem inclusum etiam erat vasculum aeneum, continens fragmenta sacrorum ossium: vetus autem argentea

herma, habens in se partim sancti cranii, supra ipsam capsam posita tollebatur in aera. Ista autem arca includebatur alteri majori, similiter crystallinæ et aureis radiis adornatæ, sustentatæque a quatuor Angelis, ex gypso formatis ad vivum, sed majori mensura quam humani sit corporis: qui Angeli volare videbantur super nubem, ex eadem materia factam, quasi demissam e cælo in cuspidem pyramidis vastissimæ, cujus infima planta implebat quartam partem mediæ in hac grandi basilica navis, inter quatuor pilas proximas tholo: ipsa vero pyramis gradatim instructa erat ingenti numero candelabrorum argenteorum, cereorumque super eis ardentium.

25 Insistebat hæc pyramis proportionatæ sibi basi, cujus quatuor facies historiatae, partem aliquam Vitæ representabant, monochromate rubeo expressam, et titulo congruo explicatam. Ex quatuor ejusdem basis angulis prosiliebat quatuor cubi, ad sustinendos totidem altissimos obeliscos, quorum singula latera percurrerebat, ab imo sursum prosiliens, duplici ordine palme vitis inargentatæ, unde ardentes cereoli pari ordine ducti asurgebant. Ex arcubus etiam lateralibus utrimque pendebant ceroferrariæ coronæ argenteæ, luminibus pleoræ lucem quaquaversum spargentibus. Majores his aliæ coronæ quatuor, grandibus instructæ facibus, illuminabant duplicem per circuitum tholi exedram; totumque mediæ navis peribolum dispositæ faces illustrabant. Ornatissima etiam erant lateralia sacellorum altaria; sed ipsum imprimis mediæ navis sacellum, quod majori portæ directe respondet, estque sanctissimo Sacramento dicatum: hoc enim datasceno rubro aureis tenuis distincto operiebatur, et supra eum pannum pendebat effigies sancti Episcopi, aurato in limbo sic exaltata a terra, ut ipsi altari esset pro tabula. Quod quidem altare formam olim habuit arcæ, sicut et altare sanctæ Crucis sanctique Antonii: nunc vero stat elevatum supra quatuor pedes albi marmoris, subtusque habet capsam æris inaurati, dictam S. Zenobii, intra quam die tertio collocata fuit nova lipsanoteca, superius descripta.

26 Tribus solennis hujus expositionis diebus, qui fuerunt tres ultimi dies Septembris, Officium per plures simul choros, tam mane quam per diem, sollemnissime celebratum fuit: et die quidem xxviii, quando majori Missæ totus quadraginta octo virorum Senatus in habitu suo rubro interfuit, Pontificaliter sacrificavit Pisanus Archiepiscopus, D. Franciscus Pannocchieschius ex Comitibus d'Elci (nec enim Archiepiscopus noster adesse potuerat, ut proposuerat, artibriticis tum forte impeditus doloribus) et panegyricam orationem pronuntiavit D. Canonicus della Stufa: secundo die Missam cecinit Episcopus Pistoriensis et Pratensis D. Gherardus Gherardi, et peroravit Canonicus Panciatichi: tertio denique die Pontificalibus functus est D. Archiepiscopus noster, Jacobus Antonius Morigia, aliquanto jam melius habens, et sub ipso Missæ sacrificio Sanctum eloquentissima dictione laudavit. Sub xxi horam diei primo datum fuit initium Processioni, plateis per quas transeundum erat pulcherrime adornatis.

27 Mota primum sunt vexilla duo, solita Processiones omnes solennes præcedere, Metropolitanæ videlicet ecclesiæ atque Abbatie Florentinæ: quæ mox ut in arca ante Cathedralē prætensa compa-
ruerunt, præcedere ipsa cœperunt quatuor Palatini tubicines in habitu holoserico rubro, quo etiam induebantur Præcones publici, omnes equis invec-
tipes, pedites autem post eos incedebant Commendatores Magistratum. Vexilla sequebantur primum Mendicantium

exhibetur
arca erecta
supra pyra-
midem tumi-
nosam,inter cereos
plurimos
elegantè
dispositas,Triduum
solenne quo-
modo actum.

F

Processio 1 die
aucta:

A cantium Ordines, tum Canonici Scopetini, et Monachorum Benedictinorum Collegia; Clerus denique Prioratum quinque, et ipsi Priores et Rectores parochialium ecclesiarum. His succedebat vexillum S. Zenobii, cujus auratas habenas tenebant fratres germani duo, Hieronymæ familiæ saculi unici, argentea induti veste, annorum xviii unus, alter xiv. Succedebat Clerus Metropolitici cum turba copiosa Sacellanorum: tum chorus musicorum aulicorum, hymnos Sancto canentium, et Domini Canonici, omnes ex prima nobilitate violaceis conspicui; Episcopi octo status Florentini, post quos ibat Archiepiscopus Pisanus, immediate præcedens baldacchinum, latera claudentibus, bipenniferis publicis. Porro a Cruce Collegiæ S. Laurentii usque ad ipsas sanctas Reliquias, hinc inde tendebantur lineæ duæ faces accensas gestantium, primum Confratrum veteris Sodalitii Zenobiani plusquam ducentorum capitum, quibus mille alii miscebantur ex omni Nobilitate collecti, qui licet inscripti sodalitis non essent, convenerant tamen sancto civi suo honorem facturi. Capsa ejusdem sub baldacchino ferebatur, succollantibus per vices primum Episcopis intra ecclesiam, deinde Canonicis: sequebatur autem Se-

renissimus Magnus Dux Cosmus III, cum Serenissimis filiis Principibus atque Fratre suo, ac denique universus Senatus, cum Magistratibus populoque propemodum infinito. Quæ pompa, sic per omnes præcipuas plateas ducta, ab hora xxi diei usque ad primam noctis tenuit, et in foro Olei post Archiepiscopatum, tam egrediensquam regrediens, salutata fuit explosione octoginta mortariolorum.

28 Plebes, Confraternitates, atque Nobiles non defuerunt sibi, quin ad exemplum Serenissimorum Patronorum, duobus subsequentibus diebus, venient visitatum Reliquias gloriosi Pastoris sui, alliciente omnes sacrum Indulgentiarum thesauro, quem Summus hoc tempore regnans Pontifex liberaliter exposuerat. Crescente autem indies magis magisque concursu, magis etiam crevisset numerus undequeque advenientium vicinarum plebium ex agris oppidisque, si per integram Octavam continuata ea religio fuisset: sed Superiorum nostrorum incomparabili prudentiæ placuit, inlucere mysticorum dierum numero, ne imminens tempus musti ex dolis ad lagenas traducendi, impedimentum aliquod devotioni adferret.

(1)
EX COLVIS.

quare non octavam
protracta
derotio.

E

DE SANCTO SENZIO PRÆBYTERO, BLERÆ IN HETRURIA. COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De cultu ejus Bleræ et Spoleti, socio S. Mamiliano, et Actis.

SEC. V.

Bleræ Ecclesia
ejus ul
Patroni.

Vita ex MSS.

Blera, Ptolomæo et Straboni Βλέρα, urbs Hetruriæ, postmodum Episcopalis, nunc oppidum Sutrio et Viterbio urbibus vicinum, ab iisque ul x millia passuum distans, vulgo Bieda dictum, Pontifici Romano subest in patrimonio S. Petri. Hujus oppidi Patronus est S. Senzios Presbyter, qui in vicina monte vixit, et Bleranos veram Christi religionem docuit, ibidemque die xxv Maji ex hac vita decessit; ubi etiam colitur, basilica supra sepulcrum constructa. Vitam ejus reperimus Romæ in MS. Legendario Ecclesiæ Lateranensis, quam hic damus. Aliquam etiam descripsimus Florentiæ ex MS. codice 773 pluti 34, in monasterio S. Crucis Fratrum Minorum Conventualium S. Francisci, sed pluribus locis contractam, et propterea illam omittimus. Ipse sanctus Presbyter ibi, non Senzios, sed Sentias scribitur: et urbs Blera, civitas Bladuana appellatur.

2 Corpus ejus asservari suo tempore Spoleti, in sacello proprio apud sanctimoniales Ordinis Servorum, eumque Sensiam appellari, tradit Ferrarius in Catalogo generali: et in Catalogo Sanctorum Italiæ addit, ibidem magna religione coli. Istinc ergo ulteriorem notitiam petendam existimantes, didicimus ex nostro R. P. Dominico Antonio Pierantonii, non longe a menibus urbis versus Septentrionem visi elegans templum, Sanctissimo Crucifixo dicatum ex loco, ubi olim creditur templum idolorum extitisse; quod diu quidem Sanctimonialium fuerit, sed his in urbem ductis nunc teneatur ab Augustinianis Discalceatis. Addebat ibi ex latere summi altaris, ad quod Epistola legitur, extare sacellum SS. Concordiæ atque Sentii, cum utriusque imagine, et Sentii quidem in habitu Diaconoli: intra cavum vero parietis altari imminuentis servari arcam ligneam, ferreis vinculis cinctam, cum capite prædicti Sancti, dimidia parte cranii, et ossibus quibusdam S. Concordiæ, ex Lucensi urbe il-

Reliquiæ juxta
Spoletum

in sacello SS.
Concordiæ et
Sentii.

luc translatis. Ast hic dignitate Presbyter, Spoleti passus dicitur, coliturque 1 Januarii, nec scitur alio ablatus fuisse, ut revehi pars potuerit; neque Lucenses illum inter Patronos suos numerant. Solebat ante S. Sentii prædictas in arde Crucifixi apud Spoletum Reliquias perpetuo ardere lampas, nunc eis tantum occasionibus lucet, quibus oleum eo offertur a fidelibus, quo deinde contra morbos utantur. Ipso autem festo locum adit Mugistratus civitatis, quæ tota Sancto illi devotissima est. Habemus, præter Vitam jam dictam, duplicem aliam; alteram ex MS. pervetusto Ecclesiæ prioris Cathedralis Spoletanæ, mutato contractoque stylo transcriptam ab Adm. Illustri ac Reverendiss. D. Jacobo Philippo Leoncillo Patricio Spoletino, sed Capua nobis missam a D. Silvestro Ayossa Presbytero Capuano; alteram distinctam in novem Lectiones, ad Matutinam recitandas, quam apud Ludovicum Jacobillum Fulgini reperimus. Nulla in utraque fit mentio Bleræ, in locum ejus substituta urbe Spoletum, quasi ibi obierit Sanctus: servatum tamen est nomen Minionis, qui fluvius procul abest a Spoletum, et prope Bleram originem habet, adeoque probat perperam mutatum esse in dictis MSS. nomen urbis, post corporis translationem. Esse eundem Lucæ in veneratione asserit Ferrarius, et in Calendario Luceasi apud Florentinum refertur Sentius Episcopus; de quo tamen nihil Franciottus in suo opere de Sanctis Lucensibus: sed bene de S. Vincentio Mevaniensi, ut putant Episcopo et Martyre, sub Archiepiscopatu-Spoletano: de quo suspicari quis posset, partem huc relatum Luca, et Senzium nomine abbreviato dici. Nec a tali conjectura multum absterret Episcopi titulus, illi Lucæ tributus; cum etiam in S. Senzio traditio Spoletinorum variet; et quem imago sua repræsentat Diaconum in tunicella rubra, Vita Presbyterum faciat.

2 Qui in Vita refertur socius S. Senzii præcipuus, S. Mamilianus, proprium sibi diem natalem habet xv Septembris,

Hic in MSS.
dicitur ibi
obitisse.

G II.

A Septembris, quo danda esset aliqua ejus Vita, quam Ramo reperimus in bibliotheca Vaticana codice MS. 6433; si tamen probentur, quæ ibi sunt superaddita hic relatis usque ad obitum S. Mamiliani. Tum etiam de tribus Monachis pariter nominatis inquiri poterit, nam cultum aliquem habeant. Vocantur illi in MSS. Convulvus, Istochius, Infans; quæ nomina vir dubitem esse corrupta, ex Quodvult-Deus, Eustochius et Euphianus; sicut de ipso Senzii nomine jam insinuavi per apocopen primæ syllabæ factum a vulgo videri. Interim alius, a prædicto Mamiliano Presbytero et Confessore diversus, esset S. Mamilianus Episcopus Panormitanus, si fides habenda Actis S. Nymphæ; ubi sub Merimiano in dolium olei, subjectis flammis astantis, cum eadem S. Nympha injectus dicitur; sed divina virtute liberatus, ac post iter Romanum susceptum, Swanæ in ditione Senensi sancta morte clarificatus. Interim illi non satis distinguuntur. Hujus Mamiliani sacer cultus ab Ortario Cajetano refertur ad diem xvi Junii, a Rorico autem Pirro in Notitia Ecclesiæ Panormitanæ ad diem xv Septembris, quo S. Mamilianum Presbyterum referri dicimus. S. Nympha Virgo et Martyr colitur x Novembris, quando res tota poterit examinari maturius. Alius denique est S. Milianus

1) Episcopus Armenius, qui profectus in Italia factus esset Lucanus Episcopus, ac sub Maximiano Imperatore Martyria coronatus xxvii Januarii; cujus Acta Martyrii donavit nobis Ferdinandus Ughellus, desumpta ex Tomo 2 vetustissimi Lektionarii seu Passionarii pergameni Ecclesiæ Cathedralis Spoletanæ; hæc autem seponemus pro Appendice Januarii, tum lotius discutienda. In illis per Lucanam urbem intelligi videtur Luca Etruriæ civitas, in qua post SS. Paulinum et Valerium, primo Christi seculo viventes, tertius assignatur S. Theodorus seu Theodonius aut Theodolus, anno cccxxiv electus, ut locus possit esse dicto Miliano sub Maximiano Martyrium passo. Ea vero hic libentius suggerimus, ut si de hisce sanctis Episcopis, Mamiliano Episcopo Panormitano, et Miliano Armenio Episcopo Lucano, aliqua certiora obtigerint, eis nobiscum communicatis cum gratiarum actione utamur.

4 Quæ infra in Actis dicuntur de dracone, a S. Mamiliano in cacumine montis Jovis occiso, et oltero Bleræ a S. Senzio percussa, et in profundum maris projecta, ubi esset condemnatus usque in sempiternum diem; præbent occasionem inquirendi, num ea sint symbolice explicanda de victoria eorum de idololatria et hæresi subacta, uti latius de S. Georgio Megalomartyre deduximus xxiii Aprilis § m. Nostra certe in hanc partem ut plurimum propendet sententia, exempla Cardinalis Baronii et socii ejus eruditissimi viri P. Antonii Gallonii, cujus mentem plenius explicatam et confirmatam exemplis similibus invenimus ad calcem MS. Spoletini. Porro cum Auctor Vitæ non fuerit coarctus, ac futeatur sub finem innumeras virtutes operatum S. Senzium, quas propter inopiam scriptoris reperit scriptas, potuit hæc sibi narrata ex aliqua traditione aut pictura habuisse, atque ita Vitæ inseruisse. Quod tamen lectoris judicio relinquimus.

VITA

Ex MS. Legendario Ecclesiæ Lateranensis, cum aliis MSS. collato.

Tempore Constantii Imperatoris a, filii piissimi Constantini Imperatoris, qui videlicet Constantius relicta Catholica fide perversus est ab Arrio Presbytero in hæretica pravitate, et inde per totum orbem hæresis pullulavit. Illo itaque tempore maxima pars Episcoporum et Sacerdotum in impium dogma ceciderunt; quia non recte Deo crediderunt,

nec in fidem sanctæ Trinitatis stabiliter perstiterunt. Idecirco Dominus respexit malitiam pravitate illorum, quia Sacerdotes, qui positi erant curare vulnera languentium populorum, ipsi infirmabantur e fide, et periclitabantur, seducti et capti a laqueo perditionis. Nam utique illi debebant esse sal terræ, quod in eorum cordibus infatuatum erat, quia non custodiebant Evangelicam doctrinam, sed omnem pravitatem erroris in suis cordibus augmentabant. Ideo iratus est Dominus super eos, et excitavit Regem Gundalorum, Gensericum nomine, qui cæpit b Cartaginem cum suis militibus, et percussit eos ingenti plaga, et vulneravit multos, et in vinculis eos afflixit: fames et nuditas excrevit in Christianis, et non erat in eis ulla misericordia; et multi justis afflictis erant propter impietatem peccatorum, et multitudo populi Afrorum fugata est, propter gentium persecutionem, in Italiam secus litus Romanorum; et de Tuscia ac Campania multi c transmeaverunt in Africanam regionem. Inter quos viri Religiosissimi Domini servi, Senzius et Mamilianus Presbyteri, cum tribus monachis, Convuldo, Istochio, et Infante, deportati sunt in Africam, cum propriis rebus.

2 Attamen non cessantes operari opera Dei, noctibus ac diebus hymnos et laudes Domino referebant, et impetebant Patrem Omnipotentem, ut liberaret eos de manu hostium pessimorum; quia multa afflictione erant commoti, nec valebant sustinere eorum miseriam. Nutus Dei, qui non despicit sperantes in se, nec amovet misericordiam suam a se diligentibus, præparavit eis naviculam, ubi pariter in unum convenerunt, et flavit ventus d Metabolaris, et sternit æquora. Citiusque venerunt in portum Sardiniae, qui appellatur Calaris e, et Plumbinos. Videntes eos habitatores loci ipsius, projece-
runt se ad pedes eorum, ut benedictionem eis darent. Alii aurum, nonnulli argentum, alteri vestimenta afferentes volebant eos probare: illi autem contem-
nentes spernebant, nisi tantummodo alimoniam, unde possint per singulos dies reficere. Prædicaverunt eis jejunium et eleemosynas, et habere perfectam caritatem in se ipsis, et curabant infirmos; et mirabantur habitatores loci illius in eorum doctrina, et conati sunt tenere eos per vim. Tunc illi sentientes talia, rogaverunt nautas qui ibidem erant, ut usque ad montem Jovis eos deportarent. Nocte præ-
senti fugerunt, et navigantes post biduum venerunt in f Turario, Et nautæ, qui cum ipsa nave vene-
rant in Turario, ad locum ubi servi Dei desiderabant, abierunt in viam suam. Illi autem remanentes, nec cor illorum nec vultus mutati sunt: sed habentes plenam fiduciam in domino, oraverunt pro eis. Et dum per dies plurimos in insula Turario morarentur, ibidem diebus ac noctibus incessanter Domino deprecabantur nihil aliud comedentes, nisi creaturam aquæ, vel quæ illi capiebant, ut aves, quæ ante eos procidebant per jussionem Dei. Nec mirum, si illi pasti fuerant absque pane in ipso monte, cum utique Deus in deserto de quinque panibus quinque hominum millia satiavit. O ineffabilem potentiam Dei! Repulsi servi Domini, Senzius, et Mamilianus, et Istochius, et Convuldo, et Infans ab hominibus; sed non repulsi a suo Creatore; qui dedit manna in deserto, et carnes deliciosas Israeliticis, et mandavit de rupe aquas suos servos nutrire; ut complacuit Dei potentia.

3 Aspicientes vero parvam naviculam, venientem ex partibus Barbariæ, quæ subjacet in potestate Sardiniae, obsecraverunt obnixè Dominum, ut applicarent in loco, ubi servi Dei morabantur. Dei consilio, quasi pro frigida aqua, venerunt nautæ ad pedes

D Ariana hæresi pravalente,

h a Genserico Rege Wandalorum,

c transferuntur in Africam SS Senzius et Mamilianus, cum 3 monachis: E

d navigant in portum Sardiniae Calari-tinum,

f Inde ad insulam Turariam

An in Actis per dracones intelligatur idololatria.

a

*ac post nau-
tas cunctos*

*tempestate,
permotos,*

*in montem
Jovis :*

g

*ubi dracone
occiso,*

*clarent mira-
culis.*

A pedes montis, qui appellatur Turarium: et invenerunt servos Domini nostri Jesu Christi orantes, et gaudentes in Domino, et salutati sunt, et petierunt ab eis benedictionem, et dederunt oscula sibi ad invicem. Et dixerunt servi Dei: Oramus vos, ut deportetis nos in montem Jovis. Illi autem subsannantes eos, noluerunt implere voluntatem servorum Domini, quia cognoscebant quod aliquid navium non haberent, quod illis mercedem tribuerent, et abierunt dimittentes eos. Navicula vero dum prolongasset a Turario, validus ventus irruit in mare, et mare turbari coepit fluctibus, ut putarent quod Charibdis glutiret eos. Ceperunt autem flere, quia videbant periculum mortis ante se, considerantes non posse de ipso periculo liberari. Unus autem ex eis recordatus est culpam, quam fecerant servis Dei, ne acquiescerent levare amicos Dei. Dixeruntque ad invicem, Eamus, et levemus servos Domini, et deducamus, ubi eorum voluntas desiderat, ne pereamus. Et placatum est mare, et festinantes reversi sunt ad montem Turarium. Et projicientes se ad pedes S. Senzii, culpam quam fecerant misericordiam impetrabant; rogantes amicos Dei, ut in naviculam ascenderent eorum. Tunc carissimi Confessores Christi Senzius, et Mamilianus, cum tribus monachis suis, oratione facta ascenderunt naviculam; et transmeantes tranquillo mari depositi sunt in montem Jovis. Acceperunt autem orationem a servis Dei nautae, et abierunt iter quod destinaverant, cum gloria benedicentes Dominum, quia cognoverant mirabilia ejus. Sanctus autem Senzius, et S. Mamilianus, cum ibidem depositi fuissent jubente Domino ubi praedestinati fuerant, gaudentes et benedicentes Dominum, qui non spernit eorum orationes; ceperunt soli Deo vacare, laudantes enim diebus ac noctibus. Tunc servi Domini Senzius et Mamilianus Presbyteri, cum dictis tribus monachis, multam abstinentiam habebant, et innumera mirabilia in ipso monte Jovis, qui appellatur *g* Christi mons usque haecenus; seque triduanis et quatruiduanis jejniis exercebant. Vestimentis non aliis nisi tantummodo cilicinis utebantur, Dei laudem incessanter agebant, divinoque consilio placuit illis ut ibi habitarent.

4 Et cum per multos dies jam ibi extiterant, et pro debilitate abstinentiae numquam ascenderant in cacumen montis; unus ex eis, nomine Mamilianus, collegit suas vires, atque facta oratione ascendit, et vidit ibi iniquissimum draconem quasi trabem magnam: exibat flamma ex ore ejus, et sibilations horrendae, ignis etiam ex ejus oculis procedebat. Qui tremens in terram se projecit: confidens tamen in misericordia Dei, protinus erexit oculos, et palmas ad caelos tetendit, immensam potestatem obsecrans; Domine Deus omnipotens, qui conclusisti ora leonum, ne devorarent Daniele in lacu, ubi missus fuit ad perendum; conclude os draconis hujus, ut nec mihi nec aliis possit nocere. Et intrepidus accessit ad eum; et percussit serpentem iniquum de baculo quem tenebat, et mortuus est draco. Tunc descendit celerius, indicavitque suis Fratribus quae illi contigerant. Et colligentes unusquisque suas vires ascenderunt in cacumen montis, et tollentes exinde draconem servi Domini projecerunt eum in mare; quem quatuor paria bonum, dum vivus fuisset, movere non possent. Exinde e spelunca, unde draco exiit, emanavit aqua frigidissima usque in hodiernum diem. Haec audientes habitatores propincae insulae, venerunt ad eos cum magna festinatione. Cognoscentes vero tantas virtutes, quae fiebant per Dei famulos; petebant orationes, deprecantes ut pro eis intercederent ad majestatem Dei. Alii deferebant languidos ad servos Dei: quocumque autem languore detenti erant, sani fiebant per orationes eorum.

Et tunc omnes glorificantes Dominum, revertebantur salvi facti ad propria.

5 Non multo vero tempore ibidem demorantes, Mamilianus appropinquavit dies repansionis ejus in Domino. Et ita tradidit signum, ut cognoscerent omnes, quando cum Deus de hac vita reciperet; dicens: Cum videritis nubem ascendentem de cacumine montis velut fumum, scitote vos, quia de hoc mundo transmigrabo. Et tunc vicini insulae ipsius expectabant, quis eorum dignus fuisset signum ipsum videre, ut corpus servi Domini sepulture traderetur. Tunc praestante misericordia Dei, habitatores insulae *i* Egiliensis, sollicitati praeter ceteris, primum omnium signum viderunt: et citius ad Christi montem se conjunxerunt praeter omnibus, et cum omni festinatione levarunt corpus S. Mamiliani in navicula, benedicentes Dominum nostrum Jesum Christum. Porro cum deduceretur per aquora sanctissimi corpus, S. Senzius cum ceteris monachis mellifluas modulationes ante corpus Mamiliani Confessoris decantabant. Ambulans quoque navicula per liquida coepit fluctuare, quia subito de supernis data est pluvia magna, ut etiam ceterae naviculae, quae ad signum festinabant, quod praedixerat S. Mamilianus, propter impetum pluviarum nesciebant, ubi ipsa navicula perrexerat. Et sic placuit Deo omnipotenti, ut naviculam, ubi corpus S. Mamiliani ferebatur, pluvia non tangeret. Psallendo et orando pervenerunt in Egilio monte, cum virtute Domini nostri Jesu Christi: et exierunt obviam habitatores loci illius, cum gloria magna suscipientes corpus S. Mamiliani, plus quam aurum et gemmas pretiosum, et sepelierunt illud: ubi mysteria et virtutes multas operatur usque in hodiernum diem. Tunc tres monachi sancti Mamiliani Istochius, Covuldo, et Infans, die nocteque ad corpus ejusdem laudes Domino deferentes, virtutes multas operabantur in Dei nomine: et per orationes ipsorum multi infirmi curabantur, qui a languoribus detenti erant. Depositum sunt autem in pace juxta tumulum B. Mamiliani, atque sepulti propinquo tempore, ex quo S. Mamilianus migravit ad Christum.

6 Sanctus vero Senzius, reperta navicula, divino consilio petit littus Romanorum. Et dum depositus est de nave in parvulo porto, qui appellatur *k* Columnae in finibus *l* Centum-cellae: gratias egit Domino simul et nautae. Non longe quidem erat vicus de ipso littore, in quem pergens Senzius, vidit habitatores ejus loci eruciari pro penuria aquae. Itaque per semetipsum accepit rastrum, et fodit: et exiit aqua frigidissima usque in hodiernum diem. Et dum quaereret locum B. Senzius Confessor Christi, qui ei placeret ad habitandum; [tamquam] nutu Dei missus medicus, ut infirmos fidei qui vexabantur curaret a languoribus; nescienter coepit iter, et quocumque Angelus Dei ducit illuc vadit. Et tunc pervenit ad Bleranam civitatem, quam tenebat infirmitas draconis. Non longe autem a civitate Blerana, in ipso monte qui situs est juxta eam, qui appellatur *m* Olim nomine; fecit Confessor Christi parvum refugium: et ibidem autem caligariam exercebat propter stipendia vitae: et quidquid de suis artibus accipiebat, in aliam diem numquam reservabat; sed ministrabat omnibus, prout cuique necesse videbat. O vere Christi Confessor, qui amisisti terrenas substantias, sed non perdidisti substantias aeternales! amisisti civitates terrenas, et adeptus es coelestem Hierusalem! O sublimis Sacerdos, qui te ipsum in Dei sacrificio tradidisti! Nescientes Blerani caeci habebant juxta se lumen, per quod debebat illuminari; latere voleba lumen, nec poterat; latebat in sterquilinio gemma, sed non sordebat de stercore; putabat se celare, qui acquirere venerat Bleranos.

D
EX MSS.

Corpus S.
Mamiliani
ibi mortui de-
fertur in in-
sulam Egi-
lium,

E

in qua etiam
tres monachi
sepulti.

k
l
S. Senzius
venit in ri-
cum prope
Centum-cellas;

in d. *i* Bleram

m
ubi caligaria
conficit,

et Bleranos
instruit:

A 7 Cum igitur B. Senzius multa beneficia Dei in ipso parvo refugio ostenderet, hymnis ac psalmodia et lectionibus, diebus ac noctibus, incessanter Domino vacabat (auxilio Dei protegente Bleranos, qui noluit eos frustrari a tali Patrono; sed ascendit lucernam, et posuit supra candelabrum, ut luceret omnibus qui in domo obscura erant) contigit ut opilio quidam, ante humile ejusdem servi Dei hospitium, eum grege ovium iter caperet. Vidit autem S. Senzius inter greges agnum elegantem, quem poposcit ut eum sibi concederet. Opilio vero respondit: Agnum quem postulas pro te, arietem gregum reservabo. Dumque post triduum opilio oves ad pastum deduxit, praedictus agnus, quem petierat, S. Senzius, cernente opilione a lupo sublatu est: quem adjuvante Domino ad pedes sancti viri Senzii projecit. Videns autem ipsum agnum B. Senzius, Domino gratias retulit, quia fecit mirabilia magna in servo suo: et emutritum eum per integrum annum. Post completum vero annum factum est, ut opilio ille, qui agnum dare noluerat S. Senzio, ante hospitium ejus iter faciens, videret S. Senzium; cui inproperium augurii conqueritur, dicens ad eum: Non bonam petitionem, sed malam habes; agnus ille, quem mihi petisti, cernentibus meis oculis raptus est a lupo. Dixit autem S. Senzius ad opilionem: Opilio, si tu videres agnum, quem tu dicis anno praeterito esse a lupo sublatum, agnosceres characterem ejus, an non? Respondit autem opilio: Etiam sic puto ut agnoscam. Beatus vero Senzius ostendit ei agnum, jam arietem factum. Quem videns opilio cognovit characterem suum, et agnum. Tunc opilio prostratus est ad pedes sancti Confessoris Christi Senzii, deprecatus est ei veniam sibi donare, et pro ejus peccatis intercedere: verumtamen intellexerat, quia vir Dei erat.

8 Hanc autem primam virtutem operatus est S. Senzius in Blerana civitate. At habitatores ejusdem civitatis audientes, tota mente Christum confitebantur; et videntes virtutes sancti viri veniebant ad eum cum suis, qui ab infirmitate detinebantur, projicientes eos ad pedes S. Senzii. Sanctus autem Senzius invocabat Dominum Jesum Christum pro infirmis: et sani revertebantur in civitatem, collaudantes Dominum. Et dum tantas virtutes in Confessore Christi cognoscerent; omnes unanimiter eum deprecati sunt, ut expelleret draconem, qui sub muro civitatis erat, a cujus flatu plurimi peccatores morbo periclitabantur. Sanctus autem Senzius indixit illis triduanum vel quadriuanum jejunium: intrepidusque veniens ad locum, ubi erat draco, flexit genua in terra, oculos et palmas ad caelum tetendit, et oravit dicens; Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Jacob, qui trinam invocationem, in his tribus Patriarchis vocasti; qui misisti verbum tuum de caelo, ut mundum qui perditus erat restauraret; qui fecisti ut absorberet charibdis Pharaonem cum suis superbis ministris; qui in deserta solitudine pastum dedisti Israeliticis, et de rupe manasti aquas, et lapideas tabulas scriptas lege absque stylo Moysi famulo tuo in monte Sina donasti, et solem stare ad Gabaon jussisti pugnante Josue; te invoco super hunc draconem, ejus flatus vexat quotidie habitatores civitatis Bleranae. Exaudi me servum tuum, ut compescas eum a malitiis suis, et jubeas me deducere serpentem istum iniquitatis de loco isto, ut amplius non noceat habitatoribus Bleranae civitatis. Cum haec vero orasset, introivit intrepidus ad eum; et ligavit os ejus, et percussit eum de baculo, et percussit de crypta, ubi ille pessimus habitabat; et quasi asellum minabat ante se. Porro videntes talia mirabilia Dei omnes Blerani, cursu rapido sequebantur eum. Ille autem cum ferula exterminavit ipsum, et inse-

cutus est, donec transmigraret ultra flumen, quod appellatur n Minione; estque ad mare magnum, et persecutus est ipsum, et ibi eum alligavit in profundo abyssi in nomine Domini Jesu Christi, ibidemque est condemnatus usque in sempiternum diem.

9 Et quia nonnulli adhuc ipso tempore alieni habebantur a fide, patefecit S. Senzius, quia Presbyteri fungebatur Ordine. Tunc fontem baptismatis construxit, eosque quos Paganos invenit, ad cultum Christianorum revocavit. O beatissime Sacerdos, non solum Confessor, sed et Martyr; quia duo sunt genera martyrii, unum in occulto, et alterum in publico; unum a ferro trucidatis, alterum a se ipso cruciatis. Destruxisti olim dracones; modo triumphas cum Bleranis. Gande o civitas Blerana, tali Patrono, quae aliquando flebas oppressa dracone. Occurrite omnes ad triumphum sancti Confessoris, ut habeatis gratiam Salvatoris. Multas et innumeras virtutes operatus est S. Senzius in vita sua et deinceps, quas minime reperimus scriptas propter inopiam scriptoris. Ego vero, lector, prout viribus potui, explicavi. Jubente Domino nostro Jesu Christo in pace vitae munus implevit, sub die octavo Kalendas Junias, sepulchro traditus a viris timoratis; et a quibusdam Basilica constructa est, in qua virtutes multas et beneficia operatur usque in hodiernum diem o; praestante Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat in secula seculorum. Amen.

ANNOTATA.

a Constantinus Magnus divisit Imperium in tres filios, Constantinum, Constantem et Constantium, sed prioribus duobus mortuis obtinuit ultimus totum Imperium; et saepius, tamquam ab aliquo priorum prognatus esset, a posteris vocatur nepos Constantini Magni: quod hic correximus, et scripsimus, filii.

b Anno 439, uti constat ex Prospero, Idatio, Victore Uticensi, et aliis.

c Anno 455, quando Gensericus cepit Romam, et vastavit vicinas ditiones.

d Videtur a Graeco μεταβολή trajectio, formatum hic esse adjectivum.

e Est notissima urbs Calaris ad more Africanum: sed Plumbini nomen novimus in Tuscia, non in Sardinia.

f Quae haec insula Turarium, ad quam post bidui navigationem venerunt, non satis constat. Est Antonino in Tabula itineraria circa Carulim et Cuniculariam insulam Ruraria insula, nomine non multum ablucente a Turaria, quo etiam modo scribitur, e sententia Cluverii. Haec autem Ruraria insula Plinio et Ptolomæo Firaria dicitur, et Caralitano promotorio proxima censetur. Sed obstat navigatio bidui in Actis requisita, et reliquum dein ceptum iter maritimum. Hinc si conjectare licet, potius esset Capraria, primis litteris a Turaria discrepans, sita supra Corsicam versus Pisanam Hetruriae ditioem.

g Mons-Christi, olim Mons-Jovis est insula ditio- nis Senensis, in qua est adhuc urbecula cum arce, ad quam ex Capraria insula facilis navigatio, sexaginta circiter miliarium Italicorum.

h An per draconem intelligi possit idololatria et haeresis debellata, supra quæsitum.

i Egilium insula, vulgo Giglio, propinqua ditio- ni Orbitelli, ubi est propugnaculum ad cohibendos piratas et Turcas.

k MS. Florentiaum portus columnæ, quia scilicet talis ibi ad directionem nautarum erecta staret.

l Centum-cellæ, nunc Civita-Vecchia,

m In Vita MS. Spoletana, Civanus appellatur.

EX MES.

agnum ab opilione negatum a lupo accipit:

et post annum ostendit opilioni.

Claret miraculis:

draconem amovet:

convertit et baptizat Paganos.

Patronus civitatis Bleranae,

moritur 25 Maji. E

o

A n Mioio, accolis Mignone fluvius, qui haud procul Bleda exortus prope Centum-cellas in mare defluit.

o In MS. Fulginiensi sub finem ista adduntur: Quodam anno cum ad Sancti Natalitia multa undique convenisset turba: quidam homo cupiditate ductus, saccum panibus plenum furatus est ex basilica illius, et impositum humeris suis voluit occulte auferre. Prius autem quam egrederetur et ad fores templi perveniret, stetit immobilis, et gradum non potuit mo-

vere. Stabat autem miser confusus et oneratus alio- D ruito munere. Introeuntes autem et exeuntes de ecclesia, nesciebant qualiter sic immobilis permaneret. Cumque cognovisset rem gestam, tenuerunt eum, ceteris aspicientibus et mirantibus. Audientes vero furto divinitus alligatum, timuerunt Deum et glorificaverunt, qui in sancti Confessoris et Sacerdotis sui Senziae Natalitiis, talibus eos perlustravit miraculis.

AUCTORE G. H.

DE S. LEONE ABBATE,

IN DIOECESI GALLIARUM TRECENSI.

SYLLOGE HISTORICA.

G. H.

De ejus Vita cultu et miraculis.

SEC. VI.

B
Ab ejus nomi-
ne vocatus
vicus,

M entuniacum, vicus duobus ab urbe Trecenti leucis semotus, nunc a S. Leone Abbate nomen sortitus, vulgo ab ejus nomine Saint-Luc appellatur. Hoc in loco olim monasterium condiderat S. Romanus, primus ibidem Abbas, imperatu a Chlodoveo primo Rege Christiano Francorum confirmatione donationis quorundam praediorum: dicavitque SS. Gervasio et Protasio, quorum aliquae Reliquiae adhuc servantur. Sub hoc Abbate vixit monachus S. Leo, factus in monachorum regimine Abbas, Successor illius, anno DXXX creati Episcopi Remensis, uti latius ad ejus diem natalem XXVIII Februarii deducimus. Ceterum coenobium illud Mentuniacum sive S. Leonis, senis abhinc seculis aut incendio aut hostili irruptione ita funditus eversum et dirutum est, ut nulla prorsus ejus supersint vestigia, nec extent indicia extructi ibidem quondam aedificii, praeter Crucem, quae in eodem loco ob rei memoriam erecta manet. Uti scribit Nicolaus Camuzatus, in Pronptuario sacrarum Antiquitatum diocesis Tricassinae, ad Historiam S. Leonis, quom assertit se eruisse ex Ecclesiae Trecensis Breviario, relicta fusiori historia alia: quam ne publico daret id prohibuit, quod multis in locis manca et trunca esset, nec inter se periodi ullo nexu vinctae cohaerereut. Hujus amplioris historiae (quod dolemus, et pro Supplemento optimus concedi) ne quidem fragmenta potuimus obtinere: proinde compendium ex Camuzato accipe.

Vitae epitome
apud Ca-
muzatum,

qua describi-
tur ejus
sanctitas,

et mors a
sanctis eidem
praeannuntiata

2 Fuit vir beatissimus Leo Abbas in villa, cui vocabulum est Mentuniaco, Trecassinorum oppido, editus; parentibus quidem liberis, sed liberior mente, venerabilis coalescens aetate. Hic scholis traditus, mira celeritate Psalmorum scientiam est adeptus: et in omnibus et per omnia regularibus est dogmatibus eruditus. Igitur B. Romano, Meotuniaci coenobii Abbate, in Episcopum Remensem electo, B. Leo ejus monasterii factus est Abbas: erat enim in castitate et abstinence purissimus, in jejuniis et orationibus promptissimus apparebat: tantumque in se habuit caritatem, et benignitatem fidei, et puritatem mentis, ut virtutum ejus insignia in opere resplenderent. Nocte igitur quadam, dum in baptisterio, post munia peracta, jam corpusculum, in stratu vilissimo soporatum, quietem caperet; venerunt ad eum tres viri splendidi, clero fulgentes lumine, psalleutes voce unanimi dulced carmen. Evigilans autem vir Dei, ad pedes eorum prosternitur, adorans eos; eorumque vestigia deosculans, voce sedula cum tremore et metu obnixius illos alloquitur, dicens: Unde estis? At illi dixerunt: Corroborare vires tuas, noli timere. Dixit autem unus ex eis: Ego sum Hilarius peccator, et

isti sunt S. Martinus et B. Anianus. Quapropter filii, naves remique subversione fluctuum periclitantur, quos auxiliante Deo liberare venimus: unde et cum ad te tertia die reversi fuerimus, ad spiritalem locum nobiscum eris iturus: itaque ut certius credas, vir venerabilis Maurelius Presbyter, ab hac luce praereptus, migravit ad Dominum. Igitur secunda die primo diluculo surge, et, cum ea laude qua dignus est, sepeli eum in basilica S. Ursionis. Tunc ille pergens velociter, quod ei dictum fuerat fideliter adimplevit, et reversus est ad monasterium suum. Interea Sacerdotes, sicut praedixerant, venerunt: et dicunt ei: Assumus, vocati ad spiritale convivium. Veni nobiscum. Respondens autem B. Leo dixit: Rectum iter, Domini mei, pergere poteram, si vobiscum ad eundem locum me praeparassem. Deprecor igitur ut mihi triduo inducias tribuatis, ut, quod pollicitum habeo, adipisci merear mortiferum vestimentum. Quod autem petiit obtentum habuit. Mox vero vir egregius ad illustrem feminam nepotem suum direxit: Jussum tibi (ait) edisseram, domina: jam enim Pater noster, deserens mundi lumina, festinat ut lumen coruscum evocatus percipiat in futurum. Quamobrem obsecro, ut (quod devotio promiserat) vestimentum ei transmittas funerale. At illa respondens: Hen (ait) o Pater mi, stulta et mendax apparui, quoniam illius obitum tardius sperabam: ideo quod aevo gravis non erat, non illud paravi. Sed expecta obsecro tres tantum dies, et ego praeparabo. Illa cum triduo retinuit: et expletum letalem habitum transmisit. At vero beatissimus Leo, recepto vestimento, migravit ad Dominum.

E
post sepultum
S. Maurellum,

et triduanas
inducias.

3 In Registro beneficiorum diocesis Trecensis, ibidem anno MOLXII edito; et in Registro generali beneficiorum Archiepiscopatus Senonensis, et Episcopatus Trecensis, Autissiodorensis et Niverneasis, Parisiis anno MDCLXVIII excuso, nominatur sub Decanatu Trecensi Parochia S. Leonis, cujus Patronus est Abbas monasterii Cellensis, ut collatio spectat ad Episcopum, loci Dominum, ubi illustre ejus castrum visitur. In hac ecclesia sacrum corpus S. Leonis reverentissime custoditur, et consecrata annuae sollemnitate dies in Trecensi diocesi XXV Maji celebratur. Ita Camuzatus, apud quem (sed mendo typographico) legitur 23 Maji, lacu 25 quod σζάλμz, in numeros Arabicos seu cyfras facile irrepere solitum, decepit Saussayum in Martyrologio Gallicano. Ad hunc autem XXV Maji et Dominica proxime sequenti, celebrari hoc festum magno occursum populorum, undique magno pietatis sensu affluentium ad dictam ecclesiam et sacrum ejus corpus, inclusum arcae lignae inauratae, et majori altari in-

S. Leonis
parochia

habet corpus
in altari,

AUCTORE G. II. **A**sertum. testatur Nicolaus Des-Guerrois de Sanctis Trecentibus. Usuardus suo Martyrologio ad dictum xxv Maji inscripsit eum, his verbis; In pago Trecassino S. Leonis Confessoris. Quæ eadem passim in variarum Ecclesiarum Martyrologiis MSS. et in hodierno Romano, atque apud Bellinum, Maurolycum, Galesinium, Canisium et alios leguntur. In MS. Adone Leodiensi canobii S. Laurentii, ista habentur: In territorio Trecassino S. Leonis Confessoris et Monachi: qui adeo se divinis mancipavit obsequiis, ut etiam miracula per illum Dominus operari dignatus sit. *Aliqua ex his narrantur a Des-Guerrois, quæ placet hic ex Gallico dare, donec et hæc et alia plura ex originali Latino ad nos mittantur; necdum enim in ea urbe potuimus aliquem invenire, qui similia curaret; licet pluribus litteris illuc directis conati fuerimus excitare Trecensium diligentiam, quando de SS. Helena atque Mastidia agendum fuit iv et vii Moji. Textus porro Gallicus Latine redditus ita habet.*

B Aliqui citharædi, haud procul a vico S. Leonis, volentes suis cantionibus recreare homines, inde lucrum ad victum percepturi, attrabebant ad se elemosynas, quæ melius fuissent in pauperes dispersæ. Et ecce inventi sunt duo viri, qui ad cantum horum citharædorum saltantes, mox in sese invicem cœperunt pugnis insurgere: tandemque unus alterum pugione læsit adeo in capite, ut pellicula cranii appareret. Captus hic, a Comite seu Prætoris loci in carcerem conjicitur. Miser, qui victus cholera læserat alium, nocte sequenti in silentio e sua captivitate Deum precatus, ejusque per merita S. Leonis misericordiam implorans, vidit ante suos oculos Sanctum, instar Monachi raso capite; a quo solutus est vinculis et catenis, et vidit portam carceris apertam. Initio ista ei quasi in somnio videbantur facta: sed mox plene evigilans, reperit omnia in veritate ita contigisse: et cum ingenti lætitia egressus, vincula sua mox detulit ad S. Leonem; et agnoscens suum redemptorem, ei Deoque debitas egit gratias. Successit S. Leoni in regimine monasterii Mentuniaci venerabilis Baudemundus: qui ad honorem Dei desideravit ædificare magnificum templum, et inter alias ingenii sui industrias voluit transferre tumbam corporis S. Leonis: in cumque finem accessit ad S. Winebaudum Abbatem (cujus Acta dedimus vi Aprilis) ejusque religiosos mona-

chos, ut vellent cohonestare sua præsentia hanc corporis S. Leonis transpositionem. Et ecce coram omnibus hoc mirabile factum est, ut sacrum corpus visum sit ultro se movisse, et in alium locum secessisse.

5 Bellum aliquod suscepit Rex Francorum Chlotharius, ut rebelles et seditiosos populos suo imperio subjugaret; quando aliqui insolentes milites, in ditione Trecensi agricolas ferociter vexabant, et passim loca sacra et profana ecclesiasque Deo et Sanctis sacratas violabant, spoliabant, ac succendebant. Quo tempore duo viri, ne a dictis nebulonibus spoliarentur aut captivi abducerentur, in fugam se conjecerunt, et cum persequentes aliter nequirent evitare, cucurrerunt in ecclesiam S. Leonis, portasque clausurunt, ut ibidem sub protectione divina salvi consisterent. Tunc illi milites cum alium vindicandi modum non reperirent, ecclesiam incendunt et fugerunt. Cumque jam ignis passim omnia absumeret, duo illi viri ad S. Leonem fugerunt, sub ejus tumba se abscondentes: et, quod summe mirandum est, reliquis partibus ecclesiæ igni absumptis, ipsi salvi et incolumes servati fuerunt ab eo, qui tres pueros servavit in fornace Babylonis. Quam eandem virtutem in eis exercitam omnes asseverabant.

6 Quia vero nonnulli per errorem hunc S. Leonem Martyrem appellarunt, in dicto MS. Adone, tamquam diversus, proponitur Leo Martyr Trecis: sed in hac urbe solum colitur dictus S. Leo Confessor. Eundem Martyrologio suo Benedictino inscripsit Hugo Menardus, fassus tamen in Notis, non ita certum esse an fuerit Benedictinus. Opponit se illi dictus Carolus le Coite in Annalibus Ecclesiasticis Francorum ad an. 535 num. 7. Satiis, inquit, fuisset nomen expungere, quia S. Leo antiquior est B. Mauro, Ordinis Benedictini eis Alpes primo fundatore. Menardus arbitratur eum vixisse circa annum Domini quingentesimum sexagesimum: sed an non fuerit ante dictum annum mortuus, dubitari posset: quia dicitur non fuisse in morte ævo gravis. Qui eum ad æternum gaudium evocarunt Sancti Episcopi, fuerunt Hilarius Pictaviensis cujus Acta dedimus xiii Januarii; S. Martinus Turo-nensis, et S. Anianus Aurelianensis; quorum ille xi, iste xvii Novembris coluntur.

duo viri ut
e manibus
grassantium
militum li-
berarentur,

incensa ec-
clesia sub
tumba S.
Leonis sal-
vantur.

An Ordinis
S. Benedicti?

Captivus
vinculis ultro
solutis
liberatur.

Tumba cor-
poris ultro
in alium lo-
cum secedit:

DE SANCTO BONIFACIO IV

PONTIFICE ROMANO.

COMMENTARIUS HISTORICUS.

De Pantheo per eum dedicato, cultu, epitaphio, anno et die mortis, ac duplici Translatione corporis.

ANNO DCXV.
Elogium
ex Anasta-
sio Bibliothe-
cario.

Bonifacius, natione Marsorum, de civitate Valeria, ex patre Joanne Medico, sedit annos sex, menses octo, dies tredecim. Hujus temporibus fames, pestilentia, et inundationes aquarum gravissimæ fuerunt. Eodem tempore petiit a Phoca Principe templum, quod appellatur Pantheon: in quo fecit ecclesiam beatæ et gloriosissimæ Dei Genitricis Mariæ semper Virginis et omnium Martyrum Christi, et Reliquias in eo collocavit: in qua ecclesia Princeps multa dona obtulit. Illic domum suam monasterium fecit, quod et dicavit. Qui defunctus, sepultus est ad S. Petrum Apostolum die vigesima quinta mensis Maji. Hic fecit

ordinationes duas per mensem Decembrem, Diaconos * octo, Episcopos per diversa loca triginta quinque. Hæc Anastasius Bibliothecarius in Vitis Pontificum Romanorum: et passim ex illo posteriores.

2 Quod autem spectat ad templum Pantheon, id, teste Plinio lib. 36 cap. 15, Jovi Ultori ab Agrippa factum est, genero Augusti, Pantheonque dictum, ut asserit Dio lib. 53, quod in simulacris Martis et Veneris multas Deum imagines acciperet. Sæpe ille instauratum est; primum ab Adriano, qui Pantheon vocavit, ut ait Spartianus; deinde ab Antonino Pio, qui templum Agrippæ, ut Capitolinus; denique etiam a Severo, ut scitur ex antiqua inscriptione. Quia vero templi

* novem

Pantheon
structum ab
Agrippa,

instauratum
a variis,

A templi testitudo et tectum porticus tegulis ne tabulis æneis tegebatur, eas Constantium Græcorum Imperatorem Constantinopolim cum aliis Urbis ornamentis transulisse, scribit Anastasius Bibliothecarius in Vita S. Vitaliani Papæ, a nobis edita ad diem xxvii Januarii. Urbanus VIII duplici portam ornavit titulo, et quæ a se facta sunt exposuit his verbis : Urbanus VIII Pont. Max. vetustas ænei lacunarum reliquias, in Vaticanas columnas et bellica tormenta conflavit, ut decora inutilia et ipsi prope famæ ignota, fierent in Vaticano templo, Apostolici sepulcri ornamenta; in Adriana arca, instrumenta publicæ securitatis; anno Domini mdcxxxii, Pontificatus ix. Alter titulus, nostræ directioni magis subservit, et est huiusmodi. Pantheon, ædificium toto terrarum orbe celeberrimum, ab Agrippa Augusti genero, impio Jovi et reliquis mendacibus diis, a Bonifacio IV Pontifice Deiparæ et triumphantis Sanctis pie dicatum, Urbanus VIII Pontifex Max. binis ad campani æris usum turribus exornavit, et nova consignatione munivit, anno Domini mdcxxxii, Pontificatus ix. Hæc ibi.

ornatum
duplici ti-
tulo ob Ur-
bano VIII.

dedicatur a
S. Bonifacio
13 Maji,

3 Deductio hujus Ecclesiæ inscripta est antiquis Fastis sacris ad diem xiii Maji, et a Beda in genuino Martyrologio his verbis, in Idus Maji, Deductio S. Mariæ ad Martyres. At pluribus explicatur apud Usuardum, Adonem, Notkerum, et posteriores cum hodierno Martyrologio Romano, in quo primo loco ista leguntur : Tertio Idus Maji, Romæ deductio Ecclesiæ S. Mariæ ad Martyres, quam B. Bonifacius Papa quartus, expurgato deorum omnium veteri fano, quod Pantheon vocabatur, in honorem Beatæ semper Virginis Mariæ et omnium Martyrum dedicavit, tempore Phocæ Imperatoris. Baronius in Notis, pluribus deducit destructionem templorum, ad Ethnicis pro falso deorum suorum cultu erectorum, ac dein ista subiungit : Cur autem Pantheon templum intactum remanserit, ea fuit causa, quod Honorius Imperator, lege sancita, ejusmodi impetum Christianorum compescuit, hæc rescribens : Sicut sacrificia prohibemus, ita volumus publicorum operum monumenta servari etc. Lege xv de Paganis in Codice Theodosiano. Inscripta erat lex Macrobio Præfecto Prætorio Hispaniarum, et Procliano Vicario quinque Provinciarum, Theodoro Consule anno cccxcix. Sed pergit Baronius : Puto divina dispensatione factum, ut inter tot idolorum fana prostrata, et in anathema oblivionis eversa, Pantheon, velut insigne quoddam et perenne trophæum de expugnatis hostibus permaneret; cederetque triumpho omnium Martyrum, qui omnium Gentilium deos Christi cruce subegerant. De ejus dedicatione per Bonifacium facta scribit Beda, de gestis Anglorum, lib. 2 cap. 4, et de sex ætatibus in Phoca Imperatore; Adeo Viennensis, in Chronico anno 604; Paulus Diaconus, de Gestis Longobardorum lib. 4 cap. 11; Marianus Scotus, in Chronico anno 610; Sigebertus anno 609, et alii. Legi in ejus Ecclesiæ codice manuscripto, templum illud dicatum in primis in honorem Dei Genitricis Mariæ, omniumque Sanctorum Martyrum et Confessorum : illataque illuc esse reperi duodeviginti curribus ossa Sanctorum Martyrum, e diversis Urbis cœmeteriis effossa, solenniterque comportata ac decentissime collocata. Hæc Baronius : quibus additum velim, quod si en Deductio facta est in Dominica, sicut fert usus ordinarius Ecclesiæ Romanæ; facta fuerit anno dcm, quo erat littera Dominicalis G, quin id alias numquam sub isto Pontificatu contigit : fuerit autem Dominica iv post Pascha, eo anno celebratum xv Aprilis. Eodem quoque die, dicta Sanctorum corpora fuisse translata, asseruit Diaconus in Vita S. Bonifacii, et Pompeius Ugonius in Historia Stationum Romæ, Statione lvi die Veneris in hebdomade Paschali, quæ tum habetur in dicta Ecclesia, passim jam S. Maria Rotunda appel-

illatis eo
corporibus
Sanctorum
Martyrum :

lata, ob ædificii formam, quam Bartholomæus Martianus exhibet in sua Urbis Romæ topographia lib. 3, cap. 11, et plures alii. Octavius Pancirolius, in thesauro abscondito Urbis Romæ regione 4 ecclesiam 18, describit eandem Ecclesiam, et meminit Corporum Sanctorum Martyrum a S. Bonifacio illatorum, uti et auctor novæ relationis inventorum venerabilium corporum SS. Rasi et Anastasii Presbyterorum et Martyrum, ultimo die Decembris anni mdcxxxiv, quo in Nativitate Christi Jubilæum anni sacri fuerat inceptum. Cum enim aliqua tunc reparatio fieret, circa altare majus dictæ Ecclesiæ Rotundæ; reperta fuit arca plumbea cum hac inscriptione : Corpora Sanctorum Rasi et Anastasii, cum aliis Reliquiis, hic recondita a Bonifacio IV. De quodam S. Raso Episcopo, Romæ deposito, egimus ad diem xii Martii pag. 106 : sed cum nuper inventus, non dicatur Episcopus, num unus idemque habendus, nos intet.

4 In Ecclesia Vaticana, ubi sepultus est, celebratur S. Bonifacii hujus festum sub ritu duplici die hac xxv Maji, quod istic ejus corpus adhuc servetur; et recitantur annua de Communi Confessoris Pontificis. In Missa legitur etiam Credo. Sacra ejusdem memoria inscripta est ad eundem xxv Maji Martyrologio Bellini, secundum morem Ecclesiæ Romanæ anno mccccxcviii excuso : et hunc secuti sunt Maurolycus Felicius, Galesinius, Molanus, Canisius, cum hodierno Martyrologio Romano, in quo isto leguntur : Romæ S. Bonifacii Papæ quarti, qui Pantheon in honorem S. Mariæ ad Martyres dedicavit. Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ pro elogio ei ponit, quod eo Pontifice monasterium Luxovienne in Burgundia, et Bobiense in Italia extruitur. Ipse vero Bonifacius divino cultui deditus, domum propriam in cœnobium convertit, et prædia in monachorum usum multa attribuit. At, cujus Ordinis fuerint hi monachi, non indicatur. Trithemius lib. 4 de Viris illustribus Ordinis S. Benedicti cap. 3 asserit, domum in monasterium sui Ordinis redactam : et tam ibi, quom libro 3 cap. 148 addit, fuisse monachum S. Sebastiani in Urbe : eadem forte certitudine, qua ibidem ait, Pantheon a Domitiano Imperatore constructum fuisse, et festum ejus agi viii Kalendas Aprilis. Correperunt illum in ultimo puncto Wion Dorganus, Menardus, Bachelin : qui eundem cum Trithemio Benedictinum faciunt, sed referunt ejus festum ad viii Kalendas Junii. Joannes Mabillon, Seculo secundo Benedictino rejicit ad Prætermisios addens : An vero monachus ipse fuerit, non satis clarum : uti nec clara sunt reliqua quæ adjunguntur a Trithemio et aliis.

5 Romanum concilium ab eo celebratum anno dcm scribit Beda, lib. 2 Historiæ Ecclesiasticæ gentis Anglorum cap. 4 his verbis : His temporibus venit Mellitus Londoniæ Episcopus Romam, de necessariis Ecclesiæ Anglorum causis cum Apostolico Papa Bonifacio tractaturus. Et cum idem Papa reverendissimus cogeret Synodum Episcoporum Italiæ, de vita monachorum et quiete ordinaturus; et ipse Mellitus inter eos assedit, anno octavo Imperii Phocæ Principis, Indictione decima tertia, tertia die Kalendarum Martiarum; ut quæque erant regulariter decreta, sua quoque auctoritate subscribens, confirmaret; ac Britanniam rediens, mandata et observanda deferret, una cum epistolis, quam idem Pontifex Deo dilecto Archiepiscopo Laurentio et Clero universo, similiter et Ethelberto Regi atque genti Anglorum, direxit. Hæc ibi. Dedimus secunda Februarii, Acta S. Laurentii; xxiv ejusdem, Acta S. Ethelberti; et xxiv aprilis, S. Melliti : sed has S. Bonifacii epistolæ non potuimus assequi.

6 Romanus Basilicæ Vaticanæ Canonicus, tempore Eugenii Papæ III, seculo xii ad medietatem perducto, ejusdem Basilicæ monumenta describens. Bonifacio II Epitaphium

D
AUCTORE D. P.
e quibus in-
venti anno
1674 SS.
Rasius et
Anastasius.

Colitur in
Ecclesia Va-
ticana,

E
et refertur
in Martyro-
logiis,

an recte
etiam Bene-
dictinis ?

Concilium
celebratum
anno 610.

In epitaphio
laudatur
sanctus,

A Epitaphium attribuit, quod ætate Sergii Papæ III seculo XI credo fuisse compositum, cum vriorum Pontificum sepulcra in Vaticano titulis et marmoribus ornarentur. Esse autem Bonifacii hujus IV recte animadvertit Mantius : qui eadem monumenta posterius collegit, allegaturque a Baronio in addendis ad primos octo tomos Annolium tomo 9, pro anno 614. Est illud hujusmodi apud Romanum, correctis mendis paucis, quæ ad marginem notari, quæque verosimile est obrepisse transcribenti, propter litterarum alicubi extritarum obscuritatem.

Vita hominum brevis est, certa hanc determinat [hora :

Sed vitæ æternæ * deinde paratur iter ;
Quo non indecora aut rursus peritura * videntur :
Sed pulchrum atque decens, ac sine fine manens.
Dic igitur, quid, Mors, stimulis agitaris iniquis?

Quid fremis incassum? quid furibunda geris?

Commoda nulla tibi poterunt tua facta referre,

* Nec prodesse potest impetus iste tibi.

Gregorii semper monita atque exempla magistri,

Vita, opere, ac dignis moribus iste sequens :

Quo * terrere putas, sunt hujus maxima vota,

Mittere ad astra animam, reddere corpus humo.

B Saucia multiplicitate siquidem * jam membra dolore,

Rursus in antiquo pulvere versa manent :

Quæ conjuncta animæ stabilita in corpore * surgunt

Ad vitam æternam, te pereunte magis.

Sancta fides, * meritum vitæ, clementia Patris,

Spem certam hanc famulos jussit habere suos.

Hic requiescit Bonifacius Papa junior qui sedit annos vi, menses vii, dies xii. Depositus est vii Idus Maji, imperante Domino Eraclio, anno ejus...

7 Cum legis laudatum Bonifacium, quia Gregorii magistri monita atque exempla secutus est; convincis, non posse Junioris nomine intelligi secundum, omnis sexaginta fere Gregorio præmortuum; sed Juniores appellari, respectu immedioti decessoris sui Bonifacii III. De quarto autem scribit prælaudatus Romanus, sepulturam ejus fuisse intra ecclesiam B. Petri, juxta portam Ravennatam, sic dictam, quia per eam intrabatur ab urbe (ut vocabant) Ravennatam, id est, a Regione Urbis Transtiberina, sicut notatur ad Veteres Pontificum Romanorum Catalogos, ante tomum I Aprilis sub elogio S. Callisti Papæ, qui dicitur Romanus de Regione Urbe-Ravennatam. Hoc ergo, ut ex antiquo loquendi usu, sic ex antiquo aliquo scripto de Pontificum sepulturis debuit habuisse Romanus : quem qui edidit, et Annotationibus auxit Paulus de Angelis, eidem præposuit Vestigium veteris D. Petri in Vaticano Basilicæ, nec non sacellorum atque oratoriorum sacrarumque ædicularum illi adjunctarum. ubi transito vestibulo occurrunt tres portæ, in mediam basilicæ navem ducentes : quarum dexteram seu meridionalem signatur num. 133, et in Iadiculo appellatur Porta Ravenniana, supra quam sunt appensa insignia et catena portus Smyrnæ a Sixto IV, nunc in sacristia similiter pendens.

8 Atque hæc de sepultura. Quod attinet ad tempus mortis, Romanus annum Imperatoris, obscure in lapide semitroto apparentem, et verosimiliter per litteras numerales sculptum, volens integrè exprimere, scripsit secundo : Mantius, quia vidit hoc non subsistere, scripsit, quinto : uterque, ut apparet, per conjecturam; cum inter voces secundo et quinto nulla sit affinitas litterarum. Econtra numerales litteræ II et U (nam sic exprimebant inter numerandum ævo illo multi, potius quom V) facillimè inter se alterantur, et alteratæ salunt. Teneamus ergo annum quintum Heraclii, a die v Octobris anni vixim inchoatum; et habebimus annum DCXV, quo mortuus sit Bonifacius die vii Maji : unde retrogradiendo per annos vi, menses vii, dies xii (sic enim omnino legendum puto non xii) venietur ad xxv

Augusti anni DCXIII, quo fuerit ordinatus Bonifacius. Dico autem dies xii non xii, quia in Troctatu de hac materia speciali doceo, perpetuum ac fere inviolabilem consuetudinem Romanæ Ecclesiæ fuisse, ex Apostolica verosimiliter traditione, ut Ordinationes Pontificales in Dominica celebrarentur : hoc autem habetur per dies xii, qui ducunt ad xxv Augusti diem, anno DCXIII Dominicam; non dies xii, nec etiam xiii, quos pleraque Anastasiana exemplaria habent. Ob eandem causam, itemque ob alias alibi melius elucentes, malumus, cum Canonico Romano tanto vetustiori, legere in Epitaphio nomen Maji, quam cum Mantia nomen mensis Martii : quia a die vii Martii, neque per xii, neque per xiii, neque per xii dies, venire ad Dominicam retrogradiendo possumus. Quod etiam vox Depositus, hoc de quo agimus seculo, significabat idem quod Mortuus, apparet ex simili S. Gregorii Epitaphio, in quo dicitur etiam ipse depositus quarto Idus Martii. Mortuum autem esse Gregorium xii Martii, extra controversiam est. Verum, inquires, id si ita est, quomodo dicitur ab Anastasio Bonifacius sepultus xxv Maji, et tali etiam die colitur? Respondeo, quia tali die celebratæ ejus exequiæ sint a Successore Deusedit, paucis ante diebus primum Electo, et sub hoc titulo Ecclesiam administrante; licet pro infelicitate illius seculi, non ordinato nisi post plures menses, quibus Imperatoris rescriptum expectandum fuit, videlicet sub initium sequentis anni DCXVI. Hanc rationem distinguendi dies Obitus et Sepulturæ, atque a die Obitus per assignatas cuque Pontificatui terminos retrogradiendi ad diem Ordinationis, probaturum me spero, eaque verificaturum plerosque numeros annorum, mensium atque dierum descriptos apud Anastasium : quos alias impossibile esset inter se conciliare.

10 Ex ea porro quam diximus sepultura, fuisse elevata ossa seculo x aut xi, atque in lapideam urnam aliam translata, persuadent istius, certe non majoris ætatis versus rhythmi, quos Romanus Canonicus supra laudatus seculo xii descripsit hoc tenore :

Gregorio quartus jacet hic Bonifacius almus...

Cujus Natalis solennia qui celebratis

Primis Septembris fert hæc lux quarta Kalendis.

Inter medios quatuor versus, de Pantheo dedicato, vide in meis ad Conatum Chronico-historicum Paralipomenis ; ubi ostendo eandem ratione assignari Bonifaciano Natali diem quartam a primis Kalendis, id est quartam mensis, quo ipse Bonifacius quartus a S. Gregorio dicitur. Natalem autem dico appellari ab auctore, tanto post ætatem Sancti scribente, non in rigore, ut sit dies Obitus aut Ordinationis, sed in significatione latius sumpta pro quocunque festo ; quia tali forte die facta est prædicta Translatio.

11 Alia deinde Translatio facta est exeunte seculo xiii, cum dedicato ad prædictam Ravennatam portam Bonifaciano oratorio, quod usque ad Basilicæ veteris demolitionem superfuit,

Octavus titulo hoc Bonifacius, ossa reperta

Hac locat erecta Bonifaci nimiris ara.

Hos enim versus, ut priaribus additos, recitat Ludovicus Jacob in Bibliotheca Pontificia, sed auctorem non indicat, nec locum ubi eos invenerit. An autem idem Bonifacius VIII, abolito præmemorato ritu festi iv Septembris celebrandi, maluerit ipsum agi hac xxv Maji, vel quia tunc sepultum Anastasius notat, vel quia notatum ab Anastasio diem, anno MCCXVIII Dominicum, ipse elegerit altari prædicto dedicando, non ausim divinando definire, quamdiu nomen in nullo antiquiori Martyrologio invenitur, quod Bellini ætatem præcesserit; qui tamen Bellinus, velut ex usu Curie Romanæ, sic impressit sub annum MCCCXCVIII, Eodem die sancti Bonifacii Papæ.

12 Paulus Aringhus, Romæ subterranea lib. 2 cap. 8, agens de Pontificibus in Vaticana Basilica reconditis, postquam de præfatis seu Titulis seu Epitaphiis

Exequiæ celebratæ 25 Maji.

Corpus sec. x vel xi elevatum.

4 Septembris,

sub annum 1298, altari imponitur, forsitan 25 Maji.

* idem videtur

ut S. Gregorii discipulus, * terræ reputas.

* nam

* surgunt

* merito

sepultus juxta portam Ravennatam,

obit anno 615,

8 Maji.

Novissima
inventio
ossium an.
1503.

A *phiiis egisset*, Reseratum, *inquit*, fuit sanctissimi Pontificis Bonifacii sepulcrum anno mdcui die xxi Octobris: ubi inventa sunt ejus ossa in duabus fictilibus ollis, et in vitreo quodam rotundo vase recondita. Quæ quidem omnia in novum translata sunt templum, ibidemque posita in arca cypressina et sarcophago marmoreo sub altari, quod est in abside meridiem versus, ejus memoria in plumbi lamina sic inscripta; Corpus S. Bonifacii Papæ Quarti, ex altari sito in Vaticana Basilica, inter

portas Judicii et Ravennianam, a Bonifacio Octavo ejus nomini dicato, ornato et dotato, in novum templum, Pauli V. Pont. Max. jussu honorifice translatum, hac sub ara ritu solenni collocavit Evangelista Pallottus, tit. S. Laurentii in Lucina Cardinalis Cusentinus, hujus Basilicæ Archipresbyter, anno mxcvi die xxii Januarii, primis Vesperis Cathedræ S. Petri, sedente Paulo Papa V anno primo.

D
AUCTORE D. P.

et translatio
anno 1606.

DE SANCTO ALDELMO

EPISCOPO SCHIREBURNENSI,

EX ABBATE MALMESBURIENSI IN ANGLIA.

G. II.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

B De ejus monasterio, deque Vita quadruplici a Malmesburiensibus scripta, cura monasteriorum, et libris.

E

ANNO DCCIX.

Hunc fundatorem Malmesburiensem,

Patronum coluit Rex Athelstanus.

Malmesburiense monasterium in Wiltonia, Saxoniz Occidentalis apud Anglos provinciu, in confiniis Glocestriensis Comitatus, suam originem, teste Cambdeno, debet Maudolpho eremita. Inter ejus discipulos potissimum, *inquit*, floruit S. Aldhelmus, qui ope Leutherii Episcopi pulcherrimum construxit monasterium, eidemque prius præfuit: ejus viri memoria permanet, utpote in Sanctos relatus: et in ejus festo hic nundinae sunt frequentes, militumque cohors scribi solet, ne discordia inter tot convenas oriretur: dignusque sane est, ejus memoria in æternitatem vigeat, non solum sanctitatis, sed etiam doctrinæ nomine, ut ea tempora ferebant..... Hunc Aldhelmum, jam defunctum, in Tutelarem Sanctum sibi ascivit Athelstanus ille Magnus: qui eo nomine oppidum hoc maximis immunitatibus donavit, monasterium amplissimis donariis ditavit, in eo sepulturam sibi delegit, ejusque monumentum etiamnum ostendunt incolæ. Ab Athelstano jam inde monasterium longa opulentia clarum floruit, et inter alios magna eruditione viros produxit Guillelmum, qui hinc Malmesburiensis dictus, ejus eruditæ industriæ et ecclesiasticæ et politica Angliæ historia plurimum debet..... Monachi continenter et ædibus et proventibus accessionem adjunxerunt, donec fatalis ille dies Angliæ monasteriis intonaret. Tunc reditus et congestæ tot annis opes (quæ fuerunt, ut majores habuerunt, vota fidelium, pretia peccatorum, et patrimonium pauperum) dissipatæ: communemque demolitionis sortem templum subisset, nisi Pannarius..... redemisset: et in Parochialem Ecclesiam conversum, magna ex parte superest. Hæc aliæque plura Cambdenus in Wiltoniz descriptione: quibus vult possent varia ex Tomo primo monastici Anglicani, per Rogerum Dodsworth et Guillelmum Dugdale edito, qui faciem aquilonarem Malmesburiensis Ecclesiæ, prout nunc extat, sculptam in lamina exhibent. Laudatus Rex Athelstanus imperavit ab anno dccccxiv, ad annum usque dccccxl, quo vita functus sepulturam in ecclesia Malmesburiensi obtinuit. Porro eundem Athelstanum, invocato Deo et S. Aldhelmo, occisis Constantino Rege Scotorum, aliisque Regibus quinque, Comitibus duodecim, ceterisque, victorem fuisse scribit Malmesburiensis, lib. 2 de Gestis Regum Anglorum cap. 6.

2 Acta Aldhelmi duplicia damus, utraque ex MSS. codicibus bibliothecæ Cottonianæ a jam citato Dugdale

eruta. Priora, Auctorem præferentiu supra laudatum Willelmum Malmesburiensem, ipsemet se descripsisse homo grandævus, pro insigni sua de hoc nostro opere æstimatione, sub finem testatur: Verum exemplar ab ectypo exaratum per me Willelmum Dugdale, principalem Regem Armorum Anglicanorum, nuncupatum Garter. Scripta esse hæc Acta anno mxcxv, quæ erat a transitu S. Aldhelmi annus ccccxxvi, affirmat ipsemet Malmesburiensis sub finem, hanc scriptionem ante pollicitus, libro 2 de Gestis Pontificum Anglorum, titulo de Episcopis Schireburnensibus, his verbis: Primus Sciraburniz sedit Pater Aldhelmus, quem hic tantum loco ordinis nominæ. Namque (quod ejus Vitam nusquam plene digestam reperi, spectantque ad eam quam plurima, quæ si celavero in posteros delinquo) cogitavi, annuente Deo, in extremo hujus opusculi libro, cum ejusmodi materia liberiori congregi otio. Joannes Mabilio parte 1 Seculi tertii Benedictini, texens Elogium historicum ipsius Sancti, queritur se nullam ejus Vitam potuisse assequi. At nactus postea hanc a Malmesburiensi scriptam, edidit in Appendice primæ partis Seculi quarti, et quidem (ut præfatur) ex MS. codice bibliothecæ Cottonianæ, eodem verosimiliter unde et nos accepimus.

Vita Auctore Willelmo Malmesburiensi datur ex MS

3 Alteram Vitam procuravit nobis idem Dugdale, sed alterius manu, cui tamen sua ipse odscripsit: Ex codice MS. in bibliotheca Cottoniana sub effigie Faustinae, B 4 fol. 139. De ipso Dugdale ejusque libris late egimus xvi Maji, ad Vitam S. Carantoci, quam dein etiam nobis transcripserat, satageat pro nobis apud eum Reverendo Patre Edoardo Mico alias Harvæo e Societate nostra, viro magni prudentia, doctrina atque omni virtutum genere prædito; qui hic Antuerpiæ in eadem domo Professorum nobiscum vixerat; sed jam assumptus a Reverendo Patre Provinciali Thoma Harcotto alias Witebret in socium, cum eodem in persecutione plusquam Diocletiana, anno mdcxxxviii a Parlamentariis Anglicanis excitata, abreptus in custodiam, sub prætextu chimericæ cujusdam conspirationis, ibidem hanc mortalem vitam cum æterna et feliciore commutavit; sicut et alius intimus noster amicus Thomas Montfordus, qui ex ædibus Ducis Eboracensis nunc Regis abreptus, eodem in carcere pientissime ex morbo decessit, vir integerrimus, nec minori doctrina quam virtute ornatus. Ipse vero Provincialis Harcottus, post longas arumnas et vexationes iniquissimas, sequenti anno mdcxxxix die xx Junii, glorioso martyria est coronatus, ex fidei odio suspensus et dissectus ad Tiburnum

alia Vita ex MS. additur

nosra

A prope Londinum, una cum quatuor aliis Societatis nostræ
AUCTORE G. II. Sacerdotibus et indefessis Anglicanæ vineæ operariis, Antonio Turnero, Guiljelmo Waringo, Joanne Gavano, et Joanne Fenwico; primitivæ Ecclesiæ spiritus tanta animi præsentia, vultus serenitate, hilaritate verborum referentibus, ut vel ex hæreticis multi faterentur, fieri non posse, quin innacentes illi essent, certique ea morte se transferri ad Deum, non judicem criminum, sed remuneratorem fidei constantissime servatæ. Alteram istam Vitam scripsit sub finem seculi nãdecimi aut initium sequentis, vir eruditus, qui se professione Monachum fuisse indicat in Prologo, et num. 19 accenset se Malmesburiensibus, in prima persona de illis et scripso scribens, Nobis: sub finem autem asserit, se novisse Fr. Hubertum satis infirmum, et in revelatione Reliquiarum sanatum. Interim quo nomine fuerit appellatus, non additur. Non putamus quod hanc Vitam Malmesburiensis habuerit, licet videatur aliquanto serius vixisse et scripsisse. Huic tamen antiquiorem postposuimus, quia argumentum assumptum prosecutus longius, res omnes usque ad Revelationem Reliquiarum exponit. Praulaudatus Willielmus Dugdale, in suo Cottoniana codice ante ipsam Vitam legens verba, initio cap. I posita, considerari jubet, an forte non sit labor Egwini Wiccii, id est Wigorniensis Episcopi supra memorati. Sed hac cogitare velut memoria rerum, etiam tribus et amplius seculis post Egwini obitum hic narratarum; et quod scriptor se Monachum Malmesburiensem probet, uti dictum est: fatebimur ergo nos ignorare (quod nec verasimiliter quidam possumus divinare) nomen Auctoris.

Vitæ ab aliis
etiam scriptæ
indicantur.

4 Extat tertia Vita apud Capgraviū, cujus prior pars ex hac secunda Vita est in epitomen redacta, et deinde nonnulla alia adjiciuntur. Eodem nonnullis omissis referuntur apud Surium; nec non in Breviario Surium anno 1499, et Sarisburiensi anno 1557 excuso: unde nonnulla in Annotatis observantur. In his dicitur S. Egwinus Episcopus Wigorniensis, qui sepulturæ præfuit, ejus Vitam conscripsisse: sed num ea aliquid differat a scripto ibidem addito ignoramus. Alius allegatur a Malmesburiensi num. 3 Elfredus sive Alfredus, Monachus, ut videtur, et Abbas Malmesburiensis, quasi is seculo decimo Vitam ejus scripsisset, ex quo nonnulla ibidem habentur. Præterea S. Osmundus, Episcopus Sarisburiensis, inter scriptores Vitæ censetur. Est is anno 1099 vita functus, ejusque mentio sub finem Vitæ secundæ habetur, et forsitan inde arrepto occasio dicendi Vitam ab eo etiam fuisse exaratam. Hisce additur a Mabihone Eadmerus Monachus Cantuariensis, de quo latius egimus XXI Aprilis, ad Vitam S. Anselmi Archiepiscopi Cantuariensis: sed si aliquid de S. Aldhelmo scripsit Eadmerus iste, scripsit stylo longe cultiori, ut ejus opera legenti patescet. Porro S. Aldhelmi Episcopi Schireburnensis meminere scriptores Rerum Anglicanorum plerique, et post antiquos Hurpsfeldius seculo 7 cap. 19 et sec. 8 cap. 11; Edvardus Maishew, in Trophæis Anglicanis ad diem xxv Maji; et Alfordus, in Annalibus Ecclesiæ Anglicanæ ab anno 666, quo statuit Abbatem creatum; ad annum 709, quo e vito hac migravit. Hic repertam in MS. registro Malmesburiensi Epistolam illius, ad annum 705 quo creatus est Episcopus Schireburnensis, num. 18 eandem edidit: cujus pars hæc est.

Creatus Episcopus et monasterii curam retinere rogatus,

5 Ego Aldhelmus, postquam me immeritum, nullisque prædignis moribus comprobatum, in Pontificatus officii Sedem divina gratia subintronizasset; proposui arcano mentis meæ affectu, ut monasteriis meis, Mældumesburgi, Froom, Bradamford, quibus jam dudum in Abbatis gradum constitutus, suffragante Domino regulariter præfui, religiosum Abbatem, quem sibi spontanea familiarum mearum optio consona voce elegissent, canonica creatione atque regulari sanctione constituisset. His volunta-

riis propositionibus meis pia monachorum meorum D restitit pertinacitas. Et cum hoc sedulo sæpius in conventu Fratrum meorum fiducialiter narrassem; nullus his votis meis placidissimum præbebat assensum, dicentes: Quamdiu vitali vegetaris spiritu, nobiscum præsentis vitæ stadio deputaris. Tuæ semper dominationis jugo humillime colla subdere non delignamur; sed hoc supplici communique rogatu deprecamur, quod sub sacra Scripturarum testificatione, et favorabilium virorum claro consensu corrobore, ut nullus post obitum tuum, nec Regalis aviditas, nec Pontificalis auctoritas, vel aliquis ecclesiasticæ seu secularis dignitatis vir, sine nostræ voluntatis arbitrio in nobis sibi vindicet principatum. Huic debitæ monachorum meorum, maxime famulorum Dei, petitioni libentissime consensi..... cum optabili famosissimi Regis Ynii consensu, et reverendissimi Fratris et Coepiscopi mei Danielis, præsentatæ promissionis devoto nutu, decentissimam vernarum Domini postulationem sacræ Crucis signaculo confirmavi. Itidem idem venerandus Rex et prænominatus Pontifex pari devotionis manu subscripserunt..... Scripta est hujus confirmationis chartula ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi DCCV, Indictione III.

eorum libertati consulit.

6 Hæc ibi. Ex his duo monasteria scilicet From, ad honorem S. Joannis Baptistæ ad fluvium From; et Bradamford, aliis Bradenum, postea a Danis destructa fuisse. indicatur apud Capgraviū. De aliis S. Aldhelmi scriptis infra agitur, et sunt plerique in Bibliotheca Patrum recusa. Quanti ea fecerit S. Bonifacius adhuc Diaconus, indicat Epistola 4 his verbis: Obsecro ut mihi Aldhelmi Episcopi aliqua opuscula, seu prosarum seu metrorum aut rhythmicorum, dirigere digneris, ad consolationem peregrinationis meæ et ob memoriam ipsius beati Episcopi. Factus est dein S. Bonifacius Sacerdos anno circiter DCCXII, Episcopus Romæ anno DCCXXIII, Martyr anno DCCCLV die v Junii, quando varia ejus Acta dabuntur. Ipsius vero S. Aldhelmi sacra memoria, ad hunc xxv Maji, refertur in Martyrologio Romano et pluribus antiquis, manu exaratis atque excusis: Corporis etiam Translatio celebratur xxxi Martii, uti tunc indicotum: et Absconsisio, facta a S. Dunstano tertio Nonas Maji, in Martyrologiis testata legitur infra, in secunda Vita num. 23.

Libri ob eodem scripti:

memoria in fastis.

VITA

Auctore Willielmo Malmesburiensi.

Ex MS. Cottoniano eruta a Willielmo Dugdale.

CAPUT I.

Ortus, Studia, Libri editi.

Beatus Aldhelmus, Saxonica prosapia oriundus, primis imbuendus elementis, a Adriano Abbati S. Augustini traditur: quem in arce scientiæ stetitisse, qui Angelorum gesta perlegit, intelligit. Ibi pusio, Græcis et Latinis eruditior litteris, brevi mirandus ipsis enituit magistris. Cumque jam majusculus a Cantia in West-Saxones remeasset, religionis habitum in Meldunensi accepit cœnobio, quod situm est in civitate, quæ antiquo vocabulo Mealduberi, et nunc Mealmesberi vocatur. Id quidam Meldun, qui alio nomine vocatur Meildulf, natione Scotus, eruditione Philosophus, professione Monachus, fecerat: qui cum natali solo voluntarie carens, illuc devenisset; nemoris amentitate, quod tunc temporis in immensum eo loci succreverat, captus eremet-

a

b

A S. Adriano doctus,

et Malmesburiensis factus Monachus

A ticam vitam exercuit : deficientibusque necessariis, c
scholares in c disciplinatum accepit, ut ex eorum liberalitate tenuitatem victus corrigeret.

deinde ad
Adrianum
reversus,
d

e

primus inter
suos carmi-
na edit :

2 Illi, procedente tempore, Magistri sequaces, ex scholaribus monachi effecti, in Conventum non exiguum coaluere. Horum exemplo et consortio Aldhelmus d informatus ad studium, liberales artes plenitudini scientiæ adjecit : quas ut medullitus conbiberet e, iterum stuluit Cantiae ad pedes Adriani, qui erat fons litterarum, rivus artium ; donec valetudine cogente, repedaret domum. Itaque liberalium artium compos factus est, qui tanti contubernalis consortio functus fuit. Nec ipse sane suffragio laudum suarum defuit, et dixit, se primum omnium suæ gentis hominum fuisse, qui ad scientiam metrorum præsumpsit ingenium, impulit animum. Ista enim ejus erant verba in calce libri, quem fecit de Schematibus : Hæc (inquit) de metrorum generibus et schematibus, pro vilitate ingenii mei habes ; multum laboris est, nescio an fructuose collecta ; quamvis mihi conscius sim illud Virgilianum posse me jactare,

13 Primus ego in patriam mecum (modo vita supervisit),

Aonio rediens deducam vertice Musas.

etiam patria
lingua,
f

3 Litteris itaque ad plenum instructus, nativæ quoque linguæ non negligebat carmina ; adeo ut (teste libro f Elfredi, de quo superius dixi) nulla unquam ætate par ei fuerit quisquam. poesim Anglicam posse facere, cantum componere, eadem apposite vel canere vel dicere. Denique commemorat Elfredus Carmen triviale, quod adhuc vulgo cantatur, Aldhelmum fecisse : adjiciens causam, qua probet, rationabiliter tantum virum his quæ videantur frivola instituisse populum, eo tempore semibarbarum, parum divinis sermonibus intentum, statim cantatis Missis domos cursitare solitum. Ideo sanctum virum, super pontem qui rura et urbem continuat, abentibus se opposuisse obicem, quasi artem cantandi professum : eoque plus quam semel facto, plebis favorem et concursum emeritum. Hoc commento sensim inter ludicra, verbis Scripturarum insertis, cives ad sanitatem reduxisse ; qui, si severe et cum excommunicatione agendum putasset, profecto lusisset operam, profecisset nihil.

rogatur li-
mare aliorum
scripta :

C 4 Præconio itaque nobilis doctrinæ favorabilis quantum haberetur, indicio fuerunt Epistolæ amicorum ad eum missæ. Taceo de compatriotis, qui certatim ad eum scripta sua emittebant, ejus judicii censuram subituri. Prætereo Scotos, tum maxime doctos, qui idem fecisse noscuntur ; quorum aliquos, non obscure litteratos, nominare possem maxime, Artwilum Regis Scotiæ filium. Hic, quidquid litterariæ artis elaborabat, quod non adeo exile erat, Aldhelmi committebat arbitrio, ut perfecti ingenii lima eraderetur scabredo Scotica. Ex ipso Francorum sinu, ad eum causa doctrinæ veniebat. Ceterum non est narratu facile, quam efficax fuerit in exhortando amicos et discipulos : illos, ut illæsam fidem amicis exhiberent ; istos, ut teneros annos ad unguem divinæ præceptionis ducerent.

laudatur a
Beda,

5 Verumtamen, ut narrationem repetam, summum cultum laudibus ejus litteraturæ imposuit Beda ; qui et provincia temporis, rem ut erat nosset ; et pro veritatis studio, mentiri nollet : qui, post enumerationem aliquorum librorum ejus, subintulit : Scripsit (inquit) et alia nonnulla, utpote vir undecumque doctissimus. Nam et sermone nitidus, et Scripturarum tam ecclesiasticarum quam secularium erat eruditione mirandus. Potestne quidquam hac laude sublimius dici ?

6 Postremo ipsum eundem testem citabo ; quod,

licet omnibus artibus studium nunquam abauerit ; quibusdam tamen, potissimum apud Cantiam iterata mansione studens, animum impenderit. Sic enim Epistola ad g Heddam antecessorem, suum laborem dum exequitur, proprium commendat exercitium. Fateor, beatissime Præsul, me dudum decrevisse, si temporum volitans vicissitudo pateretur, vicinam optati Natalis Domini sollemnitem, ibidem in consortio Fratrum tripudians celebrare ; et postmodum vita comite vestræ caritatis præsentia frui. Sed, quia diversis impedimentorum obstaculis retardati, quemadmodum lator præsentium viva voce promulgabit, illud perficere nequimus ; idcirco difficultatis veniam precor impendite. Neque enim parva temporum intervalla, in hoc lectionis studio proteclanda sunt, ei duntaxat, qui sagacitate legendi succensus, Legum Romanarum jura medullitus rimabitur, et cuncta Jurisconsultorum secreta imis præcordiis scrutabitur. Et quod his multo perplexius est, centena scilicet metrorum genera pedestri regula discernere, et musicæ cantilenæ modulamina recto syllabarum tramite lustrare : cujus rei studiosis lectoribus tanto inextricabilior obscuritas prætenditur, quanto variorum Doctorum numerositas reperitur. Sed de hi prolixo ambitu verborum disputare epistolaris angustia minime sinit ; quomodo videlicet ipsius metricæ artis clandestina instrumenta, litteris, syllabis, pedibus, Poeticis figuris, versibus, tonis, temporibusque conglomerantur ; Poetica quoque semiplenæ divisionis disciplina h ; hoc est acephalos, protilos, cum ceteris, qualiter varietur ; qui versus i monoschemi, qui pentoschemi, qui decaschemi, certa pedum mensura trutinantur : et qua ratione catalectici, brachycatalectici, seu, hypercatalectici versus, sagaci argumentatione colligantur. Hæc, ut reor, et his similia, brevis temporis intercapedine apprehendi nequaquam possunt.

7 De ratione vero calculationis quid commemorandum ? cum tantæ supputationis imminens desperatio colla mentis oppresserit, ut omnem præteritum lectionis laborem parvipenderem, cujus me pridem secreta cubicula nosse credideram ; et ut sententia beati Hieronymi utar, dum se occasio obtulit, qui mihi prius videbar sciulus, rursus cœpi esse discipulus : sicque tandem superna gratia fretus, difficillima rerum argumenta, et calculi supputationes, quas partes numeri appellant, lectionis instantia reperi. Porro de Zodiaco et duodecim Signorum, quorum vertigine cœli involvuntur, ratione, tacendum arbitror ; ne ars opaca et profunda, quæ longa explanandarum rerum ratione indiget, si vili interpretationis seriæ propalata fuerit, infametur et vilescat : præsertim cum Astrologicæ artis peritia, et perplexa Horoscopi computatio, elucubrata doctioris indagatione egeat.

8 Talium artium voluptate impletus, ipse quoque ex sacratissimo pectoris penu, bonæ frogis libellos edidit ; ne nunquam thesauros tam diu congregatos recluderet, ne nihil unquam ex auditis repone-ret. Et primum quidem ingenii periculum dedit in libro, quem ad Brittones, ut ad verum Pascha reverterentur, fecit ; cujus doctrinam nescio quod infortanium usibus nostris k invidit, gaudio subtraxit. Est et liber ejus de Virginum laude, rhetorico compactus lepore, in quo virginitatis gloriam prædicat ; et postea non difficilem esse priscorum cœlibatum l exemplificat. Ejusdem materiæ versibus Heroicis fecit alterum : cui adjunxit alterum æque versificum de Pugna octo principalium vitiorum. Extat et codex ejus non ignobilis de Enigmatibus, Poetæ m Symphrosii æmulus, centum titulis et versibus mille distinctus. Utriusque operis Præfationem, versibus

D
A. WILLEL.
MALMESB.
EX MSS.
g

studet juris-
prudentiæ,

E

poesi,

h

i

arithmeticæ
ecclesiasticæ,

F
et astrologiæ,

varios li-
bros edit,

l

l

m

A sibus recurrentibus ingeniose intexit; ut in illo de Virginum laude singulae istius versus litterae, u
 Metrica tirones depromant carmina castos,
 singulos versus Praefationis, a capite ad finem inchoarent; eademque per numerum versuum effingerent. Porro, in illo de Aenigmatibus aliter commentus est, ut hic versus,

Aldelmus cecinit millenis versibus odas, primas et ultimas singulorum in Proœmio versuum litteras et inchoaret et terminaret, ambasque extremitates easdem faceret. Ostendit quoque in his vir veteris litteraturae ludum simul et artificium, dum res inenricas coarctaretur facundum et vigen eloquium. Præterea, ad quemdam o Alfridum Regem Northanimbriorum, probe (ut Beda narrat) litteris doctum, edidit librum hæc continentem capitula: De septenarii numeri dignitate, collecta ex veteris et novi Testamenti floribus et disciplinis Philosophorum: De admonitione fraternæ caritatis; De insensibilium rerum natura, quæ secundum metaphoram sermocinari figurantur; De pedum regulis; De Metaplasmo; De Synalimpha p De Scansione et Eclipsi versuum: De Metro alterna interrogatio et responsio.

9 Composuit et Epistolas multas, quarum plures non extant: partem quarundam, quas habemus, antecessorum nostrorum detruncavit incuria. Sermones ejus minus infundunt hilaritatis, quam vellent hi rerum incuriosi. Verba trutizant judices importuni; qui nesciunt, quod secundum mores gentium varientur modi dictaminum; denique Græci involute, Romani splendide, Angli pompatice dictare solent. Id in omnibus antiquis chartis est animadvertere. Quantumvis quibusdam verbis abstrusis et ex Græco petitis delectetur, moderate tamen se agit Aldhelmus; nec nisi perrara et necessaria verba ponit exotica. Allegat catholicos sensus sermo facundus, et violentissimas assertiones exornat color rhetoricus: quem si perfecte legeris, et ex acumine Græcum putabis, et ex nitore Romanum jurabis, et ex pompa Anglum intelliges.

ANNOTATA.

a S. Adriani Acta dedimus 9 Januarii, ex Historia Bedæ, et Legenda Cavgravii. Fuit is Abbas Cantuariæ ab anno circiter 667, ad annum 709, aut sequentem.

b Inter hæc gesta, primo loco censeri debet Historia Bedæ, qui lib. 4, cap. 2 ait. Congregata discipulorum caterva, scientiæ salutaris quotidie flumina, in rigandis eorum cordibus emanasse; ita ut etiam metricæ artis, astronomicæ et arithmeticæ ecclesiasticæ disciplina, inter sacrorum apicum volumina, contraderetur.

c Mabilio, in discipulatum.

d Leutherius, Episcopus Westsaxonum, in charta anno 673 data apud Malmesburiensem, lib. 1 de Gestis Regum Anglorum cap. 2, testatur ibidem, Aldelmum a primo ævo infantiae, atque ab ipso tirocinio rudimentorum, liberalibus litterarum studiis eruditum, et in gremio sanctæ matris Ecclesiæ nutritum, vitam duxisse.

e In Monastico Anglicano, libro de Antiquitatibus Malmesburiae, videtur hic primus accessus statui ad S. Adrianum, quod Leutherii chartæ in magis consonum sit. Hinc fugiens, inquit auctor, ad pedes Hadriani Philosophi, Abbatis S. Augustini Cantuariensis, per aliquod tempus studuit, et sufficienter edoctus Meldunum repetiit: qui postea cum sociis suis sub Maildolfo monacho attonsus est, vivente Maildolfo post tonsionem ejus annos xiv. Id Castellum tunc fuit sub dominio Leutherii Episcopi

Wintoniensis, qui dominabatur in tota West-Saxonia, Mortuo Maildolfo prædictus Episcopus dedit situm Malmesburiae S. Aldhelmo.

f Elfredus, sive Alfredus, fuit monachus et Abbas Malmesburiensis. Hunc asserit Pirseus floruisse anno 990, et scripsisse librum de S. Aldhelmo. Verum non videtur extare, uti neque tractatus Wilelmi Malmesburiensis, in quo ista superius dixerat, respectu hujus Vitæ forsitan substitutæ.

g S. Hedda Leutherio subrogatur circa annum 677, inscriptus Martyrologio Romano ad diem 7 Julii. Ad eum scriptu Aldhelmi epistola non videtur adhuc integra potuisse reperiri.

h Erant isto seculo et sequentibus proximis carmina variis mysteriis involuta, ex quibus extant S. Aldhelmi, aut sub ejus nomine, monasticha 199 versuum, tetraasticha 20, pentasticha 14, Hexasticha 13, alia septenis, novenis, denis et pluribus versibus: ita alia in primo et ultimo versu continent mysteria, alia aliquanto post initium et ante finem, et hi versus Acephali et Proteli seu Proteli dicebantur, nam τέλος finem indicat.

i In nostro ectypo est monoscenis, pentascenis, et decascenis, sed ex Mabilione correxi et judico cum aspiratione atque per m proferendum, ita Versus μονόσκηνης unius formæ dicentur, ut supra monostichi.

k Continetur tota illa controversia in epistola S. Aldhelmi ad Gerontium, Britannorum Cornubiensium Regem, et ad Sacerdotes per Domnoniam sive Cornuwalliam conversantes. Extat autem ea epistola num. 44, inter Epistolas S. Bonifacii Archiepiscopi a Nicolao Serario erutas, et Moguntiae anno 1605 excusas.

l Laudantur cap. 10, Elias, Helisæus, Daniel, tres Pueri in camino Babylonis servati: et cap. 11 Joannes Baptista, Joannes Evangelista, et Lucas; deinde Clemens Romanus, Gregorius Nazianzenus, Paulus eremita, Hilarion, Joannes anachoreta, Benedictus, Malchus, Athanasius, Babylas, Comas et Damianus, Chrysanthus et Daria, Julianus Martyr, Amos anachoreta, Apollonius Archimandrita. Postea a cap. 22, laudantur Virgines præter Deiporam, Cæcilia, Agatha, Lucia, Justina, Agnes, Constantia, Thecla, Eululia.

m Beda lib. 5, cap. 19 ait in exemplum Sedulii, quod latinæ originis nomen auctor hic voluit Græce reddere.

n Est Præfatio ad Maximam Abbatissam, extatque primo loco ante Carmen de laude Virginum, et inde apud Pitseum de Scriptoribus Angliæ, cum litteris majusculis sub initium et finem cujusque versus, uti hic indicatur.

o Alfridus filius Oswii Regis, quicum regnavit et successit anno 686, mortuus anno 705, de quo egimus inter Prætermisos die 14 Martii

p Synalimpha corrupte pro Synalœpha, quæ est duarum syllabarum in unam commixtio, sive contractio; ut Virum pro Virorum; Petisse pro Petivisse.

CAPUT II.

Res gestæ a S. Aldhelmo Abbate, dein Episcopo facto.

Veniente Aldhelmo ad locum prædictum, parva ibi admodum basilica viscebatur, quam Meildulfum ædificasse antiquitas incertum fabulabatur. Erexit Aldhelmus augustiorem ecclesiam, in honorem Domini Salvatoris, et primorum Apostolorum Petri et Pauli. Quem promoventem his virtutum successibus et in altum nitentem, Leutherius West-Saxonum Episcopus conspicatus, ibidem eum in Presbyterum, postea in Abbatem erexit; locique illius possessionem, qui sui juris esset, in Abbatis ditionem traduxit a. Abbas ergo constitutus, monachos ad votum inducere, fanam in bona ultra augere,

Ecclesiam erigit,

a suos instruit,

A augere, Dei præ omnibus gloriam velle : cumque industriæ Abbatis, favor concurreret Pontificis; tunc res monasterii in immensum augeri. Currebatur ad Aldhelmum totis sentis: his vitæ sanctimoniam, illis litterarum scientiam desiderantibus. Erat enim, quamvis (ut diximus) eruditione multiplex, tamen religione affabilis et simplex: qui adversantes obtineret dicendi fulmine, discentes mulceret nectareo docendi flumine; ad utrosque ex ejus ore fluere salsi leporis oratio, ut esset in singulis mirabilis, et in omnibus singularis. Eo factum est, ut Reges et Comites, *b* Merciorum *c* et West-Saxonum, religione viri, quam nobilitas commendabat generis, illecti, plura loco conferrent, quæ et ad monachorum stipem, et suarum animarum [salutem] proficerent.

b c
acquirunt
possessiones:

castitatis amore
immergit
se fonti:

II Postquam ergo factus est monachus, sic cum vitam duxisse comperimus. Lectionibus frequenter, orationibus instanter incumberebat: ut (sicut ipse in quam Epistola cixit) legens, Dominum loquentem audiret; orans, Dominum alloqueretur: tenuitate ultronea victualium pascens animum, nusquam a monasterio, nisi necessario progrediens: pecuniarum minime avidus, si quid dabatur, in usus utiles continuo ammunerans. Jam vero, ut vim rebelli corpori conscisceret, fonti, qui proximus monasterio, se humero tenus immergebat. Ibi nec glaciale in hieme rigorem, nec æstate nebulas ex locis palustribus halantes curans, noctes durabat inoffensus: finis dumtaxat percantati Psalterii terminum imponebat labori. Fons ille, de nomine Sancti dictus, in valle cœnobii lenibus scatebris fluens, et visu est delectabilis, et potu suavis. In alia parte urbis fons Danielis dicitur: quia in eo Daniel cœlestes noctibus ducebat excubias, qui cum Aldhelmo Pontificales acceperat infulas. Inter hæc præclara, hujus hominis continentiam describere pene verecundaretur oratio, nisi esset in facto gloriosæ victoriæ occasio. Si quando enim stimulo corporis admoneretur, non solum illecebræ denegabat effectum, sed alias insolitum reportabat triumphum. Neque tamen consortium *d* feminarum repudiabat, ut ceteri, qui ex opportunitate timent prolahi: immo vero vel assidens, vel cubitans, aliquam detinebat, quoad carnis tepescente lubrico, quieto et immoto discederet animo. Derideri se videbat diabolus, cernens adhærentem feminam, virumque alias avvocato animo insistentem cantando Psalterio: et valedicebat ille mulieri, salvo pudore, illasa castitate.

d
inter feminas
integer:

C Residebat carnis incommodum, dolebat nequam spiritus de se agitari ludibrium. Assistunt veritati dictorum meorum, quantum cœlibatus amorem foverit, liber de Virginitate præclarus, qui et illius honorem definit, pulchritudinem ornat, perseverantiam coronat. Neque etiam fas est credi, sanctum virum aliter fecisse quam docuit, aliter vixisse quam dixit.

e
post obitum
S. Hedda,

f

g

h

i

12 At vero aliquot annorum intercurrente spatio, *e* Hedda, totius West-Saxonie Pontifex, apud Wintoniam Sedem habens, excessit mundo. Gracissimus fuit hic obitus Cœlestibus, quod, pro sanctitate præteritæ vitæ, numerum eorum ampliaret: luctuosus mortalis, quod vix parem possent invenire, qui tantæ dioceseos circuitum vellet regere. Quidquid enim *f* nunc quatuor Episcopi gubernant, unus tunc ille frænabat: rebelles auctoritate premens, supplices simplicitate demulcens. Synodali ergo consilio diœcesis, ultra modum protensa, in duas Sedes divisa: quarum altera *g* Scireburniæ, altera esset Wintoniæ: in qua et impar fuit eadivisio, ut unus *h* duos tantum pagos, alter totum *i* regeret quidquid West-Saxonici tractus immensitas contineret. Singulis Sedibus suffecti Pontifices, pro

Maji T. VI

scientiæ merito, et natalis sui confinio; Wintoniæ prælatus *k* Daniel, qui esset ejusdem regionis oriundus, et staterarum non egenus; Scireburniam sortitus Aldhelmus, cui sapientiæ prærogativa, et ævi maturitas ad majus culmen aspiraret, tum etiam genialis terræ caritas suffragaretur, quod ejus provinciæ indigena esset. Proceedit ergo, ut creditur, agente Deo, universalis electio: ambiturque a beatissimo sene ut Episcopatum dignetur accipere. Omnis ætatis et ordinis conflatur sententia, dignum videri Præsulatu. *l* exæcta jam ætate cernuum, litteris uberem, religione nulli disparem; sin vero natalium dignitatem considerandam putes (quam beatus Apostolus non prætermisit) quis eo nobilior, qui regalem prosapiam attingit linea? ejus famæ, ejus vitæ semper illum fuisse, de qua nunquam, vel parum, sinistra jactata sit opinio. Suscipiunt igitur collegam Episcopi, patrem Clerici, patronum Laici: inde acclamantibus cunctis, reclamantibus nullis, *m* Berthwaldo primæ Sedis Archiepiscopo, pro more consecrandus deducitur. Is in veteris contubernii sodalem (nam et pariter litteris studuerant, pariterque viam religionis triverant) electionem factam gratiose complexus, favorem auxit: itaque non solum consecrationem indulgit, sed etiam multos dies secum retinuit, ejus consilio Archiepiscopatus curam allevians, causarum rationem examinans.

D
A WILLELM.
MALMESB.
EX MS.
Episcopus
Scireburnensis,
k

l

m
a Berthwaldo
consecratur.

E

ANNOTATA.

a Chartam hujus privilegii edidit Malmesburiensis lib. 2 de Gestis Regum Anglorum Cap. 2, his verbis: Ego Leutherius, gratia divina Episcopus Pontificatus Saxonie gubernacula regens, rogatus sum ab Abbatibus (qui sub jure Patriarchiæ nostræ, cœnobiali monachorum agmini, pastoralis sollicitudine præesse noscuntur) uti terram illam, cui inditum est vocabulum Maildulfeshureh, Aldelmo Presbytero, ad degendam regulariter vitam, conferri largiri per dignaretur... Quapropter, prædictorum Abbatum precibus annuens, ipsum locum, tam sibi quam successoribus suis, normam sanctæ Regulæ solerti devotione sequentibus, fraterna petitione coactus, ultroneus concedo. Actum publice juxta flumen Bladon, viii Kalendas Septembris, anno Incarnationis DCLXXV. Hæc ibi. Sed magis integrum habetur Tomo 1. Monasterii Anglicani pag. 50, et subscribunt *F* Canibertus et Headdi Abbates: Wgnibertus et Hiddi Presbyteri et alius Hedda. Verror interim ne hic et alibi gratis ex conjectura intrusus sit annus Incarnationis.

b Ita Ethelredus Rex Merciorum S. Aldhelmo Abbatis ejusque cœnobio obtulit xxx cassatos et iterum xv, de quibus extant duæ chartæ in dicto Monastico pag. 51, et sunt signatæ anno 680 et 681; et præter Regem subsignant Coenfrithus Comes, Theobornus Archiepiscopus Cantuariensis, Saxulphus Episcopus Lichfeldensis, et Besel Episcopus Wigorniensis.

c Cedwalla, Rex Occidentaliæ, obtulit terram Kemele 132 cassatos: et subscripsit Hedda Episcopus.

d Monet Mabilio sequentia caute legenda. Vide 25 Februarii similem de B. Roberto Abriselio calumniam, sub nomine Goffridi Vindociensis editam, et a Bollando refutatam Com. Pr. n. 56; nec dubitat, quin mendax fama S. Aldhelmo affinxerit ad laudem, quæ illi ad contumeliam.

e Mortuus est S. Hedda anno 705, die 7 Julii.

f Nunc, id est anno 1103 ut infra dicitur, erant Sedes Episcopales quatuor; Wintoniæ, in Hamptonia; Sarisberia, in Wiltonia; Bathoniæ, in Somerssetensi; Exoniæ, in Devonie provincia.

A g Scirburnia, nunc Shepton, oppidum Comitatus Somersetensis, 15 leucis in occasum distans a Surisberio, quo Sedes fuit translata.

h Scilicet Hamptoniam et Subreiciensem vulgo Surhei.

i Scilicet Wiltoniam, Somersetiam, Dorsetiam, Devoniam, Bercheriam, et Convalliam: unde extracta postmodum dictæ Sedes, Bathoniensis et Exoniensis.

k Daniel præfuit ab anno 705 ad annum 714: tunc Episcopatu relicto monasterium ingressus, ibidem dicitur anno sequenti mortuus. Ita Alfordus, qui illum Indici Sanctorum Angliæ inscripsit, sed addit omissum in Fastis Anglicanis.

l Ita Mabilio, quæ Dugdale per interposita puncta ostendit se non potuisse legere, interposuitque, excocta jam ætate serenum.

m S. Berthwaldus Archiepiscopus Cantuariensis, ob anno 693 ad annum 731, quo mortuus est, et colitur 9 Januarii, quando de eo est actum.

CAPUT III.

B Obitus, sepultura, miracula S. Aldhelmi.

Tunc factum est, ut his diebus a Doroberniam pergeret, quod est litus Cantuariæ ad xii millia proximum, audiens naves illic appulisse. Portus ibi, ut plerique maritimarum locorum, tam inquietus quam angustus; citissimus eo a Morinis transitus, paucorum admodum millium trajectu: quo fit, ut in illius spatii angustia inter se currentes et illidentes fluctus, nimia occursione pelagus exasperent; ibique maxime incurrat ratis periculum, ubi sperabatur periculorum effugium: jam vero in statione navibus receptis, tutissima quavis tempestate quies. Hæc ideo protuli, quia ad rem quam inferam attinet. Spatialiatur Sanctus juxta mare, intentusque oculos mercimoniis insigebat, si quid forte commodum Ecclesiastico usui attulissent nautæ, qui e Gallico sinu proveci, librorum quoque copiam apportassent. Conspicatusque librum, totius veteris et novi Testamenti seriem continentem, ad emendandum intentus, a ceteris animum remisit. Cumque gravus folia volveret, pretium effringeret: barbari cum nautica lascivia convitiis aggrediuntur, quod ita merces alineas depretiaretur, et attenuare rerum non suarum valentiam: sua, si vellet, eventilaret; extranea, suo pretio relinqueret.

14 Horum ille verborum contumaciam solo risu, nihil contra referens, dissolvit: postremo adhuc pretium libri percontantem, loco cum ignominia deturbant, tensisque rudentibus longius a litore se remouent. Sed non longe morata divina ultio injuriam Sancti acius vindicavit: procella surgit, turbo sævit, densatur nubes, subducitur dies, pelagi caligo noctisque horror noctem inducit: congeminant terrorem, ventorum furor, stridor rudentium: antenna sævitiam tempestatis non patitur, latus navis hinc inde tudentibus fluctibus quassatur; defecit ars remigum, decidit peritia nautarum; et jam pessumibant, videbanturque in miserorum mortem omnia conspirasse elementa. Tum licet brutos animos intelligentia subiit, propter injuriam Sancti, cui convitiati fuerant, se luere pœnas. Exclamant igitur in planctum, et supplices tendunt ad sidera palmas: orant opem, pollicentur emendationem. Facile fuit beato Pontifici ut remitteret culpam, qui non doluerat contumeliam. Et prius quidem, porrecto contra sævientia flabra Crucis signo, non nihil tempestatis dimittit et mansuefecit: mox, cum ipse, scapula ascensa, virtute remigum periclitantes adisset; mutata in bonum omnia, tempestas

tota quiescit, turbo conquiniscit; ventorum usus D conversus, navem impellit ad litus: undæ, quæ ante minabantur exitium, nunc sensim allabantes pollicentur obsequium. Potiti ergo nautæ optata stationis arena, librum sponte offerunt; accipiat gratis, dignetur munus famulorum, quos ab ipsis mortis faucibus insiccu evexerit. Appendit ille mercedem, æqua lance in medium conferens; ne aut pauperes magno damno emungeret, aut supplicum preces repudiaret. Id b volumen adhuc Melduni visitur, antiquitatis venerandum præferens specimen.

15 Intra B. Aldhelmi vicini finis non erat nescius: sordebant jam viro terrena, inhiabatque coelestibus. Ducta itaque vita hominibus placida, Deo placita, post annos Episcopatus quatuor,

Ad superos Superum socius cultorque recessit:

Alterat astra solo, mutat et arva polo.

Halitus alta subit, foveat artus hospita tellus,

Depositumque suum pascit uterque locus,

Impulerat Phœbus bis quina luce c Laonas,

Involueris mundi cum resolutus abit.

Villa est in agro Sumers-etensi Dulting vocabulo, in qua hominem exiit; quam pridem Monachis dederat Glastoniensibus, usum fructuarium pactus. Domus obitus ejus conscia, in ecclesiam mutata fertur. In eadem ecclesia est lapis, cui Sanctus acclinis morbo decubuerat; cujus ablutione plures ægroti sanitatem iniisse noscuntur.

16 Tunc B. Egwinus Wigorniensis Episcopo, visio cœlestis affulgens, obitum sodalis innotuit; ut ad locum pergeret, præcepit. Ille doloris et amoris stimulis iter maturans, celeriter Dulting pervenit; depositoque pro animæ requie oratione, ut pro desiderio et præcepto Sancti Meldunum corpus promoveatur, jubet. Exciipiunt interea Patronum Meldunenses, ingenti ploratu, reverenti affectu. Jungebatur amoris veneratio, pugnabatque fides cum obsequio. Nescires quid eligeres; aut in parente affectum, aut in advocato gaudium; si lætarentur ad Dominum pro promisso Patrono, sed dolere cogebantur pro amisso vitæ solatio. Inter hos fluctus aliquot extractis diebus, tandem sepelitur in S. Michaelis ecclesia, ubi sibi vir sanctissimus olim sepulturam providerat. Excessit anno ab Incarnatione Domini septingentesimo nono, e ante Bedam vice-simo quinto; postquam Abbas a Leutherio factus, quâdragesimo quarto f; postquam Episcopus a Berthwaldo, quinto. Eodem anno Wilfridus g Episcopus decessit.

17 Cujusdam vici, non indigena, sed incolæ femina, lucis inops, postero anno, in solennitate Patris Aldhelmi, lumen, per duosdeviginti annos amissum, recepit. Causam cæcitatis, quam nescio, nolo contexere; cavens loquacitate me legentium fidem fallere. Hoc constat, quia cum ante Crucifixum staret, flavo crine in h terra soluto spectabilis, sed tenebris oculorum deformis, crebris punctionibus orbes vidui cœpere moveri. Quibus mulier irritata, primo leni frictione cruorem emisit: sed cum majori pruritui atrociori unguum injuria satisfaceret, copiosiori profluente unda, postulata cruorem excepit concha: ita, expeditis obstaculis, concavitatem fenestrarum, serenum veracissimi intravit luminis. Tum affines qui adessent homines, et plausere miraculo, et usque nunc stipendiario sustentant comædulo. Illa sanctioris habitus professa velamen, nullo fraudatur visus dispendio, nisi quam provecior ætas accepit senio. Vivit ad hunc quo ista scriptitamus annum, qui est ab Incarnatione Domini annus millesimus centesimus vigesimus quintus: a transitu sanctissimi Confessoris ccccxvi, in regno Henrici Regis xxv, i falsariorum qui monetam corruperant per t tam Angliam detractione in tabilis; propter eandem proinde falsitatem,

mortur in
Villa Dulting.

sepelitur
Malmesburii

e

f

g

F
Cæca illumi-
natur.

h

Vita hæc
scripta anno
1121.

i

Irridentes
volentem li-
brum emere

a tempestate
liberut,

precibus aver-
tens,

nec tamen
oblatum gra-
tis recipit:

A tatem, annonæ caritate, et edaci fame, tum præterea
 k indiscreta vulgi elade infamis; eminentissimorum
 virorum mortibus funestus: præsertim k Calixti
 Papæ, et quinti Henrici Imperatoris Alemanniæ,
 quibus nulli fuerint præstantiores in officiis utrisque;
 tonitribus et fulminibus per omnes menses infestus;
 imbrum continuatione, nullo pene intermisso die.
 æstivis etiam mensibus pluvius et luteus.

ANNOTATA.

a Doroberna, Bedæ aliisque est Cantuaria hodierna,
 at Dubris est portus, vulgo Douvre. Interim Malmesbu-
 riensem passim sequuntur Angli.

b In hujus principio anathema adscriptum, ne
 quis inde auferret, vidimus, inquit alia Vita. Ita
 annotarat Dugdale.

c Laconum nomine intelligitur. Signum Gemi-
 norum quod ingressus Sol erat 16 Maji: Castor enim
 et Pollux ex Leda Lacedæmonia et Jove nati finguntur.

d S. Egwini Acta illustrantur xi Januarii, ubi et
 aliæ ejus visiones proferuntur. Sedit circiter ab anno 693
 ad 720. Annotarat Dugdale ex alio scriptum, Egwinum
 tunc Romam properasse, quod in sequenti Vita in-
 dicatur.

e Imo vicesimo sexto, nam S. Beda decessit anno
 735 die 26 Maji, quo ejus Acta dabimus.

f Imo trigesimo quarto, ut legitur apud Capgra-
 vium et Surium: idque recte: nam creatum Abbatem
 anno 675 colligitur ex charta Leutherii Episcopi, ad
 istum annum data: annus autem 44 hic indicatus requirit
 annum 665, post quem Adrianus Abbas ante ejus
 Magister, adhuc debebat in Italia: quem anno 668, 6
 Kalendas Junii, cum S. Theodoro Roma missum esse,
 et secundo post anno in Britannia ad functiones Abba-
 tioles pervenisse, osserit Beda lib. 4 cap. 1 et 2.

g S. Wilfridus. Eboracensis Archiepiscopus, obiit et
 colitur, die 24 Aprilis, ad quem ejus Acta dedimus;
 alia antiquiora, Auctore Eddio Stephano Presbytero
 coævo, postmodum edidit Mabilio, in Appendice ad
 seculi quarti priorem partem.

h In terra, mallem legere, In terga.

i Henricus Huntingdoniensis lib. 7 Historiarum.
 Operæ pretium, inquit, auditu, quam severus Rex
 fuerit in pravos. Monetarios enim fere omnes totius
 Angliæ fecit ementulari, et manus dextras ab-
 scindi, quia monetam furtive corruperant. Iste est
 annus carissimus omnium nostri temporis, in quo onus
 equi frumentarium sex solidis.

C k Callistus II mortuus erat 12 Decembris anni præ-
 cedentis 1124, nisi ab Adventu Domini annum eccle-
 siastico more auspiceris; at Henricus Imperator vita
 functus est die 23 aliis 21 Maji hujus anni 1125. Is
 præclare cepit: sed postea sæpius excommunicatus, et
 subinde reconciliatus, nullum reliquit Imperii heredem.

ALIA VITA

Auctore alio monacho Malmesburiensi.

Eruta ex bibliotheca Cottoniana.

PROLOGUS.

Sanctorum Patrum pia certamina studiose reco-
 lentes, triplici ratione factum esse arbitramur, quod
 scriptores eorum, subsequentium utilitati servientes,
 easum opere chartis commendarunt. Prima quidem
 et laudabilior extitit ceteris, ut Deus, qui pœnas fide-
 libus quocumque modo pro se illatas in eorum corpo-
 ribus patitur, quique virtutem tolerantibus præstat,
 sua in majestate laudetur. Secunda vero, quatenus
 Sancti, qui tot sudores, jejunia, vigilias, opprobria,

atque algores spontanee a semetipsis sive ab ini-
 micis perpassi sunt, a posteris veræ fidei cultoribus
 magnifice celebrentur. Tertia autem subsequitur,
 ut nos illorum instrenui atque imbecilles succes-
 sores, tanta eorum legendo vel audiendo victo-
 riosissima gesta. mentis nostræ oculos sublevando,
 sequamur horum inoffensa vestigia.

2 Unde nos fragiles idiotæ, qui nequaquam opera
 monachi sed tamen indigne portamus nomina, san-
 ctissimi Aldelmi Præsulis ortum et vitam, miracula
 atque doctrinam, utcumque describere, fideliter
 tamen, aggredimur. Verumtamen non ea tantum
 quæ per eum, summo Opifice præstante, vidimus
 magnalia; sed et quæ euriose indagando, in multis
 reperimus barbarice atque latine paginis assignata;
 quorum aliquam partem Romana privilegia diver-
 sorumque Regum traditiones, sub multorum Præ-
 sulum Abbatumve testimonio inscripta, nostris
 adhuc testantur temporibus: nec non ea quæ a veri-
 dicis et regulariter monastico ordine degentibus,
 vel ab aliis diverso ordine catholice conversantibus,
 sæpe audivimus facta per merita servi sui, quæ
 ipsi aut corporeis oculis viderunt, aut a primoribus
 suis, jam in cœlesti gaudio ante divinæ conspectum
 elementæ congaudentibus, frequenter audierunt;
 qui se volumen ex virtutibus ejus lucido stylo di-
 cebant legisse: sed Danorum tempore, cum adhuc
 Christi Ecclesiam persequerentur, perdidisse: qui
 omnia Deo nostro, illis ignoto, dedicata, aut pe-
 dibus conculcabant, aut ira superanationem igne
 concremabant, seu quocumque modo poterant an-
 nullabant. Multa etiam suorum factorum in sermone,
 non multum post obitum ejus facto, in quo beata
 ejus ossa servabantur, antiquiores Patres nostri
 argenteis laminis ad memoriam posterorum a primis
 Patribus assignata viderunt: et quia istud erat ne-
 gligentia et vetustate jam pene consumptum. Præsul
 quidam cum aliis Deo famulantibus in aliud novitatis
 causa ad successorum memoriam, in quo adhuc viden-
 tur, eadem transtulit.

3 Fuerunt quoque, post prima instituta sancti viri,
 sui loci familiares amatores, sicut Archipræsul Dun-
 stanus, de cujus sanctitate non dubitatur, et alii
 quamplures Præsules, quorum sacra ossa in eadem
 requiescunt basilica: qui si hæc priorum relatu
 vera non crederent, illæsa usque ad nostram me-
 moriam absque dubio non relinquerent. De quibus
 studiose plura dimisimus, et eorum quæ videbantur
 digna relatu, pro referentium auctoritate, partem
 decerpimus: ea namque quæ nos ipsi in præsentia
 sæpe vidimus, veram fidem præteritorum faciunt.
 Quia in re neminem nos accusare debere videmus: quia
 beatum Gregorium in Dialogorum libris itidem fe-
 cisse conspicimus: atque (sicut ipsemet retulit) Lucas
 quoque medicus, cujus laus per omnes Ecclesias
 (ut gentium Doctor ait) est in Evangelio; et
 Marcus, Alexandrinus Patriarcha et Petri discipulus,
 nequaquam scripsere visa; sed tantum audita, in
 Evangeliorum voluminibus. Non, quod absit, ut
 nos in minimo illis quoque æquiparemus, vel nostros
 illorumque relatores in animo coneamur reddere
 similes; verumtamen, quod majoribus in tam maximo
 opere licuit, in minimo nobis infimis et tamen fide-
 libus licuisse fideliter opinamur. Alios quoque multos
 divinis paginis et scripturis idem hoc egisse repe-
 rimus: tres vero tantum, quos supra posuimus,
 fidei integritate catholicos, moribus et opere sanctis-
 simos, imitari hæc in re, quamvis longe incedendo,
 pro posse nostro cupimus.

D
 A. WILLEL.
 MALMESB.
 EX MS.

ex miraculis
 vario modo,
 sed bona fide
 acceptis,

E

selecta tan-
 tum auctor
 profert,

F

Col 1, 14,

Triplici de
 causa Vita
 Sanctorum
 scribuntur:

A

CAPUT I.

*Familia regia. Studia, monachatus, et Abbatis
munus.*

Ad sancti igitur Aldelmi genealogiam flectamus ingenium; et pro posse nobis a Deo dato, ex qua sit ortus propagine, explicemus. Hic itaque *a* Regia stirpe descendit, a clarissimis natus progenitoribus, orthodoxæque religionis verissimis indesinenter cultoribus: quibus tanto exitit in fide lucidior et opere divini cultus pretiosior, quantum rosa ex quibus oritur spinis, et flos lili unde turgescit cespite proprio. Hujus siquidem præclaræ sobolis Anglorum Rex *b* Ina sapientissimus, fulgens vita et moribus, bellis strenuissimus et clarus virtutibus, quantum attinet ad regiam sublimitatem, fuit principium. Istius nomen Primatis multum eximium, secundo loco fratrem fuisse *c* Kenten, virum probum, sanctitate lantum, honestate magnificum, antiquissimis Anglicanæ linguae schedulis sæpius ex interprete legendum audivimus. Qui Apostoli præcepta Pauli adimplere stulens, virtute non modica Deum præ omnibus metuens, in uxoris castæ vivebat copula. Is equidem non ideo uxor inerat cubiculum, quo carnis, ut moris est quorundam, exercere cuperet desiderium; sed ut, quem admodum Samuelem Anna, talem generaret filium, qui, ut Scriptura docet, tota animi virtute diligeret Dominum. Vota denique ejus Deus ex alto prospiciens, sicut de beatissimi Nicolai reverendis parentibus legitur, hunc sibi dedit filium, qualem hujus nostri opusculi vobis monstrabit intentio: quem tempore congrua fidelium assuetudine Deo in ecclesia per Sacerdotum manus devote obtulit, catechumenumque fieri postulavit: cui non absque divino nutu Aldelnum nomen imposuit. Aldenus etiam, ut aiunt barbarice, latine Senex interpretatur; inde Aldelmus quasi *d* Senex almus. Vere enim, etsi juvenis corpore, animo senili vivebat et laudabili opere.

§ Post hæc annis succedentibus puer ablactatur, et sacris litterarum studiis a genitore Christianissimo traditur. Qua in re futurorum præscius Deus illius tantopere aperuit ingenium, ut doctoris animus in seipso sæpe miraretur nimium, quod tam facile caperet, tam acute retineret memoriter, quæ sibi ostendebat per singulos dies. Mens namque ejus, cœlesti rore perfusa, hujus rei fuerat causa: quippe gratia Dei erat cum illo, illius scilicet, qui per proprietarium dixit eloquium, *Aperi os tuum et ego adimplebo illud dogmate meo.* Trium quippe proprietate linguarum, non solum vulgaritate rerum, verum etiam litterarum dogmate, sanctissimus iste peritus exstitit. Miro denique modogratia facundia omnia idiomata sciebat, et quasi Græcus natione, scriptis et verbis pronuntiabat. Mirum namque non fuerat, quia et sancti Spiritus gratia sibi in eo habitaculum fecerat, et illius linguae binos Doctores apprimè peritos præclarissimus Ina Rex, quem supra posuimus, ad confirmandam illius litteralem scientiam, ab Athenis conduxerat, Latinæ quoque scientiæ valde potatus rivulis, etiam proprietate partium aliquis eo melius nequaquam usus est post Virgilium: ita enim in Antiquariis suæ linguae legitur. Prophetarum exempla, Davidis Psalmos, Salomonis tria volumina. Hebraicis litteris bene novit, et legem Moysaïcam. Musicæ autem artis omnia instrumenta, quæ fidibus vel fistulis aut aliis varietatibus melodici fieri possunt, et memoria tenuit et in quotidiano usu habuit. Et ut paucis multa, et grandia parvis constringamus, ne ea quæ dicimus tædiosis

vilescent, ut vir undicumque eruditissimus, plenus D fuit scientia omnium rerum.

6 Sed quid moramur in parvis? Ad altiora stylum vertamus, ut quomodo iste sanctus vir a pueritia deguit ostendere valeamus; et qualiter in monastico habitu inter homines conversando, et Paulum cum Antonio eremitarum primos imitando vixerit, pro nostri parvitate ingenii ostendamus. Monachus siquidem in Meldunensi ecclesia effectus, quam Leutharius vir perfectus gubernabat suo studio: ita inter ceteros Dei famulos vir iste commorabatur; ut, quamquam hominum uteretur aspectibus, semper mente interesset civibus Angelorum. Hic autem præcepta transcendens regularia, tali modulo præsentis seculi fungebatur vita, quod omnia decora visu et auditu dulcia corde castissima vilipenderet, veluti perituras fœni quisquilias. Imitabatur hic religiosissimus Testamenti veteris justissimos Patres, in sua unumquemque animi sancta virtute: Abraham scilicet, in hospitalitatis reverendo studio, atque in perseverantia obedientiæ, quæ honorum operum creditur perfectio: Jeremiam quoque, in solitariis degentem scrubibus, atque laudabili remotione a conspectu hominum: Job quoque, virum summa virtute laudabilem, in patientiæ fervore indesinenter assequitur, ne in eo (quod absit) fieri posset quod alicubi legitur: Omnis virtus est vidua, quam fortis non firmat patientia: in caritatis fervore David, belligeri Goliath (ut refert Scriptura) victorem typicum, quem sequitur iste, invidiæ superando vitium: in castitate utriusque substantiæ Joannem, carum Christo Apostolum, quem cognoverat quodammodo hac etiam pietate plus aliis eidem Domino complacuisse. Ceterum in veræ compassionis proposito, quem vir iste sanctissimus sequebatur, nisi ipsum rerum omnium factorem? qui pro totius generis humani delicto, amaræ mortis gustavit poculum ad tempus. Ista sub brevitate, non ad fastidium alicujus, sed ad ædificationem, ideo ita transcurrimus; quia sancto juvante spiritu ad alia multa, sed tamen ejusdem viri facta, narranda venire disponimus.

7 Vir namque omnino Christo deditus, hoc sibi cum ceteris spontaneum inferebat martyrium, quatenus immensum triumphum sibi acquireret ex hoste nequissimo; si quando æstuantis incentiva sentiret libidinis, armatus toto corpore inexpugnabili lorica fidei, et caput ornatus galea justitiæ, spem accendens fervore cœlestis gloriæ, talem imponebat verendum spiritui, carnalis nequitie administratorio. Virginem siquidem *e*, secundum perituræ carnis spurcitiam admodum pulchram, in suo fecit castissimo stratu tamdiu secum quiescere, donec in cœlum spiritu intento totum Psalterium diceret ex ordine: nec sic ei in aliquo poterat malignus Spiritus obstere. O virum longe laudabilem, qui æstuantis baratri, etsi interesset, nullatenus sensit voragine! Hic namque illud est honorabile lignum, de quo * Salomonis verba testantur, quia secus aquarum fluenta plantatum ad sancti Spiritus honorem protulit indeficientem radicem; continet scilicet Angelorum virginitatem, et non metuit exterius æstum ab inimico sibi illatum, quia intrinsecus divino rore fuerat plenarie irrigatum. Hic etiam est vir ille magnificus, de quo Scriptura dicit, Beatus homo qui semper est pavidus. Ille vero præcepta secutus divina, lumbos suos castitas circumligavit eximia, tenens ardentis lucernæ in manibus, intraturus cum Sponso ad nuptias spirituales atque cœlestes.

8 Quem Leutharius, Antistes laudabilis vita et moribus, cujus facit mentionem Beda venerabilis Presbyter in Anglorum historia Ecclesiastica, dignum considerans Sacerdotali officio, et per se rogando et alios fide Catholicos hortando, ad tantum Ordinem

*Monachus
Malmesburii,*

*imitatur - vir
tutes sancto-
rum veterum,*

*et Christi
Domini :*

*incentiva
libidinis
extinguit,*

*e
ante somnum
legendo totum
psalterium,*

** imo Davidis
Ps 1, 3.*

*Prov. 28, 14,
Luc. 12, 35*

*Abbas con-
stitutus,*

*Natus patre
Kenteno,
Regis Ina
fratre,*

Eph. 5, 33,

Mat. 22, 37,

*Aldelmus
appellatur,*

*studiis littera-
rum traditus,*

Psal. 80, 11

*notitiam 3
linguarum
sacrarum,*

*et Musicæ
acquirat.*

A nem promovit. In quo vir Dei aliquamdiu victitans irreprehensibiliter ministerio, ab eodem Præsule Pater monachorum meruit constitui in prædicto Meldunensi cœnobio. Quibus non sponte præpositus, quidquid assidue docebat pollenti eloquio, totum quasi bonus pastor opere competenti ad effectum perducebat, sedulo cupiens referre lucrum de talento sibi a Deo commisso. Eo tempore illius provinciæ populus, perversus opere, quamvis subditus fidei nostræ, ecclesiam non frequentabat, nec Sacerdotum satis curabat imperium: quem vir blandus verbis monens suavis, et divina sæpe (ut locus ierat) eloquia retexens; secularibus ad ecclesiam modeste convocatis, præceptis eos fecundabat salutaribus. Qua in re Doctorem gentium imitabatur, qui rudibus lac primum præbuit, et postea fortes cibo solido pavit. Una itaque Sabbati ad eandem urbem, mercatorum ex diversis partibus multitudo congregabatur maxima: cui Pater iste, Apostolorum imitator, extra urbem veniebat obviam; ac super pontem stando tam diu divina subministrabat pabula, quo quidam eorum, per servi sui opus, divina concedente gratia, pro quibus venerant relinquentes ad tempus mercimonia, ad sanctorum hunc sponte sequebantur sancta ovilia; sicque in ecclesia persistendo, sancta reverenter auscultabant officia: post hæc, peracto pro quo venerant negotio, repedabant ad propria, animabus suis divino prius officio sagmatis.

Curia monita audivit, iter arripuit, quamvis arduum; ingenti quidem refertus lætitia, quia successit ei causa Principum Apostolorum videre diu desiderata limina; dolens vero, quod vel ad tempus corporeo termino tanta relinquebat Fratrum consortia. Ut autem vir pretiosissimus Roman venit, letibundus properata obedientia, sine qua impossibile est alienius animam unquam posse salvari, Apostolici viri honorifice receptus colloquio, et pro velle in omnibus illius propter inhabitantem gratiam Dei usus contubernio; beneficio nostris temporibus inaudito decoratur a Deo, cui se devote dederat; quo magis a tanto Pontifice omnique populo veneraretur. Vir quippe laudabilis, secum quocumque ibat, ut adimpleret sibi commissa officia, vestimenta Sacerdotalia defererebat. Quibus in Lateranensi Presbyterio ut Sacramenta offerret indutus, subsequens miraculo ostensum est omnibus. Juste et pie peracto Missæ officio, eodemque ministris suis porrigente Casulam, indubitanter ibi præsidens divinæ majestatis potentia, ita firmiter et constanter solis radio pependit, ac si alienius solidæ materie sustentaretur adminiculo: hæc autem in Meldunensi hactenus habetur ecclesia, in sanctitatis (ut deceat) magna reverentia. O vere novum magui Eliæ prodigium! Illum, discipulo cernente, ad cœlum currus levavit igneus; huic, multis mirantibus, in Romana Urbe solis servivit radius: ille, in remota cœli parte claro devectus est lumine; istius indumenta Sacerdotis in simili pependere elemento. Sed absit ut istum Sancto æquiparemus Eliæ: ille enim Propheeta magnificus adhuc vivit, quo contra filium iniquitalis dimicet, quin etiam moriendo et resurgendo divinum præcedat iudicium; hic vero sanctus Confessor, de percepto præmio ante Dei tribunal extat lætissimus, ubi sua pietate intercedat pro enectis fidelibus: verumtamen, quamquam dispari merito, si fas est dicere verum, ambo valde placere Deo.

10 b Post hæc sancto viro apud prædictum Papam diu morante, divino ingerente Spiritu, rogatus est ab eo, ut quemdam baptizaret puerum: de cuius utique genitore in populo absque evidentiæ causa satis dubium: quia, ut moris est fere omnium gentium, plebs rudo iugula, hunc genuisse Apostolicum æstimabat. Falso enim gens inscia hoc de tanto Antistite opinabatur, quia per vitæ meritum in registris suis aliisque scripturæ locis vir Apostolicus declaratur. Cujus Patris voluntatibus S. Aldelmus obsecundans, puero, non nisi novem dierum spatium ut perhibetur gerente, fidelium more in ecclesia catechizato, coram astantibus turbis præcepit edicere, si pater ejus esset is qui vulgo dicebatur. Illico infans, quamquam nimium parvulus, remotis contra naturam linguæ obstrusionibus, fecit quod Abbas ille jusserat sanctissimus. Locutione enim sibi divinitus data, satique intelligibili, ostendit omnibus non se esse genitum illius opere, quem vanus in hoc referebat populus. Mirum quippe nequaquam est, quia novitate caret: ille namque qui asinæ ruditatem humano eloquio fecit peritam, idem ipse istius linguam infantis ad religiosissimi viri jussus reddidit eruditam. O virum multa laude dignum, nimia refertum sanctitate! qui tali usus discretionis studio, et patrem ab ignota sibi peccamine liberavit; et seipsam, cujus meriti apud Deum existeret, tantæ urbis populo declaravit.

II Vir iste litterarum scientia apprime, et inter primos eruditus, die quadam eum in regina urbium Apostolorum ecclesiam ingrederetur, ad laudem eorum memoria dignam, hos edidit versus.

Hic celebranda rudis florescit gloria templi,
Limpida quæ sacri signat vexilla triumphi:
Hic Petrus et Paulus tenebrosi lumina mundi,

Præcipue

ANNOTATA.

a Malmesburiensis supra in altera Vita num. 12. Quis eo nobilior, qui regalem prosapiam attingit linea: et lib. 2 de Gestis Regum Anglorum cap. 6 asserit, Aldhelmum, ex antiquis progenitoribus, consanguineum Athelstani Regis fuisse.

b Inæ Regis Acta dedimus 6 Februarii, secuti Martyrologium Anglicanum, quod etiam sequitur Alfordus; jam forte eum non tam secure inter Sanctos collocavimus.

c Malmesburiensis lib. 1 de Gestis Regum Anglorum, non audet pro vero arrogare, Kentenum fuisse fratrem Inæ Regis, licet, ut jam dictum, regalem ejus prosapiam agnoscat; forsán patruelem potius admitteret.

d Alden quidem adjective senem notat; sed ridiculum est hybridam vocem fingere ex Barbaro et Latino: dum compositione ex integro barbarica, Aldhelm sit antiqua galea: nam helm Anglice et Teutonice galeam significat; et ita apud Capgraviū et Surium ex Breviario Sarisburiensi legimus; Aldhelmus, Latine posset dici Vetus-galea. Auctor ne præconceptam semel amitteret onomatopœam: ubique omittit aspirationem mediam, quam hic constanter alii adhibent aliqui in compositis non necessariam, ut patet, in Guilielmus, Anselmus, aliisque.

e Obscurus id dixerat Vitæ alterius Auctor: quomodo- documque tamen explicetur, exemplum est mirandum potius quam imitandum, quodque loco non suo hic relatum puto; quomodo enim Monacho id credim fuisse permissum?

CAPUT II.

Acta Romæ, libri ab Aldelmo scripti.

Nunc autem in tanta persistentem boni operis perseverantia, Apostolicæ Sedis Summus Pontifex, magnæ sanctitatis vir a Sergius, asceverat; quia etsi longepositum ampla terrarum spatia, scopulosi montes, scabrosæ valles separarent et æquora; hæc tamen quæ dicimus, et multa quæ lapsa a memoria stylus non perarabit, de eo persæpe audierat. Mox vero ut Sanctus tanti Patris Romanæque

docet suos,

1 Cor. 3, 2

et externos mercatores.

EX MSS

ob Casulam radio solis appensam,

E comparatur Eliæ.

b Papam a calumnia liberat.

1'

a Evocatus a Sergio Papa Romam,

A Præcipui Patres populi qui fræna gubernant,
 Carminibus crebris alma venerantur in aula.
 Claviger æthereus, portans qui pandis in æthra,
 Candida cœlorum recludens regna Tonantis,
 Exaudi clemens populorum vota precantium.
 Marcida qui riguis humentant imbribus ora :
 Suscipe singultus commissa piacula gementum.
 Qui prece fragranti torrent peccamina vitæ.
 Maximus en Doctor Paulus, vocitatus ab axe
 Saulus, qui dictus mutato nomine Paulus.
 Cum cuperes Christo præscipere ritus.
 Post tenebras claram cœpisti cernere lucem :
 Vocibus orantum nunc aures paude benignas,
 Et tutor tremulis cum Petro porrige dextram,
 Sacra frequentantes aulae qui limina lustrant :
 Quatenus hic scelerum detur indulgentia perpes.
 Larga de pietate fluens, et fonte superno :

* Signis qui numquam populis torpescit in ævum.

21 Ut autem Monachorum norma Aldelmus,
 tanti viri, summæ Sedis Rectoris, benigne functus
 contubernio; et ut alter alterius, uti consuetudo est
 sanctorum Patrum, bene erat instructus colloquio;
 repedare ad propria, et ad prius statuit redire pro-
 positum. Tunc a sancto Papa, ad suorum postero-
 rum utilitatem, uti siue inquietudine debita Dei ser-
 vitia celebrare possent, hæc quæ infra leguntur cu-
 quesivit sancta donaria; non auri vel argenti aut
 cujusque metalli pondera, quia securus de crastino nul-
 lius nisi Dei quærebat adminiculum. Petiit ergo edi-
 ctum, summi Patris auctoritate sancitum, quatenus
 monasteria, quæ Deo annuente sollicita mente guber-
 nabat, Meldunense scilicet, ubi intronizatus fuerat
 (quod Meldn sanctæ memoriæ, de cujus stirpe
 Sanctus iste descendit, condiderat) atque huic sub-
 ditum aliud, in honore S. Joannis conditum super
 fluvium, qui dicitur Frome, ab omni seculari servitio
 redderet absoluta. Episcoporumque cathedris, or-
 dine, jussis, et synodis. Et si quando aliquo Ordine
 Ecclesiastico, vel etiam indigerent Presbytero, a
 quocumque vellent illum facerent ordinari, Catholico
 tamen existente Episcopo; si autem religiosum Ab-
 batem obire contingeret, et ad alterius electionem
 ventum esset; illum quem religiosa congregatio ser-
 vorum Dei eligeret omnium communi consilio, hunc
 e vestigio promovendum d. Jam tunc enim ambitio
 monachorum inoleverat: jam non ut pastor per
 ostium, sed ut fur aliunde volebat mercenarius in-
 trare; ideoque divinæ rei provisor ista poscebat. Quæ
 tamen inhabitantium vitiis et ambitione quorundam
 omnia mutata videntur: nam ad nihilum pene re-
 ducta religione, spretis Apostolorum adhortationibus,
 quæ ipso continentur privilegio, non solum in illo loco,
 verum etiam in multis locis Angliæ inhonestati et
 turpibus lucris servientes, sui et suarum rerum li-
 bertatem justo Dei judicio amiserunt, Sanctis ete-
 nim viris et omni honestate [præditis.] ut ipse
 Apostolicus in contextu suæ orationis ait, talis
 libertas debetur et conceditur. Nam si propriæ vo-
 luntati servientibus et terrenis commodis inhiantibus,
 tanta libertatis facultas tribueretur, decor vitæ
 et sanctitatis habitus non modice deturparetur.

13 Quæ libertatis scripta Sanctus iste ad præti-
 tulata monasteria detulit, atque duobus tunc in An-
 glia Regibus ostendit, Inæ scilicet suo avunculo, Re-
 gi Saxonum; et Etheldredo, Regi Merciorum: quæ
 etiam iidem strenuissimi et Dei zelo repleti Reges
 sua auctoritate sanciverunt, quia incorruptibili au-
 ctoritate Apostolica firmata cognoverunt: et ejus-
 cuque modi exeditionis sive belli turbatio inter con-
 fines fieret, loca, supradicti Patris sanctitate et
 scientia reverenda, libera ab omni statuerunt fore
 servitio; et posteris suis itidem ea custodienda litte-
 ris, suis manibus impressis, reliquerunt. Sed occasio

non tenendi succrevit: quia enim cereis figuris tan-
 torum Patrum statuta non invenerunt assignata, ideo
 non custodienda (ut perhibent) amiserunt f. Quasi
 plus valeret ad probationem, perituræ cereæ impressio,
 quam Apostolica vel Regum jure servanda facta
 institutio. Nondum enim transmarina quorundam
 liburnis vecta fuerat astutia, neque toto orbe quam-
 quam transitura tantum adhuc debacchaverat ava-
 ritia: adhuc enim in mentibus multorum fidei re-
 gnabat integritas, nondum Deo data in tantum
 sibi affectabat humana cupiditas.

14 Post hæc, revoluta aliquanti temporis curri-
 culo, dum sanctus vir in Meldunensi ecclesia, et
 temporali pace, et Angelorum solatio frueretur; re-
 gnante Anglorum Rege g Osredo, anno Dominicæ
 Incarnationis septingentesimo sexto, quidam Brito-
 num nomine tenus Præsules h hæretizabant, de
 Paschali termino et de aliis i pluribus ecclesiasticæ
 orthodoxietatis institutionibus. Quare Saxonum
 Orientalis plagæ sancta Synodus, venerabilem Al-
 delmum Abbatem, et adhuc tantum Presbyterum,
 (nondum enim sanctus et vita et moribus in ordine
 ponebatur Pontificum) pro sanctitatis suæ reverentia
 rogavit, librum componere egregium, quo maligna,
 quæ tunc supra modum pullulabat, hæresis Brito-
 num destrueretur. Quem Sanctus, ut erat sermone
 nitidus, sapientia refertus, et sanctitate conspicuus,
 argumentis plenus, et syllogismis præditus, libera-
 libus insuper scripturis et ecclesiasticis sententiis
 eruditissimus, et (ut Beda narrat) in omnibus pru-
 dentissimus, Israelitarum repletus institutionibus
 Ægyptiorumque, de hoc multis inventionibus et
 Sanctorum Patrum authenticis traditionibus, sed
 et carmine Pachomio k Abbati ab Angelis tradito,
 et aliorum religiosorum dogmate satis aperto, su-
 pradictis hæreticis transmisit, per quosdam domes-
 ticos fidei et satis ad hoc fideles ministros. Ipse
 vero solus in afflictione positus orabat assidue, ut
 Deus ab tantæ hæreseos implicatione mentis illos
 dignaretur eripere; sicque ad Dominicæ veræ fidei
 regulam, et ipsos Præsules, et innumeram populi
 revocavit multitudinem. Qua in re omnipotentis Dei
 magnam possumus considerare pietatis misericor-
 diam, quæ sic Sanctos suos, ubi, et quando, et quo-
 modo vult, plene justificat, ut per eos, etiam ab-
 sentes corpore, tanta operetur virtutum insignia.
 Iste enim Sanctus iter illuc pedibus laudquaquam
 fecerat, sed egregio enchiridione l monites, sedula-
 que oratione sublevatos, ad veritatis reduxerat viam.

Imitabatur iste, nimirum gratia Dei plenus, et in
 hoc facto Apostolum, qui Corinthios et Galatas,
 Colossenses etiam a Pseudo-Apostolis præventos,
 ad veræ fidei statum per Epistolas revocat. Aposto-
 lus siquidem et in hoc negotio Pater Aldelmus extitit:
 quia, sicut Petrus cum ceteris, sancto Spiritu
 monente, Paulum et Barnabam ad Dei opus segre-
 gavit; ita sancta Synodus ad supradicta negotia
 hunc eligendo admovit.

15 Scripsit ergo Ænigmata, et De laude virgi-
 num geminato opere, prosa scilicet et carmine, li-
 brum eximium. Contextuit vero sextiformem libel-
 lum, novi ac veteris Testamenti floribus, et De sep-
 tena supputatione, ex disciplinis collecta Philoso-
 phorum, pertinente ad septiforme donum Spiritus
 sancti. Scripsit et De admonitione fraternæ caritatis
 volumen unum. Ex insensibilium rerum natura,
 quæ secundum metaphoram sermominari figurantur,
 composuit alterum. De pedum [etiam] regulis, me-
 taplasmo sinallimpha, scansione, et eclipsi versuum;
 De metrica alterna interrogationis et responsionis
 vicissitudine, duabus litteris discreta m. Scripsit et
 alia nonnulla, utpote vir undecumque doctissimus:
 nam et sermone nitidus, et scripturarum (ut di-

D
 f
 a posteris
 neglecta.

g

h

i

Britones in
 Paschate ce-
 lebrando ab-
 errantes,

rogatus a
 Synodo,
 l.

scripto libro

k

ad veritatem
 reducit:

l

m

varios libros
 edit.

n

ximus

FN MSS.
 Carmina in
 laudem SS.
 Petri et
 Pauli angit:

* an dignis?

monasteriis
 acquirit ex-
 emptionum
 privilegia

Regibus pro-
 bata,

A ximus) tam liberalium quam ecclesiasticarum erat eruditione mirandus. Hæc de quodam antiquissimo codice, in ejusdem ecclesiæ armario reperto, in hujus opusculi volumine ponere dignum duximus.

ANNOTATA.

a Sergius secundum Chronologiam Papebrochii, in Pontificem consecratus 22 Novembris, anni 688; mortuus 18 Augusti anni 702, inscriptus Martyrologio Romano et aliis antiquis. Baronius uno anno hunc Pontificatum prævertit.

b Hæc historia vocatur in dubium ab Alfordo in Annalibus Anglo-Saxonis: ast habet eam Legendæ Capgravii in Compendio Vitæ hinc extracto, et referunt eam Surius atque Baronius ad annum 699 num. 2, et cum illis Harpsfeldius, Mabilio, Oldmannus in Additionibus ad Ciaconium, aliique.

c Additur apud Capgravium, ubi adhuc stat ecclesiæ in honore S. Joannis Baptistæ constructa: et apud Bradennum tertium construxit monasterium. Sed illa monasteria postea a Danis fuerunt deleta et destructa.

B d Quod in protectionem Apostolicæ Sedis Aldhelmi monasteria suscepit Sergius, libenter credam: an eadem ab Ordinariorum jurisdictione exemerit, posset rationabilius dubitari, deficiente ipsius privilegii textu. Tales tamen exemptiones, licet eo tempore rariores, non omnino inusitatas fuisse ostendit eruditissimus Mabilio libro 1 de Re diplomatica cap. 3. ex quibus corrigas quæ ubi forte in contrarium dirimus.

e In Monastico Anglicano extant duæ chartæ Etheldredi Regis Merciorum, nullæ Regis Occidentalium Saxonum Inæ: sed aliquam ex MSS. monumentis Malmesburiensibus edidit Alfordus ad annum 705 num. 20 et 21. Alia charta Inæ Regis, consilio Aldhelmi Glastoniensibus monachis data, indicatur apud Usserium de Britonnicarum Ecclesiarum primordiis pag. 111. Sed et has chartas suppositas esse, cap. 10 Propylæi demonstratum invenies, ante 2 Tomum Aprilis.

f Lepidum inventum, ne posset fictio manifesta teneri; siquidem fictio est, quod non definitio.

g Osredus Rex Northumbrorum factus anno 705, quo etiam anno creatus Episcopus S. Aldhelmus.

h De hac consuetudine potius quam hæresi Britonum, aliter celebrantium Pascha, egimus ad Vitam S. Colmanni Episcopi Lindisfarnensis 18 Februarii §. 2.

C i Bedæ lib. 5 cap. 19 appellat alia perplura Ecclesiasticæ castitati et paci contraria: in quibus videtur etiam fuisse questio de Tonsura, de qua pulchre Usserius, in Primordiis Britannicarum Ecclesiarum pag. 921, et Mabilio ante tom. 3 Actorum Benedictinorum §. 1.

k De regula, S. Pachomio per Angelum tradita, vide ejus Acta 14 Maji num. 15.

l Enchiridion vox Græcæ declinationis secundæ, per tertiam Latinorum hic flectitur, et latius hic sumitur præ libro quamvis amplo.

m Hæc sunt verba Bedæ loco præcitato lib. 5. cap. 9.

CAPUT III.

Miracula patrata, Episcopatus, vitæ, sepultura.

Vir autem sanctissimus, dum clari operis monasterium quoddam Meldun ad honorem Genitricis Dei fabricaret; hoc pro eo virgineus Natus, ad sui laudem suæque Genitricis honorem atque istius famam, declaravit mirabile factum. Denique cum ad templi hujus alta fastigia diversi machina instrumenti magnæ trabes levarentur, quedam earum a

bipennigeris reperitur minima, quæ tamen ad longitudinem aliarum studiosa ab eis fuerat resecata. Sed omnipotens Deus ideo hanc, ut sibi placuit, decurtavit, quatenus in hoc etiam servi sui meritum hominibus notificaret. Tunc opifices per nimium tristes, quia hæc participare secundo loco debebat initium, quid facerent dubii, ad sancti Patris hujus concurrunt consilium. Quos ille, etsi mente anxius redderetur, de misericordia Dei confusus, benigne alloquitur: Eia fratres, ad ceterarum mensuram si lineata fuerit discite, deque beate Dei Genitricis auxilio devote confidite: quia quæ lacte virgo pavit hominem Deum, absque difficultate hujus laboris nostrum potest adimplere desiderium. Tunc audacter pergens ad stipitem, populum hortabatur, quo summo conamine trabem in superiora traherent, non hæsitantes de longitudine illius. Mox plebs suffulta tanti Patris auxilio, corde devoto Dominum interpellans, quam Pater jussit continuo trabem levat. Tum divina cooperante misericordia, pro famulatu servi sui, supportant eam jam longiorem ceteris, ad quarum mensuram prius fuerat incisa. In quo opere imitatus est a B. Donatum Aretinæ Urbis Episcopum qui calicem vitreum, Paganorum impetu confractum sola oratione restauravit: Patrem quoque nostrum miræ sanctitatis virum Abbatem Benedictum, qui longe positus magnæ molis saxum pia prece amovit a loco, ubi quidam Fratres cœnobium fundare satagebant. Illo denique modo rerum Creator, sed typo dispari, hanc elongavit, quo Præsulis Israeliticæ plebis virgam virere fecit et fecundavit. Illa vero partum intactæ Virginis præfiguravit: hæc certe sanctitatem tanti viri immensum crescere adstanti ecclesiæ prænotavit: illa fructus detulit et folia, hæc Patris Aldhelmi quæ futura essent opera demonstravit. De ista autem re nunc ista sufficiant, quia transire animus cupit ad ejusdem alia.

17 Post hæc verò decurso non multi temporis spatio, Pater Berthoaldus, Cantuariorum Pontifex, vir reverendus vita et moribus, litterarum et ecclesiasticorum scientia valde eruditus, pro sanctitatis et virtutum hujus viri magnitudine, litterarumque liberalium et divinarum studiis et scientia, hunc secum si quiret sapius habere cupiebat; quem directis legatis ad se causa consiliandi de rebus Ecclesiasticis venire rogavit. Cui Sanctus, ut erat mitis, libenter obediens, venit ad eum, moratusque est quandam ipse voluit. Expletis ergo rite pro quibus ad eum venerat negotiis, ad castrum disposuit ire Doroberniæ: quod ideo Deus fecit, ut longinquis quoque terrarum partibus hujus sancti virtutum merita ostenderet. Cum secus portum sedens equo pergeret, quandam navem ad ripam maris b mercatores volebant appellere: sed nequaquam potuerunt donec iste vir admirabilis præciperet, etsi ternis vicibus hoc molirentur magno virium conamine. Prius tamen illos modeste interrogavit, si quid deferrent, quod foret utile quotidiano usui ecclesiæ: quem illi more superbiorum spernentes, quia vili tegmine tegebatur, etiam cum conspiciere dedignabantur. Ceterum ille Deus, pro cujus amore seipsum ita vilem habitu reddiderat, exaltavit illum (ut semper facit suos) in eorum presentia. Expletis enim sæpe incassum multis conaminibus, tristes stabant et timidi, in inane lassatis viribus. Tunc ex eis quidam nautæ suos sic socio flendo alloquitur: Spero equidem indubitanterque crelo, illum quem in littore cernitis virum esse Christianissimum, cui nos inflati superbia, nec etiam verbum fecimus: sic illius humilitate nostra retunditur superbia, illius probitate nostra conteritur pertinacia. Quid vero nunc agamus nescio, nisi ut corde puro deprecemur ipsius

D
1 x MSSTrabem
nimium
cur-
tam,satis longam
reddit.

E

a

Dubris ad
mare exi-
stens,

F

b

a nautis in
applicanda
navi labo-
r intibus de-
spectus,

EX MSS.
eosdem po-
stea rogatus,
juvat,

A ipsius misericordiam, quatenus devotis suis precibus nobis placatus Deus concedat portus et littora. Inito mox consilio, sanctum virum consternatis mentibus suppliciter rogant, quod ad eos venire eisque opem ferre suis orationibus non differat, eorumque inspicere scapham, officioque suo, si quid utile fuerit, accipere non recuset. Tunc Dei famulus, non illectus promisso ab eis munere, sed quia caritate co-gebatur eis præstare auxilium, sagenulam ascendit, et eos continuo non dedignatus adivit : statim autem ut Sanctus ille naviculam suo corpore ponderavit, turbatum prius mare, tranquillum ad navigandum se præbuit. Sic Deum in servo laudando nautica multitudo intravit portum cum lætitia.

et ab his Sa-
cra biblia
accepit,

18 Mox illi offerunt Sancto volumen, veteri ac novo Testamento compactum : Sanctus vero oblationem non respuit, et suarum rerum maiora eis munera præbuit, quamquam nollent : ne (quod absit) aliquis intelligeret, actum esse pretio, quod eis summa ejus præbuerat devotio. Quo viso ejus prostrati pedibus, rogabant, ut eos Deo suis precibus commendaret. O virum caritate refertum, pietate plenum ! qui B. Nicolai vestigia secutus, et nauas periculo liberavit et quid Deus operaretur per suos adhuc in carne degentes fideles, alienigenis declaravit. Librum vero, bonitatis ope acquisitum, ad Meldunense cœnobium detulit : quem ibidem Fratres adhuc positum, ob tanti viri reverentiam, digne custodiunt. In hujus principio anathema scriptum, ne quis eum inde auferret, vidimus. Itaque vir iste Deo plenus in eodem loco vixit Abbas eximius, donec per Bertwaldi manus impositionem, canonice ad Episcopatus officium ductus est, quod hoc ordine vel causa gestum est.

in monaste-
rio postea
adservata.

19 Tempore Osredi, præclari Anglorum Regis, Hedda sanctissimus Antistes, cujus vitam laudabilem Bela venerabilis Presbyter in Historia narrat Ecclesiastica, defunctus vita, cœlestem migravit ad gloriam. Cujus parochia præ circuitus sui magnitudine, quia ab uno gubernari non poterat, Ecclesiasticorum Patrum Regumque consilio divisa est in duas : cujus unam partem Daniel gubernavit, vir in multis strenuissimus ; ad regimen vero alterius diœcesis, Prælati Cleri et copiosa multitudo populi, quasi una voce concordēs, juxta Canonum antiqua præcepta, sanctum hunc elegerunt Aldhelmum : cui hoc summo opere suffragabatur, quod vocatus renuebat, attractus quantum poterat resistebat. Pater quippe Deo amabilis, nec ambitione est attractus : sed in utroque servavit modum, nulla bonitate remota. Vere in eo fuerat, quod Apostolus gentium Timotheo dixerat in Epistola, Oportet Episcopum irreprehensibilem esse. In quo uno præcepto ab Apostolo dato omnia subsequētia continentur, quamvis pro intellectu singula non nominentur. Iste namque, ut de bonis Prælati ait S. Gregorius, sicut præerat in honoris culmine, ita precedebat sibi subjectos in omnium bonitatum amplitudine. Quidquid enim ore prædicabat, prius opere sine elationis tumore præmonstrabat. Qui dum Episcopatum per annos quatuor strenuissime rexisset, Episcopii officio, monasteriis, quæ providentia divinæ clementiæ ante id officii gubernaverat, Patres præponere voluit. Ceterum pia congregationum multitudo, sub pio Patre victitans feliciter, respuit eo superstite alium præter eum habere Patronum. Tunc vir sanctus, eorum benignissimam considerans voluntatem, ponendoque alium timens Ordinis collidere stabilitatem ; Abbas, ut prius fuerat, eis remansit : atque Ina Rege consentiente, et Coepiscopo ejus Daniele testificante, ne aliquis Ecclesiasticæ dignitatis vel Secularis sublimis potentiæ, Abbatem, præter quem pia conventio Fratrum eligeret,overe auderet, privilegium

simul cogi-
tur præesse
monasterio :

sancivit cum anathemate : quod postea a totius Angliæ Synodo, eo id agente, laudatum, in Meldunensis ecclesiæ armario reposuit ratum : quod etiam usque hodie habetur ; sed, ut superius dictum est, peccatis præpedientibus et Prælatorum pigritia ingruente, ad tempus nobis irritum esse noscitur. Is sane impeditior rebus secularibus, in Episcopio, ut mos est omnium (uti de B. Martino Turonensium Prasule legitur) haud postea tantum valuit in virtutibus, quantum prius valebat. Veruntamen merito ille sanctissimus vocatur, quamquam solitis non abundet virtutibus, quisquis devote sibi a Domino commissum implet officium in omnibus : quod hic fecit Pater justissimus. Sed his ita relatis, ad ejus gloriosum obitum referendum veniamus.

20 In Episcopio siquidem bis bino peracto annorum circulo, carnis infirmitate gravatus, convocat gregem Monachorum, Catholicum Clerum, et ferme omnem populum : pacisque unitatem et caritatis vinculum prædicans, sine quibus nulla Deo placet Ecclesia, sicut bonus pastor oves suas Domino commendavit. Post hæc rogat familiares sibi et fide domesticos, quatenus in cœnobio Meldunensi, quod præ ceteris dilexerat, ejus humaretur corpusculum. Sic facta Deo digna oratione, et divinis armatus Sacramentis, gloriosus migravit a seculo : quem Michael cum cœtu suscepit Angelico. Quo defuncto in Dunting villa, ad quam pro salute eorum quos sub Dei tutela gubernabat, perrexerat, ut pius Pastor parochiam suam circūmiens ; utraque congregatio fidelium primum inter se, modestum tamen, cœpit habere litigium, quo tanti Patroni corpus ad sepeliendum portaretur. Sed pars illa ratione prævaluit, ad quam idem se portari ad tumulandum præcepit. In eadem vero villa, in eo scilicet loco quo vitæ finem fecerat, lignea capella constructa fuerat : sed post ejus obitum ibidem de Glastonia quidam religiosus monachus, lapide inciso, quoddam fecit oratorium : quod cum ad illius honorem dedicare faceret : anus quædam, quæ multo tempore proprio lumine orbata fuerat, luminis recepit visum, atque ut juvencula cœpit videre. Eo autem tempore S. Egwinus, Wigorniensis Ecclesiæ Episcopus, vir quidem et ipse doctrina et opere probatissimus, Romam pergens orationis causa cum e compedum vinculo, divino (ut fas est credere) monitus alloquio, Meldunum Præsul venit, ut defuncto Pontifici debitum redderet d obsequium. Quo ut dignum fuerat tumulto, iter inceptum peregit Antistes ille sanctissimus : Romæque divina virtute soluta fuit illa catenarum circumligatio, sicut in ejus Vitæ legitur volumine. Iste vero, apud Deum omnium invocantium se advocatus, cœlesti in solio sublimatus, precibus assiduis supradicti loci gregem regit sibi devote subditum ; plurimamque per eum ibidem præstantur e beneficia, ad illius laudem, cui est honor et gloria per infinita secula seculorum. Amen f.

ager com-
mendata
caritate.

E obit in Dun-
ting villa,

circa lumen
recipiente :

a S. Egwinus
Episcopo se-
pelitur

c

d

fatare' mi-
raculis.

e

f

ANNOTATA.

a S. Donatus, Episcopus urbis Aretinæ, non Reatinæ (uti per errorem erat scriptum) colitur 7 Augusti.

b Eadem, sed nonnullis circumstantiis aliter relatis, proponuntur in altera Vita et quidem verosimiliori forma.

c In Vita xi Januarii, dicitur hic S. Egwinus pedes vinculis adstrinxisse, clavi in fluvium abjecta ; eamque miraculose recepisse, uti num. 4 et 5 legere est pag. 708.

d De hoc obsequio ista apud Capgraviū et Surium leguntur : Ejus autem obitum S. Egwinus, qui Vitam ejus conscripsit, divinitus cognovit, sicut ipse in quodam suo scripto testatur his fere verbis : Post duos

A duos annos Althelmus religiosus Episcopus migravit ad Dominum : quod ego per revelationem agnoscens. convocatis Fratribus, excessum venerandi Patris eis aperui : concitoque gradu ad locum, ubi sacrum corpus jacebat, quinquaginta fere millibus ultra Meldunense monasterium positum, deveni, et ad sepulturam adduxi, honorificeque sepelivi : mandavique, ut quibuscumque locis sacrum corpus, dum absportaretur, quiesceret, sacre Crucis signa staterentur. Quæ quidem adhuc permanent, nec ullam vetustatis sensere injuriam, potestque ex iis unum etiamnum videri in cœnobio. *Dein additur apud Capgravium, quod omissum apud Surium.* Cum etiam in quadam valle, dum viveret, ad prædicandum pergeret, et sermonem ad plebem faceret; forte baculum fraxineum, quo utebatur, terræ fixit, et interim per Dei virtutem, miram in magnitudinem excrevisse. succo animatus, cortice indutus, foliorum et frondium decorem emisisse. dicitur.

e *Miraculum sequens, omissum in utraque Vita, narratur apud Capgravium et Surium his verbis :* Quodam tempore Roma secum attulit altare ex marmore candido, sex pedum crassitudine, quatuor longitudine, trium palmorum latitudine. Jam ad B Alpes pervenerat, et jumentum illud ferens altare, ob itineris prærupta loca, cecidit : contritumque est jumentum, et altare in duas scissum partes. Id ut vidit vir sanctus, ad Deum preces fudit; et cum benedictionem impertiisset, salus jumento reddita est; et marmor, non directa linea; sed flexuoso anfractu diruptum, redintegratum est : sed ita tamen, ut in miraculi memoriam, etiamnum rupturæ ejus vestigia appareant curiosius insipienti. Fertur autem hoc altare marmoreum nunc esse in provincia Somersetana. in quodam Canonicorum, ut vocant, Prioratu. *Hæc suis verbis ita Surius, quæ diversa phrasi habet Capgravius : in hoc minus probandus, quod jumentum illud faciat camelum. Eodem credo modo quo in Vita S. Paterniani, Fonensis in Italia Episcopi. Cameli pro Asinis, in Piceni regione notissimis, inducuntur. Simili porro modo narratur 22 Junii in Vita S. Albini Martyris, quod dum corpus ejus Roma transferretur Colontom, id in summis Alpibus lapsus sit cum equo, sed et cum hoc illaso servatum.*

f *In MS. additur : Explicit vita S. Aldelmi Episcopi et Confessoris. Incipit Translatio ejusdem.*

CAPUT IV.

C *Corpus S. Aldelmi elevatum, et a S. Dunstano in tumultu lapideo collocatum. Persecutio Danica. Miracula facta.*

H is igitur sub brevitate, etsi rusticiter, non tamen absque rei veritate, de vita sanctissimi Patris Aldelmi. incliti Confessoris et orthodoxi Præsulis, secundum nostri ingenii parvitatem rite transcuris : ad ea quæ per eum post illius obitum Dominus in eodem cœnobio dignatus est operari miracula veniamus. Tumulus siquidem in ecclesia S. Michaelis Archangeli, illi ecclesiæ quam Pater fabricaverat contigua, jacuit usque ad tempus a Edwi, fratris Eadgari Regis, qui ante Eadgarum infantie suæ ignavia per devia quæque incedens, nulliusque probi viri consilio fruens, et regnum dissipando dimisit et ecclesiarum bona intestinis prædonibus distribuit. Iste quoque cœnobitas religiosos utriusque sexus a dominicis ovilibus segregavit, et lascivientes gulæque illecebris servientes, philargyriæque inhianter lucra sectantes, non mores canonicos ut deceret diligentes, sed secularia desideria turpiter impudenterque cupientes, utriusque generis Clericos in ecclesia collocavit. Misertus tamen omnipotens

Moji T. VI.

Deus Meldunensi cœnobio, qui lucernam suam non diu latere sub modio, sed ut luceret omnibus erigere voluit super candelabrum; per Clericos tunc ibi commorantes, supradictis tamen dissimiles, tantum thesaurum, corpus scilicet illius, tam magnis adornatum virtutibus, levare fecit de sarcophago, et in locello honorifice collocari argenteo : ubi et quædam illius opera, de libro scilicet, et trabe, et puero, et casula, laminis auratis adhuc apparenti insculpta.

22 Requievit autem illius sanctissima ossa in supradicto feretro per aliquanti temporis spatium, quousque S. Dunstanus divina favente clementia Archipræsulatus Cantuariorum b suscepit insulam, et c Danorum super Anglos furere cœpit sævitia. Qui tanti viri audiens opera et perinde ejus crebra cernens miracula; cœpit illud, posthabitis ceteris, excepto suo in quo inthronizatus, diligere cœnobium; multaque ecclesiastico congrua servitio ibidem ponere de rebus propriis, quarum plura usque ad id temporis in cœnobio habentur : in uibus etiam anathemata illius, nequis ea eliminare ad ecclesiæ damnum auderet, metricè inscripta videntur. In organis scilicet, quæ ad tanti Patris honorem Archipræsul dederat, hæc sunt æneis litteris assignata carmina.

Organa do sancto Præsul Dunstanus Aldelmo,

Perdat hic æternum, qui vult hinc tollere, regnum. In hydriola, quam, ut Ministris altaris lympham funderet, fabricari fecerat, hæc vidimus metricè scripta :

Hydriolam hanc fundi Dunstan mandaverat Archipræsul, ut in templo sancto serviret Aldelmo.

In campanula, quæ aurata in refectorio majore mensæ præeminet, obrizeis figuris hoc impressum vidimus.

Elisiam cœli numquam contendat ad anlam,

Qui ferat hanc nolam Aldelmi de sede beati.

Sunt et alia ibi signa, quæ a B. Dunstano quadragenis libris empta fuere. Plura quoque dedit alia, quæ a nobis idcirco relinquuntur intacta, ne audientibus generent fastidia.

23 Tempore vero postmodum hujus reverendi Antistitis, gens Danorum perfida verique Dei adhuc insecia, cum multitudine classium insulam invasis Britannia. Cujus feritate longe perterrita gens Angliæ. sicut moris est timentium, summæ Trinitati assidue devota mente referebat hymnodiæ, ut salvaret, quos redemerat, persistens in fide Catholica, de nimia crudelitate barbarorum : et Sanctorum suis in locis immota servaret beata corpora, quorum precibus plebs adjuta fidelis, ejusque imperio subdita, crudelium hostium calamitatis sarcinam posset evadere. Tunc supradictus Pontifex, iniquorum hostium cognoscens perversitatem, et in carioris metalli specie eorum spurcam cogitans aviditatem; timensque ne auri argenteive in feretro existentis illecti amore, tanti Patris Reliquias polutis manibus contingerent, et tractatas fœde pejus relinquerent : vel (quod absit) si ecclesiæ ornatus tollerent, tantum thesaurum alicubi projicerent; sanctissimum corpus reverenter traxit de feretro, et in tumultu lapideo sericis linteaminibus involutum collocavit. Hanc autem translationem, et, ut verius dicam, fidelem absconsionem sancti corporis, fecit tertio nonas Maji, ut multa testantur Martyrologia. Verumtamen Deus custos fidelium hoc peccatrici genti intulit improprium, per sui servi beati Aldelmi meritum. Cum per totius Angliæ regionem exercitus nefandorum hac illacque discurreret, d tandem ad Meldunense cœnobium pervenit, ubi indigenam populum, tanti Pontificis defensione confidentem, auri copiam detulisse audiverat. Qui, ut frendens leo per desertum discurret, nullius feræ

12 timens

D
EX MSS.

corpus S.
Aldelmi
elevatur :

b
c

quod S.
Dunstanus
qui multa
dona obtu-
lerat mona-
sterio,

E

metu Da-
norum,

i'

in tumultu
lapideo col-
locat;

d
ripiore Da-
no cæco effe-
cto servatur
monasterium,

A timens occursum, cæcus esurie ardore, tamen quærit quid devoret; ecclesiam irrupit, ac usque ad sancta sanctorum vesanus accessit. Mox ut illorum quidam, accepto arcano, lapillos cupivit pretiosos trahere e feretro, amisso lumine divina ultione continuo cecidit in pavementum. Tunc clementati hostes ceteri, omnia quæ in monasterio erant, quamquam nolentes, fecerunt relinqui (exceptis his quæ plebs provaga jam in officinis acceperat) atque viam inhianter profugi arripuere. Sic quippe Deus locum illum liberavit a rabie fraudatorum prece sui famuli: magni enim apud Deum extat iste Sanctus meriti, qui (ut diximus) populum sibi carum a timore tanti eruit periculi. e Hunc ergo et nos casto corde, promnis quoque exoremus vocibus, quatenus nos indignos vita et moribus, a peccatis expurgatos, apud Deum mente exaltatos, suis reddat precibus, quo cum eo post hanc vitam petiamur cœlica. Natum videndo sedere Patris ad dexteram, cui sit virtus honor et gloria cum Pneumate sancto per immensa secula.

B 24 Post hæc Danorum conventus, Deo odibilis, immanitate scelerum, et Christianæ fidei evacuatione, post varios eventus bellorum in diversis locis, post castellorum destructionem ac multarum eversionem urbium, omni undique ultra modum devastata regione, tolerante Deo, ad tempus regnum habuit in sua perversa ditione. Quare attritis orthodoxitatis cultoribus, mendicitate opum corporumque multis tribulationibus, templa non frequentabantur assuetis ingressibus fidelium, nec monachorum vel sanctimonialium fidelium turma nocturnis sive diurnis utebatur synaxibus. Unde contigit Sancti corpus diu pausare in tumulo, ubi a S. Dunstano repositum fuerat, Pontifice virtutum congerie clarissimo: quod omnipotens Deus, quamquam vili lateret sub tegmine, magnis adornabat virtutibus. Sæpe enim et diversis temporibus multos utriusque sexus, variis possessos languoribus, liberavit: quæ, ut facultas fuerit, et exinde memoria succreverit, in suis locis ordinatius singula distribuentur; illa scilicet quæ per eum Deus fecit post destructam per prædicatores Danorum sævitiam, et post devictam per bellatores viros illorum invisam audaciam. Ea enim antiquorum memoria nulla tenuit, etsi magna forent quæ peregit Danorum inibi superstitie perfidia: quia et bonorum virorum eo tempore magna fuit inopia; et malorum, peccatis exigentibus, innumerabilis copia. Quod et multis contigit Martyribus, quin etiam et quibusdam discipulorum, quos ipse summus Pastor et Dominus præmisit per civitates ante prædicationis suæ adventum; quia tanta persecutionis restus ingruerat, quod nulli eorum licuit chartis commendare, actuum eorum sequentia. Apud Deum tamen eorum non minus extat meritum, aut inter homines auctoritas; quia frequenter vident, quæ per eos Deus ostendere dignatur haud minima facta, pro quibus prius non scripta fidei corde retinentur sine ambiguitate tradita. Et quia accedendum est ad istius Sancti facta, supradictorum utique nequiquam minima, quamquam a Deo post multorum sint ostensa annorum curricula, de isthac re nunc ista in presenti sufficiant.

C 25 Tempore multo postquam Danorum atque Norwagensium crudelissimi Reges devastavere Britanniam, nonnullas, ut moris est barbarorum hostium, pulchrieres duxere virgunculas. Inter quas quedam valde nobilis, Hephildis nomine, cum captiva duceretur, cuidam Primatum pulchritudinis causa valde complacuit: qui legale, quod prius habuerat juxta gentis suæ morem, destituens conjugium, dom hac forte uteretur concubina, morte superveniente defunctus est. Hæc vero orbata illius consilio, remansit inter alienigenas media. Ad quam

D Danorum q Archimandrita, cupiens quod subsequitur efficere, quia carebat liberis, etsi uxore superstitie, una tantum ingressus nocte, genuit filium. Quo cognito, Rex pietate motus, quia advena erat, et amore genituræ quam in ea fecerat illectus, ut eam servaret, utque necessaria ei tribueret, uxoris iram caute metuens, cuidam Deum timenti commendavit Episcopo. Qui a Domino capere retributionem ambiens, dominique sui benevolentiam habere cupiens, usque quo puer ablactaretur eam liberaliter fecit custodiri. Ablactato denique infantulo Rex ille oblit: hæc vero nocte rapiens filium, fugæ petiit latibulum, Reginæ viventis adhuc incurrere timens periculum. Peracto hinc septennio auditum est a multis, eam non procul esse in remotis partibus: tunc pro ea Dani misere, quo filium reduceret ut paterno frueretur solio. Quod et factum est: verum tamen idem Regulus, anno et semis in culmine regni transacto, hac luce defunctus est. Tunc Hephildis, desolatam se morte nati considerans, et præteritorum ærumnam, et futurorum multam miseriam corde sæpe volutans, stabilivit si posset repedare ad propria, ubi per Sanctorum Deo cara merita, jam jamque ad nihilum terrena reputans, cœlestem posset acquirere gloriam. Venit igitur ad nativitatis solum Britanniam, atque trium villarum beneficium ex censu emit quem secum attulit. Hæc ergo in pacis quiete longissime deguit, Deique timorem cum Sanctorum reverentia in arcano cordis indesinenter habuit.

26 Veruntamen divino tacta verbere (eo scilicet quo servorum suorum, ut ad meliora proficiant, quemque novit affligere; uti patientissimum Job, ut enim in exemplum posteris poneret, ut seipsum quis foret quiret agnoscere, misericordia divina quondam carnaliter afflixit) membrorum enervationem, quam Græco vocabulo paralysim dicunt, per triennium passa est. Initium vero hujus passionis taliter sibi evenisse dicebat. Voverat, priusquam remearet a Tania, se numquam carnis comesturam alimoniam: quod illibate longe servaverat. Ceterum Sacerdotum quorundam bonæ conversationis supplicata monitu, cum secum plures essent in convivio, ut semel tantum gustaret, eorum precibus vix invita acquievit: moxque divina eam percussit ultio supradictæ stimulo paralyses. Mirro equidem modo omnipotens Deus, diversa mentis intentione peccantes, dissimilis poenæ gravat vinculo, et in omnibus suis factis se justum Judicem et pium esse Dominum demonstrat. Ananiam namque et Saphiram, quia cordis livida intentione cedere, irrevocabili sententia ferire non distulit: hanc vero, quia invita et quadam caritatis specie peccavit, ad tempus corrigere voluit. Quibus exemplis quisque cavere debet, ut aut non voveat, aut post votum promissa persolvat, et qua intentione difficultatis quæ Deo obtulit postea non frangat. Hæc igitur Sanctimonialium amicta velamine, circumquaque in rhedæ vehiculo a suis satellitibus ad Sanctorum patrocinia se deducere faciebat, uti per eorum sancta suffragia illius reviviscerent mortua membra. Attamen, non ut eorum Deus omnipotens quos semper glorificat suorum fidelium sperneret orationem, sed quo famam servi sui Aldelmi sæpius ostendendo miracula faceret sublimiorem; illam in infirmitatis periculo tam diu misericorditer detinuit, quousque Meldunense cœnobium veniret sicut disposuerat. Denique cum ibidem in Sancti istius festivitatis Vigilia, devota mente Dei expectans per servi sui meritum consolationem, prostrata, quia stare nequibat, jaceret; dumque religiosa monachorum cohors, post solennes Matutinos, consueto more ad honorem sanctæ Mariæ Genitricis Redemptoris nostri hymnum decantaret

9

post filium
Regi gentium

et mortuum,

reversa in
Britanniam;
E

et in paralysin lapsa

propter violatum abstinentiæ votum,
I'

apud S. Aldelmum sanatur.

miracula
varia patrantur.

Hephildis
apud Danos
captiva,

A decantaret; divino mox tacta medicamine, sensit membra prius arida reviviscere : et propere sana surrexit; atque usque ad locum, quo sanctissimum corpus fuerat, sine ductore pervenit : quæ ab ipsa die quidquid potuit habere illius Salutiferi sui ecclesiæ contulit, atque inibi carne defuncta in pace quievit.

ANNOTATA.

a S. Dunstanus, *cujus infra mentio fit, ab Edwino Rege in exilium actus est : in cujus Vita priori, auctore Presbytero, istius scelera describuntur cap. 4. Utin altera Vita Auctore Osberno cap. 6, relatis ad diem 19 Maji.*

6 Idem Dunstanus ad Archiepiscopatum anno 959 assumptus ab Eadgario, post mortem Edwii Rege, mortuus est anno 988.

c Anno 980, quando Suanus Rex Daniæ invasit Angliam.

d Hæc videntur facta anno 1003 quando Wiltonia provincia a Suano devastata fuit.

e Quæ sequuntur videntur ex quodam Hymno accepta, cujus hæc fuerit clausula.

15 Hunc nos corde, pronis quoque exoremus vocibus,
Quatenus indignos vita et pollutos moribus
A peccatis expiatis suis reddat precibus,
Quo cum eo post hanc vitam potiamur cœlica,
Cui sit virtus, laus et honor per immensa secula.

f Ab anno 1017, quando Canutus in Regem est coronatus ; usque ad annum 1042, quando Hardecanuto mortuo subrogatus est S. Edoardus.

g Archimandritam hic dici crederem, pro summo Sacrificularum Danicorum Antistite. nisi idem mox appellaretur Rex : ergo imitotione quadam Homeri, qui Rege vocat Pastores populorum, usus videtur Auctor, sciens quod Mandra (ut dictum ad vitam S. Simæonis Stylitæ junioris) ovile significet, ex prima vocis notione.

CAPUT V.

*Energumenus, contractus, et cæcus sanati.
Revelatio corporis.*

Accidit autem postea, cum ibidem sacras in nocte Ascensionis Domini celebrarent vigilias, longe admirabile factum. Nam ejusdem parochiæ quidam rusticus, peccatis illius exigentibus, fuerat correptus a dæmonio. Quem consanguinitate propinqui, qui cernebant furore [agitari] et in Deum ejusque fideles blasphemias nonnullas spumanti ore projicere, atque in eos eorumque vicinos, saxa, ignem, arma, denique quæque furor ministraret insanus, capere; vinculis quidem ferreis manciparunt, ac sic sub solerti cura, in quantum illorum inurbanitas permittebat, die noctuque aliquantis per habuerunt. Tunc inito consilio, per quos noverant sapientiores, eundem circumquaque ad ea loca, ubi audierant quorundam Sanctorum corpora requiescere, ut fuerat vinculis astrictus, festini satagunt perducere. Verumtamen Conditor rerum, qui quotidie suo more exaltat humiles et deponit superbe tumentes, hanc gloriam famulo suo reservavit, humillimo Patri Aldelmo. Cum igitur ad ejus monasterium Melduni cum vesano venissent, monachos fraterna caritate inibi victitantes supplici voce alloquuntur, ut Dei precarentur clementiam, quatenus super hunc energumenum, per servi sui Aldelmi meritum, ostenderet assueta miracula. At monachi hoc eis salubre dedere responsum : Hodie Vigilia Ascensionis Redemptoris omnium est, qua carnem, de intemerata Virgine acceptam et mortis passione glorificatam, portavit ad cælum, ubi Deus et homo, unus Chri-

stus, in dextera Dei sedens disjudicat, atque animarum languores sanat et corporum. Quapropter, carissimi Fratres, in ecclesia pernoctate, ac intento corde sacras excubias celebrate, et sine ambiguitate credite, quod ille qui eum in tantum sublimavit ut secum in cœlo gratulari faceret, ipse idem per eum quod quæritis demonstrabit. Astantibus ergo illis ante a Iconiam nostri Redemptoris nocturno officio, divina infirmum tetigit misericordia, pro famuli sui merito Nam possessorem suæ fabricæ cum competenti sibi expulit contumelia; ita sanum reddens infirmum, acsi fœdi hospitis nulla eum unquam tetigisset molestia. Quo viso, omnes qui aderant, quique auditis lætitiæ vocibus advenerant, sonantibus signis, devotione cordis et sono vocis, sempiterni Regis laudarunt magnalia.

28 Alio quoque tempore vir quidam æger, pedibus atque coxis adhæsis cruribus, tantillum sibi quod erat itineris vix solo reptando manibus peragebat : qui tandem labore defectus assiduo, quomodo Dei clementiam ut sui miseretur, cujus Sancti adminiculum postularet, curiosa mente sedulo secum volvebat. Tandem per totius provinciæ latitudinem fama volante cognovit, quoniam in oratorio, quod Christi b ecclesia Anglice vocatur, omnipotens Deus solitas operaretur virtutes, scilicet quod diversorum oppressis languorum gravamine, ut pius humani generis restaurator, innumeras redderet sanitates. Illo igitur utcumque, quasi sine ullo vestigio, cœpit tendere gressum : ut sicut credulitatis fuerat compos, ita sanitatis quiret esse particeps. Consumpto denique aliquot dierum numero, etsi parvo itinere, vix equidem tandem ad Meldunense, quia in ipso ejus itinere situm est, devenit cœnobium. Mox ut veteranus idem monasterium ingressus est, sensit inesse sibi aliquod de membrorum torpore quasi lenitatis remedium. Pernoctavit igitur, mane die altero recessurus, quo eum compulerat intentio ; nisi hic Deus, per sancti Confessoris sui meritum, suæ pietatis dignaretur præbere subsidium. Erat enim dies sabbati in vespere, et infra supradicti Patris Octavas festivitatis. Mane autem jam facto, et solis fervore roborato, primaque Hora diei a congregatione Fratrum ibidem commorantium decantata ; cum jam præpararetur processio in chorum, cum ceteris procedere volentibus, sequi ut potuit, venit infirmus : ubi tamdiu orando jacuit, donec more solito per claustrum officinasque pergeret, ac unde ierat remearet Fratrum congregatio Cantante autem monachorum caterva, et multitudine laicali astante ; divina claudus mox attactus pietate, stupore magno quasi extra se factus, de loco in quo jacebat exiit sanus, ac si nulla unquam corporis sui sensisset detrimenta : atque ad sanctissimi corporis tumulam accurrit, ut quantulascumque posset Deo in servo suo gratias referret. Quo viso, omnes qui intererant, Dei omnipotentis qui Sancti sui prece talia fecerat, laudarunt magnalia. Is vero qui sanitatis ita habitæ utebatur remedio, multis temporibus ad ejusdem Sancti laudem in eo deguit monasterio : et adhuc istic supersunt multi degentes in monastico habitu, qui eum prius et postea bene noverunt : quibus relatoribus nos ista scripsimus de eo, ad Redemptoris nostri gloriam atque Sancti ejus laudabilem memoriam.

29 Inter alia nonnulla, quæ pro servi sui meritis omnipotens Deus patefecit reverenda opera, quoddam admirabile dictu, quod sequitur, ibi osteosum est miraculum. Tempore primi c Willelmi Anglorum strenuissimi Regis, atque Warrioi Abbatis eandem Ecclesiam regulari moderamine gubernantis, in quadam insula quæ Wichland d Anglice nuncupatur, quidam piscator morabatur, qui necessitatis

D
EX MSS.
et nocte
Ascensionis
liberatur.

a

Misere contractus,

b

E
repens versus
Ecclesiam
Christi,

pervenit
Meldunum,

F
et sanitatem
adeptus

ibidem per-
manet

c
sub Gullielmo Rege

d

Energumenus furibundus,

vinculis constrictus advehitur,

EX MSS.

piscator cæ-
cus factus,persuusus ab
amicis ad-
ire eccle-
siam Christi,post 3 annos
moræcælitus mo-
ntus Mel-
dunum venit :

Joan. 11, 13

et visum
recepit.

A sitatis suæ inopia coactus, quotidie per æquora pis-
cando laborabat; et marinus periculis sæpe se inge-
rendo, manu et arte victum quærebat. Quadam
vero die, eo per mare vagante, confestim ex adver-
sa parte nebula quadam irridente, lumina oculorum,
peccatis suis forsitan sic exigentibus, tali occasione
amisit. Qui diu errans per devia æquorum, huc illuc-
que alternantibus undis, tandem sociorum auxilio, qui
in aliis naviculis erant, adjutus, ad littora usque per-
venit: atque ductoris fretus adminiculo, ad consue-
tum redit hospitium. Deinde cæcitatibus hujus fama
volans hac illucque per provinciam, amicorum fre-
quentia, quorum auribus insonavit, curavit quam citius
ad eum venire, interrogans qualiter insperatæ or-
bitatis sibi contigisset adversitas. Quibus, flebili
voce exorsus, omne, quod sibi acciderat, ordine de-
claravit. Post hæc ab eis quærere cœpit, quid ageret,
apud quem Sanctorum sperarent eum misericordiam
inventurum. Sibi autem propinquorum mœsta con-
gregatio sic respondisse fertur: Melius tibi, frater,
consilium hujus rei dare nescimus, nisi ut quam ci-
tius festines ad Christi ecclesiæ limina in Occiden-
tali parte, ubi divina miracula sæpius fiunt: sicut
enim populari rumore fertur, ibi diversarum infir-
mitatum genera evacuantur: quo in loco omnipot-
entis Dei clementiam piis precibus tam diu efflagi-
tes, præteritorum peccatorum satisfactionem in-
stanter promittas, eleemosynis quibus poteris male-
facta tua redimas, donec te divinæ potentiae larga
misericordia pristinae sanitati incolumem reddat. His
siquidem adhortationibus multoties ab amicis, quam-
vis rusticis, sapientibus tamen, bene monitus, ad mo-
nasterium, ubi diversi debiles convenerant, per-
rexit: qui tres annos illic infirmitate laborans de-
guit. Sed pius et misericors Pater, qui in momento
quodcumque vult efficit, in tam longo tempore de-
siderium illius, misericorditer in eum operans, ad-
implere noluit. Præscius itaque quid futurum sit,
cui etiam reservaret gloriam laudis suæ, sic etiam
remorando sanitatis donum, de malo faciebat prius
bonum. Postremo nocte una in cubili suo prostra-
tus, per visum in somnis admonitus est, quod ad
Meldunensem ecclesiam, ubi servi sui Aldelmi cor-
pos quiescebat, gressum tenderet: ibique Deo ju-
vante ac Sancti sui prece hoc exigente, amissum
tamdiu lumen reciperaret. His dictis a Deo præ-
monitus, ad Meldunensem ecclesiam comite præ-
eunte est adductus in crastino. Illic quidem sep-
tem continuis diebus, vigiliis et orationibus Dei mi-
sericordiam cum Sanctorum suorum suffragiis de-
precatur, ut qui venerat peccatores salvos facere,
ad prioris luminis statum eum dignaretur adducere.
Sustentabatur interim Fratrum eleemosynis, qui sic
desiderabat gratiam Domini. Septimo autem Domi-
nico die, Redemptore nostro illi volente misericor-
diam præstare, atque fidelis sui famam etiam in
hoc propalare (ut sit vera illa sententia; Si quid pe-
tieritis Patrem in nomine meo, fiet vobis istius
Sancti precibus atque suffragiis, aliorumque San-
ctorum ibidem quiescentium, visum quem amiserat
ita recepit. Dum in Dominica die monachi
more solito per claustra ad processionem monasterii
irent, atque ad introitum ecclesiæ canendo redirent:
illo in medio templi ante Crucifixum in ora-
tionibus jacente, tanta Spiritus sancti gratia super
eum descendit, ut cernentibus cunctis sanguis ex
oculis ejus guttatim deflueret, et cadentibus squam-
mis se jam videre clamaret. Statimque consurgens,
qui ante sine ductore ire nequiverat, ad sepulcrum
Sancti solus venire festinat: qui diu ibi præ gaudio
fletu prostratus, tandem consurgens illuc unde
venerat est reversus. Hæc videntes omnes qui ade-

rant, Deo laudes devote referebant, cui honor et D
gloria in secula seculorum. Amen.

30 Superius serie lectionis retulimus, sacratissi-
ma ossa Patris nostri Aldelmi, propter Danorum
perfidiam, a reverendo Antistite Dunstano Cantua-
riorum, infra marmoream tumbam honorifice, seri-
cis indumentis, ligneis thecis, fuisse collocata; nunc
autem quantum temporis inter utrorumque obitus
Præsulum fuerit, quantumve post Dunstanum dormi-
tionem jacoere, qualiterve et a quibus sint elevata,
referre curamus. Fuerat vir iste a B. Eleutherio,
Saxonum quarto Episcopo, Melduni, in ecclesia Apo-
stolorum Petri et Pauli, Abbas ordinatus, anno Do-
minicæ incarnationis sexcentesimo sexagesimo et
circiter sexto; Episcopus vero, anno ejusdem veri
Salvatoris in mundo secundam carnem nativitatis
septingentesimo et quinto, a Blitwaldo successore
Theodori, Cantuariorum Archipræsule, viro Eccle-
siasticis rebus valente, bonorumque morum hone-
state longe prædito; defunctusque est, anno septin-
gentesimo nono: qui secundum hanc supputationem
conjuncti, fuerint quadraginta et tres: ex quibus
quatuor, irreprehensibiliter in Episcopio vixit, si-
cut supra dictum est: reliquis in Abbatis tantum
ordine, non tamen unius tantum Abbatiae, sed mul-
tarum Magister extitit. Præcessit equidem istius in
Christo Archiantistitis Dunstani et obitum annis
ducentis septuaginta novem, et pausare illius re-
verendæ Reliquiæ, in loco ubi a Dunstano fuerant
positæ, post ejusdem Archipontificis migrationem,
annis nonaginta duobus, unde relevari hoc denique
modo vidimus.

31 Præerat in eodem cœnobio Abbas Warinus,
pluribus rebus vir eruditus et monasticæ religiosi-
tatis doctrina præditus; qui vita et moribus pollen-
tem Gregem sibi commissum regebat monasticis
traditionibus. Qui aliquantisper de corpore dubitans
sanctissimo, indicit fideli Congregationi triduanum
agere jejunium, Psalmos devote locis congruis de-
cantare, omnibusque modis ante divinæ conspectum
clementiæ humiliari, quatenus omnipotentis Dei
misericordia tanti Præsulis Reliquias reperirent.
Glocestrensiū etiam religiosa congregatio, quia huic
caritatis conjuncta fuerat vinculo, jubente illi Patre
Serbone, religione monastica reverendo, hoc idem
fecit jejunium, in diebus sanctum diem Pentecostes
præcedentibus. Tertia vero die supradictæ solen-
nitatis, facto cum reverentia matutinali Officio, ad
sancti corporis ambo Abbates timore pleni venere
tumulum. Cum quibus duo Fratres, qui eis ad le-
vandum lapidem præbuere auxilium: quorum alter
Hubertus nomine, vir et ille miræ patientiæ, qui
(ut nobis sæpius idem retulit) cujusdam infirmitatis
gravabatur pondere, statim ut sensit sanctarum Re-
liquiarum fragrantiam, in terra cum ceteris fixis
genibus Dei omnipotentis laudavit clementiam, quæ
sic Sanctos suos glorificavit, ut et in cœlo a cenci-
vibus Angelicis spiritibus, et inter mortales hono-
rentur corpora. Qui post orationis instantiam ut
surrexit, bene sanum se sensit, sicut nobis sæpius
dixit; et nos ipsi cum multis testificamur, qui eum
satis infirmum prius noveramus. Abbates autem re-
cluserunt sarcophagum, et ita usque ad octavum
diem, quo ejus futura erat festivitas, dimisere intac-
tum. In die autem ejus festivitatis, ascito ab Ab-
bate loci illius Diœcesis Osmundo h orthodoxo Epi-
scopo, viro humilitate, sapientia et sanctitate
honorando atque laudabili, et religioso Abbate Glo-
cestrensi supradicto, cum multitudine Cleri et magno
populo, Principum turba et catervis Militum, facta
est ejus secunda revelatio, ex tumulo quo positus
est, ab Archipræsule Dunstano; et in feretro anrato
honoranda per Dei servos locatio: ubi ea die et
deinceps,

Chronotaxis
vltæ S.
Aldelmi.

E

e

r

Elevatio se-
cunda facta
an. 1080,post indictum
jejunium,

F

g

h
a S. Osmun-
do Episcopo.

A deinceps, beneficiis illius, et aliorum ibi requiescentium Sanctorum meritis, præstantur sanitatum dona multis, ad laudem et gloriam Domini nostri Jesu Christi, qui vivit et regnat per omnia secula seculorum. Amen.

ANNOTATA.

a Ironiam, pro imagine, etiam alibi legimus: non item, quod mox sequitur, adhæsus, pro affixus.

b Ex sequenti miraculo intelligitur, quod ea ecclesia non solum habuerit adjunctum monasterium, sed etiam unius tantum dici itinere Melduno, id est, Malmesburium affuerit.

c Guilielmus Normannus, Conquestor, regnavit ab anno 1067 ad annum 1087.

EX MS.

d An Vectis insula, hodie Wight, Hunthamptoniensis Comitatus objecta in mari Britannico.

e Mortuus est S. Dunstanus anno 988, et sic calculus iste exigit.

f Annus is est 1080: quo anno festum Pentecostes, de quo infra, celebratum fuit 31 Maji: siquidem cyclo solis 25, lunæ 17, Pascha incidit in 12 Aprilis.

g Benescium, malui legere, Bene sanum.

h S. Osmundus, Episcopus Sarisburiensis, mortuus anno 1099, die 4 Decembris, a Calisto III Sanctis adscriptus.

DE SANCTO GENNADIO

EX ABBATE ORDINIS S. BENEDICTI

D. P.

EPISC. ASTURICENSI IN HISPANIA, ET PLURIUM MONAST. FUNDATORE.

E

B

CAPUT I.

Tempus suscepti regiminis Abbatialis et Episcopalis. Testamentum Alphonsi Regis curatum.

CIRCA
DCCCXXV
In monasterio montano
S. Petri,

Iuter monasteria plura, quæ S. Fructuosus Archiepiscopus Braccarensis per Hispaniam instituit et propria Regula informavit, seculo Christi VII, de quibus ogitur in Vita ejus, a nobis illustratu XVI Aprilis num. 5; memoratur monasterium Rufanense, in vastissima et arcta atque procul a seculo remoti solitudine, in excelsorum montium finibus. Id hodie ab Hispanis San Pedro de Montes appellatur: et in Testamento dotationis Regiæ, dicitur constructum juxta rivulum qui dicitur Oza, sub monte Aquiliana, subtus castello antiquissimo Rufano, in confinio Vergidense; vulgus, Vierzo nominat. Qui venerabilis locus, quamvis (uti in eodem Regio Testamento loquitur Ranulfus Episcopus Astoricensis Sedis, cujus antiquius Testamentum istuc verbotenus inseritur, sed absque debita distinctione) quamvis, inquam, venerabilis locus, esset Domino dudum sanctificatus per manus B. Fructuosi, et ædificatus primo confessioni monachorum, quia tamen postea multis temporibus manebat desertus, Nos Ranulfus Episcopus Astoricensis ordinavimus, pro consecrationis officio

C

sub regula
S. Benedicti
Abbas factus
Gennadius;

Abbatem nomine Gennadium, dedimusque ei Regulam observationis sanctæ vitæ, cunctaque monastica illi præcepimus instrumenta. Ne autem dubitari posset qualis illa Regula esset, idem Episcopus expressius loquitur, non sine ipsius Regulæ commendatione insigni: Omnem, inquit, doctrinam Deiticam, constitutam in Regula B. Benedicti, quam ei (Gennadio) observandam tradidimus, cum cunctis sibi subjectis monachis retinendam injungimus.... sic quoque ut omnem sanctam a Patribus institutionem, et cunctæ beatitudinis excellentiam (quibus videtur S. Fructuosi Regula denotari) in eodem sub nuper erecto monasterio idem Abbas nomine Gennadius, cum sibi delegata plebe conservet, et in omni spirituali exercitio semper intentissimus extet; et ipsi monachi, regularia jussa complentes, sanctum ipsum monasterium bonis testimoniis ornent, et sibi lucrum æternæ vitæ pie vivendo augmentent.

per ins/rumen-
tum anni 898¹

2 Totum testamentum legere qui volet, inveniet apud Prudentium de Sandoval, in opere de Foundationibus Benedictinorum in Hispania, part. 3 fol. 20, et ex ejusdem translatione Hispanica recusum apud Ægidium Davila in Theatro ecclesiæ Asturicensis lib. 2 cap. 2 in fine autem additur, Facta chartula testa-

menti v (fortassis viii legendum) Kalendas Maji, sub Æra DCCCXXXVI, Luna XIV: et sequuntur subsignationes hoc ordine,

Sub Christi nomine Ranulphus, Dei Gratia Episcopus Astoricensis Sedis.

Ordonius Rex, confirmans hujus seriem testamenti.

Giloyra Regina, hoc testamentum confirmans. deinde post Sanctum, Adrisonum, Scemum, Gar-seum, Ranemirum, Regios fratres aut filios, rursus subscribitur.

Hodoarius Dei gratia Episcopus confir.

Ordonius Rex: non ille qui supra, hujus nominis secundus (hic enim anno DCCCXXIII obiit) sed tertius anno DCCCL regnare exorsus, quando prænominatus Hodoarius Episcopatum Asturicensem tenuit, post Ranulphum septimus. Iterumque subscribit, post alios sex variarum Sedium Episcopos Gondisalvus Hodoarii successor, quem confirmando sequuntur alii Episcopi duo, Magnates duodecim: tum Gondisalvi successor, sub Christi nomine Notarius Episcopus Astoricensis confirm. utique circa annum millesimum quando vixit Sampyrus, idem Episcopus et Ranemiri Regis Secretarius atque generalis regni Notarius, ut eum appellat Davila: qui eo hic nomine loco proprii utitur, nisi forte proprium, per solam litteram initialem scriptum, librarius excidit; et sequuntur Magnates decem: ac denique ultimus, sub Christi nomine Scemenus Episcopus Astoricensis Sedis, cum Magnatibus tribus, qui post Godestum Sampyri successerat sub annum MXV.

sæpius postea
innovatum,

3 Placuit hæc ita minutim deducere, ut appareret prædictum Testamentum, a Ranulfo Episcopo et Ordonio Rege confectum, sæpius transcriptum renovatumque fuisse. Adeoque fidendum non esse numeris notantibus Æram DCCCXXXVI, qui nobis esset annus DCCCXXIII, quasi jam tum Rex fuerit Ordonius II, quem aliunde scimus anno duntaxat Christi DCCCXIV regnare cepisse. Idem etiam qui Ordonio III confirmandum prioris Ordoni Testamentum descripserunt, in unum textum conflaverunt instrumenta duo, Episcopale scilicet antea conditum, quo continebatur institutio Gennadii Abbatis; et Regium, in quo verosimiliter ille non nominabatur, solumque exprimebantur donationes factæ monasterio, idque ommissa nota Æræ, sub qua ex donationes sunt factæ; sicut nec ea exprimitur ad innovationes quatuor subsequentes.

A subsequentes. His autem positis, cum Rannulfus, qui
 AUCTORE D. P. Gennadium Abbatem instituit, invenitur fuisse Epi-
 scopus jam inde ab anno dcccxc, nihil obstat quo minus
 anna ejus octavo Abbas ordinatus fuerit Gennadius.
 Restat querendum quando factus Episcopus. Egidius
 Davila factum ait anno dcccxciii, et nititur testimonio
 inscriptionis antiquæ, quæ in prædicta ecclesia monaste-
 rii S. Petri spectatur ad latus portæ versus claustrum,
 hujus tenoris : Insignis meritis B. Fructuosus,
 postquam Complutense condidit cœnobium, nomine
 S. Petri in hoc loco condidit Oratorium : post quem
 non impar meritis Valerius Sanctus opéra ecclesiæ
 dilatavit : novissime Gennadius Presbyter cum duo-
 decim Fratribus restauravit ; æra dcccxxxiii Pon-
 tificex effectus, a fundamentis mirifice ut cernitur,
 denno erexit. non oppressioni vulgi, sed largitate
 pretii, et sudore Fratrum hujus monasterii. Conse-
 cratum est hoc templum ab Episcopis quatuor,
 Gennadio Astoricense, Sabarico Dumiense, Ferni-
 mio Legionense, Duleidio Salmanticense, sub æra
 novies centena, decies quina terna et quaterna, ix
 Kalendas Novembrium. Si volumus credere lapidem
 hunc fuisse positum ipso anno Christi dcccxciii, quem
 notat Æra dcccclvii, in numero Æræ, qua Gennadius
 dicitur factus Episcopus, erratum fuisse oportet a tran-
 scribentibus, omissione unius ut minimum denarii; quo
 suppleto positaque Æra dcccclviii, habebitur annus
 dcccclv, quo Rannulfo mortuo ille successerit.

4 Hujus autem jam Episcopi perquam insignis me-
 moria catat in quodam prædicti Regis Ordonii secundi
 Testamento, in Historia S. Jacobi, scripta per Maurum
 Castella Ferrerum lib. 4 pag. 483, facta serie Testa-
 menti sub die quod manet in Kalend. .... dis-
 currenre Æra dccccliii, id est anno Christi dcccxcv,
 anno feliciter regni nostri i, commorantes in Dei
 nomine in civitate Zamora : et subscriptum erat, Or-
 donius Rex confirmo : subscribit similiter Geloyra
 Regina ; et post similiter confirmantes Magnates novem
 atque tres testes, Gennadius Episcopus Conf tum
 confirmantes tres et totidem testes. Ita autem circa
 principium Rex Ordonius ait : Dubium esse non po-
 test, quod plerisque firmum manet atque notissi-
 mum, quod genitor noster bonæ memoriæ Dominus
 Adefonsus Rex, ad obitum veniens, ordinavit sub
 juramenti diffinitione, pro remissione peccatorum
 suorum, Patri Gennadio Episcopo quingentos auri
 nummos, Aulæ B. Jacobi Apostoli deferendos. Quam
 rem et genitrix nostra Domina Scemena Regina,
 ut completum fuisset, omnibus modis eidem Pontifici
 mente spontanea confirmavit. Ille vero hoc agere
 non valuit, quia germanus noster Donnus Garsea,
 apicem Regni accipiens, aditum eundi et redeundi
 ad eundem locum sanctum jam dictus Episcopus
 minime habuit ; nec talem hominem invenire potuit,
 per quem munusculum sibi commendatum ibi dire-
 xisset. Hac de causa eos penes se retinuit, usque
 dum post mortem Germani nostri, Nos divina pro-
 curante clementia parentum in solio locati, eosdem
 nummos supradicto Antistiti commendavimus. Hæc
 ut intelligantur, sciendum, quod Aldephonsus Rex Le-
 gionis, propter res bello fortiter contra Mauras gestas
 cognomento Magnus, cum exhausto bellis ardensque
 ærario supplementum ex novis vertigalibus quæreret,
 adeo a se alienavit animos subditorum, ut quamvis se-
 ditionem compressisse ipso in exortu videretur, conjecto
 in vincula filio Garcia ; eadem tamen gravius exarserit
 paulo post ; conspirantibusque cum matre filius, et adju-
 vante Ferdinando Castellæ Comite, cujus filiam Garcias
 uxorem habebat ; coarctatus Rex regni regimine se
 privavit, et filium suum Garciam (licet invitum) re-
 gni constituit successorem, præsentibus filiis et po-
 tioribus regni sui. Post hæc orationis causa B. Ja-
 cobi limina visitavit : et rediens a filio suo Garcia,

quem exaltaverat et qui jam tunc fratribus præmi-
 nebat, petiit ut semel impeteret Saracenos. Et impe-
 trato a filio quod petebat, movit exercitum contra
 Mauros ; et eorum terris stragibus et incendiis de-
 vastatis, factus inclitus spoliis et captivis, victor
 civitati restituitur Zamorensi, et sicut principium
 sic finem regni victoriis adornavit : ibique proprio
 morbo coactus, felicem spiritum Creatori restituens,
 vitæ cursum feliciter consummavit, et sepultus est
 Asturicæ.

5 Hinc colligunt præcitati Maurus, Egidius, alii-
 que, pugnantem morientemque Alphonso adfuisse Genna-
 dium ; et extremæ voluntatis executorem, defuncti cor-
 pus sepulturæ mundasse. Parro Rodericus Archiepisco-
 pus Toletanus, unde jam prolata accepimus, libro 4,
 cap 20 captam narrationem sic prosequitur : Alde-
 phonso defuncto Garsias filius ejus successit in re-
 gno, et regnavit annis tribus : et cap. 21, Post Gar-
 siam Ordonius frater ejus regni gubernacula legitur
 suscepisse, quem Rex Aldephonsus Gallicie præfe-
 cerat adhuc regnans. Hæc Rodericus ; sed, nescio quo
 errore, ante et postea chronologum sic prævertens, ut
 mors Alphonsi componatur cum Æra dcccxcxi, id est
 anno Christi dcccxciii. Atqui ex Epistolis Joannis Pa-
 pæ IX ad eundem Alphonsum, et ex tempore Concilii
 Ovetensis an. dccccl celebrati, constat eum chronologum
 non posse subsistere. Rectius ergo Mariana et alii di-
 cunt, Alphonsum cessisse regno, bellum ultimum ges-
 sisse, et defunctum anno Christi dcccxc, quæ esset Æra
 dcccclxviii : atque hoc cum calculo a nobis posito optime
 convenit. Abdicati porro Episcopatus annum nobis sug-
 gerit Sandovallius, ex ipsius Gennadii sese abdicantis
 Testamento quod incipit. Sub Genitoris ac Geniti
 precedentisque Spiritus sancti nomine Gennadius
 Christi servus (cetera deinde ex ejusdem Sandovallii
 interpretatione Hispanica, dum textus originalis non
 suppetit, sic iterum redduntur Latinitati.) Indignus
 quidem, sed tamen magna Dei misericordia Episco-
 pus. Quandoquidem elongavi a gravi jago Præsula-
 tus, et seculis hujus maligni turbulentis negotiis,
 ut impenderem vitam contemplationi, cui diebus
 mihi superfuturis cupivi vacare, vivendo solitario
 in secreto monte Silentii dicto, cum societate quo-
 rumdam monachorum Anachoretarum in hoc monte
 viventium ; ideo ad eorundem sustentationem, pro-
 pter laboriosam quam ducebant vitam, et ut in suis
 orationibus semper meminissent mei, promittendo
 promisi et confirmando dedi, omnibus monachis Ere-
 mitis hujus loci, Locum de Laguna dictum in ter-
 mino Malinæ et territorio Asturicensi : eumque sic
 partitus sum, ut ejus medietas pertineat ad locum
 S. Jacobi de Pennalba, quæ est domus monasteria-
 lis, et reliquarum Reclusionum quæ ibi circum sunt
 propter salutem animarum, et ut vescantur mona-
 chi, quando diebus designatis insimul convenient :
 altera vero medietas ad hoc sit, ut portionibus æqua-
 libus dividantur per eremitoria omnes fructus qui
 inde colligentur, impendanturque vestitui et susten-
 tationi monachorum. Facta chartula Testamenti sub
 die Kalendarum Octobrium Æra dcccclviii, quæ no-
 tat annum Christi dcccxc ; ut plane videatur hoc ipso
 anno facta cessio, cui deinde post S. Gennadium sub-
 scripti legantur Rex et Regina, cum duobus Episcopis
 atque Abbatibus sex, totidemque Conversis, et aliis Pres-
 byteris atque Monachis Diaconibus ; sic tamen ut post
 Regem et Reginum cum Gennadia signantes, signasse
 etiam reperiantur Reges successores Alfonsus et Froyla,
 sicuti, et Asturicenses sub illorum regimine Episcopi,
 Gennadii successores, Fortis atque Saloman.

mortui an.
910,

et deposito
Episcopatu
secessit ad
locum Silentii
an. 920.

F

A

CAPUT II.

Monasteria condita et dotata
a S. Gennadio.S. Gennadius
an. 915

Erravit Marietta, in *Historia Sanctorum Hispanie* lib. 5 cap. 80, cum credidit obitum S. Gennadii referri posse ad annum circiter DCCCXVI. Erravit etiam Aegidius Dovila, in *Theatro Ecclesie Asturicensis* lib. 2 Cap. 1, qui sequentem annum absolute notavit. Utrumque vero exerrare fecit quoddam aliud S. Gennadii Testamentum, scriptum anno DCCCXV, et ab iis sic intellectum, ac si causa mortis (et quidem paulo ante eam) factum esset; cum Testamenti nomen (ut jam supra scripsi) indeterminatum sit, ad significandum quancumque voluntatem absolutam et irrevocabilem, publica auctoritate confirmatam. Ipsum integrum, et quidem Latine, exhibet Sandovallius: ex quo transcribere illud congruum censeo, quoniam, deficientibus vitæ Actis, horum locum ex parte supplet. Est autem, mutatis pauculis apicibus, quos transcribentium incuria videtur alterasse, hoc tenore descriptum: Sanctissimis, gloriosissimis Dominis triumphatoribus, post Deum mihi Patronis, cœlorum Claviculario, in arce Apostolatus constituto, electissimo Petro; æquali vocatione, Andreæ almifico; [per] Iberiæ terminos Jacobo clarissimo; atque hero Thomæ, asseclis Christi et ejus Martyribus, a constitutione mundi Deo notis Apostolis: cliens, servus vester Gennadius, pauper meritis, abundans sceleribus, indignus Episcopi [nomine]; firmissime teneo et indubitanter scio, quod vos, piissimi et strenui Patroni, ad unam Domini vocantis vocem, statim omnia quæ mundi sunt mundo reliquistis, indefesse adhærentes vestigiis Salvatoris; ut neque puncto quidem secederetis ab illo, etiam neque ad funus patris, semina diviniæ sapientiæ haurientes, prædicatores egregii effecti, universum mundum lumine veritatis illustrastis; et quod ore docuistis, opere complevistis, et per effusionem sacratissimi cruoris vestri roborastis. Quid igitur ego miserrimus agam? Quod immeritis in hac vocatione accitus, neque opere neque prædicatione sum idoneus, illam comminantis Prophetæ, imo Domini vocem expavescio dicentis, Peccatori dixit Deus, Quare tu enarras justitias meas, et assumis testamentum meum per os tuum? tu vero odisti disciplinam. Nam Vas electionis, Præceptor Gentium mirificus, qui supra cœlorum visibilia raptus sidera, verbo Domini pastus ac reffectus [est], metuens nostri detrimentum, de se ipso dicebat, Ne forte aliis prædicans ipse reprobis efficiar. Conscientiæ meæ testimonio perterritus, et piaculorum pondere gravatus, patrocinium vestrum exopto humillimus, umbraculum culminis vestri expeto obnixus, defendi ac tueri interventu vestro fido intrepidus, nihil hesitans, nihil dubitans, ut quidquid petieritis a Patre cœlesti fiat vobis. Et ideo dum Pastor pastorum apparuerit, dum in gloria majestatis advenerit, dum in conspectu ejus ignis præcesserit, cum in throno claritatis simul ac formidinis ad judicium sederit, et Vos et omnes Sancti cum eo sessuri supra thronos judicantes; quæso, ut ad optimum Regem pro me interpellatis, ut superemineat misericordia judicium, et transferar a sinistorum et hædorum gregibus in dexteram, agni vellere indutus: et qui sessionis non mereor cathedram, adstare conspectibus divinitatis absque pavore meritis vestris valeam.

7 Cum adhuc sub Patre Apostolico, Abbate meo Arandiselo, in Ageo monasterio degerem; vita eremitarum delectatus, cum duodenis Fratribus et benedictione supradicti Arandiseli, ad S. Petri sanctam eremum perrexi: qui locus positus a B. Fru-

exponit qua-
liter constru-
cto monasterio

ctuoso et institutus [fuit]: post quem S. Valerius D eum obtinuit: quanta autem [in] vita sanctitatis fuerint, et quanta virtutum gratia et miraculorum emolumento enituerint, historiæ et vitarum eorum scripta declarant. Tum suprafatum loculum, in vetustatem reductum, pene oblivioni deditum, vepribus seu densissimis silvis opertum, atque magnis arboribus ex immensitate annorum adumbratum, auxiliante Domina cum Fratribus restauravi, aedificia instruxi, vineas et pomares plantavi, terras de squallido ejeci, horta et omnia quæ ad usum monasterii pertinent imposui. Sed amulus virtutum, vitam nostram invidens, quasi, pro aedificatione multorum, mentes plurimorum excitans, ad Pontificatum Astoricæ [et] ad suburbia abstractus sum: in quo multis annis, involens et magis in principio perdurans quam spontanea mente, sed nequo plene corporis [præsentia], ibidem commoravi. Omnem [autem] solitudinem omnemque industriam circa prædictam eremum exercens, ecclesiam S. Petri, quam dudum restauraveram, miris ædificaminibus revolens ampliavi, et in melius ut potui erexi. Deinde autem in montibus illis aulam, nomine S. Andreæ, construxi; aliudque monasterium, ad ordinem monasticum inter vallum distendens, in memoriam S. Jacobi iterum construxi, quod vocatur Pennalba: inter utrumque vero, loco qui dicitur Silentium, in honorem S. Thomæ quartum oratorium fabricavi: et unicuique ecclesiæ donaria, munuscula, vel libros nunc offero segregatim; et ut nunc habeant per hoc testamentum disponere exopto, et Præsulum seu Principum præceptione affirmare decerno, atque seculis infinitis diu valitura persistere et permanere jubeo.

8 Imprimis monasterium S. Petri [habeat] omnia quæ in circuitu ejus sunt, pomares et terras cunctaque per terminos suos. Item in Oza, villa quæ dicitur S. Maria de valle de Scalius cum tota sua hereditate: seu etiam alia ecclesia SS. Justi et Pastoris, terræ vineæ, pomares, horta, ex integro validitatibus præstitis, et adjacentes per terminos suos, ab integritate sint propria monasterii S. Petri, et nihil communionis ibidem habeant semper ceteræ ecclesiæ, quæ in supradicta eremo constructæ sunt, nisi forte unanimatis gratia aliquid pro misericordia concessum fuerit. In thesauro denique memoratæ ecclesiæ S. Petri offero calicem cum patena, insuper Evangeliarium et coronas argenteas, signum, crucem, et lucernam ex ære: libros [etiam] ecclesiasticos, id est, Psalterium, Comitem, Antiphonarium, Manuale Orationum, Ordinarium, Passionarium, et Horarium. Ecclesiæ vero S. Andreæ omnes terras, quasemque habet per terminos suos, et pomares, vel quidquid ab hodierna die ibidem Fratres augmentare valuerint: similiter libros ecclesiasticos Psalterium, Comitem, Antiphonarium, Manuale Orationum, Ordinarium, Passionarium: vasa autem altaris, calicem argenteum cum patena et coronam, signum, crucem, et lucernam æream. Item monasterio S. Jacobi terras [et] pomares, quas per circuitum et terminos habet; libros, Psalterium, Comitem, Antiphonarium, Manuale Orationum, Ordinarium, Passionarium; in thesauro ecclesiæ calicem, coronam et super-evangeliarium argenteum, lucernam et signum æreum. Item ecclesiæ S. Thomæ terras et pomares per terminos suos; libros, Psalterium; in thesauro ecclesiæ calicem, coronam, lucernam et signum æreum. Hæc omnia supra comprehensa, unaquæque sigillatim et separatim, locum proprium vindicent suum, neque unum cum altero communionem habeat, sed unaquæque ecclesia sibi vindicet quod segregatim offero.

9 Restat autem (quia non in solo pane vivit homo,

AUCTORE D. P.

factus Episcopus Asturicensis,

etiam alia tria loca erexit.

deinde sua singulis assignat munera et libros,

habendos privatim,

AUCTORE D. P.
et alios ha-
bendos in
communi,

A mo, sed omni verbo quod procedit de ore Dei) ut tradam ceteros libros divinos, id est, Bibliothecam totam, Moralia Job, Pentateuchum cum historia Ruth liber unus; sive etiam specialiter Doctorum, id est Vitas Patrum, item Moraliū, Ezechielem, item Ezechielem, Prosperum, Genera officiorum, Etymologiarum Cathaivanis, libri Trioitatis, liber Apringi, epistolæ Hieronymi; item Etymologiarum et Glossematum, liber Comitit, liber Regularum virorum illustrium. Hos omnes libros jubeo ut omnibus Fratribus in istis locis communes sint; nec quisquam eorum [aliquem] pro dominatione sibi vendicet; sed, sicut dixi, per partes et in commune possidentes videant legem Dei, et ad suprascriptas ecclesias percurrant: verbi gratia, ut quantum fuerint ex eis in S. Petro, alios tantos in S. Andrea, et alios tantos similiter in S. Jacobo; et mutuo [inter] eos disponent istos: quos qui legerint in uno monasterio, commutent eos cum alio; ita per singula loca discurrant, ut totos eos communiter habeant, et totos per ordinem legant. Ea dumtaxat ratione servata, ut nulli liceat ex his in alio loco transferre, donare, vendere, aut commutare: sed tantum in his locis permaneant, et in hac eremo fundata sint: seu etiam si adhuc alia oratoria infra istis montibus adhuc constructa fuerint, habeant participationem in his specialibus libris. Si quis autem Frater vel Abbas, de his locis egressus, aliud monasterium in alio loco ædificare voluerit; non habeat potestatem asportare neque ejicere ex omnibus quæ in hoc testamento resonant, neque transferre de proprio loco ubi nunc illud confero: sed tantum in his locis, quæ fuerint de S. Petro usque ad Pennalbam, semper ea ibi consistere decerno, instituo et jubeo.

et contra-
venientibus
gravis pæ-
nas impre-
cans.

10 Si quis præruptor, Princeps vel Judex, Pontifex, Abbas, Presbyter, Monachus, Clericus seu Laicus, hoc votum meum infringere aut immutare voluerit, aut secus quam hæc scriptura continet agere disposuerit, in primis orbatus hac careat luce; ulcere pessimo divinitus ultus, a planta pedis usque ad verticem capitis, rivo vulnerum percurrente madefactus, [et] scaturiens vermibus, horror fiat omnium visibus; et in futuro eum impiis et secleratis obrutus, tradatur flammis ultricibus; insuper [in] secularia damna mulctatus, coactus a Iudice, conferat ipsi ecclesiæ quantum auferre connaverat per undecuplū; et hoc testamentum firmissimum vigorem retineat in perpetuum.

C Factum et confirmatum testamentum Æra DCCCCLIII

Sub Christi gratia Gennadius Episcopus in hunc testamentum, quod fieri volui, manu mea roboravi.

Ordonius Serenissimus Princeps confir.

Geloira Regina confir.

Ermigius Dei gratia Episcopus confir.

Didacus Dei gratia Episcopus confir.

Segeredus confir. Dulcidius confir.

Sarracinus qui Notarius.

Anno 916
restaurat
monasterium
S. Leocadiæ.

11 Æra prænotata, cum anno Christi DCCCXV convenit, notatque annum a suscepto Abbatæ regimine decimum septimum, decimum vero ab ordinatione Episcopoli. Anno autem sequenti aliud monasterium reædificavit, inquit § XI Sandovallius, quod antiquis temporibus S. Leocadiæ de Castanera dicebatur, quodque ipsemet in Testamento desuper confecto asserit primitus extractum fuisse a quibusdam sanctis et electis Patribus, Valentino et Moyse, Monachis et Abbatibus ibidem, qui istie vixerunt ardua nimis et Deo placita vita: post quorum sanctorum Patrum mortem, per negligentiam monachorum, monasterium perierit, utpote ab illis traditum Episcopo Indiselo, qui illud plane in usus suos convertit

desolavitque: ipsum autem reædificandum suscepit D S. Gennadius VI Idus Januarii Æra DCCCCLIII, præsentibus S. Attilano Episcopo Samorensi, et Froimio, et aliis multis Abbatibus, ipsum Testamentum confirmantibus: ex quo etiam et ex alio Æræ DCCCCLXIII intelligitur, quod S. Gennadius tantopere habuerit cordi incrementum hujus loci, ut statim post abdicatum Episcopatum illuc se recipere cogitaverit, atque reipsa receperit. Primum in priori, secundum in posteriori charta indicari potuit: quia constat ex tempore dedicatæ ecclesiæ S. Petri, quod S. Gennadius adhuc in Episcopatu fuerit anno post prioris Testamenti scriptionem tertio. Posterius Testamentum non ipsius S. Gennadii, sed Episcopi Fortis fuisse videtur: pertinet enim ad annum DCCCCLXVII et Sandovallius § 15 expresse dicit, post Æram DCCCCLVIII, id est post annum DCCCCLXX nullam ulterius reperiri memoriam S. Gennadii.

CAPUT III.

Tempus mortis, et dies cultus S. Gennadii.

Quod ad finem vitæ a sancto Præsule traductæ attinet, omnino videtur esse tenendum, quod antequam e vivis excederet Fortis, iisdem jam excesserat Gennadius. Si enim vixisset, non ita facile per mortem Episcopi hæsisset in loco Silentii interruptum opus novi monasterii a Forte inchoati. Hæsisse autem toto quo Novidius post Fortem sedit annorum plurimum tempore, intelligitur ex quodam Testamento Episcopi Salomonis, condito sub annum DCCCCLXXXVII: quod quia od rem præsentem haud parum facit, ex Hispanica Sandovallii translatione, tantisper Latinum reddo; donec originarium contraxum nobis mittat aliquis. In nomine sanctissimæ et individuae Trinitatis, ego Salomon, indignus Episcopus et minimus servorum Dei. Dubium nullum est, sed omnibus notorium, quod Dominus Gennadius, Dominus meus et Pater in Jesu Christo, fuit collocatus in gradu Sacerdotali et Sede Astoricense per Principem nostrum bonæ memoriæ Domnum Aldefonsum; et quod positus in hoc ordine isto loco fuit multis annis: ædificavitque monasterium in loco dicto Pennalba sub monte Aquilano, ubi olim, priusquam esset Episcopus, etiam ædificaverat aliud, ubi sunt Reliquiæ SS. Petri et Pauli. Præterea ædificavit alia multa monasteria et loca, quotquot hoc tempore ædificata videmus. Cum autem esset Episcopus visitavit dicta loca, et plenus Spiritu sancto, contemnens omne quod terrenum est, et æstimans quod verum atque æternum, renuntiavit (quemadmodum semper optaverat facere) Sedi et dignitati Episcopali; seque ad illa deserta recepit, eligens pro sua commoratione sancta ista monasteria quæ ædificaverat: in quibus fuit usque ad finem dierum suorum, regnante tunc temporis Domino Ordonio divinæ memoriæ. Qui videns gloriosam contentionem hujus sancti in vita monastica, et quod Sedes Asturicensis ueniemem habebat a quo gubernaretur; ex sententia et consensu ejusdem Domni Gennadii ordinavit, ut discipulus ejus Dominus Fortis esset Episcopus Asturicensis. Cum autem Dominus Fortis jam esset Episcopus Asturicensis, subiit illum desiderium grande fundandi aliquod monasterium prope Magistrum suum, in quo permaneret semper memoria sua ad remedium animæ suæ. Audiens vero hoc Dominus ac Magister ejus, plenus gaudio sanctificavit locum, qui dicitur Silentium, in quo fabricaretur monasterium quod fundare decreverat: et ad eum quo ipse mandavit modum, incepit opus Dominus Fortis: verum antequam posset absolvi, obiit. Tunc ego prænominatus Salomon

E
Videtur
Sanctus obiisse
ante For-
tem:

qui ipsi,
dimisso
Episcopatu
monasteria
a se condita
repetenti,

substitutus
successor,

cooperat in
loco Silentii
monasterium
struere.

A Salomon indignus fui electus loco illius Episcopus Asturicensis, per Principem nostrum Dominum Ranimirum. Videns ergo me positum loco Magistri mei, determinavi absolvere memoriam quam ille exorsus fuerat; et determinationem istam proseguens, congregatis Abbatibus et Monachis omnibus istorum locorum visum est, quod situs in quo fuerat inchoatum opus non erat congruus, essetque in aliam partem transferendus. Itaque adificatum est ibi in vicinia, loco magis commodo, qui vocatur S. Jacobi Apostoli, ubi sepultum est corpus ejusdem S. Gennadii.

quod Salomon Ep. alto transtulit,

13 *Hactenus verba Testamenti sic intelligendi, ut atque locum tam Silentii quam Pennalbar, antea pro paucis eremitis adificaverit S. Gennadius: quod opus porro proseguens idem Salomon, inquit Sandovallius, statim absolvit: et in eo posuit multos sanctos Monachos confessores, pro quorum sustentatione et subsidio vitæ, ut ejusmodi cura eos non distrahat a contemplatione et vita spirituali, sub ordinatione piissimi Principis Ranimiri, et cum consensu omnium Clericorum sociorum suorum etc. dat eis locum et ecclesiam S. Columbæ, mense Februario Æra DCCCCLXXV. Ægidius Davila Episcopi Fortis memoriam reperiri ait pro anno Christi MCCCXXII, putatque quod deposito Episcopatu etiam ipse ad monasterium se receperit: sed in hoc eum falli videtur ex prædictis patere. Obiit ergo Fortis inchoato eo in quod forsitan (quando absolutum esset) cogitabat se recipere manasterio, et successorem accepit in Sede Episcopali Noridius: qui proseguendis sui decessoris cæptis nullam curam accomodans, longo qua sedit tempore, fortassis nec nomen quidem jam haberet in historio, nisi illius, sicut Davila ait, extaret memoria in archivis Asturicensibus, per chartam referentem, quomodo mandaverit Ranimirus Rex Asturiæ congregari Episcopos, Abbatibus et Nobiles Regni sui, anno DCCCXXXIV; et quod in magno illo conventu definitum decretumque fuerit, ut redderentur Ecclesiæ Asturicensi ejusque Episcopo Noridio, ecclesiæ quæ sunt Brigantiæ, Sanabriæ et Quirogæ, quæ ei ex ipso suo jure proprio et antiquo ablatae fuerant, temporibus quibus ob barbarorum tempestatem et ingruentem persecutionem plurimæ ecclesie destructæ sunt*

anno 967,

mortuo qui opus neglexerat Noridio,

B mortuo qui opus neglexerat Noridio, *14 Antequam vero Noridius iste Episcopus fieret (quod videtur fortis ante annum MCCCXXX) mortuus S. Gennadius, pro suo ingenti desiderio multiplicandi monasteria, etiam fundavit monasterium SS. Petri et Pauli de Castanera, in termino Vergidensi, constituto ibidem Abbate Domino Atillano. Licet enim talis fundationis annus ignoretur, fidem tamen de ea facit Hodarius Episcopus, in quadam scriptura Æræ MCCCCLXXXVIII. Distat autem monasterium istud quatuor leucis a monasterio S. Petri de Montibus, versus Menhíbram circa fluvium Silum. Ita Sandovallius: Ægidius autem numerat ex Yezes in diocesi Asturicensi monasteria et eremitoria Regulari Benedictinæ ad quadraginta octo, quorum pro majiori parte auctor fuerit S. Gennadius, implens deserta illa gente sancta, quæ suis orationibus frangeret Manrorum vires, majorem et meliorem Hispaniæ partem tunc obtinentium. Inter ista tamen non invenitur monasterium S. Michaelis, quod fecerit Sanctus (ut ait Marietta) paulo ante mortem, in quo et sepultus jaceat. Nec mirum: jam enim audivimus Salomonem ducentem, quod S. Gennadii corpus in monasterio S. Jacobi sepultum sit: et certior, pro præsentis etiam tempore, testis Sandovallius § 14 sic loquitur. Ex prænomiuatis monasteriis, quorum omnium caput fuit monasterium S. Petri, sola supersunt eremitoria; præterquam ex monasterio S. Jacobi de Pennalba, quod S. Gennadii appellat vulgus, quia ibi sepultus est fundator loci; est autem ecclesia parochialis*

Gennadius altis pluribus monasteriis constituit,

C *15 Hæc Sandovallius, sed ita ut interserat mentionem alicujus Translationis factæ a Salomone, ex loco ubi prius cæperat adificari monasterium ad S. Jacobi: quod sunc non est inverosimile: ut autem pariter translatum fuerit corpus Episcopi Fortis, oporteret enim istic sepeliri voluisse, quod nullo argumento adhuc probatum invenio, sed ex unda præsumptione assertum. Idem deinde Sandovallius per meram conjecturam refert S. Gennadii mortem, inter Æram DCCCCLXX et VIII, id est inter annum DCCCXIX et XX. Nobis nihil rationis apparet, ob quam credatur Sanctus statim a dedicata S. Petri ecclesia se abdicasse Episcopatu, multo minus cur ea abdicato dicatur mox obiisse; quin potius videtur inter monachos monachus vixisse saltem paucis annis, ut mors ejus inciderit circa annum XXV istius seculi; quo tamen nihilo signior Fortis perrexit urgere opus cæpti adificii, donec et ipse obiit, haud diu fortassis superstes Magistro. Interim ex dirtis corrui Pseudo Juliani commentum, quod Tamayus atque Cardosus arripiunt, velut suam anchoram in fluctuatione auctorum circa annum mortis, dum legunt in Adversariis num. 504 Celebris est memoria S. Gennadii Episcopi Asturicensis sub Mauris, die XXV Maji anni MCCCXVII. Annos enim Christi, pro eo quo Julianus scripsisse debuisset ævo, nesciebat Hispania numerare. Nihilo magis audiri meretur idem fabulator, cum in iisdem Adversariis præsumit definire, quo loco fuerit Ageum monasterium, unde prodit hic Sanctus, scribendo audacter num. 509 S. Gennadius Lucitanus Bracarenensis, monasterii Agen prope Bracaram. Sitne fuerit aliquod monasterium prope Bracaram, Agen dictum, quod fictioni huic occasionem dederit, equidem nescio; dubito autem an Sanctus in prælaudato Testamento voluerit proprium nomen monasterii indicare, et non dixerit appellative Ageum, loco Agium monasterium, ut est Sanctum, prout vocem illam sine aspiratione, qua Græce exprimitur Ἄγιον, in usu frequenti Latinorum ejus ævi scriptorum fuisse, satis constat. Quidquid ejus sit, graviore auctore mihi opus est, quam sit iste Pseudo Julianus, ut credam aut lucis usuram, aut disciplinæ monasticæ formam hausisse S. Gennadium extra regni Legionensis aut adjunctæ eidem Galliciæ fines.*

sepelitur in Pennalbensi,

quorundam rudium montanorum, et Dominus loci habet titulum Abbatis ac Dignitatis in ecclesia Asturicensi. Hic jacet corpus S. Gennadii, quod magna cum veneratione visitatur et adoratur a populis, qui aliquibus vicibus per annum, etiam ex locis remotissimis, peregrinationis causa eo adveniunt, Domino per frequentia miracula eorum devotionem comprobante. Est autem compositum intra arcem lapideam, modice extantem a terra, cui infossa est: de ipsa autem terra aufertur pulvis contra febres, et iisdem abactis reportatur, quo fit ut sanctum istud sepulcrum totum coopertum sit panniculis terra fartis. Praea est petra, nullisque exarata litteris, nec uspiam apparet ulla de anno vel die mortis memoria.

15 *Hæc Sandovallius, sed ita ut interserat mentionem alicujus Translationis factæ a Salomone, ex loco ubi prius cæperat adificari monasterium ad S. Jacobi: quod sunc non est inverosimile: ut autem pariter translatum fuerit corpus Episcopi Fortis, oporteret enim istic sepeliri voluisse, quod nullo argumento adhuc probatum invenio, sed ex unda præsumptione assertum. Idem deinde Sandovallius per meram conjecturam refert S. Gennadii mortem, inter Æram DCCCCLXX et VIII, id est inter annum DCCCXIX et XX. Nobis nihil rationis apparet, ob quam credatur Sanctus statim a dedicata S. Petri ecclesia se abdicasse Episcopatu, multo minus cur ea abdicato dicatur mox obiisse; quin potius videtur inter monachos monachus vixisse saltem paucis annis, ut mors ejus inciderit circa annum XXV istius seculi; quo tamen nihilo signior Fortis perrexit urgere opus cæpti adificii, donec et ipse obiit, haud diu fortassis superstes Magistro. Interim ex dirtis corrui Pseudo Juliani commentum, quod Tamayus atque Cardosus arripiunt, velut suam anchoram in fluctuatione auctorum circa annum mortis, dum legunt in Adversariis num. 504 Celebris est memoria S. Gennadii Episcopi Asturicensis sub Mauris, die XXV Maji anni MCCCXVII. Annos enim Christi, pro eo quo Julianus scripsisse debuisset ævo, nesciebat Hispania numerare. Nihilo magis audiri meretur idem fabulator, cum in iisdem Adversariis præsumit definire, quo loco fuerit Ageum monasterium, unde prodit hic Sanctus, scribendo audacter num. 509 S. Gennadius Lucitanus Bracarenensis, monasterii Agen prope Bracaram. Sitne fuerit aliquod monasterium prope Bracaram, Agen dictum, quod fictioni huic occasionem dederit, equidem nescio; dubito autem an Sanctus in prælaudato Testamento voluerit proprium nomen monasterii indicare, et non dixerit appellative Ageum, loco Agium monasterium, ut est Sanctum, prout vocem illam sine aspiratione, qua Græce exprimitur Ἄγιον, in usu frequenti Latinorum ejus ævi scriptorum fuisse, satis constat. Quidquid ejus sit, graviore auctore mihi opus est, quam sit iste Pseudo Julianus, ut credam aut lucis usuram, aut disciplinæ monasticæ formam hausisse S. Gennadium extra regni Legionensis aut adjunctæ eidem Galliciæ fines.*

D Auctore D. P. et collat contra febres.

E Videtur obiisse circa an. 925

F

incertum an 25 Maji:

quo inscribitur officium Breviterio Asturic.

16 *Dies XXV Maji, sive is mortis fuerit, sive translationis alicujus ex ecclesia Asturicensi, S. Gennadio sacer jam prædem fuit; adeoque et in loco sepulturæ, quo magnum peregrinorum multitudinem affluere quotannis in die festo testatur Marietta. Docet hoc Tamayus ex antiquo Asturicensi Breviario MS. ubi pro isto die ejus indicatur Officium cum brevibus Lectionibus (quas utinam expressisset!) et hoc Hymno ad Vesperos et Matutinum: Nostrum canamus Præsulem Gennadium, qui ex montibus Ruffianis compellitur hunc baculum percipere. Vitam relinquens tacitam protractus est ad aulicam. In qua nec ultra potuit consistere multoties. Sic infulam dimittere constituit, situm amans Antiqui cænobii, inquit ubi lauream.*

Maji T. VI

13 ORATIO

A

ORATIO

AUCTORE D. P.

Deus, qui præsentem diem honorabilem nobis in B. Gennadii Confessoris tui atque Pontificis, solennitate fecisti; da Ecclesiæ tuæ digne de tanto Patrono gaudere, ut apud misericordiam tuam exemplis ejus et meritis adjuvemur.

CAPUT IV.

Abbates et Sancti, successores Gennadii in monasterio Montano S. Petri, et Pennalbensi S. Jacobi.

Sandovallius, præcipuarum quæ de S. Gennadio habentur notitiarum auctor, post descriptum, ut supra, sepulcrum in eadem, inquit, capella, in qua tumulatus est S. Gennadius, ad aliud ecclesiæ latus invenitur arca lapidea, Gennadianæ similis : et in hac est corpus S. Urbani, Abbatis hujus monasterii tantæque sanctitatis, ut eodem quo sanctus Fundator sepulture honore dignus sit habitus, eodemque quo ille modo religiose cultus. Sciendum est autem, quod intra hanc ecclesiam parochianorum nullus sepultus sit unquam, propter reverentiam loci. Intra parietem lateralem, cui adjunctum est sepulcrum S. Gennadii, aforis est fornix antiquus, duobus parvis arcibus media columna eos fulciente præstructus, sub eoque intra parietem excavatum grandis arca lapidea, cujus epigraphæ litteris Gothicis scripta, et temporis vetustate consumpta, nihil amplius legendum exhibet quam tria hæc verba, *FAMVLVS DEI JANVARIVS* : nec videtur alius ibi depositus quam S. Fortis Episcopus Asturicensis discipulus S. Gennadii : siquidem accolæ venerantur corpus istuc reclusum, tanquam Sancti. In eadem parte quæ respicit Septentrionem, est alia petra intra fenestellam, cui aforis inscriptum † *HIC PETRONATVS*. Significatque introsum, non tamen intra corpus ecclesiæ, sepultum esse aliquem sic appellatum ; et quidem eum, qui dignus fuerit titulo eximie sanctitatis tali loco humari : neque enim nobilitatis titulo aliove simili id factum credi potest eo loci, ubi nulli circum nobiles, sed bubulei dumtaxat et rusticana gens.

18 In eadem parte, ad ingressum portæ unius, per quam ex porticu ecclesiam ambiente in illam intratur, ipso in limine jacet grandis lapis sepulchralis, et ad latus portæ est formosa petra, litteris satis elegantibus ac fere ex integro Romanis sic inscripta :

Clauditur in Christo sub marmore Stephanus isto,
Abbas egregius, moribus eximius,
Vir Domini Rectus, rectique tenore severus,
Discretus, sapiens, sobrius, ac patiens ;
Grandis honestatis, magnæque vir pietatis,
Dum sibi posse fuit, vivere dum licuit :
Quem nobis clarum genuit gens Francigenarum,
Rectorem juvenum, dogma decusque senum.
Gervasi festo cessat fragilique senectæ
Virtus celsa Dei propitiatur ei.
Annum centenum duc, septies addito denum,
Mille quibus socius, quæ fuit Æra, scies,
In Kalendas Julii, obiit Stephanus MCLXX, Pelagius
Fernandus jussit fieri, Petrusque notavit.

19 In quadam fenestella portuum, quibus dixi ambiri ecclesiam, ubi sepeliuntur parochiani, quæ est ad dextram illius portæ ubi sepultus est Stephanus, hujusmodi etiam in lapide scriptura cernitur, *STEPHANI DEI FRANCO, QUANDO MIGRAVIT DE HOC SÆCVLO, ROGATE PRO EO*. Hæc verba sic explicat Sandovallius, quasi episcopum vel aliter Sepham Epitaphium sui. Verum ego ut incorrupta sicut omnia, et ne Famulus legendus sit, ubi

Franco ponitur ; Migrabit autem, ubi legitur Migravit : ut sensus sit, Stephanum, in tempus mortis suæ, præparasse sepulturam sibi ipsa in limine, sub istuc posito lapide ; et transeuntium preces cum mortuus fuerit postulare : aut potius, quod Stephanus Abbas decessori suo famulo Dei Franco memoriam istam posuerit. Denique, inquit Sandovallius, in parte ecclesiæ meridionali aforis, ad pedem extremi parietis, cui intrinsecus adjacet sepultura S. Urbani, alia est sepultura infra porticum, solius parietis interjectu distincta ab illa quam dixi S. Urbani, sub grandi lapide his verbis inscripto, † *HIC IACET VILIAS FAMVLVS DEI : OBIIT ÆRA MLXXX*.

20 Hæc autem minutim referre volui, inquit Sandovallius, quia communi opinione indigenarum, sepulcra istuc creduntur Sanctorum esse, fumaque a majoribus accepta dicuntur septem omnino Sancti cum S. Gennadio fuisse sepulti. Ita ille, cui, quod Urbanum, de titulo sanctitatis indubitanter assentior ; quippe cujus sepultura intra ecclesiam fuit. Fortem Episcopum aut in Pennalbæ sepultum esse, aut, si est, aforis fuisse positum, probatione solidiori videtur quam simplici presumptione egere : cum vere ibi sepultus esse potuerit quidam, ut adhuc lapis loquitur, Dei famulus Januarius, qui, æque ac ceteri hic nominati, Abbas monasterii fuerit. Quod si verum est, dixerim, quod monasterium rexerint hoc fere ordine. Primo Urbanus, deinde Vilias defunctus anno MCLII : tum Januarius, Petronatus, Franco, ac Stephanus, mortuus anno MCLVIII, ejusque successor Pelagius Fernandez ; cujus monumentum nemo ponere curaverit, collabente fortassis jam tum disciplina loci, ejusque proprietate ad Asturicense Capitulum devoluta. Sane si S. Gennadii successor Fortis Sancti titulum venerationemque Pennalbæ unquam habuisset, non video cur ecclesia Asturicensis, non æque hujus festum atque illius sumpsisset celebrandum. Abbates autem ipsius loci, specialis monumenti prærogativa donatos fuisse, præ vulgo Monachorum et Laicorum, per quam conveniens rationi est.

21 Simile quid in montano S. Petri cenobio usu venisse videtur. Ibi enim, ut scribit idem Sandovallius, in capella majori, post tabulam altaris, sub fornice quodam sunt quatuor arcæ, inquit, quas vili et aperui, et intra earum singulas unius Sancti corpus conspexi. In harum una præsumitur esse corpus S. Valerii. Altera, ut prior, ex ligno est et inaurata, cum aliquibus historiis novi Testamenti, expressis penicillo et coloribus ; in qua dicunt esse corpus S. Vincentii, Abbatis hujus monasterii post S. Gennadium, unus ex duodecim primis illius sociis. Tertia, obducta corio et circulis deargentatis vineta, varias habuit ipso in corio designatas picturas, quarum nihil amplius potest discerni : ossa vero intus posita tam sunt integra, ut ex ebore tornata videri possint, fragrantque odore non alscititio, sed proprio eoque suavissimo. Quarta denique lignea, figuras aliquot opere perquam vetusto pictas refert, Dominas scilicet nostræ et Filii ejus ; non tamen in eadem qua ceteræ æstimatione est. Continet autem recentioris nostre scripturam in pergamento, ex altera vetustioris seu Gothici characteris transumptam, quæ dicit : Hæc sunt ossa ejusdem optimi viri eremitæ, qui vocabatur Alfonsus Petri, qui in hac montana vixit quadraginta annis, in maxima penitentia et perpetua a carnibus abstinentia. Hic habuit socium, qui se hocnemore suspendit, et ibi sepultus est. Nemo hæc ossa hinc auferat. Iste autem sanctus Eremita videtur mihi ibidem vixisse, prius quam S. Gennadius in monasterii formam locum reduceret.

22 Unam, ut in posterori, sic etiam in tribus prioribus inveniretur ejusmodi scriptura ; securus enim progrederemur ad prænominatum Valerium describendum Sanctis ad xxv Februarii ; quumvis de tali die non

quorum unum esse S. Valerii satis dubium est :

non

Eodem loco sepultus ut sanctus, Urbanus Abbas.

Item Januarius,

Petronatus,

Stephanus,

Franco,

an omnes ut Sancti ?

E

et Abbates monasterii ?

In ecclesia S. Petri sunt post altare capse quatuor Sanctorum :

F

A non valde certos nos reddat Epitaphium, ignotum Sandovalin, et productum o Tamayo, otque sic finiente :
 Æra septingena, tribus additis ad tricena,
 Mense Februario, die quo minus in Kalendario,
 Si bene perpendas, numeratur quinto Kalendas
 Sequentis mensis, anno octavo Egicenis.
 Sicut enim nulla est in versibus forma styli seculo VII usurpata, sic ex prima versu, qua dicitur,

In hoc cœmeteri loco jacet corpus insigne Valeri consequens foret seculo XII, quo tale quid scribi potuisset (nec enim prius cœperant epitaphia rythmice texi) adhuc in communi cœmeterio Valerii istius corpus tumulatum jacuisse : quod non fuisset, si ante tria secula publicum habuisset cultum ut Sanctus. Ad hunc tamen ei abjudicandum parum me movet consequentia illa : quia tam istud Epitaphium, quam plurima alia per Vactyrolonium Hispanicum sparsa, ex fide MS. apud Tamagum serrati sub nomine auti Italy, suspectissimum mihi est recentis fictionis, adeoque ex eo non puto posse solidam aliquam consequentiam formari, non modo de cultu vel non cultu, sed neque de die vel anno mortis, qui juxta Æram ibi notatum esset DCXCV annas Christi, et xxx ab obitu S. Fructuosi; ejus cœpta promovisse quidem scitur Valerius iste; sed crebro de loco in locum migrare solitus, gratis supponitur obiisse et sepultus esse in monasterio S. Petri.

23 Quin imo ex eo quod ejus opera MSS. servantur in Cerradensi, nunc Cisterciensium monachorum, cœnobio, suspicari quis posset, quod Auctoritatem obierit. Ceterum si quis illa in lucem proferat, libenter ad XVI Aprilis, post Vitam S. Fructuosi, dabimus Vitam successoris Valerii propriis ejus verbis collectam, quæ nunc solum habemus interpretatu ab aliis. Illa autem opera, vel edi in lucem, vel loca ex quibus Vita colligitur inde transcripta nobis mitti, tanto magis optamus, quanto lætantius simul accipiemus ejusdem epistolam, Monachis Complutensibus directam, qua Vita B. Enchariæ Sanctimonialis describitur; et Historiam sancti

Abbatis Dodonæi, Historiamque et Revelationes ac Miracula SS. Maximi et Bonelli monachorum, quorum omnium hactenus nullæ, nec apud nos nec apud Tamagum extat notitia : si autem scirem Maximum et Bonellum ipsius monasterii S. Petri inquilinos fuisse, inciperem fortassis cogitare, in dictis sine nomine certo arcis, eorum corpore contineri.

24 Ceterum, ut a longiori digressionem redeam ad S. Gennadium, operæ pretium facit ex Sandovalio discere, qualia fuerint antra, quibus ille Silentii nomen fecit, et suo incolatu venerabilitatem haud modicam contulit, unde etiam hodie nomen ab eo retinent, ut S. Gennadii antra dicantur. Sunt illa numero quinque, intra vivam altissimi montis rupem, naturæ solius ductu cavata : ad quæ non nisi per angustam semitam, capris potius quam hominibus meabilem, sic ascenditur, ut necesse sit apprehendere arbusta, neque deorsum oculos inclinare, alias in vertiginem facile agendos. Supra ipsa antra assurgit rupes, adeo alta ut horrorem incutiat suspicientibus : eorum vero ostia solem respiciunt orientem; et ultra dimidiam hominis staturam non patentia, portarum simul ac fenestrarum præbent usum : introrsum vero satis amplo spatio ad moderatam altitudinem eriguntur, excavatis circumcirca ad sessionem lateribus longo tracto. Iluc Sancti illorum temporum Monachi, et claustralis vitæ exercitiis inveterati, ad spiritualia certamina summo cum silentio obœnuda se conferebant. Adventus Dominici et Quadragesimæ tempore; quo deinde paratiores redirent ad sacra Natalis Christi Resurrectionisque solennia, intra monasterium cum Fratribus celebranda. Hic grandes thesauros latere absconditos barbara agrestium accolarum turba sibi persuadet; recte, si sanctitatem intellegat, quam istæ reliquerunt habitatores sui, per austerioris pœnitentiæ opera ibidem exercita : alios enim thesauros ibi frustra requiras.

D
 AUCTORE D. P.
 a nobis optata.

Antra S. Gennadii in loco Silentii,

quales thesauros servant.
 E

cum potuerit
 obiisse in
 Cerradensi
 monasterio
 ubi sunt
 ejus opera,

DE S. JOANNE PSICHAITA, CONFESSORE APUD GRÆCOS.

SYLLOGE HISTORICA.

n. 1°.

Elogia ex Synaxariis : cognomen Psychaitæ unde ei datum.

F

SUB ICO-
 NOMACHIS

Elogium ex
 Menol. Ba-
 silii Imp.
 25 Maji,

Celebrant hunc Christi Confessorem Græci hoc mense Mayo; sed tot diversis diebus inscriptum eorum sacris Fastis, ut merito dubitari possit, cui potissimum diei debeat attribui. Inter antiquiores Fastos censemus Menologium Basilii Porphyrogeniti Imperatoris in quo ad xxv Maji laudatur his verbis. Joannes sanctus Pater noster, ab ineunte ætate Christum amore complexus, et Eliæ ac Joannis Præcursoris vivendi rationem imitatus, mundum reliquit : atque in lauram Psychaitæ abiens, ornatissimo vitam suscepit : adeoque rigido vitæ instituto seipsum addixit, ut donum a Deo acceperit et demones fugandi et morbos curandi. Cum autem Iconomachorum tempore solerter certaret, et orthodoxas doctrinas propugnaret; denuntiatus fuit tyranno imperanti, et ab eo evocatus mandatum accepit abnegandi sacrarum imaginum venerationem, hæresibus assentiendi, partique abominationis subscribendi. Verum is, prære jussis recusans, cum potius Imperatorem arguens, ipsumque compellans hæreticum, in exilium relegatus fuit; in quo cum ab impiis et iniquis Iconomachis plurimas sibi illatas æromas constanter sustinuisset, vitam cum morte

commutavit. Hæc in Menologio Basilii Imperatoris, ad diem xxv Maji sub finem tomi primi Græce producto. At pridie, sive die xxiv Maji, celebratur memoria ejus in perantiquo MS. Græco Synaxario Ecclesiæ Constantinopolitaneæ, quod spectat ad collegium Claromontanum Societatis Jesu Parisius, cum hujusmodi encomio.

2 Οὗτος ὁ Μυχαΐτης, Ἰωάννου καὶ Ἠλίου ἐκ νεπίου τοῖς τρόποις μιμούμενος, στερὰ ἐνλαχιστά τὸν βίον ἐν τοῦ βελήσεως, τοῖς πολέμοις τῶν θαυμασίων ἐνέλασεν ἀνδραγαθίας. ταῖς τῶν ὁρῶν πηγῶν τὸν ψυχὴν προκαθάρσει, καὶ πονύροις σταλάσει τοῦ Θεοῦ ἰλησόμενος καὶ ἐκμάθει προχέουσα θαλάσσεια πνεύματος ἐξέρχεται τῶν χιρέρων τοῦ Χριστοῦ τὸ ὁμοίωμα προσκυνοῦν ὡς εὐδίσμιον, καὶ τῶν ἀρεῶν τὰ βουλεύματα κατὰ τὴν εὐχὴν χιρέρων, ἐξομῶν πικρὰ καὶ ἐνυλκὰ κατεργάζονται πομίνης καὶ ὑμῶν προετίμενος καὶ πνεύματι προχέουσα, ὑμῶν βελήσεων κατέπευσεν. ὅθεν καὶ ὁρίσας κατεργάζει, καὶ αὐτὸς τῶν ἰσχυρῶν ἀγίων στήλην ὁμοίως καὶ τῶν ἐπὶ τῶν χιρέρων τῶν γάρων ἐκ Θεοῦ δεξιούμενος. Beatus hic, ab incunabulis Joannis Baptistæ et Eliæ vitam imitatus, rigido vivendi instituto assumpto, seipsum praeclare exercuit, et hostiles demonum infestationes

et ex MS.
 Synaxario
 24 Maji,

nes

AUCTORE D. P. A nes generosissime devicit; postquam jam ante lacrymarum fluentis animam purgasset. et totis noctibus assidua precum statione Deum sibi propitium reddidisset, et lacrymarum fontibus flumina hæreticorum exsiccasset. Sacram namque Christi imaginem ut venerandam honoravit, et de subversis impiorum consiliis triumphavit. Gravia et acerba exilia et carceres generose pertulit, dum Patrum constitutiones traditionesque propugnaret, et decreta Imperatoris conspneret et exploderet Unde et fortiter decertando, par et ipse aliis Sanctis certamen subiit, et parem cum illis coronam reportavit; acceptoque a Deo curationum dono, multorum corpora et animas sanavit.

et in aliis die 23 et 26 item 7 et 28 Maji.

3 Eadem fere referuntur ad diem xxiii Maji in MSS. Græcis Menæis Mediolanensibus bibliothecæ Ambrosianæ, et in altero codice Taurinensi Ducis Sabaudie, in cujus altero adscribitur ad diem xxvi mensis. uti in MSS. Divionensibus Petri Francisci Chiffletii ad diem Maji xxiii; addito disticho, quo ejus anima ad sinum Abraham, cum Lazaro paupere, ab Angelis delata eleganter innuitur, occasione nominis, a voca ψυχή id est Mica sumpti. Ipsum et qualemcumque interpretationem, liberiori, ut ista solemus re ledere, metro accipe :

B Δέξαι σύνοικον Ἀλλαρὲς Ψυχάτιον.
Ὅς τὸ πρὶν ἴρας καὶ τῆς τραπέζης ψίχας
Micarium accipe, Lazare, cohabitantem,
Qui sustulisse diceris micas mensæ.

Synaxaria quidem et Menæa, quotquot vidimus, non per I sed per Y cognomen Sancti exprimunt : sed ca scribendi ratio, præterquam quod totum præfati Distichi

enervat elegantiam (nec enim inter ψυχή anima et ψύχη mica ulla est significationis proportio) erroris facile vel eo convincitur, quod nullus uspiam scintur esse locus, ψυχὴ dictus, unde possit Psychaitæ nomen formatum dici : fuit autem in urbe regia (uti in sua Constanti-nopoli Christiani lib. 2, cap. 16, num. 76 docet Cangius) quidam locus Psychæ appellatus, isque non procul a Foro situs : sic enim suggerente eodem Can-gio, reperio apud Leonem Grammaticum, quod ante Christophori Cæsaris mortem, quæ accidit anno mccccxxxiii mense Augusto, contigit incendium in-gens et horrendum in fori portien, templo sanctis-simæ Deiparæ vicino, adeo ut cereariorum et pel-lionum officinæ μέχρι τῶν ψυχῶν (sic enim scribendum erat non ψυχῶν, et ita etiam habet Anonymus Comhef-sianus idem incendium narrans apud Cangium) adeo, inquam, ut officinæ usque ad Psychas consumeren-tur. Quin et Micam anream in regione secundo veteris Romæ statuit Publius Victor, unde ad novam Romam ejusdem nominis Græce redditi usus fluxisse potuit. At-que hæc eo dicta sint, ad intelligendum, quod alias ne-sciremus; Joannem, de quo agimus, fuisse Constanti-nopolitanæ urbis inquilinum, in Psychis prope forum Reclusum ac solitarie videntem, sicut alii per eandem urbem plures faciebant, mediis in civitatibus eremum sibi invenientes. Demum in Menæis excusis bis refertur cum eodem encomio jam ultimo relato, scilicet ad diem vii et xxviii Maji. Utrouque die, secundum consuetudi-nem, refertur apud Maximum Episcopum Cytherorum; ut nullo horum vel prænominatorum dierum in Menol o-gio Sirleti.

D Cognomen Psychaitæ,

sumptum a loco urbis CP. ubi morabatur.

E NOT. 2 ***** APP. TOM. VII MAJI

DE SANCTO OLBIANO

APUD GRÆCOS.

ex MS. Synaxario Divionensi.

Duos hujus nominis Sanctos hoc mense Majo celebrant Græci, alterum Episcopum Anco-rum et Martyrem, die xxix; alterum hoc xxv Maji, quo die indicatur in MSS. Menæis Divionensibus, in collegio Societatis Jesu apud Petrum Franciscum Chiffletium olim asservatis; in quibus hæc pauca referuntur :

Ὁ ἅγιος Ὀλβιανὸς ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται,

Sanctus Olbrianus in pace consummatur.

et deinde hoc distichon subiungitur :

Τὸν Ὀλβιανόν, οὗ πανόλβιος βίος,
Ἀεὶ ζῶντα καὶ πανολόβιον λῆξεν γράφω.

Quia Olbiano vita ter felix fuit,

Ter quoque felici morte resolutum dico.

Allusio fit ad nomen. Græcis enim βίος, Vita; et ὀλβιος, Felix, fortunatus, dives, locuples est.

P

DE SANCTO JEJUNIO

MONACHO ORDINIS S. BASILII IN CALABRIA.

ex Italis scriptoribus recentioribus.

G.H.

xxv m ji

Hieroclit di-citur notus,

Hieracinum, vulgo Gieraci, urbs Magnæ olim Græciæ, nunc Calabriæ ulterioris, ab anno mccccxx Episcopalis, cui unitus fuit Episcopa-tus Locrensis, ex cujus ruinis multum accrevit, et Græci quondam ritus et obedientiæ fuit usque ad an-num mccccxvii: quo abdicatis Græcorum ritibus, ac-ceptæ ceremoniæ Ecclesiæ Romanæ. Ex hac Hieracensi urbe fuisse B. Jejunium, Ordinis S. Basilii mona-chum, aut Ferdinandus Ughellus, tomo 9 Italiæ sacræ in Hieracensibus Episcopis sub initium columnæ 543. Antonias Brutillus Societatis Jesu Sacerdos, in Sancti regni Neapolitani illustrandis diu versatus, de eodem Sancto ista ad nos scripsit : S. Jejunii memoria habet-ur in Elogiis Episcoporum Hieracensium, quæ ma-nuscripta apud me servantur, et potissimum in Viti

Illustrissimi Fratris Joannis Tirsæi, ex Abbate S. Philippi Ordinis S. Basilii, a Clero electi Episcopi Hieracensis, et a Clemente V confirmati anno mccccxii. Est et mons altissimus, lapidosus, ascensu difficilis juxta civitatem, sesquimille passus a castro distans Aquilonem versus : in hujus summitate adest ecclesia semidirutâ, quæ dicitur S. Jejunii : quo etiam no-mine mons ipse usque in hunc diem appellatur. Hæc Beatillus. David Romæus in Indice Divorum, qui na ti vel humati sunt in regno Neapolitano pag. 404, inter Sanctos Hieracenses recenset S. Jejunium e societate Divi Basilii, et colit nît xii Kalendas Junii. Hierony-mus Morasiotus Polistinis lib. 5 Chronici Calabriæ folia 307, enumerat etiam Sanctos Calabriæ, atque inter illos nominat S. Jejunium Confessorem Hieracensem.

Ferrarius,

ecclesia et mons S. Je-junii,

Cultus 25 Maji.

A *Ferrarius, in Catalogo generali ad hunc diem; Locris, inquit, in Magna Græcia S. Jejunii monachi, Ordinis S. Basilii, et citat tabulas Ecclesiæ Hieracensis, ubi, (ut ait in Catalogo Sanctorum Italiæ) magnam habet venerationem: eumque asserit mira vitæ san-*

ctimonia effulsisse, ac videri circa tempora SS. Nili, D. Fautini et aliorum floruisse. *Ex his S. Nilus vixit tempus vitæ. seculo Christi x, coliturque xxvi Septembris. At Fantino dies xxxi Julii sacer est, cujus tempora æque nobis incerta sunt, ac ætas Jejunii.*

NOT. 3 *****
APP. TOM.
VII MAJI

DE S. GREGORIO SEPTIMO

PONTIFICE ROMANO.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

D. P.

§. I Laudatores et defensores defuncti, Vita a Paulo Bernriedensi scripta, Acta Pontificalia triplicia.

ANNO MLXXXV.
Tempus Sedis.

Sanctissimus et generosissimus Pontifex Romanus Gregorius septimus, antea dictus Hildebrandus, defunctus xxv Maji anno MLXXXV, præfuit universæ Ecclesiæ annos duodecim, mensem unum,

B et dies quatuor; scilicet inchoandos a die xxii Aprilis anni MLXXXIII; uti evidenter liquet ex decreto electionis infra proponendo. Erraverunt enim, qui solum xxv die dicti mensis electum volunt, sumpta errandi occasione a Catalogis, in quibus decessoris, triduo ante istam electionem defuncti, obitus cum depositione confunditur. Hic plurimas in vita passus est persecutiones, et adhuc post mortem calumnias. Sed non defuerunt ejus innocentie, et pro Ecclesiæ Dei propugnanda fortitudinis ac justitiæ acerrimi defensores: inter quos censerè possunt Cardinalis Cæsar Baronius et Jacobus Gretserus: ille quidem in Annalibus suis Ecclesiasticis, in quibus res ejus gestas per singulos annos deducit ex scriptoribus maxime coævis, et Conciliis sub eo habitis, atque Registro epistolarum ejus in undecim libros distincto: Gretserus vero Tomo 2 Defensionis Controversiarum Cardinalis Bellarmini, propugnans eum contra varios hujus temporis sectarios, potissimum libro 4 cap. 13: ac dein illustri Apologia, in qua quinquaginta testes adducit, qui suis scriptis res gestas hujus S. Gregorii propanunt, et contra adversarios defendunt.

Defensores
ejus Baro-
nius,

Gretserus,
et ab eo
protati 50
testes,

in quibus
S. Anselmus
Lucensis,

C 2 Horum primus est S. Anselmus Episcopus Lucensis, proximo post obitum sancti Pontificis anno vita functus: qui contra Guibertum Antipapam, pro defensione Gregorii legitimi Pontificis Romani, librum scripsit. Secundus testis est auctor Vitæ dicti S. Anselmi, domesticus Presbyter Pœnitentiarius: quom Vitam nos ad diem ejus natalem xviii Martii illustravimus. Succedunt Acta Vaticana apud Baronium ad annum MLXXXIII, et Acta publica electionis quæ infra proferuntur. Dein allegantur antiqui Historici seu Chronologi, inter quos est Lambertus Schafnaburgensis, de rebus gestis Germanorum, sed solum deductis ad annum MLXXXVII, et Pontificatus S. Gregorii quartum: tum Paulus Langius in Chronico Cuiusensi, cum adductis testimoniis ex Annalibus Magdeburgensibus et Chronicis Turingensibus: Marianus etiam Scotus, ejusque Continuator Dodechini, et ab hoc productus Stephanus Episcopus Halberstatensis, qui causam Gregorii fortissime contra Henricum Regem egit: deinde S. Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis, cujus Acta dedimus xxi Aprilis: Bertoldus Constantiensis et Paulus Bernriedensis, de quibus mox agemus: Dominizo Presbyter, in Vita Comitissæ Mathildis, libris duobus carmine conscripta; Leo Ostiensis, in Chronico Casinensi, ad annum MLXXXVI deducto; Bruno, in Historia belli Saxonici; S. Gebhardus Archiepiscopus Salisburgensis, et S. Gebhardus Episcopus Constantiensis, et qui eorum Vitas scripserunt, quas suo tempore dabimus xvi Junii et xxvii Augusti; deni-

Lambertus
Schafnabur-
gensis,

Langius

S. Anselmus
Cantuarien-
sis,

Leo Ostiensis,

que, aliis omissis, Bernaldus Presbyter Constantiensis, cujus opuscula ex MS. Ratishanensi edita sunt a dicto Gretsero, et fere spectant ad defensionem rerum a S. Gregorio gestarum: et maxime Apologeticus et Epistulæ ejus pro Decretis S. Gregorii, quas etiam erudite exposuit Christianus Lupus inter Synodorum generalium ac provincialium Decreta et Canones, integro libro sen parte quinta. Subjunxit illis omnibus prælaudatus Gretserus Gregorii VII Vitam, electionem et res gestas, ex libro quarto Onuphrii Panvini De varæ creatione Summi Pontificis, et ex bibliotheca Bavarica. Istæ omnia apud illum videri possunt, edita Ingolstadii anno MDCIX: ubi is anno sequente vulgavit Apologiam pro Cardinale Baronio, in qua aliquot capita spectant controversiam in causa S. Gregorii motam; uti curiosus lector ibidem reperiet. Dignus etiam est qui legatur Franciscus d'Enghien, Ordinis Prædicatorum S. Theologiæ Licentius, edito novissime libro cui titulum fecit, Auctoritatis Sedis Apostolicæ pro Gregorio Papa VII vindicata adversus Natalem Alexandrum ejusdem Ordinis Doctorem Theologum, inter selecta Historiæ Ecclesiasticæ Capita seculi xi parte 3, usque adeo suæ professionis oblitum, ubi de Gregorio agit, ut vel ea sola causa potuerit commovere gravissimam, qua libri ejus omnes fulminati sunt censuram Innocentii Papæ XI.

Bernaldus
Presb. Con-
stantiensis.
E

Panvinius,

Enghienus

3 Nos, omnibus aliis omissis, damus hic primo loco Vitam S. Gregorii a Paulo Bernriedensi scriptam. Fuerunt hic Paulus Canonicus Ecclesiæ Ratishanensis, sed ab Henrico IV in exilium actus, in cœnobio Bernried recens faulato habitum Ordinis Canonicorum Regularium suscepit, circa annum MCXX, ab Udalrico Episcopo Passaviensi (qui rexit dictam Ecclesiam ab anno MCXI, usque ad annum MCXXIV) Presbyter consecratus, et elapsis ab hujus Episcopi obitu septem annis, absolvit hanc Vitam, circa annum MCXXXI. Gretserus, qui eandem una cum Apologia pro Cardinale Baronio edidit arbitratur Paulum, cum Romæ esset, familiarem fuisse Callisto II Papæ, qui sedit a die iv Februarii anno MCXIX, usque ad xii Decembris anni MCXXIV, et confirmavit fundationem cœnobii Bernriedensis anno MCXXII, quando potuit hac de causa Paulus Romam profectus fuisse: qui infra num. 11 adducit Callistum Papam narrare consuevit, quod Episcopus, simoniace electus, non valuerit recitare Gloria Patris et Filii et Spiritus sancti. Ita deinde num. 16 ait, Joannem Camerarium, olim Alexandri II Pontificis, narrare solitum, quod precibus S. Alexandri febris ardens depulsa sit: utque ita hinc inde inserit varia miracula, tempore vitæ patrata: sed num. 104, quæ ad sepulcrum ejus cœlitus facta, vel quæ fieri dicunt religiosiores quique Romani, illis qui viciniore sunt percensenda reservat. Sub finem tamen num. 114 addit superlatam narrationem duorum miraculorum. Salerni cœlitus patratorum.

Datur pri-
mo Vita
scripta a
Paulo Bern-
riedensi,
F

auctore ac-
cureto

Ex

A *Et quibus colligimus summum ab Auctore adhibitem diligentiam, ut accurate omnia traderet: quod unusquisque etiam poterit colligere, si quæ addimus Annotata perspexerit, contuleritque cum reliquis Auctoribus, item epistolis Gregorii et Synodis tunc habitis. Etenim place conveniant omnia, maxime ubi de Simonioris et Nicolaitis seu Clericis fornicariis agendum fuit. B. Petrus Damianus possum etiam illos Nicolaitas appellat quorum facta se adisse ait Christus in S. Joannis Apocalypsi cap. 2; et de quibus epistola S. Ignatii ad Trullenses, sed a posteris interpolata, hæc leguntur: Fugite immundissimos falsi nominis Nicolaitas, amatores libidinis, malos calumniatores.*

Hæc supplenda dantur Acta Pontificatus triplia; ex Bertholdo Constantiensi,

libro Censuali Centii Camerarii,

et nostris MSS. Vitæ Pontificum,

4 Ceterum in hisce Actis deest Præfatio, quam adfuisse innunt prima verba. Omissa etiam a Paulo sunt, quæ in Berengarii damnatione a S. Gregorio peracta fuerant; et paucioribus explicantur, quæ in obsidione Romanæ, ab Henrico sæpius resumpta, relatu et secum digna acciderunt. Ad hæc historiam, non Chronicon terere intendens Auctor, non curavit temporum ordinem scrupulose scrupere; nec etiam quid quoque Pontificatus sui anno in celebratis Synodis egerit explicare. Congruum itaque duxi Acta Pontificatus triplia subungere: quorum prima colligimus ex Bertholdo Constantiensi: qui ut infra habetur num. 18 ab Ottone Episcopo Ostiensi et Legato Sedis Apostolicæ, ac postmodum Summo Pontifice et Urbano II dicto, Presbyteri creatus est anno MLXXXIV in festo S. Thomæ Apostoli, id est, quinque mensibus ante obitum S. Gregorii: qui et ipse singula sui temporis gesta annotavit, subjunctaque pro Appendice ad Chronicon Hermannii Contracti usque ad annum MC. Eodem tempore, nec minus certa, si non et certiori scientia, scripta sunt Acta quæ Centius Camerarius (idem, ut putat Ciacconius, qui anno MCCXVI creatus Pontifex, sumpsit nomen Honorii III) retulit in Codice censuum Romanæ Ecclesiæ, prægrandi volumine asservatum in secreto Archivio Vaticano; ejus copiam favere D. Sarnix, Archivum illud custodientis, nacti Patres nostri Joannes Franciscus Vannius et Conradus Juningus, cum eo contulerunt ipso, jam antea ex Bibliothecæ Vaticanæ Codice descripta. Codicem istum, sæpe laudatum a Baronio, et Pontificum gesta a Leone IX auspicantem, ordinavit et scribi fecit (sicut præfert titulus) ex diversis registris et libris Cameræ Apostolicæ Fr. Nicolaus Cardinalis Aragoniæ, adeoque intra annum MCCCLII quo erratus, et MCCCLXII quo mortuus est. Fuit is Ordinis Prædicatorum insignis decus, sub nomine Nicolai Rosselli notus Ciacconio ejusque interpolatoribus; dictus autem de Aragonia a Patria, et quia Provincialis Aragoniæ existens Regique Petro carissimus promotus ad Purpuram est. Tertia denique Acta, in multis etiam ampliora distractioneque, nec multo recentiora aut forte etiam antiquiora secundis, transcribere placet ex nostra MS. de Vitæ Pontificum, usque ad Martinum I deductis; licet pro majori parte accepta sint ex registro Epistolarum, continente Summaria singularum fere quas Gregorius Romæ celebravit Synodorum: quæ Summaria primus inde extraxit Baronius, Binus autem a Baronio accepit, et retulit in corporis Conciliorum. Erit fortassis post hæc aliquis, qui ex ipsis epistolis hujus S. Gregorii, sicut in Registro habentur plures quam trecentæ quinquaginta, minutius persequatur et colligat singula hujus sancti Pontificis gesta; quomodoque olim ex Epistolis S. Gregorii Magni fecit Joannes Diaconus, ad xii Marti ab Henrichem nostro illustratos: seu potius qualiter habemus S. Leonis a quæ Magni Acta, sumpta ex Epistolis ejus collecta digestaque ab eruditissimo viro Paschasio Quenstedt; cum nihil ad ejusmodi latorem utrum modo non est. Fuit aliquid in eo genere Natalis Alexander, sæculi xi parte I, melius ista quam ubi de Gregorio meritis: fecit et Teutonica lingua, in suo Romanorum Pontificum Triumpho, noster Cornelius Huzartus, perpetuus

in Belgio hæreticorum malleus, quorum circa hunc ceterosque Pontifices monstruosas columnias dilucida confutatione redarguit.

§ Paragrapho huic de Scriptoribus, Gregorii Acta colligentibus, defendentibus, laudantibus, finem faciat insignis Epistola Wilhelmi Abbatis, in monasterio S. Arnulphi Metis post Warinum, jam quidem in primo Analectorum Mohliani Tomo publici juris facta, digna tamen quæ hic reculatur; utpote manifestius explicans, quantas spes de eo conceperint boni omnes, audito electionis talis nuntio. Illa sic habet. Domino venerabili et universali Papæ G. W. peccator, devotæ orationis affectum, et humilis servitutis effectum. Licet sapientia Dei, universa quæ per ipsam facta sunt, dispositione mirabili, et ordine imperturbabili moderetur; nunquam tamen commodius consulit rebus humanis, quam cum eligens virum de plebe, in populi eum sui caput constituit, in ejus nimirum vita et moribus, quo nitendum sit, plebs inferior valeat intueri. Quod quidem beneficium nostris Dominum concessisse temporibus, quisquis non invidet, videt; dum te, jam olim disciplinis ecclesiasticis eruditum, illius nunc Cathedræ fecit esse sessorem, a qua per orbem terrarum omnia virtutum lumina diffunduntur; et ad quam, velut in circulo lineæ, ad illud medium, quod Centrum Geometrici vocant, universa convergunt. Tantus autem, ut nobis relatum est, totius populi in tua electione conspiravit assensus, ut nullus omnino ex tanta multitudine visus fuerit dissentire. Et nunc quæso tanta unanimitas, tanta potuit esse concordia? nisi ex Spiritus illius instinctu, ejus olim aspiratione plebs primitiva credentium unum cor et unam animam habuisse describitur.

6 Gratias ergo Deo, præcellentissimo Pater, gratias Deo, qui sic tunc favit electioni, ut non pateret Ecclesia schismati. Quisquis jam igitur tuo Sacerdotio adversatur, cujuslibet est meriti vel scientiæ videatur, ad illud cœleste ædificium non aspirat, quia, per tumoris vitium atque discordiæ, omnium pace membrorum se privat. Quod quidem neminem ausurum esse confidimus, nisi qui respectu miserræ conscientiæ, pondus tuæ sibi formidat imminere sententiæ. Unde et ille diabolus Vercellensis cum suis complicitibus elaborat, ut tu in Sede non debeas confirmari; metuens miser, ne illo zelu tuo, quo in hostes Ecclesiæ exardescere soles, nunc ejus flagitia, ejus dedecora, ejus debeant probra damnari. Verum omnibus bonis eo ipso plus places, quo pessimis displices: quia non leve vel minimum testimonium est probitatis, displicuisse filiis iniquitatis. Hæc Willelmus Abbas, graphice depingens Vercellensem Gregorium, eo nomine indignum, Henrici Imperatoris in Italia Cancellarium; qui jam inde ab anno MLXI per Nicolaum Pontificem fuerat excommunicatus, una cum Mediolanensi, Taurinensi, Novariensi, Briensi, et Laudensi Episcopis: qui duobus ante annis conventum habuerant Fontaneti, in quo communi sententia statuerant, quod Clericis uxores habere liceret; qui tamen jussu Henrici Imperatoris, Gregorii electionem approbavit, calamo potius quam anima, uti patet ex hac Epistola liquet, quam Willelmus sic persequitur. Nunc ergo accingere gladio, tuo super femur tuum, potentissime, illo, inquam, gladio quem non prohibendum esse a sanguine Propheta proclamavit, quemque devoritarum carnes Dominus subriter pollicetur. Vides certe in Israelitica castra Amalechitas et Madianitas, ceterasque pestes pariter conspirasse. Magna sollicitudine, grandi consilio, continuoque studio opus est, ut tot monstra et bestie possint vel jugulari vel subjugari. Nullius ergo in tu, nullus minus ab hoc spirituali conflictu sanctæ que certamine retarderis, et Gedeonis illius in morem

Epistola Wilhelmi Abb. Metensis,

an unum

gratulantis tam unanimem electionem,

E

quæ ne confirmetur frustra nituntur excommunicati aliquot Episcopi impediunt,

F

ab illo exterminandi vel subjugandi

ad

A ad praelium processurus, lagunculæ ne timeas fractionem. Ecce te in sublimi et in specula positum oculi omnium vultusque suspiciunt; singuli magna de te audire desiderant; ex præteritis, colligentes, quid nunc in majori officio sis acturus, qui quondam positus in minori non sine gloria militasti. At ineptus ego, qui te admonere præsumam, currentemque nitam impellere: cum tu fervore mirabili majora moliaris, quam nostra suspicetur infirmitas; et aquilino more omnia inferiora transvolitans, in ipsius solis ardorem tuos infigere coneris obtutus.

§. II. De Translatione corporis, et cultu B. Gregorii VII.

Marcus Antonius Marsilius Columna, anno MDLXXIV Salernitanus Archiepiscopus salutatus, præter alia Episcopalis sollicitudinis opera, quibus Prælatuæ suæ annis quatuordecim reddidit posteris memorabiles, librum conscripsit de vita et gestis ac translatione B. Marthæi Apostoli et Evangelistæ; necdum quidem nobis visum, cognitum tamen ex descriptione elegantissima Metropolitanæ ipsius ecclesiæ, quum inde deprompsit Ferdinandus Ughelius, præmittitque Catalogo Salernitanorum Archiepiscoporum, tom. 7 Italiæ sacræ. Hic cum tribunam sive absidem templi descripsisset, ita loquitur: Qui a dextris conficitur angulus in imo templi, illustris plane factus est, ob præclaram capellam vermiculati operis, quam Joannes de Procidia Salernitanus erexit atque dotavit; tum ob plurimum Prælatorum splendidissimas urnas, tum vero præcipue ob marmoreum tumulum, in quo Robertus Guiscardus, Gregorii VII summi optimique Pontificis corpus collocavit, quem ut Henrici IV Romanorumque perfidiæ subtraheret, quasi perfugum hospitio receperat: cujus non ipsi reliquias, nulla ex parte labefactas Pontificisque indumentis ornatas, hoc anno, qui est a tumulatione fere quingentesimus, propriis oculis inspeximus, propriisque manibus contrectavimus; locumque ipsum, vetustate pene collapsum, restitimus; et in sanctissimi ac generosi Pontificis honorem, pene delitescens, hujusmodi monumentum erexitimus, (quale scilicet in marmorea tabula etiamnum spectatur, et a Ludovico Jacob in Bibliotheca Pontificia etiam recitatur) Gregorio VII Soanenſi Pont. Opt. Max. ecclesiasticæ libertatis vindici acerrimo, assertori constantissimo: qui dum Romani Pontificis auctoritatem, adversus Henrici perfidiam strenue tuetur, Salerni sancte decubuit. A. D. cto. xxc, v, vii Kal. Junii. M. Ant. Columna Marsilius, Bononiensis, Archiepiscopus Salernitanus, cum illius corpus, post quingentos circiter annos, sacris amictum et fere integrum, reperisset; ne tanti Pontificis sepulcrum memoria diutius careret, Gregorio XIII Bononiensi sedente, M. P. pridie Kal. Quintiles, A. D. cto. dc. LXXVI.

8 Robertus Guiscardus, Normannici in Calabria atque Sicilia Ducatus, postea Regni, conditor, eodem quo Gregorius aut saltem altero post anno, mense Julio obiit; eique filius Rogerius successit, usque ad mci superstes. Et hæc forte melius adscriberetur marmorei sepulcri erectio: nam Omericus Vitalis, seculi xii scriptor Historiæ Eccl. lib. 8 indicare videtur, alio loco prius constitum Sanctum fuisse, sic enim loquitur: Defuncti Papæ corpus in Confessione B. Bartholomæi Apostoli tumulatum est, ubi meritis ejus fidei petentium, miraculorum copia divinitus ostensæ. Nam leprosi de aqua unde corpus ejus ablutum fuerat, petierunt; qua consecuti fideliter loti sunt, et optulante Deo profinus mandati; hinc fortassis in translatione compo is ex loco primæ sepulture in ipsa Confessione, ad locum in quo ducentis fere post mortem

Gregorii annis tumulum ejus reperit Joannes Prochita, celebratissimus ille Vesperarum Sicularum auctor. Hic vero nescio quam aliam potuerit habere causam ejus sacelli, ipso sepulcri loco, tam magnifice extruendi, quam peculiarem affectum erga ibi sepultum Pontificem, innumum vulgari de ejusdem sanctitate et miraculis opinionum, quamvis ipsum sacellum S. Michaeli Archangelo, non autem Gregorio fuerit dedicatum. Nec nihil ad probandam ejusdem antiquum cultum facit, quod Anastasius Papa IV, annis haud multo pluribus quam seculi augmenta post Gregorium, picturis exornans absidem et altare Oratorii S. Nicolai in Urbe, prout ipsam ænea tabula expressum dedi in Appendice ad primam partem Chronicohistorici Conatus de Romanis Pontificibus, Gregorium VII, æque ac Sanctos alios ipsamque Deiparam, depingi fecerit cum titulo Sancti et diademate circum caput ducto. Sed ista Marsilio vel ignorati penitus vel dubia cum essent, prudenter titulo istiusmodi abstinuit, et Romanæ Sedis arbitrium sibi credidit expectandum. Hujus autem sententia, an et quomodo ei fuerit declarata, ignoro: unum video, quod præfatus Gregorius XIII elapso jam seculi a memorata inventione, mortuoque Marsilio cum emendato Calendario, Romanum quoque Martyrologium corrigi per viros eruditos curaret anno mclxxxiii, correctumque et multis locis auctum imprimi, quale penes nos habemus exemplar; eadem post S. Bonifacium IV, permiserit inseri etiam Gregorium VII cum hoc elogio. Salerni depositio B. Gregorii Papæ septimi, qui Alexandro secundo succedens, Ecclesiasticam libertatem a superbia Principum suo tempore vindicavit, et viriliter Pontificia auctoritate defendit. Pro quibus, in ejusdem Martyrologii editione nova, Cæsaris Carl. Baronii Annotationibus mox aucta, Sixto V prohaute scriptum fuit, Salerni depositio B. Gregorii Papæ septimi, Ecclesiasticæ libertatis propugnatoris ac defensoris accerrimi: eademque hætenus sic legantur.

9 Ex hinc cepit festum B. Gregorii a Canonicis Salernitatis celebrari, ipsius Sancti Pontificis memoria hæud mediocriter obligatis, quod eos ornaverit titula Cardinalitio, concesseritque mantello rubro ac mitra Damascena uti, privilegio per Lucium III postea confirmato. Manebat interim sacrum corpus, vel in ipso ubi illud Archiepiscopus Marsilius invenerat monumento vel inde exemptum servabatur in sacrario, quousque Romanus Pontifex annuisset sub altari condi. Id vero primum anno mdcxcv esse factum, assertit auctor recentissimi marmoris, quod anno mclxxxv sub manu sculptoris versabatur, finem huic Paragrapho facietur. Erat tunc Romanus Pontifex Clemens VIII, cujus rescriptum aliquod proferri optarem; erat etiam Salernitanus Archiepiscopus Marinus Bologninus; qui si prædictam Translationem fecit, potuit etiam a reliquo Corpore separasse sacrum Caput, argenteo capiti includendum, pretiosæque ex ære inaurato gemmisque et lapidibus ornata statui imponendum; idque die iv Maji, quo die Translationem præmemoratam, annua celebratur colendam eundem suscepit Salernitana Ecclesia solita ipso die iv Maji, atque etiam die xxv, deferre ex sacrario prædictum Caput ad istud olare, cum pompa processionali, magnoque luminarium apparatu et populi concursu. Sunt tamen qui Translationis istius auctorem faciunt ipsum Archiepiscopum Marsilium; hic vero dicitur obisse anno MDLXXXII; adeoque Martyrologi Gregoriani editionem præmemoratam ipsa Translatio præcessisset duobus annis; sed et istam præcesserunt editiones Martyrologii duæ, quarum annos nobis inducere non curavit Baronius; utraque autem vel alterutra eorum potuit Gregorii VII nomine aucta fuisse, prius quam Translationem faceret, si eam forte fecit. Marsilius.

10 His velati gradibus paulatim præfectus B. Gregorii VII cultus, denique ad celebritatem Officii Dupli-

1) Auctore D. P. intra sacellum S. Michaelis sub finem seculi 13 erectum;

Imago u^l sancti Romæ in altari ab anno 1151

E

nomen Romæ in Martyrologio inscriptum an. 1584

Corpus sub altari locatum caput argento inclausum an. 1595

4 Maji æque ac 25 die festivo

An. 1577 inspectum ab Archiepiscopo corpus,

Adhuc integrum;

et a morte miraculis clarum,

*Pro quibus
debus pettum
a Paulo V
officium*

A cis, proprie de ipso agendi, erectus est, sub Joanne Bel-
larmio Bolognini successore. Ab hoc siquidem impe-
tratum et ad notitiam usumque totius Cleri Salernitani
imprimi jussum est Breve, anno MDCX, ejus exemplum,
cum aliis nonnullis instructionibus huc spectantibus,
ut moneret fide Notariali acciperem; fecit R. D. Nicolaus
Lomannus, Salernitani Collegii nostri Rector anno
1683. Ipsum tale est.

PAULUS PAPA QUINTUS

Ad perpetuam rei memoriam.

Dominum nostri Jesu Christi, qui servos suos eter-
nae gloriae premio donat in caelis, vices quamquam
immeriti in terris gerentes; ex injuncti nobis officii
debito omnino tenemur procurare, ut eorundem
servorum Christi honos et veneratio in terris quoque
promoveatur; ideoque fidelium votis, quae peculia-
rem erga illos cultum respiciunt, libenter annuimus,
prout in Domino conspicimus expedire. Sane nobis
nuper fuit expositum, nomine Fratris Joannis Archie-
piscopi Salernitani, ad delictorum filiorum Decani et
Capituli ecclesiae, nec non totius Cleri Civitatis Sa-
lernitanae, quod ipsi ex peculiari, quam erga Beatum
Gregorium Papam VII. ejus indignum successorem
divina dignatio nos esse voluit, devotionis gerunt
affectum, peculiari quoque ritu, die Natali ipsius,
et illius Translationi sacro, de eodem Beato Grego-
rio sacrosanctum Missae et alia divina Officia tenoris
subsequentis recitare desiderant. *Officium duplex
recitandum per Capitulum et Clerum Civitatis Salerni
quotannis in die festo, et in die Translationis B. Gre-
gorii Papae VII. Omnia de Communi Confessoris
Pontificis praeter illa quae ponuntur proprio ORATIO.*
Deus qui Beatum Gregorium, Confessorem tuum
atque Pontificem, Sanctorum tuorum gloria subli-
masti; concede propitius, ut qui peccatorum nostro-
rum pondere premimur, ejus apud te precibus su-
blevemur. Per Dominum etc. *fit Commemoratio S.
Urbani Papae et Martyris in primis Vesperis, et in
laudibus dum occurrit, et in Matutino IX Lectio. Si-
militer in secundis Vesperis, S. Eleutherii P. et M.*

Cum oratione,

*et lectioni-
bus propriis,*

*explicanti-
bus ejus ini-
tia in mo-
nasterio,*

11 *Ad Matutinum in primo Nocturno Lectiones de
initio secundae Epistolae B. Petri Apostoli, prout habet
Breviarium Romanum in feria sexta infra Octavam
Ascensionis. In secundo Nocturno LECTIO IV. Grego-
rius Papa VII, Soanæ in Etruria natus, doctrina,
sanctitate, omnique virtutum genere cum primis no-
bilis, mirifice universam Dei illustravit Ecclesiam;
supremam vero Sacerdotis sui in terris dignitatem
admirabiliter, qui est admirabilis in Sanctis suis
Domines, prae monstrare dignatus est. Nam cum
parvulus, ad fabri ligna edolantis pedes, jam litera-
rum inscius, luderet; ex rejectis tamen segmentis
illa Davidici elementa Oraculi; Dominabitur a mari
usque ad mare, divinitus conformasse narratur. Is
ab ineunte ætate Romae honestis animi disciplinis
excolens, in domo S. Petri est enutritus, tali nu-
tritore dignus alumnus: ut ejus altissimam, Deo
largiente, auctoritatem suscepturus aliquando erat,
ipsius Apostolico in gremio educatus, Apostolicis
illis, quas postea in gerendo summo Pontificatu
exhibuit, virtutibus plenius imbueretur. Tu autem
Domine etc.*

*progressum
per varios
officiorum
gradus,*

12 *LECTIO V. Juvenis Ecclesiae libertatem, a Lai-
cis oppressam, ac depravatos Ecclesiasticorum mo-
res vehementius dolens, in Cluniacensi Monasterio,
ubi sub Regia S. Benedicti austerioris vite obser-
vantia eo tempore maxime vigeat; Monachi habi-
tum induens, tanto pietatis ardore Divinae Majestati
deserviebat, ut a sanctis ejusdem Cœnobilii Patribus
Prior sit electus. Inde mox a S. Leone Papa nono,*

uia lucerna lucens et ardens in claustrorum an-
gustis latere non debebat; sed in Ecclesiae altissi-
mo vertice Dei jussu locanda erat, Romam adductus,
et sanctae Romanae Ecclesiae Subdiaconus ordinatus,
eidem S. Leoni ac successoribus usque adeo carus
fuit, ut nihil sine ipsius consilio gererent. A Vieto-
re Papa secundo legatus e latere in Galliam missus,
Episcopum publice Simoniaca labe infectum, quia
humanitus convinci non poterat, divinitus convicit;
cum jussus Antistes, Gloria Patri, et Filio, et Spi-
ritui sancto palam pronuntiare, dualus quidem Di-
vinis Personis facile pronuntiatis, tertiam, ejus
donum Episcopatum pecuniis cuemerat, proferre
nullo modo valuisse. Tu autem.

12 *LECTIO VI. Denique a Nicolao secundo Pon-
tifice Archidiaconus Cardinalis, et ab Alexandro
item secundo Cancellarius S. Romanae Ecclesiae
creatus, eidem in summum Pontificatum succedere
meruit. Ad tanti vero honoris apicem assumptus,
jam forina gregis factus, quod verbo docuit, etiam
exemplo demonstravit; ac fortis per omnia athleta,
se pro muro domus Israel ponere non timuit. Henri-
cum Germaniae Regem quartum, Ecclesiae infestum,
Fidelium communione regnoque privans, subditos
populus fide ei data liberavit. Cum postea ab iniqui
Regis exercitu Romae gravi obsidione premeretur;
excitatum ab hostibus incendium signo Crucis ex-
tinxit; aliis quoque, tam vivus quam mortuus, mi-
raculis clarus. Ex Apostolorum ætate nullus Ponti-
ficum fuisse traditur, qui majores pro Ecclesia Dei
labores molestiasque pertulerit; aut qui pro ejus
libertate acrius pugnaverit. Innumerabilia sunt,
quae vel fortiter sustinuit, vel multis coactis in
Urbe Synodis sapienter constituit. De manu Henrici
tandem a Roberto Guiscardo Duce Normanno erep-
tus, Salernum veniens, ibidem octavo Kalendas
Junii, cum praefuisset Ecclesiae annos duodecim,
mensem unum, dies tres, creatis compluribus Ro-
mae atque alibi Cardinalibus et Episcopis, die Domi-
nico migravit ad Dominum; ejusque sacrum Corpus
in Cathedrali Basilica Salerninata est honorifice
conditum. Tu autem etc. In tertio Nocturno Lectio-
nes de Homilio S. Leonis Papae in Evangelium,
Venit Jesus in partes Caesareae Philippi, quas habet
Breviarium Romanum die xxii Februarii, in festo
Cathedrae Antiochenae S. Petri.*

*et consum-
matas in
Pontificatu
virtutes.*

E

14 *Missa dicitur, quae ponitur in Missali Romano
die xi Aprilis; in festo S. Leonis Papae, praeter Ora-
tiones. ORATIO PRIMA. Deus qui B. Gregorium etc.
ut supra. SECRETA. B. Gregorii Confessoris tui atque
Pontificis, quæsumus Domine annua solennitas nos
reddat acceptos; ut per hæc piæ placationis officia,
et illum beata retributio comitetur et nobis gratiæ
tuae dona conciliet. Per Dominum. Postcom. Da
quæsumus, Domine, fidelibus populis B. Confessoris
tui atque Pontificis Gregorii semper veneratione
lectari; et ejus perpetua supplicatione muniri. Per
Dominum etc.*

*Missa etiam
determina-
tur,
P*

15 *Cumque tam Joannes Archiepiscopus quam
Decanus et Capitulum ac Clerus praedicti nobis hu-
militer supplicari fecerint, ut de opportuna sibi in
praemissis licentia providere benignitate Apostolica
dignaremur; Nos, eorum laudabile desiderium in
Domino plurimum commendantes, et eorum singulos
a quibusvis excommunicationis, suspensionis, et in-
terdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris
et poenis, a jure vel ab homine quavis occasione vel
causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt,
ad effectum praesentium dumtaxat consequendum,
harum serie absolventes, et absolutos fore censen-
tes, hujusmodi supplicationibus inclinati, de venera-
bilium Fratrum nostrorum S. R. Ecclesiae Cardi-
naliū, sacris Ritibus praefectorum, quibus rem
examinandam*

*et una cum
officio ap-
probatur.*

A examinandam et mature discutiendam commissimus consilio, eisdem et pro tempore existentibus. Archiepiscopo Salernitano, ac Decano et Capitulo Ecclesiæ, et Clero Civitatis Salernitanæ, ut Officiam prædictam cum Missa de communi unius Pontificis, cum Orationibus et Lectionibus secundæ Nocturnæ, propriis, Annis singulis, tam ejusdem B. Gregorii, quam ejus Translationis diebus festis sub ritu duplici recitare, libere et licite valeant, Apostolica auctoritate tenore præsentium, perpetuam licentiam et facultatem concedimus et impertimur: non obstantibus constitutionibus et ordinationibus Apostolicis; nec non D. Ecclesiæ, etiam juramenti, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, et consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud S. Marcum, sub Annulo Piscatoris, die xxviii Julii, mdcix, Pontificatus nostri anno v. S. Cobellutius.

17 Joannes Beltramus de Guevara, Miseratione Divina et Apostolica Sedis gratia Salernitanus Archiepiscopus, Regius Consiliarius, et in præsentì Neapolitano regno per sacram Regiam Majestatem Generalis Visitor. Inter alios cœlestes ac pene innumeros thesauros, quibus divinæ benignitati Salernitanam Ecclesiam ditare atque illustrare placuit, haud postremo loco numerandum profecto videtur sancti Gregorii Papæ VII sacrum ac venerandum corpus: qui post tot labores, tot ærumnas atque persecutiones, pro Dei Ecclesia fortissime et constantissime invictissimo animo toleratas, tandem divina sic disponente Providentiâ in Salernitana civitate obdormivit in Domino; ut quam in corpore mortali, sua venerabili præsentia, ad tempus lætificaverat; etiam pretiosa morte, ad cenam nuptiarum Agni vocatus, in perpetuum illustraret. Nos autem, quamvis indigni, in Salernitanæ Ecclesiæ regimine constituti, cum loca Divinæ Majestati dicata visitantes, in ipsa Cathedrali nostra Basilica monumentum memorati gloriosi Pontificis accurate perspiceremus, et debito Cœlitibus honore ac veneratione illum carere haud æquo pati animo possemus: ex Apostolica Sede diploma nobis haud segniter impetrandum esse consuevimus, ut et congruus sancto Pontifici exhiberetur honos ab omnibus, et Salernitana civitas ex hoc in dies singulos magis magisque Dei promereretur clementiam, tam præclari Confessoris atque Pontificis Deoque cum primis accepti adjuncta suffragiis. Ne illam quidem causam silentio prætereundam arbitramur, quam nulla unquam apud vos vetustas, nulla unquam delere debet oblivio: quod cum Salernitanum Capitulum (quemadmodum a Prædecessore nostro fel. mem. Marsilio litteris proditum est) ab eodem Beato Pontifice magnos consecutum sit honores, alacriter atque omni studio ad illius, ita bene de vobis meriti, cultum atque venerationem debetis incumbere. Hoc igitur tempore volentes, impetratum jam nuper a Sede Apostolica diploma pie et fideliter exequi, auctoritate qua fungimur mandamus atque præcipimus dilectis in Christo filiis, Capitulo et Clero civitatis nostræ Salernitanæ, ut quotannis, juxta commemorati diplomatis seriem, tam in Natalitiis S. Gregorii Papæ VII, celebrandis die xxv mensis Maji: quam in festo Translationis ejusdem, celebrando die iv mensis Maji: Missam et Officium proprium sub duplici ritu, nostro jussu typis excusa, posthac ad ipsius gloriosi Pontificis, onorem cantare vel recitare teneantur. Si quis autem huic nostræ semper valituræ constitutioni parere contempserit, is quidem graviore culpæ vinculo apud tremendum Dei omnipotentis Tribunal sese noverit illigatum. Datum Salerni, ii Kal. Septembris, mdcx.

18 His non contentus Beltraminus, egregiam ex Maji T. VI

marmore statuam, quæ hodieque extat, sculptendam D curavit, ipsoque in sacello collocandam; usus periti sculpsit manu, nescio an etiam vera effigie viventis Gregorii, qualis Salerni potuit fuisse conservata. Talis certe digna esset, quam hic vellemus æri incisam representare, potius quam inventum J. B. de Cavelleriis, qui Gregorium proximisque decessores ac successores representavit barba rasa, contra temporis illius morem: ex Anastasiana S. Nicolai in Urbe tabula, ejus alibi exhibitæ supra meminimus, cognoscendum. Beltraminio, ad Racensem, in Hispania Ecclesiam translatam, successit anno mdcxii Lucius Cardinalis Sanseverinus: qui tertio sui Archiepiscopus anno, suam quoque religionem erga B. Gregorium testatam fecit, hujusmodi titulo, sub antiquiori Marsilii tabula, in alia similiter marmorea: Ego Lucius Sanseverinus, Archiepiscopus Salernitanus, altare hoc in honorem B. Gregorii Papæ VII consecravi; ejusque sacrum corpus in eo inclusi; præsentibus, annum unum; anniversaria deinceps consecrationis die, ipsum pie visitantibus, quadraginta dies veræ Indulgentiæ de Ecclesiæ more concessi. A. D. mdcxiv, die iv mensis Maji. Novum hoc altare fuerit, quod iterandæ Translationi occasionem dedit: ea autem prudenter fuit in eundem diem indicta quo prior, ne festa multiplicare opus foret. Eadem occasione credendum fuisse a Soanen-sibus impetratum Brachium; nisi missæ mihi instructiones dicerent. Cardinalem Soanensem, Pauli V creatione sacro Collegio adscriptum, pio erga concivem Pontificem affectu motum cum Sede vacante Salerni resideret, ab eodem Paulo V impetrasse Pontificium Breve ad Capitulum Salernitanum, quo jubebantur Canonici, ad solatium civitatis Soanensis, ipsiusque B. Gregorii honorem, insignem aliquam ejus Reliquiam largiri. Hoc Breve, una cum commendatitiis Magni Hetruriæ Ducis litteris, aliisque ipsius Cardinalis, per duos Soanensium Legatos oblatum Capitulo, persuasisse dicitur, ut dextrum brachium iis donaretur, scriptumque esse ea de re Instrumentum Naturale, et in archivio Cathedralis servatum. Hæc cum vacante Salernitana Sede, Paulo autem quinto sedente, sit scribantur facta; oportet ut facta sint digresso in Hispaniam Beltraminio, Lucio autem necdum suffecto, id est anno mdcxii: sed quis tam fuerit inter Cardinales, cui Soana fuerit patrum, discere non potui ex novo Ciacconio Oldoini, nullum ejusmodi nominantis inter sexaginta quos Paulus creavit: quare optarem ipsum Instrumentum videre, ex eoque dubii hujus solutionem petere.

19 Quæ porro ipsius Sacelli jam toties memorati fortuna fuerit, ibidem post hæc legitur in marmore, sequentibus verbis, per D. Fabricium Pintum dictatis, exarato. Sacellum hoc Divo Michaeli Archangelo, Duci invictissimo, a strenuo Milite Joanne de Pro-cida, Salernitano Patricio ac Patriæ ornamento, olim dicatum; anno mxcv sacra Beatissimi Gregorii, non Magni, sed Pontificis plusquam Maximi, translata sub aram accepit ossa; ut in Archangeli tutela jaceret mortuus, qui Romæ dum viveret in arce S. Angeli a schismatico Imperatore Henrico se tutum reddidit; et Propugnatoris ecclesiasticæ libertatis reliquæ, defensorem haberent illum, per quem a rebellantibus Deo spiritibus liberam se agnoscit cælum ipsum. Tandem Eminentissimi Cardinalis Fabricii Sabelli munificentia, Salernitano Reverendissimo Capitulo sacelli jure donato, auctori Vesperii Siculi possessores successere Canonici; qui Cardinalitatis et nomine et insigniis ab eodem ornatu Pontifice, Gregorii Septimi glorias perpetuo canent hic, non gloriosam de Gallis reportatam a Joanne victoriam. Hæc Pintus; quæ sic intellecta, quasi usque ad Translationem prædictam, alibi quam ipso in Sacello jacuerit Gregorii corpus; non satis consona essent prælaudato certissimoque Marsilii testimonio; proinde ac-

14 cipienda

AUCTORE D. P.
Erigitur Sancto statua
marmorea,

et an. 1614
novum ot-
tare conse-
cratur.

Brachium
donatur Soa-
nensibus.

17
Sacellum
Capitulo
tribuitur.

an 1609:

Eadem ab
Archiep.
Beltrami-
nio,

omnibus
usurpanda
promulgan-
tur 1610.

A cipeada sunt citra ejusmodi restrictionem. Miror porro nullam hic fieri mentionem nuper defuncti Archiepiscopi Gregorii Caraffæ, cujus æque memorabili munificentia idem Sacellum, ut mihi scribitur, novæ antiquæ pictura aureoque splendore exornatum resplendet: picturis autem illis præcipue representatur honorifica Pontificis in Urbem exceptio, una cum Roberto Duce ipsam subeantis, inter fidelis populi acclamationes festinus, Christi Vicarium suppliciter venerantis.

§. III. De monachatu S. Gregorii VII, et tempore Prioratus Cluniacensis ab eo gesti.

Quæ de hoc argumento continent Lectiones supra memoratæ, suis mendis non carent: nam et habitum Cluniaci susceptum a Gregorio asserunt, et Priorem inibi electum videntur dicere, priusquam Romano Clero adscriberetur, quorum neutrum putamus cum veritate subsistere: quapropter digna videtur causa quæ hic accuratius examinetur. Vita auctor Paulus, Sancti hujus Pontificis primordia describens, nam. 6 asserit quod in pueritia avunculo suo, Abbati monasterii S. Mariæ in Aventino monte, ad instructionem liberalis scientiæ et compositionem morales disciplinæ, a parentibus commendatus... adolescentiam vero ingressus, profectus est in Franciam, domiturus ibi carnis petulantiam et molestia peregrinationis et instantia eruditionis; inde post aliquot annos Romam rediturus, moram fecit aliquantum temporis in aula Henrici III... Post hæc Romam reversus, cum studio perfectionis insisteret... ingredi statuit in partes Germaniæ et Galliæ: cumque venisset ad Aquaspendentes, triplici visione prohibitus ultra pergere, sicque in Romanæ Ecclesiæ solatium revocatus... Subdiaconus a Leone Papa IX ordinatus, monasterio S. Pauli miserabiliter desolato prælatus est. Hæc legens, Abbatem factum vides; sed Regularis, an Secularis seu Commendatorius, merito dubitabis, dum in prægressis nihil invenis unde intelligas Monachum revera fuisse. Monachum tamen expresse vocat, qui scire optime potuit, S. Bruno Episcopus Signiensis, in Vita S. Leonis prædicti, dum ait, In illis diebus erat ibi, scilicet Wormatiæ et anno MXLVII, cum Leo Pontifex eorum Imperatore designaretur, Monachus quidam Romanus, nobilis indolis adolescens, Hildebrandus nomine, clari ingenii sanctæque religionis Hunc igitur beatus Episcopus Bruno Tullensis, postea Leo dictus, vocavit ad se, et rogavit ut simul Romam rediret.

21 Monachus ergo Hildebrandus fuit, et quidem Monachus Romanus; utique ejusdem monasterii, in quo fuerat puer educatus; nec nisi Monachus transit in Franciam, nec aliter est in aula Henrici Imperatoris conversatus: proinde monasticorum Factorum Auctores, Dorgunius, Menardus, Bucelinus, merito illum adscribere suis. Maxime cum Ottho Frisingensis dicat, eum Cluniaci Prioratus obedientiam administrasse, quando Leo Pontifex designabatur. Sed dubium est, quomodo id verum esse potuerit: si verum est, quod solum anno MXLVI transgressus est Alpes cum Gregorio VI; et adhuc erat adolescens, quando eum Wormatiæ secundo post anno invenit Bruno. Quid? An venerandi illi Patres, in tanta grandi Abbatis sui S. Odilonis ætate, quantum habuit moriens anno MCLVIII exeunte, peregrinum adolescentem, paucis apud se mensibus versatum, Priorem sibi constituerint, et mox ad aulam Imperatoris miserint? Atqui et in aula aliquantum temporis actum scribit Paulus præcitatus, et aliquot annos in Francia tractatos, priusquam Romam reverteretur. Difficilis nodus: sed qui videtur solvi posse, paulo laxius accipiendo notam Adolescentis: et duplicem Hildebrandi profectionem trans Alpes distinguendo, sic ut circa annum MXX natus, postea ætatis XVI,

Christi MXXXVI, quando Romana Ecclesia sædissimis agitabatur procellis, sub tyrannide potius quam Pontificatu Benedicti IX, migraverit Cluniacem adhuc tiro; et fortassis ex consilio avunculi sui, ne Romanæ urbis corruptissimis tunc moribus (ubi omnis pene Clerus aut Simoniacus erat aut concubiniarius, aut etiam vitio utroque sardebat) inquinaretur ætas tenera, et primum accensi igniculi pietatis tam malis exemplis suffocarentur. Ibi ergo sex annos vel septem egerit sub optimo S. Odilonis disciplina, donec jam satis notas atque probatus permissus est redire Romam, ad disciplinam Cluniacensem in avunculi monasterium inducendam; prius tamen occasione aliquam dederit se in aulam Imperatoris, ac tandem Romam venerit circa annum ætatis XXIV, Christi MXXXIV. Hæc vero cum pejori omnia in statu reperisset quam antea, duobus simul Papatum gerentibus, eo scilicet quem dici Benedicto IX, et recens contra hunc a Romanis electo Silvestro III; iterum deseruere Babyloniam istam confusionem, in Galliam vel Germaniam se recepturus: sed iis quos dici visionibus ex itinere revocatus, et in Clerum Romanum sit adscriptus a Gregorio VI: qui sub idem tempus utrique Pseudopontifici persuaserat mule inverso loco cedere, eoque committitur fuerat ut ipse in eundem crederetur libera electione.

22 Certe Hildebrandus ipse, factus postea Gregorius VII, in Concilio Romano protestatur, dicens: Vos scitis, quia non libenter ad sacrum Ordinem accessi, et invitus ultra montes cum Domino meo Papa Gregorio abii: quibus verbis satis aperte significat se, priusquam secunda ac passim notiori vice Romam abiret, extractum e monasterio fuisse, ad ipsius Gregorii VI famulatum, et Romanæ Ecclesiæ Clero donatum. Quomodo autem cum ipso Gregorio rursum Alpes transierit, paucis hic videtur explicandum. Fuerat Gregorius VI, in tam præsentis necessitate Ecclesiæ, justoque metu, ne Benedictus mutata voluntate cessionem retractaret, non præhabito consensu Regis Henrici, hoc nomine Regis Germaniæ Tertii, Imperatoris Secundi, ordinatus Pontifex. Cumque maximam reformandæ Ecclesiæ spem bonis faceret, malis vero metum; et qui sibi conscii erant Ecclesiarum dignitates Simoniacæ possidere, vel fornicarie inquinare; facile animum Henrici, se præteritum dolentis, eo flexerunt, ut, quando Romana Ecclesia jam dicebatur tres simul habere Pontifices, in Italiam ipse se conferret, tantum scandalum amoliturus in legitima Synodo Episcoporum. Non displicuit ea res Gregorio VI, nihil dubitanti, quæ suam causam facile probaturus esset Regi, confirmandusque in Papatu. Sed longe opinione falsus est. Etenim convocata Suii Synodo, accusatus est ipse pecuniam dedisse Benedicto, adeoque incapax fuisse obtinendi Papatus. Hoc inopinato successu percussus Gregorius, vidensque Episcopos ad Regis votum in sui damnationem depositi nemque propensos; ultro cedens, eorum arbitrio se permisit; quamvis eo quod accusabatur facto, non commisisse Simoniam, sed solum injuriam avertisse ab Ecclesia; neque emisse a Benedicto dignitatem, sed eandem ex merito a Clero Romano obtinuisse plusquam verosimiliter sustineant alii; unde et a S. Petro Damiano laudatur, et Ecclesiastici status reformationem ab ea habuisse principium agnoscunt Rudolphus Glaber, Ottho Frisingensis, alique. Quo posito, sicut Joanni Gratiano (ita enim antea vocabatur) honori fuit Ecclesiam redemisse ab ea cui mancipata injuste erat servitute, et sustulisse schisma quo affligebatur; sic etiam verti laudari debet, quod videns suam promotionem displicere Principi Synodoque Episcoporum, licet non satis de causâ informatis, renuntiare maluerit, quam a se constitutam pacem obtinendo dissolvere.

23 Hæc autem in tota re maximi faciendum est Hildebrandi, licet adhuc juvenis, judicium; quod senior postea summæ auctoritatis suffragio confirmavit, probavitque quanta etiam juvenis constantia fuerit. Sic enim scribit

præquam
Romæ Clericus
fuerit sub Gre-
gorio 6,

quem in
Synodo Sutri-
na an. 1046,

coactum Papa-
tu cedere,

secutus Hilde-
brandus,

Quod minus
distincte habe-
tur ex Vita
propria,

distinctius
legitur in vi-
ta Leonis 9.

Quam etiam
Cluniac
Prior fuisse
Hildebrandus
dicitur:

quod ut verum
sit, oportet
eum ibi annis
aliquot vixisse

A scribit Ottho prælaudatus : Hunc Gratianum, Alpes transcendentem, secutum fuisse tradunt Hildebrandum, qui postea summus Pontifex factus, ob ejus amorem, quia de Catalogo Pontificum semotus fuerat, se Gregorium septimum vocari voluit; et sicut in Luciano habes,

Victrix causa Diis placuit, sed victa Catoni; ita et huic Hildebrando, qui semper in ecclesiastico rigore constantissimus fuit, causa ista, in qua sententia Principis et Episcoporum prævaluit, semper displicuit. MS. nostrum de Gratiano prædicto agens, dicit, quod post abdicationem ductus exitit in Cisalpinis partibus; utique ob Imperatore, novandarum rerum occasionem sic auferente eis, quibus intelligebat non plane probari factum. Hic si mendum nullum latet, dicendum erit, Gratianum et Hildebrandum ad aliquod Longobardicorum monasteriorum se recepisse, puta S. Salvatoris juxta Papiam; quippe quod ante annos circiter sexaginta, ex Cluniacensis institutionis forma per S. Majolum reformatum, ubique celebrabatur fama severioris disciplinæ. In eotamen diuturna mora eisdem fuisse non potuit: quia non placuit discedenti ex Italia Imperatori, eis Alpes relinquere Gratianum.

1) 24 Quo autem eum deduxit Hildebrandus? In Gallias, inquit ad an. 1049 Baronius, profectus cum Gregorio VI, apud Cluniacenses, penes quos sciebat monasticam vigere observantiam, habitavit, monachus inter monachos degens. Addo ego et pridem notus hospes, atque omnibus pro merito eximie virtutis sapientiæque carissimus: ad quas ejus prærogativas cum accederet gratia auctoritasque Gregorii, licet jam depositi, apud Cluniacenses monachos pro merito ingens; mirum non fuerit, si eum S. Odilo Priorem constituerit, sustentaturum vigore adolescentiæ (qua tamen jam attigerat ætatis annum xxvii) senectutem suam, ipsique Gregorio majorem cum potestate ministraturum necessaria. Interim contigit Romæ mori, non solum suspectum Gregorio Clementem, sed etiam Damasum, ambos ejus nominis secundos, omniaque misceri a Benedicto, iterum in Sedem Apostolicam regredi moliente: quare Romani optimum censuere, legatione missa rogare Regem, designaret ipse quem elegi a se Pontificem vellet. Hujus autem rei fama Cluniacum perlata, existimo Hildebrandum excurrisse ad Regem, cui jam pridem carus fuerat, si forte ei persuadere posset restituere Gregorium, quem non crederet citra injuriam aliquam loco motum, sciebatque eodem quo flagrabat ipse reformandæ Ecclesiæ zelo aestuare. Sed alium huic itineri exitum destinaverat Deus; quia per talem occasionem venit in notitiam novi Pontificis, ereunte anno MXLVII designati; qui hominem nactus, Romæ urbis, vitia et corruptelas, non scientem minus, quam adientem, crediderit eum sibi consilio et auxilio utilissimum esse posse, si secum venire persuasisset.

25 Ottho Frisingensis paulo ulterius rem narrat, quasi per Gallias iter Romam tenens noviter designatus Pontifex, et Cluniacum transiens, ibi inveniret Hildebrandum Priorem: additque, quod hic illum adiens, æmulatione Dei plenus, constanter de incepto redarguit; illicitum esse inquiens, per manum laicam summum Pontificem ad gubernationem Ecclesiæ violenter intrare; verum, si suis se credere velit consiliis, utrumque, et quod majestas Imperialis in ipso non exacerbetur, quodque libertas Ecclesiæ in electione Canonica renovetur, se pollicetur effecturum. Inclinator ille, ad monitum ejus Purpuram deponit; peregrinique habitum assumens, et ducens secum Hildebrandum, iter caput. Igitur ad Urbem usque venientes, consilio Hildebrandi a Clero et Populo in summum Pontificem Bruno, mox Leo dictus, eligitur. Nihil quidem de assumpta Purpura habet Vita Leonis, et quoad habitum peregrini, eum suscepturum ait, post Natalem Domini Tulli celebratum. Nolim tamen propterea rejicere totam narrationem Auctoris tam

antiqui, et uno solum seculo post rem gestam scribentis; modo permittitur excusare et corrigere leve erratum in loco, et quod ille Cluniaci factum ait, actum Wormatiæ credere. Profitetur in Romana Synodo supra citata Gregorius VII, quod qui invitus ultra montes cum Domino suo Papa Gregorio VI abiit, magis invitus cum Domino suo Papa Leone ad specialem Romani Cleri ecclesiam rediit. Credo autem non alia conditione consensisse in reditum, quam si Leo, consilio isti suo obsequens, Romam privatus ingredi decerneret, Cleri consensum liberum in sui Electionem requisiturus; quomodo id fortassis non erat omnino necessarium, si per compromissum Romanorum ipsorum arbitrium eligendi Pontificis fuit Imperatori delatum, uti existimant aliqui contra mentem Baronii. MS. nostrum de Vitæ Pontificum, de Leone agens; Hic a Deo, inquit electus Pontifex ad urbem devenit Romanam, secum delatens Hildebrandum, qui cum Papa Gregorio ad partes illas ierat... et ejusdem Hildebrandi consilio omnia in itinere et in hac civitate fecit.

26 Sed quarat hic fortassis aliquis, quas fiducia Hildebrandus, sesqui anno dumtaxat in Curia Romana versatus cum Gregorio indeque jam alterum sesquionnum absens, potuerit tam efficax auxilium Leoni polliceri, ad obtinendum Cleri ac Populi Romani consensum, nedum reipsa exhibere. Si liceat aliquid divinare, dixerim id pollicitum Hildebrandum, non fiducia propriæ auctoritatis, quam scire debebat Romæ fore exiguam: sed alienæ, S. Odilonis, videlicet sui Abbatis, et magistri sui Laurentii Amalfitani Archiepiscopi: quos ambos tum Romæ esse scribat, et pro egregiæ sanctitatis merito maxima ibidem pollere auctoritate ac gratia. Utrumque ex S. Odilonis Vita scimus. Quia cum hic Silvaniaci in Gallia obiit, ultima die anni MXLVII sub noctem, necdum integer annus effluerat quod Roma redierat, Laurentius autem (ut in eadem Vita habetur) eidem ibi egrotanti per menses quinque maximo solatio fuerat, vir, S. Petro Domiani teste, qui potens in literis ac biglossus, Græce noverat et Latine; et, quod longe præstantius est, laudabilis vitæ claritate pollebat, mortuus ibidem Romæ proxima post mortem S. Odilonis Quadragesima: in cujus altera et antiquiori Vita per Lizardum, idem Laurentius appellatur vir per omnia sanctissimus, in Scripturis utriusque linguae facundissimus, istiusque Patris familiarissimus: quorum uterque animus conglutinabatur individui amoris spiritu. Si interrogas, Ubi, et quando magistrum Laurentium habuerit Hildebrandus; ex mendacissimo Benno ore discere certissimam veritatem. Accusat hic Gregorium sextum, quod Laurentium Romæ agentem domi semper retinuit, in suo Archiepiscopio S. Joannis ante portam Latinam; nec dubium quin etiam in Lateranensi Patriarchio, cum esset Pontifex, domesticumque Clericum vel Secretarium haberet Hildebrandum. Hunc autem nescivimus fuisse Laurentii discipulum, nisi idem Benno, satanico furore contra illum actus, nos id docuisset; dum Baronio teste (neque enim ipsum dignor inspicere) in illum declamat, ut insignem magum, malorum omnium Benedicti IX. complicem, doctorem et principem maleficiorum, qui et aruspiciam publice exerceret, magisque et alia id genus vetita Romæ palam cunctis discere volentibus profitebatur: a quo et Hildebrandus ejus discipulus eisdem magicas artes, legibus divinis et humanis improbatas, didicerit. Horum igitur duorum et aliorum forsitan eximiorum virorum, Romæ tunc pariter commorantium, operam sibi in tanti momenti negotio procurando minime defuturam sperans Hildebrandus; potuit quod pollicitus est, cum fiducia optimi successus, spaudere Leoni. An autem Romam advenientes ibi adhuc S. Odilonem reperebant, incertum mihi est; Laurentium plane debuerant invenisse.

D AUCTORI D. P.

ibi enim libera electione assumendum pollicitus;

et in hoc fretus auctoritate S. Odilonis Abbatis sui, E

et Laurentii Archiep. Amalfitani.

et ipse fuerat discipulus.

A 27 Porro ad excusationem Otthonis Frisingensis, perperam Cluniaca attribuentis quod factum Wormatiæ erat, hoc etiam facit; quod minime dubitari possit, quin ex itinere, per Lotharingiam Burgundiamque instituta, Cluniacum deflexerint Leo et Hildebrandus. Secundo enim Aruri commodissima Lugdunum via est: in cuius medio ad dexteram ripam est Cabilonensis civitas, et duabus inde ad Occidentem leucis Cluniacum: quo Leonem quidem invitare poterat tum sanctitas celebrissima loci, tum Gregorii Expontificis ibi ulloquendi commoditas, a qua posset opportunissimis consiliis informari: ipsum vero Hildebrandum eodem trahere debebat necessitas abdicandi Prioratus, et statum monasterii constituendi, necdum ex Italia reverso Odilone Abbate. Quoto deinde Leonis Pontificis anno Hildebrandus præfectus sit monasterio S. Pauli regendo reformandoque, nullus explicat. Visionem ipsimet eu de re fectam Paulus Bernriedensis refert num 8: similem aliam Leoni oblatam sic describit MS. nostrum. Postea, ad regendum, ecclesiam S. Pauli Lea tradidit Hildebrando, pro quadam visione quam viderat: videlicet quia B. Petrum in prædicta visione hilarem videbat, B. Paulum tristem et turbulentum erga se prospiciebat.

in transitu
adeunt Clu-
niacum.

B

§. IV. Quomodo Ordini Vallumbrosano nuper adscriptus Sanctus hic sit.

Id nunc in-
sertum Rom.
Martyrolo-
gio, et Off.
proprio,

P ræmissa, collatis undique Auctorum testimoniis, solum habere vel per conjecturam potui de Gregorii VII monachatu; donec, ante non multos annos, amicus noster Tiberius Petruccius, sui Vallumbrosani Ordinis tunc Procurator Generalis, nunc Abbas S. Michaelis Pistorii, obtinuit a Sacra Rituum Congregatione Decretum, signatum XXI Januarii MDCLXXIII, quo tum nonnulli Ordinis istius Sancti jubebantur Martyrologio Romano inscribi, tum al' eloquium Gregorii nostri supra relatum expresse addi, quod fuit Ordinis Vallumbrosæ. Postea IV Martii ejusdem anni, alterum emanavit Decretum, ad ejusdem Procuratoris instantiam, quo approbantur concedunturque Lectiones propriæ de eisdem Sanctis, ac nominatim de S. Gregorio Papa VII, ubi dicitur, quod cum a sæculo alienus soli Deo servire cuperet, monasticam vitam professus, cœnobium S. Benedicti in patria sua extruxit, sub instituto Vallumbrosano, quod pridem amplexus fuerat. Historiæ Vallumbrosanæ parens et eruditor diligentissimus Ambrosius Locatellus, centum obhinc annis, Gregorii VII sæpe meminit cum laude, tamquam suo Ordini optime affecti; ac nominatim cap. 63 eadem Italice referens, quæ in Vita mox alleganda exprimuntur Latine, de gestis in Synodo Romana sub Alexandro II; ubi plerique Prælati ipseque etiam S. Petrus Damiani obsistebant monachis, a S. Joannemissis ad Petrum Episcopum Florentium Simoniz accusandum; exprimuntur autem his verbis: Interea surrexit in Concilio quidam vir egregius et excellentissimus, alter quasi Gamaliel, nomine scilicet Hildebrandus. Monachus et Archidiaconus Ecclesiæ Romanæ et Cardinalis: qui prius fuit Prior monasterii Cluniacensis Ordinis S. Benedicti, et qui post decessum Alexandri II Apostolica est dignitate præditus. Et quia placuit sibi ut fieret defensor causæ Christi, factus est postea Vicarius ejusdem Christi, hoc est Papa, et vocatus est Gregorius VII. Qui dum esset Cardinalis hanc controversiam prudenter audiens, et auctoritatem Canonum sapienter perpendens. Monachorum in universis adjutor et defensor nobiliter extitit: quos non pedetentim ratiocinando, sed aperte atque fortissime defendit, contra omnium opinionem.

scriptoribus
Ordinis an-
tea ignotum,

C

29 Sed neque hic Auctor, neque ipsum aliosque sui Ordinis scriptores antiquiores præ oculis habens Locatellus præfatus, isto vel alio ubi res ferebat loco dire-

runt uspiam, Ordinis Vallumbrosani monachum fuisse Hildebrandum. Solum cap. 67 invenio eundem Locatellum narrare, quomodo idem Hildebrandus Florentiam veniens, cum prædicto Papa Alexandro, ad componendum discordiam inter monachos et Episcopum anno circiter MLXIII; tentandum sibi proposuerit S. Joannis Gualberti patientiam, ad capiendum experimentum solidæ fucalæve sanctitatis, compositis ad injuriæ speciem verbis: quorum tamen omnium (sicut ipsemet postea retulit) memoria ei exciderit, mox atque in Sancti conspectum venit. Quam adeo sibi, alioquin eloquenti, insolitam obmutescentiam pro miraculo accipiens Cardinalis, inquit Locatellus, pro indicio eam habuit Dei, sanctitatem viri comprobantis: eumque deinceps dilexit ut fratrem, et ex ea hora a numerari voluit filiis nostræ Religionis Vallumbrosanæ. Ut reru hæc esse probarentur omnia, spiritalis tamen filiationis nomen, quo nonnullis religiosis Ordinibus adscribi se faciunt cujuscumque conditionis ac sævus fideles pii, adeo late se extendit, etiam ad laicos et conjugatos, ut ea sola ratio ægre videatur sufficere, ad aliquem Sanctum uni particulari Ordini adscribendam ut proprium: sic enim una eademque persona in multos posset Ordines distrahi, et contentioarum futurarum ansam præbere, certantibus partibus, utri plus juris in ipsam competat. Ad namum exempla sunt, sed nihil attinet ea nunc adducere: solum dica, quod si Petruccius aliud nullum habuit fundamentum suæ prætentionis quam dictum Locatelli testimonium, infirmum illud omnino habuit. Sed prius quam id demonstrem, exhibenda est quædam ipsius Hildebrandi jam Papæ Epistola, post mortem sancti Fundatoris scripta hac tenore.

videtur ac-
ceptum ex
Locatello,
narrante
congressum
Hildebrandi
Card. cum
S. Joanne
Gualberto;

E

30 Gregorius Episcopus, servus servorum Dei, Clericis. Monachis ac Religiosis Laicis, disciplinam Sanctæ recordationis Joannis Gualberti Abbatis imitantibus, salutem et Apostolicam benedictionem. Licet venerandæ memoriæ eundem Joannem Patrem vestrum + corporeis oculis non viderimus: quia tamen fidei ejus puritas in Tusciæ partibus mirabiliter resplenduit, multo eum amore dileximus. Cujus sanctæ conversationis quamvis vos imitatores esse studiosos non ambigimus, ut vigor rectitudinis vestræ ad extirpandam de agro Dominico zizaniam sollicitius invigilet attentiusque ferveat, paternæ vobis exhortationis verba impendimus. Vos itaque, dilectissimi, in quantum huiusmodi via possibilitas permittet, vitam illius sequentes, et vere filios ejus et heredes simili vos conversatione probantes, viriliter agite et confortamini in Domino et in potentia virtutis ejus. Documenta sanctarum Scripturarum, quibus hæreticorum argumenta destruantur, et fides sanctæ Ecclesiæ defenditur contra membra diaboli, mens vestra quotidie meditetur, et ea qua solet libertate in malorum confusione erigatur. Eos autem qui in vobis confidunt, et consilium Religionis vestræ sequi disponunt, more prædicti Patris vestri suscipite, et de iis quæ ad salutem eorum pertinere videntur sanctis exhortationibus instruite: ut non solum vestra, sed et vos sequentium circumpositi populi considerantes sancta opera, glorificent Patrem vestrum qui in cælis est. Nos autem ipsum amorem, quem Patri vestro et vobis olim impendimus, donec nostros spiritus rexerit artus, exhibere desideramus: et tanto quidem deinceps majori vos caritate fovebimus, quanto vos in divinis negotiis ferventiores esse probabimus; quibus non solum spirituale, sed et seculare, si necesse fuerit, auxilium, Deo adjuvante, ministrabimus. Vos igitur omnipotentem Dominum exorate, ut ipse vires et facultates nobis tribuat, quatenus suscepti regiminis importabile pondus possimus tolerare, et sanctam Ecclesiam in statum antiquæ religionis reducere. Valete.

quem non
subsistere
probat illius
jam Papæ
Epistola,

F

post mortem
Joannis, quem
viderit num-
quam, ad
Vallumbro-
sanos scrip-
to.

31 Obiit S. Joannes Gualberti XII Julii, ipso quo Pontifex

A Pontifex electus Gregorius fuerat anno MLXXII, paucis diebus post Episcopalem seu Pontificalem ejus consecrationem, factam, sicut infra ostendimus, die XXX Junii : adeo ut hæc fuerit una ex primis Gregorii, jam Episcopum se scribentis, epistolis. Hanc autem nobis suggessit sancti Fundatoris vita, quam ex MS. Ecgrapho Ripolensis prope Florentiam Abbatæ, apud Reverendiss. Abbatem Ascanium Tamburinum Florentiæ usservato, habemus beneficio Illustriss. D. Francisci Redii. Vitæ illius Auctor ita de seipso in Prologo loquitur : Rogante Reverendo in Christo Patre D. Bartholomæo Abbate monasterii S. Bartholomæi de Fossato, Ordinis Vallisumbrosæ et diœcesis Jannensis, ego D. Andreas de S. Ambrosio, natione civis Januensis, et humilis Prior monasterii S. Matthæi diœcesis Januensis Ordinis S. Benedicti. . . . . novissimus et tantillus inter tantos ejusdem B. Joannis discipulos. qui ejus gesta virtutes et signa describere, aggrediar in nomine Domini . . . . . fabricare unicum opus de scriptis dictorum discipulorum, ac etiam de aliis gestis ejusdem B. Joannis. habitis ex archivis majoris monasterii Vallisumbrosæ, mihi traditis Florentiæ anno Domini MCCCXIX de mense Septembris ; ac etiam ex aliis gestis, habitis ex scrip-
B
tis dicti monasterii S. Bartholomæi de Fossato. . . . . Sed ut dubitationis occasionem subtraham, per singula quæ describo, quibus mihi hæc auctoribus sint comperta, superius manifestavi et iterum manifesto, quia ex scriptis discipulorum suorum, quorum nomina sunt hæc : D. Acto, qui fuit Pistoriensis Episcopus : et D. Andreas, qui fuit Abbas monasterii S. Fidelis Strumensis ejusdem Ordinis Vallisumbrosæ.

32 Eginus de B. Andrea jam nominato die x Martii, etnum. 13. doluimus præclarum ejus opus de Sancti Joannis Vita modo nusquam reperiri. Sicut tamen S. Arialdi Martyris Vita, ab eodem conscripta, et a nobis danda xxviii Junii, feliciter hoc seculo emersit in lucem ; ita speramus illam quoque alicunde prodituram e tenebris, prius quam sub manus nostras veniat Jatus. Iste autem Andras, vivente adhuc Sancto Fundatore florebat, in expugnandis Simoniacis, B. A. Arialdi Martyris apud Mediolanenses adjutor fidelis, anno MLX. S. Acto, sicuti jam vidimus ad ejus Natalem xxii hujus mensis Maji, mortuus anno MCLV, et circa MLXX primum natus, nulla ratione potuit viventis sancti discipulis adnumerari : sed sua accepit ex illis, ac nominatim ex B. Theuzone, uno ex primis qui usque ad annum Mxcv dicitur citam propagasse, ac nonnulla de Vita Sancti Patris mandasse litteris. Hic vero Theuzo, prout ejus verba allegantur ex veteri translatione Italica anni MCLX existente in archivio Vallumbrosano, non Hildebrandum, sed Gregorium Cardinalem nominat, cui res superius narrata usuvenerit : pro quo si Hildebrandum S. Atto constituit, ratus per anticipationem vocari Gregorium, ex propria id fecit conjectura, eaque minime solida : cum Gregorius Papa profiteatur, quod Sanctum corporeis oculis non viderit unquam. Alphonsus quidem Ciacconius, in Vitis Pontificum et Cardinalium, ejusque recognitores amplificatoresque Victorellus, Ughellus. Oldoinus, pro anno MLXIII, in quem incidisset congressus iste cum S. Joanne, nullum nobis exhibent Cardinalem Gregorium. Sed cum certum sit multos ab iis medio isto ævo prætermisos, quorum notitiam non fuerunt assecuti, quod vel sola supplemeatorum identidem adjunctorum copia probat ; nihil obest quo minus cogitemus, sub Alexandro Papa II, inter Cardinales revera fuisse Gregorium aliquem, necdum aliunde notum : quod centum post annis non discernens S. Atto, male supposuerit Hildebrandum Cardinalem, dictum in Pontificatu Gregorium.

33 Interim manifestam contradictionem, verborum Attonis et Locatelli, cum ipsiusmet Gregorii assertione, agnoscens Didacus de Franchis Ripolensis Abbas in

Historia S. Joannis Guibertii, sub annum MDCXXXVIII D libris duodecim Italice vulgata ; alibi quidem, notatis ad utrumque marginem accurate locis verbisque Auctorum, fidem suam liberat ; in libro autem undecimo, tractans præcitatum argumentum et in extremo margine adnumerans Italica verba Theuzonis, ubi Gregorii meminit ; in altero, Latina verba Lectionum propriarum anno MLCXXIV editarum, in quibus Hildebrandi nomen exprimitur ; omittit omnia, ex quibus intelligi posset, in conspectum Sancti revera objurgatorem præmeditatum venisse. Invenitur autem sibi Auctor iste, quod Cardinali, præordinata verba recolenti privatim apud se, eorum exciderit memoria ; postea vero eundem petito alloquio frustratum esse eo quod Sanctus nemini se conspiciendum tunc temporis praberet, sed omnia per internuntios et litteras ageret. Quod sane pro eo rerum articulo, quo geri personatim tam difficilia negotia debuissent, incredibile videtur, nulla id veterum asserente. Tum Auctor, interrupta quæ dixi S. Attonis verba Latina resumens, in margine paginæ 429, illo citato hæc habet : Deinceps tantus inter utrumque firmatus est amor, quantus inter amicos carissimos et uterinos solet esset germanos.

34 Hæc fontem filiationis. a Locatello primum excogitata gratis, o Petracchio magis etiam gratis sic acceptæ, et in Lectiones Martyrologii Matutinique officii inductæ, quasi Vallumbrosanum institutum pridem amplexu tenuisset Hildebrandus. Quam autem pridem ? Audi iterum Lectiones : Monasticam vitam professus, cœnobium S. Benedicti in patria sua extraxit sub instituto Vallumbrosano, quod pridem amplexus fuerat, deinde profectus in Galliam in monasterio Cluniacensi permansit. Romæ ergo, adhuc totus juvenis ac pene puer, Vallumbrosanum institutum amplexus est Hildebrandus, ante annum MCLVI, si amplexus est unquam. Atqui nullum Vallumbrosani instituti monasterium eo seculo Roma habuit : quod autem nunc habet sub titulo S. Præcedis, primum Vallumbrosanum esse cepit circa annum MCLXX, si recte tempus quadriagentorum annorum subduxit Onuphrius Panvinus in libello de præcipuis Urbis ecclesiis edito sub annum 1570. De monasterio Soanensi (quod a tam juvene fundatum fuisse nemo prudenter crediderit) agens prælaudatus Didacus de Franchis lib. 8 pag. 253, ad extremam Joannis ætatem refert acquisitionem loci suburbanum de Calvello dicti, quem Eremitæ pauci tunc habitabant : et ubi ædificata paulatim Abbatia prædicta, anno denique MCCCXCVI intra civitatem translata est, reductis eodem Eremitis. Cum autem hujus loci meminit Didacus, non obliviscitur annotare, quod Soana sit patria famosi monachi Hildebrandi : addit et traditionem incolarum esse, (nam scripturus sub annum MDL incendio dicit periisse) quod sua præsentia locum aliquando dignatus sit ipse S. Joannes : et credemus de fundatore Hildebrando nil dicturum fuisse, si vel eminus quidpiam subolfecisset ?

35 Universim vero, quod ad Gregorium Papam VII, Vallumbrosanis Sanctis adnumerandum, attinet, præfatus Didacus lib. 9 page 293 aliam causam non assignat : quæ obsequii et gratitudinis, quia S. Joannem Guibertum canonizavit, et primum Ordini Cardinalem dedit S. Petrum Ignem : eodam plane modo, quo Ordo Vallumbrosanus conservat honoratam memoriam Victoris Papæ II, similem eiquam retinet Beatorum suorum ; non pro cultu sanctitatis, sed pro obsequio gratitudinis : propterea quod prius ille fuerit, qui noviter natam Congregationem Apostolicis Privilegiis communivit. Sed hanc piam, inquit ille, et honestam consuetudinem non satis cognitam habentes extraneorum aliqui, vitio nobis inconsiderate vertunt ; attribuentes ipsam desiderio immodico augendi numerum illustrium apud nos personarum. Bonæ sit animæ Scriptoris, candidissimi simul

Didacus de Franchis aliter conatur notum solvere.

E sed nec ipse nec Locatellus Soanensis Abbatia fundatorem facit Hildebrandum,

F

et tantum propter alia beneficia,

prout illa habetur in Vita compilata anno 1418,

ex scriptis B. Andrew et S. Attonis,

quorum prior fuit discipulus Sancti,

posterior sua sumpsit, ex ejusdem discipulo B. Theuzone :

hic vero non Hildebrando, sed Gregorio Card. congressum adscribit

FACTORE D. V.
solo grati
obsequii ti-
tulo Vallum-
brosanis
jungi solentur,

qua nec re-
prehendere
volumus nec
imitari
debemus,

et eandem
excusationem
etiam apud
alios simili
in casu pra-
tendonis

mul et discretissimi; qui citra praedictum veritatis, scilicet mentem Ordinis, Gregorium et Victoriam appellantis suos, sic explicare, ut eam nec ulterius extendi per ignorantiam patet, nec aliis obligationem inducat Vallumbrosani Ordinis titulum attribuendi eis, quos, quia consuetudine Professionis vinculo ipsi non fuisse adscriptos sciunt, absque ejusmodi titulo appellare maluit, propter periculum ambiguae significationis in vulgo, titulum ejusmodi acceptum secundum magis obviam strictioremque notionem. Interim per illam tam sinceram Dilacerationem, non solum intelligimus, quo sensu praedicta verba apponi Martyrologio et in Lectionibus recitari petierit Petraccius, et sacra Rituum Congregatio approbari; sed habemus viam expeditam et commodam, ad explicandas innumeras tricas, nobis obiectas saepius saepiusque obijciendas ab iis, qui dolent quod inherentes communiori vocum in vulgo usurpatum acceptioni, eos omnes Sanctos non preferamus sub titulo sui Ordinis, quos illi quatenus ratione adscribendos ipsorum majores aestimaverunt; quosque in propriis cuique Ordini Officiis privatim sibi tribui, indulget potius quam mandata Ecclesia. Sicut autem neque amicissimus nobis Petraccius, neque Vallumbrosani Monachi, quorum hospitio liberali nos olim usos caritateque mirabili adjuutos gratanter meminimus, non succubant mihi, quia suam mentem hic capivi: sic opto ut alii quicumque Religiosi nos habent excusatos, quoties obsque sui Ordinis titulo agimus de aliquibus Sanctis de quibus ipsi, vel ex antiquo usu, vel ex recentiori Congregationis sacre indulto, Officium recitant tamquam de suo quando titulus iste nobis minus certus exploratusque est. Quoniam vero non est ab omnibus speranda ea moderatio, qua Vallumbrosanos Patres hanc lecturos confidimus; conveniet ut talis omissionis causas subinde reticemus, neque ad eas proferendas invitos velit cogere quisquam; ne postea quam eos protulerimus, sero poeniteat importunitatis male consultae, relinque eam quaestionem numquam motam contra nos fuisse. Unum addiderim, quod, hisce jam ad praefatum postulatis, venerit epistola Don Placidi Poltri Vallumbrosani, nescio quid novae probationis pollicens, quod libenter in Appendice post Tomum 7 danda expendam, et quatenus potero etiam sequar: proinde dicta hactenus accipiantur citra praedictum sententiam, aliquando forte et alius, quam nunc usque sit factum, comprobanda.

§. V Stemma Sancti Genealogicum, ejusque ordinatio Episcopalis.

Superiori Paragrapho saepe mihi memoratus Reverendiss. Abbas Petraccius, de suo Ordine simul ac S. Gregorio non solum mereri bene studuit, quod explicato jam sensu ipsum huic immanerit, per additiones factas ad Romane Ecclesiae Martyrologium et sua Congregationis Breviarium, fervente sibi in his omnibus, et difficultates magnas superare faciente Cardinali Bona, cujus judicio rem commiserat sacra Rituum Congregatio: sed omnes etiam ingenii atque studii sui nervos intendit, ut Sanctorum, nominis Officiis ad ipsius instantiam donatorum genus, quam clarissimum fuisse, ostenderet; ipsosque inter se, non spirituali magis profectu similes, quam prosapia carni conjunctos. Scrutatus ergo latebras archiviorum, stemma eorumdem genealogicum tenuit quod ut huic loco insererem obnixis a me precibus rogavit; Florentinae nobilitatis judicium explorare cupiens in nostro opere, interim dum suum luci parat Tractatum in quo productis veterum instrumentorum tabulis comprobetur veritas graduum singulorum, quod affinitatum nexus et consanguinitatis progressus. Non erat nobis tam propinqua praeter dies xxv. Maji, quam sibi persuadebat ista scribens Petraccius, vixit inchoata annis ab hinc decem impressione primi Tomi; sed prius quam huc veniret abunde fuit temporis, ut ille suum interrim tractatum ederet. Hoc autem cum non fecerit; et

eruditi Florentiae viri, quibuscum schema praedictum D. communicavi, responderint plus eo sibi videri pollicitam Auctorem quam solide possit comprobare; nec ego consultum puto, locum ei dare in opere nostro, et sumptis facere in carlutarum genealogicae arboris, parum firmis forsitan radicibus nixae.

37 Liecat tamen verbo indicare praetensa a Petraccio Genealogiae seriem. Praesumit ille, Aldobrandescam gentem, in Hetruria nobilem, quae nunc nominari desit, deficientibus masculis, mulieribus autem in Ursinam et Sforziam familias inuidentibus, ex Carolingico Francorum Regum stemmate fluxisse; in eademque Domino frequens nomen Hildebrandorum, indeque eo seculo quo cognomen firmari in laudibus nobilitatibus ceperunt, Aldobrandescorum cognomen notum: pro anno autem dcccclxxiii. producit quemdam Hildebrandum, Thezauri filium qui Comes Scavensis simul et Tusciae Marchio, genuit Willam, matrem S. Joannis Gualberti Vallumbrosanum Fundatoris; et Bonizonem, anno dcccclxxix. Comitem Pitilianensem ac Soanensem, patrem S. Gregorii Papae VII: adeo ut consobrinii inter se fuerint Sancti illi duo, Abbas et Pontifex. Ex eodem porro Bonizone Petraccius facit nasci Desiderium, Comitem Soanensem, a quo genitus sit S. Petrus Igneus ex Ordine Vallumbrosano Cardinalis, defunctus anno mxxxviii. die vii. Februarii; et Aldobrandam, mater S. Bernardi, ex eodem Ordine Episcopi Parmensis et Cardinalis, defuncti anno mxxxiii. die ix. Decembris. Ita ille. Alia deinde schematis ejusdem parte, S. Gualberti paternum genus ducit a quodam Schiava, Comite Vallis-Pesciae, ex Longobardorum Regibus orto; Bernardi vero Sancti, ex Ubertis; familia (ut Ricordanus alique voluit) ab antiquis Romanis propagata, licet recentius nomen sit, tractum ab Ulerto aliquo nominis ejus primo, qui seculo x. vixit. Penes assertores probatio sit istarum tam antiquarum originum: Petraccio incumbit documenta praefere, quibus Sanctorum Joannis Gualberti et Gregorii VII processio a Comitibus Soanenibus, et cognatio tam propinqua, probentur. Nam quidquid sit de sancto Abbate, quem nobili genere natum extra contraversiam est; de Pontifice vereor ut Petraccius aliud fundamentum habuerit: ipsum ad Aldobrandescos trahendi, quam quia in genus suum referunt ad Hildebrandos Soanæ Comites, Soanæ autem ille natus dicitur, et Hildebrandi nomen in baptismo tulit. Sed novum non est ea nomina, quae Principibus familiaria sunt, inter eorumdem subditos, quantumvis ignobiles, frequentiori intuitu suorum Dominorum, aut alia ex causa.

38 Cardinalis Baronius ad annum 1073 num. 15 de Hildebrando jam electo Pontifice acturus, cum dixisset, quod alii Soanensem, alii Senensem fuisse tradunt, (quorum sententias facile conciliabit, cum auctore Fistorum Senensium, qui Senensi ditto Soanam contineri intelligit) humili loco natum asserit, parente fabro: quod ignominiae, inquit, causa adversarios ei obijcisse compertimus; cum ex hac parte magis laudandus esset, quod evidentiora in eo ex his elucescerent veri Apostolatus signa; siquidem Apostolus dicat; Videte vocationem vestram, Fratres, quoniam non multi potentes, non multi nobiles; sed quae stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat fortia, et ignobilia mundi et contemptibilia elegit Deus et ea quae non sunt, ut ea quae sunt destrueret, ut non gloriatur omnis caro in conspectu ejus. Hæc Apostolus; cum alioqui superbe nimis respuat humanus fastus illum natalis titulum, quo Deus filium suum hominem factum voluit insignire, ut fabri filius diceretur. Addunt vero ista de fabri filio, quod cum puer luderet ad pedes patris, ligna dolantis; ex rejectaneis segmentis, cum nesciret litteras, casu elementa illa formarit, quibus simul conjunctis illud Davidicum exprimeretur oraculum. Dominabitur a mari usque ad

fundatoris sui
S. Joan. Gual-
berti Conso-
brinii facit
Gregorium, et
filium Comitis
Soanensis,

patrum ac
propatrum
ss. Petri et
Bernardi
Cardinalium:
E

Contrario
fabri filium
fuit,

1 Cor. 1, 28

idque et ad
laudem vertit
Baronius,

Abbas Petroccius
Ord. Vallumbrosani,

Ps. 72, 8

A ad mare: quo significaretur, manum pueri ductante Numine, ejus fore amplissimam in mundo auctoritatem. Ita Baronius; sed nullum nominatum Auctorem vel in margine laudans: eundem vero in *Lectionibus Officii* propriis sic narrantur, ut generis ejus ignobilitatem suffragentur, dicuntur enim cenisse, cum parvulus ad pedes fabri, ligna edolantis, jam litterarum insecius, linderet, non ad pedes patris fabri; quin potius nobilitati minime vulgari faret, quod in MSS nostris *Vitis Pontificum*, Nepos Gregorii Rusticus, Praefectus Septem solis, ad instar arcis munus domui, eandem tenuisse dicatur contra obsidentem eam machinisque adnotis quatentem Henricum Imperatorem; cujasmodi officium non videtur plebeio homini committendum fuisse. Taceo de Avunculo Abbate monasterii S. Mariae in Aventino, de quo Vita num. 6, licet enim generis clarioris ratio non paræ considerationis semper fuerit etiam in monasticarum Praefecturarum collatione; minus tamen inusitatum est ad eos provehi etiam infimo loco natos, quam stirps non dederit claritatem moribus, meritis, aut litteris conferentibus.

Ordinatus
est Gregorius
non 2 Febr.
an. 1074

40 A primo Gregorii interris Natali, transeo ad alterum sanctiorem in Cathedra, quem more institutoque majorum annue eum celebrasse dubitandum non est. Dubitari tamen potest, quo die eum celebraverit, eo quod B Lambertus Schaffnaburgensis, illius ipsius temporis scriptor, ad annum MLXXIII, quo electus Pontifex Gregorius est, die (ut ex decreto habetur) x Kalendas Maji; dicit, quod Regis consensum praestolans, primum ordinatus fuit anno sequenti in purificatione S. Mariae. Cum Acta Pontificalia apud Centium Camerarium asserant, quod Rex, mox ut electionis veritatem cognovit, assensum praebuit: et Gregorium Vercellensem Episcopum, Italiae regni Cancellarium ab urbem transmisit, quatenus auctoritate regia electionem ipsam confirmaret, et consecrationi ejus interesse studeret: quod sine dilatione factum est. Nam infra Octavam Pentecostes in Presbyterum Hildebrandus ordinatus est, et in Natali Apostolorum in Romanum Pontificem consecratus. Pentecoste illius anni, qui Pascha habuit xxxi Martii, et litteram Dominicalem F, celebratum fuit xix Maji: Natalis vero Apostolorum cecidit in Sabbatum. Videri autem posset ex peculiari electione ipsius sancti Pontificis assumptus is dies, cum alioqui solet in Dominicis Pontificum consecratio fieri; quia meminerat, quod ipsam Apostolorum Princeps Petrus ab infantia sub alis suis singulari quadam pietate intrivit, et in gremio suae clementiae fovit; ut antea ul Saxonia Principes scripserat. Dominicam tamen expectatam ex more fuisse, qua Commemoratio specialis S. Pauli agenda erat, continuo quodammodo festo Natalis Apostolorum, persuadet Epistola ejus xii in Registro, per quam Gregorius, in Pontificem Romanum electus, Guilielmo Papiensi Episcopo salutem in Domino Jesu Christo scripsit, ipsomet die iii Kalendas Julii, Indictione undecima. Quod autem nec uno quidem die serius facta sit Consecratio, quam xxx Junii; probat sequens epistola, qua data secundo Kalend. Julii, indictione similiter undecima, Gregorius, jam non amplius in Romanum Pontificem Electus, sed (mutato de more stylo) Episcopus, servus servorum Dei, Manassi Romensi Archiepiscopo salutem et Apostolicam benedictionem impertivit.

a quo die
etiam censil
Pontificatus
annos
numerare.

41 Non habuit hic Pontifex in usu id, quod Clementem Papam III cepisse, et Celestinum Papam similiter III constanter videmus observasse, centum post haec annis, ut sui Pontificatus annus a laumeraret subscribendis epistolis, solum in Registro; nec aliarum extant exempla, quibus pleniori forma subscribentes S. R. E. Scriniarii sive Cancellarii, illum et alios temporis characteres apposuerunt: proinde non possumus ex his demonstrare, quod idem Gregorius avorum suorum Pontificalium initium ducere sit solitus a xxx Junii. Credere tamen possumus,

eum in hoc quoque seculum morem decessorum suorum; adeoque Pontificatus ejus, tunc primum incognito eum cepit esse Episcopus, saltem adseritendos esse annos xi, menses x, dies xxvi. Hoc autem modo praecedentium omnium Pontificum spatium numeramus, in nostro de Pontificum Romanorum Chronologia tractatu, tandem nunc edito; simulque observamus Dominicam diem, ut Ordinationis faciendis antiquitus praescriptam: et huc duplici regula expediendus speramus infinitas historiae ecclesiae difficultates, quae Baronianam circa Pontifices chronologiam, ubi neutra regula tenetur, identidem perturbant implicantque.

42 Dilata usque eo Ordinationis causam, non absque aliqua verisimilitudine, videtur praememoratus Otho Schaffnaburgensis satis idoneam proponere, dum scribit, quod intellecta Gregorii electione, et quomodo zelus Dei ferventissimus erat, Episcopi Galliarum praeterea grandi scrupulo permoveri coeperunt, ne vir vehementis ingenii et acris erga Deum fidei, districtius eos pro negligentis suis quandoque discenteret: atque ideo communibus omnes consiliis Regem adorti, orabant, ut electionem, quae ejus injussu facta esset, irritam esse decerneret: asserentes, quod nisi impetum hominis praevenerit maturaret, malum hoc non in alium magis quam in ipsum Regem redundaturum esset. Statimque Rex a latere suo Eberhardum Comitem misit, qui Romanos Proceres convocans, causam ab eis sciscitaretur, quare, praeter consuetudinem majorum, Rege inconsulto, Romanae Ecclesiae Pontificem ordinassent: ipsumque, si non idonee satisfacisset, illicite accepta dignitate abdicare se praeciperet. Is veniens Romam benigne a praedicto viro susceptus est: cumque illi mandata Regis exposuisset, respondit, se, Deo teste, honoris hujus apicem nunquam per ambitionem affectasse: sed electum se a Romanis, et violenter sibi impositam fuisse Ecclesiastici regiminis necessitatem: cogi tamen nullo modo potuisse, ut ordinari se permitteret, donec in electionem suam tam Regem quam Principes Teutonici Regni consensisse, certa legatione cognosceret: hac ratione distulisse adhuc Ordinationem suam et sine dubio dilaturum, donec sibi voluntatem Regis certus inde veniens nuntius intimaret. Hoc ubi Regi est nuntiatus, libenter suscepit satisfactionem: et laetissimo suffragio, ut ordinaretur, mandavit.

43 Nescio quam procul aut prope Roma tunc Rex obfuerit, adeoque nec definire possum, utrum intra decem illas hebdomades, quae inter Electionem Ordinationemque fluxerunt, toties potuerint commere nuntii, quoties opus est ut Gregorius expectaverit, donec post reditum praedicti Comitis novos a Rege nuntios acciperet. Sed neque id opus fui se video: siquidem praestantata ex Vaticano Archivio Acta habent, quod altera die ab Electione, apud se ipsum sollicita mente pertractans, ad quam grave periculum sit adductus, aestuare cepit ex nimio dolore. Sed cum excusationem de relinquendo Papatu non invenisset, nuntios ad Regem Henricum celeriter destinavit, per quos et electionem super se factam aperuit, et ne assensum praerberet attentius exoravit: quod si non faceret, certum sibi esset, quod graviores et manifestos ejus excelsus nullatenus impunitis tolleraret. Rem ergo sic gestam existimo, ut Gregorii nuntios praevenerit (ut fit fama Electionis, eamque secutae vel mox secutae Ordinationis, eo quod Romanus populus dilationem nullam videretur pati velle (sicut ex responso Gregorii ad Comitem satis intelligitur) et Episcopis Gallicanis, qui tum forte ex Burgundia et Lotharingia in Regis Curia aderant, regiae auctoritatis neglectum pro certo exaggerantibus, missus Comes sit; quo digresso supervenerunt nuntii cum epistolis, falsi arguentes famam praedictam; ideoque non expectato Comitis reditu, missum mandatum

D
AUGUSTE D. P.

Quae pro longiori Ordinationis dilatione habet Lambertus Schaffnab.

E

F
satis commode conciliantur cum veritate

ex Actis MSS. deducta

A tum ad Vercellensem Episcopum, ut Ordinationi Pontificiæ curaret interesse : quod hic sine mora faciens, advenerit Romam decima post Electionem hebdomade, citius forte quam Comes ad Regem potuit rediisse. Atque hoc modo, etiamsi Rex fuisset in intima Germania, potuerunt esse facta omnia quæ utrinque narrantur. Unde ontem Lambertus diem Purificationis acceperit, ignara : errasse, certis documentis convici, quod satis est.

VITA

Auctore Paulo Bernriedensi, Canonico Regulari.

CAPUT I.

Nomen Hildebrandi, et huic conformia ignis miracula circa ipsum ostensa. Acta usque ad annum 1052.

Igitur Gregorius septimus, super quem vere primi Gregorii requievit spiritus, natione Tuscus, a patrem habuit nomine Bonicum, et ipse Hildebrandi sortitus est in baptismo vocabulum, non sine grandi præcægio futurorum. Hildebrandus enim, Tonicæ linguæ vernacula nuncupatione, Perustionem significat cupiditatis terrenæ, qualem Psalmista sibi divinitus impertiri precatur, dicens Psal. xxv Proba me, Domine, et tenta me; ure renes meos et cor meum. Aptè vero in baptismo datum est hoc nomen, dicente Joanne Baptista Marci I. Ego quidem vos baptizo in aqua in poenitentiam; qui autem venturus est post me, fortior est me, cujus non sum dignus calceamenta portare: ipse baptizabit in Spiritu sancto et igne. De hoc igne ipse Salvator ait Lucæ 12, Ignem veni mittere in terram, et quid volo, nisi ut ardeat? Quoniam ergo vir iste ignito eloquio Domini repulsurus erat a domo Dei ignita jacula inimici, non incongrue prætulit incendium appellatione, quod exhibiturus erat ferventissima caritatis et veritatis attestatione.

2 Habemus adhuc firmiores in eo divini fervoris præmonstrationes, ex quibus eum quondam Eliæ Prophetæ assimilavimus, cum forte Isidorum de ortu et obitu Prophetarum legeremas. Ibi enim, si memoria non fallit, caput Eliæ recens natæ globo ignis traditur illustratum; ad præsignandum videlicet divinæ æmulationis ardorem, quo tandem inflammandum erat contra prævaricationes pessimorum Regum, atque seductiones pseudoprophetarum. Simili modo ex Gregorii sive Hildebrandi parvuli vestibus scintillæ ignis visæ sunt emicuisse, ad prænotandum sine dubio sancti zeli fervorem, quo et ipse igniendus erat contra gravissimas insolentias Henricianæ vesaniæ, et contra intolerabiles effrænationes Sacerdotalis incontinentiæ. Hanc autem scintillarum visionem sæpius ostensam, primitus in eo Cluniacensis monasterii Pater S. Majolus c fertur adnotasse, atque illud B. Joannis Baptistæ adaptasse, Iste puer magnus erit coram Domino. Denique ut cunctas visiones ignis, quæ de eo comperimus, sine intermissione commemoremus; visa est etiam de ipsius capite quodam tempore flamma procedere, ad expressiorem similitudinem Eliæ, si ætatum fulcirenur cooperatione. Verum sicut illud prophetiæ increpationis prodigium contigit in infantia; ita illud Apostolicæ examinationis ostentum accidit in ætate perfecta.

3 Fuit et in hoc aliqua similitudo Eliæ, quod contemptus a quodam calumniatore, terribiliter vindicatus est cœlesti igne. Nam cum esset Archidiaconus antecessoris sui Alexandri; pauper quidam intolera-

bilem sustinens sibi hereditatis ablatae injuriam, ab iniquissimo et metnendæ potentiae viro, flebilem querimoniam detulit Pontifici Romano. Verum hic, cum propterea sibi quoque damnum ab animo irreverenti et infrunito subeundum formidaret, et justa sententia misericordiam sublevare trepidaret; justus Hildebraudus, quasi leo confidens, cum primum Pontificem ad exerendum ultionem excitare et confortare tentasset, sed eum a pusillanimitate spiritus nequam liberare prævaluisset; sibi vicem illam misericordiae et veritatis committi postulavit. Quæ protinus accepta, sententiam anathematis in prædonem dedit. At ille, vel non habens, vel erubescens habere videri timorem tanti judicii; cum exinde tertia die solito [more] exultantis vel insultantis equestrem militiam inter commilitones ventilasset; subito fulminis ictu percussus, veluti durus Pharaos, in stagno ignis ardentis submersus est.

4 Interea vidit illud famosum somnium, Pontificalis excellentiæ et efficaciae vaticinium, quod scilicet ex ore ejus ignis exiret, qui totum mundum igniret; haud dubium, quin ille ignis, quem Dominus, Jesus Christus misit in terram, et voluit vehementer accendi. Verum non sic impii interpretati sunt, neque sic malignantes experti sunt. Nam quia Spiritum sanctum blasphemaverunt, eumque in servo suo arguentem de peccato, Infernalem titionem vocaverunt; justis Dei ultione, irremissibili delicto obligati, perpetuam miseriam malignæ appellationis inciderunt: et mirum in modum, quod piis erat salu- tiferum, impiis factum est mortiferum. Hic succedit miraculum, non solum Eliæ, sed etiam justis Abel, et sapientissimi Salomonis, nec non et aliorum Patrum exemplis gloriosum, quorum videlicet libumini- bus illapsa est per speciem ignis gratia sancti Spiritus. Domino namque auctore sublimatus in specula Apostolorum Petri et Pauli, cum in universam terram produceret sonum eorum, et in fines orbis terræ disseminaret verba eorum; moderni Neonis, scilicet quarti Henrici Regis, cujus flagitiis et facinoribus omnis prædicatio veritatis, veluti ignis urens, intolerabilis erat, gravissimam contra se persecutionem commovit: ideoque necessitate compulsus fugere de civitate in civitatem, Christianissimæ Comitissæ Mathildis tutelam ad tempus expetiit. Cumque apud eam in pace factus esset locus ejus, et habitatio ejus in Sion, hoc est in specula divinæ contemplationis; recurrente temporum rota, forte imminebat dies maxime dedita Pontificalibus officiis, quæ nuncupari solet Cœna Domini. Hanc ergo celebraturus, adiit Abbatiam, vocabulo d Nonantulam, sanctorum prædecessorum ejus Silvestri et Adriani patrociniis gloriosam. Ibi nempe sacrosanctis insistens ministeriis, cum jam consummaret sanctificationem Chrismatis, subito cœlitus inflammante benedictum liquorem clara specie ignis, conglorificatus est antiquis Patribus signo divinæ acceptionis,

5 Sed jam congruum videtur, miracula de igne in mirabili extinctione ignis finire, quæ in Chronicis venerabilium virorum hac occasione legitur accidisse. Cum predictus Henricus Romanæ civitatis mœnibus hostili manu assedisset, et ob hoc ignem quodam loco injecisset, ut populo a tutandis prepugnaculis ad avertenda combustionis pericula converso, sine prohibitione irrumperet; intelligens hanc versutiem fortissimus in fide Christi Gregorius, signum Crucis appinxit; et, velut Tiberis inundantiam effunderet, incendium protinus extinxit, plebemque ad propugnacula defensanda redire præcepit.

6 Nobis etiam redire placet ad commemorandam pueritiam ejus, in qua avunculo suo Abbati monasterii sanctæ Dei Genitricis Mariæ in Aventino monte,

fulmine prosteruntur:

somniat sibi ex ore flammam prodire,

quæ et sacri- ficanti allabatur,

et ad ejus preces extinguuntur:

atque in monasteriis,

ad

Hildebrandus nominatus,

a

b

caritis in igne prodigiis

c

mirabilis præsignatur;

c

anathema ab eo latum contemnens

A ad instructionem liberalis scientiæ et compositionem moralis disciplinæ, a parentibus commendatus, in brevi ostendit spectabiles flores utriusque nutrimenti. Jam vero adolescentiam ingressus, profectus est in Franciam, domiturus inibi carnis petulantiam et molestia peregrinationis et instantia eruditionis. Inde post aliquot annos Romam rediturus, occulta Dei præparatione, moram fecit aliquantum temporis in aula Henrici III; ut quia sublimandus erat in culmine Sacerdotii, profectus ejus manifestus fieret omnibus ex alta specula regni. Hinc ipse Imperator aiebat, nunquam se audisse hominem, cum tanta fiducia Verbum Dei prædicantem. Probatissimi quoque Episcoporum, reipublicæ consulentium, admirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ejus.

tum in aula
versatus

Romam re-
dit,

LUC. 4

B Post hæc Romam reversus, cum studio perfectionis insisteret, et accepta divinitus talenta intellectus atque operationis duplicare satageret, torpentes domesticos sensit inimicos, et illud veritatis elogium probavit; Nemo Propheta acceptus est in patria sua. Proinde parcere volens invidiæ, et majorem caritatis fructum quærere, ingredi statuit in partes Germaniæ et Galliæ. Cumque venisset ad f

f
et discedere
prohibetur.

Subdiaconus ordina-
tus,

g
h

monasterium
S. Pauli re-
format:

C languorem inciderat observantia sanctitatis et regulæ, ut et armenta, licenter ingredientia, domum orationis fœdarent; et mulieres, in refectorio necessaria ministrantes, famam paucissimorum, qui remanserant, monachorum dehonestarent. Eliminata igitur omni spureitia, et recuperata victualium sufficientia, congregavit honestam multitudinem Regularium monachorum: quorum religione et disciplina venerabiliter usque hodie pollet locus iste.

et arcana
suorum de-
licta cognos-
cit.

Gal. 6

i

9 Denique tam singularem cœpit habere fiduciam super opitulationibus precum illorum, ut, si quando non liberaretur ab adversitatibus, certissimum ei signum fieret, alicujus delicti impedimentum esse inter eos: quo præsentis ipsius examinatione correcto, solito cursu liberationem ejus acceleratam ferebat oratio. Beatus plane Pater, beati filii, quos inter ignorantia et impunitas culpæ moram non potuit habere, sed exemplo quidem Josue prodita, in spiritu lenitatis, secundum Apostoli præceptum, castigata est. Si qui tamen, cujuslibet professionis fuerint, majores culpas, et maxime ad immunditiam vel sacrilegium pertinentes, apud S. Paulum committere præsumpserunt, mox in Apostolicæ reverentiæ (honorem) ab exterminatore perierunt. Sicut enim, i

Maji T. VI

ultor exstitisse legitur sui sanctuarii; ita et in diebus Hildebrandi ejusdemque Gregorii VII, B. Paulus Apostolus vindex evituit sui sanctificii, utroque scilicet Apostolo cooperante suo operario.

D
A. PAULO
BERNRI

ANNOTATA.

a MS. nostrum nomen patris rectius expressit, Bonizonem scribens, qui hic saltem Bonizius vel Bonitus non Bonicus, scribendus erat.

b Pra vario dialecto varie nomen hoc scribitur, Hildebrant, Hildebrand, Heldebrant, et (suavioris pronuntiationis causa) etiam Hellebrand: quod postremum, quia varie accipi potest, inimicis Gregorii et maledicis accusationem dedit, ut infra num. 4 dicitur, interpretandi Infernalementationem: quamvis Helle, non solum substantive infernum, ab Hellen in declive vergere, sed adjective etiam Clarum significet. Noster auctor, omissa prioris partis etymologia, in posteriori a Branden, arere, ardere sumpta, hic stetit Perustionem reddens: est autem Brand, ardor, incendium, titio. Hilt vero vel Held, significat Heroem; atque adeo Hildebrandus est Ardor heroum seu heruicus: vix autem in usu antiquo distinguitur a Childebrando, sicut nec Childebertus ab Hildeberto: est tamen notionis differentia, quatenus Childe antiquis Francis Saxonibusque, et hodie adhuc Anglis, significat infantem, filium, etc. Itali fere sine aspiratione, Hildebrandum dicunt, quod recentior usus in Aldobrandum vertit. Porro quæ occasione ignei ardoris, ipso nomine significati, mox dicuntur de Elia, et apocryphis sumpta, poterunt ad ejus festum 20 Julii accuratius expendi.

E

c Majoli Vitam damus xi Muji, ubi ostendimus abiisse illum anno 994: atqui anno 1048 Hildebrandus adhuc erat adolescens: itaque quad hic S. Majolo tribuitur, sub aliquo ejus discipulo vel successore S. Odilone dictum fuerit.

d Nonantula in confiniis agri Mutinensis et Bononiensis fundata a S. Anselmo primo Abbate, qui ditavit illum reliquiis S. Silvestri, ut dictum est ad S. Anselmi Vitam die 3 Martii. Ibidem etiam haberi corpus Hadriani Papæ non I. sed III, ostendi in Chronologia Pontificia.

e Meminit sequentis historia Beltholdus Constantiensis ad annum 1082.

f Aqua-pendens oppidum ditionis Pontificiæ in territorio Urbevetano.

g Damasus II creatus est die 17 Julii anno 1048, et cum sedisset dies 23 extinctus est, ut creditur, veneno.

h Vitam S. Leonis IX dedimus 19 Aprilis. Annus autem tunc erat 1048.

i Hæc habentur in Vita S. Gregorii, a nobis 12 Martii illustrata, auctore Joanne Diacono lib. 4 num. 96.

CAPUT II.

Miracula et gesta ante Papatum.

Interea spiritualis agricola, sanctus videlicet Leo IX Papa, considerans et admirans multum fructum palmitis hujus, eo quod ipse maneret in Christo, et Christus in ipso; dilatavit in eo mansionem Christi per impositionem Ordinis Levitici, et ut fructum plus afferret, Romanæ Ecclesiæ Archidiaconum instituit. Post hæc in partes Galliarum directus, ita creditum sibi Apostolicæ vicis exhibuit officium, ut merito cum Apostolo dicere posset 2 Cor. 2. Deo gratias, qui semper triumphat nos in Christo Jesu, et odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco, quia Christi bonus odor sumus Deo, in iis qui salvi fiunt, et in iis qui pereunt; aliis quidem odor mortis in mortem, aliis autem odor vitæ in vitam.

Factus Ar-
chidiaconus

et missus
in Galliam,

A 11 Primam sane odoris hujus fragrantiam Lugdunum, quæ prima sedes est Galliarum, synodali discussione suscepit. Nam sicut Papa Kalistus narrare consuevit, prima Concilii die, proclamatus est quidam Pseudo-episcopus de Simoniaca Pontificalis culminis ascensione; sed quia ad finem perducere non potuit probatio, in sequentem diem prolata est. Interim quid faceret sibi male conscius? Quo se venteret? Adamante durioris iudicis mentem nullo munere ausus est attentare, non dubitans se per hoc ardentissimum veritatis amatorem magis exasperare, quam placare. Data igitur pecunia, oppilavit orationem accusatorum quam testium, et cooperante securitatis insolentia, tumidus crastinae sessionis cognitori insultavit, dicens: Ubi sunt, qui me accusabant? nemo me condemnavit. Ad hæc zelotes Dei alto gemitu suspirans, et fruxorinum cordis sui super illis qui corrupti erant dedignativo gestu significans, ait ad corruptorem: Credis, o Episcope, Spiritum sanctum minus cum Patre et Filio esse substantiæ et deitatis? Quo respondente, Credo; Dic inquit, Gloria Patri, et Filio, et Spiritui sancto. Cumque hunc Versiculum, ad commendandum sanctæ Trinitatis fidem a Nicænis Patribus hymnizando prolatum, et B. Hieronymo pro succentu *b* singulorum Psalmorum Damaso Papæ commendatum, fiducialiter adorsus fuisset; Gloria Patri et Filio, dicebat; sed, Spiritum sanctum nominare minime valebat. Secundo tentare admonitus, defecit in Filio. Tertio repetere permissus, obtinuit in Patre. Tunc demum pedibus Apocrisiarii provolutus, Simoniacum se esse professus est. Qui mox, ut ab Episcopatu depositus est; Gloria Patri, et Filio, et Spiritui sancto, clara voce personavit. Et his divinæ cognitionis indicibus feruntur nonnulli Pseudoepiscoporum compuncti, malas conscientias spontanea confessione prodidisse, et injuste acquisitas dignitates juste dimisisse.

12 Idem venerabilis Archidiaconus Synodum tenuit, cui Hugo *c* Cluniacensis Abbas interfuit: in qua Episcopum quemdam ordine iudiciario deposuit. Inde simul ambo profecti ad flumen quoddam pervenientes transvadabant: Archidiaconus vero præcessit Abbatem. Transmisso igitur flumine, conversus retro respexit, et dixit: Cur talia de me cogitasti? Abbas vero respondit: Tunc es Deus, qui cogitationes hominum te scire asseveras? Deus, inquit, non sum: sed tamen, quæ in animoolvebas audivi. Dixisti enim in corde tuo, me magis Episcopum illum causa jactantiæ, quam zelo Dei deposuisse. Percussus Abbas conscientia: Rogo te, inquit, per caritatem Dei, ut edicas mihi, quomodo hoc sentire potuisti? Quia venientem te, inquit, per alveum fluminis respexi, et quasi filium tensum ab ore tuo usque ad aures meas: inde, hoc perpendisse te, sensi.

13 Altera item die, cum ambo, Archidiaconus videlicet et prædictus Abbas Cluniacensis, ecclesiam quamdam ingressi fuissent; Camerarius Abbatistans ad orationem, clam aliquos nummos e marsupio protulit, atque pro expensis tribuendos de manu in manum calculavit. Interrumpens autem orationem Archidiaconus vociferando: Exi diabole; ecclesiam enim relinquere coegit. Tum Abbas: Inhumane, inquit, agis, quod neque orationem nos complere permittis. Orationem, ait, monachi tui sciscitare, et cur id fecerim, poteris cognoscere. Requirens igitur Abbas, invenit, quod nummos computasset. Consequenter Archidiaconus intulit; Et ego teterinum spiritum ante ipsum hoc idem simulare vidi.

14 Eodem itinere venerunt ad quamdam civitatem, multa mortalitate laborantem: in qua vidit Angelum Dei erecto gladio paratum ad occisionem. Unde, cum irent ad oratorium secundum consuetudinem, rogabat Abbatem, ut brevaret orationem,

et quantocius relinqueret civitatem, alioquin omnes perituri essent. Dicto parens Abbas velociter reversus est ad hospitium, et ecce reperit duos viæ socios repentina morte prostratos. Cumque festinantissime deservissent locum pestilentiae, Abbas jam potitus sciscitandi libertate, percunctatus est venerabilem Levitam, quid vidisset, quod tantam prope-rationem indixisset: et, quod prædictum est, audivit.

15 Inter hæc, Romam proficiscens, cum audisset, mortuo Stephano Papa *d* Benedictum quemdam, ab iniquis et importunis hominibus, contra Canones in Apostolica Sede substitutum; magis acceleravit iter suum: collectaque Synodo Episcoporum in Tuscia, Benedictum quidem sancti Spiritus iudicio condemnavit; Gerhardum vero, Florentinae civitatis venerabilem Episcopum, communi bonorum consensu electum, Apostolicæ Sedi inthronizavit, atque *e* Nicolaum II nominavit. Hoc autem post biennium defuncto, successit Alexander II.

16 Hujus Camerarius, nomine Joannes, narrare solebat factum in semetipso divinæ curationis miraculum, per venerabilem Hiltebrandum adhuc Archidiaconum. Nam cum idem Joannes apud Tusculanum nimis acri febrium dolore fatigaretur, misso nuntio beatum virum rogavit obnixè, ne pigritaretur venire usque ad se. Nec mora, quia boni nuntii hominem esse cognovit, venire non renuit. At ille, nimio gaudio repletus in adventu ejus, traditis ei omnibus suis, commendavit etiam, humiliter implorans, ut communem Dominum pro se deprecari, ac religiosos homines in idipsum curaret adhortari. Tunc vir Dei, domestica pietate ab intimis visceribus commotus, ejectis omnibus, se diutissime in orationem cum lacrymis absque verborum strepitu dedit. Completa oratione, Comitissam, cum qua idem Joannes morabatur, vocavit; eamque ut refectionem, pullum videlicet gallinæ, infirmo præpararet, hortatur. Cui renitenti, eo quod longa debilitate stomachum adeo infirmatum esse non ignoravit, ut etiam ante aliquot hebdomadas cibum percipere fastidierit; vir Dei respondet: Sine modo. Scias enim, quod tam festinanter non præparabitur, quomodo ipse desiderabit. Hoc ita res probavit. Nam sufficienter refectus, obdormivit soporatus, ac de omni illa validissima in valetudine sine mora convaluit.

17 Iterum vir beatus ad Ecclesiarum directionem a Domino Papa destinatus, cum inter multa bona opera quæ operatus est, Antistitem quemdam, falsis criminibus impetum, a malignantium calumniis duce Spiritu veritatis eripisset; Romam reversus, Basilicam Petri Apostoli, causa orationis et gratiarum actionis, ingressus est. Erat ei familiare diviticulum, ut ad B. Mariæ Dei Genitricis iconem, consistentem intra eandem Basilicam, ante eam orando procideret, et plorando cor suum effunderet. Igitur cum hac vice secundum hanc consuetudinem facturus accessisset; vidit, quod dictum mirabile est, ipsam imaginem lacrymas stillare, et quasi dolorem suum pro aliqua dilecti sui molestia significare. Ipse autem repletus stupore et ecstasi, postquam satis in admirationem defixus est, lacrymis lacrymas ubertim reddidit; et supplicatione completa, Lateranense Palatium, salutaturus Dominum Papam, revisit. Qui mox perlatis ad eum falsi rumoris excipiens indicium, quod videlicet pro muneribus prænotatum justificasset Episcopum, patenter dedit intelligi, quid in sacra imagine significasset similitudo condolendi. Verum cum sapientia, quæ lucebat in vultu ejus, rationem cœpisset reddere; erubescabant omnes, qui in præsentia erant, adversarii ejus; et juxta B. Hieronymum, falsus rumor cito opprimebatur, et mordax lingua cito confodie-

d
Invasorem
curat a Papa-
tu deponi.

e
Egrum ad
mortem.

f
subito sanan-
dum spondet.

f
videt imagi-
nem D. V.

g
illacryman-
tem columnæ
in se jactatæ.

h
eaque discussa
ridentem.

A. PAULO
BERNINI
Simoniacum
Episcopum

b
convincit,
jubens dicere
Gloria.

c
Occultam
S. Hugonis
cogitationem
redarguit,

d
et alterius
in oratione
distracionem.

e
Præmonet
cavendam
pestem.

A batur: quippe vita ipsius voce et exemplo commen-
dabatur. Inde cum prædicto more solito repeteret
imaginem, converso miraculo, vidit eam arridere
sibi tanquam triumphatori.

Sic Joannes
quidam Ana-
choreta,

f
narratur ce-
reum coram
ea accensum,

g

18 Ne autem hæc miracula, quamvis de sanctis,
tamen de insensatis rebus, incredibilia videantur:
ex probabilioribus Orthodoxorum Patrum scriptis
fidem dare volumus, quædam ex his mutuantes
exempla, quæ contra hujusmodi incredulitatem non
putamus invalida. Sic enim legitur in Actionibus
septimi universali Concilii, auctoritate primi Adriani
Papæ collecti: f Narravit nobis Dionysius Presby-
ter Ecclesiæ Ascalonis, de Abbate Joanne Anacho-
reta, dicens: Quia hic magnus in præsentī genera-
tione fuit homo, et ad statum suum Deo placentem
hoc de eo miraculum asserebat: In specu, inquit,
senex sedebat in partibus Sochus, possessionis ab
Hierosolymis milliariis g ix ferme distantis. Imagi-
nem autem habebat senex in specu sanctæ et inte-
meratæ Dominæ nostræ, Dei Genitricis et semper
Virginis Mariæ, habentem in ulnis Christum Domi-
num nostrum. Quotiescumque igitur volebat quo-
quam pergere, aut ad eremos longinquas, aut Hie-
rosolymam ad adorandam sanctam Crucem et san-
cta loca, vel etiam in Sina monte oraturos, aut ad
Martyres qui ab Hierosolymis multis spatiis aberant
(erat enim amicus Martyrum oppido senex: nam,
nunc quidem ad S. Joannem Ephesum, nunc vero
ad S. Theodorum h Euchaitam, aut ad S. Theclam
Seleuciam pergebat, vel ad S. Sergium i Araphani)
præstruebat candelam et succendebat, sicuti habebat
consuetudinem: et ad deprecationem stans, ut iter
sibi dirigeretur; dicebat ad Dominam, in imaginem
ejus attendens: Sancta Domina, Dei Genitrix, quo-
niam viam habeo longam ad ambolandum, multorum
dierum spatium habentem, de candela tua curam
habeto, et inextinguibilem eam secundum meum
propositum custodi: ego enim adjutorium tuum co-
mitem habens vadam. Et his ad imaginem dictis,
abibat; et proposito itinere completo revertebatur,
aliquando quidem mense uno, aliquando vero duo-
bus vel tribus, nonnumquam quinque aut sex mo-
ratos: et sic inveniebat candelam ordinatam et
ardentem, ut eam ad iter agendum egressurus sine-
bat: nunquam illam aliquando a semetipsa extin-
ctam vidit, neque a somno surgens, neque ab eremo
rediens in speluncam.

h

i
inconsump-
tum reperisse.

k

C
Sic S. Theo-
dorus a peste
convaleuit mi-
raculose.

19 Item ex eisdem Actionibus ex Vita k S. Theo-
dori Archimandritæ, cum esset annorum quasi xii,
facta est mortalitas ex bubone in illa villa, ita ut
et ipse infirmaretur pene ad mortem. Porro detu-
lerunt eum in oratoriam domum S. Joannis Baptistæ,
quæ erat juxta villam, et straverunt eum ad introi-
tum altaris. Porro supra illum in receptaculo Cro-
cis stabat imago Salvatoris Jesu Christi. Cumque
ex dolore bubonis cruciaretur, repente de imagine
cecidissent super eum roris guttæ; et statim, gratia
Dei, a dolore convaleuit, et sanus effectus est, et
ivit domum suam. His exemplis, ad adstruendam
fidem sufficere valentibus, ad nostræ narrationis
ordinem redeamus.

Sanctus dis-
cit in visione
Simontacos,

20 Igitur venerabilis Hildebrandus vidit visio-
nem, Apostolicæ pietatis in proximo suscipiendæ
præsignationem. Apparuit ei Simon Magus, tripu-
dians et exultans in navi: et ipse sibi videbatur
illum insilire, et collectando pedibus subactum inso-
lubilibus nexibus vincire. Quod navis Ecclesiam si-
gnificet, rarus est qui ignoret: in qua nimirum Si-
mon Magus, ante beati viri hujus Apostolatam,
longe lateque per suos sequaces sacrilega venalitate
luserat, libere scilicet et impudenter emens ac ven-
cens ecclesiasticas dignitates. Quomodo autem per
nhuc athletam Dei prostratos et alligatus sit, suo

loco dicemus. Per idem tempus quidam Pisani per-
noctabant in Basilica B. Petri gratia orandi: cum
ecce vident ipsum Principem Apostolorum in ea-
dem domo sua, cum hoc prædestinato herede suo
deambulantem, eique præcipientem, ut stercora di-
versorum jumentorum, quæ sparsim inibi jacere
videbantur, in sacrum, qui cominus haberi cerne-
batur, congereret, et dorso imposita egereret. Et
quidem per hæc stercora, luxurias et spurcicias di-
versorum hominum, maxime autem Nicolaitarum,
et quarti Henrici patroni eorum significari, in promp-
tu est. Sed quomodo et portata, et exportata sint,
suo tempore, Deo aspirante, demonstrabimus.

ANNOTATA.

a Cum S. Leoni IX successisset Victor II, creatus
13 Aprilis anno 1055, missum se in Gallias testatur
ipse Hildebrandus apud Desiderium Abbatem Casinen-
sem, dein Victorem II Papam lib. 3 Dialogorum, et
apud Petrum Damiani Opusculo 19 cap. 6, apud quos
sequens narratur historia, sed Subdiaconus appellatur.
Verum infra apud Bertholdum num. 1 et apud Grut-
mundum Archiepiscopum Aversanum lib. 3 de Veritate
Corporis Christi in Eucharistia, Archidiaconus di-
citur.

b De hoc succenta, a S. Hieronymo commendato,
egimus in Annotatis ad Epistolas prævias utrique ad-
scriptos, ante Catalogos veteres antiquorum Pontificum,
editos ante tomum 1 Aprilis pag. iv.

c Acta varia S. Hugonis dedimus 29 Aprilis.

d Mortuo anno 1054 S. Leone IX, substitutus
annua sequente Victor II, et hunc anno 1057 vita functo
successerat Stephanos IX, qui post octo circiter menses
decessit e vivis. Huc, teste Leone Ostiensi lib. 2 Chro-
nici Casinensis cap. 100, mandavit, ut nullus a suo
obitu eligeretur Papa, nisi adesset Hildebrandus.

e Nicolaus II sedit a Januario anni 1059 fere us-
que ad Junium anni 1061, cui tunc successit Alexan-
der II, a quo Hildebrandum Cancellis Apostolorum
præfectum ait Malmesburiensis, lib. 3 de Gestis Re-
gum Anglorum, pag. 107 ex editione Francofurtensi.

f Habentur hæc in Prato Spirituali seu lib. 10 de
Vitis Patrum, auctore Joanne Moscho cap. 180.

g Ibidem milliarios fere viginti. Scriptura va-
riis locis Socho nominat, resque inter ipsum et Aze-
cha factas narrat, est autem ad Euronotum versus
Ægyptum.

h Perperam impressum Eocharetam. Consule quæ
de S. Theodoro diximus ad Vitam ejus die 7 Februa-
rii §. 2.

i Imo Saraphas, uti dicitur ad ejus et S. Bacchi
Vitam 7 Octobris. Consule notas Baronii ad dictum
diem.

k Ex Actione 4 constat hunc esse S. Theodorum
Siceorum Abbatem; cujus Acta valde illustra dedi-
mus 22 Aprilis; sed ex sola versione Latina, curata
per Lipomanum: in qua cum hoc miraculum deit,
apparet nec ipsum Lipomanum, integrum Græcum
textum habuisse, quem vel idcirco magis optamus inveniri.

CAPIT. III.

Electio ad Papatum et hanc secuta visio colum-
bæ: morbi divinitus Gregorio immissi et
ablati, ægri sanati.

Nunc electionis ejus, post mortem Alexandri Pa-
pæ, legitimum ordinem, prout ipsi Electores ejus
conseripserunt, proponamus. Regnante Domino no-
stro Jesu Christo, anno clementissimæ Incarnationis
ejus MXXIII, Indictione et Luna xi, decimo Kalend.
Maji, feria secunda, die sepulture Domini Alexandri
bonæ

D
A. PAULO
BERNLI.
et concubina-
rios, a se
coercendos.

E

F

Edito Electio-
nis decreto,

A PAULO
BERNRI.

Tim. 3, 2

B
ipse de eadem
scribit Abbati
Casin

Ps. 68 3 et 4

Ps. 54, 6

C
preces ejus
implorans

a b

c
et Gottifredo
Duci,

A bonæ memoriæ secundi Papæ. Ne Sedes Apostolica diu luceat proprio destituta Pastore, congregati in Basilica B. Petri ad Vincula, nos sanctæ Romanæ Catholicæ et Apostolicæ Ecclesiæ Cardinales, Clerici, Acolythi. Subdiaconi, Diaconi, Presbyteri; præsentibus venerabilibus Episcopis; Abbatibus, Clericis, et Monachis consentientibus; plurimis turbis utriusque sexus diversique ordinis acclamantibus; eligimus nobis in Pastorem et Summum Pontificem, virum religiosum, geminæ scientiæ prudentia polentem, requiritatis et justitiæ præstantissimum amatorem, in adversis fortem, in prosperis temperatum, et juxta Apostoli dictum, bonis moribus ornatum, pudicum, modestum, sobrium, castum, hospitalem, domum suam bene regentem, in gremio hujus Matris Ecclesiæ a pueritia satis nobiliter educatum et doctum, atque pro vita merito in Archidiaconatus honorem usque hodie sublimatum, Hildebrandum videlicet Archidiaconum; quem amodo usque in semipiternum, et esse et dici Gregorium Papam et Apostolicum, volumus et approbamus. Placet vobis? Placet. Vultis eum? Volumus. Laudatis eum? Laudamus. Acta Romæ x, Kalend. Maji, Indictione xi.

22 Ipse quoque Gregorius de electione sua continuo has misit epistolas. Gregorius, in Romanum Pontificem electus, Desiderio Abbati Monasterii S. Benedicti montis Casini, salutem in Christo Jesu. Dominus noster Papa Alexander mortuus est: cujus mors super me cecidit, et omnia viscera mea concutiens, penitus conturbavit. Nam in morte quidam ejus Romanus populus contra morem ita quievit, et in manu nostra consilii fræna dimisit, ut evidenter appareret, ex Dei misericordia hoc provenisse. Unde accepto consilio hoc statuimus, ut post triduanum jejunium, post Litanias et multorum orationem, elemosynis conditam, divino fulti auxilio statueremus quod melius de electione Romani Pontificis videretur. Sed subito, cum prædictus Dominus noster Papa in Ecclesia Salvatoris sepulturæ traderetur, ortus est magnus tumultus populi et fremitus, et in me quasi vesani insurrexerunt: ita ut cum Propheta possim dicere; Veni in altitudinem maris, et tempestas demersit me; Laboravi clamans, rauræ factæ sunt fances meæ; et, Timor et tremor venerunt super me, et contexerunt me tenebræ. Sed quia in lecto jacens valde fatigatus satis dictare nequeo, angustias meas enarrare supersedeo. Te igitur per omnipotentem Dominum rogo, ut suffraganeos Fratres et Filios, quos in Christo nutris, ad exorandum Deum pro me provoces, et ex vera caritate invites: quatenus oratio, quæ me liberare debuit, ne incurrerem periculum, saltem tueatur in periculo positum. Tu autem ipse quantocius ad nos venire non prætermittas, qui quantum Romana Ecclesia te indigeat, et in prudentia tua fiduciam habeat, non ignoras. Dominam a Agnetem Imperatricem, et b Rainaldum venerabilem Cumanum Episcopum ex nostra parte saluta: et quantum erga nos dilectionis habuerint, nunc ut ostendant, nostra vice fideliter obsecra. Data Romæ, ix Kal. Maji, Indictione undecima.

23 Gregorius, in Romanum Pontificem electus, c Gottifredo Duci, salutem in Domino Jesu Christo. Grata nobis est latificia tua, quam in litteris tuis de promotione nostra te habere cognovimus; non ut hoc aliqua causæ nostræ delectatio faciat, sed quod eam ex fonte sinceræ dilectionis et fideli mente derivatam esse, non dubitamus. Nostra enim promotio, quæ tibi ceterisque fidelibus piam de nobis estimationem et gaudium administrat, nobis interni doloris amaritudinem et nimie anxietatis angustias generat. Videmus enim, quanta nos sollicitudo circumstat: sentimus, quam nos suscepti oneris sar-

cina gravat: sub quibus, dum nostræ infirmitatis D conscientia tremit, anima nostra in Christo potius dissolutionis requiem, quam in tantis periculis vitam cupit. In tantum quippe commissi nobis officii consideratio nos sollicitat, ut, nisi in orationibus spiritualium hominum, post Deum, aliqua fiducia nos sustentaret, curarum immensitate mens nostra succumberet. Peccatis enim facientibus, ita pene totus mundus in maligno est positus, ut omnes (et præcipue qui in Ecclesia Prælati sunt) eam potius conturbare, quam fideli devotione defendere vel celebrare contendant: et, dum suis aut lucris aut præsentis gloriæ desideriis inhiant, omnibus, quæ ad religionem et justitiam Dei pertinent, se velut hostes opponant. Quo magis nobis dolendum est, qui susceptum universalis Ecclesiæ regimen in tanta difficultate, nec rite administrare, nec tuto deserere possumus. Ceterum quia fidei et constantiæ virtutem (donante Deo) in te sitam esse cognovimus; omnem, quam oportet, in carissimo S. Petri filio, in te fiduciam habentes, animum tuum de nostra itidem constantissima dilectione, et erga honores tuos promptissima voluntate, nequaquam dubitare volumus. De Rege vero mentem nostram et desiderium plene cognoscere potes; quod, quantum in Domino sapimus, neminem de ejus præsentis ac futura gloria aut sollicitiorem, aut copiosiori desiderio nobis præferri credimus. Est etiam hæc voluntas nostra, ut primum obiata nobis opportunitate, per nuntios nostros super his, quæ ad profectum Ecclesiæ et honorem Regiæ dignitatis suæ pertinere arbitramur, paterna eum dilectione et admonitione conveniamus. Quod si nos audierit, non aliter de ejus, quam de nostra salute gaudebimus: quam tunc certissime sibi lucrari poterit, si in tenenda justitia, nostris monitis et consiliis acquievit. Sin vero (quod non optamus) nobis odium pro dilectione; omnipotenti autem Deo, pro tanto honore sibi collato, dissimulando justitiam ejus, contemptum non ex æquo reddiderit; interminatio, qua dicitur, Maledictus homo, qui prohibet gladium suum a sanguine, super nos, Deo providente, non veniet. Neque enim liberum nobis est, alienjus personali gratia legem Dei postponere, aut a tramite rectitudinis pro humano favore recedere, dicente Apostolo: Si hominibus placere vellem, servus Dei non essem. Data Romæ, ii Non. Maji, Indictione xi.

24 Post hæc, Pontificali benedictione confirmatus, quam acceptus sibi fuerit ad exemplum Evangelii Pater cælestis ostendit, quoniam mysteria, quæ abscondit a sapientibus et prudentibus, revelavit parvulis. Nam duo rustici, non improbabili curiositate ducti, cum adventum novi Pontificis in Lateranam diœcesim comperissent, ad videndum eum mutuis cohortationibus instigati, ad ecclesiam properant. Quo cum pervenissent, invenerunt eum, juxta altare Missarum solennia celebrantem. Quem curiose inspicientes, omnes motus corporis et gestus ejus diligenti animadversione notarunt. Sed alter eorum velut in ecstasin raptus, vidit columbam d de cælo descendere, humeroque Gregorii dextero insidentem alis extensis caput ejus velare. Completo vero Canone, columba collum protendens, calici rostrum, ut sibi visum est, immisit: quo retracto, unde venerat, illico reversa est. Stupefactus igitur novo miraculo rusticus, atque post paululum ad se reversus, ad propria remeavit.

25 Sequenti nocte tres viri, habitu decore vultuque splendido, ei apparuerunt: quorum unus, vestitu succincto canicieque decenti, figuram Petri, ut in picturis videre solebat) sibi expressit: alius vultu splendidus, statura procerus, in admirationem simul et timorem convertit inspectorem; tertium, cu-

anxius prop-
ter Præla-
rum præ-
vitatem,E
et sollicitus
pro Rege
adolescente.

Hier 48, 10.

Gal. 1, 10

F
Qui sacrifican-
ti columbam
insistere
viderat,

d

id revelare
alio viso
montus,

A jus qualitatis esset, non adeo curiose quæsit. Proinde affabilior horum trium, quis esset diu hæsitans, tandem canum illum sermone aggressus, quis ille major esset, vel quo censeretur nomine, sciscitatus est: a quo responsum, quod Sol vocaretur, accipiens, insuper ita increpatus est: Quare non annuntiasti Gregorio, quod heri vidisti? Ille vero perterritus, nihil se vidisse testatur. Oblitusne es, inquit, quod columbam heri inter Missarum solennia requiescere super humerum ejus videris? totamque visionem, ut viderat, sibi retexit. Deinde præcepit ei, ut quantocius ad Gregorium iret, quia eadem die inde erat transiturus, atque ex ordine ei visionem recitaret. Mane facto rusticus, quid ageret dubitans, atque visionem illusionem esse secum pertractans, quemdam ejusdem loci religiosum virum adiit, et quid sibi visum fuisset intimavit. Id autem consilii accepit, quatenus Dominum obnixè deprecaretur, ut, si ex illo hæc visio fuisset, secundo ac tertio ei revelare dignaretur: quod ita rusticus devote peregit. Secunda igitur nocte item commonitus, obnixius precibus institit. Tertia vero nocte, cum iidem viri terribilius solito se ingessissent: præcepit ei unus, ut, si vitam aliquamdiu vellent differre, ne dubitaret, quod jussus fuerat, Domino Apostolico denuntiare, ac subintulit: Si tu, cum prope fuerat, jussis nostris minime obtemperasti, necesse est, te post eum longius eundo laborare. Sed ille, certius adhuc aliquid ab his elicere gestiens, dixit: Ego quidem rusticus sum et indoctus, quid mihi in signum dabitur, ut a tali persona credatur? Unus eorum, qui tantum solebat pro ceteris loqui, dicebat: Hæc diceres Gregorio, quod etiam ipse verum esse cognoscit: quoniam accedens ad altare, quod eodem die cogitavit, apud omnipotentem Dominum impetrare meruit. Rusticus ad Gregorium perveniens, secretum ab eo petiit: et quæ itineris et laboris ejus causa extitisset, fideliter insinuavit. Ille vero benigne subridens, ac signum præcognoscens, rusticum, tantæ legationis nuntium, ad sua regredi cum Apostolica benedictione permisit.

26 Alio quoque tempore, cum maxima definiretur corporis infirmitate, quædam neptis sua ad eum visitandi gratia venerat, et qualiter se contineret, inquirebat. Tum ille, ut nepti super ægritudine sua animum levigaret, monilia ejusdem manu tenens, an nubere vellet, requisivit. Post, recepta sanitate, dum solitis orationibus incumberet, nec recordatione præteritorum malorum, nec spe futurorum bonorum, aut desiderio, et ut breviter concludamus, nullo modo ad hoc, ut saltem unam lacrymulam exprimere valeret, pertingere potuit. Diu igitur mæsto animo revolvens, quid egisset, quo delicto Deum offendit, qua denique culpa datam sibi compunctionis gratiam perdidisset; tandem temperato mœrore, id consilii accepit, ut religiosos viros secum in jejuniis et orationibus supplicare Domino deposceret; quatenus ei revelare dignaretur, pro qua noxa donum illi, quod pridem habuerit, sublatum sit. Quod congrua devotione peractum est. Completis itaque duarum hebdomadarum vigiliis, jejuniis, et corporali disciplina, pius et velox auditor desiderium cordis tribuit ei. Nam cuidam innocenti et simplici viro Beata Dei Genitrix in visione apparuit, eique præcepit dicens: Vade, et dic Gregorio, quod cum ego illum in eorum (non dubium quin Virginum) elegerim, ipse e contrario aliter quam deberet egit. Novo autem permotus elogio Gregorius, magis hæsitare cœpit; intentiusque orare, ut apertius sibi Dei misericordia, quid esset, ostenderet. Iterum eidem, cui supra, sanctissima Virgo Maria mater Domini in somnis apparens, inquit: Hæc dicere Gregorio; quoniam ipse contra gravitatem institutionis

nostræ monilia tractavit neptis suæ: ideoque gratiam, quam habuit, amisit. Sed nunc, quia poenitentiam de peccato suo peregit, donum lacrymarum recipiet. Hinc admonemur illius dicti: Bonum est homini, mulierem non tangere.

27 Quadam æstate, quæ Romæ humanis corporibus valde contraria est, dum idem vir Dei maximis per integram hebdomadam æstuarer febribus; apparuit ei B. Dei Genitrix semper Virgo Maria; atque, ut indignationem ostenderet, ventrem ejus manu versa percutiens, recessit. Deinde per alteram septimanam adeo debilitatus est, ut respirare eum, qui exitum ejus præstolabantur, vix sentire possent. Finita hebdomada illa, rursus ad eum Beata Dei Genitrix, hora diei quasi sexta, accessit; qualiter se haberet, etsi adhuc satis poenarum fuisse sibi videretur, ab eo sciscitatur. Cui illa respondit: Domina piissima, ut tibi videtur. Tum leni manu, quasi corpus ejus perungens, ab oculis ejus evanuit. Mox illo, vestimenta sua, quasi ad ecclesiam processurus esset, requirente: hi, qui aderant, præ nimia infirmitate minus sanum sentire æstimabant. At ille, nil mali se habere affirmans, extorquet ut vestibus se induant, atque ad ecclesiam perducant. Quo facto, in tantum sanitate recepta convaleuit, ut etiam sacra Missarum solennia publice in ecclesia Salvatoris sequenti die celebraret.

28 Inter hæc; quanta obedientia tanto viro exhibenda foret, Hermanno tunc temporis Cardinali, sed postmodum Brixienſis Ecclesiæ Præsidi, dinitus ostensum est. Nam cum ab eo ad mensam quadam die vocatus non venisset, nocte insequenti, terribilis ei quædam species apparuit, eumque vehementer increpavit, dicens: Ut quid, miser, imitatus es contumaciam Dathan et Abiron, supersedendo Gregorii ad convivium invitatione, sicut illi superbe respicerunt Moysi ad concilium vocationem? An excidit tibi, quanta millia millium in inferno demersa sint propter unius Protoplasti inobedientiam? Festina ergo ad satisfactionem, si evadere cupis debitam rebellibus damnationem. Itaque mox, ut opportunitas data est, provolutus est pedibus clementissimi Papæ: nec mora, veniam impetravit lacrymosa supplicatione.

19 Nunc libet duo miracula sanctitatis per B. Gregorium divinitus facta breviter assignare: ne forte ingressis nobis silvam densioris historiæ excidant memoriæ. Quodum namque tempore, cum de more sacras manus ablueret, ipsa ablutionis aqua, instar lactis facta, ægrum quemdam, cum fide recuperandæ sanitatis eam in usum sumentem, confestim ab ægritudine liberavit. Item, cum in comitatu gloriæ Mathildis delitesceret, et rabiem persecutionis, de qua posthac plenius dicturi sumus, declinaret; quadam die venerabilis Hubaldus Mantuanns Episcopus indicavit ei, quod coens ejus, nimia infirmitate prægravatus, de lectulo surgere non valeret. At ille, necessariæ commutationem non habens officii, cum fide grano sinapis comparanda, transtulit montem infirmitatis, et crevit in validum gratia sospitatis. Eadem quippe hora, qua jubentis vocem audivit, surrexit, ac necessaria præparavit.

ANNOTATA.

a Henrici quarti mater Agnes Imperatrix, eo parvulo post viri mortem gubernacula regni pacifice est moderata: sed postea Principum invidiam, videns filii animum a se aversum, discessit in Italiam: et per medium fere anni spatium, ut loquitur Leo Ostiensis lib. 3 Chronici Casinensis cap. 32, Casini commorata est, ac proinde eam tunc ibi existentem salutavit S. Gregorius.

b Videtur Rainaldus, tunc exul, Casini fuisse. Eum S. Gregorius

D
A PAULO
BENEDICTO.

1 Cor. 7.

Deipara
eidem febrem
immittit

et aufert,

E

inobediens
Gregorio
divinitus
increpatur,
/

ægri duo ab
eodem
sanantur.

F

g

itemque ac
tertio,

tandem Grego-
rio ipsi
indicat.

a
Amisam
lacrymarum
gratiam

multa prece
recuperans,

discit id sibi
accidisse quia
neptis manum
tetigerat,

A S. Gregorius consolatur epistola 20 libri primi, anno sequenti data, in qua meminit dictæ Agnetis Imperatricis. Eadem epistolam libro 6 etiam scripsit Indictione 2 anno 1079.

A. PAULO
REBEL.

c Gottifredus seu Godefridus, cognomento Barbatus seu Senior, Lotharingiæ et Tusciæ Dux, duas habuit uxores; primo Dudam, ex qua genuit Godefridum Gibbosum, et B. Idam viduam, Comitissam Bononiæ, cujus Vitam dedimus 13 Aprilis. Dein duxit anno 1054 Beatricem, viduam Bonifacii Tusciæ Marchionis, quæ eidem Bonifacio ante genuerat Mathildem Marchionissam seu Comitissam.

d Aliquid simile eidem Gregorio postea Casini contigisse narrat Leo Ostensis, lib. 3 Chronici Cusmensis cap. 34.

e Anna scilicet sequenti 1074 aegrotavit, ac se a morbo convaluisse indicat Beatrici ejusque filia Mathildi, epistola 9 libri 2, scripta xvi Kalendas Novembris, qua dolet se ex periculoso morbo emersisse, ac servatam ad sollicitudinem pene naufragantis Ecclesiæ.

f Hermannus, sive Arimannus, aut Armanus, favore Comitissæ Mathildis electus est Episcopus Brivensis anno 1096.

B g Hubaldus sive Ubaldus, creatus Episcopus Mantuanus anno 1082, sed ab Henrico Rege pulsus, etiam exul degebat cum S. Gregorio.

CAPUT IV.

Gregorii Decretales Epistolæ contra Simoniacos et fornicarios.

Sicuti visus
fuerat ster-
cora ab ec-
clesia agere,
a

¶ Jam tempus exigit, aliquot Decretales beati Præsulis Epistolas, contra Simoniacos et Nicolaitas a in Galliam atque Germaniam transmissas ponere, et subinde, quid sibi velit saccus ille stercorebus refertus, quem supra Pisanis visum commemoravimus, aliquam, ut promissimus, conjecturam facere. Denuntiatio quippe regularis judicii, prædictorum hæreticorum eisque faventium concutiens et coercens ignominiam, non absurde videtur comparari sacco stercorea continenti; quem videlicet vir sanctus quodammodo portavit, dum Epistolas mittendo, conversionem eorum, quos notavit, diu patienter expectavit: exportavit autem, quando pertinaces in errore, synodali consensu ab Ecclesia separavit. Harum igitur Epistolarum prima nobis occurrit, ad Ottonem Constantiensem Episcopum directæ, quæ ita se habet.

c 31 Gregorius Episcopus, servus servorum Dei, dilecto in Christo fratri Ottoni, Constantiensi Episcopo, salutem et Apostolicam benedictionem. Instantia nuntiorum tuorum, festinanter redire volentium, non permisit nos fraternitati tuæ, quæ in Romana Synodo constituta sunt, seriatim intimare. Hæc tamen necessario tibi scribenda fore arbitrati sumus: Nos, juxta auctoritatem sanctorum Patrum in eadem Synodo sententiam dedisse, ut hi, qui per Simoniacam hæresim, hoc est, intervntu pecuniæ, ad aliquem sacrorum Ordinum gradum et officium promoti sunt, nullum in sancta Ecclesia ulterius ministrandi locum habeant. Illi quoque, qui Ecclesias datione pecuniæ obtinent, omnino eas perdant: nec deinceps vendere vel emere alicui liceat. Sed nec illi, qui in crimine fornicationis jacent, Missas celebrare, aut secundum inferiores Ordines ministrare altari debeant. Statuimus etiam, ut, si ipsi contemptores fuerint nostrarum, imo sanctorum Patrum Constitutionum, populus nullo modo eorum officin recipiat: ut, qui pro amore Dei et officii dignitate non corriguntur, verecundia seculi et objurgatione populi resipiscant. Studeat igitur Fraternitas tua, se in his nobis cooperatricem exhibere, sicque

crimina ista de Ecclesiis suis radicibus evellere, D quatenus boni pastoris meritum apud Deum valeas obtinere; et Romana Ecclesia de te, sicut de carissimo fratre, et studioso cooperatore, debeat gaudere.

32 Qua vero contumacia prænominatus Episcopus decretis salutaribus resultaverit, vel potius insultaverit, sequens Epistola prodit. Gregorius, servus servorum Dei, Ottoni Constantiensi Episcopo, salutem et Apostolicam benedictionem. Perlatum est ad Nos de Fraternitate tua, quod satis iocundus et lætus audivi, quodque si vel de extremo Christianæ plebis membro ad audientiam nostram deferretur, severiore districtioris disciplinæ censura esset procul dubio castigandum. Cum enim, Apostolica auctoritate et veridicis sanctorum Patrum sententiis incitati, ad eliminandam Simoniacam hæresim et præcipiendam Clericorum castitatem, pro nostri officii debito exarsimus; Moguntino Venerabili Archiepiscopo Confratri nostro, cui plures et late dispersi Suffraganei sunt, hoc obedientiæ munus injunximus, ut tam per se quam per coadjutores suos hoc Romanæ Ecclesiæ Decretum universo Clero studiosius inculcarent, et inviolabiliter tenendum proponeret; Tibi quoque, cui plurimus Constantiensis Episcopii Clerus et populus amplissime dilatatus, ob eandem causam speciales litteras eudere, bulla nostra impressas, collibuit, quarum fultus auctoritate tutius animosiusque præceptis nostris obtemperares, et de sanctuario Domini Simoniacam hæresim et fœdam libidinosæ contagionis pollutionem expelleres. Apostolicamque B. Pauli præpollet auctoritas, qua fornicatores et adulteros cum ceteris sceleratis connumerans, diffinitam suæ jussionis sententiam subjicit, cum ejusmodi nec cibum capere. Præterea universus Ecclesiæ Catholice cœtus, aut virgines sunt, aut continentes, aut conjuges: quicumque ergo extra hos tres ordines reperitur, inter filios Ecclesiæ, sive intra Christianæ Religionis limites non numeratur: unde et Nos, si vel extremum laicum pellicatui adhærentem liquido cognoverimus, hunc velut præcisum membrum a Corpore dominico, a Sacramentis altaris, donec pœniteat, arcemus: quomodo ergo sanctorum Sacramentorum distributor vel minister esse debet, qui nulla ratione potest esse vel particeps? Sed illa Beati Papæ b Leonis nos impulit auctoritas, qui Subdiaconis ineundi connubii licentiam prorsus abstulit. Quod decretum B. Leonis posteriores sanctæ Romanæ Ecclesiæ Pontifices, maxime Doctor eximius c Gregorius, ita pro lege sanxerunt, ut deinceps tribus his Ordinibus Ecclesiasticis; Sacerdotibus, Levitis, et Subdiaconis, vincula conjugalia omnino sint prohibita. Cum autem hæc omnia tibi observanda, Pastoralis providentia transmitteremus; tu, non sursum cor, sed deorsum in terra ponens, prædictis Ordinibus fræna libidinis (sicut accepimus) laxasti; ut qui mulierculis se junxerunt in flagitio persisterent, et qui necdum duxerunt tua interdicta non timerent. O impudentiam! o audaciam singularem! Videlicet Episcopum Sedis Apostolicæ decreta contemnere, præcepta sanctorum Patrum convellere, imo vero præceptis contraria ac fidei Christiana repugnantia de sacratiore loco, et de Cathedra Pontificali subjectis ingerere. Quapropter tibi Apostolica auctoritate præcipimus, ut ad proximam Synodum nostram [primam] proximæ [Quadragesimæ] hebdomade te præsentem exhibeas, tam de hac inobedientia et Sedis Apostolicæ contemptu, quam de omnibus, quæ tibi objiciuntur, canonice responsurus d.

33 Hic Clero et populo mandat, ne in obediencia Episcopo obdiant. Gregorius Episcopus, servus servorum Dei, Clericis et Laicis majoribus et minoribus, in Constantiensi Episcopatu consistentibus, Christianam

ejusdem in-
obedientiam

acriter ob-
jurgat:

E
ostendit tur-
pitudinem
pellicatus,

1 Cor. 5

b

f

c

et ipsum Ro-
mam citat:

d
idem indi-
cat Clero
Constant.

sic Ottoni
Constantien-
si scribens,

inducat quid
decurrit

contra Simon-
iacos et
fornicarios;

A Christianam legem diligentibus, salutem et Apostolicam benedictionem. Misimus Fratri nostro, Episcopo vestro Ottoni, litteras exhortatorias, per quas pro nostri necessitate officii Apostolica auctoritate injunximus illi, ut Simoniacam haeresim de Ecclesia penitus sua excluderet, et castitatem Clericorum prædicandam susceperet, et firmiter tenendam Episcopali vigilantia inculcaret. Nam sic eam nobis Evangelicæ et Apostolicæ litteræ, authenticarum Synodorum decreta, et eximiorum Doctorum præcepta insinuant, ut eam dissimulare et negligere, sine magno animæ nostræ et populi Christiani detrimento, non possimus. Sed Episcopus vester, ut nobis relatum est, quæ paternæ suaseramus perficere non curavit : et ut non solum inobedientiæ, verum etiam rebellionis offensam contraheret, quemadmodum accepimus, palam Clericis suis, jussioni nostræ, immo Beati Petri, omnino contraria permisit ; ita ut qui mulierculas habuerant, retinerent ; et qui non habebant, illicita temeritate subintroducerent. Quod, ut audivimus, inoleste ferentes, secundum ei scripsimus Epistolam, indignationis ei nostræ motus ostendentes, et idem præceptum iterato acrius inculcantes : tum etiam ipsum ad Synodum Romanam quæ prima proximæ Quadragesimæ hebdomada futura est, advocavimus, ut pro se rationem reddat, et inobedientiæ causas, si rationabiles habuerit, in audientiam totius Conventus exponat. Hoc ideo, Fratres carissimi, vobis innotescimus, ut animæ vestræ saluti consulamus. Si enim Beato Petro et sanctæ Sedi Apostolicæ fronte aperta repugnans et contumax esse voluerit, liquido manifestum est, quod qui matrem vel patrem inhonorat, nullam a fidelibus patris et matris jure obedientiam exigere aut quærere debeat. Indignum est enim, ut qui magistro detrectat subesse, magister auditoribus postulet præesse. Quapropter omnibus, sicut prædiximus, majoribus atque minoribus Deo et B. Petro adherentibus, Apostolica auctoritate præcipimus, si in obduratione sua persistere voluerit, nullam ei obedientiæ reverentiam exhibeatis, neque id animæ vestræ perniciem esse putetis. Nam si, ut toties jam prædiximus, præceptis Apostolicis voluerit esse contrarius, ab omni illius subjectionis jugo Beati Petri auctoritate absolvimus ita universos, ut cum Sacramenti obligatione quilibet ei fuerit obstrictus, quamdiu Deo omnipotenti et Sedi Apostolicæ rebellis extiterit, nulla ei fidelitatis exhibitione fiat obnoxius. Non enim cuilibet personæ contra Creatorem suum, qui cunctis præponendus est, aliquis debet obedire ; sed debemus contra Deum superbienti resistere, ut saltem hac necessitate coactus ad viam justitiæ addiscat redire. Quanti enim periculi quantæque a Christiana lege sit alienationis obedientiam, maxime Apostolicæ Sedi, non exhibere, ex dictis Beati Samuelis Prophetæ potestis cognoscere, quæ sanctissimus Papa Gregorius in ult. lib. Moralium procuravit exponere. Ut ea autem sint vobis in promptu, scripta transmisimus : quatenus indubitanter sciatis, Nos vobis novam non dicere, sed antiquam sanctorum Patrum doctrinam propalare. Hinc Samuel ait : Melior est obedientia quam victimæ, et auscultare magis quam offerre adipem arietum ; quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare, et quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere ; obedientia quippe victimis jure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero propria voluntas roctatur. Tanto igitur quisque Deum citius placat, quanto ante ejus oculos, repressa arbitrii sui superbia, gladio præcepti se immolat. Quo contra ariolandi peccatum inobedientia dicitur, ut quanta sit virtus obedientiæ demonstretur. Ex adverso igitur melius ostenditur, quid de ejus laude

sentiantur : si enim ariolandi peccatum est repugnare, et quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere, sola obedientia est quæ fidei meritum possidet ; sine qua quisque convincitur infidelis, etsi fidelis esse videatur.

34 Ad Laicos, pro exequendis superioribus institutis. Gregorius Episcopus, servus servorum Dei, Rodolfo Duci Sueviæ, atque Bertholdo Duci Carinthiæ, salutem et Apostolicam benedictionem. Scimus, quoniam prudentia vestra miserabilem Christianæ religionis desolationem perspicaci mente perpendit, quæ pro peccatis nostris in ea nunc extremitate est posita, ut infeliciora tempora nemo viventium viderit, nec a tempore B. Silvestri Patris nostri scripturarum traditione repperit. Verum hujus tanti mali nos caput et causa sumus, qui ad regendum populum prælati, et pro lucrandis animabus Episcopi vocati et constituti sumus. Ab eorum namque principatibus, velut a quibusdam initiis, subditorum bona vel mala veniunt, qui aut mundanas dignitates, aut magisterium spirituale susceperunt : qui dum nihil aliud, nisi gloriam et voluptates sæculi quærunt, sine sui et populi confusione vivere nequeunt. Quoniam in malefactis prava sectantes desideria, et suæ auctoritatis jura per culpam ligant, et aliis peccandi per exemplum freno relaxant : neque enim per ignorantiam aut improvidi delinquant, sed presumptuosa obstinatione Spiritui sancto resistentes, divinas quas cognoverunt leges abjiciunt, et Apostolica decreta contemnunt. Sciunt namque Archiepiscopi et Episcopi terræ vestræ, quod ex omnibus fidelibus notum esse debet, quoniam in sacris Canonibus prohibitum est, ut hi, qui per Simoniacam haeresim, hoc est, intervntu pretii, ad aliquem sacrorum Ordinum gradum vel officium promoti sunt, nullum in sancta Ecclesia ulterius ministrandi locum habeant ; nec illi, qui in crimine fornicationis jacent, Missa celebrare, aut secundum inferiores Ordines ministrare altari debeant. Quæ cum eos sancta et Apostolica Mater Ecclesia, jam a tempore B. Leonis Papæ, sæpe in Conciliis tum per Legatos, tum per Epistolas, in commissis sibi plebibus, utpote ab antiquioribus neglecta renovare et observare commonuerit, rogaverit, et accepta per Petrum auctoritate jusserit ; adhuc tamen inobedientes (exceptis perpaucis) tam execrandam consuetudinem nulla studuerunt prohibitione decidere, nulla distinctione punire : non attendentes quod scriptum est ; quasi ariolandi peccatum est repugnare, et quasi crimen idololatriæ nolle acquiescere. Cum igitur illis Apostolica, imo sancti Spiritus mandata spernentibus, et scelera subditorum criminosa foventibus patientia, divina ministeria indigne tractari, populum seduci intelligimus ; alio quolibet modo contra hæc vigilare nos convenit, quibus cura Dominici gregis præ cunctis incumbit. Multo enim melius nobis videtur justitiam Dei vel novis reedificare consiliis, quam animas hominum una cum legibus deperire neglectis. Quapropter ad te, et ad omnes, de quorum fide et devotione confidimus, nunc convertimur ; rogantes vos, et Apostolica auctoritate admonentes, ut, quidquid Episcopi de hinc loquantur aut taceant, vos officium eorum, quos aut Simoniacæ promotos et ordinatos, aut in crimine fornicationis jacentes cognoveritis, nullatenus recipiatis : et hæc eadem, adstricti per obedientiam, tam in Curia Regis, quam per alia loca et conventus regni notificantes ac persuadentes, quantum potestis, tales sacrosanctis deservire mysteriis, etiam vi, si oportuerit, prohibeatis. Si qui autem contra vos, quasi istud officii vestri non esse, aliqui garrire incipiant ; hoc illis respondete, ut vestram et populi salutem non impediendes, de injuncta vobis obedientia, ad nos nobiscum disputaturi veniant.

Quia

D
P. ULO
HERVET.

Quibus
Sueviæ et
Carinthiæ
e

queritur de
Episcoporum
inobedientia,

E

tolerantium
Simoniacos
et fornicarios,

F

vosque a sa-
cris arceri
jubet,

B
et omnes
ab ejus ab-
solvit obe-
dientia :

C
qui Rom. ec-
clesiæ rebel-
lem se exhibe-
bat.

Lib. 35, 10

1 Reg. 5

A Quia vero te, Rodulphe dico, Ducem et carissimum sancti Petri filium, ad religionis spiritum desideranter anhelare confidimus; unde nos consoloisti, quidquid nobis perfectius visum est, ad correctionem tuam tibi intimamus; ut quantumcumque pretii te pro disponendis in Ecclesia Clericis accepisse recorderis, aut in utilitates ejusdem Ecclesiæ, si attinere ei videtur, aut in usus pauperum expendas; ut nulla in te reprehensibilitatis macula remanente, inter electos regni cœlestis cives adscribi merearis. Datum Romæ, tertio Idus Januarii, Indictione decima tertia. f

B 35 Item ad Laicos pro iisdem institutis. Gregorius Episcopus, Servus servorum Dei, dilecto in Christo filio et nobilissimo Comiti Adelberto, et ejus uxori, salutem et Apostolicam benedictionem. Gratias Deo referimus, quod et laici et mulieres ad Dominum mentes erigunt, et cultum religionis libenter intellectu capiunt et tenere contendunt. Nam illi, qui propter lucrandas animas Episcopi vocati et constituti sunt, et subditos suos verbo et exemplo viam veritatis docere deberent, his temporibus seducti a diabolo, non solum legem Dei deserunt, sed impugnare et omni conatu subvertere non desistunt. Quo minus mirandum est, si ipsi inferiores Ordines a delicto non prohibent, quorum aut ordinatio fuit hæretica, aut vita omni immunditia et facinoribus cooperta: qui, dum in semetipsis propria scelera nec corrigunt nec attendunt, subditorum quoque crimina, aut per negligentiam, aut timore propriæ conscientiæ, portant. De quibus recte per Prophetam dicitur: Obscurentur oculi eorum ne videant, et dorsum eorum semper incurva. Quapropter quidquid illi contra vos, imo contra justitiam garriant, et pro defendenda nequitia sua, vobis qui illiterati estis objiciant; vos in puritate et constantia fidei vestræ permanentes, quæ de Episcopis et Sacerdotibus Simoniacis aut in fornicatione jacentibus ab Apostolica sede accepistis, firmiter credite et tenete. Data Romæ vii Kal. Novemb. Indictione decima tertia.

C 36 Ut nullus obediat Episcopis præfata statuta contemnentibus vel negligentibus. Gregorius, servus servorum Dei, omnibus Clericis et Laicis, in regno Teutonicorum constitutis, salutem et Apostolicam benedictionem. Audivimus, quod quidam Episcoporum apud vos commorantium, ut Sacerdotes et Diaconi et Subdiaconi mulieribus commisceantur, aut consentiant aut negligant; his præcipimus vos nullo modo obedire, vel illorum præceptis consentire, sicut ipsi Apostolicæ Sedis præceptis non obediunt, neque auctoritati sanctorum Patrum consentiunt, testante divina Scriptura, facientes et consentientes par pœna complectitur. Omnipotens et misericors Deus, qui ultra spem, quia ultra meritum, miseretur et consolatur nos in omni tribulatione nostra, aperiatur cor vestrum in lege, et confirmet vos in præceptis suis, ut auctoritate B. Petri a cunctis peccatis absolutos, vos ad cœleste regnum perducatur regnatos. Amen.

37 Has Epistolas prosecuta est, ipso præside generalis Synodus; in qua, sicut gesta ipsius continent, sententia anathematis data est in omnes Simoniacos et Nicolaitas hæreticos, qui in erroris sui secta indurati, synodalibus Sanctorum Patrum definitionibus et Decretalibus eorum statutis scienter inobedientes, apostatarumque pertinacia eis recalcitrantes, studio et voluntate refragantur. Ecce saccos stercoribus plenus, eatenus arguendo, obsecrando, increpando cum omni patientia et doctrina portatus; sed ex tunc juxta ultionem divini zeli exportatus, secundum ordinem quem suis ultoribus ipse Dominus per Ezechielem Prophetam ostendit, dicens: A sanctuario meo incipito. Clamor namque

Sodomorum et Gomorrhæorum usque ad ipsius Pontificatum multiplicatus fuerat nimis: in eo scilicet, quod prædicti hæretici eorumque fautores, nimia peccandi libertate effrænati, peccatum suum sicut Sodoma prædicaverunt nec absconderunt: ideoque nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen incorruptionis, quasi Sodoma fuisset, et quasi Gomorrha similes essemus.

39 Hac fama justificationis instigati Babenbergenses Clerici g, detulerunt ad aures ejus Simoniacum introitum Pseudo-episcopi sui, nomine Hermannii. At ille, contracta non minima pecunia pretiosi metalli et vestimenti copia, speravit Apostolicum rigorem muneribus emolliri posse: et approximans Romæ, exoravit venerabilem h Hermannum, Metensis Ecclesiæ Episcopum et Apostolicæ Sedis Legatum, qui tunc forte societatem itineris inciderat, uti se ad Dominum Papam præiret et intercederet. Quod cum attentasset, et humanæ placationis non parvam materiam affore designasset; vir justus, excutere manus suas ab omni munere solitus, ut erat in conclavi suo positus, Spiritu sancto se inflammante, respondit: Fac eum, si aliquam fidelium communionem velit obtinere, in partes suas redire, et monasticæ regulæ districtum jugum pœnitendo subire: quoniam, propitius sit mihi Deus, si domum istam mihi impletet auro et argento, numquam, me consentiente, Episcopali fungetur officio. Hoc itaque modo et iste Simoniacus submotus est a Sacerdotio.

ANNOTATA.

a Extat hæc epistola inserta Concilio primo, Romæ sub S. Gregorio habito anno 1074, in Apologetico capitulo 1.

b S. Leo epist. 82 ad Anastasium Episcopum Thessalonicensem cap. 4, et epist. 90 ad Rusticum Narbonensem cap. 3.

c S. Gregorius lib. 3 Regesti epist. 34 et etiam lib. 1 epist. 42.

d Partes Henrici Regis fovet Otto, quapropter excommunicatus, in exilium missus anno 1074, et post duos annos in excommunicatione mortuus, et Basileæ sepultus. Ita Chronicon Constantiense a Pistorio editum.

e Est epistola 45 libri 2.

f Anno 1075.

g Hermannus Bambergensi scripta est epistola 84 libri 1, qua monuit eum. Verum quia judicio Sedis Apostolicæ se subtraxit, et Simoniacæ Ecclesiæ invasit ejusque bona dilapidavit, eum Gregorius excommunicavit, et Sacerdotali officio privavit, ut scribit, ad Babenbergenses, Segefridum Archiepiscopum Moguntinum, et Henricum Regem, et sunt Epistola prima, secunda, et tertia libri tertii. Fruschius ait, quod tandem monasterium Swartzachianum in Francia Orientali, id est Franconia, intraverit.

h Hermannus Episcopo Metensi commiserat S. Gregorius vices suas in causa Episcopi Bambergensis, ut dicitur citata epist. 84 lib. 1. Eulem scripsit epist. 53. lib. 1. epist. 2. et 21. lib. 2, epist. 5. lib. 6 et epist. 21. lib. 8, in quibus varia illi committit, et indicat auctoritatem Sedis Apostolicæ in excommunicando Henrico Rege.

CAPUT V.

Conjuratio in vitam S. Gregorii. Comprehensio et liberatio.

Jam vero qualiter inimicorum fraudes, tentationes, pericula, detractones, irrisiones, captiones, custodias

h. p. v. l. o.
BERNBE.
et Simoniacæ accepta
impendi ecclesiæ

Adelberti
Comitis et
ejus uxoris

obedientiam
in hoc puncto
laudat:

Ps. 68, 24

eamdemque
universis inculcat,

Ita visum
complevit
de stercore

D
Ezech. 9

Isa. 1, 9

g
nulla prece
pretiove
flexilis.

h

E

*Multa fortiter
agens et
patiens*

*per quemdam
Romæ sceleratissimum,*

*et hinc excom-
municatum,*

*tandemque
in gratiam
receptum*

A dias propter nomen Domini; postremo, qualiter Domini juvamine et sustentatione Apostolorumque comitante suffragio, Reges, Tyrannos, Duces, Principes, animarumque hominum captivatores, voratores; insuper lupos, Antichristi videlicet ministros, Archiepiscopos, Episcopos, et reliquos Ecclesiasticos pervasores fortissimus athleta Dei superavit, nequaquam silentio præterire dignum ducimus: quatenus taru præsentibus quam subsecuturis sit in exemplum, et populus sanctæ Ecclesiæ olim nostrum seculum fuisse cognoscat sub tanto talique Pastore prolapsus. Indecens enim et inconveniens esse videtur, tradere oblivioni Patris hujus laborem; cum etiam profanarum causarum memoria penes seculares, pro fortitudinis exemplo, fiat. Hujus quidem exemplum si tenaci memoriæ tradatur, fit sanctæ Ecclesiæ supplementum, Christi fidelium ornamentum, et in hærescon profanarum venit detrimentum. Hinc enim iustorum [pugnæ] iterum prima sumpsere principia: hinc Ecclesiastica victoria et perpetuæ felicitatis quodammodo per filium hereditas [propagatur.]

B 40 Fuit itaque quidam vir in Urbe, perditionis filius, omnium hominum sceleratissimus et iniquissimus; cujus quidem memoria aerem ipsum commaculat: cui pro dulcedine perjuria, fallaciæ, luxuriæ, traditio, homicidia, machinationes, susurationes, conspirationes, fraudes, deceptiones, conventicula fuerant; et quidquid virtuti esse potest inimicum, sibi per omnia [licere] credebatur; pater furum et socius perjurorum, clypeus fallacis et hasta inæchi, galea homicidarum et scutum traditionis, tegumentum machinationis, custos susurationis, anxietas conspirationis, coloratio fraudis, risusque deceptionis, et crypta malæ conventionis: ad cujus confugium omnis hæreticus omnisque scelestus properabant: cujus ala velabat scandala, sub cujus umbra Leviathan ipse tortuosus coluber dulciter et suaviter quiescebat. Qui ad augmentum tanti commercii turres quamplures in Urbe construxerat: et posthabitis tam Dei quam hominis inimiciis, quidquid ante suæ perversæ mentis oculos incentor malitiæ, diabolus videlicet, adduxerat, peragere satagebat. Levia quidem sibi et dulcia verba, sed in fine jacula et absynthium fuerant: qui ad sui destructionem quemdam suum compatrem occidit: in cujus domum, re nondum plene cognita, perrupit, quam etiam destruxit: et peracto tanto scelere, in turrim, quam, vivente patre suo Stephano Urbis Præfecto, construxerat, se recepit. *a* Ad cujus facinus vindicandum vir Dei accensus, una cum adhuc vivente Papa Alexandro, maledictionis et anathematis eum vinculis alligavit. Ille ad augmentum suæ confusio-
nis, cum quibusdam, quos sibi asciverat, Nicolao videlicet et Berthramo, ad perditionis filium, scilicet Henricum Regem, properavit; et communicato magnæ impietatis consilio, *b* Cadaloum Parmensem, hæreticum, Romam conductum. *c* hospitio recepit; et prælia multa, illius ob adiutorium, in Urbe commisit: cui solatium omnes hæretici Simoniaci pro posse impendebant, et per ipsum sanctam Ecclesiam confundere disponebant. Sed hæresiarcha tandem illo *d* mortuo, confusus iste, pactum se cum Domino Papa facere, et fidelitatem jurare spondit. Quod et fecit: sed, quæ fides ei esse potuit, cui veritas numquam adhæsit? Stabat quidem, propter summi Sacerdotis potentiam, ut prædo ligatus: sed quas poterat fraudes animo tenus perpetrare non desinebat tartareus heres. Si quando eum venerabilis Pater Gregorius, ut a talibus pedem retraheret, hortabatur, in pejus quotidie suum vertebat pectus: sicque factum est, ut in ipsa turri, quam miræ magnitudinis supra pontem S. Petri construxerat, viros

sicarios poneret; qui ab omnibus introeuntibus et D exeuntibus, ex rebus, quæ ferebantur, prædam caperent.

40 Qua de causa Præfectus Urbis, *e* Cincius nomine, vir utique prudens, carus Deo, et hominibus, *Isa. 33* (qui non ut laicus, sed veluti fidelis monachus, Deo serviens justitiam excolebat in omnibus) quadam die eum cepit, et in carceris squaloribus tantum latronem, ut dignum fuerat, tradidit. Tandem interventu quorundam Nobilium Romanorum, permittente hoc clementia Domini Papæ, peractis supra sancti Petri corpus sacramentis suæ meliorationis, datisque ob-
sidibus et reddita turri, de qua confidebat, dimissus est. Tunc allatis arietibus, et machinis, ferreisque malleis, funditus est eversa: et sic Urbs aliquantisper quievit: et iniquorum factio, timore magno concussa, conticuit. Sed, quid miser faceret? Quousque potuit, iniquos, licet longe positos, tam per se quam per suos nuntios adiit. Ipse lustravit Apuliam, Lucaniam, *f* Ducem Guiscardum, et ceteros excommunicatos visitans; statuitque cum ipsis tempus opportunum, quomodo Dominum Papam caperet et occideret: Filium vero suum ad Guibertum hæreticum *E* Ravennatem *g* direxit, idem pactum compositurum: sicque ad Regem etiam suæ fallaciæ destinavit litteras, promittens eundem Patrem regio conspectui repræsentandum. Compositis itaque hujusmodi demolitionibus, ad tempus quievit; expectans nimirum opportunitatem, ut eum caperet, et iniquorum populo ad necandum traderet. Sed Dominus omnipotens, qui captione sua mundum liberans diabolum captivavit, Patris istius captione et sanguine, Ecclesiæ statum in melius provexit: et filium iniquitatis non solum puero suo nocere prohibuit, sed etiam propriis rebus privavit.

41 Prolapso itaque fere anno, ministri diaboli tempus advenit. Nam instante festivitate Dominicæ Nativitatis, conspiratores suos, cum quibus conjuraverat, hortari cœpit, ut ad tantum flagitium mente prompti concurrerent, animumque aptarent: promittens eis ineffabilia, libertatem futuram, quæstum sine mensura, imitator per omnia fratris et magistri sui diaboli; qui solius morte Domini mundum sibi totum possidendum pramittebat. Sed sicut scriptum est; dum capit, capitur; dum prædari incipit, præda sit; et dum ambit illicita quæ nondum possederat, perdidit acquisita quæ retinebat. Sic etiam iste, *F* minister utique illius, si corde deprehendisset se tantis rebus expoliandum, fortasse quoque pacto a tanti sceleris perpetratione, amore suarum rerum magis quam Dei, manum retraheret. Sed quoniam obcæcavit eum malitia sua, qua suffarcinatus incedebat, rem ad effectum perducere conatus est; non timens, imo postponens animæ suæ periculum, alter Judas, manus in Dominum suum et Christum Domini injecit. Præsentem itaque tantæ festivitatis diem, ad peragendum Vigiliarum obsequia Pontifex, ut mos est, ad B. Mariæ ecclesiam, quæ, ob tantarum devotionum merita, Major vocata est, cum parvo Clericorum et Laicorum numero properavit. Nam mos Urbis fuerat semper, in tantæ solennitatis excellentia, omnes ad eandem ecclesiam confluere, totamque noctem illam hymnis et laudibus intentos pervigilem ducere. Sed, Domino disponente, ad evitandam tantam ecclesiam tanti Pastoris sanguine perfundi; ut ministri diaboli animus, inilians sui ad destructionem, quæ male voluerat perficere possit, populus tunc convenire prohibitus est. Die namque ipso Vigiliarum tantam æther aquarum inundationem profuderat, ut ipsum primum temporis imminere diluvium omnibus videretur. Vix enim aliquis domus suæ limen relinquere, vicinique sibi juncti casam, si necessitas aliqua exigeret, intrare,

in nocte Nativitatis,

non obstante subito imbre,

A PAULO
BERNRI.

A ne dum ecclesiam tam longe sitam, penetrare valebat. Loquebantur enim quodammodo mundi elementa futurum scelus, et inauditum facinus presagebant.

42 Sed quid plura? Adest nox, in qua tenebrarum filius lucis aggreditur ministrum. Missis itaque exploratoribus ad alios exquisitores venerunt: nam quamdam societatem, juxta eandem ecclesiam ex ipsius vici habitatoribus sibi asciverant: et notantes omnia, ad notitiam scelesti illius miserant, quæ scrutati fuerant. Tunc ille legionem suam, loriceis indutam, cum festinatione conduxit; ponens ita, ut post peractam sive de nece victoriam, seu de vivo portato triumphum, quemcumque equum quis habere posset, ascenderet: ne quis contra ipsos meditaretur insurgere. Ventum tandem ad ecclesiam est: Papa vero gloriosus in Præsepi positus Missam noctis primam, sicut docet religio, decantabat; corpusque, Dominicum tam ipse, quam Clerus ejus susceperat: reliqui vero qui aderant, eadem adhuc Sacramenta percipiebant; cum magnus subito clamor, magnus et ululatus ex improvise intonuit, et ecclesiam ipsam implevit. Tunc undique lustrantes ecclesiam, evaginatæ mucronibus percutientes quos poterant, ad locum Præsepii, quo Papa eximius residebat, convenerunt: percussisque ibidem aliquantis, ruptisque ostiolis illis, angulum brevem Præsepii æterni Regis et Matris trulentis manibus intraverunt. Tunc injecerunt in eum manus, et tenuerunt. Quorum unus educto gladio caput ejus abscindere voluit, sed tamen Domino volente non potuit. Percussum tamen in fronte, graviterque vulneratum, de Missa nondum finita violentis manibus abstraxerunt, cædentes et percutientes. Ille vero, ut agnus innocens et mansuetus, ad cælum oculos erigens, nullum eis dedit responsum, non reclamavit, non reluctatus est, neque ut sibi in aliquo misererentur rogavit. Tandem, exutum Pallio et Casula seu Dalmatica et Tunica cum Camisia, relictis ei tantum amictu et stola, ut furem tractum, post dorsum cuiusdam sacrilegi posuerunt. Ille vero, qui frontem gladio percusserat, arreptus a dæmonio, ante ejusdem ecclesiæ atrium diu volutatus est spumans, equusque ejus fugiens nequaquam ulterius inventus est.

43 Tanti fama mali totam cito perculit Urbem. Quis unquam tanta flentium tantaque funebria narrare lamenta poterit? Sicut enim de Domini nostri Nativitate Urbis ceteris civitatibus altius congratulari solita fuerat; sic modo commota, tristitiam sibi non modicam advenisse proclamabat. Expavit pariter hoc factum cælum et terra, et ad tantum facinus vindicandum curda præparantur omnium. Tunc impletum est, quod dictum est per Prophetam: Dies festi vestri convertentur in lamentationem et luctum, et gaudium vestrum in planctum. Et illud: Plorans ploravit in nocte, et lacrymæ ejus in maxillis ejus: non est qui consoletur eam ex omnibus caris ejus. Tunc sancta Ecclesia Dei dicebat: Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum, et plorabo die ac nocte? Et illud: Audite, obsecro universi populi, et videte dolorem meum. Tunc, omnis maritus sumpsit lamentum; et quæ sedebant in thoro maritali, lugebant. Omnis itaque Clerus, Pastore percusso, huc illucque discurrebat, et cuncta pene altaria exuentes denudabant. Nihil alicubi, præter quod ante dictum fuerat, in ecclesiis divini Officii, illo die factum fuit. Elementa tamen ad tempus usque illud turbata, ne populum zelantem Domini zelum præpedirent, pacata monstrabantur. Terra vero aquam pene cunctam, quam nimia inundatione sustinuerat, absorbens, iterum quoddammodo siccum ad hoc omnibus ulciscendum ostendit.

Tota itaque nocte signis tubisque sonantibus, militibusque omnes aditus lustrantibus, ne aliquo portaretur extra Urbem ingenio, nullum usquam vestigium patuit: sane re dubia omnibusque ignorantibus, utrum vivus an mortuus esset, populo congregato in Capitolio, referentibus quibusdam innotuit, quod in quadam turri captus teneretur. Tunc omnes gentes tulere voces ad sidera.

44 Verum, ubi primum dies terris est reddita, omnes inter se hortantes populi innumerabiles ad domum Antichristi venerunt. Incepta itaque pugna est: sed primo congressu pars hostilis fugam arripuit, omnisque factio in eadem se turri conclusit. Tunc omni parte vallata ignis appositus est; allatisque machinis et arietibus, rumpitur murus, cunctaque inibi conclusa sit Domini populo præda. Nemo suum periculum vitabat, sed sui oblitus pro posse pugnabat. Porro quidam vir, cum quadam nobili matrona, Patrem Gregorium secutus est, qui ei solatium aliquantis per fuerant. Vir namque ille, tædio detractionis, et algore hibernalis noctis afflictum, allatis calefecit pellibus, pedesque ejus in sinu suo composuit. Matrona vero ipsa, fomento medicaminis sui, Patris nostri plagam, nimio sanguinis rosei profluvio tabidam, deplorando mulcebat; omnesque illos Dei inimicos, homicidas sacrilegos acclamabat, altera nimirum Maria effecta. Nam quemadmodum illa flens sua delicta, Domini vestigia lacrymando perfuderat: sic ista omnium crimina perferens, lacrymis suis tantum Pastorem prolebat. Osculabatur illa pedes Domini Salvatoris, quo deinde lota caput ad usque perveniret: hæc autem Dei et Domini famuli primo baptismate munda, postremo pectoris ardore adusta, caput pectusque deosculans lacrymis rigabat. O memorabile pectus! O devotissimæ feminae laudabile jecur! quantus tibi tunc caritatis ardor inhæserat? cum ante oculos tuos æterni Regis ministrum, iniquorum manibus male tractatum vulneratumque prospiceres; nec satanæ ministris, ex ore pudico sanctisque osculis, quæ pedibus manibusque et capiti tanti Patris feceras jam purgato, convitia digna et maledictionis jacula subtrahebas. Vere credibile est, animam tuam te pro Patris vita ponere velle, et tormenta potius inexistentia percurre, quam Dominum captum et tam male tractatum videre. Pugnabat manibus omnium generosa virago, et immodicæ mercedis omnium particeps, quantum sibi accumulabat.

45 Verum, quanto istius animosa fides, tanto alterius mulieris linguosa perfidia. Nam, sicut olim Dominicæ Passionis tempore, ancilla ostiaria Petrum terruerat; sic ista Vicarium ejus mordacibus opprobriis conturbabat: quæ quidem illius traditoris soror fuerat, et idcirco tanto Patri maledicere non formidabat. Alter vero, ejusdem traditoris minister et sequipeda, evaginatam gladium retinens, tanti viri caput ipso die se abscissurum, blasphemando asserebat. Cujus impietatis vindictam velocissimum Domini judicium non distulit. Nam lancea, aforis vibrata, guttur ejus diræ vocis venam obtruncans, ad terram morientem palpitantemque prostravit, sicque ad tartarum misit.

46 Traditor autem, jam jamque videns capiendam esse turrim, et sibi periculum mortis imminere, coactus procidit ad pedes beatissimi Papæ, dicens: Semper misericordiam, Pater, docuisti, docens per fecisti; errantesque convertens, conversos in fide solidasti; suscipe errantem, et ab iniquitatibus se convertentem; conversum solida, ne me desperationis profunditas absorbeat. Peccavi, erravi, tradidi, interfeci, sacrilegium perpetravi. Matris Regis enim thalamum corrupti, violentisque manibus, h tugurium et parvum secretarium Dei Filii violavi. Te Patrem,

expugnat
turrim,

E
ubi pia ma-
trona ejus vul-
nus curabat,

dum alii insul-
tarent capto,
F

non impune.

Traditor sibi
metuens,
veniam orat,

h

dum ad Præ-
sepe Missam
facit,

capitur,

et vulneratus
abducitur.

Hinc populi
planctus:

Tob. 2,

Thren. 1,

Hier. 9,

qui ad ultio-
nem coiens,

A et meum Dominum, ut parricida, perjuriis, sacrilegiis, manibus pollutis ex illius gremio attraxi. Suscipe, libera, tuere, inisericordiam fer; da remedium, consilium, suffragium: injunge pœnam, pone pœnitentiam carceris, exilium, patriæ diffugium; et Dei judicio in me justissime commotum, ex more, placam populum. Tuis me pollutum sanctis suscipe manibus: et hujus diei mihi pœniteni concedere spatium. Furcas mihi jure paratas corde conspicio, dignam pœnam intueor; et idcirco corpore prostrato, corde demisso me potentiæ tuæ trado. Tunc Papa clementissimus, pio ut erat pectore, tanta supplicanti adorsus est: Video te felle amaritudinis obligatum, et tuæ mentis oculos tenebroso squalore contextos; qui lumen veræ lucis, nobis tanto tempore laborantibus, cognoscere nequiverunt. Tu ipse nosti, quantis religiosis viris te commonuerim, quantisque per memetipsum patientissimis admonitionibus sollicitaverim, quibus non solum non acquievisisti, verum etiam in deteriora prorupisti: sed tamen adhuc janua tibi vitæ patet, tantum ut convertaris corde. Qui mox ad terram corruens, verum se reum miserumque confessus est, promittens omnia sibi injuncta incunctanter perficere. Tandem vir mitissimus, solita sibi pietate commotus, respondit: Quidquid mihi ex ipsa injuria irrogasti, paterne indulgeo. Quod autem in Deum et Matrem ejus, Apostolosque seu omnem Ecclesiam contraxisti, luendum fore pronuntio: ita ut primo Hierosolymam tendas, et postmodum, si vivus inde reversus fueris, nostris te manibus et consilio repræsentas, ut sic saltem modum aliquo gratiam tibi reconciliare omnipotentis Dei valeas. Et quemadmodum cunctis filiis Ecclesiæ, subversionis hactenus exemplar fuisti, ita de cetero conversionis fias. Hæc itaque cuncta, pro ut jussum est ut videbatur, explere libentissime spopondit: et sic, diei illius liberationem promeruit.

Papa
liberatus,

C
ad ecclesiam
redit,

fugam capientibus
inimicis.

47 Tandem Papa pius ad fenestram erectus, turbæ furenti expansis manibus, ut componeretur, et aliquanti majorum turrim ascenderent, innuit. Nonnulli vero, putantes, quod eos ad opus, quod inceperant, hortaretur, fortissimo impetu turrim scandunt. Et sic foras adductus est, turbis omnibus flentibus præ gaudio, et præ pietate clamantibus; cernebatur enim totus cruoris magnitudine respersus; et ideo nimio horrore perculsi, voces ad sidera proferebant. Facta igitur victoria, omnes una cum

48 Deinde, cibus summotenus degustatis, rursum conveniunt, adhuc plenius perscrutari omnes, qui inimico Dei se conjunxerant. Inventis autem illis, omnia bona ipsorum perdunt, et exterminio tradunt, nihil omnino linquentes præter personas, quæ fugæ præsidium ceperant. Verum dum apud præfatam ecclesiam populus pro Pastoris liberatione grates Deo redderet; iniquus ille Judas fugam cum uxore, filiis et fratribus arripuit; et, sic dimissis rebus suis, nudus evasit. Quidquid vero sui juris olim esse poterat, populus postea adveniēns distraxit; turribus ac domibus subversis, præsiidiis vero fisci titulo sociatis. Perditionis vero filius et Antichristi minister, ante mundi constitutionem damnatus, post suam evasionem, quidquid promiserat non solum minime persolvit; sed etiam quibusdam sui similibus profanis associatus, consilia malignitatis contra liberatorem suum dare, quoad vixit, non abhorruit.

ANNOTATA.

D
A. PAULO
BERNII.

a In Gestis MSS. Pontificum usque ad Martinum Papam V deductis, oppellatur Centius Stephani; Bertoldo Cincius. Nomen hic videtur silentio tectum, propter familiam, et Cincium Præfectum Urbis virum sanctissimum, uti infra patebit.

b Cadalous Episcopus Parmensis, novo schismate formato Pseudo-Papa constitutus est, assumpto Honorii II nomine, 28 Octobris anno 1061.

c In Gestis Romanorum Pontificum a Nicolao Aragonensi collectis apud Baronium an. 1064, num. 34. Cencius, Præfecti filius, vir nequam et pessimus, eidem Cadaloo astitit; eumque in castello S. Angeli recipiens, juramentum ipsi et defensionem præstitit,

d Ibidem num. 39 idem Nicolaus Aragonensis: Idem quoque Cadalous post paucos dies ex divino judicio pessimam mortem incurrit.

e Cinthius D. Petro Damiano, qui lib. 8 epist. 1 et 2 eum laudat.

f Robertus Guiscardus Northmannorum Dux, excommunicatus fuit a S. Gregorio anno 1074, sed Ecclesiæ obediens anno 1080 absolutus: uti pluribus dedit Baronius, ad dictos annos.

g Guibertus Archiepiscopus Ravennatensis, postea Antipapa, S. Gregorio semper infestus, adversarios fovit, et excommunicatus fuit.

h Præsepe Domini, a quo S. Gregorius abstractus fuerat, intelligitur.

CAPUT VI.

Henrici IV identidem ad vomitum redeuntis perversitas contra jura Ecclesiæ.

His itaque præmissis, ad ea quæ cum Rege Henrico peracta sunt, veniamus; et innocentiam Gregorii Papæ ostendendo, mala, quæ pro bonis receperat, tam præsentibus quam etiam subsequituris, prout possumus, indicemus. Nonnullos enim fore credimus, qui partim rei gestæ, partim auctoritatum sanctorum Patrum ac Decretalium ignorantia, contra suæ salutis periculum, Patrem communem reprehendere, infamare, et, quod omnino inspectante Deo malum est inexistentabile, maledictiones ingeminare, nequaquam timeant. Qui, si forte divina inspiratione commoti, magis amore cognoscendæ veritatis, quam superbæ procacitatis instinctu hoc agerent; veridicis et approbatis religiosisque viris interrogatis crederent. Habent enim religionem pollentes Episcopos infinitos, et, ut e multis paucos enuntiemus, a Geraldum Ostiensem, qui ob vitæ meritum ab Apostolica Sede Gallicanis ex partibus assumptus, septimum inter Cardinales Episcopos thronum promeruit, qui ad ejusdem Regis causam investigandam ab Apostolica Sede est transmissus, et ad confirmandum suo prolato ore testimonium, plurimos est labores, pericula, vincula, carceresque ipsa pro veritate expertus. Habent b Prænestinum, qui ad eundem sufferendum laborem ab Urbe Roma missus est. Habetur insuper et c Petrus Albanensis, qui ad confirmandum contra Simoniacos veritatis testimonium, immanem rogum pertransiens nudis plantis, sicut in Registro Domini Alexandri II Papæ scriptum reperitur, illæsus exivit. Habetur etiam complures ex ultramontanis partibus. d Udo Trevirensis, et Hermannus Metensis, Altmannus Pattaviensis vel Lauriacensis, e Adelbero Wirzeburgensis, f Hugo Diensis, in cujus electione tantum lumen fertur celitus descendisse, ut diem vinceret, et corda omnium qui aderant, advenisse Spiritum sanctum, non dubitarent. Ad satisfaciendum etiam incredulis ceterorum

Gregorio contra Henricum attestantur,

a
sanctissimi
Cardinales,

b
Episcopi,

c

d
Principes viri,

e

f

rum

A rum ordinum viri conveniantur; Abbas videlicet *g* Cluniacensis, ejusdem Regis Pater in baptismo; et *h* Berinhardus Massiliensis, qui ob instantissimum fidei calorem, his confessor factus, propter Dominum exilia compedesque est perpessus. *i* Rapoto, qui nimirum propter sanguinis nobilitatem et morum honestatem, in Regem a populo expetitus asseritur: *k* Adelbertus et Odalscalchus; quibus tam a Rege, quam etiam a Papa, res commissa fuerat.

50 Et, ut nullus sexus pertranseat, veniamus etiam ad honestas, et tam religione, quam etiam secularium rerum potentatibus locupletes mulieres; Reginam videlicet Agnetem, ejusdem iniquissimi Reges matrem, et vere Reginam; quæ, regali diademate dimisso, seculum istud deserens, Dei ejusque matris Apostolorumque ejus Petri et Pauli vestigiis inremissibiliter adhæsit; Beatricem insuper, ejusque nobilissimam prolem Mathildem; quæ, licet mundana cura Ducum officium, Italiam gubernando, gesserunt (ut Debbora nimirum effectæ, quæ judicans Israel, Jabin cum suis omnibus in torrentem Cison dispersit) iniquos multoties confusibiles contriverunt: quæ quidem inter Dominum Papam et

B Regem mediatrices fuerunt, et regni statum componere et confirmare desideranti desiderio cupiebant. Illorum omnium aliorumque probabilium totius conditionis testimoniis non acquiescere, nihil est aliud, quam Dei iram promereri, perpetuæque damnationis subire sententiam. His itaque ad tanti Patris innocentiam ostendam commemoratis, illius Regis fraudes, machinationes, et interdum etiam in S. Petrum contumelias, nostræ schedulæ conjungentes, ne in erroris tenebroso ignorantia scire volentes jacere permittamus, pro viribus cœpta sequamur.

51 Tercio igitur Henrico *l* mortuo, quartus ille Henricus Rex, permittente Romano Pontifice Victore, qui tunc morienti præsens erat, hereditario jure, nimirum puer, successit. Sed (Salomone attestante, et dicente; Væ tibi terra, cujus Rex puer est, et cujus Principes mane comedunt) ad destructionem sui et totius regni, quidquid usquam sceleris esse potest, patravit. Cæco corde petulans Patrem non timuit, sed reddentibus cunctis testimonium pueritiæ imperfectæque ætati, lasciviam ejus Romani Pontifices supportarunt: existimantes illum virile scandere tempus, quo corrigi posset per se; non attendentes, quod scriptum est; Qui parit virgæ, odit filium suum. Nutritur namque vitium:

C et dum ramus tener non mundatur aut evellitur, in maturitatem veniens, manu vix aut ferro præciditur. Sic nimirum ille majorum ascendens currum, omnem Ecclesiam superbienti calcaneo supponere, calcandamque præbere, vilem ut ancillam, pro viribus conabatur. Quod scelus Romana Ecclesia non ferens, quæ caput totius Religionis et magistra est; et cui cunctos seculi potentes præ ceteris corrigere, vacillantesque consolidare proprium est, ipso Domino præcipiente Apostolo Petro; Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos; litteris eum convenire, et commonefacere et prædicare cepit. Cujus collum Christi jugum ferre nescim, libertatis suæ arbitrio induratum, hac illacque avertendo diffugit; novo pectore nova versans consilia, tempus opportunum expectavit, quo Romanam Ecclesiam, ut ceteras, sibi subjicere posset: ad quod postea, ut re ipsa patuit, annis quo valuit erectus est. Nam mortuo Nicolao II Papa, subintroductoque sanctæ memoriæ Alexandro, vesania suæ mentis arreptus, hæreticum Cadalonum, Parmensem male nominatum Episcopum, data per manum suam investitura in Papam erigere non formidavit. Verum, cedentibus omnibus, controrsus Deo, quod deliberaverat, ne-

quaquam ad effectum perducere potuit. Quo tempore D quantis sit paternis litteris commonitus, ejusdem Patris Alexandri *m* libri testantur.

52 Cui Pater Gregorius, postquam Domini voluntate, fugiens et renitens, succedere coactus est, ut decebat, paterna illum visitavit commonitione; orans et postulans, ut pro amore omnium Regis, etiam prosui status salute, pro animæ suæ remedio, ab actis, quibus oportebat tantum sanctæ Ecclesiæ filium et membrum abstinere, pedem retraheret; agnosceretque Regem Regum super se inspectorem, qui cordium consilia et tenebrarum abscondita cognoscens, unicuique secundum opera sua reddit; rogans etiam, ut consiliarios pessimos, qui magis sua quam eum diligebant, dimitteret: quoniam talium consiliis consentire, nihil aliud esse quam mortem acquirere, regnumque subvertere, et in fabulam cunctis gentibus fieri velle, significabat. Ad hoc Rex ipse parumper commotus, *n* litteras supplices, et magis (ut postea claruit) subdolas, emendationem promittentes, misit. Allatis itaque litteris, tota Ecclesia letata est, sperans Sacerdotium et Regnum, Dei gratia coadunandum, ad purgandum omne quod in ipsa sparsim incumbebat sordidum. Tunc communi consilio definitum est, ut pro tanta causa, tamque Deo digna ratione, Agnes mater ejus Augusta, una cum venerabilibus Episcopis, Ostiensi videlicet et Prænestino, e latere Domini Papæ missis, Regem cum Apostolicis litteris adiret, ut tanta promissione percognita, certum finem malæ rei hactenus commissæ, imponere vellet. Quam Rex ipse, cum memoratis Apostolicis nuntiis honorifice suscepit: reversusque ad eum, ut justum fuit, in omnibus Deo et S. Petro satisfecit. Quidquid etiam Legati sibi superposuerunt, humillima mente portare promisit in manibus eorum, de cetero se custodire, omnesque Simoniacos malosque consiliarios et excommunicatos a se procul repellere, et Dei Ecclesiam, secundum Canonicam institutionem, per consilium Papæ ordinandam componendamque dimittere. His aliisque causis determinatis, ad Apostolicum reversi sunt.

53 Rex quoque reversus est ad eadem volutabra, quibus involvi consuevit; credens nimirum rogis suæ blandienti voluntati malisque consiliariis, quam sanæ religioni. Ad quod corrigendum mater ejus Augusta iterum a Sede Romana missa est: cum quo, tempore aliquo conversata, sanctæ Matris Ecclesiæ erga illum affectum omnem aperuit. Ille vero jactum verbi semen cordis agro recepit, sed, secundum Evangelicam parabolam, dum mater serit, aliud cecidit secus viam, quod tam humanis gressibus conculcatum, quam a volucris est raptum; aliud vero inter spinas, et ab exortis suffocatum, fructum ferre non valuit; aliud vero super lapidei cordis duritiam jactum, adustum solis ardore, radices habere non potuit. Per humanos quidem gressus, malorum hominum, quibus utebatur, consilia; per volucres vero, immundorum spirituum suggestiones; per spinas vero, divitias regiasque voluptates; per petram vero, duritiam cordis significari, intelligere quilibet sensatus poterit. Morum autem faciente Regina, suas iterum litteras Papa misit, ut instaret verbo et liberationi filii; ipsamque rogavit, ut quemadmodum in litteris sibi *p* olim missis continebatur, Legatorumque in manibus promissio et fides data ostenderat, sic se custodiret; et maxime a Simoniaca hæresi, qua insudabat, spiritum suum cohiberet; excommunicatos consiliarios, quos pro salute sua regni que statu Apostolica Sedes et Synodus juste damnaverat, procul abiceret, ne in eandem maledictionem incideret. Regina Romam reverrens, filium ad Dei justitiam et honorem inclinatum fore

m
Ad Gregorii
monita move-
ri visus,

n
coram legatis
ante acta re-
tractat;

*relapsus, a
matre in vi-
am reduci-
tur,*

p

A fore assernit : cui non multo post vacillanti blandientes et idoneæ litteræ q bis missæ sunt.

metu etiam
rebellantium
Saxonum,

54 Illo quidem tempore Saxones, quoniam videbant ab eo se nimium crudeliter tractari, unanimiter conspiraverunt, ut pro Rege illam amplius non haberent. Tunc coactus supplices ad Apostolicum litteras direxit, orans, ut suis orationibus commendatum susciperet; quatenus eum de tam horrendo pavidoque iudicio jam imminente, suis meritis excelsi Regis dextræ eriperet; iterum iterumque promittens, nil unquam amplius de ecclesiis Dei facere, quod sancti Canones reprehendere possent. Cujus precibus motus Papa, eisdem Saxonibus litteras et nuntios misit; et circa ejusdem Regis radices iodiens, prædicationis suæ cophinos misit, exspectans scilicet, ut grossos ex ficu colligere posset. Sed, unde samere humoris boni plenitudinem debuit, inde post marcidus aruit: et exspectata vitis ad pingues botros ferendum, labruscas viles et exiles portavit: et seges foliis pulchrioribus ornata, inessis tempore nil aliud, quam infandæ permissionis lolium protulit. Monuit equidem Regem, interim se ab armis suspenderet, donec e Saxonum partibus nuntios haberet: Rex vero, non acquiescens litteris et commotionibus Patris, terras Saxonie intravit; ubi ex utraque parte, hominum peccatis exigentibus, multus humanus sanguis effusus est. r Regis tamen in manibus, iusto Dei iudicio, victoria data: pro qua, sub manibus Domini humiliari debuit, tanquam ignitus et spiritu elationis inflatus, contra ipsam intumuit. Nam cuncta, quæ pridem per Matrem, per Episcopos, per Clericos, per communes nuntios et privatos, antea promiserat: postmodum, quia securus, in irritum duxit. Siquidem Ecclesias, quas in manibus Domini Papæ corrigendas sub juramento posuerat, non solum non dimisit; verum etiam, contra decretales Patrum institutiones, quibusdam adulteris et Simoniacis sub investitura contradidit. Inter quos etiam s Godefridum, propter Ecclesiæ Mediolanensis invasionem excommunicatum, ejusdem invasionis adulterio investivit: t Altono t. m Papa morante, quem Archiepiscopum melior pars Cleri, et populi suum Dominum elegerant. Dedit etiam u Firmanam, et Spoletanam....

r
quibus bello
victis ad in-
genium redit.

ANNOTATA.

a Geraldus, sen Gerardus Ratispoensis, ex majori Priore Cluniacensi Episcopus Ostiensis factus anno 1072, Ciconio dicitur octavo loco Cardinalis creatus. Hic anno 1074 ad Henricum IV Legatus est missus. Extant ad eum S. Gregorii epistola 6 et 16 libri primi.

b Ubertus, infra Humbertus, Episcopus Prænestinus, cum dicto Geraldo creatus Cardinalis, et ad Henricum IV missus.

c B. Petrus Igneus, Monachus Vallumbrosanus, S. Joannis Gualberti alumnus, a S. Gregorio anno 1074 Cardinalis Albanensis creatus, sancte obiit die vii Januarii: quod autem hic dicitur contigit tempore Alexandri II, in causa Petri Simoniaci Episcopi Florentini, et legitur etiam in vita S. Joannis Gualberti.

d De Udono infra agitur: De Hermannio supra actum, S. Altmanni Vita danda est 8 Augusti. Ad hunc vero est epistola 10 libri 9.

e Adelbero cum S. Altmanno constantissime schismaticis restitit, et sæpius est in exilium pulsus, atque anno 1090 mortuus in Lambacensi cænobio, a parentibus conditus.

f Hugonis, Diensis in Delphinatu Episcopi, Actu et legationes per Gallias, a S. Gregorio illi commissas, describit per 8 paginas Johannes Columbus in Episcopis Diensibus. Ad eundem extant epistolæ S. Gregorii septem.

g Is est S. Hugo Abbas, cujus Acta dedimus 29 Aprilis: et supra de eo agitur num. 12, 13 et 14. Extant quique S. Gregorii ad illum epistolæ.

A FAVLO
BERNARDI

h Bernardus, Abbas S. Victoris Massiliæ, creatus an. 1066, defunctus an. 1080, a S. Gregorio cum Bernardo Patavino legatus ad Principes Imperii, et in Hispaniam propter dissidium Berengarii Comitis Barcinonensis. Extant epistolæ illius ad istum, et ad monachos Massilienses de eo: in quarum altera lib. 6 epist. 15, illos hortatur ut absentiam sui Abbatis æquo ferant animo, in altera lib. 7, ep. 8 dolet de obitu ejusdem Abbatis.

i Rapoto videtur esse Comes Palatinus, cujus obitum refert Urspergensis ad an. 1099.

k Adelbertus sive Albertus Comes, ad quem ejusque uxorem extat epistola 11 lib. 2; et huic similis Comes Imperii videtur fuisse Odalseaus. De his tribus agit epistola 10, lib. 3 sub finem.

l Die 5 Octobris anno 1056 Borsfeldia prope Herciniam silvam.

m Potissimum lib. 2, ep. 30 et 31, lib. 3, ep. 3, 7 et 10.

n Extant hæ litteræ apud Baronium num. 1073 num. 49.

o Lambertus Sfacnaburg. osscrit, Regem celebrata in Bambergâ Paschali solemnitate, Nuremberg perrexisse obviam Legatis Apostolicæ Sedis, et tribus hic indicatis adduntur Episcopus Curiensis et Episcopus Cumensis.

p Est hæ epistola 85 lib. 1.

q Sunt ex 30 et 31, lib. 1.

r Monachus Herfeldensis, in Chronico historico Germaniæ, late hoc bellum describit, a pag. 744. tomo I Scriptorum illustrium Germaniæ excuso Basileæ anno 1574. Item Bruno monachus de Bello Saxonico tomo I Scriptorum Germanicarum Rerum per Freherum edito.

s S. Gregorius epistola 15 lib. 1 ad omnes Christi fideles in Lombardia, nuntiat se excommunicasse Godefridum, quod simoniace Ecclesiæ Mediolanensem occupaverit.

t Altonus, Ughello Atho, Clericus Ambrosani Collegii, electus 1076, de quo et perturbatione Ecclesiæ Mediolanensis legi potest Ughellus in Archiepisc. Mediolan. col. 156.

u S. Gregorius epist. 15 lib. 3 ad Henricum Regem Contra statuta, inquit, Apostolicæ Sedis tradidisti Firmanam et Spoletanam Ecclesiæ... quibusdam personis nobis etiam ignotis. Firmanam Sedem accepit Grifforamus, Spoletanam quidam natione Teutonius, quos ambos S. Gregorius excommunicavit et de Sede deposuit. Consule Ughellum in dictis Episcopis tomo 1 et 2 Italiæ sacræ.

CAPUT VII.

Synodus Romæ a Gregorio celebrata contra Henricianum conventiculum Moguntia actum.

His autem ad Apostolicam Sedem perlatis, Papa Gregorius non modicum conturbatus est. Cœpit intetere agitari multis sollicitudinibus: quoniam cuncta, quæ ad pacem provenire speraverat, verti in contraria perspiciebat. Tandem causas aliquas, sibi per quosdam Legatos secrete missas, quibusdam personis honestisque viris pateferit; ut perpenderent, quid super his statuendum foret. Tantis itaque promissionibus, imo simulationibus inspectis, omnes mirari cœperunt. Verum, ne Romana Sedes videretur aliquid injuste seu præcipitanter agere, definitum est: ut eidem Regi acriores litteræ scriberentur; in quibus plene cognosceret, nullo timore amoreve justitiam dimittere posse Romanum Pastorem. Scripsit autem ad Beatricem ejusque filiam Mathildem, quæ

Contra
Gregorium
promissa
urgentem

tunc

A. ITALO
BERNOL.*Henricus
concilia-
bulum agit.**ubi advenit
Hugone Card.**b**c
abdicator
Gregorius :*

A tunc temporis Italiam totam præ ceteris gubernabant, ad eundem Regem, ad invasorem Mediolanensem, ad Suffraganeos omnes.

56 Tunc Rex, gravi morore et timore correptus, hac illacque mente furibunda transcurrens, omnes suos nequam consiliarios advocavit : deductis in medium nonnullis seductoribus ante perversæ mentis oculos, qui plura, quibus humana mens falli solet, proposuerunt; regni honorem a Patre dimissum, liberum arbitrium, opes infinitas, militum abundantiam et fortitudinem, Episcopos, Duces, Tyrannos, et sub fidelitate Principes constrictos, superhorum etiam colla suo iugo contrita, questum insuper Ecclesiarum suis manibus traditarum, et multa alia, quæ ut diximus, secularium mentes illiciunt : inter quos a Moguntinus fuit Archiepiscopus, et reliqui, qui sub ipso degebant Suffraganei. Facta vero tali conventionem, statuerunt ut Imperialis constitutio, cunctos in suo regno manentes Episcopos, cursoribus ubique missis, ante suam præsentiam juberet assistere : *b* et coadunatis omnibus, anathemati, quod Moguntinus hæreticus contra B. Petri Vicarium, imo in Dominum et Apostolum ejus componeret, subscriberent. Quod si forte motus aliqua reverentia quis eorum se subtrahere vellet, rebus omnibus et dignitate privatus, ut Regalis majestatis obnoxius, capitalem subiret sententiam. Interea

Legatis undique missis, *c* ab Urbe quidam Hugo, olim Cardinalis, tunc autem inter Episcopos hæreticos præcipuum caput (qui jam tertio ab Apostolica Sede damnatus fuerat, quia quosdam Simoniacos reconciliare præsumperat) fictitiis suis litteris Archiepiscoporum, et Episcoporum personas representans, advenit : laudans omnia, quæ super Dominum Papam composuerant ; projectis in medium aliis epistolis, sub omnium Cardinalium Senatusque ac populi nomine titulatis, quibus significabantur quedam proclamationes ad præsentiam regiam delatæ ; ubi etiam continebantur postulatio novi Pontificis, et abjectio legitimi Pastoris : subintulit etiam multas inimicitias, quas patiebatur a Nortmannis, a circumjacentibus Comitibus, ab ipsis etiam traditoribus in Urbe manentibus. Quibus visis Rex non modice lætatus, ad opus componendum fomentum desideratum accepit. Adductis itaque in medium *d* diabolicis Pontificibus, anathema super Dominum Papam, imo super seipsos protulerunt. Missis etiam in Longobardiam et Marchiam a latere Regis tam nuntiis quam apicibus, visum est, ut facto anathemati subscriberent. Congregatis ergo omnibus Papæ, ex præcepto Regis, et magis ex propria malevolentia et odio, ut res patuit, anathemati subscripserunt. Nam ad ostendendum malæ voluntatis cumulum, positos sacrosanctis Evangeliiis, juramento firmaverunt, nullo modo se deinceps Gregorium pro Papa habituros, vel obedientiam exhibituros missisque nuntiis, idem ut alii facerent, effecerunt.

57 Scripsit autem idem Rex Romanæ litteras, omni injuria inhonestas, falsitateque repletas, præcipiens Domino Papæ, ut de Sede surgeret Ecclesiamque dimitteret : vocans eum perjurum, invasorem, et Regiæ dignitatis diminutorem, maxime Simoniacis Longobardiæ elaborantibus. Statuerunt etiam, ut non ante litteræ darentur et verba, quam Synodus, quæ congregata in Romana fuerat Ecclesia plenius hoc audire posset, quod etiam factum est. Nam et Papa Synodum faciente, quidam Parmensis Clericus, Domini Apostolici ad injuriam, cum eisdem litteris præsentare se non abhorruit ; et easdem blasphemias, in facie totius Ecclesiæ et conventus, proferre non formidavit. Per idem tempus, prodigium ad illius iniquitatis indicium et confirmationem futuræ rei, in Urbe juxta B. Petri Ecclesiam ortum est,

*quo Romæ
Synodum
celebrante**post ovi
portentosi
exhibitionem,*

quod omnium corda nimium in stuporem convertebat : nemo enim aliquam significationem super ipsam dare et proferre digne convenienterque poterat. Siquidem gallina e ovum mirifico cœlatum opere peperit, in quo duo mira insignita fuerant : serpentis scilicet et scuti similitudo, nimio horrore tenebrosa. Serpens vero qui in triplicem ex eodem ovi cortice se sinuationem erexerat, vertice se sursum erigere velle ad summitatem ovi conabatur : caudam vero in partem tenebrarum illius extenderat. Sed dum ad ovi dignitatem tenderet, quodam ictu percussus, ventre tenus caput reflexerat. *f* Scutepea vero ejus non depicta, sed extra corticis ordinem posita, manu deprehendi ; et tractari, velut alia materialis res, poterat. Considerantibus autem omnibus, et mirantibus Episcopis, ceterisque qui in Synodo conederant ; nuntius ille Antichristi advenit.

58 Postquam vero, finito Hymno, facturus sermones exhortationis omnibus, Papa consulerat : ille præcursor Antichristi, non tribuens honorem Deo, magisque diligens terrenum quam cœleste imperium, sic eundem Papam alloquitur : Dominus meus Rex et Episcopi omnes Ultramontani et Italici, præcipiendo mandant, ut invasam Sedem B. Petri, et Romanam Ecclesiam amodo dimittas. Non est enim dignum, sine præcepto illorum et Imperiali dono, tantum honorem scandere. Et conversus, Clero Romano dixit : Vobis dicitur, Fratres, ut ad futuram Pentecostes solennitatem Regio conspectui vos repræsentetis, suscepturi de manibus Regis Papam et Patrem : quia hic, non Papa, sed lupo esse dignoscitur rapax. Ad ejus verba mox *g* Joannes Portuensis Episcopus, morum honestate et religione vir præclarus, facto impetu surgens, immensa voce clamavit, Capiatur. Tunc Præfectus, facto impetu, cum iudicibus, militibus, et Romanis nobilibus, tantum impostorem, evaginat in ipsa Ecclesia Salvatoris gladiis, ante Domini Papæ præsentiam in terrere voluit : et fecisset, nisi pius Pater toto corpore se super eum projecisset, omnibus de ejus morte clamantibus.

59 Tandem, vix impetrato silentio, Dominus Papa dixit : Nolite, filii, Ecclesiæ sanctæ Domini Dei nostri quietem in seditionem aliquam commovere. Oportet enim instare tempora, secundum divinarum Scripturarum seriem, periculosa : in quibus homines se ipsos amantes, cupidos, superbos, elatos, parentibus inobedientes esse, necesse est : ut, patientia filiorum Dei, exhibitio fidei nostræ multo pretiosior sit auro, quod per ignem probatur. Clamat nobis divinus sermo dicens : Necesse est, ut veniant scandala : vix autem homini illi, per quem scandalum venit. Et iterum, ad ostendendum nostræ qualitatis modum, qualiter ad inimicos nostros conversari debeamus, subjunctum est. Ecce, ego mitto vos, sicut agnos inter lupos. Estote ergo prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ. Nunc vero licet Antichristi præcursor in Ecclesiam surrexit, nos tamen multis a temporibus, tam a Domino quam a sanctis Patribus edocti, sic geminæ scientiæ munere gressus incedamus per pristinos, ut quemadmodum pii Patres serpentes [prudentiam simplicitate columbæ juvantes, hæreticos serpentina utentes] *h* astutia fugaverunt ; ita et nos mansuetudinem felle carentis alitis teneamus, et prudentiam serpentis non relinquamus. Utrumque enim mente gestare, non est vitium, sed dignæ discretionis arcanum. Non enim aliquem odio prosequi debemus, sed imprudentia fatuitateve legem Domini volentes infringere, subportare. Ecce enim acceptabile tempus adest ; ecce, iterum Dominus spiritualiter inter homines ambulat, clamans, et dicens : Qui vult venire post me, abneget semetipsum, et reliqua.

D

*s'**/**Henrici
missus de po-
sitionem
infirmat.
E**g
Is ne occidatur
impedit Papa,**ostendens in
ejusmodi
casibus**2 Tim. 3
f'**Mat. 18**Lucæ et
Mat. 10**h**columbinam
simplicitatem
teneudum,
Math. 10*

A 60 Ad viam ergo vitæ nos Dominum vocantem sequi oportet, si hereditatis æternæ fructum desideramus carpere. Per multas tribulationes, ut Doctor noster docuit, oportet nos intrare in regnum Dei. Satis est, quod huc usque in pace viximus Ecclesiæ: nunc vero diu aridam messem. Sanctorum iterum sanguine convenit irrorari, ut fructus illius, longo tempore tabidus senio, recenti rore perfusus, in pristinum redeat decoris aspectum. Videmus pugnam diaboli in apertum prosilire campum, hactenus fuscis squaloribus adopertam: ideo nunc tirones Christi, doctas manus ad prælia gestantes, convenit obviare: quatenus Christi fides, quæ, eodem inficiente diabolo, toto pene terrarum orbe dispersa relictaque cernitur, cuncta, Domino Deo per nos pugnante, instauretur. Ad detrimentum nempe nostræ salutis, seculares quotidie propugnare conspiciamus, qui nihil aliud quam gehennam acquirunt; si nos, quibus vivere Christus esse debet, ejus etiam amore mori luerunt: quibus in retributione, post istam miseram et imaginariam vitam, felicitas præparatur æterna, a Dei legibus et fide nostra orthodoxa, pedem, hosti cedendo, non retrahamus. Commoveat nos saltem vox Dominica, quæ dicit: qui me erubuerit, et sermones meos; hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in majestate sua, et Patris, et sanctorum Angelorum. Terribile nobis videri debet, si tempore illo, a tanto tribunali sententiam nostris negligentis diræ verecundiæ capiamus; quorum laboribus Judex omnium alios remunerare vult. Ideo enim domus suæ speculatores nos æterna Sapientia esse voluit, ut ipse postmodum venturus inhabitator mundam domum nostro studio habere possit. Ad quod scilicet opus egregium instare Domini Sacerdotes hortantur, cum in maturo tempore legibus Domini, senescentes post quinquagesimum annum, custodes vasorum Domini præcipiuntur fieri. Vasa quippe, ut B. Gregorius ait, nostra sunt corda, quibus ferimus cuncta, quæ cogitamus. Corda etiam Dei vivi templum esse, sacra testantur eloquia: quæ quidem tanto mundari convenit diligentius et ornari, quanto illorum inhabitatorem ceteris mundiorum esse dignoscimus. Scriptum quippe est: Mundus habitator mundam quærit domum. Et iterum: Evigilate justi, et nolite peccare. Et iterum: Ecce sto ad ostium, et pulso. Si quis audierit vocem meam, et aperuerit mihi, intrabo ad illum, et cœnabo cum illo, et ipse mecum. Videmus jam, Fratres, si corda nostra erigere conemur intente, auctorem nostrum pulsare, nosque commonefacere, ut aperiamus illi, et claudamus ostium diabolo; et ejus satellitibus et complicitibus pro viribus resistamus, in promptu habentes ulcisci, secundum Apostolum, omnem inobedientiam. Neque timendum est, etiamsi prævalere possint adversum nos: quoniam ideo illis potestas a justo traditur Judice, ut fiant nostræ probationis caminus, cito in cinerem et favillas consumendus, nosque vasa explorata perpetuo in Domini ministerium assumenda. Speramus sane, nec dubitamus, quod nulla tribulatio, persecutio, gladiusve, vincula, carceres, exilia, instantia, futura, poterunt nos separare a caritate, quæ est in Christo Jesu, et sanctis ejus legibus. Melius est enim mori pro legibus Domini, quam eorundem persuasoribus et destructoribus terga vertendo Ecclesiæ [jura prodere]: quoniam non obviare talibus, Christi planissime est fidem negare.

61 Videmus præ oculis et manibus signum antiqui serpentis; quod omnipotens Deus ideo vobis ostendit, ut cautos sollicitosque redderet, et quid super filium superbiæ, extollentem se adversus hanc sanctam Ecclesiam Catholicam facere debeamus, insinuaret. Sancta quippe Scriptura, Fidem, sanctæque

Ecclesiæ figuram ovi nomine designat, in qua quidem malis cum bonis permistos esse usque ad mundi terminum, nullus fidelium dubitat. Sed licet fraudibus deceptionibusque aliquandiu se occultere studeant, non semper latere, omnino revelante, possunt; ut, cum in aperam venientes emicarent, cunctis appareat trans quæ latebat, et in cognitos sancta Dei Ecclesia ultionis gladium exerat. Rex iste, cujus figuram Deus mihi demonstrari et cognosci per serpentis similitudinem voluit, hactenus timens, suis subdolis verbis et nuntiis, velut in tenebræ noctis caligine latuit: qui modo foras saliens, quod corde gestabat, ostendit sufficienter ad condemnationem, quam passim per Dei Ecclesias commiserat. Nunc vero, ut cernitis, caput ad fidei nostræ fundamentum erigere cœperat, sicut scriptum est: Posuerunt in cœlum os suum, et lingua eorum transivit in terra. De quo Joannes Apostolus dicit; Et datum est ei os loquens magna, et blasphemias. Et illud; Et cauda ejus (Draconis) tertiam partem stellarum traxit. Non attendit miser, quid veritas ipsa dixit Magistro nostro et Principi Ecclesiæ: Super hanc, inquit, petram ædificabo Ecclesiam meam: et portæ inferi non prævalebunt adversos eam. Nunc igitur, Fratres, convenit gladium ultionis exerere, et inimicum Dei et Ecclesiæ alligando percutere, ut percussum caput, quod ad Fidei fundamentum et omnium Ecclesiarum erectum esse dignoscitur, corruat: ut, quemadmodum in primo superbiæ suæ tempore ei dictum est; pectore et ventre repat. Nolite timere, ut ait Dominus, pusillus grex; quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum. Satis est, quod hucusque sustinistis, bene convenienterque illam communiistis, nunc vero cauteriatam conscientiam se habuisse cognoscat.

62 Illis atque aliis nonnullis peroratis, sancta et magna Synodus dixit: Tua, sanctissime Pater, censura, quemadmodum nostri temporis seculum divina peperit clementia, contra blasphemum, invasorem, tyrannum, desertorem, talem sententiam proferat, quæ hunc conterat, et futuris seculis transgressionis cantelam conferat. Dignum quippe est jussis tuis obedire et obsecundare, ut possumus: neque facere cupimus animas nostras pretiosiores nobis. Libenter enim, si necesse est, mortem amplectemur, ut Patrum nostrorum vestigia relinquere non videamur. Cui enim non deumus pro Dei nostri sanctis legibus illud, quod a nolentibus nobis auferitur? Gladium exere, judicium exerce: ut letetur quilibet justus, cum viderit vindictam, manus suas lavet in sanguine peccatoris. Tandem omnibus acclamantibus definitum est, ut honore Regio privaretur, et anathematis vinculis, tam prænominatus Rex, quam omnes assentanei sui colligarentur.

ANNOTATA.

a Ut feria secunda secundæ hebdomadæ in Quadragesima ad Synodum Romæ occurreret, de criminibus quæ objicerentur causam dicturus, alioquin sciret, absque omni procrastinatione, eodem die de corpore Ecclesiæ sanctæ Apostolico anathemate abscindendum esse. Ita Lambertus ad an. 1076: *contra Pseudo-synodum Wormatiensis, de qua mox, indicta fuit in Dominicam Septuagesimæ.*

b Hic est Sigefredus, qui præfuit Ecclesiæ Moguntinæ ab anno 1039 ad 1084. Ejus res gestas latissime deducit Serarius lib. 3 Rerum Moguntiacarum, a pag. 742 ad pag. 788. Infra nomen exprimitur, quando transivit ad partes Raddolphi Regis.

c Hugo cognomento Blancus, inquit Lambertus, qui similia habet: et Domnizo in Vita Mathildis lib. 1 sic canit:

Huc

et ad generose
certandum
pro Christa
Act. 11

monet Patres,

Num 8

1 Cor. 3

1 Cor. 15

Apoc. 3

quibus ad id
data potestas,
2 Cor 10

et victoria
præsigium
in portentosa
illo avo

D
A. P. A. L. O
BERNARDI.

Ps. 72, 19

Apoc. 13 et 12

Mat. 16, 12

E

Luc. 12 32

Decernitur
excommu-
nicandus
Henricus

P

A. PAULO
BERNOL.

A Ille Hugo tunc falsus venit, qui dicitur Albus ;
Offert hic multis Romanæ Presbyter Urbis :
Ter damnatus erat, pretio quia restituebat
Emptores Christi templorum. junctus et ipsis
Adversus Papam, fingens mala, ketificabat
Corda malignorum, Regis simul et sociorum.

d Idem Dominico ita prosequitur :
Andax Antistes Moguntinus nimis ille,
Non Christum timuit, Papam quando maledixit.
Cuncti subscribunt : magis ipsi se maledicunt.

e Idem Dominico insinuat ovum quasi sculptum
fuisse. Dum hæc imprimantur, audimus ejus figuram
extare, quam si acciperimus, Lector inveniet post To-
mum VII in Appendicibus.

f Per Scupeas intelligit Gretserus pellem squa-
mosam : Germanis enim Schuppen, squammæ di-
cuntur.

g Joannes alteri Joanni successit circa annum 1066,
et S. Gregorio fidelissime adhæsit, ut nec Imperatoris
minæ potentiūque illum avertere potuerint. Laudatur
a Petro Ostiensi lib. 4 Chronici Casinensis cap. 2, et
aliis.

h Litram hanc ex conjectura suppleo, quoad ge-
nina Pauli verba (nescio quo casu amissa inter manus
typothetarum) accepto aliunde exemplari supplere
licuit.

CAPUT VIII.

Rex Henricus excommunicatur. Litteræ S.
Gregorii ea de re, et ultionis mox secu-
læ exempla.

Gregorius
protestatus
quod Papa-
tum non
amblerit,

A ccepta itaque fiducia, Dominus Papa, ex totius
Synodi consensu et judicio, protulit anathema in
hunc modum. Beate Petre Apostolorum Princeps,
inclina, quesumus, pias aures tuas nobis, et audi
me servum tuum; quem ab infantia nutristi, et
usque ad hunc diem de manu iniquorum liberasti,
qui me pro tua fidelitate oderunt et odiunt. Tu
mihi testis es, et Domina mea Mater Dei, et Beatus
Paulus Frater tuus inter omnes Sanctos, quod tua
sancta Romana Ecclesia me invitum ad sua guber-
nacula traxit, et ego non rapinam arbitratus sum ad
Sedem tuam ascendere; potinsque volui vitam meam
in peregrinatione finire, quam locum tuum, pro
gloria mundi, seculari ingenio arripere. Et ideo ex
tua gratia, non ex meis operibus credo, quod tibi
placuit et placet, ut populus Christianus, tibi spe-
cialiter commissus, mihi obediat specialiter, pro
vice tua mihi commissa : et mihi tua gratia est po-
testas data a Deo ligandi atque solvendi, in cælo et
in terra. Hac itaque fiducia fretus, pro Ecclesiæ
tuæ honore et defensione, ex parte omnipotentis
Dei Patris, et Filii, et Spiritus sancti, per tuam
potestatem et auctoritatem, Henrico Regi, filio Hen-
rici Imperatoris, qui contra tuam Ecclesiam inau-
dita superbia insurrexit, totius Regni Teutonicorum
et Italiæ gubernacula contradico, et omnes
Christianos a vinculo juramenti, quod sibi fecere
vel facient, absolvo; et, ut nullus ei sicut Regi ser-
viat, interdico. Dignum est enim, ut qui studet ho-
norem Ecclesiæ tuæ imminuere, ipse honorem
amittat quem videtur habere. Et quia sicut Christia-
nus contempsit obedire, nec ad Dominum rediit
quem dimisit, participando excommunicatis, et
multas iniquitates faciendo; meaque monita, quæ
pro sua salute sibi misi, te teste, spernendo; seque
ab Ecclesia tua, tentans eam scindere, separando;
vinculo eum anathematis vice tua alligo : et sic
eum ex fiducia tua alligo, ut sciant gentes et com-
probent, quia tu es Petrus, et super tuam petram
Filius Dei vivi ædificavit Ecclesiam suam; et portæ
infernæ non prævalebunt adversus eam.

Matth. 16

declorat
Henricum
regno priva-
tum et ex-
communi-
catum :

64 Post hæc misit ad diversos Epistolas, idem D
anathema et causas ejus manifestantes, ex quibus
has duas interponere præsentī opusculo curavimus.
Gregorius Episcopus, servus servorum Dei, omni-
bus qui cupiunt annumerari inter oves quas Christus
B. Petro commisit, salutem et Apostolicam bene-
dictionem. Audistis, Fratres carissimi, novam et
inauditam præsumptionem, aulicis sceleratam
schismaticorum, et nomen Domini in B. Petro bla-
spphemantium, garrulitatem et audaciam : audistis
superbiam, ad injuriam et contumeliam sanctæ et
Apostolicæ Sedi illatam, qualem vestri Patres nec
viderunt, nec audierunt unquam, nec scripturarum
series aliquando a paganis vel hæreticis docet emer-
sam : ejus mali, etsi aliquod unquam, post funda-
tam et propagatam fidem Christi, præcessisset
exemplum; omnibus tamen fidelibus, pro tanto con-
temptu et conculcatione Apostolicæ, imo divinæ
auctoritatis, dolendum foret et gemendum. Qua-
propter, si B. Petro claves regni cælerum a Do-
mino Deo nostro Jesu Christo traditas esse creditis,
et vobis per manus ipsius ad æternæ vitæ gaudia
introitum patere cupitis; cogitandum vobis est,
quantum nunc de irrogata sibi injuria dolere debea-
tis. Nisi enim hic, ubi per discrimina tentationum
vestra fides et corda probantur, socii passionum
efficiamini; proculdubio non estis digni, ut partici-
pes futuræ consolationis, et filii regni, eolæstem
coronam et gloriam sortiamini. Rogamus igitur ca-
ritatem vestram, ut instanter divinam misericor-
diam implorare studeatis; quatenus aut corda im-
piorum ad pœnitentiam vertat, aut reprimendo
eorum nefanda consilia, quam insipientes et stulti
sint, qui petram a Christo fundatam evertere et
divina privilegia violare conantur, ostendat. Qua-
liter autem, aut pro quibus causis B. Petrus ana-
thematis vinculo Regem alligaverit, in a chartula,
quæ huic inclusa est, pleue potestis cognoscere.

65 Gregorius Episcopus, servus servorum Dei,
omnibus Episcopis, Ducibus, Comitibus, ceterisque
fidelibus in Regno Teutonicorum Christianam fidem
defendentibus, salutem et Apostolicam benedictio-
nem. Audivimus quosdam inter vos de excommuni-
catione, quam in Regem fecimus, dubitare; ac quæ-
rere, utrum juste excommunicatus sit, et si nostra
sententia ea auctoritate, ea qua debuit deliberatione,
progressa est. Quapropter, qualiter ad excommuni-
caudam illum adducti simus, prout verius potuimus
(teste conscientia nostra) oculis, et intellectibus om-
nium patefacere curavimus; non tam, ut singulas
causas (quæ heul nimium notæ sunt) quasi nostro
clamore in publicum projiciamus; quam ut eorum
opinionem satisficiamus, qui putant nos spirituales
gladium temere et magis motu animi nostri, quam
divino motu et justitiæ zelo, arripuisse. Cum adhuc
in Diaconatus officio positi essemus, perlata ad nos
de Regis actionibus sinistra et multum inhonesta
fama, propter spem ac desiderium correctionis suæ,
sæpe eum per litteras et nuntios suos admonuimus,
ut a pravitate sua desisteret; et memor clarissimi
generis ac dignitatis suæ, vitam moribus, quibus
Regem et futurum (Deo donante) decreet Imperato-
rem, institueret. Postquam vero ad Pontificatus
apicem, licet indigni, venimus; cum illius ætas pa-
riter cresceret et iniquitas; intelligentes Deum om-
nipotentem distrietiùs de manu nostra animam illius
requisituram; quanto nobis ad increpandum illum
præ ceteris libertas data fuisset et auctoritas, multo
solicitiùs eum modis omnibus, arguendo, obse-
rando, increpando, ad emendationem vitæ suæ
hortati sumus. Qui cum sæpe nobis devotas saluta-
tiones et litteras mitteret, excusans se, eum ex
ætate, quod fluxa esset et fragilis; tum quod ab
his

caque de re
scribit ad om-
nes fideles,

hortans ut
remedium a
Deo petant ;

E

2 Cor. 1.

a

Item ad Prin-
cipes Teuto-
nicos,

de sententiæ
justitia du-
bios,

F

narrans quod
sæpe Regem
monuerit

semper verba dantem,

*excommu-
nicatos fo-
rentem,*

A his, in quorum manibus Curia erat, multoties male sibi soasom atque consultum sit; monita nostra de die in diem se promptissime suscepturum verbis quidem promisit, ceterum re et exaggeratione culparum penitus conculcavit. Inter hæc quosdam familiares suos, quorum consiliis et machinationibus Episcopatus et multa monasteria, inductis per pretium lupis pro pastoribus, Simoniaca hæresi fudaverat, ad pœnitentiam vocavimus; quatenus et bona Ecclesiarum, quæ per interventum tam scelerati commereii sacrilega manu susceperant, venerabilibus locis, ad quæ pertinerent, dum adhuc locus esset emendandi, redderent; et ipsi pro perpetrata iniquitate, per lamenta pœnitundinis, Deo satisfacerent. Quos, dum ad hæc exequenda datas inducias spernere, et in consuetâ nequitia pertinaciter stare cognovimus; sicut dignum erat, sacrilegos et ministros ac membra diaboli a communione et corpore totius Ecclesiæ separavimus; et Regem, ut eos a domo sua, a consiliis, et omni communione sua, sicut excommunicatos expelleret, admonuimus.

*et post Sa-
xonicum
bellum*

*magis inso-
lescentem :*

66 Interim vero aggravescente contra Regem Saxonum causa, cum vires et præsidia Regni ex maxima parte a se deficere velle videret; iterum nobis direxit epistolam supplicem, et omni humilitate plenam; in qua omnipotenti Deo, et B. Petro ac nobis valde se culpabilem reddens, preces etiam obtulit, ut quod ex sua culpa in Ecclesiæ causis contra canonicam justitiam et decreta sanctorum Patrum factum esset, nostra Apostolica providentia et auctoritate corrigere studeremus: utque in ea suam nobis per omnia obedientiam, consensum, et fidele promisit adjutorium. Hoc idem etiam postea, a Confratribus et Legatis nostris, Humberto Prænestino Episcopo, et Geraldo Ostiensi Episcopo, quos ad illum misimus, ad pœnitentiam susceptus, in illorum manus per sanctas Stolas, quas in collo tenebant, repromittendo confirmavit. Deinde, post aliquod tempus, commissio cum Saxonibus præho, Rex pro victoria, quam adeptus est, tales Deo grates et victimas obtulit, ut vota, quæ de emendatione sua fecerat, continuo frangeret; et nihil eorum quæ promiserat attendens, excommunicatos in suam familiaritatem et communionem reciperet, et Ecclesias in eam quam consueverat confusionem traheret. Qua de re gravi dolore percussi, quamquam post contempta cœlestis Regis beneficia, pene omnis spes correctionis ejus nobis, ablata sit; adhuc tamen animum ejus tentandum fore decrevimus, magis cupientes eum Apostolica mansuetudine audire, quam experiri severitatem. Itaque misimus ei Epistolas comminatorias, ut meminerit, quid et cui promiserit: ne credat se posse fallere Deum, cujus quanto prolixior est patientia, tanto severior est, cum judicare cœperit, ira; nec inhonoret Deum honorantem se, nec potentiam suam ad Dei contemptum et Apostolicam tentet extendere contumeliam, sciens, quod superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam. Præterea misimus ad eum tres religiosos viros, suos utique fideles, per quos eum secreto monuimus, ut pœnitentiam ageret de sceleribus suis: quæ quidem horrenda dictu sunt, pluribus autem nota, et in multis partibus divulgata; propter quæ eum excommunicari non solum usque ad dignam satisfactionem, sed ab omni honore Regni absque spe recuperationis debere destitui, divinarum et humanarum legum testatur auctoritas. Postremo [feliximus], nisi excommunicatos a sua participatione divideret, nos nihil aliud de eo judicare aut discernere posse, nisi ut separatus ab Ecclesia in excommunicatorum consortio foret, cum quibus potius quam cum Christo partem habere elegit. Sane, si nostra monita suscipere, et vitam suam

*quare ex-
communi-
cationem ei
monitus sit*

*nisi promissa
impleret :*

C

corrigere vellet, Deum testem invocavimus et invocamus, quantum nos de ejus salute et honore gauderemus, et cum quanta caritate eum in gremium sanctæ Ecclesiæ amplecteremur; utpote eum, qui Princeps populi constitutus, et amplissimi Regni gubernacula tenens, Catholicæ pacis et justitiæ defensor esse deberet. Verum, quanti ipse aut scripta, aut per legatos missa nostra verba fecerit, ejus facta declarant.

67 Qui indigne ferens se a quoquam reprehendi aut corripi, non solum a perpetratis ad emendationem revocari non potuit, sed ampliori conscientiæ suæ furore arreptus, non prius cessavit, donec Episcopos pene omnes in Italia, in Teutonicis vero partibus quotquot potuit, circa fidem Christi naufragare fecit: dum eos debitam B. Petro et Apostolicæ Sedi obelientiam et honorem, in Domino nostro Jesu Christo concessum, abnegare subegit. Cum igitur iniquitatem ejus ad summum prodississe vidimus, pro his causis, videlicet primum, quod ab eorum communione, qui pro sacrilegio et reatu Simoniacæ hæresis, excommunicati sunt, se abstinere noluit; deinde, quod pro criminosis actibus vitæ suæ pœnitentiam, non dico suscipere, sed nec promittere quasi voluit, mentita ea fide quam in manus Legatorum nostrorum promiserat; nec non, quod corpus Christi, id est, unitatem sanctæ Ecclesiæ, scindere non expavit; pro his, inquam, culpis synodali judicio eum excommunicavimus; ut quem mites non potuimus, vel severi ad viam salutis (Deo adjuvante) revocare valeamus: aut, si, quod absit, nec districtiōis quasi censuram pertimuerit, nostra saltem anima negligentia aut timoris discrimini non succumbat. Si quis igitur hanc sententiam injuste vel irrationabiliter prolatam esse putaverit, si talis est, ut sacris regulis intelligentiæ sensum præbere velit, nobiscum inde agat; et non, quid nos, sed divina auctoritas doceat, quid decernat, quid consona vox sanctorum Patrum judicet, patienter audiens acquiescat. Nos tamen non astinamus quemquam fidelium, qui Ecclesiastica statuta noverit, hoc errore teneri, ut non hoc (etsi publice affirmare non audeat) vel in corde suo recte factum esse perhibeat. Quamquam etsi nos (quod Deus ave. at) non satis gravi de causa aut minus ordinate, eum hujusmodi vinculo ligaverimus, sicut sancti Patres asserunt; non ideoque spernenda esset sententia, sed absolutio eum omni humilitate querenda.

68 Vos autem dilectissimi, qui justitiam Dei non pro Regia indignatione, non pro aliquo periculo deserere voluistis; fatuitatem eorum, qui de execratione et mendacio in consummationem [runt], parvi pendentes, viriliter state et confortamini in Domino; scientes quod illius partem defenditis, qui insuperabilis Rex et magnificus triumphator, judicaturus est vivos et mortuos, reddens unicuique secundum opus suum: de cujus multimoda retributione, et vos certi esse poteritis, si usque in finem fideles et inconcussi in ejus veritate perstiteritis. Propter quod et nos incessanter pro vobis rogamus Dominum, ut det vobis virtutem corroborari per Spiritum sanctum in nomine ejus, et convertat cor Regis ad pœnitentiam: ut et ipse aliquando cognoscat, nos et vos multo verius amare eum, quam qui nunc suis iniquitatibus obsequuntur et favent. Qui si, Deo inspirante, voluerit respiscere; quidquid contra nos molitur, semper tamen nos ad recipiendum eum in sanctam communionem, prout vestra caritas nobis consuluerit, paratos inveniet.

69 Igitur post excommunicationem et depositionem Regis, Domini præeunte gratia, multi nobiles et mediocres, ad Deum toto corde conversi, præfactum Regem reliquerunt. Ipsi etiam, qui prius par-

D
V PAULO
BERNRI.

qui econtra
schisma sus-
citans,

E
tandem ex-
communica-
ri debuit :

quod bonis
omnibus
probatum
iri Papa
confidit,

F
eosque hor-
tatur ad con-
stantiam.

Hinc multi
Regem dese-
runt, etiam
ex complicibus

A. PAULO
BERNRI.

b

Ultraject.
Episcopus
Missa coram
eo facta ;

c

ob blasphemias in Pa-
pam jactas,
dpost regii
hospitii defla-
grationem,desperabundus
moritur :

e

f
ut et Spirensis
Episcopus

g

A tim regalibus blanditiis, partim terroribus et minis contra Apostolicam Sedem conjuraverant, conversi postmodum, digno in Regem anathemati conscripserunt, mittentes supplices ad Apostolicam Sedem nuntios, b epithemium pœnitentiæ postulant. Quibus misericordiæ discipulus, non quærens saturari pœnis reorum, gremium sanctæ Ecclesiæ aperuit ; et ut in fide Domini solidarentur, consolatorias eis litteras misit. Nonnulli vero Episcoporum, gementes tantum facinus, ad Apostolicam Sedem discalcatis pedibus venerunt, tam diu inibi perdurantes, quo usque Dominus Papa misericordiæ manum et pietatis viscera, eis compatiens, aperiret.

70 Interea Dominus magnum miraculum in Regis et omnium oculis fecit : quo cognito, multi eum reliquerunt. Nam post excommunicationis diem, c Paschalis diei solennitate, cum regio apparatu et comitatu pompatica multitudinis, ad Ecclesiam, divinitus sibi clausam, venire nequaquam abhorruit. Jussu itaque Regis quidam d Episcopus, si fas est, imo hæreticus et Simoniacus, ad Missæ se præparavit officium. Tandem perlecto Evangelio, ex more facturus popularem sermonem Pontifex idem, pulpitu descendit. Parum autem de tractatu locutus Evangelico, statim se ad blasphemiam Papæ Gregorii caeco corde menteque vesana prorupit, quæ

pro nimio sui horrore silentio præterire complacuit. Difficile est enim ut bene sibi conscientium probitatem, obtreptantium lingua non mordeat ; et iniquorum evadat opprobria, cui est amica justitia. Veruntamen eadem blasphemia, qualis in oculis Domini fuerit, continuo sequens ultio, si perpendatur, innotescit. Nam Paschalis diei gaudio nondum finito, subito cælum fragore intonuit, in quo ignis descendere cœlitus visus est ; qui omnem illam ecclesiam, omnesque domos regali receptui præparatas, repente consumpsit, et lætitiâ profanorum in mœrorem commutavit : Episcopum vero illum blasphemum, subito e percussum, divina ultio interemit.

Sed antequam vitam penitus exhalaret, ministres suo exitio præparatos, quales essent, compulsus est dicere : Video me, inquit, igneis loris astrictum, tetrâs trahentibus imaginibus ex hac vita convelli : sed tamen ite, et dicite f Regi, ut flagitium, quod in Deum, et B. Petrum, ejusque Vicarium commisit, emendet ; ne me præeuntem ad inferi loca sequatur ; et hæc dicens, exspiravit. Hoc exemplo commoniti, hortamur et obsecramus omnem hominem, qui hæc scripta legerit, ut declinet detraherentium linguas, si mavult consortium habere cum Gregorio in resurrectione vitæ, quam cum detrahentibus supplicium subire. Nunc hic ad memoriam redit non minus terribilis damnatio Spirensis g Episcopi, qui eadem die, id est vi Kalendas Martii, imo eadem hora, subito quasi quodam invisibili telo percussus, apud Spiram infirmari cœpit, qua hora et causam ejus in Romana Synodo noster Gregorius Papa ventilare incepit. Idem quoque tertio die, id est iv Kalendas Martii, miserabiliter exspiravit, non impari expertus efficaciam illius sententiæ, qua Petrus Apostolus Ananiam et Sapphiram damnavit.

ANNOTATA.

a Hanc Chartulam fuisse credo, vel ipsam excommunicationis sententiam supra positam, vel eorum quæ in sequenti Epistola legantur exemplar.

b Epithemium, Græce ἐπιτίμιον, mulcta, pœna, castigatio : sed fortassis Epithemium a τίτλημ pono, impositionem hic significat.

c Pascha anno 1076 celebratum fuit 27 Martii, et quidem ab Henrico Rege Ultrajecti, quem exactis Pas-

chalibus feriis inde discessisse, tradit Bruno in Chronico pag. 793.

d Wilhelmus Ultrajectinus, causam Regis contra bonum et æquum obstinate tuebatur, et studio partium Regis multa in injuriam Romani Pontificis, omnibus pene diebus solennibus, inter Missarum solennia, rabido ore declamabat, perjurum eum, adulterum, et pseudo-Apostolum appellans etc. Ita Lambertus Scafnoburgensis, et ante citatus Bruno. At Langius in Chronico Citicensi. Cum Rex, inquit, esset Trajecti, et excommunicatio Regis, a Romano Pontifice facta, præsentata fuisset..... Episcopus inter Missas sermonem faciens ad populum, derisorie, quod Rex excommunicatus esset, indicavit.

e Hæc dicti Lambertus et Monachus Herveldensis ita referunt. Repente gravissima ægritudine correptus..... miserabili ejulatu coram omnibus, qui aderant, vociferabatur : Justo Dei judicio se et præsentem vitam amisisse et æternam, quod Regi ad omnia, quæ perperam intendisset, operam suam summo annisu tribuisset ; atque in spem gratiæ ejus Romano Pontifici, sanctissimo et Apostolicarum virtutum viro, graves contumelias, sciens et prudens, innocenti irrogasset. In hanc vocem, ut asserunt, sine communione, sine ulla satisfactione, expiravit.

f Langius ita exponit : Hoc mitto Regi mandatum : quod ipse, et ego, et omnes iniquitati ejus faventes, sumus damnati in perpetuum..... Ecce dæmones lectum meum circumstant, quatenus me mox, ut expiravero, capiant. Itaque cum fuero e corpore eductus, rogo vos et omnes fideles, ne se fatigent pro me faciendo supplicationes. Hic igitur in desperatione defunctus, diu jacebat insepultus ; donec Romam mittitur, et inde quæsito consilio, ne populus fœtore corrumpetur, Apostolico jussu sine commendationibus sepelitur. Hæc Langius ex Chronicis Magdeburgensis Ecclesiæ.

g Henricus Episcopus Spirensis, a puero cum Henrico Rege educatus, ab illo ad Sedem illam promotus, cum Thesauros Ecclesiæ puerili levitate dilapidasset, et prædia militibus in beneficium erogasset ..... sensit repente parvulam sibi pustulam in colio excrescere ; qua intumescente ante mediam noctem defunctus est. Ita Lambertus, et priora Bruschius.

CAPUT IX.

Henrici simulata pœnitentia, Principum conventus Ulmæ, Gregorii ad eos Legatio.

F

Cum igitur prædicti Regis conversionem jam diu et frustra Principes exspectarent, et statum Regni periculosius in dies disturbandum, imo sine capite jam penitus destruendum viderent ; tandem zelo Dei armati, cum Legatis Apostolicæ Sedis a conveniunt, et eundem, ut eorum consilio acquiesceret et respiceret, satis fideliter rogaverunt : alioquin, se non ulterius communicare vel obedire, protestati sunt. Hac ille necessitate, simulate quidem, ut postmodum apparuit, se per omnia, et consiliis Principum et præceptis Apostolici Domini, obediturum promisit. Erat autem eorum consilium, ut Dominus Apostolicus ad generale colloquium Augustam in Purificatione S. Mariæ tunc proxima veniret : quatenus ibidem causa ejus in audientia totius Regni legitime determinari posset. Ipsi quoque Principes, missa legatione, Dominum Papam ad prædictum diem venire suppliciter rogaverunt ; ad quod iter agendum, illum promptissimum, ut subscriptæ ejus litteræ testantur, invenerunt. Rex autem, contra promissionem suam, contra consilium Principum,

A Principibus
ad colloquium
in Germaniam
invitatus
Gregorius,
a

Rege frustra
Romam præ-
optante,

A pum, hoc ab Apostolico per Legatos suos voluit extorquere, ne Augustam veniret, sed ut cum ad se Romam venire permitteret; ea utique intentione, ut tanto facilius Papam fallere posset, quanto pauciores Regni Principes, jam sapius astutias ejus perpassi, discutiendæ ejus causæ interessent. Unde et Papa votis ejus non annuit, sed ut Principes rogaverant, ad conductum diem venire disposuit; et subsequentes Epistolas Principibus Regni, pro disponendo itinere suo, transmisit.

ad futurum
se pollicetur,

B 72 Gregorius Episcopus, servus servorum Dei, Archiepiscopis, Episcopis, Ducibus, Comitibus, nec non majoribus atque minoribus in Regno Teutonicorum constitutis, salutem et Apostolicam benedictionem. Nos, indigni et inutiles Principis Apostolorum servi, statuimus ad vos, divina auxiliante clementia, venire: et postponentes pene omnium fidelium nostrorum auxilia, profectionem nostram maturare, ut vi Idus Januarii, velimus Mantuæ esse: ea quidem fide et desiderio, ut, fiducia probatæ fidei vestræ, quæque aspera, et, si necesse fuerit, ipsam sanguinis effusionem, pro libertate sanctæ Ecclesiæ et salute Imperii, pura et sincera intentione subire non dubitemus. Vestri igitur studii sit, eos de susceptione et servitio nostro præponere, quos providentia vestra id posse, et nobis debere cognoverit; sit itaque studii vestri per partes vestras pacem firmare, ut intentionis nostræ propositum nihil possit impedire. Quot et quantas colluctationes cum nuntiis Regis habuerimus, et quibus rationibus dictis ejus obviaverimus, quidquid his litteris deesse videtur, latores earum plenius indicabunt: quibus sicut de his, quæ per eos B. Petro et nobis promissis, indubitanter credimus; ita vos de his, quæ ex nostra vobis parte dixerint, credere volumus.

etiam cum
periculo vitæ.

C 73 Gregorius, servus servorum Dei, omnibus Archiepiscopis, et Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Marchionibus, omnibusque Christianam et B. Petri fidem et doctrinam defendentibus et observantibus, salutem et Beatorum Apostolorum Petri et Pauli benedictionem, omniumque peccatorum absolutionem. Ego, qualiscumque Sacerdos, Apostolorum Principis servus, contra voluntatem et consilium Romanorum, confidens de misericordia omnipotentis Dei et de vestra fide Catholica, venio ad vos, paratus propter honorem Dei et salutem animarum vestrarum mortem subire, sicut Christus pro nobis animam suam posuit. In hoc enim positi sumus, ut per multas tribulationes tendamus et perveniamus ad regnum Dei. Vos autem, Fratres mei carissimi et desideratissimi, summopere curate, ut vos possim Deo adjuvante adire, vobisque in omnibus prodesse. Benedicat vos, ex cujus gratia mihi dictum est ad corpus beati Petri, in die ordinationis meæ. Quodcumque benedixeris benedictum erit, et quodcumque solveris super terram erit solutum et in cælis, etc.

Sed Rex ob-
viam ei factus
ad Canusium

74 Interea Rex, propriæ causæ diffidens, et idcirco audientiam totius Regni subterfugiens, furtive Italiam cum excommunicatis, contra præceptum Papæ et consilia Principum, intravit; et Apostolico ad prædictum diem Augustam tendenti, ante Purificationem S. Mariæ apud Canusium obviavit; ibique ante portam castris per triduum, deposito omni regis cultu, miserabiliter, utpote discalceatus et laneis vestibus indutus, persistens, non prius cum multo fletu Apostolicæ miserationis auxilium et consolationem implorare destitit, quam omnes qui aderant, et ad quos ille rumor pervenit, ad tantam pietatem et compassionis misericordiam movit, ut pro eo multis precibus et lacrymis intercedentes, omnes quidem insolitam Domini Papæ duritiam miraren-

tur; nonnulli vero in eo, non Apostolicæ serenitatis gravitatem, sed quasi tyrannicæ severitatis crudelitatem esse clamarent: denique instantia compunctionis ejus, et tanta omnium qui ibi aderant supplicatione Papa devictus, tandem eum, relaxato anathematis vinculo, in communionis gratiam, et sinum sanctæ Matris Ecclesiæ recepit: acceptis ab eo securitatibus, quarum etiam confirmationem per manus Abbatis Cluniacensis, et nobilium Comitissarum Mathildis et b Adalatae, et aliorum Principum, Episcoporum et Laicorum, qui sibi ad hæc utiles visi sunt, in hunc modum suscepit.

D
A. PAULO
BERNRI.
absolutionem
impetrat,

b

75 Ego Henricus Rex, de murmuratione et dissensione, quam nunc habent contra me Archiepiscopi, Episcopi, Duces et Comites, ceterique Principes Regni Teutonicorum et alii, qui eos in eadem dissensionis causa sequuntur, infra terminum, quem Dominus Papa constituerit, aut justitiam secundum judicium ejus, aut concordiam secundum consilium ejus faciam, nisi certum impedimentum mihi vel sibi obstiterit: quo transacto, ad idem peragendum paratus ero. Item, si idem Dominus Papa Gregorius ultra montes vel alias partes terrarum ire voluerit, securus erit ex mea parte, et eorum quos constringere potero, ab omni læsione vitæ et membrorum ejus seu captione, tam ipse quam qui in ejus conductu sive comitatu fuerint, in exendo, sive ibi morando, seu inde redeundo; neque aliud aliquod impedimentum habebit ex meo consensu, quod contra honorem suum sit; et si quis ei fecerit, cum bona fide, secundum posse meum, illum adjuvabo.

sub jureju-
rando

E

76 Rex, postquam communionem recepta, sed quæstione Regni dilata, solutus ab Apostolico discessit; parum attendens quid ei in reconciliatione sua juramento promiserit, ad solitam nequitiam redire, et Simoniacorum suorum consiliis contra Papam assentire non expavit. Omnes enim Simoniaci eorumque socii, quorum tyrannidi ipse sanctam Matrem Ecclesiam subjugaverat, quorum etiam factione jam pridem Apostolicam Sedem deauctorizare tentaverat; ipsi, inquam, omnes ad eum reconciliationem recurrentes, non terrorem sed audaciam ab eo, pro perpetrata iniquitate acceperunt; quin etiam in damnatione Apostolici apud eum conjurandi locum invenerunt. Ipse vero ejusque complices, communionem utcumque idcirco festinaverant recipere; quia, juxta legem Teutonicorum, se prædiis et beneficiis privandos esse non dubitabant, si sub excommunicatione integrum annum permanerent: cujus adhuc unus mensis superfuit, dum ad reconciliationem redirent. Communionem itaque, non ut se corrigerent, repetebant; sed, ut plurimos jam dudum ab illis anathemate separatos sibi resociarent; sicque tanto audacius, tanto crudelius, quanto cum pluribus solita tyrannide, sanctam Ecclesiam opprimere possent. Nam statim post reconciliationem, ut prædictum est, ad pristinum volutabrum redire, sed et Simoniacis, utpote sui similibus, contra Apostolicam Sedem assentire non dubitarunt.

per simulatio-
nem facto,

ne ipse et
complices
damnum
incurrerent:
F

77 Non multo post tamen Rex ab Apostolico jam Regni concessionem callide, ut communionem, elicere volebat. Missa enim legatione, humiliter ei supplicabat, ut ve eum semel apud S. Joannem in c Moytia, per Episcopos Papiensem et Mediolanensem, more priorum Regum, coronari permitteret: vel, si hoc nollet fieri per hujusmodi Episcopos, utpote excommunicatos, saltem hoc privilegium Apostolica auctoritate cuilibet Episcopo concederet exsequendum; ob hoc maxime appetens coronari, ut cum communionem etiam Regnum a Romano Pontifice videretur recepisse. Sed Papa, calliditatem ejus jam satis expertus, nullo modo votis ejus voluit acquiescere: diligenter secum ipse reputans, se quidem cum pro

eadem si-
mulatione
coronari pe-
tens,
c

multis

A. PAULO
BERNARDI
non exaudi-
tur.

A multis criminibus, et maxime pro inobedientia et contumacia Apostolicæ Sedi irrogata, a Regno deposuisse, omnesque ei iuratos ab ejus dominio liberos reddidisse: et ob hoc, nullatenus eum, sicut nec alium, in Regem Principibus, utpote liberis hominibus, superponi debere, absque eorum electione. Nam et a toto Regno de tot ac tantis injuriis ac perfidiis erat inculpatus, ut de his eum necesse esset primitus expurgari (si tamen hoc aliquatenus posset fieri) et sic demum cum consensu totius Regni legitime coronari. Rex igitur ea vice quoque, simulda obedientia apud *d* Moytiam Regalia insignia non usurpavit: quæ tamen non multo post contra bannum Domini Papæ resumere, et interdicta Regni gubernacula usurpare non timuit.

Contra quem
promissu
non imple-
tem,

78 Interim transibat terminus, quem Rex coram Legatis Apostolicæ Sedis cum Principibus Regni ad Augustam in Purificatione S. Mariæ condixerat, ad quem jam Papa venire conceperat: et jam illuc pervenisset, si non idem Rex, contra commune decretum omnium ingressus Italiam, conducturos Apostolicum a conductu deterruisset: terminus, inquam, ubi coram Apostolico in audientia totius Regni canonice de criminibus illatis expurgari, si inculpabilis esset; expurgatus legitime in Regnum, cum consensu omnium, restitui posset: ad quem ipse venire contempsit, imo suæ causæ diffusus, non præsumpsit; et Papam, ne vel illuc veniret, fraudulenter in Longobardia præoccupavit.

Ulmæ con-
gregati
Principes,

79 Cum igitur Principes Regni terminum generali decreto statutum Regem subterfugisse, et se etiam hac vice, solita ejus perfidia, delusos animadvertissent; cumque ejus versutiam nec in ipsa reconciliatione vel postea cessasse, certissima relatione didicissent; mox in Suevia apud Ulmam, conventu facto, deliberaverunt; ne sedeinceps ab illo ludificari vel potius pristina ejus calliditate periclitari permitterent; sed suæ salutis, in legitimi Principis electione, providerent. In eodem autem Conventu apud Ulmam, generalius Colloquium ad *e* Forechim iv Idus Martii, ad novi Regis electionem condixerunt: ad quod etiam Domini Apostolici consilium et auxilium sibi venire, missa legatione, postulaverunt. Quo audito, Papa ad id colloquium Legatos direxit, qui Principes rogarent, ut dispositionem Regni usque in adventum ejus differrent, si hoc sine periculo fieri posse sperarent. Noluit sane eis hoc ex definito præcipere, ne sibi jure imputari posset, si quod periculum status Regni ex illa dilatione incurrisset. Altera autem die post dimissionem legatorum, Manegoldus Comes, magnus amator veritatis, advenit; cujus relatione Papa de novo Rege constituendo certior factus, alium Legatum, Gregorium scilicet Romanæ Ecclesiæ Diaconum, ad Principes Regni destinavit: qui, eos Apostolica auctoritate adventum ejus præstolari compelleret: eo tamen primitus explorato, si Rex, qui adhuc in Longobardia morabatur, ab eodem Legato conventus, securitatem facere vellet, ut Domino Papæ transitum ad Teutonicas partes, pro ipsius causa determinanda, concederet. Quod si Rex nollet concedere, præcepit Papa, ut Legatus ad se rediret, nec Principes cum aliqua dilatione a providenda Regni necessitate suspenderet. Item eidem Legato præfatam legationem imponens Papa, dixit inter alia; se quasi pro indicio hujusmodi securitatem exegisse, cujus, inquam, securitatis exhibitio, illum in Regnum restitui posse, præsigiret: sicuti, ejusdem securitatis denegatio, hoc eum non posse, ex divino indicio denotaret.

Papam ad
se venire
rogant:

hic Rege se-
curitatem
negante,

C Altera autem die post dimissionem legatorum, Manegoldus Comes, magnus amator veritatis, advenit; cujus relatione Papa de novo Rege constituendo certior factus, alium Legatum, Gregorium scilicet Romanæ Ecclesiæ Diaconum, ad Principes Regni destinavit: qui, eos Apostolica auctoritate adventum ejus præstolari compelleret: eo tamen primitus explorato, si Rex, qui adhuc in Longobardia morabatur, ab eodem Legato conventus, securitatem facere vellet, ut Domino Papæ transitum ad Teutonicas partes, pro ipsius causa determinanda, concederet. Quod si Rex nollet concedere, præcepit Papa, ut Legatus ad se rediret, nec Principes cum aliqua dilatione a providenda Regni necessitate suspenderet. Item eidem Legato præfatam legationem imponens Papa, dixit inter alia; se quasi pro indicio hujusmodi securitatem exegisse, cujus, inquam, securitatis exhibitio, illum in Regnum restitui posse, præsigiret: sicuti, ejusdem securitatis denegatio, hoc eum non posse, ex divino indicio denotaret.

pro se lega-
tos illuc di-
rigit,

80 Inter hæc verba Papæ tres digiti ejus dextræ, usque ad medium, repente sanguinei apparuere: quos sanguine ex naribus profluente maculatos existimans,

detergere cœpit: sed eos sanguineis notis nullatenus D emaculare potuit. Hinc ipse et reliqui sapientes, qui hoc miraculum conspexerunt, aliquid magni per hæc signa portendi non dubitarunt. Erant autem ibi tunc præsentis prænominatus Comes Manegoldus, et venerabilis Presbyter Erkinbertus, cum aliis quam pluribus in oppido Canusii in capite Jejunii, quod eo anno contigit *f* in Kal. Martii. Percepta igitur legatione, statim Legatus ad Regem properavit, cum prædicto Comite: sed Rex securitate, quam Papa postulabat, facere contempsit: unde et ille Legatus ad Apostolicum redire non tardavit. At Comes ad proximum Forecheimense Colloquium venire acceleravit; quo et priores Legati jam pervenerant, qui una tantum die, priusquam præfatus [discederet] Comes, ab Apostolico missi fuerant. Hi autem erant Legati; Bernhardus, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Diaconus; item alter Bernhardus, Abbas religiosus de Massiha, fere sexcentorum monachorum Pater, qui etiam secum duxit egregium Doctorem quemdam, nomino *h* Christianum, postmodum Aversanæ civitatis Episcopum, cujus opus extat eximium contra Turonensem Berengarium.

81 Non indignum videtur hoc in loco paulisper orationis cursum retentare, et quam fideli Apostolicæ institutionis sectatorem et propagatorem in Comite Manegoldo, non semel commemorato, Gregorius noster habuerit, declarare. Hic enim ex generosa et religiosa *i* B. Udalrici Augustensis Episcopi genealogia procreatus, et sapientissimo fratre suo, Herimanno videlicet Contracto, in omni observantia Christianæ religionis ad unguem informatus, virgo virginem sortitus est uxorem: duosque filios ex ea generatos in tanta disciplina usque ad juvenilem ætatem educavit, ut alterum eorum ad similem monogamiam perducens heredem sui relinqueret; alterum, in cœlibatu occisum, imo ipsius occisionis ejus [idem] longo locorum intervallo remotus, per spiritum mirabiliter agnoscens, fletet et gauderet: flevit enim propter acerbitatem inopinatæ mortis, et gavisus est propter impunitatem incontaminatæ juventutis. Hoc autem maxime castificabat liberos, quod verax pater comminabatur eis exhereditationem, si quam, præter legitimam copulam, cum mulieribus perpetrasse detegerentur coinquinationem. Vir igitur Christianissimus, cum B. Gregorium Papam nimio affectu propter justificationes ejus diligeret, cumque sæpius propter alternas morum similitudines inviseret; quadam vice, intantum Romæ positus infirmitatem incidit, ut, qui præsentis erant, vitam ejus desperarent. Cumque tristis nuntius Domino Papæ venisset, valde condolens, festinus ad eum venit: et paucillum panis in scyphum confringens, meroque perfundens, ægro pro benedictione porrexit. At ille, protinus ut gustavit, recepit non solum delectationem comedendi, sed et virtutem cum incolumitate de lecto surgendi. Qui, cum ad propria remearet, et Apostolica statuta, maxime devitandis Officiis incontinentium Sacerdotum, non segniter ubique divulgaret, et in Clericis atque Ecclesiis ad se specialiter pertinentibus, hujusmodi abominationes minime toleraret; uxor cujusdam Presbyteri sub ejus ditione positi, malignans propter separationem mariti, hoc familiaribus suis audientibus se minabatur effecturam, ut qualem molestiam ipsa sustineret in separatione conjugis sui, talem et Comes sustineret in disjunctione conjugis suæ. Dixit, et eheu! permittente Deo, tam pessimum facinus in Dominam peregit. Nam delectabiles cibos veneno infectos obtulit, eamque nihil mali suspicantem simulata benignitate decepit. Igitur Comes religiosus, adhuc in robusta ætate viduatus, nullis suorum

E
quo et Man-
goldus Com-
præcesserat,

summus
amator ca-
stitatis,

a Gregorio
miraculose
sanatus,

F
nec ad se-
cundas nu-
ptias induci
se passus:

adhortationibus

A adhortationibus ad secundam copulam permoveri potuit; dicens, sibi pudendum et horrendum videri, si cum duabus uxoribus processurus esset ante tribunal Christi in die iudicii. In tantum autem profecit per devotam obedientiam Papæ nostri Gregorii, ut ante finem suum, quem senex et plenus dierum attigit, quibusdam virtutum signis effulserit, et prophetiæ, quemadmodum in occisione filii patuit, [dono! venerabiliter clarerit. *k*

k
cui similis
in fide erga
Papam B.
Cincius.

82 Huic beatæ recordationis Comiti non incongrue adjungitur memoria pretiosæ mortis B. Cincii. Urbis Romæ Præfecti, cujus et superius virtutes breviter descripsimus. Hunc etenim, propter fidem sæpe dicto et sæpe dicendo Papæ Gregorio exhibitam, Dominus noster Jesus Christus martyrio coronavit ejusque sepulchrum continuo viginti miraculis, in Synodo numeratis et probatis, illustravit. *l* Nam cum zelum Domini haberet, et exhiberet fidem secundum sanctam Apostolicæ institutionis formam, occisus est ab apparitoribus Henricianæ persecutionis.

ANNOTATA.

B

a *Convenerunt Oppenheimii, urbe tunc Imperiali, postea Palatio Rheni oppignorata, inter Moguntiam et Wormatiam, anno 1077; vel ut alii volunt convenerunt Triburiæ, e regione Oppenheimii, urbe olim celebri: nunc vilis est vicus, sed adhuc nomen retinens.*

b *Adalasia, sive Adelasia aut Adalais, Otrici Magnifredi Marchioni Secusiæ filia nupta anno 1014 Huuberto Saxoni, iade Marchioni Secusiæ et Comiti Sabaudia Murianæque, ob plurima Sedi Apostolicæ beneficia præstita filia S. Petri dicta, e vita excessit anno 1080, ut indicat Pignonius in Augusta Taurinorum.*

c *Additur in nostro MS. Actum v Kal. Februarii Indictione xv.*

d *Modoetia, 10 milliariibus Mediolano, distat; ubi etiam Imperatores solebant Coronam ferream accipere.*

e *Forechem, munitissimum oppidum Episcopi Bambergensis, inter Banbergam et Norimbergam.*

f *Ita fuisse confirmat Pascha, dein celebratum 16 Aprilis, cyclo Lunæ 14, Solis 22 littera Dominicali A.*

g *De utroque Bernardo supra actum cap. 6, litt. h. In nostro MS. dicitur Udo Trevirensis una missus.*

h *Imo nomine Guismundum seu Guitmundum, qui etiam Gallus, et monachus Lofredi in Normannia fuerat. Ejus opera extant in Bibliotheca Patrum. Consule Bellarminum de Scriptoribus Ecclesiasticis.*

i *S. Udalricus colitur 4 Julii, quando hæc poterunt discuti. Interim inspicatur genealogia, quam ad calcem Vitæ adjecit Velserus, in editione Augustana anni 1595.*

k *Mirum est hunc nusquam inter Augustanos Sanctos nominatum inveniri; ac neque de loco sepulturæ vel die mortis quidquam legi.*

l *Utinam miracula illa extarent cum beatificationis decreto, itaque dies sui cultus viro restitui posset, tam digno inter Martyres honorari; aut saltem sciretur ubi sepultus sit.*

CAPUT X.

Conventus Forchemiensis, Rudolphi Regis electio, seditio a Simoniacis et Concubinariis excitata.

*Forchema
collecti Prin-
cipes.*

Facto igitur conventu apud Forechem, præfati Legati litteras Apostolicas in medium protulerunt: quam parum Dominus Papa de promissione Regis lætatus fuerit; cum adversarii Ecclesiæ plus audaciæ, quam terroris ex præsentia Regis acciperent.

Ad hoc, aiebant, eum petere, ut novi Regis electionem de qua audierat, in adventum ejus differrent, si hoc sine periculo fieri posse perpenderent. Peracta igitur legatione, Archiepiscopi, Episcopi, Duces, Marchiones, Comites majores atque minores, debitam reverentiam Legatis impendentes, per consensum singuli surrexerunt; et, quot contumeliis et quot periculis jam ab Henrico Rege affecti essent, vel se afficiendos fore non dubitarent. Legatis lamentari cœperunt: seque toties insidias ejus inter ipsa pacis oscula vix evasisse, ut nec juramento ejus deinceps aliquam fidem exhibere possent. Hoc quoque addentes, se tandem eum post depositionem tolerasse, non utique ut correctionem ejus, utpote penitus desperatam, expectarent; sed ut quibusdam occasionem columniandi auferrent, qui fortasse ei, si non tandem expectaretur, correctionem interclusum fore conquerebantur; totaque illa die cum hujusmodi querimoniis transacta, nec medietatem injuriarum sibi illatarum enumerare potuerunt.

84 In crastinum vero iterum ad hospitia Legatorum convenientes, pro sua necessitate sublevanda, eos consuluerunt: suggerentes eis periculosissimum et irrevocabile schisma in toto Regno futurum, nisi in eodem Conventu, ut deliberaverant, in alienius novicapitis sublevatione confæderati, illud anticipare festinarent. Legati autem legationis suæ non immemores, satis compendiose ad hoc responderunt; sibi quidem optimum videri, si Regis constitutionem, juxta eorum legationem, in adventum Domini Papæ sine periculo differre possent; ceterum provisionem Regni non tam in eorum consilio, quam in Principum arbitrio sitam esse dixerunt, qui Republicam in manibus tenerent, ac totius Regni damnum sive proficuum optime prænoscent. Itaque Principes Regni, de adventu Papæ incerti, sed de maxima dissensione eventura et periculo, si differrent, certissimi; accepta licentia a Legatis, apud Magontinum Archiepiscopum convenerunt, et quid eis agendum esset, singulari diligentia invicem tractaverunt; considerantes quidem, se ad nullam dilationem ab Apostolico coactos, sed hoc in eorum arbitrio positum esse; nec alicui nisi sibi ipsis deinceps imputandum fore, si dilatio noceret. Insuper se nullius subjectionis exhibendæ Henrico Regi obnoxios, imo per Apostolici banni transgressionem damnandos, si aliquam subjectionem Regi deinceps exhiberent. Nam Papa, priusquam eum anathematizaret, ex parte omnipotentis Dei et S. Petri et sua, illi Regnum interdixit: et omnes Christianos juramento, quod sibi fecissent vel facturi essent, absolvit; et, ut nullus ei, ut Regi serviret, interdixit: qui postea ab eo Communionem tantum, non Regnum, falsa correctionis promissione recuperavit.

85 Hoc igitur Principes Regni diligentissime perscrutati, se quidem a Regis Henrici potestate penitus, ut prædictum est, emancipatos, nec se illi plus, quam illum illis alicujus fidelitatis vel subjectionis [juramento] obnoxios; ut liberi homines, Rudolphum Ducem Suevorum, frustra multum renitentem, frustra vel unius horæ inducias ad consulendum petentem, Regia dignitate sublimaverunt: virum sane in humilitate præcipuum, regio honori ætate et moribus idoneum; eique se debito fidelitatis sacramento subdiderunt. Qui utique Regnum, non ut proprium, sed pro dispositione sibi creditum reputans, omne hereditarium jus in eo repudiavit, et vel filio suo se hoc adoptaturum fore penitus abnegavit: justissime in arbitrio Principum esse decernens, ut post mortem ejus libere non magis filium ejus, quam alium eligerent, nisi quem ad id culminis ætate et morum gravitate dignum invenissent. Hunc igitur Rudolphum, legitime electum, Archiepiscopi Moguntinus et

D
A PAULO
BERNOL.

coram legatis
Apostolicis.

accepta Re-
gis eligendi
potestate,
E

matura de-
liberatione
præmissa,

F

eligunt Ru-
dolphum Du-
cem Sueviæ:

A. PAULO
BERNH.qui consecra-
tus hunc om-
nibus appro-
bantibus,

A et Magdeburgensis, cum eorum suffraganeis, Legatis Sedis Apostolicæ presentibus et Regni Principibus, regali inunctione consecrarunt. Electus est autem ab Archiepiscopis, Episcopis, Ducibus, Comitibus majoribus atque minoribus, in Conventu apud Forcheim, anno Dominicæ incarnationis MLXXVII, anno IV venerabilis Papæ Gregorii in hoc nomine septimi, indictione XV, Idibus Martii. Postea die duodecimo apud Mogontiam consecratus est, id est VII Kal. Aprilis, ubi tunc medium Quadragesimæ occurrit. Die autem prædictæ electionis nix ac gelu resolvi cæperunt, quæ eo anno a festivitate omnium Sanctorum usque in illum diem terram Tentonicorum et Longobardicæ occupaverat; quod quidam sapientum ita interpretati sunt; Deum in legitimi Principis electione suam adstipulationem mundo denotasse, per insoliti frigoris depulsionem, et per clementioris aeris reparationem: præcipue, cum nullis hujusmodi promotio displiceret, nisi illis tantum, qui se, sub legitimo Principe, Simoniacæ hæresi aliisque criminibus abrenuntiuros fore non dubitabant: qui superiori Rege, non dico permittente, sed cooperante, sanctam Ecclesiam sædare non cessaverant. Nulli sane Clerico, monacho, sive laico hujus Principis promotio displicuit, nisi qui seipsum sub ejus auctoritate corrigendum fore timuit; nisi qui sanctam Ecclesiam juxta Canonicas sanctiones instituendam fore contabuit; nisi qui, intercluso Simoniacæ heresis mercimonio, divitias suas attenuari non dubitavit.

in locum
depositi jure
Henrici,

86 Nullus autem Rudolpho Regi ejusque Principibus perjurium poterit jure objicere. licet jam dudum deposito Regi juramentum fidelitatis fecissent. Illud enim juramentum tam diu observandum erat, quamdiu ipse Regno præerat. Postquam vero omnes Christiani eo sacramento a Papa soluti sunt, eo quidem deposito et anathematizato, non magis illi aliqua subjectio pro hujusmodi juramento debebatur, quam cuilibet Episcopo a subditis suis obeditur, postquam ille, etiam retenta communione, deponitur. Nemo autem, Romanum Pontificem Reges a Regno deponere posse, denegabit, quicumque decreta sanctissimi Papæ Gregorii non proscribenda judicabit. Ipse enim vir Apostolicus, cui Spiritus sanctus in aurem decernenda dictavit, in Apostolica Sede constitutus, irrefragabiliter decrevit, Reges a suis dignitatibus cadere, et participatione Dominici corporis et sanguinis carere, si præsumerent Sedis Apostolicæ jussa contemnere. Si enim cælestia et spiritualia Sedes B. Petri solvit et judicat, quanto magis terrena et secularia, juxta illud Apostoli: Nescitis, inquit, quoniam et Angelos judicabimus, quanto magis secularia? Sic utique auctoritate Stephani Papæ Hildericus Rex Francorum pro ignavia sua deponitur: eique deposito insuper et detonso, et in monasterium misso, Pipinus in Regnum surrogatur. Præterea, liberi homines Henricum eo pacto sibi proposuerunt in Regem, ut electores suos juste judicare, et regali providentia gubernare satageret. Quod pactum ille postea prævaricari et contemnere non cessavit; videlicet, quoslibet innoxios tyrannica crudelitate opprimendo, et omnes quos potuit Christianæ religioni repugnare constringendo. Ergo et absque Sedis Apostolicæ judicio, Principes eum pro Rege merito refutare possent, cum pactum adimplere contempserit, quod eis pro electione sua promiserat: quo non adimpleto, nec Rex esse poterat. Nam Rex nullatenus esse potest, qui subditos suos non regere, sed in errorem mittere studuerit. Quid plura? Nonne quilibet miles Domino suo fidelitatis juramento subjicitur eo pacto, ut et ille sibi non deneget, quod Dominus militi debebat? Si ergo Dominus militi debitum reddere contemnit, numquid

non libere miles eum pro Domino deinceps recusat habere? Liberrime, inquam. Nec hujusmodi militem infidelitatis vel perjurii merito quis accusabit, cum totum adimpleverit, quod promisit; Domino suo, inquam, tam diu militando, quam diu ille fecit sibi quod Dominus militi debebat.

87 Igitur Rudolphus Rex, ubi in Regem sublevatus est, statim Apostolico, missa legatione, de sua promotione innuit, eique debitum obsequium in Ecclesiasticis administrationibus promisit: multoque se promptiorem ad obediendum Sedi Apostolicæ, quam antecessor ejus exhibuit. Ipsa enim suæ consecrationis die, obediens banno Domini Papæ, officium cujusdam Diaconi Simoniaci recipere noluit, qui ea die ad legendum in Missa ante Regem jam sacris vestibus indutus processit: unde Sigefridus Mogonfinus Archiepiscopus, amoto eo ab altaris ministerio, alium in ejus locum surrogavit. Hoc autem maximam invidiam Simoniacorum et incontinentium altaris ministrorum Regi conflavit; qui in ipsa sui promotione banno Apostolico obediens, se officia talium respuere per præfati Subdiaconi repulsam monstravit. Nullatenus enim dubitabant, se, sub tam legitimo Principe, aut officium deposituros, aut concubinis et Ecclesiis Simoniacæ acquisitis abrenuntiuros. Quapropter illius civitatis Clerici, eadem ipsa Regiæ consecrationis die, post prandium concives suos, vino et insania furentes, in Episcopum suum, et Regem, et reliquos Principes concitaverunt. Quidam enim puer ex civitate, nescimus si propria voluntate ductus, an ab aliquo persuasus, eundem militi Archiepiscopi partem pretiosæ vestis furtive voluit detruncare: qui statim captus est a milite. Quo audito, Procurator civitatis eundem per manus acceptum, liberum abire fecit, nulla tamen seditione commota. Clerici autem, audito hujusmodi rumore, captum fuisse puerum, quem tamen jam dimissum scirent, campanas compulsare, cives nutibus et probrosis adhortationibus ad seditionem excitare, vel potius compellere non timuerunt. Sed Rex jam finito prandio ad ecclesiam de palatio descendit, et Vesperas audire cœpit. Interim plebs furens, sanguinem Regis et reliquorum sitiens, ipsam ecclesiam et palatium irrumpere nititur: sed a Militibus Regis compescitur, licet inermibus: nam in diebus Quadragesimæ consuetudo erat sine armis procedere; sed et ipsa, si quæ habebant per civitatem in hospitibus dimissa, præ seditione civium acquirere non poterant. Finitis autem Vesperis, Rex, cum Archiepiscopo et reliquis Principibus, in palatium de ecclesia regressus, cum populum furentem ab incepto nolle desistere: sed eos ipsam Quadragesimam diem Dominicam, cœmeterium ecclesiæ, imo ipsam eorum matricem ecclesiam furibunda seditione profanare: sicque cum multiplici sacrilegio in mortem suam, Episcoporum, suorumque omnium, nihil ab ipsis injurias, conspirasse vidisset: gladio accinctus, eorum insaniam compescere deliberavit. Sed Principes ejus, eum contra regium morem procedere non permiserunt. Ipsi autem ex præcepto ejus, mutuatis undecumque poterant armis, primum quidem ad supplicandum Deo ecclesiam ingressi, deinde Kyrie eleison in altum concinentes, per portam, quæ magis impugnabatur, exiliunt de ecclesia. Qui statim, licet paucissimi, maximam multitudinem hostium adeo in fugam verterunt, ut quidam eorum etiam se in Rhenum morituri præcipitarent; licet regii Milites parum eos ultra cœmeterium ecclesiæ insequerentur.

renuit Missam
Simoniaci
audire:E
hinc exacer-
bati Clericiseditionem
concitant,F
quæ facili
negotio dis-
sipatur.

A

CAPUT XI.

Gregorius Legatos, ad schisma Imperii ex compromisso tollendum, in Germaniam dirigit.

Gregorius in Synodo statuit legatos mittendos,

Anno ab incarnatione Domini MLXXVIII Indictione prima, cum uterque Rex, Henricus videlicet et Rudolphus, ab Apostolica Sede adiutorium requireret; Gregorius Papa septimus, generali Synodo præsidens, decrevit; Quoniam lis et perturbatio Regni, in maximum sanctæ Ecclesiæ periculum et detrimentum quotidie redundare cernitur; placet nobis elaborare pro viribus, quatenus idonei tum religione quam etiam scientia pollentes Nuntii, e latere Sedis Apostolicæ ad partes illas mittantur, qui omnes religiosos et justitiæ amatores, in Teutonici Regni partibus commorantes, Clericalis et Laicalis ordinis viros, et ad hoc opus idoneos, convocent; cum quibus (Domini gratia præeunte) aut finem et pacem juste componant; aut veritate percognita, cui parti justitia magis faveat, ad plenum addiscere valeant; quatenus pars injusta desistat; et Apostolica auctoritate munita justitia, vigoris et auctoritatis robur obtineat. Verum, quoniam nonnullos, diabolico instinctu collectos, tyrannidis suæ facibus accensos, turpis lucri avaritiæ mancipatos, discordiam potius quam pacem fieri et videre desiderantes, fore non ignoramus; statuimus, ut nulla unquam persona alicujus potentiae, sive Rex aut Archiepiscopus, Episcopus, Dux, Marchio, Comes, sive Miles, aliqua præsumptione temerariove ausu, fraude doloque, seu aliqua perturbatione, Legatis nostris obsistere et contraire, ne justitiam et finem componant, pertentet. Quicumque autem temerario ausu (quod non optamus) hujus nostræ constitutionis violator extiterit, Legatisque nostris prænominatis, ad hanc pacem componendam euntibus, fraudem opponere tentaverit, vinculo eum anathematis alligamus; et non solum in spiritu, verum etiam et in corpore, et omni prosperitate hujus vitæ, Apostolica potestate innodamus, et victoriam ejus in armis auferimus; ut sic saltem confundatur, et duplici confusione et contritione conteratur. Actum Romæ in Ecclesia Domini Salvatoris, v Nonas Martii, Indictione prima.

a
idque Principibus significat per Breves,

C

89 *a* Gregorius Episcopus, servus servorum Dei, Archiepiscopis, Episcopis, Clericis, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, omnibusque majoribus atque minoribus in Teutonico Regno constitutis, exceptis his qui Canonica excommunicatione tenentur, salutem et Apostolicam benedictionem. Notum vobis fieri volumus, Fratres carissimi, quod in ea Synodo, quam nuper Romæ celebravimus; inter multa alia, quæ de statu sanctæ Ecclesiæ (Deo cooperante) peregimus, de ruina et confusione nobilissimi Regni vestri diligenter tractantes, hoc salutiferum et opportunum pro reparatione pacis vestræ fore putavimus, ut religiosi Legati Apostolicæ Sedis ad partes vestras dirigantur, qui Archiepiscopos, Episcopos, et religiosos Clericos, nec non Laicos ad id idoneos, in loco qui utrique parti habilis et congruus sit, convenire commoneant: ut, aut pacem Deo auxiliante inter vos componant, aut cui parti justitia faveat veraciter addiscant. Nam in eadem Synodo definitum est, quod nos contra eam partem, quæ pacem fastu superbiæ refutaverit, et qui justitia non faverit, onni conamine omnibusque modis potestate beati Petri insurgamus. Et quia nonnullos de Regno vestro intelleximus magis jurgium et discordiam, quam pacem diligere; ex parte omnipotentis Dei et beatorum Apostolorum Petri et Pauli interdicimus, ut nullus sit, qui aliquo ingenio aut studio seu violentia impediatur prædictos viros, ad restaurandam Regni

addito anathemate contra impedire volentes.

vestri concordiam convenire, aut convenientes justum et legalem huic discordiæ finem imponere. Ad reprimenda etiam mala ingenia et illicitos conatus, judicio sancti Spiritus et auctoritate Apostolicæ Sedis, anathematizavimus et anathematizamus, si quicumque sive Rex, sive Archiepiscopus, sive Episcopus, sive Dux, sive Marchio, sive alicujus dignitatis vel ordinis persona sit, præsumpserit aliquo modo hanc salutiferam constitutionem perturbare; videlicet qui operam dederit, ne prædictus conventus fiat, aut concordia tantæ perturbationis. Adjecimus etiam eidem anathemati, ut quicumque hujus iniquitatis præsumptor fuerit, non solum in animâ, sed etiam in corpore et in omnibus rebus suis, vindictam omnipotentis Dei sentiat; et in omni congressione belli nullas vires nullumque in vita sua triumphum obtineat; sed duplici contritione prostratus semper vilescat et confundatur, ut sic saltem ad pœnitentiam redire addiscat. Præsentium vero portitorem ab hoc vobis dirigimus, ut una cum venerabili Fratre nostro *b* Trevirensi Archiepiscopo, qui Henrico favet; et altero, qui utilis et religiosus ad hoc sit opus Episcopus ex parte Rudolphi, locum et tempus prædicti conventus statuant, quatenus Legati nostri, quos præfati sumus, securius et certius ad vos venire; et quæ omnipotenti Deo placeant, ipso auxiliante, vobiscum valeant perficere. Datum Romæ, vi Idus Martii, Indictione prima.

D
A. PAULO BERNI.

90 Gregorius Episcopus, servus servorum Dei, Udoni, Trevirensi Archiepiscopo, salutem et Apostolicam benedictionem. Quanta nobis sollicitudo quantaque tristitia sit de perturbatione, imo de dissidio Regni vestri, olim clarissimi et potentissimi, in comunibus litteris, quas hoc in anno ad vos misimus, satis vobis declaratum esse putamus. Verum quia res de die in diem perniciosius implicari videtur, nobis quoque cura cum nimia anxietate altius in mente figitur. Proinde quidquid nobis super hac re ad præsens melius visum est, quod nostra providentia vel auctoritate intervenire potuisset, iocuturæ curavimus: quod tua Fraternitas litteris, quibus illud singulariter scriptum est, plenius cognoscet. Rogamus igitur et admonemus prudentiam tuam, in qua multum confidimus, ut secundum tenorem earumdem litterarum, sine omni dilatione, de causa hac te intromittas; et omnibus tam mineribus quam majoribus, quoad potes, quid a nobis deliberatum, et qualiter tibi injunctum sit, notum facias: ut miseraete Deo, et adjuvantibus his qui Dominum diligunt, tam feralis discordiæ furorem aut penitus compescere, et (quod maxime optamus) ad plenam pacem adducere possimus; aut, si illud peccatis impediens minime obvenire poterit, saltem nos, in tanto Fratrum nostrorum periculo, culpam negligentiae declinemus. Notificato autem consilio et decreto nostro, et requisitis utrimque responsionibus, ut eam certitudinem et consensum inveniamus, ne in mittendis legatis nobis dubitandum sit; ordinatis et confirmatis omnibus, quæ ad proseguendum hoc negotium, loco, tempore, vel ceteris convenientiis necessaria sunt; volumus, ut tu et Frater ille, qui tecum hujus rei mediator esse debuerit, confestim ad nos veniatis: quatenus cognitis securitatibus, et quæ spes pacis esse debeat, Legatos nostros tam sine periculo, quam sine desperatione fructus laboris et fatigationis eorum, vobiscum mittere valeamus. Nec durum tibi sit, Frater, subire, quod imponimus: quoniam ex quo in Ecclesia locum Sacerdotii et officium suscepisti, nihil Deo dignius aut animæ tuæ salubrius fecisti, quam si in hac re nequitiam diabolicæ fraudis elidere, et salutem tot millium hominum opitulante Deo consulere poteris. Et si hoc fatigationi tuæ pro voto non successerit;

Udonem Trevir ad se revocat,

cum sociis Henricianæ partis iturum ad Comitum.

A. PACIO
BERNHI.

A successerit; tibi tamen apud illum certa manet retributio, apud quem non infectum reputabitur omne bonum, quod iusta et perseveranti voluntate concipitur. Illud tamen a dilectione tua omnino nobis exhiberi volumus, ut etiamsi illum alium, quem hujus rei mediatorem te habere supra diximus, socium itineris habere non possis; tu tamen ad nos venire nullatenus prætermittas. Præcipimus etiam tibi ex auctoritate beati Petri, ut cui justitia favet, tu omnino faveas; et hoc idem facere Clericos et Laicos, quos poteris, ex parte nostra commoneas. Treuga etiam vobis provisa, usque ad quindecim dies post Conventus solutionem, illæsa servetur. Volumus autem, ut apud Regem diligenter procures, quatenus Legati nostri, qui in partibus illis sunt, Bernardus scilicet Diaconus sanctæ Romanæ Ecclesiæ, et Bernardus Massiliensis Abbas, si voluerint, licenter et secure ad nos redire valeant. Data Romæ, vi Idus Martii, Indictione prima.

Jurato utrim-
que compro-
misso,

91 Anno ab incarnatione Domini MLXXVII, Pontificatus vero Domini Gregorii septimi Papæ sexto, decimo tertio Kalendas Decembris, Indictione secunda, congregata est Synodus Romæ in ecclesia S. Salvatoris, in qua juraverunt legati Henrici et Rudolphi, quisque pro Domino suo, quod nullis dolis colloquium Legatorum Sedis Apostolicæ, in Teutonico Regno habendum, impediant.

de ejus vio-
latione accu-
satur Henri-
cus,

92 Anno ab Incarnatione Domini MLXXIX, mense Februario, Indictione II, Pontificatus vero Domini Gregorii septimi Papæ VII, Legati Regis Rudolphi super Henricum proclamaverunt, quod nulli loco nullique personæ parcens, regionem transalpinam contereret et conculcaret, neminem debitis honor vel reverentia tueretur, et cæu vilia mancipia non modo Sacerdotes, sed etiam Episcopi et Archiepiscopi caperentur, vinculisque manciparentur, partimque jam trucidarentur. Decreverunt ergo quam plures Concilii, in illius tyrannidem gladium Apostolicum debere evaginari, sed distulit Apostolica mansuetudo, simul et illud attendens, quod d Petro Albanensi et Altmanno Battaviensi Episcopis de eodem negotio scribens, inter cetera dicit: Sic vos utrique parti communes, et ab omni suspicionis nævo, quantum in vobis est, cum divinæ gratiæ adiutorio exhibete immunes, ut justitiæ semper, et nullo modo partibus faveatis, sicut habeatis formam nostram: qui videlicet, postquam judicium tanti hujus negotii in manu B. Petri commissum est, nihil aliud testibus vobis intendimus, nisi ut per justitiæ semitam incedamus. Ad nullam partem sinceritatem Apostolicæ discretionis infleximus, nullis promissionibus aut terroribus cessimus, nec aliud unquam, Deo protegente, acturos nos esse confidimus.

Jurato iterum
compromisso

e

93 Porro legati Henrici Regis, qui prædictæ querelæ super eundem prolatae præsto fuerunt, secundum hunc tenorem juraverunt: Legati Domini mei Henrici Regis ad vos venient infra terminum Ascensionis Domini, exceptis legitimis e sonnis, id est, morte vel gravi infirmitate, vel captione absque dolo, qui legatos Romanæ Sedis secure ducent et reducent; et Dominus Rex obediens illis erit in omnibus secundum iustitiam et iudicium illorum: et hæc omnia servabit absque dolo, nisi quantum ex vestra unctione remanserit. Et hoc juramus ex præcepto Domini nostri Regis Henrici. Idem legati Rudolphi Regis juraverunt, quod sequitur: Si colloquium ex præcepto vestro constitutum fuerit in partibus Teutonicis, loco et tempore a vobis definito, ante præsentiam vestram vel Legatorum vestrorum, Dominus noster Rex Rudolphus vel ipse veniet, vel Episcopos et fideles suos mittet; paratusque erit iudicium, quod sancta Romana Ecclesia decreverit,

de causa Regni snire; nulloque malo ingenio Conventum. a vobis sive a vestris Legatis constitutum, impediet: et postquam certum inde vestrum Nuntium videbit, de pace statuenda in Regno et confirmanda studebit, ut legatio vestra pervenire ad Regni pacem et concordiam possit. Hæc omnia observabuntur, in quantum ex vestra licentia remanserit, vel ex impedimento legitimo, scilicet morte vel gravi infirmitate vel captione, sine dolo.

94 Posthæc rursus exiit edictum Apostolicæ benignitatis, quod idcirco ex abundanti ponimus, ut clarescat et sapientibus et insipientibus, principem fuisse Gregorium nostrum in illa beatitudine, de qua Dominus dicit; Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabantur. f Gregorius Episcopus, servus servorum Dei, omnibus Archiepiscopis et Episcopis, in Teutonico atque in Saxonico Regno commanentibus, cunctis etiam majoribus atque minoribus, qui non sunt excommunicati et obedire voluerunt, salutem et Apostolicam benedictionem. Quoniam ex lite et dissensione, quæ tamdiu inter vos est, maximum in sancta Ecclesia periculum, maximum undique inter vos detrimentum fieri cognoscimus; idcirco visum est nobis, visum est et Fratribus nostris in Concilio congregatis, summo desiderio aestuare, summaque ope elaborare pro viribus, quatenus idonei Nuntii, tam religione quam scientia pollentes, e latere Apostolicæ Sedis ad partes vestras mitterentur; qui religiosos Episcopos, Laicos etiam pacis et justitiæ amatores, in partibus vestris commorantes, ad hoc opus idoneos, congregarent; qui (Domini gratia præeunte) die et loco ab illis statuto, tam ipsi quam quos ipsis adhuc jungere debemus, aut pacem componant; aut veritate præcognita, super illos qui sunt tanti dissidii causa, canonicam censuram exerceant. Verum quoniam nonnullos, diabolico instinctu confectos, et iniquitatis suæ facibus ignitos, cupiditateque inductos, discordiam potius quam pacem fieri et videre desiderantes, fore non ignoramus; statuimus in hac Synodo, ad eandem formam sicut et in præterita, ut nulla unquam persona alicujus potentiae vel dignitatis, sive magna sive parva, sive princeps sive subjectus, aliqua presumptione præsumat Legatis nostris obsistere; et postquam ad vos pervenerint, de componenda pace contraire; nec postea contra interdictum illorum, alter in alterum audeat resurgere; sed usque ad diem ab illis statutum firmam pacem omnes, sine ulla occasione et fraude, observent. Quicumque autem hæc nostra statuta ulla presumptione violare tentaverit, anathematis eum vinculo ligamus: et non solum in spiritu, verum etiam in corpore, et in omni prosperitate hujus vitæ, Apostolica auctoritate innodamus, et victoriam in armis auferimus; ut sic saltem confundatur, et duplici contritione conteratur g.

eadem denuo
inculcat
Gregorius,
Matth. 5.

f

g

contra obsti-
turos unioni

h

i

ANNOTATA.

a Est hæc Epistola 15 libri 5.

b Udo Trevuensi Ecclesiæ præfuit ab anno 1068 usque ad annum 1077. Ejus res gestas refert Brouerus ib. 12 Annatum Trevirensium, ubi docet ipsum a Schismate Henrici IV defecisse, et alios Schismaticos Episcopos ad saniora consilia retraxisse.

c Est hæc Epistola 16 lib. 5. Ad eundem quoque sunt, Epistola 81 libri primi, et Epistola 10 libri 2; tum 12 libri 3, ad Udonem simul et Theodoricum Viridunensem, et Hermannum Metensem; demum alia 7 libri 5, ad ipsum et Suffraganeos.

d De B. Petro Igneo et S. Altmanno supra fuit actum.

e In nostro MS. excepta matrice vi. Est autem Sonna,

A Sonna, Sonnis, Somnia apud Cangium in Glossario, Causa, quam quis prætendit, quo minus juri audiendo se sistat: de ejus vocis ambigua etymologia, multa vir ille eruditissimus, quæ apud eum legi possunt.

f Extat etiam apud eum Brunonem de Bello Saxonico Tomo 1 Collectionis Freherianæ pag. 147.

g Adduntur apud Brunonem duæ Epistolæ ad Rudolphum Regem.

CAPUT XII.

Promulgata depositione Henrici et electione Rudolphi pie moritur Gregorius.

Gregorius
auditis Rudol-
phi legatis,

B Anno ab Incarnatione Domini MLXXX, Pontificatus vero Domini Gregorii Papæ septimi anno vii, Indictione tertia, celebravit ipse Papa Synodum Romæ, ubi interfuerunt Archiepiscopi et Episcopi diversarum Urbium, nec non et Abbatum, ac diversorum Ordinum Clericorum et Laicorum innumerabilis multitudo. Supervenerunt autem et Legati Rudolphi Regis et Principum Regni Teutonici, et hujusmodi querimoniam protulerunt super tyrannidem Henrici: Nos, ex legatione Domini nostri Regis Rudolphi et Principum ejus, conquerimur Deo et S. Petro, vestræque Paternitati et cuncto huic sanctissimo Concilio, quod ille Henricus, quem vos Apostolica auctoritate deposuistis a Regno, id ipsum Regnum contra vestrum interdictum tyrannice invasit, omnia circumquaque ferro, præda, incendio devastavit: Archiepiscopos, Episcopos de Episcopatibus suis impia crudelitate expulit, et eorum Episcopatos suis fautoribus in beneficia distribuit. Per
a cujus etiam tyrannidem piæ memoriæ a Werinharius Magdeburgensis Archiepiscopus occisus est: Adelbertus Wormatiensis Episcopus adhuc ab eo contra
b Sedis Apostolicæ præceptum in captione cruciatur b: multa hominum millia ejus factione sunt occisa; quam plures ecclesiæ, ablatis Reliquiis, incensæ ac peuitus destructæ. Innumerabilia quidem facinora sunt, quæ idem Henricus in Principes nostros perpetravit, eo quod sibi contra Sedis Apostolicæ decretum ut Regi obedire noluerunt: et colloquium, quod vos pro inquirenda justitia et pace componenda fieri decrevistis, ex culpa Henrici et fautorum ejus remansit. Quapropter vestram humiliter imploramus clementiam, ut nobis, imo sanctæ Dei Ecclesiæ, decretam sacrilego pervasori Ecclesiarum justitiam faciat. His et talibus excitatus viri Dei spiritus, sentiens et imminere diem, quem sibi in visione Beata Dei Genitrix, ad proferendam damnationis sententiam in eundem adversarium Ecclesiæ, designaverat; et, ne ultra differret, præcipiendo interminaverat; gravi cum dolore et gemitu parturit; et auscultante atque aspirante Concilio, tandem in hæc verba prorupit.

c
coram SS
Petro ac |
Paulo protes-
tatur,

96 c B. Petre Princeps Apostolorum, et tu E. Paule Doctor gentium, dignamini quæso aures vestras ad me inclinare, meque clementer exaudire; quia veritatis estis discipuli et amatores; adjuvate, ut veritatem vobis dicam, omni remota falsitate, quam omnino detestamini; ut Fratres mei melius mihi acquiescant, et sciant et intelligant, quia ex vestra fiducia, post Dominum et Matrem ejus semper Virginem Mariam, pravis et iniquis resisto, vestris autem fidelibus auxilium præsto. Vos autem scitis, quia non libenter ad sacrum Ordinem accessi, et invitus ultra montes cum Domino Papa d Gregorio abi: sed magis invitus cum Domino meo Papa Leone ad vestram specialem Ecclesiam redii, in qua utcomque vobis deservivi: deinde, valde invitus, cum magno dolore et gemitu et planctu, in throno vestro valde indignus sum collocatus. Hæc

Maji T. VI

ideo dico, quia ego non vos elegi, sed vos me elegistis, et gravissimum pondus vestræ Ecclesiæ super me posuistis. Et quia super montem excelsum me jussistis ascendere, et clamare, et annuntiare populo Dei scelera eorum, et filiis Ecclesiæ peccata eorum; membra diaboli cœperunt contra me insurgere, et usque ad sanguinem præsumpserunt in manus suas injicere. Astiterunt Reges terræ, et Principes convenerunt; seculares et ecclesiastici, aulici et vulgares convenerunt in unum, adversus Dominum, et adversus vos Christos ejus, dicentes; Dirumpamus vincula eorum, et projiciamus a nobis jugum ipsorum; et, ut me omnino morte vel exilio confunderent, multis modis conati sunt in me insurgere.

97 Inter quos specialiter Henricus, quem dicunt Regem, Henrici Imperatoris filius, contra vestram calcaneum erexit Ecclesiam, facta cum multis Ultramontanis et Italicis conspiratione, annitens, me dejiciendo, cum sibi subjugare. Cujus superbiæ vestra restitit auctoritas, eamque vestra destruxit potestas: qui confusus et humiliatus, ad me in Longobardiam veniens, absolutionem ab excommunicatione quæsit. Quem ego videns humiliatum, multis ab eo promissionibus acceptis de vitæ suæ emendatione, solam ei communionem reddidi; non tamen in Regno, a quo eum in Romana Synodo deposueram, instauravi; nec fidelitatem hominum, qui sibi juraverant vel erant juraturi, a qua omnes absolvi in eadem Synodo, ut sibi servaretur, præcepi. Et hæc ideo detinui, ut inter eum et Episcopos vel Principes ultramontanos, qui ei causa jussionis vestræ Ecclesiæ restiterant, justitiam facerem, vel pacem componerem, sicut ipse Henricus juramento per duos Episcopos mihi promisit. Prædicti autem Episcopi et Principes Ultramontani, audientes illum non servare quod mihi promiserat, quasi desperati ab eo, sine meo consilio, vobis testibus, elegerunt sibi Rudolphum Ducem in Regem: qui Rex Rodolphus; festinanter ad me misso nuntio, indicavit se coactum Regni gubernacula suscepisse, tamen sese paratum mihi omnibus modis obedire. Et ut hoc verius credatur, semper ex eo tempore eundem sermonem mihi misit: adjiciens etiam, filio suo obside et fidelis sui Bertholdi filio, quod promittebat firmare. Interea Henricos cœpit me precari, ut illum contra prædictam Rudolphum adjuvarem. Cui respondi, me libenter facere, audita utriusque partis ratione, ut scirem cui justitia magis faveret. Ille autem putans suis viribus eum posse devincere, meam contempsit responsionem. Postquam autem persensit, se non posse, sicut speravit, agere; duo Episcopi, e Virdunensis videlicet et f Osenburgensis, de consentaneis suis Romam venerunt, et in Synodo ex parte Henrici, me ut ei justitiam facerem, rogaverunt; quod et nuntii Rudolphi fieri laudaverunt. Tandem, aspirante Deo, sicut credo, statui in eadem Synodo, in partibus Ultramontanis fieri colloquium, ut illic aut pax statuatur, aut cui plus justitia faveret, cognosceretur. Ego enim, sicut vos mihi testes estis, Patres et Domini mei, usque hodie nullam partem disposui adjuvare, nisi eam, cui plus justitia faveret. Et quia putabam, quod injustior pars colloquium nollet fieri, ubi justitia suum locum servaret; excommunicavi, et anathemate alligavi omnes personas, sive Regis sive Ducis aut Episcopi aut alicujus hominis, qui colloquium aliquo ingenio impediret ut non fieret.

98 Prædictus autem Henricus cum suis fautoribus, non timens periculum inobedientiæ, quod est scelus idololatriæ, colloquium impediendo excommunicationem incurrit, et se ipsum anathematis vin-

D
A. PAULO
BERNRI.
se injuncto
ab eis munere
fungentem

Henrico regi-
men abstulisse

E

quod cum
Principes in
Rudolphum
transulissent,

F
spe pacis dis-
tulerit appro-
bare,

ef

Indicto pro
ea colloquio:

nunc autem
disturbante
illud Henrico,

A. PAULO
DEONRI.

eum rursus
de declarat de-
positum,

Rudolphum
confirmat in
regno,

et Apostolos
ut rotum id
habeant obles-
totur.

Persecutioni-
bus se purga-
tum intelligit.

9

atque in fine
Majj moritu-
rum.

A eulo alligavit, magnamque multitudinem Christianorum morti tradidit, et ecclesias fecit dissipari, et totum pene Teutonicorum Regnum desolationi dedit. Quapropter confidens de judicio et misericordia Dei, ejusque piissimæ Matris semper Virginis Mariæ, fultus vestra auctoritate, prædictum Henricum, quem dicunt Regem, omnesque sanctores ejus excommunicationi subjeicio et anathematis vinculo alligo: et iterum Regnum Teutonicorum et Italiæ, ex parte omnipotentis Dei et vestra, interdicens ei, omnem dignitatem et potestatem regiam illi tollo; et ut nullus ei Christianus sicut Regi obediat, interdico; omnesque qui ei juraverunt vel jurabunt de Regni dominatione, a juramenti promissione absolvo: ipse autem Henricus cum suis fautoribus in omni congressione belli nullas vires nullamque in vita sua victoriam obtineat. Ut autem Rudolphus Regnum Teutonicorum regat et defendat, quem Teutonici elegerunt sibi in Regem, ad vestram fidelitatem ex vestra parte dono, largior et concedo, omnibusque sibi fideliter adherentibus absolutionem omnium peccatorum, veram benedictionem in hac vita et in futura, vestra fretus fiducia, largior. Si enim Henricus, pro sua superbia et inobedientia et falsitate, a Regni dignitate juste abjicitur; ita Rudolpho, pro sua humilitate, obedientia, veritate, potestas et dignitas Regni conceditur.

99 Agite nunc quæso, Patres et Principes sanctissimi, ut omnis mundus intelligat et cognoscat; quia, si potestis in cælo ligare et solvere; potestis in terra imperia, regna, ducatus, principatus, marchias, comitatus, et omnium hominum possessiones pro meritis tollere unicuique et concedere. Vos enim Patriarchatus, Primatus, Archiepiscopatus, Episcopatus frequenter talistis pravis et indignis, et religiosi viris dedistis. Si enim spiritualia iudicatis, quid de secularibus vos posse credendum est? Ad discant nunc Reges et omnes seculi Principes, quanti vos estis, quid potestis, et timeant parvipendere jussionem Ecclesiæ vestræ; et in prædicto Henrico tam cito iudicium vestrum exercete, ut omnes seiant, quia non fortuito, sed vestra potestate cadet et confundetur, utinam ad poenitentiam, ut spiritus sit salvus in die Domini. Acta Romæ, Nonis Martii, Indictione III.

100 Igitur satanæ traditus infelix Henricus rabidoque daemonum furori, magis ac magis ad summam iniquitatis conscendit; et legitimam Papam destituere cupiens, auream statuam Simoniacis et Nicolaitis in Romana civitate, quam Babylonem Petrus et Joannes appellant, novus Nabuchodonosor, erexit; g Guibertum scilicet Ravennatem Episcopum, jam pridem a Gregorio nostro, propter incestum et alia flagitia sua, Synodali sententia damnatum. Proinde gravissima persecutione contra virum Dei commota, Salernum recessit: ibique supernæ medicationis absinthio per corporales agridudines efficacissime purgatus, divinæ consolationis dulci responso meruit exhilarari, videlicet purgationes istas ei in perpetuum proficere et sufficere, nec eum ullam castigationem oportere post obitum timere: denique, in signum sempiternæ sospitatis, temporalem incolumitatem recepit; et, quod valde gloriosum videri potest, circa Kalendas Januarii prænosse cepit, dissolutionem corporis sui futuram circa Kal. Junii. Quibus cum appropinquasset, et ultimi doloris luctum inchoasset, astantibus ei Episcopis et Cardinalibus, eumque pro laboribus sanctæ conversationis et doctrinæ beatificantibus, respondit: Ego, Fratres mei dilectissimi, nullos labores meos alicujus momenti facio; in hoc uno scilicet modo confidens, quod semper dilexi justitiam, et odio habui iniquitatem. Item, cum anxietatem suam de statu

suo post discessum ejus deplorarent; elevatis pius D Pater in cælum oculis, et eodem porrectis instar ascensionis palmis. Illuc, inquit, ascendam, et obnixis precibus Deo propitio vos committam.

101 Præterea rogatus, ut in tanta fidelium perturbatione, sibi successorem et Ecclesiæ contra prænominatum adulterum designaret ultorem, triam dedit optionem: videlicet Desiderii, Cardinalis et Abbatis Cœnobii Cassinensis; atque reverendissimorum Episcoporum, Ottonis Ostiensis, et Hugonis Lugdunensis. Verum quia Otto nondum a Germaniæ et Galliæ partibus redierat, ubi Apostolica legatione functus, venerabilem Gebhardum h Constantiensis Ecclesiæ Præsulem se præsentem et favente consecraverat, et alia nonnulla ad stabilimentam Ecclesiæ pertinentia prudenter i ordinaverat: k Hugo quoque sua lustrans gubernacula procul aberat; interim suasit eligi vicinum Desiderium, licet brevissime victurum, non tamen absque typo victoriæ Victorem esse appellandum. Nam in diebus ejus, qui quatuor aptati sunt mensibus, fumosam victoriam dedit Dominus Apostolicæ Sedis propugnatoribus de adversariis ipsius; per quam etiam Cathedram suam diu ab invasoribus detentam recepit Wirzeburgensis Episcopus, nomine Adalbero, vir spectabilis natu, honorabilis vultu et actu, reduces habens venerandos Coepiscopos prædictum Gebhardum Constantiensem, et Heremannum Metensem, qui et ipsi pro fidelitate Gregorii nostri Sedes suas amiserant. Prædixerat eidem Desiderio Pater sanctus, quod non interfuturus esset migrationi ipsius, quamvis ob hoc infirmantem invisisset, et cum eo usque in finem perseveraret, et sanctas exequias cum ceteris fidelibus celebraret; multoque eam attonitam tristemque reddiderat. Cumque hæreret in admiratione, quidnam impediementi futurum esset, subito nuntiator ei a Nortmannis facta circumvallatio cujusdam castelli suo monasterio subjecti: et compulsus necessitate succurrendi suis, abundi licentiam accepit: sicque, licet invitus, explendæ Prophetiæ locum dedit.

102 Interea Pontifex beatus Gregorius super his, quos excommunicarat, requisitus, si quam dispensationem facere vellet, respondit: Præter Henricum Regem dictum, et Guibertum Apostolicæ Sedis invasorem, et omnes illas principales personas quæ aut consilio aut auxilio favent nequitiae vel impietati illorum, omnes absolvo et benedico, quicunque me hanc habere specialem potestatem in vice F Apostolorum Petri et Pauli credant indubitanter: præter hæc admonens eos de multis, et hoc dedit illis præceptum: Ex parte Dei omnipotentis, atque auctoritate Beatorum Petri et Pauli Apostolorum, præcipio vobis, ut neminem habeatis Romanum Pontificem, nisi canonice electum, et sanctorum Patrum auctoritate electum et ordinatum. Ubi vero in extremo positus erat, ultima verba ejus hæc fuerant: Dilexi justitiam, et odivi iniquitatem, propterea morior in exilio. Quo contra quidam venerabilis Episcopus respondisse narratur: Non potes, Domine, mori in exilio, qui in vice Christi et Apostolorum ejus divinitus accepisti gentes hereditatem, et possessionem terminos terræ. Itaque septiformi gratia plenus septimi Gregorii spiritus, qui mundum et principes ejus arguerat de peccato et de injustitia et de judicio, in fortitudine cœlestis cibi nuper accepti cœlestem viam arripiens, meritoque divini zeli, velut igneo curru, instar Eliæ subvectus, l Urbani prædecessoris sui, ejus ea die festivitas exstitit, omniumque beatorum lætitiâ in cœlesti gloria cum Christo gaudentium excellenter amplavit: in terris vero peregrinantem Ecclesiam discessu suo non parvo mœrore consternavit. Corpus ejus sepul-

Proponit Car-
dinalibus tres
idoneos ad
successionem,

h

i

k

suadet eligi
Abbatem Ca-
sinen.

E

eumque suæ
morti non
adfuturum
prædicit:

fidelibus om-
nibus benedi-
cit,

F

et pie Salerni
moritur,

l

ac sepelitur.

turæ

A turæ traditum est apud beatum Matthæum Evangelistam, de cujus nova inventione lætabundam scripserat ante paucos annos Epistolam. *m*

ANNOTATA.

a Werinharinus, sive Wernerus; aut Wezel, cæsus anno 1078 die 7 Augusti ab Henrico IV, prope fluvium Unstrow, dum partes Romani Pontificis tueretur. Ita Strenesdorfius in *Primate Magdeburgensi*, juxta Annales MSS. Ast in nostris *Annalibus MSS. Anonymi Saxonis* dicitur, in fuga a vulgaribus hominibus occisus.

b Adelbertus, post longum exilium restitutus, obiit anno 1108, die 6 Julii. Ita Bruschius. De restitutione sub sequenti Papa facta infra agitur.

c Hæc eadem habentur in *Actis Concilii Romani*.

d Iste est Gregorius VI, cujus iter refert Baronius ad an. 1047.

e Theodoricus Virdunensis præfuit ab an. 1047 ad an. 1090.

f Bernardus Osnabrugensi Ecclesiæ præfuit ab anno 1068 ad an. 1088, a Cratopolio plurimum laudatus.

B g Guibertus, ab Henrico Rege creatus Archiepiscopus anno 1072, fuit excommunicatus anno 1078 in Concilio Romano IV centum fere Episcoporum et aliis, et iterum anno 1080 in Concilio Romano VII.

h Fuerat Constantiæ summa perturbatio per annos sex, quod Henricus Rex suos Sacellanos Rupertum, dein Bertholdum ad gubernandum Episcopatum miserat: sed iis a Clero non acceptis, Gebhardus assumptus fuit.

i Otto postea creatus est Papa anno 1088 et Urbanus II appellatus.

k Hic est supra memoratus Hugo celebris Episcopus Diensis, et Legatus Gregorii VII per Gallias: qui ut majorem haberet auctoritatem, factus est anno 1080 Archiepiscopus Lugdunensis.

l S. Urbani I Papæ et Martyris, cujus Acta jam dedimus.

m Est hæc epistola 8 libri 8 ad Alphanum Episcopum Salernitanum.

CAPUT XIII.

*Exempla eorum qui Gregorii decretis obedi-
tes vel inobedientes fuisse, divinitus probata
vel improbata.*

C Consequenter hic introducendus videtur præcipuus virtutum ejus sectator et heres, beatus videlicet a Anselmus, Ecclesiæ Lucensis Antistes, qui ante omnia id studii semper habuit, ut imitaretur eum in omnibus, adeo ut discrepare ab illo prorsus nollet in aliquo: deinde, quidquid in ipso fuit, illius semper meritis attribuit. Gregorius namque, veluti fons erat; Anselmus quasi rivus fluebat, et arida irrigabat: ille, quasi caput, totum corpus gubernabat: iste, ceu manus studiosa, quod injunctum operabatur: ille, sicut sol illuminavit omnia; iste, velut splendor, declaravit singula. Olim Elias, ex mortali cohabitatione transiturus, dimisit Elisæo pallium suum, Prophetici muneris instrumentum: similiter et Gregorius, ex hac mortali vita migraturus, transmisit Anselmo Pontificalis insigne potestatis, videlicet mitram capitis sui; hoc nimirum Deo cooperante, ut, sicut ille Prophetiæ per pallium hereditavit prærogativam, ita et iste Sacerdotalem per mitram obtineret eminentiam. Nempe eo usque processit similitudo, ut, sicut Elisæus per pallium Eliæ virtutum signa demonstraverat, ita et Anselmus per mitram Gregorii quædam magnalia exhi-

buerit. Nam, ut de pluribus unum magis divulgatum proferamus, reverendus Mantuanæ Præsul Ecclesiæ Ubaldus, multis jam annis gravissime spleneticus, et toto corpore ulceratus præsertim in cruribus, sic ut vix quomodolibet stare posset, vix etiam jacere vel sedere; qui et multa in medicos erogaverat, nihilque profecerat; apposita eadem mitra ubi major ingruerat dolor, pristinae redditus est sanitati. Libet ejusdem Anselmi de Psalmorum tractatibus paucas sententias excipere: et quam pium affectum erga sanctitatem magistri sui Gregorii habuerit, evidenti-
us ostendere. Sic ergo loquitur in tractatu secundi Psalmi: Astiterunt Reges terræ, et Principes convenerunt in unum, adversus Dominum, et adversus Christum ejus. Reges terræ, membra videlicet ejus qui regnat super omnes filios superbiam, non solum venerunt, sed et astiterunt, et exercitu suo Romanam Ecclesiam obsederunt; et principes Sacerdotum conspirantes convenerunt in unum, contra sanctum Petrum, et contra Vicarium ejus Gregorium, imo ipsum qui dixit; Qui vos tangit me tangit; qui vos spernit, me spernit; crucifigunt iterum filium Dei. Constat etenim, quia caput nostrum in membris suis patitur, in membris infirmatur; sicut ipse Beato Petro dixit, Vade iterum Romanam crucifigi. Nonne tibi videntur Principes Sacerdotum in domo Pilati colligere concilium, ut Christum morti tradant; cum tot falsos testes contra summum Pontificem Henricus adornavit, cum omnes clamant; Reus est mortis? Nonne iterum Barrabas eligitur, et Christus sub Pilato morti addicitur; cum Ravenas Guibertus eligitur, et Papa Gregorius reprobat? Sic vivere latronem petunt, qui lege damnatur; et justum damnant, per quem omnes salvantur. Nonne tibi videtur iterum Pilatus manus suas lavisse, et dixisse; Mundus ego sum a sanguine hujus, nullam in eo causam invenio; quando simulata poenitentia Henricus adoravit summum Pontificem, deinde falsis Episcopis suis dixit, Secundum legem vestram judicate eum? Amplius: Dirumpamus vincula eorum, etc. Opprimamus, inquit, virum justum, quoniam contrarius est operibus nostris. Si enim dimiserimus eum sic, venient Romani, et tollent nostrum locum et gentem. Item; Si Papa Gregorius vixerit, mittet contra nos prædicatores veritatis, qui discutientes vitam et actus nostros, eripient oves Christi de manibus nostris; et justi diripient spolia nostra, et dimittent Ecclesiam facientibus fructum in ea. Quantæ vero sanctitatis tractator iste fuerit, partim ex lectione sanctorum gestorum ejus animadvertimus, partim ex relatione religiosorum Fratrum, qui se de longinquo ad sepulcrum ejus per revelationem invitatos venisse, et a gravibus atque diutinis languoribus absque mora liberatos fuisse, testati sunt, perpendimus.

104 Nunc operæ pretium arbitramur paucis demonstrare, qualiter vel gratia vel ira Dei, nostris, hoc est in Germanicis partibus commendaverit decreta Gregorii nostri contra avaritiam et luxuriam Simonis et Nicolai; quatenus et justi vigilantiores fiant, ad cavendum interdictæ communionis piaculum; et operarii iniquitatis formidolosiores effecti, summis poenitentiae conatibus enitantur, ad evadendum suæ prævaricationis supplicium. Nam ad sepulcrum ejus cœlitus facta, vel quæ fieri dicunt religiosiores quique Romani; nos illis, qui viciniore sunt, percensenda reservamus; quibus et personæ facilius innotescunt, in quibus vel facta vel fiunt. Ut ergo contra primam in Ecclesia Simonis pestem primum ponamus exemplum, reverendissimus Hirsaugiensis cœnobii Pater c Wilhelmus, cujus religionem scripta quoque Gregorii nostri venerabiliter acceptant, inter multos, qui specialem ejus medicinam

D
A. PAULO
BERNRI.
per mitram
Gregorii
morbos curat,

et super
Psalms
scribens,

Luc. 10,
E
ejus in perse-
cutionibus
constantiam
laudat.

F

Omissis quæ
ad Gregorii
corpus fiunt
miraculis,

C
narratur
correctio Si-
moniaci,

a
S. Anselmus
Lucen., velut
Eliseus Eliæ
heres,

A. PAULO
BERNARI.

ad altare
accedere
præsumen-
tis;

et visio B.
Herlucae de
concupina-
rio uno.

e
alteroque,

A nam expetebant, recepit quemdam Presbyterum, Simoniaco pravitatis lepra maculosum, humilitatis antidoto curandum. Sed eheu! vim faciente monachorum importunitate, quorum pessima consuetudo est de sacris Caponibus aut parum aut nihil curare, non compescuit eum ab illicita immaculati Agni immolatione. Unde contigit, ut ipse Salvator horrenda eum visione deterreret, cum forte post inchoatam Missam catechumenorum in proprio [stallo] resideret. Oppresso namque sopore apparuit, scissis vestibus, aspectu quasi leprosus; eique stupenti et admiranti, quem respiceret causa hujusmodi apparitionis; Taliter, inquit, tu me tractasti: qui, cum te Simoniacum non nescires, ad conficienda Sacramenta Corporis et Sanguinis mei nihilominus accedere præsumpsisti. Inter hæc, urgente hora surgendi ad lectionem Evangelii, multi Fratrum innuerunt, ut excitaretur; sed prædictus Abbas altiori consideratione renuit, ne revelatio, si qua esset, impediretur: animadvertit enim non otiosum esse tam profundum illius temporis et loci soporem. Itaque ventum est ad Missam Sacramentorum, et tunc necessarium expegefactus, celebrandi causa mysterii, manifestavit gravedinem et impossibilitatem suam.

B acceptoque protinus ejusdem Missæ vicario, ex tunc in reliquum penitus cessavit a Sacerdotali officio.

105 Abhinc proferenda sunt exempla contra Nicolaitas, et eorum communicatores valentia. Felicis namque memorie Virgo Herluca, cui familiares erant visiones et revelationes Domini cum infirmitatibus Apostoli, fidei relatu nobis insinuavit; quod ipsa vice quadam, dum solitaria resedisset in cellula sua, subito viderat Dominum Jesum ad se introire, comitante beato Victorpe Augustensis Ecclesiæ quodam Præsule; habitoque paulisper silentio, subsistere, et vulnera tantum sua cuore manantia ostendere. Cumque horripilasset a timore visionis insolitæ, affatus est eam Episcopus ita dicens: Abhorresne, Soror, a cruenta specie Salvatoris? Ait: Etiam Domine. Vis eum, inquit, taliter ulterius non videre? Respondit: Volo. Noli, inquit, ergo amodo Richardi Presbyteri Missas audire, qui debitam tanto officio castimoniam non vult custodire. Sic enim vocabatur Presbyter, qui illi ecclesiæ indignus præerat, juxta quam Virgo Deo dedita manebat. Et ex tunc cum publica vitiatione confutatum, et exemplo suo plebem, ut idem faceret, animavit.

106 Illa quoque e visio non indigna commemoratione videtur, qua dilectus Deo et hominibus, benedictæ memoriæ Adalbero Monachus, et ipse contumelias et terrores ab adversariis Gregorii nostri propter obedientiam decretorum ejus passus, eamdem Herlucam vidisse referebat de quodam Nicolaita, qui carnalibus desideriis inserviens ecclesiam illam contaminaverat, quæ est in loco qui dicitur Rota. In illa namque continia, hæc est in confinio Noricorum et Alamannorum quos Lyeus fluvius disternat, non præcul distabant mansiones ejusdem venerandi senis et beatæ Virginis, multumque se invicem in Christo diligebant, quia excellentem Dei gratiam in se mutuo recognoscebant. Ita ergo dilectus de dilecta narrabat. Beata Herluca inter socias Virgines et viduas quadam die ex more sedebat, et operi manuum juxta consuetudinem suam diligenter incumbibat; cum ecce subito per fenestram prospiciens, miserabiliter lamentari cœpit et vociferari, dicens: Væ, væ! Melius homini illi erat, si natus non fuisset. Cumque niuis attonita quædam illustris femina, nomine Hadewiga, interrogasset eam quidnam vidisset, unde tantum commota fuisset? Mortuus est, inquit, infelix Presbyter illi de Rota, et anima ejus ab angelis sathanæ sublata portatur ad inferna: vidi enim eos prætereuntes cum

insultatione, et animam comitantem cum ejulatione, Illa optante hoc verum non esse, Mittatur, inquit, qui veritatem inquirat. Missus nuntius familiam lugentem invenit; et eadem hora comperit mortuum, qua beata Virgo spiritum ejus viderat a malignis spiritibus asportatum.

107 Interea super ipsas quoque uxores seu concubinas Nicolaitarum terribiliter desæviit divina ultio. Nam quædam illarum, in reprobam sensum traditæ, semetipsas incendio tradiderunt: aliquæ dum sanæ cubitum issent, mortuæ repertæ sunt in matutino, absque ullo præcæntis infirmitatis indicio: aliquarum etiam corpora, post evulsas animas, maligni spiritus rapientes, et in sua latibula reponentes, humana sepultura privaverunt. Porro incestuosis Missarum celebratoribus ita se manifestavit aliquoties ira Dei; quod, dum jam jamque communicare vellent, turbo vehemens irruit, calicemque subvertens Sanguinem effudit. Panem vero sanctum humanæ inventioni mirabiliter abripuit. Qualis vero Presbyter ille fuerit, qui sæpe dicti semperque dicendi Gregorii nostri casulam, sibi in pignore positam, tempore II f. Gelasii Papæ ad Missam semel induere præsumpsit, non satis investigavimus: sed hoc pro certo, Romanorum relatu, didicimus; quod illico scabies effectus, vix per dignos pœnitentiæ fructus evasit.

108 Quanta verò gratia Dei subsecuta sit obediens Gregorianæ institutioni, ostendit Religio quadrata, per Apostolicam Gregorii nostri g benedictionem venerabiliter in his regionibus inchoata et feliciter multiplicata, videlicet attonsum Christi servorum, eique fideliter servientium Fratrum h barbatorum; Virginum singulari devotione jugiter inclusarum, itemque Virginum regulari moderatione introitus et exitus suos custodientium. Sane quadraturæ hujus sive quadrigæ quatuor præcipui rectores fuere; videlicet Canonicæ vitæ renovator eximius, Altmannus Episcopus de Patavia, et beatæ recordationis i Odalricus Prior de Cluniaco, venerandi Patres Wilhelmus de Hirsaugia, et Sigefridus de Sancti Salvatoris-Cella k

109 Verum, quia Cluniaci mentionem modo repetivimus, ad commonitionem cœnobiis Præsidentium, libet ad memoriam revocare duas visiones, inibi Gregorio nostro factas; ut qui verbo et exemplo ejus hactenus projecerunt, amodo nihilominus et hanc visionum contemplatione proficiant. Igitur cum adhuc Legatus Apostolicus quadam vice Cluniacum venisset, et l Abbati Fratrum Capitulo præsidenti assedisset, sublevatus spiritu videre cœpit medium Jesum, modo se placide acclinantem eidem Abbati, recte judicanti: modo indignanter avertentem, cum forte minus invigilaret rectitudini: qui, postquam finito Capitulo eidem Patri secreto referebat, non parum cautionis in reliquum suggerebat. Item, cum divina revelatione præmonitus ex Apostolica auctoritate præcepisset, ut omnes qui ibidem vel homicidæ, vel adulteri, vel quolibet modo criminosi exstissent, ab altaris officio secundum scita Canonum cessare deberent, et iidem protinus pavidam confessionem declarati fuissent; narrabat prædictus Abbas, se in somnis eosdem velut ab Angelo decollatos vidisse,

110 In calce libri commemorare delectat plenæ dilectionis bigam, martyrii cruore perfusam: Burchardum videlicet Halberstatensem, et Theodorum Juvavensem Episcopos, Gregoriani dogmatis assertores efficacissimos. Horum namque Burchardus, Annoni Coloniensi et Werenbario Magdeburgensi reverendissimis Archiepiscopis sanguine et religione proximus, postquam gravissimum Henricianæ persecutionis pondus laudabili constantia din sustentaverat;

D

ac punitio
ipsarum concubinarum.

Aliaque
exempla.

E

Ordinis monastici felix
restauratio:

g

h

k

quædam SS.
Gregorio et
Hugoni
Cluniac.
communis

F

l

Martyrium
Burchardi
Halberstat.

A sustentaverat; tandem appropinquante superuæ retributionis die, videt sibi in visu noctis beatam Blasium Martyrem ac Pontificem assistere, et beatæ passionis socialem gloriam repromittere. Itaque furiosæ schismaticorum plebis *m* horribili circumdatione apud Goslarium coarctatus, et letaliter vulneratus, quamdiu supervixit cum admirabili alacritate præsentibus admonuit, ut sibi et ab hæreticorum contagio caverent, et in obedientia Catholici Pontificis permanerent. Denique inter verba sanctæ exhortationis et orationis spiritum emittens, sepultus est in Memoria Apostolorum Petri et Pauli, quam ipse a fundamento construxerat et dedicaverat.

n
et Theodo-
mari Salls-
burg nsis,

111 Porro *n* Theodomarus, naturæ præstantia et totius humilitatis et honestatis artificio præclarus, crebra fugiendi necessitate a Guibertinis et Henricianis tribulatus, et longa demum captione maceratus; postquam se vidit in suis terminis non posse fructificare, statuit Hierosolimam transmeare; atque inter eundem a Paganis interceptus, et pro inexpugnabili confessione nominis Christi membratim intercisus, supernam Hierusalem victor gloriosus intravit. Hic ordinaverat nostræ humilitatis ordinatorem, reverendissimum scilicet Udalricum Lauriacensem sive Pataviensem Episcopus atque Apostolicæ Sedis Legatum, qui ante hoc *p* septennium, post multos agones, pro assertione Gregoriani dogmatis, cujus ad normam et electus et promotus fuerat legitime decertatos, obdormivit in Domino, anno ætatis suæ centesimo quinto, neminem, pro dolor! sui similem relinquens inter omnes Germaniarum Præsules. Nullum etenim videmus ita compositum moribus, honorabilem vultu, modestum habitu, auctoritate reverendum, semper habentem in gratia sale conditum sermonem, et opportunis undique responsis expeditum, et alias possidentem prærogativas, quas maleimus dissimulare, quam concitare inanem invidiam illum exæquare non valentium. Hoc tamen cum pace cunctorum putamus dicendum, quod nihil illius severitate jucundius, nihil erat jucunditate severius: et quod miræ abstinentiæ cum tanta alacritate moderabatur virtutem, ut nullam penitus redoleret ostentationem.

q
cujus filia
spiritualis,

112 Cujus specialis alumna, *q* Virgo Deo devota, vidit cœlestes visiones, et accepit donationes, ad commendationem Gregorianæ obedientiæ non ineptas, ideoque silentio minime prætereundas. Dilexerat enim quemdam Presbyterum, eo quod caste vixisset, et a tam legitimo Pontifice, videlicet Odalrico, sacros Ordines accepisset; ejusque in divinis Officiis, etiam ipso tenore vocis, delectabilem suæ caritatis similitudinem attigisset. Unde contigit, ut quadam vice videretur ei sacra Mysteria celebrare, dextera divinæ majestatis desuper apparente, et canonice signa cum ipso faciente. Verum post excessum divini Præsulis, cum, peccatis exigentibus, posuisset Deus tenebras insipientiæ, et facta esset nox insolentiæ in ipsa pertransierunt omnes bestię silvæ, et catoli leonum rugientes ut raperent, et quærerent a Deo escam sibi, videlicet spiritus rationali: et, quod miserabile dictu est, Sacerdotem istum, catenus integrum, morsa luxuriæ corruperunt: quod præfatæ Virgini sic assignatum est. Visus est ei deo sacris Mysteriis insistere, dextera quidem Domini nihilo minus apparente; sed veluti languida dependente, ac nihil penitus faciente. Et hæc quidem divinitus ostensa sunt Virgini.

Presbyteri
sibi cari
peccatum
sub ejus
Missa in-
telligit:

et ea absti-
nens gratiam
percipit Sa-
cramenti.

113 Ceterum aliquoties, cum incontinentium Sacerdotum Officia, juxta Gregorianam prohibitionem, corporaliter declinaret: ac per fidem et orationem illis intenderet, quibus corporalem præsentiam exhibere non potuit; mira Salvatoris largitate ejusdem suavitatis gustum sentire cœpit in ore, quem

interdum, realiter communicando Catholicis, se gratulabatur sensisse ex manifesta Sacramentorum perceptione. Diligebat autem hanc Virginem præ ceteris Virginibus beatæ recordationis Antistes Odalricus, non magis propter suam indolem bonam, quam propter honorabilem sanctæ matris virginitatem, et materterarum ejus (quæ omnes illam maxime crudiebant) laudabilem virginitatem. De matre, cui nomen Helisava, *r* breviter adjiciendum, quod in fervente obedientia Gregorii nostri multis virtutibus et prophetiæ spiritu præpollens, cum ad momentum transitus sui de hoc mundo benignis spiritibus se invisentibus, opportunam solitudinem procurasset, et in eorum glorioso præsidio ad Christum migrasset; e vestigio revertentes, quæ discesserant sorores, inveniunt eam, ad similitudinem Pauli primi Eremitæ, manibus ad Deum expansis, instar supplicantis; quo nimirum pius Conditor in defuncta ostenderet, quam devoto sibi dum viveret supplicasset.

D
A. PAULI
BERNARDI.

r
Hujus ma-
ter sancte
obit.

114 Hæc nobis scribentibus forte superlata est narratio duorum miraculorum, Salerni cœlitus patratorum, unum mox ut eodem beatus Gregorius recessisset. Nam cum primitus illic prædicare cœpisset, astans quidam rusticus maligna [mente] cœpit intra se taliter dicere: Ego auctor prædicatorum et seditionum, postquam totum commovit orbem, hanc inquietare venit Urbem. His ita cogitatis, dum etiam proloqui voluit, mutum se factum doluit. Cum vero necessitate compulsus accessit ad hominera Dei provolutusque pedibus ipsius, quibus signis potuit, peccasse se et penitere innotuit; ipso misereunte et benedicente recepit loquelam, omnipotenti Deo famuloque ejus gratias retribuit. Postquam vero defunctus et sepultus est, nocturno silentio subintroierunt fures aperire sepulcrum volentes propter inducias Pontificales. Verum tantæ vehementiæ ventus obviis eis fuit, ut cunctæ lampades: quæ in crypta B. Matthæi ardebant, extinguerentur: et ipsi cadentes in amentiam tam diu jacerent, quousque Cleri populique spectaculum fierent.

Blasphemias
in Gregorium
cogitatur

E

et furti ten-
tati pœna.

ANNOTATA.

a S. Anselmi Episcopi Lucensis Vitam dedimus 18 Martii.

b Ubaldus creatus anno 1082 Episcopus, ab Henrico Rege de Sede pulsus,

F

c Wilhelmus anno 1091 die 5 Julii mortuus, plurimum laudatur a Bertoldo Constantiensi, et a Trithemio in Chronico Hirsaugiensi.

d Vitas S. Wictorpi Episcopi et B. Herluacæ Virginis dedimus 18 Aprilis: et postremum quidem auctore eodem Paulo Bernriedensi: ubi num. 22 memant hujus historia, a se in hac Vita descriptæ.

e Hæc visio ibidem repetitur num. 24

f Gelasius II, creatus anno 1118, præfuit uno solum anno.

g Constat autem hoc ex epistola ejus 24 libri 7 ad dictum Wilhelmum Abbatem Hirsaugiensem, in qua approbat quod curam monasterii S. Salvatoris suscepit: et Trithemius de dicto Wilhelmo ait: Ipse namque est, qui Ordinem nostrum in omnibus pene Teuthonici Regni Provinciis reformare studuit. Vocatur autem Religio quadrata, Ordo ex quatuor generibus id est duplici utriusque sexus gradu, constitutus. Plura vide apud jam citatum Trithemium.

h Id est Conversorum, quorum usum idem Wilhelmus vel instituisse, vel abolitum renovasse dicitur a Trithemio; num Clericis barbas rudentibus, ipsi illas atrebant causa distinctionis. Hos porro Germanus quidam Poetaster in Chronico Laurisheimensi tomo 4 III. scriptorum

A. PAULO
BERNIE.

A scriptorum Germ. in Sotyra quadam ad Henricum V sic explodit:

Nunc quoque Barbati, qui sunt, attentius audi.

Sunt ergo Laici Miliensibus (ita Monachos Hirsau-
gienses scilicet iste appellare videtur, propterea quod
panem ex milio communiter vescerentur)

Sunt inquit, Laici Miliensibus associati.

Quos risus populi dedit hoc agnomine fungi,

Sunt quia prolixis barbis ad pectora pexis

Deformes.... facie anstera et tonsi caput alte,

Cantius ancisis certoque tenore capillis: id est
non prolicis, haud tamen ad cutem tonsis, sicut illis
quos ex re noster Paulus Altonsos vocat, quosque idem
Portaster sic subsonnat, tenui dumtaxat capillorum bre-
vium linea caput in modum coronæ cinctos,

Illi per tonsuras grandes, grandesque cucullos,

Per caput abrasi, terra tenus et manicati.

Ceterum insignem utrorumque in monasteriis prælau-
datis virtutem, dignior audiri Bertholdus, in Chronico
ad annum 1083, sic describit. Eodem tempore in Regno
Teutonicorum tria monasteria cum suis cellulis, re-
gularibus disciplinis instituta, egregie pollebant:
quippe cœnobium S. Blasii in Nigra-silva; et S. Aure-
lii, quod Hirsurgia dicitur; et S. Salvatoris, quod
Schaffhusen dicitur, id est, navium domus. Ad quæ mo-
nasteria mirabilis multitudo nobilium et prudentium
virorum hac tempestate in brevi confugit, et depositis
armis, Evangelicam perfectionem sub regulari disci-
plina exequi proposuit; tanto inquam numero, ut ipsa
monasteriorum ædificia necessario ampliarentur: eo
quod non aliter in eis locum commanendi haberent.
In his itaque monasteriis nec ipsa exteriora officia
per seculares, sed per religiosos Fratres adminis-
trantur; et quanto nobiliores erant in seculo,
tanto se contemptibilioribus officiis occupari deside-
rant, ut, qui quondam erant Comites et Marchio-
nes in seculo, nunc in coquina et pristino Fratri-
bus servire, et porcos eorum in campo pascere, pro
summis computent deliciis. Ibi nempe et porcarii, et
babulci, præter habitum, iidem sunt qui monachi.
Tanto autem caritatis ardore omnes fervent, ut qui-
libet eorum, non tam suum, quam alienum deside-
ret profectum; et in exhibenda hospitalitate insu-
dant tam mirabiliter, ac si se perdidisse æstiment,
quidquid pauperibus Christi et hospitibus non ero-
gaverint.

i In Vita B. Herlucae num. 52 appellatur Udal-
ricus, Cluniacensis attentivæ apud Suevos Præpo-
situs.

C k In villa Scaphusen et diœcesi Constantiensi, ut
dicitur in citata Gregorii epistola 24 libri 7.

l Is est S. Hugo Abbas, in cujus Vita auctore Ray-
naldo Abbate idem refertur, 29 Aprilis pag. 649 num.
4, et in alia Vita pag. 656 num. 3

m Bertoldus ista habet ad annum 1088. In Saxonia
piæ memoriæ Burchardus Halvestatensis Episcopus,
in causa S. Petri firmissimus, heu! accidit.... Mi-
gravit autem ad Dominum viii Idus Aprilis; uti tunc
inter Prætermisissos diximus, et ad hunc diem rejeci-
mus, si forte de ejus veneratione Ecclesiastica possemus
aliquid intelligere.

n S. Theodomar, sive Diethmarus, et potius
Thiemo, Archiepiscopus 29 Salisburgensis seu Juva-
rensis, factus circa 1088, et cum Bavarorum Duce
Welfone profectus in subsidium Christianorum, in Pa-
lestina rem Christianam recepta Hierosolyma restau-
rantium, incidit in manus Saracenorum; a quibus mar-
tyrio affectus est anno 1101, die 28 Septembris,
quando ejus Acta erunt illustranda, quæ extant tomo
4 Antiquarum lectionum Consilii, et in Metropoli Salis-
burgensi Hundri a Gewoldo edita pag. 58 et seq.

o Udalricus, Successor S. Altmanni anno 1091, in
dicta Metropoli dicitur obiisse anno 1124

p Ergo circa annum 1131 hæc scripsit auctor.

q Gretserus opinatur intelligi B. Herlucae: sed
malim intelligere oliam aliquam, dum hæc scriberen-
tur adhuc viventem, ideoque non nominatam: alioqui
non prætermisisset postea auctor in Vita Herlucae me-
minisse matris et materiarum, de quibus infra, tanta
sanctitate spectabilium.

r Idem Gretserus, non illius Virginis, sed ipsius
Episcopi matrem hanc fuisse credidit: in quo putamus
hallucinat.

ACTA PONTIFICALIA

Ex Chronico Bertoldi Constantiensis collecta.

CAPUT I.

Acta S. Gregorii usque ad annum MLXXXIII.

Anno MLVI Victor Papa, misso Hildebrando tunc
Archidiacono, sed postea Apostolico, a Synodum
Turonis generalem collegit: in qua Berengarius,
Andegavensis Ecclesiæ Canonicus, a quo Berenga-
riana hæresis denominatur, synodaliter et præsen-
tialiter pro eadem hæresi examinatur. Qui cum se de-
fendere non posset, hæresin suam coram omnibus ana-
thematizavit et abjuravit, secundum formam, quam
sancta et universalis Synodus Ephesina præscripsit.

2 Anno MLXI Anselmus Episcopus Lucensis Papa
ordinatus, et Alexander vocatus, b satis strenue
simoniacam hæresim destruxit, et ministris altaris
cum conjugibus coire juxta Canonum statuta cum
excommunicatione interdixit, ipsosque laicos Cleri-
carum incontinentium Officia audire per bannum
prohibuit: sicque Clericorum incontinentiam satis
prudenter refrænavit. Hujus autem constitutionis
maxime fuit Auctor Hildebrandus, tunc Romanæ
ecclesiæ Archidiaconus, hæreticis maxime infestus.

3 Anno MLXXIII Romæ Alexander Papa decessit:
pro quo venerabilis Hildebrandus, Romæ Ecclesiæ
Archidiaconus, communi omnium consilio expellitur
Papa constituendus. Quo audito ipse Archidiao-
nus, se viribus esse imparem tanto honori, imo oneri,
reputans, inducias respondendi petiit: et sic fuga
elapsus, aliquot dies ad Vincula S. Petri occultatus
latuit. Sed tandem vix inveatus, et ad Apostoli-
cam Sedem vi perductus, Papa centesimus quinquage-
simus nonus septimo Kalendas Maji ordinatur,
et Gregorius VII appellatur: cujus prudentia non
solum in Italia, sed etiam in Teutonicis partibus,
refrænata est Sacerdotum incontinentia: scilicet
quod prædecessor ejus in Italia prohibuit, hoc
ipse in tota Ecclesia Catholica prohibere studuit.

4 Anno MLXXIV Legati Sedis Apostolicæ in Ale-
maniam ad Regem venere, pro ipsius Regis mo-
ribus corrigendis: in quorum manus se Rex ipse
sub correctionis sponsione commisit, suumque au-
xilium Domino Apostolico ad deponendos Simonia-
cos firmissime promisit. Ipsi etiam Regis Consilia-
rii omnes, res Ecclesiarum injuste acquisitas se
reddituros, coram ejusdem Legatis sub sacramento
promisere, quippe qui easdem res a Simoniacis eme-
rint, consilio suo eisdem indignos ad Ecclesiasti-
cum honorem adjuvando. His ita dispositis Legati
Sedis Apostolicæ redierunt.

5 Anno MLXXV Hermannus Babenbergensis Episco-
pus, a Clericis suis pro Simoniacæ hæresi accusatus,
a Papa deponitur: cui Rudbertus substituitur. Gre-
gorius Papa in prima hebdomade Quadragesimæ
Synodum Romæ collegit: in qua causam Episcopi
Spirensis, sed Simoniaci, examinavit: qui ipsa die,
cum examinaretur causa Romæ, id est, vi Kalendas
Martii, infirmatus est Spiræ; sed deinde iv Kalendas

Martii

a
Facit Beren-
garium abju-
rare hæresin,
E

cum Alexan-
dro I agit con-
tra Simonia-
cos et concu-
binarios:

in Papam
electus fugit

et coactus
ordinatur,
F

Henricum et
Consiliarios
facit emenda-
tionem polli-
ceri,

deponit Ep.
Bambergen.

excommunicat
Spirensen,

deponit Simoniacos	A Martii, miserabiliter expiravit, quando et a Gregorio Papa definitam suae damnationis sententiam in Romana Synodo excepit. In eadem Synodo decretum est a Gregorio Papa, ut Clerici, aliquem sacerorum Ordinum gradum et officium pretio adepti, deinceps in Ecclesia non ministrent, nec Ecclesiam pretio acquisitam aliquis retineat, nec deinceps alicui Ecclesiam vendere et emere liceat. Deinde ut a Clericali officio cessent, quicumque se per incontinentiam reprehensibiles exhibent. Item ut populus Clericorum officia nullatenus recipiat, quos praedictas Apostolicas institutiones contemnere percipiat.	Ostiensi et Anselmo Lucensi. Unde et Papa missis Legatis, Principibus Regni declaravit, se parum profecisse in eo, quod illam in communionem receperit, cum Simoniaci et excommunicati non minus tunc foverentur ab eo quam primum. His ergo auditis, Principes Regni, generali Colloquio apud Forcheim tertio Idus Martii habito, egregium Rudolphum Ducem sibi in Regem sublimarunt: quem septimo Kalendas Aprilis, ubi eo anno medium Quadragesimae occurrit, coronarunt. Maxima autem uix, quae eo anno tandem totam terram obtexit, in electione novi Regis resolvi tandem cepit. In die autem consecrationis ejus, per suggestionem Simoniacorum Clericorum, maxima seditio Moguntiae orta est: ita ut etiam palatium irrumpere vellet, et religiosissimos Clericos et Monachos occidere. Sed dextra Dei Milites novi Principis, licet inermes, ita protexit, ut ne unum quidem ex suis perderent; ex adversariis autem plus quam centum, partim ferro partim aqua, necarentur. Quibus etiam pro homicidiis hujusmodi a Legatis Apostolicae Sedis talis poenitentia imposita est, ut singuli aut quadraginta dies jejunarent, aut quadraginta pauperes semel pascere, nec tamen Ecclesiasticam communionem quasi homicide vitarent.	D EX BERTHOLDO, et iterum rebellem reprehendit.
et fornicarios:	6 Anno MLXXVI Henricus Rex, per Simoniacam haeresim, sanctam Ecclesiam foedare non cessavit: scilicet pro pretio Episcopatus, Abbatias et alia hujusmodi investiendo, et inter alia crimina etiam excommunicatis communicando. Cincius quidam, Romanus civis, Gregorium Papam, die Nativitatis Domini Missarum solennia celebrantem, comprehendit: quem ita comprehensum quidam ex militibus ejusdem Cincii occidere destinavit: sed cum gladium super caput ejus vibraret, nimio terrore correptus corruit, nec inceptum ictum explere potuit. Cincius autem Papam in turrin suam captum deduxit: quae postea statim a Romanis penitus dilapidatur, et Papa prudenter eripitur, qui et suo captori vix a Romanis vitam impetravit. Cum autem Rex, jamdudum saepe a Papa praemonitus, se corrigere nollet, et Papa in admonendo nihil proficeret; ad ultimum mandavit ei, quod in Romana Synodo proxima eum excommunicaturus esset, nisi resipisceret; quae legatio in Octava Nativitatis Domini ad Regem pervenit. Unde Rex, in Septuagesima apud Wormatiam colloquio facto, et alio in Lombardia apud Placentiam, omnes quos potuit obelientiam praedicto Papae exhibendam abjurare fecit: et missa legatione ad Romanam Synodum, quae in proxima Quadragesima celebrata est, ipsum Apostolicum ab Apostolica Sede contumaciter jussit descendere. Sed missi ejus turpissime in Synodo tractati, vix a Romanis adjuvante Papa evaserunt. Ipsum autem Regem, Synodo judicante, fidelitate hominum, Regno, et communione privavit et omnes ei adjuratos juramento absolvit. Omnes Episcopos, qui Regi sponte contra Papam faverant, officio et communione privavit: reliquis autem, qui inviti eidem conspirationi intererant, usque ad festivitatem S. Petri inducias dedit.... Wilhelmus Trajectensis Episcopus, multa in Apostolicum convitiatus, subitanea morte absque Ecclesiastica communione, post Pascha mulctatur. Jam omnes pene Principes Regni a communione Henrici se sequestrarunt. Mense igitur Octobri colloquium apud Oppenheim a Principibus Regni colligitur, cui Legatio Sedis Apostolicae interfuit. Ibi Henricus, in Purificatione S. Mariae tunc proxima se praesentandum Domino Papae apud Augustam firmissime promisit: nam et illic Dominum Apostolicum ipse cum Principibus Regni invitavit.	pro quo Rudolphus Rex creatur:	pro quo Rudolphus Rex creatur:
captivus abducitur:	B Henricum Regem citat:	8 Rudolphus Rex, post consecrationem in Sueviam secedens, Regnum sibi subjugavit. Interim Henricus Longobardiae morabatur: ad quem Cincius civis Romanus, secum ducens captum venerabilem Cumarum Episcopum, nomine Reginaldum, Papiam venit: quippe remunerari volens ab Henrico, eo quod in servitium ejus modo hunc Episcopum, et in praeterito anno Dominum Apostolicum captivaverat. Sed ibi subitanea morte praeventus, debitam remunerationem acceperit: quam tot sacrilegiis promereri non timuit. Henricus, audita promotione Rudolphi, auxilium Papae contra illum imploravit, licet supradictum Ostiensem Episcopum in captione adhuc teneri permiserit. Unde et Papa illi respondit, se non posse ejus interpellationi satisfacere, quamdiu apud illum S. Petrus in Legato suo ligatus teneretur. Frustrata ergo supplicatione sua, animum in tyrannidem convertit: nec jam Regnum per justitiam, sed per violentiam obtinere cogitavit. Rex autem Rudolphus apud Augustam gloriosissimum Pascha celebravit cum Legatis Apostolicae Sedis: ex quibus unus, religiosissimus Abbas Bernhardus, Romam dirigitur: sed ab Udalrico Comite de Lentzburg, Henrici complice, captus et praedatus, annum pene dimidium in captivitate mansit: quem Cluniacensis Abbas de manibus Henrici vix demum eripuit. .... Vercellensis Episcopus, depositi Regis Cancellarius, cum omnibus suis sequacibus colloquium generale circa Kalendas Maji, in Runcalibus condixit: ut, si aliquemodo posset, Gregorium Papam depeneret: sed ipse ad eundem terminum, absque Ecclesiastica communione, vitam simul et Episcopatum, heu! miserabiliter deposuit, quo ille Papam nefaria praesumptione statuit deponere. Non multo post ejus interitum d Praefectus Romanae Urbis, indefessus miles S. Petri contra schismaticos a quodam fautore Henrici crudeliter occiditur: ad ejus corpus in parvo tempore plusquam viginti miracula contigerunt, ut fidelium virorum relatione deducimus. e Imbrico Augustensis Episcopus, qui in praeterito Pascha Rudolpho Regi fidelitatem juravit, nil de perjurio curans, Henrico advenienti adhæsit: et apud illam quadam die Missam faciens, hanc sibi conditionem miser imposuit, ut sacra Oblationis perceptio in judicium ei preveniret, si Dominus ejus Henricus Regnum sibi injuste usurparet. Post hanc temerariam perceptionem, parvo quod supravixit tempore usque ad mortem, numquam se sanum	E
liberatur:			
Henricum Regem citat:			Cincius subita morte punitur.
eumque regno et communione privat cum sibi adherentibus:	C in Germaniam tendens		I C ut et Vercellensis Episcopus
eundem fecte poenitentem, absolvit,	7 Anno MLXXVII Henricus Rex, propterea causae diffidens, et ilcirco generalem auctoritatem subterfugiens, furtive Italiani contra Papae praecceptum et consilia Principum intravit: et Apostolico, ad conditum diem Augustam tendenti, ante Purificationem S. Mariae Canusii obviavit: ubi et ab eo per inauditae humiliationis simulationem, utcumque potuit, non Regni, sed communionis tantum concessionem vix demum extorsit: dato tamen prius sacramento, ut de objectis criminibus ad judicium Papae satisfaceret; nec Papae aut alicui ejus fidei usquam eunti et redeunti aliquam inferre molestiam consentiret. Hoc autem juramentum nec quindecim dies observavit, captis venerabilibus Episcopis Geraldo		d Praefectus Urbis occisus miraculis claret, e divinitus puniti Episcopus Augustanus

EX BER-
THOLDO.
et Patriarcha
Aquilensis.

S. Gregorius
inducit.

et eas respuen-
tem Henricum
curat excom-
municari,

qui dein col-
loquium pro
pace respuens

infelicitè
pugnat.

g

h

Gregorius
Romæ Syno-
dum celebrat
contra Be-
rengarium

et clericos
fornicarios;

ubi Legati
utriusque
Regis auditi.

A sanum de lecto levavit. Nam circa Kalendas Julii, absque Ecclesiastica communione defunctus est. Item f. Sigehardus, Aquileiensis Patriarcha, in auxilium Henrico contra bannum Apostolici armata manu veniens, in amentiam vertitur apud Ratisponam, et ex ipso itinere repentina morte intercipitur: sicque domum, non absque aliquibus suorum funeribus, in corpore et anima mortuus, reportabatur. . . .

9 Papa utrique Regi ex parte S. Petri præcepit, ut trengas ad invicem facerent, et adventum ejus ad Teutonicas partes prodirimenda lite non impedirent, sed debitum consilium et auxilium ad hoc iter ei præberent. Legatis autem suis, qui adhuc in Teutonicis partibus morabantur, præcepit, ut ex duobus Regibus illum excommunicarent, qui prædictæ legationi non obediret: obedientem vero, ex parte S. Petri in Regno confirmarent: quod et non multo post factum est; scilicet in die sequenti post festivitatem S. Martini Goslaræ. Henrico pro inobedientia iterum excommunicato, Rudolpho pro obedientia in Regnum sublimato. Nam Henricus prædictam legationem Papæ nec suscipere dignatus est, nec animum ad treugæ compositionem, sed ad tyrannidis crudelitatem intendit.

B 10 Anno MLXXVIII Henricus iterum Apostolicæ Sedi de sua, quasi injusta, damnatione conqueritur unde Gregorius Papa, facto Concilio mense Martio (in quo Concilio facta est exceptio quarundam personarum de Henriciana excommunicatione, et hoc utique ad tempus, id est, uxorum, filiorum, servorum, et reliquorum, qui non scienter, saltem non libenter excommunicatis sociantur) idem Legatos iterum destinavit, qui facto generali Colloquio causam Regni jaste determinarent; et omnes synodali sententia damnavit, quicumque impedirent, ne Colloquium fieret. Quod Rudolphus libentissime voluit fieri: Henricus autem, utrumque potuit, impedire non cessavit. Nam contra Apostolicum præceptum, maxima multitudine flagitiosorum adunata, procinctum in Saxoniam paravit: cui Rex Rudolphus apud Struvam cum exercitu obviavit, et illo fugato ipse campum victoriæ obtinuit vi Idus Augusti. Occubuit tamen ibi ex parte Rudolphi g. Wezel venerabilis Magleburgensis Episcopus, et Wormatiensis Episcopus, h. captus est. Infinita autem multitudo utrimque occubuit, plures tamen et excellentiores ex parte Henrici. Facto autem alio Concilio Romæ x. Kalendas Decembris, utriusque Regis Legati, licet non eadem veritate, in Synodo jurare, quod Domini eorum non impedirent colloquium, pro causa Regni statuendum. Unde et Papa ea vice inter eos judicare non potuit, quamvis bene sciret, cui parti magis justitia faveret. In Synodo ista Berengarius Andegavensis Canonicus, ut ab hæresi sua respiceret, synodaliter convenitur, eique induciæ usque ad proximam futuram Synodum dantur.

11 Anno MLXIX Gregorius Papa Synodum Romæ mense Februario collegit; in qua Berengarius, jam tertio convictus, hæresim suam abjuravit et anathematizavit. In eadem Synodo Henricus Aquileiensis Patriarcha Papæ juravit, nulli se deinceps communicurum, quem sciret a Papa excommunicatum. In hac Synodo Papa Presbyteros, deinceps in fornicationem lapsos, absque spe recuperationis deposuit. . . . Legati Regis Rudolphi super Henricum proclamaverunt, eo quod totum Regnum confundere et sanctam Ecclesiam conculcare non cessaret. Iterum ergo Papa Legatos suos, pro causa Regni determinanda, ad Teutonicas partes destinavit, videlicet venerabilem Petrum Albanensem Episcopum. . . . cum quo Udalricus Paduanus Episcopus in legationem destinatur. Legatus autem Henrici Legatos Papæ, priusquam abirent, in eadem Synodo

D jurejurando securos fecit de conductu et obedientia Domini sui. Item Legatus Rudolphi de obedientia Domini sui juravit in Synodo. Legati ergo Sedis Apostolicæ in Teutonicam terram pervenientes, obedientiam Rudolphi et inobedientiam Henrici indubitanter probaverunt: quod et postea, cum redirent, Papæ viva voce protestati sunt.

12 Anno MLXXX Gregorius Papa Synodum Romæ mense Martio collegit, ad quam de Teutonicis partibus prædictæ Sedis Apostolicæ Legati redierunt, et omnimodam Rudolphi obedientiam, et Henrici inobedientiam Domino Apostolico renuntiaverunt: unde ipse in fine Synodi Henricum deposuit, ipsumque cum omnibus suis fautoribus anathematizavit, et Rudolphum Apostolica auctoritate in regia dignitate confirmavit. Unde annulus ejus congregata multitudines schismaticorum sive excommunicatorum, apud Brixinam legitimum Papam abjuravit; et Guibertum Ravennatem quondam Episcopum, sed jam triennio a Papa Gregorio irrecoverabiliter depositum et anathematizatum, sibi non in Papam, sed in hæresiarcham elegit. Deinde apud Moguntiam Conventu facto, eandem ipsam electionem a quibuscumque potuit confirmari fecit. Jam autem mediantem Octobri, Henricus expeditionem in Saxoniam iterum parans, a militibus Rudolphi itinere unius diei fugatur, quamvis in eadem congressione Rudolphus Rex piæ memoriæ occubuerit. . . . His temporibus Henricus totam Italiam adeo conturbavit, ut nullus secure ad Limina Apostolorum posset ire, qui non prius abjuraret, quod ad Papam Gregorium diversurus non esset.

13 Anno MLXXXI Henricus, post obitum Regis Rudolphi, Veronam in Pascha venit: et inde ad invadendam Romam, cum suo non Apostolico, sed Apostata Guiberto, utpote Domini Apostolici non semel perjurato et anathematizato, profectus, sed mox regressus est. Eodem tempore Principes Regni Teutonicorum, scilicet Archiepiscopi, Episcopi, Duces, Marchiones et Comites, Conventu facto, Hermannum nobilem virum sibi in Regem elegerunt.

14. Anno MLXXXII Henricus in Italiam, assumpto apostata Guiberto, iterum Romam invasurus proficiscitur, advocata multitudine schismaticorum: ibique ea æstate moratus, pene incassum laboravit, quia eum nec hac vice Romani intrare permiserunt. Ignem quoque in domum S. Petri per quemdam traditorem immittere voluit, sed Dei misericordia protegente non potuit: cogitavit enim ut de improvviso portas irruiperet, si Romani derelictis propugnaculis ad incendium restinguendum concurrerent: sed Dominus Apostolicus huic versutiæ obviavit. Nam primum viso incendio, omnes milites Romanos ad gubernacula defendenda transmisit; ipseque solus, fiducia S. Petri fretus, facto signo Crucis contra incendium, ignem ulterius progredi non permisit. Igitur Henricus, capto venerabili Episcopo i. de Sutria aliisque nonnullis, suoque apostata Guiberto in Tiburtina urbe ad infestandos Romanos derelicto, ipse Longobardiam revertitur.

S. Gregorius
Henricum de-
ponit et ex-
communicat:

hic Antipa-
mam creat,

a quo Romæ
obsessus
Gregorius

ignem sistit
signo Crucis.

i

ANNOTATA.

a Hujus Synodi meminerunt B. Lonfrancus libra contra Berengarium cap. 4, et Guilmundus lib. 3, qui etiam Gregorium tunc Archidiaconum fuisse ait.

b In Conciliis Romæ habitis anno 1063 et 1065.

c Gregorius anno 1046 factus Vercellensis Episcopus, modo recors, ipsis Kalendis Maji periit. Consule Ughellum, et Franc. Augustinum ab Ecclesia, in Episcopis Pedemontanæ regionis.

d

A d Paulo num. 40, Cincius; Petro Damiani, Cincthius.

e Imbrico Augustæ Vindehcorum creatus Episcopus ab Henrico IV anno 1064, mortuus 3 Augusti anno 1077, a Bruschio satis laudatus.

f Sigehardus, Ughello Sigiardos seu Singifredus Germanus præfuit ab anno 1068, ad 1077.

g Wezel, in prior Vita Werinharius cap. 12 littera n.

h Adelbertus, de quo ibidem actum littera b.

i Bonizonem alibi appellat ipse Bertholdus, ait autem de eo Ughellus Tomo 2 Italiæ sacræ, quod floruit anno 1078, et post varia duraque exilia, a Catholicis Insubribus Placentinæ civitatis Præsuladlectus est; demumque ab hæreticis captus, utroque orbatu oculo, ac ceteris membris per exquisita tormenta truncatus, nobilem martyrii palmam adeptus est anno 1089.

CAPUT II.

Res gestæ ultimis duobus annis, obitus, sepultura.

Guibertus
Antipapa in-
thronizatur:

B ANNO MLXXXIII iterum Henricus, cum multitudine schismaticorum sive excommunicatorum, ante Pentecosten, Romam impugnaturus aggreditur: sicque Guibertum Ravennatem, perjurum, depositum et anathematizatum, apud S. Petrum inthronizavit; non per a Ostiensem, et Albanensem, et Portuensem Episcopos, qui hoc privilegium habent ut et Papam consecrent; sed per b Mutinensem et Ariminensem Episcopos, utpote jam multis annis depositos et anathematizatos. Statim ergo juxta S. Petrum quemdam monticulum, nomine Palatiolum, in castellum [erexit]; eique milites multos, ut impugnarent Romanos, imposuit, qui eum Transiberinas urbis regiones nullo pacto intrare permittebant. Multi tamen ex Romanis consenserant, partim pretio inducti, partim multis promissionibus deducti, omnes autem æqualiter jam triennii impugnatione nimium fatigati. Quid plura? Omnes pene Romani, præter Principem Salernitanum, hoc laudaverunt, ut Papa Gregorius Synodum in medio Novembri colligeret Romæ: cujus Synodi statuta de causa Regni, nec Henrico nec Romanis, imo nulli penitus liceret prævaricari. Henricus quoque iturus ad illam Synodum et redituris securitatem jurejurado fecit: unde et Papa omnes religiosos Episcopos et Abbates ad Synodum litteris suis vocavit. Reverso ergo Henrico Longobardiam, milites ejus, quos in castello prope S. Petrum dimisit, repentina mors fere omnes invasit. Inter quos et Udalricus Goscezelum absque Ecclesiastica communione, heu miser! interiit, auctor hujus schismatis et incensor conspirationis. Ex quadringentis autem militibus, qui in illo castello pro custodia dimissi sunt, vix triginta gladium S. Petri, ut aiunt, concessa vita evaserunt: ipsum autem castellum a Romanis penitus solo adæquatum est. Henricus ergo (Ravennate suo interim Ravennam transmissa) ad prædictam Synodum profectus est, quo et Legati Tentonicorum Principum ire debuerant; sed ab Henrico in via apud c Forum-Cassii capti sunt circa festum S. Martini, licet omnibus Synodum illam petentibus securitatem juramento promiserit: unde et Romani multa contra Henricum murmurare cœperunt. Erant autem religiosissimi Monachi et Clerici, quos in captivitate fecit cruciari cum quibus et Ottonem venerandum Ostiensem Episcopum captivatum, videlicet ad ipsum ab Apostolica Sede transmissum: multi tamen ex Francigenis ad illam Synodum tam Episcopi quam Abbates pervenerunt.

Maji T. VI

Meliores autem Episcopi et Domino Apostolico magis necessarii, id est d Hugo Lugdunensis, Anselmus Luceusis, Reginaldus Cumanus, specialiter ab Henrico ad Synodum pervenire prohibiti sunt. Dominus tamen Papa Synodum tridus diebus solenniter celebravit; et, ne Henricum iterum specialiter anathematizaret, vix a Synodo est exoratus: omnes tamen excommunicavit, quicumque aliquem, ad S. Petrum et Papam venientem, impedirent quoquo modo.

16 Sed jam advenit terminus, ad quem Romani, nesciente Papa, hoc Henrico se effecturos juraverant, ut cum Gregorius Papa incoronaret, aut alius quem ipsi illo expulso eligerent. Quod juramentum, licet in præterita æstate factum fuerit, omnes tamen intimos Papæ usque ad terminum pene latuit. Adveniente ergo termino, Romani Papæ de juramento manifestaverunt, dicentes se hoc jurasse, non ut Papa solenniter regali unctione incoronaret, sed tantum simpliciter ut ei Coronam daret. Annunt ergo Papa eorum votis, ut eos a juramento absolveret, videlicet Henrico, si vellet cum justitia, sin autem cum maledictione, Coronam daret. Unde Romani mandaverunt, ut veniret ad accipiendam Coronam cum justitia si vellet; sin autem, de Castello S. Angeli per virgam sibi demissam a Papa reciperet. Sed Henrico utrumque recusante, alium Legatum illi direxere, quod juraverint, nec se eo juramento detineri obnoxios: igitur Domino Papæ multo firmitus, quam pridem, consilio et auxilio adhærere. Henricus autem multo instantius, pro eis suæ parti applicandis, nunc minando, nunc promittendo laboravit: multumque tempus circa Romam moratus, huic negotio invigilavit. Sed jam septennio totum Romanum Imperium civili bello nimio schismatis dissidio laboravit, aliis quidam Domino Apostolico, aliis autem Henrico faventibus, et ob hoc utrumque totum Regnum præda ferro et igne miserabiliter devastantibus. Paucissimi Catholici Episcopi ex parte Apostolici remanserunt: qui et propriis Sedibus expulsi, suis Gregibus providere non permittebantur. Quapropter omnes pene religiosi, sive Clerici sive laici, in aliqua monasteriorum latibula hujusmodi mala declinaverunt: ne videlicet devastationem sanctæ Ecclesiæ cernerent, cui in nullo adminiculari possent: satius enim illis videbatur ut saltem seipsos delitescendo salvarent; quam pro aliis incassum laborando, cum eisdem perirent.

17 Anno MLXXXIV Henricus in Romanorum finibus hiemavit, ibique Guibertum Ravennatem suum Romam venturum expectavit, ut ab eo apud S. Petrum incoronaretur, eo quod Gregorium Papam ad hoc flectere non posset, ut eum, nisi legitime reconciliatum, incoronare vellet. His temporibus Constantinopolitanus, maximam pecuniam Henrico quondam Regi transmittit, ut e Ruodbertum Wiscardum Ducem Calabriæ et Apuliæ, conjuratum militem Domini Papæ, in ultionem ejusdem Regis, bello appeteret... Sed Henricus acceptam pecuniam, non in procinctum contra Ruodbertum, quod juramento promissit; sed ad conciliandum sibi vulgus Romanum expendit: cujus adjutorio Lateranense palatium feria quinta ante Palmas, cum suo Ravennate Guiberto, intravit. Nobiles autem Romani, propter admodum paucos, cum Domino Papa Gregorio tenuerunt, qui et quadraginta obsedes ei dederunt; Papa autem in castellum S. Angeli se recepit, omnesque Tiberinos pontes et firmiores Romanorum munitiones in sua obtinuit potestate. In die Resurrectionis Dominicæ Henricus, ab hæresiarcha suo Ravennate, Coronam, non gloriæ, sed confusionis accepit... Erat enim ipse Ravennas Archiepiscopus, et omnimodam obe-

D
EX BER-
THOLOO.
d

Romani agunt
de coronando
Rege:

E
sed Henrico
non acceptan-
te conditiones,

omnia ferro
et flamma
vastantur.

Ille cum suo
Guiberto

Lateranense
palatium
occupat:

et ab eo co-
ronatus,

milites Hen-
rici Regis di-
vinitus morte
puniti.

c
Synodus Romæ
colligitur:

EX BER-
THOLDO.

A dientiam Romano Pontifici iuravit, quam et nonnullo tempore fideliter executus est, sed non multo post spreto juramento, singulari contumelia contra Apostolicam Sedem erigitur: unde ab Apostolica Sede et ab Episcopis totius Ecclesiæ in Romana Synodo, post canonicas inducias, irrecuperabiliter deponitur et anathematizatur: nec hoc semel, nec in una Synodo, sed in omnibus Synodis, quotquot in sexennio Romæ celebratæ sunt... Quapropter et Henricus ab eodem incoronatus, damnationem ejus hereditasse non dubitatur; similiter et omnes, quicumque aliquid, quod a Domino Papa suscipiendum esset, a prædicto hæresiarcha quasi susceptum usurpaverunt. Morabatur autem Henricus in Lateranensi palatio cum Ravennate suo, nec a fidelibus Papæ per civitatem ad S. Petrum transire permittebatur: sed in ipsa Paschali hebdomada fideles aggreditur, in qua congressione quadraginta pene, inter mortuos et vulneratos perdidit (nam reliqui fugerunt, ex parte autem Domini Papæ nec unus cecidit.

18 Robertus Wiscardus, Dux Normannorum, in servitium S. Petri, post Kalendas Maji Romam armata manu invasit; fugatoque Henrico, totam Urbem, Gregorio Papæ rebellem, penitus expoliavit, et majorem ejus partem igni consumpsit, *feo* quod Romani quemdam ejus militem vulneraverunt. Deinde acceptis obsidibus a Romanis, et in castello S. Angeli, quod domum Theodorici dicunt, reservatis. ipso ad recuperandam terram S. Petri reversurus, in brevi plurima castella et civitates Domino Papæ recuperavit. Henricus autem Ruodberto resistere non valens, ad partes Teutonicorum satis festinanter revertitur... Dominus autem Papa collecta Synodo, iterum sententiam anathematis in Guibertum hæresiarcham et Henricum et omnes eorum fautores promulgavit: quod et in festo S. Joannis Baptistæ præterito jam dudum Romæ fecit. cum Henricus adhuc ibi moraretur. Hanc sententiam Legati Sedis Apostolicæ, videlicet Petrus Albanensis Episcopus in Francia, Otto Ostiensis Episcopus in terra Teutonicorum usquequaque divulgaverunt. Ostiensis quoque cum in Alemannia moraretur, sanctæ Constantiensis Ecclesiæ jam dudum viduatæ Catholicum Pastorem ordinavit, scilicet Gebhardum, Bertholdi Ducis filium... undecimo Kalendas Januarii Episcopum consecravit, quem pridie, id est in festo S. Thomæ, cum aliis Clericis Presbyterum fecit: inter quos et horum Chronicorum scriptorem in eadem solennitate in Presbyterium ordinavit, eique postestatem ad suscipiendos pœnitentes ex Apostolica auctoritate concessit...

19 Anno MXXXV, jam Deus omnipotens, famulum suum Gregorium Papam nolens diutius laborare, imo pro laboribus suis digne remunerare volens, de hujus vitæ ergastulo eum vocavit. Nam aliquanto tempore graviter corpore infirmatus, sed in defensione justitiæ usque ad mortem firmissimus, Salerni diem clausit extremum. De ejus obitu omnes religiosi utriusque sexus et maxime pauperes, doluerunt: erat enim Catholicæ religionis ferventissimus institutor, et Ecclesiasticæ libertatis strenuissimus defensor. Nohit sane ut Ecclesiasticus ordo manibus laicorum subiaceret, sed eisdem et morum sanctitate et ordinis dignitate præmineret. Quod illum latere non poterit, quicumque ejusdem Apostolici Registri diligenter perlegerit. Postquam autem in gubernatione Sedis Apostolicæ, imo totius Ecclesiæ, duodecim annos et unum mensem legitime decertavit; tandem ex hac luce anno Incarnationis Dominicæ MXXXV, Indictione viii, viii Kalendas Junii subtractus, supernæ vocationis βραβεῖον accepisse non dubitatur, sepultus Salerni in ecclesia S. Matthæi, quam ipse eodem anno dedicavit.

et Salerni
moritur,

ac sepelitur.

ANNOTATA.

a *Illi erant Otto dein Urbanus II Papa, B. Petrus Igneus, et Joannes anno 1066 factus Portuensis Episcopus semper fidelissimus summis Pontificibus, et qui potissimum Urbanum II promavit: uti testatur Lea Ostiensis lib. 4 Chronici Casinensis cap. 2.*

b *Isti erant, Herebertus Mutinensis, creatus anno 1054 factus sanctus anno 1094, et Obizzus, electus anno 1071.*

c *Forum-Cassii Urbs olim Episcopalis, nunc vicus in Patrimonio S. Petri, 7 miliaribus Viterbo in Austrum distat.*

d *De his autem in priori Vita num. 101 103, 122. ubi nostra Annotata inspicienda.*

e *Robertus Guiscardus anno 1080 reconciliatus Papæ.*

f *Leo Ostiensis lib. 3 cap. 53 hanc incendii causam adfert: Ex consilio, inquit, Cencii Romanorum Consulis ignem in Urbem immisit. Romani igitur re inopinata percussi, ac in igne extinguendo dum essent intenti, Dux confestim cum exercitu ad arcem S. Angeli properans, Pontificemque inde abstrahens, Romam sine mora egressus, Papam Gregorium ad hoc monasterium usque deduxit: quem Apostolicum usque ad ipsius exitum cum Episcopis et Cardinalibus, qui eum secuti fuerunt, sustentavit.*

ALIA ACTA PONTIFICALIA

Ex Libro MS. censuali Centii Camerarii, postea Honorii III.

collata cum MS. Nicolai Cardinalis de Arragonia. a

CAPUT I.

Electio Gregorii; Centii Romani et Guiberti Ravennatis machinationes punitæ; Henrici ad depositionem Pontificis progressa insolentia castigata.

Gregorius VII, natione Tuscus, patria Suanensis, oppido Ronaco b, ex patre Bonito, sedit annis xii, mense uno, diebus quatuor. Defuncto Alexandro Papa, et in Lateranensi ecclesia honorifice tumulato, dum Hildebrandus Archidiaconus adhuc esset in ejus obsequiis occupatus, repente factus est in ipsa ecclesia maximus Cleri et Populi Romani concursus, clamantium et dicentium, Hildebrandum Archidiaconum Beatus Petrus elegit. Quo audito idem Archidiaconus expavit, et quasi extra se raptus cucurrit ad pulpitem, cupiens populum ipsum frementem c sedare et a sua intentione retrahere. Sed Hugo Candidus Cardinalis, ubi omnium vota in eundem Archidiaconum convenisse indubitanter cognovit, citius percurrit ad populum; et in hunc modum alloquitur, dicens. Ecce, carissimi Fratres, scitis et indubitanter cognoscitis: quod a diebus B. Leonis Papæ, hic Archidiaconus, tamquam vir prudens et probatus, hanc sacrosanctam Romanam Ecclesiam plurimum exaltavit, et civitatem istam ab imminentibus periculis liberavit: unde, quia idoniorum ad Ecclesiæ regimen et Urbis defensionem invenire nequimus, Nos Episcopi et Cardinales in nomine Domini, unanimiter ipsum nobis et vobis in Pastorem et Episcopum animarum vestrarum eligimus. Et continuo, d universitate Populi et Cleri acclamante, Dominum Gregorium Papam sanctus Petrus elegit, indutus rubea chlamyde (sicut moris est) et Papali

b
Acclamatione
populari
postulatus.
F

c
et Inthronizatus,

d

A e mitra insignitus; invitatus et mœrens, in Beati Petri cathedra fuit inthronizatus.

e

jubente Hen-
rico Imp.
consecratur.

2 Altera autem die apud semetipsum sollicita mente pertractans, ad quam grave periculum devenisset; æstuaræ cœpit, et nimis dolere: sed cum aliam excusationem de relinquendo Papatu non invenisset; nuntios ad regem Henricum celeriter destinavit, per quos et electionem de se factam ei aperuit, et æ assensum præberet ipsum attentius exoravit: quod si non faceret, certum sibi esset; quod graviores et manifestos ipsius excessus impunitos nullatenus toleraret. Rex vero, ubi electionis veritatem cognovit, electioni ejus assensum præbuit: et statim Gregorium Vercellensem Episcopum, Italici Regni Cancellarium, ad Urbem transmisit, quatenus auctoritate Regia electionem ipsam confirmaret, et consecrationi ejus interesse studeret: quod sine dilatione factum est: nam et infra octavas Pentecostes in Presbyterum est ordinatus, et in Natali Apostolorum in Romanum Pontificem consecratus. Percepta igitur Apostolicæ dignitatis plenitudine, eundem Regem benigne ac paterne commouit, ut Matri suæ sanctæ Romanæ Ecclesiæ se devotum et

Missi ab eo
ad Regem
Legati,

B subjectum filium exhiberet, atque ab Episcopatum et Ecclesiarum venditione omnino quiesceret: ad quod pium opus efficaciter prosequendum transmittere studuit matrem ipsius Agnetem f Imperatricem, una cum Gherardo Ostiensi, Uberto Praenestino, et R. g Cumano Episcopis: qui ejusdem Pontificis legatione suscepta usque in Bavariam transeuntes, ad Regis præsentiam pariter accesserunt. Receptis igitur affectuose Legatis ipsis, et digno cum honore tractatis, cum per dies plurimos Rex de sua emendatione sanctæ commouitionis verba mansuete ac patienter audiret; quinque nobiles viros familiares suos, ab Alexandro Papa excommunicatos vix a consortio et societate sua removit, Synodum vero in regione ipsa celebrari Legatis nequaquam permisit; allegans per b Lemarum Bremensem Episcopum, vices Romani Pontificis Maguntino Archiepiscopo in Germania, sicut in antiquis Ecclesiæ suæ privilegiis continetur, esse concessas. Cui Legati Sedis Apostolicæ sic responderunt: De Legationis officio Venerabilis Fratris certum tibi esse debet, quod neque auctoritas canonica neque mos ecclesiasticus habet, ut ultra obitum ejus qui dederat Romani Pontificis protendatur. Præterea, sicut in quodam primi Leonis Papæ Capitulo continetur, Romanus Pontifex ita Episcopis i vices suas committit, ut in partem sollicitudinis sint vocati, non in plenitudinem potestatis. Sed ut breviter ad finem hujus controversiæ veniamus Synodo, ac sagacitate disturbata, et eodem Bremensi pro inobedientia et rebellionē ab officio Sacerdotali suspensio, Legati a Rege amplis muneribus honorati, cum ejus gratia et benigno responso, incolumes ad Urbem redierunt Romanam.

Synodum qui-
dem cogere
prohibentur,

h

honorifice
tamen re-
mittuntur.

i

C

3 Evolutis autem paucis diebus, Hermannus Bambergensis Episcopus, qui pro susceptione k Pallii Romam venerat, convictus de Simonia in conspectu Gregorii Papæ, Episcopalis et Sacerdotalis officii depositionem incurrit, et in locum ejus per mandatum ejusdem Pontificis alius est subrogatus: de Constantiensi quoque l Antistite idem factum est. Interea nihil mali de Rege Henrico suspicans Gregorius Papa Romanus, generale Concilium convocavit, in quo Guibertus Ravennatensis, cum Episcoporum diversarum Provinciarum immensa multitudo, sedit. Præterea et egregia Comitissa Matildis, Aczo Marchio m, et Gisulfus Salernitanus Princeps eidem non defuere Consilio: sed inter cetera ipsius Concilii acta Normanni et Robertus Guiscardus excommunicati fuerunt. Soluta itaque

k
Ad Synodum
veniens Gui-
bertus Ra-
vennas,
l

m

Concilio, et redeuntibus ad propria ceteris, qui fuerant convocati; Guibertus Ravennatensis cum Papa Gregorio, in dolo, utpote qui ad Papatum jam anhelabat, remansit. Et quoniam uniuscujusque proprium solet esse, ut qualis ipse fuerit, tales sibi et alios conjungi velit; quoscumque in Roma facinorosos et adversatos Pontifici reperit, muneribus vel promissis favorabiles sibi et juratos facere studuit: inter quos illum sceleratissimum virum Centium, Præfectorum Stephani filium, de quo supra n fecimus mentionem, amicum et secretarium acquisivit, et eum eo contra Patrem suum nequiter se armavit. Hic inter alia, quæ impune fecerat mala, excelsam turrim supra pontem S. Petri construxerat, et a transeuntibus de novo o Pedatiam jugiter extorquebat. Hic, Deo et hominibus odiosus, in sacratissima nocte Nativitatis Domini, ipsum Christi Vicarium Dominum Gregorium Papam, Missarum solennia celebrantem, ab altari sanctæ Dei Genitricis, quod dicitur ad Præsepe, ausu sacrilego rapuit; et cum suis complicitibus ad prædictam turrim violenter asportare præsumpsit. Unde universitas Romanorum in ira pro invasione sui Pontificis vehementer exarsit, et in eadem nocte ipsum in eadem turri districto obsedit. Mane autem facto Romani, et turrim funditus destruxerunt, et ipsum sacrilegum atrociter trucidassent, nisi eum boni Magistri discipulus beatus Pontifex ex mortis periculo liberasset. Quo facto, celebraturus cum Fratribus, et aliis Ecclesiæ fidelibus de more convivium, ad Lateranense palatium removit. In secunda vero die post Pascha, populus Romanus eundem Centium cum omnibus suis complicitibus in rebus propriis condemnavit, et in perpetuum ab urbe Romana exclusit.

D

clam se ad-
jungit sedi-
tiosis,

n

et quibus
postea Cen-
tius Pontifi-
cem capto,
o

non impune.

p

4 Post hæc autem supradictus Guibertus licentiam revertendi Ravennam a Domino Gregorio dolose petivit, quatenus eum laedere opportunius posset, quem fraudulentè se diligere ostendebat. Nam ubi Ravennam devenit, postposito juramento quod in consecratione sua Alexandro Papæ ejusque successoribus fecerat, cum Theobaldo Mediolanensi, et aliis cervicosis Episcopis Lombardiæ conspiravit, atque adversus Pastorem suum occulte seditionem exercuit. Unde factum est, quod expeditio, quam Pontifex per Ducem Gotifredum ejusque uxorem illustrem Comitissam Matildam atque alios Nobiles, contra Normannos et ceteros Ecclesiæ hostes, de Lombardia excitaverat, in detrimentum Ecclesiæ disturbata est atque dirupta. Per Hugonem quoque Candidum, Regem Henricum et Robertum Guiscardum contra eundem Pontificem omnimodo studuit instigare, sicut vir apostaticus omni dolo et malitia plenus, qui jam secundo ad apostasiam redire nequaquam erubuit. Eodem tempore Dominus Gregorius circa mediam Quadragesimam Concilium celebravit, in quo sæpèdictum Guibertum, quia vocatus venire contempsit, ab Episcopali officio tamquam perjurum suspendit, et eundem Hugonem Candidum, secundum Apostoli dictum, Hæreticum hominem post primam et secundam commouitionem devota, perpetuo ab Ecclesia sequestravit. Sed cum ista in Italia fierent, Saxones contra Regem Henricum fortiter rebellant; ea videlicet occasione, quia eis onus importabile satagebat imponere: unde accidit quod Rex, in manu valida et multitudine gravi, Saxoniam ex improvviso intravit: sed quoniam eos imparatos invasit, victoriam quam vis cruentissimam habuit. Quippe, sicut a prodentibus dicebatur, quinque millia virorum ex parte Regis in eodem bello ceciderunt: verumtamen quia eosdem Saxones sibi non potuit subjungere, Rex tamquam victoriosus in p Franciam remeavit. Statim immeasa Episcoporum multitudo convocata, non egit gra-

Guibertus
Ravennam
regressus,

palam deficit,

p

Idcirco ex-
communicatur.

Tit. 3, 10

Henricus
victorius de
Saxombus
elatus,

p

EX MS.
CENTII.q
presumit
Gregorium
abdicare :qua re ex
ejus legatis
audita,merito ex-
communica-
tur et abdi-
catur ipse,p
sicuti saepe
alias ab aliis
Pontificibus
alii.

A tias Deo pro adepta victoria, sed elevatum est cor ejus, et se super se nimis extollens, in tantam audaciam vesaniamque prorupit, ut Patrem suum Gregorium Papam, qui sedem Apostolicam per triennium in pace tenuerat, impiorum consilio abdicare præsumpsit, et ab Ecclesia quantum in eo fuit expellere operam et studium pro viribus q dedit. Decevit etiam, firmiterque constituit, ut nullus deinceps Episcopus, vel Abbas, sen Dux, aut alia principalis persona, eidem Gregorio tanquam Papæ aliquatenus obedire deberet.

B Ut autem hanc perniciosam dispositionem posset efficaciter adimplere, quendam Rolandum Parmensem detestabilem Clericum, et alios execrabiles viros, cum litteris suis Romam transmisit, quatenus causam ipsam vivaciter et intrepide prosequerentur. Qui nefuria legatione suscepta, processerunt usque ad urbem : et venientes ad Pontificem tunc in Synodo residentem, in primis Regis litteras præsentarunt ; et consequenter per os ipsius Rolandi, cum nimio statu et contumacia, locuti sunt in hunc modum : Misit nos Dominus noster Hæricus Rex, de consilio Episcoporum suorum et Principum, ut ea quæ novit de fastu Ecclesiæ censuit et irrevocabiliter statuit vobis publice demonstramus, et efficaciter prosequamur. Inde est quod præcipimus, et ex auctoritate Regis præcipiendo mandamus tibi Gregorio, ut de Apostolica Sede sine mora descendas, et amodo de Papatu, sicut vitam tuam diligis, te nullatenus intromittas. Vobis autem Episcopis et Cardinalibus eodem modo injungimus, ut recepturi Pontificem ad ejusdem Regis præsentiam festinetis. Quibus blasphemias auditis, contra eundem Pontificis convitiatorem tota Synodus ita vehementer exarsit, quod nisi pia mansuetudo Beati Papæ Gregorii se objecisset, ipsum fideles Ecclesiæ cum lapidibus trucidassent. Die vero altera litteræ ab Episcopis Ultramontanis Pontifici sunt delatæ, in quibus confitebantur se errasse, et nimium deliquisse : postulabant quoque veniam, et omnem de cetero sibi obedientiam observare firmiter sponderunt. Vix itaque sedato tumultu, Synodalis tractatus in tranquillitate processit : sed cum tempus jam instaret absolventi Synodum, Pontifex habito cum centum et decem Episcopis utiliori consilio, in eundem Regem, qui Ecclesiæ unitatem scindere attentavit, excommunicationis sententiam protulit, et usque ad condignam satisfactionem sententiam ipsam firmiter observari præcepit. Quod neque reprehensibile, nec novum ab aliquo æstimari debet : cum a sanctorum Patrum sanctionibus minime discreparet, et a pluribus Romanis Pontificibus hoc ipsum etiam pro minoribus causis reperiatur factum.

C 6 In Chalcedonensi namque Concilio, præsentibus r sexcentis Episcopis, de Dioscuro Alexandrino sic legitur : Quoniam secundum excessum priorem iniquitatem valde transcendit (præsumpsit enim excommunicationis sententiam supra sanctissimum Papam Leonem dictare) Anatolius Constantinopoliticus Episcopus dixit, propter fidem non est dammandus Dioscorus, sed quia excommunicationem fecit Damiano Archiepiscopo Leoni. Numquid ibi legitur inquisitionem factam fuisse, utrum juste, an injuste, Dioscorus excommunicatus fuisset ? Non utique : sed ideo, quia cum esset inferior, conatus est majorem quibuslibet injuriis lacerare. In octava itaque Synodo inter cetera ita legitur : Definivimus neminem prorsus mundi potentium, quemquam eorum qui Patriarchalibus Sedibus præsent in honorare, aut a proprio throno expellere, sed omni honore ac reverentia dignos judicare; præcipue sanctissimum Papam senioris Romæ; sed nec quicumque contra Romanum Pontificem circumscriptiones ac verba com-

plicare vel componere, quasi diffamatorum quorum- D dem criminum, quod nuper Photius, et multo ante Dioscorus fecit. Quisquis vero tanta jactantia, et audacia usus fuerit, ut secundum Photium et Dioscorum, in scriptis, vel sine scriptis, injurias quasdam contra Sedem primam S. Petri Principis Apostolorum moveat, æqualem et eandem quam illi condemnationem accipiat s : si vero quis aliqua Dei potestate fruens vel potens, pellere tentaverit præfatum Apostolicæ Cathedræ Papam vel aliorum Patriarcharum quemquam, anathema sit. Prieterea notissimum et indubitatum est, quod multi Romanorum Pontificum, etiam pro minoribus causis, nonnullos Imperatores et Reges, non solummodo excommunicaverunt, sed a Regno deposuerunt, et in eorum locis alios subrogarunt. Innocentius siquidem Papa Imperatorem Arcadium, magni Theodosii filium, pro eo quod Joannis Chrysostomi depositioni interfuit, quam Theophilus Alexandrinus una cum aliis Orientalibus Patriarchis consensu aliorum Episcoporum sine assensu Romani Pontificis dictaverat, excommunicavit, eorumque depositionem cassavit; mitissimus vero Imperator, mox ut factum cognovit, non rebellis extitit, sed veniam humiliter petiit et impetravit. Constantinus Papa Justinianum Imperatorem t Constantini filium, propter non decentem legatorum suorum susceptionem, excommunicavit : qui postmodum in Constantinopolitanæ urbis platea pedibus ejus cum regno prostratus, tandem petiit veniam donec impetravit. Anastasius u Papa Anastasium Imperatorem excommunicavit, qui proterve loquens de Papa, in ipso Palatio fulmine percussus interiit. Gregorius III Leonem Imperatorem, non solum excommunicavit sed etiam x Regno privavit. Stephanus Papa Carolum y Pipini Regis fratrem a Regno deposuit, et Pipinum in ejus loco substituit. Nicolaus quoque Romanus Pontifex duos Imperatores uno eodemque tempore excommunicavit; Michaellem videlicet Orientalem, propter Ignatium Constantinopolitanum Episcopum sine judicio Papæ a Sede sua dejectum; et Lotharium z Occidentalem, propter Gualdradæ pellicis suæ societatem. Beatus quoque Ambrosius, non Romanus, sed Mediolanensis Pontifex, Maximum Tyrannum et Theodosium Imperatorem ab Ecclesia pulsos excommunicavit, ut non ambiguum est. Quis ergo nisi mente captus ignorat, Regiam potestatem Pontificibus esse subjectam? et quis credat a subjectione Romani Pontificis se alienum esse, nisi qui exigentibus peccatis suis inter oves Christi non meruit numerari? Sed jam rei ordinem, quem incepimus, prosequamur.

ANNOTATA.

a Nicolaus Resselus, ex Ordine Prædicatorum assumptus, de Aragonia dictus, quia patria Tarraconensis perpetuo fere mansit apud Arragoniæ Regem Petrum : in hunc præmittit titulum : De Gregorio Papa VII, qui cœpit anno Domini mxxiii, regnante Henrico Imperatore hujus numinis III.

b Nicolaus, Ronaco; MS. nostrum, Raonaco : ignobile id oppidum fuisse oportet in diocesi Suanensi. cujus hodie nec nomen quidem in tabulis topographicis reperitur : quod ipsum haud modicum præjudicium affert generis nobilitati, a Comitibus Petilianensibus et Suanensibus accersitæ : non tamen eam peremptorie excludit : et infra ex MS. nostro adducemus aliquid, quod e converso eam affirmare possit.

c Nicolaus, frequenter.

d Hoc, Continuo, restringendum erit ad solam acclamationem populi; si verum est, quod diebus aliquot occultatus latuit, ut habet Bertholdus.

e Aliunde sciebam, Electo mox Purpuram injici solitam

A litam : de Mitra invenies in *Actis S. Petri Caestini*, descriptis a Card. S. Georgii lib. 3, v. 165.

f De hac Saxonum MS. Chronicon, usque ad finem fere seculi 12 pertingens, ita habet : Anno Domini MLXVIII Agnes Imperatrix, Mater Regis H. tædio affecta, vel potius divinitus compuncta, Ducatum Bavariæ deposuit; et Regni gubernacula penitus spernens pro Christo, Romam se contulit : ibique dignis pœnitentiæ fructibus mira inserviens humilitate, post aliquot annos in Domino migravit, scilicet anno 1077, ut constat ex Epitaphio apud Baronium. Ex labore autem hujus legationis pro Sede Apostolica susceptæ intellige, quam ejus fuerit studiosa. Res ipsa describitur an. 1074.

g Cumana Ecclesiæ, ante finem seculi 13 extinctæ, vix sex Episcopos potuit nominare Ughellus tom. 6 Italiæ sacræ : habes hic quem iis addas pro anno 1074 R. puta Rogerium, Robertum, Rolandum, vel quid simile : aliorum nominum, similiter per initialem litteram scriptorum a Centio, facile fuit supplere defectum.

h Leimarum Bavarum vocat Albertus Stadensis, ducetque Alberto suspectum anno 1077 annis 30 sedisse, obiisse 1101, 17 Kal. Junii, cui Humbertus successit. Ejus excommunicatioem confirmatam deinde legimus in Synodo Romana an. 1075.

i Capitulum istud necdum inveni.

k Bullam Leonis IX, Hartwico Bambergensi Pallium concedentis, intuitu Clementis II et S. Henrici Imperatoris ibidem quiescentium, dedimus in Chronologia Pontificia agentes de Clemente isto : quam tamen in Appendice ad ipsum Leonem fatemur non esse usquequaque sinceram. Verbis tamen facti ex hoc Centii loco confirmatur.

l Otto hic fuit, de quo Chronicon Constantiense editum a Pistorio ad annum 1070, quod Henricus, dum præciperet eum ordinari, dixerit : Noluit Collegium Constantiense Præsulem idoneum, capiant igitur hunc stultum Ottonem in Episcopum.

m Nicolao præteritus Azo Marchio, adfuisse videtur occasione incesti sui matrimonii cum Mathilde, non illa famosa Comitissa hic nominata, quæ tunc habebat maritum Godefridum Lotharingæ Ducem, licet thoro ejus numquam usa ; sed sorore Guilielmi Episcopi Papiensis, in quarto gradu ipsum contingente. n Hinc etiam Alexandri præcedentis Acta ab eodem Auctore scripta fuisse.

o Nicolao Pedagium : de utraque voce vide Can-
C gum.

p Francia hic identidem dicitur pro Franconia, latius nomen hoc sumendo, sic ut etiam viciniam complectatur.

q Nicolaus minus recte, pro victoribus.

r In prima Actione nominantur 360 circiter, nec plures deinde est reperire : habita est autem Synodus illa anno 451, et damnati Dioscori causam subscribens Anutolius, ponit, quod omnibus sanctorum Patrum regulis extitit inobediens, et tertio canonicè vocatus noluit obtemperare.

s In Chalcedonensi an. 870 Act. 10 Can. 13 sic legitur. Si quis tanta efferatur audacia, quemadmodum Photius et Dioscorus, sive scripto sive sine scripto, insanias quasdam contra Cathedram Coryphæi Apostolorum Petri audeat jactare, eandem atque illi sententiam damnationis subeat. Cetera quæ hic allegantur, ut sequentia vel præcedentia, ubi inveniuntur nescio.

t Ita recte Nicolaus ; ubi in Centii libro perperam legitur, Justinus Imperator Constantini filius, qui nullus fuit, nedum tempore Constantini Papæ : hunc vero scimus an. 710 a Justiniano Rhinotmeta Constantinopolim evocatum, et ea quæ hic describitur humilitate receptum ; causam vero evocationis hujus non aliam

putat fuisse Baronius, quam ut finis poneretur controversiæ ob Canones, ad quintam et sextam Synodum superadditos.

u Anastasius II, hic scripsit quidem Anastasio Imperatori epistolam commonitorium, quam vide apud Baronium anno 497 : sed qui eum excommunicavit Symmachus Papa fuit, ut habes apud eundem Baronium ad an. 502, num. 29.

x Gregorius III Leonem Isauricum et omnes Iconomachos anathemate obstrinxit, inquit Zonaras, et vectigalia quæ usque ad id tempus Imperio inde (id est ex Italia) pendebantur, inhibuit, inito cum Francis fœdere (ut videre est apud Baronium ad an. 726 num. 24) deserta Imperatoris obedientia, ob perversam ejus opinionem. Cum ergo Otho Frisingensis ait, Lego et relego Romanorum Regum et Imperatorum gesta, et nusquam invenio quemquam eorum ante hunc (Henricum) a Romano Pontifice vel excommunicatum vel Regno privatum, ostendit se loqui de iis qui in Occidente regnarunt, non autem de Imperatoribus Græcis, quorum plures anathemate percussos fuisse ob hæresim certum est.

y Sciens Nicolaus quod Pipini frater Carolus, seu potius Carlomannus, multo prius quam Stephanus Papa fuerit, factus sit Monachus Cassini, Zachariæ Papæ nomen hic substituit et Regem Childerinum ; volens credo Chulpericum intelligi, Merovingarum Regum ultimum, in ejus depositionem Zacharias censuisse ab aliquibus dicitur. Ad Carlomannum quod attinet, ex Anastasia Bibliothecario scimus, quod jam monachus, atque ab Aystulfo Longobardorum Rege missum in Franciam, ad fratrem ab auxilio Papæ ferendo alienandum, idque serio agentem, sicut male persuasus fuerat ; de communi consilio Rex Pipinus et Papa Stephanus in monasterio illic in Francia collocaverunt, juxta id quod se devoverat monachicam agere vitam : atque hoc occasionem dare potuit Centio hallucinandi, quasi aliquid de Carlomanni depositione per Regem facta ibi legisset.

z Hic confunditur Lotharius Rex (unde Lotharii regnum, postea Lotharingia) cum patre suo Imperatore Lothario ; et illi quidem excommunicatio sæpe intentata fuit, in Waldradam etiam personaliter lata ; ipse tamen eam simulata pœnitentia declinavit. Similiter contra Michaelcm Balbum ultra minus non processit Nicolaus Papa, qui anno 867 vivere desiit.

CAPIT. II.

Henrici pervicacia, Rudolphi electio, irriti conatus Gregorii pro pace.

Interea ubi de Regis batino ad aures vulgi personuit, totus orbis Romanus nimio timore perterritus non mediocriter vacillavit : Italici namque Antistites et Episcopi Teutonici Regni super tanta dissensione in partes se diviserunt, et auctore Guiberto apud Papiam contumaces Episcopi Lombardiæ post Pascha convenerunt in unum : ibique, imitantes Photium et Dioscorum, Dominum Papam senioris Romæ ore sacrilego excommunicare instinctu diabolico præsumpserunt. Quod factum attendentes Principes Regni, non mediocriter dubitare cœperunt, an excommunicationem ipsam continere, an eam reverenter observare [deberent] : maxime cum in eorum lege contineatur, ut siquis infra annum in diem ab excommunicationis vinculo non fuerit absolutus, omni careat dignitatis honore. Unde ad eorum consultationem prudentes Episcopi hujusmodi dederunt responsum, quod, secundum statuta et exempla sanctorum Patrum, Romanus Pontifex a nemine judicari seu excommunicari ullatenus potest.

Ideo

D
EX MS.
CENTII.

B

F

Schismaticis
Gregorium
abdicantibus,

EX MS.
CENTO.
et Principibus
pro Henrico
interceden-
bus,

A Idco Principes ipsi (quoniam secundum maiestatem instantis temporis melius nihil invenerunt) cum Rodulpho, Guelfone, ac Theodorico Ducibus, et aliis maioribus Regni juramento firmanunt, ut si Rex consilio eorum acquiescere vellet, operam suam efficaciter adhiberent, ut Gregorius Papa ultra montes veniret, et a vinculo excommunicationis eum absolveret. Quo facto Rex ore proprio juramentum præstitit, quod in adventu ipsius Pontificis absque malo ingenio ejus staret mandato: et consequenter Principes iterum juraverunt in hunc modum, ut si Rex quod juraverat observaret, ipsi cum eo in manu valida proficiscerentur ad urbem Romam; et recepta Imperialis Coronæ dignitate a Domino Gregorio Papa, descenderent cum exercitu in Apuliam et Calabriam contra Normannos, qui tunc adversabantur Apostolicæ Sedi; et terram ipsam, expulsis Normannis, Beato Petro et Ecclesiæ Romanæ restituerent. Quod si Rex hoc facere denegaret, ex tunc ipsi Principes eum neque pro Rege neque pro Domino habere deberent. Quibus rite completis et juramento firmatis, Archiepiscopum Treverensem miserunt Romam, quatenus ea quæ de sedanda discordia inter Ecclesiam et Imperium constituerant, Episcopis et Cardinalibus innotesceret, et propter hoc Romanum Pontificem usque ad civitatem Augustam secure conduceret. Sed quod fraudulenter Archiepiscopus a ipso, per velatam Regis astutiam, captus fuerit apud Placentiam, et postmodum vix liberatus, prepter historici longitudinem prætermittimus scribere.

ab his ad colloquium invitatus Papa,

B Cardinalibus innotesceret, et propter hoc Romanum Pontificem usque ad civitatem Augustam secure conduceret. Sed quod fraudulenter Archiepiscopus a ipso, per velatam Regis astutiam, captus fuerit apud Placentiam, et postmodum vix liberatus, prepter historici longitudinem prætermittimus scribere.

a

Vercellas usque progreditur,

8 Venerabilis itaque Papa Gregorius, audita legatione tantorum Principum, licet tunc gravissima hiems instaret: ne tantum bonum, quod de pace sperabatur, per ipsius negligentiam remaneret, cum eodem Archiepiscopo ipsius itineris difficultatem assumpsit, et usque ad Vercellas processit. Eo autem nihil sinistre suspicante de Regis promissione, repente insonuit, quod ipse Rex velocissimo cursu jam transierat Alpes, et in occursum Pontificis hostiliter festinabat. Quod facinus inopinatum postquam Episcopus Vercellensis cognovit, licet Regis Cancellarius haberetur, Pontifici tamen rei veritatem fideliter intimavit. Quo audito et in veritate comperto, Pontifex statim avertit habenas, et ad tutissimum castrum Comitissæ Matildis, Beati Petri devotissimæ filiæ, quod dicitur Canusium, non segnitè festinavit, et se in tuto cum Fratribus suis recepit. Rex vero, perpetrati perjurii conscius, ubi reatum suum indubitanter publicatum cognovit, deposita ferocitate, tamquam vulpes callida, simplicitatem columbinam induit; et usque ad ipsum castrum, ut mereretur absolvi, Pontificem sequi non destitit: in quo loco super nivem et glaciem nudis pedibus per dies aliquot stetit, et absolutionis gratiam instantissime postulavit. Post multas itaque disceptationes et varia consilia, post satisfactionem et absolutionis gratiam, idem Pontifex inter Missarum solennia, Regi Hostiam Christi porrigens, dixit: Si corde bono accedis, et quod ore proferis mihi observare disponis, hoc sacrum Corpus sit tibi, sicut Apostolis, ad salutem; alioquin indigne percipies illud sicut Judas, et iudicium tibi absque dubio manducabis. Et statim ad osculum eum recepit, et post Missam cum ipso paterna caritate comedit: præterea excommunicatos qui cum Rege venerant fecit absolvi, et in pace omnes dimisit.

sed comperto periculo Canusium se recepit:

c

ubique supplicem Regem absolvit:

ast ejus simulatione detecta,

9 Decurso itaque instantis anni circulo, quamquam in facie Pontifici Rex devotus et obediens videretur, corde et opere, sicut rei effectus postmodum indicavit, contrarius sibi, et semper in insidiis efficaciter extitit. Nocturnis enim temporibus, cum Guiberto et Centio Romano, viro nequissimo, de quo mentio-

nem fecimus superius, et aliis Ecclesiæ inimicis D familiariter loquebatur, et nefariis eorum consiliis favorem præstabat. Sed cum videret Papam Gregorium a Castro Canusii nullo modo posse divelli, Papiam moraturus perrexit, ubi eundem Centium pessima morte defunctum invenit; cujus execrabile funus idem Guibertus cum ceteris excommunicatis pompaticè et lamentabiliter celebravit. Eodem tempore, cum Rex Henricus in partibus Italiæ moraretur, Principes Regni apud Villam Forchem in unum pariter convenerunt, et Rodolphum egregium Ducem sibi in Regem unanimiter elegerunt, virum siquidem magni consilii, et in armis frequenter expertum, ac nimis illustrem. Quod ubi Rex Henricus audivit, non mediocriter commotus est, et in iracundiam vehementer exarsit. Veruntamen, sicut vir callidus et sagax, Dominum Papam Gregorium per nuntios suos blande et humiliter exoravit, quatenus eundem Rodolphum mox excommunicationi subjiceret. Pontifex autem consilio habito, respondit se hoc libenter facturum, si Rodolphus a se vocatus rationem sui facti reddere nollet: non enim justum aut rationale videbatur, ut priusquam conveniretur excommunicationis gladio puniri deberet. Hujus itaque E responsionis occasione adversus Pontificem maximam indignationem concepit; sed quia gravissima sibi negotia incumbabant, hoc prætermisso, in Franciam et Bavariam contra Rodolphum in manu valida festinavit: econtra Rodolphus, de justitia sua confidens, ad conflictum certaminis animositate maxima properavit. Quid plura? Horribili bello acriter utrimque commisso, cæsa sunt multa millia hominum hinc inde: sed quis eorum prævaluerit non habetur certum.

Principes
Forchemii
Rodolphum
eligunt:

hinc inter
partes bella
enata,

10 Post hoc autem Dominus Gregorius regressus est cum honore ad urbem Romam, et illico Synodum convocavit; in qua interfuerunt Nuntii amborum Regum, quibus Pontifex districte præcepit, ne ipsi Reges ante adventum Legatorum suorum pugnare præsumerent; sed congruus locus ab Episcopis utriusque partis inveniretur, in quo ante ipsos Legatos rationes suas quæque pars secure valeat demonstrare. Quod verbum licet Nuntiis ipsis placnerit, impediende tamen humani generis inimico, disturbatum fuit: et iterum peccatis exigentibus inter eosdem Reges horribiliter est pugnatum, ubi maxima virorum fortium multitudo cecidit. Quæ causa dum devenit ad aures summi Pontificis, pro tanta occisione vehementer ingemuit: sed a pio quod cœperat opere nolens desistere, Synodum in proxima Quadragesima iterum convocavit: in qua utriusque partis Nuntii venientes, juraverunt ore proprio, quod statutum ab Apostolica Sede colloquium per culpam ipsorum Regum nullatenus est disturbatum. Ideoque deliberato Consilio Pontifex ad partes illas Venerabiles viros Petrum Albanum b, atque Odalricum c Paduanum Episcopos, et Aquilegicum Patriarcham d, pro sedando tantæ discordiæ malo, transmittere studuit: quibus in mandatis dedit, ut eosdem Reges a bellorum congressibus prohiberent, et convocata Synodo Episcopos et religiosos viros ad suam præsentiam juberent accedere. Qui accepto mandato transierunt ad Regem in Bavariam et ei consilium et voluntatem Patris sui Pontificis ostenderunt: sed apud ipsum efficere nullatenus potuerunt, quod in Regno suo pateretur Synodum celebrari, nisi Rodolphum Regem absque citatione, non confessum vel convictum; excommunicationis vinculo innodarent. Quod quia Legati facere non præsumpserunt, dolentes quod absque fructu eorum fatigatio remanebat, infecto negotio remearunt ad urbem Romam. Iterum autem inter eosdem Reges acriter est pugnatum, et multa millia hominum,

cum magni
utrimque
cadit.

F
Causæ cognoscendæ
missi Legati

b
c
d

nihil proficiunt.

maxime

Reconcilia-
tur Robert.
Guiscardis.

A maxime Boemorum, caesa sunt. Interea venerabilis Pontifex, receptis Nuntiis Roberti Guiscardis, egregii Normannorum Ducis, versus Apuliam post octavas Pentecostes iter arripuit, et cum ipso apud Aquinum colloquium habuit. Congrua itaque ab eo satisfactione suscepta, prius a vinculo excommunicationis eum absolvit, et consequenter fidelitatem et homagium ejus recepit. Postmodum vero jam assumptum in specialem Beati Petri Militem, de totius Apuliae et Calabriae Ducatu, per vexillum Sedis Apostolicae, investivit.

ANNOTATA.

a Udo, quibusdam Ado, Trevirensis Archiepiscopus ab an. 1067 ad 1078 : meminit hujus legationis Browerus in *Annal. Trevir.* a l. an. 1077 num. 57, sed ignoravit injuriam Udoni ea occasione factam.

b Hic est S. Petrus Igneus, ex Ordine Vallisumbrosae, an. 1074 creatus Cardinalis Episcopus Albanensis.

c Uldaricum appellat Ughellus, qui ecclesiam Patavinam vexit usque ad an. 1098, haud diu ante hanc Legationem creatus Episcopus.

d Henricus, mortuo miserabiliter schismatico Sigefrido suffectus, hoc ipso anno 1077 : alii Sigehardum appellant : Ughellus Sigefrido a Sigehardum non distinguit.

CAPUT III.

Guiberti Antipapae promotio : Henrici fuga ab Urbe : mors Gregorii.

Henricus
Gregorio
minatus
Antipapam

Eodem quoque tempore Rex Henricus, in magna superbia elevatus, antedictum Leimarum Bremensem et Hermannum Bambergensem Antistitem, cervicosos viros, destinavit ad Urbem Romanam : per quos nimis proterve mandavit Papae Gregorio, ac si potestatem super eum haberet, quatenus Rodolphum sibi adversantem excommunicare nullatenus protelaret : quod si non faceret, ipse Papam a sibi acquireret, qui ecclesiastica censura sui hostis insolentiam coerceret. Venerabilis Papa, qui pro justitia sanguinem proprium fundere paratus erat, non ad procacitatem b verborum superbi Regis, sed ad mandata Judicis aeterni respiciens, saepe fatum Rodolphum, rationem justam praetendentem, anathematizare, sicut non debuit, minime voluit : sed

ideoque iterum excommunicatus,

in conciliabulo Brixiensi

electum Guibertum adorat.

manifeste perjurum, atque omni malitia et dolositate plenum. Et quoniam plerumque contigit, ut peccatum sit poena peccati, de superbiae radice processit ad perjurium, de perjurio ad inobedientiam, de inobedientia ad excommunicationem cecidit, et de excommunicatione pervenit ad idololatriam. Hunc talem, sicut diximus, Rex Henricus adoravit promus in terram ; qui etiam, suadente Dionysio Placentino Episcopo, jurasse asseritur, ut ab eo Imperii coronam acciperet. Quid plura ? Ita peccatis exigentibus, omnes qui praesentes aderant mente excaveati sunt, non ut respicerent caelum, sed ad ejus vestigia osculanda, heu ! prohi dolor ! se pariter incurvarunt. Et his ita peractis, Rex in apertam haeresim lapsus, ad propria in Octavis Apostolorum regressus est ; Guibertus vero haeresiarcha, insignitus Papalibus insigniis, cum compliceibus suis pompose intravit Italiam.

12 Eodem tempore idem Rex, in maxima potentia et manu robusta, commissurus praelium cum Rege Rodulpho, contumaciter intravit Saxoniam ; cui ex adverso Rodolphus potenter occurrit : et atrocissimo hinc inde facto congressu, Henricus contumeliose terga vertit, atque in longum acerrime ab hostibus persecutus, jam de vita dilidens, in quodam se castro recepit, ubi per septem dierum spatium latitavit. Rodolphus autem, sicut vir fortissimus et famosus, et in armorum exercitatione probatus, nequaquam fugit, sed victor et triumphator occubuit, quia enim sui non cognoscentes c exitaliter vulneraverant. Cum autem diutius requireretur a sociis suis, tandem super stragem et cadavera inimicorum, non sine planctu maximo, repertus est. Cujus mors postquam Henrico, latitanti et de fuga cogitanti nuntiata fuit ; mox in altum cornu suum erexit, et adversos Dominum Gregorium Papam contumelias et terrores procaciter loqui cupit, credens detestabilia facta sua in mortem Rodulphi Domino placuisse. Post ubi vera haec gesta sunt, evolutis paucis diebus, Henricus filius ejus cum exercitu illustris Comitissae Matildis pugnavit : et quia, sicut fieri solet, varius est eventus belli, victoriam habuit. His igitur successibus provocatus de repente intravit Italiam, et post Pascha cum idolo quod erexerat Roman veniens, circa Pentecosten castrametatus est in prato Neronis. Sed quis tantorum prodentium virorum admirari non poterat Regis et Guiberti haeresiarchae apertam insaniam, et impudentem stultitiam ? Quamvis enim mentis oculos perdiderint, visus tamen corporis non amiserant. An non videbant illam bestiam, quae ab eis ducebatur, quam honorifice a Romanis suscipiebatur et venerabatur ? Quippe pro laudibus exhibebant convitia, pro canticis ululatos, pro cereis lanceas, pro costibus Clericorum armatos. Ut autem in paucis plurima perstringamus, post agrorum vastationem, et multas caedes suorum civium, post varias clades atque miserias, quas perpessi sunt Romani, quia Pseudopapam recipere contempserunt ; Rex, concepta spe ac desiderio suo fraudatus : et in sua erubescencia confusus, in Lombardiam cum suo idolo remeavit, et Dominus Gregorius Papa in Apostolica Sede remansit intrepidus.

13 Anno quoque secundo per Spoletanum Ducatum ad Urbem iterum redit, et per totum Quadragesimale tempus ipsam Romanam cum multa hostilitate obsedit. Adveniente vero tempore Paschali, ut aetivom cauma vitaret, dispersit per circumpositas civitates exercitum, et ipse in Lombardiam cum paucis reverti studuit ; Guibertum vero apud Tibortum dimisit, et exercitui suo praefecit : qui postposito Sacerdotio, per incumbentem aestatem agros et segetes Romanorum vastavit, et alia mala tamquam

D
IN MS
CENTH

Cum Rodulpho pugnans vincitur quidem, E

sed ejus morte intellecta audacter,

et victoria amplius celata,

Guibertum Romam ducit frustra, semel

iterumque,

vir

A vir sanguinum eisdem Romanis hostiliter intulit. Sic tertio quoque anno idem Rex ad obsidendam Romam reversus est: sed quia seipsum excommunicatum a Cluniacensi Abbate *d* atque aliis religiosi Deum timentibus pro certo haberi cognovit, ut eorum simplicitatem melius circumvenire posset, ad callida se argumenta convertit. Post captionem itaque Ostiensis Episcopi et aliorum multorum, quos præcepit absolutos dimitti; universis Romam visurare volentibus firmam securitatem dedit, quam iuramento publico confirmavit; et ut popularem favorem omnino consequeretur et gratiam, in publico dixit, quod a Domino Gregorio Papa Imperialis coronæ dignitatem vellet accipere. Quod postquam populus Romanus cum religiosi viris audivit, non medioeriter letati sunt omnes; et ad vestigia Pontificis lacrymabiliter accedentes, ipsum cum magna instantia exoraverunt, ut patrie jam fere perditæ miseraretur, et paterna clementia condoleret. Pontifex autem, qui pro iustitia et ecclesiastica libertate tuenda, si rationabilis causa exigeret, mortem subire paratissimus existebat, constanter in hunc modum respondit: Ego versutias et calliditates Regis frequenter expertus sum; sed, si vult in iis in quibus manifeste peccavit Deo et Ecclesie satisfacere, ipsum libenter absolvam, et Imperialem sibi coronam cum benedictione imponam; alioquin nec debeo, nec possum vos in hac parte ullatenus exaudire.

B 14 Quod verbum cum Rex remordente conscientia denegaret facere, et populus Pontifici per plures dies vehementer instaret, ut absque satisfactione Regem susciperet, et Pontifex ad eorum cæcas preces omnino permaneret immobilis; Rex paulatim cepit popularem favorem pecunia et terrore sibi acquirere. Quod ut Pontifex manifeste cognovit, de constantia populi prorsus dissidens, in Castro Crescentii se cum Fratribus suis recepit. Rex itaque, quoniam populum Romanum ad voluntatem suam indubitanter attraxerat, Guibertum in Sede Apostolica violenter intrusit. Sed cum de Romana Ecclesia nullum Episcopum vel Cardinalem posset habere, a Bononiensi, et Mutinensi, atque Cerviensi Pseudoepiscopis fecit eum, secundum consuetudinem Romanorum Pontificum, exerrabiliter benedici: et in festo Paschatis ab eodem Guiberto Imperii coronam impudenter assumpsit: post modicum vero ad obsidionem Castri *f* Crescentii universos Romanos conduxit. Pontifex autem, sicut vir cautus et providus, jam diu Robertum Guiscardi, egregium Normannorum Ducem, sollicitate studuerat, ut in manu valida contra illatam sibi violentiam, et potenter succurreret; quem ad ipsius deliberationem cum maximo exercitu celeriter venientem audivit. Quod ubi Rex Henricus in veritate cognovit, vehementer expavit, et illico ad ecclesiam S. Petri rediens, domo Capitolina et Leonina civitate destructa; vale faciens Romanis, cum eodem Guiberto, non sine multo rubore, aufugit. In sequenti die, antequam Senam Rex pervenisset, memoratus Robertus Dux, tamquam leo fortissimus, Romam violenter intravit, quam non per triennium, sicut Rex Henricus, sed una et eadem die in manu valida cepit; atque beatissimum Patrem et Dominum nostrum Papam, suffragantibus sibi sanctorum Apostolorum Petri et Pauli meritis, ab obsidione qua tenebatur potentissime liberavit. Sic itaque ipsam venerabilem civitatem velociter expugnatam, sicut gloriosus triumphator, per plurimos dies possedit, vendens plurimos ex ipsis perfidis civibus, qui Dominum et Pastorem suum perdiderant: quosdam vero mutilavit, et quosdam secum usque ad Calabriam captivos duxit: sed in ingressu ipsius Civitatis regionem Lateranensem *g* ad Colosseum ferro et flamma combussit. His igi-

tur ita peractis Dux ad propria rediit, et Patrem D suum Gregorium Pontificem, in Lateranensi palatio sedentem cum Fratribus suis Episcopis et Cardinalibus, in pace dimisit, pertractantem Ecclesie negotia pro sui officii debito, de diversis mundi partibus emergentia.

15 Hic liberavit ab illicita occupatione sexaginta Mansionariorum B. Petri ecclesiam, qui universa Oratoria seu ministeria ipsius ecclesie præter majus altare, quadam violentia detinebant; et cunctas oratorum advenientium oblationes in usus proprios redigebant. Erant autem Cives Romani, uxorati seu concubinari, barba rasi et nitrati, mentientes oratoribus et præcipue multitudini rusticane Lombardorum, asserentes se Cardinales Presbyteros esse; quorum utique oblationibus receptis, indulgentiam eis et remissionem peccatorum ausu nefario impudenter præstabant. Ili occasione custodiendæ ecclesie; consurgentes intempestæ noctis silentio, infra et circa eandem ecclesiam multa impune homicidia, rapinas, varia stupra, et diversa latrocinia exercebant; quos, sicut diximus, Beatus Pontifex ab eadem ecclesia non sine multa difficultate removit, et custodiæ curam honestis Clericis et Sacerdotibus commisit et tradidit. Ille ter quaterque vere Beatus Pontifex, post diuturnam in Urbe moram, descendit in Apuliam; et occurrente sibi jam dicto Duce Roberto Guiscardi, Salerni famosam civitatem gloriose intravit. Ibique, dum salutis monita concurrenti populo daret, repente in lectum agnitudinis decedens, in beata confessione, post modicum, diem feliciter clausit extremum. Ad cuius utique corpus, in B. Matthæi basilica honorifice tumulatum, mirabilis Deus multa miracula operari dignatus est.

ANNOTATA.

a *Crentius*, Papatum.

b *Idem*, Procacitatis verba.

c *Longe aliter alii de morte Rodulphi: quem ab Aquilifero Carsarico (Godefridum Bullionium credunt fuisse nonnulli) transfecum, et ab alio superveniente dextera mutilatum volunt. Et de dextera quidam expresse Abbas Uspergensis et Auctor Vitæ Henrici sic meminerunt, ut hanc dicant ultionem fuisse fidei Henrico non servatæ: quin etiam Uspergensis ait, ipsummet in morte sua id agnovisse: quæ an fidem mereantur, scripta ab Henrici partiariis, merito dubites: uti et ea, quæ contra ipsum scripta sunt a partis melioris defensoribus, handquaquam in omnibus certa sunt.*

d S. Hugo Cluniacensis hic fuit, cujus gratiam quam supplicibus litteris ambiverit simulate penitens Henricus, maxime cum cepit filium sibi oppositum experiri, ostendimus § 2 ante S. Hugonis Acta 29 Aprilis. Erat autem ille tunc in Italia, visitque Cassinense monasterium, uti ad an. 1083 num. 16 Baronius docet.

e Erant hi, Sigefridus Bononiensis, Heribertus Mutinensis: Cerviensis nomen ignoratur, deficiente Episcoporum serie ab anno 1069, quando scitur quemdam Bonum viasse, (qui forte usque huc superfuit) ad annum 1101: Blondus autem pro Cervicensi, Tarvisinum substituit, qui posset fuisse Accelinus, anno 1082 Ecclesie isti præsidens: ab his autem execrationem suam potius quam consecrationem accepit Guibertus, in Dominica Palmarum anno 1084, adeoque 24 Martii: nam Pascha celebratum fuit 31 ejusdem.

f Moles Adriani antiquitus, deinde S. Angeli sub Gregoria I dici capta, adjectisque postea munitionibus Castrum; et anno 985 ab eo qui postea ipsum novis operibus communiavit, Crescentio Numentano, nomen diu tenuit, et ut apparet etiam hoc ætate tenebat. Ospergensis

Gregorius a Mansionariis purgat ecclesiam S. Petri

E et Salerni moritur.

EX MS. CENII.
Tertio anno
simulans Rex
se cum Gre-
gorio redditum
in gratiam,
d

Hec satis-
facere Eccle-
siae renunciet,
a Romanis
recipitur;

c) Guibertum
coronari fa-
ciens ab eo
receptam coro-
nam.

d adventu
Rob. Guiscard-
i coactus ab
obsidendo Gre-
gorio desistere

urbem arbi-
trio victoris re-
linquit.

A *gensis nominat Castellum Crescentii, quod vulgo domus Theodorici dicitur.*

g *Nicolao Coliseum, quod nomen hodieque in usu est, et erat cum scriberet Anastasius Bibliothecarius: ita autem dictum volunt Amphitheatrum illud maximum, quod a Vespasiano et Tito extractum esset juxta viam sacram, eo loci, qui jam a Neronis tempore nomen habebat ob inamam 120 pedum Colosso, quem ille sibi erexerat.*

III. ACTA PONTIFICALIA

ex MS. nostro de *Vitis Pontificum usque ad Martinum V deductis.*

CAPUT I.

Acta primo hujus Pontificatus quinquennio. a.

a **H**ic præclarus et almiſicus Pontifex, in anno sui Pontificatus, in Nocte Nativitatis Domini, apud S. Marian Majorem ad Præsepe, dum Missam celebrabat, in confractione Dominici Corporis super altari, a quodam Centio Stephani captus fuit et perductus in domum dicti Centii: quæ domus posita erat in loco, qui vocatur *b* Parrioni. Sed quia dies erat celeberrimus, omnes Romani in unum convenerunt, et ad prædictam domum capiendam perrexerunt, et Dominam Papam de tanta injuria liberaverunt. Liberatus itaque D. Papa, ad ecclesiam in qua captus fuit, indutis sollemnibus vestimentis ut mos erat reversus, Missam quam inceperat perfinit: ad palatium denique coronatus, et cum omni laude Episcoporum atque Cardinalium et Procerum reversus, quidquid consuetudinis est celebravit. Romani, tantam injuriam ferre non valentes, domum Centii cum omnibus bonis devastarunt, et in terram contra D. Papæ voluntatem prostraverunt. Ipse vero qui malum et prædictum scelus commiserat, aufugit a manibus eorum, et Coriam Teutonici Regis requisivit. Quid vero mali commiserit, quas falsitates composuerit, quam discordiam inter Regnum et Sacerdotium fecerit, et ad ultimum suo instinctu usque in finem perduxerit, in sequentibus (prout melius potero) explicare curabo. Nunc pauco intervallo, quod prædictus Pontifex, interea dum, ipse ivit, stetit, et rediit, operatus est, dicere pro posse studeam.

illo ad Regem transgresso.

c *Cansam sceleri dederat Synodus anni 2, in qua plures Episcopi excommunicati fuerant;*

d

e

(^c 2 Secundo anno sui Pontificatus, antequam istud factum fuisset, unde præfatus *c* malevolus occasionem acceperat, in Concilio, quod ipse Romæ a iii Kal. Martii usque ad ii Kal. prædicti mensis celebravit: quinque de familia Regis Teutonicorum, quorum consiliis ecclesiæ vendebantur, a liminibus Ecclesiæ separavit. *d* Ita ut, si abinde usque ad Kalendas Junii Romam non venirent et satisfacerent, excommunicati haberentur. Philippus *e* Rex Francorum, si Nuntiis Papæ ad Gallias iteris, de satisfactione et emendatione securitatem non fecerit, habeatur excommunicatus. Liemarum Bremensem Archiepiscopum, pro inobedientia superbiæ suæ, ab Episcopali officio suspendit, et a Corpore et Sanguine Domini interdixit. Guarnerium Strazburgensem ab Episcopali et Sacerdotali officio suspendit. Henricum Spirensem suspendit: Herimannum Bambergensem, si ante Pascha non venerit satisfactorius, similiter suspendit. Item in Longobardia Guilielmum Papiensem et Cunibertum Taurinensem suspendit. Dionysium Placentinum deposuit. Robertum Ducem Apuliæ jam anathematizatum, et Robertum de Loritelle, invasores bonorum S. Petri, excommunicavit.

3 Tercio vero anno idem Papa Romæ in Basilica Maji T. III.

Salvatoris Synodum *f* celebravit, in qua Sigefridum Maguntinum Archiepiscopum, qui conatus est Episcopos et Abbates Regni Teutonicorum a sancta Romana Ecclesia speciali Matre sua scindere, judicio sancti Spiritus et auctoritate Beatorum Apostolorum Petri et Pauli ab omni Episcopali officio suspendit, et a communione Corporis et Sanguinis Domini separavit, nisi forte mortis periculum ei superveniret, ita tamen ut pœnitentia ductus resipisceret: ceteros vero qui ejus schismati consentiendo subscriberent, ab omni Episcopali officio suspendit. *g* Illos vero qui non sua sponte consenserunt usque ad festivitatem S. Petri toleravit, eo quidem respectu, ut si infra istum terminum idoneam, aut per se aut per nuntios suos, satisfactionem præsentie suæ non obtulerint, Episcopali deinceps officio priventur. Episcopos Longobardiæ, qui spreta Canonica et Apostolica auctoritate contra B. Petrum Apostolorum Principem [eique præstitum] sacramentum conspiraverunt, auctoritate ejusdem B. Petri ab omni Episcopali officio suspendit, et a communione Sanctæ Ecclesiæ separavit. Agathensem Episcopum Berengarium, quia Narbonensi Episcopo excommunicato, communicavit, et vices Episcopales pro illo fecit, excommunicavit. Viennensem Episcopum Herimannum, juste depositum pro Simonia, perjuriis, sacrilegiis, apostasia, quia Viennensem Ecclesiam infestare non desistebat, excommunicavit: et Ecclesiis Romanensi et S. Isidori Lugdunensi, quousque eas occupaverit, divinum interdixit Officium. Hesideriam et Romanensis Ecclesiæ Clericos, qui Regulares ab ea expulerunt et excommunicatis communicaverunt, inde donec satisfacerent excommunicavit. Abbatem S. Ægidii similiter et Comitem S. Ægidii, propter consanguineam; et Comitem Forensem, et Umberto de Bello-joco, propter infestationes Lugdunensis Ecclesiæ; Podiensem Simoniacum *h* [et] homicidam Stephanum, scilicet a Legatis suis excommunicatum, et Pontium Gratianopolitanum quousque resipisceret excommunicavit: et ea quæ Diensis Episcopus in Episcopatu Diensi de decimis, et primitiis, et ecclesiis fecit, et cetera quæ in Legatione *i* Apostolica statuit, confirmavit.

4 Item Henricum, filium Henrici Imperatoris, in eadem Synode in hunc modum excommunicavit. Beate Petre Apostolorum Princeps etc. *k...* Post excommunicationem vero multum rogatus a quibusdam fuit ut pacem cum eo fecisset. Responsio [autem] illius talis erat: Cum eo nos pacem velle habere, si ipse cum Deo pacem [habere] studuerit: nam vestra fraternitas minime ignorat, quanto tempore sancta Ecclesia inauditis pravitates et diversas iniquitates Regis (et utinam Christiani veri!) sustinuit, et quantæ ruinæ quantæque calamitatis ipso auctore, hoste antiquo præcedente, [janua] patuit: eni nos paterna dilectione, et amore patris ac matris ejus ducti, adhuc in Diaconatu positi, admonitionis verba suavissima transmisimus, atque summo opere et frequenter eum per viros religiosos revocare procuravimus. Illis autem qui dicebant Regem non posse excommunicari, sic respondebat. Quando Deus Ecclesiam suam Terbeato Petro commisit, dicens, Pasce oves meas, Reges exceptit? Ubi Deus principaliter B. Petro dedit potestatem ligandi et solvendi in cœlo et in terra, nullum exceptit, nihil ab ejus potestate subtraxit: nam qui se negat Ecclesiæ vinculo non posse alligari, restat ut neget se non posse ab ejus potestate absolveri: et qui hoc impudenter negat, se omnino a Christo sequestrat. Nunc qualiter est reversus prædictus Rex post excommunicationem ad D. Papæ obedientiam, et quid fecerit dicamus.

D
EX MS.

f
sicut et
in altera
anni 3, in
qua etiam
excommuni-
catus Rex,

g

h

h

i

k

l
constantissime
in hoc agente
Gregorio,

ANNOTATA.

A 5 Ad oppidum Canusii apud Longobardiam, in quo D. Papa erat cum paucis, Rex advenit : inique per triduum ante portam castrum... persistens... omnes ad compassionis misericordiam movit... Denique instantia compunctionis ejus et tanta omnium qui ibi aderant supplicatione devictus D. Papa, tandem eum, relaxato anathematis vinculo, in communionis gratiam et sinum Matris Ecclesie recepit, acceptis ab eo securitatibus quæ inferius scriptæ sunt... Hoc est iuramentum Henrici Regis Teutoniarum : Ego Henricus Rex, ut supra in Vita, num. 75 Actum Canusii v Kal. Februarii Indictione xv. l Dum vero in excommunicatione manebat, divortium quoddam inter Henricum Regem et Rodulfum de dignitate ortum est : quod videlicet divortium multi a D. Papa factum esse clamabant : sed nullo modo se illos offensisse m prædictus Pontifex profitebatur, imo utrique misit ut viam sibi præpararent, quatenus pro diffiniendo tanto negotio secure posset procedere : quia mallet millies, si posset, mori, quam sua occasione tot millia hominum morti traderentur.

ex ms. qui tamen Canusii pontentem absolvit,

et negat sua opera electum fuisse Rudolfum.

l

m

B 6 Quinto anno n sui Pontificatus celebravit Romæ Synodum, ubi interfuerunt Archiepiscopi et Episcopi diversarum urbium fere numero centum, nec non et Abbatum ac diversorum Ordinum Clericorum et laicorum innumerabilis multitudo : in qua Apostolica auctoritate [multa quæ corrigenda erant correxerit et quæ corroboranda firmavit. Inter cetera autem in fine Synodalis absolutionis Thedaldum, dictam Archiepiscopum Mediolanensem, et] Guibertum Ravennatem, inaudita superbia et hæresi adversus sanctam Ecclesiam Catholicam se extollentes, ab Episcopali et Sacerdotali officio suspendit : et olim jam factum anathema super ipsos renovavit, eo quod vocati ad Synodum venire o contempserunt. [Arnulphum Cremonensem, publice coram D. Papa convictum et confitentem se Simoniacum, ab omni Episcopali officio absque spe recuperationis deposuit, et usque ad condignam satisfactionem anathemate percussit]. Rolandum quoque Tarvisiensem, qui pro adipiscendo Episcopatus honore subdolos factus Legatus, inter Regnum et Sacerdotium schisma facere non abhorruit, [ut amodo et usque in seculum Episcopali careat dignitate, Apostolica censura censuit; et ut nullus successorum suæ consecrationi aliquo modo consentiat, modis omnibus prohibuit; et] perpetuo anathemate eum alligavit, nisi resipuerit et digne Deo satisfecerit. Ugonem Cardinalem tit. S. Clementis, tertio ab Apostolica Sede damnatum, eo quod aspirator et socius factus hæresis Caduli Parmensis Episcopi; [et iterum constitutus Legatus Apostolicæ Sedis, hæreticis et Simoniacis et ab Apostolica Sede damnatis se conjunxit; et tertio factus apostata et hæresiarcha, schismata et divisiones atque scissuras in Ecclesia Dei, tentans eam scindere, fecit; ab omni Sacerdotali officio privavit, et tam ab ingressu et honore prædictæ Ecclesiæ, quam omnium Ecclesiarum sub perpetua et irrevocabili sententia submovit, et] usque ad satisfactionem anathemate percussit. [Renovavit etiam excommunicationem a prædecessoribus factam super Gaufridum Archiepiscopum Narbonensem, et absque ulla recuperationis spe ab Episcopali Officio eum submovit.]... Expleto Concilio misit nuntios suos, videlicet Bernardum q Diaconum et Bernardum r Massiliensem Abbatem, cum Udone Treverensi Archiepiscopo, ad componendam pacem cum Rege Henrico et Rodolfo, quem Teutonici sibi Regem elegerant; præpitque eis ut stricte discernerent, quis ex duobus majorem haberet justitiam; et cuicumque justitia competeret, illi Regni gubernacula traderent : quia justior pars amplius de Deo confidere potest, et potestate B. Petri omnino erit adjuta.

Idem an. 5 Pontificatus, renovat excommunicationem in rebelles Episcopos strictam,

o

imprimis contra Ugonem Card.

q r et legatos ad Regem mittit

a Præmittitur decretum electionis, iisdem verbis quibus in Vita num. 21, cum hoc duntaxat varietate, quod ibi simpliciter electio facta dicatur die sepulturæ Domini Alexandri; hic vero die in Sepulturæ. Quia autem facilius fuit originali textui aliquid deeedere per incuriam transcribentium, quam accedere; idcirco non videtur id otiose prætermittendum : sed suspicior originaliter scriptum fuisse, die in mortis et die sepulturæ.

b Eccegraphum quidem nostrum Parriam : sed hujusmodi mendis ipsum scatet, elegantia majori quam acuratione transcriptum. Est autem Parrione nomen Regionis unius ex 14, in quas Urbs tota dividitur, simulque plateæ ab illa ducentis versus Pontem S. Angeli : atque ita facile conciliabuntur textus, in quibus vocatur turris ad Pontem S. Petri, quia per hunc iterum ad Burgum S. Petri, seu Urbem quam vocant Leoninam.

c MSS. Vitæ Pontificum apud nos habent quidem Maji : sed Summarium Actorum, descriptum in Registro libri seu anni secundi, uti testatur Baronius, habet Martii : et merito. Nam Summarium istud, in quo notatur Dionysii depositio, continetur in epistola 54, data Romæ v Nonas Martii Indictione xiii; ipsumque summarium ponitur statim post Epistolam 2, datam in Synodo, secunda Kalendas Martii. Cum ergo sequens Pascha, ad quod infra citatur Hermannus Bambergensis, celebrandum fuerit 5 Aprilis; sequitur Synodum hanc cæpisse fer. 3 primæ Hebdomadæ Quadragesimalis in festo S. Matthæ. Notatus autem in eodem Registro annus Christi 1074, indicat usque ad proximum Annuntiationis festum tunc adhuc Romanis cucurrisse suum annum, ex usu Florentinorum, quod et Baronius notavit.

d Quæ sequuntur visum est ex Registro juxta Baronium hic adungere, tamquam ex fonte, unde partem delibavit Auctor horum Actorum.

e Philippum Franciæ Regem, de Simonia apud se accusatum a Clero Matisconensi, jussu Gregorius a Rudericæ Cabillonensi Episcopo moneri per epistolam, datam Piperni ii Nonas Decembris Indict. xii, adeoque tribus fere mensibus ante hanc Synodum.

f Hanc quoque Synodum esse in Quadragesima celebratam, cujus i Dominica incidit in 15 Februarii, persuadet nota anni 1075 adhuc usque ad Annuntiationem currentis, addita apud Baronium ex eodem (ut putamus) Registro; ubi non dubito quin in Summariis aliarum sequentium sub Gregorio Synodorum anni uniformiter incipiantur; licet Baronius, abhinc stylum mutans, annos notet velut a Kal. Januarii cæptos.

g Ex eodem fonte rursus addo sequentia.

h Decretum conjunctio, quam supplemus : agitur enim (ut apparet) de Podiensi Episcopo, qui tunc erat Stephanus, adeoque de eodem.

i Legationis, Hugoni Diensi per Galliam commissæ, nulla est mentio in epistolis Gregorii, sed omnes hoc anno posteriores sunt, ut videatur non diu ante cæpta fuisse.

k Eandem ipsam formulam jam legisti in Vita num. 63, quare hic omittitur.

l Adeoque anno 1077. Datum omiserat Paulus : quem apparet hinc verbotenus descripsisse totum istum locum : quare eadem hic iterare nolentes, punctis signatis lectorem illuc remittimus.

m Offendisse, id est, in mutuum offensionem concitasse.

n Annum 1078 notant Acta Synodi apud Baronium, et ex lib. 5 epist. 13 constat indictam fuisse, pro proxime venturæ Quadragesimæ hebdomada prima, cujus Dominica eo anno, Pascha habente ad 8 Aprilis, incidere debebat in 25 Februarii.

o MS. nostrum præcitatum litt. c quia de Thedaldo tacuerat,

A *tocnerat, omnia posuit in singulari : sed Epistolam Guiberto nominatim scriptam, ad omnes etiam Lombardiæ Episcopos etc. directam esse, habet titulus : et verosimiliter Thedaldo nominatim exemplar missum fuit, tamquam capiti Episcoporum Lombardiæ, sicut Guibertus erat Emiliæ.*

p *Sequebantur hic quæ habet Paulus de mittendis ad pacem Legatis num. 90; et ante conclusionem, qua dicitur id totum Actum Romæ, in ecclesia Domini Salvatoris v Nonas Martii, Indictione 1, alia quædam decreta leguntur apud Baronium, indeque in Collectione Conciliorum, quæ satis est ibi posse inveniri.*

q *Bernardum Diaconum Papiensem, a Nicolao II creatum Cardinalem ait Lambertus Schaffnaburgensis, aliqui ab ipsomet Gregorio primum volunt esse promotum.*

r *Hunc quoque Abbatem S. Victoris Gregorius Cardinalem creaverat : qui a Bertholdo Constantiensi laudatur ut vir omni caritate plenius, et obiit anno 1079.*

CAPUT II.

B *Plures Synodi reliquo Gregorii Pontificatu ab eo habitæ.*

an Guillelmi An 1078 acceptat donationem factam S. Petro :

a

Anno sexto Pontificatus Gregorii, mense Novembri die xvii, Indictione ii, Marro, * Guilleri filius, habitator in Ducatu Spoletano, pro redemptione animæ suæ et parentum suorum, obtulit B. Petro et super altare ejus omnia quæ ei pertinebant de castro quod vocatur Moricida, posita inter Muricem et Clarignanum, quod conquisitum habebat per concubinationem a Liraldo et Hugone, nepotibus Ugonis filii Ascari, in plebe de a Luzano, reservato usu fructu diebus vitæ suæ et Brutuli sui filii et filiorum Brutuli, si masculi fuerint de legitimo matrimonio procreati. Eodem vero anno [iii Kal. Decembris, Synodus] celebrata est ab eodem Pontifice, in qua inter cetera excommunicatus est Constantinopolitanus b Imperator. Juraverunt quoque in eadem Synodo Legati Henrici et Rodulfi, quisque pro Domino suo, quod nullis dolis Colloquium Legatorum Sedis Apostolicæ in Teutonico Regno habendum impediunt. Multa etiam alia sunt ab eodem in eadem Synodo constituta, c quæ longum est enarrare. Renovavit autem et anathema factum super Guibertum Raveannatem, et civibus majoribus omnibus atque minoribus nuntiavit, eum esse excommunicatum et destructorem Ecclesiæ Raveannatis.

b Synodum celebrat mense Decembri,

c

d An. 1079 in Synodo discussa controversia de Eucharistia,

C 8 Altero quidem anno d, Pontificatus ejusdem vi, mense Februario Indictione ii, celebrata est Synodus Romæ, ad honorem Dei et ædificationem Ecclesiæ, in basilica sancti Salvatoris; in qua omnes Archiepiscopi, Episcopi, Religiosæ personæ, congregatæ sunt ut sanctam Synodum celebrarent. Ombus igitur congregatis, habitus est sermo, de Corpore et Sanguine D. N. Jesu Christi, multis hæc, nonnullis illa, prius sentientibus. Maxima siquidem pars, panem et vinum, per sacræ orationis verba et Sacerdotis consecrationem, Spiritu sancto invisibiliter operante, converti substantialiter in Corpus Dominicum, de Virgine natum, quod et in cruce pependit; et in sanguinem, qui de ejus latere militis effusus est lancea, asserebat, atque auctoritatibus orthodoxorum Patrum, tam Græcorum quam Latinorum, modis omnibus defendebat : quidam vero, nimia cæcitate percussi, figuram tantum; [et substantiale illud corpus in dextera Patris sedens esse], se et alios decipientes, quibusdam cavillationibus conabantur adstruere. Verum ubi cœpit res agi, prius etiam quam tertia die ventum fuerit in Synodum, defecit contra veritatem niti pars altera. Nempe sancti Spi-

ritus ignis, emolumenta palearum consumens, e fulgore suo falsam lucem diverberando obtenebrans, noctis caliginem vertit in lucem. Denique Berengarius, hujus erroris magister, post longo tempore dogmatizatam impietatem, errasse se coram Concilio frequenti confessus, veniamque postulans et orans, eam ex Apostolica clementia meruit, juravitque sicut in consequentibus continetur.

9 Ego Berengarius, corde credo et ore confiteor, panem et vinum, quæ ponuntur in altari, per mysterium sacræ orationis et verba nostri Redemptoris, substantialiter converti in veram et propriam ac vivificatricem carnem et sanguinem D. N. Jesu Christi : et post consecrationem esse verum Christi corpus, quod natum est de Virgine, et quod pro salute mundi oblatum in cruce pependit, et quod sedet ad dexteram Patris; et verum Sanguinem Christi, qui de latere ejus effusus est; non tantum per signum et virtutem Sacramenti, sed in proprietate naturæ et veritate substantiæ, sicut in hoc brevi continetur, et ego legi, et vos intelligitis. Sic credo, nec contra hanc fidem ulterius docebo : sic me Deus adjuvet, et hæc sancta Dei Evangelia. Tunc D. Papa præcepit Berengario, ex auctoritate Dei omnipotentis et sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, ut de Corpore et Sanguine Domini numquam ulterius cum aliquo disputare, vel aliquem docere præsumeret; excepto causâ reducendi ad hanc fidem eos, qui per ejus doctrinam ab ea recesserant.

10 His itaque pie et feliciter actis, inter multas proclamationes conquesti sunt Legati Regis Rodulphi super Henrico, quod, nulli loco, nulli personæ parcens, * religionem Transalpinam contereret et conculcasset : æmendam debitus ordo, honor aut reverentia tueretur; et uti vilia mancipia, non modo Sacerdotes et Clerici, verum etiam Archiepiscopi et Episcopi caperentur, vinculisque manciparentur, partimque trucidarentur. Decreverant ergo quam plures Concilii, in illius tyrannidem gladium Apostolicum debere evaginari : sed distulit Apostolica mansuetudo. Juraverunt igitur Legati Henrici Regis illud, quod in sequentibus scriptum reperitur : Legati Domini mei ad vos venient infra terminum e Ascensionis Domini, excepta majori vi, id est morte vel gravi infirmitate vel captione absque dolo, qui Legatos Romanæ Ecclesiæ secum ducunt, et reducunt : et Dominus Rex erit obediens illis, secundum justitiam et judicium illorum : et hæc omnia absque dolo, nisi quantum ex jussione vestra remanserit. Et hæc juro ex præcepto Domini mei Regis Henrici. Itemque Rodulfi quod sequitur : Si Colloquium ex vestro præcepto constitutum fuerit in partibus Teutonicis, loco et tempore a Vobis definito, ante præsentiam vestram vel Legatorum vestrorum, Dominus noster Rex Rodulfus vel ipse veniet, vel Episcopes et fideles suos mittet : paratusque erit judicium de causa Regni subire, nulloque malo ingenio Conventum a Vobis sive Legatis vestris constitutum impedit : et postquam inde certum vestrum nuntium videbit, de pace in Regno statuenda et confirmanda, studebit ut Legatio vestra provenire ad pacem Regni et concordiam possit. Hæc omnia observabuntur, nisi quantum ex vestra licentia remanserit, vel ex impedimento legitimo, scilicet morte vel gravi infirmitate vel captione sine dolo f.

11 Septimo quoque anno sui Pontificatus idem Pontifex Romæ celebravit Synodum, in qua interfuerunt Archiepiscopi et Episcopi diversarum urbium, nec non et Abbates ac diversorum ordinum Clericorum et laicorum innumeralis multitudo : in qua Apostolica constituta corroborans, multa quæ corrigenda erant correxit, et quæ corroboranda firmavit. Inter cetera namque in fine Synodalis absolutionis

D
EX MS.

excipit retractionem Berengarii,

E

et juramenta Legatorum Henrici et Rodulfi, * forte regionem,

e de recipienda definitio ne Concilii ad hoc cogendi :

F

In Synodo anni 7 Pontific. prohibentur investiture laicales,

xx MB.

A absolutiois hæc annexuit, et perpetuæ memoriæ posteris scribenda mandavit, ita dicendo : Patrum sanctorum statuta sequentes, sicut in prioribus Conciliis, quæ Deo miserante celebravimus, de ordinatione ecclesiasticarum dignitatum statuimus, ita et nunc Apostolica auctoritate decernimus ac confirmamus, ut si quis deinceps Episcopatum vel Abbatiam de manu alicujus laicæ personæ susceperit, nullatenus inter Episcopos vel Abbates habeatur, nec ulla ei ut Episcopo seu Abbati audientia concedatur : insuper ei gratiam S. Petri et introitum ecclesiæ interdiciamus, quousque locum, quem sub crimine tam ambitionis quam inobedientiæ, quod est scelus idololatriæ, cepit, resipiscendo non deserit. Similiter etiam de inferioribus ecclesiasticis dignitatibus constituimus. Item si quis Imperatorum, Regum, Ducum, Marchionum, Comitum, vel quorumlibet secularium potestatum aut personarum investituram Episcopatus vel alicujus ecclesiasticæ dignitatis dare præsumpserit, ejusdem sententiæ vinculo se obstrictum esse sentiat. [Insuper etiam nisi resipiscat, et Ecclesiæ propriam libertatem dimittat, divinæ animadversionis ultionem in hac præsentī vita, tam in corpore quam in ceteris rebus suis sentiat, ut in adventu Domini spiritus salvus fiat.]

B 12 Item sententiā depositionis et excommunicationis, jam plerumque datam in Theodaldum Mediolanensem dictum Archiepiscopum, et Guibertum Ravennatem, et Rolandum Tarvisiensem confirmamus et corroboramus ; et Petrum olim * Rodonensem Episcopum, nunc autem Narbonensis Ecclesiæ invasorem, pari sententiā damnamus. Item si quis Normannorum terras S. Petri, videlicet illam partem Firmaniæ Marchiæ quæ nondum pervasa est, et Ducatum Spoletanum et Campaniam, nec non Maritimas atque Sabinum et Comitatum Tiburtinum, nec non monasterium S. Benedicti montis-Cassini et terras sibi pertinentes, insuper et Beneventum invadere vel depredari præsumpserit, gratiam S. Petri et introitum ecclesiæ ei usque ad satisfactionem interdiciamus. Veruntamen si quis illorum adversus habitantes harum terrarum aliquam justam causam habuerit, prius a Nobis, vel Rectoribus seu Ministris inibi constitutis, justitiam requirat : quæ si ei denegata fuerit, concedimus ut pro recuperatione suarum rerum de terra illa accipiat ; non tamen ultra modum neque more prædonum, sed ut decet Christianum, et cuius qui sua magis querit recipere quam aliena diripere, et qui timet gratiam Dei amittere et maledictionem B. Petri incurrere. g....

C 13 In octavo sui Pontificatus anno, Episcopis per Principatus Apuliæ et Calabriæ constitutis, inter cetera verba, in quadam Epistola. h malignitates Regis Henrici et Guiberti Ravennatis Archiepiscopi, in jam dicta Synodo excommunicatorum, denuntiavit. Primum namque malitiam, quam super ipsum D. Papam Alexandrum per Cadulum Parmensem facere conatus est, innotuit ; et quod Deus, qui superbis resistit, humilibus dat gratiam, superbiam eorum in foveam, quam aliis paraverant, cadere pro suis sceleribus juste permiserit, nuntiavit. Guibertum vero, Romanæ Ecclesiæ perjurum, Ravennatis Ecclesiæ devastatorem, Antichristum et hæresiarcham, pro nefandissimis suis sceleribus, designavit. Omnibus vero Episcopis et Ravennatis Ecclesiæ Suffraganeis, et omnibus majoribus et minoribus ejusdem civitatis, ac per totam Marchiam nec non totum Ducatum, sine spe recuperationis damnatum atque depositum, notificavit : quorum almificus Præsul auxilio fretus, sicut B. Petrus B. Apollinariem transmisit ad prædicandum : sic ipse, qui licet indignus vicem ejus gerebat, Archiepiscopum i ibi ad hominum animas Deo lucrificien-

das, et hæresim prædicti Guiberti destruendam, D mittere coravit. Eodem vero anno, Romæ in Basilica S. Salvatoris, celebrata est ab eodem Pontifice k Synodus : in qua inter cetera [sententiā depositionis Archiepiscoporum Arelatensis et Narbonensis, atque excommunicationis per Legatos Apostolicæ Sedis promulgatam D. Papa, his qui aderunt collaudantibus, firmavit]. Henricum quoque dictum Regem et omnes fautores ejus, qui in prædicta excommunicatione animam induraverant, iterum excommunicavit et anathematizavit ; item Idimundum et Landum Campanios tyrannos, omnesque adjutores eorum. Præterea suspendit ab officio quosdam Episcopos, qui ad Concilium invitati, neque ipsi neque nuntii eorum pro ipsis venerunt.

14 Anno duodecimo Pontificatus ejusdem D. Gregorii, ab Incarnatione Domini mxxxviii. xii Kalendas Decembris, presidente eodem Apostolico, celebrata est tribus diebus in Lateranensi basilica Synodus, in qua fuerunt Archiepiscopi, Episcopi, et Abbates Campaniæ, et de Principatibus Calabriæ atque Apuliæ, paucique Gallici : nam plurimos perfidia Henrici tyranni iter revertere compulsi : qui Ostiensem l Episcopum, de Legatione Apostolica redeuntem, contra fas et juramenti fidem, capi jussit sive permisit. Tres autem Synodos Quadragesimales m ejusdem Henrici persecutio præpedivit : qui semel B. Paulum, bis B. Petrum aggressus, demum post multum fuscum sanguinem, non tam suorum fortitudine quam negligentia civium, portas et muros surripuit. Romanum siquidem vulgus, pars videlicet copiosior civitatis, biennali bello fatigatum, acri inedia laborabat ; cum nec ipsis ad vicina oppida vel castra liceret, nec jurati Henrici ad urbem vel lent negotiatum venire : multi autem fame adacti urbem reliquerant : proinde ceteri, bello remissius attenti, rem ex animo minus gerebant, et a custodiis prout cuique libebat sine timore negligentius aberant.

15 Hæc super Henrici tyrannide, quia se occasio præbuit, perstrinxisse sufficiat. [Ceterum Dominus Apostolicus in eadem Synodo, de fidei forma et Christianæ religionis conversatione, sed et de robore animique constantia, ad præsentem pressuram necessariam, ore non humano sed Angelico patenter edisserens, die tertia totum fere Co conventum in gemitus et lacrymas compulsi : sicque Concilium, Apostolica benedictione lætificatum, in pace dimisit]. F Tres autem vices Henricus, ut dictum est, Romam venerat. Sed unum est quod cum silentio præterire non oportet : in ultima namque secum Guibertum Ravennatem, jam multoties damnatum et depositum, deduxit ; et invasorem super D. Gregorium Papam præposuit. Sed quid diabolus et Antichristus, Romæ et in omnibus ejus finibus est operatus, longum est narrare. In castro namque S. Angeli, se cum paucis Doctores Papa reclusit, quoniam aliter Romæ remanere non poterat. Romani vero malam, quam habuerunt a principio, consuetudinem perficere ut prius cœperunt : castrum undique muris obseraverunt, ita quod nulli fas esset introeundi vel redeundi. Rex Capitolium ascendit, domos omnes Corsorum evertit, Romam ut propriam domum cœpit habere. Delinc n Septem-solia, in quibus Rusticus o nepos prædicti Præsulis considebat, obsidens, cum multis machinationibus attentavit, quibus quam plurimas columnas subvertit. Cui nuntius advenit, si non de obsidione exurgeret, a Roberto Guichardi Duce Apuliæ expulsus esset, et de ejus manibus nemo eum liberare posset : quoniam prædictus Dux fidelis et devotus erat B. Petri et præfati Pontificis, et dignum erat ut filius patrem de tanta captione eriperet.

k
anathemate
priora no-
minatim in-
stantur.

An. 1084 multi
Synodo de-
fuerunt

propter Hen-
rici tyranni-
dem :

qui bis Urbem
aggressus, ter-
tio eam capit,

sed a Roberto,
Guiscardi
fugatus

*. i. Ruthenæ.

prospicitur
paci cum
Normannis
tenenda :

An. 8, expen-
duntur et pu-
niantur scele-
ra Guiberti
Antipapæ,

i
et in alia
Synodo,

A 16 Rex vero, accepto cum suis consilio, Romanam ipsam deserit; nos omnes sic allocutus est: Patres et filii, vobis coronam Imperii et Regni gubernacula manibus vestris et potestati committo, animamque meam in vestram curam trado. Quoniam mihi operæ pretium in Longobardiam vertere iter, promitto vobis quod si unquam rediero, totum meipsum et omnia quæ habeo et habere potero modis omnibus tradam. Sed pius et clemens Dominus, qui novit omnium cogitationes, diu per eum non est passus Ecclesiam suam vexari: qui ad hanc civitatem ultra non est reversus. Robertus Guichardi, Romæ appropinquans diebus his ad liberandum D. Papam, primitus non intravit: sed diu non stetit, donec intravit; alitum namque per portam Flamineam habuit. Romani audito eum intrasse, bellum erexerunt: sed nihil ei facere potuerunt, imo ipse cum suis totam Regionem illam, in qua ecclesiæ S. Silvestri et S. Laurentii in Lucina sitæ sunt, penitus destruxit et fere ad nihilum redegit. Dehinc ivit ad castrum S. Angeli, D. Papam ab eo abstraxit, secumque Lateranum deduxit: omnesque Romanos deprædari cœpit et expoliare, atque (quod injuriosum est nuntiare) mulieres dehonestare, regionesque illas circa Lateranum et Coliseum positas igne comburere p.

Robertus urbe
et castro
potitus,

B 17 Eodem anno per totum orbem magna fames fuit, quod exinde multi homines mortui sunt, et sol q eclipsim passus est: terra mota est, castrum S. Angeli r captum est. Dux vero Apuliæ seenum D. Papam deducens, apud Salernum dimisit: ibique amabilis Deo vir Catholicus, et contra hæreticorum arma defensor Ecclesiæ, liberator pauperum, captivorum consolator, orphanorum miserator, vitam finivit, atque Deo animam reddidit octavo Kalendas Junii.

p
Gregorium
inde abducit.
q
r

ANNOTATA.

a Luigianum Spoletum versus Marchiam distat 5 p. m. et hinc intervallo 2 aut 3 milliarii, secundum tabulam topographicam Umbriæ, C. Moro, id est, Castellum Mauri; et Can-Moro, id est, Campus-Mauri, quæ videntur huc facere, licet nomina Muricis et Clarrigiani modo non reperiuntur.

b Niephorus Botoniates, tyrannice sibi Imperium vendicans, Michaelum cum conjuge et filio in Blachernis captos in monasterium relegarat: erat autem Michael Ducas Romanæ Ecclesiæ communioni adherens.

C e Inveniuntur adhuc Tituli 33 Capitulorum, decreta vero iis respondentia 12 dumtaxat supersunt.

d Anno 1079: nam prior Synodus pertinet ad an. 1078.

e Ascensio Domini, eo anno quo celebratum est Pascha 24 Martii, incidit in diem 2 Maji.

f Addit Labbens, eodem anno iv Nonas Maji, alterum Concilium, in quo coram quatuor Episcopis, pluribus Cardinalibus, Abbatibus, et Archipresbyteris deliberatum sit, Utrum bona ecclesiarum possint poni in pignore pro pecunia colligenda, ad resistendum Guiberto Archiepiscopo Ravennati, Romanam Sedem invadere conanti.

g Sequebatur in MS. nostro ex Vitiis Pontificum excommunicatio Regis Henrici..... Acta Romæ Nonis Martii Indictione iii: plane sicut eam impressam habes in Vita num. 96 et seqq. et omnia simul cum duo-

bus Capitulis hic omissis, de falsa penitentia et de electione Pontificum reperiuntur impressa apud Baronium ad an. 1080: nam quod in Registro vnde accepta sunt notetur annus 1079, oritur a ratione prænotata anni Florentini usque ad Annuntiationem protrahendi: cumque Pascha anni 1080 bissextili celebratum sit 12 Aprilis, intelligitur etiam hæc Synodus prima hebdomade Quadragesimæ convenisse, post Dominicam quæ cadebat in 29 Februarii.

h Hæc est lib. 8 Epist. 5 data Ciceroni xii Kalendas Augusti.

i Ejusdem libri Epist. 14 scripta omnibus Episcopis, Abbatibus, Comitibus atque Militibus, in parochia Ravennati atque Pentapoli, nec non et in Marchia Firmana et in Ducatu Spoletino, commorantibus; illis videlicet qui B. Petrum diligunt, neque vinculis excommunicationis tenentur. Et his solis salutem et Apostolicam benedictionem impertiens, data ii Idus Decembris, commendat iis Ravennatem Archiepiscopum R. quem post longas et innumeras pervasorum occupationes, nuperrime, sicut olim a B. Petro Apollinarem, ita hunc Ravennas ab ecclesia Romana meruit accipere. Baronius Richardum legit, et magno æstimationis virum appellat: neque minus possumus de eo credere, etsi nihil aspiciamus ab eo actum inveniamus.

k Si hæc æque ac aliæ Quadragesimalis fuit, quod præsumere licet, coacta fuerit post primam Dominicam, cadentem anno 1081 in diem 21 Februarii, quando Pascha fuit 4 Aprilis.

l Otho Castillionæus hic fuit, postea Papa Urbanus II.

m Annorum scilicet 1082, 1083, 1084.

n Ciacconius, in Vita Gregorii IX, creatum ait prope Septizonium, in Diaconia S. Lucie in Septisolio, Alexander Donatus eam esse censet quæ nunc dicitur S. Lucie in Silice, et in Esquilis sitam fuisse ait: est autem verosimile Septisolum corrupte dictum a plebe, pro Septizonio.

o Præfectura hæc fuit, ut apparet, militaris; proinde a nobilitate muneri quod gessit nepos, argumentum duri posset ad nobilitatem ipsiusmet Gregorii patrui vel avunculi, in favorem Petracii eandem adstruentis.

p Hic ex Bertholdo ponendum esset, quomodo Romæ in festo S. Joannis Baptiste, puta 24 Junii, cum ibi Henricus adhuc moraretur, Gregorius anathema in eum et Guibertum renovavit: quod iterum post Regis discessum fecit in Synodo, collecta mense Decembri, ut credimus; siquidem, ut ait Paulus num. 100, circa Kalendas Januarii priores coepit dissolutionem corporis sui. Potuit tamen etiam initio sequentis Quadragesimæ habita Synodus fuisse post 9 Martii, cum Pascha agendum esset 20 Aprilis. Cum autem Bertholdus priorem anathematis renovationem tam expresse dicit factam Romæ; videtur indicare, Synodum hanc ibi factam non esse, sed alibi, puta in Monte Casino, prius quam Salernum deduceretur Pontifex.

q Hanc eclipsim nemo alius historicus adnotavit, unde ejus accuratius definiendæ occasio defuit Calvisio in Opere chronologico, omnium quas reperit eclipseon calculos subducere solito, ex astronomicis præceptis.

r An a Romanis seditiosis, post Gregorii discessum vel decessum, Guiberto faventibus? Ita suspicor: resistebat enim tunc Romæ Guibertus.

D
EX MS.

13

17

DE SANCTO GERIO

APUD MONTEM-SANCTUM IN PICENO.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De ejus cultu, vita, ætate.

PRO. XIII

Ecclesia dic-
ta.

Vito scripta.

Processio die
25 Maji.

Mons-Sanctus oppidum est Piceni amplum, Laureto ac Recineto proximum ad quinque circiter millia passuum, quod extractum putatur ex ruderibus urbis Potentiae, a Cicrone, Meta, Plinio, aliisque memorata, ubi et fluvius etiamnum Potentia appellatur. Huic oppido Protector adscribitur S. Gerius, de quo Philippus Ferrarius in Catalogo generali ad hunc xxv Maji. Apud Montem-Sanctum in Piceno S. Gerii Confessoris, quem et Egirium vocari ait in Indice tam Alphabetico quam Chorographico. Dein in Notis dicit, se de illo opere ex monumentis ejus loci, quæ inde accepit, sigillo ejus oppidi obsignata; atque Exture non longe Ecclesiam illi dicatam, quæ est Fratrum Servorum. Ea monumenta sunt ibi in charta pergamena antiquo caractere, quæ nobis Laureto submisit Henricus Lindanus, tum ibi ac dein Romæ Pænitentiarius, postea in Daniam missus fidei promovendæ causa, et Hafniæ inter labores Apostolicos vita functus. Citatus ante Ferrarius, in Catalogo Sanctorum Italæ, horum Actorum edidit compendiam, annotatque Acta hujus Sancti in aliquibus, uti minus verisimilibus, censura egere. Sunt ea conscripta a quodam Fratre Matthæo Masio, Ordinis Eremitarum S. Augustini, et quidem ex relatione antiquorum ac quibusdam Scripturis, sed iis forsitan non admodum vetustis. Extant eodem in Archivio Archiepiscopus Firmani, quorum copia inde extracta fuit Romæ asserota, in Bibliotheca Congregationis Oratorii S. Mariæ in Vallicella. Ego quod censuram magnopere mereatur nihil in iis reperio, solum doleo S. Liberii Anconæ Patroni Vitam, de qua nobis agendum ad xxv Maji, tam esse fabulosam, ut ex hisce Actis illustrari potius debeat ejus memoria, quam illa ex ipsis lumen accipere possit. Quantum tamen per conjecturam assequimur, vixit Gerius seculo xiii, quando necdum ex toto amissa erat Terra sancta, et adhuc frequentes ex Occidente in Orientem commeabant peregrini: obiit autem circa annum mccclxx. Nomen Gerii per aphoresin primæ syllabæ, Italus usitatissimam, a nomine Rogerii sumptum esse dixerim; e contra frotri ejus auctum nomen videtur, additione initialis vocalis, quod loco Fernandi scribitur Effernandus sive Effrendus: utrumque autem Occitanicæ notum, et illo quo dixi seculo fuit estque hodie satis familiare: certe ad multo antiquiora seculo, ad quæ aliqui S. Liberium referunt, non potest Gerius ipsi coævus aspirare. Ecclesia porro S. Gerii exigua, uno milliari distat a Monte-Sancta, ad quem Clerus omnis et Religiosi dicti oppidi solennem instituunt processionem die xxv Maji. Fuit autem illa, sicut scribit Ferrarius, aliquanda Fratrum Servorum; sed horum Conventus propter Innocentii X Constitutionem dissolutus est, quia congruum monasticis functionibus et disciplinis numerum alere non poterat: itaque manet ibi nunc simplex Beneficium, quod qui tenet Sacerdos obligatur in eodem ecclesiola sacrificare ad commoditatem accolarum Dominicis omnibus festisque diebus, uti nuper nobis scripsit R. P. Joannes Maria a Turre Lavreti nostrorum Pænitentiariorum Rector, addens, quod illuc est quotannis magnus concursus populi, eo confugientis quoties

aut morbis aut aliis incommodis vexatur, unde plurima etiam ibi cernuntur anathemata, eaque ut plurimum a pauperibus allata.

VITA

Auctore Matthæo Masio, Ordinis Eremitarum S. Augustini.

Ex MS. codice Montis-Sancti.

Dilecto in Christo filio, Venerabili Viro Presbytero Martino, Priori ecclesiæ S. Pauli de Monte-Sancto; nec non egregio Physico, Magistro Petro de Monte-Sancto, Frater Matthæus Masi, S. Mariæ in Georgio, minimus repetitorum Grammaticæ, Ordinis Eremitarum S. Augustini de Monte-Sancto, seipsum cum promptitudine famulandi. Vestra mihi Caritas sedulo affatu munuscula prætulit, ut studio, quod memoriæ stylo commendaveram, B. Gerii Confessoris, nostrique montis incolæ et Patroni Legendam, juxta mei grossitiem intellectus, relevare deberem: ne vita ejus, quæ tot virtutibus floruit, postquam morte et miraculis claret, in absconso lateat, et fiat quasi penitus aliena prædicationibus. Sed quia omnium habere memoriam, et in nullo peccare, non humanum, sed potius divinum sit censendum (quoniam memoria in hominis potestate non est) erubescio loqui; tacere me pudet. Sit igitur illi talium reserator, qui dixit, Dilata os tuum, et implebo illud. Detque me prædagogum minimum id reserare per suæ sacratissimæ Majestatis gratiam: sitque ipsius B. Gerii ad laudem; vobis, mihi, cunctis etiam proficiat ad salutem. Legendam enim ejusdem B. Gerii, prout ab antiquis recollegi, et eam in quibusdam comperi scripturis, hæc serie vobis denotare curavi. Ut vestra devotio ad eundem affectu potius augeatur: posterique ex prædecessoribus sumant exempla, discantque amare Deum mirabilem in Sanctis suis, quem peto humillime mihi fieri præmium pro labore.

2 Gerius ex nobili prosapia Francigenarum, de gente Comitum de a Lunello, extitit oriundus. Hic germanum suum, nomine Effrendum sive Effernandum, Christi sectatorem secutus est, castitate, abstinentia, jejniis, et disciplina tam spirituali quam corporali. Hi duo fratres, cum essent amore Christi incensi; cupiebant nobilitatem et potentiam paternam spernere, et Christo devotissimo corde integre famulari. Et tum volentes deserta loca commodius pervolare, in quibus Dei servitia possent secreto perficere, venerunt ad quemdam pontem miræ structuræ super quodam flumine, in quo duæ cavernæ erant, una videlicet ad dexteram partem pontis, altera vero ad sinistram. Cum autem temporum intemperies et aquarum inundatio superasset pontem, quod transeuntes jam quiescebant, nec transire potuissent si [qui cum] voto transeundi adfuissent; per dies multos viri Dei fame percussi, quasi ad ultimum finem inediæ pervenerunt: et qui jam

Prologus,

F

a
oriundus Lu-
netto,

cum fratre
in caverna
pontis degit:

aquarum

panem a
serpentibus
accipiunt :

A aquarum inundatio aliquantulum cessaverat, cœperunt foras respicere, si eis commoditas exeundi ad petendam eleemosynam adfuisset : et ecce serpentes magnitudinis miræ, supernatantes aquam, panes duos suo ore ferebant. Cumque viri Dei eos intuerentur, gratias Deo agentes spectabant finem aditus serpentum. Et ecce appropinquantibus cavernis, a se mutuo dividentes, unus ad Effernandum, et alius ad Gerium accedens, unicuique panem porrexit : quem quilibet suscipiens, et in Dei laudem prorumpens, refectionem accepit.

tempestatem
maris precibus
sedant.

3 Cessante autem aquarum inundatione, Sancti Dei ad castrum, quod prope per unam leugam a ponte distabat, accesserunt ; ubi adhibito Sacerdote plenam Confessionem fecerunt, atque miracula narrare. Sacerdos autem, justitiam virorum Dei considerans, multis tale miraculum propalavit ; ad eum natum multæ gentes seculares ad visitandum Sanctos Dei properabant. Ipsi vero, timentes mundi gloria vana maculari, per modicum tempus inde recesserunt ; factoque proposito de visitando sepulchrum Domini et alia ultramarina limina, ad partes Italiæ navigio pervenere, de partibus Provinciæ recedentes. Cum autem mare Tyrrhenum navigarent, contigit ex procella navem naufragio pene submergi ; ita ut de salute desperationis jam signa fecissent. Tunc Sancti Dei, Gerius et Effrendus, in oratione procidentes, salutem postulabant a Salvatore cunctorum. Cum sic naufragio perire timerent, ecce tunc in navis medio nubecula parva, et vestigium hominis apparuit : et facta est salubris tranquillitas in mari, ita ut nec apparerent signa alicujus procellæ. Appropinquantibus autem b Corneti litoribus Sancti Dei Effrendus et Gerius, versus Apostolorum Petri et Pauli limina properabant : et ecce per nemus circa Viterbium errantes, ursam eis obviam suscipiunt, quæ semper præcedens per loca amœna, ad miliaria tria usque prope Romam produxit. Viri autem Dei hoc cernentes, in Dei amore ferventius fortificati sunt : et ingredienti Urbem, limina Sanctorum per dies multos devotissime perquirentes et visitantes, contigit, ut a quodam viro sanctæ vitæ audirent, c Beatum Liberium Anconæ morari, qui vitæ sanctitate pollebat. Ad quem viri Dei anheli ab Urbe recedunt, nec sacculum, neque peram portantes, juxta Salvatoris edictum : et dum ad Spoletanam civitatem pergerent, audierunt B. Liberii voluntatem esse ad ultra marina loca pergere, et Salvatoris nostri nativitatibus et passionis terminos visitare.

b
Ursa iter de-
rigente veniunt
Romam :

c
ad S. Libe-
rium pergunt :

B contigit ex procella navem naufragio pene submergi ; ita ut de salute desperationis jam signa fecissent. Tunc Sancti Dei, Gerius et Effrendus, in oratione procidentes, salutem postulabant a Salvatore cunctorum. Cum sic naufragio perire timerent, ecce tunc in navis medio nubecula parva, et vestigium hominis apparuit : et facta est salubris tranquillitas in mari, ita ut nec apparerent signa alicujus procellæ. Appropinquantibus autem b Corneti litoribus Sancti Dei Effrendus et Gerius, versus Apostolorum Petri et Pauli limina properabant : et ecce per nemus circa Viterbium errantes, ursam eis obviam suscipiunt, quæ semper præcedens per loca amœna, ad miliaria tria usque prope Romam produxit. Viri autem Dei hoc cernentes, in Dei amore ferventius fortificati sunt : et ingredienti Urbem, limina Sanctorum per dies multos devotissime perquirentes et visitantes, contigit, ut a quodam viro sanctæ vitæ audirent, c Beatum Liberium Anconæ morari, qui vitæ sanctitate pollebat. Ad quem viri Dei anheli ab Urbe recedunt, nec sacculum, neque peram portantes, juxta Salvatoris edictum : et dum ad Spoletanam civitatem pergerent, audierunt B. Liberii voluntatem esse ad ultra marina loca pergere, et Salvatoris nostri nativitatibus et passionis terminos visitare.

d
S. Gerius æger

luce celesti
emical,

prope montem
Sanctum

4 Quo audito Sancti Dei cœperunt gressus suos velocius sollicitare, ne tam sancti viri consortia negligenter. Et per d Tolentinum descendentes, B. Gerius cœpit infirmitate capitis aliquantulum gravari, quod fratri suo Effernando sive Effrendo referens, adhuc fortius gravabatur. Venientesque ad locum, qui dicebatur Collembario, ubi rus sive villa aliquantum habitantium sub paleariis seu casinis, cum dies inclinata esset, ibi pernoctantes manserunt, ab habitantibus in caritate suscepti. Ecce noctis in medio infirmitas plus solito Gerium gravat : qui in oratione pervigilans, se totam Domino commendabat. Et ecce lux quædam de coelo super corpus ejus, in tantum emicuit, ut tota domus sive casina comburi timeretur. Mane autem facto, volentes Sancti Dei pergere ad B. Liberium, surrexerunt, gratias Deo agentes. Beatus igitur Gerius capillos pectine percurabat, capillosque excerptos pectine in quadam columna palearia reposuit, sicque dimisit : et quia prædestinaverat Salvator Gerium diem claudere extremum, ut terra sancti Petri, quæ nunc Mons-Sanctus vocatur, thesauro Reliquiarum B. Gerii gauderet ; tum appropinquantibus flumini, quod dicitur Potentia, et in loco, quod communiter di-

citar la Volta di Marignano, quia inde ibant ad castrum Montis-Ursi ; Gerius nimia oppressus et gravatus infirmitate (undo nec die illo sumpsit cibum, quem nec sumero voluisset) terram e lectitavit : a qua surgere non potens, nec per Effrendum sive Effernandum fratrem auxilio juvari, fratris sui consortio per diem illum gavisus est, usque sequenti mane. Cum autem frater ejus Effrendus ad auxilia postulanda ad castrum Ursi accederet, et ad fratrem reverteretur ; compertum a seculo jam migrasse. Quem levare volentes, ita immobilem maximam gravitate comperiunt, ut non hominem, sed montem magnum fuisse testarentur. Post cujus transitum campana S. Stephani / Abbatia S. Petri, ubi nunc plebs est Montis-Sancti, a semetipsis pulsabant indeficienter.

D
EX MS.

moritur,
campanis
ultra sonan-
tibus :

f

5 Ad vocem illorum de Castro-Ursi sive Montis-Ursi, g Communes Recanati descendunt, volentes corpus B. Gerii portare, quod omnino immobile se fecit. Accurrentes etiam Clerus et populus terræ S. Petri, sanctum pignus recipere et asportare satagebant, et sic contentio erat inter utrosque. Et dum sic contentio ageretur, facta est vox pueri junioris, Super quadrigam ponatur corpus istud, et adhibitis juvenis indomitis et impollutis, quo pergere voluerint, sinantur ; et sine ruore et dissidio permittantur. Tunc omnes in oratione se ponentes, vocem pueri exaudierunt : et collocato corpore super quadrigam, adhibitis juvenis, animalia usque villam Columbariam dirigunt gressus suos. Verumtamen, sicut relatu plurimorum auditum est, casina illa in qua hospitati sunt Sancti Dei viri, per spatium trium horarum cremata est, et sola columna cum capillis B. Gerii illesa remansit. Unde factum est, ut juvenis apud columnam illam persistentes, inde non recesserint : et sic sanctum corpus collocatum est ; Beatus autem Effrendus suam peregrinationem perficiens, laudabilem in Christo vitam finivit apud Insulam Rhodianam.

g
contentio de
corpore,

h
miraculo di-
mittitur.

ANNOTATA.

a Lunellum, oppidum est Galliæ Narbonensis inter Nemausum et Montem-Pessulanum, cujus est in diocesi, media via ab utroque quatuor leucis distans, ubi olim fuisse celebrem Judæorum Universitatem, ex Benjaminio Tudulensi et Aria Montano, ostendit Guilielmus Catellus libro 2 Historiæ Occitanie pag. 351. Hinc intitulatur Vita B. Gerii de Comitibus Lunelli.

b Cornetum seu Coranetum, Urbs Etruriæ in Patrimonio S. Petri ad Martiam flumen, haud procul ab ora littorali.

c Colitur S. Liberius Anconæ 27 Maji, sed Acta ejus meris fabulis repleta sunt : ut nihil inde de tempore quo vixerit concludi possit, et hinc potius deducamus utrumque seculo XII floruisse.

d Tolentinum, Urbs Piceni seu Marchæ Anconitanæ, distat x M. P. Macerata, ubi requiescit corpus S. Nicolai de Tolentino, et ipsi ibidem celebravimus Missam anno 1659.

e Terram lectitavit, id est, in terram se prostravit, seu terram pro lecto habuit ; mirabili nec adhuc alteri usurpata (quod sciam) phrasi.

f Utinam sciri queat quo tempore dicta Abbatia fuerit constructa, inde posset ratio temporis confirmari : unum scitur. Abbatiam S. Stephani olim in Monte sancto-fuisse, cujus possessiones omnes cesserint ecclesiæ Parochiali ; superesse etiam adhuc quamdam S. Petri ædiculam, cum annexo sibi beneficio simplici. Datur igitur occasio suspicandi, Monachos, qui prius ad S. Petri fuerunt, transiisse ad recentiorum sub nomine S. Stephani ecclesiam, ubi etiam tandem defecerint.

g Comaune Italis appellatur Communitas incolarum alicujus loci seu parochiæ : unde hic Communes dicuntur.

F

DE

DE BEATO CLARITO

D. P.

FUNDATORE MONASTERII S. MARIE REGINAE COELI VULGO CLARITI SUB REGULA
.S. AUGUSTINI,

FLORENTIAE IN HETRURIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De Fundatione monasterii, Vita serius scripta, et ad hunc diem relata propter S. Zenobium.

MC. CXLVIII

Fundati
monasterii
aetas, situs
et incrementa.

In campo S. Salvii prope Florentiam et vico S. Martini ecclesia est, quam Bartholomæus Episcopus Florentinus, anno MCCCXXXVII creatus, in quodam instrumento vocat S. Martinum antiquum S. Bartholomæi ad Gignorinum. Hanc fuisse antiquitatem S. Michaeli Archangelo dedicatam, prius multo quam Florentia haberet Episcopos, Gignoriensium et Ricsolanorum uccolarum traditio narrat; et in confirmationem allegant priscum usum celebrandi quotannis in ecclesia festum S. Michaelis ut Patroni; erectamque ibidem Societatem, sub nomine Capitaneorum Horti S. Michaelis. Est autem verosimile satis, quod ipsa fuerit loco illi parochialis, quondamque Monachi Benedictini, novum S. Martini monasterium in vicino extruxerunt. Porro eadem S. Bartholomæi, olim (ut volunt) S. Michaelis ecclesia, Sanctimonialibus quibusdam Benedictinis tradita, tandem transiit in jus earum Monachurum, quas B. Claritus, de quo agere institui, fundavit circa annum MCCCXLII in aribus hortisque, sibi ad eum usum concessis, a prædictis Capitaneis Horti S. Michaelis. Eosdem autem nunc obtinet monasterium, a suo fundatore usitatus Clariti nuncupatum, ex institutione vero Episcopali monasterium S. Mariæ Reginae-coeli dictum, sub Regula S. Augustini.

Fundatoris
obitus, Vita,

2 Hæc de monasterii illius origine pluribus copiose deducit, ex ipsius loci antiquis monumentis, D. Antonius Maria Vincentii Raconisii, Presbyter Florentinus, ipsarum Sanctimonialium ab anno MDCXX ad XXXIX et ultra Confessarius; idem qui anno MDCXXVI exeunte, Monasterio S. Mariæ Angelorum datus a Card. Francisco Barberino similiter Confessarius, ex prioris Confessarii Vincentii Puccini ampliori opere, formatisque ad canonisationem S. Mariæ Magdalenæ Pazzæ Processibus, novam ejus Vitam scripsit, et sub Puccini nomine edidit sæpius eusam et recusam, sicut mox infra apparebit. Hic omnia scrutatus accuratissime, ut contexeret aliquam Beati Fundatoris Vitam, quam reperimus apud Illustriss. Senatorem Carolum Strozium, in Collectione ejusmodi scripturarum notata SS. folio 207. Fatetur vero Auctor, annum et diem quo Beatus iste obiit præcise, ignorari; mortem tamen ex conjectura refert ad tempus magnæ illius ex pestilentia mortalitatis, quæ civitatem Florentinam afflixit anno MCCCXLVIII; quo etiam obiit Senis B. Bartholomæa Ordinis Servorum devota, et a nobis commemorata XIX Maji. Magna autem debuit eo anno fuisse confusio rerum, quandopeream factum est, ut Sanctimonialibus illis partim mortuis partim dilapsis, nemo curaverit memoriam mandare Acta vitæ benefici Conditoris, aut saltem diem obitua-lem; licet sacri corporis depositum, postquam elevatum de terra est (quod non absque plurium præcedentium miraculorum splendore factum credo) semper venerationem eam habuerit, quam sequens relatio demonstrabit, absque determinatione ullius certæ diei. Itaque eum assumimus, qui S. Zenobio Florentino Episcopo sacer est; quia huic specialiter devotum fuisse B. Claritum legitur in Appendice, ab auctore sæculi XIV addita ad

cultus,

Vitam ejusdem S. Zenobii, sæculo XIII exornatam a Basilio Sacerdote et Monacho Florentino.

3 Jubet ipsa Appendicis prædictæ verba hic transcribere. Quidam Clericus, nomine Claritus, serviens Ecclesiæ Cathedrali, qua Præsulis sancti corpus quiescit, die quadam apostema horribile in gula habebat, quod incidere deberet; et quia judicio Magistri Guidonis, summi medici de Aritio, sibi prædicebatur quod per naturam evadere non posset, ex more animæ suæ saluti providit: et nocte præcedente diem faciendæ incisionis, ante altare se Præsulis almi prostravit, et sibi misereri suis meritis Dei clementiam impetravit. Fatigatus multo fletu in oratione, somno arripitur, et quod petiit sibi nullatenus denegatur. Nam subito ei gloriosus Pater apparuit in albis ornamentis, signum Crucis super ipsum fecit, et ut sanus surgeret imperavit. Qui excitatus incolumis surgit; Deumque laudans in sancto suo, tempore magno in ecclesia S. Joannis de Florentia sancte vixit, et ibidem suam vitam felici exitu terminavit. Similia refert Joannes Aretinus opud Surium, in Vita sub annum MCCCXXXVIII scripta; remque factam ait tempore Francisci de Cingulo, Episcopi Florentini ab anno MCCCXXIII ad MCCCXLI; cui potius adhibuerim in hoc fidelem, quam Antonio Mariæ hujus sæculi scriptori, notanti annum 1318; ubi facile potuit erratum esse in supra, vel ab ecgraphi Stroziani scriptore, vel etiam a me transcribente, et 18 pro 28 obrepisse. Mirum est quod non solum Philippus Ferrarius in Catalogo Sanctorum Itoliar, sed etiam Silvanus Razius in opere de Sanctis et Beatis Tusciæ, illius omiserit facere mentionem. Verum hoc accidisse crediderim, quia nulladum Vita collecta erat cum illi scribebant.

sanitas eidem
a S. Zenobio
reddita,

E

circa 1328.

F

VITA

Ex Italico Antonii Mariæ. Raconesii Confessarii ipsius Monasterii anno 1653.

Juxta ecgraphum Caroli Strozzi Senatoris.

Natus est Claritus circa annum MCCC, in civitate Florentina, ex honorata familia, cui de Voglia, id est a Voluntate, Desiderio, seu Cupidine, cognomen tum; quæ familia in republica Florentina etiam dominata est, uti in Prioristis civitatis hujus videre licet. Fuit autem a prima juventute devotissimus S. Zenobio Episcopo Florentino, (et sienti in hujus Vita legitur) diu in habitu Clericali servivit ad illius sepulcrum; quo etiam in servitio cum anno MCCCXXIII ei obvenisset apostema in gutture, nocte præcedente diem faciendæ sectioni destinatum a medico, dum in oratione perstaret apud ipsum sepulcrum, apparuit ei B. Zenobius in habitu Pontificali candido, suaque benedictione ipsum instantanee sanavit, cum magno stupore omnium qui nuerant eum.

Ministrans
in ecclesia S.
Joannis aut
corpus S.
Zenobii,

post vitam
sibi ab eo ap-
parente
servatam,

Fuit

A Fuit autem miraculum istud valde celebre per totam civitatem : continuavitque Claritus ceptum ministerium in prædicta S. Joannis ecclesia.

etiam uxorem
sanctæ
vixit :

Virgines
Florentinæ et
Fæsulæ colligit,

quibus an.
1342 fundum
comparat,

2 Interim ipse qui nullosdum susceperat sacros Ordines, et ultimus erat familiæ suæ, a consanguineis persuasus fuit uxorem ducere. Non tamen propterea quidquam remisit de sancta sua simplicitate : sed perrexit in illo suo humili abjectoque vivendi instituto, mente fovens primum pietatis propositum, plenum zeli erga salutem animarum. Multum autem desiderans adducere et consecrare Deo quam plurimas posset castas animas, cepit exerceri in congregandis puellis, quæ vellent virginitatem suam dedicare Creatori. Hoc ille faciebat non solum Florentiæ, sed etiam Fæsulis, tunc adhuc satis bene habitatis : et ejusmodi plures utrobique jam collectas habens, Florentinarum quidem custodiam uxori suæ D. Nicolosiæ commisit; Fæsulanaarum vero D. Constantiæ, quondam Dulcis Doleibene : et utrisque, tamquam sollicitus atque amantissimus pater, vitæ subsidia procurabat.

et monasterium
ordinat,

3 Anno mcccxlvi a Societate Horti S. Michaelis (hodie Capitanei ejusdem Horti dicuntur) acquisivit domos aliquas cum horto iis adjuncto, juxta portam Faventinam, nunc S. Galli dictam : quas ad usum formamque monasterii reduxit sub clausura : atque ex auctoritate Episcopi (Angelus Acciajoli hic fuit vi Kal Julii ejusdem anni institutus) appellavit S. Mariæ Reginae cæli. Ipso autem eodem anno illic introduxit adunavitque omnes, quas Florentiæ Fæsulisque adsciverat, et Sanctimoniales effecit, dans eis habitum et Regulam S. Augustini, quam hodieque observant. Simul cum illis de consensu Episcopi Monachæ factæ sunt, D. Nicolosiæ uxor Clariti, et D. Constantia Doleibene, quæ etiam prima loci Abbatisa est constituta. Ex hinc, magis quam antea ad seculi sui que ipsius contemptum se exercens Claritus, assumpsit habitum coloris cineritendentis ad nigredinem, absque collari et cingulo, cum largis manicis : atque in vili ista veste dedit se totum servitio monasterii et ecclesiæ ejus, ministrans Missis et aliud quodcumque humilis caritatis obsequium ad illius commodum præstans. Adeo gratum habuit Deus illum dimittentis se animi religiosum famulatum, ut id etiam voluerit visibiliter demonstrare. Ergo cum aliquando ministraret sacrificio Missæ, visus est ei splendidus radius, progrediens ab Hostia sacrosancta, et pectus suum percutiens.

ipse in humili
habitu eis
ministrans.

Futura ali-
quando ibidem
abundantiæ
indiciū im-
petrat,

4 Necesse autem habebant prædictæ Monachæ, præ nimia paupertate, sæpe egredi monasterio, ad victum mendicatu conquirendum per civitatem : quare vehementer tristabaturangebaturque Claritus, qui malisset eas pro voto suo intendere solis spiritualibus rebus et devotionis. Ergo ferventes dedit ad Deum preces, ut pauperulo gregi suo dignaretur sufficere tantum substantiæ temporalis, quantum tolerandæ citra mendicitatem vitæ esset satis. Quia in oratione dum perseverat, mane quodam cum speciali fervore assistens Missæ, cui serviebat in prædicta ecclesia, vidit quod, Sacerdote Hostiam supra calicem efferente, atque dicente, Per ipsum, et in ipso, et cum ipso est tibi Deo Patri Omnipotenti omnis honor et gloria; videt, inquam ab Hostia sacra egredi quasdam spicas triticeas, et calicem vino supereffluere : atque interiori auditu cognovit, implendum esse orationis suæ votum, nec unquam prædictis Sanctimonialibus defutura alimenta : ideoque in hujus visionis memoriam et pignus prænuntiæ deinceps abundantiae, ipsis pro insigni sive tessera dedit sacram Hostiam, cum pluribus spicis, supra calicem vino exundantem : quæ tessera usque nunc in usu illis est.

5 Neque vana omnino visio fuit; quia non multis Maji T. VI

annis post, cum nescio quo casu extinctum esset antiquissimum monasterium Sanctimonialium Benedictinarum, quæ Eremitæ dicebantur, extra Florentiam in loco Gignorii, ad duo passuum millia ultra portam hodie sanctæ Crucis dictam, sub titulo S. Bartholomæi, juris Patronatus ex fundatione dotationeque nobilissimæ familiæ Baronecellorum, quæ ipsissima est cum illustrissima gente Bandiuorum; ipsum cum omnibus attinentibus possessionibus, auctoritate Florentini Episcopi, unitum et incorporatum fuit monasterio S. Mariæ Reginae cælorum, sive Clariti : quod deinde plures Pontifices approbaverunt. Atque ita impleta fuit divina promissio, per prædictam visionem facta Clarito : qui tamen eo vivus letatus non est, quia primum perfecta est paulo post illius mortem. Hujus vero nec dies nec annus notatur; sed quantum, ex collatione antiquiorum inter se monumentorum possumus divinando assequi, accidit ea anno mcccxlvi, tempore magnæ illius mortalitatis, quæ Florentiæ grassata est, superstitæ adhuc prædicto Angelo Episcopo usque ad annum mcccxvii.

D
EX MS.
ANT. RACONISII
ipso successu
comprobatum

paulo post
ejus mortem.

6 Mansit nihilominus apud omnes communis de Clariti sanctitate opinio, et cum ejusmodi titulo nuncupatus reperitur in aliquibus scripturis publicorum contractuum, etiam ipso vivente conclusorum in commodum monasterii : et hoc licet fundatum esset sub titulo S. Mariæ Reginae cæli, semper tamen et passim vocatur monasterium Clari. Omni etiam tempore, sicuti ab immemorabili traditum est, in antiquis ac recentibus libris nuncupatus fuit, et nuncupatur Beatus. Sepultus etiam fuit in prædicta ecclesia, in sepulcro peculiari atque distincto a ceteris : ex quo deinde elevata ossa, ibidem, a tempore similiter immemorabili, reperuntur collocata, supra altare majus ad pedem tabernaculi, completentis antiquum ac devotum Crucifixum, existentem in dicta ecclesia post ciborum sanctissimi Sacramenti, intra capsam duplici clave firmatam, sub custodia ipsarummet Monacharum. Eadem ossa a Reverendiss. D. Angelo Cattaneo de Diacetto, Episcopo Fæsulano, fuerunt recognita (utique intra annos mdlxvi et mdlxxiv, quibus sedii) et a Leone Papa XI, dum adhuc esset Alexander Cardinalis de Medicis Archiepiscopus Florentinus (quod desiit esse factus Pontifex anno sui Archiepiscopatus xxix, Christi mdcv) fuerunt reverenter visitata, tamquam ossa Sancti et servi Dei; quando cum titulo Legati a Latere destinatus in Franciam transitum habuit Florentia, id est, anno Domini mdlxxxiii, pro sancienda pace inter Henricum IV Gallie et Philippum II Hispaniæ, Reges.

Sepultus in
monasterio
passim Clariti
dicto,
E

cum titulo
et veneratione
Beati.

Ossa super
altari
F

7 Affirmant Monachæ, idque per antiquam præcedentium traditionem habere se dicunt, quod quoties ipsarum aliqua moritura est, una ex earumdem numero audiat paulo ante sonum quemdam ossiuo commotorum intra capsam, tamquam si ea per aliquem sucenteretur. Admirabile etiam istud est, quod sexaginta abhinc annis, cum quidam earum Confessarius, Mag. Claudius Galbini nuncupatus, ad ipsarum instantiam capsam aperuisset, ipsa ossa eidem exhibiturus; idque fecisset, et eadem ut antea fuerant vellet componere; sive quia displicuit actus ille, plus curiositatis habens quam religionis; sive quia minus reverenter exercebatur; non potuit id omnino facere : et capsam, quæ antea commodissime illa simul omnia capiebat, nimium angusta tunc visa est, in quacumque parte sacra ossa verterentur. Qua re consternatus atque perterritus Capellanus, æque ac Monachæ quotquot aderant (et harum aliquæ etiam nunc vivunt factumque testantur) provolvunt in genua, ardentemque et humiliter postulanti ignosci sibi istam qualemcumque culpam : ac

motu suo
prænotant
monialium
mortes

nec impune
contracturi
se sinunt,

EX MS. IT. ANT.
RACONISII.

et præservant
monachas u-
bitanea mortet

Qua fide hæc
scripta
an. 1625

cum Appendice
anni 1639

de morte
quinque So-
rorum præ-
muntiala.

A tum primum reponi facile ossa potuerunt. Reman-
sit tamen in omnibus diuturnus pavor, et quidem
tam grandis in Capellano, ut gravem inde contra-
xerit infirmitatem, quæ ei multis mensibus duravit.
Quapropter nullus deinceps, nec ipsi quos supra no-
minavi Prælati, ausi sunt a dicta capsâ oximere
ossa veneranda. Nec videtur reticendum, quod si-
militer ex traditione habetur, inter gratias per Cla-
ritum monasterio impetratas hanc esse non mini-
mam, quod nulla ibi unquam extincta sit morte
subitanea, a trecentis fere annis quibus monasterium
stetit: idque affirmant esse verissimum, quia nulla
extat memoria in contrarium præsentis aut præteriti
temporis. Unde tamen in ipsis nasci non debet
noxia securitas, quasi humanis ejusmodi casibus vita
ipsarum non sit obnoxia; sed oportet eas discere,
quam efficax sit oratio servorum Dei, qua placatur,
non alligatur divina justitia.

8 Ego Antonius Maria Vincentii Riconesii, Sa-
cerdos Florentinus, et annis ab hinc quinque Con-
fessarius Sanctimonialium Clariti, fidem facio om-
nia suprascripta fuisse et esse vera: et quod vitam
quidem Clariti atque fundationem monasterii de-
sumpsit ex scripturis publicis, memoris anti-
quis, et libris ipsius monasterii: cetera autem post
mortem secuta audiverim ex Sanctimonialibus, af-
firmantibus ea partim se ipsas vidisse, partim ex
majorum traditione habuisse, sicuti supra dictum
est. Atque in eorum fidem conscripsi et compilavi
hunc discursum de vita Beati, manumque propria
subsignavi, hoc die xii Aprilis anni mdcxxv.

9 Porro ad certiores suprascriptorum confir-
mationem adjungitur, quod B. Clariti visio anno
MDLXII novo sit argumento comprobata; quando
Pius Papa IV, ad priores monasterii possessiones
reditusque, adjunxit monasterio Clariti parochialem
ecclesiam S. Andreæ Aivolensis, in diocesi Pisto-
riensi, cum omnibus suis bonis. Motio quoque
admirabilis ossium B. Clariti, quando moritura est
aliqua filiarum ejus, manifestatur per memoriale,
inscriptum ephemeridibus monasterii, in hæc verba.
Memoria, quomodo die xvi Decembris, anno
MDCCXXVIII, circa xi nocturnam, simul erant in
choro Mater Francisca Capponi et Soror Constantia
Capponi; audiveruntque cum magno suo solatio,
cui tamen formidinis etiam aliquid suberat, strepi-
tum commotorum inter se ossium B. Clariti per
vices quinque: statimque mihi, qui hæc scribo,
narrarunt magna cum consternatione; eo quod sci-
rent hanc esse præsagationem totidem funerum, e
monasterio mox efferendorum, datam a sancto Fun-
datore, ad hoc ut simul omnes nos in horam illam
tremendam paremus, nescientes quales e nobis so-
nus iste deposceret. Verum brevi cœpit præmoni-
tionis salutaris apparere effectus: nam eodem anno
sequentis Januarii die xvi, circa horam xii, una ex
sanctimonialibus nostris gravi febre correpta est,
et quarto post die expiravit: die xxx ejusdem men-
sis hora viii, obiit Adm. Rev. Mater Soror Dia-
mante Jucundi, Abbatissa monasterii; eademque
nocte hora xi, alia Monacha transiit ad vitam me-
liorem: alia quoque defuncta est die vi Februarii,
et quinta, vi Martii. Atque hic stetit mortalitas,
cum totidem Matres mortuæ essent, quoties signum
dederat noster beatus Fundator: quod ad Dei glo-
riam ipsiusque Beati notatum fuit, ut magis con-
stet de veritate eorum quæ in illius Vita scripta
sunt.

10 Hactenus Antonius Maria, Decembrem cum se-
quenti Januario intra eundem annum MDCCXXVIII con-
jungens, utique Florentinorum more ultra communis
anni initium ad menses tres eum solitorum protrahere:
quo fit ut hæc Appendix debeat scripta censeri anno

MDCCXXIX. Idem Auctor etiam scripsit miracula facta
ad præmemoratum num. 6 Crucifixum, quorum etiam
indiciū præbent frequentia circum anathemata, ap-
penso a Florentinis civibus, multum devote illuc occur-
rere solitis. Quæ eorum devotio, cum ipsum quoque B.
Claritum ottingere quodamtenus videatur (utpote quem
in eodem altari sub ipsius Crucifixi pedibus venerantur
fideles) congruum censui eorundem ecgraphum, quod
eodem in codice continebatur a folio 191 ad 201, petere
ab Illustrissimi Senatoris Strozii filijs, paternarum
virtutum æque ac librorum hæredibus. Interim ad ipsius
B. Clariti honorem, notatam hic velim quamdam meam
cognitionem circa ipsius conjugium; quod quidem ex
consilio consanguineorum, propagari stirpem cupientium,
contractum fuisse dicitur; sed nullum uspiam extat
vestigium liberorum ex eo procreatorum. Potuit hoc
quidem ob alterutrius conjugis sterilitem accidisse; ve-
hementer tamen suspicor, honestiorem longeque sanctio-
rem aliam causam subesse; continentiam scilicet
utriusque virginalem, ex consensu mutuo post celebra-
tas nuptias; quam Deus compensaverit tam lato tot
spiritualium filiarum proventu; ipsi vero pro majori
merito arcanam occultamque habuerint usque ad mor-
tem, in supremo judicii die gloriosius revelandum. Sed
hoc, ut suspicio est mera, sic accipi velim.

D
Miracula
ad Crucifixum
videntur etiam
B. Clarito
accepta re-
ferri posse.

E

MIRACULA

Ad Crucifixum Clariti patrata

Ex MSS. ejusdem A. M. Raconisii.

Sancta et miraculosa imago Jesu Crucifixi, supra
altare majus nostræ ecclesiæ, sub nomine S. Mariæ
Reginæ-cœli, in maxima veneratione habita fuit a
tota nostra civitate Florentina, jam inde a prin-
cipio suæ ibidem collocationis, quemadmodum ex
antiqua traditione habetur. Idem videtur in libris
nostræ sacristiæ, unde constat de magno ad illum
concursu ab anno MCCCCLXXVIII, per continuas Mis-
sas, eleemosynas, candelas, copiamque maximam
imaginum cerearum, quas Sacristanæ pro tempore
existentes ad magnam summam librarum vendunt;
sicut etiam vendunt cereorum magnam quantita-
tem, præter eos qui continuo arserunt et ardent; ut
tacitus præteream imagines chartaceas, quæ fuerunt
semper ingenti numero, etiam factæ ad humanam
staturam, et quidem personarum grandioris condi-
tionis.

Crucifixus is
toli civitati
in magna ve-
neratione
habitus,

12 Anno MDXXIV arsit dormitorium unum, simul-
que periit capsâ grandis scripturarum circa miracula
Crucifixi prædicti, et modum ac tempus quo fuit huc
allatus: qui modus miraculosissimus extitit, quem-
admodum referunt seniores nostræ Matres, seque
accepisse dicunt a majoribus suis per traditionem
istorum temporum et lectionem scripturarum, ante
prædictum incendium a se visarum. Secundum hanc
dicemus, quod Sanctissimus Crucifixus huc allatus
fuit, tempore quo procedebant Sodalitates quæ Al-
borum nominabantur: quarum una ipsum vesperi
deposuit in nostra ecclesia, sequenti mane auferen-
dam. Vigilarunt ad eum Monachæ nostræ noctem
totam, coram ipsa imagine in oratione persistentes:
tantam enim spirabat, uti etiam nunc spirat, devo-
tionem, ut voluissent illam apud se in perpetuum
remanere. Mane rediit Sodalitas, suum receptura
Crucifixum: volensque efferre illum ab ecclesia,
non potuit: singulis enim vicibus, quibus id cona-
bantur, crescebat*. Videntes ergo non esse id sibi
possibile, dixerunt Sanctimonialibus, quod quando
eum istic cogebantur relinquere, volebant recipere
ejus pretium; valere autem triginta scutis. Respon-
derunt Monachæ nostræ, quod pro sua paupertate
tantos

F
de quo vetera
scripta, anno
1524 incendio
absumpta,

huc allatus et
miraculose
retentus
putatur,

* pondere an
mensura?

A tantos sumptus facere nequibant; ac denique cogitaverunt exponere capsulam eum in finem. Ecce autem inineri quam triuo horarum spatio in capsam illam collatæ eleemosynæ, æquaverunt summam postulatam; et ea tradita Sodalitati præfatæ, mansit Sanctimonialibus nostris pretiosus iste thesaurus. Annus, quo id factum, nequit præcise designari, propter amissionem scripturarum: sed ex conjecturis bene fundatis habemus, fuisse annum circiter mccccx, quod divina Majestas monasterio nostro indulisit tam insignem gratiam: quandoquidem infrascriptum in Monacha sanata miraculum, quod primum fuisse dicitur, contigit anno mccccxii; apparetque in ephemeridibus nostris, quod anno mccccxiii Monachæ nostræ expenderint scuta clxxvi ad instruendum tabernaculum Crucifixi, cum tribus sculptis statuīs, quæ hodie ad illius basim videntur in eodem tabernaculo supra majus altare: deinde anno mccccxv Carolus Diacettus reduxit in formam meliorem capellam, exornando pretiosis lapidibus et auro ipsum tabernaculum, additis etiam insignibus suis, uti hodie videtur. Miraculum porro supradictum hic apponemus, eo præcise tenore, quo illud descripserunt Monachæ istorum temperum, quemque prænotato incendio non periisse adscribimus speciali Dei gratiæ.

13 Notum sit vobis, qui scire desideratis, quomodo una ex Sanctimonialibus nostris, annorum quatuordecim, patiebatur a quadriennio infirmitatem quamdam, nulli medicorum unquam notam, tam atrocem tamen, ut ejus violentia pluribus quam quatuordecim vicibus lapsa sit in morbum caducum. Hæc cum ultima vice fuisset eodem correpta, contracta fuit et paralytica remansit toto uno latere, ab humero ad pedem; adeoque intumuit, ut dissuendæ ipsi vestes suæ fuerint. Ita jacenti in lecto sub horam Nonæ, cum mensæ accumberent Sorores, aderant Novitiæ duæ, eo quod crederetur esse periculum mortis. Interim visa est sibi aliquantulum dormire posse; dormienti autem, licet perparum, audita est vox dicens, Quidnam est tibi, filia, quod adeo affligaris, ut nocte dique non cesses a planctu? Ipsa autem loquenti sibi voci respondit: Ego vero quomodo non plangerem, cui diu nocteque nulla obvenit quies? Ad hæc vox illa. Est vobis, inquit, præstantissimus medicus. Ast illa, intelligens Judæum quemdam baptizatum, et peritiam medendi celeberrimum, qui diu ipsam curaverat, replicavit; Et iste et ceteri omnes spem pro me totam amiserunt. Rursum vox illa, Est unus præstantior omnibus, videlicet Crucifixus, quem quia tu aliæque sæpe optastis facere miraculum aliquod, ideo te vult sanare. Scito igitur quod in te facere illud velit: verumtamen dicito Dominae Abbatisæ et ceteris omnibus, ut curent faciendam imaginem ad eum modum quo nunc es contracta; statimque pes male affectus sic ipsi retractus est, ut digiti ejus infigerentur lateri: addiditque vox illa, Ipse quidem absque ullo voto sanare te posset: sed fieri id vult, tibi aliisque peccatoribus ad exemplum.

14 Hoc in statu jacenti advenit Monacharum una, visura quomodo se haberet: reperitque infirmam in extasi positam, et cœpit alloqui eam ac dicere, Quomodo babes, Soror mea? nihilne desideras? Cui infirma, quamvis maximo cum labore, eo quod linguam haberet palato adhærentem; Vocæ, inquit, ad me Dominam et ceteras omnes. Vocavit illa Abbatissam cum toto conventu Sororum, quæ accesserunt ad lectum infirmæ, et dixit Domina: Ecce, filia mea, sumus hic omnino omnes; dic fidenter quid potissimum velis. Tum infirma Monacha exposuit illis, qualem vocem, et quid dicentem sibi audiverit. Nec mora, Abbatissa cum Sororibus universis pro-

cessit ad Crucifixum, et coram eo ipsam infirmam pariter commendavit, ut in ea id operaretur Deus, quod salutis animæ convenientius nosset: factaque oratione redierunt ad lectum, dicentes; Bono animo esto, fecimus quidquid voluisti: acquiesco divinæ voluntati. Habebat autem pedes manusque affixas pectori. Illis vero ad sua uniuscujusque officia regressis, post decimam horæ partem venit alia Monacha, videre quomodo haberet infirma: reperitque manibus liberis utentem, et caput sibi concinnantem. Nec mora: vocat Abbatissam videre quid ageretur. Infirma autem, quæ a die Jovis usque ad diem Martis, manserat absque cibo, potu, et somno; petiit vestes quas indueret, sequo, acsi nihil mali unquam tulisset, de lecto elevavit, ac cibum postulavit, tota jucunda et hilaris, maxima cum admiratione intuentium, nam qui non vidisset credere vix potuisset. Testis tamen adhibitus fuit D. Franciscus Guelfi, tunc noster Confessarius. Actum xviii Maji mccccxii. Atque ita finitur prædicta narratio, quomodo a Monialibus istorum temporum scripta fuit: per traditionem vero habemus, Monachæ isti nomen fuisse Alexandræ: et ex libris nostris apparet, eam cui id nominis tunc erat, fuisse ex Bartolinis.

15 Alia vetusta miracula non possumus in particulari narrare, propter supradictum incendium: solum scimus fuisse multa, quorum memoriam conservabat maximus votivorum donariorum numerus, in iisque plures ad justam hominis altitudinem, quorum pars tempore consumpta est, pars ex cera facta vendita fuit ante annum m, quemadmodum etiam postea, ac nominatim anno mmlxxx, quando anathemata istæ omnia sublata fuerunt: quia illis tam plena ecclesia erat, ut vix in illam daretur ingressus. Pro majori igitur ecclesiæ ipsius commodo, sublata sunt omnia, præsertim cum multum corrupta injuriis temporum apparerent; et quæ erant cerea, sunt consumpta; quamvis illis multo magis illustrabatur ecclesia, quam alio quolibet ornamento: unde etiam Papa Leo XI, tunc Archiepiscopus Florentinus, idemque Crucifixo devotissimus et specialis protector monasterii nostri, rem intelligens, ostendit sibi eam valde displicuisse.

16 Medicea autem familia tota eidem Crucifixo nostro perquam addicta semper fuit; ex eaque illi voto se obstrinxerunt Serenissimi complures; videlicet Dux Alexander, et Magni Duces Cosmus atque Franciscus iis nominibus primi, sua Celsitudo Joanna, Laurentius de Medicis Senior, aliæque magnæ conditionis personæ, quas difficile sit propter vetustatem recensere omnes. Quantum ad argentea anathemata attinet, mandatum fuit Sanctimonialibus, obsidionis tempore omnia vendere, prout fecerunt. Inter tabulas usque hodie videtur una, facta a Bernardo Tempi, qua dicitur, quod anno mxxxii veniens ex Oriente, inciderit in naves Maurorum Turcicorum, captusque et Tunetum in Barbariam deductus sit, ubi tunc pestis grassabatur: venditus autem in servitutem, vovit se nostro Crucifixo, et liberatus est. Circa annum vero mclxx corripuit ignis cortinam quæ operiebat Crucifixum, mane in Dominica Palmarum, quando solent altaria cooperta haberi: sed ardente cortina tota, neque Crucifixus, neque obtentum ei velum quidquam læsa sunt: solum, ad majorem evidentiam miraculi, apparuerunt in velo aliqua foramina, velut acui facta; unde clare apparebat flammam attigisse velum, ipsumque comburendum fuisse, nisi divinitus illa impedita fuisset; adeoque notum hoc miraculum fuit universæ civitati, ut Dominus Vicarius venerit, ipsum per se cogniturus.

17 Inter alias gratias, quas præstat noster Crucifixus,

D
EX MS.

subito convalescit an. 1462

aliorum multitudo colligitur est multitudinem anathematum.

Medicea familia illi devota.

P

Voto ad ipsum facto liberatur captivus Tuneti,

colibetur vis ignis illam adusturis

circa annum 1460.

Primum autem miraculum fuit in monacha paralytica et contracta,

quæ celesti voce jussa sanitatem a Crucifixo sperare,

post orationem ad illum a toto conventu fectam,

ex ms.
optata pro-
les impetra-
tur pluribus,

tum olim,

tum recentio-
ri memoria.

Annis 11
caeca

voto ad Cru-
cifixum im-
pleto

A cifixus, notissima una et specialis est, quod ipsi se commendantibus liberos concedat : idque constat exemplis pluribus, tam veteribus quam modernis. quarum quædam ad nostram deducta notitiam subnectemus. Inter alia habetur quod Illustriss. D. Bernardellus de Medicis, frater Leonis XI. liberis carens et devotissimus Crucifixo, mane quodam accersivit Abbatissam ; asseruitque, Crucifixum ipsa nocte præterita sibi locutum, atque dixisse, nasciturum ei filium : uti reapse natus est unus post menses novem, quem solebat nominare filium Crucifixi et Juliae, uxoris ipsius Bernardetti et filiae Ducis Alexandri ; quæ similiter illi devotissima erat, fassa per litteras suas, quod magnas gratias per eundem Crucifixum receperit. Eodem modo devotissima ipsi erat, D. Maria, mater Magni Ducis Cosmi ; cum tota sua Serenissima familia ; quemadmodum hujus erga illum religio apparet comprobata et continuata in libris nostris, usque ad prima tempora, quibus allatus ad nos est : quando uxor Comitissæ Varini de Medicis, devota fuit Crucifixi et hujus loci protectrix, usque eo ut ei educandas commiserit duas filias suas. Plura non reperiuntur notata ex iis quæ multa contigerunt, ante et post dictum annum mxxxiv, quando arserunt scripturæ, usque ad hæc nostra tempora, nisi pauca infrascripta sic relata.

18 D. Violantes Adimarii, Bartolis innupta, non habebat liberos ; devota autem Crucifixo fuit per sororem suam, Monacham nostram ; et nata est D. Magdalena ; hodie uxor, Illustrissimi D. Alexandri Nigri, D. Lucretia Nicolini, innupta Martiniis, nullos pariebat liberos masculos ; devota fuit, et obtinuit gratiam. D. Comitissa Martelli in Bandinis, devota fuit, et peperit filium. D. Eques Salvetti desiderabat prolem masculam ; pro ejus uxore votum factum fuit, et filium habuit. Domina Felix Poltri, in Cataneis, desiderabat masculum etiam ipsa ; commendata fuit Crucifixo, et voti compos effecta est. D. Isabella Neretti, in Casaliis, optabat filios ; commendavit se Crucifixo, et habuit quod volebat. Ut autem alios taceam, pie erga eundem Crucifixum affectos, D. Archiepiscopus Marci-Medices, ab anno mxxxiii usque ad xxx quo obiit, quotidie ferme celebrabat Missam ante altari nostri Crucifixi.

19 Agimus porro etiam de miraculis aliis, quorum habetur notitia. Anno mdcxv, Margaritæ, ex familia de Lignaria, quondam uxori pistoris ad S. Frigidianum, in oculos defluens catarrhus brevi omnem lucis usuram sustulit. Adhibuit illa medicinas multas : sed frustra omnes. Die quodam monita est ab una Monacharum ad S. Ursulam, visitare tredecim Crucifixos, offerendo et accendendo ad singulos candelam unam ; ultimus autem esset noster, ad quem dici etiam faceret Missam. Executa illa consilium ad unguem, cum devotione quam maxima potuit, venit ad nostram ecclesiam, ducta ad manum (jam enim undecim annis cæca fuerat) et quando Sacerdos consecrabat, invenit ipsa inter manus suæ digitos Crucifixum, ex Corona sua precatoria pendentem ; cepitque primum ipse suos digitos videre, deinde manus, proficiente continuo visione ; adeo ut denique per seipsam reverterit domum suam

absque duce, manseritque perfecte videns. Verum quidem est quod hujusmodi gratiam solum receperit in oculo dextero, sinistro in tenebris permanente : sed adeo perfecta in dextero erat visiva facultas, ut ad quidvis operis ipsi sufficeret ; mansitque Crucifixo perquam devota. Hoc vero non solum oblata occasione demonstrat, sed etiam alios ad exercitium similis pietatis conatur adducere : cum autem anno mdcxxx mense Majo, eidem devotioni vacaret, ejusque causam ab ipsa quæremus ; prædictum miraculum eo quo scriptum est modo declaravit, coram tribus Sanctimonialibus nostris.

20 Anno mdcxxxi mense Julio, D. Capitaneus Pagni in arce inferiori infirmabatur fluxu sanguinis ; cumque post omnia humana remedia frustra adhibita, de vita ejus medici desperarent, monitus fuit votum facere Crucifixo : quod fecit, et ad stuporem medicorum recuperavit integram sanitatem. Venit ergo Missam auditurus, pulchrum cereum obtulit Crucifixo, et septem feriis sextis misit famulas suas duas, quæ illum nudipedes visitarent. Anno mdcxxxv die Veneris sancto, venit inter visitantes Crucifixum devota quædam mulier, et Sacristanæ consignavit eleemosynam pro Missa, quemadmodum in usu plurimum frequenti est. Quæsiuit ex ea Sacristana, numquam gratiam retulisset. Respondit illa, Quascunque postulo, ideoque a multis annis usum habeo istius devotionis : gratiæ autem quas postulo plerumque sunt conversiones animarum. Itaque his præteritis annis petii conversionem unius animæ, quæ modo ducit vitam sanctam ; nunc vero satago pro alterius cujusdam peccatoris conversione. Neque ista solum, sed aliæ multæ devotæ mulieres, eadem intentione, ad Crucifixum occurrunt : atque haud multi sunt anni, quod una magnæ conditionis commendavit animam quandam sibi propinquam, curatis multis Missis ad altare Crucifixi, ipsique prospiciens de oleo et cera, coram ipso arsuris longo tempore : obtinuit autem postulatam conversionem, cum magna admiratione, exempta e vivis ea quæ ipsam impediabat.

21 Præsenti hoc anno mdcxxxix venit pia mulier, commendatura filiam quam habebat, pauperem ac dote destitutam, sæpiusque oravit ut ipsi prospiceretur : quod et factum est, non sine ejus stupore. Cum enim nullam ad id diligentiam humanam fecisset, pulsatum est ad ejus ostium, adfuitque qui dotem sufficientem polliceretur a persona fide digna ; quapropter venit actura Crucifixo gratias, et Missam celebrandam curavit. D. Maria Gherardi, Quaratesiis innupta, nullos masculos pariebat : oblata cum voto fuit Crucifixo ; obtenta autem gratia quinque Feriis sextis visitavit Crucifixum, et hoc die xvii Junii mdcxxxix votum complevit. Atque hic finis sit præsentis Tractatus. Nempe annus iste habebat litteram Dominicalem B. atque adeo xvii Junii cum Feria vi concurrebat. Apparet autem, ex ipsa talis et præcedentium annorum nota Auctorem duobus simul Monocharum cœnobii fuisse a confessionibus : nam anno mdcxxv addita etiam ei cura fuerat monasterii S. Mariæ Angelarum, sicut præfubimur ante Vitam S. Mariæ Magdalensæ de Pazzis ; et nihilominus isti de quo hic agimus perrexit a Confessionibus esse, ac diu fuit.

D
dexteri oculi
lucem recipit.

Curotur
fluxus san-
guinis,

E
impetratur
plurimum
peccatorum
conversio.

et pauperem
dos insperata,

I.

alterique
proles mas-
cula.

DE B. JACOBO-PHILIPPO PRESBYT.

ORDINIS SERVORUM B. MARIE, FARENTIÆ IN ÆMILIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS,

De Vita statim a morte scripta, familia et cultu.

A MCCCCLXXXIII

Acta scripta
ab Eq. Ni-
colao Bor-
ghesio,

Nicolaus Borghesius, Eques Senensis, vir doctus et pius, a quo scriptam Vitam Catharinæ Senensis laudavius die xxx Aprilis, eodem etiam stylo excoluit tres Beatos Ordinis Servorum S. Mariæ, videlicet BB. Joacchimum et Franciscum Senenses, et hunc de quo agere instituimus B. Jacobum Philippum. Illorum Vitæ, ut ipse eas scripsit, frustra desideravimus ad xvi Aprilis et Maji: Lusus Jacobi-Philippi Vitam, æque frustra fortassis requireremus, nisi Archangelus Ginnius Florentinus, auctor Annalium sui Ordinis, eorumdem Centuriæ 3 ante annos non multos Bononicusibus typis excussæ ipsam inseruisset; unde ut eam haberem descriptam, dum ipse liber adhuc expectatur, fecit Fr. Franciscus Locatellus de Faventia, in patrio Serrorum B. V. Mariæ Conventu Prior anno MDCCLXXVI; se summæ Ordinem professus æternæ gratitudinis debito nobis obstrictum, pro opera quam illustrandis BB. Joacchini et Peregrini Actis noravimus in Aprilis.

ipso obitus
anno.ex tabella
ad sepulcrum
appensa quæ
etiam datur

2 Obierat B. Jacobus-Philippus Faventiæ anno MCCCCLXXXIII, in festo sanctissimæ Trinitatis, adeoque xxv Maji: nam illius anni Pascha Cyclo Solis 8, Lunæ 2, liti. Dominicali E, cadens in diem xxx Martii, Pentecosten referebat xviii Maji, ejus Octava est prædicta Dominica: qua festum ipsius omne celebrari, scribit Julius Cæsar Tunducius, in Historiæ Faventina. Est autem perquam notabile, quod ejusmodi cultus cæperit statim a morte: quo contigit, ut mox ad sepulcrum appenderetur in tabula Synopsis Vitæ et miraculorum, quam inde nobis a Locatello descriptam primo loco damus. Eodem anno Faventiam adveniens Nicolaus, voti pro recuperata mentis tranquillitate solvendi causa, dedit precibus rogantis se Prioris, ut eadem et plura quæ successive contigerant, suo stylo colligeret. Civitas nempe Faventia suam erga Beatum gratitudinem noluit hære in ipso solo colendo: sed ejus causa Patri quoque ejus Missurino qu. Oliverii della Cella, in fortuna tenui gravito inuiti familia, imprimisque tribus nubilibus filiabus, ad eas honestius collocandas sustinendaque commodius familiam, magnas concessit immunitates, intuitu talis filii, paucis post obitum ejus mensibus, die xxiv Augusti: ejus Instrumenti egraphum prædictus Locatellus exoravit ab humanitate Illustriss. Comitæ Bernardini Azurini de Comitibus, l. V. Doctoris excellentissimi et Academici Philoponi. Quod Instrumentum, quia non parum ad rem nostram facit, post Miracula exhibeo.

cum privi-
legio familiæ
Beati conces-
so.Continua-
tio cultus.

3 Sequetur deinde Appendix de variis primi a morte cultus documentis, Notarii publici Natalis Lauræ manu transmissis, fidem pro eo ut tali faciente, sigillumque Faventinæ civitatis apponente, Alexandro Mabucellio, Notario et Cancellario Faventino, de mandato Dominorum Antianorum, die xv Junii anno MDCCLXXVIII. Porro testis continuati cultus per duo consequenter secula, ipse cum Magistro meo Henschenio fui, anno MDCCLX die xvii Novembris, quando transeuntes Faventia etiam Servorum templum lustravimus, et clausum in altari corpus adoravimus; nulla tunc ampliori notitia relata, quia qui dare eam potuissent et voluissent, tunc omnes oberant a conventu. Philippus Ferrarius, in Catalogo Sanctorum Italiæ elogium huic Sancto te-

rens, Ibidus Maji obiisse cum scripsit, facili lapsu dum 15 pro 25 supponens, aut legens in suis adversariis: veras enim dies patet ex dictis: et ipse errorem recognovit correxitque in altero Catalogo generali Sanctorum qui in Romano Martyrologio non sunt, ubi ad xxv scribit: Faventiæ B. Jacobi Ordinis Servorum, et in Notis allegat Tabulas ecclesiæ Servorum Faventiæ, sicut antea allegaverat Monumenta comobii, utique ea ipsa quæ nos proferimus.

VITA ET MIRACULA XI,

Ex veteri tabula in sacrario affixa.

Beatus Jacobus-Philippus de Faventia, ejus memoria in benedictione est, nonum ætatis et trigesimum annum agens, e terris a Domino vocatus die xxv Maji, lætus meruit secreta scandere cœli: sic enim piensissimus Deus mercedem reddit laborantibus in vinea sua, veluti fecit vir iste sanctus, qui non circumdecimam, sed circa primam diei horam ad operandum accessit. A pueritia namque sua dum nonum ageret annum ad Ordinem Servorum B. Mariæ receptus, in omni timore Domino servire cœpit, et, usque ad trigesimum nonum (quo tempore diem clausit) constanter contra somnigenas mundi tentationes ac dæmonis laqueos perseveravit; et ut lignum plantatum secus decursus aquarum, fructum attulit, non trigesimum, neque sexagesimum, sed centesimum. Ille Dei amicus assiduus jejuniis, et orationibus continuis vacabat, quod vix caro ossibus adhærebat: et ex ore ipsius non nisi piensissima verba emanare intelligebantur. Penitentis Sacramentum quotidie exercebat (devote; diuturnisque suspiriis et lacrymis piacula abstergere conabatur, ut seipsam verum, atque idoneum Christi templum prepararet: et a venialibus ita se cavebat, quod plerumque per quatuor dies [nec minima quidem] tentatio inordinata posset in corde ejus reperiri. Præceptum Domini de correptione fraterna semper ante oculos sibi proposuit: [et correptus] a Fratre, non semel tantum, sed decies et vigesies, maxima cum humilitate ignosci sibi petebat. Vino raro usum fuisse affirmant, carnem vero nunquam manducasse asseverant, qui ipsius vitam contexunt: imo [virtutes de] scribunt. Addunt insuper eum tanto timore correptum sacrificium Missæ quotidie ob] talisse, quod non solum lacrymarum copia ex ipsius oculis proflueret, sed etiam omnibus membris contrem[isceret. Septenario] dono spiritus almi almus vir iste plenus fuit. Erat ei timor [Domini perpetuo socia]tus in corde, in ore, et in opere; qui tamquam scopula purgabat eum a duplicitate, os a falsitate, opera a vanitate. Et quia parum prodest per spiritum timoris mala vitare, nisi alia adsint [per quæ possis et bona facere; a piensissimo Patre reliquis etiam fuit exornatus. Habuit namque Spiritum pietatis, per quem bona agere didicit; spiritum Scientiæ, per quem discretionem in omnibus habere demons [trabatur; Spiritum sapien]tiæ; per, quem intus afficiebatur; Spiritum consilii, per quem nihil præcipitanter egit; Spiritum denique fortitudinis, per quem

E

Anno 9 a.
adjectus
ordini,Vitam ple-
nioremque
instituit:

P.

et septiformi
spiritus gratia
donatus,

se

EX VET-
TABULA.
statim a
n orte claret
miraculis:

A se ipsum contra omnia mundi adversa praevaluit: [et ideo post hanc vitam fuit ejus] felix obitus tot illustratus miraculis. Confestim enim quod gloriosum corpus in ecclesia fuit delatum, nonnulli infirmi, ipsum fideliter tangentes, a variis languoribus curati, pristinae [sanitati fuerunt resti] tuti, veluti Civitatis Faventiae publici annotarunt scriptores: horum autem haec pauca recensentur.

quorum unde-
cum his descri-
buntur.

i. Ginevra, Gasparis Zacharini uxor, civis Faventini, poena inenarrabili pedis dextri per tres annos aggravata, ad corpus gloriosum se deferens, confestim anno in dol[orem semotum sensit].

ii. Paulus Faventinus, de Nobili gente Cavina, eodem die cruribus contractus, agrotoque corpore nixus ligneis sustentaculis, ad Beati cineres se recepit, et misericordiam [clamans, suffragium im]plorans, reliquias tangit, et continuo liber surgit.

iii. His miraculis divulgatis undique confluent populi, suos infirmos deferentes: inter quos asportatur Franciscus Aluptavus ex Granajolo oppido [Faventino, qui ita diu tumidis cruribus turgidoque corpore fuerat], ut vix loco se movere posset: voto tamen suscepto, sacrisque cineribus tactis, illico sanitati restituitur, ligneosque scipienes ad perpetuam memoriam [in aede Servorum suspendendos curavit].

iv. Philippi de Spadis Vallis-Amonis filius (Julianus nuncupatus) oculo sinistro obcaecatus, ad venerabile deferitur corpus: cujus dextera illico quod oculo [fuit adjuncta, subito cuncta labes ab oculis cecidit].

v. Menglinus Ravaglienus ex apoplexia morbo sinistri lateris robur amisera, pariterque in morbum inciderat hernicum, quo non solum intestino dolore, sed [vitae tædio affliciebatur: sed ad gloriosum corpus accedens, convalescit].

vi. Domina Ellena, vidua sexagenaria de Pasulinis, tumidis cruribus turgidoque corpore, cum vehementer affliceretur, et ipsa [voto suscepto læta discedit].

vii. Melchior puer, tresdecim annos agens, cum pedem sinistrum pervolutum retortumque plures gessisset annos, tanti viri meritis [liber evasit].

viii. Antonia septennis, filia Ugolini de Marchettis ex Castello Granajolo, et ipsa eodem modo laborabat; sed eodem modo voto, [suscepto, eodem etiam modo sanitati pristinae donatur].

ix. Ursula Antoniae mater, ab aspero fistulae morbo, quem per octo jam annos passa fuerat in brachio sinistro, hujusmodi infirmitatem amplius non patitur].

x. Puella quaedam (cui nomen Gentilis erat) tresdecim annos surda ac muta vixerat; ac parentes [Luchinus scilicet, et Ginevra Vexanenses de Forolivio, eam ad beatum corpus perducunt: quo facto illico] Deo laudes dare cepit, qui meritis beati Patris a tali ac tanta infirmitate ipsam curaverat.

xi. Gisola Lughensis femina, annorum sex et quadraginta, morbo hernico cum diu languisset, ad sacrum accedit corpus, [et fuis precibus sanitati donatur, per merita et intercessionem B. Jacobi Philippi: cujus corpus, honorifice reconditum in ecclesia Servorum civitatis Faventiae, adhuc miraculis claret: et quotquot ex vicinis locis accurrunt infirmi, a languoribus variis curantur].

VITA ET MIRACULA

Auctore Nicolao Borghesio Senensi, ipso quo Beatus obiit anno scripta.

ex 2 parte Annalium Angeli Gianii.

PROLOGUS GIANII.

Non parvo aut mediocri ornamento Ordini nostro

fuisse hoc tempore Jacobum-Philippum de Faventia, D multa illius probatissimae et innocentissimae vitae argumenta declarant; quae eo veriora probantur, quo a laudatissimo nobilique scriptore Nicolao Borghesio, aurato Equite Senensi, non perfunctorie aut fortuito, sed opportuno Miracula, quod ex meritis et intercessione hujus beati Patris in seipsum anno mccccclxxxviii expertus fuerat, cuncta diligentissime referentibus qui aderant Fratribus, omniumque Faventinorum comprobante fama, collegit. Is enim cum quodam pernicioso morbo Senis laboraret, devotione beati Viri permotus, Faventiam voti causa ad ejus tumulum peregrinatus, argenteam sui obtulit imaginem; cui etiam carmen hoc pro rei veritate, supposuit,

Corde laborabam, genio stimulatus iniquo,

Quod vitio stomachi cresceret atra bilis:

Huc mox confugi supplex; numenque precantis,

Dive, tuum, vacuae non rediere preces.

Hanc itaque occasionem nactus P. Taddeus Aretinus, ejusdem loci Prior, Nicolaum, quem eleganti facundia praeditum noverat, obnixè rogavit, ut B. Jacobi-Philippi vitam et miracula, antequam a conubio Faventiae discederet, ne tanti viri memoria excideret, simul componere dignaretur. Quod et libentissime praestitit, sic ejus gesta ab exordio enarrans.

Nicolaus
voto facto a
marbo libera-
tus Beati
gesta scribit.

VITAE HISTORIA.

Jacobus Philippus, ex bonis, mediocris tamen fortunae parentibus, Faventiae nascitur. Patri Misserinus de Bertonis de Cella Montis-clari, matri nomen Dominica, seu Lucretia fuit. Hic Andreas dicebatur, antequam dicatus esset religioni qui cum biennio morbo comitiali seu epileptico laboraret, votum suscepit pater, si liberaretur, religioni se filium destinaturum. Andreas ab initio pueritiae templa ultro divina frequentare cepit: nec voluptatibus, nec ludis delectabatur, quibus pueri oblectari solent. Natura fuit subtimidus, et taciturnus in primis, solitudinisque percupidus. Dum erat novem circiter annos natus, pater, ut votum persolveret, eum religioni Servorum Beatae Mariae Virginis anno mccccclm ad dedit; qui spiritu et nomine renatus, postea F. Jacobus-Philippus vocatus est. Initatus jam puer obedientia praestabat, et observatione mandatorum singulari: adulta deinde aetate jejuniis ac vigiliis sese exercuit: Evangelicas vero auditiones sacramque Paginam omni studio prosequabatur, quia tantisper refici videbatur. Dum gesta Patrum et sanctorum virorum exempla, castitatis, observantiae, humilitatis lectitabat adolescens, tantum litteraturae comparavit, ut Christianorum probatorumque Latinorum libros plane recteque intelligere posset. Ecclesiae snique Ordinis ritus et ceremonias divinarumque Officiorum observationes callebat imprimis, eorumque omnium studiosissimus extitit.

Ex patris voto

religionem ad-
dictus novem-
nis,

Sanctorum
exemplis et
studijs delectatur:

3 Aliquibus functus est officiis, quae Fratrum omnium gratia ministravit: erat enim natura facilis, mansuetus, et qui libens honestis aliorum desideriis obsequeretur. Animo perturbari aut irasci visus est numquam. Aliorum in se maledicta, si qua fuissent, aequissimo animo perferebat: ipse maledicebat nemini, cujus lingua in omni aetate parcissima fuit; non modo turpium, sed otiosorum quoque verborum expertus. Si quid interdum inter se confabulantes obscenum forte audisset, vultu illico obnubilari, brevique monitu discessuque suo castigabat errantes. Postquam Sacerdotali dignitate potitus fuit, qui devotiore animo majoreque reverentia, profluentibus lacrymis sacrificaret, inventus est nemo; ut qui Crucis

varia officia
obit;

et Sacerdote dignas virtutes exercet :

A cis mysterium, dum Hostiam præ manibus haberet, altius contemplaretur. Oti fuit inimicissimus, quod in malorum omnium diceret sentinam. Inter canendum, celebrandaque in choro divina Officia, cum ceteris Fratribus conveniebat; ceterum in cella modo orando, modo legendotempus impendebat: interdum tamen aliquo vel intexendi vel figurandi ministerio mentis onus sublevare consuevit: ita ut nunquam aliqua re occupatus non esset. Deambulacris utebatur solus plerumque: et meditabundus vultuque demisso incedebat. Cum cetera sacra volumina tum B. Hieronymi libros cupide perlegebat, præcipueque de Hieronymi transitu sive obitu frequentabat a opusculum. Jam jam sola cœlestia meditabatur, atque cœlesti magis substantia, quam esca corporali pasciebatur: siquidem semel fere comelebat in die, et parvo vilique cibo contentus erat: vocatus tamen a Superiore, quæ communiter parata fuerant, edebat. Verum sexta feria, in Dominicæ passionis memoriam, secundum sui Ordinis instituta, cum cilicio herbarum tantum cibo vescebatur et aqua.

a imprimis temperantiam,

4 Nihil ægre magis tolerare videbatur quam se laudantium ora: hac in re singularis ætate nostra fuisse visus est, qui opera sua spiritualia summasque virtutes, quoad posset, absconderet. Bonus licet ac rectus ab omnibus haberetur, longe tamen in minore pretio, quam apud Deum, apud homines fuit: abjectus enim et contemptus inter mortales esse voluit, Salvatoris exemplo; atque in occulto nihil optabat magis, quam patri et auctori suo Deo quoquo modo placere, nostrique Redemptoris viam sequi. Idcirco omne suum studium ad incorruptibiles divitias transtulerat, mentemque sic in cœlestibus solidaverat, ut ad perennis vitæ gaudia tantum anhelaret. Vivens adhuc sanavit Jacobum Monium, Faventinum civem, a fistula post tergum, qua diu laboraverat; illum ter Cruce signans, et Jacobo maudans ut Deo gratias ageret, et id quod factum esset nulli unquam manifestaret. Jacobus tamen, post mortem Beati, rem ut contigisset narravit: et suam statuam pro voto posuit, quæ adhuc ibi conservatur.

Crucis signo infirmum sanat.

Extremum ægrotanti,

5 Cum adesset extrema dies, adversa capitur valetudine, quam vultu magisque verbis indicabat. Cumque, ut valeret, rogaretur; Bene semper pro voluntate Divina, responsum dabat. Abfuit ab eo homine, tum in perferenda morte, tum in ceteris rebus omnibus, impatientia vel querela. Non decumbebat, sed ultro citroque spatiabatur ægrotus. Pridie quam decederet, ad decantandum in ecclesia Matutinum cum ceteris Confratribus interfuit, quin etiam mane in edius rem divinam celebraverat. Erat ei familiaris admodum Fr. Simon, ex Matthiola familia civis Faventinus, vir permodestus et rectus, qui cubiculum cum eo commune per plures annos habuerat. Fr. Jacobus-Philippus Fr. Simonem ad se vocat, aliquot ante dies quam e vita discederet; cui secreto visa communicat, in choro habita per quietem: quibus monstrata sibi fuisse dicit perpetua damnatorum supplicia apud inferos; subinde eorum cruciatus, quorum non sine spe futuræ vitæ peccata purgantur, postea salutis æternæ gaudia, et cœlestis regni gloriam ante oculos habuisse. Vesperi singulos seorsum, pridie quam migraret, Confratres adit; veniam petit supplex, atque precatur, ut inter crastinas rei divinæ orationes pro animæ suæ salute velint orare apud Deum, quam credere se dicebat ex corporis vinculis cito discessuram.

ostenditur damnatorum, purgantium et Beatorum retributio;

6 Postero die extremoque, cum adhuc de celebranda a se Missa cogitaret, prohibitus propter adversam valetudinem, præsertim a Fr. Clemente, quem loco patris semper observaverat: jacuit in lecto aliquantisper, divinum et consuetum Officium legens, et Christum crucifixum prope se teuens, quem

persape osculabatur. Interea linqui animo visus est. Deposuerat jam librum, quem præ manibus habebat: capite nutat, et contremiscit aliquantulum. Confrater Simon, qui per cubiculum deambulabat id animadvertens, continuo accurrit: orationesque animæ commendatitias vix absolverat, cum vir sanctus nomen et trigesimum agens annum, mortem cum æterna vita mutavit, parentibus adhuc superstitionibus et lugentibus, hora nona in festo sanctissimæ Trinitatis, octavo Kal. Junii, anni mccc.lxxxiii. Ille vero cum in cubiculo a Fratribus lavaretur de more, et jam in morbo vitæque asperitate dum viveret corpus haberet scabiosum et maculatum, protinus ab omni macula et scabie mundatum repertum, omnes Fratres in admirationem rapuit. Dum vero post honorabile funus ipsum tumulare de more vellent, Faventinus populus, audita luculenta de ipsius laudibus per quemdam Patrem oratione, pleno ore protestatus fuit, beatum virum humandum non esse, dum confluentes infirmi ex tempore sanarentur. Quare corpus ejus, communi omnium consensu, plures dies in feretro reservatur; donec Galeottus, Princeps Faventiæ, ex gente Manfreda, fama Beati commotus, ad eum visendum se confert; et certior de singulis factus, statuit omni honore affici gloriosum corpus, et apud aram sacelli sui ponendum venerandumque mandavit. Tantis interea illustratur miraculis, ut universa civitas Faventina attestari possit, nullum fuisse mœrentem, qui de gratia sua et benedictione valetudinem non reciperet.

ANNOTATA.

a Opusculum de transitu seu obitu B. Hieronymi, etiam apud nos. MS. extat, sub nomine Eusebii discipuli ejus: quod licet, ut plenum erroribus confectumque mendaciis, merito reprobet Card. Baronius, jureque ad calcem operum Sancti Doctoris rejectum ab eorum editoribus fuerit; ea tamen ætate quæ Beatus noster vixit, non mirum si piis hominibus placuit, tantam præfert specie pietatis.

EPILOGUS GIANII.

Hæc Borgbesius. De hoc quoque Beata cecinit aliquando, qui eum noverat, Gasparinus Venetus, inter sua Poemata de Beatorum gloria.

Quem tulit, et puerum fovit Faventia, ad aras,
Nunc eadem supplex fert sua vota, tuas.

Te modo, qui vitæ poteras vitare venenum,

Et curas hominum spernere sollicitas,

Vel pia Religio supremis inserit astris,

Vel potius Pietas Religiosa beat.

Beati Jacobi Faventini imaginem Aretii, ubi plurimum fuerat diversatus, ad vivum retulit P. Bartholomæus Camaldulensis, nunc Abbas S. Clementis de Aretio: qui non modo in conscribendis et Phrygio opere ornandis libris pro choro, sed etiam in arte pictoria [eximius], inter summos artifices illorum temporum a Georgio Vasario in [libro] de claris Pictoribus recensetur. Alia quoque ipsius imago perantiqua habetur Pupie in ecclesia nostra S. Primi, sub qua hæc sequuntur verba: Hoc opus fecit fieri D. Joannes Ambrosius de Podio, qui voto facto B. Jacobo-Philippode Faventia liberatus fuit a mortali infirmitate, mcccxcvi, die ix Septembris. Augustinus de Vapria pingebat, mcccxcviii die iv Aprilis a.

7 Erat Beatus ille altiori statura prominens, adeo macie confectus, ut pelle tantum et ossibus constare videretur: angusta, sed oblonga facie; erecto collo, naso longiusculo, reconditis oculis, digitis manuum

D
PER SIC:
BORGHES. EX
GIAN.
et in Domino
requiescit:

miraculis usque illustratus
tumulatur.

Gasparini
Veneti Epi-
gramma de
B. Jac. Phil-
ippo,
f.

ejusdem ima-
go Aretii

et Papia

a
festum Favent-
iæ 25 Maji

EX ANN.
GIANII

A manuum protensis, et notabiliter pallidus. Sic, qui illum probe novit, Borghesius lineamenta descripsit. Sont qui ei parvam Crucem in manu apponunt, cum chartula, in qua legas, Dominus illuminatio mea. Ejus annua commemoratio in illa ecclesia, solenni popolorum frequentia ad ejus tumulum, xxv Maji *b* percelebris habetur, et panis benedictus ad ejus honorem populo dispensatur.

familia civitate et immortalitate donata:

c

d

B Eodem quoque anno, quo decessit beatus Pater, Communitas Faventina Misserinum ejus genitorem inter suos cives cum tota Bertonom familia conscribi unanimi omnium consensu jussit: et cum pater jam tres nobiles filias haberet, quæ B. Jacobi Philippi sorores erant, tenuisque ad eas locandas et domestica facultas; statuerunt ex e Senatus-consulto, ut Misserinus, intuitu ipsius filii, nuper Beati, ab omnibus gravaminibus et oneribus realibus et personalibus esset immunis; et hoc favorabili plausibilique omnium acclamatione, sub die xxiv Augusti, tertio vix elapso mense ab ejusdem Beati depositione. Ipse quoque Galeottus secundus, *d* Faventiae Princeps, sicut antea mandaverat, ut beatum illud corpus in proprio Manfredæ familiæ sacello collocaretur, ita postea Bertona ipsius familie omnia sua jura illius sacelli, ad honorem B. Jacobi-Philippi, sponte et munifica liberalitate cessit et donavit. Cum autem ipsius Corpus, miraculis clarum, Fratres ab initio deposuissent in quadam sepultura, quæ erat in sacello S. Joannis, ibique stisset usque ad annum mcccxcv; visum postea fuit, ob frequentiam populo, ut ex voto et devotione Galeotti Manfredi, in quadam arca a parte dextera ejusdem sacelli conderetur. Cumque ibi quievisset usque ad annum mxciv, Bertona tandem familia, communi affinium stipe (quod indicant ibi apposita verba) lapideam ei sarcophagum dicavit: quod et pro ara ejusdem sacelli inservire statuerunt: et in ipsum ejus corpus solenni translatione recondi curarunt. Illud vero concurrenti tunc populo maximæ admirationi fuit, quod flores, jamdiu super ejus corpus a piis fidelibus ante centum annos effusi, postmodum perinde recentes inventi sunt, ac si eadem die, cum proprio colore et odore, collecti fuissent *e*.

corpus translatum an. 1495

et 1594

e

ANNOTATA.

a Eodem referuntur in Centuria Annalium Ordinis: necdum nobis visa lib. 3 cap 9 et 10: primo tamen loco ibi notatur, quod imago Ferrariæ, in columna ecclesiæ Cathedralis, usque ad annum 1675 depicta visabatur, in manibus parvam Crucem coloris rubei deferens; et superiori in parte columnæ ejusdem inscriptum nomen legebatur, cum titulo Beati.

b Julius Caesar Tonduccius in Historia Faventina, similiter necdum huc perlata, pag. 37 dicit, Festum annue celebratur in Dominica Trinitatis, quæ tunc cum Beatus obiit in 25 Maji cadebat.

c Istud Senatus-consultum infra exhibetur.

d De hoc Galeotto Principe Faventino plura nos docebit Tonducci historia. Interim suppono diversum esse ab hujus temporis et nominis Mirandulæ Domino, fratre illius famosi Joannis Pici Mirandulani, cui ex filio Ludovico nepos quoque Galeottus fuit, in ordine Mirandulæ Daminorum secundus.

e Colitur nunc idem corpus et visitur perferream cratem, die festo ejusdem Beati sub altari, plane integrum et incorruptum: ibique extenditur super marmoreum tumulum, intra capsam ligneam undique deauratam, cum crystallinis fenestris a parte exteriori, habitu Ordinis indotam. Ita in Epistola Locatellus.

PROLOGUS GIANII

Ad miracula a Borghesio collecta.

P profunda humilitas et modesta taciturnitas hujus famuli Dei, multis recolendis et memoria dignis miraculis cum viveret perpetratis, hos nostros, quominus recenseantur privant Annales: cum pro usu haberet, ut quas merentibus gratias impetrasset perpetuum eisdem silentium imponeret. Id proculdubio testatus fuit post ejus mortem Joannes ille Antonius Monus, cui post sanatam signo Crucis fistulam (ut supra dicebatur) ne cuiquam revelaret unquam sub gravi interminatione præceperat. Is vero post mortem ipsius alia consimili ægitudine pressus, priorem quæ contigisset in vita, revelavit: pro altera vero, propria apposita imagine, tale etiam supposuit monumentum. D. O. M.

Joannes Antonius Monus, trilucri ac inmedicabili morbo ager (Jacobus-Philippus pater oranti cum hic apparuisset pro salute illius) effigiem hanc sed sepulcrum B. Jacobi-Philippi posuit, animumque mox composuit.

Verum ut singula, inquit Gianius, quæ statim post ejus obitum, et per subsequentes dies ex illius intercessione advenerunt, eadem serie, qua ab ipso Nicolao Borghesio conscripta fuerunt, perlegi possint; nos ea, et magnitudine, et numero nunquam amplius edita, sic complecti ab exordio duximus. Ita Gianius. Nos qui miracula prima, ex eadem quam Borghesius fideliter transcripsit tabula, supra exhibuimus, continuationem illorum ob eodem additam satis habemus exhibere, servato numero quo insigniuntur a Gianio: qui in Annotatis dicit, Borghesii MS. integrum inveniri in Bibliotheca Servorum S. Antonii de Pisis, nonnulla etiam se didicisse ex publicis Monumentis civitatis Faventinæ apud D. Bernardinum de Azzurinis, Notarium et rerum antiquarum illius civitatis diligentem assertorem.

Viventis miracula jussa a Beato silcri,

uti Jo. Ant. Monus testatur;

alia post mortem a Borghesio scripta.

CONTINUATIO MIRACULORUM

Eodem quo Beatus obiit anno patrum.

P uer Hieronymus, annos natus tredecim, Ravenas (nam claudus erat insigniter, in partem dexteram curtiore crure deflectens, quapropter gressus ejus majorem in modum deformis esse videbatur) habuit assensum non sine magna devotione ad B. Jacobi-Philippi sepulcrum, utque liberaretur suppliciter obsecravit. Nec primo, nec altero die gratiam consecutus est: ipse propterea nihilo sequius tertio oravit die, quinimo multo clamore, plurimis lacrymis instabat magis, ut quod petierat impetraret. Victus B. Jacobus-Philippus pueri miseratione, postulatis tandem obsecutus est. Salvum itaque puerum fecit, rectumque paribus fecit cruribus. Data est ab omnibus Deo gloria. non sine lacrymarum copia: puerque lætus in patriam suam reditum habuit.

Sanatur, puer claudus, F

xiii. Rengarda, ex Massa Ferrariensi, Angelo Ghermaglio nupta, morbo ejusmodi generis ægrota-
vit, ut loquendi facultatem penitus amitteret; itaque novem perpetuos menses verbum ullum facere non potuit. Fulgente magis indies B. Jacobi Philippi miraculorum splendore, mulier in spem adducta est, si ad sacrum corpus deferatur, salva ut fieret et loquendi compos. Perducta igitur ad Beati sepulcrum, adhibita ingenti reverentia, supplicavit ex intimis animi cordisque medullis, ut loquendi facultatem recuperaret. Tunc B. Jacobus-Philippus devotissimæ femine pristinam loquendi facultatem restituit. Quæ statim expeditam in conspectu omnium orationem

mulier muta,

nem

A nem habuit : postea summas agens Deo Sanctoque gratias. suam domum lætabunda pedem retulit.

puella encervis, xiv. Sancta, Nicolai Romandioli Foroliviensis filia, perplexis totius corporis nervis præpedita languēbat : a genitrice ad Beati corpus delata, salva liberaque facta est ; post preces adhibitas, laudans Dei Majestatem, mox in patriam rediit.

alia utroque latere paralytica, xv. Magdalena, de patre Benedicto Foroliviensi genita, ubi primum nata est, utroque latere debilis atque manca esse perspicitur ; permittente jam ætate gradiendi. quoque pene impos : quæ ægritudo perduravit ad tertium usque decimum suæ ætatis annum. Mater ejus, Dominica Ostentis, miraculis B. Jacobi-Philippi divinitus micantibus compulsa, decrevit tali calamitate languentem filiam ad Beati monumentum perferre : quæ postquam perducta est antea sacras Reliquias, aliquantis per illuc commorata, gratiæ particeps non erat. Iteratis deinde precibus, nec vultu assequebatur. Quapropter cum abire decrevisset, et domum reverti cœpisset ; inter vias devotissimo corde cereum simulacrum Beato devovit, si ad suos rediens sana fieret. Post hoc animi propositum meliuscula statim facta est : et antequam ad proprios lares pervenisset, liberata penitus fuit.

B Voti deinde suscepti memor ad sacrum corpus se retulit, votumque magno cum gaudio persolvit, glorificans Deum, et Beato meritis agens gratias.

energumena, xvi. Jacoba de Rombellis, ex Castello Granarolo, spiritu occupata maligno, non parum vexabatur. Trahitur ad beatum corpus, quæ post frequentatas orationes mundata est malo dæmone, qui antea ceteris adjurationibus ejici non potuerat ; sed Beati Jacobi-Philippi meritis discedere oportuit ab ea, quæ magna cum fide Divi opem imploraverat. Laudata infinita Deihonitas ab ingenti turba foit : feminaque, excusso dæmone mentis compos, magno animi gaudio domum rediit.

epilepticus, xvii. Matthias, Joannis filius, ex pago Faventini agri, [valetudine] turbata comitiali morbo, quem caducum dicunt, laboraverat diu. Hic magna cum reverentia et spe ad venerabile corpus accessit : devotam supplicationem adhibuit : illico sanatus est, ut qui postea numquam ejusmodi morbo sopiretur : ac data Deo gloria, lætus reversus est in patriam.

herniosus, xviii. Sanus Sabbatinus, ex Sancto Georgio Vallis-Hamonis, quinque annorum puer, infirmus morbo hernico, commendatur Sancto : statimque incolumis factus est. Propinqui, summo opere Deum collaudantes, et agentes Beato Jacobo-Philippo gratias, puerum bene valentem domum reduxerunt.

apoplectica C xix. Joannina vidua, quæ Stephano de Marradio ditionis Florentinæ nupserat, apoplexiæ morbo vires dextri lateris omnes perdiderat ; domi manens, dum tanta Divi Jacobi-Philippi miracula splendescere indies magis pleno omnium ore cognovit, devotissime Beato sese commendat ; votique se ream facit, si gratia sua resanescat. Hoc statim facto, tali morbo soluta est : accepti tanti beneficii memor subito ingressa est iter ; et ad venerabile corpus profecta, debitas agit gratias ; susceptoque voto cumulate satisfecit.

herniosa ; xx. Mulier annorum circiter quadraginta quinque cui Pax nomen erat, ex Russio Faventini agri castello, de gente Bellona, hernico morbo per quatuordecim annos ægrotaverat, ita ut esset inutilis, nec domi quidquam agere posset, quod ad muliebri officium pertineret. Hæc venit cupide ad venerabile Beati corpus : gratiam postulat suppliciter ; quam pro suo desiderio consecuta, Mariæ Virgini Beatoque simul justas gratias agit, ad suosque contenta rediit.

item herniosus xxi. Eodem morbo gravatus Stephani filius, ex Foro-Cornelii, quam Inolam dicunt, territorio,

Maji T. VI

summa voluntate ac spe ad Beati monumentum sese contulit, obsecravit devotissime, ut integra valetudo sibi restitatur : quam statim consecutus, ante oculos omnium qui aderant, collaudata æterni Dei largitate, domum incolumis inde digressus est.

xxii. Jacobus Bartholomæi filius in pago territorii Imolensis Mazzollano, captus mente per multos annos fuit, qui furore frequenter agitatus multa dicebat absurda, de se deque aliis male cogitans ; quapropter astringi vinculis et compedibus sæpe illum oportebat. Hic, non sine magno suorum labore, ad sacrum corpus conductus est. Qui postquam ingressus est ecclesiam, magna voce clamans variis modis insaniebat, quem ligari necesse fuit, ne sibi aut ceteris perniciem inferret. Qui primum ante Mariæ Virginis altare oblatus, post frequentatas deinde supplicationes, rediit tandem ad sese, prorsusque resipuit. Bonæ igitur mentis compos, ante ora adstantium omnium his verbis usus est : Me insanientem vidistis, vidistis furibundum ; modo per summam B. Mariæ Virginis clementiam, et per Jacobi-Philippi merita, furore deposito sanus penitus factus sum, liberoque arbitrio fungi possum, quod petieram ; ab omnibus Deus magnificetur, qui supra merita semper de humano genere bene meritus est.

xxiii. Jacobus, filius Petri Ravennatis, obtusa oculorum acie gravabatur. Profectus ad sacrum corpus suppliciter Beato sese commendavit : meritus gratiam, liberis nitidisque oculis in patriam rediit, glorificato Deo.

xxiv. Baptista Joannis Tonii, ex Valle-Hamonis oculum alterum macula sex annos obductum gesserat, quo nil fere videbat. Venit ad Jacobi-Philippi sepulcrum, implorat opem, oculus statim labe mundatur, et suo plano utitur officio. Quam quidem rem sentiens ipse Baptista, Beato summas agit gratias, lætusque discessit.

xxv. Teresina, quæ Missiroli Faventini uxor fuerat, contracta in pugnum sinistra manu premebatur, quæ explicari nisi vi non poterat. Accessum habet ad venerabile Corpus, manus suæ libertatem erat supplex, quam ex sua devotione sine mora consequitur : Mariæ Virgini Beatoque gratias egit, expeditaque manu domum rediit.

xxvi. Nicolosa, Baptistæ filia, ex oppido Oriolico de Valle-Sancterni, languido retortoque dextero pede nata est, cujus vitio et dolore præpedita ægre vivebat. Magna cum spe petit Beati sepulcrum, humiliter sese commendat ; gratiam comparat, sanato pede ; postquam Deum magnificavit, hilaris domum revertitur.

xxvii. Thomas, Petri Gratiani filius, Cutignolæ ortus ; Primus, Jacobi Renaldi filius ; Christophorus Joannis Muliani filius, Ravennatis agri. Hi tres morbo hernico laborantes, diversis quidem diebus ad sacrum Divi Jacobi-Philippi corpus sese receperunt, suppliciter pro se quisque gratiam petens. Omnes voti compotes facti sunt, dataque Deo gloria ad sedes suas reverterunt.

xxviii. Galitia, Alexandri Phalisamphari Faventini filia, invalido contractoque corpore languens, ad venerabile corpus perlata, penitus liberata est, ob Beati Jacobi-Philippi merita, cui gratias egit.

xxix. Tarsia atque Andrea sorores, Silvestri filia, ex Castello Bugnesio territorii Faventini, accesserunt ambæ ad lucidum corpus ; diversis quidem morbis ægrotantes. Tarsia, ex vi quartanæ febris duobus exinanitis in manu digitis ; Andrea, magno dexteræ mammæ tormento premebatur. Supplices oraverunt Beatum pro integra valetudine, quam facile consecutæ fuerunt : mox bene valentes, actis gratiis, reversæ in patriam.

- A xxx. Joanna, Sebastiani tubicinis filia, in Lugo territorii Ferrariensis, ob variolum amiserat lumen oculorum. Pro impetranda luce venit ad B. Jacobi-Philippi corpus; accurata supplicatione facta, obtinet gratiam. Illuminata igitur, actis Beato gratiis, magno cum gaudio revertitur in patrium solium.
- xxxI. Dominicus, Magnani filius, ex Sarago in agro Faventino, oculo sinistro cæcus erat. Iter habet ad venerabile corpus, devote supplicat, cito postulata consequitur: B. Maria Virgini simulque Beato Jacobo-Philippo justas agit gratias: atque oculis ambobus æque videntibus, magna cum lætitia, revertitur ad suos.
- xxxII. Betuccius, Joannis Inolensis filius, incola Bagnacavalli, cum languido contractoque crure quindecim ægrotasset annos, ad B. Jacobi-Philippi corpus, ferrato scipione suffultus, ægre sese duxit, Oravit suppliciter pro desiderata gratia, quam deinde consecutus, summis laudibus Dei bonitatem Beati que merita prosecutus est, sanatoque crure reversus est in patriam.
- xxxIII. Sanctes, Stephani Macharini filius, ex Felice pagoagri Faventini, pari cruris unius imbecillitate laboraverat. Hic ad lucidum Beati corpus venit, qui postquam magna cum reverentia B. Jacobum-Philippum precatus est, liberatus omnino fuit. Ita benedicens Deum, debitasque Beato gratias agens, ad suos rediit.
- xxxIII. Adamantes nomine, puella Thomæ Meluxandi, ex Bagnacavallo, obducto altero caecatoque oculo notata, dum B. Jacobi-Philippi optat opem, obvoluta genibus ante monumentum, consequitur gratiam quam quæsierat: quæ glorificans Deum, oculum vitio liberatum domum retulit.
- xxxv. Joanna, Ludovici Gharaguini filia, ex Lugo; cum uno brachio ita infirmo ac debili ægrotaret, ut levare illud non posset; venit magna spe freta ad nitidum B. Jacobi-Philippi corpus; brachii quoque liberationem petens, voti compos facta est. Quæ justas Deo Beatoque gratias agens, læta deinde domum repetiit.
- xxxvi. Altera nomine Joanna, simili in crure morbo infirmatur; refugit ad gloriosum corpus, supplicationibusque diligenter adhibitis, ex voto resanescit: deditque gloriam Deo, lætaque domum revertitur.
- xxxvii. Thaddeus, Dominiaci filius, ex Oriolossico de Valle-Sancterni, cum ambobus brachiis, dextroque crure, contractis et invalidis ægrotaret; sperans auxilium a B. Jacobo-Philippo, supplex accedit ad monumentum: ac ante discessum habet gratiam, qua suo voto potiatur; non tamen gratiarum oblitus, quas Deo Sanctoque debebat.
- xxxviii. Benedictus pene infans, a matre Gentile perlatus ad gloriosum corpus; Octavianus Manfredi filius, ex Castronovo profectus, ad sacras Reliquias; ambo, cum morbo hernico languerent, recuperantes valetudinem, laudato Deo, domum reversi sunt.
- xxxix. Antonius Pasquini filius, ex Plebe agri Vallis-Hamonis, cum sex annos captus oculis fuisset, confugiens ad beatum corpus, illuminatus est ante ora adstantium omnium: Mariam Virginem Beatumque Jacobum-Philippum non sine lacrymarum copia laudat.
- xxxx. Catharina, Andrioli Sytonii Foroliviensis filia, tertium agens annum, clausis oculis læsisque palpebris, perfertur a genitrice sua non sine magna devotione ac spe, ad gloriosum corpus. Postulata suppliciter gratia sine mora conceditur, in conspectu hominum duorum millium vel eo amplius, glorificantium summam Dei bonitatem, Beatoque agentium debitas gratias.
- xxxxi. Antonia, Philippi Rustici filia, ex Bagna-
- cavallo, manu dextera tres jam annos manca impletaque fuerat. Perducta ad Beati Jacobi-Philippi corpus gratiam, quam optaverat, penitus consecuta, glorificans Deum, læta animo revertitur.
- xlii. Petrus-Antonius, Marchionis Maizotti filius, ex Lugo, quartum jam et decimum annum, pedem alterum recurvum languidumque gerebat, quem nulla ex parte præter pollicem digitum movebat. Ad Beati corpus accedit, supplexque sese commendat: gratiam, quam petierat consecutus, libero pede lætus domum revertitur, actis Beato gratiis.
- xliii. Dina puella, Gori Barbiani Ravennatis filia, malo cardiaco graviter laborabat. Ducta ad venerabile corpus, cor ejus a premente dolore liberatum est; Deique nomen simul glorificatum fuit ab omnibus qui adstabant.
- xliiv. Gregorius, Matthæi Lionelli filius, de Varnello, cum dextro pede plano terram calcare non posset anterioris partis vitio; refugiens ad Beati corpus, gratiamque suppliciter postulans, voto potitur suo, æquato liberatoque pede. Inde lætus discessit, postquam justas Beato gratias egit.
- xlv. Gutia puella, Georgii arcis Ferratianæ Præfecti filia, cum sinistrum crus tribus vel eo amplius digitis dextro crure curtiùs haberet; postquam venit ad gloriosum corpus, suppliciterque sese commendavit; extensum est sinistrum crus, alterique cruri æquale factum, admiratione omnium qui adstabant, æternam Dei potestatem simul laudantium.
- xlvi. Forlivesa, Blasii filia, ex agri Foroliviensis villa Grappa, morbo paralytico laborabat. Veniens ad corpus B. Jacobi-Philippi, devoteque supplicans, nacta penitus est quod vehementer optaverat: utpote enim membra contremiscere desierunt; duroque morbo liberata, quiesca deinde redierunt. Post actas gratias obtulit imaginem B. Jacobo-Philippo, in argumentum acceptæ gratiæ.
- xlvii. Jacobus, Nigrini filius, ex Solero Castello, penam cum in crure sex menses habuisset non mediocrem, quam levare nullo modo poterat; duci sese ad sacras Reliquias [petit]; quamque suppliciter gratiam postulat, statim consequitur: sic diutino cruris languore liberatus, postquam Deo Sanctoque justas egit gratias lætus reversus est.
- xlviii. Franciscus, Dominici tonsoris filius, ex Terdotio Florentinorum castello, pedibus obliquis impeditus erat, quippe quorum digiti in posteriorem partem reflexi fuerant. Hic perrexit ad venerabile B. Jacobi-Philippi corpus, supplexque precatus est ut liberis efficiatur expeditisque pedibus. Quam gratiam, ex Dei summa bonitate, per Beati intercessionem nactus, in patriam contentus reversus est, ante actis Deo Sanctoque gratiis.
- xlix. Magdalena puella, Xantis Passantei neptis, ex Granarolo, cum pede altero recurvo nata est, quo habere gressum non poterat. Ad gloriosum corpus perlata, statim fuit, atque gradiendi officio functa est ante oculos omnium adstantium, Majestatem æterni Dei simul collaudantium.
- l. Baptista, Marci Bucchini Favotini filia, contracta implicataque manu languens erat. Supplex perrexit ad Beati Reliquias, adhibuitque diligentissimas preces: mox postulata nanciscitur gratiam, ante oculos ingentis turbæ, Dei suam bonitatem collaudantis, atque pariter justas B. Jacobo-Philippo agentis gratias.
- li. Nicolaus Theutonicus, Ordinis Fratrum Minorum; morbo hernico viginti annos delanguerat. Cogitans tot B. Jacobi-Philippi miraculis, devotissimo animo monumentum ejus petit, suppliciter orat, assequitur tandem votum; laudans Deum dignas Sancto gratias egit, morbi quoque subligacula relinquit ante Beati monumentum.

D
pueri pes
recurvus,

manu manca,

puella car-
diaca,pedem inver-
sum habens,E
et crus altero
brevius,

paralytica,

in crure
dolens,pedibus ob-
liquis im-
peditus,

F

altero pede
recurva,manu
contracta,Minorita
hernicus:

A **LII.** Joannes Andreas, Nicolai Faventini Casalensis filius, quatuordecim annos natus, in via ab onerato plaustro supprimitur. In discrimine positus sese Jacobo-Philippo commendat. Evasit illico, et divinitus quidem: quippe qui tanta mole conteri extinguique debuerit, vivus tamen ac pene intactus excessit e curru. Liberatus igitur a manifesta morte, Beato ceream imaginem obtulit, in accepti tanti muneris testimonium.

liberatus a plaustro oppressus,

LIII. Dominicus, Antonii Mulionis Faventini filius, quartum et decimum annum agens, forte in puteum profundum cecidit, imaque petit alta obrutus aqua. Dum ruit, ei venit in mentem B. Jacobus-Philippus, cui se ex animo commendavit. Ex fundo ad summam putei evasit aquam; unde porrecto fune liber extractus est. Qui rem hanc viderant, omnes majorem in modum Dei misericordiam collaudarunt, et justas Beato egerunt gratias.

lapsus in puteum.

LIV. Blasius tabellio, ex Civitate Castelli oriundus in arce Cæsena asservabatur. Cum ei omnis spes exeundi penitus sublata foret, ob multas in se paratas insidias Beato Jacobo-Philippo se commendavit, votumque suscepit, quod nequaquam frustra factum est: siquidem suae liberationis mira statim occasio secuta fuit. Cum enim compede solutum per se alterum pedem arcis Præfecto ostendisset, causamque narrasset; custos Arcis, divinitus quidem (veluti credibile est) Blasium protinus ipsum eduxit ex eo loco. Inde votivam tabulam, profectus Faventiam, Beato obtulit, cui simul maximas egit gratias.

Cæsena captivus;

B **LV.** Honufria, Joannis filia, ex territorio Faventino, sextum decimum agens annum, nondum locata viro, longo tempore decubuerat; nec morbi ratio, quo erat implicata, satis unquam dignosci potuit; ex communi tamen multorum opinione fascinata putabatur. Hæc B. Jacobo-Philippo, tot miraculis jam fulgenti, se majorem in modum commendavit. Voto Divus aspiravit suo, illamque sine mora salvam fecit. Quæ mox confirmata, ad ejus monumentum contendit, beneficiique memor, immortales Deo Sanctoque gratias egit.

curatur crure contractus,

LVI. Guidonns, ex Butrio Bononiensis agri, dextro crure contracto atque recurvo, decem jam annos vixerat. Ad sacras Reliquias devotus confugit, ubi aliquot commoratus est dies. Cujus crus ita reiectum est, ut indies paulatim sese commodiorem sentiret. Quem per scalas ipse vidi sine adjumento descendente, cum antea sine scipione iter habere non posset. Actis Deo Sanctoque gratias, suis pedibus in patriam rediit.

alius digitis:

LVII. Augustinus, faber ferrarius, ex Montecchio ditionis Ferrariensis, manus reflexis perplexisque digitis impeditas ambas diu gesserat. Supplex ad B. Jacobo sepulcrum venit, illic aliquot dies moram trahit, demum expeditis manibus in patriam lætus revertitur, post actas Deo Sanctoque gratias.

mundantur energumeni:

LVIII. Occupatos immundis spiritibus Jacobus Philippus, cœlesti potitus patria, præcipue liberavit liberatque quotidie, ut qui patientia atque virtute sua falsas diaboli insidias longe dicitur superasse. Virginalis simul ætatis pene omnes, variis affectos languoribus, incolumes effecit: quippe qui pariter virginitatis gloria polluerit inter mortales.

sanatur grave vulnus capitis,

LIX. Laurentio Lucensi, telæ sericæ textori; filius erat Michael, decimum et septimum agens mensem. Qui cum pro parvulorum more gradi tentaret, in terram sæpius prolapsus, tenellum caput graviter infregit: cujus vulnus ita magnum erat, ut omnes medici ejus salutem penitus desperaverint. Deploratum jam puerulum B. Jacobo-Philippo pater commendavit vovitque: statim febris remissa est, filiulusque deinceps omnino liberatus. Reus

voti pater Faventiam profectus, cereum simulacrum Beati obtulit monumento, justasque gratias egit

LX. Joannes Georgii, ex Valle Hamonis, gravi acutoque morbo laborabat, qui a medicis nec satis cognosci, nec curari unquam potuit. Ille igitur desperatus ab omnibus, in B. Jacobi-Philippi patrociniū omnem suam spem rejecit, vovitque simul. Ex quo subito factus commodior, demum inexplicabili morbo penitus liberatus est. Voti suscepti meriti-que memor, Faventiam mox se contulit; integram veramque sui imaginem B. Jacobi-Philippi obtulit sacello.

LXI. Comes Palatinus Joannes, alterum humerum fractum diu gesserat: cum cum nullo pacto ars medica subvenire potuisset, B. Jacobi-Philippi supplex opem imploravit: votumque vovit, si liberaretur, se cum duodecim librarum cereo nudum ad ejus monumentum usque ex propriis laribus perrecturum: quo proposito gratiam nactus est. Aliquot in voto persolvendo dies negligens fuit. Interea dum equo veheretur, equus repente prosternitur in terram, sentitque statim luxatas jam agrotantis humeri costas, quia in veterem et quidem graviorem morbum reciderat. Magnam deinde ingratitudinis errorisque sui poenitentiam agens, idem vovit denuo: rursum per Beati intercessionem sanatus est. Non impiger, cum eereo perquam magno, nudus ad aram Jacobi-Philippi contendit: itineris autem spatium fuit sexdecim circiter milia passuum: promissis igitur factis, actisque gratias, hilaris rediit in patriam.

D **PER NIC' BORGES. EX GIAN.**

morbus incurabilis,

fractura humeri.

E

APPENDIX GIANII.

Nicolaus Burgensius Eques, is qui B. Jacobi-Philippi vitam simul atque miracula memoriæ prodidit, atra bile maloque genio vexabatur. Adductus in spem salutis futuræ, pro suscepto voto Faventiam petit, commendat se Beato suppliciter pro recuperanda salute. Vacuus gratia aliquot dies illic remoratur: cumque diversaretur apud ædem S. Mariæ de Sorvis, ubi verus ille Dei Servus habitaverat, suusus ab ejus ecclesiæ Priore, de ejus sancti viri vita mirisque colitis signis, veluti supra dictum est, memoriam condidit. Postea discessit inde, non liberatus, sed commodior: Senas vero Patriam suam reversus, perinde statim convaluit, ut talem gratiam tantoque petita, de B. Jacobi-Philippi meritis atque precibus, accepisse manifesto perpexerit. Ad meritas igitur agendas gratias Faventiam pedester reversus est. Ceterum magnæ huic præclarissimo Scriptori habendæ gratiæ, cujus studio et devotione tot et tanta, de hoc beatissimo viro Jacobo-Philippo, æternæ memoriæ commendata sunt, ut in posterum major ei semper devotio adhibenda sit, ab iis maxime qui in suis necessitatibus ejus sibi intercessionem propitiæ fore sperare possunt.

Nic. Burgensius molestæ agritudinis solletur.

I

INSTRUMENTUM IMMUNITATIS,

Concessæ Patri ipsius Beati illiusque posteris.

Die xxiv Augusti, festivitatis Divi Bartholomæi Apostoli, Indictione prima, sedente Sixto Quarto Pontifice maximo, congregati spectabiles viri cives Faventini, de numero centum Consiliariorum Consilii civitatis Faventinæ, ad sonum campanæ grossæ, in camera terrena solita DD. Antianorum, sita in Palatio Dominorum de Manfredis, juxta plateam et officinam a Bolletarum, ut moris est pro tractandis infrascriptis negotiis, quorum nomina sunt infrascripta, videlicet.

Ex 100 Consiliariis collecti Deputati,

E

A Ex Quarterio Portæ Pontis : D. Bartholomæus de Pasiis, D. Papinianus de Alficellis, Franciscus Bettini, Joannes Baptista Magistri Michaelis, Ser-Cæsar Caffarellus, Matthæus Laca, Ser-Gaspar de Captolis, Ser-Nicolaus Roberti Casalii, Joannes de Pasiis, Favazzolus Zampauli, Philippus Baggiolinus, Bartholomæus Albicellus, Carolus de Viacana, Joannes Ser-Philippi, Gaspar Zuccarini, Ser-Jacobus Cittadini, Ser-Nicolaus D. Bernardi Casalii, Gaspar Marci a Tumbis.

Ex Quarterio Portæ Ravegnanæ, D. Melchior Tondutius, Andreas Benedicti Emigliani, Joannes Ramfaldus, Ser-Baldassar Fortunerius, Ser-Albertus de Pecininiis, Thomas Maglerius, Ser-Guido Beccabuva, Mag. Franciscus del Laderchia, Baptista Mag. Dominici Rubei, Lodovicus Marci Ser-Severii, Ser-Zucculus de Zucculis, Nicolaus Mag. Antonii Ser-Severii, Joannes de Lazzana, Thomas Ser-Pauli-Joannis Amaducii, Christophorus Joannis Climatori, Jacobus Simonis Cristaldi, Severinus Mag. Ludovici, Franciscus a Cabibis.

B Ex Quarterio Portæ Imolensis Mag. Alexander de Zucculis, D. Taddæus de Viarana, D. Petrus Ser-Antonii Ser-Amatorii, Galeottus Caranola, Zatonus de Zanellis, Guido de Frinpopulo, Ser-Zanfranciscus Milcetta, Jacobus Monii, Jacobus Azzurinus, Simon de Zucculis, Ugutio de Feazolis, Ludovicus Nicolotius, Contes Scaletta, Nicolaus Paganellus, Averardus Zanellus, Ser-Paulus de Viarana, Christophorus Severolus.

Ex Quarterio Portæ Montanariæ. Mag. Mangolinus Medicus, D. Alexander Monardo, Ser-Antonius Paganutius, Lappus Severolus, Riccius Arminius, Ser-Padouanus Ser-Juliani, Ser-Daniel Bante, Ser-Matthæus Monardo, Alexander Severolus, Antonius Fazolini, Bernardus Ser-Nicolai Cenni, Habrazzus Ponii, Jacobus Picininus, Petrus Ser-Juliani de Cavina, Ser-Benedictus Jacobini, Thomas Severolus. Porrecta fuit supplicatio per Missirinum qu. Oliverii della Cella Capellæ S. Vitalis, tenoris infrascripti videlicet.

audiant supplicationem
Missirini, pro
se suisque po-
steris:

C 2 Magnificæ Dominationi vestræ exponitur pro parte vestri devoti oratoris Missirini della Cella, dicens et humiliter narrans, qualiter ipse fuit et est gravatus inutili familia, et maxime tribus filiabus nubilibus, nec multas habet facultates: et ut eas honestius collocare possit, et se et familiam suam commode et cum honore alere et sustentare possit, ac etiam ut ipse et posterius ejus fructum aliquem temporalem ab hac magnifica Communitate recipiant, propter venerandum germen ex se procreatum, quale fuit novellus Beatus, Jacobus-Philippus, Ordinis Serverum gloriosissimæ Virginis Mariæ, qui paucis anteactis mensibus in civitate nostra Faventini decessit; ac etiam ut ipse Beatus Jacobus-Philippus, ipsius Supplicantis qu. filius, valeat pro tali munere, patri suo ob ejus amorem impartito, justissimas pro Faventino Populo, immortali, maximo, optimoque Deo ac gloriosissimæ Virgini Mariæ preces fundere, devote a Magnifica Dominatione vestra petit, quatenus ex vestra benignitate et gratia dignari velint ipsum Supplicantem, ejusque de cetero posteros et descendentes per lineam masculinam, in perpetuum immunem et exemptum, ac immunes et exemptos facere, de et ab omnibus et singulis oneribus, collectis, angariis, tam realibus quam personalibus, et seu mixtis, ordinariis, vel extraordinariis, venientibus in civitate nostra Faventina pro tempore; et maxime etiam cum Illustris Dominus noster, D. Gabellottus de Manfredis Faventinus, per ejusdem gratissimum rescriptum immunitatis ejusdem id libentissime concessit: propter quod munus ipse Supplicans et posterius ejus perpetuo

vestris Magnificis Dominationibus erunt debitores: D quas Altissimus etc.

3 Qua supplicatione visa et lecta per me Hieronymum Notarium infrascriptum, et intellecta per omnes Cives et Consiliarios præmissos, ut supra Congregatos; tunc D. Taddæus de Viarana Legum Doctor, Prior Magnificorum DD. Antianorum præsentis mensis, surgens ex loco ubi sedebat, postea sedens, indicto prius silentio per publicum Præconem communis Faventini, sono tubæ præmisso, sic orsus est ac inquit: Spectabiles Concives de præsentis Consilio, audivistis et intellexistis quidquid præfatus Missirinus, concivis noster dilectus, narravit et supplicavit ac petiit a vobis; sed quia est statutum inveteratum, et moris est semper hujus almi Consilii, quidquid tractandum esset in Consilio generali civitatis Faventini, id semper deberet proponi per Magnificos Dominos Antianos; et quia ego sum in præsentiarum unus ex numero præfatorum Magnific. DD. Antianorum, ac etiam inter ipsos (licet indignus) Prior, cui semper primæ partes in dicendo concessæ fuerunt, et ut quisquam nostrum meam super hac petitione d. Missirini sententiam attendat: Ego, Spectabilis Civis, novi diu Missiri-
num ipsum, virum utique optimum, moribus honestis decoratum: qui cum suis virtutibus semper et laudabili anteacta vita favorem quemlibet meruerit, cum maxime in præsentiarum, ut ipse in precibus exposuit, ex se procreato novello Beato, Jacobo-Philippo, hujusmodi nostræ civitatis sempiterno non dubio favore. Verum etiam etsi res petita per ipsum Missirinum ad concedendum et ardua et difficilis esse videatur: tamen intuitu Beati novelli, Jacobi-Philippi, ut suæ sanctitatis memores esse dicamur, ipsi Missirino præsentem hanc petitam immunitatem, ejusque posteris concedere et impartiri dubitare non debemus; ut pro tali munere, ob ejus etiam amorem et venerationem parenti suo collato, incessanter apud optimum Deum et beatam semper gloriosissimam Virginem Mariam preces fundere dignetur: et ita ego laudo, consulo et approbo, de voluntate et licentia ceterorum meorum collegarum Antianorum, exemptionem et immunitatem ipsam Missirino præfato suisque descendentes per rectam lineam masculinam concedendam in perpetuum fore et esse. Si quis vero vestrum, quibus liberum ad dicendum patet arbitrium, super hanc sententiam et consultationem aliquid addere, vel detrachere velit, vel eam impugnare (quod potest et conceditur) ascendat pergolum b seu uringheriam c consuetam, suamque declaret de hac re sententiam.

cui assen-
tiendum
censet Prior
Antianorum,

intuitu Bea-
ti ejus filii:

omnibusque
in eandem
sententiam
euntibus,

nec suffragia
petenda cla-
mantibus,

runt:

A runt : Nequaquam, nequaquam ponatur ad fabas : sed fiat, fiat : concedatur, concedatur; et libentissime, prout petatum fuit per ipsum Missirinum : et pro juridico, proposito, et obtento partito habeatur, teneatur, et intelligatur esse : et super hac concessione, et de hoc, per Notarium nostrum publicum fiat Instrumentum. Et ita, his visis, prefatus D. Taddæus Prior ceterique Magistri DD. Antiani mandaverunt mihi Hieronymo Notario suprasc. in præsentem, ut si de prefatis essem rogatus, publicumque conficerem Instrumentum, ad perpetuam rei sic gestæ memoriam : illudque d. Missirino, sicut desideravit, traderetur; cum quo doceret imposterum de perpetua sibi suisque descenditibus concessa immunitate. Præmissa Acta fuerunt in d. Consilio generali in Palatio.

conficitur
de ea re
publ. In-
strumentum.

§ Ego Hieronymus, filius Mag. Menghi de Moncinis, civis et Notarius Faventinus, et nunc Notarius Reformationum suprascriptorum DD. Antianorum et Consilii Civitatis prædictæ. †

B Et ego Bernardinus, qu. Augustini de Azzurinis, Civis et Notarius Faventinus suprascript. Instrumentum Consilii prefati manu propria copiavi, prout extat in quadam copia, existente in meis scripturis, de verbo ad verbum, die Dominica, ultima mensis Februarii, mœx de sero, in studio meo, ad præsentiam Ser-Fenzoli Lagavini, unici Testis tantum, sedente Paulo Quinto Pontifice Maximo. Idem deinde Notarius affirmat, quod miracula undecim, in ordine posita, facta et illustrata a suprascript. Beato novello, Jacobo Philippo de Bertonis de Cella Montis Clari, filio supradicti Missirini, post ejus mortem; quæ in compendio Vitæ suæ a se Bernardino Azzurino notata, non fuerunt aliter registrata, ex oblivione a se ommissa et relicta, contineri in eodem libro folio 60, ex quo transcripserat Instrumentum præmissum. De hoc autem libro in authentica copia, scribi curata anno ab sanctissima Christi nativitate mœclxxvii, Indict. xv, die vero quinta mensis Novembris, sedente S. D. N. Innocentio, div. provid. Papa XI, anno ejus Pontificatus ii, affirmat Bernardinus Lama Faventinus, publicus Auct. Apost. Notarius, ipsam a se fuisse extractam, prout jacet de verbo ad verbum fol. 185, ex libro memoriarum antiquarum, scripto per bonæ mem. D. Bernardinum Seniore de Azzurinis, cartonibus rubris cooperto, armis seu insignis claræ mem. D. Cardinalis de S. Georgio olim Episcopi Faventini in altero ex cartonibus signato, modo existente in studio scripturarum antiquarum Illustriss. D. Comitis Bernardini Junioris Azzurini de Comitibus. I. V. D. Nobilis Faventini.

ANNOTATA.

a Bolettæ, id est, Globuli : Officium autem Bolettarum hic dicitur ipse locus, in quo ad consultationes publicas convenitur, determinandas per occulta suffragia Bolettarum.

b Pergolum, alias Pergamum, suggestus dicitur.

c Idem hic Aringheria nominatur, ab Aringa allocatione, Francis Harangue, unde Italis Aringare, Francis Haranguer, pro concione dicere, Origo Teutonica est ab allocationibus militaribus Ducum : cum Har vel Her exercitum significet, unde Har-rang, ordo exercitus, acies.

d Sic etiam in Gloria posthama B. Ambrosii Senensis num. 20 dicitur res agi inter Consiliarios Senenses, facto diligenti partito et scrutinio ad Bussulos et Pallottos, id est ad urnam et calculos albos vel nigros, pro affirmatione vel negatione.

APPENDIX

De variis primi a morte cultus documentis.

Die Dominica sanctissimæ Trinitatis (uti ex prædicto libro fol. 60 transcripsit prefatus Notarius Bernardinus Lama) viginti quinque mensis Maji, Beatus Jacobus-Philippus, olim Missirini de Bertonis della Cella Montis clari, Cemitatus Faventini Ordinis S. Mariæ Servorum de Faventia, qui Andreas ad seculum vocabatur, ante horam vespertinam, ex hac vita nostra mundana transivit, et oculos suos clausit, ætatis suæ annorum triginta novem, cum magno dolore patris et matris ipsius tunc viventium, et aliorum ejus parentum circumstantium; vivendo semper in d. Religione pie, devote et stricte, jejunando, orando, psallendo, contemplando, et meditando passionem D. N. Jesu Christi, corpus suum macerando et disciplinando, carnem et vinum nunquam comedendo et bibendo, nisi in convivio sanctissimæ Eucharistiæ; sed vivendo quotidie de pane et aqua. Numquam fuit visus ridere, nec loqui de verbis otiosis et vanis, nec aliquam personam decipere, dum ipse officium Prioris in suo monasterio gessit, nec antea nec postea. Numquam sanctissimum Sacrificium Altaris celebravit [sine magna copia lacrymarum], se dicendo esse indignum magis et altissimi ministerii.

Post ritam
sanctissime
actum,

2 Multa miracula in vita sua fecit, et præsertim cum signo sanctissimæ Crucis per tres vias sanavit Jacobum Monium, Civem Faventinum, de morbo unius fistulæ veteris a tergo : cui Jacobo Monio, amico et confidentissimo, commisit expresse, non debere loqui cum aliqua persona de hac re; sed dare gloriam omnipotenti Deo, ac beato Mariæ semper Virgini. Recepta autem gratia ipse Jacobus Monius, post mortem d. Beati vocit ad d. Beatum, et posuit imaginem suam di a rilievo in una fenestra, in sacello, ubi adest corpus d. B. Jacobi-Philippi sub altare in sacello prædicto, in cophino b marmoreo in terra. Et multa alia miracula fecit post ejus mortem, quæ non sunt scripta et notata in præsentem memoria, prout omnibus est notum. Et in die suæ peregrinationis ad aliam vitam, Fratres d. Ordinis S. Mariæ Servorum in d. civitate Faventiæ, in eorum ecclesia, cum magno honore et apparatu, ac magno concursu utriusque sexus, festinant : et in signum sanctitatis suæ d. Fratres benedixit quosdam panes parvos, factos a d. Fratribus et parentibus ipsius Beati, chiamato il pane del Beato Giacomo-Philippo : et indifferenter donant et distribuunt omnibus, existentibus in d. ecclesia post Vesperas, cum magno rumore populi, volentis habere de illo pane, attenta magna fide et devotione, quam habent in d. panem, propter sanctitatem d. B. Jacobi-Philippi et ejus memoriæ.

et miracula
in vita
e post mor-
tem patrata

a

b

festum ejus
agitur cum
benedictione
panum ;
f

3 Et pro majori devotione, exaltatione, et gloria d. Beati, ac pro honore et reputatione civitatis nostræ Faventiniæ, et agnationis ejusdem Beati, omnes homines de agnatione et parentela d. B. Jacobi-Philippi, tam divites quam pauperes, existentes et habitantes tam in civitate Faventiæ quam in ejus territorio vel alibi, se convenerant insimul modo et forma prout in Instrumento superius facto, scripto et signato per me Bernardinum azzurinum, Notarium publicum Faventinum ac scribam præsentis memoriæ, sub die xxv mensis Februarii, anni mœlxxxvi, quod extat in c fileia d. anni, in quo Instrumento dicti de Bertonis multa ad id necessaria ordinarunt, pro gloria et honore omnipotentis Dei et beatæ semper Virginis Mariæ ac B. Jacobi-Philippi, quod Instrumentum fuit per me Notarium copiatum in publicam formam,

et parentela
ejus omni
cultum
promovente

c

EX MSS. d corpus trans- fertur altera vice	A formam, et traditum dictis de Bertonis. Corpus ipsius Beati de anno mxxiv, decima quinta mensis Aprilis, fuit d translatum de pariete d. sacelli, ubi fuit positum de anno mcccxcvii a suprad. Jacobo Monio, in cophino marmoreo, in terra subtus altare in d. cophino : quod sacellum tempore antiquo erat de Dominis Manfredis Civitatis Faventinae : et in translatione corporis d. Beati fuit a Fratribus S. Mariæ Servorum discoopertus d. B. Jacobus Philippus. In quo cophino super d. Corpore, super uno velamine albo tanquam nix, ego vidi multas violas coloris e gialli virides, quæ ab omnibus tunc præsertibus judicabantur esse de recentialbata ab ejus plantis : et de eis habui unam f ramam, datam mihi ab uno ex dictis Fratribus.	Quamvis enim mortuus fuerit xxv die mensis, quia tamen mors ea contigit in prædicta sanctissimæ Trinitatis Dominica; ideo nulla habita ratione numeri dierum ipsius mensis, celebrari cœptum est festum die Trinitatis; idque semper exinde est observatum, observaturque in hodiernum usque diem.	D Dominica Trinitatis
e supra quod positi flores, recentes in- veniantur.	f Hactenus senior ille Azzarinus, subdens memoriam immunitatis concessæ Misserino ejusque posteris, cum copia Instrumenti apud se existentis : quam memoriam hic superfluum foret repetere. Pergit deinde Notarius Lanna, atque ex quodam folio, existente inter antiquas scripturas præfati D. Comitis Azzarini, vulgari lingua conscripto, extrahit sequentes notulas : quas operæ pretium erit Latinus facere, ut continuatio cultus, ab ipso die mortis capti, appareat evidentius. Ita ergo habet.	6 Supradictus Fr. Zanellus de Faventia, in rationibus acceptorum pro d. Conventu, meminit infrascriptarum partium.	
Ex libro ra- tionum Pro- curatoris Conventus	Anno mccccxxxii Fr. Zanellus, de Faventia cœpit exercere officium Procuratoris, in suo Conventu RR. PP. Servorum de Faventia, dum Prior d. Conventus esset Venerab. Fr. Taddæus de Aretio, quem admodum apparet ex libro Rationum, scripto illius manu, qui dicitur R.	1 Junii. recepit ex p Banco B. Jacobi xxi sol. vii denarios.	p
anxi 1483 habetur	Anno mccccxxxiii, die xxiv Maji, cum infirmari cœpisset P. Fr. Jacobus-Philippus de Faventia, emit pro Die xxv Fr. Jacobus-Philippus obiit, eodem pullos duos solidis iv.	xvi Ejusdem ex cassa B. Jacobi-Philippi sumpsit xxiv sol. x denarios, quos dederant Guido et Zatonus.	
quod statim a morte capit in ordine coli ut Beatus,	Die xxviii dedit Fr. Matthæo, proficiscenti Cæsennam et Arminum, pro Fratribus istie ad honorandum B. Jacobum-Philippum solidos xi cum dimidio.	Eodem die accepit a Guidone et Zatonno Ducatos sex auri q Veneti, ut in asseres emendos expenderet : fuerunt autem ipsi Ducati sumpti ex cassa B. Jacobi-Philippi : postea autem, inquit, recepi a Priore solidos xxx, similiter sumptos ex d. cassa.	q
g h	Die i Junii dedit Mag. Leonardo Scaletta, pro pictura g B. Jacobi Philippi, ea scilicet quæ est supra altare, et pro h spalaria supra asserem, solidos xxi.	Die xi Augusti recepi a Terdoza solidos x. pro lampade quam posuit B. Jacobo a nobis emptam : quæ et votum fecit fovendi eandem lampadem anno uno.	ac lampas ali ad sepulcrum. E
C pingi effigies,	Eodem die notat advenisse Fratres peregrinos, ideoque ultra dimensum ordinarium, ad honorandas dd. Fratres, qui veniebant ut visitarent B. Jacobum-Philippum, expensos a se solidos xxi et unum denarium : deinde notat alios x solidos a se expensos in carnem, eo quod provisio jam facta non sufficisset.	Die xxi Augusti, accepit a Mag. Paulo, qui stipem corrogabat ad honorem B. Jacobi, pro Dei amore, solidos xv.	
i k	Die xv dedit Mag. Evangelistæ et Joanni Barolotta solidos..... i, ad faciendam collationem, quando venit processio ex Castro-caro.	ANNOTATA.	
l m	Die xxii Julii, ad depingendam capsam, intra quam servatur i cappa B. Jacobi-Philippi, expendit solidos xi; et pro virgulis k atque claviculis pro dicta capsam solidos ii, universim solidos xii.	a Sculptura di rilievo Italica, Francis de relief, ea dicitur, quæ figuras sibi insculptas extollit supra planitiem ipsius lapidis, opre anaglypho.	
n	Dicto die dedit in ova et lactis l reducti caseolum, ad prandium Fratris scribentis B. Jacobi miracula, mittenda m P. Generali, solidos ii.	b Cophinum, pro arca lapidea usurpari, hactenus non vidi. In charta autem mox citanda sæpius dicitur Sarcophagus marmoreus, insculptus cum imagine D. Annuntiæ.	
o	xxviii Julii in effigiem B. Jacobi, quæ Romam ad P. Generalem erat mittenda, solidos iii.	c Fila. Filza, Fileia, unum idemque Italica significant, scilicet continuationem, sive (ut barbare loquar) infiltrationem plurimum actionum seu rerum ejusdem generis : hic autem intelligitur Ephemeris octuum publicorum.	
Vigilia et festum agi	5 Anno mccccxxxiv, xi die Maji, dedit tubicini Custelli-Franci, qui publicavit Bannum n ad honorandum Beatum, solidum i.	d Monumentum Translationis hujus est inscriptio, quæ hodie a parte dextera sacelli visitur, tenoris sequentis : D. O. M. Lapideum sepulcrum, in quo conditum est corpus Beati Jacobi-Philippi Faventini de Bertonis, Ordinis Servorum, a dextro latere hujus sacelli, cui affixum erat, impensa Matthæi, Joannis Baptistæ, ac ejus fratris Marci et Fratrum; Antonii Mariæ et Fratrum; Vincentii et Fratris; Antonii et Fratris, et omnium aliorum de Bertonis a Cella, non solum sub altare translatum est; sed etiam sacellum hoc, olim Bertonae familiæ a Manfredis dono datum, in honorem Dei ac ejusdem Beati, sic ut se habet exornatum est mxciii die xv Aprilis.	F
	Eadem xi Maji ingressus est in officium Procuratoris quidam Fr. Thomas de Faventia; qui notat, quod xx die ejusdem mensis, expendit, ad o insalutam coram qui faciebant festum B. Jacobi, denarios iv.	Huic porro inscriptioni a parte sinistra respondet altera Joannis Antonii Moni, in Prologo ad miracula superius a Gianio recitata. De ornatu autem ipsius sacelli in charta particulari sic accepimus : Familia Bertona sacellum ad meliorem et illustriorem formam reduxit, et manu Joannis Baptistæ Berlucii depingi curavit, statuens in medio sepulcrum Beati supra terram depositum, taliter quod modo pro altari ejusdem capellæ inseruit.	
	Die xxii, quæ fuit sabbatum et Vigilia B. Jacobi, scribit se expendisse in res varias ad eandem Vigiliam, tam a Conventu, quam ab externis qui ad festum Beati concurrerant, celebrandam; nec non pro die sequenti xxiii, quæ erat ipsum festum Beati atque sanctissimæ Trinitatis, Dominica quarta Maji.	e Giallus color, Teutonibus Gheel, flavus est; flavas autem violas non gignit tellus, sed purpureas : probabile igitur est violarum nomen etiam latius sumi a Faventinis.	
		f Rama Italica, Ramus vel Ramusculus.	
		g Facta fuit ea pictura supra tabulam ligneam, cum imagine Christi atque beatæ Virginis, cum imagine pariter S. Joannis Evangelistæ ex una parte, et ex altera B. Jacobi-Philippi, circum caput ejus radiantibus ubique fulgoribus : quæ imago taliter	

A liter etiam nunc in Capitulo visitur et adoratur : ibi enim fuit sacellum S. Joannis Evangelistæ, quod nunc servit pro Capitulo Fratrum, ac pro congregando Collegio Dominorum Jurisperitorum ac Notariorum Faventinæ civitatis. Ita in d. charta, ubi pictor nominatur Leonardus de Sealettis.

h Spaleria, *Italice* Spalliera : quidquid ad murum expanditur, ad Spallas, id est, humeros reclinandum.

i In prædicta charta appellatur Scapulare, diciturque claudi capsula, eleganti arte deaurata, et ipsam, sæpe ad agrotantes deferri, maxima cum devotione et miraculorum eventu.

k *Italice*, Ferlette et accenzette, diminutivæ voces a ferula et acu.

l *Italice* uno verbo Ricotta, quæ vox etiam ad externos transit, cum usu ipsius edulii.

m *Hujus* nomen decebunt *Annales* continuati cum D. venerint.

n *Banhus*, mandatum publicum, scilicet de instituenda ad corpus Beati processione, cujus supra facta mentio.

o *Insalata* proprie est edulium ex crulis herbulis, sale et aceto aleoque infusis, a quibus *Itali* et alia plures notiones aspiciantur eorum : ipsum autem nomen hic sumi videtur pro *Cucula*, sive (ut supra scribitur) *Collatione*, sic dicta, quæ ad illam conferantur quæ sunt reliqua in peno, absque recenti coctura.

p *Bancum*, mox *Cassa* scribitur, accipiturque pro *gazophylacio* seu arca nummaria.

q *Aurum Venetum*, vel quia *Venetis* ensum, vel quia per *Venetos* ex *Hungaria* allatum : nunc fere *Ducatos Hungaricos* appellamus.

DE S. MARIA MAGD. DE PAZZIS,

B

ORDINIS S. Mariæ DE MONTE CARMELO,

FLORENTIÆ IN HETRURIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De Vitis Sanctæ, scriptis a Vincentio Puccino et Virgilio Cepario Confessariis ipsius, earumque editionibus et auctorum fide.

NOT. A****
APP. TOM VII
MAJI
E
D.P.

ANNO MDCVII.

Duo ex eisdem
Urbe et Ordine
Canonizati
hoc seculo:

Andreas Cor-
sinus Ep.
Favulanus,

et M. Magda-
lena.

Veterum Carmelitarum florentissimus Ordo duos habet Sanctos, solennibus hujus ævi ceremoniis Canonizatos; ambos natos Florentiæ, ambos ibidem quiescentes corpore et miraculis claros; videlicet S. Andreæ Corsinum, ad Episcopalem Ecclesiæ Favulanæ Sedem assumptum; et S. Mariam Magdalenam de Pazzis, in monasterio S. Mariæ Angelorum variis perfunctam numeribus. Andreæ, mortuum anno MDCCLXXIII, Eugenius Papa IV in Beatorum numerum adlegit MCCCXXXIX. Urbanus Papa VIII canonizavit MDCXXIX. Alexander porro VII MDCLXVI decrevit Officium sub ritu Semiduplicis pro die IV Februarii ad libitum celebrandum ab iis qui Romano utuntur Breviario. Magdalenam, anno MDCVII translata in celos, idem Urbanus Beatiæ vacandam censuit MDCXXVI, anno autem MDCLXIX in Album Sanctorum retulit Clemens Papa IX, Clemens vero X anno MDCLXX approbavit simile Officium proprium, a cunctis qui ad Breviarii prædicti recitationem tenentur, ex præcepto peragendum sub ritu item Semiduplici. Prioris Vitæ, a Petro Andrea de Castaneis Carmelita, annis post ejus obitum LXXX vel primum scriptam vel interpolatam, ad XXX Januarii illustrare conatus Henschenius noster, necesse habuit anachronismos quosdam notare et corrigere, excusando rudilitatem seculi, in rebus narrandis parum accurati; et infelicitatem Ordinis, haud satis explicatas habentis historias suas. Posteriori ne contingeret idem, propriæ præsentis seculi accuratio fecit, et duarum qui Sanctæ a Confessionibus fuerunt diligentia. Hæc nobis de ejus gestis virtutibusque genuinam historiam texnit; quarum una cum alteri pro supplemento sit, necesse judicavi utramque ex Italica lingua Latinum facere, eo promptius quod occasione data libenter ostendam, nostram brevitatem de aliis quibusdam Beatis Ordinis non aliunde proficisci, quam ex idoneæ et operi huc dignæ materiæ defectu. Duplici isti tractatui subjungam tertium, de miraculis post mortem deque translationibus corporis, ex variis auctoribus monumentisque collectum, sub titulo Gloriæ postumæ.

2 Regebat prædictum S. Mariæ monasterium et

Monacharum ordinariis Confessionibus audientis præerat, cum illud ingressa est anno MDLXXXII Catharina de Pazzis, mutato deinde nomine Soror Maria Magdalenæ, D. Augustinus Campi, summæ vir probitatis et prudentiæ; sub quo cum de iis quæ Virgini præter ordinem accidebant, identidem multa scriptu fuissent a deputatis ei officio sociabus; ejusdem D. Augustini anno MDXCI vita sancti successor D. Franciscus Benvenuti, metuens in re tanti momenti decipi, ad eadem totamque Sanctæ conscientiam secum cognoscendam, invitavit Collegii nostri Florentini Rectorem P. Nicolaum Fabrini, ipsimet adiunxit eam in rem promissum pridem. Ex eo tempore Societatis nostræ Sacerdotes, qui jam inde ab anno MDLI exeperant monasterii illius Virgines permissu S. Ignati curare; tum ipsi tum aliis ibidem Virgibus, in sacra Confessione extraordinarie audientis constanter fuerunt adhibiti; in eoque caritatis officio hodieum perseverant, maximo cum ipsarum solatio et fructu: quæ et S. P. N. Ignati exercitia spiritualia sub eorundem directione quotannis obeunt, exemplo ipsius sanctæ Matris, ea primum in scripsa expertæ, sub R. P. Virgilio Cepario.

3 Ordinariorum ultimus, per annos (ut ipse profertur) duos, fuit D. Vincentius Puccinus, mortuo sub annum MDCV D. Francisco Benvenuti. Hic ex sua, et ex earum quas regebat Sanctimonialium certissima oculatque scientia, atque ex iis quæ ipsa vivente litteris consignata repererat, historiam Vitæ composuit ipsamque divulgavit anno MDCIX in duas digestam Partes: quarum prima totus vitæ decursus usque ad obitum continetur; secunda, favores quidam præcipui, eadem in suis raptibus divinitus concessi. Stylo usus est nativo minimeque fucato, et ipsis authenticorum monumentorum verbis qua licuit inhæsit tam scrupulose, ut quæ in suis extusibus Sancta Latinis forte verbis expresserat, ea Latinis etiam dederit, quippe vel a modice peritis (quales fere Sanctimoniales sunt) commode intelligenda: a quo exemplo ne discederem, primam Partem integrè, secundam ultra dimidium Latinum faciens, eadem verba ego quoque diverso charactere exprimenda curavi. Id ipsum omnino

Hujus Confessarii ex Clero,

extraordinarii ex Societate Jesu.
F

Ordinariorum ultimus Vinc. Puccinus,

A
Acta certissi-
ma prior edi-
dit 6 partibus.

omnino fecisse etiam video Mag. Ludovicum Brochan-
dum, qui anno MDCLXX bipartitum istam Puccini Histo-
riam Gallico sermone perquam eleganti reddidit, nihil
de aliis Partibus post editis sollicitus: credo quia istos
putat abunde sufficere ad informandum intellectum eo
de sanctitate Magdalenæ conceptu, qui æstimationem
conciliaret et imitationem suaderet. Accesserunt tamen
in secunda Vitæ editione, duobus post priorem annis,
quatuor Partes alia, ejusdem cum secunda argumenti:
quæ jam simul sex Partes iterum, cum nonnullis mira-
culorum post mortem auctario, recusæ sunt, eodem Puc-
cino curante sub annum MDCCXI. Sed has novissimas
quatuor Partes, a quæ ac dimidium secundæ, licet alio-
qui pulcherrimas, quia parum ad historiam faciunt, et
spirituali instructioni potius deserviunt, asceticis scripto-
ribus relinquo Latine reddendas.

quæ deinde
contracta in
continua Ca-
pita 151,

4 Perrexit deinde idem Puccinus monasterium re-
gere, et pro obtinenda Beatificatione sanctæ suæ Filiæ,
ad reliquarum salutem, tam strenue laboravit, ut uno
ante suam mortem anno negotium ad finem perductum
viderit. Puccino defuncto die III Octobris; Franciscus
Cardinalis Barberinus, cujus ex Carolo Patre,
Urbani VIII fratre nepotes duæ, Soror Innocentia et
Sor. Maria-Gratia, Monasterium S. Mariæ Angeli-
orum, sua ornabant præseant, Gubernatoris titulum et
officium sibi retinens, Confessarium statuit ad m. Rev.
D. Antonium Mariam Raconisium; eodem munere
laudabiliter fungentem in alio S. Mariæ, Regina-cæli
nuncupato monasterio, quod vulgo Chlori dicitur a Bea-
to suo Fundatore, cujus etiam Vitam idem collegit,
qualis hoc ipse die jam jam data est. Considerans autem
prælaudatus Cardinalis, nihil haberi aliud quam istud
grande sex Partium opus, unde ipsius Beatæ notitia
vulgo daretur, eo quod distracta essent omnium primæ
editionis exemplaria; eidem Raconisio demandavit no-
vam Vitam componendam ex Puccini libris novisque
notitiis, quas Processus pro Canonizatione formati sub-
ministrare poterant, idque meliori quam prius factum
erat ordine, ac forma breviori. Fecit ille quod impera-
verat Cardinalis, nomen tamen suum suppressens, sub
nomine Puccini solius voluit prodire novam illam lu-
cubrationem, per continua c. Capita, citra ullam libro-
rum distinctionem, deductam: itaque impressa primum
Florentiæ est anno MDCCVIII, utque mox anno sequenti
Romæ, cum Dicatorio, Urbano Pontifici a Neptibus
prænominatis directæ, quarum haud dubie precibus mul-
tum inclinatus ille fuerat ad Beatam declarandam Mag-
dalenam. Hunc ego Vitam conferens cum Puccini
opere genuino, puncta quædam noviter addita excerptam,
et Latine prioris Vitæ versionem admiscebo, additis in-
itio ac fine uncis [ ] includenda ad distinctionem. Post
Beatificationem, progressum lentius in negotio est: in-
terimque devotio publica erga jam Beatam promotu
vehementer per exterarum regiones, ac nominatim in urbe
Neapolitana; ubi illius causæ studiosissimus D. Gaspar
de Roomer, Antuerpiensis Mercator, idemque opulen-
tissimus, præter ingentes pecuniarias summas in rem
adeo piam collatas, fecit ut anno MDCL eadem Vita
sumptu suo recuderetur, plane secundum priora exem-
pla. Ab hac autem editione (cujus exemplar hic Antuer-
piæ vidi apud RR. PP. Carmelitas) præsumere licet,
non differre alias duas posteriores, similiter Neapoli cu-
ratas sequentibus annis MDCLVI et LII. Nihil certe ab
illis differt versio Hispanica, quam anno MDCLVIII Ro-
mæ imprimendam curavit Joannes de Lezana, Historio-
graphus Ordinis, ejusque Congregationis quam Iulicis
appellant tunc Consultor, et in Collegio Sapientiæ Ro-
manæ Cathedralicus; nec enim quidquam in re muta-
vit, solum versionem suam interpolavit Annotationibus
XXXI, quas judicavit necessarias personis de oratione
tractantibus, ad res mysticas et obscuras in libro
isto.

5 Porro quia vel ex Puccini duobus aut sex libris,

primo indicatis; vel ex Vita ejusdem Puccini nomen D
præferente, revera tamen composita a Raconisio, ceteri
post ipsos scriptores omnes, suas vel Vitas vel Vitæ
Summaria acceperunt; superfluum fuerit, ex omnibus
fere nationibus longa serie recensere eorum nomina, qui
sua quique lingua Sanctam honoraverunt. Qui volet,
habet Speculum Carmelitanum Danielis a Virgine Ma-
ria, ubi ex Summario Canonizationis accurate singuli
enumerantur. Illaudatum tamen præterire nequeo Lau-
rentium Mariam Brancaccium, strictioris observantiæ
Carmelitam, qui Neapoli anno MDCLIII Italice publi-
cavit, et Gaspari de Roomer præmemorato dedicavit,
Opera B. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, in quinque
partes distributa: placuit enim ei Opera appellare,
non quia ipsa libros scripserit, sed quia doctrina mul-
tiplex, accepti ex ore Magdalenæ ad celestia raptæ,
visa est plurimum opusculorum formam posse suscipere, si
ea, quæ sparsim habentur in majori Vita per Puccinum
edita, eique postea adjunctis Partibus, apto digererentur
ordine, quemadmodum ipse fecit. Quapropter non
gravabor, Synopsis lucubrationis istius, saltem per Ti-
tulos suos exhibere, postquam Latine dederò quæ ex
Puccini impressis nostram in opus convertenda censui.

6 Proxime post Puccinam locandas nobis venit Vir-
gilius Ceparius supranominatus, idem qui antea B.
Aloysii nostri Vitam scripserat. Agebat hic Romæ, cum
annente Urbano VIII Beatorum numero rite adscri-
beretur Maria Magdalena, et Monasterii sanctissimæ
Trinitatis Matres, quæ audiebant multa narrantem ex
propria scientia, Puccino vel ignota, vel præterita,
optabant ab ejus elegantissimo stylo et insigni spiri-
tualium rerum intelligentia novam videre Vitam, quæ,
castigata prolixioris operis mole, tanto plenior esset vir-
tutum exemplis, quanto in revelationibus strictior. Sed
cum eadem cogitatio eodem tempore Matribus Florenti-
nis venisset, factum est ut dum hæc vita excolebatur
Romæ, altera a Raconisio concinnata imprimeretur
Florentiæ, nescio an satis concordi Auctorum vel San-
ctimonialium sententia. Certe fuit in ea re aliquid quod
Cardinali Barberino displiceret, formidanti fortassis ne
duo de eodem argumento scriptores, alicubi sibi inveni-
rentur contrarii, aut alter alterius luci officeret. Utrum-
que se res habuit, suppressa est, jam usque ad Caput
LXIII impressa, Ceparii lucubratio; mansitque imper-
fectum opus inter manus venerabilium istarum Romæ
Matrum, ac pene traditum est oblivioni; donec occa-
sione solennis Canonizationis lectus ac visus pluribus
Ceparii labor, apparuit dignus qui publicæ luci non
subtraheretur diutius. Commendatus est igitur R. P.
Josepho Fotio, nostræ item Societatis Sacerdoti, ab-
solvendus, additis ultimis XV Capitulis, et Romæ pro-
diit anno MDCLXIX Clementi IX dedicatus. Eum cum
editis a Puccino et Raconisio Vitis conferas, omnino ju-
dicabis, adeo nihil illis officere, ut multum roboris addat
eisdem testimonio suo, plurima autem suppleat ab illis
præterita minimeque negligenda. Atque his dimittat
Latine reddendis exarget secunda quam damus Vita,
nihil eorum quæ illi dixerunt iteratura, nisi quatenus
ad Historiæ contextum necesse erit, uno alterove verbo
ista attingi, velut jam data in priori Vita, et istic
requirenda.

7 Alia Latina si quis desideret, habet impressam
Francofurti anno MDCLXX Vitam seraphicæ Virginis
S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, Florentinæ, Ordinis
Carmelitarum antiquæ observantiæ Regularis,
in tres distinctam libros, extractam et concinnatam
ex vita per ejus Confessarium scripta, nec non ex
Processibus et Relationibus, coram summo Ponti-
fice formatas, per P. Fr. Patritium a S. Jacobo,
Ordinis Carmelitarum Provinciæ Alemanniæ infe-
rioris; cui accessit Brevis relatio quorundam mi-
raculorum, meritis et intercessione Sanctæ post so-
lennem ejus Canonizationem patratorum; et docu-
menta seu monita, quæ Sancta diversis dedit
Religiosis

Alterutra
aliis omnibus
de Sancta
scripturis
præluxerunt:

et priora
libro cui titu-
lus Opera.

F
Aliam vitam
an. 1626
scripsit Vir-
gilius Cepa-
rius,

et hanc an.
1669 edidit
Jos. Fotius,

unde excerpta
dantur.

Indicantur.
alia Franco-
furti,

a Vinc. Raconisio, servato
tamen Puccini
nomine,

P
S. C. D. S. M. I.

- A Religiosis dum vixit, edita antea Italice per D. Joannem Antonium Solazzi de Vetralla. Similiter in Speculo Carmelitano R. P. Danielis prælaudoti inveniet lector, primo Vitam, ex Actis Canonizationis atque ex Secretaria Congregationis Sacrorum Rituum, justa exemplar Romæ impressum: deinde alteram prolixiorum Capitulum 13, ex R. D. Vincentii Puccini opere de Vita et divinis illustrationibus ipsius Sanctæ, contractam, digestam, et Latinitate donatam per Rev. adm. P. Leonem a S. Joanne, Provincialem Turoniæ, exinde Assistentem Generalem Ordinis, Regis Christianissimi Concionatorem ordinarium; tertio Tractatum usque, cui titulus, Canonizatio et eam concernentia antecedenter, comitanter, et subsequenter Denique; Miracula ex Canonizationis Informatione et Summario Romæ impressis, atque ex supradicta Brevis Relatione; cum Exercitio devotionis quinque Feriis sextis, in memoriam quinque singularium favorum præstitorum Sanctæ, devotissimæ mysteriis Passionis Christi, sexta feria peractæ. Et huic Exercitio addi potuissent Litanie, in honorem ejusdem Sanctæ compositæ, atque in fine libri a Fr. Patritio editi impressæ, sane perquam bene accommodatæ ad fovendam devotionem fidelium, modo earum usus approbetur ab iis, quorum interest recognoscere precationum formulas Catholico populo proponendas.

B 8 Fortassis etiam operæ pretium esset legere, quæ habet noster Nicolaus Lancicus, in opusculo de Præstantia Instituti Societatis lib. 2 ad finem cap. 4. nisi omnia habuisset ex ore P. Virgilii, quem præstat in suomet libro loquentem audire. De hoc libro, quoniam adeo sero in publicam lucem venit, non est mirum tacere Patres Carmelitas. Mirum potius, ab iis, quibus ignotum esse non potuit, quod monasterium S. Mariæ Angelorum, sub Ordinarii Florentini jurisdictione positum, ordinarios Confessarios non habeat alios quam ex Clero seculari assumptos, id ubique dissimularint; cumque Puccini saltem scripta legerint, mirum est etiam ab iisdem aut nullam aut perquam jejunam fieri mentionem Patrum Societatis, quorum consiliis, non solum directa fuit ad amplectendum Carmelitarum institutum, sed etiam præcipue adjuta in spiritu; cum aliis Religiosis viris aut nullum aut rarum commercium habens, uti nec habent ceteræ istius monasterii Sanctimoniæ. Ut enim c. 57 scribit Ceparius, ad crates earum ordinarie non accedunt Religiosi, cujuscumque sint Ordinis, atque adeo nec Carmelita, nisi forte frater aut proximus consanguineus alicujus Monachæ, idque non nisi cum licentia, prævie in scripto obtenta. De Maria autem Magdalena nusquam invenimus, quod vel sermet in vita sua cum ulquo Religioso Carmelita fuerit collocuta, nisi cum Sanctis Angelo Martyre et Alberto Siculo, jam beatissimis in cælo.

C 9 Quod ipsummet Puccinum obtinet, de eo interrogatus Illustrissimus Antonius Magliabechius, paterno amico, hoc elogium simplici candore texuit, per epistolam datam viii Julii mdcxxxii. Monasterio Angelorum plus quam viginti annis servivit gratis; cumque Urbani Papæ VIII, anno mdcxxxii ad Pontificatum evecti, pedes deosculaturus, Romam esset profectus, quia illum nonnulla consanguinitate attingebat; ante altare Apostolorum dicitur votum fecisse, nulla unquam ecclesiastica bona admissurum se titulo beneficii. Profusissimus in eleemosynis erga pauperes, hos eosdem moriens instituit heredes ex asse; nisi quod partem modicam legavit monasterio Angelorum, in cujus ecclesia sepultus quiescit. Morienti extrema, quæ tali articulo exigua Sacerdote possunt, officia exhibuit R. P. Cosmus de Pazzis, vicem rependens operæ quam ipse morienti Mariæ Magdalene præstiterat, præter cujus Vitam scripsit etiam ediditque tractatum eruditum de Proprietate et

Maji T. VI.

privilegio Regularium. Denique vir fuit vitæ probitate, doctrina, prudentiaque conspicuus; in quo nihil potuisset desiderari, si non plusculum fidei adhibuisset cuidam suæ pœnitenti, magnæ ut ipse opinabatur sanctimonie, quæ illi dixerat, quod in pœnis purgatorii vidisset animam Venerabilis Hippolyti Galantini, ejus qui Congregationem S. Francisci de Doctrina Christiana Florentiæ fundavit; vir tam notæ sanctitatis, ut mortui anno mdcxix die xx Martii causa, in ordine ad Canonizationem serio in Romana Rota agatur, ad instantiam, non solum Congregationis suæ, sed etiam Magnorum Ducum totiusque populi Florentini. Hinc cum Vincentius elabi e manibus suis siviisset scriptum aliquod, quo communis illa opinio famaue infirmari videbatur; Ruspolo cuidam, poete satyrico ac petulanti, occasionem dedit duabus odibus ipsum acerbissime perstringendi: et alienavit a se plurimum optimorum virorum animos, atque in his etiam patris mei Marci, hominis communi Florentinorum æstimatione sancti, et cujus precibus fere soleo acceptum referre quidquid boni indignus a Deo consequor. Vivens enim Hippolytus virtutis ergo sic eum coluerat, ut per multos annos consueverit quotidie vesperi convenire, de rebus spiritualibus velut cum amicorum intimo tractaturus. Hujus inter ipsos amicitie plures apud me supersunt memorie, et inter alias nocturna laternula, qua per tenebras veniebat ad nos devotos suos, piis alloquiis inflammandos. Sensit igitur graviter pater meus, ut debebat, injuriam, amici sui memorie factam ab amico etiam Puccino, quem alias æstimabat virum undequaque integerimum. Nempe optimus quandoque viris obrepit aliquid imbecillitatis humanæ, dum bono zelo agi se credunt: quod hic nolui dissimulare, ne forte apud imperitos æstimatores rerum obesset aliquando Venerabili Hippolyto, laus impensa Vincentio: quem crediderim vel ante mortem retractasse quæ minus prudenter scripserat; vel excusare potuisse, allegando exempla S. Paschasi Diaconi, ultimo Maji mensis die ex S. Gregorio Magno in Martyrologio Romano relati; et S. Vitalinæ Virginis, ex S. Gregorio Turonensi xxi Februarii; quos legimus aliquamultis diebus a divina et beatifica visione suspensos, dum interim miraculis minime obscuris eorum sanctitas declarabatur a Deo. Et huc referri potest quod in nostræ hujus sanctæ Vita 2, cap. 9 prolixè narratur de Sore Maria Benedicta Vectoris. R. P. Cosmus de Pazzis, qui Puccino morienti adstitisse dicitur, Collegio Florentino præfuit aliquoties Rector: eique raræ virtutis exempla plurima de se reliquit, et ipsius memoria ibidem in benedictione manet; tum propter alia egregia merita, tum propter suppellectilem sacram, insigni argentea statua Gentilis suæ Sanctæ auctam.

10 Porro ad totius Pazziæ familiæ, ex qua S. Magdalena prodiit, decus pertinet, quod tom. 3 Italiæ sacræ col. 113 refert Ferdinandus Ughellus in Episcopo Rainerio, qui sub annum mxcviii Petruscæ nobilitatis florem accendit, ut Crucem indueret et ad Terram sanctam e Saracenorum manibus eripiendam, cum Godefrido Bullonio pervolaret. Retulerunt, inquit Ughellus, eam gloriam Florentini, ut ex iis omnium generosissimus in Hierosolymæ mœnia primus assili- ret irrumperetque. Is fuit e Pazziorum nobilissima familia lectissimus Miles, a Godefrido murali corona ornatus quam cum sacro igne in patriam retulit, et in S. Blasii templo, ut pulcherrimum monumentum, ad suam æternitati conservandam gloriam, collocavit solenni pompa. Hactenus autem Pazziorum familia, singulis annis Sabbato sancto, concinentibus triumphum Christi Sacerdotibus, novum ignem, attrito eo lapide Hierosolymitano, qui vulgo ignis sacer dicitur, religiose accendit; eumque in Metropo-

23

litanam

et Artuerplæ
impressa,

in quibus
dissimulatur
quoties fuerint
Confessarii
Sanctæ.

Elogium Puc-
cini viri op-
timi,

D
AUCTORE D. P.
licet circa
Ven. Hippo-
lytum Ga-
lantinum,

aliquid hu-
manum
passi.

Pazziæ fa-
miliæ,

A litanam ædem solenni tripudio vetustissimoque ritu traducit, ad commendandam strenui iavictique militis memoriam, qui morem illum in patriam induxit. Meminit facti Villanus in Historiis; et Vari- nus lib. 3 Pazziam familiam Pactique Militis vir- tutem, et ritum illum hisce carminibus laudat :

laus ab an-
no 1098,

Pactia progenies, Thuscis e montibus orta,
Antiqua atque potens, castellaque plurima rexit
Sub ditione sua : cujus de sanguine Miles.
Sub Duce Gofredo, conscendit mœnia Sion
Primus : et hinc causa est trivio quod lampas in

[illo

Sacra accendatur, priscum quæ servat honorem.

hæc cogno-
men recen-
tius.

11 Nescio an Militi illi proprium nomen Pactius fuerit (quod mollior nunc pronuntiotio in Pazzium de- flexit) ab indeque nata posteritas cognomen sumpserit, sicuti pleræque nobilium in Italia familiarum a nomine alienius ex progenitoribus proprio cognomen assumpse- runt ; cum x ac xi sedulo ad nomen cujusque proprium capisset ab aliquibus addi nomen patris. Hoc scio quod talis mos primum in Tuscia capit ætate illa : idque in- telligere licet ex Donatione Comitissæ Motildæ, apud Ughellum consequenter proposita, in qua Causidici,

B Notarii, Clericique præsentis solo notantur nomine ; Testes vero, laici cum addito cujus filii essent. Aliis in omnibus quæ antea et postea idem Ughellus producit instrumentis Notarialibus, usque ad seculum xii, nomi- na, præsertim Ecclesiasticorum, plane nuda exprimuntur, cum solo cujusque gradus vel officii titulo. Auget hoc difficultatem ad nobiles hujus temporis familias tam alte subducendas, quam prætendunt sibi deberi ; facit- que ut gratulandum vis existimemus, quandocumque ex satis solida traditione suam possunt antiquitatem probare, uti videntur probare Pazzii, ex illo ob imme- morabili possesso jure sacri ignis eliciendi, quantum- cumque alias novum fortassis sit nomen Pazziorum. Cum autem hæc scribo, nihil moror cujusdam procacis libellatoris præfidentiam, omnes undecumque scriptores ecclesiasticos et profanos convocantis, ut meam in histo- ria infantiam rideant. Satis illum castigavit vir eru- ditus ac nobilis, et vulgo etiam ridiculum fecit, quod in quæstione de usu cognominum, Notarialibus actis aliisque similibus instrumentis subscribendorum, a se- culo vii usque ad x, ab omnibus antiquariæ rei peritis negato, in argumentum ejus asserendi assumat vetera Romanarum familiarum cognomenta, una cum Imperio Romano abolita, alioque etiam minus ad rem facientia. Verum istis omissis exhibeamus promissa Acta.

C 12 Ipsius S. Mariæ Magdalenæ, vixit circumse- runtur effigies æri incisæ : præ quibus optari possit alia ad viventis similitudinem expressa propius quam ad ingenium pictoris : et talem nobis Sanctimonialis misere, monochromate rubro notatam, qua optime vul- tum referri putant, extrema fere ætate ; cum, robustam alias firmisque ossibus subnixam corporis habitudinem, extenuassent penitentiarum rigor et morborum frequen- tia. Excepta siquidem ista est, ex imagine, quam, Sancta jam mortua et in feretrum composita, sed ultra communem modum formosa, devotionemque suavissi- mam spectantibus offlante, pinxit Eques Cruadus. Ea quam longe certiora ipsius referat lineamenta, quæ aliis multo delictiorem exprimentibus, apparebit evidenter, instituta collatione cum illa, quam ista monasterium ingrediente Sanctes Titi pinxit, ponenda ad num. 37 Vitæ per Ceparium scriptæ.

Effigies ge-
nulina San-
ctæ statim
a morte.

Vera Effigies
S. MARIE MAGD. DE PAZZIS
mortuæ A.D. 1607 Ætatis 42.

VITA

Ex Italico adm. R. D. Vincentii Puccini,

Gubernatoris monasterii, et Confessarii ipsius
Sanctæ.

PROCEMIUM.

Quamquam nihil opus habeat celebrari in terris quisquis ab hac vita egrediens maximarum pretio- sissimarumque virtutum post se relinquit odorem, eo quod a remuneratore Deo inæstimabili atque æterna mercede cumuletur in cœlis ; convenit nihilo- minus ut talium memoria floreant etiam in mundo, quatenus honorari videamus merita probitatis, eo- que excitemur ad studium imitandi exempla. Hæc me consideratio movit ad mandandam prælo vitam Sororis Mariæ Magdalenæ de Pazzis, Monachæ cœ- nobii S. Mariæ Angelorum in vico S. Frigidiani Florentiæ : quam quicumque læget, existimo quod ad conspectum tam sanctorum actuum tamque mi- rabilium operum, multo deinceps generosius appli- cabit animum ad veram æternamque vitam conse- quendam. Eodem etiam me impulerunt stimuli, cunctabundo subditi a personis religiosis atque præ- cipuæ in hac urbe nobilitatis viris, qui singulari desiderio ferebantur ad eam Historiam concupiscen- dam, moti fama tam eximie sanctitatis.

Vita hæc
scripta ad
exemplum,

2 Ut autem eorum quæ scribere aggredior aliqua in principio notitia lectori detur, eaque certiori judi- cio æstimari possint, noto imprimis ; quod cum So- ror Maria Magdalena facta esset Monacha, ac multis experimentis certissimo constaret ipsam ultra com- mune modum præbere de se eximie sanctitatis signa, raptamque in extases cum Deo sæpe loqui de sublimissimis notitiis ab eo sibi communicatis ; Superiores ejus, futurorum præsagitatione minime vana inducti, quibusdam Sanctimonialibus commen- dariat, ut ejus omnes actiones observarent, minu- timque adnotarent quidquid illa in suis raptibus di- ceret. Deo enim ita volente loquebatur illa, spiritu rapta, in persona aut sua, aut Patris æterni, aut incarnati Verbi, aut sanctissimæ Virginis aliorum- que, sic ut distincte intelligerentur singula. Post- modum

ex certissimis
documentis,

A modum vero in virtute sanctæ obodientiæ imperatum eidem est, ut duabus venerandis Matribus, ad hoc designatis, accuratam rationem redderet secretarum omnium notionum, quas sibi largiebatur Dominus, cunctorumque motuum exteriorum : quibus illa sic constricta, quamvis cum multa animi sui humillimi afflictione, singula constanter et fideliter ad mortem usque retulit. Hoc igitur modo devenimus in cognitionem totius ejus vitæ : propterea quod quidquid dicebat faciebatque extatice sublevata, accurate relatum ab ea prædictis Matribus scripto fuerit perquam diligenter consignatum ; itaque impleta grandia volumina quatuor, ex quibus scitu digniora in hanc Historiam traducta sunt. Alia ipsius acta sancta, a nativitate usque ad ingressum in monasterium, intellexerunt Sanctimoniales ejus sociæ ex quadam ipsius amita seu matertera, ex matre ejusdem, atque ex aliis consanguineis ; quin ex ipsiusmet ore nonnulla industrie elicta collectaque fuerunt.

et in 4 volumina digestis :
B Illa autem prædicta quatuor volumina, quibus totum præsentis descriptionis argumentum aliæque res infinitæ continentur, fuerunt recognita ab adm. Rev. Domino Francisco Benevenuto, Canonicæ Pœnitentiario ecclesiæ Cathedralis Florentinæ, ipsiusque monasterii per annos quatuordecim Gubernatoris et Confessarii ; ab eoque temporibus variis subjecta judicio plurium ex Societate Jesu Patrum, quos inter fuerunt P. Nicolaus Fabrinus et P. Virgilius Ceparius, Collegii Florentini subinde Rectores, P. Michael Hieronymus, alique : quorum auditis sententiis, manu propria signavit, libros istos D. Franciscus, omnibus eximiam animæ illius benedictæ sanctitatem comprobantibus. Idem præterea Patres, qui eam de peccatis confitentem, tamquam ad id extra ordinem vocati, aliquando audiebant, videbantur non posse satiari appellando eam singularem Dei famulam : et P. Octavius Gondius, ex eadem Societate Jesu, pro magna opinione sanctitatis quam de ea conceperat, non præsumebat aures confitenti dare nisi de genibus ; affirmabatque ab ea se numquam recedere, nisi aliquo lumine collustratum in mente. Ego vero, qui duobus annis eam gubernavi eidemque Sacramenta ministravi, plane diserteque contestor, quod in ea tantas virtutes repere-
rim, ut Angelicum potius quam humanum spiritum corpori ejus inclusum judicarem. Ad certiore porro fidem omnium in hac Historia referendorum certissime possum asseverare, quod cum bona Dei famula, sub ultimum mortalis vitæ finem, seipsam sanctissime præparabat ad spiritum suum Jesu suo tradendum in manus ; confessa mihi sit magna cum sinceritate, omnia, quæ vel in raptu vel privatim dixerat contuleratque cum prædictis duabus Matribus, pure processisse ex operatione Spiritus sancti, absque ulla proprii respectus mixtura. Similiter confessa humillime est, quemadmodum loco suo annotabo, quod in omnibus aliis actionibus suis secuta semper sit consilium directionemque suorum Patrum spiritualium.

quæ a Patribus Societatis recognita,

ipsamet moriens confirmavit.

C 4 Quod ad Historiæ ordinem pertinet, placuit bifariam eam dividere, ita ut pars prima contineat vitæ totius cursum mortemque Sororis Mariæ Magdalænæ ; secunda vero exhibeat raptus, notitias, gratias, dona specialia divinitus ipsi concessa, quemadmodum in secundæ illius Patris Proœmio dicitur commodius. Quod si in hujus narrationis decursu, non appareat ille ornatus sermonis, quem aliqui forsitan desiderarent ; habeatur ratio ipsius operis, quod a me potius devotam simplicitatem, quam alium cultum exteriorum ullum requirere videbatur. Satis enimvero mihi est, atque ad spirituale meum solatium abunde satis, quod potuerim

Dividitur Vita in partes duas.

banc publicam occasionem cunctis dare, ad Divinam Majestatem alieno exemplo studiosius ardentiusque honorandam, et Sanctorum ejus virtutes imitandas : quod si obtinero, reddatur gratiarum actio Deo, tamquam boni omnis largitori.

§ Ut porro Historiæ quam scripsimus veritas cunctis pateret evidentius, Reverendiss. D. Petrus Nicolini, Vicarius generalis Florentinus, rogatus a monasterii Gubernatore, ad ipsummet locum personaliter sese transtulit, cum Cancellario Archiepiscopali, die xiv Aprilis, anni mdcix ; et vocatis in suam præsentiam Sanctimonialibus omnibus, quæ suis ipsæ oculis viderant actiones Sor. Mariæ Magdalænæ in præsentī opere adnotatas, minutissime eas interrogavit super singulorum factorum veritate. Omnes autem, plures quam sexaginta, solitæ quotidie mane sacram Communionem suscipere, juratæ affirmarunt, meram ac puram veritatem in hoc libro contineri circa vitam venerabilis famulæ Dei : quin etiam multæ viva voce adliderunt, longe plura quam scripta sunt a se visa fuisse. Itaque Capitulis singulis sigillatim subscripserunt eæ, quæ mirabilibus in unoquoque eorum notatis interfuere : atque ex hujusmodi subscriptionibus volumen bene spissum collectum est : et coram D. Vicario, monasterii Gubernatore, et Testibus quatuor ad id vocatis, scriptum est in forma authentica Instrumentum, a Mag. Euphrosyno Milanesio Cancellario Archiepiscopali : quod Instrumentum, una cum volumine subscriptionum prædicto, ad perpetuam memoriam conservatur in monasterio : utriusque vero transsumptum authenticum, ab eodem Cancellario signatum, repositum est in archivio Archiepiscopatus ; scilicet ad amoliendam quantulacumque dubitationis occasionem, circa magnalia Dei in dilecta ejus sponsa Sorore Maria Magdalena.

D
EX ITAL.
VINCEN.
PUCCIN.

Capitulum
singulorum veritatis attestatur juratæ
Monachæ.

PARS PRIMA

Totius vitæ a nativitate usque ad obitum seriem continens.

Vitam hanc partiturus in Capita grandiora, nostri-
que operis instituto proportionata magis, congruum duxi
originariæ partitionis titulos singulis Partibus præmit-
tere, secundum numeros Romanis litteris in margine
appictos, sicut alias factum sæpe : quidam enim putant
hoc etiam pertinere ad fidem undequaque liberandam.
Sunt ergo primæ Partis Tituli hi.

F
CAP. I. De nativitate, genere et educatione Sor. Mariæ Magdalænæ, usque ad septimum ætatis annum.

II. De caritate ejus erga pauperes, et oratione mentali quam exercebat.

III. De grandi desiderio quo ferebatur erga sanctissimum Sacramentum, et de pœnitentiis quas faciebat.

IV. Quomodo collocata sit asservanda in monasterio S. Joannis Minoris : et de inspiratione quam habuit, ut fieret Monacha in monasterio S. Mariæ Angelorum.

V. In anno sui Novitiatus multa indicia præbet singularis virtutis, et nominatim de ingenti desiderio Professionis faciendæ : ejus facultatem adepta a Superioribus est, occasione suæ ejusdam gravis infirmitatis, a qua postea fuit miraculose liberata.

VI. Post sanitatem recuperatam revertitur ad Novitiatum, et propter continuos raptus sibi concessos a Deo, constringitur per obedientiam referre duabus Matribus intelligentias sibi divinitus comunicatas.

VII. Videt in Paradiso locupletem gloriam Matris Sor. Mariæ Bagnesiæ Florentinæ.

A viii. Significat ei Dominus tertio, voluntatis suæ esse, ut solum panem edat et aquam bibat. Probatur circa hoc a Superioribus; et cum eorum venia incipit divinum beneplacitum adimplere.

ix. Monet eam Pater æternus de quibusdam exercitiis spiritualibus, quæ ipsam vult usurpare: prædicitque probationem quinquennalem de ea sumendam, promittens antea eidem infundendum Spiritum sanctum.

x. Quomodo ter fuerit vocata a Deo, ab eoque acceperit viginti regulas observandas.

xi. Magni excessus amoris ejus in contemplatione Jesu Christi.

xii. Alii excessus amorosi, quos eructabat cor ejus erga illum.

xiii. De quodam examine conscientiæ, quod fecit coram Deo in raptu: ex quo mentis ejus puritas singularis intelligitur.

xiv. Manet in ecstasi diebus et noctibus octo, loquens de rebus altissimis: et quovis mane ad horam Tertiæ recipit sub variis formis Spiritum sanctum.

xv. Ingreditur in lacum leonum, id est, in conflictum cum dæmonibus: et intelligit quod debeat pati pro salute animarum.

B xvi. De quinque tentationibus, quæ per annos quinque ipsam fatigarunt. Certo signo divinitus sibi dato cognoscit, se non esse illusam: et quinque horis percutitur a diabolis.

xvii. Liberat puellam energumenam.

xviii. In raptu loquitur cum Cardinali Archiepiscopo Florentino, qui fuit postea Leo Papa XI; a quo valde firma in spiritu reperitur.

xix. Prædicit Cardinali Archiepiscopo Florentino quod sit futurus Papa: alias autem prævidet paucis solum diebus Pontificatu fruiturum.

xx. Quantum fuerit resignata in Deum, et quomodo Jesus tertium ei se ostenderit turbatum, ac postea benignum. Item quomodo quamdam pauperi Jesu statuum tertio obtulerit Patri æterno.

xxi. Intelligit a Deo, quod velit ipsam incedere discalceatam et humiliter vestitam: quod totum exequitur, et in gremio statuæ cujusdam Marianæ observare promittit; probatur autem a Superioribus.

xxii. In raptu sanat quamdam Monasterii Conversam infirmam.

xxiii. Dæmon multam eam affligit in parte exteriori, et postea ei apparet in forma horribilissimæ bestię.

C xxiv. Post novam a Superioribus probationem, cognita evidentibus signis Dei voluntate, conceditur ei ut calceamenta dimittat.

xxv. De tentationibus quas passa est contra fidem aliisque multis in ariditate spiritus.

xxvi. Dæmon eam affligit tentationibus imparis: et de remediis quibus contra eas utebatur. Beata Virgo operit eam velo candido, unde non amplius illis impugnatur: dæmon autem in specie duarum Monacharum conatur eam decipere.

xxvii. Videt Jesum ea forma, qua Pilatus eum monstravit populo Judaico. Conceditur ei fasciculus Myrrhæ Passionis ejus, et Jesus in brachiis quemadmodum natus est.

xxviii. De visione suorum defectuum quam ei dedit Deus, et de magna delectatione quam recepit ex actu quodam humiliationis.

xxix. Ostendit ei Deus gloriam S. Augustini, qui ei assistit in dicendo Officio.

xxx. Tentatur ut pro fructu animarum egredietur e Religione: deinde provocatur ad superbiam et æstimationem sui: deque remediis quibus usa est ne superaretur.

D xxxi. Quia vicerat tentationem dimittendi habitus Religiosi, interius induta fuit eodem habitu, et postea Dominici corporis Communionem accipit.

xxxii. Signo sanctæ Crucis restaurat vasculum vini corrupti, de quo bibens Monacha quædam infirma sanatur.

xxxiii. Videt animam cujusdam Monachæ, liberatam e Purgatorio scandere in cælum.

xxxiv. Multum vexatur tentatione gulæ.

xxxv. Provocatur ad desperationem: et de auxiliis per Deum Sanctosque ei submissis ac remediis quibus utebatur.

xxxvi. De variis mortificationibus et actibus humilitatis, quos exercebat ad vincendas tentationes.

xxxvii. Resistit aliis tentationibus dæmonum, et eos sæpius a se fugat.

xxxviii. Monacham quamdam a morbo contagioso liberat, et Conversam toto latere contractam sanat.

xxxix. Videt animam cujusdam Monachæ euntem ad Paradisum, alteramque in Purgatorio cruciatam modo singulari.

xl. Post quinquennium suæ probationis a devotis suis Sanctis educitur e lacu leonum, id est, liberatur a tentationibus dæmonum, atque a Deo infinitis remuneratur.

xli. In præmium spectrorum diabolicorum, tempore probationis toleratorum, ostendit ei se Jesus tribus modis, promittens quod deinceps fruitura sit præsentia sua.

xlii. Precibus suis a Deo impetrat Confessario suo spatium vitæ productioris.

xliii. Videt animam matris suæ ascendere in cælum, et bonum quemdam Sacerdotem qui fruebatur æterna beatitudine.

xliiv. De modo vivendi ejus ab initio suæ probationis usque ad horam mortis.

xlv. Sanat Sororem quamdam moribundam ab incurabili plaga, et aliam liberat a lepra.

xlvi. Prædicit futura multa.

xlvii. Tanto patiendi amore flagrat, ut paciscatur cum Deo, quod nolit ullum gustum spirituum.

xlviii. Apparet in visione cuidam Monachæ, sanans eam a fistula. Eadem postea aliquamdiu in ipsius lecto decumbens, liberatur a gravissimo morbo.

xlix. Habet visionem de puella, quæ debebat fieri Monacha.

l. De zelo quo ferebatur erga salutem animarum.

li. Orationibus a Deo obtinet multarum animarum conversionem a statu peccati.

lii. De caritate qua utebatur erga proximos.

liii. Videt animas duorum peccatorum, in morte sua ad inferos damnatorum deferri.

liiv. Eligitur Magistra Juniorum, easque mirabiliter exercet ad profectum in spiritu.

lv. De zelo ejus erga honorem Dei et odio peccati.

lvi. De magna ejus humilitate.

lvii. Quomodo in raptu exerceret opera manualia, pingeret et alia multa faceret, absque luce elementari.

lviii. De magna puritate mentis ejus.

lix. Desiderat semper implere divinam voluntatem, et sermones de ea institutos audiens sæpe alienatur a sensibus.

lx. De accenso zelo religiosæ observantiæ.

lxi. Quam perfecte observaret votum obedientiæ.

lxii. Quam diligenter observaret votum paupertatis.

A LXIII. Quam mirabiliter custodierit votum castitatis.

LXIV. Videt gloriam qua fruebatur in cœlo quædam monasterii sui Monialis.

LXV. Electa Magistra Noviliarum optimis monitis eas instruit.

LXVI. Alia monita quæ Novitiis dabat.

LXVII. Solo aspectu in aliorum animis contritionem excitat.

LXVIII. Multis in rebus spiritum suum Propheticum ostendit.

LXIX. Videt in estasi, inter alios Sanctos Paradisi, B. Aloysium Gonzagam Societatis Jesu.

LXX. Pristinæ bonitati reddit vasculum vini corrupti. Monacham unam liberat doloribus calculi, et alias duas a gravibus morbis.

LXXI. Graviter infirmata non dimittit vitæ institutionis rigorem; sputi copiosum sanguinem, ideoque curandæ sanitati intendit: sed postea sanata redit ad suum officium.

LXXII. Dicit ei in ecstasi Dominus, quod usque ad mortem debeat multa pati. Eligitur a Sanctimonialibus Supprior, et paulo post in morbum recidit.

B LXXIII. Gravi laborans infirmitate, singulari cum patientia eam sustinet.

LXXIV. De magna ejus inter morbi cruciatus tolerantia: et quomodo receperit Sacramentum extremæ Unionis.

LXXV. Preparata ad mortem, sancte Spiritum reddit in manus dilecti sui Jesu.

LXXVI. Videndi corporis causa magna multitudo concurrat ad exequias: illud deinde cum magna devotione sepelitur

CAPUT I.

Nativitas Sanctæ et pueritia, vocatio et ingressus ad monasterium.

C Mirabilem semper in Sanctis suis monstravit se Deus, identidemque adhuc monstrat, ut quovis seculo inveniantur aliqui, quorum actiones cum virtute conjunctæ fidem hominibus faciant infinitæ bonitatis et providentiæ suæ, ipsosque ad eas cum admiratione considerandas et cum laudatione prædicandas invitent. Nostris autem temporibus hisce singulariter sese ostendit mirabilem in Sor. Maria Magdalena, vera Domini Jesu famula; quia non solum illam in religioso collocavit statu, ut esset virtutum omnium lucidissimum speculum: sed etiam in ea voluit quemdam divinæ suæ potentiae ac benignitatis radium splendescere, altissima mysteria eidem revelando, participemque ipsam faciendo in terris ineffabilium quæ Sanctis largitur bonorum in cœlis. Quia tamen opera illius, monasterio inclusæ, paucis fuere conspicua; vita atque mors ejus simpliciter describetur; ut, quemadmodum optabat illa, possint omnes in istud speculum respiciendo inflammari cœlesti illo igne, qui in purissimo ejus pectore continenter ardebat.

Nobiliter nata anno 1566

7 Nata est Soror Maria Magdalena Florentiæ, die 11 Aprilis, anno MDLXVI, ex D. Camillo Gerii de Pazzis et D. Maria Laurentii Buondelmonte, familiis antiquitate et amplitudine clarissimis. Appellata est autem Catharina, non sine mysterio, adeo similis fuit S. Catharinæ Senensi, suæ speciali Patronæ. Affirmavit mater, quod utero eam gestans, nihil doloris sensit, imo nec pondus nec gravedinem: quodque in ejusdem infantia nihil passa sit earum molestiarum, quas solent nutricibus et curatricibus suis infantes exhibere: sed semper oblectata fuerit ejus in obediendo promptitudine et alacritate vultus. Non delectabatur ullis ludis jocisque puellaribus,

omnibus tamen affabilis erat; summam voluptatem capiens, siquando de rebus spiritualibus sermones institutos audiebat, mundana vero colloquia dextere declinans. Quoties in congressum ecclesiasticæ alicujus personæ veniebat, interrogabat eam de rebus ad animæ salutem pertinentibus, ac specialiter de sublimi sanctissimæ Trinitatis mysterio, cui supra modum afficiebatur. Unde, cum aliquando in manus ejus venisset S. Athanasii Symbolum; non solum cupidissime ipsum legit, sed veluti rem pretiosissimam, mire cum gaudio, ad matrem detulit. Atque ex his pueriliis a tatis actibus dabatur intelligi, qualis per Dei adjutorium futura maturioribus in annis esset.

8 Septennis cepit specimina præbere suæ pietissimæ indolis: quippe quæ partem cibi, puellis ad scholas itantibus in matutinam postmeridianamque refectionem dari soliti, distribuebat in captivos aliosque pauperes: multumque delectabatur occasionem tacta pueros alios docendi Pater noster, Ave Maria, Credo, et alias similes precatumculas. Huic autem sancto exercitio majori cum otio ac libertate vacabat ruri, omni cum patientia et caritate erudiens egenas rusticellas. Idque tam serio tanque impense faciebat, ut cum aliquando redeundum in urbem esset, creperit effuse plorare, eo quod non posset continuare instructionem, ut dicebat, filie sui ejusdam agricolæ, quam ad solatium ejus oportuit ea de causa assumere et adducere Florentiam. Admirabile porro est et vix credibile, quantam in tenella ista ætate curam gesserit servandi puritatem cordis; cogitationes suasque eo constringens, ut nunquam non spectarent Dei famulatum atque honorem.

9 Vix dum intellectus ejus creperat per rationis usum primum posse elevari in Deum, quin etiam illum cepit in oratione defigere, eaque mentali, cui plurimum addicta erit; usum praxinque ejus edocta a suo Confessario P. Andrea Rossio Societatis Jesu. Ad hanc ut pararet sese, legebat aliquid ex libello P. Gasparis Loarte ejusdem Societatis: deinde magno cum sensu cœlestium rerum prostrata in terram, devote recitabat Antiphonam, *Veni sancte Spiritus*; additoque, *Confiteor* elevabat mentem ad cogitationes sublimiores, nullis terrenis curis distractam, sed in id unum intentam, quomodo scilicet posset invenire accessum ad statum religiosum. Tam sapide autem hoc faciebat, ut spatium dimidiæ horæ, definitum a Confessario, sæpe ad integram horam prorogaret. Siquando solam domi se esse credebat, recipiebat ipsa sese ad loca ædium secretiora, ibique laxabat frenâ amorosis affectibus, quos æternæ vitæ desiderium accendebat. Unde contigit, ut cum aliquando requireretur diutius a domesticis, inventa sit tandem post lectum quemdam, tota contemplationi divinorum immersa, et veluti transformata in Deum, ut nec sentiret nec audiret quidquam. Sæpe autem divina præsentia animum ejus stimulabat, erudiebatque interius ad evangelicæ perfectionis studium: quod fiebat ut rerum cœlestium cognitioni illustrata divinitus, si forte verba audiret Christianum hominem haud satis decentia, nec ad honorem divinæ majestatis facientia, tantum ex eis dolorem conciperet, ut aliquando noctem unam integram transegerit plangendo suspirandoque, aliorum tamen defectus magna cum caritate excusando.

10 Præterea tam grandi desiderio ferebatur erga Jesum, speciebus panis in Sacramento velatum, ut matrem aliasve devotas personas videns ad illius Communionem accedere, quam posset proxime eisdem se jungeret: ac veluti odore percipiens eum quem desiderabat suavissimum animarum cibum, non poterat ab eadem matre recedere, quam sciebat illo esse pastam. Mox ergo ac decimum ætatis suæ

annum

D

LA ITAL.
VINCE.
PUGG.
in pueritia
præbet futuræ
sanctitatis
indicia.

CAP. II

pauperes
pascit.

contancas
instruit.

E

orationi
mentali as-
suescit.

P

dolet peccata
hominum.

CAP. III
afficitur Ven.
Eucharistia.

EX ITAL.
VINCENT.
PUCCINI
ad eamque
decennio ad-
missa

virginitatem
roret;

corpulentum
penitentiis
macerat,

CAP. IV
an. aet. 14
collocata in
monasterio

religiosa vitæ
desiderium
concepit:

atque ex
duobus mona-
steriis sibi
propositis,

A annum attigit, cœpit delicentia Confessarii sui quan-
doque communicare etiam ipsa; tantam subinde
dulcedinem devotionis exinde percipiens, ut tota
funderetur in lacrymas: cum vero aliqua occasione
prohibebatur eo quo cupiebat accedere, inconsola-
bilem omnino patiebatur dolorem. Fuit enim semel
die Jovis sancto, contemplans summum illum amo-
rem, quem Jesus benedictus exhibuit nobis, seipsum
largiens in sanctissimo Sacramento: nec minas soli-
cita mente considerans, qua tandem re posset amori
tanto referre vicem gratitudinis; admirabili quodam
affectu seipsam obtulit Jesu Christo, sub voto perpe-
tue virginitatis, ipso præcise tempore quo decimum
suum annum explebat.

11 Eodem tempore nullis aliis oblectabatur col-
loquiis, quam quæ essent de cœlestibus rebus; nec
aliud intendebat animo, quam quomodo se redderet
Sponso divino conformem. Ideo recubabat lectorum
mollitiem, cubabatque frequenter supra grossos sac-
cos; et in ædium latebris abdita, flagellabat tenel-
lam corpus. Semel etiam acceptis clam spinosis mali
aurei ramusculis, eos capiti arte circumligavit, to-
tamque noctem transegit cum immodico cruciata,
12 gaudens vel sic imitari Jesum, spinis pungentibus
coronatum. Quia autem ubicumque regnat divinus
amor, magis magisque accenditur patiendi cupido,
ideo devota hæc puella in aliis aliisque mortificatio-
nis actibus sese identidem exercebat, modo scilicet
in sumptione cibi, nihil aliud accipiens idque parce,
quam quod necessarium erat: modo per obedientiæ
subjectionem, alicui ex infimo paternæ domus fa-
mulus exhibendum: modo aliis rationibus, humano
sensui plane contrariis, novas ac novas excogitans
praxes placendi supremo Domino suo.

12 Annum ætatis agens decimum quartum, a
parentibus, quos oportuit ex officio Cortonam abire,
suadente R. P. Petro Blanca, Rectore Collegii
Societatis Jesu, tradita est custodienda in monaste-
rio S. Joannis minoris Florentiæ: sed ea conditione
adjecta, ut omni festivo die licitam ei foret accedere
ad communionem Corporis Christi: procurante id-
ipsum prædicto Patre, qui spiritum et perfectionem
singularem puellæ norat, quantumque desideraret
frequentare sanctissimum istud Sacramentum. Hoc
ergo cum libenter pollicitæ essent Reverendæ istæ
Matres, ingressa est monasterium prædictum: et
aliquanto tempore ibidem mansit, cum satisfactione
non modica earundem Matrum, propter vivum veræ
probitatis exemplum, quod omnibus dabat. Non
defuerunt tamen interea impedimenta varia, fre-
quentandis ut cupiebat Sacramentis objecta: sed illa,
in sancto proposito indies ferventior, nihilo idcirco
remissius satagebat proficere in divino servitio. Er-
go incredibili cum ardore prosequens exercitia
mentalis orationis, sæpe continuis quatuor horis
fruebatur dulcedine cogitationum cœlestium: et in
die sanctissimæ Ascensionis Domini nostri, dum in
secreto quodam monasterii loco devote orabat, dedit
ei bonorum cœlestium Largitor tam vivam divinæ
sue bonitatis cognitionem, ut ægre posset sustinere
excessum lætitiæ ac jubili quem sentiebat. Porro
Matres illæ Reverendæ, motæ insignibus virtutibus
ejus, vehementer optabant ut habitum sue Religionis
assumeret, ipsamque id magna cum instantia roga-
bant, exaggerantes utilitatem quam esset monasterio
allatura: quare ad curdium verum illuminatorem
Deum fervidas preces funderat, ut faceret ipsam eli-
gere locum, qui magis ipsius divinæ Majestati pla-
ceret, atque ex honore ejus foret.

13 Interim Cortona reversi parentes, domum
reduxere filiam; paternoque et materno affectu ducti,
ut fieri sæpe solet, variis modis cœperunt sanctam
ejus propositum interturbare, eo maxime quod nul-

lam præter eam feminini sexus prolem haberent. D
Sed ipsa, cum Dei adjutorio superatis impedimentis
omnibus, et magis quam alias unquam affectans
imitari Verbum incarnatum in statu Religionis, ge-
nerose definiteque eis dixit, quod potius pateretur
sibi resecari caput quam non fieret Religiosa. Illoc
audito, parentes ad Patris ipsius spiritualis arbitrium
rem totam detulerunt: qui eidem sapienter suasit
eligere monasterium, non minus devotum, quam
observantia regulari præstans; quo etiam ipsa per
se propendebat. Cum igitur illis proposuisset Pater
monasterium S. Mariæ Angelorum in S. Frigidiani
Ordinis Carmelitani, et venerandum conventum a
Cracula dictum Ordinis S. Dominici, quo magis fe-
rebatur, eo quod hujus conventus Virgines nullo
unquam tempore conspiciendas se dabant: tandem
tamen prioris monasterii infinitas fere laudes au-
diens, maximeque a frequentia sacræ Communionis,
quotidie mane ibidem soliti usurpari; illuc ad dies
quindecim decrevit ingredi: quod etiam, obtenta
desuper licentia, hilariter fecit in Vigilia Assump-
tionis Marianæ; optimumque ibidem dedit sui ipsius
specimen. Considerato interea omni domesticæ dis-
ciplinæ ordine, cum locus supra modum placeret, E
neque dubitaret ipsa quin eo vocaretur a Domino,
multum doluit quod inde egredi cogeretur a parenti-
bus, qui ipsam adhuc tres menses domi suæ detinue-
runt.

14 Denique stimulante semper magis ac magis
Deo, ut habitum Religionis assumeret, Sabbato ante
Dominicam Adventus anno MDCXXXII ingressa est
monasterium, divino cultui æternam mancipanda.
Obtenta autem ejus ad habitum recipiendæ licentia,
ibidem recepta est, viii Decembris anni ejusdem, in
festo Deiparæ conceptæ, cum maxima Sororum om-
nium satisfactione et lætitia. Postmodum die xxx
Jannarii, ardenti cum desiderio bonorum cœlestium
et curarum terrenarum contemptu, sumpsit habitum
Carmelitane Religionis in prædicto monasterio, per-
manas Patris Confessarii D. Augustini Campi de
Pontremoli, eximie bonitatis et morum laudatissi-
morum Sacerdotis. Ipso autem puncto temporis,
quo ei in manus dabat Crucifixum, cantantibus
Sanctimonialibus ista Pauli verba *Mihi absit glo-
riari nisi in Cruce Domini nostri Jesu Christi*, etc.
dici non potest, quomodo illa interius aniri se sen-
serit benedicto Jesu; tanta suavitate spiritus su-
perfusa, ut, sicut dicebat ipsa, non recordaretur
simile quid unquam sese expertam fuisse. Itaque
commodi omnis mundani oblita, et in sancto pro-
posito quam maxime confirmata, cœlesti suo Sponso
protestata est, quod, præter ipsum Crucifixum, alium
neminem vellet desiderare; nec quidquam concu-
piscere, nisi ut anima sua quam optime ad Dei
servitium formaretur. Vestita autem sacro habitu,
se tamquam mortuam cum summa humilitate tradi-
dit Magistræ, orans et obsecrans, ut semper ipsam
humiliare dignaretur et mortificare, seque ejus vo-
luntati opponere, in omni actione eam erudiendo.
Vivum enimvero exemplum, proponendum iis, qui
cupiunt proficere in virtute: quandoquidem, citra
istiusmodi resignationem, in vita spirituali procedi
nequeat.

CAPUT II.

*Religiosa Professio, eamque secuti raptus, nec
non abstinencia in pane et aqua.*

Consecrata Maria Magdalena quod tanto tempore
concupierat, devote atque ferventer sanctæ obedi-
entiæ jugo sese subiecit; novitiarum Institutrici adeo
perfecte atque humiliter apta, ut non videretur esse
novitia

electo Carme-
litano,

post aliquod
ejus experi-
mentum;

an. 1583
habitum ibi
suscepit.

F

CAP. V
Peracto tiroci-
ni anno

A novitia sed veterana. Conversando cum sociabus, conditione et gradu cunctis se aestimabat inferiorem; et quamvis ab aliis judicaretur vitam sanctam ducere, sibi tamen ipsi satisfaciebat nunquam, sed accusabat sese veluti otiosam et peccatricem coram omnibus. Præterea tenero compassionis affectu sufferebat defectus alienos, et omnium voluntati se commodabat gratiose, læta semper ac hilaris vultu, nec ullo unquam casu turbari visa; quod tribuendum erat orationi ejus, per quam tam arctam cum Deo unionem sibi acquisiverat, ut continua ejus præsentia mens sancta frueretur. Dulcedine verborum suorum, quorum tamen parcissima erat, alienis in cordibus accendebat desiderium serviendi Deo. Multum studii collocabat in mortificanda propria voluntate, suisque virtutibus occultandis; intentum semper habens oculum ad sequendum ordinem communem Novitiarum, idque agendum in quo plus humiliationis mortificationisque inesset. Per harum virtutum scimitam tendebat ad perfectionem majorem, maximo desiderio flagrans, ut cœlesti Sponso suo uniretur per vinculum sanctæ Professionis. Quare cum tempus advenisset velum sacrum septem Novitiis imponendi, solenni Professione nuncupata; gravissimo fuit dolore constricta, quod etiam ipsa non posset similem de se oblationem facere æterno Deo. Sed cum ei promisissent Matres, quod voto ejus faciendum esset satis in fine anni, consolationis aliquid accepit.

B
Professionem
differre volentibus Matribus,

16 Transacto tirocinii anno, iterum rogavit Matres magno cum affectu, ut per eas sibi liceret obligare se Deo trium solemniū votorum Professione; sed responsum accepit, tantisper expectandum ei esse, donec id facere posset cum aliis Novitiis, quæ haud ita longe a fine curriculi sui aberant. Ad quod humillime reposuit illa; Non equidem cum aliis profitebor, sed necessitate urgente compellemini, non sine gravi vestra molestia, permittere ut Professionem emittam ante illas. Nec minus quam prædixerat accidit. Vix enim mensis præterierat, cum invasit eam ardentissima febris, vehementi tussi variisque doloribus conjuncta, quibus adducta est in periculum vitæ adeo grande, ut præcipui quatuor urbis medici faterentur, ignotum prorsus sibi morbum esse: eorumque unus D. Jacobus Troneoni, qui illam perrexit visitare, sæpius pronuntiavit, quod quantocumque adhibito studio illius originem indagare nequiverit, aut qualitatem ejusmodi infirmitatis dignoscere: proinde relinquendam Deo, quandoquidem ars humana hic frustanea erat. Non tamen ideo desitum est ab adhibendis opportunis remediis: quæ omnia effectu caruerunt, morbo interim per vices incrementum capiente. [Cumque * post octiduum infirmitatis alia aliaque accessissent symptomata, quibus bis terve in die redeuntibus torquebatur, decrevit modicum adhibendum in cer vice cauterium; quod symptomatis illis aliquali remedio fuit, non item tussi atque catarrho, tantum indies incrementum capientibus ut non nisi ægerrime cibum capere modicissimum posset. Post hunc autem sumptum, tam mane quam vesperi, tanto cum impetu recrudescibat malum, ut cum hinc quidem provocaretur ad vomitum, inde evomere nihil posset propter angustias pectoris, ipsum disrumpi videretur; unde præ dolorum magnitudine cogebatur mugitus emittere lamentabiles, et procul etiam non sine compassione exaudiendos.]

morbo corripitur ignoto medicis,

* Cap. 16

quibus curationem desperantibus,

post trimestre in maximis cruciatibus peractum,

cere; mox enim atque incumberebat disrumpi videbatur. Ergo diu noctuque perseverabat residens supra lectum vestita: nam neque insistere pedibus valebat, et erectæ magis aggravabatur tussis. Totis continuis quadraginta diebus sic processit malum usque ad xx Maji, quando novum ei symptoma advenit, ut, quantumvis parum cibi vel etiam potus sumeret, pene linqueretur animo, Nequibat ergo quidquam fere alimenti sumere, adeoque deficiebat tota; cumque nihilominus vitam traheret, mandaverunt medici ut ei præberetur aqua, quam Tettucci vocant. Obedere volens illa, maxima cum molestia sua, ipsam sumere cepit: sed duabus dumtaxat vicibus mane delibata exigua illius quantitate, judicatum est ea potius abstinendum, Deoque committendam infirmitatem esse, quæ sic duravit usque ad principium sequentis Julii.] Sed dum caro infirmabatur, convalescebat egregie spiritus: unde aliquando interrogata a Sororibus, quid cogitaret inter cruciatus tam acerbos; illa digitos in vicinum lecto Crucifixum intendens, illico respondit, Inspicio quantum mea causa passus sit visceralis et incomprehensibilis amor, qui meam novit debilitatem; talique aspectu me conforto, quia omnes dolores et cruciatus, quos electi Dei pertulerunt, transierunt per illam sanctissimam Humanitatem, ubi dulces facti sunt ut nobis prodesse possint. Itaque sponsa Jesu, quamvis corpore afflicta, mente tamen adeo videbatur læta ac jucunda esse, quasi cœlestes delicias degustaret in hac vita.

D
EX ITAL.
VINGEN.
PUCCINI.

E

18 Cum ergo de longiori ejus vita desperarent medici, decreverunt Matres, ut Professionem tantopere a se cupitam faceret: introductusque ad eam est Confessarius suus. Qui licet vetaret eam de lecto surgere, videns illam tantopere afflictam; ipsa tamen, fiduciam in Deo repositam habens, rogavit Sorores, facultatem ad id nacta, ut [in chorum] ad altare quoddam Deiparæ Virginis se deportarent, ubi lectulus ad ejusmodi ceremoniam aptatus erat. Quo facto, die xxvii Maji anni mdcxxxiv, in festo sanctissimæ Trinitatis, primo mane [post suscepta Confessionis et Eucharistiæ Sacramenta, de manibus Patris Confessarii] inter ejusdem manus coram Sanctimonialibus omnibus, nuncupavit solennem Professionem, cum devotione et fervore animi quantum nemo potest imaginando definire. Delata deinde inter Sororum brachia ad infirmariam, curatrices suas rogavit, ut tantisper secederent: obductisque lecto cortinis, egredierentur de cubiculo, quoniam volebat aliquantum requiescere. Paruerunt illæ: sed cum jam integra transiisset hora, neque motus ullus extra cubiculum perciperetur, ne tussis quidem tantopere ipsam solita gravare; expectatione incerta suspensæ, ad cubiculum regressæ sunt; apertisque cortinis invenerunt eam placide in Deo quiescentem, utpote a sensibus raptam ad contemplandum divina. Facies ejus pulchra atque venusta apparebat, rubicundæ et inflammatae genæ, oculi firmiter defixi in Crucifixum; neque jam videbatur esse Soror Maria Magdalena, macilenta illa et pallida, sed demissus e Paradiso Angelus. Interim significantur omnia Matri Priorissæ: quare, cum aliis Matribus Sororibusque, illico se ad ipsam contulit; et sigillatim ingressæ in cameram, testes fuerunt operis admirandi, quod in famula sua faciebat Deus. Atque hæ primæ fuerunt vices, quibus visa est rapi extra sensus, id quod ei per duas continuas horas duravit. Neque minoris admirationis fuit, quod diebus quadraginta subsequentibus est factum: omni enim tempore matutino, post susceptum cibum Angelorum, in Deum absorpta remanebat.

conceditur ei facultas profitendi in lecto:

Hoc facto 27 Maji 1584 rapitur in ecstasim,

19 Quanto * porro diutius trahebatur et gravius inualescebat infirmitas, certiusque cognoscebatur thesaurus

EX HAL.
VINCENT.
PUCCINI.
* Cap. 21
et post dies
10 extremum
debilis.

facto pro se
voto de vi-
sitando se-
pulchro Ven.
Marie Ba-
guesiæ,

subito con-
valescit et
votum im-
plet.

KAP. XI
Educenda ex
novitiatu

petit et im-
petrat ibi:
relinqui

A thesaurus absconditus in Magdalena, tantum cre-
scebat metus Monachorum ne illam amitterent; de-
creverunt igitur communi consilio sanitati ejus a
Deo poscere deprecando. Erat inter eas Soror quæ-
dam laica, nomine Dorothea, quæ sciens quam sæpe
soleret Magdalena visitare corpus Venerabilis Matris
Sor. Mariæ Bagnesiae Florentinae, in loco Capituli
intra lapideam arcam devote asservatum, quadam
Feria vi vesperi votum fecit pro Sor. Maria Magda-
lena, quod scilicet quam primum liceret dictum cor-
pus tertio visitaret, dicendo singulis vicibus ter Pater
et Ave: addebat vero ipsa Sor. Dorothea quod tri-
bus Feriis tertiis (nam tali Feria Sor. Maria obierat)
jejunatura esset, curaturaque tres Missas dicendas
in honorem sanctissimæ Trinitatis. Votum istud illa
nemini, nec ipsi quidem Beatæ, patefecerat; nihilo-
minus eorum Pater Confessarius, D. Augustinus,
sabbato sequenti ingressus monasterium, ad Sacra-
menta Beatæ infirmæ ministranda, dixit ei: optare
se, ut quamprimum posset, simul cum Sorore Doro-
thea et Sorore Veronica, altera ipsius monasterii
Novitia, visitaret corpus Venerab. Matris Sor. Ma-
riæ Bagnesiae. Ad hæc Confessarii verba, sensit
B ægra (quemadmodum postea Infirmarie retulit) su-
bito cessare catarrhum, tolli tussim, abstergi dolo-
rem omnem pectoris atque laterum, nec non totum
aliud malum; magnaque cum alacritate respondit:
Imo, Pater, per Dei gratiam ire potero: non tamen
ei dixit sanatum se esse; sed ipso digresso, ad Infirmariam ait: Scito quia sana sum, neque tussim aut
aliud incommodum ultra patiar, sed absque fastidio
prandium sumam. Admiratione Infirmaria, eo magis
quod reapse non audiret amplius tussientem; non
tamen fidem habebat ejus verbis, quoad vidit sapide
ac sine fastidio prudentem. Interim advenit Con-
fessarius, imperavitque Sorori Dorotheæ, ut una
cum Sor. Veronica Sor. Mariam Magdalenam duce-
ret ad sepulcrum Sor. Mariæ Bagnesiae. Tum vero
obstupescit Sor. Dorothea, quia idem ipsum cogi-
taverat Pater Confessarius, quod suo in animo clam
versabatur, eidem indicavit votum pridie vesperi a
se factum, et ipso illo mane renovatum; nihil autem
sciens de obtenta gratia, magna cum fiducia ejus
impetrandæ, sumpta ex tam felici concursu, una
cum prædicta Novitia accessit ad Sor. Mariam
Magdalenam, et sanam reperit. Ergo de lecto con-
surgens, simul cum ipsis, pedibus accessit quo vo-
lebat: et tribus integris horis, a decima octava usque
ad vigesimam primam, ante sepulcrum in oratione
perseveravit; inde ad infirmarie locum regressa,
placidissime dormivit tota nocte, magna cum ad-
miratione Sanctimonialium, quæ ad usque auroram
diei istius viderant in periculo vitæ constitutam.]

20 Sic mirabiliter reddita sanitati dilecta Jesu
filia, maximum novitiatus totique monasterio gau-
dium attulit. Videntes autem Superiores, quod par-
ticulari quadam ratione duceretur a Deo, atque de
die in diem magis proficeret ad acquisitionem vir-
tutis eminentis; deliberarunt de ea educenda e novi-
tiatu, quamvis recentius professa, collocandaque
seorsim in loco ubi commodius posset Domino de-
servire. Hoc illa cum audivit, ut erat aliena ab omni
singularitate, vehementer indoluit; statimque ad
Superiores accessit, instantissime supplicans, ne se
abjectam vellent ab aliis novitiis, quæ præ cunctis
imperfecta maxime omnium egebat instructione.
Flacuit Majoribus deprecatio plena sanctæ humili-
tatis; quare assensum ei præbuerunt. Consecuta
autem quod petierat, atque sub Magistræ directione
confirmata, dici non potest quanto cum spiritus fer-
vore sacris contemplationibus sese tradiderit. Quod
si primo sui novitiatus anno eximia sanctitatis præ-
luxit exemplo, multo id magis fecit hoc tempore,

vires omnes alteri nulli rei impendens, quam ut ac-
quireret ea bona, per quæ redditur anima accepta
Deo. Semper meditabatur, quomodo posset alias in-
flammaré in Dei amore, socias suas exhortans ad
exequendum Dei famulatum cum humilitate ac men-
tis puritate. Ab ore ejus nulla unquam verba nisi
sancta progrediebantur; excusabat suaviter alieus
defectus, omniaque in bonum finem flectebat. Num-
quam nisi interrogata loquebatur citra necessitatem,
et modicum id quod proferebat gratia et caritate
condebatur. Dum ergo magis magisque efferveret
ad opera sancta, frequenter in ecstasim rapiebatur;
perveneratque ad tam sublimem perfectionis gra-
dum, ut nulla omnino res disturbare posset intimam
ejus cum Deo unionem. Quando vero divinæ Maje-
stati placebat eam suis restituere sensibus, mox re-
vertebatur ad novitias suas; cum iisque tam humi-
liter placideque versabatur, ut non videretur ipsa
esse, quam paulo ante viderant tam sublimiter cœ-
lestium rerum participatione frui.

21 Perro Superiores, considerantes magnalia Dei
in hac germana famula sua, quandoquidem quotidie
mane post sanctissimam Communionem eam vide-
bant in mentis excessu ad sublimes notiones eleva-
tam; mandarunt ei in virtute obedientiæ, ne sineret
ejusmodi thesauros deperire; sed quæcumque Deus
sibi manifestabat, communicaret cum Reverend.
Matre Sor. Evangelista Jucundi Magistra sua, et
Sor. Mariæ Magdalena Mori. Harum duarum prima
etiam nunc vivit, multæ prudentiæ nec minoris vir-
tutis Monacha et sanctitatis non vulgaris: quæ pro-
priae manus subscriptione jurato affirmavit, ipsam
se oculis suis vidisse, quæ de Sor. Maria Magdalena
referuntur in hac historia, præter alias plures Sancti-
moniales, quæ idem ipsum asseverarunt hodieque
asseverant. Narrabat ergo Sor. Maria Magdalena
prædictis Matribus gratias et intelligentias, quæ sibi
communicabantur a Deo in raptibus suis; et quamvis
summopere desideraret manere abjecta et vilis in
oculis alienis, omni tamen affectui suo prætulit sem-
per obedientiam: gaudere etiam vel sic fieri cer-
tior, an nulla hic lateret diabolica deceptio, consulto
desuper Confessario, quæ securam ipsam esse jussit.
Pro evidentiori autem veritatis testimonio Adm.
Reverend. D. Franciscus Benvenuti, Gubernator et
Confessarius monasterii, atque Pœnitentiarius ec-
clesiæ Cathedralis Florentinae, propria manu subsi-
gnavit volumina quatuor, a Sanctimonialibus con-
scripta, quibus continentur devotissimæ et subtilis-
simæ cognitiones. Et hæc ab eodem data sunt
recognoscenda Patribus Societatis Jesu: quorum
judicio compertum fuit, nihil in eis contineri fidei
Catholicæ ullatenus contrarium; sed raræ perfectio-
nis præcepta, digna quæ in notitiam emunim ad-
ducerentur, ad omnes magis exstimulandos in studio
cœlestium rerum.

22 Porro * ut specimen aliquod earum rerum hic
præbeatur, placet duas duntaxat abstractionum ejus-
modi mentalium phases, ipsis quibus eas dictavit
verbis, exponere. Nesciebam, inquit, vivane an
mortua, extra an intra corpus essem; sed solum
videbam Deum, in seipso gloriosum, seipsum ama-
re, seipsum intime cognoscere, solumque seipsum
infinite comprehendere; amare autem creaturas pu-
rissimo et infinito amore; atque in unione unius
individuae Trinitatis, unum subsistere Deum amoris
infiniti, summæ, incomprehensibilis, et inscrutabilis
bonitatis. Itaque sic in Deo posita, nihil mei ipsius
sentiebam, solumque me in ipso videbam; non me,
sed ipsum Deum intuens, quantum scilicet intueri
eum potest creatura, adhuc mortali carne circum-
data, quando bene est disposita et divino amore in-
flammata. Mansi autem in ista consideratione quasi
hora

ecstases cre-
bras patitur,

quas jubetur
cum duobus
Monachis com-
municare,
E

a quibus
scriptas ap-
probaverunt
Patres So-
cietatis,
F

* Cap. 18
ipsa eorum
modum semel

A hora una, quemadmodum postea deprehendi, regressa ad sensus pristinos. Quid in ista abstractione degustaverim, non possim ullis verbis exprimere; quia propter meam imbecillitatem comprehendere nequivi, id quod mihi tunc datum est videre et intelligere. Cognovi postea, quod definito extremi iudicii die decreverat Deus exaltare nostra corpora ad tantam sublimitatem, ut nequirem id unquam enarrare aut etiam plene comprehendere: ideoque interiorius mihi sensi dici hæc verba S. Pauli, *Quia oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparavit Dominus diligentibus se.* In hac consideratione permansi aliquanto temporis spatium, quo recogitavi magnum amorem, quo Deus fertur erga creaturas: quas omnes Jesu commendavi, et ad sensus meos redii. Alia vice, post similes raptus, quid intellexerit, retulit huiusmodi verbis: Vidi quod unitivus amor me conjunxerit et univerit Jesu, dans mihi intelligere magnitudinem et puritatem talis amoris, quantum ejus capax eram; licet videre me tunc faceret rem adeo grandem, ut totam comprehenderenullatenus possem; dicentem mihi Jesu, quod tali modo se mihi vellet cognoscendum præbere, ut semper eum amare possem et amando numquam satiari. Intellexi etiam quod ipsum amorem sic vellet cordi meo impressum, ut semper ejus recordando colligerem ipsum; quodque ejusmodi abstractiones mihi largiebatur, ut anima mea divinæ suæ Majestati perfectius iniretur. Subjunxit præterea, quod vellet, me instar turturis continuo gemere, sibi que condolere, quod adeo parum amabatur et cognoscatur a creaturis. Cognovi insuper quod omnes illæ animæ, quæ participes sunt sanguines Jesu, id est, quæ patiuntur aliquid in hoc mundo, sint leves et pulchræ in conspectu suæ divinæ Majestatis: et quod si anima posset cognoscere, in quanta magnitudine consistat dum amat Deum, præ dulcedine colliquesceret tota; econtrario in pulvere conterreretur, si cognosceret suam deformitatem, dum amore divino privata permanet. Itaque amore meo commendavi postea Jesu creaturas omnes.]

23 Consueverat Sor. Maria Magdalena, ut supra dictum est, frequenter visitare corpus Ven. Matris Sor. Mariæ Bagnesie Florentinæ; ibidemque ad animam illam sanctam, cui devotissima erat, dirigere preces suas ardentes. Hinc merita est sæpe eandem videre in Paradiso: ac nominatim die XI Julii anni MOLXXXIV, vidit eam pulcherrimo modo, quem obedientiæ imperio adstricta his verbis exposuit. Vidi in Paradiso pulcherrimum thronum lucis incomprehensibilis, in quo sedebat beata Mater Sor. Maria Bagnesia, tota resplendens et plena singularis majestatis: et intellexi thronum istum esse ipsius virginitatem et puritatem, quæ præcipuo ipsi ornameto erat. Vidi etiam, quod prædictus thronus totus ornabatur monilibus pretiosis: atque hæc erant omnes ex animæ, quas ad Deo serviendum induxerat, quæ circumcirca ad modum chori ipsam stipantes, maximam ei pulchritudinem conciliabant. Ille est relatio, quam Sor. Maria Magdalena de re ista fecit: quantæ autem sanctitatis fuerit præd. Mater Sor. Maria Bagnesia, videre unusquisque poterit ex vita quam scripsit P. Fr. Alexander Capoccius Dominicanus, magnæ sanctitatis Religiosus, quam etiam referunt Pater Abbas D. Silvanus Razzius Camaldulensis parte 2, de Sanctis Tuscanis, et P. Fr. Seraphinus Razzius Dominicanus, illius frater, ambo doctrina et virtute conspicui.

24 Die XXI Maji anni MOLXXXV, cum benedicta hæc Virgo occuparetur in exercitiis monasterii, sentiretque cor suum a Deo moveri, secessit ad dormitorium novitiatus: ibique mox dejecta violenter in terram, mansit spatio haud modico temporis

Maji T. VI.

velut mortua; deinde protulit sequentia verba, Domine, quid a me vis? An forte exteriora pro interioribus? Intellexit autem (quemadmodum præd. Matribus ex obedientia retulit) quod Deus cupiebat ipsam in victu tenere modum singularem, utendo solum pane et aqua præterquam diebus festis, quibus usura esset cibis Quadragesimalibus, in satisfactionem grandium delictorum, quæ contra Deum committuntur a suis creaturis. Vidit postea præmium, dandum iis, qui propter Dei amorem privant sese consolationibus terrenis, ideoque dixit: O quam jucundus et amœnus est locus! sed magna etiam sunt opera, quæ præstare debent cupidi eo ingrediendi. Quod si hoc sufficeret, pro salute tuarum creaturarum; viverem mille annis hoc quo nunc modo, meque eo crederem gloriosam. Verbum tuum jubet me requirere cruciatum aliquem pro tuis creaturis. Vin, hoc esse contentus? Sit hic ipse. Vere potens es, Deus meus, nisi enim vocasses me et dejecisses in terram non respondissem tibi. Attamen fiat semper voluntas tua, quia malo mori potius quam summam puritatem tuam offendere in aliquo. Equidem me totam tibi volo permittere, scio enim quod mihi unitæ tecum nullus poterit esse molestus. Hanc igitur mihi gratiam facito, Jesu mi, ut continua maneam derelicta beneplacito tuo. Die Jovis subsequenti, inter Officium, cum una ex Sororibus recitandum, fait iterum allisa terræ: subitoque in extasim raptâ, defixis in cælum oculis, exclamavit, *Adsum, Adsum, Adsum*: et in persona Patris æterni subjunxit, Voco te, ut respondeas vocationi et petitioni meæ, quemadmodum tibi jam demonstravi. Ipsa vero eodem instanti respondit: Sane magnus et potens es. Mansit deinde contemplationi isti immersa per dimidiam horam et amplius; apparebatque ipsam multum pati, et sic terminatus est raptus.

25 Die sequenti, interim dum more solito agebat cum novitiis, magno rursus impetu est humi prostrata: ubi aliquamdiu absque loquela mansit: tum dixit in persona Patris æterni: *Crastina die nihil gustabis nisi panem et aquam; et si hoc non facias retraham abs te oculos meos*; si autem feceris id quod monstravi tibi, implens voluntatem meam ac Verbi mei, quod tanto cum amore se dedit et dat tibi, complacebit mihi in te, sicut complacuit hactenus bene: si autem vis ut opus tuum mihi sit acceptum, cura ut sit voluntarium. Externum hoc opus, quod exigo a te, erit menti tuæ pro speculo. Neque timeas quæ faciet contra te adversarius tuus: nec enim permittam ut prævaleat adversum te. Dabo spiritui tuo Angelos qui custodiant eum. Mater Unigeniti mei erit custos tua, ut non amittas impressionem passionis Verbi mei, quam tuo in corde sculpsi. Secura esto, quod dæmon inimicus tuus non cognoscet desideria tua, et ego implebo quidquid desideraveris. Postea siluit aliquantum: deinde in sua persona, tota in Deum resignata, dixit: Non moriar, sed adimplebo opera tua: atque his dictis rediit a raptu. Consideravit postea intra se, quid æternus Pater sibi imperasset. Videns autem quia aliter non posset servare modum vitæ singularem, sibi a Deo præscriptum, decrevit absque mora Superioribus suis indicare rem totam. Cumque hoc humillime ipsa fecisset, responsum ab eisdem accepit (eo quod vehementer metuebant latentem hic aliquam dæmonis fraudem) ut sese committeret obedientiæ; quod autem ad victum attinet, eo vesceretur quod in vita communi ordinabatur; nolle ut aliqua teneat particularem vivendi modum. Neque sane absque maturo consilio sic responderunt; decreverunt enim progressum rei expectare; probe intelligentes, quod si ea esset Dei voluntas, hanc manifesto aliquo indicio declararet. Et vero sicut cogitaverant, ita

24

evenit,

iterumque
declarante.

CAP. VII
Videt gloriam
Sor. Mariæ
Bagnesie;

C. P. VIII

Illam post
aliquantam
probationem

iterum.

tertio.

F

E

D

EX ITAL.
VINCEN.
PUGGILI.
vocatur ad
singularem in
victu abstin-
tiam, semel,

EX ITAL.
VINCEN.
PUCCINI.

Superiores ei
permittunt.

A evenit. Cum enim sequenti die adesset hora prandendi, et huic Dei famula appositi essent communes cum aliis Sororibus cibi; ipsa constricta per obedientiam, quam supra omnes alias virtutes habebat in pretio, voluit ex eis manducare: sed numquam ei possibile fuit vel unicam buccellam deglutire; quidquid enim masticaverat et introsumere conabatur, cogebatur foras ejicere per vomitum. Sæpius sæpiusque tentata res a Superioribus est, nec unquam succedere eis ex voto potuit: quare Pater Confessarius, cum Matre Priorissa inito consilio, potestatem ipsi fecit eam vitam tenendi, quam ab ea exigebat supremus omnium Dominus, affirmans quod certissimo jam novisset, eam Dei voluntatem esse, non illusionem diaboli. Ergo in festo S. Zenobii Episcopi Florentini, die xxv Maji anno m^olxxxv, coepit in nomine Domini manducare panem et bibere aquam, præterquam Dominicis, quando manducabat cibos Quadragesimales, sicut Dominus jusserat. Et quamvis ægre eam haberet, quod contra communem usum singulariter vivere cogeretur; animo tamen læto id agebat, sciens talem esse Dei voluntatem.

B

CAPUT III.

Regula vivendi Sanctæ data a Christo, et vehementia amoris ejus.

CAP. IX
Accepta divinitus vitæ
forma,

Hoc etiam tempore, more solito rapta fuit, die xvi ejusdem mensis et anni, ad contemplationem celestium; in eaque perstitit duabus horis absque loquela. Reversa autem ad sensus suos, solitoque adstricta per obedientiam, ut narraret quid interim intellexisset a Deo: cum profunda humilitate et magno animi dolore dixit; quod æternus Pater dedisset sibi tenendam formam vitæ, qua uteretur, confirmans præceptum de corpore sustentando dumtaxat pane et aqua: quodque volebat ut non ultra quinque horas dormiret, utque id faceret ordinarie supra saccum stramineum; permittens tamen, ut aliquando uteretur lanea culcitra. Volebat insuper ut verba sua essent mansueta, veracia, justa: intellectum ut haberet veluti mortuum, nihil unquam investigando earum rerum quæ ad ipsam aut alias pertinerent: memoriam, omnium oblitam, præterquam beneficiorum ab illo receptorum; voluntatem, nihil terrenum desiderantem, sed solum divinæ majestatis beneplacitum; potentias denique omnes, in Dei providentia fixas, ipsamque inter ejus brachia quasi mortuam, Dixit etiam ei Dominus, quod volebat ipsam instar Danielis ingredi in lacum leonum, id est, in multitudinem horrendissimarum tentationum, quæ ei essent per continuum quinquennium duraturæ: quodque ab hostibus infernalibus esset supra modum affligenda et fatiganda; denique quod instar auri deberet poni in fornace dolorum et cruciatuum corporis atque animi, unde purgatior rediret ad Dei conspectum. Intellexit postea, quod in hanc tribulationem, velut in lacum, immittenda esset proxima solennitate Spiritus sancti: ab ipsoque Domino certificata fuit, quod de omnibus esset relatura victoriam: eo quod Verbum ipsam vellet in lacu custodire, Virgo autem sanctissima, S. Augustinus, S. Angelus Carmelita, S. Catharina Senensis, speciales Patroni sui, ei essent portaturi refectionem cibi spiritualis, accipientes eum ab humanitate Verbi, cujus virtute reficienda esset, nec a tentationibus unquam superanda. Promisit etiam illi Pater æternus, quod ante suam probationem infasurus ei esset Spiritum sanctum, ut hoc seuto interius communita, generose iniret prælium contra demones. Denique monstravit ei lacum leonum, id est, tentationum ac tribulationum, quas passura esset post receptum

C
intelligit se
quinque anni
probandam,

velut in lacu
leonum:

D Spiritum sanctum. Ad istum vero aspectum subito impalluit, ostendens maximum terrorem conceptum a formis spurcissimis dæmonum, in similitudinem horribilium bestiarum quas videbat: læto tamen animo offerebat se æterno Patri, ad quemcumque cruciatum et pœnam sustinendam.

27 Non multum abinde fluxit temporis, quod iterum post sacram Communionem sensit se vocari a Jesu suo per hæc verba: Veni, sponsa mea: ego enim sum qui te ex mea mente eduxi, posuique in utero materno, atque ibi mihi in te complacuit. Ad hanc vocationem subito ipsa se movit: coepitque per monasterium quærere inflammato vultu Jesum suum. Interim denuo audit se vocantem hac modo. Veni: ego sum qui te extraxi de utero materno, mihi que univi, in te mihi complacens. Denuo igitur majori cum zelo coepit quærere Jesum. Prius autem quam consisteret, vox cœlestis tertio ipsam appellavit, dicens: Veni electa mea: volo enim tibi dare Regulam, et modum ponere passionibus tuis, in omne tempus vitæ tuæ, usque dum te deducam ad me fruendum in terra viventium. His auditis facta est subito immobilis, absorptaque in extasim: in qua datæ ei sunt a Verbo æterno viginti regulæ, quas deberet omni vita servare, ad magis proficiendum in perfecta virtute: quas regulas in ipsius Verbi persona sic expressit. Ego sponsus animæ tuæ, Verbum æterni Patris mei, regulam tibi do in ipso eodem actu amoris, quem concessi tibi, faciens te participem magnalium puritatis meæ. Dilecta mihi Dilecto tuo, nota meam ac tuam regulam: meam, quia ipsam tibi do; tuam, quia debes illam servare.

CAP. X

a Jesu, ipsam
tertio vocante,

E

i. Requiro a te, ut in omni actione tua, interna et externa, semper respicias in puritatem illam, quam te feci intelligere: cogita autem, quod omnia opera ac verba tua debeant esse ultima.

audit viginti
Regulas sibi
servandas.

ii. Curabis, pro posse tuo et gratia quam tibi daturus sum, ut habeas tot oculos, quot animas tibi sum concessurus.

iii. Numquam dabis consilium vel mandatum ullum, licet id tibi liceat, quin prius mihi in Cruce pendenti ipsum notum feceris.

iv. Non notabis aliquem defectum ullius mortalis creaturæ, nisi prius cognoveris ipsum saltem esse istius creaturæ.

v. Verba tua sint sincera, veracia, gravia, atque ab omni adulatione remota: semper autem me adduces in exemplum operum, quæ debent facere creaturæ.

F

vi. Noli committere ut tibi, cum æqualibus conversanti, comitas superet gravitatem, aut gravitas excedat mansuetudinem et humilitatem.

vii. Fiant omnia opera tua cum tanta mansuetudine atque humilitate, ut videantur esse magnes ad trahendum animas versus me; et cum tanta prudentia, ut sint pro regula meobris meis, id est, animis religiosis et proximis tuis.

viii. Noctu diuque esto sitibunda, tamquam cervus ad aquam, id est, exercendam semper caritatem erga membra mea; æstimans debilitatem et lassitudinem corporis tui, sicut terram ex qua plasmata es.

ix. Conaberis, quantum tibi concessero, esse cibus famelicis, potus sitibundis, vestis nudis, hortus incarceratis, et refrigerium afflictis.

x. Cum iis quos relinquo in mari hujus mundi, esto prudens sicut serpens; et cum electis meis, simplex sicut columba; illos timens, tamquam faciem draconis; hos vero amans, tamquam templum Spiritus sancti.

xi. Esto domina passionum tuarum, gratiani istam a me postulans, qui sum Dominus omnium creaturarum.

A XII. Condeseendes creaturis meis, sicut ego conversans in mundo utebar summa caritate; habens semper in auribus hanc sententiam Apostoli mei, Quis infirmatur, et ego non infirmor?

XIII. Non privabis quemquam re ulla, quam dare potueris requisita: neque privabis aliquam creaturam re ulla ipsi concessa, nisi prius in mente tua habuerit, quod ego sum scrutator cordium, et quod te debeam judicare eum potestate et Majestate.

XIV. Tanti aestimabilis Regulam tuam et Constitutiones ejus una cum votis, quanti volo ut aestimes meipsum; satagens insuper ut in omnium cordibus inseulpas amorem vocationis, ad quam eos vocavi, et Religionis.

*. i. Confessorio.

XV. Vehementer desiderabis omnibus subjici, et alicui praeferrī exhorresces.

XVI. Non credes refrigerium, quietem, et solatium alibi constitutum esse, quam in contemptu et humilitate.

XVII. In dies illo desines efficere ut creaturae cognoscant desideria tua et voluntates meas, nisi quantum ego tibi dederō et Christus meus.

B XVIII. Perseverabis in continua oblatione omnis desiderii tui atque operis, simul cum membris meis, intra me.

XIX. Ab ea hora qua discessi a matre mea purissima, id est ab hora vigesima secunda, usque ad illam qua receptura me es, manebis in continua oblatione Passionis meae, tui ipsius, et creaturarum mearum faciēda aeterno Patri meo: idque tibi serviat ad praeparationem pro sacramentali receptione mei: atque intra diem ac noctem Corpus et Sanguinem meum visitabis triginta tribus vicibus.

XX. Ultima regula sit, ut in omni tam externa quam interna actione, quam tibi permittam, transformeris in me.

Post haec conticuit aliquanto tempore: postea in persona Verbi prosequens addidit; Haec est Regula, quam Dilectus animae tuae tibi dedit in actu amoris. Itaque acceptabis eam, et quae ibidem continentur conservabis in corde tuo, ut eam effectui mancipēs, nisi quando caritas vel obedientia impedirent visitationem corporis ac sanguinis Domini. Atque his actis experfecta est a raptu, in quo perceptas regulas quam accurate observaverit, ex progressu vitae ejus intelligi poterit, ipsa certissimo id probante.

C 28 Non adeo grandis est vapor ardentis fornacis, ut aliquando major non fuerit flamma, quam ex corde ejus prorumpere faciebat ardentissimus ignis divini amoris. Itaque cum in raptibus suis aliquando defixisset purissimum suum intellectum in contemplationem illius infiniti amoris, qui Deum movit, ut pro homine, vilissima creatura, tantum faceret; non poterat se continere quin exclamaret, O amor! o amor! o Deus, qui amas creaturas amore puro! O Deus amoris! o Deus amoris! O Domine, noli amplius amare, noli amplius amare. Nimius est, o Jesu mi amor, quem habes erga creaturam tam vilem et humilem. Quadam autem vice, cum simili modo rapta esset, sumpto in manum Crucifixō, coepit currere per conventum; et eructando amorosa colloquia cum Verbo divino intensosque affectus, exclamare, O amor! o amor! o amor! Hoc autem faciebat suaviter subridens, vultuque tam pleno laetitiae, ut eunctis in eam intuentibus mirabilem affunderet consolationem. Defigebat illa nunc oculos in caelum, nunc deprimebat in Crucifixum, nunc eundem pectori apprimebat suo, et stringebat brachiis cum fervore excessivo; interim vero replicabat identidem, O amor! o amor! Numquam cessabo, Deus mi, te appellare amorem, jubileum cordis mei, spem et confortationem animae meae. Deinde ad Sorores, quae ipsam sequebantur, conversa dicebat: Nonne scitis,

CAP. XI
In raptu declarat vehementiam amoris sui,

o carae Sorores, quod Jesus meus non sit aliud quam amor? imo fatuus sit praeter amore? Fatuum praeter amore te dico, Jesu mi, et semper dicam. Totus amabilis et jucundus es, totus recreativus et confortativus, totus nutritivus et univus. Tu es poena et refrigerium, fatigatio et quies, mors et vita simul: denique quid non est in te? Tu es sapiens et jucundus, altus et immensus, admirabilis et indicibilis, inexcogitabilis et incomprehensibilis. Detinebat continuo oculos in latus Crucifixi intentos, in quo videbatur mirabilia intueri; unde perquam prolixè loquebatur de summo amore, quo fertur Deus erga genus humanum, atque de altissimis mysteriis, quae pro redemptione nostra operari voluit incarnatum Verbum. Alias exclamabat. O amor! o amor! Conversaque ad caelum dicebat, Da mihi, Domine mi, vocem tam robustam, ut te amorem esse dicens, exaudiar ab Oriente in Occidentem, atque per omnes mundi partes usque ad infernum, ut cognoscaris et honoreris tanquam verus amor. O amor, solus tu penetra et transi, frange et liga, rege et gubernam omnia. Tu es caelum et terra, ignis et aer, sanguis et aqua, Deus et homo. Quis autem possit vel cogitando comprehendere vel loquendo explicare magnitudinem tuam, cum sis aeternus et infinitus? In hujusmodi amoris excessibus transigebat aliquando dies integros, ut videretur ad Angelicam quandam vitam proxime accedere, et caelestibus deliciis pasci. In iisdem actibus sermo ejus tam devotus erat et inflammatus, tam plenus compassione erga Jesum suum in cruce pendentem, ut non tantum nomine, sed ipso opere videretur referre Magdalenam illam, quae stabat dolorosa supra montem Calvariae, cum Verbum incarnatum spiritum suum redderet aeterno Patri.

29 Quandoque caelesti ardore stimulata, currebat velociter versus cherum, ubi supra coronam muralē prostabat Crucifixus; eoque ascendens incredibili cum agilitate, refigebat eum a Cruce, et sessum concedens tenebat in gremio: sublatisque e capite velamentis tergebat sudorem ac sanguinem, quem sibi spargere videbatur dilectus. Sponsus suus: idque faciebat cum tanto fervore spiritus, ut praesentes Monachae formidarent, ne pectus, impar sustinendo tanti amoris incendio, disrumperetur. Est porro perquam mirabile dictu, quod cum postea Sorores accepissent velamenta illa et lineos pannos, quibus usa fuerat ad devota istae obsequia Crucifixi exhibenda; eos invenerint tam plenos sudore et adeo madidos, ut videretur revera mortuum Jesum habuisse inter brachia, ea omnino forma qua erat, quando inter dirissimos crucis dolores patiebatur mortem pro humana salute. Exuberabat quotidie magis ac magis caelestis arder dilectae Sponsae Jesu; et internus calor aliquando sic excedebat modum, ut saepe media hieme nequiret pectoralia lanea sustinere: quin etiam necesse haberet laxare tunicam, quae liberius foras erumpere possent amorosa istae incendia. Multoties etiam cogebatur bibere frigidissimam aquam magna in copia, eique brachia sua immergere; quin et vultum suum eadem conspergere, ipsamque immittere in sinum, dicendo, quod videretur sibi ardere atque consumi: suspiciensque in caelum replicabat crebro, Non possum amplius tantam flammam sustinere. Et sane, nisi superhumano auxilio fuisset refocillata, fieri non poterat, ut servaretur in vivis. Inter istos autem affectus amorosos, singulariter admirandus dici potest is, quem ostendit die Inventionis sanctae Crucis. Cum enim tali die mane communicasset, stetit per horam integram immobilis quasi turris, prolixè disserens de excellentia et nobilitate Crucis Jesu sui, cum ardentissimo mentis fervore. Deinde defixa

D
EX ITAL.
VINCEN.
PUCCINI.

eumque cupit
omnibus
innotescere;

E

tergit sudorem
Crucifixi,

F

CAP. XII
refrigerio
externo
opus habet,

in

EX ITAL.
VINCEN.
PUCCINI.
de amore sub-
limiter sentit,

A in contemplatione Verbi incarnati, supra illam confixi, cœpit exclamare; O amor! o amor! quam parum nosceris et amaris! Si non invenias, ubi requiescas; veni, o amor, totus in me, quia bene te excoipiam. O animæ ab amore creatæ, cur non amatis amorem? Et quid est amor, nisi Deus? Deus caritas est. O amor! tu me destruis et consumis; tu me facis mori, et tamen vivo. Sentio dolorem dum me facis intelligere quam parum ameris et cognoscaris. Interim faciebat gestus adeo pios, ut indicibilem devotionem excitaret omnibus sibi adstantibus, modo brachia extendens, nunc manus complodens: neque poterat satiari dicendo, Venite, animæ, ad amandum amorem meum: venite ad amandum Deum vestrum.

ad eumque
socias Mona-
chas innotat:

30 Quam autem ardens esset amorosa illa flamma, quæ purissimum ejus cor adurebat, poterat ex vultu cognosci, qui ipsimet igni videbatur similis: unde cogebatur aliquando, confecto ex capitis sui pannis flabello, ventulum sibi facere ad mitigandum tam grande incendium. Quin etiam in medio ejusmodi affectu currebat sæpe per conventum et hortum, dicendo se querere animas quæ cognoscerent et amarent amorem. Quod si tum forte alicui Sororum occurreret, manu ipsam apprehendebat; fortiterque adstringens, dicebat ei, O anima, amasne amorem? Quomodo vivere potes? Numquid sentis consumi te et amore mori? Cum autem bono temporis spatio sic ambulasset, arripiebat funes campanarum, easque pulsans, alta voce clamabat: Venite, animæ, ad amandum; venite ad amandum amorem, a quo tantopere amamini. Dictu autem incredibile est, quantopere ejusmodi effectis Spiritus, animæ præsentium eis Monacharum accenderentur ad devotionem, simul et raperentur in admirationem. Supra omnes autem amatorios ejus excessus, quorum numerus prope modum infinitus erat, mirabile fuit, quod in raptu quodam aliquando sic ostendit. Transegerat diem integrum in contemplatione cœlestium, tantoque cum fervore locuta fuerat de divino amore, ut videretur esse Angelicus spiritus, e cœlo dimissus ad exprimenda illius magnalia. Unde supra modum defatigata atque extreme debilis, cum vellet restaurare vitales spiritus, sumpsit in manus Crucifixum et sacris ejus plagis os applicans, visa fuit a Monachis glutire quidpiam, eo plane modo quo solemus quando delectabilem aliquem cibum gustamus. Postea ejusmodi verba protulit, ex quibus

C clare dabatur intelligi, quod suaviter pascebatur in vulneribus Jesu: redivitque a raptu cum tanta spiritus plenitudine et sic cummulata gaudio, ut appareret eam cœlesti manna relectam esse.

solatium ex
latere Crucifi-
xi fugit.

CAPUT IV.

*Examen conscientie in ecstasi factum: quin-
quennalis probatio, post preparatorios ad
eam raptus.*

CAP. XIII
Coram Deo
conscientiam
in raptu
examinans,

Quam diligens fuerit in examinanda conscientia, et quam intentum teneret mentis oculum in qualemcumque vel minimum nævum, quo posset cor suum inquinari; intelligi poterit ex quodam examine, quod aliquando coram Deo audita est facere. Cœpit igitur provoluta in genna recitare Psalmos, Domine quid multiplicati sunt? etc, Qui habitat in adjutorio etc; quibus absolutis dixit: O Jesu mi! quænam fuit prima quam habui hodie cogitatio? Doleo quod non fuit de te; sed timui ne hora tardior esset vocandis sponsis tuis ad laudandum te; neque fuit de offrendo me tibi, teque honorando. Postea, o Jesu mi, abivi in chorum, ut

offerrem me tibi: sed non resignavi me totam et D per omnia in tua voluntate. O Deus benignissime, quam ego misericordiam potero expectare a te, quæ non me totam dimisi in te? Fac mihi misericordiam, Domine mi, quamvis non merear, sed potius mille infernos. Postea, quando veni ad laudes tuas, plus molestiæ accepi ex eis quas videbam deficere in aliqua ceremoniarum parte et inclinationibus præscriptis, quam curæ ut honorarem te, tibi que laudes meas offerrem, in unionem earum quas offerunt tibi beati Spiritus. Equum est sane ut a te petam misericordiam, o magne Deus, quia in eo quod ad te atque ad laudes tuas pertinet tam multos commisi defectus. Cum autem accessi ad communicandum Corpori et Sanguini tuo, quo debebam possibilem omnem affectum deferre, doleo quod non habuerim intentionem faciendi hoc in memoriam Passionis tuæ, sicuti jussisti; neque cogitavi de unienda tecum anima mea, sed cogitavi quid facere possem, ad cordis mei quietem comparandam. Audivi quidem primo verbum tuum, sed magis cogitabam an verum esset quod nos sinus (sicut nos fecistis dicere per Christum tuum) servi inutiles; neque cogitavi amorem quo me prosequeris. Verumtamen, Domine mi, aliud mihi non superest, quam ut efflagitem misericordiam.

per omnes
diei totius
actiones,

32 Quando ivi ad Sanguinem tuum recipiendum in sacramento Pœnitentiæ, magis consideravi quid deberem dicere Christo tuo ad pacandum cor meum, quam quid beneficium istic mihi facias, lavans animam meam in sanguine tuo: neque satis fiduciam habui in te, quod mihi dares auxilium et gratiam ad componendum cor meum. O Deus meus, Equum fuerunt prima quæ hodie protuli verba? Reprehensionis verba fuerunt (hoc autem dicebat, quia, cum esset pedagoga, novitiam quamdam corripuerat et modus meus loquendi, parum mansuetus et suavis, fuit causa quod illius cor inquietatum, fuerit: pejus autem fuit, quod etiam defecerit illi caritas: quia, quando vidi ejus cor in quietatum, non satiavi ut illud quietum redderem, ut per hoc tecum uniretur. Ecce, Domine mi, quem fructum referam ex tanta tua unionem atque ex lumine quod mihi donas; quodque si dares alteri alicui creaturæ, magis exinde tibi grata foret: ego vero misera et infelix nullum inde fructum capio, quandoquidem caream caritate erga Sponsas tuas. Ignosce mihi per tuam obsecro Passionem. Porro cum accessi ad loquendum cum ista creatura (dicebat hoc, quia iverat ad cratem, locutura cuidam suæ amitæ, et fuerat in ecstasim rapta) doleo quod commiserim magnam hypocrisim, faciens me reputari id quod non sum: quamvis enim creaturis tuis fecerim signum, non tamen commoveri ut me intelligerent. Monstrabam quod haberem animam tecum unitam, et tamen tu scis quam sæpe fuerit evagata a te: monstrabam quod essem vera religiosa, tu autem nosti qualis sim. Peto misericordiam Deus meus pro hypocrisi ista grandi, et offero sanguinem tuum, pro me cum tanto amore fusum.

etiam minimos
defectus notat,

33 Inde ivi ad dandum corpori meo necessarium cibum, sed quam intentionem habui honorandi te? quandoquidem non sum recordata ut offerrem tibi tot et tot pauperes, qui forsitan multo tempore steterunt pulsantes ostia, ad querendam buccellam panis quam nemo eis dabat. Mihi vero miseræ ac miserabili, absque ullo meo labore, et quod est pejus absque ullo merito meo, provisum fuit a religione de eo quod opus est corpori sustentando. Neque solum in hoc te offendi, sed etiam in eo quod tot verborum causa fuerim isti tuæ Sponsæ, licet scirem quod eo loci non erat licitum loqui. Ecce, Domine mi, invenio in omnibus actio-
nibus

et graviter se
redarguit,

A nibus meis quod offenderim te: quomodo igitur potero comparere ante faciem tuam, ad petendum a te dona tua et gratias, atque ad alias creaturas tibi commendandas, quæ ipsa sic te offendi, ut indigna sim cui misericordiam præstes? Sed amor tuus, qui se movit, ut venires in terras, et sanguinem tuum funderes, etiam te moveat ad miserendum animæ meæ. Postea quando non ivi ad laudandum te simul cum aliis Sponsis tuis, solum per culpam meam id factum est: quia quando anima illa mihi dixit ut non irem, statim consensi non ire. O Jesu mi, si illa me rogasset ut aliquam caritatem facerem, non ita cito ei annuissem. O Domine mi, quomodo possum sperare quod illuc ventura sim, ubi semper laudabo te cum beatis Spiritibus, quandoquidem neglexi laudare te cum tuis Sponsis? Offero tibi sanguinem tuum, ut eo interveniente mihi facias misericordiam. In isto vero opere, quod feci, quam intentionem habui honorandi te, mi Domine? quandoquidem magis dolui de amisso tempore, quod donando te mihi sustulisti (indicat nempe tempus quo fuerat alienata a sensibus) quam dolui quod non obtulerim animam meam tibi. Feci quidem signum virgunculis tuis ut silentium tene-
B rent, sed non consideravi quanto magis obligarer tenere animam meam tibi conjunctam.

ac misericor-
diam humili-
ter petit,

34 Quando autem invocandus fuit Spiritus sanctus, mens mea adeo longe evagabatur a te, ut in memoriam mihi non venerit modus, qui mihi esset in eo tenendus, adeo ut illæ quæ breviori tempore quam ego in Religione fuerunt, sint me prudentiores. Ecce, o Jesu mi, quomodo in omnibus operibus meis deliqui? qua ratione potero coram tua bonitate apparere, quæ tantopere te offendi? Denuo offero tibi sanguinem tuum, quia illo mediante solum exspecto indulgentiam. Quantum porro deliqui faciens istud aliud opus, ut non sustinerem modicum laborem in formando gressu? Deliqui, inquam, omittens quod facere obligabar: et rogavi alias ut pro me facerent caritatem, et interim non feci ipsam animæ meæ. Magis sollicita fui, ne meipsam fatigarem, quam ut te non elongarem a me. In omnibus operationibus meis invenio defectum. o Deus meus! Sed tu dissimulans tantas offensas, per tuam solam bonitatem denuo me traxisti ad te, ubi tantum luminis mihi das, ut si illud alteri alicui animæ dares, plus inde fructus faceret quam faciam ego, misera et miserabilis. Accessi postea ad restaurandum corpus cibo, et non sum recordata tot pauperculorum qui non habent quid edant, et tu, Domine mi, tam large mihi providisti. Denuo offero tibi sanguinem tuum pro tot offensionibus quas commisi. Heu mihi, Domine mi! Jam tenebræ ingruunt, et ego nullum opus feci absque tua offensa. Quid ego faciam? O Deus meus! Si tantum hodie offendi te, nolo prioribus addere offensam ultimam, quæ esset non confidere in te et in misericordia tua. Scio, Domine, quod non merear veniam: sed sanguis, quem fudisti pro me, facit me sperare in te, quod mihi ignoscas. Hoc examine facto et raptu eodem nibilominus durante, contulit se ad secretum in monasterio locum, ubi atrocibus flagellis maceravit carnem suam: atque ita ad se rediit, postquam Deo benedicto commendasset omnes creaturas, et pro iis obtulisset sanguinem Jesu Christi.

tamquam
nihil bene
operata.

C

35 Inter omnes ecstases hujus dilectæ Sponsæ Jesu Christi admirabilior illa fuit, qua rapta extitit in Vigilia Pentecostes, anno m^olxxxv: in hac enim perstitit per octo continuos dies, scilicet a prædicta Vigilia usque ad festum sanctissimæ Trinitatis; solum ad duas horas per diem in se rediens, ad satisfaciendum Officiis sacris, et necessitati vitæ, modico pane et aqua ac modicissimo somno susten-

CAP. XIV
Rapta in
Vigilia Pente-
costes,

tandæ. Interim, quovis matutino tempore, recepit D Spiritum sanctum sub variis formis, videlicet ignis, fluminis, columbæ, columnæ, nebulae, venti, et linguarum ardentium: et tunc fiebat tam laeta et resplendens, tamque sublimiter loquebatur de mysteriis magis reconditis, ut miraculo similis res videretur. Quin etiam loquens in persona æterni Patris, vel Christi ejus, vel sua ipsius, mutabat sic vocem, ut etiamsi verba non intelligerentur, cognosci potuisset per ejus linguam personas varias loqui. Tam multæ etiam fuerunt cognitiones, quas in illo raptu communicavit illi Dominus, ut notatæ a Monachis, sicut ab illa prolatae fuerunt, justum volumen compleant, unde formata est accessio tertiæ Partis ad hanc ejus Vitam.

usque ad
Dominicam
Trinitatis,

36 Verumtamen ut aliquod specimen supradictæ ecstaseos demus, dico quod in Vigilia Spiritus sancti, quæ isto anno incidit in vii Junii, vocata fuit a Patre æterno, per hasce voces: Veni, sponsa mea. quies et stimulus spiritus mei. Ad quæ verba statim extra se rapta respondit: *Ecce venio: venio cito: cito venio*: et post quamdam sine loquela moram, cepit loqui in persona Verbi hominem induti. Scito quod usque ad diem, ejus celebratis hic in mundo festum, quoque tui intrinsece te ligasti mecum, et ego tan-
B copiose me dedi tibi (intelligebat diem Professionis, quam anno superiori fecerat in festo sanctissimæ Trinitatis) mecum manebis unita tam stricto, ut particeps futura sis divitiarum coelestium. Scito etiam quod inde per quinquennium, sicut tibi alia dixi, privabo te sensu gratiæ meæ, non tamen ipsa gratia, quæ semper manebit tecum. Ejusmodi privatio tibi continget ex beneplacito Patris mei, ad exhilarandum Angelos et beatos illos Spiritus, qui consistunt ante thronum sanctissimæ Trinitatis, in exemplum mortalium creaturarum, atque ad augendam poenam damnatorum et confusionem demonum, refrigerium etiam animarum in Purgatorio, et tuam ipsius consolationem.

37 Volo insuper tecum agere sicut dux generosus, qui prius quam militem aliquem suum exaltet, multipliciter probat: sic et ego, priusquam te exaltem in conspectu Patris mei, probare te cupio. Curabis igitur, ut habeas in te cognitionem tui non esse, semperque obsecundes internæ inspirationi quam tibi daturus sum, eandem effectui mancipando sicuti fecisti usque nunc. Quamvis autem id feceris studiose, deinceps tamen multo sollicitius debebis hoc facere. Curato ut serves, interim documenta omnia, quæ tibi deli, idque cum omni sinceritate: repre-
F hendes etiam defectus alienos, semper dicendo omnem veritatem. Dico tibi insuper, quod si fueris attenta, omni sexta feria, ad eam horam qua ego expiravi, recipies spiritum, quem ego commendavi Patri æterno; quod licet sensu perceptura non es, fiet tamen semper tibi. Sicut enim creatura non potest vivere absque corde, sic ego non potero esse absque te, quotiescumque venies in cognitionem tui non esse. Quamdiu autem ejusmodi cognitio erit in te, esto certa quod semper eris unita mecum, et pax mea tecum manebit, quamvis tibi videberis esse in continuo agone: quia durante privatione illa, qua te volo exercere, egredientur ab inferno leones multi, teque venient oppugnatum, et magna molestia afficient: neque solum exterius, sed multo majori cum impetu interius conabuntur te oppugnare. Verumtamen non permittam eis ut te possint prosternere: semper instructa eris gratia mea, sicuti es modo: imo quanto illi vehementius te aggredientur, tanto abundabit magis gratiosum auxilium meum in te, quamvis absque ullo ejus sensu vel gustu.

intelligit se
quinquennium
probandam,

subtractione
omnis sensi-
bilis gratiæ:

38 Ad quæ illa prompta voluntate respondit, *Su-*
ficat mihi gratia tua. Postea cum aliquantulum siluis-

ad quod para-
te auxilio
suum promittit
Christus,

set

EX IT. L.
VINCE.
PEGUINI.

A set magno cum effectu et copia verborum prosecuta est sermonem Verbi incarnati, dicens, Non omittent illi, quos tibi in subsidium dedi (Sancti scilicet speciales Patroni) deferre tibi pabulum spirituale, et sub umbra puritatis meae velociter cures, nullum extra eam motum, nullum opus faciens: quamvis hoc quoque fiet a te absque ullo vel minimo sensu gratiae. Contra quinque graves tentationes, a quibus inolestius impugnaberis, armabo te donis jam tecum communicatis. Ad primum assultum sumes puritatem; ad secundum, meum ac tuum cor; ad tertium, stigmata mea tibi impressa; ad quartum, coronam spineam a me acceptam; ad quintum, grande desiderium salutis creaturarum mearum quod habes. Veniant licet daemonia omnia contra te, ad te perterrefaciendam, tamen nil timeas: quemadmodum enim nunquam desinit illorum invidia, sic nunquam desinam conservare in te gratiam meam. Tu vero nunquam omittas referre ea quae tecum communicabo, notiones scilicet illas sublimes quas ei volebat concedere. Post huiusmodi verba, monstrans illa se percepisse divina monita, subjunxit in persona sua: O Verbum unigenitum, o Verbum incarnatum et homo factum, quis poterit exequi opera tua magna? Tibi pusilla sunt, sed maxima mihi.

quo vincat omnes tentationes.

B 39 Huic cogitationi tantisper tacite immorata, cum se porro videret spiritu divino impleri, prosecuta est dicens. Quis unquam tantis assultibus resistere poterit, nisi qui totus fuerit transformatus in te, Deus mens, caecus in vivendo se, verax in loquendo de te et de tuis creaturis? Quis cum his ita conversabitur, ut non ponat scandalum vel impedimentum amoris tuo? Utique masueta, pacifici, et patientes. Post haec et alia plura caelestia colloquia, quae sicuti supra dixi, annotata sunt in libro seorsim, in persona Verbi unigeniti adjecit: Nolit recedere, carissima filia, quia semper ero tecum: et privatio illa, quam placuit mihi facere, erit clarum indicium et certissimum testimonium grandium donorum ac gratiarum tibi a me concessarum, nec non medium quo deducaris ad maiorem perfectionem. Si te videris circumdatam gravissimis certaminibus, ita ut nescias quam in partem te vertere, existimans quod non sis tecum: scito in veritate quod nunquam deserturus te sim. Ipsa vero respondit, *Sufficit mihi gratia tua, et in excessu mentis meae non movebor in aeternum.* Itaque humiliando se in conspectu Dei, post multos alios longosque discursus, tradidit se voluntati Dei, dicens: Omnia possum in te.

CAP. XV
Ostenduntur
ei daemones,

C 40 Eodem in raptu eodemque festo Spiritus sancti, in sublimitate spiritus ducta fuit ad conspiciendum lacum leonum, in quem brevi mittenda erat: quod manifeste agnitum fuit ex verbis ejus, ex eoque quod impallescens movebatur in modum qui cunctis commiserationem ciebat. Videbat scilicet infinitam quasi multitudinem daemoniorum, dirissimas tentationes minitantium; audiebat velut rugitus horribiles leonum ferocissimorum: ideoque pra anxietate prostrata in genua, proferebat verba dolorosa, et quae adstantibus cunctis excutiebant lacrymas. Sed quia cum vehementia extraordinaria loquebatur, non potuit nisi perparum in principio notari quid hoc esset. Principium autem huiusmodi erat. Invito coelum et terram atque habitatores ejus in auxilium meum. Tunc ad Deum se vertens; Ubi est, inquit, o Deus meus, sol gratiae tuae? Mibi quidem obscurata videtur, subtractaque penitus bonitas tua. Nunc derelicta sum, sicut corpus quod nullum membrorum suorum potest movere, et sicut truncus sterilis: quia gratiam tuam subtractam mihi esse audiens, juvare me nequeo. Postea fuit ei dictum a Deo, quod quia non valebat aliter juvare proximos,

vellet ut juvaret eos tolerando labores et dolores istos: ideoque subjunxit; Acerbissimam poenam mihi adferent maledicti haeretici: nec enim in tali actu aliter eos possum nominare, qui licet semel receperint spiritum tuum, non tamen ambulaverunt in eo. Ad haec tam multae superbæ Sponsæ tibi re-belles incitabant contra me ferocissimos istos leones, ut mihi dolorem et cruciatum augeant. Quod si saltem, o Verbum, ad te reverterentur infelices istae animae, beatam me crederem, et millies consentirem ut ad me cruciandam venirent daemones.

41 Ergo circumdatam me video crudelibus hisce spectris, nec continere me possum audiens horrendos eorum rugitus, quin etiam voce sublata exclamem: quod si prohibear id facere exteriori sono, non potero cohiberi, quin saltem interius tantum clamem donec exaudiar. Vellent, o Jesu mi, spiritus isti diabolici prosternere fidem, destruere humilitatem, conculcare puritatem; et loco voluntatis resignatae in te, cordi meo immittere aliam perversam: neque admiror, quod hoc exequi non valentes, revertantur contra me cum tanta violentia rabieque, quod satagant excitare tam ingentem strepitum, ut non percipiam sensum desuper mihi infusum a Deo. Accidit mihi plane sicut ei qui mortem expectat, cui non minor est dolor videre gladium quo caput sibi auferri debet, quam ipsummet crudeliter moriendo experiri. Optime video, Domine mi, quod si remitteres potentiam manus tuae, illi me vita privarent: vere enim optarent mihi eruiere viscera, et ideo tanto cum impetu procurunt in me. Sed Sponsus meus spiritum atque cor suum in me posuit, cum omnibus aliis donis; deinde exposuit me huic probationi et tentationi, volens ut ego patiar pro creaturis, quatenus se convertant ad eum. Recordor utique, o Verbum, umbræ cujusdam a te mihi datae, ad quam debeo confugere aliquantulo tempore, ut non sentiam tam horribiles rugitus et terribiles voces, neque videam adeo terrificos aspectus daemonum. O Verbum aeternum, tu me induxisti in lacum tam spatiosum, ut nesciam in quam partem vertere me possim, ubi non videam et audiam tot ferocissimas bestias, quae ore lianti veniunt ut deglutiant me. Quid igitur faciam? Optimum erit si me levem supra meipsam, faciensque de necessitate virtutem, honorari me ex illis ipsis aestimem, atque in tormentis meis glorier. *Redime me a calumniantibus me. Generatio mea ablata est, et convoluta est a me. Oportet me gloriar in variis tentationibus. Timor et tremor venerunt super me, et contexerunt me tenebrae: aestimata sum tamquam mortuus a corde.* Expande supra me, Domine, dexteram tuam et corrobora me. Atque in hunc modum plura alia successive dixit, quae scripta ubi supra. Intellexit etiam in isto raptu, quod usque ad diem sanctissimæ Trinitatis subtrahendus sibi non esset sensus divinæ gratiae, sed econtra magis a Spiritu sancto confortanda foret, ad pugnam spiritualem quae imminebat.

42 Postquam supremus omnium Dominus veram hanc famulam suam tam efficacibus notionibus praemunierat, tantisque ditaverat gratiis, emergens a raptu illo, qui diebus et noctibus octo continuis ei duraverat: in die sanctissimæ Trinitatis, xvi Junii MDLXXXV, subtractus est ei sensus gustusque gratiae interioris: atque ex tunc coeperunt horribilia daemoniorum spectra et crudeles tentationes taliter ipsam exagitare, ut cuicumque et quantumeumque sanctae creaturae terrorem et formidinem incutere debuissent. Et quemadmodum receperat a Deo quinque singularia dona, scilicet stigmata in anima et spineam coronam, despensationem cum Jesu et cor ipsius, atque participationem puritatis divinæ; sic etiam ex adverso intellexerat quinque gravissimis tentationibus

a quibus tentanda,

Deum invocat.

CAP. XVI

Probationem hanc ingressa 16 Junii 1585,

A nibus impugnandam se esse. Ac primo circa fidem passura erat multa certamina, secundo in tentatione superbiae, tertio in motibus sensus: præter quæ involvenda erat tantæ obfuscationi mentis, ut pluries potuisset in desperationem cadere, nisi vigilantissimam sollicitudinem adhibuisset: denique inordinatus gulae appetitus supra modum debebat eam impugnare, cum infinitis aliis tentationibus. Propterea dicebat sæpe, non videri remansi-se tentationem aliquam in inferno, quam non esset experta; et ejus causa, propter excessivam ejus feritatem, non sit passa dolores quasi intolerabiles. Inter hæc tamen atrocissimus et supra quam æstimari possit diros erat dolor, quem sustinebat ex formidabili aspectu dæmonum, qui ipsi continuo se offerebant sub diversis figuris, ostendentes ei infandam multitudinem scelerum humanorum. Omni præterea hora insonabant ejus auribus ululatus horribiles et blasphemiae nefandæ, auditumque sic occupabant aliquando, ut ægre intendere posset Sanctimonialium sermonibus. Neque hic furor stetit, modo enim dæmones eam deturbabant de scalis; modo abiissem, velut a venenatis serpentibus admorsa, patiebatur cruciatus enormes. Cum autem vellet corpori quietem noctu indulgere, dici non potest quot modis eam exercerent, per quatuor vel quinque continuas horas.

B 43 Hunc in modum multi transierunt menses, usque dum ad decimum quartum perveniret; quando in die S. Margaretae anno MDLXXXVI, ad celebranda divina Officia in choro assistens, raptâ in spiritu, intellexit quod Jesus benedictus volebat, usque ad mensem Octobrem proximum, sublevare aliquantulum tentationes ejus. Itaque interea temporis, intellectu sublimibus cogitationibus occupato, sapius fuit alienata a sensibus, et donis cœlestibus locupletata: [ac specialiter mense Augusto, quando una in extasi perseveravit quatuor diebus quatuor-que continuis noctibus, nec nisi duabus quotidie horis revertebatur ad sensus, pro explendo divino Officio, et modico pane cum aqua suiendo. Cœpit ei ista ecstasis a die XI mensis prænominati usque ad XV: sed altissimis divinarum rerum notiooibus fruens, parum admodum loquebatur; solumque exterius videbatur tota absorpta in contemplatione mysteriorum celsissimorum.] Affligebatur nihilominus timore grandi, ne esset hæc nova aliqua fraus dæmonis. Quare ut securam eam redderet Deus, quod ex sua voluntate id ei accideret, citra ullam illusionem; dum quadam vice per mentis excessum in eo erat transformata, demonstravit ei clare veritatem facti; eique in signum dedit, quod vellet ut diebus continuis quindecim absque ullo materiali cibo miraculose sustentaretur, præterquam Dominicis et feriis duabus quintis, intra prædictum temporis spatium obvenientibus; quibus permittebat, ut modico pane et aqua exigua reficeretur, Dominicis autem. Quadragesimali cibo. Id quod ipsa, præhabita tamen Superiorum licentia, accurate complevit: omnes autem deliciae suæ erant in sacro Angelorum cibo, quem quotidie mane sumebat cum ineffabili devotione. Veruntamen ultra molestias, quæ naturaliter comitantur jejunium, fuit eodem tempore dirissimis pulsata tentationibus. Quin etiam vice quadam sacco suo incumbens, fuit per horas quinque continuas crudelem in modum a dæmonibus raptata et fustigata. Fuit insuper cum sibi videbatur secari membratim, aut tam graviter percuti ut cogeretur proferre dolorosas illas voces, quibus usum legimus S. Antonium, quando similiter verberabatur a diabolis; Domine mi, ubi es? Sed postmodum molestiis liberata, a Deo cœlestibus donis largiter fuit remunerata

an. 1586
accipit in-
ducias a
20 Julii ad
Octobrem.

* Cap. 48
et extasi
quadridua-
na fruitur.

CAPUT V.

Miracula probationis tempore patrata per Sanctam, et favores aliqui eidem tunc concessi.

Usque adeo sibi placuit Dominus, potentiam suam ostendens admirabilem in hac dilecta famula sua, ut non solum divinis suis muneribus diutius fecerit apparere in terris, velot spiritum Angelicum; sed voluerit etiam in ea demonstrare magnitudinem suam, ea per ipsam operando, quæ vires humanæ naturæ excedunt. Apparuit hoc in multis miraculis, quæ adhuc vivens operata est, quæque velut specimina raræ sanctitatis notata reperientur in hac historia, secundum ordinem temporum quibus acciderunt. Primum eorum hujusmodi fuit. Filia cujusdam Nobilis Florentini, nomine Catharina, multum affligebatur a spiritu maligno, corpus ejus possidente. Hanc die quodam anni MDLXXXVI ad Dei famulam duxit mater sua. Dumque colloquantur, cœpit more consueto eam dæmon affligere, rabiemque suam usque eo intendere, ut præ dolore multam per os spumam misella emitteret, et jam jamque videretur suffocanda. Verum mox atque Maria Magdalena imperavit spiritui malo, in virtute Dei, ut statim discederet; liberata est puella, neque deinceps ejusmodi quidquam passa fuit.

45 Intellexerat a Jesu suo dilecta hæc anima, quod quando Cardinalis Archiepiscopus Florentinus veniret ad monasterium, pro eligenda nova Superiore, deberet cum eo loqui de rebus momenti maximi. Id cum ad cognitionem Confessarii ac Priorissæ pervenisset, metuentes ne Cardinalis id moleste ferret, cogitaverunt dextre præcavere ne ipsi loqui illa posset. Sed non est consilium, quamvis sapiens, contra Dominum: resque plane aliter ac putabant accidit. Cum enim Sor. Maria Magdalena, die XXIX Septembris anni MDLXXXVI, quo ipso venturus erat Cardinalis, iret ad Communionem suscipiendam; raptâ fuit eo præcise loco, ubi facienda electio Priorissæ erat; ibique a Spiritu Dei tam immobiliter fixa, ut impossibile fuerit eam alio transferre. Ipsam ergo post undecim horas, quibus istic manserat, ibidem reperit Cardinalis: cui subito cœpit, durante adhuc extasi, totum id dicere, quod ei fuerat a Domino demandatum: ipse vero, more suo, benignissime et cum maxima ejus satisfactione respondit. Cantato deinde Hymno, *Veni creator Spiritus*, ad sensus suos reversa ab extasi, simul cum aliis, ad dandum suffragium pro novæ Priorissæ electione, accessit. Ceremonia finita voluit D. Archiepiscopus iterum loqui cum ea: quod et fecit valde familiariter atque prolixè, de eis rebus tractans, quas paulo ante ab ipsa dum esset in raptu intellexerat. Ipsa vero cum eo, tamquam vero suo Superiore agens, humillime ac reverentissime respondit omnibus ejus interrogationibus, magnaque cum fiducia alia multa cum eo contulit: adeo ut Archiepiscopus discesserit perquam bene contentus, postquam, coram Matre Priorissa et aliis pluribus Monachis, laudasset summopere indolem et virtutem istius Religiosæ.

46 Inter alia, de quibus cum D. Cardinale Archiepiscopo, uti jam narravimus, locuta est; etiam ei dixit ex incidenti, quod perventurus esset ad summum in Ecclesia gradum. Id quod impletum fuit anno MDCV, per mortem Clementis VIII, quando electus est Pontifex. Neque istud solum prævidit, sed etiam in quodam raptu dixit, quod brevissimo tempore præfuturus esset Ecclesiæ Dei. Cum enim transiret Florentia, cum titulo Legati Apostolici ad Regem

D
EX ITAL.
VINCENT.
PUCCINI.

C. XVII

Energumena-
nam liberat.

E

C. XVII
Archiepiscopo
Florentino
arcana moni-
ta dat in ex-
tasi sua,

F

C. XIX
eique prædi-
cit Papatum
sed brevem.

EX ITAL.
VINCENT.
PUCCELLI.

A Regem Franciæ, hæc verba protulit : Christus hic, magnum habet in præsentî honorem, ad supremum tamen perveniet : sed non diu in eo consistet : mox enim atque eum amplecti volet, disparebit ab eo gloria ejus. Quam autem clare hoc fuerit verificandum, ipso patuit successu : nec enim nisi dies viginti sex gubernavit reipublicam Christianam, Leo XI dictus.

CAP. XX

intelligit a
se exigi ex-
spoliationem
omnis pro-
pria volun-
tatis,

47 Die quadam colloquens cum Sanctimonialium una, humiliter ei dixit, quod aliud nihil desiderabat a Domino, nisi ut a se tollat voluntatem propriam : quia cognoscebat, quod propter ingenii sui vivacitatem, non proficiebat quantum optabat in iis virtutibus, quæ maxime faciunt animam gratam Deo. Vix pauca hæc dixerat, cum oculis conversis in cælum rapta est in ecstasim, monstratumque ei a Jesu est, quantum noceat animæ sequi propriæ voluntatis arbitrium, maxime in religiosis, qui per obedientiæ votum ipsam consecraverunt Deo. Ideo intellexit, quod nolle Jesus ut se unquam sineret a propria voluntate supplantari. Hoc audito, subito apprehendit manum Priorissæ, ibidem cum multis Sanctimonialibus præsentis, secumque deduxit in oratorium : ubi ferventes preces effudit ad beatam Virginem, supplicans ut illam dignaretur illuminare ad explendam Dei voluntatem. Postea conversa ad Priorissam, ejus adhuc tenebat manum, magno cum affectu multisque lacrymis oravit ipsam, ut al-laborare vellet diligenter, quatenus expoliaretur propria omni voluntate. Denique tertium prostrata in terram, quasi veniam petens, rediit a raptu.

in quo vel
modice de-
ficiens cer-
nit Christum
semel,

48 Die postero, cum aliis Sororibus omnibus intentis sanctis quibusdam exercitiis, iterum in ecstasim rapta fuit, magnaque cum violentia dejecta in terram ubi visa est statim præ terrore expallescere, ita ut clare appareret, non absque mysterio hoc ei accidisse. Et vere visus ei tunc Jesus fuit, vultu turbato supra consuetum modum, eo quod cuidam ejus voluntati restitisset aliquatenus. Ex eodem intellexit, quod ejus actiones deberent esse singulares, eo quod volebat eam evelire ad majorem gradum perfectionis religiosæ. Ipsa vero, grandi desiderio mota ne talis appareret, aliquantulum in animo repugnantiam admisit : malens quemvis laborem quantumlibet durum potius sustinere, quam inter alias habere notam vitæ singularis. Propterea denuo ei se ostendit Christus turbatum, addens se velle, ut tam exterius quam interius ei placeret, nec sibi in ulla re obsisteret. Post prandium rursus in ecstasim, rapta, multa intellexit ex Verbo incarnato ; ac nominatim, quod tempore vitæ suæ deberet sustinere magnos labores, ut fieret magis accepta æterno Patri. Fuit etiam illuminata circa multas res alias spectantes ordinem monasterii, de quibus minutim contulit cum Matre Priorissa. Non multis diebus post, dimittens Sorores cum quibus tunc erat, ad Chorum se contulit ; ibique a sensibus alienata decidit in terram, decussatis in crucem ante pectus brachiis, eo quod videret Jesum Christum, vultu turbato jam tertium sibi apparentem : quare exemplo S. Pauli dixit, Domine, quid me vis facere ? Dico quid placeat tibi, et fient omnia : tantummodo oculi tui super me sint clari, nec irato vultu me amplius intuearis. Subjunxit deinde etiam alia verba, plena maximæ humilitatis.

tertium irato
vultu, :deinde serr-
nato per
ejus subje-
ctionem :

49 Cumque tacuisset aliquamdiu, convertit se ad quamdam imaginem beatissimæ Virginis, hilari vultu dicens, O Maria ! Video tandem purissimos splendidissimosque oculos Sponsi mei, qui me jam non turbide intuentur. Sed dicito quæso, o Jesu mi ! quid ego potui tam brevi tempore facere, quo merita sin adeo dulcem et suavem aspectum ? Vix autem hoc dixerat, cum audivit cœlesti quadam voce sibi

nominari Conformitatem voluntatis : unde didicit, D quod quia tam humiliter se resignaverat divinæ voluntati, merita fuit serenatum videre sui Jesu vultum. In hoc spiritus fervore abiit ad Chorum in capellam beatæ Virginis, apertisque cratibus altaris, sustulit candelabra mirabili cum agilitate ; deinde supra altare scandens servidas preces porrexit Dei Matri, ut sibi concederet filium suum, qui simul cum ipsa ibi erat ex marmore sculptus. Acceptoque orationis exauditiæ signo, sumpsit intra brachia sua devotam istam imaginem : eamque nonnullis suis ornamentis expolians, Nudum, inquit, te volo, Jesu mi, quia non possem te cum infinitis tuis virtutibus et perfectionibus sustinere : volo humanitatem tuam nudam, nudam.

et accepta
Jesu im-
agine.

50 Ivit postea cum dicta imagine in tribus illis locis, in quibus Jesus se illi turbatum ostenderat : eodemque modo, quo solet Hostiam Sacerdos offerre, sublevavit paulatim et cum mirabili reverentia sacram imaginem, æterno Patri eam offerens, et in primo loco dicens : *Offero tibi, sancte Pater, filium tuum, quem ab æterno genuisti, et mihi in terram misisti.* Progrediens inde versus secundum locum, ait : *Vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Christus : dilectus meus candidus et rubicundus.* Cum vero pervenisset quo intendebat, fecit eundem actum quem in primo loco, dicens : *Offero tibi, æterne Pater, filiam tuam, quem ab æterno in sinu tenuisti, et in sapientia tua generasti, et propter miseriam meam et misericordiam in terram misisti.* Denique in tertio loco, iisdem denuo ceremoniis utens, dixit : *Offero tibi filiam tuam, æterne Pater, quem post resurrectionem ejus ad te attraxisti, et ad dexteram tuam collocasti.* Oblationibus istis factis, rediit in Chorum ; consensuque alteri beatæ Virginis, dedit puerum Jesum deosculandum Sororibus omnibus, quæ ad spectaculum tam devotum accurrerant ; uni caput sacratæ imaginis porrigens, alteri manus, alteri pedes, prout regebatur a Spiritu sancto. Atque hac adeo devota actione taliter accendit Sororum animos, ad devotionem admirationemque, ut nulla non lunderetur in lacrymas, præ cordis teneritudine. Atque ita demum restituta sibi est a raptu, in quo tribus horis continuis manserat.

ipsam ter-
tio offert
Patri æter-
no,
Eet sororibus
osculandam
porrigit.

51 Die v Julii anno MDLXXXVII, postquam Sororibus ad mensam ministraverat, cum se ad Novitiarum dormitorium conferret, adhuc sub earum Magistræ potestate constituta, fuit subito in Deum rapta, paucisque prolatis verbis, æque subito sese elevavit in pedes, tanta cum gravitate et claritate vultus, ut Angelo similior quam homini videretur. Deinde caligas sibi calceosque detrahens, seque in cellam transferens, omnia sustulit ab altariolo, quantumcumque exigua, excepto Crucifixo : in lecto autem aliud non dimisit, quam culcitram, saccum, et asserem loco plumarii. Inde abiens ad armarium, in quo servantur tunicæ Sororum, maxime vilem pannosamque accepit : et in conclave vicinum se abdens, ipsam induit. Tum taliter vestitam se videns, in terram sese prostravit celeriter ; et oculis in cælum defixis cum incredibili devotione recitavit, *Te Deum.* Præterea vestibus suis prioribus in fascem convolutis, ad Priorissam cunctas detulit, perseverante adhuc eodem raptu ; et ad Chorum digressa saliensque supra altare Beatæ Virginis scripsit in ejusdem gremio, allato cum in finem calamario et chartæ foliculo, hæc verba. Ego, Soror Maria Magdalena, facio Professionem, et promitto Deo ejusque purissimæ matri Virgini Mariæ, S. Catharinæ Senensi, et Seraphico Francisco, una cum tota Curia cœlesti, Obedientiam, Castitatem, et Paupertatem, eo modo quem Deus me nunc facit intelligere et cognoscere ; cum firmo proposito nunquam dimittendi ejusmodi

C. XXI

F

In raptu se
discuticans,Vovel specia-
lem pauper-
tatem

paupertatem

A paupertatem, nisi præhabito vero lumine sciam hoc ei placere, sicuti nunc comprehendo quod ipse sit is qui vult ut illam sic observem. Itaque, confisa de illius auxilio et misericordia, facio istam professionem, *in manu puritatis Mariæ*. Mirabile autem fuit, quod istam professionem faciens, semper teneret sinistram suam intra manus imaginis sanctissimæ Virginis [ac deinde * inquit : Si mihi dictum fuerit, quod adinvenio novam Regulam; respondebo, non esse hoc innovare quidquam, sed perficere Regulam, et quod omnes sic deberent facere]. Præterea taoto cum spiritu loquebatur de paupertate, ut omnes in ejus amorem accenderet.

sed obedientia
rogente,

B

vestitum
communem
resumit.

52 Postea denuo conversa ad Beatam Virginem, verbis ultra quam credi possit affectuosis, eam oravit, ut ipsam susceperet continuo protegendam, adjuvandamque ad exequendum quantum sibi Dominus tunc indicaverat velle. His dictis rediit ad locum, unde in raptu vocata fuerat, dixitque; *agimus tibi Deo gratias* etc. Tum accedens ad Matrem Priorissam, in fervore spiritus sese ad illius pedes prostravit, oravitque ne ipsam impediret eam vitam tenere, quam Dominus ei dictaverat. Cui Priorissa sapienter respondit, quod oporteret omnia manifestare Confessario : quodque secundum consilium ejus actura in hoc esset. Hic vero mox ut rem intellexit, vocans ad se Sponsam Christi, ejusque obedientiam experiri volens, mandavit ut calceaturam et solita vestimenta resumeret. Suscepit illa promptissime mandatum, et in amarum prorupit planetum, metuens ne forsitan fuerit diabolica illusionem decepta, quia Confessarii voluntatem non invenerat desiderio suo conformem : acquievit tamen, atque in secretum cubiculum recedens, fecit quod sibi erat imperatum. Verum sequenti mane solatus eam plene est Dominus in sancta Communione, quia indicavit ei, quod Pater spiritualis voluerit eam domtaxat probare, quodque sibi grata fuisset illa prompta obedientia. Itaque novo spiritus fervore stimulata, iterum ad vestiarium ivit, sublataque inde tunicam vilissimam induit : tum respiciens in cælum adhuc extatica dixit, Eia Jesu mi, nunc quando tecum sum, obediam tibi; quando vero ero inferius, obediam ipsis. Vidit Mater Priorissa vestes illas accipientem, quæ ægre admodum dicere ei hæc verba potuit : Soror Maria Magdalena, da mihi per obedientiam vestes istas, neque eas induito : ipsa vero dimissa a raptu suo, prompte et obedienter eas reddidit.

C

c. xxii
Cap 53
Sanat Sororem
contractam
moribundam :

53 [Eodem anno erat in monasterio Religiosa Conversa, Soror Fides Dominici de Lignaria nuncupata, tota contracta et inflata a capite ad pedes, sic ut sinistrum latus plusquam palmo brevius ei esset quam dexteram; neque poterat ullum membrorum movere, nequidem caput aut manus, interim acerbissimos toto corpore patiens cruciatus. Cum ergo pluribus mensibus sic decuboisset lecto affixa, depositaque a medicis moritura cito crederetur; cœpit mense Julio divinitus inspirari, ut in meritis Sororis Magdalene magnam recuperandæ valetudinis fiduciam collocaret, ipsamque ad se accersivit. Noluit tamen tunc ire bona Mater, sed præsagiens gratiam impetrandam, respondit : Dicite Sorori Fidei, hodie tempus non esse : sed habeat patientiam, quia cras sub horam Vesperarum ad ipsam veniam. Erat is dies xiii Julii, quando in oratorio Novitiarum existens Magdalena, genuflexa ante imaginem Virginis, crexit se in pedes : ipsamque imaginem accipiens inter brachia, cum eadem perrexit ubi jacebat infirma; et imaginem supra lectum posuit, seque in orationem dedit. Vix autem imaginem posuerat supra lectum, cum infirma, quæ antea nequiverat movere manus, ipsam apprehen-

Maji T. VI.

dit.] Tunc Sor. Maria Magdalena, formavit supra ipsam signum Crucis, cum illa imagine sanctissimæ Virginis, quam secum attulerat : factaque brevi oratione, oculos in cælum reflexit ac dixit, Fiat voluntas tua, Deus meus. His verbis prolatis cessaverunt dolores infirmæ Sororis; quæ integre liberata ab isto morbo, post sumptum cibum surrexit de lecto, et prompte ad sua exercitia rediit, prout ipsa adhuc vivens cum juramento testatur.

EX ITAL.
VINCENT.
PUCCINI.

54 Interea quærebat dæmon subtilissimas tentationes, quibus pacem mentis ejus conturbaret : omnique artificio id agebat, ut persuaderet quod gratiæ ipsi a Deo factæ solum essent illusiones et diabolicæ fraudes. Neque contentus interius eam sic impetere, etiam cœpit exterius eam affligere, xix Julii anni m^olxxxvii; idque tam crudeliter, ut quisquis videbat eam, ad compassionem moveretur. Nam cum aliquando sub noctem se cubitum contulisset, advenit ei pectoris gutturiisque angustia tanta, ut vultu notabiliter deformato, ipso instanti putaretur suffocanda. Quare coacta verbis pressuram testari, proferebat voces languidas et vix intelligibiles, dicens, Morior, morior : sum suffocata. Et quamvis eam solarentur Matres, crescebat tamen in ea dolor, et ab afflicto ejus corpore erumpebant pustulæ maximæ. Cum autem per tres horas sic laborasset, aliquantum quietis sumpsit fatigata. Non tamen omnino abstinit dæmon, sed paulo post ei apparuit sub specie horribilis bestię, quasi ipsam jamjam devoraturæ. Illa vero mittebat lapides in ipsum, dicens, Recede, bestia, nec mihi appropinqua. Recede, inquam, in nomine Jesu; ita, si possum, impetro tibi. Interim apparebat ex tam horribili visu prorsus conterrita : et nisi ipsa sese animasset, sciens hoc sibi evenire ad majorem Dei gloriam, potuisset formidare, ne vel solus hic terror vitam auferret. Duabus horis infernale hoc monstrum ipsam sic vexavit : deinde placuit Domino eandem liberare, multasque concedere gratias, per quas ad nova certamina promptior instructiorque accederet.

dæmonem,
opprimere
volentem,

E

post luctam
3 horarum
pellit ;

iterumque
post duas.

55 Volens porro Dominus ut dilecta sua Sponsa, quemadmodum supra jam dictum est, viveret discalceata abjecteque vestita; inspiravit ei die vii Augusti anno m^olxxxvii, ut maximo cum affectu diceret Confessario suo : O Pater, in custodiam animæ mihi date a Jesu meo, rogo te, ab eodem Jesu stimulata, permitte, ut ad meum usum solum habeam tunicam unam, ad similitudinem Sponsi mei et Apostolorum ejus : dico enim tibi, Pater benignissime, quod ita velit Jesus, non ego. Nihilominus Confessarius, ut certius cognosceret quod ea esset Dei voluntas, mandavit ut porro communem ceteris vestiendi rationem teneret. Cui illa prompte obediens, sensit advenire sibi maximum in plantis pedum dolorem, ita ut eis nequiret insistere. Confortante autem ipsam Priorissa, ut vim sibi faceret et ambularet; eo devenit ut manibus ac genibus nixa cogeretur reptare, et ad Communionem accipiendam esset brachiis Monacharum portanda : neque tamen vel sic Confessarius judicavit, tempas esse ad dandam ei postulatam facultatem. Tandem cruciata incrementum majus majusque capiente, Priorissa cum aliis Sanctimonialibus venit ad ipsam, et facta oratione dixit : Soror Maria Magdalena, si judicas hoc esse a Deo ipsiusque voluntatem, dico tibi ex parte Patris spiritualis, ut te discalcees, et ambules sicut nos. Res mira ! Statim atque sibi calceos caligasque detraxit, tamquam compedes gressum impediētes, liberatam se omni dolore sensit, cœpitque ambulare : abiens autem in Chorū ad agendas gratias Beatæ Virgini, ab ea hora atque deinceps cœpit expedite peragere consuetas monasterii functiones.

cum alias
gradi non
posset, eam-
dem impetrat.

F

c. xxiv
Denuo instans
pro facultate
calceos dimit-
tendi,

A

CAPUT VI.

*Alia graves tentationes, variis divinis favori-
bus interpolatæ.*

Quanto autem plures ex conflictibus prædictis re-
ferebat victorias, tanto magis instabat dæmon, no-
visque tentationibus illam premebat; unde dicebat
sæpe, Equidem nescio quid demum sim, creaturæ
rationalis an insensata? quia nihil aliud boni in me
deprehendo, præterquam medicum bonæ voluntatis
non offendendi Deum. Facta sum receptaculum ini-
quitalis, occasio omnis mali omniumque peccatorum
quibus Deus offenditur: ita ut aliquando obstupe-
scam, quomodo Jesus et creaturæ ejus me susti-
neant. Per hanc ariditatem spiritus fiebat, ut tædio
ei essent omnia exercitia Religionis; ita ut quando-
que neque ad refectorium, neque ad chorum adeun-
dum se posset compellere: quando autem releva-
batur tentatio, tam copiosæ erant lacrymæ, tam alta
suspiria et profundus dolor exinde procedens, ut
unusquisque judicare posset ipsam grave aliquod
peccatum commisisse. Præterea supra modum ten-
tabatur contra fidem: quia dæmon conabatur ei
persuadere, nullum esse Deum, nec adorandam san-
ctissimam Eucharistiam. Quin etiam aliquando ve-
hementissime laborandum ipsi erat ut eam sumeret;
quia accedens ad fenestellam causa communicandi,
manebat veluti privata sensibus, videbaturque sibi
videre dæmonem, quasi ipsam interfecturum. Insu-
per menti ejus ingerebatur, quod alia vita nulla es-
set, adeoque frustra tantum laboraret et fatigaret
se. Eoque subinde crescebat languor spiritualis, ut
grave ei esset vel solum videre imagines et picturas
sacras. Impellebat etiam sæpe illam dæmon ut bla-
sphemaret Deum et Sanctos; idque potissimum
quando cum Sororibus erat in Choro, divinis Offi-
ciis decantandis intenta: tali enim tempore in horas
singulas sentiebat sibi in aurem inspirari blasphemias
voces, audiebatque ululatus euormes, multum-
que exuperantes cantum Sororum, adeo ut difficil-
limum ipsi esset ejusmodi obligationi facere satis.
Unde præ dolore suffusa lacrymis copiosis, conver-
tebatur aliquando ad ipsas Monachas, dicens, Orate
pro me Jesum, ut ne pro laudibus ejus blasphemias
proferam.

57 Et certe Sorores omnes ad compassionem mo-
vebantur, videntes animam adeo sanctam tantopere
affligi spiritu in exercitio devotionis. Ideo sæpe co-
gebatur Confessarius soli ipsi seorsim sacram Com-
munionem ministrare, ut facilius vinceret tentatio-
nes virtute præsentis Sacramenti. Sed illa vixdum
erat cœlesti cibo confortata, quin iterum crudelius
impeti se sentiret, conatus suos eo intendente dæ-
mone, ut ipsa crederet se amisisse divinam gratiam,
adeoque supervacaneam ipsi esse Communionem:
unde afflicta incredibiliter, aliud non poterat cogi-
tare, quam quomodo tam dura certamina sustinendo
vinceret. Inter hæc venit ei in mentem uti remedio,
quod ipsam docuerat contra tentationes Beata Virgo;
scilicet, ut ad Matrem Priorissam accedens eam
oraret quam posset ferventissime, ut in virtute obe-
dientiæ mandaret, numquam deliberare de dimittenda
Communione vel exercitiis monasterii; utque
vivendi modum præscriptum a Deo accuratissime
observaret. In quo ut ei satisfaceret Mater Priorissa,
totum id ei sub obedientiæ præcepto imposuit. Dici
autem non potest, quanta cum devotione et humi-
litate responderet ad singulas impositas sibi obe-
dientiæ particulas. *Benedictus Deus*, et addebat,
Quantum cum adjutorio Jesu mei potero, conabor
facere quidquid mandasti. Adeoque gratum fuit Deo

solenne istud subjectæ voluntatis sacrificium, ut D
postea illam sustulerit ad varios raptus, per quos
inter medias tentationes cor ejus exhilaratum sere-
natumque fuit.

58 Die viii Septembris ejusdem anni MDLXXXVII
fuit oppugnata continuis dæmonum apparitionibus,
et dirissime tentata in materia castitatis per oble-
tamenta sensuum. Memor ergo quid in simili occa-
sione fecerit S. Benedictus, abiit in apothecam
lignariam, lectisque ibi spinis et acutis assulis, su-
per eas nudam se volutavit tamdiu, donec incendium
diabolicum restingueretur. Aliquando se flagellabat
disciplina ferrea, cingebatque corpus horribili ein-
gulo, quod ipsa sibi texuerat ex rudi cannabe, cum
clavis acutis, carnem lancinantibus. Sed cum illud
Magistra ejus invenisset, vetuit ne ipso uteretur,
aut alia quacumque ejusmodi mortificatione absque
expressa licentia: quod Magistræ mandatum deinceps
accuratissime servavit; earum loco adhibens
ardentes orationes pro impetrando Dei adjutorio,
specialemque fiduciam reponens in beatissima Vir-
gine: quam [die xvii Septembris] deprecanti cum
lacrymarum abundantia, ut faceret eam superare
tentationes carnis, absque ulla virginitatis suæ ma-
cula; apparuit Regina cœlorum circumdata gloria,
eamque certam reddidit, quod in conflictu tam mo-
lesto numquam offenderit divinam Majestatem;
imo quia animose certaverat, retulerit semper am-
plam victoriam. Quare candidissimo velo ipsam
cooperuit: quæ continuo sese sensit interius stringi
atque ligari, in signum quod numquam deinceps
esset impugnanda per tentationes carnis: sicut
etiam contigit: quia posthac toto vitæ suæ tempore
numquam hac in parte fatigata fuit, sed neque sensit
imaginationem illam impuram.

59 Eodem die supervenit ipsi ardens febris, cum
dolore capitis atque rennum, et hæc ei duravit per
dies viginti: sed propterea numquam dimisit exer-
citia monasterii, quin potius magis accensa fuit ad
studium orationis, supra modum consuetum fre-
quentandæ. Uode aliquando rapta in mentis exces-
sum, a Jesu benedicto didicit, morbum suum non
procedere ex aliqua causa naturali, sed ex divina
voluntate, ad ejus majorem gloriam ipsiusque pro-
batinnem. Tantum ei bonum invidens dæmon, indi-
gnatusque quod vincere virginem nequiret, modo
deturbabat illam de scalis præcipitem, modo cadere
faciebat in Choro aut aliis locis: sed Dei famula,
omnia pro amore Jesu patiens, nihil inde lædebatur
in aliqua sui corporis parte, imo animosior semper
assurgebat ad ultiores pugnas. Præterea in suis
devotis orationibus, quas fundebat ad Deum, sæpe
sentiebat admorderi se quasi a serpentibus venena-
tis: quandoque videbatur sibi secari membratim:
et tunc præ vehementia cruciatus labebatur in ter-
ram, nec inde movere se poterat nisi post aliquod
temporis spatium. Durante autem continua illa febre,
cum pane dumtaxat vesceretur et aqua, tantum de-
bilitata est, ut quotidie crederetur defectura: quare
ex majorum imperio jussa fuit per tres hebdomadas
cibos sumere aptiores viribus corporis restaurandis,
carne excepta: postea vero, jam aliquantum robu-
stior, sine mora se retulit ad priorem victus præ-
scripti rationem.

60 Ab hac austeritate vitæ ut eam abducerent
dæmones, non cessarunt eam novis tentationibus
affligendo; injiciebant ejus menti perplexam ambi-
guitatem circa id quod discalceata incederet, et una
solum tunica hieme æque ac æstate uteretur, an id
scilicet esset secundum Dei voluntatem. Ut autem
facilius ei persuaderent non esse, apparuerunt sub
specie duram Monacharum, quarum altera nigri-
s, albis altera erat induta, eique dicebant; nequaquam
acceptum

cap. xxi
Novis dæmo-
num aggres-
sionibus
pulsatur,

maxime
contra fidem
de Deo,

B

et Eucharistia:

C

sed obedientia
præcepto adhi-
bito vincit om-
nes,

cap. xxvi
Superatis car-
nis tentationi-
bus,

E
candido velo
donatur a
D. Virgine

Febri conti-
nua laborans
varie vexatur
a dæmone,

F

tentaturque ad
relaxandam
vitæ austeri-
tatem

A acceptum Deo esse ejus modum vivendi, imo ipsum illo sic offendi, ut si obstinaret ultra animum, esset illius gratiam amissura; unde multum confusa remansit. Sed re cum Matre Priorissa communicata, factaque ferventi oratione, reddita est secunda quod ea fuerit diabolica illusio, ad ipsam a vita inchoata retrahendum. Magis autem certiosque hoc didicit ab ipsomet Deo in Vigilia Sanctorum Simonis et Judæ, rapta in ecstasi, in qua etiam multas alias divinas consolationes accepit: [quibus animata non modo nihil remisit de suo in pane et aqua jejuniis, deque austeritatibus aliis; sed easdem etiam magis intendit, non obstante quæ tempore hujus tentationis ipsi supervenit febris ardente cum gravissimo dolore capitis; totos viginti dies sic traducens. Erat autem ad mortis usque horam in eodem poenitentiae rigore perseveratura, nisi per obedientiam ipsi fuisset a Patre Confessario ac Matre Priorissa demandatum, ut aliquantulum meliori cibo restauraret vires, qui tamen cibis perquam modicus nec nisi quadragesimalis fuit: post dies vero paucos ad consuetam austeritatem revertit.

Cap. 17

sed frustra:

B
quare dæmon
ejus scecle
assumpta
abstinentiæ
famam tentat
minuere.

61 Nihil ergo priori fraude perfecisse se videns dæmon, ad aliam se convertit, quo famæ sanctitatis ejus inter Monachas detraheret aliquid. Eo enim tempore quo solis pane et aqua vescabatur, ipsa ad sumendam Eucharistiam in Capitulo existente, assumpsit ejusmet effigiem; et inspectante quadam Religiosa, quæ forte tunc per culinam monasterii transibat, eadem in forma accessit ad lebetem foco appositum, et raptam inde carnem fingeat manducare. Hinc Religiosa ista multum scandalizata, non potuit occultum tenere quod viderat, rata se Magdalenam vidisse; vulgataque mox fama per monasterium, magna confusione ipsam replevit: sed intento suo frustratus fuit dæmon, per eas quæ Magdalenam viderant cum aliis in Capitulo communicantem. Simili astu usus alia vice, per noctem ivit in cameram quandam, indeque nonnulla edulia abstulit: quod cum esset Sanctæ imputatum, placide tulit, neque verbo excusavit se. Deprehensa nihilominus diabolica versutia est, testante Novitia quadam, Beatam nocte tota fuisse in oratorio Novitarum simul cum ipsa; quod eademmet confirmavit, desuper a Confessario interrogata.]

c. xxvii

C
Recipit fasci-
culum Myr-
rhæ. 1. Passio-
nis Dominicæ.

62 Non est silentio prætereundus singularis quidam favor, quem Deus fecit benedictæ illi animæ, Jovis præcedente Carnis-privium, quem vulgus Berlingaccium appellat, quique anno m^olxxxviii cadebat in v Februarii. Fiebat tunc in monasterio devota supplicatio, ad placandam divinam justitiam, ne de tot offensis, quibus tali die irritatur, debitam sumeret ultionem; cum illa in extasim rapta, vidit cælestem suum Sponsam, eo plane modo quo fuit a Pilato monstratus Judæis, cum hisce verbis, *Ecce homo*. Qua visione subito accensa desiderio quidpiam patendi, dixit: O Jesu mi, quare ego non possum exponi omnibus istis molestiis, ludibriis, et indignitatibus, quibus te video affici a proditoribus hisce, qui te populo ostentant? Quare non possum a capite tuo auferre pungentem istam coronam, quæ te affligit, ipsamque imponere capiti meo, quandoquidem pro me ipsam feras, tantosque dolores et cruciatus patiaris? Post quæ verba vidit, quod Jesus, satisfactorius desiderio ejus, porregebat ei, sicut olim S. Bernardo, fasciculum myrrhæ, id est Passionis suæ: quapropter oravit affectuose prædictum Sanctum, ut ipsam prepararet ad eum digne excipiendum, ac mentem ejus Christi sanguine purificaret. Deinde sigillatim nominavit omnia Dominicæ Passionis instrumenta, et brachia tendens monstrabat se donum istud acceptare; junctisque ante pectus in crucis formam manibus, dixit, *Fasciculus myrrhæ Di-*

lectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur. Tum D
concidit in terram toto corpore tremens, monstrabatque se ultra modum cruciari: quia (sicut postea retulit obedientia urgente) eo ipso instanti non solum interius, sed etiam exterius perferebat tormenta acerbissima. Intellexit autem eodem tempore, quod dilectus suus Jesus ei gratiam fecisset, ut haberet arma efficacia ad resistendum communibus inimicis, qui tunc eam crudelius impugnabant. Neque hic steterunt favores cælestes: quia cum dedisset ei Deus fasciculum myrrhæ, id est donum mœroris ac doloris, voluit reticere eam a pœnis quas toleraverat ipsum recipiens, remunerando eam incomparabili gaudio. Cum enim diu desiderasset videre Jesum talem, qualis prodiit ex purissimo utero Mariæ, non solum cupidini ejus factum est satis, sed etiam concessum ut infantulum Jesum aliquanto tempore teneret inter brachia. Est autem impossibile dictu, quantam tunc lætitiâ præferret in vultu; et quomodo verbis affectu plenissimis, profundissimæque humilitatis actibus blandita sit cælesti parvulo, reverentissime excepto: quare id relinquimus piæ contemplationi spirituum devotorum, qui hæc lecturi sunt. Sufficit dicere, quod grandibus istis gratiis roborata, melius deinceps potuerit resistere diabolicis tentationibus. Hæc tamen crecebant indies, cum dæmon satageret, modo ut accenderet in ea desiderium honorum et dignitatum mundanarum, modo ut in desperationem ipsam præcipitaret, simulque persuaderet ne vellet frustra fatigari, seque citra utilitatem exerceret in vita religiosa. Unde fiebat ut in omni actione sua crederet offendi a se Deum: ante cujus imaginem cum aliquando transiret, extraordinaria devotione pressa, in terram corruit, præ affectus commoti teneritudine; atque in duarum horarum raptu demonstravit ei Dominus, omnes culpas atque defectus, quos in omni vita unquam commiserat. Quæ visio fecit ipsam effuse plangere, atque dicere: Libenter irem in infernum, Deus meus, si modo per hoc effici posset ut nunquam te offenderim. Sed non ideo cessarunt tentationes: et illa econtrario non cessabat excogitare novos modos ad communem adversarium debellandum. Itaque aliquando rogavit Matrem Priorissam, ut pro majori sua mortificatione post tergum sibi religarentur manus: tantumque Deo placuit actus hic humilitatis, ut statim eam sublevarit in extasim, et per hebdomadam integram divino spiritu F
confortaverit.

63 Tantis vero bonis invidens diabolus, sæpius ei apparebat sub formis diversis, modo ostentans illi voluptates mundanas, modo humilem et abjectum videri faciens eum, qui adeo sublimis et nobilis est religiosum statum: imprimis autem cruciabat eam circa paupertatem. Cum enim, ut jam dictum, unicam duntaxat tunicam gestaret, non poterat perferre adeo magnam perfectionem. Sed Matres, timentes ne sic tenuiter leviterque vestita ægre posset sustinere hiberna frigora, nec tamen volentes mutationem imperando ipsam conturbare, deliberarunt quo modo Mater Priorissa incommodo isti dextre occurreret. Itaque in nocte S. Joannis Evangelistæ post Matutinum, fecit illam Priorissa venire ad medium Chorum, et dixit, quod volens eam magis in paupertate perficere, jubebat ut se veste propria spoliaret, indueretque aliam sibi pro Dei amore dandam, si aliæ Matres Sororesque in id consentirent. His autem consentientibus et lacrymantibus ad conspectum exempli tam sancti, Mater Priorissa jussit eam exui, et indui tunica alterius Sororis; dicens, quod hanc ei dabat pro amore Jesu, volens ut ipsa nteretur, donec eam repeteret. Hoc facto infracta vehementer est diabolica tentatio circa materiam paupertatis

EX ITAL.
VINCENT.
PUGGINI.
cum sensu
ipsorum do-
lorum ejus,

amplectitur
Jesum
infantem:

E

c. xxviii
totius vitæ
culpas videt
et plangit.

Tentata
contra pau-
pertatem

per obedi-
entiam
liberatur.

EX ITAL.
VINCEM.
PUCCINI.

A paupertatis, et ipsa pariter sensit tantum gaudium spirituale, ut raptâ in extasim videretur sibi participare deliciis animarum in cœlo beatarum. et æternæ gloriæ vestimento decoratarum. Præterea vivas accepit cognitiones. quibus intelligeret, quanti æstimandæ sint quantumque amandæ virtutes humilitatis et paupertatis, per quas fiunt animæ felices in cœlis. et hominibus super terram honorabiles.

C. XXIX
Videt S. Augustinum
in gloria

64 Eodem anno MDLXXXVIII in Vigilia S. Augustini, cum occuparetur in negotiis monasterii, et in honorem illius Sancti una cum Sororibus aliquibus recitasset tot Psalmos, quot sunt nominis ipsius litteræ; raptâ in extasim, cœpit magno cum affectu orare Deum. ut sibi ostenderet gloriam istius Sancti, et per illius intercessionem concederet Sororibus monasterii gratiam aliquam. Neque vanæ fuerunt preces, quia statim vidit (sicut ex ejus verbis postea intellectum est) quod Dominus per illius Sancti merita, multa spiritualia dona illi communicabat. Vesperis autem, posita in Choro post Completorium, dum caneretur Salve Regina, vidit S. Augustinum, gloria æterna circumdatum: quare fixis in cœlum oculis, et plena divino lumine, cœpit prædictum

B Sanctum alloqui, cum admirabili spiritus fervore tantaque verborum energia, ut ea annotare impossibile Monialibus fuerit. Ast nocte sequenti, Matutinos Psalmos cum aliis recitans, quando ad eorum medium perventum erat, ad partem secedens, denovo fuit alienata a sensibus: et simili rursus modo S. Augustinus ei apparuit, qui cum ea absolvit Officium inchoatum: quemadmodum satis intelligebatur, ex eo quod verum unum diceret ipsa, taceretque ad alterum, dum scilicet ipsum pronuntiari audebat a Sancto. Eodem tempore audivit etiam melodiam Angelicam, ideoque dixit, Quam alii sunt hi cantus ab iis quos hic in terra consuevimus audire! Finito Officio cœpit orare Jesum verbis devotissimis, ut vellet venire ipsique se unire in sanctissimo Sacramento: perseveransque in raptu, ivit ad percipiendam loco solito Communionem una cum aliis: ac genibus flexa mansit donec veniret Confessarius, Sacram Eucharistiam præbiturus Sanctimonialibus: itaque communicavit necdum absoluta a raptu: in quo usque adeo fuit inflammata divino amore, ut videretur præ teneritudine animi colliquescere, proferens verba tam ardentia et affectuosa, ut cor quantumlibet obduratum emollire potuissent. Atque ita nox ista peracta est in contemplationibus devotis.

C. XXX
Superat tentationem
dimittendi
habitum,

C 65 Quamvis videret hostis humani generis frustra se laborare, ut Sponsam Christi abduceret a sua sancta vita; non tamen desinebat renovatis identidem pugnis ipsam lacerare et exercere. Quia sub majoris boni prætextu cœpit ei suadere, quod animo longe quietiori servitura esset Deo, si deposita veste religiosa, ad auxilium pereuntium in mundo animarum, ad hunc reverteretur. Sed indies firmiorem in proposito sancto reperens, aggressos est illam denuo sub horribilium specierum varietate terrere, comminando multas injurias ei se illaturum, si suæ suggestioni malignæ non consentiret. Verum illa, nihil aut minas aut injurias carans, semperque in Dei servitio ferventior, ut se eximeret a tentatione dimittendi habitum, die quodam sumpsit claves monasterii, easque collocavit intra manus Crucifixi, et ostenderet, quod ipsi soli obedire vellet in servanda clausura. Postea in nocte S. Andreae, decantans cum aliis Sororibus Matutinum, impulsâ gravi tentatione ut ipsa se læderet, ivit in Refectorium, cultrumque accepit: quem durante ecstasi ad Chorum ferens, ascendit altare Beatæ Virginis, atque ei cultrum dedit in manus, ad obtinendam victoriam de ejusmodi tentatione: deinde ipsum conculcavit pedibus in vilipendiâ tentationis. Alias ad eundem effectum

et seipsam
percutiendi,

jussit se in cella ligari per Matrem Priorissam: et D in præmium tantæ humilitatis, vocavit eam Deus ad intellectiones divinas, nec parum ad novas pugnas roboravit. Cum tamen ideo non cessarent impulsas diabolici, modo ad superbiam, modo ad habitum abjiciendum: correbat subito ad Priorissam, et coram Sororibus aliis, fune collum adstricta manusque ligata, petebat humili prece vestem religiosam sibi relinquere: quibus mortificationis et humilitationis actibus victrix remanebat. Verum vix unam tentationem superaverat, quin aliæ graviores succederent. Sollicitata aliquando ne obediret Superioribus jussa est a Matre Priorissa coram aliis vivere perpetuam obedientiam.

aut obedientiam
violandi,

66 Quandoque Missæ sacrificium audiens atrociter cruciata fuit a dæmonibus, hac illac illam jactantibus et raptantibus magno cum impetu, sub oculis ipsarum Monacharum, quibus magnæ erat compassioni. Ut vero magis proficeret in exercitio virtutis, applicavit se vilioribus et abjectioribus culinae ministeriis: neque Sanctimonialibus solum, sed etiam Conversis subjectam se obedientemque exhibebat, in earum auxilium ligna, carbones, aquam apportando, nusquam sibi parcens, velut si fuisset contemptissima persona monasterii. Additur autem quod eo tempore incedebat discalceata et viliter vestita, sicut ei Dominus imperaverat: ita ut dici nequeat quomodo istiusmodi exercitiis sit mortificata. Serviverat aliquando Sororibus ad mensam, et singulorum pedes erat deosculata: cum alienata a sensibus, in præmium istius actus, accepit a Jesu suo osculum, meruitque videre Sanctos Joannem Evangelistam et Catharinam Senensem, qui catenis arctissimis religabant dæmones. Itaque triennium totum perseveravit, continuo pugnans, ac vincens humilitate superbiam.

E
humilitatis
variarum actibus,

CAPUT VII.

Similium tentationum et admixtorum eis favorum prosecutio.

Superata etiam cum Dei adjutorio tentatione dimittendi habitum, accensa fuit desiderio interius ipsum induendi: eaque super re calidas ad Deum preces effundens, cum die v Augusti anno MDLXXXVIII legeret Vitam S. Didaci, cui perquam devota erat, fuit alienata a sensibus: cognitumque ex ejus verbis est, quod prædictus Sanctus ei monstrabat habitum candidum et pulcrum, acceptum ex latere Filii Dei. Itaque cœpit duplicare preces cœlesti Sponso suo, ut illum ipsi concederet; et sigillatim nominabat Sanctos suos Patronos, denuo supplicans Salvatori, ut quoniam is erat dies S. Alberti Advocati sui, totam interius vellet vestire, ut majori cum fervore posset Sanctum istum imitari. Effectum suum habuere tam incensæ preces: dum enim oculos ad Jesum Christum Crucifixum flectit, vidit ex ejus latere prodire pretiosissimam tunicam, e manu dextra scapulare, cingulum e sinistra, ex capite spinis coronato velum candidum, et ex plaga collo inflecta dum crucem gestaret pallium luminosum atque resplendens. Tum spiritu divino impulsâ, insiliit supra altariolum, in quo stabat Crucifixus; dumque eam fixis oculis intuetur, ex gestibus illius cognoverunt Monachæ præsentem, quod interius vestiebatur sacra illa tunica. Postea magno cum affectu amoris osculata est vultus lateris, ex qua vestis prodierat: atque ex singulis plagis Crucifixi recepit singula supradicta. Coronam porro, cereum et crucifixum, quæ solent porrigi a Sacerdote religiosum habitum susipientibus, exhibuit ei Regina cœli: idem clarissime indicabant verba quæ tunc proferebat; et quia osculabatur

C. XXXI

F
Accepto ex
vulneribus
Christi habi-
tu interno,

sicut externus
solet a Religio-
sis suscipi,

A batur imaginem quamdam sanctissimæ Virginis, eodem prorsus modo quo antea fuerat osculata imaginem Crucifixi. Notabile etiam fuit, quod non omiserit vel minimam ceremoniam, præscriptam in susceptione istiusmodi habitus: solum reticuit Versus, qui tunc cantari solent; quantum tamen poterat conjectando percipi, audiebat eos cantari ab Angelis in paradiso; dicebat enim: O quam vere hoc dicitis: alii profecto sunt hi cantus quam qui fiunt in terris.

Communionem summam de manu Domini.

68 Postea Communionem Dominici corporis de manu ipsius Jesu accepit, quia non petuerat illo mane propter continuos raptus communicare cum ceteris Sororibus: dixit autem, *Confiteor. Domine non sum digna, etc.* videruntque presentes Monachæ quod os aperiret, omniaque faceret quæ faciunt communicantes. Deinde cum gaudia incredibili, cum affectu devotionis, dixit: *Dilectus meus candidus et rubicundus, Speciosus forma præ filiis hominum, electus ex millibus. Diffusa est gratia in labiis tuis. Collocavit se in anima mea. Dilata cor meum, ut inducat omnem creaturam ad communionem Corporis et Sanguinis tui. Quam bonus Israel Deus!* Sumptoque Crucifixo dedit eum Monachis deosculandum: tum commendata Salvatori salute creaturarum, et actis de dono tum singulari gratiis, rediit ad suos sensus a raptu, in quo continuas tres horas egerat.

B

c. xxxii
Integritati reddit vinum corruptum,

69 Eodem anno, cum circa finem mensis prædicti corruptum esset in monasterio vasculum vini, tunc minime eo loco affluentis, et defectu pecuniarum haud facile comparabilis, unde varia Monachis nascebantur incommoda; Sorori Mariæ Magdalensæ ad id vocatæ injunctum per obedientiam fuit a Matre Priorissa, Sor. Evangelista Juemdi, ut facta ferventi oratione restaurationem illius vini peteret a Deo, ne damno afficeretur monasterium. Tunc Dei famula statim in preces se dedit: deinde in extasim raptâ, processit velociter versus locum ubi solent reponi vinaria vascula. Vix autem supra vinum expresserat signum Crucis, quin illud ad priorem saporem rediit, itaque provisum est necessitati monasterii ad tempus aliquod. Eodem instanti ægrotabat Monacharum una, dicta Soror Maria Angela Santucci, vehementi dysenteria laborans, adeo ut de ejus salute non parum medici dubitarent. Sed miraculum superscriptum intelligens, petiit aliquantum istius vini: eoque cum fide magna hausto, statim sensit alleviari malum: et paulo post se reperit ex integro sanam, cum grandi stupore Sororum aliarum. Ipsa autem etiam nunc vivens, miraculum in se factum jurejurando testatur.

cujus huiusmodi dysenterica sanatur.

C

c. xxxiii
Videt animam e purgatorio liberatam,

70 Die in Februarii anno mcm. lxxxix, in extasim raptæ concessum fuit a Deo, videre animam unius ex Sororibus monasterii, quæ postquam diebus sedecim fuisset in Purgatorio, ferebatur in cælum circumamicta æterna gloria: intellexitque eam tribus de causis tandiu exclusam a Paradiso fuisse. Primum, quia cum esset in opere manuum perquam solers, diebus festivis tribus fecerat reculas aliquas absque necessitate. Secundo, quia senior in Religione existens, aliquando ex certis humanis respectibus omiserat communicare cum Superioribus inspirationes, sibi inamissas a Deo, pro bono statu monasterii. Tertio, quia nimium amans consanguineorum suorum fuerat. Indicatæ etiam ipsi fuerunt tres ejus virtutes, propter quas abbreviatæ fuerant pænæ. Scilicet sollicita cura, quam semper habuerat ad conservandam puritatem et simplicitatem Religionis; secunda caritas, omnibus Sororibus promiscue impensa; tertia, quod rem quamlibet verteret in bonum finem. Videbatur ergo quod felix illa anima, dives meritis, ad fruitionem summi boni ferebatur inter Angelum suum Custodem et S. Miniatum Martyrem,

deferri ad cælum.

quem eo anno Patronum sibi legerat: mirabiliter autem exhilarata Maria Magdalena tam nobilis objecti visione, videbatur non posse contineri, quin ipsam sequeretur, desiderans frui dilecto suo Sponso Jesu Christo.

D
EX ITAL.
VINCENT.
PECCINI

71 Interea demon, de voluntate impugnandi eam nihil remittens, horribilem tentationem gula eidem excitavit. Quamquam autem adeo vile peccatum prorsus contrarium esset inclinationi ejus naturali, multoque magis proposito quod habebat utendi solo pane et aqua; non tamen potuit evitare, quominus gravissime insigniretur, nunc ut cibum otiose sumeret, nunc ut ejusmodi fercula desideraret, quæ licet reclusa in armariis, visibiliter offerebantur ante oculos ejus. Cum enim transiret per loca, ubi repositi cibi corporei erant, subito videbat coram se aperiri apothecas; itaque facta sumendi quod vellet potestate, supra modum se tentari sentiebat. Sed quanto peccatum illud credebatur esse sordidius indecentiusque, tanto magis humiliabatur ex tali tentatione; solita dicere alicui Sororum, quod Deus non posset illam demonibus tradere exercendam in re magis sibi molesta, quam erat sibi tentatio gulæ. Et tamen, inquebat, egor deglutire buccellas illas, amaras simul et dulces: dulces, quia miscebantur cum Dei permissione; amaras, propter confusionem pænæque quam adferunt. Comedens quandoque pomum quoddam, eo die quo licitum erat vesci Quadragesimalibus cibis, afficiebatur tantum tenere contemplando in ejus speciositate divinam providentiam et liberalitatem Creatoris, ut saporem ejus non perciperet gustando. Per talia autem exercitia, atque imprimis per cognitionem intimitatis propriæ, quia hanc pugnam movebat res tam vilis quam est appetitus ciborum, humiliando se magis coram Deo, vincebat diabolicas suggestiones.

c. xxxiv
Tentatur
vicio gula

et vincit

72 Non tamen ullatenus hæc remittebantur. Hostis enim infernalis, eximiam ejus constantiam videns, cœpit ipsam arcem per desperationem impetere vehementissime; suggerens ei quod esset damnata, quodque propter gravia peccata sua deservisset eam Deus. Aliquando subjiciens, quod coram Deo numquam esset reperta misericordia, usque eo cœptam prælium urgebat, ut incitaret ad mortem propriis manibus consciscendam, sive immerso in guttur cultro, sive per laqueum collo injectum. Sed ipsa in ejusmodi actibus, sicut postea retulit Priorissæ, cum lacrymis copiosis volebat Deo, quod illum numquam vellet offendere: neque omittebat Dominus in ejusmodi conflictu favoribus cœlestibus eam corroborare. Ergo in die S. Thomæ Aquinatis raptu extra sensus, vidit gloriam illius, æterna luce in Paradiso cincti: ab eoque (ut narravit per obedientiam compulsâ) suavissimo quodam et mirum in modum odorifero liquore uncta fuerunt ei sensuum organa, ipsumque cor, ut eo confortata non vinceretur ab inimicis. In eodem raptu ex glorioso isto Sancto didicit, quod ariditas spiritus ejus multum adhuc esset augenda; quod difficulter credere poterat, eo quod videretur esse summa.

c. xxxv
ad desperationem impulsâ,

F
videt gloriam
S. Thomæ
Aquin.

73 Paulo autem post cœperunt eam denuo pulsare tentationes, tantaque cum violentia ipsam premere, ut cum aliquid ei mandaret Priorissa, sæpe cogerebatur verbis recusare obedientiam, licet animus esset ad eam exequendam promptissimus; mox autem atque ea pronuntiaverat, protestabatur Deo cum lacrymis, quod mori mallet quam non obedire Superioribus suis. Itaque inter manus Matris Priorissæ renovabat prompte suam Professionem: et Dominus ad celeriores ejus in virtute progressum, Superioribus inspirabat, ut pœnitentias ejus mortificationesque geminarent; quod illa excipiebat et exequabatur lætissimo vultu, non sine exemplo sanctitatis præclaræ

Contra obedientiam sollicitam.

EX ITAL.
VINCENT.
BUCCINI.confirmatur
a S. Didaco.

A præclare. Tum vero rapiebatur in ecstasim, et ad certamen spirituale inungebatur : quod tum alias sæpe, tum potissimum in feste Annuntiationis anni ipsius contigit ; quando alienata a sensibus, pene sex horas continuas locuta est de Verbo incarnato, tam sublimi modo, ut quisquis eam audivisset, fuerit in admirationem rapiendus. Præterea videbat aliquando plurimum Sanctorum gloriam in Paradiso, ac nominatim S. Didaci sui specialis Patroni, a quo sæpe confirmata et instructa fuit ad victoriam, de diabolicis instigationibus referendam. Non ideo tamen minus augebatur in ea ariditas spiritus, neque in medio suarum tentationum pro remedio surpsit recurrere ad Matrem Priorissam, eique omnia communicare : sed dæmon conturbans eam faciebat ut sæpe aberraret a via, credensque se ad Priorissam ire, alio in loco inveniret. Præterea quando se conferebat ad Capitulum, ibi publice accensura suos defectus, taliter agitabatur aliquando blasphemis horribilibus dæmoniorum, ut iis in suas aures resonantibus ægerrime illuc posset perfringere. Sed per actus humilitatis ac reverentiæ superabat frandes diabolicas, et plus luminis spiritualis recipiebat a Deo.

C XXXVI
et varis
mortifica-
tionibus ex-
ercita,

74 Sæpe osculabatur pedes Sororum omnium, et aliquando manibus post tergum ligatis petebat a singulis sigillatim veniam defectuum. Alias coram Matre Priorissa aut alia quapiam Sorore dabatur ei disciplina ; et sæpe existens in refectorio elata voce appellabatur a Superiore, jubebaturque circumire cum sportella, et a Sororibus bucellam panis pro Dei amore emendicare : deinde vero mandabatur ei ut sederet humi, itaque comederet panem acceptum. Alias prosternebatur in terram, et super ipsam transibant omnes Sanctimoniales : quin etiam semel in Choro existens, jussa est ad lignum quoddam manibus retroversis ligari. Ipsa vero tam hilari animo excipiebat omnes istas mortificationes, ut cum ei tunc venisset in mentem, quomodo Jesus esset flagellatus ad columnam ; fuerit statim in spiritu raptâ, et tam sublimia sit locuta in ecstasi ista, ut audientes summopere mirarentur.

insigni hu-
militate
victrix
evadit.

75 Altera vice reducta in Chorum, accepit funem valde crassum, quo manus sibi retro constrinxit ; tum oculos sibi velari fecit, seque vinciri ad crates altaris, ut transeuntes istæ Monachæ moverentur ad risum, ipsamque vili penderent. Verum longe aliter evenit : illæ enim cum vidissent tam lacrymabile spectaculum, nulla fuit quæ non senserit se ad devotionem accendi : cumque interrogata esset a Priorissa, quare id fecisset ; respondit, ut fieret magis humilis magisque prompta ad obediendum. Postea eandem cum lacrymis effusis oravit, dignaretur Sanctimonialibus imperare, ut, cum ipsa ad altare illud erat accessura propter quandam devotionem, illæ ad magis ipsam humiliandam dicerent hæc verba : Soror Maria Magdalena, hoc tibi accidit propter defectus tuos : et quia nimium vis agere more tuo. Fecit quod rogabatur Mater Priorissa : et Sor. Maria Magdalena tanta cum humilitate singulas petebat veniam, ut emolliret omnium animos. Post horum vero quum in his egerat, dissoluta fuit a Priorissa cum fructu exempli optimi. Interim defixerat oculos in quandam imaginem sanctissimæ Virginis, fuitque alienata a sensibus, et intellexit a Domino, quod iste humilitatis actus per quam gratus ei fuerit. Ideo multitudo dæmoniorum confusa circumdedit eam cum fremitu et ululatu tam horribili, ut non modicum ipsi molestiam eo facto attulerit.

C XXXVII
Horribili
specie a
dæmonibus
invasa

76 Ad cumulum vero majorem afflictionis, non diu post apparuit diabolus aspectu terribili, dum orationi vacabat. Unde stupefacta conterritaque supra modum impalluit, et Sanctum Archangelum Michae-

lem de cælo in suum auxilium advocans, dicebat ; D O Verbum ! o Verbum : *In te, Domine, speravi, non confundar in æternum.* Post quæ verba profunde suspiravit ; versaque ad dæmonem dixit ei, Quid me vis, o bestia horribilis ? *O bone Jesu, in aspectu meorum peccatorum quæ intueor meorumque adversariorum, videor mihi experiri infernum.* Sed vos, o dæmones, si me diglutieritis, cogemini etiam me evomere. Dum autem visione tam horrida affligebatur, facta est facies ejus livida tota, et præ angustia erumpebat sudor copiose distillans. Deinde cum impetu fuit allisa in terram, et crudeliter raptata : modo enim per caput affligebatur solo, modo corpore toto præcipitabatur ; unde vultus ejus inflatus est, ut diebus pluribus fuerit curanda. Ipsa tamen divinæ voluntati se conformans, subjunxit : Quando pro arbitrio tuo me cruciaveris, o tremenda bestia, quid tandem eviceris ? *Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo.* Deinde sede in pedes erigens, atque ad quoddam altare recubans, denno violentissime prostrata est : sed ipsa ad cæleste auxilium recurrens, *Exurgat, inquit, Deus, et dissipentur inimici ejus.* Vertens autem se ad dæmones, addidit : Modo non potestis amplius facere, quam vobis Sponsus meus permittat. Non nego quin fortis sis, o bestia horribilis, quodque ego per me infirma ac debilis : sed adest mihi Dominus meus, infinites fortior validiorque quam tu. Non recogitatis, stulti et ignari, quod sim cum Jesu meo ? neque mihi nocere possitis, non intelligitis quod pugnis toties repetitis gloriosius me faciatis triumphare.

direque rap-
tata,

77 Inde, sumpta in manus disciplina, paulatim a se abegit dæmones per duas vices. Nam primum, ab illis se videns circumdatam, humi se posuit, ad dexteram et sinistram partem percutiens disciplina, idque mira cum agilitate ac celeritate : deinde per totum oratorium obambulans, in quo tunc erat, percutiebat parietes et scamna, ut in hoc videretur similis filio Dei, quando expulit vendentes e templo. Vidit postea multos istorum dæmonum recessisse in varias monasterii partes, ad alias quoque Sorores tentandas ; sed in Capitulum intrare non potuerant, propter actus humiles ac reverentes qui ibi exercantur. Videbat ergo aliquos in loco ubi Sorores communicant, et Dei verbum audiunt : qui multum laborabant, ad inquietanda corda earum cogitationibus terrenis, quibus impedirentur cognoscere unionem istam mirabilem, qua in hujus cælestis cibi sumptione eis sese jungebat Deus. Aliquos intuebatur in ergasterio, qui Sorores impellebant ad segnitè laborandum, et absque zelo sublevandi paupertatem domesticam. Alii in refectorio tenebant Monachas, ut parum devotiæ nec attentæ ad lectionem cibum sumerent. Accidit etiam ut ipsa alio die in ecstasi raptâ, cum divinæ laudes canebantur in Choro, multitudo dæmonum staret ante ostium, parata ad ingressum. Jamque unus eorum penetraverat intro ad tentandas Christi sponsas : cum bona Mater, fervore spiritus accensa, quasi volans ingressa est Chorum ; manumque Crucem apprehendens, cum ea expulit malignos omnes spiritus. Sed quamvis omni fere hora multos videbat per conventum, intentos ad Sanctimoniales abducendas a semita Paradisi ; multo nihilominus plures Angeli ostendebantur ei a Domino, qui ipsas confortabant ut genere resisterent tentationibus.

accepta di-
sciplina eos
abigit,videtque
dispersos
per conven-
tum ad alias
tentandas.

F

78 Sor. Barbara Bassi, Monacha professa, pluribus annis laboraverat toto corpore, contagioso quodam morbo ; unde in cibo capiendâ multum patiebatur incommodi, nam etiam ipsæ medicinæ graves accidebant ; adeo ut medici perparum vitæ eidem promitterent, eo quod ipsius malum paulatim carnes consumeret. Pluries illa se commendaverat orationibus

C XXXVIII
Sanat lepro-
sam,

CAPUT VIII.

Favores expleto Probationis quinquennio cœlitus accepti : vitæ per reliquam ætatem forma.

Eam ferme transacti erant anni quinque, quibus Sor. Maria Magdalena tam dure oppugnata fuit tentationibus infernalium inimicorum : [cum in die Resurrectionis Dominicæ, xxii Aprilis anni mxc, in oratorio Novitiarum, quarum tunc pedagoga erat, precibus incumbens, alienata a sensibus est ; intellexitque Deum a se exigere, ut quinquaginta dierum jejunium inchoaret usque ad Pentecosten, prædictum quinquennium completuram, in supplementum defectuum, toto illo tempore inter ferendas tentationes afflictionesque admissorum, decem dies computando pro annis singulis. Præhabita ergo Superiorum licentia, instituit quotidianum in pane et aqua jejunium : et quamvis ordinarium ejus stratum aliud non esset quam durus saccus paleæ fartus, quietem tamen super ipsum nequaquam sumebat, nisi semel in hebdomada per noctem diei Dominicæ ; ceteris noctibus incubebat nudo pavimento intra oratorium prædictum ad horas pauculas, habens penes se defuncti cranium, crucem et horologium areparium. Deinde ad consueta sibi mortificationis ac pœnitentiæ exercitia, omni fere die addebat rigidam disciplinam, diuturna flagellatione, ad quam gravi catena ferrea utebatur, carnem suam macerans. Ita illa exequabatur ad unguem divinam voluntatem, non propter peccata ex delectatione noxia malitiæ commissa, sed propter defectus minimos, remissioris inter tormenta subinde tantillum amoris erga Deum et animarum salutem : ad confusionem illorum, qui grandibus onerati sceleribus, pœnitentiam omnem, quantumvis exiguam, intolerabilem arbitrantur.

S2 Illis peractis, placuit Sponso ejus Jesu finem ponere tantis ejus laboribus, victricemque etiam in hac vita præmio incomparabili remunerare. Itaque ipsa nocte admirandæ solemnitatis Spiritus sancti, die x Junii anni mxc, in Choro cum aliis Religiosis divina Officia celebrans, inchoato hymno, Te Deum laudamus, stetit alienata a sensibus, absque loquela, usque dum Matutinum totum absolveretur. Postea vultus ejus mirum in modum cepit clarescere : et ex verbis quæ proferebat manifeste patuit, quod ipsa hora conciperet animo cœlestes ardores Spiritus sancti : cujus virtute fuerunt facultates animæ ejus prorsus purificatæ ; multasque sententias de Scripturis sacris cum singulari devotione pronuntiavit, præsentibus Sanctis quibus singulariter devota erat. Qui mox eam eduxerunt e lacu leonum, id est, liberarunt eam ab afflictionibus, quibus velut in lacum immersa fuerat totis quinque annis, ad suam probationem ; abstuleruntque dæmonibus omnem facultatem imposterum eam oppugnandi. Quare plena divinæ dulcedinis dixit, *Eripuit me de manibus inimicorum meorum, et ipsi confusi sunt. Transivi per ignem et aquam, et eduxisti me in refrigerium.* Habent ferocissimæ belluæ istæ (dæmones intelligebat) rhapsodia quædam temere collecta, cum quibus sperabant reverti ad Principem suum, ex eisque narrare grandia lucra relata contra me, sed Patroni mei ipsa eis eripiunt lacerantque, quia omnia mihi jam sunt purgata in sanguine Dei mei : et ex eo ipso, in quose aliquid lucratos credebant, magis cruciuntur : revertuntur enim absque ulla victoria. Quis autem capiet, o Domine mi, quomodo id quod mihi peccatum esse videbatur, peccatum non sit, sed jubilus et gloria animæ ?

cap. xl

cap. 56

Sub finem quinquennatis tentationis,

E

post expletos quinquagenas pœnitentiæ defectus,

in nocte Pentecostes,

F

ab his leonibus libera'ur.

A orationibus Sor. Mariæ Magdalenæ, quæ anno mclxxxix die quodam ad ipsam visitandam accedens, tanta caritate incendi cœpit, ut lingua manus ac brachia male affecta lingeret : deinde cum dixisset infirmam, ut confideret Deo et Beatæ Virgini, quoniam cito sananda erat, ab ea discessit. Res mira ! Intra paucos dies mundata fuit a morbo suo, adeo perfecte, ut nec vestigium quidem in ejus carne appareret. Eodem tempore erat in monasterio Conversa, nomine Sor. Pax Columbini. Huic totum unum latus doloribus excessivis ita emortuum erat, ut absque ullo deinceps sensu caro ei potuisset per lora discindi. Quare humanum auxilium desperans, rogavit Sor. Mariam Magdalenam, ut pro amore Dei signare se vellet. Aliquantulum ei præ humilitate resistit bona Mater ; tandemque fortiori caritatis ardore stimulata, tertio eam signavit signo sanctæ Crucis. Dicit autem non potest quam cito post ejusmodi signaculum liberam se a morbo Soror ista senserit, statim ab obeunda monasterii ministeria se accingens : ipsaque hodie dum superstes clarum huic miraculo testimonium præbet.

B Eodem anno die v Junii ad meliorem vitam transiit quidam ejusdem monasterii Professa, cui ægrotanti Sor. Maria Magdalena multa eximie caritatis obsequia impenderat, et corpus adhuc in ecclesia stabat : quando illa cum Sororibus aliis intenta communibus exercitiis, divinitus mota abiit ad crates Capituli, unde demortuæ Sororis funus videri poterat. Vix eo pervenerat, quin rapta in ecstasim est, viditque felicem ejus animam ad Paradisi gaudia sublevari : quare in hac voces prorupit : Vale, Soror : vale, anima beata. Tu vadis in Paradisum instar purissimæ columbæ, nos autem hic relinquis. O quam gloriosa et formosa es ! Quis poterit pulchritudinem tuam explicare ? Quam brevi tempore luisti in flammis istis ! Needum sepulture traditum est corpus tuum, et jam nunc anima ad gloriam subvolat. Nunc clare cognoscis, id quod cum adhuc simul essemus in mundo dicebam tibi, quod nihil tibi videreris esse passa, respectu ejus gloriæ, quam Jesus tibi repositam habebat in Paradiso. Interea manifestavit ei Dominus, quod anima ista, quia in hac vita multum fuerat perpessa, et maximi fecerat Indulgentias sacras, tamquam merita Jesu Christi, solis quindecim horis manserat in purgatorio. Jam vero corpus sepultum erat, cum sibi restituta a raptu Maria Magdalena, dixit, eodem momento quo id fiebat, animam quoque fuisse receptam in cœlos.

C Circa idem tempus, dum oraret coram sanctissimo Sacramento, conspiciendam ei se præbuit alterius ex eodem monasterio Sororis anima, quæ pro defectibus suis detinebatur in purgatorio. Videbat autem illam (sicut retulit) vestitam pallio flammeo, subtus vero indutam veste candida, adorare magna cum reverentia cibum Angelorum : postea intellexit, quod flamma illa, quæ ipsum undequaque circumdabat, et in qua debebat una hora quotidie stare in templo adorans sanctissimum Sacramentum, fuerat ei data in pœnam, eo quod sæpius neglexisset sacram Communionem. Sed quod candida vestis, multam consolationem ipsi adferens, concessa ipsi erat in præmium suæ virginitatis et puritatis semper servatæ. Postea vidit ipsam purificatam subvolare in cœlum, anno eodem mclxxxix.

et alterius emortuum latus

C XXXIX
Videt animam mortuæ Sororis in cœlum ferri,

itemque alteram in Purgatorio.

EX ITAL.
VINCENT
PUCCELLI.

A Patronis
suis 14 visita-
to,

caelestibus
donis ornatur,

et delectatur
specie eorum

victoria
sua applau-
dentium.

ubiens loca in
quibus magis
vexata fuerat,

A 83 Vix ea dixerat, cum adhuc in ecstasi perseve-
rans, convertit sese ad Priorissam et Magistram,
quæ prope aberant : eisque manus stringens, cum
inæstimabili jubilo ait ; Venit et transiit (tempus
scilicet probationis) nunc ergo juvate me ad agen-
das gratias et Deum glorificandum. Postea ad sen-
sus suos revertit ; sed iegre corpus restauraverat mo-
dieo pane et aqua, quin iterum rapta in ecstasi est.
Tunc conspexit grandem lucem, et in medio ejus
Sanctorum devotorum suorum cohortem sic ordina-
tam, ut in septem paria divisi pulcherrimam forma-
rent processionem. Erant hi nam omnes sigillatim
nominabat, S. Thomas Aquinas, S. Agnes, S. Joannes
Evangelista, S. Maria Magdalena, S. Joannes
Baptista, S. Catharina Virgo Martyr, S. Stephanus,
S. Catharina Senensis, S. Franciscus, S. Clara, S.
Augustinus, S. Angelus Carmelita Martyr, S. Mi-
chael Archangelus, et suus Angelus Custos : quos de-
inde vidit simul omnes accedere ad Patrem æternum,
atque ex ejus sinu accipere mirabilia quedam dona
ad ipsam exornandam : significabantque, quod a cœ-
lesti Sponso suo mittebantur ad ipsam, in premium
afflictionum toleratarum quinquennio præteritæ
jam probationis. Unde gaudio cumulata dixit ; Vi-
detur mihi, Domine mi, quod me velis remunerari
pro ipsis (ut ita loquar peccatis meis : etenim aliud
nihil nihil fecisse videor quam offendere te. Verum
nota tibi sunt omnia.

84 Deinde clare significavit, quod devoti sui San-
cti ad ipsam veniebant, cum diceret : O Advocati
mei, quantum mihi favetis ! Itaque bini ac bini,
quemadmodum ex ejus sermone colligebatur, dia-
bant eam variis e Paradiso allatis donis. Etenim
unus imponebat capiti ejus coronam pulcherrimam,
luce æterna cinctam ; alius, torque aurea pectus or-
nabat : candidissima eam veste totam amiciebat
tertius : quidam armillis pretiosissimis manus indue-
bant : annulos quidam pretii incomparabilis digitis
inserebant : erant denique qui gemmis præstantis-
simis cœlestibusque gazis totam reddebant fulgen-
tissimam. Ipsa interim cum maxima admiratione
contemplabatur Sanctorum istorum inexplicabilem
pulchritudinem, seque ab iis stipatam circumqua-
que inveniens, modo in hanc, modo in istam partem
convertelatur : nec tamen satiari poterat inspi-
ciendo vultus singulorum, divina luce radiantem.
Unde eos quandoque alloquens dicebat : Vellem vos
omnes simul uno oculi jactu videre, sed non possum :
si enim ad dexteram me convertito, non video eos
qui mihi ad sinistram assistunt ; si ad sinistram,
privor conspectu eorum qui stant ad dexteram : et
interim cuperem sic intueri uniuscujusque pulchri-
tudinem, ut a nemine oculos removerem. Ostendit
post hæc verbis suis, quod iidem Sancti incipiebant
jubilare Domino, in hymnis et canticis atque tri-
pudiis, propter victorias. Sponsæ ejus tempore pro-
bationis concessas. Erat igitur visu mirabile, quo-
modo etiam ipsa, magno cum decore ac majestate,
tripudiando subsiliendoque daret lætitiæ suæ signa.
Tum cœpit loqui sigillatim cum singulis qui aderant
Sanctis, ipsoque nominatim appellando etiam no-
minare celestis musicæ instrumenta, quæ ferebant
manibus : eratque vultus ejus jucundus ac splen-
didus.

85 Postea, universam illam divinam cohortem
simul alloquens, dixit : Volo ire ad omnia ea loca,
ubi meus adversarius mihi conatus est nocere, ut
ipsum et omnes ejus astutias ibi confundam. Itaque
primum abiit ad eam monasterii partem, in qua am-
plius oppugnata fuerat ; eoque perveniens, cantando
tripudiandoque insultabat Satanæ : atque in prin-
cipio eum alloquens, cœpit dicere, In vestrum de-
spectum, festum agam in die Domini, vos autem

anteipsum irridebo et prosternar pedibus ejus. Sta-
timque se dimittebat in genua, et mox erigens sese
dicebat : De eo quod mihi hic accidit, coram Deo,
ad vestrum supplicium augendum, gloriabor in-
deque conficiam capiti meo coronam, atque ante
ipsum humiliabor. Vos vero monstra infernaliam, *insultat demo-*
nibus,
ululate et clamate quantum placet, quia anima mea
non pluris vos æstimat quam papiliones, neque aliud
jam curat quam de tam grandi munere Deo
gratias agere. Deinde ad alia monasterii loca se
contulit, ibique suavi voce cantabat, *Quis nos sepa-*
rabit a caritate Christi ? Tribulatio, an angustia, an
fames ? Alias subjungebat, Omnia arbitrata sum ut
stercora, ut Christum lacrifaciam. Dominus illuminatio
mea et salus mea, quem timebo ? Demque velociter
adiit altare Beatæ Virginis, eique magna cum devo-
tione dixit : O Maria purissima, offero tibi, non so-
lum puritatem istam et innocentiam quam recepi
cum me tibi consecravi ; sed insuper augmentum
majoris puriorisque ornatus, quem nunc acquisivi.
Recipe igitur me, Maria, atque in te conserva. Tum
vero reversa est ab ecstasi : et quamvis donis tam
singularibus ditatam se nosset, tamen cum profun-
dissima humilitate sese inclinavit Sororibus, quæ
maximo numero istuc accurrerant : sicque ad com-
munes monasterii occupationes se retulit.

86 Neque hic finis divinarum gratiarum : sequen-
ti enim die lunæ, secundo Pentecostes, post san-
ctissimam Communionem rapta in ecstasi, intelle-
xit quod Jesus eam volebat magno quodam dono
præmiare. Id est quod deinceps præ oculis habitura
esset Dei præsentiam valde sublimem, pro eo quod
fuerat horrendo dæmonum aspectu cruciata. Cœpit-
que exinde videre dilectum suum Sponsam : unde
ipso illo instanti repleta fuit lætitia ineffabili, in
eumque oculos defigens dixit : O Sponse mi (abhinc
enim sic a me appellabere) non est tam horribilis
conspectus dæmonum, quin multo delectabilior tuus
sit : es enim, sicut inquit Propheta, *Speciosus forma*
præ filiis hominum. Quemadmodum nullo non loco
occurrebant spectra terrificæ spirituum istorum ma-
lignorum : ita nunc semper ambulans sive stans, lo-
quens aut aliud quidvis agens, videbo te, Dilecte
mi. Et sicut illi, non solum visui meo mentali, sed
sæpe etiam corporali ingerebant sese subformis di-
versis : ita tu quoque, non solum menti meæ te of-
feres præsentem, sed etiam oculis hiscæ carneis con-
spicuum te facies, ad me recreandam et exhilaran-
dam. Tunc interrogavit eam Dominus, qua in specie
cuperet ipsum intueri ; ipsaque respondit : Sicuti
unus es Deus in tribus Personis, ita satis habeo
tribus modis videre te : scilicet qualis fuisti cum
morabar in Ægypto, id est tempore infantie tuæ :
deinde qualem te mater tua in templo perdidit ; de-
nique quando patiebaris. Vix hæc dixerat, cum ar-
dens ejus desiderium fuit adimpletum. Mox enim
se ei conspiciendum infantem Christus exhibuit,
unde superabundans lætitiā dicebat : Ecce parvu-
lum meum, talem præcise qualis erat ætatis anno
tertio vel quarto. O quam mirabilis ea res est ! adeo
parvus et tamen Deus. Sed ipsa parvitas tua me
facit nosse magnitudinem tuam. O magnitudo ! o
parvitas Dei mei ! Nunquam satior conspectu
tuo. O parvule, o magne Deus ! quam pulcher es et
quam amabilis !

87 Postea Jesum vidit in sua adolescentia ; unde
majori gaudio perfusa, subjunxit : Ecce Sponsus
meus, qui modo tam pusillum ostendebat se mihi,
nunc comparet velut duodennis, vultu tam specioso
et tam mirabili, ut mansuetæ gravitas in eo relucent.
O mi Deus, quam mihi diligendus es ! quam suavis
gustanti te ! Postea transiit ad oratorum, ubi coram
altari sanctissimæ Virginis prostrata in terram,
intenso

insultat demo-
nibus,

seque com-
mendat D.
Virginis.

c xia
Pro dæmo-
num spectris
toleratis,

donatur visi-
bili conspectu
Jesu sui,

primum pueri

tum adol-
scentis,

A intenso cum affectu eam oravit, ut vivas divini amoris flammam diffunderet in cordibus singularum istius loci Monacharum. Nec irritæ ceciderunt preces tam ferventes: mox enim intellexit, quod Deus propter eas concesserit monasterio multas singulares gratias: unde tota læta rediit a raptu suo. Verum vix tenui cibo refecerat corpus, quando iterum fuit alienata a sensibus, accensaque desiderio videndi filium Dei, etiam tertio modo quem postulaverat. Apparentem ergo sibi Jesum in ista specie, ipsa attentis oculis intuens, Jesu mi, inquit, in hac florida ætate conspiciam te, nunc laborantem, nunc fatigatum pro me: videbo te, inquam, in tam pulchra, tam gratiosa ætate, in qua te ipsum dereliquisti et tolerasti sacratissimam passionem: placebit autem satis, cum te aspiciam, qualem modo demonstras, sedere ad fontem, ubi eras interrogans atque illuminans. Alios multos sermones habuit cum dilecto Domino suo, quando eum vidit in triplici forma prædicta. Præterea in isto triduo Pentecostes, quod pro majori parte egit in ecstasi raptam, communicata eidem fuerunt multa secreta cœlestia, et de magnalibus Dei loquebatur tam sublimiter, ut omnem humanum intellectum transenderet. Sed talia brevitas causa prætermittuntur.

88 Anno MDCXC, cum Dom. Augustinus, monasterii Confessarius graviter infirmus, moriturus credebatur, utpote jam inunctus Oleo sancto; hæc famula Dei dedit se tam ferventi orationi, quatenus pro Religionis suæ bono vellet ei Dominus vitam producere; ut prædictus D. Augustinus, annos septuaginta septem natus, brevi recuperaverit tantas vires, quantis opus fuit ut dimisso lecto, in proxima solennitate Corporis Domini, auditis Monacharum omnium Confessionibus, easdem reficeret sacra Communione, cum magno ipsarum gaudio. Talis autem prolongatio vitæ multum in eo auxit humilitatem, promptitudinemque ad curandum monasterii commodum spirituale: de eoque miraculo plenam fidem faciunt omnes illæ Monachæ, quæ casui prædicto interveniunt.

89 Eodem anno MDCXC mense Septembris, voluit Jesus benedictus maxima quadam consolatione afficere suam dilectam Sponsam, propter tædia quæ in sua probatione pertulerat. Raptæ enim in ecstasi ostendit animam suæ matris, quæ quindecim diebus ante excesserat e vita: quæ splendore cœlesti circumfusascandebat in Paradisum, Sanctis suis devotis comitata: ab eaque data sunt ipsi monita tria, scilicet ut conaretur in sancta humilitate proficere quam maxime posset, ut esset vera observatrix obedientiæ, et in omni negotio prudentiam adhiberet. Post monita autem tam sancta filia relicta, sustulit se felix mater ejus a conspectu, abiens ad summi boni fruitionem in cælo. Haud diu post simili modo vidit animam venerandi ejusdam Sacerdotis, qui pro amore Dei impenderat se exercitiis spiritualibus, et jam fruebatur patria cœlesti locuples in gloria. Ipsa vero, his mediis magis magisque proficiens in virtutibus, magis etiam accendebatur desiderio verorum bonorum acquirendorum.

90 Cum generosa hæc præliatrix Domini decetare deberet cum variis tentationibus; elegit sibi vitam, ita dirigente ipsam Deo, plenam mortificatione ac pœnitentia: quia totis quinque annis probationis suæ, non aliud nutrimentum sibi indulsit quam panem et aquam. Deinde per tres continuos annos, ex cœlesti monitu, ambulavit discalceata et pedibus nudis, quamvis præ teneritudine carnis suæ delicatæ id facere non posset, absque extremo dolore tempore hiemali: et tamen, sicut dictum est, pro sua majori mortificatione, occupabatur exercitiis vilibus et humilibus, in quibus oportebat eam adhibere

aquam, et multa facere sub pluvia et nive, nihil id curando; et modo per hortum; modo per alia monasterii loca sic ambulando. Hinc rigente quandoque frigore findebantur ei carnes, adeo ut sanguinem copiosum funderent, in iisque livores atroces conspiciebantur. Ergo compatientes ei Sorores tibus ejus subinde obligabant fasciis; sed ipsa læto vultu, ejusmodi obsequia nequaquam ambiens, dicebat: Sinite me pati pro peccatis meis, ita enim desiderat Jesus meus. Portabat vilem resartamque tunicam, æque in asperrima anni tempestate quam aliis: unde sic quandoque tremebat præ frigore, ut ægre vocem posset ad loquendum formare. Præterea, quando solet corpus somno refici, ipsa ut plurimum oratione mentisque excessibus occupabatur: si quam autem partem quietis capere voluisset, id faciebat fere semper vestita, cubans supra durum saccum aut nudam tellurem. Brevissimus porro erat ei somnus: quia mens illa solita nocturnis horis sæpe in Deum transformari per divinas contemplationes, ægre poterat induci ad quietem prolixiorē corpori quamvis fatigato indulgendam; utque se magis ad vigilandum exerceret, non solum probationis suæ tempore, sed in omni vitæ suæ cursu, quamdin sana erat, muneris sui esse voluit excitare Sorores ad Officium matutinum. Sæpe etiam in horrore nocturno audiebatur suspirare et plangere amare, aut asperis flagellis affligere carnem; his tamen pœnitentiis, Dei gratia adjuvante, robustiorem se fieri experiebatur.

91 Expletis quinque annis jam dictæ probationis, specialiter fuit illuminata a Domino, ut sciret voluntatem ejus esse, quatenus reduceret se ad usum communem monasterii, socculis calceisque resumptis: quod prompte executum est: caligis tamen abstinuit semper, præterquam duobus annis convalescentiæ suæ ex gravi quodam morbo. Post eandem probationem cœpit etiam, ex divino monitu, pro Quadragesimalibus cibus, usurpare escas monasterio communes; et diebus Jovis vinum bibere: aliis vero diebus per viginti continuos menses perrexit pane et aqua vesci. Scilicet Superiores, videntes eam per hujusmodi austeritates deficere indies, timentesque ne cito amitterent speculum virtutis tam singularis; mandaverant ei per sanctam obedientiam, ut a Deo ferventer exoraret gratiam vivendi secundum communem usum: quod cum illa fecisset, meruit super eare divinam voluntatem cognoscere, quæ erat, ut se penitus resignaret obedientiæ Superiorum. Itaque mandatum ei fuit ut cibus communibus uteretur, in quo illa more suo promptissime obedivit. Fuit autem in hoc singulari ædificationi monasterio toti, quia comedebat parcissime, et eligebat sibi fercula magis vilia, quasi hæc ei melius saperent. Non tamen propterea cessavit, pro vestitu, tunica uti maxime abjecta totius monasterii, præterquam duobus prædictæ convalescentiæ annis: neque desiit cubare in sacco facto stramentis tempore reliquo vitæ suæ. Sed quando cœpit infirmari eo morbo ex quo decessit, per obedientiam constricta fuit ægro corpori subijcere culcitram. Invalescente autem morbo, cum jam non amplius posset de cubili surgere, ultro petiit sterni sibi lectum plumeum cum lodicibus lineis; non pro solatio corporis sui, quemadmodum nonnullis Sororibus secreto exposuit, sed ne singularis videretur, utque æstimaretur similis aliis. Atque in hoc clare apparuit divina providentia: quia corpus ejus sic paulatim extenuatum est, ut supra saccum palearium aut culcitram lana fartam non potuisset diu vitam servare. In tam laudabili vitæ instituto bona illa Mater perseveravit usque ad mortem, per quam (ut pie credere licet) transiit ad vitam æternam, cumulata meritis atque operibus sanctis.

D
EX ITAL.
VINCENT.
PUCCINI.

ac summa
frigoris
tolerantia,

stratque
duritie,

E

jubetur resu-
mere calceos,

F
et cibus
communibus
vesci,

denique jam
viri, ut erat
cum more-
retur.

C. XLII

Confessario
vitam longio-
rem obtinet.

C. XLIII

Vidit beatas
animas
matris suæ,

et piam ejus-
dam Sacer-
dotis.

C. XLIV

Post vitam
severissime
actam in pane
et aqua,

A

EX ITAL.
VINCENT.
PUCCINI.

CAPUT IX.

Curationes miraculosæ, futura prædicta, zelus ingens animarum.

C. XLV.

Sanat So-
rorem mor-
ribundam,

B

aliamque
leprosam,Cap. 115
Infirmis spe-
ciali caritate
ministrat,

C

præsertim
Conversis
duabus.

ANNO MDXCI, XXXI Decembris, inter orandum alienata a sensibus, quando ad Communionem eundum erat, communicantibus ceteris tempus transiit, absque eo quod aliqua animadverteret ipsam defuisse, quod antea nunquam ei acciderat. Sed Dominus, qui divina sua providentia disponit viam famulorum suorum, fecit ut sensibus restituta Communionem posset accipere, una cum Sor. Cherubina de Rabatta, Monacha graviter infirma ex plaga incurabili. Hinc sensit agra fidem in se excitari, quod, interveniente ipsius sanctitate, posset consequi sanitatem; sicut etiam evenit. Vix enim Corpus Domini sumpsit Sor. Maria Magdalena, quin fuit alienata a sensibus; accedensque ad lectum decumbentis, fixis in eam oculis dixit, Memineris Soror mecum postulare sanitatem. Quibus auditis, illa, quæ ad ultimum transitum jam se parabat, in Dei voluntatem se resignavit, in eoque omnem fiduciam posuit. Interim bona Dei famula, plagam infirmæ ter signans, post brevem orationem discessit. Res mira! Subito cessavit dolor ille enermis quo cruciabatur agra, et plurimum imminuta est febris; paulatimque ita convaleuit quæ fuerat deposita, ut venientes Medicus atque Chirurgus, attoniti mutatione adeo insperata, unanimiter affirmaverint, sanitatem istam divinæ virtutis opus esse, procedens per merita dilectæ ipsius Sponsæ. Eodem anno Soror Maria Benigna Orlandini, Monacha professa, quæ graviter periclitabatur ex morbo quodam contagioso, lepra a medicis judicato, auresque et caput aliasque corporis partes occupante cum molestia incredibili, eo se redactam videns, sæpius sese commendavit orationibus benedictæ istius animæ. Cum ergo quodam mane post Communionem esset rapta in ecstasim Soror Maria Magdalena, ad illam accessit; sublatisque de capite ejus velamentis, ipsam auresque cœpit propria sua lingua lambere, qua parte gravius erat malum, tanta cum caritate, ut placuerit Deo sanitatem infirmæ brevi reddere: quæ etiam nunc vivit, et fidem claram miraculo facit.

93 [Simili caritate ministrabat aliis quibuscunque infirmis Sororibus in monasterio, audita aliquando dicere, quod licet in suo statu conteatissima viveret, creditura tamen esset favorem specialem accepisse, si Deus fecisset ipsam alicujus nosocomii famulam: et addebat. Vellem infirmis istis omne possibile obsequium præstare: video enim quod ineptam, nec merear animas adducere ad amorem Creatoris sui, vel aliquid excellentioris operis facere, et ideo gratum habeo vel corporibus ministrare. Itaque præter officia caritatis, quæ communiter omnibus impendebat ægris, aliquas sibi sumpsit specialiter ac veluti ex obligatione curandas: in quibus fuerunt Conversæ duæ, altera Sor. Caritas, cæca et hectica, multis annis lecto decubuit: cui beata hæc Mater pro famula se mancians, sternebat lectum, lavabat pannos, et aliud quantumcumque vile ministerium exhibebat: rogata autem a Superiore, cur tanta cum diligentia isti serviret; respondit, apparuisse sibi Dominum Jesum in specie pauperuli, et dixisse, quod, si vellet rem aliquam gratam ipsi facere, ministraret ei in ista sua sponsa. Sor. Matthæa plagam habebat in crure, scaturientem vermibus, adeo putridam ac fœtidam, ut opus esset ipsam teneri in camera separata ab aliis. Huic beata Mater, super alia multa obsequia caritatis, serviebat in cu-

randa mundandaque a vermibus et pure plaga ista; D atque per excessum caritatis et humilitatis, nec non ad mortificationem majorem sui ipsius, sæpius eidem plagæ os suum applicuit; idque ipsa Matthæa, haud sine lacrymis teueritudinis atque confusionalis, narravit Matri Priorissæ, Sor. Evangelistæ de Jucundo.]

94 Eodem ipso anno, quo D. Cardinalis Archiepiscopus Florentinus monasterio præfecit Gubernatorem D. Franciscum Benvenuti, Pœnitentiarium et Canonicam Florentinum; intellexit hæc Dei famula, quod munus istud gesturus esset præcise dimidia parte ejus temporis, quo ipsum tenuerat prior Confessarius, annorum scilicet viginti octo. Itaque revera accidit: cum enim officium suum magna cum prudentia administrasset annis quatuordecim, ad meliorem vitam transiit anno MDXV, optimo virtutis suæ exemplo cunctis relicto, pro sua erga monasterium devotione ibidem sepultus, ut magis participaret orationibus sanctarum istarum Matrum. Paulo postea prædixit Sor. Maria Magdalena, quod Dominus puellam quamdam appellaret, ut fieret in monasterio isto Religiosa; quæ si non obtemperaret vocationis suæ, multas molestias passura esset in seculo: et si mater sua id dissuaderet, graviter etiam castigaretur a Deo. Porro accidit ut puella neglexerit executioni mandare vocationem talem, ideoque vivit multis tribulationibus pressa; mater vero, quæ pusillanimum fecerat, punita fuit horribili cancro, qui totum corpus paulatim corrodens, vitam ejus inter dolores gravissimos miserabiliter conclusit.

95 Post quinquagennium sæpèdictæ probationis, quo tam gravia tamque molesta certamina sustinuerat, mansit velut generosus præliator, qui præteritorum oblitus, ut Domino suo placeat, audacter se offert ad novas expeditiones. Nam et ipsa ab exercitio patiendi adeo roboratam animatamque sese sensit, ut omnibus quæ toleraverat post tergum positis, egerit cum Deo, ne posthac aliquam spiritualem delectationem sibi daret: idque tam ardentem petiit, ut tandem obtinuerit. Et quoniam idem Dominus ipsi promiserat, quod, in vicem molestiarum a diabolicis spectris ei allatarum, fruitura esset visione suæ divinæ præsentiae; hoc ipsum tamen ei accidit absque interno gustu, sed tantum (ut aiebat) ad refocillationem laborum præteritorum. Atque id clare apparuit, quando haud diu post raptam in ecstasim, Domino vivum aliquem sensum suæ præsentiae danti, dixit, Ah! quare Deus meus violas pactum, quod iniisti mecum? quandoquidem pro tuo amore renuntiavi omni solatio, quod imposterum habere possem. Quin imo tanto patiendi desiderio tenebatur, ut optaret non ita cito mori, quia in cælo nihil patiendum occurreret. Cumque aliquando in secretioribus monasterii locis clam oraret, in manu habens bene crassum cereum, ex quo decidebant guttæ inflammatae; permittebat eas cadere in nudam suam carnem, supra brachia et tibias, ita ut ægre posset ex dolore incedere; idque longo tempore in usu habuit, pro Dei amore semper aliquid pati volens. Similiter asperrima hieme, cum forte ningeret, ad hortum ipsa se conferebat nudipes, et genua ibi flectens in oratione perseverabat; quin etiam semel contigit ut integro die sic ibi maneret. Aliud sane non cogitabat, aliud non exercebat, quam actus mortificationis et humilitatis, semper novas patiendi rationes adinveniens: et ideo, nudis pedibus incedere, pane et aqua vesci, gestare cilicia, disciplinis ferratis uti, solummodo erat ei in votis et pretio.

96 Anno MDXCV, cum Sor. Cherubina de Rabatta, cujus superius facta est mentio, de novo ægrotaret, patiens fistulam in oculo, quæ magnum ei adferebat cruciatum

Prædicit no-
vum Confessa-
rium 14 annis
victurum,E
et pœnam
neglectæ
vocationis.

C XLVII

Incredibili
patiendi dolo-
re incensa,F
renuntiat am-
ni spirituali
solatio.C XLIX.
Ægram
monacham
sanat pro ea
orando,

A cruciatum; seque commendasset Beatæ Virgini, ut ab ea virtutem patientiæ impetraret; nocte quadam sensit sibi vultum in momento stringi, viditque Sor. Mariam Magdalenam in habitu reguli, supplicantem Sanctissimæ Virgini et devotis suis Sanctis, ut ab æterno Patre sanitatem infirmæ orando obtinerent. Post hanc apparitionem sensit sibi aperiri oculum, in quo laborabat, quique jam sex continuis diebus clausus erat: eodemque instanti tantum sensit cruciatum, ut animo defecerit: sed paulo post sibi redita, invenit se integre et miraculose sanatum esse. Mane autem facto, cum sanctæ Matri rem totam narraret, interrogaretque utrum præcedenti nocte fuisset apud se; respondit illa, quod corporaliter quidem apud eam non fuerat, sed quod noctu intra quintam et sextam horam, sanitatem ejus enixe commendaverat Deo. Unde agnitum est, successum istum attribuendum esse ejusmodi orationi, quando quidem ipso illo tempore acciderit. Non multum abinde temporis fluxit, cum Monacha prædicta, iterum ægra, extremam Uctionem suscepit, omni hora vitæ finem præstolans. Interim visa est hujusmodi vocem interius audire: Si sana vis esse, ingredi lectum Sor. Mariæ Magdalene. Re igitur collata cum Confessario, qui tunc erat R. D. Franciscus Benvenuti, de ipsius consensu inter brachia Sororum deportata fuit in lectum bonæ Matris. Rem miram! Vix dimidio quadrante horæ istic fuerat, quin se omnino liberam a morbo sentiens, surrexit per sese; Deoque egit gratias, dignato sibi eam gratiam facere per dilectæ Sponsæ merita. Atque hunc successum Sanctimonialium multæ, adhuc viventes, juratæ affirmant.

B 97 Eodem anno MDCXCII, in raptu vidit die quodam columbam candidissimam, similem ei quæ ex Noetica area emissa, requirebat ubi quiesceret pessus. Intellexit in ea representari sibi puellam aliquam, status religiosi capescendi cupidam, ad locum vero indeterminatam. Hæc cum dirigente Deo venisset ad monasterium Angelorum, inspectura an ordo illius domus sibi placeret; ipso quo ingressa est momento, intellexit Maria Magdalena, quod illa esset columba sibi ostensa. Vidit etiam Angelum custodem istius animæ, qui manu gestabat scalam, nusquam eam applicans, propter indefinitam puellæ voluntatem. Paulo post audivit Dominum dicentem Angelo, Hic defigito scalam istam, quia hic ipsam elegi. Quare conversa Maria Magdalena ad puellam, quæ usque ipsam pervenerat, ei dixit: Vestra scala hic fixa est, ut per eam in Paradisum ducaris. Quod dixi, intellige, nec prætermitte quin hoc monasterium eligas, ut fias Religiosa; siquidem voluntatem Dei cupis explere. Egressa deinde monasterio puella, tam graviter oppugnata fuit a genitoribus et consanguineis suis, ut vespere quodam sola existens in camera, decreverit ire ad patrem suum, ejusque voluntati seipsam permittere. Verum in ipso egrediendi de camera conatu, retroagi se mirabiliter sensit, ut nec passum quidem unum posset promoveri: quantumcumque autem adlaboraret, proficere nihil valuit. Tandem agnoscens tentationem esse, mutavit propositum, atque ex prælio isto mansit demonum victrix, interventu orationum Sor. Mariæ Magdalene: quæ ipso eodem tempore rapta in spiritu, videbat quod puella illa columbæ instar de manibus suis erat avolutura, ideoque salutem ejus cum suspiriis lacrymisque petebat. Cum autem de hoc facto certiores fieri Monachæ cuperent, sequenti mane puellam accersiverunt, interrogaruntque quid ipsi vespere præeidenti accidisset: quæ rem narravit, eo plane modo, quo Sor. Mariæ Magdalene fuerat revelata.

98 Singularis hic spiritus adeo ardenti erga sa-

lutem alienam caritate flagrabat, ut id exprimi nulla ratione possit. Quare cum aliquando ei Dominus ostendisset animam in sua gratia constitutam, adeo recreata est spectaculo illo, ut desiderio animas adducendi ad Deum propemodum consumeretur. Ideo optabat ut multas earum sibi daret Deus, et in fervore spiritus dicebat: O si mihi liceret ire in Indias vel inter Turcas, caperem parvulas eorum; tantoque cum affectu docerem eas legis Christianæ mysteria, ut quantumcumque labor, in ea re ponendus, maximo mihi solatio foret. Quia autem hoc non poterat executioni mandare, [quoties mane adunabat Sorores suæ curæ commissas, ad opus manuale vel aliud ministerium cœnobiale, tota in conversionem Indorum intenta, dicebat illis; Offeramus Deo hunc in finem quidquid hodie facturæ sumus; vel, Postulemus a Deo tot animas, quot passus faciemus per monasterium; vel, Tot petamus, quot verba sumus in divino Officio recitaturæ. Si vero suendum erat, Postulemus tam multas quot puncta acui fixuræ sumus. Si lavandum, tot peti jubebat, quot vicibus essent manus mersuræ in aquam: ac denique ex quolibet exercitio sumebat occasionem ejusmodi petitiones suggerendi. Doloripsum cordi maximus erat audire hæreses sic multiplicatas; et hæreticos appellabat maledictos et demones incarnatos; item venenatas linguas, quæ verbis venenatis et actionibus pejoribus conarentur vestem Christi sanctamque Ecclesiam dilacerare. Considerans autem eorum depravatas opiniones, et stragem quam propriis atque alienis animabus ingerunt; Oporteret, inquit, ut animæ nostræ turturum instar forent, semper gemebundæ, propter illorum cæcitatem. Nec minus sentiebat frigentem inter Catholicos caritatem, quam quodam in raptu deplorans ait: Quid ei fides prodest, in quo nihil operatur ad bonum aliorum? Sparge, Sparge illam o Verbum; vivat et ardeat in cordibus fidelium, accensa in fornace cordis tui; ut fides sit conformis operibus. Heu me! quam multi a fide nunfragantur! O Christianitas! tot in locis deficiens propter hæreses. Sed quare? Quia extincta est caritas. Fides tua assimilatur soli, hic occidenti et istic orienti: quod autem signum solis hujus occidentis? utique umbræ peccatorum].

99 Ut autem a Deo impetraret animarum peccantium reductionem ad illum, nunc in ipso mediæ noctis horrore asperas faciebat disciplinas, carnem cingens pungenti cilicio; nunc in secretioribus monasterii angulis orabat solitaria; nunc humillimis actibus supplicabat suæ divinæ Majestati, ut suavi fulmine amoris sui penetraret cor illa indurata peccatorum, eaque converteret ad poenitentiam. Præcipue tamen diebus antecineralibus, quando Dei bonitas magis offenditur, duplicabat similia exercitia, totas quandoque noctes insumens lacrymis et continuo planctu: sæpeque audiebatur dicere; Oro, o Jesu mi, ut mihi tot animas concedas, quot passus hodie formatura sum. Alias ejusmodi flammis magis incensa, dimittebat inceptum exercitium, prostrataque in genua cum lacrymis et suspiriis petebat conversionem peccatorum. Alias arripiebat manu Crucifixum, et postquam ei se totam obtulisset, eructabat hæc verba: Tu Domine, mori voluisti in cruce et sanguinem dare pro peccatoribus: vellem et ego, Deus meus, dare proprium sanguinem meum, vitamque profundere ut illi converterentur. Ideo exhortabatur Sorores, ad quemcumque laborem pro animarum reductione tolerandum: et quia Jesus aliquando ei ostenderat in raptu, quam fœda sit anima, quæ vivit tenebris peccatorum immersa; dicebat, talium deformitatem haud absimilem esse spirituum infernorum. Libenter autem, ut aiebat, fuisset spoliata donis omnibus divinitus acceptis, ut ea concederet proximis;

D
EX ITAL.
VINCENT.
PUCCINI.

Ingenti animarum zelo succensa,

Cap. 97
salutem Indorum curat
et hæreticos execratur,

E

orat ferventer pro peccatoribus,

F

et opera caritatis præfert quibusvis raptibus.

sterumque
in suo lecto
positam.

C. XLIX.
Intelligens
monasterio
destinari
quamdam,

id ei indicat,

vacillan-
temque
confirmat.

EX ITAL.
VINCEN.
PUCCINI.

A ximis; sufficere sibi existimans bonam voluntatem amandi Deum et ipsi serviendi. Quare sæpe subtrahabat sese suavibus cum Deo colloquiis, ut Sororibus esset adjumento : quia (sicuti sæpe testabatur) ploris faciebat alias juvare posse. quam mentis excessus qualescumque potuisset habere. Quia in istis, inquebat, juvor n Deo ; in his vero ipsummet juvo. Ita vero semper intendebat in id quod spirituale habent creaturæ. ut non alio quam animarum nomine eas appellaret ; utpote aliud in iis non considerans, quam communionem earum cum Deo, et quod sint factæ ad similitudinem ejus.

C. LI

Sollicita maxime pro
Sacerdotibus
in statu
peccati positis,

100 Majora porro signa zeli erga alienam salutem apparebant, quando erat in oratione accensa istiusmodi desideriis : unde semel incepit dicere : Video mundum hodie adductum in pejorem quam unquam fuit statum : quia non amplius invenitur vel amor, vel caritas, vel dilectio. Invideo avibus cœli, quæ possunt quolibet volare, et vocem suam suavem ubique promere, cantus suos absque requie innovantes. O Verbum ! quam vellem etiam quaquaversum pergere, et unicuique insonare vocem meam, ut amorem istum ponerem in cordibus omnium tuarum creaturarum. Post hæc indicavit suis verbis, quod videret quemdam Sacerdotem, procul a via Dei exerrantem : quare incepit divinæ suæ Majestati tanto cum spiritu verbisque et cum tam affectuosis ac copiosis lacrymis supplicare, ut mererit eum videre in bono statu : unde supra quam dici potest exhilarata, prorupit in has voces : Tandem, o Verbum, video fructum mearum precum. Non tamen hac una anima satiatum est ardor caritatis suæ, sed magis accensus. Quare eo non contenta, cepit rogare Deum pro conversione etiam aliorum Sacerdotum, quos videbat peccatis variis inquinatos : idque fecit, rationibus tam devotis utens, ut viderentur quodammodo convincere Deum, ad infundendum peccatricibus istis animabus divinum lumen, interim dum morabantur in tenebris peccatorum. Dicebat aliquando ; Vides, Domine, quam necessariæ tibi sint animæ istæ : si enim eæ quæ sunt lux mundi, manent in tenebris, quanto magis aliæ creaturæ ? et si illi qui sunt sal terræ, fiant insipidi ad nihilum valeant, quomodo alios condire poterunt, o mi Jesu ? quomodo etiam poterunt docere viam quæ ducit ad te, si ipsimet via contraria ambulent ? Offerebat deinde se Domino ad sufferendas omnes pœnas, quas animæ istæ merebantur, tantum ut absisterent ab operibus malis, dicebatque ex affectu viscerali : Infunde, Jesu mi, infunde sanguinem tuum in ipsos : quia si ego deberem pati omnes pœnas Purgatorii, ut illi salvarentur, leves mihi forent. Sume obsecro vindictam de me, et quoscumque placuerit internos externosque dolores ingerere : pati enim nequeo ut tanta sit ignorantia, ubi est abundantia tam copiosa. O miseram et infelicem me ! quia omnem pœnam non possum in me derivare. Ulciscere, o Verbum ! in persona mea ingratitudinem tantam, tantam cecitatem et ignorantiam. Denique ostendens se impetrasse talium peccatorum conversionem, dixit cum jubilo, Revertuntur igitur ad te tamquam oves aberrantes, quia omnes animæ felices atque beatæ in ipsarum adventum festive sese præparant. His et similibus caritatis affectibus infinitis divinam Majestatem precabatur pro salute proximorum, et ferventium suarum orationum colligebat fructus exoptatos : quia sæpe beneficio cœlesti videbat ejusmodi animas, ipsa intercedente illuminatas a Deo, redire ad eum in corde contrito et spiritu humiliato.

C. LI
Infirmis
magna caritate ministrat,

101 Si tantus fuit zelus quo ferbuit erga æternam salutem alienam ; non minor fuit caritas quam exercebat erga proximos, in eorum temporalibus, quoad corpus aut spiritum necessitatibus. Quare satagebat

ut iis sese impenderet, maxime quando aliqua in D monasterio infirmabatur : et ideo sæpe dicebat infirmariis, quod non erat occupata, neque sciebat orare aut mentem in Deo fixam tenere ; indicare volens, gratum sibi futurum, si in ministerio infirmarum vellent opera sua uti. Cum autem huic ejus desiderio fiebat satis, summa in id vigilantia incumbebat. Quod si illarum alicui aggravabatur malum, sublevabat illam bona Mater, nunc supra brachia sua eam tenendo, nonne cibum aut alia quæcumque possibilia obsequia exhibendo. Inter alia vero memorabile fuit, quod vice quadam fecit. Conversarum una multo tempore infirma fuerat, effracta pectoris vena, indeque enormes sustinebat dolores. Id eum vidisset Soror Maria Magdalena, ministerium ejus in se suscepit, annoque transacto mortua est infirma : sed dici non potest, quantum in hoc ultimo ejus transitu ipsa laboraverit : decem enim continuis noctibus perseveravit in ejus custodia absque ulla omnino requie.

potissime moribundis,

102 Paulo post alia Conversa accepit plagam incurabilem et supra modum fœtentem. Rogavit Soror Maria Magdalena ut hujus quoque cura demandaretur tibi, et quod rogavit obtinuit. Tunc vero propriis manibus voluit medicari vulnere, et scaturientes inde vermes diligenter auferre ; quin etiam aliquando admovebat ei os suum, quasi exquisitum aliquem cibum liguriens. Non desinebat autem amantissimis verbis animare infirmam ad ferenda patienter omnia, affirmans quod mercedem copiosissimam receptura erat in Paradiso. Quando postea tales transierant ad alteram vitam, exhibebat corporibus obsequia omnia, mortuis impendi solita priusquam sepeliantur. Addebat continuas orationes pro animabus earum ; totaque nocte nullum somnum capiens, occupabatur ferventi oratione, ut illæ quam primum frui possent æterna gloria. Curabat etiam ad eundem finem, ut Sorores aliæ multiplicarent preces ; ipsaque se offerebat promptissimo animo ad sustinendas pœnas, earum defectibus reservatas ; et ut sibi hoc concederetur ferventer orabat, nec raro etiam impetrabat ; pluribus sæpe diebus ea de causa graves cruciatus immittente Domino : quibus patienter toleratis, ostendebantur ei postea illæ ipsæ animæ, cœlestium bonorum fruitionem adeuntes.

E
oratque pro defunctis,

et aliquarum pœnas in se suscipit :

103 Die xxii Decembris anni mxciv, vidit in excessu mentis animam ejusdam peccatoris, quæ eo ipso momento transiverat ab hac vita, et damnata erat ad pœnas æternas. Intellexit præterea, quod homo iste non modo duxerat perversam atque spurcissimam vitam, sed ideo præcipue erat infernalibus flammis addictus, quia nullo in pretio habuerat thesauros Ecclesiæ, vilipendendo Indulgentias et alias quascumque gratias, profuse impendi fidelibus solitas. Circa idem tempus vidit alteram animam, undique flammis circumdatam, et æternis pœnis inferni adjudicatam a divina justitia. Unde toto vultu afflicta et pallida, plus quam dici possit, cum lacrymis et suspiriis ad eam se convertit, dixitque ; Ergo factus es titio infernalis ? adeoque cito deliciae tuæ in pœnas acerbæ ac sempiternæ sunt conversæ ? Tum respiciens cœlum ; O Deus, inquit, quam parum mundani homines res istas intelligunt ! Tantaque fuit cordis ejus eo casu angustia, ut parum abesset, quin animo linqueretur. Hæc autem visiones (uti ipsamet per obedientium constricta retulit) ipsi ostendebatur a Deo, ut ipsæ aliæque istius monasterii Virgines magis inflammarentur ad zelum animarum ; et divinæ justitiæ, in hunc finem, crebras orationes pœnitentiasque offerrent.

C. LIII
videt etiam animas aliquas damnatas.
F

A

CAPUT X.

Magisterium Juniorum gestum a Sancta, ejus zelus, humilitas, unio cum Deo et mentis puritas.

C. LIV
Facta Magis-
tra juniorum,

sedulo eas
mortificat,

Anno MDXCV, communi Sanctimonialium voto electa fuit juniorum Magistra; quas quali cum zelo ad religiosam perfectionem manuduxerit, ægre posset ad plenum explicari: quia per relucens in ipsa virtutes dirigebantur illæ facile ad Evangelicæ margaritæ acquisitionem. In hoc autem regimine dedit semper opportuna remedia aptaque consilia, secundum uniuscujusque indigentiam, cum etiam occultiores animorum cogitationes pervideret. Manifeste hoc patuit, quando cuidam puellæ semel dixit; Si taces ore, taceas etiam corde; et quod cogitas mihi dicere, tene sub silentio. Item cum alteri a se petituræ facultatem ad quædam exercitia ex respectu humano, prius quam verbum loqueretur, ait; Quando venis pro obtinenda licentia aliqua, venito cum pura intentione et ferventi desiderio: non enim ejusmodi sacrificia per se æstinat Deus, sed intentionem respicit cum qua fiunt. Satagebat etiam magna cum diligentia, ut filias suas spirituales confirmaret in vera virtute, præsertim mortificationis: quare cum discederent ab oratione aliisque devotis exercitiis, ipsas vocabat ad se, deque suis defectibus corripiebat. Quas autem viderat in aliqua actione bona affici gustu spirituali, præ aliis mortificabat sollicitius, dicens in iis non reperiri virtutem ullam, eo quod minima quaque re ad impatientiam moveantur. Hinc fiebat, ut quandoque aliqua, spiritualium rerum nimis perita, ad ejusmodi verba commoveretur: quam ipsa amanter corripuens, dicebat, Scito, filia, quod quando egrederis ab oratione, parata esse debeas ad quasvis reprehensiones et displicentias jure injuriæque excipiendas; adeoque firma et stabilis in Deo manere, ut nulla res possit conturbare quietem animi tui: atque hic erit verus fructus orationis ac gustus spiritualis.

maxime ora-
tioni magis
addictas

C

Ut autem ad ista eas exerceret, erudiretque non subsistere in sapore quodam interno, surgentibus illis ab oratione, modo earum aliquam reprehendebat, modo alteri vivacioris ingenii injungebat quampiam mortificationem, vel disciplinam coram sodali faciendam, volens omnes firma jacere humilitatis fundamenta. Earum porro quas videbat orationis studio impense affici, modo aliquam dormitum dimittebat, modo haurire jubebat aquam: alteri vero injungebat exercitium quoddam contrarium ejus voluntati, ut assuescerent proprium arbitrium vincere, seque subicere alterius potestati. Curabat quam studiosissime ut cognoscerent, quanti debeant æstimari tria vota, quibus se Deo benedicto in Religione adstrinxerant: imprimis vero exhortabatur eas ad obedientiam, monens ut obedirent vultu hilari et simplici mente; scientes quod non obedirent vili creaturæ, sed Deo; neque hominibus suas voluntates tradiderint, sed Jesu Christo. Quod si molestiam aliquam, inquebat, sentitis in vestra voluntate frangenda; ostenditis parum in Dei amore vos profecisse, quia non vultis laborare in ea re, qua ipsum potestis plurimum honorare, vosmetipsas abnegando. Dolete, subjungebat, et diem istum perditum reputate, quo non alicubi vos ipsas viceritis. Hunc in modum abducebat illas a suis appetitibus, tantaque cum suavitate verborum flectebat ad faciendum aliquid contrarium ipsarum propensioni, quod omnis labor hac in parte occurrens magnam earum eordibus consolationem adferret.

accendit in
eis studium
obedientiæ,

106 Præterea stimulabat illas verbis efficacissimis

ad observantiam paupertatis, et minimæ ejusque rei expropriationem: solita frequentare verba ejus Sancti, qui dicebat, Omne quod Religioso cupiam deest in hac vita, magna cum usura dandum in altera. Injungebat eisdem, ut quolibet die suam unamqueque examinaret conscientiam, dispiceretque utrum vel minimam reculam haberet, cui superflue afficeretur; et quidquid ejusmodi reperiret, eo statim sese pro vero Dei amore privaret. Hinc cum quæpiam ad illam detulisset precatorium Sertum, sibi perquam gratum; primo quidem eo ipsam privavit; deinde reddidit, sed hoc pacto ut quovis vespere ad se referret: quo exercitio sic profecit puella, ut optime didicerit nihil habere ut proprium, sed ut mutuo acceptum a Religione. Alias, animadvertit esse quamdam nimis affectam erga librum, in quem manu sua descripserat aliqua ad spiritum attinentia: ut ergo eam coram Deo redderet puriorem, mandavit ipsum igni imponere. Eadem ex causa jubebat aliquando, ut vestes inter se commutarent: et Scitote, inquebat, filiolæ, quod non possitis diu in semita Evangelicæ perfectionis consistere, nisi prius assueveritis quovis die millies renuntiare commodis vestris: quia exercitatio animæ in hac vita omnis in amando et odiendo consistit, in amando scilicet quantum potest Deo, et odiendo seipso: in hoc enim sita est tota perfectio.

omni proprie-
tate exulæ;

E

107 Suadebat ut omni cum diligentia custodirent pacem interiorem, et in hoc plurimum laborabat. Volebat ut zelantissimæ essent divini cultus; et sæpe inculcabat, ut in omni actione sua præsentem Deum haberent ante oculos. Curabat etiam ut in suis spiritualibus filiabus accenderet intensum illum animarum zelum, quo ardebat ipsa; atque ideo solebat identidem dicere Scitote, quod deberemus nos vehementer humiliare, quia forsitan per nostram negligentiam multæ animæ descenderunt in infernum, quæ fruerentur æterna gloria, si fuissent ferventes in Dominico sanguine pro eis offerendo. Mandabat junioribus suis, ut si qua earum de proximo locuta esset cum modica caritate, vesperi non præsumeret cum aliis intrare oratorium: sed consisteret ad portam usque dum anouisset, et pœnitentiam inposuisset; quæ fere erat, ut prostrata in terram sineret sibi os a singulis conculcari. Tum monebat, ut quando una vellet loqui de altera, prius consideraret eam esse sponsam Verbi, templum Spiritus sancti, sororem Angelorum: atque ita loqueretur eum ea reverentia, quæ ejusmodi titulis debebatur. Volebat omnino, ut quoties Religio indulgebat recreationem aliquam, filiæ suæ eam caperent hilari-
ter; quinimo pro viribus hoc agebat, ut tali tempore nullum reciperent tedium, quo deinde ad cœlestia bona requirenda magis accenderentur. His aliisque salutiferis documentis instruens commissas sibi adolescentulas, perfuncta suo munere sic est, ut ab omnibus passim Monachis nominaretur Regula bene vivendi.

et fugam de-
tractionis

a. LV
Zelo divini
honoris ar-
dens.

108 Zelus divini honoris tacitus in ea ardebat, ut (quemadmodum fatebatur ipsamet) millies optasset pro eo mori die quolibet: quapropter aliquando lacrymans dicebat, Magnam quid atque ut verum fatear incomprehensibile mihi videtur, quod adeo paucæ sint animæ, quæ Dei honorem magni ut par est faciant. Specialiter autem quando considerabat, quam exigua passim diligentia adferatur in frequentando sanctissimo Sacramento altaris, videbatur sibi cultro punctum configi, atque dicebat: Certa equidem sum, quod vel unica Communio, facta cum vero spiritu et sensu, apta sit animam perducere ad grandem vitæ perfectionem. Alias cœlestibus hujusmodi cogitationibus intenta, appel-
labat ad se Sororum aliquam, eique insurrebat,

commendat
devotam
communione

Oremus

EX ITAL.
VINCENT.
PUCCINI

et attentam
Officii recita-
tionem,

ac peccati
horrorem.

C. LVI
Mira humili-
tas ejus.

A Oremus Dominum, Soror, ut nobis verum lumen largiatur, ne simus tam frigidæ ac veluti congelatæ in ejus servitio, et potissimum in participando cibo vitæ: qui cum sit totus flamma amoris, obligemus obsecro Jesum nostrum, orando ut huic loco semper provideat Pastorem, zelosum divini honoris, idoneeque illuminatum ut nos digne recipiat ad Mensam sacrosanctam. Habuit præterea ardentissimum zelum in recitandis divinis Officiis: ideoque, cum procedebat ad Chorum, sentiebat tale mentis jubilum, ut videretur ire ad convivium splendidum. Curabat etiam ut laudes illæ Deo persolverentur devote ac reverenter: quod si quancpiam observabat plus solito in eis properare, maximam inde recipiebat molestiam; sæpe dicens Sanctimonialibus, non audere se divinas laudes accelerare sicut exteriora monasterii exercitia. Offensam Dei ita sentiebat, tantumque ex ea hauriebat dolorem, ut quandoque nominari audiens peccatum mortale, præ molestia quam inde sentiebat, agere posset se continere, quin alta voce exclamaret, dando signum displicentiæ singularis. Deinde funditus penetrans deformitatem peccati, tantum ejus horrorem conceperat, quod non videbatur ei fieri posse, ut inveniretur Christianus, qui animo deliberato vellet Deum offendere. Quindecim autem dies prius quam moreretur, Abeo, inquit, ex hac vita, et necdum possum capere, quomodo creatura aliqua possit consentire ad culpam mortalem, contra Creatorem suum committendam: unde clarissime apparebat, quam esset illuminata a Deo, et quantum zelaret ejus honorem.

109 Fuit etiam hæc Dei famula clarum exemplum perfectæ humilitatis: tam demisse enim sentiebat de se, ut se ad nihil utilem esse crederet, ideoque fatebatur videri quandoque sibi a Superiore dici, Apage hinc, quia digna non es quæ vivas inter sponsas Christi: et tunc se versus Priorissam flectebat, quasi quæ grande aliquod delictum commiserat. Subinde in genua ante eam se dimittebat coram Sororibus, supplicans ut sibi indicaret defectus suos. Magis autem humilis sensus ejus erat, quando sumendum erat sanctissimum Sacramentum altaris: in hoc enim actu sæpe metuebat, ne subitus se terra dehisceret ad ipsam absorbendam; dicebatque frequenter amare plangens: Ego vilissima creatura, plena peccatis, audeo recipere Regem gloriæ. Atque in hoc timore oculos in cælum vertens, ad-
C jungebat: O Domine, adjuva me, et miserere mei. Postea ferventi cum affectu orabat Sorores, ut Deum pro se deprecarentur, quatenus divina justitia ipsam non præcipitaret ad inferos. Quandoque etiam oportebat ut Confessarius blandis verbis animum ei faceret ad fidendum divinæ misericordiæ. Estimatio vero, quam animo conceperat, de virtute aliarum Sororum, tanta erat, ut aliquando oscularetur terram quam calcaverant, credens sibi per ipsarum orationes impetratum spatium pœnitentiæ: quare etiam quærebat occasiones ipsas juvandi in suis exercitiis, in remunerationem aliquam, ut aiebat, talis beneficii. Quando præerat aliis Superior, alicui suarum subditarum semper se humiliabat singularius; deinde per obedientiam injungebat, ut ei pro suo arbitrio injungeret rigidam poenitentiam: quin etiam frequenter jubebat ab earum aliqua se flagellari, injungendo tamen eidem silentium de ea re tenendum apud alias. Illæ vero vehementer mirabantur actus adeo humiles; maxime cum etiam juberebatur ut eadem sibi vesperi dicerent aliquem istius diei defectum, pro eo ab iisdem poenitentiam postulans.

et vilissima de
se opinio:

110 Contigit, cum esset Magistra Novitiarum, ut Religioso habitu donaretur quædam devota puel-

la: quam paucas post dies ad se accersens, aperuit D ei aliquas suas tentationes, cum humilitate tanta tantisque cum lacrymis, ut videretur grandia peccata commisisse, atque addebat: Hoc tibi dico, filia, ut scias qualem Magistram habeas: quia nisi Dominus me vocasset ad Religionem, fuisset claudenda in perpetuum carcerem, aut vitam non finivissem nisi per justitiam publicam. Tum subjungebat: Ora igitur Deum pro me, ut mihi gratiam faciat, quatenus tandem salva fiam. Semper usque ad mortem voluit habere Sororem sibi determinatam, apud quam se accusaret de suis defectibus, ut coram Deo magis humiliaretur: contra virtutes suas quantum poterat occultabat, nec nisi ægerrime ferebat quando de iis aliquid cogebatur manifestare. Numquam se excusabat de aliquo errore: et quando peccator aliquis orationibus ejus commendabatur, solebat cum maxima humilitate respondere, si Deus manum suam a me tolleret, nullum esset tam grave tanque enorme peccatum, quod non committerem. Quando audiebat graves aliorum excessus, examinabat ipsa etiam minimas suas culpas; comparisonemque instituens, judicabat suas esse multo majores illis, E propter continuas gratias acceptas a Deo. Ideo recipiebat se ad secretiora loca monasterii, ibique amarum cum lacrymis asperisque pœnitentiis affligebat suam carnem. Interrogata aliquando dextere ab una Sororum, utrum tot gratiæ divinitus concessæ, quandoque non dedissent ei occasionem vanæ alicujus complacentiæ; respondit, quod nemo possit arrogare sibi gloriam ex eo quod suum non est; quomodo igitur vis ut mihi complaceam in favoribus istis, qui toti a Deo sunt? Atque hujusmodi cogitationibus nutrebat in se virtutem sanctæ humilitatis.

111 Unio qua jungebatur Deo tam erat arcta, ut quando faciebat exercitia monasterii, sæpe contingeret devotam hanc Matrem alienari a sensibus, oculisque in cælum defixis remanere extaticam. Quare cum sueret, aurum scinderet, vel in charta devotas imagines pingeret, etiam sic occupata rapiebatur quidem, non tamen dimittebat cœptum opus; sed illud in raptu prosequabatur, etiam ad plures horas. Monachæ autem, experiri volentes an corporeis oculis tunc uteretur, quandoque hos ei obvelabant aut fenestras claudebant: et illa, tota absorpta in Deum, prosequabatur exercitium suum, pergebat snere, vel opera manuum pulcherrima facere: qualia sunt superpellicea tria pulcherrimis operibus ornata, plurimæque imagines, quas fere totas sic fecit, nullo corporali lumine utens. Accidit etiam eidem, in communibus functionibus occupatæ, ut etiam panem faceret pro victu Sanctimonialium; cunque haberet manus immersas massæ, audivit pulsari ad sacram Communionem: unde elevata supra se remansit in ecstasi, accensaque desiderio uniendi se Deo per sanctissimum Sacramentum, nudis ut erat brachiis, cum ipsa massa farinacea in manibus, accessit ad locum, cum aliis Monachis Cibum divinum sumptura, et nequaquam animadvertit, quod haberet manus in ejusmodi opere occupatas. Similiter, licet esset una cum aliis in refectorio, ad partem appositi sibi edulii capiendam: si audiebat signum eundi ad Confessarium, ita rapta, currebat illuc cum fuscina et cibo ipso in manibus; neque id se facere rescians, absolvebat cum Confessario id cujus causa volebat agere cum eo: sic ut præsentibus vehementer obstupescerent, quemadmodum in hanc horam superstites ex iis plures juratæ attestantur.

C. LVII
unio cum
Deo per ecstas-
es crebras

etiam inter
opera manua-
lia:

112 Quanta esset mentis suæ puritas, in omni vita sua clarissimis signis patuit: quia nihil magis desideravit unquam quam per hanc virtutem Deo grata

C. LVIII
mentis puritas

A grata effici. Hinc quoties dabatur occasio, vivis rationibus inflammabat Sorores ad exquirendam celestem hanc gemmam : monebatque ut illuc semper intenderent in omni opere, quatenus ipsosmet defectus suos in virtutes Deo caras mutarent. Et subjungebat, O puritas, quanta nobis magnalia in vita altera revelabis, penitus ignorata a creaturis, sed non ab iis qui te requirunt. Apparebunt enim tunc magni exempli personæ, quæ in mundo credebantur multis inferiores, et quarum vel nomen solum excitabat risum; sed quia thesauro isto divites erant, aliis eodem carentibus, hos viliores esse monstrabit, istas vero exaltabit. Sæpe etiam cum lacrymis suspiriisque copiosis solebat dicere. Ad libram puritatis, Sorores meæ, vult Deus in vita altera metiri præmium. Præterea, præ magna estimatione istius virtutis, crebro ingeminabat : Si crederem, quod unico solo verbo, ad alium finem quam Dei honorem probato, in quo tamen nulla esset ejus offensa, possem evadere Seraphim, nunquam vellem illud proferre. Unde, si contigerat aliquando ipsam ex respectu humani cujusdam finis opus aliquod inchoasse, mox atque id animadvertibat dimittebat ipsum; neque illud prius prosequeretur. B quam ad puriorem finem sibi propositum id retulisset. Mirabatur vero, si vel minimus motus aut oculi nictus ab animabus Deo consecratis non referretur in sublimem illam Dei puritatem. Quadam vice inter Sorores constituta, Ideo, inquit, deficimus in agendo cum puritate, quia non habemus Dei amorem. Cumque Sororum una ipsam interrogasset, quomodo virtutem hanc posset acquirere; Si quæras, inquit, in omni negotio non facere voluntatem tuam, eligens semper pati potius quam gaudere, invenies denique te fecisse opus omnino purum, quia nullus proprii commodi respectus intervenerit : via autem ad talem puritatem perquam secunda et Deo grata est via patientiæ. Alia quoque plura monita sæpe dabat Sororibus circa eandem virtutem, quæ evidenter declarabant purissimam ejus mentem.

CAPUT XI.

*Zelus divine voluntatis implendæ, servandæ
Regule, paupertatis et castitatis tuendæ.*

C. LIX
Divina voluntati implenda
intentissima,

Mirabilis etiam semper fuit cupiditas ejus ad implendam Dei voluntatem : nullam enim gratiam magis instanter petebat a Deo, ut referebat ipsa, quam ut in fine vite constituta posset adimplevisse omne ipsius beneplacitum : sæpiusque in cælum oculos defigens, dicebat, O Domine, tu nosti quod jam inde ab infantia mea desideraverim tibi placere : et modo, si scirem quod voluntas tua sit, ut in infernum descendam, ultro me præcipitarem in illas flammæ, ad nutum tuum exequendum. Quandoque fatebatur Sororibus, quod non crederet in toto mundo posse inveniri adversitatem aut tribulationem tam grandem, quam non libenter sustineret, solummodo considerando eam ex divina voluntate procedere. Ideoque sæpius iterare solebat : Non sentitis quantum dulcedineo contineat vel nuda hæc vox. Voluntas Dei? Duxisset sibi notabili vitio, pro se aliisque postulare quidpiam a Deo instantius quam per simplices preces : dicere solita. Gaudeo et glorior faciendo Dei voluntatem, non autem si ille faciat meum : ideoque, magis ipsi obligor, quando me non exaudit, quam dum postulata concedit. Unumquemque hortabatur ad studium hujus virtutis : Quia si desideratis, inquiebat, cito pertingere ad magnam perfectionem, necesse est ut curetis omnia opera vestra facere ad complendam voluntatem Majestatis divinæ : hæc enim intentio sancta virtutem

habet ea sanctificandi. Doloribus autem pressa, dicebat : O Sorores, quanta damna incurremus, quia negotium istud non intelligitur.

114 Præterea tanta cum promptitudine exequatur Dei voluntatem, ut vel ad solam illius cogitationem raperetur in ecstasi. Itaque inter alias plures vices contigit, quod a Sorore quadam audiens dici de alia, quod magno teneretur desiderio exequendi divinam voluntatem; Recte, inquit illa, et jure meritissimo : quia facere voluntatem Dei res est amabilissima : atque in hisce verbis suaviter est alienata a sensibus, cœpitque circuire conventum, exhortando Sorores ad dicendum secum, quod divina voluntas sit amabilissima. Cumque id temporis omnes fere cubitum concessissent, fecit tamen ut cito egrederentur ex dormitorio ad sacellum Beatæ Virginis, ibique pariter affirmarent, quod Dei voluntas sit amabilissima, protestarenturque se velle eam integre exequi. Ideo quovis mense in locum aliquem secretum se abdebat, ibique minutim considerabat utrum observasset illas viginti regulas, quas ei divinitus datas enumeravimus supra : eique actionem totum unum diem insumebat, ac deinde ferrea disciplina per horam integram se flagellabat, quia visa sibi fuerat negligentior in adimplenda voluntate divina.

115 Nihilo minori affectu ferebatur erga sanctam Religionem : quam si vel in re minima lædi videbat, continuo citra ullum humanum respectum manifestabat Superioribus, ferventerque rogabat venerabiliores monasterii Matres, ut cura vigilantissima intenderent in omne præceptum sanctæ Religionis ; Quia, si vel tantillum, ut aiebat, sanctorum institutorum violaretur, offendebatur non tam ipsa Religio, quam pupilla divini oculi, utpote quæ domus Dei sit, ab eoque summopere dilecta. Dicebat insuper de Regula sancta, quod mallet quodlibet tormentum sustinere, quam minimam etiam ordinationem infractam aspicere : idque ipso opere demonstrabat, quoties obeundum erat quodpiam communium exercitiorum monasterii, quantumlibet abjectum. Tunc enim zelosa hæc Mater evigilabat sæpe media nocte, ut illud per se impleret ; atque ita Sorores, quibus id erat commissum, satisfacere possent ordini consueti domus. Itaque interrogata aliquando, quamobrem tantum laboraret ; respondebat, id se facere ad tempus anticipandum, ne qua turbaretur domesticus ordo. Toto autem vite suæ curso perseveravit in tam sancto labore, præcipue causa majoris humilitatis, quando erat Superior aliarum.

116 Inter Regulas vero maximi aestimabat sanctum silentium : sæpiusque dicebat, fieri non posse ut aliqua religiosa anima gustaret res cœlestes, cui dulce non saperet silentium : sed aiebat fore ut semper in afflictione ac tribulatione viveret, eo quod multa mala committantur ab iis, qui nesciunt linguam refrænare. Ideo semper optabat intensiori affectu, ut Religio reduceretur ad illam vite perfectionem, in qua fuerat constituta a Sanctis ; et inter Sorores agens, solebat dicere, Si intime comprehenderemus animæ nostræ dignitatem, ex strictissima unione quam cum Deo benedicto contraxit, median-
tibus solennibus votis ; sicut puella rusticana, a potentissimo Rege assumpta ad statum Regalem, indignatur cum aliquis mentionem inducit primæ suæ vilitatis : ita indignemur cogitationibus nostris, ad res mundanas mentem trahentibus ; considerantesque, nos esse factas sponsas Regis universorum, ad voluntates nostras applicandas rebus minime terrenis aut corruptilibus, sancta quadam superbia efferremur ad contemplationem sempiternarum divitiarum in cælo. Magnam sane animæ nostræ injuriam facimus ; dum eam in hisce abjectis ac vilibus

D
EX ITA.
VINCE.
PUGNAT.
et vel nominata fertur in ecstasi.

E
C. LX
Ordinis religiosi amans,

commendat
valde Regulas,

F
imprimis
silentium.

et designatur
terrena
cogitare,

EX ITAL.
VINCENT.
PUGGINI.
C. LXI

*Obedientiam
præponit rebus
omnibus;*

A vilibus occupamus; quandoquidem apta sit, cogitando ascendere ad cœlestes beatorum spirituum habitationes in Paradiso.

117 Qui perfecte observat sanctam obedientiam, teste S. Gregorio, in possessionem aliarum omnium virtutum inducitur: quidquid autem devota Mater nostra per eam acquisivit, declarat quantum ipsa floruerit in jam dicta virtute. Numquam illa vel palam vel occulte id agebat, ut Superiorum voluntates, ad suam flecteret; sed velle suum, cum eorum velle plene conformabat: et quidquid faciebant, recte factum judicabat. Unde cum aliquando ei diceretur futurum, ut sæpius propter negotia religionis ab oratione impediretur, atque a secreta conversatione cum Deo; respondit se credere, quod magis gratum esset Deo, quantulumcumque Religionis exercitium, quam contemplatio etiam sublimissima. Hinc fiebat, ut cum ad Deum rapta erat, si forte Mater Priorissa ei diceret, Sor. Maria Magdalena, veni statim ad tale vel tale exercitium; illa subito redderetur sensibus suis, et prompte exequiebatur mandatum sanctæ obedientiæ. Quare humiliare magis magisque se cupiens, nec illa quidem, quæ sibi divinitus noverat esse imperata, exequi sciebat, nisi cum bona venia Superiorum: et sicuti supra dictum est, maluit aliquando diebus multis reptare per terram, quam vel in minimo repugnare impositæ sibi obedientiæ. Numquam intuebatur personam imperantis, sed agnoscebat in ea Christum Dominum nostrum: neque alia de causa (ut sæpe passa est) exequiebatur Superiorum jussa, nisi quia credebatur ab auctoritate divina proficisci. Optabat etiam ut victum, somnumque, et aliam quamlibet necessariam operationem posset facere ex obedientia actuali: tantumque resignata erat ad omnem Majorum suorum nutum, ut nec minimam actionem voluisset inchoare, nisi ab ipsis ad eam impulsâ. Diem veluti perditum reputabat, quo non subiecisset suam voluntatem Sororum alicui: et ut ejusmodi occasionem non amitteret, maxima cum humilitate obediens etiam subditis suis. Colloquens autem hac de re cum quadam, dixit: Si desideras brevi tempore et clam locupletari multis virtutibus, ne dimittas bonum istud et salutare exercitium, quod efficacissimum esse existimo, ad mortem sibi ipsi, animæ vero vitam adferendam.

118 Zelosa supra modum fuit paupertatis sanctæ: et prius etiam quam Monacha fieret, solebat dicere, Omnia arbitror ut stercora et pulverem ut Christum lucrifaciam. Quantum autem eadem virtute se excoluerit, postquam ingressa est Religionem, ubi illa floret, nequit exprimi, verbis. Dolebat sæpe quod de rebus necessariis prospiceretur sibi a monasterio, effuseque plorabat, dicens, Moriar absque eo quod observaverim sanctam paupertatem: ideoque semper videbatur sibi præ aliis aliquid possidere. Quare cum Superiores viderent adeo incensum desiderium, cohibebant sese a deliciis aliquibus ei faciendis, ne dolore eam afficerent, solitam supra modum lætari, quando aliquid eam deficiebat. Cum igitur die quodam accumbenti ad mensam, per oblivionem inservientis, non esset appositus panis, gratissimum hoc ei accidit; eoque non postulato de mensa surrexit, optime contenta: sed per obedientiam constricta a Priorissa, ut lætitiæ istius extraordinariæ causam ediceret; magna cum humilitate respondit, oblectatum se fuisse plus quam alias in vita, quia non habuerat panem ad mensam. E contrario; summe dulebat, cum aliqua Sororum penes se servabat aliquid superflui: dicebatque, non bene convenire votum paupertatis et superfluitatem particularem: ideo sæpe lustrabat suam cellam, diligenter considerans num aliquid ibi esset minus ne-

cessarium. Accidit autem ut die quodam a Priorissa D fuerit ei data particula panni ad vestes resarciendas; postea autem videns quod eo non egeret, scrupulo sibi duxit ipsam habere; ideoque ipsam ad Priorissam referens, cum lacrymis se accusavit, gratias Deo agens, quod indulsisset sibi spatium ea de re pœnitendi.

119 Aliquando, solito magis accensa amore paupertatis, respiciebat in cœlum, dicebatque. O Deus meus! quare tantum me stimulas, ut propter te pauper esse velim? quandoquidem vides mihi non permitti, ut ostiatim mendicem panem, quod mihi gratissimum esset: imo nihil in vita mihi posset jucundius accidere, quam si, Jesu mi, gratiam mihi facias, ut nuda moriar supra crucem, sicuti pro me mortuus ipse es. Sororibus autem aliquando dicebat, Obsecro vos, quid rependere possemus, si Dominus noster faceret nobis hanc gratiam, ut cibum sumpturis nihil daretur præter modicum panis? et cubitum iturris lectus deesset? necesse autem habentibus mutare vestem, hæc quoque deficeret? Equi lem, inquebat, fateor vobis, quod qui hanc gratiam mihi faceret, ei me crederem totum sanguinem debere. Ah! Comprehendamus intime nobilem istam virtutem, quia eam possidenti Deus ipse premium erit. Alias transferebat se ad pauperiora loca monasterii, cum Crucifixo in manu; ibique supra nudam humum se prosternens in genua, oculis in cœlum sublati, lacrymans atque suspirans dicebat Domino: O beatam me, si quantum opus est corpori huic, deesset mihi: imo pro recreatione obtingerent injuriæ atque opprobria amore tui, o Jesu mi. Tum vero crederem me aliquo modo pauperem. Atque ex hoc sanctæ paupertatis zelo crescebat in illa amor Crucifixi.

120 Castitatis ejus candor adeo excellens fuit, ut non vestita carne, sed spiritus Angelicus esse videretur. Et propter hanc virtutem plurima a Deo dona obtinuit: inter quæ numerandum venit, quod tempore suæ probationis, ut dictum est supra, Regina cœlorum ei contulit, quando apparens ei operuit ipsam candidissimo velo, promisitque quod in vita sua nunquam deinceps passura esset motum aliquem carnalem. Hujus autem doni clarissima patuerunt indicia, quando in extremo vitæ suæ articulo, facie serena dixit, quod Deo gratias ageret, quod nunquam in vita sua cognoverit, quid esset actus castitati contrarius, nec recordabatur unquam se delectatam fuisse nisi in Deo benedicto: et quod ideo nihil sentiret, asserens majorem quietem sibi, quam istud. Inter maximos autem cruciatu repli- cabat. Tu scis, Domine mi, quod aliud quam te non desideravit cor meum. Existimabat gravem esse defectum de consanguineis aut rebus secularibus loqui: quia, sicut aiebat, videbatur ei, quod nullo modo deceat Religiosam, solenni voto castitatis Deo sacram, admittere vel minimum cogitatum in corde, aut verbum aliquod ore proferre, contrarium tali Professioni. Itaque interrompebat sermones de rebus mundanis institutos, eosque deflectebat ad res cœlestes: tam dextere tamen id agebat, ut aliena verba nunquam præsunderet, aut se turbatam indicaret. Aliquando conspiciebatur maximo cum affectu deosculari parietes monasterii; et interrogata cur id faceret, Numquid, aiebat, Sorores meæ, jure id agere possum, quandoquidem sancti muri isti me separant a mundo infelici, mihi que servant securum thesaurum quem possideo, et quo mediante uceditur anima mea ad amandum Jesum, ut eo perfecte fruam in Patria? Alias dicebat, Si seculares homines capere possent, quantæ sint deliciæ, quas expectant in altera vita ii qui virginitatem servant usque ad mortem, tanquam cervi siticulosi concurre-

*optatque om-
nium egentis-
sima vivere.*

E

C. LXIII
Amore
castitatis

F
cavet sermo-
nem de rebus
secularibus,

aliter: c
divinitus qui-
dem imperata
exequens.

B

C. LXII
Paupertatis
zelatrix
eximia,

C

gaudet eam
aliquo defectu
experiri,

A rerent ad asperrimas quasque Religiones, ut in iis clausi intactos ac puros se conservarent : quanto enim densiori sepe circumdatur vinea ; tanto magis secura est.

horret accessum ad locutorium,

121 Quamvis autem tam sublimiter sentiret de virtute ista, essetque a Deo sæpius reddita certior, quod semper intacta servaretur : erat tamen semper timida, ne adeo grandem thesaurum amitteret. Ideo quantum poterat fugiebat crates monasterii, et secularium quantumcunque bonorum ac sanctorum colloquia ; idemque aliis Religiosis suadebat, dicens, Mementote vos esse consecratas Deo, neque fieri posse ut Monacha unquam ad crates accedat, quin majori quam istic mansit tempore indigeat ad recuperandam internam pacem, quam ante habuerat : quia sermones secularium facile obumbrant, pulvereque aspergunt lilium castitatis. Cum ergo videbat Sororum aliquam, hilari vultu euntem ad locutorium ; gratiose ei dicebat in aurem, Necdum tota es nostra : Monacharum enim S. Mariæ Angelorum est, tristari potius quam lætari, quando vocantur ad crates. Econtrario, quando deprehendebat omnes abhorrere ab ejusmodi alloquiis ; summopere delectabatur, cognoscebatque hunc esse fructum particularem sanctissimi Sacramenti ; sæpiusque dicebat,

B quod mallet totidem horas in Purgatorio, quam in locutorio agere cum secularibus : imo tantum ejus loci horrorem conceperat, ut illac aliquando ex necessitate transiens, diceret, Ab hoc loco Sponsæ Christi nihil referunt boni ; sed conturbationem pro requie, et tentationum incrementum potius quam levamentum. Et hæc omnia procedebant ab æstimatione honorifica sanctæ virginitatis. Anno MDCXVIII die XXIX Octobris, cum ad alteram vitam transisset Monacha, magnum post se relinquens odorem sanctitatis ; devota Mater morti ejus præsens, vidit multitudinem copiosam Angelorum, quæ ipsam eingeat, animam conductura in Paradisum. Postea vero, cum pro eadem consueta suffragia fierent ; famula Dei ipsam conspexit in cœlesti gloria fruentem summo bono, vestitamque pallio aureo in præmium suæ ardentis caritatis. Præterea, quia Monacha illa semper processerat egeratque cum proximo perquam suaviter gratioseque, conspexit ab ore Salvatoris in os ejus transfundi suavissimum quemdam liquorem, unde immensam percipiebat dulcedinem. Exultabat in hac visione Sor. Maria Magdalena, tum quia Sorori isti familiarissima fuerat, tum quia videbat ipsam exaltatam in gloria, supra omnes, ut aiebat, istius monasterii Religiosas. Præterea intellexit, quod solum quinque horis in Purgatorio fuerit, propter levissimum unum defectum, quod scilicet affligebatur, quando videbat proximum sua causa turbatum. Quare tam hilariter incipiebat sermocinari de ea deque gloria ejus, ut tota solvi in jubulum amoris videretur. Cum ergo ei magna cum fide commendasset et se et suas Sorores alias, rediit a raptu.

C. LXIV
Videt sororem in cælo gloriosam.

C

CAPUT XII.

Magistra Novitiarum facta eas egregie instruit, futura prædicit, videt gloriam B. Aloysii Gonzagæ, morbos curat.

C. LXV
Facta magistra novitiarum,

Eodem anno MDCXVIII, communibus suffragiis Monachorum facta est Magistra Novitiarum, et officium istud auspicata est Octobri mense summa cum vigilantia exercere. Curabat autem, ut quæ venturæ essent ad Religionem, desiderio plus quam ordinario eo ferrentur : ideoque sæpe illas tentabat ; et si inveniebat vivaci ardore eas stimulari, exponebat eis statuta Ordinis atque dicebat, Considerate,

Maji T. VI.

o filiæ, quod quæ cupit Religiosa fieri in nostro Conventu, numquam debeat facere voluntatem propriam, sed omnia contraria appetitui suo. Tentabat easdem etiam mortificationibus variis circa judicium proprium : et sic aliquando duabus puellis, annorum octodecim aut viginti, præcepit publice legere alphabetum, quod parvuli discere consueverunt. Ut autem experiretur qualem de seipsis opinionem haberent, addidit, Hæc sunt, quas mundus credit magno cum affectu venire ad serviendum Deo : o quantum errat Jubens deinde ut a Novitiis omnibus veniam peterent, insigniter humiliatas mortificavit. Quandoque aliquam ad se vocabat, dicebatque ; Puella hæc existimabat magnam nobis obvenisse fortunam, quia ipsam accepimus in nostro monasterio ; sed ego ei dico, quod grandis ei felicitas fuerit receptam esse in numerum nostrum. His igitur aliisque modis tentabat accedentes ad Dei famulatum. Quando autem receptæ erant, suscipiebat eas cum affectu singulari magnaque aflabilitate sua tantopere eas animabat ad divinum obsequium, ut intra paucos dies redderet observantissimas ordinis Religiosi. Deinde confirmatas in proposito videns, mirabili cum suavitate inducebat eas ad desiderium mortificationum despectumque sui, continuas pro ipsis preces ad Deum fundens.

D
EX ITAL.
VINCEN.
PUCCINI,

explorat eas quæ petebant recipi :

receptas optimis monitis informat,

E

123 Subinde vocatis ad se aiebat, Filiolæ, sufficiat vobis Deus, neque jam amplius aut parentes vestros aut rem aliquam terrenam curetis : affirmo enim vobis, quod in eo reperturæ sitis omnes verum bonum et complementum cujuscumque justis desiderii. Alias ipsis insinuabat, quod defectui earum cuicumque compati posset, nisi quando male loquerentur de proximo. Exhortabatur eas, ut neque publice neque privati sermonem haberent de mundo, sed suas ipsæ cogitationes examinarent sæpe : unde eas aliquando ex improvviso interrogans, Ubinam, aiebat, modo cor tuum est ? ecquid cogitas ? et juxta responsum sibi datum reddebat monitum salutare, amanter eas orans, ut omni cum sinceritate manifestarent cogitationes suas, etiam occultissimas. Simul addebat : Si vultis, filiolæ, ad magnam perfectionem cito pertingere, pro magistro sumite Crucifixum : attendite aures ad verba ejus, quia continuo vobis loquitur ad cor, maxime postquam recepistis sanctissimum Sacramentum. Ideo solebat sæpe eas interrogare, Quidnam vobis hoc mane dixit Jesus ad cor ? nam a teneris annis meis maximæ utilitatis fructum ea res mihi attulit. Et vero tanti faciebat frequentiam hujus Sacramenti, ut pati non posset quod aliqua sponte se eo privaret, dicens, Nescin, quid id sit, quo hodie mane te ipsa fraudasti ? aut ignoras, quod sanctissimum hoc Sacramentum sit medium efficacissimum obtinendæ perfectionis ? quodque, si hoc bono uti scires, brevi implereris amore divino ? Recordare quod Deus sit caritas immensa, seque velit animabus communicare per amorem, mediante isto amoroso cibo. Cave ne eum sumas ex consuetudine, sed cum actuali semper devotione accede. Interrogata vero aliquando, quid oporteret in sacra Communionem cogitare ; Sufficit, inquiebat, si aliquatenus comprehendatis Deum esse quem estis recepturæ : postquam autem communicaveritis, offerite Domino omnia opera et exercitia spiritualia, quæ isto die facturæ estis, in preparationem diei sequentis. Dicebat insuper, quod aptissimum tempus, ad profectum in vita spirituali faciendum sit post Communionem ; ideoque nolebat ut Novitiæ suæ ita cito a sacra Mensa transirent ad exercitia communia domus.

hortatur ad devotam Communionem,

F

124 Præterea sæpe inculcabat eis, ut in Confessione diligentes essent, vitamque præteritam minutissime examinarent ; nonebatque ut adhererent

C. LXVI
solicitam Confessionem,

EX ITAL.
VINCENT.
PUCCINI.

attentam
orationem,

et psalmo-
diam,

tentationum
revelationem,

obedientiam
cæcam

et constan-
tem.

A verba confusionem testantia, quo Sacramentum esset divinæ Majestati acceptius. Ideoque cum ad Confessionem ituræ facultatem postulabant, Mementote, inquebat, filiæ, quod eatis vos lavaturæ in sanguine Christi. Volebat autem ut tertio in die facerent examen conscientiæ: non tam, quemadmodum aiebat, ut possent bene confiteri; quam ut de medio tollerent eos defectus, qui impediunt perfectum spirituale. Commendabat sapius Officium divinum, afirians hanc unam esse ex præcipuis earum obligationibus, proinde oportere ut animum integre alienarent ab omni cura terrena. Quare, priusquam ad Chorum irent, vocabat eas ad se, dicens: Filiole, usque modo fecistis exercitia humana, conversantes sermocinantesque cum creaturis; nunc autem oportet vos munia divina obire, agentes cum ipsomet Deo: verum sæpe id leviter cogitatur, minoris facientibus vobis divinum cultum quam exercitia nostra. Insuper, priusquam iachoarent laudes divinas, volebat ut exercerent crebros actus humilitatis, credendo se indignas tam nobili munere: quandoque vero dicebat alicui. Credia te dignam, quæ in tam sancta societate consistens officio tam Angelico fungaris? Si hoc tibi persuades, in magno

B sane errore versaris: ego autem tibi mando, ut statim e Choro abeas et coram sanctissimo Sacramento prostrata, majorem quam habes cordis puritatem postules ad divinas laudes celebrandas. Monebat identidem, ut quoties ad Gloria Patri inclinabant caput, offerrent sanctissimæ Trinitati vitam propriam, martyrio coconsummandam. Notatumque est sæpius, quod ipsa tales actus exercens impallescere affligereturque, sic ut absque horrore vix conspici posset; videbatur enim quasi carnifici pro fide Christi caput porrigere, quemadmodum ex obedientia Superioribus manifestavit. Considerabat deinde, quomodo Novitiæ suæ psallerent, an starent compositæ, an oculis demissis? tamque suaviter agebat cum iisdem, ut simul et timeretur et amaretur: Curabat etiam sic partiri omnia, ut fastidium nullum iis crearetur: quia, ut inquebat, non moratur Deus in corde inquieto.

125 Siquando earum aliqua diabolicis tentationibus fatigabatur interius, cito id ipsa animadvertibat: ultroque eam accersens ad se, animos ei addebat tam dextere, ut cor quamvis afflictum solari ejus verba possent. Sicubi autem videbat opus esse, utebatur pœnis severis, et pro majori Dei gloria nolebat in re ulla manere convicta, et consueverat dicere; Volo videre, quis amplius possit, an Deus, qui mihi quamvis indignæ præsens est; vel adversarius, qui tentando sperat animam istam dinovere a bono. Ut autem Novitiæ suæ zelosæ essent erga sanctam obedientiam, utebatur sollicita ac vigili cura; imo propterea sæpe imperabat eis quædam minime consentanea rationi, considerans quid agerent aut responderent. Quare cum aliquando una quereretur ei, quod difficulter posset orare; Vade, inquit, in horto ad istam arborem, ut ab ea id discas: et sedulo, quid illa dicat, ausculta. Statim autem paruit Novitia: nec dictu facile est, quantum illa se postea senserit accendi ad orationem, totas in ea noctes insuere cupiens. Alias, videns alteram multum tentatam, aodosum quo utebatur funiculum ei dedit, ut eo se cingeret: et mox tentatio omnis evanuit. Aliis vero Novitiis dicebat, ut in obedientia ponerent omnem fiduciam quæcumque dona celestia consequendi: et animadvertens eas quandoque affligi, quare vos, inquebat, non rejicitis in obedientiam tamquam mortuæ? Nisi enim hoc feceritis, nunquam poterit vobis sapere Dei famulatus. Hortabatur etiam, ut voluntatem suam in sacrificium Domino offerreat, promittens quod inde

essent relaturæ solatium magnum: neque permittebat, ut plus quam semel iterumque replicarent quidpiam contra obedientiam, sic enim amitti meritum ejus afirrabat. Si autem, addebat, desideratis adimplere voluntatem divinam: cavete ac voluntatem Superioris trahatis in vestrum iudicium; sed conamini simpliciter exequi ejus mandatum, sic enim ad magnam perfectionem pervenietis. Denique sic iastruxit subditas suas in piis exercitiis vitæ vere religiosæ, ut quæ hodie vivunt confiteantur, tunc jecisse fundamentum solidæ spiritualitatis. [Ad quod multum proderat experientia crebra illuminantis eam et internas cogitationes pervidere facientis Spiritus. Nam cum Novitia quædam occultam quinque mensibus tentationem tenuisset, ipsa hanc eidem detexit ac reprehendit, monuitque imposterum nihil ejusmodi abditum tenere. Solitæ erant Novitiæ propter Chori angustias foris consistere: harum una cum die quodam iagenti desiderio teneretur recitandi cum Monialibus in Choro Officii, nec id prodere auderet; Beata Mater in spiritu hoc cognoscens, surrexit de loco suo; ad eamque pergens Chorum ingredi jussit, multum mirantem, quomodo id piæ Matri in mentem venisset quod tantopere optabat.]

126 Pulcher et mirabilis fuit casus, qui accidit eodem anno MDXCIX, cum Mater Sor. Maria Magdalena erat Magistra Novitiarum. Scilicet quod cum una earum vocata esset ad crates monasterii a suo quodam fratre, non valde commendabili a probitate morum; ipsa, juxta usum monasterii, eidem illuc ire permissæ sociam se junxit, velut ejus Superior. Vix autem ad crates pervenerat, quin juvenis sorore salutata, quasi actus in furias, sese proripuit, nec vale nec alio verbo sorori dicto: unde hæc admiratione confusa, dolebat de tam subito et inurbano fratris discessu. Veniente deinde paulo post matre interrogavit eam, numquid ipsi de tali actu frater dixisset; quæ respondit, non potuisse juvenem perferre præsentiam istius Matris, quæ cum ipsa venerat: quia accepto unico oculorum ejus nictu, subito se sensit tanta interius verecundia repleti, ut extraordinaria inquietudine actus, fuerit compulsus discedere. Exinde porro mutato vivendi modo, nil nisi optima exempla de se dedit. Et vero vim hanc habebat aspectus purissimus Sor. Mariæ Magdalene, divinitus sibi inditam; quod (sicut testantur Monachæ, quæ sub regimine ejus vixerunt) alleviabat quæcumque molestiam, propter nescio quid divini fulgoris inde absistentis; et e contra ab eadem reprehensæ vel admonitæ, ex ejus obtutu corripiebantur tremore ac pœnitentia. Ipsa vero, quia solo visu tam alte penetrabat aliorum animos, clare cognoscens eorum præsentem statum; vocata ad crates, in aliorum colloquio magnam mentis aversionem, in aliorum consolationem sentiebat: adeo ut ex ejus vultu vere Angelico vita ejus Angelica cognosci potuerit.

127 Anno MDC, more suo quadam vice in ecstasim rapta, vidit R. P. Rectorem Societatis Jesu (qui tunc erat P. Virgilius Ceparius) circa medium horæ secundæ nocturnæ loquentem cum suis quibusdam Patribus. Mirabile autem fuit, quod (sicut ipsa postea ex obedientia retulit) andivit distincte orationem qui inter eos agitabatur sermonem. Idque ita fuisse postero die compertum est, quando prædictus Pater, velut Confessarius monasterii extraordinarius, venit ad audiendas Monacharum Confessiones; ipsaque, verita, ne qua subesset illusio, eidem rem totam ex ordine et minutim narravit. Quod idem Pater Jesuita, etiam nunc vivens, discrete testatur. Variis etiam temporibus præsevit, diversas puellas in suo monasterio postea recipiendas, et quam devote in eo illæ

Cap. 112
Occultas co-
gitationes
cognoscit.

C. LXVII
Solo aspectu
confundit
juvenem
lascivum

et aliorum sta-
tum internum
pervidet.

1.

C. LXVIII
absentium
sermone
audil,

*prænoscit
vocandas ad
monasterium,*

cap. 73

*Prædicat
homicidium
secretum, oc-
cultum mun-
surum;*

*enorme fla-
gitium in
religione
detegendum et
corrigen-
dum,*

*periculum iti-
neranti obven-
turum,*

A illæ victuræ essent: deque ea re cum aliis conferens, addebat, quod Deus destinarat horto huic plantas, quæ essent laturæ fructum. Particularius tamen circa hoc ipsum tempus ab iisdem interrogata, utrum crederet quod puella quædam, tunc in monasterio existens, ibidem futura esset Religiosa; respondit, id se certo scire, quia ita sibi Dominus revelaverat. Multam quidem difficultatem in hoc passa est puella ista: nihilominus animum obfirmans, superatisque impedimentis, habitum religiosum assumpsit.

128 [Inter testes examinatos in Processu informativo ad Beatificationem, coram D. Archiepiscopo Florentino, fuit matrona Nobilis Mutinensis, nomine Elisabetha Meliorini, vitæ admodum exemplaris, annorum LXIV, multumque devota B. Mariæ Magdalenæ; quæ jurata asseruit, quod in civitate Florentina patratum fuerit secreto homicidium, inter personas perquam caras sibi. Prius autem quam letaliter saucius unus moreretur, ivit ad beatam Matrem, commendatura ipsi prædictum casum, ut spatium pœnitentiæ læso impetraret, factumque occultum Magistratui maneret. Cum ergo vocata illa ad crates venisset, antequam matrona præfata loqui cœpisset, rapta in ecstasim Magdalena, vidit causam et finem adventus illius, atque hæc verba protulit; Elisabeth, nihil metue, quia sanctissima Virgo chlamyde sua istud peccatum cooperuit: et sanguis Jesu Christi ipsum lavit et condonavit: dicito autem illis (his scilicet apud quos cædes facta erat) ut perseverent in fide, humilitate et caritate, quia res tota composita est. Abiit Elisabeth perquam exhilarata: et omnia evenerunt sicut Beata prædixerat. Nam qui læsus fuerat spatium pœnitentiæ nactus, et reconciliatus adversario obiit; nec unquam ad Magistratus notitiam delata res, inter consanguineos utriusque partis sine difficultate composita fuit. Eadem in eodem examine testatur, quod cum sibi a quibusdam confidentibus suis narratus esset casus valde abominabilis, qui contigerat in devota quadam personarum spiritualium congregatione, sic tamen ut delinquens nequiret ad emendationem deprehendi; recurrit illa ad Matrem Mariam Magdalenam, eidem rem commendatura. Ipsa autem vocata ad crates, similiter mox ut venit in ecstasim abiit: et prius quam verbum ab Elisabetha audivisset, conturbata vehementer, ingentem vultu confusionem præ se tulit, exclamavitque, enormes abominationes se videre, et sentire intolerabilium peccatorum foetorem; futurum autem ut Deus rem totam revelaret, utque ipsa (scilicet Elisabetha) sciret quæ esset persona, isto crimine inquinata; atque de remedio prospiceretur. Obstupuit ad hæc Elisabetha, et admirata spiritum famulæ Dei, gratias egit ei quod sua ipsi secreta sic revelaret: multum autem confirmata fuit in opinione sanctitatis ejus, quando vidit paulo post delinquentem revelari, et scandali periculum cum pace aboleri, sicut Beata prædixerat.

129 Cum inter Ferrariæ Ducem atque Ecclesiam discordiæ gliscerent, eadem nobilis matrona, cupiens rem compositam videre, sicut in eodem Processu declarat, vovit pro impetranda pace visitare Deiparam, quæ apud Regium-Lepidi in Lombardia colitur. Hac de peregrinatione consilia conferenti secum, Mater Maria Magdalena, ad crates prædictas alienata a sensibus, dixit: In reditu vide ut caute procedas, quia Malatasca (sic appellabat dæmonem) malum tibi cndit; monuitque ut Sanctorum Reliquias, et imaginem S. Hyacinthi devoti sui secum portaret. Fecit quod jussa erat Elisabetha: cumque regrediens venisset ad montes Bononienses, qui eam portabat eqvius, præter solitum pavefactus nulla apparente ex causa, cœpit tam effuso cursu ferri, ut retineri

haudquaquam valens, sedentem post tergum excuserit. Quæ cum stapedi inbærentem pedem expedire nequiret, per saxa et rupes raptabatur tam miserum in modum, ut comitum nemo dubitaret, quin repriendenda esset tota lacera, ac forsitan mortua. Verum inventa est per Dei gratiam prorsus illæsa: et recordata ejus quod prædixerat Beata, Deo et Sanctis ejus gratias egit, quorum Reliquias secum gestabat admonitu ipsius beatæ Matris, cujus etiam interventui vitam servatam retulit. Insuper juravit, quod die quadam necesse habens Florentia Mutinam patriam suam proficisci, cum intentione non amplius Florentiam revertendi, dixit ei Beata: Ibitis et redibitis. Consignavit sese Elisabetha in manus Domini, et abiit, nesciens quæ causa posset sibi reditum persuadere. Uno autem post anno, de mandato Serenissimæ Dominiæ Magnæ Ducissæ Hetruriæ, revocata fuit Florentiam a D. Irenæa Pica Salviati, Sorore Ducissæ Mirandulanæ, ut assisteret ei in ophthalmia quam patiebatur. Rediens autem, reperit quod D. Irenæa jam oculus unus prorsus excusus, alius ruptus quoque erat et niger instar carbonis, adeo ut omnino nihil videret, neque spem haberet recuperandi visus. Itaque rogante prædicta Domina, accessit ad Mariam Magdalenam: quæ iussit ut infirma commendaret sese S. Francisco, et visitaret imaginem Annuntiatiæ; ambæ autem, in honorem S. Francisci, per annum griseis vestirentur; ita futurum ut D. Irenæa pristinam videndi facultatem recuperaret. Rediit Elisabetha, et quid mandatum sibi esset retulit; quod ambæ cum cœpissent executioni mandare, intra paucos dies restitutus Irenææ uterque oculus est, et acceptam gratiam adscripserunt orationibus Matris Mariæ Magdalenæ.

130 Non raro etiam Sororum suarum mortes prædixit. Nam cum in monasterio esset juvenula quædam ex familia Gian-filizzorum, nomine Sor. Maria Catharina, mox Professionem emissura, et plena fruens sanitate; prædixit Beata, non nisi modico tempore supervicturam Professioni factæ. Exitum prædictio habuit sexto post mense, quando illa ad alteram vitam transiit. Triduo autem post mortem ejus, cum pro ea deprecaretur Sancta, in ecstasi posita, vidit a pœnis purgatorii liberatam in cælum scandere; eodemque tempore intellexit aliam Novitiam, Sor. Mariam Innocentiam Dati, tunc recte valentem, cito morituram; sicut re ipsa mox infirmata, atque intra paucos dies defuncta est. Cum alia ejusdem monasterii juvenula, Soror Maria Benedicta Victoria non graviter infirmaretur; prævidit Beata aggravandum morbum, indeque morituram illam: idque indicatum volens Sorori ejus, ibidem etiam Monachæ, Quid, inquit, diceres, si Soror tua moreretur? Ad quam interrogationem cum illa conturbaretur, subjunxit eadem Beata: Ne id ægre feras, sed divinæ te voluntati conforma: quod sane faciendum ei fuit, quia uno ab inde mense Sor. Maria Benedicta obiit. Alteri prædixit, quod absque Sacramentis esset moritura. Quæ nuntio isto consternata, rem ad Priorissam detulit; hæc vero ei suavit, ut se ad ejusmodi mortem pararet; nec frustra, quia die quodam rupta vena pectoralis, ipsam intra paucas horas suo in sanguine suffocavit, nec potuit Ecclesiæ Sacramenta recipere. Dum autem extrema infirmitate laboraret Beata, oravit eam Sor. Maria Magdalena Berti, ut si contingeret ipsam hinc a Deo evocari, se quoque vellet triduo post accipere: quia credebatur non posse supervivere, præ magna qua illam prosequeretur caritate. Aderat Sor. Alexandra de Beccuto Infirmaria, juvenis ac vegeta: quæ audita excipiens verba; Ea, inquit, Mater, hanc ei præsta gratiam, ut tecum ipsam

D
EX ITAL.
VINCENT.
PUCCINI.

*ejusdemque
reditum Flo-
rentiam*

E
*et circa ma-
troniæ cura-
tionem,*

cap. 72
*Prænuntiat
variarum So-
rorum mortem*

F

Ducas

EX ITAL.
VINCENT.
PUCCINI.

A ducas in Paradisum. Tum subridens Beata, atque ad Bertiam conversa; Non propter te veniam, ait, sed propter Sor. Alexandram. Utque prædixerat factum est; nam uno post hanc prædictionem anno obiit Beata, atque post bimestre exhinc actum, etiam Sor. Alexandra vitam clausit.] Signanter autem eodem tempore, de quadam Sanctimoniali loquens cum Matre Priorissa, dixit hæc verba: Animum adverte, Mater, quia Soror hæc brevi morietur. Obstupuit ad hæc Mater Priorissa, eo quod Soror ista tunc optima valetudine utebatur: sed ægre transierant octo dies, cum gravi infirmata est morbo, et septimo ejus die finem vivendi fecit.

atque etiam
suam,

cap. 73
ejusque diem,

131 Suam quoque ipsa mortem prædixit; quia in gravioribus suis malis audiens medicos de ea sananda desperare, sæpe dicebat Priorissæ, Secura esto, Mater, quia non moriar tam cito. Præterea, uno anno ante mortem suam, cum urgerent medici ut sine mora suseiperet extremam unctionem; absolute, quamvis humiliter respondit, necdum adesse tempus. [Anno autem MDCVII die XXV Aprilis obiit quædam Sanctimonialis ipsius monasterii. Sor. Ursula Vivioli nuncupata; quæ ut expiravit, Sororum aliquæ nuntium mox tulerunt Beatæ, tum præ gravi infirmitate decumbenti: quæ respondit: Et ego sequenti mense hæc die moriar. Tunc illarum una, recordata quod eo anno festum Ascensionis cadebat in XXIV Maji, et credens quod Sancta eo die morituram se diceret, Nollem inquit, isto die mori; erit enim festum Ascensionis. Ast Beata, in die Ascensionis, reposuit etiamnum hicero: itaque contigit, obiit enim postridie Ascensionis, id est die XXV Maji, ipso præcise termino mensis unius decursi ab obitu Ursulæ præsignato.] Paucis vero diebus priusquam obiret, prædixit quod Soror quædam brevi ipsam esset secutura: rogataque ut pro ejus sanitate recuperanda oraret, dixit divinæ voluntatis esse, ut moreretur: quod etiam die sexto post mortem Sor. Mariæ Magdalænæ evenit. [Novitiæ isti, cujus occulto ingrediendi Chorum desiderio satisfecisse piam Matrem supra dictum est, contigerant vices, una earum noctium, quæ infirmæ fuerunt ultimæ, vigilandi apud ipsam. Ibat illa animo reluctanti, quia metuebat apud morientem manere sola; id ipsum tamen prodere non audebat, humano respectu impedita. Sed ægra iotranti ad se dixit, Soror Angela Catharina (hoc enim nomen erat) veni confidenter, quia quando ego moriar, Monachæ omnes præsentés aderunt; sicut et factum est.] Simili prophetiæ spiritu alia quoque multa prævidit, ad bonum statum monasterii spectantia: quæ tamen prætermittuntur, ne nimis proluxa evadat narratio.

C. LXXIX
videt gloriam
B. Aloysii
Gonzagæ,

132 Die IV Aprilis anni ejusdem, raptæ in spiritu concessum fuit videre in Paradiso gloriam B. Aloysii Gonzagæ ex Societate Jesu. Attonita autem ad conspectum tam eximii objecti, cœpit interpolatim loqui in hunc modum, quem lineæ hic ad spatia sermoni interposita signatæ, denotant. O qualem gloriam possidet Aloysius, filius Ignatii! numquam id credidissem, nisi Jesus meus ostendisset mihi. Videtur mihi quodammodo, nulla major gloria esse in cœlo, ea quam video habere Aloysium. Dico quod Aloysius est Sanctus. Habemus in ecclesia nostra Sanctos (eos intelligebat, quorum ibi Ossa seu Reliquiæ erant) qui non sunt donati tanta gloria. Vellem ut possem ire pertotum mundum, et dicere quod Aloysius, filius Ignatii, est Sanctus: et vellem ut ejus gloriam omnibus possem ostendere, quatenus in eo glorificetur Deus. Tantam gloriam habet, quia interius operabatur. Quis unquam explicare poterit valorem et virtutem actuum interiorum? Nulla est comparatio extrinseci ad intrinsecum. Aloysius hic infra in mundo

propter excellentiam
actuum ejus
interiorum

constitutus, habuit os apertum ad intuitum Verbi. D Dicere volebat, quod Beatus iste amabat inspirationes interiores, quas Verbum ingerebat cordi ejus: et quantum poterat, conabatur easdem executioni mandare. Aloysius fuit Martyr incognitus; qui enim te amat, Deus meus, adeo magnum te cognoscit et infinite amabilem, quod grande martyrium ei sit videre, quod non te amet, quantum vellet amare; et quod a creaturis non ameris, sed offendaris. Ultro etiam se Martyrem fecit. O quantum amavit in terris! et ideo nunc fruitur Deo in cœlis, per amoris plenitudinem. Sagittabat cor Verbi, quando erat mortalis: nunc cum est in cœlis, sagittæ istæ requiescunt in ejus corde, quia nunc intelligit et fruitur actibus amoris et unionis (sagittis scilicet modo dietis) in quibus se exercebat. Vidit deinde quod iste Sanctus pro iis perquam ferventer orabat, qui eum in terra spiritualiter juverant: unde dixit: Ego quoque volo excogitare modum lucrandi animas, ut si qua earum Paradisum obtineat, oret pro me; sicut Aloysius orat pro iis, quos habuit in hoc mundo adjuutores. Atque hic loqui desiit.

133 Cum autem Rev. Patres Societatis Jesu intellexissent quod Mater Sor. Maria Magdalena in raptu habuisset tam grande indicium de sanctitate istius eorum Beati, instare postularunt a monasterio, eorum quæ superius relata sunt descriptum exemplar; quod eis promptissime expeditum fuit, quia isti Patres ipsum monasterium in rebus spiritualibus semper multum juverunt. Utque majori cum auctoritate res tota haberetur approbata, curarunt a testibus fide dignis eam confirmari, ac debite examinari. Quare ad eorum preces Illustriss. D. Alexander Marci Medices, nunc Archiepiscopus Florentinus, anno MDCVI die XV Aprilis, accessit ad monasterium; illudque ingressus, prædictam devotam Matrem, quæ propter morbum non poterat se levare de lecto, minutim interrogavit supra istud factum, coram Patre Governatore monasterii, et duobus Presbyteris quos secum adduxerat, ac D. Nicolao Rogetti Romanæ Rotæ Notario. Et bona Mater, semper cum profunda humilitate et reverentia respondere ad interrogationes singulas; affirmans verum esse id, quod, sicut dictum est, locuta erat in raptu de gloria B. Aloysii. Verum dici non potest, quantam cordis amaritudinem exinde senserit; non enim expectaverat de talibus rebus se interrogandam: neque inveniebatur modus ad eam consolandam, tantum horrebat quod laudes suæ evulgabantur, totaque doloris plena dicebat: Fierine potest, ut vilis creatura, qualis ego sum, debeat notari et scribi in libris, atque per ora hominum appellari? Tandem ut aliqua ratione contentaretur, necesse fuit ut ei diceret Confessarius, quod istud contigisset per voluntatem suæ divinæ Majestatis, ut gloria sua in isto Beato magis resplenderet.

E
idque coram
Archiepiscopo
rite testatur.

134 Anno MDCII accidit casus, alter jam supra relato similis. Cum corruptum esset vini vasculum, recurrerunt monachæ ad Sor. Mariam Magdalenam. Quare mane quodam, post Communionem, accessit ubi erat vasculum istud: factaque oratione, ad naturalem suam bonitatem vinum rediit: sicut cum juramento testantur Monachæ, quæ miraculo præsentés adfuerant. Eodem anno Sor. Maria Ginori, Monacha professa, acerbis calculi doloribus cruciabatur, quos jam triennio toleraverat: peculiariter autem quadam vice, sex continuis diebus ac noctibus nullam requiem capiens, videbatur sibi accedere ad ultimam vitæ metam, quia cruciatum tam excessivum ferre ultra non poterat. Sed visitata a Sor. Maria Magdalena, ad eam se convertens, dixit: Mater mea, obseero roga Dominum, ut poenas has mitiget

C. LXX
Vinum corruptum
corrigit,

calculum
sanat,

A mitiget, ut eas possim patienter tolerare; vereor enim valde, ne me ad desperationem adducant. His auditis, statim ad orationem se composuit benedicta Mater, et subito soporari visa est infirma; expectata autem, omnino sanam ac liberam sese invenit, per ferventem famulæ Dei orationem, ut suo ipsamet ore cum juramento hodiedum testatur. Alias accidit ut Soror Maria Magdalenæ Mori, ischiade laborans, quæ menses octodecim ipsum exercebat, ita ut surgere de lecto non posset; dum Sor. Maria Magdalena quodam die Veneris esset rapta in ecstasim, inter meditanda Dominicæ passionis mysteria commoveri se interius senserit, quod si ad ejus præsentiam se conferret, a suo morbo liberaretur. Itaque a Sanctimonialibus adducta est coram devota Matre, adhuc in raptu posita: ipsaque ante eam in genua se collocans, fecit sibi tangi latus, in quo cruciabatur: et mox, ab omni dolore liberatam se sensit, dispulsamque infirmitatem, quam reliquo deinceps vitæ suæ tempore nunquam amplius passa est: uti fidem faciunt multæ adhuc superstites Monachæ. Similiter cum Soror Maria Catharina Chelli per duos annos fuisset sub cura medicorum, propter horribilem plagam in brachio dextero, quæ tribus patens locis etiam ossis particulam cum pure eiecerat; die quodam plus quam solitis doloribus aggravata, recurrit ad Matrem Sor. Evangelistam Jucundi, ut se juvaret. Quæ illi, divinitus inspirata, respondit, ut pro auxilio adiret Sor. Mariam Magdalenam. Quod cum fecisset illa, detractis brachio fasciis, etiam peniculos vulnerarios exemit; et mox dolores cessaverunt, ac brevi sanitas integra successit, non sine admiratione magna medicorum qui infirmam curaverunt. Ea Monacha nunc quoque vivit, et simul cum aliis tunc præsentibus fidem miraculo facit. Præter has aliasque gratias, suo loco relatas, plura miracula in monasterio suis meritis est operata, quæ brevitatis ergo dimituntur. Sufficiet dicere, quod ibidem nulla Monacha fuerit, quæ non receperit per ejus orationes singularissima aliqua a Deo beneficia. Quæ autem nunc supersunt in vivis, omnes cum juramento affirmant et testantur magnalia, quæ fecit Dominus in sua dilecta Sponsa.

135 Vix in officio Magistræ Novitiarum consuetum tempus expleverat, et pro aliis tribus annis in eo fuerat confirmata, cum anno mdcii continuus ei catarrhus advenit, vehementi tussi conjunctus, quæ sic eam cœpit fatigare, ut brevi viribus exhausta sit. Ipsa tamen parvi id faciens, noluit unquam discedere ab institutæ vitæ rigore, sed potius plures asperioresque poenitentias faciebat, formidans ne diaboli ea esset astutia, volentis ipsam a proposita severitate dimovere; ideoque dicebat, O quam necessarium est attendere sibi, eo quod sensus humanus adeo piger ac pusillanimis sit, ut somnolentiam in bene agendo existimet esse debilitatem atque infirmitatem, quatenus requiem aliquam sibi indulgeat. Ad se vero conversa subjungebat, Tene te novi, nec faciam unquam voluntatem tuam, sed divinæ voluntati obsecundabo. Interim quotidie aggrabatur malum, et anno mdciii mense Aprilis rupta est ei pectoralis vena, ut multam sanguinis copiam per os evomeret. [Non tamen id cuiquam manifestavit, formidans alicui novam de se curam injicere. Verum die sequenti, Novitiam unam ad crates comitata, rediit ad sanguinis vomitum; quem occultare non valens, jussa fuit per obedientiam cubitum concedere, et nonnihil remedii adhibere. Huic mandato illa quidem tunc paruit, sed post modicam paucorum dierum quietem ad consueta rediit exercitia, ulteriori omni remedio abstinens,] et judicans quod omnem indispositionis naturalis difficultatem posset cœlesti favore superare, quamvis ipsamet aliquando diceret.

Sæpe cogitatione suspensa dubito, utrum sim eadem quæ antehac: quia antea videbar mihi animo determinato quidlibet facile sustinere posse; nunc autem quanto majorem conatum adhibeo, tanto magis debilis prostrataque appareo.

136 Non tamen audebant Superiores, postquam in ea viderant tanta prodigia, eidem injungere per obedientiam, ut vel lectum ingrederetur, vel aliquid de nimio vitæ rigore remitteret; quamvis non desinerent eam rogare: sed ipsa contra affectuosis precibus miscebat amaras lacrymas ad Deum, ne permitteret ipsam infirmam videri, licet esset. [Mense Julio sequenti iterum cœpit sanguinem vomere]; eoque adducta est, ut cibum amplius non admitteret, et absque magna lassitudine non posset ad duos passus procedere: quare tunc demum compulsata est a Superioribus lecto se dare. Parnit illa citra moram ullam (tanti faciebat obedientiam,) sed quia supra modum metuebat, sicut dixi, ne diabolicæ fraudis versutia hæc esset, maximo cum dolore sumebat necessarias refectiones. Atque in hoc statu mansit usque ad secundum Augusti singulari cum patientia: quando incrudescente magis tussi, rursus copiosum sanguinem evomit, unde existimabant medici in ipso suffocandam: et in hoc tam gravi periculo perseveravit usque ad festum S. Laurentii, cum nullum sistendo cruori remedium inveniretur. Stabant eo tempore circum ejus lectum Sorores, plenæ luctus; sed ipsa enuctis addebat animos, firmiter asserens se non morituram, antequam explesset officium Magistræ Novitiarum: quod et factum est. Nam paulo post aliquantum alleviata a morbo, circa festum Sanctorum omnium, resumpsit regimen istud cum incredibili letitia monasterii. Redibat quidem ei subinde sanguineus vomitus, sed nihili id faciebat; afflictisque propterea Novitiis dicebat, ne metuerent, certum enim esse se, quod, licet vas integrum sanguinis quotidie evomeret, officii tamen sui tempus absolveret. Quin etiam, licet tam male constituta, obtinuit a Superioribus, ut inchoare sibi liceret Quadragesimale jejunium anni mdciv, ipsumque prosecuta est usque ad sabbatum ante Dominicam Passionis: quando, superveniente nova eructatione copiosioris sanguinis, illud interrupt ex obedientia; sic tamen ut cum lacrymis diceret, se propter peccata sua dignam non fuisse, ut cum aliis ageret Quadragesimam: quam post octiduum resumpsit, atque ad finem perduxit.

CAPUT XIII.

Extremus morbus et obitus Sanctæ.

In festo S. Joannis Baptistæ anno mdciv rapta in ecstasim (fuit autem ultimus hic raptus, qui Sanctimonialibus innotuit) intellexit a Deo, quod deinceps usque ad mortem continuo esset ægrotatura: unde hilari vultu dixit, O Jesu mi! Visne ut efficiar sicut infantula, imo visne ut renascar? Totique admirabunda subjungebat, O quam pusilla fieri debeo! sic ut propter parvitatem istam amplius me non cognoscant hæ animæ meæ. Dicere volens, sicut postea ex obedientia retulit, quod propter morbum actura esset vitam adeo dissimilem priori, ut videretur renasci ad novam cruceam sufferendam. Hoc autem omnino contigit: quia tanta exinde laboravit spiritus ariditate, ut Deus ipsam videretur dereliquisse. Ipsa tamen magis incensa ad faciendam Dei voluntatem, promptam se offerebat ad qualemcumque laborem, ac deinde sensibus suis est reddita. Interea absolvit alterum officii sui triennium. Quia autem mutandæ erant Officiales, metuens illa ne ad aliud aliquod munus eligeretur, [suboluerat enim hoc

D
EX ITAL
VINCE
LUGANI.

atque ex-
tremum de-
bilitata mo-
rituram se
negat.

et conalescit
quodammodo,
12

atque cum
aliis Quad-
agesimam
agit.

F

C. LXXII
An. 1603
de reliquo
vitæ suæ
statu edocta,

eligitur Sup-
prior:

hoc

item ischiadem

et plagam
in brachio.

C. LXXI
Confirmata
in officio
Magistræ

gravi ca-
tarrho ex-
cietur,

rupta pecto-
rali vena
sanguinem
vomit.

4 ap. 188.

A hoc agi, ut, postulata dispensatione in defectu ætatis, Priorissa fieret; humiliter indicavit gratum sibi fore, si habita debilitatis suæ extremæ ratione, quietem nonnullam nancisci posset: et maxime propter morbum quo continuo atterebatur: dicebat autem istud, non pro aliquo solatio corporis, sed ut efflueret prædationem. In unum tamen coartæ Monachæ, considerata eximia virtute istius animæ benedictæ, Suppriorum Monasterii ipsam elegerunt mense Octobri ejusdem anni. Admisit illa impositum sibi manus, sed magno cum dolore, ineptam se credens ad tanti deus exolutionem; nihilominus, ut erat tota in Dei voluntatem resignata; cito composuit animum, deditque muneri gerendo initium cum singulari exemplo. Sed ægre octo dies transierant, quando Deo benedicto placuit febrem eidem immittere, et dolorem capitis adeo vehementem, ut cogeretur in lectum se dare; quantumvis ipsa adhuc inveniebat modum, quo posset omni mane audire Missam, et refici cibo Angelorum: inde revertens ad cellam, adeo remanebat debilis atque afflicta, ut præ imbecillitate linquenda animo crederetur. Vincibat tamen infirmitatem ingens devotio erga hoc celeste Convivium, qua stimulante eidem incommodo sese exponebat quotidie, adeo ut quandoque eodem tempore extraordinaria febris corripere-
 1) retur, imo dolores acerbissimos usque ad mortem propterea indies sustinebat: qui cum præ nimia extenuatione non posset corpus sustinere, nisi tertia quaque hora per diem cibaretur, omnem illam molestiam sustinebat patienter præ desiderio communicandi. Cumque aliquando moneretur a Sororibus, ut tali de causa desineret quotidie accedere ad Mensam sacram, quatenus corpus posset melius confortare; bona Mater respondebat: Si vobis videtur quod propter meam indignitatem non debeam communicare, libenter eo bono privabor; quod si aliis de causis movemini ad hoc mihi suadendum, nisi id ipsum mihi a Confessario mandetur per obedientiam, numquam faciam quod suadetis, etiamsi propterea mori deberem: certo enim mihi persuadeo, quod absque auxilio hujus sanctissimæ Communionis non possem tolerare dolores continuæ infirmitatis, et tantam spiritus desolationem: quia sentio quod post receptionem istius vitalis Cibi, novum accipiam vigorem ad resistendum tentationibus meis.

C 138 Interim magnopere eam affligebat, quod co-
 gebatur permanere in lecto; eo quod naturaliter perquam actiosa, magnam inde recipiebat mortificationem: solebatque dicere, quod Deus non potuerit ei immittere pœnam, a qua abhorreret magis natura sua, quam istam. Sed quia certo sciebat hanc esse Dei voluntatem, dici non potest quam alacriter perferret angustias etiam maximas. Octo diebus prius quam eam morbus invaderet, audiens in Refectorio legi Vitam alicujus Sancti, qui pro Deo multum toleraverat; tantum ad patiendum incensa fuit, ut denno ferventissime se obtulerit ad quamcumque ei placibilem occasionem, oblita afflictionum præteritarum. Cum enim aliquando Soror una diceret; Mater, numquid grandis crux tibi videntur esse ea, quæ tolerasti quinquennio tuæ probationis; statim respondit, quod eatenus numquam acceperit tale tempus, quod esset puræ ac meræ patientiæ; qui etiam in illo quinquennio gustaverat aliquam suavitatem celestem, quæ dulcorabat qualemcumque pœnam. Sed quod modo a Deo postulo, inquebat, est, ut mihi concedat purum pati, quod nulli gustui spiritali admixtum sit: et, per fiduciam quam habeo in divina bonitate, spero, quod ante mortem obtentura sim talem gratiam: scio enim quod pretiosæ illæ deliciæ gustuum interiorum, quæ tanti æstimantur, in patria cœlesti locam non

habeant. Non remansit suo effectum frustratum tam incensum desiderium patiendi; eo enim redacta fuit sancta Mater, ut in hac infirmitatis suæ cruce similis quodammodo facta sit suo Jesu, quando affligebatur intensissimis suæ crucifixionis doloribus. Quamvis autem ad ejus obsequium adessent Sorores promptæ, nihil tamen solatii hinc accipiebat; dicens aliquando, se non habere alterius rei capax pectus quam molestiarum; et omne id, quod sibi olim solatio erat, motatum esse in dolorem ac pœnam.

139 Crescebant ejus labores et periculum vitæ angebatur in dies; in ipsa tamen non decrescerat desiderium semper amplius patiendi: unde inter medios cruciatus, oculos identidem torquens versus cœlum, gratias agebat Deo, quod in vivis eam conservasset usque ad tempus illud, ut pro sua voluntate gustaret merum pati ex amore ejus. Aliquando considerans omnia sua membra, continuis tormentis afflicta, dicebat: Scio quod tales ac tantæ sint culpe meæ, ut majus supplicium quam istud merear. Præterea duobus continuis annis, die ac nocte sic afflicta fuit dolore dentium, ut quandoque cogeretur erumpere in lamenta, cum nullum inveniretur ei sublevandæ remedium. Tanta autem erat cruciatus iste, ut dentes comprimere non posset: et coacta cibum sumere, etiam lacrymari cogebatur præ vehementia tormenti. Idem dolor consumpsit ei corrositque omnem gingivam, usque adeo, ut ipsi tandem dentes sigillatim singuli ei exciderint præ dolore. Siquando ipsi obveniebat rei alicujus appetitus, notabilem existimasset defectum illum signo aliquo manifestare: et quia nobilis quædam matrona, ipsi et monasterio devotissima, caritate impellente, miserat cibos aliquos delectabiles, quibus afflicta Mater posset quadamtenus refocillari; ipsa id intelligens, non exiguo scrupulo angi cœpit, atque gustare eos noluit. Sed quia nihil jam amplius inveniebatur, quod nutrire eam posset; suasit ei Pater spiritualis, ut eos experiretur, omni omnino scrupulo liberam eam esse jubens. Acquievit igitur, molestiam tamen magnam est passa in sumendis ejusmodi cibis: sæpiusque dicebat, infirmitatis tempore aliud nihil esse curandum, quam ut semper splenderet sancta paupertas. Ideo, quanto exquisitius apparatus erant fercula, unde eam vesci oportebat, tanto plus afflictionis ac pœnæ eidem afferebant, mentem semper fixam tenenti in Vitam Jesu Christi, qui nostræ salutis causa omnem gustum solatiumque repudiavit. Dolores etiam capitis eam magis magisque quotidie, sed maxime feria sexta, cruciabant: tali enim die, post receptam olim a Domino coronam spineam (sicut in secunda parte videbitur) dolores semper maximos patiebatur.

140 Præterea de hora in horam sentiebat sibi corpus transfigi veluti jaculis quibusdam, pœna valde atroci: et cauterium, quod medici jusserant fieri, ad morbum ejus utcumque levandum, crudeliter eam affligebat: nam pro solatio, quod ferre debebat, adferebat tædium et molestias incredibiles. Quare multoties oculos ad Crucifixum convertens, aiebat, Domine mi, nisi tu mihi auxilium et robur dederis, non potest meum corpus perferre tantos cruciatus. Multum etiam molestiæ adferebat ei cogitatio, qua metuebat, ne Deum offenderet per voces expressivas sensus, ad quas aliquando cogebat dolor: ideoque orabat Sorores, pro se Deum precarentur, ut tantas molestias perpeti posset absque ulla vel minima ejus offensa. Cogitatio autem ista tam vehementer eam premebat, ut sæpe cum profunda humilitate Gubernatori monasterii diceret, Credisne, Pater, quod salvari possim? Cumque ille obstupescens responderet, Cur istud interrogas? subjungebat bona Mater,

D
c. LXXIII

quo im-
trato,

15
affligitur
etiam dolore
dentium,

et cibi su-
mendi diffi-
cultate,

F
item capitis
dolore

et metu in
his offendi
Deum.

et febris cor-
repta lecto-
que affixa,

quotidie ta-
men sur-
git ad Com-
munionem,

patienter
tolerat mor-
bi molestias

et optat
omni solatio
privari:

A ter, Magna sane res est, Pater mi quod creatura, quæ nihil boni fecit in vita sua, debeat comparere coram suprema Dei puritate: iterumque querebat, Credisne, Pater, futurum ut salver? In hoc autem maxime resplendebat humilitas ejus, quæ tam sancte vixerat, et tam singularibus donis fuerat a Deo locupletata.

C. LXXIV
interim offi-
cium exercet
ut potest,

aliasque sola-
tur,

cap. 140

141 Quia petierat Deo merum pati, si quando aliquid accidebat ei quod vel umbram solatii habere videbatur, multum metuebat, ne in eo Deum offenderet, et ne propterea deberet pœnas æternas sustinere. Cumque ei aliquando dictum esset a suo Patre spirituali, quod ante mortem verosimiliter perceptura esset multam consolationem; Hoc, inquit, a Domino meo non peto, sed solum patientiam ad bene sustinendos dolores: quibus sic atrociter afflicta, non desinebat pro posse exercere officium Supprioris, Sororibus ad se venientibus opportuna consilia suggerendo. [Quando autem illo se abdicavit, servavit tamen curam juniorum ad dictum officium pertinentem; multaque cum caritate exercuit, etiam in lecto eas instruendo corrigendoque. Mirabile autem erat, quod ab ea recederet nulla absque summa satisfactione: mirabilius vero, quod ipsa tantopere afflicta cum esset, sui tamen tota oblita videretur, cum alteri erat impendendum solatium. Hoc cum esset ab aliquibus animadversum, cœperunt in remedium dolorum ejus alienas ei miseras representare: tunc enim suas ipsa reprimens lacrymas gemitusque, conabatur sereniori apparere vultu, donec solatium querentibus attulisset.] Agebantur interim dolores ejus et labores quotidie: et modo in pectore sentiebat veluti novaculam membra dissecantem; modo in capite quasi malleorum ictus, aliasque infinitas pœnas. Quare si non ita prompte se prius obtulisset ad patiendum, neque tam vivacem habuisset notitiam ejus dignitatis, quam avertit tolerantia pro amore Jesu; potuissent haud dubie tantæ molestiæ, ultra quam credi possit majores, exprimere ab ea verba aliqua impatientiæ. Erat autem dignum imprimis commiseratione spectaculum, videre corpus ita consumptum, ut ossa in lecto facerent quasi fossas grandes, neque posset a Monachis sublevari quin cruciatus intolerabiles pateretur. Interim notare erat summam ejus puritatem, cum Sororibus ejusmodi obsequia sibi exhibentibus diceret; Creditisne, quod hi contactus motusque, quos facitis ad me sublevandam, aliquatenus efficiant virginitati aut pudicitia? Id si credatis, vim ipsa mihi faciam, ut absque auxilio vestro me moveam, aut certe manebo in eodem semper loco. Signum profecto evidens, quod, sicut Confessario fassa erat, nihil unquam scivisset aux experta esset contrarium castitati.

licet mirabili-
ter extenuata,

C

et sæpe
morti proxi-
ma videretur,

142 Ignorabant medici, neque causam poterant excogitare, quæ sic constitutum corpus tandiu posset conservare, tantisque cruciatibus par efficere: ipsæque Monachæ omnino admirabundæ sæpenumero dicebant, impossibile esse ut octo diebus superesset. Transibant tamen illi, et hebdomadæ, et menses; ita ut humana prudentia maneret confusa, remque miraculo duceret; cum eo redacta illa jam esset, ut ægre auderent ad eam visitandam intrare Monachæ, præ horrore spectaculi tam lacrymabilis: quando autem intrabant, non poterant continere planctum, amittebant loquelam, nec audebant oculos in eam defigere, et sæpe abibant verbo nullo prolato. Pater Gubernator, qui omni mane ferebat ei sanctissimam Communionem, haud raro eam fixe considerabat; vehementer dubitans an ad trajiciendam Hostiam sacram satis virium haberet, et metuens ne in illo ipso actu tam devoto vita eam deficeret. Nihilominus subinde vigorem aliquem resumebat, et volebat quotidie audire sacra Officia;

quibus, dum ea ante lectum suum a duabus Monachis recitabantur, attentissima erat, pronuntians etiam ipsa Versiculos nonnullos. [Quotidie autem efferebat Deo sanguinem Jesu Christi, orabatque pro peccatoribus, pro animabus purgatorii, personisque afflictis, et aliis quibuscumque sibi commendatis necessitatibus. Cumque aliquando intellexisset, in quodam monasterio institutum fuisse, ut Monachæ, in Choro collectæ ante venerabile Sacramentum, sigillatim omnes a Deo veniam poscerent delictorum suorum; voluit idem in suo monasterio ad praxim deduci, nec abesse a tali actu sustinuit; sed se quoque in grabato illuc deferri mandans, ubi vices suæ venerant, tota tremens et verbis maximæ humiliationis utens, de genibus veniam postulabat Deum, orabatque ut sui in morte miseretur: deinde conversa ad Monachas, itidem genuflexa ignosci sibi petebat deteriora exempla et scandala a se data; ita ut omnes commoveret ad planctum].

143 Tandem post annos quinque tam gravium infirmitatum, monita est a medicis suscipere extremam Uctionem: judicabant enim quod ultra duos vel tres dies vivere non posset. Ipsa vero, tamquam vicinæ mortis præsaga, eorum voluntati prompte se tradidit, cum magna humilitate se præparans ad sanctum illud Sacramentum suscipiendum. [Eo die mane, qui erat xiii Maji, communicaverat de manibus Confessarii]: cui etiam magno cum fervore commendavit monasterium; promittens ei, quod si in Paradisum reciperetur, Deum esset instantè precatura pro ipso, et pro omnibus Sanctimonialibus, ut brevi se mutuo reviderent in regno cœlorum. Rogavit deinde Priorissam, ut Sorores omnes juberet adunari coram se: a quibus petiit veniam defectuum et mali exempli dati, exhortans eas ut se conservarent Christo Jesu sponsas veras.

[Inter alia vero magnæ ædificationis verba, agebat ipsis gratias, quod ipsam in sua communitate sustinissent, tali loco indignam se fuisse affirmans; sperare tamen, quod per merita piarum Sororum, jam translatarum in vitam alteram, jungenda esset ipsarum numero, impetrata suorum delictorum indulgentia. Postea se multum humiliavit erga Matrem Sor. Evangelistam de Incundo, sub cujus cura semper vixerat; gratias ei agens pro laboribus sui causa susceptis, et veniam postulans defectum erga ipsam commissorum; pro ipsius longiori vita se quoque oraturam in cœlis pollicita, utque ad commune monasterii bonum faceret eam Deus attingere ætatem sui sancti Patroni; quemadmodum factum vidimus; nam quæ tunc annorum erat LXXIII, usque ad XCII vixit, pie defuncta primum anno MDCXXVI. Tria deinde Sanctimonialibus monita dedit. Primum, ut Regulæ et Constitutionum servandarum zelo magno ardentes, quidlibet potius tolerare eligerent quam relaxationem earum permittere, idque in delectu Superiorum præcipue intenderent. Alterum, ut in omni requærent amarentque paupertatem ac simplicitatem religiosam; sibi que ignoscere, si singulari suo victus ac vestitus modo, molestiæ quidquam eis dederat, quia talis fuerat Dei voluntas. Tertium, ut invicem caritate conjunctæ cor unum essent et anima una; ita ut singulæ magis alterius bono lætarentur quam proprio, firmiter persuasæ, alias aptiora esse quam sint ipsæ, divinæ gloriæ instrumenta. Denique cum cantari sibi fecisset Nicænum Symbolum, Præfationem de Trinitate, et Symbolum S. Athanasii] recepit a Patre Spirituali extremam Uctionem: quo in actu respondit ipsamet ad Versiculos et ad Letanias, nec unquam abduxit oculos a conspectu Crucifixi, quem continuo tenebat manu. Tunc aliud nihil nudire erat quam suspiria et singultus Sororum, circum lectum optimæ Matris prostratarum et incon-

D
EX ITAL.
VINCENT.
PUCCIN.
cap. 140
quando etiam
coram V. S.
veniam petiit
erratorum

an. 1607,
Maji 13, ex-
tremæ Uctione
munenda,
cap. 143

cap. 141
Magistræ
sux longiorem
vitam præ-
dicit,

F
et tria monita
Sororibus dat:

affirmat ta-
men sibi ad-
huc dies
aliquos supe-
resse.

solabiliter

EX ITAL.
VINCENT.
PUCCINI.

A solabiliter plangentium. Postquam autem Sacramentum prædictum excepit, præ consolatione quam inde hausit tota vultu serenata est, videbanturque ab ea dolores omnes quasi penitus recessisse. Unde conversa ad Confessarium, dixit: Intellego, Pater, quod proposueris eras visitare Patres Eremitas Montis-Senarii: dico tibi ut vadas securus, neque de me formides quidquam, rediens enim me vivam reperies: interim rogo, ut eorum orationibus me commendes: quia multum fiduciae in iis habeo collocatum, ut Dominus concedat mihi gratiam, qua valeam salvari. Cum autem respondisset Gubernator, quod propter graves illius infirmitates iturus eo non esset; rursum ei dixit: Vade audacter, quia vivam me reperies. Sumpta igitur fiducia abiit quo statuerat, et post tres dies ipsam eodem in statu reperit.

C. LXXV

Inter summos
dolores,

144 Oleo extremæ Uctionis, ut jam dictum, suscepto, tredecim diebus illis quibus supravixit, multum fuit fatigata a doloribus, adeo ut ad eam sepe- liendam convenire decernerent; et paucae illæ carnes, quæ supra infirma ossa remanserant, præ cruciatuum magnitudine copiosum sudorem stillabant continuo, quo non solum lodes, sed ipsa etiam culcitra humectabatur; adeo ut necessarium esset deputare Sorores duas, quæ jugiter assistentes cum pannis lineis eandem sicarent. Ipsa nihilominus, salutis animæ suæ intenta tota, solum cogitabat, quibus novis modis salutem suam assecurans, gratam se redderet divinæ Majestati.

singulis bene
consultit,

145 [Multum autem se commendabat Sororum orationibus, quæ non negligebant, una post aliam, ipsi valedicere ac valedicendo commendare singulæ pia sua desideria, et hanc vel illam gratiam postulare. Quod aliqui attentius considerantes, dicebant, videri sibi hanc Dei famulam, in isto pauperissimo cubili suo, esse instar magnæ cujusdam Reginae, intra paucos dies ad Sponsi sui regnum abituræ: et ipsa omnibus pollicebatur longe majus auxilium de cælo, quam potuerat eis ferre in terra, atque dicebat: Si ego, dum vixi, pro cuiuscunque vestrum perfectione majori libenter vitam impendissem, solum propter amorem quo vos sciebam diligere a Jesu; quanto id magis faciam, si per Dei misericordiam consecuta fuero paradisi. Multæ in genua provolutæ petebant veniam tædiorum, ipsi per suos defectus creatorum: aliæ accedebant, consilia et lumen postulaturæ: et ipsa singulas excipiens benigne, opportuna cuique monita et solatia dabat: nec alius sermo audiebatur ex ore ejus, quam de Deo, de morte, de paradiso, de perfectione Evangelica, de ordine religioso, dilectione, atque observantia. Fuit tamen inter hæc persona quædam, etiam in tali articulo, non reformidans valde gravi injuria ipsam afficere, paucis ante mortem diebus: quod illa animo tam constansi excepit, ut singulari cum demonstratione benevolentiae ipsam personam dimitteret. Hoc vero admiranti cuidam discipularum, dixit: Feci hoc, Soror, ut pro accepto beneficio gratam me exhiberem (beneficium reputans, quod injuria fuerat) subjunxitque: Gaudeo enim vero, quod non prius mortua fuero, quam istud patiendum mihi obveniret.

Profitetur
ex obedientia
egisse omnia:

146 Quamquam de veritate revelationum suarum plusquam moraliter esset certa; sicut tamen humilitas ejus faciebat, ut semper versaretur in sancto timore, nequid diabolicæ illusionis subesset; ita ultimis istis diebus sollicite interrogavit Patrem Confessarium, an crederet deceptam se fuisse. Hic vero cum respondisset, Si obedientiæ ductum secuta es, omnino secure debes manere, decipi te nequaquam potuisse; subjecit illa: Equidem non recorder me aliquid unquam fecisse citra obedientiam, sed ab hac per Superiores simpliciter semper duci me sivi;

et in aliis meis quibuscunque rebus aliud nihil in D mente habui quam præsentem Deum. Longe ab ea erat omnis metus mortis; ideoque Sorores de hac cum illa loquebantur liberrime, æque ac de alia re qualibet: quin etiam apparebat oblectari ipsam illius mentione facienda, et desiderio proximæ dissolutionis ardere. Quæ autem ipsi ultima illa nocte astiterunt, affirmant, quod in ejus vultu legere sibi videbantur evidentissima tranquillitatis internæ signa; quemadmodum etiam Patri Confessario testata pridie fuerat hisce verbis: Noveris, Pater, quod nulla mihi pars corporis sit non plena doloribus, sed quod in corde sentiam magnam pacem. Iisdem ultimis diebus, quamvis pejus haberet quam alias unquam, omne tamen corporale solatium, etiam a medicis ordinatum, recusavit; dicens, Jesus in cruce solatium nullum habuit; itaque imitari ipsum cupiebat, moriens, non solum quoad corpus, sed etiam quoad spiritum desolata. Ut tamen parum aliquid devotionis saltem exterioris persentisceret, faciebat sibi ab adstantibus Sororibus, per eosdem dies noctesque, recitari Letanias, Psalmos Pœnitentiales, Athanasianum Symbolum, aliasque devotas preces. Suscepto autem sacro Oleo, noluit unquam, paucis quibus supervixit diebus, Communione Domini corporis privari.] E

seque in pace
degere,

quamquam
extremo desolatam

147 Die xxv Maji anni mdcvii, in festo Ascensionis Dominicæ, super eam, jam ferme voce destitutam, recitatae sunt Commendationes animæ, inter planctus et suspiria Sororum, mæsta corona ipsam circumdantium. Tum conversa ad Confessarium quæsit, quandam sibi dari Viaticum posset: cumque ei responsum esset, desiderio ejus faciendum satis post mediam noctem; in illo molesto, sed glorioso statu, cepit loqui tanto cum spiritu de rebus cœlestibus, ut dissolvi videretur in jubilum amoris. Media nocte rediit ad illam Pater; eique, quod antea factum non erat, in forma Viatici porrexit sacram Communionem, coram omnibus Sanctimonialibus. Adepta igitur quod concupierat, videbatur lætari, et cum summo animæ solatio vigorem resumere. Verum jam appropinquabat terminus fragilis hujus vitæ, aspiranti ad coronam illam, quæ semel obtenta numquam amittitur. Vocatus ergo Confessarius est, ad horam post solis occasum duodecimam, ut morti ejus præsens adesset: itaque transactæ sunt horæ duæ, usque ad decimam quartam, in psalmis et hymnis, eo quod omnino amiserat loquendi facultatem. Sed cum necesse Gubernatori esset accedere ad Missam celebrandam et Monachis præbendam Communionem, abiit inde: dum autem sese præparat ad Sacrificium, monetur quod Mater sancta reddat Deo extremum spiritum. Hærebat ergo Confessarius, dubius animo; eoque turbato non satis discernebat intra se, utrum esset convenientius; si enim ad moribundam accederet, non poterat Missam facere et communicare Sorores. Sed divina providentia ei suggessit, ut dici juberet per sanctam obedientiam, quod differret mortem, donec Sacro peracto cœlestero Cibum cunctis dedisset.

24 Maji se
mori intelli-
gens,

petit accipit-
que Viaticum,

postero die
expiratura,

148 Incredibile dictum mox atque mandatum ejusmodi delatum ad eam est, visa est tota evigilare ac confortari, et quæ per multas jam horas verbum nullum protulerat, suaviter subridens, læta et clara voce dixit, *Benedictus Deus*. Petensque sibi aliquid stillati dari quos vires restauraret, ad quasdam Sorores præsentem se vertit, et [Mariæ Pacificæ de Tobalia] dixit: Gratias ago Deo, quod usque ad finem me reliquerit desolatam et absque gustu. Satis mihi solatii est in ipsius beneplacito: et denuo ipsi offero qualemcumque consolationem spiritualem, tantum ut salver. Dum ejusmodi affectus nutrebat, reversus est ad eam Pater cum Sororibus omnibus:

jubetur Con-
fessarium
expectare,

quæ

A quæ circum lectum fusæ in genua, dolentes ac lacrymosæ, hymnos et psalmos recitabant, ut anima illa sancta, inter medias Dei laudes, tantopere ab ea dilectas, reciperetur ad patriam cœlestem. Hora decima octava ejusdem diei, qui erat feria sexta, qua ipsa hora Jesus Christus Dominus noster majores pœnas in cruce toleraverat, illa in cruce tam crudelium dolorum, licet cum summa quiete mentis et minimo motu corporis, mortalem hanc vitam clausit, xxv Maji mdcvii, in festo S. Zenobii Episcopi Florentini. Facies et caro ejus, longa pœnitentia et infirmitate pallens, mutata mox ab obitu, specie in candorem prorsus Angelicum versa; ac specialiter vultus, miro decore resplendens; devotionem aspirabat intuentibus; talisque remansit dum supra terram stetit. Tantum vero aberat ut horrorem, qualem solent cadavera mortuorum, incuteret alicui; ut potius spiritu confortari se testarentur adstantes, quemadmodum fieret in sacrarum Reliquiarum conspectu. Anima vero ejus sancta, instar columbæ candidæ, divina luce circumdata, et choris Angelorum comitata, subvolavit, quemadmodum par est credere, ad sinum Dei, æternam victura. Obiit autem Mater Soror Maria Magdalena annos nata quadraginta unum, menses duos, dies viginti quatuor; actis in Religione annis viginti quatuor, mensibus tribus, diebus viginti quinque.

B 149 Eia anima beata, nunc cum læta degis in felicissimo isto hospitio caritatis et regno amoris, funde obsecro ardentes preces ad supremum Numen pro filiabus monasterii tui. Tu multos labores gravique incommoda pertulisti, ut eis cum immensa caritate monstrares viam veræ salutis. Quod si tantus fuit amor tuus in hac misera ac fragili vita; nunc quando ad cœlestem transiisti et ardentiori caritate inflammaris, quanto credemus ardore incensam in isto felicissimo regno, cum is adeo grandis in te fuerit inter humanas passiones affectusque terrenos? Ad hujus rei certificationem alia nulla desideratur probatio, quam ut experiantur tuum sanctum auxilium, accipientes per tuas preces robur et vires ad acquirendas eas virtutes, quæ maxime conducunt ad æternam coronam. Ne permittas unquam ut infernalis serpens veneno discordiæ conturbet earum proposita sancta, aut in hac sancta domo obedientiam, quæ pacis est mater, infringat. Fac ut hæ tuæ Sorores, Deo sacratæ, quantum fieri potest, magis fiant zelosæ pro observantia religiosa; aliudque nihil animo intendant, quam ut executioni mandent tot salutifera monita et mandata, quæ acceperunt a suis Superioribus. Confirma eas rogo in tam inscenso affectu erga puritatem conscientie et munditiæ interiori, ut malint potius vitam exponere mille mortibus, quam impuris desiderii animam maculare. Accende in animis Superiorum ipsis præpositarum ardentem amorem sanctæ paupertatis, ut non permittant proprietatem rei vel minimæ irrepere, itaque magis vigeat communis vitæ observantia, et sit inter illas semper, sicut inter Apostolos olim, una fides et unum cor: quin nec sibi ipsis afficiantur amore supervacaneo, sed intentæ sint semper ad obsecundandum inviolabiliter divinæ voluntati, atque ad mortificandum sensus proprios, acquirentes sibi in hac vita cumulum perfectarum virtutum. Neque porro multis verbis utar, ut pro me quoque, in hac valle lacrymarum constituto, orare velis æternum Deum; fidens promissioni quam mihi tanta cum caritate fecisti sæpius, cum tibi in extremo morbo tuo sanctissima Sacramenta ministrarem. Nunc ergo, o anima beata, recreati omnes suavi aura orationum tuarum, speramus a Deo misericordiam perveniendi post hanc brevem peregrinationem ad montem excelsum Pa-

Maji T. VI

radisi; ubi æterno lumine cincta, vivis læta et jucunda, supra quam ullus humanus cogitatus, magnitudine rei victus, possit comprehendere.

150 Sorores porro, videntes caram adeo Matrem vitam destitutam, repletæ dolore ultra quam dici potest, fundebantur in lacrymas supra beatum illud corpus. Stabant ex una partæ Novitiæ, Juniores religiosæ ex altera, quas gubernaverat; nec non eæ quæ sub cura ipsius, Supprioris officium tenentis, fuerant; alia vero Matres omnes simul cingebant sanctum cadaver, piis devotisque contemplationibus occupatæ. Atque in hoc tam mœsto spectaculo modo ferventia suspiria, modo miserabiles singultus audiebantur, ita ut nemo eas videns continere lacrymas potuisset. [Mixtus tamen hic dolor erat spirituali solatio: et, quemadmodum collatis postea inter se sensibus singulæ protestatæ sunt, nihil una sciens de alia, unaquæque sibi videbatur interesse potius devotæ cuipiam festivitati quam hominis mortalis obitui. Quod vero mirabilius est, etiam illæ, quæ viventi minus credulæ fuerant, et quadamtenus alieniori ab ipsa animo, ipso transitus felieis instanti, totas se interius mutari mirabantur, nec dubitabant Sanctam ac Beatam prædicare. Neque poterant satiari piæ Sanctimonialiales inspicendo et odorando identidem sacro corpore, nihil mortale præferente: adeo ut post consueta exequiarum officia, secundum consuetudinem per soluta, cum jam cadaver floribus conspersum compositumque staret in loco Capitulari, toto die xxv et sequenti nocte, numquam deficerent quæ continuandis psalmis hymnisque intenderent: fuerunt etiam quæ ad mediam usque noctem loco immotæ persisterent, quædam quæ totam illam ibi agerent pervigilem.] Ad horam autem vigesimam secundam, ante crates ecclesiæ, quæ conspectum præbent in Capitulum, coram omnibus Sanctimonialibus habitus fuit a Patre Governatore sermo spiritualis in laudem famulæ Dei, tot illius virtutes extollens, quot ab ea acquisitæ in terris cœlestem coronam promeruerunt.

151 Die postero mane expositum fuit sanctum corpus in ecclesia, ad quod, vulgata jam per urbem fama aliqua mortis, multitudo populi numerosa confluit: certatimque omnes satagebant pro devotione nancisci aliquos de floribus supra corpus sparsis, vestimenta osculari, sandapilam contingere, voce alta clamantes, Soror Maria Magdalena, beata et sancta; neque inde avelli poterant, cupientes frui conspectu faciei tam devotæ. Quare necesse erat, ad faciendum satis pii populi desiderio, identidem cooperire lectum novis ac novis floribus: sed et ad custodiam ipsius corporis collocandæ fuerant aliquæ personæ, ne forte populus decerperet aliquid, ut simili in casu sæpe contigit. Quia autem, propter magnum concursum plebis, ægre finiri potuerant Officia sacra, a primo mane usque ad decimam quintam diei ecclesia mansit aperta, dans omnibus liberam facultatem videndi sanctam Matrem. Tandem cum seditio aliqua metueretur, clausa illa quidem est; sed non desierunt continuis ictibus pulsari fores, ab iis qui instantissime petebant admitti ad ejusdem conspectus beneficium. Quare iterum sub vespere hora vigesima secunda, portarum una aperta fuit, luminaque accensa, ut satisfaceret devotioni populari, usque ad horam vigesimam quartam. Tum clausa iterum ecclesia est, et benedictum illud corpus intra capsam compositum, vestitum tunica, scapulari, et pallio byssinis, ad eorum durabilitatem majorem contra tinearum edacitatem: hora vero secunda noctis, datum est sepulturæ post aram majorem, cum omni quæ talem Dei famulam decebat reverentia.

152 [Altero post mortem anno, consideravit Mo-

28

nasterii

D
EX ITAL.
VINCEN.
PUCCINI.

C LXXVI
Ad corpus a
Sororibus la-
mentatum,

Cap. 142,

E

et postero die
in ecclesia
expositum,

maximo con-
cursu facto,
F

ipsum ægre
sub noctem
sepelitur.

ac denique
moritur an.
et al. 12.

Invocatur
ab auctore,

pro bono
statu mo-
nasterii,

et singularum
Sororum
profectu
spirituali.

EX ITAL.
VINCENT.
PUCCINI.
Cap. 144
An. 1608 17
Maji exhumatum corpus

integrum
transfertur
in monasterium,

et octiduo
post incipit
odoriferum
liquorem
stillare per
annos 12,

miraculo id
factum testantur
medici
anno 1612
et 25,

Cap. 149
Continuatur
frequentia visitantium
sepulcrum,

A nasterii Gubernator, quam continuus toto illo tempore fuisset populi ad ecclesiam concursus, propter constantem sanctitatis et miraculorum, ad Magdalene invocationem patratorum, famam : locum autem, in quo sepultum corpus fuerat, humidissimum esse ; propterea quod proximus parieti, decidentibus e tecto ecclesiae stillicidiis semper madenti ; et propter aquae puteum, solis duabus hinc abinde semotum ; moverique se sensit, ut defunctam decentiori magisque sicco in loco ponendam curaret. Obtena ergo ab Archiepiscopo Florentino licentia, die xxvii Maji mdcviii, qui erat ipsius depositionis praeclara anniversarius, exhumari sarcophagum fecit. Quo aperto, inventum est totum cadaver incorruptum, ad magnum Sanctimonialium stuporem ; optime scientium, neque intestinorum aliquid exemptum fuisse, neque balsami vel aromatum quidpiam adhibitum ad corruptionem arcendam. Insuper sarcophagus totus humidus erat, ipsaque vestimenta : et incineratus pannus desuper tensus, totus fracidus tollebatur per partes : nihil tamen foetoris percipiebatur, sed odorem suavem spirabant membra, undequaque illasa, nisi quod facies atque pedes nigredinis quidpiam contraxissent, et nasi labrique inferioris extremitates in cineres abiisse viderentur. Accurrerunt processionaliter, ad sacrum depositum excipiendum, Religiosae, circa portam clausurae : ipsoque in sarcophago detulerunt intra monasterium : ubi reperientes membra omnia, non solum integra, sed etiam tractabilia, novis ea vestibus ex serico coeffectis iuduerunt, atque in aliam capsam decentiorem transtulerunt ; donec arcam conficerent, qualem convenientiorem judicassent. Translationem hanc, a priori sarcophago in capsam aliam, octavo post die secutum est prodigium aliud. Cœpit enim de sub genibus deorsum stillare corpus liquorum oleaceum suavissimi odoris, qui pannos olei instar tingens, eisdem similem fragrantiam communicabat. Hunc liquorem cum aliter colligere Sanctimoniales nescirent, supponebant tibiis defunctae pannos, quos sic humectos devotis personis distribuiebant, petentibus aliquasejus Reliquias. Tenuit autem stillatio illa annos omnino duodecim, id est ab anno mdcviii usque ad mdcxx, posteaque cessavit ; corpore eandem integritatem servante, et suavissimum membris omnibus odorem fundente ; maxime autem circa orificium stomachi, unde ea exhalat suaveolentia, quae humanae nulli potest comparari.

C Ita testantur Medici, qui in formandis Processibus, tam informativis quam remissorialibus, sacrum pignus inspexerunt saepius ; primum anno mdcxii, quando adhuc scaturiebat praedictus liquor ; deinde anno mdcxxv : omnibusque accurate examinatis jurarunt, incorruptum esse et absque indicio ullius aperturae ; affirmantes insuper, tam integritatem illam, quam liquorem et odorem, effectus esse causae altioris ac supernaturalis : quod eorum iudicium, post diligentem Romanae Rotae disquisitionem, Illustrissimorum Cardinalium Congregatio sacris Ritibus praeposita approbavit.]

153 [Porro a primo post sepulturam die, cœpit ecclesia monasterii devotissime a Florentinis frequentari : multique eo accedebant orationis causa, seque defunctae commendabant, tamquam Beatæ et Sanctæ. Eodem tempore cœperunt sollicitari Matres pro Reliquiis earum rerum, quae usibus viventis servierant : atque ita deinceps perrexit ecclesia praedicta a multis visitari ipsius causa ; nec solum a Florentinis, sed etiam ex locis urbibusque vicinis. Praecipua tamen in veneratione fuit estque Lucensibus, propter multas easque miraculosas gratias, quas intercessionem illius acceptas quotidie referunt. Hinc saepe accidit, ut eorum multi catervatim ad

praedictam ecclesiam accesserint ; quidam etiam, D pro majori devotione, detractis sibi ad portam civitatis Florentinae calceis, nudipedes : et tam ipsi quam alii semper cupidissime expetebant aliquid Reliquiarum ejus. Pluris etiam eodem miserunt multitudinem magnam Rosariorum et Coronarum, sacro corpori admovendarum : et, sicut quidam ipsorum referunt, putabantur in eorum loco paucarum domus esse, in quibus non haberetur aliqua Beatæ ejusdem imago. Videntes ergo Monachæ tantum in populo devotionis fervorem, cœperunt anno mdcix peculiari cum religione celebrare anniversarium sui transitus diem, cum magno concursu civium accolarumque. Hic concursus exinde incrementum continuum sumpsit, cum interventu Serenissimorum Principum : qui non solum illo die, sed alias saepe advenerunt, honoraturi sanctum corpus : prout etiam fecit, Florentia transiens, Ferdinandus Mantuae Dux : qui semel vidisse non contentus, etiam altera viceredit. Similiter in aliquibus monasteriis, puta in S. Dominici Lucae, et apud quasdam Carmelitanas in Monte-ferrato, ea fuit erga Sor. Mariam Magdalenam devotio, ut, multis etiam ante Beatificationem annis, Natalem ejus festivius agerent. Eodemque circiter tempore, a nonnullis Sanctimonialibus Bruxellis actum est, de erigendo ipsi altari : eodemque se per votum obligavit Joannes Baptista Magnani, sculptor Parmæ anno mdcx. Praecedenti illum anno prodiit in lucem Florentiae excusa Vita Sanctæ Matris : citoque distractis exemplaribus, eadem rursus anno mdcxi subjecta fuit prælo, cum additamento multarum ecstaseon ; ac rursus anno mdcxxi, sequente semper expeditissima distractione. Hac Vita mediante, dilatata fuit per complures populos ac nationes devotio erga Magdalenam : ideo recusa illa fuit Papiæ, et ab Anglo Catholico Equite D. Tobia Matthæi in linguam Anglicanam traducta excusaque in Belgio. Ipsam etiam in Hispanicam linguam traduxit P. Fr. Marcus de Guadalajara, Sacerdos Camelita Discalceatus Cæsar-augustæ in Aragonia, Chronologus suae Regiæ Majestatis. Ita publicavit et manifestavit Deus sanctitatem humilis suae ancillae, quæ tantopere semper studuit humanis oculis manere ignota : unde alia formari conclusio nequit, quam ista Salvatoris, Qui se humiliat, exaltabitur.]

et reliquias
poscentium,

Natalis incipit
celebrari,

et Vita cudi
atque recudi.

PARS SECUNDA

Continens singulares quosdam favores, dilectæ famulae suae a Jesu Christo concessos.

PROŒMIUM.

H actenus, in prima operis hujus parte, descripsimus Vitam mortemque Venerandæ Matris Sor. Mariæ Magdalene de Pazzis : sed quia, sicut alibi jam indicavimus, placuit omittere aliquas ejus ecstases ; quæ, utpote nonnihil prolixiores, tedium parere lectori potuissent ; visum est eas in hac secunda Parte recolligere, velut quæ contineant præcipuos quosdam favores, quos huic benedictæ animæ Deus fecit dum viveret. Præterea, cum eæ particularem lectoris attentionem requirant, se junctæ a Vita videbantur posse facilius legi, quando non interrumperent cursum historiae, strictius diductæ. Non tamen idcirco neglectus a nobis hic est ordo temporum, quibus singula contigerunt : ut, quamvis relata extra locum suum, commodè tamen referri illuc possint, securiorque reddatur lector de historica veritate. Hunc autem etiam monitum velim, quod lineæ, hinc inde interpositæ a typothetis, denotent

Hujus partis
argumentum-

A denotent spatium temporis, quod verbis suis identidem interponebat Sor. Maria Magdalena. De cetero certi sumus, quod sicut ex contentis in prima Parte unusquisque in se sentiet accendi vivos igniculos devotionis; sic etiam legens hanc secundam, magis inflammabitur ad laudandum Deum, erga servos suos tam liberalem, atque ad ei famulandum per actiones magis puras et sanctas. Ipse ad utrumque nobis adjutor sit.

DISTRIBUTIO CAPITUM.

De raptibus, quos habuit quotidie mane per dies quadraginta, post suam Professionem, recepto sanctissimo Sacramento.

ii. In ecstasi sermocinatur de incarnatione Verbi et puritate Beatæ Virginis: in eodemque devotionis fervore, apparens ei S. Augustinus, cordi ejus litteris inscribit, *Verbum Caro factum est.*

iii. Participat ei Jesus Christus pœnas, quas sustinuit expirans in cruce.

iv. Meditanti Passionem Domini imprimuntur a Jesu in anima sacra stigmata, communicanturque eidem in eodem raptu etiam alii excessus spiritus.

v. In ecstasi horarum viginti sex, particeps fit pœnarum sanctissimæ Passionis.

vi. Ostensa sibi a Domino gravitate peccatorum populi, vehementer affligitur: deinde coram S. Augustino, et S. Catharina Senensi, desponsatur Jesu Christo, et variis dotibus locupletatur.

vii. Dominus, raptæ per horas quatuor, ejus capiti imponit coronam spineam, coram Beata Virgine et aliis Sanctis devotis suis; variasque intelligentias ei communicat.

viii. Permanet in ecstasi horis quadraginta, in memoriam humanitatis Christi, totidem horis in sepulcro conditæ. Recipit etiam in suo pectore cor ipsius Jesu, quem postea videt resuscitatum, et Completorium recitat cum Sanctis suis devotis.

ix. Revelantur ei a Jesu quatuor præcipua media ad consequendam puritatem: quæ deinde ipsi ab eodem conceditur, cum variis intelligentiis, coram Sanctis suis devotis.

x. Videt Jesum cum Beata Virgine et Apostolis colloquentem, ac deinde ad cœlos gloriose conscendentem.

xi. De quadam extasi, per tres dies noctesque continuata, in qua multa ei indicata.

C xii. Apparet ei Beata Virgo, media inter S. Angelum Carmelitam et B. Ignatium Fundatorem Societatis Jesu: a quibus duobus Sanctis eidem communicantur quædam notitiæ circa humilitatem et paupertatem.

xiii. Ostendit ei Dominus Deus diversitatem pœnarum Purgatorii, in quibus videt animam sui fratris, comitatam devotis suis Sanctis.

xiv. De magna devotione quam habuit erga beatissimam Virginem; deque notitia quadam ipsi communicata in Vigilia Assumptionis ejus.

xv. Videt Religionem in forma pulcherrimæ Virginis: et circa eam subtiles quasdam notitias accipit, nec non circa gustus quos inde percipiunt perfecti Religiosi.

xvi. Exercitium spirituale, quod omni mane faciebat, cum oblatione sui ipsius.

xvii. Actus humiliationis, quos exercebat ad obtinendam puritatem internam.

xviii. Actus interni amoris divini, quibus ferebatur in Deum.

CAPUT I.

Raptus dierum quadraginta post Professionem nuncupatam.

Supra quam credi potest difficile foret, referre omnes intelligentias, quæ huic devotæ Matri fuerunt communicatæ a Deo, spatio dierum quadraginta, Professionem ejus subsequentium, quibus illa jacuit infirma in lecto, ex morbo Medicis parum noto. Quia tamen non convenit rem totam silentio præterire, quædam magis particularia ac notabilia indicabimus. Egrotabat ipsa diebus istis adeo graviter, ut videretur hora qualibet educenda e vivis: inter medios autem dolores tantos, debilis corpore, sed mente vegetior ac magis accensa divino amore, non omittebat dare signa sanctitatis. Etenim aliquando, licet debilitata malo, egrediebatur de lecto velocitate incredibili; procurrensque aiacriter ad altariolum in cubiculo positum, accipiebat inde Crucifixum, reffixumque a cruce amplexabatur brachiis, atque nunc hac nunc illac per cubiculum obambulans, dicebat, Amor, Amor, amate a nemine, neque cognite. Tum sociarum aliquam manu accipiens, Veni, inquebat, curre mecum ad vocandum Amorem etiam tu: comitare me, quia nunquam satiabor exclamando, *Cor meum et caro mea exultaverunt in Deum vivum.* Videbatur quandoque suaviter subridens, et cum lætitia haud modica aiebat; Eia Jesu mi, da mihi vocem, quæ per omnes mundi partes exaudiatur, ut amor ille ab omnibus æqualiter ametur et æstimetur: sed pessimum istud venenum amoris proprii tollit tam altam cognitionem, quia est contrarius amoris divini. Te solum volo, et non alium amorem. Quis unquam cogitare vel enarrare poterit magnitudinem tuam? æternus es, infinitus, incommutabilis.

155 Interim stabat, oculis defixis in Crucifixum; quem manu tenebat: seque nonnumquam ad Sorores convertens, ostendebat eis vulnera ipsius, dicens; Videte, quanto amore Jesus noster nos amaverit. Si creaturæ possent hunc amorem cognoscere, et quam graviter a se offendantur, potius eligerent mille infernos cum multo pluribus dæmonibus, quam ibi nunc sint. O Amor! grandis es et omni laude dignus: sed quia per se sufficit te laudare. Si omnes hominum linguæ et Angelorum, omnes item stellæ cœli et minutissimæ arenæ maris, nec non plantæ telluris, aquæ guttulæ, et volucres aeris fierent linguæ ad te laudandum, nullo modo sufficerent. Interim requisita a Sororibus, nullamne pateretur molestiam, loquendo cum tanta affectus vehementia, tota hilaris et jucunda respondebat; Quomodo vultis ut patiar aliquid, o Sorores meæ, quando ago cum meo Amore, quem tantopere desidero? An nescitis quod amor molestiam nullam sentiat? Deinde reflexa ad Crucifixum, quem continuo tenebat manu, sæpius ei commendavit omnes creaturas, maxime Judæos, hæreticos et infideles: idque cum tam ardenti caritate, ut videretur tamquam cera ante ignem dissolvi, beneficio illius flammæ, quæ in ejus pectore continuo ardebat. Unde, vice quadam inter alias, sic loqui cœpit: O Amor! o Amor! Te peto a te ipso pro creaturis, ut facias ne quid ament præter te. Fac, o Jesu mi! ut illi qui tanto cum desiderio te expectant (Judæos intelligebat) liberentur a suo isto errore, quandoquidem semel jam veneris. Fac obsecro, o Jesu mi! ut cognoscant vanam et fallacem esse expectationem suam. Præterea illi qui a te desciverunt, hæretici inquam, fac ut redeant ad te velut oves errantes, teque ut pastorem suum revereantur et ament. Fac denique,

D
EX ITAL.
VINCEN.
PUCCINI

154
C. I
Egra in lecto
decumbens,

surgit ad
altariolum
suum,
E

laudat amo-
rem Crucifixi,

F

eique omnes
creaturas
commendat.

EX ITAL.
VINCENT.
PUCCINI.

Contemplans
Passionem
Domini

videt gesta
in horto,

coram Caipha,

et apud Pila-
tum.

Accepta Com-
munionem,

A denique, ut omnes qui non credunt in te, redeant ad te, o Amor! quandoquidem etiam ipsi sint creaturæ tuæ. O Amor! Si anima aliqua posset videre quid sit sine te, non una, sed mille mortibus extingueretur.

156 Tempore illo accidit ei semel, ut cum Crucifixo in manu transigeret totas sedecim horas continuas, in contemplanda Passione Domini: nec unquam oculos ab eo retraxit, aspectu illo perspicuas dolores et pœnas, quas pro salute nostra sustinuit. Incipiens ergo a consideratione Judæ, euntis ad tradeadum Jesum suum, prolixum sermonem texuit, vivaciter repræsentans ejus perfidiam. Vidit postea Dominum in horto sudare sanguinem inter maximas angustias; eodemque sanguine vultum ejus inquinatum aspiciens, proferebat verba compassionem testantia, et lacrymas apta elicere. Vidit quomodo tradebatur a Juda per osculum pacis, et a Judæis comprehensus ligabatur. In tali autem conspectu, et contra Judæos et cum suo Jesu loquebatur, tam apposite illorum impietatem detestans, et amorem Sponsi sui extollens, ut aliud cogitari de ea non posset, quam quod Spiritus sanctus loquebatur per os ejus. Quando autem Jesum suum, comprehensum ligatumque, conspexit duci ad Pontificem Judæorum crudeliterque raptari; tota anxia solutaque in lacrymas, interimque Crucifixum quem tenebat intuens, dixit: Heu me! quot injurias faciant amanti meo impii Judæi, dum eum ducunt ad Pontificem suum! O Maria, O Magdalena, si vidissetis ista, certa sum, quod fnissetis veluti duæ lænæ ferocissimæ, quæ orbatæ suis catulis hac illac plane furiosæ discurrent, lacerantes ac discerpentes obvios quosque. Dein ad Pontifices conversa, tanta cum verborum energia ipsos reprebendebat expertesque misericordiæ appellabat, ut satis appareret, quod magnus amor quo ferebatur erga Sponsum, sic eam loqui faciebat: maxime cum etiam allegaret sacras Scripturas modo perquam mirabili.

157 Quando postea, in eadem contemplatione, vidit Jesum suum, ligatum ad columnam et duris plagis percutsum, dici non potest quomodo se pati interius monstrabat, quam tenero affectu loqueretur cum Jesu suo; contra vero quantum indignationis exprimeret contra Judæos; non valens aliquando remanere in lecto, propter grandem quem sentiebat dolorem: qui magis etiam ei crevit, quando ostendebat se videre Sponsum coronatum spinis, exhibitumque Hebraico populo cum his verbis, *Ecce homo*. Cum autem cernebat quod portabat crucem ad montem Calvariae, quodque ei ibi configeretur curo omni vituperio; tum sane ejus oculi dici poterant duo fontes lacrymarum: unde lectum ejus, jam reductæ ad sensus, inveniebant Monachæ omnino madentem, quasi haud modico temporis spatio fnisset pleno lacui immersus. Quodque mirabilius erat, usque ad laneam culcitram humor penetraverat: ipsa vero tam pallida vultu, tamque plena dolore maasit, quod eodem accedente gravitate morbi, metuerent Sorores, ne cito vita deficeret. Dixit etiam ipsa post raptum, quod Jesus ei se ostendisset ipsomet modo quo passus est, ad satisfaciendum magno ejus desiderio, quo semper cupiverat, non minus de pœnis ejus, quam de gaudiis cœlestibus participare.

158 Alias, post receptum sanctissimum Sacramentum, fuit rapta in ecstasim: a qua sibi reddita, Monachis ad hoc destinatis ex obedientia retulit, quomodo visa sibi sit, mediante cœlesti Cibo, uniri ac transformari in et cum Deo benedicto, ineffabili quodam modo; quia nihil magis sentiebat quam si fuisset mortua: quod ut melius intelligi possit, notabitur hic ipsis iis verbis quibus id retulit, dicens:

Nesciebam, mortua essem an viva, in corpore vel in anima, in cœlo vel in terra: sed solum videbam Deum, totum in seipsogloriosum, semetipsum amare pure, cognoscere integre, sui ipsius esse infinite capacem; creaturas omnes siacere diligere amore infinito; esse unionem quamdam in Trinitate; unam individuam Trinitatem, unum Deum infiniti amoris et bonitatis, summe incomprehensibilem et inscrutabilem; sic ut ego, quia eram in Deo, non sentireia quidquam mei ipsius; sed solum me videbam in ipso, non videndo me sed ipsum Deum; quantum tamen mysteriorum divinarum capax est creatura, mortali adhuc carne vestita, bene disposita inflammataque amore divino. Mansi autem in ista consideratione unam circiter horam, sicut postea intellexi quando ad sensus ideoos redii. Illud autem quod in ista mentis abstractione gustavi, nullis unquam possem verbis exprimere; quia non potui propter fragilitatem capere id quod mihi monstrabatur, intelligenduoque et gustandum dabatur. Intellexi tamen bene, quod definito judicii universalis die, vellet Deus corpora nostra exaltare ad tantam sublimitatem dignitatemque, ut impossibile sit me vobis id explicare, aut ipsammet comprehendere: ideoque videbar mihi interius audire hæc S. Pauli verba, *Quia oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se*. Cumque huic considerationi aliquanto temporis spatio essem immorata, expendissemque magnum illum amorem, quo Deus fertur erga creaturas (quas proinde eidem omnes commendavi) redii ad sensus.

159 Alias, post sanctissimam Communionem, more suo rapta fuit in Deum, sed nihil unquam locuta; quare constricta ab obedientia, hæc ipsissima verba dietavit. Vidi eo tempore, quod amor unitivus me sibi conjungeret uniretque cum Jesu, faciens me cognoscere magnitudinem et puritatem amoris ejus, in quantum ego capax eram: quamvis tum fecerit videre me rem tam magnam, ut integre capere eam nullatenus possem, dicente mihi Jesu, quod mihi volebat seipsum taliter cognoscendum dare, ut semper ipsum amare possem, nec tamen unquam satiari amando. Intellexi etiam quod hoc volebat eordi meo sic imprimere, ut recordando semper eum amarem; et quod dabat mihi istam mentis abstractionem, ut anima se melius posset unire Deo. Ostendit deinde res multas futuras, dixitque mihi hæc ipsa verba pertiaentia ad amorem, *Ut amor tibi magis sculpat in corde*. Subjuxit deinde nihil loquendo, quod volebat ut instar mœstæ turturis semper gemam, doleamque quod parum cognoscatur ameturque a creaturis. Intellexi etiam, quod omnes illæ animæ, quæ participes sunt sanguinis Jesu Christi, id est quæ pro ejus amore aliquid patiuntur in mundo, sint venustæ et speciosæ in conspectu Dei: et quod, si anima aliqua posset nosse, quam magna sit quando amat Deum, liquesceret præ dulcedine. Contra vero, si nosset suam deformitatem, quando est privata amore divino; converteretur in pulverem, aut si quid eo minus ac vilius est. Tum vero, more consueto, commendavi Jesu creaturas omnes, finitusque est raptus.

160 Transactis quadraginta diebus post Professionem, cessarunt illi continui raptus, quemadmodum tempore eo currente ei indicaverat Jesus futurum. Erat autem visu mirabile, qualiter illa statim ac sumpserat illum sanctissimum Cibus vitæ, rapti se sentiret a Jesu suo, ad eum omnino modum quo ferrum trahitur ad magnetem. Manebat oculis in Crucifixum conjectis, quem ante lectum habebat; adeoque immobilis, ut cum aliquando adstantes Monachæ tentassent illam tangere, nihil tamen ipsa commoveretur;

intuetur
mirabilem sui
unionem cum
Deo:

intelligit
amoris divini
dignitatem.

tempore
raptuum
istorum pla-
ne alienata
a sensibus,

A commoveretur; et quamvis tangi se sentiret, non tamen poterat id aliquatenus monstrare, propter arcum amoris nexum, quo adstringebatur dilecto suo Sponso Jesu. Fuit etiam prorsus mirabile, quam doctas et devotas sacrarum Scripturarum declarationes protulerit istis quadraginta diebus, adeo ut quodammodo videretur ex magnis Ecclesiæ Dei Theologis esse: quod sane alteri nulli causæ adscribi poternt. quam supremæ sapientiæ, quæ ipsam sic faciebat seruuocinari.

CAPUT II.

Sanctæ cordi inscribitur, Verbum caro factum, et animæ imprimuntur stigmata Crucifixi.

161

c. II

Contemplans
mysterium
incarnationis

B In Vigilia sanctissimæ Annuntiationis anno MOL-XXXV, cum hæc benedicta anima contemplaretur mysterium Verbi incarnati, juxta hæc, *Verbum caro factum est*: subito in ecstasim rapta fuit, et mansit sic ab hora istius diei vigesima secunda, usque ad nonam noctis sequentis. In principio autem vultu læto atque jucundo, defixis in cælum oculis, cœpit loqui in hunc modum. Mensura Verbiest sinus Patris æterni; nunc Verbum factum est parvum, et parvus Mariæ uterus factus est magnus. Quomodo igitur, o Verbum, non dimittent se ad te sublimes muri, quandoquidem magnitudo tua inscrutabilis est, et parvitas tua incomprehensibilis? Pulchra et formosa es, o Maria, et omni gratia plena, per eum quem debes continere. — Non opus est amplius figuris, Esaia, quia hæc impletæ sunt in ventre virginali. — Voluntas Patris te traxit de sinu suo, o Verbum! teque conclusit in utero Mariæ: et ipsa me lætam in hoc carcere retinet. — Verum, si non viderem te tantopere offendi, essem contenta: nunc istæ offensæ et impedimenta cogunt me desiderare dissolutionem a corpore. — Si autem mihi monstras, quod eas debeam pati, fac ut nihil me separet a te. — Revertere, anima mea, revertere in uterum virginalem, ubi deficit intellectus omnis et affectus nutritur. — *Virtus Altissimi obumbrabit tibi, et gratia Sponsi consolabitur nos.* —

comparat
officia Ma-
riæ erga fi-
lium cum
suis ipsi ex-
hibendis,

C 162 Plena es gratia, Virgo sanctissima: et benedictus est fructus ventris tui. — Magnificat te nunc Sponsus virginitatis nostræ. — Tu appellabis eum Jesum, et nos Alpha et Omega: tu dabis ei lac, nos sanguinem, si non actu, saltem affectu: tu stringes eum fasciis, nos pectore: tu omne ei obsequium exhibebis, nos pro eo dimitemus omnia: tu ex ore ejus audies tot tristia verba, nos attendemus ad internas inspirationes: tu videbis ei aperiri latus, nos ibi nidificabimus: tu mortuum tenebis inter brachia, nos Deum et hominem in corde nostro. — Tu pones eum in sepulcrum, et nos in pectora creaturarum, offerentes eum sinui Patris æterni. — Tu prima videbis resuscitatum, Virgines autem ab eo primæ recipient præmium. — Tu aspicias ascendentem in cælos, et nos in serena tranquillaque aternitate. — Tu recipies Spiritum sanctum una cum Apostolis, nos eum recipiemus, quia sumus templum ejus et corona Sanctissimæ Trinitatis, laudantes et gratias agentes ac benedicentes incomprehensibilem, inscrutabilem, et summe incogitabilem Trinitatem. — Tu offeres dilecto filio lac tuum, nos offeremus sanguinem ejus æterno Patri. — Tu remoraberis ultionem peccatoris, quia Verbum in tuo purissimo, immaculato, immarcescibili, et virginali ventre assumpsit carnem, lac et sanguinem: nos amore suppletes defectum et prompta voluntate, hanc offeremus coæternæ, incomprehensibili, coequali, inscrutabili, et incogitabili Tri-

nitati, — Tu attrahis eum in terram radiis puritatis tuæ: nos repellimus eum a nobis flammis sensualitatis nostræ, et resecamus cultro amoris proprii. — O quantum in te, Maria, sibi complacet Verbum, propter tuam magnam caritatem! in nobis autem sibi complacet, propter caritatem suam. —

163 Euge, Maria, responde nuntio cœlesti. Thronus Sanctissimæ Trinitatis tuum istum consensum expectat. — O Maria! o Maria! ne tardes dicere, *Ecce Ancilla Domini*, quia omnes Angelorum chori tuum responsum expectant. — O Maria, præbe nunc tandem consensum tuum. O Spiritus sancte, tu ei cooperans assumes purissimum illum sanguinem Mariæ, formabisque pulchrum et rubicundum corpus Jesu, non paulatim ut homines sed momento temporis organizatum operatione tua. — Tu es consolatio Paradisi, o Virgo sanctissima, scutum nostrum, fortitudo debiliū, denique (id quod maxime nostra refert, spes nostra) ta es. — O quam sublimis est humanitas nostra! in Verbo videlicet. Ecce in visione et unione divina superabit Angelos, et restaurabit quod dæmon iniquus serpens dissipavit. *Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret a principio.* O Maria! tu fuisti a principio, cum eo qui est sine principio: ideoque justum erat, ut intra te conciperes eum, qui nec principium habet nec finem.

164 His dictis, bono temporis spatio absque sermone hæsit, in altissima contemplatione defixa; et (sicuti post raptum ex obedientia retulit, meditans hæc, *Verbum caro factum est*; divini amoris stimulis supra modum impulsus, sessum se contulit: corpusque suum aptans, manibus ac brachiis designabat locum cordis, ut S. Augustinus, qui sibi apparuerat, inscriberet ei desiderata sibi verba. Quare ad eum conversa dixit, Sanguis, id est attramentarium, apertus est, ne tardes, o Augustine. Et in hoc mentis excessu sæpe cogebatur dicere, propter divinum quem sentiebat æstum, Non amplius amoris: non amplius amoris, o Jesu mi. Fierine potest, ut cum tu fueris tanta passus, ego necdum passa quidquam sim? — O Jesu mi! quis gratus esse poterit amori tanto? Magnas res fecerunt Sancti. — O Jesu mi! utinam possem dare vitam meam: fac saltem ut contemnar et vilipendar, sed absque tua offensa. — Si haberem mille vitas, omnes expenderem pro te. — Omnia nihil sunt respectu bonitatis tuæ. Felix anima, quæ tecum unita est! Felix qui pascitur et nutritur de te. Extra te non invenitur quies in re ulla: sed in te vera quies est. — Quanto magis te invenio, mi Jesu, tanto majori siti æstuo ad te requirendum. Postea ad S. Augustinum se vertens, dixit: Tu scripsisti sublimitatem Verbi in mea humilitate. Joannes notum ipsum fecit mundo; tu, Augustine, fecisti ex parte notum mihi. Nec minor gratia fuit, quod hæc vox, *Verbum*, scripta ab eo sit litteris aureis; et litteris sanguineis. *Caro factum est*: idque non sine mysterio: quia, sicut aiebat, aurum denotabat divinitatem, sanguis humanitatem Christi. Præterea ex eodem Sancto intellexit, quod in signum, quod vere haberet scripta in corde verba ista, semper habitura esset coram se memoriam magni Mysterii Verbi incarnati.

165 Postquam autem tam grande donum suscepit, manens nihilominus in eadem contemplatione, vertit se ad supremam puritatem Mariæ, prorupitque in hæc verba. O Maria, oculi tui evibrant splendorem puritatis. O puritas! o puritas! Puritas est exercitata et possessa humilitas. — Numquam fuit nec erit humilitas absque puritate, nec puritas absque humilitate. — Tu genuisti eum qui tibi dedit notitiam puritatis, quique eam creavit, estque remuneraturus,

D
EX ITAL.
VINCENT.
PUCCINI.exoratque
consensum
ejusdem:

E

a S. Augustino
apparente

F

inscribitur
cordi ejus
Verbum caro
factum est:laudat Mariæ
puritatem.

EX ITAL.
VINCENT.
PUCCINI.

A remuneraturus. — Beati mundo corde! Puritas est res tam digna, tam grandis, et incomprehensibilis, ut creatura eam nec capere nec intelligere possit. O puritas inenarrabilis! quantum opus est esse mundum ac purum, ad te recipiendum! O Verbum quomodo scrutaris desideria, affectus, et proposita nostra, priusquam uniantur spiritui puritatis! — Credunt tamen mundani isti et sensuales, quod cum suis immundis sensualitatibus et iniquitatibus pertingere possint ad illum purissimum et divinum spiritum. — Magis errant quam olim daemon, quando voluit se æquiparare Deo. —

miratur
magnalia
Verbi divini

166 O Verbum! quam admirabilis es in Patre, mirabilis in Spiritu sancto, mirabilis in teipso, mirabilis in omni operatione tua! — Mirabilis es in Patre, placando iram (si tamen ira in eo est) quam contra nos haberet. — Quid autem mirabilius, quam placari Patrem eo ipso, quod posset excitare iram, videlicet sanguine? — Mirabilius porro est nobis considerantibus, quod is qui est infinitus et adeo magnus ac potens, qui continet in se omnia, permittat se offendi a re tam humili ac vili quam est creatura; ac deinde tam facile placetur, per humiliationem ab eadem creatura factam. Hoc autem grande

B et admirabile opus per te, O Verbum, efficitur, mediante sanguine tuo, apud Patrem æternum. Quis vero hoc intelligat? Solus is qui experitur: et experitur, cui per tuam bonitatem conceditur id intelligere. — Mirabilis es, o Verbum, in Spiritu sancto, faciens ut hic se infundat in animam, quo mediante illa fundamentaliter unitur Deo, gustat Deum, nec in alio delectatur quam in Deo. — Mirabilis es

ejusque es-
sentiam.

iosuper, o Verbum in te ipso: mirabilis, inquam, es in te ipso, in descensu tui ipsius in nos, mirabilis in comprehendendo teipsum, in possidendo teipsum, et in relinquendo nobis teipsum. — Negant hoc tuum admirabile esse, qui nolunt confiteri magnitudinem tuam, nec timent judicia tua, unice intenti ut peccent continuo absque timore vel verecundia ulla. — Sed contra electi tui confitentur illud admirabile esse, quia noverunt quod nihil moveatur absque providentia et voluntate tua divina, quæ dat nobis omnia quæ habemus bona, nec respicit peccata nostra, pro quibus mereremur infinitas penas. — O magna electorum tuorum gloria! Est autem

pœna intolerabilis amantis animæ, quod illius gloriæ non possit unumquemque capacem facere. O admirabilis essentia Verbi, a paucis cognita, et pauciores qui se confiteantur nacta? — Est illa sicut mare, quod in se recipiens omnium fluviorum aquas, facit eos desinere et nomen amittere: ideoque non amplius Fluvii nominantur, sed Mare, quod generat margaritas pretiosas et pisces, qui suo in ventre continent uniones ac lapides inæstimabilis valoris. In mari essentia tuæ, o Deus meus! navigamus continuo, cum magno periculo naufragii ipsis sub undis faciendi, quia earum ductum non sequimur; non satis bene cognitam habentes tuam essentiam, qui nos salvare vis, sed nos ipsi per peccata indignos nos reddimus salute nobis sic oblata. Hæc aliæque infinitæ, quæ brevitatis causa prætermittuntur, fuerunt notitiæ admirabiles, favoresque pretiosi, quos in istis ecstasibus a Domino recepit vera ejus formula.

c. III
Cupiens ex-
periri dolores
morientis
Jesu.

167 Die Jovis vesperi in hebdomada Passionis, qui dies anno MDCXXXV cum die XI Aprilis concurret, interim dum sanctis suis cogitationibus pasceret animum, accensa fuit desiderio vehementi experiendi in seipsa tristitiam et lassitudinem, quam Dei filius passus est, cum pro salute humana in monte Calvario fuit crucifixus. Nec vana fuit cupido tam pia; ipsa enim eadem nocte et parte sequentis diei Veneris, invasa fuit, non solum in parte interiori, sed

etiam in exteriori, doloribus acerbis et excessivis. D Quapropter, ipso mane prædictæ diei Veneris, apparuit vultus ejus velut emortuus; eratque ipsa tam debilis et afflicta, ut ultra non posset sustinere, videreturque jamjam expiratura. Magis autem creverunt tormenta, quando circa vigesimam secundam horam mansit alienata a sensibus, elevataque ad amaras quidem, felices tamen contemplationes sacratissimæ Passionis, quam sustinuit Redemptor universi. Profecto quanti fuerint cruciatus, quos isto tempore toleravit, dici nulla ratione potest. Cum autem adeo terribiliter affligeretur, stillabant a facie ejus præ nimia anxietate guttæ sudoris bene magnæ, et ex oculis manabant copiosissimæ lacrymæ; ab ore autem egrediebatur spuma continua, cum tremendo catarrho, tantaque angustia et pectoris inflatione, ut videretur crepatura. Ergo quæ præsentibus adstabant Sorores accurrerunt, vestesque a pectore removerunt, ut posset commodius respirare. Verum ipsa tota immersa in mari amarissimo Passionis Dominicæ, nihil inde solatii accipiebat, sed potius augmentum pœnæ, quæ oculos habentem defixos in cælum cogebat in hujusmodi verba erumpere: O Jesu mi, nequeo tam multum tuarum pœnarum communicare. Atque inter hos dolores immensos, sicut postea retulit, vidit Jesum expirantem in cruce: et intellexit, quomodo voluerit expirare, ut spiritum suum immitteret in creaturas; sed videns quam pauci eum essent recepturi, id est, quam paucis profutura esset Passio sua, sensit dolorem tam enormem, ut multo fuerit major eo quem faciebat separatio animæ a suo corpore. Immersa igitur notitiæ tam dolorosæ, facta est etiam ipsa doloris tam magni particeps: atque hinc, sicut postea referebat, processerunt pœnæ illæ atque angustia, quas, uti diximus, in illa mentis elevatione est passa.

usque ad
mortem co-
arctatur.

E

168 Magna etiam et mirabilia fuerunt, quæ in ea operatus est Dominus die Lunæ sancto, ejusdem mensis et anni; quando existentem in horto cum aliis Sanctimonialibus vocavit his verbis: *Veni et vide operationes animæ, quas ego facio inter me et ipsam, quod nemo intelligere potest, nisi qui mundus est corde.* Ad quam vocem parum abfuit quin raperetur in ecstasim: subito enim reclinata ad vicinum sibi lignum, fixit oculos in cælum. eodemque instanti apparuit vultus ejus inflammatus et devotione incensus, uti solebat ei in raptu accidere. Id quod animadvertentes Sorores accurrerunt, eamque in aliquod conclave induxerunt: quo ut pervenit, statim sese in genua provolvit; defixoque in Crucifixum obtutu, eam plane posituram corporis assumpsit, in qua S. Franciscus accepit sacra stigmata. Tum tota transformata in Deum, petiit a Jesu ingredi in considerationem plagarum humanitatis suæ, quandoquidem audita fuerit magno cum spiritu quinquies dicere. *Abconde me in vulneribus humanitatis tuæ.* Et quoties hoc repetit, toties magis accensa in spiritu; composuit sensus suos omnes cum sensibus mortui Jesu; idque tam ordinate tamque decore, ut cunctis admirationi esset.

c. IV
Feria 2
hebdomadæ
sanctæ,

sensus suos
sensibus Jesu

169 Cœpit ergo splendidissimos oculos suos oculis Jesu admovere, et postea sensus alios, exprimendo hæc verba. *Oculi mei maneat in oculis misericordiarum tuarum, aures meæ in auribus tuis, ut intelligant et comprehendant vocem Sponsi mei, Os meum in ore tuo, ut os meum loquatur quod Sponsus mecum loquitur. Pectus meum in pectore tuo, dilecte mi. Manus meæ non in manibus tuis, sed in caverna Sponsi mei, ut sint participes cooperationis ejus. Venter meus in ventre tuo, ut præsens sit et particeps cooperationis et ordinationis, quam operatur caritas in cella vinaria.* Post hæc verba stetit aliquantum quieta et meditata, deinde subjunxit: Nihil foret, o Jesu mi!

et potentias
potentis ejus
jungen,

collocasse

A collocasse omnia membra mea in te si non satagerem interne ad ea retinenda in te! Tum Patrem æternum alloquens dixit: *Memoria mea in memoria suavitatis sanguinis Verbi tui, pro redemptione omnium credentium. Intellectus meus, non in intelligentiæ æqualitatis tuæ, sed in intelligentiæ descendentiæ Verbi tui. Voluntas mea in voluntate Verbi tui, ut voluntas mea sit conformis voluntati Verbi tui, quæ est tam conformis voluntati tuæ, summe Pater, quam est æqualis æternitati Trinitatis tuæ.*

videt crudelē
ejus Passio-
nem:

170 Cum igitur etiam potentias suas omnes in Crucifixo collocasset cum actibus ac gestibus devotissimis, habuit mirabilem intelligentiam supra Passionem Domini, sicut infra notabitur. Incipiens enim fixe adspicere in faciem dilecti sui Jesu pendentis in cruce, vidit ab ea decurrere magna in copia sanguineas guttas usque in terram; quare magno cum stupore dicebat, Dominus meus sudat sanguinem. O Amor! Numquid sufficit quod toto ex corpore tuo scaturiat sanguis, nisi etiam hunc ex oculis vice lacrymarum fundas? O Amor! utinam saltem ego terra illa fuisset, quæ sanguinem istum excepit. O Amor, fac saltem ut eum excipiant creaturæ tuæ. O Amor! non possum diutius te conspicerē sic afflicto, dicamque sicut dixit olim Propheta, *Non accedet ad te malum, et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.* O Amor, quare tantum te percutiant creaturæ? Quid fecisti? quid deest tibi, Amor? Deestne sapientia, deestne bonitas, deestne misericordia, deestne pietas? an forsitan deest ipse amor? O quomodo percutiant illi caput? Sed bene video, Jesu mi! quod non permittas me penetrari a magnis illis quos pertulisti cruciatibus, quia nullo modo possem tolerare. O Amor, multo plures sunt sagittæ, quas jaculatis in corda creaturarum tuarum, quam sint plagæ, quas tibi nunc infligunt. O Amor, tu voluisti spinis coronari, ut Sponsas tuas coronares gloria Paradisi. O Amor, quis potius meretur habere coronam istam pungentem, Amor, an Amans? Ego illam mereor o Jesu mi: da eam mihi, da eam mihi. Non jam potest, o Amor! dici de te, sicut dictum est de me (volebat dicere quando fecit Professionem) *induit me Dominus cyclade auro texta.* Corona tua non fuit olim aurea, sed spinea: quid autem fieri poterit, ut hæc pœna levior tibi efficiatur? Opus est habere in animo magnam puritatem et magnam humilitatem. Necdum satiantur percutientes faciem illam sanctam, in quam desiderant Angeli prospicere: quandoquidem adhuc eam sicundique laniant. — O Amor, quam non potes jam dicere, quod deliciæ tuæ sint esse cum filiis hominum; sed opprobria et pœnæ.

eique com-
patiens

171 Stetit in hac contemplatione aliquamdiu quieta, et postea emisit vocem supra modum dolorosam, conjunctam terrori et mœstis lacrymis, dicens; Pilatus istam injustam sententiam protulit: qui debet judicare omnes creaturas, nunc se patitur judicari. Nunc contenti estis, Judæi. Satiare, satiare vos, quia non amplius satiabimini. O Amor, tu non cognosceris, sed derelinqueris. Fac Amor, ut semper tecum sim et nunquam te deseram. O Amor, fac ut sim crucifixa tecum, et te moriente qui vita es, moriar etiam ego. Postea effuse plangens subjunxit, O Deus, Amor meus oxuitur vestibus. Heu me! quis dolor? extenditur crux supra terram, et Amor meus ultro se nudat. Exaggerabat deinde planctum, et solito altius extollebat vocem, tremebatque modo tam doloroso, ut tota videretur commiseratione diffluere, atque dicebat: Heu me! saltem paulatim figerent clavos. Video, occiditur innocens. Heu me! heu me! non possum amplius sustinere. Heu me! Amor! heu me! Nolite tantum trahere, o Judæi. Saltem foramina illa aliquantulum

viciniora sibi invicem frœissetis. Heu me! Amor, non possum amplius: da mihi vires ad sufferendam pœnam quam sentio. O Amor, confige me in te, et nunquam te dimittam, aut tu ipse configere in me. Inter hos excessus passionum, dilectus ejus Sponsus impressit in ejus animam sacra sua stigmata, per quinque lucidos et igni similes radios: qui medias manus, pedes, ac latus sic penetrarunt, ut ibidem vivaciter insculptum reliquerint vestigium sui. Hoc autem ut melius intelligatur, transcribam propria ipsius, id finito raptu referentis, verba.

172 Conversa ad Jesum dicebam, Jesu mi, jure merito dicere possum. *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Cumque internis et externis doloribus fuisset per duas horas afflicta, contemplando sanctissimam Passionem, vidi quod Dominus mihi daret sacras plagas suas: quia mittebat mihi certos radios ad pedes, manus, ac latus dextrum, qui videbantur esse ignei, figebanturque in medio, ubi sunt plagarum loca, sit ut ibi suum sigillum relinquerent. Postea recessit a me subito dolor et pœna omnis, imo sentiebam me valde contentam, quod in me viderem stigmata Domini mei, quæ etiam nunc videre mihi videor, quamvis exterius non appareant, hoc enim gratissimum mihi est. Videbam postea, quod amor unitivus me uniret cum Jesu; totaque unita ei, nihil aliud sciebam agere, quam me immergere ipsius bonitati, et amori quem Deus habet erga animam meam. Mansi autem in hac mentis abstractione usque ad quintam horam noctis: sed quod tunc gustavi non possem vel modice explicare. Hæc omnia; ut scripta sunt, ipsamet retulit; referendo autem demonstrabat tantum amorem erga Crucifixum, propter unionem qua ipsi adstricta erat, ut oculos in eum defigens, oscularetur pedes, manus, et latus; videreturque ad singula oscula, quæ sacræ sui Redemptoris imagini imprimebat, præ affectus teneritudine deficere. Atque inter hæc ab extasi rediit, postquam quinque continuas horas in ea perseverasset: quo tempore nunquam oculos avertit a Crucifixo, quem manibus tenebat, ita ut verificari de illa posset verbum hoc, *Dilectus meus mihi et ego illi.*

D
EX ITAL.
VINCES.
PUCCINI.
recipit sacra
quinque
stigmata,

sicut ipsamet
postea
narravit.
E

CAPUT III.

Participat omnibus ex ordine tormentis Dominicæ Passionis.

Sacræ istæ plagæ, impressæ in anima, maximum in ea accenderunt desiderium participandi pœnis, 173 quas pro nobis in sua passione tulerat Dominus noster: qui volens ei quadamtenus satisfacere, sustulit ipsam in spiritu die Jovis sancto, xviii Aprilis anni prædicti MDLXXXV. Hoc in raptu, absque ullo ad sensus regressu, mansit totis viginti sex horis: quibus ei a Domino communicata fuit tanta participatio sanctissimæ Passionis, ut non solum in anima, sed etiam in corpore toleraverit pœnas et cruciatus incredibiles, quemadmodum apparebat ex gestibus ejus et per verba quæ proferebat. Quamvis autem difficillimum sit hoc explicare ei qui tam tristi spectaculo præsens non adfuerit, aliquid tamen hic exponam, sicut tunc notatum fuit. Tempore illo ivit ad diversa conclavia monasterii, in unoquoque ordinate contemplans mysteria Passionis sui Sponsi. Et primo vidit euntem illum ad suam sanctissimam Matrem, prius quam accederet ad patiendum; atque prostratum ad sanctos ejus pedes benedictionem ultimam postulare; idemque vicissim facientem Mariam: et in hac contemplatione incepit loqui, dicens: O Maria! tanto tempore huc desiderasti, eris tamen instar turturis quæ comparem amisit. O mœstam disjunctionem!

videt
Christum

valēdicentem
matri,

c v
Die Jovis
sancto anni
1583

EX ITAL.
VINCENT.
PUCCINI.
in carnaculo
vestes exu-
entem,

A disjunctionem! Da Domine benedictionem, quam dedit Isaac dilecto filio suo Jacob, non in fertilitate terræ, sed in fructibus Divinitatis tuæ.

174 Deinde, ascendens ad conclave aliud altius, ostendebat hunc esse sibi Montem Sion, ubi Jesus cum Apostolis fecit ultimam cœnam: et tunc adeo splendens atque hilaris factus est vultus ejus, ut admirationi cunctis esset. Dumque tacuisset aliquanto tempore, sic fari cœpit: *Desiderio desideravi*

—— *Adimpleantur Scripturæ* —— *Mirabilis Deus in operatione humanitatis suæ* —— *Eructavit cor meum humilitatem* —— *Fundavit eam in humilitate abjectionis.* —— O humilitas quam imitari nemo, admirari possunt omnes —— Quomodo non dimittebant se cœli, et non exaltabatur terra ad tantam humilitatem? —— Exuisti te vestibus tuis, Jesu mi; quod si non exuisses te magnitudine tam grandi, non potuisses unquam exercere humilitatem tantam. —— O Humilitas, quæ exaltas id quod non est, et deprimis id quod est. Etenim exaltas hominem, qui nihil est; et deprimis Deum, qui est omnia. O humilitas! quam victoriosa es, et exaltans te pertingis usque ad thronum sanctissimæ

B Trinitatis: quia veritas dixit, *qui se humiliat exaltabitur, et qui se exultat humiliabitur.* —— O humilitas! quomodo producis, et manillis tuis alis puritatem cum sinceritate, et sinceritatem cum puritate? —— Tu veluti mater lactas pauperes spiritu, et adducis sub umbram Verbi; amplecteris ignorantes, et addacis ad sponsam Ecclesiam; nutris pusillanimes, coronas Virgines, das palmam Martyribus, et diadema Christis tuis in cœlo; præbes saturitatem visionis tuæ Eremitis ac denique Sanctis omnibus, et in hujus vitæ peregrinatione patientes reddis atque constantes.

lavantem
pedes,

175 Vidit deinde quod Jesus fundebat aquam in pelvim, ad lavandos pedes discipulorum suorum, unde dicebat: Sume et mitte aquam ad lavandum pedes, Jesu mi, cui se inclinant et reverentiam exhibent res omnes creatæ. —— *Non lavabis mihi pedes in æternum* —— O Petre, non intelligis rem. Quoties volumus non docere infinitam sapientiam, nostraque judicia judiciis ejus comparare?

—— *Si non laveris me, non habebis partem mecum* —— Sed tu Joannes: num tacet? —— Qui penetrat omnia, tenet silentium, seque intronittit in bonitatem divinam. Postea, ostendens se loqui cum Juda, dixit: O proditor, proditor, tu pejor es

C demone. His dictis prosequens meditationem suam, juxta Evangelium Joannis, ad hæc verba, *Ego sum via, veritas et vita*, cœpit dicere: O vita vitalis, dulcis, amabilis et semper delectabilis? O dulcis veritas! veritas, quæ verificatura es omnem tuam veritatem, et confutatura omne nostrum mendacium. Veritas, quæ penetras corda habentium humilitatem. —— Vita, quæ das vitam: Veritas, quæ manifestas Verbum —— O Via, quæ dirigis cæcos! Via, in qua semitæ multæ ad nutriendas animas, ad oblectanda corpora, ad illuminandum intellectum, ad satiandam voluntatem, ad mortificandam memoriam. —— Sed ad nutriendam animam oportet fieri turturem, ad delectandum corpus mutari in columbam, ad satiandam voluntatem evadere aquilam, ad illuminandum intellectum esse cervum velocissimum. Turtur dedacit ad gemitum et ad planetum, columba ad cavernam ibique nidificat, cum aquila pertingit homo ad essentiam Divinitatis, et cervus procedit ad æternitatem. —— O semitas amœnas! O vias dulces! —— Gloriosa dicta sunt de civitate Dei, sed magis gloriosa dicuntur de operibus tuis, o Verbum.

audit dicen-
tem quod sit
via, veritas
et vita;

176 Post hæc aliaque verba, vidit quomodo Jesus, relictis in horto discipulis, recessit ad orandum

Patrem æternum: ideoque prosequatur sermonem dicendo; Jure merito dicere potuisti, Jesu mi, *Tristis est anima mea usque ad mortem* —— *Figilate et orate, ne intretis in tentationem.* Tunc ostendit, quod videret Jesum in horto sudare sanguinem: unde tantus dolor ipsam incessit, ut identidem in terram laberetur velut mortua: et eructans suspiria ferventissima, subjunxit, O Deus, quid tantum pati voluisti pro tuis electis? —— O Jesu mi, qui tantum pati voluisti in horto pro peccatoribus, *Transeat, transeat a te calix iste.* Paulo post, videns eum confortatum ab Angelo; voce, tam lamentabili ut emol- lire etiam petram potuisset, dixit; Heu me! Conso- latur Angelorum consolatur ab Angelo, et desiderat ut pœna acceleretur. O Jesu mi! sudasti sudorem sanguineum. Quare nequeo ligare omnes omnium creaturarum voluntates, atque ad te pertrahere? Si eas tibi sic possem tradere, solatii aliquid nacta mihi viderer. Videns postea traditorem Judam, venientem cum turbis ad capiendum Jesum, inæstis- sima dixit: Heu me! Appropinquat traditor: ecce traditorem. Ostendensque (sicut ex sequentibus verbis dabatur intelligi) quod videret Jesum a turbis comprehensum, et a Juda traditum, subjunxit: O Jesu mi! Stabo hic ego, tota afflicta, videus te tradi et comprehendi. *Amice, ad quid venisti?* ——

D
contemplatur
orantem
in horto,

Verum, o Deus, quid agis, Amicum eum vocans? Scilicet creaturas doces, ut etiam ipsæ ament offen- dentes se. Per osculum pacis ostendisti, quantum diligeres pacem: et docuisti ut etiam nos amaremus et quæreremus illam: quandoquidem adhuc manens in Paradiso, prius quam venires in terram, effecisti quod *justitia et pax osculatae sunt.* —— Beati igitur pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.

traditum
a Juda,

E

177 Postea in persona Jesu dixit, *Quem quaeritis? ego sum*: et in persona Judæorum tertio dixit, *Jesum Nazarenum.* Cum ergo sic tribus vicibus offendissent sanctissimam Trinitatem, addidit in persona Jesu, *Venistis ad me sicut ad latronem.* Hoc dicto ostendit se conspiceri, quomodo Petrus amputaverit auriculam Malcho, dixit enim: O Petre, tu velles omnem nostram salutem, impedire, atque etiam tuam. —— Quam multi educunt gladium odii; qui nunc quidem non impediunt Passionem tuam, o Deus meus, sed fructum illius. Videns autem Jesum ligatum, dicebat, Heu me! ligatur is, qui colligat omnia, illudatur sapientia, offenditur bonitas. Magna enimvero patientia, quod ejusmodi homines circum te toleres, tamque parum tibi convenientes: sed nihilo minor ea quoque est, qua nos supportas. Ligant illi manus tuas, et nos ligamus operationes tuas. —— O quantam reverentiam mererentur manus istæ? *Et procidentes adoraverunt manus Domini, dicentes, istæ sunt dignæ accipere potentiam, in omni loco dominationis Patris ejus.* Ostendens deinde quod videbat Jesum a turbis deduci ad Annam, Pontificem Judæorum, dixit ministris: Quid timetis; ne vos tempus deficiat? Quid tam celeriter illum ducitis? Vidit postea alapam, Jesu suo inflictam coram Pontifice Anna, et voce lacrymabili dixit: Heu me! in faciem illam, in quam desiderant Angeli respicere? —— *Faciem tuam illumina super servas tuas*: non sufficiunt eis lacrymæ; etiam maxillam præbere volunt. —— O quam decoloratus est vultus, paulo ante tam rubicundus! —— *Et obscurata est facies virginis, et obscurata est facies Sponsi.* —— *Faciem non averti ob increpantibus et conspuentibus in me.* *Et procidentes adoraverunt faciem ejus dicentes, Ista est digna accipere splendorem divinitatis suæ.*

comprehen-
sum a Judæis,

F

ductum ad
Annam,

alapa casum,

178 Sed, o Petre, an non recordaris promisso- rum factorum Magistro tuo? quandoquidem non una tantum vice, sed trina eum negas. —— Sed, heu me!

negatum a
Petro,

me!

A me! etiam nos eum negamus. — Numquid non negamus potentiam, quando nos excusamus non posse operari bene, nimis excusando nostram fragilitatem! Numquid non negamus sapientiam, magnitudinem, divitias ejus, quando nimium afficimur transitoriis rebus hujus mundi? — Sed quando Verbum attollit divinos suos oculos, penetrat interna et dat cognitionem. O oculos, qui respectu suo faciunt cælum gloriosum et terram trementem. — O Petre, quam merito potes adorare oculos Jesu mei! *Et procidentes adoraverunt oculos Sponsi mei, dicentes, Isti sunt digni accipere visionem divinitatis et aternitatis suæ.* Videns deinde Jesum illum, et pro fatuo habitum coram Pilato, cum gemitibus et suspiriis multis dixit: Heu me! Fatuumne appellant eum, qui est sapientia Patris æterni? O nequam! vos dicitis quia malefactor est, et in hoc magis notam facitis iniquitatem vestram. Ipse est summa bonitas, vos autem malitia et iniquitate pleni. Eodem modo peccant murmuratores. — *Pone Domine custodiam ori meo, et ostium circumstantiæ labiis meis; ut non declinet cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis.*

B sum duci ad Herodem: itaque velut ipsuminet Herodem alloquens, dicebat: O quam infelicitè letaris — Desideravisti videre eum ad illudendum ei — Sic faciunt illi qui letantur in bono, et postea ipso opere illud condemnant, *Bonitatem et disciplinam et scientiam doce me* — O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei. Tu vis ei illudere, et illudendo magis declaras innocentiam ejus. Modico tempore interjecto, facta est pallida et mœsta in vultu ultra consuetum modum, intellexitque (sicut postea retulit) quod sicut Joseph positus fuit in cisterna veteri a malevolis fratribus; sic et Jesus, in domo Pilati, missus est a ministris Judæorum in talem locum: et ipsa in ista contemplatione poni cum istic vidit, ostendendo per signa manifesta se quoque ibidem esse collocatam cum Jesu: quia subito se permisit cadere in terram, seque pariter constringendo dixit, Ecce, ecce Jesum meum, ecce Sponsum in cisterna. Hoc vero ab eadem magis confirmatum est post dies paucos in alia actione: quia, cum una sodalium ambulans per conventum, vidit in quodam vase aguellum, qui totus in se collectus ibidem quiescebat: unde memorata ejus quod illo priori tempore viderat, magno cum sensu spiritus dixit, Simili plane modo jacebat Jesus in cisterna quadam in domo Pilati. Mansit igitur meditabunda, quasi cum Jesu esset in cisterna, sesquihoram circiter, humi cubans et sic collecta.

180 Deinde elevata in genua, vidit Dominum a Judæis derisum consputumque, et dixit: O Jesu mi! Permisisti pilos barbæ tuæ evelli, ut nos ornares splendoribus divinitatis tuæ. O Jesu mi! Permisisti conspui tibi faciem, ut ornares Sponsam tuam, et rubicundam efficeres tuo sanguine. Hoc tempore, præ excessu doloris quem patiebatur, videns Jesum spretum a Judæis, frequentes gemitus mœstaque suspiria emittebat: et ipsa postea Monachis retulit, quod aliquando præ nimio dolore, quem in parte exteriori æque ac interiori sentiebat, non poterat vocem in verba formare, imo vix respirare; ostendens mœrorem suum magis actibus quam verbis, quæ tamen ipsa erant plena compassionis et mirabiliter devota. Manens igitur in contemplatione dilectissimi sui Jesu sic spreti, dicebat, O Jesu mi! tu permisisti depilari tibi caput, ut nobis conferres merendi facultatem, ac deinde posses nos remunerari pro actione meritoria qualibet, quantumvis exigua: sicuti promisisti nobis dicens, *Vestri capilli capitis omnes numerati sunt* — Deinde in persona

Maji T. VI.

Pilati loquens, dixit: *Non invenio in eo causam* — Si impecabilis est, credo etiam ego quod non sit reus culpæ. — O Jesu mi! Tu pateris te coæquari Barrabæ, et tamen es ille, qui vivificat et mortificat. — Tu te pateris postponi ei, qui est plenus malitia et ignorantia, cum sis *Deus deorum et Dominus dominantium*. — Scio quod velis satiare populum: sed tamen nullo modo satiabis eum.

181 Videndo deinde Dominum nostrum flagellari ad columnam, ipsa quoque ad columnam se acclinans prono capite, oculisque in terram dejectis, facta est particeps earum penarum, quas benedictus Jesus tunc sustinuit: quia modo in unam, modo in alteram partem se torquens, evidentibus indiciis demonstrabat maguos se dolores sustinere. Cuique in tali afflictione plus quam integram horam hæsisset, cum affectu tanto et fervore quantus explicari sermone nequit, pronuntiavit hæc verba; Ad columnam, manibus post tergum ductis; ligatus est Jesus meus. *Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores iniquitatem.* O! nisi virtus tua te sustinuisset, ad primos ictus fuisses mortuus. — *Flagellatus sum tota die, et castigatio mea in matutinis.* — Tu es domus illa, in qua Divinitas requiescit, et conclavia sunt plagæ — *Considerabam a dexteris et videbam, et non erat qui cognosceret me.* — Invenietur, o Jesu mi, qui mutetur ad percutiendum te per vices, sed amor vicissitudinem nescit. — *Flagellaverunt corpus tuum ut confortarentur* — Recte potuisti dicere, *Unam petii a Domino, hanc requiram, ut liberem de flagellis corpus Ecclesiæ meæ,* — Non habent numerum misericordiæ tuæ, nec fere etiam numerum habent plagæ tuæ: effice autem ut numerum quoque non habeant bona opera nostra ac desideria devota. — O Maria, si vidisses illum, quem tanto cum affectu lactasti mamillis tuis, ante ipsum mortua fuisses: et si animæ nostræ id comprehenderent, disrumperentur præ amore. O proditores, non vultis eum aspicere, quia non habetis amorem nec compassionem.

182 Interea creverunt in ea supra fidem omnem dolores, quando conspexit crudas illas spinas, quæ coronaturæ erant dilectum Dominum suum. Itaque in terram concidit velut mortua, et deinde assurgens dixit, Preparant spinas crudeles, ad formandam coronam Sponsi mei. — Inveniuntur spinæ ei, qui nobis se in cibum donat — Coronaverunt Sponsum meum acutissimis spinis, eum nempe qui coronat animas jucunditate et gloria. — Heu me! Ponunt arundinem in manum Jesu mei loco sceptri, et percusserunt caput ejus arundine. — Sanctum est istud divinum caput: veniet autem tempus, quo isti conculcabuntur: quia pedes Domini nostri conculcabunt proditores istos. — Volunt abscondere lucem, sed ipse videt, ubi alii numquam videre possunt. Idem faciunt qui non confidunt in te, o Verbum, et dicunt quod Deus non curat creaturas. — Vos cum confitemini Regem Judæorum. Sane Rex est, non Judæorum tantum, sed cæli et terræ, abyssi et inferni, et omnium rerum quæ sunt. — O filiæ Sion, egredimini modo, et videte Regem vestrum coronatum diademate, quo coronavit eum mater sua Synagoga, in die desponsationis suæ. — Sed, heu me! *Ecce homo.* Ecce homo ille, qui fecit ut homo esset Deus. *Ecce homo.* Homo qui operatur omnia, quæ operatur Divinitas. — *Ecce Rex vester.* Quid facitis ingrati? Dixistis, *Benedictus qui venit in nomine Domini*: et nunc dicitis, *Crucifige, crucifige eum.* — Nunc impletur, quod olim dixit ipsa Veritas! *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me.*

183 His dictis traostulit se ad aliud conclave; ubi inclinata in genua, hujusmodi orationem direxit

D
EX ITAL.
VINCEN.
PUCCINI.
Barrabbæ
postpositum,

flagellatum,

E

coronatum
spinis,

monstratum
popula,

morti ad-
judicatum,

EX ITAL.
VINCEN.
PUCCINI.cruce gra-
vatum,

eique affixum,

ac denique
mortuum :

A ad Patrem æternum. Pater, noli considerare cogitationes impiorum istorum, sed attende ad salutem humani generis. Pater, accepta angustias et pœnas Verbi tui, in solatium et confirmationem electorum ejus. Hæc oratione finita mansit aliquandiu absque loquela : deinde ad Pilatum conversa, dixit : Tu dicis, quod non invenis in eo culpam, unde possis contra eum ferre sententiam, et tamen condemnas eum ad mortem. Tunc cœpit effuse lacrymari, et emisso grandi suspirio, cum intueretur quod Pilatus decrevisset ferre sententiam contra Jesum, denuo prostrata in terram, hoc modo oravit. O Pater æterne, saltem hic sanguis pro tam multis non effundatur frustra. Et sic aliquantulum consistens surrexit in pedes, junctisque ad pectus manibus, dixit : Ecce, ecce, data est sententia contra Jesum meum, et illi magna cum celeritate crucem apparuit ei, qui nobis præparat gloriam. Tum significavit, tam gestibus quam compositione totius corporis, quod in humeros crucem sumeret : et cœpit pedetentim scalas descendere : perveniens autem ad medium earum, cecidit cum maximo cruciatu. Sed cito se relevans, et usque ad pedem scalarum perveniens, per quandam porticum transiit oculis demissis, vultu mœsto, adeoque livido et pallido, ut corporis mortui speciem præferret, suspiria dolorosa emittens. Deinde ivit in hortum, eumque circumvit totum, ac versus Capitulum iter intendit per alia conclavia : denique pervenit ad Oratorium, ubi demissa in genua, et in modum columnæ solidissimæ facta immobilis, oravit spatio dimidiæ horæ ; notatumque a Sanctimonialibus est, quod orando crucemque portando plus quam sesquihoram consumpserit : quo toto tempore aliud non dixit, quam sequentia verba, *Tamquam ovis ad occisionem ductus est, et non aperuit os suum.* In horto dixit, *Filie Jerusalem nolite flere super me, sed super vos ipsas.* Post orationem vero dimidiæ horæ, Patri æterno directam, subjunxit. *Pater, offero tibi istam operationem redemptionis pro omni creaturo.*

184 Postea se extendit in terra, et brachia sic porrexit ut appareret quod se aptaret supra crucem Jesu, et quod configeretur ei pes uterque : isto enim tempore eos concutiebat, monstrabatque quod paterebatur acerbissimos dolores, dando suspiria et mugitus miserabiles. Paulo post idem fecit, ostendens sibi configi sinistram manum, ac denique dexteram : quia apparebant brachia ejus tam rigida, ut videretur reapse crucifixa : et Monachæ ibidem præsentibus affirmant, quod sæpius tangentes carnem ejus, duram invenerint instar ligni. Hoc ergo modo mediam circiter horam humi protensa jacuit, deinde mirabiliter erecta in pedes, absque ulla genuum flexione aut motu brachiorum expansorum, velati crucifixa, adnixa ad parietem diu sic stetit : atque per intervalla temporum valde ordinate pronuntiavit septem verba, quæ Jesus locutus est in cruce, tanto cum spiritu ac devotione ut esset auditu mirabile. Affirmant autem Monachæ, quod videntes eam tanta passam et taliter transfiguratam, plures ipsarum dubitaverint utrum non esset mortua, voluerintque propriis manibus experiri num adhuc spiraret : quandoquidem brachia ejus et collum atque membra omnia ita obriguerant, ut mortuæ aut statuæ simillina esset. Sic ergo stans, et proferens verbum ultimum, *Consummatum est*, addidit : *Expletum est opus redemptionis, consummatum opus communicationis, et finitum opus remissionis.* Denique paulo post ait : *Et inclinato capite emisit spiritum.* Ac subito, quasi revera mortua, dimittens brachia, caput, et corpus totum, fuisset gravi casu vehementer afflicta, nisi accurrentes

quæ alerant Monachæ ipsam inter brachia excerpissent.

185 Ipsa vero mox sensibus suis est reddita, et facies ejus ita serenata, ut eis qui paulo ante velut mortuam viderant, tota alia videretur. Fuit autem admiratione dignum, quod eadem ipsa hora redierit ab ecstasi, qua, die Veneris præterito ante Dominicam Passionis, expectata fuerat ab eo raptu, in quo Dominus ipsam fecerat participem pœnarum, quas est passus, (sienti superius est dictum) quando in cruce emisit divinum suum spiritum. Ipsa vero affirmavit duobus sæpe dictis Matribus, quibus per obedientiam referebat intelligentias sibi inmissas divinitus : quod Jesus antea voluerit ei communicare pœnam mortis suæ, quæ fuit mirum in modum gravis, quia hanc non potuisset tolerare, postquam fuisset debilitata tot aliis sanctissimæ Passionis cruciatibus. Referebat præterea, quod cum ibat de uno conclavi in aliud, videret semper præsentem Jesum suum : et fiebat particeps molestiarum quas ille toleravit, quantum sustinere poterat humana infirmitas.

CAPUT IV.

Sponsali annulo Christo desponsa, etiam Corona ejus spinea per visum donatur.

Non multis post diebus, benedicta hæc anima, insigni pignore certior est reddita, quantum sibi complaceret Deus in ejus famulatu : quia in Vigilia S. Catharinæ Senensis anno MDCXXXV, rapta in ecstasim, miro quodam modo accepit annulum aureum desponsationis suæ. Sed antea monstratæ ei fuerunt, per tres continuas horas multæ gravesque offensæ, quas Deo faciunt creaturæ suæ, infinitæque blasphemix, iniquitates et peccata, quæ committuntur in mundo. Quo visu afflicta dolore incredibili, identidem proferebat hæc verba : *Circumdederunt me dolores mortis, dolores inferni circumdederunt me : comedit me dolor inferni pro multitudine iniquitatum nostrarum.* Unde præ cruciatu quem sentiebat, eructabat ferventia suspiria et amaros planctus, sternebatque se humi, et alios mœstos gestus faciendo dicebat : O Domine non possum amplius : quod si peccatores nolint tam multa peccata auferre a se, obsecro, aufer a me iniquitatum tantarum conspectum, quia non possum amplius sustinere. — O magnam infelicitatem ! *Respiciunt vanitatem, et cadunt in iniquitatem — respiciunt elevationem, et cadunt in profundum abyssi. — Non habitabit in domo tua, qui blasphemat nomen tuum. — Comedi ego iniquitatem eorum. Dolores inferni circumdederunt me.* Hanc in modum lamentans, et quantum apparebat maximo mentis dolore aggravata, post aliquod spatium temporis, profundum emisit suspirium, et cum vehementia exclamavit, dicens : *O bone Jesu ! relaxabo me in liberalitate tua.* — O Deus ! fac me mori morte vivente, ut effectui mandem opera tua. — O Jesu mi ! omnes declinaverunt a te, et non cognoverunt te, et noluerunt te intelligere ut bene agerent. — Verumtamen cognoscent te, quia mors depascet eos. — O Domine ! monstrasti nobis plagas tuas, manus et latus, ut non simus amplius increduli, sed fideles. — O ingratitudo ! quam est abominabilis in creatura !

187 Hoc dicto aliquantulum tacuit et planxit amare, nimioque dolore fatigata concidit in terram velut mortua, ac dixit : O mors, quæ vitam donas ! morior vivendo. Erat autem tunc adeo afflicta, ut intuentes quoscunque moveret ad compassionem : sed in medio ejusmodi pœnarum dicebat ; O gloriosa pœna !

D
atque ita
sibi restituitur a raptu
horarum 26.

E

c. VI
in Vigilia
S. Catharinæ
Senensis,

F
ostensis sibi
peccatis
mundi,

ea vehementer
plangit :

A pœna! gloriosa simul et pœnosa: volens utique significare, quod ipsa qua affligebatur passio, gloriam ipsi pariebat, eo quod patiebatur pro Dei amore. quatenus condonaret peccata creaturis; tantumque desiderabat pro alienis peccatis dolere ac pœnitere; ut sæpe ingeminaret. O pœna, quæ me recreas! o recreatio, quæ pœnam adfers! Post quæ verba cœpit lamentari et plangere, fremere dolenter et tremere toto corpore, ut esset res visu audituque miserabilis. In hac autem angustia mansit horam unam cum dimidia; sed postea serenato vultu, oculisque apertis et instar duarum stellarum fulgentibus, monstravit quod videret Jesum, splendoribus circumdatum, cum eo munere quod volebat ipsi dare, in præmium lacrymarum effusarum et dolorum tolerantium pro peccatis populi; ideo dixit. *Non coronabitur nisi qui legitime certaverit.* — O Jesu! manus tuæ sunt decoratæ et plenæ annulis, ad desponsandam Sponsam tuam. — Idque etiam hodie in die ejus quam tibi despondisti: intelligebat autem S. Catharinam Senensem; ejus (ut dixi) tunc dies agebatur.

quare appa-
rens Jesus

B
cum annulo
sponsalicio,

188 Tunc, quantum percipi ex verbis ejus potuit, interrogavit eam Jesus suns, utrum vellet palam fieri quod eam sibi despondisset; sciens quantopere ipsa cuperet, ut gratiæ sibi concessæ occultæ manerent coram creaturis; ideo respondit: Tutamen mihi promissisti, Jesu mi, quod scienti absconditus ipse fuisti, sic debeam esse etiam ego. Nihilominus fiat voluntas tua. — Sed quis intelliget pretium et pulchritudinem annuli, quo me tibi vis desponsare? Ego autem tacebo de illius pulchritudine, et contemplando solum me applico Donatori. — Quando Sponsæ recipiunt Sponsum, petunt ab eo gratiam aliquam: petam et ego, Jesu mi: petam autem creaturis tuis augmentum bonorum et luminum spiritualium; et præcipue Sponsis tuis, ut tibi servent promissa quæ fecerunt. O Lone Jesu? Totum te ornatum video annulis illis, quos in manibus ac latere gestas: sed da mihi, obsecro ex iis quos habes in latere. — Dumtaxat res una, o Deus meus! deest mihi, quod non existinem me dignam ista gratia: sed sanguis tuus defectum hunc suppleat. — Offero ergo tibi, sanguinem incarnati Verbi tui: hunc offero tibi, o Pater æternæ; offero cum tibi, o Spiritus sancte; quod si deficit adhuc aliquid, offero etiam tibi, o Maria, ut eum præsentem æternæ Trinitati, ad supplendos omnes defectus qui fuerint in anima mea, et in satisfactionem culparum quæ fuerint in meo corpore. Sic aliquantum manens, claro signo indicavit, quod esset a Jesu desponsata: quandoquidem protenso dextero brachio manum porrexit, ejusdemque dexteræ manus digitum annularem extulit; et paulo post dixit: Catharina et Augustinus manum tenebunt (erant hi duo Sancti, tamquam Patroni ejus, præsentem sponsalicio) ad eosdemque conversa dixit: Permittite Sponso meo, ut annulum det ipse. Cum ergo eam Dominus modo tam mirabili despondisset sibi; ipsa, júbilo et letitia plena, dixit: *Desponsavit me dulcedine suavitatis et liberalitatis et amoris sui, in unione sanctissimæ Trinitatis.*

eum digito
ipsius inserit:

C

quæ proponit
illum habere
pro speculo,

189 Post quæ verba dimisit digitum, et retraxit ad se manum: eamque cum altera in modum crucis supra pectus decussans, ostendensque mirabiliter contentam se esse eo quod acceperat dono, convertit se ad S. Catharinam, et ait: O Catharina, tu conservasti bene sponsalitiū istud munus, ego vero quomodo ipsum servabo? — Utar eo, tamquam lucidissimo speculo, in quod continuo respiciens detegam immensam liberalitatem, suavitatem et dulcedinem amoris Jesu mei, quo animam meam sibi despondit. Videbo in me Dominum, et ego mo-

rabor in eo: eritque ille crucifixus in me, et ego in eo crucifixa, sicut dicebat ejus dilectus Apostolus; *Vivo ego, jam non ego: vivit vero in me Christus.* Ex hujus annuli visu traxi grande desiderium honoris divini, et continuum zelum adducendi ad eum animas; videns quantum ipse eas amaverit, et quantum gaudeat dum eas potest conducere ad ipsum: quod non solum orationibus curandum est, sed etiam verbis et operibus, etiamsi opus esset dare sanguinem et vitam impendere, sicut fecit Sponsus meus. Videbo deinde intra istud lucidissimum speculum, Dominum meum requiescentem in ventre Mariæ, tamquam in amœna grataque valle puritatis; de eoque egredientem, ad facienda tot mirabilia ac stupenda opera, quæ ipsi Angeli obstupescunt.

190 Accipiam etiam a Sponso meo prototypon operandi: quod si non possim ipsum propter meam fragilitatem imitari, saltem gratias agam ei, qui omnia ista mirabilia voluit facere pro meo amore.

ex quo sumat
formam ope-
randi,

— Hinc accipiam regulam, quomodo debeam in via virtutis progredi et operari. — Ab ejus profunda humilitate discam, quomodo me debeam humiliare, et omni in re dimittere; et ex hac dimissione potero venire in cognitionem vilitatis meæ. — Ab ejus obedientia discam, ut nolim amplius aliquid facere secundum voluntatem meam, alterius voluntati semper me aptando. — Ab ejus caritate discam, quomodo debeam amare proximum meum. In isto speculo videbo etiam visceralem amorem, quem ostendere nobis voluit, relinquendo se ipsum in sanctissimo Sacramento, ut secum nos semper possit unire, et donum istud tam copiose communicare mihi miseræ ac miserabili. Hinc vero hauriam continuam gratiarum actionem, pro amabilitate Jesu versus me et omnes alias creaturas; itemque gratiarum actionem, pro omnibus suis donis et beneficiis, cum Sacramentum istud sit compendium amoris quem erga nos gessit, et omnium eorum quæ pro nobis fecit in sua vita, passione ac morte. Videbo ibi etiam sanguinem, quem ipse effudit ad faciendum nobis balneum, in quo possint continuo lavari animæ nostræ a culpis, quas omni momento committimus: quoque possimus insuper ornari, ut omnino formosæ appareamus in suo conspectu. — Hauriam inde pariter continuam memoriam eorum, quæ pro me, indigna creatura, pati voluit Jesus meus. Et ideo totam me vestiam et operiam pretiosissimo ejus sanguine, conjungendo ei omnes cogitationes meas, verba et opera, ut ei fiant magis grata acceptaque. —

E

stimulos ad
gratias agen-
das,

191 Præterea in isto annulo potero semper videre, velut in speculo, amorem illum quo Dominus meus ivit ad parandam nobis gloriam: quæ gloria rursus in ipsum Dominum redundat, quia animæ nostræ addunt incarnato Verbo maximum ornamentum. Voluit autem præcedere, ut quando postea nos veniemus ad fruendum præfata gloria, inveniremur digni eo qui ipsam præparavit, qui tam grandis tamque magnificus est, imo Dominus ipsiusmet gloriæ. Sicut enim stellæ sunt in cœlo, eique dant ornatum et splendorem mirabilem; sic animæ Beatorum in Paradiso, collocatæ in amplitudine gloriæ, et unitæ Verbo, eidem dant maximum decorem et fulgorem, faciendo magis resplendere ipsius gloriæ, eo quod monstret suam liberalitatem erga eas, quas tantopere exaltavit et sibi univit. Unaquæque autem animarum istarum particulariter posita est et consolationem accipit in aliquo sensu Verbi incarnati, alia humiliter, alia excelsius, secundum cujusque merita. Alique enim positæ sunt in pectore, aliæ in fronte, aliæ in ore, aliæ in manibus, aliæ in pedibus, aliæ denique in ejus divino corde. —

notitiam glo-
riæ in cælo
paratæ,

ET ITAL.
VINCEN-
PUCCINI.

A In latere sunt Virgines Sponsæ ejus, pro quibus ipsum specialiter est fabricatum, et præ aliis Sanctis peculiarem ornatum Verbo conciliant. Postea aliarum beatarum animarum quælibet, secundum cujusque meritum; magis minusque ipsum ornant, residentes in illo æterno Domino, prout in terra meruerunt. Et quemadmodum stellæ atque planetæ in cælo motu suo varios causant effectus, unde creaturæ terrestres magnam oblectationem utilitatemque percipiunt; sic etiam animæ beatæ, amanter unitæ Verbo, movent ipsum ad quamdam complectentiam, quæ inde in totum Paradisum redundat, unde in ipsis nascitur gaudium et lætitia inenarrabilis ac major quædam gloria: per quam rursus Verbum, præter alias causas, movetur ad sibi continuo complacendum in eis, earumque causa miserandum creaturis in terra versantibus. —

et viarum
quibus animæ
trahuntur ad
Deum,

192 Ex illo hauriam continuam resignationem mei in dilectum meum Dominum, taleque ut omnes actiones quas faciam, non ego faciam, sed Jesus locus, qui me faciet operari. — Videbo insuper in speculo isto, quem modum tenuerit ad animas perducendas ad se, ad visionem inquam et fruitionem sui; et quod, quam varia sunt opera et merita cujusque, tam etiam varii sint modi ac viæ quas tenet ad ducendas illas: licet denique omnium una sit via, scilicet via amoris. Prophetastraxit amore quodam secreto, ducens eos per viam fidei in ipsum Verbum, ipsis promissum ad salutem creaturarum; quod licet ab iisdem cognosceretur per viam revelationum, nihilominus habebant pro certo per donum prophetiæ, id quod aliis cum respectu ad talem lucem potuit dici incognitum. — Apostolos traxit per viam amoris robusti, cum eos confortasset exemplis et verbis. — Martyres, mediante amore ardenti, quem Verbum incarnatum effuderat, dans eis tantum fervorem, ut non formidarent nec dubitarent sanguinem vitamque ipsam dare pro ejus amore. — Confessores, per amorem quietum: quia in omnibus tentationibus, tribulationibus, molestiis quietabantur in Deo. — Virgines, per amorem purum, purificans eas sanguine suo. — Ab eodem etiam accipiam ardens desiderium ambulandi ad Sponsum meum, ut cito possim pervenire ad visionem ac fruitionem ejus. — Videbo pariter in illo speculo puritatem Virginis Mariæ, et recordabor donorum quæ mihi contulit Sponsus meus.

Deoque gra-
tias agit pro
donis sibi
factis.

C 193 Postquam tam sublimiter tamque prolixe sermocinata fuerat, tacuit tempore aliquanto: deinde facta est facies ejus omnino læta, oculique ad miraculum splendidi: et tertio verba hæc repetiit. *Eruclavit cor meum verbum bonum: non cor meum, sed latus tuum.* — *Conserva me Domine, quoniam innocentia regeneravit me in sanguine tuo.* — Dixisti mihi, Jesu mi, quod non debeam contemnere desideria, et velis orari: exaudi ergo miseram me ac miserabilem, ut habeam memoriam, intellectum, voluntatem, desiderium, affectum, intentionem, omnia denique resignata in te. — Quas autem poterō tibi reddere actiones gratiarum pro dono mihi dato? — Solus ad hoc sufficiet sanguis tuus: et omnes guttulæ ejus quas sparsisti, erunt totidem linguæ quæ tibi gratias referant; interim offero tibi totidem guttas sanguinis, a me fundendi cum simili amoris ardore. His dictis a raptu ad sensus suos rediit, post continuas novem horas, vultu læto et gaudio plena, ut inde etiam cognosceretur, quam grandia dona isto tempore ei fuerant facta a Jesu benedicto.

c. vii
In Vigilia S.
Angeli Carm.

194 Quarto die Maji anno MDLXXXV, existens in Choro cum aliis Monachis, sensit in spiritu vocari se a Domino per hasce voces; Veni Sponsa Unigeniti mei: quia Verbum vult in te opere ipso comple-

re promissionem veritatis suæ, locupletando te donis suis, quemadmodum intelligendo videbis, et gustabis experiendo. Audita ejusmodi vocatione, statim petiit licentiam a Priorissa, seque contulit ad Oratorium: ubi collocata in genua, aliquamdiu mansit absque loquela, deinde dixit: *Ancilla sum Patris, Sponsa Filii, et templum Spiritus sancti.* Tum rapta in ecstasin vidit, quod Jesus volebat capiti ejus imponere coronam spineam Passionis suæ; unde vivos amoris affectus de pectore eructans, prorupit in hæc verba: Quis unquam Rex a proprio capite sumpsit coronam, imponendam capiti Sponsæ suæ, ad Reginam eam faciendam? Quamvis autem ad ludibrium fuerit tibi, o Jesu mi, spinea corona imposita, eamque receperis cum dolore, cruciatu et contemptu; non vis tamen ut idem mihi accidat, quia ipsam mihi das ad consolationem, unionem, et exaltationem. — Sed, o Verbum, intellexi diebus hisce, quod sint quatuor qui sustinent coronam tuam. An Sponsa tua destituitur amicis, quod ipse illam portes? — Non — Quinam ergo erunt, qui tenebunt coronam, quam mihi dare vis?

195 Eodem tempore ostendit ei dilectus Sponsus suus, quod volebat ut coronationi suæ præsentessent; iidem qui desponsationi adfuerant, scilicet gloriosa Virgo, S. Catharina Senensis, et S. Augustinus: et quia eo vespere Vigilia erat S. Angeli Carmelitæ, voluit Deus, ut hic etiam præsens adesset, maxime quia erat ejus Patronus specialis. Propterea subjunxit: O Domine, quare in priori actione solum tres adfuerunt, nunc autem quatuor? — Tu, o Jesu mi, ipsam mihi pones in caput, quamvis eam daturus non sis cum sensu exteriori. — Assistentes erunt, Maria, Catharina, Augustinus, et Angelus. Sed oportet ut ad accipiendum tam grande donum, tota sis purificata: unde autem hujusmodi purificationem petam? Recurram ad consuetum refugium meum, ad tuum, inquam sanguinem, qui purificat, et pœnam omnem relevat, omnemque adfert consolationem. Quia vero non scio utrum odio vel amore digna sim, convertor ad eos qui debent coronam collocare, orans ut pro me sanguinem istum offerant. Stabunt igitur, unus a dextris, alius a sinistris; et alii duo juxta te, Jesu mi, ad uniendam attrahendamque creaturam versus creatorem, sponsam versus sponsum. Hoc dicto sinistrum latus indigitavit, dicens, Ab hac parte stabunt Augustinus et Angelus; et indigetando dextrum, subjunxit; ab hac Maria et Catharina. Mementoque temporis tota hilaris et jucunda facta, prosecuta sermonem cœptum est, dicens: *Domini est terra et plenitudo ejus, orbis terrarum et universi qui habitant in ea. Omnia quæcumque voluit fecit Dominus in cælo et in terra, et in Sponsa sua, ut coronet eam corona sua spinea, quæ pro regeneratione generis humani posita fuit super caput suum.*

ipso aliisque
tribus Sanctis
assistentibus,
E

196 Tum, sicut illa post raptum narravit, dixit ei Jesus, quod volebat quidem capiti ejus imponere coronam spineam sine sensu pœnæ et doloris, sed quod venturis temporibus illius causa esset toleratura gravissimos cruciatus; quemadmodum reapse contigit: siquidem toto vitæ suæ cursu deinceps passa est intensissimum dolorem capitis, præsertim feria quavis sexta, adeo ut vel solum audire loquentes molestiam ipsi crearet. Hac de re monita a dilecto Domino suo, cœpit denuo loqui, et ait: Potero ergo cantare canticum meum, *Suavis Deus, suave Verbum in communicatione sanguinis tui: suavis etiam Pater, qui fecit ut Christus pro nobis sanguinem suum traderet.* Deinde sustulit utramque manum, et evidentibus signis monstravit se suscipere prædictam coronam, dicens, *Descendat super me corona, quæ fuit posita super caput Sponsi mei, in derisum, opprobrium,*

accipit coronam
spineam:

A *brium, improprium et dolorem.* Post hæc exhilarata supra modum, iterum manus sustulit, ponens illas modo supra caput, modo supra frontem; imprimendoque digitos, sic ut ostenderet, quod altius altiusque coronam infingeret: et inter hos tam devotos gestus dicebat; *Collocavit super caput sponsæ suæ coronam spineam Sponsus meus, quæ posita fuit super caput suum pro regeneratione humana; cœpitque de hac sua corona valde sublimiter sermocinari in hunc modum: in hac corona representatur unitas essentiae magni Dei, puritas Mariæ, continua assistentia Angelorum, fides Patriarcharum, spiritus et illuminatio Prophetarum, caritas Apostolorum, patientia Martyrum, lumen et sapientia Doctorum, vigilantia et continentia Confessorum, cander et pulchritudo Virginum, inter quas est una coronata, videlicet S. Catharina Senensis. Similiter in hac corona video castitatem et sanctitatem Viduarum, honestatemque Conjugatarum. — Et distillaverunt guttæ sanguinis a facie tua, quæ ornaverunt faciem sponsæ.*

de cujus aculeis sublimiter disserit,

B 197 Quamvis autem hæc corona attulit dolorem Sponso, dat tamen refrigerium sponsæ: et quanto acutiores fuerunt spinæ ad sacrum caput tuum transfigendum, tanto plus solatii sponsæ tuæ afferent. — Non omnes spinæ coronæ hujus pupugerunt sacrum caput Sponsi, aliquæ enim foris extabant: has autem, Sponse mi, reservasti electis tuis, ut et ipsi participes possent fieri pœnarum tuarum, eorumque dolor unitus tuo meritum atque pretium acciperet. — Spinæ illæ, quæ tuum caput non transfixerunt sed foris manserunt, partim a dextris partim a sinistris, ita te volente pendebant, ut possent obvenire electis tuis secundum locum quem obtinebunt. Nec fuerunt omnes fixæ in capite, quia, si omnes tibi habere voluisses, non potuissent electi tui earum esse participes, et sic privati quadamtenus remansissent iis thesauris, qui divino capiti tuo includantur: quæ autem caput penetrarunt, fecerunt illas aperturas, per quas animæ possent intrare secretos thesauros sapientiæ tuæ ibi reconditos. Ne autem deesset locus, in quo possent eadem animæ manere cum pace et quiete, relictæ sunt spatia inter spinam et spinam. Voluisti etiam ut prædictarum spinarum pars erigeretur versus cœlum, ad ornamentum et gloriam beatarum istarum animarum, quæ istis debebant collocari. Et quamvis Sponsæ tuæ, quæ tibi debet esse conformis, solum impressæ sunt ex quæ caput tuum pupugerunt, nihilominus omnium facta est particeps. Quapropter corona prædicta facta est ei gloria, consolatio, ac fruitio: quia sicuti affirmat sanctus Apostolus, Caritas omnia facit esse communia, *Omnia sperat, omnia suffert, omnia sustinet* —

deque plagis majoribus per eam factis.

198 Nunc oculi mei, o Jesu mi, digni facti sunt videre delicatissimum, pulcherrimum, et divinum caput tuum; ut in illud cum aliis dilectis animabus tuis possim intendere et intelligere magnam tuam bonitatem. — O pulchra et pretiosa corona! quæ capillos Verbi incarnati tetigisti, quæ tincta es illius sanguine, quæ penetrasti cerebrum Jesu mei cum tanto cruciatu et dolore. O Sponse mi! quam formosus es cum ista corona! O Sponse pulcherrime! o amor! o dulcedo animæ meæ! Spinea hæc corona, inter alias aperturas, in tuo divino capite fecit sex dignissimas cavernas: et quamvis ferme absque numero fuerint puncturæ spinarum, quæ caput tuum innocentissimum transfixerunt; nihilominus videbantur in eo sex maxima foramina instar cavernarum: quarum tres erant in parte anteriori, id est, una in tua pulcherrima fronte, altera ad dexteram, tertia ad sinistram: tres item retro, una in medio capite, alie duæ hinc et inde; sic ut divinum tuum caput instar diadematis circumirent. In contempla-

tionem ista Passionis Jesu Christi diu permansit, adeoque sublimiter sermocinata est de cavernis illis, quas meditabatur factas a corona spinea in sacro capite Domini sui, ut qui auribus propriis non audivit, nequeat id comprehendere. Exuberabat enim in ejus sermone devotio singularis, cum multitudine pulcherrimorum conceptuum, et verborum copia cum ardore amoris erga Sponsum suum. Cumque sublimibus istis cogitationibus immorata fuisset horis quatuor, rediit a raptu, decorata pretioso numero spineæ coronæ.

CAPUT V.

Inter contemplationes de Christi sepultura et resurrectione, cor ejus accipit, ac postea donum summæ puritatis.

Tam arcta unione summo Deo adstringebatur benedicta illa anima, ut ei proprium esse videretur quasi semper alienari a sensibus, et cum divina Majestate de altissimis mysteriis colloqui. Etenim eodem anno MDLXXXV, XII Maji, rapta in spiritu ad commemorationem humanitatis Christi, horis quadraginta conditæ in sepulcro, totidem horis mansit sublevata ad cœlestium magnalium contemplationem; revertens ad usum sensuum pro tempore non longiori, quam opus erat recitando divino Officio, et cibo parcissime ad corporis restorationem sumendo. Cœpit autem in ejusmodi raptu, post breve silentium, ita sermocinari. O Verbum æternum, quod sub terra, in sepulcro inquam tuo, horis quadraginta mansisti, eodemque tempore versabaris in sinu Patris, et in limbo atque sub terra, nunc te cum admiratione imitabor. In hac consideratione se posuit in genna, manibus junctis oculisque demissis, ostendens se videre præsentem Jesum, e cruce depositum; unde in persona beatæ Virginis, dixit: *Adoro filium meum et unigenitum tuum. Offero tibi, Pater, pro omni creatura sanguinem, quem effudit ipse unigenitus filius tuus pro redemptione humana.* Post aliquantam moram in hac devota contemplatione expandit brachia, et clare ostendit se recipere Jesum Christum de cruce depositum, tam gestibus et actibus devotis quos exercuit, quam verbis quæ proferebat, dicens, *Date mihi filium meum et sponsum meum. Qui fuit consolatio mea, hac hora est afflictio mea, et contristatus est me.*

12 Maji contemplans Domini sepulturam, E

representat sibi Virginem,

200 Dato autem signo quod eum recepisset, dici non potest cum quanto fervore spiritus cœperit obsequia sua exhibere mortuo Jesu: ostendens quod panno lineæ, quem in manibus habebat, abstergeret sanguinem illos sanctissimi corporis: et in spectacolo tam lacrymabili eos actus exterius usurpabat, qui clare demonstrarent ingentem animi ejus dolorem. Deinde, quasi latus Jesu considerans, dixit: Quare non ingreditur omnes in hoc latus tam apertum, atque in tam grandem cavernam amoris? Deinde in pedes sese erexit, et junctis manibus cœlum suspiciens, in persona Beatæ Virginis dixit. O Pater æternæ, offero tibi sanguinem unigeniti filii tui pro genere humano. O fili mi, scivi equidem, quando te portabam in utero, quod in hoc statu visura te essem: deinde magno cum amore te lactavi; nuoc autem cum nihilo minori te aspicio. Si possem os meum tenere supra tuum, sicut ipse tuum tenuisti super ubera mea, sane perquam libenter id facerem. Ego te nutrivi lacte, tu vero vis omnes nutrire sanguine. O quam libenter meum dedissem cui tuo! O veritas Patri æterni, o unigenite ac primogenite mi, o Verbum Patris, spoase ac fili uni, æqualitas Patris et humanitas mea! Dicent mihi, Ecce matrem unius crucifixi. O Joannes, tu requievisti

F quæ depositum a cruce sinu excipit,

EX ITAL.
VINCEN
PLECINI.

A visti supra pectus ejus, et ille nunc reclinatur supra tuum. O Magdalena, tu idem obsequium osculando pedes exhibes, quod antea: sed ego non possum idem facere eum lactando, nutriendo, fasciis involvendo, et vivum osculando, audiendoque loquentem Amorem meum.

ad sepulcrum
deducit,

201 Post hujusmodi voces lento passu cepit progredi, quasi cum aliis Mariis sanctoque Joanne Evangelista procedens ad sepeliendum corpus sui benedicti Jesu. Hunc in finem, modo per unum, modo per alterum conclave ibat, cum gravitate et modestia mirabili; et sic lustravit varia monasterii loca. Perveniens autem ad Chorum, istic se dimisit in genua, manuque protensa dixit: Date mihi adhuc semel Jesum meum inter brachia, priusquam depnatis intra sepulcrum. Et ostendens quod eum recepisset, sic est prosecuta: Unus es in essentia, et unicus ad transfigendum cor meum. Atque post aliquam moram, iterum in persona Virginis beatæ subjunxit: Eia accipite illum. Jam locus opprobrii efficitur Paradisus. Cur non possem invitare creaturas omnes, ut veniant facturæ exequias Creatori suo? Invitabo Angelos, Venite, o Angeli, ad sepeliendum filium meum et Deum vestrum. Inclinent

B se elementa omnia, laudent et content aves omnes cum júbilo: quia tandem finitum est opus illud incomprehensibile redemptionis, factum a te Verbo, filio meo.

in eoque de-
ponit.

202 Paulo post, tota mœsta et afflicta, oculos defixit in terram, quasi sepulcrum introspiciens: deinde cum ardentissimo suspirio dixit: Quare huc non possum ingredi tecum, o Domine mi? Quia autem hoc mihi non conceditur, tu saltem ingredi in me — Non jam amplius dici poterit: *Exultate filie Sion, sed, Plorate.* Possetque dici quod virgines sint decoloratæ, nec habeant ruborem in vultu, quodque Sacerdotes plangent; quandoquidem tu, qui summus Sacerdos es, non solum plangas, sed mortuus et sepultus sis: ego autem, quæ virgo et mater tua existo, decolorata sum, postquam vultus meus non amplius fruitur jucundissimo et delectabili tuo aspectu. — Gloriabar et credebam quod Virgines me sequi vellent, præ desiderio habendi sponsum immortalem: et nunc te video extensum in terra. Credebam quod possent gloriari, habentes sponsum formosum ac speciosum præ cunctis filiis hominum: et ecce non est in te species neque decor. Tu corona es Virginum, et interim spinis coronaris — Nunc dici poterit, esse plus quam

C unum Paradisum: quia ubicumque est essentia tua, ibi est Paradisus. Paradisus igitur est sepulcrum, Paradisus est limbus. — O sponse, o fili mi! Quantopere humiliare te voluisti pro vili creatura, concludendo te primum in ventre meo, et postea in sepulcro? Euge, recludite unigenitum meum. Interea in pedes sese crexit, et prosequens dixit: Quomodo potero hinc unquam recedere, absque sponso et filio meo? Sed quid loquor? Num deficiam in fide, non credens quod idem in sepulcro sit et mecum? Numquam sane. His dictis tenuit suave silentium, faciens devotissimos et lamentabiles gestus; deinde admiratione plena, dixit: Magnus est Deus noster, Magnus est Deus noster. Tu infinitus es, o Verbum, et creaturis incomprehensibilis. Diu autem in tali admiratione perseverans, videbatur dolore consumi; eo quod, sicut postea retulit, videbat, quantum scilicet capere ipsa poterat, Dei magnitudinem, atque ex adverso malitiam et iniquitatem creaturarum. Ilinc fiebat, ut in hac contemplatione uteretur semper verbis exaggeratione et admiratione plenis, propter ea quæ videbat, supra quam credere homo possit mirabilia. Dicebat enim, Heu me! Vivens morior — Utinam saltem possem ad tui amorem

creaturas adducere, Jesu mi. Aliaque similia eructans loquebatur cum tanta celeritate, citra interruptionem aliquam, ut notari scripto nullatenus possem. Et tunc promisit ei Dominus, dare cor suum, quemadmodum olim S. Catharinæ Senensi, sicut postea retulit.

203 Deinde cum diu esset locuta, de magno illo gaudio, quod, descendente Jesu ad limbum, perceperunt beatæ animæ ibidem detentæ; vidit venientes ad se S. Angelum Carmelitam et S. Catharinam Senensem, speciales Patronos suos: et subito initium dedit cantando Completorio, *Jube Domine benedicere.* Tacuit autem ad Benedictionem, moxque subjunxit, *Fratres sobrii estote.* Tum sola semel dixit, *Confiteor,* totumque Completorium, alternos Versus pronuntiando subticendoque: adeo ut ex modo recitandi, et ex verbis quæ deinde protulit, apparuerit, quod in dicendo Completorii officio adjuncta fuisset a prædictis Sanctis. Finito porro Officio, dixit: Ah! nolite discedere, oportet enim ut ad alia quoque facienda maneatis. Et subito cepit invocare Sanctissimam Virginem, ipsosque illos Sanctos, dicens: *Ora pro nobis sancta Dei Genitrix. Ora pro nobis sancte Pater Angele. Ora pro nobis sancta Mater Catharina.* Quia enim videbat dilectum Sponsum, volentem ei dare cor suum, sicut paucas ante horas promiserat; invitabat Sanctos illos suos devotos, ut se juvarent ad illud digne recipiendum. Nec mora, Jesum suum profunda cum humilitate alloquens, dicebat. O Jesu mi amabo te, fac ut nemo cognoscat quod des mihi cor tuum. Post quas voces in momento visa est facies ejus clarescere, et supra quam æstimare quis possit hilarescere. Sic ergo inflammata eo amore quem Jesus suus sibi monstrabat, præ dulcedine collescebat: et aperiens brachia, seque versus Sponsum suum elevans, recepit cor ejus.

204 Ornata autem favore tam inæstimabili, contraxit brachia supra pectus, ea in formam crucis decussans; tantamque ostendebat lætitiā, ut quasi respirare non amplius valens, videretur abitura ex hac misera vita. Denique bono temporis spatio sic transacto, cepit in persona dilecti sui Sponsi his verbis uti: *Collocavi cor meum in anima Sponsæ meæ;* deinde in persona Patris æterni dicere, *Sponsa unigeniti mei, quidquid vis a me pete.* Ac tandem in sua persona subjunxit, O Pater æternæ, non audeo petere a te quidquam, solum rogo augmentum bonitatis in nobis omnibus, et offero omnes creaturas, pro quibus omni hora on nique momento libenter sufferrem martyrium, et si possibile foret mille mortes. O felicem fortunatamque me, si gratia, quam tantopere cupio, concederetur! Post tam arduas preces Patri æterno porrectas, vertens se ad Sponsum, tamquam grata pro accepto beneficio, cepit eum laudare et gratias agendo dicere, *Benedic anima mea Domino, et omnia quæ intra me sunt nomini sancto ejus.*

205 Servato post hæc aliquamdiu silentio, cepit contemplari resurgentem Jesum; totaque hilaris et amore incensa, dicebat, O Maria, quanta cum animæquitate præstolabaris resurrecturum filium tuum! quot nomina excogitabas ad eum salutandum, cum diceres, *Exurge gloria mea, exurge psalterium et cithara, exurge psalterium.* Hoc tam bene pulsato per illas puras aptasque manus tuas, recte poteras, o Maria, eum cum fide expectare, quem fide conceperas. — Psalterium hoc erat, velut Davidicum, decem chordarum: *In Psalterio decachordo psallam tibi, et adorabo ad templum sanctum tuum.* Quis autem laudandus erat? Laudanda erat humilitas tua, divinitas tua, Pater tuus, O Verbum. Decem chordarum erat hoc psalterium; quas in cruce extendens, demonstrasti,

Recitato cum
SS. Angelo
et Catharina
Completorio,E
cor Jesu ac-
cipit,pro eoque
agit gratias.

F

Vidit Mariam
expectantem
filium
redivivum

A monstrasti, quomodo tangi adducique deberent, et istud deberent creaturæ omnes cum anxio desiderio inspicere atque mirari. — Priores duæ chordæ sunt manus dextera atque sinistra, acutissimis clavis terebratæ; quinta latus, adeo amplum ut ex eo formentur chordæ duæ, ipsum scilicet latus et cor; aliæ duæ apparent in disjunctione sacrorum membrorum suorum: sumito deinde alias duas in sacro ac spinoso capite, et habebitur perfectus numerus, *In decachordo psallam tibi.* —

et suos cum
ea affectus
miscens.

206 Verum amplectendo filium tuum, Maria, volebas pulsare et saltare, faciens sonum dulcem et harmonicum, qui magnam animæ tuæ ferebat jucunditatem. — *In decachordo psallam tibi.* Sono isto incantasti omnes Angelicos spiritus, creaturasque universas, quotquot in cælo et sub terra sunt. O quanta erat fides tua, o Maria! Tu ad dexteram sinistramque respiciens, videbas an appareret gloriosus Jesus tuus. Sciebas potentissimum esse, et quot dum aliquis a sepulchro revertebatur plorans, tu erat ipsi eodem tempore apparere vivus et gloriosus, cum sit ubique. Resurgat igitur cito fortis iste armatus, et confusionem adducat armatis illis omnibus qui sepulchrum custodiunt. Iverunt Joannes et Magdalena ad sepulchrum, ut invenirent Magistrum suum: sed ille triumphabundus jam resurrexerat: Docent autem nos, quod, quando Dominus discedit a nobis cum gratia sua, debeamus ipsum velut mortui cum magno desiderio requirere, et cum ardentissimis suspiriis penetrare usque ad dexteram Patris, numquam subsistentes donec invenerimus eum. Debemus etiam voce interna appellare eum, jaculantes amoris arcu velut continuas sagittas versus eum: ipse enim capi se sinit instar aviculæ, quæ iecta cadit in terram. Æquum profecto est ut creatura contenta sit suo nihilo; et quandoquidem Verbum æternum moveri se sinit unico suspirio aut voce interna; modo hæc directa vibretur ad sinum Patris aut dexteram ejus; quanto magis convenit ut anima se moveri sinat interna voce Verbi æterni? O Maria, momentum omne videri tibi debuit annus, quando expectabas dilectum filium. Ah! veni, Verbum, veni ad Mariam et ad me, veni Sponse mi.

excipit re-
surgentem,

207 Talia eloquentia, monstravit quod videret Jesum suum resuscitatum, vultuque hilari dixit, Omnes videntes eum admirati sunt in splendore gloriæ ejus. Mox autem cum suo Jesu loquens, ait: Ubinam sunt plagæ? ubi vibices? ubi sputa, opprobria, injuriæ, contumeliæ? Qui deest huic sacratissimo corpori? C O quam pulcher es, mi sponse Jesu! Voluisti primum apparere Mariæ, quia te conceperat, quia virgo erat, quia fidem servaverat, quia maximo cum desiderio te expectaverat, quia fuit humillima omnium creaturarum. Voluisti præterea primum apparere Mariæ, ut ei primæ participares gloriam tuam: et ita qui primus a te vult visitari, Domine, oportet ut cum Maria te conceperit, sed cum dolore atque angustia; oportet ut te continuo parturierit, per operationem suam assiduam. Qui vult ascendere ad sublimitatem unionis tuæ, oportet ut habeat fidem: et quidem talem, quæ præ certitudine quasi fides non sit. Sed quando anima eo devenit ut sui oblita uniatur Creatori, prima participat unionem, et prima in fide confirmatur. Cumque Deus sit bonum optimum, infinitum, immensum, inscrutabile, quanto magis hoc anima credit, tanto magis participat bonitati ejus. Et quis non vellet satis credere, ut secum intimius uniretur? Oportet etiam ut qui vult primus visitari, non solum corpore sed etiam anima virgo sit, utque nihil impediat puritatem cordis: et sic fiet, ut prior consoletur talis anima, obtineatque primitias Verbi. Prima consolata fuit sancta Virgo, propter humilitatem, quia traxit in terram

declarans quid
ei opus sit

Verbum de cælo: accelerat enim humilitas, o Verbum, tuum adventum: mox enim atque animam virtute ista ornatam vides, continere te nequis quin ipsam visites. O Deus! quam pulcher es! quantum das animæ, quæ primum a te visitanda est! Donas ei visionem, unionem, et fruitionem tui, omniumque eorum quæ ad te pertinent in cælo et in terra. O Deus! Totus divinus es, neque jam amplius ullo dolore aut pœna affligeris. Mater tua merito prima consolata fuit, quia erat conformis tuæ voluntati. Sic etiam anima, quæ vult consolari, habeat istam conformitatem voluntatis: quot autem magis particeps sit hujus virtutis, facit ut prior particeps fiat tui ipsius, accipiens visionem tuam, fruitionem tuam, et glorificationem tuam. Post has tam sublimis notitias et favores adeo singulares, rediit anima ista devota a raptu, in quo fuerat, sicut supra dictum est, horis continuis quadraginta.

208 Volens Deus exaltare dilectam Sponsam suam ad intelligentiam divinorum secretorum, voluit simul eam donare pretiosissimo munere puritatis, sine qua humanus intellectus est cæcus. Hoc autem contigit eodem anno MDLXXXV mense Junio, in quodam raptu horarum quinque: in ejus principio multum fuit afflicta. Postea facta est facies ejus splendidissima instar solis: et inter affectus spiritus sublevati, intellexit a Jesu suo conditiones, requisitas ad acquirendam puritatem: dicebatque; Quatuor res sunt, Deus meus, per quas anima potest puritatem istam acquirere. — Expone igitur eas, Domine mi. Tum in ipsius Domini persona sermonem prosequens, Primo, inquit, necesse est ut anima, quæ cupit obtinere et possidere istam puritatem, sit omnino mortua et extra se posita: ut non habeat intellectum, aut scientiam, aut voluntatem aliquam; sed omne ejus intelligere, scire, ac velle sit in me repositum. Oportet ut in omnibus et per omnia amittat essentiam suam, assumendo quantum potest essentiam meam. Oportet ut non habeat notitiam vel intelligentiam alicujus rei, sed tamquam extra se posita et mortua sibi ipsi, vivat mihi soli, qui sum Creator et Deus ejus. Hujusmodi autem qui sunt, nominantur terrestres Angeli, propter magnam puritatem suam: possident enim hanc modo perfectissimo et sublimissimo, quo potest a vobis viatoribus possideri.

D
EX ITAL.
VINCEN.
PUCCINI.
qui cupit a
Deo visitari.

Mense Junio
raptu

E

intelligit
conditiones
puritatis
acquirendæ,

209 Secundum, quod ad istam puritatem requiritur, est, ut anima curet habere omnes cogitatus, affectus et desideria perquam bene purificata, directaque ad me, Deum ac Creatorem suum: neque permittat ad cor aut mentem suam ingredi cogitationem aliquam, qua possit maculari. Curet etiam de medio tollere omnem imaginationem terrestrium atque humilium rerum, quæ ipsam possent a me separare, vel cordi aut menti maculam ullam inferre, fugiendo peccatum omne, etiam levissimum. Hi autem sunt de quibus dicitur, *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Tertium est munditia et puritas corporalis, sancta inquam virginitas, quo in statu posui omnes Religiosas, castitatis voto mihi obstrictas. Debent autem eam sollicitissime conservare, curando ut custodiant eam velut pretiosum thesaurum. Hac enim ratione fiunt valde idoneæ ad recipiendam puritatem meam; quia ipsa virginitas facit eas mihi similes, et per eandem quodammodo redeunt ad statum pristinum innocentiae, in qua ipsas creavi; et recuperant illud primum ac purum esse, quod ipsis dedi. Quartum et ultimum, quod requiritur ad puritatem meam obtinendam, est sancta humilitas, adeo mihi grata, ut alia nulla virtus placitura mihi esset in anima quæ non haberet humilitatem: quæ est mater puritatis, sicut puritas vicissim est mater humilitatis. Hæc humilitas adeo

P

quarum quar-
ta et præcipua
est humilitas,

EX ITAL-
VINGEN.
PUCCINI

A adeo utilis est animæ eam possidenti, ut efficiat ipsum quoque possidere puritatem, quanvis etiam amisisset virginitatem; licet virginitas, sicut dixi, medium efficacissimum sit ad puritatem obtinendam. Etenim in inferno multæ erunt virgines, sed animæ humiles numquam poterunt eo pertrahi. Itaque puritas mediante humilitate acquiritur, conservatur, et retinetur: eademque mediante recuperari potest amissa.

Eandem sibi
dari petit
coram suis
Patronis,

210. Hæc cum esset locuta in persona Jesu Christi, vidit quod ipse ei volebat hanc sanctam virtutem concedere; unde intelligi datur, quod ipsa haberet omnes prædictas conditiones, ad puritatem obtinendam requisitas. Itaque dicebat: O puritas, infunde te mihi cito, et (si fieri potest) communica te aliis omnibus creaturis. Verum ad omne demum, quod a te, o Verbum, procedit, convenit adesse eos, qui prioribus omnibus adstiteræ præsentibus: veniant ergo cum exultatione et jubilo. Tum, velut eos exceptura, cœpit singulos invocare dicens, Aurora Maria per suam humilitatem non dedignetur venire, veraxque Augustinus, mundus Angelus, et amans Catharina. In hac mentis elevatione intellexit, quod cum illa mentis puritate in parte interiori debebat operari; et prosequens, dicebat, Intellectus humilis, mortuus, et vivificans, nihil intendit, nihil quærit; et quærens Deum, quærit omnia: unde sibi ipsi mortuus vivet, illustratus videbit, et mortuo suo lumine illustrabit alios intellectus, cupientes nosse puritatem istam. — Quidquid intelligi potest extra hanc puritatem videbitur ei esse magna ignorantia; et gloriosus ei cruciatus erit, quod ista puritas non cognoscatur. — Voluntas ejus tota submergeretur in Verbo illo incarnato, infallibili veritate. — Videbit Deum, et extra ipsum Deum videbit nihil — Respicite proximum, et requiescet in illa puritate quam videt non intelligi — Memoria tota fecunda erit, etiam in summa ariditate spiritus — Anima, quæ talem puritatem possidet, non cogitat nisi puritatem: non vult alterius meminisse quam puritatis: nihil gustat, nihil vult, nihil amat nisi puritatem. —

et docet quid
eam offendere
possit;

211 Puritatem istam offendit etiam minimus gradus voluntatis propriæ — Offendit eam quilibet affectus inordinatus possidendi aliquantum de terreno, pulvere — Offendit eam verbum unicum minus consideratum: damnat illa omnem respectum animæ supra suum esse, quod est verum non esse. — Horret ejusmodi puritas omnem gustum, omnem sensum, omnem imaginationem quæ est extra Deum. — Tam munda est hæc puritas, ut nolit quod anima habeat ullum velle, sapere, aut intelligere; sed exigit ut omne ejus velle, sapere et intelligere sit in Deo. — Facilius est creare cælum et terram, quam cum seipso possidere puritatem: et difficilius est folium arboris non aliquando moveri, quam non possideri puritatem ab ea anima, quæ sibi est mortua. — Felix igitur et gloriosa est anima illa, quæ, moritur sibi; quia in momento accipit ipsam puritatem. Hic cum aliquantum substitisset, manibusque ante pectus decussatis erecta esset in pedes; monstravit quod reciperet puritatem istam sub specie vestis candidæ, dicens, Accipio puritatem ab eo qui me accipit; illa me vestio et animam meam, et ipsa numquam separabitur a me. — Sed quis eam conservabit? Non sane creatura aliqua, quæ intelligat se aliquot esse habere. Opus ergo est, o Verbum, ut tu te transformes in anima, ipsamque conserves in ea, confirmes atque stabilias. Deinde diu substituit, contemplans magnum illud quod receperat donum; neque omisit ferventissimas gratias Domino agere, sæpius hæc verba iterans, *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit*

Deoque pro
eadem sibi
data gratias
agit.

mihi? Aliud enim facere nequeat fragilitas mea, totam me derelinquam tibi, o Jesu mi. Atque ita restituta suis sensibus, a raptu ad exercitia monasterii communia rediit.

CAPUT VI.

Contemplatio Dominicæ Ascensionis, et alia quatuor dierum ecstasis.

Cum singularis hic spiritus sæpius vidisset et cum Jesu suo participasset pœnas ac dolores ejus; æquum erat ut eum aliquando videret gloriosum ac letum; et hoc ei accidit ipsomet anno MCLXXXV in Vigilia Ascensionis. Existens enim cum quadam sodali sua, et simul cum ea legens Evangelium istius diei; quando venerunt ad hæc verba, *Pater, clarifica filium tuum*, sensit se vocari a Patre æterno in hunc modum. Missa in sanguinem Verbi mei, veni in congregationem Unigeniti mei ac Sponsi tui, Mariæ Matris ejus, et dilectorum Apostolorum suorum. Ad hanc vocationem alacriter se commovit: ingressaque conclave quoddam monasterii, illico rapta in spiritu fuit; itaque permansit tota nocte sequenti. Cum autem in principio diu tacuisset, cœpit sic loqui: O felicem congregationem vestram, Apostoli sancti, in qua tu nominatim, o Joannes, alternis colloquens interrogas et audis. — Ubi Jesus est, ibi est Paradisus: æquum est igitur ut hoc in loco, ubi invenitur Jesus, sint etiam Angeli. Videns deinde multitudinem horum infinitam, descendentem de cælo, ad comitatum præstandum Creatori suo gloriose triumphanti, dixit, — O magnam multitudinem spirituum tam clarorum ac splendorum! quis eos poterit numerare? — In suos quique Choros et Hierarchias partiti descendunt. O quantum apparatus instruunt Verbo! — O quam dulcis umbra!

212
C. X.
In Vigilio
Ascensionis
rapta,

E

ipso die videt
ascensurum
Jesum

217 Paulo post ingressa est ad contemplandum colloquium, quod habuit Jesus cum sua sanctissima Matre, antequam ascenderet ad cælum, dicens, O Verbum, quod est illud colloquium quod habes cum Maria? Tu relinquis Mariam, separatam a te quoad corpus: sed postea confortasti eam, non tamen quia confortatione egebat: nam licet manebat vestita mortali carne, tamen adeo conformis erat voluntati tuæ, ut contentas fuisset æternum remanere super terram, si talis fuisset voluntas tua — Confortasti eam, ut confortaret voluntates Apostolorum, et lactaret Virgines — Mansit adeo confortata, ut quicumque nunc in eam respicit, confortetur in omni sua molestia, tribulatione, ac pœna, et maneat victor cunctarum tentationum: ut qui non invenit misericordiam, seque cernit præ infirmitate deficere, recurrat ad Mariam, quæ tota fortis ac potens est. Qui versatur in perpetuo duello, recurrat ad Mariam, quæ est mare pacificum. Qui suffocatur ab hujus mundi voluptatibus, recurrat ad Mariam, quæ est mare amarum. Qui possidetur a dæmone, recurrat ad Mariam, quæ est mater humilitatis: nulla enim res magis fugat dæmonia quam humilitas. — Recurrat igitur unusquisque ad Mariam. — Grandia et mirabilia sunt secreta, quæ cum Maria communicat dulcis Sponsus meus — Magnus est Deus noster — O Maria, colloquium quod habuisti cum filio tuo, quando ibat ad patiendum, fuit conformitatis; alterum in resurrectione, fuit gaudii; sed hoc ultimum fuit magis gloriosum.

confortare
matrem,

F

ut ipsa sit
refugium
amniuum

214 Verumtamen qua in re colloquium hoc maxime te delectabat, o Maria? An quia verbum erat Sponsus Virginum, qui has pro sua corona elegit? Imo vero. Quia tu eras Virgo, et ipsum Verbum tanto Virginitatis amore captum erat, ut æquum fuerit

præsertim
Virginum;

A fuerit hoc ultimum gaudium de Virginibus fuisse. — Hæ sunt, quæ potentiam suam manifestant, derelinquendo omnia; liberabilitatem, derelinquendo semetipsas; sapientiam, derelinquendo genitores; opulentiam, derelinquendo creaturas; dum nolunt amare, sed nec audire nomen alterius quam hujus sui Sponsi. — O quantum amavit Verbum hanc Virginitatem, quando eam in seipso coronavit! In restaurando homine demonstravit, quam ea cordi sibi esset; quandoquidem in cruce patiens, ipsam ei commendavit qui Virgo erat. — Tantum splendorem addit Virginibus Verbum, ut attrahat eas ad cor suum et oniat secum; atque ad fulgorem Virginitatis sol obscuratur, quia lumen hujus respectu illius ægre videtur lucere. — Quando ivisti, o Verbum, ad passionem, mansit Maria tota dolens; quando resurrexisti, tota confidens; quando ascendisti in cœlum, tota admirans. — Sic etiam anima, Sponsa tua, quando visitas eam tribulationibus, manet tota dolens, sed non impatiens; dolet, non de pœna, sed de suo demerito. — Mansit Maria confidens in resurrectione, sic et anima confidit per gratiam quam recepit, et dicere potest,

B *Omnia possum in eo qui me confortat. Nunc cujusvis monnus pugnet contra me.* Quando autem anima est in cœlo, jam neque dolet, neque confidit, sed admiratur: quando enim gustat Deum per colloquium mutuum, miratur ipsum Deum ejusque magnitudinem neque potest cessare dicendo — O magnos Deus! O admirabilis Deus!

deinde confir-
mare apo-
stolos,

215 Confirmasti deinde, Jesu mi, et stabilivisti in hoc colloquio Apostolos tuos, quia debebant esse columnæ Ecclesiæ, et sapientia tua exhortatus es eos. — In passione tua dedisti eis exemplum, ad demonstrandum, quod servi tui et fideles amatores debent in patiando præluere exemplo; multi enim sciunt dicere et non facere. — O beatum, felicem, et gloriosum, qui tui amore patitur, o Verbum! Plus est enim (si fas est dicere) pati pro tuo amore, quam possidere te: quia te possessum possumus perdere, sed quod patimur pro amore tui scribitur in libro vitæ et nunquam amittitur. — In resurrectione tua dedisti eis pacem: quia statim atque resuscitatus es, facta est pax inter creaturam ac Deum. — In corde ubi est pax, est etiam Paradisus: quia tu ibi es. Ipsa autem pax refogit offendere quemquam, nec loquitur de proximo nisi quantum id facit ad tuum honorem. Cor pacificum et humile semper respicit unionem. In hoc colloquio Ascensionis das ei solatium, promittens Spiritum sanctum, doces et monstras modum recipiendi ipsum, dicisque quod facturi sint res magnas pro nomine tuo; denique polliceris eis teipsum, dicens, quod cum eis es usque ad consummationem seculi: promissio profecto talis, qualem creatura nulla implere potest, cum hæc nihil suum habeat, nequidem seipsum. — Res alias tu commodas nobis, sed teipsum donas. Potes a me auferre vitam meam, sed teipsum auferre mihi non potes: quia veritas es, et veraciter dixisti, quod velis semper esse mecum. — O Verbum, o Sponse mi! quam parum cognosceris, amaris et possideris? Postquam sic fuerat sermocinata, et cum incredibili spiritus fervore omnes creaturas Deo pro more suo commendasset, rediit a raptu.

in cœlum
ascendere,

216 Mirabile autem fuit, quod præcise pro tanto tempore sibi reddita est, quanto opus erat ad sumendum cibum Angelorum. Vix enim communicaverat, cum secedens ad contemplandam gloriam Verbi ascendens in cœlum, vocata fuit ad videndum ejus gloriosum triumphum per hæc verba: Veni, columba mea, videre humanitatem Sponsi tui ascendentem ad dexteram Patris sui æterni. Ergo in

Maji T. VI.

spiritu rapta, vidit quod Jesus suus ascendebat ad cœlum, in comitatu quasi infinito cohortium Angelicarum; coepitque dicere; Sigillatim per choros quique suos accipiant trophæa et insignia ipsius Verbi. — Maria videt ad cœlum pertingere humanitatem ex se sumptam, formatam ex purissime suo sanguine, et lacte suo nutritam — Maria videt multitudinem Angelorum, pulchrumque ac numerosum comitatum sanctorum Patrum: quos ioter eminet Joannes Baptista, quem ipsa fecit exultare in utero matris, laudata illo mediante. — Multi prophetaverant de Verbo, sed non credo quod aliquis comprehenderit gloriam, quam captu humano sublimiorem possidet. — O David, cur modo non renovas cantiones et prophetias? quod si eas reapse in cœlis renovas, quare eas nobis non facis innotescere? O Verbum, quare tecum non assumis Sponsas? Assume eas obsecro. Sicut autem Maria et Apostoli expectarunt Spiritum sanctum in canaculo, sic et ipsæ eam expectabunt: quia similiter concedetur eis, et ab eis non recedet.

227 Post ejusmodi verba, agilitate maxima se erexit in pedes: oculisque in cœlum sublatis, eodem tollens etiam brachia, videbatur illuc velle volare, et Sponsum in cœlos ascendentem initari. Eodem momento temporis facies ejus sic splendere et tam plena majestatis videri coepit, ut omnes se intuentes ad magnam excitaret devotionem: et deinde ostendens, quod videret Verbum incarnatum intrare in cœlum, læta atque hilaris tota dicebat, O Deus meus! o Jesu mi! Ergone vadis et discedis a nobis? O quantum ibi gaudium erit! Nos autem, o Maria, hic in terra manemus. O purissimi Angeli, accipite etiam nos; si enim ipse Dominus vester est, est et Sponsus noster. — O Verbum æternum, o sapientia infinita! Quid tibi fecit creatura, pro qua fecisti tam multa, et nunc in cœlum scandis pro majori ejus gloria? Dic, inquam, quid fecit tibi, quod tantum eam ames? Quid ei donas, et quid vicissim exigis? Amas tantum, ut teipsum ei dones, qui es omnia, et extra quem nihil est: exigis ab ea omne ipsius velle et sapere, quia hoc tibi dando dat omne quod habet. — O sapientia infinita! o bonitas summa! O amor! o amor! paucis cognite, paucioribus amate, paucissimis possesse. O amor incarnate, Verbum homo factum! o sapientia æterna! o ingratitudo nostra, omnis mali causa! O puritas parum nota, et parum desiderata! — O Sponse mi, o Sponse mi! Nunc, quando cum tua humanitate in cœlo resides ad dexteram Patris, *cor mundum crea in me Deus, et Spiritum rectum innova in visceribus meis.* Post hæc verba rediit a raptu, seque exercitiis monasterii reddidit, interno gaudio tota impleta, cum admiratione cunctarum Monacharum.

218 Inter alios autem ejus raptus perquam notabilis fuit etiam is, quem est passa die xi Augusti anno m^olxxxvi, qui quatuor diebus et totidem continuis noctibus ipsi duravit, demptis duabus quotidie horis, quibus restituebatur sensui sue naturali, ad modicissimum cibum sumendum. In hoc coepit dulciter coram Deo queri, quod eam vellet ita loqui ut ab aliis posset exaudiri, dicens, Ah Verbum amorosum! Dic obsecro, quare tam multa mihi secreto contulisti, et nunc vis ut manifestem? Deinde cum magno spiritus fervore, adeo ut aliquando videretur deficere præ dulcedine, O bene! inquebat, quod ipse id facias: video enim quod ægre adduci possem ad talia manifestanda; tu autem nosti infirmitatem meam. — Præterea hoc facis, ut facilius tibi credant quando loqueris in me. — Præterea ut eis ostendas bonum suum. Posses quidem et alia via idem efficere, sed hæc tibi placuit. — O Deus adeo grandis ut intelligi nequeas, et tu te subjicis

30

alicui

D
EX ITAL.
VINCENT.
PICCINI

E
ibique recipi

F
ad dexteram
Patris.

C. XI
An. 1586
rapta diebus
quatuor,

EX ITAL.
VINCENT.
PUCCINI.
a creaturis

A alicui exiguae creaturae, Deus meus? — O quam varii sunt qui requirunt te? et quam varia possent esse responsa, a te danda iisdem? Vellem equidem pro omnibus veritatem respondere, sed de me ipsa dicere nequeo quod quæram veritatem, alioqui opera mea essent alia. — O quam multis possent invariari nomina, qui non appellarentur veritas, sed vanitas! — O veritas infallibilis! non potes tibi ipsi deesse: sed nec potes deesse animæ ad veritatem aspiranti, quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum. — Tu, Verbum incarnatum, es sicuti cervus sitibundus: et talis etiam est creatura, quæ voluntatem tuam intelligit. — O Deus! qui non experitur, nec intelligere potest; qui autem revera sitit, recurrit semper ad fontem, et miratur eos quos videt non sitire. Sed quomodo potest anima desistere a quærenda perfectione aliarum animarum, quas, ut sic loquar, plus quam seipsam amat?

sicut Christus
eas desideranter
quæsit,

B 219 Qui comprehenderet, quanti sit anima vel unica, non miraretur, quod semper revertatur ad intelligendum et volendum operationem tuam. — Tam anxiam sitim habuit Verbum incarnatum in requirenda creatura sua, quia semper respiciebat ad causam quæ ipsum movit, ut veniret ipsam requisitum: illa autem fuit solus amor: neque transit unquam vel minimum spatium ejus temporis, quo nobiscum in terra vixit, quin noctu diuque laboraverit pro creaturis ad se reducendis, perficiendoque opere suo. — *Respice in faciem Christi tui.* Hic tuus respectus est instar solis, qui calefacit et fecundat. Sic et anima, quam respicis, facit voluntatem tuam fructificare in corde suo: neque invenitur cor adeo gelidum, quod intima caritate tua non incalescat, quando aspicitur a divinis et sanctis oculis tuis. — Gratium et grande, grande et gratum est opus tuum. — Grandia et mirabilia opera sunt, quæ continentur in opere tuo, Deus meus. Juvant verba, et penetrat sanguis tuus, Jesu mi! — Deus bonitatis summæ, potentiæ incredibilis, sapientiæ ineffabilis! Deus æternus, Salvator nostrorum cordium, substantia essentiæ tuæ. Ah! dicito mihi, quantum amaveris creaturam creatam a te? quantum ames? et quantum amabis? Tantum eam amasti, ut ei dederis esse, crearis, et recrearis. Qui vero seipsum amat, nescit se a Deo esse amatum: neque multum curat amari, qui non procedit cum Deo et creaturis in omni sinceritate absque ulla simulatione. — Non curat a Deo redamari et glorificari is, qui non acquiescit rebus omnibus; non solum iis quas facit Deus, sed etiam iis quas videt fieri a creaturis, quamvis in eis esset tanta confusio quanta est in inferno: oportet enim omni rei acquiescere: sic anima reddit se aptam, ut ametur glorificeturque a Deo. —

deplorat humanam
cæcitatem

C 220 O bone Jesu! Oculi nostri sunt cæci et offuscati, nec videmus lumen: et quomodo poterimus evadere tot laqueos? Oportet oculum habere purum, ut quis non capiat; et esse fortem, ut non superetur. Itaque da lumen Deus meus. — Cæcitas nostra nascitur ab humore, cadente supra pupillam oculi nostri: et hæc superfluitas humoris nascitur ab intimo quodam amore rerum terrenarum; si tamen appellandus est amor, et non potius odium, quod nos privat amore. — Talis etiam superfluitas est, vel a natura, vel a complacentia circa spirituales gustus, vel a sapientia scientiaque acquisita. — Superfluitas naturæ non est aliud, quam appetitus et desiderium proprii commodi. — Superfluitas complacentiæ in gustibus spiritualibus, fit ex desiderio unionis gustuque in rebus ejusmodi, ibi sistendo: qui tale desiderium habet, non est perfectus, quia affigit se donis, non donatori. —

ex triplici
superfluitate
nata,

Superfluitas sapientiæ et scientiæ humanæ aliorumque donorum aëquisitorum, est maledicta illa vana gloria. Hi tres humores sunt instar pani crassi, incumbentis pupillæ oculari intellectus nostri, qui facit ut non cognoscamus Deum. — Quare, nisi per ignem istum urentem, qui ardet in pectore divino, decoquantur humores illi, mediante humanitate Verbi; numquam tolletur a cordibus nostris cæcitas ista, quæ omnibus creaturis est communis. et intra quam aliud nullum est remedium, quam caritas tua, Deus meus, et sanguis tuus, Jesu mi. In hoc raptu, præter ea quæ dicta sunt, multa alia locuta est Sancta, præsertim quam necessario debeant religiosi Ordines reformari, propterea quod multum desciverunt ab observantia religiosa. Eaque de causa, adhuc in raptu posita, dictavit plures Epistolas ad varios Ecclesiæ Prælatos, Dei spiritu plenas, quibus necessitatem istam magnam esse demonstrat.

et optat Ordines
religiosos
reformari.

CAPUT VII.

A Sanctis Ignatio et Angelo instructa circa humilitatem et paupertatem, videt pœnas Purgatorii, ac fratris sui in eo detenti.

E

Tertia Dominica Adventus anni MDCXIV, XVIII Decembris, rapta in ecstasi, vidit Sanctissimam Virginem, mediam inter S. Angelum Martyrem Carmelitam et B. Ignatium fundatorem Societatis Jesu; intellexitque hos Sanctos ab illa delectos, ut cum ipsa tractarent de paupertate et humilitate. Quare ipsa in persona B. Ignatii cepit de humilitate in hunc modum sermoeinari. Ego Ignatius, electus sum a matre Sponsi tui, ut tecum agam de humilitate. Audi igitur verba mea — Humilitas infundi debet, sicut oleum in lucernam, in novas plantas Religionis: et quemadmodum oleum totum vas occupat cui infunditur, sic humilitas et vera cognitio debent taliter occupare potentias animæ, ut sive ad dexteram sive ad sinistram se vertant, aliud non inveniant quam humilitatem et mansuetudinem. Et quemadmodum ellychnium nequit ardere absque oleo; sic novella plantæ non dabunt in Religione splendorem sanctitatis et perfectionis, si non detur eis omni tempore notitia talis humilitatis, et si in ea non sint exercitatae atque probatae; docendo eas quam necessaria sit veræ Religiosæ virtus ista, quæ aliud non est, quam continua cognitio sui ipsius, et perpetuum gaudium in iis rebus quæ possunt inducere vilem æstimationem sui, usque dum novella planta habeat bene ordinatas omnes animæ suæ potentias. Sed curandum est, ut Novitia in humiliationibus, quæ nunc ad eum finem adhibentur, maneat firma ac stabilis, sæpe ei commemorando, quod ad hoc dumtaxat Habitum sumpserit. Ut autem nullam hic partem habeat dæmon, debet Novitiarum cultrix artificio quodam sancto uti; ut scilicet volens deprimere judicium aut voluntatem earum, si quam in iis repugnantiam vel impatientiam notet, hanc quidem seiat severe castigare, et exaggerare culpam, quanvis in se nimiam; interim tamen, dum oleum mortificationis infundit, paratum habeat ex alia parte balsamum suave, ostendens quantopere Deus hujusmodi actionibus glorificetur, quantosque fructus exinde percipiant; ita ut inducantur in amorem ipsius humilitatis, et præter ipsam nil velint et ambiant.

221

C. XII
An 1594

a S. Ignatio
discit humilitatem

P

Novitiis instillandam,

222 Humilitas exterior debet apparere in omni verbo, gestu, et opere, et quemadmodum prohibentur in seculo verba blasphemiae, sic vetari debent ea omnia in Religione, quæ non sapiunt humilitatem: gestus

sic ut exterius etiam
apparcat

A gestus item ei contrarii, sicut in seculo actiones honori et famæ repugnantes; opera denique facta absque humilitate, sicut Rex aliquis detestaretur quod filius suus assumeret habitum agazonis. In Superioribus autem ejusmodi debet esse humilitas, ut propter exempla de seipsis data, necesse non habeant actus humilitatis miscere reprehensionibus et adhortationibus suis. Unaquæque Sponsa, Religiosa inquam, talis esse debet, ut possit transplantari, valeantque Superiores transferre fructus magis dulces et pretiosos, modo in valles, modo in montes, nec desistant etiam minus æstimates hac illacque traducere. Debent Sponsæ in ædificio spiritualis perfectionis esse sicut petrae, quæ adhibitæ fuerunt ad fabricam templi Salomonici, in quibus non est auditus ictus mallei. Quæcumque vero in ipsa adaptatione os aperuerint, deferantur ad fontem, ibique inebriantur actibus amoris et severitatis, ut nequeant ipsum amplius aperire, sed tamquam ebriae infundantur suavi somno. — Iis qui tali humiliationi repugnant, detur in manus Sponsus suus crucifixus, ostendendo quod hunc debeant imitari. Verum usque ad mortem remittendum numquam est istud humilitatis exercitium : et qui animarum curam gerit, non pigritetur ipsas in hac virtute exercere, quamdiu caro et ossa corpori uniuntur. Hæc est enim scala quædam tot graduum, ut nunquam finiatur numerus graduum conscendendorum : et necesse est eosdem gradus identidem remetiri, multiplicando ipsos actus. Animæ, quæ ista humilitate carent, non possunt egredi extra seipsas : quia consurgunt in eis millenæ et millenæ passionēs, multæque curiositates in quibus occupentur. Quemadmodum Verbum incarnatum fecit Apostolos fieri piscatores hominum, etiam Sponsas suas esse voluit prædatrices animarum. Atque hactenus satis te pavi humilitate, nunc te dimitto ut vadas accipere cibum paupertatis.

223 Ita sermonem finivit S. Ignatius, quem excipiens ipsa, in persona S. Angeli sic fata est. Ego Angelus, gestans habitum genitricis Dei Mariæ, quæ est gloria mea et corona mea, dico Sponsis præelectis, quod Jesu Sponsa, ipsa scilicet paupertas, debeat esse earum nutrix, et quod novellis Sponsis debeant dari munera. Sicut enim Sponsæ terrestres tanto feliciores se reputant, quanto pluribus donis monilibusque abundant; ita perquam felix et perfecta Sponsa illa erit, cui ab aliis omnibus Sponsis dabuntur exempla paupertatis. Annulus ejus esse debet omnimoda expoliatio rerum cunctarum : sicut autem annulus est rotundus, sic nihil ipsi remaneat, cui hæreat affixa, sed nuda nudum Christum sequatur. Qui regendam eam suscipit, curare debet ut nihil audiat, nihil videat, nihil amet nisi paupertatem : quæ autem eam non amaverit, irrideatur velut temulenta : ipsa enim paupertas debet esse thesaurus vester, cibus vester, et requies vestra. Sicut autem die quolibet cibum sumitis, sic nunquam debet transire dies quo non agatur de paupertate cum Sponsis novellis, nunc eam laudando et magnificando, nunc ipsas exhortando animandoque ad illam amandam, nunc experiendo an revera jam ament. Curetur ut filii, id est opera earum, non nisi paupertate vestiantur. Hanc paupertatem debetis vehementer amare in victu, efficere ut splendeat in vestitu, magnificare et extollere in omni loco. Tantum debet amari, ut ipsa sumptio ciborum atque vestium, præ lacrymis amarescat, et paupertas non moriatur nisi cum Sponsa. Tantum amat Deus paupertatem; ut animæ eam possidenti non possit non dare seipsum et regnum suum. Anima possidens paupertatem, usurpat sibi coronam Martyrum. Hujusmodi autem præcepta infundi in animas debent per canalem aureum, id est, per pectus plenum caritate, in suavitate spiritus et harmonia verborum.

224 His duabus virtutibus tamquam balsamo conditæ debent esse animæ, quæ veniunt ad habitaculum Mariæ, ut possint conservare innocentiam, quam simul cum Habitu induerunt. Sicut autem ad imbuendum quidpiam balsamo propriis manibus utimur, sic non debemus rem unam dicere, et facere alteram. In harum duarum virtutum exercitio practicatur perfecta obedientia, quæ est primum nostrum votum. Animæ quæ possident humilitatem confundunt infernum, et potestatem habent gestandi in manibus caput Holofernis. Tales animas facit Verbum civitati suæ propugnacula. Qui amat humilitatem et paupertatem, non perdit verba dolendo de re quapiam. Qui possidet paupertatem, semper cogitat pauperem Christum; tantique facit corpus suum, quanti Rex æstimat telas araneorum. Hujusmodi animabus blanditur Maria; has eadem pectori suo adstringet, et lacte nutriet; quod si influem usque perseverent, faciet ut possideant Verbum usque ad consummationem seculi. Verum hoc age, ut non solum amore virtutis hujus satieris, sed exercitio: numquam enim satiatur famelicus bene aptata mensa, si non adsit ciborum copia. Humilitas exerceri debet cum gravitate, et paupertas cum hilaritate. Post hæc in sua persona loquens, subjunxit: Væ nobis, nisi afficiamur humilitati et paupertati, quam Verbum prædicavit, exaltavit, et amavit: hoc enim est quod a nobis requiritur. Gratia, laus, et magnificentia tibi sit, Deus virtutum; qui dignatus es per Sanctos, Mariam, Ignatium, et Angelum, dare ancillæ tuæ notitiam hujus alti atque sublimis exercitii. Post hæc autem verba suaviter conticuit, ac denique a raptu regressa est.

225 Quadam vice existens in Choro, ad orandum pro anima cujusdam sui fratris defuncti; die XIV Junii MDLXXXVII, vidit animum ejus atrociter cruciatum in Purgatorio: quare plena compassionis, cœpit effuse plangere ac lamentari, ac deinde dixit, O miserui, sed et beatum te! o anima pœnosa et gloriosa! Graves sunt hæc pœnæ, et tamen tolerantur. O utinam aliquis eas comprehenderet! — Cum hic esses, nolebas auscultare me, nunc autem desideras vehementer ut audiam te — O miser! quid igitur a me velles? Et aliquamdiu quæta cœpit numerare usque ad centesimum septimum numerum, certoque indicavit peti ab anima fratris, ut totidem vicibus pro se communicaret; unde subjunxit, Id quod petis, possum tibi quotidie mane præstare. — Sed o quanto tempore opus erit ad ejusmodi debitum expungendum! Beatum tamen me, si eo venirem ubi nunc es, aut si creaturæ nullæ descenderent magis infra. — O Deus infinitæ bonitatis! magis amas creaturas, magisque desideras eas ad te adducere, quam ipsæ venire ad te. — Subleva, o juste ac misericors Deus, pœnam ejus, qui olim parvulus te quandoque laudavit. Respice, obsecro, bonitatem tuam, et utere misericordia erga eum. — O justissime Deus, si non fecit quidquid gratum erat tibi; non tamen contempsit eos qui exequuntur beneplacitum tuum. Verum est, quod operatus est aliquid contra te; non tamen ejusmodi opus laudavit. — Verum est, quod simul mecum non laudavit bonitatem tuam; cognoscebat tamen, conveniens esse ut laudareris. Perrexit deinde pro illa anima prolixè orare: et postquam dixisset Psalmos, *Laudate pueri Dominum, omnes gentes, Laudate pueri Dominum, et, Laudate Dominum de cælis, cum Requiem*, rediit a raptu. Tum cœlesti ardore stimulata, confestim abiit ad Matrem Prierissam, atque ad ejus pedes prostrata, cum lacrymis copiosis dixit; O Mater, vere magnæ sunt pœnæ illæ, quas in Purgatorio patiuntur animæ: numquam sane tantas credidissem, nisi circa eas fuisset aliquantum illuminata.

D
EX ITAL.
VINGEN.
PUCCINI.
et utriusque
virtutis ne-
cessitatem,

pro quo fa-
vore gratias
agit Deo.
E

C. XIII

An. 1597
videt animam
fratris in
Purgatorio

pro eaque
suscepit 107
communicare,
F

B
ejusque actus
habendos pro
scala ad
cælum.

a S. Angelo
paupertatem

C
iisdem com-
mendandam,

A ta. Tum eam solata est Priorissa, cui ipsa acquievit.

RX ITAL.
VINCE.
PUCCINI.
solatium ac-
cipit ex se-
cutura eas
pœnas glo-
ria,

226 Sed die sequenti, cum mentem in ejusmodi contemplatione defixam teneret; in eadem tam tene-
re affici cœpit, ut cum ceteris Sororibus omnibus occupata in opere monasterii, raptâ sit in ecstasin; in qua ipsi denuo est ostensa atrocitas talium pœnarum. Quare cum lacrymis et suspiriis ad cœlum conversa, Non sufficit mihi, inquebat, animus ad vivendum in terra, agendumque cum creaturis post hujusmodi visionem. Post quæ verba ostendit, dolo-
rem suum nonnihil a Domino mitigari, ostensione illius gloriæ quæ pœnas istas secutura erat: unde aspectu læta hilarisque effecta respectu æternæ felicitatis, subjunxit: Nolo vos amplius vocare pœnas atroces, sed gloriosas, quandoquidem ducitis animas ad tam felicem gloriam. Cumque in hac contempla-
tione horam expendisset, rediit a raptu. Die vero sequenti, existens sub vespere cum multis aliis Sanctimonialibus in horto, discessit inde: alienata-
que a sensibus, iterum vidit, sicut postea retulit, in Purgatorio animam fratris, cuius propter preces ejus abbreviatum erat tempus et pœna alleviata. Sed hoc non contenta, propter ardens desiderium salvandi animas, cœpit de novo affectuosas orationes porri-
gere Beatæ Virgini aliisque Sanctis, ut anima illa omnino absolveretur a tam gravi cruciata, dixitque: O Deus! quantum deberemus orare pro miseris illis animabus, quæ vel jam expectant ut veniant ad te, vel periclitantur ne separentur abs te. Post hæc verba, visa est tota in admirationem trahi, propter id quod videbat, et ait: Totum circumibo. Purgato-
rium scilicet, quod ei monstrari debebat; id quod non solum cognitum est ex actibus ejus, sed etiam ex iis quæ Sanctimonialibus retulit.

et tempore
ad suas pre-
ces abbrevi-
viato.

B 227 Cœpit igitur, in raptu permanens, totum hortum in quo tunc erat circuire, qui sane magnus est; atque ita duas horas solidas transegit. Subsiste-
bat autem aliquando, intenta considerandis particu-
laribus pœnis cujusque vitii; complodebat manus, ex affectu commiserationis; impallescebat vultu; ambulabat corpore inclinato, propter molestiam quam hujusmodi visio adferebat; talia denique hor-
roris signa faciebat, ut vel ipse ejus aspectus terro-
rem incuteret. Ut autem eorum quæ vidit, quæque dixit, devoto lectori specimen aliquod detur: cœpit primum mœsta voce sic exclamare, Compassio! Com-
passio! misericordia! Descende, o sanguis, et libera animas istas. O misellæ! Vos tantum patimini, et tamen estis contentæ ac lætæ. Tormenta omnia a
sanctis Martyribus tolerata, horum respectu, sunt instar horti amœnissimi. Beatam me existimabo, si non descendero adhuc inferius. Videbat etiam quo-
modo cruciabantur Religiosi: unde cum aliquantum esset progressa, substitit, et grande suspirium emit-
tens, dixit: O Deus bone! etiam Religiosi in his pœnis? Ah! Non tamen explicabat pœnam quam patiebantur, sed præ horrore ad passus fere singulos suspirabat. Vidit deinde pœnas ignorantibus infli-
ctas, iisque qui in flore ætatis vita privantur; vide-
banturque ei respectu earum, quas tolerabant alii, perquam leves: quia igne dumtaxat et glacie cruciabantur. Vidit insuper quod tales animæ habebant præsentem Angelum custodem, et ejus aspectu plu-
rimum confortabantur: sicut e contrario multum affligebantur conspectu dæmoniorum.

Circumit in
spiritu pur-
gatorium,

ibique videt
pœnas reli-
giosorum,

ignorantium,

inter quas
frater ejus,

228 Sub hæc autem requirens quo in loco esset anima fratris sui: Ubinam, inquebat est anima illa, tantum mihi dilecta, tantumque conjuncta? Visa au-
tem ea, dixit: O misellæ! tu tantum pateris, et tamen lætaris: tu ardes, et contenta es. Verum felix et beata es ex parte altera, quoniam istæ pœnæ conducturæ te sunt ad tam grandem et inenarrabilem gloriam. Beatam me, si non deberem pati ani-

plius! Eia, remane istic, et absolve purgationem cul-
parum tuarum. Posthæc aliquousque progressa, monstravit videre se pœnas multo majores, et dixit: O quam horrendus est locus iste, plenus dæmoniis
terribilibus et deformibus, nec non cruciatibus in-
tolerabilibus? Quinam obsecro sunt tam severe tor-
ti? acutissimis enim cultris transfiguntur de parte in
partem, et deinde crudelissime conciduntur. Post
raptum vero narravit, quod animæ istæ, quæ in
cruciatu tam acerbo morabantur, erant animæ hypo-
critarum; subjungendo, quod qui propius ad infer-
num sunt, sicut isti, magis etiam participant de
stridore dentium ibidem tolerando. Procedens ulte-
rius, vidit magnam multitudinem animarum, gravi
pondere oppressarum, ac veluti sub eo contritarum;
intellexitque animas esse inobedientium atque impa-
tientium. Erant autem visu mirabiles actiones ejus.
Interim dum ipsas intueretur. Modo enim inclinabat
caput pene usque ad terram, nunc in illam partem
figebat obtutum, nunc humeros præ compassione
attrahebat. Sevel etiam incredibili terrore conster-
nata, cœpit e cœlo auxilium inclamare: deinde cum
aliquantum silens adstitisset plena admirationis et
stuporis, vidit pœnas mendacium: iisque visis
atrocissimis, cœpit elata voces sic sermocinari, Etiam
mendaces prope infernum consistunt, ac multum
cruciantur: in os eis funditur liquefactum plumbum,
simulque videntur ardere et tremere.

hypocritarum,

impatientium,

mendacium,

229 Vidit iusuper torqueri eos qui ex humana
fragilitate peccarant, et dixit: Heu me! Credebam
quod vos, qui per fragilitatem peccavistis, essetis in
loco ignorantium: quamvis autem respectu aliorum
perparum patiamini, nihilominus estis in ardenti
flamma. Conspiciens deinde avaros ait: Qui olim in
terra non potuerunt satiari opibus, nunc tormentis
satiantur: liquefiunt scilicet instar plumbi, nec ta-
men hic finitur eorum pœna: quia integritati priori
redditi, dantur bestiis devorandi. Inde transiit ad
impuros atque immundos, et hos vidit positos in loco
supra modum sœtenti, ad eosque conversa, O im-
mundi, inquit, ecce locum vestrum. Sed valde pa-
rum hic immorata, superbosque et ambitiosos re-
spiciens, inquebat. Ecce eos qui volebant in mundo
ministrari et coronari, nunc autem in hac tam ob-
scura nocte affliguntur. Deinde cogitationem refle-
xit ad ingratos, atrociter cruciatus; et Hunc, inquit,
locum mereri mihi videor, Domine mi, quia ingratitudo
siccat fontem pietatis: hic autem videbat ani-
mas, in profundissimo lacu quasi soluti plumbi sub-
mersas. Denique monstratæ sunt ei animæ eorum,
qui nullo speciali vitio singularius tenebantur, sed
in omnibus erant aliquatenus rei: et ideo videbat
eos participare de pœnis omnium, sed minus inten-
sis quam ii quorum propria ipsa vitia erant.

ex fragili-
tate lapsor-
um,

avarorum,

impudicorum,

superborum,

ingratorum,

230 Visis in hunc modum Purgatorii pœnis, ad
tertiam noctis horam exivit de horto, et in raptu
perseverans, rogavit Dominum, ne amplius sibi
ostenderet tantas pœnas, quia ad eas ultra viden-
das deficiebat animus. Sermonem tamen cum Jesu
suo prosequens, dixit: Dic obsecro, Domine, quare
hujusmodi spectaculum mihi hoc vespere objecisti?
cum numquam antea tantum luminis circa id ha-
buerim, multo minus comprehenderim. An forte
ut satisfaceres desiderio meo, cupiens scire ubinam
maneret anima fratris mei? An vero ut majori cum
fervore orem pro animabus istis? Imo, imo. Hæc
est causa, et insuper ut melius cognoscant purita-
tem tuam, magisque oderim id quod tanto odio pro-
sequebatur Sponsa tua Catharina, peccatum scilicet
virtuti contrarium. Cumque denuo illi indicasset
Jesus suus tempus, post quod volebat animam fra-
tris ejus ad se vocare: dixit illa, Fiat id quando
placuerit tibi, Domine. Ast o felicem te, frater di-

denique intel-
ligit fratrem
cito liberan-
dum,

lecte!

et animas
frequenti
Communione
jurari

A lecte ! quia cito aderit liberatio tua : quamvis autem magnæ et ineffabiles sint pœnæ tuæ, non tamen sunt condignæ ad futuram inenarrabilem et incomprehensibilem gloriam, quæ tibi est præparata in cœlo. Post hæc intellexit quod magno auxilio animabus illis esset, pro earum refrigerio sumi sanctissimum Sacramentum Altaris, et interrogans Jesum, qua præcautione esset utendum ad evadendum pœnas tam atroces, dixit alta voce. Oportet in omnibus et per omnia seipsum exuere et induere te, Domine mi. Oportet ambulare cum pura et sincera intentione : et vae illis qui habent aliam quam tibi serviendi teque honorandi, o Jesu mi, vel salutem animæ suæ curandi.

præsentibus
ad ista Angelo
Custode et SS.
Augustino ac
Catharina Se-
nensi.

B

231 Denique obtulit sanguinem Agni immaculati pro animabus Purgatorii, rediitque a raptu adeo fatigata, ut quamvis nollet, fuerit tamen a Sororibus ad quietem aliquam capiendam deducta. Constricta autem per obedientiam retulit, quod viderit pœnas illas comitata Angelo suo Custode, S. Catharina Senensi, et S. Augustino devotis suis : quia absque præsentibus illorum auxilio ægre potuisset sustinere conspectum animarum, in Purgatorio cruciatarum. Fuerat autem dignum commiseratione spectaculum videre gestus quos faciebat : quamvis interrogata a duabus Monachis, quibuscum sua conferebat, an reapse aliquid tolerasset ex iis pœnis : dixit, quod non aliter, quam quomodo patitur qui videt alium patientem. Dici autem non potest quanto cum spiritu et fervore referret talia, ut qui audirent propriis oculis omnia videre sibi viderentur; nec esset ulla quæ non commoveretur ad lacrymas, præ compassione; quæque non accenderetur, magis ad animas istas fundendis Deo precibus sublevandas.

C

Hactenus visum est operæ majoris, atque ad historiam plus conferentis esse, quæ inveniebamus Italice scripta, Latine reddere : ejusdem tamen spiritus et devotionis sunt exercitia, contemplationesque et actus, quinque aliis capitibus supra notatis contenta; sed brevitas studio hic prætermissa. Quo studio etiam cogimur intactas dimittere quatuor alias Partes, post primarum duarum evulgationem contextas; maxime quia P. Virgilius Ceparius, in Vita post hanc danda, præcipua quædam puncta, secundum virtutes ipsius Sanctæ digesta, attingit, multis peculiaribus actionibus ea illustrans, adeoque ad formam historiæ convenientius procedens. Interim reliquarum in Puccini opere Partium Synopsis accipe.

SYNOPSIS

Tertiæ, quartæ, quintæ et sextæ Partis,

Ex earum Procemiis et Capitum Indiculis collecta.

232

Quid auctorem
moverit ad
has partes
compilandas,

Magna devotio quam excitavit in populo Vita venerandæ Matris Sor. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, mensibus abhinc aliquot ex prælo emissa in publicam lucem : et magna admiratio, quam unicuique attulerunt actiones illæ stupendæ, quas in ipsa operata est bonitas divina; nec non universalis plausus, quem ubique locorum, quo penetravit tantæ sanctitatis odor, extitisse cognovi; movit me ad tertiam, quartam, quintam et sextam Partem Vitæ illi adjungendam; eodem præsertim accedentibus stimulis, quos mihi subjecerunt personæ multæ religiosæ, Prælati, Nobiles, Toparchæ ac Principes : unde certum videor mihi sumere argumentum, divinæ voluntatis esse, ut gloria sua majori cum splendore appareat mundo per hanc dilectam Sponsam suam, veluti per lucidum speculum veræ sanctitatis. Ut autem devotus lector habebat notitiam aliquam hu-

jus tertiæ Partis, ex prima ad memoriam reducendum ei est, quod Sor. Maria Magdalena anno MDLXXXV, dierum et noctium octo fere continuam ecstasi passâ, modicissimis liberi temporis spatiis interjectis, percepit a Deo altissimas quasdam notitias : de quibus sic loquebatur, ut notari potuerint a Sanctimonialibus, ad ejusmodi effectum ipsi assidue assistentibus. Ex hunc, tamquam ex re mirabili formatum est Caput XIV et XV primæ Partis (utrumque comprehensum Capite IV hujus nostræ distributionis) sed quia sermocinationes ipsæ adeo proluxæ erant, ut impleverint grande unum volumen, omissæ ibidem sunt, ne filum historiæ nimis produceretur; et solum specimen quoddam earundem est exhibitum, paucis comprehendendo substantiam facti. In hac igitur tertiâ Parte, tamquam opportuno magis loco, exponimus successum integrum istorum mirabilium raptuum, ut, qui rebus spiritualibus qua par est devotione afficiuntur, sapidius gustare valeant sublimis illos conceptus, quos eidem revelando suggestit Deus.

233 In his autem relucebat pura atque mera Spiritus sancti operatio : quia præter alias considerationes admiratione dignas, imprimis mirabile erat et omnem naturæ ordinem transcendens, quod virguncula, sexu fragilis, neque studiis imbuta supra quam communiter Monachæ conveniat, sermocinari audiebatur de excelsissimis doctrinis, adeoque dilucide exponere subtilissima quæque Theologiæ capita, loquendo tam fundate, tamque conformibus Theologorum usui terminis utendo, ac si multos annos fuisset versata in scholis. Est autem difficile, ut quæ rem oculis suis non vidit, concipere possit aut imaginando efformare sibi ideam eorum mirabilium, quæ accidebant. Sor. Mariæ Magdalenæ, quando adeo alte in ipsum Deum elevata ac veluti transformata, colloquiis ejus revelationibusque fruebatur. Solum ad aliqualem explicationem dici potest, quod sermonem formabat, modo in persona Patris Aeterni, modo in persona Verbi, aut sui ipsius : itaque variabat gestum ac vocem, nunc ad majestatem, nunc ad submissionem cum componens, prout argumentum exigebat, ut conceptum ejus sublimitatemque cogitationum clare exprimeret. Quandoque sermoni suo interponebat spatium temporis (quod interjectu lineolarum placuit exprimere per typos) et tunc ostendebat ejusmodi notitias a se intus degustari : eratque sic immersa contemplationis suæ profundo, ut ejus corpus videretur spiritu destitutum, cum esset quandoque immobilis tota, cœlestibusque rebus quasi inseparabiliter affixa.

234 Argumenta singulorum raptuum sequens Titulorum indiculus collecta exhibet.

DIES I. Ab æterno Patre præmonetur de sua futura probatione, in qua passura sit multas tentationes, et instruitur quomodo in iis se gerere debeat. Intelligit etiam causam adventus Spiritus sancti in terras.

Nox. I. Videt sub pulchra figura Spiritum sanctum in sublimitate gloriæ : prolixèque sermocinatur de operationibus ejus in anima, et quomodo hæc se disponere debeat ad ipsum digne recipiendum.

D. II. Loquitur cum pulcherrimis sensibus supra verba currentis Evangelii, *Si quis diligit me sermonem meum servabit. Pacem relinquo vobis etc.*; instituens super iis colloquia mirabilia cum Patre æterno, a quo eidem dantur multa monita circa suam probationem : ipsa vero postea habet multas pulchras visiones et intelligentias de Spiritu sancto.

N. II. Communicantur ei multæ intelligentiæ circa verba currentis Evangelii, *Lux venit in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem :*

ubi

D
EX ITAL
VINGEN.
PUCCIN.

Tertia continet
notitias
acceptas in
octiduo
raptu,

sublimitate
argumenti
mirabiles,
E

et modo quo
explicabantur

EX ITAL.
VINCEN.
PUCCINI.

A ubi sublimiter ratiocinatur de Deo, qui summa lux est, et de tenebris diffusis in anima per peccatum. Deinde loquitur de amore, quem nobis ostendit Verbum incarnatum, et quomodo debeat amari proximus.

D. III. Habet pulcherrimas intelligentias de operationibus, quas facit Spiritus sanctus: et de veritate, quæ est ipse Deus, sub figura Maris magni.

N. III. Habet multas intelligentias super verba currentis Evangelii, *Amen, amen dico vobis; qui non intrat per ostium in ovile ovium, ille fur est et latro etc.*

D. IV. Loquitur mirabiliter de mediis efficacibus uniendi animam cum Deo. Communicantur deinde ei sublimes intelligentiæ, circa mirabiles operationes quas Deus facit in cælo et in terra, sub figura duodecim canalium, per quos earum manifestatio derivatur.

N. IV. Habet intelligentiam et visionem mirabilem super verba currentis Evangelii, *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum etc.*

D. V. Nihil habuit particulariter notandum.

B N. V. Super verba currentis Evangelii, *Convocatis Jesus duodecim Apostolis etc.* habet pulcherrimas intelligentias. Postea sermocinatur de quinque gradibus gratitudinis, quam Deus ostendit creaturis et creatura ipsi Deo; deque amoribus quibusdam, quos animabus conferunt Angeli.

D. VI. De intelligentia quadam habita in ecstasi circa excellentiam Verbi incarnati, sub similitudinibus ventorum, arborum, et quorundam insignium amorum, quos animæ Beatorum impetrant creaturis.

N. VI. Habet pulchram quamdam visionem, et simul mysterium ejus explicat, applicando ipsum Verbo incarnato.

D. VII. Mirabiliter comparat operationes Jesu Christi in cruce, cum iis quas exercuit in utero Matris, quasque operatur in sinu Patris.

N. VII. In intelligentiis, per raptum sibi communicatis, pulcherrime comparat opera quæ fecit Deus in Testamento antiquo et novo, cum operationibus animæ ad perfectionem deductæ.

D. VIII. Communicantur ei a Deo pulchræ intelligentiæ, de operibus quæ debet exercere anima, ut sit imitatrix Christi; applicando eas actionibus passionis, mortis, resurrectionis, et Ascensionis in cælum.

C N. VIII. Sermocinatur in ecstasi mirabiliter juxta Evangelium carrens de sanctissima Trinitate, cujus comparisonem instituit cum anima ejusque potentiis; deinde de desponsatione spirituali, quam facit Deus cum anima justa.

235 Quarta pars continet intelligentias et sensus spirituales, quos Deus in ecstasi communicavit dilectæ suæ Sponsæ, quique a Sanctimonialibus fuerunt fideliter notati et collecti, interim dum illa, Deo id permittente, loquebatur clara et intelligibili voce. Quamvis autem sermones illi ecstatici comprehendant diversas materias, nec sequantur ordinem temporum hactenus observatum, utpote temporibus variis prolatis: visum est tamen eos in hac parte colligere, quia omnes spectant ad spiritualem informationem morum statusque religiosi. Cum autem eorum argumentum non sit adeo sublime et elevatum, habent majorem dulcedinem affectus et facilitatem intellectus. Per hujus autem Partis deductionem elucescit maximus zelus, quo bona hæc Mater afficiebatur erga statum religiosum, loquens de eo cum magno fervore spiritus, suggerensque subtilia atque utilia documenta ad conservationem religiosæ observantiæ. Elucescit etiam magnus ejusdem zelus erga salutem proximi, magnaue perfectio sancti-

D tatis, tamquam in speculo exhibens omnes eas virtutes, quæ gemmarum fulgentium instar ornant animam puram et candidam, eandemque Sponsam Jesu Christi.

236 Tituli Capitulorum sunt hi.

CAPUT I. Pulcherrime explicat hæc verba, *Ego sum Pastor bonus etc.* et officia boni Pastoris applicat operationibus, quas facit Deus cum animabus electis.

II. Ex his verbis Prophetiæ, *Confessio et pulchritudo in conspectu ejus.* elicit devota documenta, qualiter homines debeant confiteri Deum, et quomodo id faciant Spiritus beati. Deinde quot modis animæ se possint reddere formosas in conspectu divino: denique pulchras intelligentias habet super hæc verba, *Vado parare vobis locum.*

III. Pulchre declarat verba Evangelii, *Simile est regnum cælorum homini, qui seminavit bonum semen in agro suo.* Postea videt Jesum cum latere aperto: quo animæ, velut cervi sitibundi ad fontem, bibituræ accurrunt.

IV. Intelligit, quod verbum Christi ultimum in cruce, *Consummatum est*, possit vere dici de anima quæ recepit sanctissimum Sacramentum Altaris: insuper pulchre explicat hunc locum, *Visitasti terram et inebriasti eam.*

V. Pie discurret supra hæc verba Canticorum, *Introduxit me Rex in cellam vinariam;* pulcherrime declarans, quomodo per tres gradus trium virtutum possit anima adscendere ad cavernam amorosi lateris Jesu Christi.

VI. Videt S. Didacum Ordinis S. Francisci, devotum suum, ornatum particulari gloria in Paradiso, propter constantem observantiam votorum religiosorum, aliasque peculiare virtutes in quibus resplenduit; ad ejusque imitationem accenditur desiderio ardenti.

VII. Intelligit reciprocam complacentiam Dei in anima, et animæ in Deo.

VIII. Agit de complacentia, quam habet Deus in unione cum anima justa, propter hujus similitudinem cum eo.

IX. Devote comparat sanctos Innocentes cum bonis Religiosis, quoad puritatem et martyrium.

X. Explicat tres particulares virtutes S. Joannis Evangelistæ, scilicet puritatem, humilitatem et amorem, docens quomodo debeant esse in Religiosis.

XI. Intelligit puritatem animæ, ex comparatione cum flavio ejusque effectibus.

XII. Colloquitur cum Patre æterno, qui ei ostendit malitiam hominum. Agit deinde de suavi osculo, quod Sponsus cælestis diversis modis dat animabus: circa quas ostendit diversos excessus affectuosi amoris.

XIII. Videt in ecstasi, per pulchras similitudines, status Religiosos: eorumque mysteria multa particularia explicat.

XIV. Dantur ei intelligendæ petitiones quinque, quæ fieri debent Deo ad conservandam veram observantiam in Religionibus.

XV. In ecstasi loquitur de laude S. Agnetis, multa ejus dicta mirabiliter explicans.

XVI. Proponit media aliquot ad digne recipiendam Spiritum sanctum in ejus festo.

XVII. Exprimit affectuosos sensus cum puerulo Jesu, Maria infantula, et Christo crucifixo.

XVIII. Videt aliquot figuras cælestes, unde elicit varias notitias documenta spiritualia.

XIX. De superbia aliisque vitiis capitalibus cum magna detestatione ratiocinatur, ostenditque virtutes eis directæ oppositas. Agit deinde de defectibus, qui præcipue committuntur a Religiosis, eorumque remediis.

Pars 4 continet doctrinas de moribus et perfectione Religiosa.

A xx. Videt in ecstasi Sponsum suum Jesum, spinis coronatum : interim intelligit quod Dei spiritus velit deserere creaturas. et ipsa ferventer orat primo Spiritum sanctum, deinde Patrem æternum, ut ipsarum misereantur.

xxi. Devote sermocinatur de puritate et simplicitate, quam in anima Religiosa desiderat Sponsus, et de mediis acquirendi duas istas virtutes.

xxii. Intelligit in ecclasi, quod in Religionibus particulariter debeant observari novem regulæ, ad obtinendum a Deo novem gratias singulares, et cognoscit virtutes aliquas, quæ maxime requiruntur in statu Religioso.

xxiii. Offert divinæ Majestati sanguinem effusum a Verbo incarnato pro omni statu hominum, exindeque videt multas animas cœlitus illuminatas converti ad Deum : sed a dæmone variis tentationibus vehementer agitur. Videt denique beatam Virginem aspectu pulcherrimo, et cum dulci affectu multa ex illa discit.

xxiv. Affectuose orat Jesum, ut in cordibus Sponsarum suarum sculptam amabilissimum nomen suum.

xxv. Ex mysterio sanctissimi Sacramenti Altaris elicit cogitationes devotas. Postea videt quomodo B Verbum incarnatum requiescat in anima et in Ecclesia.

xxvi. Comparat incarnationem Verbi cum ejus passione. et de utroque argumento pulchrum sermonem instituit.

xxvii. Sermocinatur de cœlesti plausu Beatorum ante thronum Dei ; deinde de votis religiosis, quæ tanquam viæ securæ deducunt animam ad Majestatem divinam. Intelligit ordinationem admirabilem quam facit divinus amor in desponsatione animæ, sub figura ædificii spiritualis. Denique videt pulchritudinem Sponsi cœlestis, ad quem evibrat amorosos affectus.

xxviii. Intelligit quod latus Verbi sit veluti fons aquæ et sanguinis, ex quo anima se potest purificare et ornare.

xxix. In visione quam habet de Beata Virgine, conspicit eam sub figura dulcis liquoris, conclusi in puro vase amoris divini ; de quo mirabilia mysteria intelligit, nosque docet, quæ media adhiberi et quæ impedimenta debeant removeri ad eum acquirendum.

xxx. Monita et documenta spiritualia, quæ dabit ad consequendam perfectionem religiosam. Alias C enumerat sex virtutes ad eandem necessarias.

xxxi. Ad exercendam gratitudinem pro beneficiis, quæ quotidie largitur divina Majestas, duos modos tradit, vere pulchros et notabiles.

xxxii. Intelligentiæ ejus et affectuosæ exclamationes circa Religiosos, et specialiter circa observantiam voti paupertatis.

xxxiii. Documenta discipulis data circa perfectionem status Religiosi.

xxxiv. Sub forma prælii videt collutationem humilitatis cum vana gloria ; caritatis cum amore proprio ; amoris Dei et proximi cum amore vitioso : et videt virtutes sanctas manere victrices vitiorum, per efficaces rationes, tamquam per incussos ictus.

237 Quintæ partis argumentum ut capias, Lector, Sciendum est, quod Sor. Maria Magdalena fuit aliquando vocata per Deum ad ecstáticas contemplationes, in quibus cognovit, quod divinæ Majestati placeret ipsam, tribus consequentibus noctibus, sigillatim probari a totidem Personis sanctissimæ Trinitatis. Prima igitur nocte fuit probata a Spiritu sancto, permittente, ut a nequam spiritu oppugnaretur variis tentationibus et illusionibus diabolicis : seil bona Mater in hisce tentationibus servavit animum semper invictum et constantem, adeo ut me-

ruerit remunerari dulcissimis præmiis spiritualibus. Siquidem sublevata fuit a Spiritu sancto ad intelligendas mirabiles communicationes intuendaque objecta divina : unde cœlestibus splendoribus tam sublimiter illustrata, totam istam noctem consumpsit in cogitationibus ecstâticis et mirabilibus discursibus de operationibus Spiritus sancti, quæ adjuverunt opera Verbi incarnati, facta dum inter nos mortales viveret mortalis adhuc homo Deus. Secunda nocte placuit Verbo divino, secundæ in sanctissima Trinitate Personæ, experiri illam in abiectione et annihilatione sui ipsius. Itaque ab ipso principio raptus hujus fecit actus profundissimæ humiliationis : et humillimis verbis patelaciendo quam demisse sentiret de se ipsa, declarabat se esse umbram puram, imo nihilum merum in conspectu Sponsi sui Verbi : ideoque ab hoc ipso fuit elevata ad cognitiones vere cœlestes, communicatque eidem sunt altissimi conceptus de proprietatibus ipsius Verbi divini, quas mirabiliter nocte ista explicuit sermonibus suis. Denique nocte ultima fuit probata a Patre æterno in dimissione suæ voluntatis : et propterea abstracta a sensibus, cum affectu devotionis et spiritus incredibilis, ostendebat quod totam se resignaret conformaretque voluntati Patris æterni. Postea sublevata fuit ad cœlestes intelligentias, cœpitque cum Patre æterno sermocinari in forma dialogi, nunc in hujus, nunc in sua ipsius persona loquendo et interea explicando doctrinas mirabiles et conceptus, quos dici nequeat, alia quam Spiritus sancti opera, per divinam communicationem fuisse dictatos.

238 Hæ autem probationes et ratiocinationes, explicate a devota Matre spatio trium noctium, argumentum sunt hujus quintæ Partis ; sunt autem, sicut supra indicatum est (interim dum ipsa in ecstasi posita nihil eorum, quæ circa se ab aliis agebantur, sciret vel perciperet) diligentissime descriptæ ipsismet piæ Matris verbis, a Sororibus ad hoc intentis semperque ei præsentibus : quod si aliquando, propter vehementiam et celeritatem sermonis, una sola nequiret scribendo cuncta et singula assequi, supplebat alia eodem tempore, et sic id in quo deficiebat una reparabat altera. Adeo ut labore constanti Matrum monasterii, ex variis scripturis compilati insimul fuerint discursus devoti Sor. Mariæ Magdalensæ. Ipsæ autem ad hoc stimulabantur per obedientiam Confessariorum suorum, sollicitorum ne perirent tam nobiles intelligentiæ, et tam sublimium doctrinarum opes, quas permittebat suprema Majestas per suam dilectam famulam revelari.

239 Sextæ Partis argumentum aliud non est, quam reliquiæ earum intelligentiarum, quæ visæ fuerunt opportunius inserendæ his additamentis ad Vitam Sor. Mariæ Magdalensæ. Circa quas et modum quo sunt exceptæ, descriptæ, collectæ, revocanda in memoriam sunt, quæ jam ante Partes priores monuimus ; atque hic solum addendum occurrit, quod nonnumquam tanta erat Spiritus in ea loquentis vehementia, ut quantumcumque agiles ad scribendum, et ad mutuos defectus supplendos intentæ Sorores, cogerentur multa prætermittere ad rei substantiam pertinentia. Inde contigit in prædictis scripturis relinqui materias aliquas sic interruptas, ut ex iis aliquis contextus ordinatus formari nequiverit : de quibus proinde nihil potuit ad prælum dari. Sciendum est insuper, prætermittas esse scripturas quasdam, per modum epistolarum dictatas a sancta Matre in ecstasim rapta, secundum lumen quod Spiritus sanctus eidem tunc communicabat : directæ sunt autem ad præcipuos aliquot Prælatos Ecclesiæ et personas religiosas : quæ etiam ipsæ in unum

D
EX ITAL.
VINGEN.
PUCCINI.

a Verbo,

et a Patre
æterno

E

Ejus verba
quo modo tunc
descripta.

F

Pars 6 continet reliqua documenta,

cur omitta
aliqua,

sicut et epistolæ ejus.

Pars 5 habet raptus trium noctium,

quibus fuit probata a Spiritu sancto,

EX ITAL.
VINCENT.
PUCCINI.

A unum volumen diligenter collectæ a Sanctimonialibus, et penes eas asservatæ, fortassis aliquando in lucem dabuntur, si quidem id Deo placitum fuerit.

340 Nunc Titulos accipe.

CAPUT I. Contemplatur Sor. Maria Magdalenam totam Vitam Jesu Christi, et ex singulis actionibus ejus deducit mirabiles sensus.

ii. Intelligit a Jesu benedicto, quod velit ei indulgere participationem totius sacratissimæ passionis : quam consequenter meditando exprimit pulchros atque devotos sensus, et in omni mysterio graves dolores sustinet.

iii. Dantur ei a Patre æterno monita quædam, in ordine ad recipiendum apparatus et dignius sanctissimum Sacramentum cum quo deinde pie colloquens, intelligit operationes Verbi incarnati post suam glorificationem in sinu Patris ; et quomodo primum descenderit ad Limbum, pro liberandis iode animabus sanctorum Patrum antiquorum.

Quomodo prædicta omnia rite fuerint approbata,

241 Porro ad certiore fide prædictorum omnium faciendam, Auctor non tantum curavit omnia denuo authenticanda testimonio Sanctimonialium, rebus singulis cum gerebantur presentium coram prænominato Petro Nicolai, Vicario Generali Florentino, idem iterum confirmante per suæ manus subscriptionem die vi Aprilis MDCX; sed obtinuit etiam ad eadem typis vulganda Archiepiscopalem facultatem sigillatim pro singulis quatuor ultimis Partibus, paulo aliter expressam quam factum fuerat in duabus primis. Nam ad has requisitus solum fuerat consensus Reverendissimi Vicarii prænominati, et R. P. Fr. Alexandri Ferrini Florentini, Vicarii Generalis sacræ Inquisitionis; quorum prior commiserat operis revidendi curam adm. Rev. Domino Francisco Bonciano Archidiacono Florentino; posterior sententiam petiit P. Emmanuelis Ximenez Societatis Jesu, tamquam Consultoris sacri Officii : et ex horum approbatione uterque anno MDCVIII mense Januario expediverat licentiam imprimendi. Pro quatuor autem Partibus ultimis recursum est immediate ad ipsum Archiepiscopum, Alexandrum de Medices, qui recognitionem tertiæ, quintæque, ac sextæ Partis commisit P. Claudio Seripando Societatis Jesu; quartæ vero, prædicto P. Emmanueli Ximenez. Ad eundem effectum nomine sacri Officii, pro omnibus quatuor Partibus, per adm. Rev. P. Fr. Cornelium Florentinum Inquisitorem, deputatus est P. Ignatius del Nente Dominicanus, Lector Theologiæ ad S. Marcum; qui testatus fuit, opus esse purissimum ac vere ecstaticum, unde lector discat cognoscere veritatem et amplecti virtutem.

ac nominatim a P. Claudio Seripando S.J.

242 Prænominitus porro P. Claudius Seripandus, scripsit paulo protius ante Partem III, die vii Martii anno MDCIX, in hæc verba, inveni eam cumulatam altissimis doctrinis, et admirabilibus divinarum rerum intelligentiis; ut aliud dicere nequeam, quam. DIGITUS DEI INC EST. Est enim opus Spiritus sancti, qui animabus perpurpatis ita sese communicat, ut momento temporis discant, quod annis multis non potuisset comprehendere in schulis. Itaque imprimendum librum censeo, maxime, quia adjunguntur declarationes aliquæ de modo loquendi benedictæ istius animæ, per quas ejus altissimi conceptus et lumina melius intelligantur a personis minus eruditis, lectoris eundem librum. Quintæ denique Sextæque Partis approbationem, xvi Septembris anni MDCX, sic scripsit idem P. Seripandus. Inveni tam plenas doctrinam, non solum sublimi, sed etiam utili animabus, desiderantibus et sitientibus amorem divinum, ut (quemadmodum dixi ante aliam Partem, jussu Illustrissimæ suæ Dominationis alias a me recognitam) agnoscam in rebus omnibus, ad hanc Sanctam animam pertinentibus, speciales favores ac lumina Spiritus sancti; cui placuit ipsi infundere thesauros

gratiæ suæ, eamque participem facere illius lucis, D qua instructi piscatores, ignorantes ac rudes, facti sunt magistri totius mundi.

OPERA

S. MARIE MAGD. DE PAZZIS

Præfatio Collectoris.

Miraberis, Lector, titulum Libri quia nunquam audiveris, nostram B. Mariam Magdalenam de Pazzis, licet theatrum ipsa fuerit stupendorum Dei operum, librum vel tractatus aliquos spirituales composuisse : sed mirari desines, cum intellexeris consilium meum, teque de nonnullis præmonuero, ut facere aggredior. Fuit a D. Vincentio Puccini, Governatore et Confessario Venerabilis monasterii S. Mariæ Angelorum Florentiæ, in quo vixit et obiit nostra Beata, non solum Vita ipsius diligentissime scripta; sed etiam a pluribus Sanctimonialibus, eodem jubente, minutissime notatum, quidquid eidem Beatæ contigit circa raptus et ecstases; quæ, præterquam quod innumeræ propemodum extiterint, fuerunt etiam maxime admirabiles ac inaudite; continentque doctrinas, perquam sublimes et copiosas, unde longissimis Tractatibus scribendis haberi materia possit. Verum, cum eæ sic scripto exciperentur, quomodo indies occurrebant, mansit materies omnis indivisa indigestaque; cum justo dolore personarum devotarum, quæ gratum haberent ipsas illas doctrinas insimul junctas coordinatasque reperire, ad hauriendum inde commodius fructum, quem tanta earumdem sublimitas profunditasque pollicentur.

244 Hunc ego laborem, non exiguum sane, mihi sumpsi, rescissa omni historica narratione, colligendo ea sola, quæ intellectum instruunt, atque in partes quinque distribuendo. In Prima collocavi sublimes ac devotissimas contemplationes, quas habuit Sancta circa mysteria fidei nostræ; in Secunda, doctrinas morales supra virtutes varias, præsertim statum religiosum concernentes; in Tertia, diversos ac plurimos ejus sensus ad aliqua Evangeliorum ac Scripturarum loca, apta moribus dirigendis; in Quarta, plures altissimasque considerationes, circa Divinas Perfectiones; in Quinta, velut pretiosa cœlestis doctrinæ fragmenta colligam, devotissimas quasdam ejusdem Beatæ Exclamationes. Sacrilegum autem existimavi verbum vel unicum de meo adjungere : quidquid enim hoc in libro leges, sumptum est ex grandi volumine, quod scripsit Puccinus prædictus; et in margine accurate notantur loca, unde eorum quodlibet acceptum fuit. Sed nec idioma alteravi uspiam, nisi in paucis quibusdam vocabulis, ita Florentinæ civitati propriis, ut alibi facile intelligenda non sint : quæ tamen pauca et rarissima sunt.

245 Quamquam autem talem instituerim doctorum doctrinarumque Beatæ partitionem, non tamen potui sic dividere materias, quin aliquando (licet haud frequenter) mixtim procedant : ita v. g. inter contemplationes divinarum perfectionum continget inveniri documenta moralia, et inter hæc notitias quasdam sublimiore Divinitatis : sed hæc uti ab ipsa Beata fuerunt gratiose sic dicta factaque, ita non poterunt displicere. Denique ut meus tibi labor gratior accadat, magisque reverearis doctrinam; scito nihil in hoc libro contineri nisi quod Beata dixit, rapta in Deum atque extra usum sensuum posita, orania proinde cœlestis esse doctrinæ : quin etiam sæpe per os Sanctæ loqui ipsum Deum in propria persona. Magna igitur cum humilitate cordis ad legendum te præpara (hanc enim dispositionem doctrina cœlestis, ut intelligatur, requirit) neque metiri velis divinæ altitudinem sapientiæ : et eminentiam bonitatis, cum abiectione humana. Nam

243
Etsi ipsa scripserit nihil,

ex ejus tamen ore accepta sunt,

E

quæ hic colliguntur,

divisa in 5 partes,

F

verbis iisdem, quibus prolata sunt,

inter divinas ejus ecstases;

leges

A leges profundissimas res, et miraberis quomodo a virgine ætatis non magnæ (siquidem in flore juventutis obiit) tanta sublimitas divinæ scientiæ intelligi potuerit, et referri verbis. Verum ubi Spiritus sanctus magister est, nulla tam excelsa est doctrina, quæ non facile comprehendatur.

quarum ta-
men aucto-
ritas, ut pri-
vata est,

ita non offi-
cit contrariæ
probabili
sententiæ :

246 *Hocenus Laurentius Maria Brancaccius, operis Collector, Lectorem instruens. Hunc tamen ne monitum ultimum offenderet, præmunendum ille censuit Monitiuncula nova, altera in pagina altisque typis sic subjecta* : Insuper monendus mihi, Lector, es, hoc in libro ceteris Beatæ revelationibus paucas aliquas insertas reperiri, quæ tangant argumenta in scholis Theologicis solita controverti, adeoque adversentur nonnullorum Doctorum opinionibus, sicuti ab aliis laud minus celebribus approbantur. Nihil hoc te offendant : revelationes enim particulares, quales hoc in libro continentur, sicuti rem revelatam non trahunt ultra limites atque confinia probabilitatis, nec aliam ipsis certitudinem conferunt quam est probabilitum opinionum ; ita nec contrariis opinionibus suam probabilitatem tollunt, aut ipsis quidquam præjudicant. Hic communis Theologorum est sensus.

B Securum ergo lege. fructum cape, et vive feliciter. Fuit autem ipse Brancaccius sacræ Theologiæ Magister, proinde hæc ejus Admonitio, communi Theologorum innixa sensui, vehementer favet conclusioni, in favorem historicorum, contra quosdam plus æquo iis severos, per subsequens Parergon formandæ, cum res Theologiæ tanto altioris ordinis quam historicæ sint, et a minori ad majus validum semper ducatur argumentum. Quia porro hic placet, collectis in unum libri titulis, operis Synopsis eam subjungere, quæ adjunctas sibi alio characterē habeat locorum singulorum citationes ; in iisque videas non solum Partes, in quas dividitur opus Puccini, sed subinde etiam Libros notari ; addere hic velim, utramque vocem idem denotare Brancaccio, quem, in hoc sibi ipsi (nescio qua de causa) difformem, præsumo corrigere, et ubique P, id est Partem scribere. Huic litteræ alibi quidem jungetur littera C, notatura Caput ; quando autem citanda Pars 3, aut 5 erit, usurpabo litteras d et n, quia partes illæ non in Capita, sed in Dies Noctesque dividuntur, sicut videre est num. 334.

sunt autem
omnia ex
opere Puc-
cini notatis
in margine
locis.

SYNOPSIS OPERUM.

PARS I. De Contemplationibus, super mysteriis principalibus nostræ fidei, et de vita, passione, resurrectione Christi, adventu Spiritus sancti, etc.

CAP. I. Comparat opera creationis operationibus Animæ ; eaque mystice exponens, elicit varia puncta et gradus perfectionis. *Majoris vitæ Parte 3, nocte 7.*

II. Prosequitur eandem materiam, tractando in particulari de creatione hominis, aliisque operibus veteris Testamenti, quæ applicat modo ei quo utitur Deus in Animabus ad perfectionem adducendis. *Ibid.*

III. Applicat operationes Verbi incarnati, ab ipsâ Incarnatione usque ad Passionem, ei quod Deus operatur in Anima. *Ibid.*

IV. De operationibus Verbi incarnati a Passione usque ad Ascensionem ; quas mystice exponens, docet quomodo eas imitari debeamus : ubi etiam demonstrat, Animam esse epitomen operum divinarum. *P. 3, d. 8.*

V. De unitate Essentiæ et Trinitatis divinarum Personarum, utrumque applicando mystice Animabus. *Ibid.*

VI. Prosequitur eandem materiam, altissime applicando Animæ ejusque potentiis mirabilia sanctis-

Maji T. FI

simæ et individuae Trinitatis atque operationum D ejus. *P. 3 n. 8.*

VII. Postquam sublimiter ratiocinata est de pretio Veritatis, tractat hæc verba Christi, *Data est mihi omnis potestas in celo et in terra*, applicando ea Animæ ; atque concludit in desponsatione, quam facit Christus cum Animabus ; deque renovatione Votorum, quam laudat velut utilissimam ad perfectionem. *Ibid.*

VIII. Incipit contemplari mysteria totius vitæ Christi, eliciendo aliqua documenta moralia perquam utilia ad perfectionem, ab Incarnatione usque ad fugam in Ægyptum. *P. 6 c. 1.*

IX. A Fuga usque ad Baptismum. *Ibid.*

X. A Baptismo usque ad Missionem Discipulorum. *Ibid.*

XI. De institutione sanctiss. Sacramenti. *Ibid.*

XII. De vale dicto sanctissimæ Matri. *P. 6 c. 2.*

XIII. De verbis Christi ad Patrem, ante initium Passionis, *Clarifica me Pater etc.* ubi intelligit altissima mysteria et devotissime contemplatur. *Ibid.*

XIV. De oratione in horto. *Ibid.*

XV. De captivitate Salvatoris, et præsentatione ad varia tribunalia. *P. 6, c. 1 et 2.*

XVI. De flagellatione Christi. *Ibid.*

XVII. De spinea corona. *P. 6, c. 1 et P. 2 c. 7.*

XVIII. De reliqua passione. *P. 6, c. 2.*

XIX. De Christi refixione et sepultura loquitur in persona Virginis. *P. 2, c. 8.*

XX. De resurrectione Salvatoris. *Ibid.*

XXI. Instruitur a Patre æterno, de eo quod egit Christi anima separata a corpore, et de virtute sanguinis Dominici. *P. 6, c. 3.*

XXII. Pulchri, devoti, et altissimi sensus, quos inveniebat. *Ibid.*

XXIII. Prosequitur eandem materiam, facitque eam Pater æternus intelligere operationes admirandas Verbi, post mundi redemptionem. *Ibid.*

XXIV. Prosequitur ad ipsum, simulque a Patre æterno indicantur ei vari ac mirabiles Verbi et Patris respectus ad invicem ; tractat autem ipsa sublimiter de puritate divina. *Ibid.*

XXV. Quomodo Verbum divinum denuo univerit animæ sanctissimam carnem, et Limbum visitaverit. *Ibid.*

XXVI. De ascensione Salvatoris. *P. 2, c. 10.*

XXVII. De causis adventus Spiritus sancti, mirandisque ejus effectibus. *P. 3, d. 1 et n. 1.*

XXVIII. Continuatur eadem materia, eodem sublimissimo stylo. *Ibid.*

XXIX. De mirabilibus operationibus Spiritus sancti in Animabus, quibus sese infundit. *P. 3, d. 3.*

XXX. Instruitur Beata ab ipso æterno Verbo, de iis quæ impediunt effectus Spiritus sancti : tractat etiam de eo quod divinus hic Spiritus operatur in variis Animabus. *P. 3, n. 1.*

XXXI. Format devotissimum parallelum inter ventrem purissimæ Virginis atque Crucem : et ostendit, quomodo Virgo exhibuerit Verbo incarnato amorosa obsequia, opposita injuriis ac poenis quas tulit in sua Passione. *P. 4, c. 26.*

XXXII. Considerationes de Assumptione sanctissimæ Virginis, directæ ad morum reformationem. *P. 2, c. 14.*

XXXIII. Appendix ad meditationes et contemplationes de mysteriis vitæ Christi, mystice explicatis ad morum correctionem, ab Incarnatione usque ad lotionem pedum. *P. 5, n. 1.*

XXXIV. A lotionem Pedum usque ad finem.....

PARS II. Doctrinæ morales circa perfectionem religiosam.

CAP. I. Quomodo Verbum incarnatum sit speculum ejus quod imitari debemus. *P. 4, c. 18.*

A ii. Quomodo idem sit liber diversarum cogitationum : fitque pulchra comparatio inter Cælum et Religionem. *Ibid.*

iii. Videt Religionem in forma pulcherrimæ Virginis, unde docet quid agere debent Religiosi, primo loquens in persona ipsius Religionis, deinde in propria. *P. 2, c. 15.*

iv. Novem regule a Religiosis observandæ. *P. 4, c. 22.*

v. De quibusdam virtutibus Religioso necessariis, puta simplicitate, obedientia, caritate; nec recipiendum quempiam nisi vero spiritu Religionis adductum; unde facit digressionem ad latus Christi. *P. 4, c. 23.*

vi. Qualiter per observationem trium Votorum eatur in cælum, et quantum ii, qui obligantur per ejusmodi vias ambulare, infeliciter devient. Describit mysticam fabricam et convivium divini Amoris, quod exhibetur Animabus Christo desponsis. *P. 4, c. 23.*

vii. De regulis ad acquirendam perfectionem, et duobus modis monstrandæ Deo gratitudinis pro receptis beneficiis. Agit etiam de aliquibus modis multum proficiendi in obedientia, et de gratiis quæ per hæc obtinentur a Deo. *P. 4, c. 30.*

B viii. Alia documenta ad Vota Religiosorum spectantia, et doctrinam maximi momenti complectentia. *P. 4, c. 31.*

ix. Alia circa perfectionem religiosam valde notabilia, quibus totus illius progressus continetur. *P. 4, c. 32.*

x. Videt conflictum Humilitatis et Vanæ-gloriæ, et illuminatur a S. Catharina ad eum intelligendum. *P. 4, c. 33.*

xi. Sancta eadem docet Beatam, quomodo debeat habere Humilitatem, matrem, sponsam, et sororem.

xii. Eadem Sancta monstrat confligentes inter se Caritatem et Amorem proprium. *Ibid.*

xiii. Amor Dei et proximi cum Amore sensuali certat. *Ibid.*

xiv. SS. Angelus et Ignatius de Layola docent ipsam virtutes Humilitatis et Paupertatis. *P. 2, c. 12.*

xv. De quatuor rebus, necessariis ad puritatem acquirendam, primum ab ipsomet Salvatore instruitur; deinde in propria persona agit de pretio et effectibus ejusdem puritatis. *P. 2, c. 9.*

C xvi. De humilitate, puritate, et amore. Comparatur Anima pura flumini : et fit digressio ad puritatem sanctissimæ Virginis et Christi Domini, in festo S. Joannis Evangelistæ. *P. 4, c. 10, 11 et 6.*

Appendix resumit tractatum de humilitate, paupertate, caritate et oratione, in quadam visione quam habuit beata Mater de gloria S. Vidaci in festo Canonizationis ejus. *P. 4, c. 6.*

xvii. Quinque petitiones, faciendæ Deo pro conservatione Ordinum Religiosorum : intelligit autem, sub similitudine fructuum variorum, varios status Religionis. *P. 4, c. 13 et 14.*

xviii. De prudentia terrena mundi et vera servorum Dei; item de superbia aliisque vitiis, ac remediis ipsorum. *P. 4, c. 18 et 19.*

xix. De vitiis quæ solent ordinarie inveniri in Religiosis, atque de remediis ipsorum; deque simplicitate et puritate, atque impedimentis istarum virtutum. *P. 4, c. 19 et 21.*

xx. Præparatio Beatæ in adventum Spiritus sancti. *P. 4, c. 16.*

xxi. Præparatio ad S. Communionem, præscripta a Patre æterno. *P. 6, c. 3.*

xxii. Exercitia spiritualia Beatæ pro quovis tempore matutino. *P. 2, c. 16.*

xxiii. Actus humiliationis et amoris Dei, a Beatâ exerciti. *P. 2, c. 17 et 18.*

xxiv. Viginti Regulæ, datæ a Domino Beatæ, ad obtinendam sanctitatem. *P. 1, c. 10.*

PARS III. Contemplationes et sensus devotissimi atque sublimes, supra quædam Evangeliorum et Scripturarum aliarum loca.

CAP. I. Super hæc verba Psalmi xli, *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum*, tractat de incomparabili siti, qua Christus nostram salutem desideravit. *P. 2, c. 11.*

ii. In hæc verba Evangelii, *Si quis diligit me sermonem meum servabit*, sublimiter discurret de efficacia verbi Dei, primo in persona propria, tum Patris æterni; ubi etiam excellenter tractat de incarnatione secundæ Personæ, et variis statibus servorum Dei. *P. 3, d. 2.*

iii. Ad hæc Joannis, *Pacem meam do vobis*, discurret in persona Patris æterni sublimiter de divina pace, et ea quam dedit Verbum sanctissimæ Virginis. Angelisque et toti humano generi; deque effectibus Incarnationis. *Ibid.*

iv. Super eadem verba, tractat de pace quam dedit Dominus, diversa ab ea quam dat Mundus, deque effectibus Spiritus sancti. *Ibid.*

v. Admirandi sensus super verba Evangelii, *Lux venit in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem*, deque effectibus gratiæ in Anima et operationibus Verbi. *P. 5, n. 2.*

vi. Super hæc Apocalypseos, *Ecce nova facio omnia*, de mirandis Dei effectibus in omni creatura rationali, tam cælesti quam terrestri; et specialiter de effectibus respectum Verbi in Animabus justis. *P. 3 d. 3.*

vii. Super istud Evangelii, *Qui non intrat per ostium in ovile ovium etc.* de variis Christi ovilibus, et quomodo ejus sacratissima vulnera sint ostium, per quæ intratur ad Patrem et ad cor Filii: quantaque bona nobis per Christum obveniant. *P. 3, n. 3.*

viii. Prosecutio ejusdem argumenti, de variis pascuis Verbi divini, intra ejus sacras plagas requirendis; deque commodis Incarnationis. *Ibid.*

ix. In hæc verba, *Ego sum pastor bonus*, pulcherrimos sensus percipit; et officia pastoris adaptat operationibus Verbi in Animabus. *P. 4, c. 1.*

x. Exponit istud Psalmi, *Confessio et pulchritudo in conspectu ejus*: tractat de conditionibus sub quibus debemus confiteri Deo, de divina pulchritudine, deque iis rebus quæ animas nostras in conspectu ejus formas reddunt. *P. 4 c. 2.*

xi. Declarat locum Evangelii, *Vado parare vobis locum etc.* et docet quomodo Christus nobis parat modum aquirendi cælum; agit item de damnis superbiz, et commodis animarum, *P. 4, c. 2.*

xii. Explicat Evangelium, *Simile est regnum cælorum homini qui seminavit bonum semen in agro suo etc.* ubi per bonum semen, intelligit verbum Dei; et per zizania, amorem proprium. *P. 4 c. 2.*

xiii. Applicat hæc verba Christi in Cruce, *Consummatum est*, Animæ quæ recepit sanctissimum Sacramentum: et super hæc verba Psalmi, *Visitasti terram et inebriasti eam*, agit de inebriatione divini Amoris. *P. 4, c. 4.*

xiv. De tribus gradibus quibus ascenditur ad latus Christi, humilitate scilicet, justitia, et amore; de quibus virtutibus præclara dicit, explicans hæc verba caritatis, *Introduxit me in cellam vinariam*. *P. 4 c. 5.*

xv. Comparat bonos Religiosos Innocentibus, in puritate et martyrio, super hæc verba quæ cunit Ecclesia in festo Innocentium, *Illi sunt qui cum mulieribus non sunt concubinati etc.* *P. 4, c. 9.*

xvi. Super alia verba, quæ eant Ecclesia in festo S. Agnetis, *Quem cum tetigero casta sum etc.* docet quomodo

A quomodo gustus sensusque Divinitatis faciant Animas robustas et invictas. *P. 4. c. 15.*

PARS IV. Contemplationes profundissimæ supra perfectiones Divinas.

CAP. I. De natura Veritatis divinæ, ipsoque Deo et Verbo incarnato, sub symbolo maris; discurret etiam de conditionibus Amoris divini, et variis modis quærendi Deum. *P. 3. d. 3.*

II. Incipit tractare de variis proprietatibus Verbi divini sub diversis symbolis, eliciendo inde doctrinas morales magnæ utilitatis. *P. 5. n. 2.*

III. De aliis proprietatibus Verbi, ac sigillatim de scientia et potentia. *Ibid.*

IV. De æternitate et impassibilitate Verbi, stylo eodem. *Ibid.*

V. Terminat hunc tractatum cum octava et nona proprietate Verbi, unione scilicet et communicatione, de quibus altissime et utilissime agit. *Ibid.*

VI. Edocetur a Patre æterno per longissimum colloquium de multis secretis divinis, ac primo quomodo Deus miserit Filium in mundum ad docendum veritatem, et quomodo amor proprius impediat receptionem doctrinæ divinæ. *P. 5. n. 2.*

B VII. Quomodo, per victoriam amoris proprii et per sinceritatem, Anima fiat capax (quantum quidem ratio creaturæ patitur) æqualitatis divinæ. *Ibid.*

VIII. Docet eam Pater æternus, in quo consistat æqualitas divinarum Personarum, et quomodo per studium religiosæ paupertatis faciamus obsequium Deo: ostenditque ardens desiderium ut in pectora fidelium infundat caritatem. *Ibid.*

IX. Declarat illi Pater æternus pretium et virtutem caritatis divinæ, et quinam ei recipiendæ ineptos se reddant. *Ibid.*

X. Explicat ei Pater æternus divitias suæ divinæ misericordiæ, agitque de divina veritate et sapientia, docens quinam oderint ipsam veritatem. *Ibid.*

XI. Intelligit ex ipso Deo grandia bona et fructus pacis. *Ibid.*

XII. De justitia divina, exercita in Christo: ac primo super illa verba, *Consummatum est*, revelantur ei magna documenta secretaque divina, præsertim quomodo Deus semper ostenderit tantum se amare genus humanum, quia Verbum ex eo sumpturum erat carnem: et quomodo ipsum Verbum perfecte satisfecerit divinæ justitiæ, et ad quanto majorem gloriam per hoc elevetur homo. *Ibid.*

C XIII. Intelligit et explicat res perquam sublimes de communicatione beatissimæ Trinitatis, et complacentia divinarum Personarum in se et creaturis. *Ibid.*

XIV. Quam gratæ sint divinæ Majestati laudes, quas ei dant justis; et qualiter diversimode illa ab homine laudetur. *Ibid.*

XV. Docet eam Pater æternus, quomodo Christus sit via; et quinam per eandem ambulent, qui currant, qui volent. *Ibid.*

XVI. Qualiter medium offendendi inimicum infernalem, seque ipsum defendendi, sit cognitio sui ipsius atque Dei: et ipsa Beata hanc doctrinam reducit in praxim, agnoscendo suam humilitatem, et altissime discurrendo de perfectionibus Dei. *Ibid.*

XVII. De prudentia, quam Deus communicat Animæ, dando ei gratiam abnegandi seipsam: deque fidelissima infidelitate, id est, cognitione Dei tam certa, ut videatur fides non esse. *Ibid.*

XVIII. Divinis doctrinis instruit eam æternus Pater, de divitiis voluntariæ paupertatis. *Ibid.*

XIX. De variis effectibus divinæ gratiæ, quam nobis Christus promeruit. *Ibid.*

XX. De suavis osculis, quibus cœlestis Sponsus

dissuaviatur Animam, id est osculis pacis et unionis. *D. P. 4. c. 12.*

XXI. Primo in persona Verbi, ac deinde in propria agit de malitia hominum, quantum ea provocetur indignatio Dei, et qualiter placetur. *Ibid.*

XXII. Datur ei intelligendus, in ipso festo Nativitatis sanctissimæ Virginis, Amor divinus, sub similitudine pretiosi liquoris: agitque de effectibus ejusdem Amoris, et mediis ipsum acquirendi: reteggit autem multas subtilitates amoris proprii. *P. 4. c. 28.*

XXIII. De variis modis, quibus Deus sese unit Animæ. *P. 3. d. 4.*

XXIV. Sub symbolo duodecim canalium sermocinatur de variis operationibus Verbi, partim in persona Patris æterni, partim in propria. *Ibid.*

XXV. Exponit easdem opiniones anagogice, in quantum significant id quod agitur in cœlo. *Ibid.*

XXVI. Quomodo Christus sit Agnus et Pastor: et qualiter Animæ justæ idem competat, respectu ipsiusmet Christi. *P. 3. n. 3.*

XXVII. De quinque gradibus veluti gratitudinis Dei erga Creaturam, et totidem aliis Creaturæ erga Deum. *E. Ibid.*

XXVIII. De amore, quem erga homines gerunt et communicant Angeli. *Ibid.*

XXIX. Sub symbolo diversarum arborum, tractat de operationibus et communicationibus Divinis erga hominem. *P. 3. d. 6.*

XXX. De diversis speciebus amoris, quas beati Spiritus impetrant hominibus, præsertim Prophetis et Virginibus sacris. *Ibid.*

XXXI. Comparat operationes Christi in cruce, cum iis quas exercuit in utero Sanctissimæ Virginis, quasque exercet in sinu Patris. *P. 3. d. 7.*

XXXII. De complacentia Dei in Anima, et Animæ in Deo. *P. 4. c. 7 et 8.*

PARS V. Fragmenta varia, veluti Exclamationes, perquam devotæ et aptæ excitare devotionem.

EXCLAM. I. Orat Beata Spiritum divinum, ut se non subtrahat Animabus nostris; et æternum Patrem, ut ignoscat culpis nostris. *P. 4. c. 20.*

II. Facit divinæ Majestati varias oblationes omnium statuum Ecclesiæ. *P. 4. c. 24.*

III. Orat Jesum ut suum sanctissimum Nomen insculpat cordibus Sponsarum suarum. *P. 4. c. 23.*

IV. De mirabilibus sanctissimi Sacramenti. *Ibid.*

V. De modo quo Deus requiescit in Anima justa. *F. Ibid.*

VI. Quomodo Deus requiescat in sancta Ecclesia. *Ibid.*

VII. De pulchritudine Christi, Sponsi Animarum. *P. 4. c. 28.*

VIII. Quomodo latus Christi sit fons ad ablutionem Animarum. *Ibid.*

IX. Qualiter omnia reperiantur in Christo: gratias agit Deo, et admiratur opera ejus. *P. 4. c. 9.*

X. Affectuosi sensus, cum puero Jesu, Virgine infantula, et Crucifixo. *P. 4. c. 17.*

XI. Qualiter Christus sit via, veritas, et vita. *P. 2. c. 5.*

XII. De puritate sanctissimæ Virginis, et mirabilibus Verbi divini. *P. 2. c. 2.*

XIII. De septem verbis Christi. Offert ipsimet sanguinem ejus, seque resignat divinæ voluntati ad probationem, quam voluerit de ipsa sumere. *P. 3. d. 7.*

A

PARERGON

De Sanctarum ecstalarum, secundum species naturaliter præhabitas durante raptu quandoque motarum, dietis factisque, ad historicarum quæstionum decisiones non transferendis.

B: M. Magdalenæ Crucifixionem exprimit

Modus quo se habuit Sancta, circa crucifixionis formam, expressam in raptu viginti sex horarum, juxta narrata num. 184, quam est conformis nostri ævi picturis, tam est contrarius illis quæ, velut a Deipara Divæ Birgittæ revelata, leguntur in libris Revelationum ejus, totius Ecclesiæ judicio approbatis post severum examen gravissimorum Theologorum. Explicandum igitur hoc loco mihi existimo, quomodo raptus utriusque Sanctæ, vere supernaturales ac divini in substantia fuerint, et tamen, secundum species naturaliter præhabitas in suis circumstantiis regulati, potuerint involvisse, non solum incertitudinis aliquid, sed etiam erroris; quæ amoliri quoniam nihil intererat finis a Spiritu sancto intenti, siverit Sanctas sic agi et agere, sicut extra raptum per se actæ fuissent: hoc enim facturum me promisi die xx Maji, ad vitam B. Columbæ Reatinæ, cui adhuc decenni legitur num. 11 apporuisse cum leone S. Hieronymus, et leo qui cum S. Hieronymo fuerat apud ipsam tota nocte mansisse. Concludam ergo hoc Parergo, in talibus nihil esse præsidii ad quæstiones pure historicas, seu sacræ illæ seu profanæ sint, prudenter dirimendas: proinde nihil ipsis Sanctis detrahi, cum talium veritas, citra ullum vel ipsas respectum, vocatur in controversiam, aliunde probanda vel infirmenda.

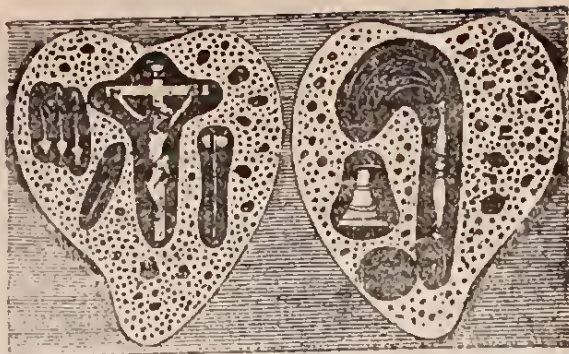
tamquam cruce humo strata facta clavis tribus,

2 Tales autem quæstiones procul dubio sunt eæ, quibus inter Auctores disceptatur, crucemne jam ante humi fixam probeque firmatam ascenderit Christus, ut ei affigeretur; an eadem super humum strata affixus prius, pariter deinde cum ipsa fuerit a militibus elevatus: item uno clavo pes simul uterque, an seorsim singuli singulis clavis confiri fuerint; aliæque similia, quæ libens prætereo, ut non egrediar circumstantias, in ea quem supra legimus raptu notandas; ubi clare dicitur, quod Sancta se extendit in terra, et brachia sic porrexit, ut appareret quod se aptaret supra crucem; et quod configeretur ei pes uterque; deinde sinistra, ac denique dextera; et sic postea mirabiliter erecta, velut crucifixa, ad parietem stetit. De pedibus autem, quod insinuat claro uno figi eos sibi fuerit in eodem raptu imaginata, clarius apparebit infra ex alio raptu, relato in Vita per Ceparium scripta num. 219, ubi Christi plagas totidem ait esse fornaces; et pedum plagam (tamquam unicam, quia unico clavo factam) primam appellat; secundam, sinistræ manus; tertiam, dextræ; et quartam, sacri lateris.

quem nunc etiam B. Baptista Verana notat

3 Hoc vero quod, in secunda ista Vita, Magdalenæ explicat, loquens in sua propria persona; id B. Baptista Verana (cujus revelationes explicabimus xxxi Maji) ex Christi sibi loquentis ore, num. 58 sic exprimit: Fui confixus tribus clavis in cruce, ut tu etiam totidem crucifigereris, videlicet paupertate, obedientia, et castitate. Et B. Gerandeschæ Pisanæ, cujus Vitam dabo xxxi Maji, num. 56, spectandi exhibentur pedes Christi, unico clavo perforati. Offertur insuper nobis in eandem sententiam, cor illud admirabile B. Claræ a Cruce, annis pluribus quam sexaginta ante S. Birgittam, mortuæ in Montefalconis anno mcccvi: in qua disiecta instrumenta Passionis (divino indubie miraculo) expressa fuerunt, eo modo, quo ad ejus natalem xvii Augusti, explicabitur, et hic in imagine videre licet.

et exprimit cor B. Claræ de Monte Falconis.

Cum Clara pectus explicat. Fulget Crucis mysterium

4 Interim ex lib. 4 Revelationum S. Birgittæ jam laudato, cap. 70, audi verba Deiparæ, passionem filii exponens per ordinem, et crucifixionem hoc tenore: Ecce malleus et quatuor clavi acuti in promptu sunt.... erat autem crux fixa, et brachia ejus elevata, ita ut nodus crucis inter scapulas esset. nec ullum capiti reclinatorium crux præbebat, et tabula tituli utrique brachio super caput eminenti affixa erat. Ad crucem igitur jussus dorsum vertit; et manum postulatus, primo dexteram extendit; et inde alia manus, ad reliquum cornu non attingens, distenditur; et pedes similiter ad foramina sua distenduntur; cancellatique, et quasi infra a tibiis distincti, duobus clavis ad crucis stipitem per solidum os, sicut et manus erant, configuntur.

E Brigita in crucem adscendisse Christum ait,

5 Libro autem 7 cap. 15, de visione passionis Domini quam vidit in Hierusalem, in ecclesia sancti sepulchri, in capella Montis Calvarie; Dominus inquit, ad me conversus, dixit: Attende tu, quia in isto foramine petrae infixus fuit pes Crucis meæ, tempore passionis. Et statim vidi, qualiter ibi crux ejus a Judæis figebatur, et firmabatur fortiter in foramine petrae montis cum lignis, confixis cum malleo validissime circumquaque, ut crux solidius staret. Cum igitur crux ita solide confirmata esset ibidem, statim adaptabantur tabulae ligneæ in circuitu stipitis Crucis, per modum graduum, usque ad locum ubi pedes ejus crucifigi debebant: ut possent per illos gradus tabularum, tam ipse quam crucifixores, ascendere, et super tabulas illas aptiori modo stare ad crucifigendum eum. Post hoc autem ascenderunt illi per illos gradus, ducentes eam cum irrisione et vituperio maximo. Qui gratanter ascendens.... cum esset jam super tabulas illas, non coactus, sed statim voluntarie, extendit brachium suum, et aperta sua dextera manu posuit eam in cruce; et quam illi sibi tortores inmaniter crucifixerunt, perforantes eam clavo per illam partem qua os solidius erat. Tunc etiam trahentes cum fure vehementer manum ejus sinistram, cruce affixerunt eam simili modo. Deinde extenso corpore ultra modum, junctos pedes affixerunt in cruce duobus clavis: et in tantum extendunt illa gloriosa membra in cruce tamque vehementer, quod quasi omnes venæ et nervi ejus rumpebantur.

eademque formam habenti furcatam,

I: quatuor clavis esse affixum.

6 His consonant quæ habentur, ut a Deipara dicta S. Birgittæ, lib. 1 cap. 10, in quem locum Cansalvus Durantus, Episcopus Feretrinus, erudite probat quatuor omnino clavis crucifixum Dominum fuisse: quam sententiam pluribus expendit Jacobus Bosius in opere de Triumphantis Cruce lib. 1 cap. 15: sed de tibiis vel pedum supra se invicem decussatione superius asserta, fatetur rem sibi perquam difficilem esse conceptu. De modo quo crucifixus est Dominus nullum alteruter verbum habet, quo confirmet Birgittæ sententiam; secundum se quidem et secluso vulgaris opinionis præjudicio perquam verosimilem, ea tamen mirandam magis, quod

Ut facile hic eorum numerus,

A a nemine tam distincte anteo traditus, non videatur Sanctæ fuisse obiectus per præhabitas communiter species. Idem dixerim de forma crucis, non rectangula $\dagger$, uti ex perpetua Ecclesiæ traditione videtur constare; non etiam simpliciter commissa, ut T; sed furcata, ut Y; quod licet commodum sit pro affigenda superne tabula longa atque ut minimum quadrupedali, quali inscriptum fuisse titulum sciri potest ex eo quod Romæ superest illius fragmento; nemini tamen eatens in mentem venerat talem affirmare, neque ullus postea sequi voluit.

ita difficile probatur talis forma crucis.

Ex ista vero contrarietate apparet,

in tali raptu quædam processisse ex præhabitis speciebus,

7 Ego in istis omnibus nullam partem probare aut reprobare præ aliis intendo: unum dico, si ista omnia fuerint acta, dicta, visa in vera ac supernaturali ecstasi (uti absque ipsarum partium gravi injuria nequit dubitari) profecto jam constat, ex ipsa sententiarum tam contrariarum incompatibilitate, quod etiam talibus multum interveniat a natura, divinitus non impedita quo minus secundum præhabitas species agat. Et hoc Virgilius Ceparius noster, in sequenti Vita num. 48, distincte sic exponit: Excessus amoris, in quibus talia acta per Sanctam ipse dixerat, perquam diversi erant ab ecstasibus matutinis. In his enim manebat quieta et immobilis, nihil videns, nihil sentiens..... sed quando loquebatur aut respondebat in raptu, signum erat animam non esse totam retroactam; et quod concurrentibus speciebus præhabitis movebatur phantasia, per quam sic loquebatur et discurrebat: phantasia enim est quæ linguam ad loquendum movet. Amor etiam divinus cor ejus inflammans, et accensos spiritus ad caput mittens, faciebat ipsam habere eas vires, quibus velut bene robusta ac sana surgebat de lecto, discurrebat per cellam, aliasque actiones faciebat, ad quas ejusmodi vires requiruntur; licet nectunc quidem, cum movebatur et loquebatur, sentiebat et respondebat, distraheretur a suo dilecto amore.

quibus etiam erroris naturam potuit permisisse Deus,

8 Et hæc cum quadam proportionem applicari debent etiam illi miraculosæ efformationi instrumentorum passionis Christi in corde S. Claræ; de qua Cornelius Curtius Augustinus, in libello de Clavis Dominicis (quatuor autem fuisse, et rationibus, et auctoritatibus, et imaginibus multis probat) Illa, inquit, Passionis totius imago ex pio sanctæ Virginis phantasmate generata est; ita ut in corde, quasi tabula, venis quasi lineamentis, omnia hæc simulacra cogitatio artificiosa deduceret; et sanguine pro colorum requisita varietate temperato, hoc miraculum depingeret. Tunc subiungit, qui suis oculis omnia inspexisse testatur, ejusdem cujus Clara Ordinis scriptor præfatus: An quia Diva illa talem de Crucifixo meditationem instituit, statues talem quoque crucifixionem fuisse? Non arbitror, si sensu tantum communi non cares. Hæc instrumenta, non ad Christi Passionem demonstrandam, sed ad ferventem Claræ amorem posteris declarandum celata sunt. Cur autem illa Claræ phantasmata, idem qui iis ad miraculum uti dignatus est Deus, non etiam curavit aptare et corrigere ad normam sibi notæ veritatis? Credo, quia id nihil ad spirituales fructus, miraculo illo intentum faciebat. Quinimo in Vita S. Coletæ vi Martii num. 68 observasse memini, Deum, humanæ curiositatis inutilia sæpe scrutinia declinantem, quandoque nolle sic præhabitos errores tollere, nisi quatenus forte incommodant potiori quod ab ita errantibus requirit bono. Cum enim illa, earum qui virginitatem coluerunt Sanctorum amantior, S. Annam Deiparæ matrem viri aut nunquam invocaret, quod pluribus successive viris nupsisse crederet, talem opinionem non modo non exemit Deus; sed permittendo ut illi appareret S. Anna in glorioso comitatu earum, quas ex priori marito filias fuisse multi præsertim ex Franciscanis docebant, satis habuit eam ad ipsius quam colere volebat venerationem incitare ejusmodi visione; etsi id ipsa aliter posset accipere, sicut defacto accepit; dedocta

quidem errorem suum, quatenus devotioni oberat; in eadem tamen, quatenus ad bonum animæ erat indifferens potius confirmata. Simili modo S. Hieronymus. B. Columbæ (ut supra dixi) non nisi cum leone adstitit; licet hic acceptus sit a S. Gerasimo, propter aliquam nominis affinitatem. Adeo enī invaluit vulgaris iste error, ut jam non aliter pingi consueverit Sanctus; opusque habeat eidem se aptare, si velit absque alio fui indicio ex habitu comitatuque cognosci. Et credo quod S. Jacobus. Hispaniarum Patronus, sine peregrinationis insignibus, manto, bardone, cucurbita, conchiliisque per visionem conspectus alicui, non agnosceretur citra novam revelationem. Nec tamen sic apparentes Sancti dicendi sunt approbare errorem ejus, qui sibi persuaderet, vel Hieronymum cum viveret sic comitatum, vel Jacobum sic indutum processisse. Gratis autem se torqueret, qui inveterato isti, licet in errore fundato usui reformando vellet importune insistere, dum citra noxam pietatis tolerari potest: sed præstat explicationem aliquam non incongruam comminisci, quæ, quod alias per errorem est captum, faciat cum veritate consistere: ut fit cum dicimus S. Hieronymo Leonem appingi, quia tamquam Leo contra hæreticos rugiat in scriptis suis, S. Jacobo sua conchilia etc. ut intelligatur esse is, qui in Collaico littore, istis frequenti, colitur peregrinatione celeberrima, ceteris adjunctis indicata.

AUCTORE D. P.

aut alias poterat aptari veritati.

E

9 Majoris momenti, et in re, quæ fidei præxima nunc esse pie creditur, præjudicii haud levis, est famosa illa Appendicula, inter Orationes, sub nomine S. Catharinæ Senensis editas, subjuncta Orationi xvi: quam Appendiculam licet magna argumenta suadeant ipsius Sanctæ non esse; præ reverentia tamen religiosissimarum virorum eam pro legitima sustinentium, ita recipiunt alii, ut negent quidquam ea effici posse contra fidem immaculatæ Conceptionis. Inter hos Joannes Baptista de Lezana, Carmeliticorum auctorum ex recentioribus facile primus, in Apologetico ejusdem mysterii cap. 14. sic loquitur: Non ea, quæ in orationibus Sanctarum habentur, ipsis factas revelationes indicant; sed ea quæ vel ipsæ credunt, vel existimant ita esse. Quod idem de B. Catharina dici potest: nimirum, quod ab aliquibus edocta, Virginem sanctissimam originalem labem contraxisse existimaret. Illuminatissimus autem circa ejusmodi P. Nicolaus Lancicius, noster, planius respondet. Tom. 2 Opusculorum suorum pag. 49: Si vere oratio illa fuit facta a S. Catharina, id eam dixisse, non Deo revelante, sed ex proprio spiritu et sensu, tanquam quæ fuit illa spiritualis Patrum Dominicanorum, a quibus hanc sententiam edocta fuerat. Sciendum autem est, inquit, quando personæ aliquæ piæ, abstractæ a sensibus, aliquid loquuntur, sæpe eas loqui ex proprio sensu, et aliquando hallucinari. Hoc nimis certum est, et sciunt talium rerum periti, et constat ex hisce ecclesiasticis authenticis; et ego possem nominare quasdam, ex Sedis Apostolicæ decretis relatas in numerum Sanctarum, quarum dicta et scripta in raptibus et ex raptibus derivata legi, magnis hallucinationibus respersa, ideoque non permissu imprimi. Exempla deinde idem auctor ponit ex ipsis jam impressis S. Catharinæ prædictæ Orationibus variis, quæ videri apud ipsum possunt. Certe non aliud magis desperatam ferme hoc seculo Romæ fecit causam Venerab. Joanne a Cruce, cujus inter Prætermittas meminimus III Maji, quam quod severioribus quibusdam Theologis omnino improbentur aliqua, in iis scriptis notata, quæ tamen habentur excepta ob ejus discipula quadam, ad hoc ipsum officium litteras edocta divinitus, cum eas alias ignoraret.

Agnoscent hoc in S. Catharina Senensi,

qui circa Conceptionem Virginis hallucinationem fatentur.

idque sæpe contingere loquentibus in raptu

quando is error non officiebat intento per eum bono,

Proinde non magni faciendum

10 In iis quæ ex S. Mariæ Magdalenæ revelationibus Puccinus edidit, nihil hactenus notatum scio, quod displiceret Theologis: historicis tamen consultum hic oportuit, ne quis eos cogere velit, ut pari certitudine qua illa

A illa quæ mores et fidem spectant, suntque omni acceptio-
ne dignissima, etiam alia amplectantur, quomodocumque
istic inveniunda, et certioris probationis egentia, quam
sit persuasio et apprehensio vehemens quarundam præ-
judicatorum opinionum. Tale est quod dicitur Magdale-
na in Vigilia S. Augustini, rapta cum esset, sic alloquitur
Verbum æternum. Tuus servus et meus advocatus
Augustinus te vocat antiquam et novam Veritatem.
Id ipse dicit de te : sed ita dicam de ipsa..... mea
Sancta Regula. Est quippe mihi Veritas, quia præ-
scribit mihi modum perveniendi ad te, veritatem in-
fallibilem. Est Antiqua, quia fuit facta et ordinata
sub lege antiqua ante tuam incarnationem: et quam-
vis nondum veneras in mundum, nihilo minus isti
antiqui Patres vivebant in magna perfectione, illam
magna cum exactitudine servantes. Id faciebant in
tuo lumine o Verbum, expectantes cum aidentissi-
mo desiderio tuum adventum in carne. Etiam est
Nova, quia post tuum adventum fuit observata cum
perfectione et rigore, et adhuc in hoc seculo repe-
riuntur, qui eam magna cum rectitudine et simpli-
citate custodiunt.

quod de sua
Regula dicitur
sic locuta
Magdalena.

Credidit
autem sic
locuta,

et locuta de
Regula aliqua
non scripta,

sed non cre-
ditur ita lo-
cuta ex re-
velatione,

ut nec S.
Theresia :

B Libenter præsumpsero, hæc, licet apud Puccinum
aliosque hactenus a me visos Vitæ scriptores non extan-
tia, uti afferuntur, ita legi in magnis illis quatuor volu-
minibus, de quibus num. 3. in Proæmio actum, et ex
Italico Latine reddita fideliter esse. Quamvis enim ejus-
modi præsumptioni non multum faveat illa libertas, qua
Zelatores ardentes prætexunt antiquitatis usos dule-
mus in principioribus quibusdam sui Ordinis monu-
mentis; quæ jam alias docuimus, nec prorsus diffiteri
defensores eorum possunt, nonnullis locis studiose alte-
rata interpolataque fuisse, si non integre supposita ali-
qua: nolo tamen exceptione istiusmodi uti; nolo quærere,
cur auctores Vitæ, satis solite colligentes loca, quibus
suam Religiosi status æstimationem explicuit Sancta,
istum adeo opportunum notare prætermiserint; nolo deni-
que suspicari, loqui Sanctam de Regula scripta. Error
hic quidem fuisset crassus et patens nobis, quibus con-
stat hanc ab Alberto datum seculo xiii, scilicet qui æque
facile cadere in Magdalenam potuit, seniorum suarum
traditione quacumque sic informatam, quasi ipse Elias
talem Regulam discipulis suis dictaverit; quam potuit
Carmelitis Italici persuaderi tempore S. Antonini, eoque
senioris Philippi Bergomensis, cappam ex Syrico cum
quibusdam largis virgis, scilicet albis et griseis cir-
culatam (qui Ordini ex Syria in Europam transeunti
peculiaris fuit) ab ipso gestatam more Eliæ Prophetæ.
Fuerit Magdalena (quando sic vis) imaginata sibi an-
tiquissimam Regulam aliquam, non scripta, sed simplici
institutione vel exemplo traditam, quæ ab Elia ad Chri-
stum, et inde usque ad tempora Alberti jugiter perse-
verans in Carmelo, ac demum in compendium scripto
reducta sit. Numquam tamen apud prudentem histo-
ricum talis imaginatio personæ quantumcumque Sanctæ,
præsertim multæbris et historiæ ignaræ, efficere po-
terit, ut ista credat esse revelata divinitus; magis quam
quæ de maculata Driparæ Conceptione elocuta fertur
æque Sancta, Catharina Senensis: quæ etiam hæc verbis
suis dicitur pondas addidisse hæc clausula, Tu scis, Do-
mine, quia hæc est veritas, cum ista simpliciter in
suo loqueretur sensu, nihil addens quod sublimioris no-
titie fidem exigeret.

C Nihil plus apud peritos rerum æstimatorum valebit,
sicuti forte Sancta Mater Theresia suos hortetur, sem-
per oculos conjicere in stirpem et propaginem Sancto-
rum illorum Prophetarum vel Patrum, a qua vel a
quibus descendisse Carmelitis antiqua ipsorum persua-
sio fuit, propiore remioreque originem ignotam haben-
tium; et de eo ipso, a quo Regulam acceperant, incertis
sententiis ad hoc usque seculum fluctuantium, suæve
an extraneæ, Bethleemitanæve Episcopus an Hiero-
lymitanus Patriarcha, Gallus an Italus fuerit; seculo

xii an xiii floruerit; sicca an cruenta morte obierit; si-
cut alibi ostensum est, et ex parte agnoscit ipsemet Ge-
neralis Strutius in Epistola ad Aubertum Miræum
quæ habetur in Tractatu de Patriarchis num. 218 pro-
ducta integre. Frustra quærunt illi, in suis quibusdam
Antwerpæ defensis Thesibus, cur dilectus Theresiæ
Sponsus, cujus toties visionibus ei licuit frui, et a
quo tot divinis illustrationibus meruit honorari, ve-
lum ab ejus oculis non amovit? aut numquid infelix
foret, quæ fabulosam successionem hæreditariam
suis inculcaret? Ad veram felicitatem infelicitatemve
cujusquam ista non facit, seu vera seu falsa; sicut nec
facit ad majorem minoremve Ordinis, Sanctitatem ejus
solius apud Deum Sanctosque in cælis æstimatio est,
fueritve Elias ejus Institutor atque Fundator, tot seculis
ante Christum, eo modo quo Sancti Dominicus et Fran-
ciscus suorum Ordinum Institutores ac Fundatores
adhuc in terris viventes fuerunt; an solum xiii seculo
Christianæ ævæ, per revelationem factam cuidam Mo-
nacho Calabræ, jussu in montem Carmelum se confer-
re, ibique in sancto illo Prophetice habitationis loco so-
cios quosdam colligere aggresso; sicut ob similem reve-
lationem Dripara Virgo sola agnoscitur Ordinis Servi-
tarum Institutrix atque Fundatrix. Quod autem in causa
immaculatæ Conceptionis responderent Patres Carme-
litæ, de duobus Christo ac Virgini dilectissimis Sanctis,
Bernardo Clara-vallensi et Catharina Senensi, illius
veritatem nunquam clare edocuit; id sibi de S. Theresia
responsum accipiant, absque ulla vel minima ejus inju-
ria, circa Ordinis originem.

D Habeatis hoc pro conclusione verissima, Pater
mi (inquiēbat Confessario suo Senensis in Vita num.
84) quod nihil, quod pertinet ad viam salutis, docuit
me unquam aliquis homo vel mulier; sed præcise
ipse Dominus et Magister, Sponsus pretiosus et su-
perdulcissimus animæ meæ, Dominus Jesus Chri-
stus, vel per suam inspirationem, vel per claram
apparitionem loquens mihi, sicut ego modo loquor
vobiscum. Non sic præcise loqui potuerunt Sanctæ
Theresia ac Magdalena: contra libenter professæ sunt,
quantum anima sua deberet magisterio nostræ minimæ
Societatis, ex qua designati eisdem divinitus Patres, cur
non fuerint moti, vel suapte ingenio vel superiori instin-
ctu, ut scrupulum eis susciterent, circa creditam vulgo
antiquitatem Ordinis, non magis rationabiliter a me
quæsieris; quam alius tibi, de Magistro Raymundo
Capuano ejusque Spirituali filia S. Catharina Senensi,
similem moveret quæstionem. Quod si homini licet ad
divini secreta consili per conjecturam eniti; optima cum
ratione possumus suspicari, Deum prædictas Sanctas in
suis illis undecunque acceptis opinionibus voluisse re-
linqui, quia contraria iis scientia, clam quidem habita,
profuisset nihil; palam autem enuntiata, gravissime
conturbasset utrumque Ordinem; unde plurimum im-
peditus fuisset fructus spiritualis, quem per ipsas Deus
faciebat ac porro facere intendebat.

E Turpius quidem is Prædicator adularetur im-
peritæ plebeculæ, qui ad captandam illius gratiam ma-
gnifice pro concione extolleret et studiose inculcaret vul-
gares quasdam traditiones de antiquitatibus patriis,
profanis aut sacræ, quibus nec ipsemet fidem revera ha-
beret, nec haberi a vivis cordatis et eruditis sivelet. Meo
tamen judicio longe inperior deque majari indiscretione
notandus foret, qui u Virginibus Sanctimonialibus vel
Carmelitanis vel aliis invitatus, ad eorum vel confes-
siones audiendas vel panegyres sermones exornandas,
inciperet iis movere quæstiones litigiosas et ingratas,
de rebus in Ordine suo opinionibus apud alios non
ita probatis; ex importuna ejusmodi zelo nullum alium
fructum relaturus, quam alienationem animarum a se,
conturbationem Conventus religiosi, et quandoque in-
tegræ civitatis scandalum; improbaturis factum etiam
illis, qui alioqui vera dicere et sentire crederent. Mul-
ta

D
quia ipsa ista
in re sequi
vulgatam Or-
dinis opi-
nionem

nihil nocere
poterat.

Nempe instrue-
bantur divini-
tus in rebus ad
salutem spe-
ctantibus,

in aliis dam-
nose scribissent
contraria opi-
nioni commu-
ni:

neque nunc
tali sunt
inculcanda
indocilis.

A *ta non solum innoxie, sed etiam utiliter, disputantur in scholis aut ventulantur in libris, quæ non convenit coram mulieribus agitari aut venditari popello.*

ALIA VITA

a P. Virgilio Cepario Societ. Jesu

*Sanctæ ipsius Confessario secundario Italice
cepta imprimi an. 1626,*

a P. Josepho Fozio etiam S. J.

edita et absoluta Romæ 1669.

PRÆFATIO POSTERIORIS.

Pridem inchoatum ab alio opus an. 1626,

B **H**anc vitam, ab anno mcccxxvi adductam ad præ-
lum, cum jam impressum haberetur Caput LVII, ne-
scio quæ causa stitit, ne porro absolveretur; for-
tassis quod eodem tempore publicaretur alia, per
Puccinum scripta. Mansit ergo imperfectum opus
Romæ, inter manus Matrum sanctissimæ Incarna-
tionis, quas monasterium S. Mariæ Angelorum,
velut nobilem felicis suæ plantæ surculum, almæ
Urbi misit. Illæ autem, considerantes quara certa
ex scientia processisset Auctor, Pater scilicet Vir-
gilius Ceparius, Sancta familiarissime usus, uti ex
historiæ progressu apparebit; existimarunt, rem
publice utilem facturam se, si ipsam tandem in lucem
proferendam denuo subjicerent prælo, prout fece-
runt occasione solennis Canonizationis. Non tamen
insignem aliquem historicum, uti congruum videba-
tur, sibi quærendum judicarunt, ad conscribenda
quæ decrant Capita: sed satis habuerunt invenisse
humilem ipsius Sanctæ devotum, a quo hanc opel-
lam postularent. Feci ego quod rogabar promptis-
sime, et adjuuxi miracula multa, dimissis aliis mul-
to pluribus, quæ ad æstimationem excellentiæ in-
comparabilis, in anima hac Seraphica relucens,
lectorum animis ingerendam servirent. Fuit autem
P. Virgilius in scribendo accuratus, rerumque etiam
minutiorum observans, quod devotis animabus solet
placere vehementer. Equidem non negaverim, ipsam
vitam esse admirabilem supra modum: non ideo
tamen minus utilem futuram confido, si quis atten-
tum ei animum applicuerit. Etenim dispersa est tam
pulchris luminibus doctrinæ salutaris ad instructio-
nem mentium, perfectioni et sanctitati consequendæ
serio addictarum; continet etiam tam rara exempla
exercitiaeque et axiomata virtutum solidarum; de-
nique tanta distinguitur varietate adinventionum
divinarum, quibus cœlestis Sponsus selectiores
quasdam animas, modo blandus demulcet, modo se-
verus exercet; ut non possint inde non hauriri præ-
cepta vitæ, quam maxime proficua; eum intellige-
tur ipsa Sancta tantis de cœlo fuisse cumulata favo-
ribus, vivaque et mortua tot cœlestibus donis et
gratia miraculorum adornata: unde excitabitur
spiritus ad magnificandam Dei majestatem, mirifi-
cantis Sanctos suos, pro Ecclesiæ totius communi
utilitate. Valete. Romæ anno moclxxix, xxvii Aprilis.

C *ab isto editur
anno 1669.*

TITULI CAPITUM.

Genus et natales S. Mariæ Magdalene.

II. Propensio ad eleemosynas largiendas, sermo-
nesque de Deo audiendos.

III. Quam devota extiterit erga sanctissimam Tri-
nitatem, et venerabile Sacramentum Eucharistiæ a
teneris annis.

IV. Quomodo ipsa per se orationi atque recessui
mentem applicarit, et vana spectacula declinarit.

V. Quam ista in ætate temperans in cibo, divi-
nique honoris studiosa fuerit: quamque sollicite in-
struxerit cœtaneas in primis fidei rudimentis.

VI. Decennis prima vice communicat; et voto
perpetuæ virginittatis se obstringit.

VII. Crescente ætate in virtute proficit, videtque
destinata bonis suis operibus præmia.

VIII. A parentibus collocatur in monasterio S. Joan-
nis asservanda.

IX. Testimonium Monacharum S. Joannis, de vita
quam inter ipsas duxit.

X. Educta de monasterio, medicis curanda com-
mittitur.

XI. Indicat patri desiderium monasticæ vitæ, et
industrie conatur maternum animum ad consensum
flectere.

XII. Matris suæ consensum impetrat.

XIV. Quæ monasteria ipsi placuerint, et qui modo
elegerit experiri cœnobium S. Mariæ Angelorum,
de quo plenior notitia datur.

XV. Experimenti causa ingreditur monasterium
S. Mariæ Angelorum, et qualiter in eo se gesse-
rit.

XVI. Domum regressa variis virtutum exemplis
præluet, ac denique revertitur ad monasterium,
non amplius egressura.

XVII. Quanta cum præparatione habitum Religio-
nis assumpserit, et nomen mutaverit.

XVIII. Exempla virtutum in Novitiatu data.

XIX. Optat religiosa Professione ante tempus ad-
stringi: et de amoris ejus excessu quodam.

XX. Differtur Professio ejus, ut alias expectet:
quam tamen præcidit solam se facturam, quod et
contingit.

XXI. Quadraginta diebus continuis mane, post
sumptam Communionem in lecto, manetrapta in ec-
stasi.

XXII. Notitiæ quædam, in istis matutinalibus ra-
ptibus eidem communicatæ.

XXIII. Alii excessus amoris, quos iisdem quadra-
ginta diebus post Vesperas pertulit.

XXIV. De eo excessu, in quo totam Domini Pas-
sionem decurrit.

XXV. A suis infirmitatibus convalescit per ora-
tiones Monacharum.

XXVI. Rogat ut sibi liceat manere inter Novitias:
et magis quam unquam antea intendit virtutum
exercitio.

XXVII. Quid in novitiatu cuidam Conversæ acci-
derit circa ipsam.

XXVIII. De innumeris ejus per omnem vitam ec-
stasibus, et quomodo in iis se haberet.

XXIX. De variis circumstantiis et modis istarum
ecstasyon.

XXX. Quomodo certificata fuerit ipsas esse a Deo,
non autem illusioni diabolicæ vel causæ alicui natu-
rali adscribendas.

XXXI. Prophetico spiritu futura prædicat.

XXXII. Quomodo longe posita et absentia cog-
norit.

XXXIII. Videt cogitationes occultas, resque se-
cretas.

XXXIV. Videt multarum animarum statum in Pa-
radiso, Purgatorio, et Inferno.

XXXV. De aliis favoribus, quos divinitus accepit
in suis raptibus sancta hæc Virgo.

XXXVI. De variis miraculis, quæ vivens operata
est.

XXXVII. Mandat ei Deus ut panem solum comedat
et aquam bibat: quod post experimentum a Supe-
rioribus sumptum exequitur.

XXXVIII

D
EXITAL.
VIRGILII
CEPARI.

E

F

EX ITAL.
VIRGILII
CERPARII:

A xxxviii. Præscribit eidem Deus somni tempus et rationem vestitus : quod similiter exequitur præbri Superioribus experimento.

xxxix. Multis tentationibus per quinquennium a Deo probatur,

xl. Multis modis affligitur et cruciatur a dæmonibus.

xli. Quibus armis utebatur ad resistendum tentationibus hostesque vincendos.

xlii. Sub finem anni quinti probationis suæ, ex Dei voluntate penitentiam agit diebus quinquaginta, deinde educitur ex lacu leonum et remuneratur.

xliii. De variis quibus usque ad mortem suæcta est officiis, et de virtute Sor. Evangelistæ Jucundi, Magistræ suæ.

xliv. De modo quo rexit Novitias, ipsarum Magistra facta ; et monitis, quibus eas informabat.

xlv. Ejusdem argumenti prosecutio.

xlvi. Quantum semper æstinaverit Religionem et statum religiosum.

xlvii. De ferventi ejus amore erga Deum et Sponsum suum Jesum.

B xlviii. Quantum desideraret et ipsa communicare et alias idem digae facere.

xlvi. De caritate ejus erga proximum et zelo alienæ salutis ; deque operibus spiritualibus et corporalibus, eum in finem ab ipsa factis.

li. De caritate ejus et zelo erga suum monasterium.

lii. De quodam examine conscientie facto in ecstasi, unde eximia mentis ejus puritas innotescit.

liii. De regulis aliquot bene vivendi, in raptu quodam sibi traditis a Domino Jesu.

liiii. De exercitio ejus matutinali cum sui ipsius oblatione.

liv. De profunda ejus humilitate.

lv. De virtute et voto obedientie.

lvi. De perfecta ejusdem paupertate.

lvii. Quam mirabiliter observaverit votum castitatis.

lviii. De oratione et contemplatione nostræ Sanctæ.

lix. Quidam affectus et notitiæ utiles circa contemplationem ipsius.

lx. De iis quæ seasit circa mysterium sepulturæ Christi et Assumptionem sanctissimæ Virginis.

lxi. De asperitate et penitentiis, quibus macerabat corpus suum.

C lxii. De grandi ejus desiderio patiendi pro Dei amore : quapropter, cum omni gustui spirituali renuntiasset, conceditur ipsi merum pati, cui ultimis vitæ annis generose se tradit.

lxiii. Idem continuat in sua ultima infirmitate ac morte.

lxiv. De exequiis Sanctæ, concursuque et devotione populi, ac sepultura.

lxv. De fama suæ sanctitatis, incorruptioneque et fragrantia corporis.

lxvi. Miracula per ipsam dum viveret facta.

lxvii. Miracula post mortem notata.

lxviii. De Beatificatione ejus, et oleo, miraculose multiplicato.

lxix. Varia miracula, facta per oleum in ejus festivitatis multiplicatum.

lxx. Miracula facta per intercessionem Sanctæ, mediantibus ejus Reliquiis aut ad nominis ipsius invocationem.

lxxi. De fama sanctitatis, ac veneratione cum qua servatur incorruptum corpus.

lxxii. De solenni Sanctæ canonizatione.

CAPUT I.

Prima Sanctæ ætas, et pietatis exercitia ante annum decimum.

Seraphica Virgo S. Maria Magdalena de Pazzis, filia fuit D. Camilli Geri de Pazzis, et D. Mariæ Laurentii Bondelmonte, familiis utrimque clarissimis, non amplitudine minus quam vetustate. Nata est Florentiæ benedictionis hæc filia die 11 Aprilis, anno m. d. l. xvi, sub meridiem hora xviii diei ; et sequenti die baptizata in oratorio S. Joannis Baptistæ (quod toti civitati commune baptisterium est) suscipientibus D. Pandolfo Strozzi, et B. Flammietta Minerbetti, accipit nomen Catharinæ. Narrabat mater, quod ipsa gravida laborem nullum senserit ; sed nec in ea educanda molestiam : quia semper fuit obedientissima matri, imo et quibuscumque domesticis, difficilis nemini : utpote indolem nacta mansuetam et placidam, atque ad omnem voluntatem gubernantium flexilem. In annis puerilibus non delectabatur ludis jocisque, in quibus ætas illa tota esse solet : sed tantam morum maturitatem præferebat, ut, quamvis benigna et amabilis esset, eadem tamen adjungere sese metnerent cœtaneæ, ex reverentia quam ingerebat modesta vultus ipsius compositio.

Nata 1566
2 Aprilis.

indole placidissima ;

E

2 Parvula cum mitteretur ad scholas, in loco Paupertinarum quas vocant Monacharum, et pro more puerorum jentaculum atque merendam secum ferret in corbe ; manus abstinere, donec transiret per carceres publicos ; unde captivos inclamantes audiens et eleemosynam postulantes, pro Dei amore porrigebat illis quidquid ferebat, magna cum animi sui voluptate. Cum autem domi esset, mire delectabatur porrigendo eleemosynam pauperibus eandem requirentibus, non sine oblectatione parcutum, lætante intuitum filiolum adeo proxi ad opera misericordiæ. Ad sextum septimumve annum ætatis progressa, cœpit capi sermoneibus institutis de Deo et vita æterna ; atque avide se applicare iis quibus eos esse familiares didicerat. Quia autem ejusmodi sæpissime miscebantur inter ipsius matrem et quamdam lujus amitam, D. Margaritam Panciatici inter Bondelmontios nuptæ, multum devotas et Sacramentorum frequentationi impense addictas ; ideo Catharina, mox atque convenisse illas sentiebat, festinabat iis sese adjungere, et attentione prorsus singulari ipsis auscultabat. Quod si mater ei diceret, Vade tantisper ambulatum, filia ; surgens illa obediebat prompte, sed paulo post revertebatur, auditura quæ dicerentur ; atque e latere assidens videbatur abinde non posse divelli. Rationem autem reddebat jam facta grandior, quia audiens de Deo colloquentes, sentiebat cor suum multa cum devotione interna suaviter commoveri ; quamvis propter ætatis imbecillitatem sæpe non intelligeret ea quæ dicebantur. Dicebat tamen mater ejus, quod Catharina, quantumvis parvula, quandoque tam altas quæstiones ipsi movebat de Deo, ut cogeretur ei silentium indicare, quia illæ longe excedebant capacitatem ipsius interrogantis.

C II
parvula captivis benefici,piis colloquiis
avide intendit:

F

3 In eadem puerili ætate cor suum impelli, non minus dulciter quam vehementer, sentiebat in amorem sanctissimæ Trinitatis : cumque incideret in personas religiosas aut devotas, solebat varia ex iis quærere ad animæ salutem pertinentia : studiosius tamen doceri cupiebat circa mysterium prædictum. Contigit autem aliquando eam revolvendo libellum, in quo descriptum erat Divæ Virginis Officium, invenire ibidem Symbolum S. Athanasii, in quo sublimè istud arcanum explicatur ; et voluptate incredibili

C III
ardescit in
emorem S.
Trinitatis.

A dibili perfusa, eo interius rapi se sentiens, maxima cum animi voluptate ipsum totum legit, quamvis contextum ejus non intelligeret : et quasi de invento thesauro gratulabunda accurrit ad matrem, ut ipsum ei ostenderet : unde facile erat assequi conjectando, quod animam ejus specialiter sibi elegerat Dominus. Fervebat etiam in eadem ætatula grandi desiderio sanctissimi Eucharistiæ sacramenti, videbanturque ei mille anni, quibus pertingeret ad annos illius suscipiendi capaces. Deus enim animæ ejus impresserat vivam cognitionem æstimationemque grandem divini illius Cibi. Et ideo, quoties Domina mater ejus communicabat (quod faciebat, ut dictum est, sæpe) toto eo die circa ipsam versabatur filia : ipsique quam proxime posset se applicans, ad latus ac supra vestes sedebat, nec volebat ab ea separari. Quærenti autem cum admiratione matri, quid ei esset, cur ita ageret respondebat : Quia Jesum sapis, mater, Jesum redoles : percipiebat enim odorem ipsius divissimi sacramenti, quod eo mane mater snupserat. Præterea præ amore, quo afficiebatur erga hunc panem Angelorum, cum necdum degustare ipsum per ætatem posset sicuti voluisset, cupiebat saltem videre alios communicantes : ideoque rogabat matrem, ut etiam minoribus festis comitari eam posset ad S. Joannis (quæ est ecclesia Patrum Societatis Jesu, ubi mater et familia omnis Confessionis et Communionis sacramenta solebant obire) ibique ad ternas quaternasque horas dulci isti spectaculo intenderet, domumque revertebatur consolationis plenissima.

4 Admiratione profecto dignum est, quomodo intra septimum et octavum annum, priusquam libros ullos legisset, aut humana cujusquam instructione præveniretur, interius dumtaxat a Spiritu sancto mota, applicare se cœperit exercitio orationis, seque sentiret eodem trahi etsi orandi modum ignoraret. Ergo ultro captabat solitudinem, consortia fugiebat, loquebatur parce, idque prudenter, silentio plurimum delectabatur, quo melius sese uniret Deo. Quæ cum mater, singulas ejus actiones considerans, miraretur : et hanc unicam feminei sexus prolem haberet : eandem tot nature ac gratiæ donis cumulatam intuens, non solum amabat illam, sed etiam propter virtutum excellentiam reverebatur quodammodo. Si domum ejus veniebant consanguineæ aut aliæ matronæ nobiles, accersereturque ipsa a matre : continuo aderat, sed mox expediens sese recurrebat ad recessum suum. Erant autem parentum ædes ad plateam quam *Cursus* appellant : cum ergo circa festum S. Joannis aliisque temporibus publicæ decursiones ad pallium, ut aiunt, celebrarentur, et multe Dominiæ eo confluerent : nunquam persuaderi potuit ut spectandi causa ad fenestram accederet : sed urbane subtrahebat se illis, recipiebatque sese ad secretiora domus cubicula : ubi posita in oratione, cordi sui affectus pandebat Deo, et multos divinæ gratiæ suscipiebat favores. Signanter autem vice quadam, cum diem integrum latuisset post ostium aliquod a nemine observata, dici non potest quantum ibi consolationis perceperit. Alias de mandato matris requisita a famulis, inventa denique est post lectum quemdam, tota mente sic absorpta in Deum, ut neque vocantes se audire, nec videre præsentem posset, nec omnino membrum ullum movere.

5 Variæ puellæ istius temporis, quæ meminerunt se ad spectandos *Cursos* in domum illam ductas fuisse a matribus suis, affirmant : quod, cum ipsis ibi refectionicula præberetur, nunquam aderat Catharina, nec egrediebatur camerula sua : requisita autem, vel non reperiebatur, vel inveniebatur orationi intendere genuflexa. Grandior deinde facta, cum interrogaretur quo instinctu id faceret, nulliusdum edocta magisterio : respondit ab interno affectu

Maji T. VI

moveri trahique se eo solitam : et quia modum orandi nesciebat, cœpisse inclinari in genua cum intentione quærendi Deum, ad faciendam pure voluntatem ejus : itaque eum reperire consuevisse. Quia autem necdum instructa nesciebat qua ratione mentem colligeret, ipsamque orationi affigeret : humiliabat sese et affligebat in conspectu Dei, eo se indignam reputans : sæpe etiam lacrymabatur : et per hujusmodi affectiones atque humiliactiones sui ipsius, totam se divinæ voluntati consignans, citra solitudinem anxietatemve, quietabatur animo et confortabatur. Quamvis autem inter istæc principia, sæpius sentiret mentem aridam et gustu spirituali destitutam : perseverabat tamen in oratione toto quod sibi præstituerat tempore, ac denique, consolatam se contentamque sentiebat.

6 Orationibus suis bona hæc puella jungebat alia virtutum opera : ac primum sobria quam quæ maxime, vix tantum sumebat in mensa communi, quantum sustentando corpori erat satis. Cum autem inferebantur fructus, quorum puerilis ætas solet appetentissima esse, surgebat ab accubitu : per diem vero omnino nihil degustabat, nec minimum quidem fructum humectandi palati causa. Imo ruri degens, ubi domesticæ mulieres pro merenda sumebant cucumeres aliaque in hortis provenientia : quantumcumque invitata ad similem refectionem, ac pene etiam coacta ab aliis, nunquam iis volebat condescendere. In prandio porro cœnave, dimissis delicatioribus ferculis quæque magis blandiebantur gustui, solum viliora delibabat : idque tam parce, ut sæpe diceret mater, nescire se unde filia sua aleretur. Die quodam festo, cum esset in villa, et mane plueret : ecclesia autem, quo eundem ad Missam familiæ erat, distaret longius : mandarunt parentes ut prius ei daretur jentaculum, ac deinde equo imponeretur vehenda : quo audito cœpit Catharina amare plangere, per Deum rogans ne id facere cogeretur, ac dicens, videri contra reverentiam futurum, si ante Missam auditam tentaret : neque decere ut accederet ad alloquendum Jesum cum ista equitaturæ commoditate : proinde necesse fuit illius in hoc cedere voluntati.

7 Divini honoris jam tunc zelantissima, intimo afficiebatur dolore, si aliquem forsitan blasphemam tem audiret, aut alia ratione offendentem videret : neque poterat lacrymas continere. Igitur, cum vice quadam nonnulla verba, contra proximum et cum Dei offensa prolata, audivisset : tantopere id sensit, ut totam illam noctem insomnis traduxerit, effusa in planctum. Eodem zelo mota erga Dei honorem et proximi salutem, quoties dabatur occasio, docebat parvulos Pater, Ave, Credo : ductaque in suburbanum a parentibus quemadmodum Florentina nobilitati in uso est, solitiæ quotannis menses aliquot in villis agere, invitante eo hortorum palatiorumque urbi circumjectorum amenitate congregabat Catharina decem aut duodecim pueros puellasque ex rusticana sobole, quos doctrinæ Christianæ ac fidei principiis imbueret : utque eos alliceret docilioresque faceret, cum licentiæ matris, pueris quidem largiebatur eleemosynam : puellis vero distribuere sularia, semicinctia, aliasque res similes : tanto autem cum affectu et patientia huic caritatis operi impendebat sese, ut omnibus admirationi esset. Cumque redeundum esset plorare incipiens, interrogataque a matre quid fieret : Fleo, inquit, quia non potero amplius doctrinam Christianam docere pauperulas illas. Quapropter necesse fuit unam earum, Mariam nomine, pro ipsius solatio Florentiam deducere, docendam a Catharina : quæ hac occasione pluribus annis ad domesticum famulitium morata Florentiæ, non pauca docuit circa Catharinam digna memoratu. Observatum est etiam, quod ibidem in villa venien-

D
EX ITAL.
VIRGILII.
CEPARI.

C. V
Studet sobrietati,

E

recusat refici
ante Missam,

peccatis alienis
tristatur,

F

instruit in fide
coataneas,

in parvulis
Jesum contemplatur.

et Eucharistiæ :

C. IV
orationis
exercitio se
tradit docen-
te nemine :

a spectaculis
profanis
abstinens,

invenitur re-
ducta ad
preces :

postea expli-
cat quo ins-
tinctu id
egerit.

EX ITAL.
VIRGILII
CEPARI.

A tes ad se parvulos doctrinæ causa, magna cum tene-
ritudine animi amplexabatur, illisque blandiebatur :
querentibus autem cur id faceret, respondebat, quia
representant mihi Jesum istius ætatis puerulum, et
propter innocentiam ac puritatem ipsorum. Mansit
autem hic ei erga illos affectus quamdiu vixit, quo-
ties videre ipsi contingebat infantes, figebatque ob-
tutum in eos, et magna cum affabilitate alloquebatur,
Jesum in eis contemplari solita, et considerans quod
Deum nunquam offendissent, eisque optans ut in ea
animi innocentia conservarentur.

c. VI
Novennis ad
meditandum
instruitur,

8 Regressam in civitatem, cum jam ageret ætatis
annum nonum, videns matris ejus confessarius P.
Andreas Rossius Societatis Jesu, tantopere orationi
addictam, et mentalis etiam exercitationis capacem,
dedit illi meditationes de Christi Passione, a P. Gas-
pare Loarte ejusdem Societatis compositas ; dicens,
Lege in hoc libro, filia, meditationis puncta, et ge-
nuxilla recita hymnum, Veni creator Spiritus, atque
hujus auxilio invocato dic, Confiteor : tam, cum
vivæ devotionis affectu, incipe ruminare puncta quæ
legeris, et Deo te gubernandam relinque : nec pluri-
bus ad instructionem ejus opus fuit. Amplexa ergo

B cum magna devotione traditum sibi præceptum, et
certa ad amissum illud exequi, omni die mane quam
citissime surgens, prosternebatur in terram, multa-
que cum recollectione sensuum dabat initium medi-
tationi : et in contemplandis Passionis mysteriis
liquesceus, tota in Jesum suum absorbebatur, mag-
noque incendebatur desiderio ejus imitandi, ac pro
eo patiendi, qui tanta passus pro ipsa fuerat. Ex quo
autem mandatum istud acceperat a Confessario,
numquam omisit horam integram mane impendere
exercitio isti : atque hinc progressa paulatim, ele-
vata fuit ad mentis excessus raptusque sublimis-
simos, de quibus agitur inferius. Confessa est au-
tem ipsa, quod inter orandum nullam patiebatur eva-
gationem mentis distractionemve : nisi quod, quia
ab infantia semper ardentissime desideraverat fieri
Monacha, Deoque servire in statu religioso, hoc
ipsum per diu identidem observabatur menti, dor-
mienti vero etiam recurrebat in somnis. Cum ergo
ad orationem se componebat, conabatur ad illam in
Monachæ speciem conformari, faciendo sibi scapu-
lare et velando caput, gaudebatque eo in statu vi-
dere se : atque hinc sobinde ei nascebatur distractio-
nis quidpiam. De cetero, quamvis nonnumquam sub
dio ad solem aut pluviam orationi vacaret, nihil inde
incommodi patiebatur, quod mentem ad se traheret.

soloque desi-
derio mona-
sterii inter
orandum
distrahitur :

C 9 Erat in ea tam grande desiderium meditandi
divina, ut summo mane de lecto surgeret : et quia
sic orans sæpe deprehendebatur a famula quadam
nomine Angelica, rogabat eam pro Dei amore, ne
significaret matri, quod tali hora orantem invenis-
set, impedimentum inde sibi objiciendum metuens.
Neque contenta orare ipsa, conabatur famulas
quoque ad id inducere ; ideoque ad overrendam do-
mum, lectos componendos, aliaque servilia mini-
teria libenter accedebat, quo ipsis citius expeditis
præstaret otium tempusque orandi secum. Fructus
autem quem ex meditanda Salvatoris Passione ca-
piebat, erat sitis ardens inflammatumque desiderium
aliquid patiendi amore Verbi incarnati. Quare hi-
verno tempore deprecabatur ancillam, suo ministe-
rio privatio adjunctam, ne lectum sibi calefaceret,
hoc tamen matri non revelaret, quandoque autem
in loco abdito sese flagellabat. Semel etiam sertum
quasi spineum ex aculeatis aurantiorum ramusculis
texens, illud capiti suo vesperi sic adstrinxit, ut præ-
cruciatus dormire tota nocte nequiverit, tantum ut
imitaretur Jesum coronatum spinis. Ex iisdem vero
ramusculis cingulum sibi intorserat, quod nudæ suæ
carni circumdabat, et ab ancillis inventum aliquando

et amore
patiendi
accensa,

variis mo-
dis corpuscu-
lam vexat.

est, abditum infra culcitrans ; atque his et aliis plu-
ribus modis curabat affligere et mortificare suum
corpus. Solebat etiam frequenter remove culcitrans,
et super stramineum saccum nodum dormire : ali-
quando autem genuflexa in terram caput dumtaxat
acclinabat lecto, neque se extendebat. Quibus de
rebus monita mater, voluit ut deinceps secum dor-
miret ; dicens, quod si dimitteret solam, totas illa
noctes inopenderet orationi et pœnitentiis.

CAPUT II.

*Prima ejus Communio, et cœlitus in ista
ætutula collata dona Sesquianni mora in
monasterio S. Joannis.*

Jam fere compleverat annum ætatis decimum,
quando Confessarius ejus P. Andreas Rossius, con-
siderans quam ardentem hæc puella jam inde ab in-
fantia concupiverat sanctissimi Sacramenti commu-
nionem, censuit hanc illi non differendam diutius ;
sed, præmissa congrua instructione, percipiendam
ei præcepit. Verbis exprimi nullis potest, quanta
hinc ei lætitia nata sit, qualesque Deo egerit pro
tanto beneficio gratias. Jam se totius mundi æsti-
mabat felicissimam, nec aliud per eos dies loqueba-
tur quam de venerabili isto mysterio. Multis ergo
orationibus, pœnitentiisque, et aliis extraordinariis
exercitiis præparata, anno Domini MDLXXIII die XXV
Martii, qui Verbi incarnationi sacer est, in ecclesia
S. Joannini Societatis Jesu sacræ mensæ primum
accubuit : et post receptum divinum istum Hospitem,
cum quanta potuit reverentia et devotione, subito
sensit impleri se tanto gaudio et lætitia interiori,
propter unionem incarnati Verbi cum anima sua, ut
postea dicere solita fuerit, nihil in omni vita sensisse
se usque adeo deliciosum. Unde illecta dulcedine tan-
ta, sensit deinceps incredibilem divinæ istius escæ fa-
mem, ac desiderium ejus quam creberrime usurpan-
dæ. Cum autem hujus desiderii vehementiam mani-
festasset Confessario suo, sciens ille quam pura es-
set anima ejus, quantumque in ea sibi complaceret
Deus ; permisit ut octavo quoque die exinde commu-
nicare posset. Numerabat ergo dies et horas per
hebdomadem currentem, præstolans cupientissime
diem sacræ Communionis ; tantoque exinde gustu
spirituali afficiebatur, ut funderetur in lacrymas.

c. VII
Decennis
communicare
jussa

E

id facit in
festo Annun-
tiationis,

ac deinceps
octavo quo-
que die,

11 Non multis diebus post, id est die XIX Aprilis
ejusdem anni, cum jam ingressa esset annum ætatis
undecimum, ipsa Feria quinta Cœnæ Domini, in ea-
dem ecclesia Patrum Societatis, expendens amorem
quem Dominus Jesus Christus demonstravit homi-
nibus, iis se relinquens usque ad finem mundi
in sacratissimo Eucharistiæ Sacramento, futu-
rum animarum cibum et robur ; accensa vehementi
desiderio vicissim aliquid offerendi eidem gratitu-
dinis ergo ; nec reperiens quidquam intra se, quod
gratius esse posset Deo quam virginitas sua ; hanc
ei magno animo obtulit, seque per votum castitatis
perpetuæ Jesu suo consecravit. Quam autem ac-
cepta fuerit hæc oblatio, postea eidem declaratum
in visu est : quo vidit, ipso emissi istius voti die,
digito suo insertum fuisse anulum desponsationis
numquam solubilis cum suprema Dei majestate.

F
et in Cœna
Domini
virginitatem
rovet.

12 Proficiebat quotidie Catharina in virtute ; id-
que unum spectabat, ut Sponso suo conformis fieret
quam maxime, eidemque perfectissimo amore uniret-
ur. Igitur quasunque intuebatur creaturas ; cœ-
lum, terram, campos, in scalam, per quam mente
ascenderet ad Creatorem, convertebat, et in fomi-
tem accendendi magis magisque amoris ; ejus
flamas quantumcumque celare cupiebat ; prode-
bant nihilominus ipsæ se, per signa exteriora ver-
borum

c. VIII
A creaturis
in Deum
reflecti as-
suescens,

A borum et operum. Notabile autem imprimis est, quod intra annum duodecimum ac decimum tertium ætatis constitota, cum forte esset in suburbano cum matre, et per amœnum quoddam pratum deambulare, in die S. Andreae Apostoli; mente in Deum sublevata (sive id serenitas auræ cœlique conspectus; seu loci viridantis apricique pulchritudo fecit) a divino suo Sponso improvisa amoris sui sagitta sic est percussa, ut nequiens dissimulare quod erat, excesserit a seipsa velut mortua, nihil vel loqui vel moveri valens. Ea res, ut insolita matri, sic formidolosa accidit: cœpitque cogitare malum aliquod corporale id esse, ac domum deductæ studuit applicare remedia quædam. Verum his nihil proficientibus, animadvertit, non corporis, sed animi affectionem illam fuisse: et admirationis plena cœptis destitit. Nolens autem contristare filiam, tum quidem dissimulavit; post annos vero aliquot, cum jam ingressa monasterium esset; Matri Priorissæ narravit rem totam. Quin et ipsamet anno MDCXVIII mense Septembri, in raptu quodam similem amoris divini incursum patiens; testata est ejusdem illum rationis fuisse, cum exclamaret: O amor, id quod nunc me facis pati, simile est ei quod me fecisti sentire in illius festo, qui sic amavit Crucem, quando necdum eram tibi in Religione consecrata; et mater mea credebatur morbum aliquem corporalem id esse.

13 Quam autem grati essent Deo virtutum actus, quos benedicta hæc puella exercebat in ista sua puerili ætate; intellectum simili modo fuit in raptu, quem passa est in die Circumcisionis primo Januarii anni MDXC; quando alienata a sensibus, magno cum jubilo cœpit enumerare pretiosa quædam dona, sibi a Domino Jesu collata in ista pusilla ætate, quæque sibi videbat in paradiso reposita. Quædam enim eorum clara et intelligibili voce exprimens, dicebat, videre se, quod pro illo zelo inflammata caritatis, quo nocte supradicta deploravit factam Deo et proximo offensam sibi in cœlis destinatus esset ornatus similis vesti rubicundæ ac rutilanti: et pro actibus temperantiæ atque mortificationis, quibus sese privaverat esu fructuum aliorumque ciborum delicatiorum aut gustui suavi, videbat præparatam sibi mensam argenteam, pretiosissimis ac sapidissimis ferculis cumulatam: pro sollicita illa diligentia, qua illasam servaverat pudicitiam virginalem, ipsamque Deo per votum consecraverat, monstrabatur ei a Jesu suo per armillarum argentearum et pretiosissimis gemmis distinctarum. Atque ita pro aliis operibus bonis ab ea factis, multa alia speciosa dona, quæ longum esset enumerare singula, eidem exhibebantur; ipsa plurimum admirante, quantum exterius apparebat, quod pro operibus a se tam parvi æstimatis, tam liberalis apud Deum esset deposita retributio. Unde possumus intelligere, quanti faciat Deus etiam minimas quasque actiones, in statu gratiæ ex sui amore factas, quantaque eis merces maneat: ut moveamur, in omnem occasionem exercendæ virtutis animum habere intentum, ne nos quotidie prætereant infiniti actus, quibus acquirere nobis possemus incomparabilem thesaurum in cœlis.

14 Annum decimum quartum jam agebat Catharina, quando pater ejus D. Camillus necesse habuit Florentia discedere ad regimen oppidi Cortonensis: quo cum secum duceret totam familiam, de consilio R. P. Petri Blanca Rectoris Collegii Societatis Jesu, qui ut P. Andreae Rossio in præfectura Collegii successerat, ita a Camillo assumptus fuerat in patrem familiæ spiritualem, decrevit filiam in aliquo monasterio asservandam collocare. Et quia cognatam habebat in venerabili cœnobio S. Joannis Equitissarum (sic enim appellantur, quia induuntur habita Equitum S. Joannis, quos hodie Melitenses

appellant, et regimini Ordinis istius subjiuntur) eidem, nominatæ Sorori Silvagiæ Morelli, filiam commendavit. Graviter hanc separationem carissimæ sibi natæ sentiebat mater: filia vero, quamquam summopere amaret matrem, hand ægre tamen ferebat ab illa dividi, sperans exinde liberius vacaturam se orationibus ac devotionibus suis. Quo autem pacto, antea per Confessarium constituto, inducta illuc sit, et alia eodem spectantia vide in Vita priori num. II.

15 Ut tamen melius intelligatur, quomodo istic se gesserit Catharina: placet strictim referre ea, quæ in Processu juratæ deposuerunt venerandæ istius loci Matres, videlicet Sor. Silvagia Morelli magistra ejus, Sor. Diamante Mazzinghi, et Sor. Faustina Strozzi, ita testatæ. Anno MDLXXX, Catharina, filia D. Camilli de Pazzis, annorum quatuordecim puella, collocata in hoc monasterio fuit, eo quod pater ejus a magno Hetruriæ Duce ad regimen Cortonense amandaretur: fuitque nobiscum mensibus circiter quindecim, quo toto tempore optimi exempli omnibus fuit. Erat perquam devota et dedita orationi mentali, cui constanter impendebat quotidie horas duas mane, et unam vesperi: habebatque nihilominus varia per diem tempora, quibus ad orationem se recipiebat. Cum vero lectulus ejus esset in cella magistræ suæ, inde noctu clam ipsa ad orandum egrediebatur. Omni sabbato percurrerebat Evangelium sequentis Dominicæ, indeque seligebat sibi duo vel tria puncta, in argumentum meditationum totius istius hebdomadæ. Sæpius nobiscum veniebat ad Chorum divinaque officia, etiam nocturna: quando autem venire prohibebatur a magistra, nihilominus ad orationem surgebat, in eaque persistebat usque ad tempus Missæ: adeo vero tenere afficiebatur erga Deum, ut sæpius abstraheretur a sensibus. Quare cum aliquando solam in cella reperiens una ex nostris, diceret, Tunc hic sola es Catharina? subito respondit; Ah! quomodo sola? indicatum volens, quod licet nulla nostrum adesset; tamen cum Deo agens, sola non maneret, sed bene comitata.

16 Dum orabat in Choro, ita defixa et immobilis assistebat, ac si statua fuisset: vultu autem immutabatur, et instar rosæ rubescens accendebatur, oculis clare rutilantibus instar lucidissimarum stellarum. Apparebat in eodem ejus vultu Angelicam quid, quod omnium nostrum in ipsam convertebat intuitus. Videntes vero in ea tantam devotionem modestiamque supra consuetudinem aliarum, præ suavi admiratione tenebamus ut plurimum oculos in eam defixos, nec satiabamur admirando ejus virtutes: imo optavisseimus illius consortio jugiter frui, quia conversatio ejus Angelica adeo erat amabilis, ut ipsam videre continuo, ipsam alloqui, agere cum ipsa nemini tædium attulisset unquam. Ideo optabamus summopere, ut apud nos fieret Religiosa. Licet enim juvenula esset, sperabamus tamen quod per ipsam monasterium nostrum reduci posset ad perfectam observantiam vitæ communis, id quod in nobis valde requirebat illa: dolumusque, ac dolemus, et semper dolebimus, quod nobiscum non manserit.

17 Multum temporis impendebat legendis libris spiritualibus, præsertim Evangeliorum. Meditationumque ac Enchiridii et Soliloquiorum S. Augustini, aliorumque similium argumentorum. Hortabatur nos bona puella ad sæpius iterandum sacram Communionem: et quia ipsa frequentius communicabat quam nos, exemplo suo nec minus verbis multas permovit, ut frequentioris Communionis licentiam a Superioribus postularent, saltem pro omni Dominico ac festo die: itaque per ipsam inductus est crebrior inter nos Sacramentorum usus, quomodo hodieque servatur. Numquam conversabatur Catharina

D
EX ITAL.
VIRGILII
CEPARI.

G. X
quæ postea
testatæ sunt,

quomodo
mensibus
15 inter eas
vixerit,
E

eximia vir-
tutis omnis
specimina

et frequentem
communionem
ipsis persuaden-
dens,

festo S. An-
dreæ primam
ecstasim pa-
titur,

qualem rur-
sus postea
anno 1598

cum prius
an. 1590
vidisset

dona sibi
parata pro
operibus bo-
nis in pue-
ritia factis:

G. IX
committitur
An. at. 14
monialibus
S. Joannis:

EX ITAL.
VIRGILII
CEPARI.
usumque
orationis:

A Catharina cum puellis secularibus, quæ apud nos erant ad custodiam collocatæ: sed ordinaria ejus conversatio erat cum infirmis Monialibus, quas visitabat frequenter, eisque modo libros spirituales prælegebat. modo amanter suggerebat sermones cogitationesque de rebus divinis. Agebat etiam libenter cum illis, quas videbat dispositas ut ad orationis usum, frequentiam sacræ Communionis, vitam recollectam et spiritualem induci se sincerent. Ex ejus ore nullum unquam auditum verbum otiosum aut vanum: nullus in ea observatus motus gestusve, sapiens levitatem: quin potius, inimica omnis vanitatis, tanta utebatur vestitus modestia, ut nec minimum quidem capitis ornatum admitteret, cujus alioqui tam studiosa esse solet puellaris indoles.

obediens in
omnibus

18 Numquam notata fuit irasci, aut etiam quidpiam dolenter ferre, nisi forte cum infirmam jubebat magistra aut ovum aut aliud quidpiam viribus restaurandis sumere: tunc enim vix poterat cavere, quin demonstraret quam grave sibi esset delicias aliquas facere corpori: obediebat nihilominus, et quidquid jussa erat exquebatur prompte. Quicumque videbat vel dici audiebat de proximo, in meliorem sumebat partem: quod si alienum defectum narraret quæpiam, excusabat defendebatque ut melius poterat. Amica silentii et solitudinis, loquebatur, parce et semper de Deo, singularique cum modestia et reverentia erga omnes. Præ summa humilitate libenter verrebat domum, sternerbat lectos, aliaque ministeria abjecta obibat; plus factura, si plus sibi per magistram licuisset. Quin et indignam se reputabat quæ inter nos maneret, ac nobiscum loqueretur; et versaretur: tum quia de se quam demississime sentiebat, tum quia maximi aestimabat statum religiosum, per quem dicebat nos esse sponsas Jesu: se vero nequaquam, quia necdum erat religiosa, licet fieri optaret. Somnum capiebat supra saccum stramineum; quin et illo magnam partem privabat sese ut orationi vacaret, eidem tribus quatuorve horis continuis intenta. Vescabatur cibo perquam modico, jejunabat sæpe, sæpe corpus flagellabat: adeoque per istæc omnia debilitatus est vigor corporis ejus, ut ipsamet fateretur, fuenti sibi aliquando vires deesse ad trahendam acum. Interrogata vero, cur ipsa sese ita sponte extenuasset, respondebat: Non pro destruenda complexione naturali, sed ut aptior essem orationi et unioni cum Deo.

et corpus
pœnitentis
macerans.

19 Denique in omni virtute singulariter excellebat, omnesque ejus actiones et gestus exemplo nobis erant et admirationi universis: quia videbamus, non esse ipsam ex ordinario genere creaturæ, sed bonitatis tam eximiæ, ut similem ei puellam vidisse numquam sciamus. Dicebamus ergo inter nos; Hæc erit altera S. Gertrudis vel S. Catharina Senensis: et Monacharum quædam jam tunc illam reverebantur ut Sanctam; adeo ut, licet cuperent cum ea frequentius loqui, præ reverentia tantoen qua ipsam prosequerentur eidem se jungere non auderent. Multæ nostrum institerunt apud eam ut nobiscum remanere vellet, et Monacha fieri: nec enim patiebamur cogitationem de ea quandoque amittenda, et sperabamus futuram aliquando monasterii nostri summam felicitatem: quapropter promittebamus ei, quod si maneret, reduceremus nos omnes ad strictiorem observantiam perfectionemque regularem, atque ad vitam magis in commune agendam. Verum illa respondebat, oremus Deum ut se illuminaret, et quod erat melius inspiraret; se quoque eundem in finem oraturam. Ad se quod attinebat, eo ingredi malle, ubi ejusmodi observantiam non introducendam speraret, sed reperiret introductam: quia se præ cunctis infirmam fragilenque agnoscens, securiorem viam debebat elige-

Ut ibi velit
Religiosa
fieri

frustra soli-
citur.

re, neque certum bonum pro incerto dimittere. Itaque dignæ non fuimus, quæ eam retineremus, sed abiit a nobis. Hunc animorum motum et tantæ ædificationis exemplum apud illas Reverendas Matres, optime dispositas inclinatasque ad virtutem, reliquit puella secularis, nec plures quam quindecim annos nata.

CAPUT III.

Pro obtinendo ingressu in monasterium cum parentibus et cum Confessario deliberat Sancta.

Expleto gubernationis Cortonensis tempore, rediit cum familia Florentiam Camillus, et Catharinam reduci ex monasterio jussit. Mater autem, quæ nihil unquam fecit libentius, pro ea reducenda veniens, vix tenuit spiritum, cum filiam ita exhaustam debilitatamque invenit. Accersitis ergo continuo medicis commendata, communi eorum judicio ducta in villam est, ubi, post dierum aliquot restorationem et quietem, in aqua chalybem sumeret. Credibile non est quantum eo tempore familiæ toti amabilem se redderet, morum suavissimorum bonitate. Ambiebant eam certatim omnes, loquentem de Deo, et narrantem quidquid ædificationis bonæ in monasterio viderat. Quia autem omni die mane, post sumptum chalybem, prodibat in campos, deambulationis et exercitii causa, prout moris est: comitabantur eam assidue sui fratres, qui multum ejus consuetudine delectabantur; præter mulieres alias, quæ semper ipsi adesse, semper cum ea loqui voluissent. Verum illa, ne mens sua distraheretur, rogabat ut aliquantum pone sequerentur; ipsa vero præcedebat sola, nunc Rosarium aliasque preces vocales recitans, nunc cogitationibus in cælum defixis meditationem postea instituendam disponens ac præparans: quam etiam instituebat, mox ac domum redierat reducta in cameram, neque ullus unquam præsumpsit illam interturbare. Ita sub oculis matris, et aeris purioris beneficio, medicinis etiam conferentibus aliquid, amissam sanitatem majori ex parte recuperavit Catharina: expletoque curationis tempore, in civitatem rediit.

C XI
Medicorum
judicio ducta in villam,

E
optima domesticis
exempla
præbet

et convalescit

21 Jam inde a teneris pueritiæ annis magnam desiderium foverat illa consecrandi se Deo in aliqua religione, de eoque die noctuque cogitabat, ut dictum est; sed metuens ne parentes sui aliud animo designatum haberent, formidabat eis manifestare propositum suum. Postquam vero reversa de monasterio jam attigerat ætatis annum decimum sextum, deprehendit illos de ipsa matrimonio jungenda deliberare. Ergo reformidans necui obligarent fidem suam, rem eis totam aperire decrevit: et post imploratam opem divinam, nacta occasionem commodam, ita patrem allocuta fertur: Si de me, carè pater, aliud cogitas quam quod pridem Jesu meo promisi; scito citius me ferro daturam resecandum caput, quam alium Sponsum recipiam aut onittam ingredi Religionem. Obstupuit ad hæc verba, tam asseveranter prolata, pater; et coram filia solutus in lacrymas, nihil reponere responsi potuit: tamen, ut erat timens Deum, noluit ei molestus esse, nec ultra de ea viro jungenda tractavit. Interim non defuit alia persona, quæ illius exercebat patientiam et constantiam, verbis injurioris irridendo modum ejus vivendi, spiritualem reductumque a seculo. Quam illa mortificationem humiliter excipiens, nihil respondit; sed regressa in cameram, ibique coram beata Virginis imagine genuflexa, pro injuriante oravit, Deoque egit gratias pro oblata sibi tolerantia occasione: quo in actu indulsit ei Dominus consolationem plenissimam.

C XII
æt. an. 16
intelligens se
matrimonio
destinari,
17

declarat ad
id numquam
se consensuram,

et acceptam
ideo injuriam
fert patienter.

A 22 Restabat expugnanda mater; quæ cum tenerimo affectu hanc filiam diligeret, in eadem sibi plurimum complacens, lateri suo semper habere conjunctam, cum ea colloqui et versari, prudentibus ejus responsis atque sermonibus frui, in partem præcipuæ felicitatis ducebat, et ex omni ejus actu aut motu novam capiebat diligendi materiam. Quia autem modis omnibus tam perfectam inveniebat, sperabat, si eam elocaret in mundo, successum optimum: et quia unica ei erat feminei sexus, difficillimum apparebat ipsam ab ea mente dimovere. Deo nihilominus confisa Catharina, cogitabat quo modo expugnaret illam, et desideratum exprimeret consensum. Ac prime, quamvis eam summopere diligeret, vim tamen sibi astute intulit, ne amoris sui erga ipsam singularis indicia daret ulla: sed dextere ab ejus præsentia subtrahere sese cepit, ejusque congressum, et loca ubi esse sciret, declinare: adeo ut sæpius quereretur mater, numquam se filia fruitam esse, quia ipsa sui copiam non faciebat. Præterea cavebat, ne quantum illa cupiebat obsequeretur ei, ad recreationes mundanas ducenti; et multo magis ne satisfaceret ornando corpus, pro illius ævi more, ac vestes pretiosas nobilesque et gradui suo conformes induendo; sed habitus ejus tam erat simplex, ut passim a matribus proponeretur aliis puellis, vanitati nimium deditis, in exemplar.

B 23 Fecerat ei mater ipso illo tempore vestem albam pulcherrimam, quam induere coacta Catharina, amare lacrymata est; existimans, nequaquam convenire cupiam, quæ Deo dicare sese in monasterio cupit, indni vestibus quibus placere possit humanis oculis. Deducta autem eodem die a matre ad crates conventus, ubi in custodia fuerat; cum una illarum Matrum inde sumeret occasionem suspicandi quod cite esset nuptui tradenda, eaque de re tamquam illi grata loqui cœpisset: ipsa, quæ alia omnia cogitabat, tantam ex istiusmodi verbis molestiam hausit, ut pene deficiens animo casura in terram fuerit, si non consanguinea ejus assistens lateri ipsam sustinisset. Præterea quoties eam mater accersebat, et loquentem audire cupiens interrogabat de meditatione sua aut aliis spiritualibus rebus; non amplius ei ut solita erat placidam se, sed mœstam maleque contentam monstrabat; non loquebatur, non capiebat cum gustu cibum: quantoque plus ei blandiebatur genitrix, tanto illa se subtrahere magis, nec ostendebat ullo signo ejusmodi officia sibi grata accidere. Denique, licet moribus cultissima, amabilissima, ac placidissima esset; cum matre tamen agebat subrusticæ, idque de industria; ut paulatim obtunderet maternum affectum, quo videbat aut impediri aut in longum differri posse desiderium suum.

C 24 Deus perro, qui numquam destituit sperantes in se, sibi que cupientes in statu religioso famulari; dignatus est consolari Catharinam, eamque juvare, ut cito videret fructum piæ suæ industriæ, in expugnando paulatim matris affectu. Etenim D. Maria, considerans vitam filiæ spirituales et a mundo alienam, quam istæ ab infantia sua duxerat, quantumque dedita esset orationi ac frequenti communioni, quodque in ea nec minimum quidem rerum mundanarum gustum deprehendisset unquam, sed aversum semper animum a deliciis recreationibusque secularibus; cœpit cogitare quod eam sibi elegisset Deus, et remordente paululum conscientia subvereri offendendum illum, si voluntati ejus se opponeret vehementius. Timebat etiam, adeo mœstam maleque contentam videns, ne se ita perseveraret, malum aliquod gravius incurreret, nisi modum invenisset illam consolandi. Pugnante ergo hinc conscientia; scrupulo, inde filie amore; decrevit rem totam de-

ferre ad Confessarium suum P. Petrum Blanca. No. 10 verat hic certissime propositum Catharinæ, quodque nulla unquam posset ratione induci ut alium a Jesu Sponsum admitteret, sed omnino decretum haberet divinæ obsequi vocationi: proinde affirmabat, ipsam non alia de causa mutasse modum agendi cum matre, nisi quia videbat a pio suo desiderio alienam, et hanc unicam esse tristitiæ occasionem. Denique concludebat affirmando, peccaturam, si a Dei famulatu vellet eam per vim divertere, ut mundo traderet: ideoque hortabatur, ut vinceret affectum, filiaque se sponte privaret, reddendo ipsam Deo, quam aliter solari ac lætificare non posset.

25 Tum vero domum reversa genitrix, seductam Catharinam interrogat, quid demum ipsa statnisset de se: et intelligens in proposito firmam manere; Quandoquidem, inquit, ita vis, volo et ego, neque impedimento ero quo minus id agas quod tibi inspirat Deus. Hic nullis verbis explicari potest, quantum, ad hujusmodi declarationem matris, lætitiæ animo ceperit Catharina. Actis ergo quam poterat affectuosissime gratias, matrem in loco lacrymantem relinquens, tota hilaris in cubiculum rediit; ibique prostrata in genua, Deo cœpit præ obteuta victoria quam prolixissimas agere gratias; seque divinæ ejus majestati in famulam perpetuam dedicavit, cum firma resolutione serviendi et amandi tam bonum Dominum toto cordis affectu: neque aliud exinde cogitare potuit, nisi ut quam citissime expedita a seculo attingeret portum desideriorum suorum. Profuit autem tam lætus successus etiam corpori, adeo ut ad nativum colorem reducto vultu, tantum novarum acquisierit virium, ac si numquam infirmata fuisset. Verum, licet omnibus hilaris appareret et amabilis, coram matre tamen parcius aliquantum, ne amoris ejus novos stimulos adderet, augetetque dolorem in ipsa dimittenda.

26 Porro parentes, qui, suadente Patre Rectore Societatis Jesu, animum induxerant ad consensum filiæ suæ præbendum, ejusdem etiam arbitrio relictum voluerunt delectum monasterii, quod, ex multis conventibus quos observantiæ regularis tenaces habet Florentia, esset proposito adolescentulæ aptissimum. Varios hic iis laudavit, tandem tamen conclusit, quod, attenta puellæ propensione, existimabat monasterium Cruculæ Ordinis Dominicani, vel aliud S. Mariæ Angelorum Ordinis Carmelitici magis conforme futurum desideriis ejus. Confessa est autem Catharina, erga tria potissimum loca se affectam fuisse. Primum erat monasterium S. Claræ, in quo summopere ei placebat paupertas rigida et nihil proprium habens, rudisque et abjectus habitus ac vivendi modus, in quibus multum credebatur esse præsidii ad mundi contemptum veramque humilitatem Sanctimonialium animis ingerendam. Ad monasterium Cruculæ eo potissimum trahebatur, quia semel ingressæ Virgines, nulli postea seculari faciem suam videendam præbent: quod plurimi faciebat, tamquam medium servandæ recollectioni interiori convenientissimum, atque ad animam a consanguineis abstractam Deo propius uniendam. Verum quia multum laudari a Patre Rectore audiebat monasterium S. Mariæ Angelorum, non tantum propter perfectissimam vitæ communis observantiam et studium speciale perfectionis internæ: sed etiam quia ibi quotidie mane communiter a Religiosis suscipitur sanctissimum Altaris sacramentum; decrevit illuc experiundi causa ingredi.

27 Fuit monasterium istud fundatum a quatuor nobilibus Florentinis, videlicet Innocentia Bartoli, Sara Lapaccini vidua, Magdalena Saræ filia virgine, et Anna Davanzati. Hæ Spiritus sancti impulsu speciali, et ex affectu devotionis erga sanctissimam Virginem

filie desiderio annuit:

quæ crinde hilarior, tota suatur.

*c. XIV
Ex tribus
ad quæ propendebat monasteriis,*

de Confessarii consilio eligit Carmelitanum

quod anno 1450 fundari cepit,

et matris animum inflectat,

ipsi modeste se subtrahit,

recusat speciosas vestes,

et alieniorem ab ea animum simulat:

*c. XIII
quibus illa paulatim motta,*

suasu Confessarii

EX ITAL
VIGILII
CEPARI

A Virginem Dei matrem, ipso Assumptionis die xv Augusti anno mccccl. publice sumpserunt habitum Carmelitarum, in ecclesia istius Ordinis, S. Frigidiano Lucensi Episcopo dedicata : eo autem indutæ propriis in domibus ducebant vitam perquam exemplarem, sub nomine Sororum Virginis Mariæ. Didita mox per urbem rei novæ fama plures alias virgines permovit, ut eundem habitum postularent, et anno mcccclii, eadem in ecclesia eodemque Assumptionis die, duæ item virgines, una ex Philipporum, altera et Chellinorum familia, vestitæ pari modo sunt : quæ cum Sorore Innocentia simul habitare coeperunt, in domo ipsis donata, prope prædictam Patrum Carmelitarum ecclesiam. Brevi autem sic crevit carni numerus, ut jam formam monasterii dicta domus haberet, quod deinde eodem in loco fabricatum fuit. Coeperunt illæ vivere sub Regula Carmelitana, et regimine unius quam Priorissam nominabant : fueruntque in hodiernam usque diem servatæ in sancta unione, vitæque communis strictissima observantiâ, absque ullo cuiuscunque generis reditu proprio. Nam quidquid infertur, in commune deponitur ærarium, unde Superior providet omnibus necessitatibus tam communibus quam singularibus, ac ministeriis seu officiis ; quibus præpositæ Monachæ præter operam nihil de suo conferunt, sed monasterium suppeditat sumptus : quæ vero inter eas privatæ officio sunt, nihil emere aut vendere, non negotiari, non donare, non recipere quidquam per se possunt, aut ullâ ratione tractare pecuniam : sed omni solitudine liberæ, nihil cogitare debent de re quapiam, sibi vel sanis vel infirmis ad victum vestitumque necessaria.

permanebat
in rigida vitæ
communis ob-
servantiâ ;anno 1620
subjectum
Ordinario,et propria sibi
statuta ser-
vans,

B 28 Locus hic Ordinarii regimini et curæ subiectus fuit anno mxxx, a Leone Papa X, per Breve speciale : eaque dispositio novam obtinuit firmitatem per aliud Breve Pii Papæ V anno mdlxvii. Constitutiones earum, post Concilium Tridentinum reformatæ, confirmatæ sunt a Pio Papa IV anno mlixiv, et a Paulo Papa V anno mxcx magis restrictæ, atque ad arctiorem observantiâ ipsismet postulantis reductæ. Hodie vero hunc modum tenent. Novitiæ post annum Probationis Professionem faciunt, post quam triennium adhuc remanent in eodem novitiatu sub cura Magistræ Novitiarum. A Novitiatu ad Juvenatum transeunt, ibique alterum triennium ducunt sub cura Magistræ Juniorum, non agentes cum aliis sanctimonialibus communiter, aut ris loquentes absque expressa facultate ; sed habentes proprium dormitorium atque oratorium, in quo varias devotiones mortificationesque exercent. A Juvenatu traducuntur ad Suprajuvenatum, ibique tres item annos manent sub cura Suppriorissæ, quæ specialis earum Magistra est : atque ita derenti ut minimum continuos annos vivunt sub custodia specialium Magistrarum. Adolescentulas ad custodiam educationemque non recipiunt, scientes quanta inde distractio religioni et periculum observantiæ laxandæ nascatur. Vivunt omnes, modo perquam extraordinario reductæ a conversatione et visitatione secularium ad crates ; et quia nihil ipsis commune cum mundo est, attendunt officiis et exercitiis suis quiete intra monasterium ; orationi frequentique Communioni, et acquirendæ religiosæ perfectioni intentæ.

tunc et item
valde florens

29 Hæc ratione conservatus fuit semper locus in magna observantiâ, et tunc civitati venerabilis mansit, florens numero nobilissimarum Virginum ex principibus quibusque familiis Florentinis. Hodie vero ibidem sunt neptes duæ, ejus qui modo Ecclesiæ universali præsidet, Urbani Papæ VIII, filie D. Caroli Barberini ejus fratris et D. Constantine Magiotti, Cognatæ ipsius Sanctitatis : quæ ultra elegerunt illuc ingredi, attractæ fama religiosæ ac rigidæ

ibidem observantiæ. Numerantur in eo ad octoginta D Monachæ, tam Conversæ quam Velatæ, magno cum splendore religiosæ vitæ, sub optimo regimine tam temporali quam spiritali ; quia Archiepiscopi Florentini curarunt ei semper præficere Gubernatores zelosos et exemplares.

30 Multa etiam subsidia spiritalia idem locus a nostra Jesu Societate accepit. Etenim cum S. Ignatius anno mlii, rogatu Principum Florentinorum Cosmi de Medicis et uxoris Eleonoræ de Toletis, Collegium desiderantium, Pisis Florentiam misisset P. Jacobum Laynez, Roma vero ac Patavio alios Patres ; nec illi haberent adhuc comparatum sibi locum, domunculam conductam acceperunt circa hoc monasterium. Defecerat autem eidem per istud tempus Confessarius suus ordinarius : quare, curante Nobili Domina Marietta Gondi, Sanctimonialibus illis pie affecta, rogati fuerunt Patres earum audientis Confessionibus tantisper operam commodare. Hoc vero ipsi eo fecerunt libentius, quod et earum ecclesia utebantur ad Confessionum Prædicationumque ac aliarum functionum exercitium, et libenter conferebant aliquid ad promovendum Matrum ipsarum spiritum. Quia vero erant omnes magnæ perfectionis viri, magnum in monasterio fervorem excitarunt ; et observantiâ regularem, quam optime constitutam repperunt, magis magisque confirmarunt, per usum orationis frequentisque Communionis et spiritum mortificationis : idque non obiter, sed inrose : siquidem ad annum usque mdlxii in pio istoc opere perseverarunt. Quia tamen Societas, ex sui instituti propria ratione, abstinet a cura Monacharum, scrupulo sibi ducebant boni isti Patres tandem retinere occupationem istiusmodi : sed Sor. Dianora et Sor. Victoria Contugi, quæ habebant patrem tunc temporis medicum Julii Papæ III, eo mediante impetrarunt a sua Sanctitate, ut Patres cœpta prosequerentur, quemadmodum fecerunt de consensu S. Ignatii usque ad annum mdlxiii. Tunc assignatus Societati est locus, quo hodieque situm est Collegium, juxta ecclesiam S. Joannis, quæ quia parvula erat S. Joannini dicebatur. Huc immigrantes Patres, desisterunt ordinarias Matrum Confessiones audire : quæ tamen semper erga Societatem gratæ beneque affectæ manserunt ; et vicissim Societas eas libenter fovet, subministrandis quoties opus est Confessariis extraordinariis, et concionatoribus ad pias exhortationes. Ex hac igitur causa P. Petrus Blanca Rector plenissime potuit informare Catharinam de conditionibus prædicti monasterii.

sub directione
Societatis Jesu,antea quidem
ordinaria,extraordina-
ria vero ab
an. 1553.

CAP UT IV.

Primus secundusque ingressus Sanctæ in monasterium : et susceptio Habitûs.

Determinato jam monasterio, et facultate ab Archiepiscopo obtenta, ingressa illuc Catharina est in habitu seculari, in Vigilia Assumptionis anno mdlxxxii, transactis ætatis suæ annis sedecim, quatuor item mensibus cum dimidio. Solent puellæ, quæ illuc experimenti causa intrant, ordinariæ ibi manere ad decem dumtaxat vel quindecim dies : quo tempore vivunt sub regimine et cura duarum Monacharum, quæ ab officio assistendi puellis extraneis Foræstariæ dicuntur : et earum una ætate junior, alteraque provectior eo deputari consuevit. Ambæ magna cum caritate et assiduitate iis serviunt, iisque assistunt diu noctuque, observantes interim singularum naturam, mores ac spiritum ; inquirentesque studiose quam idoneæ sint ad religionem, et quam firmam habeant voluntatem totas se Deo consecrandi.

cap. xv
Ad experimen-
tum in-
gressa illuc
an. 1582,

A di. Eædem illas identidem deducunt ad Novitiatum, ibique Magistræ Novitiarum relinquunt. informandas circa ordinem, officia, exercitiaque monasterii : et hæc ipsa in omnem illarum actionem motumque intendit, ut possit simul cum Forestariis sub omni sinceritate referre Superioribus, quid in singulis observarit. Sed longo tempore opus non fuit, ut cognoscerent, Catharinam non esse puellam ordinariam, quæ ipsis potius cælestis Spiritus quam mulier terrena videbatur esse : notabant enim in omni verbo ejus, gestu et actione resplendere puritatem atque modestiam Angelicam; et nihil ab ea agi absque gratia singulari. Eratsiquidem mansuetissima ac placidissima, humilis, obediens, caritate plena : nunquam nisi interrogata loquebatur, et ostendebat magnum desiderium vitæ religiosæ, multo cum affectu de ea loquens.

omnibus
probat,ur,

animo semper
collecta,

32 Quam absolutum porro sui ipsius haberet dominium, demonstravit die quodam, quando a Forestariis ad commune Monacharum ergasterium ducta, juxta alias ad suendum consederat. Dum enim tacitæ omnes intendunt operi, auditur ingens ex lapsu rerum quarundam fragor; adeo ut cunctæ tali novitate attonitæ surgerent, sola Catharina mausit immobilis, non caput sustulit, non oculos vertit, non intermisit opus; sed tanquam absorpta in Deum sedebat, ubi labori intenta, cum maxima admiratione omnium : quia ejusmodi subitis casibus non videntur cohiberi posse primi isti motus, nisi quis vel a natura moderatissimus sit, vela virtute mortificatus valde, vel denique in seriam quamdam cogitationem profunde fixus. Sapius se recipiebat in Chorum orationis causa, sicut testatur Sacristana istius temporis; quæ crebro ipsam ibi inveniebat. Alia autem puella nobilis, quæ eodem quo ipsa die experimenti causa ingressa monasterium erat, depenit, quod omni mane, quando ipsæ surgebant e lecto, inveniebant Catharinam in oratione jam positam, in qua ultra horum perseverabat. Eadem cum aliis animadvertit, quod eodem in situ corporis, quem assumpserat orationem exorsura, perseverabat usque ad illius finem : quia mox ac se reclinarat in genua, videbatur immobilis effecta, et neque capitis, neque oculorum alterius ullius membri motus in ipsa notari poterat : quod adolescentula illa perquam difficile esse existimans, sæpe de industria post ipsam se collocabat, multumque mirabatur et ædificabatur tam pio spectaculo.

etiam in
subitis casibus,

in oratione
præsertim,

cui tamen
obedientiam
præfert,

C 33 Mater Sor. Evangelista Jucundi, quæ postea Sanctæ Magistra fuit, aliquando ei dixit : Filia, si Monacha effici vis, non poteris facere orationes omnes quas solebas in seculo : oportebit enim te vacare communibus, quibus Novitiæ ceteræ exercitiis. Cui Catharina modeste reverenterque respondit, Scio, Mater, quod omnia, quæ fiunt in religione ex obedientia, oratio sint : eoque tam sapienti dicto mire satisfecit interroganti. Denique, seculari licet in habitu, præferebat indicia virtutis et perfectionis ordinaria majoris. quapropter optabant omnes ut isto in loco sacrum vestitum assumeret. Ipsa quoque vice versa tantopere complacebat sibi in domus totius ordine, et in modo vivendi istic stabilito, tantum etiam ædificabatur Monacharum illarum probitate ac bonitate, ut sibi videretur esse in Paradiso : diceretque merito appellari S. Mariæ Angelorum locum eum, qui sub patrocinio Deiparæ constitutus erat, et Angelis similes habebat incolas; adeo ut desiderasset inde nunquam egredi statinque vestiri. Sed obediendum parentibus et consuetudini fuit, et post decimum diem volens nolens domum reducta est.

atque post
10 dies redit
ad suos :

cap. xvi

34 Sperabat Catharina fieri posse, ut quam primum et absque mora reverteretur ad monasterium :

sed ea spes ipsam fefellit. Necesse enim fuit trimestre adhuc integrum domi paternæ agere, ut genitoribus suis plene satisfaceret : qui cum agerrime ab hac tam cara sibi filia abjungerentur, moras identidem nectebant ex moris, quibus hunc passum declinabant, licet ipsa non minus industrie quam frequenter eos ad hoc stimularet. Non est autem dictu facile quam sapienter virtuoseque eo tempore se gereret. Primum enim inimica omnis vanitatis ac fastus, nunquam pretiosius indui voluit, nedum caput more puellarum ornare : sed simplici suo habitu cultuque corporis constanter usa est. Imo die quodam jam Religiosa, loquens cum adolescentula proba ac nobili, quæ in eodem monasterio Habitum sumpserat, Equidem, inquit, capere nequeo, quomodo virgines, quæ cupiunt serio religiose fieri ac sponsæ Christi, delectari possint speciosis vestibus, monilibusque, aut aliis ornamentis secularibus; vel pati ut facies sibi aquis medicatis lavetur, et caput circumfasciisque coronetur; nedum qua fronte, in eum modum comptæ, audeant publice apparere. Reponente autem altera, credendum non esse, quod id faciant causa placendi humanis oculis: sed solum ad quamdam satisfactionem propriam, uti sibi accidisse simpliciter fatebatur in die vestitionis suæ; non multa verba subintulit Catharina: sed modesto cum gestu subridens, indicavit, grandem sibi defectum videri, in actione tam sancta et gravi, siqua delectetur ejusmodi vanitate, etiam tunc cum ipsam se profitetur contemnere. Quod ita juvenem illam, alioqui optimam, pupugit; ut in se regressa penitusque confusa, velut de gravi culpa, veniam a Deo postulaverit.

35 Præterea nunquam induci Catharina potuit, ut ad vana curiosaque spectacula vel loca profana duci se pateretur : ut summum comes ibat matri ad ecclesias, atque ad valefaciendum suis per diversa monasteria consanguineis. De cetero manebat domi, neque curabat inde egredi, nisi ad revisendas Matres Conventus a se delecti, et stimulandam ea occasione matrem pro expediendo ingressu. Tum vero, ne spiritus elanguesceret, nihil consuetarum suarum orationum unquam dimisit in domo paternæ, nihil de frequentia Sacramentorum : conabaturque ut plurimum manere sola, seque occupare aut libris spiritualibus legendis, aut Officio recitando, aut aliis vocalibus mentalibusve devotionis exercitiis. Quandoque autem accersita a matre, ut videret apparatus qui fiebat pro illius ingressu; atque ut diceret, numquid aliud desideraret vel ipsa pro se, vel donandum Sanctimonialibus; omnia permittebat matri, neque ostendebat aliquam circa rem ullam in particulari sollicitudinem. Denique preparatis omnibus pro desiderio matris, post petitam de genibus utriusque parentis benedictionem, magna cum teneritudine et planctu totius familiæ, exivit domo, nunquam reditura, I Decembris anni m^olxxxii, id est sabbato ante Dominicam primam Adventus : fuitque a matre aliisque matronis amicis et consanguineis deducta ad monasterium, in quod tanta cum animi devotione, tantaque æstimatione loci, sicut ipsa postmodum fidenter dixit, ingressa est, ut indignam se crederet quæ fieret vilis scopa everrendo pavimento, adeo ipsa de se humiliter, de domo Dei sublimiter sentiebat. Hoc facto, dum mater plorat jacturam quam se rebatur fecisse in filia; matronæ ducæ nobiles, se vocatæ in partem Priorissæ dixerunt, ut magnam curam haberet puellæ istius : Credimus enim, inquebant, ipsam quodammodo dici posse nunquam hactenus peccavisse.

36 Remansit Catharina in monasterio plena gaudio, considerans beneficium Dei educentis ipsam de hoc seculo nequam, et ad religionem recipientis : neque poterat satiari gratias eidem cum laude et benedictione

D
EX LXXV
VIRGILI
EPARII.
apud quos
ad 3 menses
relenta

recusat secu-
lariter ornari,

nec probat
id fieri ab
ingressuris
monasterium;
E

domi se con-
tinet,

pils intenta
exercitiis :

F

denique 1
Decembris
1582 monas-
terium ingres-
sa,

cap. xvii
cum maximo
solatio suo.

EX ITAL.
VIRGILII
CEPARI.

A benedictione referendo, seque ad ejus servitium tota animi propensione offerendo. E contrario mater domum revertebatur mœsta, velut si pretiosissimum aliquid monile amisisset : et ab obviam sibi facta D. Magdalena Strozzi interrogata, quid factum esset ipsius Angelo, prorupit in lacrymas, responditque ; Non decet id a matre dici : est enim velut Seraphim isto in loco, et jubilat præ lætitia, adepta id quod concupiverat tam ardentem. Ex adverso Monachæ, lætæ de acquisitione talis puellæ, considerabant eam velut Angelum delapsam de coelo, in eaque sibi complacebant valde, quia morum ejus suavitas et plena reverentiæ conversatio omnium corda rapiebat. Congregatæ ergo in Capitulam die octava Decembris, in festo Conceptionis immaculatæ, eodem anno MDLXXXII, communibus suffragiis ipsam ad Habitum recipiendum susceperunt.

recipitur
ad habitum
8 Decemb.dolenter fert
quod matre
petente,

B

37 Interim mater, quæ filiam amplius domi visuram se non sperabat voluit ejus saltem effigiem conservare ; et prius quam monastico indueretur vestitu ad conobium misit indumenta quedam, in quibus volebat ipsam depingi. Incredibile autem est quantum eo nuntio consternata afflictaque fuerit Catharina : ut enim ab omni vanitate alienissima erat, soluta in planctus ; Fierine, inquit, potest, ut creaturæ tam vilis, qualis sum ego, ex molico pulvere lutoque compositæ, remanere debeat memoria in mundo ? Ego de mundo egressa sum, numquam reditura, ut nemo videre me posset in istis secularibus pannis : nunc autem volunt, ut in hunc modum istuc redeam. Denique induci non potuit ut acquiesceret ; donec Confessarius suus P. Petrus Blanca tantiari ejussit, Conveniens videri, ut hac in parte parentibus suis morem gereret : et Mater Priorissa mandavit, ut destinatas ad hoc sibi vestes indaderet. Quibus illa humiliter quidem obedivit : sed, quoniam perpetuo lacrymabatur, dum eam pingebat famosus in arte Sanctes Titi ; non potuit sic exprimere naturalem vultus illius hilaritatem, quin eam mœoris nebula quodammodo offuscaret.

jubeatur
sui imaginem
pingendam
permittere.

CATHARINA DE PAZZIS
Monacha facta an. 1583 æt. 17 dicta
.SOROR MARIE MAGDALENA.

Philippus Baldinuccius, inter Notitias Professorum artium pictoriæ, post Cincabuum clarorum, ad Decennium VII sæculi XVI, habet istius Sanctis Encomium ; interque

effigies ob illo elaboratos etiam meminit S. Mariæ Magdalænæ, ejus penicillo expressæ, verbis oceptis ex Vita a Raconisio edita sub nomine Puccini cop. XII : additque illam ipsam picturam, in die ejusdem Sanctæ festo, quotannis exponi supra portum ecclesiæ S. Mariæ Angelorum : unde eandem, quatenus opus erat, delineatam accipe, beneficio DD. Magliobechii et Benvenuti ; atque considera, quam ea sit ex vultu vere lacrymabundo expressa.

38 Appropinquante postea die, quo habitum Religionis acceptura erat ; secunda vespera, prius quam id fieret, indulgeri sibi petiit, pro gratia singulari, ut liceret, toto subsequenti die, ac deinde mane ante vestitionem, manere solitarie : quod facile obtinuit. Perseveravit ergo toto eo tempore in oratorio Novitiarum, recogitans quomodo cum Jesu desponsanda esset, quantumque sibi privilegium foret eo esse electam ; quantam etiam cordis puritatem adferre deberet ipsa ad hujusmodi oblationem sui ; et quid porro agere, ut tanto responderet amori ; quomodo denique institueret vitam. Dum talibus affectibus et cogitationibus occupatur, veniebant ad crates monasterii personæ variae, submissæ domo cum diversis rebus ad vestitionem necessariis, quemadmodum tali in casu consuevit fieri. Rotaria autem, ignara recessus in quem se receperat, ibat ut appelleret eam. Sed bona virgo mœsta quod quietem suam disturbari sentiret, accessit ad Matrem Magistram ; oravitque instantem, ut vellet eo die respondere pro se, et quidquid conveniebat facere : dicens, non videri sibi hunc esse diem, qui posset consumi ad crates : quando postero mane debebat se dedicare Deo ; sed potius cum hoc agendum sibi, semotæ a turbis. Annuit tam honestæ petitioni Magistra : et Catharina toto illo die solitaria mansit, cum Sponso suo in oratione agens ; neque volens earum rerum quidquam videre, quæ a parentibus sibi et Monachis in diem sequentem mittebantur.

Pridie vesti-
tionis petiit
sola relinqui,et Magistram
exorat ut pro
se respondeat
ad crates.
E

39 Denique die xxx Januarii anni MDLXXXIII ; decimo sexto ætatis anno necdum completo, in Dominica mane multa cum devotione communicavit ex manibus Rev. D. Augustini Campi de Pontremoli, qui monasterii Confessarius ordinarius erat ; ab eodemque suscepit habitum Religionis Carmelitanae, una cum nomine Sororis Mariæ Magdalænæ, loco ejus quo antea vocabatur Catharina. Hoc in actu adeo fuit elevata in Deum absorptaque, ut Conversæ quæ ipsi detrahebant vestes seculares, eam vix auderent contingere, ne interturbarent tam sanctam quietem. Tantum etiam devotionis et compunctionis quibusdam secularibus, spectaculo huic præsentibus, eadem actio attulit ; ut toto illo mane aliud non facerent quam lacrymis indulgere. Inter has puella quedam, audiens quanto cum affectu pronuntiaret verba, quibus mundo renuntians omnem ejus pompam et vanitatem abdicabat ; ideo se commoveri sensit, ut Sanctam intueri videretur. Etenim non inveniens in semet animam, adeo solutum ab amore parentum et aliarum creaturarum, tam vivo exemplo stimulata, voluisset etiam ipsa de mundo egredi posse, et Religionis habitum cum illa sumere. Cum vero Sacerdos, qui ipsam vestiebat, in manus ei dabat Crucifixum, Monachæque cantarent ex Apostolo Paulo, Mibi absit gloriari nisi in Cruce D. N. Jesu Christi ; nova hæc ejus sponsa interius sensit animam suam uniri cum Jesu, tantamque in corde dulcedinem spiritus (sicut postea dixit) quod nihil simile unquam expertam se recordaretur. Et tunc omnis rei terrenæ obliviscens, fecit Deo perfectam sui oblationem : sueque divino Sponso est protestata, quod aliud deinceps desiderare nollet, quam ipsum Crucifixum : nec aliud curare, quam ut anima sua, ipsi semper

An. 1583,
30 Januar.
CommunicataF
habitum
accipit et
nomen M.
Magdalænæ,sequæ Deo
absolute
tradit :

unita

A unita, ad ejus famulatum perfectissime instrueretur.

*petit ne ullo
casu jubeatur
seculariter
indui,*

*Magistræ
regendam se
offerens.*

40 Peracta vestitione, cum profunda humilitate, oravit Patrem Confessarium et Matrem Priorissam, ne sibi post hac unquam injungerent, ut indueretur habito seculari, sive ad aliquam representationem, sive occasione cujuscumque festivitatis inter Monachas usitatæ: quod ei promissum et servatum fuit. Interrogata autem quare id postolaret, respondit, Quia tantopere desideravi Habitum religiosum, ut nunquam patienter visorame ipsam sim in alia veste. Eodem vespere nova Christi sponsa provolvit se ad genua suæ Magistræ Sor. Victorike Contogi; et brachiis ante pectus decussatis magna cum humilitate ei dixit; quod seipsam tradebat et consignabat manibus ejus, tamquam corpus mortuum, ut quidquid luberet placeretque de ipsa faceret: promittens nunquam se transgressuram illius mandatum seu voluntatem: rogabatque ferventer ut ipsam studiose humiliaret mortificaretque, omni ejus voluntati se opponens. Diebus autem consecutis, perseveravit in tanta letitia, devotione et gusta spirituali, ut præ Dei amore consumi tota videretur: nec paucæ confessæ sunt, in eundem amorem accendi se solitas solo illius aspectu.

B

CAPUT V.

Tirocinium Sanctæ, ejusque Professio: et hanc secula, post dierum 40 raptus morbosque, miraculosa sanitas, cum continuatione novitiatus.

41 Consecuta, quem tantopere desideraverat, Magdalena Habitum sacræ Religionis, devotionis fervorisque plenissima, exorsa est in tirocinio tam rara virtutis exempla præbere, ut non solum Novitiæ multum ex ea ædificarentur, sed etiam Monachæ admirarentur ejus singularem bonitatem ac perfectionem. Quin et Magistra Novitiarum, magnæ probitatis Religiosa, dixit aliquando: Soror Maria Magdalena magis meretur esse magistra mea quam discipula: et ego ipsa, cognitam habens virtutem et capacitatem ejus, libenter me illi ut discipula subicerem. Quamvis autem ante susceptum Habitum esset addictissima orationi; eo tamen suscepto hoc solatio se libenter privavit, ne esset in aliquo singularis, sed semper cum aliis Novitiis adesset communibus exercitiis Religionis. Igitur si quando Magistra, sciens quantum ad orationem propenderet, ejus illi facultatem faciebat, interim dum ceteræ manum operi attendebant; recusabat ipsa eandem admittere, hilariterque dicebat; Non parum fuerit, si bene oravero his horis, quæ mihi ad hoc sunt a Religione constitutæ; adeo amabat communem vitam, plurisque faciebat in anima quapiam subjectionem, obedientiæ regulari et formæ vivendi consuetæ præstandam, quam qualemcumque contemplationem. Connovitiis autem suis dicebat, libentius implendas ordinationes communes omnibus, quam voluntariæ devotionis exercitia particularia, licet alias bona et sancta: Quia, inquiebat, facientes ea quæ sunt communia nobisque ordinata in Religione, sive a regula, sive ex consuetudine, sive per mandatum Superiorum; certæ somus, de puncto in punctum, quod faciamus rem meritoriam, Deo gratam, ejusque voluntati conformem; non item cum facimus devotiones particulares pro nostris delectu. Verum tamen est, quod nosset invenire tempus ad orandum, an plus quam a Religione præscribatur: quia quidquid liberi habebat spatii, quod Novitiis pro libitu expendere licet, impendebat orationi: imo, cum venia Superiorum, tollebat de somno, quod illi daret, sed propterea nunquam voluisset abesse a communibus exercitiis.

Maji T. VI.

*In novitiatu
cunctis exem-
plum facta,*

*elucet studio
vitæ commu-
nis,*

*eam privatis
devotionibus
preferens;*

C

42 Ad hæc autem promptissima erat, nec non ad exequendum quidquid mandabatur, etiamsi mandata quandoque eam proprie non attingerent. Non movebat passum, non aliud quidquam agebat, nisi ex imperio aut permissu Magistræ: quia maximi faciens obedientiam, erat in ejus observatione vigilantissima. Ad exercitia viliora et humiliora monasterii manus prima mittebat ipsa, scopando, lavando, purgando; idque ut seipsam in eo deprimeret, quam viliorum cunctis Novitiis existimabat. Omnes semeliores reputans, ab omnibus discere aliquid cupiebat; et in minimis quoque rebus ne exerraret consilium petens, rogabat ut comitari se vellent et agenda præmonstrare, atque monere cum periculum viderent deficiendi in aliquo. Merenda cum dabatur, sumebat eam sicut Novitiæ aliæ, ne esset singularis; sed clam deinde porrigebat Rotariæ, pauperibus pro Dei amore largiendam. Sollicita ne cui causam præberet mœroris, si Novitiarum aliquam tristem videbat, dicebat ei; Serena animum tuum, Soror, quia Deus non infundit gratiam soam pectoribus mœstis. Supra modum compatiebatur defectibus alienis; et erga omnes expandens viscera caritatis, aptabat se oniscujusque voluntati; quantumque citra imperfectionem poterat condescendens, amabilem se reddebat universis.

43 Zelantissima observantiæ regularis, non solum in se, sed et in aliis promovendæ, orabat Novitias, ut Ordinationes semper in mente versarent, ne forte memoriæ defectu laberentur in aliquo; et ipsa faciebat illas earum recordari. De rebus divinis facile et cum gusta loquebatur: quod si qua sermonem induxisset de rebus, non quidem malis, sed indifferentibus; videbatur ad eum sermonem quasi stupida neque sensata satis; statim autem atque resumebatur sermo de Deo, reviviscebatur quodammodo et excitabatur. Certe ipsa induxit Novitias, ut non nisi de Deo loquerentur; idque adeo exacte inter ipsas servabatur, ut inconcinnum quodammodo censuissent, de rebus quotidie occurrentibus loqui. Tantum autem desiderabant, non solum Novitiæ, sed etiam seculares puellæ, quæ primi experimenti causa illoc recipiebantur, loqui cum ipsa; et industrie adniterentur venire in ejus congressum. Quia vere instar solis lucebat in monasterio; et juvencolæ quædam conscientiasibi duxissent vesperi concedere cubitum, nisi prius eam salutassent, et salubre monitum aliquod postulassent, quod ipsa eis dabat magna cum sinceritate. Tanto autem in pretio ejus dicta habebantur, ut plures mox atque in cellam redierant, arrepto calamo annotarent audita, ne a memoria elaberentur. Sermone suo reddebat facilem viam virtutis, suæque conversationis dulcedine et verborum efficacia trahebat corda ad amandum Deum, et voluntates ad ejus obsequium inclinabat atque ad mundi contemptum: adeo ut vel solus ejus conspectus videretur illicium esse ad bene agendum. Et ideo pleræque earum quæ experundæ vitæ monasticæ causa deponerentur in isto monasterio, ipsum quoque eligebant sibi, ad eam inibi perpetuo ducendam.

44 Hisce virtutibus instructa hæc bona Novitia, et ad majorem quotidie perfectionem proficiens, sommopere desiderabat cœlesti suo Sponso arctius uniri per vinculum sanctæ Professionis. Cum ergo jam transeisset octo suæ probationis menses, tempusque adesset qua septem Novitiæ aliæ illam essent nuncupaturæ; ipsa, quæ intelligebat quantum in eo actu anima obstringatur Deo, non putuit se colibere, quin una cum ipsis optaret profiteri posse, et hoc suum desiderium Superioribus indicaret. Intelligens autem id sibi sperandum non esse ante finitum integrum annum probationis, tanto est affecta mœrore,

D
EX ITAL.
VIRGILII
CEPARI
excellit etiam
promptitudine
ad amula,

et subjectione
erga omnes,

tum zelo
observantiæ
regularis

et inducendi
colloquia pla-

F

C. XIX
Post 8 menses
Novitiatus
propterea cu-
piens,

EX ITAL.
VIRGILII
CEPARI.
dolet se ad
finem anni
differri :

A quod fuerit in novitiatu inventa effuse lacrymans : causam vero planetus interrogata, respondit verbis singultu interruptis. Magna res est posse cum Deo jungi arctius per Professionem, eaque privari. Obijicientibus autem Concilii Tridentini decretum, ventantis annum probationis contrahi, et pollicentibus eo expleto sine mora obtenturam quod volebat, acquievit. Cum vero septem istæ virgines de more in Novitiatu remanerent, vix audebat Sor. Maria Magdalena cum iis amplius agere, præ summa humilitate; indignam se judicans illarum consortio, quæ tali nodo adstringebantur Christo.

circa quem
patitur
aliquid cate-
nus insolitum,

45 Circa finem anni MDLXXXIII tempore Adventus, cum quodam vespere simul omnes Novitiæ consueta in suo sacello orationem fecissent, digressis illis sola ibi remansit Maria Magdalena : et paulo post lacrymari incipiens, atque erumpens in voces planctu interruptas, aliaque magnæ angustiae indicia dans ; videbatur non posse in gradu consistere, sed extendens sese diffibulansque et vestes laxans, ita agebat ac si cordi, exilire de pectore cupienti, viam faceret : quæque alias fere solebat pallere, tunc vultu flammeo rubicunda, sibi que ipsi dissimilis, magno cum affectu dicebat ! O amor, quantupere offenderis ! non agnosceris, non amaris. Accurrerat ad rem sibi novam Sor. Evangelista Jucundi, recenter constituta Novitiarum Magistra ; ipsamque reducens ad cellam, coegit ut se in lectum componeret : illa vero replicabat, Fierine potest ut ego lectum hunc conscendam, quando tantopere offenditur Deus ? O amor ! Conscendam equidem, sed intuitu solius obedientiæ. Necdum hactenus notatum in ea quidquam ejusmodi excessuum fuerat ; sed superveniens quæ advocata fuerat Mater Priorissa, recordata est una cum Magistra Novitiarum, quod Domina Maria, mater Mariæ Magdalena, sibi narrasset, similem excessum amoris, qui supervenerat filiae in villa existenti, ut supradictum est : indeque cœperunt arbitrari, minime id esse malum aliquod corporale... Videntes autem quod nequiret manere conclusa, ut commodius respirare posset, aperuerunt cortinas lecti, et omnes ipsius cubiculi fenestras. Post duas fere horas rediit in statum pristinum, remanentibus iis, quæ rem novam admiratione repletis et consolatione, nec parum confirmatis in opinione concepta de illius sanctitate.

C. XX
Professa 1584
27 Maji,

46 Expleto probationis anno, dilata quidem ejus Professio fuit, propter alias quæ simul eam facturæ erant ; sed nihilominus eo qui supervenit morbo coactæ Mutres sunt permitttere, ut eam seorsim faceret die xxii Maji anni MDLXXXIV, octodecim annis ætatis et duobus mensibus necdum integre completis, prout a Puccino plene narratur num. 15 et seqq. Reducta deinde in lectulum suum, Sor. Barbaram Bassi et Sor. Ludovicam Laudonem Rustici, Infirmarias, rogavit, ut clausis cortinis solam se dimitterent, dicens se velle aliquantulum requiescere. Cumque horam unam sic mansisset, admiratæ Infirmariæ quod non audirent tussientem, accesserunt pedetentim, visuræ an requiesceret : apertisque cortinis viderunt incumbentem sinistro lateri, manibus junctis, oculisque apertis atque flammantibus, defixisque in Crucifixum ex pariete suspensum. Etenim rapta in ecstasim nullum edebat motum, ac nec oculi quidem nictabant vel semel ; vultus autem, alias pallidus ac macilentus ex morbo, factus erat rubicundus ac plenus, tamquam cœlestis cujusdam Angeli. Attonitæ ad spectaculum Infirmariæ, cursim accersiverunt Matrem Priorissam, et Magistram Novitiarum, aliasque ex ordine Monachas : quæ una post alteram intraverunt, raptamque viderunt, ipsa nihil eorum quæ circa se agebatur sentiente, unde et laudes dederunt Deo. Post duas vero horas ad solitam febrim tussimque

C. XXI

iterum rapta
invenitur,

rediit, prioremque pallorem et maciem resumpsit. D Atque hic primus fuit raptus, quem coram aliis passa in monasterio est. Quod autem admirationem auxit, fuit illius iteratio per totos quadraginta dies, statim post sumptum Eucharistiæ Sacramentum : quando is per duas plerumque durabat horas cum prædicta vultus mutatione. Porro quia in ecstasibus istis nec sentiebat quidquam, nec movebatur, aut loquebatur unde venire posset in cognitionem aliquam earum rerum, quas ipsi tunc cognoscendas dabat Altissimus ; quæsit ex Confessaria Magistra Novitiarum quid agere deberet. Ipse vero (haud dubium quin inspiratus divinitus, ne laterent res adeo scitu dignæ) præscripsit, ut nomine suo et in virtute obedientiæ imperarent illi, ut quidquid deinceps in omni vita sua ac specialiter in suis raptibus revelaret sibi Deus, id referret duabus Matribus, quarum una fuit ipsa Magistra Sor. Evangelista Jucundi et altera Sor. Maria Magdalena Mori, ambæ religione graves et virtute excellentes : ipsisque comisit, ut quæ referret scripto mandarent, maturius deinde examinanda.

et sic quotidie
post Commu-
nionem per
dies 40.

Jussu Confes-
sarii

47 Imperium exequuta Magistra est, quod magna cum effusione lacrymarum sancta virgo excepit, dolens suarum rerum rationem haberi aliquam : ut tamen obedientissima erat, victo quocumque propriæ voluntatis renisu (licet non sine rubore, maxime cum revelanda erant aliqua unde cognosci poterat virtus sua, privilegiaque sibi concessa divinitus) sincere referebat singula quæ sibi acciderant alienatæ a mente, et ipsæ cuncta describebant fideliter. Quia autem Magistra Novitiarum, ratione officii et aliter impedita, semper nequibat ad scribendum assistere ; substituit sibi Sor. Mariam Pacificam de Touaglia, quæ subcura sua erat, et in Novitiatu socia Mariæ Magdalena, nota etiam eidem et amica in seculo. Atque hæc postea fuit diligens secretaria omnium raptuum excessuumque et actionum notabiliorum hujus sanctæ Matris : suaque manu notavit pleraque eorum, quæ hodie inveniuntur scripta de illa, quæque mihi ante annos viginti octo Florentiæ exhibita fuerunt recognoscenda a D. Francisco Benvenuti Capouico et Pœnitentiario ecclesiæ Cathedralis, Governatoreque et Confessario monasterii, integris quatuor voluminibus descripta, plenis raptuum ecstasiumque, visionum ac revelationum ipsius Sanctæ, haud alia fere manu quam istius reverendæ Matris.

E
revelat acta
in istis rapti-
bus :

48 Non est quidem intentionis meæ scribere raptus et visiones quos habuit Sor. Maria Magdalena, tam Novitiatus sui tempore, quam per reliquam vitam ; maxime cum talia summo cum judicio collegit D. Vincentius Puccini, qui modo est Governator et Confessarius monasterii, grandi edito volumine, quod Vitæ ipsius Sanctæ subjungitur : juvat tamen aliqua ad specimen delibare, in eorum gratiam qui librum istum fortassis non habent. Hactenus Auctor, qui ex hinc incipit scribere relata a Puccino num. 158. Deinde cum dixisset, non solum mane post Communionem, sed etiam post Vesperas similia passam illis quadraginta diebus, narrat aliquam inveniendam apud eundem Puccinum num. 154 et 155. Nec non consequenter ecstasim, per Dominicæ Passionis mysteria ductam, uti eam Puccinus habet num. 167, canjungendam iis quæ idem Puccinus antea scripserat num. 156 et 157, ac denique concludens sic prosequitur historiam Vitæ. Hi autem excessus amoris, perquam diversi erant ab ecstasibus matutinis. In his enim manebat quieta et immobilis, nihil videns, nihil sentiens, quia anima tota intenta operationi internæ non concurrebat ad operationes sensuum externorum : sed quando loquebatur aut respondebat in raptu, signum erat animam non

F
C. XXII
qualia ex
parte edita
sunt a Pucci-
no,

C. XXIII

C. XXIV

Alio autem
modo etiam
Vesperis rapie-
batur,

A non esse totam retroactam; et quod concurrentibus speciebus præhabitis movebatur phantasia, per quam sic loquebatur et discurrebat: phantasia enim est quæ linguam ad loquendum movet. Amor etiam divinus, cor ejus inflammans, et accensos spiritus ad caput mittens, faciebat ipsam habere eas vires, quibus velut bene robusta ac sana surgebat de lecto, discurrebat per cellam, aliasque actiones faciebat, ad quas ejusmodi vires requiruntur; licet nec tunc quidem cum movebatur et loquebatur, sentiebat et respondebat, distraheretur a suo dilecto amore: atque ad hunc gradum pervenerat anno ætatis suæ decimo octavo.

mire tunc robusta;

*c. xxv
cessante vero raptu*

*B
extreme debilis,*

precibus monacharum conservatur.

49 Quamvis autem, dum esset in raptu aut illis amorosis excessibus, haberet vultum Angelicum vividumque, et oculos claros ac scintillantes, ac si nihil mali pateretur in corpore; regressa tamen ad sensus, et cessante illo amoris æstu, sentiebat iterum et febrim et tussim ceterosque dolores. Unde factum est, ut transactis illis quadraginta diebus, partim propter ipsam infirmitatem, partim propter commotionem vehementiorem, adeo remanserit debilitata atque exhausta viribus, ut Monachæ, inuententes ipsam perdere, nescirent quid consilii potissimum caperent ad eam refocillandam. Itaque diffidentes humanis remediis, decreverunt communibus precibus exorandum pro ejus sanitate Deum. Fuit inter alias Soror quædam Conversa, quæ considerans quam devota esset Sor. Maria Magdalena erga Venerabilem Matrem Sor. Mariam Bagnesium, cujus corpus in Capitulo monasterii reverenter servatur, eidem votum pro ipsa fecit. Et ecce Magdalena, licet ipso die quo votum fiebat, omnesque Monachæ pro eorabant, infirma quam quæ maxime; sequenti tamen die miraculose sana, ad stuporem non minus quam consolationem universarum, surrexit de lecto ab omni malo libera. Mandavit autem ei Priorissa sub obedientia, ut diebus nihilominus aliquot maneret in infirmaria; ubi aliis infirmis ministrans, sub vesperam ibat ad Novitiatum, ad consuetas cum aliis Novitiis orationes: deinde xi Julii vidit animam prædictæ Matris Bagnesium in sublimi gloria collocatam.

*c. xxvi
Relinquitur in Novitiatu usque ad Septembrem an. 1586;*

*C
noctu orans frequenter raptus;*

50 Valetudine, sicut jam dictum est, reddita, ne ex Novitiatu educeretur deprecata, mansit in eo usque ad finem Septembris anni m^olxxxvi. id est annos universim tres et menses octo, quo tempore et plus quam antea se dedit virtutum omnium exercitio, exactissima ad observandum etiam in minimis quibusque rebus Novitiatus ordinem: libentius tamen versabatur cum Novitiis simplicioribus inferiorisque conditionis, quam cum aliis, et semper locum ultimum occupabat. Orationi faciendæ tempus tollebat somno; cum autem non haberet facultatem ideo surgendi de lecto, aut contrahendo corpore aut alio modo tantisper supra lectum flectebat genua, subitoque in extasim raptâ, ad horas quandoque integras sic permanebat. Sæpius autem contigit quod mane surgentes Novitiæ, et animadvertentes quod ipsa neque surgeret neque motum aliquem faceret, ibant cum Magistra ad lectum ejus, sublatisque cortinis reperiebant ecstaticam. Majori vero admiratione dignum erat, quod etiam post tot horas in raptu traductas, quando sibi reddebatur, adeo familiariter et humiliter agebat cum omnibus, ut non videretur esse eadem, quæ paulo ante fruita erat tam arcto divinitatis complexu: quin potius, si quod humile exercitium faciendum occurrebat, prima eidem admovebat manus. Interim cogitabat semper, quomodo posset alias in Dei amorem inflammare; sociasque hortabatur, ad prosequendum Dei famulatum cum humilitate et cordis puritate.

51 Inveniebat rationes ac formas mortificationis occultas, quas aliæ notare non possent: ne autem deesset sui vincendi continua materia, studiose celebrabat inclinationes, appetitus ac desideria propria; et quidquid naturaliter sibi gratum erat, id sibi grave esse ac molestum simulabat; et contra gratum atque suave, unde genius suus abhorrebat magis; idque eo fine, ut Superiores atque aliæ Monachæ, quæ ipsi cupiebant gratificari, credentes eidem obsequi, servirent ad desideratam ab ea mortificationem, hæc præ illis imperando vel exigendo: unde fiebat ut illuc sæpius applicaretur quod per se abhorrebat, nec impenderetur aliis rebus, secundum ipsius appetitum futuris: atque hac arte obtinebat, ut esset in perpetuo mortificationis exercitio, magno cum animi sui solatio. [Neque hoc innotuisset cuiquam mortalium, nisi ipsa, idem exercitium docendo Novitias, fecisset ut Superiores id intelligentes, animadvertissent, ipsammet idem reapse facere.] Solebat autem dicere, curandum nobis esse, ut ex nobismetipsis semper habeamus in usu creaturæ mortificationem aliquam occultam, occasioneinque tolerandi ignotam ceteris, in qua quotidie probari possimus. Et tali via pervenerat ad eum perfectionis gradum, ut res nulla tollere aut perturbare posset unionem, quam habebat cum Deo assiduam. Aliæ vero Monachæ, coram oculis suis jugiter habentes quæ dabat de se omnium virtutum exempla, talem de ejus sanctitate conceperant opinionem, ut jam tum illam considerarent tamquam Cœlitum unam, et terram quam pedibus presserat reverenter oscularentur.

*D
EX ITAL.
VIRGILII
C- PARIL.
studet occultæ mortificationi.*

52 Porro dum sic in Novitiatu manebat Magdalena, vestita fuit Soror quædam Conversa, recens rure adducta, mireque simplex et inculta: cui sæpe dicebat Confessarius, Cura, filia, ut crebro agas cum ista Novitia sanctula: et nomen requirenti inculcabat nomen Sor. Mariæ Magdalene. Verum illa, ut erat ingenio tardo, neque Monachas neque Novitias satis poterat nominatim discernere: cupiens tamen cognoscere sibi tantopere commendatam, quærebat ex Novitiis quænam esset inter illas Monacha illa sanctula: illæ vero, voluptatulam aliquam ex ejus simplicitate captantes, verba dabant, et æque ac ante incertam dimittebant interrogatricem curiosam. Quamvis autem non raro contingeret eam agere cum ipsamet Maria Magdalena, et in ipsius aspectu conversationeque experiri quidpiam diversum ab aliis; non audebat tamen firmiter statuere apud se, quod illa esset quam quærebat. Contigit porro quodam tempore matutino, cum esset Conversa illa in Choro Missam audiens, ubi etiam erat Sor. Maria Magdalena, quod videret grandem lucem circum ipsam, quæ diffusa totum late Chorum implebat; intraque eandem lucem pulcherrimum infantulum, quam formosum in vita sua nunquam viderat, multis modis blandientem Sorori Magdalene. Quo visu attonita vehementerque commota, nec satis discernere sciens quid id rei esset, profugit de Choro tamquam ecstática: et obviam facta duabus Monachis, interrogantibus unde sic esset conturbata, narravit totam visionem; cœpitque apud se cogitare, infantulum istum fuisse Dominum Jesum, qui suæ condescendens rusticitati, ejusmodi apparitione voluisset ipsi monstrare Monacham illam sanctulam, cujus notitiam non potuerat ex Novitiis obtinere. Alias, cum ipsi panem pinsenti adesset Magdalena, vidit eadem Conversa eundem puerulum ad illius latus; indeque formavit conjecturam, quod Jesus semper assisteret omnibus quæ agebat. Denique vice alia existens in Choro ad Salve-Regina, quod decantatur post Completorium, vidit sculptam Deiparæ iconem elevata manu benedicere Sorori Magdalene;

*c. xxvii
Conversa quædam mag-
na simplicita-
tis,*

*cupiens nosse
laudatam
sibi Mariam
Magdalenam,
F*

*visu cum ea
Jesu ipsam
esse discit:*

et

EX ITAL.
VIRGILII
GEPARII

A et intellexit Jesum atque ejus Matrem talia sibi monstrare, ut nosset et magis faceret Magdalenam, ipsique crederet, prout semper magna cum reverentia fecit.

illa vero eam-
dem fidenter
ulitur

53 Ipsa e contrario, cognoscens magnam simplicitatem ac bonitatem istius Conversæ. multum ei fidebat, atque per illam mittebat Rotariis merendam suam dandam pauperibus, ejus loco colligebat absinthium ex horto, masticabatque ad sentiendam istam amaritudinem. Sæpius etiam eidem Conversæ subripiebat succidos pannos ac semicinctia sordidata, quibus in culina usa fuerat; lotaque et complicata decenter, restituebat. Idem faciebat quoties ipsi Conversæ injunctum erat lavare pannos Novitiarum, quos ablutos cum redderet, rogabat ipsam ne cui diceret: et hoc observabat illa, licet perquam invita, quia sic rogata fuerat. Similiter, cum eadem Conversa coquinam administrabat, exorabat ipsam Magdalena, ut sibi jusculum pararet ex pura et simplici aqua: quod eadem fidelissime exequabatur: et quando Magistra Novitiarum imperabat ei, ut Sor. Mariæ Magdalena jusculum diligentius coctum apponeret, eo quod esset infirma; ipsa mittebat segmenta panis in scutellam, et hanc replebat aqua calida sine sale, itaque faciebat ei inferri ad mensam. Quamvis autem nonnullo subinde scrupulo tangeretur propterea: quia tamen ipsi promiserat secreti fidem, et maxime quia credebat etiam arcana multa eidem revelari, prodi metuens, non audebat eniquam id indicare: nec prius ex ore ejus cognita ista fuerunt, quam in Processibus adjurata fuit revelare quæ nosset.

ad suas oculat-
as marfection-
es.

B plebat aqua calida sine sale, itaque faciebat ei inferri ad mensam. Quamvis autem nonnullo subinde scrupulo tangeretur propterea: quia tamen ipsi promiserat secreti fidem, et maxime quia credebat etiam arcana multa eidem revelari, prodi metuens, non audebat eniquam id indicare: nec prius ex ore ejus cognita ista fuerunt, quam in Processibus adjurata fuit revelare quæ nosset.

CAPUT VI.

Ecstases Magdalena et quomodo in iis se haberet certaue fieret non esse illusiones.

C. XXVIII
Non solum ab
an. 1584 ad
1587

Raptus et ecstases hujus sanctæ Matris, quatenus quidem in scriptis reperiuntur, pro majori parte contigerunt existenti in Novitiatu, intra decimum nonum, octavum, decimum et vigesimum ætatis annum aut paulo ulterius, id est, ab anno MDLXXXIV ad MDLXXXVII. Nihilominus certum est per omnem reliquam vitam iis abundasse, quemadmodum vel ex libris colligi potest, qui editi prælo sunt. Toties autem rapta in ecstasim fuit, ut impossibile sit rationem inire; videaturque dici posse, quod potior pars vitæ, ab ea in Religione traductæ, fuerit quasi continua ecstasis.

aut inter
orandum
dumtaxat,

C Non enim tunc solum rapiebatur, quando de proposito se ad orandum componebat, aut divinis assistebat Officiis, vel communicabat, aut alio exercitio spirituali occupabatur; sed sæpe etiam cum laborabat manibus, pinsebat panem, everrebat domum, pannos lavabat, aut aliud similis operis agebat. Signanter inter lavandum pannos vice quadam sic rapta fuit, ut momentibus in aqua brachiis (persistebat eam tali casu immobilis) illa propter ejus temporis frigus congelata, necesse fuerit dissolvendæ glaciæ, brachiisque citra læsionem eximendis, aquam calidam affundere. Quandoque comedens manebat in ecstasi, elevatis in aerem brachiis, dum vel buccellam vel cyathum admoveret ori: unde intelligimus nullam externam occupationem suffecisse ad impediendum cordis ejus internam unionem cum Deo, aut abstrahendam mentem ab actuali contemplatione divinatorum mysteriorum. Noanquam vel solum Dei, aut Jesu, aut Amoris nomen audiens; vel florem, aut plantam, aut reculam etiam vilissimam intuens, exinde attollebatur in ecstasi: et Novitiæ quæ id sciebant, sæpe de industria subinde ei monstrabant flores, vel de eorum loquebatur pulchritudine, ut

sed etiam
alias sæpe
patiebatur ec-
stases,

euntem extra se viderent, quod eis succedebat frequenter.

55 Quia vero ejusmodi raptus subinde diuturni erant, durabantque non solum horas sed et dies integros (qualis signanter is fuit quem anno MDLXXXV, per octo dies noctesque continuas, id est, per totam Octavam Pentecostes est passa) et tunc celeriter loquebatur, sic ut una Soror sola non posset cuncta ejus dicta scribendo assequi; ideo adhibebantur tunc duæ ad scribendum, ut vices mutarent si esset necesse, et earum quelibet habebat duas sibi assistentes, quæ scribenda suggererent, ea ratione ut una scriberet periodum primam ac supra notaret numerum primum: altera interim audiendo intenta postea scriberet periodum secundam, et signaret desuper secundum numerum: tertia denique scriberet tertiam, sub numero tertio. Tum vero descriptionem iterabat, prima sub numero quarto; secunda, sub quinto: et tertia, sub sexto; et ita consequenter, donec finito rapto colligerentur in unam scripturam omnia secundum numeros supranotatos, quæ denique ipsimet prælegebantur: et ipsa, obedientiæ præcepto adstricta, diligenter auscultans, aut bene scripta confirmabat, aut corrigebat si quid perperam erat intellectum: atque in hunc modum descripti habentur sermones quos habuit in rapto. Verum, quoniam hi raptus erant tam frequentes, nec semper poterant præsentibus adesse quæ dicta exciperent, perierunt multa scitu lectaque dignissima: quin etiam intermissa paulatim fuit scribendi cura, ita ut vix quidquam notaretur amplius, quamvis per omnem vitam (uti dictum est) multa notari potuissent a Matribus, si singulis attendere valuissent.

quæ initio
solitæ descri-
bi a Monachis,

E

postea ob
frequentiam
notarii
desierunt

56 Istæ autem ecstases non erant semper modi unius, sed varii. Nam primo quidem illa mutabat aspectum faciei, sic ut quæ ordinarie pallida videbatur et emaciata per assiduas castigationes corporis, appareret candida et rubicunda ac plena facie, oculis instar duorum siderum rutilantibus, atque ut plurimum elevatis fixisque, ut non appareret quam in partem intenderentur. Tum vero resplendebat in vultu gratia quædam plenissima majestatis, sic ut Monachæ ea intuenda satiare non possent, ipseque aspectus excitaret in anima aspicientium devotionem piosque et castos affectus: quod si quis assisteret culpa peccati maculatus, præ pudore atque confusione non fuisset ausus in ejus præsentia permanere. Quanto vero sublimiores erant ejus contemplationes de Deo attributisque divinis, tanto apparebat lætior festiviorque, cum modesta tamen atque benigna gravitate. Quandoque etiam inflammabatur aspectu toto, quod erat signum amoris divini intra pectus æstuantis. Præterea quo excelsior erat profundiorve contemplatio, et quam ei Deus communicabat intelligentia, tanto magis figebatur immobilis in loco, nec semel quidem reducendo palpebram; imo nec poterat moveri a quoquam. Quod si aliquando tentabant Monachæ attollere ejus brachium manumve reducere, deficiebant in conatu, æque ac si fuisset lapidea statua: tantoque magis videbatur aggravari, quanto contentius quis nitebatur: quemadmodum coram oculis meis vice quadam Monachæ, ad meum certificationem, id tentaverunt hunc atque inde, et nec leviter quidem ut nutaret potuerunt efficere. Non sentiebat illa tunc quidquam, quantavis adhiberetur violentia: postea tamen reducta ad sensus, dolebat ea parte vel membro, cui vis facta erat. In contemplationibus mœstis (ut cum ei repræsentabantur peccata quibus divina majestas offenditur, aut Passio Christi, vel animæ purgandæ damnatæve, aut dæmonum foeditas vel triste quidpiam, fiebat mœsta, afflicta

C. XXIX
In his mutato
mirabiliter
vultu,

E

pro oratione
objecti, nunc
hilarii,

nunc mœsta,
adstul immo-
bilis et nihil
sentiens:

A afflicta et tremula, proferebatque voces plenas doloris, et eos gestus faciebat qui compassionem moverent.

*loquitur etiam
optissime
discurrens,*

57 Sæpius in suis illis raptibus loquebatur lente, et proferebat ea quæ Deus ipsam intelligere faciebat, atque explicabat dona et gratias quas idem impertiebatur animæ suæ. Disserebat etiam in iisdem valde sublimiter de rebus spiritualibus ac divinis, et declarabat cum profundo sensu loca Scripturæ sacræ per verba idonea, plena succo et lumine divino : erantque huiusmodi sermones apte colligati inter se, et finis initio gratioso respondebat. Frequenter Latine loquebatur, non solum proficiens loca et sententias Scripturarum; sed proprios etiam discursus formans : quod vehementer mirabantur Monachæ, et quotquot sciebant certo, nunquam ipsam didicisse Latinam linguam dum esset in seculo, quin imo parum admodum legere scivisse cum ingrederetur Religionem, ita ut necesse fuerit eam doceri; quamquam ne sic quidem legebat correcte; et extra raptum non potuisset vel unicam Latinam sententiam emendate referre. Extra eundem raptum sermo ejus perquam simplex erat,

*et verba
Latina
admiscens,*

B neque aliud fere solebat legere quam Breviarium et Evangelia. In iisdem ecstasibus loquebatur aliquando in forma dialogi, modo cum æterno Patre, modo cum Verbo incarnato, aut cum Spiritu Sancto, Deipara Virgine, vel aliis Sanctis; atque in ipsorum persona interrogabat respondebatque, aut in persona propria, prout res exigebat. Nec erat difficile distinguere in cujus persona loqueretur (præterquam quod ipsa id confirmabat Matribus raptu finito) mutabat enim vocem : et in persona quidem æterni Patris utebatur sono majestuosus ac gravi, dabatque verbis suis emphasis quædam, quam mente concipere, qui auribus suis non perceperit ipse, potest nemo : in persona vero Verbi aut Spiritus sancti adhibebat tonum, gravem quidem etiam ipsum ac majestuosum, sed magis dulcem : itaque variebat vocem, secundum varietatem personarum in ipsa loquentium. Cum vero loquebatur in persona propria, vox ejus submissa ægre audiebatur, proferebaturque modo tam humili ac si annihilare seipsam voluisset.

*idque sæpe
in modum
dialogi :*

*et velut
procul posita
a terra.*

58 Præterea quando erat in raptibus prædictis, agebat ac si longissime abforet ab hoc mundo : et si tunc volebat Deos ut loqueretur alicui, contenta utebatur voce, tamquam ad procul existentem; sæpe etiam dicebat intra se, Distat tam magno intervallo ut exaudire me nequeat. Expertus id ipse quadam vice sum, cum tali modo raptam ad me vocari, et ex obedientia venire jussi. Paruit illa venitque, et loquens mihi interrogavit aliquid : ad quod cum responderem, nec illa me intelligeret, dixit, quasi Deo se excusans : Nimium distamus ab invicem; istic inferne non audiunt me. Unde inferebam, quod ipsa sibi tunc videretur esse in cælo, et ego procul positus in terra. Alias plus minusque percipiebat nos, prout magis minusque abstracta erat : vocem tamen Superioris suæ intelligebat semper, quoties ab ea appellabatur, ipsique obediebat.

C 59 Aliis vicibus raptâ, non solum se movebat, sed etiam ibat per varia loca : sicuti quando binis vicibus data ei fuit participatio quædam Passionis Christi : qua in ecstasi tam ad vivum exprimebat patientem Dominum per singulas partes, ac si ipsamet eadem omnia fuisset realiter passa. Fuit etiam cum, celerrimo passu transiens de loco in locum, ascendeat et descendeat per scalas, agilitate tanta, ut volare potius quam pedibus terram contingere videretur : et secuta inferebat sese in loca periculosa. Sicut in festo repertæ Crucis die in Maji mxcii, quanto discurrens per Chorum, absque scalis alio-

*Interim
quandoque
movetur
celerrime,*

que humano subsidio, ascendit super coronidem ecclesiæ, altam ulnis quindecim et latam solum tertia parte ulnæ : ubi omnino intrepide consistens, Crucifixum sumpsit; clavisque extractis depositum recepit gremio, et adstrinxit pectori : cum eo, que descendens osculandum eum dedit Sanctimonialibus, et sumpto capitis sui velo cepit abstergere, ac si madentem sudore vidisset : quæ res cuivis potuisset capitis vertiginem adducere. Cum autem aliquando Deus illam faciebat intelligere, gustare, et videre sublimius aliquid de sua divina essentia; non valens continere intra se ineffabile quo afficiebatur gaudium, edebat gestus motusque admirandos, subiciens atque tripudians dexterrime, ac si Angelicus spiritus fuisset. Circumferebatur etiam per cellam in qua erat, et modo se humi sternebat adorans coram throno sanctissimæ Trinitatis, modo firmabat pedem, et tam fixe cælum intuebatur, ut credi posset velle abscedere a terra, attracta jucunditate spiritualium divinorumque objectorum. Quandoque subridens suaviter, magna cum gravitate proferebat verba aliqua : quandoque aurem gratiose porrigens, auscultabat cantibus et harmoniæ cælesti : multaque alia mirabilia in ejus raptibus eveniebant, quæ impossibile esset referre singula, aut explicare ei qui præsens non viderit.

D
ET ITAL.
VIRGILII
CEPARI.
etiam per loca
periculosa,

*et exilit
per gaudia :*

E

60 Ceterum in vita spirituali ac religiosa nihil concipi periculosius potest quam raptus, extases, visiones, ac revelationes : non solum quia diabolus, fallere volens, transfigurat sese in Angelum lucis : sed etiam quia sæpe non sunt aliud quam effectus naturales vehementioris imaginationis apprehensionisque, nati ex humorum redundantia aut intensione affectuum. Et ideo majus etiam periculum est in feminis, quæ abundant humoribus, reguntur affectibus, et vehementiori imaginationi facilius fidem adhibent quam viri; qui cum doctiores sint, certiori cum ratiocinio procedunt. Verumtamen quia de hac materia diffuse scripsi in 2 parte tractatus mei de divina presentia cap. 20 et 21, quem legere quis poterit, hic aliud non dicam, quam quod beata hæc puella, præ sua profundissima humilitate, semper maxime timebat ne illuderetur sibi, sæpe etiam delusum se suspicabatur, plangebatque et deprecabatur Deum; interrogabat etiam suos Patres spirituales, quemadmodum me quoque interrogavit sæpius sæpiusque cum lacrymis, an non crederem illam deludi; multaque super eo requirebat ad sui securitatem majorem. Poterat quidem, ad persuadendum cuicumque, istas non esse illusiones, sufficere ipsa quam ducebat vita; utpote tam pura atque innocens, ut nec minimus quidem in ea defectus observari valeret : et quantum in ea magis cumulabantur dona gratiæque divinæ, tanto videbatur humilior agere, seque deprimere studiosius ex vere demissa aestimatione sui. Nihilominus dignatus est pius Dominus, tam ipsi quam aliis quibuscumque, auferre quodlibet circa ista dubium, modo non uno.

C. XXX
semper tamen
dehnt in istis
meluens

*refert se ad
judicium
Confessarii.*

F

61 Ac primum in rapto, quem habuit anno mclxxxv, per octiduum Pentecostale continuum, sicut infra dicetur, fecit illam Dominus intelligere, quod vellet ipsam probare per annos quinque temptationibus variis; quibus transactis promisit ei missurum se Patrem Societatis Jesu, et quemdam alium (qui cujus foret professionis tunc non intellexit) qui ambo securam illam certumque redderent circa ecstases ac raptus suos, sensaque spiritualia ac divina dona, nec non circa tentationes ipsas, et animam ejus plene consolarentur. Annis autem istis quinque transactis, defunctus est Confessarius monasterii D. Augustinus Campi anno mxcxi, et constitutus fuit Confessarius Rectorque Ordinarius Rev. D. Franciscus

*et sicut ei
promissum
erat ante quin-
quennium,*

CAPUT VII.

Propheticus Magdalenæ spiritus, prædicendis futuris probatus.

Dedit Dominus etiam huic benedictæ filiæ suæ lumen ad præscienda futura : qua de re pauca hic referam probata in Processibus : impossibile enim esset cuncta prosequi. *Ac primo narrat Auctor gesta anno MDLXXXVI, coram Alexandro de Medices Archiepiscopo Florentino, postea Leone Papa XI, sicut referuntur a Puccino num. 45 et 46 : deinde subiungit, quod anno MXXC, in raptu constituta, coram pluribus Sanctimonialibus prædixit, videre se venturam ex longinquis partibus puellam, quæ ibi Monacha fieret. Hoc audito conturbatæ sunt illæ, nec enim libenter excipiebant peregrinas : monuit tamen eas Magdalena ne formidarent, futuram enim amatricem paupertatis, contemptricem sui, valdeque illuminandam divinitus. Ex hinc anni quinque transierant, cum anno MXXCV venit Florentiam, ac deinde ad monasterium, filia D. Roderici Ximenez Lusitana : dixitque Magdalena, hanc esse puellam, cujus adventum prædixerat ante quinquennium. Post mensem autem Habitu religioso donata, dicta est Sor. Catharina Angelica Ximenez : et in die vestitionis ejus abrepta in ecstasim Magdalena, prædixit multa exterius interiusque ei eventura, nec non tentationes quas esset perlatura Soror illa : in qua ut fuerunt verificatæ prædictiones ipsius Sanctæ, quoad externa : sic interius sibi provenisse singula, quæ fuerant prænuntiata de se, testata est eadem. Sor. Catharina Angelica.*

cap. xxxi

Prædicat adventum peregrinæ Novitiæ,

E

64 Anno MXXCI Dominus Cardinalis de Medices præfatus, gubernando monasterio S. Mariæ Angelorum præfecit jam antea nominatum D. Franciscum Benvenuti. Accepit is injunctum sibi munus, cum proposito non administrandi Sanctimonialibus per se, sed per alios, Pœnitentiæ atque Eucharistiæ sacramenta. Hoc cum notum jam esset, et Sor. Maria Magdalena elevata in ecstasim ; prædixit perstiturum in eo regimine dimidium tantum, quantum in eo fuerat prædecessor suus. et continuo utrumque Sacramentum ipsis administraturum, ad Confessiones autem extraordinarias et prædicationes advocaturum Patres Societatis Jesu : totumque factum est sicut prædixerat. Mutata enim mente, ministravit eis indesinenter, Patres Societatis in auxilium sumpsit, magnoque cum affectu quoad vixit (vixit autem annis postea quatuordecim) impendit se singulis, ad perfectionem religiosam promovendis : idque vidit sancta Mater datum ei fuisse, ad intercessionem sui decessoris. *Sequitur eodem anno ingressus in monasterium Leonoræ Carlini, cujus historiam vide apud Puccinum num. 97 ; et adde, visionem, quam de ipsa, vehementer tentata jamque egressum parante, habuit Magdalena, oblatam fuisse Sanctæ existenti in refectorio mense Januario, quando fuit audita ter exclamare, non sine interposita mora, Tene, Tene illam, Jesu, ne elabatur : denique consentientibus tandem parentibus vestita, dicta est Sor. Angela Catharina.*

et quid facturum sit novus Confessarius,

F

novit occultam tentationem alterius

65 Anno MXXC, cum Sor. Maria Gratia Gondi, tunc Pædagogæ Novitiarum, valens ac sana esset, dixit Magistræ earundem Magdalena, scito quia Pædagogæ vestra infra paucos dies morietur. Quod licet Magistræ grave accideret, maxime quia integra adhuc sanitate fruebatur : factum est tamen ut infra sex vel octo dies infirmaretur Soror illa, neque pluribus diebus post moreretur. Juvencula quædam nobilis, anno MXXCIV, volebat fieri in hoc monasterio Religiosa, sed obstabat mater : quod intelligens Magdalena

et imminentem mortem quædam,

A ciscus Benvenuti, Canonicus et Pœnitentiarius Cathedralis Florentinæ : quicum Sor. Maria Magdalena communicavit totum vitæ suæ ordinem : et ipse insuper omne id legit, quod de illa eatenus scriptum fuerat. Quamvis autem approbaret omnia ; dicens tamen quod nollet suo unius judicio fidere in tanti momenti negotio, adduxit anno MXXCU pro Confessario extraordinario dicti loci P. Nicolaum Fabrini, Rectorem Collegii Societatis Jesu ; iterumque eundem accersivit anno MXXCIII : et tunc Sor. Maria Magdalena in raptu quodam intellexit per revelationem, hunc ipsum Patrem Rectorem, esse Patrem illum Societatis Jesu, qui ad solatium animæ suæ promissus ei erat ab anno MDLXXXV : quapropter, sicut omnem vitam suam manifestaverat novo Confessario ac Cubernatori, sic etiam jussa est cum hoc conferre singula : hos enim duos illos esse, qui securam reddere illam deberent. Retulit ergo Priorissæ et Confessario quidquid sibi fuerat revelatum mandatumque divinitus, et de eorum licentia totum internum animæ suæ statum aperuit prædicto Patri Rectori ; cui etiam ipse Cubernator legenda dedit quatuor volumina raptuum et luminum quæ habuerat. Legit ille, et morose expendit singula : tandemque pronuntiavit, nullam omnino subesse deceptionem ; sed ecstases et intelligentias illas universas a Deo profectas, atque pro talibus habendas. Loquens autem de ea cum Priorissa et Confessario, multas adjunxit laudes benedictæ istius animæ : itaque verificatum atque completum fuit, quod ei tot annis antea promissum erat.

B

C

62 Aliud signum dedit ei Deus anno MDLXXXVI in duobus raptibus, quorum unus XVI die Augusti, alius die XXV mensis ejusdem illi obtigit : videlicet quod ad ipsius aliorumque certificationem, voluerit Deus, ut infra terminum dierum quindecim continuorum ter dumtaxat cibum sumeret. Cadebat in ipsam diem XXV Augusti dies Dominica, quando refecta cibo est, debebatque usque ad alteram post quindecim dies Dominicam dumtaxat ter refici, videlicet utroque die Jovis et Dominica intercurrente. Hac autem Dominica voluit eam vesci quadragesimalibus cibis, diebus vero Jovis sub vesperam pauxillum panis ac vini sumere, ceteris omnibus abstinere quocumque edulii genere. Manifestavit illa Patri Confessario Matrique Priorissæ divinum mandatum : qui ei dederunt experiendi licentiam ipsa eadem Dominica ; atque ita diebus Lunæ, Martis, Mercurii usque ad diem Jovis vesperi incubata perseveravit, sub Ave Maria vero modicum panis sumpsit et vini bibit : rursum Veneris et Sabbati nihil sumpsit, atque in Dominica usurpavit quadragesimales cibos : tum Lunæ, Martis, Mercurii iterum nec comedit nec bibit quidquam ; sed die Jovis, uti antea, sub vesperam delibavit aliquid panis vinique, atque aliud nihil usque ad Dominicam, præscriptum abstinence jam dictæ terminum. Numquam totis illis quindecim diebus, extra præfatas horas, vel unicam guttulam aquæ sumpsit : et tamen prosequabatur semper consueta Religiosis exercitia, ne tantillum quidem propterea languidior, sed vultu præquam alias bene habito, quod merito visum omnibus est speciem quandam habere miraculi. Cum autem accumbebant mensæ, ipsa vel ministrabat, vel manebat in Novitiatu intenta labori : quando vero Novitias videbat ad refectorium abscedere, dicebat, Ego propter peccata mea indigna sum, quæd istud sicut aliæ faciam. Denique aliis quoque rationibus pluribus, sicut infra dicetur, cognosci potuit eam a Dei spiritu duci.

*ET ITA VIRGILIUS GERARDUS sic expleto probatione accepit directorem ex Societate,**per quem Deus eam securam reddidit.**Ad eundem finem imperata sibi quadri-duana jejunia**de Superiorum licentia continuat diebus 15.*

A Magdalena, in raptu et extra raptum dixit, quod, nisi mater sineret filiam divinæ obsequi vocationi, brevi moreretur, et illa Monacha fieret: quod eodem anno impletum fuit, vivitque etiamnum in monasterio puella. Sanctimonialiam etiam quamdam monuit Magdalena, esset parata, futurum enim ut absque Sacramentis moreretur: quod cum illa conturbata Priorissæ narrasset, die quodam rupta est illi pectoralis vena, tantaque profluxit copia sanguinis ut ipso die extincta sit absque Sacramentis.

item aliarum
quatuor,

et longam
alterius vi-
tam.

66 Anno prædicto MDCXCV, cum Monacha quædam ipsius loci obiisset, raptâ in ecstasi fuit sancta Mater, uti consueverat semper, quoties moriebatur aliqua: et vidit animam ferri in paradisum additque, videre etiam se quatuor columnas monasterii trementes nutantesque; intelligebat autem quatuor Matres, in regimine et consilio præcipuas, quæ omnes Priorissæ munere sanctæ erant, et cito morituræ præsignabantur: alteri vero, quæ etiam gubernabat, videlicet Sorori Evangelistæ, dixit, Tua vero columna remanebit: ita affirmo. Mortuæ sunt autem illæ quatuor infra breve tempus, una post aliam: et Sor. Evangelista postea supervixit plus quam triginta annis, nec ante nonagesimum secundum ætatis defuncta est.

designat
morti suæ
præsentem
futuras;

B 67 Septennio priusquam moreretur ipsa sancta Mater, cum esset Magistra Novitiarum, et cum aliquibus earum die quodam loqueretur: dixit nonnullis, eas nominatim appellans, vos meæ morti præsentem eritis, nonnullas autem innominatas præterivit. In his præteritam se videns Soror quædam, cui nomen erat Elisabeth, pro certo habuit se prius morituram, et dixit: Mater Magistra, adesto mihi morienti: cui Magdalena: Equidem adhuc in vivis ero, adesse tamen tibi non potero. Mortuæ sunt igitur eæ omnes quas nominaverat: cumque etiam moreretur Sor. Elisabeth, lecto detinebatur sancta Mater, gravissime infirma, nec assistere ei potuit, sicut prædixerat: ceteræ vero omnes ipsiusmet felici obdormitioni, secundum ejusdem prædictionem, interfuerunt præsentem.

puellam alie-
niori animo
a monasterio

68 Anno MDCXCVIII, Maria de Bertis virgo ingressa est monasterium, non ut ibi esset Religiosa, sed ut faceret satis cuidam materteræ suæ de Medicis, quæ id optabat; quamvis puellæ animus, ab hoc loco alienus, fixum haberet ingredi monasterium S. Catharinæ, in quo educata suum quoque collocaverat affectum. Die autem quodam, cum in ecstasi esset sancta Mater, interrogavit puella, num crederet, quod istic esset futura Monacha. Non credo, reposuit Magdalena, sed certo scio, inter nos futuram te. Impossibile id existimabat puella, propter magnam quam a loco sentiebat aversionem: Sancta autem Mater, velut si ejus cogitationes intueretur; Jesus, inquit, rorem suum immittet cordibus, eaque mollificabit, et omnem difficultatem superabis. Postquam ergo egressa est de monasterio puella, dixit sancta Mater, quod si Angelus sibi dixisset contrarium, pro dæmonio eum esset habitura. Nec minus evenit: Puella enim, quæ nullo modo huc inclinabatur, egressa foras mutavit animum, superavit difficultates, et regressa assumpsit nomen Mariæ Magdalensæ.

ibi tamen
Monacham
futuram,

eique accer-
suram aliam,

69 Habebat hæc ad S. Catharinæ sociam quamdam, innocentissimam juvenulam, quæ a quarto ætatis anno istic fuerat educata, et prorsus ignorabat mundum: quare cum audiebat nominari campos, interrogabat qua forma facti essent; et legens in Vitis Patrum laudes eremi, summoque ejus desiderio accensa, credebatur quod egressa monasterii januam ante fores esset solitudinem repertura. Nomen ei erat Francisca Sommai; et Sor. Maria Magdalena Berthi optabat eam habere apud se, multumque

commendabat ipsam precibus sanctæ Matris: quare una dierum, qua raptam in ecstasi vidit, interrogavit, an crederet quod D. Francisca Sommai hic deberet Monacha fieri, cui respondit sic perseverans Sancta, Jesus eam monstravit mihi nostro habitu indutam. Alias rogantibus ipsam quibusdam Novitiis, ut oraret Deum, quatenus etiam illa adjungeretur ad numerum suum; Non dubito, inquit, quin D. Francisca futura sit hoc loco Monacha, imo hoc ipsum vobis affirmo pro certo; non erit tamen in vestra societate. Itaque præcise contigit. Post annos duos eameta ex S. Catharinæ monasterio Catharina, ad experimentum locata hic fuit: et principio quidem, majorem affectans vitæ austeritatem poenitentiarumque rigorem, aliquamdiu hæsit, ambigua consilii capiendi; donec sancta Mater in raptu dixit: Etiam huic columbæ præscinduntur alæ. Etenim sequenti mox die sanctæ Parasceves, multo lumine culitus recepto, decrevit remanere: sed quando vestita est, illæ quæ ipsius societatem optaverant jam erant ex Novitiatu egressæ, sicut sancta Mater prædixerat, et ipsa vocata fuit Sor. Maria Sommai.

70 Sor. Maria Vincentia Dati septem annorum spatio manserat in monasterio semper infirma, ac sæpe fuerat sub cura medicorum, et ab anno MDCXII ad XCV, octodecim mensibus laboraverat febris, sic ut pessime ei augurarentur medici. Ea cum se precibus sanctæ Matris commendasset, et hæc pro ipsa post Communionem orasset, vocatæ ad se dixit: Confide, Soror, qui Dominus Jesus vult tibi reddere sanitatem; factaque iterum aliquantula oratione, consignavit eam Cruce, et ait: Convalesces paulatim, adeo ut sanitas tua credenda sit naturaliter restituta, id enim dumtaxat impetravi tibi: insuper autem dico, quod multis adhuc annis vives in Religione bene sana, et poteris omnem ejus ordinem sequi ac laborare cum ceteris. Plane autem sicut prædixerat evenit; trium mensium spatio pedetentim revaluit, totisque sedecim annis integra sanitate fruita vitam communem egit, cum magno animi sui selatio.

E
agrum lente
convalescentem,

divine vi-
tæ:

71 Domina quædam ejusdem orationibus se commendavit, cupiens obtinere liberos, et ipsa affirmavit pro certo futurum ut feminam pareret: quæ quoniam orationi danda esset; omnino debere eam consecrari Deo in sancta Religione: sin aliter faceret, tam matri quam filiæ multas obveoturas molestias. Nata est ergo et crevit filia: sed mandati sibi a Sancta dati negligens mater, elocavit filiam cuidam Marchioni: qui paulo post sue Principi rebellis, capitis poenam subiit: et mater cum filia in multa afflictione remansit. Huic non valde absimile est quod sequitur de matre, cancro immisso puniendâ, referturque a Puccino num. 94. Infirma quædam, sanctæ vitæ Monacha, ingenti flagrans desiderio recipiendi sanctissimi Sacramenti, eum in finem se commendavit orationibus Sanctæ: quæ ipsam monuit, animum adverteret ad eam horam qua communicaturæ essent Sorores aliæ, futurum enim ut illam tunc etiam solaretur Jesus: hoc autem ita contigit. De manibus Sacerdotis disparuit Hostiarum una, diligenterque requisita inveniri non potuit: postea vero confessa infirma est, ipsum Dominum, singulari favore usum erga se, eandem attulisse, sequæ Communionem sensibiliter accepisse, sicut ei sancta Mater promiserat.

nascituræ
prolis for-
tunam:

F

Communionem
culitus dan-
dam ægræ.

72 Anno MDC, cum Serenissima Principissa Maria de Medicis declarata esset Regina Franciæ, et mense Octobri in Cathedrali Florentina sollemniter celebrata ejus desponsatio, nomine Henrici Regis IV, assistente Cardinali Petro Aldobrandino Legato, ceremoniæ illius ministro; prius quam discederet in Franciam, visitare voluit Sororem Mariam Magdalenam

Reginæ in
Franciam
discessuræ,

D
EX ITAL.
VIRGILI
CEPAREI.
serius tamen
quam opta-
bant aliqua

EX ITAL.
VIRGILI
(EPICUR.)

tres gratias
promittit,

tres vicissim
ab ea petens;

prædicitque
nascituram
ei prolem:

item aliorum
mortem aut
sanitatem,

atque etiam
obitum suum,

A Magdalenam, ducens secum Magnam Ducissam, et Ducissam Mantuanam sororem suam natu maiorem, atque Ducissam Bracciani: quæ omnes tres, licet potuissent de licentia Pontificis cum sua Majestate ingredi monasterium, manserunt tamen ante crates, et sola Regina introgressa est. Reducta autem in partem cum Sor. Maria Magdalena, rogavit ipsam ut sibi a Deo, suarum orationum interventu, obtineret tres gratias; primam, ne regnum temporale esset sibi causa amittendi æterni, hujus enim potius quam subiret periculum acceptando regnum, eligeret vitam omnem agere mendicando ostiatim; oraret ergo ne sublimitas illa excidere ipsam faceret Dei gratia; secundam, ut amaret ipsam Rex sponsus suus; tertiam, ut ei filios masculos pareret. Mater vero Sancta vicissim tres gratias ab eadem petiit: primam, ut procuraret apud Majestatem suam Societatis Jesu restitutionem, hoc enim unum e præcipuis bonis esse, quæ posset facere ad Dei obsequium, et publicam regni Francisci utilitatem; alteram, ut conaretur hæresin extirpare, et regnum reducere in statum, in quo fuerat tempore sancti Regis Ludovici; tertiam, ut esset amatrix pauperum: addiditque, si hæc faceret, certam esse se, quod obtineret ipsi a Deo quicquid desiderat, ac nominatim liberos masculos; eamque exhortabatur ad illos Christiane educandos. Postquam autem discesserat, sæpius eo anno dixit futurum ut Regina prolem masculam pareret, et quidem plures una: cum vero nativitas primogeniti nuntiaretur, jussit ut Novitiæ omnes in gratiarum actionem recitarent Te Deum, et addidit, Hoc non sufficit: oportet etiam petere secundum, et credo quod impetrabimus, eumque in finem continuas faciebat orationes, ad eandem intentionem applicans quicquid agebat diebus sabbatinis. Nec voto suo frustrata est: id vero totum facere se dicebat, ne florentissimum regnum prolaberetur in manus hæreticorum.

73 Cum Professionem Sor. Maria Gianfigliazzi, sancta Mater in raptu dixit, cito morituram, atque post sex ab inde menses obiit. Tertio autem post obitum ejus die, vidit Sancta animam efferri in Paradisum; et quod alia Novitia, Sor. Maria Innocentia Dati moreretur, quæ tunc sana erat; et infra breve tempus etiam ipsa obiit. Commendati erant Sororum precibus infirmi duo, D. Philippus Caccia et alius quidam: Philippum moriturum dixit, convalesciturum alterum, sicut contigit. Modicum infirmabatur Sor. Benedicta Vectori, et sancta Mater sorori ejus etiam Monachæ ait; Quid diceres si soror tua moreretur? Turbata est illa ad hoc verbum. Sancta autem Mater, Noli, inquit, affligi, sed divinæ voluntati te conforma: et uno post mense illa decessit.

74 Suam quoque ipsius mortem prædixit sæpius et tempus ejus. Anno mdcvi graviter infirmata cum esset, snadebant Medici Priorissæ, ut sacro Oleo muniendam curaret. Id cum ipsimet retulisset Priorissa, respondit: Secura esto, Mater, neque enim tam cito moriar, necdum enim tempus meum advenit: itaque fuit, quia integrum postea annum supervixit. Præterea, cum adhuc sana esset, sæpius eidem Priorissæ dixit, se prius illa morituram, quamvis Priorissa totis triginta ætatis annis ipsam superaret. Uno autem circiter anno prius quam moreretur, ad lectum ejus, visitationis impendendæ causa, accesserunt Sor. Maria Magdalena Berti et Sor. Maria Sommaia, dixitque ei Bertia, Post mortem tuam non possum vivere, rogo igitur ut die tertio venias, meque hinc auferas. Aderat et audiebat hæc Sor. Alexandra Beecuti, quæ ministrabat infirmæ: et risus causa dixit Ah! Mater, adimple desiderium ejus, et tecum eam deduc in Paradisum.

Tum sancta Mater, hilari vultu ad duas istas conversa, Modeste, inquit; non veniam propter vos, sed bene propter Sororem Alexandram. In risum accepta verba sunt, Alexandra enim tunc valentissima ac robustissima erat: mortuam tamen sanctam Matrem, intra duos cum dimidio menses, secuta est.

75 Anno mdcvii cum defuncta esset Sor. Ursula Vivuoli die xxv Aprilis, mortis ejus nuntium ad sanctam Matrem attulerunt Monachæ: quibus respondit. Et ego hoc ipso die post mensem moriar. Cui una illarum, Nollem, inquit, tali die. erit enim dies Ascensionis. Ipsa vero: Quod, inquit, ad diem Ascensionis attinet, adhuc superero. Factumque est: nam Ascensio in xxiv diem mensis cadebat, et ipsa obiit die xxv Maji anni ejusdem, præcise uno mense post Ursulam. Similiter xiii Maji, dicentibus medicis intra biduum triduumve moriturum, Confessario Monasterii Vincentio Puccino in Montem-Senarium ituro dixit, iret secure, rediturum tempori ut morituræ adesset, sicut adfuit et narrat ipse num. 143. Huc autem redacta cum esset, infirmabatur eodem in monasterio Sor. Maria Victoria Ridolfi, rogabatque pro ea Mater Priorissa, ut longiorem ei vitam precando impetraret; sed respondit, divinæ acquiescendum voluntati, per quam mori ea debebat: itaque obiit sexto post mortem ipsius Mariæ Magdalene die. Ceterum finis nullus esset, si omnes prædictiones ejus, vero eventu confirmatæ, forent scribendæ.

CAPUT VIII.

Cognoscendis occultis et penetrandis secretis cordium clarescit Magdalena.

P præterea gratiam habebat hæc Sancta, absentia æque ac si presentia fuissent intuendi. Sic in raptu quodam obiisse dixit D. Petrum Franciscum Santucci ipsamet hora, atque esse salvatum per merita Christi et intercessionem S. Francisci, cui solebat se quotidie commendare. Nihil ea de re sciebat filia ejus Sor. Maria Angela, ibidem Monacha: statim autem domum mittens qui requireret quid esset, verum esse quod illa dixerat intellexit. Anno mdcxxxvi ecstasim patiens in aula Novitiarum, dictavit epistolam ad Sor. Catharinam Ricci, in Pratensi S. Vincentii monasterio, magnæ sanctitatis Virginem, Sorore Constantia Morelli ipsam epistolam scribente. Missa deinde est epistola Pratum, decem millibus passuum distans Florentia, deferente ipsam monasterii famulo. In eodem autem raptu perseverans sancta Mater, vidit epistolam porrigi Sorori Catharinæ, et hanc scribentem respondere; oculis autem sic defixis, quasi ipsam quæ scribebatur epistolam legeret, conturbata in vultu est; verbisque monstravit, quod secundum voluntatem suam non erat responsum. Postea vidit, quomodo Sor. Catharina epistolam traderet famulo reddendam: et finito raptu narravit Matribus, quomodo omnia supradicta vidisset. Regressus autem famulus, et interrogatus de hora qua epistolam Prati tradiderat responsumque acceperat; ea retulit, quæ cum prædictis collata monstrarunt, singula vidisse sanctam Matrem, ipsa qua gerebantur hora; neque id rescriptum fuisse, quod Sancta scire cupiebat.

77 Anno mdcxci, cum sancta Mater vesperi in refectorio collationeulam sumeret cum aliis Matribus tunc jejnantibus, celeriter surrexit de mensa: accedensque ad locum ubi Mater Priorissa sedebat, dixit, Anima illa jam migrat. Nesciebatur omnino de qua sermo esset, secutæque abeuntes sunt aliæ Monachæ

et ejus diem.

E

c. xxxii
Novit mortem
absentis;

F
videt quid
sibi Prati
rescribatur:

quodque Sororum una animam agat,

*et novitiæ
dæ clam
loquantur :*

A Monachæ ; et invenerunt quod Conversa quædam, dicta Sor. Maria Focardi, quæ vulnus in crure habebat, et eo die surgens de lecto laboraverat absque ullo vicinæ mortis indicio, agebat animam : pro qua cum dictæ essent Commendationes solitæ, paulo post expiravit. Dum esset Novitiarum Pædagoga, die quodam cum earumdem Magistra Sorore Evangelista colloquens, petiit abeundi licentiam, requirèndique Novitias duas, quæ in conclavibus quibusdam valde remotis non bene loquebantur : reperiitque eas narrantes quosdam defectus proximi, leves tamen, et acriter eas reprehendit.

*Item quod
Confessarius
adsit in ec-
clesia,*

78 Vice quadam accumbens mensæ, cum levasset furcinulam cum buccella ori imponenda, cognovit in spiritu adesse in ecclesia Patrem Confessarium : et cupiens illi loqui, sic ut erat alienata a sensibus, cum ipsa furcinula in manu surrexit, ad eumque accessit. Alias etiam sæpius contigit, quod in locis longe ab ecclesia remotis ecstasim patiens, diceret adstantibus Patrem Confessarium in ecclesia esse et audire Monacharum quarundam Confessiones. Video autem, inquiebat, Christi sanguinem descendentem de cælo supra animas illas, et volo ire etiam ipsa ad illam excipiendum : ibatque ad Confessionem, sequentibus ipsam eundem in finem aliis, et reipsa inventientibus Confessarium in ecclesia, audiendis Sororibus occupatum. Alias videbat Confessarium domo sua egredientem venientemque ad monasterium, et hoc ceteris indicabat : quæ paulo post, illum intelligebant adesse.

*et quid
auctor domi
loquatur inter
suos,*

79 Anno mdc vespere ante Corpus Domini, circa primam horam noctis, sancta Mater, tunc Magistra Novitiarum vocavit ad se Sor. Mariam Magdalenam Berti Novitiam ; quæ, antequam monasterium ingrederetur, fuerat pœnitens Patris Rectoris Societatis Jesu ad S. Joanninum : et volens eam exhilarare, dixit : Quid putas nunc facit P. Rector ? Respondit illa, Jam credo orat. Imo scito, inquit, sancta Mater, quod hac ipsa hora colloquatur cum quibusdam Patribus suis : addidit autem, qua de re : et Video, inquit, Spiritum sanctum suggerentem ei verba quæ profert. Postridie vero venit P. Rector pro audiendis Confessionibus extraordinariis, invenitque sanctam Matrem raptam : cum qua ad se reversa collocutus, confirmavit, vera esse quæ viderat illa dixeratque vespere præcedente.

*C XXXIII
Occultas
novitiæ cogi-
tationes ins-
picit,*

C 80 Præterea singulari Dei dono penetrabat eadem sancta Mater secreta cordium, et occultas cogitationes manifestabat, iis præsertim Monachis quæ curæ suæ erant commissæ : idque plurimis evenisse, poterit ex sequentibus casibus intelligi. Dum Novitia quædam cum ipsa divinum Officiam recitaret, interius pulsata fuit abnormibus valde cogitationibus et tentationibus, ita tamen ut nullum exterius signum perturbationis ullius daret. Cognovit nihilominus, quid in animo illius versaretur, sancta Mater ; oculosque in adolescentulam defigens, dixit : Absoluto hoc Officio oportebit Capitalum instituere. Eoque ut dixerat convocato, fecit eam publice humiliari : et revelatæ ibi cogitationes ac tentationes, sub ipsam talis humiliationis actum, evanuerunt. Alia vice, cum eadem Novitia similiter cum sancta Matre Officiam recitaret, infra Octavam Sanctorum omnium, sub istas Venerabilis Bedæ Lectiones, in quibus agitur de gloria Paradisi, accensa fuit intenso desiderio cœlestis patriæ, ubi securi viveret extra periculum offendendi Deum : sancta vero Mater, interiori ejus desiderio respondens, ait : Nondum tempus est : primum hic oportet pati, ac deinde gloriam istam consequi.

*tentationes
aqua benedi-
cta fugat ;*

81 Puella quædam in Choro ad Completorium pulsata fuit gravissimis tentationibus contra vota religiosa, adeo ut aliud non ageret quam Deum ro-

Maji T. VI

gare, ne sineret se illis consentire. Interim sanctæ Matri, quæ tunc Hebdomariæ manus obibat, incumbebat, dum cantaretur Salve, cunctas aqua benedicta aspergere. Cum ergo ad hanc quoque veniens ei benedixisset, dissipatæ sunt omnes istæ tentationum nebulæ, et puella in magna pace ac tranquillitate remansit. Quod illa admirata, extra Chorum interrogavit sanctam Matrem, utrum ipsi Deus cor suum manifestasset ; et respondit illa : Imo cor tuum manifestavit Jesus ; cumque benedicerem tibi, imperavi tentationibus ut recederent, itaque factum est.

82 Cum die quodam simul collectæ in ergasterio Monachæ labore cuipiam intenderent, monstratam divinitus sanctæ Matri fuit, quod juvencula quædam istic præsens, quæ erat sub cura sua, habebat in animo defectum unum, perquam displicentem divinæ Majestati ; et Angelum quidem illius custodem omnino conantem eundem extirpare instar plantæ jundiperi, contra vero dæmones duos satagere ut infelicem surculum conservarent. Hoc viso accensa sancto zelo Mater surrexit, et brachio arreptam puellam deduxit in oratorium Novitiarum : ubi rapta in ecstasim cœpit illam strenue percutere, ac dicere : Abite, nigelli, et dimitte hanc animam ; dæmones atque intelligens et increpans. Ast juvencula, utpote adhuc nova in Religione et parum admodum mortificata, adeoque plus satis commota, pro eo quod se humiliare debuisset, cœpit præ indignatione flere ; Mater vero Sancta perrexit ingeminare verbera, donec illi Dominus ipsius defectus cognitionem immisit ; de quo salubriter compuncta, emendationem in futurum promisit. Cum alia puella totum diem lacrymando egisset ignota ex causa, vesperi, ea qua erat decumbendum hora, omnes juniores ad se vocavit sancta Mater, et dixit : Venite, Sorores, volo experiri, an dæmon non sit dimissurus hanc animam : dicite, Miserere, sumptaque disciplina percutere eam instituit, quoad illæ absolverent Psalmum : eoque finito rediit misellæ tranquillitas pristina. Alia Novitia totos quinque Menses tentationem celaverat, quam nolebat aperire : accersivit eam ad se pia Mater, et quidquid in corde ejus agitabatur elocuta, quamvis nullo id ejusquam indicio cognovisset, monuit nihil deinceps celare, quod secum non communicaret.

83 Sorori Mariæ Bagnesiæ adhuc Novitiæ commendaverat Sancta per certum tempus quotidie haurire tres situlas aquæ, haustasque denno in puteum refundere. Fecit illa ex obedientia quod fuerat imperatum : una tamen dierum cum aquam hausisset, subiit ipsam cogitatio suggerens ; melius utique facturam, si haustam aquam infunderet alveolo, servitutam horto irrigando ; prosecuta nihilominus cœptam est, et refusa in eundem puteum aqua abiit ad Sanctam. Hæc interrogans eam, Fecistin', inquit, obedientiam ? Ipsa vero affirmante, addidit : Melius utique fuisset aquam istam alveolo infundere : numquid verum est ? Confusa est Novitia, audiens propalari cogitationem tam occultam, et confessa veritatem. Tum Mater, Disce porro cæcam exercere obedientiam, citra humanæ prudentiæ consilium : eique injunxit per alios quindecim dies idem facere quotidie, sicut et fecit. Eadem aliquando accinxerat se fune multis nodis intexto, eumque supra se habuit biduum triduumve, nemini quidquam dicens. Tertia autem nocte media, cum dormiret, adfuit lecto sancta Mater ; eamque a somno excitans, dixit, Vide quid agas, Soror, nec enim Dei voluntatem facis. Nesciens altera, quid dicere vellet, interrogavit, In quo ? Et illa : In isto quo accincta es fune, et deponere ipsam jussit. Cui obediens Maria, confusa et mirata est, unde hoc Sanctæ innotuisset.

D
EX ITAL.
VIRGILII
CEPARI.

*et a duabus
puellis dæmo-
nes,*

E

*ipsis domi-
nantes.*

F
Cognoscit
quid præter
obedientiam
suggerat
humana
prudentia,

*et pœnitentiam occultam
impedit ;*

EX ITAL.
VIRGILII
CEPARU.
detegit inten-
tiones minus
rectas,

A 84 Decreverat quædam non communicare, nullum tamen propositi talis indicium dederat: accessit tamen ad illam sancta Mater, dixitque, Communicato hoc mane. Alia accedens ipsam petiit mortificationem aliquam, non ex animo, sed ex humano quopiam respectu. Negavit ergo quod petebatur sancta Mater, et addidit, Deus non curat huiusmodi sacrificia, sed puritatem intentionis et cordis. Altera similiter venit petitura veniam alicujus defectus commissi, idque consilio alieno, non autem quod revera deliquisse se crederet. Hoc vero cognoscens sancta Mater, non acceptavit humiliationem ejus; unde compuncta adolescentula, agnovit errorem; et ex interni luminis illapsu serio humiliatam aspiciens Sancta, benigne consolatam dimisit. Fuit quæ exterius decenter composita, revera autem interius distracta, prædicationi intererat: et huic dixit Sancta, Nugaris sub prædicatione: quod verum esse animadvertit illa, et admirata est. Quædam voluit ipsam accedere, cum intentione se excusandi de aliquo quod coram aliis contigerat: sed propositum illius intuens Sancta: Eia, inquit, Soror, si lingua tacet; taceat etiam cor tuum: et quod mihi vis dicere, contine intra te. Penetravit aliquando in secretum contemptum cujusdam Novitiæ erga alteram valde simplicem, eique dixit; Soror, si Novitia talis non habet omnes externas gratias, quas tibi habere videris, *Ipsæ fecit nos, et non ipsi nos*: tantæque efficacæ fuerunt hæc verba, ut contemptum converterint in amorem.

occultum defectum casti-
gat,

85 Novitia quædam ibat in Chorum, interius conturbata atque inquieta, ejus tamen rei nullum exterius indicium dabat: sensit autem Sancta appellari se, responditque, Ave Maria. Cui Novitia, Mater Magistra, nemo vocat te. Ipsa vero innuit ut sequeretur se, et abductæ dixit, quod S. Catharina mandasset sibi, ne illam sineret Chorum ingredi, priusquam exegisset pœnam cujusdam occulti defectus, objurgatæque disciplinam dedit; ac vidit per istam pœnitentiam expunctum manere defectum commissum, et Novitia cum quiete Chorum intravit. Soror quædam Conversa ægrotans, concupivit aliquid ægre conveniens; dixitque intra se, si Soror Maria Magdalena sciret me tale quid appetere, mitteret illud mihi, facile enim habere ipsum potest. Et ecce, modico elapso intervallo, a Sancta similiter ægrotante adfuit Monacha, ferens id quod appetebat Conversa. Monachæ enidam in raptu dixit: Vult tibi I o Anima, Jesus facere gratiam, quam ipsum petis: habebat autem illa quamdam internam molestiam, cui defectus aliquis suberat, sed nemini ipsam indicarat. Paucos post dies inveniens illam Sancta per domum, seorsim vocatæ dixit, quid illa requireret a Deo; Sed tu ipsa, inquit, gratiæ ponis impedimentum: itaque erat. Sequenti mane post Communionem iterum eam studiose se vocat, eique tradens quoddam suum cilicium; Hoc, inquit, per duas tresve horas induere; et Dei nomine polliceor tibi, quod res ista non amplius erit tibi molesta. Paruit illa: et promissum effectum experta est.

implet inter-
num deside-
rium infirmæ;

C tentatæ suc-
currit, suo ci-
licio ei dato;

86 Aliquando consolari voleos afflictam juvenculam, ipsam cum alia Magistra vocavit ad se: cumque tres simul in conclavi essent, veniens altera istius Magistræ discipula, et loqui huic volens, nec valens audientiam obtinere, cum nonnulla impatientia dixit intra se; Isti non sufficit Magistra sua, quin nobis etiam nostram; sed impatientiæ nullum indicium dedit. Exivit nihilominus ad illam Sancta, inventæque dixit; Soror, quando affligeris aut tentaberis tu, ego te juvabo, etsi non sim Magistra tua: ad quam vocem confusa illa, veniam postulavit. Non capiebat Chorus Novitias ad Officium recitan-

impetentiam
internam
videt:

dum, proinde foris illæ manebant. Sororem tamen Angelam Catharinam desiderium subiit Chorum intrandi: et e loco suo progrediens Sancta, manu puellam arripuit dicens, Ingredere, Sor. Angela-Catharina. Et erubescens illa, fecit ut jubebatur. Eadem constituta ad agendas vigilias circa Sanctam, ipsa qua moriebatur nocte, timebat ne tali in articulo inveniretur sola: quod illa cognoscens, vocatæ ad se dixit: Sor. Angela-Catharina, veni audacter: quando enim moriar, omnes Monachæ aderunt. Atque hæc breviter collecta sufficiant, ad demonstrandum quod Sancta penetraverit cordium secreta: si quis autem audiat loquentes Monachas, quæ sub illius obedientia fuerunt, aut in ejusdem societate vixerunt, exemplisquam plurimis aliis idem accipiet confirmatum.

CAPUT IX.

Animarum vita functarum status sæpissime cognitus a Sancta: favores divini alii, nec non gratia curationum.

Inter multas prærogativas, quibus placuit divinæ bonitati decorare Sponsam hanc suam, haud minima fuit, quod fecerit eam sæpius videre statum diversarum animarum post hanc vitam. Imprimis autem commemorandum videtur, quomodo anno mdc die iv Aprilis conspexerit gloriam B. Aloysii Gonzagæ. Sed hoc Puccinus plenissime retulit num. 132 et 133: ut etiam retulerat num. 89, id quod hic sequitur de anima matris mortuæ anno mxc: ac tertio, num. 79, simile alterum de Monacha, cui infirmæ multam caritatem Sancta impenderet, solum quindecim horis purgatorium passa, idque anno mclxxxix. Post quæ in hunc modum progreditur auctor noster:

89 In autumno anni mxcviii, cum accessissem ad monasterium, extraordinarias Sanctimonialium Confessiones auditurus: monitus a sancta Matre atque ab aliis fui, quod juvenis quædam Religiosa, Sor. Maria Benedicta Vectori nuncupata, cupiebat conferre mecum de toto interiori animæ suæ statu: rogabantque ut eadem audirem studiose, ac juberem indicare mihi omnes suas virtutes gratiasque: sciebant enim esse animam valde caram Deo, et cœlestibus charismatis cumulatam, in eo nominatim, quod quidquid per orationem a Deo peteret solita esset impetrare. Expectavi ergo venturam cum desiderio. Veniens autem non indicavit principio nomen sum: sed ex insigni conscientiæ ejus teneritudine cognovi, quantum esset illuminata divinitus, et suspicatus sum ipsam esse quæ mihi fuerat commendata. Absoluta Confessione, proposuit mihi circiter duodecim aut quindecim dubia spiritualia practica, magnæ subtilitatis et perfectionis: quibus cum ego satisfecissem, interrogavi illam, essetne parata aperire cor suum mihi, atque cum omni sinceritate edicere quidquid Deus operabatur in anima sua: dixitque alacriter, paratam se esse. Inveni ergo perquam addictam esse contemptui sui ipsius, adeo ut nisi prohibita fuisset, voluisset multa agere unde perquam imperfecta nulliusque judicii videri potuisset. Atque hoc nomine sancte invidebat Divo Alexio, qui sciverat occultam vitam contemptamque ducere. Omnium minimam credebatur sese, et submittebat omnibus etiam Novitiis. Magnopere dolebat se amari singulariter a sua Magistra, id quod non nisi merito ejus fiebat: et quia ipsam aliis proponebat in exemplum, cœperat abstinere ab exteriori bonorum operum exercitio, ne sanctior aliis appareret. Excellebat in ea tantopere obedientia cæce prompta, ut in imperando illi quidquam circumspectione magna opus esset. Ad mortificandam et vincendam

D et plurim alterius desiderium prævenit.

E c. xxxiv
Videt gloriam
B. Aloysii,

Anno 1598
vocatus auctor,

F ad juveniculæ
Religiosæ confessionem

introspect
magnam
ejus sancti-
tatem:

A cendam agilitatem voluntatis suæ, tantam sibi vim intulerat, ut vires corporis, præsertim capitis, vehementer debilitaret : brevique consecuta erat, tam integrum passionum suarum omnium appetitumque dominium, ut esset in cunctis mortificatissima : verbo dicam, erat nomine et re Benedicta.

et discit
quomodo
petita om-
nia a Deo
impetraret.

90 Interrogavi expresse eam, utrum verum esset, quod impetraret a Deo quidquid eum orando postularet ; responditque sub distinctione : videlicet, quod quandopetebat gratias vel spirituales vel alias pro seipsa, continuu eam exaudiebat Dominus et implebat ipsius desiderium, et nominabat mihi aliquas ; puta donum continuæ præsentæ Dei, virtutem humilitatis, et similes : sed quando intercedebat pro aliis personis, dicebat, modo se exaudiri, modo non. Et inter alia mihi dixit : Rogavi ut aliqua infirmitas tolleretur a quadam mea consanguinea et transferretur in me ; et desiderii facta sum compos : postea talem gratiam pro tali persona petii, et non obtinui : variisque similibus exemplis certum me reddidit, ita esse uti dicebat. Denique recessi consolatissimus : benedixique Deum, quod invenirentur animæ tam exquisitæ bonitatis perfectionisque, in quibus ipse sibi complacere posset.

B

Kadem paulo
post mortua,

Postea sub finem Octobris, quodam die Veneris mane, eo tempore quo in Collegio instituebatur ordinaria Meditatio, vocor ad portam a famulo monasterii, misso ad me a Matre Priorissa, ut sacrificarem pro anima juvenulæ illius, jam mortuæ. Quomodo, inquam, Mortuæ ? et cur de ejus infirmitate nihil mihi significavit Priorissa ? Respondit, defuisse tempus, quia invaserat eam febris, et citissime extinxerat die Jovis sub horam secundam noctis. Regressus in cubiculum, et, pro magna quæ mihi manserat æstinatione virtutis ejus, mox dimissus in genua, meipsum ejus precibus commendavi : deinde descendendi ad ecclesiam, oblaturus pro ea Missæ sacrificium.

Sancta quæ
animam
viderat ab
Angelis ex-
cipi,

91 Astiterat huic Christi sponsæ jugiter sancta Mater, tum quia id consueverat facere infirmis omnibus, tum quia specialiter eam amabat valdeque probabat illius spiritum. Dum autem in isto extremo articulo circa lectum staret, vidit multitudinem Angelorum circumdantium ipsam, et expectantium magno cum jubilo egressuram animam, ut eandem conducerent in locum salutis, et sisterent sanctissimæ Trinitati, sicut et fecerunt. Videbat autem ipsam animam, in forma columbæ capite deaurato, ab illis deduci, sed nihil eorum quæ videbat manifestavit tunc temporis. Postquam ergo expiravit, mansit ibidem ad custodiam corporis sancta Mater, una cum Sor. Maria Pacifica del Touaglia : quæ transactis jam horis integris tribus post obitum prædictum, dixit sanctæ Matri : Quid opinabimur de anima istius Sororis ? in Paradiso esse, an in Purgatorio ? Nec in Paradiso, inquit illa, nec in Purgatorio. Exhorruit ad hæc verba Sor. Maria Pacifica, quia eorum significationem non capiebat, nihil tamen ulterius tunc interrogavit. Inde post horas duas iterum dixit, Vin' recitemus Officium pro Sorore ista ? Recitemus, reposuit Sancta : et cæperunt dicere Psalmos vespertinos : in fine autem primi Psalmi excidit Mariæ Pacificæ ut diceret, *Gloria Patri et Filio* : seque ipsam corrigens, Erravi, inquit : *Requiem æternam*. Subsumens vero sancta Mater, Noli, inquit, direre quod erraveris : non enim existimo quod anima illa indigeat requie. Nee hoc quod tenderetsatis intelligebat altera : non ausa est tamen interrogare quidquam.

negat ei op-
tandum re-
quiem :

92 Sabbato mane, cum exequiæ fierent pro anima defunctæ, Sanctimonialibus in Choro congregatis cumque ad Missam *Sanctus* caneretur ; exiit a sese sancta Mater in ecstasim, et vidit animam istam in

cœlesti gloria, vestitam stola aurea, quam receperat in præmium suæ ardentis caritatis : et quod singuli manuum ejus digiti plusquam unum anulum habebant ; corona autem ejus multum pretio superabat eam, quam gestabat altera magnæ perfectionis Monacha, ante annos aliquot ibidem mortua : hæc enim quidquid patiebatur, pati senoverat ; illa vero tenebatur tam flagranti desiderio patiendi, ut nihil sibi pati videretur. Illa præterea, quia semper locuta de proximo fuerat in meliorem partem, cum eoque processerat in magna suavitate, dulcedine, et compassione, in præmium hujus virtutis accipiebat suavissimum liquorem, qui de ore Jesu prosiliens ori ejus infundebatur. Videbat denique quod in gloria superabat magnam multitudinem Virginum, etiam monasterii sui, et intrepide fugebat obtutum in humanitatem ac divinitatem Verbi : unde cumulata gaudio ex spectaculo tam festivo, postquam notabili temporis spatio in raptu fuerat, admirans et contemplans gloriam istius benedictæ animæ, cæpit exclamare, et paulatim verba hæc efferre.

93 Felicem te ! quæ scivisti portare thesaurum absconditum — O rem magnam ! esse in singularibus singularem, et tamen communem reputari ! — Parum habuisset Verbum quod remuneraretur, sisolum debuisset opera externa considerare : breve enim fuit tempus quo potuit operari. Verum, o Dei bonitatem, quæ omnem etiam cogitationem, desiderium, voluntatemque præmio suo prosequitur ! Quidquid illa non desideravit in terris, dimisit propter magnam istam voluntatis conformitatem, quam semper habuit cum voluntate tua, Deus meus : cetera omnia desideravit. — Magna fuit et continua operatio tua, et a paucis in praxi usurpata : quia opera fere interna fuerunt — O magnitudo operum internorum, tam parum intellecta ! — Pluris valet actus unus internus, quam anni mille exercitiorum externorum. Dubium nullum est, quin pluris valeat petra una pretiosa, quam nummus aureus : sed si hujus major appareat massa, quid remedii erit ? — O columbula mea, aurato capite ! Quando hic inferius eras nobiscum super terram, sive ambulabas, sive manducabas, sive operaberis, semper manebas unita Deo. — Non miror igitur, Deus meus, quod tam cito eam vocaveris ad te, nec enim æquum erat ut creatura, tam bene correspondens unioni tuæ, diutius in hoc carcere detineretur. Sed o Jesu mi ! Si tantopere dilecta tibi erat anima ista, cur istis horis tenuisti eam privatam tua visione ? — (Nempe horis quinque ea caruerat, non quidem patiens in Purgatorio, sicut aliæ patiuntur ; sed in aliqua ejus secreta parte degens, ubi citra pœnam simpliciter arcebat a conspectu et fruitione Dei (et subjunxit — Nempe, quia plusculum anxia fuit, quando proximo sui causa aliqua obveniebat molestia, quod illa nimium sentiens, ad momentum temporis suspendebatur ab actualicum Deo uniene. Afflictio enim ista nascebatur ex amore proprio, ideoque ad eam expurgendam opus fuit ista quinque horarum expectatione. —

94 Illi qui nobis causa sunt, Jesu, offendendi te, ipsi erant scala qua ascenderet ad te, quia neque malitia neque odium eorum nocere ei potuit — Dæmones scilicet intelligebat, qui de benedicta ista anima numquam retulerant victoriam, neque per suggestas interius tentationes neque per infestationes quasdam quibus permittente Deo corpus ejus exterius affligebant : quia ipsa, per suam magnam humilitatem perfectamque obedientiam, superabat omnia citra ullum suum damnum : sed cuncta ei cooperabantur in bonum. Alias vero iterum suspensa in Deum, denuo sic locuta est de eadem — Beatus

D

EX ITAL.
VIRGILII
CEPARI.
deinde in
raptu videt
ejus gloriam
grandem,

E

propter
actuum inter-
norum ex-
cellentiam :

et discit cur
horis 5 fue-
rit Dei visio-
ne privata.

F

Iterum tau-
dat ejus vi-
ctorium de
diabolo,

tus

EX ITAL.
VIRGILII
CEPARI.

et petit ut
pro se altis-
que oret.

Videt animas
in Purgatorio:

Item duos
reos salvari

pro quibus
oraverat.

CAP. XXXV
Atque favores
Sanctæ colla-
ti a Deo,

et intelligentiæ
concessæ
in raptibus,

A tus venter, qui te portavit; et beata Religio Carmelitana, quæ te aliquanto possedit tempore. — Nunc in patria non iacedis dimisso capite, sicuti faciebas cum eras nobiscum. sed graderis tripadiabunda, et deliciis affluens per medios cælestium choros — Gratias ago Deo meo, quod mihi concesserit ut tibi non aihil auxilii præstarem, ad consequendam eam gloriam, qua tam copiosa nunc frueris. Orn eum ut pro aliis quoque mihi det oculos, quales dedit pro te: ora etiam eum ut mihi concedat illam fiduciam, quam mihi tantopere solebas suadere. — Non indiges amplius gratia amandi statuta et ordines Religionis, impetra illam columbulis meis (Novitias intelligens, quarum tunc erat Magistra) et intercede pro omnibus, ut eo loco habeant invicem, quo tu habebas omnes. His dictis tenuit aliquamdiu silentium, et postea a raptu suo rediit, in quo duabus circiter horis fuerat. *Hæc autem hic integre explicanda fuerunt, quia brevissime dumtaxat exponuntur a Puccino num. 121. Ast num. 70 totidem fere verbis leges, quod hic sequebatur, de altera ob tres levissimos defectus, diebus sedecim a Paradiso exclusa.*

B 95 Sed et animas, Purgatorii pœnis addictas, solebat videre: quemadmodum sequentibus probatur exemplis, atque imprimis matronæ ejusdam, quam vidit cruciari, quia dum vixerat impedimento fuerat filiæ, ne sicut optabat ingredi in monasterium, quod mortua matre ingressa est: *item fratris ipsius, cujus ob ea anno MDLXXXVII inter purgatorii flammis conspecti, Puccinus meminit num. 225: item Religiosæ istius cujus animam coram venerabili Sacramento asperxit anno MDLXXXIX, de qua idem agit num. 80.* Ipsa vero aliquando coram eodem Venerabili existens in raptu, dum juxta monasterium duo rei transibant extremo afficiendi supplicio, audita est pro illis orare: eodemque raptu durante dixit, illorum unum, qui mortem acceptabat in satisfactionem pro suis peccatis, seque totum conformabat divinæ voluntati, tantopere per illum actum placere Deo, quod esset directa iturus in Paradisum: alterius vero animam, cujus non erat tam perfecta dispositio, ad tempus breve futuram in Purgatorio. Tam bona autem utriusque præparatio ad mortem, merito attributa fuit orationibus hujus sanctæ Matris, quia in prædicta ecstasi magno cum affectu pro eisdem obtulit passionem et sanguinem Jesu Christi; et paulo post dixit, utrumque consecutum fuisse æternam salutem. Testati vero sunt qui adfuertant seculares, pietissime obiisse utrumque; unum tamen præ altero emicuisse. Denique et damnatorum animas vidit, sicut patet exemplo peccatoris, anno MDXCIII ab ea in inferno visi, *ut legitur num. 103 apud Puccinum.*

96 In iisdem suis raptibus multos alios singulares favores retulit divinitus Sancta Mater, quos nec enumerare omnes possibile est, æque convenit siccitatis præteriri quia indicentur aliqui. *Percurrit ergo breviter integro capite Auctor quæ diffusius leguntur upud Puccinum, partim in prima Parte num. 35 et seqq. num. 62 et seqq. ac num. 64 et seqq. partim in secundo a num. 161 usque ad 164; ac denique quæ cum SS. Ignatio et Angelo acta referuntur in eadem 2 Parte a num. 221 ad 225, Denique concludit Caput istud Auctor multa accumulans in hunc modum.*

97 Revelata sunt ei, existenti in suis raptibus, multa utilissima cuicumque personæ Religiosæ documenta, sive is vir sive mulier fuerit: atque in particulari exercitium quoddam matutinum cum sui oblatione faciendum, sicut faciebat ipsa: quatuor media ad acquirendam animæ puritatem: quinque petitiones, quotidie proponendæ Deo ad conservationem Religiosæ observantiæ: novem regulæ observandæ

in Religione, ad obtinendas semper majores gratias: D quæ virtutes requirantur in statu religioso: documenta ad acquirendam perfectionem tradenda discipulis: actus amoris Dei: modus monstrandi Deo affectum gratum pro beneficiis quotidianis: intelligentiæ et exclamationes circa observantiam religiosorum votorum. præsertim paupertatis: aliæque multæ instructiones, similes illis, et dignæ quæ ab omni anima religiosa, perfectionis cupida, diligenter perlegantur. Præter hæc autem, quæ jam in veniuntur impressa, dictavit in raptibus epistolas varias, ad summum Pontificem, ad Collegium Cardinalium, ad Cardinalem de Medicis Archiepiscopum Florentinum, postea Leonem Papam XI, ad Patres Societatis Jesu aliosque in quibus loquitur de reformatione Ecclesiæ, declaratque zelum ac spiritum quem ipsi communicebat Deus, ad gloriam suam, ad publicum et communiæ sanctæ Ecclesiæ bonum, ad animarum auxilium ac reformationem Ordinum religiosorum: quæ omnes epistolæ servantur manu scriptæ in monasterio, cum pluribus rebus aliis necdum lucidatis.

98 Dignatus est etiam fidei famulæ suæ Deus E communicare gratiam miraculorum, quorum plurima facta sunt, non solum Florentiæ sed etiam Lucæ, Parmæque et aliis in locis, quemadmodum legitur in Processibus: ego vero ea solum describam, quæ fuerunt subjecta examini, primum Romanæ Rotæ, deinde Congregationis Rituum; et utrobique sunt approbata, ut vera ordinemque naturæ citra dubium excedentia. *Tale est quod posita in extasi, etiam fenestris clausis oculisque velatis, prosequeretur subtilissimo quæque munuum opera, ut narrat Puccinus num. III: tum quod idem habet num. 53. et contigit anno MDLXXXVII, postquam vocanti se infirmæ Sorori, quæ sic contracta jacebat, ut latus sinistrum esset palmo uno brevius altero, jussisset responderi, quod postero die ad horam vespertinam visitatura illam esset, agens ipsa tunc annum ætatis xxi. Idem num. 45 narrat quod sequitur, sed absque præcipuis quibusdam circumstantiis, quare istud hic integre explicandum videtur.*

99 D. Catharina Spini, filia D. Caroli Sini Nobilis Florentini, a demonæ possidebatur. Hæc anno MDLXXXVIII die quodam cum Dumina matre sua accessit ad monasterium, causa visitandi Sor. Mariam Magdalenam, nonnulla affinitate conjunctam sibi. Dum autem simul colloquuntur ad crates, rapta in extasim Sancta est: et subito malignus spiritus cœpit graviter cruciare Catharinam, inflando guttur, F ejectione spumam, concutiendo corpus totum, ululando, volutando per terram, aliaque moris sui agendo. Quod videns etiam in extasi Sancta, advocari jussit D. Augustinum Campi, Confessarium Monacharum, qui tunc in ecclesia aderat; venientemque rogavit, ut imperaret dæmoni egressum de corpore illo. Ipse vero, qui prospectam habebat Sor. Mariæ Magdalenæ sanctitatem, respondit: Ego autem per sanctam obedientiam tibi mando, ut ipsamet id dæmoni imperes. Tunc illa, imperiose ac veluti potestatem habens, In Dei nomine tibi impero, inquit, ut egrediaris: et signum Crucis super Catharinam expressit. Subito autem ut verbum protulit ac signum fecit, detumuit gula, cessavit spuma, cessavit etiam inordinatio reliqua: et exinde libera Catharina nihil mali deinceps passa est. *Sequitur deinde de Sor. Barbara Bassi, quod apud Puccinum vide num. 78, aliudque ibidem de Sor. Pace Columbiani. Tum istud de Sor. Maria Benigna Orlandini leprosa, anno MDXCI die xxx Aprilis curato. ut legitur num. 92. Similiter, quæ Sorori Cherubinae Rabatti eodem et sequenti anno evenerunt, et inveniuntur num. 92 et 96: nec non de longiori vita Confessario*

(in quibus
etiam plures
epistolas
dictat)

E
c. XXXVI
nec non gratia
curationum

variis casibus
probata.

Anno 1578
energumenam
liberat Sancta,

et alias plu-
rium morbos
curat

A Confessario impetrata, sicut habetur num. 88; et vino corrupto in doliis ac bis integritati suæ restitutum num. 69 et 134: ac denique curationes Sor. Mariæ Magdalene Mori et Sor. Catharinæ Ginori, factæ anno MDXII, ac Sor. Mariæ Catharinæ Chelli, facta anno MDXCV die XXV Maji, et relata omnes eadem num. 134: quibus insuper accedit istud a Puccino præteritum.

Ad mortem
ægra an. 1592

100 Prænominata Soror Cherubina Rabatta, anno MDXCII, lecto infirma decumbebat mortique vicina, propter duas grandes plagas in renibus adjunctamque febrim: jamque de mandato medici sacro Oleo procurata erat, quando interius sibi dici sensit. Si vis sanari, intra in lectum Sor. Mariæ Magdalene. Scilicet solebat hæc erga infirmas, præsertim moribundas, caritate magna uti; quia ut etiam Sorori Cherubinæ exhiberet, in latere ipsius cellulæ straverat sibi saccum pallearium, in eoque dormiebat. Inspirationem ergo ista Confessario indicavit ægra; impetrataque ab eo facultate, coram Matre Priorissa et Monachis, fuit ab infirmariis supra prædictum saccum collocata. Vix autem octavam horæ partem ibi manserat, quin omni malo soluta ac libera, suis ipsa pedibus rediret ad lectum: indeque etiam mane sequenti surgens, processit in Chorum ad Officium cum aliis persolvendum, cum quibus etiam continuavit cetera exercitia monasterii.

convalescit
in strato
Sanctæ;

B

101 Propter istos et alios similes eventus, et propter eximiam quæ in Sor. Maria Magdalena elucebat virtutem, Monachæ, non minus seniores quam juniores, summo opere illam amabant æstimbantque; nec non in omni quasi necessitate corporali ac spirituali, auxilii et consilii causa recurrerant ad ipsam: Superiores quoque, in ordinariis extraordinariisque negotiis monasterii, luminis et directionis ergo, eandem adhibebant; eratque commune loci istius refugium atque solatium. Non enim considerabant exiguam ejus ætatem, necdum ultra novemdecim aut viginti annos progressam, quodque adhuc in Novitiatu inter Novitias manebat, quia bonas illas Matres nulla invidiæ alteriusve humanæ passionis considerationisve excæcabat caligo, neque calumniabantur quos videbant raptus: sed allectæ exemplo vitæ quam ducebat, et religiosæ observantiæ quam præferebat perfectissimam, operibus item quæ faciebat mirandis, sinebant se duci quocumque veluisset ipsa, eique auscultabant, credebant et obediabant, acsi fuisset senior universis omniumque Superior. Narrantur post hæc quæ spectant ad abstinendam, stratique ac vestium duritiem divinitus præscriptam, relata per Puccinum num. 24 et 55: et subjungitur proluxa historia quinquennalis probationis a num. 56 ad 88.

quam etiam
seniores re-
verebantur,

propter vir-
tutem et
prudentiam.

C. XXXVII
et seqq.

C

CAPUT X.

Officia per Beatam administrata. Juniorum ac Novitiarum magisterium.

Virtus Sororis Mariæ Magdalene tam nota erat, ut vix expleto tempore Novitiatus cœperit ad officia regiminis adhiberi, ac deinde semper aliquod munus gesserit. Ac primo die XXX Septembris anni MDLXXVI (quo die a Novitiatu ad Junioratum transit, eratque annorum viginti cum dimidio) ad tres annos facta est Forestaria, simul cum alia seniori Monacha: quæ tamen occupatio ei continua non fuit, eo quod non adessent semper puellæ extraneæ, ad ejusmodi experimentum sui receptæ. Anno MDLXXXIX die IV Octobris educta ex Junioratu, facta est Pædagogica seu Manuductrix Novitiarum, in consortio Sororis Evangelistæ Jucundi, electæ earundem

Magistræ. Agebat annum ultimum quinquennalis suæ probationis Sancta, quando ad illud munus electa fuit: quod non absque timore suscepit, considerans impositam sibi obligationem juvandi teneras istas plantas, eo tempore quod pro seipsa necesse habebat depugnare assidue: acceptavit tamen ipsum lubenter, quia socia futura erat Sororis Evangelistæ, quam antea ipsamet habuerat Novitiarum Magistram. Sperabat enim, quod ex occasione officii sæpius tractatura cum illa, multum proficeret ex ejus religiosis exemplis, quam habebat in magna opinione sanctitatis. Et vero videtur, quod Deus elegerit bonam istam Matrem, in ducem et magistram S. Mariæ Magdalene: etenim curam illius ex mandato Superiorum gessit, a Novitiatu usque ad diem mortis: et ipsa ei referebat quidquid secum communicabat Deus per ecstasim, magnumque ab ea solatium auxiliumque acceperat, tempore probationis suæ et tentationis.

103 Fuit Sor. Evangelista dotata a Deo virtutibus multis, et a Sancta nominabatur Pellicanus Religionis, propter viscera caritatis, quibus desiderabat cunctas juvare et confortare: et quia sæpe ei monstrata fuerat sub symbolo Pellicani, extinctos pullos sanguine suo revocantis ad vitam. Quadam etiam vice, in festo Spiritus sancti, vidit quod Sor. Evangelista inter alias tam copiose reciperet dona Spiritus sancti, ut cogeretur exclamare, Ah! quam multum recipit Pellicanus iste. Alias videns Beatissimam Virginem, ipsi specialiter blandientem; intellexit id esse propter quasdam virtutes in ipsa excellentes, ac nominatim quia multum zelabatur honorem Dei, conservationemque Religionis et observantiæ regularis; et quia procedebat cum magna simplicitate, eratque valde humilis et sui ipsius contemptrix. Huc autem faciebat, quod de ipsa dicere solebat Sor. Maria Magdalena, tantumdem futurum, si aliquis ipsam, Sanctam; ac si Stultam nominasset: quia neque extollebatur laudibus, neque injuriis movebatur. Ad discretionem prudentiamque singularem, quibus erat a natura instructa, accedebat donum tam eximii luminis atque intelligentiæ spiritualis, ut P. Bernadinus Rosignolius Societatis Jesu, dum Collegium Florentinum Provincialis visitaret, dixerit mihi, quod visus sibi esset loqui cum altero S. Bernardo; tantam in ea devotionem rerumque spiritualium notitiam invenerat. Ob has causas sexies electa fuit Novitiarum Magistra, et septies totius monasterii Superior: eaque officia exercens magna cum discretionem ac caritate, pervenit usque ad annum XCI ætatis: et quamvis ultimos vitæ annos in lecto ægra egerit propter arthritidem, et lingua impeditiori balbutiret, numquam tamen destiterunt Monachæ, ipsæque Officiales et Superiores, ad ipsam consilii causa recurrere. Quanta autem fuerit de ejus virtute passim opinio Florentinorum, vel ex hoc solo satis intelligi potest, quod ad ejus infirmæ lectum, visitationis impendendæ ergo, necesserint aliquoties Serenissimæ suæ Celsitudines, et post mortem eodem redierint, una cum populo ad funus accurrente.

D
EX ITAL.
VIRGILII
CEPARI.

(eximie
sanctitatis
Religiosa

E

sexies ad of-
ficiam istud
electa

F

104 Tali ergo respectu Pædagogæ officium libenter suscepit Sor. Maria Magdalena: ejus conversatio cum Novitiis, plena benignitatis, caritatis et affabilitatis, videbatur potius sororis ac sociæ quam magistræ esse: idque curare sedicebat, ut ea ratione ipsas traheret ad Dei amorem: Cum enim, inquiebat, ab eo sinus creati cum amore et per amorem, per eandem viam facilius nosei donamus ac reddimus. Non omittebat tamen suo loco ac tempore admonere subditas, atque corrigere de suis defectibus; maximæ cum obtinisset, sicuti diximus,

Novitias ad
Dei amorem
incitat

102
C. XLIII
Primum
Forestaria,

tum Pædago-
ga Magdalena,

EX ITAL.
VIRGILI
CEP. III.
postea eligitur Sacristana,

A diximus, gratiam secreta cordium penetrandi. Triennium in tali officio egit, cum tanto profectu Novitiarum, ut facile appareret, ejusmodi electionem divinitus inspiratam fuisse. Primo die Octobris mxcii, constituta fuit Sacristana, una cum aliis duabus Sororibus ipsa senioribus, magnaque devotione etiam istud munus obivit: quia commissam sibi videbat curam rerum sacrarum, et immediate subservientium sanctissimo Altaris Sacramento: et hoc tempore contigit, ipsam superpellicem unum integrum inter ecstases suas facere, absque ullo lumine corporali, ut dictum est.

Magistra Juniorum,

103 Anno deinde mxcv, cum jam trigesimum annum suae aetatis ageret, die vi Octobris, declarata fuit Magistra Juniorum: et hoc etiam munus triennio exerceat, simul cum officio primae Forestariae: magno zelo et efficaci procurans, ut suae curae commissas proveret in religiosa perfectione, probando, illuminando, ac dirigendo eas ad solidas virtutes; non solum verbis, sed etiam operibus atque exemplis, exercens easdem ad externam internamque mortificationem, contemptumque sui, secundum varias inclinationes cujusque, et lumen sibi divinitus datum. Expleto denique hoc triennio, constituta est, communi Capituli totius consensu, anno mxcviii die ii Octobris, Magistra Novitiarum: et post triennium, cum renovarentur Officiales, die v Octobris anni moci, in eodem gradu confirmata perstitit usque ad mxcv, quando fuit electa Suppriorissa: atque hoc ultimum officium est, quod ante mortem suam gessit.

In istarum regimine aequali erga omnes caritate,

106 Porro in regimine Juniorum atque Novitiarum ita se gessit, ut possit omnibus tali curae praepositis servire pro exemplari. Diligebat tenerrime omnes et singulas absque partialitate, in eoque vincens amorem matris erga filias, dicebat: Mater vestra semel vos peperit mundo, ego millies ac millies Deo, nec sine poena: quidquid enim intelligo vobis dolori et afflictioni esse, magis sentio quam vos ipsae. Vigili semper cura iislem intendens, laceros earum pannos resarciebat, sublevabat labores; quod si aegrotaret aliqua, vel auxilio quovis alio spirituali aut corporali egebat, omni possibili obsequio ei succurrens, diu noctuque assistebat. Hinc infirmæ cuidam Novitiæ dixit: O si possem tuos istos dolores auferre et transferre in meipsam, quam libenter id facerem! Etenim tu certa es quod Dei facias voluntatem, quia ipse tibi incommodum istud immittit: ego vero non ita

totam se impendit singulis

C secuta sum, dum cilicium gesto, disciplinam facio, aut illam ultroneam poenitentiam subeo. Conabatur autem eis bene imprimere meritum, quod acquiritur tolerando: Quia hic patiendum est, inquebat, in cælo nihil patiendum occurret. Mandabat quoque discipulis suis, ut quoties res ita posceret, accederent ad se quam liberrime, etiam media nocte; totis enim noctibus cum ipsis se futuram, quando opus esset. Ino cum ipsamet esset infirma, non parcebat corpori suo, quatenus ipsis succurreret; cumque illam rogarent discipulæ, ut ad quietem se reciperet, discebat; Usque mane apud vos stabo, filioli, erecta in pedes, si opus erit: et confido in Deo, quod hoc mihi non oberit. Simili ex causa dimisisset etiam libens orationem, ad ipsas animandas consolandasque. De se ipsa vero sentiebat tam demisse, ut illarum profectui impedimentum se adferre crederet: et sæpe audiebatur dicere, O si aliam Magistram haberetis, quanto proficeretis amplius quam facitis modo.

vocationes advenientium explorat

107 Cum experimenti causa ad monasterium recipiebantur puellæ, attente considerabat utrum idoneæ essent Religioni, et quam vera ac solida earum vocatio esset: variis etiam modis easdem

tentabat atque probabat, et indicabat eis omnem D ordinem monasterii difficultatesque Religionis: ut ne queri possent ignorasse quidpiam, aut remanentes oneri essent ac damno. Inveniens autem in eis aliquam reluctantiam, libere dicebat: Si vobis non placet noster hic modus vivendi, potestis alium locum eligere: nos volumus formam, quam videtis, tenere. Erat quidem bona Mater multæ compassionis, quando tamen agebatur de observantia religiosa, inflexibilem se rigidamque præbebat: nec ullo nobilitatis, divitiarum, aut cujuscumque alterius considerationis respectu movebatur, quin libere sensum suum eliceret. Cum vero aliqua assumptura erat Habitum religiosum; incipiebat, multis diebus ante, ceterarum orationibus eam commendare: et ipsa applicabat orationes, Communiones ac poenitentias suas, ad impetrandum lumen a Deo et gratiam, qua cognoscerent intusque penetrarent dignitatem status Religiosi. Noctem deinde totam ante vestitionis actum exigebat in oratione, nec tantillum quidem lecto incumbens; id quod jam adeo notum erat Novitiis omnibus, ut tunc solerent super illum varias res collocare, certæ quod ipsa non esset lecto usura.

pro vestiendis aut professuris multum orat:

108 Postea non satiabatur imprimendo Novitiarum animis amorem Religionis: conabatur eas suaviter amanterque affectas reddere, erga omnem ordinem consuetudinesque monasterii, et dicebat: Veniunt virgines istæ de mundo, relinquentes patrem ac matrem et omnia seculi commoda; oportet igitur ut hic inveniant, qui cum amore eas inducat, ad labores Religionis libenter amplectendos. Addebatque: Filiolæ, vos dimisistis unam matrem, et invenistis multas; vos dimisistis sorores paucas, et reperistis magnum numerum earum quæ vos amant longe aliter quam consanguineæ: amant enim vos in Deo et in caritate, quæ omnem naturæ et carnis amorem plurimum superat. Conabatur etiam ut sibi eas devinceret: primisque mensibus eis blandiebatur et condescendebat plurimum, ut induceret eis oblivionem mundi ac domus paternæ, et affectum earum ad Religionem transferret. Volebat etiam ut fruerentur alacriter relaxationibus iis, quas ipsis Ordo indulgebat, et curabat ne quid eas tunc conturbaret. Volebat etiam ut Novitiæ gratæ essent Sororibus, quarum suffragiis receptæ fuerant, atque dicebat: Filiolæ, estote gratæ, imprimis Deo, deinde omnibus istis Matribus ac Sororibus: per ipsas enim obtinistis pretiosissimum donum, quod Deus electis suis potest post baptismum conferre, id est, ingressum in Religionem: obligamini autem titulo gratitudinis ad omnes amandum et omnibus serviendum, reputantes vos indignas earum consortio.

E iisdem inculcat amorem suæ vocationis,

gratitudinem erga seniores quæ ipsos receperunt,

maxime ægris:

109 Cupiebat insuper ut Novitiæ invicem sese amarent in Domino, tamquam si uno patre eademque matre forent genitæ; nullaque ut esset inter ipsas differentia, sed considerarent, quod sociæ atque connovitiæ suæ sint filiæ æterni Patris, Sponsæ Jesu Christi, templâ Spiritus sancti, et Sorores Angelorum. Cum sibi invicem per domum occurrerent, salutare docebat invicem cum júbilo cordis, ac si tum primum se viderent; iisque uti verbis, quæ Dei amorem excitarent. Cum autem simul essent in Novitiatu vel alibi congregatæ, æstimare jubebat se esse in choro Angelorum, quos virginitas puritasque Sororum refert: nec præteribit fore dies, quin inculcasset ipsis istud Joannis Apostoli ad discipulos suos, Filiolæ, diligite alterutrum, quia præceptum Jesu est. Addebat insuper, si vobis ipsis desideratis unum gradum gratiæ, petite duos; et pro vestris Sororibus, tres; credentes ipsas ad illos recipiendos aptiores esse vobis, ab iisque majorem quam a vobis proventuram Deo gloriam: ita fiet ut disponamini

mutuam inter se caritatem,

A disponamini etiam ipsæ ad recipiendas easdem gratias, et purificetis intentionem ab omni specie proprii commodi et æstimationis : debetis enim in vobis et pro vobis majorem, quæ haberi potest, perfectionem quærere. Ut autem illoc pervenirent brevi, dicebat eis, Magistrum sumerent Crucifixum, ejusque monitis aurem attentam præberent : quia continuo loquitur ad cor, maxime post receptionem sanctissimi Sacramenti. Date, inquebat, vos orationi : conversatio enim cum Deo per illam facit, ut homo aliud non curet quam Deum. Solus hic vobis sufficiat, de parentibus autem vel alia quacunque re terrena nolite solliciti esse : quia affirmo vobis, quod in ipso invenietis omnia, et desideriorum vestrorum satisfactionem plenissimam. Apertum habete cor et cogitationes vestras, etiam secretissimas, et non decipiimini ab inimico.

unionem cum
Deo,

accurationem
in Officio
divino,

110 Multum sollicita erat, ut Novitiæ assuescerent afficerenturque Officio debite recitando; quia hæc una est ex præcipuis Monacharum obligationibus, per quam recognoscitur, honoratur, et adoratur divina Majestas. Ideoque prius quam Chorum ingrederentur, seorsim ad se vocatis dicebat : Filiolæ, considerate quod usque modo obiveritis exercitia humana, tractantes cum creaturis ; nunc vero accedatis ad functionem Angelicam, acturæ cum Creatore : quæ res momenti tanti est, ut ipsi beati spiritus, quorum puritas admiranda est, non præsumant id agere absque timore et tremore : quanto magis nos indignissimæ creaturæ pavere debemus, comparituræ ante conspectum summæ Deitatis ? Propterea volebat, ut prius quam inchoabatur Officium elicerent actum humilitatis, reputantes se indignas ad obeundum munus Angelorum ; docebatque easdem laudes offerre in unionem istarum, quas in cœlesti patria Deo concinunt Beati isti spiritus : licet enim fieri nequeat ut laudes nostræ pertingant ad puritatem earum, quas ipsi dant Deo, nobis tamen non interdicitur desiderium honorandi ipsum tam sublimi modo. Præferbat autem præsentiam in Choro ad Officii divini recitationem, cuilibet alteri devotioni, orationi, meditationi privata : quod si qua eo prætextu petebat dispensari a Choro, dicebat : Viderete decipere, filia, si id tibi id permitterem : quia existimans magis te honoraturam Deum eique placituram in isto privato exercitio, deprehenderes te consecutam minus : nam respectu Officii insimul in Choro cum aliis Monachabus persolvendi, alia omnis oratio est exigui meriti. Valde sollicite considerabat quam attente psallerent in Choro Novitiæ, quam composite assisterent, quam demissis oculis, aliaque similia. Die quadam, cum bis terve innuisset cuidam ut egrederetur, et illa se non moveret, elata tandem coram omnibus voce, egredi ipsam jussit : idque quia videbat non esse attentam Officio, et dæmonem saltantem tripudiantemque in Choro, quia nutui Magistræ non parebat mente distracta ; nolebat autem : ut ab inimico vinceretur. Alias experiendi causa vocavit ad se quamdam, dixitque : Num digna tibi videris, quæ inter has Dei famulas psallas ? et abire mandavit, deinde, quid hac occasione cogitasset, requisivit.

rebus aliis
omnibus
postponendo,

C 111 Docebat Novitias facere omnia opera sua, majora et minora, externa et interna, cum pura intentione placendi Deo et ad divinæ suæ majestatis gloriam : dicebatque, quod qui taliter faceret omnia, et singulos quosque motus, usque ad unum, ut sic dicam, nictum oculi, post mortem recta ascenderet in Paradisum, ne viso quidem Purgatorio. Inculcabat autem hanc intentionis puritatem identidem, sæpeque ex improvviso nunc unam, nunc alteram interrogabat, qua intentione hoc vel istud fecisset. Quod si temere operantem aliquam invenisset, dice-

puritatem in-
tentionis,

bat : An non cernis quod operis hujus meritum perdas ? Videns vero quasdam languide et absque affectione operantes, aiebat : Tales animæ volunt a Religione portari, non portare ipsæ Religionem. Ut porro opera essent gratiora Deo, monebat unienda operibus quæ Jesus faciebat in terra, dicens : Opera nostra bona instar plumbi sunt, quæ unita operibus Christi convertuntur in purissimum aurum. Magno pere etiam curandum sibi existimabat, ut discipule suæ cor suum haberent in Deo fixum, et sæpe interrogabat, Ubi modo est cor tuum ? in quo nunc occupatur ? quid cogitat ? Quoties hodie Deo egisti gratias, quod ad Religionem te vocaverit, quodque se hodie tibi in Eucharistia donaverit ? Quid cordi tuo dixit Jesus, cum eum recepisti ? aliaque similia. Fuit cui imperavit, ut quotidie diceret sibi, quoties eo die fuisset Dei recordata ; alia, quæ fuisset sibi prima cogitatio mane cum expergisceretur. His autem similibusque inventis assuefaciebat illas habere cor occupatum in Deo, attendere voci ejus internæ, Dei præsentiam ante oculos tenere, conversari cum illo, et aperto semper pectore ambulare ; dicens, a teneris expertam fuisse se, quantum præsidii esset in ejusmodi artibus.

D
EX IT-1
VIRGATH
ESPAN

occupationem
jugem cordis
cum Deo,

112 Dicebat præterea, Deum a suis creaturis requirere veram mortem, sine qua nihil effici apud eum posset : eam vero quæ aggreditur servire Deo, aliud non habere quod agat, quam ut mille modis et quovis momento sibi ipsi mortem adferat : hoc autem sic declarabat. Vita carnis nostræ, delectatio sensualitatis est, mors vero, omnis sensualis delectationis privatio, per jejunia, vigiliæ, asperitates. Vita judicii et arbitrii proprii est, disponere de se ipsa rebusque suis pro placito suo ; mors vero, submittere ipsum omni hora voluntati et judicio alieno per obedientiam. Similiter mortificatur appetitus æstimationis propriæ, continuando actus vere humilitatis et contemptus proprii, seque occultando ab oculis humanis. Errat autem qui credit, ad hujusmodi mortem, adeo necessariam cuicumque volenti servire Deo, posse perveniri per viam manantem lacte et melle internæ externæque dulcedinis. Nequit enim fieri, ut non sentiat magnum dolorem, qui vere moritur ut in se vivat Jesus. Dicebat denique, dignam nullam esse quæ Dei famula vocetur, si in hoc famulatu non patitur nec laborat ; errare autem, si qua hac accedat sub spe consolationum et gustuum interiorum : eo quod in his revera non inveniatur Deus, sed in vera virtute, ejus proprius locus est in tædio, labore atque angustia ; istos vero gustus solum esse testandos, qui efficiunt animam generosiores ad laborandum pro Deo, indurantque ad patientiam, cum desiderio illum honorandi et implendi omnem ejus voluntatem. Itaque non multum fidebat animabus illis, quæ per omnem vitam sulcaverant mare tranquillum dulcedinis, in eaque sibi videbantur perfectionem aliquam consecutæ : negabat enim veram esse virtutem, quæ non esset probata adversis, tribulationibusve et tentationibus, sive a Deo, sive a creatura, seu denique a diabolo immissis. Et, si inveniebat Novitiam semper quietam et nihil difficultatis experientem, aiebat : Vereor ne finem tuum habeas collocatum in componendo exteriori homine, non autem in ordinando interno.

E
et continuum
sui mortifica-
tionem,

ac desiderium
multa patien-
di.

CAPUT XI.

Eximiæ discretionis spiritus in regimine Juniorum ac Novitiarum.

Pro insigni quo divinitus donata erat lumine, et gratia penetrandi secreta cordium, cognoscebat Sancta

EX ITAL.
VIRGILII
CEPALLI
Omnium
ingeniis mirre
se aptans

alius aliter
atque aliter
regit :

A Sancta naturales omnes inclinationes filiarum suarum : et cum prudentia plusquam humana dirigebat illas, cuiusque capacitati se adaptans, magisque capaci imponebat amplius. Admiratione vero dignum erat, quod quam diversa erant commissa sibi ingenia, tam diversis utebatur modis in cuiusque regimine : eratque ei quasi proprium corda tangere, et dignoscere genium uniuscuiusque, atque ita omnes ad perfectionem provehere. secundum naturam suam, et in solidis virtutibus radicare. Uno jactu oculi trahebat animos, excitabat, illuminabat, et ad operandum efficaciter permovebat. Eodem tempore unam severe intuens, faciebat erubescere oculosque demittere : ad aliam vero se convertens hilari atque amœno vultu, mœstam et pusillaninem serenabat. Quasdam pro minimo quoque defectu acerbis reprehendebat verbis, in aliis eisdem defectus vel etiam graviores aut tolerabat tacite, aut suaviter dumtaxat redarguebat. Quarundam dissimulabat errata, quasi ea non notasset; tacebat cum quibusdam; nonnullarum per tempus aliquod declinabat alloquium, cum aliis aliter se gerebat : cum omnibus autem hac pollebat gratia, ut ad indignationem provocaret neminem, sed faterentur singulæ ejus modum procedendi specialiter sibi fuisse utilem.

easdem studiose humiliat,

B 114 Eo spectabat sollicite, ut in suis filiabus reprimeret æstimationem propriam, easque in vera humilitate fundaret : ideoque exercebat eas mortificationibus variis, privatis ac publicis : nec nisi duobus verbis erat opus, ut aliquam venire faceret in cognitionem suorum defectuum. Quandoque Novitiarum unam vocabat in medium, dicebatque : Puella hæc credit, magnum nobis obvenisse bonum, quod ipsam habeamus in monasterio nostro : dico autem vobis, ipsam esse fortunatam, quod illam receperimus in numerum nostrum. Si videbat aliquam complacere sibi in actione quapiam quasi bene gesta, subito inveniebat detegebatque in ea mille defectus ; ut, quæ exinde vana gloria pulsabatur, erubesceret ipsam sic egisse. Si quæ majori ingenio iudicioque aut aliis talentis naturalibus erant dotata, eas ut in humilitate conservaret et longe ab omni humana complacentia, adhibebat raro, et studiose ostendebat parvi illas se facere, atque in ipsis suis actionibus confundebat : ita tamen ut non appareret, humiliandi eas causa id solum fieri ; sed ratione convincebat, illa quæ reprehendebat opera, vere digna esse contemptu, sit ut oculos intellectus ipsis aperiret, illuminaretque, ad defectus agnoscendos quos notabat. Si vero necesse esset earundem opera uti alicubi, ubi dexteritas prudentiaque pateret ; ita rem moderabatur, ut inde potius haberent occasionem se humiliandi quam complacentiæ humanæ. Ea enim valebat gratia sancta hæc Mater, ut filias suas exercebat ad opera virtutis, iis quos ipsæmet ignorabant nec capiebant modis.

et varie mortificat.

Nobilis Novitia occultam superbiam agnoscit :

115 Imponebat etiam iisdem varias pœnitentias, et exercitia vilia facienda in refectorio inter Novitias aut Juniores. Mandabat verbi causa ut quædam mensas circumiret, nihil religiosi habitus præter scapulæ ferens ; ut alia recens habitum nacta, sericea in veste serviret mensæ, aut omnium pedes oscularetur, ac reprehenderetur publice iis verbis, ex quibus judicare posset se pro stulta haberi. Quandoque, ut unam aliquam, in superbiæ affectus proclivem, humiliaret ; mandabat Novitiis cunctis, ut defectus ejus enarrarent sigillatim, talesque exercebat in officiis infimis et abjectis. Fuit cui nobilis quædam puella, annorum novemdecim et insignium talentorum, experiuodi causa ingressa monasterium, diceret, de se ipsa præsumens ; Volo reipsa, non autem nomine tenus, esse Monacha. Dissimulavit unum quidem auditum a se verbum bona Mater : sed

cum iterum alia occasione audivisset, quod nollet D facere uti consueverant aliæ in suscipiendo Habitu : censuit id silentio non esse prætereundum, sed reprehendens eam, cito fecit cognoscere, ex quo spiritu procederent ista, sæpiusque dicebat : Hæc sunt, quas mundus existimat tantum spiritus, tantum luminis habere. Interim vertebat in eam oculos cum tali majestate, ut illa interius totam compungi se sentiret. Cumque nonnemo presentium ipsam niteretur excusare, nullam excusationem admisit : sed in partem vocatæ multa cum caritate ostendit errorem suum, et veram docuit humilitatem, jussitque ut veniam ab omnibus Novitiis peteret ; et quoties deinde offerebat sese illius reprehendendæ occasio, eadem quæ prius dixerat verba illi revocabat in memoriam, ut inde humiliaretur.

116 Eidem, priusquam Habitum assumeret, exciderat dicere, quod multum secum luctata fuisset in hoc monasterio eligendo, quia in eo non exercebantur graviores pœnitentiæ, nec tanta erat occasio patiendi. Animadvertit præsumptionem sancta Mater, quam ut ab ejus corde extirparet, cœpit cum eadem severius agere, ex improvviso vocatam disciplinam castigare, pro minimo incongruo verbo reprehendere acriter, Novitiis aliis objurgandam præbere, sic quasi non jussæ sed proprio id arbitrio facerent, et variis similibus modis exercere. Cumque illa ad vivum aliquando tacta illacrymaretur, dicebat Magistra. Recordare, Soror, quantum luctata tecum ipsa sis ut locum hunc eligeres, in quo non sunt pœnitentiæ : perseveravitque tamdiu divexando eam, donec tandem agnosceret quod nimium de se præsumpserat ; postea vero sæpe ipsam consolabatur dicens, Oportet Soror, ut prius seipsam in se destruat, quæ Deo desiderat conformari : unicoque ejusmodi verbo omnem ab ea mœstitiam repellebat. Fuit etiam cum duorum triumve mensium spatium ab eadem se prorsus alienam monstraret, quasi nec ferre ejus præsentiam posset : tandemque prorumpenti in planctum, ostendit ex Dei voluntate pro ejus utilitate sic egisse se : itaque confirmatam pristinae restituit tranquillitati. Contra cum simplicioribus minusque generosis longe aliter agebat, ostendens quod eas majoris faceret, itaque addebat animos et sibi lucrabatur.

et præsumptionem ejus domat

E

simulato ejus neglectu :

117 Non solum autem mortificabat in Novitiis suis propriæ æstimationis affectum, sed etiam iudicium ac voluntatem. Hunc in finem unam quandoque in Choro psallentem vocabat ad se, dicens : Vade et numera mihi laterculos pavimenti in Novitiatu aut tigna contabulationis : alteram mittebat in hortum ad formicas colligendas, aut quidpiam simile imperabat ; postea vero requirebat, quibus cogitationibus tali in actu pulsata fuissent, et quem inde fructum retulissent. Si quampiam videbat plusculum addictam orationi, quo tempore hæc facienda erat, ablegabat dormitum vel haustum aquam, aut aliud denique imperabat conveniens demandæ propriæ voluntati : e contrario externis actionibus nimis intentas revocabat ad occupationes internas, subtractisque operum ejusmodi occasionibus jubebat orationi vacare. Cuidam etiam mandavit, ut quotidie ad hortum iret, ibique curaret aliquid discere ex herbis et plantis, rationemque iniret documentorum sic perceptorum : tantusque obedientiæ istius fructus extitit, ut cum postea exercitium istud dimittere jussa est, dure id acceperit, propter copiam pulcherrimorum luminum in eo sibi communicatorum.

ipsamque et alias F

excret ad eam obedientiam.

118 Docebat prædictas mortificationes, reprehensionesque faciebat cum tanta caritate, ut inde accenderentur Novitiæ ad eam amore majori reverentiaque prosequendam ; et quæ redarguebatur, dicebat

CAP. XLV
Omnibus
tamen ama-
bilem se red-
dit:

reprehensio-
nis captat
tempus ido-
neum,

seipsum in-
terius hu-
milians;

et increpa-
tionum fru-
ctum explo-
rans,

docet pro
animarum
salute pre-
cari,

A dicebat : Hæc vere mihi mater est : accurrissentque per spinas et tribulos ad audiendas ejus instructiones, quæ illuminabant, accendebant, et corroborabant animam, ac si per os ejus cœlestis spiritus locutus esset. Videbant in ejus oculis divinum quidpiam relucere, quod ipsa in reprehensione eas consolabatur, sanctumque timorem earum cordibus insinuat; cum simul severam et placidam, majestuosam et humilem se exhiberet. Similiter et ex vultu ejus emicabat spiritus caritatis ac benignitatis, cum quo sic sua temperabat verba, ut videretur reprehendendo exterius alias, ipsamet interius tremere. Nullam mortificationem præsumpsisset unquam alicui imponere, quam prius in seipsa non fuisset experta : neque imperabat quidpiam, de quo non deliberasset coram Crucifixo. Quandoque, videns defectum aliquem, non reprehendebat statim, sed expectabat donec cubitum concessisset rea : ac tum primum accersebat ad se, jussamque de genibus assistere increpabat, quod ausa fuisset lectum ingredi, seque ad somnum comparare, prius quam se pro culpa humiliasset. Non solebat autem corrigere aut reprehendere quampiam, nisi sedato et composito, si quis sibi obrepserat, animi motus. Si qua responsum dabat ex perturbatione minus commodum, benigne ac placide in illam oculos defigebat, neque tunc addebat verbum, sed accepto tempore corripiebat. Cum ergo Novitia quædam ex passione quampiam aversionem ab ipsa concepisset, dimisit illam, usque dum suum ultro recognosceret errorem ; tunc autem ei dixit, Tu vis me, et ego te, quia te mihi dedit Deus : et sic contentam reddidit.

119 Numquid in alia defectum aliquem reprehendebat, quin prius considerasset, utrum idem non inveniretur in se : seque semper aestimabat et reputabat imperfectiorem atque in virtute inferiorem ea ipsa quam reprehendebat : et ideo sæpenumero, post impensam alicui correctionem, ibat ad Matrem Priorissam, ut se coram ipsa humiliaret, seque accusaret de eo quod fecerat, utpote reprehensibilem magis ; excusabat tamen quod caritatis impulsu ex sui officii munere processisset : si autem videretur deliquisse, veniam pœnitentiamque postulabat. Postquam Novitiæ ab ea de aliquo defectu monitæ fuerant, volebat ut omni vesperi venirent ad se, rationem reddituræ quoties isto die relapsæ fuissent. Quod si aliqua omnino verecunda accederet ex conscientia crebrioris relapsus ; Apage hinc, aiebat, nolo tecum tempus perdere, quæ adeo parum proficis ex admonitionibus meis. Deinde quando minus id cogitabat illa, jubebat ipsam vocari ad se, et audiebat patienter defectus, quibus antea noluerat aurem præbere ; interrogans insuper, quales cogitationes versasset animo sic repulsa. Fuit autem cum sic abactam prius sineret indormiscere, ac deinde jussam excitari a somno et rursum coram se humiliari, dimitteret. Fuit etiam cum Novitiam, quæ ultro cubitum iverat, accessit ipsa, reprehensamque jussit surgere atque ad oratorium misit, ubi denuo eam reprehendit, mandavitque ut istic pernoctaret pavimento incumbens. Post aliquantulum vero moram rediit ad ipsam, interrogavitque, num vere ex animo doluisset de culpa, et quid interea cogitasset. Cumque totum edixisset, magno cum amore monuit, necessarium esse in Religione, ut quis se assuefaciat magnam fidem habere in obedientia, neque superfluam corporis sui curam assumere.

120 Si videbat aliquam melancholicam, reprehendebat eam dicens, Tu non amas Deum : ut quid tristaris ? Melius faceres cogitando de animæ alicujus salute, et qua ratione eam possis ex unguibus diaboli liberare atque lucrari Deo : et docebat eam ad eum finem faciendam precationem aliquam,

offerendo v. g. pro ea sanguinem Jesu Christi, addens, Confide, quia impetrabis. Etenim uam ex causis, ob quas de mundo nos tulit Deus, dicebat esse ut Ecclesiæ auxilio simus ad conversionem peccatorum. Dicebat etiam Novitiis suis, si possetis videre pulchritudinem unius animæ quæ est in statu gratiæ, tanto ejus amore caperemini, ut aliud quam animas a Deo petere nesciretis : Contra veru si conspiceretis aliquam in peccato mortali, continuo, plangeretis, et præ ipso dæmone abominaremini peccatum, et semper oraretis pro conversione peccatorum. Et quia plerumque solita erat, quando aliqua vestiebatur vel professionem faciebat, elevari in raptum, et speciem animæ istius intueri : ideo magis magisque accendebatur in ipsa animarum zelus, quem filiabus suis conabatur inspirare.

121 Correctionibus autem faciendis et mortificationibus injungendis ut plurimum eligebat tempus, immediate subsequens orationem aut pium quoddam exercitium : quod si aliqua aut nimis nova aut minus mortificata commovebatur, dicebat ei ; Scito, filia, quid quando recedis ab oratione, debeas recipere increpationes et mortificationes, jure vel injuria impositas ; adeoque stabilis esse in Deo, ut nihil conturbare possit animæ tuæ quietem, vel fructum precationis impedire. Eodem tempore injungebat etiam pœnitentias, puta faciendi disciplinam coram aliis et similia quædam, insuperque dicebat, Dolere debetis et existimare perditum diem illum, quo nulla in re vos ipsas pro Dei amore mortificastis. Magni autem faciebat pœnitentias, nec semper concedebat postulas, sed dicebat aliquando, Non es ea digna. Aliquando magnas petenti concedebat parvas, jubebatque unum Pater et Ave recitare ; aliis vero segnioribus ac tepidioribus manum porrigebat ad eas excitandas. Quandoque pœnitentiam quamdam injungebat faciendam, et paulo prius quam esset facienda eandem prohibebat.

122 Exercebat sollicite filias suas ad ubedientiam et hanc præstare eas volebat hilari vultu ac simplici animo, non tamquam creaturæ, sed tamquam Deo : mandabatque ne rem quantumcumque minimam facerent absque licentia sua ; aut, si ipsa ad manum non esset, alterius Novitiæ ad hoc a se designatæ ; aut, uti dicebat aliquando, cujuscumque Novitiæ, ut in omni actione et opere exercitium obedientiæ interveniat. Sic quædam, quæ magnam animi repugnantiam in obediendo sentiebat, vim sibi faciens seque ipsam superans, in facultate petenda quoad res minimas, paulatim assuefecit se, ut facile obediret iis quæ obligationis gravioris erant. Sæpe autem monebat, ut datis sibi Superioribus obedirent, etiamsi essent Sorores tantum Conversæ, et imperarentur contraria genio, captivando in omnibus judicium proprium, et credendo Dei voluntatem esse quod mandabatur. Profecto, inquiebat, donec vos ipsas tamquam mortuas dederitis in manus obedientiæ, numquam gustabitis quid sit servire Deo. Offerte Deo in sacrificium voluntatem vestram, quod summæ vobis jucunditati erit. Si vultis adimplere voluntatem Dei, nolite voluntatem Superiorum ad vestra desideria persuadendo trahere : sed curate, quod volent illæ, simpliciter exequi, et sic perfectionem consequimini. Si repugnantiam sentitis in frangenda voluntate vestra, monstratis vos parum amare Deum : quia in re in qua potestis eum summo opere honorare, qualis est abnegatio vestri pro Dei amore, non vultis laborare.

123 Intravit in monasterium experimentii causa puella quædam, nunquam antea nota sanctæ Matri, quæ primo die tanta cum caritate ac familiaritate tractare illam cœpit, acsi fuissent educatæ simul, unde statim illa capta fuit. Secundo die, revelavit

D
EX ITAL.
VIRGILII
CÆCILI

orationi
subjungen-
dam morti-
ficationem,

E

in omnibus
spectandam
obedientiam,

F

eamque in-
dustrie ob-
tinet a sibi
obstrictis:

EX ITAL.
VIRGILII
CEPARI.

A illi cogitationes aliquas ipsius, additis salutaribus circa eas consiliis : quapropter eadem credidit, Angelum se Custodem invenisse, eique manifestavit totum interiorem animæ suæ statum, magnæque felicitati duxit ejus curæ commissam se fuisse. Postea, mane quodam ante consuetam horam, surrexit de lecto, et ferventer petiit licentiam eundi una cum Sanctimonialibus ad Matutinum in Chorum : cui respondit sancta Mater, ituram se ad Matrem Priorissam, petituramque pro ipsa facultatem. Iens autem rediensque ; Obtinui eam, dixit; nihilominus redi ad lectum. Paruit puella, postquam vero ingressa lectum fuit, reversa ad eam Sancta ; Feci id, inquit, ut experirer quam sis obediens : nunc ergo surge, et in Chorum nobiscum veni.

durissimam
novitiæ in-
tractabilis,

124 Quando Novitia aliqua reluctabatur mortificationi aut pœnitentiæ sibi impositæ, incipiebat bona Mater eandem coram ipsa facere, ut illam confunderet humiliaretque : hoc autem si non sufficiebat, ipsa se coram eadem flexisset in genua, orans ut sibi diceret, qua in re posset subvenire ipsius animæ : idque dicebat cum tantis lacrymis, ut petras quodammodo emollivisset. Quia vero cognovit aliquando, Novitiæ ejusdam duritiam et obstinationem esse opus diabolicæ tentationis, arrepta in manum disciplina, magno cum zelo et vigore, cœpit eam flagellare, dicens ; Volo videre uter plus possit, Dens an demon, qui cor Sororis hujus invasit : neque cessabo, priusquam videro, utrius major potentia sit. Itaque perrexit verberans illam, usque dum emollito corde humiliata, multis cum lacrymis cœpit veniam postulare a sancta Matre et ab altera quæ præsens aderat ; et sic victus tentator recessit. Solebat autem dicere : Dæmon, filiolæ, multas vobis tentationes ingerit, quia sub cura mea estis ; meque odio habet tanto, ut vellet mihi semper creare molestiam si posset : quod autem contra me non prævalet, facere nititur contra vos. Multæ tamen fuerunt, quæ eo ipso sentiebant dissipari suas tentationes, quod eidem se sisterent, vel ad illam accederent propius.

verba Volo
et Nolo ex-
terminat :

125 In duobus porro defectibus rigidam semper et implacabilem se monstrabat. alias indulgentissima mater, et pro iis infallibiliter injungebat pœnitentiam severam ; si videlicet Novitia aliqua dixisset, Nolo, aut Volo, et, si de alienis defectibus, quantumvis levissimis, locuta esset. Monebat autem de proximo loquendum parcissime, etiam bene ; Quia inquebat, a bono inchoantes, ordinarie tandem finimus in malo. Monebat etiam, ut si omnino loquendum de alia erat, nihil absente persona diceretur, quod præsente illa dictum non fuisset ; addebatque, si cognosceret aliquam, quæ numquam male locuta esset de proximo, dignam judicaret quæ viva canonizaretur. Cum vero unaquæpiam incurrerat in vitium detractionis, etiam levis ; non permittebat ordinarie eam vesperi ingredi in oratorium, nisi prius ad se vocatæ pœnitentiam injunxisset ; quæ fere erat, lingua formare crucem supra terram, si exigua erat culpa ; si vero gravior, faciebat ipsam jacere supinam, mandabatque ut aliæ os ejus conculcarent, vel ut singulæ tres ictus disciplinæ ejusdem ori incaterent. Et similis pœnitentiæ constituta fere erat, dicenti, Volo aut Nolo ; quo fiebat ut ab iis sibi omnes caverent, et duo istæ vitia quasi pœnitentia eliminata essent ab illo Novitiata.

detractionem
severe casti-
gat :

126 Non placebant ei personæ, quæ solum sibi ipsis bonæ erant : sed dicebat, Quæ solum pro se bona est, nec pro se bona est, nec pro aliis. Quare multum amabat personas, communicativas ejus quod habebant boni, et aiebat ; Si tu non facias fructum cum gratia quam tibi facit Deus, faciet forsitan alia cuicum eam communicabis. Die quadam, cum No-

laudat reci-
pi-eam com-
municatio-
nem donorum
Dei :

vitæ aliquot convenissent de certa inter se devotione ; puella alia, ad Novitiatum acceptata, voluit una cum iis ipsam facere. Cuique illæ noloissent. intelligens id beata Mater, acriter ipsas reprehendit, dicens, eam non fuisse devotionem, sed amorem proprium, quia non extendebatur ad caritatem proximi, et bonam pœnitentiam cunctis injunxit. Nolebat ut Novitiæ rei ullatenus adhærerent cuicumque sed omni mense examinarent se singulæ, unmerga quidpiam nimis afficerentur, eoque se privarent. Dicebat enim : Quidquid Religiosis defuerit in hac vita, magno cum fenore restituetur in altera. Quia ergo deprehendit esse unam, quæ affectu adhærerebat cuidam spiritualium exercitiorum libello, quem sibi manu sua descripserat ipsa, mandavit ut eam projiceret in ignem. Eundem in finem jubebat ut inter se commutarent sæpe vestem, et alias res ad usum concessas, ne eis affigerent animum : et ejusdam amorem nimis magnum deprehendens erga corollam suam precatoriam, ipsam subtulit, atque post sex primam menses eidem sic reddidit ; ut vellet eam quovis vespere referri ad se : idque tamdiu fieri ab ea voluit, quoad didicisset nihil aliter habere, quam veluti commodatum a Religione.

docet nulli rei
cor affigere,

127 Habebat semper occupatas Novitias, volebatque ut ter quotidie facerent examen conscientie, sibi quæ diebus singulis faterentur suas culpas, his autem ab se invicem peterent veniam ; prima vice de malo exemplo dato, secunda, de exiguo inter se amore : si qua autem tentabatur, ei volebat indies sola loqui : quod si opus esset, secum illam tenebat etiam noctu. Quandoque nocte media accersebat aliquam, et secum facere orationem jubebat, ut eam fervori spirituali assuefaceret, atque in Dei amore accenderet ; aut si afflicta erat, consolaretur. Omni mane proponebat eisdem puncta meditandi, quibus intentas esse volebat per diem : si qua vero nesciebat meditari, ut doceret et assuefaceret illam, meditabatur ipsa cum ea, intelligibiliter pronuntians id quod meditabatur : contingebatque subinde rapi in ecstasim, et de punctis illis pulcherrimos sensus eruere. Diem Jovis appellabat diem Amoris, propter institutionem Venerabilis Sacramenti : diem Veneris, diem Desponsationis, quia Christus tunc sibi Ecclesiam et animas nostras despondit : interrogabat autem tunc filias suas, utrum considerassent, quid tali die Jesus fecerit pro nobis. Ad crates locuturas cum consanguineis, docebat modum habendi mentem semper defixam in Deo, coque ut anniterentur mandabat.

E
sæpe consci-
entiam ex-
aminare,

utiliter
meditari,

128 Silentii a Regula præscripti exactissima observatrix ipsa, valebat illud ab aliis rigide observari ; dicens, quod impossibile sit religiosam animam, quæ non delectatur silentio, gustare res divinas. Si qua Novitiarum ipsum violasset, ultra severam quam injungebat pœnitentiam, sumebat in se obligationem tacendi eo tempore quo fas erat loqui : Quia volo inquebat, ut plenam mensuram Religio habeat. Silentii autem tempore suadebat considerare opera, quæ Jesus silenter est operatus, id est ab anno ætatis duodecimo usque ad trigesimum. Dicebat etiam, quod opera in silentio facta multum placebant Deo, ea scilicet quæ non valde prodeunt in conspectum hominum ; atque utilius et securius esse grandia facere quæ appareant minima, quam facere opera apparentiæ magnæ. Diebus tamen solennioribus appropinquantibus, notabilis erat ejus attentio et interior recollectio inter loquendum, cum incremento pœnitentiarum et orationum : hortabaturque filias suas, ut idem facerent exemplo suo : ideoque, per octo vel decem dies præcedentes, ad consuetum orationis pensum addebat horam unam. Denique, quando Novitiæ appropinquabant tempori faciendæ Professionis, multis

tenere si-
lentium,

præsertim
circa festa
majora.

A multis diebus quin et hebdomadis ante, incipiebat easdem instruere circa gravitatem et dignitatem votorum, quæ debebant nuncupare. Insuper persuadens sibi, quod non satis illis explicuisset rem tanti momenti; vespera Professionis diem prægre-diente, profunda cum humilitate et de genibus pe-tebat veniam a professoris, de sua hac in parte non satis magna diligentia. Possem his etiam multa alia addere, ad Novitiarum Juniorumque instructionem ab ipsa dicta factaque, nisi ea in sequentibus Capi-tibus locum non minus aptum inventura essent.

CAPUT XII.

Quanti fecerit Sancta Religionem statumque religiosum, et quo zelo studuerit ejus perfe-ctionem promovere.

cap. XLVI
Sublimiter
de statu reli-
gioso sentiens,

B **M**aximi semper S. Maria Magdalena Religionem fecit statumque religiosum: et solebat eum appellare pupillam oculi divini, Paradisum deliciarum, Para-disum terrestrem, quandoque etiam cœlestem pa-triam: de eoque formabat sublimes conceptus, quos intra extraque raptus suos explicabat verbis; sæpius audita dicere, quod non solum non invideret cui-cumque Monarchæ aut Regi sublimitatem suam; sed neque Angelis ac Seraphinis ipsis: Quia, inquiebat, religiosus status proficitur imitationem Verbi incar-nati, per observantiam trium votorum, quod nec Regibus aut Monarchis, nec Angelis aut Seraphinis est concessum. In omnibus religiosis personis re-præsentabat sibi Deum, honorabatque Sacerdotes et nominabat Christos, Sanctimoniales vero Sponsas Verbi. Cum de hoc argumento vel loquebatur ipsa vel loquentes alios audiebat, sæpius ferebatur in ec-stasim, multosque præclaros sensus eodem spectan-tes habuit, pulcherrimis similitudinibus explicans suis perfectionem et dignitatem talis status, viasque demonstrans ad eandem perfectionem consequen-dam. Nolebat ad Religionem recipi puellas, quæ non viderentur ad eam trahi a Spiritu sancto. Æsti-mabat multum vocationis beneficium, et filias suas exhortabatur ut ejus magnitudinem conarentur ani-mo comprehendere, eique correspondere per studium perfectionis; dicens, quod post Baptismum maxima ea esset gratia, quam conferre in animam aliquam Deus posset.

C
ejus amorem
suis inculcat:

C **130** Hortabatur omnes ut amarent Religionem quasi matrem; Quod, inquiebat tum fit, quando ei obeditur, et observantur Regulæ ac Constitutiones; quamvis res in eis ordinatæ sint minimæ, quia sunt ordinatæ a Spiritu sancto. Tam frequenter autem filiabus suis inculcabat hæc verba, Amate Religio-nem, ut alicui tædiosum visum sit toties idem audire: et interrogata, quare tam frequenter id faceret; re-spondit, Quia parum juvat habere margaritam præ-tiosam, si non cognoscat quis ejus pretium; quod autem non cognoscitur, nec amatur, nec æstimatur. Vos estis vocatæ ut serviatis Deo, cui servire re-gnare est; atque ut incipiat jam nunc in terris fa-cere, quod æternum facturæ estis in cœlis, laudando eum in perpetuum. Jubilabat præ lætitia, quoties audiebat quod aliqua persona volebat fieri religiosa, maxime in aliquo Ordine in quo vigeat observantia. Hoc autem contingebat ei propter claram notitiam, quam ei infuderat Deus de status istius dignitate. Quandoque, de suo monasterio loquens, dicebat Novitiis, Amate meam Religionem, Amate meam Religionem: et interrogata cur appellaret suam, respondebat, Quia Deus eam mihi donavit, et vult ut eam custodiam atque conservem: ideo ne desidero ut pulchra et immaculata appareat in conspectu ejus. Quandoque vero rapiebatur in eum excessum amo-

ipsas mona-
sterii parie-
tes diligit:

ris, ut laudaret ipsos parietes monasterii: qui licet tunc veteres essent, dicebat tamen, Loca hæc qui-dem ruinosa sunt, sed o quam pulchra! o quam cara! Quia nempe separabant illam a mundo, nec sinebant videre quidpiam quod mentem ejus posset avertere a Deo. Dicebat etiam, quod aliquibus non sapiat dulce jugum Religionis, eo fieri quod in ipsa se ne-gligenter exerceant. Cui-dam etiam dixit, orationem jaculatoriam optimam sæpeque usurpandam, esse versiculum hunc Davidicum; *Elegi abjectus esse in domo Dei mei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum.* Convocatis quadam die Monachabus ad ligna comportanda: Existimate, inquit, vos portare crucem Jesu: erantque tam suavia tamque pene-trantia hæc ejus verba, ut quemcumque laborem dul-cem redderent.

D
EX ITAL.
VIRGILII.
CÆPARI.

131 Volebat, ut in rebus ad Religionem spectan-tibus servaretur simplicitas: et quia una quæpiam ex Sororibus icunculas aliquas nimium ornaverat, reprehendit eam, nec voluit efferri e monasterio. Alias cum quædam ad usus sacristie elaborasset aliquid nimis curiosum, ipsa in ecstasim raptâ illud laceravit. Invigilabat præterea, ne consuetudines monasterii quidquam læderentur in victu aut vesti-tu; neve sub habitu religioso vanitatis aliquid reci-peretur. Cum ergo monasterium adhuc modicum ac tenuiter dotatum esset, apponebat cibos grossiores ac viles nec valde salubres. Miranti autem euidam Novitiæ, quomodo Religiosæ sic habitu sufficere possent tantis laboribus; respondit sancta Mater: Hi cibi sanctificati sunt a Religione, et Deus eis im-pertitur virtutem atque sustentandi corpora, quam si essent meliores: quando autem aliter vesci nos volet, providebit etiam de mediis eo necessariis, quem-admodum postea contigit. Tolerare non poterat, quod res quantumcumque viles ac simplices in Re-ligione contemnerentur, quoad victum, vestitum, commorationem et cetera: Quin potius, inquiebat, quanto res aliquæ sunt viliores, tanto eas æstimare, amare, et querere magis debemus, quia sumus professæ paupertatem, et pauperes nihil parvi faciunt, scientes sibi non convenire pretiosa. Idque ipsa perfecte observabat, æstimando magni res abjectas et viles, quæ sibi a Religione fuissent attributæ

studet reli-giosæ sim-plicitati servandæ:

E

nec res viles
contemni
patitur:

132 Quando infirmabatur aliqua, nolebat id at-tribui disciplinæ strictiori aut exercitiis Religionis: sed infirmitatem aiebat de manibus ac voluntate Dei excipiendam. Quin etiam cum aliqua non satis va-lida erat, propter debilitatem suam vel aliam cau-sam, ad exercitium præscriptum a Regula vel qua-piam ordinatione Religionis; nolebat audire verbum, Non possum: sed dicere jubebat, Propter peccata mea non mereor ut tale quid valeam facere: itaque ipsamet loquebatur quoties usus ferebat. Nolebat etiam ut aliqua præseferret fatigationem aut tædium post exercitia Religionis: et ita euidam suæ magis familiari, oppido lassatæ, dixit: Quid, an existimas obligari tibi Religionem, quia tuo labore utitur? de-beres potius in ipsa lassitudine jubulare præ lætitia. Æstimabat statuta quælibet Religionis, utcumque exigua, velut ordinata a Spiritu sancto, et ut talia volebat æstimari ab aliis: dicebatque, debere sin-gulas ea observare, ac si soli sibi comparata fuissent. Cum autem omnium esset ipsa observantissima, et in omnibus promptissime exercitaretur: licet quan-doque Mater Priorissa eximiam illam haberi vellet, attentis laboribus quos sustinebat ex caritate, ra-tione Sororum infirmarum aut etiam sanarum, et ordinarum necessitatum monasterii; ac diceret ut ad quietem se conferret, dum aliæ ad communia exercitia conveniebant; non destitit unquam iis intervenire, neque ostendit se defessam: quod si

non vult
debitatem
ad exercitia
ordinis ad-scribi naturæ,
F

nec fatigatio-nem ostendi:

per

EX ITAL.
VIRGILII
CEPARI.
commendat
rigorem ab-
servantia,

A per infirmitatem aut occupationes sibi ab obedientia impositas, prohiberetur, moleste id ferebat.

133 Non solum observantissima erat ipsa, sed zelosissima etiam ut et ceteræ essent observantes instituti modique vivendi; et dicebat, quod debebant esse promptæ ad vitam exponendam sanguinemque fundendum potius, quam vel minimam Regulæ relaxationem permitterent. Ut autem securior esset, quod in suo monasterio perpetuandus esset rigor observantiæ regularis; exegit a multis promissionem quod permansuræ essent firmæ, ne quod detrimentum pateretur disciplina. Dicebat etiam, quod quæ habebant cognitionem perfectionis quæ est in statu religioso, debebant cum morentur superstitibus aliis testamento relinquere eandem observantiam, ita enim futurum ut inviolata perseveraret. Ut aliæ Monachæ possent per otium interesse communibus functionibus refectorii, chori, ergasterii, recreationis et aliis, ipsa in se suscipiebat agenda, quibus sciebat impediendas; eoque de nocte vigilans, dormientibus ipsis laborabat, ut mane confecta reperirent: postea vero, quando Sororum aliqua a communitate aberat, vel ipsa accedebat illam, amicæ correctionis causa, vel indicabat Superiori ut defectus emendaretur. Docebat præterea, nec minimum quidem religiosarum ordinationum partem postponendam esse, non solum alicui proprio commodo, sed nec orationi devotionive privatæ, quantumvis alias bonæ: Quia, inquiebat, in iis quæ communiter fiunt ob omnibus, certæ sumus nos facere voluntatem Dei; in aliis quæ arbitrio nostro facimus, non item: cum his subesse tentatio et illusio diabolica possit. Ideo non credebatur illis, quæ anxietas satagunt solitariæ manere, et multas ac longas orationes facere præter usum communem, iisque privatæ contristantur, nihil curantes quod communibus occupationibus desint, modo proprio suo gustui satisfaciant.

134 Præcipue autem sollicita erat circa functiones Chori, quibus intererat semper, sicut dictum est, nisi aut morbo aut aliter per obedientiam prohiberetur accedere. Quod si ex tali causa necesse habuisset abesse a Choro, libenter recitabat Officium cum socia: Quia, inquiebat, ego parum spiritus habeo, participo autem fervori et devotioni Sororis mecum recitantis. Earum una, quibus ad id sæpius utebatur, animadvertit quadam vice, quod inclinans caput ad Gloria Patri in fine Psalmi, impallescere, et vultus ejus tamquam moribundæ sudor eruptente madesceret, licet mensis tunc esset December, adeo ut ægre posset verba exprimere. Interrogavit ergo, num male haberet. Illa vero respondit: Non: sed Confessarius meus Jesuita, antequam fierem Monacha, docuit me, ut quando Psalmos recitans caput inclinarem ad Gloria Patri, vitam offerrem sanctissimæ Trinitati, tamquam pro confessione huiusmodi martyrium patiens, caput carnifici porrigerem rescindendum. Id paulo attentius modo feci: ideoque impallui, sicut vidisti. Idem etiam filias suas docuit, adeoque assueta erat huic actui, ut cum aliquando caput sibi tendens ad pulsum Ave-Maria in genua se dimisisset, rapta in ecstasim similem actum fecerit, inclinato capite in hæc verba prorumpens, Ab! non venit: moratur nimium: ecce cervicem promptissimam: intelligens scilicet quod nimium tardabat licitor auferre sibi caput; et adstantibus cognoscendum relinquens, quod ejusmodi oblationem sui tunc faciebat Deo.

135 Cum audiebat signum dari ad divinum Officium, tota excitabatur, accendens in seipsa desiderium laudandi Deum, adeo ut ipso in vultu appareret internum mentis jubilum quo efferebatur: statim autem atque ejusmodi signum audiebat, dimittebat

quidquid habebat præ manibus, volebatque ut idem facerent Novitiæ suæ, quibus, dicebat: Signum istud, Dei nos appellantis vox est: non cunctemur audire eum, et voluntatem ejus exequi. Audiens aliquando pulsari ad Vesperas, dixit Novitiæ cuidam, O Soror, quid tandem boni fecimus ego aut tu, quo fuerimus meritiæ admitti ad ipsum laudandum in societate Matrum atque Sororum tam sancta? Hujusmodi autem verbis docebat illas obedientiam simul et observantiam, atque ut cuncta, quæ agenda erant, agerent cum prævia consideratione. Ut vero ad Chorum irent cum majori recollectione, devotione et reverentia, dicebat; considerandum iis esse, quod in Choro starent coram sanctissima Trinitate, tanto honore indignæ; et quod ad singula verba conveniret prosterni in terram, cum actuali adoratione divinæ Majestatis. Ipsa porro in Choro aderat cum modestia prorsus Angelica et ardore Seraphico: et quamvis haberet male, tamen surgebat de lecto, ibatque ad Matutinum et Horas alias: quando autem non potuit amplius surgere, faciebat sibi officium recitari ad lectum ab aliquot Sororibus.

136 Non solum vero ipsa diligens erat ad officia Chori, sed etiam zelosa ut eadem nec prætermitterentur, nec aliter quam decentissimo modo persolverentur. Quod si animadverteret ea præcipitari, vehementer id sentiebat, dicebatque: Non audeo divinæ Officia expedire sicut exercitia alia vel negotia monasterii: malebatque ea dici absque sollicitudine et festinatione. Die autem quodam inter psallendum surrexit de loco suo, accedensque ad Priorissam, cum humilitate non minori quam zelo, dixit: An forte ita festinatur, quia agendum est aliquid magis ad gloriam Dei faciens? Quibus verbis admonita illa, notavit defectum; et ut corrigeretur, curavit. Quod si præ modesta verecundia non audebat quidquam dicere, petebat licentiam abeundi a Choro; utique sustinere nequies, quod Officium tanta cum festinatione percurreretur. Quadam vice cuidam Matri sic festinanti præsumpsit dicere: Mater, si ita præcipitare Officium vis, egredere de Choro. Denique instabat et satagebat, ut Officium recitaretur morose attenteque: et pro insigni quo id curabat zelo, quod aliis propter exilitatem domus visum vix fuisset notatu dignum, ipsi apparebat defectus gravis: et quia auctoritatem magnam habebat, eo rem adduxit quo voluit. Quamvis autem nullam vocem ad psallendum haberet, nihilominus dicebat Lectiones cantabatque quam magna poterat contentione, ac si sola debuisset Chorum regere et sustinere. Fuit inter ceteras una, talento canendi et Chorum regendi prædita, quæ quia infirma erat abstinebat eo Officio, non sine sensu sanctæ Matris. Cui cum aliquando excusaret se, dicens, quod non videretur amplius perseverare posse in regimine Chori, respondit illa: Ast ego oravi pro te, ut id possis adhuc facere annis triginta. Fuerat hæc ab annis quatuordecim infirma, neque spern convalescentiæ habebat ullam ex medicorum judicio; nihilominus multis abhinc annis sanam se reperit, cantatque et Chorum regit optime, per gratiam, ut credit, a sancta Matre impetratam sibi.

137 Per eandem sanctam Matrem etiam Regulæ et Constitutiones monasterii reductæ sunt ad rigorem perfectionemque majorem, quam prius erant, adjunctæque iisdem ordinationes optimæ. Etenim sæpius in suis raptibus intelligebat, divinæ voluntatis esse: ut dictæ Regulæ perficerentur; multaque particularia puncta designavit, quæ Deus volebat iis addi; fecitque ea consignari scripto, et in fine vitæ ipsum scriptum accepit tradiditque D. Vincenzio Puccini, Governatori et Confessario monasterii, diceas, quod, quoniam ipsa non inveniebatur digna

attentionem-
que ibi servan-
dam docet:

E
curat ne
præcipitetur
psalmodia,

et cuidam ad
chorum re-
gendum aptæ
sanitatem
impetrat:

F

Constitutiones
reformari
facit,

tam

B
et communia
privatis longe
præfert.

Solicita cir-
ca chorum,

C
ad Gloria
Patri, Deo
se victimam
offert,

cervicem pro-
tensa.

Ad signum
Officii cum
jubilato
adrolot,

A tam sanctum opus exequi, vellet ipse laborem sumere rescribere Regulam et inserendi articulos istos. Post mortem ergo ejus fuerunt rescriptæ Regulæ et Constitutiones, de consensu Capituli; adjunctisque quæ illa reliquerat, missæ Romam anno mdcix; quas cum recognovisset P. Vicarius Generalis Carmelitarum Discalceatorum, Paulus Papa V confirmavit speciali Brevi: hodieque per Dei gratiam in majori veneratione habentur, perfecteque observantur, cum solatio et satisfactione omnium Sanctimonialium istius loci. Non in solo proprio loco sistebat se zelus hujus famulæ Dei, sed ad omnes universam Religionem extendebat se, optabatque videre cunctas ad primum vigorem rigoremque et observantiam instituti reductas, in quibus fuerant a suis Fundatoribus institutæ. Ideo sæpius in suis raptibus id petebat a Deo, affectu inexplicabili: seque, ut eam gratiam impetraret, promptam offerebat ad sustinendas quas-cumque placuisset sibi immittere pœnas. Videbatur autem in eo desiderio prorsus consumi; et cum nesciret se ab aliis audiri, dicebat, quod libenter stulta reputata fuisset eo fine, ut per mundum quaquaversum discurrens, conferret aliquid, ad religiosos Ordines in formam primigeniam restituendos.

sicut nunc
servantur:

optat Ordines
reduci ad
primum
spiritum,

12 ejus do-
cumenta ad
acquirendam
perfectionem.

B 138 Dedit autem sancta Mater documenta spiritualia pulcherrima, ad acquirendam perfectionem religiosam, ac sigillatim sequentia.

i. Debet Religiosa in obedientia esse alacris, humilis, simplex, et velox cum perseverantia; cogitando vocem Superioris quidpiam imperantis esse vocem Dei, seque indignam æstimando cui mandatum obedientiæ innotescat, ejusque exequendi facultas obtingat: quando tamen non dubitatur de offendendo Deo, Regula, aut anima sua.

ii. In occasionibus patiendi debet esse alacris et fortis: cogitando eam esse viam regiam per quam itur ad cœlum, et hanc vitam momentaneam esse; hilariter etiam considerando lucrum, quod affert patientia; quamque nobile sit, in ea exerceri ad imitationem Verbi incarnati.

iii. In humiliationibus, mortificationibus, ac reprehensionibus debet Religiosa se monstrare hilarem et quietam, non excusando se, quanvis non commisisset culpam de qua arguitur: et cogitando quod humilitas sit porta, per quam intratur in cœlum: illiusque exercitio ex nonnulla parte dissolvatur magnum istud debitum, quod ipsa tanta sua iniquitate contraxit.

C iv. In caritate ostendat se lætam ac promptam: quia per illam ipsi Deo exhibetur obsequium in membris suis, quæ sumus nos: et quia, quod uni ex minimis suis cœaturis fit, ipse sibi factum reputat.

v. In oratione sit humilis, fervens et resignata atque perseverans cum reverentia; considerans se consistere coram Deo præsentem, coram quo tremunt virtutes cœlorum.

vi. In conversatione appareat alacris, mansueta, humilis, patiens, prudens, taciturna; cogitando, Matres Sororesque omnes esse totidem terrestres Angelos, ornatas Dei imagine et sponsas ejus; et recordando, quod in terris adhuc degens dixerit: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.*

vii. In verbis debet Religiosa esse humilis, modesta, et cum opus fuerit etiam hilaris; commemorando verba Jesu dicentis, *De omni verbo otioso etc.* itemque scriptum esse, *Sermo virginis, tamquam sermo Dei, rarus et prudens.* Anniti etiam eo debet, ut numquam loquatur nisi præmissis considerationibus hisce tribus, an scilicet ex gloria Dei pura sit, an ex proximi utilitate, an ex præsentis necessitate ut ipsa hic et nunc loquatur.

viii. In silentio strictissima sit: quidquid enim silentii tempore præter necessitatem dicitur, raro est absque defectu.

ix. In operibus spiritualibus Religiosa sit fervens, non querendo æstimationem propriam, sitque conformis divinæ voluntati: exterius vero non habeat rationem sui corporis aut laboris faciendi, eum humilitate et resignatione in Superiorem.

x. Ad omnem motum operationemque, tam internam quam externam, debet mentis ocnlum impense et amanter convertere in Deum; petendo auxilium, imo rogando eum ut operetur ipsemet, loquatur, et cogitet in nobis; offerendo etiam actiones nostras ad gloriam ejus, in unionem illarum quas exereuit Verbum incarnatum.

xi. Debet Religiosa considerare, quod Religio sit locus sacer, et repræsentet collegium Apostolicam.

xii. Agnoscere debet in Sororibus singulis Dei imaginem; videndo autem aliquam, quæ appareat vilis et imperfecta, cogitare, quod habeat donum aliquod internum, propter quod Deus sibi in illa complacet.

xiii. In distribuendis officiis Religionis numquam debet haberi ratio nobilitatis carnalis aut alterius rei vanæ; sed spiritus dumtaxat luminisque, quod deprehenditur in creaturis, conveniens officio injungendo.

xiv. Quando Novitiæ intrant ad Religionem, curandum est ut earum menti alte imprimatur hæc consideratio, quanti momenti res sit Dei cultus, et quomodo præ ceteris omnibus studiose debeant agere opera eo spectantia; quantaque cum reverentia ac gratitudine recipienda sint sanctissima Sacramenta Confessionis et Communionis.

xv. Eadem instrui debent ad exercitia spiritualia, verbisque et exemplis animari ad veras solidasque virtutes acquirendas: danda etiam illis est clara notitia de dignitate vocationis, ad quam divinitus appellatæ sunt, docerique debent Regulas et Constitutiones Religionis.

xvi. Debet Religiosa satagere, ut bene instruat circa praxim eorum omnium quæ concernunt obligationem Regulæ et Constitutionum; observando et faciendo pœnitentias præscriptas pro ratione defectuum commissorum; caveat autem ne in suo vivendi modo deflectat ad aliquod extremum, sed accurate servet Regulam, quæ est via recta.

xvii. Debet Religiosa, conformiter ad uniuscujusque officium, in quo reperitur, curare ut singulis provideatur in sua necessitate, absque alio respectu vel consideratione.

xviii. Debet Religiosa æstimare, quod sibi servanda est Regula, non considerando utrum hæc vel illa ipsam accurate observet.

139 Alias enumeravit sex virtutes, veræ Religiosæ necessarias, et dixit:

i. In suis exercitiis internis externisque numquam Religiosa seipsam quærat aut proprium commodum: et in obsequiis proximo exhibendis nullam rationem habeat sui corporis.

ii. Habeat mentem tam bonam, ut ex omni eo quod videt in proximo trahat aliquid boni, etiam ex ipso malo.

iii. Sentiat et loquatur de proximo, sicut alios vellet de se sentire et loqui.

iv. Habeat intimam dilectionem et caritatem erga omnes Sorores.

v. Sit reducta, considerata, et circumspecta in loquendo.

vi. Habeat semper internam cognitionem suorum defectuum et beneficiorum quæ sibi fecit Deus; judicans se cum iis exiguum fructum facere; et cogitans

D
EX ITAL.
VIRGILII
BRPARI.

E

6 virtutes
Religiosas
necessarias.

A gitans semper, aliam multo gratiorem futuram.

EXITAL.
VIRGILII
CFFABII

CAPUT XIII.

De intenso Mariæ Magdalene amore erga Deum et Jesum sponsum suum.

C. XLV
Mentem sem-
per habet oc-
cupatam
cum Deo

etiam inter
externa opera,
B

et in somno.

Tres pausas
tempore
mensæ

C
apte impendit.

Cupit Dei
voluntatem
perfecte
impleri,

Humanam omnem fidem excedit amor, quem sancta hæc puella fovebat erga Deum benedictum, et suum dilectum sponsum Jesum Christum : quem etiam in omnibus suis verbis et actionibus, atque in omni occasione monstrabat. Ac primo mentem semper habebat, cum Deo unitam occupatamque cogitationibus sanctis, de Deo aut propter Deum : quoties autem ex improvise vel a Matre Priorissa vel ab aliis interrogabatur, quid cogitaret ; prompte respondebat, quod actiones suas offerebat ad Dei gloriam, vel eas uniebat cum actionibus Verbi incarnati super terram ; sive quod gaudebat de attributis divinis, aut de modo quo Deus se communicat creatoris, vel simile quidpiam. Hujusmodi autem cogitationes ei non impediebant qualecumque externum exercitium : omnis enim operatio ejus ordinarie conjuncta erat cum tali mentis abstractione, ut videretur actionibus externis commodare solum corpus, et anima (ut dici solet) magis esset ubi amabat quam ubi animabat. Dicam amplius. Adeo meus ejus semper uniebatur Deo, ut dormiens quoque et subinde somnians, res pulcherrimas de Deo diceret ; et Novitiæ etiam media hieme de lecto surgerent ad illam audiendam. Denique eo jam pervenerat, ut ipsamet cuidam suæ Novitiæ dixerit : Perinde est, sive mihi dicatur. Vade ad orationem in Chorum, seu, Vade ad quodvis exercitium distractivum : nec ullam in alterutro sentio differentiam : quinimo, si dicerem tibi, quod Deum in hoc magis quam in isto reperiam, crederem me tibi dicere veritatem.

141 Occupabatur præterea sæpe mens ejus in operibus et mysteriis Verbi incarnati, etiam cum mensæ accubebat in refectorio, et corpus cibo reficiebat. Quia autem exusu monasterii illius tempore mensæ fiunt tres pausæ, quibus cessat Lectrix legere, et interquiescit aliquantulum, aliæ autem sæpe faciunt devotionis aliquid aut publicæ mortificationis ; hæc Dei famula tribus istis vicibus assueverat tribus piis actionibus diversis. In prima pausa, tenebat conjunctas manus : et adorabat Jesum, in honorem illius reverentiæ quam sacra ejus humanitas deferbat Divinitati, priusquam inciperet manducare cibum operum, id est, laborare pro salute animarum ; itemque in honorem adorationis illius, quam exercuit Virgo Maria, quando vidit natum in stabulo et positum in præsepio. In secunda pausa, tenebat apertas manus, extremis digitorum articulis supra mensam positis, et cogitabat quantum delectabatur Jesus cum prædicabat, et dabat animæ suæ redemptionem animarum nostrarum in cibum : hæc enim erant illius cibus. Ad tertiam pausam, manus decussabat in crucem, et considerabat Jesum super lignum crucis, finito opere redemptionis instar saturi, nullumque cibum alium appetentis : quamvis enim novos mundos creasset, et infinita mirabilia fecisset, in nullo tamen tantum sibi complacuisse, quantum in isto opere. Simili porro modo tenebat mentem unitam Deo et occupatam cogitationibus sanctis, circa mysteria redemptionis nostræ, in suis aliis omnibus per diem actionibus.

142 Et quia proprium amanti est, idem velle quod persona amata, semper ardentiissime optavit, in se et in proximo perfecte exequi divinam voluntatem : et hoc præcipuum ejus desiderium erat, quod ab infantia jugiter foverat, ac prima quam a Deo petivit, gratia fuit, ut moriens voluntatem illam absolu-

tissime implevisset. De hoc etiam magno cum sensu D loquebatur : ac sæpius dixit, quod numquam aggressa esset aliquid agere, nisi credidisset id divinæ voluntati esse conforme ; quin potius, si aliqua actione inchoata cogitasset eam non esse conformem isti voluntati, neque ordinatum a Deo : ipso instanti eam intermisisset, quantumvis ipsa vita id luere debuisset ; contra vero numquam intermisisset facere aliquid, utcumque exiguum, dum cogitasset id ex Dei voluntate esse. Neque optabat vel requirebat aliam gratiam a Deo quam istam : imo credidisset notabilem defectum fore, si præter illam, aliam aliquam gratiam poposcisset a Deo. Dicebat enim ; Gaudium meum est in eo situm ut faciam Dei voluntatem, non vero ut meamipse : nec minus obligor Deo quando non exaudit me, quam dum largitur id quod peto. Existimabat quoque tam grande bonum esse perfectionem voluntatis divinæ, ut diceret ; Si ex una parte viderem Paradisum, ex altera Infernum ; et intelligerem velle Deum ut ego arderem in istis flammis ; ultro meipsam in illas jacularer.

143 Tam suave auribus ejus erat nomen divinæ voluntatis, ut quoties pœnam aliquam, infirmitatem, adversitatem, vel laborem sustinebat, si vel ipsa sibi vel aliæ ei suggerebant, Dei voluntas est ut hoc vel istud patiaris ; continuo exhilarabatur tota, et ipsum pati fiebat ei leve. Dicebat autem, signum esse amantis Deum, cum quis desiderat facere ejus voluntatem : auditaque hac voce, Voluntas Dei statim rapiebatur in ecstasim, et Sororibus aiebat ; Non percipitis, quantum dulcedinis contineat hæc etiam nuda vox, Dei voluntas ? Contigit autem quodam vespere, cum Sanctimoniales concedebant cubitum, ut ecstasica ipsa iret per monasterium, magno cum affectu dicens, Dei voluntatem amabilem esse, aliasque invitabat ad hoc etiam confitendum. Quapropter egressæ illæ de suis cellulis, eamque sequentes usque ad capellam Domine nostræ, omnes una voce ad ejus exemplum cœperunt confiteri, quod Domini voluntas amabilis sit. Unde ipsa maximam voluptatem capiens, exhortabatur universas ad hæc virtutem : et, Si desideratis, inquiebat, brevi ad magnam perfectionem attingere, oportet ut omnes actiones vestras eo dirigere studeatis, ut Dei voluntas adimpleatur : hæc enim intentio virtutem habet sanctificandi opera nostra.

144 Alius amoris effectus est, quod oderit aliquis, quidquid amato novit displicere. Hinc illud in Maria Magdalena odium peccati, explicatum a Puccino num. 108. Ipsa vero ex contrario, non solum totis viribus quærebat gloriam Dei, eoque seipsam et omnes suas actiones etiam minimas usque ad nictum oculi dirigebat ; sed insuper, modo omni sibi possibili, procurabat ut glorificaretur in aliis. Ideo sæpius commonefaciebat Sorores, ut opera sua offerrent et facerent ad Dei gloriam ; voluissetque mundum universum percurrere, excitando omnes animas ut darent gloriam Deo ; quam tantopere desiderabat, ut die quolibet optasset millies pro eadem vitam ponere. Quandoque autem ejulans dicebat, mirari se neque capere posse, quomodo tanta sit in mundo eorum raritas, qui vere gloriam Dei quærunt. Propterea etiam tenere amabat Religiosos illos, quos noverat eam sincere procurare : et filias suas assuefaciebat ad zelum honoris Dei, atque ut ei semper uniri niterentur ad ipsum glorificandum. Cumque nonnullæ ei dicerent, hæc continuum unionem homini in hac vita esse impossibile ; Actualis continua unio, inquiebat, semper cogitando de Deo, reservatur pro patria ; sed ei sic uniri, ut intentio semper feratur in ipsum, nequaquam est impossibile. Si enim laboramus circa creaturas, pro utilitate animæ et corporis, idque non alio fine quam ut sua

E
ipsumque ejus
nomen amat,

ut rem suavissimam.

Omnia ad
Dei gloriam
facit
F

et facienda
docet,

detur

A detur Deo gloria, alias nequaquam operaturæ; negari non potest, quin ea ratione maneamus unitæ cum Deo : si autem laboramus pro Religione, ideo quia Religio ad Deum pertinet, et quidquid agimus ad hoc agimus ut ei placeamus, ipsumque glorificemus; certum est quod eidem adhareamus. Itaque studebat invenire varios modos, quibus alias accenderet in Dei amorem, et alliceret ad quærendam quacunque via Dei gloriam.

Ex tollitejus amorem
B
qui totus amor est;
eodem mirabiliter astuans ipsa,
an. 1592 videtur quodammodo consumi
inter amplexus crucis

145 Indubitabilem porro hujus affectus fidem faciunt inexplicabiles excessus, in quibus circa ipsum amorem versabatur, inflammato enim subito vultu oculisque, exclamabat : O amor ! o Deus qui diligis creaturas amore puro ! O Deus amoris ! o Domine mi ! Satis est Jesu, satis est : modum enim excedit amor quo creaturas prosequeris, estque nimius, non quidem magnitudini tuæ, sed vilitati et abiectioni nostræ. Cur tantum mihi usquequaque indignæ amorem impendis, Deus ? Subinde enim Crucifixo in manu currebat per domum, agilitate Angelica potius quam humana, exclamans : Amor, Amor, Amor ; nunquam desinam. Deus meus, appellare te Amorem, jubilum cordis mei spes et robur animæ meæ. Sanctimonialibus autem ipsam sequentibus dicebat, An nescitis, caræ Sorores, quod Jesus meus aliud non sit quam amor, imo stultus præ amore ? Et oculos in Crucifixum figens aiebat, Dico te stultum præ amore, o Jesu, et semper dicam : itaque prosequiebatur prout suis sibi suggererat affectus. Optabat habere vocem, quæ ab Oriente usque in Occidentem audiretur, atque per omnes mundi partes usque in ipsam infernum, ut Deus cognosceretur et honoraretur tamquam verus amor : et in hujusmodi excessibus aliquando ei dies transibat integra ; occurrentesque per domum Sorores apprehendebat manu, et interrogabat an amarent Amorem : quod si amare se respondebant aut velle amare ; exultabat gaudio. Quandoque arripiebat campanarios funes, eosque trahens acciebat Animas, ut venirent ad amandum Amorem ; et considerans, quam parum amaretur, dicebat : O Amor, si non invenis ubi quiescas, veni totus in me. Subinde vero, illius abundantiam sustinere non valens, subjungebat : Non possum ferre tantum amorem, retine eum tibi.

C
146 Tum vero, nimio æsto divinæ illius flammæ aduri sibi viscera sentiens, non habebat requiem ; sed discerpebat sibi vestes, evelebat radicibus herbas in horto, et quidquid manibus offerebatur dissipabat : media etiam hieme subinde ferre nequies lanea indumenta, diffibolabat tunicam eamque laxabat. Tale autem amoris incendium superveit ei singulariter in festo inventæ Crucis, anno mxcii, cum ageret ætatis annum xxvi : quando mane, suscepta venerabili Eucharistia, postquam mansisset una hora immobilis in raptu, diutius locuta est de excellentia sanctæ Crucis, ac deinde cœpit exclamare. O Amor ! o Amor ! o Amor ! O animæ, ab Amore creatæ, cur non amatis Amorem ! Quid autem est Amor, nisi Deus ? *Deus caritas est.* Tu me consumis, o Amor ! tu mori me facis, et tamen vivo. His vocibus addebat gestus motusque devotos, rursusque exclamans, Venite, inquebat, o animæ, ad amandum Amorem : venite ad amandum Deum nostrum. Quia autem accendi sibi nimium faciem sentiebat, ventulum sibi faciebat velosum ; et accurrens ad puteum, magnam copiam frigidæ hausit : eique immergens brachia, et vultum aspergens, ac sinum implens ; non videbatur posse mitigare internum quo consumebatur incendium. Denique, ut supra dixi, mira cum agilitate ascendens cornicem ecclesiæ, acceptum inde Crucifixum detulit in locum Capituli, et a mane usque in vespem ad pedes ejus

stetit, amplexa eundem et cibi sumendi immemor : D
quo tempore pulcherrimos deprompsit conceptus, de Dei amore et mysterio Crucis : sæpius autem labia admovens lateri Crucifixi, sugebat deglutiebatque veluti liquorem quemdam ab inde promanantem.

147 Monstrabat præterea variis signis grandem amorem, quo ferebatur in Deum : solebatque exprimere conceptis verbis internos ejusdem amoris actus, quos ad publicum commodum visum est hic apponere, et sunt hujusmodi.

Amoris interni actus 12.

i. Gaudere et complacere sibi in divinis attributis, id est, potentia, sapientia, bonitate, et amore infinito, quo Deus seipsum et omnes creaturas diligit.

ii. Velle Deo omne bonum, gloriam et honorem, quem in seipso habet et æternum habebit.

iii. Gaudere de reciproca illa communicatione, quam inter se habent tres divinæ Personæ.

iv. Gaudere quod Deus adeo magnus et infinitus sit, ut comprehendi nequeat a creaturis.

v. Gaudere de infinito illo amore, quo Deus seipsum diligit, dilexit, et diligit in æternum ; et gratulari quod omnes creaturæ nec ipsi beati spiritus valeant eum tantum amare, quantum dignus est : divinæque ipsius majestati gratias agere, quia seipsam amat infinite.

E

vi. Gaudere de omnibus infinitarum istarum gratiarum thesauris, quos æternus Pater donavit et communicavit humanitati Verbi ; ac nominatim de gratia faciendi miracula, et creaturarum corda trahendi ad se.

vii. Gaudere, quod Pater nos creaturas dederit incarnato Verbo in hereditatem, deque eo quod ipsum Verbum sibi in hac hereditate complaceat, atque in animis justorum.

viii. Gaudere de amore, quo Verbum incarnatum prosecutum est virginitatem.

ix. Offerre se ipsum Deo in gratiarum actionem, pro omni gloria, honore, et beatitudine, quam possidet nobisque communicabit, proque omnibus donis et gratis collatis in creaturas.

x. Dicere Domino ; Si ego hoc momento possem tibi dare omnem gloriam, honorem et laudem, quam simul nunc tibi dant omnes beati in cælo et justii in terra, libenter id facerem : quoniam autem id non possum ; accipe queso benevolam meum erga Majestatem tuam affectum.

xi. Offerre seipsum Deo, et velle in se omnes eas perfectiones colligere in quibus ipse sibi complacet, ut eas habeamus quomodo vult ipse.

F

xii. Inclinare voluntatem ad amandam creaturam, solum quia eam amat Deus : et congruere amanti quo eam prosequitur : dato autem casu impossibili quo ipsemet Deus vellet ut creatura aliqua nos offenderet affligeretque, optare tamen ut illa habeat omnem perfectionem et gloriam Seraphinorum, etiam si illam esset impensura ad nostram offensam ; pactum cum Deo ineundo, de non volendo alio quam quod vult ipse.

CAPUT XIV.

De ingenti desiderio sanctæ Communionis atque ut alie digne communicarent.

Tam ardens erga Deum et Jesum Christum filium ejus amor, accendebat in ipsa desiderium ingens eo fruendi, in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, eique se uniendi : quamquam sustinere etiam possumus, quod amor tam intensus fuerit in ea ipsius sacræ Communionis effectus. Jam supra dictum est, quod ab infantia, quando ob defectum ætatis necdum poterat communicare ipsa, gaudebat alios communicantes

148

c. XLVIII
Ut possit quotidie communicare

EX ITAL.
VIRGILII
CEPARIJ*etiam ægra
adrepit
per scalas**et jejuna
manet,**atque inde
vires sumit.**Ad signum
Communions**etiam ecstasica
accurrit :**valde sentit
se ea priva-
tam :*

A communicantes aspicere. Iogressa deinde monasterium, per totam vitam suam ordinarie communicavit quotidie, nisi cum forte sumendis medicamentis impediretur : ut autem hoc facere posset, haud parum tolerabat. Etenim cum infirmabatur, adeo ipsam debilitaverat febris, ut ægre se posset in pedes erigere : et tamen præ desiderio istius cœlestis cibi, surgebat accedebatque ad Communionem cum aliis quovis mane, licet distaret non parum locus, et conscendendæ tres scalæ essent ut eo accederet : neque prius facere id cessavit quam tandem vidit necessarium esse ut inter brachia adduceretur, quia tunc consensit menere in lecto ibique communicabat : nec id tamen absque summa difficultate. Cum enim non posset vesperi simul tantum nutrimenti capere, quantum sustinendæ vitæ necessarium erat ; oportebat eam ternis quibusque horis cibari : quod si plus temporis interponeretur, vehementer exhaustam se sentiebat, et expurgiscens vehementer corripiebatur tussi. Nihilominus, ne sacra Communionem privaretur, incommodum istud omni nocte tolerabat, donec mane adesset Sacerdos qui ipsam ei deferret. Quod si aliqua illam hortabatur ut leniendi cruciatus causa quidpiam cibi caperet, respondebat : Nimis egeo isto auxilio spirituali : amplius quam istud debeo propter Jesum facere, eique modicam hanc tolerantiam in præparationem offero, et quamdiu potero volo pro eo pati. Quamvis enim nec minimum quidem gustum amplius ex Communionem percipiam, quia ipsum mihi Jesus meus subtrahit : recipio tamen pacem et quietem cordis, imo aliam nullam quietem reperio in hac mea infirmitate. Dicebat autem, notabilem se experiri differentiam, quando propter medicamenta sumenda cogeatur Communionem dimittere : quia communicans videbatur sibi vires roburque suscipere, ad tolerandos dolores et molestias morbi ; alias vero experiebatur quamdam defectionem animæ, adeo ut semel præ desiderio prædicto mane quodam syncopen passa sit.

149 Quando vero erat sana, vix poterat expectare consuetam Communionis horam ; tantoque ejus tenebatur desiderio, ut aliquando inadvertenter præveniret ordinem solitum observari, ipsasque Superiores et Matres seniores præcurreret. Sæpius etiam præ nimio desiderio rapiebatur in ecstasim ; itaque rapta accedebat. Quod si in aliquo remotiori loco exercitiis monasterii manualibus occupabatur, dato ad Communionem signo, subito se illuc conferebat ; quandoque præ festinatione obliviscens dimittere quod habebat in manibus. Ita vice quadam accidit occupatam illam pinsendo pane dictum signum audire, quod tamen aliæ propter loci distantiam non audiebant ; itaque, ut erat nudatis brachiis et duas farinæ massas manibus tenens, communicavit : quia cum tunc etiam esset in ecstasi, impossibile fuit Monachis ipsas de manibus ejus tollere. Alias in ecstasim rapta, ad illud signum restituebatur sensibus ; sumpta vero Communionem mox retrahabatur in ecstasim : ordinarie autem post Communionem in ipso raptu perseverabat, habebatque pulcherrimos sensus circa hoc divinissimum Sacramentum.

150 Solebat de eo loqui cum tanto affectu, ut audientes omnes inflammaret. Accidit die quodam ut pejusculum habens Pater Confessarius, ad solitam Communionis horam venire tardaret : quare Magistra Novitiarum, scilicet Soror Evangelista, rata Patrem eo mane non venturum, mandavit ei jentaculum sumere quo indigebat. Hæsit nonnihil attonita bona filia, ostendens necdum se Communionem desperare, tandem tamen obedivit. Vix jentaculum sumpserat, cum ecce advenit Confessarius, et

signum datur. Tum vero Sor. Maria Magdalena, D considerans quod fecerat jacturam irreparabilem tam cari pignoris, prorupit in planetum, ipsamque Magistram suam ad similes commovit lacrymas. Tantum autem desiderium ejus nascebatur ex clara cognitione et intenso amore divini istius cibi, quemadmodum ex sequenti casu colligi potest. Dabat illa aliquando Exercitia S. Ignatii cuidam filiæ suæ ; et cum illa fecisset meditationem de institutione sanctissimi Sacramenti, inter referendum successum dixit, hæsisse se in considerando amore, quo ipsum Christus instituit, nec ultra se progressam fuisse. Pluribus opus non fuit Magdalene ut abiret in ecstasim, sæpius hæc verba replicans : Quando subsistitur in amore, non est possibile porro pergere, sed in eo oportet manere.

151 Tertio dedit in raptu signum, quod de manu ipsius Jesu Communionem excepisset. Primum die Jovis sancto anno MDLXXXV, quando participavit Passioni Domini Jesu Christi, ætatis anno XIX, cum adhuc esset in Novitiatu : totam enim historiam Passionis percurrrens, cum pervenisset ad contemplationem cœnæ, in qua Sacramentum istud Christus instituit ; composuit se in actum communicantis magna cum devotione, os aperuit, iterumque clausit, ac manibus pectus suum stringens indicium dedit interni gustus, atque hæc verba protulit : *Dilectus meus, candidus et rubicundus, collocavit se in anima mea. Dilata cor meum, ut inducat omnem creaturam ad communionem corporis et sanguinis tui* : post raptum autem pro more retulit suis Præfectis, quod a suo Jesu Communionem accepit. Secunda vice idem factum est die VII Augusti, in festo S. Alberti Carmelitæ, quando induta habitum qui egrediebatur de vulneribus Salvatoris, dixit : *Domine non sum digna*. Os aperuit, recollecta mansit, colloquium cum suo Jesu instituit, ac deinde quid accidisset retulit. Tertium denique in die Jovis sancto anno MDXCII, quando iterum participavit Passioni Christi, et omnia acta sunt sicut prius.

152 Præparabat autem se ad sanctam Communionem cum maxima devotione et humilitate ; adeoque profunde penetrabat magnalia divini istius cibi propriamque miseriam et vilitatem, ut illuc accedens, formidaret ne terra dehiscens absorberet vivam, dicebatque : Nisi cogitare sanguinem quem Christus pro me fudit, non auderem isti divinæ mensæ appropinquare. Fructus autem, quem pro se hauriebat ex hujus cœlestis cibi continuo usu, erat strictissima unio cum Deo, et perfectissimus amor suæ Majestatis. Per diem vero frequentissime accedebat ad idem sanctissimum Sacramentum visitandum et honorandum, eidemque cum omni cordis affectu adstabat. Quando contingebat ut ipsas Sacramentales species videre posset, aut eæ per donum illi fiebant obviam ad infirmas deferendæ, aliave occasione quapiam ; jubilabat, nec poterat se loco continere, quin accederet quam proxime licebat, quamvis in hoc alias latere conaretur. Die autem quadam uni ex suis familiaribus dixit, O Soror, si scires quantum gaudium intra me habeam, etiam tu gauderes et jubilares. Oranti deinde ut tanti gaudii causam sibi indicaret, respondit : Pater noster Confessarius vult integrum unum diem exponere sanctissimum Sacramentum discoopertum super altari : neque se capiebat præ lætitia.

153 Quamvis omni die communicaret, transacto tamen octiduo intra quod non habuerat opportunitatem confitendi, licet nullius culpæ stimulo angereetur, tamen pro reverentia Sacramenti ausa non fuisset ipsum accedere priusquam se reconciliasset : Nimis enim magna, inquiebat, res est Deum suscipere. Consuetudo monasterii istius habet, ut quando

illam ab ipso Jesu ter accipit :

E

*et digne
præparat,*

F

*Eucharistiam
identidem
adorat :**utitur frequenter
Confessione,*

Religiosæ

et Commu-
nitione spiri-
tuali:

A Religiosæ propter aliquod impedimentum communi-
care nequeunt, sive quia ipsarum Confessarius infir-
matur, sive alia ex causa, communicent omnes spi-
ritualiter: eumque in finem, dato consueto signo ad
Communionem, conveniunt universæ, simulque per
mediam horam orant. Tali occasione cum esset in
raptu, dixit *Confiteor*, et *Domine non sum digna*, vi-
dens sacram Communionem a S. Alberto Carme-
lita sibi porrigi, et fecit omnia quæ solebat in eo
actu facere: finitoque raptu narravit, vidisse præ-
dictum Sanctum, qui cum sacro Ciborio circum-
iens, singulis sororibus Communionem impertie-
batur.

in aliis si-
milium fa-
mem accendit

154 Caritas ejus eo etiam se extendebat, ut im-
pensa desideraret, alias quoque Religiosas, præser-
tim in monasterio suo, famam magnam concipere
sanctissimi illius Sacramenti, tam pro Dei gloria
quam pro animarum propriarum salute. Ideoque
sæpius visa est lacrymari, quando sciebat aliquam
sponte omisisse Communionem; et si poterat acce-
debat ad illam, erroremque monstrabat, et suadebat
illius frequentem usum, dicens: Nescis, Soror,
quanto bono privata hoc mane fueris non communi-
cando: exponebatque grandia quæ communicando
acquiruntur bona, et injuriam quæ fit amoris Jesu
per ejusmodi omissionem. Orabat instanter Deum,
aliasque idem secum petere hortabatur, ut digna-
retur isti monasterio continuare ad mundi usque
finem gratiam frequentis Communionis, et ejusmodi
Gubernatores Confessariosque concedere quibus ea
res cordi foret: existimabat enim, abstractionem
istam a commercio cum secularibus, quam in sua
Congregatione videbat, esse fructum sanctissimi Sa-
cramenti; sæpiusque affirmabat ita se credere, nec
absque eo illam tam caram sibi alienationem a mundo
diu istie conservandam esse. Die quodam festo S.
Augustini xxviii Augusti, absoluta Communione So-
rorum, remanserant duæ non communicatæ, et jam
finitæ erant omnes Missæ; cum beata Mater in
raptu posita, accessit ad cratem pulsavitque. Accur-
rit Confessarius, et illa rogat, ut etiam duabus istis
facere velit caritatem porrigendi ipsis Communionem,
sicut fecit; ipsa vero ad suam ecstasim rediit.
Alias, cum die Jovis quædam non communicasset,
quem diem appellabat illa, uti dictum est, diem
Amoris; occurrens ei Magdalena, dixit: Tu hodie
mane non recepisti Amorem.

Docet modum
se præparandi
ab una Com-
munionem ad
altam,

C 155 Quærebant ex ea filiæ suæ modum præpa-
randi se ad Communionem, illa vero dixit: Sufficit
attente considerare beneque apprehendere, id quod
recipitur esse Deum; eoque accedere cum puritate
cordis, humilitate et memoria Passionis, sicut ipse
mandavit nobis. Dicebat etiam, Usque ad Vesperas
expendite tempus in gratiarum actionem pro Com-
munionem recepta; a Vesperis vero usque mane in
præparatione pro recipienda; et cogitate unam Com-
munionem disponere ad alteram. Offerte etiam in
apparatum omnes diei totius actiones, faciendo illas
ex affectu gratitudinis et amoris ac desiderio pla-
cendi Deo. Optate universum mundum juvare, ac-
cendendo in omnibus creaturis famem sanctissimi
Sacramenti. Cogitate, vos accedere ad actionem om-
nium maximam, quæ fieri possit; videlicet ad reci-
piendum magnum Deum; et mementote, quod, cum
sitis dignæ demergi in profundum inferni, Jesus
vobis faciat tantam misericordiam, ut seipsum vobis
præbeat in isto Sacramento. Qua puritate deceret
nitere cor vestrum, recepturum omnis puritatis
fontem? Si aliquid querelæ vobis est cum alia So-
rore, curate ut ante Communionem sentiat in vobis
internam dulcedinem versus omnes; et quando eam
non sentietis, rogate Jesum ut illam vobis donet:
quod si sentiat promptam voluntatem sanguinem

Maji T. VI.

et vitam impendendi Sorori isti, modo ea esset Dei
voluntas; dico vobis, accedite libere ad communi-
candum.

156 Aliquando, ad excitandam devotionem in suis
Novitiis versus sanctissimum Sacramentum, dicebat
illis: Animulæ meæ, adhuc tot horæ supersunt an-
tequam Jesum recipiatis, præparate ei corda vestra.
Alias interrogabat illas: Quot horæ supersunt ad
Jesum recipiendum? quia tempus istud deberet no-
bis videri annus integer. Dicebat etiam, quod una
Communionem bene facta, sufficit ad faciendam animam
quamlibet sanctam: et ideo non apparere ejusmodi
fructum, quia non penetratur magnitudo rei quam
facit quisquis communicat. Vice quadam genua
flexit in medio Novitiarum, junctisque ante pectus
in crucem manibus, magno cum affectu protulit hæc
verba: O Sorores! si comprehenderemus, quomodo
eo instanti, quo species Sacramentales perseverant,
Verbum divinum operetur intra nos idem, quod ope-
ratur in sinu Patris æterni, ubi Verbum est in Pa-
tre, et Pater in Verbo, et in utroque inseparabiliter
Spiritus sanctus; in recipiendo Verbo, reciperemus
totam sanctissimam Trinitatem. O si istud cognos-
ceremus! o si penetraremus! non accederemus eo
tam imparatæ ac veluti casu, neque sineremus obre-
pere nobis adeo fuitiles excusationes occasionesque:
sed prius quam dimitteremus Communionem, at-
tente consideraremus quid hoc sit. Vix autem cre-
dibile est, quantam energiâ haberent ejusmodi
verba, tanto cum affectu prolata, in istis optime
dispositis juvenculis.

157 Post Communionem nolebat continuo accedi
ad exercitia monasterii; sed aliquantulum temporis
dari jubebat fruendo, laudando, et gratias agendo
tanto hospiti, quem intra pectus suum receperant;
excitandisque affectibus amorosis, et commendandis
ei necessitatibus, tam propriis uniuscujusque quam
publicis Ecclesiæ universæ: et dicebat hoc esse
tempus, quo discendum a Deo esset, quomodo ipsi
serviendum sit secundum ejus voluntatem: qui au-
tem Jesum doctorem habet, aliis libris magisterio-
que non indiget. Tempus illud est omnium quod ha-
bemus pretiosissimum, maximeque opportunum ad
tractandum cum Deo, eique dandum occasionem
purgandi, illuminandi, sanctificandi animas nostras,
earumque appetitui satisfaciendi: nec aliud effica-
cius medium acquirendæ perfectionis potest excogi-
tari. Hæc et alia similia præcepta dabat suis pro
sancta Communionem, acceperatque divinitus gratiam
videndi Jesum intra pectora Sororum sub variis for-
mis, modo ut infantem, modo ut puerum annorum
duodecim, vel triginta aut triginta trium annorum
virum: in aliis videbat eundem patientem, aut cru-
cifixum, secundum cogitationes, desideria, perfe-
ctionem, et capacitatem cujusque Religiosæ. Fuit
cum existens in consortio aliarum, oculos per omnes
vertit, et postea eundem sociæ suæ dixit: O quan-
tum amorem sentio erga omnes Sorores, conside-
rans illas ut custodias sanctissimi Sacramenti, quod
toties recipiunt, atque intra se absconditum gestant.
Quodiam die Paschæ, mensæ assidens in refectorio,
babeat vultum adeo hilarem et jucundum, ut vide-
retur lætitia diffuere: quod animadvertens quædam
sua Novitia quæ ipsi ministrabat, fidenter accedens
interrogavit, unde lætitia ista procederet. Illa autem
respondit, Ex pulchritudine divinæ præsentiae: video
enim Jesum requiescentem in pectoribus cunctarum
Sororum. Interroganti porro in qua forma repo-
suit, In omnibus video resuscitatum et gloriosum:
qualem hodie repræsentat Ecclesia. Atque hoc
dicto dimisit prandium, raptaque in ecstasim ali-
quamdiu sic mansit, devotum colloquium cum Jesu
instituens.

D
EX ITAL.
VIRGILII
CEPARI.
et desiderium
ejus in novi-
tis acuit:

281

10
12
14

E

docet quid
post eandem
agendum,

F

et Jesum
intra pecto-
ra commu-
nicantium
videt.

A

EX ITAL.
VIRGILI
CEPARI.

CAPUT XV.

*De eximia Sanctæ caritate erga proximum
et zelo pro animarum salute; item erga
novitias, Conversas et infirmas.*

138

Cap. XLIX
Ingenti ani-
marum zela
ardens.

Maximus in hac Dei famula fuit amor caritatis erga proximum, et zelus erga ejus salutem: ideoque omnes corporis et animi vires libenter conferebat in ejus corporale vel spirituale auxilium; usque eo ut illa causa omni commodo privari, et quemcumque laborem esset parata subire: dicebat vero amare se proximum, quia factus erat ad Dei imaginem, amabatque eum Jesus et sanguine suo redemerat. Ut autem prætermitterem ea, quæ egit puerili ætate atque extra monasterium; in Religione ita zelata est salutem animarum, ut diceret se quodammodo invidere aviculis cœli, quæ volare possunt quocumque: quia citra professionis suæ præjudicium voluisset mundum universum pervolare ad convertendas animas; et quandoque aiebat: Vellem proficisci posse ad infideles usque in Indias et accipere parvulos Indorum filios, eosque docere fidei nostræ principia, ut Jesus animas illas haberet, et ipsæ possiderent Jesum: tantumque erat hoc desiderium, ut etiam dormiens somniansque loqueretur de Indorum conversione. Cum ergo super mensam audiebat prælegi litteras et relationes ex Indiis aut Japonia, et quod aliqui Patres Societatis Jesu erant pro Jesu martyrizati; videbatur liqueferi, totaque accendi et inflammari desiderio existendi in partibus istis, cooperandique in conversionem animarum, ac vitam exponendi ad martyrium pro Dei ipsarumque amore. Audiens vero in Novitiatu legi Vitam S. Francisci Xaverii, et quot ille animas infidelium istorum converterit ad Deum ac baptizaverit, dicebat: Postulemus etiam aliquam ex iis animam, et pro ea offeramus quidquid faciemus hodie: quin imo petamus tot animas, quot movebimus passus, aut verba inter Officium divinum pronuntiabimus, vel quoties inter lavandum manus immergemus aquæ, aut suentes acum ducemus per puncta: atque in hunc modum suarum filiarum exacuebat zelum.

queritur se
parum con-
ferre ad ea-
rum salutem.

C

159 Dixit aliquando, Si Dominus noster interrogasset me, sicut interrugavit S. Thomam Aquinatem, quam mercedem peterem; respondi, Salutem animarum. Nec fere, ut ita loquar, transibat hora, qua non diceret verbum aliquod, ad indicandum istud suum ardentissimum desiderium. Inventa est aliquando effuse plorans: et lacrymarum eausam interrogata, respondit, Quia videor mihi otiosa, et nihil agere pro Dei obsequio atque animarum salute. Sæpe dicebat, cum S. Catharina Senensi, quod Jesus querebatur, se neminem habere qui iræ suæ se opponens oraret pro peccatoribus: et subjungebat, Debebimus reddere rationem Deo tot animarum quæ modo in inferno ardent: nam si ego et vos fuissetus ferventes ad orandum pro ipsis, offerendumque sanguinem Jesu Christi, commendando eas instanti Deo; placatus illis forsitan fuisset Deus, nec modo in tormentis istis versarentur. Dicebat etiam, quod si voluntas Dei foret, libenter pro animarum salute maneret in inferno, modo ibi non odisset Deum nec ipsum blasphemaret. Hic autem zelus ex eo in ipsa nascebatur, quia sapiens illa Jesus monstrabat pulchritudinem animæ, quæ est in statu gratiæ; et deformitatem ejus, quæ est in peccato mortali: ideoque lugebat et deplorabat Dei offensas, atque ordinarie orabat pro animarum salute et conversione peccatorum. Sæpius etiam in suis raptibus supplicabat Deo, ut eum in finem permitteretur pati tormenta, dolores, infirmitates: nec

parata
quidlibet
pro ea pati:

raro exaudiri solitam, apparebat ex eorum, pro quibus oraverat, peccatorum conversione. Commendavit aliquando ei Confessarius suus hujusmodi duos, et illa pluribus mensibus pro iis orationes suas ac pœnitentias obtulit: postea autem Confessarius Sorori Evangelistæ dixit, Sororis Mariæ Magdalenæ orationes fuisse exauditas, quia duo isti conversi fuerant, et ad bonam frugem reducti.

160 Gratum ei fuisset et volupe, gratia omni gustuque spirituali privari ac donis divinis, pro auxilio animarum et conversione peccatorum, dummodo (sicut aiebat) relinqueretur sibi gratia amandi Deum et honorandi, ipsique serviendi atque adjuvandi animas. Quadam autem vice in excessu mentis dixit; Domine, si digneris mihi concedere animas quas a te peto; dicam etiam quod parata sim, non pervenire ad gloriam et felicitatem quam mihi præparasti. Sororibus vero suis, inquebat; Non sinamus nos vinci a secularibus: quis scit utrum multæ animæ non remanserint expertes conversionis, quia non fuimus diligentes atque ferventes in orando pro ipsis? Neque vero solum de operibus malis debemus reddere rationem; sed etiam de bonis, quæ facere potuimus et negleximus. Sæpe inculcabat Novitiis suis, ut offerrent Deo sanguinem Christi pro peccatoribus: et parum ipsi videbatur, quinquagies uno die id facere. Surgebat media quandoque nocte, et tunc coram sanctissimo Sacramento lacrymis suis habenas laxans, conversionem peccatorum postulabat: et quia sciebat, tempore Carnisprivii gravius offendi Deum a peccatoribus in seculo quam aliis temporibus; imperabat tunc Novitiis singulis faciendam, disciplinam, et recitandos septem Psalmos pœnitentiales. Cum autem consuevisset noctu excitare Mochas ad Matutinum, noctu ipsius diei Jovis (ut vocant) Crassi, Florentini diem Berlingaccii nominant, pacto cum aliis quibusdam Sororibus inito, loco campanulæ stata hora pulsandæ, cum illis circumvit totum conventum et cellas omnes, flagellando se pro peccatoribus. Sicut autem ipsa quotidie excogitabat nova ac nova media pro illorum conversione, ita etiam ea docebat alias.

et quocum-
que bono
carere:ferventer
ad finem
eundem
orat,
Eseque fla-
gellat,

161 In Quadragesima, quando meretrices con-
duci solent ad audiendam concionem de Magdalena, perquam solícite commendabat eas Monacharum precibus, et dicebat, Commendo vobis sorores meas. Interrogans autem una, quas sorores intelligeret, idque audiens; admirata est magnam illius humilitatem, quæ cum haberet animam adeo puram, meretricibus se adnumerabat. Pro illis autem aliisque similibus rigidissimas assumebat pœnitentias; ustulabatque sibi carnes ardenti cera, quam stillare faciebat ex trilibri candela, adeo ut guttæ cereæ sanguini permixtæ in ipsa tunica remanerent. Gestabat pro iisdem sæpe cilicium, noctem in oratione ducebat pervigilem, forcipibus membra sua stringebat donec sanguis erumperet, ferrea catena se verberabat: et quia in hujusmodi actu copiosum fundebat sanguinem, ne hic in terram cadens notari posset, aut insternebat pavimentum ceruleo panno, aut ipsum aqua abluebat, tunicellæ tamen interiores remanebant cruentatæ. Arrepto aliquando in manus Crucifixo, dixit: Tu Domine, voluisti mori in cruce, et totum tuum sanguinem donare peccatoribus: ego quoque, Deus meus, velle in meum similiter profunderet et vita privari, ut illi converterentur. In raptu quodam ostendit aliquando videre se Sacerdotem, procul a via salutis abductum: tantumque oravit pro eo, ut cito meruerit ipsum videre in meliori statu: cœpitque etiam pro aliis Sacerdotibus orare, quos æque ac illum videbat peccatis maculatos, dicens, O Domine, si illi qui sunt lux mundi, versantur in tenebris, quanta magis aliæ creaturæ? Si illi

nominatim
pro meretri-
cibus,

F

diuersimode
pro iis se
crucians:impetrat
multi Sacer-
dotis con-
versionem:

A illi qui sunt sal terræ, infatuantur, quomodo poterunt, o Jesu mi, condire alios? quomodo iis ostendent viam perveniendi ad te, si ipsimet gradientur contrario itinere? Adeoque iustanter supplicavit, ut etiam hos ostenderit se reductos videre ad pœnitentiam. Denique magno cum zelo sæpe commendabat totam sanctam Ecclesiam, et illius caput summum Pontificem, ejusque solebat ordinarie in suis raptibus meminisse. Et quadam vice in festo Pentecostes ecstasim patiens, interrogavit Sororem quamdam ibi præsentem, num eo die summum Pontificem et Ecclesiam Domino commendasset. Illa autem negante, cum stupore et zelo magno dixit, Egregiam vero sponsam, quæ non quotidie orat pro Dei Ecclesia : addens et alia, quæ ipsam satis compunctam reddiderunt.

orat pro Ecclesia et pro Papa.

cap. I.
Jussa divinitus esse sitibunda ad caritatis exercitia,

162 Ille autem caritatis zelus, qui erga extraneos tam fervens erat, multo etiam mirabilius fervebat domi erga Matres ac Sorores monasterii sui, quibus omnibus conabatur citra discrimen personarum ædificationi, auxilio, et solatio esse : unde communiter appellabatur Mater caritatis, et Caritas monasterii : eratque ea caritas pura atque sincera, citra respectum commodi alicujus proprii ; cum in iis non consideraret personas, sed animas : unde nec alio fere nomine quam Animæ appellabat filias suas. Anno moxcm die xxiv Augusti in raptu, quasdam Regulas observandas accepit a Jesu, quarum una jubebat, ut esset sitibunda sicut cervus ad aquas, ad exercendam caritatem erga membra sua, id est rationales creaturas ; et sui corporis debilitatem ac fatigationem non pluris faceret, quam lutum quod pedibus conculcatur. Hanc illa regulam observavit tam rigide, ut esset mater simul ac famula communis totius monasterii, in omni cujuscumque necessitate, corporali aut spiritali, sive ea Monacha seu Conversa foret. Quando exercitio aliquo vel arte opus erat in monasterio, et paucae supererant in ea versatæ ; ipsa, ne obsequio necessario privaretur Communitas, dicere illam satagebat. Si videbat afflictam Religiosam aliquam, ipsa ex compassione rapiebatur in ecstasim, et Deiparam pro illa deprecabatur. Quin etiam alienis afflictionibus magis quam propriis afficiebatur : unde quoties animadvertibat quampiam, aliquid interius exteriusve patientem, cum esset infirma ; statim oblita doloris proprii, ad illam consolandam juvandamque accingebatur.

ea cupidissime impendit Sororibus tentatis aut afflictis,

C 163 Durante quinquennio suæ probationis afflictissima, nec non inter acerbos ultimi sui morbi cruciatus, nihil reperiebat efficacius, ad leniendum proprii doloris sensum, quam recordari afflictionum alienarum. Sæpius totis noctibus, erecta in pedes stetit, ad mœstas tentatasque consolandas : et si jejunam aliquam talem inveniebat, propriis manibus inferebat ori cibum, ipsaque sumebat ex eodem ad illam animandam, suavis verbis de Paradisi gloria ipsam erigens ad æquanimitem, summamque accipiens voluptatem si alius reddebat consolatas. Oportebat autem providere, nec ipsa præsentem fieret sermo de aliqua proximi aut Religionis necessitate : quia statim omni comodo privasset se ipsam ut alteri commodaret ; plurisque faciebat indigentibus succurrere ; quam tempus ducere in oratione aut gustibus spiritalibus. Unde enim vice quadam factura esset exercitia S. Ignatii, ea intermisit ; causamque rogata, respondit. Dimisi Deum propter Deum ; idque ut juvaret Sororem quampiam, cui aliquid molestiæ advenerat. Ut autem hanc suam caritatem operiret, dicebat, ineptam se ad orandum esse, ideoque oportere ut in externis actionibus occuparetur.

quasi omnium mater ac famula,

præsertim novitiis,

164 Tria porro erant personarum genera, erga quas prolixior caritas ejus emicabat ; Novitiæ scilicet, Conversæ, atque infirmæ. Novitiis erat instar dilectæ matris, quæ caram sobolem viscerali amore

complectitur, tamquam si ipsa singulas genuisset : ad ipsamque recurrentes in suis tentationibus et tribulationibus, signo sanctæ Crucis supra eorum pectus impresso, sæpius liberabat. In his una, quæ in seculo pauper fuerat, timebat præmio voluntariæ paupertatis excludi, quia nihil dimiserat, sibi que videbat prospectum esse de cunctis necessariis. Ipsa vero ei dixit : Quoties ejusmodi cogitatione pulsaberis, protestare coram Deo, quod si possedisses omnes mundi thesauros, aut Imperatrix fuisses, omnibus omnino pro ejus amore te abdicasses ; addens, ut deinceps ad se rediret, cum eadem recurreret cogitatio. Rediit illa nescio quoties, ultima autem vice orantem reperit ; et ipsa surgens, facta ei super pectus Cruce, tentationem dissipavit.

D
EX ITAL.
VIRGILII
CEPARI.

ad eas consolandas,

165 Duodecim annis, quibus Pædagogæ et Magistra Juniorum atque Novitiarum fuit, filias illas suas incredibili cum zelo et caritate erudit, nulli parcens labori : cum autem esset Superior, sciretque se circa solenniora festa frequentiores ac diuturniores raptus pati ; eosdem prævenientes, distribuere subditis officia varia, maxime in subsidium Novitiarum et infirmarum, certis horis obcunda ; hora autem appropinquante, etiam in raptu earum recordabatur, curabatque ut quod mandaverat executioni daretur. Si contingebat Novitiam aliquam infirmari, tanta eis præstabat tamque assidua obsequia, ut etiam illæ quæ recens venerant ex domo paterna, et ex ulnis (ut ita loquar) atque amplexibus suarum matrum, dicerent, illa longe majora et teneriora esse, quam istis experiri potuissent. Aderat noctu vigilantissima ; et, si vel minimum audiebat suspirium, erecta in pedes recurrebat ad lectum ægrotantis : propriis etiam manibus inserebat ori cibos, alacritate vultus tanta, ut recipere, non facere obsequium videretur. Numquam de ore ejus verbum ullum prodibat in præjudicium proximi : sed alienos defectus imperfectionesque semper excusabat, præsertim coram Novitiis, ut ad idem faciendum ipsas assuefaceret ; dicebatque, proximum, si in sermonem adduceret, tam facile lædi, quam vitrum frangitur, si percutiatur. Numquam intermisit aliquod caritatis opus, quod credebatur esse in sua potestate ; et perditura aestimabat diem, quo erga aliquam non exercuisset eandem virtutem, quo videbatur satiari non posse.

maxime cum ægrotabant :
E

166 Obsequia ea quæ Conversis præstabat circa ipsarum officia et in illarum societate, numerum superant : fatigabat enim corpus suum, tantumque faciebat sola quantum Conversæ quatuor, aut eo amplius. Sex continuis annis Conversam unam noctu juvit interere panem ; primumque ipsa surgebat de somno, et opus inchoabat : et, tamquam si ipsamet una Conversarum fuisset, factum panem inferebat tabulis, magisque cum labore ponebat in furno, quamvis esset perquam delicatæ complexionis : ac fere semper erat cum Conversis, non tantum ad panem pinsendum, sed etiam ad lotrinam aliaque servitia. Cum lavandi erant panni, convehabat ligna, implebatque caldariam : et prius quam Conversæ noctu surgens, accendebat ignem, calefaciebat lixivium, incipiebatque lavare : hujus autem assiduitate operis os unum in collo manus dislocatum ipsi erat, atque in contrariam partem conversum. Alias noctu exequabatur servitiis Conversarum, et quinque ac sex horas impendebat mundandis earum pannis, ne videretur per diem id faciens : cumque esset Novitiarum Pædagogæ, mittebat eas per domum, conquisturas sordidatos pannos quos noctu mundaret. In iis officiis in quibus habebat socias, ea semper sumebat sibi quæ majoris erant laboris, lavando, purgando, seopando, hauriendo aquam ; et volebat sæpe ipsa per se facere omnia, ut alias sublevaret ; dici autem vere poterat, nullam earum esse, cui particulariter

item Conversis, earum labores sublevans,
F

et opera noctu prævertens.

non

RX ITAL.
VIRGILI
CEPARI

A non commodaret in aliquo, aliasque attrahebat exemplo suo ad similem caritatem. Cum vero noctu Conversas laborantes juvabat, monebat ut interrumpere laborem et interquiescerent, ipsa vero alacriter continuabat opus : rogata autem ut parceret sibi, dicebat se carnem asininam habere, cui labor proficeret, non noceret; et nihilominus inutilis sibi videbatur ac pene otiosa, dicens, quod non oporteat requiem indulgere asello, sed diu noctuque tenere oneratum.

Excitatricem
matutinam
annis 15
agil,

167 Susceperat cum Conversarum una excitatricis matutinæ Officium, per vices hebdomadatim exercendum : contigit autem illam infirmari, et Sor. Maria Magdalena ipsam rogavit ut solam se sineret eo officio fungi; Quandoquidem, inquebat, alias etiam non dormio : itaque totis quindecim annis sola Monachas omnes ad Matutinum excitare perrexit. Si qua Conversarum ostendebat se nolle, ut vel illa faceret servitium aliquod, vel facientem juvaret; Noli, dicebat, Soror auferre mihi meritum huius operis : sine, me hoc agere, postea etiam ipsa aliquid facies pro me : melius enim est si una laboremus pro alia, quam si pro nobis ipsis agamus quidpiam : pro nobis enim ipsis nostroque commodo laborantes, possumus servire amoris proprio; non æque dum laboramus pro aliis. Cum vero, propter alias officii sui occupationes, nequibat interesse laboribus Conversarum; dicebat sibi ipsi, Pauperculæ istæ tantum laboraverunt, volo ut opere finito quiescere possint; ibatque et componebat earum lectulos, everrebatque cellas; unde illæ ad tantæ caritatis excessum remanebant confusæ. Quamvis autem tam familiariter mansuetæque versabatur inter illas ad communes labores; conversationi tamen suæ addebat aliquid gravitatis ac majestatis tantæ, ut non possent inde occasionem sumere confidentiæ nimis; sed omnes eam sic revereantur, ut ipsa præsentem nulla fuisset ausa verbum otiosum proferre.

et aliarum
lectos com-
ponit.

168 Inexplicabilis porro caritas erat, qua utebatur erga infirmas, videbaturque Infirmariis invidere: dicebat enim nullo officio se functuram libentius, ideoque magno cum gustu de eo loquebatur, audita subinde dicere, Utinam essem ego Infirmaria, possem hoc vel istud facere, et moribundas sic vel sic juvare, quod modo non licet mihi prout vellem, incompatilibus officii mei functionibus distentæ. Infirmabatur ipsamet aliquando et dixit: Equidem Dei voluntatem libenter exequor: sed si voluisset me esse famulam alicujus nosocomii, o quantam viderer gratiam recepisse! Exhiberem infirmis illis omnia obsequia mihi possibile: cum enim videam, nec dignam me nec expertam satis ad dirigendas animas eisque insinuandam Deinotitiam, in quo alias versarer libentius, ut minimum inservirem corporibus. Si aliqua Conversarum infirma, media hieme debebat ante auroram sumere quotidie decoctum præscriptum; offerebat ipsa se ut hoc ei ferret, quiescentibus interim Infirmariis, ne incommodum ea causa frigusque paterentur. Si aliqua gravius ægrotabat, prima visitabat illam: et Magistra Novitiarum existens, tam frequenter ad illam ibat redibatque, ut appareret eam caritate ardere, et nullam corporis sui rationem habere ut illi commodaret. Prævidebat præveniebaturque necessitates infirmarum, ne nimia de se cura angerentur; agebatque cum Superioribus ut iis prospiceretur. Si sciebat cuiquam deesse aliquid quod ipsa habebat, eo se privabat libenter ut alteri illud cederet: sin autem id non haberet, requirebat sollicite. Cum cruciari ægras videbat, Quam vellem, inquebat, suffurari tibi dolores istos! Grossioris enim complexionis cum sim, minus eos sentirem. Procurabat autem ut ipsis suppeteret quidquid lenire tormenta posset: et valde lætaban-

Infirmariæ
munus optat

ægrisque di-
ligentissime
servit;

tur Monachæ eam in suis morbis habere assistentem, propter solatium quod percipiebant, videntes Beatam istam obeuntem humiliora quæque et sordidiora infirmariæ ministeria.

169 Studebat ut convalescentibus exrogitaret ea quæ ipsis ad gustum essent: et si qua bellaria sibi offerrentur, continuo recordabatur earum: petitaque prius pro iis licentia ne erubescerent, ipsis deferebat ultro: alias efficiebat caute ut ipsæmet ignorarent unde ejusmodi deliciæ venirent, ne gratiæ sibi ob illas haberentur. Quin etiam adhuc infirma privabat se multis, ad solatium vel commodum suum oblati, ut ea impertiretur aliis: utque eas induceret ad acceptandum, ostendebat ea sibi aut non sapere aut non convenire. Erat autem admiratione dignum, quomodo mentem jugiter cum Deo unitam tenens, posset habere curam minutissimarum etiam rerum, proximo utilium: et quandoque dimissa a raptu, statim ad ejusmodi cogitationes tota transferebatur. Servivit aliquando Sorori cuidam becticæ et cæcæ, cui nomen Caritas, anno integro tamquam famula, everrens cellam, lectum componens, pannos eluens, aliaque ministeria ipsi præstans. Cum autem illa ad finem vitæ pervenisset, totius ultimis decem diebus ac noctibus ei vigilantissime adstitit, numquam vestes exuens: interrogata vero a Priorissa, cur ei tam singulari cura ministraret: respondit, quod Jesus apparuerat ei in forma pauperculi, et dixerat, quod si rem gratam sibi facere vellet, ipsi in hac sua sponsa ministraret. Alias Decembri mense, Monachæ cuidam, quæ Sor. Barbara Bassi dicebatur, diebus ac noctibus quindecim ministravit, numquam vestes exuens, aut lecto decumbens, sed modicum somnum super sella capiens. Similiter ministravit Conversæ cuidam Sor. Mattheæ, cui computrescens tibia vermibus scatebat, tantus autem exinde procreabatur foetor, et puris abominabilis copia talis procedebat, ut ne aliis infirmis molestiam pareret, seorsim in altero cubiculo habenda esset Sor. vero Maria Magdalena mundabat ejus plagas, educebat vermes sanienque, tanto cum affectu, ut etiam os suum applicaret exulceratæ vomicæ, sicuti infirma Priorissæ retulit, et ipsamet eidem confessa est, per obedientiam interrogata. Denique, quotquot aliæ suo tempore adductæ ad infirmariam fuerunt Monachæ aut Conversæ, omnes singularem ejus caritatem sunt expertæ.

convalescenti-
bus curat
opportuna
solatiola.

Cæcæ servit
anno integro:

moribundæ 15
noctibus con-
tinuis adest:

ulcera cujus-
dam lambit.

170 Neque solum corporalia eis præstabat obsequia, sed multa etiam spiritualia, confortans eas adhortansque ad patientiam, aut libros spirituales prælegens: quod si per occupationes suas id facere non poterat per se, submittebat eis aut socias suas aut Novitiam aliquam. Quare optabant singulæ, ut hæc Dei famula sibi præsens assisteret in hora sui transitus; id quod faciebat libentissime, moribundis Passionem prælegens, de Deo loquens, devotionis actus varios suggerens: quando autem ipsa, lecto ultimæ infirmitatis decumbens, non poterat amplius per se accedere, faciebat se ad moribundas portari, dicens: Quandoquidem necdum venit Sponsus ut me abducat, volo adesse saltem aliis quas assumpturus ad se venit. Manebat apud mortuorum corpora usque dum mandarentur sepulturæ; oransque pro illis fere semper, rapiebat in ecstasim, sicut dictum est: et quando earum animas videbat esse in Purgatorio, offerebat se ad patiendum aliquid pro iis liberandis. Hoc vero eidem sæpe contingebat, sentiebatque carnes suas veluti lacerari a canibus, aut a serpentibus rodi; et jejunabat pro eis, disciplinas atque alias poenitentias faciens. Videbat etiam poenas quas patiebantur, et culpas quibus eas commeritæ fuerant: postea autem exire liberas et in cælum ferri, earumque ibi gloriam, et virtutes, quibus ipsam sibi com-

F
Spiritualia
quoque so-
lalia curat:

multa pro
mortuis
patitur.

paraverant.

A paraverant. Neque tantum sic videbat animas Monachorum suarum, sed etiam saepe consanguineorum aliarumque personarum, quæ ejus orationibus commendabantur.

CAPUT XVI.

Quoddam Matutinum exercitium Sanctæ, cum oblatione sui ipsius, et quinque petitiones pro Ordinibus Religiosis faciendæ.

Quam magna huic Deifamulæ adfuerit conscientiæ puritas, possem amplissimis verbis testari, utpote qui cum ea sapissime de eadem tractaverim, et tribus continuis annis fuerim ei a confessionibus extraordinariis, dum Collegium Florentinum Rector gubernarem : præterquam quod D. Franciscus Benvenutus, qui tunc erat Gubernator et Confessarius monasterii, et ejusdem temporis Priorissa Mater Evangelista Jucundi, cui singulas actiones suas ex obedientia referebat Magdalena, mecum conferebant de omnibus quæ ipsi contingebant. Ut tamen appareat magis mentis illius puritas, quantoque in lumine ipsa videret et quasi anatomizaret omnes suas cogitationes, affectus, verba, actiones et intentiones, apponam hic examen conscientiæ, quod anno mox die vi Aprilis fecit in raptu ; unde cetera æstimare per se prudens Lector valeat. *Sed hoc jam ante fecerat Puccinus : ex quo legendum illud delimus nrm. 31 et seqq. Quod deinde hic sequitur Caput de vivendi Regulis, eidem in raptu dotis xxiv Augusti anno mxciii, ibidem exhibuimus nrm. 27. Transco igitur ad Exercitium Matutinum a Puccino relatum parte 2 cop. 16, et istic brevitalis causa prætermissum.*

172 Ex ardenti desiderio, quo tenebatur Sor. Maria Magdalena, ut magis magisque incenderetur divino amore, atque ad vitæ religiosæ perfectionem proficeret, composuit sibi notavitque exercitium spirituale, quod omni mane recitabat divinæ Majestati cum affectu inexplicabili. Ex quo quia lector capere poterit haud exiguum commodum, placuit ipsum hic inserere, eadem cum simplicitate qua scripsit illa, estque hujusmodi.

173 Primum, tertio te consignans, dices: *Benedicta sis sancta Trinitas etc.* deinde facies examen conscientiæ, offerendo sanguinem Verbi. Postea adorabis Patrem æternum, eumque confiteberis esse Deum, offerendo te per talem confessionem ad dandam ei vitam et sanguinem. Similiter adorando Verbum et Spiritum sanctum idem facies, orans unamquamque trium Personarum, ut velint in te complere divinam suam voluntatem. Postea adorabis Verbum incarnatum, confitens totum esse Deum et totum hominem, et offerens vitam et sanguinem præbendum pro tali confessione et veritate. Postea adorabis unitatem sanctissimæ Trinitatis, cum actu reverentiæ, faciens eandem tui ipsius oblationem. Post hæc renovabis tuam Professionem, cum quanta poteris puritate et simplicitate affectus, promittens insuper te futuram perfectam observatricem Regulæ et Constitutionum tuarum. Denique consecrabis te sanctissimæ Trinitati, faciens perfectam oblationem et holocaustum tui ipsius; committensque omnes cogitationes, intentiones, verba et opera, exteriora atque interiora, divinæ puritati; eamque rogans ut in te perfecte impleat suum divinum atque amabile propositum, propter quod creavit te; et te vocavit ad perfectiorem Religionis statum.

174 Deinde reflecteris supra teipsam, cognoscendo te nihil esse : et elevans postea mentem tuam in Deum, gaudebis de ejus infinitis perfectionibus, et quod solus sit inscrutabilis, nec intelligibilis aut comprehensibilis ab aliqua creatura; gaudendo quod

omnes creaturæ, quæ sunt in cælo et in terra, nec non quidquid existit eum glorificet, laudet, atque magnificet : gaudendo etiam de ipsius infinitate ; et quod creaturæ, facientes quantum possunt, nihil faciunt suæ magnitudini comparabile: quodque sit Deus qualis est. Cognoscendo insuper ipsum esse summum bonum, infinite amabile per seipsum, desiderabis amare ipsum cum ea perfectione, cum qua eum amant omnes Beati; et cum ea qua ipsum amaverunt, amant, et in æternum amabunt omnes creaturæ: atque Beati simul; imo et cum divina illa perfectione qua amat seipsum, amavit et in æternum amabit: gratiasque agendo suæ divinæ Majestati, quod amando seipsam suppleat debitum quo nos ipsi obstringimur. Denno vero adorando sanctissimam Trinitatem, offeres ipsi omnes suas perfectiones; deinde perfectionem, plenitudinem gratiæ, et merita Verbi incarnati, Deiparæ Virginis, et Beatorum atque Electorum omnium: desiderando posse pati et agere quidquid creaturæ omnes patientur et agent, ad ejus gloriam et honorem: desiderando etiam ut toto tempore vitæ tuæ, ac nominatim hoc die præsentis, possis exaltare, laudare, magnificare, et honorare ipsum, quantum exaltant eam, laudant, magnificant, et honorant simul omnes creaturæ omnesque Beati; et tantum quantum facit ipsemet per actum amoris.

175 Iterum adorando sanctissimam Trinitatem, cum amoris actu quantum omnino poteris intensissimo, gratias ages divinæ suæ Majestati, de bono quod possidet; gaudens de eo atque in eo tibi complacens: eodemque modo gratias ipsi ages pro gratia collata humanitati Verbi, beatissimæ Virginis Mariæ et omnibus Sanctis, quæque recepturi sunt omnes Electi, et quam eis concessit antehac concedetque in futurum. Postea gratias ei ages, quia te creavit ad imaginem et similitudinem suam, redemit sanguine Unigeniti sui, te sibi despondit et consecravit, quodque se tibi quotidie donet, atque de omni gratia suique communicatione qua se tibi continuo impendit, reflectendo illam in ipsum indeque gaudendo, non quia te muneratam et locupletatam vides tam magnis donis, sed quia his mediantibus majorem habebis facultatem eidem serviendi et eum honorandi, offerendo Verbum incarnatum cum sanguine ejus æterno Patri, in gratiarum actionem pro tanta misericordia. Hic vero accendes in te fervorem spiritus, et desiderium te uniendi isti amabilissimo Deo, quem cognovisti et cognoscis tam grandem tanque immensum esse; sciens et viva fide credens, quod per infinitam suam potentiam ac liberalitatem se velit unire creaturæ; et ex opposito tuam aspiciens vilitatem, humiliaberis in teipsa.

176 Postea converteris ad Patrem æternum eumque rogabis, ut tibi donare velit divinum suum Verbum; cumque ipsum donaverit tibi, recludes in corde tuo, ibique ei te in ejus unione dimittes, in unionem ejus actus, quo ipse animam suam dimisit in cruce, quando videlicet expiravit. Ipsumque Verbum sic induta, resignabis voluntatem tuam in manus æterni Patris, dicendo *Fiat voluntas tua*, idque in unione resignationis illius, quam exercuit Verbum in horto. Deinde rogabis, ut tibi concedat atque in te confirmet suum æternum velle, offerendo te ipsi in filiam; tum a Verbo petes amorem, offerens te illi in sponsam: et a Spiritu sancto humilitatem, offerens te illi in discipulam. Postmodum offeres Verbum, et teipsam in Verbo, æterno Patri cum omnibus suis divinis perfectionibus, anima et humanitate, cogitationibus, verbis et operibus, una cum fasciculo myrrhæ Passionis suæ et pretioso sanguine; intendens hanc oblationem facere in divino templo id est corde ipsius Verbi, in unionem illius oblationis quam fecit super terram nobiscum conversans. Hanc autem oblationem

D
EX ITAL.
VIRGILI
CEPARELL.

desiderat eum
perfectissime
amare.

gratias agit
pro beneficiis,

I:

petit ejus
voluntatem
implere,

seque iterum
Deo offert.

cap. LI
Puritatem
conscientiæ
testatur au-
ctor ut Con-
fessarius.

cap. LII

cap. LIII

Exercitium
matutinum
sibi componit,

quod incipiens
ab adoratione
S. Trinitatis

cum sui
oblatione

gaudet de in-
finitate Dei,

EX ITAL.
VIRGILII
CEPARI.

facit prote-
stationes

A oblationem facies pro toto triumphante, militante et patiente Ecclesia; desiderando offerre istam hostiam cum majori quam unquam fuit oblata affectu, aut offerenda posthac sit a creaturis universis. Et quia æternus Pater in ista oblatione vehementer sibi complacet, in hac ipsa ejus complacentia conquiesces; ibique suscipies crucem simul cum Verbo, intendens procedere, ipsum sequendo usque ad mortem.

177 Illis factis facies, coram Deo, patre, sponso, ac magistro tuo, protestationes sequentes.

Primo, eligendi altissimam humilitatem.

ii. Adorandi et confitendi unitatem sanctissimæ Trinitatis pro iis qui ipsam non adorant

iii. Exaltandi paupertatem in rebus omnibus.

iv. Favendi quam maxime posset afflictis et tribulatis.

v. Edificandi omnia opera, exteriora et interiora, in plagis Christi.

vi. Prebendi te refugium omnium imperfectio- num, quæ committuntur in habitaculo Mariæ.

vii. Elongandi te ab omni re mundana, quin etiam a te ipsa, quantum distat cælum a terra.

viii. Gaudendi contemptu et confusione, sicut Deus gaudet de seipso.

B ix. Gaudendi quod sis a Deo deque paupertate spiritus: ac potius extrema quæque patiendi, quam impediendi proximum ne fruatur Deo.

x. Condolendi Deo de offensis factis ejus divinæ Majestati.

convertit se
ad Deiparam,

178 Finito hoc exercitio, cum Deo tuo ibis ad sanctissimam Virginem, eamque adorabis ea quæ ipsi convenit adoratione: deinde eam orabis, ut te una secum faciat matrem, filiam, et sponsam magni Dei: matrem, mediante conformitate et uniformitate voluntatis tuæ cum voluntate Dei; filiam, per purum et rectum amorem; sponsam, per fidelitatem in observandis promissionibus ipsi factis. Offeres postea eidem totum habitaculum suum (monasterium intelligebat) orans ut ipsum custodiat eo amore, quo ipsa custodit Verbum incarnatum, suamque puritatem et virginitatem; ac denique hanc ei protesta- tionem facies, dicens: Mater purissima, Mater mea amabilissima, protestor quod malim potius esse in inferno, quam non semper zelari observantiam et perfectionem, tam in meipsa quam in toto habita- culo tuo; id est, in omnibus filiabus tuis, quæ in eo nunc sunt, aut in futurum erunt: et dices tertio Sa- lutationem Angelicam, eo quo tibi placuerit loco.

Angelum
custodem et
Sanctos.

C Postmodum offeres te Angelo tuo custodi, orans ut semper te custodiat: eique protestaberis, quod velis correspondere internis inspirationibus et illumina- tionibus divinis. Denique devotis tuis Sanctis, et toti cœlesti Jerusalem protestaberis, quod velis honorare ac revereri festa atque reliquias eorum, atque im- primis solidas verasque eorundem virtutes imitari.

Pro conserva-
da observantia
in Religione
docet

179 Erat sancta Mater more suo in ecstasi, quan- do significavit ei Deus, quod in omni Religione de- berent divinæ Majestati suæ fieri quinque petitiones, ut in eis semper in vigore perseveraret observantia, nec deficerent a primo instituto suæ religiosæ Re- gulæ. Cœpit ergo in hoc suo raptu cum affectuosa exclamatione sic loqui: O Jesu dulcis sponse, quo- modo hodie deformatam video antiquam pulchritu- dinem observantiæ religiosæ! quam relaxatam video firmitatem trium istorum nodorum, quibuscum ani- ma religiosa tecum stricte colligatur! — Ah! quantum defecit obedientia! quomodo paupertas horrore facta est! quam exiguo in pretio habetur speciosa illa castitatis gemma! — Recte pro tua bonitate me facis intelligere petitiones quinque, quæ tibi faciendæ sunt ad conservationem veræ obser- vantia in Religiosis.

1. Ut in Religione semper conservetur caritas et

unio tecum, o Deus meus! et cum proximo no- stro.

ii. Ut in ea semper perfecte observetur votum sanctæ obedientiæ.

iii. Ut concedas, Deus meus, cuilibet Religioni Superiorem talem, qui sit vir (sicut de David dicitur) secundum cor tuum, ut non deficiat simplicitas sanctæ observantiæ sub eo.

iv. Ut rigida observatio sanctæ paupertatis in sua perfectione remaneat.

v. Ut continuo a te, o dulcis Sponse mi, petatur gratia, per quam Religiosi omnes, qui veniunt ad tuum famulatum, claro in lumine intelligant et perfec- tæ comprehendant, quanti momenti sit abnegatio propriæ voluntatis, et observatio etiam minimæ cu- jusque Regulæ.

180 O quam necessarium est, Deus meus, ut hæc a te petantur! quam etiam necessarium est, ut hæc gratiæ a te concedantur sanctis habitaculis tuis, ut tuus divinus famulatus in vigore perseveret. —

maxime neces-
sarias.

Verum nisi a te postulentur cum puro affectu et so- licita anxietate, non viseas concedere: non. non —

Faciam ergo ego has petitiones, Deus meus, om- nium nomine, ut istatam pretiosa dona impertiaris

E

animabus tuis — Sed heu me! quod in eorum

cordibus non inveniatur dispositio congrua ad illa excipien- tia, sed omne donum invenit suum impedi- mentum quo minus communicetur — Si vis infun- dere, o Verbum, in animabus religiosis caritatem

et unionem tuam, aliquantum ibi regnat voluntas propria, et non remittitur tota in obedientiam, quo fit ut communicatio tam eximii doni intercipiatur. — Si vis infundere obedientiam, Ah! quam obest

non credere quod Deus loquatur et operetur in Su- perioribus. — Respectus humanus est causa, cur aliquando non eligantur Superiores secundum cor Dei et illuminationem Spiritus sancti. — Sensua- litas propria opponit se observantiæ regulari. —

Utinam omnes, prius quam veniant ad Religionem, cogitarent ad quid se obliget Religiosus: et quanti referat observare quod promittitur. Hoc si fieret, o quam bene observaretur abnegatio sui ipsius et ri- gor Regulæ! Hæc cum dixisset, cum maximo ar- dore atque zelo religioso, ad sensus suos rediit et evigilavit a raptu.

CAPUT XVII.

De profunda humilitate S. Mariæ Magdalenæ. F

I nter multas Christianas virtutes, quæ Deo gratam et hominibus amabilem reddiderunt hanc sanctam Virginem, fuit humilitas profundissima, agendo cum Deo et creaturis, quam demonstrabat in omni suo modo loquendi tractandique. Etenim demississime sentiens de seipsa, credebat se esse vilissimam, ab- jectissimam, ignorantissimamque totius monasterii, ac maximam peccatricem mundi; adeo ut diceret, mirari se, quod Deus et Angeli atque Sancti ipsam tolerarent supra terram; unde et metuebat ne hæc dehisceret vivamque absorberet. et sæpe cuidam familiari suæ dixit: Quid diceres, si modo videres aperiri terram, meque deglutiri ab ea? Idque non per ceremoniam, sed ex vero sensu humilitatis dicebat. Quoties ergo videbat Matrem Priorissam, trepidabat metu ne a monasterio expelleretur, sibi- que diceretur: Apage ab hoc loco sancto, quia in- digna es manere in sodalitate tot Sponsarum Christi. Cumque a Superiore advocabatur, continuo eidem se provolvebat ad genua, expectans de aliquo suo defectu corrigi ac reprehendi. Timebat etiam in Chorum ire cum aliis ad recitandum divinum Offi- cium, existimans se indignam quæ staret in con- spectu

181
cap. LIV
Humillime
sentiens de
seipsa

ceteris imper-
fectiorem se
æstimat:

A spectu Dei, ad laudandam ejus divinam Majestatem, in societate istarum Matrum atque Sororum, quas omnes reputabat sanctas: earumque tam vivarum quam mortuarum virtutes adeo extollebat, ut magnam cunctis opinionem ingereret de illis; ac deinde supra se reflectens animum, humiliabat se in comparatione ipsarum, velot iniquam plenamque defectuum et peccatorum: suasque imperfectiones et culpas semper exaggerabat; nec videbatur ullus esse defectus in creaturis, qui non inveniretur in ipsa; ideoque mereri se non putabat ut inter alias appareret.

*suas culpas
in vultu reco-
gnoscit,*

182 Chorum intrans tremebat, dicebatque: Grande enim vero miraculum, quod ego debeam comparere coram summa ista puritate. Et aliquando videbatur audire vocem dicentem: Tollatur iniquitas de medio Sanctarum, impedit enim quominus earum orationes intrent sicut incensum in conspectum Dei. In Choro autem adstabat cum multa submissione oculisque dejectis, et cogitabat, ceteras tunc posse recordari defectuum ipsius, nimiamque indignitatem cognoscere. In quodam duarum horarum raptu monstravit illi Deus omnes culpas et defectus, etiam levissimos, tota sua vita commissos, prorupitque in lamentum, dicens: Libenter irem ad infernum, si per hoc facere possem ut te non offenderim, Deus meus. Agnoscebat se obligatissimam Sororibus, quæ ipsam receperant ad monasterium: visaque aliquando est clam deosculari terram, quam suis calcaverant pedibus: quod si in ipsis vidisset defectum aliquem, excusasset continuo aut dixisset, Ego fecissem deterius. Rogata ut oraret pro aliquo peccatore respondebat: Ego oro pro aliis, sed avertat Deus nec pejor ipsis sim. Alias cum humilitate dicebat, si Deos auferret a me manum suam, nullum foret peccatum tam grave tamque enorme quod non committerem. Osculabatur parietes monasterii dicens, Si mansissem extra hosce parietes in seculo, tanta crimina admissem, ut mori me oportuisset manu carnificis; proinde merito ipsos exosculor. Suos autem defectus tantopere exaggerabat, ut qui eam non cognovisset, degenerem dissolutamque Religiosam esse existimasset.

*Ut opinionem
Novitiæ de se
minuat,*

183 Anno mdcii, ingressa monasterium istud est puellas nobilis, annorum novemdecim: quæ ut erat optima, judiciosa et prudens, cito agnovit singularem bonitatem, sanctitatem, et perfectionem suæ Magistræ; vehementerque illam amabat et æstimabat. Id quod animadvertens Sor. Maria Magdalena, quærebat occasionem, ut hanc illi de se opinionem tolleretur, fidemque faceret culparum atque defectuum suorum. Ergo a Priorissa petiit facultatem manifestandi Novitiæ isti, pro sua confusione, tentationes quas fuerat passa tempore quinquennalis suæ probationis: sed hæc facultas ei negata tunc fuit. Aliquot deinde diebus post stimulata eodem desiderio, idem proposuit Patri Gubernatori et Confessario, qui potestatem istud agendi fecit. Proinde inveniens prædictam Novitiæ, in loco semoto a frequentia, profunda cum humilitate ante ipsam in genua se provolvit; erumpensque in planctum, gemitus, et suspiria, sic loqui cœpit: Cupio, Soror, te intelligere, qualem habeas Magistram; ut accrescat tibi meritum ex obedientia, quam mihi pro officio debes, qualiscumque demum sim; quamque oro ut mihi deferre pergas, non attendens ad ea quæ tibi dictura nunc sum.

*cum venia
Confessarii*

*narrat ei
præteritas
suas tentatio-
nes,*

184 Scito igitur, me fuisse scandalum et offendiculum hujus sanctæ Religionis: et eam seorsim abducens, cœpit enumerare, tamquam gravissimas culpas, omnes quas passa erat tentationes: et quia, exempli causa, fuerat pulsata cogitationibus gulæ, dicebat se fuisse gulosam, et tamen æstimatam

foisse in pane et aqua jejunare: quia autem suggestum ei fuerat, ut auferret aliquid, se nominabat furacem; atque ita circa alias tentationes infidelitatis, superbiam, sensualitatis, apostasiæ, ac desperationis; semper effose lacrymans, acsi non tentationes eæ, sed vera ac realia peccata fuissent: et subjunxit, Si ego in seculo mansissem, certo certius, propter tot enormia crimina quæ commisi, vitam finivissem per manum justitiæ; et si fuisset in aliquo monasterio, in quo non viget tanta caritas, fuisset ad vitam reliquam inclusa carceri: hæc vero sanctæ Sorores ac Matres mihi compassæ, tanta cum patientia me tolerarunt. O quantum earum singulis hoc nomine obligor! O quantum ab iis misericordiam sum consecutus! Quia autem occasione aliqua celaverat veritatem, et ex virtute retinebat; dicebat se fuisse impostricem et mendacem; sæpius iterans, Vide, Soror, qualem Magistram habeas; roga Deum pro me, ut mihi faciat misericordiam; neque in infernum, quæa mererer, me detrudat. Stabatque tota tremebunda et pavida, acsi reapse foret rea gravissimorum quorumque criminum.

185 Ad hæc obstupefacta Novitia, cogitabat, quod, si illa tunc fuerit magna peccatrix, Deus per suam misericordiam et propter hunc actum quem faciebat, effecturus ipsam esset magnam Sanctam: tanta enim contritio erat, ut ipsam quoque Novitiæ provocaret ad lacrymas. Et hæc tunc quidem conturbata fuit, adeoque serio apprehendit res sibi dictas pro gravibus culpis, ut pene crederet vere fuisse ab illa commissas, atque ab istis transiisse ad hanc quam modo in ipsa mirabatur sanctitatem. Sed voluit Deus ut Novitia ista intelligeret, hunc fuisse excessum humilitatis. Itaque vehementi inquietudine commotam se sentienti inspiravit, ut ad Chorum iret, seque coram sanctissimo Sacramento prosterneret, prout fecit et dixit: Domine, fuerit ista qualiscumque, nunc certe est singularis famula Majestatis tuæ. et ego pro tali semper eam habeo ac reveror. Hoc autem dicenti evanuit inquit omnis interior, ac veluti discussa nebula comprehendit, quod Magistra sua ideo solum sic se humiliasset, ut ab ipsa crederetur magna esse peccatrix. Postea vero cum aliis Sanctimonialibus agens, intellexit ipsam revera habuisse tentationes istiusmodi, sed de omnibus victoriam gloriosam retulisse; unde sic accrevit in ipsa æstimatio prior, ut quoties sanctam Matrem videbat, reverentiam eidem tamquam rei sacræ haberet. Illa interim persuasisse se Novitiæ rata, sæpius ei dicebat: Recordare mei, Soror, tu enim necessitatem meam nosti: quod si in memoriam ei veniebat quidpiam suorum defectuum quod non explicuerat, subito coram ea se humilians id quoque exponebat. Sæpius etiam juxta illam laborans, et mota ingenti contritionis affectu, dicebat: Nosti Soror, quanta peccata commiserim: ora Deum ut mei misereatur, et hanc erga me caritatem exerce. Dissimulaverat semper Novitia, tamquam si omnia credidisset; tandem tamen convincere eam volens, aliquando respondit: Ut offendatur Deus opus est mala voluntate. Ipsa vero nihil titubans; Ah! inquit, istud non: quia cor meum semper desideravit honorare Deum, quamvis reperiam quod ipsum offenderim: semper etiam amavi Jesum, quia omne bonum in me contulit. Atque ita coacta fuit Sancta fateri, quid in ipsa re fuerit.

186 Alia vice culpam suam dixit, quod sine licentia manducasset, seipsam accusando ut sensualem et gulosam: postea autem cognitum fuit, quod massam pineorum nucleorum zacecharo conditorum partiens, aliis distribuendam, nucleos duos in gremium suum delapsos imposuisset ori ac manducasset

D
EX ITAL.
VIRGILII.
CERAM.

*tamquam ve-
ras culpas:*

E
Illa nihilomi-
nus vel hinc
æstimans
Sanctam,

*pergit ipsam
venerari,*

F

*ac tandem
deprehendit
nihil peccasse*

*Ipsa rem levis-
simam ut
gravem apprehendit:*

EX ITAL-
VIRGILII.
CEPARIU.

defectus
suos audire
cupit;

magnum pec-
catricem vere
se credit.

A set, idque gravissimum rebatur errorem. Quod si sermo esset de transgressionibus Regularum imperfectionibusque et defectibus; ita loquebatur sancta Mater, acsi habuisset omnes in summo gradu. Et tamen, cum aliquando Sororum unam rogasset, ut si ipsam amabat, diceret sibi quoscunque in ea notasset defectus; et illa intentos sedulo haberet oculos super ipsam, in refectorio omnibusque locis et exercitiis ubi videre eam poterat; non potuit tamen vel minimum defectum in ea notare, vel ex ejus ore verbum aliquod otiosum audire; cum e contrario cuicumque se videnti et audienti devotionem ingere- ret, et stimulos adderet ad virtutem. Sæpius quoque de genibus orabat Sorores, ut suos sibi defectus indicarent; cumque subinde nonnullæ, ut ei hanc satisfactionem darent, aliquid redarguerent, quod tamen remotum a culpa erat; ipsa, tamquam vere in eo rea, credebat illis, seque vehementer humiliabat, et quod defectum non animadverteret exiguo lumeni suo imputabat.

187 Adeo autem sincere credebat se magnam peccatricem, ut morti propinqua post sacri Olei susceptionem diceret, se credere quod Deus ipsam aufereret de mundo, ut non cogeretur eidem grande aliquod flagellum immittere propter sua peccata. Interrogata vero ab una filiarum soarum, quomodo tam abjecte sentiret de se, cui tot tamque singularia dona Deus contulerat; respondit eidem. Miror tuam in hoc exiguam capacitatem: scias ergo, quod nisi tot favoribus prævenisset me Deus, atque ita conservasset, præcipitasset me in gravissima quæque crimina quibus sua Majestas potest offendi. Vobis non ita fecit, quia obeditis voci illius, et absque istis specialibus donis eidem famulamini; ideoque vobis omnibus miserabilior sum. Cum autem diceret se timere, ne ipsam terra absorberet; et Matres istæ interrogarent, an sic vere sentiret; respondebat, Vere ita, et merito: si enim non feci peccata quæ gratiam Dei auferunt, ideo non feci quia Deus eorum occasione mihi abstulit meque cohibuit: quod si aliæ habuissent eadem beneficia et media ad bene operandum quæ ego, non offendissent illum, sed honorassent multo magis quam ego. Et hoc dicens incipiebat flexis genibus magna cum humilitate accusare seipsam de præteritis tentationibus, et concludens aiebat: Vide, an non merito sic debeam sentire.

C a suis novitiis
flagellari se
mandat:

et quotidie
alteri culpas
suas dicit.

188 Aliquando ab una Novitiarum jubebat suos defectus sibi dici: et postea genuflexa ejus pedes osculabatur, rogabatque ut os ipsi suum conculcaret, aut disciplinam daret: aliquando etiam id eis imperabat sub obedientia, et postea imponebat silentium. Sæpius autem cum se a Novitiis flagellari faceret, eis dicebat, Pulsate fortiter, ne dæmon rideat. Quadam etiam nocte vocans Conversam unam; Veni, inquit, ut facias obedientiam Jesu: jussitque se ab ea per mediam horam catenulis ferreis flagellari, identidem admonens ut valide percuteret. Comesset Magistra Juniorum, quadam vice se supinam prostravit bumi, voluitque ut calceo quæque suo os ei percuterent; quod omnes illas commovit ad lacrymas, viso tantæ humilitatis exemplo. Per aliquantum temporis in more posuit, Novitiam quamdam adire quotidie, seque coram ipsa humiliando culpam suorum defectuum dicere, et impositam sibi ab ea poenitentiam suscipiebat. Novein etiam continuis annis humiliavit se cuidam sociæ magis familiari, accusans se de iis actionibus quibus rebatur aliquem defectum subfuisse (quamvis illa confiteatur nullum se agnoscere potuisse) et veniam ab illa postulabat, petebatque poenitentiam; atque in particulari dicebat, se multas pati tentationes: quapropter, si amabat ipsam et juvare volebat, necessarium esse ut ipsi

daret disciplinam, et acerbis verbis mortificaret. Voluit autem usque ad mortem habere aliquam, cui se accusaret de erratis, et a qua moneretur humiliareturque. Quod si aliquam audiebat dicentem, mihi sufficit Crucifixus; subiciebat ipsa, Difficulter adducor ad Crucifixum, nisi me humilem creaturis.

189 Interrogata aliquando ab una Sororum, utrum tot gratiæ acceptæ a Deo numquam ei dedissent occasionem alicujus vanæ complacentiæ, respondit; Nescin', quod nemo debeat gloriari de eo quod suum non est? quomodo igitur vis, ut, in iis quæ dantur a Deo, mihi complaceam, cum ista sint Dei? Alias, com Sor. Maria Pacifica ipsi prælegeret aliquos ejus raptus et notitias divinitus concessas, ut recognosceret numquid inter scribendum erratum esset, interrogavit eam, num talia audiens sentiret aliquem motum superbiæ. Cui illa, Non magis, inquit, ex eo quod mihi legisti, quam si mihi legisses aliam quemcunque librum: solum agnosco habuisse intra me ejusmodi sensus, quales legisti. Alias, cum ad manus ejus venissent quaterni aliquot, in quibus prædicta Soror scripserat nonnulla spectantia ad vitam suam, omnes combussit: quapropter graviter reprehensa a Matre Priorissa, humiliavit se, non solum apud E illam, sed etiam apud eam quæ scripserat. Interrogata autem, an id fecisset, quia senserat in se motum superbiæ aut vanæ gloriæ; respondit quod non: sed, quia non habebat mandatum ullum obedientiæ quo id prohibebatur facere, obligationis suæ censuisse quod fecit, adducto alterius personæ spiritualis exemplo quæ idem fecerat. Cum vero id Confessarius intellexit, sub obedientia cavit ne amplius tale quid faceret: atque ita istarum rerum porro nihil attigit.

Fatetur se non
tentari vanæ
gloria.

scripta tamen
de se comburit,

CAPUT XVIII.

Alia exempla et documenta humilitatis, relictæ a Sancta.

N on solum non ambiebat in Religione officia, sed iis se reputabat indignam, et lacrymabatur cum ea sibi imponebantur, itaque verbis et exemplis humilitatem docebat. Eo fine aliquando interrogavit Novitiam quamdam, utrum libenter foret Monacha, sic ut non haberet vocem in Capitolò. Cumque illa respondisset, quod non, quia voluisset esse Monacha sicut aliæ; subintulit sancta Mater, Ego autem essem libenter in gradu isto humili et abjecto: ino lacum ac vocem meam libenter cederem alteri, quam crederem eis usuram melius. Virtutes porro suas occultabat, prætexendo cuncta se agere, non per actum virtutis, sed ex habitu naturali: delectabaturque exemplis eorum Sanctorum, qui in Conventibus et Communitatibus occultam duxerant vitam, aut pro stultis haberi se fecerant, eosque voluisset si potuisset imitari. Neque tantum, cum sensibus suis naturalibus præsens erat, sed etiam in raptu, sæpe hanc gratiam postulabat a Deo, ut liceret sibi latere creaturas, nec vellet manifestari dona quæ faciebat ipsi: et nisi Deus propalasset modum quo eam illa agebat, numquam ipsa quidquam de rebus suis internis evulgasset. Quapropter vehementer ei displicebat, quod conspiciebatur rapta in ecstasim: cumque ab ea incipiebat redire ad sensus suos, solebat Mater Priorissa ablegare præsentem Monachas, ut ejus verecundiæ modestiæque consuleret.

Libenter fuisset sine voce
in Capitolò;

optant occultam plane
vitam ducere:

191 Quando faciebat actum aliquem virtuosum cum suis Novitiis, ordinarie eis imponebat silentium. Nolebat scire res futuras, et in raptibus dicebat, Domine, habeas eas tibi, neque me consciam facias. Quod si Deus nihilominus ipsas ei revelabat, loquendo tamen cum secularibus, nullo indicio significabat

deprecatur
scientiam
futurorum;

A ficabat se scire ejusmodi quidquam. Eo tempore quo discalceata incedebat, si puellæ seculares veniebant ad monasterium: experimenti causa, assumebat calceos absque soleis ut pedes sui non conspicerentur nudi. Si requirebat ut supra ægram signum Crucis formaret, vel a Priorissa jubebatur pro negotiis monasterii aut aliqua persona externa orare, fere semper assumebat sibi sociam quæ secum id faceret, ne scilicet adscriberetur sibi miraculum si quod contingeret. Tam humiliter sentiebat de seipsa, ut videretur sibi nihil recte agere: ideoque post enunciam actionem petebat sibi indulgeri a Deo, quos in ea forte commiserat, defectus. Ex hoc autem timore, qui semper comitabatur operantem, ad quascumque præsentem, etiam Novitiam (si aliæ nullæ aderant) convertebat se dicens, Videturne, Sorores, quod bene egerim? Obsecro vos, indicate id mihi. Cumque responderet aliqua, videri sibi quod imperfectionis aliquid tali actioni subesse potuerit: statim credebat, et caput inclinabat tamquam culpabilis; idque etiam in operibus maxime laudabilibus et perfectis, quales esse optime sciebant Monachæ; sed, vel experiendi vel placendi causa, ita contemptio quandoque responderebat.

B 192 Tolerare non poterat dæmon, quod propter excessum humilitatis alienum consilium semper præferebat suo. Cum ergo aliquando, faciens exercitia S. Ignatii, aliam Monacham consulisset circa Meditationem Christi orantis in horto; supra tectum camerae fragor tantus auditus fuit, ac si nulla tegula mansisset integra, secundum iudicium Monachæ istius: quæ cum consternata dixisset, O Soror Maria, quid rei est illud? ipsa ridere incepit, et dixit, Quid esse credis? Vidit autem postea, nec unam quidem tegulam loco motam esse, sed opus fuisse dæmonis, cui iste humilitatis actus displicebat. Quando reprehendebat Novitiam aliquam, et reprehensa se submittens confitebatur statim erratum; mox bona Mater subiciebat; Ego pejus fecissem, ne conturberis: aut monstrabat eodem se defectu, vel etiam graviore laborare. Quod si videbat exerceri a quapiam virtutis actum, ipsa se humilians dicebat, Non potuissim ego sic lacere. Pro magno illo zelo, quo Dei honorem procurabat, acerbè aliquando reprehendebat defectus, aut eos volebat a Superiore castigari: sed si tunc alia quæcumque Soror, etiam Conversa, dixisset: Mater, hæc severitas fortassis non bene cedit, subiciebat se illico et humiliabat, dicens: Erravi; et sic quietabatur.

C 193 Fugiebat quantum poterat colloquia Magnatum, dicebatque indignam se esse quæ nominaretur super terra, aut a similibus cognosceretur. Hinc die quadam vocata ad crates a Ducissa Braccianensi, cum ea agere cupienti, id sibi nuntianti dixit; O! si Domina Ducissa Bracciani sciret, quod Sor. Maria Magdalena sit abominatio monasterii, caveret vel nominare eam, nedum faceret appellari. Alias cum juberetur accedere ad crates, quia expectabat illam Serenissima Ducissa Mantuana; cœpit plorare, nec solatium poterat accipere, dicens; Nescioquare ego ire debeam, ut loquar cum personis similibus, quæ sum Monacha sicut aliæ. Alias Serenissima Princeps Maria de Medicis, priusquam fieret Regina Franciæ, epistolam ei scripsit, consilia aliqua et documenta spiritualia postulans: qua epistola recepta, contristata valde illa, et lacrymata est. Quia autem videbat Priorissam optare ut responderet, dixit, Mater Priorissa, tu vis ut æstimer quod non sum, et ut vadam ad infernum propter meam superbiam: quando autem eo descendero, personæ istæ inde me non eruent. Quia autem eadem Principissa scribebat, quod intendebat ad ipsam visitandam ve-

Maji T. FI

nire: ipsa, in eo quod ad epistolam dedit responso, rogavit ne veniret, promittens quod nihilominus oraret pro illa. Postquam autem prædicta Principissa facta est Regina Franciæ: et, pridie quam Florentia discederet, omnino vellet ipsam alloqui: ipsa, non valens visitationem excusare, misit rogatum ut veniret sola: quod et fecit, sola ingressa monasterium, uti superius dictum est.

194 Major ejus delectatio erat conversari cum infimæ conditionis personis atque pauperculis: et sicut aliud sibi nil deberi credebat quam quod domi vilissimum erat, sic in victu et vestitu, officiis et exercitiis, humillima semper sectabatur et vilissima. Sæpius manducabat reliquias ciborum, quæ in scutellis referebantur a mensa; utebaturque scutella cujusdam infirmæ, nauseam eiere apta. Pauperrime vestiebatur, ut dictum est. Libenter occupabatur in ministerio culinae et in coqua juvanda, infima quæque sibi arrogans: finito autem ministerio petebat ab ea veniam defectuam. Proderat autem monasterio quod illa sæpe ministrabat in culina, quia faciebat annonam crescere. Cumque ea tempestate esset monasterium tenuiter dotatum, nec semper victus pro numero sulliceret, Conversa officio isti præposita sæpius se commendabat Sorori Mariæ Magdalene, rogans ut oraret Jesum, quatenus auget provisionem sibi datam, cui multum deerat ad sufficientiam: et illa respondebat, ut Deo fideret. Deinde eadem Conversa, sumpta fiducia, experiebatur inter distribuendum crescere cibum præparatum; neque tantum sufficere, sed etiam abundare. Sic esoriali quodam die anni MDLXXXVII vel VIII, non erat in monasterio quod in prandium proponeretur, nisi paucae quaedam haleces, vix medietati Sanctionialium sufficientes; et erat tempestas talis, qua nihil poterat a foris accersi. Recurrit ergo obsonatrix ad preces Sororis Mariæ Magdalene, et ipsa voluit sociam precationis habere coquam; dicens, Dicamus singulæ nunc Pater noster et Ave Maria Angelis nostris Custodibus, ut inspirent D. Lapo del Tonaglia, patri Sororis Mariæ Pacificæ, mittere nobis tot haleces quot opus habemus. Itaque fecerunt; et intra horam, non obstante pessima illa aura, adfuit aliquis ex parte D. Lapi, dono adferens sportellam halecum: et sic necessitati isti prospectum fuit.

195 Alia plurima scribi possent de illius maxima humilitate: sed sufficit dicere, quod fuerit speculum humilitatis et contemptus sui ipsius; ita ut vel solus ejus aspectus compunctionem devotionemque ciceret. Reliquit autem etiam scripto quosdam humiliationis actus, in raptu sibi monstratos, in quibus frequenter exercitabatur, hac forma.

i. Ibis ad chorum Angelorum, eosque rogabis, ut offerant coram throno sanctissimæ Trinitatis sanguinem Verbi incarnati, petendo ab eis veram spiritus humilitatem: et tu, anima mea, tantum te humiliabis, ut existimes te similem esse dæmoniis, propter tuam superbiam et ingratitude.

ii. Ibis ad chorum Archangelorum, et rogabis ut supra: et tu, anima, sitiens altissimæ puritatis, ipsam ab eis petens, sic te humiliabis, ut te reputes indignam quæ recipias aureolam virginittatis ac Deo pure servias.

iii. Accedes ad chorum Principatum, rogans ut offerant sanguinem Verbi incarnati Verbi Patri æterno, petendo ab eis perfectissimam obedientiam, et subjectionem erga Dei voluntatem, et erga omnes creaturas propter amorem Creatoris: conaberis autem ad eum humiliationis gradum pertingere, ut agnoscas indignam te esse, cui aliqua obedientia imponatur, et quæ obedientibus adnumereris.

iv. Perges ad chorum Potestatum, et petes ut

D
EX ITAL.
VIRGILII
CEPARI

Sectatur
vilissima.

Culina
ministrans
E

supplet de-
fectum poratæ
annonæ.

F
9 Actus humi-
littatis ab ea
descripti
directique

ad Angelos,

Archangelos,

Principatus,

virtutes
suas conatur
tegere:

humiliant
se obstrepi
dæmon,

ipsa alieno ju-
dicio cedit:

horret con-
gressus
Principum
feminarum:

EX ITAL.
VIRGILII
CEPARI.
Poteslates,

A offerant sanguinem Verbi incarnati sicut superius : et tu, anima, facta mancipium tuorum appetituum sensualium, requires gratiam ad eos undequaque refranandos : et quantum poteris contendes co usque humiliare te, ut credas quod non merearis numerari in hoc sancto collegio, tuasque laudes unire laudibus sponsarum Jesu : et quid amplius? at easdem libenter audias dicere tibi contumelias et opprobria.

Virtutes,

v. Chorum Virtutum deprecaberis ut supra : et tu, anima, omni virtute privata, petes ab eis firmitatem, stabilitatem, et constantiam in faciendo bono : teque eatenus humiliabis, ut te existimes omni gratia et dono cœlesti indignam ; indignam etiam quæ possis juvare proximum per obsequia caritatis, et participare bonis omnium fidelium.

Dominations,

vi. Choro Dominationum supplicabis, ut faciant oblationem prædictam : et tu, anima mea, postulans ab eis perfectum dominium internarum tuarum passionum et affectuum terrenarum, humiliabis temetipsam, reputando te indignam quæ possideas paupertatem spiritus, aut aliam quampiam virtutem.

Thronos,

B vii. Recurres ad Thronos, qui ibunt ad amorosa brachia Verbi incarnati, ibique te offerent : tu vero, anima mea, tantum te deprimes, ut aestimes te indignam sicut revera es, cui toties se Sponsus tuus uniat in sanctissimo Sacramento, per quod tanto cum affectu sensum venit in medio cordis tui.

Cherubinos,

viii. Ibis ad chorum Cherubinarum, qui te offerent purissimis oculis amorosi Verbi incarnati : tu autem, anima mea, prosequeris humiliactiones tuas, petens ab eis lucem, ut in teipsa cognoscas divinam voluntatem, gratias quas a Domino omni momento recipis, et mala quæ eisdem reponis ; censendo te indignam omni lumine et inspiratione cœlesti ; indignam etiam quæ a divina misericordia conservearis ; et dignissimam, quia tam parum divinæ luci correspondest, quæ derelicta a Deo dimittaris in tenebris et erroribus tuis.

et Seraphinos.

ix. Ad chorum Seraphinorum adibis, qui te offerent dulcissimo, piissimo, et amorosissimo cordi Verbi incarnati : et tu, anima, petens ab eis puritatem divini amoris, quo ardeas in illis caritatis flammis, quibus ipsi æternaliter flagrant, continuabis exercitium tuum ; adriterisque eo humiliationis pertingere, ut te indignam intelligas, quam Deusque modo conservaverit et tolerarit, non detrudendo te subtus flammis infernales, propter frigus glaciati cordis tui, respectu tam incensæ erga te caritatis Dei. Restringsque te intra centrum vilitatis et humilitatis tuæ, agnosces quod inter omnes creaturas sola propter ingratitude tuam indigna sis divina cura, providentia, et amore, quo prosequitur omnes illas. Teque ipsam horrore habens, tamquam ultra quam credi potest abominabilem, supplicabis, per intercessionem purissimorum istorum, et amore ardentium Spirituum, ut cum Isaia purgeris atque munderis. Quid porro amplius? Ut flammis tribulationum purgeris, quatenus ab anima tua tollatur omnis rubigo tuorum defectuum, neque posthac sis usquequaque indigna purissimo isto amore.

CAPUT XIX.

De virtutibus et votis obedientiæ ac paupertatis, a Sancta servatis et commendatis.

196

Cap. LV
per omnem
quidem vi-
tam,

Tria bonorum naturalium genera habet homo, quibus Religiosi pro Dei amore expoliant se in sua professione ; bona scilicet externa, quibus renuntiat per votum paupertatis ; bona et delicias corporis, quæ abdicantur voto castitatis ; bona ani-

mi, quorum supremum atque potissimum est vo-
luntas, faciens hominem sui esse arbitrii, aliisque
omnibus bonis ad libitum uti, et hac illum privat
obedientia. Quia autem bona animi multo excellen-
tiora sunt bonis corporis, nedum bonis externis, ideo
obedientia virtutum moralium omnium prima cen-
setur. In hac vero fuit Sor. Maria Magdalena
excellentissima, quæ non solum semper et perfecte
obedivit mandatis Legis. Ecclesiæ, et Religionis,
nullum eorum unquam visa transgredi quoad vixit ;
sed etiam in domo parentum teneriorique ætate,
obedientissima fuit ad omnem parentum suorum
nutum. Posita deinde in monasterio S. Joannis,
numquam præsumpsit contradicere iis Matribus,
quarum curæ fuit demandata : sed ad nutum etiam
minimum, nedum imperium, conata est semper
promptissimam se exhibere. Imprimis tamen hæc ejus
virtus eluxit in Religione, ubi in persona Superiorum
Jesum Christum agnoscens, numquam vel clam vel
palam quæsit horum voluntatem inclinare ad suam :
sed contra, satagens idem omnino cum iis judicare
atque sentire, non videbatur sibi explere obedientiam,
uti solebat dicere, faciendo quod mandatum erat ;
nisi suum prius captivasset intellectum in favorem
mandati, quamvis id esset de rebus alias suo sensui
repugnantibus.

sed in Reli-
gione præ-
sertim obe-
dientissima,

197 Quantum porro vim obedientiæ virtus supra
spiritum ejus haberet, vel maxime ex eo patuit,
quod nec illa quidem quæ sibi in raptu imperaverat
Dominus præsumebat exequi, nisi accedente Supe-
riorum assensu (uti de jejuniis in pane et aqua, deque
excalceatione habes apud Puccinum num. 24 et seqq. ac
num. 55) quando etiam sic rapta, audita est Deo di-
cere : Domine, quando sum tecum obediam tibi ; et
quando cum ipsis, obediam ipsis : quod sibi gratum
fuisse dignatus est ille demonstrare. Propterea, ip-
sius raptus tempore, recordabatur eorum quæ antea
sibi mandata fuerant, eaque exequabatur. Ita cum
D. Franciscus Benvenuti sæpe dictus intellexisset,
quomodo sic rapta ascendisset in coronidem eccle-
siæ ; et, timens ne forte caderet imperavisset, ut eo,
modo id non amplius faceret ; sed, si omnino illuc
scandere oporteret, scalas adhiberet ; et die quodam
simili impetu, ad illuc ascendendum et amplecten-
dum de more Crucifixum, ferretur ; retroegit sese et
humi substitit, defixisque in Crucifixum aliquamdiu
oculis, tandem dixit : Opus est quærere instru-
mentum, o Verbum : itaque in ipsa ecstasi ad po-
marium abiit, scalas attulit, et quo invitabatur sic
demum ascendit. Similiter, cum anno MDLXXXVI
monasterium ingressus, pro electione Priorissæ,
Archiepiscopus Cardinalis, postea Leo V, intellexisset
egisse illam totos quindecim dies, quibus solum
ter pasta fuerat ; illeque vetuisset, ne posthac
ultra viginti quatuor horas jejuna maneret ; sexto
post anno, videlicet MDCXII, cum die Jovis sancto
pateretur eam ecstasim, in qua totam representavit
Passionem Dominicam, ab hora xviii ipsius diei ;
cum jam adveniret eadem hora sequenti die Veneris,
dixit expresse, O Verbum, abbrevia tempus,
propter obedientiam. Et sic paulo ante expletas
viginti quatuor horas ad sensum rediit, ac paululum
aquæ et panis sumpsit. Si quid porro jam raptæ
injungeret Superior, id prompte (licet insensibilis
ad alia) faciebat. Ita die quodam Assumptæ Deiparæ.
in contemplationem altissimam abrepta, vocante Prio-
rissa ad sensum suos rediit, ut mensæ ministraret ;
et licet tam abstracta etiam tum foret, ut vix sen-
suum compos et identidem alienanda ab iis videretur ;
absolvit tamen ministerium suum, ac tum de-
mum ad ecstasim priorem rediit.

etiam dum
esset in ec-
stasi ;

interdicta
sine scalis
ascensu ab-
stinet,

nec ultra
24 horas
jejunium
ducit.

198 Tanti aestimabat sancta hæc Mater obedi-
entiæ meritum, ut non esset contenta subijci soli
Superiori,

Etiam æqualibus se subiecit,

A Superiori, sed ultro se subiceret æqualibus ac sociabus. Harum una fuit Sor. Maria Pacifica del Touaglia, cui tantopere se obstrinxerat, ut ad omnes fere actiones suas ejus licentiam postularet, etiamque ad necessarias vel a Regula præscriptas; ipsa vero absente, idem faciebat cum aliis, imo sæpe cum ipsis suis subditis; nec quidquam operis inchoabat, nisi obedientia impellente. Diem quoque eum perditum existimasset, quo non subjecisset alicui voluntatem suam: et hæc erat una ex occasionibus, quibus submittebat se suis inferioribus, defectu scilicet aliarum. Infirma, cum præ desiderio patiendi nollet aliquod medicamentum vel delicatorem cibum sumere, qui posset ei refrigerium aliquod vel solamen mali adferre; statim atque ei dicebatur ut ipsum per obedientiam sumeret, prompte suscipiebat. Pluris autem faciebat opera exigua et levia per obedientiam facta, quam alia licet maximæ perfectionis, ut sunt contemplationes sublimes, et quæcumque demum exerceri sponte possent. Ideo etiam vitam cœnobiticam in congregatione præferebat eremiticæ in solitudine. Licet enim status anachoreticus et solitarius maximæ sit perfectionis, aiebat tamen libentius se victuram in communitate, quia in hac continua adest occasio moriendi sibi met ipsi, per mortificationem propriæ voluntatis.

et ideo cœnobiticam eremiticæ præfert:

B 199 Magnum insuper præferebat zelum, ut aliæ Sorores æstimarent virtutem obedientiæ, miroque cum affectu eas ad illam exhortabatur, præsertim sibi subditas; ostendendo magnitudinem et perfectionem hujus virtutis, quantumque ea placeat Deo: ac varios modos eam acquirendi verbis exemplisque monstrabat. Dixit etiam cuidam, Si cupis in brevi atque secreto multis virtutibus locupletari, ne dimittas bonum et salutare exercitium obedientiæ: nam ad inferendam sibi ipsi mortem, animam vero vivificandam, multum efficax illud esse sentio. Alias dixit, quod obedientia requirat, non habere voluntatem in re ulla, quantumvis sancta; reverentiam deferre Superioribus, cæcam se reddere, parere simpliciter tam æqualibus et inferioribus quam Superioribus: esse autem amorem proprium, non obedire, quando Superiores vetant austeritatem et spontaneas pœnitentias. Denique dicebat, virtutem, quæ Christum exaltavit, fuisse obedientiam, quia obedivit usque ad mortem crucis. Porro de resignatione propriæ voluntatis in voluntatem Dei et Superiorum, leguntur varia monita ab ea data, imprimis sequentia.

et quid ea exigat.

C 1. Potest anima ex parte aliqua respondere magnæ obligationi quam habet erga Deum, si faciat perfectum sui ipsius holocaustum divinæ Majestati, remittendo se libere in divinum ejus beneplacitum, ubicumque eam velit, in cœlo, vel in terra, vel etiam in inferno (quamvis hoc ultimum Deus nunquam possit ab anima justa exigere) sentiatque ex omnibus æqualem complacentiam, tantum ut adimpleatur in se altissima illa Dei voluntas.

2 Monita circa eamdem:

II. Anima illa, quæ quotidie recipit sanctissimum Sacramentum, deberet esse tam indifferens et resignata in Dei voluntate et obedientia, ut non posset cognoscere et intelligere quidquam esse ex suo gustu.

et fructus 5 percipiendi ab eo qui in Superiore Deum agnoscit.

200 Alias dicebat, quod anima religiosa, multum fructum facere in suo statu cupiens, debeat cordi suo alte impressum habere, quod Superior teneat locum Dei; quodque omne quod ipsi dicit et ordinat Superior, dixerit et ordinaverit Deus: Sic enim, inquiebat, talis anima vehementer proficiet in virtutibus solidis, et quinque singulares gratias a Deo sibi communicatas habebit.

1. Quod mediante ejus fide Deus se magis communicabit, tam ipsi Superiori quam subdito, istiusmodi vivam apprehensionem habenti.

II. Quod omne præceptum obedientiæ ipsi erit æqualiter gratum, sive prosperum illud sive contrarium sit.

III. Quod semper inveniet cor suum quietum et tranquillum, sentietque interius magnam dulcedinem et satisfactionem.

IV. Quod erit magis aptus ad Dei Ecclesiam orationibus sui juvenilam: quia Jesus exaudit orationes obedientium: cum autem tales animæ obedientissimæ sint, promptius exaudientur in eo quod postulabunt.

V. Quod ex ejusmodi religiosis animis Deus sibi coronam faciat: sicut enim corona demonstrat Regis majestatem, sic illæ Deum honorant et glorificant in omni suo opere.

201 Videbatur novus Franciscus Assisias sub ejus persona in mundum redivisse, tam erat amatrix paupertatis: quæ de re etsi magna sint quæ Puccinus indicavit num. 118 et sequ. restant tamen dicenda plura. Etenim cella ejus ipsissima redolebat paupertatem: quippe in qua nihil esset videre præter saccum stramine fartum pro lecto, et Crucifixum in oratorio, ut habent ceteræ omnes Monachæ, atque Evangeliorum librum. De Crucifixo autem audita est aliquando in raptu dicere, O Verbum incarnatum, si tua imago me debeat privare vel minima particula cœlestis gloriæ, statim eam a me abdicabo. Hoc studio aliquando cellulam eandem perlustrans, cum reperisset in ea duo quaternaria acicularum, quibus omnino indigent Monachæ, unum sufficere sibi rata alterum alio detulit. In victu optabat vilissima quæque: et eo consilio subinde petebat, pro quadam paupercula, scutellam reliquiarum mensalium a coqua. elemosynæ nomine; ipsa vero illa paupercula erat, cui impendi illas volebat. Hinc mire lætabatur, siquando aliquid sibi in mensa defuisset, ut patuit anno mnc, quando sine pane pransa surrexit tam hilari, ut insolitum quod inde perceperat gaudium ipso vultu prodiderit. Similiter quoad vestitum se habuit: nec erat facile auferre ei, vel asperissima in hieme, tritas nimium lacerasque jam vestes, nisi substitutis quas aliæ jam portaverant; idque per industriam aliquam, qualem anno MDLXXXVIII excogitavit Priorissa, trementem præ frigore videas. Die enim xxvii Decembris, in nocte S. Joannis Evangelistæ, vocatæ in Choro coram omnibus fere Sanctimonialibus dixit, quod eam volebat assuefacere sanctæ paupertati, propria quam erat induta veste ipsam expoliando: pro qua elemosynæ nomine daret ipsi alteram, si Matribus ac Sororibus concedenda vestis videretur. Petens ergo a singulis an placeret, illisque cum effusione lacrymarum ad tale exemplum erumpentium annuentibus; jussit ut exueret se tunica sua, pro eaque ab altera Sorore acciperet, quam ipsa istic sibi pro Dei amore detrahebat, eaque nteretur donec illa reposceret. Hoc ergo facto contentissima illa vestem induit, arcendo frigori aptiorem, ac deinceps gestavit.

202 Hanc erga sanctam paupertatem affectum ut plantaret in animis subditarum suarum, studiose cavebat, ne cui rei animum affigerent. Ergo circuibat sæpe Novitiarum altariola, auferens inde quidquid superfluitatem aut vanitatem redoleret. Ita earum uni duos Angelos abstulit, quos in charta pinxerat, eo tantum quia limbi eorum modico auro illiti erant: si quam vero inclinatam videret erga vestes novas, jubebat ut veteribus indueretur. Cumque vidisset aliquando unam, quæ abstinebat ab usu cujusdam nigri veli, sibi a Religione concessi, quia non erat ex voto ipsius; tam acriter eam corripuit bona Mater, ut hanc ei phantasiam exemerit; deinde imperavit ut per certum tempus quotidie ad Novitiatum veniret, ipsamque oraret pro Dei amore,

ut

D
EX ITAL:
VIRGILII
CEPARI.

C. LVI
Paupertatis
studiosissima,

E
mensæ reli-
quias sibi
petit:

et ut vestem
mutet,

ea ipsi pro
elemosyna
datur:
F

ad eandem
virtutem
Novitias
exercet,

EX ITAL.
VIRGILII
CEPARI.

A ut sibi concederentur vela magis vilia atque detrita. Si animadverteret queri aliquam de cibis male conditis, cuique non essent in pretio simplicia quæque et abjecta Religionis; corripiebat eam, dicens; Recordare quod paupertatem profitearis; pauperes autem dum mendicant, satis invenisse se putant dum residui panis fragmen accipiunt. Dicebat etiam quod paupertas debeat esse nota omnium operum religiosorum, quemadmodum seculares rebus iis, quas cognosci volunt ad se spectare, sua faciunt insignia imprimi. Quin etiam, licet infirmis vellet deesse nihil; in victu tamen, habitatione, et aliis rebus, illarum usui deputatis, optabat relucere differentiam inter ægram religiosam ac secularem: quod et ipsa in suis infirmitatibus probavit, per exempla valde perfecta et ad persuasionem efficacia.

et de ea
sublimiter
loquitur.

B 203 In ecstasi quadam, quam passa est die quinta hebdomadæ Pentecostalis, anno MDLXXXV, de religiosa paupertate loquens, Jesu suo dixit; Felicissimi illi, qui vere sequuntur te, nihil transitorium possidentes: merces enim eorum eris tu, qui es opulentia super omnem opulentiam, thesaurus supra omnem thesaurum, ipsiusque paradisi divitiarum infinitas. Sed quis Paradisum emet? aut ubi invenitur pecunia ipsi æquiparabilis? quod dari poterit pretium tanti boni? O, quis credat? Nihilum, Nihilum. Satis est propter Deum possidere nihil, nihil in hoc mundo concupiscere, nihil aliud velle quam Deum, Dominus pars hereditatis meæ; dicam amplius, nec ipsum quidem Deum velle nisi propter Deum. O altissima! o ditissima paupertas! Hoc modo habent in manibus pretium, quo cælum comparetur, illi qui vere sunt pauperes: thesauri enim isti ementur summa paupertate: quantoque magis pauper est anima, tanto plus ei infundit Deus thesauros suos, quibus comparatur Paradisus. Ab! Quis non diligit paupertatem illam, quæ tantorum nobis bonorum a Deo conferendorum occasiu est? *Beati pauperes spiritu etc. Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum, concupiscit et deficit anima mea*; in desiderio, inquam, possidendi cœli, in desiderio possidendæ paupertatis tuæ: quia cum hac vis ut cælum emam; hanc statuisti esse condignum pretium regni tam magni.

Dolet incom-
modis religio-
sæ paupertatis,

jungi volun-
tariam pro-
prietatem,

ob quam mul-
ti damnantur;

204 Audiens quod aliqui Religiosi, parum observantes, quibus parce providebat Religio, ita gloriarentur de sua velut ceteris majori paupertate, ut tamen dolere se indicarent, quod victui ac vestitui suo aliisque commoditatibus deesset non parum; quibus si suus abundaret Ordo, melius vestiti incederent, nec toties jejunarent; exclamavit cum singultu et suspiriis, O cæcitatem creaturarum! O statum religiosum parum notum! O miseriam grandem, quod ipsum malum cupiat vero bono palliari, ad animarum multarum ruinam! Credent decepti illi invenire meritum operum suorum, et invenient damnationem æternam, quia inter paupertatis incommoda habuerint voluntariam proprietatem. Solebat etiam dicere, quasi certam esse observantis Religiosi salutem, licet in victu ac vestitu nihil ei desit, sed cuncta suppedientur a Religione suoque Superiore: e contrario vero desperatam haberi posse salutem illius, qui voluntarie proprietarius, concupiscit laute vesci, licet viliter vestiatur; et cum hoc suo paupere vestitu conatur os obstruere conscientiae suæ, atque seipsum decipit: quia enim non habet voluntatem sese penitus expropriandi, nullum est cælum pro illo. Dominica quadam die, cum Vespera: in Choro canebantur, monstravit ei Deus magnum numerum religiosarum animarum, quæ instar fulgurum præcipitabantur ad infernum; intellexitque ideo nominatim damnatas, quia non observaverant votum pau-

pertatis. Et exclamans, inter alia etiam hæc dixit: D O paupertas! o paupertas religiosa! quam parum cognosceris et observaris! O! si illa cognosceretur, non invenirentur cellæ plenæ ornatu: tamquam venenum horrori foret pecunia, ad proprium arbitrium expendenda; et tot aliæ vanitates, nimium dedecentes religiosam paupertatem, procul exularent a sacris claustris. O Jesu mi, quantum per istam maledictam proprietatem deformata est pulchritudo religiosæ paupertatis! O quot et quot animæ religiosas ardent in inferno, quia sanctam paupertatem non æstimarunt nec observarunt!

nec capit quo-
modo ea
excusetur,

205 Alias dixit: Capere nequeo nec intelligere, quomodo Religiosi, qui tribus solennibus votis dedicaverunt se Deo, inter se non observent communionem rerum, sed nitantur per suam proprietatem evertere pulchrum illud vitæ perfectioris ordinem. O maledicta proprietas! secum ferens tot excusationes et adinventiones, per quas fit ut quod vitium et defectus est, sæpe videatur esse virtus. Alias ait: O Sorores, nescio quomodo Religiosi possint salva conscientia habere redditus particulares: cum autem illis sustineri debent officia monasteriorum et onera specialia, sæpe contingit Religiosos magis quam ipsos seculares esse affixos rebus mundanis. O Jesu mi, fac me sustinere quemlibet cruciatum, modo tot sponsæ tibi consecratæ inducant animum ad observantiam vitæ communis: facis enim ut magno meo cum dolore videam, multas istarum misellarum ad infernum descendere. O felices Religiosos! exclamavit alias, tantum honoratos a Deo, ut ipsemet velit esse eorum hereditas, quia propter suum amorem solenni voto res omnes alias dimiserunt. O divitem paupertatem! quæ possessores facis summi boni: contra vero, Væ illis Religiosis, qui per actum proprietarium retinent sibi quidpiam, cum eo negotiando, æque ac si nullam hujusmodi obligationem haberent. Hei me! sic enim abrenuntiant portioni suæ quæ est Deus, volentes et possidentes aliquid extra ipsum, contra promissionem ei factam. Utinam vero in hora mortis, quando ad discussionem venietur, non abnegetur ab ipsomet Deo, atque ab eodem summo bono suo æternum separentur. O miseri Religiosi, adeo excæcati in suo statu! O simplicitas! o paupertas! tantum collapsæ in Religionibus; tam parum cognitæ et observatæ ab iis qui vos profitentur. Novit Deus, utrum extremo in examine hujusmodi cæcitas habitura sit excusationem; ubi non solum defectus, sed multa etiam quæ nobis videntur esse virtutes, vitia et peccata fuisse deprehenduntur.

et multis
ideo male
ominatur.

206 Rapta aliquando in ecstasi sancta Mater, vidit animam cujusdam Religiosæ, quæ ex hoc mundo ad alteram vitam transierat cum opinione sanctitatis, quia revera vitam laudabilissime traduxerat. Videbat autem illam circumquaque vestitam gloria, unde nec poterat satiari aspectu pulchritudinis tantæ: sed oculos ad ejusdem manus convertens, solas eas obscuras vidit, et omni decore destitutas. Datumque est ei intelligere, id a divina Majestate sic permitti; quia anima illa, cum adhuc viveret, multa dona fecerat personis secularibus, eo quod ex natura esset benevola ac liberalis: quapropter sic exclamavit: O quantum defectus istiusmodi displicet divinis oculis! quandoquidem animam istam, felicem alias, privavit luce ista suprema, quam habuisset, si ipse in ea non fuisset repertus.

Videt animam
altius beatam,
sed magna
gloria ideo
privatam,

A

CAPUT XX.

Eximia castitas Sanctæ, et media eam conservandi, fugaque a colloquio et commercio cum secularibus.

207

cap. LVII
Moriens fate-
tur eatenus
nescisse se
quid sit pec-
catum contra
castitatem,

Quæ voto perpetuæ virginittis anno ætatis decimo se obstrinxerat, et ipsum solennis Professionis sigillo postea confirmarat, omni deinceps vita illud ita servavit, ut moriens sit professa, usque tunc nunquam scivisse se quid sit actus contrarius castitati, aut quomodo ea maculetur. Hoc vero tanto fuit admirabilius, quod duobus primis suæ probationis annis gravissime fuerit tentata ex parte sensus. Nempe (sicut postea moriens retulit) nunquam intellexit, quid dæmon, primis iis quos ingerebat, quosque citissime repellebat ipsa, motibus intenderet: et quia mentem habebat ab omni re sensibili alienissimam totamque occupatam in Deo, non comprehendebat qualis esset ea tentatio, sed, Pugnam, inquit, cum inimico ignoto. Postquam autem die XVII Septembris anni MCLXXXVII beatissima, ad quam confugerat, Virgine velum istud candidum acceperat (de quo Puccinus num. 158) insensibilitatem quamdam hac in parte obtinuit: qua cum etiam S. Thomam Aquinatem donatum intellexisset, post heroicum illum actum per quem ab Angelis cingi meruit, ipsi semper devotissima fuit.

B

vel solus
aspectus ejus
inspirat amo-
rem puritatis,

208 Quotquot illam cognoverunt, affirmant, quod omnes ejus aspectus et gestus spirabant quiddam illius puritatis, quam corde et corpore circumferebat: verba autem quibus cœlestem hanc margaritam exaltabat, inducebant animos ad ipsius decorem concupiscendum: ultroque fatebatur, a teneris annis fui-se sibi divinitus impressum singularem amorem castimonie. Ipsum quoque corpus odoris aliquid exspirabat, quod quæ experiebantur Monachæ non poterant similitudine aliqua explicare. Tribus tamen ultimis vitæ ejus annis specialius notatum fuit, quod cum jaceret in quodam infirmariæ cubiculo, per se male olente; quamdiu tamen ipsa in eo decubuit, nihil ingrati odoris perceptum ibi aliquando sit; sed suavis illa, quæ antea ex ejus corpore absistere sentiebatur fragrantia, nullo artificio, nullis aromatis rebusve aliis odoriferis procurata. Porro expertæ Monachæ, quod non possent in ejus præsentia quiete consistere, si quam vel levissimam labeculam contraxerant, sed magna verecundia suffundi se solitas: priusquam ad conspectum ejus venirent, reflexa supra seipsas cogitatione, examinabant conscientias suas. Sicut autem peccatis maculati non poterant coram ea consistere, sic et ipsa multum patiebatur, quando in eorum cogebat venire præsentiam: ideoque, licet semper illibenter accedebat ad crates, longe tamen illibentius eo ibat, quando adesse sciebat personas parum timoratas. E contrario personis afflictis tentatisve maximo solatio erat ejus conspectus, omnem formidinem ab eorum animis pellens. Sunt etiam quæ affirmant, quod tentationibus pulsatæ conabantur ei appropinquare, et vel externam vestem leviter contingere, eoque se liberas sentiebant. Aliæ deponunt, quod vel solum existentes in loco ubi erat: aliæ, quod ipsam eminus aspicientes, vel de ipsa tantummodo cogitantes, expertæ sint in seipsis effectus admirandos, dum serenaretur eis animus quietabatur cor, et omnis tentationum molestia recedebat, subeuntibus in earum locum cogitationibus castis et affectibus piis.

C

ab aliis tenta-
tiones fugat,

209 Nec mirum quod religiosæ personæ, quæ ipsam pro Sancta habebant, norantque eximiam mentis ejus puritatem, et quomodo in omnibus suis externis et internis actibus semper manebat unita cum

Deo, ex illius aspectu, contactu, aut conversatione ejusmodi mutationes experiebantur: quando etiam ipsæ silvestres feræ illa præsentem suam deponerant ferociam, eique subiciebantur. Liburno missus erat capreolus vivus, uni Sororum donandus: qui inductus in monasterium, effectus est auleo furiosus, ut malum aliquod ab eo timeretur: nec poterant Monachæ quantavis adhibita diligentia eum capere, sed magis magisque ferociebat; et ingressus aulam, in qua omnes erant, universus conferruit. Accessit illuc eodem tempore Sor. Maria Magdalena, et ivit ad bestiam; quæ statim ad ejus prostrata pedes, facta est mansueta atque tractabilis, et capi se, quoque volebat illa duci permisit. Alias, dum mensæ accumbabant Monachæ, per apertam (nescio qua occasione monasterii portam ingressus molossus, sequæ conclusum videns, hac illæ discurrere furibundus coepit; veniensque in refectorium, terrorem cunctis intulit. Surrexit autem de mensa Sor. Maria Magdalena, eique approximans, apprehendit per aurem: ille vero, instar agni mansuefactus, perducit se sivit ab ea usque ad portam, et abiit. Postea interrogata quomodo non timuisset; Quia, inquit, una bestia haud incommode aliam ducit.

D

EX ITAL.
VIRGILII
CÆCILI,

duabus vicibus

210 Desiderabat vehementer Sanctimoniales omnes inducere ad amorem puritatis, et quando veniebat in locum ubi de ea sermo erat, ipsa letitias omnibus exultans dicebat. Quam libenter hic manerem, ubi ejusmodi sermo miscetur! Sentiebat autem singularem affectum erga personas puritatem istam professas, licet alioqui imperfectiores, quam erga conjugatas aut viduas quantumvis sanctas; dicebatque, quod pro virtute illa in seipsa augenda, libenter tolerasset quemcumque cruciatum: quia ad culmen ejus perlingere desiderabat, quatenus eo potest perveniri in hac vita. Eadem ex causa singulari honore ac reverentia prosequabatur quascumque virgines. Accidit aliquando, in Choro cum Sanctimonialibus assistere puellam quamdam, recens ingressam monasterium et secularibus vestibus adhuc indutam: quæ videns ingredientem Sororem Mariam Magdalenam, et tam profunde se inclinantem singulis ac si eorum famula fuisset, existimavit hunc honorem ab illa haberi vestitui religioso, quo induebantur. Cum vero coram se positam vilisset similiter inclinari, suspicata est, secularem eam ceremoniam esse: sed interrogando postea Novitias, ex illis didicit, bonam Matrem actu isto reveritam in ea fuisse virginitatem ipsius.

Gaudet ser-
monibus de
puritate,

virgines
specialiter ho-
norat.

F

211 Quamvis autem Deipara certam eam reddidisset, quod in virtute castitatis semper esset conservanda, omni tamen cautela utebatur ad ejus custodiam, semper timida ne tam pretiosum gemmam amitteret, per quam jus obtinebat sequendi in Paradiso Agnum quocumque ferit. Media autem, quibus illam tuebatur, hæc erant.

Talem serva-
bant,

i. Si non impediabatur necessitate sumendæ aliqujus medicinæ aut similis rei, ordinario communi- cabat quovis mane.

quotidiana
Communio,

ii. Dixit prius quam moreretur, quod semper habuerit magnum amorem erga creaturas rationales, tantum ut adimpleret præceptum dilectionis nobis relictum a Jesu, et quia hic tantum eas amavit: sed quod extra hanc dilectionem nunquam sensisset vel minimam adhesionem erga creaturam aliquam, neque permisisset ut alicæ creaturæ ipsam amassent amore inordinato: quod si vidisset quamdam ex sibi subjectis nimis erga se affici, continuo mortificasset eam, satagissetque ad illius animum ab illo vinculo expediendum.

abstractio a
creaturis,

iii. De nulla re alia loquebatur quam de Deo et rebus spiritualibus, de mundo vero rebusque mundanis sermonem omnem horrebat: nec volebat ut

sermo de solis
divinis,

filia

ferasque man-
suefacit

EX ITAL.
VIRGILII
CEP. III.

A filia suæ spirituales de mundo deve parentibus suis loquerentur; dicens, magnum defectum sibi videri, quod personæ Deo consecratæ per solenne votum castitatis, admitterent in cor suum vel minimam cogitationem aut verbum proferrent, non conveniens ipsarum professioni. Multo minus sustinisset sermones induci de matrimoniis, affinitatibus, prægnantibus, parturientibus, aliisque similibus, quos sermones ipsa scandalosos existimasset, nec ullatenus tolerasset.

cavetela en-
juscumque
contactus,

iv. Neminem tangebat, nec tangi volebat ab ulla, citra maximam necessitatem: et in ultima trium annorum infirmitate eo redacta, ut per se in lecto moveri non posset, sed de latere in latus transferenda a Sororibus esset, dicebat: Si creditis, Sorores, quod hujusmodi contactus possit officere castitati, relinquit me ut sum: libenter enim sustinebo tormentum istud, atque in hoc uno latere computrescam.

fuga collo-
quiorum cum
secularibus

v. Subterfugiebat, quantum poterat, accessum ad crates ut loqueretur secularibus. Dico, secularibus: quia ad crates illas ordinarie non accedunt Religiosi, ejuscumque sint Ordinis, nisi forte frater aut proximus consanguineus alicujus Monachæ, idque raro, nec nisi cum licentia prævia et scripto obtenta. Quando autem ad crates vocabatur, plangebat; oportebatque eam illuc per obedientiam adducere: inter eundum vero solebat Novitiis suis dicere, Orate pro me, quia appellor ad crates; et alicui mandatum relinquebat, ut quæsito prætextu cito requireret ipsam. Dicebat etiam, quod eo tempore libentius fuisset in Purgatorio, quam ad cratem cum secularibus: adeoque abhorrebat locum istum, ut grave ac molestum ipsi accideret vel solum istac transire; unde aiebat, Christi Sponsas aliud non referre quam inquietudinem, perturbationem et tentationes. Ordinarie autem solebat appellare Locum distractionis: et quando audiebat per domum nominari Locutorium; Ego, inquiebat, non Locutorium, sed Purgatorium dicerem. Exhortabatur ergo Sorores omnes refugere a cratibus, dicens: Recordamini, Sorores, quod sitis consecratæ Deo, nec unquam a cratibus redire Monacha possit, quin postea necesse habeat multum temporis impendere, ut redeat ad illam internam pacem in qua prius fuerat: quia sermones et colloquia secularium plerumque relinquunt aliquid pulveris, et quandoque offuscant candidum lilium castitatis. Si ergo videbat aliquam hilari vultu ad Locutorium accedere, dicebat, Apparet Soror, quod necdum integre nostras: proprium enim Monacharum S. Mariæ Angelorum est, tristari, non lætari, quando vocantur ad crates. Contra, videns communiter in plerisque aversionem a cratibus, exhilarabatur, existimabatque hunc esse fructum quotidiane Communionis.

et horror
loci eo desti-
nati,

C bat, Apparet Soror, quod necdum integre nostras: proprium enim Monacharum S. Mariæ Angelorum est, tristari, non lætari, quando vocantur ad crates. Contra, videns communiter in plerisque aversionem a cratibus, exhilarabatur, existimabatque hunc esse fructum quotidiane Communionis.

atque commer-
cii litterarii
cum eisdem.

vi. Non habuit unquam commercium aut correspondentiam cum personis secularibus aut religiosis extra monasterium, nec communionem per litteras cum personis mundanis: magnamque sentiebat repugnantiam, si quando cogebatur accipere vel scribere Epistolas: dicens non convenire, ut Sponsa Jesu Christi scribat aut accipiat litteras a secularibus: quia per horum litteras renovatur in mente memoria rerum mundanarum. Quando autem ab illis Epistola aliqua veniebat, qua ipsam orabant ut pro negotio aliquo Deum vellet orare; Mater Priorissa, quæ scilicet noverat quantum fastidii molestiæque inde hauriret, ordinarie illam supprimebat, neque dabat aut legebat ipsi, neque ipsas commendationes in particulari renuntiabat; sed Monachis omnibus simul existentibus, præsentem etiam Sorore Magdalena, in genere commendabat ut orarent pro ejusmodi negotiis; certa, quod illa, ut erat obe-

dientissima, id esset factura accurate; itaque secularibus habituros intentum suum, nec minus Magdalenam quod optabat, manentem abditam et reductam a seculo, quærentemque placere soli Deo procul a commercio creaturarum. Illic paucissimæ illius inveniuntur Epistolæ: et ipsæ illæ paucæ, non nisi per obedientiam scriptæ sunt, sicut dixi de ea quam scripsit Principissæ Mariæ, Franciæ Reginar. Scripsit ei aliquando D. Ludovicus Capponi consanguineus suus Epistolam, qua petebat ejus orationes in quadam sua afflictione. Judicavit Priorissa tradendam Epistolam, et ipsa oravit ut fuerat rogata: sed Epistolæ non respondit. Quia autem Dominus iste responsum cupiebat, necesse fuit ut Pater Confessarius sub obedientia id ei imperaret: et sic respondit, consolans eum. Ille magno suo cum solatio acceptam Epistolam deinceps velut Reliquiam in honore habuit; nec enim eatenus visa erat ullæ ejus ad aliquem secularem Epistola.

Solis quando-
que religiosi
scribit,

211 Porro modus stylusque scribentis simplex erat ac spiritualis, absque ullis ceremoniis, quemadmodum æstimari potest ex sequenti breviculo. Scriptum mihi a Superioribus meis Roma fuerat, ut susceperem regimen nostri Collegii Florentini anno mxcviii: hærebam autem dubius quid mihi esset faciendum, quippe qui satis notam haberem imperfectionem meam, et quam parum aptus essem ejusmodi oneri. Rogavi ergo illam ut vellet orare, ac postea mihi diceret quæ sibi Dominus inspiraret. Fecit quod rogaveram, et postea cœpit mihi oretenus responsum dare: sed ego, qui desiderabam scriptum ab ea responsum habere, oravi ut litteris consignare vellet quæ mihi dicebat, ut eorum nunquam oblivisci possem. Quod obsequenter annuens, manu propria conscripsit chartam, quam pro Reliquia penes me servo; tenorem autem ejus verbatim hic referam, ut omnibus in regimine constitutis usui esse possit.

stylo simplici
ac pio,
E

cujus specimen
exhibet:

JESUS. MARIA.

Reverende in Christo Pater. Ut obedientiam vestram impleam, scribo modicum istud, quod mihi in mentem venit circa quæstionem vestram, videlicet.

epistola ad
auctorem.
F

- i. Ut suscipias onus regiminis cum illo amore, quo Dominus noster accepit crucem.
- ii. Ut maneat in illo cum illo amore et animi serenitate, qua mansit in cruce sua Dominus noster.
- iii. Ut in eo aliud non quæras quam quod quæsit Dominus manens in cruce, videlicet pati, amare, dare gloriam Patri suo, et orare pro crucifixoribus.

Si aliud quidpiam tibi dixi, oblita sum: quia, ut nosti, nullam habeo memoriam. Benedicite.

Ora Deum pro me, ut illuminet animam meam, pro re quadam particulari, quæ mihi adfert dubietatem et fastidium. Jesus te repleat zelo suo.

Hactenus Vita, composita impressaque a Virgilio Cepario, quando Beatarum numero primum adscribebatur Maria Magdalena, anno mxcxxvi: quæ sequuntur Copita adjunxit Josephus Fotius, post solennem Canonizationem ejusdem; et, cum priori Ceparii labore, primum vulgavit anno mdclxix.

CAPUT XXI.

De oratione et contemplatione Sanctæ, nonnullisque sensis et affectibus sub ea ipsi communicatis.

Jam inde a teneris annis cœpit usurpare et diligere ²¹² meditationem

cap. LVIII
A puerilia
addicta oratio-
ni.

indeque ad
sublimem
contempla-
tionem
evecta.

etiam ægra
recitari sibi
Officium
cupit :

optans sine
ecstasibus
Deo unita
manere :

id impetrat
an. 1593.

sedem sibi
capiente Ver-
bo in corde
ejus,

A meditationem mysteriorum vitæ, passionis, et mor-
tis sui amantissimi Redemptoris, sicuti supra dictum
est : tantaque erat consolatio quam inde hauriebat,
ut commoditatem captans ad continuandum exerci-
tium istud, tam in domo paterna quam in monaste-
rio S. Joannis, industrie exquireret secretiores an-
gulos, ubi non impediretur; manebatque ibi intra se
reducta, per ternas quaternasve horas, fere ipsa
non sentiens moram temporis tanti. Quia autem
parcissimum cibum capiebat, reprehensa ab ea quæ
illius gerebat curam, respondit, Plus comedendo
impedirem mihi orationem, quæ magis substantialis
est cibus. Et revera id ipsa experiebatur : orabat
enim tanto cum animæ suæ fructu, quantum mon-
strabat exolutio ejus ab omni vanitate, et mortifi-
catio suæ universæ voluntatis, etiam in rebus licit-
is; atque ardens desiderium crescendo in perfe-
ctione et recollectione internarum omnium animæ
potentiarum ac sensuum corporis : adeo ut operans
et laborans maneret semper cum Domino suo; qui
postquam eam extraxit de mundo, non multum ope-
ris habuit in ea, mox atque religioso habitu fuit in-
duta, ad gradum altissimæ contemplationis suble-
vanda.

B 213 Recitabat Officium magna cum reverentia
et devotione; et excepto infirmitatis tempore num-
quam desiderari se patiebatur in Choro diu noctuve,
nisi forte ea hora ipsam aliter occupasset obedi-
entia. Quando autem propter infirmitatem nequibat ad
Chorum accedere, neque ipsum Officium recitare,
faciebat illud sibi recitari ab aliis; recitantesque
audiebat quam devotissime, pectus suum in fine per-
cutiens, atque dicens, *Deus propitius esto mihi pec-
catori* : hæc pars mea est, neque mereor amplius
dicere. Quidquid ab exercitiis communibus temporis
supererat, noctesque integras impendebat orationi,
aut (ut verius dicam) contemplationi altissimæ, con-
junctæ extaticis raptibus adeo frequentibus, jam in-
de a suo Novitiatu, nec sine maxima sua mortifica-
tione apparentibus, ut aliam gratiam nec desideraret
nec peteret amplius, quam eos non habere, sed ni-
hilominus manere unita Deo, in ipsis exterioribus
occupationibus et laboribus distractivis.

C 214 Visus est autem Jesus, die ix Junii anno
moxc, inclinari ad ejus preces super hoc exaudien-
das, quia aliter non convenisset pro majori ejus ho-
nore et gloria atque animarum salute. Die autem
vii Martii anno mxxcm, rapta in ecstasim, secundum
omnes animæ potentias et corporis sensus recepit
novum robur Spiritus sancti, concedente illi Domino
idem lumen eamdemque unionem secum, quovis loco
ac tempore secundum naturam ageretur, atque cum
inveniebatur abstracta a sensibus. Itaque sensit in-
flammatam esse voluntatem suam igne Spiritus
sancti, ut posset eundem actum amoris Dei et
proximi continuare, quando in ecstasi erat. Deinde
infudit se intellectui ejus, ad instar splendentis ra-
dii, ut idem lumen haberet : indeque per modum
rapidi fluminis inundavit memoriam, fecundando
eam ut semper recordari posset Verbi incarnati,
eorumque quæ in divinis operantur tres divinæ Per-
sonæ. Animadvertit denique, quod Dei gratia instar
novaculæ radebat sibi crines, id est, desideria et
cogitationes, renovando eas ut essent deinceps om-
nes cælestes, puræ, et amorosæ. Ino sensit, quod
Deus in specie sonoræ vocis se communicabat sensi-
bus suis, ut audire posset illam vocem, Honor Deo
et gloria; unde intellexit, quidquid videret, audiret,
loqueretur ac operaretur, id totum futurum ad Dei
honorem et gloriam.

215 Tunc etiam vidit quod Dei Filius æternus, de
throno suo descendens, in ætate annorum duodecim,
in coripsius venit, istic semper mansurus : et quem-

admodum ipse inter Doctores interrogabat eos, non
docendus, sed docturus; ita in corde ejus manens,
volebat ipsam continuo interrogare, id est docere,
dando ei cognitionem viæ suæ majestatisque et bo-
nitatis : deinde desiderabat ut illa ipsum interroga-
ret vicissim, id est, ut diligenter et accurate scru-
taretur ipsius opera, et qualis Dei voluntas esset tam
circa ipsam quam circa proximum. Quoties autem
aliquod horum donorum recipiebat, sentiebat pœ-
nam in corpore, atque exclamans magna voce di-
cebat, O Verbum, o Verbum, recordare quod sim
creatura mortalis, et quod fragile vasculum tolerare
nequeat violentiam tantam. Cum Deus sic eam im-
plevisset suis donis, faciebat aquilam semper volan-
tem, id est, super alas contemplationis tenebat,
defixam intuentis fruendisque perfectionibus et ve-
ritatibus divinis : ex quo visu sic remanebat absor-
pta, inter mirabiles delicias ejus qui ipsam proba-
bat, tantumque accensa in amore Dei et creaturarum
capacium divinæ electionis, ut videretur tota sibi-
metipsi mortua et inflammata desideriis sanctis, ac
zelo ardenti trahendi omnes animas, si possibile
fuisset, ad cognitionem et amorem Domini sui : qui
non videbatur unquam satiari perficiendo et purifi-
cando sanctam istam animam, per suos gratiosos
influxus.

216 Deus denique die x Junii anno mxxcx, in-
fundi ei fecit tam efficax donum perseverandi in gra-
tia, tantumque roboris in potentiis animæ et sensi-
bus corporis, mediante S. Angelo Carmelita, ut in
posterum iis aliter non uteretur quam ad Dei hono-
rem et proximorum utilitatem. Videbat autem quod
Sanctus pretioso quodam et odorifero unguento un-
gebat sensus suos, primum oculos, deinde aures, os,
manus ac pedes : finita vero unctione exteriori per-
gebat ad animam : ac voluntati quidem imprimebat
duo signa, Primum, esse semper conformem divinæ
voluntati in rebus omnibus, et voluntati omnium
creaturarum, cui non subesset Dei offensa; Secun-
dum, non mutari vultu, nisi in casu necessariæ re-
prehensionis, ut possit intelligi, quo casu satis est,
si cor non mutetur. Deinde purificabat memoriam, in-
scribendo ei septem monita. i. *Pacem relinquo vobis,*
pacem meam do vobis ii. *Regnum meum non est de hoc*
mundo. iii. *Meus cibus est ut faciam voluntatem ejus qui mi-*
sit me, ut perficiam opus ejus. iv. *Quicumque enim fecerit*
voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse meus frater,
et soror, et mater est. v. *Qui autem scandalizaverit unam*
de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei ut suspenda-
tur mola asinaria in collo ejus et demergatur in profun-
dum maris. vi. *Pater, si possibile est, transeat a me*
calix iste. vii. *Pater ignosce illis quia nesciunt quid fa-*
ciunt. Intellectui inseruit tria specula, i. Dei purita-
tem, ut ejus amore teneretur; ii, Communicationem
ipsius Dei, ad imitandum communicando se pro-
ximo; iii, Caritatem omnium Beatorum, et varias
virtutes cunctarum suarum Matrum atque Sororum,
ut prompta atque parata sit impendere eis omnem
vitam, scientiam ac potentiam suam. Deinde purifi-
cavit cor ejus, in eoque collocavit tres petras, i, ut
ibi requiesceret Verbum simul cum salute proximi;
ii, ut ibi requiesceret Spiritus sanctus cum compla-
centia omnium Electorum; iii, ut ibi requiesceret
Pater et salus sua propria. Lavavit post hæc ani-
mam ejus sanguine Jesu, eaque sic lota dixit ipsa,
Lavi animam meam in sanguine Sponsi mei, ita ut
futura sit alba instar liliorum, et rubicunda instar
rosarum : et posuit in eadem lacernam, id est,
cognitionem propriæ nullitatis atque abjectionis. In-
de purificans concupiscibilem facultatem, tria ei de-
sideria indidit, i, salutis animarum, non solius fide-
lium, sed etiam infidelium; ii, desiderium paupertatis;
iii, desiderium ut unaquæque creatura diligat
aliam

D
EX ITAL.
VIRGILII
EPARII.

E

Anno 1599
infunditur
ei donum
perseverantiæ

purificans
sensus ex-
ternos,

potentias
animæ,

F

et cor ejus.

EX ITAL.
VIRGILII
CEPARIfacit exer-
citia S. Ig-
nati,CAP. 11X
Simplici intui-
tu divinorum
contemplando
utilitur,vocibus articu-
latis visa
exprimens:sic an. 1581
vulnera
Christi, a
fornacibus
comparat:

A aliam. Denique purificavit intentionem, mandans ut per eam continuo requiesceret sub umbra juniperi, id est, Passione Jesu: quia, sicut juniperus tacta pungit, sic meditatio Passionis generat compunctionem et compassionem: ipsa vero umbra non est aliâ, quam dare honorem et gloriam Deo. *Non quæro gloriam meam.*

217 Non tamen, quia sic fruebatur illustrationibus et instructionibus divinis, recusabat directionem Patrum suorum spiritualium, quoad exercitium orationis ac contemplationis, idoneum reformandæ vitæ et moribus sanctificandis. Anno igitur prædicto mpxcix, cum vidisset gloriam S. Joannis Evangelistæ et S. Ignatii Confessoris, de cujus spiritu multa mirabilia dixit; voluit mense Novembri cum tribus aliis Matribus facere exercitia ejusdem S. Ignatii, direttore utens P. Virgilio Cepario, ejus qui hanc historiam pro majori parte scripsit. Fecit autem illa maxima sua cum consolatione, sublimemque de ipsis conceptum formavit; et dum vixit sapius eadem dedit Sororibus, docens eas, quomodo in praxim deducenda essent lumina et inspirationes, quas inter ea Dominus communicabat. Atque hinc postea invaluit usus in isto venerabili monasterio, faciendi quotannis prædicta Exercitia spiritualia, cum profectu non exiguo et incremento in spiritu ac studio orationis.

218 Porro contemplatio et oratio sublimior, quæ potest exerceri super terram, sive ea passiva sit et infusa animæ, acceptanti intra se operationem divinam; sive activa et acquisita auxilio gratiæ, labori et industriæ humanæ se jungentis; non est aliud quam attentus simplicissimusque intuitus perfectionum divinarum, veritatumque et mysteriorum, causantium affectus amoris, gratitudinis, zelus, contritionisque, et mille aliorum similium motuum; aut vero unius solius motus, tenentis animam defixam in eodem attento, simplici, atque affectuoso intuitu. Hoc vero exercitium, quod in multis animis fuit et est paucarum dumtaxat horarum (dicente Bernardo. *Rara hora, brevis mora*) in Sancta nostra fuit continuum: quia qualiscumque res ei serviebat, ut mentem immobiliter affectuosque defigeret in Deum, ejusque perfectiones vel attributa, dulcissimo sub silentio, contuenda: nisi quod aliquando, non advertens ipsa, vocibus bene articulatis exprimebat sensus et affectus, quos in anima sua percipiebat: quorum specimina quædam magis utilia huc conferre placet.

C 219 Anno mclxxxiv die v Januarii, rapta a spiritu ad contemplandam beatissimam Virginem, cum filio unigenito inter brachia, exangui ac mortuo, sacras ejus plagas affectu pleno compassionis consideravit, et dixit: Plagas pedum, manuum atque lateris quatuor ardentes esse fornaces; nam utriusque pedis plaga unicam ei fornacem representabat. In prima earum, pedum videlicet, immittitur ferrum, ut emolliatur. Peccatores obdurati sunt instar rigidi ferri, quod tamen fornaci inmissum emollitur ad quidlibet inde fabricandum. Ita cum peccatores intrant in plagam sanctorum pedum Jesu, mollescit durities cordis eorum, liquescuntque in lacrymas veræ contritionis propter culpas commissas, ut de iis jam possit disponere Deus in quoscumque voluerit usus. In secunda fornace, manus scilicet sinistra, coquuntur saxa, ad conficiendam calcem in usum fabricæ; suntque peccatores conversi, qui augent ædificium Sanctæ Ecclesiæ, sicut fecerunt Paulus et Magdalena; quorum conversio adeo magnam utilitatem Ecclesiæ attulit. In tertia fornace, quæ est manus dexteræ, formantur vitra, id est, Virgines. Quamvis enim vitrum non sit tam utile atque aliæ multæ res majoris valoris, servit

tamen ad ornatum, et oculis gratum spectaculum D præbet; sic etiam Virgines, licet non adferant Ecclesiæ emolumentum quantum Martyres, Confessores, et Doctores; negari tamen hand potest, quin Ecclesiæ magno ornatui sint, multumque in eis sibi complaceat Verbum divinum. Quarta fornax sacri lateris est, in quam mittitur aurum: et in hanc fornacem omnes illi intrant, qui sunt in caritate conjuncti Verbo per fidem et amorem. Hic autem subjunxit: Ad duos fines utimur auro, ad ornatum scilicet et ad compagem gemmarum. Ad ornatum eo usus est Rex Salomon, quando *fecit sibi Rex Salomon de lignis Libani reclinatorium aureum, adscensum purpureum media caritate constravit*. Servit etiam aurum ad compagem pretiosarum gemmarum, quæ nisi eo inclusæ essent facile perderentur, et minus eluceret earum pulchritudo ac pretium: sic omnes virtutes, nisi colliguntur in caritate, periclitantur ne pereant; et ex caritate exercitiæ, gratiores sunt Deo, et magis faciunt ad ædificationem proximi.

220 Eodem anno mclxxxiv die xxii Januarii, sublevata in altissimam contemplationem mysterii sanctissimæ Trinitatis, ipsaque ejus admirabilitate attonita, replicabat: Incomprehensibilis Deus, æterna est magnitudo tua et ineffabilis tua bonitas. Video, et videndo mihi complaceo, tres Personas influere unam in alteram divinos suos influxus, modo indicibili et inscrutabili. O incomprehensibilis Deus; mirabilissime et æternæ! quamvis immensus et inscrutabilis sis, es etiam indicibiliter bonus, quia per bonitatem tuam communicas creaturæ, firmatæ in cognitione suæ nullitatis, cognitionem aliquam tuæ æternæ essentia. Quantumcumque tamen admirabilis ea communicatio sit, dici tamen potest cum veritate, quod purum nihil sit, respectu ejus communicationis quæ inter Deum et creaturam intercedit. Influent tres divinæ Personæ divinos suos influxus in omnes Beatos Paradisi, et ipsi Beati refluunt in Patrem, Filium, ac Spiritum sanctum, cum laude et gratiarum actione, magnificando, benedicendo et exaltando sanctissimam Trinitatem continuo et incessanter. Influent etiam tres divinæ Personæ in creaturas omnes, quotquot in mundo sunt; et Verbum incarnatum refluunt mittendo dona ac gratias creaturis, quatenus per eas sic disponantur, ut tota sanctissima Trinitas in iis sibi cor placere possit. Video Patrem, qui aspirat salutem creaturis; observo Filium, respirantem in ipsis creaturis: Spiritum vero sanctum inspirantem iisdem. Aspiratio quam facit Pater, est quasi desiderium quo ardet, cupiens salutem creaturarum; respiratio quam facit Filius, est ejusdem requies in anima, dum eam divino Patris aspectu dignam efficit: inspiratio Spiritus sancti, est illuminatio quam inspirat, ut possit anima progredi de virtute in virtutem, donec videatur *Deus deorum in Sion*. Et hæc est continua operatio sanctissimæ Trinitatis in creaturis.

221 Dicebat etiam, quod sanctissima Trinitas specialiori modo influit in Religiosos eosdem divinos influxus. Sed eos, inquebat, recipiunt tam differenter, ut nequeam satis id admirari. In hac autem admiratione suspensæ subito monstravit Deus Religiosam quamdam, ipsi incognitam, quæ istos influxus non recipiebat, iisdem indignam se reidens; eo quod volebat perseverare in peccato mortali, unde etiam stipata erat maxima dæmonum multitudine, multis catenis ligatam eam tenentium. Plena illa ad hoc spectaculum ingenti terrore, non desinebat lacrymari et plangere: cumque sic staret cogitatione defixa in animam prædictam, subito eandem vidit in profundum inferni miserabiliter detrudi, una cum spiritibus oronibus infernalibus. Hanc adeo horrendam

explicat mys-
terium SS.
Trinitatis,
ad intra,et ad extra
operantis:videt Religio-
sam in peccato
obstinatam
damnari.

A horrendam visionem pati nequiens, emisit clamorem tam validum, ut quasi per totum monasterium audita fuerit, atque dicebat: Anima religiosa? Ah! numquam credere potuissem, quod obstinata voluntate in peccato mortali, non tantum vivere, sed etiam mori voluisset. Alias de mysterio sanctissimæ Trinitatis dixit: O quam pulcher circulus est sanctissima Trinitas, inscrutabilis, incompreheensibilis! In hoc circulo Speculum est, Liber, et Fons. Speculum intueri deo, studere in Libro, lavari Fonte. Speculum est Verbum incarnatum; Liber in Patre et in ejus pectore, Fons in Spiritu sancto.

CAPUT XXII.

Devoti sensus S. Mariæ Magdalenæ supra mysterium sepulturæ Christi, et Assumptionis Deiparæ Virginis.

B ANNO MDLXXXV die XII Maji, rapta in ecstasim per horas continuas quadraginta, in memoria horarum quadraginta quibus sanctissima Christi humanitas mansit in sepulcro; præter affectus varios ac devotissimos, considerando, modo corpus collocatum in sepulcro, modo animam reclinatam in sinu æterni Patris; audita est etiam in persona Virginis dicere: *Adoro filium meum et unigenitum tuum. Offero tibi pro omni creatura sanguinem, quem effudit ipse unigenitus filius tuus, pro redemptione humana.* Et postea, *Date mihi filium meum et sponsum meum, qui fuit consolatio mea, et hac hora est afflictio mea; consolatus et contristatus est me.* Ostendebat se considerare totum corpus Jesu de parte in partem, osculabaturque plagas, et latus intuendo, dicebat; Quare non intrant omnes in latus tam apertum, atque in tam profundam cavernam amoris? Cumque videretur sibi eum videre sepultum: Nunc, inquebat, recte diceretur, quod plus quam unus Paradisus sit: ubi enim est essentia tua, ibi et Paradisus est. Paradisus ergo est in sepulcro, Paradisus in limbo, Paradisus in purgatorio: et quid amplius? Paradisus in inferno. Ac paulo post: Quam multi, quam multi, o Verbum, o Sponse, te volunt clausum sepulcro tenere; non audendo, imo timendo confiteri nomen tuum in conspectu creaturarum! Alii vero, querentes quod nullum donum a te accipiant, conclusum te tenent: et alii propter commodum proprium te amittunt.

C 223 Hic vero cum aliquantum silentium tenuisset, in persona Virginis advocavit Magdalenam, Petrum, Joannem et Jacobum, ut ingrederentur sepulcrum, et obsequia sua Domino redderent. Laudabat etiam devotionem atque amorem Josephi et Nicodemi, cum quibus sepelierant Jesum. Vos, inquit postea omnes alloquens, hic insimul colloquium facietis cum filio meo; et ego mente comitabor eum in quocumque fuerit loco: si in sinu Patris, in sinu ejus; si in limbo, in limbo; si in sepulcro, ego quoque in sepulcro ero. Tunc loqui desinens, largo temporis spatio monstrabat se stare admirandam, quia videbat animam Verbi reclinare se in sinum Patris cum sua Divinitate, et paulo post dixit: *Vidi animam Verbi collocare spiritum suum in essentia Divinitatis.* Cumque æternus Pater ostendisset ei exaltationem et glorificationem Verbi incarnati, datam ei propter humiliationem suam; ipsa, demonstrans se audire et videre res magnas, cum maxima admiratione et complacentia, rursus post longum silentium in hæc verba prorupit: *Et conduxit me in locum magnum et altum, circumdatam a dextris et a sinistris sonitu tubarum, citharæ et psalterii, aliorumque instrumentorum musicorum, quorum suavis sonus est inenarrabilis, dulcedo incomprehensibilis, melodia inexcogitabilis. Vidi animam Verbi quiescere,*

Maji T. VI

collocari, et dilatari in sinu Patris. Tunc ad silentium se admirabunda recepit; intellexitque fructus, quos consequabatur natura humana et angelica ex passione Verbi incarnati; infelicemque sortem angelorum apostatarum et hominum criminorum, contra quos extollens vocem, *Ite, inquit, ululate, clamate quantum vultis: Et collocavit eos in inferno, et sublimavit humanitatem nostram in confusione ejus. Vidi glorificationem meam, et omnis creaturæ in ipso.*

224 Deinde presecuta sermonem addidit: Tu nimium infinitus et nimium magnus es, ideoque intelligi non potes; a me scilicet, quæ sum plena ignorantiae et cæcitatæ; imo etiam in genere ab universis: ita, ita. Intelligeris tamen postea: sed, o quando? Quando dissolvetur illud, quod modo per conformitatem quidem, sed non per complacentiam unitum est? Ah! quomodo mors vita est, et vita mors, nempe per conformitatem, ei qui amplius te cognoscit. Qui amplius te cognoscit, amplius etiam patitur, eo quod non teneat te. Hic vero cœpit ratiocinari de quinque speciebus conformitatis. Prima per ignorantiam habetur, estque illa, quæ lumine privata, nec cognoscens Dei magnitudinem aut animæ dignitatem, committit peccatum, et postea se obvolvitur ficta quadam humilitate, quæ ad nihilum valet. Secunda est per naturam, et hæc durabilitate caret, propter instabilitatem naturæ nostræ. Tertia conformitas existit per gratiam, atque hæc est humilis proceditque a Deo, utilis quoque est sibi et proximo. Quarta nascitur ex admiratione, estque permanens, humilis, et gratia plena. Ultima fit per amorem, estque sublimitas conformitatis, nascens ex intima cognitione magnitudinis divinæ, procedensque ex pura voluntate. Hæc autem conformitas non est obvoluta, sed pura, simplex, et sincera, placetque sanctissimæ Trinitati, sibi et proximis utilissima est. Animæ sic conformatæ per amorem tanti est Paradisus, quanti Infernus; et tanti Infernus quanti Paradisus; tanti cælum, quanti terra; tanti natura humana, quanti Angelica; tanti ipsa creatura rationalis, quanti bestia; tanti lux, quanti tenebræ. Etenim per intimam istam Dei cognitionem nihil novit, derelinquens se veluti mortuam inter manus Dei: hoc autem procedit ex intimo illo et ardenti amore, quo fertur in Deum. O conformitas sublimis! quæ simul unit res tam contrarias, estque vestimentum nuptiale caritatis, qua fecundata anima tamquam vitis generat illum suavem fructum uvæ, unde exprimitur vinum, Deum ipsum inebrians. O desiderium anxium! quod instar torcularis suaviter exprimit fructus ipsius animæ, in salutem proximorum, Dei honorem, et propriam utilitatem.

225 Hic rursus silentium aliquamdiu tenuit, inter signa admirationis, propter exiguum numerum electorum, respectu longe maximæ multitudinis reproborum, quos videre se dicebat: numeravitque varios ordines Sanctorum innumerabilium et Spirituum beatorum, Verbum divinum festive circumdantium: et detestans culpas atque peccata mundi, replicabat: O si vitam dare possem, ut auferrentur tot iniquitates! Etiam si tolerandus mihi esset Infernus, cujus in præsentiarum videor partem tolerare, putaretur is mihi Paradisus esse, modo de medio tolleretur Infernus æque ac Paradisus. Ardebat rubus Moysis, nec consumebatur: ast ego consumor et non ardeo. O Verbum! Non amplius sint peccata, non amplius peccata. O bone Jesu, quomodo tibi hodie in me complaceo, qui te non cognosco, non intelligo. non amo? Hic vero, gestibus ostendens totam se consumi, Jesu mi, aiebat, nescio an intendas ut corpus meum hoc modo destruat: nescio utrum sinu in cælo an in terra, in inferno an in abyso. O bone Jesu! o bone Jesu! Si

18 ascendero

D

EX ITAL.
JOSEPHI FOTII.

cujus magnalia intelligere cupiens, optat mori;

E

exponit 5 species conformitatis,

F

peccata humani generis detestatur,

C. LX
An 1585
rapta ad
horas 40

videtur sibi
sepultura
Christi interesse;

et receptioni
animæ in
sinum Patris:

EX ITAL.
JOSEPHI
POTII.
liquescit
amore Jesu.

A *ascendero in cælum, tu illic es: si descendero in infernum, ades, o bone Jesu! o bone Jesu!* Totus amor es: sed purus amor, *o bone Jesu!* Jesu mi, nec te, nec me intelligo. Utrum in te sim, tu nosti. Utrum sim in terra nescio, an in cælo, tu seisc: utrum in purgatorio, non. In Inferno? Audebo dicere, quod ex eo tam multum participem, ut nesciam ubi vel quid sim. Nihil sum, et sum res infinita, quatenus procedo a te qui infinitus es: omnes enim creaturæ infinitæ sunt, quatenus a te infinito procedunt, sed quoad suum esse sunt nihilum. Quia autem sunt infinitæ, intelligunt res infinitas: comprehendunt amorem tuum, qui est infinitus: amant te, qui es infinitus: possident te, qui es infinitus. Utrum sim, an non sim, utrum intelligam, vel non intelligam, tu nosti: possemque cum Apostolo tuo dicere. *Sive in corpore, sive extra corpus nescio, Deus scit.* Non curo ut hoc intelligam vel sciam. Tu totus misericordia, totus justitia es. *Bone Jesu! bone Jesu! Benedicam Dominum in omni tempore.* Veni, Verbum, Veni. *Venies autem ad me cum exultatione.* O Sponse amantissime supra omnem favum dulcissimi mellis, quantum, quantum cunctaris venire ad me; venire, inquam, per præsentiam tuam, nam per essentiam B jam te habeo. Convertantur oculi potentiae tuæ et respiciant creaturam, peccatis tantopere deformatam, sicut novit cui id intelligere dedisti, quique tormentum sustinuit hujusmodi visionis. Magis equidem eos miror qui offendunt potentiam, sapientiam et bonitatem, quam eos qui te amant.

Videt Christum ad limbum descendere,

226 Paulo post ostendit signa lætitiæ et jubili, videns æternum Verbum triumphaliter ad Limbum cum anima sua descendere, ad consolandas imo glorificandas animas illas: et exorsa beatissimam Virginem alloqui, in psalterio, inquebat, *psallam tibi et adorabo ad templum sanctum tuum.* Templum eras, o Maria, et templum erat filius tuus. Tu videbas te in ipso, et ipsum in proximis. Tu eras pulcherrimum templum, in quo fieri debebat digna ista ublatio, quia non fueras sanctificata, sed immaculate concepta. Et postea: *Vidi thronum Dei altum et elevatum, sedentem in eo Mariam, matrem Jesu,* circumdatam liliis et stipatam quatuor Angelis. Quæ glorificatio poterit dari Mariæ propter vocationem tam eximiam, factam ab ipsomet Verbo, et propter fidem adeo firmam ac stabilem? Hic subjunxit de affectu, quo expectabat filium reducem a Limbo et resuscitatum. Tum loquens de mulieribus, egressis ad visendum corpus mortuum ubi non erat; Docent, inquebat, nos, quod quando Verbum recessit a nobis; ipsumque, quasi mortuum esset, non sentimus; non debeamus stare, sed illud cum magno desiderio requirere, et cum ardentibus suspiriis pergere usque ad sinum Patris, non subsistendo, donec inveniamus eum; neque desistere vocibus internis emittendis, quibus eum advocemus; aut a jaciendis balista amoris jaculis in ipsum Verbum, quasi in avem, donec in terram decidens capi se sinat, suæque potentia impotentem se faciat.

et inde red-
cem expectari
a matre,

227 Denique a Limbo regrediens, O felices, inquit, animæ, quæ licet præsentem non fueritis quando Verbum sanguinem suum effudit; nihilominus communicastis efficaciam illius, vobisque aptastis et consuistis vestimentum sanguineum, quod mox ut induistis, non potuistis vel unicū momentum in isto loco remanere. Ita si anima se redderet idoneam participando prædicto sanguini, impossibile foret ut non salvaretur: omnes autem illum suscipere-mus, nisi ipsi nos faceremus incapaces. Quis te deduxit in terram, o Verbum? Amor. Quis te reduxit in cælum? Sanguis. Quis te fecit ad nos descendere, nisi essentia tua, quæ in sui communicatione consistit? Quis te ascendere fecit in Paradisum, nisi

tum animas
Patrum san-
guine ejus
vestitas exire,

pœnæ et plagæ tuæ? Quis unquam poterit non esse ei gratus, pro tantis tamque infinitis beneficiis ipsius? Amor ipsum de cælo traxit in terram; Sanguis a nobis abstrahit de terra in cælum. Hic porro fecit signum quod videret Jesum resuscitatum, et dixit; *Omnes videntes cum mirati sunt in splendore gloriæ ejus.* Ubi vulnera, ubi verbera, ubi sputa?

228 Valde notabiles etiam nec minus devotæ fuerant cogitationes et affectus, quibus sese occupavit in nocte Assumptionis beatissimæ Virginis anno.... Postquam enim orasset omnes Angelorum choros, ut impetrarent sibi a Domino veniam suorum defectuum, quatenus dispoveretur ad conscendendum in cælos cum Virgine; visa est sibi videre, ut ait, ipsos Angelicos Choros donis onustos turmatim progredi ad sepulcrum, in quo jacebat sacrosancta arca corporis Mariani, ut illam sibi assumerent: quia autem non poterant augere ejus gloriam, utpote perfectam et consummatam, quod illi facere voluissent, fecerunt animabus fidelioribus, ut possent simul cum ipsa assumi. Ecce autem Angelos properantes ad sacram humanitatem Verbi, ut ex illius roseis plagis educant varia ornamenta ad ornandas nostras animas: quæ utinam dispositæ essent ad recipiendum omnem illum ornatum, varias virtutes significantem, quem illi ipsi dare vellent: sic enim in nobis tantum sibi complaceret Virgo, ut oculos in nos jugiter defixos teneret. Vadunt autem Archangeli ad roseam plagam manus dexteræ, seque onerant pulcherrimis collaribus, distribuendis in eos qui caput suum non inclinant ad faciendam propriam voluntatem. Throni, ex sinistra manu tollunt pretiosas armillas, significantes quod solum debeamus operari ut Deus honoretur: quia hoc ei promisimus et hoc ei placet. Dominationes, ex vulneribus sanctissimorum pedum sumunt inaures, denotantes continuam attentionem, quam debemus adhibere internis inspirationibus Spiritus sancti ad eas executioni mandandas. Chorus Principatum, a spinoso capite. Verbi trahunt auream coronam caritatis, quæ ipse Deus est, quia *Deus caritas est.* Potestates, ex sacri lateris caverna promant signum sponsis adeo carum, et sine quo non possent Sponsæ appellari; annulum videlicet, de quo dicitur, *Sponsabo te mihi in fide.* Quid autem facient tres alii Chori? Eia, ornabunt nos insigniis Passionis Verbi, ut ipsum quoque sibi complacere in nobis.

In nocte Assumptionis
Mariæ

E
videt Angelos
ornare comites
ejus animas

ornatu sumpto
in vulneribus Christi:

229 Hic dixit, videre se Angelos tripudiantes atque festive circumcingentes locum ubi requiescebat corpus Virginis, quod appellari potest alter Paradisus, quia in eo requieverat ipse Deus. Cumque ei videretur Virgo jam sublevata, oravit illam ut interius exteriusque renovare se dignaretur, et hoc sufficere sibi aiebat. Tum sensit ingentem cruciatum, adeo ut diceret, O Maria, vereor ne anima mea dissolvatur a corpore sicut tua. Videns autem paulo post Virginem esse assumptam, et audiens suavissima cantica Angelorum: O quam suaves, inquit, cantus; colliquescere me faciunt; sed nequeo eos perfecte intelligere, nedum exprimere: substantia interim talis est: Assumamus eam, quæ assumpsit Deum in se. Assumamus eam, quæ assumpsit in se omnes generis humani miseras. Assumamus eam, quæ assumpsit in se omnes virtutes. Hic autem totaliter in admirationem absorpta, novies replicavit Responsorium, *Sancta et immaculata Virginitas.* Deinde subjunxit: Sanctissima Trinitas nominavit illam novies Sanctam, quia sublimavit et exaltavit eam supra novem Choros Angelorum. O rem mirabilem et stupendam, quod Pater æternus, qui utique Deus est, tanto cum amore ad se trahat pauperculam creaturam, qualis erat Maria; et cum eodem amore, quo misit Verbum ad exequendum opus redemptionis,

F
petitque interius
et exterius
reformari,

et ipsam
assumi videt,

A nis, attrahat ad se quoque rem redemptam. Idem amor qui movit Verbum, ut seipsum sibi quadam-tenus detraheret, movit ipsum ut trahat Mariam ad se. Non magis promptus fuit Spiritus sanctus ut descenderet in Mariam, formaturus in ea Verbo corpusculum humanum; quam ut Mariam assumeret in cœlum, quod sine ea non videbatur perfectum, deficiente ei ornatu suo præcipuo. Sancti necdum erant, ut sic loquar, plene glorificati, quamdiu defuit Paradiso Maria; quia per ipsam receperunt fructum glorificationis suæ.

230 Quid amplius dicam? Ipse Deus non videbatur satis frui gloria sua, cum sit adeo sui communicativus, quia non inveniebatur in Paradiso ulla creatura tam pura, ut posset esse capax ejusdem gloriæ participandæ. Erat ibi quidem humanitas Verbi, sed ipse erat Deus et homo, adeoque seipso gloriosus: oculos ergo in Mariam defigens Pater æternus, complacebat sibi in ejus maxima puritate, quia ipsa ex eo Verbum traxerat, et angusto ventre suo concluderat. Verum si tantopere tibi in ea complacebas o Deus, quare tandiu ipsam detinuisti in terra? Complacebas tibi eam habere in terra, sicut complacebas tibi habere eam in mente tua, quando creasti eam. Quia sicut tenendo eam in te, videbas fructum ex ea proditurum: tuum, inquam, Verbum, quod ex purissimo ejus sanguine debebat carnem assumere; ita postea tenendo eam in terra, respiciebas fructum productum ex ea; quia conspiciens humanitatem Verbi, sedentem ad dexteram tuam, videbas quodammodo carnem Mariæ, utpote ex ea assumptam. Tu vero Maria, quomodo potuit tibi placere tandiu in terra remanere, post ascensionem dulcissimi et amabilissimi filii tui? Nempe, sicut complacuisti tibi conformando te voluntati Patris, ut ille penderet in cruce, sic eidem conformabar, ut absque illo esses in terra. Conformasti te ad rem tam difficilem, quam erat videre Filium æterni Patris adeo probrosa pati, considerans maximum fructum ex tali passione processurum, qui fructus nos eramus, destinati ad replendas sedes vacuas in Paradiso: et in hoc tantum tibi complacuisti, ut si expediens fuisset, etiam te ipsam, o Maria, dedisses. Ecce jam elevata est super nubes Maria, neque videtur amplius, sed solum splendoris aliquid ab ea relictum. Hic porro cum obtulisset multas creaturas sanctissimæ Virgini, a raptu ad sensus communes rediit, relinquens nobis

C exempla suæ tam piæ ac sanctæ contemplationis.

CAPUT XXIII.

Patiendi desiderium insatiabile in Magdalena: extremus ejus morbus, obitus, sepultura, miracula

231 **N**on fuit inimicus, quem gravius odisset Sancta, quam amorem proprium et propriam carnem: cui se jam inde a prima pueritia contrariam declaravit, recusans extra tempora prandii aut cœnæ cibum sumere, dimittens fercula delicata, in stramineo sacco dormiens, noctu ad disciplinam surgens, spinosis virgis circumdans tempora. Sed quæ tam male tractavit corpus in domo paterna, sub eorum oculis qui illam observabant ne exorbitaret: quando se conspexit in alio statu ac domo pœnitentiæ, nunquam potuit satiari asperitate vitæ inchoatæ. Non fuit autem minima pœnitentiæ ejus, quod nulli fatigationi parceret in iis laboribus, qui vel ab obedientia sibi injuncti, vel ad proximi auxilium ultro erant ab ea assumpti, quamvis corpus jejuniis aliisque castigationibus fractum ægre sustineret. Ultra quinquennium istud, quod totum in pane et aqua

traduxit, nisi quod hebdomadatim ter vinum gustaret, omnis ejus vita continuum jejunium videri potuit.... Hoc non contenta addebat flagellationes tam rigidas, ut audientes Monachæ ad Superiorem accurrerent, quatenus obedientiæ præcepto adhibito ipsam coerceri juberet. Cingebat carnem asperis ciliciis, præter cingulum, ex clavis et aliis ferreamentis confectum, quo utebatur. Ut vero implacabili in se odio obsequeretur, modo pectus saxo percutiebat, modo brachia et crura stillanti cera ustulabat, vel admotis urticis; quandoque etiam forcipibus carnes stringebat usque ad sanguinis expressionem. Adde his tolerantiam hiberni frigoris, sub una tunica et pedibus per triennium nudis: quibus quando inducebat calceos, non raro inserebat aculeatas juniperi baccas. Adde somnum, non nisi vigiliis interruptum cruciabilemque, etiam in nuda humo, per noctes continuas quinquaginta, vestibis non nisi raro detractis, ut promptior vel ad infirmas accurreret, vel Sorores ad matutinale Officium excitaret, sicut annis omnino quindecim fecit. Talem vero vivendi formam vix intermisit, nisi coacta gravissimis morbis, quos nequiret dissimulare.

232 Nihilominus majoris tolerantia desiderio incensa, cœpit postulare a Deo, ut purum ac merum pati concederet sibi. Cujus beneficii spem in raptu anni mncii acceperat sibi divinitus visa, accessit tota hilaris ad Matrem Sor. Evangelistam Jucundi, mulierem magnæ experientia etque virtutis; suamolim in Novitiatu Magistram, quam plurimi faciebat et solebat Sanctam Sanctoream nuncupare; significans ei quod Deus sibi concessurus videbatur nudum pati; proindeque rogavit, ne ipsa, cujus preces multum apud Deum posse credebat, vellet deprecando intercedere, sibi que tantum bonum impedire: quod cum illa promississet, securior jam ad Chorum abiit, Deo actura gratias. Quos ergo deinceps habuit raptus, sine gustu omni spirituali fuerunt: quia autem in uno eorum aliquid denuo sibi visa est regustare prioris dulcedinis, audita fuit in querelas prorumpere atque dicere, Ah! mi Deus, quare violas pactum mecum initum? Et preces easdem sæpe replicans, fuit in ultimo raptu vitæ suæ, anno mnciii certior reddita, quod Deus annuerat ejus desiderio; cum ultima gravissima infirmitate conjuncturus extremam spiritus ariditatem et desolationem, ad quam jam inde ab anno mncx, post quinquennium probationis supra dictæ, sese animose obtulerat. Ilinc cogebatur, ut vel tantillum devotionis excitaret, conquirere media nonnulla: et sic videbatur modo cum

233 Jam anno mncii febrium cum tussi cœperat sustinere, et sequenti mnciii vena pectoralis ei rupta erat: nihilominus contra medicorum judicium vitam protraxerat usque ad Septembrim anni mnciv: quando absoluto Novitiarum magisterio, electa Suppriorissa fuit: sed post octo dies, quibus magno cum zelo multa ordinaverat ad meliorem observantiam, denuo febri correpta lectoque affixa per obedientiam est. *Dolorum varietatem gravitatemque quos exinde pertulit, totumque extremi morbi ordinem habes extremo capite Vitæ a Puccino descriptæ; quæ propterea strictius hic auctor prosequitur: sed ne-*

D

EX ITAL.
JOSEPHI
FOTII.
*non contenta
illud multimodis
vezare,*

E

cap. LXII
*optat sibi concedi purum
pati,*

*et impetrat
an. 1604.*

F

Extremum decumbens,

c. LXIII

que

*quodque tam-
diu in terris
manserit,*

*ut se conformaret volun-
tati Dei.*

cap. LXI
*In suum
corpus severis-
sima,*

EX ITAL.
JOSEPHI
FOTII.
commendat
exercitium
patientiae,

A *que sic retexenda puto : sufficit ex eo hic dicere, quod* Discipularum una, videns eam tantum pati, dixit, Mater Magistra, res enimvero magna est, quod Deus quotidie novam patiendi materiam tibi largiatur. Cui illa : Atqui hoc meum desiderium fuit jam inde a juventute : et hanc gratiam, specialiter postquam communicaveram peti a me solitam, aestimo maximi. Etenim exercitium patientiae est tam nobile, ut Verbum, reperiens se in sinu Patris in deliciis Paradisi bonis omnibus affluere, quia tamen ibi deerat patientiae stola, ut hunc quoque ornatum pararet sibi, descenderit in terram : erat autem Deus, nec falli poterat.

et dolores
monet a Dei
voluntate
non separandos :

234 Fuit, quae adeo cruciari ipsam videns, dixit : Mater, non sufficit mihi animus ad videndum quod Deus te faciat tantum pati. Turbavit illam vox, adeo dissona a conformitate cum Dei voluntate ; ostenditque aegrios sibi fecisse defectum, verbis istis admixtum, quam ipsa quibus affligebatur mala : ideoque perquam serio ei dixit : Soror, quoties te videris tribulationibus pressam, cave vigilanter ne eas extrahas de suo fonte, quae est voluntas Dei, alioqui magno et importabili oneri tibi erunt. Pulchrum sane monitum pro illis animabus, quae, dum versantur in hac vita, desiderant multum proficere. Monstrabat etiam quod ei compateretur Sor. Maria Pacifica del Touaglia, cui dixit infirma : Ego acquiesco ei in quo sibi placet Deus, et ex animo illi offero omnem gustum consolationemque spirituale, modo queam salvari. Ad quae verba non potuit altera tenere lacrymas : majorem autem compunctionem cunctis attulit, quando ita serio interrogavit Confessarium, utrum ipsam salvandam crederet. Et tamen paucis diebus antea dixerat (uti testatur Sor. Maria Innocentia Dati) Non potuissem aliter operari quam haecenus operata sum, quia in omnibus actionibus meis (quantum equidem scio) aliud nihil intendi, quam Dei honorem et gloriam : id quod modo magnam cordi meo quietem adfert.

moritur in
actu obedientiae,

235 Inter haec ad vitae finem tendens, sacro Viatico munita fuit, nocte sequente diem xxiv Maji hora septima post solis occasum. Interque sacros hymnos, ad moribundae solatium, recitatus est symbolum S. Athanasi : cumque hora xiv, ad Sacrum faciendum et Sanctimonialibus Communionem impertiendam, digressus Confessarius, per Sacristanum Priorissae Sor. Evangelistae Jucundi mandasset, ut suo ei nomine sub obedientia praeciperet vivere, usque dum absolutis mysteriis ad eam reverteretur ; vitam protraxit usque ad horam xvii, quando obiit xxv Maji anno mdcvii, cum in Religione transegisset annos xxiv, menses v, dies xxv. Ea autem defuncta, non solum miraculo fuit vultus, antea pallidus et emaciatus, moxque in juvenilem plenitudinem ac florulentiam restitutus : sed etiam, quod una ex ibidem adstantibus Monachis, quae usque ad id tempus alieniore ab ipsa animo, raptibus ac virtutibus ejus eidem nullam adhibuerat ; subite compuncta, senserit sibi firmam inspirari persuasionem de obtenta ab eadem coelesti gloria.

non sine signis
acquisita mox gloria.

C. LXIV
Convertitur
ad ejus aspectum peccator ;

236 Finitis postero die xxvi Maji, ad corpus in ecclesia expositum, officiis, semotoque ut melius fieri potuerat populo, portis jam clausis, remanserunt nihilominus aliqui, interque eos P. Claudius Siripandus Societatis Jesu, ac juvenis quidam vitae admodum lubricae et dissolutae, qui vidit subito vultum Sanctae a se averti in latas alterum. Quem obstupefactum, et mutato colore conturbati animi signum edentem, aspiciens Pater ; eundem accessit, et Vide, inquit, Adolescens, ne forsitan Sancta non sustinerit conspici oculis tuis, qui vitam adeo scandalosam ducis. Cui ille, jam compunctus et contritus, Ita est, inquit, Pater : sed ego finem li-

centiae faciam, uti ipse videbis. Nec minus quam D promiserat fecit : post paucos enim dies ad eundem Sacerdotem revertens, generali Confessione totius vitae delicta exposuit, magno cum doloris sensu et serio emendationis proposito ; nec ita multo post idem obiit, cum spe aeternae salutis non modica. Coeperunt deinde inquietari Sanctimoniales supplicationibus postulantium devotionis ergo aliquid ex iis rebus, quae in defunctae usu fuissent : quibus recusarunt illae satisfacere, usque dum D. Archiepiscopus Alexander Marci de Medicis, pro magna quam conceperat opinione de sanctitate Mariae Magdalenae, permisit ut illorum devotioni satisfaceret ; itaque distributa sunt varia, quae deinceps valde auxerunt communem erga ipsam venerationem, propter miracula quae mediantibus illis operatus est Dominus.

Reliquiae
cupide postulantur :

237 Fuit deinde ad locum sepulturae undique accurrentium devotio tanta, ut peregrinorum non pauci ad ipsum portarum civitatis ingressum ponerent calceos, non nisi nudis pedibus eo accedere praesumentes. Ad incrementum vero fervoris istius multum contulit sparsa fama de incorruptione corporis, agnita anno mdcviii die xxvii Maji ; quando illud placuit exhumare, quia loco, ubi sepulturae datum fuerat, proximus erat puteus ; et a suggrundis tecti ecclesiae stillans aqua jugiter eundem locum humectabat. Inventa est autem capsula humida tota et incerati lini pannus, qui corpus involvebat plane frigidus, atleo ut abiret in frusta, humida quoque erant vestimenta cetera : ipsum tamen corpus incorruptum apparuit, nisi quod facies ac pedes fuscum colorem induerant, nasique et labii inferioris extremitas nonnihil videretur consumpta. Accedente deinde Domini Archiepiscopi licentia, idem corpus palpabile atque tractabile, velut si tam primum expirasset, receptum iatra monasterium est ; sericisque indutum a Sanctimonialibus, collocatum in camera, jam tum conversa in oratorium, ubi annisquinque infirma jacuerat. Stuporem auxit octiduo post suavissimi odoris liquor, stillare animadversus ex sacro corpore a genibus deorsum ; fuitque exceptus suppositis pannis, qui exinde manserunt velut oleo odorato tincti, suntque in varias personas distributi. Coepit enim stillare hic liquor a principio Junii mdcviii, nec destitit, ante finem Junii anni mdcxx : quando cessante stillatione praedicta, mansit tamen, hodieque permanet saavis odor, in Processibus legitime comprobatus. Hoc autem miraculum occasionem dedit anno proximo mdcix festivus recolendi diem obitus, et hic deinceps in veneratione fidelium mansit. *Quae vivens Sancta patravit miracula curationum, alibi deducta jam sunt ; quae autem patravit post mortem, speciali mox Tractatu referentur ; suntque in Vita a Fotio edita postremorum fere capitulum, hic omissorum, argumentum.*

C. LXV
fit concursus
ad sepulcrum,

E
maxime post
annum 1608
invento corpore
incorrupto,

et stillante
exinde liquor

C. LXVI
ET SEQ.

Post beatificationem
C. LXXI

capta toto
orbe coli ;

238 Ad eundem quoque Tractatum differimus Beatificationem anna mdcxxvi celebratam, et hanc seculi mirabilia : quibus cum Sanctae nomen, non solum per Europam, sed etiam extra eam longe lateque claresceret ; ex omni parte incredibili cum instantia requisitae fuerunt Monachae S. Mariae Angelorum, ut de Reliquiis ejus communicarent aliquid : unde factum est, ut illae tandem, pro Dei Sanctaeque gloria, spoliatae remanserint omnibus quas habebant ejus vestibus, velis, aliisque rebus ad ejus usum aliquando spectantibus : ex quibus per partes dissectis missum est in multas civitates Franciae, Hispaniae et Belgii, Ulissiponam, Viennam, Oenipontum ; in Angliam, Hiberniam, et Poloniae ; in Indias Orientales et Occidentales ; in Congam et Angolam ; in Siciliam, Marchiam, et Romaniam ; Romam, Neapolim, Venetias, Bononiam, Parmam, Mutinam, Mantuam, Mediolanum, Genuam, Lucam, aliasque

A aliasque plures Italiæ civitates: et in multis prædictorum lucorum fabricatæ suat capellæ erectaque altaria, crescente semper ad ea devotione populari, quemadmodum probant appensa abique anathemata, et oblata donaria in memoriam acceptorum beneficiorum; quod sicuti venerationem Sanctæ apud omnes auxit, ita etiam incendit desiderium videndi eam magis glorificatam: [quoniam etiam anno MDCCXIV sacrum cadaver, quod catenus servatum fuerat in capsâ mere lignea, licet inaurata; in decentiorem oliam transpositum fuit, cujus latera specularibus crystallis instructa pie venerantium oculos non excluderent; et in hac jacuit usque ad annum MDCLIX.]

sed imprimis Florentiæ,

ubi nunc jacet in nova capsâ,

239 Quod si ubique locorum, in quibus Reliquiarum est aliquid, ita factum est; multo magis in ea civitate, ubi habetur illius venerabile corpus, quod nunc servatur in capella Dominorum Nasorum, ubi primum appensa videbatur imago S. Bernardi. Placuit autem prædictis Dominis capellæ Patronis, anno MDCCXIX, ut ejus loco ibidem exponeretur depicta imago Sanctæ, genibus flexis brachiisque protensis suscipientis a beatissima Virgine velam: ipsumque altare fuit marmoribus exornatum: cui magis etiam condecorando D. Lutozzus Nasi, ultimus familiæ anno MDCLXVII, tria millia scutorum testamento legavit. Sub jam dicto marmoreo altari repositum sacrum depositum est, intra capsam, lucidissimis crystallis, per quatuor latera fundumque et operculum fastigiatum intra limbos inauratos dispositis, ornatam pulcherrimo artificio: ipsa vero capsâ insistit basi cubitum unum altæ, et antiquæ inauratæ, cum sculptura florum eleganter protractorum, sæisque lemniscis et fasciis illigatorum; quæ res pulcherrima visu est; nec minus pavimento, cui basis imponitur, marmoribus exquisitis elaboratum totam.

constructa an. 1659,

ad quam plures lampades,

et nulla unathemata.

240 Anno autem MDCLIX, quando constructa fuit nova illa capsâ formæ et elegantæ majoris, ex munificentia D. Joannis Vai Pratensis, propter gratiam acceptam; fuit etiam sacrum corpus indutum novis vestibus, ad formam habitus Carmelitani, sed materia ditiori confectis: subtus scilicet ex filis aureis nigro serico, superius ex argenteis serico albo intextis, faciem nihilominus nudam æque ac pedes mannsque relinquentibus. Coronam argenteam habet in capite Sancta, cujus postea digitis inserti sunt quatuor pretiosissimi annuli, et manibus viridis ex argento picto ramus liliorum, eodem metallo candentium; supra pectus vero habet Sancta Crucifixum aureum, ad hoc donatum a D. Commendatore Fr. Joanne Francisco Ricasoli. Medalia etiam aurea est ad pedes, missa ab Urbano Papa VIII, cum mandato ut istic collocaretur. Extra capsam, ad partem quæ intra monasterium clauditur, videre est appensam crucem auream grandem magni valoris, itemque cor aureum, cui inscripta leguntur hæc verba: *Signum cordis Ferdinandi Ducis Mantuæ VI et Montis-ferrati IV, Beatæ Mariæ Magdalænæ de Pazzi dicatum.* Circumcirca capsam pendent decem argenteæ lampades exiguæ, quæ semper ardentes reddunt corpus sacrum spectabile; præter undecim similiter argenteas, appensas intra extraque capellam, a diversis ipsius Sanctæ devotis: intra quas duæ habent formam cordis. una vero earum inaurata est, donumque Serenissimi Nicolai Francisci Lotaringiæ Ducis, cum annuo reditu ut ardeat semper. Anathemata porro argentea alia, formæ ac magnitudinis diversæ, extra intraque capellam (ut verbis Processus anno MDCLXIII Florentiæ fabricati utar) vix dinumerari possunt. Et ex illo deinceps tempore plurima alia accesserunt, crescente magis magisque veneratione. cum fama sanctitatis et miraculorum.

GLORIA POSTUMA

Ex variis auctoribus et monumentis collecta.

PRÆFATIO COLLECTORIS D. P.

Mirabilis in Sanctis suis Deus, non solum viventem inter nos Mariam Magdalenam eximiiis decoravit miraculis, quæ jam dedimus in præcedenti historia, fidei certissimæ testimoniis roborata: sed prolixius etiam id fecit post mortem. Hæc autem trifariam partiri placet, sic ut prima sint, quæ tribus primis ab obitu annis acciderunt, suntque ab Auctore Vitæ consignata post tertiam et sextam partem, itemque post ultimam anni MDCCX editionem. Secunda et tertia erunt, quæ ante solennem Canonizationis actum contigerunt; ultima, quæ cum secuta sunt usque in hodiernam diem. Prima dabimus ex originali Italico Vincentii Puccini, cujus auctoritas potior nobis est alio quantumcumque majoris ponderis nomine, cum ab ipso hauserint ceteri quæ ad Romani Pontificis tribunal detulere. Secundi generis miracula non ex Romanis Processibus, sed immediate ex Florentinis auctoritate ordinum confectis colligere in animo mihi fuit si eos nancisci potuissem: nihil enim dubitabam, quin ea gratiora habiturus esset lector, curius veritatis ex ipso præsentium testium ore immediate descendæ, quam si acciperet ab aliis decimata, alterata, et in compendium reducta. Sed hanc qualem cunq; gloriam, Sanctæ suæ ex ejusmodi collectione proveniaturam, illi ipsi subtraxerunt, quorum maxime intererat talia nobis communicare; etiam postquam Romæ jam factus esset ad eam finem labor et sumptus non exiguus, ut quod de S. Angelo Carmelita feci, etiam possem facere de S. Maria Magdalena de Pazzi. Viderint illi, quomodo Deo et Sanctæ ipsis suis Romæ Superioribus reddant rationem condita sub medio lucis; pergemus nos etiam de invitis mereri bene, et ad sui Ordinis ornatum conferre quidquid salva veritate poterimus. Terti generis miracula, quamvis magis authentice dari possent, quam ea nunc habentur Summatim edita; volumus tamen, iis quorum interest, prescribere formam, qua debeant ipsi Sanctæ suæ decora efferre in lucem: erimus ergo illis contenti, sicuti jam habentur impressa, partim in *Vitis* post Beatificationem editis Romæ, una sub nomine Puccini, altera sub nomine Ceparii nostri; partim apud R. P. Patritium a S. Jacobo, ex Romano recentiori prototypo; iisdemque addemus quæ Reverendissima ipsius monasterii Priorissa Soror Evangelista de Corde Mariæ, suis suarumque Sanctimonialium manibus, humanissime transcripsit, selecta de plus quam centum quadraginta gratiis, post eandem Canonizationem usque nunc ferme Florentiæ factis; cum historia expositi solenniter corporis anno MDCLXXVI pro pluvia impetranda. Hisce accedet solennior translatio, facta an. MDCLXXXV, ad pretiosissimi marmoris et operis capellam, quæ sub artificum manibus per octennium fuit et æri incisa exhibetur: atque ita finis dabitur huic tractatui, quem, exemplo jam alias usitato, placet Gloriam Postumam nominare.

Colliguntur hæc, partim ex Vincentio Puccino,

E partim ex postea editis,

adduntur quædam facta post Canonizationem

12

CAPUT I.

Miracula post mortem, impressa Italice ad calcem Partis 2, et cum aliis nonnullis recusa post Vitam anno 1629 impressam.

Post mortem Sor. Mariæ Magdalænæ, dum ex omni vico civitatis concurrebat populus ad ejus sanctum corpus videndum, voluit Dominus ut sanctitas ejus inciperet miraculis comprobari, quorum primum hoc fuit. Venerat illuc eadem de causa quidam Societatis Jesu Sacerdos, motas mirabilibus iis, quæ de

Expositum cadaver in ecclesia

EX VARIIS.

A de ipsa tum Florentiæ tum alibi audierat : et postquam cum magno animæ suæ solatio, in sacristia ubi corpus grabato impositum stabat, aspectu ejus fructus fuisset; observassetque qualiter in facie, pallida ac mortua, resplendebant vivi colores sanctitatis, et vitæ æternæ ab ejus anima jam adeptæ pignora, cum quadam vivacitate oculorum, aliquatenus apertorum et plane serenorum, quælia nunquam conspexerat in ulla mortua vel moribunda; egressus est de sacristia, locum facturus aliis. Cum ecce ad plurimum satisfactionem, eodem aspectu frui cupientium, ex angustiori illo loco elatum est corpus ad ecclesiam. Hic ille vidit vultum conversum ad sacristiam, versus latus ubi sunt crates monasterii; moxque in ictu oculi revolutum ad latus alterum. Miratur factum, et forsân interna quadam inspiratione impulsus, attente consideravit, num quis ibi fuisset a quo processerat motus ille; et manifeste cognovit, neminem ibi stetisse, qui vel caput vel grabatum attigerat. Dumque in eo hæret cogitabundus, animadvertit ab altero latere personam stantem, cujus animam sciebat totam esse immersam cœno carnalium voluptatum; cujus conspectum quodammodo ingerat castissima Virgo. Sed et eadem res ab ipsamet persona notata, præter admirationem, excitavit in ea pœnitentiam priorum delictorum, cum proposito vitæ melioris; prout diffuse manu sua propria scripsit Pater prædictus.

B

Attactu floris ab eodem sumpti

3 Domina Maria de Rovais in Rubeis, sedecim mensibus ægrotaverat, neque de lecto se moverat; sed nec movere sese ullatenus per se ipsam poterat; enque adducta fuerat longo illo morbo, ut neque aeris conspectum, neque candorem parietis inoffensa sustineret; et adhibita a medicis omnis generis remedia nihil ei profuerant, defeceratque spes tota recuperandæ sanitatis. Accidit autem die xxx Maji anni mdcvii, Rev. D. Georgium Ciari, Priorem S. Simeonis Florentiæ et suum Patrem spiritualem, flores aliquos, qui contigerant corpus Sor. Mariæ Magdalensæ, utpote consciunt eximie sanctitatis ejus, ad ipsam ferre, suadendo ut eos cum devotione susciperet: quod debita cum fide faciens, eos sibi imposuit. Mirum dictum! Nocte sequenti surrexit per seipsam de lecto, et Dominica proxima accessit ad ecclesiam S. Simeonis, prorsus libera ac sana, stupentibus omnibus qui ægram noverant. Quodque est mirabilius, intra paucos dies domo sua, totis mille passibus distante a monasterio, huc accessit, pedibus suis ambulans; ingressaque in ecclesiam, sensit sibi restaurari vires, ac sanitatem mirabiliter confirmari. Ibi ergo, post obita pie Confessionis et Communionis sacramenta, ore suo proprio fecit certissimam fidem miraculo, simul cum supradicto D. Georgio Patre spirituali suisque consanguineis, ad usus monasterii donans libras ceræ albæ quadraginta, in signum gratitudinis pro beneficio, a Dei famula sibi concessio.

C

eademque liberatur a diuturna febri contacta parte habitus semel,

4 [Annis postea quatuor elapsis, id est mdcxi, eadem D. Maria ægrotare cœpit Majo mense; totamque ætatem febribus aliisque molestis symptomatis gravata, adeo debilis facta est, ut medici nulla ei auderent applicare remedia; quapropter extra vitæ spem posita, die xxvi Octobris, accepit a præfato D. Georgio Ciari plumis fartum sacculum, quo Beata solebat uti supra stomachum, contra graves ejus quos patiebatur dolores. Vix autem ipsum sinni suo admoverat, cum toto corpore diffundi sensit confortativum quendam calorem: ac primo caput roborari, tum cetera membra; adeo ut febribus libera, ipsaque hora de lecto surgens, convocatam ad se familiam pariter jussit Te Deum cantare, mirantibus omnibus ad subitationem tam miraculosæ curationis: et ipsa pedibus suis primo mane ad eccle-

siam venit, gratias actura. Impetraverat eadem D. D. Maria a Monialibus S. Mariæ Angelorum, ut inter eas reciperetur quedam filia sua: et postea reciderat in febrem, sic ut de lecto surgere nullatenus posset, ideoque differebatur puellæ vestitio: quæ cum ita per duos menses matris convalescentiam præstolata esset, renuntiari fecit ei, quod omnino cupiebat sacro habitu indui. Ast mater, Oret ergo B. Mariam Magdalenam, ut me sanet. Hoc intellecto misit ei filia tunicellam sericeam, qua Beatæ corpus aliquamdiu post mortem indutum fuerat: Maria vero ipsam cum fide suscipiens, eodemque vespere induens, subito convaluit; ac mane sequenti ivit ad monasterium, desiderio filiæ factura satis; utraque gratias agente, pro reddita miraculo sanitate. Tertium denique in eosdem relapsæ morbos, duobusque aut tribus mensibus jam lectum tenenti, missum est velum, quo vivens Beata fuerat usa; cum quo signum Crucis formari sibi supra pectus faciens, a præsentem dum adferebatur Parocho, ipso momento convaluit.

ac tertium:

5 Magdalena Petri Rondoni, ex Derelictis quas Abandonatas Ceppi Florentini vulgo nuncupant, sex annorum spatio febribus et stomachi dolore tanto afflictabatur, ut præ ciborum nausea non nisi difficillime comedere aliquid aut bibere posset. atque ad odorem cujuscunque refectionis, etiam vini, sentiret magna cum violentia sibi vomitum eieri. His malis in pessimum statum deductæ nihil proderant quæcumque applicata remedia: quando acceptam particulam habitus istius beatæ Matris ipsa sibi cum fide imposuit, addito voto visitandi ecclesiam ejus, ibique Sacramenta suscipiendi, et dies aliquot in suum honorem jejunandi: nec mora, dispulso omni malo, cœpit edere ac bibere, et sana mansit. Catharina Antonii Tosi, Abandonatorum S. Catharinæ Florentinæ similiter una, excessivis doloribus stomachi per annos duodecim continuos gravabatur, qui sæpe nec diurnam ei quietem neque nocturnam concedebant, tantumque affligebant, ut testetur ipsa pene ad desperationem se iis adductam, qua cogebatur amaras in lacrymas diffluere: jamque consumpta tota, nec nisi pellem atque ossa habens, detinebatur quasi assidue in lecto. Huic vero datum etiam frustillum est de vestibus Beatæ: quod cum sibi fideliter applicuisset, statim sopita fuit et evigilans omnino sanam se reperit: nec tale quidquam amplius passa est.] Hæc prioribus in editione Romana addens ejus curator, notat in titulo Capituli 145 utroque fuisse a Congregatione rituum suscepta et approbata ut miracula, sequentia vero, quæ ipsi constituunt caput 146 et a Puccino referuntur, esse quidem in Processibus testata pleraque non tamen a Romana Rota in censum miraculorum recepta fuisse, videlicet hæc.

E curantur puellæ dux ab inveterato stomachi dolore:

F

6 Margarita, filia Domine Cosæ Laurentii Casati, octodecim annis tulerat dolores in dextero corporis sui latere; deque salute ejus desperantibus medicis, receperat sanctissimum Sacramentum cum extrema Unctione. Præterea manserat in agone diebus octo, reputabaturque jam mortua. Verum, Deo volente, positum supra eam fuit aliquid de habitu Sor. Mariæ Magdalensæ; statimque recessit morbus, et plane libera ac sana remansit, sicut ipsamet testata est. Joannes, filius D. Petri Francisci Rinuccini, decennis puer, jacebat graviter infirmus in lecto, tantoque in periculo vitæ, ut vespere quodam fuerit a medicis domesticisque depositus: quare D. Virginia Ridolfi, mater ejus, supra modum afflictata, viva cum fide accurrit ad Matrem Sor. Mariam Magdalenam, cui fuerat familiaris ac devota cum viveret; visaque sibi est audire interius, quod per illius intercessionem liberandus esset filius suus.

particula habitus moribunda puella,

item puer.

Itaque

A Itaque imposuit ei particulam vestis, votum faciens Deo et sanctæ Matri, quod si ei salutem impetraret, faceret eum anno uno gestare habitum Carmelitarum, ferretque anathema ad sepulcrum. Hæc vespere acciderant, quando mane inventus a medicis est puer ita persanatus, ut admirantes dicerent, non posse tam citam convalescentiam alteri causæ, quam gratiæ divinæ tribui. Impleto autem voto, mater et filius miraculum confirmaverunt. P. Antonius Menesius, Concionator Societatis Jesu, periculoso ac satis molesto morbo correptus, insuper tanto capitis dolore tenebatur, ut nullam partem quietis caperet; quando a nobili quadam matrona missa ei fuit calantica, ex iis quibus usa erat Mater Sor. Maria Magdalena: quare in ejus sanctitate plurimum confidens, cum maxime vis doloris urgeret, ipsam capiti suo devote imposuit. Res mira! Vix hoc fecerat, cum unico instanti liberum sese sensit ab omni cruciatu, et febrem usque eo imminutam, ut brevi recuperaverit sanitatem: et miraculosi hujus successus fidem publicam fecit.

Altera quadam reliquia admota curatur dolor capitis,

sputum sanguinis letale,

B 7 Sor. Maria Magdalena Berti, ipsius monasterii Professa in quo vixerat Soror Maria Magdalena, graviter infirma sputo sanguinis et febris ardenti, magis magisque gravata fuit, sic ut aliæ Religiosæ ipsique medici multum metuerent ne cito ab hac vita transiret. Jamque Pater spiritualis monasterii jusserat eam facere aliquos actus humilitatis, ab illis Sanctimonialibus usitatos in casu mortis. Sed mane quodam, post Communionem in lecto acceptam, spes eam incessit valetudinis recuperandæ, per merita Sor. Mariæ Magdalensæ; quare eundem Patrem Spiritualem rogavit, ut se signaret cum aliqua ejus Reliquia. Quo facto melius habere cœpit, ac brevi de lecto surrexit, rediitque ad exercitia solita monasterii, cum admiratione cunctarum Monacharum, quæ omnes testatæ sunt rem prodigiosam. Thomas Fiaschi genu dextero laborabat, ex concurrentibus illuc humoribus valde inflato, quod ei diu noctuque dolores incredibiles pariebat, absque ullius solatii intercapedine: dixeratque ei medicus, quod res ea adhuc diebus aliquot durare deberet. Hunc quidam amicorum visens, dedit ei folium Gelsomini floris, qui attigerat corpus Sor. Mariæ Magdalensæ. Ille vero eo recepto, magna cum fide se commendavit precibus famulæ Dei, et subito alleviatum se sensit a doloribus suis. Cum autem venisset medicus, definiturus remedia applicanda infirmæ parti, C pro dissolutione humorum ibi collectorum; præter omnem expectationem, contraque prædictionem suam, apertam invenit: unde clare innotuit, quod Deus per merita Sor. Mariæ Magdalensæ voluisset illi gratiam sanitatis concedere, prout ipsemet attestatus est. Philippus filius Clarissimi D. Pauli Ricasoli ægrotabat ex catarrho cum febris ardente, et in pectore patiebatur dolores acerbissimos; remediisque nil proficientibus timebatur vitæ ejus. Interim prædicto D. Paulo patri infirmi missa est crucula Sor. Mariæ Magdalensæ, quæ supra pectus pueruli posita, ipso die sanitatem eidem reddidit; eumque sua mater in urbem duxit, neque amplius tale quid passus est: quemadmodum postea certa fide testari voluit prænominatus Paulus.

genu tumefactum.

et gravis catarrhus,

liberatur energumena,

8 Lucretia Andreæ Pezzini, annorum vigintiquinque virgo, annis circiter novem possessa a diabolo, ab eo totis septem hebdomadis sic fuerat incurvata, ut terram pene contingeret ore: quamvis autem quatuor aut pluribus vicibus exorcismos Ecclesiæ consuetos experta erat, nihil tamen auxilii ab iisdem retulerat: sed die quodam, ferventi cum fide osculata flores aliquos et particulam ex habitu Sor. Mariæ Magdalensæ, subito elevata est in pedes; atque octavo post die malignus spiritus, qui eam ante af-

flixerat, non valens ferre virtutem sanctarum istarum Reliquiarum, ab eadem recessit. Ipsa vero cum matre et sororibus tribus, in gratiarum actionem venit ad visitandum corpus sanctum Feriis sextis continuis septem, consistendo ac communicando quavis vice, et dictum miraculum ore proprio sæpius confirmaverunt. Domina Maria de Bardis inter Arrighos nupta, nocte quadam tanto dolore per totum corpus oppressa fuit, ut ex omnibus ipsius membris magna copia sudoris stillaret. Advocati subito medici multa quidem adhibuerunt remedia; sed his nihil proficientibus, multum illi metuebant ne intra horas duas expiraret: credebant enim dolores esse colicos, ex calculosa obstructione procedentes. Interim nobili eundem Matronæ, ibidem præsentī, venit in mentem, adhibere quam habebat Reliquiam Ven. Matris Sor. Mariæ Magdalensæ. Qua de re cum monuisset infirmam, et hæc votum fecisset adeundi sepulcri cum argenteo anathemate duabusque ex cera candelis: imposuit pectori ejus particulam habitus, et florem unum tacta sancti corporis consecratum. Nec mora, sensit infirma sic paulatim diminui cruciatum, ut somnum denique capere potuerit; a quo experrecta, plane liberam sese sensit, cum admiratione medicorum et presentium omnium.

D
EX VARIIS.

convalescit moribunda,

E

9 Horatius, filius Joannis Baptiste quondam Antonii Persiani, annorum circiter trium puerulus, quatuor continuis mensibus vexatus fuerat ardentissima febre, cui hydropisis admixta erat: neque aliud ei videbatur superesse, quam pellis ossa cooperiens; imo cum jam amplius nihil deglutire posset. tribus diebus et quatuor noctibus nullo alio cibo, quam modico stillato refectus, qualibet hora moriturus credebatur. Tum genitores ejus, confisi meritis Sor. Mariæ Magdalensæ curaverunt habere aliquam ejus Reliquiam; portataque ad eos est particula habitus; quæ mox atque domum allata fuit, puerulus, qui in cunis quibusdam jacebat moribundus, subito lætanti vultu matrem inclamavit, dicens Mater, sanus sum. Evidentius autem patuit miraculum, quando prædicta Reliquia corpori ejus imposita fuit: siquidem ad ejus contactum liber a febre vigorem resumpsit, et cœpit ambulare per domum, quasi nihil unquam mali passus. Et hoc testificatur Joannes Baptista, pater sanati pueri.

item puer moribundus

10 Magister Simon Cisti, Frater Conventualis in sanctæ Crucis Florentiæ, Ordinis Minorum S. Francisci, quodam die mensis Octobris, mane in jentaculum sumpserat venenosos quosdam fungos: qui ei post modicam quietem attulerunt alienationem a sensibus, tuberibus duobus ad caput, totidem aliis circa nates procedentibus; interim multam spumam ejiciebat per os, nec poterat quemquam advocare in auxilium, quia etiam loquela ei præpediebatur. Contigit autem ut ad ejus cellam, in qua sic solus jacebat miser Pater, veniret tali articulo temporis discipulus ejus Magister Leonardus de Vacchia; qui moribundum inveniens, mox curavit ea adferri remedia quæ credebatur proficere posse. Sed ipse Magister Simon, videns adeo vicinum morti se esse, magisque in divino quam humano subsidio fidens, recordatus est Sor. Mariæ Magdalensæ, erga quam magna fide et devotione afficiebatur. Vocemque ut melius potuit formans, rogavit ut peterentur flores aliqui et particula habitus a D. Georgio Giari, Priore S. Simeonis Florentiæ; obtentasque Reliquias sibi ipsi imposuit, devote promittens, quod si periculum præsens evaderet, visitatum iret corpus sanctum, atque in ipsius monasterii ecclesia Missam celebraret. Patuit autem mox miraculum evidens: cœpit enim continuo melius habere, atque a mortis periculo erutus, brevi liberatus fuit omni incommodo

F
Servatur periclitans ex esu fungorum.

ex variis,
et 3 annis
apostema
patiens.

A modo, ad stuporem uniuscujusque : et fidem miraculo in se patrato fecit. Soror Humilitas Cini, Conversa in monasterio S. Clementis Florentiæ, propter apostema quod annis jam triginta in corpore toleraverat, tegre poterat se commovere. Illec supra se sumpsit particulam sæpediti habitus, seque Sorori Mariæ Magdalene ferventer commendavit, Paucis autem diebus post, prædictam Reliquiam penes se habens cum summa fide, sensit veluti petram cadere, et evanescere humorem illum, qui causa fuerat apostematis. Quare agnoscens miraculum, a Dei lamula in se patratum, testata id ipsum est, cum admiratione Monachorum, in monasterio isto degentium.

Horum fides
publica.

II Supradicta omnia miracula, et plura alia hic omissa, quæ Dominus Deus voluit Florentiæ patrare, per merita Matris Sor. Mariæ Magdalene, ab iis in quorum gratiam patrabantur, coram testibus fide dignis, deposita rite fuerant, et propriarum manuum subscriptionibus roborata : de quibus etiam a Notario publico facta est fides et scriptura authentica, ad magis affirmandam veritatem eorundem. Eadem cum præfatis attestationibus et subscriptionibus descripta sunt etiam in libro, de quo supra, continente subscriptiones Sanctimonialium : eorundemque (sicut et aliarum rerum omnium, ad præsens opus pertinentium) exemplar Notariale repositum est in Archivio Archiepiscopatus Florentini. Atque ex his successibus, velut certis pignoribus obtentæ a Sor. Maria beatitudinis æternæ, intelligi potest, quod quæ in terris vivens tam accenso zelo curabat anxium proximorum, nunc dilecto Sponso (ut confidere licet) fruens in cœlo, impetratura sit gratias infinitas iis, qui devota cum fide recurrent ad ejus merita imploranda apud divinam majestatem, a cujus gloria infinita profluit omnis gloria servorum ejus electorum.

CAPUT II.

Alia miracula, ad finem Partis VI a Puccino relata.

Invocata
S. Maria
Magdalena

sanatur dolor
pectoris,

epilepsia,

dolor capitis,

Hieronymus Mariotti, qu. Pauli Pagliazzii de Valle-Arni, quatuormensibus conflictatus cum gravi febris, gravius malum patiebatur in pectore : quare deductus est Florentiam ad hospitale S. Mariæ-novæ, ubi a medicis ablata est spes convalescendi. Sed cum datum esset frustulum de habitu Sor. Mariæ Magdalene, idque ipse devote acceptasset, eidem secum magna fide commendavit. Dies erat Mercurii cum hoc agebatur, et eodem die coepit melius habere, sic ut sequenti sabbato fuerit ex integro liber ac saous. Fuitque successus hic miraculosus indicatus Matribus monasterii, a D. Camilla, matre ipsius Hieronymi, et a D. Cassandra Martelli, velut totius rei conscia. Ipsa autem die qua corpus Sor. Mariæ Magdalene post mortem constitit spectandum in ecclesia, mulier quadam epileptica, non valens præ multitudine confluentis populi ad ipsum usque pervenire, flexit genua ante imaginem Deiparæ Virginis, stantem supra portam ecclesiæ jam dictæ, devote supplicans, ut sibi per famulæ Dei merita salutem obtineret : et mox exaudita fuit, nihilque simile deinceps passa.

13 D. Elisabetha, uxor Clementis Tinctoris, acutissimos capitis dolores patiens, sic ut nullam caperet partem quietis ; vertici suo imposuit unum ex floribus, qui corpus beatæ Matris tetigerant, et subito sana fuit. Filiolus D. Ugolini Bonsi, natus menses viginti, ardentissima febris laborabat, et præ magnitudine æstus non poterat vel ad momentum quiescere : nam et in pectore ingentem patiebatur dolo-

rem ; ideoque salus ejus habebatur a medicis desperata. Sed statim atque ejusmodi flos unus pectori ejus impositus fuit, extinctus est febrilis ardor, resedit molestia, et caro pueri facta est vegeta ac succulenta, cum magna admiratione medicorum et aliorum consociorum. D. Julius Ruccellai, maculosa ac pestilenti febre adductus ad extremum vitæ terminum, secundum judicium medicorum ; mox atque impositum ei fuit aliquid de habitu prædicto, convalescere coepit et brevi ex toto liber fuit. Catharina, filia Antonii Tossi, supra modum gravabatur doloribus capitis stomachique ; stomachi autem dolor per octo continuos annos ipsam afflixerat ; nec profuerant quamvis multa adhibita medicamenta, sed malum magis exacerbarant. Desperato ergo ab his auxilio, convertit se ad intercessionem Sor. Mariæ Magdalene ferventi prece implorandam ; nec abiit sesquihora, quin omni dolore tam liberam se sensit, quam est modo, tota sana et vegeta.

14 D. Ginevra Busini, uxor D. Petri-Philippi Uguccionii, periclitabatur inter gravissimos dolores partus, quando commendavit se venerandæ Matri, vovens visitare corpus ejus, argenteumque anathema offerre : deinde signata frustulo habitus sæpe dicti, subito feliciterque peperit : et voti reddendi causa ad monasterium veniens, rem totam distincte ibidem narravit Matribus. Religiosus quidam, graviter, sed falso accusatus, jussus fuerat a Summo Pontifice, cui causa innotuerat, severissime castigari. Hic innocentiae suæ præsidium in sancte Matris intercessionem quæsit et reperit, vovens tertio visitare ejus corpus, atque ad illud appendere anathema ex argento. Res mira ! Subito patefacta est veritas, et Religiosus ille declaratus innocens, confusionem omnem molestiamque evasit. D. Hyppolita Chelli in Barbadoris, oculo uno per tres menses fuerat infirmata, sic ut nec aerem intueri, nec caput attollere posset præ doloris vehementia, adhibitis autem remediis opportunis nihilque proficientibus, præscripta eidem a medicis est prolixæ ac diuturnæ curationis forma, eo quod ægre admodum sanandam appareret. Qua denuntiatione perculsa, contulit sese ut melius potoit ad Sor. Mariæ Magdalene monasterium ; et quam ibi habebat Sororem Monacham obnixè rogavit, ut efficeret quatenus Religiosæ pro ipsa invocarent beatam suam Matrem in cujus meritis spem magnam salutis habebat repositam. Factum eadem vespera quod rogaverat est, eademque vespera alleviatam se sensit Matrona illa nobilis, atque intra dies paucos omnino liberatam.

15 Margarita, filia Thomæ Sarti de Ponte-Sevæ, in paxillum elitellarium tibiam unaro infelicitè fixerat ; nulloque sanguine effluente, sed circum vulnus coagulato, dirissimis cruciabatur doloribus, quibus continuo accessit gravissima febris. Facto autem cum fide voto Sor. Mariæ Magdalene, cessavit febris ac dolor omnis : et ipsa rem ut acciderat est attestata, argenteam tibiam ad sepulcrum ferens. D. Antonius Valderama, febris aliisque accidentibus afflictus mense Octobrianni mdcvii, gravius adhuc patiebatur in crure ; recordatus autem quod D. Francisca a Suares habebat fasciolas aliquas, factas ex sudario Sor. Mariæ Magdalene, fecit iisdem circumligari crus suum, multa cum devotione rogans sanctam illam animam, ut pro sua salute intercederet : et subito evanuit dolor, meliusque habere se sensit, usque eo ut, si prohibitus non fuisset, vellet statim e lecto discedere. In hujus autem beneficii testimonium, voluit idem D. Antonius extare propriæ manus scripturam. Bernardinus Cerboni, toto decennio doloribus calculi et arenarum gravatus, cum doloribus in vesica continuis et urinæ reddendæ molestiis, principio Decembris anni mdcxix cœperat

D
ardens febris

peticula.

dolor stamachi ;

salvitur difficultis partus,
E

dissipatur calumnia.

Sanatur oculus pessime affectus

F

crus vulnecratum,

alterum dolore plenum,

item calculi cruciatus.

de

A de vita formidare. Sed cum moveri se diceret fama sanctitatis et miraculorum Sor. Mariæ Magdalene, mater et uxor ejus collo ipsius appenderunt particulam habitus sæpe dicti, et eundem quam ferventissime venerandæ Matri commendarunt. Nec diu dilata fuit desiderata gratia, siquidem mitigari mox coëpti dolores, et intra horæ unius spatium plane sunt dissipati, sic ut tenue dumtaxat indicium sui veluti ad memoriam servandam reliquerint; prout ipsemet per propriæ manus scripturam affirmavit, cereos duos adferens ad sepulcrum, quibus mater atque uxor ejus duo parvula ex argento anathemata addiderunt.

*Impetratur
gratia diu op-
tata :*

16 D. Laura Cavalcanti, legens Vitam impressam Sor. Mariæ Magdalene, interius inspirari se sensit ut rogaret Dei famulam, quatenus per merita sua dignaretur intercedere apud majestatem divinam, pro adimplenda quadam interiori gratia, quam annis continuis novem postulaverat perquam ardenti desiderio, et pro qua frustra intercessores adhibuerat varios alios Sanctos. Ferventior autem oratio fuit, quia meminerat se præsentem adfuisse in ecclesia, cum Sor. Maria Magdalena habitu Religioso indueretur. Hanc precationem bis fecit, et desideratam gratiam tam plene obtinuit, ut Confessarius re intellecta miraculo imputandam putaverit. Ita nobilis illa Matrona ab urbe Roma scripsit ad Monachas, perquam minute: gratiam tamen ipsam non expressit, eo quod ad internum animæ suæ statum pertinere ipsam affirmaret. Sebastianus Dominici Fabri de plebea Sco dicta, brachium habuit, quodam malo sic impeditum, ut movere ipsum non posset; adeoque increvit morbus, ut tote illo latere quasi paralyticus sit effectus. Nullum ei remedium inveniebant medici: cum ergo fama Sor. Mariæ Magdalene ad ipsum pervenisset, concepta erga eam fiducia, vovit effigiem suam, pictam in tabula sepulcro ejus offerendam: et voto nuncupato statim convaleuit, propria manu sua testimonium veritatis signans.

fluxus sanguinis,

17 Soror Camilla Blondi, Monacha venerandi monasterii S. Mariini Florentiæ, fluxum sanguinis passa fuerat duobus mensibus: quæ corpus sibi accingens cordula, ad corpus Mariæ Magdalene admota, statim convaleuit. Sor. Maria Dati, ejusdem monasterii Sanctimonialis, ex gradibus delapsa ad altitudinem quinque ulnarum, notabiliter offendit patellam pedis dexteri, sic ut hæc ei in partes dissilierit, ipsaque inter Sororum manus fuerit portanda ad cellam. Malo remedium fecit chirurgus non prorsus infelicitè, sed remansit ei ipso in loco spasmus tam atrox, ut noctu diuque ejulare cogeretur. Recurrens ergo ad intercessionem Sor. Mariæ Magdalene, quasdam ejus Reliquias sibi applicuit: citoque gratiam consecuta, sensit remissiones dolores, et brevi prorsus libera fuit.

*spasmus in
genu,*

quartana,

18 D. Elisabetha Bonvisi, uxor D. Benedicti de Nobilibus Lucensis, cum febris quartana per multos menses graviter conflictata, et intolerabili quam illa causabat siti capitisque dolore; acrius se urgeri sentiens, jubebat sibi legialiquid de Vita impressa Sor. Mariæ Magdalene, indeque sumebat robur ac solatium spirituale, ac denique magnam erga illam devotionem concepit. Accidit autem anno mdcix die xvii Martii, ut more suo piæ istius lectioni audiendæ intendens, senserit per miracula quæ occurrebant interius se commoveri ad contritionem de peccatis suis, adeo sensibilem, ut tota in lacrymas solveretur. Hinc vehemens eam incessit desiderium habendi peus se aliquid Reliquiarum ejus, obtentæque ab alia Matrona nobili devote habuit, et intra paucas horas evidenter sensit melius sibi esse: nam ipsa vespera comedit melius solito, dormivit præter

Maji T. VI.

morem quiete nocte illa, et die sequenti, quo vehementiorem pati debebat paroxysmum liberatam se sensit: tum etiam alia accidentia dissipata sunt, quibus afficiebatur. D. Antonius Bonvisi, ipsius D. Elisabethæ pater, tamquam omnium conscius, suo et illius nomine rem totam manus propriæ signatura firmavit in testimonium veritatis: quod idem fecit xxxi Martii anno mdcx Mag. Bernardus Vecoli, medicus Lucensis, qui supradictam matronam tempore morbi curaverat, et singula minutissime noverat.

19 Femina quadam mechanica, dicta Maria Margareta, senio et morbo amens electa, sædentibus Confessionem respondebat omnino nihil, sed sæpius monita rogataque tacebat pertinaciter. Tum puellæ cuidam venit in mentem, ponere super eam frustulum ex habitu Sor. Mariæ Magdalene: quo facto sanæ menti reddita, jussit vocari Confessarium: cui non solum de peccatis confessa est, sed etiam Sacramentorum omnium capax inventa, quæ devote suscepit, cum maximo familiæ totius solatio, die vii Maji mdcix, Alexandra, Joannis Baptistæ Gudi de Mugello, puella annorum quindecim, a malignis spiritibus insessa, sæpius fuit exorcizata a P. Fr. Vincentio de Burgo S. Laurentii, Ordinis Minorum Conventualium S. Francisci. Tandem cum inter exorcismos solitos idem Pater super eam posuisset aliquid de lodice, veste et calantica Matris Sor. Mariæ Magdalene, respondit demon a duobus se expelli, scilicet a S. Francisco et Sorore Maria Magdalena de Pazzis. Exclamansque et ejulans in illo corpore, Non possum, non possum amplius sustinere; aduror, aduror; dimisit puellam omnino liberam. Res autem contigit in Burgo S. Laurentii de Mugello, in ecclesia S. Francisci, die iii Novembris mdcix; et prædictus Pater Fr. Vincentius ore proprio testatus rem est Gubernatori monasterii.

*delirium impe-
diens confes-
sionem,*

*E
liberatur ener-
gumena.*

20 Catharina Baptista Manocci de Septimiano, puella et famula D. Catharinæ del Turco-Gucci, stomachum adeo habebat remissum ac debilem, ut cibum quem sumpserat reddere brevi cogeretur: deinde in latere sinistro patiebatur cruciatum, qui nunquam dimittebat eam, sed aliquando sic exasperabatur, ut loqui non posset aut somnum capere, viveretque afflictissima. Octo continuis annis duraverat ei hoc malum, et quamvis varia medicamenta experta fuerat, nullum inde auxilium retulerat. Vovit ergo decies quinies visitare corpus Sor. Mariæ Magdalene, et mox habere se melius sensit; remittenteque se magis dolore, denique libera omnino fuit. Accidit autem hoc Florentiæ die xxv Julii anno mdcx: resque testata deinde est a R. D. Matthæo Vestri, Capellano ecclesiæ S. Laurentii Florentiæ et Confessario ipsius puellæ, qui omnium conscius manu sua eandem descripsit. Antonius Mattii, famulus Oratoris Lucensis Florentiæ, contendens cum altero ejusdem Oratoris famulo, duobus locis vulneratus fuit, scilicet in musculo brachii dexteri et in latere: et ex hoc spirabat ei vehemens status, quasi ex folle, interim dum sanguinem vomebat ore: unde judicabant medici non posse hominem vivere adsequentem diem. Sed cum vulneribus ejus imposita essent paucula filamenta, extracta de lodice Sor. Mariæ Magdalene, ipseque eidem se devote commendasset; brevissimo tempore, ad medicorum stuporem, consolidatæ sunt plagæ, quæ credebantur letales; et in gravi illo casu non sensit infirmus dolorem vel minimum. Res autem contigit Florentiæ xxiii Maji mdcx, hora secunda noctis.

*Curantur,
langor sto-
machi cum do-
lore lateris,*

*F
letalia vul-
nera.*

21 D. Thomas Jucundi a febris tertiana lecto affixus, ipso quo paroxysmum sibi jamjam ingruere sensit die, se commendavit Sor. Mariæ Magdalene, et subito fuit morbo liberatus. Cum autem ex eo

*febris ter-
tiana,*

EX VARIIS. A sibi remansisset dolor capitis, hoc quoque solutus fuit mox atque se signavit floribus, qui precedenti die corpus illius attigerant : atque id totum manus suæ scriptura firmavit. D. Maria del Garbo, multos annos afflicta gravissimo capitis dolore, et varias frustra medicinas experta, illo semper incrementum sumente, vovit Sor. Mariæ Magdalænæ ad ejus sepulcrum ferre anathema argenteum : subitoque liberata fuit. Eadem, in uno digitorum malum ferens, quod pini nominant, et dolores spasmaticos inde obvenientes evadere cupiens, iterum votum fecit cum eodem successu ; et utrumque beneficium manu sua confirmavit. D. Petrus Albi Romanus, quem gravissima febris lecto affixerat, dubitantibus de salute roedheis et malo aegrescente, accepit Reliquias aliquas Sor. Mariæ Magdalænæ : quas sibi imponentes, devotas ad eandem orationes adhibente uxore ejus, sensit se velut a catena solvi, liberarique a febre et quovis alio malo ; sic ut venientes medici summopere obstupuerint : credebant tamen fore ut vicibus adhuc aliquot febris rediret, sed in hoc opinione sua prorsus falsi fuerunt : et ipse D. Petrus propriæ manus scripturam dedit, fidem certam faciens veritati. *Atque hoc ultimum refertur iterum in editione Romana cap. 147, sed dicitur Curatus Parochus accersitus ad Viaticum infirmo præbendum, rogatusque ab illius uxore D. Lucretia Ghicizzani, ut Reliquiam (erat hæc unum ex velis Beate) marito applicaret : quod et fecerit commendans ipsum Beatæ, eo qui jam relictus est successu.* Aliæ porro multæ gratiæ et miracula, quæ successu temporis facta sunt ac fiunt, per merita et intercessionem hujus venerandæ Matris, hic omittuntur, ne ultra modum liber excreseat.

dolor capitis.

malum digiti.

et febris mortalis.

CAPUT III.

Expositio sacri corporis tertio post obitum anno adhuc integri, et miracula quædam posterius a Puccino collecta, et in Romanam editionem ex ipso et Processibus relata.

Moto Card. Gonzaga lectione Vitar,

Fluxerant anni circiter duo ab obitu Sanctæ Matris, quando Vita ejus admirabilis, plena exemplis sanctis et favorum cœlestium deliciis, producta in lucem, sparsit odorem sanctitatis ejus, non solum in populis Florentinæ ditioni subjectis, sed etiam in locis remotioribus, quo penetrare potuerat vel fama nominis, vel notitia operis illius. Contigit porro ut Illustrissimus Dominus Cardinalis Gonzaga, Mantuæ commorans, tum Vitæ illius lectione, tum miraculorum quæ patrabantur identidem celebritate, moveri se senserit ad singularem devotionem erga Sor. Mariam Magdalenam : quare primum curavit ut Florentia acciperet imaginem illius, penicillo expressam ad viventis similitudinem, et partem habitus ejus. Deinde Romam proficiscens, cum advenisset Florentiam, mansit ibi diebus aliquot : intra quos vehementiori devotione accensus erga beatam Matrem, sategit, ut cum bona Archiepiscopi, Florentini venia, videre posset ejus benedictum corpus. Ergo de licentia expressa ejusdem D. Archiepiscopi, factus fuit suggestus sublimis in ecclesia monasterii, supraque eum collocata arca, speciose ac pretiose ornata, qualis tam sanctum depositum decebat. Habebat illa formam capsæ, foris egregio opere sculpta ex ligno atque inaurata, in cujus summitate consistebant Angeli duo, similiter ex ligno inaurato facti ; quorum unus manu tenebat coronam, insigne victoriarum contra dæmones relatarum ; alter liliū candidum, symbolum eximie puritatis. Intus omnia vestiebantur plumbo æque deaurato, in eoque jacebat sacrum cadaver, conspicuum volentibus videre

exponitur arca, qua id claudebatur,

per crates inauratas. Fuerat hæc arca fabricata ex D eleemosynis quarundam personarum, Matri Mariæ Magdalænæ devotissimarum ; tantusque ardor plurimum erat ad sumptus conferendos, præ desiderio honorandi istud beatum corpus, ut necesse fuerit varias pecuniarum oblatarum summas recusare : nam nisi editum fama fuisset, nulla amplius opus esse pecunia ; certum est quod arca, nunc lignea, potuisset solide aurea fabricari.

23 Sic nobiliter collocata arca stabat in ecclesia, continens corpus illud adeo integrum et incorruptum, quod miraculo id esse attribuendum medici censuerint ; eo magis, quod ipsum cum sepeliretur nequaquam apertum fuerat, vel aliqua ratione alia diuturniori ejus conservationi consultum. Spirabat nihilominus odorem suavissimum : quia humor quidam optime redolens stillabat ex sanctis illis membris, humectans vestes quibus operiebatur. Erant hæc quoad colorem conformes ordinario vestitui Religionis ac monasterii, ex serico tamen, ut minus facile corrumpi possent, eademque floribus conspargebantur : sed difficile fuit tantam horum postea subministrare copiam, quæ satisfaceret desiderio populi eos undique petentis. Mirum imprimis visu spectaculum erat ipsum corpus benedictum, quod licet mortuum et omni vitali sensu privatum, speciem tamen retinebat majestate plenissimam, adeo ut intuentium animis sensum imprimeret compunctionis et devotioni. Supra arcam stabat exposita imago Sor. Mariæ Magdalænæ, ad vivum expressa, et multis circumquaque anathematis argenteis adornata, quæ fuerant a devotis personis ablata, in testimonium gratitudinis pro beneficiis reportatis.

adhuc integrum.

E

24 Illoc apparatu, quam potuit fieri silentissime et vix ullo externorum conscio, expositum in ecclesia fuit sacrum corpus, ut desiderio Illustrissimi Cardinalis fieret satis. Venit ergo ad diem præstitutam, estque vix credibile dictu, quantam erga benedictas illas Reliquias demonstraverit devotionis teneritudinem, dono ferens argenteam lampadem, quæ coram ipsis jugiter arderet : quia confitebatur se multas gratias spiritualesque favores divinitus accepisse, per merita hujus venerandæ Matris. Voluit postea loqui Sanctimonialibus illis, quæ ipsa vivente præsentibus fuerant sanctis ejus actionibus : multumque delectatus audiendis tantis mirabilibus, ostendit plenissime satisfactum sibi esse, novaque devotioni suæ priori incrementa accessisse versus famulam Dei, quam vetuit in locum priorem reponi, priusquam vice altera, ante suum Florentia abitum, ipsam visitasset. Interim sparsa hujus successus fama tantam continuo excivit populi multitudinem, ut fuerit depositum sacrum adhibitis custodibus muniendum, ne qua parte forsitan violaretur, aut detractis vestibus nudaretur. Crescente quotidie numero affluentium, plena euntium ac redeuntium semper erat platea ante monasterium ; nec in ea aliud audiebatur, quam voces exclamantium et devote invocantium beatam Matrem Sor. Mariam Magdalenam. Multæ etiam mulieres, a spiritibus malignis inessæ, adducebantur ad sacrum sepulcrum : ibidemque a religiosis personis auctoritate Sacerdotali constricti dæmones, magno cum stridore et horribili ululatu confitebantur, ipsam esse Beatam et Sanctam : cujus ne conspectum sustinerent, avertiebant oculos vultumque totum, et capite ac pedibus impingebant in feretrum : sed concurrentis populi strepitus et compressio impederunt, ne sacris exorcismis urgerentur ad egressum, quem jam eorum aliqui videbantur polliceri.

Ad illam Cardinalis offert lampadem,

F

accurrit populus,

adducuntur energumena,

25 Denique Serenissimus Magnus Dux ac Dominus noster Cosmus venire etiam ipse voluit, magna cum

A cum devotione, in comitatu suo ducens Illustriss. Card. Gonzagam. et Excellentiss. D. Franciscum suum ipsius fratrem; nec non Illustriss. D. Abbatem Ursinum, cum Dominis Fratribus suis, aliisque multis nobilibus et aulicis; qui omnes devoto illo visu spiritualiter pasti, inclinatione corporis religiosa beatam Matrem venerabantur, gaudebantque participare ex floribus supra corpus sparsis, gratias agentes Deo pro magna sua bonitate, quam magis magisque indies ostendit circa Sanctos suos. Postea, propter ingentem concursum multitudinis, opus fuit ad depositum relinquere Ducales Satellites; alioqui timendum erat, ne plures in ipsa compressione suffocarentur, aliaque incommoda evenirent. Exhinc ordinatius omnia acta sunt: mansitque expositum corpus sanctum biduo toto, ad satisfaciendum devotioni populi, vota sua offerentis gratiasque petentis. Cumque nihil remissior fieret concursus; ad Illustrissimum Archiepiscopum recurrunt Monachæ, facultatemque impetrarunt sacrum depositum referendi in locum suum intra monasterium: atque ita et suggestus et reliquus omnis apparatus sublatus ab ecclesia est, ad quam tamen non desierunt pluribus postea diebus convenire multi, dolentes quod optato conspectu privati discedere cogerentur. Mensibus aliquot antea, Serenissima Domina Maria Magdalena, Archiducissa Austriæ et Magna Ducissa Heturriæ, visitans monasterium, voluerat inspicere ipsum venerandum corpus: quod cum dono pretioso ornasset, demonstravit singularem erga hanc sanctam Matrem devotionem.

26 *Hactenus primariæ Vitæ auctor Puccinus: qui deinde anno mdcxxi ad calcem tertiæ editionis etiam addidit sequentia, in editionem Romanam postmodum eodem fere tenore relata cap. 146, consequenter ad ea quæ supra Cap. i retulimus.* Dominus Fabius Seralii, nobilis Florentinus, anno mdcxxi gravem infirmitatem, quam Ponderum vulgus nominat, cum febris continua intensisque doloribus patiens, nec non continuum fluxum sanguinis; quia moriturus credebatur, extremis jam inuniebatur Sacramentis; quando sumpto in manus Breviario, quo consueverat uti Sor. Magdalena dum viveret, commendans se eidem, votum fecit ejus ecclesiam quotidie per annum integrum visitandi, si valetudinem recuperaret: et subito melius habere incipiens, judicatus est mortis discrimen evasisse. Agnellus Dominici del Piano, operam suam locans in fundis Illustriss. ac Reverendiss. D. Cardinalis Barberini, anno mdcxxi, excessivi cujusdam laboris causa, in maniam tam vehementem incidit, ut domesticorum cognosceret neminem, vinculisque esset constringendus. Cum autem in tam misero statu totis tredecim diebus mansisset, uxor sua super eum posuit particulam habitus prædictæ Matris, vovitque argenteum anathema, ferendum sepulcro, si maritus compos mentis redderetur: qui mox levius furere cæpit, et intra triduum plena ratione est usus. D. Antonius, filius Illustriss. D. Bernardi Minutoli, pro Republica Lucensi apud Regem Catholicum Oratoris Matriti, ætatis suæ anno xv, Christi mdcxxi, cum patre suo ibidem Matriti existens, infirmatus est depositusque a medicis. Quare pater ejus velum Matris Magdalene, quod penes se habebat, supra eum posuit; vovens quod, si puer sanaretur, deduceret eum ad ipsius Reliquias visitandas, mox atque in Italiam rediissent: et sanum intra dies paucos habuit.

27 D. Maria, uxor Raphaelis Pera Lucensis, gravissimis febribus et pleuritide laborans ad desperationem medicorum; post collata ei extrema Sacramenta, commendata fuit intercessioni sanctæ

Matris, a Matribus monasterii S. Dominici ejusdem civitatis; mox autem atque ad eam allati sunt flores, ex contactu sacri corporis venerabiles, quos prædictæ reverendæ Matres submiserant; subito sic relevata est, ut intra tres dies fuerit tam perfecte sana, ac si nihil morbi fuisset passa, cum justa omnium admiratione. Sor. Anna Lippi, ibidem Monacha, viginti mensium continuo spatio sustinuerat quatuor febres quartanas, cum inflatione aliisque malis: sed postridie transitus beatæ Matris, ipsi se commendavit, et sumptis nonnullis ex floribus jam dictis miraculose convaleuit. In eodem monasterio S. Dominici, vasis cujusdam vinum sic erat corruptum, ut potabile amplius non esset: quapropter illæ reverendæ Matres recurrerunt, ad intercessionem hujus bonæ Matris, injectisque vasi nonnullis flosculis qualium jam meminimus, subito ad pristinam bonitatem reversum esse miratæ sunt. Cum autem post aliquantum tempus exhaustum vas illud esset, præter modicissimam in fundo quantitatem, quæ acida facta; mulier Lucensis, graves febres patiens mortique vicina, eo aceto se lavit; et abluit pestilentes maculas, quæ jam eruperant tota corpore, ac cito sana ex integro fuit. Eadem, eodem aceto usa, contra vehementem quem patiebatur dolorem capitis, remedium acceleratum sensit; intraque unius horæ spatium integram habuit sanitatem Lucensis quidam, cruciabiliter arthriticus, eodem aceto tinctus, statim doloribus caruit; et puella ibidem Lucæ, omnino cæca ex catarrho, visum recepit eodem aceto oculos perficans. [Atque de his quatuor, inquit Curator editionis Romanæ, habetur attestatio plurium Lucensium in scripto, ad Monachas S. Mariæ Angelorum.]

28 Anno mdcxxv die xviii Augusti. Soror. Virginia Magnani Parmensis, ex Sodalitate S. Ursulæ Parmæ, ad extremum vitæ articulum deducta Sacramentisque procurata, a Sororibus prædictæ Sodalitatis commendabatur intercessionem Matris Magdalene; adeoque melius statim habere se sensit, ut diceret videri se sibi quasi a morte revivisse ad vitam: quemadmodum etiam verum erat: nam intra quatrimum sana surrexit de lecto. Dominicus, filius Sebastiani Fabri, in planitie die Sco nuncupata, infirmitate quæ beneficio imputabatur sic exaruerat, ut solajam pellis ossa operiret, nec quidquam amplius posset comedere. Pater suus eum pluribus Sanctis devoverat, tandemque etiam recordatus Matris Magdalene, per ejus intercessionem filio petere cœpit sanitatem, cum voto quod sibi restitutum mitteret ad Domum Lauretanam: deinde duos ex floribus, qui corpus dictæ Matris attigerant, comedendos filio tradidit: et subito consanatus adulescens, quarto post die Lauretum profectus est. Anno mdcxxvi, cum Monachæ quædam Benedictinæ Bruxellis in Belgio, legerent librum de Vita sanctæ Matris, istic ex Italica lingua Anglicè redditum, a D. Tobia Matthæi Equite Anglo, eodemque Catholico; incensæ fuerunt tanto religiosioris observantiæ desiderio, ut omnino reformatum cuperent monasterium suum. Sed tam piis desideriis obstabat pars Monacharum alia: quarum pervicaciam ut Deus edomaret, priores illæ voverant Matri Magdalene altare, sub ejus nomine erigendum intra monasterium suum: quo voto facto conversi subito sunt adversantium animi, magnaue cum tranquillitate et pace processit reformatio in pluribus punctis, et altare communi consensu est extractum.

29 Anno mdcxxvii Serenissimus D. Ferdinandus Dux Mantuæ, febris et molesta cordis palpitatione afflictus, nec quietis partem ullam capiens; vovit, si malo illo liberaretur, mittere ad sepulcrum illius cor aureum: moxque liberatus obligationem contracta

accedit Magnus Dux
aliique Proceres,

et tandem arca
sua reponitur.

An. 1612
sanantur,
Nobilis moribundus,

rusticus
maniacus,

filius Legati
Lucensis
Matriti,

mulier pleuritica,

D
EX VARIIS.

et Monacha
quartanaria,

vinum corruptum
restauratur,

E
et aceto in
vase residuo
plures sanantur.

An. 1615
curantur,
moribunda
Monacha,

et puer maleficiatus,

F

1616 impetratur
reformatio
monasterii.

1617 sanatur
Dux Mantuæ,

A tractam solvit, votivo anathemati verba hæc inscribi iubens : Signum cordis Ferdinandi, Ducis Mantuæ sexti, et Montis-ferrati quarti, beatæ Virgini Mariæ Magdalenaë de Pazzis dicatum. Eodem anno D. Virginia Jucundi, uxor Benedicti Serbaldesi civis Florentini, die xx Augusti, in partu laborans, cum diuturno atque intolerabili capitis cruciatu, eidem imposuit flores aliquos qui corpus sanctum tetigerant, statimque depulsus dolor omnis fuit. Sebastianus Dominici Fabri, ex paræcia a Seo nuncupata, idem cujus filium curatum supra diximus, vas habebat vini corrupti : etsciens quod simile vas in suo monasterio restauraverat Mater Magdalena, accepit librum Vitæ ejus : accedensque ad vas illud, brevem ibidem orationem cum libro fecit, ac deinde vinum restauratum invenit.

1618 *De aqua ubi Magdalena laverat brachia,* 30 Antonius Dominici Partiliani Lucensis, mense Decembris anno mxcviii, derelictus a medicis propter fluxum quam patiebatur et malum pectoris, recepit extremam unctionem : deinde commendavit se Matri Magdalenaë, ut quemadmodum multis concivium suorum varias gratias, ita sibi etiam sanitatem conferret. Sic oranti apparuit illa, et tertio ei dixit : Si vis sanari, aquam de fonte meo bibito.

devote bibentes sanitatem recipiunt.

B Mane ergo facto, misit ad monasterium S. Mariæ Angelorum in burgo S. Frigidiani, ut aquam prædictam impetraret. Monachæ autem, nescientes quem fontem ille diceret, miserunt de puteo in quo solita illa erat lavare brachia, extaticos æstus refrigerare volens, quemadmodum in Vita narratum est. Eger vero ut acceptam bibit, melius habuit : intra biduum autem, cunctis admirantibus, sanus apparuit. [Occasione hejus sic impetratæ gratiæ, sparsa est fama istius aquæ, cæptumque concurrere ad monasterium, pro ea infirmis obtinenda : quod in hodiernum diem, inquit Curator editionis Romanæ, in usu servatur, plurimis per eam obtentis gratiis, non solum Florentiæ sed etiam Lucæ, unde ad Monachas S. Mariæ Angelorum perscriptæ sunt gratiæ sequentes duæ.] Reverenda quædam Monacha, in eadem civitate Lucensi et monasterio S. Dominici, sex mensibus febres passa cum excessu melancholici humoris, ita ut fere insensata videretur, neque de lecto se posset levare, cum devotione bibit ex eadem aqua ; statimque sic convaleuit, ut postridie potuerit de lecto surgere, et communia Religionis suæ exercitia obire cum aliis, quasi nihil unquam incommodi passa. Alia ejusdem civitatis Monacha Ordinis Jesuatorum, calculo diebus continuis quatuor gravabatur, unde creber ei vomitus veniebat cum fastidio cujuscunque cibi, eo quod sumptum retinere requireret : sed mox ac bibit de eadem aqua vomitus doloresque cessarunt, nec aliis medicinis ei opus fuit.

1619 *Panormi, promisso anathemate ad sepulcrum mittendo,*

31 Anno mdcxix Panormi in Abbatia S. Mariæ Martoranæ, Monialis nomine Sor. Elisabeth Crispo, ad ultimum vitæ terminum adducta erat, prægravante hydropo quo diu liberaverat : votum tamen fecit Matri Mariæ Magdalenaë, de argenteo anathemate ad ejus sepulcrum mittendo, si redderetur sanitati : quam etiam sine mora obtinuit, detumesciente paulatim corpore et symptomatis cessantibus. Hujus Soror Cæcilia Crispo, Correctrix monasterii quod ibidem Panormi habetur sub nomine Educantium, quatuor annis laboraverat malo medicis incognito, quod plerique tamen suspicabantur esse cancerum prorsus incurabilem. Sed desperatis humanis remediis, prædicta ejus Soror Elisabeth vovit aliud anathema argenteum mittere pro sorore : eique obtinuit sanitatem. D. Franciscus Gelusus, Confessarius supra nominati monasterii Martoranæ Panormi, graves sæpe capitis dolores ac spasmos patiebatur : ab eadem vero Elisabeth, simili voto liberatus est. Eodem in

varii curantur n desperatis morbis :

monasterio Sanctimonialis erat Sor. Angelica-Maria D nuncupata, quæ gravissimas patiebatur febres, cum dolore stomachi et syncope cordis, neque spes remedii ulla erat. Mori ergo se sentiens, vovit anathema argenteum tarorum quindecim, et statim emersit a periculo instantis mortis, recteque convaleuit. In eadem Panormitana civitate et in monasterio S. Mariæ a Pietate dictæ, erat Monachapenitus excæcata : multisque remediis tentatis, et factis ad varios Sanctos votis, non potuerat visum recuperare. Tandem fiduciam obtinendæ gratiæ cæpit collocare in Matre Maria Magdalena, ideoque rogavit prædictam Sororem Elisabetham Crispo, pro se votum ut faceret de anathemate tarorum quindecim, mittendo ad sepulcrum : eodemque vespere, quo votum hæc fecit, illa visum recepit. [Et omnes istæ quinque gratiæ, Panormo ad sepulcrum Beatæ sunt missæ, sub publicæ fidei auctoritate.] Pasithea Matthæi Lucensis, famula Monacharum S. Dominici Lucæ, mensem quartum affixa lecto jacuit cum tantis tibiæ doloribus, ut pedem solo figere non posset absque intensissimo cruciatu. Cumque nullam malo isti inveniret solatium, vovit quod ad sepulcrum Magdalenaë portaret argenteas tibiæ duas : statimque recepta sanitate, cessarunt dolores. Verum cum animi dubia hæreret, qua ratione compleret prædictum votum, propter difficultatem eundem usque Florentiam : recruduerunt eadem, quibus antea cruciabatur, pænæ ; ideoque confirmavit votum prius, et sana mox iterum reddita, ipsum generose adimplevit.

item famula Lucensis monasterii.
E

CAPUT IV.

Miracula ex Processibus, a Curatore editionis Romanæ collecta Cap. 141, et alia ex Lucensi civitate allata cap. 148.

Andreas Bindi, Sacerdos Florentinus, Curatus ecclesiæ S. Frigidiani Florentiæ, contagiosum quoddam malum verrucarum pungentium (Formicationem Plinius, Myrmeciam Græci appellant) in una tibiæ tolerat annis multis, neque variis adhibitis remediis curare illud potuerat, sed indies pejus habebat. Ille ipso sepulturæ die rogatus cum aliis Sacerdotibus corpus Beatæ portare, et inter gestandum ei se commendans, subito levamen sensit, citoque integre curatum se fuisse cum juramento testatus est in primo Processu. D. Antonius Valderama Hispanus, Florentiæ commorans, gravi febris aliisque symptomatis gravatus, cum acutissimo cruris unius dolore, obvolvi ipsum sibi fecit fascia, ex sudario Beatæ confecta ; subitoque cessasse dolores sensit, et se paulo post ex integro curatum, in primo Processu testatus est. Bernardinus Cerbonii de Colle, civis Florentinus, calculi et arenarum cruciatus per decennium passus, iisque sæpissime recurrentibus, vice quadam ad extremum vitæ periculum deductus videbatur, quando impositus ei fuit habitus Beatæ ; cui se commendans, gavisus fuit mox dolores mitigari, et intra horam iisdem se liberatum : nec unquam postea eos recurrentes passus, etiam hanc gratiam recepisse, una cum aliis testibus, in primo Processu asseruit jurejurando.

32
Curantur Myrmecia,

crus male affectum,

dolores calculi,

33 Antonius Matthæi Lucensis, famulus D. Alexandri Lamberti, Legati Reipublicæ ad Magnum Hetruriæ Ducem, in quadam cum alio ejusdem familiæ rixa, vulneratus fuit in pulpa brachii dexteri atque in latere : et lateris quidem vulnus folliis instar spirabat, ita ut læsa crederentur intestina, nam etiam patiens sæpe per os eructabat sanguinem : quapropter medici atque chirurgi, ad curandum eum accersitis, cum formidarent ne sibi moveretur inter

letale vulnus.

A inter manus, has ei noluerunt admoovere, nisi prius confesso de peccatis. Interim Dumina uxor Legati, filamentis, ad vulnerarios penicales componendos præparatis, fila pauca admiscuit ex Iodice B. Mariæ Magdalene de Pazzis : quæ ejus fide et intercessionem Beatæ Matris factum creditur, ut vulneratus ille, non solum non moreretur, sed nec dolorem quidem plagarum ullum sentiret, aut febricitare inciperet, atque intra paucos dies convalesceret; prout ipsemet cum prædictis Dominis suis testatus est, in primo secundoque Processu. Idem D. Legatus, cum Domina uxore sua, iisdem in Processibus affirmavit, quod diebus aliquot passus dolores maximo in brachio dextero, ortos ex parvula quadam punctura nigra, cujus nec occasionem noverat, nec remedium poterat invenire, tandem eos sensit converti in spasmus. Sed Domina uxor ejus, fascias dissolvens, brachio illi obvolutas, eisdem reponendis supposuit inscio viro frustillum ex Iodice prædicta, commendans conjugem Beatæ Magdalene. Mox autem Legatus, cessare omnem dolorem sentiens, quæsit ab uxore, quid brachio applicasset; neque enim se quidquam mali sentire amplius. Illa vero fatente quod erat, ambo conversi sunt ad agendas suæ liberatrici gratias, viro ab omni poena exinde solato. Idem testantur, quod D. Laurentia Ceuami, inna-
pta Lambertis, mater ipsiusmet Legati, annorum octoginta, jam pridem tantum asthmatica ut suffocanda aliquando crederetur; cum in aqua spm-
pisset parum pulveris ex floribus qui sacrum corpus tetigerant, subito fuerit relevata, et deinceps sana.

34 Alexandra filia Capitanei Francisci Puccini, uxor Audræ Sapiti, pestilentibus pustulis conspersa corpus, moritura putabatur, ideoque extremum inuncta jacebat; quia comedere nihil valens, in horas singulas expectabatur spiritum extremum dataura. Interim consanguineus suus D. Alexander Puccini, chartulam, pauculas Beatæ Reliquias obvolventem, collo agræ appendit: cumque ipsa, omni jam fere sensuum usa privata, loqui amplius non posset; jussit eam Beatæ commendari a circumstantibus, ad ejus transitum congregatis: ipsa vero, dictis Reliquiis mediantibus, paulatim cœpit restitui sibi; atque intra dies paucos sana egressa de lecto, una cum marito rem actam affirmavit, in primo secundoque Processu. Stella, vidua quæ Taddei Corradi, annorum circiter LXX, lateris dolores acutissimos multis diebus toleraverat, nec iis levandis remedium ullum humanum reperiebatur; quare suscepto Viatico jam sese ad mortem obeundam paraverat; quando, cum fiducia in meritis B. Magdalene collocata, loco dolenti imposuit pulvillum, quo ipsa utebatur ad dolores stomachi sui: moxque alleviata indormivit; et paulo post expergefacia, liberatam se professâ est in utroque Processu. Augustinus Francisci Cortellini, duorum annorum infans, in periculo vitæ constitutus, nullius remedii sibi applicandi capax erat, dum ardentissima febre consumebatur. Ita cum jacuisset dies aliquot, mater ejus Elisabeth ad intercessionem Beatæ accurrit, et a Monachis S. Mariæ Angelorum velum quoddam exoravit: quod ubi superposuit parvulo, liberatus a febre dixit, Mater sanus sum; nec male postea habuit, idque utroque in Processu testimoniis firmatum idoneis fuit. Pater Don Vincentius Maccanti, Sacerdos Theatinus, Mutinæ laborans tertiana gravissima, quæ ei jam quindecim dies duraverat, nec remedium inveniens, commendavit se intercessionem Beatæ: ipsaque hora appropinquante qua sibi debebat febris recurrere, cœpit illius gloriam meditando considerare. In hac cogitatione obdormienti sibi, vidit apparere B. Mariam Magdalenam, cum S. Nicolao Episcopo, suo speciali Patrono; si-

mulque ex ore Beatæ audire hæc verba, Faciamus D ei integram gratiam. Quibus sic dictis, injectit ipsi cooperiendo pallium suum: et æger plenus júbilo exilavit, nec ultra sensit recursum febrilem, licet omni postea medicina abstineret, sicut in Processu priori deposuit.

35 Domina Maria de Garba in Rubis, nobilis vidua Florentina, multis annis cephalgia laboraverat: a qua facto B. Magdalene voto liberata fuit, tunc et deinceps. Eidem in uno digitorum morbus venit, quem Pinna appellant: unde cum dolores veluti spasmodicos multis diebus pateretur absque ullo remedio, aliud votum ipsi Beatæ nuncupavit: similiterque subito liberata, utramque gratiam, una cum adjunctis sibi testibus, declaravit in Processu remissoriali. Antonia Jacobi Julianetti de Sarperia, puella ex Derelictis Cippi Florentini, gravissimo morbo ad extremum deducta, et sacro Oleo inuncta fuit. Verum non placuit Deo ipsam ex hac vita subducere, mansitque mensibus pluribus obnoxia symptomatis epilepticis, adeo diris, ut non modo non restitui sibi, sed nec erigere caput posset. Subito enim atque illud tentabat vel tantillum elevare in lecto, corripiebatur fædo isto morbo, cum tremore atque convulsione oris, divaricantibus se oculis, et spumante per labra saliva: quibus cessantibus manebat aliquantulum velut alienata a sensu. Huic Priorissa loci superimposuit aliquam Reliquiam B. Mariæ Magdalene, statimque cœpit et restitui sibi et citra difficultatem erigi: die autem sequenti surrexit de lecto, molestis omnibus accidentibus libera: ipsaque, cum aliis ejusdem loci puellis, testatur acceptam gratiam in remissoriali Processu.

36 Alexandra vidua, Priorissa Derelictarum S. Catharinæ, in extremo vitæ articulo posita, ab alumnis suis deplorabatur ut mortua: talem enim medici mox futuram pronuntiaverant, propter angustias pectoris. Huic dum extrema Unctio ministratur, puellarum istarum una votum fecit B. Mariæ Magdalene, implendum si convalesceret infirma: quæ imposita sibi ejus Reliquia surrexit a lecto, cessantibus febribus; atque intra biduum triduumve pristina redditæ sanitati, id ipsum cum juramento testata est in remissoriali Processu, attestantibus sibi pluribus aliis. D. Joannes Baptista Rubei, Nobilis Florentinus, per duos continuos menses palpitatione cordis detentus, ad singulas pene horas inquietatur animo, cum symptomatis sudoris gelidi, sic ut mori videretur: ipsoque in corde patiebatur jugem dolorem, nihil proficientibus medicinis. Die ergo quodam decrevit preces aliquas in honorem Beatæ recitare, et ad sepulcrum fere anathema argentum. Facto voto, subito cessavit cardalgia, cum palpitatione aliisque accidentibus, quæ nunquam reverterunt: quemadmodum et ipse et alii cum ipso pariter contestati sunt, in Processu Remissoriali examinati. Alias memorata Maria Rovai Rubei, præter miracula supra relata, in Processu Remissoriali affirmavit, quod in prædio suo mense Octobri existens, ibique in febrim lapsa, ac nihilominus proxima festivitate Saactorum omnium desiderans communicare; cum tergiversaretur Parochus ea de causa venire domum ipsius, satis remotam ab ecclesia; ipsa, in festo S. Simonis Apostoli vespere, appendit sibi aliquam Beatæ Matris Reliquiam: statimque sensit abactam febrim, quæ sibi a festo S. Francisci usque in illam horam duraverat: redditæque sibi vires ipso instanti experta, surrexit de lecto; atque sequenti mane pedes adivit ecclesiam, spatio plus quam unius miliaris via ardua confragosaque distantem, Laurentius, filius Pauli Rubei et prædictæ Mariæ, puer trimulus, pati cœperat spinas ventosas, quæ brachium pedemque sic exederant,

brachii
cruciatos,inveteratum
asthma,pestilentes
pustulæ,

dolores lateris,

ardens febris,

gravis ter-
tiana,D
EX VARIIS

cephalgia,

Pini malum,

epilepsia,

E

angustia
pectoris,F
palpitatio
cordis,febris Com-
munionem
impedens,

*EX VARIIS
spina ventosæ*

A derant, ut latus quinque vel sex plagis in directum apertis hiaret, atque assulæ ab ipso osse decederent: ac denique, nullo per annos quinque reperto remedio, multis frustra adhibitis, de rescindendo pede cogitaretur: sed mater ad intercessionem Beatæ recurrens, plagisque applicans nonnullos ex floribus, qui sacrum corpus attigerant, vidit illas coire intra paucos dies, testificata ut supra.

*Adiuta
puerperæ.*

Numerus anathematium.

*B
Lucæ ad invocationem
Beatæ*

*curantur,
mentis inquietudo,*

*febris
continua,*

37 Alio insuper multæ gratiæ in prædictis Processibus continentur, ac præcipue mulierum in periculo partus constitutarum, et adhibitis Reliquiis Beatæ per ejus invocationem feliciter liberatarum, quæ brevitatis causa prætermittuntur. Insuper inveniuntur aliæ plurimæ, a Sanctimonialibus monasterii ipsius collectæ dietim, prout relatæ fuerunt a variis personis ad crates venientibus, et sua ad sepulcrum anathemata receptique beneficii testimonia deferentibus, quas habent notatas in libro memorialium ad id comparato: et quando in Processu remissoriali visitatum fuit corpus, numerata circa sepulcrum fuerunt anathemata sexcenta viginti sex, quorum quingenta sexaginta septem argentea erant, quinquaginta novem depicta in charta seu tabella. Sequuntur porro etiam gratiæ; ad invocationem Beatæ istius factæ in civitate Lucensi, et examinatæ in Processu Remissoriali, ibidem formato ad instantiam Monacharum S. Mariæ Angelorum: qui Processus approbatus non fuit, quia non erat debita auctoritate formatus. Quia tamen illæ ibi reperiuntur, sub juramento plurium testium descriptæ, hæc hic referuntur: Lectorisque arbitrio definiendum relinquitur quam ipsis fidem habere velit.

38 Rev. D. Joannes Pierotti, Sacerdos Lucensis, adeo mente conturbatus erat, ut (quemadmodum ipsemet testatur) nullam noctu diuque requiem capere posset: patiebatur etiam nescio quid circa cor atque per omnia membra, quod ipsum non sinebat quidpiam pacate agere; memoria insuper ita fugerat, ut quid de hora in horam ageret ignoraret, et inter recitandum Officium Canonicum eundem Psalmum decies ac duodecies iteraret, ac denique dubitaret legissetne eum an non: siquidem autem comedere vellet, suffocari sibi eo transmittendo videbatur: adeo ut nesciret, quo tandem modo vivere posset, non ambigeret tamen quin hæc omnes illusiones a diabolo essent. Post multa jejunia, orationes et vota, tandem sibi post Missam inspirari sensit, ut se commendaret B. Mariæ Magdalensæ de Pazzis Florentinæ; votumque fecit de visitando ejus corpore, cum oblatione argentei calicis: et statim sibi visus est quasi aquæ rivo perlui, discentique omnem phantasticam illusionem, et serena exinde mente mansit; suoque se voto personaliter exolvens, calicem obtulit ad sepulcrum Beatæ Matris, et miraculum in Processu testatus est. Soror Hilaria Jannucci, Monacha in S. Claræ Lucæ, variis infirmitatibus per anni spatium attrita, jamque continua febris laborans, cum debilitate ac dissolutione capitis atque stomachi maxima; tantumque exhausta viribus, ut præter manus nihil posset inovere, itaque affixa diu lecto; cum incurabilis æstimaretur a medicis, credebatur cito moritura. Hoc in statu consistens, fuit per Matrem Abbatissam monasterii sui contacta frustillo veli unius, ex his quæ Beatæ fuerant: subitoque sic confortata est, ut de lecto surgens secuta sit vestigia Abbatissæ, referentis prædictam Reliquiam ad Priorem S. Joannis Lucensis, a quo talem in finem commodatam acceperat; attonitis ad spectaculum tam inexpectatum Sanctimonialibus universis, atque præ lætitiâ simul cum Hilaria ad Chorum concurrentibus: ubi pulsatis campanis, Te Deum concinuerunt. Miraculo huic non solum ipsamet sanata

Monacha aliæque plures attestatæ sunt, sed etiam D Vicarius Domini Lucensis Episcopi et Prior S. Joannis, qui tum temporis alia quapiam ex causa stabant ad crates monasterii; ac denique medicus, qui infirmam curaverat.

30 Soror Anna Lippi, Monacha in venerando *et quidem duplex,* monasterio S. Dominici Lucæ, integro anno colluctata cum duplici continua febris, omniumque membrorum dolore et jugi sudore, non amplius surgere de lecto poterat; operam in ea omnem ludentibus medicis, deque ejus vita desperantibus. Hæc mane quodam, postquam in lecto communicasset, petiit sibi a Patre Confessario dari pauxillum ex aqua, cui immixtus erat pulvis, confectus ex floribus qui tetigerant corpus B. Magdalensæ, eidem ex animo se commendans. Aqua tali sumpta, sicut ipsa testatur, visa est sibi collocata in balneo intolerabilium cruciatuum; in quibus ad meridiem usque perseverans, nec unquam cessans Beatam invocare, ipsa meridiana hora sensit totam febrim in momento fugisse; seque sic corroboratam, ut de lecto surgens firmissime suis insisteret pedibus, nulloque fulcimento egeret. Sequenti mane, cum Monacharum ceterarum admiratione, ivit in Chorum: ubi simul omnes Te *E* Deum gratanter decantaverunt; et postea eadem, cum ipsa et medico, miraculi testes juratæ, omnes compaernerunt.

40 Dum pro sic curata Sor. Anna Lippi cantaretur Te Deum in gratiarum actionem, Mater Sor. *hemiplexia,* Maria-Benigna Lamberti, ibidem Monacha, annis quatuor privata usu ac sensu lateris dextri, nisi quod continuo sibi videretur in eo quasi rasuram limæ persentiscere; toto etiam corpore tam tremula, ut absque subaxillaribus ambulare non posset, nec sine adminiculo quopiam se commovere; ideoque derelicta a medicis, multa ac diuturna remedia frustra expertis; accensa etiam ipsa in fiduciam est, quod eadem intercessione mediante sanitatem posset recuperare; rogavitque Sorores ut pro se quoque orarent. Id dum faciunt, ipsa per se imposuit lateri quindam, quæ penes ipsam erat, Beatæ Reliquiam: statimque sensit toto corpore tremorem tantum, ut omnia lateris istius ossa, mota compagibus suis, dissolvi viderentur. Hinc deliquium patiens, atque post limidiam horam ad se revertens, latus ægrum sibi persanatum cognovit: atque per seipsam assurgens, sed tamen velut alienata a sensibus, processit pedes; sine adminiculo quidem, ast ita debilis et imbecilla, ut sensibus attonitis non redderetur *F* sibi: quare a Sororibus arrepta atque ad lectum suum deducta fuit, ubi totum diem mansit quasi in deliquio. Tandem vero regressa ad se, eodem die, sine furcillis aut baculo, revertit ad exercitia sua; et denique de seipsa, deque Sorore Anna, quidquid actum fuit una cum aliis testata est, attestante iisdem etiam medico ipsarum ordinario.

41 Soror Leonida Trenta, Monacha professa S. Claræ Lucensis, per annos triginta continuos, toto suo corpore plagas plurimas tulerat, causatas ex salso quodam humore, qui quacunque descendebat, *plagæ toto corpore, sparsæ,* rodebat atque exoriabat membra; nec potuerat a malo tam molesto ullis mediis adhibitis liberari. Jamque nec dormire nec comedere valebat, et quasi jure martyrium tolerabat; quia tam panni quibus induebatur, quam lintea quibus inieungebatur, adhærescebant ejus carnibus pellemque abstrahabant: accesserat autem sub brachio sinistro accidens aliud, quod magnam ipsi creabat molestiam. Infelix hæc sic infirma, præsens adfuerat miraculo, patrato in persona Sor. Hilariæ Jannucci, mediante Reliquia B. Mariæ Magdalensæ, voluitque etiam ipsa illam deosculari; sed quasi in extasim rapta, præ stupore tanti prodigii quod habebat præ oculis in Sorore Hilaria,

A Hilaria, non animadvertit in seipsa virtutem prædictæ Reliquiæ. Verum sub noctem cubitum concredens, et volens consuetam curationem adhibere, tum plagis suis, tum illi sub brachio accidenti, uti omne vespere in more habebat: consolidatas illas, totamque carnem suam ita mundam lævemque reperit, ac si nihil passa mali fuisset: eoque exinde libera, fidem miraculo una cum contestibus per se fecit.

pes disortus

42 Sorori Magdalene Franciotti, Monachæ professæ S. Georgii Lucensis, ex lapsu sic lusus mansit pes totus sinister, ut illum movere nusquam posset, et in eo pateretur acutissimos dolores. Cumque diebus viginti mansisset affixa lecto, nihil ex applicatis remediis auxilii ferens, recurrit ad intercessionem beatæ Matris. Mane autem quodam, postquam esset sacra Communione in lecto refecta, circumstantes Novitiæ simul omnes votum voverunt, quod, si Soror ista sua convalesceret, in honorem istius Beatæ tot recitarent Psalteria, quot litteræ continentur in nomine Mariæ Magdalene, totidemque horis tenerent silentium. Votum tale nuncupantibus illis, infirma oravit Confessarium, ut Crucis signum sibi supra pedem dolentem formaret, cum frustulo ex linteo quodam Beatæ. Hoc facto, sensit subito, tum illum pedem, tum latus istud totum tremore pervadi, cum majori quam unquam antea dolore: et his intra octavam horæ partem cessantibus, sanam se credens, surrexit de lecto, atque ad officia sua explenda citra impedimentum ullum abiit, et simul cum Novitiis ac Monachis gratias Deo et Beatæ retulit; deinde, cum aliis multis prædictoque Patre Confessario et medico, veritatem miraculi juramento affirmavit. Soror Georgia Mariani Marcii de Casolis, Conversa ejusdem monasterii S. Georgii, simili ex casu distorserat pedem, et spasmus in eo patiebatur: sed facto voto sanata fuit, rem ut supra attestans.

latus contractum,

43 Soror Flavia Arnolfini, Monacha professa in monasterio S. Justinæ Lucæ, præcipiti lapsu sic offendit sinistram latus, ut omnes ejus nervi se contraxerint, vehementia tanta tamque dolorifica, ut nec nimirum quidem contactum paterentur, nec moveri ipsa in lecto ratione ulla posset: adhibiti autem medici adeo profecerant nihil, ut nocueriat potius, spasmusque auxerint medicamentis suis. Cum ergo intolerabile malum videretur, monita ad intercessionem Beatæ recurrere, unam Monacharum regavit, adferret sibi aliquam ejus quam ipsam habere sciebat Reliquiam. Hoc illa dum facit, quanto plus appropinquabat infirmæ, tanto ipsa magis sibi dolores relevari sentiebat; Reliquia vero tandem allata, cessavit omnis cruciatus movendique se facultatem recepit Flavia, et sana de lecto surrexit: atque una cum omnibus ibi præsentibus provoluta in genua, alacriter hymnum Te Deum concinuit: fuitque ab ea aliisque, nec non a curante ipsam chirurgo, fides miraculo facta. Soror Ludovica Franciotti, Monacha in S. Josephi Lucæ, viginti et uno annis catarrho quodam valde dolorifico cruciata fuerat in lateribus, cruribus, manibusque, nec nisi bene fulta poterat vel genuflectere vel inclinare aut erigere corpus, manusque et genua semper tumefacta habebat. Ut autem contacta fuit particula veli quod Beata gestaverat, tanto terrore corripit sese sensit, ut pene alienata a sensibus syncopen pateretur; a qua dimissa sanam sese, absque dolore, absque tumore, absque impedimento ullo mirata, libere manus pedesque agitabat, ac si nihil illis passa fuisset; et una cum iis quæ præsentibus fuerant Sanctimonialibus, atque cum curante ipsam Medico, rei veritatem comprobavit attestatione sua.

catarrhus inveteratus,

44 Soror Maria Electa Orsucci, Monacha in co-

dem S. Josephi cœnobio, multis annis morbida, tandem affixa lecto fuit maximis cum doloribus, natis ex abscessu quodam in dextero latere; unde etiam ortæ febres acutissimæ nec minimam quidem ipsi indulgebant quietem, quando jacere nullo modo poterat, sed cogebatur diu noctuque sedere in lecto, et febres bis in die recurrebant: laborantibus autem frustra medicis, et malum exasperantibus potius quam levantibus, ad mortis articulum deducta erat. Hoc in statu recurrit ad intercessionem B. Mariæ Magdalene: et mane quodam, postquam communicasset, cum firma recuperandæ sanitatis spe, appendit sibi quam habebat Beatæ Reliquiam: quo facto statim irruit in eam vehemens tremor cum syncope, ad quartam horæ partem durante; eaque cessante plene corroboratam sese sentiens, per seipsam surrexit de lecto, et integram unam horam oravit de genibus ante altariolum, cum stupore Sanctimonialium, Deo gratias agens pro valetudine recepta. Ita biduum valenter egerat per domum obambulans et res suas agens; quando dictum ei est a persona, quam credebat prudentem, ne fideret repentinæ isti sanitati; fieri enim posse, ut illa parum vera ac certa sit; proinde ne poneret omnem medicinam. Credidit infelix tam asseveranter monenti, cœpitque animo fluctuare, metuens recidivum malum: quapropter permisit Deus, ut in penam modicæ suæ fidei, ambæ febres iidemque quos prius tulerat dolores ei reverterentur: sed simul eandem interius illuminans, ostendensque culpam quæ sic meruerat castigari, fecit ut denuo ad Beatam recurreret: quæ postquam alia vice communicasset; seque signari cum eadem Reliquia petiisset, subito relevata iterum fuit, atque ut prius rediit ad consueta exercitia Religionis, Deo gratias ferens: totumque hunc successum, una cum contestibus ac nominatim cum medico suo, in publicas tabulas referri fecit.

D
EX VARIIS.
apostema cum
febris,

E
in partem
diffidentia
recurrentibus;

45 Domina Elisabetha Bonvisia, familiæ Nobilium Lucensium innupta, octo mensibus febrim tulerat, cum intensissimo capitis dolore, et tanto ciborum fastidio, ut nihil nisi reluctante stomacho posset recipere. Hæc beatæ Vitæ legi audiens, et ioagna erga ipsam devotione accensa, cupivit adipisci aliquam ejus Reliquiam; et nacta modicum de linteo ejus, cum suo ipsum collo alligasset, subitam recepit sanitatem, quam tam diuturna medicamina conferre non potuerant. Eadem, eadem Reliquia mediante, alia quoque vice sanitatem recepit. Insuper filius Cæsar, qui occasione variolarum oculum unum squamma obductum gerebat, eundemque imminutum plus quam alterum; statim ac mater, remediis humanis frustra tentatis, oculum Cruce signavit cum prædicta Reliquia, et vovit eundem habitu Carmelitano per annum unum induere, cœpit melius habere, oculo paulatim in statum pristinum redeunte. Atque hæc gratiæ, non solum ab ipsa D. Elisabetha testatæ sunt, sed etiam a medicis ad curam vocatis.

febris octi-
mestris,

F
oculus
squamma
obductus,

Soror Isabella Gian-Pauli, Monacha ad S. Clare Lucæ, testatur quod aliquoties quartanæ recursum passa, fuerit liberata, adhibita simili Reliquia. Et Soror Pacifica Collodi affirmavit, quod ex quadam stomachi indispositione continuo patiens cruciatus; his aliquando sic invalescentibus ut se crederet morituram, restituta sibi ipsi fuerit, mox ac Monacha alia tale quid ipsi admoverat: eodem autem vespere cum rediisset sibi dolor, idemque factum esset, iterum cessavit dolor, nec amplius rediit. Soror Apollonia Masarossa ibidem, ex rheumate quodam ferebat oculum totum opertum sanguine: quem ipsa contingi fecit tali Reliquia, et mundatus continuo oculus apparuit. Omnia hæc prænominatis tribus attestantibus cum juramento constant: uti etiam, quod Soror Francisca Barsotti, in eodem, ubi Monachæ

quartana,

dolor stomachi

oculus sanguine
opertus

A nachæ illæ erant. monasterio S. Claræ Conversa, cum brachium haberet concurrentibus in illud humeribus putridis tumidum totum, ac specialiter cubitum circa manum, unde tuber pendebat poni simile; ideoque nullas eo in brachio vires ferens, nec sine difficultate ipsum movere valens, cum continuis sex mensibus illud sic tulisset; visis tot gratis, quas isto in monasterio obtinuerant aliæ, per intercessionem beatæ Matris. ejusdem Reliquia mediante; eidem se per dies plures commendavit, brachiumque sibi tangi fecit, et eodem instantanee restituto deinceps usa est, absque impendio.

inutile ut
tumens bra-
chium,

46 Istæc omnia, ut Beatificationem Magdalene præcesserunt, sic etiam præcessisse videntur paucæ quædam, in novissima ejus Vita, Latine collecta per Fr. Patricium a S. Jacobo lib. 3 cap. 4 et seqq. absque nota temporis sic relata. Catharina de Tassis, duodenni stomachi dolore dire exagitata, et cruciatu capitis cum vertigine et febris succedentibus prope jam moritura, particulam ejusdem vestis stomacho admovit, et somno statim correpta est: mox expergefata, se ab omni doloris et ægritudinis molestia liberam

B reperit et exemptam. Elisabetha Corradi, malignæ victimæ febris, vix fuerat venerata extensum super corpus suum velum, quo vivens usa fuerat Sor. Maria Magdalena, quando se sanam esse exclamavit; postque medicæ horæ somnum, qualem binis diebus et noctibus integris continui prohibuerant dolores, surrexit vegeta, medicis rem miraculo adscribentibus. Thomam Pallini convellebant excessivi per duos annos dolores stomachi, inque varios quotidie compellebant ejulatus, salutem omnibus desperantibus medicis: velum itaque prædictum quam devotissime infirmo admovit stomacho, tanta optati successus efficacia, ut confestim dolorum lenimen, et infra dies octo omnimodam consecutus fuerit sanitatem. Alexandra Castellani, letali consumpta pectoris malo, usuque lingue destituta, ulteriorem vitam despondentibus medicis, horam præstolabatur extremam: cui dum circumstantium pietas fasciam imponit beatæ Matris, mox somno correpta, postque trinæ circiter orationis Dominicæ spatium expergefata, sanitatem viresque pristinas, recuperavit; stupentibus medicis et Confessario, quorum hic infirmam Sacramentis extremis munierat, illi spe ulterioris vitæ ægram exuerant. Margarita Jacobi Clari, uxor Vincentii Brocchi, sculptoris Florentini, continuo trium mensium fœtuerat profluvio, et tandem ad extremum vitæ marginem devoluta, ad ecclesiam S. Mariæ Angelorum, ut corpus sanctæ Virginis veneraretur præsens, deduci petiit cum spe firma sanitatis obtinendæ. Necdum infirma attigerat extremam plateæ partem quæ ad ecclesiam ducit, quando in momento se sanam lætata, residuum vite absque adminiculo perfecit, non ut sanitatem recuperaret, sed ut pro obtenta dignas retribuere gratias.

febris maligna

stomachi do-
lores,

item aliarum mor-
bundarum
dux:

sanatur pal-
pitatio cordis,

cephalalgia,

47 Joannes Baptista Rossi, continuis gitatus doloribus et palpitacione cordis vehementi, naturalibus nihil proficientibus remediis, extremos inter cruciatu, afflictissimum frequenter extremæ compassionis exhibebat spectaculum. Cor itaque argenteum sanctæ Virgini promisit, nec non aliquas devotiones. Neque sanare distulit Thaumaturga, dum e vestigio eliens sensit disparuisse, nec unquam posthac similes rediisse dolores. Catharinam, Antonii Tostii prolem, octo annorum spatio continui quodammodo convulserant capitis stomachique dolores, nullis sanabiles remediis naturalibus: itaque Mariæ Magdalene suffragia imploravit, quæ intra unius et mediæ horæ spatium feliciter experta est, exulantibus doloribus omnibus. Cassianus Domi-

nici grave unius brachii malum sanctæ Virginis patrocinio commendavit, ab humanis penitus derelictus atque depositus remediis. Votum offerendi imaginem ad sepulcrum ejusdem nuncuparat, subitoque cum omnium stupore vincula rupit inmedicabilis mali. Maria de Rossiis, pertinaces duodecim annorum dolores in capite patiens, plurima temporis sumptuumque jactura tormentum auxisse, neutiquam lenisse videbatur: cui, dum anno mdcxv ingemisceret inconsolabiliter, Sor. Mariæ Magdalene unum caput argenteum, et aliquot quotidie orationes Dominicas, nec non salutationes Angelicas vovit; eodemque instanti, quo votum emisit, dolor omnis remisit, penitusque evanuit. Eadem anno mdcxv ferocissimos manibus brachiisque dolores et tumores passa, sanctæ Virginis sepulcrum vicibus septem invisere, manumque argenteam dedicare vovit: vixitque votum emiserat, quando se totam sanam obtulit et incolumem. Magdalena Stella, anno mdcxvii pertinacissimorum lateris dolorum furis pene exanimata, ut prædictum parti infirmæ applicuit pulvinum, mox mitigato dolore, prius requiem, exinde perfectam obtinuit incolumitatem.

brachii ma-
lum,

cruciatu ca-
pitis,

brachii,

et lateris.

E

CAPUT V.

Beatificatio facta anno mdcxxvi, et eam secuta multiplicatio olei atque miracula ex usu ejusdem.

Increbescente sanctitatis, venerationis, et miraculorum fama, eorumdemque continuatione, Processus informati Florentiæ, Lucæ, et Parmæ annis mdcx et mdcxi, juxta decretum felicitis revocationis Pauli V, auctoritate ordinaria facti sunt: qui denique ad Urbani VIII Pontificis maximi judicium prolati, rem eo adduxerunt ut Beata fuerit canonice nuncupata. Quæ hac in re acta sint minutius deducunt Patricius a S. Jacobo et Daniel a Virgine Maria, apud quos legi possunt: ipsius Urbani Breve subscipio, priusquam ad miracula, Beatificationis solennitatem secula progrediar.

Ab Urbano
VIII editum

URBANUS PAPA VIII ad perpetuam rei memoriam. In Sede Principis Apostolorum, nullis licet nostris suffragantibus meritis, a Domino constituti, piis fidelium votis, quibus virtutum Dominus in servis et ancillis honorificatur, libentissime annuimus, eaque favoribus prosequimur opportunis, prout in Domino conspicimus expedire. Sane pro parte dilecti filii, nobilis adolescentis, Ferdinandi Etruriæ sibi subjec- tæ magni Ducis, dilectarum in Christo filiarum, nobilium mulierum, Mariæ Magdalene Archiducissæ Austriæ, et Christiernæ a Lotharingia, Etruriæ similiter sibi subjectæ Magnarum Ducissarum Viduarum, nec non Priorissæ ac Monialium Monasterii S. Mariæ Angelorum, nuncupatis in Burgo S. Frigidiani Civitatis Florentiæ, nobis nuper expositum fuit, quod bonæ mem. Ancilla Dei Maria Magdalena de Pazzis, Florentina, Monialis dicti Monasterii, multis eximiis virtutum et gratiarum ac miraculorum donis a Domino illustrata fuit. Quapropter Ferdinandus Magnus Dux, et Maria Magdalena Archiducissa, nec non Christierna magna Ducissa vidua, ac Priorissa et Moniales prædictæ, nobis humiliter supplicari fecerunt, ut, donec Canonizationis honor dictæ Ancillæ Dei Mariæ Magdalene, ob ejus excellentia merita, divina spirante gratia, ab Apostolica Sede decernatur; eadem Ancilla Dei Maria Magdalena, Beata nuncupari, atque Officium et Missa de ea, ut infra, recitari, et celebrari possit. Quare nos, re prius per venerabiles Fratres nostros, S. R. E. Cardinales sacris Ritibus præpositos, quibus eam examinandam mandavimus, mature discussa; de eorumdem Cardinalium consilio, hujusmodi supplicationibus inclinati, ut ipsa Ancilla Dei Maria Magda-

beatificationi
decretum,

F

cum Indulto
Officii et
Missæ,

A lena, imposterum Beata nuacupari, Officiamque et Missa de ea, tanquam de communi Virginis non Martyris, juxta Rubricas Missalis et Breviarii Romani, in omnibus et singulis Civitatis Florentinae Ecclesiis, et hic Romae pro praesentia anno damtaxat, in ecclesia S. Joannis Baptistae, nationis Florentinorum, in qua Beatificationis hujusmodi solennitas celebrabitur, in ejusdem Ancillae Dei Mariae Magdalenae obitus, seu alia subsequenti non impedita die, a quibusvis Clericis et Presbyteris, tam secularibus quam regularibus, recitari et celebrari respective possit et valeat, Apostolica auctoritate tenore praesentium, perpetuo concedimus et indulgemus..... Datum Romae . . . viii Maji mcccxxvi, Pontificatus nostri anno iii. *Ubi restrictio, pro praesentia anno dumtaxat, intelligenda est Urbem Romanam attingere solum, non item Florentinam, cujus ecclesiis ea gratia perpetuo conceditur.*

etiam ad ordinem Carmelitarum extenso,

B

et ad omnes status Florentini ecclesias,

C

Nescio cur neque inter supplicantes, ab Urbano enumeratos, compareant Generales alique Superiores et Fratres Ordinis B. Mariae de Monte Carmelo: neque in Annalibus Ordinis, ad annum usque mxxv a Lezana deductis, ulla fiat mentio Monasterii veteris S. Mariae Angelorum in Burgo S. Frigiliani, jam inde ab anno mcccc memorabilis, quo primae illius inquilinae Virgines, in ecclesia Patrum Carmelitarum Florentinae, Ordinis istius habitum assumpserunt; ejusdem regimini subjectae usque ad annum maxx. Fortassis Carmelitae post hanc mutationem desierunt illas habere pro suis, licet eandem Regulam professis. Quidquid causae subsit, certum est, eosdem Patres, omnem, si quis tunc fuit, defectum egregie supplevisse, postquam Beatificatione peracta, urgeri porro Canonizatio cepit, monasterio in alium jam locum translato, novumque claritatem per novellam istam Beatam adepti. Exinde enim pro tam suacto negotio, velut inaprimis ad se spectante, multum operae impensaeque contulerunt. Ac statim quidem effecerunt instantius supplicando, ut idem qui Magdalenam beatificaverat Pontifex, anno mcccxxvi, die xxiii Aprilis, per expressum Breve declararet, dictam B. Mariam Magdalenam de Pazzis, dicti ordinis B. Mariae de Monte Carmelo Monialem, dum ipsa vixit, fuisse; quodque in omnibus monasteriis, locis et ecclesiis d. Ordinis, in die qua supra, singulis annis ab omnibus atriisque sexas d. Ordinis Religiosis Officium et Missa; et a confluentibus ad ecclesias d. Ordinis, in alma Urbe, et in civitate Florentina existentes, Missa damtaxat.... in futurum recitari et celebrari, libere pariter et licite, respective possint et valeant. Neque hic stetit Pontifex erga cultum novae Beatae propensio: siquidem anno mcccxxviii die xviii Januarii, Ferdinandi Magni Ducis ac Priorissae et Monialium Florentinarum supplicationibus, denuo humiliter porrectis, inclinatus, statuit, quod in omnibus et quibuscumque ecclesiis, tam in dioecesi Florentina quam in universa ditione temporali praefati Magni Ducis Ferdinandi existentibus... Officium et Missa recitari et celebrari possiat.

Pro festa beatificationis servetur oleum,

50 Decreta porro (ut supra dictum est) Beatificatione, contigit miraculum perquam memorabile, quod ex Processu Florentino verbotenus sic exprimendum duxit Patricius. Die xxiii Maji anno mcccxxvi, quo parabatur festum B. Mariae Magdalenae de Pazzis, in ecclesia monasterii S. Mariae Angelorum Florentinae celebrandum, Moniales in altari majori praedictae ecclesiae, molem ex tabulis constantem fabricarant, variis picturis et nubibus ornatam, gloriam Paradisi indicantem, in cujus medio existerat imago d. Beatae. Et ut nubes per reflexum luminum oculis intuentium enitescerent, ac universae moli splenderent, plus quam sexaginta lampades ibi accensae fuerant, pro quibus enutriendis magna opus erat olei copia. Quidam ergo urceus ex creta, mensurae circiter ca-

dorum trium olei, existens in mansione nuncupata d. Monasterii, in quo erat aliquantulum oleum, non excedens mensuram decem aenophororum, faeculentum et (ut dicitur) amurca; ex suo cum in lucernis exponeretur, ardendo strepitabat, malumque odorem reddebat; absque ulla humana ope, quoad fieri potest, mirabiliter plenus repertus est usque ad summum, oleum claro et puro, quod absque ullo strepitu et malo odore arsit; ex quo eodem die per duas Conversas dicti Monasterii haustum fuit tantum oleum, quod implevit septem vel octo aenophoros. Et cum per quatuor vel quinque tunc subsequentes dies, ipsaemet duae Conversae ex eodem urceo haurirent oleum, pro ornamento apparatus festi dictae Beatae; quotiescumque dictum oleum hauriebant, videbant illud crescere et redire ad eam mensuram, ad quam prima die, post mirabilem impletionem praedictam, reliquerant. Et cum spatio quindecim dierum, a dicta die xxiii Maji proxime subsequentium, causa et occasione dicti festi et pro usu totius monasterii, ex eodem urceo hausta, et consumpta fuerit in lucernis, tanta quantitas olei, quae implevit quinquaginta aenophoros; tamen absque alia infusione, adhuc in eodemmet urceo remansit tantum olei, quod cadum integram, seu sexdecim aenophoros implevit. Ex quo facti successa concludentissime probatum est in dicto Processu, tria fuisse miracula.

D
EX VARIIS.
modicum et
faeculentum,

excrevit et di-
clare ardet,

E

eodem inun-
ctus cyathus
ad aliud oleum
pramendum,

ipsum etiam
facti mirabi-
ter augeri.
f

ob genu pri-
dem loco
motum ac
tumens,

51 Huic porro non absimile fuit, quod in eodem Processu octodecim post annos gestum sic narratur. Cum anno mcdcliv, ob summam sterilitatem, in civitate Florentina oleum valde incaruisset, ita ut Moniales praedictae, ob deficientiam pecuniarum, illud emere non valerent; et pro usu praedicti monasterii, nempe lampadibus enutriendis, officinis et condimentis coquinae, reperirentur duo cadi cum dimidio, in quodam urceo mensurae trium cadorum, circa finem Mensis Augusti, praedicti anni; Soror Caritas Monialis Conversa (quae vices Sororis Reparatae, tunc Valetudinariae, curae distributionis praedicti olei praeposita, supplebat) et Soror Obedientia, item Conversa, fiducia plenae, cum ceterae Moniales ad suas cellas recesserant, sumpto tantillo olei, annuam mcccxxvi ut supra multiplicati, unxerunt fundum cyathi, apposita retro praedictum urceum imagine papyracea praedictae Beatae; cui enixe ambae sese commendarunt, eam deprecantes, dignaretur intercedere apud Dominum, ut ex oleo praedicto suppleretur necessitatibus Conventus, usque ad novi receptionem, absque ullo signo apparente. Cumque re sic permanente, quolibet mense ad minus, pro rebus necessariis praedicti Conventus insumerentur quinque cadi; mirabiliter factum est, ut ex praedicto urceo semipleno magna quantitas desumpta fuerit, ita ut duraverit usque ad medietatem sequentis mensis Decembris; quod ad rationem quinque cadorum pro quolibet mense, incipiendo a fine Augusti, multiplicatum fuerit ad quantitatem quindecim cadorum et amplius; quod tunc ab omnibus communiter, et postea palam et publice, miraculose factum fuisse precibus praedictae Beatae, existimatum est. Hucusque processus Florentinas. In hujus itaque olei virtute, cui, successu temporis deficienti, aliud profanum admixtum fuit, plurima (inter quae principaliora circumferuntur sequentia) patrata sunt miracula. Cum Soror Angela Maria de Crucifixo, annum octavum agens, ruri cum suis parentibus maneret; prolapsaque in humum esset, et os e genu sese de suo loco movisset, illudque tacuisset; praenimio dolore coacta fuit in lecto per aliquot hebdomadas decumbere; elapsoque integro mense a parentibus Florentiam adducta, iudicio chirurgi difficilis curationis existimata fuit, imo medici voto unanimi censuerunt, progressu temporis malum in deterius protrahi. Anno autem

EX VARIIS.

A decimo septimo suæ ætatis, gravius afflicta fuit, occasione cujusdam fluxionis, ita ut genu flectere minime potuerit, per spatium octodecim mensium. Et licet a peritis plurima remedia illi adhibita fuerint, nihilominus prædictæ fluxioni mederi haud potuit, quin semper in magno cruciatu ibidem afficeretur; ita ut non nisi cum magna difficultate illud aliquantulum flectere posset; donec elapsis quatuordecim annis, nova fluxione oppressa, maximis cruciatibus affecta fuerit: ita ut continuo in lecto jacere cogeretur, nec se tangi etiam leniter pateretur.

an. 1663
aptans ad sepulcrum, duci.

82 *Haecenus Patricius, sed reliquæ historiæ filium, nec non pleraque huc adducta ab eodem miracula succinctiori stylo percurrans: quapropter placet ex Josepho Fozio nostro, cap. 69 eandem materiam prosequente, eandem perlexere. Sic ergo de præsentī infirmā (quam Angelam Mariam Anselmi nominot) narrationem hic captam continuat: Ultimus iste doloris accessus; qui eam lecto affixerat, contigit anno MDCXXIII initio Maji: quo inter cruciatus jam dictos ad finem decurrente, appropinquabat festivitas Sanctæ: quando dimissis, quæ frustra adhibita fuerant, chirurgorum remediis, die prædicti mensis XXIII, desiderare se ostendit (quod et antea sæpius requisierat) ut ad ipsius sanctæ sepulcrum deduceretur. quo ab ea vel tolerantiam vel sanitatem impetraret. Cupiebat quidem tam Superior quam Infirmariæ consolationem hanc ei dare; sed hæsitabant, jam alias expertæ omni motu angere dolores ejus, affluentibus ad partem affectam copiosius humoribus. Tandem tamen tentaverunt eam de lecto extrahere quomodocumque: et imponentes eam sellæ, super rotulas trusili, atque offensam partem in sublime elatam sustinentes, promovere cœperunt: quod eis maximo cum labore successit. Infirma vero magnos animos præ se ferens dicebat, quod libenter quoscumque cruciatus sustineret, ut ad concupitum Sanctæ suæ conspectum adduceretur. Sumpto in hunc modum experimento, rursus eam in lecto composuerunt Infirmariæ, decretum habentes ipsam quo volebat deducere mane ipsius festi. Sequenti die XXIV Maji eademque Vigilia festi prædicti, communicavit ægra in lecto, ut se disposeret ad gratiam desideratam consequendam: deinde oravit Sor. Mariam Minimam Strozzi, ut partem læsam ungere vellet oleo Sanctæ, cujus illa ampullam penes se habebat. Sed hæc non rediit ante tertiam horam noctis, quando eam non amplius expectabat infirma, et Infirmariæ omnes recesserant; tunc una cum decumbente brevem faciens orationem, genu male affectum unxit et abiit. Vix tantum effluxerat temporis, quantulo semel Credo diceretur, quando ægra in parte offensa sentire cœpit calorem modicum accendi, qui eam suaviter demulcebat: applicataque ad eam manu (nam et bullire quidpiam videbatur, fortius initio, sed postea remissius) detumescere quoque genu sensit: et intra tertiam horæ partem vidit, quod ab anais septemdecim non viderat, expeditum illud ad quemlibet motum. Erexerit ergo se supra lectum, et circiter horam unam genu flexa mansit, gratis Sanctæ agendis intenta: erat enim omnino sanata, et citra difficultatem ullam complicabat extendebatque genu suum: quare etiam de adeundo statim sepulcro cogitavit, sed cohibuit sese, memorata Constitutionis, vetantis extra consuetas horas noctu per Conventum ambulare.*

et sanatur:

quæ de miraculo dubiu, relatur,

83 Formato igitur proposito, quod primo mane illuc accederet, cubitum se collocavit: sed somnum nequies instaurare, et de eo quod sibi acciderat cogitans, cœpit ambigere an naturale oleum ejusmodi effectum habere non posset. Cui tentationi succumbens, et muliebri victa curiositate; accepit

aliquid olei ex lampade, quam ante lectum positam habebat, genuque eo unxit. Verum ecce pœna, exigua fidei debita, mox adfuit, recurrente inflatione, cum iisdem omnibus, quibus fuerat exercita, doloribus atque impotentia motus. Vix explicuerim quanta huic illi confusio remorsusque conscientiæ. Spargebat lacrymas copiosas, et metuens ne reliquam deinde vitam hoc in statu traducere cogeretur, noctem illam maxima cum anxietate transegit, quia gratiam tautopere desideratam momento amiserat. Mane facto adsunt Infirmariæ, interrogantque an in eadem adhuc mente persistat, velitque deduci ad visitandum corpus Sanctum: quod cum affirmasset, cœpit reviviscere fiducia erga Sanctam: petitaque interno actu venia, duabus tribusve olei sanctioris guttis denuo suum genu inunxit; renovarique in se sensit temperatum illum quem prius calorem cum ebullitione, et sublato rursum tumore expeditum sicut antea genu ad motum: adeo ut a supervenientibus interim Infirmariis, a quibus deportanda fuerat, adjuncta ad vestes induendas, cum stupore omnium descenderit per seipsam de lecto: et opis nullius indigens, nihil etiam debilitatis sentiens, ambulare cœpit usque ad capellam; ubi ante sacrum corpus flexo genu prostrata, nullique adnixa fulcimento, tres consequentes Missas audivit. Post meridiem quoque totis Vesperis in pedes erecta adstitit, admirantibus non solum Sanctimonialibus omnibus, sed etiam medicis atque chirurgis, sub quorum cura toties et tam diu fuerat. Omnes vero affirmaverunt miraculosam fuisse curationem, tum quia instantanea fuit; tum quia contrarius effectus apparuit olei benedicti et non benedicti; tum denique quia laboriosus motus, ab infirmaria ad capellam Sanctæ, malum exasperasse debuerat, nedum imminuisse: nunc autem integra fruitur sanitate, habilis ad quodcumque Conventus sui ministerium.

sed iterata unctione denuo sanatur,

E et sepulcrum adit.

84 *Hoc miraculo præmisso, quod pro sui magnitudine primum locum videbatur mereri, alia nonnulla sic prosequitur Fozius. Anno MDCXLVIII, subita et acutissima febris cum pleuritide invasus Petrus Caravita, Regius Neapoli Consiliarius, ægre poterat respirare; cumque accessisset maridi sanguinis copiosus vomitus, habebatur a medicis desperatus: quando uxor ejus D. Portia ad Conventum Patrum Carmelitarum (S. Mariæ de Vita dictum) misit qui accerterent P. Fr. Albertum Calacciū; instanterque rogavit, ut infirmum ungeret oleo Sanctæ, istic ubi magis pungebat dolor. Paruit ille, præmissaque brevi oratione et invocato Sanctæ nomine, ægrum unxit: qui sine mora sanum esse se dixit, descendensque de lecto ut sanus cum reliqua familia accessit ad cœnam: et gratus pro accepto beneficio ad capellam Beatæ, in prædicta ecclesia S. Mariæ de Vita, lampadem argenteam appendendam donavit. Eodem anno Joannes Salgradus Matrī jacebat depositus a medicis. Audiit hoc Vincentius Carlini, qui Florentia in Hispaniam deportaverat lagenulam olei miraculosi: accedensque ad infirmum et Sanctam invocans, eodem unxit. Ille vero somnum mox oculis cepit, deinde tantum sibi restitutus apparuit, ut medici judicaverint miraculo rem adscribendam, eo certiori, quod paucissimos intra dies plene sanus fuit. Hujus rei fama sparsa cum esset, et filius Ludovici Florentini sic crepuisset, ut chirurgus vitam ei salvaturus castrare eum præsumpserit, deinde curationem desperans omnino deseruerit; confidens pueri mater quod desperatum a chirurgo remedium posset accipere ab oleo miraculoso Sanctæ, prædictum Vincentium Carlinum adiit, guttulas aliquot impetravit, iisque partes offensas inungens subito melius habere filium gavisa est: qui brevissimo tempore liber ab omni malo apparuit.*

An. 1643 eodem oleo sanatur, sanguinem vomens.

F et moribundus,

curatur hernia,

A 55 Gabriel Antonii Ciori, homo rusticus, octo mensium spatio sic lecto affixus fuit, ut præter sinistram manum movere posset nihil. Hic cum a Conversa quadam monasterii pauxillum olei prædicti accepisset, et R. D. Bartholomæum Francisci Durantis, Rectorem ecclesiæ S. Juliani, Casciæ, ubi habitabat, rogasset, ut ipso eum inungeret Sanctæque commendaret; subito melius habere cœpit, brevique convaluit totus, sicut prædictus Rector affirmat. Anno mdcxviii D. Venantius Mutius, Plebanus S. Victorini in castro Ploraco territorii Camerinesis, maligna et periculosa, ut credebatur, febris correptus, recurrit ad intercessionem Sanctæ, ungens sese oleo ejus. Vix autem effluxerat tempus quo semel Miserere recitaretur, quando eum dimisit febris, cum stupore medicorum qui eum visitarunt: perfecteque sanatus, misit ad monasterium fidem authenticam collatæ sibi gratiæ.

B 56 Paulæ, filiæ Francisci et Catharinæ Verdi, anno mdcxix ad pectus excrevit tuberculus: quod malum quia nullius momenti esse judicabat mater, spatio octodecim mensium occultum habuit, nec medicorum ulli ostendit. Verum cum jam ad magnitudinem nucis excrevisset, inspiciens ipsum chirurgus, glandem esse judicavit; jussitque ut imponeretur ei lamella plumbea, quod eam haud parum decrescere fecit. Post aliquot vero dies crepans, cœpit ejicere materiam quamdam instar calcis: quare idem chirurgus præcepit matri applicandum cerotum cum unguento rosaceo. Paruit mater, executæ præceptum per annos duos, sed pessimo successu: crescens enim malum factum est plaga grandis, ad cujus aspectum non poterat non exhorrescere mater. Quare remedium ei facere volens Calderinus, chirurgorum Princeps, eidem quater applicuit pilulas tres, ignis (ut vocavit) mortui; quas primis vicibus, cum effectum nonnullum habuissent, feliciter extraxit: quarta autem vice ex tribus unam tantum educere valuit, unde intumuit pectus, et malum sic auctum est cum excessivo cruciatu, ut de vita actum chirurgus opinaretur, et spasmo crederet puellam immorturam. Tunc ejus mater Catharina, commendans ipsam Sanctæ, partem offensam unxit oleo ipsius: subitoque detumuit pectus, egrediente multo pure cum particula ossis et pillula prædicta, sed plaga tota aperta remanente: quæ etiam magis exasperata fuit applicito nescio quo unguento. Suasum ergo ei est, ut denuo recurreret ad Sanctam, quærendo pauxillum olei sui. Paruit illa, unctaque per dies aliquot plaga, tota coiit, et sanata est puella.

et igne mortuo male curata.

Eodem oleo restauratur annona monasterii corrupta,

C 57 Anno mdcxix mense Augusto, inventa est omnis annona frumentaria, quæ erat in monasterio S. Mariæ Angelorum, tam vetus quam nova, sic accensa et corrupta, ut varii generis vermes ex ea scaturirent, copia tanta, quod grana omnia dissolvenda in pulverem brevique nulla futura præviderentur, quemadmodum jam nunc multis sextariis acciderat, nihil proficiente quacumque in remedium adhibita diligentia. Ergo prudenti consilio, ad Sanctam, cujus efficacem intercessionem toties expertæ fuerant, recurrerunt Matres: et granarium ingressæ, saccos omnes signaverunt cum ejus imagine, facientes super singulos crucem oleo prædicto; rogantesque Sanctam enixis precibus, ne sineret totum istud frumentum corrumpi. Non fuerunt in vacuum missæ preces: deferbuit noxius ille calor, desierunt scaturire vermes, et futuræ inopiæ prospectum ea ratione est.

58 Eodem anno universum monasterii vinum depierat, ducentorum circiter barilium, mutato colore et sapore. Superior, duabus aliis Matribus adhibitis, oleum Sanctæ in vasa innisit, tres guttulas in singula; pristinoque vigori restituit vinum universum.

Anno autem mdcclxxix Augusto mense, corrupti fuerunt viginti circiter flascones vini: quod Priorissa intelligens, et pro ea quæ erat anne isto vini caritate defectum futurum reformidans, inspirari se sensit ut opem Sanctæ invocaret, et aliquid aquæ de ejus puteo affunderet vino sic corrupto. Petita ergo illius aquæ phiala, et Novitiarum Magistra accersita, cum ea in caveam descendit. Hæc vero, cui Mariæ-Catharinæ nomen, longum opus futurum dixit, si reducto singulorum flasconum prebe obturatorum epistomio, sigillatim instillanda iis aqua esset: quare Priorissa aspergillum sumens, satis habuit illos conspergere. Ex ipsa autem hora nihil amplius vitii deprehensum in vino toto est, sed quovis alio melius semper ac melius gustantibus sapuit. Quadam porro die Sor. Teresia Victoria accessit ad Sor. Victoriam Electam, Cellerariam, accuratius intelligere cupiens qua ratione restauratum fuisset vinum: et hæc in caveam ducens interrogantem, monstravit ei flasconem unum, seorsim positum, in quo bulliebat vinum: seposuerat autem eum causa faciendi acetum. Sed cum ipsum Sorori Teresiæ Victoriæ monstraret, nihilominus bonum vinum reperit continere; et magna cum admiratione gratias Sanctæ egit. Simile miraculum decem annis antea simili in casu experta est Sor. Maria Helena Felici, Camerariæ officium exercens in monasterio Pauperinarum, quæ dolium vini integrum sic corruptum dolebat, ut nec famuli quidem eo uti vellent. Recordata enim quod Sancta ipsa, dum viveret, vini dolium corruptum restituit; invocata ea, olei sui guttas tres etiam ipsa dolio isti infudit, die x Aprilis anno mdcclxxix. Postera autem die vinum bonitati pristinæ restitutum reperit, atque in gratiarum actionem Missam dicendam apud S. Mariam Angelorum curavit, attestans veritatem facti, sicut Moniales eam scripto signarunt.

59 Huc etiam referri potest ac debet, quod in jam dicto S. Mariæ Angelorum monasterio, anno mdcclxxiii et iv, factum est, restauratis quæ computruerant ovis plurimis. Habebat Dispensatrix, primum quidem sub finem Martii, posteriori autem anno sub finem Aprilis, ad mille ducenta ova in usus victumque communitatis; quando sub finem Maji, animadvertit bonam earum partem esse corruptam, cum foris sordida ac nigra apparerent, non sine fœtore: unde cum summo suo dolore coacta fuit multa abjicere. Sollicita porro de ceteris omnibus, ad locum se contulit ubi ova servabantur, et gossypio quod oleo Sanctæ intinxerat unxit eadem, prout jacebant. Post aliquot deinde dies regressa ad sumenda ova, a coquinariis Sororibus postulata, invenit omnia clara et transparentia discussa nigredine, cum admiratione coquarum: quæ factum conjectatæ, non omiserunt reddere gratias Sanctæ, quæ fecerat ut ova bona per totum Majum Juniumque haberent. Quin etiam earum quædam, conservata donataque externis, instrumenta fuerunt nonnullorum miraculorum, quæ Deo placuit per illa operari.

60 Sor. Maria Magdalena Gondi, excessivis doloribus per dies multos cruciata, nullo invento quo sublevaretur remedio, uncta a D. Bonaccursio Episcopo Collensi fratre suo oleo Sanctæ, statim quidem sublevari se sensit, non tamen integre sanata est: quare Episcopus mittens ei unum ex ovis prædictis, mandavit ut illud sub foco torreret. Fuerant quidem elapsi multi menses a restauratione præparata; ipsum tamen ovum, coctum ac deinde apertum, adeo integrum est inventum, ac si primum illud gallina edidisset. Postquam autem illud infirma sumpsit, cessantibus plane doloribus, integram recepit sanitatem: quare in agnitionem acceptæ gratiæ, ad sepulcrum Sanctæ portari se fecit, et Missam coram se celebrari. D. Francisci Dei, in pessimum reducta

D
EX VARIIS.

et ova putrefacta bis,

quibus usæ agræ dux sanantur.

XX VARIIS

A reducta statum. ob maximam dierum quadraginta debilitatem, cum unum ovorum prædictorum accepisset a P. M. Fr. Marsilio Ronconi Carmelita, idque sorbendum coqui sibi jussisset, et cum devotione ac fide sumpsisset, perfectæ sanata se sensit : atque in gratiarum actionem mandavit. ut medicamenta omnia, curando malo suo comparata, pro Dei amore distribuerentur : et ipsa ad sacrum curatricis suæ depositum venerandum accessit.

Supradicto
oleo curatur
erisipelas,

61 Anno MDCLXV, Magdalene Francisci Clari, annorum novemdecim puellæ, advenit erisipelas in capite, quæ illud enormiter inflavit : superveniente autem febris, etiam oculi sic intumuerunt, ut cogeretur perpetuo clausos tenere, nullam interim quietis partem diu noctuque capiens : adeo ut medici aliique existimarent. inde vel morituram vel cæcam remansuram. Ergo ipsa se commendavit Sanctæ. interim dum Antonius Tornai, monasterii famulus (factorem appellant) oculos eosdem oleo mirabiliter multiplicato inunxit : et subito recessit febris, cessaverunt dolores, detumentesque oculi cœperunt aperiri : quibus deinceps optime vidit. cum non exigua admiratione cunctorum, quia visu privatam opinabantur : ipsa vero veniens ad sepulcrum, Missam ibi celebrari fecit. Anno MDCLXIV, Sor. Angela Cæcilia Nardi, in monasterio Montis-Domini Florentiæ, malum in pectore sensit, quod medicis videbatur periculosum, propter conjunctos dolores alique symptomata : vix tamen induci potuit biennio toto, ut semel saltem sumeret simplicem purgationem, omne aliud remedium unctionemve recusans : solum autem magnis precibus postulabat pauxillum de oleo Sanctæ. cujus beneficio confidebat certam sanitatem se consecuturam. Vespere ergo quodam, quo sævius solito cruciabatur, eo fecit tumorem pectori adnatum ungi a Matre Abbatissa ; quo facto tolerabilior redditus dolor est. Secundo autem vespere prorsus cessavit, tertio vero etiam evanuit tumor, remanente dumtaxat parva verrucula instar lentis. Viso eo obstupuit medicus, et iis quæ fuerant acta auditis, suasit, ut si votum aliquod nuncupaverat, ipso sese exolveret quum primum, eo quod magnam gratiam et naturali ordine sublimiorem receperat. Ergo Missam unam coram sancto corpore dici fecit, addita oblatione decem librarum cereæ.

oleo lampadis
ante sepulcrum
pendula sanati variis

62 Sed et oleum lampadis ante sepulcrum ardentis, sanitatem quam plurimis contulit. Paulus Matteozzi, quem medicorum industria desperatum destituerat, oleo tali delibutus vicibus binis, prima quidem dulcem quietem, secunda autem omnimodam consecutus est a febris et quocumque corporali incommodo liberationem. Anno MDCLIX, Magdalena Boddi, secundum latus immobilis, ut affectam per tem eodem oleo inunxit, mox motum optatamque induxit sanitatem. Anno MDCLX, Ginevra Bartolozzi, gravissimis agitata febrium astibus, idem oleum summa cum religione et fide adhibuit : quando omni subito alleviatus dolore, febrique fugata, postridie ecclesiam adiit, confessura et communicatura. Eamdem gratiam, per dictum oleum sibi præstitam, simili gratitudinis signo, altero post sanationem die, compensavit Thomas Simon Chiari, anno MDCLIX. Anno MDCLXIII, eandem a dicto oleo incolumitatem consecutus est Antonius Franciscus Fuorassassi, quando in virtute dicti liquoris, duas plagas stupuit sanatas, chirurgi Vincentii Giannini iudicio letales. Elisabetha Antonii Spaziani, excessivis duorum annorum agitata doloribus, perque tres dies et noctes continuas, absque ullo quietis intervallo, excruciatæ ; eodem oleo se inungi fecit ; moxque in uno quasi momento omnibus exempta angustiis, ipsamet sanctæ Virgini argenteum detulit, quod promiserat, anathema, anno MDCLXIII. Constantia

quoque Lucæ Misuri, anno MDCLXIV, febris ac stomachi dolore, nec non dysenteria, in eum erat redacta statum, ut desperatam haberent medici. Huic Domina Flos Schianchini attulit aliquid de oleo lampadis sæpe dictæ : qua postquam unxit infirmam, cessavit febris, simulque vomitus et dysenteria, statimque sanata fuit ægra. Verum cum illa acceptam gratiam non referret Sanctæ, sed alteri Patrono cui devota se commendaverat, paulo post gravissimis correpta doloribus est in uno humerorum et ventre : qui eum ei per quindecim dies durassent absque remedio, inspirata divinitus, requisivit quod sibi remanserat olei pauxillum : eoque se inungens, veluti ventulum sensit, humero ventrique afflatum ; cessaruntque cruciatus, et audivit sibi dici : Agnosce, quæ fuerit Sancta, unde gratiam accepisti. Quare postulata ab eadem venia, gratias ei multas retulit, miraculum in se lactum divulgans.

CAPUT VI.

Translatio sacri corporis et monasterii, a veteri ad eum quem nunc obtinent locum, illiusque adhuc incorrupti status usque ad annum 1663.

De prætitulatis instrui postulanti mihi, Sanctimoniales sæpe dictæ ex suo archivio subministrarunt documenta sequentia, Italice conscripta : Anno MDCXXVII, reverens a sua legatione Hispanica Eminentissimus D. Franciscus Card. Barberinus, Urbani VIII nepos, atque Florentia transiens, dignatus est per seipsum visitare monasterium S. Mariæ Angelorum in Burgo S. Frigidiani, ubi duas habebat sorores. Animadvertens autem quam difficulter eo in loco complerentur obligationes statutorum et regulæ. propter multarum ibi Religiosarum exiguam sanitatem, imprimis RR. Matrum Innocentiæ atque Mariæ-Gratiæ sororum suarum : nihil prius curavit, ut Romam advenit, quam Pontifici patruo indicare conditionem satis afflictam Religiosarum : eo quod locus, Arno flumini ejusque crebris exundationibus subjectus, et valde angustus, parum idoneus esset proseguendo cursui observationum monasticarum. His auditis existimavit Sanctitas sua prospiciendum sibi esse, ut sublatis impedimentis imperturbata semper vigere observantia posset ; curavitque conficiendum instrumentum commutationis, cum loco quem Pictorum vocant, eratque Cisterciensium Patrum. Id quod totum proprio Motu peregit, nulla interveniente Monachorum Monacharumve supplicatione motus : sed matura proprii iudicii deliberatione, atque ex plenitudine potestatis Apostolicæ, ratam firmamque voluit haberi in perpetuum commutationem prædictam. per Breve speciale. *Expedito Brevi, et operatu necessario recipiendis novis hospitibus in loco Patrum Cisterciensium facto (quæ inter totus fere sequens annus MDCXXVIII efflavit) prius quam transportaretur ex uno in alterum locum totus viventium tunc Sanctimonialium Conventus, placuit eodem sub nocturno silentio transferre ossa Venerab. Matris Sororis Mariæ Bognesiæ, una cum ossibus omnium priorum Matrum, ad S. Frigidiani in Christo defunctorum. Factum hoc de consensu D. Alexandri Marci Medicis, Archiepiscopi Florentini. Et corpus quidem Venerabilis Mariæ translatum intra proprium arcam est ; eruvix vero ceterorum omnium Matrum, ex communi sepultura sublata, grandibus inclusæ capsis fuerunt : ac simul cum illo, deductibus Potre Confessario D. Antonio-Maria Raconisio et Sacellano Rudolfo Minu, Psalmsque Officii mortualis per plateas recitantibus, absque majore cereorum numero quam qui præcise necessarius erat, ad novum monasterium deportatæ ; simul etiam positæ in*

63
Ob loci prioris angustias,

facta cum
Cisterciensibus
permutatione,

anno 1628
2 Decemb.
transferuntur ossa defunctorum :

locum

A loco subterranea, in quo facienda erat communis Religiosarum post hac moriturarum sepultura. Quarto post die secuta est translatio corporis B. Mariæ Magdalenaë, eo modo ac forma quam descriptam Italice servant Monachæ ad memoriam posterorum, quamque Latinum reddimus hoc tenore.

die 6 Dec.
recognoscitur
corpus Beatae,

64 Die VII Decembris MDCXXVIII facta est translatio corporis beatæ Matris Mariæ Magdalenaë de Pazzis, juxta pacta conventa ipsius commutationis, quibus inter alia cavebatur, ut Religiosæ auferre secum possent corpus suæ beatæ Matris. Facta est autem Translatio secreta, sicut faciendam decreverat Illustriss. D. Nuntius. Die enim VI sub horam XXIV, venit ipse ad ecclesiam S. Mariæ Angelorum, cum Illustriss. D. Vicario atque Illustriss. et Reverendiss. D. Antonio Magalotti, Dominisque Petro Carnesicco et Cambio Anselmio Locumtenentibus suis, presentibus D. Laurentio Capponi Præposito Metropolitanae ecclesiæ, D. Horatio Quartesio Archidiacono, D. Petro Strozio Archipresbytero, D. Julio Ricci Canonico: et Dominis Raphaelæ Medici, Vincentio Picti, Ludovico Altoviti, atque Silvestro Aldobrandini. Senatoribus hujus civitatis, tamquam testibus; nec non Michaelæ Stili et Zenobio Pelli, Notario et Cancellario D. Nuntii. Erat in medio Presbyterii collocatum corpus Beatæ in sua consueta crystallina arca, duabus clavibus, obserata, collocata intra aliam ligneam atque portatilem; quæ etiam firmabatur duabus clavibus, atque sex vinculis ferreis circumductis: desuper vero insternebatur tapes sericeus, eleganti acui varîe exornatus: ardentibus circumcirca cercis. Cumque omnes sacrum depositum adoravissent, R. P. Confessarius monasterii D. Antonius Maria Raconisius claves prædictarum capsarum tradidit Illustriss. D. Nuntio. Quo ipsas capsas aperiente, conspectum fuit corpus Beatæ, solito habitu suæ Religionis indutum, sed sericeo variisque floribus consperso. Cunctis autem rursus adorantibus, prædictum sanctum Corpus susceptum ab Illustrissimo fuit, conducendum ad novum monasterium: qui arcas ipsas iterum clausas fecit senis in locis sigillari proprio suo sigillo, ad majorem cautelam. Tum eodem in loco beatum Corpus relinquens, prædictis DD. Carnesicco et Anselmio Locumtenentibus suis secreto intimavit, qua hora facerent transferri prædictum Corpus ad novum monasterium ipsismet assistentibus, et in securo loco reponerent postea consignandum. Cumque prædictus Notarius suæ Illustriss. Dominationis de ipso Corpore, ejusque ornamentis, clavibus et sigillis, accuratam fecisset descriptionem; discesserunt omnes, relictis in ecclesia Rev. Raconisio et Marco Casinio, ut personaliter assisterent custodiæ prædicti Corporis, usque ad horam decretæ Translationis, servando penes se claves prædictarum arcarum. Ad horam decimam illi VII venerunt in ecclesiam Domini Carnesicco et Anselmius. Vicesgerentes Illustriss. Dominationis suæ, cum Notario et Cancellario atque supranominatis Dominis Canonicis, eorumque numero superadditis Dominis Machiavellu, Arriguccio, Bamberino, aliisque pluribus Sacerdotibus et secularibus ad quadraginta. Adorato deinde sanctissimo, præfati Notarius et Cancellarius inspexerunt capsam atque sigilla, et RR. Raconisius et Casinus juraverunt ipsam eandem esse, quodque ad ejus custodiam tota nocte vigilavissent. Tum prænominati Domini capsam acceperunt, eamque manibus extulerunt de ecclesia, in comitatu viginti quinque aut triginta facularum ardentium, singulis certatim sese ingerentibus ad sacrum pignus bajulandum, multisque per plateas adjungentibus se pompæ, ita ut facularum delatarum numerus centesimum excederet. Fuit autem mirabilis omnium in

et transfe-
rendum sus-
cipitur;

transfertur
autem die 7,

hac deductione devotio atque taciturnitas. Sub medium circiter duodecimæ perventum est ad novum monasterium; ingredientisque per portam claustralem præcipuam, detulerunt capsam in oratorium, novitiorum Cisterciensium usibus olim deputatum; et ibi supra tapetem collocaverunt; iterumque sacra Corporis veneratione et recognitione perfuncti, coram præfatis Notario et Cancellario claudi jussunt valvas fenestrarum, ipsiusque oratorii ostium, imponentes ei proprium D. Nuntii sigillum sex in locis; ubi etiam assere fuit affixus, ad cautelam, ne sigilla corrumpi possent. Denique custodiæ sancti Corporis coram prædictis provisum est, deputatis ad eum finem Juliano et Sanctio Romanellis, qui diu noctueque istis assisterent, quoad usque Sanctimoniales venirent.

65 Venerunt illar sequenti mor die, ex vi Apostolici Brevis, quod Breve, ut executioni mandaretur, commissum fuerat D. Alfonso Episcopo Anglanensi Nuntio Apostolico apud Serenissimum Magnum Duce, eique impositum, ut Religiosas, extractas de veteri ad S. Frigidianum Monasterio, traduceret ad novum, in comitatu plurium grandævarum Matronarum, die VIII Decembris anno MDCXXVIII, cum ea qua Christi sponsas decet modestia faciem velo opertas, intraque conclusas rhedas, die Immaculatæ Conceptioni sacra. Venit ergo una cum Dominis Canonicis eorumque Vicariis atque Notario et Cancellario Assistantibusque sibi Illustriss. ac Reverendiss. D. Antonio Magalotto et Rev. D. Antonio Maria ipsarum Religiosarum Confessario; coram Serenissimis Maria Magdalena Archiducissa Austriæ et Magna Ducissa Hebruriæ, atque D. Christiernæ a Lotharingia et Sereniss. Principissa Anna, in ecclesia expectantibus; D. Nuntius Florentinus prædictus, accersiri jussit Rev. Matrem Priorissam Sor. Mariam Gratiam de Pazzis, neptem ipsius Beatæ, præcepitque ut traderet sibi album omnium Monacharum velatarum, Novitiarum non professorum, atque Conversarum: quo recepto mandavit omnes ad sonitum campanulæ convocari in conclave, proximum portæ claustrali. Ibi collectis omnibus, indutis cappas albas, faciesque velo nigro grossiori opertis, adductis etiam quam proxime rhedis; Illustrissima sua Dominatio nominatim evocabat Religiosas singulas, et quæ ipsarum comitatu erant designatæ Matronas nobiles, primam rhedam pariter ingresses. Singulæ autem, ut se nominari audiebant, supra limen portæ genua flectentes, petebant benedictionem a Matre Priorissa; deinde egressæ claustrum, etiam ab Illustriss. sua Dominatione, atque a Patre Antonio Maria Raconisio benedicti sibi postulabant. Ingressæ rhedam, recta vectæ sunt ad novum monasterium, eodemque ordine processum est, donec ad unam omnes essent translatae. Cum vero ad portam loci pervenissent, fuerunt ab Illustriss. sua Dominatione, coram DD. Canonicis Carnesicco et Anselmo atque Notariis prædictis, deductis Serenissimis Celsitudinibus, suis per portam clausuræ intromissæ; iveruntque ad Capellam B. Mariæ Magdalenaë, quæ ipsis pro Choro esse debebat, eo quod super altari, foris in ecclesia existenti, collocatum esset venerabile Sacramentum: nec enim adhuc constructum erat altare majus, Chorusque retro ipsum aptatus. Hujus introductionis vigore, tradidit illis Illustriss. Dominatio sua possessionem monasterii, sub perpetua clausura tenendi, imposito nomine S. Mariæ Angelorum, quo porro esset appellandum ab omnibus. Voluit postea, ut Mater Priorissa consignaret illi sub juramento Religiosas omnes: quo facto inventus est idem ille numerus, qui fuerat ex altero monasterio extractus. Tum ipse Nuntius aliique omnes, quotquot huic actioni interfuerant,

D
EX VARIIS.
majori cum
devotione
quam pompa

die 8 Dec.
ex vi Brevis
Apostolici,

E

traducenda
ad novum
monasterium
Virgines,

J
nominatim
evocate
rhedis im-
ponuntur:

EX VARIIS.

et translata,
officium ve-
spertinum or-
diuntur in
capella Beata;

A fuerant, recesserunt: relictæque sibi Sanctimonial-
les, ante omnia se contulerunt ad capellam Beatæ,
Domini collaudaturæ: decantatisque Vesperis et
Completorio, Deum omnis boni largitorem devene-
ratæ sunt. *Posthæc* xiii Decembris, D. Nuntius,
cum DD. Laurentio Capponi atque Horatio Quarar-
tesio, eorumque Vices gerentibus Carnesicco et An-
selmio Cancellario atque Notario, aliisque Dominis
Secularibus et Regularibus, transferens se ad mo-
nasterium, introgressus est: venitque ad oratorium,
ubi stabat corpus B. Mariæ Magdalene de Pazzis;
et invenit ostium clausum, sigillatum atque con-
fixum eo quod illud dimiserat modo. Sublatis deinde
sigillis, produxit quas penes se habebat claves
capsarum; et reperit Corpus in capsula crystallina,
modo ac forma jam descriptis. Recognoscens autem
ipsum idem esse, coram prædictis Dominis atque
Notariis denno claudi capsas mandavit, claves vero
restituit Matri Priorissæ, Mariæ Gratæ prænomi-
natæ, Nepti hujus Peatæ istic præsentis. Denique
eidem, tamquam omnes suas Religiosas represen-
tanti, consignavit Illustrissimus custodiam jam dicti
beati Corporis, acceptanti illam, promittentique fi-
delem ejus servandi curam; sicut patet ex Instru-
mentis, ipso die post ejusmodi ceremoniam rogatis
subscriptisque: atque ita Illustriss. sua Dominatio,
cum toto suo comitatu, discessit: de quo laus Deo
et Beatæ ejus famulæ perennis sit.

15

adduntur
deinde ædes
novæ,

66 *His ita gestis non contenta optimorum Patronorum
liberalitas, capit etiam dare operam, ut quæ plateam
spectabant ædes novæ a fundamentis erurgerent, ipsi-
que ecclesiæ novus adderetur cultus: et fuerunt intra
decennium omnia ad eam quæ nunc cernitur perfectio-
nem adducta: quod quibus auctoribus factum sit ut
posteritas disceret, in pariete exteriori seu facie monasterii
positum est ex candido ac grandi marmore Urbani
VIII elegantissimum scutum, cum subiecto Titulo:
Urbano VIII, Pontifici Maximo, qui monasterium
hoc, ex angustiore loco translatum, in ampliorem
formam cultumque meliorem suis impensis resti-
tuit: et Carolo Barberino, Ereti Duci, fratri ejus
Germano: et Francisco S. R. E. Cardinali Vice-
cancellario; atque Thadæo Præfecto Urbis, Caroli
filiis, Urbani nepotibus; qui tantæ pietatis auspiciis
secuti, idem monasterium multis beneficiorum præsi-
diis communiverunt, æternum grati animi monu-
mentum Virgines Sanctimoniales P. id est, Posue-
runt. Similis ex marmore Titulus, interiori in facie
templi supra januam positus, Francisci Cardinalis libe-
ralitatem specialiter commendat, hisce verbis: Francisco
Cardinali Barberino, S. R. E. Vicecancellario,
quod Virginibus Deo Beatæque Virgini Mariæ An-
gelorum sacris, ex vico S. Frigidiani humili augu-
stoque loco translatis, emerit et amplificaverit hoc
Cœnobium, ut aptiore Parthenone constructo, In-
nocentia et Maria Gratia ipsius sorores, ceteræque
Moniales Divinæ Majestati famularentur; eadem
Moniales beneficentissimo largitori posuere, anno
Salutis mcccxxxix.*

appositis
Titulis

C

an 1639

Corpus ab
an 1697
adhuc inte-
grum

67 *Hunc quoque rem, ex præcitato Processu Flo-
rentino, ita refert jam sæpe citatus Patricius lib. 3
Cap. 13. Cum anno mdcvii die xxv Maji, secuto
obitu S. Mariæ Magdalene, ecclesiasticæ sepul-
turæ traditum corpus fuisset in monasterii choro,
retro altare majus Monialium Carmelitarum, humi-
ditati obnoxium, tam ob contiguitatem cujusdam
putei, quam stillicidii illic se effundentis; ab eo
postmodum extractum illud ac reconditum in qua-
dam capsula crystallina, in altari ipsi Sanctæ dicato,
in Conventu S. Mariæ Angelorum, Florentiæ, a
dexteris altaris majoris subtus eborum, in quo Mo-
niales consueverunt recitare ac decantare Officium
divinum; servatur porro et conspicitur incorruptum*

et palpabile, pannis holosericeis indutum, ad usum D
Monialium Carmelitarum; etiamsi a die obitus il-
lius, elapsi numerentur anni sexaginta et amplius.
Quod factum primo comprobatum fuit a Judicibus
remissorialibus, qui xiii Septembris anno mdcxiii
ad sacrum tumultum accedentes, et aperta capsula
sepulchrali crystallina, per quam relucebat corpus
ibi repositum, viderunt dictum pignus vestitum ex
lamina argentea, alba et nigra, nempe cappa ex
lamina nigra, et cum velaminibus albis et nigris,
juxta habitum aliarum Monialium dicti monasterii.
Faciem habebat detectam et nigram, pedes fuscus
et nudos, manus minus fuscas, nudas, et super pe-
ctus expansas; et cum dextera careat digito annu-
lari, quem dixerunt Moniales fuisse sectum et tra-
ditum fel. record. Urbano VIII sic ipso jubente,
loco naturalis insitus est aureus digitus. Dictum
porro digitum ab eodem Urbano VIII dono acce-
pere, hodieque possident Carmelitanæ Monasterii
S. Incarnationis, Romæ in Monte-Cavallo. *Suavem
totum corpus spirabat odorem, et quamvis vestimenta
redolerent eo, magis tamen membra corporis fragrant.*
Et Illustrissimi Reverendissimi Domini Judices præ-
dicti, Subpromotores, medici ac testes experti id
sunt, odorando manus vel pedes, aut faciem, ut supra
dictum est detectas et nudas. Et omnes uno ore con-
fessi sunt, fragrantiam sentire, et a corpore et mem-
bris ejus bene olentibus provenire; et præcipue ex
ore. Omnes pariter sunt experti, dum premeretur
manus circa pulsum, carnem esse mollem et flexi-
bilem seu palpabilem, ita ut pressa elevaretur, quod
quidem magna admiratione præcipue dictorum me-
dicorum recognoverunt. In genu etiam supra vestem
tacto, sentiebatur pellem post pressum elevari. Cor-
pus, causa honestatis et decentiæ, non fuit aliter
detectum, nisi paulisper supra pedes et circa ma-
num: et visum fuit, carnes esse minus fuscas et
magis candere.

inventum
fuit anno
1663 etiam
palpabile,

E
et ex eo suavis
odor perceptus

68 *Hactenus Processus Florentinus, Miraculo
primo: cui secundum, de perenni fragrantia et odore
suavissimo manante e corpore et vestibus Beatæ, ita
subjungitur: Defunctæ S. Mariæ Magdalene corpus
sepultum in loco humido, et, ut superius dictum,
postea effossum, inque monasterium S. Mariæ An-
gelorum delatum, compertum fuit, non solum incor-
ruptum et palpabile, ac odorem mirificum et suavis-
simum spirans usque ad præsentem diem; sed, quod
mirabilius est, e capsula in qua reconditum jacet, ac
ex indumentis quibus tegitur, idem odor præsen-
titur: quam magis membra corporis redolere, præ-
cipue vero ex ejus ore afflari omnes sunt experti,
ut patet ex dicta visitatione Apostolica et deposi-
tione testium, qui pluries dictum sacrum corpus
pertractarunt, vestibusque spoliarunt; unanimiter
contestantes, quod, quando aperitur capsula, in qua
reconditum visitur corpus S. Mariæ Magdalene,
odor prædictus diffundat se per cellas contiguas;
et post contactum illius, odor etiam per aliquod
temporis spatium conservatur in manibus et vesti-
bus Monialium illud tangentium, quæ deinde sæpis-
sime illum percipiunt, licet capsula obseretur. Eadem
Moniales non modo deponunt istud de certa scientia,
quia viderunt corpus prædictum, tetigerunt, ac odo-
rem perceperunt; sed etiam quia ab aliis Moniali-
bus magis antiquis audiverunt, similem fragrantiam
e corpore, capsula, et indumentis dictæ Sanctæ sem-
per exhalasse. Quæ optime coarctant negativam,
quod scilicet nec in capsula prædicta, nec circa eam,
flores, pulveres, aquæ odoriferæ, aut quodpiam
aliud genus odoris, unquam apponantur seu deferan-
tur, imo id expresse vetitum esse, ne quidquam
circumcirca apponatur, quod sapiat odorem. Sed,
quod admiratione dignum est, absterso cum lixivio
quodam*

Idem odor,
etiam ex cap-
sa et vestibus
emanat.

F

A quodam panniculo ad usum Monialium, vulgo saggolo dicto, et supra dictum corpus existente, quod consuevit deferri ad infirmos, odorem primævum servavit, et inter ceteros pannos lineos, ex fragrantia ab ee manante, discernitur.

CAPUT VII.

Miracula post Beatificationem patrata usque ad annum 1661.

69
Curatur monialis amens,

His præmissis, quæ restant ante Canonizationem miracula, quatenus ea Patricius suggerit, servato temporum ordine recenseamus, tribus continenter Capitulis. Mense Octobri anno mdcxxiv, Soror Daria Teri Monialis, in tantam phrenesim ac furorem inciderrat, ut dementiæ agitationem, gestis, sermonibus : ac incessu multifariam demonstraret, quare ligatis manibus, eam in quadam cella incluserunt. Cumque medicorum judicio, sanitatis nulla spes superesset, utpote frustra adhibitis illi per septem et amplius menses humanis remediis ; Soror Catharina ejus germana, die xxvi Maji, quo festum publicæ venerationis, eidem Sanctæ a Sede Apostolica indultæ, erat celebrandum ; ad illius intercessionem sese convertens, statutoque prius, per totum vitæ suæ curriculum, pervigilio suæ festivitatis, in pane et aqua jejunaturam fore ; celebratisque coram sepulcro prædictæ Sanctæ aliquot Missis ; sanitatem sororis enixe commendavit. Quare expletis Vesperis rediens ad dictam Sororem, eam invenit sanam et incolumem, præque gaudio amare flentem : quæ nunquam imposterum fuit relapsa. Ita, de visu et certa scientia, attestantur tres testes. Antonium Antonii Gatti Santini, anno mdcxxxiii fœtensis infirmitatis horror pessimis secundum corpus operuerat crustis. Is, quæ incassum humana applicaverat industria, a sancta Virgine supplex emendicavit remedia, vovens sepulcrum ejus sua se veneraturum præsentia, et gratitudinis mnemosyno unum Missæ sacrificium se legi facturum. Deinde hymnum sanctis Virginibus sacrum exorsus et orationem, vix hanc finierat, quando vires restaurari, fœtorem dissipari, crustas fœtidas exsiccari et decidere, pristinumque pedibus inflatis restitui sensit statim.

arthrit.

C 70 Anno mdcxxxiv Antonium Leonem, Cancellarium civitatis Foroliviensis in Romania, gravissimi per totam vitam contorquebant dolores articulares, imaginabilibus quibuscunque frustra adhibitis remediis. Cujusdam igitur Patris Carmelitæ Confessarii sui hortatu, angustias suas letales sanctæ Virginis Patrocinio commendavit : quam ut invocaret, dolorum lenimen perfectamque sanitatis gratiam sibi conciliavit. Memor ergo beneficii, imaginem sanctæ Virginis, in ecclesia Carmelitarum Foroliviensium, in perpetuum suspendit. Anno mdcxli Donna Magdalena Angela Gorina, Florentina annorum septemdecim ob guttam serenam, quam per biennium passa fuerat in oculo dextero, videndi facultatem amiserat. Deperdita igitur a medicis spe, humanis remediis visum unquam recuperandi, voto emisso S. Mariæ Magdalænæ, cujus velum ad cellam illius delatum fuerat, in pervigilio festivitatis illius jejunandi cum pane et aqua, statim primævam facultatem visivam recuperavit. Quam operationem miraculosam fuisse, in Processu Florentino, modus evicit et qualitas sanationis ; præsertim cum ultra instantaneitatem, sanatio undique fuerit perfecta, nullo postea præcedentis morbi signo remanente in oculis, et perfectione visionis recuperatæ jugiter perseverante. Laurentius Passerini, continuam passus trium mensium febrim, desperatis remediis humanis, velum sanctæ Virginis petiit ; obtentumque

cultus excæcatus,

febris trimestris,

afflicto applicavit corpori, anno mdcxlv mense D Martii ; infraque triplicis circiter orationis Dominicæ spatium, dolores sensit remittere, mitigari æstus, quarto die integram consecutus valetudinem.

et alia pestilens,

71 Soror Maria Catharina Rinuccini, anno mdcxlviii, a die ultima Aprilis, per totam vigesimam secundam Maji, laborans febris maligna cum petechiis ; quæ illa tempestate Florentiæ ob intemperiem aeris communiter regnabant ; cum inflammatione pulmonum ac dolore capitis vehementissimo cruciaretur, ita ut viribus destituta, languens ac morti proxima, amissa quasi facultate loquendi, ob inflammationem linguæ, somnolentiaque ac delirio affecta cerneretur ; acceptis sanctissimis Eucharistiæ et extremæ Unctionis sacramentis, a Medicis absque spe salutis derelicta fuit. Tunc Mater Priorissa applicuit ei pulvinum, quæ Sancta fuerat usa, nihil sentiente infirma : quæ tamen dormire cœpit, visaque sibi est in somnis signari a Sancta ex parte cordis ; dicentemque audire, Sanata es, surge : et quia appropinquat festum meum, vade atque commenda te coram corpore meo. Evigilavit ad hæc Maria Catharina, seque alleviatam sentiens, cum ante extraordinaria torpedine ac veluti pondere quodam oppressa jacuisset, nec brachium quidem attollere prævalens ; dixit Sorori, ad sui custodiam appositæ : Soror, sanata sum : voca Matrem Priorissam, ut cum ejus licentia possim surgere. Audivit relationem Priorissa non sine sensu devotionis, licentiam tamen postulatam negavit, quamvis integris viribus se esse illa diceret ; donec rediissent mane medici, eamque cum suo stupore prorsus sanam conspexissent. Tum vero permissa surgere, exercitia monasterii deinceps continuavit, agnoscens gratiam a Sancta acceptam.

applicito Sanctæ pulvino.

B

72 Iisdem quibus ista Florentiæ gerebantur annis mdcxlvii et viii, fervebant Neapoli seditiosæ rebellionis tumultus, inter quos Gaspar de Roomer, mercator Belga, ad Castellum novum se receperat, vitæ suæ quærens securitatem : quando interius commoveri se sensit, ut, turbato quamvis mari, in unam navium suarum se reciperet. Factum id non sine gravi periculo, fiduciam præstante quam supra se habebat Sanctæ Reliquia : et celocem, quam conscenderat, usque ad navim, S. Petri Majoris dictam, per medias procellas labore maximo promoverunt navicularii, magnis promissis ad tentandum, quod alias horrebant, discrimen animati. Ceterum licet nautæ majoris navis emissis funibus voluissent celocem ad se adducere, non tamen id patiebatur mare, nihil levius minitans, quam collisionem utriusque navigii, futuram ut minimum exitialem celoci in partes confringendæ. Suadebatur ergo regressus ad terram : sed Gaspar, visa post navim cymba, valido rudente ad justum spatium religata a navi, sciensque firmam ac robustam esse ; salvum se futurum credidit, si illam saltem adipisci posset. Item autem periculum indicantibus nautis et redire jubentibus, persistens in consilio et in Sancta positam fiduciam habens, ad illam converti remos jussit, seque erexit in pedes, scapham in transitu quem meditabantur apprehensurus manibus, ad signum quod se daturum promittebat is, qui clavum ipsius celocis regebat. Dictum, factum : Sanctam invocans prosiluit ad scapham, eamque manibus apprehendit ; cum ecce decumanus fluctus scapham in altitudinem horrendam erexit, eademque concussionem se intra scapham super unum transtrorum sedere reperit : oculos autem ad celocem convertens, vidit ipsam eadem unda ventoque vehementiori retroactam, quantum jacere balista posset. Tum vero in se recollectus, totus gratias egit Sanctæ, per quam credebatur se salvatum : et quam-

Neapolitanus mercator

F

tempestuoso mari miraculose servatur,

qui manens in urbe fuerat occidendus,

vis

EX VARIIS.

A vis in eo postea ex cymba ad navim adducendo nihil minus fuerit laboratum ab epibatis, vacuus tamen a timore fuit. Lacrymatus est eo suscepto Capitaneus navis; et, tamquam uno instanti amissum receptumque a mortuis, amplexi omnes sunt. Ipse vero dedit gloriam Sanctæ, a qua inspiratum sibi, fuisse credidit, ut per vitæ periculum tantam egrederetur de castello: postea enim intellexit, nonnullos, ante portam ejus in quo morabatur conclavis transeantes, eo die ex vicinis domibus, castello ipso altioribus, trajectos a populo sclopis fuisse; inter quos facile venire potuisset, propter frequentem necessitatem per istam portam egrediendi et ingrediendi.

idem sanatur a peste.

73 Idem Gaspar de Roomer, pro singularissima gratia per Sanctam accepta etiam habuit, anno MDCLXI liberatum se fuisse a peste, qua fuerat contactus in villa sua Pausilypi die xvi Julii. Cum enim simul et ardentissimam febrim intra viscera conceptam sentiret, et pestiferum carbunculum in inguine; periculo tam præsentis conterritus, se prostravit in genua ante Crucifixum, ad cujus pedes erat imago Sanctæ, Florentia ad eum missa, quæ imago illius corpus contigerat. Facta autem devota oratione, iunculum istam applicuit plagæ, cum aliis nonnullis ejusdem Sanctæ Reliquiis; præter quas nihil consueti tali casu medicaminis usurpare voluit, fiduciam omnem in sancta sua Protectrice collocatam habens. Nec sane frustra: etenim cessavit mox febris; ipsaque conceptæ pestis index macula intra paucas horas evanuit, ut exinde magis magisque fuerit in priori fiducia confirmatus; multisque deinceps aliis maximi momenti occasionibus Sanctæ opem expertus. *Hic est ille Gaspar de Roomer, civis Antuerpiensis, qui sua in patria fundavit dotavitque insigne illud sacellum marmoreum S. Josephi, apud Canoniceas Regulares, vulgo Falcontinas, de quo meminimus ad istius Sancti festum xix Martii: qui idem tot nominibus huic Sanctæ obligatus, magnificam gratitudinem suam exhibuit Neapoli, multa scutorum millia impendens Canonizationi ejusdem, moximo cum splendore celebrandæ, præter ea quæ liberaliter contulerat ad negotium Romæ promovendum.*

Applicita Reliquia Sanctæ sanatur cruciatus intolerabilis:

74 Anno MDCLII Tomasia Petri Pallini cœpit excessivis doloribus cruciari, qui ab orificio stomachi sumentes initium, per totum corpus se diffundebant, adeo ut per venas ejus ignis quidam videretur discurrere; puncturasque acerrimas sentiret, quarum vehementia ejulare ipsam cogebat, volutarique per terram, ac pene de statu mentis exire. Erat autem hoc ei tormentum quotidianum, quandoque etiam uno die sæpius iterabatur; et sic duravit biennio integro, nihil proficientibus ullis quæ applicabantur remediis: itaque derelicta fuit a medicis, persuasis dolores colicos et matricarios esse, quibus miscerentur lumbrici, intestina corrodescentes. In hoc stata derelictæ, post aliquot menses absque usu medicamentorum transactos, frater ejus Thomas Pallini attulit velam Sanctæ: quod misella accipiens, magna cum veneratione applicuit dolenti stomacho, Sanctamque rogavit ut optatam sanitatem sibi largiretur. Nec mora: cœpit habere melius, et intra dies octo remansit omnino libera, nec ejusmodi cruciatus unquam postea sensit.

item tria apostemata dolorifica,

75 Non minus singularis fuit gratia, quam fecit Sancta anno MDCLV cuidam Antonio Ricci de Campis, tres continuos annos ferenti tria apostemata in pectore, quibus nullum potuerat inveniri quod prodesset remedium: dolores autem tanti erant, ut neque jacere ad momentum quietus, neque super pedes posset consistere: quare cum nullam partem quietis caperet, de vita ejus desperabant medici. Tunc uxor ejus Margarita, tam labore continuo quam cura fa-

miliæ supra modum fatigata, accessit ad monasterium, solatium quæsitura a Sor. Martha Conversa, sua consobrina; cui exposuit mariti malam, ut ipsum Sanctæ commendaret. Illa vero suas orationes promittens, etiam ipsam hortabatur devotionem concipere erga eandem; deditque ei particulam habitus, a Sancta dum viveret gestati. Thesaurum accepisse rata Margarita, domum revertit, magnam fiduciam obtinendæ marito sanitatis. Nec frustra: mox enim ut applicita ei Reliquia fuit, mitigatis doloribus cœpit dormire, viditque consolidari sibi plagas, adeo ut intra octo dies totas sanas Florentiam venerit. Sanctæ saceilum et corpus visitaturus: ubi cum tres Missas in gratiarum actionem dici curasset, fidem successus miraculosi, a tribus testibus subsignatam, Matribus reliquit, nec ultra male habuit usque ad hanc annum MDCLXIX. Non hic stetit munificentia Sanctæ. Cum enim Margarita prædictam Reliquiam, in formam amuleti consuisset, ut ipsam gestare supra se Antonius posset; eadem post tempus aliquod ipsi elapsa est: qui nullam requirendi diligentiam prætermittens, propter dolorem iacturæ talis, omnemque frustra scrutatus angulum; non tamen spem dimisit ejus recuperandæ per ipsam Sanctam. Mane ergo quodam post tres hebdomades, dam Antonius in agro jentaculum aliquibus rusticis præberet, fecit ei videre Sancta venientem eminus canem suum; et hic recta accurrens ad dominum, ei ante pedes posuit amuletum amissum: quod Antonius mox flexus in genua de terra sustulit, infinitas gratias Sanctæ agens.

ipsaque Reliquia amissa miraculose recipitur.

76 Anno MDCLX Teresa Marmorai, Landinorum familiæ innupta, ardentissima tenebatur febre, quæ deinde abiit in quartanam, sed talem, ut liberam numquam dimitteret, quin novæ febris recursus inveniret adhuc lactantem cum priori. Multa quidem medicamina sumpserat, sed nullo fructu; eratque tanta jam ejus debilitas, ut pedibus consistere omnino nequiret, unde et afflictissima erat, maxime cum denuo in illam incurrisset ardentior febris, delirio juncta. Tam male habentem inveniens quædam amita sua, suasit ad Sanctæ intercessionem recurrere: ideoque maritus infirmæ, Christophorus Landini, die in Januarii MDCLXI, post menses quinque infirmitatis prædictæ, ivit ut velum Sanctæ mutuo acciperet; simulque attulit ampullam olei, ad Sanctæ interventionem multiplicati. Mox autem ac pedes in cameram intulit cum Reliquiis, sublevari infirma cœpit: sumptoque pauxillo olei, supra se sacrum velum extendit, expectans donec se remitteret febris: quod ita fecit, ut numquam redierit amplius; pristinoque vigori reddita mulier, pedibus accessit ad sacrum corpus, et de accepto beneficio gratias egit.

Febris delirio juncta curatur

CAPUT VIII.

Miracula ab anno 1661 usque ad 1669.

ANNO MDCLXI R. P. Franciscum Socci, Rectorem Ecclesiæ S. Andreæ, maligna invasit oppressitque febris; quamque supplex a S. Maria Magdalena sanitatis gratiam postulavit, duorum dierum spatio, perfectam ab ejusdem velo impetravit. Camillas Bonchristiani, anno eodem excessivis duorum annorum cruciatibus, in variis totius corporis membris exhaastas doloribus, præsertim autem pectoris, abi enatus timor ad quantitatem dimidii ovi, causabat ei acutissimos cruciatus; inter eos crebrum cogebatur emovere sanguinem, frustra quibuscumque humanis applicitis remediis. Librum igitur, in quo Vita sancte Virginis impressa erat, quemque uxor sua nuper legere cœperat, una cum gratiis in varios collatis, supposuit

77 Sanatur maligna febris.

*et sanguinis
vomitus.*

A supposuit capitis pulvinari summo cum pietatis affectu, ardentibusque precibus votum adjecit; in cujus virtute devotionis, postridie sanus e lecto prosiliit, vitam et vigorem medicis stupentibus consecutus.

*Puella trimu-
la a tore
furioso con-
terenda,*

78 Eodem item anno MDCLXI domi sola remanserat Margarita, annorum trium puella, filia Antonii Cocci, agricolæ monasterii S. Mariæ Angelorum in Caapis: quæ cum vespere quodam discurreret per aliquem ipsius domus angiportum, adeo arcum ut ægre duo simul illuc possent transire; bos furiosus, elapsus e stabulo, per eundem angiportum cucurrit in domum, mansitque inter pedes ejus infantula. Currebat post bestiam villici famulus, vidensque eam parvulam inter ejus pedes, mortuam credidit, nec enim aderat qui subsidium ferret. Quare, cum accedens propius, non solum illicam, sed nec in minimo territam vidit, vehementer obstupuit: apprehensamque manu ad patrem deduxit, monens eum ut gratias Deo redderet pro successu, quem ex ordine narrabat ut contigerat. Tunc pater filiolam interrogans; Et quis inquit, liberavit te a furiosa bestia, quæ supervenit tibi? Illa vero incunctanter respondit: Sancta per manum me apprehendit, dixitque, Transi hac, faciens me per latus transire inter pedes bovis. Cui pater, Cujus vero coloris habitum induta erat? nigri an albi? [Nigri, inquit filia, et habebat] velum nigrum in capite. Tum ille, probare volens filiam: Imo candidum, inquit, ejus velum erat. Ast illa, Nequaquam, sed erat nigrum, sicut habet superius in camera, ubi dico Ave-Maria. Quod autem majori admirationi fuit, sæpius idem jussa narrare parvula, nunquam vel in minima circumstantia variavit aut sibi contradixit, quantumcumque objectæ ei fuerint quæstiones non raro in contrarium: sed sibi semper constitit usque ad annum MDCLXIII, quando die XXV Septembris, deducta Florentiam est a parentibus, ad reddendas gratias liberatrici suæ; quæ gratiam ejus innocentiam habens, novo eam istic affecit beneficio.

*eadem quin-
quennis clau-
so sepulcro
videt corpus
Sanctæ,*

79 Fuerat in ecclesia S. Mariæ Angelorum cum matre suâ, ad Missam audiendam in capella ipsius Sanctæ; et postea ducta ad crates locutorii, Ah, inquit, vidi in ecclesia Sanctam. Multæ, replicant Matres, ibi pietæ sunt; qualis est illa quam vidisti? Respondit illa, Omnes sunt supra altare: sed pulchrior omnibus est quam vidi ad cratem, sicut ista [ostendens imaginem appensam in ipso locutorio]: sed illa quam vidi ad cratem etiam formosior est: ipsa vero Sancta jacet sub altari, nigro alboque vestita, habens in capite velum album, ac super eo nigrum; habet etiam in capite coronam argenteam, totam gemmis conspersam: verum corona illa non est sicuti est meæ inaginis, quam habeo in crumena, sed alta; imponebatque manus capiti suo, ac circumducens, volebat formam coronæ, quam viderat, declarare. Ut autem securiores essent Matres, quod revera Sancta eidem se conspiciendam præbuisset, dixerunt; Male vidisti, erat supra mensam altaris, non subtus. Quibus illa: Est quidem una picta supra altare, sed quam subtus vidi, pulchrior est. Interrogata de situ corporis; Jacet, inquit, manibus hoc modo compositis; et præcise ostendit modum, quo Sancta eas habet. Omnibus vero postea requirentibus, quid aut quomodo vidisset, idem semper absque varietate dixit. Digressa postmodum a monasterio cum filia mater, quæstæ ei est dicens: Si vidisti Sanctam, quare non dixisti mihi, et ego quoque eam vidissem? Cui parvula, Oculos, inquit, magno habes, exiguo ego: ideo deorsum ego videbam, tu sursum. Interrogata quam alta erat Sancta; Sicut nutrix mea, inquit; sed nigella est, manus autem magis candidæ: dixitque mihi ut sim

Maji T. VI.

*et statum
ejus ac situm
accurate de-
scribit.*

bona, et ego respondi quod esse velim. Porro neque mater neque de familia illa quispiam unquam viderat corpus Sanctæ, adeoque a nemine poterat didicisse puella, quomodo jaceret sub altari, tunc undequaque clauso. Proinde dubitari non potuit, quin Sancta ipsi se ostenderit, sicuti sub altari jacet. Mane autem sequenti cum matre ad ecclesiam regressa puella, denuo dixit, eadem se quæ die præcedenti vidisset.

80 Anno MDCLXII febri maligna correptus fuit D. Dominicus Frederici: et quia de vita actum dicebant medici, uxor ejus recedens cœperat ut mortuum plangere: quando sub horam XXIV allatum est velum Sanctæ, intraque duas ab inde horas fuit tam liber a febri, ut quæ ipsum custodiebat mulier ad uxorem ecurrerit, dicens, Eia Domina, quem mortuum luges, est absque febri. Ipse vero receptam sanitatem Sanctæ deberi agnoscens, eadem ipsa hebdomade venit ad visitandum corpus: auditaque ibi Missa et Communionem suscepta, argenteum anathema ad sepulcrum reliquit. Joannes quoque Poggiali, asthmate aggravatus et ardentissima febri, post plura remedia absque fructu applicata, jussus a medicis est disponere domui suæ, et extrema Sacramenta suscipere, quia naturaliter vivere diu non poterat. Hujus matri allata est particula ex habitu Sanctæ: quæ mox ut attigit infirmum, alleviata est febris; et ille intra sex horas liber a morbo, omnibus qui eum in priori statu viderant admirationi fuit, nec tale quid ultra passus est.

81 Alexander, Petri Lapini filius, trium annorum puerulus, anno eodem ex sublimibus sculis prolapsus, in letale corruit malum. Miserrimum sobolis statum sanctæ Virgini commendavit Francisca, carnalis infirmi mater, audita ad eum finem Missa in capella Sanctæ; domumque regressa, inter brachia ipsum accepit, dicens: Bono animo esto, parvule, magnæ Sanctæ te commendavi, quæ te sanabit: et hoc dicto puerum humi deposuit. Tunc liberrimo uti cœpit gressu, hinc inde digrediens per aedes paternas puerulus, qui a sex mensium curriculo nec pedem potuerat promovere: cui beneficio grata mater, in altari Sanctæ Missam dici fecit. Anna, Peregrini Viti conjux, infelici cruciabatur partu, vitam desperantibus omnibus. Anno prædicto agonizantem maritus intercessionem sanctæ Virginis commendavit instantissime, nec multo post felicem mulier enixa est fœtum: et ille, in agnitionem beneficii, elemosynam ceræ laboratæ atque oleum misit, quæ in honorem Sanctæ consumerentur. Denique anno eodem, dextrum Lucie Francisci Cambii filie oculum improvisus graviter offenderat, perque solidos quatuor menses ocluserat, catharrus. Tormentum continuum, puncturas acerbissimas, jugesque lacrynas, omnibus possibilibus lenire gestiit remediis humanis; sed desperatam proclamabant medici puellam: cujus sanitatem sperare, et cœlitus a S. Maria Magdalena implorare non dubitavit Catharina mater, firmiter statuens; septem vicibus corpus sanctæ Virginis invisere. Tertius ergo a devotione inchoata agebatur dies, quando filia perfectum oculorum recuperavit usum, sola oculis adhibita aqua benedicta, quam mater attulerat ex ecclesia S. Mariæ Angelorum.

82 Anno MDCLXIII seu IV, D. Dominicus, filius Petri Caravitæ Consiliarii Regii, egressus fuit Neapoli, quoddam suum casale invisurus cum duobus fratribus suis, D. Hyacintho et D. Prospero, ac consobrinis D. Joanne Caravita, nec non duobus juvenibus Equitibus amicis suis, D. Leonardo Mauri et D. Manilio Grisolia. Transito autem ponte Magdalensæ, jubens descendere rhedarium, officio ejus fungi ipse cœpit et rhedam agere: unde egressi D.

41 Prosper

D
EX VARIIS.

*Sanantur
moribundi,*

E

*servantur
periclitantes
a lapsu,*

puerperio,

F
*catharrho
oculorum,*

*Rhedæ ab
equis raptæ
implicatus,*

EX VARIIS.

A Prosper et D. Leonardus, cum eo venissent ubi est capella Abbatis Joannis Ambrosani, ambulabant post rhedam ludibundi, ac virgis digladiantes inter se. Hos ut melius videret Dominicus, in pedes sese erexit e sella : sed fallente cum pede sinistro, supra rotam in pectus corruit, unamque tibiarum subtilus axem implicuit. Equi vero ut laxatas sibi senserunt habenas, quæ a manibus Domini in brachium defluerant, fugam arripuerunt. Tum vero de rheda exilierunt amici atque fratres, ut lapsum juvarent ; eaque ipsa de causa effusius currentes equi, longo mox intervallo reliquerunt post se illos qui auxilium ferre volebant. Agnovit ergo Dominicus periculum in quo versabatur ; et, cum voce non posset, corde invocabat Sanctam, suæ totius familiæ protectricem, Mariam Magdalenam : quæ, mox ut fuit invocata, adesse visa est in habitu Carmelitano, ac dicere, Ne dubites, vade hilaris. Hæc autem verba, licet præcipiti cursu ferrentur equi, timorem ab eo omnem pepulere, cum ea continuo sentiret sibi replicari. Quando tamen vidit portam prædii transvectum se, iterum invocavit Sanctam ; et interius sibi audivit mandari, ut erigeret ac retrotraheret brachium dexterum, cui equorum habenæ innexæ erant. Hoc facto, absque alia violentia, steterunt equi, potentiori virtute retenti, et ipse supra rotam se erigens desilivit in terram, seque excalceatum reperit, vestesque plane laceratas ; aliud tamen in corpore suo læsionis nihil, quam quod unius genu pellis leviter perstricta esset, et in brachio nonnullum, licet exiguum, sensum doloris servaret. Talem cum viderunt fratres amicieque et rhedarius, præ admiratione hæserunt attoniti, quod non membris omnibus esset confractus : auditoque successu, simul omnes gratias egerunt Sanctæ. Ipse vero Dominicus regressus urbem, ad perpetuam rei memoriam, jussit historiam totam depingi super telam ; eamque misit appendendam in capella Sanctæ, intra ecclesiam Patrum Carmelitarum S. Mariæ de Vita.

apparente
SanctaB
illæsus evadit.Tactu floris
e corpore
sumpti illumi-
natur cæca,sanatur hemi-
plectica,

G

83 Anno MDCLXI, bene videns cubitum vesperi concesserat Magdalena Victoria, vidua Marci Fraxinelli, sed mane surrexerat cæca ; adhibitisque remediis multis absque fructu, talis permansit usque in annum MDCLXIV, judicantibus medicis incurabile esse malum, quod insuper aggravabant intensi dolores. Cœperat tamen illa a biennio fiduciam collocare in Sancta, et quotidie jusserat se deduci ante sepulcrum ejus, Missæ ibidem audiendæ causa. Ipso ergo ejusdem Sanctæ festo, in anno prædicto, interfuit panegyri ad Sanctæ honorem pronuntiatae ; et accepit unum ex iis floribus, qui supra ejusdem corpus jacuerant ; eumque fideliter ac devote oculis suis applicans, subito tantum videre cœpit, ut absque dace potuerit reverti domum : postera autem die perfecte videns, rediit ad agendas Sanctæ gratias. Anno quoque MDCLXVI similis floris virtutem experta est Catharina, filia Domini Poggialis, quæ subita correpta hemiplexia, brachii ac manus dexteræ usum amiserat ; in lingua etiam sic contacta erat, ut nullum intelligibile verbum effari posset. Vivebat afflictissima illius mater, quia medici propter rigorem hiemis (Januarius enim mensis erat) nolebant ægram vel visitare, nedum autem ei applicare remedia ; puella vero jugiter lamentabatur, metuens ne talis maneret omni reliqua vita sua. Recurrerunt ergo ambæ ad Sanctam, et petierant aliquid de oleo ejus : sed hujus vice missa est rosa sericea, quæ corpus illius attigerat. Recepit eam magna cum fide infirma, seque cum eadem signari petiit : ipso autem contacta primo cessavit dolor brachii, solatumque est vinculum impeditæ eatenus linguæ, sic ut jam recte loqueretur : tertio vero die perfecte sana, venit ad sepulcrum, ibique in rei memoriam obtulit argenteum anathema.

84 Anno MDCLXVII extra intraque Florentiam D personuit fama periculosæ infirmitatis, in quam inciderat D. Marchio Lucas de Albicis ; cui postquam non profuissent applicata remedia, salutem attulit velum Sanctæ, a P. Fr. Carolo Pistoriensi Capucino fronti ejus impositum, cum illius invocatione devota. Continuo enim cibum absque fastidio sumpsit, et somnum cepit : a quo experrectus, ab omni febris liberatum se sensit : remque authentico scripto consignari voluit, quæ ab ipso et a tota civitate habitata fuerat pro evidenti miraculo.

et tactu vel
moribundus.

85 Sequenti anno MDCLXVIII mense Februarii, Catharina Nelli, Villanis innupta, specialem Sanctæ experta est protectionem. Hæc cum filio suo, ex humorum melancholicorum redundantia mente capto, quodam mane assidens mensæ, ab eodem, in subitas furias acto, batillo ferreo tam duriter icta in caput est, ut manubrium inter percutientis manus frangeretur. Inde scipionem arripiens infelix, geminavit ictus ; quos misera mater, absque ullius auxilio tum forte sola derelicta, effugere quidem cupiebat ; sed insequens filius adeo ursit, ut per scalas quasdam præcipientem egerit. Tunc illa de vita sua actum credidit : Sanctæ nihilominus se commendans, ut pervenit ad planitiem quamdam in medio scalarum, ubi ingressus erat in quoddam conclave, ipsum ingredi cogitavit, et in eo salvari : statimque audivit vocem distincte dicentis : Siste, et dimitte illam. Obstupuit ad ea verba matrona, certo sciens neminem domi adesse. Ut ergo melius potuit conversa retrorsum, vidit Sanctam, alba in nebula et Ordinis sui habitu conspiciam ; phreneticum vero, elato quasi ad percutiendum brachio, oculis in eandem defixis adstare attonitum : itaque manibus illius subducta in tutum sese locum recepit, Sanctæ acceptum referens, quod non fuerit occisa. Erat tamen perquam male habitata, et letalibus quatuor vulneribus rapti cranio saucia : ad quam curandam convenientes medici chirurgique, casum habuerunt pro desperato. Bona matrona nihilominus non desperavit, sed quotidie invocabat Sanctam : quæ toto curationis tempore semper ab ea febrim arcuit, et dolores mitigavit, curamque sic promovit ut præter spem omnem infra paucos dies consolidatæ plagæ sanam dimiserint : quæ ideo multas Missas fecit in illius honorem celebrari, atque ad memoriam rei pulchrum argenteum anathema obtulit.

Matrona a
filio phrene-
tico letaliter
sauciata,

E

Sancta ap-
parente sal-
vatur.

86 Hactenus P. Fotius, penultimis Capitibus Vitæ, ipso Canonizationis anno editæ, et pridie quam illa sollemniter perageretur, id est XXVII Aprilis anni MDCLXIX Clementi Papæ IX oblata, a Priorissa et Sanctimonialibus Monasterii sanctissimæ Incarnationis Romæ : ad cujus Vitæ calcem vacaturas alias paginas nonnullas impleri voluit onctor instrumento authentico, scripto manu Sor. Mariæ Gratia (Barberina, nisi fallor) de qua ut Urbani VIII nepte, actum alibi ; præterita tamen (quod miramur) anni ac diei nota illo, quibus vel ipsum conscripsit vel Notarius in formam legitimam transtulit, vel denique fidei Subpromotor Michael Lapius revisum approbavit : quæ tamen omnia sub ipsam libri editionem facta fuisse vehementer suspicor, ex modo et loco quo inveniuntur impressa. Tenor ipsius instrumenti, ex Italico Latine redditus, hic est.

Neptis Urbani
PP. VIII te-
statum,

JESU. MARIA.

87 In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Ne continuum, quod multis annis præteritis feci, ingratitude meam, in eaque moriar ; decrevi obedire pluribus Patribus Spiritualibus et Confessariis meis, qui mihi suaserunt mandaveruntque, ut scriberem successum gratiarum, quas mihi contulit Beata Mater Maria Magdalena de Pazzis. Harum una

duodecennem
se et mori-
bundam,

CAPUT IX.

Solennis Canonizatio Sanctæ, eamque secuta miracula.

Peracta insignis hæc actio est a Romano tunc Pontifice Clemente IX, anno MDCLXIX die XXVIII Aprilis, in Basilica Vaticana. De ea multa essent a nobis hic dicenda, nisi notam peculiari tractatu optimoque ordine deductam haberemus, duplici in opere Romæ excuso: cujus operis bene prolixam Epitomen tenuit, et Speculo Carmelitano inseruit R. P. Daniel a Virgine Maria. per Capita quinque, quorum hic sufficiet titulos exhibuisse.

De Canonizatione peracta anno 1619.

Tractatus insignis insertus Speculo Carmelitano.

CAPUT I. Sanctitatis et miraculorum fama publica, ante et post obitum, jugiter crescens usque ad Beatificationem, et exinde quaquaversum magis magisque gliscens, permovet Principes ad postulandam Canonizationem, et summum Pontificem ac Cardinales ut ad eam procedant.

II. Consistorium secretum, presentibus Clemente IX summo Pontifice et Eminentissimis Dominis Cardinalibus, habitum die XVIII Martii anno MDCLXIX, in causa Canonizationis B. Petri de Alcantara et B. Mariæ Magdalenæ de Pazzis.

III. Consistorium publicum, habendum die XXI ejusdem anni denuntiatum, et eodem die celebratum.

IV. Consistorium denuntiatum, pro die VII Aprilis, et ea ipsa habitum in causa Canonizationis ejusdem: et suffragia, sententiæ, judicia Eminentissimorum Dominorum Cardinalium ac Illustrissimorum aliorum Præsulum, de sanctitate atque heroicis virtutibus B. Mariæ Magdalenæ de Pazzis:

V. Canonizationis ordo, modus, ceremoniæ, quibus peracta.

90 *His explicatis addi poterat, quomodo proximo secuto anno compositum, atque a sacra Rituum congregatione approbatum fuerit, die XIII Septembris Officium totum proprium, cum novis Antiphonis, Hymnis, Lectionibus, Responsoriis, atque Capitulis, die festo atque per totam Octavam, recitandum a Fratribus et Monialibus totius Ordinis Carmelitarum quale accepimus impressum Romæ et Florentiæ, pulcrum sane atque devotum. Eo tamen omisso, quia usum in solo Ordine habet, transit P. Daniel in Speculo prælaudato ad alterum ejusdem Congregationis Decretum, de Officio, pro Ecclesia universali juxta Romani Breviarii usum composito, cum formula commemorationis annuæ, Romano Martyrologio inserendæ, his verbis. Florentiæ, S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, Ordinis beatissimæ Mariæ Virginis de Monte Carmelo, quam plurimis Dei donis, vitæque innocentia ac miraculorum gloria illustrem, Clemens Nonus Sanctarum Virginum numero adscripsit. Decretum autem hoc emanavit auctoritate Clementis X, successoris immediati, die XXIX Novembris MDCCLXX. Sed cum formula prænotata justo prolixior videretur Romani Martyrologii Recognitoriis, anno post quarto brevior hæc substituta nunc legitur: Florentiæ, S. Mariæ Magdalenæ Virginis, Ordinis Carmelitarum, Vita et sanctitate illustris. Eodem tempore institutum Florentiæ primum est peculiaris devotionis erga Sanctam exercitium, per quinque sextas Ferias, in memoriam totidem singularium beneficiorum, Sanctæ eidem præstitorum, de quo prælaudatus P. Daniel sic scribit. Dei inspiratione, hæc devotionis praxis initium habuisse videtur. Prima enim sexta feria post solennitatem Canonizationis, plus quam trecentæ personæ, sine ullo proprio inter se conducto seu communicatione, sed ex instinctu quodam interiori, convenerunt ad ecclesiam, ubi requiescit corpus S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, communicantes, confitentes*

F Decreta circa Officium, an. 1670.

Devotio 5 sextarum Feriarum,

A una fuit, quod cum annos nata undecim vel duodecim adeo graviter ægrotarem, ut Viatico Dominici corporis munitæ proximum diem conspiciendum negarent desperantes de vita medici; nihil jam nisi ultimum spiritum a me reddendum momentis singulis expectabat, quæ præsens aderat, Excellentissima Domina mater mea. Ego vero, supra me habens tunicam, qua fuerat corpus sacrum beatæ Matris indutum, dum ei me commendando; rogoque ut mihi vitæ spatium impetraret, quo possem implere jam conceptum vitæ religiosæ desiderium; ipsam coram adstantem vidi, cum pulcherrimo liho in manibus, dicentemque quod petatum tempus habitura essem, tam istis quam aliis piis votis complendis. Intelligebant autem omnes Sanctam, distincte respondentem ad singula, quæ mihi interius observabantur, dubia; et declarantem quas habitura essem difficultates: puta, quod proposituri essent parentes me reducere Romam, et similia alia, quibus desiderium istud meum posset tardari. Sigillatim vero dixit, Non morieris, sed Monacha fies, in hac religione et monasterio: monuitque ut, unica illa re excepta, in ceteris satisfacerem voluntati meorum, quia Deus volebat per eos benefacere Religioni.

B Multa præterea alia addidit, variis annis et temporibus postea subsecuta; ac denique subjunxit, ut me curarem cubitum componi, dormiremque ut feci etc.

sanatam a Sancta ap-porente,

et varia ipsi prædicente;

jamque Religiosam,

C simili ratione restitutam a catharro.

88 Anno porro MDCXXVI, quo beatificata fuit beata Mater Maria Magdalena, diu fuerat (anni quantum memini tres) quod respirandi tanta difficultate laborabam, ut cum illa me occuparet, pluribus consequenter diebus ac noctibus requiescere non possem, neque stare aut jacere: motus etiam omnis noxius erat: et cum dormiebam, tam copiosum rheuma defluebat ex capite, ut me suffocandam sæpius formidarem. Plurima adhibita mihi fuerant remedia, sed irritum successu. Interim vero expectabatur Breve Beatificationis; et Suppriorissa, veniens a sancto corpore, mihi mandavit, ut ab ea peterem sanitatem. Obsecuta ego imperio sum: sed nihilominus cœpi diebus aliquot continuis iterum indispositione ista fatigari. Jamque advenerat expectatum Breve; cum tali modo affectam me videns, et solitaria existens, sumpsi prædictam Reliquiam Beatæ, meoque gutturi ipsam applicans renovavi supplicationem priorem, rogans etiam ut requiescere possem. Ad hoc vero me componens, iterum coram me adstantem Beatam vidi instar solis fulgere: quæ me instruebat circa rem quamdam, me privatim concernentem: dicebatque, quod me sanabat. Cumque ego timerem, ne somnium id esset; dixit, non esse, faciens me videre apparatus nubium, factum pro expositione sacri sui corporis in ecclesia, ad majorem Beatificationis solennitatem. Videbar autem videre luminaria, quibus machina ista collustrari debebat, quasi extincta: cumque conturbarer propter eam negligentiam assistentium, expresse dixit: quod ipsa hoc mihi monstrabat, in signum quod non somniabam, quodque me revera sanabat. Addebatur multiplicandum oleum, Deo id facturo in confirmationem ejus quod suus Vicarius in terris faciebat. Et hoc mihi contigit aliquot diebus prius quam de oleo multiplicato sermo fieret in monasterio, aut ego quidquam scirem. Et super conscientia mea affirmo, verum esse quidquid dico.

Ego Soror Maria-Gratia, cum juramento, affirmo quidquid supra, manu propria.

ex variis.

A confitentes, et alia pietatis exercitia præstantes. Motivum fuit, Sanctæ hujus Virginis pietas erga Feriam sextam et mysteria Passionis Christi ea die peracta... et quod ipsa illa die a Christo et Deipara recepit singulares favores. Hæc autem devotio Florentia Romam quoque traducta fuit, et inibi Italico sermone explicata, probata, et typis publicata; ac deinde per alias Europæ regiones propagata et frequentata, ob singulares gratias, variis illa mediante collatas. Ipsa devotio exercetur hoc ordine. Prima sexta Feria recolitur Stigmatum sacrorum receptio; ii, est in venerationem spiritualis Desponsationis Christi, cum annulo ipsam subarrhantis; iii, in memoriam favoris a Christo ei præstiti concessione Coronæ spinæ; iv, in honorem gratiæ ei præstitæ a Christo, ipsi cor suum communicante; v, commemoratio victoriæ de spiritibus immundis obtentæ meritis B. V. Mariæ, illara, in testimonium purissimæ castitatis ab omni labe impuritatis, velo candidissimo circumdantis. Hactenus, ut existimo, prædicta Devotio inoffenso cur-rebat profectu utentium; cum P. Mag. Fr. Andreas Mastelloni Carmelita libellum de ea, compositum a D. Joanne Antonio Solazzi de Vetralla, ipsum (nisi fallor) qui Romæ fuerat approbatus, non solum curavit anno MDCLXXIII recudendum Neapoli, typis Joannis Francisci Pacii; sed eidem insuper, lingua similiter Italica, addidit Auctarium Exercitii actionis gratiarum, directæ ad tres divinas Personas, propter favores prænominatæ Sanctæ factos: quæ sic aucta editio meruit damnari ac prohiberi, eo sacre Congregationis ab Indice cognominatæ decreto, quod anno MDLXXX prodiit, signatum die xxvi Septembris; et cujus non potui non meminisse hoc loco, ne citra discrimen commendasse videar probata improbataque. In ipso porro monasterio Angelorum triplex agitur ipsius Sanctæ festivitas: prima, die ii Aprilis, quo in hanc mortalem lucem nata est, quod sane rarum est, et (si Deiparam Baptistamque excipias) exemplo caret in sacris; quamvis in civili usu sit, ejusmodi Natus celebrari, mutua gratulatione atque muneribus: tum xxviii ejusdem Aprilis, quod eo die, ut supra dixi, canonizata sit Sancta: ac denique xxv Maji, quando donata terris, celo feliciter nata fuit.

Relatio miraculorum factorum post Canonizationem

C Libelli Sacri Palatii Apostolici Magistri legit, et impressione dignam censuit, ad augendam fidelium devotionem erga Sanctam et omnipotentis Dei existimationem. Romæ x Julii MDCLXX. Dabit hanc, cum Appendicula haud contemnenda, sæpe nominatus Patricius a S. Jacobo post Vitam Latinom; apud quem etiam Latine inveniri poterunt Documenta et monita, quæ S. Maria Magdalea de Pazzis diversis dedit Religiosis dum vixit, nulli non ad perfectionem propriamque salutem anhelanti utilissima, edita in lucem idiomate Italico per præfatum Joannem Antonium Solazzi de Vetralla. Relatio autem prædicta talis est. Paucos ante dies, benevole Lector, in quodam trium quaternionum codicillo, aliquot hic Romæ impressa fuere Italice, quæ meritis atque intercessionem S. Mariæ Magdalene de Pazzis, a proximo ejusdem canonizationis tempore, patrata sunt miracula; quibus Deus cultum venerationemque publicam, eidem Seraphicæ Virgini a Christi Vicario nuper indultam, veluti totidem authenticis dignatus est insignire et confirmare sigillis. Quia igitur opera Dei revelare et confiteri honorificum est, partium mearum esse duxi, eadem cum pauculis aliis, ad majorem Dei et Sanctæ nostræ gloriam, in calce Opusculi hujus adjicere, ne solis Italicarum angu-

ex impresso Italico Romano.

stiarum constringerentur limitibus, aut longis temporum circumducta ambagibus, obliuio sæ ætatis tandem attererentur injuriis. Pervolvens itaque illa, mirabilem in Sponsa sua venerare Deum, et consolatricis afflictorum piissimæ, S. Mariæ Magdalene, tu pariter implora subsidium, nec dimitte eam nisi benedixerit tibi. Contigerunt equidem et alia diversis in locis, notanter autem Florentiæ et in Galliis: de quibus quoniam nonnisi superficialiter usque modo meminerunt litteræ, ad sequentia dumtaxat me accingo recensenda; ratus ea sufficienti omnibus argumento futura, ut sanctæ ejus Thaumaturgæ in multiplicandis prodigiis efficaciam obstupescerent, ac celerem opem, eandem suis quoque in necessitatibus invocent, colant, venerentur.

92 Primum itaque, quod a tempore Canonizationis S. Mariæ Magdalene de Pazzis meritis ejusdem contigisse novimus miraculum, solenne singulariter illustravit Octavarium, quod Romæ quarta post Canonizationem septimana, in Seraphicæ Matris suæ honorem, quam festivissime exorsæ sunt xxv Maji, Moniales sanctissimæ Incarnationis; quas, antiquam Carmelitanam observantiam regularem profitentes, vulgus in urbe Barberinas intulit; aut propter binas felices memoriæ Urbani VIII Neptes, Carmelitani instituti Moniales professas, Romani-que monasterii in Monte Quirinali sanctissimæ Incarnationis institutrices; aut vero propter magnificentiam, qua summus Pontifex Urbanus et Eminentissimus Cardinalis Barberinus dictum monasterium fabricamque erexerunt et consummarunt. Ut autem ad nostrum deveniamus intentum; Angelam Persiani tanta adversæ valetudinis contorserat violentia ut veluti a sensibus alienata, extremum jam spiritum trahere censeretur judicio omnium. Ab humanis igitur ad divinas confugiens suppetias decubua, Seraphicæ Virgini sese commendavit, ejusque imploravit opem die xxiv Maji. Nec mora: nam veluti in momento, in ictu oculi, Sanctam sibi visa est intueri præsentem, hasque distinctissime auribus insonare voces: Sana es, o Angela, Dominica proxima (quæ erat xxvi Maji) Missæ sacrificio assistes. Sponsioni optatissimus, contra omnem tam domesticorum quam medicorum expectationem, correspondit eventus; et infirma pristina restituta incolumitati, in monasterio sanctissimæ Incarnationis, in honorem, inque altari S. Mariæ Magdalene Missam celebrari fecit. gratitudinis holocaustum ob recuperatæ beneficium sanitatis.

In monasterio Barberinarum Romæ,

moribunda Soror subito sanatur.

Corpus Sanctæ in ecclesia sic expositum,

93 Longe maxima eodem anno Florentinorum erga Sanctam conterraneam eminuuit devotio, quando post translatum cum numerosissimo Cardinalis Medices, Magni Ducis Florentiæ, aliorumque cujusvis status et conditionis hominum comitatu (processione, ex Patrum Carmelitarum Ecclesia ii Junii, ad dictam S. Mariæ Angelorum directæ) Sanctæ vexillum, delatum; et virgineum corpus usque modo penitus incorruptum, integrum, atque odoriferum, ad majorem devotorum consolationem, Christique fidelium excitandam pietatem, publico prospectui expositum fuit per dies quindecim continuos. In sublimi igitur rari pretii et majestatis abside, super tres statuas inargentatas, trium votorum religiosorum expressivas, quæ fulcri loco erant, Balthasar Franceschini (a patrio solo Volterrano nuncupatus) sacrum collocarat pignus, urnæ inclusum, politissimis pellucidæ crystallis, aureas inter corollas compactis secretisque. Qui vero angustam nimis structuram enormis deformabat defectus, eum, ad majorem Virginis gloriam, non prius Dominus innotescere voluit, quam omne, quod ab humano ingenio

ut propter circumjectum ornatum videri vix posset,

A nio industriaque expectari posset remedium, desperaretur. Causabat eum apparatus arcæ inferior, qui, septem brachiorum altitudinem a terra habens, liberiores sacri depositi impediēbat prospectum.

elevata per miraculum arca spectabile redditur.

Defectum subito advertit Architectus ipsemet, simulque eum et populi devotioni summe invisum et penitus irremediabilem vidit. Interim concursus populi agglomeratus est ingens, tantum magnificentiæ et fastuoso applaudentis apparatus, quam, quod Reliquia sacra minus perfecte oculis pateret circumstantium, lumentantis. Et reliquos quidem inter, qui vario undequaque conatu, imprimis autem tabis opticeis, obstaculum illudere, sacrumque corpus clare et distincte intueri allaborarunt, singulariter eminuit Sacerdos quidam Balatrensis, qui toto illo triduo, ante et post meridiem, iterum iterumque reversus, semper, an sacrum corpus perfecte videre posset, tentarat; sed frustraneo usque et nullo molimine; sicuti et complures alii. Hanc autem universalem tridui mœstitiam stupendo lætificavit successu Virgo Seraphica, quando die quarto corpus suum, arcæ inclusum, vi quadam impenetrabili ad fidelium solatium elevavit, sublimavit, versusque populum convertit. Cujus prodigii fama vix divulgata immensum nimis hominum conglomeravit cœtum, præsertim vero eorum, qui primitus tot tantasque, ut expeditam sacri pignoris contemplandi nanciscerentur copiam, multiplicarant adinventiones ac methodos: qui omnes ex eo tempore usque ad quindecim dierum terminum, quibus corpus expositum mansit, ipsum viderunt distinctissime, nihil posthac apparatu, qui arcam ambiebat, impediēte. Dumque a venerandis Matribus, quæ corpus intra arcam composuerant, illud variis in locis ligatum, et majoris cautelæ ergo binis clavis senisque cochleis constrictum fuisse audirent; nec non a Sacerdotibus, Titulatis, aliisque Nobilibus, qui continua et indefessa successione diu noctuque sacrum corpus custodierant, intelligerent, arcam a priori locum nunquam remotam fuisse aut elevatam; imo ne quidem scalas illi, eo quod per modum insularis ambitus theatrum fabricatum esset, applicari posse; omnes elevationem conversionemque illam corporis sacri, veluti prodigiosam et supernaturalem factam virtute canonizarunt indubitanter: certi, Virginem sanctam, quantum in suorum civium sibi complaceret obsequiis, hoc facto indigitare voluisse. Præ reliquis tamen singularissimam hanc gratiam maximi fecit atque veneratus est ipsemet Volterrānus, qui defectum illum sciverat irremediabilem fuisse humanitus, illis rerum positis circumstantiis.

Farina ad solennitatem comparata,

C 94 Eodem hoc tempore longe benignissimam liberalissimamque Virgo Seraphica suo se exhibuit Florentino Parthenoni, dum in dictæ solennitatis decursu, farinam miraculose multiplicavit in arcis farinaceis, quemadmodum in festivitate Beatificationis oleum adauxerat in urceis. Imminente igitur solennitatis tempore ingens diversarum, religiosa illarum Monialium munificentia excipiendarum tractandarumque, expectabatur personarum varietas et quantitas. Quem in finem Mater Priorissa Quæstrix seu Procuratrix, ut varias faceret provisiones, præcepit: singulariter autem, ut magnam, tam subtilioris, ad conficiendas intritas; quam ordinariæ, pro pane usuque omnium operariorum et ceterorum concurrentium, compararet quantitatem farinæ. Mandato indilate paritura Quæstrix, sexto Maji, undecim moli curavit modios, et viginti duos tam subtilis quam rudioris grani sextarios, qui viginti quatuor conficiunt rubeos mensuræ Romanæ. Quæ licet bona quantitas foret; nihilominus dum quindecim dierum protracta solennitate, præter omnem spem populum multiplicari augmentarique videret

per dies 15 non imminuitur,

Quæstrix, pane pastuque monastico reficiendum, D farinam timuit defecturam; ideoque festivitate terminata, Sorori Conversæ, quam administrandæ cellæ habebat adjutricem, ut, ubi farina de novo molendi reponenda esset, disponderet, insinuavit. Cui Conversa, nullum capiendæ farinæ novæ locum superesse respondit: siquidem arcæ seu cistæ, in quibus farina conservari assueverat, adhuc plenæ essent. Ad quam Procuratrix: Quomodo plenæ, si tanta in panibus et intritis absumpta est farina? Abiit igitur ad cellam seu locum farinæ asservandæ destinatum, arcasque intuens repletas, obstupuit Quæstrix, moxque Priorissæ quod factum fuerat intimavit; quæ vocatam ad se Conversam, qualiter, post tantam farinæ consumptionem, arcæ farinacæ plenæ remansissent, interrogavit. Quæ, qualiter farina imminuta non fuisset, se ignorare respondit; hocque dumtaxat sese advertisse, quod, dum farinam extraheret, nulla apparuisset loci concavitas, prout alias fieri solebat; quodque toto eo tempore nunquam scalas applicuisset, quemadmodum alias deficiente farina facere consueverat; imo subjunxit, quod, dum ex residua in eodem conclavi extra arcas contenta farina aliquid desumpsisset, nunquam aut deficere aut imminui visa fuisset. His itaque aliisque sufficientibus præmissis diligentis et inquisitionibus, ut rei gestæ innotuit veritas. Priorissa, gratiis Deo sanctæque Matri actis, prodigium omnibus manifestavit Sororibus, ut debitas Deo et Sanctæ referrent gratiarum actiones. Quapropter omnes ad sanctæ Virginis corpus abeuntes, Te Deum laudamus, cum aliis orationibus cecinerunt solemniter.

95 Miraculum hoc non vulgare existit, cum tanta farinæ ordinariæ esset absorptio, ut pistor trium septimanarum spatium, pro populo quem alebat monasterium, sex grani modios se coxisse, sancte attestatus sit. Et exinde per totum mensem Junium, cum eadem continuaretur in monasterii usum consumptio, residuam farinam post diligentissimas inquisitiones molitor ut vidit, septem asseruit superesse modios, et sextarios viginti duos: unde evidens est prodigiose multiplicatam fuisse farinam, Sanctamque monasterium in solennitate ista, eoque convolantes ex pietate et devotione populos, miraculose alere voluisse. Hac autem ex farina postquam per totum mensem Julium Matres victitassent, tandem Priorissa conveniens judicavit residuum minime absumi, sed ad Dei Sanctæque Virginis gloriam devotas inter personas dispensari debere; præsertim cum multi de prodigioso eventu certificati, a molitore et pistore dictam farinam sæpe sæpius magnis cum instantiis petissent. Quæ in redum Moniales nimium graderentur scrupulose, non pauci in mense Julio, quando ex eadem farina panis conficiebatur, secreto abeuntes ad pistorem, monastico pani alium furtive supponere; eumque variis impertientes infirmis, alimentum simul et efficax sanitatis experti sunt contulisse remedium. Quapropter Eminentissimus Nerli Archiepiscopus, juridice discusso miraculo, ut multiplicatam farinam Moniales libere distribuerent, indulgit. Quantam vero ille prodigiosus virginei corporis motus tam incolarum quam exterorum acciverit turbam, paucis non explicaverim. Vix namque ecclesia ad duas tresve noctis horas claudi poterat; quæque per totum diem innumero scatuerat populo, circa vespertim iterum replebatur; insuper per dies illos plus quam dacentæ plerumque celebrabantur quotidie Missæ; accrescentibus indies elemosynis illarum, in honorem Sanctæ inque altari ejus celebrandarum. Vota argentea et tabulæ votivæ numerum excessere quadrigentarum, ita ut intra tres aut quatuor septimanas plurima favorum receptorum gratiarumque inclarescerent

et totum insuper mensem durat,

et deinde pro Reliquiis distribuitur.

Offerunt ingens numerus Missarum et anathematum.

EX VARIIS.

A inclarescerent testimonia: de quibus si plena et sufficiens foret notitia, efficaciter indubie extimularet illa audientem aut legentem, ut Dominum, qui in Sancta sua adeo gloriosus apparere voluit, glorificaret. Ideoque, ut in principio asserui, illas dumtaxat in medium adducam subiciamque gratias, de quibus plena, vera, et fidelis facta est informatio.

Monialis
paralytica
annis 19,

96 Sororem Angelam Catharinam Olivieri, Florentiæ Monialem in monasterio S. Annæ in prato, per annos continuos novemdecim, in lecto decubantem affligerat et exhauserat paralyticis, ea nervorum contractione in latere dextero, ut digitis quatuor brevius esset sinistro. Tanta capitis laborabat gravedine, distillatione, ac rheumatismo, ut nec visitantis sermonem audire, aut manuum motum sufferre posset. Hac igitur in extrema angustia insignem aliquam Seraphicæ Virginis concupiscere cepit Reliquiam, secreto confidens, se in Canonizationis ejus solennitate, illius meritis et intercessionem, desperatam recuperaturam sanitatem. Infirmæ desiderium intelligens Infirmaria, Dominum Bentivoglio, ut aliquam a Matribus monasterii S. Mariæ Angelorum Reliquiam S. Mariæ Magdalensæ petere

B et procurare dignaretur, obtestata est; subitoque maxima cum caritate, vela virginis capitis ad Matrem Abbatissam monasterii S. Annæ transmisere rogatæ Moniales. Consignatas Reliquias magna cum reverentia excepit Abbatissa, et processionaliter ad infirmæ cubiculum seu valetudinarium deferens, præmissa brevi oratione eas applicuit paralyticæ. Et ecce mox ingens decumbentem concutere tremitus, et paulo post exsanguis et mortua veluti eam alterare forma; interim dum Reliquiis sacris pars corporis signaretur attracta, e vestigio nonnihil sibi restituta, e lecto ad sanctissimæ Virginis altare deduci petiit; stupentibus Monialibus omnibus, dum erectam viderent in pedibus, quæ novemdecim annis impotens decubuerat in grabato. Ad lectum postea reducta consedit, et discooperto crure, multus in eo livor seu nigredo apparuit, ita ut totum crus veluti virgis cæsum dixisses; deinde paulatim vivum carnis colorem reassumere, gradatimque per venas sanguis discurrere visus est. Qua miraculosa operatione dum attonitæ hærent Moniales, signum datur pro recitandis in Choro Horis, quo indilate se contulere Sorores, paucis dumtaxat apud infirmam remanentibus. Horas inchoant, finiuntque congregatæ: subque Officii terminum Sacristanæ præcepit Abbatissa, ut Sanctæ afferret vela, ut illa Moniales

allatis ad se
velis Sanctæ
erecta in pedes,

C omnes juxta votum devotionemque suam revereri possent, exinde ad infirmam reportanda. Abit Sacristina, et Abbatissæ insinuat voluntatem: qua intellecta, una earum quæ apud infirmam remanserant, ad eam conversa, inquit: Soror Angela Catharina, tui erit muneris vela ad Chorum deferre. Cui prompto paralytica: Libenter illa ego per me ipsam portabo; dumque surgeret, non spernendam in se advertit morbi diminutionem. Ducunt, reguntque gradientem Sorores duæ: vixque paucos promoverat infirma gressus, quando ad Sorores conversa, exclamat: Sorores meæ, ego vado, ego vado: veraciter ego vado: moxque sine ullius gradiens adminiculo, notabilem ægritudinis experta est diminutionem, pedes expedite portans et corpus. Postquam autem propter nimiam debilitatem bina vice requievisset, tandem cum sacris in manu velis ad Chorum accedens, omnes implevit stupore. Hinc infirma solicitante, in gratiarum actionem hymnus Te Deum laudamus inchoatus: quo durante valetudinariam genuflexam ingens invasit tremitus, qui pariter cum hymno Te Deum terminatus fuit; ideoque novo exultans jubilo Catharina, Cantica intonavit, Benedictus et Magnificat, sonantibus campanis.

ea defert ipsa
samel ad
Ecclesiam.

D Quæ inter lætitiæ communis signa, tantis, quæ convaluerat, se repletam fuisse protestata est consolationibus, ut in Paradiso sibi visa fuerit demorari. Terminata gratiarum actione, nulla adjuvante, suam repetiit cellam, perfecte sana. Dumque medicus xv Maji, cum Vicario Generali, Catharinam scalas descendentem videret, ait: Ingentis hoc miraculi est opus, gratias Deo et Sanctæ, lateris enim dexteri usum penitus amiserat.

CAPUT X.

Eorumdem Miraculorum prosecutio.

Teresia, filia Vincentii Mariotti et Angelæ Rosseti, nata anno mdcxl, apertis palpebris lucem oculorum sanguine protendebat maculatam, quod signum peritæ nutricia periculum prognosticabat cæcitatibus. Interim magna cum solitudine educatur infantula, principaliter dum ad colorem sanguineum, priusquam ablactaretur, alius quidam color, veluti cinereus, accederet; qui identidem usque ad nonum ætatis annum, cum continuo visus detrimento, invalescebat. Quæ vero visum totaliter necdum amiserat, lectioni laborique beneplacito applicata fuit, beneficio suffulta et adjuta perspicillorum, quæ patruus puellæ procurarat. In lectura inque labore juvenulam mirifice promovit perfectique spiritus vivacitas, cum maxima semper genitorum afflictione, dum teneræ ætati illi invisæ esse adverterent remedia; nescientes quoniam mali illius medela, ad manifestandam S. Mariæ Magdalensæ gloriam, reservata esset. Die xxix Maji R. Hippolytus Tonelli, Sacellanus et Cathedralis Florentinæ Ecclesiæ Confessor, finitis Vesperis ad Sacristiam se conferens, omnibus Sacerdotibus, inibi congregatis, imaginem dedit sanctæ Virginis; quos inter et R. Carolus Mariotti, Teresiæ patruus, opportunissime aderat; qui domum reversus, donum sibi oblatum impertiit cognatæ. Quod ut Teresia vidit, importunis matrem ursit sollicitationibus, ut sibi imaginem concederet, sese statum suum afflictum nimis S. Mariæ Magdalensæ recommendaturam. Votis filiæ annuit mater, desideriisque compos puella, mille osculis iconem demulcere cepit et basiis, easque se signare multoties. Finita cœna, dum suas solitas expleret devotiones, aliquot supperaddidit orationes Dominicæ et Salutationes Angelicæ in honorem sanctæ Virginis, supplicans, ut optatam sibi concederet gratiam. Exinde ad lectum se confrens, imagine pectori superposita, obdormivit: summoque mane expergefata, postquam suas devotiones easdemque in honorem Sanctæ absolvisset preces, tempore destinato cum sorore sua ad scholam ducitur ab ancilla domestica. Ubi pro more ad lectionem laboremque se reaccingens Teresia, perspicillis ultra se indigere negavit: unde domum redux, tota festiva et hilaris, ad patrum, qui dicta perspicilla adolescentulæ dederat, accedens, inquit, Domine patre, ecce vestra vobis restituo perspicilla, siquidem sine illis non modo lego et laboro, sed etiam caput erectum, quantumque necesse est, sustineo elevatum S. Maria Magdalena me sanavit. Dic obsecro patri meo, ut pro tanta gratia aliquod nomine meo sanctæ Virgini consecret votum. Præ gaudio itaque omnibus exilientibus domesticis, oculorum maculas evanuisse compertum fuit, parentesque puellæ gratitudinis inmemosynon obtulere Virgini Seraphicæ.

97
Macula, oculis
cæcitatem
allatura,

applicata ejus
imagine evanescunt.

98 Anna Constantia, filia Dominici Fortini, octodecim annorum puella, crudeli torquebatur plaga in majori pedis dexteri digito: quod malum medici et chirurgi omnes, postquam plurima inaniter applicuissent remedia, penitus judicabant incurabile.

Sanatur plaga
pedis
incurabilis

Quatuor

A Quatuor ex plaga extractæ fuerant particulæ ossis, neque medici aut chirurgi ipsam adversi casus originem causamque unquam penetrare potuerant. Hæc inter puellæ mater, miraculum inaudiens supra memoratum, quod in monasterio contigerat S. Annæ in prato, ad Moniales se confert querula, quare se quoque velorum participem non fecissent, probe scientes afflictissimum filiæ statum. Culpam oblivioni attribuire Matres : quæ, ut mæstam consolarentur parentem, aliquam gossipii partem oleo Sanctæ inunctam, ei consignarunt, dicendo, ut cum illa ungeret infirmam. Magna cum fide paruit Catharina mater, quando stupendum in modum subito remittere cepit plaga, ita ut quarto Junii, post inchoatum Canonizationis solennitatem, mater filiam sanam ad visitandum Virginis sanctæ corpus conduxerit. Ast dum in ecclesia moraretur cum genetrice filia, quæ convaluisse videbatur ; tanto hæc opprimi cepit dolore, tamque monstruose pes infirmus inflari, ut omnibus astantibus compassionis dolorisque sensus ingereret vehementes. Domum ergo conductæ, seu delatæ, totam sequentem noctem ululatibus potius quam stridoribus, ob dolores excessivos, inquietavit. Die ix Junii, qui solennitatis Florentinæ ultimus erat, tempore Vesperarum ad ecclesiam redit Catharina mater, supplicatura Sanctæ, ut, si filiam a malo liberare nolle, pedem ad minus in eo restitueret statu, ut incedere posset. Talibus usque ad noctem immorans precibus, insuper, si filia convalesceret, votum appromisit argenteum. Et ecce domum redeunti matri obvia procedit filia, dicens : Mater mea, benedictus Deus, ego nec tumorem, nec ullum amplius patior dolorem. Inquisivit, vidit, stupuitque Catharina plagam penitus solidatam. Unde postridie, scilicet x Julii, Annam Constantiam ad ecclesiam sanctæ Virginis, ubi in gratiarum actionem communicavit, conduxit. Et die xxix ejusdem mensis, insigne ex argento detulere votum, grati animi tesseram, pro obtentæ sanitatis beneficio.

99 Soror Maria Paula, Conversa in Monasterio S. Nicolai in prato, anno moclxx atrocem in brachio sinistro, in ea parte quæ inter cubitum arteriarumque pulsum mediat, experiri cepit dolorem, adeoque intensum, ut usque ad humerum inclementer desæviens, nec laborare sineret, nec quiescere. Partem infectam patiens oleo inunxit S. Dominci. Dumque, post multorum dierum decursum, tormentum non imminui sentiret ; manibus peritiæque se consignavit Nicolai Calderini ; qui monasterii chirurgus, post multa emplastra, unctiones, et balnea applicata, dum frustra inaniterque se mederi advertit brachium, cum indicibili patientis cruciati, magnanimiter nihilominus sanitatis recuperandæ gratia tolerato, incidere illud statuit. Incisura tempore multo, ut tumor remitteret, peccansque materia extraheretur, aperta mansit, Nicolao Calderini quotidie infirmam invisente et medicante : qui omni tandem adhibita industria et arte, incisionem quidem solidavit, ast dolorem nequiquam imminuit, qui torquens semper æqualiter persistebat. Quapropter malo indies ingravescente, postquam infirma per annos quatuor diversas diversorum medicorum et chirurgorum expertissimorum explorasset euras, nominatim autem Doctoris Palei, qui medicum agebat monasterii ; et Jacobi Pratesini, chirurgi civitatis, et medici Raphaelis, et famosissimi chirurgi Odoardi Calderini, nec non Antonii Calderini (qui dicti Odoardi frater, et ipse chirurgiam profitebatur) item Joannis Veneti expertissimi Anatomistæ : tandem Antonius Calderini, dum sub Quadragesimæ exordium, S. Mariam Magdalenam, Sanctarum Virginum catalogo per Clementem IX adscribendam inaudiret : fiducia plenus, in Vigilia S. Mariæ Magdalene se jejunatu-

rum spondit, quatuor Missas in die festivitatis ejus legi procuraturum, sepulchrumque virginem voto exornaturum argenteo, si vulnus plagamque sanaret. Die itaque Veneris sancto, infirma unam e Sororibus, ut quoddam plagæ ossiculum, quod egressum minabatur, extraheret, sollicitavit. Ast illa debilioris complexionis, cum simile quid attentare abhorreret, Calderinum chirurgum accersiri fecit : qui post multiplicem conatum tandem tres ossis eduxit particulas, ita tamen ut plaga sicuti primitus aperta maneret. Die xxiv Maji, dum Monialis, dictæ Sorori Mariæ Paulæ assistens, quandam Sanctæ iconem in Choro deferendam solennitatis causa exornaret ; infirma iterum plagæ statum contemplata est, reperitque os quidem discoopertum, sed carne petitus nudatum. Die xxv, dum Missæ legerentur, iterum plagam considerare statuit ; dumque ligamina solveret, eam penitus oclusam reperit. Brachium suæ exhibuit Sorori, quæ evidentissimum obstupescens favorem, mox Deo Sanctæque gratias egit ; ita tamen ut convalescenti silentium imponeret, usque dum aliquot transactis diebus, perfectæ recuperatæ sanitatis omnimoda haberetur certitudo. Quo tempore et deinceps tota caro nativum suum rubrum reassumpsit colorem : ita ut hodie, qui septimus est dies Septembris, nihil præter cicatricis vestigium supersit ; ipsaque Maria Paula Conversa, optima fruens valetudine, brachio manuque utatur absque difficultate ulla. Quam veluti miraculosam et prodigiosam gratiam examinarunt, judicant, depredicant, ipse Vicarius in Spiritualibus, Senator Rucellai, Pater Provincialis Carmelitarum, P. Confessarius, cum medicis et chirurgis.

100 Soror Maria Seraphina, Monialis in monasterio Porticus, in urbe Florentina, per annum integrum, continuo insorduerat sanguinis profluvio ; ita ut omnem fastidiens cibum, in eas reducta esset angustias, ut præ virium imbecillitate se nullatenus erigere posset ; cunctis, iisque magnis, frustra applicatis medicinis. Audita igitur S. Mariæ Magdalene Canonizatione, sese ejus commendavit protectioni. Hinc R. Mariottus Guidotti, Confessarius, sanctum Virginis velum procurans, die xxiv Maji, in Vigilia festi sanctæ Virginis, ipsum super infirmæ caput applicavit. Moxque veluti in momento, quemadmodum et ipsa infirma et Mater Abbatisa attestantur, fluxus cessavit sanguinis, appetitum recuperavit infirma : et exinde pristinis paulatim redeuntibus viribus, favorem Sanctæ cum maxima experta et prosecuta est gratitudine.

101 Per quatuor circiter annos et dimidium, Parmæ in mortali contabuerat grabato Domina Corona Scotti : adeoque penitus mediam inferiorem corporis amiserat partem, ut dum, infirmam e lecto elevando, brachia ab auxiliatrice manu sustinerentur, pedes veluti mortui penderent et exangues : quod paralysis malum febris anxio continua, cruciatu ferociens nimio. Hoc inter extremæ mœstitiæ spectaculum, xxx Maji, ad infirmam littera deferretur, ad eam scripta per Marchionissam Malæspinæ, in qua miraculum recensebatur, quod meritis S. Mariæ Magdalene circa Monialem S. Annæ in prato contigerat : in cujus Epistolæ fine, eadem subjungebat Domina, se hujusmodi ad infirmam scribere, ut et ipsa Sanctæ sese recommendaret. Consilium accepit Domina Corona, cujus consensum ut intellexit Serenissima Parmensis, illico per Comitissam Juliam Mariam Prati, quam acquisiverat, decumbenti misit Reliquiam Virginis Seraphicæ. Quam ut advenisse didicit infirma, maximam obtinendæ sanitatis concepit fiduciam : subitoque P. Joannem Andreæ Spinolam Societatis Jesu, Confessarium suum ad se vocatum, ita alloquitur : Pater

D
EX VARIIS.

restituta
subito carne
obducitur.
E

Sistitur fluxus sanguinis.

F
Parmensis
matrona
paralytica

intellecto
Sanctæ miraculo,

uncta illius
oleo,

B
votoque inno-
vato idem pes
detumescit.

C
Brachii
insanabilis
plaga

ad votum
chirurgi qui
eam incidet,
rat,

EX VARIIS.

*ejus Reliquiis
signata in pe-
des erigitur :*

A ter, ecce Reliquiam S. Mariæ Magdalene, mihi a Serenissima Parmensi transmissam; optarem, ut Reverentia vestra me cum ea signaret, licentiamque daret votum emittendi, ut, si perfectæ sanitatis gratiam Seraphica Virgo mihi indulserit, ego per annum integrum colore albo et ravidò (qualis est Sanctæ habitus) me vestire: et ut primum vires permiserint, Florentiam me conferre possim, ad sanctum ejus sepulchrum visitandum. Votum approbavit Confessarius, omnibusque domesticis convocatis, ut tria Pater noster et Ave Maria, et totidem Gloria Patri recitarent, imposuit; ipsaque infirma ita Sanctam invocavit tenerrime: S. Maria Magdalena, si ita volantis est et major Dei gloria, majusque animæ meæ bonum, impetra mihi sanitatem: sin minus, patienter acquiesco. Tunc Pater Spinola Reliquiam sancti habitus assumens, eadem infirmæ pedes signare cœpit, extensos penitusque immobiles: et subito infirma eos veluti manu quadam elevari sensit, ideoque motu proprio se moveri posse rata, pedes absque ulla erexit difficultate. Quibus nemquam acquiescens Confessarius, tibias et genua signare perrexit: quo finito, libero Corona Scotti in hæc prorupit verba: Detis mihi vestes meas, quoniam me convaluisse experior, propriisque pedibus me gradi posse confido. Vestes attulere ancille; indutaque, ad sacellum motu se proprio contulit, nonnisi exilo propter corporis debilitatem admittens adminiculum; adeoque expedite gradiens de reliquo, quasi nullo unquam laborasset malo. Qui eventus incredibili omnes, maxime vero domesticos, qui Domine suæ per tot annos veluti emortuo servierant trunco, replevit stupore; præterquam quod Doctor Zanarai medicus infirmam exili offenderit collectantem cum febris, quæ indies imminuta, intra exile spatium infirmam destituit, perfectissime restitutam sanitati. Serenissima Parmensis miraculum hoc Eminentissimo Cardinadi Leopoldo intimavit, qui ejusdem relationem Menialibus S. Mariæ Angelorum, ut Deo, cui Seraphicam Virginem adeo glorificare complacuit, debitas redderent gratiarum actiones, communicavit.

*mulier diu
lecto affixa*

102 Julia Caroli Bondiui, uxor Juliani Bogi, per tres continuos annos adeo lecto adhæserat affixa, ut propter excessivam corporis debilitatem, ne pedem quidem erigere posset. Altera itaque die Julii, solennitatem Canonizationis S. Mariæ Magdalene inchoatam esse inaudiens, ecclesiam S. Mariæ Angelorum, ut corpus virgineum inviseret, adire statuit.

*subitoque
sanata,*

C Ast in itinere constituta, quantumvis, alieno suffulta et adjuncta subsidio, progredi nequivit; unde paucos post gressus humi concidens, mortua reputata jam spiritum credebatur trahere extremum. Quo tempore dum processio Vexilli (de quo egimus in Miraculo secundo) instituta esset, mulier infirma imaginem Sanctæ intuita, tanto confestim se sensit animari vigore atque fortitudine, ut in pedes erecta, dixerit liberrime: Sana sum, laus Deo et Sanctæ: voxque supplicationem, ex eo loco usque ad ecclesiam S. Mariæ Angelorum, devotissime prosecuta, debitas ibi pro recuperata sanitate gratias egit. Ingentem nihilominus dolorem acerbissimumque manuum sensit superstitem æstum, ita ut nullatenus in quemcunque eas usum adhibere posset: cujus mali qualitatem dum nunquam medici penetrare possent, et consequenter nec ulla applicare efficacia remedia, Julia primæ particeps gratiæ, alteram petere pie præsumpsit. Quapropter ad monasterium S. Mariæ Angelorum deducta, Sorores, ut velo S. Mariæ Magdalene manus suas signare dignarentur, rogavit instantissime. Ast, sive negotiorum moles, sive aliud quodcumque obstiterit impedimentum, iucassum obtestata est infirma. Portaria nihilomi-

*manuum
usum recipit :*

nus, ne supplicem penitus dimitteret afflictam, particulam veli, quod apud se cum viva fide retineret, impertiit. Vix Julia impetrarat donum, quando ad ecclesiam et ante altare sanctæ Virginis reversa, velo illo suas signavit manus: et e vestigio remisisse sensit ardorem, omnem evanuisse cruciatum, subitoque propriis se ipsam adjuvit manibus, quod usque ad tempus illud sæpius quidem, ast semper tentaverat inaniter. Postridie igitur Julia cum matre sua ad ecclesiam accedens, in honorem Sanctæ communicavit.

attactu veli

103 Sanctes Scopetus lateris sinistri tantum, ex quodam præcipitio, debilitatem contraxerat et mutilationem, ut vix incedere posset, aut ne vix quidem sine fulcris, per duos annos et menses, omnibus inaniter adhibitis remediis. Quarto igitur Junii, qui Florentinæ tertius erat festi Canonizationis S. Mariæ Magdalene dies, ut ut potuit ad ecclesiam Sanctæ repere cœpit; ubi aliquali adjutus ope, ante corpus virgineum genu flexus oravit submississime. Qua in oratione dum aliquid temporis transegisset, ecce vobis, quasi in ictu oculi, fulcra lignea, quibus innitebatur, deserere statuit: tantum in se expertus robor, ut in pedes se erigere præsumeret. Quod ut feliciter se attentasse advertit, omnia humana sprexit adminicula, libereque gradiens, coram numeroso exclamavit populo: Miraculum, miraculum. Tibi gratia, Sancta benedicta. Fulcris itaque ad sepulchrum relictis, eodem ipso mane in honorem Sanctæ, quæ tantum sibi favorem impertierat, confessus est et communicavit Lucia Fedi Senensis, hospitem agens apud Sebastianum Conti Florentinum, per tres annos continuos tantam experta fuerat spirandi difficultatem, ut nulla unquam, quantumvis varia, illi profuerint medicamina aut remedia. Quinto igitur die Junii, ad expositum Sanctæ corpus sese transtulit: ubi postquam Sanctæ cum viva fide se recommendasset, obstupuit attonita, qualiter in momento omnis asthmatis et respirandi evanuerit difficultas. Quia vero integram necdum sibi illico promittere audebat incolumitatem, exhorruit animus, ne forsitan induciæ forent, caro nimis et enormi postmodum dolore recompensandæ. Ast liberalissima in favoribus Sancta, clientulam ab omni penitus redemerat malo. Stephanus Francisci Centelli, faber lignarius in Prato, annos agens duodecim, lucem oculi sinistri ex quadam macula, quam trium annorum infantulo reliquerant pustulæ, penitus amiserat. Illis itaque diebus, quibus festa Canonizationis sanctæ Virginis peragebantur, mater Stephani, opera Nicolai Gianni tantillum impetrarat gossipii, quod sanctæ Virginis corpus attigerat. Reliquiam mulier, magna cum devotione fideque, sicut et filius ejus, acceptavit; atque ea, post recitantam Antiphonam Salve Regina, circum filii oculum attigit. Nec mora, siquidem vix oculum tetigerat gossipium, quando in eodem velut momento, macula, quæ annis novem oculum excæcaverat, penitus evanuit.

*sanatur
asthmatica,*

*illuminatur
oculus ex-
tinctus:*

1.

104 Pandolphum, Silvii Spannochii Senensis filium, ætatis annorum xv, febris invaserat maligna, eo progressu, ut paucos intra dies medici assistentes sanitatem desponderint infirmo. Qui ad Sanctam confugiens, insignem, si convalesceret, in honorem ipsius se facturum promisit eleemosynam, illiusque corpus sacrum visitaturum. Et ecce quasi in ictu oculi, promptissimum Sanctæ expertus subsidium, et a malo præcipitoso perfectissime liber, pristinam redemit incolumitatem. Quapropter certam ad Sanctæ sepulchrum (in cujus sacello magnam etiam Missarum quantitatem, veluti totidem sacrosancta anathemata celebrari fecit) quæ gratias debitas ageret, ablegavit personam. Martham Tiberii Grassi,

*sanatur, ma-
ligna febris,*

catarrhique
periculosi,
in gutture

et oculis.

Annis 30
energumena,

liberatur
assumpto
habitu Sanctæ.

Monialis
febri et
gravibus
accidentibus
afflicta,

A xxvii Septembris tempore nocturno, tam copiosus et malignus invaserat fluxus catarrhi, ut jamjam sibi exspirare videretur. Consilium accepit, ut sanctæ Virgini sese recommendaret. Filia igitur infirmæ rosam conservabat, quæ Sanctum corpus contigerat; quæ ad matrem decubuant accedens, unicuique floris folium ori materno imposuit; subitoque omnis evanuit infirmitas, et postridie ad ecclesiam S. Mariæ Angelorum abiit mater, debitas sanctæ liberatrici actura gratias. Agnina, duodecim annorum puella, filia Aureliæ Serpi, in Octobri tam importuno fuerat exagitata catarrho, ut penitus inflammatis oculis omnibusque decedentibus palpebris, præsentissimos intuentibus ingereret compassionis sensus. Exile quid ad oculorum unctionem adhibuit olei S. Mariæ Magdalene: et intra dies paucos, palpebris naturalem statum suum repetentibus, omnes implevit stupore, quotquot ei in tam miserabili condolerant statu.

103 Magdalena Hippolyta, Hieronymi Bambicai, per viginti tres annos a dæmonibus obsessa, a variis Sacerdotibus per quinque annos continuos inani semper effectu fuerat exorcizata: nec quisquam, quid misera intra temporis illius decursum sustinuerit, sibi imaginabitur, nisi obstinatam infernalis contra hominem spiritus cognoverit rabiem. Corpus itaque cecidit crudeliter, stomachum implevit angoribus, acerbissimis vitam cruciatibus, extremis caput doloribus; ut nihil de ululatibus et horrendis loquar stridoribus; a sacris eam abstraheret Confessionibus, nec ullum ei permittebat cibum, nisi prius a Sacerdote benedictus esset. P. Frater Dominus Maria Ricci, Ordinis Prædicatorum, Pater ejusdem spiritualis, postquam varias infirmæ, in honorem sanctissimæ Virginis sui que Patriarchæ S. Dominici, præscripsisset implerique curasset devotiones; oleo sancti Patriarchæ eam inunxit; quod quidem plagas sanavit, ast nequaquam spiritum expulit malignum. Cum igitur Octava S. Mariæ Magdalene celebraretur, obsessam die Martis, qui quartus erat mensis Junii, ut sanctum corpus expositum quotidie inviseret, obligavit. Paruit pœnitens; quæ vix ecclesiam ingressa, horribili stridorum ululatumque fragore omnia susque deque eversura timebatur. Velum, quod misere applicaretur, petatum fuit; sed nullo in diebus illis effectu; post quos obsessa quietior quidem, non tamen libera penitus,angebatur. Quapropter dictus Pater Ricci, ut habitum Sanctæ in ejusdem honorem assumeret, consulit; vixque comparuerat habitus, quando dæmon se a Sancta, ut exiret, compelli protestatus est publice; ipso faustissimo correspondente exitu. Nam xv Augusti, in festo Assumptionis Beatæ Virginis, habitum Sanctæ induens, totaliter ab omni spiritu maligno libera evasit et immunis; ita ut ex eo tempore quasi renata, et quemcumque absque omni difficultate aggredi laborem, et sancta frequentare Sacramenta, et suas explere posset devotiones. Quam gratiam voto solenni, ad sepulcrum Sanctæ appenso, et frequenti visitatione recognovit, et professa est coram universis.

106 Postquam solennitatem Octavæ in ecclesia S. Mariæ Angelorum terminassent Moniales, Patres quoque Carmelitani, Florentiam incolentes, suam concluserunt honorare sanctam Sororem, quemadmodum multo cum applausu et solennitate, a die xiv Junii usque ad xxiv ejusdem mensis, præstiterunt magnifice. Quo fine vexillum Sanctæ a Monialibus mutuam accepere, finita solennitate restituendum. Quod ut Moniales Monasterii S. Claræ, non longe a conventu Carmelitarum dissitæ, intellexere; Patribus supplicarunt, ut vexillum Sanctæ translaturi, in pauperis cujusdam infirmæ solatium, par-

Maji T. VI.

thenonem earum transire dignarentur. Soror hæc D erat Maria Archangela Fiesolini, quam duorum mensium continuorum spatio sæva adusserat febris, aliis sociata accidentibus; quæ infirmam tanto replebant sudore, ut hic lectum ipsum corrumpere, et illa tempore longe quasi mortua reputaretur a pluribus. Exinde nonnihil sibi restituta, tantam capitis patiebatur debilitatem, ut nec in cubili ambulantem, nec sustinere posset loquentem. Nulla ei vel minima quies morbi alleviabat inclementiam; dumque mala insolescerent atrocius, tam extraordinarios stomachi patiebatur impetus, ut omnia veluti evomitura, extremo angeretur conatu, ast inefficaci; e lecto præceps prosilitura, nisi detenta fuisset violentius. Nullo reficiebatur cibo, nulla ei proderant medicamina, maximamque Monialibus tribulationem causabat et fastidium. Semper tamen plenam erga S. Mariam Magdalenam fovens fiduciam, diversis ejus intellectis favoribus, aliquam sanctæ Virginis Reliquiam exposcere cœpit; se ipsam Sanctæ recommendans, et aliis ut se recommendarent supplicans; præsertim autem eidem sorori seculari, quam ut corpus Sanctæ suo nomine inviseret fuerat obtestata. Ut primum a Matre Abbatisa, vexillum Sanctæ compariturum didicit; pridie Confessione præmissa, magna cum fide se eidem recommendavit. Die xxiii Julii vexillum ad infirmariam delatum fuit, et Pater Confessarius assistens, ipsum super infirmæ lectum explicavit; diversas cum omnibus Monialibus pro infirma fundens orationes. Post hæc cœnavit decubua tempore solito: horaque illa, qua malum ferocire solebat truculencius, aliqualem experta est infirma afflictionem; ast invocato confestim Sanctæ auxilio, omnem elisit dolorem; imo tantam experta est fortitudinem, ut vestes quibus indueretur petierit, se penitus (qualiter et in re erat) sanatam ratâ. Vestita obambulare cœpit: sanamque se advertens, per Sororem, Matrem Abbatisæ, tunc in refectorio cum reliquis Monialibus cœnanti, suam, meritis et gratia S. Mariæ Magdalene obtentam, intimavit sanitatem; omnesque Sorores simul in Choro congregatæ Te Deum laudamus cecinere. Et ad singulos Versus, novas vires novamque fortitudinem sibi accedere existimabat, ita ut finito Hymno ad circumstantes dixerit: Ecce me jam penitus sanam et incolumem. Postridieque in gratiarum actionem, omnibus astantibus Sororibus, Missa decantata est in honorem S. Mariæ Magdalene de Pazzis.

107 Bertum de Berto Ferri, in coxa dextera, quiescens, offenderat catarrhus seu fluxus, ut solo fulcrorum adminiculo, multis variisque absque ullo effectu adhibitis remediis, incedere posset. Quare in mense Augusti corpus Sanctæ invisit: de cujus oleo ut ampullam obtinuit, quam Elisabetha Leonii a Matribus S. Mariæ Angelorum acceperat; ille domum reversus, ipsum cum devotione et fide applicavit; subitoque tantam expertus est mali diminutionem, ut paucos intra dies libere gradiens absque sustentaculo vel minio, utrumque fulcrum, quo usque ad tempus illud usus fuerat, per eandem Elisabetham, veluti bina obtenti favoris anathemata, suspendi curavit in ecclesia S. Mariæ Angelorum. Nequæ minus gloriosam S. Maria Magdalena reddidit solennitatem, quam Romæ in ejus honorem natio Florentina in ecclesia instituit S. Joannis Florentinorum. Nobilem quemdam, gravi exhaustum infirmitate et quasi a medicis desperatum, invisit amicus; eidem, ut in præsentem S. Mariæ Magdalene festivitatem aliquod ei votum faceret, persuasurus. Instantiam iterum iterumque repudiavit infirmus, qui nimium tandem importuno amico respondit: Ego Vitam legi Sanctæ illius, semper ipsa se aliosque voluntati commisit divinæ, et ego sanitatem peterem? Ad

EX VARIIS.

E
illato ad se
vexillo Sanctæ,

convalescit.

F
Sanantur
claudus,

periculose
febricitans,

EX VARIIS

A quem indilate amicus; Forsitan hæc Dei voluntas erit, ut media S. Mariæ Magdalenæ intercessione sanitatem recuperes. Quo responso veluti enervatus infirmus, Sanctam invocavit, votumque vovit; vixque devotionis elieuerat actum, quando et a febris et ab omni corporis se sensit liberum imbecillitate. Gratiam agnovit cliens, corque argenteum perbelle expolitum, inque tabula collocatum, ad altare detulit sanctæ Virginis, voto satisfactorius. Sacrista ecclesiæ S. Joannis Nationis Florentinæ, ubi dicta celebrabatur festivitas, R. P. Franciscus Spenter, origine Germanus, gravissima laborabat infirmitate, quæ ipsum sinistræ auris destituerat auditu, multis iisque secundum se efficacibus, ast inaniter semper, applicatis remediis. Illic tempore festivitatis illius, ut ad S. Mariam Magdalenam confugeret, se stimulari sensit interius; inspirationique obtemperaturus, pauxillum accepit gossipii, in oleo lampadis, quæ ante sanctæ Virginis altare ardebat, intincti, eoque sinistram bis unxit auriculam; paucosque intra dies ab omni immunis malo, promptissimam recognovit deprædicavitque Sanctæ gratiam et opem.

et surdaster.

Peccatores
ad ejus altare,vel reliquias
conversi.

B 108 Gloriosa imprimis illa mihi videtur S. Mariæ Magdalenæ attestatio, quam aliqui Patres Sacerdotes dictæ domus et ecclesiæ S. Joannis perhibent, unanimiter asserentes, varias sibi obtigisse personas, quæ in visitando altari Virginis Seraphicæ, vehementes expertæ fuerant impulsus mutandæ vitæ, remediumque multis porrigendi culpis sacrilegis, quas in Confessionibus præteritis incurrerant voluntarie. Quæ gratiæ tanto majoris faciendæ sunt, quanto difficilius a corde extorquentur humano, quod usu suæ malæ libertatis in obstinatione pertinax, et difficultates quas in salutis æternæ semita experitur exhorrens, Deo se mancipare recusat. Hactenus Fr. Patricius, in genere punctum istud attingisse contentus, quia ejus naturæ est, ut non soleat nominatis personis explicari: lubet tamen ad dictorum confirmationem ex ipsius monasterii Manuscriptis Italicis addere aliquod, ea mirabilius, quod nec de Sancta quidem cogitantibus talis obvenit gratia, ad solam Reliquiarum, quantumvis occultarum, præsentiam. Res ita habet. Sacerdos quidam Reliquiam Sanctæ ferebat ad infirmum sub veste abditam, nemine conscio; cum obviam habuit duas personas, quæ, subsistente ut fit ad earum alloquium Sacerdote, tam vehementi se compungi contritione senserunt, ut abducto in partem confiteri de peccatis voluerint. Hoc vero dum insolito facerent affectu, et tam ipsæ quam Sacerdos audiens mirarentur adeo improvisum gratiæ divinæ allapsum, cum integra cordis ac voluntatis mutatione, horrore offensarum adversus Deum commissarum, et melioris vitæ firmissimo proposito; incidit Sacerdoti cogitare, quod hæc forte agerentur virtute Reliquiæ, quam gestabat; ipsamque eis ostendit, mox persuasis ut crederent, ab illis sibi afflatum spiritum illum tam novæ tamque salutaris compunctionis.

CAPUT XI.

Alia quædam miracula a Patricio prænominito collecta.

109
Curatur gra-
vidua mulie-
ris fluxus,

I In oppido quodam, cui nomen Turris Annuntiæ (locus est, duodecim ab urbe Neapolitana numerans milliaria Italica) Andraæana Jordani, uxor Blasii Senensis, utero ferens, continuum quinque mensium passa fuerat sanguinis fluxum, ea virium imminutione, ut instante partus tempore, præ nimia imbecillitate, infelix præpediretur eniti foetum: ideoque omnibus de vita ejus desperantibus medicis, jam quasi exanimata agonizare cœpit, suam Deo recom-

mendans animam. Infausta perterritus tragœdia D maritus, quod ab humano subsidio expectari advertit inaniter, a S. Maria Magdalena de Pazzis, viva cum fide petere et extorquere præsumpsit. Quare ad ejus intercessionem confugiens, imaginem chartaceam sanctæ Virginis, quam domi habebat, in præsentia multorum qui aderant, super conjugem jam moribundam cum magna statuit fiducia, in hæc alta voce prorumpens verba: Ego teneo firmiter, quod Sancta ista gloriosa ei gratiam impetrabit a Domino. Fideique correspondit meritum et exitus faustissimus: vix enim dictam imaginem super infirmam posuerat, quando indilate melius habere, se per lectum movere, et signa edere cœpit urgentis partus. Quapropter a lecto ad sedem delata, filium masculum vivum subito peperit feliciter; postque dies paucos e lecto surrexit sana et incolumis, universali cum stupore totius populi; qui tam evidenti permotus miraculo, non vulgarem ex eo tempore, erga dictam gloriosam Sanctam, concepit devotionem; et maritus beneficium insigni reveritus est voto, quo Neapoli ecclesiam S. Mariæ de Vita, Patrum Carmelitarum de observantia, honoravit.

elique felix
partus datur.

110 Ipso eo die, quo propter Canonizationem S. Mariæ Magdalene de Pazzis, solennis per urbem Neapolitanam indicta et instituta fuerat processio, hæc ex conventu majori Carmelitarum egressa, per suburbium Virginum directa fuit, ut ad ecclesiam S. Mariæ de Vita, ubi solennis Octava quam festivissime celebranda erat, accederet. Parochus itaque ecclesiæ Virginum, statuam Sanctæ, quæ ante ecclesiam ejus transitura erat, honoraturus, sedecim circiter annorum juveni imposuit, ut campanas sonaturus campanile ascenderet. Abit sollicitus puer, satis facturus mandato. Vix campanile conscenderat, quando uno fallente pede, ad triginta passus corruit deorsum; quo perveniens, miraculose super terram stetit erectus in pedibus, absque damno minimo. Quodque magis miraculum auxit, circumstantia erat loci: cadens namque juvenis, naturaliter in profundam montis excavati foveam, quæ campanili immediate subjecta erat, prolabi debuisset, cum omnimoda ossium confractio; ast, patrocinate S. Mariæ Magdalene, quam juvenis ille ipso in casu invocavit, in alium cecidit locum, ad decem aut duodecim palmos a præcipitio illo in distantia habentem. Ita Patribus Carmelitanis S. Mariæ in Vita retulere Sacerdotes, dictam parochiam incolentes, utpote oculati testes. Idem Eminentissimus Cardinalis Indicus Caraccioli, Archiepiscopus Neapolitanus, iisdem Patribus testificatus est, et insuper Romam ad Eminentissimum Cardinalem Rospi-giosium transcripsit.

E
Ex turri lap-
sus servatur
incolumis.

F

111 In eodem suburbio Virginum, uxor Vincentii Pagani nobilis Neapolitani, graviter decubua, malo premebatur medicis incognito, per quinque mensium spatium continuæ associato febris. Tandem igitur mali se prodidit qualitas, interius nempe apostema in pectore conclusum; quando scilicet, ex ore et naribus, ingentem saniei sanguine permixtæ evomere cœpit quantitatem, cum tanto ciborum fastidio, ut nec cibum sumere nec retinere posset: unde medici paucos ipsi residuos vitæ spondebant dies. Hæc inter, dum infirma juxta palatium suum statuam S. Mariæ Magdalene de Pazzis processionaliter deferri inaudisset; domesticis, ut se per brachia ad fenestram deferrent, præcepit. Quibus obtemperantibus, ut ad destinatum locum, famulitio bajulo suffulta, pervenit infirma; maxima cum devotione lacrymisque multis se recommendavit Sanctæ, ut suam sibi a Deo impetraret salutem. Et ecce prodigium; vix namque dicta pertransierat processio, quando lectum repetiit agra absque febris, in-

Sanatur febris
et apostemate
laborans.

super

A super a spute sanguinis et saniei, quod per os et nasum emittebat, immunis et cibum affectans; postque dies paucos resumptis viribus, lectum deseruit sana. Quapropter Vincentius, maritus ejus, ad ecclesiam se contulit Carmelitarum de Vita, ut tantum beneficium, meritis Sanctæ collatum, debitis prosequeretur gratiis, votumque offerret.

*febrim cum
sanguinis
fluxu patiens,*

B 112 Dux Telesanus, D. Antenius Ceva Grimaldi, consilio medicorum Neapolim se contulerat, ut beneficio novi aeris a febris continuæ, quæ ipsum integro quasi anne tribularat, convalesceret infirmitate; sed malo in pejus incrudescente, tam copiosum tandem sanguinis fluxum passus est per nares, ut de vita ejus plurimum dubitarent medici; præsertim cum multa diversaque pro sistendo sanguine adhibita remedia, omni viderent destitui efficacia, nec proficere quidpiam. Aeger igitur totalem virum suarum sentiens diminutionem, absque ulle mali medicamine, ad conventum Carmelitarum de Vita quempiam destinavit, qui Patres eos suo nomine rogaret, ut aliquas de S. Maria Magdalena sibi deferrent Reliquias; quæ postmodum infirme applicatæ fuere, et inter alias quidem velum Sanctæ. Quod ut capiti ejus impositum fuit, omnis indilate sopitus stetit sanguinis fluxus, cum astantium stupere, magnæque ipsius Ducis convalescentis solatio: qui postridie in eo se reperit sanitatis recuperatæ virumque statu, ut ipsemet ecclesiam de Vita, sanctæ Virgini gratias acturus invisens, pro beneficio recepto, in eleemosynam obtulerit scuta viginti. Hieronymum Carminianum, Equitem Neapolitanum, plateæ Toletanæ incolam, tam ferex ex improvise invaserat accidens, ut unanimi medicorum sententia filius mortis denuntiaretur; quique vel maxime malum illud angebat cruciatus, impotentia erat quiescendi in lecto. Nullam itaque sibi humanam profuturam intelligens medicinam, ad patrocinium confugit S. Mariæ Magdalensæ, aliquas ejus petendo Reliquias; quæ ut corpus infirmi attigerunt, sanitatem imperituri coeperunt. Mox enim se movere, et absque fastidio nullo in lecto jacere, commodeque se extendere infirmus; magis magisque per dies singulos ita convalescens, ut integram tandem consecutus sanitatem, in grati animi beneficium, se obligaverit coram multis Nobilibus, omni studio industriaque premittendum, ut sanctam Virginem Neapolis sibi eligat in Patrenam.

*A Nocturno
incendio*

C 113 Victoria Simonis, Neapolitana puella, in monasterio Charitatis, quod in eadem platea Toletana situatum est, educanda, quamdam S. Mariæ Magdalensæ chartaceam dono acceperat imaginem; quam quia eodem die ad cellæ suæ parietem affigere non poterat, sub vesperam, cum alia quadam pariter juvenula secia sua decubitura, ex tenero devotionis quo in Sanctam ferebatur affectu, imaginem illam super pulvinar, in quo caput quiescebat, depnsuit, sicque obdermivit. Sed eheu; quod incuriæ non extinxerant lumen, flammam concepit; protinusque invalescens, ipsum in quo filia illæ dermiebant corripuit lectum: quando miraculose a somne expergefacta Victoria; cellamque igne ardentem exhorrescens, suam quoque excitavit sociam; ambaque e cubili egressæ, suis reliquis etiam Moniales omnes expergefecerunt stridoribus. Quæ ignis grassantis incendium, toti imminens monasterio, dum cohibere non possent, gentem forinsecus vocant in auxilium, quæ subito diversis cum instrumentis, ut ignem extingueret, sicuti et de facto extinxit, accurrit numerosissima. Quod autem stuporem meretur, tum expergefactio fuit Victorix, quæ subitanea quadam et occulta conquassatione se a somnosensu excitari, tum auxilium opportunitissimum, siquidem casus circa dimidium noctis successerat; mane itaque

liberatis periclitantibus,

facto ad cameram suam reversa Victoria, totam suppellectilem, singulariter autem lectum, ubi dormierat, igne reperit absumptum, præter unicam illam imaginem chartaceam S. Mariæ Magdalensæ, quam tet inter cineres sanam, integram, et ab omni ignis læsione invenit immunem. Unde tam ipsa, quam reliquæ omnes Moniales, non modo binas illas adolescentulas, sed totum etiam Monasterium, suffragantibus Seraphicæ Virginis meritis, a flamma et incendio liberatum fuisse agnovere; quam proinde in suam suscepit Protectricem, in ecclesia sua sacellum sanctæ Virginis erecturæ; præterquam quod pro tanta gratia, in ecclesia de Vita, tabulam offerent seu picturam, in qua totus representabitur casus commemoratus. Interim magna cum veneratione et devotione chartaceam illam imaginem, miraculose inter flammam illæsam intactamque censervatam, solícite custodiunt.

114 Claudia Nicolai Antonii Antuerpiensis, Neapolim incolens, post gravissimam, quam annis octo exantlarat, febris continuæ infirmitatem, tantam viscerum stomachique pati cœperat corruptionem, ut ex ore ejus intolerabilis se proderet fœtor, se ad loca etiam insinuans remota, ea cum molestia, ut proprii etiam parentes, amici, domestici, Confessarius, imo nec ipsi medici, propter intolerabilem graveolentiam, accedere præsumerent. Desolata itaque et derelicta ab omnibus, dum processio S. Mariæ Magdalensæ de Pazzis per eam civitatis partem transiret, advenita infirma tantam concepit fidem, ut in virtute ejus se e lecto erigens, quamdam adierit fenestram; ubi sanctæ Virgini votum nuncupans, subito se sanam reperit, et ab omni liberam fœtore, cum maxima totius familiæ admiratione et lætitia. In cujus faveris recognitionem puella illa, cum omnibus amicis suis, ecclesiam de Vita Patrum Carmelitarum invisit, quando in eadem ecclesia Octenarium solennis Canonizationis celebrabatur, inque animi grati symbolon, cum insigni Missarum ceræque quantitate, suum explevit votum.

115 Priorissæ Conservatorii, Romæ in hospitali sancti Spiritus, cui nomen Victoria Gasparrini, parva vitrea donata fuerat ampullula, in qua duæ tresve olei illius miraculosi, quod Florentiæ in festo Beatificationis S. Mariæ Magdalensæ de Pazzis multiplicatum fuerat, asservabantur guttulæ. Donum, maxima cum satisfactione exceptum, puellis suis, quibus educandis præest, detulit exhibendum. Quarum una, ætatis annorum triginta, rem adeo exilem tantillumque videns olei, subrisit dicendo: Pater Generalis Carmelitarum (ab eo namque processerat donum) ingens sane in unica olei guttula, et minima ista phiala, impertit xenium. Interim ampullam reverenter observans Priorissa, eam in pyxide sericeo vestita reposuit; multisque præterlapsis diebus, eandem ipsam Priorissam in sinistra corporis parte dolor invasit, qui ab inguine usque ad pedem discurrens, tantum creabat molestiæ et afflictionis, ut non modo non stare aut sedere posset, sed nec in lecto jacere; indiesque magis ingravescente dolore, semper difficiliter stare pedibus et longe difficillime incedere. Igitur xxx Maji, dum insolitus urgeret cruciatus, lecto se committere coacta fuit; ubi post aliquantulum temporis, afflictam corporis partem, velut insensibilem, præ dolore sensit evanescere. Quas inter angustias ampullulæ dictæ memor, eam in præsentia trium puellarum (scilicet Bibianæ annorum xxxii, Tobix annorum xxiv, et Margaritæ annorum xxv) sibi allatam, sinistra apprehendit manu, dextra ligamen, quæ cooperta erat, solvens; utque ad ceram quæ orificium immediate clauderat pervenit, ceram acu elevavit. Qua vix sublata, exilis illa

D
EX variis.

*imago Sanctæ
intacta invenitur.*

*Intolerabilis
ex ore futor
infirmæ curatur.*
E

*Paucæ olei
miraculosi
guttulæ*

F

*novo miracula
exuberantes*

EX VARIIS. A illa olei quantitas bullire cœpit, eo cum incremento, ut foras prorumpens, tenentis unxerit manum. Quo tam Priorissa quam assistentibus puellis attonitis successu, patiens, ampulla in dexteram assumpta, sinistra, quam oleum perfuderat, partem inunxit offensam. Dumque manu dextera ampullam teneret, et istam oleo madefactam reperit. Ne igitur prodigiosus liquor, qui secundam hanc unxerat manum, deperiret; puellis advocatis, frontem, fauces, et pectus unxit. Quo facto dictam reclusit ampullulam, in qua eadem quæ prius visa fuit remanere olei quantitas; unde cera, novaque et duplicata eam cooperiens charta, fortique constrictam ligamine, in dicta reposuit pyxido in domo sua. Nocte sequenti, dictæ Priorissæ dolor pristinus nonnihil intulit afflictionis; quare altero die iterum assumpsit ampullulam, quam ita reperit plenam, ut ex oleo redundante lacera videretur charta, et secundum aliquam partem ipsa pyxis, in qua conservabatur, madefacta. Soluta itaque fune, et quanto placuit partem offensam inungens oleo, iterum cera et charta obductam in priori collocavit repositoio; hodieque ampulla majorem, quam primitus habuit, notatur continere olei quantitatem. Ita sancte attestantur, inque Dei et Seraphicæ Virginis majorem gloriam et honorem profitentur, dicta Priorissa et commemoratæ puellæ.

*In Armorica
convalescit
moribunda,*

116 Soror Maria a S. Josepho, Monialis Ordinis Beatissimæ Virginis Mariæ de Monte Carmelo, in Munasterio dicto de Bethleem, Ploermeli in Britannia minori, plithisi per annos plures infecta et a medicis deposita, postquam in hebdomada Passionis anno MDCLXIX Viatico et extrema Uctione, tanquam morti proxima, munita fuisset; interius ad implorandam S. Mariæ Magdalensæ de Pazzis, tunc proxime Sanctorum fastis adscribendæ, opem mota fuit; statuitque duobus novendiis preces aliquas in ipsius honorem persolvere; quod et fecit. Nocte igitur, Sanctæ ipsius festum immediate præcedente, tam acuti dolores ac debilitas infirmam opprimere cœpere, ut ad oratorium novitiatus in dormitorio extractum, eidem Sanctæ consecratum, et in quo exposita est ejus imago, se deportari posse omnino diffideret. Nihilominus in sede rotatili, non sine ingenti difficultate et periculo expirandi in via, eo deducta fuit. Quo cum pervenisset, dum quædam a Sororibus preces recitarentur, pectus, tanquam appositum sibi ioterius aliquo corroborativo, sibi sensu convalescere: tibusque prius debilissimas; consolidari. Quare statim e sede exiliens, velum Sanctæ in altari expositum accessit deosculaturæ, et exinde ad infirmatorium omni absque difficultate reversa est; et appetitu recuperato, perfectæ sanata. Soror Angelica a S. Philippo, Monialis ejusdem ordinis et monasterii; importuna nervorum contractione pridem afflicta, et a duobus annis lecto jugiter affixa, die festo S. Mariæ Magdalensæ de Pazzis, cum Confessarii sui licentia, in ejusdem honorem novenam instituerat, ut ipsius meritis et intercessione aut totalem recuperaret sanitatem, aut saltem aliena absque ope (si ita Deo placitum foret) ad Chorum progredi, ibique Missam audire, et Sacramenta percipere posset. In ipsa igitur Ascensionis Domini nostri solennitate (quæ intra dictum novendium occurrebat) dum ex Choro, ad quem in sede volubili seu rotatili deducta fuerat, ad lectum reportata fuisset; pectus suum (quod usque modo debilissimum fuerat) nonnihil meliorari experta, an se erigere posset, attentavit. Conatūque sentiens optatum; vestes sibi dari petiit; quibus induta ad Chorum processit; ubi, postquam Sanctæ Reliquias venerata fuisset, hymno Te Deum laudamus in gratiarum actionem a Communitate cantato, reversa est sana,

item contracta,

nulliusque indiga opis. Illustrissimus ac reverendissimus Dominus Episcopus Veneti in Britannia minori, molesta in uno crure laborabat fistula; a quo importuno malo ut sese redimeret, paulo post solennitatem Paschalem hujus currentis anni, novenam iocchoavit in honorem S. Mariæ Magdalensæ; desideriique compos effectus, priorem obtinuit integerrimam corporis incolumitatem. Cum igitur Sancta hæc tam corporali quam spirituali animarum benignissime medeatur faveatque sanitati, tamque apud Deum ejusdem pro clientibus efficax sit intercessio, ut ex præsentibus, veluti ex ungue leonem, dilucide cognoscis, Lector benevole; tu quoque eandem, tuis in adversitatibus morbisque, præsertim vero animæ, invocare non differens.

D
et Episcopus
æger.

CAPUT XII.

Gratiæ quædam miraculose, ex MSS. Italicis ipsius monasterii a Sanctimonialibus collectæ et transmissæ: ac primum factæ anno 1669.

ANNO MDCLXIX mense Junio, Sor. Maria Thecla Neri, in conventu Sanctissimæ Annuntiata, miraculose liberata est ab infirmitate, quæ totis quatuor annis eam sic detinuerat affixam lecto, ut in eo vel de eo non plus moveri posset quam juvabatur a duabus Sororibus, hoc caritatis obsequium ei præstantibus. Rem scripsit nobis, qui partem aliquam in ea habuit, Angelus de Monte-claro Presbyter, ex Burgo S. Joannis, Florentiæ ad Boream sito, neque multo plus quam XIII miliaribus distante, in hæc verba. Cum D. Philippus Franci hoc in loco, propter quædam sua negotia ageret, et Sor. Maria Thecla intellexisset, habere eum de oleo Sanctæ, quo sanabantur quotquot ungebat infirmos; rogavit Matrem Abbatissam, efficeret, ut etiam illa caritas impenderetur sibi. Accersitum ergo me rogare hæc cœpit, ut solatium istud procurarem infirmæ. Nec difficile fuit de Philippo, ad benefaciendum promptissimo, persuadere quod cupiebam. Ivit continuo ad Annuntiata ecclesiam, dumque in ea preces aliquas fundit, infirma collocata in sella, inter duarum monacharum brachia, deportata ad craticulam est: ubi ipsi Philippus frontem inunxit facto signo Crucis, jubens ut firmiter confideret se sanandam: deinde mihi oleum ipsum dedit, tradendum D. Abbatissæ, ut ipsa eas corporis partes liniret, quas dolore sibi infirma dicebat. Atque ecce surrexit continuo illa, et per gradus ad Chorum ascendit una cum Sanctimonialibus omnibus, præ animi teneritudine collacrynantibus, atque Te Deum canentibus. Paulo post iterum ab Abbatissa accersitus sum, jussaque ad crates comparere Maria-Thecla coram me ambulavit, tam expedite ac si numquam fuisset infirma: quod cum viderim non sine lacrymis, volui etiam vobis statim perscribere, ut et ipsæ Deum collaudetis.

E
117
Annis 4
paralytica

oleo Sanctæ
curatur:

118 Eodem anno Prati erat Stephanus, Francisci Gentilis lignarii Pratensis filius, qui ante novem annos solum triennis, oculi sinistri visum amiserat, per obductum ei a variolis panum. Interim celebrata Florentiæ festivitas Canonizationis, occasio fuit ut pueri mater, per eos ipsos dies D. Hieremia Ganni acciperet aliquid de gossipio, quod fuerat sacro Corpori admotum. Hoc ergo applicitura filio, una cum ipso devote, ac fidenter Salve Regina pronuntiavit, tum extincto oculo gossipium istud admovit: et subito ei visus rediit, quo tam diu caruerat. Magdalena Sarti, apud Petrum Cocchi in conducto habitans, syncopas et deliquia pene continua patiebatur integro fere anno: nec ullum inveniebatur ei remedium,

gossipio, oculi
sinistri
novennio
cæcatus;

quin

velo, frequens syncope, curatur :
 A quin etiam signis haud obscuris apparebat, obsidentis vel circumcidentis spiritus maligni effectus eos esse. Die autem quodam eo reductæ, ut jamjam expiratura crederetur, assidebat Presbyter, dubius an viveret, possetque ei extrema Unctio impendi. Interim filia ejus Faustina venit ad monasterium nostrum, et commodari sibi petiit velum Sanctæ : quod mox ac capiti ejus imposuit Presbyter, subito ad se rediit, nec deinceps tale quid passa est ; cum anni jam sex præterissent, quando id quod contigerat scribebatur.

aqua fontis ejus, febris maligna :

B sola invocatione, dissipatur initium gravis morbi.

119 Maria Nicolai Barbassi, commorans Francisco Chiare, torquendi serici opificium exercenti, circa xxviii Julii, febris tam maligna fuit correpta, cum dolore stomachi, ut nunc morbi die de vita ejus actum judicans Dominus Campelli, propter prostratas omnino vires, Viatico eam muniri mandaverit. Hoc cum factum esset, quædam ejus amica præbuit de fonte Sanctæ haustam aquam ; et Maria, mox atque ipsam cum fide bibit, liberata a febre, redeuntem postridie medicum stupore complevit : atque in gratiarum actionem mandavit ad Sanctæ altaredicendam Missam, cum oblatione votivæ ceræ. Retulit nobis D. Cosmus Pandolfini, quod xxviii Julii, tanta oppressus debilitate, ut erigere se nequiret ; sub horam xxiv senserit algorem extremum, cui nec a calore cubiculi tam satis intenso, nec a pannis injectis solatium reperiebat : in eoque statu mansit horis quatuor, principiumque gravioris mali id forte judicavit ; quia aliquo abhinc tempore, simili prorsus initio : incurrerat malignam febrem. Hoc in statu, quam devotissime potuit commendavit se Sanctæ, sensitque mox cum superveniente sudore dissipari malum : et circa auroram indormiscens, paulo post surrexit sanus, adeoque robustus, ut ad omnes functiones suas mox se applicuerit, cum magna domesticorum et ipsiusmet admiratione, hanc gratiam Sanctæ acceptam referentium fide neutiquam dubia.

34 mensibus infirma

120 Ginevra Salvini, apud Stephanum Peripi frænarium commorans, narravit nobis, quod per menses triginta quatuor passa sit gravissima symptomata palpitacionis ac suffocationis cardiacæ, cum tumore gutturis fauces præcludente, sic ut difficilem ei esset aut cibum sumere aut spiritum recipere : causam autem referebant periti in cataractum, empirose stillantem ex capite ; in quo etiam capite dirissimos dolores cum nervorum attractione sentiebat. Multis porro medicinis tam purgativis quam albis frustra adhibitis, præscripsit ei, medicus pulveris Peruani, quem Chinam-chinam vocant sumptionem. Cumque eo usa esset diebus sedecim, usque adeo aggravatum fuit malum, ut non modo non assurgere de lecto, sed nec caput quidem posset attollere, accedente insuper gravi melancholia et cibi fastidio ; quare circa xx Julii, desperans de vita ei servanda medicus (nam etiam pulsus deficere coeperat) jussit eam extremis Sacramentis muniri. Tunc quædam ejus amica accessit D. Philippum Franci, rogavitque ut dignaretur ire, ac neptem suam visitare : hic vero ut vidit et intellexit mali gravitatem, opus esse dixit, ut requireretur velum sanctæ Matris. Ivit ergo ad monasterium ipsumque accepit, deinde ad infirmam rediens reperit loquela destitutam ; nihilominus ei dixit : Gratiam tibi fecit Sancta, et sanata es : surge. Et jussit eam attolli, ac sessum locari supra lectum suum ; velumque capiti ejus imponens, iterum mandavit surgeret, abiret, res suas ageret. Cum vero infirma, quæ experiebatur quod nec caput quidem posset attollere, multo minus auderet de lecto surgere ; increpuit eam D. Philippus, clamans quod factam sibi gratiam repudiaret : et Surge, inquit ; ac circumstantibus, Ferte ei vestes suas : rursum-

ac tandem a medico deposita,

imposito sibi velo Sanctæ servatur :

que infirmæ : Surge, et agnosce gratanter factum tibi favorem. Tum illa se vestiens, pedes pavimento fixit : magnoque cum stupore suo, quæ consistere prius nequiverat, accessit ad culinam curandam. Admirati sunt etiam vicini omnes, spirantem, loquentem, operantem videntes. Postridie veniens medicus, eamque videns erectam in pedes, primum quidem miratus est : deinde dixit, cum esse effectum adstringentis medicinæ quam ei præscripserat : nesciebat enim quid factum esset : sed vicini domesticique reposuerunt, dicentes ; Non tua medicamina, sed velum S. Mariæ Magdalene, sanitatem ei contulit.

D
EX VARIIS.

121 Uxor Domini Legati Lucensis apud Serenissimos nostros, retulit nobis varias gratias, a Sancta factas domesticis suis : Die enim, inquit, xvi Junii, hujus presentis anni moclxi, juveni cuidam meo vehementissima advenit febris : quæ cum in simplicem tertianam ei conversa esset, nec ulla medicorum diligentia pelli posset, asserentibus illis crebrius adhuc redituram ; suum ipsi est, ut quo tempore febrilem expectabat paroxysmum, recurreret ad open Sanctæ implorandam, de cujus velo particulam ei dabant. Fecit juvenis devote quod suggestum sibi erat, et neque tunc neque deinceps febrem passus est. Die vero ii Augusti, alius juvenis, natione Francus, vehementi et acuta febre cum intensissimo capitis dolore correptus est : quæ primum frigore, dein calore grandi cum torquens, neque diu neque noctu aliquam ei requiem indulgebat. Accersitus medicus applicuit quidquid sibi ars sua ad remedium suggererat, sed frustra : imo ad quartum quintumque diem morbi, ultra magnam debilitatem prostratarum virium, vexari cepit vehementi tussi atque angustia pectoris ; adeo ut non minus medicus quam ipse infirmus judicarent, clarum hoc indicium esse dispositionis pessimæ. Cum autem nihil interea remitteret febris, adeoque vix ulla spes salutis superesset, monitus ager est, fieri posse ut sanaretur, si cum vera fide invocaret Sanctam : quod ille fecit, maxime ad exhortationem boni cujusdam Sacerdotis, qui oleo per Sanctam multiplicato ipsum inunxit decimo die morbi. Sub horam autem xxi ejusdem diei venit medicus, et ægrum valde relevatum reperit ac fere absque febre : mane vero regrediens, liberum a febre omnino esse pronuntiavit, et solum modica tussis, angustiaque etiam minor superat ; ac porro bene habens, gratiam a Sancta acceptam recognovit.

ejusdem particula sanatur febricitans ;

E et alius a gravi febre, unctus oleo.

F

122 Simon, filius Francisci Torricelli sartoris, annos quatuor vel quinque natus, ex terreo suggestu, plus quam duodecim ulnas alto, decedit in petram quamdam subjectæ curtis, adeo graviter, ut tempus dexterum ingenti pateret vulnere, duos digitos profundo. Accurrit excita Mater Apollonia Ricci, filiumque expertem sensus snoque sanguini innatantem reperit. Tum eum accipiens, magna cum fide Sanctam invocavit, ac dixit : S. Maria Magdalena, adjuva me, et filio meo vitam redde : atque inter hæc deficiens ipsa, velut exanimis corruit. Interim quidam ex officina adveniens, acceptum puerum, nec ullius sensus signa dantem, deposuit in lectum, ubi vulnere albumen ovi imposuit. Tertia post inde hora rediit ad sensus suos puer, matremque inclamans, Mater, ait, non sum mortuus : sanavit enim me Monacha quædam, albis fuscisque vestita, ea scilicet, cui vesperi Ave-Maria recito. Mane sequenti reversus chirurgus ad vulnus curandum, eique inserendos peniculos aliquot lineos propter profunditatem, sublato albumine invenit solidatum vulnus, nullumque aliud ejus vestigium quam modicum ruborem pro mensura plagæ : quod admirati tam ipse, quam pater et magister pueri, qui causa compas-

Puer ex alto lapsu et letaliter sauciatus

Sancta apparente resurgit :

sionis

A sionis ad casum accurrerant, puerumque antea viderant velut mortuum; agnovit hand dubium illud esse miraculum Sanctæ. Mater autem adduxit filium ad ejus capellam, votumque argenteum obtulit, addens quod Habitu sui ordinis vestiret eum toto anno. Ad confirmationem autem majorem, puer ipse cum nono post die vidisset Religiosas alterius habitus, dixit matri, quod illæ non erant vestitæ sicut ea quæ ipsum sanaverat, quia hæc albis et fuscis induebatur.

123 Catharina Angela, annorum sex puella, filia Joannis Baptistæ Pentolarii, anno mdcxix die iv Augusti, per quamdam fenestram domus, plus quam sedecim ulnas altam, cadebat: quam per aera ferri videns mater, S. Mariam Magdalenam et S. Antonium Patavinum invocavit, rogans ut salvam sibi filiam vellent. Accurrit qui in platea rem spectabat populus, nihil dubitans, considerata altitudine loci, quin vel extinctam vel corpore toto contritam puella invenienda esset: invenerunt autem lapsam quidem in faciem supra pavementum saxum, sed nec lividum uspiam nec læsum vultum, nedum aliud ullum membrum: et manibus apprehensam, clamantes Miraculum, sursum adduxerunt matri, filia infortunium, imo suum, plangenti. Quæ mox ut illam sanam vidit, converso in gaudium luctu, sanctis Advocatis suis egit gratias: quas ipso etiam opere redditura, continuata quinque feriarum sextarum devotione instituit Sanctam honorare, filiolam quoque huc secum ducens.

124 Sor. Maria Seraphina, annos nata septemdecim, et Religionem in monasterio S. Francisci hujus urbis professa, quadam letalis apoplexiæ specie subito correpta jacebat, non linguæ solum, sed omnium sensuum usu destituta. Tertia circiter noctis hora erat, cum id ei accidit; non tamen omiserunt accersere continuo Doctorem suum Medicum, D. Petrum Franciscum Porcellini: qui viso ægræ statu, deficiente etiam pulsu, spem nullam vitæ ei producendæ habuit, jussitque ad sepulturam apparari omnia. Itaque superveniens etiam Confessarius, confestim ei Unctionem sacram ministravit, et Commendationes animæ, velut jamjam expiraturæ, cepit recitare. Adhibita nihilominus remedia omnia possible sunt, tam vesicatoria quam alia, quibus ad sensus revocaretur. Illa nil istis juvabitur, toto tamen die sequenti sic perstitit, usque dum allatum applicatumque ei est velum sanctæ Matris: ad cujus contactum statim sensus redeuntis signum dedit agra, et loquentes potuit intelligere, non tamen loqui ipsa. Ergo Pater Confessarius os caputque ejus inunxit oleo, per Sanctam multiplicato: et redeunte sibi voce, dixit illi infirma, vidisse Sanctam in habitu propriæ Religionis, quæ brachium ipsius sinistrum elevans, protulerit verba quædam; quorum tamen non recordabatur, sicuti nec meminerat ullius eorum quæ facta sibi erant toto infirmitatis tempore. Rediit autem subito ad pristinam sanitatem, cum magna admiratione devotaque lætitia piarum istarum Matrum, quæ simul gratias egerunt Sanctæ pro tali beneficio.

CAPUT XIII.

Gratiæ anno mdcxix invocata Sancta miraculose obtentæ.

125 Quintus Vectoris Firmianus, sed a pueritia Florentiæ habitans, filium habebat dissolutissimum, et in omne vitiorum genus effusum, nomine Joannem Franciscum. Cum hoc rediens Certaldo anno mdcxix, et ecclesiam nostram transiens, rogare eum cepit, intraret secum, ad visitandam pariter Sanctam: sed

ille abruptim respondit, Nolo: causam autem interrogatus, aliam non reddebat, quam, Quia nolo. Iterum ergo rogavit Quintus, saltem ad Annuntiatam sequeretur se, ibique novum Ave-Maria recitaret: quod ille quidem persuaderi sibi sivit, sed vix genua flexerat, quando surrexit abiturus. Quæsit ex eo pater, quo tam subito discedere vellet: sed ille aliud non reposuit, quam omnino eundem sibi esse ad negotia sua. Indoluit ad tantam filii obstinationem bonus pater, venitque ad ecclesiam monasterii nostri, et cepit intimo ex affectu orare pro illius salute, sanctam Matrem his verbis appellans: S. Maria Magdalena, trado et consigno tibi hunc meum filium, ut tuus deinceps sit: tu adjuva et serva animam ejus. Si emendatus salvetur, honori tuo cedit: si damnatus pereat, reddenda pro eo tibi ratio erit. Tibi eum do: tu curam ejus age. His dictis egressus ab ecclesia, perrexit filium Sanctæ commendare, præsertim quotidie mane, plures consequenter Missas in ecclesia nostra audiens: interim dum ille prosequeretur male institutum profligatissimæ vitæ cursum, cum magno senis patris dolore, rapiens pecuniam quam ex diurno stipendio is referebat domum, totasque noctes foris agens.

126 Sic utrique vix mensis effluxerat, cum miser ille, inspirante Deo et sancta Matre, venit ad ecclesiam nostram, in qua etiam erat pater suus; et huic appropians quidam interrogavit, Nihilne sciret de filio suo, aut ubi esset. Nihil se scire respondentem Quintus, iterum interrogavit amicus: an gratum foret si eum ipsi indicaret; et annuente, monstravit retrorsum in sacelli unius angulo, atque orationi insistentem. Sed pater veritus ne ei crearet molestiam, vidisse dissimulavit, et ad aliam quamdam capellam se recepit. Exinde cepit curiosius filium observare, deprehenditque eum sæpius ad ecclesiam venire Sanctæ visitandæ causa, et suscepisse devotionem quinque sextarum feriarum cum Confessione et Communionem agendarum: quod cum valde patrem oblectaret, gaudebat etiam domi longe alium videre quam fuerat: redibat enim ad horam vigesimam quartam, et cæna sumpta recipiebat se in cubiculum, ubi ante grandem Christi imaginem, tribus aut quatuor horis prostratus, in oratione perseverabat. Agnoscit mox Quintus ejus opus id esse, cui filium commendaverat; eoque fidentius orare perrexit, ut quod Sancta cœperat consummaret. Interim xv Augusti, ipso Assumptæ Deiparæ die, infirmari cepit Quintus, duplici quotidie paroxysmo violentiam febris experiens, quæ ei usque ad finem Septembris duravit, filio ad paternæ obsequia assiduam et infessam operam conferente. Cum autem videretur sibi ad extremam imbecillitatem adductus, animi æque ac corporis, ad eam sibi Sanctam accurrit, rogans ut sibi a Deo vel vitam vel mortem impetraret. Tum vero hæc duabus aliis Sanctis comitata apparuit, Sancta videlicet Maria Magdalena et S. Rosa, interrogavitque, equam e tribus Patronam optaret. Ipso vero S. Mariam Magdalenam nominante, ait hæc, Post triduum a febre liberaberis. Et nos; inquiebant aliæ duæ, erimus tuæ protectrices: itaque disparuerunt.

127 Cum ergo patrem post tres dies sanum videret filius, sumpto simul prandio dixit, quod oppido fatigatus laboribus, in ejus ægrotantis ministerio exantlatis, foras egredi vellet ad captandum liberiores aërem. Annuit id ei libens pater, sed interrogans, quo ire cogitaret, responsum accepit, fore ut sciret. Mane vero sequenti discessit adolescens versus Castellum Francum superius, ubi habebat sororem Monacham, nomine Hippolytam: quam cum brevi alloquio salutasset, statimque valediceret; rogavit illa ut prandium vellet apud se sumere. Sed ipse,

a patre commendatus Sanctæ

E uno post mense inventur eorum ea orans,

et totus mutatus ac deductus pictati:

F atque post ministerium sesquimestre ægro patri exhibitum,

Cartonam abiens de via ei scribit,

A ipse, urgens causatus negotium, negavit se posse. Petit autem confestim sibi commodari folium chartæ: quo allato, scripsit patri, benedictionem ejus postulans; addensque quod ibat Cortonam, ingressurus ibi Ordinem Cappucinatorum; et rogans, ne intra annum sibi scriberet, alioquin futurum ut epistolam combureret: et hæc obsignata reliquit sorori, mandans ut quam securissima via mitteret litteras suas patri, non tamen nisi post tres aut quatuor dies. Recepit illa id se facturam: sed quin malum aliquod formidabat, maxime quia sciebat quod aliquem læserat, a quo fuerat affectus injuria; instanter oravit ut terminum et causam itineris tam festinati indicaret sibi. Et ipse Cortonam, inquit, cum Domino quodam negotium grave expediturus, quod brevi scies: itaque discessit. Metuebat vehementer Hippolyta, quia anteactam fratris vitam noverat: acquievit tamen, et post conductos dies patri misit commendatam sibi epistolam. Qui filii consilio gavisus, post actas S. Mariæ Magdalensæ gratias, illi aliud nihil rescripsit, quam pauca hæc verba: Mando tibi benedictionem meam: nec plura addidit, ut morem ei gereret. Postea vero intellectum est, quod facta ibidem professione, Patribus illis optimam de se spem faciat felicissimi exitus.

B 128 D. Joanna, filia D. Francisci Bracciolini, Florentiæ commercantis, annorum viginti octo virgo, exposuit nobis, quomodo hoc anno MDCLXX * exeunte mense Martio, subitus eam dolor invasit sub mamilla sinistra, cum inflammatione tam vehementi, ut aduri sibi videretur: in medio autem inflammationis illius apparuit rubra macula, paulo grandior obolo, unde pus manabat magno cum dolore: si enim alicubi adhierebat indusio, ipsum sic agglutinabat carni, ut attractum sequeretur etiam pellis. Cumque varia in remedium acciperet consilia, nec iis uti vellet amore verecundiæ (timebat enim ne si alicui malum monstraret, tradenda esset manibus chirurgi, quibus potius quam sustineret se tangi, mori malebat) tertio post die gravioribus doloribus lancinata, commendavit se Sanctæ, cum magno affectu multisque lacrymis; et sumpto oleo ex lucerna (quamvis soror sua D. Blanca id dissuaderet, asserens pejus inde habituram) eodem se inunxit, dicens: Sancta mea, volo inungi oleo tuo; ideoque, si mihi feceris gratiam sanitatis, mox atque potero accedam tuam ecclesiam, et illud ibi postulabo. Postquam ergo locum doloris ita unxit, corioque opernit, in iisdem doloribus usque ad noctem perseveravit. Quando iterum se Sanctæ commendans, soporata est; et mane facto experrecta, perfecte se liberatam sensit, nullo prioris mali remanente vestigio; et una cum supranominata sorore sua D. Blanca, quæ partem affectam viderat, affirmavit non nisi miraculo divino se fuisse sanatam.

C 129 Sor. Maria Dei, inter eas Sanctimoniales professa quas Stabilitas nuncupant, annorum circiter quadraginta quinque, cœpit grandem in pede atque genu cruciatum sentire, ita ut genu inflectere aut eo niti nullo modo posset. Hoc ei cum integrum mensem durasset, nec ulla adhibita remedia prodessent; exeunte mense Præolata sua dixit, quod ipsam vellet ad medicum ducere. Cui Sor. Maria instanter supplicavit, ut eo consilio supersederet, donec transisset festum Sanctæ nostræ, quod una cum tota civitate monasterium istud colit: eoque jam præsentem, genu prædictum unxit oleo lampadis, ante Sanctam ardentis; et statim absque dolore se demisit in genoa, quod toto mense elapso facere non potuerat: cœpitque ambulare per monasterium, publicando omnibus gratiam acceptam.

130 Thomas Quirini, a puero in Pistoriensi districtu commoratus, cum forte Florentiæ esset die

xxv Augusti propter sua negotia, et domum ejusdam accessisset; subito sensit incurrisse in se quinque viros, qui a parte posteriori eum vulneraverunt, inter scapulam ac spinam dorsi, quintamque et sextam costam thoracis. Ille in terram corruens, magno cum affectu commendavit se Sanctæ, auxilium sibi ferri postulans: indeque vires sibi additas sentiens, elevavit se in genua, atque unum ex istis quinque percussit: qui videntes non esse mortuum, fugam arripuerunt. Fratres autem ex Societate Misericordiæ sublatum eum tulerunt ad hospitale S. Mariæ-novæ: ubi commissus Mag. Antonio Calderini, ejusdem hospitalis chirurgus, curationem quidem opportunam suscepit, sed solatii ex ea nihil, quin potius impossibilis omnibus videbatur sanitas. Duo enim vulnera acceperat in ejusdem lateris brachio, supra cubitum bis transfixo: et intra illos triginta dies, quibus continuo curatio fuit, putrefactum sanguinem carnemque expnebat. Omnia autem accidentia illa, passim letalia judicata, cœperunt diminui: et decimo quinto post die venit ad nostram ecclesiam, portans in gratiarum actionem indusium, in quo apparebat vulneris letalis incisura, ante ac retro: chirurgus autem prænominatus manu propria scripsit amplam totius miraculi relationem, in testimonium veritatis.

131 Joannes-Carolus, filius Jacobi Tarioletti, sub quintam horam noctis mediam libram pulveris nitri purioris in lance stannea siccandam posuit supra foculum, eam istic relinquens, per horæ quadrantem: postea vero versare eam cœpit. Et ecce ex fundo lancis liquefacti stanni tantum decidit in foculum, quantos est orbis unius nummi argentei septem librarum, quem plastram neminamus: simulque cadens et accensus pulvis, luculenta cum flamma surrexit in vultum Joannis-Caroli, ut totius faciei cutis instar membræ adusta fuerit. Margarita ejus mater, videns filium totum ustulatum, et quod capilli ejus omnes instar fuliginis excidissent; convertit ad Sanctum preces, ut tali in articulo ipsi succurreret: tum filium interrogavit, qualiter haberent oculi: qui respondit, eos extincta luce omnino periisse. Tum illa denuo versa ad Sanctam, oravit, ut quæ tot gratias sibi fecerat hactenus, novam hanc adderet, efficiendo ne membris impeditus remaneret. Addidit suas preces etiam ipse: cui præterquam quod erat ablata videndi facultas, ipsius liquefacti stanni guttæ tres in oculi sinistri cavitatem se ingesserant, duæ etiam in ipsum oculum, plures autem in varias partes faciei, quam omnes inde exemit chirurgus Valmoriis. Præterea ustulatum ei erat brachium sinistrum a manu usque ad cubitum, ita ut nervi omnes conspicerentur: et tamen, per intercessionem Sanctæ, nulla in parte remansit impeditus ex eo casu: qui, nisi grande miraculum intervenisset, poterat quatuordecim personis necandis suffecisse. Amplius autem est et mirabilius, quod cum Joannes Carolus in pera sua haberet alteram pulveris libram, ambustaque sibi essent thorax, subucula, et indusium; ad peram tamen, in qua pulvis erat, non pervenit ignis, quemadmodum testantur qui viderunt.

132 D. Joannes Evangelista Diocajuti, civis Florentinus, maligna correptus febris aliisque accidentibus, gravissime tamen torquebatur doloribus colicis, et auris unius. Cumque ad decimum usque diem aggravescebat continuo malum, ejus curandi spem omnem medicis Porcelliniis sustulisset, propter virum omnino exhaustarum defectum; ille qui sæpius se commendaverat Sanctæ, oleoque ipsius inungi fecerat, ipso vespere diei decimæ, post medicorum discessum, cum nonnihil dormitaret, audivit vocem dicentem sibi: Sanatus es ab omni infirmitate: et hanc

D
EX VARIIS.
pluribus
vulneribus
letaliter san-
ctus.

E

tormentario
pulvere facie
ustulatus fa-
ciem,

F
ac brachium.

Febri et co-
lica æger ad
mortem.

et fit Capuci-
nus.

*. i. l. 671
Periculosus
sub mamilla
abscessus,

præ verecun-
dia occultatus

Sancta invo-
cata disparet.

Curantur su-
bito genu ac
pede dolens,

EX VARIIS

A hanc gratiam a beatissima Virgine Maria impetravit tibi Sancta : tertiumque ei vox eadem replicavit, *Placatus es. Ipse vero expectatus absque dolore, et viribus pristinis restitutus, tantum sensit internum gaudium, ut eo foras erumpente in risum solveretur. Delirium id esse credebant circumstantes, et quid rideret interrogarunt : quibus ipse narravit factum. Cumque eodem die recurrere ei febris deberet, nec minimam quidem motionem sensit : et redeuntes medicos sequenti mane hilari atque expedita voce salutans, in magnam traxit admirationem ; quando insuper explorando cognoverunt, febrem prorsus evanuisse : auditoque eventu, singulari Dei gratiæ cum adscribendum, affirmando asseverarunt.*

CAPUT XIV.

Alia gratiæ, postremis decem annis notatæ.

Monacha
septuagenaria
major,

B ANNO MDCLXXI Sorori Antoninæ. Sanctimoniali nostræ, inflammatus atque intumescens pes, intensissimos dolores et usque ad cor penetrantes faciebat, præsertim ex medio pedis digito : accessit deinde ad palpitationes cordis etiam febris tam vebemens, ut qui eam visitabat Doctor Innocentius Valentini, et qui curabat chirurgus Dominicus Rossi, male omni- nantes dicerent, quod res non careret periculo grandi, eo quod partes illas deficeret calor naturalis ; quodque medius ille digitus, qui instar carbonis factus erat niger, separandus ultro esset, sicut etiam una circiter septimana post accidit. Minuebatur aliquando et rursum augebatur cruciatus : cœpitque ei dolere etiam pes dexter, et digiti omnes manus sinistrae ; quapropter de vita ejus actum illi dicebant, cujus ut summum quatuor dies superesse definiebat, chirurgus. Minutus est ei nihilominus sanguis, et alia quædam remedia adhibita : sed cunctis nihil proficientibus, viribus autem jam exhaustis, et doloribus magis magisque ingravescentibus, cœpit ægra se parare ad mortem, per susceptionem Sacramentorum Pœnitentiæ et Communionis. Quarto porro die Januarii visus est ei intolerabilis omnino cruciatus, et ingravata fuit febris : quod indicatum volens uni ex Matribus, eam ad se venire rogavit : hæc vero orationum suarum auxilium rogata, consilium dedit ut velum Sanctæ adferretur. Dum hoc quæritur, prædicta Mater exhortabatur infirmam, ut magna cum fide se commendaret Sanctæ, seque a Superiore signari peteret : quibus illa efficaciter mota ad sperandam gratiam desideratam, mox atque allatum fuit velum, sensit abscedere dolorem pedis, atque suavi quodam calore subeunte restaurari vires, et cor exhilarari, febre etiam evanescente. Cum ergo post horas aliquot venisset Superior, ut infirmam velo prædicto signaret ; invenit eam omnino sanam. Postera die sanam etiam eandem et absque febre invenit medicus, pedemque vidit restitutum in statum naturalem, cum magna sua admiratione atque stupore : agnovit ergo verum esse ac perfectum miraculum, sanctæ Matri adscribendum. Super- venit deinde etiam chirurgus, pedemque contrectans et considerans, admiratus etiam ipse est, quod tam bonus, naturalis, ac temperatus calor in eojam sentiebatur : dixitque omnino præter ordinem naturæ id esse, tum quia gangræna jam ægram tenebat, tum quia complexio ejus delicata ac tenera, cum gravi septuaginta duorum annorum ætate conjuncta, ipsiusque hibernæ tempestatis frigidior ratione, spem nullam relinquebat felicitis curationis. Aiebant vero, duas personas similiter effectas se curandas frustra suscepisse, sed ambas mortuas fuisse. Porro in die Epiphaniæ mane, Soror Antonina venit ad Chororum

ex gangre-
na proxime
mortura,

velo Sanctæ
signata,
subito sana-
tur.

cum Communitate, mansitque ibi genibus flexa ad D Missas aliasque devotiones, tanta cum facilitate, ut sibi videretur non tantum ad sanitatem, sed etiam ad juventutem rediisse : quapropter omnes reddimus Deo et Sanctæ gratias.

134 Anno MDCLXXII, die II Aprilis, quo recolimus sanctæ Matris nostræ nativitatem in terris, ipsumque diem ejus honori impendimus ; Sor. Maria de S. Dominico, dicta in seculo Cavalcanti, vigesimum mensem se inveniens lecto detentam febre quadam putrida, atque a principio Septembris ultimo præteriti usque ad diem istum gravius quam ante passa, quia febre accesserat dolor capitis perquam acutus, nocturnam diurnamque quietem fere omnem impediens ; timebat ne denique in hecticam transiret febris : jam enim mensibus abhinc aliquot sæpius sanguinem vomuerat, et sublato cibi appetitu nihil excogitare poterat quod saperet ; unde non sine maximâ difficultate capiebat perquam modicum cibum, et gravi insuper tædio ac melancholia afflictabatur. Venerat ei principio mensis Martii magnam desiderium petendæ sanitatis per intercessionem Sanctissimæ Virginis Mariæ, ideoque ad eam gratiam pluribus ante festum Annuntiationis diebus se paraverat : sed videns se non fuisse exauditam, reduxerat se ad omnimodam in Dei voluntate indifferentiam, neque de sanitate petenda cogitabat amplius, nisi biduo ante eum quem dixi Matris nostræ natalem, quando iterum accendi sopitum desiderium sensit. Grandi ergo cum devotione convalescentiæ gratiam petiit a Sancta, rogavitque ut ejus velum sibi tali die adferretur : die autem primo Aprilis et quasi Vigilia dicti Natalis, accepit tabellam, in qua depicta Sancta erat, eamque lecto suo appendit. Visa porro est imago illa, tam ipsi infirmæ quam aliis considerantibus, solito hilariorum vultum referre. Noctu vero cum ipsam supra lectisternium locasset, et capiti suo imposuisset partem habitus olim a Magdalena gestati, atque oleo miraculose multiplicato inuncta sæpius ei se commendaret ; melius quam consueverat noctem illam transegit.

135 Mane accedens Sor. Innocentia Infirmaria, ex ea quæsivit, quomodo ei esset, Cui illa, Melius, inquit. Tum Infirmaria requisivit, an vellet surgere, atque ad Communionem accedere. Ast ægra, Non ausim, inquit : præsumptuosum enim videtur gratiam petere per miraculum, quæ possit paulatim expectari. Communionem ergo recepit in lecto, post quam sibi intus sensit dici : Surge : sana es. Cumque nihilominus timeret, et idem sibi diceretur ; F in eo quasi conflictu mansit spatio unius Miserere. Sola tunc erat in infirmaria, propterea quod Infirmarie ad sacram Communionem abierant : tentavit ergo an surgere posset, dicens : Si nequeam pedibus meis insistere itaque manere, revertar ad lectum ; neque enim assuevi adhuc. Id autem dicebat, quia diebus aliquot antea idem frustra tentaverat, stare nequens ; imo cum sellæ insidens per se voluisset accipere focariam ollulam, solus ille motus adeo ipsam fatigaverat, ut deliquium patiens continuo fuerit in lectum reponenda. Nihilominus nunc, sumpto surgendi consilio, quo videbatur externa admonitione impelli, descendit de lecto ; et rectam se stare posse sentiens, transiit ad altariolum quod ibi erat, ac geniflexa Deo Sanctæque egit gratias ; deinde etiam de genibus Matutinum et Horas recitavit, pridem omissum Officium resumens. Jacebat in ejusdem cubiculi angulo infirma alia, quæ cuncta audiens, interrogavit, quid ageret ; illa vero respondit, se esse sanam, ipsamque adivit. Interim tertiæ cuidam infirmæ, longius in alio cubiculo positæ, necessitas aliqua supervenit : cujus indicio accepto, quia nondum redierant Infirmarie ; ipsa, ultro citroque jam libere

Alia mensibus
20 ægra,

E

concepta spe
uncta oleo
Sanctæ,

post sumptam
Communionem,

impulsa in-
terius ad
surgendum.

*paret et
alteri a græ
ministrat,*

A libere commeans, illuc abiit : quæ visa, dixit alia ista infirma, Noli fatigari, quæ ipsa ægra satis es. Ast illa, Non sum, inquit, quia sanitatis gratiam mihi contulit Sancta. Sub hæc redeuntibus Infirmaryi narraverunt ægræ quæ acciderant ; advocataque Superior, duxit secum Sor. Mariam ad capellam Sanctæ, satis remotam ab infirmarya, nec nisi per trium scalarum descensum adenndam : quo perveniens illa, nullo sustentaculo usa, sed nec minimum fatigata, plus quam unam Missam de genibus audivit : mansit deinde in Choro cum Communitate, et ceteris diei illius devotionibus interfuit ; addidit autem, quod intus in anima motum sentiret, namquam antea expertum, ad vitam renovandam, et per solidarum virtutum exercitium tendendum ad veram perfectionem. Doctor vero Valentinius idem fecit, quod ejusmodi curatio fieri non potuerit absque miraculo.

*Tertio, præ-
saga sibi ali-
cujus periculi,*

B 136 Sor. Angela Teresia, Religiosa nostra, eodem anno, die xx Decembris, totam noctem insomnem duxerat, occasione cujusdam insolitæ ac gravis melancholiæ, cujus neque causam noverat, neque occasionem ex parte sua ullam. Mane autem circa horam octavam surgens, ut iret ad communis lotrinæ exercitium ; prius quam ei se accingeret, voluit ire et commendare se Sanctæ : metuebat enim, popter eam quam noctu passa erat afflictionem, ne grande aliquod incommodum eo die sibi tolerandum obiceretur. Ivit ergo, et clausam capellam reperiens, aforis ante ostium genua flexit, orans ut sibi adesset Sancta auxiliareturque, in quocumque superventuro casu. Inde ad caveam se contulit, in qua panni lavabantur : sedensque supragrandem lapidem, quo claudelatur os putei, una cum lapide et parte pavimenti subsedit in puteum, tam celeriter, ut labentem nemo viderit, sed ex oculis subito raptam animadvertenter omnes. Erat puteus profundus tres ulnas, latus quatuor, et plenus usque ad pavimentum uno pedino excepto. Narrat autem illa, quod labi se sentiens, statim dixerit, conversa ad Sanctam, Sancta Mater, adjuva me : jam tempus est. Nec plura permisit influens per os aqua copiosa. Ergo moriendum sibi esse existimans, occupabatur internæ contritionis actu eliciendo, maxime circa quædam particularia quæ ipsam affligebant, et bis descendit ad fundum. Cumque tertium immergenda esset, visa est sibi retineri et sublevari in aere, ne denuo fundum peteret ; ac circuire quærendo aliquid quod apprehenderet ad emergendum. Soror Joanna Antonia de

*Sanctum in
omnem casum
invocat,*

*max in pu-
teum lapsa
sustineri se
sentit,*

*donec ab aliis
extrahatur,*

C S. Maria a Victoria, Conversa, quæ ei fere ad latus sederat, videratque disparuisse, et audiebat magnum aque strepitum ; accepto lumine ut exploraret quid id esset, puteum inspiciens, nihil vidit nisi extremos tres digitos unius manus, voluitque ei auxilium porrigere ; sed non potuit, deficiente sub pedibus pavimento ; totaque exterrita oculis etiam obtenebrata est. Sor. Maria-Geltruda a Spiritu sancto, etiam ipsa vidit extremitates trium digitorum, super aquam palpitantium atque hac illac se gyraantium, voluitque manum ejus apprehendere : sed ea sibi elapsa est, ac fundum (ut illa sentiebat) petiit. Sor. Angela-Victoria de Plagis S. Francisci, quæ longius abstiterat intervallo septem ulnarum, accurrit etiam ipsa in auxilium : cumque nec digitos quidem videret, cœpit immisso in aquam brachia requirere demersam ; seque homi eundem in finem sternens, tandem pugnum illius apprehendit : petitoque auxilio plurimum quæ mox accurrerant Sororum, extraxit de puteo, instar cadaveris pridem sepulti luridam sordidatamque, quia in puteum istum omnes culinæ et lotrinæ sordes, totiusque monasterii immunditiæ derivabantur. Tum vero extra eum locum delata est repurganda, aliisque vestibus induenda : quo facto,

Maji T. VI.

volebant eam ad infirmaryam ducere ad quiescendum : sed illa voluit prius ire ad gratias Sanctæ agendas, ivitque suis pedibus nec ullius auxilii indigens ; ubi ab omnibus Religiosis cantatum Te Deum est, in gratiarum actionem, cum singulari consolatione universarum.

137 Anno MDCLXXIX, Sor. Gabrielæ, Conversæ monasterii nostri, die xvi Augusti, dolore incipiens pollex manus sinistrae, totum mox brachium dolore corripuit, ut nec noctu quidem posset quiescere. Accersitus chirurgus applicuit varia, quæ sibi ars sua suggererat, remedia ; quibus non obstantibus quinque fere menses cruciatus duravit. Rursum vero, mense Aprilis hujus anni MDCLXXX, idem dolor digitum eundem invasit, eratque in osse ipso intensissimus, similiterque per brachium totum diffundebatur, et quietem necessariam impedi. I. urus advocatus chirurgus, cum, neque malum, quod esset, scire ; neque remedium, quod applicaret conveniens, excogitare se fateretur ; mandavit nihilominus ex ovi albumine emplastrum apponi, si forte tantillum mitigaretur dolor : dixitque, formidolosæ consequentiæ accidens istud videri. Tantum autem abfuit, ut albuminis applicatione quidquam leniretur cruciatus, ut auferetur magis ; proinde, cum ferre diutius infirma non posset, auferendum a digito cataplasma fuit. Decimo circiter ab inde die, inspirari sibi sensit fidem magnam erga sanctam Matrem, spemque recipiendæ ejus interventu sanitatis. Itaque vesperi sub horam tertiam accessit ad sepulcrum Sanctæ, in eademque capella inventam Religiosarum unam oravit, ut pro se Sanctam deprecaretur, quia non dubitabat quin esset per eam sananda. Tunc digitum immersit in lampadem ante Corpus ardentem ; et interea quædam in illius honorem facienda proponens, post unum Miserere illum inde extraxit. Fateretur autem doluisse eum sibi, dum tenebatur in lampade ; statim vero atque inde extractus est, omnem cruciatum abisse. Digitum ergo fasciis obvolvitur, cubitum concessit, totamque illam noctem dormivit nunquam expergiscens. Fasciam deinde postero mane resolvens, vidit cum magna sua admiratione prorsus sanatum digitum, sed unguento quodam oblitum, odoris tam vehementis, ut similem nunquam expertam se meminisset, quia videbatur terrenum omnem odorem superare : moxque ad gratias Sanctæ agendas abiit.

38 Anno MDCLXXXI die xxviii Martii, D. Catharina, filia Lucæ Aremanati et Angelicæ Sacerini, annos circiter viginti nata, de camera sua egrediens, decedit per saxæas scalas graduum viginti ; perveniens autem ad octavum a fine substitit, et caput impexit in ostium nuceum ad tempus sinistram : ita quidem ut exterius nulla appareret ruptura, ipsa tamen jaceret velut mortua, multumque per os atque aures sanguinem emitteret : atque hoc modo mansit totis viginti horis loquelæ expers, judicabaturque a medicis certo certius moritura. Sed cum implorato sanctæ Matris auxilio hujus velum ipsi impositum esset, brevi sana apparuit absque læsione ulla, et in monumentum gratitudinis tabellam attulit, in qua casus ipse exprimebatur. Postea Catharina alia, mensium triginta duorum infantula, filia Francisci Cecchi Florentini, die vii Aprilis, adeo infeliciter in focum cecidit, ut toto vulnradusto humanæ formæ nullam amplius speciem præ se ferret. Sed amita, magna cum fide spem auxilii referendi collocans in Sancta Matre, ambustæ faciei oculos unxit modico oleo illius quod habebat, et continuo parvula manibus plaudens exclamavit, Video te, amita mea, vide. Nec tardarunt amita atque mater illius confestim gratias referre Sanctæ in ecclesia

D
EX VARIIS,
bene sana.

Soror Con-
versa, pollicem
incurabiliter
dolens,

eo in lampu-
dem Sanctæ
immissa sa-
natur.

E

F
Sanatur pu-
ella etapsu
graviter læsa,

et infantula
faciem
ambusta.

EX VARIIS.

Novitia,
scalis ruptis
ex alto lapsa,ut ad se rediit
illarsa
apparuit.

A nostra : festinatæ autem gratitudinis fructus fuit, quod intra octo dies sanata facies nullum ambustionis signum retinuerit, sicut puellæ pater Franciscus manu sua subscribens affirmavit.

139 Eodem anno Sor. Maria Anna a S. Carolo. Novitia nostra, alias Paganelli, annorum octodecim, cum scalas quasdam inscendisset, ruptis infeliceiter per medium scalis, decidit, absque eo quod posset juvari, cum solæ tres personæ præsentessent, duæ satis remotæ, et tertiæ quæ scalas tenebat. Sed illa inter cadendum ad Sanctam cor suum vertit, clamavitque : Adjuva me, Sancta mea : idem etiam fecerunt aliæ. Altitudo, a sensibus alienata mansit, neque motus neque loquelæ compos. Accurrunt ad tumultum excitæ Sorores, velum Sanctæ adferunt, ipsamque capiti ejus applicantes, hortantur ut firmam in Sanctam concipiat fiduciam. Observarunt aliquæ, quod in ipsa applicatione veli se commoverit puella, licet vocem non redderet, neque rediret ad usum rationis : sed neque ad sensum rediit, nisi post unam circiter horam. In aliud conclave remotius abstulerunt eam interim, ubi exutam vestibus et in lecto collocatam visitavit Dominicus Cloin chirurgus, qui nulla in parte offensam reperiens, nisi quod digitus annularis dexteræ manus perstrictus in summa cute apparuerit, non dubitavit miraculo factum attribnere, attentæ loci sublimitate tanta, ut inde nemo videretur cadere posse, citra mortem in ipso lapsu incurrendam. Ipsa autem Soror Anna dicebat, nihil mali se sentire, et solum turbatam aliquantulum esse : quapropter Mater Priorissa, cum omnibus Religiosis, Sanctæ gratias egerunt, Te Deum laudamus concinentes.

CAPUT XV.

De expositione Corporis facta anno MDCLXXVI, et continuatione cultus usque ad nuperam Translationem.

Post 4 mensium
siccitatem

P Post Canonizationem ab aliis descriptam, iterum Corpus sanctum fuit in ecclesia nostra exteriori expositum anno MDCLXXVI, die xxv Maji, hac quam describere aggredimur occasione. Illo quem notavimus anno, per totam Serenissimi Magni Ducis dominationem maxima fuit siccitas, quatuor integris mensibus absque pluvia præterlapsis, cum maximo agrorum damno speratæque messis : eo quod fruges, vix dum ad spicas perductæ, præmatura siccitate flavescerent : adeo autem tenues spicæ essent, ut quibusdam in locis vix decem aut duodecim grana singulæ haberent : unde merito formidabatur grandis annonæ caritas proxime affutura, præsertim pauperibus, Deo peccatis nostris jure irato. Hujusmodi ergo flagellum ditionibus suis imminere cognoscens Magnus-Dux, decrevit recurrendum esse ad Deum per merita sanctæ Matris nostræ, in quam fertur speciali devotionis affectu : ideoque mandavit, sacrum ejus Corpus in ecclesia nostra exteriori exponi. Electus eo fuit dies xxv Maji, festo ejus dicatus : edictumque prodit, ut omnis Clerus cunctique Magistratus processionaliter comparerent, tali ritu qualis solet in sanctorum Corporum expositionibus hic servari : utque tres continui dies quibus expositum staret, festivi haberentur ; itaque facilius ex omni parte confluere posset accolarum multitudo, ad gratiam desideratam a Sancta petendam deprecationi communi.

quem in finem
apparato in
media ecclesia
suggestu,

141 Die xxiv Maji sub vesperam adfuerunt ministri suæ Celsitudinis Serenissimæ, cujus impensis agenda erant omnia, ad ecclesiam prædictæ expositioni aptandam : et operi manus illico admoventes,

suggestum fecerunt in modum theatri, octo ulnas altum, cum suis circumcirca marmorea variegatione depictis gradibus, capacibus ducentorum candelabrorum argenteorum, in quibus triduo illo totidem arderent faculæ, trium librarum singulæ, et intertitia Veneta : fuitque pondus ceræ, ea occasione consumptæ, ter mille octingentæ circiter libræ. Suprasuggestum istum, eo quo capsæ collocanda erat loco, strata erat culcitra holeserici rubri, cum sua circumcirca frangia ; eique imminebat desuper umbella, cum dependentibus per latera lacinis ex serico albo, et frangiis auratis. Ecclesiam consueta vestiebant tapetia, ex serico phrygionici operis perquam pretiosa ; circum coronidem vero, sicut alias in eodem festo, ordinate disposita visebantur argentea vasa, floribus omnigenis speciose instructa ; qualia etiam in capellis omnibus visebantur, ea præsertim quæ Sanctæ est propria, et speciali ornatu nitebat.

142 Ipso die natali Sanctæ, post absolutum templi apparatus, dato ad id signo, convenerunt omnes Religiosæ ad capellam ipsius ; ibique inchoato Psalmo, Eructavit, cœpit processio ab Acolythis ante Crucifixum gradientibus, per claustrum versus portam Sacristiæ : quæ etiam multis facibus et numero floriferorum ex argento vasorum ornata erat. Præcedebant sacrum depositum Religiosæ omnes binæ ac binæ, manibus facem ferentes singulæ, et faciem velo obtectæ, seque in lineam disposuerunt e regione portæ ; agmen claudentibus Matribus majoribus, super humeros suos portantibus sacri Corporis capsam, coopertam carmesino rubro, argenteæ texturæ varietate distincto. Ad hujus adventum, omnes in genua adorabundæ subsederunt : eæ vero quæ arcam portabant, applicuerunt se portæ, ubi expectabantur a genuflexis Sacerdotibus, qui eam porro deferrent ad locum in ecclesia paratum. Erant hi Illustriss. D. Decanus Riccius, Gubernator noster, in habitu dignitatis suæ, Illustriss. ac Reverendis. D. Alexander Strozzius Electus Episcopus Aretinus et Illustriss. ac Reverendis. D. Eques Bonacursius : tum Reu. adm. D. Ignatius Conti Confessarius noster, R. D. Cosmus Padolfinus Procurator noster, et R. D. Franciscus Baldi. Hi sacrum depositum suis exceperunt humeris, comitati duodecim aliis Presbyteris tædiferis, multisque Dominis propria devotione advocatis, Agentibusque suæ Celsitudinis : progressique in ecclesiam, venerabile depositum suo loco intra capsam crystallinam deposuerunt, sonantibus interim campanis et organis.

Ibid 25 Maji
elatum a monialibus
ad portam
claustrariiexcipiunt
Sacerdotes :Clerus et
Magistratus
eodem processionaliter
accedunt,nec non
Apostolicus
Nuntius.

143 Fuerant jam antea præmoniti Magistratus omnes, ut interessent processioni pro necessitate publica faciendæ, convenerantque in metropolitanam ecclesiam : et hora diei decima tertia movit pompa ordinata Cleri, aucta Collegiis Canonicorum S. Laurentii, S. Joannis, et S. Petri ; quam clauderent Diaconus cum Subdiacono, Dalmatica et Tunicella induti, supra speciosum feretrum portantes caput et mitram S. Zenobii, pone sequente Presbytero Officiante, in Cappa-pluviali ut vocant. Per viam canebantur Litanie Sanctorum, ad pluviam impetrandam : cumque ad ecclesiam nostram perventum est, Cantores intonavērunt Psalmum, Laudate Dominum, quoniam bonus est psalmus : et subjuncta convenienti ad finem intentum Collecta. Illustriss. D. Altoviti, Episcopus Fæsulanus, Missam dixit ad supra-descriptum altare : qua finita iidem cantores intonavērunt Hymnum de Sancta : et rediit unde venerat processio, cum capite et mitra S. Zenobii. Istis digressis venit in ecclesiam Illustriss. et Reverendiss. D. Josephus Cajetani de Aragona, Archiepiscopus Neocæsarensis et Apostolicus Nuntius, cum facultate

A facultate Legati a Latere apud Sereniss. Magnum-Ducem Hetruriæ: hic clausis ecclesiæ valvis ad idem altare sacrificavit. Quando autem reserata postea portæ fuerunt, ad omne periculum scandali aut incommodi cujuscumque cavendum; adfuerunt die noctue Nobiles, ex familiaribus et benevolis monasterio, ad id rogati a Matre Priorissa; qui invicem sibi per intervalla horarum octo succedere jussi sunt, atque hoc solum curare, ne capsula Sanctæ contingeretur, cum periculo frangendi crystallos, et ut ceteris eodem precatum accedentibus essent sua pietate ad exemplum.

144 Post meridiem decantatæ a nobis fuerunt solennes Vesperæ: quas excepit R. P. Vencius e Societate Jesu, eleganti ac valde pia parænesi diffuse explicans effectus admirabiles divinæ gratiæ, infusæ in animam sanctæ Matris nostræ; et quomodo hæc illi perfecte respondens, meruerit copiam cœlestium donorum atque favorum, in ipsam idcirco cumulatorum a Domino: deinde digressus ad præsentem expositionem Corporis, ejusque causam, exhortari omnes cœpit ad divinam Majestatem, peccatis nostris offensam, supplicationibus placandam, pro impetranda eorum remissione, emendatione vitæ, et gratia pluriæ desideratæ. Vesperæ sub primam noctis horam clausa ecclesia fuit, appositusque ad custodiam Nobilis abstersam a pulvere capsam cooperuit, et extinctis candelis ceteris viginti relictæ sunt quæ perpetim arderent, commode distributæ et bene observatæ, ne qua absistens inde scintilla quidquam noceret. Pervigilavit autem ibidem, una cum Nobili a nobis deputato, publicorum operum Præfectus unus, duobus stipatus scolopetariis; par etiam ex nobis unum semper adfuit, intentum sacro Corpori venerando, pluriæque a Deo expetendæ per merita nostræ hujus sanctæ Matris. Sic transacta nocte, mane diei xxvi, hora octava, aperta ecclesia fuit populo, jam conferto in platea, aditumque ad sacri depositi venerationem præstolanti. Fuit autem die toto concursus ingens, non tantum Florentinorum civium sed ex diocesi universa: sæpeque tam densa erat multitudo in platea, ut ægre pateret accessus ad ecclesiam. Præterea nulla fere transibat hora, quin aliqua Sodalitas veniret in corpore, tam earum quæ intra quam quæ extra urbem sunt, occasione visitandarum ecclesiarum ad lucrandum Jubilæum, quod a S. D. N. Clemente Papa X Eminentissimus Cardinalis Nerlius, Archiepiscopus noster, impetraverat: qui omnes eadem commoditate usi, quidam etiam iterato propterea venientes, visitabant pariter ecclesiam nostram, expositumque in ea Sanctæ corpus. Venerunt etiam processionaliter Regularium claustralium conventus aliquot. Multitudo tamen populi et sodalitorum advenientium nullam pariebat confusionem. Cum enim commodissimo situ locatum staret theatrum, et discreta scolopetariorum sollicitudo intenderet servando ab omnibus ordini, utque in gyrum irent omnes, itaque ingredientibus non impingerentur egredientes; nullus omnino strepitus audiebatur impellentium invicem repellentiumque, sed maximum servabatur tota ecclesia silentium, cum quiete, quæ devotionem cunctis compunctionemque aspirabat. Numerus Sacerdotum, qui eo die causa sacrificandi accesserunt ad ecclesiam nostram, sedecim supra centum fuit: nec pauciores numerati sunt consequenti deinde biduo. Advenit etiam Serenissimus Magnus Dux cum Principibus, et Sereniss. Magna Ducissa cum Principissa: a nobis vero consuetum Officium quam sollemnissime est decantatum.

145 Quamvis autem solum fuisset constitutum publicatumque, quod triduo corpus Sanctæ expositum staret: tamen quia Magnus Dux foris aberat,

productus est terminus, et in quartum diem, xxviii mensis, dilata est ejus repositio. Quod cum innotuisset, nihilo minor, imo major, hoc die quam præcedentibus fuit concursus Prælatorum et Sacerdotum, apud nos sacrificare volentium. Ipso autem mane Serenissimus in urbem rediit, et eam sibi Sanctam visitatum venit. Sub meridiem, clausa ecclesia, comparuit D. Decanus cum aliis DD. Canonicis in suo habitu, et alii Sacerdotes in superpelliceis, faces ex Veneta cera confectas præferentes. Depositaque ab expertis e suggestu arca usque ad pedem graduum, tradita est D. Decano, Gubernatori nostro et aliis, qui eam in basi humiliori collocarunt, adorandam aliquanto adhuc spatio temporis, a se aliisque in ecclesia relictis: quorum unusquisque satagebat, ut vel corollas precatorias suas, vel florum ad id paratorum manipulos admoveri arcae eidem facerent. Tum inchoato Hymno de Virginibus, delatum processionaliter fuit sacrum pignus versus monasterium, succollantibus D. Vicario Florentino, D. Decano, D. Vicario Castellani, D. Canonico Tornaquinci, quos comitabantur alii Sacerdotes ad viginti, multique Domini ac Dominae, et omnibus Agentibus Ducalibus qui prius adfuerant; nobis autem, in habitu nostro et palliis albis velataque facie, præstolantibus de genu ad portam interiori nostrum thesaurum: quo recepto Superior intonavit Hymnum Te Deum laudamus; arcaque in suum locum reposita, subjunxit consuetam pro gratiarum actione Collectam.

146 Porro exaudibilem se præbuit misericors Deus precibus populorum, ipsi per Sanctæ suæ merita supplicantium. Primo enim quo illius corpus expositum est die, cœlum eatenus innube obduci cœpit, obductumque mansit toto die, pluviam tamen necdum dedit: sed noctu ea decidit in quibusdam quidem campestribus locis copiosa valde, alibi vero et Florentiæ intra: civitatem modica et placida nec diuturna, finem autem habuit cum initio diei; quasi vellet Sancta supplicum orationes sic exaudire, ut tamen non impediretur eorum devotio, nec prohiberentur ad corpus suum venerandum accedere. Secundus, tertius, ac quartus dies eodem modo acti sunt, cœlo nunc nubilo, nunc sereno. Isto autem quarto die, postquam in locum suum reducta erat Sancta: ministri Ducales, quorum mandato fabri qui composuerant, dissolverunt machinam in ecclesia erectam, cuncta in monasterium referri fecerunt: ipsius porro conventus ministri, sequenti die xxix, ecclesiæ ornamenta deposuere. Vix ad nos intro receptæ erant grandiores partes, quæ non nisi per plateam patienterque transferri poterant, cum subito pluvia cœpit decidere; veluti si expectasset Sancta, ne quid rerum suarum corrumpere. Tunc etiam cum ingentis tonitruum fragore sagitta fulminea domum Blasii Vestrii intravit, per unam fenestrarum, eo loco ubi multi simul prandebant;isque consternatis quidem, sed tamen Sanctam invocantibus, sine noxa exiit per aliam fenestram. Qui agnoscentes impensam sibi protectionem, venerunt subito acturi gratias: deinde vero casum, in tabula expressum, attulerunt, capellæque appenderunt, in perpetuam rei memoriam.

147 Porro una cum fulmine illo decidit copiosissimus imber, sed absque turbine aut vento: qui cum tota nocte ac die sequenti duraret, clamabant omnes una voce, hanc gratiam sibi esse impetratam a Sancta, adeo id temporis necessariam, pro avertenda quæ timebatur annonæ caritate. Ipso vespere venit Magnus Dux in ecclesiam nostram, acturus pro votis exantitis gratias: eandemque ob causam maxima hominum multitudo confluit. Eodem vespere Religiosæ omnes, collectæ in capellam Sanctæ, concinuerunt Hymnum Te Deum laudamus, cum Collecta

pro

D
EX VARIIS.

quando in
locum suum
retrato corpore

E

et omni
apparatu
submoto,

F
29 Maji
post innoxium
culmen,

imber deci-
dit copiosissi-
mus:

pro quo mox
actæ solen-
nes gratiæ:

Post Vesperas
et panegyrum
de Sancta,

continuatnr
tota nocte
oratio:

B

26 Maji
accurrit
undique
populus,

C

veniunt Soda-
litates et
Religiosi
Ordines,

denique et
Magni Duces:

28 Maji conti-
nuatur devotio
usque
meridiem

EX VARIIS.
et accuratior
descriptio præ-
termittitur.

A 135 Hæc autem in hoc schemate duplicem novæ Capellæ conspectum; alterum directum in altare, qualis ingredientibus ecclesiam objicitur; unius duorum laterum alterum, cum utriusque partis ichnographio; in qua videre est partem vestigiî cancellorum, quibus ad paucos pedes elevatis, uti arcetur promiscui vulgi ingressus sic non impeditur prospectus, vel ab ipso introitu ecclesiæ amænus; sed tanto semper gratior oculis, quanto propius occedenti interiorem omnem ornatum distinctius contingit intueri. Accepi insuper accuratum operis totius descriptionem, divisam in Capita omnino septendecim, quorum hi sunt tituli.

- I. Diversitas marmorum, et quibus compositum opus totum est.
- II. Enumeratio ornatum, ex ære inaurato factorum.
- III. Picturæ ipsius sanctæ Capellæ.
- IV. Forma et figura ejusdem.
- V. De primo et secundo plintho basium.
- VI. De sepimento columnari.
- VII. De pavimento capellæ.
- VIII. De initio ipsius pavimenti.
- IX. De ornamento quadrato pavimenti.
- X. De diaphragmate medium pavementum intersecante.
- XI. De anteriori medietate pavimenti.
- XII. De posteriori medietate pavimenti.
- XIII. De altari sanctæ Capellæ.
- XIV. De fornice, sub quo ipsum incorruptum sanctæ Virginis corpus requiescit.
- XV. De sancto Corpore ejusque arca, et variis eo spectantibus.
- XVI. De ovali supra aram fenestra, alioque fornice ad expositiones solennes sacri corporis facto.
- XVII. De basi et ornamentis aliis ejusdem ovalis fenestræ.

156 Hæc omnia ut describuntur sic minutius velle transscribere, inutilis laboris et omnino fastidiosi opus foret: quæ enim non potuerunt cælo exprimi in tabella et subijci absentium oculis, quomodo subjiciuntur verbis intellectui, oculorum ope destituto? Satis erit pauca et potiora de multis excerptare. Ac primo indicatum lectori velim, bases epistyliaque columnarum, lemniscos, panicarpia, similesque ornatus omnes, ex ære fusos atque inauratos esse. Simili etiam metallo fusas inauratasque sex grandes laminas, quarum quadratæ duæ exornant basem columnæ, totam altaris machinam mediam utrimque stipantis; ovales quatuor venustant spatium, præcurrentes sub basibus columnarum, et laterales portulas complexum. Portularum dextera sive ad latus Evangelii, quæ inaurata crate munitur, ingressum præbet ad locum Capitularem Sanctimoniorum; ubi illæ, nunquam egredientes de claustro, sacrum habitum suscipiunt, religiosa vota nuncupant, defunctarumque suarum exequias celebrant: sinistro, nunquam tota aperiri potest, fenestellam dumtaxat inauratam habens, per quam communicantibus sacra Eucharistia præbetur.

137 Supra priorem conspiciunt insignis tabula, in quo excellenti suo penicillo Lucas Jordanus representavit sponsalitium Sanctæ cum Jesu Christo, sedente in throna stipato Angelis, annulumque ipsi inserente in digitum, assistentibus ut testibus SS. Augustino et Catharina Senensi. Supra alterom pictor idem exhibuit Deiparam, insidentem nubibus, et offerentem Sanctæ parvulum quem gremia tenet. Sed grandior istis tabula altaris, ab ipsius Cyri manu est, in qua assumpta ad cælum Deipara Magdalena collum ornat gemmato torque, ex quo monilis instar pendet cor unigeniti filii Dei. Aliis adhuc faciendis picturis ipsa in calce vacat locus, sicut et latera trium grandium fenestrarum. Harum duæ ex lateribus sacellum illuminant, tertia supra altare caret lumine, propter ædificium Chori post altare

educti. Similiter ex quatuor fenestris ovalibus, in cornice tholum rotundum sustinente, tres dumtaxat lumen trajiciunt; quod fenestræ octo in laternula octogona copiasum solis deorsum mittunt. Triangularia etiam quatuor spatia, inter quatuor arcus tholum sustinentes, restant exornanda pictura eleganti, secundum præscriptam ab Architecto ideam, de qua proinde nihilum dici potest. Ast laminæ, quas supra dixi inaurato ex ære positas in parietibus, infra columnas, ad latera portularum et altaris, jam perfectæ habentur; et opere anaglypho sic circumducuntur, ut quæ prima ingredientibus occurrit ad portulam Capitularem, astendat Sanctam, de manu gloriosissimæ Virginis recipientem velum puritatis; alia, eundem prædicentem Cardinali Mediceo summum Pontificatum, hoc brevem in eo vitam. Ex altero latere prima lamina se offert, in qua Salvator præbet Dilectæ suæ fasciculum myrrhæ, collectum ex instrumentis suæ Passionis; secunda vero, mirabilem illum octodierum raptum exprimit, in quo coram Sanctissima Trinitate, durante Pentecostali Octava, septiformem Spiritus gratiam Sancto excepit, sicut in ejus Vita narratur. Similiter in ea quæ juxta altare est ad cornu Evangelii laminæ ovalis, Virgo cernitur rapta in extasim, ad conspectum apparentis sibi Crucifixi, sustentante ipsam Angelo; ad cornu autem Epistolæ alia, in qua rapta pari modo Sanctæ præbet Salvator corpus suum, Eucharistice sumendum.

158 Jam vero altare sic constructum est, ut quinque gradibus elevatum emineat supra Capellæ pavementum; quod ipsum duplici gradu altius quam reliquæ ecclesiæ solum, habet sub se sacellum marmoreum fornicatum tantæ altitudinis, quanta est ab imo ecclesiæ solo ad lapidem altoris. Sacellum hoc, extra ecclesiam versus Chorum Sanctimonialium solo ecclesiæ coæquatum, totum patet; profundum, quam lotus est capellæ paries eique adhærens altare, atque pro hujus mensura latum: intra ecclesiam vero transmittit oculos aspicientium, per frontale ex ære inaurato curatum quod altari propria est, habetque post se sacri corporis arcam, in eadem cum gradibus altaris altitudine elevatam, super basim eleganter sculptam ex ligno pariter inaurata. Eadem arca, in diebus solennis expositionis inde sumpta cum sua basi, componitur intra alium fornicem, pari modo in pariete supra ostiorem excavatum marmoreumque, sic ut ipsa respondeat ovali illi crati, quam in imagine cernis supra altare, quæ alios tota obtegatur tabernacula Venerabilis Sacramenti, ideo ex materia lignea, sed marmoris instar depicta, elaborato, ut auferri possit, et conspectus arcæ per cratem haberi diebus illis, quibus (ut dixi) Sanctæ corpus spectandum universis exhibetur. Tunc, enim Eucharistica hierotheca extollitur inter manus Angelorum duorum, qui pro tempore lignei, aliquando etiam marmorei vel potius argentei erunt. Et hactenus ad quadraginta millia ducatorum expensa sunt; quod autem plenæ totius operis perfectioni deest, speratur a liberalitate devotarum ipsi Sanctæ personarum, ad Dei ipsiusque majorem gloriam: restant enim non solum incrustationes, tam tholi, in octo partes opere plastico secti, quam subitus patentium inter arcus angulorum; sed etiam quatuor grandes ex inaurato ære statuæ, ponendæ inter columnas octo amborum laterum; et alia plura, quæ nostra in tabula non omnia exhibentur; et ultra jam conceptam ideam forsitan adjiciuntur alia.

159 Cunctis autem eatenus extructis, definitum est tempus diesque solennis translationis faciendæ; in quem diem apparuit tota ecclesia eo quo solet quotannis modo pulcherrime vestita pretiosi operis phrygionici tapetibus, Monacharum opera elaboratis, per intercurrentes inter sena utrinque sacella pilas usque ad coronidem supremam. Ipsa vero sacella omnia similiter convestita erant rubri flavique serici, perpendiculariter et alternis dispositi, peristromatis: sic ut nusquam paries appareret, sed con-

textus

et anaglyphorum:

quæ forma altaris,

et loci præexpositione solenni.

Ad transferendum ea Corpus instanter ornatur ecclesia tota,

Quantus in ea
ex ære inaurato
ornatus;

quod argu-
mentum pi-
cturarum;

A textus palcherrime uniformis. Eadem ratione ex capula, quatenus adhuc picturam præstolatur, picturæ loco defluebat sericus pannus rubeus, inter candorem costarum limborumque plasticorum tanta amœnitate ductus in varias figuras, tela candida intercurrente, ut nihil videretur desiderari. Idem factum est principalibus angulis illis, quatuor inter arcus tholum sustinentes, quos etiamnum extare rudes diximus. Taceo altarium singulorum ornatum speciosissimum; taceo aureorum argenteorumque liliorum ramos, supra unumquemque lateralem arcum argenteis ex vasis emergentes, et utrumque ad epistylia defluos: taceo organum musicum, plenum ejusdem metalli vasis floribusque. Præ omnibus intuentium oculos rapiebat altare, majoribus minoribusque ex argento candelabris instructissimum, quibus impositi congruæ cuique magnitudinis cerei accensique, lumen dabant veluti stellarum in varias figuras dispositarum, atque imprimis circum ovalem super altare cratem, cui liliis rosisque coronatæ, ampliorem circumducere coronam stellarum videbantur. Intercolumnia denique, quatuor statuis adhuc deficientibus vacua, impleverant grandia quatuor æris inaurati vasa, emergentibus alte liliis argenteis instructa.

B 160 Super gradus, ad altare ducentes, substernebatur sacrificantium pedibus ingens ex rubro holoserico operimentum, phrygio opere affabre illatum, et sparsis per totum campum frondibus, floribus, fructibusque, quos sedula piarum filiarum manus elaborarant; expressis ad quatuor angulos totidem quasi sitibundis cervis, qui cursim exilientes ad fontem, in operis umbelico expressum, ipsa textricum videbantur exprimere corda, suavissimo virtutum maternarum odore attracta ad fontem aquarum viventium, Sponsam suam. Supra quod idem stratum ad cornu Evangelii erigebatur thronus Archiepiscopalis Antistiti nostro Sacris operaturo: et ad cornu Epistolæ credentia, quam vocant, seu mensa sacrificalis, omni suppellectili ad divinum ministerium ex auro argentove instructa. Exhinc per utramque latum sedilia protendebantur, usque ad sepimentum columnare, pro Canonicis ceterisque operanti sacris Antistiti ministraturis, aut suam alias præsentiam exhibituris. At vero, intra proxima duo a Capella principali sacella, erigebantur spatiosi suggestus duo, capiendo choro gemino musicorum, magno numero invitatorum. Nihil dico de sacristia, omni-que vasorum ac vestium sacrarum ibidem exposito apparatu, quem ad solennem privatasque Missas fuisse tam splendidum copiosumque, haud ægre concipies, quantum requirebat tale festum; numerusque Sacerdotum, qui præsciebatur toto tempore futurus tantus, si non major, quantum successive capere altaria duodena non possent.

C 161 Etiam porticus adhærens ecclesiæ pauno erat vestita tota, usque ad ipsas columnas; et supra pannua illum ducebantur varii coloris telæ, abiegnis ramis permixtæ; quæ telæ in parietibus et columnis circumducebantur eo iagenio, ut una cum quatuor illicibus vivis ante ipsam porticum consitis, et tunc lætius viriditantes, speciem formarent topiarii operis aut amœnissimi horti. Inter frondes autem errantesque varia forma telas, dispositæ erant pictæ tabulæ, exprimentes specimina illustriora omnis generis miraculorum, ad invocationem Sanctæ patratorum. Similes telæ a suggrundis tecti ad capitella usque columnarum, festino modo variegatæ, pendebant. Similis erat ornatus fornicis, media ex porticu ad ecclesiam porrectæ; cujus porta ut magnificentius occurreret intrantibus, placuit auferre vestibulum, ante ipsam existens, valvarumque principalium prospectam impediens. Nec cedebat appa-

ratui isti ornatus majoris portæ, supra quam conspiciebatur picta cum aureis radiis Sancta, velut intrantibus bene precari volens; nec minus speciosæ videbantur portulæ duæ laterales, quarum una ducit ad Monacharam locutoriam, ut appellant; altera ad capellam S. Philippi: supra quas etiam appensæ erant grandes tabulæ duæ, repræsentantes Christum Servatorem, hinc orantem in horto, inde suæ crucis ad calvariam bajulum.

CAPUT XVII.

Translatio Corporis ad novam Capellam; et tridua ad illud, populari conspectui expositum, festivitas.

E Expositioni sacri Corporis in nova capella, ante sæpe dictas crates, designata erat dies ultima Maji, eademque feria quinta hebdomadæ, Dominicæ sacra Ascensioni; pro eoque et biduo sequenti impetrata, ad fidelium devotionem magis accendendam, plenaria Indulgentia. Pridie autem festi Serenissima Ducissa Mater, ut fuit semper zelantissima pro augendo Sanctæ nostræ honore, et erga ejus filias affectu plane materao, mane sub horam duodecimam venit ad monasterium, cum Serenissima nepte sua, et comitatu aulico matronarum atque nobilium: ipsumque cum matronis prædictis ac paucis primæ notæ puellis ingressa, excepta fuit non sine mutua gratulatione a Matre Priorissa atque religiosis omnibus. Tum vero cum eadem sua nepte, ingressa antiquum sacellum, ubi adhuc quiescebat depositum sacrum, ante illud sese in genua posuit; jussaque aperiri capsam, prolixam fudit orationem. Deinde suis ipsa manibus tollens byssum, capiti ac faciei instratam, sumpsit sibi coronam veterem, et pro ea sancto vertici imposuit novam, conspersam gemmis et quatuor scutorum millibus æstimatam. Munitus deinde a Matre Priorissa Serenissimus Magnus Dux, futurum ut eodem die veniret Illustrissimus et Reverendiss. D. Archiepiscopus, ad ipsam translationem executioni mandandam; viderique futuram rem publici exempli, atque ad honorem Sanctæ congrui, si suam ipse præsentiam exhiberet, libenter annuit.

163 Venit ergo sub die xxii Archiepiscopus, D. Jacobus Antonius Morigia, soleuni in habitu, Cardinalitio scilicet, Archiepiscopis Florentinis ad tales functiones concessio, cum septem primoribus suæ ecclesiæ Metropolitanæ Illustrissimis Canonicis: videlicet D. Bartholomæo Medici, Præposito et monasterii nostri Governatore; D. Abbate Ludovico Strozzi, Archidiacono; D. Horatio Bardi, Archipresbytero; Ludovico de Verrazzana, Vice-decano; Andrea Quarantesio et Luca Tornaquincio, tamquam futuris testibus hujus actionis. omnibus in habitu suis gradus, qui ex antiquo usu Episcopalis eisdem est. Sequebantur autem et Presbyteri domestici ejus, tres necnon Camerarius cum ministris duobus, et cum Præposito Patrum Bernabitarum S. Frigidiani Pisis; Presbyteri ex Clero Metropolitico quatuor, cum Rev. D. Hyacintho Marini Ceremoniarum Magistro; atque cum Rev. D. Josepho Gerardi, Religiosarum Confessario, alii eorumdem Capellani duo, Clericusque unus et Cancellarius. Hoc in comitatu exceptus a Priorissa ac Religiosis, et progressus ad vetus sacellum Archiepiscopus, dum sacram cadaver reverenter ac genuflexus adurat, supervenit eisdem Serenissimus Magnus Dux, nec non Serenissimi Principes, Joannes Gasto filius ejus, atque Franciscus frater, cum cunctis aulicis Proceribus: ex quibus Dux secum ipse induxit Illustrissimos Marchiones duos, Franciscum Ricardi et Clementem Vitelli;

D
EX VARIIS.
et introitus
ecclesiæ.

Die 30 Maji
adest Ducissa
Mater cum
nepte,

E

et novam
Sanctæ coro-
nam imponit.

Sub vesperam
venit Archie-
piscopus cum
præcipuis et
clero,
F

et Magnus
Dux cum
aliquot Pra-
ceribus

et altare
novum;

aliaque ad
Missam
Pontificalem
necessaria,

magnifice præ-
parantur.

Porticus item,

EX VARIO. A Vitelli; Principes autem singuli singulos, pariter Illustrissimos, D. Manfredum Maringhi, Filius; D. Comitem Elcitannum, Frater. Sed et ingressi pariter sunt Monasterialis Fabricæ Praefecti Illustrissimi tres (Operarios vocant) Prior Franciscus Maria Covoni, Philippus Franceschi, et Comes Philippus Bentivolius.

164 His pariter in Sacellum ab Archiepiscopo reseratum ingressis, et sacrum Corpus ab eodem suffumigatum veneratis, Mater Priorissa et Matres quædam alie sustulerunt crystallinum arcæ operculum; iteratoque per Archiepiscopum incenso, et per ceteros actu adorationis devotæ; cœperunt Religiosæ, ibidem cum cereis ardentibus congregatæ, intonare hymnum Sanctæ proprium, *Pange, Carmeli speciose vertex, etc*: Tum prælato Crucifixo cum cerostatis, processionaliter gradiebantur versus Chorum, singule genua eorum Sancta flectentes, et Archiepiscopo ac Magno Duci profunde sese inclinantes; interim dum ex Dominiis Canonicis ac Presbyteris quidam acceptam arcam imposuerunt feretro, instrato ornatuque ad eum finem. Subsequabatur Religiosas Illustrissimus in Phiviali, inter medios duos Canonicos, atque post hos illi qui feretrum gestabant; tum Sacerdotes alii, cereis ardentibus instructi; ac denique Serenissimus Magnus Dux, cum Principibus et Proceribus præ nominatis pompam claudens. Jam ad ultima Chori sedilia sacræ Virgines constiterant, quando veneratæ transeuntem Archiepiscopum cum sacro Corpore genuflectione profunda, et capitis inclinatione Magnum Ducem, viderunt arcam collocari supra altare, quod intra Chorum exteriori altari respondet; ascendentibus illuc Presbyteris et supra auratam basin collocantibus ipsam, ex opposito ovalis cratis, per quam a stantibus foris in ecclesia posset videri. Idem perrectas a præsentibus, tam ecclesiasticis quam laicis, corollas precatorias multas sacro corpori admovent, prius quam imposito operculo arca clauderetur. Tum Cantores insonuerunt Antiphonam, *Veni Sponsa Christi*, additoque Versiculo subjunxit Illustrissimus Orationem, *Deus Virginitatis amator*, eandem sic leviter mutata concludens; *ut qui ejus hodie Translationem solemniter facimus, eandem puritate et caritate imitemur*. Post hæc, data benedictione cum Indulgentia, ad ostium clausuræ progressus, a Priorissa et Matribus discretis extra Chorum præstolantibus, cum brevi gratiarum actione dimissus est; uti et Magnus Dux, dicens habere ipsas grande exemplum quod imitarentur, rogansque ut Dei omnipotentis iram precibus suis averterent, quibus et se et filios commendabat; assistente jugiter, quoad foras omnes essent egressi, ad clausuræ januam Archiepiscopo.

sacri corporis arcam deducunt,

B ponendam supra interioris altare,

pariterque discedunt.

C Die 31 in festo Ascensionis reductur velum arcæ prætensum,

165 Ita finitus est dies Ascensionis Dominicæ, festum prægrediens ac penultimus Maji: ultimusque idemque etiam populo festivissimus, ratione proprii sibi mysterii, initium novæ solemnitati, totum triduum duraturæ, dedit. Ea durante, ne tumultum pareret turba incondita affluentium ad tantum spectaculum, quaternos et quaternos ex suo satellitio assistere, ante sepimentum Capellæ, Magnus Dux jussit, repulsuros et coercituros impetum inconsultum: similique consilio ad capita platearum, versus Ecclesiam Angelorum dicentium, repagula poni voluit, impeditura accessum rhedarum concurrentium mutuoque impingentium, quarum occasione rixantibus (ut facile fit) inter sese aurigis, scandalum aliquod provenire posset, devotionemque popularem turbare. Ipsa festivitate Dominicæ Ascensionis, sub horam diei decimam, sacrificante in Capella Illustriss. ac Reverendiss. D. Gherardo Gherardi, Episcopo Pistoriensi, reductum est quod

ovalis crati intrinsecus obtendebatur velum: e pins Antistes Sanctæ civis suæ, cui se devotissimum semper professus erat, et cujus causa venerat, incorruptum Corpus intuitus est: actisque pro tali favore gratiis, totum fere tam ante quam post-meridianum tempus transegit genuflexus, in ea parte Capellæ unde conspiciere ipsum poterat.

166 Multi etiam ex Metropolitanæ ædis Canonicis eodem in altari per hoc triduum sacrificarunt, magna cum consolatione animæ suæ; nec non ex Canonicis S. Laurentii aliqui, itemque extranei nonnulli ex Fæsulæ et Figlinensium Canonicorum Collegiis; ita ut nobilium Sacerdotum multitudine exclusi Presbyteri conditionis inferioris, locum ad eandem aram nequirent impetrare, quamvis a primo solis ortu usque post meridiem gratiam illam præstolarentur, quia ad hoc ex longinquo advenerant: quod si pauci aliqui admittebantur, id non fiebat nisi ad maximam Domnorum quorundam Canonicorum Majorum instantiam, suas ipsis vices ex compassione cedentium. Reliquorum multi, desperato ad sacrificandum accessu, assumebant superpellicia, et offerebant se sacrificantibus ministros; alii vero, qui forte transitum per cancellos impetraverant a Satellitibus, alias quosvis indiscriminatim arcentibus, etiam Presbyteros atque omnium Ordinum Religiosos, transitum exorant, raptim etiam ipsi superpelliceo induebantur, ut ad altaris ministerium pertinere crediti, facultatem haberent virginei depositi ex loco propinquiore contemplandi, atque eo obtento contentissimi discedebant, post mille gratiarum actiones erga eos a quibus ad piam istam fraudem exequendam adjuti fuerant. Missarum vero, in ecclesia nostra, per triduum hoc ex mera devotione factarum (nam eorum qui elemosynam recipiebant Sacerdotum major numerus fuit) ea habita est ratio, ut crescente quotidie numero, primo die triginta, secundo quinquaginta, tertio sex supra centum censitæ sint: universim autem ferme quingentæ, nullo altarium unquam vel ad momentum vacuo. Nempe succedebant invicem sibi citra interruptionem Sacrificia: ad quæ cum prius reciperentur qui priores se obtulerant, contigit ut quam plurimi foraneorum Presbyterorum longius venientium, videntes recipi se non posse præventos ab aliis, cogerentur adorato sacro Corpore ac alias viciniore ecclesias transire, ibique facere devotioni suæ aut obligationi susceptæ satis.

167 Affluxus populi grandis semper fuit, venientibus aliquibus ad trecenta passuum millia: et quamvis primo die magnus, major tamen fuit secundo: tertio autem tantus, ut quavis hora plenissimum templum totam tamen multitudinem non caperet. et qui in eo erant præ constipatione nimia propemodum suffocarentur. Quin etiam atrium porticusque, capax alias multi populi, opplebantur expectantibus ingrediendi commoditatem; et quæ huc ducunt viæ pene factæ erant impermeabiles: adeo ut turbis undique affluentibus præ singulari devotione erga Sanctam, et templum ejus velut inundantibus, aptari potuerit illud Psalmi, Fluminis impetus lætificat civitatem Dei, sanctificavit tabernaculum suum Altissimus. Paucae tamen fuerunt laicorum Sodalitates, quæ processionaliter advenerunt: quia non nisi sero rescitum fuit, quo præcise die inchoanda, et quamdiu esset duratura festivitas, exposito venerabili Corpore. Hinc multæ ac devotæ populorum circumvicinorum querelæ, defuisse sibi tempus præparandi pompam, quam alioqui missuri huc fuissent. Cumque multi tam accolæ quam incolæ civitatis Florentinæ persuasum haberent, omnino fore ut saltem per Dominicam immediate sequentem exposita maneret Sancta: secunda hæc fuit querelarum

B ante illud sacrificante Episcopo Pistoriensi.

Hunc sequuntur Canonici multi.

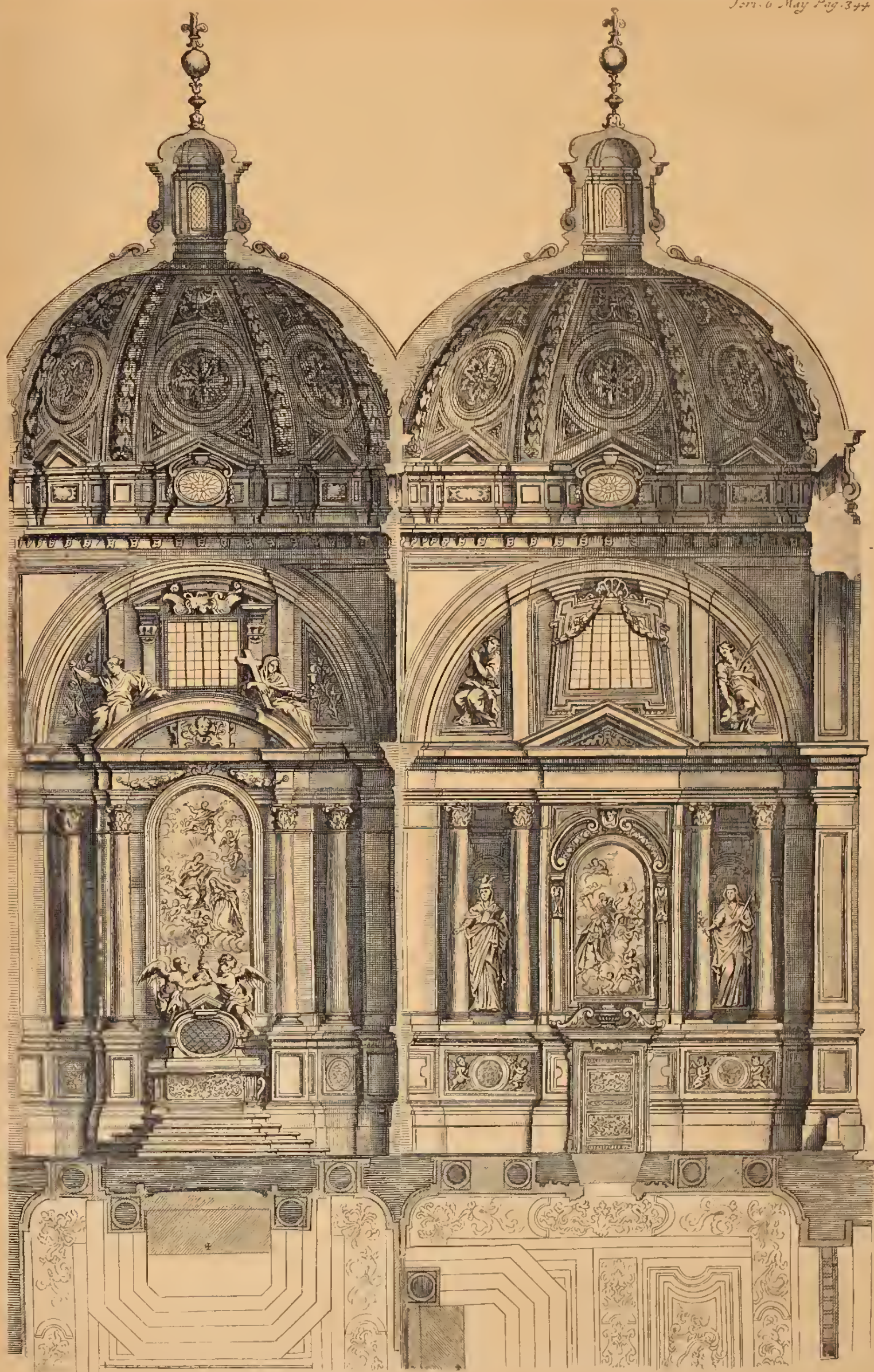
ceteris ferme a Capella exclusis;

E

et plurimis per sacella 12 facientibus Missas,

F cum maximo undique concursu populi.

A querelarum causa, quod etiam ista spe fraudatos se viderent : quibus duabus causis etiam accedebat tertia, quod, cum loco inaccessibili staret arca, non multis contigerit eamdem propinquius intueri ; fatebantur tamen, etiam eminens visam, magnæ sibi consolationi fuisse.

168 Non vacavit mysterio, quod Feria quinta, eaque Dominicæ Ascensioni sacra, cœpta fuerit tota festivitas. Fuit enim ipsi Sanctæ cara admodum Feria illa, propter memoriam institutæ in ea Eucharistiæ, cujus ab infantia semper fuit esurientissima ; deinde quia tali die in vesperum vergente, cœperunt ipsi angores et passiones, quas cum patiente Jesu ab horto Gethsemanes usque ad crucifixionem pertulit : tertio, quia toto Ascensionis die solita erat, rapta a sensibus mente, cum Sponso suo quotannis conversari in cœlo. Isto autem die Pontificaliter in sancta Capella sacrificavit, post absolutam Nonam, Illustriss. ac Reverendiss. Archiepiscopus noster, assistentibus sibi quatuor Canonicis, sub excellentissima vocatione instrumentorumque symphonia. Vesperas vero solennissime decantatas, Officium faciente Illustriss. D. Archidiacono, secuta est panegyrica in laudem Sanctæ oratio, quam R. P. Fr. Albertus Salvi, ex Conventu Dominicanorum S. Marci, pronuntiavit. Sequenti die prædictus D. Archidiaconus, eadem hora et cum simili musica, ad aram fecit, et Vesperas cecinit ; post easque ad populum dixit R. P. Fr. Antonius Philippus Scholarum piarum S. Mariæ de Ricciis. Tantumdem fecit tertio die adm. R. P. Fr. Franciscus Bruschi Lucensis, Carmelita ad S. Mariæ Majoris, Officium ante ac post-meridianum faciente Illustriss. D. Archipresbytero. Totis denique tribus illis noctibus, quibus sic elevata super altare et disconperta arca stetit, ad eandem vigilarunt complures Presbyteri Equitesque, quos nihil opus est singulos nominatim recensere.

169 Ita quidem tres illi dies acti festivissime sunt, inter continuatas modulationes hymnorum canticorumque sacrorum, cum universali applausu populi : sed grandi cum planetu terminati. Paulo enim antequam, adducto post cratem velo, subducenda oculis arca erat : diabolus, velut exultabundus de fine devotioni populari imponendo, tantam ex improviso concivit ventorum, fulgurum, ac tonitruum tempestatem, grandini mixtam, ut subvertendus mundus videretur : quod turbine per crates vehementius sævientem, cum omnes pene quotquot ante illas ardebant candelæ momento extinctæ essent, adducta inexpectato fuit cortina. Tum vero populus, ipso procellæ tam horribilis aliapsu subito satis superque consternatus, sublata etiam aspectu eo in quo servari se a noxa credebatur, cœpit ubertim plangere, ac Dei misericordiam vociferando invocare, auxilium etiam Sanctæ deprecari ; incresebantque suspiria et clamores, pro modo inhorrescentis magis magisque aeris. Hinc motæ ad commiserationem Sanctimonialibus, congruum putaverunt retrahere cortinam : eoque facto statim ventus imberque cessavit, quibus intra horæ quadrantem effusa aqua fluminum instar fecerat undare vias. Unde per easdem, dilapsa cito aqua meabiles, revertentes populi, gratias agebant suæ Sanctæ liberatrici, collaudantes Deum, in suis Sanctis atque in hac sua Sponsa dilectissima laudabilem.

170 Porro cum Archiepiscopus noster Roma accepit facultatem, pro Translationibus sanctorum Corporum in sua diœcesi faciendis, instituendi commemorationis annuæ Officium ; publicari jussit, ut per annos deinceps singulos celebraretur die xxxi Maji Officium Translationis S. Mariæ Magdalensæ de Pazzis, sub ritu Semiduplicis per civitatem ac Maji T. VI.

diœcesim totam ; sub ritu autem Duplicis Majoris ab ejus Sanctimonialibus, quæ illo anno diem illum occupatum habentes solennissimo Ascensionis Dominicæ Officio, novum istud transtulerunt in diem viii Junii. Quando autem idem faciendum fuit per civitatem, multi tam Canonici quam Presbyteri alii advenerunt, causa Missæ apud nos de Translatione dicendæ. In ipsa quoque civitate fuerunt hac occasione impressæ laudes variæ, tam ipsius Sanctæ quam Serenissimi Magni Ducis : ad instantiam quoque Petri Francisci Fraxinetti et Bonaventuræ de Telia, subjecti prælo sunt proprii Hymni de Sancta, cum salutatione, *Ave Virgo Florentina*, ad augmentum popularis devotionis : iisque duodennis Telia filius, ingenii præcoci adolescentulus, Franciscus-Gregorius-Pius nuncupatus, addidit devotorum valde affectuum tributum erga eandem Sanctam, et Serenissimo juventutis Florentinæ Principi, Joanni Gastoni, cum eleganti elegia Latina gratum munus obtulit. Denique in nostra Sacristia venientibus ad eam Dominis, ecclesiasticis ac secularibus, distributus est magnus numerus orationum poematumque, in honorem Sanctæ Neapoli impressorum, quæ omnibus gratissima acciderunt.

CAPUT XVIII.

Mirabilia, festivitatem jam descriptam prægressa et secuta.

Non prætermisit divina bonitas gloriosam nostram Matrem, hac etiam occasione, variis honorificare prodigiis ; in quibus enarrandis ut ab ipso monasterii loco exordiar, primum sit, quod admirabilis ille ac plane cœlestis odor, qui ex capsâ quamvis obserata sentitur identidem sese diffundere, quoties magnam aliquam gratiam pia Mater filiabus suis impendere parat, vel quidpiam singulare ad ipsius honorem accidit ; quique etiam sæpe a sacrificantibus Presbyteris Sacroque ministrantibus in capella ecclesiæ percipitur, nec non a secularibus ipsi carioribus occasione varia ; odor inquam ille, hoc anno mdc. xxxv, a die festo xxv Maji usque ad diem ultimum Translationis atque etiam postea, crevit indies ; sic ut cum pedem imponerent limini, ecclesiam ingressuri, Magnates aliqui, testati sint, eum percepisse maximum ac suavissimum ; et cui nullus comparari eorum possit, qui ex aromatis aliisque naturaliter suaveolentibus rebus, etiam pigmentaria arte temperatis, procederet.

172 Crevit ejusdem prodigii admiratio, ubi innotuit prægressum in monasterio aliud de sanata multiplicataque farina ; res autem sic acta est. Die xii Aprilis decem grani modios comminuerat in farinam mola, in usum monasterii, cui adhuc medius supererat farinæ modius, jam inde a Februario mense eonmolitæ. Die autem x Maji ingressa farina iam apothecam Sur. Mariæ Josephæ Conversæ, Sororis Promæ-cordæ adjuvix, ut acceptam inde farinam subigeret in massam ad panes coquendos, simulque videret nunquid uspiam damni existeret ; dum per omnes quatuor alveos circumit, quibus annona prædicta servatur ; in uno eorum reperit farinam manino incaluisse, ebullisse, atque induruisse instar cæmenti ; adeo ut palo ligneo nequies illam commovere, ligone ferreo necesse habuerit armare manus, ad evacuandum alveum ; quod agenti intolerabilis afflatus est fœtor ; exhausto autem quod intus erat, adeo fervere sensit ejusdem alvei fundum, ut ei nequies insistere pedibus. Inspexit alveos alios, sed in iis non nisi leve corruptionis initium reperit ad suprema alveorum labra ; excepto quod etiam dimidiis ille modius, de quo supra, colorem

D
EX VARIIS.

et laudes
Sanctæ versu
ac prosa vul-
gantur.

E

Cœlestis odor
alias sæpe,

sed maxime
hac occasione
perceptus a
multis.

F
Farina exas-
tuando cor-
rupta

et indurata,

Primo die
sacrum sum-
mum Archi-
episcopus,

Vesperas Ar-
chidiaconus,
sequente pa-
negyri,

alii aliis duo-
bus fecerunt et
dicunt.

Sub finem
exorta tem-
pestate,

cum otu-
tum corpori
velum esset,

eo reducto
illa cessavit

Indicatur
quotannis re-
colenda hæc
Translatio,

EX VARIIS.

A saporemque mutaverat, amisso candore in rubedinem subflavam tendens, ut corrupta dum efflavit farina solet: quare etiam huic commovendæ adhibendus ferreus cuneus fuit.

ad Sanctæ
invocationem
sanata,

173 Hæsit ad insperatam novitatem attonita Soror illa; licet enim commissario suæ curæ annonam diligenter observasset, eatenus tamen vitium nullum notarat. Dum autem in eo articulo rerum deprehensa, auxilium implorat Sanctæ; superveniens Promaconda Sor. Maria-Gratia, similiter est affecta. Roganti autem ipsam Conversæ, ut ex multiplicata tempore Canonizationis farinula, corruptæ farinæ aspergere aliquid vellet; excusavit illa se, jussitque, ut cui remedium hoc inspiraverat Deus, ipsamet exequeretur: atque mox aliam Conversam accivit in auxilium ejus. Illa ergo, suggestionem Spiritus secuta, conspersit (ut dixi) farinam sic corruptam, et quinies Pater ac Ave recitavit, signavitque eandem cum imagine Sanctæ, dicens; Sancta mea, sana illam, imo et multiplica si tibi placuerit. Hinc digressa, post modicum rediit; viditque ex farina prodire multitudinem grandium ac nigrorum vermium, quales nec in frumento nec in farina unquam visi erant, eosque collectos foras extulit. Iterum

egressis ultro
vermibus,

B vero ac mox regressa, vidit reliquos per parietem subrepere, et per fenestram exire omnes; farinam vero ad naturalem suum candorem reverti, ac dissolvi massulas coagmentatas: quapropter actis sanctæ Matri gratias abivit, relatura Sorori Gratiae quod acciderat, testem habens Matrem. Camera-riam cum duabus Conversis. Semel autem priusquam sanaretur farina, in confecto antea pane, corruptionis aliquid fuerat observatum: sed postea panis semper candidissimus ac sapidissimus exinde prodit. Cum autem prima vice minor farinæ quantitas inactræ imposita ideo esset, ut posset eodem mane panis confectus haberi; reversæ ad pistrinum Sorores, primum odoris miraculosi fragrantiam toto loco diffusam senserunt, deinde subactam jam massam longe majorem quam reliquerant invenerunt.

et multiplicata
invenitur;

prout, præmis-
so examine
facti,

174 Hæc ut acta erant a Matre Priorissa edoctus D. Gubernator, rem ad Archiepiscopum detulit; qui continuo mandavit, ut Sorores, quæ farinam tractaverant, examinarentur. Venit ergo xxv Julii Illustriss. Præpositus, monasterii Gubernator; et quid in mandatis ferret exponens Matri Priorissæ, accessit Matrem Gratiam, Conversamque ejus adjutricem Josepham: et comperiens convenientia plane illarum testimonia esse, quod compererat Archiepiscopo exposuit. Hic nihilominus etiam ipse per se cuncta explorare voluit, et xxv Augusti apud nos comparuit; cum Vicario suo D. Nicolai Castellani atque Præposito prædicto, nec non Illustriss. D. Luca Tornaquinci ac R. D. Josepho Gherardi Confessario, tribusque Presbyteris suis domesticis et Cancellario: cum quibus ingressus in penum, ascendit ubi solet farina servari, et ubi ea sanata ac multiplicata fuerat; auditisque et expensis relationibus consensuum facti, tam ipsam farinam, quam panem exinde confectum videre voluit (paucillum enim servaverant Monachæ in eventum ejusmodi) pleneque certificati omnes de veritate facti, accepta panis particula, abierunt tam quidem, quia vesper erat; sed die sequenti reverterunt; et auditis iterum duabus Conversis, quæ miraculum viderant, nec non aliis quæ in transferenda farina jam sanata easdem juverant, etiam illuc se transtulit Archiepiscopus; nec prius egressus de monasterio est, quam factum Cancellarius authentice conscripsisset. Similiter inita ratio cum Cameraria est, ut sciretur quanta facta fuerit multiplicatio; dictumque, ad duorum modiorum quantitatem; et hoc ipsum fuit eidem scripto adnotatum. Hujus rei notitia per

etiam Archie-
piscopus affir-
mavit.

monasterium sparsa, non prius cessarunt singulæ de farina illa poscere aliquid, devotis amicis communicandum, quam exhausta esset pars omnis reliqua, quæ necdum conversa fuerat in monasterii usum.

175 Sor. Maria de S. Dominico, alias Cavalcanti, ab anno mdcclxxxi passa catarrhum erat, ex capite in fauces, perquam molestum, non sine febris et dolore grandi, usque ad Majum sequentem; quando imminui ille et intermittere cepit, numquam tamen omnino dissipari potuit, medicinis adeo nihil proficientibus, ut etiam nocerent purgantia rejecta per vomitum, et stomachum sic debilitantia, ut nec aquam quidem vel puram vel stillatam retinere infirma posset. Ita mansit usque ad annum mdcclxxxiii, nullum ultra consilium ut in re desperata capiente medico monasterii Doctore Valentino: qui autem eidem sequenti anno successit medicus novus D. Carolus Braccii, cum et ipse eandem purgare instituisset adhibita Tettucci et Ticoncellæ aqua, nec vomitus illos avertere posset, audissetque quid Valentino usu venisset, non fuit ausus proseguere curam mali (ut apparebat) periculosi. et modo cum febris modo cum aliis symptomatibus tam diu jam durantis; nec quidquam cooperante natura, adeo ut vel modicum cascæ præbitum vehementer affligeret cruciaretque. Hoc autem ultimo anno accessit tanta inflatio stomachi, ut etiam labra retraherentur, neque cibo vesci absque dolore et incommodo Maria posset: sub vespere tamen etiam extra stomachum apparebat tumor, sursum subrepens; adeo ut chirurgus Dominicus Rubeus diceret, periculum esse, ne ad cor ipsum pervadens malum adferret mortem. Per medium quoque corpus apparuit quoddam veluti cingulum, latum circiter digito uo, et respirationem præpediens in tantum, ut quandoque nec loqui posset nec Officium recitare; et videbatur extrorsum attolli caro; atque ita tota illi hiems acta est, multo cum labore et febre sæpius recurrente.

Quinquennalis
catarrhus,

ideque relicta
stomachi dis-
solutio totalis

E

ac denique
inflatio
suffocans,

176 Solebat illa, recurrentibus per annum variis S. Mariæ Magdalensæ festis, ipsi se commendare et sanitatem reposcere; hoc autem specialius fecit ii Aprilis anni mdcclxxxv, sumens aliquid de multiplicata farina, oleoque ejusdem Sanctæ inungens sese; crediditque certo obtinendam gratiam concupitam, sed frustra. Venit deinde principale festum die xxv Maji, in cujus Vigilia pessime habuit ægra ab inflatione stomachi, cum maxima angustia intumescens; non tamen quidquam de fiducia recuperandæ per Sanctam valetudinis remisit, sed ipso vespere iterum oleo illius sese unxit, et per noctem tenuit supra se calanticam nuam, quæ in usu viventi Magdalensæ fuerat, eidem ex animo sese commendans; atque ita demum exaudita fuit. Etenim mane sensit detumescere paulatim stomachum; et unctionem priorem prosecuta in partibus male affectis, applicansque jam dictam calanticam, pedetentim cepit ad sanitatem proficere: atque intra octo dies, qui a festo prædicto ad Translationem fluxerunt, liberata fuit ab omni incommodo, tot annis tolerato, procedenteque (ut judicabat medicus) ex viscerali quadam indispositione, restringente vitales omnes partes, nec quidquam alimonie recte transmittente. Et tamen Dominica, triduum Translationis sequeute, prorsus sana apparuit atque valida, nihilque ullius molestiæ sentiens. Quæ autem prius nequibat insistere pedibus, nunc ad omnia religionis exercitia concurrat absque fatigatione, et cibos communes cura omni facilitate suscipit.

Sanctam sæ-
pius invocata,
tam,

F

tandem tota
tollitur.

177 Filius Illustriss. atque Clariss. viri D. Senatoris Philippi de Verazzana, annum ætatis quartum vel quintum agens, nomine Andreas, casu ex vehiculo

Puer, lasso per
lappum capite
periclitans,

A vehiculo quodam cecidit supra extantem petram. et tempus dexterum supra aurem læsit : unde cum dolore maximum pateretur, adhibita sunt opportuna remedia, quibus curari malum visum est; et per quinque dies nihil magnopere querebatur. Quinto autem die corripuit eum gravissima febris; cum intenso dolore capitis : et crisipelate totum vultum occupante, intumuit in modum monstrosum caput; sic ut inflatio etiam guttur ejus stringeret, et per dies omnino undecim trajicere nihil puer posset, sed magno cum labore ingererentur ei paucae guttule aquæ stillatæ aut decoctæ carnis. Erat febris vehemens æstusque excessivus; quare medici, licet nihil boni augurantes, propter teneritudinem ætatis cibique defectum, bis tamen ei venam aperuerunt. Interim avia pueri, D. Lavinia Ruccellari, videns nepotem tanto in periculo, qui jam etiam in letargum deciderat; primo die Junii, Feria sexta et die Translationis secunda, ad honorem S. Mariæ Magdalænæ Communionem sumpsit in ejus ecclesia, vovens anathema argenteum pro salute pueri, quem ungere intendebat multiplicato quondam miraculose oleo. Post hæc regressa domum, repertum eodem in statu Andream, ut voverat, unxit : ille vero mox oculos sustulit, et ex minoris fraterculi manu scriblitam rapiens manducare cepit; cunctis ad rem tam insperatam mirantibus in eo, quem sæpius ut aliquid manducaret rogatum nunquam potuerant ad id inducere. Petiit deinde sibi panem dari, attuleruntque panem intritum ovo, interim dum caput ei detumescit et cessat febris : quem deinde Dominica die adduxerunt ad Sanctam, votum pro se anathema ferentem manibus; et tota familia gratias egit, pro curatione tam mira, ejus intercedentibus meritis impetrata.

Sanctæ commendatus inunctusque,

B subito sanatur et cibum sumit :

curatur item alius a desperata febre.

178 Hoc eodem anno, ad quem etiam omnia sequentia pertinent, D. Joannes Baptista Georgii habebat quindecim mensium filiolum, cui nomen Carolus-Maria. Is febris gravi continuaque correptus cum aliis periculosus symptomatis, extra spem curationis esse judicabatur a peritissimis duobus medicis, propter imbecillitatem ætatis, et quia ad primum incursum febrium desierat mammam sugere, atque in somnolentiam prolapsus erat. Non ideo tamen spem deposuit mater, D. Catharina Ginetti; sed meritis S. Mariæ Magdalænæ freta, ejus oleo quod penes se habebat inunxit infantem, recitans interim quinies Pater et Ave. Ecce autem aperuit oculos puer : et qui per decem continuos dies nec guttulam quidem lactis sugere potuerat, sub initium diei undecimæ attraxit illud copiose. Quapropter parentes, gratanter agnoscentes cujus id beneficium esset, voverunt, quod puerum toto uno anno vestitum haberent habitu Carmelitico; mater vero fidem fecit miraculosi eventus attestatione authentica.

Camaldulensis Abbas,

curatis in Sanctæ honorem pluribus missis,

179 Sub finem Aprilis, R. P. D. Justus Cavalli, Abbas Congregationis Camaldulensis, annum lxxviii ætatis agens, correptus fuit gravissima febre, cum dolore pectoris tam vehementi, ut intra paucos a morbo inchoato dies derelictus a medicis, ex eorum consilio suscepit extrema Sacramenta. Tum vero ad patrocinium S. Mariæ Magdalænæ recurrens, accersito D. Jacobo Bistacchi, Rectore S. Mariæ in Campulis, rogavit eum, ut quam multos poterat invenire Presbyteros conducere, ad Missam in Sanctæ honorem celebrandam. Quo facto, ex duabus quæ illi solebant recurrere febribus, una ipso die cessavit; altera declinare etiam cepit, postquam ambæ eidem ad quinquaginta duos dies durassent. Ipse autem perfecta sanitate nunc gaudet, ac propria manu sua fidem beneficii accepti scripsit, attestante sibi Doctore Francisco Guiduccio, qui infirmitati adstiterat; quique similiter nomen suum subscripit,

agnoscens etiam se, in acceptis a Sancta Matre beneficiis referre vitam, ejus intercessione servatam. Ipse vero Pater Abbas peracta Translatione venit per sese, ad celebrandam in gratiarum actionem Missam; et quidquid de ipso narratum est, scripto manus suæ firmatum tradidit.

180 Quinta Julii, Dionora, quondam uxor Juliani Juliantini Figulensis, in Castello-franco superiori, apud familiam Baldorum conditionem nacta, cum febribus atque doloribus colicis per menses duos laborasset citra ullum remedium, accepit Florentia de oleo lampadis ardentis ante corpus Sanctæ; quo inungens sese, febrim doloresque expulit, seque manu propria affirmavit agnoscere gratiam a sancta Matre acceptam. Venit deinde ipsamet Florentiam, actura liberatrici suæ gratias, iterumque testata rei veritatem est, addens, quod licet vetuisset conluri gossipium, quo usa fuerat ad unctionem prædictam; factum tamen sit incuria domesticorum, ut lucernæ impositum pro ellychnio fuerit : sed cum accendi diu non potuisset, tandem agnitum esse, quod Deus isti suæ omnipotentiae instrumento parvum omnino vellet, plura forsitan eodem mediante futuris temporibus operaturus.

D ex variis. a febre letali sanatum se testatur:

item vidua,

usa ad sui unctionem gossipio quod postea uri non potuit :

181 Die xxiv Septembris anni hujus mdcclxxxv, retulit nobis R. P. Fr. Josephus Maria Torilerius Parmensis, Carmelita Congregationis Mantuanæ, quod vii Decembris anni mdcclxxx, constituto sibi in procinctu discedendi Parma Bononiam, ad exercendum Magisterium Professorum in Conventu S. Luciae, sub nonam noctis horam supervenerit vomitus vehementissimus sanguinis, qui usque in mane duravit; quando destrato surrexit atque ad P. Priorem accessit, coram quo renovatus ei vomitus est. Remissus ergo ab eo in Cameram est, ubi usque post meridiem, et tota nocte usque mane, nec non sequenti die, erumpentem similiter sanguinem conati sunt medici cohibere remediis variis. Sed in iis spem nullam habens Pater, identidem recurrebat ad S. Mariam Magdalenam; tandemque delibavit paucillum farinæ, anno mdcclxix ad festum Canonizationis mirabiliter multiplicatæ; assistantibus sibi Sacerdotibus nonnullis, eo quod in horas singulas expiraturus crederetur, prostratus in lecto. Sed placuit Deo, ut sumpta farinula illa subito cessaret malum, nullo febrilis ardoris vestigio remanente : id quod miraculo adscribendum judicant Domini Doctores, Volpara Bononiensis et Myrcellus Malpigi, ad ejus curam convocati : verum erat tantopere extenuatus viribus, ut spirantis cadaveris imaginem prætenderet. Tum accersitum P. Priorem rogavit infirmus, ut cum ejus licentia posset sese obligare voto, pedibus eundi Florentiam ad corpus curatrice suæ visitandum, et anno uno in pane et aqua jejunandi omnibus feriis quartis. Quod cum annuisset Prior, et ille fecisset; liberatus est illico ab omni molestia, nulloque deinceps alio remedio adhibito perrexit integra sanitate frui. Sed quia iidem medici negabant facultatem pedestris itineris assumendi, coactus fuit usque modo votum suum differre per annos quinque : post quos, postque factam corporis Translationem novissimam, prædicto die huc advenit, acceptam a Sancta professurus gratiam, et sacris ad ejus altare operaturus; ac virtutis in se patratæ testimonium propria manu exaratum reliquit.

E

sistitur gustata farina atque miraculose aucta,

F et mox emisso voto pristinis viribus retditur æger.

182 Hactenus, ipso anno mdcclxxxv a Sanctimonialibus conscripta, Relatio, mihiq; transmissa per Reverendiss. tunc monasterii Priorissam Franciscam Teresiam; cui ut idem cum antecedenti Priorissa spirans, ad honorem sanctæ Matris ferrens, sic idem haud abs re indictum cognomentum a Corde-Mariæ. Huic gratiam debitam relaturus, postrema hæc tria Capita,

Qua fide hæc dictatu

ad

HI VARIUS.
 91 1 107 D
 92 107 113 P
 113 119 121

et quo animo
 tam prolixe de
 Sancta hic
 actum sit.

A ad duplicem Vitam, et satis alias per se prolixum de postuma Sanctæ gloria commentarium, ideo etiam adjunxi libentius, ut extot tamque prolixis de hac una Sancta tractatibus, quos omnes ex Italico ipsemet verti et propria manu exaravi, intelligat Carmelitanus Ordo, quam numquam parcus futurus sim, in exornandis Sanctorum suorum Actis, quoties ea ex congruæ antiquitatis auctoritatisque monumentis colligere potero. Quod enim Magister meus Henschenius professus jam pridem fuit, ego quoque profiteor ac profitebor semper,

nullam mihi esse difficultatem, in novis Carmelitici D instituti Sanctis (qui utinam centeni ac centeni Ecclesiæ fastis adderentur) quantoris impendio sumptus, temporis, ac laboris prolixius exornandis; tantum de veteribus, certo, dubio, aut nullo (quod nobis quidem demonstrari valeat) jure adscriptis, nemo aliquid amplius cogat dicere, quam ratio patitur, semel instituta passimque probata aperis nostri, uno eodemque stylo, qua fieri potest, deducendi.

VIGESIMA SEXTA DIES MAJI.

SANCTI QUI VII KALENDAS JUNII COLUNTUR.

S anctus Alphæus, pater SS. Matthiæ et Jacobi Apostolorum, Capharnai in Galilæa.		S. Felicissimus,	} Martyres Taderi in Italia.	
S. Carpus, ex LXX Discipulis, Episcopus Berœæ.		S. Heraclius,		
S. Quadratus, Episcopus Atheniensis, scriptor Ecclesiasticus.		S. Paulinus,		
S. Symmetrius,		S. Menedina,		
Sancti xxii,		S. Salurus,		
S. ELEUTHERIUS Pontifex Romanus.		S. Victorius,		
S. Priscus,		S. Saturninus,		
S. Cottus,		S. Maronus,		
SS. plurimi,		S. Saturus alter,		
S. Abercius,		S. Fortunatus,		
S. Helena,		S. Theomedon,		
S. Eraclius,		S. Memorius Confessor, Petracoriæ in Aquitania	} Martyres Taderi in Italia.	
S. Paulus, seu Paulinus.		S. Pardus, Episcopus in Polopenueso, Patronus Larini in Italia.		
S. Mindina, seu Mondinus,		S. Augustinus, Episcopus Cantuariensis in Anglia.		
S. Jocondus,		S. Godo, Abbas in diœcesi Galliarum Trecenti.		
S. Paulus,		S. Bobolinus, Episcopus Viennensis in Gallia.		
S. Anteon,		S. Berengarius, Monachus in urbe S. Papuli, in Gallia.		
S. Quadratus,		S. Guinizo,		} Monachi Casinenses.
S. Rufinus,,		S. Januarius,		
S. Rufinus,		S. Lambertus, Episcopus Venciensis in Gallia.		
S. Valeria.		S. PHILIPPUS NERIUS, fundator Congregationis Oratorii Romæ.		
S. Magnus,				

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

S ancti Hildephonsi, Episcopi Toletani Translatio, indicatur a Marietta, Tumayo, et Ferrario. De ea actum est ad Vitam ipsius Sancti. xxiii Januarii.	Blancha, Virgo Regia, Ordinis S. Francisci, indicatur in Menologio Laherii. De ea egimus inter Prætermissos xxvi Aprilis.
Suffredus Episcopus refertur in scriptis Additionibus Carthusiæ Bruxellensis ad Grevenum. Forsan est S. Sigfridus Episcopus Vexione in Suecia, a nobis relatus xv Februarii.	S. Philippi Apostoli certamen refertur in Martyrologio Arabo-Egyptio, per Gratianum Simonium Maronitam, nunc Archiepiscopum Tripolitanum in Syria, Latine nobis redditum, qui de eo egimus i Maji.
S. Milburgæ, Abbatissæ in Anglia, Translatio celebratur in Martyrologio Anglicano secundæ editionis Acta ejus dedimus. xxiii Februarii.	Mater Ascelinæ Virginis, Ordinis Cisterciensis, licet anonyma, tamen ut Beata refertur in Gynecra sacro Arturi. Omnia de ipsa Ascelina, ut fabulosa, reprobavimus inter Prætermissos ad diem xviii Maji.
S. Santinus Doctor memoratur in scriptis Additionibus Carthusiæ Bruxellensis ad Grevenum, de quo inter Prætermissos ex eisdem scriptis egimus. xvi Martii.	SS. Felix et Silvanus Martyres referuntur in antiquo MS. Casinensi. Videtur esse ex Martyribus Syris, relatis xxiv Maji.
B. Ambrosius Senensis, Ordinis Prædicatorum, indicatur in scriptis Additionibus Carthusiæ Bruxellensis ad Grevenum. Acta ejus varia illustravimus ad diem xx Martii.	Davidis Regis depositio indicatur a Dempstero in Menologio Scotico. Consule dicta inter Prætermissos xxiv Maji.
S. Theodorus, Episcopus Cesaraugustanus, Martyr cum Sociis, refertur in Calendario, ad Chronicon Dextri sub finem a Bivaria apposita. Quæ eadem verba in dicto Calendario leguntur ad diem, quando de eo egimus, xxvi Martii.	S. Joannes Psichaita Confessor, ab Inconomachis plurima passus, hoc die refertur in M. Græco Thaurinensi Ducis Sabaudia. De eo jam egimus die præcedenti xxv Maji.
SS. Marcellinus Papa, ejusque in Martyrio socii, Claudius, Cyrinus, et Antonius, memorantur a Rabano. De iis egimus. xxvi Aprilis.	S. THEODORE Martyris Receptio ex Romanis Cæmeteriis recolitur in ecclesia Assumptionis Parisiis, indicaturque in Calendario Spirituali istius civitatis impresso pro anno 1686.
	S. FAVIAXUS Martyr, Viennæ in Austria colitur Officio ecclesiastico a Patribus S. Mariæ de Monte Carmine lo

- melo, ob ejus insignes quas possident Reliquias: nec aliud habent quod de eo suggerant.
- S. Theodorus Martyr indicatur in *Kalendario antiqui Breviarii et Missalis Ecclesiæ Mediolanensis*, omissus in *Kalendario recentioris Breviarii*. Ast quis ille sit inter varios Theodoros Martyres non liquet.
- B. Berina, Virgo et Martyr, indicatur in scriptis Additionibus Carthusiæ Bruxellensis ad Grevenum, nabis hactenus incognita.
- Colmanus Stellan de Tirdaglas refertur in *Martyrologio Tumlachtensi*. Quem Colganus xx Januarii, ad Vitam S. Molugæ in Natis num. 10 appellat S. Colmanum Stellanum Abbatem de Tyrdaglass in Mononia juxta flumen Sionna, qui obiit anno dcxxv, xvi Maji, quem ad Vitam S. Calmani vulgo Macduch ad diem iii Februarii num. 2 asserit obiisse anno dcxxv. Nec plura de ea potuimus nancisci.
- Becanus de Cluain-aird indicatur in dicto MS. Tumlachtensi. Is Colgano 16 Martii, in Notis ad Vitam S. Abbani num. 22 appellatur Mo-Becoc, et ab eo monasterium Cluain nird cognominatur Mo-Becoc, situm in regione Breogain, ad Aquilonarem plagam montis Crott, in regione Muscraigi constructum a S. Abbano, ut ibidem in hujus Vita cap. 20 refertur.
- Odunaldus, Abbas Mailrosensis in Scotia, ab Angelo contra tremorem mortis confortatus, ut Sanctus memoratur a Camerario in *Menologio Scotico*.
- Probus, Presbyter Monguntinus, apud S. Albanum inclusus, insigni sanctimonia hoc die obiit, de quo agit Ferrarius lib. 4 *Rerum Moguntiacarum* pag. 653: sed futeur nullo in ecclesia Moguntina cultu honorari, quare etiam Mabilio, solius religionis causa Beatum a se appellari ait, licet quidam etiam Sanctum vocent. Nobis satis est ad seculi Benedictini 4 partem 2 remittere Lectorem, ubi inveniet Probi illius Acta ex variis collecta, cum conjectura minime futili, quod ipse sit a cujus stylo habetur antiquior Vita S. Patricii, inter opera Bedæ relata.
- Adrianus, Monachus Fuldensis, ut Sanctus indicatur in MS. *Kalendario Benedictino*, de quo apud alios *Martyrologos*, etiam *Benedictinos*, altum silentium.
- Benedictus XII Papa, Avenione anno mcccxlh sepultus, cum titulo beatæ memoriæ indicatur in *Kalendario Cisterciensi Divione excuso*.
- Rolandus, Ordinis Cisterciensis, a S. Bernardo in Lusitaniam missus, ut Beatus indicatur ab Henriquez, Buelino, Cardoso. Omittitur a Chalemotto et Tamayo: nec ullum indicium cultus profertur a Cardoso.
- Agnes Henriquesia, Burgis in Hispania, Abbatissa Ordinis Cisterciensis, mortua an. 1599, cujus corpus anno 1612 incorruptum est inventum. Ac proinde tamquam Beatificata memoratur in *Gyuzcavo*, sacra Arturi du Monstier.
- Anna senior et Anna junior, Sorores Virgines Basileenses, laudantur a Jonne Nyder lib. 2 *Formicarii* cap. 6, eaque de causa cum titulo Beatæ inscribuntur *Gyuzcavo* Sacro Arturi du Monstier.
- Joanna a S. Stephano, sanctimonialis Ordinis S. Dominici, in monasterio S. Catherinæ Senensis in oppido Toro, dono orationis et elevationis in Deum exornata, laudatur a Jeanne Rechue sive de S. Maru Tomo 2 lib. 1 cap. 8, in Anno autem sancto Ordinis Prædicatorum refertur hoc die.
- Guilielmus Samuicus seu Sanwicus, in Acie bene ordinata Sanctorum ac Beatorum Carmelitarum, refertur cum titulo Beati: in Notis MSS. vocatur Tholosanus, et post actam in Carmelo sanctissime vitam, deinde in Europam redux, dicitur obiisse hoc die ac coli in Kalendaris. Ea Kalendaria quæ sint nescio, et nescivisse videtur R. P. Daniel a Virgine Maria, quidquid in hoc genere alicujus momenti esse credidit colligens ante Tomum 2 *Speculi Carmelitani*. Edoctus, libenter majorem eorum rationem habebo.
- Electus Bremæ, anno 1249
- Liberatus de Civitella, anno 1480
- Franciscus a Turre in India Occidua, an. 1550
- Vincentius a Venaco in Corsica, anno 1570
- Magdalena a Constantio Neapoli, an. 1622,
- Or-
di-
nis
Mi-
no-
rum, inscripti *Martyrologio Franciscano Arturi et Magdalena etiam Gyuzcavo*.
- Julianus Adamus Salernitanus, pro Christi fide a Turcis palo transfixus, coronam promeruit. Ita Octavius Cajetanus in suo *Martyrologio Sicula*, citatis Actis Martyrii, quæ inter Vitas Sanctorum Siculorum non edidit. Omittit etiam eum in indice *Siculorum Sanctorum*. Meminit ejusdem Ferrarius in *Catalogo generali*. Sed titulus Sancti aut Beati a neutro additur.
- S. Therapon Presbyter Martyr in Lydia.
- S. Therapon Hiero-Mart. ex Cypro translatus CP. } in
aliquibus Synaxariis hoc die, alibi, et melius, referuntur sequenti xxvii Maji.
- S. Zacharias, Episcopus Viennensis, Martyr. memoratur in hodierno *Martyrologio Romano*: ubi citatur Beda, sed supposititius; quem etiam sequuntur Molanus, Golesinus, Canisius. Verum colitur officio solenni in Ecclesia Viennensi, sequenti die xxvii Maji.
- S. Hildevertus traditur hoc die mortuus a Vincentio Bellocensi, et Petro de Natalibus: ac nunc colitur a Trithemio, et hoc sequuntur recentiores, relati sequenti die, qui in Actis dicitur migrasse ad Christum, et colitur a Meldensibus xxvii Maji.
- S. Beda Presbyter, Monachus in Anglia, hoc quidem die obiit pridie Ascensionis: sed quia obiit post Vesperas festi, inscribitur Romano *Martyrologio*, quando de eo agimus, xxvii Maji.
- S. Odo, Archiepiscopus Cantuariensis, refertur in MS. *Martyrologio* quod Romæ in bibliotheca Ducis Attempis servatur: ab aliis ad diem iv Junii.
- S. Timotheus, Episcopus Prusæ Martyr, refertur in MSS. *Menæis Græcis* Divione asservatis, ab aliis x Junii.
- S. Bobo seu Bobolinus, primus Archiepiscopus Viennensis, a Nicolao Chorier dicitur hoc xxvi Maji mortuus, eique hic dies in Ecclesia Viennensi consecratus. Verum hæc de Boboleno secundo accipienda esse infra docemus, et S. Bobo colitur xiv Junii.
- S. Zacharias, Episcopus Lugdunensis, indicatur a Ghinio in *Natalibus Sanctorum Canonorum*. A Suassayo adjungitur S. Irenæo, cui successit, ad diem xxviii Junii.
- S. Jacobus Apostolus, frater S. Joannis Evangelistæ jussu Herodis decollatus, inscriptus est *Martyrologio* sub nomine Bedæ vulgato. Celebris ejus veneratio incidit in xxv Julii.
- S. Zacharias in Britannis, ejusdem gentis Episcopus et Confessor, memoratur in MS. *Florario*, *Martyrologio* Colonix et Lubece anno 1490 excuso, et in *Auctario Greveni ad Usuardum*. Verum non reperitur in *Fastis Anglicanis* hujus nominis Episcopus. Est forson alterius loci, aut regionis, cui in Britannis perperam adjunctum sit. Westmonasteriensis ad annum 618 refert S. Zachariam, Patriarcham Hierosolymitanum, expulsam. Sed num hic intelligendus sit quis dicet? Colitur is xxiii Augusti.
- S. Elpidius, Episcopus Afer, memoratur in *Kalendario Capmana* tertio et quarto apud Michaelum Monachum, qui asserit pag. 70, hoc die eum coli in Ecclesia

clesia Casapulli; censetque eum esse ex iis Episcopis Afris, qui coluntur etiam in Martyrologio Romano 1 Septembris.

S. Benedictæ, Virginis et Martyris, Translatio celebratur sub ritu duplici in monasterio Origiano diocesis Laudunensis. Acta hujus Martyris plane eadem sunt, quæ S. Saturninæ Virginis et Martyris, mutatis solum nominibus, et hæc a nobis xx Maji edita sunt. At festum primum S. Benedictæ celebratur

viii Octobris.

B. Aquilinus, Ubiorum Antistes, qui SS. Ursulam et Socias sepelivit; et SS. Linoldus Diaconus, et Clematius illustris Patricius, qui B. Aquilino in sepeliendis sanctis Virginibus auxilio fuerunt, referuntur a Gelenio in Fastis Agrippinensibus. Aliqua horum Acta a se collecta submitit nobis Colonia Hermannus Crombach, de quo illi gratias amplissimas habemus. Verum quia Hermannus Greven in Additionibus ad Usuardum, et Canisius Aquilinum solum cum titulo beatæ memoriæ referunt ad 16 Maji, malumus omnia seponere, ut ad Acta S. Ursulæ, ubi cunctas simul difficultates historiam Ursulanam concernentes exominabimus, referantur xxi Octobris

Henricus, a S. Bernardo conversus ad monasticam vitam, et dein Archiepiscopus Remensis, cum titulo Beatî memoratur ab Henriquez, Chalemoto, et

Bucelino, Sammarthani tradunt obiisse anno MCLXXV, Novembris xiii, et humatum esse Remis in ecclesia sanctæ Virginis, cujus uti benefactoris anniversarium ibi et Parisiis commemoratur die xvii Kalendarum Decembris, id est

xv Novembris.

S. Catharinæ Virginis Martyris inventio recolitur Parisiis in ecclesia sua cognomen habente a Cultura, vulgo de la Couture. Dies ejus est xxv Novembris.

S. Saturnini, Episcopi et Martyris, consecratio basilicæ Tolosæ, facta ab Urbano II Pontifice, celebratur hoc die, testante Saussay: poterit ejus rei fieri mentio ad Vitam S. Saturnini xxix Novembris.

Fugatius et Damianus, a S. Eleutherio Papa missi in Britanniam, cum illo relati a Wilsono in Martyrologio Anglicano anni 1608, in quo recuso ad xxiii Maji inseruntur. Verum neutro die reperimus ullam eorum mentionem in aliis Fastis. Quia vero missi dicuntur ad S. Lucium Regem, poterit de iis agi ad hujus Vitam

iii Decembris.

Emerita, soror S. Lucii Regis, fratrem Evangelii prædicationi intentum secuta, memoratur in Menologio Scotico Dempsteri. Hanc postredie S. Lucii colit ex Breviario antiquo Curiensi Murerus, id est,

iv Decembris.

DE SANCTO ALPHÆO

PATRE SS. MATTHÆI ET JACOBI APOSTOLORUM

CAPHARNAI IN GALILÆA.

Ejus genus, conditio, patria, et cultus apud Græcos.

D. P.

XXVI MAJI.

Hi duo Apostoli fratres dicti,

Primo hujus mensis die tres Jacobos Apostolos distinxit Magister noster Henschenius, tum aliis adjunctis pluribus, tum etiam cognominibus diversos; quorum unus, Frater Domini dictus, patrem habuerit Cleopham; alter Frater Joannis, fuerit filius Zebedæi; tertius denique, Alphæi cognominetur, ab Alphæo genitore, a quo etiam progenitus sit Apostolus et Evangelista Matthæus, dicente Marco, vidit Levi filium Alphæi, sedentem in Telonio: quod sequuntur Theodoretus Episcopus Cypri et Joannes Chrysostomus, ibidem num. 2 allegati ab Henschenio, Græcorumque Synaxaria ad ix Octobris, quo Jacobum; et xvi Novembris, quo celebrant Matthæum. Consentit his libellus de Apostolis et Discipulis Domini, nobis ex Vaticano sine auctoris nomine descriptus, a multis passim, sed falso, attributus Hippolyto Martyri de Matthæo quidem, ut seniore, sic scribens Ματθαῖος ὁ καὶ Λεβὶ, καὶ ἀδελφὸς Ἰακώβου τοῦ Ἀλφαίου Matthæus, qui et Levis, frater Jacobi filii Alphæi: deinde de Jacobo, ut juniore. Ἰακώβος Ἀλφαίου ὁ καὶ ἀδελφὸς Ματθαίου ἀμφότεροι γὰρ τοῦ Ἀλφαίου ἔχον πατέρα. Jacobus Alphæi, qui et frater Matthæi: ambo enim patrem habuerunt Alphæum. Hinc Theodoretus ambos Capharnaitas, Chrysostomus ambos Publicanos facit; quod utrumque eorum patri Alphæo verosimiliter etiam competit.

2 Hunc autem Sanctis adscriptum invenio (et quidem cum titulo Apostoli, omnibus Christi, imo et Apostolorum discipulis apud Græcos communis) primum in Synaxariis Claromontano et Chiffletiano, deinde in Menæis exensis. Et hæc quidem ad xxvi Maji hoc solum habent Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Ἀλφαίου. Eadem die S. Apostoli Alphæi, Claromontanum addit, ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ὁσίων ἀνδρῶν.

Verum puto intercidisse verba quædam, locumque sic integre legendum esse: τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Ἀλφαίου, [πατρός τῶν Ἀποστόλων Ματθαίου τοῦ Ἐπαγγελιστοῦ καὶ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Κυρίου, Apostoli Alphæi [patris Apostolorum Matthæi Evangelistæ, et Jacobi] fratris Domini. Sed ita auctorem sua memoria fecerit: duos Jacobos confundendo, vel alterum sumendo pro altero. Chiffletianum Synaxarium (in hoc Menæis accuratius, quod singulis Sanctis, absque ulla fere exceptione, Distichon unum accingendum præscribat, saepe in Menæis neglectum) cum dixisset die præcedenti xxv Maji, ὁ ἅγιος Ἀπόστολος Ἀλφαῖος ἐν εἰρήνῃ τελευτᾷ. S. Apostolus Alphæus in pace requiescit: nos versus subjungit,

Θεοῦ Λόγος τὸ θεῖον Ἀλφαῖον στέμνῃ

Τόπος καλῶπται, πικρὸν ἐγγράβον στέμνῃ.

Verbi divini divinum os Alphæum,

Os triste pandens, humo condit sepulcrum.

3 Ista ne de alio Alphæo, quam prædictorum Apostolorum patre, intelligantur, facit primum usus Græcorum, Apostolorum nomine in ampliori sui significatione eos solos dignantur, quos in Evangelii Christi vel Epistolis Apostolorum invenimus nominatos: alius autem nullus ibi nominatur Alphæus. Idem surdet in Claromontano addita memoria filiorum, licet suppressis vel male expressis eorum nominibus. Quia vero is dicitur requiesvisse in pace, verosimile sit, haud multis post Christi mortem divisionemque Apostolorum annis fuisse superstitem, nec persecutionis a Gentilibus illatæ tempora attigisse. Supervivisse autem Christo Alphæum, ejusque fidem prædicasse (puta in Capharnaë locisque vicinis ad mare Galilææ seu lacum Genezareth) nemo quidem vetustiorum scriptorum dixit; id tamen ex aliqua Orientalium traditione debacrant Græci

Hujus cultus in Synaxariis Græcis,

F

patre Alphæo publicano Capharnai

eum titulo Apostoli, ut videatur Christo supervivisse.

A ci habuisse. Etenim Apostolum vocant, et colunt ut Sanctum, non item Zebedæum, patrem Joannis et Jacobi. Hunc vero cum nemo dubitaverit in Christum credidisse, considerans quam facile ad unam Christi vocem passus sit filios a se discedere; nescio quæ alia fingi possit diversitatis istius causa, quam quod Zebedæus mortuus erat ante Christum, idcirco non potuit collaborare Evangelio, et mereri Apostoli nomen.

4 Hoc porro ulterius videtur posse probari ex uxore, Christum filiosque sequente, uti patet ex Matthæi xxvii, ubi versu lvi, inter mulieres, quæ secutæ erant Jesum a Galilæa, ministrantes ei, nominatur Mater filiorum Zebedæi: neque enim vivente marito Christum sequi convenienter potuisset; sicuti nec Apostolorum quisquam vivente uxore vocatus ad ejusdem sequelam legitur; valente scilicet in hoc Christo obloquii causam præbere Judæis, quasi minus observaret legem de non solvendo matrimonio a se latam; quamvis alias indicasset futurum, ut aliqui propter regnum celorum, non solum patrem et matrem, fratres et sorores, sed etiam uxores dimitterent: quod ultimum ex Apostolorum doctrina sic intellexit Ecclesia, ut fieri non posset, nisi vel uxor consentiret vel adultera inveniretur, vel nollet viro ad fidem converso absque injuria Creatoris cohabitare. Ast inquit, Joanna, Uxor Chuzæ Procuratoris Herodis, de qua xxiv Maji, utique maritata, evincit, ejusmodi mulieres non universim fuisse a Christi sequela et ministerio exclusas. Respondeo, hujus aliam a ceteris fuisse conditionem, ex parte Mariti, qui ratione Officii vel aulam sequens, vel in negotiis sui Regis plerumque domo absens, præsumi potest liberorem reliquisse uxori qua vellet progrediendi potestatem (maxime si liberis illa carebat) post tantum acceptum beneficium, quantum erat liberatio a demonio vel infirmitate; quam causam sequenti Christum assignat Lucas Cap. viii. Et tum quidem intra Galilæam prædicabat Christus: Capite autem xxiv, ubi iterum illa commemoratur, potuit et altera fuisse Christum usque Hierosolymas sequendi ratio, quod istic cum Rege esset maritus suus. Adde quod hæc erat Matrona nobilis, quæ per multiplex quod habebat famulitium, suæ cuiusque obligationi circa curas familiares poterat facere abunde satis: non item pauperis piscatoris uxor, senem domi muritum habens, nec alium qui debita ejus necessitatibus præstaret obsequia.

5 Porro Capharnaum, ubi putamus aut semper aut præcipue Alphæum vixisse, creditur ætate Christi totius Galilææ Metropolis et præclari nominis emporium fuisse, dicente de ea Christo Matthæi xi, Nunquid usque in cælum exaltaberis? Sed impletum paulatim in ea est quod sequitur, Usque in infernum descendes. Quippe quæ usque ad ætatem Hieronymi, ut scribit in libro de locis Hebræis, oppidum erat; quando illam vidit S. Arculphus, apud Adamnanum de locis sanctis lib. 2 cap. 22, Murum amplius non habebat. Ætate autem Brocardi, ex ordine Prædicatorum scriptoris, non erat nisi viculus humilis, vix septem habens casus piscatorum. Has ipsos nescio an postea reperit ex eodem Ordine Bonifacius, libro de perenni cultu Terræ sanctæ, asserens, quod cum difficile invenire poteris, quia sæculo ruinæ ejus coopertæ sunt. Quare pro signo, quo inveniri possit, ponit duas palmas: quas scribit Quaresmius lib. 7 cap. 8, peregr. 3, ibi solas inveniri, et miserabile diversorium, in quod se viatores recipiunt, multasque ruinas. Atque hæc tanta desolatio, verosimiliter statim cum Judæa excidio capta, causa fuerit cur in Orientali Ecclesia et monasteriis Palestina, ex quorum usu habentur Menæa, tam exilia supersint vestigia cultus, olim S. Alphæo delati.

In Synaxario Divionensi ad hunc diem, S. Abercius D Martyr filius S. Alphæi Apostoli appellatur, proinde etiam soror ejus S. Helena Alphæi filia esset dicenda: sed putamus aliquem errorem subesse, idque infra plenius dicemus.

6 His jam prælo paratis, ubi eruditissimo viro Claudio Castellano, metropolitanae ecclesiæ D. Virgini Canonico Parisiis, operis nostri promovendi studiosissimo, moneor, Eruditorum aliquos existimare, quod omnis necessitas constituendi tres Jacobos Apostolos, de medio tolli possit, asserendo Alphæi et Cleophæ unam esse personam, imo et nomen idem, secundum variam pronuntiationem mutationemque pñctorum vocalium, manentibus iisdem litteris; quemodmodum Cludoechus, Clodovæus, Hludovicus, Ludovicus, Lodoicus, Aloysius nomen unum sunt, hodierno usu Francis, Clouis et Louys. Equidem facile concipio, quomodo hujus Regis nomen a sua originaria duritie, vetustis Francicis nominibus propria, paulatim deflexum laxigatumque fuerit; et quod scribenti ad ipsum Anastasio Papæ II adhuc Cludoechus erat; uno post sæculo, cum scriberet Gregorius Turonensis, Clodovæus aut Hludovicus sit pronuntiatum, denique initialem consonantem vel aspirationem amiserit; si tamen absque illa, uti præsumitur, revera unum nomen est. Sed quod uno eodemque tempore, quo Alphæi et Cleophæ nomina scripta sunt, non solum ab Evangelistis variis, sed etiam ab eodem, scilicet Luca, unum nomen tam diversimode enuntiatum fuerit, ægre potest apud me fidem invenire. Quid, quod nec eadem consonantes inveniantur? Num juxta Syriacam versionem Alphæus, scribitur Chalphai, per unam gutturalem, quales cum liquidis connecti initio ulicujus syllabæ, (ut concipiantur aliqui pro Chalphai pronuntiasse Chlapai) nec Hebræicæ nec Syriacæ linguæ proprietates tolerat. Cleophas autem in eadem Syriaca versione, scribitur per diversissimam plane consonantem, Kleioupas. Itaque longe tolerabilius diceretur, si omnino necesse foret unum hominem facere, quod sicut Levi, etiam Matthæus; Saulus, Paulus, Nathanael, Bartholomæus, cognominantur; cognomento quadamtenus Græcanico libentius inter Gentes usi, quam præconine Hebræico; sic etiam Cleophas, cognomentum similiter Græcanicum Alphæi tulerit. Verum sic vel non fuerit idem vocandus Apostolus, quasi qui Christo mortuo cum Apostolis fidem prædicaverit; vel uxor ejus Maria, non fuerit vidua Christum secuta: quorum utrumque libenter teneo, ob congruentias prænotatas.

7 Neque suspicari quis velut quod Maria, Jacobi et Joseph mater dicta ab uno Evangelistarum, alibi autem Maria Cleophæ, huic jam aliunde filium Symeonem habenti (eum qui secundus postea fuit Hierosolymorum Episcopus, annis facile quatuordecim senior ipso Christo) genuerit Apostolos Simonem et Judam, secundis autem cum Alphæo nuptiis facta sit Jacobi et Joseph mater. Nom rationi repugnat, ut hæc apud Joannem, a defuncto marito potius nominetur Maria Cleophæ, quam a posteriori vivente Maria Alphæi. Manent igitur, ut longe verosimilius, Alphæum, patrem Matthæi et Jacobi, genere Capharnaitam, neque consanguineum neque affinem Christi fuisse: sicut fuit Cleophas, natus ex stirpe Juda et familia David: adeoque et patres et filios recte distinguere a Græcis. Neque me dimoret locus Pauli ad Gal. I, dicentis quod in suis istis initiis, de quibus agit, Aliorum Apostolorum vidit neminem, nisi Petrum et Jacobum fratrem Domini, quod non possit nisi de Majoribus Apostolis intelligi; nam et ego sic intellego: sed uti Paulum ipsum, licet non unum ex duodecim, Majoribus adscribo; sic et Jacobum fratrem Domini, licet nec ipse ex duodecim fuerit.

Non potest dici Cleophas et Alphæus idem nomen esse,

E

aut mater Jacobi primo Cleophæ deinde Alphæo nupsisse.

F

DE SANCTO CARPO

EX LXXII DISCIPULIS, EPISCOPO BEROEÆ.

D. P.

SYTLOGE HISTORICA.

Elogia ex Græcis, Episcopatus, Laureola: an idem qui Cretensis Presbyter, a Dionysio ad Demophilum laudatus?

SEC. I

Mentio S.
Carpi apud
S. Paulum.

Troas, regio est Asia, contigua Mysia et Phrygia, cujus caput olim fuit Ilium et Troja Poetiarum fabulis decantatissima. In hac postea ab Alexandro Magna Troas urbs constructa est, paucis milliariis a veteris Trojæ ruderibus in Austrum, in ora littorali maris Ægæi; dein Episcopali Sede exornata sub Archiepiscopo Cyziceno. Verbis ejus meminit S. Paulus Apostolus Epistola secunda ad Timotheum capite quarto, ubi versu xiii isto huic indicat: Penulum, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, et libros, maxime autem membranas. Qui ibi indicatur Carpus, in magna veneratione est apud Orientales ad hunc xxvi Maji: quo die in Martyrologio Arabo-Ægyptiaco (quod nobis Latine fecit Gratia Simonius, collegii Maronitarum Romæ olim alumnus) celebratur memoria S. Carpi Discipuli. Verum in per vetusto MS. Menologio Græco, ex bibliotheca Friderici Lindbrogii accepto, appellatur Sanctus Apostolus Carpus, uti etiam in Typico Hierosolymitano S. Sabæ.

Memoria in-
fastis.

Elogium ex
Menologio
Basilii Imp.

2 In Menologio Basilii Porphyrogenitæ Imperatoris de eo teritur elogium, quod Græcum habes cum reliquo mense Maja post primum hujus mensis tomum. Latine autem sic sonat: Fuit hic inter septuaginta Discipulos et Apostolos ab ipso Christo annumeratus: qui Magno Paulo in prædicatione ministrans, sacrasque ipsius epistolas ad illos, quibus eas mittebat, deferens, multos ex Ethnicis ad Christi fidem adduxit: ac fulgore Paracleti habens mentem illustratam, tamquam cæleste sidus ab Oriente exurgens, universum terrarum orbem divinis illuminavit documentis. Porro cum magna quotidie miracula patraret, et iniquissimos spiritus ejiceret, imo urbes et populos ad Christi fidem traduceret; multas ab infidelibus ærumnas illatas sustulit. Verum virili animo ejuscumque certaminis potitus felici successu. Principum iratum animum non formidavit. Quapropter cum Deum in suis membris glorificasset, ab ipso est gloriæ magnificatus: atque in pace decedens, in Dei manus tradidit spiritum. Hæc ibi: quibus similia, de vita et obitu in pace, referuntur in Menæis excusis.

ubi dicitur
in pace decesse-
sisse.

Aliud ex MS.
Synaxario,

3 Sed in Synaxario Ecclesiæ Constantinopolitanæ, quod spectat ad Collegium Claronomontanum Societatis Jesu Parisiis Episcopus et Martyr habetur: Cujus Elogium, licet sub initium fere idem sit hic repetimus; et primo quidem sicut Græce legitur: Οὗτος ὁ τοῦ Κυρίου Ἀποστολὴς, τοῖς ἐξδομήκοντα μαθηταῖς καὶ Ἀποστόλοις ἀπὸ τοῦ Κυρίου συναριθμηθεὶς, καὶ τῷ μεγάλῳ Πάυλῳ διακονῶν ἐν τῷ κηρύγματι, καὶ τὰς θείας αὐτοῦ ἐπιστολὰς τοῖς πρὸς οὓς ἐπέμποντο διαπορρυσσόμενος, πολλοὶς τῶν ἐλλήνων τὴν τριτάτῃ δέξειν ἐδίδασκεν ὅθεν καὶ θεὸς ἐλλάμψει τοῦ παρακλήτου καταγχαθείς τὴν διάνοιαν, ὥσπερ ἄδυστος ἀστὴρ, ἐξ ἀνατολῶν ὁρμήσας, πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ταῖς θείαις αὐτοῦ διδασκαλίαις πατερόετις, θαυμασίᾳ μέγιστα καθεκασμένην τελῶν. Ὑστερον ὑπὸ τοῦ μεγάλου διδασκάλου καὶ κήρυκος τῆς ἀληθείας Ἐπίσκοπος τῆς ἐν Θρακίᾳ Βεροίας προεχειρίσθη, ὅθεν τοὺς Ἰουδαίους ἐλέγχας, καὶ

Maji T. VI

διδάσκας ὅτι ὁ πορ' αὐτῶν σταυρωθεὶς Χριστὸς θεὸς ἐστὶν ἀληθινὸς καὶ ποιητὴς τῶν ἀπάντων, θυμῷ συσχεθέντες ὑπ' αὐτῶν ὁμῶς καὶ ἀνιστῶς ἀντρεθῆναι, παραδοὺς τὴν ἀρίαν αὐτοῦ ψυχὴν εἰς χεῖρας κυρίου, θαυματουργῶν καθεκασμένη ἐν τοῖς αὐτοῦ λειψάνοις, πᾶν παντοῖα καθαίρων, καὶ ἀκάθαρτα πνεύματα ἀποδυνάμων. Hæc ibi, quæ Latine sic sonant: Hic Apostolus Domini, septuaginta discipulis et Apostolis ab ipso Domino adscriptus, et Magno Paulo in prædicatione subserviens, sacras ejus epistolas ad eos quibus missæ erant deportavit: ac simul multos Paganorum sanctissimam Trinitatem venerari docuit. Proinde velut divina luce perfusus, et mente a Spiritu sancto illustratus, velut sidus numquam occidens, in Oriente exortum, totum mundum cælesti doctrina illuminavit, et in singulos dies maxima miracula patravit. Tandem a magno doctore et præcone veritatis Episcopus urbis Beroæ in Thracia ordinatur. Unde cum Judæos argueret, et doceret, Christum, ab illis cruci affixum, esse verum Deum et universorum Creatorem; ab iis furore commotis, et nulla misericordia usis, crudeliter occisus, tradidit sanctam animam suam in manus Domini. Per ejus Reliquias quotidie miracula patrantur, omnisque generis morbi curantur, et impuri spiritus fugantur.

E

ubi dicitur
Martyr obisse;

4 Aliquanto amplius videtur extendi posse ex Disticho, quod pro more ante Elogium ponitur, et est hujusmodi, cum allusione ad nomen, dum acnitur in fine fructum significante.

Martyr etiam
videtur in
Officio haberi,

Κάρπος ἐνέγκων καρπούς δεκτούς Κυρίῳ,

Φέρει καθορᾶν τὴν τελευτὴν ὡς τρυγῶν.

Carpus placentes offerens fructus Deo;

Mortis despectum tritici portat loco.

Plus etiam quadamtenus asserit Sticharium simile tertium ante Canonem, sic sonans: Θυσίαν ἀνάμικτον Θεῷ ὄνουν, τελεώτατα ὑπὲρ αὐτοῦ Μάρτυς τέθυσας καὶ προσήνεξας νοστή τραπεζῇ θυμὰ εὐωδέστατον. Invenientum sacrificium Deo immolans, pro eodem immolatus es ipse perfectus Martyr, in odorem suavissimum divinæ oblatæ mensæ.

F

5 Urbs ejus Episcopalis, Βεροία Græce scripta, quæ in Menæis post elogium de S. Carpo in Strophæ tertio Odes vii Βεροία scribitur, diciturque eum Episcopum optimum a Domino sortita, habuisse diligentem in omnibus Episcopalibus exercitiis. In Synopsi Septuaginta discipulorum, quæ S. Dorotheo Episcopo et Martyri affigitur, quinquagesimus octavus est Carpus, cujus recordatur Paulus, et hic, inquit auctor, Berhoæ, quæ in Thracia est, Episcopus fuit. In alio Catalogo sub Hippolyti nomine citari solito, 62 loco est Carpus Episcopus Βιρρύσας τῆς Θράκης. An Bithya, quæ alius Bysia, urbs Episcopalis Thraciæ Mediterraneæ sub Heraclea metropoli in provincia Europa? In antiquæ Græciæ Macedonia, a Junonio parte 5 Atlantis edita, p. 35 tres urbes Berhoæ indicantur: prima in Syria, altera in Emathia provincia Macedonia, tertia in Thracia sive Mæsia: illa scilicet quæ ab Irene Imperatrice Irenopolis est dicta. Adverti etiam provinciam Macedoniæ Thessalonicensis, Thraciæ proximam, subinde huic a

et Episcopus
Beroæ, ur-
bis Thraciæ.

45

posteriaribus

A posterioribus adscribi, ubi Beroea, celebris peregrinatione et prædicatione S. Pauli, memoratur Actorum cap. xvii, eaque postmodum Episcopali dignitate ornata fuit sub Archiepiscopatu Thessalonicensi.

6 At major difficultas est in Martyrio illi adscribendo, cum in elogio Basilii Imperatoris dicatur τέλει-
θεὶς ἐν ἐσχάτῃ; in pace decessisse: in Menæis vero excusis ἀναπαυσάμενος τῷ γλυκύτῳ ὕπνῳ, dulcissimo Somno requievissse. S. Joseph Hymnographus Cano-
nem hoc die recitandum composuit sub hac acrostiche:

Τὸν κλεινὸν σὺν Κάρπῳ ἐθεὶρ πόθῳ. ΩΣΗΦ.

Divino amore nobilem Carpum cano. Joseph.

et in Canone
Josephi Hym-
nographi.

In hoc Canone cum undique accersantur encomiorum ac laudum tituli, a fievore prædicationis, illustratione spiritus, multiplicitate fructus relati, etc. non sit ex-
presso mentio Martyrii: dicitur tamen Strophe in Odes II Ἰὼ, Κάρπε, τὸ σῶσόν σου χάριμα τῇ κτίσει, ὡς ἱερὰ ἄρ-
χης ἡλίκης, ἐνδύξῃ. Ut salutarem prædicationem creature annuntiares, o gloriose Carpe, Multas per-
secutiones et tribulationes sustinuisti: et Odes VII Strophe II, Θυμὸν Ἀρχόντων, Σοφὴ, μὴ δειλιάσῃς ὁλως, συντόμως ἐγώρεῖς πρὸς ἀλλήλους ἐπίπῳνα σάκματα.

Indignationem Præsidum nihil omnino reformidans, o Sapiens, sine mora cucurristi ad stadium certami-
nis. Denique Odes IX Strophe III laudatur S. Carpus, ut Σωτήριος τῶν Ἀγγέλων, Ἀποστόλων, καὶ Μαρτύρων, θαυμαστός ἐν εὐσεβείᾳ τελειωθέντων, Socius Angelo-
rum, Apostolorum, et Martyrum, in pietatis cultu mirabiliter consummatorum. Quæ omnia cum nihil
certæ notitiæ adferant, et expressoris significationis ab-
stinentia magnum pro negativa præiudicium fundet, in
præsentī casu; arbitrio Lectoris dimittimus velut
Confessorem an Martyrem credere S. Carpum.

7 In Epistola ad Demophilum, octava inter eas quæ
S. Dionysio Areopagita tribuuntur, nominatur Carpus
Presbyter, ad quem in Creta divertit Dionysius.
Hanc S. Maximus in scholiis super ipsam Epistolam,
nosterque Corderius in Annotationibus, et Raderus lib.
3 Viridarii, faciunt eundem cum ipso de quo agimus,
Pauli discipulo: Benedictus vero Justinianus in Pauli
epistolam II ad Timotheum diversos censet: quod tanto
certius tenebitur, quanto verosimilius fuerit quod ejus-
modi Epistolæ non sint Dionysii Areopagite, sed alte-
rius longe posterioris Dionysii. Ut autem ipsius Areo-
pagite, essent, titulus Presbyteri et Cretense
domicilium sufficere videntur, ne Carpus iste Apostolus
fuisse credatur, in prædicatione Evangelii quaquaver-
sum Pauli more vel cum ipsomet Paulo observans, qui
Troade primum ac deinde Beroeæ consedit. Quia tamen
multa adificationis est ea quæ a Dionysio qualicumque
narratur visio Carpi Cretensis, quisquis demum hic
fuerit, lubens cum ex Corderii nostri versione trans-
cripsero.

8 Cum aliquando in Cretam venissem, S. Carpas
me hospitio accepit, vir si quis alius, ob insig-
nem mentis puritatem, ad Dei contemplationem
aptissimus: neque enim sacros mysteriorum ritus
auspicabantur, nisi prius ipsi inter præparatorias ora-
tiones sacra quadam et propitia visio apparuisset.
Ipsam ergo (uti referebat) infidelis quispiam contri-
staverat aliquando, tristitieque causa erat, quod ille
ab ecclesia quemdam ad infidelitatis errorem sedux-
isset, cum adhuc celebritatis, quæ ab Hilaritate no-
men accepit, dies agerentur. Cum autem pro utrisque
benevole Deus fuisset exorandus, ut auxilio salutari
alterum quidem ab errore converteret, alterum vero
bonitate superaret; neque desistendum fuisset ab
eorum per totam vitam admonitione, donec tan-
dem ad divinam cognitionem promoverentur; tum-
que demum illis quæ ambigua videbantur et obscu-
ra patescerent, et ab iis quæ præter rationem
teioerarie commiserant respicere legitima veritate

cogerentur; nescio quo pacto, cum id illi antea
numquam evenisset, tum vehementi quadam indi-
gnatione et amaritudine concepta obdormierat:
vesper enim erat. Circa mediam vero noctem, quo
tempore ad divinos hymnos evigilare consueverat,
experrectus quidem surgit, cum somnos parum quie-
tos, crebroque interruptos nec absque perturba-
tione cepisset: stans tamen ad divina colloquia
non satis religiose tristabatur, graviterque ferebat;
iniquum esse dicens, impios adhuc homines rectas-
que Domini vias pervertentes vivere. Et hæc di-
cens, precabatur Deum, ut semel amborum vitam
fulgetro quopiam in misericorditer abrumperet. His
dictis repente se vidisse referebat, domum in qua
consistebat primum e iniquassatam a summo vertice,
bifariamque divisam; et quemdam ante se ingentis
luminis rogam: eumque (sub dio enim jam locus
ille videbatur) e coelo ad se usque delatum: cælum
autem ipsum apertum, et in cœli cardine Jesum, in-
numeris illi humana specie Angelis adstantibus. At-
que ista quidem sursum conspexisse, miratumque
fuisse: porro deorsum respectando Carpus se vi-
disse asserebat, ipsum quoque pavementum instar
vastæ cujusdam tenebrosissimæque voraginis dif-
fissum, illosque viros (quos diris devoverat) ante
se ad os voraginis tremantes stare ac miserabiles,
tamquam jam jamque præ pedum lubricitate collap-
suros: inferne autem e voragine serpentes emer-
gere cernebat, circa tam labiles illorum pedes, modo
quidem in gyrum actos, et implicitos simul pertra-
hentes, modo quoque dentibus et caudis incendentes
ac demulcentes, omnibusque modis eos in vora-
ginem præcipites dare molientes: fuisse autem et
viros quosdam in medio, qui adversus eos una cum
serpentibus impetum facerent, exagitando una et
impellendo atque feriendo: visos autem esse viros
illos lapsui appropinquare, partim quidem invitos,
partim vero sponte, a malo ita sensim coactos, et
simul persuasos.

9 Referebat autem Carpus se, dum inferiora re-
spiceret, fuisse delectatum, superiora negligendo.
Cum vero graviter et indigne ferret illos necdum
cecidisse, atque ad hanc rem sæpe frustra incubuis-
set, indignatum iis et imprecatum esse. Et enim,
vix tandem revocatis ad superna luminibus, vidis-
set quidem denuo, sicut prius, cælum, Jesum vero
miseratum quod fiebat, desuper cœlesti throno de-
scendisse; atque ad ipsos accedentem, benignam iis
manum porrexisse: Angelosque una opem conferen-
tes, alterum virorum ex altera parte retinuisse; Je-
sumque ipsi Carpo dixisse, Manu jam extensa per-
cute me, siquidem adhuc paratus sum denuo pro
hominibus salvandis pati, illudque libentissime, ne
demum alii homines peccent. Ceterum considera,
num tibi expediat hanc istiusmodi hiatus et cum
serpentibus mansionem, Dei ac bonorum clementis-
simorumque Angelorum consortio præferre. Hæc
sunt quæ ego cum audiverim, vera esse credo. S.
Maximus in suis ad hanc Epistolam Scholiis notat,
Idololatrias dies fuisse, quos Hilarios vocabant; eosque
vel privatos, ut eum quis uxorem duxerat; vel pu-
blicos, ut cum Rex inauguratus erat: per quos
dies nemini licebat quidquam lugubre gestare, sed
spectacula sacrificiaque celebrabantur. Addit Corderius
ex Macrobio, quod Hilaria antiqui diem æqui-
noctii verni appellabant. Sed quid hæc ad Christia-
nos? Suspicio ergo etiam hos suos habuisse Hilarios
dies, octo scilicet post susceptum baptismum, quibus al-
bati mcedebant in signum latitæ, et intra quos neophy-
tum illum a fide recens suscepta abstractum, tam ægre
ferebat Carpus iste, dignus fortassis postea factus qui
etiam ipse inter Sanctos commemoretur.

quod offensus
duobus infide-
libus,

E

iisque vindic-
tam impre-
cans,

viderit
quasi lapsu-
ros in ignem,

F
quibus ma-
num porrige-
bat Christus.

Tempus Hila-
riorum.

de qua Diony-
sius ep. 8
narrat,

DE SANCTO QUADRATO

EPISCOPO ATHENIENSI, SCRIPTORE ECCLESIASTICO.

G. H.

SYLLOGE HISTORICA.

De ejus doctrina, Episcopatu, confessione, cultu, distinguendisque ab eo Magnesieni et Philadelphiensi ejusdem nominis Episcopis.

CIRCA AN. CXX
Illustris prophetae gratia,

Prima eaque antiquissima S. Quadrati memoria extat apud Eusebium in ejus *Historia Ecclesiastica* : qui libro tertio, cum capite 36 egisset de S. Ignatii Episcopi Antiocheni martyrio et epistolis, capite sequenti 37 ita scribit : Eadem tempestate, sub Trajano imperatore, floruit etiam Quadratus : qui cum Philippi filiius prophetica gratia illustris fuisse commemoratur. Præter hos alii quoque complures eodem tempore viguerunt, inter Apostolorum successores principem obtinentes locum. Qui, utpote discipuli tantorum virorum admirabiles plane ac divini, Ecclesias quarum fundamenta variis in locis Apostoli prius jecerant, ædificando perfecerunt : prædicationem Evangelii magis ac magis promoventes, et salutaria regni coelestis semina per universum terrarum orbem late spargentes. Siquidem plerique ex illius temporis discipulis, quorum animos ardentioris philosophiæ desiderio verbum divinum incenderat, Servatoris nostri præceptum jam ante expleverant, divisim inter egentes facultatibus suis. Deinde relicta patria peregre proficiscentes, innox obibant Evangelistarum : iis, qui fidei sermonem nondum audivissent, Christum prædicare et sacrorum Evangeliorum libros tradere satagentes. *Hæc ibi studiosius quæcum ad S. Quadratum etiam spectent, ex infra dicendis constabit. De filiabus Philippi nonnulla jam diximus ad Vitam S. Philippi Apostoli 1 Maji. Acta S. Ignatii dedimus 1 die Februarii. At Trajanus mortuus est x Augusti anni cxvii.*

orationem
apologeticam
offert Hadriano Imp.

C 2 Idem Eusebius lib. 4 cap. 3 ista de ipso S. Quadrato utitur. Cum Trajanus per viginti annos demptis sex mensibus Principatum tenuisset, Aelius Hadrianus suscepit Imperium. Huic Quadratus obtulit Orationem, quam pro defensione Religionis nostræ idecirco conscripserat, quod quidam malevoli homines, vexare nostros atque incessere conabantur. Extat hodieque apud plerosque ex Fratribus hæc oratio, quam nos etiam habemus : ex qua et ingenium ejus viri et rectam Apostolicæ fidei doctrinam perspicue licet cognoscere. Porro idem Scriptor suam ipsius antiquitatem satis declarat his verbis : Servatoris autem, inquit, nostri opera semper conspicua erant, quippe quæ vera essent : ii scilicet qui morbis liberati, aut qui ex morte ad vitam revocati fuerant. Qui quidem non solum dum sanabantur, aut dum ad vitam revocabantur, conspecti sunt ab omnibus, sed secuto deinceps tempore. Nec solum quamdiu in terris moratus est Servator noster, verum etiam post ejus discessum diu superstites fuerunt : adeo ut nonnulli eorum etiam ad nostrasque tempora pervenerint. Hæc de Quadrato. Ita Eusebius, quem describit Georgius Syncellus in *Chronographia*, ambo absque mentione ullius Episcopi dignitatis : et præter relatum fragmentum nihil de dicta Oratione Apologetica S. Quadrati reperitur.

3 Denique idem Eusebius lib. 4 suæ *Historiæ Ecclesiasticæ* late prosequitur, quæ sub M. Aurelio Antonino et L. Aelio Vero, ab anno clx, ad annum

clxxx imperantibus, contigerunt, et cap. 23 ista habet : Primum quidem de Dionysio dicendum est, qui Corinthiorum Ecclesiæ Episcopatum gessit..... et ad diversas Ecclesias, varias Epistolas scripsit..... Harum altera est ad Athenienses scripta, excitans ad fidem et ad vitam ex præcepto Evangelii traducendam. Qua in re negligentiam arguit Atheniensium : quippe qui a fide propemodum descivissent, ex quo Publius eorum Episcopus in persecutionibus tunc temporis excitatis martyrium subierat. Meminit etiam Quadrati, qui post martyrium Publii Episcopus Atheniensium est constitutus, ejusque labore et industria cives denno in Ecclesiam convenisse, et redivivum fidei ardorem in illis reparatum esse testatur. *Hæc ibi de S. Dionysio, cujus reliqua Acta de dimis xiii Aprilis, uti S. Publii Episcopi et Martyris xxi Januarii.*

Episcopus
Atheniensis
fidei ardorem
renovat :

4 S. Hieronymus hactenus dicta de uno eodemque Quadrato intelligenda asserit : idque potuit scire ex *Tabulis Ecclesiæ Atheniensis*. Nam Epistola 84 ad Magnum Oratorem Romanum, rationem reddit, quare subinde secularium litterarum exempla adferat ; et quorum exemplo id faciat, late ostendit. Curram, inquit, per singulos. Quadratus, Apostolorum discipulus, et Atheniensis Pontifex Ecclesiæ, nonne Adriano Principi, Eleusinae sacra invisenti, librum pro nostra religione tradidit ; et tantæ admirationi omnibus fuit, ut persecutionem gravissimam illius excellens sedaret ingenium ? Idem eadem confirmat libro de *Scriptoribus Ecclesiasticis* cap. 19 his verbis : Quadratus, Apostolorum discipulus, Publio Athenarum Episcopo ob Christi fidem martyrio conorato, in locum ejus substituitur : et Ecclesiam grandi terrore dispersam fide et industria sua congregat. Cumque Hadrianus Athenis exegisset hiemem, invisens Eleusina ; et omnibus pene Græciæ sacris initiatus, dedisset occasionem his, qui Christianos oderant, absque præcepto Imperatoris vexare credentes ; porrexit ei librum, pro religione nostra compositum, valde utilem, plenumque rationis et fidei, et Apostolica doctrina dignum : in quo et antiquitatem suæ ætatis ostendens, ait plurimos a se visos, qui sub Domino variis in Judæa oppressi calamitatibus sanati fuerant, et qui a mortuis resurrexerant. *Hæc S. Hieronymus, a quo indicata Eleusina sacra, in Honorem Cereris ob acceptas fruges celebrari solita, ab Eleusina oppido Atticæ dicta fuerunt. Ex Hieronymo Honorius Augustodunensis libro de Scriptoribus cap. 20 hæc excerptis : Quadratus, Apostolorum discipulus, Athenarum Episcopus, scripsit librum pro Christiana religione, valde utilem, Apostolica doctrina dignum.*

E

persecutionem
sedat :

videt a Christo sanatos
et resuscitados.

5 Hujus porro sancti Episcopi sacra memoria inscripta est passim *Martyrologis* manu exaratis et prælo censis ad præsentem diem xxvi Maji, in quibus Ado ista habet : Apud Athenas B. Quadrati Episcopi, discipuli Apostolorum. *Iisdem verbis relatis ista Usuardus addit : Qui persecutione Hadriani Ecclesiam, grandi terrore dispersam, fide et industria sua congregavit. Etiam librum pro Christianæ religionis defensione*

Memoria in
Martyrologis,

A sione edidit, plenum fidei, et Apostolica doctrina dignum. Quæ etiam in hodierna Martyrologia leguntur, additurque eum Imperatori dictum librum porrexisse. Plura ex S. Hieronymo descripsit Notherus; secuti recentiores. At qui Martyrologium sub mentito Bedæ nomine edidit, ista singularia habet: Apud Athenas B. Quadrati Episcopi, discipuli Apostolorum. Ille firmavit, ut nulla esca a Christianis repudiaretur, quæ rationalis et humana est: quod S. Eleutheria Papæ adscribunt Catalogi.

6 Denum Petrus Hallaix, seculo primo Antiquorum Patrum et Scriptorum inseruit satis longam Vitam S. Quadrati, in septem capita eam distinguens, sub hisce titulis; Caput i. Patria, ætas, educatio, studia. Caput ii. Profectio ad sacros honores, et in eorum functione primi labores. Caput iii. Accessus ad urbem Athenas, et oneris Episcopalis susceptio. Caput iv. Pro Christianis, quos Gentilium vexabat persecutio, librum Hadriano Imperatori offert, et pacem Ecclesiis impetrat. Caput v. Postremi labores, et dignus vita anteacta excessus, et post mortem honores. Caput vi. Scripta ejus et fragmentum unicum. Hæc late deducuntur, sumpto fere fundamento ex iis quæ nos ex antiquis Scriptoribus protulimus: B proinde lectorem, qui similibus amplificationibus delectatur, ad præfatum librum remittimus: ubi et reperiet longas notationes. Ultimo Capite vii ex Menæis Græcorum proponitur martyrium S. Quadrati, quasi esset istius de quo hic agimus: et illud elogium ex die xxi Septembris adducitur: Eadem die memoria S. Quadrati Apostoli. Hic vir antiquus et multiscius Athenis atque Magnesiae Domini Verbum annuntiavit, multosque suis illustratos documentis ad lucem cognitionis Dei adduxit. Unde et Athenis procul a grege suo persecutorum injuria depellitur, dein prius saxis appetitus, et igne probatus, poenisque aliis, tandem sub Ælio Hadriano Martyrii palmam reportat.

Perperam
Martyr et
Magnesiæ
Apostolus
habetur:

est junior
Quadratus
Magnesiæ
Episcopus au.
250.

21 Septembris
martyrio co-
ronatus,

7 Verum ea ad alium pertinent Quadratum: cujus Acta martyrii in antiquo Menologio Basilii Porphyrogenetæ Imperatoris ita referuntur ad dictum xxi Septembris. Eadem die certamen Sancti Hiero-Martyris et Apostoli Quadrati, Episcopi Magnesiae, et sociorum ejus. Quadratus divinus Hiero-Martyr, Apostolus Christi et Episcopus Magnesiae, floruit Decio et Valeriano Imperatoribus. Hic cum audisset Decium Cæsareæ commorari, profectus Magnesia Nicomediam, ut conventos a se, qui in vinculis essent, Sanctos adhortaretur ad subeundum egregia animi alacritate pro Christi nomine Martyrium, cognoscitur Christianus a Nicomediae Proconsule: ad cujus tribunal productus cum reliquis Martyribus, cum primis idolorum imposturas coargueret, ceteris gravissime cæsis, atque iterum in carcerem detrusis, Cæsaream ad Decium adducitur. A quo cum nulla arte posset adduci, ut Christum abjuraret, per varia tormenta questionibus subjectus, tandem in caminum injicitur vehementer accensus: sed et inde incolumis egressus, capitis damnatus morte occubuit. Hactenus Menologium Basilii Imperatoris, ex translatione Petri Arcendi et editione Ughelli Tomo 6 Italiae sacræ, sed perperam ad diem xx Septembris collocatum, propter errorem inceptum ad diem xvi Septembris, qui in autographo Græco est dies xvii; et quia hic error continuatur usque ad diem xxx, ideo duo Elogia, ad illum ultimum mensis diem spectantia, in duas dies dividuntur a translatores Latino. His obiter notatis, ad S. Quadratum Magnesiae Episcopum revertamur, de quo in Menæis Canon unus habetur ad diem sequentem xxii Septembris, ex eoque Petrus Hallaix excerpit elogium xxxi, eaque Latine simul et Græce edidit, tamquam S. Quadratum Episcopum Atheniensem attinentia, quam-

vis in illis nulla fiat Athenarum mentio imo de Magnesiae elogio xxix ista habeantur: Tuarum Reliquiarum capsam, velut divinam arcam, obtinet Magnesia, o Quadrate, et ex ea cunctam haurit desiderio utilitatem. Colorum autem tabernacula, quæ tuam possident animam, simul cum omnibus Sanctis exultant.

D
Magnesiæ
ob Reliquias
clarus,

8 At contra S. Quadratus, de quo hoc die agimus, Athenas ad prædicandum verbum inissus, postquam eidem urbi pluribus annis evangelizavit, clarus doctрина et vita, sancto fine quievit, ibidemque humatus jacet. Ita Petrus de Natalibus lib. 5 Catalogi cap. 47. Præterea in citatis elogiis nulla etiam mentio fit libri aut orationis apologetice oblatæ Hadriano Imperatori: cujus tamen valde honorifice meminit Nicephorus Callistus, illiusque virtutem deprædicat, sed usus fere verbis Eusebii, absque ulla mentione Martyrii: nos autem contra ex S. Hieronymo etiam diximus, excellenti hujus Quadrati ingenio persecutionem gravissimam fuisse sedatam. Interim, quia Apostoli titulum Magnesienſi Martyri videmus attributum, credimus ambas Quadratos a compilatoribus Synaxariorum in unam personam esse conflatos; cum is qui tantopere laudatur ab Eusebio, nullum in fastis Græcis nomen haberet, nedum diem certum cultus. Hoc vero mihi occasionem daret suspicandi, non Athenis, ubi Episcopus fuerat; sed peregre mortuum eum esse, itaque in oblivionem venisse etiam Atheniensibus suis; nisi viderem etiam Publum, non solum Episcopatu, sed etiam Martyrio commendatum, in iisdem Græcorum Fastis inli-

uti alter
Athenis,

E

9 Porro licet Eusebius, ex Dionysii Corinthii Epistola, tam clare doceat, Quadratum Athenis fuisse Episcopum; inventi tamen sunt qui illum amandarent, non quidem Magnesiam, sed ad alteram bidui itinere remotam urbem Philadelphiam. Est autem Magnesia Caria urbs, ab Ephesodissita xxv miliaribus in ortum, altero milliari a Marandro fluvio: et hunc versus Septentrionem, est urbs Lydia Philadelphiæ ad Caystrum fluvium, a Magnesia circiter lx miliaribus distans, ad cujus Episcopum, sub titulo Angeli Philadelphiae Ecclesiae, dirigitur Epistola sexta Christi Domini in Apocalypsi S. Joannis cap. 3 versu 7 et sequentibus. Petrus Hallaix Capite 2 Vitæ S. Quadrati hanc Epistolam profert, explicatque, et S. Quadrato scriptum asserit; in Notationibus vero adducit ita sentientes, Petrum Aureolum, Nicolaum Liranum, et Brondum; imo ait, se nullum reperisse, qui alium nominaret Philadelphiae tunc Angelum, quam S. Quadratum. Joannes de la Haye in suis Bibliis Maximis Tomo 17 pag. 741 addit expositores communiter dicere, quod iste fuit Quadratus. At contra Gregorius Ferrarius in Commentariis suis super Apocalypsim, explicans hanc sextam Epistolam, pag. 183 opponit, cum ex S. Hieronymo et aliis S. Quadratus, Episcopus fuerit Atheniensis, non Philadelphius; merito Alcazar, Pierius et alii negant esse hunc Episcopum: qui proinde incertus ignotusque remansit. Quibus et nos assentimur, vehementer addubitantes, an is qui hodie colitur S. Quadratus, unquam in Asia fuerit.

qui non fuit
Episcopus
Philadelphiae.

F

10 Finieram: sed aurem vellicat Zegerus Pauli Carmelita, in Notis ad Vitam S. Thelesphori Papæ a se composita, ne obliviscar sua Eliano ac Prophetico Ordini accensere Quadratum, facem ad hoc præferente Eusebio, tum loco præcitato libro 3 cap. 37, tum libro 5 cap. 16; ubi ex opere cujusdam Miltiadis contra Mou-

An Carmelita,

tanistas

A tonistas, novi Testamenti Prophetas enumerat, Agabum, Silam, Philippi filias, Aramiam Philadelphensem, Quadratum. Hic Zegerus, se et suos palpas; Et illi, inquit, non idcirco tantum Prophetæ appellantur, quod prophetiæ dono seu spiritu præditi fuerint, sed quam maxime quod Prophetici Ordinis sectatores extiterint, cujus Professores olim Prophetarum filii. et idcirco iidem qui supra Agabus, Judas, Silas, et alii quidam a Palæonydoro et Didaco de Coria, in Annalibus suis, expresse inter Eliani seu Prophetici Ordinis viros recensentur. *Lezana in Annalibus ad an. 128 hæc refert, ut pie premeditata, etsi non certa. Non ibi hærent alii, sed R. P. Philippus a Visitatione, in sua Acie bene ordinata, Sanctis Ordinis Carmelitarum absolute et citra scrupulum accenset Quadratum, allegans in Notis MSS. Marianum Scotum atque Lezanum. Lezanæ judicium jam audivimus, agnoscentis hæc omnia solius piæ meditationis inventa esse, nulliusque vetustæ, qualem res exigeret, Auctoris testimonio suffulta: allegat tamen Marianum Scotum lib. 2 Chron. æt. 6 quasi in illum sensum accipiendus sit, cum ait, Inter eosdem Prophetas floruit vir æque insignis Quadratus, qui una cum Philippi filiabus in prophetica gratia celeberrimus fuisse perhibetur. Laboravi, sed frustra, in iis quas habeo Mariæ editionibus verba ista requirens. Denique tamen apud eum inveniri: expresse ea agunt de Prophetica gratia, qua effulserit Quadratus; non de aliquo Prophetico Ordine, nec nomine quidem tenus apud antiquos noto, ad eum sensum quo ipsum nobis obtrudunt Patres Carmelitæ.*

11 Sed necdum satis. Piæ illi suorum meditationi aliquid suprameditans Philippus a Visitatione, Ex. Philosopho, inquit, et Elhetarum Magistro, factus Atheniensis Episcopus, totam Ecclesiam firmavit cum S. Thelesphoro, suo primum discipulo. Ita in floccos bene maguos coagulantur delapsæ altius per inane tenuissimæ nives. Telesphorus, anno cxxxvi factus Romanus Episcopus est, ex Anachoreta (sic habet Catalogus Pontificius) ergo Carmelita. Natione Græcus; ergo Atheniensis, Quadrati discipulus. Quadratus ille Prophetæ fuit, ergo etiam Carmelita: omnes enim enumerati ab Eusebio dicuntur Prophetæ, non tam quia erant gratia prophetica præditi, quam quia erant Ordinis Prophetici sectatores: hic autem erat Ordo Carmelitarum. Estne in toto hoc progressu vel unica propositio, quæ cum altera verum congruum habeat? Si non est; quis nobis jure saccenseat? quod, non speculantes phantasmata, sed antiquorum scriptorum colligentes testimonia, nec ultra quam hæc evincant asserentes quidpiam, cautius nobis progrediendum credamus, quoties ea nobis offeruntur, quæ vix per multas inconsequentes præmissas elici potuerunt a meditandis Palæonydoro et Coria, et post hos ab aliis, prægressos sine discussione secutis; atque hoc solum agentibus, ut majorum qualiacumque dicta aliqua verisimilitudine vestirent, quamdiu adferebatur nemo qui contrarium positive dixerit: quasi scriptores veteres refutare potuerint, aliter quam silentio suo, id, quod multis post seculis exogitaturi erant recentiores.

D
AUCTORE G. H.
et S. Telesphori Papæ
magister?

DE S. SYMMETRIO

ET ALIIS XXII MARTYRIBUS ROMÆ.

G. 11.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

Eorum Martyrium et cultus: Corpus Symmetrii an Ledernaci? Acta fabulosa.

CIRCA
AN. CLIX.

Historia
martyrii:

C Antiquissima horum Martyrum memoria reperitur in Vita SS. Praxedis et Praxedis Virginum, quæ a S. Pastore habetur conscripta, a nobis ad XIX Maji elucidata. In hac cum esset indurata Dedicatio Ecclesiæ, in thermis S. Novati fratris S. Praxedis extractæ, a Pio Pontifice Romano peracta; ista subiunguntur: Post annos duos et dies decem et octo, facta est persecutio magna Christianorum, ut traherentur ad idolorum culturam, et multi martyrio coronati sunt. Virgo Domini Praxedis fervens in Spiritu sancto, multos Christianos occultabat, quos et cibo pascibat et verbo Spiritus sancti. Tunc divulgatum est Antonino Imperatori, eo quod conventus fieret in Titulo Praxedis: et misit et tenuit multos, inter quos etiam tenuit Symmetrium Presbyterum, cum aliis viginti et duobus: quos sine interrogatione gladio puniri præcepit in eodem Titulo; quorum corpora noctu B. Praxedis collegit et sepelivit in cœmeterio Priscillæ, sub die septimo Kalendarum Juniarum. Tunc afflictione contristata B. Praxedis ingemuit, et oravit ad Dominum, ut transiret ex hoc mundo: cujus orationes et lacrymæ ad Dominum Jesum Christum pervenerunt. Nam post dies * triginta et quatuor, post martyrium Sanctorum supradictorum et coronam, migravit ad Dominum Virgo sancta, die duodecima Kalendarum Augusti: cujus corpus ego Pater Presbyter sepelivi, juxta patrem suum, in cœmeterio Priscillæ via Salaria. Hæc in nostris variis MSS. et opud Mombrinium leguntur. At Paulus Aringhus lib. 1

Romæ subterraneæ cap. 15 num. 6, et lib. 4 cap. 28 num. 4. allegat MS. codicem Vaticanum in quo ista leguntur: Quorum corpora noctu B. Praxedis collegens, sanguinem quoque spongia, quæ hactenus extat, de pavimento exhumans, sepelivit juxta patrem suum et sororem, in cœmeterio Priscillæ.

2 Elevatur postea utque in varias ecclesias distributa Reliquiæ sunt: unde Abbas Piazza in Sanctuario Romano assertit, in ecclesia S. Silvestri in campo Martio asservari magnam partem corporis S. Symmetrii, partem vero esse in ecclesia Sanctorum Quatuor coronatorum. Eodem affirmat Octavius Panciroli, in Thesauris absconditis urbis Romæ, ubi de utraque ecclesia agit. Ad tempus Martyrii quod attinet, in hodierno Romano Martyrologio dicuntur illi Martyres passim sub Antonino Pio: cui assertioni licet videatur repugnare magna persecutio Christianorum indicata in Actis; ostendimus tamen ad diem XIX Maji facile eam componi posse cum moderatione qua plerumque usus Antoninus est; adeoque nihil obesse, quo minus res tota acta sit, ipsaque S. Praxedis mortua, circa annum CLIX: nec ubi dicta necesse habemus iterum hic retexere. Apud Usuardum sola ista leguntur: Romæ Sanctorum Martyrum Symmetrii Presbyteri, et aliorum XXII. Quibus ista adduntur apud Adonem: Quos Antoninus Imperator gladio pro Christo puniri fecit: quorum corpora noctu B. Praxedis collegit, et sepelivit in cœmeterio Priscillæ sub die VII Kalendarum Junii: Similia habent Notkerus, et auctor Martyrologii sub nomine Bedæ excusi, et passim recentiores cum Petro

P
Reliquiæ ubi?

Tempus
martyrii.

Nomen in
Fastis sit-
cris.

* imo
quinqua-
ginta.

A *Petro de Natalibus lib. 3, Catalogi cap. 38 ac pluribus MSS.*

*Aliquod
Corpus Le-
dernaci.*

3 *Et hæc sunt quæ de S. Symmetrio ejusque sociis Martyribus Romanis certiora habentur. Interim inprimaria monasterii Stabulensis hereditate est parochia Ledernacum, vulga Lierneus, diæcesis Leodiensis, sed ditioni Luxemburgensi inserta : ibi Patronus primarius habetur S. Symmetrius Presbyter et Martyr, sub cuius invocatione est dicta ecclesia fundata : idque, ut ferunt, a Papoleno secundo Abbate Stabulensi, et S. Remachi successore, qui dicti Symmetrii corpus Romæ cum auctoritate summi Pontificis eruit, et in dicta ecclesia collocavit, ubi sacræ hæc Reliquiæ sunt argenteæ capsæ inclusæ, et ab immemorabili tempore fuerunt publico in honore adservatæ, atque in aliquibus solennitatibus publica processione circumlatæ. Primarium autem Sancti festum ibi tum magna veneratione celebratur hoc xxvi Maji, quo nomen ejus est Martyrologio Romano insertum. Est præterea mentio loci et Martyrii in libro secundo Miraculorum S. Remachi, per Nidgerum conscripto, ubi ista habet : Fiscus Ledernacus nostro monasterio addictus est : in eo est ecclesia S. Symmetrii et aliorum, virtutibus illustris. Decretum autem fuit, teste Chappeavilla in Notationibus ad cap. 14 Harigeri de Gestis Episcoporum Tungrensium, ut prædicta villa se filiam Stabulensis Ecclesiæ recognosceret, sub censu unius esterlini ex qualibet domo persolvendi : et ut sarcophagum Martyris annue nona die Maji Stabuletum cum hymnis et processione, in indicium filialis subjectionis, deferrent. Meminerunt ejusdem Translationis Miræns in Fastis Belgicis, Fisen in Floribus Ecclesiæ Leodiensis, Saussayus in Martyrologio Gallicano, et Gelenius in Partis Colonienisibus, qui iterum ipsam attingunt diei Maji, aliquas autem S. Symmetrii Reliquias esse in Ubiis, addit Gelenius, quod propter etiam ix Maji refertur in Catalogo generali Ferrarii.*

*Vita ex MSS.
duplex, quia
fabulosa,
omittitur :*

4 *Duplicem nos Vitam S. Symmetrii nacti sumus a Gamansio et Crasio Societatis nostræ Sacerdotibus, Aschaffenburgæ et Colonia submissam ; qualem etiam inter MSS. codices monasterii Stabulensis et Ecclesiæ Ledernacensis reperit Chappeavillus, et diligenter perillustravit. Habuit etiam illas Vitas Christophorus Browerus, et idem quod Chappeavillus de iis judicavit, multis conspersas esse fabulis : nec noster alius de iis est sensus. Narrant enim S. Symmetrium a S. Materno in infantia resuscitatum, eaque occasione Albanam ejus matrem cum prole fidei Sacramenta suscepisse, cui nomen dederit Symmetrius sextus Comes Salmensis, Albanæ frater. Prior pars desumpta est ex Vita S. Valerii, Episcopi Trevirensis, ad xxix Januarii illustrato ; in qua capite 3 dicitur S. Eucharis, filium Albanæ matronæ mortuum resuscitasse, eamque cum suis baptizasse et domum ejus ecclesiam consecrassse : ubi tunc annotavimus inter fabulas recensendum, quod S. Symmetrius feratur hujus Albanæ filius, et non a S. Eucharis, sed a Materno suscitatus. At pro secunda parte observat Browerus, quomodo crescente Martyris Ledernacum translata fama, proclive creditu fuit, honoris causa vicinorum Salmæ Comitum quempiam a Martyre potius nomen adscivisse, quam a Comitibus obvenisse Martyri : quot alii, ut dictis Comitibus obblandirentur, inverterunt. Dicitur deinde S. Symmetrius, post S. Materni obitum, tractus magisterio Naviti, secundi Tungrarum Episcopi ; ac dein narratur iter ejus jam Clerici ordinati Romam, ubi a S. Pro Papa Presbyter ordinatus, sub Antonino Martyrium fecerit, sicut legitur in Actis S. Prædix. His ita male consutis, scripti a Gamansio nobis missi Auctor queritur in Prologo, Sanctum honore debito caruisse in Villa de Lierneux, dum quis, qualis, quantus foret incolis regionis esset incognitum : sed tandem, inquit, infra urbem Roma-*

nam..... partim in Archivis Apostolicis, partim in Gestis Pontificum Tungrensium et Leodiensium, repertus est liber vitæ et passionis ejus : in quo ejusdem gloriosi Symmetrii genus ac patria, martyrii palina et causa, nec non ejusdem sacratissimæ glebæ translatio..... plenarie reperiuntur descripta Sed his non movemur, quia novimus qualiter ista potuerint in Archivis Gestisque prædictis reperta fuisse.

5 *Alteram MS. incipiens a missione S. Materni et anno Incarnationis centesimo primo, fere iisdem ubique progre litur verbis, quibus Auctor prior, exorsus a S. Petri Romam adventu : in titulo autem dicitur Vita hæc, integra fide deprompta ex illustrissimorum Comitum Salmensium genealogica serie MS. quæ series qualis sit, discere ex vetustis (ut prætenditur) carminibus, olim repertis in Abbatia Stabulensi, hoc tenore :*

Edita progenies Tungrorum sanguine Regum,
Wernere, o nostri gloria prima soli ;
Versibus his Divi memorantur facta Symetri,
Arx quo Salmensis nobilitata fuit.
Hic paucis Comitum genus et fundamenta castri
Accipe, Salmensi prima locata solo.
Inter Tongrenses a nono Rege Colongo
Illud constructum nobile surgit opus :
Oblatum accepit germanus, nomine Salmon,
A quo Salmensis terra vocata fuit.
Suscipit imperii tunc sceptrum Richarius, hujus
Gnatus successit Martialis soli honos :
Quartus Mansuetus regnat, quintus Julianus ;
Deinde Symetrius his regna relicta capit.
Tempore quo quædam matrona, Albana vocata,
Huic Comiti claro sanguine juncta fuit :
Cui solobes fuerat, quam primo sustulit ævo
Atropos, ob cuius funera mæsta parens
Ingemit, et subito Divum venerata Maternum
Poscit opem : puero vita calorque redit.
Sacrato toties qui fonte Symetrio, ab isto,
Primo Christicola Principe, nomen habet.
Tunc convertit iter Romanæ ad limina Sedis
Post sex ætatis lustra peractæ suæ.
Hunc ubi crudelis cæde impius Antoninus
Enecat, et cœli spiritus alta petit :
In Stabulaus ejus Baboleno supplicæ corpus,
Pontifice, allatum, non rennente, fuit.
Post Landernaci feretro splendente locatum
Quæ, Stabulensis erat portio, terra, soli.

*consonant
versus de
Genealogia
Comitum
Salmensium,*

6 *Quam non sit novum illustrium familiarum origines exornare fabulis, sæpius vidimus : neque hoc diffiteatur, qui nunc Principatum Salmensem obtinet Excellentissimus Cæsarei Principis Josephi Institutior, nobis nonnulla familiaritate conjunctus, et aliquando dignatus in nostri studii Musæo scrutari viam, qua debeat ad Regiam Caroli magni stirpem majores suos adducere ; nihil sollicitus de fabulosis Tungrorum Regibus, ante non multa secula primum excogitatis. Nec majorem ætatem sapit stylus prædictarum carminum, eoque persuadent Wernerum illum, cui inscribuntur, ipsum esse quem Hieronymus Henninges, in suo opere Genealogico Tom. 4 pag. 386, natum docet ex Joanne Salmæ et Rifferscheti Comite, atque Elisabetha Wilhelmi Comitis Hennebergici filia, anno mxxxviii matrimonio junctis. Ut ut sit, fabulosa sunt omnia. Sed neque multo melius compaginata est historia Translationis Roma Ledernacum, ex traditione quadam populari post ejusmodi Vitæ consequenter descripta ; dum in ea dicitur Honorius Papa, audita fama S. Remachi, abdicato sub annum octavi Episcopatu monasteria Stabulense ac Malmundariense regentis, misisse Roma S. Babolenum, ex monasterio S. Andree ad clivum Scauri, cum potestate visitandi omnia Austrasiæ monasteria, Regulam S. Benedicti profitentia : qui suo illo Visitatoris perfunctus munere, factaque Pontifici relatione*

neque sincerior est historia Translationis.
F

A tione, petierit licentiam Stabulaum remeundi, eoque deferendi corpus S. Symmetrii: hoc autem allato non diu post obiisse S. Remaclum, et in regendis monasteriis successisse prædictum Babolenum, qui ædificata Ledernacensi ecclesia, et a S. Lamberto Episcopo consecrata illuc intulerit prædictum sacrum corpus anno DCLXII.

Honorii Papam cum Prælatum S. Remacii conjungens

7 Nolim equidem Auctori talis narrationis moveri litem de chronologia SS. Lamberti atque Remachi, et hunc primum ordinatum dicere anno DCLXXVII, istum se abdicasse anno DCLX: solus ad totum fabulam evertendam sufficit Papa Honorius, quo nomine Primus obiit anno DCLXXXIX, Secundus primum est Pontifex electus anno MCXXIV. Videntur tamen respexisse ad hunc Secundum Honorium Ledernacenses, eorumque Pastor Puschasius Romul: qui Honorium Papam, cujus cum consensu Reliquæ transmissæ sint, circa annum millesimum quinquagesimum secundum rexisse Ecclesiam indicavit, per litteras datas anno MDCLXXI P. Philippo Sebauville, Societatis nostræ in ditione Luxemburgensi Missionario: scilicet enim Honorius iste usque ad annum MCXXX. Ita dum unus citatur error, alius non minus abnormis incurritur. Etenim Notgerus Leodiensis Episcopus, qui (ut vidimus) S. Symmetrii Ledernacum alluti meminit, obiit anno MVI, adeoque CXVII annis citius quam Honorius II ad S. Petri cathedram promoveretur. Neque tamen interim negavero istud quod Ledernacenses venerantur corpus, esse alienjus S. Symmetrii Romæ passi, aut (si vis) etiam hujus ipsius de quo in Actis S. Prædix, vel alicujus ex ista societate Martyrum viginti duorum. Patiar etiam illud allatum dici a Baboleno, permittente Pontifice Romano; moda is fuerit Vitalianus, qui ab anno DCLXXI Ecclesiam gubernavit. Qua de re plura dici poterunt ad diem Natalem S. Baboleni xxvi Junii. Interim ut stylus græviusque Auctoris insulsi cognoscatur melius, qualemcumque Translationis historiam hic subjungimus.

B tius quam Honorius II ad S. Petri cathedram promoveretur. Neque tamen interim negavero istud quod Ledernacenses venerantur corpus, esse alienjus S. Symmetrii Romæ passi, aut (si vis) etiam hujus ipsius de quo in Actis S. Prædix, vel alicujus ex ista societate Martyrum viginti duorum. Patiar etiam illud allatum dici a Baboleno, permittente Pontifice Romano; moda is fuerit Vitalianus, qui ab anno DCLXXI Ecclesiam gubernavit. Qua de re plura dici poterunt ad diem Natalem S. Baboleni xxvi Junii. Interim ut stylus græviusque Auctoris insulsi cognoscatur melius, qualemcumque Translationis historiam hic subjungimus.

TRANSLATIO CORPORIS

Roma Ledernacum in Belgio Diœc. Leod. per traditionem fabulis mixtam accepta.

Ex duobus MSS. Codicibus.

ad S. Remaclum ex Episcopo Abbatem Stabulen. et Malmundariensem,

C Restat deinceps, qualiter nobilis thesaurus iste, videlicet corpus gloriosi Martyris Symmetrii, ad locum ubi nunc requiescit pervenerit, explanare. Si quidem inclitus Confessor Remaclus, postquam Timgrensi Ecclesiæ præsedisset feliciter annorum septem a curriculis, pertæsus curarum ac laborum, quæ Pastorale comitantur officium; juxta Psalmographi vocem, elongavit fugiens, manere volens in solitudine, et in cordis puritate, soli Domino tranquille deservire. Igitur consensu Sigiberti b Regis Francorum et Palatinorum Procerum, renuntians Episcopato, factus est Pater duorum monasteriorum, Stabulensis videlicet et Malmundariensis; quæ præfatus Rex in ipsa Ardennæ foresta, sub regula S. Patris Benedicti c et in honorem S. Petri, cum solenni dotatione construxit, in usum famulorum Christi, quos inibi divinitus aggregavit. Facta sunt hæc circa annum Domini sexcentiesimum quinquagesimum d secundum.

Roma missus a Papa S. Babolenus,

2 Cumque fama sanctitatis ejus et confratrum per omnium ora crebresceret, pervenit tandem ad aures Beatissimi Papæ e Honorii, qui sacrosanctam Romanam Ecclesiam ea tempestate gubernabat, et super profectu religionis maximo gratulabatur, affecto. Est autem intra muros urbis Romæ monasterium egregium. juxta ecclesiam Beatorum Martyrum Cosmæ et Damiani ad Clivum Scauri, quod Beatos Papa Gregorius et Doctor præcipuus in proprio domate construxit, in honorem B. Andreæ Apo-

stoli; in quo ipse idem habitum f monasterii suscepit. In quo monasterio erat quidam magnus, qua religione, qua scientia vir, Professor g sacræ Theologiae, Babolenus videlicet, Papamolens nomine, id temporis totius Ordinis S. Benedicti per totum h orbem a sancta Sede Apostolico deputatus Pater et visitator. Hunc, inquam, evocatum e monasterio venerabilis Papa Honorius ad partes Gallie et Germaniæ destinavit, gratia visitandi singula monasteria, quæ sub Regula sanctissimi Patris Benedicti fuerant dedicata.

3 Cumque idem Ordinis Magister, visitatis plerisque monasteriis, Stabuletum devenisset; viso primario ejus Abbate sanctissimo Remacho, et excellentissima religione quæ tunc ibidem irrefragabiliter et inconcusse vixit, et per annos fere ducentos, scilicet ad rabiem usque Nortmannorum, i absque diminutione perseveravit; confestim in Monachum se recipi a S. Remacho petit, et obtinuit. Qui sanctus Remachus eum Gubernatorem Malmundariensis cœnobii non multos post dies in partem sibi substituit: quod is etiam aliquantum temporis spatium sub regulari disciplina solertissime gubernavit.

4 Non multo post, idem venerabilis vir Babolenus a sanctissimo Patre suo Remacho licentiam petiit redeundi Romam, ut summo Pontifici Honorio, quod vidisset et invenisset in legatione sibi demandata, plene ac plane renuntiaret. Annoens ejusdem justæ petitioni sanctus Vir, permisit eum cum benedictione ad primum monasterium repedare. Explicitis ad plenum, in præsentia summi Pontificis causis omnibus, quæ sibi in ipso legationis itinere contigerant; Papa Honorius vere fortunatum et felicem Babolenum Fratrum reputavit, qui in præsentis mundo vitam adeptus tranquillam, in futuro gloriam et mercedem perceptus esset sempiternam. Adjecit una, ut postularet quod justum esset, id sibi denegatum non iri. Petiit ergo, ut Apostolico sigillo decerneretur, monasterium Stabulense primum k et præcipuum esse debere, inter cetera ejus Ordinis Cœnobia, quæ in Regno Austrasiæ erant ædificata. Cui Pontifex assensum lubenter præbuit, et Apostolicis privilegiis copiose roboravit: quem deinceps publica voluntas Regum et Ducum Austrasiæ consecuta fuit.

5 Vir Sanctus intelligens se repulsam hac in prece nequaquam fuisse passum, majora ausus est postulare. Videlicet ut nonnulla Sanctorum corpora, quæ in Urbe Roma in subterraneis locis et cryptis occultata modica devotione colebantur, ad monasterium Stabulense liceret asportare, ob loci ejus exaltationem et divini cultus ampliacionem. Auditis his precibus Papa, quoniam dignum videbatur ejus voluntati non contradicere, replicuit, ut demptis sanctissimis corporibus Apostolorum Petri et Pauli, quorum meritis Urbs consistit salva, acciperet quæcumque placuissent Sanctorum corpora, et secum in suam Provinciā deferret. l Ipse autem honorabilis vir Babolenus, sollicitissimus talium explorator, utpote qui plene per revelationem et experientiam et scripturam sacram agnoverat, quibus in locis Sanctorum corpora tumultata forent, quo martyrii genere vitam terminassent, aut de quibus regionibus oriundi foissent, ex cœmeterio S. Priscillæ vel ex titulo Beatæ Virginis Prædix asferens corpus B. Symmetrii, et multorum aliorum Martyrum reliquias sibi admodum notas, secum ad Stabulense cœnobium asportavit, vivente adhuc Beato Patre Remacho. Qui super transmissis incomparabili thesauro immensas gratiarum actiones, cum interno cordis suspirio, retulit omnium creatori Domino, qui terræ ipsius indigenam, post tot temporum

D f g h

ab eodem excipitur,

i et præficiatur Malmundario,

k unde Romam regressus,

l

F impetrat Corpus S. Symmetrii,

l

curricula

A curricula, ad propriam de qua natus esset remisisset patriam, ad ejus sempiternam tutelam.

et factus
Abbas Sta-
bulensis,

m

n

illud in
Lierneux
transfert

o
unde quot-
annis Sta-
bulum re-
fertur.

p

B

6 Aliquanto post emenso tempore, venerabili viro Baboleno, per ordinationem et voluntatem Beati Patris Remacii, ut præfatum est, assumpto in regimine Malmundariensis cœnobii, Beatus idem Remacius in senectute bona m decessit fideliter e seculo : cui ex omnium Patrum assensu et decreto sæpe dictus Babolenus substitutus est, ad utriusque monasterii gubernaculum : cui feliciter et solerter institit per non parvum temporis n spatium. Nec multo post sui cordis aperiens desiderium, ex auro et argento compactum jussit fieri feretrum, in quo gloriosum collocavit Martyrem Symmetrium. Adiens vero villam de Lierneux, monasterii Stabulensis hereditatem primariam et perpetuam, Parochialem jussit edificari Ecclesiam. Quam beatissimus Christi Martyr Lambertus propriis manibus, in honorem Sanctorum Andreæ Apostoli et Martyris Symmetrii, solenniter dedicavit, sacrasque Reliquias honore congruo illic locavit, multisque indulgentiis et prædiis prædictum locum ditavit, anno Domini o sexcentesimo sexagesimo secundo. Finitque consentientibus incolis decretum, ut ex illo die in posterum prædicta Villa, se filiam Stabulensis Ecclesiæ recognosceret, sub censu capitali unius Esterlini p argentei, de qualibet domo infallibiliter persolvendi, atque singulis annis nona die Maji B. Symmetrii sarcophagum ad monasterium Stabulense cum hymnis et processionibus, per spatium duorum milliarium, in indicium subjectionis filialis deferendi; qui celebratis inibi Missarum solenniis, et expletis divinis obsequiis, ad propria cuncti cum gaudio remearent, ad laudem et gloriam Domini Nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto potestas, honor et imperium, per infinita secula seculorum.

NOTÆ ET CENSURÆ. D. P.

a Colitur S. Remacius 3 Septembris, et sedit juxta indicem Chronologicum Heuschenii, ad Diatribam de Episcopis Trojectensibus, ab anno 650 ad 660 : adeoque annis decem.

b S. Sigebertus Austrasiæ Rex, cujus Acta illustrata 1 Februarii, regnavit ab anno 638 ad 663.

c De horum monasteriorum fundatione prolixè actum §. 3 in *Analectis ad Vitam jam dicti S. Sigeberti*, productis fundationis tabulis aliisque Privilegiis absque ulla Benedictinæ regulæ mentione; imo dicit Rex se eo monasteria constituisse juxta Patrum traditionem; et qualiter ibidem secundum ordinem et monita antiquorum Patrum conversari debeant. Qualibus verbis sæpe alias vidimus, adjunctum nomen S. Benedicti, non tamen hic.

d Imo 660, ut jam dictum.

e Imo Papæ Vitaliani.

f Leguntur hæc in Vita S. Gregorii, per Joanaem D Diaconum num. 6, sed hoc monasterium sub Regula Benedictina fundatum fuisse, non potuimus tam certo quam optabamus probare Comm. prævii §. 3.

g Professorem sacræ Theologiæ, quis, nisi hoc vel superiori ut summum seculo, scripsit?

h Præpropera hæc Benedictini Ordinis propogatio multis non placet: difficile certe est demonstrare in Belgio monasterium, quod sub eo primo conditum fuerit tempore Merovingorum Regum: minus etiam verosimile est, ætate illa notum fuisse officium Visitatoris Apostolici, ad omnia monasteria alicujus regni vel provinciae.

i Gamansianus auctor, Danorum et Frisorum. Ir-ruptio autem Normannorum in Ardennam, a Miræo in Chronico Belgico, refertur ad annum 892.

k Si huic Primatui camminiscendo causam dedit Privilegium aliquod, sub nomine Papæ Honorii assertum in monasterio Stabulensi, debuit id (nisi prorsus suppositum est) fuisse Honorii II, adeoque non potuit ab Austrasiæ Regibus confirmari. Interim si id ita est, apparet unde Honorii nomen huic obrepserit narrationi. Quod autem ad Primatum illum attinet, solum Malmundariense monasterium spectare is potest: et Malmundarienses sæpius nisi sunt a Stabulensibus se abjungere, ac nominatim Theodorus Abbas sub annum 1067 validis tribulationum procellis agitatus fuit, dum iterum Malmundarienses, a Stabulensibus defectionem tentant. Ita Buccelinus Germaniæ Sacra: tom. 2 pag. 280, qui deinde in Canone, Abbate quarto post Theodoricum, docet, quomodo hic anno 1128 a Frederico Archiepiscopo Coloniensi obtinuit definiri, ut Malmundarium eo subjectionis jure Stabulensi ecclesiæ obediat, quo jure omnes cellæ vel præposituræ suis cœnobiis subesse videntur: et hanc sententiam potuit Honorius II, tum sedens, confirmasse.

l Hoc tenus MS. Gamansianum, vix pauculis verbis nec usquam in sensu differens ab altero, quod prosequimur MS.

m Fisen, in Floribus Ecclesiæ Leodiensis, mortem S. Remacii refert ad annum 675.

n Idem putat S. Babolenum ad 685 supervixisse.

o Si vere Ecclesia illa consecrata fuit a S. Lamberto, scribendus erit potius annus 682; siquidem is primum creatus Episcopus fuit an. 677, ut ostenditur in Diatriba præcitata.

p Esterlinus argenteus, quid Leodiensibus et Coloniensibus sit explicat Hocsemius apud Cangiam, dicens in Adolpho a Marca Leodiensi Episcopo. In provincia Coloniensi unciam 20 Sterlingos ponderare, Ster-lingum 36 vel circiter hordei grossi sive speltæ grana, 8 vero uncias marcam adæquare. Porro de vocis hujus origine et etymologia idem eruditissimus Cangius in Glossario ad scriptores mediæ et infimæ Latinitatis, quem oideas censea.

DE SANCTO ELEUTHERIO

G. II.

PONTIFICE ROMANO.

SYLLOGE HISTORICA.

De tempore Sedis, Actis in Pontificatu, et Laureola.

ANNO CLXXXV.

Patria Nico-
polis,

Eleutherius Sanctus, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Pontifex decimus quartus fuit natione Grecus, patre Abundio, aliquibus Abundantio, progenitus in oppido Nicopoli, ut antiqui passim testantur. Est Nicopolis ad ostium Ambracii sinus in

Epiro, a Cæsare Augusto, post victos navali pugna Antonium et Cleopatram condita, quæ ex reliquarum urbium ruinis aucta, postmodum in urbem magnam et metropolitanam excrevit. In antiquiore Catalogo Pontificum Romanorum tempus Sedis ejus, post aliquem hiotum, ita

A *ito signatur* : Fuit temporibus Antonini et Commodi, a Consulatu Veri et Erenniani, usque Paterno et Bradua. Prior Imperator est Marcus Aurelius Antoninus, cognomento Philosophus, qui, postquam Lucius Aelius Verus ejus gener et in consortem Imperii adoptatus, anno Imperii i.x, Christi clxix apoplexia esset extinctus, solus regnabat, Consulibus hic signatis Septimo Severo, aliis Vero, et Herenniano, anno Christi clxxi, quando Soteri Pontifici vita functo xxii Aprilis (ad quem diem de eo et anno mortis ejus) successit S. Eleutherius, ex calculo Collegæ mei Papebrochii ordinatus, die iii Junii in Dominica. Sub hujus Pontificatu decessit Sirmii in Pannonia memoratus Antoninus Philosophus, die xvi Martii anno Christi clxxx, cui tunc successit filius ejus L. Aelius Aurelius Commodus. Hoc imperantes supra indicati Consules fuerunt Paternus, aliis Triarius Maternus et M. Atilius Metilius Bradua anno clxxxv, quos ultimo anno vite suæ Consules habuit S. Eleutherius, defunctus secundum Hieronyminum Martyrologium vi Septembris : sic enim vii Idus legitur, Romæ Via Salaria Natalis S. Eleutheri Episcopi. Ita autem sederit Eleutherius annos xiv menses iii dies vi; Consulibus autem Imperatore Commodus v et M. Aurelio Glabrione, id est anno clxxxv successerit S. Victor, ordinatus ex calculo supra landato die xi Septembris, post Interpontificium unius anni et dierum quatuor.

B *Haec ratio temporis confirmatur in altera Catalogo Romanorum Pontificum ex Codic MS. Christianæ Reginae Sueciæ, ubi a nobis edito, item in Vitis Pontificum apud Anastasium bibliothecarium et Luitprandum, et MS. Gestis Pontificum ad Martinum Quantum deductis, atque in Breviariis Romanis manuscriptis et excusis anno 1479, 1490, et 1524 quæ penes nos habemus; ubique enim dicitur fuisse temporibus Antonini et Commodi usque ad Paternum et Braduam, aut corrupte Patrianum et Barduam. Quod si displiceat tam diuturna integri anni vacatio, nulla satis congrua ejus apparente ratione, tempore satis tranquillo et persecutione cessante; possent quidem cum prædicto secundo Catalogo, Anastasio, et ceteris prænotatis, anni xv dari atque ita solis iv diebus vacasse Sedes; sed prior Catalogus dicitur præter suum stylum attribuisse Consules anni clxxxvi attribuisse Victori, qui minorem illius partem obtinuit præterito, qui unum illius anni mensem attigit, Eleutherio Censet ergo Collega meus, in ipsa illa qua tunc Ecclesia fruebatur pace, nonnulla ambitionis emulationisque zizania succrevisse, per quæ factum sit, ut plebs Romana minus patienter tulcrit tres consequenter externos Pontifices, Romanumque optare caperit; Clero e contrario liberam electionem volente, et in Victorem Archidiaconum suum, licet Afrum, propense. Potuit hic etiam citius electus, vel morbo gravi, vel alia aliqua ignota nobis causa, impeditus fuisse quo minus statim ordinaretur.*

C *Inter actiones suas dicitur S. Eleutherius fecisse ordinationes tres per mensem Decembrem, et consecrasset Presbyteros undecim, aut duodecim, Diaconos septem vel octo, Episcopos per diversa loca numero quindecim. At singulare illud est, quod acceperit epistolam a Lucio Britannicæ Rege, ut Christianus fieret per ejus mandatum; quod confirmat Bedæ lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ gentis Anglorum cap 4. his verbis : Cum Eleutherius vir sanctus Pontificatus Romanæ Ecclesiæ præesset, misit ad eum Lucius Britannorum Rex epistolam, obsecrans ut per ejus mandatum Christianus efficeretur. Et mox effectum piæ postulationis consecutus est, susceptumque fidem Britannii usque in tempora Diocletiani Principis inviolatam integramque quietam pace servabant. Colitur Lucius iii Decembris, quando erit occasio reliqua ejus Acta discutienti. Interim videri possunt Scriptores rerum Anglicanarum cum Baronio,*

Maji T. VI

in Annualibus et Notis ad Martyrologium, in quibus explicat, quomodo S. Eleutherius oppugnavit hæresim Montanistarum et aliorum, qui a quibusdam cibis, velut a malo genio conditis, abstinebant : quod in Catalogo ex MS. Reginae Sueciæ ita paucis indicatur : Et ita obtinuit, ut nullus cibus repudiaretur a Christianis, maxime fidelibus, quem Deus creavit, qui tamen rationabiles sunt : aut, sicut Anastasius explicat, ut nulla esca usualis repudiaretur, quæ tandem rationalis et humana est.

4 Quo tempore agebatur annus decimus septimus Imperii Antonini Veri, tunc vehementior mota est persecutio in Gallia, in qua duæ præ ceteris insignes præstantesque urbium matres celebrantur, Lugdunum et Vienna. Ita Eusebius lib. 5 Historiæ Ecclesiasticæ in Proemio et cap. 1. Annus hic erat Christi clxxxvii, quando Lugduni passi sunt Photinus Episcopus et alii, die secunda Junii. Erat etiam annus septimus Pontificatus S. Eleutherii inchoatus, cujus virtutes notæ erant Lugdunensibus Christianis. Quare ut verbis Eusebii cap. 5 relatis utamur, iidem Martyres Irenæum, qui tunc temporis adhuc Presbyter Lugdunensis erat Ecclesiæ, supradicto Eleutherio per litteras commendarunt, eum testimonio suo non mediocriter ornantes, sicut ipsorum verba declarant, quæ sic se habent : Te per omnia ac perpetuo optamus in Deo valere Eleuthero. Has litteras ut ad te perferret, fratrem et collegam nostrum hortati sumus. Quem quidem ut commendatum habeas rogamus, utpote æmulatorem testamenti Christi. Quod si nobis compertum esset, locum cuiquam conferre justitiam, eum tamquam Presbyterum Ecclesiæ (hunc enim Gradum obtinet) tibi imprimis commendassemus. Ceterum quid opus est expressum in supradicta epistola catalogum Martyrum hic recensere, quorum alii securi percussi, alii feris objecti, alii in carcere examinati sunt? Quid item opus est referre numerum Confessorum, qui postea superfuerunt? Hæc enim quicumque voluerit, cuncta poterit plenissime cognoscere ex ipsius epistolæ lectione, quam quidem nos in Passionibus Martyrum a nobis collectis integram inseruimus. Horum Martyrum nomina ex Adone et aliis lauda erunt die secunda Junii, quando Acta martyrii ex Eusebio et aliis illustrabuntur; uti etiam xxviii die ejusdem Junii in Actis S. Irenæi. Hic sufficit observasse, quæ reverentia Sancti isti Christiani Lugdunenses S. Eleutherius Pontificem Romanum coluerint, cui omnia in Ecclesia sua pericula indicarunt.

5 Sepultum fuisse S. Eleutherium juxta corpus B. Petri Apostoli in Vaticano vii Kalendas Junii, legitur in citato MS. Catalogo, et apud Anastasium in collectibus recensitis et manu exaratis, item in Ponticali Romano et MSS. Gestis Pontificum usque ad Martinum V deductis : sed Collegæ mei Dissertatio iv ad Romanorum Pontificum Catalogum ostendit, qui Anastasio eumque secutus dicitur sepulturæ dies, diem esse Translationis, ex loco primæ sepulturæ (quem via salaria fuisse scimus ex Martyrologio Hieronymiano) factæ ad Vaticanum, in plena Ecclesiæ pace sub Constantino Imperatore. Corpus ibidem adhuc servari testantur Romani in Ordine divini Officii, quotannis pro usu sacrosanctæ Basilicæ Vaticanæ recendi solito, ubi præscribitur Officium sub ritu duplicis, et Credo in sacrificio Missæ recitatur, ac præter unicam Lectionem propriam, quæ in hodierno Breviario Romano extat, omnia dicuntur de Communi unius Pontificis et Martyris. Addit Abbas Piazza aliquas Reliquias esse in ecclesia S. Annæ de Funariis. Hoc tamen non obest, quo minus quæ nunc Trojæ in Apulia coluntur Reliquiæ, Tibure allatæ, anno mcv, ipsius quoque sint potius, quam S. Eleutherii Arianensis Episcopi, uti nobis videri diximus xvii Aprilis, ipsam Translationis historiam daturi xix Novembris,

D AUCTORE G. H. hæreses oppugnatæ :

S. Irenæus ad eum Lugduno missus,

E

cum catalogo Martyrum et Confessorum,

F Corpus et cultus in ecclesiam Vaticanam :

A occasione S. Pontiani. De S. Eleutherii Papæ martyrio nulla opud antiquos mentio invenitur, imo, ut in *Lectione citata habetur*, Commodi Imperatore summa pace et quiete fruebatur Ecclesia Dei, ac per orbem terrarum, maxime Romæ, fides propagabatur. Interim Petrus de Natalibus lib. 5 cap. 46 asserit, tempore Commodi Imperatoris martyrio passum. Bellinus de Padua, in *Martyrologio secundum morem Romane curiæ anno 1496 excuso*, S. Eleutherium Papam et Martyrem celebrat xxvi Maji; et hoc, secuti sunt Maurolycus, Molanus, Galesinius, aliique cum hodierno Romano. At pridie seu xxv Maji ejus venerationem proponunt Ado, Notkerus, et Auctor *Martyrologii* sub nomine Bedæ suppositi, absque mentione martyrii. Item die xxiv Maji mentio S. Eleutherii Papæ fit a Maurolyco et Felicio, et xx Februarii in MS. *Martyrologio Bruxellensi Ecclesiæ S. Gudilæ*. In MS. *Plarario Sanctorum ad diem vi Decembris* recolitur expresse memoria S. Eleutherii Episcopi et Confessoris Romæ. Sed num de Sancto hoc Pontifice sint ista intelligenda, nescimus.

6 In *Vita S. Feliciani, Episcopi Fulginatis in Umbria et Mortyris*, a nobis ex MSS. edita ad xxiv

Januarii, leguntur hæc: Cum vidisset S. Eleutherius Episcopus urbis Romæ sublime propositum S. Feliciani, et quod dignum cupiebat se effectum, ut ipse Sacerdotium mereretur; præcepit S. Eleutherius, urbis Romæ Episcopus, Victori Archidiacono, ut inter suos scholares eum reciperet, et seculi habitum recusaret. Regressus ad patriam. . . . a civibus suis in Clero adscitus subrogatur Episcopus; et deductus ad urbem Romam, jam S. Eleutherio Episcopo ad Christum transito, S. Victore Archidiacono Episcopo facto, dum vidisset Felicianum ad se post tempora longavenuisse, gavisus est valde. Ejusdem S. Feliciani Acta adjunximus ex *lectionibus antiquorum Breviariorum, usurpatorum in Ecclesiis Hamburgensi et Mindensi, ubi in lectione ultima sic habentur*: In Episcopum electus est Romamque profectus, ut a sancto Episcopo Eleutherio consecraretur. Qui cum Romam veniret, reperit eundem Pontificem de seculo migrasse ad Dominum, locoque ejus Victorem Archidiaconum constitutum. Hæc ibi, citra ullum martyrii a S. Eleutherio tolerati indicium, quod ante Petri præfati ætatem nemini forsitan venit in mentem asserere.

D S. Felicianus in studiis adjutus.

B

DE SS. PRISCO ET COTTO,

ALIISQUE PLURIMIS MARTYRIBUS,

COCIACI IN AGRO AUTISSIODORENSI.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De Actis Passionis et Translationis, cultu et Reliquiis eorumdem.

E

SUBAURELIANO
Acta ex variis
MSS.

Acta horum Martyrumdamus experetustis codicibus Germanicis, Trevirensi S. Maximini et Paderbornensi, monasterii Badecensis, item Gallicanis Parisiensi S. Victoris et Meldensi monasterii Jotensis ad Matronam fluvium; ac potissimum ex antiquo Breviario ipsius Ecclesiæ Autissiodorensis, per Petrum le Venier ejusdem Ecclesiæ Pœnitentiarii nobis donato: ubi in sex Lectiones, quæ ad Matutinum solebant recitari, sunt divisa; quale Breviarium nos quoque habemus excusum an. MDLXXI. Addimus Chartam Joannis Baillet, Episcopi Autissiodorensis, de Translatione corporis S. Cotti Martyris, ab ipso facta anno mcccc.lxxx: quom Chartam communicavit cum MS. Jotensi Georgius Viola Monachus S. Germani: et tam hujus quam dicti Pœnitentiarii humanitatem experti fuimus, cum anno MDCLXII Autissiodori essemus. Aliqua ex his Actis leguntur cap. 1 Historiæ Episcoporum Autissiodorensium, apud Philippum Labbe in nova Bibliotheca.

2 Memoriam eorumdem Martyrum celebrant passim Martyrologia omnia, etiam apographa quatuor Hieronymiana, hisce fere verbis: In territorio Autissiodoriensi loco Quociaco, passio S. Prisci Martyris, cum sociis suis innumera multitudo. Usuardus, Ado, Notkerus, aliique hoc eos modo indicant: In territorio Autissiodorensi, passio S. Prisci Martyris cum ingenti multitudo. Additur alibi, Christi fidelium. In MSS. Martyrologiis Corbeiensi et Tervanensi istud Elogium habetur. vii Kalendas Junii. Autissiodoro loco Cottiaco, passio S. Prisci cum sociis suis, cum innumera Martyrum multitudo, tempore Aureliani Imperatoris, sub Alexandro Præsidente: qui cum Christum negare cogerentur et idolis sacrificare, atque illi nequaquam acquiescerent, sed magis

Dominum Christum libera voce proclamarent: a gladiatoribus mox interfecti, atque in puteum jactati sunt. Unos autem ex commilitonibus, Cottus nomine, arrepto capite S. Prisci fugam petiit: sed insequentibus eum Paganis, et ipse vitam pretiosa morte finivit. Latuit autem caput Martyris Prisci usque ad tempora B. Germani Episcopi, quod ei miris modis mox ut revelare voluit omnipotens Dominus, idem sacratissimos Pontifex locum de more consecrans, populis colendum tribuit. Sed corpus B. Cotti Martyris, post multorum circulos temporum, B. Desiderio Episcopo a Domino revelatum est, atque ab eo bonorifice traditum sepulturæ, non longe a capite S. Prisci, sub die xiv Kalendas Februarii. Hæc ibi: quorum prior pars, usque ad necem S. Cotti, leguntur etiam in MS. Leodiensi S. Laurentii, et alio Reginæ Sueciæ. Ex Episcopis ibi nominatis S. Germanus successit S. Amatori anno ccccxviii mortuo, uti ad hujus Vitam Kalendis Maji diximus. Alter est S. Desiderius, qui floruit sub initium seculi vii, et colitur xxvii Octobris.

3 Sequentem porro Notitiam descripsimus ipsi Autissiodori ex autographo memorati D. Georgii Violæ. Cociacus locus, nunc est parœcialis ecclesia in Archidiaconatu majori Autissiodorensi: in cujus ecclesiæ sacrario multæ sociorum S. Prisci Reliquiæ etiamnum asservantur; nullique in hujus basilicæ Choro sepultura datur, ob singularem Martyrum reverentiam; cum ibi cisterna fuerit, in qua primum reconditi fuere. Aliquæ Reliquiæ Sanctorum Martyrum sociorum S. Prisci, quæ remanserant extra capsam anno mcccc.lxvi, in translatione facta per Petrum Autissiodorensium Episcopum, donatæ sunt Fratri Stephano Magistri Joannis, Ordinis Fratrum Prædicatorum, per D. Joannem Robinelli Presbyterum

et inventionem
S. Prisci

F
et S. Cotti.

Reliquiæ Martyrum Cociaci,

Autissiodori,

Memoria in
Fastis anti-
quis.

Elogium ex
MSS. de Mar-
tyrio

A terum, Rectorem Ecclesiae Parochialis de Sanctis in Puisaya, ut reponantur in ecclesia conventus Autissiodorensis praedictorum Fratrum. Quasdam SS. Prisci et Cotti reliquias aliquando vidimus in Ecclesia Cathedrali Parisiensi : S. Prisci etiam apud Tociacum, in territorio Autissiodorensi. *Hactenus MS. Georgii Violae praelaudati.*

Parisiis.

NOT. 5***
APP. TOM. VII
MAII

ACTA

Ex variis MSS. et Breviario Autissiodor.

CAPUT I.

Martyrium S. Prisci et sociorum.

a
Anreliano
Imperatore
in Galias
profecto,

In a diebus Aureliani Imperatoris, idolorum decre-
sciente cultura, et Christianae religionis dogmate
meliori successu provecto, ita persequentium furor
exarsit, ut ipsi quoque Imperatores suorum scele-
rum satellitibus minime confidentes, singularum
provinciarum penetralia peragrarent. Eodem quippe
tempore Aurelianus Imperator, vir crudelissimus,
Romana urbe relicta, in partes Galliae successerat :
B qui veniens in civitatem b Senonis, ferocitatis suae
comites, ad investigandos per omnem Galliam Chris-
tianos, transmisit. Egressi igitur a conspectu Im-
peratoris funesti satellites, circuibant urbes et cast-
ella, nec non et c latibula silvarum : ut et suorum
criminum singuli potirentur effectu, pagos quoque
sibi indaganda sollicitudine diviserunt. Tum demum
pagus Autissiodorensis in sortem impiissimi Alexan-
dri, sacri lateris Protectoris d, obvenit. Ibat igitur
truculentus; et spumigeris rictibus apro similis,
venabula fugienti venatoris, in sanctos Dei Mar-
tyres saeviebat. Cumque venisset ad locum, qui e
Cociacus vocatur, reperit Christianum, f Priscum
nomine, cum immensa multitudine ejusdem g religio-
nis psallentem : quorum agmina ferocissimo cursu
irrupiens, ait : Quae vos h seditio in hoc loco glo-
meratim consistere compulit? aut ejus religionis
estis vos? i cur non timetis profiteri? Cui sanctissima
multitudo respondit : Nos non seditio, sed reveren-
dissima ad hunc locum devexit religio : Christo
enim nostrarum libamina precum deferimus congregati,
qui dispersionem nostram sanguine suo redimendo
conjunxit. Alexander respondit : Undenam in vobis
talis ac tanta confidentia audacter incessit, ut coram
Imperialibus Missis Christianos vos esse
C profiteamini? Sancti viri dixerunt : Ille nos miseri-
cordiae suae gratia corroborat, qui Imperatoribus et
Regibus vestris vitale praesidium praestat. Alexander
respondit : Ergo sectae nostrae estis vos : nam Im-
peratores et Reges, vel nos subjectos eorum, nullus
alius vivificat, quam Jupiter caelorum rector et con-
ditor. Congeries Christiana respondit : Falleris, in-
felix, qui temulentum ac luxuriosum hominem posse
vitam largiri contendis? Nonne ipse est Jupiter,
sororis incestator, qui petulante lascivia in varias
formas animalium est commutatus? Alexander ira-
eundia commotus, dixit : Vos nefandi et nescio cu-
jus Crucifixi seducti mendacis, summum Jovem
blasphematis, totius mundi salvatorem? Religiosa
ac felix turba respondit : Illum tu salvatorem testa-
ris, qui ob turpitudinis causam alienas sub simula-
tione imbrum irrupit tegulas. Alexander dixit : Per
salutem Imperatoris, omnes vos sacrilegi estis, et
debetis hinc k in cruciatum abripi. Viri sancti dixe-
runt : Quis sacrilegium nefario ore committit? Nos,
qui verum Deum, veraciter visibilem atque invisibilem
Deum asseris Jovem? Alexander respondit :
Diu vos patientia mea estis abusi : propterea aut

Jovem abomi-
nantur;

k

confitemini Jovem Deum omnipotentem libationibus
vestris, aut Imperatoris praecepto illico vos devas-
tabit. Omnes unica voce dixerunt : Fac quod tibi
praeceptum est, nam nos non dimittimus Creatorem,
ut deserviamus (quod nefas est) creaturae.

2 Hoc audiens impiissimus Alexander, dixit Pris-
co : His et tu consentis? Priscus respondit l ; Jube
ad modicum satellites foras secedere, et consilio
accepto cum Fratribus istis statim debeo super hoc
tibi respondere. Hoc autem non ideo dixit, ut timeret
passionem; sed ut Fratres consolaretur et roboraret
ad majorem tolerandae adversitatis constantiam.
Alexander, vana spe delusus, jussit Imperiales sa-
tellites egredi : aestimans ut Priscus, qui princeps
et magister illius sanctae multitudinis erat, evadendi
viam quaereret, et sacrificiis consentiret. Exclasis igitur
omnibus, ait Priscus : Ecce, Fratres, ecce Do-
minus noster Jesus Christus, Crucis vexilla circum-
ferens, et in medio nostrum deambulans dicit : Qui
mihi ministrat, me sequatur. Haec cum dixisset,
omnes et singuli concorditer responderunt : Salutare
tuum consilium, Pater, amplectimur : et libenter
Dei voluntatem in nobis impleri desideramus. Post
haec Alexander ingreditur, et cum strepitu irrum-
pens, turbam satellitum vultu, verbis, et minacibus
gladiis horrificam multitudinem Sanctorum circum-
fundit. Interrogatus ab Alexandro Priscus : Quid
tractasset, quidve circa salutem suam agere delibe-
rasset, respondit : Quid te verbis protraherem? Si-
cut unum Deum colimus, ita et pro eo omnes una-
nimiter interfici festinamus. Tunc Alexander in S.
Priscum gladio animadverti praecepit : nec non ce-
teros eadem sententia puniens, Priscum in puteum
praecepit jussit.

D
EX MSS.

l
S. Priscus
corroborat
alios,

E

et cum illis
occiditur.

m

S. Cottus
post caput
illius ablatum
interficetur.

n

o

ANNOTATA.

F

a *Breviarium Autissiodorense, et MS. Jotrense.* In diebus illis.

b *MS. idem, Senonam; Historia Autissiodorensis, Senonicensem.*

c *Idem MS. Jotrense, latebrosa.*

d *Additur in Historia Autissiod. Vocabatur eo tempore sacri lateris Protector, cujus erat officium eustodiendi Imperatorem, ne ab aliquo quoquomodo vulnerari subito potuisset. Plurimi etiam Christianorum ex diversis civitatibus, praeceptum Domini sequentes, ubi ait : Cum vos persecuti fuerint in una civitate fugite in aliam, relinquentes proprias sedes, ad pagum Autissiodorensem se contulerunt, eo quod esset eo tempore, ex maxima sui parte, nimia silvarum opacus densitate. Quod minime latuit Alexandrum, sacri lateris Protectorem.*

e *MSS. S. Marimmi et Bodec. Codiciatus; supra, Quociacus; Historia Episc. Autissiod. Totiacus, Breviar. Tociacus : estque etiamnum parocialis ecclesia in Archidiaconatu majori Autissiodorensi. Ita Viola.*

f *Additur in Breviario et Historia Autiss. maxima nobilitate pollentem, multisque ibidem cohortibus praeminentem*

A præminentem : qui cum pluribus a Vesuntionensi civitate advenerat.

g MS. Jotrense : professionis.

h MS. Bodec. seductio.

i Breviar. ne cunctemini confiteri.

k MSS. Bod. et S. Maxim. cruciatus acerbissimo consumi.

l Hæc omnia, de secessu petito et in illo actis, desunt in Breviario et in MSS. Bodec. et S. Maxim. usque ad illa verba, sicut unum Deum.

m Cottus, aliis Codex, Cotus, Quodcujus.

n Breviar. stratum Vesocisim. MSS. Bodec. et S. Max. viam tritam Vescentem aut Vestensem.

o Hic desinit MS. Jotrense.

CAPUT II.

Reliquiæ Sanctorum honorata. Templum S. Prisci erectum, desolatum, et restitutum.

a
Templum tem-
pore Vandalo-
rum desola-
tum.

B

b

c

d

Ob tegulas
ablatas Por-
carius in
morbum la-
psus,

a S. Prisco
monitus,

Latuerunt igitur gloriosorum Sanctorum memoriae usque ad tempus beatissimi a Germani Episcopi. Quo Præsule Deus, in ejus conspectu fuerunt clariores, volens per eorum quoque patrocinium subvenire, omnibus b declaravit. Caput autem Prisci Martyris miris modis revelavit Christianis : quem idem Antistes, locum de more consecrans, colendum populis tradidit. Post non multa vero annorum curricula, irruentibus c Vandalis, Gallia est pene tota depopulata. Tunc vero locus ille sacer infrequentatus cultoribus remansit. Erat autem in convalle basilica, in qua Porcarius quidam vir nobilissimus ejusdem agri dominus, quadam die aprum cum clamore sequens, ad eandem vallem delatus, inscius atque ignarus sacratissimi loci, inspicit locum desertum, tegulas vero adhuc ipsius novas : qui reversus in domum suam, præcepit ab alumnis suis illud tegumen, de loco illo quasi privato ac desolato, auferri et suis tectis imponi. Servi vero dictis domini parentes, celeriter solariis ejusdem allatas tegulas d accommodant. Altera vero die Porcarius venatui indulgens, in pede fuit offensione quadam læsus, ita ut febrim calore inopinato exustus, desperationem vitæ haberet. Post maiores autem nimios, quos dolor vulneris et ignis febrim ingerebant, luminibus ejus sopor irrepsit : et ecce vir aspectu terribilis, et nivea stola circumdatus, ante eum in loco refulsit : cujus visione obstupescit contuitus. Tunc illereverendissimus vir jacentem C aggressus est : Cur habitaculum meum, quod est in tuo agro, destruxisti ; et mansiones privatas, quod nefas est, ex tegulis ejusdem habitaculi reparasti ? Porcarius autem, licet timore perterritus, respondit : Domine, tu quis es, qui me harum rerum ignarum alloqueris ? Respondit Priscus : Ego sum Priscus, humilis Dei famulus : in quem culpam admisisti, templum meum destruens, et domicilium tuum avide restaurans : et ut scias, ob hoc tibi hæc tristitia accidit, et læsio pedis successit. Cui Porcarius, sumptis jam viribus, precatorie respondit : Parce, quæso, Domine, mihi : ignorans hoc feci. Ego enim, non quasi sacrilegus de sacrario tuo tegulas abstuli, sed existimans veterem locum, olim habitatoribus viduatum, instrumenta ipsius tecti inferri jussi. Puto enim, Domine, non esse crimen, quod per ignorantiam a quolibet admittitur. Verum quia dignatus es ignarum famulum tuum, ostendendo quis sis, consolari, et quod sis Martyr omnipotentis Dei revelare ; non solum illas restituam, verum etiam plura super adjiciendo locum collaudabilem atque solennem omnibus reddam. Tantum deprecor, ut hanc a me ægritudinem, qua me opprimens vulnus morbusque affecit, illico amoveri præci-

pias. Vir Dei respondit : Nisi feceris quod nunc promittis, auferam animam tuam a te. Facto igitur mane, Porcarius, famulos suos evocans, ait : Quidquid de illo loco in valle sito abstulistis, celeriter restituite : et quemadmodum compositus fuerat locus, diligentissime exornate : quoniam non peccatorum, sed habitaculum est venerabilium Martyrum. Ipse vero cetera quæ opus erant ad reedificandam basilicam fieri imperavit ; et continuato ardore divinitatis incensus, ædificationi indulsit, recepta jam pristina membrorum sanitate. Et ignorans quod semel sacrificium aboleri non potest, iterum Sacerdote accersito basilicam, quam in meliorem statum reducerat, ab eo consecrari rogavit ; et tantæ frequentationis eidem loco venerabili solennitatem accommodavit, omnibus vitæ suæ temporibus, ut concursum ibidem constitueret facultatibus propriis. Hæc autem omnia operata est in Sanctis suis sancta et individua Trinitas, cujus mandatum factus agnoscit mundus, cujus proventu cuncta subsistunt, et Martyrum gratiæ coronantur. Acta autem sunt hæc in Gallicana provincia, regnante fide catholica, sub die septimo Kal. Junii.

D
ecclesiam
restituit,

et curat de-
dicari.

ANNOTATA.

12

a Post an. 418, ut dictum est.

b MSS. Bodec. et S. Maxim. eorum memoriam depalavit.

c Imo exorsi Gallias ingredi ab anno 406, paulatim interiora depopulati sunt.

d MSS. citata, aptaverunt.

Charta a Joannis Baillet Episcopi Autissiodor. ex bibliotheca nobilis Viri D. de la Chasse, Senatoris Autissiodorensis.

a

De translatione corporis S. Cotti, ab ipso Episcopo facta.

Universis præsentibus litteras inspecturis, Joannes, Dei et sanctæ Sedis Apostolicæ gratia Autissiodorensis Episcopus, ad futuram rei memoriam. Licet Sanctorum animæ humanis non indigeant laudibus, cum requiescant in cælis, ubi immarcescibilem æternæ gloriæ coronam de manu Domini percipere meruerunt ; Nos tamen, qui in hujus mundi naufragio periculose navigamus, ipsorum Reliquias in terris nimis honorare non possumus, ut ipsorum precibus F et meritis hujusmodi coronæ participes effici mereamur. Accedentes igitur ad ecclesiam parochialem B. Prisci, nostræ diocesis Autissiodorensis, ad debitum visitationis impendendum officium, Stephanus Regnaudus, incola dicti loci, nobis devote et humiliter supplicavit, ut reliquias S. Cotti, in præfata ecclesia in quadam capsâ lapidea, retro majus altare ipsius ecclesiæ quiescentes, de ipsa capsâ in quadam aliam novam ligneam, quam ad dictas transferendum Reliquias fecit honorifice fieri, transferre vellemus : ut ibidem, ad dicti Sancti majorem excellentiam, honorificentius requiescerent, et devotio populi ad Sanctum ejusdem ferventius et propensius augeretur. Nos autem hujusmodi supplicationi zelo devotionis inducti benigne annuentes, et ipsum Regnaudum in devotione sua confovere volentes ; quia comperimus et audivimus quam plura miracula, per intercessionem S. Cotti facta, et quamdam litteram antiquam valde, in petra desuper ipsa capsâ lapidea in muro sculptam, quam vidimus et legi fecimus, in effectu continentem : Hic requiescit Sanctus Cottus, qui cum capite S. Prisci Martyris suscepit Martyrium ; nec non plura alia, nos et animum nostrum moventia ad hæc. Idcirco ad Translationem hujusmodi procedere

Episcopus in
visitatione,

propter mi-
racula an-
dita,

reliquias
S. Cotti
transfert,

b
c
d
coram 3
Abbatibus,

A dere cupientes, dictam antiquam capsam lapideam in nostra præsentia. Pontificalibus ornamentis ornati, jussimus et fecimus aperiri : in qua honorabiles Reliquias dicti S. Cotti, videlicet caput corporis, et ossa per particulas, sicut pie credimus, invenimus; et dictas Reliquias a dicta antiqua capsula lapidea, in dictam novam ligneam, manu propria transtulimus, præsentium die datæ. Assistantibus nobis et præsentibus Dominis, b Hugone, Abbate S. Germani, Ordinis S. Benedicti; c Joanne, Abbate S. Mariani prope Autissiodorum, Ordinis Præmonstratensis; et d Joanne, Abbate S. Petri Autissiodorensis, Ordinis S. Augustini. Solennitatem quoque; hujusmodi Translationis indiximus et ordinavimus, in dicta parochiali ecclesia perpetuo celebrandam annis singulis, die datæ præsentium; ut dicti S. Cotti et omnium aliorum Sanctorum meritis et intercessionibus adjuti, præfatam coronam assequi valeamus. In ejus rei testimonium sigillum nostrum oblongum præsentibus litteris, una cum signo et subscriptione Magistri Radulphi Chef-de-Ville, Presbyteri, Notarii pu-

blici, Secretarii nostri, duximus apponendum. Has autem litteras in præfata capsula ligneam cum dictis Reliquiis includi fecimus, Datum et Actum in præfata ecclesia S. Prisci, anno Domini mccccxxx, die xix Novembris, præsentibus Venerabilibus viris Magistris, Stephano Naudet, Curato dicti loci; Joanne Odry, Officiali nostro Autissiod. Edmundo Boileeni, Presbytero Ecclesiæ nostræ; Canonicis, Joanne Lanceaulmo, Michael Rebot; Presbyteris, Nicolao Odry et Petro Gral, Curæ nostræ Autissiod. Notariis, cum pluribus aliis testibus ibidem affluentibus.

ANNOTATA.

a Joannes Baillet fuit 91 Episcopus Autissiodor. et sedit ab anno 1478, usque ad anno 1513.
b Hugo Tyard 48 Abbas, præfuit ab anno 1453 usque ad annum 1488.
c Joannes de Verandar dicitur electus anno 1471.
c Joannes de Bangis, Abbas 20, indicatur hoc anno 480 præfuisse.

D
EX MSS.
an. 1480
19 Nov.

B

DE SS. ABERCIO ET HELENA

GERMANIS MARTYRIBUS.

Ex Synaxario Divionensi et aliis. An Alphæo patre nati?

Nomen in
fastis

Genus Mar-
tyrii

Menæa Græcorum excusa, et Menologium a Sirleto editum, cum Maximo Episcopo Cytherorum, nominant hoc xxvi Maji, Sanctos Martyres Abercium et Helenam, nullo addito Elogio. MS. Synaxarium Claromontanum ad hunc etiam xxvi Maji eos refert, sed pro Abercio nominat Abenium. In MS. Divionensi Græco sic legitur Ὁ ἅγιος Ἀβέρκιος, ὁ τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Ἀλφείου υἱός, ἐν μελίσσῳ γυμνὸς ἀπλωθεὶς καὶ θανατούμενος, ὑπὸ αὐτῶν τελεῖται: S. Abercius, filius Alphæi Apostoli, nudus in apiario expositus et ab apibus compunctus, ab iisdem occiditur. Additur distichon, quod in separatione filiorum, male (ut alibi dictum fuit) coherentium sic vitium fuit ut legi nequiverit. Deinde dicitur Ἡ ἑλένη ἡ ἀδελφή αὐτοῦ λιθοβοληθεῖσα, S. Helena, soror ejus, lapidata; cum hoc disticho:

Ὁς Χριστοῦ μνη χόσμος Ἑλένη λίθοι,
Δι' ὧν περ ὤφθη εὐπρεπὴς ἐν Κυρίῳ.
C O sponsa Christi, mundus est, lapides, tuus:

Quibus videris optime ornata in Deo.

Ferrarius, nescio unde allegatis Græcorum tabulis (neque enim Græca ulla originalia ad suum Catalogum texendum adhibuisse, aut omnino Græce videtur scribere) retulit eos ad xxiv Maji. Invenimus etiam in Synaxario Combesiano, apud Patres Predicatores strictioris observantæ Parisiis, eosdem Martyres, relatos ad diem xx, et alibi ad xxvii Maji. Quod autem S. Abercius vocetur in Divionensi filius Alphæi Apostoli, vercorne inde sit, quod in plerisque (ut supra dictum est) Synaxariis, hic invenitur laudatus, tanquam pater Apostolorum Jacobi et Matthæi, alibi vera ipse et filii ejus, non expressis nominibus, commemorantur; et deinde subjungatur memoria horum Martyrum, quos potuit Divionensis Synaxarii collector pro filijs accepisse. Certe non aulemus, ex hujus unius MS. fide, asserere eorum cum prædictis Apostolis germanitatem, omnibus aliis scriptoribus ignoratam.

An pater
Alphæus?

F

DE SANCTIS MARTYRIBUS

ERACLIO, PAULO SEU PAULINO, MINDINA SEU MUNDINO, JOCUNDO.

Ex Martyrologio S. Hieronymi et aliis.

xxvi MAJI.

An passi
in Africa?

Diem quartum Maji omnia antiqua Martyrologia Hieronymiani apographa ob his sanctis Martyribus aspirantur: et Corbeiense Parisiis excusum istis verbis: vii Kalendas Junii Natalis SS. Eraclii, Pauli, Mindinæ, Jocundi. Eadem in alio MS. Corbeiensi necdum excuso leguntur: At Jocundo omisso, reliqua habentur in apographis Lucensi et Blumiano. Nulla istis indicatur palæstra Martyrii: sed MS. Epternutense videtur supplere defectum cum hac nominum varietate. In Africa, Eracli, Paulini, Mundini. Sequuntur MSS. Richenoviense et Rhinoviense hoc modo: In Africa Eracli, Pauli, pro

quo in Aquisgranensi nomen Paulini habetur: Eracli est in MS. Labbæano, etiam cum palæstra Africa. Triterim de ea potest controversi, quod in aliis apographis tribus non habetur, et mox indicentur alii Martyres in Africa passi, quibus potuissent conjungi. Hac ergo lectori, volumus sic aude proponere, si forsitan aliunde lumen possit affundere. Interim sequentium martyrum Afrorum Paulus antesignanus agnoscitur: alios autem tres vel quatuor ad tertium ordinem mox proferendum reduceremus, nisi in antiquis Martyrologiis ab illis separarentur.

DE

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

G. D.

PAULO, ANTEONE, QUADRATO, RUFINO, VALERIA, MAGNO.

Ex eodem Martyrologio et aliis.

xxvi MAJI.

Antiquum MS. Reginae Sueciae, propositum ab Holstenio in Animalversis ad Martyrologium Romanum, de his Sanctis sic habet : In Africa Pauli, Quadrati, cum aliis tribus. Omnium nomina exprimuntur in vetustis Martyrologiis Hieronymiani apographis, et in Lucensi istis verbis : In Africa item Pauli, Anteoni, Quadrati, Rufini, Valeriae. Particula item est respectu Pauli, in praecedenti turma relati, et deest in MSS. Epternacensi ac Blumiano; in quibus loco Anteoni, scribitur Ateonis et Ansimi. In codice Corbeiensi Parisiis excuso additur Magnus, qui aliis deest. MSS. Cusumense et Altempsianum sic legi jubent : In Africa Pauli, Rufinae, et Valeriae. At melius MS. Trevirensis S. Maximini :

In Africa Rufini et Valeriae. Et, palaestra omissa, nomen Rufini est in MS. Parisiensi Labbari, atque Auctario Greveni ad Usuardum : cui additur Valeri loco Valeriae in MS. Aquisgranensi. In apographo Lucensi ad xxi Maji referuntur iidem Paulus, Anteoni, Quadratus, et perperam Autissiodoro adscribuntur. 2 S. Quadrati memoria post Usuardum, Adonem, Notherum, aliosque recentiores, ita inserta est Martyrologio Romano : In Africa S. Quadrati Martyris, in cujus solennitate S. Augustinus sermonem habuit. Addit Baronius ejus Sermonis mentionem fieri in Indiculo Possidii. Utinam hic prodeat aliquando, sicut prodit sermo de SS. Perpetua et Felicitate, datus ad vii Martii.

E

DE SANCTIS MARTYRIBUS TUDERTINIS

G. H.

FELICISSIMO, HERACLIO, PAULINO, MENEDINA, SATURO, VICTORIO, SATURNINO, MARINO, ITEM SATURO, FORTUNATO, ET THEOMEDO.

Cultus ex Martyrologiis, tempus Passionis.

xxvi MAJI.

Memoria omnium in antiquis fastis.

Tuder et posterioribus Tudertum, urbs antiqua, aliis Umbriae, aliis Hetruria seu Tusciae annumerata, vulgo Todi dicta, plures toto anno profert Martyres; et inter illos ad hunc diem illustrem turmam, quam quatuor antiqua Martyrologia Hieronymiani apographa indicant. Vetustissimum Epternacense his verbis utitur : In Tuder Tusciae, Felicissimae, Eracli, Paulini, Meridia, Saturi, Victuri, Saturnini, Marini, item Saturnini, Fortunati et Theomae. Aliqua scripturae varietas est in aliis : et codices Corbeiensis atque Lucensis loco Felicissimae habent Felicissimi et tam in his quam etiam in MS. Blumiano loco Meridia est Menedinae : ita etiam loco Victuri, Marini, Saturnini, Secundi, Fortunati et Theomae, in plerisque legitur Victori, Maurini, Saturi, Fortunati et Thomedi. MSS. Rhemense et Richenovicense ista habent : In Tuder, seu Tuderto, Felicissimi et Mindinae. MSS. Augustanum S. Udalrici et Parisiense Labbari, omissa palaestra, referunt nomina Felicissimae, Pauli, Victuri, Saturi. Meminit etiam Victoris in suo Auctario ad Usuardum Grevenus.

2 Celeberrima permansit memoria trium primorum Martyrum, quos suo Martyrologio ita inscripsit Usuardus : Tuder Tusciae natalis Sanctorum Felicissimi, Eracli, Paulini. Eadem habent Ado, Notherus, et

alii recentiores cum hodierno Martyrologio Romano : ubi Secundus fere Heraclius appellatur, et civitas saepius Tudertum. Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiae, ex Officiis Ecclesiae Tudertinae, Romae approbatis, hoc eorum Elogium edidit : Felicissimus, Heraclius, et Paulinus, cives Tudertini, sub Diocletiano et Maximiano martyrio coronati sunt. Cum enim persecutione fervescere, Christum praedicare hi non desisterent, comprehensi sunt, ac post diversa tormentorum genera tandem martyrii palmam consecuti sunt. Quorum corpora extra urbem in ecclesia S. Stephani Protomartyris sepulta ex antiqua traditione creduntur. Haec ibi, quae fere eadem habent Joannes Baptista de Sanctis Tudertinis, et Ludovicus Jacobillus de Sanctis Umbriae; qui addit, Festum illorum celebrari, sub ritu duplici, ac magno populi Tudertini accursu. Horum trium Martyrum meminit Baronius in Annalibus ad annum ccciii, numero cxxi. Masinus in Bononia perlustrata ad hunc diem trahit, aliquas S. Felicissimi reliquias in ecclesia Serritarum asservari : sed an hujus Tudertini non asserit. Sanctorum Martyrum Felicissimi et Heracli memoria etiam celebratur in vetusto MS. Casinensi, sed ad diem xxviii Maji, quod huc referendum arbitramur.

F
Tempus martyrii.

tuam primorum apud Usuardum Adonem et alios.

DE S. MEMORIO CONFESSORE PETRACORICÆ IN AQUITANIA.

D. P.

COMMENTARIUS CRITICUS.

De ejus ætate, laureola, cultu : an ipse unus ex Innocentibus ?

XXVI MAJI.
Nomen et
titulus Con-
fessoris ex
Martyrologiis :

Notitiam Passionis S. Siharü, ad diem hujus mensis II, primum ac certiore, licet brevissimam, accepimus ex Usuardi Martyrologiis, ad Aquitanicarum Ecclesiarum usum auctis : et nunc ex similiter interpolati Usuardi exemplari, sane antiquo, quod in Ducis Altempsii bibliotheca Romæ invenimus, primum in Gallia deinde in Britannia auctum, discimus titulum, sub quo antiquius cultus fuit, hic de quo agere instituimus Sanctus. Nam ad VII Kalendas Junii, ita ibidem legitur : Petracoricæ S. Memorii Confessoris. Consentit Adonis Martyrologium, non quidem ut ab ipso scriptum est, sed ut pro Ecclesia Tolonensi amplificatum habetur inter MSS. Reginæ Sueciæ ; Tolonensibus, quæ dixi, additamentis manu recentiori additis, ad vetustioris scripturam membranci codicis, qui olim Erianiensis ecclesiæ fuerat. In hoc siquidem sic dicitur : Ipso die, scilicet XXVI Maji. B. Memorii Confessoris, quem B. Frontonius, cum esset in Ægypto, Domino revelante reperit.

non videtur
corpus ex
Ægypto attatum :

ejus in ecclesia
S. Frontonis,
frequens cultus :

2 Colitur S. Fronto, primus Petracoricensium Episcopus, die XXV Octobris ; ad quem diem examinabimus, rectene hic idem esse credatur cum illo sancto Eremitæ Nitriensis Abbate, de quo egimus die XIV Aprilis. Interim censeo in hujus identitatis suppositione, seu vera seu falsa, certe non multorum seculorum assensu firmata, niti, quod B. Memorii corpus reperisse Sanctus in Ægypto dicatur ; prout etiam in Petracoricensi veteri Breviario (unde verisimiliter additio posterior atque recentior accepta fuit) testatur Joannes du Puy, in libro quem scripsit de Statu ecclesiæ Petracoricensis pag. 195. Sed hic, licet identitatem præfatam tueatur, miratur tamen majorum simplicitatem, qui corpus S. Memorii credere potuerint ex Ægypto attatum. Creditur illud requiescere in S. Frontonis ecclesia, olim Abbatiali, sed pridem conversa in Collegiatam ac nuper in Cathedralē, trductis eo Canonicis ex æde S. Stephani. Colitur autem ejus ibi festum tanto cum populi undique accurrentis affluxu, ut D. Armandus Girard Canonicus Sarlatensis, qui librum prædictum

cum suis propriis additionibus donavit nobis, manu sua testari et recentius per Epistolam confirmare potuerit, singulis annis ad processionem tunc instituendam advenire plus quam quatuor millia extraneorum.

3 Licet autem non aliter notus antiquis fuerit Memorius hic, in ipsa Gallia et diocesi Petracoricensi verosimiliter vita functus, quam cum titulo Confessoris ; a seculis tamen aliquot capit colitur ut Martyr, et quidem velut unus ex Innocentibus ab Herode occisis. Hinc cogor credere, ignotum prorsus esse sepultura locum, confusionemque personæ ac nominis inde natam, quod in eadem ecclesia pridem haberetur corpusculum unius ex Innocentibus. Tali enim corpusculo solo apparente istuc, ubi S. Memorius ab antiquo celebrabatur ; caput sit credi, ejus istud esse ; et quidem eo proclivius, quod jam existimaretur, Brantolmæ ex eodem Innocentium numero haberi alterum. De isto Innocente circumfertur in Petracoricensi plebe absurdus aliquid, scilicet ipsum esse Herodis filium, quem poterat jussu occidi cum ceteris, ne forte vel hic esset Messias a Judæis expectatus, a stella designatus, a Magis quæsitus.

sed confusus
cum cultu
unius ex Inno-
centibus,

4 Sed ut hanc de Herodis filio fabellam merito omnes eruditi explodant ; ita qui noverit, S. Memorium celebrem Trevis in Gallia Martyrem et Levitam, cujus et sociorum Passio VII die Septembris recolitur, adeoque intelliget usitatum Gallicæ nomen id esse, minabitur conjecturam Joannis præfati, quæ suspicatur Memorii nomen casu natum, et anonymo puero inditum esse, ex inscriptione sepulchri, altaris aut lipsanthece, quæ notabatur Memorix Martyris Innocentis. Quamvis enim eum nunc talem colant Petracoricenses, et ad Officii Lectiones assumpserint homiliam S. Joannis Chrysostomi de Innocentibus, cetera de communi unius Martyris facientes ; non tamen dubitavim antiquiori cultui postponere usum recentiore, et suadere, ut capsam, quæ S. Memorii esse dicitur, scrutentur curiosius ; inventuri forsitan aliquid scitu dignum ; et saltem, si solum corpus infantile appareat, evidenter cognituri, hoc non esse ejus quem sui majores pro Confessore habuerint.

cui nomen
Memorii casu
factum sit.

DE SANCTO PARDO EPISCOPO

PATRONO LARINI IN ITALIA.

G. N.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De ejus ecclesia et cultu in ea. Actisque MSS.

XXVI MAJI.
Larini Eccle-
sia Cathedra-
tali dicata.

Larinum, seu Alarinum, urbs olim Ferentanorum, ab antiquis scriptoribus multum celebrata, in hodierno Comitatu regni Neapolitani Molisino, in confinio Capitanatæ-provinciæ prope Frentonem amnem, nunc Larina appellatur, et licet parva sit, proprio tamen gaudet Episcopatu. Cathedralis Ecclesia, amplæ ex quadrato lapide structuræ, S. Pardo Episcopo dedicata est, ubi sacrum ejus corpus asservatur. Ferrarius in Catalogo gene-

rati ad hunc diem XXVI Maji, ita ipsius meminit : Larini in Frentanis S. Pardi Episcopi, urbis Patroni. Ughellus Tomo 8 Italiæ sacræ, ubi agit de Archiepiscopis Beneventanis eorumque Suffraganeis, inter quos sunt Episcopi Larinenses, columna 435 ista habet. Pardus iste non fuit Larini Episcopus, ut Ferrarius scribit, sed cujusdam civitatis in Peloponneso Antistes, qui cum a sua Sede expulsus fuisset, Romam venit ad Pontificem Maximum : a quo oblatum in Italia

EX MSS.
ibi corpus
adservatur

et collitur
26 Maji et
17 Octobris.

Vita MS.

A Italia alterum Episcopatum, quietis gratia et amore solitudinis illum recusavit, et in eremum secessit prope Luceriam civitatem Apuliæ: ubi tanta vitæ sanctitate ea in solitudine vivit, ut Sanctus post obitum habitus sit: et Larinates, quibus corpus S. Primiani detractum fuerat, profecti in saltum Luceriae invenerunt corpus S. Pardi. Quod cum abstulissent, Larinum deportavere, et in ecclesia condidere, quam in honorem ejus dedicaverunt: ejus Translationis diem celebrant xxvi Maji, veluti civitatis ac diocesis Patroni: inventionis vero diem xvi Octobris. Acta ipsius MSS. hæc habent. Ita Ughellus.

2 Acta illa ipsemet, quantum recordari possumus, nobis Romæ donavit, descripta ex MS. Bovinensi. Est autem Bovinum, cum indicata ab Ughella Luceria, in provincia Capitanata, xiv nullibus passuum ab ea dissita versus Meridiem, prope confinium Principatus ulterioris. Eadem Acta, sed absque Prologo et non nihil contracta, describi nobis curavimus ex codice MS. bibliothecæ Vaticanæ, quod ad primi MS. correctionem aliquando necessariam profuit. Sunt autem illa non valde antiqua, sed seculo primo x ant etiam serius, ex traditione forsitan populari composita. Prologus justo verbosior est: Auctor in eose Radoynum Levitam appellat, scilicet Ecclesiæ Larinensis, Carthusianorum Braxzellensium supplementa ad Grevenum indicant S. Pardi Translationem die sequenti xxvi Maji, ac dein xvi Octobris, quo supra dicitur Inventionis memoriam celebrari, ista leguntur: In civitate Alarniensi S. Pardi Episcopi et Confessoris.

VITA

Auctore Radoyno Levita Ecclesiæ
Larinensis.

Ex codicibus MSS. Bovinensi et Vaticano.

PROLOGUS.

Acta scribit
ad imitationem
Sancti.

C Ad Salvatoris magnificentiam laudemque totius Ecclesiæ, operæ pretium credimus fore, si triumphos Confessorum atque Pontificum Christi, et coronas certaminum annotamus. Ast si antiquæ oblivioni velustas silentio deprimitur, non dubium est eos [non] carere culpa invidiæ, qui acceptum munus Domini talenti, non ad utilitatem Christianorum fidelium, sed seculari studio torpente lingua impartiri maluerunt: cum Gentiles Poetæ, inani studio dediti, priscorum infidelium facta virorum, figmentis suorum carminum, toto orbe diffamare studuerint: cum accuratius foret illustribus viris, celeberrimum agonem istius Beatissimi Pontificis ad memoriam ducere, et mentes fidelium exemplo illius certaminis pia devotione solidare. Dum autem felicitates istius sanctissimi Pardi Confessoris atque Pontificis releguntur, corda audientium, despectis secularibus negotiis, toto conamine amore celestis patriæ inardescunt, et illuc festinare desiderant, ubi remuneratoris certaminum sine fine regna percipient. Ad hæc mihi placuit scribere omnibus spiritalibus Fratribus, audientibus vel videntibus palmarum istius faustissimi Agonistæ, qualiter agonizaverit contra omnia carnalia vitia, et quam acerrime contra suum palæstritem diabolum luctaverit: ut glorificent Dominum misericordemque Patrem, qui sibi adhærentibus victricia arma confert, et salvos facit sperantes in se.

et gloriam
Dei:

2 Nunc autem Divino fretus nutu, sanctissimis vestris orationibus adjutus, istius sanctissimi Patris Pardi, Confessoris atque Pontificis, vitam et me-

ritum enucleatius exarare aggrediar: ut haurientes corporalibus auribus ejus sanctissima facta, internorum viscera referta dulcedine, mellito gutture indesinenter eructent. Sed quod iste Confessor atque Pontifex sanctus Pardus peregre profectus sit, in fine istius opusculi historialiter enarramus. Cumque hic sanctus intelligendo et operando aliis prædicasset, quasi duplicatum de negotio lucrum rediit. Servus vero qui geminata talenta retulit, a Domino laudator, atque ad æternam remunerationem reducit, cum ei voce Domini dicitur, Euge serve bone et fidelis, supra multa te constitui, intra in gaudium Domini tui. Sed tunc fidelis servus supra multa constituitur: quando devitata omnis corruptionis molestia, de æternis gaudiis in illa cœlesti sede gloriatur. Tunc ad Domini sui gaudium perfecte intramittitur, quando in æterna illa patria assumptus atque Angelorum cœtibus admixtus, sic interius gaudet de munere, ut non sit jam quod exterius doleat de corruptione. Nam et depigro scriptum est, Tollite ei talentum, et date ei qui decem talenta habet. Ubi etiam mox sententia subinfertur, qua dicitur: Omni enim habenti dabitur, et abundabit; ei autem qui non habet, et quod videtur habere auferetur ab eo.

3 Unde necesse est, Fratres mei, ut supra omne quod agitis, erga caritatis custodiam vigiletis. Vera autem caritas est [et inimicum amare propter Dominum a] et amicum diligere in Domino: quia qui non habet caritatem, omne bonum amittet. Hic autem venerabilis vir atque omnium ore canendus, in quo et vera confessio fuit in verbis, et triumphus in virtute sanctitatis, tantæ caritatis et sanctitatis extitit, ut... b dum æmuli sui eum expellere conarentur, propter suam sanctissimam prædicationem, et propter divinum semen quod anxie cupiebat serere in mentibus eorum, et spinas impietatis evellere. Et cum sponte cessisset odiis iniquissimæ suæ plebis; ut eam lucraretur Dominus per se, ad tempus locum dedit iræ, ut ora balbutientium eorum obstruerentur, et in tempore ipse cum fractu veniret. Sed minime ei concessum est: eo quod plures præsciti essent ad interitum perditionis. Sed nunc, qua occasione vel quibus precibus istius sanctissimi viri Confessoris et Episcopi Pardi vitam comere exorsus sum, evidenter audite.

4 Cum quietus essem ego Radoynus peccator, et indignus Levita in Dei servitio, nullis ventorum flatibus præpeditus; sed contemplative divinis præcinctus orationibus; cominus astitit ante me quædam Christi famula, Mirata nomine, obsecrans cum lacrymis, provoluta peditus, caputque solo inhærens, ut istius clarissimi viri actus exararem; ut et præsentibus gaudium foret, et futuris accommodaret paradisiacum quæstum. Sed dum me inernuditum conspicerem, c auribus audiens, voces illius in penetralibus cordis laud inhære d sivi, propter importabile pondus; et quia istius sanctissimi Pardi merita, etiamsi adesset Maronis profusa loquacitas, nunquam valeret exponere vel seriatim comere: sed victus precibus et lacrymis ipsius clarissimæ mulieris, non causa temeritatis aut jactantiæ, adjutus precibus istius Confessoris sanctissimi Pardi, exorsus sum edere ea quæ de tanto clarissimo viro, mihi possibilia, et vestræ memoriæ accommodata fuere, ut ad ædificationem animarum omnibus proficuum et notissimum esset.

•ANNOTATA.

a Ut hæc verba addidi ad explendum sensum, ita expunxi sequentia, eundem interturbantia: nam

b In ecyphlo legebatur. Ut sua infensa plebs diabolico

Matth. 25

exemplo servi
boni
Evangelici.

E
admirans
Sancti caritatem,
a

b

et incitatus
a Mirata
matrona.
F

c

d

A bolico virus infecta dom æmulatur.

c Item hæc, et divinarum harundinum vera sciturus nesciunt, ubi forte legendum veraciter nesciunt; sed quid substitutes loco harundinum? reliqua facilius fuit reducere ad sensum aliquem.

d Ecgraphum, sed pevetrabilium corda haud inhaerentes.

HISTORIA

VITÆ ET TRANSLATIONIS.

Hic autem prædictus Pontifex venerandus Pardus, fuit a de civitate Poliponissu: et quia suæ dioceseos omnes cultores per abrupta currebant, propriam sequentes voluntatem, cepit eos alloqui, et divinæ sermonis prædicationis eos confundere, quatenus a pestifero errore [eos] auferre potuisset. Illi autem acre ferentes suam prædicationem, nequitius et cum dedecore expulerunt eum de suo Episcopatu; Judaico more dicentes; Nolumus hunc regnare super nos. Et quanto plus verba veritatis attentus prædicabat, tanto plus corda pravorum hominum, more nitri, ad pejus scaturiebant: unde et Salomon ait; Qui mittit acetum in nitro, sic est qui cantat carmina cordi pessimo. Expulsus autem de civitate, cum aliquantisper Clericis, venit Romam cum magno mœrore ad Apostolicum, qui illis diebus præerat ipsius Cathedræ. Quem ipse venerabilis Papa b cum Clericis suis honorifice suscipiens ac blande consolans, sufficientia sibi jussit accommodari stipendia et hospitia, insuper et locum habere in urbe: per Spiritum sanctum cognoscens, quam magnæ virtutis esset vir ille qui adventaverat.

6 Sed postquam ejus fatigata membra refocillata sunt, et aliquantisper recepere vires, casus et gesta suarum ovium cum luctu magno retulit, in auribus summi Pontificis: ut consuleret ei Beatus Papa, quid inde faceret de suo Episcopatu, vel qualiter extra suam parochiam quamvis invitatus degendo peregrinaretur. Cui præfatus Papa ait; Noli, fili, dies tuos mœrore consumere: sed habeto nostrum solamen: in proximo enim Dominus nobis et tibi dabit suum consilium. Post non multos vero dies, cives sui ad limina Apostolorum venientes, indagare studuerunt si suus Pastor illic advenisset: quem anxie in urbe et in suburbanis quærentes, jam belluina feritate deposita, reppererunt eum divinis orationibus vacare, et apud Papam in Urbe morari. Ad quem cum magno luctu et instantia precum accedentes, oppido deprecabantur, ut ad propriam Sedem reverteretur. Quorum preces, quia senio et valetudine fatigabantur, flocci pendens, summi Pontificis et sancti Concilii roboratus consilio, licentiam dedit eis alium inthronizare in sua Sede, ut se, vestigiis summi Pontificis adjunctum, in urbe linquerent commansurum. Quam jussionem quamvis cum mœrore suscipientes, acceperunt consilio elegerunt Pontificem, et sic ad propria cum ingenti tristitia repedaverunt.

7 Hic autem prædictus Pontifex Beatus Pardus, postquam sui cives regressi sunt ad propria expectavit a Papa, ut sibi locum annueret commanendi Apuliæ, ubi et suas calamitates lugubri officio defleret instantius. Quam petitionem summus Pontifex cum gaudio perticiens, et quia locum invenerat suum implendi desiderium, sodales etiam cum petitione attribuit. At ille compos voti effectus, stipatus magnis catervis et sanctissimis turmis, venit Apuliam. Inveniensque ibi locum aptum sui desiderii, applicuit in suburbano opulentissimo c Luceriæ. In quod ingressus, miræ magnitudinis et pulchritudinis ædificare jussit duas ecclesias, hærentes muro civi-

tatis: in quibus Deo servivit tempora plura, et erga quos parvissimam et aretissimam cellulam sibi fieri præcepit; in qua per plures annos degens, afflictus multis vigiliis et inediis simulque orationibus, Deo animam reddidit.

8 Post cujus excessum meritis accolarum permisit Omnipotens flagellari eos plagis maximis, etiam et totam Apuliam depopulari. Quia d tunc egressus Imperator Augustus Constantinus de sua urbe cum magno exercitu, transfretavit maria: veniensque e Tarantum, lata arva implevit suo exercitu. Concite autem inde surgens cum suo apparatu, totam Apuliam vastavit, atque prædatus est. Inde Luceriam adiens acerrime dmicari jussit, et diversas machinas opponi, quam diu caperetur. Captum vero usque ad solum jussit prosterni, et ea exusta igni, omnem populum, qui prius non fugerat, in captivitatem mitti. Alacer autem Augustus redditus de victoria, suorum insatiatus adhuc scelere, præcepit amoveri castra, et oculus erga moenia olim ditissimæ [urbis] Beneventi castra metari, in qua Romuwaldus Princeps, cum sanctissimo Sacerdote f Barbato, et paucis ac validissimis Longobardis morabatur. Qua circumsepta prædonibus et innumerabili exercitu, novas machinas apponi præcepit, ut dolo aut virtute caperetur. Sed Dominus omnipotens, meritis et orationibus Beati Barbati, enervavit vires militum: et sic demum Augustus vanus et vacuus recessit, tantum acceptis obsidibus inde pervolat; Neapolimque ingressus, et velivolam mare appetens, suos adiit fines.

9 Lucernus autem Episcopus, qui antequam caperetur sua diocesis latenter fugerat cum suis Clericis in aliquam partem Apuliæ, condidit oppidum nomine g Lesinam, in quo et moratus est per annos non exiguos. Sed postquam Dominus permisit flagellari Ausoniam barbarorum gladiis, sunt ingressi h Agareni, et late eam depopulantes magno cum impetu venerunt Larinum: quam destruentes, habitatores ipsius gladiis occiderunt. Post hæc vero, quia habitatoribus carebat ipsa depopulata civitas, ierunt habitatores de oppido Lesinæ, illucque furtim tulerunt duo corpora i Sanctorum Primiani et Firmiani, ibi quiescentium, et duxerunt Lesinam: cum autem homines Larinenses hæc illucque discurrerent per agros, invenerunt sepulcra Sanctorum effossa, et Corpora ablata. In magno itaque mœrore positi, et diutius lamentantes, suis indicant concivibus: quibus adunatis sollicitius consulant, et per plura loca indagantur, ut Sanctorum pignora, a quibus piratis sunt delata, in lucem perduceret Dominus omnipotens.

10 Quo comperto quod homines de oppido Lesinæ rapuissent, omnes se in armis præparantes, properarunt Luceriam: quam circumnites, pervenerunt ad sepulcrum S. Patris Confessoris et Episcopi: quod effodientes, reppererunt sanctum corpus intactum, minus tantum uno pollice. Quod cum gaudio elevantes, dignis linteaminibus involutum, ac thymiamatibus præcedentibus, et faculis coruscantibus, cum hymnis et canticis, itinere arrepto, cœperunt properare Larinum. Sed antequam propinquassent Luceriam, vectores ipsius sancti pignoris substituerunt, non valentes incedere, divina clementia talia operante. Cumque omnes qui ad sancti corporis obsequium confluerant, hoc [cernentes] tenerentur attoniti de tanto miraculo; cœperunt flere, et solatenus conquiniscentes, et uberem genas madefarientes, prostrati ante sanctum Corpus, has voces cum prece et magnis promissionibus emittebant. O sanctissime Præsul, Beate Parde, qui et cæcos videre fecisti et surdos audire, claudosque ambulare, paralyticos contractare, juvenes, nervorum [dissolutione] laborantes, in pris-

D
A. RADOVNO
EX MS.
Luceriæ ple
moritur.

d

e
Hac eversa
a Grævis,

f

E

g

et a Sara-
centis Larino,
Larinenses
pro amissis
Reliquiis

h

i

P
Inveniunt
corpus S.
Pardi, et
Larinum
ferunt,

a
Expulsus
venit Romam,

Prov. 25, 20

b

ubi exceptus
a Papa

nec permis-
sus redire,

c

A. RADOVNO
EX MS.
non sine
miraculo.

A tinum sanos reduxisti, obsessos ab immundis spiri-
ritibus, non solum prece, sed interdum etiam po-
lestata sanasti; adesto nunc afflictis reliquiis Lari-
nensium, et concede ut infra mœnia istius civitatis
intromissum, te mereamur habere Protectorem et
defensorem, non solum corporum sed etiam anima-
rum: ut sicut reliquæ civitates tripudiant et extol-
luntur in sanctis Protectoribus, sic et nos gau-
deamus, te habentes Gubernatorem. Ad has preces
et lacrymas B. Pardus Confessor et Pontifex divino
munere motus, et gressus reddidit hominum, et
prosperum iter eundi ad civitatem: ut et ipsi gau-
derent se exauditos, et ipse ibi quiesceret in loco
sibi a Domino preparato. Tunc omnes vectores et
obsequitores ipsius sancti pignoris, elevantes illud
cum hymnis et canticis, et omni cum honore, intro-
duxerunt in Larinensium civitatem corpus B. Pardi
Episcopi: et posuerunt eum in ecclesia sanctæ Ge-
nitricis Dei et Virginis Mariæ, usque quo sibi di-
gnam fabricarent ecclesiam, in qua poneretur: in
qua non post multos dies positus est: et omnipotens
Dominus suis fidelibus multa beneficia præstat per
eum, usque in hodiernum diem.

B II Tempore autem quodam, quo Dominus per-
misit flagellari Italos pro suis iniquitatibus flagellis
Paganorum; ingressi Ungari Hesperiam, omnes
Christicolæ, quotquot obvios habuerunt, ut hostes
secundum suum posse necaverunt; et mœnia sub-
vertentes urbium munitissimarum ac depopulantes
provincias pervenerunt Larinum; quam graviter
oppugnantes, depredati sunt usque ad interuersionem.
Sed cum vellent reverti cum spoliis et captivis in sua
castra; orantibus civibus ad tumultum beatissimi Pardi
Episcopi, ut et eos liberaret et captivos solveret;
tantam confusionem contulit eis, ut tremebundi
fugerint in suis tentoriis: et homines, ac bestias,
et universa spolia relinquentes, quasi magna militum
manu cogerentur, sic ocius fugiebant. Captivi vero
ad civitatem reversi, jam soluti glorificabant Domi-
num, et S. Pardum Confessorem et Episcopum,
cujus precibus ab hostium manibus liberari mere-
bantur.

l
Fugantur
Ungari ope
S. Pardi
semel,

iterumque:

C

NOT. 5****
APP. TOM. VII
MAII.

D. P.

DE SANCTO AUGUSTINO

EPISCOPO CANTUARIENSI IN ANGLIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De Vita et Translatione, scriptis a Gocelino Monacho; ac duplicis festi celebritate.

ANNO DCVIII

Memoria in
Fastis.

Celebris est S. Augustini memoria passim in
omnibus Martyrologiis, post ejus obitum editis.
Venerabilis Beda in Martyrologio genuino, de
eo ista habet. vii Kalendas Junii, in Britan-
nia, depositio S. Augustini, primi Anglorum Episco-
pi. Eundem habet Rabanus. Ast Usuardus ita scribit: In
Britannia S. Augustini Episcopi et Confessoris, qui
missus a beato Papa Gregorio, primum genti An-
glorum Christi Evangelium prædicavit. Addunt Ado
et Nokterus, Atque illic virtutibus et miraculis glo-
riosus in Christo quievit. Sequuntur passim recentiores
cum Martyrologio Romano. Res gestas ipsius illustravit
Venerabilis Beda lib. I Historiæ Ecclesiasticæ gentis

bonis sic cæcati sunt meritis B. Pardi Episcopi, D
ut nec viderent, neque contingerent latitantes. Post
non multos annos quædam cæca venit ad sepulcrum
ejus, misericordiam petens, ut lumen reciperet, et
statim eo operante consecuta est lumen. O quanti
cæci, quanti dæmoniaci, quanti paralytici susceperunt
sanitatem ad sepulcrum ejus, et usque hodie susci-
piunt, humiliter et devote petentes! Fuit enim hic
Pastor pius et misericors, humilis et benignus,
nullum spernens, omnibus tribuebat, omnibus indul-
gebat, animabat trepidos.

alia multa
miracula
sunt.

ANNOTATA.

a Imo de civitate aliqua in Peloponneso. Ut
etiam exposuit Ughellus. MS. Vaticanum Relicta
ecclesia sua Peloponnesi.

b Incertum bis erat nomen Corneli, qui unicus fuit
anno 252: sed multo serius videtur Pardus virisse,
seculo 5 aut 6.

c Luceria, vulgo Lucera, urbs Capitanatæ Epi-
scopolis, a Larino circiter 30 M. P. dissita versus
meridum.

d Sub finem anni 662: sed intelligendus Constans,
aliis etiam Constantinus dictus, Imperatoris Heraclii
ex filio Constantino, novæ fraude occiso, nepos. In
Fatic scribitur Constantinus.

e Tarentum, vulgo Taranto, urbs celebris Magnæ
olim Græciæ, in provincia seu Terra Hydruntina, ad
Sinum Tarentinum in peninsula sita.

f Colitur S. Barbatus 19 Februarii, ante cujus
Vitam §. 2 hæc late deduximus, potissimum ex Paulo
Diacono, quæ ibi videri possunt.

g Lesina urbs, etiam postea Episcopalis, ad radices
montis Gargani Aquilonaris, ab aliis dicitur condita a
Christianis piscatoribus Lesinæ insule Dalmatiæ, forte
adjuvante Episcopo Lucerino, a cujus urbe distat
circiter 20 M. P. in eadem Capitanata.

h Agarenos seu Saracenos circa annum 840 et se-
quentes dominatos in istis ditionibus, scribit Leo Ostiensis
lib. I Chronici Casinensis cap. 27 et seqq.

i De hisce Sanctis nihil hactenus potuimus assequi,
gratias acturi iis, qui aliquid certi suggesserint.

k Ungarorum incursiones, quæ hic duplices indi-
cantur, videntur contigisse anno 937, apud Ostiensem
lib. I cap. 35, et aliis ejus seculi annis.

l Similem eorum fugam, a Marsis et Pelignis illa-
tam, scribit Ostiensis dicto loco.

F

Vita auctore
Gocelino.

Anglorum cap. 23 et sequentibus, et lib. 2 cap. 2 et 3,
unde collectam Vitam invenies apud Surmiam. Breviorem
aliam edidit in sua Legenda Capgravius, cui quædam in
fine addidit de corporis Translatione. Habemus etiam
Compendia aliqua MSS. Universim autem secuti sunt
Bedam omnes Auctores Rerum Anglicanarum, anti-
quiores æque ac recentiores. Inter illos eminet Gocel-
linus, sicut ipse nomen suum scribit, aliis Goscelinus aut
Gotzelinus, qui innumeras Sanctorum Vitas stylo ex-
tulit, vel informiter editas comptius emendavit, post
Bedam secundus in laudibus Sanctorum Angliæ
enarrandis, ut ex lib. 4 Malmesburiensis de Gestis Regum
Anglorum cap. 1 deduximus die 11 Februarii, ad Vitam
S.

A *S. Wereburgæ Virginis, filix Regum Merciorum, quam Vitam idem Gocelinus composuit: ubi de hoc scriptore, qui circa annum MLXXX et sequentes floruit, late egimus, iterum de eo acturi x die Junii ad Vitam S. Irenis Persæ. Hic ergo Auctor ante Monachus Ramesciensis, tunc Cantuariensis ad S. Augustini, hujus Vitam duplici edidit opusculo, Majore scilicet et Minore, ut in sequenti Prologo indicatur. Nos Majus opusculum cum libro Miraculorum, ubi quæ de S. Augustino a Beda scripta sunt, passim hujus verbis referuntur. Dumus autem illa, prout jam inde ab anno MCLXVIII impressa leguntur, inter Acta Sanctorum Benedictinorum tomo 1, a Joanne Mabilione edita; ejusdemque beneficio subjungimus prædicti Gocelini ineditum hactenus opus ad Venerabilem Cantuariensem Archiepiscopum Anselmum, de Translatione S. Augustini Anglorum Apostoli et Sociorum ejus, scriptum septimo ab ipsa Translatione anno Christi MXXVII. Dividitur illud in duos libros, quorum prior proprie agit de S. Augustino, secundus de Sociis, id est Episcopis, Regibus, Abbatibus, in eadem ecclesia contumelatis, et ante ipsum translatis in novam ecclesiam, anno MXXI, biennio citius quam Archiepiscopus fieret S. Anselmus, cui inscribitur historia, magnum lumen rebus et Sanctis Anglicanis datura, præsertim in secundo libro qui licet ad alios ut plurimum pertineat, non fuit tamen a primo separandus. Ejusdem Gocelini Minus opusculum de S. Augustino, tacito Auctoris nomine, reperitur in Appendice ad opera B. Lanfranci Cantuariensis Archiepiscopi, a Luca Acherio edita, et ibidem legi potest. Aliqua inde observamus in Annotatis.*

2 Quo anno ex hac mortali vita ad Christum migravit S. Augustinus, non satis liquet inter Auctores. Beda solum notat eum defunctum septimo Kalendas Junias; addit Wigorniensis, feria tertia, qui characteres conveniunt in annum bissextilem DCVIII litteris Dominicalibus GF: ad quem annum etiam obitum ejus retulerunt Westmonasteriensis et Sigebertus. Et hanc chronologiam ex tempore successorum Laurentii et Melliti probavimus latius, ad Vitam S. Laurentii die secunda Februarii num. 10. In monastici Anglicani tomo 1 pag. 90 profertur fundatio Eliensis canobii in agro Cantabrigensi, et ex Historia Eliensis ecclesiar in bibliotheca Cottoniana adservata, ista scribuntur: In primitiva Ecclesia nascentis fidei et Christianitatis, B. Augustinus ecclesiam ibi fabricavit in honore semper Virginis Mariæ, anno ab Incarnatione Domini DCVII, adventus sui in Angliam anno XI, cujus operis Rex Ethelbrithus primus fundator extitit. Unde constat S. Augustinum dicto anno adhuc vixisse. De monachatu ejus aliorumque primorum Angliæ Apostolorum multi multa, quæ hic non varat referre et expendere omnia. Officiunt nobis pauca illa, quæ in favorem Benedictinorum deduximus ante Vitam S. Gregorii num. 11, ex auctoritate SS. Aldelmi atque Wlfridi, quæ nihil attinet hic retexere; quia nullam evidentis prorsus demonstrationis vim continent: et idea ab omni particularis Regulæ expressione abstinemus in titulo, uti passim in aliis primorum septem seculorum Monachis. Eo tamen volumus præjudicatum Benedictinis, maxima cum verosimilitudine ac propemodum evidentiâ Augustinum inter suos numerantibus. Iisdem etiam novum mireque ad rem nostram faciens accedit adminiculum, ex vetustissimis Letaniis Anglicanis, quas tom. 2 Veterum Analectorum producit Mabilio, atque ante finem seculi VII fuisse usitatas probat, ex defectu Sanctorum seculo illo posteriorum, quamvis alias apud Anglos celeberrimorum. Ibi enim inter Confessores nullus ex omnibus Monasticæ vitæ institutoribus nominandus præscribitur, præter S. Benedictum; et hic quidem bis; prærogativa nulli alteri istic concessa, quam S. Stephano, sicuti ter nominari jubetur S. Maria: evidenti pene indicio,

quod vel S. Augustinus, vel instituti ab eo in Anglia Monachi istarum Letaniarum collectores, unicum illum agnoverint sui monachatus auctorem. Quoniam autem facta est mentio Letaniarum, placeat etiam intelligere, decreto Cloveshoviensis Concilii anno DCCXVII celebrati, sancitum fuisse, ut dies depositionis S. Augustini Archiepiscopi, ab ecclesiasticis et monasterialibus feriatus haberetur, ejusque nomen in Letaniæ decantatione post S. Gregorii, tamquam Angliæ Apostoli, vocationem semper diceretur.

4 Wilhelmus Thorn, Augustitiensis Monachus, in Chronico monasterii sui, ab adventu Augustini usque ad annum MCCCXXXVII perducto. Cap. 8 §. 3, quæ ad Translationem Sancti pertinent sic paucis complectitur, nulla habita aliorum antea vel simul translatorum ratione. Anno Domini MXXXXI, Wydo, hanc Ecclesiam dignitate Pastoralis gubernans, ecclesiam suam, quam prædecessor suus Scotlandus, morte prohibente ad summum perficere non potuit, feliciter consummavit, et de transferendis Sanctis efficaciter elaboravit. Igitur anno quo supra, VII Idus Septembris, transtulit corpus B. Augustini, de loco ubi per quingentos annos jacuerat, et posuit omnia ossa majora ipsius Sancti et caput in quadam saxeâ tumba, ferro et plumbo peroptime sigillata, ejus superscriptio talis erat.

Inclitus Anglorum Præsul, pius et decus altum, Hic Augustinus requiescit corpore Sanctus. Pergit deinde narrare, quomodo metu barbarorum, sæpe in partes Cantix irruentium, idem Abbas sequenti nocte pleraque ossa sacri corporis, tumbæ repleta, in vicino loco abdiderit: quæ ibidem latuerunt usque ad annum MCCCXI, quo rursum inventa translataque sunt, prout plenius explicat Cap. 2 §. 2: quæ omnia Gocelinus partim ignoraverit, quia habebantur arcana; partim scire non potuerit, quia necdum facta, ponentur autem infra per modum Appendicis ad calcem libri primi. Hic ex Cap. 9 §. 3, tamquam ad festum Translationis pertinens, noto, quod Rex Wilhelmus II anno MXXII, concessit monasterio habere Feriam in Translatione S. Augustini, ita quod duraret per quinque dies, scilicet per duos dies ante festum, et duos dies post: et quod ecclesia S. Augustini habeat medio tempore omnes consuetudines, quas Rex habet per civitatem Cantuariæ. Istam Feriam Monachi tenuerunt usque ad tempora Edwardi filii Regis Henrici, quo tempore illam Feriam omnino dimiserunt, propter jurgia et lites et etiam pugnas, quæ in cœmeterio eorum frequenter fiebant.

5 Amplius est, quod anno MCCCXVI Innocentius Papa VI, sicut idem Wilhelmus Thorn scribit, inter cetera privilegia monasterio concessa, Archiepiscopo (ut reor Cantuariensi) mandavit, ut festivitatem S. Augustini dupliciter celebrari faceret, hujusmodi verbis: Decens et congruum reputamus, ut gloriosus confessor B. Augustinus, qui olim missus per Sedem Apostolicam ad gentes Anglorum, nondum tunc baptismatis unda renatas, eas de infidelitatis tenebris ad lucem Catholicæ fidei per prædicationis ministerium evocavit, primusque in Angliâ crexit Ecclesiam, specialiter in illis partibus honoretur: ex hoc namque ibidem populorum crescat devotio; ac ille, qui glorificatur in Sanctorum consilio, benignus preces respiciet devotorum. Ut igitur ipsius Confessoris festivitas in dictis partibus, quibus, sicut accepimus, vix aut minus in regno Angliæ celebriter colitur, solennius et devotius veneretur; Fraternitati vestræ, de qua specialem in Domino fiduciam gerimus, per Apostolica scripta committimus et mandamus, quatenus festivitatem Confessoris ejusdem, in omnibus Ecclesiis dicti regni exemptis, facias auctoritate nostra perpetuis futuris temporibus sub duplici Officio solenniter celebrari;

et

cum miraculis
et Translatione.

Obitus anno
608.

Monachatus,

cultus festi-
vior.

D
AUCTORE D. P.

Festum Trans-
lationis 6
Septembris,

E

cum nundinis
dierum 5.

F
Festum Nati-
vis jubetur
dupliciter
celebrari an.
1356.

A et nihilominus in dicta festivitate cessari a mechanicis et aliis operibus, interdictis in festis duplicibus, de more, consuetudine seu observantia Ecclesiarum earumdem.

VITA

Auctore Goecelino Monacho.

Ex editione Parisina Joannis Mabilionis.

PROLOGUS.

Dominis carissimis et Paternæ dilectionis filiis ecclesiæ Sancti Augustini, cum suo reverendo Monasteriarcha, illo abjectissimus nec recolendus, tamen omnium amicus sincerus, in Domino salutem. Deceveram hanc historiam, velut divæ sponsæ et maternæ Ecclesiæ filiam perpulchram, non prius de thalamo suo producere *, quam suis ornamentis, redimiculis ac monilibus composita, sine nota posset procedere. Verum vestra imperatrice dilectione moræ impatiente et acius impellente, tandem exoptatam exhibere specie compellimur pudorosa, dum adeo nequeamus formosa : multæ enim rerum turbæ propositam nobis elegantiam et volucrum accessum sustulere. Quam vero verâ quæ scripsimus comprobentur, tempora, loca, personæ, quando, ubi, et in quibus facta noscuntur; antiqua etiam et moderna scripta et vestra, præsentium quoque oculi, ininficiabiliter testantur. Quod autem de veteribus nova fecimus, vel recenter facta recenti stylo propagamus, nemo vetustatis accola indigne-
tur novitati, ne forte Deo semper nova creanti videatur indignari : quia Deus Abraham, Deus est Augustini; et antiquorum signorum operator eadem hodie in modernis et hodiernis Sanctis suis operatur, cui clamat Propheta; Innova signa et immuta mirabilia; creat novos celos, et sedens in throno nova facit omnia. Si antiqui Patres non suscepissent quæ tunc habebantur nova, nulla nobis modo essent vetusta. Sed Judæi et ceteri increduli, sanctæ novitatis ac veritatis inimici, malunt permanere in tenebris vetustatis et erroris sui, quam luce novæ gratiæ illustrari. Hoc etiam sub ipsa gratia videntur imitari, qui rancore vetusti usus aggravati, refugiunt novis Dei miraculis in melius renovari. Plerique etiam hominum, quod spernunt, credere reanunt; quod amant, ultro credentes appetunt. Nemo autem qualemcumque vel minimum contemnat veritatis præconem : nam sicut mendacium nullius auctoritate potest esse verum, ita veritas suam per se habet in quolibet auctoritatem. Quæ autem per visum vel in somnis mandata, vera probantur ex rerum consequentia : utpote legimus ægros per somnum ad Sanctorum busta salutis gratia jussos venire, et obediens sospitatem ibi recepisse. Qui hanc veri evidentiam mavult velut somnia vana deridere, quam attendere; poterit et Joseph et Daniele aliosque Prophetas, ipsumque Joseph in Evangelio et alienigenam Nabuchodonosor, qui divina mysteria conspexere, velut somniatores abnuere. Sunt etiam qui inepte indignantur, cum in vilibus personis facta Sanctorum miracula recitantur, quasi probrosa sint talium * nomina vel memoria : cum nullum verbum fiat propter eos; sed propter ipsorum in Deo gloriam, qui mira in minimis facit, omnia enarrantur. Nam omnium Dominus Lazarum mendicum ex nomine proferre non dedignatur : denique nec Herodes, nec proditor Judas, nec Cayphas in Evangelio nominarentur, nisi propter Dominum vel suos quibus insidiabantur. Hæc nos propter diversorum controversiam proferre noverint

benevolæ animæ; ne cum obloquentibus incipiant D quod diligunt fastidire, et quod verius cognoverunt infirmius credere : Corruptum enim sensus bonos colloquia mala. Fecimus autem de eadem materia duos codices, majorem et minorem : quatenus minor amicaliter obtemperet amicis exteris tædiosis, major uberius redundet domesticis filiis desiderio-
sis. Verumtamen quædam habet major, quædam minor, quæ non habet uterque liber : et alter alia, alia alter sapit condimenta. Itero eadem gesta aliter ibi, aliter hic sunt dicta, ut alter alterius ope egeat et gratia. De Ulysse facundo ait Poeta :

Ille referre aliter sæpe solebat idem.

Hæc piis amicis pie alludendo et pie commen- dando, oramus et præsentibus et posteros memores esse affectus nostri et servitii devoti, quamvis ingrati. *Hactenus Prologus, in quo voces duas per conjecturam correximus; eandem libertatem deinceps sumpturi in sequentibus : ita tamen ut addito *, notetur in Margine ea lectio, quam correctionis egere putabimus. Similiter deficientia quandoque ad integrandum sensum verba, a nobis addimus, sed inter [ ], tantisper volitura, donec facta collatione cum aliis MSS. quæ needum videre licuit, integritas originalis suggeratur ab aliquo, qui valuerit eo labore de Sancto atque de nostro hoc opere, mereri bene. Mabilio partitionem Auctoris in marginem transtulit et titulos Capitulum initio collegit. Idem hic servatur per numeros, inducta solum divisione Capitulum nova, nostroque instituto ut servandum uniformitatem idaneu, quod similiter fiet in libro primo de Translatione.*

DIVISIO CAPITUM.

Victore mundi Domino regna captivati tyranni suis palmigeris distribuite, Augustinus, divinus Legatarius, a Romano apice hereditatem sortitur Oceanitidis Britanniae.

ii. Describitur hic Augustinensis mundus, ut quidam terrenus paradysus rerum fecundus et graciosus.

iii. Hoc ingens hujus omnibus domicilium paravit Dominus suo Augustino, ut ab initio conditum mundum homini condito; et Augustinus relinquens patriam, factus est in gentem magnam.

iv. Hunc Papa Gregorius assumpsit, quem pro se mitteret in Angliam; ut Anglos, gentem candidam, gentem faceret Angelicam.

v. Mittitur vir virtutum, cum quadraginta Evangelicis Collegis, ad convertendam Angliam. Eunt armati ad fructiferam gloriæ patientiam.

vi. Sancti rimore pravo exterriti, Gregoriana epistola ad coeptum iter virtutum, fortius per Augustinum sunt animati.

vii. Epistola B. Gregorii ad ipsos, ut perseveranter agant et Augustino obediant.

viii. Epistola ejusdem Papæ Arelatensi Archiepiscopo Ætherio, ut Augustino ejusque consortibus necessaria provideat.

ix. Augustino referente sociis Apostolica mandata, festinant per adversa et prospera ad vera præmia, consolante eos etiam miraculis superna gratia.

x. Andegavæ Dei peregrini per feminas expulsi, evolantem laculum de manu Augustini per tria stadia secuti, noctu sub dio quiescentes, irradiantur splendore cœlesti, et satiantur fonte divinitus producto humi; scripsitque ibi Dux nomen et causam itineris sui.

xi. Vicini, tanto jubare noctu viso perterriti, mane ad locum currunt; in amissis Sanctis, reatum suum plangunt, ex litteris in terra descriptis Augustinum cognoscunt : Ecclesiam ibi in ejus honore,

Auctoris dux
de S. Augusti-
no lucubra-
tiones.

* at, proce-
dere.

B
Historiæ veri-
tas ex circum-
stantiis digno-
scentia,

non ob novam
scriptionem
despicienda,

Ecclesiæ. 36, 6

C

* memoria vel
nomina,

aut ob mira-
cula in vilio-
ribus patrata.

A honore, quæ omnem feminam perpetuo excludit, constituunt.

xii. Matroua cum cereo hanc tentans intrare, ante limen in ipsa vetita meta ruptis intestinis interit, cunctasque sui sexus acrius exterruit.

xiii. Miraculum auditum ab ipso Andegavensi Episcopo, qui hanc ecclesiam reædificatam dedicavit: qualiter in dedicatione funditus conculcatæ segetes ac penitus desperatæ, omnibus aliis uberiores extiterint in messe.

xiv. Augustinus cum sociis, post diversa terrarum discrimina, applicuit Britanniam, ad mansionem perpetuam Divinitatis præordinatam.

xv. Tanetus insula Christum in Sanctis suis suscepit prima: felix tellus, fecunditate sua tot Deiferrorum advenarum felicissima.

xvi. Æthelbertus, Rex Anglorum Regum tertius, sed Christicola primus, uxore Christiana clementior, optimum æternæ salutis nuntium ab Augustino suscipit: sed non facile acquiescit, ut ex difficultate Sanctis gloria accrescat. Venit in Tanetum audire advenas, Dominicæ Crucis vexilliferos et præcones.

B xvii. Augustinus exponit Regi optimum nuntium quod attulerit, videlicet, mundi Conditorem et Redemptorem humano generi regnum cælorum aperuisse, et de terrigenis cælestes indigenas fecisse; et homines ita dilexisse, ut homo fieri, atque insuper, post innumera Divinitatis suæ miracula et ostenta, pro hominum [amore] morte crucis mori voluerit, et suos Legatos ad convertendas nationes omnibus tormentis invincibiles inextinguibiliter accenderit: quoque ipsi, tali caritatis flamma stimulante, advenerint.

xviii. Rex Æthelberthus laudat quidem æternæ beatitudinis promissum, et colligit Sanctos pro illorum benevolentia: sed nescit adhuc vetusti erroris tenebras exuere et indui luce nova.

xix. Regis clementia, immo Dei providentia, sancti advenæ, cum elato Dominicæ Crucis vexillo et canoris precibus, in perpetuam habitationem Doroberniæ ingressi, vivebant Angelice, ut peregrini mundi, et indigenæ cæli, et coheredes sibi gliscentes regni Dei.

C xx. In Orientali Doroberniæ ecclesia B. Martini, olim a Romanis Christianis condita, fidus Reginæ custos Beatus præsul Letardus agebat divina Officia, quæ sacratissimus Augustinus cum suo choro irradiabat Apostolica vita et doctrina, et signorum, quæ plures convertit affluentia.

xxi. Victus Rex, per dulcia æternæ felicitatis blandimenta et irrefragabilia virtutum exempla, subieitur Christo fide devota.

xxii. Rex de excelso humillimus, de Principe puer Ecclesiasticus, baptizatur in summæ Trinitatis confessione et nomine, repletur candida Christi columba, fit de veteri idololatra novus Christicola. Hinc Augustinus Deo canit, cum suprema chorea, gaudens sua vota sic prosperata.

xxiii. Gloriatur Rex fraternitate nova de Ducum et plebium combaptizatorum turba, nec jam suum regnum æstimat quod administrabat, sed totum cum subjectis sibi Regibus et populis in dulcem Christi ditionem transferre ac dilatare decertat; episcopia, monasteria, ecclesias, tamquam Dominica castella, regaliter redificat.

xxiv. Augustinus præhens se electioni Apostolicæ et Ecclesiasticæ, nimirum Assumptioni Dominicæ, ab Arelatensi Archipræsule consecratur in primitivum Patriarcham Angliæ, perpetuamque benedictionem refert Doroberniæ.

xxv. Mittit Augustinus Romam nuntiare B. Gregorio, Regem et populum Anglorum cultum Christi

suscepisse, se Episcopum factum esse, jamque multæ messi operarios deesse. Cui Papa remittit Apostolicum Pallium, et plurima Doctorum auxilia, et diversarum interrogationum responsa.

xxvi. Epistola B. Gregorii Papæ de misso Pallio, de jure Lundoniensis Episcopi, de Eboraci Metropolitano, et de Augustini ditione super omnes Sacerdotes Britannicæ.

xxvii. Item ejusdem per Mellitum ad Augustinum epistola, ut destruantur idola, et fana bene constructa aqua benedicta ad Divina purgentur Officia; nec diabolo animalia fideles immolent, sed ad laudem Dei in esum suum animalia occidant, et donatori omnium gratias referant.

xxviii. Item ipse Papa, auditis tot tamque assiduæ Augustini miraculis, sicut gaudens in gloriam Dei exclamat, sic timens humanæ imbecillitati ne insolescat, virum virtutum missa epistola attemperat.

xxix. Item ipse B. Gregorius, Æthelberti Regis susceptæ Christianitati congaudens, hortatur eum dulci epistola hanc gratiam solite servare, et hanc in subditos sibi populos ocus extendere, fana evertere; subjectos exhortando, terrendo, corrigendo; edificare [ecclesias] exemplo Constantini piissimi Imperatoris, qui abjectis idolis Romanam cum gentium populis tota mente secum ad Christum convertit; simul monet, ut Augustino obediat, quatenus illum Deus pro ipso orantem citius exaudiat.

xxx. Venerabilem quoque Reginam Bertam idem præcellentissimus Illustrator Ecclesiarum gratifice laudat epistolari serie, tam pro Regis conversione, quam pro pia erga B. Augustinum suosque consortes procuratore: hortaturque hæc famosa merita attentius augere.

xxxi. Hos epistolarum Gregorianæ dulcedinis favos B. Augustinus, omnium virtutum gradibus sideream scalam transcendendo, colligens; hos quoque Rex et Regina, pro suo affectu et capacitate, haurientes, nitebantur Apostolicis documentis obsequi, ut post pereuntia regna mererentur cælestia consequi.

xxxii. Britones, Anglorum debellantium reliquias, ab Ecclesiastica regula diffidentes, convocatos Regis ope Augustinus, tota paterni affectus instantia, decertabat ad legitimam omnium concordiam adsciscere: sed difficillimum est irrationabiliter rationi repugnantes corrigere.

xxxiii. Causidicus Domini, advocato in medium cæco; In hoc, inquit, ostendat Dominus rerum, cujus partis dogma sit verum. Proponit cæcum Britonibus curandum; illis recusantibus, signo Crucis cæcum illuminat Augustinus: victi Britones petunt inducias, dum suos consulant et synodus iteretur.

xxxiv. Consulti Britonum Pontifices [respondent], ut Augustinum advenientibus assurgentem, tamquam mitem et humilem corde, reciperent; residentem vero, ut superbum et ferocem, repudiarent. Venere, et sedentem sibi non assurgentem indignanter respuere. Quos ille adhuc clementius cupiens lucrari, proponit tria servanda, ceteris modo data tolerantia; ut Pascha suo tempore sicut omnes Ecclesiæ celebrarent, ut Baptismi sacramenta Ecclesiastico ordine peragerent, et Anglis una secum Evangelizando fratres et concives Regni Dei acquirerent. Sed illis omnia repudiantibus, prædicit ab his perituros, quos nollent habere salvos.

xxxv. Hanc præconis Domini prophetiam Rex Anglorum Æthelfridus immaniter exegit, qui Britones bello delevit; et de eorum Monachis, contra ipsum acrius oratione pugnantibus, mille ducentos extinxit.

AUCT GO-
CELINO.

* fecit

A xxxvi. Post Britonibus incorrigibilibus prædicta mala, Angustinus omnium saluti intentus, Eboracam Metropolim adit; in itinere hominem paralysi et cæcitate destitutum erigit, et Christianum * facit.

XXXVII. Quod in die Natalis Domini plusquam decem millia credentium, absque parvulorum ac mulierum infinito numero, in fluvio Sioalira baptizavit.

xxxviii. Ubi intransvadabile profundum non solum incolumes transierunt, verum etiam omnes infirmi sanitatem receperunt; ubi et in memoria B. Augustini condita ecclesia multa fidelibus præstantur beneficia.

xxxix. De epistola B. Gregorii Papæ ad S. Eulogium Patriarcham missa, in qua gloriatur in Domino de Anglorum conversione, per Augustinum facta: et quod ipse, et qui cum eo missi sunt, Apostolorum virtutes et signa imitari videantur; et de decem millibus vel amplius uno die baptizatis.

XL. Regrediens feliciter ab Eboraco, occurrit ægro, fædo candore lepræ tabescenti, lacrymabili querimonia paternam ipsius clementiam mussitanti: qui clamosa pietate audit cum Domino clamosum tacitis murmuris desiderium, et in virtute dicentis in Evangelio, Mundare, sancta * fide hunc luridum reddit mundissimum.

XLII. *Angustinus, omnibus bonis desiderabilis, solis inimicis lucis odibilis, indomabiles Sanctorum injuriatores æterno opprobrio in spiritu Elia deformat, qui supplices ægros jugiter salute reformat.*

xiii. Additur huic muletæ aliud in alia incorrigibilium gente iudicium, ut videlicet novo et inexplorato prius huic orbi [morbo] omnes a minimo usque ad maximum sulfureo flagrent incendio, donec ab impietatis scoria, conflati in massam fidei pretiosam, purgarentur; et inextinguibilis pœna solo Baptismate Christi, Augustino succurrente, extinguatur; et hæc clades ab hac patria perpetuo elinatur.

xiii. Augustinus ejusque socii, a præmemoratis repugnatoribus digressi, gravi exæstuant siti; sed ipsum Ducem Dominus sua apparitione et allocutione confortat, ut pro quocumque fideliter petierit imperatorum se esse firmiter credat.

xlv. Vates Domini in loco, ubi fons vitæ apparuit, baculum fixit, et sitientibus largifluum et variis morbidis salutiferum produxit: locum a cernendo Deum Cernel appellavit, ibique Ecclesiam in memoriam tantæ revelationis Domino Salvatore condidit, ubi etiam Monasterium in honore principis Apostolorum Petri constructum excellit.

XLV. Parochiano Sacerdoti Cernelli, morbo in mortem anhelanti, Augustinus noctu apparens, jubet ad præfatum fontem suo nomine vulgatum pergit, ibique quinquagesimum Psalmum tertio cum trina ablutione corporis concinat: qui surgens vires eundi recipit, jussis obediens sanus redit, inane Sacerdotalia officia populo exolvit.

XLVI. Augustinus, peragrata ex parte Britannia, ad perpetuam mansionem suam Doroberniam regreditur, et ut solis sui recursus omnium gaudio recipitur.

XLVII. Juvenem gressibus, auditu, et loquela dam-
natum pius curator redintegrat; rursumque solita
insoletitia abusum sanitate, et priori repercussum
debilitate, rursum Patris benignitas triplici salute
restaurat.

xlviii. Legitur ut B. Martyri Livino in baptizando affuerit, ut celestis splendor super baptismatum affulserit, dextra divina signo Crucis ter illum benedixerit: tum ut jussu et ductu Angelico super longi maris undas, quasi florido prato, pedibus ad Augu-

stinum venerit, et ab eo totius perfectionis docu-
menta acceperit; quem apud se quinquennio deten-
tum, Sacerdotem Domino consecrat; donatumque
liberaliter Sacerdotalibus insigniis, et de discipulo
magistrum Gentis suæ, relegat.

XLIX. Attestatio Veturnosi, quem tertia progenies sua hodie tenus durans asserit B. Augustinum vidisse, et de lubrico ac nebulosissimo Christianum modestum ab ejus baptisterio resurrexisse; ipsum vero jugi turba vallante innumerabilia signa patrasse. Referebat etiam modernus superstes, ab antiquo relatum sancti Patris formam et personam patriciam, staturam proceram; ipsumque nudis pedibus patrias lustrando, callos in plantis attraxisse

Lam æternis amoribus totius saeculus, jam a terrenis tumultibus in requiem Domini absorptus, vim faciebat cœlo, crebris precum, suspiriorum, et lacrymarum pulsibus. Tandem intelligens ex Spiritus sancti responso suum exauditum desiderium, B. Laurentium, Apostolicis virtutibus præclarum, suorumque comitum præcipuum, Rege cum confluente populo immensum congratulante, ordinat cum omni solenni gaudio sibi successorem, ut quondam Apostolorum Princeps Petrus Clementem, videlicet ob novellæ informationis necessitatem.

LI. Jam melliferae exhortato Rege et Ecclesia ac populo, ut perseverent in fide et amore Christi, relinquens omnibus perpetuæ dilectionis pignora, præsentē Rege et Pontifice Laurentio, inter omnium lacrymosa examina, vallante cum cœlesti chorea, transit ad æterna Domini solennia: quos infimi laudatores prosequamur, non exequialibus planctibus, sed triumphalibus cantibus.

LII. In Monasterio quod condidit, a S. Laurentio
dedicato, reconditur pretiosissimum sui corporis
margaritum cum jubilo.

LIII. Quam pulchre Roma, Ecclesiarum parens, tanta pignora edidit, qui totius Britannici Oceani patres et institutores emineant: quanto odore suavitatis et splendore gloriæ, unus amor et unum cubiculum simul astringit; qui, distincti per diversas mundi nationes, singuli patroni singulis populis solariter prælucent.

CAPUT I.

*Res gestæ usque ad ingressum. Miracula in
Gallia putrata.*

Potentissimus Triumphator mundialis tyranni, omnia trahens ad seipsum in Crucis exaunine, habens per olim præscripti nominis insignia, Velociter spolia detrahe, festina prædari; universa captivi prædonis spolia suis ducibus victoribus distribuit; Petrus arcem rerum Romam comprehendit. Paulus procinctu belli omnia subegit, Andreae Achaia, Joanni Asia, Matthæo Æthiopia, Thomæ et Bartholomæo contigit vastissima a solis ortu India: et ne per singula prolonger, tandem summus Dominicarum nuptiarum præcentor Gregorius. orbem terræ Apostoliceis alis amplexus est; Augustinus vero, cui hæc corona geminis æthereis textitur, alterum Britannici Oceani orbem suo Apostolatu præcinxit. Felix Roma, quæ, post primos theoricæ fidei Principes, tam principales Ecclesiæ edidit Consules. Hæc olim præpollens Augustali monarchia, deinde bellorum turbinibus pene submersa remansit, ut gigneret hæc duo magna mundi luminaria, alterum quod præesset diei, alterum quod præcesset in diem vertendæ nocti. Gregorius, in filiis lucis præluxit Christiano orbi, velut sol diei: Augustinus, tenebrosum Gentilitatis orbem et nocturnum chaos Oceani illustravit lampade lunari, atque aurora succedente vertit in solarem

E

F

Isa. 18. 1

A. S. Gregorio
mittitur

A solarem meridiem Christi. Hanc obstinatam mundi zonam, armis gentium ac dæmonum septam, Augustinus invadit animosius, quam quondam * Centopolin montem Hebron Caleph magnanimus. Hæc est in Christo portio tua, hæc hereditas, hæc cælo translata patria. O stella Romæ nativa, et noster in hac plaga Patriarcha! Hanc Domino acquisisti; acquisisti Domino, et ipse possedisti. Quidquid pietatis hæc terra germinat, quidquid florificat, quidquid fructificat, tu cultor, tu sator, tu plantator es; totum in Domino tuum est. Quidquid etiam Sanctorum protulit; tu institutor, tu primicerius, tu princeps es; omnia te respiciunt, te comitantur, te coronant, quæ Domino allaborasti: labores manuum tuarum manducabis, beatus es et bene tibi erit. Te Reges, Proceres, Patres, Gensque sequitur: te protectorem concinunt et protopatrem.

2 Sed qua laude attollam hunc Augustiniensem mundum? Quidam terrenus terrenis est paraisus; quidquid opum ubivis habetur, aut hic nascitur, aut confluens undique nationibus circumfusa Amphitrite invehitur. Credas maximum orbem divitias suas ac delicias, quæ particulatim in suis partibus prærogat, hic pariter aut invenisse aut thesaurizasse. Regnum est Imperiale, Romanis Cæsaribus Augustaliter regnatum, qui se tam hic quam Romæ gloriabantur rerum habere solium. Tellus copiosa, omnium satiorum et plantationum fecunda; ubertim procreans non solum patriæ assueta, sed adeo Græciæ vel remotiorum * [regionum] plantaria. Patet amplissime uberrimis agris, vernantibus pratis, diffusis campis, pinguibus pascuis, gregibus lactifluis, equis et armentis bellicis. Irrigant crebrescentes fontium scaturigines, rivuli salientes, flumina insignia et famosa, lacus et stagna piscibus et avibus ac navali commentu assidua, urbibus et populis accommoda. Frondent luci et nemora, campestria et montana, glande et fructibus silvestribus plena, diversis venatibus opulenta. Sunt et silvæ castaneæ, divitum epulis acceptæ: vineta * quoque non solum Gallicis et Italicis, sed etiam Albanis, Argolicis et Puniceis, arvis respondent * uberrimis. Sunt hic fontes salinarum, sunt et fontes calidi, calidique fluvii, balneis calidis exstructi. Quid dicam maris divitias, quæ non solum navalibus mercibus, verum etiam innumeris piscium generibus hoc regnum et replent et decorant? inter quæ diversa ac magna natatilia capiuntur passim, delphini et vituli marini, atque insuper montuosæ balenæ. Rubent conchilia super Indicas ac Sidonias tincturas; et decorem suum, dum alia omnia vetustate mutant aut minuunt, hæc tenacius illustrant, nec sole nec imbre violant. Inest conchis ornamentorum pretium, unionum scilicet gemmantibus orbiculi, candore splendidi, et margaritarum multicolora decora. Rubent alia, alia virent, hæc purpureo, hæc hyacinthino, hæc prasino colore vestiuntur: sed major harum candicat multitudo. His aurificum ingenia inter præclaros lapides aurea Ecclesia adornant monilia: ipsos etiam æquat aut superat aurea Anglicarum virginum textura, quæ Regia et Pontificalia insignia, intincto murice cœcoque bis tineto flammantia, splendidis unionibus et margaritis cum præcellentibus geminis prætexto auro instillant, et pretiosa stemmata artificii mixtura amplius irradiant. Uniones tantum Hesperia, Britannia, et Boæ-India sororisant. Hæc etiam gagatem prodige gignit lapidem, eo pretiosiorum quo aliis seculis rariorem: hic [autem] est gemmea nigredine fulgidus: invenitur quoque purpureus, cereus, albidus, viridis: ardet igni admotus: ubi confricatus incaluit, levem materiam attahit ut adamas ferrum; ubi * incenditur, serpentes fugantur. Venis nihilominus metallorum æris, ferri, plumbi, stanni, ar-

genti et auri divites massæ eviscerantur. Mirere et rupes et scopulos aërios, templaque passim et mœnia de saxosis montibus operosa, et quodam nativo marmore decorata.

3 Hoc ergo tam speciosi et opulenti orbis ingens domicilium, prodiga manus Domini dilecto suo Augustino præparavit; qui quondam, ubi mundum condidit et omnem ejus ornatum perfecit, conditum tandem hominem amicum, cui hæc paraverat, introduxit. Beatus igitur Augustinus dimisit dulcem alumnam et augustam matrem Romam, amplectens pro patriæ peregrinationem longinquam et periculosam; ut de frementibus nationibus in patientia fructum ferret, et hereditatem sempiternam Christo acquireret. Exivit de Senatoria cognatione sua cum Patriarcha Abraham, et veniens in terram a Deo provisam factus est in gentem magnam. Multiplicatus est ut stellæ cœli, in Sanctorum multitudine sequaci, et gentium populo fidei. Bene itaque in tot filios dilectionis excrevit, qui pro alienigenis animam ponere venit. Alii fortiter, iste et fortiter et feliciter vicit, qui martiali animo incruentum martyrium tulit. Bene etiam, qui omnia reliquit, et cœli regnum obtinuit, et hic omnia [in] centuplum recepit; ejus angelica caritas et generosissima liberalitas, quæ omnibus largissima et sibimetipsi erat parcissima, hoc abundantissimum regnum, superbis Augustis pomposum, calcato appetitu fecit omnibus beneficium. Felix paupertas, quæ tam multos ditavit! beata abstinentia, quæ semper indeficientem familiam pascit! Quo se arctavit, nos amplificamur: quod jejunavit, nos epulamur: immo ipse in suis hereditibus omnia possidet et exaltatur. Sed dum ista scribimus, hoc maritimum Elysium revirescente mundo floruit: et inter Paschalia floreta, splendidi Augustini sidereo Natalitio instante, omni decore arrisit. Juvat ergo ad præsignati ipsius adventus seriem recurrere, ac demum de innumeris ejus virtutibus aliqua retexere.

4 Viderat insignis legifer Domini Gregorius, venales Romæ pueros, crine rutilo et forma eximia gratiosos; utque erat visceribus caritatis in omnes diffusus, percunctatur ardentem nomina gentis, provinciæ, ac Regis illorum. Audit quod incolæ Angli, provincia a Deira, Rex Alle vocitaretur: sed omnes paganismo obsequerentur. Ingemuit benigna anima, flores, paradiso Dei tam congruos, tetrus dæmonum aris addictos: sed mox, uti Propheticus interpretes, adgaudens nominum auspiciis: Bene, inquit, Angli: Angelica facie nitidi: bene Deiri, de ira Dei cernendi! bene quoque Rex dicitur Alle, ejus terræ cantetur Alleluia. Invasit ergo iter ad Anglos convertendos: sed populi Romani factione, immo Spiritu Domini Jesu omnia provide dictante, retractsus est: videlicet alii amico hanc gratiam servante Domino. At ubi Apostolatam Romæ suscepit, unde gravius ab intentione sua præpeditus exstitit, inde potentius consilium invenit: quod enim per se non potuit, per splendidam lucernam suam et armigeram dexteram Augustinum explevit. Hunc invenit secundum cor suum, unicum in Domino sancti desiderii sui remedium, virum omnium virtutum, ad Dominica bella paratum, per ardua et fortia coronæ avidum: ut turrin David munitum, in qua clypeus et hasta omnisque armatura fortium, atque ad omnia comptum: vas scientiæ Dei Evangelicum, vas electionis Domini aureum. Mirabatur generosum animum sua attentiore exhortatione: ut videretur non tam sequi velle ad palmam, quam præcurrere.

5 Collecto itaque Angelico eruditorum Christi præconum contubernio, qui comites, adjutores, et cooperatores Evangelici existerent duci Augustino: potsquam

D
AFC. GO-
CELINO.

illi commit-
tendam,

E

u
occasione
Anglorum
juvenum Ro-
mæ visorum,
F
terra

elogitur:

ARCT. GO-
CELINO.
et cum sociis
40 discedit Ro-
ma

* pene

A postquam omnes ad propositum opus accepit prom-
ptos et unanimes, incessabiles totius bonæ volunta-
tis auctori immolat grates. Nec mora, exhortatos
diligentissime et armatos ad fructiferam gloriæ pa-
tientiam, omnibus * bene provisus quæ mundi pere-
grinis competerent, Deo et Angelis pacis commen-
dat, et in viam perpetuæ salutis destinat. Longum
est exponere, sed pium est recolere, tam sanctæ
tamque dulces animæ Beatorum Gregorii atque Au-
gustini sanctorumque Fratrum, a maternis visceribus
monasterialis ecclesiæ avulsorum, quæ specula vul-
neratæ caritatis in separatione corporali senserint,
quas imprecationes beatæ restitutionis, quæ suspi-
ria, quas lacrymas invicem reddiderat: cum se
ultra dilectam patriam, immo mutuos aspectus tam
desiderabilium Patrum ac sociorum, in hoc exilio
visuros non sperarent; et ad tam longinquam, tam
externam barbariem, tamque incerta vitæ discrimina
transmigrarent. Sic quondam arcam Domini
ferentes vaccae, et post factus abstractos mugiebant,
et tamen a recta vitæ linea nusquam declinabant.
Sancti namque euntes ibant et flebant transeundo
ad vitæ patriam, mittentes in lacrymis semina vir-
tutum: venientes autem venient in resurrectione,
cum exultatione portantes manipulos lætitiæ de luctu
et morte.

B

L
anno 599,

B sexcentismus, Principatus autem Mauriti ab
Augusto quinquagesimi quarti annus quartus deci-
mus, ex quo vero Angli Britanniam invaserant an-
nus circiter centesimus quinquagesimus. ordinatio-
nis autem beati Gregorii Papæ quartus; cum ipse
Romanorum Pontificum gemma illustrissima, hæc
siderea Augustino præfulgente Anglis misit lumina-
ria. Tot Dominicæ Legationis manipulares ad qua-
draginta numerantur, quaterno scilicet denario
legis et Evangelii, quatuor animalia imitantes. Tot
olim Legifer ad considerandum terram repromis-
sionis miserat exploratores; sed illi, præter duos,
perdidi: isti, erant fideles: illi, filii alieni Domino
sunt mentiti; isti, filii adoptionis, adhæserunt veri-
tati. Procedebant ut oves ad victimam, grande
scilicet spectaculum, * mundo. Angelis et homini-
bus spectabiles; aëris potestatibus, ut acies ordi-
nata, terribiles.

* mundi.

Marc. 26,
41, etc.
Joa. 15, 5

Ps. 59, 14
Iidem a propo-
sito deterriti,

6 Jam eminus a cognata domo excesserant ali-
quot dierum itinere, alacres viam mandatorum Do-
mini percurrere: at vero dicente veritate, Spiritus
quidem promptus est, caro autem infirma; et, Sine
me nihil potestis facere; docendi erant ex humana
imbecillitate, non de se præsumendo, sed in Deo
sperando, viriliter agere: et in ipso, qui vicit mun-
dum, vincere. In Deo, inquit Psalmista, faciemus
virtutem. Dei itaque athletæ, immemores constan-
tiæ suæ, surripiuntur vaniloqua hominum fama,
fallacia Dæmonum ventilata. Nuntiatur quod Gens
quam peterent immanior belluis existeret, quod
crudelitatem epulis præferret, quod sanguinem in-
nocentum sitiret, quod Christianam fidem abhorre-
ret, quod salutis doctoribus tantum suppliciis et
cæditibus responderet. Sanctos quidem sine causa
plecti posse; hostes autem veritatis nec ratione nec
signis flecti. Hinc ergo desperantes talium saluti et
suo profectui, Præpositum suum reniti non valentem
Augustinum, ad B. Gregorium fecere Legatum:
quem Anglis, si Christum susciperent, dederat Epi-
scopum; orantes humillime per ipsum, quatenus
eos absolveret a tam periculoso et infructuoso apud
ignotas linguas dispendio laborum, et placidum ad
sua annueret reditum. Tales enim adhuc erant inva-
lidi, et ad Dominicam quidem expeditionem prompti,
sed inexercitati; sicut quondam Discipuli Domini,
volentes, sed non valentes illum ad passionem sequi,
interim condebantur sub asylo, donec induerentur

virtute ex alto; visa vero ipsius Resurrectionis et D
Ascensionis gloria, ita sunt animati et Spiritus Pa-
rachti capaces effecti, ut passionum ipsius partici-
pio plus gauderent, quam timerent illum ad æthera
subsequi. Poterat tunc magnanimi Gregorii caritas,
quasi de frustrato incepto et de ludibriis dæmonum
insultantium, perturbari; nisi speraret in nomine
Domini, in quo sua cœpta credebat feliciter perfici.
Repletus ergo spiritu virtutis, mittit per ducem Au-
gustinum Christi peregrinis hanc Epistolam pater-
næ exhortationis, suadens et ipsi obtemperare,
viamque et opus cœptum, usque ad palmam et coro-
nam gloriæ, in Dei adiutorio fidenter perficere.

7 Gregorius, servus servorum Dei, servis Domini
nostri. Quia melius fuerat bona non incipere, quam
ab his quæ cœpta sunt cogitatione retrorsum re-
dire: summo studio, dilectissimi filii, oportet ut
opus bonum, quod auxiliante Domino cœpistis, im-
pleatis. Nec ergo labor vos, nec maledicorum homi-
num linguæ deterreant; sed omni instantia omni-
que fervore, quæ inchoastis, Deo auctore peragite;
scientes quod laborem magnam major æternæ re-
tributionis gloria sequitur. Remeanti autem Augu-
stino Præposito vestro, quem et Abbatem vobis
constituimus, in omnibus humiliter obedite; scientes
hoc vestris animabus per omnia profuturum, quid-
quid a vobis fuerit in ejus admonitione completum.
Omnipotens Deus sua vos gratia protegat, et vestri
laboris fructum in æterna me patria videre conce-
dat: quatenus etsi vobiscum laborare nequeo, simul
in gaudio retributionis inveniar, quia laborare sci-
licet volo. Deus vos incolumes custodiat, dilectis-
sini filii. Data die decima Kalendarum Augustarum,
imperante Domino nostro Mauritio Tiberio piissimo
Augusto, anno decimo quarto, post Consulatum
ejusdem Domini nostri anno decimo tertio, Indi-
ctione decima quarta.

S. Gregorii
Epistola
confirmantur,

E

8 Arelatensi quoque Archipræsuli c. Etherio, ut
Augustino ejusque sociis Christi Legatis in Britan-
niam necessaria solatia provideret, ita scripsit, se-
cundum nomen suum omnihus vigilans, Gregorius;
Reverentissimo et sanctissimo fratri Etherio Cœ-
piscopo Gregorius servus servorum Dei. Licet apud
Sacerdotes, habentes Deo placitam caritatem, reli-
giosi viri nullius commendatione indigeant; quia
tamen aptum scribendi se tempus ingressit, Frater-
nitati vestræ nostra mittere scripta curavimus, in-
sINUANTES latorem præsentium Augustinum, servum
Dei, de cujus certi sumus studio, cum aliis servis F
Dei illuc nos pro utilitate animarum auxiliante Deo
direxisse: quem necesse est ut Sacerdotali studio
Sanctitas vestra adjuvet, et sua ei solatia præbere
festinet. Cui etiam ut promptiores ad suffragandum
possitis existere, causam vobis injuuximus subtiliter
indicare; scientes quod ea cognita, tota vos propter
Deum devotione ad solatiandum, quia et res exigit,
commogetis. Candidum præterea Presbyterum, com-
munem filium, quem ad gubernationem patrimonioli
Ecclesiæ nostræ transivimus, Caritati vestræ in
omnibus commendamus. Deus te incolumem custo-
diat, Reverentissime Frater. Data die decima Ka-
lendarum Augustarum, imperante Domino nostro
Mauritio Tiberio piissimo Augusto, anno quarto de-
cimo, post Consulatum ejusdem Domini nostri anno
tertiodecimo, Indictione quartadecima.

c
et Arelatensi
Episc. com-
mendantur:
L. 5 Ep. 52

9 Hæc igitur Apostolica documenta referente et
altius intentante sociis Augustino, ita sunt confir-
mati; ut fortius quam cœperant cœpta percurrere
intrepide gauderent, et more optimorum militum
acrius post fugam victoriam extorquerent. Ibant
ergo cum cœlestibus animalibus ante facies suas, et
non revertebantur cum incederent. Jam eis Dux
suus magnanimus Gregoriano ore dicere videbatur

Augustinus
cum sociis iter
prosequitur,

Augustinus

A Augustinus : Cum jucunditate exhibitis, et cum gaudio, deducemini : nunc et montes Reges et colles Duces vobis exilient, expectantes vos suscipere cum gaudio O immensum gaudium, quo, licet per aspera et acerba, itur ad interminabile regnum, cum indeficienti copia meritorum et dulci fructu quasitorum Deo filiorum ! Hæc intelligentes Sancti festinabant per adversa et prospera, per plana et dumosa, transire ad vera præmia ; ad omnia patientes, usque ad mortem facti obediens. Inter tot autem virtutum merita semper B. Augustinum comitabantur miraculorum lumina : ex quibus innumeris in Andegavensi, opima Galliæ provincia, celeberrimum est quod ibi tunc peregrinus exhibuit : pro quo ejus honori ecclesia consecrata nullam unquam feminarum admittit. Unde multi honoratissimi viri Andegavensium, venientes Cantuariam ad S. Augustinum, vehementer admirabantur, hic, ubi corporaliter requiescit, tam licite et libere omnes feminas intrare, quam ibi nullam hujus licentiæ gratiam consequi posse. Quibus mirantibus respondebatur a Fratribus ; illas videlicet, quæ Sanctum expulerunt, merito a sua ecclesia repelli : istas vero, quæ hunc susceperunt ultro, ab ipso debere recipi. Jam olim 13 quippe plurimi illius Gentis nobiles et clari Proceres, simulque ecclesiasticæ dignitatis reverendi Patres, in Anglia, et maxime apud ipsum summi (ut gloriantur) Patronum Augustinum, frequentes horum, quæ apud ipsos gessit, constantissimi celebrantur assertores. Hi omnes suis successibus beatificabant Angliam, et maxime Apostolicam Doroberniam, in summi Augustini prærogativa et in ipsa corporali ejus præsentia, tamquam corporali vita ; ejus apud ipsos esset tam indelebilis memoria, et frequentia miracula, vel scripta, vel scriptis evidentiora. Hic ergo referamus ex publica notitia, quæ ibi suæ præsentia reliquit signa.

10 Agens sane Dominicam legationem, ut prænotatum est, a Roma in Angliam, in Andegavensi Provincia d Pontem * Sai nuncupatum, milliari tractu super Ligerim fluvium lapideo opere productum, cum illo sancto choro transiit sociorum. Quibus adjacenti villæ Sai ejusdem nominis conantibus succedere, incolæ hostilitatem pro hospitalitate restituere ; et tot homines peregrinos, pedestri incessu et habitu humiles, quasi tot lupos et ignota monstra repulere. At vero mulierculæ simul glomeratæ, tanta non modo irreverentia, sed insaniam, ululatu, despectu, subsannatione, derisione in Sanctos Dei sunt debacchatae, ut viri indemnes vel innoxii, quodammodo in eadem viderentur comparatione. Nec suffecerat ejecisse, sed longius inculcantes trahebant, impellebant, lacescebant, abigentes ludibrosa importunitate. Stabat juxta ulmus ampla et umbrosa, lassis viatoribus ad pausam accommoda : sub hac Sancti volentes ipsa nocte requiescere, non poterant a mulierum, velut tot canum, infestatione. Unam vero ceteris impudentius Sancti vestigiis incumbentem, dum ipse elato baculo, velut ad bestiam et rapidam lupam pugnans, conaretur abigere, subito baculus, novo Dei gratiæ signo, de manu ejus velut ab arcu excussa sagitta evolavit, et in spatium fere trium stadiorum humi affixus substitit : moxque cum beato contubernio subsecutus (sensit enim Divino spiritu ad nutum Domini se eo vocari) accurrit, et baculum, immo cum baculo fontis æstum extraxit, qui protinus copiosa scatebra erupit : quo Dei famuli, immensas gratias reddentes suo largitori, a gravi siti relevati et suaviter sunt refectioni, ibique nocte ipsa quieverunt in laudibus Divinis devotissimi. Tum etiam Altissimi clementia, impatiens filios lucis suæ ac diei, tetræ noctis et nudi aeris injuriam pati ; subito lucem de summo cælo

Maji T. VI

suo, solare jubar vincentem, super eos effudit ; tectoque carentes tota ipsa nocte superno splendore obtexit, quasi sic orasset voce Prophetica ipsa Ecclesia sub divo relicta : Fac mecum, Domine, signum in bonum, ut videant qui oderunt me et confundantur ; quoniam tu, Domine, adjuvisti me et consolatus es me. Viderunt itaque omnes finitimi tam immensum radium, a cæli vertice usque ad Sanctos directum ; ut ad confusionem suam pernoscerent, quantos cæli cives suis hospitibus extrinssissent. Ipse autem sacratissimus Dux secus fontem illum ita baculo scripsit in terra : * Hic hospitium habuit servus servorum Dei Augustinus, quem misit ad convertendos Anglos beatus Papa Gregorius.

11 Jam lucis crepusculo imminente, ad destinationem locum anhelantes, per Andegavensem civitatem iter accelerant ; et hesternos contemptores suos, nunc appetitores ac de copia inopes, Dei nimium zelo volente, sua salutifera præsentia vacuant. Mane itaque vicini ad locum, ubi tantum lucis miraculum conspexerant, undique accurrunt ; gravi gemitu ac luctu ablato repetunt : tum novi fontis beneficia contuentes, acriori mœrore sui reatus contabescunt. Heu nos miseros ! aiebant, quomodo tantum bonum, quod ultro in manibus habuimus, 12 impia abiectione nostra perdidimus, nec a tantis Angelis saltem benefici meruimus ! Discantes ergo ex præfata scriptura nomen B. Augustini optatum, et legationis officium, accensique frequentia miraculorum ; quanto citius juxta ipsum fontem ecclesiam condiderunt, ac in nomine ipsius B. Augustini consecrari fecerunt ; ubi vero litteræ ipsius descriptionis inventæ sunt, altare constituerunt ; ubi illud perpetuum, ut præmonstravimus, durat miraculum, quod ipsam ecclesiam intrare aut de fonte aquam baurire nulla unquam potest seminarum : f ut nimirum sciat mundus, quantum hoc genus offenderit Deum in injuria servorum suorum.

12 Quædam illustris matrona cum magno cereo huc tentabat ingredi, quasi modo Sanctus suæ adularetur potentiæ ac muneri ; et absterrentibus qui aderant respondit, se in Sanctum non peccasse, sed velle se eum honorare : urgetque propositum audaciter. Vix ergo vetitam metam et sacrum limen attigerat, cum repente ruptis intestinis, et effervescens in terram alvi secretis, corrui infelix et interit ; forasque extracta mortua, credere omnes terribiliter docebat, quod nulli crediderat. Tali repulsa ita omnes feminae sunt eruditæ ; ut plus aperta quam clausa ostia abhorreant contingere. Ne * tam 13 men ibi feminae usquequaque sancti Patris gratia viderentur desolata ; incolæ * diutina miseratione [moti] pro foribus ecclesiæ receptaculum illis congruum ædificavere ; ubi convenire, orare, oblationes suas et vota persolvere, sacrisque mysteriis possent succedere.

13 Ecce autem dum hæc et antiqua fama, et recenti clarissimorum virorum Andegavensium assertionem essent comprobata ; accidit Reverendissimum ac prudentissimum Andegavorum g Pontificem, ad desideratissimum Patronum Augustinum venire, et quasi tam antiquum suæ patriæ hospitem magna enim devotione revisere. Is etiam superscripta miracula non modo a Fratribus audire, verum ultro referre attentus erat ; eodemque modo quo scripta sunt, fixa astipulatione, velut ex lectione, exponerebat. Addidit etiam novum miraculum, velut hesternum, in soi declaratum præsentia, cum tali scilicet tanti Patris favore et gratia. O vos, inquit, felices, quibus æterna B. Augustini contigit præsentia ! nec nos adeo sumus infelices, quibus perpetuo beata ipsius remansit memoria. Nostra quidem patria ante

per Andegavensem provinciam :

* pontum
d

ubi repulsus
a feminis,

projecto baculo
fontem elicit,

D
AUCT. GOCCELI-
NO.

Ps. 58, 17

et ab incolis
ecclesiam possitam habet,

12

quam femina
nulla,

impune ingreditur.

* tantum,
13
* divina,

g

A vos illum agnovit, et prius Andegavia quam Anglia signipotentem vidit : at nos, fateor, in majoribus nostris abjecimus præsentem ; sed supernis signis territi, satisfactione persecuti sumus abentem : quem cum jam non meruissemus nec manu nec visu contingere, capimus eum condita in ipsius honore ecclesia retinere. Quid audientiam vestram a miraculo illi declarato verborum ambage morer? Crescente plebis devotione erga tantum Parentem, suis supplicibus semper exaudibilem, semper præstabilem ; cœpere illam ipsius reconciliatricem ecclesiam præcelsius restaure, ejusque patrocinia sibi ætius amicare. Hanc itaque ego mense Majo, die scilicet Depositionis tanti Patris, magnis utriusque sexus votis, in ipsius, cujus prius erat, dedicavi memoria, confluyente multitudine plebium innumera. Eminebant in cirenitu condensa agrorum segetes, jam messi proximantes, jam in spicas et aristas adolelescentes. Populus ut fluvius undique irruens non attendebat annomiam, nec cujuscumque foret messionem : conculcabatur et contrebatur, velut in area, labor hominum et boum, confundebarur spes sationum et frugum : jam vero non tam flagellata et contrita videbatur stipula frugifera, quam scopata et nudata area. Quid ergo? Valedixerunt omnes

Ibidem in novæ Ecclesie dedicatione segetes conculcatas,

copiosius reviruisse testatur Episcopus.

B illius anni opibus, valedixerunt et Augustino, alias quam [amiserant obveoturas] sibi sperantes in ipsius largitionibus. Sed tandem desperatis in rebus mirabilior virtus [apparuit], Augustini meritis non fallentibus : tanta quippe segetum copia eodem mense ad messem emicuit in tota illa vastatinnæ, ut nulla terrarum illius provinciae huic se posset æquare, vel ubertate frugum, vel altitudine. His mirabilibus populi attoniti, tantis B. Augustinum præconiis gaudent elferre, ut credant et prædicent, eum quidquid velit a Domino ubivis gentium posse impetrare, et quidquid fideliter petitur posse præstare. Hæc memoratus Episcopus, tota patria teste, propalans gratificis auditoribus, dignam certitudinem dabat omnibus, quam sancte credenda sunt antiqua signa, in tam novellis declarationibus.

Appetit in Britanniam Sanctus.

14 Jam post Latium, post Italiam, post Gallias, post tot montana, campestria, nemorosa, fluviosaque terrarum et gentium discrimina, tandem Deifer, pacifer, salutifer Augustinus, cum beato contubernio, felici cursu applicuit Britanniam, ad mansionem scilicet et quietem perpetuam, divinitus sibi præordinatam. Via Justorum recta facta est, et iter Sanctorum præparatum, et deduxit eos Dominus Deus noster via mirabili ad certum locum.

ANNOTATA.

a Deiri pars Nordhumbroꝝ, uti et Bernicii, subinde sub propriis Regibus fuere. Ibi Alle dicitur Rex fuisse ab anno 559 usque annum 589. Consuli potest Vita S. Gregorii 12 Martii ex MSS. edita cap. 3 et nostru ibidem Annotata.

b Imo solus erat annus 596 Æræ communis, atque ille erat Mauricii 14, Gregorii Papæ quartus, quin et Indictio xiv, infra in epistola S. Gregorii etiam citata. Apud Bedam lib. 1 cap. 23 omittitur annus Christi.

c Fuit inter socios hujus missionis S. Laurentius, et S. Augustini in Episcopatu Cantuariensi Successor, cujus vitam illustravimus ad diem 2 Februarii, ostendimusque invasisse eum in Gallia hoc ordine Episcopos, S. Serenum Massiliensem, Protasium Aquensem, Virgilium Arelatensem, S. Desiderium Viennensem, Ætherium Lugdunensem, perperam hic Arelatensi Sedi tributum : S. Siagrium Augustodunensem : de quibus consuli possunt ibidem annotata.

d Pons-Say vulga le Pont de Cé, alias Pons-Cæsaris. Ita Mabilio.

e Totam hujus miraculi historiam, uti et inscriptionem, etiam nunc singulis annis legi in ecclesia, prope Andegavos S. Augustino consecrata, indicat idem Mabilio : verum arbitratur veri magis simile esse, quod inscriptio ab incolis dictata sit. In Registro beneficiorum hujus diocesis appellatur Prioratus Parochialis Canonicorum, scilicet Canonicorum S. Augustini, Abbatie omnium Sanctorum Andegavensi subjectus : ecclesia autem ista vulgo appellatur Saint Ostin.

f Hoc tempore gaudere feminas ingressu ecclesie et usu fontis adhuc permanentis, observat datus Mabilio : additque ex epistola sui confratris Alexandri Fournereau quod fons hic memoratus parieti ecclesie ad Austrum posito est inclusus, cujus aquæ sanitatis causa ab infirmis frequentantur.

g Gocelinus in codice Minore Guiffridum appellat. Cujus nominis duo fuerunt : prior præfuit ab anno 1081. usque ad an. 1093, et Turonensis cognominatur ad distinctionem Successoris, idem Guiffridi, et da Meduana cognominati, qui cathedram cessit Rainaldo, consecrato 12 Januarii anni 1102. Quis horum intelligatur, nescimus conjicere. Quidni autem post novæ ecclesie dedicationem statim cessaverit illa muliebris serus exclusio?

CAPUT II.

Ingressus in Angliam. Conversio S. Æthelredi Regis. Lætitia S. Gregorii Magni.

Habet Regia Cantia insulam prægrandem et celeberrimam Tanetum, capacem amplitudine sexcentarum familiarum : januam et sinum pandit transmarinis frequentis, tellus uberrima et opulenta, atque camera Cantiae accommoda. Fluvius a Wantsume, tribus stadiis latus ; hanc a continenti terra discriminans fecit insulam : is utrumque caput in mare protendens, duobus tantum ostiis transvadatur. Hæc ergo insula Christum in Sanctis suis prima b suscepit, felix tellus sua sæcunditate, sed felicissima tot Deiferorum advenarum, immo tot civium supernorum hospitio ! Hinc interim novus Pater Angliæ cum sancto collegio a marina salsugine refovetur.

16 Regnabat tunc Anglis Rex c Æthelbertus, Anglorum Regum tertius, sed futurus jam Christicola primus. Hic supernæ electionis providentia, præceteris antecessoribus, aliis etiam Regibus præsedens, imperium usque ad Humbram vastissimum fluvium porrexerat, qui scilicet Meridianas ac Boreales Anglorum gentes interludio disternat. Huic regaliter præsidenti in metropoli Cantuarie Legatus Domini Augustinus, per Legatos et quos ab affinis transmarinis B. Gregorii hortatu assumpserat interpretes, mandat se, sui suæque gentis amore et gratia, a Roma venisse ; et nuntium sibi optimum atque omni acceptione dignissimum afferre, qui suscipientibus sempiterna gaudia et infinita, cum sempiterno Deo cœlestis regni secula, fide protestetur indubitantissima. Talia Rex placido animo percipiens, præcepit eos in ipsa qua recepti sunt insula residere, eisque exhiberi quæ vitæ usus postularet, quousque petractaret, quomodo ipsos diserneret : jam enim ubique coruscans Christianitas illi innoverat, maxime quia Regia conjunx illi erat ex Francis Regibus, Christianissima d Berta nuncupata, quam eo sacramento a parentibus obtinuerat, quatenus Christianam Religionem semper intemeratam sibi cum suis comitibus servare permetteret. Sanctissimus enim Præsul Letardus datus est comes et custos Reginæ fidelissimus, qui eam piis monitis et exemplis, inter damnosos paganitatis usus, jugiter in Christi cultu corroboraret. Hæc ergo Regem, quamvis avitis adhuc tenebris oberrantem, fecere Christi-

E

In Taneto insula excelsus Augustinus,

a

b

c

F

indicat Regi per legatos suum adventum :

d

striccolis

A sticolis clementiorem : et quasi jam ipse media sui corporis parte christum coleret, viam Christi bajulis patefecit, donec et ipse intraret. Veniens itaque Rex ad insulam die opportuno, et residens cum Optimatum cœtu sub dio, ad suam audientiam accersit Augustinum cum suo conventiculo : fallebat enim adhuc Regem augurationis error, velut nocturnum Nicodemum, verentem, ne si in aliquod tectum sibi supervenirent, si quid incantationis aut maleficii scirent, convictum eum seducerent. Sed quantum lux a tenebris, distabat talis mens ab innocentibus ac rectis : attollebant potius vexilla Dominica, quibus exterminarent præstigia dæmoniaca. Venere ergo, non erubescens, sed eminen- ter afferentes triumphatoris mundi Crucem argenteam, et imaginem Domini Salvatoris, formose atque aurose in tabula depictam. Canebant simul letanias, quibus caderent adversaria Dei mœnia Jericho; orantes contrito corde pro sua ipsorumque, quos Deo acquirere venerant, perpetua salute.

17 Residentibus eis jussu Regio, Augustinus primum intonat Evangelico; ad tuam, o Rex, totiusque hujus Regni perpetuam pacem huc ingressi, optimum nuntium sempiternæ lætitiæ, ut pridem mandavimus, afferimus tibi : si susceperis, hic et in æterno regno æternaliter beatificaberis. Jam enim mundi Conditor et idem Redemptor humano generi regnum cœlorum aperuit, et de terrenis cœlestes indigenas fecit. Sic enim Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum, sicut ipse Unigenitus testatur, pro mundo daret; ut omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternam. Tam enim infinita caritate idem Dei filius homines dilexit quos fecit, ut non solum homo inter homines fieri; verum etiam mortem, mortem autem Crucis, pro hominibus dignaretur pati. Sic namque placuit ejus ineffabili clementiæ, ut diabolum captivatorem nostrum, non in suæ divinitatis majestate, sed in nostræ carnis infirmitate elideret; et nos debitam prædam, per indebitam crucis pœnam, a faucibus impiissimi tyranni erueret. Cujus incarnata Divinitas innumeris virtutum claruit ostentis, omni debilitate curata, omni virtute patrata : cœlo, sideribus, terra, mari, inferno se omnium Deum et Dominum ostendit; ventos et mare imperio sedavit, fluctus maris quasi solidum campum calcavit : tandem mori ut homo pro hominibus dignatus, in triduo a morte sicut Deus surrexit; et solem, qui in sui conditoris nece obtenebratus est, suo splendore clarius illustravit. Surrexit, inquam, ut nos resuscitaret : ascendit ad cœlos, ut illuc nos triumphantes aggreget. Inde judex omnium seculorum veniet, ut credentes in regno suo damnatis incredulis perpetuo colloceat. Ne ergo, o præcellentissime Regnator, superstitiosos nos judices, quod a Roma in tuos fines tuæ tuorumque salutis gratia laboravimus devenire, et ignotis Gentibus quasi ingrata beneficia subrogare. Noveris, piissime, magnæ caritatis necessitate urgente id nos intendisse. Desideramus enim, super omnem mundi appetitum et gloriam, quamplurimos in regno Dei nostri concives habere; et qui in sanctorum Angelorum consortium possint proficere, ne pereant, totis nisibus certamus prospicere. Hanc quippe benevolentiam Christi nostri benignitas, de inestimabili dulcedine Spiritus sui, omnibus suæ veritatis præconibus ubique infudit, ut propriis necessitatibus postpositis in omnium Gentium salutem exardeant, et quaslibet nationes, ut parentes et filios, ut fratres et cognatos habeant; et omnes una Dei dilectione amplexos, ad infinita omnium gaudiorum ac solennitatum secula pertrahere satagent. Tales Regis signiferi, cum innumeris miraculis facti testes Dei, per gladios, per ignes, per belluas, per omnia

tormentorum et mortium genera mundum Salvatori suo invictissime subdiderunt. Jam olim Roma, jam Græcia, jam Reges et Principes terræ, jam Insulæ gentium, Propheticiis invitationibus attractæ, cum ipso orbe terrarum gaudent Regum Dominum adorare et illi in perpetuum servire, per quem et cum quo perenniter valeant regnare. Tali etiam affectu hodiernus Pater totius Christianitatis Gregorius, vestram salvationem ardentissime sitiens, nec pœnarum, nec mortis timore prohiberetur ad vos venire, si posset (quod non potest) tot commissarum animarum curam deserere. Quapropter nos in sua vice misit, ut viam æternæ lucis et januam vobis pandamus regni cœlestis : quo, si contemptis idolis dæmoniis per Christum intrare non renuitis, certissima fide semper regnetis.

18 Hæc et his similia salutifero Augustino disserente, ejus suffraganei : prout Dominus dedit, prout addidit. At Rex, ab inuito errore non facile extricabilis, respondit ut æger, favens quidem medicis, sed necdum patiens curationis : Pulchra quidem et ad quamdam gloriam infinitam sunt invitatoria quæ suggeritis dicta et promissa : sed quoniam nova habentur et hactenus incognita, non mihi competit his animum subdere, et majorum ritus per totam Angliam eatenus servatos deserere. Attamen benevolentiae vestræ, qua de longinquo (ut video) ad nos venire, nostræque salutis, prout, nostis verius ac melius, certastis consulere, nos nequaquam infesti, sed nec ingrati volumus existere : magis vero optamus benigna vos hospitalitate fovere, et vitæ subsidia sufficienter præbere : sed et hoc permittimus vobis, ut quoscunque potestis in vestram fidem et professionem prædicando et hortando assumatis. Rex ergo tam clemens Christicolis in paganitate, quis digne memoret quam est dilata, ut ex difficultate B. Augustino cresceret corona, et ex insperata salute major Ecclesiæ Dei nasceretur lætitia.

19 Igitur Regis benevolentia, immo Dei providentia, in Metropolitana civitate Doroberniæ conceditur Sanctis locus habitationis congruæ, et promissa stipendia corporalis alimonie, et indulgentia prædicationis optatæ. Itaque appropinquans possidendæ civitati pacifer Augustinus, cum beato Sanctorum choro, elato ex more Crucis Domini argenteæ triumphali vexillo, cum imagine vivifica ipsius sempiterni Regis Jesu Christi, invocat suppliciter super eam Salvatoris salvatricem clementiam : tum hanc letanialem Antiphonam dulcissime intonat; et, cum ex- cipiente primitiva Anglorum nutrice Ecclesia, consona modulatione ac devotione decantat : Deprecamur te, Domine, in omni misericordia tua, ut auferatur furor tuus et ira tua a civitate ista, et a domo sancta tua, quoniam peccavimus. Bene autem addiderant, Quoniam peccavimus, qui, ex Christi caritate, aliena peccata, quasi propria, venerant documentis, precibus, et fletibus abluere. Hic interim, non tam exterorum cura, quam dispensatione divina in pace compositi, accinguntur attentius ad fructum regni Dei. Vivebant non modo ut exules Oceani, sed prorsus ut peregrini totius mundi : adeo nil terrenæ, nil secularis illecebræ appetebant, ut non tam eos terrigenas quam cœligenas obstupesceres. Voluptates, delicias, divitias, honores, et quidquid obstaret cœlos adeuntibus funditus absciderant; jejunia, vigiliis, orationes, eleemosynas, cum castimonia et omni sanctimonia assiduabant. Arma Christi ad virtutem pacifica, in acies vero scelerum bellicosa robustissime exercebant; debellantes omnem perfidiam; ad omnem injuriam prætendentes pro thorace omnem patientiam; ad pericula, ad supplicia, ad ipsam quoque mortem ferendam invictissimam constantiam

D
AUCT. GO-
CELINO.

acceptaque
fidem præ-
dicandi po-
testate,

E

Doroberniam
cum suis
migrat

F

ubi in magna
abstinentia
et sanctitate
vixit :

ab hoc ad
audientiam
vocatus

Joa. 3. 16

explicat
mysterium
Incarnatio-
nis,

et desiderium
procurandi sa-
lutem æter-
nam omnium ;

A stantiam; ad indigentes vulneratam clementiam; ad omnes homines et ad ipsos adversarios caritatem visceream. Liberi et expediti a terrena sarcina, ut pennata animalia volabant ad æthera; immo vero dicente Apostolo, Nostra conversatio in cœlis est, nisi quod adhuc amore gentium salvandarum terras incolebant, jam mente in cœlis habitabant.

20 Ante adventum autem Anglorum possederant Romani quadringentis circiter annis Britanniam, id est, a tempore Cæli Caesaris usque ad Maximum Imperatorem: qui rapta purpura contra Gratianum et Valentinianum Augustos, euntibus bellis, ipsum Oceanum Romanis præsiiliis exhaustit. Residua vero ecclesia *B. Martini*, olim ab ipsis Romanis Christianis condita, tunc illustrabat Cantiam, quæ hactenus manet assiduis ministris officiosa, per dimidium fere stadium distans Orientalis ab authentica Christi ecclesia. In hac beatus Præsul Letardus, velut Apostolicorum Legatorum præcursor aut janitor, primo divinis officiis et sacramentis Reginae Christianæ, ut fidelis paranympus, cum suis Clericis obsequabatur; et ut cervus post serpentum virum intendens sitit ad fontes aquarum; ita inimicis fidei venenosis Paganorum ritibus exæstans, ad ipsam ecclesiam, tamquam ad vitæ fontem, cum ipsa alumna Regina rapiebatur, * quando Romani magistri, velut aurum argento prælucentes, ibidem quæ Dei sunt agebant. Nam hos Christi peregrinos, inter alienigenas solitarios, in his cœlestibus adventibus Dei gratia visitavit; visitavit et plebem suam per ipsos credituram, ut et Regina non solum licenter Christum eaderet, verum etiam per tantos eruditores fidelis infidelem conjugem salvaret. In hoc itaque oratorio Augustinus cum suo choro quotidiana Domini ministeria celebrabat; et in psalmis, hymnis, precibus, atque in voce tubæ, quibus castra diaboli interirent, noctes et dies laudes Domini attollebat. Inter ea tam splendida Sanctorum merita ingens signorum et mandatorum Dei commendabat gratia; nec dissimulare, nec reticere imperatoria Christi præconia poterant: illum canticis, illum prædicationum tonitruis, et signorum coruscationibus magis ac magis personabant. Curabant vicissim omnes debiles et languidos, vel ad se delatos vel a se visitatos; adeo aut nullus, aut rarus in grege Augustini habebatur, qui non gratia sanitarum polleret, ut non minus miraculis quam prædicationibus tenebras Gentilium illustrarent. Mulcebant stupidos hominum sensus hæc perennis lætitiæ promissa; verberabant rigidos tanta fulgura, ut Domino canitur a Psalmista: Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ, commota est et contremuit terra. Clamabant trepidæ plebes: Dii de supernis sedibus descendentes conversantur inter homines. Sic et quondam Gentes admiratæ Dei Apostolos terrena transcendentes, dicebant: Isti sunt sancti Dii terræ. Nec mentiebantur suo errore, Psalmista testante: Dii fortes terræ vehementer elevati sunt. Hactenus itaque indomita colla suave jugum Domini amabiliter subiere, suscepere fecunda arva in perpetuos fructus vitæ semina, credidere plurimum, et regenerati in Christo sunt ex alienigenis filii adoptionis Dei.

21 Omnibus ergo intentus summi Regis Armiger Augustinus, ad ipsum maxime summum regni caput machinam intendit salutis; ut subversa arce profanitatis, arcem sideream attollat sanctitatis, et cum Rege suo Salvatore succumbat subjectus orbis: Ipsum per Reginae ambitus, per legatarios monitus, per opportunos accessus, per dulcia æternæ felicitatis blandimenta, per omnia virtutum exempla et ostenta, per vigilata ad Deum Ecclesiæ precamina, Redemptori suo acquirere certavit; certavit, et in Domino vicit, et obtinuit. Ingens elephas terræ, et enormis cetus pelagi captus est triumphaliter Apo-

stolica sagena. Captus enim æterna dulcedine, eruditus irrefragabili veritate, illuminatus tam sancta et mirifica divinæ institutionis claritate, abdicata avita Gentilitate cum mortis auctore, ultro se mancipat Auctoris vitæ. Eamus, inquit, et nos ad magnum Principem Regem, ad amplissimum datorem regnorum, non solum temporalium, verum etiam æternorum: nec pudeat nos saltem venisse postremos, quos merito pudeat sicut in reghō, sic et in fide non fuisse primos. Sequamur tandem quos decebat præcessisse; maxime cum cum Regem petamus qui non personæ vel ordinis pensat dignitatem, sed animæ devotionem.

22 Talia prolocutus, volebat substrata Regalitate adorare famulum Christi, per quem in Christi famulatum et adoptionem mereretur regenerari. Quem salutis minister paternis visceribus excipiens, hortatur ut pristinos errores abstinentia, indulgentia, eleemosynis ac fletibus diluat, ceterisque piis operibus faciem ejus qui baptizat in Spiritu sancto præveniat. Iste indulget omnibus ut sibi indulgeatur, et humanis beneficiis ad beneficia superna præparatur: patent carceres, laxantur vincula, liberantur captivi, et cum amicis Regis epulantur pauperes et rei. Non potest nec eget exponi, quanto gaudio exultaverit in salutem Gentis hactenus anhela B. Augustini anima, quæ gratiarum Deo immolaverit libamina. Jam videt suum prosperatum desiderium, terram suam dedisse fructum suum, omnes labores et dolores ac difficultates partuum suorum perpetuum sibi peperisse gaudium, cum in ipso Rege converso totum Dominico jugo ambiret Oceanum. Illuxit ergo dies, Anglis et Angelis sollemnissimus, quo Deo devotus Rex Æthelbertus, profanatis idolis ac diis patriis, nasceretur Christianus. Convenit non modo Regia Principum Curia et tota Cantia, verum etiam frequentissima Anglia, videre præcellentissimum regni Dominum adventiciorum servorum Christi substratum vestigiis, et quasi ultimum mancipium eorum in omnibus deservire imperiis; ut quem extera regna armis formidarent, inermes pauperes verbo alligarent. Ornatur ecclesia, decorantur baptisteria, consecratur Jordanici et Paradisiaci fluminis urna. Interrogatus ab Augustino fidem, an credat in Patrem et Filium et Spiritum sanctum, ceteraque quæ veritas exigit Catholica; fidelis confessor Domini, toto corde et ore, Credo, respondit ad omnia. In hac ergo Trinitatis confessione et nomine baptizatur et regeneratur Rex Angligena: factus est de veteri idololatra novus Christicola, de tetra nocte sui orbis lampas matutina. Baptizat noster Silvester nostrum Constantinum, cum inclita turba Ducum et Optimatum atque copiosa plebe credentium. Ad vocem autem ministri Dei aperti sunt cœli, et Dominus Jesus columbam suam, quam quondam sibi in Jordane Pater de cœlis testificatus filium misit, huic adoptivo suo infudit. Illa descendit splendido candore, et requievit in * suscepto simplici puritate, quasi modo genito infante. Hinc novella Ecclesia, post Dominicum primogenitum ac unigenitum Christum, gaudebat psallere amplexa recentior natum: Puer natus est nobis, filius datus est nobis. Sic directus est Spiritus Domini in nostro David, a die illo et in perpetuum; eundemque Salomonem, in lucem populi sui, Dei sapientia illustravit. In solo autem priore David decem millia computantur: et in nostro solo Principe ampla Britannia Christo mancipatur. Cum ergo in uno peccatore correcto Salvator testetur Angelos gaudere; haud absurde credimus, ipsa superna agmina, in hoc salvato Capite, tunc consono jubilo proclamasse; Gloria Domino mundi, quia factum est et Regnum Anglorum Domini nostri Jesu Christi.

et summo omnium accursu baptizat.

E

et alios Duces, Optimates et subditos ad 10 millia;

* susceptore

*Res divinas
mirifice pro-
moveri a Re-
ge gaudet :*

A 23 Exinde ergo Evangelicus Sanctorum alumnus, et Augustini præceptoris adjutor robustissimus, jam non suum regnum æstimat quod administrabat: verum ejus, cui se cum omnibus suis dederat; ipsi [se] potius subicere ac dilatare anhelat, qui omnia mundi regna suo nutu justissime dispensat: subiectos etiam sibi Reges et populos, non vi sed benevolentia, ut a sanctis Doctoribus didicerat, in dulcem Christi ditionem transferre decernat. Tanta quoque erat caritas in sancto ac Deo amabili Rege, ut credentes in Redemptorem, jam non clientum vice pensaret, sed tanquam fratres et concives perpetuos regni Dei magna congratulatione ac dilectione adstringeret. Tunc episcopia et monasteria, tanquam Dominica castella, quibus Dominicum regnum teneatur, liberaliter ac regaliter passim machinatur. In Metropoli sua Salvatoris basilicam, Augustino suo condendam et possidendam, epitulantissime determinat. In ejusdem vero suburbio monasterium Regale et Apostolicum sublimat, quod Antistitum et Regum corpora in diem vivificæ resurrectionis custodiat. Condidit et f Rhoffi Suffraganeam, et Londoniæ Pontificalem Hierarchiam, aliisque locis opportunis ecclesias ac cœnobîa.

*consecratur
Episcopus*

B 24 Ante omnia autem jam electissimum a summo Papa Gregorio Augustinum, cum tota patria, instat consecrari sibi Apostolum. At ille, qui tanto peregrinationis discrimine tantorum quæsierat salutem, pro quibus non fugeret mortem, non abnuat principalem perferre laborem. Ad Arelatensem Archipræsulem g Ætherium, ordinandus ab eo, transit mare, obediens scilicet electioni Apostolicæ et petitioni Ecclesiasticæ, immo vero assumptioni Dominicæ. Præveniant etiam eum Gregorianæ Epistolæ, semper pro eo et pro amatis Anglis vigilantissimæ. Hic igitur primitivus Angliæ Patriarcha consecratur, et cum Apostolicis insigniis in sempiternam benedictionem suæ hereditati regreditur, ac paratæ Sedi Doroberniæ inthronizatur.

*S. Gregorium
de Regis
conversione
certum facit :*

h

C 25 Tunc vero inter omnes docendarum gentium solitudines scelus deputabat ignaviæ, si B. Gregorii animæ, sancto desiderio suspensæ, tanta gaudia Domini lueri tardaret nuntiare. Mittitur ergo Romam sacratissimus Laurentius, tunc Presbyter, deinde B. Augustini successor eximius; et h Petrus dignus monasteriali Prælatione Monachus, qui Augustiniensi monasterio post Abbas præluxit primus, ut etiam hic mutuae congratulationis nuntius graviter in plurimos exeresceret fructus. Augustinus, qui in multa lætabatur messe, anxie queritur de operariorum paucitate: ad hoc de diversis quæstionibus consulit divinum Magistrum, namde reformet labantem Ecclesiam et rudem populum. At vir sanctorum desideriorum Gregorius, ubi Regem Britanniae consecratum Christo didicit cum suo orbe, ad populos turmatim confluentes baptizantium manus deficere, fecundis arvis cultores tantum ac semina rarescere, publicam famem audiendi verbum Domini multis doctoribus egere; quanto gaudio Altissimum benedixerit, quanta flagrantia mentis et vocis, ut hæc incrementa lætitiæ perpetuo roborarentur, imprecatus sit, quis digne retulerit? Te, inquit, Domine, auctorem salutis omnium, te mirabilem et gloriosum in Sanctis tuis et in cunctis tuis miserationibus, ut fragiles laudatores per omnia magnificamus. Ecce enim, per humilem legatum tuum Augustinum, quondam timidus, jam substratus Sanctorum pedibus servit Oceanus; et barbara lingua Britanniae jam in suis laudibus Hebraei Alleluia cœpit resonare. Suscipe, Sator beneficiorum, fructus gratiæ sempiternæ, quam in ipsius uberrimo plantasti pectore; suscipe advenam et pupillum tuum cum loquentibus fratribus suis, cum

quibus relicta domo, patria, cognatione, abnegato seipso, assumpta cruce, secutus est te. Potens es et ipsum multiplicare in gentem magnam, post antiquum auditorem tuum Patriarcham; omnes autem difficultates et angustias Sanctorum tuum, Domine, semper est temperare, et in infinitum lucrum transferre gaudiorum. Hos affectus paternæ caritatis sanctissimus Papa Deo aromatizans, addit orare Dominum messis, ut consilium suum dirigat, * quod idoneos operarios in messem suam * mittat. Igitur aspirante superna providentia, destinantur cum prænominatis Legatis, Laurentio et Petro, eximii virtutum viri, Mellitus, Justus, Paulinus, Rufinianus, cen quatuor Evangeliorum præcones. Hos comitatur non rudis turba Evangelicorum ministrorum et cooperatorum, qui terribili acie diripiant castra demonum. Quidquid enim visum est opportunum in cultu et ministerio Ecclesiæ, in vasis sacris, in paramentis altarium, in ornamentis ecclesiarum, in sacerdotalibus induviis, in pretiosis sanctorum Apostolorum et Martyrum Reliquiis, in codicibus plurimis, in qualibet rerum divinarum elegantia, h præorsus aggressit præclaris gerulis litteralis Gregorii vigilantia. Ad hoc præmissarum quæstionum ac interrogationum lucide exposita misit responsa, quæ hic aut dilata aut prætermissa, plene reperies in Beda. Super hæc omnia additur hæc Apostolica prærogativæ Epistola.

26 Reverentissimo et sanctissimo Fratri Augustino Coepiscopo Gregorius, servus servorum Dei. Cum certum sit, pro omnipotente Deo laborantibus ineffabilia æterni Regni præmia reservari; nobis tamen eis necesse est honorum beneficia tribuere, ut spiritualis operis studio ex remuneratione velint * multiplicius insudare. Et quia nova Anglorum Ecclesia ad omnipotentis Dei gratiam, eodem Domino largiente et te laborante, perducta est; usum tibi Pallii in ea ad sola Missarum solemnia agenda concedimus, ita ut per loca singula duodecim Episcopos ordines, qui tunc subjaceant ditioni: quatenus Londoniensis / civitatis Episcopus semper in posterum a Synodo propria debeat consecrari, atque honoris Pallium ab hac sancta et Apostolica, cui Deo auctore deservio, Sede percipiat. Ad Eboracam vero civitatem te volumus Episcopum mittere, quem ipse * indicaveris ordinari: ita dumtaxat, ut si eadem civitas cum finitimis locis verbum Dei receperit, ipse quoque duodecim Episcopos ordinet, et Metropolitanus perfruatur honore; quia ei quoque, si vita comes fuerit, Pallium tribuere Domino favente disponimus: quem tamen tuæ Fraternitatis volumus dispositioni subjacere. Post obitum vero tuum ita Episcopis, quos ordinaverit, præsit, ut Londoniensis Episcopi nullo modo subiaceat ditioni: sit vero inter Lindniæ et Eboracæ civitatis Episcopos imposterum honoris ista distinctio, ut ipse prior habeatur qui prius fuerit ordinatus. Communi autem consilio et concordî actione quæque sunt pro Christi zelo agenda disponant unanimiter, recte sentiant, et ea quæ senserint non sibi nec discrepando perficiant. Tua vero Fraternitas non solum eos Episcopos, quos ordinaverit; neque hos tantummodo, qui per Eboracæ Episcopum fuerint ordinati; sed etiam omnes Britannicæ Sacerdotes habeat, Deo et Domino nostro Jesu Christo auctore, subjectos: quatenus ex lingua et vita tuæ Sanctitatis et recte credendi et bene vivendi formam percipiant; atque officium suum fide ac moribus exequentes ad cœlestia, cum Dominus voluerit, regna pertingant. Deus te incolumem custodiat, Reverentissime Frater. Data die decima Kalendarum Juliarum, imperante Domino nostro Maurício Tiberio piissimo Augusto anno nono decimo, post Consulatum ejusdem Domini anno actavodecimo, Indictione quarta m.

D
atq. coe-
lino.

acclpt alios
petitos ope-
rarios,
* quos
* mittit

ornamenta
Ecclesiastica
et sacras
Reliquias.

k

l
l. 12 Ep 15

* Valeant
us in Pallii
et potestatem
constituendi
Episcopatus:

l

* indicaveris

f

*ab hoc præ
gaudio exul-
tante*

A 27 Jam onustum Apostolicis opibus Dominicum
Mellito etiam,
 L. 9 Ep. 71 contubernium longius excesserat, nec animus Gregorii euntes prosequi cessat, quia caritas infinita finire nescit obsequia. Iterum de Augustino suo, iterum de suis Anglis unicas curas renovat; unde et hanc Epistolam præmemorato venerabili Mellito destinat. Dilectissimo filio Mellito Abbati, Gregorius, servus servorum Dei. Post discessionem congregationis nostræ, quæ tecum est, valde sumus suspensi redditi, quia nihil de prosperitate vestri itineris audisse nos contigit. Cum ergo
et ejectis idolis consecrandi ecclesias.
 Deus omnipotens vos ad Reverentissimum virum Fratrem nostrum Augustinum Episcopum perduxerit, dicite ei, quid diu mecum de causa Anglorum cogitans tractavi; videlicet, quia fana idolorum destrui in eadem gente minime debeant; sed ipsa quæ in eis sunt idola destruantur, aqua benedicta in eisdem fanis aspergatur, altaria construantur. Reliquiæ componantur. Quia si fana eadem bene constructa sunt, necesse est ut a cultu dæmonum in obsequia * veri Dei debeant commutari ut dum gens ipsa eadem fana sua non videt destrui, de corde errorem deponat: et Deum verum cognoscens et adorans, ad loca quæ consuevit familiariter concurrat. Et quia boves solent in sacrificio dæmonum multos occidere, debet etiam eis de re hac aliqua solennitas immutari; ut die Dedicationis vel Natalitiis sanctorum Martyrum, quorum illic Reliquiæ ponuntur, tabernacula sibi circa easdem ecclesias, quæ ex fanis commutatiæ sunt, de ramis arborum faciant, et religiosi convivii solennitatem celebrent: nec diabolo jam animalia immolent, sed ad laudem Dei in esum suum animalia occidant, et Donatori omnium de satietate sua gratias referant; ut dum eis aliqua exterius gaudia reservantur, ad interiora gaudia consentire facilius valeant. Nam duris mentibus simul omnia abscindere impossibile esse non dubium est: quia et is qui summum locum ascendere nititur, gradibus vel passibus, non autem saltibus, elevatur. Sic Israelitico populo in Ægypte Dominus se quidem innotuit: sed tamen eis sacrificiorum usum, quem diabolo solebant exhibere, in cultu proprio reservavit: ut eis in suo sacrificio animalia immolare præciperet; quatenus cor mutantes aliud de sacrificio amitterent, aliud retinerent; ut etsi ipsa essent animalia quæ offerre consueverant, vero tamen Deo hæc et non idolis immolantes, jam sacrificia ipsa non essent. Hæc igitur Dilectionem tuam prædicto Fratri necesse est dicere, ut ipse in præsentibus
 B illis positus perpendat qualiter omnia debeat dispensare. Deus te incolumem custodiat, dilectissime Fili.
 C Data die quintodecimo Kalendarum * Augustarum, imperante Domino nostro Mauricio Tiberio piissimo Augusto anno nono decimo, post Consulatum ejusdem Domini anno octavodecimo, Indictione quarta.

ANNOTATA.

- a Bedæ Wantsum, nunc Stoure dicitur.
 b Apud Willelmum Thorne in Chronico dicitur, S. Augustinum de navi descendente, pedem petrae quasi luto impressisse, eamque in capella ibi fundata honorifice collocatam.
 c S. Æthelberti Regis Acta illustravimus ad 24 Februarii; quibus ex lib. 2 Translationis S. Augustini cap. 4 addenda aliqua erunt ad confirmationem cultus.
 d Berta S. Gregorio lib. 9 Epist. 39 Aldiberga, filia non Chlotharii primi, ut Mabillon ait, sed Chari-
 bertii Regis Parisiorum, uti ex Gregorio Throvesi et aliis deduximus ad Vitam S. Letardi, quam dedimus cum Vita dicti Æthelberti Regis ad diem 24 Februarii, quod diem natalem ignoravimus. Verum postea didicimus ex MS. Romano Ducis Attempstii, et alio antiquo

nostro, diem natalem et cultui socrum esse vii Moji, D uti ad hunc diem diximus. Ejusdem miracula quædam habentur infra lib. 2 Translationis S. Augustini cap. 3.

e Eadem habet Beda, ex quibus liquet antiquus cultus S. Martini, mortui anno 397: scilicet 60 solum annis, antequam Hengistus occuparet Cantium anno 457, uti referunt Florentius Wigorniensis et alii.

f Hæc contigerunt anno 604, quo S. Justus creatus est Roffensis Episcopus, et S. Mellitus Londinensis. Hujus Vitam dedimus 24 Aprilis, de S. Justo agendum erit 10 Novembris.

g Imo Vigilium, ut ante diximus, nisi Ætherius Lugdunensis sit substituendus.

h S. Petri Abbatis Acta dedimus 6 Januarii.

i Ex his S. Paulinus, postea Eboracensis Archiepiscopus creatus, colitur 10 Octobris.

k In monasterio Aldinghoffensi Paderbornæ duplex portatilis ara instar arcule servatur, et utraque creditur ex ea suppellectile sacra esse, quam S. Gregorius Augustino misit: utrique o pia posteritate additus argenteorum bractearum et lapidum pretiosorum ornatus, utriusque varix inclusæ Sanctorum reliquiæ, utriusque versibus leonini conscripti margines: unius autem notabilis inscriptio sic habet:

Præ cunctis aris hæc Gregoriana vocaris,

A quo sacraris, gens petit Angla, daris:

Post huc portaris, hic ossibus assoeiaris,

Cum quibus esse faris vis meritique paris.

l Erat notissima, uti etiamnum est urbs Londinensis, cui designarat Sedem Archiepiscopalem, verum sedulitate S. Æthelberti Regis, et civium caritate captus S. Augustinus, Cantuariam elegit, et ibi Sedes Archiepiscopalis cum Sedis Apostolicæ approbatione permansit.

m Is est annus Christi 601.

CAPUT III.

Miracula patrata. Epistolæ S. Gregorii Papæ.
 Acta cum Britonibus Christianis.

Tunc etiam auditis tot tamque assiduis B. Augustini miraculis, sicut gaudens in laudem Dei exclamatis, ita timens humanæ imbecillitati ne insoleseat, hæc illum Epistola attemperat: Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis, quia grænum frumenti cadens in terra mortuum est, ne solum regnaret in cælo, cujus morte vivimus, cujus infirmitate roboramur, cujus passione eximimur, cujus amore in Britannia fratres quærimus quos ignorabamus, cujus munere quos nescientes quærebat invenimus. Quis autem narrare sufficiat quanta hic lætitia in omnium corde fidelium fuerit exorta, quod gens Anglorum, operante Omnipotentis gratia et tua Fraternitate laborante, expulsi errorum tenebris tantæ fidei luce perfusa est; quod mente integerrima jam calcit illola, quibus prius vesano timore subjacebat; quod omnipotenti Deo puro corde substernitur; quod a pravi operis lapsibus sanctæ prædicationis regula ligatur; quod præceptis divinis animo subjacet et intellectu sublevatur; quod usque ad terram se in oratione humiliat, ne mente jaceat in terra; cujus hoc opus est, nisi ejus qui ait; Pater meus usque modo operatur et ego operor? qui ut mundum ostenderet, non sapientia hominum, sed sua se virtute convertere; prædicatores suos, quos in mundum misit, sine literis elegit; hæc etiam modo faciens, quia in Anglorum gente fortia dignatus est per infirmos operari. Sed est in isto dono cælesti, Frater carissime, quod cum magno gaudio vehementissime debeat formidari. Scio enim quod omnipotens Deus per dilectionem tuam in gente, quam eligi voluit, magna mira-

Miracula patrata Sanctus.
 L. 9 Ep. 58

Joan. 3, 17

cula

et monetur a S. Gregorio ne intumescat :

A cula ostendit : unde necesse est, ut de eodem dono cœlesti et timendo gaudeas, et gaudento pertimescas. Gaudeas videlicet, quia Anglorum anime per exteriora miracula ad interiorem gratiam pertrahuntur : pertimescas vero, ne inter signa quæ fiunt, infirmus animus in sui præsumptionem se levet : et unde foris in honore extollitur, inde per inanem gloriam intus cadat. Memnissse etenim debemus, quod discipuli cum gaudio a prædicatione redeuntes, cum cœlesti Magistro dicerent : Domine, in tuo nomine etiam dæmonia nobis subjecta sunt ; protinus audierunt ; Nolite gaudere super hoc, sed potius gaudete quia nomina vestra scripta sunt in cœlo. In privata etenim et temporali lætitia mentem posuerant, qui de miraculis gaudebant : sed de privata ad communem, de temporali ad æternam lætitiā revocantur, quibus dicitur : In hoc gaudete quia nomina vestra scripta sunt in cœlo. Non enim electi omnes miracula faciunt, sed tamen eorum nomina in cœlo tenentur adscripta. Veritatis etenim discipulis esse gaudium non debet, nisi de eo bono quod commune cum omnibus habent, et in quo finem lætitiæ non habent. Restat itaque, Frater carissime, ut inter ea, quæ operante Deo exterius facis, semper te interius subtiliter iudices ac subtiliter intelligas, et temetipsum quis sis, et quanta in eadem gente sit gratia, pro cuius conversione etiam facienda signorum dona percepisti. Et si quando te Creatori nostro, seu per linguam seu per opera reminisceris deliquisse, semper hæc ad memoriam revoces, ut surgentem cordis gloriam memoria reatus premat ; et quidquid de faciendis signis acceperis vel accepisti, hæc non tibi sed illis deputes donata, pro quorum tibi salute collata sunt. Occurrit autem menti ista cogitanti, quid de uno Dei famulo actum sit etiam egregie electo. Certe dum Moyses Dei populum ex Ægypto educeret, mira (sicut tua Fraternitas novit) signa in Ægypto operatus est. In Sina monte quadraginta diebus ac noctibus jejunans Legis tabulas accepit ; inter coruscas * et tonitruas, pertimescente omni populo, omnipotentis Dei servitio solus, familiari etiam colloquutione conjunctus est ; Rubrum mare aperuit, in itinere ducem habuit nubis columnam, esurienti populo manna de cœlo deposuit, carnes desiderantibus usque ad satietatem miniam in eremo per miraculum ministravit : sed cum jam sitis tempore ad petram ventum fuisset, difflus est ; seque de eadem aquam educere posse dubitavit, quam jubente Domino largis utique flentis aperuit. Quanta autem post hæc per triginta et octo annos in deserto fecerit, quis enumerare, quis investigare sufficiat ? Quoties res dubia animum pulsasset, recurrens ad Tabernaculum secreto Dominum requirebat, atque de ea protinus Deo loquente docebatur. Iratum Dominum populo placabat sue precis interventione ; surgentes in superbia atque in discordia dissidentes dehiscens terre * hiatu absorbebat, victoriis premebat hostes, signa monstrabat civibus : sed cum jam repromissionis terram fuisset ventum, vocatus in montem est, et quam culpam ante triginta et octo annos (ut dixi) fecerat audivit, quia de educenda aqua dubitavit ; et propter hoc, quia terram repromissionis intrare non posset, agnovit. Qua in re considerandum nobis est, quam timendum sit omnipotentis Dei iudicium, qui per illum famulum tot signa faciebat, cuius culpam tam longo tempore adhuc servabat in cogitatione. Si igitur, Frater carissime, et illum agnoscimus post signa pro culpa mortuum, quem ab Omnipotente novimus præcipue electum ; quanto nos debemus metu contremiscere, qui necdum adhuc novimus si electi sumus ? De reproborum vero miraculis quid dicere debeo, cum tua bene Fraternitas nove-

rit, quod in Evangelio Veritas dicit : Multi venient in die illa dicentes mihi, Domine in tuo nomine prophetavimus, et in tuo nomine dæmonia eiecimus, et in tuo nomine virtutes multas fecimus ; sed dico illis, nescio qui estis, recedite a me omnes operarii iniquitatis. Valde ergo premendus est animus inter signa et miracula, ne fortasse in iis gloriam propriam quærat, et privato sue exaltationis gaudii exultet. Per signa enim animarum lucra querenda sunt, et illius gloria, cuius virtute ipsa eadem signa perantur. Unum vero signum Dominus nobis ostendit, de quo et vehementer gaudere et electionis in nobis gloriam possumus agnoscere, dicens : In hoc scietur quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem. Quod signum Propheta requirebat cum diceret : Fac mecum, Domine, signum in bono, ut videant qui me oderunt et confundantur. Hæc autem dico, quia auditoris mei animum in humilitate sternere cupio. Sed ipsa humilitas tua habeat fiduciam suam : nam peccator ego certissima spe teneo, quia, per omnipotentis Creatoris ac Redemptoris nostri Dei Domini Jesu Christi gratiam, jam peccata tua dimissa sunt. Et ideo electus es, ut per te dimittantur aliena : nec habebis luctum de quolibet reatu impostorum, qui de multorum conversione gaudium conaris facere in cœlo. Idem vero Conditor et Redemptor noster, cum de pœnitentia hominis loqueretur, ait : Ita dico vobis, majus gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta novem justis, quibus non opus erit pœnitentia. Etsi de uno pœnitente grande fit gaudium in cœlo ; quale gaudium credimus factum de tanto populo, a suo errore converso, qui ad fidem veniens, mala, quæ egit, pœnitendo damnavit ? In hoc itaque cœli et Angelorum gaudio repetamus ipsas quas præmisimus voces Angelorum : dicamus igitur, dicamus omnes : Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

29 Regis quoque Æthelberti aliam fidei idem Papa congaudens, hoc ordine cum piis xenis scripsit. Propter hoc omnipotens Deus bonos quosque ad populorum regimina perducit ; ut per eos omnibus, quibus prælati fuerint, dona sue pietatis impendat, Quod in Anglorum gente factum cognovimus, cui vestra Gloria ideo est præposita, ut per bona quæ vobis concessa sunt, etiam subjectis vobis genti superna beneficia præstarentur. Et ideo, Glorioso Fili, eam quam accepisti divinitus gratiam sollicita mente custodi, Christianam fidem in populis tibi subditis extendere festina, zelum rectitudinis tuæ in eorum conversione multiplica, idolorum cultus insequere, sanorum ædificia evertit ; subditorum mores in magna vitæ munditia exhortando, terrendo, blandiendo, corrigendo, et boni operis exempla monstrando adifica ; ut illum retributorem invenias in cœlo, cuius nomen atque cognitionem dilataveris in terra. Ipse enim vestræ Gloriæ nomen etiam posteris gloriosius reddet, cuius vos honorem queritis et servatis in gentibus. Sic etenim Constantinus, quondam piissimus Imperator, Romanam Rempublicam a perversis idolorum cultibus revocans, omnipotenti Deo Domino nostro Jesu Christo secum subdidit, seque cum subjectis populis tota mente convertit. Unde factum est ut antiquorum Principum nomen suis vir ille laudibus vince-

et in bono opere superaret. Et nunc itaque vestra Gloria cognitionem unius Dei, Patris et Filii et Spiritus sancti, Regibus ac populis sibi nec subjectis festinet infundere ; ut et antiquos gentis sue Reges laudibus ac meritis transeat ; et quanto in subjectis suis etiam aliena peccata detererit, tantum etiam

D
AL CT. 60-
CELINO.
Matth. 7

Joan. 13, 5

Ps. 85, 17

E

Lu. 15, 7

† S. Gregorio
mag. v. l. 1, c. 60

P

*exemplo
Moyses, post
tot miracula,*

* et tonitrua

*diffidentiam
passi,*

* hiatus

*et ideo terram
promissionis
non ingressi.*

A etiam de peccatis propriis ante omnipotentis Dei terribile examen securior fiat. Reverentissimus autem Frater noster Augustinus, in monasterii regula edoctus, sacre Scripturæ scientia repletus, bonis auctore Deo operibus præditus, quasque vos admonet libenter audite, devote peragite, studiose in memoria reservate : quia si vos enim, in eo quod pro omnipotenti Deo loquitur, auditis ; idem omnipotens Deus hunc pro vobis orantem celerius exaudiet ; si autem (quod absit) verba ejus postponitis, quomodo enim omnipotens Deus poterit audire pro vobis, quem vos negligitis audire pro Deo ? Tota igitur mente cum eo vos in fervore fidei stringite, atque annisum illius virtute quam vobis Divinitas tribuit adjuvate, ut regni sui vos ipse faciat esse participes, ejus vos fidem in regno vestro recipi facitis et custodiri. Præterea scire vestrum Gloriam volumus, quia sicut in Scriptura sacra ex verbis Domini omnipotentis agnoscimus, præsentis mundi jam terminus iuxta est, et Sanctorum regnum venturum est, quod nullo unquam poterit sine terminari. Appropinquante autem eodem mundi termino, multa imminet, quæ antea non fuerunt ; tot videlicet immutationes aeris, terroresque de celo, et contra ordinem temporum tempestates, bella, lumes, pestilentie, terremotus per loca : quæ tamen non omnia nostris diebus ventura sunt, sed post nostros dies subsequantur. Vos itaque, si qua ex his evenire in terra vestra cognoscitis, nullo modo vestrum animum perturbetis : quia idcirco hæc signa de fine seculi præmittuntur, ut de animabus nostris debeamus esse solliciti, de mortis hora suspecti, et venturo Judici in bonis actibus inveniamur esse præparati. Hæc nunc, Glorioso Fili, paucis locutus sum, ut cum Christiana fides in regno vestro exereverit, nostra quoque apud vos locutio latior exerescat ; et tanto amplius loqui libeat, quanto se in mente nostra gaudia de gentis vestræ perfecta conversione multiplicant. Parva autem xenia transiisi, quæ vobis parva non erunt, cum a vobis ex B. Petri Apostoli fuerint benedictione suscepta. Omnipotens itaque Deus in vobis gratiam suam, quam cepit, perficiat ; atque vitam vestram et hic per multorum annorum curricula extendat, et post longa tempora in cælestis vos patriæ congregatione suscipiat. Incolamem Excellentiam vestram gratia superna custodiat, Domine Fili. Data die decima Kalendarum Juliarum, imperante Domino nostro Mauricio Tiberio piissimo Augusto anno nono-decimo, post Consulatus ejusdem Domini anno octavo-decimo, Indictione quarta.

C 30 Venerabilem nihilominus Reginam Bertam, ipse præcellentissimus Illustrator Ecclesiarum gratifice laudat hac epistolari serie, tam pro Regis conversione, quam propria erga B. Augustinum suosque consortes procuracione, hortaturque hæc famosa merita attentius augere. Qui post terrenam potestatem cælestis Regni gloriam cupit acquirere, ad faciendum lucrum Creatori suo debet enixius laborare ; ut ad ea quæ desiderat operationis suæ gradibus possit ascendere, sicut vos fecisse gaudemus. Remeantes igitur dilectissimus Filius noster Laurentius Presbyter et Petrus Monachus, qualis erga Reverentissimum Fratrem et Coepiscopum nostrum Augustinum Gloria vestra extiterit, quantaque illi solatia vel qualem caritatem impenderit, retulerunt ; et omnipotentem Deum benediximus, qui conversionem gentis Anglorum mercedi vestræ dignatus est propitius reservare. Nam sicut per recordandæ memoriæ Helenam, matrem piissimi Constantini Imperatoris, ad Christianam fidem corda Romanorum accendit ; ita et per Gloriæ vestræ studium in Anglorum gente ejus misericordiam confidimus operari. Et quidem jam dudum gloriosi Filii nostri, con-

jugis vestri, animos prudentiæ vestræ bono, sicut revera Christianæ, debuistis inflectere, ut pro regni et animæ suæ salute fidem quam colitis sequeretur ; quatenus et de eo et per eum, de totius gentis conversione, digna vobis in cælestibus gaudiis retributio nasceretur. Nam postquam, sicut diximus, et recta fide Gloria vestra munita, et litteris docta est, hoc vobis nec tardum nec debuit esse difficile. Et quoniam Deo volente aptum nunc tempus est, agite ut divina gratia cooperante cura augmento possitis quod neglectum est reparare. Itaque mentem gloriosi conjugis vestri in dilectionem Christianæ fidei adhortatione assidua roborate, vestra illi solitudo augmentum in Deo amoris infundat ; atque ita animos ejus etiam pro subjectæ sibi gentis plenissima conversione succendat, ut et magnum omnipotenti Deo devotionis vestræ studio sacrificium offeratis, et ea quæ de vobis narrata sunt, et crescant, et vera esse modis omnibus approbentur. Quia bona vestra non solum jam apud Romanos, qui pro vita vestra fortius oraverunt, sed etiam per diversa loca et usque ad Constantinopolim ad Sere-
nissimum Principem pervenerunt. Unde ut, sicut nobis de Christianitatis vestræ solatiis lætitia facta est, ita quoque de perfecta operatione vestra Ange-

31 Hos mellifluis florigeri Gregorii favos, hæc Apostolicæ et Romanæ allactationis nutrimenta, quam pia aviditate desideriosa Augustini flagrantia hanserit, panper sensus nec capere nec expedire sufficit. In hac divina paternarum litterarum armatura jamdudum emeritus agonista * Dei se oblectabat ; in hoc limpidissimo speculo, ante oculos elegantissimi Regis sui, decorem et ornatus suos consulebat ; in hac statera, quid vergeret, quid superaret de pretio suo, librabat. Cui cum sancta conscientia tot virtutum præconiis responderet, omnia ad emolumentum gratiarum reponebat in sinum Largitoris bonorum : nec verebatur ne suo triumpho obrueretur, qui non sibi, sed Auctori suo imitabatur. Non labem timebat, quem timor Domini Sanctus possederat, quem supra firmam petram fundatum nec gloria nec ignominia flectebat, qui non in se sed in Domino stabat : nec Petrum præsumptione labilem sed fide stabilem, Paulumque in infirmitatibus gloriantem ob Christi virtutem, æmulabatur ad claritatem interminabilem. Postremo quid jactare deberet, qui omnem typum jactantiæ eliserat, qui egestatem et vilitatem pro gloria appetebat, ejus architecturæ fundamenta tanta humilitatis altitudine sunt depressa ac molibus suis solidata, ut dum turris ejus auro mundo et omni lapide pretioso constructa in cælum assurgeret, omnium tempestatum ictus immota et illæsa rideret ? Rex quoque Æthelbertus tantum Apostolicis summi Gregorii resultabat exhortationibus, quantum se novit gratiarum debitorem in Christo redemptus, quod de æterna perditione filius adoptionis Dei esset effectus. Quem nisi quia Regia potentia dilatandi regni Christi summo opere habebatur necessarius, credimus servare quam imperare maluisse monasticis institutionibus, atque coronæ regni coronam præponere Petri. Verum, quod tunc non permittebatur fieri officio, apparet
nunc

D
quæ excitatur
ad mariti
conversionem
accelerandam.

E

Augustinus
ex his litteris
multum pro-
fici,

* Deum,

F

cum Rege,

commenda-
tur Regi ut
vir eruditus
et Sanctus,

Item Reginæ,

L. 9 Ep. 59

et Regina, A nunc fuisse animo. Sed et Bertæ Christianissimæ Reginæ non est postponenda devotio, quam tantus Papa similiter dignam censuit præmissæ epistolæ favore et apologetico. Nam erat janua luci pervia, per quam splendidus Domini paranymphus Augustinus, verum solem Christum Regii animi infudit penetralibus.

de Britonum conversione agit, 32 Cum ergo hic Dei amicus claviger esset fidis-
* Pontificum exorbitantium simus cordis Regii (ejus scilicet Regis, cujus cor in manu Domini) diffusa caritate et dilatata mente extendens affectum in omnium salutem, egit apud ipsum obedientissimum Principem, ut * Pontifices Britonum, ab Ecclesiastica regula * exorbitantes, ad suum convenirent colloquium: nam ab his Britannis hæc patria ante Anglos est antiquitus appellata, quæ et ab olim Christo erat initiata. Anno quippe incarnati Verbi centesimo quinquagesimo sexto, Mar-

a co Antonio Vero ab Augusto quarto-decimo cum fratre Aurelio Commodo regnante, Rex horum Britonum a Lucius S. Eleutherium tunc temporis Papam per epistolam suppliciter expetiit, et gratanter obtinuit, quatenus fideles doctores destinaret, qui se ac gentem suam in Christo regenerarent. Nec defecere Britanni a susceptæ pietatis integritate, usque in tempestatem persecutionis Diocletiani et Maximiani, qua plures sunt passione coronati. Sed et deinceps in fide Dominica perseveravere, adeo ut nec hæresi cederent Pelagianæ, sed per accersitos Episcopos Gallorum, convictos perfidos et hostes, profligarent a se. Veruntamen luxu tandem et arrogantia corrupti, dum vitiis malunt subijci quam jugo Domini, gladio Gentilium deleti, * et paucis reliquis pene a tota patria propulsi, in silvestria et sterilia loca sunt coarctati. His ergo Apostolicus Legatus Domini Augustinus cupiens mederi, Anglos-

ipsisque ad se vocatis, que et ipsos unam gentem unumque corpus efficere Christi; convocatis illustrioribus gentis, cœpit insistere omni suadela paternæ dulcedinis, omnibus visceribus caritatis, quatenus omnem Christo adversariam dissensionem abdicantes, Deum pacis admitterent, et una secum Deo filios adoptionis sibi que coheredes cœlestis regni acquirerent. Instabat etiam obnixis precibus et monitis, ut Dominicum *b* Pascha communi totius orbis usu et concordia suo tempore celebrarent, relicto scilicet errore, quo a quartadecima luna usque ad vigesimam hæc festa usurpabant, que ambitu octoginta quatuor anni calculantur: præterea in multis aliis ab Ecclesiastica regula deviantes, respiscere postulatur. At

b Britanni quo mitius petuntur, eo ferocius renituntur: et cum suas observationes omnibus aliis præstantiores esse * glossentur, nulla rationis modestia flectuntur. Autorisabant suas ceremonias, non solum a S. Eleutherio Papa primo institutore suo, ab ipsa pene infantia Ecclesiæ, * dictatas; verum a sanctis Patribus suis, Dei amicis et Apostolorum sequacibus, hactenus observatas, quas non deberent mutare propter novos dogmatistas. Quid ad hæc eruditissimi Augustini prudentia responderit, mens perspicax non pertinax colligat: Sancti Patres vestri, si hæc Apostolica scita, quæ ferimus, jam omni mundo suscepta, sanctiora esse comprobassent, ultro obedissent, et ignorantias suas atque irregulares observantias correxissent: alioquin non Sancti, sed sanctitatis rebelles apparerent. Et quidam Apostoli Domini in primordiis fidei hoc unum opus ubique exercebant, ut omnes gentes in Salvatorem mundi credere, et æternam vitam in ipso sperare docerent. Sic non mortalibus armis, sed in omni patientia et signorum ac sanctorum operum indicis omnem mundum Christi subjecere vestigiis. Interea non poterant Lunares cycles publice tradere, ne cœlestia promissa terrenis sollicitationibus offuscarent, et eva-

cuata Cruce Christi inaniter ecurrissent. Pauci aut rari tunc de Pascha disputabant, maxime cum totius mundi rabies omnem animam Christo credentem puniret. At ubi subjugatis Christo Regibus et Tyrannis Ecclesia regnare cœpit, tunc publice Conciliis habitis de Pascha et de ceteris Ecclesiasticis Sacramentis decreta Apostolica quærebantur; et quæ antea neglecta erant, vel diversis in locis diversis modis agebantur, quidquid ad unius fidei integritatem poscebatur, unius Ecclesiæ incude informabatur. Huic ergo regulari Christianitatis communicet unitati, quisquis a Christo non vult abscindi. His omnibus Britanni repugnare magis quam acquiescere certant. Vix unquam crediderim, præconem Dei Augustinum a quoquam Paganorum majori fatigatum verborum ambage: adeo nihil sævius est domestico hoste vel civili irrationabilitate: nam hoc est ad bestias pugnare, vel intestina bella ferre.

23 Sed assecla Domini, post Christum et Apostolos doctus vincere patientia; omnia studet experiri, ut vel divino cedant examini, qui Dominicæ resistunt legationi. A Deo, inquit, pacis et veritatis, qui habitare facit unanimes in domo, doceri postulemus evidentis signi indicio, quorum sanctior sit sententia, quæ in hac controversia tenenda sit linea. Quærite in aliquo agro vel debili veritatis experientiam, qui coram admissus probet in nomine Domini curatoris sui assertionem veram. Hanc propositionem omnibus approbantibus, et ipsis rebellibus licet invitis, venit ad manum quidam ex Anglis, cujus oculis extincta erant gaudia lucis. Credo Dei nutu inventus est Angligena, ne Britonibus (si de suis esset) extuberarent supercilia. Horum ergo Sacerdotibus prinitus ingeritur cæcus curandus, ut his deficientibus verus testis veritatis et verus clareret medicus. Oram itaque temeritate confusa, Augustinus humilis flectit genua; orans suum comperitissimum Auditorum et illustrissimum mundi Illuminatorem, ut cæco reddat lumina, quo in fide et spiritali gratia multorum illuminentur pectora. Tunc homini signo Crucis imposito, cum hoc fidei verbo, In hoc signo ostendat Dominus rerum, cujus dogma sit verum; cæcus reseratis palpebris illuminatur, et post longam noctem sereno die infunditur. Ab omni populo laus Domine acclamatur, et fidus testis Dei ac verax veri dogmatis assertor Augustinus celebratur: ipsi etiam Britones, tanta luce obruti, favent modo; et vera esse attestantur ejus prædicamenta, tante signo declarata: sed non posse sine suorum Majorum consultu et assensu patrias leges abjicere. Hinc petite et datæ iaducias, dum Synodus iteraretur, et pluribus convenientibus quid sequendum esset tractaretur. Hæc acta memorantur in loco ubi usque hodie lingua Anglorum Augustineæ, id est Robur Augustini, in confinio *c* Wiccorum et Occidentalium Saxonum appellatur, ubi continua est maxima Britonum provincia.

34 Septem ergo Britonum Pontifices, cum pluribus eruditissimis viris, maxime de nobilissimo ipsorum monasterio, quod *d* Bancornaburhe Anglice appellatur, cui tunc Abbas Dineot præerat, ad consilium ituri, quemdam, anachoretica vita apud ipsos insignem, virum sanctum ac prudentem, adeuntes et rei ordinem exponentes consulunt, an Augustini doctrinam sectando patrias observationes abdicarent. Quibus ille, Dei, inquit, famulum si cognovistis, sectamini. Nos vero, aiunt, unde cognoscemus? Tum ille, Audite, inquit, et discite a Domino præcipiente: Tollite jugum meum super vos, et discite a me quia mitis sum et humilis corde. Ex miti ergo et humili corde cognoscibile vobis erit, Augustinum jugum Domini ferre, et ferentibus condescendere. Si vero ferociam vel contumaciam prætenderit, quo-

D
AUCT. GÖCK-
LING

secundum
constitutiones
Concilliorum:

ut miraculo
veritas dis-
cernatur,

E

exeam illumi-
nat,

F

c

d
et consilio
Eremitæ,

Matth: 11, 29

A mode enim Dei hominem vel de Deo esse constabit? Illis autem hujus intelligentiæ exemplum poscentibus: Sinite, ait, illum primitus Synodum intrare, si vobis supervenientibus surrexerit, ut Dei famulo reverenter obaudite; si vero residendo vos socio honore, cum sitis numerosiores, excipere contempserit, et ipse vobis contemptibilis sit.

35 His ad interitum suum armis præcincti, dum coram adveniunt, Augustinum in Episcopali sella residentem, nec sibi prorsus assurgentem offendunt. Tum vero ira, indignatio, despectus, repudium, lites, contentiones inhorruere, nec barbarus furor mitigari poterat ulla Patris mansuetudine: nec solum patiebantur hunc audire, verum etiam omnia ejus prædicamenta refutare conati sunt et refellere. Quos vir Domini omnibus modis adhuc certans lucrari, de multis, quibus adversabantur Ecclesiæ universali, tria proposuit observanda, ut cetera tolerari possent contraria; videlicet ut Pascha suo tempore sicut omnes Ecclesiæ celebrarent, ut Baptismi Sacramenta Ecclesiastico ordine peragerent, et Anglis una secum evangelizando fratres et concives regni Dei acquirerent. Adversarii vero omnia abjiciunt, nec solum re ejus mandatis vel precibus obtemperare nolle, sed nec Episcopum eum habere velle asserunt. Qui enim, aiebant, advenientibus nobis dedignatus est assurgere; quanto magis nos opprimet si subdamur ditioni suæ? Liqueat ergo quam miti et humili corde jugum Christi tulerit ille Domini fidelis et prudens Vicarius, qui assidebat; et quam dura cervice ac tumido corde se jugo Domini rebellare prodiderint, qui astabant. Nec vero in sessione vel assurrectione, sed in mansuetudine ac dilectione fraterna cognoscitur homo Dei, cum et sedens clementissimus, et stans sævissimus possit reperiri: præterea indecens haberetur sanctioni Ecclesiasticæ, ut tam ferus et erroneos inflaret assurgendo, quos potius corrigeret irrependo. Tandem vero Dominicus armiger, super incorrigibiles vibrans gladium Domini, hanc sententiam promulgat spiritu et ore prophetali: Si, inquit, non acquiescit momentis, credite interminanti: quia quos repudiatis habere pacificos fratres, habebitis sævissimos hostes: et quibus invidetis societatem regni Dei, ab hac vita et regno ipsis debellantibus eritis auferendi. Sic rebelles veritati, veriloquum vatem tandem sunt experti. c Postremo namque tempore, assumpto jam ad Dominum Augustino, armipotens Angelorum Rex Ætheltridus, cum ingenti copia civitatem Legionum invadit quæ, ab Anglis * Legacæstra, a Britonibus autem rectius Carlezion nuncupatur. Convenerat ibi grandis cœtus Britannorum et Sacerdotum et Monachorum, ad orandum contra Regis impetum: de monasterio autem Bancor tantus erat numerus, ut in septem turmas distinctus, in nulla portione minus trecentis hominibus haberetur, qui omnes labore manuum victitabant: quorum summa ultra duo millia censebatur. Illi omnes, orationum et triduanæ jejunii armis contra hostem militabant: quos in tutiore loco compositos abi Rex vidit, et causam perpendit; Proh! inquit, contra nos isti inermi dextra, sed armata oratione pugnant, atque in nos Deum suum omni pugna acerbius exagitant: hanc perniciosiorem aciem primum miles disjice, et ad internecionem dele. Illis defensor erat cui nomen Broithmailus, qui hoste irruente fugiens, relictos inermes, quos defensaret, gladiis exposuit. Ex oratoribus mille ducenti cæsi, quinquaginta tantum fuga erepti referuntur: tum ceteras perfidæ militiæ copias justa victoris delevit immanitas. Sic ergo perversi senserunt in pœna sua Augustinum, longe post triumphata sidera fuisse veridicum, cuius adhuc in corpore positi contempserant vaticini-

um: quod scilicet debellarentur ab Anglis hostibus, cum quibus in Christo pacem nolent fratribus.

ANNOTATA.

a Coluntur S. Lucius 3 Decemb. et S. Eleutherius Papa hac 26 Maji: ad ejus Vitam hæc latius exponuntur.

b De hac controversia passim Beda et alii agunt, et nos in variis Actis: uti S. Colmani Episcopi Lindisfarnensis 18 Februarii, S. Wilfridi Archiepiscopi Eboracensis 24 Aprilis, et aliorum.

c Quia Wiccii dicebantur illi Cornuarium agri, qui ad Wigorniensem provinciam spectant, hinc Alfordo ad an. 604 num. 3 videtur Augustineæ, jam dici contracte Ansric, præ Augustinsric, id est Augustini dicto, sive in margine Wigornie versus Heresfordiam.

d Bañchor seu Bangor fuit celeberrimum amplissimumque monasterium, ad Devam flumen sive æstuarium maris Hibernici, in Flinteasi Comitatu ad fines Cestrie, ejus modo vix ulla rudera extant. De eo egimus 29 Januarii ad vitam S. Gildæ Sapientis §. 2 Appellatur autem Bancornaburg Bedæ, ad distinctionem celeberrimi monasterii Hiberniæ, etiam Bañchor seu Beanchor dicti, in quo sub S. Comgallio tria milia Monachorum fuisse traditur 13 Martii in Vita S. Mochemoci seu Pulcherii Abbatis num. 14 Consule ibidem nostra Annotata.

e Chronologus Anglo-Saxonicus hoc bellum refert ad annum 607.

f Caerlegio aliis, ubi Sedes olim Archiepiscopalis, fuit ad Iscam sive Oscam fluvium: verum ea dignitas ad Meneviam translata fuit sub S. Davide, ut 1 Martii §. 1 ad hujus Vitam deduximus.

CAPUT III.

Prædicatio et conversio per regnum. Varia miracula.

Ubi ergo ille veritatis vates hæc mala implacabilibus prædixit Britonibus, ad Eboracam civitatem, ut omnium sollicitus, est profectus. Totum iter ejus hoc satagebat quod mansio, ut ubique viam rectam et plebem perfectam pararet Domino. Ibat semper pedes absque vehiculo, patiens laborum, [qui] ut verus assecla sanctorum Apostolorum, nihil secum tulerat in hac mundi via, de cupiditate mundana. Liber et expeditus per mandatorum Dei semitas currebat ad cœlestia, trahens secum sequacia agmina. Vallabant æthereum Ducei auxiliaria sanctorum Fratrum collegia, cum credentium turba: et quo longius procedebat, eo ampliori sequentia, ut ignis vires acquirit eundo, crescebat. Quis enim non anhelanter concurreret ad tam pia consortia, nihil de mundo præter hominum etiam persequentium salutem desiderantia, ad tam certa cœlestium gaudiorum promissa? quibus fidem dabant et sanctæ conversationis exempla, et divina signorum gratia, et unanimitas pro veritate mori parata. Igitur circa fines Eboracas, juxta iter quo Seminiverbios Domini tendebat, homo, toto corpore paralyticus, et ipsorum oculorum lumine destitutus ac mendicus, accubabat: qui ad strepitum præterentis populi viæ auctorem percunctando eductus, crebris in Sanctum fertur clamoribus: Sancte, inquit, Augustine, famosæ pietatis tuæ largitate, huic homini, rerum et salutis indigo, succurre. Ad hæc clementissimus Pater, memor Domini cæcum in Evangelio curantis, ad languidum accessit; et voce Domini Clavigeri Petri, quem ut patrum institutorem tota devotione æmulabatur, dixit: Argentum et aurum non est mihi, quod autem habeo hoc tibi do; surge

Sanctus Eboracæ abiens,

F

Paralyticum cæcum sanat:

ARCT. GOCCELINO.

permittitur primus Synodum ingredi,

tria ab illis petiti,

quibus sibi negatis ex-cidium præ-dicant,

c

quod ab Ætheltrido tulerunt.

C

* Lega Astra.

Act. 3, 6	A surge sanus in nomine Domini Jesu Christi. Vix elocutus erat, et infirmus, qui se hactenus movere non poterat, tanta verbi potentia curatus exiliit, simulque resilientibus oculorum palpebris clarum diem hausit; credensque gratifice in quem Augustinus docuit Salvatorem, cum pleno corporis vigore felicior animæ suscepit salutem.	vestræ mihi orationis adjutorio placuit, ut ad eam monasterii mei Monachum, religiosum ac Deo dignum Augustinum, in prædicatione transmittere auctore Deo debuissim. Qui data a me licentia a b Germaniarum Episcopis Episcopus factus, cum eorum quoque solatiis ad prædictam gentem in fine mundi perductus est. Et jam nunc de ejus salute et opere ad nos scripta pervenerunt, quia tantis miraculis, vel ipse, vel ii qui cum eo transmissi sunt, in eadem gente coruscant, ut Apostolorum virtutes in signis quæ exhibent imitari videantur. In solennitate autem Dominicæ Nativitatis, quæ hac c prima Indictione transacta est, plusquam decem millia Angli ab eodem nuntiata sunt Fratres et Coepiscopo nostro baptizati. Quod idcirco narravi, ut cognoscatis, quid in Alexandrino populo loquendo, et quid in mundi finibus agitis orando. Vestræ enim orationes sunt in eo loco ubi non estis: quorum operationes sanctæ monstrantur in eo locubi estis. De his etiam quæ Francorum Episcopis scripsit idem Papa mellifluus, hæc pauca excipimus. Sicut ignis aura flante fit grandior, ita bonæ mentis studia commendatione proficiunt. Quia igitur Redemptoris nostri gratia cooperante, tanta de Anglorum gente ad Christianæ fidei gratiam multitudo convertitur, ut Reverentissimus Frater et Coepiscopus noster Augustinus, eos qui secum sunt ad hoc opus exequendum, per diversa loca asserat non posse sufficere; aliquantos ad eum Monachos, cum dilectissimis et communibus filiis Laurentio Presbytero et Mellito Abbate, prævidimus transmittendos. Et ideo Fraternitas vestra eis caritatem, quam decet, exhibeat. Quæ etiam Regi Francorum Lothario, de Sanctorum susceptione, quæ Reginæ Brunichildæ, de ipsorum ubique notis miraculis, gratificis scriptis suggesserit, quam dulce esset retexere, et avida manu tot margaritas et favos legere? Sed obtemperandum est vel desidiose vel fastidiose audienti, cum pleraque reperiantur in Registro ipsius beatissimi Papæ Gregorii.	D AUG. GOC- CELINO.
In Natali Domini 10000 hominum baptizantur in fluvio,	37 Sic præco Domini, et in processione, et in Eboracensi civitate, et ubicumque devenit, quod doctrina intonabat, multiplicibus signorum cornuscationibus confirmabat: gaudensque successu, sicut qui letantur in messe, et sicut exultant victores capta præda, copiosos populos Christo undique acquirebat; adeo scilicet, ut in illa Natalis Domini die, omnium cœlorum concentibus celebrata, plusquam decem millia Anglorum, absque parvulorum ac mulierum infinito numero, in fluvio, qui a Sirarios Anglice dicitur, renascerentur sacri Baptismatis lavacro, velut uno Ecclesiæ partu et utero. Qui ad imperium Divini præceptoris, tamquam ad vocem Angeli de cœlo clamantis, omnes pariter bini et bini, minacem fluminis profunditatem acsi solidum campum ingrediuntur; ibique in vera fide et confessione summæ Trinitatis invicem, alter ab altero, aquam duce Apostolico benedicente, baptizantur. O quanta solennitas! quantum gaudium quam jocundum spectaculum civium cœlestium ac terrestrium! cum capacissimi alvei sinus tantæ multitudini non sufficere videretur, totque turmarum et agminum generatio quasi una proles unius parentis alvo effunderetur, tanta progenies in cœlum de profundo gurgitis nasceretur! Quantis natorum luminibus tunc omnium nascentium dies et gloria illuxit nativitas Christi! quanta lætitia omnes Angeli Dei, qui gaudent super uno pœnitente, tunc exultabant super tanto divinæ messis germine, canentes in nato Salvatore, Gloria Deo in altissimis, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.	et Francorum Episcopis, L. 9 Ep. 52	b c
a	B	De his etiam quæ Francorum Episcopis scripsit idem Papa mellifluus, hæc pauca excipimus. Sicut ignis aura flante fit grandior, ita bonæ mentis studia commendatione proficiunt. Quia igitur Redemptoris nostri gratia cooperante, tanta de Anglorum gente ad Christianæ fidei gratiam multitudo convertitur, ut Reverentissimus Frater et Coepiscopus noster Augustinus, eos qui secum sunt ad hoc opus exequendum, per diversa loca asserat non posse sufficere; aliquantos ad eum Monachos, cum dilectissimis et communibus filiis Laurentio Presbytero et Mellito Abbate, prævidimus transmittendos. Et ideo Fraternitas vestra eis caritatem, quam decet, exhibeat. Quæ etiam Regi Francorum Lothario, de Sanctorum susceptione, quæ Reginæ Brunichildæ, de ipsorum ubique notis miraculis, gratificis scriptis suggesserit, quam dulce esset retexere, et avida manu tot margaritas et favos legere? Sed obtemperandum est vel desidiose vel fastidiose audienti, cum pleraque reperiantur in Registro ipsius beatissimi Papæ Gregorii.	E Regi ac Re- ginæ.
a bsque ul- lius damno,	38 Cum quibus omnibus, id est supernis civibus, adeo beatissimus Papa Gregorius congratulabatur in Spiritu sancto, ut de tam præclaro fidelium numero, sancto Dei amico, pariter congratulatur, epistolam mitteret Alexandrino Patriarchæ Eulogio. Hoc etiam gaudium præclaro exaggeratur miraculo; quod in tanta irruentium barbarum pressura, in tam diverso sexus et ætatum atque infirmorum discrimine, cum omnes per illud intransvadabile profundum transirent, nullus omnino periit, nullus se arctatum vel læsum planxit: sed omnes renatos in Christo, et ut greges tonsarum ascendentes de lavacro, manus Domini in ulteriorem ripam transmisit, ut omnes unum haberent et Christi et proprium in Christo natale. Parum dixi, nullum ibi læsum; omnes ægroti, sicut animarum, ita et corporum molestias in aqua deposuere; et cum salute utriusque hominis, ut populus Israel de rubro mari vel de medio Jordanis cum cœlesti tripudio candidati exercitus processere. Stat hactenus in eodem loco ecclesia, in hujus præclari Baptistæ Augustini honore et nomine condita ac dedicata, quæ tantæ salutis frequentes turbas curando celeberrima præstat indicia. Sed et de supradicta Papæ Gregorii ad Eulogium epistola hæc subjicimus fidei gratia.	40 Igitur, ut superius iter repetamus, tandem Evangelus Domini Augustinus, egrediens ab Eboraca cum sanctorum sociorum et assiduorum virtutum comitatu, obviam excepit quemdam leprosum ulcero ac purulenta fœditate deformatum. Inclamitat miser miserabilibus questibus ultroneæ salutis bajulum Augustinum. Quid dixi, Inclamitat? cui pestifer morbus vocem ademerat, cui sibilus pro loquela, cui taratara pro clamore erat. Non indignit indice curator benevolus, non multa prece opus habuit miserator compatiensissimus angustiam languidi sentiebat, quam videbat; et ut æruinoso salutem operaretur, caritas Christi urgebat. Quid celerem largitatem sermonum ambage moremur? Accessit supplex morbidus, eique prodigus benedictionis Pontifex benedixit, sicque Christi præsentia animatus dixit; In Domini Salvatoris nomine, munda ab omni lepræ tuæ illavie. Dixit: et continuo omnis calamitas putridi humoris ut nubes aufugit: cutisque munda, absorpta prorsus immunditia, totum hominem vestivit. Non tam cito mundatus est Naaman Syrus, quem antea septies lavari in Jordane jusserat curator Elisæus. Verum Augustinus in verbo ejus, qui dixit in Evangelio, Mundare, velocitate prævaluit. O beatam et locupletem in Christo Apostolici prædicatoris pauperiem, omnibus terræ opibus ditiolem! O thesaurum opulentissimum! ubi non aurum avidis mortalibus, verum incomparabilis auro gratuita animarum et corporum effunditur salus. An Cræsi vel Darii infinitis opibus sospitas mercari posset languentibus? Attollitur ergo de tanto signo admirantis populi clamor in cœlum, et undique concurrunt ad baptismum vivificum.	Augustinus leprosum curat,
C mo sanitate corporibus collata:	39 Gratias omnipotenti Domino agimus, quia impletum in vobis videmus esse quod scriptum est: Ubi plurimæ segetes, ibi manifesta fortitudo boni. Si enim bos fortis aratrum linguæ in terra cordis audientium non traxisset, tanta fidelium seges minime surrexisset. Quoniam vero in bonis quæ agitis scio quod aliis congaudetis, vestræ vobis gratiæ vicem reddo, et non dissimilia nuntio. Quia dum gens Anglorum, in mundi angulo posita, in cultu lignorum ac lapidum perfida nunc usque remaneret; ex	Marc. 1, 41:	F Marc. 1, 41:
Prov. 14, 4 quæ omnia cum trititia S. Gregorii indicantur Eulogio Ale- xandrino			

A 41 Sic operatus Dominicus negotiator in itinere,
io Occidentalem ab Aquilonari plaga divertit; non
tam viatoris, quam venatoris aut aucupis morem
gerens; non tam festinans ad propria, quam expe-
tens Dominica lucra; illic tendens retia, qua pro-
veniret divina captura. Cumque Provinciam quæ
Dorsote appellatur, attigisset; et ubique ut Angelos
Domini reciperetur, simulque auditorum fide quos
pasceret pascere; incidit in quandam villam,
velut in tartaream Plutonis sedem. Ibi plebs impia,
tenebris suis excæcata, et divinam lucem exosa,
non solum audire nequibat vivifica documenta, ve-
rum tota ludibriorum et opprobriorum tempestate
in Sanctos Dei debacchata, longe proturbat eos ab
omni possessio sua; nec manu pepercisse creditur
effrenis audacia. At Dei auctus, juxta Dominicum
præceptum et Apostolorum exemplum, excusso etiam
pulvere pedum in eos, dignam suis meritis senten-
tiam (non maledicentis voto, qui omnium salutem
optabat; sed divina judicio et Eliæ typo) atrocibus
injecit, quatenus Sanctorum contemptores, tam in
ipsis quam in omnibus posteris suis, debita pœna
redargueret, qui vitæ mandata repulissent. Fama
est, illos effulminandos, prominentes marinorum
B piscium caudas Sanctis appendisse; et illis quidem
gloriam sempiternam poperisse, in se vero igno-
miniam perennem retorsisse, ut hoc dedecus dege-
neranti generi, non innocenti et generosæ imputetur
patriæ.

42 Illic etiam correptionis argumentum conse-
quenter subnectendum videtur, quod in alia incre-
dulorum gente ea tempestate salutifer Augustinus
operatus vocatur. Ille quoque populus, inveterata
profanitate demonibus incorporatus, tenebrarum
[amore] amicos lucis exosus, qui in infidelitate sua
diceret Deo: Recede a vobis, scientiam viarum tua-
rum nolumus, pactum cum morte fecimus; Angeli-
cum Doctorem, Angelica conversatione et signorum
fulminibus doctrinam veram probantem, non solum
repudiabant, verum etiam aut gladiis excidere, aut
ignibus vitæ latores vivos exurere ardebant. Quid-
quid benignus prædicator credentibus pollicebatur,
illi expuebant; quidquid prophetico typo commina-
batur, illi subsannabant. Quid in tam desperabilibus
tunc faciat illa Deo amabilis, omnium salutem par-
turiens anima, quæ se etiam pro talibus dare vellet
in caritate perpetua? et quid tantæ fidei impossibile
et tam forti dilectione erit invincibile? Itaque con-
fugiens ad inexhaustam Christi clementiam, orat ut
illam ollam mundialis petulantiae ac diabolicæ cultu-
ræ, qualem Propheta vidit a facie Aquilonis ferven-
tem, in virga ferrea tanquam vas figuli conterat;
aut illam massam sua fornace in melius excoquat, et
perditione dignos correptione redimat. Protinus in-
usitato supplicio corripitur universa illa conspiratio
perversorum, ut sola vexatio auditui det intellectum.
Ardeant omnes d igni invisibili; non sicut quartanis
febris aut aliis morborum incendiis æstuantes,
sed, mirum dictu et miserabile visu! exusta ente et
crudescentibus carnibus, sanguinolenta vestigia et
semora exesa ostendebantur. In tota vero illa furiosa
plebe, ut nemo erat qui resipisceret, sic nemo erat
qui evaderet. Ætas et sexus, senes et lætantes, pa-
rentes et liberi, una omnes pœnæ sententia plecte-
bantur: ubique clamor, gemitus, et ululatus cru-
ciatum jactabatur. Tunc denum redeuntes præva-
ricatores ad cor, intellexerunt quid illis coelestia
promissa contemnentibus propheticus Augustinus
sit comminatus. Qui simul conglobati, ad illum
quem spreverant concurrunt, ad illum quem repu-
lerant refugiunt; ejus vestigiis, ejus preces et mo-
nita riserant, luctuosi succumbunt; lavacrum salu-
tare, quod expugnaverant, efflagitant; mutatoque

ardore pœnali in ardorem fidei, omnes implorant se
in Christo renasci. Hæc mutatio dexteræ Excelsi,
nec possunt jam esse increduli Augustino promit-
tenti, quia in Baptismo regenerarentur mentis et
corporis saluti. Fit ergo ingens sollempnitas cœligenis
et terrigenis, ubi tot millia renatorum junguntur ci-
vibus supernis: utque hoc tripudium deteresa nube
dolorum serenius effulgeat, ille putidas carnes devo-
rans pestifer ignis, omnibus aquis inextinguibilis,
omnibus artibus immedicabilis, solo baptismo,
Augustino interveniente, in universis ibi baptizatis
extinguitur. Ab illa quoque die hæc pestis, quæ in
aliis terris nonnumquam grassatur, Augustino pa-
trocinante a tota hac patria exterminatur. Poterant
tunc illi, Dei liberti gratifice clamare: Nisi Domi-
nus nos liberasset per Augustinum, aut Augustinus
per Dominum, quasi Sodoma vel Gomorrha fuisset-
mus, aut Elix ignibus cum quinquagenariis hostibus
merito perissemus.

43 Ab hoc ergo similis furie justæque correp-
tionis diverticulo, ut superiorem viam peragendam
repetamus, sanctissimi Dei veredarii Augustinus
ejusque socii, a supramemoratis injuriatoribus suis
quinque millariis, per loca solitaria in terra de-
serta et inaquosa egressi, gravi siti et æstu sub
divo consedere defessi. Spes moribundis una salu-
tis, in Deo et Augustini sui meritis. Ille, non tam
pro se, quam pro Fratribus æstuans, ad beneficium
Dominum suum, in omni petitione semper exper-
tum, fecit eum omnibus orationis confugium. Oranti
itaque Dominus Jesus, compatiens Martyri suo (Mar-
tyrem enim et sine passione facit animus paratus
martyrio: hujusque martyrium erat, inter insecu-
tores patiens et benigna conversatio) ineffabili ele-
mentia hic se ostendere est dignatus, sicque eum
familiariter allocutione est consolatus: Confortare, mi
bone serve et fidelis, et viriliter age: quia tecum
sum Dominus Deus tuus, in omni tua affectione;
et aures meæ ad preces tuas, quatenus semper pro
quibuscumque petieris, obtineas. Tibi enim janua
patet æternæ vitæ, ubi tecum gaudebis sine fine.
Tanta Dominicæ visionis et allocutionis charismata
tota præcordiorum B. Augustinus ebibens flagran-
tia, oblitus corporeæ sitis, magis ac magis sitiebat
gustatam dulcedinem, suisque lacrymis gratauter
occurrentem uberius fletibus prosequabatur
absentem.

44 Adorans vero ibidem, sentiensque illi loco ubi
steterunt pedes Domini superna beneficia redun-
dare; nec illam terram pati ariditatem, in qua ap-
paruit Fons vitæ: illico itiuersum baculum ibidem af-
fixit. Nec mora, purissimus fons velut icta vena
exsiliit, qui omnes ubertim refecit, et tam miraculo
quam salute exhilaravit; atque exinde usque in per-
petuum, in annes et rivulos derivatus, hæc loca
habitabilia ac populosissima fecit. Ipse vero divinus
Pater, tam beatæ contemplationis compos, ad æter-
nam tantæ gratiæ memoriam, locum a cernendo
Deum Cernel appellavit. Quod nomen ex Latino
Hebræoque confectum (nam ut prima syllaba a cer-
nendo, Visum, ita sequens, Hel, Deum sonat) inde-
lebiliter sibi inolevit. Ad hoc etiam Ecclesia in no-
mine Domini Salvatoris, quod se ibidem revelare
dignatus est, construit et consecratur: ac deinde
monasterium, jam olim in honore B. Petri Aposto-
li ædificiis et rerum opulentia sublimatum, con-
spicuo impresentiarum cœtu pollet Monachorum.
Fons autem ille sacer, Augustini administratoris
nomine celebratur; non solum potantibus præbens
aquæ usum, sed etiam diversorum morborum creden-
tibus remedium: unde nuper gesti miraculi hic da-
mus indicium, quod ibi ac per ipsam provinciam late
habetur celeberrimum.

et baptizatis
sanctatem
corporum:

siti et æstu
afflictus cum
suis,

E

Christo appa-
rente,

F
fontem obti-
nuit,

Ecclesia ibi
deum cum
monasterio
structa.

e

A 45 Est Cerneliensi Abbati eruditissimo Presbyter Parochianus, qui populo Divina officia in ipso monasterio agere est solitus. Hunc languor ad extrema perductum, Monachicum poscere compulsi habitum. Appositum est ejus capiti sacrae professionis indumentum, qui tunc demum ad hoc confugeret, cum mors instaret; huc est, tunc Dei arinaturam arriperet, cum hostis invaderet. Nox erat, et fessum ægrum somnus captabat. Adstat trepido benignus Augustinus, ipso habitu et virga Pontificali conspicuus. Nec vero diu remedia tali denegat, qui forte adhuc seculari animo degebat; invitans illum ad bravii cumulum, qui gratis et ingratis administrat solem suum, et aversos sæpe revocat beneficio magis quam supplicio. Refovet anxium pius consolator tali alloquio: Surge, ait, ed ad fontem S. Augustini accede, ibique quinquagesimum Psalmum trino repetitu concine, et invocatione auxilii ipsius Augustini tertio in eodem fonte corpus tuum ablue: ita optata vita et sanitate potiere. Ne qua vero præpeditis ambiguitate, ipsum scias tibi adesse et hæc suadere, per quem debes revalescere. Inter ista moribundus erigitur, raptoque baculo mirantibus cunctis egreditur. Videbatur tunc vigilibus suis, illum imminentis leti præsentio ita oberrare: malunt tamen subsequi, et quo tendat observare, quam prohibere. Ille ad sacrum fontem veniens, tertio in ejus amne abluitur, tertio quinquagesimus Psalmus cum implorato Augustini suffragio decantatur; et ante expletum precum holocaustum, æger se miratur subita sanitate de interitu revocatum. Neque quod antiquus fecerat septena lavatione in leproso, hoc noster Elisæus summæ Trinitatis confessor exhibuit trina Baptismatis forma morituro. Regressus ergo, jam non languidus, sed totus sospes ad lectulum, suaviter requievit; et ipso lucis crepusculo monasterium subiit, populoque ex more Matutinas decantavit. Stupor ingens et extasis Abbatem et Fratres ac plebem corripit, cum lætitia et gratiarum effusione; ut ejus exequias præstolabantur excipere, alacrem et incolumem viderent solitum officium exhibere. Ille etiam populo exposuit publica voce, qualiter per S. Augustinum sanatus sit tam propere.

Doroberniæ
Sedem figit.

B 46 Igitur Angelicus Domini Legatus Augustinus, ut iter ejus terminemus, post longa terræ spatia et ex magna parte pererratam Britanniam, post innumera virtutum et documentorum salutaria solatia, ad perpetuum sedem et mansionem suam Doroberniam, cum illo beatissimo sociorum comitatu, regreditur: ubi ut omnium genitor et lucifer, ac solis sui desideratissimus recursus, omnium favore et gaudio excipitur.

Contractum,
surdum et
mutum sanat;

C 47 Inter frequentantes tam potentem curatorem debiliū turbas, advenit juvenis, genibus nitens pro pedibus, utpote gravi utrorumque pedum contractione tortuosus, simul etiam auditu et loquela defunctus; oculis tantum via patebat, sed viam informis gressus negabat; quæ peteret videbat, sed quæ peteret interventrix lingua defecerat: angustias suas mutus tacebat; quod seire juvaret, surdus non audiebat; tot vitæ officiis carentem, sive semivivum sive semimortuum dixerim, nota miserabilis est. Verum miserator Augustinus hanc miseriam pia prece absolvit, et in Trinitatis gratia triplicem calamitatem triplici curatione abegit. Diriguntur gressus, absolvitur lingua, reserantur aures, triformis æger triformi sospitate gratulatur. It, currit, loquitur, audit inoffense, plane, clare. Verumtamen homo lubricus, tanta vanitate et insolentia, accepta incolumitate abusus est, ut vim fecisse Deo videntur Augustinus, qui tam indisciplinatum saluti donandum expetierit. Nam ut cetera vitia levitatis et scurrilitatis ipsius taceamus, ad ecclesiam veniens

tanta garrulitate et lascivia plebem afficiebat, ut omnes sua improbitate scandalizaret; dum nec reverentiam sancto loco ageret, nec ullius increpationi acquiesceret. Sic intemperatum divina animadversio prioribus vinculis gravius adstrinxit, et ablata salute quæ erat indomito ad perniciem, repetitis majori dolore induvis domuit: videlicet os stulti ebulliens stultitiam, et aures intentas ad fabulas omnemque lasciviam, pedes quoque currentes ad præcipitium, aenea clave obstruxit, et ad continentiam retorsit. Arcatus itaque acrioribus cruciatibus, ad ecclesiam medicum ab amicis et cognatis attrahitur; Sanctique vestigiis inherens, quod obstructis verbis nequibat, diris suspiriis deplangit: lacrymans et ejulans veniam poscit, sospitatem indebitam præsumpta clementia repetit. Vulnerantur altius paterna viscera aliena miseria, et cum misericordiæ Iudice luctator misericordia, qua sola solet vinci miseratrix justitia. Inter reum et Deum obstat causidicus mediator: hinc puniendum increpat, illinc salvandum intentat. Confunditur scelestus de culpa, corrigitur poenitentia; ut correctus induatur justitia, justificatus potiatur justis Salvatoris gratia. Sic interveniens Augustinus prævaluit victoria, extorsit cum Jacob benedictionem, cum Moyse propitiationem, et raptam a Domino victor misero reportavit demum sospitatem. Ille et gressibus et eloquio et auditione reformatus ad integrum, cessat ulterius aliena ope duci, cessat digitis loqui, desuescunt et alii quibus surdo satisfaciunt signa doceri; sensu quoque sanior redditus, desinit a ventositate priori (quod utilius est corporea salute) Patris scilicet Augustini eruditione, correptione, prece, ac salvatione.

D
VICT COCE-
LINO.
Inque eadem
mala ob inso-
lentiam relap-
sum.

restaurat
per poeniten-
tiam.

E

ANNOTATA.

a *Urbis Eboracum est ad Urum fluvium, vulgo Ouse, in quem alius minor ibidem influit Fossa jam dicta, et videtur hic Suarios dici. In minori Vita Sualavi.*

b *Imo Galliarum: sed propter Francos, ex Germania oriundos, Gallia sub Germania continebatur.*

c *Scilicet anno 598, sed videntur hæc de Cantuariensium conversione potius intelligenda.*

d *De hoc igne sacro egimus 17 Januarii ad Miracula S. Antonii § 1.*

e *De hoc monasterio Cerneliensi consule Monasticum Anglicanum pag. 253 et sequenti. Datur ibi charta foundationis, factæ anno 987, cum sub initium esset cernobiolum trium Monachorum.*

CAPUT V.

F

S. Livinus baptizatus et instructus. S. Augustini obitus et sepultura.

Jam vero inter tot virtutum insignia, quis digne efferat tanti Doctoris præconia, per quem non tantum efferationes suave Christi jugum suscipiant, verum etiam sancti et signipotentes viri, etiam Angelico monitu, ad eum mirabili veniunt via erudiendi? Res est non capitulari aetudine commendanda, sed plana et lucida sententia exponenda. Legimus in a Vita beatissimi Pontificis et Martyris Livini, fidei sanctorum sociorum suorum commendatione descripta, qualiter ipse Dominorum negotiorum dispensator fidelissimus Augustinus, ad religiosum Regem b Scotiæ Colomanum omnium salutis consulens venerit, et B. Livinum tunc puerum cum S. Menalchio Pontifice baptizaverit, utque Rex et Regina regni Optimates illum a fonte susceperint. Tunc insuper baptizatum solaris splendoris columna coram omnibus alluxit, et in splendore aurea sole micantior dextra appar-

Profectus in
Scotiam.

a

b

rens

act go-
CELINO.
b
S. Livinum
baptizat :
cumque cum
Sociis Angelo
Duce

Arens ter puerum signo Crucis benedixit, atque vox cœlica in hæc verba sonuit : Dilectus Deo et hominibus, cujus memoria in benedictione est. Hinc præclarus Augustinus Dominum glorificavit, et cunctis glorificandi documentum dedit. Interea sanctis vite incrementis adolescens ille, suus et ævo et merito filiolus, adeo dilectus erat Regi et omnibus, ut miro affectu ac precibus eum retinere tentarent. Cui timenti retiacula mundi et hoc super anxie fluctuanti, Angelus lucis affulsit ; proprioque cum nomine salutans, Ave, inquit, Frater Livine, desine tribulari, et audi quo debeas consolari. Vade hinc ad Anglorum Pontificem Augustinum, et ab eo percipe totius sanctæ institutionis documentum, per quem Deo provehente summam attingas virtutum. Ast Domini Confessor festinans Angelicis jussibus obtemperare, expetita Regis dimissione et ruptis sanctorum suorum retinaculis ceu telis aranæ, cum tribus beatis discipulis Foilano, Helia et Kyliano (qui etiam describendis ipsius gestis probatissimi auctores clare) ultro contendit ad mare, quo posset ad desideratissimum Patrem Augustinum transnavigare. Sed occurrit Angelus Domini in itinere, juvenili decore, splendida facie, grates in-cessu, dulcis affamine : Confide, ait, Frater, quia Dominus me tibi misit ducem et custodem inseparabilem in omni via tua. Tu modo incunctanter sequere me : quia ad illum tui profectus doctorem quem petis, favente Domino, perducam te successibus prosperis. Agnosce ergo prudens Livinus spiritum veritatis hæc sibi dicentem, prosequitur fiducialiter cum præfatis discipulis præcedentem, et illud mare magnum ac spatiosum siccis pariter transeunt vestigiis. Videbatur autem tam sacratissimo Livino quam beatis sociis suis, toto illo itinere, quo pedestri incessu vasti gurgitis fluctus acsi solidam aream calcabant, quod per prata vel campestria vireta, rosis ac liliis omnique herbarum ac florum pulcherrima varietate vernantia, transirent. Ibi vero siderens Dux sequaces suos tuto littore feliciter exposuit, cum indicibili jubare et ampla lucis cornuscatione, ipsis intuentibus, cœlos repetiit ; ut hoc splendore videretur dicere : Huc me, filii lucis, spreto mundi tenebris, sequi properate. Quis itaque hæc tam florida ac fulgida miracula gloriosi Augustini meritis dubitat vel adscribere vel comminicare, ut Augustinum quærentibus unda viret, pontus floreret, fluctus vernaret ; et ipse gurgis, sub pedibus Evangelizatorem pacis petentium, se ut solidum campum exhiberet ? Venit ergo, cum prænominatis tribus sanctæ Trinitatis Confessoribus, desideriosus Livinus ad desiderabilem Patrem Augustinum ; venit Angelico ductu velut ad alterum Angelum, de florido itinere ad florigerum paradisum, de via maris ad fontem mellifluum, de perniciosis opibus ad incorruptibilem divitiarum thesaurarium, cui de cubiculo veri Regis infinitam opulentiam rerum et inmarcescibilem pulchritudinem specierum depromat omnium. O quam festum ortum est gaudium tam præcelso Doctore Sanctorum, ubi talem sibi divinitus destinatum exceperat discipulum, quem Spiritu sancto præsciverat venturum, qui dignus erit magister aliorum ! Sed generosa indoles Livini, non tam divinitus inspirato mavult discere humiliter, quod postea doceat fiducialiter. Audit illum, qui in cœlo posuit os suum, Angelico ore disputantem de infimta multitudine et gloriosa supernarum Virtutum, de præcellentissima Apostolicæ sublimitatis hierarchia, de innumerabili exercitu et triumphali Martyrum palma, de candidissima Confessorum ac Virginum corona ; omnem mundi pœnam non esse condignam ad tanta præmia ; nihil comparari, nihil appetiari posse ad illam pulchritudinem ;

super mare
ambulando,

ad se venien-
tem instruit

ad illam dignitatem, ad illam indeficientem solennitatem et gaudia, omni genere laborum, omni fragrantia virtutum, nunc esse currendum. Ad illud sempiternæ beatitudinis brachium, ducebat avidissimum æmulum per omnia floreta sacrarum Scripturarum ; pandebat ei araria et cellaria Christi et Ecclesiæ, in deliciis et oblectationibus Dominicarum gazarum ac vitam spirantium aromatum, in sempiterna caritate et claritate Sanctorum. Illis aliisque plurimis exhortationibus Dux inclitus Dominicorum castrorum armabat athletam Christi fortissimum, accendebat ardentissimum ; jamque secundum præducis Angeli pollicitationem ad Apostolicæ conversationis evexit perfectionem, ut et palmam attingeret Martyrialem. Itaque per quinquennium et menses tres secum detentum, sanctissimis exemplis ac instrumentis in omni sanctitate proVectum, ævo tenerum sed religiosa maturitate grandævum, tandem consecrat Sacerdotem Christo electissimum. Dat etiam liberalissimus et catigeta in ipsa dilecti discipuli ordinatione dulcissimum pignus et memoriale perpetuæ dilectionis suæ. Casulam videlicet purpuream, gloriosi martyrii præsagam, auro et gemmis instar meritorum prætextam : addit Stolum et Orarium, similiter aurea ac pretiosarum genimarum sideribus decorata insignia. Jamque imprecatus sibi omnia bona, et mutua orationum suffragia, non sine mutuis lacrymis, remittit eum Regi ac genti suæ desideratissimum eruditorem, cum præmemoratis sanctis comitibus suis. Denique sicut apes mellifluum florem, et sicut cervi aquæ fontem, sic Augustinum appetebant undique cœlestia mellificantem.

49 Erat quidam veteranus, qui asserebat avum suum per S. Augustinum baptizatum fuisse, et hoc avum patri suo, patremque sibi tali modo retulisse. Cum essem, aiebat, adolescentulus, et vidissem ad illum novum et inauditum nostræ salutis Protodoc-ctorem Augustinum, quasi ad quemdam Angelum, concurrentia populorum agmina ; ego, cui vanitas corona, cui gaudium stultitia, cui deliciæ erant ridicula, mira sensus hebetudine deridebam omnia, velut phantasmata, omnesque errare præter me meosque coerroneos magna credebam ineptia. Cum vero audissem illum omnia debiliū ac moribundorum curare corpora, ampliori incredulus cachinnabam vesania. Concepi tandem dolositatem lasciviæ meæ, et ut uter ventosus veni illum quasi syco-phantam videre, aut seminiverbium audire ; ad hoc videlicet, ut aliquam stropham raperem ab ejus ore vel curatione, unde possem meis similibus risum movero. Cumque me pressanti turbæ, ut insidiosus et latrunculus, immersissem, ejusque paternum ac reverendum intuitum oculis notassem ; protinus ingenti confusus terrore dirigi, ut videretur in eo divina quedam animadversio impuritatis meæ indignari. At ille sancto Dei Spiritu plenus (ut claruit hæcenus) invisum quasi notissimum respexit : missoque ministro, illum, inquit, adolescentem adduc mihi ; me sibi de medio plebis præcepit adduci. Tum vero altius intendens quod sine indice innotuerim illi, tanto stupore contremui, acsi cum exerta machæra quæstorem ac punitorem vidissem sceleris mei. Continuo ad tanti vatis clementiam confugi, ac substratus sacros pedes adstrinxi. Ibi omnem ventositatis tumorem quasi compuncta vesica emisi, omnes sordes fluxæ levitatis evomui, totum me tam benigni Patris præceptis ac documentis dedidi. Ille placide increpatum et instructum paternis ulnis amplexus, credentem in Christum me baptizavit, atque in filios filiorum d producta longævitæ benedixit. Hæc et his plura præfatus vetulus, ab avo suo patri audita, et a patre sibi narrata, representabat audientibus fidei assertionem, quasi ab alio seculo cognita.

Sacerdotem
consecrat et
dimittit :

c

E

irrisorem
adolecentem

F
ad se vocatum
emendat,

et instructum
baptizat :

d

*fuit Sanctus
statura pro-
cera.*

*Miraculis
clarus*

*anhelat ad
coelestem
gloriam,*

*S. Lauren-
tium ordinat
successorem ;*

A cognita. Intimabat autem a parentibus sibi insinuatam ipsius B. Augustini formam et personam patriciam, staturam proceram et arduam, adeo ut a scapulis populo superemineret, et Saulem proceritate, non atrocitate, exhiberet. Facies amabilis et reverenda, frons mediante coma suis columnis resultabat fenestrata. Signa vero et sanitates, quæ in populo frequentantium cœtūque debiliū assiduebat, nullum enarrare nec enumerare posse adstruebat. Memorabatur jugiter pedestri incessu, sæpius discalceatus, provincis Apostolica devotione lustrasse, et callos genuum fratris Domini Jacobi in plantis attraxisse : plures quoque sanctorum comitum ejus easdem virtutes vel imitari vel æquiparare solitos asserebat. Hinc itaque, cum caritas omnia probabilia credat, et cum ultro credimus quod amamus, quod vero non credimus odisse nos vel spernere probamus ; perpendant filii dilectionis et non alieni, quod ea quæ Sancti gesserunt in vita, vel per scripta, vel per longævos seniores, vel per famam (quæ est lex historiæ) a generatione in generationem propagatam, Deo propalante ad notitiam Scripturarum sanctarum potuerint pervenire, quæ et qualia non est injuria credere. Jam post flumina et feras repulsas gloriosi Augustini palmariam explicemus.

50 Jamdudum vero ille superaus incola, percussus illa, quæ fortis est ut mors, superni amoris plaga, abhorrebat omnia terrena oblectamenta sicut vitæ detrimenta ; et mundanam gloriam sicut vincula, sicut ergastula, sicut supplicia ; quæ tamen cum ipsa morte dulces esset pro Salvatore pati omnia. Solo itaque corpore ligatus in terra, immo sola gignendorum et informandorum Deo filiorum paternæ astrictus cura, de reliquo totus conversabatur in illa æterna patria ; tota mente, tota anima, jugi ac violenta instantia captabat coelestia. Quæ precum incensa, quæ sanctorum desideriorum lamenta, quam inenarrabilia mittebat cœlo suspiria ? Quis, inquit, dabit mihi pennas sicut columbæ et volabo et requiescam ? Et, Quando veniam et apparebo ante faciem Dei mei. Concupivit et deferit anima mea in atria Domini. Sic irrequietis clamoribus præoccupabat faciem Domini, et vim faciebat cœlo, crebris pulsibus rogans admitti, cupiens dissolvi et cum Christo esse. Tandem vero intelligens ex Spiritus sancti responso exauditum suum desiderium, ut veniat ad ipsum omnibus reetis corde desideratum ; cepit parentalibus visceribus anxie pertimescere, ne post se lactea natæ vel nascentis Ecclesiæ infantia, orbata Pastore, luporum dilapidaretur invasione. Hinc B. Laurentium, Apostolicæ sanctitatis virum, Apostolicis signis præclarum, suorumque comitum præcipuum, dicente sibi Domino in spiritu ; Hunc mihi unge in Sacerdotem electum, perspicaci animo cum superno instinctu intendit pro se ordinandum. Refert hæc ad Clerum, ad Regem, ad populum : placet omnibus, favent omnes, simul benedicunt et expetunt. Rege itaque cum confluente populo immensum congratulante, ordinat cum omni solenni gaudio Laurentium sibi successorem ; ut quondam Apostolorum Princeps Petrus Clementem, ob supradictam videlicet novellæ informationis necessitatem : quod tamen exemplum nulli imposterum debet esse præsumendum. Nemo rite hoc fecit post Petrum, nemo incompetenter faciat post Augustinum. Nam unus Christus, una Ecclesia, unus Episcopus, nec dividitur unus et unitas. Consecratum ergo destinat ad omnia promptissimum, ut Paulus Timotheum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi ; ut discurrat, festinet ; instet opportune, importune ; arguat, obsecret, in omni patientia et doctrina. Ipse vero

theoricus contemplator, ut mundi opprimentis perfuga, ut passer solitarius in tecto, gaudebat nimium, ruptis rerum retinaculis, pennis æterni amoris ad Dominum evolare, in optima parte Mariæ requiescere, soli Deo vacare, revelata facie gloriæ Domini assistere, ejusque perpetua pasci dulcedine. Tunc demum se vivere ac regnare, tunc primum se cepisse servire Deo credebat. Numquam tamen defecit Dominica lucra augere, in conveniendo populos in unum, et ipsos Reges ut serviant Domino : nusquam deerat, ubi Divina postulabat. Nunc, ut aquila, ad superna volabat ; nunc, Dominica poscente, pascua ima revisabat.

51 Quid longa tergiversatione exitum presentis Incis dare fornadat oratio ? Tandem victorissimus Athleta Domini, in omni sanctitate et meritorum perfectione excursu vite stadio, pervenit ad bravium ac diu desiderata æterni Regni præmia. Jam pulsanti per aegritudinem Domino aperuit, cum inenarrabili tripudio et aromatico gratiarum sacrificio. Tum magnanimo paternæ dilectionis affectu exhortabatur, tam Regem et Principes, quam Clerum et populum, servire Domino in timore ; et profumatis demoniorum sacrificiorum sordibus, in fide Christi divinitus sibi tradita immobiliter perseverare ; et uni Deo vivo et vero, fide et amore, perpetuo adhærere ; ejusque mandata, per inunctum Pontificem ac Dominicos ministros, diligenter observare. Venit ergo finis mundalium procellarum, et illuxit aurora æternarum lætitiarum ; et benedicto Rege, et confirmata in Christo primitiva suæ gentiuræ Ecclesia, relinquens omnibus perpetuæ dilectionis pignora beatæque vitæ documenta, inter sanctorum sociorum discipulorumque lacrymosa examina, stante B. Laurentio cum populo frequentia, deposita sarcina carnis assumitur in cœlum, cum supernarum virtutum triumpho et gloria, cum inæstimabili omnium occurso et receptu sempiternæque lætitiæ. O quanto solennio adornatur et coronatur tunc omne cœlum, videlicet ad tam præclari civis adventum. Ambiunt æthereæ turmae victorem palmigerum, invitant Apostoli in suas sedes socium Apostolicum, vallant purpurata castra Martyrum martyrialem signiferum, amplectuntur insignem Hierarcham splendentia agmina Confessorum et venerabilis turba Sacerdotum, cantant dulcibus hymnis caudentes chori Virginum ducem virginem ; utque usu mortali loquamur illa ineffabilia sacramenta supernorum concentuum, tunc illa magna Jerusalem magni Regis civitas simul violit populos et tribus suas, simul in Augustini triumpho personantes Domino gratias et laudes indefessas. Quos omnes nos infimi, licet tam indigni quam impares laudatores, prosequamur ut possumus, non exequialibus planctibus, sed his triumphalibus cantibus : Regnas Augustine, Augustis sæculi nomine et dignitate sublimior, qui auxisti rem Christi publicam, et Romanæ Ecclesiæ adjecisti Britanniam, melius quam Cæsar Augustus Romanis opibus Alexandrium. Te Reges et Principes et Senatus Anglorum, et turba gentium comitantur in cœlum ; te Angeli et Archangeli triumphantem deducunt, Throni et Dominationes excipiunt, te coronat Rex Regum.

52 Pretiosissimam vero ejus corporis margaritam, in ipso Apostolico et Regali monasterio, quod ipse Deo auctore condiderat, præelectissimus Laurentius, facta magnifica dedicatione, cum devotissimo Rege Æthelberto et confluis Angliæ populis, recondidit in Aquilonali videlicet ejusdem sacrae aule porticu, ubi in æterna memoria cœlestis regni depositum thesaurizavit.

53 Sed dum festioamus tam piæ historiæ finire, adhuc obstinate tenemur, et hujus Angelici loci

D
ARC. GO-
CELLINO
soli Deo
vacat :

ager dat
monita Regi
et aliis :

sancte obit.

et coronatur
in cælo :

F

sepellitur in
monasterio,

AUCT. GO-
CELIUS.
* dulce est
ubi sepulti
etiam alii
plures Sancti.

A loci gratiosa dulcedine et Sanctorum caritatis infi-
nito charismate, quod sedet saturos, saturet deside-
riosos, dulciter * recolere, qualiter illam porticum
tot primorum Eruditorum Britannie, immo tot An-
gelorum Dei, celestia implevereintmansolea. In qui-
bus grata est animadvertendum, quam generosa
pignora universalis Mater Roma ediderit, quæ ipsi
Britannico Oceano Patres et institutores existerent :
quos dum unus amor uno cubiculo simul astringe-
ret, singulos Patronos sigillatim distinctos plures
nationes propriis radiis præclaros haberent. Horum
præcellentiſſimus Augustinus, Laurentium ejus
templi dedicatorem, sibi successorem (ut præmon-
stratum est) creavit: Mellitum Londoniæ, Justum
Roſſenſi Ecclesiæ Episcopos ordinavit; quos uterque
propter Christum exiliatus, tertius Mellitus, quar-
tus Justus successor excepit. His e Honorius, et ipse
Romanæ informationis honor decorosus, annexus
quintus. Sextus Deusdedit ordine, sed primus flos
gentis Anglicæ, in Romanorum Patrum transit
conscriptionem : cujus primitiis ex Anglia nihil gra-
tius habuere Doroberniæ Romana principia. Septi-
mus quoque Theodorus, Romanæ præcellentiæ
subsecutor egregius, alio Augustino a dextro con-
sepultus est latere, una tantum monasterialis alvi
maceria interstita, quia nondum amplificata porticus
omnes nequiebat suscipere : qua postea dilatata, his
sanctis consortibus adjungitur omnibus amandus
seculis Adrianus, ejusdem monasterii Abbas ele-
mentissimus; qui ab Apostolico Romæ electissimus
in Archipræsulem Doroberniæ, ipsum beatum Theo-
dorum adduxit pro se, cum quo Anglos fecit doci-
biles Dei tam Græca quam Latina eruditione. Item
candidissimum ex Anglis lilium Regia Christi virgo
Mildretha, suo candore gratissime illustrat splen-
dida tantorum Patrum ornamenta. Horum igitur
omnium auctor beatissimus Papa Gregorius, habens
altare medium velut patricium solium, ipsamque
servans Deo dicatam porticum, æterna dilectione
circumplectitur, non tam funera consepulcorum, quam
triclinia convivantium filiorum : ante omnes vero
sibi astringit Augustinum, ut suæ institutionis pri-
micerium, suæ parturitionis primogenitum, et vita
et ordine primum. Ceteri quoque filii, qui Protopa-
rentes Ecclesiastici sunt Angliæ, accumbunt sicut
novellæ olivarum in circuitu mensæ suæ. In authen-
tica vero præminentissimæ Augustini tumba Epi-
taphium scriptum est hujusmodi : Hic requiescit
Dominus Augustinus, Dorobernensis Archiepiscopus
primus, qui olim huc a B. Gregorio Romanæ urbis
Pontifice directus, et a Deo operatione miraculorum
suffultus, Æthelbertum Regem ac gentem illius ab
idolorum cultu ad Christi fidem perduxit, et com-
pletis in pace diebus officii sui defunctus est, septimo
Kalendas Junias, eodem Rege regnante. De his
quoque septem primis Anglicæ Ecclesiæ columnis,
Tarpeia de rupe Romæ excisis, hi versus substi-
tuuntur.

Additi versus
de septem
Episcopis,

Septem Primates sunt Anglis et Protopatres,
Septem Rectores septemque per athra triones;
Septem sunt stellæ, has tenet unius area cellæ;
Septem cisternæ vitæ, septemque lucernæ;
Et septem palmæ regni, septemque coronæ.
Quin oculi septem, quibus hunc Christus videt or-
[bem,

Ut currit mundus septem per secula diebus.

Horum tituli, suo ordine superscripti, sunt hi.

Dux Augustinus præcellit in ordine primus.
Lauriger et mundus, Laurenti sede secundus.
Tertius est gratus Mellitus, melligeratus.
Quartus adest Justus, dulces dans nomine gustus.
Quintus Honorius, Ecclesiæ vigor extat honorque.
Deusdedit est sextus, cui dat sua monera Christus.

Theodorus juxta fert sabbata septimos alma.
His septem Ducibus viget Anglia totque diebus.
Additur octavus Monachorum dux Adrianus :
Anglorum stella Mildretha refert sua mella.
Octo Patres Romæ, reliqui comitantur honore
Ex Anglis nati, meritis horum sociati.
Hinc manat divis Evangelii via rivis :
Hi sunt Brithwaldus, Tatwinus, vosque Nothelme,
Et jam Berta, Patres primos Proceres imitantes,
Tot simul Ecclesiæ cingent frontem pietate.
De innumeris vero signis, quæ in hoc requietionis
suæ dormitorio, vel ubi gentium aut locorum, B.
Augustinus pro fide petentium exhibuit, aliquanta
quæ fidelium oculis probata sunt, sequens libellus
enarrabit, Deo nos in veritate sua dirigente, qui per
omnia secula regnans, semper in Sanctis se mirabi-
lem ostendit.

ANNOTATA.

a Hæc illustranda erunt 12 Novembris, scripta a
S. Bonifacio Archiepiscopo Moguntinensi.

b Id est Hibernia hodiernæ, quæ tunc Scotia dice-
batur.

c Catigeta Papiæ est Doctor, aut Rhetor, Græce
καταγρητής, perperam impressum Catigera.

d In Vita minore hæc accuratius ita explicantur :
Affirmabat enim eundem avum ultra centum annos
vixisse, ipsamque longævitatis benedictionem in
patrem suum descendisse, in se etiam centenarios
progenitorum annos longe excrevisse.

e Coluntur sequentes, Honorius 30 Septembris,
Deusdedit 30 Junii Theodorus 19 Septembris, Adria-
nus 9 Januarii Mildretha 13 Julii.

f Præfuerunt Ecclesiæ Cantuariensi Archiepiscopi,
Brithwaldus ab anno 693 usque ad annum 730, cui
successit Tatwinus, mortuus anno 734, ad 30 Julii
Martyrologio Anglicano inscriptus. Successit Nothel-
mus et vixit ad annum usque 739. Hic in tabella ve-
teris altaris S. Augustini etiam Sanctus habetur, ejus-
que ibidem mausoleum inter alios Sanctos extat.

APPENDIX

Ex Chronico Joannis Bromtoni.

De mortuis, ad evictionem Decimarum et
Excommunicationis vim probandum, sus-
citatis.

I Inter decem Scriptores Angliæ, anno MDCLII Londini
excusos, sextum locum tenet Journalensis Abbatidis Joan-
nis Bromtoni Chronicon, ob ingressu S. Augustini in
Angliam perductum usque ad Ricardi Regis mortem,
seu annum MEXCIX. Hic inter alia rem mirabilem mi-
numeque contemnendam narrat, ut a vetustiori Auctore
scriptam; quem utinam nobis indicasset! eo enim plus
fidei haberet, quo ille esset antiquior. Nunc in Auctoris
ignoti fide quicquid est refero : cui an et quatenus credi
possit, si lente de re tam insigni Beda et hoc Vitæ au-
ctore Gocelina, Lectori æstimandum relinquo : ipsa
narratio sic habet.

De isto S. Augustino legitur, quod cum in Comi-
tatu Oxoniæ, in villa quæ dicitur Cump-ton, ad præ-
dicandum semel venisset; accessit ad eum Presbyter
ejusdem villæ, dicens : Pater, sciatis, quod Miles,
hujus fundi Dominus, sæpe a me monitus, non vult
ex his quæ sibi Deus dedit decimas persolvere : et
Excommunicationis sententiam ei comminatus, ma-
gis eum reperi obstinatum. Quod audiens S. Augu-
stinus, Militi ad se vocato dixit : Quid hoc, filii,
audio de te? Cur decimas tuas Deo et Ecclesiæ non
reddis? Nescis quia decimæ non sunt tuæ, sed Dei?

Cui

E
aliisque San-
ctis ibidem
consepultis.

E

F

Decimas solve-
re recusantem
correcturus
Augustinus,

A Cui Miles iratus respondit : Quis terram coluit aut seminavit? nonne ego? Sciant omnes, quia ejus erit decimus manipulus, cujus sunt et novem. Cui Augustinus : Noli, fili, ita loqui : scias enim quod, si juxta fidelium consuetudinem non decimaveris, excommunicabo te. Et conversus ad altare ut celebraret, coram omni populo dixit, Præcipio ut aliquis excommunicatus Missæ intersit. Quo dicto, in ipso introitu ecclesiæ cadaver sepultum se erigens, cæmeteriumque egrediens, quamdiu S. Augustinus Missam celebravit, immobile ibi stabat. Quo viso fideles ibi præsentés, fere extra se positi, venientes ad B. Augustinum referunt ei factum. Quibus ait : Nolite pavere : sed Crux cum aqua benedicta nos præcedat, et videamus quid hoc est. Procedens autem Augustinus cum populo, venit cum eis ad ingressum cæmeterii : vidensque cadaver dixit : Præcipio tibi in nomine Domini, ut indices mihi, quis sis. Cui respondit mortuus : Cum ex parte Dei juberés, ne aliquis excommunicatus Missæ interesset; Angeli Dei, qui itineris tui assidue comites existunt, ejecerunt me de loco ubi sepultus fueram; dicentes, quod amicus Dei Augustinus carnes fœtentes projici de ecclesia Dei jussit. Ego enim tempore Britonum, antequam gentiliū Anglorum furor hanc vastasset regionem, hujus villæ patronus fui : et licet sæpius ab hujus ecclesiæ Presbytero monitus, decimas meas numquam dedi : tandem ab eo excommunicatus mortuus sum, et inferno detrusus. Quo audito ipse Sanctus et omnes qui aderant multum fleverunt. Et dixit Augustinus : Scis locum ubi sepultus fuit Presbyter, qui te excommunicavit? Quo respondente, in hoc eodem cæmeterio requiescit; Præcede nos, dixit Augustinus, et locum nobis ostende. Præcessit defunctus, et venit ad locum quemdam prope ecclesiam, ubi nullius sepulturæ signum apparebat : et sequente se Augustino et populo toto, dixit : Ecce locus, hic fodite, et Presbyteri ossa invenietis. Ex præcepto igitur B. Augustini foderunt, et in profundo ossa pauca invenerunt, præ temporis diuturnitate in ariditatem conversa. Quærente Augustino, si hæc essent ossa Presbyteri, respondit defunctus; Etiam. Tunc Augustinus, orans diutius, dixit; Ut sciant omnes, quia mors et vita in manibus Dei sunt, cui nihil est impossibile, in ejus nomine surge : opus enim de te habemus. Quo dicto videbant omnes præsentés pulverem pulveri uniri, et ossa nervis compaginari, et ipsum surgere. Quo ante Augustinum stante, dixit Augustinus : Cognoscis istum, Frater? Respondit : Novi. Pater : et utinam non nossem ! Cui Augustinus : Tu eum excommunicasti? Cui respondit; Utique, et merito : in omnibus enim ecclesiæ semper extitit decimarum retentor, et multorum flagitiorum usque ad diem ultimum patrator. Cui Augustinus. Nosti, Frater, quia misericors est Deus : unde et vos misereri oportet creaturæ et imagini Dei, quæ ejus sanguine redempta tamdiu poenas inferni sustinuit. Tunc tradidit illi flagellum : et flexis ante illum genibus, absolutione flebiliter petita mortuus commissa mortuo relaxavit. Quo absoluto præcepit Augustinus, ut ad sepulchrum rediret et diem præstolaretur ultimum. Qui statim ad sepulchrum reversus, in cinerem mox est resolutus. Tunc ait Augustinus Presbytero, Quanto tempore hic jacuisti? Qui respondit; Centum quinquaginta annis et eo amplius. Et ille; Quomodo, inquit, huc usque fecisti? Respondit, Bene, et in æternæ vitæ deliciis. Et Augustinus; Visne, ait, ut orem Dominum, quatenus ad nos revertaris, et animas a diabolo deceptas nobiscum prædicando ad suum Creatorem reducas. Absit, ait, a te, Pater, quod me a quiete mea perturbatum ad laboriosam seculi vitam facias reverti. Tunc, Augustinus Pres-

Maji T. VI

bytero dixit : Vade, carissime, et quiesce in pace : D simulque ora pro me, et universa Ecclesia sancta Dei. Qui mox sepulchrum intrans, cinis effectus est. Tunc vocato ad se Milite Augustinus dixit : Quid est, fili? adhuc non vis decimas tuas Deo reddere? Tremefactus autem Miles proeidit ad pedes ejus flens, et reatum suum confitens, et veniam petens : relictisque omnibus et coma deposita, S. Augustinum omnibus diebus vitæ suæ secutus est, et in omni sanctitate diem clausit extremum, et æternæ felicitatis gaudium intravit.

Usus ob Excommunicatione absolvendi etiam mortuas ætate S. Gregorii adhuc vixisse, constat ex ejus Vita lib. 2 num. 48 : apud Græcos autem idem usus etiamnum obtinet, quibus experientia compertum est, in Excommunicatione mortuorum corpora non dissolvi, sed fæde intumescere, usque dum fuerit super eos Absolutionis pronuntiata formula. Sed hæc animabus dumtaxat prodesse potest, quarum exitus in statu gratiæ fuerit, manentibus Excommunicationis ecclesiasticæ vinculis, impediētib;que ne aut cælesti gloria, aut communionē precum ac meritorum perfruantur. Quod si cum reatu æternæ damnationis obierint ii qui fuerant excommunicati, animis quidem eorum prodesse absolutio non potest, sed ut summum corporibus quatenus humo contineri et communi sorte dissolvi valeant, nisi forte alicui damnationis debite sententiam suspenderit Deus, ex prævisis Sanctorum orationibus meritisque, ut resuscitato daret spatium penitentiæ; ejus extraordinariæ clementiæ aliqua, sed rara, habentur exempla. Vide Goar in Euchologium pag. 688 et seqq. et cum allegato loco ex Vita S. Gregorii, apud nos legendo XII Martii, confer hanc formulam Euchologii, ab ipso qui Excommunicationem tulit, aut alio ejus personam sustinente, legendam de scripto super mortuo : Contigit quidem humilitatem nostram, excommunicationem ferre in devotissimum N. propter indecens facinus quoddam, qualia plura humanæ naturæ nascuntur. Quandoquidem vero, iis modis, quas novit Dominus qui cuncta antequam fiant agnoscit, commune debitum exolvit ille, procellam Excommunicationis secum devolvens; præsentī diplomate in sancto Spiritu a tali Excommunicatione illum liberamus, ut et in futuro solutus existat, cum Christianis omnibus Domini visionem percepturus, et cum benedicta Patris benedictam et beatam Christi vocem auditoris; videlicet si capax illius boni sit. Hæc autem aliæque similia, excusata explicataque in rectum sensum, vide apud prædictum Goar, atque exemplis firmata. Ceterum phrasi illa de carnibus satentibus, ab ecclesia projici jussis, usus est in simili casu S. Gregorius lib. 2 Dialog. cap. 52, ubi inducit idem jubentem Brixie S. Faustinum, respectu excommunicati unius.

MIRACULA

Auctore eodem Gocelino Monacho.

Ex eadem editione Mabilionis.

De raptore pallii tumbæ S. Augustini, ab ipsa rapina mirabiliter redarguto et emendato; sociisque ejus barbaris, illius exemplo conversis : et de ipsius temporali felicitate.

ii. De contracto miserabiliter deformato et mirabiliter reformato, S. Augustino cum duobus sociis sibi vigilanti glorifice apparente, eumque curari jubente.

iii. De divite moriente, ad vitam convalescente, venerando Pontifice eum visitante.

iv. De quodam Principe, qui cum S. Augustinum blasphemasset, terra dehiscēte et tartarco cane in

50 enm

ea de causa excommunicatum, ideoque visum de ecclesia egredi, suscitatur :

et ab eo qui illum excommunicarat similiter resuscitato,

facit absolvi,

post annos 150 a morte;

usus talis absolutionis antiquus,

E

et forma.

F

A eum terribiliter irrupente, in barathrum absorptus est.

AUCT. GOCCE-
LINO.

v. De mari sedato, et supplice Rege a periculo liberato.

vi. De aura congrua, nautis poscentibus reddita; et [trabe], trium pedum spatio divinitus adaucta.

vii. De naufrago, inter fluctus conservato.

viii. De navi, ceteris ratibus submersis, a tempestate salvata.

ix. De alia navi, a periculo potenter eruta.

x. De tempestate sedata, ventisque versa vice postulatis et celeriter acceptis.

xi. De navi a naufragis tutata, eo quod nautæ festivitatem S. Augustini celebrarent.

xii. De puella muta, loquendi officio restituta.

xiii. De alia puella a nativitate muta, eloquio donata.

xiv. De podagrico curato.

xv. De quodam clauda et manco, ab utraque deformitate reformato.

xvi. De quodam vineto, potenti virtute soloto.

xvii. Qualiter et in qua necessitate B. Augustinus festivitati suæ ejulas procuraverit.

xviii. De cæco illuminato.

B xix. De violatore sepulcri ejus, a seipso punito.

xx. De ejusdam matronæ irreverentia, statim correpta et cito remissa.

xxi. De quodam, ad inelamationem S. Augustini, a prædonum et avium importunitate liberato.

xxii. De divite defuncto, qui post obitum in visu apparens conjugii suæ, calicem argenteum ad quietem animæ suæ B. Augustino fieri mandavit.

* gemma vitæ.

xxiii. De alio divite, cui sanctus Antistes * gemina vice apparens, calicem argenteum suo monasterio procurare jussit.

xxiv. De cæco nato illuminato.

xxv. De circulo ferreo, mirabiliter longe dissiliente, in gloriosi Præsulis gemina apparitione.

xxvi. De duobus miseris, uno cæco, altero clauda, utroque restaurato.

xxvii. De eodem contracto, insolescendo cæcato, et resipiscendo illuminato.

xxviii. De alio contracto erecto.

xxix. De matrona, quæ imaginem sancti Augustini deridebat, ab eo emendata; ipso Reverendo Pontifice iterata vice ei apparente, primo castigante, secundo propitiante, suamque imaginem restaurari jubente.

C *Et hæc quidem genuina partitio est: sed adeo inæqualia facit Capita, ut horum numeros in margine adnotasse contenti, malimus aliter partiri paragraphos.*

CAPUT I.

Injurii puniti; contractus et moribundus sanati: adjuti periclitantes in mari.

cap. I
a

Cum Danorum adhuc Paganorum exercitus a Do-
roberniæ obsideret, omnibus in urbem compulsis,
exterius B. Augustini monasterium, speculativum
scilicet * urbis præsidium, videbatur hostili prædæ
expositum, quod erat tantum supernæ providentiæ
relictum. Protinus irrupunt adversarii, tamquam
ad spoliū; et sepulcralem Sanctorum porticum,
sancta ut profana habentes, invadunt. Quorum unus
pallium laud ignobile, quo S. Augustini tegebatur
monumentum (quia filii paternæ dilectionis, nec in
fuga vel manu hostili, Sanctum relinquere poterant
inornatum, quem præsumerent cœlitus protegen-
dum) furtim sibi præripuit, et sub ascella complica-
tum abscondit. Igitur post ceteros ad alia inhiantes
gressu, mirum dictu! prædo a præda tenetur, fur a
furto arguitur. Pallium adhæret inextricabiliter ra-

* vobis
Danus furatus
tegumentum
sepulcri,

pacibus unguibus, adhæret pro cute clandestino la-
teri; ab hoc tenetur, quod se tenere gloriabatur:
jamque palam omnibus confiteri compellitur, quod
clam eudere arbitrabatur.

2 Cum hoc itaque Sanctum Domini repetunt ad
satisfactionem, in quem irruerant ad direptionem:
sunt interventores, qui fuerant persecutores. Pol-
licitus ergo cum uberrimis lacrymis se Christianum
fore si solveretur, larga Augustini indulgentia con-
tinuo absolvitur, et liber liberatum spoliū super
Sancti tumulum reponere, ut prius fuerat, gratula-
tur. Ad tantum Christi vel Christi famoli miracu-
lum diriguere stupida barbarorum pectora, majori-
que Dei mirificentia lapidosa durities inhumanorum
hominum in insolitos rivos defluxit lacrymarum.
Nec solum Christi potentiam ac sui Augustini præ-
dicant, sed ultro cum ipso socio, quem duplici mira-
culo justitiæ et indulgentiæ divinæ et ligatum et re-
solutum videbant, ad Christianitatis Baptismum con-
volant. Crescunt de hoc fonte beneficentiæ flumina,
dum totum exercitum cœlesti nectare irrigat hæc
fama, et plurimi transeunt in Christianitatis Sacra-
menta. Sic Dominus, qui tenebras in lucem et noc-
tem in diem vertit, ex hostibus fratres fecit; et ab
Anglis, quos venerant expugnare, capiuntur a dia-
bolica captivitate divina libertate, et pro præda ca-
piunt contubernium immortalitatis æternæ: omnibus
autem et fidei et incredulo reveretur Augustini
manus experta, et benedicuntur paternitas prodiga.
Unde ne hoc quidem prætereatur, quod præfatus
suis prædator, post susceptam Christianitatem, de
mediocri Milite dives emicuit et potens, et tota sua
progenies hactenus divitiis accrescens.

convertitur
cum sociis,

et baptizatur,
cum plurimis
de exercitu.

E

3 Vir Saxonicus, vocabulo Leodegarius mon-
struosa tortione toto corpore a nativitate erat con-
tractus. Quid virum dixi, qui manibus nitens pro
pedibus similior erat reptili quam homini? Suræ et
crura coxis inoluta, carne et cute coaluerant una.
Calcanei ex talibus aretabantur infixi, pedes emine-
bant supini, genua ad pectus inflectebantur, quibus
homo acclinis humi inantebatur. Sic miser per ter-
ram tractilis, iter legebat manuum scabellolis, aut
(ut ita dixerim) manibus scabellatis; mutato scilicet
usu, in morem natantis vel reptantis, manus et la-
certi gressus captabant, poplites fallentibus vestigiis
suppeditabant. Conglobatus erat ericius cum jaceret,
* curvatus videbatur reptile cum prodiret. Ecce Adam
Dei imago, cum per ambitionem, non per gratiam,
appetit similis esse Deo, comparatus est non modo
jumentis et quadrupedibus, verumetiam lutosus rep-
tilibus. Verumtamen in Christo jam resolidatus,
quod perdidit per vanitatem, assequi poterit per
virtutem. Sed hæc describendo piis intentamus:
quatenus de majori mortalium miseria majora Dei
in Sanctis suis laudentur mirabilia. Hic igitur homo
tam impositus sui, qui nusquam poterat sine tormento
progredi, ad magnam confusionem sospitum et for-
tium, quos piget etiam Ecclesiam adire, in sua de-
bilitate orandi gratia magnam partem pervagatus
est orbis terræ, mirabile et miserabile, impropera-
bile et erubescibile factus exemplum humanæ iner-
tiæ. Transivit terras et flumina, superavit aëria
Alpium juga, adiit Romam et Romana confinia;
postque tot Sanctorum quæsitæ suffragia, ut et maris
transcenderet iram, translatus est in Angliam. Qua
circuita patria, venit contiguum Londoniæ West-
Monasterium.

cap II

Contractus
membris
conglobatis
reptans,

* curatum

F

post visitata
varia San-
ctuaria

4 Ibi demum post tot labores invenit salutis do-
cumentum, ubi tantopere quæsitum obtineret reme-
dium: ibi ad cœlorum Clavigeri Petri præsidium
noctu pervigilanti, et tandem ambigue obdormitanti,
lucidus nuntius clara reluxit specie, cum blando af-
famæ. Rogat, quid ceteris dormientibus hic vigi-
lando

Angliam adit.

caelesti monitu missus ad S. Augustinum,

A lando expostulet. Refert ille, se petere quatenus et animæ et corporis sui vincula solvantur beati Petri Apostoli clave. Respondet consolator, ibi nequaquam hunc sanandum; sed oportere illum progredi ad primum Angliæ eruditorem Augustinum, illic demum alias ubivis Sanctorum inconcessam salutem adepturum. Ad hæc advena, conquerens se nec Sanctum nec locum nosse ad quem destinabatur, a divino indice docetur, ut urbem proximam Lundoniam ingrediens, viam quæ ducit Cantuariam a viatoribus percunctetur, ubi ei salus promissa et salutifer Sanctus inveniat. Secutus ergo debilis viatoris indices, venit ad Grenewic villam, Tamense fluvio irriguam, B. Ælfege Martyrio sacratam: inde eleemosynaria navi transvectus, manualibus scabellulis ingreditur Cantuariam. Hunc oberrantem diverticulis, et quo se reciperet quæritantem oculis, quædam benigna matrona respiciens, ignotum advenam percunctata, et audita universa ejus a nativitate ærumna, maximeque adventus sui causa, miserata miserum colligit et fovet hospitali clementia. Congaudens etiam de salute sibi cœlitus promissa, adducit illum ad sancti Patris suffragia, dato quod ibi offerat lumine. Admissus ergo intra Sancta sanctorum ipsa poscente, tres noctes ibi pervigilat in prece, eo scilicet attentior quo sanitatis certior.

ibi cereo oblato a S. Augustino Laurentio et Mellito visitatus,

B Jam tertia aurora imminente videt vigilator lucrum suæ imminere perseverantiæ: adveniunt sibi conspicabiliter tres Angelicæ claritatis et principalis eminentiæ Patres, superno splendore (ut referebat) radiantes. Horum medius statura et auctoritate præcellebat: nitebat cæsaries, non arte, sed gratia calamistrata, cœlesti nive dealbata, patriarchaliter liliosa; frons speculativa Dominicæ cruci patebat, quam media coma pro columna formose fenestrabat; aspectus ejus dulcis et amabilis, qui fulgore suo fundebat gaudia lucis. Tum auri splendorem longe transgrediens insula, byssumque et corcum, ceteraque ornamenta, Salomonis gloriam vincentia, ultra nitorem mortalem sua præbebant lumina. Crucis vero labarum*, quod significat Domini coruscanti dextera extulerat, quo victrices Augustorum aquilas elideret, ineffabili splendore rutilabat. At dexter lateralis mediocri statura condecens erat, oculorum sideribus flammabat, facie candebat, plano crine purpurabat. Sinister autem lateralis, Evangelicum Zachæum referebat statura, cujus pusillitas sublevante Crucis arbore non solum Christum videre, sed et in domum suam meruit suscipere; rosas et lilia prætendebat facie, et totus modus corporis gratiosissime sua condecabat habitudine; omnium vero cultus et indumenta supra intellectum humanum gloriosa et multimoda varietate fulminabant. Laterales cum medio eunte ibant, cum stante stabant. Approximantes autem misero, eos trepide respicienti, pariter substitere. Tunc qui medius præstabat, socio lævæ talia irrogat: I, Frater, et ab hoc peregrino nos inclamante, quid postulet, sciscitare. It nuntius, et refert, debilem advenam, beatum patrem Augustinum requisisse, et in Dei misericordia hunc orare, quatenus eum dignetur a nativa contractione curare. Interrupit etiam æger, suæ salutis avidus, legatarias preces, hos emittens clamores: Ad te, Pater clementissime, divino jussu veni; in te, post tot Sanctos requisitos, restat salus hujus destituti, sicut cœlesti oraculo didici.

inter magnos dolores erectus sanatur,

C Tunc ille mediatione præcipuus, quem ipsum Augustinum fuisse et suo nomine declarare hactenus dissimulavimus, utrisque lateralibus (quorum dexterum Laurentium, sinistrum Mellitum extitisse, fideliter credimus) benigno respectu et paternis hæc suggerit adhortationibus: Ite, carissimi, ite; cumque solutis nativis nervorum nexibus in statum suum

erigite. Prætinus dexter comes debilem a capite utrisque palmis adstringit, sinister vero talos innatos ex talibus, ceu robur arboris, a suo nodo extrahit et evellit, atque intortos poplites in directum ostendit. Sanguis vero uberrimus disrupta carne profluxit: quæ sanitas ob hoc forsitan facta est acerbe, cum posset a Sanctis fieri mitissime: ut æger ab animæ et peccatorum sanaretur debilitate, et ex difficultate disceret ingratus non esse. Clamabat ergo inter angustias curationis, ubi inveteratus morbus expavit virtutem novæ medicationis: Misere-mini. inquit, misere-mini. Domini mei, parcite contorto et fragili. Adhuc vociferabatur, et jam toto corpore extensus terræ sospes agebatur. Nec mora in statum suum erigitur, pleneque vigoratus ipsos tres æthereos Hierarchas, mirabile visu! singulos tumulos suos subisse conspicitur. A tanto autem pavore quo clamaverat excitati et exterriti ecclesiæ custodes ac ministri, lectulis exturbantur, ad Sanctorum sacrarium cursim raptantur, mirantur virum adstantem procerum, quem antea miserabantur repantem per humum. Exponit ordine mirabile sacramentum totius visionis et curationis suæ: indicat manu et voce tumbam B. Augustini, qua ipsum medium; et tumbam sacrati Laurentii, qua dextrum; E tumbamque almi Melliti, qua sinistrum memoratorum Principum clare viderat subintrare; omnimoda scilicet astipulans assertionem, cuncta quæ referebat manifeste se nudisse et vidisse: cruor etiam in pavimento abundanter effusus, cum cruentatis artibus, tanti miraculi fidem et divinorum operum laudem addebat propensius.

7 Quia noster Augustinus et noster Abraham, multorum, immo omnium, se poscentium pater est; multis signorum apparet argumentis, et in hac elucet serie. Civis Eboracensis urbis opulentissimus languebat ad mortem: medietas corporis a cingulo vergens, tota jam habebatur defuncta; in pectore tantum extremus halitus palpitabat. Jam confesso, uncto, et communicato finis expectabatur; jamque sine voce et sensu jacens, circumsedentibus amicis et plangente domo, migrare putabatur. Interea moribundus sidereum virum, Pontificali excellentia redimitum, assistentem sibi contemplatur, qui se aurosa virga clementer a latere tactum excitabat, dicens: Surge ocius, et sequere me. Negante languido surgendi facultatem; Prætende, inquit, manum tuam, et me ducem comitare. Mox Angelicus dux, data dextra apprehendens erexit ægrum: ductoque comite in quoddam suum hippodromum, tale protulit consolationis antidotum: Infirmitas hæc non erit tibi ad mortem, quia superna miseratione meo suffragio annuente, jam nunc de ægitudine redibis ad sospitatem plenam, de funere ad vitam; votum autem tuum, quo summos Apostolos te visitaturum orandi gratia vovisti, matura diligenter exequi, gratias agendo semper Deo, tuæ incolumitatis auctori. Postquam exoratis Sanctorum patrociniis in Angliam recurreris, et Cantuariæ approxinaveris, præclarorum Apostolorum monasterium, quod ab Oriente ipsi urbi imminet, supplex ingredere: Sanctorumque inibi feliciter quiescentium expetitis piis suffragiis, nuntia meis Monachis ibidem Deo famulantibus, quomodo vitæ et sanitati de interitu, meo interventu, sis restitutus. Nam ipse sum Augustinus, totius Angliæ gentis Pater affectuosus, omnes vos in Christo parturiens genitivis visceribus, quem quondam sacratissimus Papa Gregorius cum multis adjutoribus in salutem omnium vestrum destinavit.

8 Inter hæc læta nuntia æger evigilat, jamque vivaciores oculorum acies in assidentes vibrat, flentes amicos rediviva voce in gaudia revocat, intimat certissime se jam redditum vitæ, et ab universali Angliæ

D
AUCT. GOCCELINO.

et accurrentibus omnia narrat.

cap. III.
Eboracensis
clavis moribundus

P
a S. Augustino apparen-
te sanatur:

AUC. GO-
CELI NO?
et Romam
adire,

deinde
Cantuariæ
omnia nar-
rare jube-
tur.

b
cap. iv.
Princeps
transcens Re-
gi ad S.
Augustinum
accurrenti,

frustra a
Rege de
blasphemia
objurgatus,

terra de-
hiscens ab-
sorbetur.

A Angliæ Patrono Augustino, interventore veracique indice sibi apparente, id collatum et cognitum sibi fuisse. Obstupentibus ergo omnibus et congratulantibus de agro tam desperato, Deumque benedicentibus in tam salutifero medico, vir fidelis jam restitutus pristino vigori, Eia, inquit, tempus urget me tanti præceptoris jussa ac mea promissa exequi, quatenus B. Petrum Romæ requiram, ac post repetitam patriam, ad suum monasterium et familiam, sua mandata de facto in me miraculo referam. Qui ubi hæc vota exegit, et paternam Augustini affectionem ipsius domesticogregi exposuit, omnes unanimi devotione gratias fuderunt Domino, pro tam grato pii Patris facto et nuntio. Vir autem ille, in signum suæ curationis, quatuor argenteos imposuit quatuor sui monumenti angulis.

9 Armis et religione illustris Rex Angliæ b Ethelstanus, contra externos Gentium impetus classem navalis exercitus in portu Sandwic collegat, et ad hanc conducendam ibat: verum summi Ducis et Patroni sui Augustini prius opem et benedictionem expetere prudenter elegit, per quem se prosperius acturum haud inaniter credit; nam ipse hunc præcipuum Patremegregio dilexit, ejusque ecclesiam B regis opibus ac privilegiis more optimorum antecessorum suorum provexit. Cum paucis ergo hinc ad orationem Rex divertens, a venerabili Abbate Ælfonthe violenta quæsitæ Patroni caritate detineatur. Cui devote præsenti, unus suorum Principum, cum furiosa ironia irruens, Pulchre, inquit, Rex tot gentium, ad unius nescio cujus transmarini mortui declinavit sepulcrum: et relictis tot legionibus, sine duce oberrantibus, ad Regni et Optimatum suorum injuriam, despicabili hic accubitu pastinatur: nos belli procinctu occupamur, et belliger noster clandestinis epulis pro armis accingitur. Optabat contra Regis prudentia vecordem temperare, cujus sic obviat Sancti defensor vesaniæ. Iste quem calumniaris externum advenam, omnium nostrum, quos late ambit Oceanus, divus genitor est, omnesque hujus orbis filii a nullo terreno parente præclarius, quam ab ejus generositate sumus generosi. Nemo hujus mundi nobis propinquior extitit, nemo plus contulit, quam qui se ipsum dedit, et animam suam propter Christum ponere venit. Hic gratuitus pater ingratorum, et ultroneus miserator tenebrarum nostrarum, amplissimam natalitiæ Romæ gloriam propter nos, non propter nostra reliquit; et ab illo mundi vertice ad hunc nostrum angulum declinavit, atque perpetua caritate ad perpetuam salutem nostram nobiscum perpetuo manere elegit; exemplo scilicet mundi Salvatoris, qui de æterna cælorum gloria ad infinium seculum nostrum descendit, ut nos ad suæ celsitudinis claritatem erigeret. Et nos, ob tanta Dei suorumque æmulorum beneficia, repulsus reddimus et opprobria? Desine ergo infelix arrogantia blasphemare, et nobiscum potius benedictione et caritate paternam participare: nam quisquis tam verum Parentem contempserit, in æternum degener erit. Hæc itaque interminationes recte in caput decidere contemptoris.

10 Memoratus itaque Princeps, sprete sancti caritate, spreto Rege et ejus licentia, cum omnium prece, ascenso equo ad exercitum festinat sæva indignatione. Qui veniens ad locum, Ciolum nominatum, non longe a monasterio ad Orientem situm, irruente ira Dei, videt cum suis comitibus vasto hiata terram dehiscere, canem immensæ enormitatis et infernalis nigredinis exsilire, atque in se terribili rictu irruere. Hoc igitur monstro exterritus equus in terga erigitur; et impius scissor excussus, fracta cervice superbiæ, in infernum demergitur, et barathri offa efficitur. Dominus autem justus concidet

cervices peccatorum: confundantur et convertantur D retrorsum omnes qui oderunt Sion. Sic Dei ultione peracta, canis qui videbatur evanuit: nam tali hoste perire debuit, qui contra sanctum Domini Augustinum tam sæve oblatrare non timuit. Adeo autem res properata est, ut adhuc discumbenti Regi factum nuntiaretur. Qui contremiscens et ingemiscens; Jure, inquit, incurrit maledictionem, qui Sancti respuit benedictionem: jure tartarum hereditavit, qui Patriarcham nostrum ab hac sua patria bruto supercilio exheredavit.

11 Quid etiam in mari possit, qui ubique terrarum vel locorum credentibus succurrit, quis digne memorabit? In Translatione Deo dilectæ Virginis d Mildrethæ satis exposuimus, de e Cnuti Regis Danorum tempestuoso periculo ad tam mirifici Patris invocationem sedato, quod et in hac mensa avido convivæ apponimus, eodem quidem sensu, licet alio verborum apparatu. Is ergo de expugnatore Pater Angliæ, de vastatore ecclesiarum constructor factus est egregius. Hæc mutatio dexteræ Excelsi, qui de tenebris lucem, de tribulatione reddit exultationem. Ille, erga Sanctos patriæ ac Dei ministros cum esset devotus, præcelso Augustino tamquam Sanctorum parenti deditus erat attentius, illi se commendabat obnixius. Igitur Romam proficiscens ad Apostolorum suffragia, hunc sibi Apostolicum ducem ac patronum in omnibus visendo suppliciter requisivit, et muneribus ac votis adjunxit: quo fretus ibat feliciter ac prospere, acceptissimus tam Principibus ac plebibus ipsique Imperatori, quam Clero et Sacerdotibus ipsique Romanæ monarchiæ Præsuli. Grande erat spectaculum gratumque miraculum populis et nationibus, quod Rex quatuor Regnorum sublimium, iret, ferro quidem inermis, sed Apostolica fide armatus, ut Apostolicus Domini peregrinus. Non illum a cœpto deterruerat avidum regnandi hominum genus, cujus vacua regna ambirent circumhabitantes gentes, velut obsidione cingentes. Auctus ergo quæditorum Sanctorum prædiis cum Apostolica benedictione, tandemque redux ad Anglicum mare, excipitur gaudenter suorum occurrentium classe.

12 Prospero itaque vento jam medium pelagi nautæ transierant, jam sua Anglia oculis patebat; enim repente versa serenitas in severitatem, omnium procellarum et turbinum evomit furorem. Pontus a fundo evertitur, undarum montibus ad æthera grassatur; hic terra inter fluctus aperitur, illic cælum fluctuoso vertice pulsatur, pendulis ratibus patula charybdis intentatur. Quantus hic omnium tremor et terror, ubi omnem spem effugii ac remedii obruit irruens mortis horror! Cælum undique et undique pontus, undique expugnans ventus et fluctus; naves in mari, et mare in navibus. Contra hunc Martem nil agit lorica et clypeus, hasta et gladius; hic bellator nullam veretur multitudinem; non Xerxem Regem, cujus exercitui terra defuit, cujus classibus mare defecit; omnes uno hiatu, tamquam unum virum una machæra, devoraret. Quid hic dices Regnorum Monarcha? Numquam in terretri acie vel in placidioris undæ certamine talem incurristi quæstionem. Ubi nunc regna tua, quæ avidis aspectibus oblata, jam pene amisisti cum vitæ? Eruant te modo in quibus confidebas, si Augustino adjutore, tuis copiis fretus, non indigeas. Quinimmo nisi ipse succurrerit, jam omnia perdidisti, jam cum omnibus peristi. Tum vero Rex, tot fremitus tempestatum, stridorem rudentum, rugitum procellarum, ictus turbinum, clamorem nautarum, jam pene exanimis, tali voce interrupit, dicens; Quæ est hæc ira, sanctissime Pater Augustine, vel quod scelus meum, ut in tuo patrocinio ubique confisum, jam longo itinere

cap. v
Cnutus Rex
plus,

d
e

E

peregrina-
tus Romam,

in reditu
prope Angliam
a tempestate
periclitans,

F

invocat S.
Augustinum,

nere

A nere pene exacto, in conspectum mei Regni perductum, hic tandem tradas ad interitum? et in hac abyssu tot fluctibus obruas, tot periculorum montibus interimas? Si puniendus eram, saltem in tantis terrarum spatiis vel vilissimo loco humanam conciliasses sepulturam. dummodo non traderer in hanc vastissimam lacunam, et in prædam marinis bellis devorandam. In quem Sanctorum jam audebit confidere, qui me audierit in tui fiducia periisse?

13 Hæc elevatis oculis et manibus proclamans, apertis thesauris suis auream laminam extraxit, et hac totam Regiam navim suam capaci longitudine circumcinxit: addidit et decentissimum pallium cum aliis festivis opibus, atque hæc ornamenta interventori Augustino cum bis precibus ac votis prætendit: Succurre, inquit, Pater elementissime, in Christi nomine, tuæ sancta intercessione ab hoc me erue letali discrimine, quatenus hæc et alia nostræ devotionis munuscula mereamur beatæ dormitionis tuæ templo exhibere. Adhuc Augustinum ore versabat, et jam omnis furor pelagi in summam tranquillitatem versus erat; acsi subitus sol condensas tenebras a toto cœlo profliget, aut seditiosus tumultus

B Imperatore superveniente mox conquiescat. Ipsi nautæ jam remissudantes optabant ventos, quos inhianter gaudebant depositos, quos letaliter expavebant efferatos: jam quærent adjutores, quos extimuerant perditores. Hanc mutationem dexteræ Excelsi, per Augustinum aut in Augustino advenisse, novit fidelis Rex cum lætissima gratiarum actione longius celebrare. Ubi tandem, salvis omnibus rebus et sociis, optatum littus contigit, ad liberatorem Augustinum rapidis equis cum omnibus venit, dona promissa et promissis addita gratantissime obtulit, tanque prædicato Patris miraculo quam sui præsentia totam patriam lætificavit.

14 Retulimus pium interventorem, tempestates tranquillantes; referimus et auram navigationi poscentibus reddentem. Romam et triumphosos Christi orbis Consules Petrum et Paulum inviserat Egelwinus, Abbas devotus monasterii quod / Ethelingey dicitur: sed in reditu, maris tempestatibus ventorumque repulsus, per totas sex septimanas a patria arcetur. Pecunia in cibos effusa, equi et ipsa vestimenta vendita, afficiebant esurientes trepida penuria. Tandem Abbas, consilio Monachi sui Withgari, ætate et prudentia provecti, animatur:

C ut qui transmarinorum Sanctorum ducatu et interventu bene prosperati essent, jam Sanctorum suæ patriæ auxilia, quo ad sua translucerentur, affatim implorarent. Summum itaque Sanctorum Angliæ Patronorum Principem Augustinum suppliciter Abbas precibus specialiter efflagitat: hisque se votis obligat, quod si se de instanti periculo eripiat, si beati templi sui turrim videre et ad sua se salvum pervenire concedat, ibi prorsus Augustinianam turrim a fundamentis erigere satagat. In hac pollicitatione obdormitanti, forma navis in qua veheretur celeri æstu adventare sibi eminus cernitur, et in ea vir Præsularis excellentiæ et formositatis sideræ, indutus habitu Clericali, nitidissimo podere, qui dexteræ manicæ ventilatione navigare volentes invitat ad se: quem beatum Augustinum fuisse fides renuit dubitare. Nec citius somnator evigilans oculos aperuit, vel socio visionem retexere cœpit, quam læto nuntio gubernator venit, auram optimam obsequentibus ventis instare dixit, ad navim æstuantes impulit. Ita in Angliam appulsi prospere, ad suum ductorem Augustinum in gratiarum actione accessere. Hic hospes Abbas cum suis ab Augustinensi Abbate, ut decebat tanti Patris dispensatorem, non solum benigne suscipitur, sed et perditarum rerum largo impendio refovetur.

15 Insulanus itaque Pater prænominatæ Ethelingey, in suum cenobium lætante acceptus, memor voti, Augustinensem turrim a fundamentis erigit. trabes sex ad hanc difficulter expetiit, septimam autem diu negatam tandem pro amore redditoris Augustini dari obtinuit. Cujus sufficientiæ cum frequenti metitione avidus auctor pedem et semis deesse semper videret, sine qua opus deficeret; jam præsidentes operarios Abbas anxius prævenit, et studio amantis Mariæ, quæ iterum atque iterum in vacuum Domini monumentum respexit, iterum metiri per se jam notam ligni quantitatem contendit. Forsitan, inquit, aliquo solatio Augustinus aderit. Res tam mira quam inusitata! Apparuit tralib trium pedum spatium exerevisse, hoc est tantum jam illi superesse, quantum ante clauerat defuisse. Interea regressum artificem iterum orat Abbas ligni attentare longitudinem. At ille motus, Non si, inquit, millies mensus fuero, plus erit quam fuerit. Mensus ergo, superantem Abbatis modum cœquavit, nimiaque admiratione veit in ecstasi positus obstupuit. Sed cum hujus signiferæ trabis superstitem partem pararet obsidere, et ceteris conformare: Absit, ait Abbas, ut hæc injuria fiat largilluxæ Augustini mirificentiæ, absit ut quidquam minuat sue beneficentiæ; promineant potius utroque latere et utrisque cornibus Augustiniana augmenta: vincat mortalem compositionem cœlestis prerogativa. Sit formosa deformitas, sit continua inæqualitas, dum hinc in perpetuum clarescat gratiosa Augustini potestas. Nunc igitur hos mirificum lignum, in turrito tecto ordinem exspatians ceterorum; lucide eloquitur indelebile Augustini signum.

ANNOTATA.

a Erat tunc S. Elphegus Archiepiscopus Cantuariensis, in cujus Vita hæc Danorum incursio explicatur ad 19 Aprilis: eandem autem referunt ad annum 1011 Florentius Wigorniensis et alii.

b Ethelstanus cœpit regnare anno 924, ut passim Auctores tradunt; aut, secundum Chronologum Anglo-Saxonicum, anno sequente. Inter bella, quæ feliciter absolvit victor, præcipuum fuit contra Aulianum Norwegum Dublinii et insularum Hibernicarum Regem Paganum et Constantinum Regem Scotiæ, peractum anno 937. Mortuus is est 27 Octobris anni 940 aut 941.

c Eodem modo fuit addictus venerationi S. Cuthberti, uti dictum 20 Martii, in Historia Translationis ejus num. 36.

d Rex Cnutus iturus Romam vovit Deo et S. Augustino (si gratia Dei et B. Augustini Patroni sui adjutorio redux fuerit) corpus S. Mildethræ ad monasterium S. Augustini transferendum. Quod et factum est. Consule Chronicon Willielmi Thorne de Rebus Gestis Abbatum monasterii S. Augustini.

e Cnutus sive Canutus in Regem electus est anno 1015, mortuus 12 Novembris anni 1035.

f Ethelingey, id est, nobilium insula, in Somersetensi agro, ab Elfredo Rege munita anno 887, et anna sequenti exornata monasterio ibidem constructo. Consule Asserum de Rebus gestis Elfredi, Dunelmensem, Bromtonum et alios.

CAPUT II.

Alii naufragi aut periclitantes, a morte et tempestatibus liberati.

P ost tanta superati pelagi signa, quis non miretur naufragum inter fluctus servatum, navi submersa? Res ita provenit. Erat vir in curia S. Augustini

et liberalis
dona offert:

cap. vi
Egelwinus
Abbas ventum
divi ex
pectatum
impetrat,
/

post votum
struendæ
turris:

D
AUCT. GO-
CELINO.
quæ dum
fabricatur,

, mentione

trabs justo
brevis, su-
bito longior
invenitur.

E

A gustini a pueritia nutritus, studio Augustinensis
 Abbatis *a* Wilfrici inter præcipuos Londoniæ subli-
 matus, nomine Elfnothus. Ille cum apud primum ex
 Normannis Angliæ Regem *b* Willhelmum in Nor-
 mannia moraretur, tandem Regio nutu ascensa navi
 in Angliam regreditur. Jam medium æquoris sul-
 cante carina, oborta tempestas immaniter attollit
 freta. Ille non longa expositione eget mortalis
 jactura. Rudentes rumpuntur, velum scinditur, ma-
 lus frangitur, navis subvertitur, cum omnibus rebus
 ac hominibus in profundum demergitur. Solus Elf-
 nothus, quem [in curia] B. Augustini nutritum
 diximus, inelamato jugiter tanti Patris nomine et
 subventione, nudus rerum ad malum se proripuit;
 ibique quasi mortis depositum declinis insedit, vel
 pendulus amplexu ligno inhaesit. Sic superstitem tota
 gurgitum indignatio prosequitur: ille nunc procellis
 obruitur, nunc emergens rejicitur, nunc excussus
 malo antennæ incumbit vel tabulae, vel quidquid
 fractæ navis fluctivagus arripere potuit. Ita miser
 per duos dies et noctes luctatus cum * marina rabie,
 in tam continua morte, te, Pater Augustine, invo-
 cando expertus est custodem vitæ. Distuleras
 B quippe palam succurrere, qui juvabas occulte, ut
 ille exereretur in fide; et (quod præcelsius est)
 ad majorem Christi gloriam proficeret, quod in tan-
 tis periculis turbinum, frigoris, famisque durasset,
 quam si continuo liberatus esset, simul etiam re-
 morata salus gratior rediret. Tercio itaque die cum
 Christo resurgente serenitas reluxit, et Augustino
 duce navis ex Normannia supervenit; ejus nautæ
 miserati pereuntem, intra illud suum navale asy-
 lum susceperunt, et ad destinatum litus perduxere. Vide-
 mus hic, ut minora magnis comparemus, magni
 Pauli tertio naufragantis virtutem nostrum Augu-
 stinum in suo naufrago exercentem, et tandem Do-
 mino dedicantem. Veniens ergo naufragus ad suum
 Pastorem et liberatorem Augustinum, cum gratia-
 rum devotione, ubi Domino Abbat *c* Scollando cun-
 ctisque Fratribus suos eventus exposuit, omnes in
 magnam tanti miraculi celebritatem accendit: pro
 suorum vero sociorum interitu ultroneas omnium
 orationes obtinuit.

cap. viii
*Deferens lapi-
 des pro ædifi-
 cio S. Augu-
 stini,*

C bellis ereptos. Igitur sub primo ex Normannis An-
 glorum Rege Wilhelmo supra-nominato, negotiato-
 res ex Anglia, quindecim navibus Normanniam Can-
 tomensi foro appulsi, ubi peractis mercimoniis pa-
 rabant regredi, convehendis lapidibus ad Regis
 palatium West-Monasterii a Regio exactore sunt
 addicti. Præerat huic officio vir probus Vitalis no-
 mine, qui a Domino Abbate Scollando suscepta fra-
 ternitate, in convectione lapidum ad S. Augustini
 monasteriale ædificium se præbebat efficacissimum.
 Itaque uni ex prædictis quindecim navium magi-
 stris fidissimo persuasit, uti se in hujus perpetui
 apud Deum remuneratoris sacrosanctum ministe-
 rium donaret, unde sibi præsens ac perpetua
 merces accresceret. Mox ultro obtemperanti dat
 litteras sigillatas ad Abbatem prænominatum, de
 conventione navis ac lapidum, juxta modum cetero-
 rum.

18 Tandem rebus compositis, sereno diluculo,
 omnes quindecim naves in judicium maris emittun-
 tur. Heu cæca futuri mens hominum et fallax vul-
 tus Sirenarum! Est vulgare proverbium, Ad vespe-
 rum lauda matutinum; lauda navigantis felicitatem,
 sed cum pervenerit ad portum. Vela dabant læti,

et aspirante favonio alacriter currebant. Jam tertia D
 pars captati æquoris excursa videbatur, cum mox
 tanto fremitu furentibus Austris Nereus inhorruit,
 ut Æolum totum spiritum procellarum effudisse
 crederes. Quid humanam calamitatem reflexere lon-
 gius certem? Quis vero occulta, sed semper justa,
 non fortuita, Dei judicia discutere audeat? De quin-
 decim expositis navibus, quatuordecim in brevi sunt
 absorptæ, cum hominibus et lapidibus cunctisque
 sarcinis suis, non parcente turbine ipsis Regiis ædi-
 ficiis. Alias fluctus obruerat, alias rapiens vortex
 deglutiverat, hos atque illos dehiscens pontus sepe-
 liebat. Misereatur miseris illa, quæ in miseria super-
 abundanter compatitur misericordia, quæ in tribu-
 latione dimittit fidelibus omnia peccata: Beati mor-
 tai qui in Domino moriuntur.

*aliis 14 navi-
 bus tempesta-
 te demersis,*

19 Sola vero supererat navis illa quintadecima,
 quæ Augustino rectore grandia sanctuarii Dei ge-
 stabat saxa, ad bases, ad columnas, ad capitella et
 epistylia. Tremebat vectrix miseranda ad suam quæ-
 sturam, expectans quasi damnata judicalem ab-
 sumptorum sententiam, non respiciens Augustini
 defensoris præsentiam: tot enim hujus solitariae
 ratis pupilli pertulere turbulenta excidia, quot so-
 ciorum videre naufragia. Cumque ad Deum ac Dei
 famulam Augustinum inter tanta clamarent discri-
 mina, adhuc fortiori ictu impulsus sunt, ut fortius
 clamarent, et perseverante terrore attentius in ora-
 tione perseverarent; donec eo mirabilius quo despe-
 rabilius evasissent. Denique flatus vehemens, velut
 hostis indignans et formidantium clamorem, et in
 hanc efferatus solam superstitem, acri impetu arie-
 tat: velum cum antennis ad ipsum malum excussum
 in mare præcipitat, navim dissipat, et pene ad
 eversionem inclinat. Aucto timore augetur vocifera-
 tio ad Deum Sanctumque suum Augustinum, ut Do-
 minus imperio, servus obsequio subveniat. Alii la-
 pides ejicere et navim alleviare parant: quos fidelis
 et prudens gubernator increpitans: Quo, inquit,
 insani subsidia nostra ejicitis? An non perpenditis,
 quia nisi his equibus templi Dei et procuratoris sui
 Augustini suffulti essemus, aut cum primis, aut cum
 mediis, aut cum postremis intereuntibus interissemus?
 Quin vero credamus, his sacris oneribus non
 magis leviari quam premi, magis efferrî quam
 mergi; tantum nos liberare dignetur superna Cle-
 mentia, per tacti Patroni suffragia. Si autem nostris
 sceleribus exigentibus hic sumus sententiati, num-
 quam diffidamus, hanc tribulationem animabus no-
 stris perpetuam salutem operari; dum quasi pro
 reverentia Dei et Sancti sui hæc pertulerimus, qui
 ejectis lapidibus forsitan evadere possemus et nolue-
 rimus, ne per damna ecclesiæ incertum vitæ lucrum
 quæreremus. Nunc, o fidissima pectora, sanctissi-
 mum Patronum nostrum et Apostolum, nos maxime
 ipsius ministri, in communi periculo communi jugi-
 ter [oratione] inclamemus: nunc, inquam, per hunc
 Deo juvante insurgite, et damna navis atque cursus
 nostri pro tempore et copia reparate.

*vehementer
 concussa etiam
 ipsius navi,*

*volente guber-
 natore lapides
 ejicere,*

50 Sic omnes confortati exaudientissimum Pa-
 trem inclamitant cum spe, qui ante clamaverant pro
 timore. Illico undosam navim exhauriant, mare in
 mare rejiciunt, rimas detritæ ratis stupæ ocludunt,
 et ubi grandius foramen violentior ictus egerat,
 complicatos pannos aut aliquem assidentem vesti-
 tum, qui undis resisteret, infigunt. Promptiores ve-
 lum de ponto intra navim attrahere properant,
 chordis, contis, et palis longis intentant, et ad ven-
 torum vesaniam temperant: sicque mira Dei provi-
 dentia Sanctique sui diligentia, per aspera et incerta,
 per longa et continua tempestatum ac mortium di-
 scrimina huc et illuc pervagati, tandem in portum,
 quem Angli Brembre appellant, salvi cum omnibus
 suis

*mirabiliter
 adducitur ad
 portum:*

*ibique allisa
in partes
dissilit,*

*salvis rectori-
bus lapidibus-
que,*

* solidorum

A suis sunt appulsi. Tum vero indubitanter agnovere, quam fidum de coelo habuerint rectorem, qui eos probare periculis, non punire voluerit. Testis est ipsa carina, quæ quasi pro suis nautis, quos advexerat, ibidem est tradita. Nam ad evidentius miraculum suffragiorum Augustini, non citius omnes incolumes sunt egressi, quam illa a fine ad finem fissa, in geminas partes dissiluit. Ac ne quid damni inficeret tanti Custodis præconium, omnes lapides quos attulerat, illesos deposuit gremio arenarum. Ad quos evehendo ductor navis aliam navim pretio acquisivit, et in illa omnes composuit: inde Cantuariam cum nautis veniens, præclaro Abbati Scollando litteras superius de conventionem susceptas depromit; de quæ suis casibus, quam mirabiliter per advocatum Augustinum emergerit, tam ipsi quam cunctis Fratribus lætenter et lacrymante exposuit. Fuit Deo ab omnibus gratiarum libamina cum solenni tripudio, videlicet de tanti Patris miraculo, in tam desperatorum remedio. At memorabilis Abbas altius compatiens et congaudens, ultro dat pretium lapidum ex litteris comprobatum, ac superaddit aliquot solidos in pignus gratiarum. Nauclerus haud ignavus animi, nec immemor beneficiorum, totam recepti quaestus ac pecunie medietatem Deo obtulit, ad ipsum Interventorem præstantissimum, gratias affatim reddens pro sui ereptione, orans atque ab omnibus orari poscens lacrymose pro submersorum amicorum perpetua requie.

*cap. ix.
Alia navis
jam jam
mergenda,*

21 Simile ejusdem Patris miraculum huic subnectimus, eo scilicet brevius quo similis. Superiori tempore, navis, a Normannia placido mari inmissa, petebat Angliam grata favente aura. Jam terra ab aspectu relicta, infestissimis flatibus unda sævit agitata. Ratis solivaga vastissima undique expugnatur procella, velut urbs infinito exercitu obsessa: solvitur fragilis cymba, tamquam cinni ariete et machina conquassata. Quid enim agat imbellis unica ad universa bellorum jacula, quam et impetebant aer et maria? Undique liantibus rimis, ut capta et distracta, cedit irruentibus undis. Clamor pereuntium fertur ad sidera, non jam pro vita desperata (quid enim speraretur jam morte inflicta?) sed ut miseris animabus indulgendo subveniret inexhausta Salvatoris misericordia, per piissimi amici sui quem invocabant Augustini patrocinia. Quid ultra? Jam ad summas tabulas pontus intrinsecus ascenderat, jam malum et velum furiosa tempestas longe in fluctus expulerat, jam finis et conclamata videbantur omnia. Sed mirabile dictum Deo, sui famuli quem petebant gratia, miserante, navim unda quæ ad interitum possidebat, ipsa quodammodo sicut bellua Jonam deducebat; fluctus intus accrescens captivos suos absorbere parabat, et navis exarmata suis telis ac velis ibat, nec attendens minantem voraginem cursum tenebat. Adeo miro modo gradiebatur vel jactabatur, acsi ipso pondere aquarum quo mergeretur, potius a mersione servaretur.

invocato Sancto

22 Cum ergo tam longa et continua morte, immo tot mortibus quot turbinum ictibus, fluctuantes morerentur: tandem relaxit oculis Apostolica Augustini tellus, et tunc moribundis cœpit ægre redire vitalis spiritus. Tunc post lætas noctes lucifer canduit splendidus: sed his, quos terror meraserat et naufraga dux ferebat, adhuc erat nubilus. Jam tantum de desperatione et certa morte ad incertam salutem incipiunt respirare: quique hactenus præ timore clamaverant, jam inter spem et timorem clamare gestiebant: Deus mirificator almi Augustini, qui nos per tanta miracula hucusque adduxisti, per ipsius merita nos de debito exitio ad portum salutis perducere dignare. Talia jugiter vociferantes, d

Wincenesey contra mortalem spem pervenere, ibique de navi quasi de ceto Jonæ, aut lacu Danielis, aut spelunca Lazari, exiere. Continuo vero, quantum experti sint ductorem Augustinum, ad ejus requiem currentes monstravere: ibique oblati votis et luminaribus, de quanta eos eduxerit internecie, cunctis monasterii Dei ministris clara fide verum exposuere: ad quem desiderabilem tanto amore in gratiarum relatione festinarant, ut inadventia adhuc de mari vestimenta in argumentum veri exhiberent, quæ etiam ante Sancti visitationem mutare nolissent. Sed hic propositam brevitatem rei sublimitas excessit, et corrente rota da urceo instituto amphora exivit.

23 Verum hic rursus liberat clamantes sedata tempestate, qui ante eduxit naufragantes tempestate ipsa perseverante. Præclarus inter Fratres senior, hujus miraculi assertor et testis eo certior extat, quo in se et sociis factum irrefragabiliter comprobabat. Hunc ergo memorabilis Abbas Scollandus, in ædificio Augustalis monasterii ardentissimus, videns in hac arte, sicut in aliis bonis, ingenii gnarum et recidendis et evehendis de trans mari saxi fecit magistrum. Nec vero iste minus fervens ad obsequendum, ascensa rata fertur in Marchiam, Flandriæ villam, fœcundam lapidum. Ibi præsectis basibus, columnis, et capitellis grandibus, justo onere navale vehiculum impletur. Sed quid unquam antiquus livor imperturbatum reliquit? Elatis jam velis et hilariter illis euntibus, repente ventorum vis effunditur, montibus et vallibus suis trux pelagus evolvitur, navis ictibus quassatur, fluctibus obruitur. Tunc Patris Anglorum famulus, nunquam tali claustro coarctatus, foris pelagi, intus animi altis agebatur fluctibus. Sed respirans ad notum Parentem, in hunc erumpit, atque omnes erumpere in hunc persuadet clamorem: Inclite Pater totius Angliæ Augustine, hic in tua servitute periclitantes nos erue, ut ad Dominicum templum labores nostros te duce mereamur perferre. Ad hanc precem ita omnes immanitas turbinum conquievit, ut navis quasi in sicco vel ejecta anchora videretur immobilis, tamquam vasta trieris. Tunc manibus et brachiis innitentes, pro periculo laborem susceperunt.

Insidunt transtris, et verrunt cœrula remis. Cœpere rursus ventos poscere; moxque a benigno exauditi adjutore, amplius veli sinus expandere; latoque ac felici cursu in optatum portum suum, cantantes celeuma, applicuere. Hæc vero signorum gaudia, ubi memoratus Frater tunc junior, nunc venerabilior, Domino Abbati Scollando retulit; ille elevatis manibus, in benedictionem Dominicam, congaudentibus Fratrum choris, erupit.

24 Tanta tanti Præsidis insignia, quibus noster relucet Oceanus et maria, quam sunt ubique potentia, etiam Græcorum experta late prædicant æquora. In illo Pelasgo pelago et navigio, quo hæc quæ memorabimus cluere, affluere ex nostris Fratribus viri fidei probatissimæ; qui nobis constantissima assertionem jurando vera probavere, et adhuc superstites probant tali narratione. Circa Pentecostem, aiunt, de Regia urbe Constantinopoleos Venetiam navigaturi, mare intravimus. Fuimus in navi centum quinquaginta viri, cum turba generis et ordinis diversi, Græci et Angli, Clerici et Laici, plerique eruditissimi. Ingens trieris nostra pleno vento et velo currebat, et ut magni maris specula caput tollebat. Interea vis ventorum acrius justo intumuit, et fluctus qui molosam puppim æquis viribus ducebant, indomito bello frangere aut absorbere parabant. Periclitamur ergo, cum tanta moles nec modico vento procedere, nec nimio durare, nec portum nisi temperato posset subire. Non ferebamur tempestate

D
ACCT GOCE-
LINO.
d
salva appetit.

cap. x.
Tempestas
alia sedatur,
aura secundiore.

E

F

cap. xi

Navigantes
Constantino-
poli Venetias
Græci et Angli,

AUG. GO-
CELINEO.
tempestate
suborta.

A pestatem a tergo impellentem, quanto minus in facie repellentem? Depositis velis, ejectis anchoris, vim saeviendi subduximus furentibus auris; verum graviter oppugnabamur tergiversantibus et allidentibus undis. Itaque per plures dies diutino vitae dispendio tenebamur captivi, velut exitiali iudicio aut iudiciali exitio proscripti.

25 Inter hæc, fausta ac desiderabilis primi institutoris nostri in Christo Augustini festivitas imminabat, quæ solet festa Pentecostes, secundum Paschales Cyclos, aut prævenire aut succedere aut intervenire. Tunc et morore et gaudio, speque metuque agebamur trepidi: morore, quia incommodus erat locus paternæ festivitati; gaudio, quod per hanc illustraremur præsentia paternali; spe, quod hanc celebrando possemus liberari: metu, ne natione diversi dissentiremus a salute communi. Suggestimus ergo naclero et ceteræ multitudini Augustini clarum nomen et meritum, atque instans solennium, quem dudum Apocrisiarius Constantinopoli et Apostolicus Romæ, convertendis Anglorum gentibus dedit Apostolum, virum Apostolicarum virtutum, tam in vita quam post vitæ bravium signorum potentissimum, cunctisque poscentibus succurrentissimum: quibus si unanimi voto placeret festivum ipsius triumphum celebrare, nos de nota ejus bonitate auderemus spondere, quia optatæ auræ potiremur prosperitate. Omnibus ergo tum Sacerdotibus quam ceteris conspirantibus in Augustini præconium, venit cum Dominica votivum ipsius solennium; utque eramus inibi grandis chorus Sacerdotum et Clericorum, Vesperas et tota nocte vigilantes egimus Laudes; et Christum in Sancto suo glorificantem, ejusque interventu cum timore et fiducia salvari poscentes, omnia tunc nobiscum pio Patri sollemnizabant, omnia Dominico militi militabant. Navis erat, ecclesia; malus, Sion specula; crux, antennæ; carbasa, nulea; prora, ara; Sacerdos, proreta; gubernator, Hierarcha; remiges, Clerici; rudentes, pro cymbalis et organis; ventosi sibili, pro foliis et fistulis. In circuitu ingens maris atrium et infinita turba fluctuum respondebant psallentibus crebris allisionibus undarum. Cantabat aquosa Ecclesia; Benedicite maria et flumina Domino, benedicite cete et omnia quæ moventur in aquis Domino; et eadem reddebant aquæ cum superno choro: omnia adeo personabant solennem Christum Christique solennem famulum Augustinum.

C 26 Post nocturnales Laudes pene in lucem celebratas, requiescentibus ceteris, Naclerus pervigil, dum notat sidera, dum explorat aera, videt illico sentitque quid valuerit Augustini quæsisse suffragia. Nam eotenus repugnantia flumina, hujus gratia in auram gratissimam conversa, facta sunt navigationi nostræ prorsus auxiliaria. Læto itaque clamore et canora testitudine omnes exultat, et quasi piratæ vis irruat, gaudia tamquam prælia intimat. Surgite, ait, o socii: adest nobis Deus in Augustini sui festivitate, adest et Augustinus festinus in Dei sui directione: bene ejus hodie festa celebramus, cujus interventu non solum a mortis terrore liberamur, verum etiam optato vento et cursu ad optatum littus dirigimur. Hic est gubernator, hic ductor et navigator: ipse impellit, regit, vehit, præcedit et succedit. Nunc ergo festinemus divina Mystera in ejus veneratione explere, tantoque duce securi feliciter enavigare. Ad hæc læta hortamina tota turba, tensis palmis in gratiarum libamina, Augustinum tollit ad æthera, quem se invenisse novum adiutorem triumphant inter tanta pericula. Statimque, sicut qui hostem fugiens ad domesticum Patronum currat, festivam Missam cum celso júbilo in ipsius

honore concinimus, ejusque merita actori Domino D immolamus.

27 Sed inter hæc Signifer Domini signum dat suæ præsentiae, fidem exterorum novellam erga se veniens divo ventilabro discutere, et in Deo attentionem facere. Nam cum sacrum Evangelium legeretur, tantus spiritus turbinis mare et navim impulit, ut Sacerdos, nisi viri robustissimi hinc inde a lateribus hunc sustentassent, Dominicis Sacramentis conficiendis nequaquam assistere posset. Exacto vero salutari Mystero tanta temperies rediit, ut opportunior optare nescirem ad propositum locum, videlicet ad velificandum, excurrendum, portumque inoffense subeundum. Currebamus ergo obsequentibus ventis gaudentes et alacres, Deique mirabilia in tam mirifico Sancto suo magnificantes, pollicentibus omnibus toto affectu se ejus festa quotannis perpetuo celebraturos, nomenque ipsius et virtutum insignia ubique declaraturos. At princeps navis tam festivum se inter tam festini adiutoris festa exhibuit, ut non solum solennibus ejus laudibus devote congauderet, sed etiam epulis et vino largifluis convivas suos exhilararet. Jam vero felici cursu diei ad vesperum exacto, Angli de noto Patrono fiducialius præsumentes, suadebant sociis, de auræ incertitudine dubitantibus et ad portum nitentibus, quod si irreflexa fide cæptum iter tenerent, ipsam auram usque ad destinatum locum perseverantem haberent. Sed aliorum sententia prævaluit, ut magis portum subiremus, et diutino labore tabescentia membra quiete reficeremus. Ubi vero post solis occasum portui successimus, mirabile dictum! ipsa diabolica tranquillitas abiit, et prior tempestas adversantibus ventis recurrit: ut videlicet doceret Augustinus, tamdiu prosperitatem affuisse, quamdiu suæ festivitatis veneratores vellent navigare; iterumque votis obtinendam auram, cum ipsa statione decernerent procedere.

et Missæ Sacrificio per-
acto obtinent
temperiem,

atque portum.

E

ANNOTATA.

a Hic est Wlfricus sive Wulfrius junior, ab Archiepiscopo Eadsino anno 1047 benedictus, et anno 1059 vita functus.

b Willielmus Conquestor regnavit ab anno 1067, ad an. 1087.

c Ita Mobilio: Schotlandus aliis scribitur, et in egrapho Translationis utroque modo scriptum reperitur: nomen, frequentius tamen Schollandus. Fuit hic natione Normannus, Abbas constitutus anno 1067, vixit usque ad diem 3 Septembris anni 1087.

d Winchelsey in finibus Sussexiæ versus Cantium. F

e Mobilio agnarum et videtur hic nomen proprium agnoscere, sed cum eo nullus fit sensus: itaque mutavi et scripsi gnarum.

f Marchia, inter Caletum et Gravelingam, non quidem ad mare sita est, sed utrimque per mediterraneos canales subvectas naves planiores recipit: ejusque iterum infra fit mentio.

CAPUT III.

Muti loquela, claudi gressu, captivi libertate donati.

Jam septeno miraculo, in septem Christi convivis piscatoribus et septiformi gratia Spiritus [signato], Augustinum fluctuantes liberantem [sequendo], per mare navigavimus: nunc ipsum per terras, diversas clades curantem, reducemus. Qui hic, incipienti de mutis suas virtutes, obtineat tacito vel infantissimo Scriptori eloquendi vires. In villa Cilleham notissima, Cantuariæ ad Austrum sita, parvula octo annorum,

cap. XII
Puella muta,

celebrant festum diem S. Augustini,

A norum, patre orbata, matri viduæ unica unicum solamen erat relicta. Hanc alebat, hanc fovebat, hanc miseras delicias inter desolationis suæ miseras deputabat; flebat hujus orbatam et suam viduitatem; sibi conjugem, et illi amissum querebatur genitorem. Verum dum in hoc materno affectu pendet, dum in hujus profectibus omnem spem et mœrorem demulcet; accessit doloris augmentum, ubi expectabat consolationis incrementum. Nam quæ matrem et cognatos dulci alloquio vel cantu virgineo gratificabat, subito casu muta effecta omnes notos mœstificabat: pro eloquio pecualeu boatum, pro cantu mugitum, pro verbis elinguem reddebat gemitum. Mater lugebat, ejulabat, ululabat, et clamabat: Hen! filia mi! hæccine spes mea? hæccine solatia, post patris tui funera, ut optimo officio linguæ mihi sis funerata? Ex magna enim parte funebris est vita, ubi nulla est loquela. Nunc, prohi dolor! tibi loquendum est digitis tacente lingua, et clauso ore solis nutibus absona dabis verba! Nunc misere docebis matrem absurda signa, quo sensus tuos perpendat, non aure, sed visu, pro loquela!

a matre vidua,

B 29 Talia jugiter conquesta, querimoniis non est contenta, omnia indefesse quærit remedia, poscit auxilia, consulit medicamina: nemo ferre noverat subsidia. Illa muta perseverabat, et maternus dolor indies crescebat: cumque aliorum vulnus tempore sopiatur, hujus augebatur: sed perseverantibus in fide semper occurrit supernæ respectus clementiæ. Sedula femina tandem Parochianum suum lacrymose requirit Presbyterum, nomine Elfelmum. Ille humanæ inscius medicinæ, docet hanc se credere divinæ. Proxime, inquit, imminet triumphalis solennitas signiferi nostri Augustini: in ejus honore ceream faculam compone, et cum hac lampade (decet enim amicum Sponsi cum lampade requiri) luciferam ac salutariferam suæ festivitatis noctem pervigila in prece cum tuapte sobole: ubi si fideliter perseveraveritis, credimus in Dei beneficio quod non frustra facietis. Ad hæc devota virago, fide armata, velut ab Angelo docta, jussa maturat lumina. Ad cœlestem Medicum in suo festo puella venit cum genitrice, ibique ad ipsius vivifica pignora lucifluæ festivitatis noctem pervigilant in oratione. Altera orabat et gemebat, altera suspirabat et mugiebat, summus autem Misericordie ntrique aurem accomodabat. Jam Hymnus laudationis Dominicæ ter sanctisonus a Patrefamilias intonatur, et ab excipiente Dei familia sublimiter chorizatur. In hoc ergo Hymno Opifer qui petebatur sentitur et agnoscitur, lingua mutæ puellæ diu obstricta protinus resolvitur, os eotenus clausum ad collaudandum cum Ecclesia Deum reseatur, pro quo gaudio idem Hymnus finitus lætissime repetitur: illa vero diuturna silentia rumpit, et in Dei laudem ac gratiarum actionem prosilit. Mater exclamat gaudio cum loquente filia, filia resultat matri cum concinna loquela. Quid ultra? Peractis matutinis Laudibus, Hymnus laudationis superius decantatus, in quo hæc populo teste facta est salus, celsioribus ab omnibus repetitur laudibus, et tam clara Dei in Augustino suo decantatur virtus.

monita
Sacerdotis
persuasa,

cum cerea ad
festum S. Au-
gustini ducta,

loque am
recipit:

cap. xiii
alia a nativitate
muta,

30 Post aliquot annos interfluos, recurrente eadem ipsius solennitate, simile in simili persona refulsit miraculum: nisi quod superior recepit eloquium antea perditum; hæc vero, de qua loquemur, suscepit antea inconcessum. Hæc quippe a natalitate muta, jam juvenula, salutis gratia multa Sanctorum peragrabat habitacula: tandem cum plurima populorum undique confluentium turba, ad sollemnissimi Confessoris devenit solennia, ad ipsius scilicet vitalia busta, præfulgidam noctem vigiliis agere intenta. Verum illa quo attentior erat ad vigilan-

Maji T. VII

dum, eo declivius urgebatur ad dormiendum. Jam celsa producta modulatione, exactis nocturnalibus ac matutinalibus canticis, Evangelici Prophetæ Zachariæ Canticum, quod omni die seculi ad perpetuum Dominicæ Incarnationis præconium assiduatur, altissimis psallentium concentibus ad æthera porrigitur. In hoc ergo carmine, quo apertum est os Zachariæ, quod clausum erat Angelo interminante, mirabili ordine, Domini gratia dilecti sui Augustini sollemni favente, os etiam mutæ dormientis aperitur, et lingua in nova verba resolvitur. Erumpens enim a somno, tamquam nimio terrore agitata, clamabat ter patria loquela, voce elata: Parce, parce, parce Domine.

sub cantico
Zachariæ,

31 Sic vociferantem invadunt undique et noti et ignoti, percunctantur stupidi qui noverant nunquam antea locutam, unde ei hic clamor et vis loquendi. Primo illa cunctari, nec audere visum mysterium effari; sed omnibus suadentibus atque urgentibus, verbis innsitatis, quæ sola didicerat aure, sic referebat balbutienti ruditate: Proposueram equidem hanc sanctissimam noctem pervigilem ducere, sanctique Patris clementiam qua meæ calamitati subveniret exorare: sed renitentem blanda somni præripuit violentia: qua capta, nec dulcius unquam nec suavius requievi in vita. Hic mihi refulsit vir Angelicæ gloriæ, Pontificalis excellentiæ, ætatis venerandæ, reverentissimus nivali et paternali crine. Effundebat radios suos facies splendida; fulgebat cum zona Pontificali aurosa infula; candeabant subter vestimenta auro circumtexta: me vero anxie trepidantem ad tam decram ornatamque majestatem, amplius terrebat illa sublimitas per dignam increpationem, ut videlicet gratius consolaretur per paternam curationem. Pontificalem enim baculum, quem manu tenebat, intentans labiorum meorum clausule, videbatur hoc acumine os meum transverberare velle, arguendo plane meum segnitiam, quod omnibus vigilantibus sola dormirem. Hoc igitur terrore plurimum concitata, soluta Dei beneficio lingua per tanti Patroni suffragia, in hæc nova quæ audistis erupi verba, quam vere constat nulla unquam prius usam fuisse loquela. Ad hæc audita proclamant admiranter, Deo laudes, turba circumfusa; qui mirabilis in Sanctis suis, hæc in S. Augustino ostendit mirabilia. Certant tantum adhuc Editui verum altius experiri, videlicet palpantes in luce tam evidenti. Satisfaciunt vero omnibus magnis juramentis puellæ noti et vicini, hanc ex quo nata sit hactenus mutam fuisse protestati. Hæc etiam convenientia non fastidiose recolenda est pro digna miraculo, quod in hoc Cantico quo mutus Prophetæ locutus est, Christum ejusque Præcurso-rem prophetando: per nostrum Augustinum, muta loquente, visitavit nos Oriens ex alto.

E
apparente
S. Augustino,

usum linguæ
accipit.

32 Diversis etiam debilitatibus potens curandi in Christo divinus noster imperat Medicus. Degebat Londoniæ vir rebus præclarus, sed timore infanso acutissimæ podagræ acriter debilitatus: cumque opibus dilataretur, usquam proleundi inopia magis artabatur. Eia, divitiæ, quid facitis? Vestro quæsitore ac servatori succurrere quid tardatis? Expenduntur ergoopes in medicos, et perduntur: cassantur in ægroto labores, et augentur dolores. Æger tandem in se reversus, Quærendus est (inquit) divinus, ubi medicus deficit humanus. Impositusque vehiculo fertur ad Anglorum Metropolim Cantuariam, ad tuam, Apostolice curator Augustine, clementiam. Ibi cum lumine vigilans, ibi orans, ex parte recepit quæsitæ remedia, et ex parte docetur necdum promerita alibi quærenda: necessaria enim erat in debili salutis dilatio, cum non deesset in Sancto petita virtutis perfectio, quatenus attentius et longius

cap. xlv
Podagri cura-
tio a S. Augu-
stino incepta,

31 quærendo

AUC. GOCCE-
LINO

a
a S. Swithuno
perficitur.

cap. xv
b
Clausus et
manus manu,

cap. xvi

Juvenis cum
patre ac pa-
truo levi ex
causa datus
in vincula,

et illis sub fide
jussione di-
missis,

A quærendo adipisceretur, quod nec eo loco nec tem-
pore assequi mereretur. Denique Augustinus poda-
gricum pede sanat uno, alterum nimirum summo
amico a Swithuno incuratum relinquendo, et quasi
ipsi Sancto curandum destinando. Itaque ager se-
misanus reductus ad sua, audit uberrima, quæ su-
perna fundebat affluentia, beati Præsulis Swithuni
miracula. Illuc velut ab Augustino directus venit,
ipsoque die residui pedis sanitate recepta impari
gressum æquavit, et plene sospitatus cum pleno
gaudio gratias agens rediit.

33 In castro b Lovense erat vir claudus et inan-
cus, cui lævæ manus palma retrorsum detorsa ac
reflexa, non tam supinata quam deorsum pendula,
conglutinata brachio inhærebat, et dira tortura mi-
serum cruciabat. Hujus miserias supernæ clementiæ
respectu miserante, jubetur in visu, a quadam præ-
clara forma, opiferi Augustini opem Cantuariæ ex-
petere; ibi demum hunc sospitandum ejus interven-
tione. Nec tardavit ille credere, nec distulit pro suo
commodo obedire. Venit Cantiam quomodo debilis
potuit ad insinuatam Patronum, indicat monaste-
rialibus Patribus cœlitus indictum suæ salutis man-
datum: admittitur ultro ad Curatorem largiflum,
B ibique perseverat in precibus, revelatæ salutis indu-
bium. Jam octavam diem ibi exegerat qui erat in
Sabbato, et tunc venit fideliter expectata promissio:
nam inter Sextam et Nonam corripitur cœlesti me-
dela, et manus reformatur in sua officia, totaque de-
bilitas vertitur in recta commoda. Sic deformis tor-
tura, quæ erat ad ignominiam et tormentum, Au-
gustino juvante redit ad vitæ subsidium Benedictus
Dominus Deus virtutum.

34 Quantus etiam summi Clavigeri Augustinus
sic assecla in solvendi potentia, probabile dabunt
sequentia. Novit Cantuaria tres cives suos, quorum
duo videntur germani, Wilfronius et Ælredus, ter-
tius Ælredi filius Siredus, qui pari solertia et arte
vitam alebant, et de mopia ad divitem sufficientiam
excreverant. Quid unquam humana aviditas inex-
quisitum reliquit? quid mortalis egestas non pene-
travit? Hi tres, id est duo fratres et ex secundo
natus tertius, ob quem maxime hæc series textitur,
anhæbant pariter diversæ Angliæ civitates et arti-
ficum fabricas. Indagabant curiose aurifices, argen-
tarios, monetarios, trapezitas, ceterorumque metal-
lorum fusores, pro illorum fusilibus cineribus et
purgamentis, pro spumis et scoriis vel testularum
fragmentis, in quibus massas suas liquefecerant,
C æstimata pretia offerentes; has reliquias emptas
corradebant et conscopabant, unde vulgo hujusmodi
collectas scopaturas vocitant, quas illi torridis fluen-
tis abluebant, conflataque duritiem duro lapide
comminebant, his minutiis suo igni conflatis pre-
tiosam massam extorquebant. In tali negotio venien-
tes ad oppidum, quod a balneis calidis ibidem
scaturientibus c Bathan Anglice nuncupatur, emp-
tasque ex more copiosas arsuras, quas dicunt sco-
paturas, ad proximum flumen ferebant diluendas.
Sed temerarie et inconsulte pergrandem lapidem de
Regia via extractum secum tulere, videntes illum
validum ad conterendas testas et ipsas arsuras igni
concretas.

35 Hinc indignati Præsides et Judices oppidi
irruunt in eos, ut sunt passim homines ferini hiantes
ad prædā, raptosque hos tres advenas, velut Regii
juris invasores et publicos prædones, simul in ar-
ctissimum cippum omni compede durius constrinxere.
Addunt ferreas manicas manibus, et collaria ferrea
in cervicibus, ita ut per medium inaceriæ lapidei
cubiculi transducta vincula obserarentur: nam ex
lapidum copia omnia ibi lapidea sunt habitacula. At
captivis tali tormento aliquamdiu arctatis, duo ger-

mani qui erant senili jam defecto, impatientes sup-
plicii ac pene absumendi, datis fidejussoribus pro
viginti solidis argenti, cum suis mercibus sunt di-
missi. Juvenem vero, aspectu elegantem et robustum
corpore, quem superius notavimus secundi fratris
filium, cum exactores vidissent nil offerentem, quem
putabant pecuniosorem suamque expleturum inglu-
viem, atrocioribus tormentis ac terroribus aggre-
diantur. Stringuntur suræ et ossa arctiori ligno,
incussis sulibus coacto: duplicantur catenæ mani-
bus et collo, vallatur vinctus custodibus acsi ferreo
muro. Inter hos cruciatus anxius et anxietate
insopitus, domesticum civilis Cantuariæ Patronum
altis gemitibus invocat Augustinum, ut qui primus
Angliam a captivitate diaboli laxavit, et ferreos
nexus solvere novit, quique ubivis gentium se po-
scentes tæctur, suum ultimum famulum a tribulan-
tium manibus liberare dignetur.

36 Ad has anxii preces, quas et custodes audie-
rant ingenti miraculo apparuit, quantum auditorem
apud Deum invocaverit. Concussit subito ac terruit
ipsam domum vehemens sonitus, franguntur et dis-
siliunt fortia lignorum robora, cum impactis clavis
longius excussa, quæ vincti impressius angebant
vestigia; cadunt e manibus manicæ, expulsis pes-
sulis reserata: quæ etiam collum arctaverant fer-
rata collaria, violento impetu resiliunt in parietem
ejecta. Captivus liber exiliens custodibus insultat,
feroces increpitat, minaces instigat. Religate, inquit,
rebelles Dei, divinitus solutum, ut iterum contracta
arctius vos vestra constringant vincula, et confundat
pecuniæ spes effusa. At illi, tanto signo acriter exter-
riti, respondent, se nihil injuriarum ultra in eum velle
moliri. Qui diluculo erumpentes, per totam civitatem
omnia divulgant, cunctumque populum attonitum
cum Magistratibus huc ad videndum accelerant.
Aspicientes itaque tam clara Dei mirabilia, quæ nulla
contradicere poterat versutia, rapiunt hominem
cum magno jubilo gratiarum ad principale B. Petri
Apostoli monasterium: ibique confluite civitate,
conjugubante monasteriali concione, sonantibus si-
gnis, reboantibus hymnis, collaudatur Dominus
mirificator Sanctorum, per quem et Augustinus
Apostolorum Anglorum tanto fulget jubare miraculo-
rum. Cujus paternæ gloriæ in tantum congratulaban-
tur oppidani, ut illum libertum ejus certatim ad con-
viviam et pocula raptarent, et festivo obsequio exhi-
lararent: inter quos unus civium graviter erubescere
et ingemescebat, quia unde sibi optatum symbolum
daret, aut aliquam amicitie obsequelam exhiberet,
non habebat. Quem videns probus juvenis sui gratia
F tristari, ultro ei argentum de proprio contulit, orans
ut a se acciperet, quod sibi dare cupiens non habebat,
vel non habens dare cupiebat. Quo beneficio tam
ultroneo civis ille delectatus, Vicem, inquit, redde-
mus. Mane itaque attulit ei scopaturas modico
emptas, de quibus ille ante sextam horam viginti
solidos argenti almo Patrono favente obtinuit: his-
que datis pro patre suo et patruo, liberos eos ac
securus secum abduxit, quem scilicet ita Sanctus
liberavit Augustinus, ut ipse suos liberaret cum suis
quæstibus.

37 Quem ergo solvendi potentia summi Clavigeri
asseclam præmonstravimus, idem ejusdem Nutritoris
alumnus, cui dixerat Princeps Pastorum, Pasce
oves meas, hic consequenti signo lucebit. Sub Rege
Cnuto celeberrimus Augustiniensis aule moderator
d Elfstanus enituit, qui inter cetera bona e Tanetum
cum sua pretiosissima margarita, ut omnibus claret,
in Patriarchalis Præsidis Augustini sinu reposuit.
In bujus regimine evenerat per sextam feriam annuo
recursu ipsius Patris natalitium, quod septimo Ka-
lendas Junii rite omni Angliæ agitur celeberrimum.

Hinc

arctius con-
strictus,

E
vinculis ultro
solutis,

liber dimitti-
tur et acquirit
unde pro aliis
solvat,

cap. xvii.
Elfstanus
Abbas festum
Sancti cum
epulis celebra-
turus,

d e

A Ilinc ipse Pater magnanimæ liberalitatis magnum epularum agebat apparatus, tam ob hospitales turbas sacrorum Ordinum, illustriumque secularium, atque egenorum undecumque confluentium, quam ad Dominicæ familiæ domesticum usum. Sed providum animum graviter angebat festivorum penuria piscium, cum undique missi emptores vacui redirent domum, maria et flumina opes suas negabant, lacus et stagna nil conferebant, fora et cellaria vacabant, silvæ et pascua nil proderant, quia perpetua reverentia dici Crucis Dominicæ omnes adstrinxerat, populum monasteriis æquabat. Inter has difficultates, fidelis Abbas, quem caritatis necessitas urgebat, unicum in Domino remedium attendebat. Denique ipsa vigilia crastinæ celebritatis, Vesperarum canticis sollemnissime completis, paternæ quietis thalamum irrumpit; fususque humi paternis auribus, ut suæ solennitatis suorumque ministrorum et hospitum complacita benedictione meminerit, affectuosa prece suggerit: sic in paternum sinum thesaurizans spem suam exiit, attendens si quid ille respondere velit.

38 Interea tota nocte celebrata præfulgidis luminaribus et præcellentibus jubilis, dies omnibus festiva illuxit, quæ, qualiter serenissimus Augustinus suis vigilibus pervigilaverit, divinis beneficiis cum splendido sole declaravit. In ipsius quippe villa, quæ Swalwatlua dicitur, supra mare sita, a monasterio septem leugis seposita, et ad victum Fratrum data quasi cellaria, ingens piscis scilicet Rhombus longitudinis pedum quatuordecim offertur, qui vulgo Sturio appellatur. Hunc maris rheuma attulit, Augustino proculdubio impellente; nec poterat recedens secum auferre, ipso prorsus retinente. Hunc ergo ejusdem mansionis rusticolæ, primo lucis crepusculo inventum, vehiculo maturant imponere; et Principi monasterii novum, festivum, et grâtissimum Augustini præmiū presentare. Videns itaque devotissimus Abbas, exoratum Patrem respectivis suis precibus matutino die tam largiflue respondisse, suscepit cæleste donum cum immensa alacritate et infinita gratiarum exhibitione. Inde expleto magnifice Dominico officio, epulantur festive in Domino et domestica concio et hospitalis multitudo, gaudentes tam de miraculo, quam de beneficio divino. Pulchre autem hic superni Piscatoris alumnus confluentem ad se turbam sua captura replevit, qui primus Angliam de Stygio gurgite Apostolicis retibus Christo attraxit. Alii Sancti fluviales prædas divinitus adactas retibus mirabiliter cepere, hic mirabilius sine retibus mare jubet adducere et in sicco relinquere, quod fida manus tutius capiat in littore. Notandum autem est quod nullius recolit memoria, hujusmodi piscem vel antea vel postea visum in mansionem illam.

39 Successit reverentissimo Elfstano f Wilfricus, pari probitate et solertia præditus. Cujus tempore tanto B. Augustinus coruscabat sanitatum fulgure, tanta diversarum debilitatum curata est turba, ut ad memorandum nec scriptor sufficiat, nec lector, nec auditor: de quibus unum, pro multis vel majoribus, exempli gratia adscribimus. In ipsius anniversaria solennitate memoratus Abbas Wilfricus apud salutiferam glebam agebat celeberrime solennia Missæ, plebe quanta irrumpere poterat condensa adstante: adstabat et quidam notus de Taneto insula, jam per quindecim annos obsessus nocte cæcitatisteterrima. Is intenta mente et voce orabat curari adjacentis Sancti interventione, jam de sui illuminatione tam certus, quam divino oraculo per visum edoctus, ut scilicet huc ad splendidum Patronum veniret, quo optatum lumen perciperet. Interea in lectione Evangelii, quod jam ad medium legebatur, cæcus divina virtute corripitur; quia impulsus super Diaconum lectorem ita præcipitur, ut ille difficulter restaret

quin simul obrueretur. Qui declinans a ruente, dum Dominicum præconium sine tenus personat; ille jacens humi glaucomate defluente oculos reserat, surgensque die infusa luminibus clare omnia spectat. Sic perstans ad Missarum sacramenta in gratiarum sacrificia, indicat post finem adstanti populo, qualiter sibi antea hæc fuerint revelata, quæ per Augustini merita post quindecim annos cæcitatiscōsecutus sit gaudia lucis.

ANNOTATA.

a S. Withunus Ep. *Wintaniensis* colitur 2 Julii: *cujus res gestas scripsit idem Gocelinus.*

b Lewes, *Latinis* Lesna, a pascuis dicta, satis celebris civitas in *Susseria*.

c Bathonia urbs primaria Comitatus *Somersetensis*.

d Elfstannus præfuit Abbas ab anno 1017 usque ad annum 1045.

e Anno 1027 Cnutus Rex dedit Elfstano corpus S. Mildrethæ, cum tota terra sua infra insulam de Thonet et extra, cum omnibus consuetudinibus ad suam ecclesiam pertinentibus. Ita charta privilegii apud *Wilhelmum Thorne* cap. 6 § 2.

f Illic est Wlfricus seu Wulficus, de quo supra actum.

CAPUT IV.

Sacrilegi aut irreverentes puniti, iidemque poenitentes sanati.

Tam clemens Pater in supplices exteros, ostendendus est et districtus in delinquentes domesticos, qui tamen maluerit corrigere quam punire reos. Pudet memorare quod maxime sacro Ordini et grandævitati [incongruum] censeatur: verumtamen sit sua turpitudine improbis, et sua pulchritudo rectis, et sua valetudo correctis. Sub bonæ memoriæ Abbate Wlfrico erat senior Monasterii Aedituus, nomine Godricus: hic in tumulo, ubi celestis thesaurus corporis pretiosi Augustini reconditus erat, magnum thesaurum repositum fuisse ab ipsa pueritia auditum habebat, sed pecuniam, non pretium sanctitatis bruto intellectu pensabat. Ilinc semen cupidinæ vanitatis, conceptum ab ipsa puerili ignavia, quotidianis incrementis fovebat, et alebat desideriosa suspiria. Crescebat ævo, crescebat et avaritiæ studio: jam canis albescebat, et cupidinsa mente nigrescebat. Quid fallimus, et fallimur? Plerumque sua tempora assequuntur et optimi et pessimi, quibus se depromant. Invenit tandem mens hominis perdita locum, quo attentaret iniquum propositum. Destruxerat memoratus Abbas veteris monasterii renovandi presbyterium, et patebat aditus usque ad thesaurariam præfulgidi Augustini porticum. Hic claviger ecclesiæ perfidus, uno ex artificibus associato sibi infinitis promissionibus, data opportunitate noctis, in opus tenebrarum arreptis ferramentis, invadit parietem, ad sancti Confessoris pedes appositum, et duplici materia extructum. Nam antiquorum fidelium cura exteriorem munitionem duro silice compegerat; interiore vero grandibus et fortibus lateribus, ut tanti margariti servatoriam myrothecam, obfirmaverat.

Auri sacra fames quid non mortalia cogis [Pectora]?

41 Jam adjutor artifex a frangendi et irrumpendi difficultate defecerat, sed præceptorem sceleris non annositas, non impossibilitas, non professio sacra, non Dei vel præsentium Sanctorum reverentia cobibebat: qui incentiva furia suis fidens viribus, Mibi, inquit

D
AUCT. GOCHE-
LINO.

E

cap XIX.
* tantum
Aedituus
infractus
sepulcrum,

F

genu proprium
laxit,

in defectu
piscium,

ultra accipit
Sturionem
pedum 14,

f
cap. XVIII.
Sub Wilfrico
Abbate cæcus
annis 15 illu-
minatur.

AUG. GO-
CELINO.

Act. 3, 6

et inde ad
mortem
languet.cap. xx
* copia:
Iracunda
mater.filium in ec-
clesia ver-
beransobrigescit,
* prætendebat

Is. 28. 19

A inquit, accomoda ferramentum; experiar quid meae possint manus. Illico arripit rostratum ferrum, totoque nisu efferatus in proprium genu debitum dedit ictum. Sic demum propria mulcatione ab incepto exturbatus, calamitose ad lectulum est digressus, jam suam confusionem et poenam magis lugere, quam Sanctorum innocentia monumenta violare compulsus. Vae fami et siti avaritia, quae etiam rerum indigos, insidiosa suspicione somniat esse divitiosos. Qua ergo vesania hic miser querebat mortales opes in vitali tumba coelicolae Augustini, qui mundo crucifixo sibi memoratur dixisse vice B. Petri [Apostoli; Argentum et aurum non est mihi? Non ergo errat; sed delirat, qui apud Augustinum alium quaerit thesaurum quam ipsum Augustinum, pretiosorem scilicet cunctis opibus rerum. Itaque providus Abbas Wlfricus, dum dileculo quaeque ecclesiae sacraria rimatur, videns illud sanctum sanctorum fractura violatum, acriter (ut par erat) indignatur, et tantae injuriae auctorem collectis operariis sciscitatur. Intererat criminis socius, qui metuens se fuisse proditum, quem conscius accusabat reus; Ab illo seniore (inquit) Domine, veritatem require, qui se lecto refovet a recenti aegritudine: ipse tibi sciet verum exponere. Ex templo quaesitor ad aegrum properat, causam suffossi parietis suaeque debilitatis interrogat; cunctantem et dissimulantem adjurationibus impellit, et durum obstinatae mentis parietem evertit. Ille luctuose confitetur et execratur tam insensate praesumptam noxam, deflexus jugiter usque ad vitae exitum et insanabilem plagam et perdurabilem poenam. Sui quoque particeps facinoris, participium meruit et doloris: ut acerrima et dintina decoctione usque ad obitum langueret, et a Sanctorum tactu, velut a pupilla Dei, rapacem manum continere posteros doceret. Ne quis autem saeviore hanc judicet sententiam, recogitet in his majorem factam elementiam: ut qui in barathrum effluendi essent, per temporalem correptionem liberari possent.

42 Audiatur hinc alia Confessoris correptio et mox impetrata remissio. Quaedam matrona suburbana Cantuariæ, Mazelina nomine, addicta maritali * copulae, quotidiana devotione assiduabat Augustinianum templum et paradisiacum Sanctorum cubiculum: ablatis secum clavibus, venit, ibique in oratione proculuit. Venit maritus domum, claves inclamitans; missoque filio ad genitricem, claves repetit exportatas. Puer attentus paterni mandati, obnixius instat oranti matri. Illa continuo, posthabita oratione et tanti Praesidis ceterorumque Sanctorum reverentia, ut laena stomachata exiliit, efferataque palma partu suo truncem alapam illisit, nec Dei asylum totque Dominicorum Optimatum patrocinatum violatum attendit; satiatoque furore, ceu justificata, orationem repetit. Puer plorans domum rediit, et fletus patri pro legatione retulit. Sed verberatricem, immo Dominicae pacis praeveratricem manum et brachium repentina poena increpuit. Eadem quippe hora elata dextera, cum toto brachio usque ad humeros, enormi grossitudine intumuit, quercino robore dirigit, ardore incanduit, dolore intremuit, nigredine inhorruit: obstupuerunt inflexibiles digiti, et incurvabilis rigor lacerti nec ad caput erigi, nec ad latus poterat deponi, sed extenta duritia * prætendebatur instar ligni.

43 Tunc demum femina attendit majestatem loci; quia, ut scriptum est, sola vexatio intellectum dabit auditui. Tunc intellexit aliud esse sanctum sanctorum, aliud domesticos penates vel cunas liberorum. Tunc planetus, ejulatus, et ululatus iram, indignationem, et inflammationem mentis vacuavit; aut in se, quod meruit, retorsit. Ad cujus miserabilem ola-

morem inter matutinalem Missam cum accurrissent aeditui, et vidissent præ nimio angore mentis et corporis crines læva manu, quia dextera nequibat, vellentem, et per pavementum hac et illac se volutantem; graviter indoluere, putantes eam vecordem. A qua tantæ animadversionis causam audientes, hortantur hanc instanti prece almi Augustini implorare clementiam: ipsi vero ad conventum Fratrum referunt rei evidentiam. Qui tremantes et compatiētes afflictæ, communi assensu ad ecclesiam properant, et coram placabili Augustino affusi, septem Psalmos poenitentiales pro rea lacrymose decantant. Oclerem in Dei misericordia auditorem! Ubi exacta prece consurgitur, protinus omnis dolor gementis in gaudium salutis refunditur. Tumor et rigor et angor, ut tenebræ a luce, evanescent; brachium et manus, et digiti, sua gracilitate, et forma, et officio hilaescent.

44 Nonsolum autem variis cladibus, verumetiam infimis necessitatibus, ubivis interpellatus subvenit Dei potens Augustinus, ut hic probabimus. Est senior inter Fratres venerabilis, quem superius intimavimus consciū * indicem paterni miraculi patratum in mare, nunc vero rememoramus ipsum fidissimum testem alterius, facti in loco et comite legationis suæ. Hic itaque missus Boloniam a Flandriae provinciam, venit Marchiam villam, lapidum foecundam, conductisque operariis grandem lapidum coacervavit copiam ad sui scilicet monasterii fabricam. Interea Marchisus Flandriae b Rotbertus, Boloniam a se dissidentem, tamquam a parente filiam, acrius castigabat; et diffuso per ampla arva exercitu, in sua jura redigebat. Trepidantes autem operarios ab inclementia exercitus, confidentes in Domino et S. Augustino, trepidare vetat vir memoratus, ut fidelis et magnanimus: quos etiam de favore praenominati Principis confortabat, cujus amicum patrocinium habebat. Intererat operariis quidam juvenis ejusdem provinciae, huic ecclesiastico operi fidelissimus et intentissimus, vocabulo Burchardus: huic mater erat vidua, adeo paupercula, ut omnes opes ejus et cuncta vitae solatia unica esset vacca, qua summa rerum amissa amisisset omnia. Tantum enim perdit pauper, qui totum minimum; quam dives, qui totum perdit infinitum: et vidua a Domino laudata, plus omnibus ex parte dantibus dedit, quæ minimum suum totum dedit.

45 Anxius ergo juvenis pro matre, tribus milliaris semota, accepto in Sabbato stipendio exactæ hebdomadae, orat praenotatum magistrum, ut liceat sibi ad ipsum tutiorem locum matrem adducere cum suabove, proponens die Lunæ ad opus redire. Verum res appretiata domi, c vendetur arbitrio fori. Ivit ille præceptore annuente, et ut in omnibus Augustinum adiutorem invocaret adhortante. Qui videns belli incendia et rapinas undique fremere, genitricem, quam venerat educere, compellit in proximam ecclesiam fugere; ipse cum materno armento refugium contiguæ et condensæ petit silvæ. Sed quid unquam profugis fuit tutum? Quem homines persequentes nesciunt, persecutrices aves produnt. Continuo illuc, ubi ille latitabat, copiosus ac perniciosus picarum confluit cœtus, et super eum plenis arboribus, ut populoso theatro, garrulo concilio et accusatricibus perstrepebant vocibus, acsi dicerent accersitis prædonibus: Hic, biceat, quod rapiant avidæ vestrae manus. Jam vero equites et pedites, cum canibus et armis, aut venandi aut aliquid captandi gratia, altum nemus subintrarant; jam invitantes picarum voces secuti, perfugæ approximabant, et pene jam illum ceperant. Qui, ut prædoctus erat, ad benignissimi Augustini opem in angustia confu-

D
et orantibus
monachis.

sanatur.

cap. xxi

* judicem
E

a

b

Servaturus
vaccam ma-
tris pauper-
culæ.

f

c

eam agit in
silvam in-
vocato San-
cto,et ab immi-
nentibus sibi
prædonibus

gere

A gere; Sancte, ait, Augustine, totius gentis Anglicæ, immo omnium te petentium patrocinator egregie, sicut devotus tui gregis alumnus nos sæpe docuit ac persuasit credere; obsecro, ut id me tuo operario hanc fidem rudem digneris confirmare, neque ab importunis hominibus et avibus properes liberare; hac gratia me et omnia promitte tuo operi et servitio, prout tuus fidelis Monachus præcepit, exhibenda, dum in hac opus habuerit terra.

mirabiliter
liberatur.

46 Adhuc precabatur, et mirum dictu! omnis illa improba multitudo volnerum cum querulo strepitu in fugam præcipitatur, acsi arcu vel funda vel jaculo absterreatur: ad majorem etiam splendorem miraculi, omnes raptores certatim insectantur avelantes, et cachinnandos persecutores ludibrose post se trahunt fugientes. Itaque et inhiantes prædam homines, et qua prædentur indicantes alites, una utrosque fugæ sententia Augustinus eludit; id est rationales, irrationalibus vanitate similes factos, quos simul longius profligat, et suum fugitivum solum cum sola bove relictum tam leviter liberat. At ille videns tam expeditam patere viam regressus ad sæpeditum præceptorem suum, refert omne suum periculum; seseque jamper B. Augustini adiutorium de periculo liberatum, ipse non solum in gratiarum actione exultavit, verum etiam Abbatem monasterii, cum omni Fratrum contubernio, hæc referendo magnifice lætificavit.

47 Vir in Cantia de villa Cilleham, opibus et genere clarissimus, ad extrema perductus, res suas largiter distribuit ecclesiis et pauperibus: uxor quoque fidelis, quod illi defuit, post ipsius obitum supplere certavit. Verum inter omnia tam Sanctorum quam egenorum obsequia, sola Augustini, qui primus esset, præterita est gratia; forte dispensatione Divina, quo Sancto cresceret gloria. Itaque defunctus apparens in visu cuidam illustri matronæ, gratias perennes reddendas de eleemosynis, pro anima sua exhibitis, mandat uxori munificæ: sed hanc et suam et illius graviter deplangit negligentiam, quod suæ et totius Angliæ illuminationis in Christo Principi Augustino, quem præ ceteris maxime deceret, nullam fecerint competentiam. Nuntiat conjugi, quæ se totam pecuniam expendisse putabat, quo loco et in qua arca argentum inveniat, quantumque inveniat. De hoc, inquit, argento in honore præcellentissimi Patris nostri Augustini calix fiat, quo potente interventore anima mea in pace quiescat. Omnia ergo ordine nuntiata, inventa, et facta sunt: atque iisignis calix testis adest.

48 Australium Saxoanum civis erat honoratus, adeo castus, ut conjugalis officii celebretur inexpertus: in quo similem gratiam ostendit omnium Pater Augustinus. Huic se sidereo splendore exhibens in visu jubet de pecunia reposita calicem sibi emat, et ad suum monasterium, quo cum sanctis collegis suis requiescit, afferat; ac super suum tumultum, ad Dei mysteria agenda, offerat. Mane homo Londoniam tendit, calicem stanneum emptum sex argenteis, quasi Augustino ferendum, simpliciter domum retulit. Sequenti nocte præcluentissimus Antistes, eadem forma qua prius, sopito præluxit; ruditer hominis et stricti animi hebetudinem redarguit: Stanneum, inquit, calicem, quem mihi rusticana * utilitate parasti, alicui egeno Parochiano præbe; mihi autem ex argento, quod tali loco inutiliter servas reconditum, calicem effice honorificum, et ad meum sollempniter defer monasterium. Vir autem ille, non mediocriter territus cœlesti increpatione, monstratam pecuniam rapit, ad Apostolicum sancti Præceptoris monasterium concessit, Abbati et Fratribus quo calix fieret argentum contradidit, unde

cap. xxii
Apparens a
morte cali-
cem S. Au-
gustino pro
animæ suæ
quiete fieri
rogat:

cap. xxiii
alius jube-
tur pro stan-
neo argen-
teum dare.

* an vilitate?

calix præcipuus enitescit, et auctoris Augustini miraculis amplius clarescit.

49 Inter confusus turbas ad Natalitiam Confessoris Domini festivitatem adductus est homo, quem mater cæcum effuderat, cæcum in virile robur educaverat; et lux et tenebræ quid essent, audire poterat, intelligere nequibat. Egit festivas cum populo vigilias ad Sancti monumentum, quem petebat orans suppliciter ut videre mereretur, quos adjutores requirebat. Tenebat manu, quod nesciebat, lumen: sensit ardorem, cujus non videbat splendorem; stabat ad Missas sine luce, cum sua facula lucente. Illa citius ardens festinat consumi, Augustino festinante melius lumen reddere. Jam legebatur sanctum Evangelium, et ambusta candela elata flamma exedebat tenentis manum. Ille turbatus, et Divinæ virtutis præsentia comprehensus, rejecit lumen sibi alienum; et illico recepit proprium, quod hactenus sibi erat ignotum: continuo quippe sibi reserantur nativa claustra oculorum, et nova luce infusa haurit lumen ubique diffusum. Miratur lucis candorem, mundi decorem, tam diversas rerum formas et species, omnes hominum facies et consimiles et dissimiles: triumphat se venisse de seculo mortis et tenebrarum, ad lucis et vitæ speculum. Hæc autem forma est, de hac mortalitate ad splendidissimum Sanctorum secula migrantium. Hujus signi gaudium protinus versatus in omnem conventum populorum, in Dei sui que famuli Augustini laudem et munera gratiarum.

50 Gentis Germanicæ vir spectabilis, ob rectum suum aretæ ferri circulo sinistram astrictus brachium, pererrato Romano orbe in quærendo suffragia Sanctorum, tandem ad Angliæ protectores Sanctos transit in Angliam. Inde percurrit in Scotiam, ad ipsum, cujus Scoti scripto demonstrant Reliquias, Apostolum Andream. Inde regrediendo venit Wiltoniam, ad Regiæ et signiferæ virginis e Badgithæ oppidum et ecclesiam. Ille reinvocatus in oratione, didicit se non frustra venisse, dum docetur situm solutionis suæ. Nam benignissima Virgo, impatiens quemquam se fideliter poseentem frustrari, visa est splendide talia dicere precanti, et inter preces obdormitanti: Quæ hic petis remedia, ab Anglorum Patrono tibi sunt quærenda: ejus clementiæ credita est remissio et absolutio tua: Cantuariam ergo ad ipsius patrociniæ iter matura. Protinus ille exiens a somno, cœlestem suæ salutis nuntiam benedixit: atque ita acsi jam solutus esset, certa fide exultavit; ita indictam viam acceleravit, ut pedibus suis alas crevisse censuerit: nimium hoc egit libertatis dilatio, ut longiori labore emeretur redeaptio. Veniens Doroberniam, hospitatur apud fidelem quamdam matronam, ante monasterii portam. Jam medio noctis exacto, ipse vigilantissimus patriæ custos Augustinus, quasi occurrens advenæ sibi credito, ostendit se serenissime dormienti in monachili habitu, cum Pontificali baculo; * quo attactum instruit tali præcepto: Lucescite, inquit, aurora, monasterium nostrum ingredi; et quem ex nostris Monachis conspexeris deposce, quatenus aqua benedicta te potatum ex sacro calice, inducat oratoris dormitionis meæ; nam me esse noveris ad quem venisti. Ac si diceret medicus: Tali loco cras ad me veni cura edus.

51 Exequitur ordine advena sui præceptoris mandata: ingreditur monasterium, obviumque habet Monachum dictum Ælfwinum: bibit ex calice oblato, in gratiam videlicet reconciliationis, benedictam aquam, et sic inducitur ad liberatoris sui tumultum et arbitrium. Sexta feria erat dies illa, Cruci et abstinentiæ dicata: ad Nonam, dum Missa intonatur, ille intentus orabat: dum Evangelium præconatur, non ferens

D
AUCT. GO-
CELLINO.
cap. xxiv
Cæcus natus
illuminatur.

E

cap. xxv
Punitens vin-
culatus,

d

e

a S. Eadgitha
Cantuariam
mittitur:

f

thique a S.
Augustino mo-
nitus

* qui attactu

solvitur sub
Missa:

cap. xxi.
cæcus et
lino.

A forensi majestatem præsentis remedii, ex angui pallore corrui, et obdormivi. Jam vero ad invocationem immolati Agni Dei qui tollit peccata mundi, relaxato, ut conjicimus, reatu suo, dira ferri armilla præcul de exeso torti brachii sulco excutitur, et inter adjacentis Sacerdotis aram et tumbam excipitur. Homo territus in spasimum præcipitatur, qui injecta aqua ad mentem redit et resedit, bibensque ut prius aquam sacram de calice, prædicto seniore propinante, convaleuit et exiit. Hinc perennetatus ab astantibus unde sic decessisset, refert visum sibi quendam, Archiepiscopi dignitate ornatum, de monumento quo jacebat ad se prompisse, seque injecta alapa sic terruisse. His auditis intonatur ab omnibus laus Domini, in mirificatione sancti sui Augustini.

cap. xxvi.
cæcus et
contractus
curatur :

32 Dno advenæ, perdita vitæ commoditate, a gratuito largitore Augustino remedium quaesiere : alteri cecitas viam negaverat, alterum a pedibus contortum et contractum ire manibus pro gressibus debilitas compulerat ; cervix quoque in tergum supinata, cogebatur tantum spectare aethera. Cæcus ducem baculum aut socii vocem sequebatur hic manuum scabellulis, viam metiebatur. His ergo [ad] 13 tunnelum pii interventoris per aliquot dies orantibus, primo reseratis oculis cæco lux infunditur ; debilis vero, ut fiducialius oret, hoc exemplo accenditur ; et ipsi quoque non longo post [tempore], Apostolica subveniendi potentia, Augustinus relaxat contractos nervos, protendit in rectum crura, plantas et hases resolidat, flexibilem jam cervicem et caput suo ordine compaginat, atque in Christi gratia suo statu hominem reformat.

cap. xxvii.
sed qui con-
tractus fue-
rat.

33 Verumtamen hic ex contracto sospitatus, sævior prorupit ad tempus. Metropolis Doroberniæ civis matrona, opibus et moribus honesta, illam sidereorum Patrum sæpe memoratam porticum devotis orationibus, et obsequiis frequentabat, aliasque ecclesias lustrabat, et largis eleemosynis egentes refovebat. Huic invidens totius boni adversarius, invenit memoratum debilem jam curatum, per quem a pia intentione exturbaret, si posset, ejus proprium. Is in illam typo indignationis extimulatus, et ut rabidus canis oblatrans, ac virulentis dentibus incursans ; Quid hic, inquit, agis feminarum secria, domus quisquilia, colubra, vipera, lacerata, cerasta, et stygia furia ? Cur sanctum locum fœdas tua præsentia, quæ hypocrisi indueris fallentissima, et sub specie sanctimonie cæcis et lippis crederis aurea ? Quid tibi cum Sanctis requiescentibus 14 C in hac pacis aula ? An ut facie nitida velut Syrenæ, a virginali forma desinentes in atra reptilia, tu tota indigne censearis munda ? Vade in domum tuam, cura cellaria olida et clientelam æmulam ; sequere aviditatem illecebrosum et avaritiam voluptuosam, et dimitte Dei ministris ecclesiam suam, a tua occupatione et præstigiis liberam. Hæc et alia multa, quæ hominis fœda lacuna potuit egerere, excipiens modesta femina et persistens in proce devota, sua in gloriosum tacendo relisit spicula. Adeo vero insatiablem habebat, ut videretur sacer Augustinus (si dici fas est) fuisse injuriam, qui tam injuriosum sanitate armavit.

deinde pro
lingua petu-
lantia

34 Quem prudens virago, post egressionem a templo sese adhuc convitiis insectantem, advocans ; Hæc tu, inquit, homo, quo merito meo vel delicto in te, tam hostiliter in me debaccharis ? quæ hæc est decorentia tua, ut immemor pristinae miseriæ, qua te trahebas per humum tamquam languidum reptile, et innotatus divinae misericordiæ, qua per S. Augustinum restitutus es humanæ formæ, nunc insontes laceros bestiali ac serpentino dente ? Pœnitere, miser, quod tam prave abuteris data sospitate, ne per te plectaris examine. Sed ille velut irritata fera

sævior insurgit, nec arguente socio suo mitescit. At D Augustinus, benignus et justus, sic illius furori obviat, ut non puniat : sic corripit, ut corrigat. Membrorum quidem integritatem, quam ei obtinuerat, excæcatur, et pœnitens lumen recipit. servat : lumen vero oculorum tollit, quod prius habebat, ne quem invadat jurgiis videat. Tunc dolor correpti sensum revocat, et exterior nox oculorum ad lucem reposcendam cor illustrat. Franguntur elata cornua, concidit mens tumida, corrui contumacia cervicosa, siluit sopita fax linguosa ; veniam poscit et interventionem a femina quam læserat, ut ipsa pro malis bona reddat. Proiectus ergo coram sancto corpore et priori curatoresuo, per octo dies et noctes satisfaciens illi, in precibus, jejuniis, vigiliis et lacrymis ; purgata acie recepit largifluæ gaudia lucis, supplices Deo gratias agens, ac de cetero ab irritamento proximi et typo exprobrationis abstinens.

35 Illuxerat mundo triumphalis Dominica Palmarum, in qua alius debilis, uti supra memoratus, manibus scabellulis innitens, attracto corpore hami serpens, divini beneficii dispensatorem manibus exquirebat, qui pedibus negato officio nequibat. Admissus ad illam Sanctorum medicinalem apothecam, occupat suspiriosis precibus, prostratus coram almi Augustini tumba, semper salutis prodigium. Jam Ecclesiæ processio candidata et palmata, cum Angelis et pueris landisona, Regem cælorum, regnantem super Cherubim, apud nos vero asello residentem, deducebat vel obvia excipiebat Jerosolymis triumphantem. Interea Augustinus, detentus domi incumbentis miseri anhela prece, festinat eum redeunti processioni festive resolidatum offerre. Repente itaque in rectum protenduntur intorta vestigia, erectusque homo in proprios gressus dediscit manibus, discit procedere pedibus. Quo obviant Ecclesiæ festivo cum jubilo remeanti, crescit omnibus festivitatis tripudio triplici, videlicet de triumpho Christi, de merito Augustini, et de salute reparati.

cap. xxviii.
Alter contrac-
tus curatur.

36 Quis autem tam innumera ejus signa, quæ in loco dormitionis suæ assiduatur, scriptis comprehendat ? qui regnans eum Christo et in Christo ubique regnante, etiam in externa Regna vel ubicumque oratio flagitat, supplices adjuvans et tumidos reverberans, virtutum radiis coruscat. Rem apud Danaos gestam hinc lector vel auditor patiens animadvertat, quam illo fidei indice cognitam cum idoneis testibus, apud quos claruit, hic ordo narrationis edisserit. Primo ex Normannis regnatore Angliæ Willelmo Angliam captante, vir honorificus de curia et nutritura B. Augustini, cum multis Optimatibus patriæ profugis, Constantinopolim transnigravit ; tantamque gratiam apud Imperatorem et Imperatricem ceterosque potentes obtinuit, ut super sapientes Milites multamque partem sociorum Ducatum acciperet, nec quisquam advenarum ante plurimos annos tali honore profecerit. Duxit uxorem nobilem et opulentam, memorque beneficiorum Dei, in honorem B. Nicolai sanctique Patroni sui Augustini construxit Basilicam domui suæ contiguam, et utriusque Sancti, id est, B. Augustini ab Australi et B. Nicolai ab Aquilonali latere, quam formose depingi fecit iconiam. Addidit et luminaria, cereos vel lampades flagrante oleo perspicuas, coram sacra imagine domestici Protectoris sui noctibus accendere, quæ etiam diem suum referrent in nocte, quoties placida aura concederet sub sereno æthere. Hæc ibi videlicet splendida consuetudo est patriæ. Hæc itaque Augustianæ memoriæ Basilica et iconia Anglis g exulibus erat patriæ suæ consolatrix matertera ; hic orationes frequentare ; hic dulcem Parentem, velut advenæ orphanum, repetere dulce habebant.

cap. xxix.
Anglus ad
Græcos se
recipiens,
Augustino
sacram adem
ponit,

F

g

37 Tandem vir hujus devotiois, Apostolicam urbem

quo ad S
Jacobum
peregrinato,

vicina mulier
imagini S.
Augustini in-
sultans apud
uxorem,

sed correpta
a Sancto,

eamque pro
oculis dolen-
tibus invocans

A bem Romam, vel Apostoli Jacobi dicatam nomine Gallæciam, orationum gratia adiit : et qui in quatuor mensibus reditum proposuit, in quatuordecim mensibus moras exigit : nam homo proponit, sed Deus disponit. Uxor autem deflebat viri aut interitum, aut quodlibet infortunium, dum ultra statutum moratur terminum. Quam vicina sua commater, æquali generositate et opulentia clara sibi quæ æquivoca, (nam utrique nomen erat Eudochia) tam præsentem quam absente marito frequenti visitatione colebat, et tunc maxime dum viri solamen aberat. Quadam itaque die se ad hanc referens ex more, respicit imaginem Augustini, dextro oculo ab Australi exesam illuvie, legit et titulum superscriptum : Agios Augustinus, Anglorum Apostolus. Tum mulier, repleta vanitate infida, talemque concipiens mente lubrica, qualem notabat in imagine læsa, hæc apud se versabat cogitatione stolidam : Quis, inquit, iste Anglorum est Agios Præpositus, oculo damnatus, facie turpatus? quid mihi proderit, qui se a sua injuria defensare nequiverit? Tali sensu irrumpens ad amicam quam petebat, sic garrula sive insultans, sive improprians exclamat : Mea Eudochia, vester Anglicus Apostolus luscus est. At altera revocare B bæchantem conata : Noli, inquit amica, in hunc Sanctum ad tuum garrere dispendium, quem non solum sua Anglia, verumetiam totus orbis Romanus novit sanctitate magnificam ; quem etiam præcellentissimus Papa Gregorius legans Anglis Pontificem mirificum, dignis suarum attollit ubique præconiis scripturarum. Econtra hospita, obtundens stivam stultitiæ, Quantus-quantus, inquit, sit, quantumlibet extolle, tandem monoculus est. Certius teneo quod video, quam quod audio : quem servabit, qui suam formam temerari pertulit?

58 Inter hæc eludia vel seria, epulata deliciose matrona et potata, ad sua se recepit habitacula, et succedente nocte somnum petit mente nocturna. Cernitur hic assistere Augustinus in imagine sua heri despecta, modo perpulchra et utriusque oculis suis æquo sidere illustrata. Unde eam terret vox emissa : En, inquit, o mulier, ille luscus vel ille monoculus, de quo te hesterno risu satiasti, adest tibi, ut videas hunc nullum dispendium lucis vel oculorum pati, sed utroque orbe clare omnia intueri. Tuis vero obtutibus jam lues incommoda, quæ indelubra nobis imputasti ; nec proderunt medici, donec discas Dei famulos pro contemptu venerari : tandem etiam perdes quibus insolescis divitas perituras, ne cum ipsis pereas. In his evigilans femina, sensit acriter oculis debitam incubuisse sententiam. Incutitur morbus ut ignei clavi, urit dolor torre carbunculi. Refert patiens pro risu gemitum, pro cachinnoluctum, pro ludibrio ululatum : angor etiam oculorum sanis vestigiis negat egressum, nisi quantum urgebat necessitas rerum. Jam illam, cui velut invalido hesternum ferebat repudium, supplicii prece velut quæstorem suum invocavit Augustinum : sed non tam cito quo ingrata abuteretur, meruit responsum. Erogat in medicos substantiam, sed aggravat magis quam alleviget medicina poenam. Diu ergo sic laborante et prædicante Sancti correptionem rea, per totam Constantinopolim et intra ipsam Imperatoriam Regiam Agii Augustini nomen flagrabat et fama. Tandem vero multis poscentibus pro ea ipsius clementiam, ipsaque attentius votis et muneribus implorante veniam, quadam nocte sic visitare dignatus est afflictam.

59 Affulsit ei denuo per visum in claritate lucis supernæ, ut repercutiente fulgore in ipsam nequiret respicere ; talique ægrum refovet affamine : Non te merente, sed illa commatre tua, quæ te a nostra injuria compescere certabat, interveniente, nunc ve-

nio ad te, quatenus parens mea legationi potiaris salute. Nuntia crastino eidem amicæ tuæ ex me, quatenus iconiam meam restaurari totam faciat conducto pictore : hocque signo quod vir suus, pro quo velut defuncto eatenus fluctuat, infra hos quindecim dies redibit sibi cum letitia et incolumitate, certum habeat quod hæc sibi mandaverim per te : docetur etiam prospera vel adversa contemnere transitura, et sperare attentius gaudia æternaliter mansura. His omnibus ad ingentem lætitiæ omnium nuntiatis, et iconia Sancti cum priori epigrammate ceterisque omnibus ad honorem ejus perfectis, mulier quæ sua hæcenus dolebat lumina, ad ipsius imaginem, antea irrisam, nunc veneratam, placabilia Deo accendit luminaria. Sic ergo pestem, quam oculis ridendo attraxit, flendo excussit : et salutem, quam sua jactantia abstulit, expetita interventoris Augustini indulgentia restituit. Inter hæc tanta gaudia, intra præscriptos dies venit uxoris desolata maritus, nti erat promissus, sospes hilaris, jucundus, quasi de funere redvixus, quasi de tumultu resuscitatus. Audit, aspicit, agnoscit sui Augustini ostenta prodigia, edicta mandata de imagine sua læsa et derisa, snoque jassu renovata, de vicina sua insultatrice a Sancto correpta et correctam, de conjugis sua promisso maritali reditu consolata. Erigitur heros ad Deum Augustini in multa gratiarum libamina, effunditur longe lateque hujus virtutis notitia, Augustini signipotentia et nomine repletur Græcia, laudant Danaï, prædicant Attici, venerantur Achivi, Agios Augustinus Anglorum Apostolus per omnium volitat ora, et Augustalia occupat Palatia. At dives matrona, ad meliora æternitatis commercia, prædicta sibi a sancto Patrono tandem ferens mendicitatis probra, amplius declaravit ejus merita, cujus tam veracem ostendit vaticinia. Benedicta Domini gloria, in Sancto suo ubique operantis mirabilia.

ANNOTATA.

a Bononiensem agrum intelligit, olim Flandriæ occupatum.

b Hic est Robertus Frisius qui Comitatum Flandriæ obtinuit ab anno 1072 usque ad an. 1093, cui tunc filius Robertus, cognomento Hierosolymitanus, successit.

c Proverbio huic vernaculo, alia aliisque respondent in sua enique lingua, quibus animi propositum successu frustratum significetur. Huc facit Christianum istud, Humo proponit, Deus disponit, quod infra usurpatur.

d Hector Boethius lib. 6. Historiæ Scotorum de illa Translatione agit, velut facta tempore Constantii Imperatoris : ipsum quod hic allegatur scriptum nancisci optamus.

e Est Eadgitha, inscripta Martyrologiis Anglicanis ad diem 15 Julii. Ejus Vitam traditur etiam Gocelinus scripsisse : quam utinam in illum mensem nobis suggerat aliquis.

f Coronatus Conquestor fuit in Natali Domini anno 1066 : sequenti autem anno mortuus Constantinopoli Constantinus Ducas, Eudoxiam uxorem cum parvulis filiis reliquit post se ; quibus illa consultum volens an. 1068 Romanum Diogenem matrimonio et imperio suo associavit : hos ergo hic intellige.

g Eruditissimus Congius, Observ. 89 in Historiam CP. Vilharduini, præclare demonstrat, ex Oderico Vitali et aliis, quomodo Anglo-Saxones, seu potius Anglo-Dani, sub Eduardo Rege excedentes ab Anglia an. 1040 gratiosi esse Constantinopoli caperint, et Palatii custodiam exinde obtinentes numero et potentia creverint ibidem, robor exercitus facti : quibus hac nova

D
ADUCCI GOC-
ELINO
jubetur uxori
prænuocere
reditum ab-
sentis.

E

f

A nova occasione multi ejusdem nationis accessisse debuerunt.

AUCT. GOCCELINO.

HISTORIA TRANSLATIONIS

Auctore eodem Goccelino Monacho.

PROLOGUS.

Ad Venerabilem Cantuariensem Archiepiscopum Anselmum.

Dux Anselme Patrum, pater et vigor Ecclesiarum, Quem celebrat titulis Romanus et Anglie Orbis, Ne spernas inani pronum munus Goccelini.

In arce sapientiæ ad mensam cœlestis Philosophiæ, Ecclesiastice Princeps, principaliter præsidentem, ferulum tibi aureum afferre gliscit cor meum, non mei studii, sed Augustini summi opibus pretiosum, ejus virtutibus refertum, ejus charismatibus conditum, ejus sanctorumque sociorum ipsius auro et gemmis contextum. Codicillus est recentis Translationis, signorumque ipsius suorumque consortium, quæ diversis locis per hoc fere ab ipsa Translatione septennium, testibus fidelium præsentium aspectibus, clare patrata noscuntur. Beata tui Pontificii tempora! in quibus tanta diuturnitate clausa, parturiente Sanctorum terra, reluxit nobis cum suis gemmis hæc Angelica margarita. Respice ex alto germulum humilem, hæc tuæ paternæ Celsitudini devote dedicantem: nam quid præstantius suscipias, vel quo pignore gratius doneris, quam præducis Augustini præconis, cujus Hierarchiam celsis administras officiis? et cui hæc decentius exhibeantur, quam tanto suæ Sedis heredi? Tuere modio pio patrociniio qualemque ipsius dumtaxat fidei assertorem: verique defensor, refelle incredulum latratorem.

CAPITULA LIBRI I.

Primo exponitur novum gaudium alterius novæ solemnitatis, id est, Translationis B. Augustini sociorumque ejus: quia prima est supernæ assumptionis, qua de cœlo nos irradiavit; ista, qua de tumulo receptus, post diuturnum soporem, typo futuræ resurrectionis nobis reluxit.

i. Veterana ecclesia destructa et Sanctorum porticus super ipsos Sanctos ad gloriam patientiæ ipsorum est subversa, solis prius eductis sanctis Adriano et Mildretha. Obrutus juvenis sarcophago cum Corpore B. Adriani, magno miraculo illæsus exilit. Capitulantur et alia numerosa ipsius sancti Adriani miracula.

ii. Augustinus, cum tumulis et consepultis suis, in prædicta obrutione tam ponderosa nihil læditur.

iii. Item materia, supra S. Augustinum ruitura, ruit contra impellentes, integritate solida, repulsione divina.

iv. Jacuere sub divo novem hebdomadibus, ad humanam ignominiam, et compassionem ac reverentiam ætheream.

v. Ad interventorem Frater dormitans in prece, divina emendatur increpatione.

vi. Candela supra B. Augustini tumbam diutius arsit, nec quidquam læsit.

vii. Trepidantibus artificibus aliis punitis, Præsul fidelis in tumbam Sancti percussit, et ceteros confortavit.

viii. Magister artificum, facto foramine, sentit

cum aliis et nuntiavit S. Augustinum adesse ex odoris majestate.

x. Quam dulci gratia, positione, et forma inventus est quingentarius sepultus.

xi. Solennitas et gaudium populi in Augustinum, tanquam de morte resuscitatum: quem transferunt ad altare summorum Apostolorum.

xii. Jam sepulchrum Augustini, vacuum corpore, plenum virtute, calet in languidos celeri salute: nam et de hoc sacro tacto puella moriens potata revixit.

xiii. Duo letales inimici, sanatis animis hic reconciliati, majori sunt miraculo quam corpore sanati.

xiv. Ut Presbyter vidit Angelos, per scalam a cœli vertice in Augustinianum templum descendere, cœlestem civem cœlica turba terris visitante.

xv. Ut Augustinus suo componitur thalamo, et miranda populum rapit offerendi devotio atque compunctio.

xvi. Titulus miraculorum Sanctorum Laurentii et Melliti, transferendorum.

xvii. Ordo, perpetua pietate memorabilis; qua Sancti positione et gratia priori cubiculo requieverint.

xviii. Dum fodiunt circa S. Laurentium, inveniunt prius alium ignotum: quem mira fragrantia et tumultus inter Sanctos notificavit Sanctum.

xix. In translatione Laurentii et Melliti mulier, tactum feretri S. Melliti oculo carbunculoso infricans, sanatur.

xx. Mulier cæca, credula sermocinanti de Sanctis, continuo illuminatur.

xxi. Mirificante Domino Sanctos suos, Justum, Honorium, ac Deusdedit, non poterant sexta feria ab insistentibus confringi eorum busta, ut transferantur in sabbato, die S. Augustini octava.

xxii. Femina muta, surda, et clauda, ad S. Augustinum per revelationem venire jussa, magna ibi curatur Dei munificentia.

xxiii. Candela coram S. Augustino extincta, dum ad illuminandum portatur, cœlitus illuminatur.

xxiv. Exhortatio celebrationis tot Sanctorum conjunctorum: et quod pro una die computatur Octava: et quod nunc pariter ut priori requie componuntur.

xxv. Suggestio meritorum Sanctorum Justi, Honorii, ac Deusdedit, cum Apostolicarum epistolarum testimonio. Prima est hæc: Dilectissimo Fratri Iusto, Bonifacius.

xxvi. Secunda est ita, Dilectissimo Fratri Honorio, Honorius: et qua revelatione persona spectabilis S. Honorium a derogatore defenderit.

xxvii. Contra obtrectatores expositio vitæ, laborum, et certaminum Sanctorum, qui et Reges converterunt.

xxviii. Exhausto corpore B. Melliti, mira aromata refudit vacua tumba, adhuc die quarta.

xxix. Lateres etiam et subjecta terra quibus incubuit cardiffuum corpus Augustini, mira cinnama fumantes, pro Reliquiis reconduntur: lateres, Gregoriano altari; terra, vacuis Sanctorum Sarcophagis Tumbam ejus amplectatur columna, quam vulgo pilare dicimus, venerabilis posteritati locus. Sequuntur et virtutes de reservato latere.

xxx. In Orientalibus Anglis matrona languens, in somnis edocta, de hoc latere irrigato sospitatem potavit.

xxxi. Eodem poculo et Presbyter fidelis curatur a longa ægrotudine.

xxxii. Mercator quoque, tumens in mortem, hoc antidoto detumuit et convaluit.

A xxxiii. Reliquiæ hujus lateris sacrique pulveris horrende terrificant ignaros gerulos, ipsa nocte tota et sequenti : conscius vero per revelationem redarguitur negligentiae.

xxxiv. Mysterium somni propter prædictas Reliquias in laminis argenteis : quarum somniator subito dolore ictus, orationis refugio subito coratur.

xxxv. Abbatissa Bertina, post noctis medium splendore, divinitus tertio coruscante, ter excitata, docetur præsentī Reliquiarum Augustini gratia.

xxxvi. Præbyter (mirabile dictu) videtur eodem momento post Præfationem, et Dominica libamina consecrare, et retrorsum consulendi gratia descendere : quod factum creditur Augustino auctore.

xxxvii. Anno Domini mxcī, viii Idus Septembris, facta est Sanctorum Translatio, quæ celebratur die viii.

xxxviii. Ut candela ante Translationem, supra tumbam sancti Augustini palliatam ; sic postea, supra ornamenta altaris ejus, candela ardens nihil nocuit.

B xxxix. Hic Natalitium Sancti tribus signis illustratur. Primo puella, dexteram palmam sinistro humero innatam gerens, inter matutinas Laudes reformatur.

xl. Secundum est, quod vir debilis contracto genu curatur.

xli. Tertio nativam lacertulorum torturam infans, matri arridens, ostendat curatam.

xlii. Ut Monachus perluga, de medio ignis et hostium, per Augustinum ereptus sit.

xliii. Qua revelatione Clericus vinculis et cunctis claustris eductus sit.

xliv. Matrona, trans mare a partu interitura, per S. Augustini visitationem donatur salute ac sobole dulci.

xlv. Simile miraculum de alia ejusdem loci matrona.

xlvi. Corripit ægritudine Sacerdos Domini Militem, temerarie se incusantem, sanat pœnitentem.

xlvii. Quanece prædatores parochianorum suorum in Exonia protriverit.

xlviii. Quam benignum Patronum Scholastici inibi experti sint.

xlix. Ut languidus, a diuturna mortis instantia, Augustini visitatione respiraverit.

l. Alius ægrotus, a letali faucium tumore, voto facto, liberatur.

C li. De infantulo morituro nutrix in visu tertio jubetur, ut offerre illum sancti Augustini oratorio Patri Presbytero antistetur : respirat, funebria uli parantur.

lii. Pervasor ecclesiæ S. Augustini vecordia punitur : satisfactione propinquorum in ipsa ecclesia recuperatur.

liii. Ut in alia ipsius ecclesia, quæ est in Legecestra, Anachoreta cæca illuminata sit, et ipsum videre meruerit.

liv. Matrona pauperulam cæcam hospitio fovebat : quod beneficium sanctus Pater ei apparens approbat : jubet, miseram Cantuariæ ad suam præsentiam sanandam adduci faciat : adductam mox Lucifer noster illuminat.

lv. Hæc de præscripta Translatione signa, per hanc annorum hebdomadam, oculis probata.

CAPUT I.

Inter demoliendam veterem ecclesiam invenitur et transfertur corpus S. Augustini.

Post antiqua Evangelici protoparentis Anglorum Augustini solennia, cœlo triumphata, quæ nuper *Maji T. VI*

eginus ; laude festiva nova nobis oritur gloria, nova lætitia, sollemnitas nova. Ipsa est sua sanctorumque collegarum suorum Translatio nova, quæ post centum fere lustra, in nova ejus facta jam lucet ecclesia. In priori festo, de seculi agone et tenebris ad solem gloriæ palmatus ascendit ; in isto de dinturno humi ergastulo suam lucem ostendit, et de æthereo honore ad vitalia busta nos revisit. Illic de mundano utero superis nascitor, hic de sepulchrali alvo nobis renascitur. Ibi ludibus deduximus victorem transeuntem ad sidera, hic colligimus thesaurum renitentem de terra. Tunc æternæ pacis somno quievit, nunc de tam longievo sopore nostra manu motus evigilavit ; sesequo adesse tam de cœlo quam de sepulcro evidentibus signis respondit, ut competentibus locis clarebit. Ac superior festivitas, singularis est bravio unius : ista, tot resplendet festivitatum sideribus, quot adjunctis cum Principe ducibus. Hinc Dominum rerum, novis semper beneficiis renovantem sæcula, et de vetustate ac morte in rediviva Sanctorum gaudia restituentem nobis omnia, glorificemus fidei et spei gloriatione nova, qua ipsorum corporum representatione vivifica jam prævidemus beatæ resurrectionis præmia. Hæc igitur præclara tripudia, longo seculo desiderata, nostris temporibus declarata, miraculis et revelationibus confirmata, nequando perdat posteritas, nostra mandare litteris exorat pietas, urget caritas, impellit fraternitas, indicit totius boni affectus concinnitas. Jam vero rem ipsam explicemus : quamquam nostram facultatem longe excedat tot Principes divinos uno textu, velut uno cubiculo suo, componere : quos deceret singulis libris, velut propriis prætoriis, pollere.

2 Sublimatum augustius novæ Augustini ecclesiæ Presbyterium, totum illud cum amplis porticibus amplectitur spatium, quod sanctæ Dei genitricis ab Oriente contiguum possederat oratorium, suo cœlestiumque virtutum jogi sollemnio ac signis illustrissimum. Hinc reliqua navis veteris monasterii, cedere jussa ædificio surgenti, jamque rea minarum excidii, ne obruat diruitur : ante tamen cuncta Sanctorum turba, omnibus sacrariis diffusa, a jactura eruitur, et novis tectis reponitur. Sicut illi a mundi ruina cum Loth a Domino liberantur ; sic Apostolica Augustini aula ad destinatam metam tendebat : sed suæ dormitionis porticus obstabat. Quid faciat ergo auctor ædificii devotus Abbas Scollandus ? dum nec illa sancta penetralia, tanto ævo intacta, movere præsumit ; nec opus cœptum, nisi ablatis obstaculis, procedere possit : maxime cum prædecessor suus præscriptam Dei genitricis basilicam fractam morte lucrit ? Sed ipso inter hæc superno arbitrio de medio terrenarum curarum sublato, a successit Abbas Wido, cujus anno quarto facta est quæ adscribitur Translatio : cui Rex consultus favens jusserat, ut cum Pontificum et Abbatum populorumque affluentia decentissime ageret hæc solennia. Volebat et ipse interesse, sed tunc ibat in expeditionem b Scotiæ. Sed Monasteriarcha, ubi turrim præfatis porticibus supereminentem angusto fastigio extulerat, dum reliquam templi navim protendere flagrat, illud Beatorum cubiculum, moræ impatiens qua Sancti eruerentur, forti ariete subvertit : totque superni Regni Principes, longiturna pace soporatos, festinata modo virtute negligentiam excusante, obruit. Antea tamen condignorum Sanctorum, Adriani confessoris et Mildrethæ Christi Virginis nardiflua pignora, mira suavitate vernantia, sollemniter exportari, et imminentem casum evadere fecit.

3 At vero ipsis Primoribus, videlicet Augustino, Laurentio, Mellito, Justo, Honorio, c Deus-dedit in

52 prædicta

D
AUG. GO-
CELINO?
EX MS.
Qui suo Nata-
li die solus
colitur,

In festo
Translationis
cum
pluribus so-
cietis honora-
tur.

E

Producta
longius no-
væ ecclesiæ
fabrica,

veteri ruinam
minante
F

a
et eversa quæ
Sanctis immi-
nebat turri,

b

post SS.
Adrianum et
Mildretham
translatos,

c

AUCT. GO-
CELINO
EX MS.
reliquorum
sepulcra
manent il-
lata,

A prædicta obrutione relictis, divina protectione quasi manum submittente, saxa et signa pepercere, quibus durior humana obstinatio non pepercit. Nam ubi tanta moles lapidum, trabium, tectorumque plumbatorum, quæ sacresancta corpora obruerant, sunt ablata; omnes illæ illorum sepulcrales ædiculæ, cum essent fractiles et lateritiæ; sed et sculpturæ et imagines Angelicæ, cum Dominica maiestate super tumbam magnifici Augustini mirifice formatae, cunctis miracula Dei acclamantibus, illata apparuere.

ac singulariter
S. Augustini:

4 Restabant interim paries Australis, qua parte almus Augustinus sacerque Deus-dedit quiescebant: qui tandem multo ariete solutus, dum certo nutu Sanctus oppressuros videretur, protinus inestimabili Dei virtute, quasi in saltum excutitur: et ad Austrum contra impellentes, totus, integra soliditate, prosternitur: quantumque vastus et cacuminatus erat, tantum spatii jacens occupabat. Vix evasissent securi impugnatores, nisi his superna clementia Sanctorum meritis pepercisset. Tum vero ad tam evidens signum clamor laudisonus attollitur omnium: nam qui Superos dilectos obrutos servavorat, hic ne obruerentur vetabat. Sic plerumque ipse Sanctorum mirificator, alios in mediis ignibus protegebat, ab aliis etiam ignes fugabat: istos per profundum maris sicco vestigio transtulit, alios super undas currere fecit.

ad quod sub
dio relictum,

d
dormitans
Frater cor-
ruptus,

5 Jacuere tunc per novem hebdomadas illæ cælestes exuviae sub dio, ac si vulgaria funera expositæ, et ad omnem impetum aeris patuere: adeo proli dolor! terrestris dissimulasse indignitas, quibus Angelos concives frequentasse credimus excubias. Certabat tamen Fratrum devotio, pro suo modulo, defensacula speciali Principi suo parare Augustino.

6 Composuere tugurium assiculis d: et unus aut duo pro arctitudine vicissim agitabant vigilias, cum luminibus et canticis divinis: ubi unum, forte somno pregravatum, vox audita increpuit: Et, hic, inquit, non dormitioni, sed orationi locus congruit. Qua correptione Frater ille vigilantior est redditus in prece.

et candela
decidua ni-
hil laedit.

7 Deinde candela oblata, candelabro negligenter affixa, supra tumulum Sancti, linteis aut palliis sollemniter ornatum, decidit: ibique trium pedum tractum signante favilla (aberant enim custodes) exarsit. Tandem superventum est: candela ablata, favilla excussa, lintea et pallia prorsus intacta fulsere: quo miraculo omnes Deo gratias exultantes reddidere.

Illud cum
aperire au-
deret nemo,
e

8 Jam dies positus gratissimus illuxerat sacrae Translationis: Adest venerabilis Pontifex Ecclesiae Rossensis Gundulfus, qui tunc Archipræsulis e defuncti auctorali vice pollebat: progreditur cum Abbate et Patribus ac Officialibus hymnidicis ad illud sanctum sanctorum, ad illud Domini sacrarium ac propitiatorium: jubet primum summi Augustini aperiri. Nemo approximare præsumpsit: timor omnes absterruit. Videres artifices, tamquam reos, sub indicibus et quæstoribus ac fulmine, trepidantes. Viderant pridem egregium juvenem, monasterii artificem, celeri morte mulctatum, qui jussu Abbatis primos hanc sacram porticum impulit: nec ille tam officiosus excusari potuit, quia præceptoris obdivit, quin pœnas præsumptricis gratiæ luerit. Sed fidelissimus Episcopus, jam triduana abstinencia prælibata a Fratribus, armatus fide, prece, ac devotione, ultro ferramentum invadit, ictum in tumbæ frontem dedit, suoque exemplo et hortatu reliquos in opus animavit.

opus orditur
Episcopus
Rossensis:

sensitur sua-
vis odor

9 Primo præstantissimus artificum magister, templique spectabilis dictator Blithernus, expetita Pontificis benedictione, trepide, lacrymose, et pro-

stratim accedit: altareque capitis summi Augustini D ad pavementum exhaurit. Ibi, complanatum arcæ, Parii marmoris candens saxum quadratum offendit: quo paululum erecto, erumpens vapor nardifluus, quæsitorem suum in ora reverberavit: et se adesse qui querebatur, sua suavitate pulsanti respondit. Intellexit vir prudens ultro oblatum, quem alto fossatu et laborioso quæsitu formidaverat vix inveniendum: stupensque et tremens lapidem reposuit, atque hoc mirificum thymiamaterium occlusit: perpendens sapienter, non sui esse efficii ulterius progredi, cedit illico; testatur submissee, quæsitus gignus adesse: nec tacebat interea jugis psalmodia. Pretinus jussu Abbatis Fratrum manibus remove tur prædictus lapis. Tum vero ingens strepitus suavissimorum aromatum, velut a pectore et ore dormientis Augustini, exiliit: longeque ventilatus, omnes tam mira quam inexperta prius dulcedine replevit: quoque magis hæc balsamica apotheca reserabatur, eo profusius odor cælestis jacolabatur. Continuo locus, ob gloriam Patris et impetum populi, cortinis ambitur: intusque a fidelibus domesticis desiderantissimus thesaurus perscrutatur.

sublato qui
tumbam te-
gebat lapi-
de:

E
invenitur
corpus

10 Tum patente ostio clara luminaria ingeruntur: et ecce Angliæ Christianitatis institutor primicerius, tot seculis absconditus, tam desideratus, tam magno quam insperato gaudio ostensus, pest annos fere quingentos conspicitur. Sane tot tempestatibus bellorum, tanto diluvio Paganorum, exterminio populorum, subversione urbium et ecclesiarum, mira Dei protectione Augustinianum vestibulum, ut Arca Noe, semper manebat intactum. Unde et ubi, et sicut primitus ipse cum beatis collegis suis a die dormitionis est conditus, eodem loco et eodem modo immotissimus est inventus. Patebat forma et quantitas corporis, pietas et qualitas antiquæ obsecutionis primæque tumulationis. Cernitur cum Casula, Alba, Stola, Baculo, Sandaliis, ceterisque Pontificalibus instrumentis: ut putaretur adhuc carniæ integritatis, nisi tactus probasset conditionem mortalitatis, quæ tamen est ad augmentum gloriæ immortalis. Omnium ergo votis speluncam illam, inestimabilis pretii thesaurariam, Fratres idonei cum summo ingrediuntur timore ac reverentia, cum prece et laude Davidica: colligunt in scrinia linteata et palliata, illa aurea ac gemmea pignora, compagine et harmonia corporali rite composita. Asserit etiam aliquis illorum veridica constantia, se inter illum pulverem pigmentarium solidas adhuc carnes quingentarii depositi manu contigisse, et suppliciter fovisse: unde merito aestimatur hæc sacra gleba, in custodia supernæ gratiæ, longiturna durasse incorruptione.

Pontificaliter
indutum:

F

11 Interea indicta a Præsule summa et omnino nitore lætitiæ colenda festivitate, totum monasterium adornatur tanquam Paschali dignitate. Extemplo tantæ novitatis fragrantiam procul odoratur turba remota, confluit urbs tota, iuvandat Cantia, undique concurrunt populorum examina: gratulantur immensum, Augustinum suum, jam quasi de morte reductum, de sepulchro resuscitatum, de cælo ac terra redditum, visu corporeo se representantem, signis et virtutibus velut ore ad os alloquentem. Redit illa felicitas, qua quondam populos in corpore erudiebat, et cælesti nectare se videntes et audientes beatificabat: imo vero tanto felicius ac potentius nos eum habemus, quanto jam a mortali captivitate in regnum claritatis Dei translatus, præsentior adesse potest suis ubique supplicibus. O nova et matutina lætitia! in qua tantum jubar, cum tot paternis radiis, nostris oculis tanto ævo oclusum, videre; imo etiam gratificis manibus illa nardiflua pignora, desiderabilia super aurum et lapidem

et transfertur
exultanter

A pidem pretiosum multum, et dulciora super mel et favum, amplecti et contrectare meruimus; quod nos visuros nec sperare quidem ante unquam præsuebamus. Multi Reges et Principes, seculares et ecclesiastici, voluerunt videre, quæ vidimus, et non viderunt, nec prece nec pretio valuerunt: utpote Romanus Imperator: qui prodigo pondere auri et ornamentorum prætento, ac minimum inde pulvisculi potuit attingere. Exportatur itaque cum omni ornatu et processu ac jubilo celebritatis ecclesiasticæ, cum vocum et cymbarum modulatione, cum supernorum et infirmorum socia congratulatione, atque cum hac altisona gloria ante authenticum altare summorum Apostolorum, velut depositum cæleste, componitur, donec parato decenter thuro colloquetur. Tanta vero gratiarum Christi charismata refundebantur in populum de tanti Patris dulcedine, ut velut incensura passim stillarent lacrymis lætitiæ, quibus ille dies paternæ præsentiae eotenus inæstimatus potuisset clarescere.

ad altare
Apostolorum.

Ablutione
digitorum
ejus qui corpus
tetigerat

B

moribunda
sanatur:

12 Nec vacat iaterea a salute ille locus prioris quietis, ille lectulus prolixæ dormitionis: calet magni incolæ accubitu, sudat opifera balsama, et odore suo curat morbida. Ægri, languidi, debiles, contracti veniunt vespere, et incolumes redeunt mane. Residui quoque comites et Coasacerdotes Augustini, favent ipsi thalamo sua benedictione, respergunt sua confolatione, thurificant suo thymiamate. Unus autem horum, qui has margaritas sacrorum civium investigaverat, ex aqua, qua digitos pulverulentos lavit, puellæ, jam biduo sine voce et sensu ad finem agonizanti, jam morienti, quasi antidotum misit: qua gustata, protinus erecta lectulo assedit, cibum poposcit, relecta sospes surrexit: cum ipsa suscitata velut a morte, mater et cognati in gaudia et gratiarum libamina suscitantur a dolore. Nota est illa, portæ monasterii a nativitate contigua.

reconciliantur
duo paria
inimicorum,

C

et solennitas
ab Ep.
Roffensi
terminatur
6
Septembris.

13 Magna erant tunc de Augustini præsidio miracula corporalium sanitarum: sed majora sunt cordium sanatorum. Vidimus hic duos irremediabiles inimicos convenisse. Alter alterius occiderat genitorem: ultor exborruit interfectorem, interlector expavit ultorem. Cum uterque, alter odio, alter timore, fugere ab ecclesia decertaret; divina virtute quasi fulmine reverberati, etiam patente ostio, non poterant egredi. Ita Augustini interveniente gratia, ex improvise coram eodem pacificatore pio representati, et nullo alio mediante invicem compuncti, invicem in satisfactionem prostrati, uberrimis lacrymis conflagrati, ex desperatissimis adversariis fiunt germani amici, acsi ejusdem parentis filii. Similiter alii duo, quorum alter alterius fratrem interemerat, post cruentissima odia, cunctis mirantibus et congratulantibus, eodem die ultro pacati et confederati sunt. Quorum exemplis, omnibus Augustini nectare perfusis, nullus in tanto populo remansit inimicus, quateus ipse primipilus, signifer pacis Christi, ut dignus Pater concordium filiorum gauderet in omnibus, in tam nova tamque præclara festivitate. Episcopus Missam, candido Choro conjubilante, celebrat: et post Evangelium de tanto tanti Patroni tripudio populo sermonem dispensat: tantæ lucis mysterium, cum spe beatæ resurrectionis, visionis, et cohabitationis ejus perpetuæ fideliter intimat: postremo peccatoribus absolutionem, pœnitentibus remissionem, omni populo confluente, ejusdem primi Præsulis et institutoris sui vice atque auctoritate, dat benedictionem, perennaemque in Christo confirmat pacem: superna quoque agmina his solenniis congratulari sunt visa. Contigit hæc celebrabilis Translatio in Sabbato, cui sanctæ Dei Genitricis Nativitas succedebat die tertio.

ANNOTATA.

D
AUG. 60-
CELINO
EX MS.

a Guil. Thorn. Obiit Scotlandus, Abbas 41, anno Domini 1087, in Nonas Septembris..... et Augustinenses Monachum quemdam ex suo gremio, moribus et litteratura insignem, ac Regi Willielmo juniori amantissimum, nomine Wydonem, Christo prævio elegerunt.

b Joannes Bromton in Willielmo Rufo, Mense Majo Malcolmus Rex Scotorum cum immenso exercitu in Northumbriam venit..... quod audiens Rex Willielmus, mox cum Roberto Fratre mense Augusti, de Normannia in Angliam revertens, congregato immenso exercitu et classe non modica, versus Scotiam profectus est.

c De his et prænominatis duobus, aliisque adhuc nominandis, quia seorsim ac plenius infra agitur, nihil nunc notamus.

d Assiculus, diminutivum ab Assis, tabula: aliis ad Asser, formatur Assereculus; sed nec hoc apud antiquos reperies.

e Id est, Landfranci, defuncti jam inde ab anno 1089, 28 Maji, quando Vitam ejus illustrabimus: et vacavit Sedes usque ad 1093, quo ordinatus fuit S. Anselmus 4 Decembris, sicut ad Vitam ejus diximus 21 Aprilis.

E

f Conveniunt Characteres: nam anno 1091 erat littera Dominicalis E, adeoque 6 Septembris dies Sabbathi, post quod, mediante Dominica sequebatur 8 Septembris, Nativitas Deiparæ veneranda: quomodo autem sequenti nocte clam absconditum ab Abbate sit corpus, quia ignoravit Gocelinus, infra in Appendice reperies.

CAPUT II.

Translatio Sanctorum Laurentii, Melliti Deo-noti Justi, Honorii, Nothelmi.

In ipso Sabbato et subsequente nocte Dominica, pervigil suorum custos Augustinus, cum pernoctantibus Psalmicenis, ante Apostolicum altare præstolabatur apparatus requietionis suæ. Est autem Cantiensis civis Presbyter notissimus, probatæ fidei ac veriloquii, qui tunc forte hospitatus Wintoniæ, in ipsa nocte Dominica circa lucem parabat domum redire. Ecce autem inter somnolentiam vel ecstasim, ut ille jurejurando adstipulatur, vidit eminens eorum apertum supra Augustinianum templum, scalamque flammeo fulgore radiantem, ab ipsa superna janua usque in caput ejusdem ecclesiæ, qua Sanctus Domini accubabat, quasi columnam librata; Angelorumque chorum, candidissimo ac splendidissimo habitu, per illam descendentem usque in ipsam Apostolicam aulam: totum vero monasterium, quasi ingens globus flammivomum, stantibus fulgoris radius cum ipsa scale extremitate involvebat: ut repercusso intuitu, quid intrinsecus vel circa ea loca ageretur, perpendere nequiret. Dumque miratur tam inexpertam contemplationis majestatem, tandem redditur exteriori sensui. Mirabatur amplius, cum prorsus nihil sciret vel cogitaret de paternæ Translationis mysterio, quidnam rerum præsignaret hæc visio. Obstupere nihilominus et comites ignari, audita revelatione tali: donec pervenientes propius, rei certitudinem cognovere. Tum vero major ac major obortus est stupor, ubi indicio contemplatis novi meritorum Sancti, testis comprobatus est æther: nec dedignetur quisquam scalam somniantis Jacob in sæce nostri temporis mediocri personæ revelatam credere, quia omnium Dominus in magnis et parvis facit quæ vult, et quando

Absens Presbyter interea videt de sepulchro scalam assurgere in cælum,

F

AUCT. GO-
CELIANO.
EX MS-
eanque
flammeam.

A quando vult, et quomodo vult. Nos quoque fide videamus, quod ille videndo forsitan non perpendit : scilicet Angelicos cives per illam scalam ad dulces exuvias animæ conturbernalis Augustini amabiliter descendisse, et revictura in sua claritate pignora visitatione gratissima refovisse, simulque ostendisse, se cum terrigenis ejus gloriæ cengandere : scalam vero flammeam hanc esse, qua summarum virtutum gradibus et flammeo supernæ dilectionis ardore cœlos ascendisti, sublimis Augustine.

Proxima die
Dominica

15 Deinde post illa Sabbati festa recentia, affluente Dominica, alin Augustino festivitatis secundatur gloria : cum ab universa chorea, iterum candidata et purpurata, cum præcipiti populorum fluvio et altisone laudum jubile, adornato sollemnissime thalamo collocatur : ubi nunc a fronte et facie ecclesiæ, pervigil speculator et custos domus urbisque ac totius Angliæ suæ, aurosa adicula exubans, rite ab omnibus veneratur, atque ut omnium interventor adoratur. Quis vero tantam vidit oblationem in auro, argento, ceris et candelis, aliisque resellis fidelium ? Miracule erat omnibus tam insueta copia : non capiebant hæc altaria, non sufficebant colli-

consult cum
oblationibus
populus :

B gentium certamina, noctes et dies non quiescebat offerentium turba. Mira erat in cunctis gratia : passim currebant lacrymarum flumina. Incredibilis videretur, nisi palam conspiceretur, nova hæc plebis devotio atque insueta compunctio. Sed nimirum paterna ees aflaverant charisinata, ut quasi de longinquo temporum vel spatiorum seculo regredientem liquefacta anima benignissimum exciperent Parentem. Nec vero fallebantur fide et caritate sua : revera enim se adesse ostendit tam spiritus quam corporis præsentia : et signorum evidentia et pietatis flagrantia : utque supra meminimus, pacis et reconciliationis conspiratione publica.

S. Augustini
tumulo
nova intra
triduum
clauso,

feria 4 effo-
diuntur SS.
Laurentius
et Mellitus :

a

16 Volebant tunc et beates cives consortes transferre, quatenus una ejusdem diei celebritas unius astringeret mentis collegas. Verum et ipso die et sequenti (quæ erat, ut prædictum est, Nativitatis Matris altissimi Verbigenæ) in uno Augustino componendo manus dedere : nec suffecerunt prorsus, interveniente jugi plebium glomeratione, opus explere. Tertiodecimum die id est tertia feria vix ædiculam et opertorium Ducis confecere : quarta tandem die, quæ est quarta feria, quasi expeditis lacertis, ad beatissimos contubernales et successores suos, Laurentium a et Mellitum, ad ipsum Principem devehendos accessere. Laurentius cum ipso Duce Augustino primus venit : cum quo et diaboli aciem primus rupit, primusque ab ipso adhuc vivente ordinatus Archipontifex, S. Clemens summo Petro superstiti successit. Mellitum vero electissimum præcellentissimum Gregorius Augustino post misit auxiliarium, in procinctu Christi strenue succenturiatum. De B. Laurentio dulce esset memoratu, quomodo mortuum suscitaverit, super undas maris pedibus cucurrerit, igne de cœlo evocato virtute Eliæ impies conflagraverit : quomodo fontem aridis locis productum in perpetuum rivum effuderit, qua pœna arceatur omnis seminarum accessus ab ecclesiâ, quæ ejus apostolatu exstructa et consecrata est in Scotia : ut nuper Regina Scotiæ inclita b Margareta, cum oblationibus aditum tentare ausa, subito sit percussa atque repulsa, sed Clericorum prece restituta. Verum hæc, loci aretitudine exclusus, prætermitto, alibi Deo aspirante retexenda. Mellitissimi vero Melliti, Archipræsulis a primitivo Augustino tertii, probatissima sanctitas, in historia fidelissima Bedæ conflagrantem urbem Doroberniæ semet ignibus opposito liberat, flammâ retrorsum tempestate et turbine violenter propulsat : a cujus facie recedunt ventique rogiqque, pereuntque citius

utrusque
elogium,

b

cum suo terrore. Hujus etiam primi Pontificis et D Illuminatoris Lundoniæ cendignis meritis adscriptum legitur, quomodo inclitam ecclesiam Westmonasterii nocte Dominicæ diei, qua dedicaturus eam erat in honore Principis Apostolorum, ipse Claviger arduus opus prævenerit, et per piscaterem transvectus Tamesim fluvium, omne officium et solennia Dedicationis ecclesiastico ordine exegerit (quod claris indiciis intueri fuit) atque in signum facti xenium Pontifici insignem piscem miserit.

17 Pium est etiam posteros audire, quod jam non est videre, qua hic Sancti prius requieverint positione. Primus Augustinus suæ porticus Australe latus possidebat, et sacris vestigiis Orientalem maceriam pulsabat. Ab ejus læva primus successor et lateralis Laurentius, ut præmonstratum est, simili spatio protendebatur : tantummodo remotus, quantum loci altare beatissimi Auctoris sui Gregorii, hinc inde utrumque asciscens, occupabat. Cetera pars Aquilonaris latitudinis, a sinistra almi Laurentii, Adrianum sanctum exceperat. Virge autem Christi Mildreta, unica Patrum gemma, a Boreali pariete, Australi Augustino concordi respondebat regione : quos, ut supra, translatos extulimus. Ejus vertici B. Augustini altare astabat : at capiti sacro Laurentii Mellitus, ut proximus successor, in producta ecclesiæ area imminebat. Mellitus justifluum Justum, secundum suam successionem, sibi accomodat ad caput : a Justo vero dextera B. Honorius, successor Justo : a dextera Honorii sanctus et a Deo datus Deus-dedit, successionis suæ ordine, subjungebatur. Is nempe a capite summi Augustini ejusdem Australis parietis thorum commeruit, quos tantum medium ostium, quo intrabatur, discrevit. Sic tamen erant omnia illa Angelorum Dei mausolea distincta, ut transitus haberetur inter singula.

et situs pri-
mæ sepultu-
ræ.

E

18 Igitur efferendo B. Laurentii corpore dum pavementum, quod ceram Gregoriano altari inter ipsum et præclarum Augustinum patebat, prius evelendum censeretur : quatenus a latere fracta tumba, facilius exitus Sancto pararetur : mirum dictu ! ferramenta et ingenia omnium ridebat durities laterum. Sane hæc tam solida structura probebat thesaurum, nostra latentem secula. Sed quoniam labor omnia vincit, imo fides quæ in Deo persistit : sude ferri robustissima ab anteriori margine suffodiunt et impellunt. Tandem rebellis fortitudo crebris ictibus subjeitur : nec tamen munitissimus laterculorum textus solvitur : verum, mirabile visu ! quasi lignum tabulatum conclavatum, ad spatium, amplæ januæ integer sustollitur. Dumque sic excrustato pavimento evulsa crates erigitur, sepulchralis cryptula, quæ coram ipso vel sub ipso altari latebat, evulso pariter lapillo violatur. Ita modico foramine facto, pretinus ingens vapor inexpertæ suavitatis ebulliens, non solum adstantes ut vehemens flatus in faciem percussit, sed et totum claustrum monasterii ac Fratres in eo residentes nova aromatum virtute perflavit. Ad tam insperatum miraculum dicebant adstantes : Quis iste est ? dicebant absentes, Quid est hec ? Ita hic, omnibus ignotus persona et nomine, omnibus et præsentibus et absentibus innotuit meritorum charismate : adeo enim erat omni nostro ævo jam abolitus, ut nihil minus quisquam animadverteret, quam quod sub illa pavimenti planitie aliquid præter humum latitaret. Gratia Deo, omnium benorum largitori. Pro noto Patrono Laurentio, quem quærebarus, ignotum consortem invenimus : crescitque duplicatum gaudium nostrum, dum utrumque habemus. Verum hic uno dolore indignitas nostra tabescit : quod, dum scimus, quid sit quod habemus : quis sit, nescimus : nisi quod illum de intimis Patris Augustini pignori-

juxta Lau-
rentii tu-
mulum aper-
tus alius

suavem odo-
rem expirat :

cumque ne-
sciretur cu-
jus esset,

ribus

A ribus fuisse, qui tali loco conspeliiri meruerit, autumamus. Nomen vero quia antiquum perdidimus, novum et familiare sibi fideliter imposuimus, ut usque in diem revelationis vocetur nobis sanctus Deo-notus. Sub eodem itaque Gregoriano altari sacrosancta gleba sepulti, ad ipsum Orientalem parietem contiguum, sicuti Augustini et Laurentii porrigebatur; qui tamquam filius, geminorum Patrum æque medius, velut utriusque alis, fovebatur. Reserata ergo illa aromatum apotheca, magis ac magis annitentes populos reficiebat divina fragrantia: unde raptum pulvisculum quidam naribus applicuit, et paradisi amœnitatem æstinavit: quoque magis stupeas; cum statim pulverem reposuerit, manus ejus diutius inde fragravit. Quia itaque die illa, propter impetum populi, non poterant, ipsius Deo noti sacratissimam glebam, plumbea theca susceptam, mane, id est quinta feria, in novam ecclesiam translulare; et post novum altare novæ porticus inmemoratissimi Papæ Gregorii decenter reposuere. Habemus unum ex senioribus monasterii adeo notæ probitatis, ut ejus assertioni non credere injuria sit. Testatur hic, sibi postera nocte per soporem quasi

B hujus Sancti faciem et formam præclare conspectam, staturæ proceritate et monachali schemate condignam, seque ita allocutam: Gratias amice habeo et mercedem perpetuam imprecor, aiebat, vestræ fraternæ devotioni, pro diligentia et labore, quem pridie exhibuistis meo transferendo ac componendo corpori. At equidem non sum ille, quem me esse censebatis. Conferebant enim Fratres inter se, hunc esse Rufinianum illum, quem Beatus Papa Gregorius quondam, cum Beatis Mellito et Justo, destinaverat in adjutorium Evangelii sacratissimo Augustino, aut aliquem ex illius contubernio. Nescitur, inquit, quis sim, nec adhuc scietis: scietis autem postea ad nutum supernæ dispositionis.

19 Isto igitur præveniente, vel, ut jucundius dicam, supplantante priorum Laurentii ac Melliti translationem, ad ipsos cum nostro stylo redeatur. Enucleantur tumbæ illorum a latere; nec minus, quam supra diximus, irruenti turbæ cinnamæ et balsama sua effudere. Jamque paratus Laurentius dignum consortem Mellitum præstolatur. Compositis utriusque in adornatis digne loculis, prior effertur; alter subsequitur. Procedente candida concione, gloriosus in Sanctis suis Dominus altisone gloriatur. Jam Laurentius ostium novæ ecclesiæ intraverat, Mellitus exterius imminabat: ibi pium ac celebrandum Dei miraculum ad intellectum bonum populos animavit. Aderat quidam Miles, ejus oculum dexterum carbunculus (quod malum Franci per antiphrasim bonum malannum *d* vocant) adeo possederat, ut non modo de visu, sed et de vita periclitaretur. Ipse orbis, ipsa supercilia, nasusque, spatium suum a tumore excesserant: tota facies languens extuberabat. Instabat, impingebat, anhelabat vi, ad unum remedium suum Augustinum pertingere: sed turba, sicut in Evangelio cæco clamanti, obstabat; et confertissima acie reprimendo, accessum vetabat. Sed vicit, ut assolet, perseverantia: vicit, ut potuit, et salutem violentia rapuit: nec mirum, ea rapit regnum cœlorum. Itaque impellens et irrumpens densatos cuneos, elatum brachium protendit; ac desuper nitens extremam partem vectis, quo B. Melliti feretrum portabatur summis digit's contigit; ipsumque tactum, quasi collyrium, quasi emplastrum, quasi optimum unguentum, morbo oculo infricuit: simulque, o sancte Augustine, subveni, proclamavit. O Dei potentiam! o Sanctorum gratiam! o hominis confidentiam! Cum illius mali tyrannis, aliqua læsione irritata, magis minetur exitium; statim ad sacrum tactum, ut incantatus anguis, crepuit; sa-

nies pestifera defluxit; visus et vultus detumuit, omnemque dolorem subita salus, et lux tenebras profligavit. Miratur cum omnibus tam properam mutationem, tam celerem de morte ad vitam, de tribulatione ad lætitiæ regressionem. In Evangelio, tacta fimbria Domini, fluxus noxius ad sanitatem stetit: hic tacto vehiculo Melliti lætifer humor excurrit. Deumque sospes in Sanctis suis cum omnibus glorificavit. Nequis autem dubitet, utrum Augustino, an Mellito hæc adscribatur curatio; certiori fide adscribatur utrique Patrono: Augustino, quia eum in altero quærebat; Mellito, quia hujus fere-trum pro altero tangebatur.

20 Interea, depositis Sanctis ante altare Præsidis Augustini, agitur de ipsis Missa celeberrima, ut decebat sanctos Sacerdotes Domini: in qua habito sermone ad populum, illorum præclara exponuntur merita. Unde fide illuminata animus quædam, quæ intererat, diu carens luce humana; dum fideliter clementissimos Patres interpellat, reseratis exemplo luminibus clare diem captat, et exclamat, Benedicta sit omnipotentis Dei gratia, per Sanctorum suorum suffragia, quia nox mea in diem ex conversa; et in quibus adveni tenebræ, jam luce reduce recessere. Additur hinc ab omnibus Deo benedictio et gratiarum actio. Post Missam adjunguntur Augustino digni Consacerdotes, prior Laurentius a dextris, secundus Mellitus a sinistris.

21 His ita in quinta feria compositis, sextam feriam nanciscuntur, reliquis Sanctis, Justo, Honorio, ac Deusdedit afferendis. Sed nimirum divina dispensatio Sabbatum his intendit, quæ dies Translationis Augustini jam erat octava: quatenus istorum Sanctorum amplius innovaretur gratia, et omnibus per suos dies translatis conservaretur festiva, omnesque conjungeret ac solennizaret pariter hæc una dies, ut caritas una. Ipsa ergo sexta feria itum est ad prænominatos Sanctos, quasi facillime ac celerime adducendos. Acceditur ad sacratissimum Deusdedit, qui (ut prænotatum est) Australem parietem post Augustinum possedit. Incredibile, sed verum dicemus. Totum illum diem, totam sequentem noctem, in frangendo vel reserando ipsius mausoleo attritis viribus, consumpserunt: mane tandem sublati, anhelu sudore cryptulam ejus perruperunt. Deinde cryptæ B. Justi *f* usque ad horam primam attentius insudarunt, et vix eam tandem reserarunt. Postremo S. *g* Honorii, qui horum medius accubabat, pertusa in latere crypta Sancto egressum dabat. Hic ergo interroga vitam almidni Deusdedit: mira odoramentorum suavium gratia, de ejus erumpens tumba, enarrabit. Sciscitare, quis sit Justus: exponet tibi cœlestium aromatum domus: Honorii quoque virtutes et merita uberrima loquitur apothecæ suæ fragrantia. Omnium ergo horum Patriarcharum unica paterni affectus viscera et pectora, una proclamant divinarum nardorum prærogativa. Translata sunt itaque hæc tria, coram summa Trinitate, radiantia candelabra, in hac die Augustini octava: quod ad hoc (ut credimus) superna distulit ac retardavit benevolentia, quatenus (uti prætulimus) amplius conservetur et solennizetur in tot Hierarchis hæc eadem dies octava, totaque septimana festorum exacta, octava reddatur prima: jamque mysterium resurrectionis in his Sanctis operetur, quod post septem volumina seculi octava interminabilis nascetur. Nec ab his separamus beatæ memoriæ Archipræsulem et consortem suum Nothelmum *h*, intra altare S. Gregorii inter eos ante reconditum, et nunc secundo cum eis translatum: quem auctorem et judicem historiæ Anglorum scriptor Beda præconatur. Ducebat hos Duces suos, ut priores, sollemnissima processio et canora laudatio: ipsis-

D
AUCT. GODE-
FRID. EX MS.

sub concione
illuminatur
et cæ.

B

Tota fer. 6
reserando S.
Deusdedit
impenditur,

e

Sabbato refe-
rentur

SS. Justus,
Honorius,

f

g

F

et Nothelmus,
Archiepiscopl.
h

S. Deo-notus
appellatur:

qui feria 5
translatus

se vere San-
ctum esse
declarat.

Deinde
transferuntur
SS. Lauren-
tius et Mel-
litus

d

Hujus tacto
feretro sana-
tur oculus
periculose
inflatu,

AUCT. GO-
CELENO.
EX MS.

A que coram altari præsidis Augustini depositis, donec suis sedibus inthronizarentur, Missa festiva celebratur.

ANNOTATA.

a Coluntur S. Laurentius 2 Februarii, Mellitus 24 Aprilis, utrobique de iis egimus.

b Hæc est S. Margareta, Mulcolmi supra memorati uxor, quarto post viri mortem die defuncta anno 1097, quæ olim 10 Junii, nunc 8 Julii colitur.

c Leguntur hæc prolixè in tomo I Monastici Anglicani, tum ex Veteri chronica, tum ex quadam nobis necdum visa S. Melliti Vita, quam optamus nancisci. Tacet de istis Bedu.

d Malandria, Francis, naevus et vitium quodcumque corporis, in cute apparens, ut lepra etc. videtur huc respicere auctor, isalanus, velut malandrum nominans.

e De S. Deusdedit agendum nobis decrevimus 13 Julii, quando hæc usui esse poterunt.

f. g S. Justus 10 Novembris, S. Honorius 30 Septembris inscribuntur Martyrologiis Anglicanis.

h Nothelmus, in ordine Archiepiscoporum decimus, laudatur a Bedu in Prologo suæ historiæ, ut per quem adhuc Presbyterum documenta nonnulla subministrata sibi sunt : cum alibi necdum reperimus Sanctis adscriptum : Godwinus obiisse cum esset anno 741, 17 Octobris.

CAPUT III.

Sanatur surda muta et clauda, reaccenditur divinitus candela casu extincta.

Surda muta
et clauda,

Hac etiam die, irradiata claris miraculis, favere superna benignitas dignata est Sanctis suis. Femina hic surda, muta, et clauda, a trina scilicet calamitate est mutata. Candela extincta, cœlitus est reaccensa, astante sollemniter plebe innumera. Sed res tam stupenda enucleatius et copiosius est exponenda. O miserandam cladis humanæ conditionem! Non poterat hæc, quam diximus tripliciter damnatam, suis arumnas proloqui, nec solamen vel plangendo quarere dolori : non audiebat quo consolaretur, nec audiebatur quo sibi quis compateretur : quidquid eam necessitas urgebat, exclusa interventrice lingua, consequi nequibat : auris non admittebat vendi consilium, nec os advocabat egestatis remedium; adire adiutores quærebat, pedes debiles adiutorium negabant : sed annitens constantia plerumque vincit impotentiam. Multis perlustratis Sanctorum suffragiis, ligneis vestigiis, quolibet semper ductore nutibus expostulato, perrepsit tandem misera ad misericordiam. Prævenit in civitate Roffensi sanctæ Dei Genitricis imminuentem Nativitatem : quæ, ut superius relatum est, erat dies tertia a Translatione almi Augustini. Ibi in nocte festiva ipsius altissimæ Virginis pernoctans in quadam ejus ecclesia, tanto altiori cordis gemitu calamitates suas apud clementissimam Dominam eructabat, quanto magis interclusa lingua erumpere in verba nequibat. Jam circa gallicinium, ubi fessæ somnus obrepsit, persona cœlesti claritate spectabilis, divaque gratia delectabilis, in visu astitit, quæ anxiam mentem dulcithua voce permulcens, taliter inquit : Jam a tristitia tua respira, filia : in proximo est curatio tua. Jam preces interpellantes pro te clementer a Domino sunt exaudita : tu modo certissima fide, remota omni ambiguitate, mane iter arripe ad B. Augustinum ; veniensque ad ipsius monumentum, ubi hactenus requievit, accede : ibi et loquela, et auditu, ac gressibus, cum plena sospitate donahere. Nec

a Delpara ap-
parente jussa

ad S. Augusti-
ni vetus sepul-
crum accedere,

remorata illa, nec cunctata ad tam præclaram admo-
D
nitionem : ubi auroram hausit, invento ductore iter
jussu invadit : quod sospes viator una die aut di-
midia facile geminis pedibus conficeret, illa quasi
sex pedibus vix sex diebus transegit : nam binis
gressibus huiusmodi verrebat, cambuttis binis incur-
bebat, binis manibus se sublevabat; et his sex mi-
nistris invalidis vix sexto die ad suum curatorem
tam laboriose, ubi labores deponeret, pervenit : ipsa
scilicet dies a Nativitate Deifere Virginis sexta, a
Translatione primarii Augustini erat hodierna octa-
va. Deposita ante antiquum inventi Augustini mau-
soleum, jam ejus corpore vacuum, sed vitali virtute
plenum; dabat altos mugitus pro precibus, anhelos
gemitus pro affatibus : excelsius clamabat muta, ob-
nixius vociferabat taciturnitas violenta : audiri se
flagitat, ut audiat surda; elinguis petit verba, pro
gressibus interpellat prostrata, orat flexis genibus
et tensis manibus superna remedia. Inter hæc subito
corripitur cœlestis medicamenti virtute, nec suffert
humana imbecillitas vin curationis æthereæ : ap-
prehenderunt eum illico angustiae tamquam partu-
rientem, parturit enim hic dolor salutem. Versatur
hinc inde tamquam furiosa : nunc in terga jactatur
nunc in faciem præcipitatur : spumat ore, stridet
dentibus, transvertit lumina, toto concutitur corpore,
tremula tundit humum, nunc fronte, nunc cervice,
varioque raptatur dolorum turbine. O alta et in-
scrutabilia Dei judicia! o misericordiae et justitiae
Domini abyssus infinita! qui per angustias de an-
gustia, per poenam liberat de poena. Astabat Præ-
ceptor monasterii cum Fratribus suis et Christi ec-
clesiæ, multis stupentibus et lacrymose poscentibus
salutem miseræ. Hinc post dimidiam fere horam,
favente summa clementia sui amici Augustini inter-
ventioni, illa ab ortu loquelæ exclusa, his repente
verbis suum curatoreo inclamitat, terque repetito
nomine designat; O S. Augustine, o S. Augustine, o
S. Augustine : hæc dicens concidit, totaque immo-
bilis sine anhelitu et sine voce jacuit, ut insipientes
mortuam dicerent : omnes vero magnificabant et
glorificabant magna Dei miracula, magnaque sui
Augustini merita, quem in veræ Trinitatis gratia
ter nominari audierant a perpetuo muta, a num-
quam ante locuta. Rursum illa post paululum respi-
rat, oculos reserat; ac tunc non solum Augustini
nomen explicat, sed et omnes socios Sanctos secum
translatos singulis nominibus ex ordine, tamquam
letaniam, emissa voce intonat. Dehinc prosequitur
orationem Dominicam, quam interstinctis per verba
silentiis, magno omnium stupore, et integre et inol-
fense decantat. Jam ergo plane loquentem, jam clare
audientem, jam reformatis gressibus prodeuntem ac-
cedens Abbas cum Fratribus, sanatam invenit, aqua
benedicta aspergit. Illa in pedes erecta consistit,
firmatisque vestigiis cum plena sospitate totius cor-
poris procedit. Tunc fere viginti quinque annorum
ætas, sibi pluribus notis suis attestantibus, censeba-
tur : ut tamdiu eidem ab ipsa nativitate dilata ac
pene desperata salus gaudentius amplectatur, tam-
quam quæ de ipsa morte renascatur. Trina ergo in
uno homine medicina, trina unius Deitatis exuberavit
gratia. Loquitur muta, audit surda, progreditur debi-
litata. Sic de ipso jam vacuo Augustini monumento,
usque ad altare quo nunc translatus requiescit, im-
mensa turba vallante, tantaque Dei beneficia et Au-
gustini merita cum ingenti stupore collaudante, per-
venit : ruensque in faciem ante illud sacrosanctum
sui corporis altare, tantas gratias Domino Salvatori
in Sancto suo egit, quanta gaudia salutis præcepit.
Sed parum visum est verbis gratias retulisse : ibi
protinus seipsam Domino redemptori suo in holo-
caustum gratiarum obtulit, quo nil acceptius in omni
rerum

ibidem orans
prosternitur :

et sanata
S. Augustinum
inclamat,

ejusque ex
ordine socios,

F

A rerum sacrificio ei dare potuit. Velatur ad ipsum
ac sacrum Te-
lum suscipit,
 altare umbraculo perpetuæ castitatis, in pignus Do-
 minicæ desponsationis, et repudium damnosæ cor-
 ruptionis. Favens Abbas cum Senioribus adstabat
 obstupescens, populus aggaudebat: gratulantur
 mortales de ejus mortali salute, sed perfectius gan-
 dent Angeli de ipsius ad suam immortalitatem con-
 versione: nec istam licet brevem sospitatem vacua-
 mus beatitudine, qua incensa fides redundat in bea-
 tiorem et incorruptibilem sospitatem animæ. At
 vero cum adhuc nonnulli dubii illam percunctaren-
 tur, quomodo superius sanctum Augustinum trina
 repetitione invocaverit, et postea Dominicam Ora-
 tionem tam expedite decantaverit, quam numquam
 didicerat (quippe quæ nec doctorem adeo audire po-
 tuerit) sic respondit: A nullo plane ante didici, ne-
 que audivi quæ pronuntiavi, ut vos probatis: verum
 ea hora qua S. Augustinum divino instinctu, non
 meo rudi sensu, ter appellavi; vir persona venera-
 bilis, habitu monachali astitit, ipsa sacrata verba
 in aurem mihi juxta capacitatem meam distillavit,
 jussitque ut ita proferrem quæ protuli. Ad singula
 verba, quando loquebar, quod ille suggerebat expri-
 mebam; quando vero tacebam, ab illo quod dicerem
 auscultabam, quo modo solet alumnus audire et
 æmulari doctorem. Die aiebat ita, Pater noster,
 dixi. Qui es in cœlis, prosecuta sum. Sanctificetur
 nomen tuum, et ipsa ego verba relegi. Sic et totam
 orationem illam divinam præduce magistro firmavi,
 et semel dicta non possunt mihi elabi: jamque ipso
 a me elapso, præcepta bene memoriter teneo. His a
 pluribus auditis, amplius admirantibus de tam novo
 et inusitato, tamque invisibili, sed visibiliter proba-
 bili miraculo; [virtutem] quam palam videbant in
 corpore curato, magnumque Dei amicum Augusti-
 num prædicant cum júbilo.

B
 23 Interea candela superius prætitulata, quæ
Candela ibi-
dem extincta,
 coram augustali Augustino jugiter ardebat, toto
 igne extincta est, adeo ut querula turba accendi
 postularet. Tandem ut ædituus agnovit, territus
 quasi de injuria Principis, honore lucis destituti,
 per condensa agmina accurrit, rapit, effert cereum
 elata dextra, ut illuminet ab illa, quæ coram prin-
 cipali altari principum Apostolorum radiabat, can-
 dela. Vix se loco moverat, nec ullam lucem mate-
 rialem attigerat, cum ecce candela, toto populo
 aspiciente, cœlesti flamma reluxit, claramque facu-
 lam in altum porrexit. Cernere tunc erat plebem
 tanti prodigii injestate tremiscere, palmas ad æthera
 tendere, pectora tundere, terram oculis premere; alios
 clamare, alios gaudenter flerè, Augustini ceterorum-
 que Patronorum virtutes ad astra attollere. Conside-
 randa vero et veneranter est amplectenda tam divina
 rerum consequentia, quod hac una die et adeo eadem
 hora fecerit tam clara signa in prædicta scilicet fe-
 mina, ad antiqua Augustini Sociorumque ejus mau-
 solea curata; et in candela, cœlesti lampade flam-
 mata, ante illorum sacro-sancta pignora nova sede
 recondita. Tunc vero omnes os et omnis lingua in
 voce exultationis et confessionis, in cymbalis bene
 sonantibus, omnique modulo gratiarum, laudem
 personant Domino virtutum, glorioso in gloria San-
 ctorum suorum. Abbas intonat Hymnum, Te Deum
 laudamus: Chorus solennissimus prosequitur reli-
 quum concentum, Te Dominum confitemur.

C
 25 Hunc ergo diem, tot Sanctorum consepulorum
Octava
Translationis
S. Augustini
 et translatorum splendoribus irradiatum, ipsis pa-
 riter susceptis et compositis, hodie perfectum aga-
 mus omni nitore et celebritate, quotannis cum in-
 deletibili repetitione festivum. Unius horum ultimi
 non sufficeremus digne celebrare solennium, quanto
 minus omnium? Sed et quotidiana celebritas harum
 Octavarum, inferior esset dignitate tantorum Prin-

cipum. Notandum autem, quod pro una die cele-
 brantur omnes per annum Octavæ; adeo ut in Octa-
 va Paschæ, et Pentecostes, et Natalis vel Epiphaniæ
 Domini, atque Apostolorum, hodierna die in Colle-
 ctis, item ac in Pascha. Hæc dies quam fecit Domi-
 nus, tota hebdomada repetatur. Quocirca nostros
 Sanctos, per septimanam translato, una die fidei
 constantia adstipuletur. Nunc autem hi Senatores
 nostri et Patres conscripti, pariter ut primitus com-
 positi requiescunt; sicut unus spiritus, una fides,
 una caritas, una religio et gratia erat in eis. Major-
 domus Augustinus frontem et principalem ecclesiæ
 porticum possidet, cum primo successore laureato
 Laurentio sibi proximo; a læva et mellillo Mellito
 successore secundo apposito, a dextra ipse principale
 caput suaviter reclinat assito altari sanctæ Trinita-
 tis. Post Laurentium justissimus Justus, et Dei dato
 assumptus Deusdedit subjuncti, a sinistris honorifi-
 centissimo Honorio, et theorico Theodoro respon-
 dent a dextris. Hi sunt septem oculi Domini, per
 quos nos propitius respicit: hi septem stellæ in
 dextera ejus, et septem candelabra aurea coram se
 lucentia, quibus septiformi gratia Spiritus sui sep-
 templaciter Ecclesiam suam illuminat. Horum ex-
 terioris alæ Borealis Mildreda, et Australis Adria-
 nus proprias tenent porticus et altaria ad capita, ut
 Augustinus. Mildreda altari prænitet Sanctorum In-
 nocentium, quos omnes virginali fovet gremio, et
 cum eis citharizat et cantat canticum novum Sponso
 suo et Agno, illum quocumque ierit pariter sequen-
 do. Adrianus, Proto-martyris Stephani nec non
 Laurentii ac Vincentii Martyrum tenens altarium,
 martyriali vita Martyrum testatur consortium. Item
 e regione Boreali suum quique in meridiem salu-
 tant successorem, Laurentius Mellitum, Justus Ho-
 norium, Deusdedit Theodorum, Mildreda cum tem-
 porali thalamo Patrem Adrianum, omnesque Præ-
 sidem efferunt Augustinum.

CAPUT IV.

Encomium SS. Justi, Honorii, Deusdedit.

Sed quia horum tres altissimæ Trinitatis confes-
 sores, Justus, Honorius, ac Deusdedit, hanc ho-
 diernam Augustini Octavam sua propria Translatio-
 ne vendicant; primam, illorum dissimulare digni-
 tatem, æstimamus injuriam. Sane quia Beda
 Venerabilis in multiplici Historia sua minus horum
 declaravit miracula, non ideo a fide nostra oblitera-
 ri debent tantorum merita. An non sufficere tar-
 ditati duritiæ nostræ potuit, quod Augustinum cum
 ipsis suis Sociis Apostolicam vitam et virtutes cum
 innumerabilibus signis imitari, atque pro ipsa quam
 prædicabant fide mori paratos descripsit? Parvæne
 sanctitatis testimonium æstimandum est inter alia
 præconia, quod sanctissimus Papa Bonifacius, a
 præcipuo Gregorio Quartus, B. Justum Apostolicis
 litteris collaudat, ejusque meritis ac cœlorum præ-
 miis gentium conversionem adscribat? Quod ipsa
 Epistola partim annotata gratius clarebit a. Dile-
 ctissimo Fratri Justo Bonifacius. Nam devote,
 quamque etiam vigilanter pro Christi Evangelio
 elaboraverit vestra Fraternitas, non solum epistolæ
 directæ a vobis tenor, imo indulta desuper operi ve-
 stro perfectio indicavit: nec enim omnipotens Deus
 aut sui nominis sacramentum, aut vestri fructum
 laboris deseruit; dum ipse prædicatoribus Evangelii
 fideliter repromisit, Ecce ego vobiscum sum omni-
 bus diebus usque ad consummationem sæculi. Quod
 specialiter injuncto vobis ministerio ejus clementia
 demonstravit, aperiens corda gentium ad suscipien-
 dum prædicationis vestræ singulare ministerium.

Magno

D
AUCT. LOCE-
LIND EX MS.venerabilis
prædicatur
septem simul
Sanctis,B
opto inter
se ordine
collocatis.F
S. Justo scri-
bens Bonifa-
cius Papa,

a

eidem gratu-
tatur succes-
sum

AUCT. GREG.
EPISC.

A Magno enim præmio fastigiorum vestrorum delectabilem cursum bonitatis suæ suffragiis illustravit, dum creditorum vobis talentorum fidelissimæ negotiationis officiis uberem fructum impendens, ei quod signare possetis multiplicatis generationibus præparavit : hocque etiam illa vobis representatione collatum est, qua in injuncto ministerio jugiter persistentes, laudabili patientia redemptionem gentis illius expectatis, et vestris ut proficerent meritis eorum est salvatio propinata, dicente Domino, qui perseveraverit usque in finem hic salvus erit. Salvati ergo estis spe patientiæ et tolerantia virtute, ut infidelium corda, naturali ac superstitioso morbo purgata, sui consequerentur misericordiam Salvatoris. Susceptis namque apicibus filii nostri Æthelbaldi Regis, reperimus quantæ sacri eloqui eruditione et longanimitate ejus animum, ad novæ conversionis et indubitæ fidei credulitatem, Fraternitas vestra perduxerit : quia ex re de longanimitate clementiæ celestis certam assummentes fiduciam, non solum suppositarum ei gentium plenissimam salutem, imo quoque vicinarum vestræ prædicationis ministerio credimus subsequendam ; quatenus, sicut scriptum est, consummati operis vobis merces a retributore omnium bonorum Domino retribuat, et vere per omnem terram exisse sonum eorum, et in fines orbis terræ verba eorum, universalis gentium confessio, suscepto Christianæ Sacramento fidei, protestetur. Pallium præterea per latorem præsentium, Fraternitati tuæ, benignitatis studiis invitati, direximus. Ex his et ceteris, quæ eadem Epistola prosequitur, Beatissimi Papæ testimoniis, magnifice pensandum est, quanti meriti quantæque sanctitatis hunc beatissimum Justum tam sanctus et justus Ecclesiarum apex æstimavit, quod tam devote tamque vigilanter pro Christi Evangelio elaboraverit, quod magno præmio supernorum fastigiorum delectabilem cursum ejus Dominus illustraverit, dum creditorum sibi talentorum fidelissimæ negotiationis officiis uberem fructum multipliciter sibi præparavit ; quod meritis suæ laudabilis patientiæ et usque in finem perseverantia gentis hujus salvatio propinata sit ; quod pro justitia exilium passus sit, et Regem persecutorem ad indubitæ fidei credulitatem sua eruditione et longanimitate perduxerit ; quem, post multos agones et multa cum feris gentibus certamina, supra memoratus Historiographus triumphatum mittit ad coelestia : Hæc inter, inquit, Justus Archiepiscopus ad coelestia regna sublatus est.

in conversione
gentium,

B
et Pallium
mittit,

magnas ejus
virtutes ex-
pendens.

b
S. Honorio
scribens Ho-
norius Papa

laudat eum
ut Regulæ
S. Gregorii
Papæ inha-
rentem.

D fide et opere, in timore Dei et caritate, vestra acquisitio decessorumque vestrorum, quæ per Domini Gregorii exordia pollulat, convalescendo amplius extendatur : ut ipsa vos Domini eloqui promissa in futuro respiciant, vosque vox ista ad æternam festivitatem evocet, Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos. Et iterum, Euge serve bone et fidelis quia supra pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui. De reliquo hujus Epistolæ Bedam consule, ut intelligas etiam ex hujus sancti Papæ favore, hunc B. Honorium, Gregorianæ institutionis discipulum, hoc est Apostolicæ vitæ et perfectionis dignum fuisse alumnum. Nec illud parvæ gloriæ præconium est, quod per S. Felicem c, a se ordinatum Orientalem Anglorum Præsulem, illam quoque ad Christum converterit gentem : de cujus nuperrima revelatione parum quid, sed magnum fidei monumentum hic inseruimus. Derogabat quidam æmulus huic Sancto, præferens illi quemdam secularis opulentia Episcopum, quia Ecclesiam Dei multis opibus et ornatibus extruxerit, cura istum tale aliquid utilitatis in vita sua fecisse nullum vestigium sit. Quod ubi ejus loci alumnus Prior nuntiatum ægre ferret ; nocte subsecuta eundem Seniori, ætate et moribus venerabili, quidam honorificentissimus in visu adstitit, ita præclare, ut recolat adhuc, ejus formæ illum assimilare potuerit : attonitoque de tam speciali et magnifica persona, sic ait : Quare ille talis hesterno Sanctum Domini Honorii abusiva lacerare voluit detractio, in Pontificis laudati prælatione ? Cur, his relatis, Prior ex Sancto Evangelio non respondit ? Quia omnibus aurosis et copiosis largitionibus divitum, plus duo minuta valuerunt pauperculæ apud judicem justum.

Idem Ori-
entalibus Anglis
S. Felicem
misit,

E
eidem oblo-
quens redar-
quitur.

Cum illis
etiam sanctum
Deus dedit

laudat Beda.

F

27 Beatum quoque Deus dedit sanctitate adjungimus consummi, qui B. Augustini Apostolatus sextus subjungi, et eidem tam proxime meruit conspeli. Hi sunt ergo omnes viri misericordiæ, quorum justitiae oblivionem non acceperunt : quia enim præfatus Historiographus singulorum gesta describere nimium æstimavit, in fine omnium ierita sic conclusit d. De his omnibus recte et veraciter dici potest, quia corpora eorum in pace sepulta sunt, et nomina eorum vivunt in generationes et generationes. Quis vero digne memoret vel recogitet, quos labores, quæ certamina, quæ probra, quas repulsas, quæ patientiæ martyria pertulerint in barbarie feroicissima, pagana vel semichristiana, donec vincerent et fructum afferrent in patientia ? Qualis illa Sanctorum vita extitit, quæ non solum gentes ad fidem Christi attraxit, sed et Reges conversos etiam religiosos fecit. Hæc intulerim propter obtrectatores Sanctorum, quos nesciunt, quos tamen præjudicare quam scire malunt. De ceteris vero, id est, Regibus, Præsulibus, Abbatibus, aliisque Sanctis translatis, nunc est subseculendum ; de quibus jam alibi dictum est vel suo tempore dicendum, cum parato templo thorum perceperint destinatum.

ANNOTATA.

a Epistolam hanc recitat Beda lib. 2 cap. 8. Successit autem Mellito Justus, e. c. Roffensi Sede Cantuariam transiens anno 625. Auctor Epistolæ fuit Bonifacius V.

b Justo successit Honorius anno 634, ad quem sequens Honorii Papæ Epistola refertur ab eodem Beda lib. 2 cap. 18. unde sphalmata nonnulla correximus, juxta ultimum nostri Chiffletii editionem.

c De S. Felice Episcopo egimus 8 Martii.

d De Morte S. Deusdedit, quæ contigit anno 664, agit Beda lib. 4 cap. 1 : Verba autem hic descripta habentur

A *bentur lib. 5 cap. 8, post narratam mortem S. Theodori successoris.*

CAPUT V.

Odor ex sepulchris jam vacuis, et miracula ex latere de sub S. Augustini tumba sumpto, alteroque Bertingam translato.

Ex vacua
S. Melliti
tumba

odor suavis
expirat.

quoties illa
retegitur,

uti et ex
lateribus
tumbæ S.
Augustini sub-
stratis,

quæ quo loco
steterit
indicatur.

Post hoc ergo Sabbatum, cum subsequente Dominica, tapetia, quæ fracta et exhausta Sanctorum corporibus monumenta tegebant, pluvia et lutum sordidaret; custos eorum venerabilis hærebat animi, utrum auferre tentaret; an in ipsorum obsequio, qui meliora reddere possent, corrumpi sineret: rorsumque recogitabat, quod illorum gloria, ornamentorum Ecclesiæ detrimenta non ambiret. Tandem accedens trepide, cum incenso psalmodiæ, ad B. Melliti similiter perruptam et evacuatam cryptolam, pallium ab apertura paululum seduxit: et ecce expertus pridie vigor cælestium odoramentorum vernantissime hunc percussit. Ille percussus prodigio, Quid est, inquit, Domine Deus, quid est hoc? Unde spirat gratia? An quatrIduo vacua tumba adhuc sodat etiam absentia balsama? Talia secum Senior ille stupido corde volutans, reposuit tegmina nardifluo foramini, ardens cujus esset hæc gratia certius experiri. Illico obtrusus odor, velot exclusus lucis radios, evanuit, Rursus ille detexit, rursus facta via effusus odor redolevit. Tum vero indubitata fide pervidens cujus adeo mulceretur fonte, simulque hanc mellifluam dulcedinem intimo hauriens corde, madescit lacrymis, verbisque resultat anhelis; O, inquit, mellifluæ vero nomine et vitæ suavitate totiusque paternæ dilectionis dulcedine Mellite, quanta paradisum Dei perfundis amœnitate, et aram templi Domini gratiarum thymiamate, ubi coram Largitore præmiorum perpetuo in tuo vernas nectare; quando modo etiam exinanita busta tua, te absente, te exhausto, tuo sancto corpore abraso et ablato, tua adhuc spirant aromata, et te absente sua repræsentant charismata? Miro ergo modo, ubi deserta theca te monstrat abesse, liquidis pietatis tuæ vestigiis testatur te adfuisse. Talia Senior ille suis deliciis insonans, ac dulciter illacrymans, vix inde avelli poterat.

29 Secunda dehinc feria, patente spatio, structura navis ecclesiæ procedit: fundatur columna spatiosa in Aquilonari serie, ipso loco, unde opulentissimus thesaurus Augustini corporis assumptus est: cujus tumbæ vel crypticæ sacros laterculos alvo capaci, pro sacris pignoribus, illa complectitur: substrati vero pavimenti, cui beatissima gleba incubuit, lateres punicei, nitidi plano tabulata contexti, et crocea nardo fumantes, certatim excrstantur, et in altari novæ porticus B. Gregorii supra memorato reconduntur. Sub his lateribus inventa est terra mondisima, semipedis spissitudine, fundamento, quod de pariete veteri Augustiniane porticus præeminebat, superjecta. Hæc quoque terra, penetrante lateres Augustini odore, mirifica fragrabat suavitate: quam ad prædicti fundamenti silices exhaustam per sacrata busta Laurentii, Melliti, ac Justi, quæ ecclesiasticæ structuræ persecutionem evaserant, distribuendam ac servandam censuerunt. Ne vero posteri nostri, hi qui fuerint filii dilectionis tanti Patris, se nescire doleant hactenus descriptum ejus antiqui monumenti locum; notet qui voluerit hanc columnam, quam paulo ante designavimus, ejus continere lateritiâ tumbam: numeretque et sciat, ab illa quæ tarri Orientali arcuatur, tertiam. Quid enim piis heredibus non videbitur dulce de tanto progenitore dignoscere? quid veronon sit triste ejus

Maji T. VI.

gratiæ ignorare? Verum de illis balsamaticis lateribus præscriptus Senior fidelissimus, qui se hujus gratiæ [conscium] innotesci repellit, unumelanculum subduxit, ne dicam furtim surripuit. Laudabilis hæc culpa, quam fides adornat, caritas justificat: quia ille languentium remedio, pio sacrilegio hoc prospiciebat: nam divino instinctu hæc sacra enim reserverasse, consequentia miracolorum probat.

30 Orientalium Saxonum provincia illustrem virum Francigenam novit incolam, cujus uxor diutino languore jam desperabat salutem et vitam. Revelatum illi tandem in somnis est, quatenus propere ad S. Augustinum Cantuariæ mitteret, et laterem qui ipsius salutifero corpori subjacuerat, aqua ablui expectat: quæ inde bibens de Augustini virtute confidat, quia indubitata sospitatis remedium percipiet. Hoc læto indicio vir ejus exhilaratus, ad cælestis medici requiem honeste cum Militibus venit: orato Sancto, cum lagena aquæ ædituos monasterii expetit, rem ordine exponit; laterem proditum visu, unde aquam suam vivificet, exigit. Attonitus tunc ille lateris servator, vehementer obstupuit: secretum, nulli præter se proditum, quis vulgaverit. Gaudensque se superno indicio publicatum, laterem protulit, lymphæ intinxit; et ut, si salvam vellet conjugem, de salute confideret, instanter edocuit. Ille, libenter credens, gratias egit: et, sicut credidit, de hoc sacro poculo infirma celeriter convaluit: quam nec visio sua nec fides defellit.

31 Novimus et quemdam Presbyterum venerabilem, virum cælebem et probum, hujus loti lateris potu a diuturna agitudine mirifice sanatum.

32 Hospitantibus in urbe Cantuariæ duobus mercatoribus, alter morbo destituitur: qui dum minuto sanguine prærupit remedium, vitæ incurrit periculum. Intumuit totus, adeo ut desperabilis foret omnibus. At domestici qui eum susceperant, graviter condolentes, hortantur compatiemem ejus socium properare ad monasterium B. Augustini, ibi librum adeo medicinalem haberi, de cujus consilio posset morbo subveniri. Paruit ille nescientibus quid dicerent: rogat, nesciens quid remedii quæreretur, nisi si quid de Augustini largidua pietate præsumeret. Postulat insinuat librum medicamentum: respondit ædituos, nec medicamentum, nec medicum ibi haberi alium, quam Deum et Augustinum sanctumque Augustini Collegium: inde sanari posse, si fideliter crederet, infirmum suum. Cumque interventor intimatam credulitatem profiteretur, Secretarius coram beati Patris corpore, præsentem bajulo, sacratum laterem lymphæ perfudit, et ægroto ut incunctanter sumeret potum misit. Erat dies sextæ felle: ille ubi devote hausit, subrepente mox somno placido requievit. Omnis interea corporis inflatio decessit, adeo ut post soporem firmus et alacer exurgeret; et tertia Resurrectionis Dominicæ die, cum largo cereo, sanctum curatorem suum, comitante socio, cum magna gratiarum actione reviseret, et experta ipsius beneficia miranti populo divulgaret.

33 Reliquias de pretioso Augustini corpore plurimi imploravere, sed nemo (tanta tamque pia est paterni thesauri servandi avaritia) vel unum capillum inde potuit obtinere. Verum de præscripto latere data beneficia, adhuc loqui nos cogunt miracula: cujus servator supra memoratus, dum, hospitatus cœnobio Ramesensi, sermocinaretur de virtutibus ipsius præstantissimi Patroni (ut semper dulce habetur quæ bona sunt referre, et maxime illum omnibus tamquam omnium Patrem infundere) narrabat etiam ipsos thuriferos lateres, quibus incubuerat sepultus, sanitatum charismate redundare. Regatus ergo a Fratribus inde Reliquias, sub conditione celebrandæ perpetuo Translationis suæ, adduxit se-

D
AUG GO-
CELINO.
EX MS.
Clam inde
sublatus later,

ægro absenti
per visum in-
dicatur salu-
tem daturus:

E

sicut etiam
aliis duobus
contigit!

F

Indidem
sumpti pulce-
res et laterum
fragmina,

AUCT. GO-
CELENO.
EX MS.
*Bertingam et
Ramesciam
ferenda,*

A enī Fratrem ex illo contubernio idoneum : præmit-
tensque eum cum signo ad condignum Seniore, apud
dictum Refwinum, hujus fidei amicissimum, apud
S. Augustinum ; ipse operiebatur ejus reditum ad
Bertingam, provide scilicet dissimulans, ne quis de
ipso sacro arcanopresentisceret aliquid abducendum.
Ille particulam pulveris, quem de sepulchrali crypta
S. Augustini exhauserat, et duo laterum fragmina
quibus Sanctus indormierat, præfato Fratri remittit
in bustula : quo Bertingensi et Ramesensi ecclesiæ
æque divideret utriusque gratiæ xenia. Susceptor
itaque horum sacrorum, ut fur metuens deprehen-
di, aut ut thesaurifer deprædari, ocius de S. Augu-
stino ad Christi ecclesiam se rapuit, ibique consue-
ta benignitate Fratrum susceptus, nocte illa cum ipsis
requievit. Mantica ejus, servatrix sacri mysterii, foris
cum famulis remansit : famuli autem insolescentes, et
tanto virtutis presentiam vel reverentiam ignorantes,
ea nocte tanto terrore et horripilatione exagitantur,
quantum nunquam in vita perpassi sunt, ut jam in-
territuros aut in amentiam transituros se crederent.
Cumque eū aut inde hæc formido esset, aut quid
pertenderet, prorsus nescirent ; ipsum quoque Fra-
trem vox divina increpuit per soporem : Quare,
B inquit, Frater, creditum tibi pignus tam negligen-
ter exposuisti ? Sequenti nihilominus nocte, ipso in
Rossensi ecclesia hospitato, rursus mantica sacrorum
thesauraria cum famulis relicta ; iterum brutos ani-
mos, divinarum rerum indociles, anterior pavor
reverberaverit, et plurimum noctis ut recorderes oc-
cupavit. Tertia die in Bertingam ad Augustinianam
Monachum Augustiniana pignora exhibuit : quæ
ille lætissime excipiens, nocte innoiente secum
servavit.

*monachi
litoris de
eis visum*

34 Ipsa nocte hic sacrorum ærarius magnis vi-
sionem agitur mysteriis. Plena laminis argenteis
sibi cernitur capax arca lignea, quas ille, tanquam
famulo suppeditante, exhauriebat, tanto candore ac
splendore radiantes, ut omnem hujus metalli natu-
ralem claritatem, omnem artificum transcederet
industriam. Inter hæc apparuit minor tabula ferrea
deargentata ; quam cogitans retinere, dum ceteras
decrevisset illi ecclesiæ conferre, prædictum famu-
lum sic visus est commovere : Vel hæc una lamina
deargentata, reliquis expensis, nobis retineatur, si
quomodo argentum a ferro redimatur. Adeo, inquit
ille, huic ferro argentum inolevit, ut nunquam ex-
trudi possit, dum ferrom duraverit. Quid totum ex-
pendisse quereris ? Aequaliter munus divisum est :
C quantum præbes, tantum aufer. Assensit caesusor
arquitati. Inter hæc visa diro pectoris et intestino-
rum cruciatio idem somniator confoditur ; talique an-
gore pulsatus, a Deo docetur, quæ sit ipsa visio, qua
reverentia vel vigilantia servanda essent sacra quæ
tenebat. Expergiscens ergo, clamorantem in vocem
erumpit repente Matutinorum : prosequuntur Ra-
mesensis monachus et Clerici socii, stupefacti :
moxque inter sacros concentos omnis ille dolor ut
nubes aufugit. Mirabatur, quid modo, quid ante
fuerit : majoremque stuporem subita salus de subi-
tanea agitudine addidit. Ut ergo diluculum, post
noctis timores, et gaudium hausit ; illas pulvereas,
sed mirificas Reliquias ecclesiæ intulit ; ipsique Deo
amabili animæ Abbatissæ, quam ob gratiosam sin-
ceritatem Carum gratiam Patres appellavere, rem
omnem visionis et prodigiorum exposuit ordine. Illa
dum ejus miratur relationem, amplius admirando
propriam sic ingreditur, eodem fere tempore decla-
ratam, exponere visum.

*audiens
Bertingensis
Abbatissa,*

*narrat vi-
sionem eandem
nocte magnam
lucem a se
conspicam,*

35 Multa, inquit, mecum trepida ruminabam,
quinam portenderet quod videbam : sed vestra,
Pater, narratio certam, quo magis mirer, me do-
cuit causam. Hac sane nocte mediante tanto locis

claritas cubiculum nostrum adimplevit, ut sepultos D
somno oculos spiculato ictu jubaris excitaret ; ipso-
que sopore, quasi nocte a sole, fugiente, vigiles pal-
pebras reserarem : sed quem sensi clausis, non vidi
apertis luminibus splendorem. Cumque ad Matutinos
hymnos nequirem excitare Sorores, repetii somnum :
quem expetitis vicibus flagrantior lux falarica pro-
figavit : et tunc patefactis oculis, reliquias com-
prehendi fugitivi fulgoris ; sed Sorores adhuc impe-
riosior somnos arctabat, meoque stupori ac pavori
nemo respondebat. Tertio caput reclinabam : et
ecce tanta vis splendoris totam domum occupavit,
ut jam stupori ac somnolentiæ renouariem ; jamque
clara acie vibrantis luminis radios, quamvis nutan-
tibus palpebris rebelles, haurirem. Putabam jam
clarum diem affulsi-ssæ, et priora signa phantastica
fuisse. Sed quam diem nunquam vidimus intra ipsa
claustra tam lucidam ? Mox vero excitatis cantrici-
bus insolita lux abscessit, et nox, ut supererat, tan-
tum domesticis lucernis apparuit, nocturnusque Deo
canor tempestive personuit. Mirabar, inquam, cum
spe et timore, quid ignotæ lucis significaret sacra-
mentum : sed magis miror ex vestra visione veri
probamentum ; quod videlicet in his exuviis vestris, E
illuminatoris nostri Augustini suscipimus adventum.
Ad hæc altius obstupescens superior index, reddi-
dit : Ita plane perpendo mutuam visionem nostram,
tuam vigilanter propalatum, meam in somnis præ-
notam, eandem Augustinianæ visitationis consonare
sententiam : tibi tuoque loco in luce refulsit ille
communis Patriarcha ; mihi lucidissimi argenti la-
minæ collectæ de arca, sunt ipsius corpori substra-
ti lateres, quos assumpsimos de sua tumba : ferrea
vero tabella deargentata, ipsum arbitror laterculum,
sui corporis pulvisculo infectum, quem vobis divisi-
mos. Verum nos doctiori interpreti permittimus
eorum conjecturam : illud vero est non tædiose ani-
advertendum, quantus præfulgeat coram Deo in
gloria et corona sua ; eum hujus pulveris minutiae,
tantæ illustrationis totque beneficiorum præsent
subsidiis. Ornatis itaque Sacerdotibus et Clericis,
necnon Sororia processione festive induta, excipitur
sua medietas sacrati lateris et pigmentati pulveris
a devotissima Ecclesiæ, cum laude dulcissima ; alte-
ra medietate alteri Ecclesiæ, quam præmonstravi-
mus, reservata. Colligitur hoc pretium pompose de-
corato scrinio : circumfertur eluastro a Sacerdotibus
in benedictionem cum jubilo : comitatur paternis
laudibus virginalis concio : agitur in B. Augustini
memoria Missa solennissima, modulante Angelica
carmine, et superante circa organa virginum melo-
dia : tanto adeo decertant triumpho, ac si Augusti-
num tenuissent corpore solido. Missam personat
Augustinensis Monachus, servator et distributor
suorum sacrorum fidissimus. Hic ergo, sacra Præ-
latione finita, cum Angelico hymno summæ Trini-
tati sacrato, grande apparuit prodigium, nostroque
seculo tam stupescendum quam insuetum.

*et Reliquias
festive excipit :*

*sub Missa ante
eius cantata*

*apparens S.
Augustinus,*

36 Soror ævo maturior, quæ administrabat al-
tari, dum adstat psalmis et orationibus intenta, as-
piciit palam præsignatum Sacerdotem, sicut Domini-
cis sacramentis conficiendis assistebat, quomodo per
gradus descendens ad se accedebat, sicque sibi
aiebat : Provide, Soror, ne aquæ administrandæ
negligentia proveniat. Unde vehementer attonita,
taliam secum volvebat : Quis unquam vidit tale, eun-
dem hominem eodem tempore et altari adstare, et
ad me descendere ; divino Sacrificio intentum esse,
et ad me retro conversum providentiæ monita su-
surrare ? Ecce ut plene vigilo : vidi et audiui eodem
momento aversum eminus stantem, et ad inferiora
descendentem ; Deo colloquentem, et homini consu-
lentem : sed ignoro quæ hæc suggestio fuerit, nisi
experiar

A experiar utrum aqua desit. Sic mente locuta, Diacono innuit, et aquæ absentiam cognoscit; procurrit, et attulit: quamque veracem monitorem audierit, recognoscit. Hæc ubi benevole Abbatissæ et Sororibus ipsique Sacerdoti, scilicet ignaro, publicavit; omnibus affatim mirantibus, intellectum est alterius esse eminentiæ Sacerdotem illum, qui in vice et specie humilioris improvidam mentem excitaverit; ut vel hunc Augustinum, vel Augustini vicarium fuisse haud absurde æstimari possit. Eadem ergo solennitate processionis, modulorumque ac ornatuum atque Missarum, suscepta est altera medietas sæpe lati lateris et pulveris, quæ obvenit Ramesensi monasterio: et ita celebrari in perpetuum Translationem dignissimi Patris Augustini promissum et confirmatum est, sicut in Bertinga.

CAPUT VI.

Miracula S. Augustini post Translationem.

Translationem hanc annue celebrari jubet S. Anselmus.

B Hanc itaque semper recolendam Sanctorum Translationem festivam, annus incarnati Salvatoris millesimus nonagesimus primus, octavo Idus Septembris, nostro ævo gratissime consecravimus, quo juniorem Wilhelmum Regem Anglia, et Widenem Abbatem hujus festi latorem Augustinia habuit: cui Roffensis Præsul Gundulphus memorabilis, pro Archiepiscopo anabiliter obsecundavit. Ipso quoque Abbate volente, placuit præstantissimo Archiepiscopo Anselmo ceterisque Pontificibus, haberi in perpetuum hanc Octavam præcipuam ac celeberrimam pro prima: quatenus tam Augustino Duci, quam ceteris Collegis suis, Romanæ scilicet Ecclesiæ alumni et legatis, atque Angliarum Principibus ipsorum successoribus, in commune omnibus consecratur, in qua omnium facta Translatio, ut jam supra memoratum est, comprobatur.

Candela innoxie super pallia tumbæ illustrata ardet.

C 38 Superius retulimus, candelam ante Translationem super priorem Sancti tumbam, solenniter palliatam, innoxie diu arsisse: hic quoque post Translationem, ubi nunc requiescit, consimili respondit virtute, et se utrumque locum sua præsentia dedicasse. Hic, inquam, pauper mediocrem cereum altari capitis almi Augustini offerens, ardentem imposuit: statimque, nihil cogitans quid ignis posset in lino, absecessit. Ignis interea supra purpuras et linteamina libere iter agebat, totoque prandio Fratrum, velut in nudo marmore tractum flammæ ducebat. Tandem gregem Domini, a pastu ad ecclesiam chorizantem, Apocrisiarius officialiter præcurrens, aspexit audacem faculam in palla Altaris. Extemplo ut amens irruit, rapit, manu extricat, rogam detrahit, et excutit altaris ornatus. Ignis peremptus insonem necem luit: nam nihil damni intulit; nullum vestigium læsionis, ut aves aera, et naves maria tranantes, reliquit; nec macula vestibulus insedit. Miraculum miraculo additur. Pallia ipsa et linteamina, quantum flamma percurrit, indicabant: nam alias separabilia, in ignis progressu quasi consuta vel conglutinata altari cohærebant. O Martyrialis Augustine, his virtutibus liquet, quam nihil in te possent Neroniana vel Deciana incendia, quodque ipsa tibi inanesceret fornax Babylonica; postremo in ipsa mundi conflagratione, cum omnia mortalium studia universalis ignis devorabit, inde non solum excelles, tam intactus a pœna quam liber a culpa, verum etiam multos proteges alarum tuarum sub umbra, unde et nos cum innumeris eripias Christi clementia. Cognito ergo miraculo, Deo in Sancto suo ab omnibus litatur benedictio.

39 Post ista recentia tripudia, recurrit Patris solennitas prior, qua adiit astra, quæ tribus cura-

tionum titulis clarnit illustrata. Primum horum signum ipsa sua luciflua nocte ad Matutinales excubias propalatur. Puellæ adultæ dextera palma, sinistro humero extensa, a materno utero inoleverat: pectusque occupante brachio, in unam ibi carnem coaluerat. Hæc, populosissimæ turbae densitate ad salvificum Augustinum negante accessum, ad altare Evangelici Theologi Joannis paternum implorat subsidium. Jam itaque intonante præcentore Hymnum, Te Deum laudamus; debilis, æthereæ medicinae vigore, ut parturiens percellitur; et Angelico ferro perpetua carnis unicas scinditur. Illa cum angore et cum clamore humi volutatur, dum per pœnam soluta culpa a pœna solvatur. Intuebatur populus, dum prædictus Hymnus decantatur, dum Evangelium recitatur, quomodo tremula palma de coagulo suo, profluente sanguine, evellebatur, paulatimque ac paulatim revocabatur. Interea, dum ad Matutinas laudes hæc festiva et condigna tanto Hierarcha inchoatur Antiphona, Gaudium cœlestium Principum factus est Augustinus; illa repente in gaudium exilit, sanam jam manum cum brachio libere attrahit, extendit, reflectit, erigit, deponit; tantum erudam et eruentam, velut excoriatam, interius palmam stupida turba cum Senioribus monasterii conspiciatur, et in laudes Dei magnalium animatur. Sic igitur Augustinus ad hanc, quæ ad se præ turba venire nequiverat, sicut Dominus ad Zachæum ultro salutifer venit, qui et clamantem cœcum ab increpitante multitudine restans salvavit. Hæc inde aliquamdiu monasterii stipe alebatur.

40 Secundum miraculum alii, almo Adriano, ad cujus corpus et altare; alii, Beato Augustino, in cujus festi aurora patratum est, attribuant: ego hoc utrique consecraverim, sive iste illius sollemio id administraverit, sive ille hujus dilectioni hoc pignore arriserit. Igitur vir debilis contracto genu, pendulum baculo sustentans pedem, baculo velut altero pede nitebatur; sicque e diverso in cunctis vestigiis gradiebatur. Hic sacri festi vespere, irruens cum populo ad Augustinianas vigilias, coram sacratissimo Adriano in orationem affunditur, ibique inter excubias tandem somno obruitur. Jam tinitis Matutinis ædituus presbyterium a superflua turba expedit; huncque pulsans exire compellit. Ille subito terrore semisopitus exilit, atque in utroque pedem sanissimus constitit: tum se circumspiciens in clamorem prorumpit; Omnipotens Deus, quid mihi contigit! Sancte Adriane, quæ tanta pietas tua me mihi reddidit? Percunetante ergo ædituo causam hujus tripudii; Me, inquit, jam quindecennalem publici ac proximi hospitalis sancti Gregorii stipendiarium, atque hactenus impari gressu debilitatum, tunc ignoras? At ille, Novi, ait, te hactenus debilem et elemosynarium: sed video nunc recto statu et incessu, tamquam alium aut eundem alteratum, ac de veteri innovatum. Plane ipse sum, refert curatus: vere Sancti beneficio redintegratus, ipse nesciens nec sentiens ante qualiter in melius sum mutatus. Sic protestatus, refluente plebe ad signum, resultans ad Sanctum dixit: Quid tuæ largitati, Beatissime Adriane, rependam? Nihil præter hunc habeo bacillum, hoc ad altare tuum offero munusculum, cujus me amodo vetuisti fore indignum. Offerens ergo illud vetus sustentaculum suum, propriis passibus, stupente omni populo, iter repetit placitum.

41 Tertium in die ejusdem præfati solennii ostentum, ad altisonum Missæ concentum, gloriosius hoc modo resplenduit. Evangelicæ Chananeæ fide induta mulier quædam, de Lundenham villa, ad suffragrantissimum Augustinum, in ipsius Translationis anniversaria solennitate, septennem attulit filium, manibus brachiisque intortis ab ortu debilitatum.

Orat,

D
AUC. GO-
CELENO.
RX MS.
In Natali
S. Augustini.

puellæ bra-
chium, ejus
pectori in-
hærens,

miraculose
resolvitur:

E

contracto
genu vir
debilis,

ad S. Adriani
tumbam in
pedes erigitur:

F

puer brachiis
intortis mi-
serabilis,

AUCT. GO-
CELENO.
EX MS.

a matre se-
mel frustra-
ta,

Iterum rela-
tus ad S.
Augustinum,

sub Missa
curatur :

a

quod mira-
culum Ro-
fenses pro
concione ex-
ponit.

A Orat, clamat, ingemit : sed Sanctus verbum ei non respondit : distulit clementiam, ut approbaret potentis perseverantiam, accenderet diligentiam, jamque jucundiores faceret salutem dilatam. Tandem fessa recedit, sed non defecit; et patientiam atque persistentiam Chananæ etiam repulsa ostendit. Parvulus, mala sua nesciens, matri arridebat : illa sciens hisce querimoniis deslebat; O fili, ut quid te genui, deformem, impotem, extorrem, ad dolorem magis quam ad levamen : nec tibi nec matri auxiliabilem ? tua damna, mea sunt detrimenta : intorta manus et brachia, mea jugiter torquent viscera. O optime, o benignissime Augustine, duobus ægerrimis in uno mederi dignare : sana matrem in filio. Taliter deplorans, ad aliam festivitatem ejus Depositionis in Majo, post novem menses, secundum tempora parturitionis suæ, uterium suum onus magis quam gaudium reportavit; coramque altare et corpore miseratoris Patroni deposuit, simulque in orationem prociidit. Nec ultra distulit Vicarius Domini, nec viscera misericordiæ continuit : sed quasi Consortibus medio Primario suo dicentibus, Dimitte illam, quia clamat post nos, approbata fidei annuit. Jam Missa celeberrima, in solenni frequentia Angelorum et hominum, illis ad concivem, his ad Patronum convenientibus, modulabatur : ubi autem cantores inceptant Kyrie eleyson : infans divina virtute correptus, Augustino cum Superis accedente, pavimento extenditur : manus et interculi in regulam suam diriguntur : confluentissimus populus videns in stuporem et gratiarum actiones attollitur. Inter ista venerabilis Præsul Roffensis Gandulfus, uti ad Missas in honore tanti Patris agendas advenerat, et principali Apostolorum altari ornatus assidebat; egregium monasterii Fratrem, sibi obsequentem, aliquid miraculi de ipso Sancto exponere sibi flagitat, quod post Evangelium populo referat. At ille, ut est rerum prudentia et facundia gratosus, Sanctorumque amantissimus, illud de Historia Bedæ revolvare parat; ubi B. Augustinus, in argumentum Apostolicæ doctrinæ cæco illuminato, Britones rebelles confuderat, et ab his quorum pacem repudiaverant debellandos prophetaverat. Vix dum narrationem inceperat, et Præsul de strepitu plebis, apud S. Augustinum exultantis, causam interrogat. Plane mira convenientia ! Dum hic miraculum de antiquo auscultat, miraculum in præsentiarum conspicabile acceptat; acsi illi vox divina respondeat, Signum de longinquo quæris audire, veni potius proprio intuitu videre : ut non tam alieno ore audita, quam tuis oculis visa possis asserere. Sed ipse tunc Missæ officio intentus, missis aliis atque aliis probatissimis inspectoribus rem perscrutatur attentius. Quis autem ibi temperaret lacrymis, cum viderent puerulum supinum accubantem, brachiola sua et manus crebro respectu quasi alienas vel novas admirantem, matri protendentem, ostendantem, arridentem. Jam salutem suam infantia agnoscebat, quæ antea pœnam nesciebat : excipit jam genitrix fletibus lætitiæ ejus sanum risum, quem prius amare luxerat inter dolores ridiculum. Ipsi etiam Antistes, tam evidenti indicio certus factus, in fletibus exultationis et gratiarum effluxit; populoque post Evangelium inde sermocinans, omnes in Dei laudes necendit.

42 Qualiter autem apud externa regna quemdam Fratrem sui Pontificatus, de hianti corporis et animæ excidio, ubique exorabilis adjutor Augustinus eruerit, longæ sunt narrationis ambages; sed annotanda est ipsa series. Tres egregii et bene eruditi Fratres de ecclesia S. Salvatoris recesserant; mutatoque monasteriali habitu in clericalem vel secularem, in Danorum terram voluptuosam transierant : adeo Leviathan ille draco tortuosus optima

Ex tribus
apostatis
Monachis
regressus
unus,
b

quæque hiatu suo esurit, et esca ejus electa, et tertiam partem stellarum trahit cauda. Horum itaque tertius, post triennium resumpto habitu, repatrians, ad S. Augustinum venit; orationem fundit, devotissimas grates exolvit. Cui multum congratulantibus ipsis Fratribus, iterque solum seiscitantibus; ita intulit : Magnas, inquit, Deo et meo Patrono Augustino, vitæ meæ et salutis gratias debeo : sed rem audietis ordine. Postquam hinc egressi tres, ut scitis, in Daniam venimus; ego Coloniam migravi; indeque progressus, apud inclitum Canonicatum B. Martyris Alexandri c qui unus ex septem Fratribus esse digoscitur, Archidiacono ejus loci acceptissime adhæsi. Quadam autem die egresso mihi cum duobus Clericis, latro suspensus ostenditur : quem miseratus, deposui cum ipsis comitibus, quamquam furiosam plebem scienter reverentibus. Vix inde transivimus : et ecce armata turba insequitur, freuens implacabiliter. Ipsam in nos latronis sententiam difficulter evasimus : ego ad Comitem provincie Cononem profugiens, optime apud eum habitus sum. Huic atque alii, ejus unde digressus sum ditionis, Primate potenti, cui nomen Amalungus, odium, insidiæ, pugnae, vastationes immaniter invicem exercebantur : ejus quoque potestati Grandior-villa d parebat, unde pars aliqua ad Comitem pertinebat. Qui, cum ex consilio duos illic destinaret Milites exploratores, me adjeci tertium, promptior tunc parere et placere mundiali Domino, quam spirituali ecclesie Bajulo. Sed qui fugi parcentem Christi virgam, incidi in sævissimam diaboli machæram. Suscipimur clam apud ipsam villam in quamdam domum domini Comitis, rati nos tam cantos fore quam audaces, et provido latibulo supplantare insidiantes. Verum repente vulgamur, repente hospitium armorum multitudine cingitur, a patrefamilias domus exigimur, aut ocus nos exploratores tradat, aut ipse nobiscum et cum tota domo ardeat. Illo econtra negante fidelium Domini sui proditorem, tandemque difficillime obtinente, ut cum uxore et liberis ac suppellectile sua evaderet, nobis eligentibus flammam quam manus adversariorum subire, soli torrido exitio relinquimur. Tentabant foribus irrumpere, sed resistentibus nobis tamquam pro vita, omnem exitum strue lignorum obstruunt, domum incendunt. Illico elata tecta Vulcanus fortius armato cuneo circumfudit, flamma cacuminata cælum operit, nos intus tres soli ignibus addicti atque constricti infinite trepidamus. Ab horrore irruentis judicii ipsi duo socii mei, Milites Christianos se recolentes, invicem peccata confitentur : signo Dominicæ Crucis muniantur, et sociali affectu invicem se quo fortius ferrent supplicia complectuntur : commendant animas Redemptori, sicque sub scamno proximo se projicientes, quasi sepulchrum petentes, mutuis lacertis constricti, in manu Dei sunt assumpti. Omnipotens Christe, horresco referens, et miror, quomodo me in amentiam non vertit tantus terror; cum desuper ignea grando me operiret, et subter ad absorbendum me in infinito rictu hiantia tartara expavescerem; cum cogitarem qualis ante æternum Judicem in seculari vita et habitu venirem, mentiendo illi emendationis vitæ promissionem. O felices Martyres, qui sempiternam gloriam adepti sunt per flammam; cum meis criminibus nec venia præsumeretur per tantam penam ! Tanta igitur charybdi ut emergerem, benedicta Augustini clementia subito se menti meæ infudit, atque in memoriam rediit. Nam ut ex ipsa consequentia certius credatur, mei redemptio divinitus illi fuit concessa. Ipsa nox erat, et bene anxie menti recurrit, qua ejus Translatio est dedicata, et tunc mihi radiabat anima : sicut enim, quando et ubi

narrat quomodo ob latronem a furca raptum sepultumque periclitatus,

c

E

d

deinde ad hostes exploratum missus ac reprehensus,

incenso ubi latebat hostis sociisque extinctis,

F

S. Augustinum invocaverit,

translatus

A translatus est, cum Fratribus nostris intereram; ita hanc festivitatem corde tenus diligebam. Itaque tamquam ab inferno vidissem illum mihi desuper advenisse, ad ipsum subito respiravi. Sed quo modo auderem hunc de vita presenti interpellare, ipsa me morte jam intra fauces possidente? Oravi tantum ut miseretur animæ pereunti, et gehennam pro commissis formidanti. O benignum et celerem exauditorum, et plus nostra præsumptione concedentem, ut et vitam redderet præsentem ab incendio interuentem. Subito ad nomen Augustini reflexis oculis, ad pedes securis reluxit mihi; quasi ipso Angelico duce dicente. Hac tibi effugium pande. Rapii divinum donum, et rui præceps ad ostium: moque ictu assere ejecto, velut ostio in ostio facto, per objecta repagula trabum, per obstantes cuneos armorum, semiustulatus erupi. At hinc ab obviis periculis crescente gloria liberatoris, per arma fugiens comprehendor, corona hostium coartor; ab omnibus, vel membratim dissecari, vel in rogiem rejici jubeor. Sed qui me a medio ignium, ipse a manibus et ipsis faucibus extraxit carnificum. Aspicit unus ex furentibus Corona Christi signatum: statimque insurgit pro me, qui ferebatur in me.

B Quæ hæc, inquit, insania, coronatum Dei, Clericum Domini, laicali seditione extinguere? quo fine puniemur, qui in ipsum armamur, ejus ministrum persequimur? Absit, absit, ut me vivo hic hodie damnetur: satius est me mori pro illo: quin potius vinctum eum tradamus Domino nostro Amalango ejusque arbitrio. Tali modo confusis et moderatis noxiis, defensoris ex hoste reservor sententia: sed interim, custode meo Dei nutu alias intento, mandavi hæc fido nuntio priori advocate meo Archidiacono. At ille intentans raptoribus jaculum anathematis, nisi me eadem hora liberum dimitterent; illico fracti divini gladii terrore, absque arbitrio tyranni sui me dimisere. Ita de luperum mandibulis ovis excussa, Augustini propugnatoris virtute, ocius en redi ad ovile. Unde quæso, carissimi, mecum vel pro me meritis benedictiones tanto ereptori et servatori meo rependite: quia proculdubio Augustini est beneficii in Christo, de tanto discrimine quod vivo, quod adsto. Hæc et alia ille memorabilis Frater longa retexens serie, Augustinenses omnes, tam de Patris pietate quam de Fratris gemina salute plurimum lætificavit, et in divinarum gratiarum hostiam accendit.

ANNOTATA.

C

a *Beda Lib. 2 cap. 2 sub hoc titulo. Ut Augustinus Britonum Episcopos pro pace Catholica, etiam miraculo coelesti coram eis facto, monnerit, quæve illos spernentes ultio secuta sit: hoc autem accidit in controversia de Paschate, in cujus observatione veteri suo usui pertinaciter inhærebant Britones, nec aliter docere Anglo-saxones volebant, licet ab Augustino et sociis, tantæ messi non sufficientibus, rogarentur.*

b *Ecclesia et monasterium S. Salvatoris Cantuariæ erat, de quibus Beda lib. 1 cap. 33.*

c *Coluntur Septem Fratres, filii S. Felicitatis, 10 Julii: ubi agemus de S. Alexandri, unius eorum, Translatione ad Ottenburanum in Suevia monasterium: quod hac ætate Canonicos habuisse, probant tot Episcopi Augustini, inter Abbates u Bucelino nominati, in quibus S. Udalricus. Monachos Benedictinos forsitan Rupertus induxerit, anno 1104 postulatus ex monasterio S. Georgii in Hercinia: de quo ideo magis hic juvat meminisse, quod cum cum Bucelinus Sanctum oppellet, mortuum an. 1145, 15 Aprilis, ejus tamen in Menologio Benedictino non meminit: quare de eo plenius instrui optamus pro futuro operis Supplemento.*

d *Grandior-villa proprium nomen hic esse videtur: non invenio tamen cujus loci proprium fuisse dicam: eoque difficilior est divinatio, quod non satis liquet ubinam hæc gesta sint.*

CAPUT VII.

Captivus liberatus, parturientes adjutur, injuriæ contra Sanctum puniti aut repressi.

S Subsequitur, quomodo aliam captivum potens ligandi et solvendi Augustinus eripuerit. Philosophorum et Sacerdotum præcellentissimo Antistite Anselmo nostra sæcula irradiante, familiarique ac generosa benevolentia doctos ut doctissimo efflente catigetur: quidam de grege Scholasticorum sub eo pollebat nuper Cantuariæ. Ille cuidam noto sibi advenæ Clerico de Normannia lectionem intercompares concesserat: censebatur illi nomen Gerardus. Post aliquantum temporis mutata gratia, criminatur illum furti. Juricatum est ut sacramento cum duobus sui Ordinis se purgaret. Juravit ipse cum uno ex Clericis; alterum, ut juramentum quasi de re incognita iudicaretur, promisso etiam premio criminatore corrupti, ut zelotypia magis quam veritate grassari videretur. Qui illico miserum, a socio destitutum, invalit per gulam tamquam remm; et convictum trahit dedecorose ad inhospitale hospitium. Arctantur pedes ferreis compedibus, torquentur loris post terga manus, damnant lugam vincula, conelavia, vigilum custodia; ut plagis et tormentis crastino satietur persecutoris ira. Quem deflentem sulcantia ligamina, gravius torquebant crastinarum mimarum ac terrorum supplicia. Spes nulla effugii, nullus amicus, nullus notus erat externo: unum tandem remedium occurrit desolato, cognita Augustini subvenientissima clementia. Cujus subsidium tota nocte anxii luctibus inclamanti, tandem somnus surrepsit, et vox aforis audita per somnam insonnit; Gerarde, Gerarde: Dormisne, an vigilas? Cui respondentem, non se tam sopore quam formidine occupari; vox replicata subjunxit. Ut S. Augustini præcepto relaxeris, tene illi ministrum profiteberis? Imo, inquit ille, devotum mancipium. Tunc qui loquebatur adjecit, Velociter surge, et ad S. Augustinum percurrere. Protinus et somno et manibus absolvitur; miracule dispensatione pes unus exiit compedibus ad exitum, alter vincula portat ad signum. Corrigit, quæ manus constringerat, sonoras compedes compedito erari, ne accusent fugitivum, annectit: ita Sancti beneficio, quod fuit ad supplicium, cedit ad subsidium. Sed egredi carcerem suum festinanti liberto captivo, adversatrix janua arctissime obserata, pro maceria vel ergastulo, restitit. Ingemuit miser, arctiores nexus de absoluteione irritato custode formidans: et, Quæ est hæc, inquit, o sanctissime Augustine, expeditio mea, cum me hostili fauce contract exterior domus catena? An ut acrioribus suppliciis retrudat ultoris ira? Video me proditum, non absolutum: video quasi perfugam leporem sub dente canino. Emitte quæso, Sancte, quem laxasti; ne tua pia liberatio me atrociter mancipet hosti. Taliter implorans iterum attentat januæ seram. Res mira! Mox sentit reserata; utque magis augescat miraculum, ille egressus, obfirmatum ut primitus post se comperit ostium. Hoc modo per medium civitatis, per nocturnos timores, per claustra et repagula portarum, Augustino cum Angelo Petri pandente et prosperante cuncta, evadit: atque ad Augustiniani monasterii defensatricem portam pervenit. Dormiæ vigiles, obmutuere canes: quorum turbam irruentem et occurrentem per totam plateam, sine latratu et infestatione, ultra triginta pensabat. Sed præscripta

et per ipsas
flamas
erumpens,

agnitusque
esse Clericus,
servatus sit.

D
AUG. GÖCKE-
LINO EX MS.

Inson accusatus furti,

12

invocato S
Augustino,

18
vidit solutus
vinctus et
carcere
aperto:

4887. GO-
CELESTIO.
EX MS.
eulumnulore-
que conuicto
absolvitur.

A præscripta porta jam tuto clausa offenditur : quæ nimirum, ut cetera obstacula, panderetur, si persecutor timeretur. Quia post paululum, nocturnæ synaxis sonantibus signis, præstolator apertam irrumpens ; ad summi liberatoris sui beatam requiem confugit. Mane illi patrocinautes ejusdem monasterii Fratres summo Pontifici assistant ; eorumque ipso amulo pedagogo, dum captivus Augustini ereptoris auctoritatem suamque innocentiam offert ardentis ferri probare judicio, confusis adversariis libertati conciliant. Qui professus se B. Augustini capite censum, quatuor nummos in altari ipsius tualas obtulit in conditionis testamentum, pollicitus annuatim id debiti referendum. Gratulatur tota civitas Cantuariæ, redolente in omnes miraculo, dum coronatur fulgido tanti Patris brachio.

Antuerpæ
matrona
pia, post iter
Romæ, cum

44 Ubique etiam ipsius Apostolicam benignitatem poscentibus affluere, vel ultro ipsam se infundere, subsequenti liquet serie. Andwerpæ oppidum est Imperatoriarum ditionis celebre, quod influo pelago et Scaldi fluvio incubens, transmarina mercimonia derivat in Angliam. Hinc femina Maenzindis dicta, genere opibus ac condigno marito inclita, jam fetu gravida, votis et donariis Romæ Apostolica requisierat suffragia. In reditu turgescens utero corripitur laceris intestinorum angoribus, multaque difficultate et mora, cum esset omnibus gratiosa a consiliis et amicis domum tandem est perlata. Ibi receptam lectulo crescens indies dolor et tumor diutina excoctione ad extrema coegerat : jacebat immota, lingua totoque corpore funerata, tantum audiendi et intelligendi supererat scintilla. Convenerant propinquorum et amicorum nobilium turbæ, tamquam ad visitationem egrotæ ; sed ad exequias potius se vident convenisse : fletur ab omnibus, tota aula resonat plangoribus ; sed saniores supernum remedium votivis implorant supplicationibus. Interea defessæ visus in ecstasi quidam præcelsæ dignitatis, sic inquit : Compatiens afflictionibus tuis tuorumque amicorum petitionibus lacrymosis, nuntius tibi adsum pro-petitis : quia per clementiam B. Augustini Anglorum Apostoli vitæ et sospitati pristina jam restitueris : tu modo tuum solve cinctorium, ipsique in suam Angliam ad hujus gratiæ transmittite argumentum : quia ut vivas obtinuit ipsius patrocinium. Ad hæc illico muta in clamorem precatorium effunditur ; cunctisque vehementer obstupescitibus, qui solum ejus fatus operiebatur, ordinem visionis prolequitur. Omnes gratulantur, lamenta in gaudia mutantur, quod ejus vel lingua desperata audiebatur : mysterium autem visionis vix tandem perscrutantur, quare ipsius cingulum Sancto posebatur, quæ nullam præ molestia uterinae inflationis patiebatur. Divino ergo instinctu fabricata citius argentea cordula, quam B. Augustino parabant, ægram quo amplius extuberabat, cum invocatione ipsius celestis medici, circumdant. O gratiam Domini ! O meritum Sancti ! Eodem momento ad nuntium Augustini, ad tactum ipsius sacrati cinguli, languida feliciter absolvitur et partu et dolore letali ; ac post longos cruciatus salute donatur celeri, cum sobole dulci. Xenium vero illius argentei cinguli, per fideles gerulos, ipsi summo suæ restitutionis mittit Interventori. Superest adhuc ipsa, quæ per singulos annos missis luminaribus suum gratificæ salutis curatorem, suæ vitæ testatur conciliatorem.

in puerperio
moritua,

per visum
jussa se covere
S. Augustino,

præter spem
liberatur.

Alia ibidem
similiter
periclitans,

45 Addimus huic aliud in alia femina ejusdem præclarissimi Confessoris signum, in eodem vico et eodem pene tempore patratum ; ea similitudine concinnum, ut, nisi nomina attendas, non aliud nos adjunxisse, sed id ipsum quod præscriptum est repetiisse contendas. Est mercator, in ipsius quam prænotavimus Andwerpæ portu degens, in Anglia frequens,

nomine Hagano : cujus conjux, Emma dicta, in D partu periclitans ad extrema trahatur. Quæ inter tantas angustias ad Dominum Salvatorem respirans, orabat anhela, ut per alicujus Sancti sui merita sibi succurreret. Insecuta ergo nocte, cum defessa doloribus paululum dormitaret, Archiepiscopalis figura sibi præcellenter apparuit : trepidæque ad tam præclarum aspectum, clementissime dixit : Si vis, o mulier, ab instanti periculo partus liberari, fac candelam in honore beatissimi Anglorum Apostoli, ad mensuram stature tue, simulque ad grossitudinem corporis et uteri tui : atque hanc mitte ad proximam ecclesiam, in ipsius Sancti opifera commemoratione. Evigilans ergo mulier tam salubria mandata accelerat, indictam oblationem præparat, ad proximam ecclesiam in honore S. Augustini dirigit ; statimque feliciter enixa puerum, de dolore gaudium recipit. Post hæc maritus suus in Angliam veniens, argenteam cordulam, ad priorem conjugalis longitudinis ac grossitudinis mensuram, sanctissimo liberatori Augustino attulit : seseque cum eadem conjuge ad ipsum salutiferum Patronum, si Deus facultatem daret, rediturum spondit. Sic excellentissimum Augustinum, cum Christo regnantem, constat ubique gentium quibus vult succurrere posse.

simili fere
modo juvatur.

46 Dulcescit tanti Patris benignitas erga supplices, revereatur et severitas in insolentes : in qua referenda miraculi gratia, prius pandamus fidei juvenum, ad splendidum nostri temporis anroram. Videmus, immo videmus novum seculum, novum Christi bellum et triumphum, novum in terris, hoc est in urbe sua Hierusalem regnum : regnat ibi nunc in novo a Rege et novo populo Christianorum, deleta longiturna abusione Gentilium : nam qui per Crucis et Martyrum patientiam vivit : et acquisivit mundum, jam nunc aliis, id est, secularibus suorum bellatorum armis, excisa inconvertibili immanitate hostium, induxit in montem sanctificationis suæ triumphatorem populum suum, montem quem acquisivit dextera tua, Rex virtutum : et ejecisti a facie eorum gentes, et distribuisti eis terram nati-vitatis et passionis tuæ, o noster Emmanuel. Sed in hoc exercitu Domini, quis a seculo vidit talem motum populorum, tantum congressum præliorum, tantum fervorem emigrantium. Reliquere omnia, regna, urbes, domos, liberos, agros ; soloque æstu divini zeli, sine imperio, sine duce effluxere : nulli erat exactor nisi propria voluntas, nisi fides sodalitas. Principes et Magnates, ceteros ut fratres, ut contubernales, ut commilitones, non vi, sed exemplis et hortamentis direxere : lex erat publica sanctio, Dominus solus dux eorum erat. Feruntur et Martyres, noto nomine, in equis et armis militaribus, visi publice eos deduxisse ; lanceam quoque lateris Dominici, divina revelatione tunc inventam credentes, triumphasse.

E
Dum ad recu-
perationem
Terræ sanctæ

undique sacra
militia
concurrunt,

F

47 Quale erat ibi cernere novum exercitum, sigillatum in veste propria Cruce Dominica præsignatum, ut et corporalem sicut spirituales adversarium elideret hoc signum. Non ibi modo gens in gentem, et regnum in regnum ; sed orbis in orbem, occidens in orientem, mundus Christianorum in mundum congressus est Ethnicorum. Cælum ipsum cum inferno, Michaellem et Angelos ejus cum diabolo suisque angelis pugnasse victorose, probares. Ferro aperitur iter per conglomeratas nationum acies, per munitissimas natura et defensoribus urbes, per insidias et undique insilientes commissiones. Ita nostri, hactenus soliti in pera et baculo Regem Christum in urbe sua humiliter revisere, nunc in hasta et gladio stratis adversariis ad suam gratiam gaudent insigniter accedere. Igitur et Anglicus orbis in hoc iter incaluit : sed Rex, post effusam multitudinem

prohibiti ab
egressu Angli
Cruce signati

veritus

templa circumeunt :

b

quorum unus
s Augustino
injuriosus

subito corripitur,

et penitens
sanitati red-
ditur.

Obsessa Exonia, servatur
in ecclesia
Sancti

c

A veritus regni debilitatem, egressum vetuit : unde plerique per totam patriam Sanctorum patrocinia lustrare, et infecti voti deposcere veniam satagere. Ex quibus Dominus Hubaldus, Scriberiensis Archidiaconus, et Odo Miles ac nepos Episcopi venerandæ memoriæ Hermannî, laud plebeius, quos ut nostros sub eodem Episcopo condomesticos novimus, ad Patriarcham Augustinum ceterosque sacros Præsides Cantuariæ oratum venere. Quos cum post orationem et gratam hospitalitatem hospitator suus obsequenter conduceret; et inter alia, de tot Ecclesiis, Pastore desertis ac devastatis, b maxime autem de primaria parente monasteriorum S. Augustini Basilica destructa et oppressa, querimoniam ageret; prænominatus Miles, cujus occasione hanc seriem produximus, ut præceps animi, ita respondit. Quid nos hic tantum moramur, quando modo ille veteranus, quem oporteret omnes patriæ Ecclesias suo principatu potenter tueri aut terribiliter ulcisci, ita obdormivit, ut nec ad propriæ domus suæ pessumdaturæ defensionem evigilet? Jam ipsa ecclesia sua, quinquennio carens Rectore, vastatur, nec est qui tueatur. Vix garrula vel stomachantia verba finierat; et ecce quasi plumbato ictu inter scapulas percussus indignatio cœlestis increpat. Hoc adeo dignum suæ temeritati Sanctus responsum reddidit, qui hinc divinam correptionem præjudicare, inde patientiam provocare non timuit. Et qua fronte cæci supernum consilium remordemus? Quomodo suo reatui parcendum sperat, qui in alienam culpam justum judicem instigat? Cœpit itaque homo vultus in diversa mutare, pallescere, tremiscere; nec jam se tenere, nec equo residere, pro intolerabili poterat dolore. Jamque vix prævalens fari, Succurrite, inquit, o socii, succurrite jam morienti. Cumque illi graviter attoniti percunctarentur causam morbi; respondit, nihil aliud in se versari, quam ultionem Sancti, in quem tam stolide ausus sit efflerri. Reducitur ergo agerrime, sustentantibus hinc inde sociis, et ab his commendatur obnixè priori hospitio, cum suo armigero. Ibi per septem septimanas coarctatum duro languoris lectulo, ille vetulus dormitor docuit, quam pervigil castigatorem calumniatoris sui extiterit; quam vigilantem virginem pro suis ferat, qua in suo tempore nocentes conterat : docuit et se nequaquam dormire, sed vigilare jugiter in custodia domus propriæ ac totius Angliæ suæ, quantum modo permittit supernæ libra censuræ. Tandem supplicibus votis et gemitibus placata Patris pietate, de timore mortis et desperatione vitæ redditur emendatus æger salutis integræ : qui surgens quasi de funere, ad tumultum consolatoris sui stratus genibus et ulnis perrepsit; humillimè gratias effundit cum lacrymis lætitiæ; seseque illi mancipat, cujus subsidio respiraverat, ut per singulos annos ejus se solenniis pro facultate exhibeat. Congratulantur Fratres de paterna virtute, cum divinis laudibus et jubilatione.

47 His annectatur superioris temporis factum, quo idem Pater et arbiter severius injuriam suorum defendit supplicum. In Occidentalibus Anglis, sub mœnibus Exoniæ civitatis, in honore ipsius ubique salutiferi consecrata pollet ecclesia Augustini. Hæc adeo ejus paternæ pietatis charismatibus redundat, ut quisquis hanc beneficia petens fideliter intrat, cuncta se impetrasse gaudeat. Hanc superna largitate famosam, et longinqui et proximi suum habent refugium, suum requirunt præsidium, cum igitur prior Willelmus, prioris avi nostri Rex, prælatam civitatem rebellantem c obsideret; undique vicinia rusticorum totam suppellectilem suam et annuum victum in hanc tutatricem contraxere ecclesiam, in hanc ab exercitu velut a diluvio confugientes in

Arcam. Ambiebant et undique ramosæ arbores illud sacratum atrium, in quo messem suam recondiderat hostem fugiens turba rusticorum. Mirum spectaculum, mira fides plebium, ut ibi tutari res suas crederent, in conspectu tot armatorum cuneorum, tot hiantium et esurientium belharum. Risit omnium populatrix phalanx raptorum ultro ab hostibus oblatum sibi victus subsidium : nec cunctati invadere, ascendunt arbores patentes prædæ : alii subter expectant, qui dirutas annonas auferant. Ea defensor Augustine, quid moraris? Sentiant jam expugnatōres tui, quem provocent : sciant devoti tui, quem Patronum spectent. Jam securibus instant, quibus ramos cum frugibus dejiciant : sed illico Augustino subvertente, illi pro annona corrunt; et ipsi intremantes, etiam socios quos pascere obrunt : arborea quoque robora, in præsumptuosa capita cadentia, exitii ferunt arma. Itaque plures extincti, reliqui capitibus, brachiis, cruribus fracti, contriti, disrupti, ceteris omnibus fuere terrari, nequis ultra vim attentet ibi præsentis Augustini : sub quo, belli tempestate jam sedata, reduces incolæ salva gratanter recepere sua.

48 Scholares quoque pueri, in ipsa ecclesia discipulantes, quoties ad altare ipsius mellitissimi Patris possunt confugere, protinus magistri furore divinitus tranquillato, nequaquam eos verberari probatissimum est d. Hæc etiam quidam, ibi eruditi in pueritia, nunc Monachi, obnixè testantur, tam se quam suos condiscipulos, mira ipsius benignitate, sæpissime de manu indignantis ultoris erutos.

ANNOTATA.

a Godefridus Bullonius, Rex Jerusalem factus anno 1099.

b *Wit. Thorn in Chron. cap. 9 narrat, quomodo ipsa Translationis celebrata anno (sequatemi debuit dicere) Wido Abbas defunctus est 6 Augusti : et Monachis, ad successorem eligendum processuris, Rex non solum licentiam petitam denegavit, sed ne eligerent pœnis comminatoriis interdixit, dicens se velle omnes baculos Pastorales per totam Angliam manu sua tenere, et de eis pro libitu suæ voluntatis dispo-
nere. Erant enim Ecclesiæ per totam Angliam ita venales, ut qui pro eis plus daret citius obtineret. .... Igitur defuncto Wydone, Monachi super electione futuri Abbatis per prædictam Regem diu perturbati sunt. Sed quam diu? Ipse sic loquitur quasi Hugo, a Wydone Abbate receptus ad habitum, vix annum probationis expleverat quando ad Regem consanguineum deprecator pro monasterio missus, creatus ipsemet Abbas est, et anno supradicto, a Mauritio Londoniensi Episcopo benedictus, Dominica infra Ascensionem, Anselmo Archiepiscopo tunc exulante. Sed Eadmero teste, in Historia Novorum apud nos ad 21 Aprilis num. 20, egressus in exilium est Anselmus anno dumtaxat 1097 mense Octobri. Itaque ut summum anno 1098, et vacantis Abbatie septimo electus fuit Hugo : qui etiam sic adhuc juvenis in monasterio fuit, licet a Wydone receptus. Res interim quæ hic narratur contigit anno 1096, quando jam quidem multi Principes Crucem susceperant, et tota ad eam movebatur Europa, nemo tamen adhuc transierat præter Petrum Eremitam cum suis. Itaque dici debet quod Gocelinus (qui scripsit prius quam in exilium abiret Anselmus, ideoque meminisse non potuit novi post Wydonem Abbatis) agendo superius de captione Hierusalem, et Lancea Domini in Antiochea expeditione antea reperta an. 1098, per anticipationem sit locutus; de quibus vide Joannem Bromtonum in Willelmo 2, ad finem ejusdem anni noni.*

c Exoniæ, alias Excestriæ, anno 1067 contra

D
A. T. GOC-
CELINUS
EX MS
omnia is'ic
ab accolis
deposita,

prohibitis
accessu mulat-
bus :

pueri suppli-
ces exauditi-
B

d

F

AUCT. GOTTLINO. EX MS.

A se rebellantem, obsedit et infregit Rex Willelmus : rebellionis autem causa fuisse videtur importabile tributum, quod Anglis eodem anno indixit : ut lego in MS. Chronico Ranulphi Cestrensis, quod, necdum hactenus integre editum, penes nos est.

d Similis per fugii puerilis exemplum, miraculo probatum, vide 19 Maji, post 2 Vitam S. Dunstani per Osbernium, in Miraculis num. 14. Vide etiam 21 Aprilis, Vitam S. Anselmi num. 30, ubi is Abbatem, de pueris quos nocte ac die magistri verberarent querentem, docet non ita tractandos neque nimium courtandos esse.

CAPUT VIII.

Moribundi servati : reliqua S. Augustini miracula.

Jam ingrediamur civitatem Exoniā, ad quam superius accessimus; et inde adhuc ornamenta Augustinianae virtutis de redivivo homine extrahamus. Ipse civis clarus, mercator opulentus, rem facit celebriorem. Venit is cum uxore supplex ad Domini Confessorem, et post vota ac dona gratesque devotissime redditas, tali modo revolvit Patribus monasterii, discriminis et remedii adventusque sui tenorem, quamquam prius per fidelem hanc cognoverint indicem. Debitor, inquit, gratiarum simulque visitoris et reparitoris mei Augustini adveni, cujus plane quod vivo est meriti, ut veraciter audietis vos, Domini mei tantique Patris filii. Per undecim hebdomadas desperabiliter languebam, tantaque decoctione exhausto vigore deflexeram : ad ultimum eo tortor morbus invaluit, ut mortis faucibus impulerit. Exegi totos novem dies insopitus, impastus, praeter siquid liquidi siccas fauces et deficientem spiritum reconciliasset. Infundunt se amici, tanquam ad exequias : instabat emigranti dies dona, quae mihi nimirum foret extrema, nisi salutiferam reddidissent Advocati mei suffragia. Hortatur circumcidentium frequentia, ut tanquam jam abiturus disponerem ac distribuere omnia mea, et inde mihi vel sero prospicerem in aeterna patria, antequam manus auferret aliena. Promisi in crastinum me dispositurum, si nec tunc mitesceret incumbens malum : solet enim languor magis in noctem gravescere, in diem levessere. Et hoc quidem tam stulta quam incerta conditione pollicitus essem, nisi suffragatorem haberem. Torqueor, aiebam, o amici, intolerabili agritudine; sed immanius crucior aeterni supplicii formidine : Sancti quoque nostri, quotquot oblationibus et obsecrationibus interpellavi, augent terrorem, nullo solatio respondendo, mihi nimirum innumeris sceleribus meis offensi. Haec me deplorante, Num (ait unus amicorum) ipsum Sanctorum hujus regni Principem Augustinum postulasti? Ad hoc placabile nomen ego et ipse corpore me subrigens; Bene, inquam, mi Domine Frater, monuisti : nam mea duritia illum adeo excluserat mihi, per quem et aliorum Sanctorum patrocinia possem lucrari. Dehinc nempe sensi, maxime illi creditam salutem mei. Protinus ambito corpore meo, per utrumque latus a capite ad pedes, duplici mensura longitudinis meae parata luminaria misi, ad suburbana nostrae Exoniae ecclesiam interventoris mei Augustini : simulque ab omnibus exegi orationis Dominicae suffragia, quatenus per caritatem omnium illorum Sanctorum, quos sidereo regno pepererat de hac monarchia sua, conciliaret mihi adhuc emendationis vitae spatia. Pollicitus sum de reliquo praeterita facinora corrigenda : oravi etiam convenas meas, ut mecum ipsa nocte relevandis tribulationibus meis perseverarent,

meique aut meliorationem aut finem expectarent. D Cunctis itaque ultro manentibus, nox incumbens, post longas vigilias, aegro fessa lumina oclcluit : qui mox, pro somno et quiete, terribili singulorum artuum agitato inhorruit. Transvertuntur oculi, spumant labia, infestat sternutatio, tremuli digiti vagantur, quaerunt quod astringant, calces crebris teruntur ictibus; ut tot signis nil aliud quam repentinum mei exitum praestolarentur : sed post haec quies successit, totusque motus quasi placido somno continuit. Dum sic fessae aegritudini iadulgeo, seosi luridam pituitam, a corde extrusam, faucibus oberrantem. Hanc erecto corpore uno ictu valide excreans, super adjacentem viridis herbae fasciculum ejeci, non perpendens ubi caderet, vel quid pestis haberet : nam ibi mortem, quae mihi insederat, Augustini virtute expui; sicque vitae redditus, dulci demum sopore diu insopitos artus refovi; adeo ut qui me observaverant moriturum, inciperent sperare victurum. Interea equus meus, hand vilis pretii, dum cum apposita herba ipsam injectam scream avido ventri admittit, extemplo velut transfixus cuspidе exilit, furit, fremit; et undique tergiversando ac volutando, ictibus ac pulsibus domum concutit. Turbati famuli dum illum extrahunt, ne me a salubri pausa excitet, ipsi potius me hoc tumultu excitant : sonipes grassante peste illico moritur. Ego ubi cognovi ex meo screatu extinctum, teste amico qui viderat me super ipsum faenum spuisse, clienteque confitente se de eodem faeno equum pabulasse; sic consequenter subintuli : Procul dubio ille meam mortem voravit, mea voce interit, te, sancte Pater Augustine, in illius danno meam injustitiam corripiente, meamque inertiam docente, quam poenam et quod exitium mihi debitum in animal pecuale dignatus sis transfundere. Ad haec, obstupescens omnibus et respirantibus in mei reparatione; Jam, inquam, certus sum ad vitam me convalesciturum. Tunc vero magis mirantibus ac percunctantibus, ita rem expedivi : Anxii, inquam, motus, quos in me, o carissimi, in primordio hujus noctis deflevistis, diram in me cecinere luctum mortis : sed quod deinde quievi, salvificus adventus fecit praefati consolatoris mei : refulsit quippe mihi tunc vir sublimis gloriae, splendida canitie et Pontificalibus insignis totus Angelicus; solares radios referens a facie, auream quoque lucem vomebat : virga dexteræ aurea, ut florentes gemmas Virgæ Aaron, quam praedicatis, videretur praetendere. Aflatur contremens celesti suavitate; Quare, Frater, ita tribularis? Urgeor, inquam, Domine, F diris leti vinculis : sed quem te credam nostris intervenire exequiis? Quem, inquit, tuis ac tuorum civium petitionibus attraxisti Augustinum, noveris adesse tibi : et sicut petisti, pro illorum omnium amore Sanctorum, quos per me transtulit Dei gratia in regnum claritatis suae, scias me tibi productioris vitae et sospitatis, commodum obtinisse. Tu tandem cura omnimodis, ne indulto tempore emendationis per priora vitia abutaris; quin potius pro perituris lucris invigiles perpetualiter mansuris. Sane, ne deteriora supplicia incurras, propter subdolos et perjuros quæstus, unde infinito hiatu avaritiae filios absorbet tartarus; nec pigeat te post integratum vigorem ad nostra habitacula et interventoria pignora venire, ac per nos Deo gratiarum munera litare. Inter haec monita tangit mihi aurosa baculi cuspidе sedem morbi : cum quo tactu ingressa salus, arcet damnatum virus : mors compulsa excedere, quaerit anihela quo evadat; sursumne an deorsum effugiat. Illico ipsum letale virus fauces occupat : ego acri screatu propello, ut vos obsecutores funeris mei perspexistis. Sic jam quieti de inquietudine, incolumitati

screatu venenum excussit super herbam :

qua gustata equus suus crepuit.

Addit prius sibi visum in somnis Sanctum.

qui salutem sibi promiserat :

Exoniensis civis narrat quomodo moribundus,

invocata ope S. Augustini,

et vitae emendatione promissa,

*beneficus
postea erga
Augustinenses.*

A incolomitati ab ægritudine restituar, qui nunc a strepitu obeuntis pro me equi mei expergiscor. Dum hæc igitur tam clara apparentis mihi Augustini subsidia flentibus amicis retexo, luctus in gaudium, orbitas redit in lucrum: in Augustini gloria omnes glorificant Deum; et vos, o Domini mei, tanti Patris specialissimi filii, ejus celeri medicamine et auctoritate sanas cum conjuge adveni, mecum quæso aut pro mo illi grates exolvite, ejus virtuti ac meæ salutis cangaudete. Hoc itaque certo indice cunctos fidelis relator exhilarat: omnes laudem divinam in Augustino personant. Ab hoc forte Londoniæ Augustineus minister empturus aliquid in usus Fratrum, corripit tandem in amore S. Augustini rogare illum, cum neuter sciret alterum, ne pecunie suæ repudio sibi faceret detrimentum. Mercator, ad amabile nomen quasi alte stimulatus; Quem, inquit, Augustinum intentas mihi? Augustinum, ait ille, primum et Apostolicum Doctorem Angliæ. Tunc homo, liquescens animo a Sancti pietate, velut thus ab igne; Totam, inquit, pecuniam quam debes libentissime pro mei Augustini amore remissem tibi, si rogasses: quid enim digne vel pro illo rependere potero, ejus benigno suffragio vivo? Sicque et suæ salutis relatione, et pecuniæ susceptione emptori satisfacit.

*Alius, olim
ecclesiæ cam-
panarius,*

B 50 Servit B. Augustini monasterio vir modestus et fidus, ex Orientalium Saxonum provincia: quem ibi degentem similiter de mortis instantia ejusdem Patris revocavit gratia. Addixerat enim exitio infinitus tumor guttaris, qui per mentum et faciem exspatiens instar ample cucurbitæ extuberaverat, pectusque ipsum obsederat. Omnibus itaque desperabilis, Christiana fide confessus, oleatus et communicatus, jam loquelam posuerat, jam transire parabat. Quem parochianas Presbyter assidens dom præstolatur in verba agonizantem, hanc ab eo vix auspicatur verborum imaginem: Sancte Augustine, miserere, miserere S. Augustine. Interrogatus a Presbytero, quid dicere intendat; easdem preces et nomen Sancti, ut prius, ingeminat. Rursum interrogator quærit, unde sibi hæc specialis invocatio contigerit; an aliquid sibi cum ipso Sancto vel ejus monasterio convenerit. Respondet æger, forte jam ab Augustini nomine valentior, se ipsius ecclesiæ in clangendis tintinnabulis quinquennio deservisse; jam se prioram offensionum et negligentiarum pœnitere; si pius interventor adhuc sibi tempus correctionis indulserit, vovere se a conjugali nexu perpetuam continentiam, et in cœlibe vita atque in sæ ecclesiæ famulatu jugem perseverantiam. Tum fidelis Sacerdos, Si hæc, inquit, vota servaveris, audeo tibi de Sancti clementia longiorem vitam polliceri, et conversum a vitiis ad salutem posse reverti. Ad hæc fidelia dicta solvitur letifer tumor, eballit putris humor, effunditur atra pestis, totaque sanie exhausta resedit turgida entis: pulsa deformitate, facies, guttur, mentum, pectus redduntur concinnitati suæ cum integra sospitate. Hujus gratiæ instinctu ille, relicta domo est cognatione, cum suffectiva possessione, ad suum sanatorem Augustinum commigravit: ubi nunc jugi mancipato vitæ et salutis suæ grates rependit.

*edito conti-
nentiæ voto
a letali capitis
apostemate
sanatur.*

C 51 Presbyter in a Saduria provincia, septem miliaris Londoniæ contiguus, nomine Colemanus, debebat: nunc in Cantia habitat. Hujus filium parvulam lactentem diuturnus languor ab uberibus nutriticis suspenderat; nec sugere, nec cibum capere longo tempore poterat. Squalebat macie, et quasi fœnus in gremio materno horrebat: vix parentum diligentia, infuso labellis lacte, extremum illi spiritum detinebat. Conique nihil speraretur, nil expectaretur de ipso præter occasum; ecce priori nutritici

*a
Puer mori-
bundus*

liberorum Presbyteri. Pontificalis persona in visu adstitit, sicque illi dixit: Vade et die Domino tuo Presbytero, ut si velit infantem suum vivere, deferat et offerat illum S. Augustino, Anglorum primitivo Didascalo: quod si neglexerit, funestam orbitatem pro filio logebit: festina explere mandatum meum, quia et tibi erit proficuum: erat enim hæc mulier pene cæca, ut sæpius tactu manuum quam aspectu oculorum res appositæ probaret. Quæ in his expergefacta, rem indictam, ut paupercula cui non crederetur, propalare expavit. Dehinc sequenti nocte similiter admonita, nec sic quidem obedire præsumpsit. Tertia nocte redarguta negligentia, respondens nullum sibi aliud creditorum, quam se anili phantasia delirare; talia objectanti Pontificalis illa persona, quæ decentissima videbatur, extenta manu humerum ejus astrinxit, notamque impressæ palmæ ac digitorum mihi reliquit: Hoc inquit, signo satisfacies auditori. Tum deum victa et terrore et tam evidenti indicio, refert mandata Presbytero, cum ipso luculentissimo signo. At Presbyter, cum videret infantem jam pene expirantem, vix credere poterat illum tam diu posse superesse, donec ad viciniorem quæ in Londonia æstimabatur salutariter Augustini perferretur, ecclesiam. Antequam, inquit, locus promissæ salutis inveniat, æger labore occidetur; et inaniter sanitas quæretur, dum non fuerit qui salvetur. Venit ergo, cum matre infantis ac predicta natrice, ad quoddam ipsius Sancti oratorium, quod jam conflagratum et in cineres erat resolutum; solum remanserat Altare lapideum, ubi Presbyter, qui antea huic præfatus Presbytero b obsequabatur, facto desuper umbraculo divinum agitabat Officium. Huic indicans ordinem visionis pater, offert infantulum super ipsum altare sacratum, perpetuum servatori Augustino famulum. Tum Augustini Parochianus infantem corripit, et super altare utrisque manibus volutat, ac si circum rotando componat; contremiscentibus parentibus, et exclamantibus, quid morientem parvulam extinguere properas. At ille septem Psalmos pœnitentiales inceptat, et cum ipso Consacerdote decantat. Quo facto infans protinus mammam postulat, fugit, convalescit, et de desperato ingens parentibus gaudium parvorit. Nunc alacer adolescens exultat, quem pater singulis annis B. Augustino, ut capite censum, representat. Predicta quoque nutrix, sed et ipse Augustinianus Presbyter, cum oculis obtenebrescerent, clara luce et juvenili donati sunt acie: ita pro uno parvulo, duo sunt remediati ipso tertio.

52 In oppido c Nordlerwie, Sacerdos æstimabilis Wolfagus nomine, ecclesiam in electissimi Patroni Augustini condidit honore: sed locum hujus sacri ædificii quidam vicinas ejas, nomine Copmannus, fretas divitiis et parentela, vi magis quam jure vendicare certabat in sua: utque est humana cupiditas infinita, insatiabilis, semper appetens alieni, nunquam sufficiens sui, Presbyteram inclamitat iniquum pervasorem suæ hereditatis et patrimonii, multaque ferocia minabatur illi. Hic intervenit medius præpotens divini judicii præses Augustinus, judicat iudicium ministri sui, et in iniquum calumniatorem retorquet pœnam mendacii: percutitur mentis vecordia, exiit ratione humana; quicquid aliena appetiit, et seipsum et sua omnia perditō sensu perdidit. Quem parentes, inter homines bestialiter oberrantem miserati, deducunt per civitatis ecclesias cum supplicibus votis, gratia remediandi; ad sanctam videlicet Trinitatem, ad S. Petrum, ad S. Laurentium, ad S. Gregorium, ad S. Julianam. Jam instabat triumphalis solennitas almi Augustini, quæ celebratur septimo Kalendas Janii: datur vesanus in ipsa celebritate ad illam suam, quam prædiximus, ecclesiam;

D
AUCT. GOGELI-
NO. EX MS.

*post appari-
tionem anni
cæculienti
factam*

E
*super altari
Sancti subito
convalescit,*

b

*et cæculientes
illuminantur.*

F

c
*Injurius
Nordwicensi
ecclesiæ S.
Augustini*

*rabidus
efficitur:*

AUCT. GOCCELINO.
et 26 Maji
deductus in
ejus ecclesiam,

viso ad altare
Sancto
respicit.

Reclusa
Lecestrensis
annis 15 cæca,

simili visu
ipso festo illu-
minatur:

e
item pauper-
cula sex
annis cæca,

A ut mira Dei clementia ab illa domo reciperet remedium, ob quam incurrerat supplicium, sciretque tandem, quod ejus tantum beneficio sanaretur, quem ipse exheredare conabatur. Pernocantibus ergo propinquis cum ægro coram ipsius altare, cum laminaribus et precibus, tandem illucescente die, errorum fugata nocte et phantasmate, homo cœpit sanum sapere, seseque et notos recognoscere, atque in pristinum sensum et rationem redire. Ne vero ullam remaneret scrupulum, cujus hoc esset subsidium; vidit eadem hora, claro ac vigili intuitu, quendam magnificum et Apostolicum Archipræsulem, eminens ab ipso introitu oratorii, geminis Pontificibus ex utroque latere delucentibus, advenientem; sicque per navim ecclesiarum et chorum, cum eisdem lateraliibus, ad altare ascendentem; ibique divina mysteria, donec ab ejus oculis decederet, peragentem. Unde nulla fidelis anima debet ambigere, B. Augustinum hæc suæ præsentia indicia dedisse, et suam ecclesiam suamque festivitatem tali revelatione ac salute invisisse. Præfatus quoque Presbyter eidem ecclesie, quam fundavit, hactenus hereditarie deseruit.

B In Civitate quoque Legecestra, insignis virtutibus Augustiniana pollet basilica. Ibi anachoreta femina conversatur inclusa: quæ cum per quindecim annos esset cæca, solebat Sacerdotales libros et vestimenta vespere servanda suscipere, et matutinalibus Officiis referre. Tandem igitur in sacratissima nocte festivitatis B. Augustini, cum projerante aurora adventum Presbyteri ex more præstolaretur sollicita; ineffabili Dei clementia favente, meritis sui Confessoris subito est illuminata, et in sperato visus tripudio donata: viditque clara acie præcellentissimum Pontificem altari assistentem, geminosque hinc inde Præsules devotissime illi obsequentes. Cumque in hac tam insueta ac cœlesti visione trementi oblectatione obstupesceret, Parochianus venit, agendis Officiis divinis signis: et ille Angelicus aspectus ab intuentem defecit. Quis igitur dubitet, Augustinum, ubique virtutum potentem, suæ beatæ memoriæ locum et oratorium, maxime in sua festivitate, revisisse; suæque salutiferæ ac gratificæ præsentia hoc iudicium cum condignis dedisse? Illam vero Dei famulam, quæ se a mundi cupiditatibus occluserat, altissima benignitas altius suo ergastulo, obductus ad tempus luminibus, incluserat, servans eam suæ custodia a carnali illecebra, docens eam omnia contemnere, quæ cum corporali visu sibi poterant perire; mentis vero oculos, exclusis rerum imaginibus, ad Conditorem suum acie pura attollere. Simul etiam hoc credimus supernam clementiam paravisse, ut B. Augustini meritum amplius in ea claresceret, et illa post tenebras majori lucis gaudio [perfusa] Deum in sancto Patrono suo jugiter benediceret.

54 Uxor artificis templi pretiosi Anglorum Protomartyris e Albani, mulierculam cæcam per sex annos apud se hospitabat atque alebat. Hanc benignitatem benignissimus in Christo Protoparens Augustinus, qui omnes homines visceribus paternæ caritatis adstringeret, ire tandem ingratham haud passus est. Istius sumptus, illius sublevare angustias parat. Sopitæ namque eleemosynatrici, præstantissima forma, Pontificali affulsit schemate, talique obstupescens matronam permulcet affamine: Bene fecisti, filia clementiarum, quod memor humanæ arumme et retributionis æternæ, lucis et vitæ solatio destitutam refovisti mulierculam, pro qua recipias mercedem debitam. Nunc ergo ad meliorem usum transfer opem tuam, et fac eam deduci Cantia ad S. Augustini præsentiam; nam ibi exuet cæcitatibus ac tenebrarum injuriam, et solaris jucunditatis induit lætitiā. Propera exequi veriloquum manda-

tum, nec verearis phantasie ludibrium. Ad hæc D matrona expergitur, et triumphans de tanta visione ad lectulum pauperculæ hospitis infertur. Primo eludit ac tribulat miseram, quam noverat tandem exhilarandam: ut Joseph fratres suos terreficat, quibus salutis copiam parabat. Surge, ait, surge, et vade quærere ubi te amodo recipias, ubi hospiteris et pascaris: curavi te quantum visum est, jam alius qui curet requiratur. Illico exterritæ inopi mens fugit, et ibi mori appetit, quæ quo se verteret, quem peteret, a toto mundo carcerata non invenit. Sed protinus anxiam, quæ terruerat, relevat; et ordini visionis exposito, in spem salutis de barathro desperationis excitat; et docet, quo illuminanda pergat, quo melius suis eleemosynis munus excipiat; socioque convivio refectam, et equis, duce ac viatico suffultam, ad almoſui Augustini exhaustam destinat medelam. Miro itaque divinæ dignationis ordine contigit illam ad sanctissimum Augustinum, ipso festo Translationis suæ die, sibi prorsus ignoto, advenire; ut vere appareret ipsum ejus itineris auctorem fuisse. Quod ut etiam multo veriori ac certiori claresceret evidentiā, ipsa advena orans coram Sanctigleba, quam requisierat mente anhela: E eodem die inter Nonam et Vesperam, sexenni cæcitate fugata, clara et optata luce est redonata. Miraculum longius refulsit, et Deo gratiarum actio personuit: femina autem, ne tanti beneficii videretur ingrata, in eleemosynam priorem redire renuit, sed apud curatorem suum remansit, ubi hactenus propriis manibus hand inerte se pascit.

55 Hæc igitur de Translatione præpollentissimi Augustini et signis, per hoc septennium, id est per hanc hebdomadam annorum ab ipsa Translatione, non tam audito quam visu propalata, primo exposuimus: quæ autem antea facta sunt posteriori libro exprimentur; ut de ipso Primario suisque contralatis prandium, de reliquis cœna sumatur. Hic respirandi dabitur locus; requietus ager bene credita reddit.

ANNOTATA.

a Suderia, vulgo Surrey, Bedæ Suthriona, Australis regio, respectu Londiniæ.

b Hunc intelligitur pueri patrem, virum conjugatum, licet hic vocetur Presbyter, talem tamen nudo beneficii titulo, non autem et ordinatione fuisse: qui propterea eguerit Presbytero ordinato ad officium explendum. Simili abusu scimus in Hibernia, eodem ætate ipsum etiam Archiepiscopatum Ardmachannum a conjugatis hominibus possideri solitum, qui eum ad filios velut hereditarium transmittabant, uti ex S. Bernardo in Vita S. Malachie ostensum est 6 Aprilis, ubi de S. Celso, qui primus id abolevit quod per quindecim generationes obtinuerat: adeo ut per tolerantiam Ecclesiæ absque peccato esset ejusmodi usus, sicut nunc est consuetudo Abbotiarum in commendam hominibus secularibus concedendarum. Tales autem Presbyteri, ad aliorum distinctionem, Presbyteri Commendatarii vocari potuissent.

c Nordwicum, urbs Episcopalis in Norfolcia, sub Archiepiscopo Cantuariensi.

d Lecestria, in Wallia, sub Romanis Urbs Legionum dicta.

e De S. Albano agemus 22 Junii: quiescit is Verulamii in Herifordio (ubi res octa videtur) quod hodie S. Albani civitas dicitur.

jussa Cantuariam duci.

in festo Translationis.

A

APPENDIX

De secunda Translatione S. Augustini,

Ex Chronica Willelmi Thorn.

Corpus Sancti
post Transla-
tionem trifa-
rie abditum,

B

Translato, uti prolixè jam relatam est, S. Augustini corpore anno mxcī, quia in partibus Cantiae tam Danorum quam Normannorum frequens erat irruptio formidabilis, et etiam in Sanctos Dei indebita irreverentia et detestabilis; ne ex insperato gens barbaricæ nationis irrumpens, corpus sancti Apostoli Augustini, venerabile et cunctis gentibus desiderabile, violenter raperet: et tanto thesauro, non solum hoc cœnobium, sed totam Angliam privaret; completa Translationis solennitate et omnibus ad propria remeantibus, venerabilis Abbas, cum quibusdam senioribus Fratribus, ad feretrum S. Augustini clam accessit: amotoque cooperculo, quod nondum erat perfecte completum; sublatoque corpore B. Augustini cum capite, exceptis quibusdam ossiculis et parte cineris: in tumba saxeā, ad hoc præparata, in muro sub Orientali fenestra, juxta feretrum ejusdem, prædictum corpus abscondit, panicis admodum Fratribus hoc scientibus, et illud secretissime celantibus: et quibusdam viam universæ carnis ingressis, memoria hujus rei gestæ pariter est extincta.... Sed ne populus confluent ad venerationem ejus spe optata frustraretur, prædictus Abbas Wydo reliquam partem ossium, licet parvam, et cineres, vasculo quodam plumbeo inclusit, illudque in imo congeriei lapidum feretri supradicti abscondit. In summitate vero feretri argentei, in in quodam vasculo plumbeo, sed parvo, reposuit quamdam particulam carnis, nondum ex toto in terram redactæ, sed fuit quasi terra humida sanguine coagulata. Ita Augustinensis Monachus Willelmus Thorn, in Chronica monasterii sui, sub finem xiv sæculi exorata: ubi postea Cap. 12, § 2 refert, quod anno mclxviii. die decollationis S. Joannis Baptistæ, combusta fuit ecclesia pro maxima parte: in qua combustione.... ipsum feretrum S. Augustini et etiam multorum Sanctorum hujus loci flebiliter sunt deformata.

57 Idem deinde cap. 20, § 2 narrat, quomodo S. Augustinus in corpore per Abbatem Hugonem tertium revelatur, quod supra se facturum promiserat: C narrat autem his verbis. Anno mcccxi, Cyclo decem-novenali vi, littera Dominicali C. quinto Kalendas Maji, Joannes de Marisco, Prior S. Augustini Cantuariæ, cum Senioribus domus, cupiens certificari ubi depositum esset corpus B. Augustini, Anglorum Apostoli, Patroni sui; præcedentibus jejuniis, vigiliis, cum orationibus, ac disciplinis: consilio quorundam Fratrum, quibus facta fuit tria revelatio, fecit murum frangi juxta altare S. Augustini, in Orientali parte sub media fenestra, ubi inventa est tumba saxeā, ferro et plumbo peroptime sigillata, cujus superscriptio talis erat:

Inclitus Anglorum Præsul, pius, et decus altum,
Hic Augustinus requiescit corpore Sanctus.

58 In crastino autem, solennitate ut decuit facta, post Completorium, præcepto Prioris, feretrum argenteum a quibusdam Fratribus amotum est, et altare et totum illud opus lapideum, super quod stetit feretrum, causa emendationis et decoris, fractum est. In cujus medio, scilicet in imo congeriei lapidum, ex inopinato inventum est plumbum magnum, fere ad longitudinem septem pedum, cujus superscriptio talis erat: Hic habetur pars ossium et cineris B. Augustini, Anglorum Apostoli, qui olim

missus a B. Gregorio, gentem Anglicam ad fidem Christi convertit: ejus pretiosum caput et ossa majora alio saxeo vasculo Guido Abbas honorifice transtulit, sicut tabula plumbea cum eisdem ossibus posita indicat, anno ab Incarnatione Domini mxcī. Sed quia illud opus ad effectum perducere non potuit nisi amoto plumbo, amotum est et saxeum vasculum, in quo continebatur caput et majora ossa B. Augustini, [quod] ad magnum altare ab Abbatibus de Bello et de Langedon, et a Prioribus S. Edmundi de Favrisham et de S. Radagunda, et a quampluribus aliis viris religiosi, Te Deum laudamus cantantibus, cum magna veneratione deportatum est. Ubi postea qualibet nocte a quatuor Monachis, coram magno altari vigilantibus et Psalmos suos cantantibus, usque ad ejus primam Translationem, cum magna diligentia et veneratione custoditum est; tum propter absentiam Domini Hugonis Abbatis, qui tunc temporis pro quibusdam negotiis, coram Domino Ludowico Rege Francorum expediendis, in transmarinis partibus moram fecerat; tum quia noluerunt nec honestum eis visum fuerat, duas habere Translationes.

59 Post adventum Domini Abbatis dissigillatum est illud vas saxeum super magnum altare, in quo continebatur caput et majora ossa, præsentibus Abbatibus, Prioribus, et Magnatibus terræ, vidente clero et populo, ad hoc a magistro H. Sandford, tunc temporis Archidiacono, ibi invitato; ubi inventa est lamina plumbea, cum capite et ossibus, cujus inscriptio talis erat. Anno ab Incarnatione Domini millesimo nonagesimo primo, regoante Willelmo Rege Anglorum, filio Willelmi Regis qui Angliam acquisivit, transtulit Abbas Guido corpus B. Augustini de loco ubi per quingentos annos jacerat, et reposuit omnia ossa ipsius Sancti in præsentem loculo, et alia plura de Corpore sancto collocavit Abbas in feretro argenteo, ad laudem regnantis in sæcula. Item in tertio loco, scilicet in summitate feretri argentei, inventum est plumbum parvum, in quo erat de carne sua, nondum ex toto in terram redacta, sed fuit quasi terra humida et sanguine coagulata, cujus superscriptio talis erat: Continet hoc plumbum partem ex pulvere corporis B. Augustini: nam cetera hic penes habentur. Juxta quod plumbum inventæ sunt Reliquiæ pretiosissimæ, scilicet de capillis B. Mariæ Virginis, de Tunica inconsutilli, de Columna ubi Dominus ligatus et flagellatus fuit, et multe aliæ de quibus hic non fit mentio. Et sicuti trina revelatione revelatum est quod tribus in locis debuit ejus corpus gloriosum inveniri, quod exitus rei postea verum esse probavit; ita et modo Dominus Hugo III et Conventus ejus, corpus in tribus locis divina inspiratione fecerunt honorifice recondi. Est enim major pars sursum sub feretro argenteo, ferro fortiter ligata, et plumbo peroptime sigillata: secunda pars inferius sub tumba marmorea, et tertia sub media fenestra in Orientali parte, ubi puer quidam per merita ipsius Sancti visum recepit. Caput vero, ad instantiam Magnatum qui interfuerunt, et ad devotionem populi excitandam, fecit idem Abbas Hugo extra feretrum retineri, et suis sumptibus in auro et argento et lapidibus pretiosis, sicut modo videtur, mirifice decorari.

60 Annis post hæc sic acta xxix, xxxvii, et xlix; cum annus mccxl, xlviii, et lxx Incarnationis Domini numerarentur, Sanctuarium Augustinense altari-bus tribus dedicatis ornatum fuisse, et Sanctorum corpora per circuitum apte disposita, docemur præclaro monumento, quod xxi incisum tomo I Monastici Anglicani inseritur ad pag. 23, ex veteri quodam MS. Codice ejusdem quondam cœnobii, tunc vero, id est anno 1652, penes Magistrum et Socios Aulæ S. Trinitatis

Cantuariæ

D
AUCT. GOCLEI-
NO EX MS.

ac seorsim
caput cum
ossibus ma-
joribus;

E

que sicut
multis præ-
sentibus re-
servata,

et ex tri-
plici revela-
tione sunt
inventæ,

F
Ita trifarie
reponuntur;

reservato
capite.

Sanctuarii
forma,

anno 1221
27 Apr.
requiritur,

et 28 inve-
nitur,

AUCT. AO-
CRINO
EX MS.

cænobii re-
liquæ.

S. Augustini
Mentum an.
1526 in
Lusitaniam,

inde Antuer-
piam delatus,

donum fuit
Henrici 8
Joanni 3
oblatum.

A Cantuariæ existente. Ipsum his addo : quia serviet ad illustrandum librum sequentem de Sanctis, eodem quo Augustinus tempore translatus. Repræsentatur ibi etiam altare majus quod Sanctuario ipsi prætenditur, eorum ut puto Monachorum respiciens : quod anno quidem MCCXI., eodem scilicet quo Sanctuarii princeps ara, consecratum fuisse sanctis Petro, Paulo et Augustino docet eadem membrana : sed post annos LXXV, composito super illud S. Æthelberti Regis corpore, huic et illis iterum nuncupatum, cum fortassis casu aliquo violatum fuisset. Consecrator Petrus Corbanensis Episcopus, fortassis Apostolicus Legatus fuerit, Corbasæ seu Corbasie in Pamphilia titulum nudum gerens, nomine hic aliquantum corrupto : quia Apostolica Sedi immediate monasterium suberat. Porro ne vacaret charta, placuit e.e eodem Anglicano monastico adungere reliquias cænobii, post monasteriorum ruinam per Angliam, a scriptoribus etiam heterodoxis deploratum culpamque : in quibus notabili temporis spatia, apud iaculinos Catholicus diversatus noster P. Gulhelmus Marcius, etiamnum omnia fere ita se habere asserit ; sed quam tabula nostra vocat portum Cometerii, ipse ait duxisse ad ecclesiam, cujus omnino nihil supersit, præter unicuique capellæ S. Pancratii, quem nulla violentia

B hactenus frangere potuerit : ea autem parte coque ordine quo olim columnæ stabant, nunc seriem arborum longe ultra protendi. Addit, ultra murum, cujus hic vix duo dimidiata latera repræsentantur, versus Ortum esse (sicut etiam integra charta notot) reliquias ecclesiæ S. Martini, ante adventum S. Augustini, ad usum Regina Berthæ, minori tamen opere constructæ ; quemadmodum etiam ad signum & procurrunt reliquæ cujusdam porticus, una cum arboribus fortassis infirmorum, nunc in horreum conversis.

61 Sanctorum corporibus factum quid sit, novit is qui custodit omnia ossa eorum, sicut ait Psalmus. Prius quam illa dissiparentur ad Lusitaniam Reges pervenerat totum mentum, cum tribus dentibus et parte ossis notabilis S. Augustini Angliæ Apostoli ; quæ accepta ex serinio ac thesauro, relicto a Joanne III Lusitanie Rege, insignibus aliorum triginta quatuor Sanctorum Reliquiis apposuit Henricus S. R. E. Cardinalis Eboensis, postea Rex, sicut in communi omnium approbatione, anno MDCCXXVIII facta, testatur sibi compertum esse, Joannes Alvarez de Luzana Portucalensis Episcopus. Qua autem occasione illæ in Belgium allatæ, et Antuerpiæ in cænobia S. Salvatoris Ordinis Cisterciensis depositæ fuerint, atque anno MDCLXXII, sub primo loci Abbate Francisco Dierix solenniter translata, capsisque argenteis inclusæ, inveniet lector explicatum ad diem 2 Aprilis, ubi de reliquiis S. Mariæ Aegyptiacæ, unius Sanctorum prædictorum agitur, itemque in Appendice ad diem prædictum. In solenni quæ tunc habita est processione gestabantur eorundem Sanctorum Reliquiæ, sub novem vexillis distributæ, quarum ultimum sub se habebat Apostolos et Apostolicos viros, et in his S. Augustinum cum hoc Chronico :

AVGVSTINVS ANGLIÆ VM DOCTOR.

62 Prænominatus Abbas biennio post librum edidit, ad roborandam fidem et traditionem prædictarum Reliquiarum : ubi invenio pag. 58 dici, quod doni Auctor Henricus VIII Rex Angliæ fuerit, quondam Fidei Protector per Apostolicam Sedem nuncupatus ; postea, ehen ! subversor ejusdem. Petulit autem ipsum Cardinalis Volsæus, anno MDXXV missus gratulatum Joanni nuptias, cum Catharina Philippi Austriaci filia, Caroli I Imperatoris sorore, et Regina uxoris suæ nepte, contractas. Uxorem enim habebat Henricus Catharinam, ipsius Joannis nec non et Catherinæ sponsæ atque Caroli communem materteram : quorum omnium intercessione idem Cardinalis obtinuit a Pontifice titulum Legati a latere et Primatis in Anglia. Quo si conten-

tus fuisset, neque ad summi Pontificatus apicem ope Caroli obtinendum ejus aspirasset ambitio ; non doluisset se ab hoc delusum ; dolens autem non excitasset Regem ad pudendum ab optima Regina divortium, ut ægre Carolo foceret ; et res Catholica Reliquiæque Sanctorum verosimiliter in Anglia inviolatæ mansissent ; venerationemque pristinam ac cultum retinuissent.

LIBRI SECUNDI

PROLOGUS.

Primitivus noster Augustinus, cum posterius translatus sit cum suis lateralibus, prima narrationis serie anticipatur ; ceteri ejus amici, ante ipsum translati, post ipsum recensentur. Ordo præposterus, sed necessario commutatus. Quare ? Quia et cui potissimum hæc solennitas præscribitur, primatus debetur : et esurientibus paternas dapes, citius medetur : ne longo suspendio diuturnæ ambagis, antequam ad triclinium perveniatur, ager expectator exanimetur. Nunc ergo quia grata occasio renovati templi hunc nobis in assumpto Augustino ceterisque Primatibus peperit triumphum ; congruum videtur a superioribus Patribus, id ipsum parturientibus, textum secundare : et intercurrentibus miraculis, gratiam tam ipsorum quam nostrorum dierum celebrare. Sic ambitus causarum [pensabit] moras colligendorum de pratis elysiis florum, [et] diversas translationes præcedentium Sanctorum, ad Augustini jam translati referemus sacrarium.

Licet etiam hic liber in 42 capita per numeros dividatur, quin tamen in ecgrapho nobis communicato, fortassis autem et in ipso autographo, eorundem Capitulum nulli habentur tituli, sicut post Prologum lib. I, ideo nullam istius divisionis habendam rationem censemas, et numeros, ut commodum est visum, partimur.

CAPUT I.

Restauratio ecclesiæ designata : ejusque causa translatus corpus S. Adriani. Successio Abbatum.

Primo igitur Augustinensis Abbas Almerus a, quasi quodam voto et præsagio futuræ translationis, arcus et columnas, super Sanctorum corpora Romana elegantia solenniter edificatos, abstulit ; quantumque audebat, viam exurgendi illis paravit : de ipsis vero columnis et arcibus monasterii sui claustrum exornavit. Hinc de Abbate in Pontificem mire renitens assumptus est Scirebourne ; Ælstando condigno, qui Beatissimam Mildredam b ad suum Augustinum transtulit, succedente. Verum ipse iudicio Dei misericordis, verberantis quos diligit, cæcitate percussus, Episcopatum tam voluntarie deserens quam invite susceperat, ad paternum Augustini signum rediit ; et in cella infirmorum degens, otium suum in psalmodiis et orationibus exercuit. Nec prætermittenda est hic admirabilis super eo visio. Jacebat ejus minister, vir honorabilis in ecclesia S. Mauritii, adhærente ipsi cellulæ infirmorum : vidit quadam nocte, ut accubabat plene vigilans, duas personas venerabiles, Episcopum, de eadem cella in qua quiescebat, hinc inde in ipsam Thebæorum Martyrum basilicam adducentes, ibique illum sibi medium familiariter assidentes ; multamque cum eo sermocinationem, quam ille contemplator palam audire, sed prorsus intelligere non poterat, diu conferentes ; tandemque finito placito ad lectulum suum illum deducentes. De qua visione pene exanimatus est præ pavore, dum nec socium suum adjacentem ullatenus

et ob cæcitatem regressus ad monasterium,

monstrantibus Sanctis per visum novit quidquid mutatum erat,

A a somno posset excitare. Ipse quoque Episcopus totum monasterii ædificium et loci situm revelatione divina in spiritu contemplatus est, eo scilicet ordine, quo dudum oculis corporeis viderat; vel quidquid postea mutatum est, qualiter mutatum esset, sine indice referebat: maxime autem illud Sanctorum Patrum sacrarium, unde nunc translatus gratanter videmus, devota mentis acie spectabant; quorum vitales glebas lavare lacrymis et thrificare precibus frequenter anhelabat. Quanto vero putamus gaudio hanc nostræ ætatis aulam innovatam, tantisque Sanctorum luminaribus illustratam, vel sola mente conspiceret, dum oculis exterioribus nequireret, manu cognosceret, auditu videret, aut divina revelatione perpenderet? Fuerunt etiam probatissimi testes, super ejus tumbam, lucem, de supernis sedibus missam, post mortem ipsius sæpius visam.

ejus successor Ælstanus c

2 Præstantissimus autem Abbas Ælstanus, Romanum proficiscens, a præcellentissimo Imperatore Henrico c, ob gratiam famosissimi Patris Augustini, magnifice suscipitur. Ubi cum de tanto Hierarcha sermones solennizarent; exclamat Imperator, O si vel minimum articulum, vel aliquem capillum, vel tandem extremum pulvisculum de tanto thesauro nancisci mererer, quantis rerum pretiis id emptum vellem! Quod inestimabilis splendoris bravium, quantum Anglia adeptum gaudet, tantum Roma adeptum fleret, nisi fides utrobique eum adesse, et ubique prodesse de regno superno crederet. Hæc dicens piissimus Princeps, insistebat magnopere venerando Abbati, quatenus illud tam pretiosum decus Romani Imperii ac generis humani jam transferret, sibi que aliquid tam sacrorum pignorum conferret: quod si obtineret, quidquid vellet, in terris, vinetis, auro et argento sublimiter impetraret: insuper ipse tanti thesauri scrinium auro purissimo pretiosissimisque gemmis augustaliter ambiret. Sed Abbas, quamvis eum accessum ad paternum aspectum, quem nostra dies meruit, cunctis opibus terræ præponderaret; tamen pro cunctis opibus rerum nec suo nec Imperatoris desiderio obsequi auderet. Regressus domum, dum post monasterii sui provectum strenuissime actum, quadriennio ante obitum langueret; egregium sui gregis arietem d Wilfricum, seculari et ecclesiastica ac litterali eruditione præclarum. Abbatem sibi ad Apostolicum S. Petri altare, antiqua videlicet Romani privilegii ac libertatis consuetudine, Apostolica auctoritate primitus firmata, ordinari fecit.

negat S. Henrico Reliquias S. Augustini,

il et æger sibi Wilfricum substituit;

C At Wilfricus, qui in dilatare reipublicæ commissæ omnes antecessores studebat æquiparare, in ecclesiæ tandem suæ restauratione omnes certabat evincere. Verum impræsumptum ceteris conatum verebatur inconsulte præsumere, et illud tam antiquum, tam primarium, tam innumerabilem Sanctorum domicilium sine auctoritate publica temerare. Interea illud splendidissimum ac sanctissimum jubar nostri seculi, Papa Leo, Simoniacam Hæresim in Galliis debellabat, nummulariorum mensas et cathedras vendentium columbas evertibat, omnemque negotiationem avaritiæ de templo Domini ejiciebat. Mittitur ad illum Anglicarum Ecclesiarum Principis Augustini Vicarius, ipse Wilfricus, pro ecclesiasticis magistratibus et gente sua responsurus; a Rege scilicet Eduardo destinatus, ut erat in transmarina regna et summa negotia mitti, tam assuetus, quam idoneus. Comites illi adduntur spectabiles Dudeco Summersatæ Episcopus, et Ramesensis Abbas Ælfwinus. Tunc magnus Sacerdos Domini Remensem ecclesiam S. Remigii dedicabat e, et fidum Christi dispensatorem miraculis ostendebat. Discussis Ordinibus sacris, quis per ostium intraverit,

qui Remos ad Leonem g missus a Rege,

quis aliunde ascenderit, Anglos innocentiores Christi Consul invenit; Anglos et maxime Augustinensem legatum, pro tanti nominis dignitate, ampliori benignitate excepit: nam antea venerabilis memoriæ Pontifex Scriberia f Heremannus, cui laterales adhærebamus, Romæ in amplissimo Pontificum g Senatu lucide disputaverat coram ipso Beatissimo Leone, de Anglorum inexcusata omnigenis vel peregrinis vel civibus hospitalitate; de ipsa Anglia, ecclesiis ubique repleta, quæ quotidie novis locis adderentur novæ; de innumera ornamentorum et signorum per oratoria distributione, Regumque et divitum in hereditatem Christi amplissima largitate. Gauderat summus amicus Domini Leo adeo, ut elatis manibus gratias ageret Deo. Addidit etiam præfatus Episcopus nobilitatem Anglice Hierarchie exponere, quod scilicet Cantuariensis Præsul Apostolica auctoritate Romæ assidere debeat S. Rufinæ Pontifici; Augustinensis vero Abbas Abbati castri Casini. Quæsitum est in decretis, et inventum, ibique Papæ atque omnium assensu corroboratum.

4 Hujusmodi favoribus idem Beatissimus Papa Anglos familiarius habuit. Wilfrico vero, oh S. Augustini gratiam atque suam concinnitatem deditus extitit: omnia rememorantem de ipso Sancto suisque condignis collegis amantissime audivit, suggerenti monasterii sui restorationem grâtissime annuit, ac benedixit. Sic Nathan David Regis desiderio in ædificando templo favit: sed cum esset uterque Propheta, uterque hic a Dei consilio, ut homo, erravit: nec quisquam quidquam poterit, nisi, cui et quando, Deus decreverit. Hoc desiderio Abbas non perpendens, et ad sibi inconcessum opus frustra nitens, facta legatione templum suum a fronte diruit; beatissimam Virginem Mildredam, ante principale altare Apostolorum conditam, in porticum Patris Augustini transtulit; et juxta Aquilonalem parietem, contra S. Augustinum, collocavit. Partem quoque ab Occidente oratorii S. Dei Genitricis, cum porticibus quibus circumcingebatur, dejecit: et inter utramque ecclesiam, Fratrum cimiterio quod adiacebat purgato, totum spatium ad fabricam corripit, parietes erigit, columnas et arcus componit. Lætabatur novo opere Cantia, quamquam monasticæ habitationi incongruum fecisset artificum imperitia.

5 At offensa est Regina poli de injuria templi sui. Hoc suum sacrarium, hoc juxta Anglicum elogium suum vestiarium, hoc multorum Sanctorum sinus erat et gremium. Hic, ut in consequentibus patebit, audiebatur concentus Angelorum, hic organa Virginum, hic assiduabatur virtus miraculorum. Hæc rerum Domina, per visum apparere dignata cuidam anui; Vade, inquit, et dic Wilfrico Abbati, quia morte punietur ob destructionem oratorii mei. Hoc semel, hoc denuo, hoc tertio mulier admonita; tandem per sororem Abbatissæ bene religiosam (quia illum verebatur) mandat sibi ecclesiæ mandata. Ille reformidans ad tantæ Domine majestatem, sed reuens credere quasi aniles fabulas ad nuntii vilitatem, tenuit propositi intentionem, et sidere querelæ neglexit satisfactionem: ruit enim plerumque hominum impetus irrevocabiliter, juxta illud Nasonis; Difficiles aditus impetus omnis habet. Incidit itaque reus in sententiam divinam: percussus est letali sagitta ægritudinis circa Cœnam Domini. Quotidie tamen, et in ipsa Cœna, et in Parasceve, et Sabato sancto, et die h Paschæ, secunda quoque ac tertia feria, majores Missas in congregatione, seipso et ipsa infirmitate fortior, complevit. Subsequenti vero nocte, repentino transitu, priusquam Fratres accurrere possent, decessit, et festos dies suos eis in lamenta convertit: opus autem suum, innumeris sumptibus

D
acc. go-
celino ex ms.
ab eoque ab
reverentiam
S. Augustini
benignissime
exceptus,
f
g

obtinuit licen-
tiam novæ
ecclesiæ stru-
endæ:
h

et oratorio S.
Mariæ dejecto,
i

indignationem
Deiparæ in-
currit;
l^a

ac moritur
post 3 feriæ
Paschæ.
h

A sumptibus et laboribus frustratis, ad destructionem aliis reliquit. Nemo tamen iudicet tantum virum, post Dei misericordia destitutum, nec bonæ voluntatis suæ fructu exinanitum. Prophete inobedientiam quæstor leo punivit; sed de extincti cadavere, quasi jam purgati, jam iustificati, non comedere, nec ipsum ejus asellum lædere præsumpsit.

6 Post hunc Dominus Egelsinus Monasteriarcha attollitur, et in palatio Regis consecratur: qui Romanam profectus i ab Alexandro Papa mitra et sandaliis sacerdotalibus donatur, hisque uti Pontificali vice jubetur. Hunc, inquit, apicem habere perpetuo Rectorem decernimus Augustinensem, ob ipsius scilicet et Romanorum alumni et Anglorum Apostoli Augustini dignitatem. Hunc itaque prærogativam ille domum reversionis, et interim in Augustini potentatu habuit: sed ubi Abbatiam mutavit, Augustinensi successoris sui jura alibi in præsumpta reliquit k.

ANNOTATA.

a Elmerus Abbas 34 anno 1006 suffertus Wulfrico, an. 1022 factus est Episcopus Schireburnensis, addit autem Willelmus Thorn, allegato hoc Gocclini Capite, Quem licet Sanctum esse pie credamus, de ipso sine auctoritate Sedis Apostolicæ celebrare non audemus: in Chronologia dicitur, quod Jacet in tumba, extra clausuram altaris S Joannis.

b De S. Mildreda ejusque translationibus plenius agemus 13 Julii: interim videri possunt quæ habet hic Willelmus, præsertim cap. 24.

c Hic est S. Henrius, anno eodem quo Ælstanus creatus Abbas, in Italiam profectus contra Græcos, ut tunc metuo se Romæ vidisse puterint.

d Wlfricus 2, anno 1047 dicitur Ælstano mortuo successisse.

e Spectant hæc ad an. 1049, quando a Leone IX celebratum est Concilium Remense (a W. Thorn perperam adscriptum anno 1056: et dedicata fuit ecclesia 1 Octobris).

f Hermannus an. 1045, juxta Godwinum Wiltoniensis Episcopus, Sarisberiam transtulit Sedem 1078: adeo ut per antiripationem hic dicatur Sarisberiae Episcopus.

g De hoc Romano Concilio, ante Remense habito, eodem tamen anno, erat testimonium Hermannii Contracti.

h Male ergo dicitur Wlfricus hic obiisse anno 1049, quando mense Octobri, adhuc Remis fuit: sed obierit anno 1060, quando Pascha celebratum est 26 Martii.

i W. Thorn, annum 1063 huic profectioni adscribit.

k Idem addit, quod Egelsini successores, tum propter sui simplicitatem, tum propter Archiepiscoporum infestationem, ista dignitate uti omiserunt, neque ad tempora Rogerii Abbatis, id est an. 1179.

CAPUT II.

Sanctorum, Regum, Præsulum in Oratorio B. Mariæ sepulchrorum translatio.

Igitur a Wilhelmus Dux Normannorum, Deo dispersæ erectionem plebis suæ, in Regem transiit a Normannorum: a quo Dominum Scollandum, virum piosum et prodige eruditum, Augustiniana domus piosum suscepit accommodum. Hic, ut ceteri antecessores ordinatus in suo monasterio, cum, in ecclesiæ suæ longius protendendæ ædificium, largitus esset, animus; graviter offendeat eum astans opus, impediens productum, offendeat et

angustum decretæ machinæ spatium; terrebat vero Dei genitricis in Abbatem superiorem, de prærupta ecclesiæ suæ, judicium; terrebat de veteri monasterio, longa carie consumpto, ruinæ periculum. In his angustibus rapitur legatione b Regia Romam ad Alexandrum Papam: ibi post Regia responsa, consilium accipit ab ipso Papa et benedictionem de transferendis Sanctis, de destruendâ et reformanda basilica sua, pro suis votis ac nutu supernæ largitatis. Dehinc Reverendus Apostolicus, de eadem antemurali ecclesiâ, quam proximè murus civitatis immineret; præcellentissimus Augustinus et decentissimi consortes sui, qua parte ecclesiæ, quo ordine; simul, an distinctis porticibus requiescerent, cum diligentissime indagaret; et præclarus Abbas ad omnia optata satisfaceret: Hæc, inquit, est arx civitatis præeminentissima, ac decentissima totius regni Regia, ubi ille Dux suæ propagationis Ecclesiarum, Princeps comitum beatorum, hoc est, Princeps Principum, et in suo Apostolatu Sanctus Sanctorum Augustinus, suum florum, suumque ad cæles porrectum posuit triumphum. Quam præclara domus tot et tantorum cæli siderum! quam veneranda aula universæ genti Anglorum! quam beata Patria, Sanctorum radiis illustrata Patronorum!

8 Tum Abbas fidelis, ad tantum tanti viri testimonium obstupescens et gratias agens, domum properat, inchoatam molem novi operis subvertit. Verum residua pars Virginalis oratorii summæ Mariæ, [quæ ejus impetum morabatur, nostræ quoque orationis cursum hic modo remoratur. Occurrunt hujus sacrarii superna præconia, et in ejus gremio adjacentium Sanctorum miracula. Hic ipsa præcelsa Parens Altissimi sæpius visa, et cum dulcissimo Virginum choro ineffabili suavitate cælestis harmoniæ noscitur audita. Huic candidissimo contubernio Angelum Domini exercituum, et post Augustinum suosque consortes nitidissimum decus Anglorum, familiarius et frequentius interfuisse Beatissimum constat c Dunstanum; et ut cervum sitientem ad fontes aquarum, ita illum supernæ modulationis dulcedine captum, inexplebiliter assiduasse hunc Sanctorum paradisum. Ne etiam nostris temporibus hujus fidei desit experimentum, ipse Dominici gregis custos Scollandus: quadam nocte ante nocturnas vigilias expergefactus a somno, uti accebat in vicina ipsi ecclesiæ cella, chorus mire dulcisonus alternatim auditur psallentium, tamquam virorum et puerorum, gratissimam consonantiam diapason reddentium; dura modo cunctis modulis concinerent, modo distinctis organis parvuli viris responderent. Hærebat in insueta melodia; tamen nondum animadvertens cælestia carmina, cogitabat Fratres jam expletis Matutinalibus sacris, processionem (ut tunc dies et noctes solebant) in ipsa agitasse ecclesiâ. Rogat excitatos socios, an signa matutinalia audierint; omnes negant: rogat, an sibi auditos cantus audierint; omnes se plane audire et monachi et laici asseverant. Mittit eo fidelissimum Fratrem, Summolum nomine, rei certitudinem explorare. Venit, et ostia clausa invenit, nec quemquam ibi cernit, nec ullum jam sonum audit: regressus omnes lectos Fratrum circuit, omnesque dormientes reperit. Quod ubi Patri retulit; ille inclinis lectulo, modice abdormivit: et ecce vocale signum Matutinarum intonuit. Tum vero obstupescens, intellexit incunctanter cum omnibus audientibus, vere in illo loco olympica convenisse agmina, sæpiusque ante narrata miracula verissima sibi clavis experientia, et vere supernos cives hæc incolere habitacula.

9 Nam hunc locum Deo et omni seculo amabilis Patris, nostrique post summum Augustinum optimi Institutoris, Adriani d irradiabat præcipue signipotentissima

D

t

hortatu Alex-
andri 3,

E

accingitur
novo operi:

et destruit reliquias oratorii B Mariæ,

c

ubi S. Dunstanus

F

et ipse
ScollandusAngelorum
cantus audierant:ubi etiam
plures Sancti
et Reges
sepulti:a
sub R. Wilhelmus
helmo armatus
Scollandus,

A tentissima gleba, simul et S. Albini *e* discipuli et successoris sui, nec non Beati Joannis *f* superiori tempore Abbatis veneranda Corpora : ad hoc plures sancti Episcopi et Abbates numerosi, quatuor quoque Reges, cum Regalibus conjugibus, et libens ac longa nepotum genealogia, aulam dominicam illustrabant et nobilitabant dormitione sua. Horum autem Regum primos noseitur Edbaldus, *g* terti Anglorum Regum sed primi Christicolæ Æthelberti filius : qui ab errore idololatriæ, velut ab Acheronte emergens, per beatum Archipræsulem Laurentium, Apostolo Petro pro desperata ovis pastorem verberante, ad Christum confugit ; paternæque pietatis imitator hanc ecclesiam præcelsæ Dei Gentrici condidit et dedicavit, in qua hactenus requievit, hereditans quod fecit, et possidens quod dedit ; cum Justis scilicet, quos in nomine Justi suscepit : hanc Abbate et ordine monastico, ut Augustiniano cœnobio incorporaretur, religiose informavit ; ornamentis et opibus regis, terris et rerum necessariis abundantissime ditavit, inter quæ Regalem villam, Northburna *h* appellatam, adjecit ; præterea Christianæ fidei propagandæ beatis Patribus adiutorem et cooperatorem devotum se exhibuit.

B 10 Secundus erat Lotharius, Rege Edbaldo avo, et Rege Erconberto patre, ac Deo dilectæ Virginis Mildredæ avunculo editus : ejus mater sanctissima Regina Sexburga *k*, in insula Scapeia monasterium Dei Gentrici prima fundavit, et Sanctimonialium choros instituit ; ibique, mutato in sacrum velum regni diademate, ancillis Christi se conjunxit, ipso filio suo favente, terrasque et divitias imbi suffecturas regaliter adjiciente : quæ postea pretiosæ Virgini germanæ suæ Etheldrætæ *l* in Elingensis monasterii successit regimen. Lotharius, dum post fratrem suum Egbrichtum, Ræulfensis Cœnobii fundatorem, duodecim annis regnasset : bello Austriacum Saxonum a nepote suo Edrico, fratris sui Egbrichti filio, oppugnatus, ibique vulneratus, dum medetur, emoritur. Edrico autem post annum et dimidium regni adepti sublato, Reges externi *m* et incerti domati sunt tempore aliquanto ; quorum unus, nomine Mulus, conscriptus erat superioribus ordine tertius. Quartus erat legitimus Rex *n* Withredus, alter superioris Egbrichti Regis filius : qui virtute et religione potens, paternum regnum ab externis tyrannis eripuit. Ipse, jubente sibi B. Martino per visum in ejus honore ad Doveram constituit primus monasterium, ac Dei famulis regalibus donis perpetuo reddidit copiosum. Augustineusi vero Mariæ et beatissimo incolæ ejus Adriano, inter cetera monera Principe digna, regiam mansionem, quæ Littleburna *o* appellatur, perpetualiter largitus est : sicque in ea domo requiem hereditavit, quam opibus auxit.

C 11 Igitur tot [tum] sanctis, tum sublimibus personis, ante ipsius ecclesiæ dejectionem transferendis, prælustis Abbas, superni Regis Gentricis suis devotorumque Fratrum jejuniis, orationibus ac lacrymis placata, primo ad eversionem altaris et tumbe Patris Adriani exportandi venerabiliter accedit. Instrumentum operis area complanatur, et Sancti sepulchralis lapis attentissime expurgatur : thesaurus assumendus, quasi ad manum elatus, in noctem differtur, ne quo forte inexperta spes laedatur. Nocte cum luminibus, suæ lucis gaudium adducere paratis animi redeunt : sepulchralem lapidem auferunt, pro sperato Sancti corpore, quasi parietem a fundamento surgentem inveniunt. Extemplo confusa pectora nox mœroris occupat, gelidusque per ima cucurrit ossa tremor ; putantibus omnibus, se tanti Patris præsentia fraudatos. Sed jussu Abbatis illa obstructione lapidum eversa, altius fodientibus a

læva cryptula offertur : qua perfusa celesti odore, nuntio prorumpente, S. Albinus ostenditur. A dextris vero ingens candidi marmoris sarcophagum respiciunt, moxque animi et gaudii de inventione optatissimi Adriani relenit. Quod circumfidentes, dum operculi amovendi casso labore nituntur, ad pedes inductum sarcophago lapidem contemplantur. Hoc exempto, subito testis et præco quæsiti desiderii exiit, paradisum Domini spirans fragrantia. Sed ad gratiorem lætitiâ iterum tentantur tristitia, dum a quodam Fratre, timide inspiriente, proclamatur tumba vacua. Ast aliorum cura perspicacius intuita, respondetur, potius vere plena vera sancti corporis gleba : quæ ita videbatur formosa, ut putaretur adhuc, sicut prius erat impositus, carne jacere integra. Tandem ipse Dux gregis inspexit, vidit, atque illico magna exultatione, Gloria tibi, Christe, proclamavit. Vere, inquit, hæc est B. Adriani pretiosissima corporis margarita, in splendoribus Sanctorum vere resuscitanda.

12 Ad hæc unus Fratrum, David nomine, Brittæ genere, in sanctum corpus temerarie extendit digitum, experiri [volens] curiosius an illud adhuc esset solidum. Expertus est autem ejus virtutem, ejus tentare ausus est conditionem. Compungitur digitus, velut acn confixus, aut ardenti ferro aut virulento hydro percussus : nec solum digitus, sed tota enim intolerabili cruciatu extuberat manus. Cumque præ angustia clamantem Abbas interrogaret, causam ostendit, tumidam præsumpticis manus pœnam. Respondet Pater, jure id factum in tam temerarium. At ille reliquam noctis cum insomni ejulatu trahebat. Hinc Princeps monasterii incertus aestuat duplici mole curarum : cum nec tutum foret sanctum corpus tangere, nec cum tanto lapidis pondere videretur efferri posse : absterruerat enim præsumptor et illos, quibus Sancti tactus foret salubris. Pont itaque, ut ad tantum thesaurum, usque in diem custodes, intus Fratres orantes, foris Milites vigiles. Jubet illico totum monasterium aulæis candescere, pallis purpura et auro omnique ornatu Paschaliter splendescere, aderat tunc Cantuariæ Bajocensis Pontifex, Odo frater Regis, et sub Rege absente præceptor Angliæ : ipse lucis crepusculo ab Abbate adseiscitur ; audit et videt virtutem Sancti : consultus hortatur Abbatem, ne eum mitteret ab antiquo dormitionis suæ thoro ; sed cum eo, quo primum a sanctis obsecutoribus positus est, efferret sarcophago. Obsequitur consilio auditor prudens ; rebusque paratis, cum candidata et purpurata sollemniter Fratrum caterva, et populo certatim irruente, ad illud Sancta-sanctorum ornatissime procedit. Totus itaque desiderabilis Adrianus, saxosa mole sua speciose adornata, robustissimis trabibus excipitur ; cum dulcemodis laudum organis astra ferientibus effertur : in porticum desideratissimi Patris Augustini, gratissimus collega deponitur ; et inter beatissimos ipsius consortes, ac juxta primum ejus successorem Laurentium Archipræsulem sanctissimum : condigna sanctitate reconditur. Fit ingens torbis, tam Francigenis *o* quam Angligenis exultatio : fit irruendi et considerandi summa intentio. Currunt lacrymæ præ gaudio : addit Sanctus tripudium miraculo clementiæ, qui terruerat miraculo pœnæ. Expleta celeberrime et candidissime de ipsius gloria Missa, supradictus tentator cum turgida manu miserabiliter accurrit ; candelam, cujus mensura ejus tumbam circumplexus est, cum lugubri pœnitodine, cum interventu Fratrum adstantium, obtolit : et (o piissimi Patris virtutem !) illico omnis dolor evanuit, manus detumuit, salus et lætitia post angores gratior redit.

13 Tum ille, geminam expertus potentiam, severam

D
AVE GO-
CEUSO
BA VS

tem ipsum
Adrianum

quem temere
tam ens Fra-
ter pœnitæ .
E

Etque Odo-
nis Ep. Ba-
jocen. suavit

intra suam
arcem trans-
lato, sana-
tur

prius inve-
niunt S. Al-
binum,

UCT. GO-
CULINO-
EX MS.
sed oblatam
Reliquiam
non audeat
accipere :
p

interim a
colicu sana-
tur agra.

Transfrantur
deinde alii,

et destructo
altari per S.
Mellitum
sacrato,

sub eo in-
veniuntur
Reliquiae.

A veram et serenam, addidit de tam salutiferis pignori-
bus aliquid exposcere; jurans super ipsa sancta,
si vel minimum inde impetraret, quod suo loco in
Britannia, monasterii sancti Salvatoris p. Redonis,
deferre posset; se effecturum, ut annuatim ejus
festivitas in cappis celebraretur, uti monaste-
riali usu dicitur. Cumque benignitas Abbatis
amneret, sumptumque parvulum articulum sibi
porrigi juberet, porrectum tanto tremore refugit,
ut ad suscipiendum nulla ratione persuaderi pos-
set. Videres hominem ardentem in se fuculam
expavisse, acriusque reperentiendam dexteram, si
auderet contingere. Percunctante itaque datore, cur
tam pavide teneret, quod tam avide exorasset :
Totius, inquit, mundi promissio mihi hoc non inflig-
get. Ita petitor absterrito sacrum munus sui repo-
nitur loculo, integrum scilicet electo loco servare se
diguante Sancto. Clausa igitur odoriferi corporis
apotheca, supervenit de suburbio puella, jam multis
annis intestinorum cruciatu immedicabili attrita : et
post orationem seiscutatur Praetres de sui morbi me-
dela. At illi, abluta Fratris manu quae Sancti conti-
gerat articulum, propinant morbidie potum. O fidem
ad omnia potentem ! o Christi Confessorem ad omnia
credentibus in Christo prestabilem ! Tactus sancti
corporis, sicut praesumptioso officit ; ita officioso,
ut et aliis prodesset, contulit. De hujus itaque tactus
ablutione gustata, plenam sospitatem actutum hau-
sit agrotata.

14 Sic ergo praestantissimo Adriano translato et
mirificato, jam post praedicta Missarum solennia,
dum inter eandem Missas reliqui omnes, qui erant
transferendi, elevarentur a speluncis suis, et para-
rentur ad exportandum ; dispensator Dominicae fa-
miliae regreditur cum candidissima processione ;
transferensque Praesulum, Abbatum, reliquorumque
Sanctorum pignora, cum vocum et cymbalorum alta
resultatione, in Occidentali turri monasterii omnia
composuit, ante Sanctae Dei Genitricis altare, donec
nova ecclesia reaedificata novo reconderentur ho-
nore : nec defuere quatuor Reges supramemorati
huic translationi, cum conjugibus et sua progenie
evecti. Deinde principale altare Virginis ecclesiae
diruitur. Ibi quoque [dum] opus protelatur, noster
etiam sermo subsequens prolongatur. Affulserunt
ibi sacrosancta Sanctorum pignora, eburneo candore
et rubore interfusa, omnique suavitate redolentia :
a sanctissimo Archipraesule Mellito ibi quondam,
quando hoc altare cum ecclesia consecrabat, decen-
tissime reposita : nomina eorum et indicia chartulis
inscripta, atque in modum Crucis cavato lapidi
indita ac distincta, apparuit ibi aliquando flammis
absumpta. Dolemus et horum et tot aliorum Sancto-
rum notitiam terris abolitam, cum hoc damnum no-
stram redarguit inertiam : cum nec illos digne lau-
dare, quos novimus ; nec ipsa tot tam multorum
gesta relegere assurgimus. Innumera autem nobis
divina dispensatio instar siderum accendit luminaria
Sanctorum, libris et miraculis notissimorum ; quate-
nus in tanta copia manifestorum, nostram faciet
desiderium ; in inopia vero occultorum, nostram
compungat tedium. Arbitramur etiam ipsos Dei do-
mesticos, quos nostra indignitas nunc ignorat, ultro
velle adhuc latere ; et in sinu Domini, em dicant,
Tibi revelavi causam meam, dulciter requiescere ;
vitamque suam absconditam cum Christo in Deo
reponere, quantum in fine revelationis filiorum Dei,
tanto clarius cum Christo in gloria appareant,
tanto mirabilius nostris oculis resplendeant, quanto
nunc altius humanam caecitatem latitant. Haec di-
xerim propter desideriosorum piam querimoniam, aut
desidiosorum caecam incuriam. Tædet mortales coe-
lestium thesaurorum multiplicitas, cum nulla tædeat
auri et divitiarum infinitas.

15 Igitur assumptis supradictis Reliquiis, ante
ipsum altare extirpatum offenduntur aliae opes, aliae
margaritae. Germinat ibi sacra spelunca unius par-
vuli nivea et lactea membra, ita minuta, ut vix pos-
sent teneri ; ita dura, ut difficillime possent frangi.
Mirantibus cunctis insuetam et tenuitatem et soli-
ditatem atque candorem ; quidam adstantium jam
maturi ævi prorupit in hanc relationem. Cum puer
essem, ego et coetanei mei pueri sacros cantus in
hac ecclesia discēbamus : interea, cum quadam no-
cte expletis Matutinis concineremus ex more, conti-
git unum ex nobis, ævo et animo promptiorem, quasi
spasmodicam subito concidere, et velut exanimem
sine sensu ex voce jacere. Tandem respirans ac su-
spirans, percunctantibus nobis trepide, quid pate-
retur ; An vos, inquit, visum mihi miraculum non
vidistis ? Negantibus omnibus ; Vidi, ait, in ingressu
Chori parvulum astantem, instar nivis candentem,
tensis in cælum palmulis orantem, post orationem
flexa in meridiem via ad altare properantem, sicque
inter S. Adrianum ac principale altare evanescentem.
Hæc dum ille contemplator tremens et pallens
exposuisset, ita omnes et magister et discipuli ex-
territi sumus, ut pariter ab ecclesia, magistro præ-
vio et hortatore, precipites fugeremus. Vere terri-
bilis et metuendus locus, vere conventus Angelorum
et requies Sanctorum ecclesia. Ipsa domus Dei et
domus orationis est : ibi pax summa, vox taciturna,
intus clamosa, et intentio ad Deum, sicut oculi ser-
vorum in manibus Sanctorum, Dominorum suorum,
debet esse irreflexa : ubi qui impedit orationem,
dæmonum adjuvat infestationem, et Christi oppugnat
exauditionem. Deo ergo injuriatur, qui domui suae
parcens, domo Dei abutitur. Sed te, o Puer, quem
praescripsimus, et forte indisciplinatis pueris indi-
gnantem pensamus ; te, inquam, licet nomine igno-
reamus, meritis [novimus, et] Bethlehemitis Innocenti-
bus fide adscribimus.

D
cum parvu-
lo corpore,

E
unius (ut
putatur) In-
nocentis.

ANNOTATA.

a Wilielmus. Conquerstor dictus, occupavit Angliam
anno 1066, coronatus fuit in Natali Domini ; ejus
indignationem se incurrisse videns Egelsinus Abbas,
fugit, nec comparuit amplius : eique anno 1070 suf-
fectus est ex Normannis Scollandus vel Scotlandus.

b Legatio hæc videtur incidisse in annum 1071, oc-
casione commonitoriarum a Papa Alexandro Regi
scriptarum.

c S. Dunstani Vitae duas dedimus 19 Maji : in
quarum prima numero 36 his similia narrantur.
Factus is est Cantuariensis Archiepiscopus anno 958,
obiit 988.

d S. Adrianus 9 Januarii colitur, quando Vitam
ex Beda et Capgravo dedimus.

e Albinus, Adriani successor, scribenda historia
auctor Bedae fuit, quem W. Thorn. an. 732 obiisse ait,
et addit, quod in translatione S. Augustini cum B.
Adriano translatus, positusque est in muro retro
altare S. Gregorii, ubi nunc quiescit in gloria San-
ctorum resurrecturus. Fuit autem Abbas octavus, sed
primus Anglicus, qui ad regimen istius monasterii
est proventus : nam omnes praedecessores sui
erant Romani. Nullis invenitur Sanctorum fastis ad-
scriptus.

f Joannes. Abbas 2 anno 607 institutus, mortuus
618 juxta W. Thorn, a quo solum dicitur Venerabi-
lis : post idem translatus altare, cultum etiam nullum
habuisse scitur.

g Edbaldus Rex obiisse dicitur anno 640 ; fuerit
triginta annorum.

h Meminit hujus Donationis W. Thorn, ut quæ et
in

A in Chronologia adseribitur anno 618, ubi additur extitisse ipsa Chorta in archivo tit. 4, fol. 15.

i Ercomberto defuncto an. 664, 14 Julii, successit filius major, Egbertus, hic Egbrichtus, quo sub annum 673 defuncto vocavit regnum usque ad 675, quando coronatus Lotharius dicitur dedisse Stodmerch, et obiisse anno 685, 6 Februarii.

k S. Sexburga colitur 7 Julii, sed hactenus nullam ejus vitam nisi ex Capgravo proferre possumus.

l De S. Etheldrita agemus 23 Janii, *Vitam, Translationes et Miracula daturi ex MS. Historia Eliensi, cujus solum liber 1 extat apud Mabilionem, non item liber miraculorum. Addemus fartossis ejusdem auctoris librum 3 de reliqua fortuna loci : et librum 4 continentem Chronicon Abbotum et Episcoporum Ethenisium, nisi Mabilio hæc eadem evulget, quod malleamus.*

m *III fuerunt Cedwalla, Westsaxia Rex, et frater ejus Wolf, aliis Mulo et Mulus. Postremus secundo irrumpens in Cantiam, dum coactam absque resistentia prædam securus reducit, et longe a suis duodecim tantum militibus in domum quamdam irruit; inopinata multitudo circumventus, quia armis leviter cedi non poterat, in ipsa domo cum suis crematus est. Ita Joannes Bromton, Wolf eum appellans in Chronica Regum Cantia, ubi postea narrat, quomodo Cedwalla per totam Cantiam cede et rapina grassatus et fratrem ultus, deinde penituerit, et Romam profectus a Sergio Papa baptizatus sit ac Monachus factus. IV. Thorn, qui Mulum vocat addit, quod Rex Westsaxonum Yna recepit pro ejus morte a Cantuariis ter mille libras : idem fortassis etiam coegerit, ut honorifice collecta vel refossa ossa inferrent Regum tumulis. Sed nimis simplicitatis fuit, hominis gentilis cadaver nunc saltem non separasse ab aliis, post annos quadringentos : tot enim ab ejus nece exacti numerantur usque hanc Translationem : nisi excusentur Monachi, interea obliti quis qualisque fuerit ; quod rix credibile est, cum dicti auctores illud adhuc sciverint diu post.*

n Withredus regnare capit an. 691.

o *IV. Thorn. anno 690 Withredus Rex Cantia, cum conjugis sua Ethelburga, dedit huic monasterio et Adriano Abbati, in puram et perpetuam elemosynam, terram quinque aratrorum, quæ appellatur Letleborne, hac conditione interposita, ut tam ejus quam et Regina, tam in orationibus quam in Missarum sollempniis, memoria jugiter habeatur. Obiit an. 725, 23 Aprilis.*

C n Francigenæ hic vocantur Normanni, quia in Francia nati et inde advecti.

p *Hoc nomine nunc solum ecclesia superest in suburbio, subjecta Abbatissæ S. Georgii, et anno 1648 prætendebat titulum parochiæ obtinere.*

CAPUT III.

Miracula in nova crypta B. M. patrata; quinque Archiepiscoporum translatio.

Sic itaque prædicta ecclesia, suis pignoribus evacuata, ad solum evertitur et complanatur ; moxque in ipsa fronte arietata novæ facies aulae erigitur, totumque illum veteris spatii iterum cum ampliori capacitate complectitur. In ipso priori atque electissimo loco suo cryptam novam altissima Virgo nanciscitur ; et Augustini thalamus et Principum Apostolorum domus desuper cacuminatur : summæ autem Mariae suus thronus receptibilis sequentibus signis declaratur. Necdum erat crypta perfecta, et Reginae nostræ arrisit gratia. Erat alma dies Palmarum, in qua Filii Dei et sui mundus celebrabat triumphum. Fecit Ecclesia festiva floridam

Maji T. VI

et palmatam processionem, suscipiens suum cum antiquis Hierosolymitis Regem, apud homines asello sedentem, et supra Cherubim cælo regnantem. Interea anus quædam, oculorum cæcitate et diutina ægitudine tribulata, sola remanserat in crypta ; cum Salvatoris genitrice ac mundi salvatrice Maria. Miserata est mater misericordiæ miseræ calamitatem, et ante peractam processionem cæcæ reddidit oculorum lumen, et languidæ reliqui corporis plenam sospitatem. Hic ergo primus, post destructam ecclesiam, suæ clementiæ respectus mire omnes lætificavit : quia hinc fideliter intellectum est, non eam deseruisse antiquum domicilium, novo ædificio restitutum : pulchre etiam primo luce orbatæ [lucem] contulit ; imitata quodammodo filium, qui in mundi fabrica primo lucem creavit.

18 Addidit dehinc virtutum operatrix maxima, in eadem crypta jam perfecta sua frequentare beneficia, ita in oculis nostris recentia a septennio, quasi hodierna. Nuper quippe, post Abbatis Widonis obitum, vir quidam Aelfwinus nomine, Taneti insulanus, a Regiis exactoribus rebus omnibus vastatus, apud curiam S. Augustini in compedibus diu detinebatur captivus. In nativitate autem tam præcelsæ Dominae, qua non modo Cantia verum etiam Londonia Orientalium atque Australium Saxonum provinciarum ad hanc ipsius basilicam concurrebant, antiqua consuetudine captivus populo additur, ad orationes et Missas cryptam ingreditur, ubi summam Adjutricem incessanter deprecatur, quatenus sibi, omni humano solatio deserto, divino in hac sua solennitate præclara succurreret remedio. Cumque jam finienda Missa pacis nuntius Sacerdos diceret ad populum, Pax Domini sit semper vobiscum : ille, quem angustia stimulabat, extensis manibus ad æthera proclamat : Omnipotens Deus, misero mihi succurre, tuæ piissimæ Matris interventione. Hæc dicens divina virtute corripitur : quam non ferens, solo consternitur ; jacentique pro mortuo, procul dissilientibus clavis, compedes a suris et pedibus extruduntur. Ille tandem regressus ad se, velut a lecto ægitudinis resedit languide, et totus distillat sudore : miratur laxatos pedes, disjectas compedes : tollitur clamor a populo, et gratiarum actio. Alii nummos offerunt sanato, et osculum manus extorquent invito : quos ille in altari obtulit Salvatrici suæ. Fideles gratulantur : perversi, lima aut arte aliqua subtracta vincula, calumniantur. Res ad Archipræsulem Anselmum deferitur : ejus hortatu quæsi pessleri inveniuntur. Satisfaciunt pro Deo advocati fabri, quod nulla arte hominum pessuli ita possent remitti vel ejici. Taliter captivus ab æmulo- rum faucibus extrahitur, Hymnus laudis Domino ab omnibus jubilatur, compedes ad memorabilem honorem potentissimæ Liberatricis appenduntur.

19 Dehinc ejusdem natalitiæ festivitatis sacratissimo redeunte anniversario, jam exactis Vesperis in Vigilia solenni et processione, in eadem crypta salutifera, officialis Frater omnia extinxit luminaria, una tantum ardente candela relicta. Interea ad fraternalam properat conam : respicit ; et illam, quam solam optabat lucere, candelam [vidit] extinctam. Indoluit Reginam cæli interim carere lucis honore, dum festinat obserata janua sociali pascuæ interesse. Post hanc recurrit properat conam : respicit ; et illam, quam solam optabat lucere, candelam [vidit] extinctam. Indoluit Reginam cæli interim carere lucis honore, dum festinat obserata janua sociali pascuæ interesse. Post hanc recurrit properat conam : respicit ; et illam, quam solam optabat lucere, candelam [vidit] extinctam. Indoluit Reginam cæli interim carere lucis honore, dum festinat obserata janua sociali pascuæ interesse.

55 nere,

D
AUCT. GO-
CELINO. EX MS.
in qua necdum
perfecta
cæcæ visus
redditur :

Regius cap-
tivus,

E

vinculis
dissilientibus
liberatur :

F

extincta
candela di-
vinitus reac-
cenditur :

Struitur
nova crypta
S. Mariæ :

AUCT. GOC-
LINO. EX MS.
curantur ægra
donum ibi of-
ferre per som-
num jussa,

et puer mero-
bundus:

ibidem au-
diuntur can-
tus Angelici:

A nere, quæ perpetuæ lucis parens est, omnia accendi. Nota est civis civitatis Cantuariæ femina, quæ per unum annum aut amplius atroci morbo afflicta, tali voce tandem per somnum est admonita, Ut optatæ sospitatis recipias gaudium, denarium deauratum, quo claudis sinum, da ad imaginem sanctæ Dei Genitricis, in crypta quæ est apud S. Augustinum: eumque roga suspendi ad sacrum ipsius imaginis collum. O mirandam tantæ cœlorum Augustæ dignationem! Quid sibi tam vile humilis mulierculæ munusculum, nisi quod causam optat miserendi miserorum? Quis hoc somnium crederet verum, et non velut phantasticum obgarrire ludibrium, nisi verum probasset promissum remedium? Venit igitur ægrota ad cryptæ Secretarium, pectoralem obtulit denarium: quem ille rogatus ad Virginalis imaginis appendit collum, et mox subsecuta salus credenti femina reddidit premium, comprobans fidem somni oraculum. Augustinensis ecclesiæ vernula filium suum infantulum, jam morbo interiturum, a matre afferri cum candela ad ejus potentissimæ Dominæ fecit subsidium: cumque et ipse paterno affectu sanctius comitaretur, ab utroque parente Dominica Oratio funditur, et ab his candela per manum parvuli Virginali altari Deo offertur: ubi protinus infans convalescit, et post paululum plena salute hilarescit.

20 Nec solum talibus curationum signis, verum etiam revelationibus manifestis, et supernorum civium concentibus dulcisonis, cum odore inæstimabilis suavitatis, frequenter ipsa mundi Regina dignatur ostendere, se non minus huic cryptæ, quam priori ejusdem loci oratorio præsidere. Denique, ut multa præterea, visa ibidem quodam tempore eadem rerum Domina, a quodam Fratre seniore ipsius cryptæ custode, fideliter celebratur, cum jubare incomparabili, cum fragrantia cœlestium aromatum inæstimabili, cum candidissimo ac splendidissimo Virginum innumerabilium choro (ut ipse obnixè testatur) quæ inexplèbiliter circumfusæ præcellentissimam ac benignissimam Principem, dulcissimam modulabant æthereorum carminum laudem. Alii item Fratri, ævo et moribus venerabili, nomine Gregorio, quadam nocte ante nocturnos Hymnos adhuc sopito, clare auditur ab eadem crypta mira supernæ harmoniæ modulatio: adeo ut præ illo dulci sonore expergeretur a somno. Quiescebat æger tunc, ut hodie tenus, in infirmorum cella, fronti et ipsi cryptæ monasterii contigua. Resedit auditor lectulo, et auscultat. Cantabatur Officium, quod ibi quotidie in gratiam Virginis devotio Fratrum assiduatur, Salve, sancta Parens, enixa puerpera Regem, et usque in finem, In secula seculorum. Putabat ille, Matutinis expletis conventum Fratrum assuetam Missam celebrare, nisi quod stupidum reddebat inaudita prius suavis cantilenæ. Festinavit interesse Missæ, venit ad ostium cryptæ, invenit obstructum clave et vecte. Stratus Fratrum explorat: cunctos sopor altus habebat, et jam inexplata melodia tacebat. Unde necdum meta, et postea sonata signa Matutinarum, certum sibi dedere testimonium, quod mortalibus dormientibus celestem audierit concentum. Summa itaque devotione est animadvertendum, quod [ad] nostros cantus resulet chorus cœlestium, et Reginam cœli hoc dignatam dare indicium, se more nostri obsequii salutari et laudari dignari cantibus Superorum, In Nocte natalitii Gloriosæ Martyris Cæciliæ, idem senior Gregorius, qui adhuc superest, forte privatim [volens] sibi cantare Matutinas de eadem Virgine, cryptam ingreditur cum alio Fratre. Cumque assisterent cantando coram altari Christi Genitricis, admirabili odore suavitatis Gregorius ibi

perfunditur: alter nihil prorsus odoratur. Cumque iste sentiens, non sentientem requireret, et ille negaret: amplius obstupebat, se tam mirifice odorare posse: mane [autem] attestabatur Fratribus, se numquam tantam vim liliorum et rosarum percepisse: quorum si tempus esset, totam crederet ecclesiam repletam fuisse. His charismatibus divinis credimus, divam Mariam suæ præsentis gratiam hic intimasse, ipsamque beatorum Spirituum et sacram Virginum rosaria coronasse.

21 Cum igitur super cryptam reedificata et parata basilica Fratres in choro suo ad divinas laudes recepisset: reliquum corpus veternosæ ecclesiæ jam ruituræ supra memoratus Abbas Scollandus, ne quem obrueret, parans diruere: Sanctorum corpora, quibus tota erat plena, curat prius erueri. De plurimis electissimi primo transferantur: quinque Cantuariæ Archipresules, velut quinque Dominicæ aulæ prætores, præcluentissimus scilicet ac sanctissimus Theodorus a, sui que sancti successores b Britwaldus, c Tatwinus, d Nothelmus, Jambertus. Longum est de singulis dicere, cum in singulorum elevatione, merita singulorum superna prodiderit fragrantia, ac virtutum evidentia: primo autem et ultimo sua monet gratia paululum suppeditare. Jambertus, ex Augustinensi Abbate in Cantuariensem Archipresulem et assumptus, multas persecutiones propter justitiam est passus. Inter alia cœperat Rex Merciorum f Offa Dorobernensem Archiepiscopatum, in sui regni Primatum, ad Lichfeldensem Ecclesiam transferre: ut ibi de cetero foret caput Ecclesiarum Angliæ. Contra perpetuam scilicet auctoritatem primitivæ institutionis Beati Papæ Gregorii. Restitit armiger Christi Jambertus in virtute Eliæ: et inter crebras Regum minas ac repulsas, atque itiones frequentes ad Apostolicam g Romæ reclamationem, tandem palmam justi Primatus ad propriam revexit Sedem h. Cui inter has aliasque præclaræ sanctitatis virtutes, tanta fuit thesauraria humilitas, ut se juberet in Capitulo Fratrum, apud præniceriam Augustinum, post obitum tumulari: indignum se judicans in Sanctorum ecclesia, et inter tot sacratissimos præcessores suos Pontifices admitti. Ita eum post finem in i Capitulo velut abjectiori loco sepultum, sæpe effusa desuper æthereæ lucis columna cœlesti honore Sanctorum probavit dignum. Cumque illum tandem, propter hæc et alia miracula, reserato busto in Ecclesia recondendum curarent efferre: totum undique claustrum mirifice redolebat nardifluo thymiamate. Ibi etiam ab Abbate illius temporis, a dextro latere altaris, ipso venerabiliter reposito, solita signa comitabantur favore supremo: quæ nunc præterimus tædiosis parcendo: unam tantum ipsius subnectimus revelatiunculam, qua probemus ejus perpetuam super suæ dormitionis domicilium vigilantiam. Evenit aliquando in nocte suæ festivitatis, ut candela, coram altari suæ requietionis negligenter affixa cereo, cereum inflammaret, et defluente cera decidens in substratum pavementum ustionem ac nidorem pareret. Increpat interea adstans Pontifex dormientem æditum: Surge, inquit, et emenda negligentiam tuam. Tardante dormitore: Surge, ait, oculus, et vide qualem honorem serves summis Apostolis et cohabitatoribus suis, qui pro lumine fumum et nidorem nobis facis. Ille exterritus stratu repente exilit, inventam apertam, quam paulo ante super se obfirmaverat, januam vehementer admirans: ad altare currit, vera visione se culpatum invenit, ustionis vitium corrigit, ac providentius lumen apponit: omnibus vero domus Domini, sed et Dominicæ familiæ, abusivis dispensatoribus ingens in parvo exemplum reliquit.

22 Prænominatissimi autem Theodori remoto in translatione

structa desuper ecclesia, ituc ex veteri transferuntur 5 Archiepiscopi,

a b
c d

E
quorum ultimus Jambertus,

e

f

g

h

i

F
miraculis, clarus,

neglectum
sui alias per
visum questus:

primus vero
S. Theodorus,

A translatione tumbæ operculo, sua omnibus affatim satisfecit thurificatio, ita ut in claustrum Fratrum etiam hæc erumperet oblectatio. Jacebat, uti a primordio erat depositus, integra forma Metropolitani Sacerdotis, Pallio et monachili tantum obductus cuculla. Tacta erat gratia, ut arbitraretur adhuc solida vigere carne: et appositis manibus Fratres eum niterentur velut integrum assumere. Verum antea immotus pulvis integritatis prætendebat imaginem, tactus autem probavit resolutionis fidem. resolutio vero gratiam sanctitatis addidit venerabiliorem. Nam ille pretiosissimus cinis, gloriæ beatæ resurrectionis destinatus, ita ex tactu potentiori vernabat fragrantia, ut ex tritura solent prorsus redolere aromata. Excipit itaque theca plumbea illa sacrosancta pignora, attentissime pro gemmis optimis collecta: induitur præcipuis ornatibus, imponitur feretro a duobus quam leviter Fratribus, verum non ea levitate effertur. Intonatur responsale præconium, procedit solennæ collegium, invadunt electi quatuor Fratres exponendum lucis ferculum: hæret humi gleba, quasi radicata. Duplicatur auxilium, nituntur totis viribus cum precibus, et octonis humeris vix assumitur; gravissime evchitur, etiam summo labore vix ad gradus Presbyterii pervenitur. Ibi tandem omnium ferentium vel succurreantium conatus et robur concidit: omnes præponderans, omnes fixit: quoque plures successerant, eo inaniori nisu anhelantes, velut exanimis reddidit. Jamque obruendi erant sua sarcina; cum tandem ad preces et lacrymas conversi, pectus tundere, indignitatem suam accensare, veniam poscere, emendationem vitæ spondere cœpere: tantum Sanctus pateretur efferrî se. His ille placatus votis, continuo fit levis: et ad principale altare locumque paratum gestatur a paucis, qui paulo ante non poterat a cunctis. Mirantur gaudentes, Dei templum et Spiritus sancti habitaculum tam grave vacuis, tam suave devotis effectum. Reconditur itaque in dextro latere altaris, in tumba parata, in qua a duobus tantum Fratribus deponitur cum plumbea theca. Reliqui quoque quatuor supranominati sancti sui successores et Coepiscopi, dum transferuntur, cujus essent meriti ex odoris virtute produntur: quibus Dominum suavitatis perpetuam mansionem fecisse, suique amoris incensum cremasse, mota ipsorum sarcophagorum thymiamateria prædicavere.

C

ANNOTATA.

a S. Theodorus colitur 19 Septembris, fuit Roma missus cum S. Adriano, et consecratus anno 668 in locum Deus dedit, anno 664 defuncti; obiit anno 690.

b S. Britwaldus, anno 692 electus, obiit anno 731 9 Januarii, quando de eo egimus.

c S. Tatwinus Britwaldo succedens, obiit anno 735 30 Julii, quando de eo agendum.

d Nothelmus post illum 17 Octobris obiisse scribitur, nusquam adhuc inter Sanctos nominatus, forte quia ad eum non pervenit Beda, Historiam finiens in Tatwino, ante quem ipsemet obiit.

e Jambertus, Abbas xi electus anno 760, anno 762 consecratus Archiepiscopus, obiit anno 789: cujus quia nec dies mortis notatur, evidens pene fit nunquam inter Sanctos cultum fuisse: quod mirum, propter miracula, ut dicitur, crebra post mortem.

f Offa, interfecto Merciorum Rege Ethelberto, regnum ejus obtinuit an. 787, Radulfus de Diceto, in Chronica usque ad finem seculi 12 perducta, solum ait, quod Merciorum Episcopatus quatuor et Orientalium Anglorum duos, petito a se Lichfeldensi Archiepiscopo, subjicere intenderit. Certe qui toti Angliæ non domina-

batur, ut summum prætendere potuit tertium hunc, Cantuariensi et Eboracensi æqualem, in regnis sibi subjectis institui.

g Apud Adrianum Papam rem egisse Rex missis litteris scribitur.

h Ast Radulphus ait, quod Stetit hæc perversitas toto Præsulatus Jamberti tempore: sed Adelardus successor Jamberti in contrarium impetravit rescriptum a Leone Papa. Gervasius autem, in Actis Pontificum Cantuariensium usque ad an. 1203 deductis, nihil etiam de victoria dicit, sed ait, quod Jambertus in synodo litigiosa, quæ apud Chealechite celebrata est, non modicam suæ parochiæ perdidit portionem. Primus W. Thorn ex Gocelino scripsit, quod Offa Sedem Archiepiscopatus Cantuariensis ad Lichfeld transferre conatus est.

i Ita etiam W. Thorn: MS. alioqui habet in Capitulo, quod ut mendosam correxî. Hoc autem curavit Jambertus, ut Augustinensibus restitueret jus sepulturæ Archiepiscopalis, a suo decessore Cuthberto interruptum, et a se frustra repetitum eo jam clam sepulto: verum Jamberto statuta iterum fecit irrita successor Adelardus, neque apponere se audentes Monachi, ex sua stolidâ simplicitate, sepulturam Episcoporum in perpetuum amiserunt, ut latius exponit et queritur W. Thorn.

CAPUT IV.

Translatio et laus S. Æthelberti, primi Anglorum Regis Christiani.

Translatus est etiam sanctus ac Deo amabilis Rex Æthelbertus, Apostolici templi ut primus conditor, ita perpetuus heres et possessor; tertius quidem Regum Anglorum, sed primus ascensor regni cælorum. Beatissimi quoque Pontificis Letardi, cujus sacrosancta ossa majora Abbas Wilfricus jam olim aureo scrinio assumpserat, reliquum autem corporis in sarcophago remanserat; sed et venerabilis Reginæ Berthæ agitur Translatio pia, cum qua et pro qua in fide Christi servanda, non timuit ipse Dei athleta, in hac vastissimæ gentilitatis peregrinari ac remanere barbarie. Jacebant in porticu beatissimi Præsulis Martini, Rex in dextero latere altaris ad parietem Australem, Pontifex e contra in sinistro ad Aquilonem, Regina post Regem. Illi habebant altaria sua ad tumbæ suæ verticem. De B. Letardo dicentur in posterum non posthabenda miracula: de Æthelberto nunc textum exigunt evidentissima per Angliam merita. Scilicet quod Anglia credit Christo, suum est: quidquid Protodoctor Augustinus suisque commanipulares Evangelici in vinea et messe Domini proferere, salva præventrice Christi gratia, huic debetur primo: quantum in humanis rebus est, nisi ille concessisset, nisi divinos operarios admisisset, nullus cultus, nullus fructus vere salubris huic terræ provenisset. Ut modo ejus opera post susceptam fidem differantur, quis taceat, et non maxime prædicet tantam alienigenæ benignitatem, etiam in eos quibus tunc non credebat, a quibus subverti antiquo errore cavebat, adeo ut ipsos alloqueretur et audieret tantum sub divo, de quibus augurabatur se decipi posse in dono? Suscepit in legatis suis Christum adhuc incredulus, laudavit æternæ felicitatis nuntium, cui diffidebat: collegit anxios advenas in ipsa regia metropoli sua Dorobernia, quos nesciebat: dedit illis mansionem, tunc temporalem, deinde pereunem cum vita necessariis, his quorum sectam non admittebat. Non illos, ut ignotos habitu et moribus abhorruit; non, ut suorum nominum ac paternarum legum damnatores, damnavit: sed animi elementia, contra suum institutum prædicantibus favit; utque ad suam fidem quos

D
AUC. GO-
CELENO
EX MS.

E

Transferuntur Æthelbertus R. et Letardus Episcopus

quorum iste S. Augustinum gentilis excepit, F

non nisi post
preces trans-
ferri se pas-
sus.

A quos possent converterent, patienter tulit, clementer annuit.

AUG. GOCCEL.
NO EX MS.

et insigni-
ter ei coo-
peratus

24 Tam benignus erga Christianos in nativa gentilitate, quis fuit tandem induta Christianitate? Alter dux Christi exercitui emicuit, alterum Augustinum exhibuit: quod ille cum consortibus humiliter evangelizabat, ipse sublimiter confirmabat: quod Augustinus Apostolice plantavit, Æthelbertus regifice propagavit. Fulgurabant Sancti miraculis, tonabant documentis: ipse Regali potentia ac fidei constantia, jacta Dei fulgura vel tonitrua longius impellebat. Gratia, pietas, timor, amor, exemplum, auctoritas, ac religiositas præcuntis Regis, multum sane contulit divinis rebus amplificandis. Qui signiferis Doctoribus segnius credebant, vel Regem credentem non sequi erubescabant, ille exhortatione ac promissione beatitudinis æternæ magis quam suo terrore satagebat, sicut divino documento didicerat, voluntarios non coactitios Deo acquirere. Reges quoque subjectos vel consortes tota benignitate cælestis consortii excitabat ad cultum Christi; credentes vero mire amplectebatur acsi fratres, cognatos, et concives æterni regni. Ubique Christus celebratur, passim ecclesiæ construuntur, aut deorum fana in ecclesias consecrantur. Quanto hunc sinu paternæ caritatis præcluentissimus PAPA Gregorius subiit?

B

laudari me-
ruit a S.
Gregorio,

quantæ congratulationis affectu pro suscepta fide fovit? quam mellifluis missæ Epistolæ instrumentis, acsi cælestibus osculis, ad omnem pietatem allactavit, ad omnem virtutem accendit, ad ineffabile dilatandi Christi regni præmium, proposito Constantini Augusti exemplo, incitavit? Hæc inter multa: Subditorum, inquit, mentes, Domine filii, ex magna vitæ munditia exhortando, terrendo, blandiendo, corrigendo, et bonis operibus exempla monstrando ædificatæ, ut illum retributorem inveniatis in cælo, cujus nomen atque cognitionem dilataveritis in terra. Reverentissimus Frater noster Augustinus Episcopus, in monasterii Regula edoctus, sacræ Scripturæ scientia repletus, bonis auctore Deo operibus refertus, quæ vos admonet libenter audite, devote peragite, studiose in memoria reservate: quia si vos cum eo quod in omnipotente Deo loquitur auditis, idem omnipotens Deus hunc pro vobis exorantem celerius exaudiet. His ergo geminis alis, Gregorio scriptori, et Augustino monitori, quasi Moysi et Aaron, Rex innixus, volueri animo cælestia concipiebat.

C

fundator
plurium ec-
clesiarum,

25 Construxit per Augustinum Domini Salvatoris ecclesiam et Archiepiscopatum in regia metropoli sua, ubi ipse Augustinus et omnes successores sui principaliter præsiderent: construxit et monasterium principale extra urbis muros a fronte Orientali, in honore Principum Apostolorum Petri et Pauli, ubi et Rex et Pontifex cum omnibus successoribus suis perpetualiter requiescerent. Orientalium autem Saxonum beatissimus Mellitus primus Doctor et primus Episcopus emicuit, quem huic genti auctor Augustinus dedit et consecravit, qui sibi post in suum Apostolatam notius successit. Huic quoque Æthelbertus, Dei amicus, in ipsius provincie Metropoli Lundonia, ecclesiam Apostoli Pauli, quæ usitatus Paules-brig appellatur, condidit, et ad hanc episcopium regaler fecit ac provexit. Similiter Roffensis Præsulatus, cum præsulati Basilica B. Andreae Apostoli, ab ipso Principe primitus fundatus et sufficenter ditatus, justissimum suoque nomine dignissimum suscepit Justum, quem inde Doroberniensis metropolis ab Augustino assumpsit quartum. Eliensis quoque monasterii ipse fundator in antiquis chartis legitur: quamquam etiam beata virgo Etheldreda, post longam desolationem suam, hinc primatum mereatur. Hæc et alia inclita vel pontificia

vel monasteria quantum liberalissimus Rex et summi regni cultor amantissimus, cum ceteris minoribus oratoriis, sublimavit, non indiget exponi, quod reipsa magis hodiètenus elucescit.

26 Illud vero Apostolicum domicilium, quo cum suo Apostolo Augustino cunctaque successione, ut prænotatum est, ex decreto beati Papæ Gregorii requiem hereditaret, tanto scilicet præstantius nobilitare curavit, quanto specialius hoc sibi cum tot Sanctis et excelsis divinitus prærogatum fore perpendit: foris hoc regis amplificavit possessionibus, intus decoravit regis ornatibus, Regia libertas cum Apostolica auctoritate perpetuis stabilivit sanctionibus. Sunt chartæ, sunt privilegia, ipsius ac tot Primorum testimonio signata. Primum Abbatem huic sacro contubernio, a sanctis institutoribus suis electum, præfecit Petrum: quem in sacræ legationis obedientia martyrialiter mari submersum et ejectum, æthereæ lucis radius, singulis noctibus desuper affusus, ostendit civem supernum. Donec digniori loco habeat sepulcrum, requiescit celebriter Bononiæ in ecclesia Canonorum, ubi nuper factum prodigium videtur memorandum, his adeo qui ignotis Sanctis derogant in exemplum. Loci ædituus ipsius sanctum corpus de ecclesia ejecit in cœmeterium, indignatus in ecclesia honorari quem ipse nescisset, cum etiam nescisset quantus esset quem inhonorasset: qui cum censisset priores suos errasse, qui Sanctum sic honoraverant, suo potius captus est errore. Sequenti enim nocte, cum lecto recubans arrogaret se magnifice fecisse, qui ecclesiam purgasset a tam ignobili funere; supervenit ei repente Abbas, in cuculla et cambutta visus manifeste: qui eum increpans aspectu terrifico et minaci, Adeone, inquit, placet tibi quod me de ecclesia projecisti? Interrogante ædituo exterrito, quis esset; Abbas, ait, sum nomine Petrus, qui adsto Deo Sanctus inter Sanctos in cælestibus: unde nunc scies, quem elaboraveris ante destituere quam cognoscere. Insequitur minas effera multo: percutit, et percutit ipsa quam gestabat Pastoralis virga: ferit caput, tun lit latera, conquassat omnia membra: tandem, illo semimortuo et immobili relicto, divinus ultor absecessit. Cumque Matutinæ usque ad ortum solis morarentur sonitore damnato, nec esset qui pulsantibus et clamantibus aperiret, tandem effractis ostiis ad contritum prorupere; auditaque ab eo querelosa causa, susceptum linteo exportavere; postera die mortuum in cœmeterio sepelivere, de Fratre gementes: Sanctum vero de ipso cœmeterio honorifice receptum in ecclesia recondidere, tanto prodigio proditum gaudentes. Hujus fidei testis est hesternus Abbas Scollandus, qui tunc aderat cum hæc recenter celebrarentur.

et monaste-
rii Augu-
stinensis,

cujus primus
Abbas Petrus

E
corporis sui
violatorem
severe puni-
vit.

F

a

Augustinus
hic sepultus

27 Hæc in beati Regis Æthelberti memoraverim reverentiam, ne quis ejus præjudicet merita, quamquam ignorentur miracula: sed de ipso [Augustino] ac suo cœnobio cetera solennizet sermo. In proxima metropoli regnavit: hic requiescit: sic et Evangelicus ejus genitor Augustinus, ibi sedem, hic habet requiem: ibi est ejus thronus, hic thalamus. Utrique ergo Ecclesiæ sub Christo principatur: illam regit, hanc incolit: illi præsidet, istam possidet: ibi certavit, hic triumphavit: ibi euenit, hic bravium accepit: ibi luctabatur, hic cæli scalam ascendit victor: illa est activa Hierusalem, ista est speculativa Sion: ibat illic de virtute in virtutem, hic vidit Deum deorum in Sion: urbs est qua studuit, arx est sua qua requiescit: unus utramque tenens, præsens corpus facit unum. Sed in principe primatus est; ubi ipse degit, præcellit: ut caput inveniatur, ad caput veniatur: ad Regem regnum suum confluit, sive in urbe sive extra urbem fuerit. Humillimum quoque locum

quantum
ipsum locum
cononestet,

cum suis
successoribus;

Æthelbertum
imprimis ibi
complexus,

laudatum
a Beda

et cultum
pro Sancto,

A locum suum sua præsentia extollit, quia non propter locum dignitas, sed propter dignitatem locus clarescit. Rex cœlorum in spelunca resurrectionis ab orbe terrarum requiritur et adoratur: ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur et aquilæ. Summi et antiqui Patriarchæ huc se deportari magno sacramento a posteris extorsere, ubi Redemptorem mundi nasciturum vel moriturum prævidere. Hac itaque similitudine, salva majestate, ut minima maximis et humana comparemus divinis; Augustinus in loco suæ depositionis a sua Anglia requiratur, et ut omnium interventor et patronus ab omnibus adoretur. Hic turba successorum et Consacerdotum suorum, hic devotissimus Rex Æthelbertus cum collegio successorum Regum, prædicto exemplo Patriarcharum, suo præceptori certabant consepeli, cum quo optabant certissima fide in fine conresuscitari. Huc etiam suus post plurima lustra coheres sacratissimus Dunstanus, ut cervus ad fontes aquarum, crebris noctibus veniebat, et assuetas sibi visiones et hymnos supernorum civium frequentabat: qui hoc etiam fertur expertissime dixisse, quod adeo locus plenus esset Sanctorum, ut ubicumque vel in ecclesia vel in cœmeterio pedem vertisset, super aliquem Sanctorum calcaret. Nec vero magno caret sacramento, quod divinus Augustinus cum suis extra portam locum elegit ab exitu mundano, velut in exitu Israel de Ægypto, ut videlicet exiret cum Domino extra portam passo.

28 Verum inter omnes consepultos nihil Augustinum gratius Æthelberto amplecti arbitramur ecclesiæ suæ gremio, nihil dulcius ac triumphalius tanto pignore Patriarchali sinu fovere, in cœlo nihil acceptius obtulisse Salvatori suo. O felix genitura in tanta sobole! quam non solum idem parens Apostolicus cœli regno hereditavit, verum etiam Anglicum orbem per eum regeneravit et Christi regnum fecit: quem videlicet, ut ingentem cetum maris, rete Petri cepit, et in Evangelicum parvulum translatus Dei filiis inthronizavit. Sed hæc de primariis Anglicæ salutis auctoribus, per avia præta, nos luisse sit festivum magis quam onerosum, quumquam sit morosum. Æthelbertus igitur, cum omnibus antecessoribus augustior, orbem Britannicum ad Humbæ fluvium possideret, sic pauperem Christi se exhibuit, tanquam nihil haberet. Gloriosum erat videre late imperantem, egenis servientem; Reges terrentem, Sacerdotes Dei mœfuentem; populis præsidentem, Clericis obedientem: Duces et Principes increpantem, pusillos et infirmos Ecclesiæ venerantem. In compeendis vitiis, in extollendis virtutibus, in explendis Dei mandatis cunctisque operibus pietatis, maxime autem in dedicandis Christo gentibus suis, quantus enituerit, ille æthereus liber tanto clarius expressit, quanto in his segnis mundus obmutuit.

29 Migravit ad Dominum, mutato regno in cœlestibus, die vigesimo quarto mensis Februarii, anno imperii sui quinquagesimo sexto, adventus B. Augustini ad se ac susceptæ Christianitatis vicesimo primo, Dominicæ Incarnationis sexcentesimo decimo sexto: qui (ut Bedæ verbum ponamus) inter cetera bona, quæ genti suæ consulendo conferebat, etiam decreta illi iudiciorum, juxta exempla Romanorum, cum consilio sapientum constituit, quæ conscripta Anglorum sermone hactenus habentur et observantur ab eis: in quibus primitus posuit, qualiter id emendare deberet, qui aliquid rerum Ecclesiæ, vel Episcopi, vel reliquorum Ordinum furtim auferret: volens scilicet tuitionem eis, quos et quorum doctrinam susceperat, præstare. Prosequitur idem venerabilis Historiographus altam genealogiam Regis, ad quem Lectorem mittimus: ejus autem

sanctitatis testis est antiquitas, veterumque Sanctorum favens auctoritas, quod scilicet antiquitas a primordio inter Sanctos ejus celebrata sit solennitas: quod nec amore, nec errore, nec temeritate ab aliquo, inter tot sapientes et religiosos, ut credimus, præsumeretur; nisi ille vitæ puritate et cœlestibus indiciis dignus probaretur: cum filii sui aliqui successores, boni ac magnarum virtutum Reges, tantum inter fideles defunctos memorentur: nec illum fidelis Beda primum Anglorum Regum conscendisse regnum cœlorum scripsisset, nisi meritum didicisset. Nam et multos post eum celeberrimæ sanctitatis Reges Anglia protulit et veneratur: sed de hoc ipso B. Æthelberto aliquod indicium hic dabitur auditorum arbitrio.

30 Cum quodam tempore ejus festivitas negligetur, nec porticus sua suo ornatu nec lumine vestiretur; Frater quidam, Sacerdos bonæ conversationis, qui ibidem quotidianas excubias assiduabat, eadem nocte festivitatis ejus neglectæ, tali ibidem excubans perecellitur visione. Persona formæ puerilis de mauseleo Regis, ubi tunc ipse (ut præmonstratum est) requiescebat, prodiit cum rutilo jubare, unde tota porticus resplenduit velut a die aut a sole. Facula illi in dextera lucidissima, quæ indigna ignavis tenebris, aulam præaulæ sua luce vestivit. Facies benigna et nivea, intertincta rosis, cum oculis sideris, dignitatem prætendebat gratiæ cœlestis: aurea cæsaries diffusis comis candentes humeros gratissime velabat, cui nuditas gratiosa non pudenda nitebat. Tali modo specie visus Rex memorabilis, contemplatorem suum stupidum ac torpidum sic affatur: Nec lucem mihi, inquit, in hac una mea nocte administrare curastis, nec adeo dignum aestimastis: at ego perenni illustratus splendore, nequaquam vestro indigeo lumine. Hæc ubi increpative dixit, tumbam suam, eodem contemplatore vigilante, et evidentissime intuite, subiit. Hæc et Seniores ab illo audita certissime adstipulantur. Videbatur autem dixisse in exprobratione tenebrarum, Mea nox obscurum non habet, sed omnia in luce clarescunt. Sed in mysterio hujus visionis potest videri, formam pueri significare ejus post baptismum in Christo simplicitatem, atque Evangelici parvuli innocentiam; in nuditate, Fratrum redarguisse negligentiam et incredulæ cæcitatæ culpam. Hæc de beato Rege largius teximus, ut obstinatas cordium cervices mitigemus; ne quis Christum in Sanctis postponat, dicentem, Qui vos spernit me spernit: nam omnis Sanctus, iudex erit contemptoris sui.

ANNOTATA.

a De hoc S. Petro egimus 6 Januarii, ad ejus loci supplementum aliqua hinc sumi poterant: interim optamus discere, an ejus adhuc cultus aliquis vel memoria Bononiæ supersit: nam Saussayus in Gallicano Martyrologio eum nec nominat quidem.

CAPUT V.

Translatio et laus S. Letardi Episcopi: miracula ad ejus invocationem facta.

Nunc B. Letardi exhibeantur induciæ. Dignus Deo Antistes Letardus, præcursor et janitor venturi Augustini apparuit: prævenit hunc ut lucifer solem: paravit ei viam, ingressum, et locum, ut ille pararet Domino. Prodigus ingentis animæ non timuit ferinam Gentilium barbariem, sæculi Principibus terribilem. Ipse Dei famulus Reginæ Berthæ, dom Æthelberto adhuc Gentili Christiana a paterno Francorum regno mitteretur, dux, comes, doctor, servator, ac totius

D
AUCT. GO-
CELINEO.
EX MS;

et per visum
aliquando

E

questum de
sui neglectu.

F

S. Letardus,
Bertam R.
ex Francia
seculus,

AUG. GO-
CELLINO.
EX MS.

A totius pietatis instigator, a monstruosis ritibus munimentum, ab idololatria sacrarium, a diaboli venabulis obstaculum, in omni adversitate patris erat solatium : quæ etiam eidem sancto Patri suo, cum suo Rege jam Christo sacro, consepeliri meruit. Nam illam arbitramur illaudabilem, nec pietate in Deum carentem ; sed religione, eleemosynis, ceterisque moribus benignis pollentem : quæ ex Christianis Regibus ac populis nata, tantum habuit institutorem. Inter profanos Christi tulit opprobrium, in Ecclesia radientium, in Dei sui cultu ludibrium : ab his cavebatur, quibus imperabat ; aversabantur Christicolam, qui venerabantur Dominam : nam omnes, qui pie volunt vivere in Christo Iesu, persecutionem patientur. Una nimirum erat, in tanta vastitate alienigenarum, cui diceret Rex et Redemptor suus. Una est columba mea. In antiquissima sanctissimi Præsulis Martini ecclesia, sub urbe sita, beato Pontifice Letardo præsidente, frequentabat Missarum ac orationum sacramenta, cum suorum comitum familia Christiana : debebat ut agna in medio belluarum, aut ut Hierusalem in medio gentium. Sanctissimus vero Letardus quis digne æstimet, quanta miracula per tot merita exhibuerit in vita, cujus tanta crebrescant nostris temporibus post tot sui obitus secula, de quibus injuria est non memorare aliqua.

cæcam

a
et contra-
ctum sanat :

b
annulum
amissum
querenti
restituit,

c

32 Sub Abbate superius memorato Wlfrico, puellam a natiuitate cæcam (ut ipse testis erat idoneus) ad ipsius Sancti tumulum a parentibus deductam, Dei Lucifer ignota prius luce donavit ; et natalibus tenebris obvolutæ mundum cum sole attribuit. In quadam Quadragesima mulier natum suum, inolit in terga calcaneis contractum, ad ejus tumulum deposuit ; et hortatu a Nunnæ religiosæ, quæ illum locum servabat, relicto misero abscessit. Interea ad Vesperas Hymnus Dei Genitricis, Magnificat anima mea Dominum, decantatur ; et puer a naturalibus vinculis resolutus, in clamore versatur. Solutis inversis calcaneis, extenduntur incurvæ tibie : fluxus de concreta carne abertim cruentat pavimentum : puer extensis lacertis Sanctis tumbam apprehendere contendit, mox in pedes erectus constitit : populus ad clamorem pueri irrumperere certavit, sed Numa ostium obdidit donec Fratres advenirent, et hymnum laudis pro miraculo decantarent : puer domum rediit pedibus propriis, qui advenerat alienis.

33 Egregium pictorem novimus Abbatem b Abendonice, picturæ, sculpturæ, et aurificii probatissimum, Sperans nomine. Is annulum Reginæ Edgithæ c pretiosissimum perdiderat : quo ubique frustra quæsito, etiam spem omnem inveniendi perdiderat. Tandem ad S. Letardum (nam hic tunc apud S. Augustinum, ab Abbate Elstano invitatus, operabatur) confugit : precibus et lacrymis, quas angustia puteatis depositi extorserat, ejus clementiam exposcit. Res mira ! Illico sibi annulus, ubi orabat, reluxit ; ubi ille nunquam se posuisse vel annuisse jurare innoxie poterat. Continuo rapit eum, tanta admiratione et lætitia, quanta perdiderrat desperatione et mœstitia : nec solus gandeat, sed et omnes Fratres tanti relatione miraculi festive lætificabat : nec solum tanti beneficii memor extitit, sed ut diutius hæc memoria perseveraret elaboravit. Ejus quippe et venerabilis Reginæ Bertbæ, quæ suæ peregrinationis est corona, in agnibus enormi magnitudine ac decore effigavit ac super ipsius tumulum sollemniter erexit.

d
juxta partu-
rientem unam

34 Matronam, in portu d Sandowick degentem vocabulo Edilden, languor diuturnus etiam oculorum destituit, et ipsa per integrum annum cæcitate ergastulum pertulit : quæ mente sanior, hanc pœnam suis peccatis imputare, eleemosynis ac precibus Dei clementiam ac Sanctorum suffragia in-

plorare, potius quam murmurare satagebat. Ita per supplices gemitus et humilem patientiam experta est, quam suspirabat, misericordiam. Nam post annum exactum in tenebris, quadam nocte sopitæ forma refulsit, celesti decore ac nitore spectabilis : jubet hanc ad B. Augustini proficisci ecclesiam, et in ea beati Præsulis Letardi adire tumbam, ibi eam et Sancti gratiam, et optatæ salutis gaudium expecturam. Adducta ergo ad præsignata Sancti patrocinia cum lumine, ante peractam orationem, accepit plenariam sospitatem, et lucem pro lucis munere. Ita festinato remedio curata, jamque non alienis sed propriis oculis reducta, cognovit, cum magna gratiarum actione et lætitia, quam vera visione ad salutem fuerit destinata.

35 Aliam hand ignobilem matronam pariendi defectus pene exanimaverat. Interea in ardui montis supercilium spiritu raptatur, mox tetrus daemonum tenebris offunditur ; unde eam auferentes immanissimi tortores, diris suppliciis insectantur : jamque per arctum foramen rotæ extrudere atque detrahere, atque in sulphureas sui barathri abyssos præcipitare grassantur. Cui in tanta horripilatione jogiter inclamanti Salvatore, et Sanctorum suorum subventionem, tandem inæstimabilis claritatis sidus eminens alluxit, quod quanto propinquantius, tanto micantius radios suos effudit. Et ecce, in medio illius corusci jubaris, Beatissimus Letardus emicuit, qui Pontificali auctoritate perditionis ministros exterminans, dixit : Discedite, damnatissimi spiritus, in vestra tartara a Dei famula : quid vobis cum Christiana ? quo illam raptatis ? Falso, inquit, nomine non fidei executione Christianam vendicamus in nostra jura : nostra est pedissequa, nostra hereditabit tormenta. Interdico vobis, inquit Episcopus, omnem potestatem in eam : ocius discedite ab illa in vestræ perditionis ergastula. O insignem Domini Sacerdotem, non solum cœli sed et inferni clavibus potentem, qui et de ventre inferi extorsit absorptam prædam ! Ad ejus imperium, relicta captiva, omnes daemonum minæ, omnia machinamenta funditus evanuerunt : mulier, resumpto spiritu et viso B. Letardi vultu et patrocinio, ad vitam emergens de tanto tribulationum barathro, feliciter enixa est prolem, cum spe salutis et gaudio : quæ quantum Domino in tanti Patris admiratione benedixerit, ex magnitudine angustiarum magnitudo lætitiæ ostendit.

36 Cœpit inde familiæ suæ tam horribilem visionem, tamque potentem sanctissimi Patris liberationem inferre : seseque velle ad ipsius salvifica pignora cum gratiarum et munerum oblatione accedere, quam citius convalesceret a recenti partus dolore. Audire duo ex familia ejus, ephæbus et femina, gravi tunc pressi ægritudine : simulque accensi tanti medici amore, votum dominæ suæ, ubi sanitas rediret, vovere. Mira Dei gratia ! mira virtus in Sancto suo ! Vix fimerant promissionem, et eadem hora eodemque loco, omnes tres, et domina, et famula, et [ephebus] plena sospitate sunt donati. Radiabat tunc terris celestis sollemnitas Archangeli Michaelis, in qua mos est plurimarum provinciarum populos Doroberniam ad Patrem Augustinum confluere : venit et illa cum suis devotis ad probatissimum Letardum : votisque suis ac suorum redditus, cum magna fidei animadversione ipsum, quasi vivaciter adstantem, emissa voce affatur, spirat altas gratias suæ liberationis et suæ suorumque incolunitatis. Audierat adstans senior ex Fratribus gratias proclamantem : quærit causam : illa narrat ordine : res late clarescit, et laus Deo ab omnibus accrescit.

37 Fratris, qui ad corpus almi Letardi Missas frequentabat, germanus laicus, nomine Elfgeardus, a renibus infra totus paralyticus, laboriosissime ad

Sanctum

alteramque

E

cum duobus
domesticis
ejus agris :
F

curat para-
lyticum :

A Sanctum venit, geminis cambutis adjutus pro pedibus. Flenti in oratione et inter fletus obdormitanti elementissimus Pater adstitit; et quid velit, quid eum tam importune efflagitet, quaerit. Debilis, sanitatem a Dei clementia et sua, se petere respondit. Cui veracissimus Pontifex, Quando, inquit, debitas pœnas luitis, tunc supplices venitis; ubi obtinueritis desiderata, immemores et ingrati divinis beneficiis, cito terga vertitis. Ad hæc ægro obnixius insistente et emendationem pollicente, justus, et misericors Pater subintulit: Una tibia sanatus, una cambutta modo liberaberis, cum altera abibis: quatenus sana pars te admoneat gratiarum bonitatis divinæ, infirma redarguat ingratae negligentiae; et cum tantopere requiras sospitatem ablatam, discas non parvi pendere collatam. Surrexit itaque quod ante non poterat, semisanus, uno crure erectus, altero relictus; ablitque cum uno bacillo, altero in signum relicto: magnum scilicet supernæ pietatis et æquitatis exemplum.

e
festi sui neglectum punit

38 Femina civis urbis Doroberniæ, operabatur in beati Confessoris e solennitate, ceteris eam feriantibus devote; quæ redarguta zelo vicinæ suæ de communis celebritatis contemptu vel transgressione, respondit obstinate, se non posse tot festis intendere, et vitæ commoda perdere. Sic illa correptrice repulsa, et cunctantibus famulis a sancti diei reverentia, vas bullentis liquoris de frugibus excocti referre humeris in ventum ad refrigerandum contendit: sed inoffense ire non poterat, quæ in Sanctum offenderat. Mox in limine offendens, supina corruit; totumque ardorem, in faciem et cetera membra effusum, excepit; unde ita est adusta, ut desperaretur de vita. Tunc illa, quæ contempserat incipientem, recognovit vindicantem; et cum candela requirens placabilem Sancti pietatem, post satisfactionem recepit sanitatem; ita tamen ut dum viveret, notam in facie vel culpæ vel mulctæ, exhiberet: nec solum illa est correcta, sed et ceteris honorandi Sancti extitit forma.

energumenam liberat:

39 In processione annali Rogationum vel Letaniarum, solet efferri scrinio aureo B. Letardi corpus opiferum, in benedictionem et proventum agrorum ac plebium. Cum aliquando a duobus Fratribus evehetur pro consuetudine, quædam muliercula, morbo insanæ capta, circa et subter illud beatiferum vehiculum crebro lymphata discurrebat, adeo infesta ipsis Fratribus gerulis, ut alapas in faciem daret illis. Sed hoc furoris incursu, quo frequentius Sancto approximat, eo mitius actitat. Jam ad depositum Sancti feretrum accubans, dum Missa cantatur, pleno ibidem intellectu et ratione reformatur. Magnum est invisibiliter dari salutem corporum, sed majus est mentium. Facta est ergo in regressione tripudia, quæ in processione fuerat miseriæ spectaculo. Attulit itaque inter Vesperas Sancto argenteum monile, in devota gratiarum sanatae mentis relatione.

pluviam invocatus largitur:

40 Proximo quoque tempore in die solennitatis sacratissimi Antistitis, quæ in mense Majo annuatim recolitur, procedebat Fratrum concio, ob decorem illius festi festive candidata, quos in scrinio suo precedebat almi Ducis aurosa gleba. Circumacta professione resistitur ab omnibus composite et laudis pro foribus ecclesiæ. Clarissima erat toto cælo serenitas, cunctisque aggaudebat lucivomi solis hilaritas, sed suspensio imbre, tunc temporis optatissimo, minabatur rerum sterilitas. Interea dum statur, dum Hymnus ingrediendi sanctuarium præstolatur; ecce, contra morem et tempus (mirabile!) Antiphona, in Inventionem Protomartyris Stephani habita, a Priore incipitur, a Choro quoque excipitur et decantatur: Nonne vides quanta

sit siccitas in toto mundo, et tu negligenter agis? Putarent hominem delirare, nisi subsequens competentia probaret, illum divino instinctu vel fide, non errore, abusive tantum protulisse. Denique ante finitam Antiphonam tanta inundatio cœlestium aquarum cantantes obruit, ut ordine disrupto et cantu omisso cursim intra templum confugerent, persequente scilicet irrigatione volentes antequam velent. Notandum vero in prædicta Antiphona gratissime est, Nonne vides quanta sit siccitas in toto mundo, et tu negligenter agis? quod serenissimus Pater Letardus, quasi ipse a poscentibus increpatus sit, tam repentinis beneficiis suis responderit. Hæc pauca de innumeris præclarissimi Præsulis Letardi virtutibus, sub fidelibus vel nostris vel probatissimorum testium oculis cognita, occasione Translationis hic inseruimus, cujus patrocinia multæ Anglorum provinciæ, multæ gentes expertæ frequentant et prædicant.

41 Igitur omnibus de veteri ecclesia sublati, et in paratiorem translationem reconditi, sæpe memoratus Abbas Scollandus, ipsam ecclesiam, jam excidium minantem, jam ruere parantem, diruit; et nova ibi ædificia, usque ad ipsam porticum ac translationem præcluentissimi Augustini ejusque consortum attollit: verum hunc ulterius progredi superno nutu mors obvia vetuit. Prævenit autem faciem Domini pia eleemosynarum ceterorumque bonorum actuum executione: et famosissimo Archipræsule Lanfranco omnem ordinem obsequii persolvente, multis hunc lugentibus, placido fine quievit. Præcessit uno die obitum Regis Willelmi, qui condignum filium reliquit, heredem nominis et regni sui: cujus in ecclesia et Sanctis provehendis sollicitum desiderium (quod gratuite Dei largitati, ac si jam peractum, ad remunerationem sufficit) successor ejus explevit, uti primus libellus dissernit.

42 Jam longis ambagibus diversisque recessibus priorum causas et translationes exposuimus; et Sanctorum opera vel majorum vota, quasi templa vel busta lustravimus: nunc domum redimus; ubi præpollentissimum Augustinum, cum ceteris Primatibus nostris, in perennem lucem nostram novo thalamo extulimus. Ille jam tertio ortu trinoque natalitio summæ Trinitatis signifer nos irradiavit. Ortus est novo diluculo, quando primum huic orbi, perpetua nocte cæcato, matutina stella apparuit: ortus est cælo, quando effusus de seculi lacuna, ibi effulsit: ortus est modo tertio, quando tam diuturno partu de sepulchrali assumptione resplenduit: orietur quarto in resurrectione gloriæ Sanctorum, cujus inocciduae beatitudinis hæc festa Translatio vel Elevatio prætendit exemplum. Horum bina celebramus Natalitia, primum cœlestis, secundo terrestris (hoc est de utero tumuli) nativitatis. Largiatur nobis Auctor totius beneficii, sua et cetera Sanctorum Patrum nostrorum solennia ita pia devotione ac conversione recolere; ut in regeneratione Beatorum cum eis mereamur sempiternæ gaudere, et Redemptorem nostrum, regnantem cum Patre et Spiritu sancto, per infinita secula semper collaudare. Amen.

D
AUCT. GOC-
CELING.
EX MS.

*Inmori-
operi Ab.
Scollandus:
E*

*Epilogus auc-
toris de dupli-
ci S. Augu-
stini festo.*

F

ANNOTATA.

a Nunna in Legibus Alfredi Regis aliquoties ponitur pro Sanctimoniali.

b Abbendonia antiquissimum monasterium in Berkeria? Comitatu, ad Occæ et Tamesis confluentes.

c Non videtur esse S. Editha, filia Edgari Regis, circa an. 970 Sanctimonialis apud Wiltoniam facta, de qua Joan. Bromtonus in Chronico, et colitur 16 Septembris. Nec etiam ea quæ Martyrologio Anglicano inscribitur

AUCT. GO-
CELENO.
EE MS.

A inscribitur 15 Julii, Æthelstani Regis filia, ipsius Edgari amita, quæ Sithrico Northumbriæ Principi gentili nupta ac repudiata, circa an. 926 sanctimonialis obiit etiam ipsa; sed potius S. Eduardi Confessoris uxor, quam virginem servavit, ut legere est in illius Vita 5 Januarii illustrata.

d Sandwicum, e regione insulæ Taneti, 9 milliaribus a Cantuaria.

e vii Maji, ut jam supra dictum.

f In Breviario secundum usum Ecclesiæ Sarum,

quod habemus excusum anno 1499, est hæc Antiphona B 2 terti Nocturni.

g Schollandus Abbas obiit an. 1087, 8 Septembris, non in Nonos, ut ait Chronologia Augustinensis; cum Rex Gulielmus obierit v Idus, id est 9 Septembris: jacet autem in ecclesia cryptarum sub pelve, cum cereo ardente, ut in eadem Chronologia dicitur: quod aliquam cultus ecclesiastici speciem habere videtur, uti visum supra in Jamberto Archiepiscopo, et S. Æthelberto Rege.

DE S. GODONE ABBATE

IN DIOECESI GALLIARUM TRECENSI.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De ejus Vita, miraculis, cultu vario.

G. H.

SEC. VII

B

Vita ex MS.

et Miracula
ex Gallico.Cultus socer
26 Maji,

28 Maji,

et 19 Oct.
ob translationem;et 24 Julii
apud Fontanellenses.Prioratus
S. Godonis.

Vitam S. Godonis damus ex fidei codice, nobis olim submissam ab Andrea du Chesne, libris quamplurimis editis notissimo. Hujus pars magna eisdem verbis continetur in Vita S. Wandregisili, ejus avunculi, quam ab Auctore coævo et Monacho Fontanellensi scriptam illustrabimus ad diem xxii Julii. Adjungimus pauca miracula, ejus tam vivi quam defuncti intercessione et meritis patrata, quæ vitæ Gallicæ inseruntur a Nicolao Des-Guerrois in libro de Sanctis Trecensibus.

2 Mortuus est hoc xxvi Maji, quod die colitur in ecclesia et diœcesi Meldensi et Lingonensi, ac potissimum in constructa a se ecclesia Augiæ, vulgo monasterio S. Petri in Augia, sive Oye, quod nunc ab ejus nomine appellatur S. Godonis, vulgo S. Gand: quæ vox quia vernacule chirothecam significat, Parisiis (ubi plurimus ejus est cultus, sicut et in variis alibi per Franciam ecclesiis) Patronus habetur Chirothecariorum. Celebratur quoque ad dictum diem ejus memoria a Benedicto Dorgano in Calendario Benedictino, Ferrario in Catalogo generali, Saussayo in Martyrologio Gallicano, cum longa ex Vita elogio: sed quæ in hac de B. Pipino dicuntur, ab illa Godoni tribuuntur. Quia autem S. Godo ex territorio Verdunensi oriundus erat, eundem Ferrarius, tamquam a priore diversum, secundo proponit, citatis tabulis Ecclesiæ Verdunensis, Menardus et Buccellius eundem referunt ad diem xxviii Maji. Alter dies, venerationi ejus in dicto monasterio dicatus est xix Octobris, ob Translationem corporis. Adservatur illud in arca deaurata, et caput seorsim in herma similiter deaurata. Fuere autem sacræ hæ Reliquiæ extractæ coram Renato Breslro xvi Septembris anni mdcxxi, cum duplici sudario supposito et lamina plumbea, indicante ipsum esse corpus S. Godonis, ejusque festum celebrari hoc xxvi Maji. In posteriore parte cranii, cum admiratione medicorum et chirurgorum nulla inventa est sutura. In Fontanellensi vetusto Breviario colitur xxiv Julii, biduo post festum S. Wandregisili avunculi.

3 Dictum S. Godonis monasterium, a dignitate Abbatiali anno mcccxliv, volentibus Monachis transiit ad ordinem Prioratum, et subjectum est Abbati S. Petri Cellensis, auctoritate Joannis Auroni Episcopi Trecensis, factum confirmante Clemente Papa VI. Utriusque Bullam ad dictum annum edidit Des-Guerrois. In hoc Prioratu Beneficium, S. Godonis nomini ac memoriæ sacratum, aliquot annos sibi commendatum, fiduciaris administravit Claudius Espenceus. Doctor Parisiensis Theologus: et propterea Vitam dicti S. Godonis carmine heroico conscripsit anno mdlxv, quam inter opera ejus Parisiis anno mdcxix simul excusa, Lector reperiet, pag. 1040 et seq. una cum scholiis eodem spectantibus.

VITA

Ex MS. codice D. Andrea du Chesne.

E

Gloriosus igitur Confessor Domini Godo, ante secularia tempora præelectus divinæ Majestatis judicio, repræsentatus quoque novissimis Sanctorum temporibus in mundo, splendidissimis progenitoribus et (quod est præclarus) orthodoxæ fidei cultoribus, ortus est in Verdunensi territorio. Extitit denique nepos præcellentissimi viri ac Deo dignissimi a Wandregisili: qui ex nobilissima prosapia procreatus, Francorum excellentissimi Principis Pipini fuerat b consobrinus: sed et cunctis mundanarum rerum disciplinis imbutus, a Rege Dagoberto Comes Palatii est constitutus. Ut igitur ejusdem sancti Wandregisili claram originem altius promam, cum esset a nobilissimis ac ditissimis parentibus ortus, nobiliorem se non minus splendide vitæ moribus, ac piæ conversionis exemplis assiduis; præbuit reputans etiam cunctos seculi honores magis animorum fore detrimentum, quam justitiæ emolumentum. [Itaque], cum præfato nepote suo Godone, mundanarum cupiditatum illecebras spernens, ac theoricæ vitæ suaviter decerpere fructus potius eligens, inutilis gloriæ curarumque terrenarum studiis funditus renuntiavit; conversionis quoque normam sub monachico habitu servare instituens, c monasterium petivit. Quantæ autem uterque in monasterio fuerit abstinentiæ, quantæ benignitatis, humilitatis ac patientiæ, quis mortalium valeat edicere? Contendebant enim divinis officiis viriliter insistere, et segnitiam animi mandatorum Domini obedientia superare; animum ab illicitis frænare; passionem carnalium oblectamentorum, quæ quotidie interioris hominis integritatem sauciant, humilis confessionis antidoto purgare ac sanare; supernæ patriæ ardore flagrare; et sese mundo, mundum sibi crucifigere studebant; præterea misericordiæ operibus invigilare, compassionem in miseros, pietatem in afflictos, solamen in desolatos, obedientiam ad superiores, benignitatem ad inferiores, omnimodamque proximorum utilitatem exercere.

2 His et hujusmodi spiritualibus exercitiis prædicti certabant indeficienter complacere Deo Patri, exemplumque fieri bonorum actuum Ecclesiæ nostræ; nec non et ipsius filios frequenti commotione lucrari. Satagebat etiam beatissimus Pater Wandregisilus, pro eodem nepote suo Godone sedulo divinam exorare clementiam, ut mentis ejus indies dignaretur augmentare constantiam, ne labefactari posset per maligni deceptoris versutiam.

Licet

Nobiliter
ortus apud
Verdunenses,

a cum S. Wandregisilo
cujus
nepos erat,

F
c monasticum
amplius,

omni virtute
excellit:

pro eo dum
S. Wandregisilus orat,

A Licet enim toto nisu mentis idem egregius juvenis Godo tam beati viri conaretur sequi vestigia, necdum tamen ad eam sublimium operum ejus studiis suis praevalere aequare certamina.

suavi odore
et Angelica
rore recreatus,

3 Quadam igitur die, cum B. Wandregisilus pro eo altissime precibus insisteret, divinis eas auribus offerens, in cellula sibi constituta talique negotio apta; incomparabilis suavitatis odore, simul et claritate, locus ille coelitus repletur; voxque ad eum Angelica perlata est, Serve Christi, in timore Domini devotissime, pax tibi semper multiplicatur: certa bonum certamen, et his semper insiste operibus, quae per me gerulum quotidie offeruntur Domino. Quia non otio torpentibus, sed in fide currentibus, et pervigili instantia attentissime Christo militantibus vitae aeternae patet, quae jam tibi a Domino reserata est, qualiter cum justorum collegiis gaudiis aeternaliter fruaris mansuris. Nepos quoque tuus Godo, pro quo creberrimis precibus aures Domini sollicitas, vestigia imitabitur tua; cunctisque hujus mundi vanis derelictis, ut strenuus miles ad castra Christi devotissime convolabit. Haec audiens vir Dei, humi prostratus attentissime orationi incubuit; non se in corde suo extollendo, eo quod visitatione Angelica visitari meruisset; sed humilians se, fragilem ac peccatorem fatebatur; et quia non esset dignus, peccatorum naevus foedatus, ut caelesti miraculo magnificaretur.

Godonis se-
riam conver-
sionem dis-
cit:

B

4 At vero ipse egregius Dei cultor, districtiorem desiderans degere vitam, eremise creta plurimum ambiens, mundanos toto nisu semper fugiebat honores, ut cum Christo posset mereri coelestes; locumque omnino opportunum querebat tali aptum negotio: aut, si id forte, vetante mundi turbine, votis non concurreret suis, saltem sub Christi jugo et onere ejus placito regularem exequeretur promptissimus vitam, ut per eum multorum Christo praevio accresceret salus. Cum talia voveret animo, contigit ut, largiente d Erchinoaldo Praefecto, non modicam soli partem acciperet, quo Fontanellae coenobium, una cum venerando nepote suo Godone, ut rudis habitator construeret: quem veterum traditio, ob copiam fontium in eo fluentium loco, hoc nomine vocitabat. Monstrabantur namque in eodem loco vestigia aedificiorum, praeursorum accolarum industria olim patrata, sed externorum hostium feritate belluina funditus solo corequata; in quo magis lustra ferarum, quam habitatio hominum videbatur tunc temporis. Hunc ergo locum vir Domini Wandregisilus, ac praefatus ipsius nepos venerabilis Godo a Patricio sibi indultam, studuerunt, cum nonnullis sibi faventibus, inutilia quaeque evellendo, mundare, demumque fundamenta coenobii jacere, juxta prophetiam Isaiae; in cubilibus, in quibus prius dracones habitabant, orietur viror calami et junci; videlicet fructus bonorum operum ibi nascerentur, ubi prius bestiae commorari ac inhabitare consueverant.

d
Fontanellense
monasterium
construunt,

C

Isa. 35, 7

4 ecclesias
aedificant:

5 Aedificaverunt in ipso loco praefati viri Domini basilicas egregio cultu numero quatuor, in honore videlicet Principis Apostolorum Petri, simulque Doctoris gentium Pauli, sanctique Laurentii, ac Pancratii Martyrum Christi. Misit autem idem vir Domini, dum huic operi insisteret, antefatum nepotem suum Godonem ad urbem Romam, propter pignora Martyrum Christi; ut aedificatis basilicis in promptu haberent Reliquias Sanctorum, quorum nomini et reverentiae dicare disposuerat. Qui votis pii Patris libentissime parens, Romam petiit, e Vitaliano eodem tempore pontificante Sedem ejusdem Ecclesiae: atque ab eo suscepta plurima Apostolorum et Martyrum Christi pignora, una cum benedictione Apostolica, rediens secum detulit, codicumque sacrorum

ad quas S:
Godo Romam
profectus af-
fert Reliquias,
e
et codices
sacros,

Maji T. VI

copiam non minimam: prosperoque cursu, itinere acto, ovans revertitur ad virum Dei.

D
EX MS.

6 Cunctae quae attulerat, idem venerabilis Wandregisilus suscepit. Accersitoque sanctae recordationis Audoeno f Praesule, praefatas quas aedificarat ecclesias ut consecraret, simulque pignora quae praefatus Godo cum ejus auctoritate Romae impetraverat, altaribus Christi imponeret, supplex exorat: quod ita a praedicto Praesule impletum est. Locus autem ipsius coenobii tam fertilis tamque jucundus extitit, ut cum quis ibidem advenerit, inter pomorum nemora et hortorum amenitates virentium, in haec protinus libeat ei prorumpere verba; Quam pulchra tabernacula tua Jacob, et tentoria tua Israel! ut valles nemorosae, ut Paradisi juxta fluvius irrigui, et tabernacula quae fixit Dominus, quasi cedri super aquas. Ad cujus famam plebes undique procurrere, et cultui Religionis dicare curabant praedia plurima; ut plurima Monachorum multitudine adunata, trecentorum eorum esset numerus. Illuc nobilium liberi undique concurrere nitebantur, ut spretis oblectamentis seculi, aeterna cuperent cum tantis his patribus consequi praemia.

f
consecrantur
illae a S. Au-
doeno.

Collectis ibi
400 monachis,

7 At vero vir Domini Godo, tantae consuetudinis contubernia ferre amplius sibi commodum non ducens, magisque singularis pugnae aream subire concupiscens; valedicens beato Patri Wandregisilo, omniique Fratrum collegio, solus devenit ad g Augiae locum; ubi elegit Domino Christo dicare quod vitae erat reliquum. Ea itaque tempestate Augiae locus tam quietus tamque remotus habebatur, ut solitudine non egeret quicumque in eo commorari mallet. Quo ab incolis regionis obtento, in portionem subnitentis Domini h basilicam pro viribus erectam, ut rudis incola, inibi construxit. In qua famulatui Christi se arctius mancipans, sanctam et Deo placitam, liber a cunctis mundi [procellis], reliquam studuit agere vitam. In vigiliis pernox, in oratione sedulus, in jejuniis continuus, in lectione frequens, in meditatione seipsum ante Deum examinans: sicque post devictum triumphatumque seculum, ut miles emeritus Regis sui, praemia peracta recepturus, carnis onus terrae relinquens, vii Kalendas Junii, spiritum benignissimo, cui semper servierat, reddidit Creatori.

S. Godo Au-
giam disce-
dit:
E

h
Ecclesiam ibi
erigit:

et obiit 26
Maji.

8 Igitur post B. Godonis dissolutionem, quidam tyrannus Gentilium per Galliam conduxit exercitum, nomine i Asthemius: qui supradictam basilicam destruxit, nimia ferocitate superatus: quam post diuturna tempora iterum restauravit Eva Comitissa, quae infirmitate corporis valde fuerat anxiosa, almi autem Confessoris gratia repente sanitati est restituta: ideoque in ejus honore, ordine et numero competenti, Monachos statuit ibidem deservire, qui die nocturne vota laudum possent opportune persolvere: de rebus autem propriis, ad necessarios usus; prout oportebat, annuales redditus ordinavit illis k.

Ecclesiam
destructam,
i

F
restaurat Eva
Comitissa.

k

ANNOTATA.

n S. Wandregisilus, alias Wando, seu Wandus, colitur 22 Julii.

b In Actis illius secundis, pater ejus Walchisus, dicitur extitisse consobrinus Pipini. Hujus Vitam et nobilitatem illustravimus ad diem 21 Februarii.

c Monasterium duplex assignari potest, aliud in loco qui dicitur Mons-Falconis, vulgo Montfaucon, in diocesi Virdunensi, cujus incolae Hincmarus in Capitulis cap. 1 Canonicos monasterii appellat, et auctorem Buldericum facit Flodoardus, lib. 4 Hist. Remensis cap. 39. Aliud ultra saltum Jurensem, vocabulo Romani dictum est, a S. Romano monasterii fundatore, cujus

A *Acta* dedimus 28 Februarii. In hoc dicitur S. Wandregisilus decem annis moratus, quando videtur ad eam S. Godo venisse. Nam eo in loco fuit S. Wandregisilus recreatus Angelica visione, de qua hic agitur ex ipsa ejus Vita.

d Erchinoaldus, Praefectus palatii Chlodovei II, filii Dagoberti I, consanguineus ex materna origine SS. Wandregisili et Godonis. Cujus adjutorio cupit monasterium Fontanellense construi anno ejus XI, Christi 648, uti docuimus 14 Aprilis ad Vitam S. Lantberti, successoris S. Wandregisili.

e S. Vitalianus colitur xxvii Januarii, quando ostendimus cum scilicet ab anno 656 usque ad annum 671.

f S. Audenus, sedit ab anno 3 Chlodovei Regis, seu Christi 640, usque ad annum 673, quo mortuus est 24 Augusti.

g Augia, vulgo Oye, in diocesi Trencensi, duabus leucis ultra Sceniam oppidum prope Fluvium Morinum, nunc ab ejus nomine S. Gand appellatur. Meminit hujus fundationis Albericus in Chronico ad an. 676.

h Fuit ecclesia cum monasterio, S. Petri in Oye dicta.

B i Hic videtur aliquis ex Normannis fuisse, qui seculo 9 has ditiones rastarunt.

k Addit Des-Guerrois, Corpus S. Godonis fuisse cum magna veneratione depositum in alto loco, post majus altare.

est mortalitas, et alii ardenti febre, alii morbo caduco, alii morbis aliis contagiosis exstinguiebantur. Tunc varii ad S. Godonem confugerunt, quos ille benigne excepit, et ægrorum alios benedicto oleo ungebat, alios signo salutiferæ Crucis notabat, et ita sanos ad suas ædes remittebat. Adducti etiam cæci, quibus in via virtutum instructis reddidit visum. Feminas etiam, quarum pectora morbus cancer exedebat, signo Crucis liberavit. Varios etiam infantes ægros, a parentibus delatos, sua benedictione et nomine Jesu invocato, sanavit.

10 Perseveravit memoria miraculorum ejus apud posteros, maxime quod ejus adhuc viventis meritis fuisset pestilens mortalitas sublata. Quare cum post restauratam ecclesiam et monasterium, ita rursus peccatis hominum exigentibus, recurrisset ejusdem afflictio mali, et homines tanta multitudine interirent, ut absque ullis exequiis plura corpora in eandem fossam abjicerentur: cum publico voto ad S. Godonem omnes confugerunt, ac desiderarunt die Veneris sancto in Parasceve sacras ejus Reliquias solenni processione circumferri. Sed ea devotio translata fuit in feriam secundam Paschatis, quando accurrente ex vicinis locis magna hominum multitudine, ea processio summa cum devotione omnium et piis lacrymis peracta est, secutaque ex voto desiderata liberatio, cessante mortalitate, ut vix ulli dicto anno e vita migrarent. Addit Des-Guerrois, ex ore Allementi Prioris, quod nemo meminerit quemquam contagioso morbo in dicto monasterio fuisse afflatum, licet eo accurrant peste et aliis contagiosis morbis laborantes, quibus conferuntur Sacramenta Pœnitentiæ et sacrosanctæ Eucharistiæ; quod Monachi meritis S. Godonis attribuant.

D Sanitas multis a vivente collata,

mortalitas sublata:

E

ab eaque servati Monachi.

MIRACULA

Ex Gallico Nicolai Des-Guerrois.

Cum S. Godo apud Augiam degeret, exigentibus peccatis populorum, magna ex pestilenti aere exorta

DE SANCTO BOBOLINO

EPISCOPO VIENNENSI IN GALLIA.

Sylloge de cultu et ætate Sancti: recentiora Elogi.

G. H.

CIRCA DCCXVIII

Cultus sacer.

Tempus Sedis.

Duo fuerunt inter Episcopos Viennenses Bobolini appellati,ambo Sanctis annumerati. Horum primus, Bobo etiam dictus, colitur xiv Junii, at secundus hoc xxvi Maji; quo die ejus veneratio præscribitur in Breviario Viennensi anno MOCXII excuso, et Officium Ecclesiasticum desumitur ex Comrauni Confessoris Pontificis, cum Oratione, Da quæsumus. Tempus Sedis indicatur ab Adone, cum decessore. et successore, et bellis tunc in Gallia gestis, hoc modo. Chilpericus Rex et Ragamfridus Eudonem Ducem in adjutorium expetunt: contra quos Carolus Martellus intrepidus pergit. Eudo Parisios fugiendo pervenit. Chilpericus thesauris sublatiis trans Ligerim in Aquitaniam se eripuit. Chlotharius Rex, scilicet Austrasiorum, eo anno mortuus est. Is est Christi DCCXVIII. His positissubjungitur: Post Eoldum Episcopum Bobolinus Viennensis Episcopus successit. Huic Ostrebertus vir strenuus et nobilis Episcopus succedit Ex his Eoldus (aliis Evoldus et Eoaldus) colitur vii Julii, et Ostrebertus (atus Austrebertus) v Junii. Huic scripsit Epistolam Gregorius Papa II, datam pridie Kalendas Septembris anno tertio Leonis Isaurici, ergo anno Christi DCCXIX: proinde ante istum annum S. Bobolinus ad celestem vitam migrarat. Joannes a Bosco in Antiquitatibus Viennensibus ait, S. Babolinum Viennæ Episcopum præfuisse Leone Imperatore et Dagoberto Rege. Est hic Dagobertus III, qui puer et juvenculus mortuus est anno DCCXV, quo tempore Leo Isauricus

necdum erat Imperator, creatus xxv Martii anno DCCXVII. Potuit tamen S. Bobolinus sub utroque floruisse in sua dignitate Episcopali.

2 Acta desunt. In MS. Martyrologio Viennensis Ecclesiæ, quod accepimus renovatum studio et labore Joannis Lievrai, hoc elogium continetur: Viennæ natalis S. Bobolini Confessoris et Archiepiscopi XLII, Hic regens Ecclesiam suam sub Dagoberto II Francorum Rege, imperante Leone II Isaurico hæretico, tandem post labores et sudores innumeros, illustris miraculis, mortem cum vita commutavit, conditus in Ecclesia sua metropolitana. Saussagus, in Supplemento Martyrologii Gallicani, hoc ei concinnavit Encomium: Viennæ depositio S. Bobolini, illius urbis metropolitæ Episcopi et Confessoris, nomine secundi, qui tempore Dagoberti Regis sedens, animas sibi creditas, coelestis quam gerebat in terra vitæ exemplis, informavit, stratoque per pura vestigia ad felicitatem æternam tramite, excedens e palæstra virtutis et pastoralis vigilantiae cura, in consessum gloriæ candidatorum assumptus est. Hæc Saussagus, quæ de omni Sancto Episcopo dici possunt. Memoria ejusdem inscripta est Ferrarii Catalogo generali Sanctorum, item Catalogo Episcoporum Viennensium collecto a Demochare, Joanne Chenu, Claudio Roberto, Summarthanis, et Joanne Lievrai. At Nicolaus Chorrer in Archiepiscopis Viennensibus, editis to. 1 Status Politici Delphinatus Cap. XI, omittit hunc

F Elogium Lievrai,

et Saussagi.

Secundum

A Secundum Bobolinum: ac primum Bobolinum seu Bobonem osserit hoc xxvi Maji mortuum, quem diem addit ei consecratum esse in Ecclesia Viennensi.

Sed ea de secundo Bobolino accipienda sunt, cum alter colatur xiv Junii.

DE S. BERENGARIO MONACHO

IN URBE S. PAPULI IN GALLIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De ejus ætate, et Flavio Anselmo Vitæ scriptore.

ANNO MXCIII

In monasterio
S. Papuli,

B

S. Berengarius
obit 26 Maji
die Ascen-
sionis.

Inter viros Apostolicos, qui Gallias allato fidei lumine illustrarunt, censetur, S. Papulus, Sacerdos et Martyr, assecla S. Saturnini, primi Tolosatæ Episcopi, habitus; ut latius ad illius notalem diem tertium Novembris dicendum. Sub hujus S. Papuli nomine extat vetus monasterium, quod tempore Pippini Regis constructum ferunt. Monasterio paulatim accrevit urbs, in Sedem Episcopalem erecta anno mcccxxvii a Joanne XXII Papu, cujus erectionis Bullo ediderunt Sammarthani. Est ea in ditione Occitanæ seu Languedocii Auraciensi, dissita Tolosa novem leucis versus Euxum. In isto S. Papuli monasterio seculo undecimo floruit S. Berengarius, mortuus die xxvi Maji, ipso Ascensionis festo, non omni nonagesimo secundo post millesimum, ut passim Acta habent; sed proxime sequenti, anno mxciii; quando cyclo Lunæ xi, Solis x, et littera Dominicali D, Pascha celebratum fuit xvii Aprilis, et consequenter festum Ascensionis dicto die xxvi Maji; cum anno præcedente habente litteras Dominicales DC, cyclo Lunæ x, Solis ix, Pascha fuerit celebratum xxviii Martii, adeoque Ascensionis festum vi Maji.

2 Acta conscripsit Flavius Anselmus, Beccensis Monachus, qui quæ scripsit ex ore testium oculatorum videtur habuisse. Apud Menardum libro 2 Observationum ad hunc xxvi Maji dicitur, videri esse S. Anselmum Cantuariensis, qui superstes fuit S. Berengario. Verum id minus probamus. Dedimus illius Acta ad diem xxi Aprilis: qui quidem (ut ibidem diximus) factus est Monachus Beccensis anno MLX, dein Prior ab anno MLXIII, et Abbas ab anno MLXXVIII, denique designatus Archiepiscopus Cantuariensis, ipso quo S. Berengarius mortuus est anno mxciii, et in ea dignitate vixit usque ad annum mcix: verum hic nusquam legitur appellatus Flavius Anselmus, neque jam Archiepiscopus venisse scitur ad monasterium S. Papuli: nec se tunc scripsisset Beccensem Monachum, sed Archiepiscopum Cantuariensem, aut servum Ecclesiæ Cantuariensis, ut alibi fecit.

3 Utinam vero ab illo qualicunque Flavio Anselmo conscripta Vita integra haberetur! quæ enim habentur, ea veremur ne sint tantum Vitæ amplioris compendia, quorum unum hic dandum continetur in Actis Tolosanorum, a Nicolao Bertrando Jurisconsulto fol. xlv, sed solum usque ad miracula; cum his autem nobis item Tolosa scriptum est ex libro tertio manuscripto Sanctaralis Bernardi Gaudonis, ex Ordine Prædicatorum Episcopi Lodevensis, ex quo etiam descripta nobis fuerunt Acta S. Papuli Martyris, quæ scripsit Flavius Anselmus Beccensis Monachus, in quodam sermone. Similiter hujus Vitæ Titulus notatur: S. Berengarii Monachi et Confessoris monasterii S. Papuli ex gestis ejus, quæ conscripsit Flavius Anselmus Beccensis Monachus, cujus festivitas celebratur vii Kalendas Junii. Aliud compendium, ex Schedis Odonis Gissæ, Tolosa etiam ad nos misit Petrus Possinus, æque ac alter Societatis Jesu Sacerdos, æque scriptis clarus. Integrum id excudit Menardus in

dicto libro 2 Observationum Martyrologii sui Benedictini, cui ad hunc diem inscripsit S. Berengarium. Addiditque hoc compendium in Lectiones, ad Matutinum recitari solitus, fuisse digestum. In eo aliqua continentur omissa ab altero, quæ a nobis suo loco adduntur; et vice versa, aliqua magis contracta invenimus. Bucelinus ex Menardo aliquod Elogium concinnavit, ad hunc xxvi Maji, quod suo Menologio inscripsit. Saussayus etiam in supplemento Martyrologii Gallici eundem celebrat, et auctorem Vitæ censet S. Anselmum Archiepiscopum Cantuariensem; quod rejecimus ex sensu Bernardi Episcopi Lodevensis, cujus ipse interim collectionem allegat.

4 His sic digestis, accipimus, curante præmemorato Petro Possino, ex Archivo S. Papuli descriptum, atque a Canonicis sex et Vicario generali D. Pames rite subsignatum, Commentariolum de Sanctis et mirabilibus ecclesiæ et diocesis S. Papuli: cujus Auctor in progressuogens de Provillianensi Virginum Monasterio, per S. Dominicum instituto, sic loquitur: Ego Petrus, indignus S. Papuli Episcopus. earum puritatem et merita frequenter expertus, testimonium perhibeo, coram Deo et universo mundo, cessante adulatione, pro filiabus carissimis dandum. Nullus istie fuit Episcopus Petrus (secundum Sammarthanos, et missus nobis MS. Catalogum) ante annum mcccclxxv; nec quisquam post annum mccccxii. Inter hos annos duo ejusdem nominis et cognominis du Cros fuerunt, quos germanos vocant Sammarthani, credo patrum et nepotem: nam Fratres, eodem nomine et cognomine, quis dixerit? Prior ex Ordine Cluniacensi assumptus, et Clementis VII Antipapæ Camerarius etiam Cardinalis illius fuit: secundo sedente, Episcopatus documenta et tabularia per Burgundiones fuere disperdita ac expilata; quum ei causam fuisse existimo dictum Commentariolum concinnandi: sed quod ex eo notare possim nihil præter errores invenio. Primo enim sub Abbate Raymundo professus Berengarius dicitur: quia nempe Vita per Anselmum scripta, Raymundo Abbati inscripta fuerat. Deinde mortuus Sanctus notatur, Anno Domini 1392, Maji ultimo, media nocte Ascensionis Dominicæ, Philippo Rege illustri Fraciæ regnante. A tali principio et fine quid boni quis speret? Ut autem librariis imputes annum 1392 scriptum pro 1092: quid facies ultimo Maji die? in quem Ascensio cadere non potest, nisi cum celebratum fuerit Pascha die xxii Aprilis. Hoc vero ante mutationem regiminis, factum anno mcccxxvii, bis tantum contigit seculo xi ac xii, videlicet anno mcliv, et mxcxxviii; seculo autem xiii, etiam bis, videlicet mxcvii et mxcxi, ac rursus anno mcccii, neque postea nisi ipso anno quo primus Petrus Sedem obtinuit.

Ultimum a
Petro Episco-
po scriptum
circa annum
1400

non sine
mendis:
F

Acta scripta
a Flavio
Anselmo,

alio a Can-
tuariensi.

C

Horum com-
pendia in
MSS.

VITA

A

VITA

Auctore Flavio Anselmo Monacho Becceensi.

Ex Lectionibus propriæ Ecclesiæ, lib. 3 Sanctoralis Bernardi Guidonis, et Gestis Tolosanorum Nicolai Bertrandi.

a

PROLOGUS?

b

c

B

Ab adolescentia Sanctus,
d

c

Monachus
dure cubat :

C

varia munia
obit.

Reuerendissimo Domino et Patri a Raymundo, S. Papuli Abbati, Flavius Anselmus Monachus Becceensis, de hac conualle miseriarum conscendere ad populum accinctum nostrum. Cum ad monasterium vestrum forte venissem, et a vobis officiosissime exceptus fuisssem: hoc onus mihi imponere voluistis, ut viri venerabilis ac Deo digni Berengarii vitam, nec non et miracula scriberem; quatenus et præsentibus et posteri cognoscerent, qualis quantusque vir fuerit dum vixit, et post transitum qua miraculorum gloria effulsit. Suscepi igitur onus impositum a vobis, et juxta quod accepi a quam plurimis viris, qui quod dixerunt oculis conspexerunt, memoriæ litterarum contradere b curavi.

2 Vir Vitæ venerabilis c Berengarius in territorio Tolosano extitit oriundus, ex nobilioribus parentibus secundum seculi dignitatem. Pater ejus Bernardus, mater vero Hilloardis dicebantur d. Qui cum esset adhuc infantulus, cœpit bonis moribus præpollere. Fuit enim curde placidus, suavis eloquio, ita ut vix vocaret quemquam nisi aut filium Dei aut filiam Dei; innocens, verbo aut opere nullum ledens, simplex et humilis corde e. Ille ergo electus a Domino, relictis omnibus ut Christum pauperem securius sequeretur, Religionis sumpsit habitum monachalem in cœnobio S. Papuli, diocesis Tolosanae, sub regula B. Benedicti Christo Domino serviturus; in virtutibus et bonis operibus assidue proficiens, et corpus suum cum concupiscentiis in timore Domini crucifigens. Vix enim unquam postea jacuit in lecto, videlicet eo dimisso super nudam terram, capiti suo supponens si quem lapidem invenisset (instar Patriarchæ Jacob, qui in itinere cum obdormisset lapidem supposuit capiti suo, viditque in somnis Angelos ascendentes et descendentes) jacebatque vestitus, corpusculum suum a deliciis et mollitie retrahens ut spiritui subjugaret. Si quando vero jussu Abbatis alicubi pergeret, nunquam super equum aut asinum insidebat, quamobrem parentes ejus verecundabantur: ipse vero ex hoc gloriabatur. Abbati quoque et Fratribus in omnibus obediens erat: unde ordinatione et jussu Abbatis fuit magister puerorum, deinde elemosynarius, postremo operis monasterii custos fuit. Ubi cum populum admoneret, ut se ab illicitis abstineret, avidè et libenter ab omnibus audiebatur, ac si ejus Angelus loqueretur: quod enim docebat verbo, monstrabat opere et exemplo.

Sequitur de miraculis ejus.

Cuidam mulieri sterili, uxori cujusdam Militis, compatiens animo pietatis, et pro ipsa ad Deum preces fundens, prolem a Domino suis meritis et sanctis orationibus impetravit. Factum est autem, et tempus impletum est pariendi: nascitur filius, et in baptismo Berengarius nominatur.

4 Quodam vero die, cum ad ripam fluminis cum quodam famulo suo adesset; conspiciunt in flumine piscem magnum. Tunc vir sanctus, ludendo et quasi optando, dixisse fertur, Deus! quam bonus esset piscis iste ad edendum! Ad hanc ejus vocem piscis ex aqua in terram prosiliit ad pedes Sancti. Cumque famulus ejus, qui cum ipso erat, voluisset pis-

cem accipere; Sanctus, pietate et simplicitate solita D motus, prohibuit, et in aquam redire concessit, et socio suo interdixit ne cuiquam hoc manifestaret quamdiu ipse in corpore maneret. Factum est autem post ejus transitum de hoc mundo, cum ad ejus sepulcrum crebra fierent miracula, tunc istud compertum est ejus socio referente.

5 Dumque dies suos opplevisset in bono, restabat ut consummarentur in gloria anni ejus. Die igitur in f Cœna Domini ante Paresceven, apud g Castrum Lautretum pro necessitatibus sui monasterii consistens, corporis molestia comprehenditur, et ad monasterium cito revertitur, ut in conspectu Fratrum sanctum Deo redderet spiritum. Detinetur itaque usque ad Ascensionem Dominicam illa corporis sui infirmitate, et decoquitur et mundatur sicut aurum in fornace, ut mundus et purus exeat a seculo. Cumque prope esset ut spiritus reverteretur ad Deum qui fecit illum, post confessionem et absolutionem si qua forte commiserat peccatorum, Corporis et Sanguinis Christi communione percepta; erectis sursum oculis hoc dixisse fertur: Domine Deus, quam magnis oculis me aspicias? Post quæ verba sancta illa anima carne soluta est. Transiit autem ex hoc mundo benedicens Dominum Berengarius, ipsa nocte Dominicæ Ascensionis, septimo Kalendas Junii, anno ab Incarnatione Domini h MLXXXIII, Pontificatum Romanæ urbis tenente Papa i Urbano, Francorum Rege k Philippo. Sepultum est autem corpus ejus prope introitum ecclesiæ honorifice, ut decebat. Sed quia furto auferri corpus ipsius timebatur, tumulus ejus muro est circumdatus, et infra ecclesiam reductus: ubi frequens est concursus populorum, ob multitudinem miraculorum. quæ ibi divina pietas meritis S. Berengarii dignata est ostendere, de quibus pauca de pluribus adscribuntur l.

6 Diaconus quidam, nomine Pontius, acuta febri exercruciabatur: venit ad tumulum S. Berengarii, vocitque se ei cereum oblaturum. si ejus beneficio sanitatem consequeretur: et paululum obdormiens, experrectus se febris ardore levatum animadvertit: sed voti inmemor cereum non obtulit: sed iterum febris eum invasit. Statim ille errati pœnitens, accepto cereo ad tumulum viri Dei se contulit: ibique obvolutus tota nocte in oratione perseveravit, cereo ardente: qui, etsi tumulus adhuc sub dio esset, nulla ventorum vi extinguere potuit. Sicque Diaconus ille incolumis discessit. Quædam mulier mente capta, obvios quosque lapidibus impetebat; sæpe nuda, omni pudore muliebri abjecto, cursitabat: sibilabat ut serpens, grunniebat ut porcus, latrabat ut canis. Ad tumulum S. Berengarii a fratre deducta, cum ibi paucos dies et noctes constitisset, anni compos facta ad sanitatem rediit.

7 Altera quædam mulier, orta ex territorio Albiensi, quæ duobus annis visum perdiderat, ad S. Berengarii tumulum veniens, cum ibi in orationibus pernottasset, visum recepit; et sic gaudens et clare videns ad propria remeavit. Gaubertus quidam, Narbonensis civitatis accola, cum et ipse multo tempore cæcus esset, ad S. Berengarii tumulum venire disponens, candelam jam emerat quam deferret. Videns autem Deus fidem viri, priusquam advenisset et antequam Sancti tumulum vidisset, lumen recepit. Ille vero non ingratus, pervenit ad tumulum, Deo et S. Berengario laudes et gratias redditurus, et quæ sibi contigerant enarraturus: ac deinceps limina benefactoris sui annis singulis visitavit.

8 Duo homines in diversis partibus, cum capti essent, et tenerentur in vinculis ferreis alligati, S. Berengarium, ut eos liberaret, humiliter implorabant: quibus Sanctus apparuit, dicens eis. Ite ad locum sepulture meæ, quia liberi facti estis. Et statim

Post longum
morbum obiit
an: 1093
19

E

h
i
k
miraculis
claret:

l
Sanantur febri
laborans,

et amens:
F

cæci illuminantur,

captivi liberantur,

Sterili prolem
impetrat,

offerentem
se piscem re-
mittit in
aquam.

statim ipsorum vincula sunt confracta : quæ secum accipientes, venerunt sicut eis jussum fuerat ad sanctam sepulturam, Deo et Sancto agentes gratias, ut debebant : catenæ vero ante sepulturam appensæ sunt, in testimonium rei gestæ.

9 Quidam cæcus, audita S. Berengarii fama, de longinquo ad eum properavit, ut lumen recipere mereretur. Veniens igitur ad sepulturam Sancti, aliquantos ibi peregit dies : et cum non cito desiderium compleretur, cœpit quasi infideli mente agitari, et cum ira percutere baculo quo sustentabatur tumulum Sancti, et dicere ; Tu Sanctus es ? et ; Tu Sanctus numquam fuisti vel eris, nec miracula unquam fecisti. Falsus est rumor, non est vera fama, quæ dispersa de te cucurrit : sine causa ut stultus huc ad te veni, jam hinc discedam. Hæc et similia blasphemando increpitans, recedebat indignans. Cuique non longe processisset, ventus vehemens verberavit vultum et oculos ejus, et cœpit omnia clare videre. Qui mox intelligens cujus hoc esset opus, reversus quantocius ad tumulum Sancti, egit pœnitentiam, quod male de illo sensisset et male locutus fuisset ; et egit gratias, quod bona ei pro malis reddidisset.

10 Adductus est quidam homo superasinum, contractus et membrorum suorum officio destitutus, ad tumulum Berengarii : qui cum esset ante sacrum corpus, protinus erectus stetit supra pedes suos : et currens ad Monachos ipsius monasterii, qui tunc ejusdam defuncti exequias celebrabant, in stuporem et admirationem convertit corda ipsorum ; dum currentem cernerent, quem prius impotentem viderant et contractum. Paulisperque exequiis intermissis, pulsatis campanis in laudem Dei, Te Deum Laudamus intonant alta voce.

11 Quadam nocte Dominica, dum Fratres more solito illius sacræ noctis vigiliis celebrarent, et copiosus populus convenisset, tam crebro in diversis personis in eadem nocte, S. Berengarii meritis, miracula sunt patrata, ut quinque vicibus in illis mututinis laudibus Te Deum Laudamus cantaverint successive, cum pulsatione campanarum, sicut moris erat ibidem fieri pro singulis miraculis divinitus perpetratis. Multa quidem et alia miracula operatus

est Deus per S. Berengarium, dum adhuc viveret in corpore mortali, et postquam ad cælos migravit a seculo, ubi vivit in Christo, cui est honor et gloria in secula seculorum. Amen.

ANNOTATA.

a *Deest Prologus in Sanctarali Bernardi Guidonis et Actis Tolosanorum. Si tempus hujus Raimundi sciretur, statuendum inde esset de Scriptoris ætate : sed multa diligentia adhibita nihil potuit de Abbatibus istius monasterii inveniri, præter nomen Bernardi, facti de Abbate primi istius Episcopi.*

b *Ita corrigendum censet Menardus, licet MS. habeat curaverunt : erratum sane hic a librario fuisse, occasione vocis conspexerunt, suadet defectus conjunctionis et, quæ alios foret necessaria : quod tamen dum plane certum non est, mnet incerta ætus auctoris.*

c *Idem compendium, Sanctus Berengarius.*

d *Idem : A teneris unguiculis specimen futuræ sanctitatis edere cœpit. Mitis erat ingenio, eloquio suavi etc.*

e *Idem interponit : Summæ fuit castimonie, et toto vitæ decursu virgo permansit. Acta Tolosatium ad verbum conveniunt cum textu Bernardi Guidonis, nisi quod in illis dicatur habitum suscepisse monachalem sub Abbate Raymundo : hoc autem veremur ne solum ideo additum sit, quia huic dicata inveniebatur Vita.*

f *Die 14 Aprilis anni scilicet 1093.*

g *Idem Comp. in quodam Castello, Lauticum dicto, existens, ubi forte legendum Lautricum. Est autem Lautrec oppidum Occitanie in diocesi Castrensi, quinque vel sex leucis in Boream distans ab urbe S. Populi.*

h *Deerat in MSS. unitas, omissa librarii antiquioris errore facili, et a transcribentibus inobservato, quod supplere malui quam offendiculum relinquere.*

i *Hic est Urbanus II, qui sedit a 12 Martii anni 1088, usque ad ætatem anni 1099, quo decessit.*

k *Hic est Philippus I, qui regnavit ab anno 1060 usque ad anno 1108.*

l *Hæc duo miracula desunt apud Bernardum Guidonem.*

DE SS. GUINIZONE ET JANUARIO

MONACHIS CASINENSIBUS.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

Eorum laus in Dialogis Desiderii Ab. Vita a Petro Diae. scripta. Reliquiæ.

Foruerunt hi duo sancti Monachi seculo Christi undecimo, circa annum millesimum et quinquagesimum aut paulo serius vita functi. Dein in eodem monasterio Desiderius Abbas creatus, illud rexit ab anno MLVIII ad annum usque MLXXXVII, quo mortuus est ; cum in Pontificem summum electus, et Victor tertius appellatus, in ea dignitate vixisset post suam electionem anno uno, mensibus tribus, et diebus quatuor ac viginti. Hic conscripsi libros tres Dialogorum, quos nobis ex codice MS Romano curavimus describi, sed postea accepimus etiam typis Romanis editos a Joanne Baptista Maro Canonico S. Angeli in Piscina. Secundum hanc editionem libro Dialogorum primo pagina 20, prima erat memoria prænominatorum Sanctorum Monachorum his verbis : Alius quoque vir venerabilis vitæ, Guinizo nomine, mente et habitu Monachus fuit ; qui ex ulteriori Hispania nostrum

ad cænobium veniens, in hac vicina silva, non parvo tempore, vitam solitariam duxit, ibique in omnipotentis Domini nostri servitio vitam finivit. De quo venerabili viro Joannes Abbas monasterii S. Vincentii, siti juxta ortum Vulturii annis, qui ei familiarissimus fuit, multa miranda mihi, cum adhuc in nostro monasterio Præposituræ curam gereret, referre solitus erat. Cujus discipulus, Januarius nomine, magnæ obedientiæ magnæque abstinentiæ Monachus exstitit. Ac dein narrat Januarii miraculum de candente ferro, nuda manu e terra ad incudem portato, uti infra in Vita describitur num. 10. Rursus pagina 24 idem Desiderius ista scribit : Ea quoque, quæ de hoc egregio viro, videlicet Guinzone, Joannes religiosus Monachus, qui in vicina silva sub anachoretica disciplina solitarius commoratur, solitus est referre, dignum duxi huic nostro associare libello

CIRCA AN. ML.

Memoria in
Dialogis
Desiderii
Abb. dein
Victoris III
Papæ.

alius cæcus
desperabundus
illuminatur,

contractus
sanatur,

varia miracula
patrantur.

D
ACCT. FL.
ANSELM.
EX MS.

E

G. H.

A libello scilicet, quod in Vita narratur num. 12 circa ejus obitum Beneventi cuidam Monacho revelatum. Ita etiam, quæ apud Desiderium de visione tormentorum, Pandulpho Principi post obitum illatorum, referuatur pag. 41, in eadem Vita narrantur num. 9.

Vita datur
ex MSS. au-
ctore Diacono
Casinensi.

2 Ipsa Acta dumus ex Petri Diaconi Casinensis libro, qui inscribitur Ortus et vita justorum sacri cœnobii Casinensis, qui liber in suo autographo manuscripto antiquis ac difficillimis litteris Longobardicis in pergamento, in eodem monasterio sub arctissima custodia asservatur : habemus autem ipsum inde descriptum, ubi capite nono indicatur Vita S. Placidi, et capite xxv late deducitur Vita S. Apollinaris Abbatis, quorum infra in Prologo Petrus facit mentionem : ac postea capite xxix sequitur hic titulus : Incipit Prologus Petri Diaconi in Vitam sancti Guinizonis Patris nostri ; itaque passim titulo Sancti et Confessoris almiflui honoratur. Similiter et Guinizonis discipulus Januarius ab eodem sapius Sanctus appellatur : et ambo in eadem ecclesia sepulti sunt, ad quarum merita declaranda Christus mira patrare dicitur in fine horum Actorum. Est autem ea Vita post annum MC scripta. Idem Petrus Diaconus scripsit opusculum de Viris illustribus Casinensibus etiam a memorata Joanne Baptista Maro Romæ vulgatum : præterea ad Chronicon Casinense, a Leone Osticensi scriptum, adjecit librum quartum, et tertium ipse supplevit. In hoc supplemento capite XLVII describitur miraculum S. Guinizonis, in ecclesia conclusi, et ab Aagelo janus clausis educti, quod infra num. 6 continetur ; Quo miraculo narrato addit : Hujus autem Viri gesta magnifica, discipulique ejus miracula, si quis plenius nosse desiderat, textum vite ejus, a nobis ante hoc ferme septennium exaratum, relegat.

B

Reliquia Ca-
sini observa-
te.

3 Ad hunc Chronici Casinensis locum annotat Angelus de Nuce Abbas Casinensis S. Guinizonis seu Winizonis, et S. Januarii sacras exuvias, venerationi expositas conservari Casini, et diem festum in fastis Benedictinis relatum xxvi Maji ; scilicet apud Wionem, Dorganium, Menardum, Bucelinum, qui dolet sibi, quem damus, Vitam non fuisse visam. Meminit etiam S. Guinizonis Philippus Ferrarius in Catalogo generali, abutatus cum e vita migrasse circa annura MLXXVI. Verum tunc Desiderius se assereret testem oculatum, cum ab anno MLVIII Abbas Casini vixit. Merebatur autem S. Guinizo, ulteriore Hispania ortus, etiam in Hispanico Martyrologio locum : sed factum bene quod ut ignoraverint Dextrinarum fabularum figuli, multis alioqui ineptiis obscuraturi nomen ejus, ut fecerunt circa infinitos alios, quos vel eminus ad Hispaniam pertinere cognoverunt.

C

Caffarellus
Generalis
ornaturus
Basilicam
Casinensem

4 Marcus Antonius Scipio Placentinus, qui anno MDCXXX Neapoli evulgavit Elogia Abbatum sacri Monasterii Casinensis ; inter res præclare gestas a Reverendiss. Patre D. Simplicio Caffarelllo, Congregationis Casinensis Generali Prasidi, cum scribebatur et imprimebatur liber ; Casinatem, inquit, Basilicam magnifice prorsus atque insigniter illustrans, sanctuarium tres circiter palmos depressit, ad eam altitudinem, qua olim a Desiderio Abbate constructum fuerat. Aram maximam variis spectandisque marmoribus, et pretiosis lapidibus miro artificii insertis convestivit, Marmoreis cancellis, ad eximiam speciem. Sanctuarium ambientibus, hujus vero pavementum varii coloris marmore constravit. Ita hæc ea em et alia plura invenimus ipsi anno MDLXI : ad rem autem præsentem potissimum facit, quod, post alia quædam interjecta, sic exponitur : Illud præterea singularis a Deo beneficii promeruit, idem scilicet Generalis Simplicius, quod removendo altari et fodiendo Sanctuario intentus, Divorum corpora Constantini et Simplicii Abbatum ; Carolomanni, Guinizonis ac Januarii Monachorum invenit. Quo eodem tempore cœleste

corpora inven-
it an. 1627 :

Numen servorum suorum sanctitatem ac merita, D multis atque illustribus prodigiis, testatam voluit ; uti luculenter apparet ex tabulis, in quas diligenter et ex fide sunt relata. Guinizonis ac Januarii pretiosa pignora, in novo sacello pereleganti, collocata sunt, e regione sacelli clarissimi Martyris Bertharii.

5 Ex prænominatis Carlomannus, nomen inscriptum habet Menologio Benedictino Bucelini ad XVII Aug. non item Constantinus et Simplicius, S. Patriarchæ Benedicti successores in regimine immediati ; non etiam hos secuti Vitalis et Bonitus, qui æque appellantur a Marco-Antonio Sancti. Sed nullum aspiciam indicium adest specialis honoris ipsis unquam habiti, sicut duobus prioribus, quorum tamen præter nomina nihil retinet historia. Placet porro ex eodem Marco Antonio accipere Actisque subnectere Appendicem, quam iste Elogiis Abbatum subtexuit, de sacrorum pignorum inventionem facta anno MDCXXXVIII, eorumque translatione. Licet enim præcipua eorum, fuerint corpora Sanctorum (ut Casini creditur) Benedicti atque Scolasticæ : quia tamen horum dies nobis jam præterierunt, ibique de tali inventionem aut nihil aut parum admodum dictum est, defectui supplendo opportunus est locus, SS. Guinizonis et Januarii memoriam referens. Interim optamus nancisci Miraculorum, a Marco-Antonio indicatorum, Tabulas, in supplemento Martii ad Acta S. Benedicti proferendas.

cujus rei hi-
storia datur.

E

ACTA

Auctore Petro Diacono Casinensi

Ex Cocide MS. ipsius Monasterii.

PROLOGUS.

Guinizonis eximii ortum obituque descripturus, quem Redemptor omnium cœu sidus splendidissimum istis radiare fecit temporibus, cooperatorem adjutoremque invoco Spiritum sanctum, qui revelat mysteria, et reserat secreta inenarrabilia, qui eundem Confessorem almificum eo potissimum tempore, quo dimittæ sunt veritates a filiis hominum, sanctusque defecit, in Casinensi fulgere fecit cœnobio : indignum ultra et impiissimum reputans, si tam insignis cœlestis curiæ Senatoris gesta in Casinensi tantum occultarentur archisterio, et non potius ad laudem Jesu Christi Imperatoris æterni, qualiter contra sævissimum tyrannum infatigabili lacerto pugnaverit, ejusque proterviam calcans devicerit, ad omnium ædificationem Monachorum ecclesiis Christi, quæ per totum Romani Imperii orbem constructæ sunt destinare. Ad hoc nempe non meæ industriæ, sed Ricardi ejusdem Casinensi Archisterii Reverendi Monachi sum provocatus adhortatusque imperio. Nam cum die quadam in eodem cœnobio de Sanctorum miraculis reproborumque loqueretur suppliciis, inter multa quæ tunc peroravit movere se fatebatur, quod tanti Confessoris oblitterarentur miracula ; et ut nomen ita et gesta illius mirifica, quibus præ omnibus sui temporis hominibus resplenduit enixius, diuturnitate temporum in conspectu occultarentur mortalium ; et eo præcipue tempore, cum Grammaticorum, Dialecticorum Rhetori æque eminentissime ibidem vigerent scientiæ. Hæc igitur dum perorasset, nostram exiguitatem flagitare cepit, ut, quod in beatissimo Placido et Appollinario egeram, hoc in Guinizione facere non recusarem. Tum ego ; Cum tanti Confessoris miracula Fratribus narrentur ab omnibus, ac sæpius sæpiusque relata sint notissima, ejus exarare quid necesse est vitam ? Nec me, inquit, latet, Ricardus, satis ejus patere miracula : sed non te pigeat

Auctor sumit
scribenda Acta

F
rogatu Ricar-
di Monachi.

A pigeat ejus insignissimam apicibus mandare historiam, tam nobis quam posteris generationibus profuturam. Attendendum est enim ac sollicitius præcavendum, ne antiqui hostis versutia nos in hac parte pertentet, qui vitas eorum qui Redemptori nostro in isto placuere cœnobio, describere negligimus. Hinc etenim scriptura dicit: Filii matris meæ pugnaverunt adversus me. Tunc nempe filii sanctæ Ecclesiæ, adversus matris sue Ecclesiæ filios pugnant, cum eorum vitam pestifero taciturnitatis turbine tegunt. Quid ex hoc acturus eris, qui exterorum miracula descripsisti quam plurima, et nostrorum audire fastidisti? Unde et Dominus ait: Nemo Propheta acceptus est in patria sua. Nostræ enim taciturnitatis stoliditas sapientibus mœstitionem, et insipientibus gaudium generat. Sed vereor ne illud nobis dicatur in supremo examinis die: Filios genui et enutrivî, ipsi autem contemnentes spreverunt me: ille namque patrem suum spernit, qui fratrum suorum gesta mirifica apicibus mandare contemnit. Hoc autem ideo flagito, quia corpus illius sacratissimum in nostra quiescit ecclesia, et ea quæ de eodem sancto viro in libris Dialogorum suorum Victor Sedis Apostolicæ Pontifex retulit, nimis compendiosa, valdeque transcursum videntur esse descripta. Hæc venerandus dum vir retulisset, exiguitatem inscientiæ meæ postponens, ad hujusce rei negotium animum impulit: et ad nostri Redemptoris gloriam, sanctissimi Confessoris Vitæ scripturus, sensum aptavi; procul dubio sciens, in narratione virtutum, et illi honorem debitum exhiberi, et audientibus plurimum utilitatis conferri. Nam (teste Deo loquor) quæcumque scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt. Si qua vero [bona] in hoc opusculo prudens forte lector invenerit, beneficio misericordis deputet Conditoris, a quo est omne datum optimum, omne donum perfectum. Lecturos interea suppliciter posco, uti pro nostris commissis Jesum Christum filium Dei Dominum nostrum universalem exorent Pontificem, quatenus me a latrantium rostris eripiens, ac in futuro justi judicii die delictorum remissione concessa, sit mihi præmium fugisse supplicium.

CAPUT I.

S. Guinizonis ortus, vita monastica et eremitica, oppressio monasterii Casinensis. Illius illustre miraculum.

C **T**empore igitur, quo serenissimus Imperator *a* Henricus Romanum, *b* Basilius autem Constantinopolitanum feliciter gubernabant Imperium, sacerdotique vitæ Benedictus *c*, moribus doctrinaque præcipuus, Apostolicæ ac universali præsidebat ecclesiæ; Guinizo Confessor admifficus, apud Casinum cœnobium sole fulgidius claruit: vir plane mirabilis, sanctitate conspicuus, humilitate præcipuus, abstinentia clarus, prophetiæ spiritu splendens, virtutum jubare coruscus, et omni bonitate redimitus. Hic ulteriore Hispania ortus, tantam in se abstinentiam, tantam sectatus est poenitentiam, ut liquidius jam a parentibus valeret agnosci, non ad suæ hereditatis successionem, sed ad divinam potius servitutem eum electum fuisse. Superna scintilla namque in ejus pectusculo divinæ jam lucis splendebat, illius nique qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Cum autem puerilem transcendens, ad illam pervenisset ætatem, in qua vel maxime antiquus hostis genus humanum irretire conatur; tanto eminentius se armatura fidei, gladioque verbi Dei, luricaque bonorum operum cœpit munire, quanto gravius adversum se jacula ignita videbat

insurgere. Cœpit igitur toto mentis desiderio ad altiora conscendere, spiritualia quærere, labentia perituraque relinquere; sed quanto a se conabatur mundi curas abjicere, tanto magis illius nexibus irretiebatur. Cernens itaque vir Dei, non posse se sine gratia ad effectum perducere, quod jam mente conceperat; levavit se super se: relictæque, ut olim Abraham, patria sua, caput monastici ordinis Casinense cœnobium petiit, ibique cum servis Dei vivere cœpit.

3 Eo autem tempore gravissima persecutionum procella eandem cœpit agitare Ecclesiam. Pandolphus *d* namque Capuanus Princeps, supra modum scelestis et inauditis operibus detentus, Casinensi cœnobio persecutionem inferre non desinebat. Primum namque adjiciens peccatum peccato, Reverendissimum *e* Abbatem ex Casinensi monasterio abstrahens, in civitate Capuana custodiæ mancipavit; de Casinensi vero claustro omnes fere Monachos exules fecit; paucos tantum, qui vix duodecim possent complere lectiones, ad corpus B. Benedicti dimittens. In monasterio vero eodem scelestissimum et ultra modum perversum, suæ nequitie complice *f* Basilium, Abbatem, suum potius quam Monachorum, constituit, præbito suis manibus prius turpiter Principi sacramento, quod ultra viginti solidos per annum, de rebus monasterii, omnibus ei traditis, nihil retineret. Ad postremum autem universos monasterii homines in suam fidelitatem jurare faciens, et cuncta castella seu villas ejusdem loci Normannis, qui sibi tunc adhærebant distribuens, *g* Theodinum quendam de monasterii servis, suæ nequitie similem, super cœnobium posuit; eumque apud sanctum Germanum, in ipsa Abbatis curia, manere constituit. Insuper et Rocham, quæ *h* Banna dicitur, illi contradens ad suam fidelitatem; eunctos illi tam Normannos quam ceteros quosque parere præcepit. Jam vero quam pessimus quinque impius idem Theodinus in Dei servos extiterit, in quantam eos sanctumque hunc locum penuriam dedecusque redegerit, etiamsi Maronis aut Tullii mihi inesset facundia, referre non valerem: adeo (ut ex his pauca restringam) ut in ipsa sanctæ Dei Genitricis Assumptione, ad mysterium altaris vinum eis defecerit; adeo nihil reliqui tunc Monachis erat, quod Jeremias in lamentum prorumpens ait: Servi domati sunt nostri, nec fuit qui eriperet nos de manibus eorum.

4 Cumque nec ista rabidissimo sufficerent cani, post dies aliquot jubet nequissimus Princeps cuidam fidei suo, nomine *i* Aldegisio, ut quanto citius ad hoc monasterium veniat, ei que planetam et calicem Henrici Imperatoris, et alia præcipua Ecclesiæ ornamenta, Aquini et Sexti Comitibus impignoranda, perneciter deferat. Cumque ille veniens, rem propter quam missus fuerat indicasset, Adam reverendissimus ejusdem ecclesiæ *k* Paramonarius ait: Ego hæc, quæ vir bone, requiris, neque tibi, neque alicui alii daturus aliquando sum. Verum ea quæ petis, super ipsum, cujus sunt, B. Benedicti altarium ponam; inde ille, qui præsumpserit auferat. Quod cum fecisset, mox ille audacter accedens, jamque super B. Benedicti corpus, manus nefandas extenderet, protinus in faciem corruit, et vehementissima subito paralysi correptus, distorto ore et oculis usque ad mortem permansit. Quod scelestissimus Pandolphus audiens præfatum Basilium misit, omnemque hujus loci thesaurum per illum ad se asportari præcepit, quem gloriosæ memoriæ *l* Carolus, Pipinus frater ejus, Lodovicus, Lotharius, Carlettus, Otto, et Henricus Imperatores S. Benedicto obtulerunt, atque in arce S. Agathæ, omnia simul condens, seposuit. Tali igitur modo abrasis a nefandissimo

Principe

D
A PETRO
DIACONO

Casinum venit

d

e

a Pandulpho
Capuano Prin-
cipe turbatum

E

g
institutione
pessimorum
Abbatis et Pro-
cura/oris.

x

Thren. 5, 9

F

i

et Abbatis
donariis sa-
cris omnibus,

h

l
ab hoc in sa-
tutudinem
di/ressus
Guinizo.

Cant. 1, 5

Luc. 4, 24.

sai. 1, 2 .

quia corpus
quiescit in
ecclesia Ca-
sini.

Rom. 5, 4

In Hispania
natus,

juvenis pietati
addictus,

A PETRO
DI SC. CAS.

A Principe funditus monasterii rebus, vir Domini Guinizo, eremiticam vitam ducturus, a Fratribus licentiam petiit, atque in eodem monte non longe a monasterio sibi cellam fecit : ibique in omnibus jejuniis ac vigiliis persistens, omnipotentem Deum flagitare cepit enixius, ut Casinensi cœnobio solita pietate succurreret ; filiosque ejus, a scelestissimo Pandulfo dispersos, ad eundem Ecclesiam iterum revocaret.

revocatur
Casinum a
monachis
fame pressis :

5 Eo autem tempore, cum prædicti Casinensis cœnobii Fratres maxima stipendii premerentur inopia, almifici Patris Guinizonis sanctitatem, vitam, ac mores agnoscentes esse præcipuam, eum convocantes in medium, tale ad eum habuere omnes colloquium. Quantis jam dudum, Frater dulcissime, simul oppressi miseriis, quantisque tribulationibus coarctemur, vestræ dilectioni non manet incognitum. Jam enim pervenit gladius usque ad animam : jam consummatio desolationis in hoc loco a Principe facta est : jam namque totum deprædati sunt cœnobium, possessionesque B. Benedicti in suis utilitatibus retorserunt ; nosque fames dirissima cruciat, et quale vitæ capiamus remedium penitus ignoramus.

B Sed Dei omnipotentis confisi clementia, vestram fraternitatem suppliciter poscimus, ut ad Theodini perlibentissime curiam quantocius properes ; confidimus enim in Domino et in potentia virtutis ejus, quod nobis in tanto periculo positis concedet remedium. Hæc vir Domini audiens, ait : Fratres et Domini mei, nostrumque unicum ac singulare remedium, cur adeo mæstum animum geritis ? Confidite in eo qui vicit mundum, qui percutit et sanat, vulnerat et medetur ; qui ideo hic flagella irrogat, ne in æternum puniat. Recolite quia Pater sanctissimus Benedictus præsentio rem quam si viveret pollicitus est se futurum ; unde in tribulatione gratias agentes, illud cum Job decantemus canticum : Si bona suscepimus de manu Domini, mala quare non suscipiamus ? Unum autem a dilectione postulo vestra, ut pro me Domino Jesu Christo Patrique sanctissimo Benedicto preces fundatis, quatenus Theodini miserrimi vultum mihi placabilem faciat, mentemque ejus ad preces meas inclinet, quo ab eo valeam obtinere quod rogaturus sum.

rosque con-
solatus,

Job. 2. 10

Procuratorem
adit et fru-
mentum petit,

C His dictis, nulla interposita mora omnium Fratrum se prosternens vestigiis, sumpto baculo iter aggressus est. Mox vero ut ad Rocham crudelissimo servo præsentatus est, cur illuc tantus vir venire insolite voluisset, inquisitus est. Cui vir Dei respondit : Nostrum procul dubio hujus rei ad hunc locum noveris extitisse adventum, ut Fratribus nostris, alimentorum necessitatem patientibus, frumenti præstes auxilium. Qui inter multa verborum convitia, servilis ut est consuetudinis, respondit : Cur non laboratis manibus vestris, sicut vobis Regula præcipit ? Tunc vir Dei, quia alii infirmi sunt, alii vero in decrepita jam ætate consistunt. Sed cum multis vir Dei instaret precibus, respondit : Ne vestra demum verba parvipendere videar, hac mecum nocte si perseverare volueris, centum tibi millia modios, diei illucescente aurora, vestri gratia tribuam. Quæ omnia vir Dei subdole prætexi sentiens, Regulæ præcepta sese nullo modo violaturum fore respondit. At Theodinus, dum in mente sua anxius quæreret, quo venena perfidiæ fundere posset ; diabolicis tandem exagitatus stimulis, dum servum Dei orationis gratia ecclesiam intrasse conspiceret, cepit intra se hæc tacitus volvere. Quia manere hodie sponte nobiscum noluit iste, persistat invitus ; sicque cum summa diligentia claudi ecclesiam fecit : virgam vero, quam in manu servus Dei adduxerat, uxori suæ tradidit, et eam in arcam claudi præcepit. Sed humani generis Conditor, qui

ideo ecclesie
includitur,

in se sperantes non deserit, misit Angelum suum, qui salvo januarum signaculo eum de ecclesia abstrahens, in montis pede servum Dei deposuit. Rustici vero ex more sero redeuntes a ruribus, percunctati a castri habitatoribus, siquid novi in illis partibus nuperrime gestum foret, respondere se omnino nihil aliud vidisse, nisi quemdam hominem solitarium, disalceatis pedibus in gambuctam in manu portantem. Theodinus vero nequissimus servus hoc audiens, evocat confestim Presbyterum et Marottam uxorem suam, et quid de Dei homine actum fuisset, solícite cepit inquirere. Et cum in ecclesia eum permanere dixissent, ut eum ad Theodinum perducerent concito gradu perrexerunt ; quem invenire non prævalentes, ei nuntiare curarunt ; uxor autem ejus baculum, quem in area posuerat, similiter requirens, invenire non potuit. Qualiter autem omnipotens Deus de ecclesia januis clausis servum suum abstraxerit, usque hodie manet incognitum.

D
inde tamen
januis clausis
eductur.

m

ANNOTATA.

a Imperavit S. Henricus ab anno 1002 usque ad annum 1024, quo obiit 14 Julii. E

b Illic est Basilus Porphyrogenitus, Romani Junioris filius, qui cum fratre Constantino imperavit annos 50, mortuus anno 1025.

c Benedictus VIII, præfuit Ecclesiæ ab anno 1013, usque ad 27 Februarii anni 1024. Sed hæc relata spectant ad ultimos illorum annos, et primos vitæ monasticæ S. Guinizonis.

d Pandulphus, hujus nominis, quartus Capuæ Princeps, anno 1022 a S. Henrico carceri mancipatus post ejus obitum vinculis solutus, Capuam expugnatam recepit anno 1026.

e Theobaldum Abbatem 32, per 4 fere annos Capuæ detentum (scilicet ab anno 1026 ad 1030) inde Neapolim, et post dies aliquot in Marchias profectum, in monasterio S. Liberatoris usque ad obitum per quinque circiter annos conversatum, tradit Leo Ostiensis lib. 2 cap. 58 et seqq. et Peregrinus, in Theobaldo Abbate, hunc ait defunctum esse anno 1035, 3 Junii.

f Basilus, genere Calaber, sedit anais duobus ab anno 1036 ad an. 1038.

g De Theodino seu Todino eadem latius habuit Leo lib. 2 cap. 59.

h Banna, Leoni Vantra et Branta.

i Hæc de Adalgisio habet Leo lib. 2 cap. 31. F

k Leo Qui tunc Ecclesiæ curam habebat.

l Imo Carlomannus, ibidem Monachus factus, frater Pippini Regis : tum Ludovicus Pius, Lotharius ejus filius : at quis Carlettus, diminutive sic dictus, eoque distinctus a Carolo Magno ? an Carolus Calvus vel Carolus Crassus ? Mirum est Magnum reticeri. Otto primus et Otto tertius bona Casinensibus confirmarunt, et ultimus duabus coronis argenteis basilicam exornavit : at de donis a S. Henrico oblati, quando eum S. Benedictus sanavit, legendum caput 43 lib. 2 apud dictum Leonem.

m Ita idem Petrus Diaconus in Miraculis S. Benedicti Casini patris, a nobis ad 21 Martii editis pag. 296 num. 37. gambuctam claudi sanati ante fores ecclesiæ suspensam ait, ubi plura de hac voce sunt indicata sub littera d.

CAPUT II.

Casinum a suis invasoribus liberatum : hi divinitus puniti, SS. Januarii et Guinizonis in vita et post obitum miracula.

Sed cum idem omnipotens Deus tantis direptionibus

A bus decrevisset finem imponere; Casinensis cœnobii Fratres, ultra montes ad Imperatorem pergentes, quæ mala a Pandulpho pertulerant retulere; orantes ut ad Italiam dignaretur venire, ac Casinense cœnobium, quod caput omnium monasteriorum a Domino Jesu Christo per Patrem Benedictum statutum fuerat, quod omnes Imperatores sub sua tutela reverenter nimis habuerant, de sævissimi tyranni manibus potenter erueret. Conradus *a* autem Imperator, his auditis ira succensus, cum valido nimis totius Occidentis exercitu transitis Alpibus Romanam advenit; ibique habito cum Romanis consilio, strenuos a latere suo Principi destinavit viros, mandans, et nisi indignationem Romani Imperii vellet protinus experiri, monasterio Casinensi cuncta quæ abstulerat confestim restitueret. Sed cum hi, qui ab Imperatore missi fuerant, nihil profecissent; cernens Augustus se a Pandulpho contemni, sumpto exercitu venit Casinum. Quod cum Fratribus fuisset relatum, *b* dixerunt: Tempus tacendi transit, et loquendi tempus advenit: ecce illoxit dies redemptionis nostræ: descendamus, et Imperatori omnia quæ sunt necessaria præparemus. Alia autem die Imperator, Benedicto Patri se commendaturus, montis ascendit verticem: cumque Capitulum, una cum Henrico Rege filio suo, ingressus fuisset; surgentes Monachi, omnes in terram ante faciem Imperatoris se prostravere, surgentesque; Ita vos, inquit, expectavimus, ita faciem vestram contempleri desideravimus, acsi justorum animæ in inferno Redemptoris adventum expectasse noscuntur. Et iterum omnes in faciem ruentes, quæ et quanta mala per duodecim annos a Pandulpho passi fuerant referunt. Tunc Imperator in fletum erumpens, ob eam solummodo causam se ad partes istas transisse, ut sanctissimi, Patris benedicti cœnobium de iugo servitutis ereptum pristinae redderet libertati, iurejurando affirmabat. Ibi autem Imperator aliquamdiu demoratus, *c* Richerium in eodem Casinensi cœnobio Abbatem constituit: indeque recedens Capuam, super Principem sine mora perrexit; ibique *d* Guaimarium Principem ordinans, omnem terram S. Benedicti restituit.

e S. Scelestissimus autem Pandulphus, una cum Basilio suo ad Imperatorem Constantinopolim abiit: a quo justo Dei iudicio in exilium directus *e* est. Theodinus vero, disponente Deo a Richerio Abbate captus, virgis cæsus ac tonsus, nec non sacco indutus, et ad cernendam farinam more servorum in pistrino positus est. Normanni vero, qui tanti loci infestatores extiterant, centum quinquaginta intra biennium diversa morte consumpti sunt. Comes autem illorum, qui terram monasterii vastare disposuerat, eo die quo id se acturum sperabat, subitanea morte defunctus est. Siconolfus vero Aquinensis Comes, et ipse ex persecutoribus, Dei iudicio percussus, una cum duobus millibus quingentis civitatis suæ habitatoribus, eodem anno mortuus est. Pandulphus autem pro his, quæ in Casinensi Ecclesia gessit, licet in hoc seculo pœnam sustinuit, in futuro tamen pœna non caruit; quod certius probabitur, si ea quæ de eo visa sunt in medium deducantur.

9 Sergius namque magister militum, qui Neapolitanæ præerat urbi, in ipso sancto Paschali Sabato silvam suis cum pueris venaturus ingreditur: tensisque retibus, ad insequendos apros per silvam omnes sese cum canibus huc illucque diffundunt. Fit autem venantibus eis aper obvinus, qui priusquam retiam involveretur laqueo, confossus veribus captioni cessit eorum. Cum autem ad occasum sol vergens, tardioris horæ noctisque jam imminuentis indicia certa referret; sumpta quam ceperant venatione, celerem cum universis domum repedationem

Maji T. VI

arripuit: uno dumtaxat post se puero, Pythagora nomine, derelicto; cui, ut collectis retibus summa sese cum festinatione sequeretur, præcepit. Cum autem jussionibus parens dominicis, dominum celeri cursu sequeretur; duo repente Monachi, vultus admodum reverendi, ei sese in itinere obvios obtulere. Cuius timore exterritus puer, quinam essent inquireret; illi, Procul, inquit, ab animo repelle formidinem, nosque intrepidus comitare. Cum itaque pereandem silvam simul proficiscentes aliquantulum processisset, venerunt ad locum quemdam cœnosum valde aspectuque horribilem; ibique Pythagoræ Monachi, qui videbantur, Pandulphum Principem subitus ostendunt, ferreis nexum vinculis, atque in cœno lacus ad gulam usque demersum. Visi sunt interea duo Æthiopes in restis speciem vites contorquere agrestes: quibus collum Principis colligantes, missum in inferiora lacus, ad superiora trahebant. Cumque hos Æthiopes per vices alternare conspiceret, immensa licet correptus formidine, Pandulphum tamen, alloquitur, tantique ab eo causam discriminis percunctatur.

10 Tum ille, silens et ejulans, in hujus verba responsionis erumpit: Licet, o Pythagora, multiplicibus et infinitis facinoribus meis multiplicia et infinita mihi sint parata supplicia; hujus tamen, cujus ipse conspector es, pœnæ nullam aliam causam noveris esse, nisi quod aureum calicem de sancti Patris Benedicti cœnobio sacrilega ductus cupiditate, abstraxi, eique moriens minime reddere procuravi. Unde obnixè deprecor, ac per Jesum Christum Deum, cujus infelix ego præcepta contemnens in hanc sum detrusus voraginem, te obtestor; ne usque Capuam itineris pigriteris fatigationem subire, eamque, quæ mihi in conjugem fuit copulata adire, eique pœnam meam, cujus te Deus viso ipso cognitorem voluit, intimare; pœnæque causam abstractionem esse calicis memorati, te meis eloquiis didicisse; meque rogare, et obtestari obnixè, ut pristini dilectionem amoris in memoriam revocet, ablatumque calicem sancto loco ocius et sub omni celeritate restituendum procuret. Ad hæc Pythagoras, Non, inquit, verbis meis, ut reor, uxor tua adhibitura est fidem; neque quod te viderim, vel quod ipse patiaris talia, creditura. Tunc Princeps ait: Ut uxor mea tuis debeat fidem inambiguam adhibere sermonibus, hoc illi dabis indubiæ certitudinis signum, dicens; præfatum calicem Pandulphum Guatæ filium habere pro pignore: rogabisque ex persona mea, ut si quæ in ipsius animo conjugalis resident amoris vestigia, solidos, pro quibus calix in pignus est traditus, Guatæ reddere non moretur; sanctoque calicem monasterio restituere, ut quam pro ablatione calicis pœnam mereor pati, ea, calice restituto, merear liberari. Quibus dictis visio omnis illa ab oculis pueri ablata est. Qui reversus domum, gravi continuo languore corripitur, qui per singulos dies invalescens, vitam ei brevi temporis spatio terminavit. Prius vero quam decederet vita, Pandulphum, cui præfatus calix fuerat in arrhabonem commissus, contigit venire Neapolim, et ex ipsius ore Pythagoræ hanc seriatim visionem audire. Qui cum reversus Capuam uxori Principis cuncta intimasset, parvi pendens mulier verba, nec pretium quod vir acceperat mutuo restituere, nec calicem restituendum ecclesiæ curavit recipere.

11 His taliter prælibatis ad S. Januarii, Guinizonis discipuli, *g* enarranda miracula veniamus. Hic igitur cum in Guinizonis erudiretur doctrina, magnis abstinentiæ obedientiæque cœpit pollere virtutibus. Qui cum tempore quodam a magistro, ut ferramenta quibus erant soliti operari, reficeret, Aquinum missus fuisset; domum fabri ferrarii adiit atque ab eo ferramenta sibi reparari data mercede poposcit. Erat autem a

57

natura

D
A. PETRO
DIAC. CAS.
servus Py-
thagoras,

videt Pan-
dulphum
torqueri,

ob calicem
aureum
ablatum,
E

rogatur uxo-
rem de resti-
tutione
monere:

F

quod ille mo-
riturus fru-
stra fuit.

g

S. Januarius
ob corpulen-
tiam et rubo-
rem irrisus,

A. PETRO
DIAC. CAS.

A natura S. Januario quædam attributa corpulentia, ruborque genarum in tantum, ut mira quoque abstinentia exinanire duo ista in Januario non sufficerent. Faber ergo ferrarius, figens obtutus in Januarius, cepit de eorum adstantibus risum facere, ejusque corpulentiam et ruborem esculentioribus cibis vinique potationibus assiduis deputare. Ad quam falsam suspicionem de eo præsumptam sanctus Januarius respondit : Potens est Deus facere, ut de pinguedine et rubore meo falsa vos pœniteat opinatos. Interim autem dum faber ferrarius, quæ artis erant suæ, operari non desinebat; fervens nimique ruboris ferrum de igne extrahit, super incudem ponit, idque fortuito excussum forcipe, incude desiliens, in terram decedit; quod continuo correptum manu S. Januarius incudi restituit, cunctorumque, qui præsentibus adstantibus, tremore corpora, animos stupore replevit : eoque facto, neque ex edacitate se nimia corpulentum, neque ex vini potatione sedula rubeo-centem, evidentissime omnibus patefecit. Non enim adstantium quispiam vel tenuiter ultra potuit opinari, sanctum Januarius edacem vel bibulum, per quem tantæ virtutis in eorum oculis Creator omnipotens demonstrare voluit signum. Cum autem ferramentis reffectis ad cellam suam remeasset Januarius, vehementer a Magistro est verbis increpationis correptus, quod insultantibus cedens, virtutis signum in eorum facere conspectibus præsumpsisset. Cuiusque ad hæc S. Januarius stupens percunctaretur ab eo, quo revelante ista ei insinuata fuissent, Guinizo vir Dei, respondit, Cujus tibi virtute signum tantum concessum est exterius facere, eodem revelante interius illud mihi concessum est scire. In quo facto Guinizo facta absentis discipuli contuitus, Elisæo; in extinctione vero virtutis igneæ, tribus pueris similis Januarius factus est.

ferro candenti sublato se purgat,

quod propheticè sciens Guinizo redarguit,

ut etiam uvas furto sublatis;

12 Non multis dierum transactis curriculis, cum ad S. Germani curiam, rebus expetentibus, missus fuisset, omniaque Guinizo jam perfecisset; ecce quemdam perspexit hominem, qui calathum uvis refertum, quas latrocinio acquisierat, suis in lumeris defererebat. Quod cum venerabilis Pater Guinizo, sancto repletus Spiritu, cognovisset; protinus vociferans ad se illum venire præcepit. Qui cum sceleris sui se conscium manere cognosceret, ad servum Dei oculus venit. Qui ait : Unde hæc uvæ, furcifer? Unde eas adducis? Ad hæc callidus fur sese dissimulans, eas a sua vinea se collegisse jurejurando affirmabat. Tunc vir Dei respondit : Non sic, sed potius eas de tali vinea collegisti. Qui demum victum se sentiens, tanti viri admirans benignitatem, de commissis veniam postulat. Quem cum ad rectæ vitæ tramitem Guinizo Pater sanctissimus diu monuisset dixit : Curre frater, curre velocius; et ad vineam, unde uvas rapuisti, ferre summo opere satage : ecce enim super eas diabolus sedentem conspicio. Qui cursu velocissimo mandata perficiens, ad vineam, unde uvas abstulerat, easdem reportare curavit.

et mortuus 26 Maji,

(quod eo die Beneventi scitum)

13 Guinizo autem Pater almificus, expleto sui temporis cursu laudabili, perrexit ad Dominum vii Kal. Junii. Eo vero die, quo de hoc mundo recessit, quidam h Frater apud Beneventum positus, ejus excessum per spiritum cognovit, et adstantibus ibi Fratribus dixit, omni remoto scrupulo hæsitacionis : Estote certissimi, in Casinensi Monasterio magni quemdam meriti hodierna die migrasse ad Dominum. Ad quæ nimirum verba mentes audientium omnium in stuporem sunt versæ, quod migrationem viri, per octoginta fere passuum milia separati, tanta sibi acciperet firmitatis certitudine nuntiari. Diligentior tamen perquisitione rei veritatem discutientes, cognovere profecto, eodem die Guinizonem Patrem mi-

grasse, quo nimirum magnum quemdam in Casinensi monasterio virum memoratus Frater obliisse cognovit, ejusque ceteris obitum revelavit. Sepultus vero est in Ecclesia sancti Confessoris Christi Nicolai, in loculo plumbeo ad dexteram partem altaris, in loco qui dicitur i Cyconia : in quo et sanctus Januarius discipulus defunctus una cum Magistro suo positus est : ad quorum Christus merita declaranda, mira in diem usque hodiernum patrare non cessat.

D claret et miraculis, S. Januario conspultus.

i

ANNOTATA.

a Conradus, S. Henrico anno 1024 subrogatus, in Italiam venit anno 1038.

b Hæc Azzo unus ex Prioribus dixit apud Leonem cap. 63 libri 2, ubi eadem referuntur.

c Richerius Bavarus, cœnobii Leonensis Abbas, dein Casinensis ab anno 1038 ad annum 1055.

d Guinarius Princeps Salernitanus, istius nominis quartus, uti in stemmate Principum Salerni ostendit Peregrinus.

e Addit Leo cap. 65, ubi, in exilio, miser per duos et eo amplius annos, usque ad mortem videlicet Imperatoris, est remoratus. Erat is Michael Paphlago, E vitu sanctus 10 Decembris anno 1041.

f Desiderius Abbas, eadem narraturus lib. 1 Dialogorum, pag. 41 ita præfatur : Res est mirabilis et multum stupenda, quam narro, sed ita a pluribus cognita, ut de ea ab aliquo in nullo debeat dubitari. Deinde omnia ibidem narrantur, quæ, verbo subinde aut phrasi mutata, referuntur toto hoc numero : uti etiam apud Leonem cap. 60, et Baronium anno 1038 num. 11.

g Hæc etiam dictus Desiderius refert pag. 20.

h Hæc ex ore Joannis Monachi, qui tunc Beneventi degebat, retulit etiam Desiderius pag. 24.

i Non invenio qui doceat, ubinam fuerit locus iste.

CAPUT III.

Novissima Sanctorum corporum inventio anno 1627, a Marco Antonio Scipione Monacho Casinensi descripta.

Admonet me insignis sacrarum Reliquiarum inventio, et, quæ ipsiusmet inventionis festam gratulationem adauxere, illustria prodigia; ne silentii tenebris involvam, quæ Deus eximio suæ bonitatis munere, nobis eduxit in lucem; neve posteris juste meipsum accusandi locus relinquatur, qui toties de Majorum nostrorum taciturnitate, vel scribendi parsimonia in hoc genere conqueri soleo, ac pene indignabundus expostulare. Ab suscepta igitur Casinate Præfectura, versabat intento animo Simplicius, si qua posset clarissimi monachorum Parentis ac Magistri sepulchrum (quod frequentissimo concursu omnium undique gentium quotidie celebratur) splendidius ac magnificentius exornare; idque non sua tantum unius religione ac studio; sed communi etiam tum Sodalitii, tum Congregationis totius Casinensis nomine atque existimatione permotus. At quoniam istuc ipsum intelligebat commode perfici non posse, nisi templi sanctuarium (quo in medio, sub ara maxima, D. Benedicti sacratissimum corpus requiescit) in meliorem formam redigeretur; excogitatum prius est, de ipsomet sanctuario (reliqua templi parte non diminuta) in laxioris aræ spatium protrahendo : id enim videbatur non solum ad rem propositam necessario requiri; sed etiam ad venustiores aspectum basilicam introeuntibus, et ad sacras functiones (solenniores præsertim) pro dignitate commodius obeundas, mirabiliter conferre. Accersiti hanc in rem non ignobiles Architecti, locus per

Simplicius Generatis

F

ornaturus S. Benedicti sepulchrum

A per attente inspectus ac dimensus, plures descriptæ formæ, postremo pronuntiatum, rem plane arduam felicis exitus spe tentari non posse.

delineationem
committit
architecto:

14 Cum Abbas ne ita quidem acquiesceret; anno insequenti Equitem Cosmam Fansagum Bergomatem, architectonices peritissimum, Neapoli denuo Casinum evocat. Monet, quantum sibi curæ sit sanctuarii amplificatio, quantum ipsius arti confidat, quantum de sedulitate atque industria sibinet polliceatur; videat proinde accuratius, quid hac in re artificio assequi possit atque efficere. Cosmas, diu secum meditatus, tandem Abbati novam graphidem exhibet, ad quam expetitur opus aggredi ac perficere destinabat. Cum ceteris ad eam diem prolatis exemplaribus haud paulo amplius illud arrisisset; placuit Simplicio, ad ejus normam futurum ædificium conformari. Verum antequam manus operi admoventur; Eques nocte per quietem audire sibi visus est, qui se capillo apprehensum executiens, repeteret, altaris ac sanctuarii formam parum esse idoneam, parum fini ad quem exigebatur deservire; surgeret proinde, aliamque superiore elegantiore, et Casinatis ædis amplitudini magis accomodatam, delinearet. Hic Cosmas, recentis visi timore horroreque perfusus, accubantes in proximo famulos trepide inclamat. Accurrunt; jubet lumen afferri; statimque arrepto stylo, novum exemplar, durante adhuc pavore, deformat; ex quo deinde institutum perfectumque opus, pene ad miraculum, feliciter cessit.

hic factam,
visu monitus,
mutat:

B

15 Aliquot post menses, incepto jam opere, depressoque ad tres palmos sanctuario, cum ara maxima eundem in modum aptanda superesset; non una hic cura Simplicii animum et cogitationem anxie distrabebat. Altare ipsum demoliri, iterum postea restituendi consilio, non placebat: quod Alexander Pontifex. Desiderii Abbatis rogatu, in Casinatis templi dedicatione, illud idem sacrasset: porro quamlibet in partem illud impellere, quin, vel levissimo motu, præ vastitate modis ac vetustate fatisceret, videbatur longe difficillimum. Accedebat summa religio ac reverentia sanctissimi Patriarchæ Benedicti ejusque Sororis Scolasticæ: quorum sacræ exuviæ, cum aliorum pretiosis cineribus, sub eodem altari delitescebant. Erat vero timendum maxime, ne qua labe, vel graviore ruderum casu, vel cæmentariorum imprudentia, religiosissimo sepulchro inferretur. Deterrebat etiam ab aggressionem operis, recordatio cœlestis vindictæ, quæ nonnullos olim, hæc eadem curiosius ausos investigare ac perscrutari, nedum aliis gravioribus incommodis, sed repentino etiam ac miserabili mortis genere muletaverat. Hoc metu quo se expediret Simplicius, statuit, remotis arbitris, de futuro eventu privatim periculum facere. Igitur, duobus Monachis et uno dumtaxat fabro comitatus, intra templum se abdixit; ibique oclusis foribus, jussit cæmentarium prope aram fornicem perfringere, quantum homini admittendo satis esset.

Dubius Abbas an etiam
altare mutaret,

C

dum illud
secreto explorat,

16 Aditu ad interiorē cameram patefacto, ingressi separatim Patres advertunt, posse aram (inoffenso fornice et Sanctissimi Patriarchæ Mausoleo) ad sanctuarii planitiem demitti. Auxere letitiam inventi loculi, plurium Monachorum sanctissimis Reliquiis locupletes: e quibus inusitata gratissimi odoris suavitas efflabatur. Porro duplex istud animi gaudium, iugens etiam admirabilitas excepit. Quo tempore namque inspicendis tractandisque Divorum tumultis Abbas et socii distinebantur, pneumatica sacræ basilicæ organa, non in una cœnobii parte, a multis nostrorum Sodalium exauilita sunt, suavissimi concentus symphoniam emodulari; cum tamen neque pulsarentur a quoquam, neque

Reliquias
invenit,

et basilicæ
organa, pul-
sante nemi-
ne, a multis
audiuntur,

intra clausi templi ambitum a religiosis quæsitorebus audirentur. Sed enim admiranda hæc (quæ mense Julio contigere) haud longum post tempus nova denuo prodigia cumularunt. Altaris moles, sane pergrandis, quæ (uti diximus) necessario removenda erat, ne ulla ex parte inter agitandum labefactaretur, asseribus diligenter obsepta est, arctæque validis funibus constricta. Jamque ea introrsus ad chorum tres circiter ulnas (quantum videlicet opus erat) submota, nox laborantibus operariis obrepsit. Animadverterat Architectus, aram ipsam, non in medio (uti debuerat) sed propius ad dexteram sanctuarii partem, fuisse collocatam. Itaque impellendo in sinistrum latus altari (ad eam videlicet deformitatem tollendam) aptatis jam machinis, cum opportunum diei tempus defecisset, fabri imperfecto ab opere recesserunt. Postridie mane Eques Cosmas et cæmentarii templum repetentes, dum parant destinatum in locum arant urgere, stupentes atque attoniti vident, nihil ultra opus esse ingenio et conatu: altare in median sanctuarii partem fuisse submotum. Res, aliis atque aliis (ut fit) enarrata perspectaque, ingentis miraculi vim habuit: nam neque, sine multorum diuturna ope, moveri potuisset; neque vel meridiana in luce, sine attentissima cura et accurato linæ et perpendiculi usu, præfinito in loco illæsum ad amussim collocari.

D
A. PETRO
DIAC. CAS.

postridie in-
venitur ara
sponte in si-
nistrum latus
secessisse:

E

17 Eodem die Monachi Sanctorum lipsana, e subterraneo tumulo, ad sacrarium transtulere: ibidem asservaturi, quoad altaris opus atque ornamentum perficeretur. Dum autem sacri thesauri arculas elevant, pulvere subjectum loculis solum consternente, aspiciunt ex eisdem loculis unum (quo DD. Simplicii et Constantini Abbatum includebantur exuviæ) illustribus guttis undique abundanter humescere ac perfundi. Collectus statim in vitreas ampullas gossipinis flocculis affluens liquor, qua par est reverentia et religione, a Casinatibus asservatur. Simplicius diœcesim perlustrans, eo ipso die apud sanctum Petrum in fine (quod oppidum septem fere miliaribus a sacro cœnobio distat) commorabatur: cumque, obducto circumquaque nubilus cœlo, per fenestram prospiceret; oculis forte Casinum versus directis, animadvertit eam solum monasterii faciem (quæ in conspectu erat) collucere; quæ ad Orientem vergens, per illud anni tempus, vel maxime nudo cœlo (ea quidem diei hora) solaribus radiis illustrari non poterat. Rem demiratus, Monachum (qui forte aderat) socium adsciscit ac testem inusitatæ visionis, jubetque spectaculum illud diligentius contemplari et observare; addidit etiam, opinari se, eo ipso temporis articulo Casinates in removendis transferendisve sacris pignoribus occupatos detineri. Nec eum fefellit opinio; nam domum postea revêrsus, cognovit de Monachis, rem ita prorsus habuisse, quemadmodum ipsemet absens habere antea pronuntiaverat.

SS. Simplicii et Constantini urnæ rore prodigioso exundant,

F
et monasterium cernitur culte-

18 Sub hæc Simplicius, ut in re longe gravissima cautissime se gereret ac prudentissime; indicto sacræ Theologiæ Jurisqueprudentiæ peritorum conventu (quem ipsemet prius instituerat) communi omnium consensione definitum est; ex Theologis primæ notæ Judices quatuor, itemque ex præcipuis Juris Doctoribus duos assessores diligendos esse, qui omnes, audito prius Fisci Curie Abbatialis Præfecto, de inventis nuper sacris Corporibus editisque miraculis, ex Tridentini Concilii præscripto ac formula, diligentissime inter se conferrent. Judices fuere, P. D. Gabriel a Poppio, Prior Casinensis; P. D. Germanus de Torres, Vicarius Generalis; D. Felix a Januario, Curie Abbatialis Theologus; et Archipresbyter S. Germani: Assessores, Gubernator S. Germani, et Consultor Reverendi Vicarii Generalis.

Quibus miraculis rite examinatis,

A. PETRO
DIAC. CAS.

in convocata
ad 1 Octob.
Synodo

decernitur
facienda 4
arcarum
Translatio

quarum 1
Sanctos Ca-
sinenses
anonymos,

A neralis. Ab his igitur unum in locum congregatis, omnia summo studio discussa sunt, ac publicis commentariis consignata; quibus sacrarum Pignorum, rerumque supra naturæ vim atque ordinem effectarum veritas, manifesto comperta atque deprehensa, declarabatur. Tum vero Abbas, his perspectis, homines, divinæ scientiæ legumque humanarum cognitione pereruditos, majore numero convocavit. Fuere in his Abbates aliquot, numerusque Sacræ Theologiæ studia profitentium ex nostra sodalitate non exiguus; itemque permulti sacræ Sapientiæ Magistri, tum nobilissimis e familiis DD. Dominici, Francisci, Augustini Sodales, tum e Clero etiam nonnulli; e civitate vero Germanensi diocesisque universa omnes Juris utriusque consultissimi. In hoc conventu gesta superioris confessus perfecta sunt omnia, summaque diligentia singillatim ex ordine recognita et expensa. Cumque nihil non recte prudenterque factum constitisset; Actis ipsis ingenti omnium approbatione ac lætitia subscriptis, a Simplicio, post grates Divinæ honorati ab omnibus per solutas, dimissus est cœtus. bonum perbrevis decem mensium spatio absoluta sanctuarii atque aræ maximæ structura, perfectisque ornamentis, Abbas cœlestes opes e sacrario (uti cogitaverat) in pristinam sedem reponere decrevit; quod ut celebri maxime apparatu ac pompa, festaque gratulatione perageretur, nulli labori aut impensæ est paritum. In id, quæcumque requirebantur, Neapoli elaborata coemptaque omnia. Tum denique Kalendis Octobris, solenni supplicatione indicta, omnes e Clero convocati, statuta die atque hora convenere.

B 19 Multos sparsus futuræ celebritatis rumor remotis ex oppidis, longe vero plurimos ex circumpositis castellis, et ab urbe præsertim Germanensi, Casinum perduxerat: ingens etiam Monachorum numerus, ab Roma et Neapoli vicinisque e cœnobis, qua loci ac Divorum religione, qua Simplicii invitatu, eodem confluerat. Rebus igitur accurate dispositis, Tertiæ precatione in choro mature decantata, Patres in sacrarium convenere. Simplicius sex inter Abbates sedebat medius: utroque e latere considebat longa ministrorum series: suis cuique amictus, qui supplicationis et rei sacræ functiones, eo die sollemnissimas, decebat maxime. Considebant e regione Abbatum, ad dexteram quidem Iudices quatuor, Assessores duo; at læva, Protonotarii ac Notarii octo; aderant testes: et honestiorum hospitum frequentissima corona circumstabat. Principio sacrarum Reliquiarum productæ capsulæ: quæsitum an eademmet essent, quæ anno superiore sub ara maxima inventæ fuerant, et in sacrarium translata. Quo rite comprobato, cetera deinde eodem in modum, ex Tridentinæ Synodi et sacrarum Canonum præscripto, peracta sunt absolutaque omnia: statimque a præsentibus Scribis in publicas tabulas relata.

C 20 Ad extremum Arculæ ipsæ plumbeæ (quatuor numero) totidem novis, ex eadem materia, prius a Simplicio sacratis, insertæ sunt. Apposita singulis sua schedula. Sanctorum nominibus, quorum venerandas Reliquias servabant, adnotata. Et primi quidem libelli hæc erat inscriptio: *Sanctorum Monachorum Casinensium Reliquias, quorum nomina perierunt in terris, sed scripta sunt in cœlis, sub ara maxima conditas, Simplicius Caffarellus, hoc nomine Secundus, a Sanctissimo P. Benedicto Abbas cxxvii, meritis excelsas, editore in loco collocavit; oraque honorificentius exornata, majorem iusculum deinceps haberi jussit; anno mdcxxviii, Urbani VIII Pontificatus anno vi, regnante Philippo IV Hispaniarum Rege Catholico.* Libelli secundi sic habebat tenor: *Sanctorum Monachorum Casinensium, Guinizonis et Januarii ejus discipuli, mi-*

raculorum gloriæ illustrium, corpora, huc olim translata ex monasterio S. Nicolai de Cicania, et sub majore altari posita, ut ipsam honorificentius exornaretur; Simplicius Caffarellus, hoc nomine Secundus, et hujus sacri monasterii Abbas cxxviii, solenni pompa elevavit, et decentiori loculo condita reposuit Kalendis Octobris mdcxxviii. Pontificatus S. D. N. Urbani VIII, anno vi. Philippo IV, Hispaniarum Rege Catholico regnante.

21 Tertius libellus in hunc modum conscriptus erat: *Corpus S. Carolomanni, Regis et Monachi Casinensis, quem clariorem reddidit cella quam regia, cucullus quam purpura, pedum quam sceptrum, obedientia quam imperium, e monasterio Viennensi, (ubi cum apud Pipinum fratrem Francorum Regem, ad Italiæ pacem procurantem, legatione fungeretur, vita functus est) huc transmissum, et ad sanctissimi Parentis Benedicti pedes positum, Simplicius Caffarellus, hujus sacri cœnobii Abbas cxxviii: (ut, qui honoris insigne repulit vivens, reciperet mortuus) solenni pompa elevatum, in orationem loculum reposuit Kalendis Octobris, anno mdcxxviii. Pontificatus S. D. N. Urbani Octavi anno vi, Philippo IV Hispaniarum Rege Catholico regnante.* Libelli postremi denique hujusmodi erat inscriptio. *Sanctorum Abbatum Constantini et Simplicii, sanctissimi Patris Benedicti discipulorum et successorum, corpora, ad ejus pedes posita, Simplicius Caffarellus, hoc nomine Secundus, et hujus sacri cœnobii Abbas cxxviii, dum altare majus exornandum curaret, ingenti sui et Monachorum omnium lætitia, reperit; cum rivi sacri nectaris ex aridis ossibus emanarent, et jucundissimo cum animi sui sensu sacrarum suorum prædecessorum exosculatus et veneratas exuvias, ut honorificentiori loculo condita in posterum servarentur, solenni pompa elevavit, et reposuit Kalendis Octobris mdcxxviii. Pontificatus S. D. N. Urbani Octavi anno vi, Philippo IV Hispaniarum Rege Catholico regnante.*

21 Quibus rite peractis, hoc ordine instituta supplicatio. Sacrum vexillum præferebatur: pone ibant duodecim Sodalitiorum seculares Collegæ, in duodecim classes suis sub signis distributi: sequebantur duo e sacra Francisci disciplina manipuli, alter Fratrum Capuccinorum, Minorum alter: tum cohors Dominico duce religiosam militiam profitentium: succedebant linteati e Casinatis diocesis Clero ad quadringentos: proxime incedebat Monachorum caterva ingens, quorum e numero sacris pretiosisque vestibus exculti amplius quadraginta conspiciebantur: subibant deinde quatuor feretra, quorum singulis deferendis quaterni Monachi humeros supposuerant. Primo ferculo, quorum nomina intercideret; secundo, Carolomanni; tertio, Guinizonis ac Januarii; quarto, Simplicii et Constantini cineres sacrati servabantur. Primi et secundi gestatores Dalmaticis; tertii, Sacerdotali amictu; quarti, Pontificio spectabiles incedebant. Sacrarum Reliquiarum pulvinaria, sub umbellis ex serico et argenteo textili cum aureis fimbriis, stragulis Atalica e veste cooperta, ferebantur. Porro e Nobilitate Neapolitana primarii viri, qui Casinum religionis ergo advenerant, deferendi sacrarum Pignorum umbellas, sibi partes desumpsere. Secundum feretrum sceptrum et corona, Regum notis; quartum pedito et tiara, Abbatum insignibus, prænitebant. Sex Abbates mitrati, cum Pontificio amictu, postremi feretri utrumque latns cingebant; Simplicius, eo lem habitu cultuque insignis, supplicantiu agmen clauderat. Sequebatur religiosorum hominum, distincte ordinateque incedentium, catervam, multitudo conferti populi copiosissima, quæ summam capitum ad octo millia facile conficiebat. Sacri cineres ea pompa non exiguum Montis partem circumlati; hoc majore pietatis sensu et admiratione omnium, quod celeberrimæ

D
2 SS. Guinizonem et
Januarium

3 S. Carolomannum,

E
4 SS. Constantinum et
Simplicium
Abbatibus continerebat:

eadem in
processione
circumferuntur.

F

carlo ex nullo
in verenum
verso,

A celeberrimæ solennitati, cœlum ipsum palam videretur applaudere. Nam paulo antequam compositum agmen e templo procederet, disiectis nubibus (quæ ad eam horam minutulo imbredelphuerant) Casinatem montem nitidissima luce perfudit; cum tamen per idem tempus circumposita late loca obscura nubium caligine premerentur. Dies a sole et ardentibus cereis (quos longus supplicantium ordo et circumfusæ multitudinis plurimi gestabant) aucto lumine, solito splendorior agebatur. Omnia Montis latera ketis populi acclamationibus, modulæ canentium symphonia, et repetitis scoporum dispoſitionibus, resonabant; cum toto etiam triduo (quod solenne festum præcessit) quotidie sub noctem disposita per cœnobii fenestras luminaria, ignei turbines, accensæ tedæ ac lignorum strues, et creberrimi majorum fistularum ictus e Montis fastigio exanditi, proximæ celebritatis signa, longe etiam disjunctis oppidis edidissent. Templum et peristylia pretiosis aulæis; porro aulæa carminibus et elogiis, passim ubique affixis, pulchrius enitebant: siquidem Monachi, politioribus litteris exculsi, Divorum immortales laudes ita suis scriptis celebraverant, ut ipsi quoque ingenii et pietatis non exiguam laudem retulerint.

insignique apparatus

Reliquiæ SS. Guinizonis et Januarii in proprio sacello collocantur:

aliæ sub ara maxima reponuntur,

13 22 Peracta supplicatione, Simplicius Abbas Sacrum solenne fecit, egregiis symphoniacis (quos ab Neapoli aliisque locis advocaverat) suavissime intercincentibus. Quo abseluto, Sanctorum Guinizonis, ac Januarii quod mortale erat sacello, ad id novissime extracto, est conditum, cum sequentis Elogii appositione: *Simplicius Caffarellus, Abbas a Sancto Patre Benedicto cxxviii, dum sacra Divorum pignora honorificentius parat repouere; suæ in Divos religionis clarissima pignora reportat. Dum veneranda Exuviae deteguntur, sol ipse venerabundus contegit radios, cœnobium prodigiose irradiantem lucem suæ lucis defectu adlaucturus; musicum organum, pulsante nemine, urcana tantum impulsu, ad harmonicarum concentum insonuit, ne a concordii saperum hominumque gratulatione dissonaret; aridi cueres, suaveolenti rore humescentes, majorem pietatis flammam in animis Casinensium accendere, dum e veteribus Sociorum Reliquiis, recentes subolescere Reliquias conspiciunt, liquidarum imbre lacrymarum solidæ voluptatis magnitudinem contestantes; anno ab ortu Domini mdcxxvii, ab obitu Benedicti Parentis MLxxxv. At Simplicii, Constantini, Carolomanni, et reliquorum exuviæ sub ara maxima eundem in locum relatæ sunt, unde superiore anno fuerant asportatæ. Ceterum ad absolutam celeberrime festivitatis gratulationem et magnificentiam, quod unum superesse videbatur, id vero abunde ac liberaliter est præstitum; omnibus videlicet, qui Casinatem Basilicam eo die inviserant (invisere autem, uti diximus, ad octo millia) pro cujunque statu et*

conditione, humanissimi hospitii benignitate recreatis.

23 Ara maximæ (qua parte D. Benedicti sepulcro jungitur et odeum spectat) affixus est lapis lydinus pergrandis, aræ ipsius et sepulchri ornamentum haud mediocriter adaugens. Huic aureis notis hæc leguntur insculpta. *A. M. D. G. Sanctissimi P. Benedicti, Monachorum Patriarchæ, et S. Scholasticæ Virginis, sororis ejus, corpora, sub hoc altari, uno eodemque sepulchro, ubi primum posita fuere, sancte quiescunt. Hæ post annos biscentum, Petronace Abbate, S. Zacharias Pont. Mar. pie perspexit; et, ut reperit, intemerata reliquit. Et post alios tercentum annos, Abbate D. siderio, inspectantibus Apostolicæ Sedis Legatis, Alexander II (qui et basilicam hanc dedicavit) intacta et indiminuta inventa fuisse, testatus est. Ad ipsorum pedes, Sanctorum Abbatum, Constantini et Simplicii, ejusdem sanctissimi Patris Benedicti discipulorum ac in Sede successorum, et S. Carolomanni, Regis et Monachi, quem sui contemptus clariorem fecit, patientia admirabilem; et aliorum multorum sanctorum Monachorum corpora reconduntur. Simplicius Abbas, hoc nomine Secundus, et in eadem Sede cxxviii, qui altare ac tholum exornandum curavit, pietatis suæ monumentum posuit, anno ab ortu Domini mdcxxviii, ab obitu Benedicti Parentis MLxxxvi.*

D
A. PETRO
DIAC CAS.

juxta corpora
SS Benedicti
et Scholasticæ

24 Postremo visum est operæ pretium brevi narratione testatum licere posteritati, quanto meliore successu Divina benignitas hanc Simplicii sacrorum Pignorum perquisitionem donaverit, præ illa, cui prope ducentis abhinc annis Joannem Aragonium aliosque plene infelicitate operam dedisse, comperimus. Perquisitionis inventionisque exitum (quando præ inopia temporis incidi marmoreo in lapide non potuit) proposita tabella hunc in modum palam facit. *Anno Domini mcccclxxxiv, ausos profanis ausis religiosa Divorum pignora, e venerandis aræ maximæ tenebris, in lucem revocare, minax cælum horribili tonitru, fulmine, pluvia, ab incæpto revocavit; tellus, crebris agitata tremoribus, perterrefecit. Sed minis ac terrore incassum cedentibus, sacrorum cinerum curiosi quasitores non cessere. Acriv denique in pervientes animas suæ; diverso mortis genere intra annum defunctis, quicumque fuerant eadem, invisa Superis pietate, perfuncti. Anno deinde mdcxxvii, idem dispari studio tentatum, dispari eventu successit. Ubi cælestes thesauri in apertum se dedere, clausum undique nubibus cælum (ut acceptum Superis pietatem atrato amictu, clarius testaretur) Casinum dumtaxat nova luce perfudit: humus quoque, religiosæ functioni arridens, pretiosis exuviis purissimo rore illacrymarit; et musica organa, quo impensius ad pietatem impellerent, nullius impulsu musicos concentus reddidere. Agnoscant posteri, sincera pietas simulatæ pietati quid præstet.*

E
ante 200
annos infelicitate
requisita,

sed anno 1627
felicius revelata.

DE SANCTO LAMBERTO

EPISCOPO VENCIAESI IN GALLIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

G. II.

De ejus cultu et Actis, a teste oculato scriptis.

ANNO MCLIV
Corpus S. Lamberti in ecclesia Cathedrali

Nerusii Ptolomæo sunt populi Alpini, quorum urbs Vintium, aliis Vencia, vulgo Vence. Episcopalis in Alpibus maritimis, in ultima eaque montana Provincia parte sita, quæ solum viginti quinque in sua diocesi habet parochias, quarum tres Pedemontio insertæ, Ducis Salaudi Dominio subjacent. In Ecclesia ista Cathedrali asservan-

tur sacra corpora SS. Verani et Lamberti, Venciensium Episcoporum. Ex his S. Veranus colitur die x Septembris, ast hoc xxvi Maji S. Lambertus. Baronius in Annalibus Ecclesiasticis ad an. 1154 num. 7 ista scribit: Hoc itidem anno vi Kalendas Julii ex hac vita in cælum migrat S. Lambertus Episcopus Venciensis in Gallia, qui ex monacho Lerinensi, ad regimen

AUCTORE
CO. EVO.
Relatus natalis
ad 26 Maji

sed melius
ad 26 Junii.

A gimen ejus Ecclesiae a Deo vocatus, mira claruit sanctitate, eademque plurimis miraculis illustrata, res ab eo praeclare gestae scriptis mandatae sunt ab ejus aquali, qui complures ex illis ipse vidit. *Hæc Baronius, ob cujus auctoritatem ad dictum vi Kalendas Julii, seu xxvi Junii eum retulerunt Ferrarius in Catalogo generali, et Saussayus in Supplemento Martyrologii Germanici. Verum Acta habent num. 6, spiritum reddidisse, sepultumque vi Kalendas Junii, sive xxvi Maji, qui dies videtur apud Baronium substituendus. Porro dicto die solenni Officio colitur, non solum in diocesi Venciensi, sed etiam in Regiensi, ejusdem Provinciae ditione, quod Bandonii, hujus diocesis oppido, esset exortus. Hinc in Lectionibus, pro dicta diocesi Regiensi anno mcccxxv recensitis, ista sub finem adjuncta sunt: Anno autem Christi millesimo sexcentesimo trigesimo quarto, insignis ejus Reliquiarum pars e Vencia Bandonium magno devotæ plebis concursu translata est, ubi hactenus a finitimis populis honorifice colitur, magnaue Deus Optimus Maximus, ad eum per Sancti sui merita recurrentibus, inibi præstat beneficia.*

B
Acta antiqua.

2 Acta antiqua originalia asservantur in Archivis Ecclesie Cathedralis Venciensis, ex quibus illa cum autographo collata per Antonium Isnardum, Vicarium generalem Venciensem; Dominicum Lauream, Præcentorem dictæ Ecclesie; Mauritium Vianum, Beneficiatum et Curatum ejusdem Ecclesie; et Petrum de Guigonis, Notarium, transmissa fuerunt anno mxcvi ad Vincentium Barralum Salernum, monachum Lerinensem, qui in Chronologia Sanctorum insulæ Lerinensis ea edidit pag. 180 et sequentibus: inde autem eundem hic damus. Saussayus ex dictis Actis longum encomium a se concinnatum edidit ad hunc xxvi Maji: quo etiam die eum referunt in Martyrologiis Benedictinis Wion, Menardus, Bucelinus, item Ferrarius supra memoratus. Ante sepulcrum sive altare B. Lambertii versus sequentes insculpti sunt, sub ipsam, ut credo, mortem; prius certe quam ad ejus invocationem fierent, quæ in Actis scribuntur, quæque illi nomen et cultum Sancti pepererunt, miracula.

Inscriptio.

Discat qui nescit, quod Episcopus hic requiescit,
Nomine Lambertus, multa bonitate refertus,
Quique quaterdenis huic Sedi præfuit annis.
Non hunc erexit res blanda, nec aspera flexit.
Pareat peccatis illius fons pietatis,
Et luceat ei lux perpetuæ requiei.

C

VITA

Auctore coævo et oculato.

Ex MS. Venciensibus edita a Vincentio Barrali.

Auctor, invocato Deo,

Cum cuncta Creatoris opera, quæ adeo immensa sunt et incrutabilia, ut totius mentis humane cognitionem excedant, merito admiranda sint; quedam tamen, quæ præter consuetudinem contingunt, nonnulli plus admiramur. Quæ quidem licet admiratione, narratione simul, et laude dignissima habeantur; tamen quia in peccatoris ore non est pulchra laudatio, cum metu et reverentia nos oportet de talibus habere sermonem: non quod majora sint, sed quia insolita dictu; videlicet cæcis visum, mutis loquelam, et surdis auditum restitui, paralyticis membrorum officia reparari conspiciamus, et multa alia, quæ frequenter per Sanctos suos divina Pietas operatur. Cum etiam cuncta, quæ divino nutu subsistunt, ad dandam Omnipotenti laudem et gloriam, divinis oraculis innitantur; præcipue tamen in Sanctis universis suis benedicendus est Deus atque laudandus, quod viventes et in mandatis Christi perseverantes diver-

sis virtutibus adornarint, et tam inter mundi labores D atque angustias positos, quam viam universæ carnis ingressos, miraculis decorarint, et ex terrenis cœlestes effecerint, ac divinitatis suæ participationem præbuerint et gloriam. Quorum dum vitam vel gesta recensentes exponimus, quid aliud agimus, quam lumen super candelabrum ponendo, iter agentibus viam ostendimus? quod in præsentiarum, Domino annuente, facere cupientes, ipsum veritatis Auctorem invocemus, ut et quod verum est dicere, et quidquid veritati contrarium est vitare concedat, dum ne minus periculosum sit pro vero falsum asserere, quam ipsam veritatem abnegare. Quod igitur scimus, ratione approbamus; dum credimus, auctoritati fidem adhibemus: nam qui solam narrat opinionem, nævum quandoque falsitatis incurrit. Nos ergo, dum relinquentes dubia pro certis, ea quæ a multis, tam laicis quam Clericis, personis fidelibus et honestis, certa didicimus relatione, quæ etiam oculis nostris vidimus, et quæ frequenter fieri conspiciamus, de veris gestis B. Lambertii Venciensis Episcopi exequimur, ipsam veritatem nos docente Spiritu sancto, orationis vela pondamus.

a se visa
scribit.

2 Beatus itaque Lambertus, de Bandonio Regiensis [diocesis] oppido, de genere Nobilium traxit originem. Cujus mater dum eum in utero gestaret, et partui propinquaret, doloribus angustiata vita decessit, et de ventre illius inciso idem puer manibus extractus est. Continuo autem sacro fonte regeueratus, parvoque tempore parentum domo nutritus est, et postea Deo dicatus; atque in Lerinensi monasterio educandus, et tam litteris quam monasticis institutionibus traditur imbuendus. Ibi dum adolisceret tam bonæindolis adolescens, tantæ humilitatis, tam sanctæ conversationis apparuit; ut tam Deo quam hominibus placens, ab omnibus nimio affectu diligeretur; tantaque gratia pollebat, ut mentis ingenuitate ac morum honestate Nobilium genus omne transcenderet. Virginitatem quoque carnis et animæ cum omni devotione in omni ævo, divina gratia inspirante, servavit. In addiscendis litteris sedulus, ad retinenda ea quæ percipere poterat studiosus, circa ea quæ Dei sunt omnimodis erat sollicitus. Verumtamen periculum matris animæ ejus valde perterruit, in tantum, ut se matricidam assereret, eo quod initium nativitatis ejus, causa mortis illius exstitisset. Unde suæ conditionis memor, omnium se novissimum existimabat, et omnium virtutum custodem humilitatem, secum familiariter retinebat: virgiliis vero, jejuniis et orationibus assiduis insistendo, ad supernam promissionem anhelabat. Vir igitur prudentissimus erat, qui transitoria fugere noverat, et quæ beatum faciunt possidentem, omnimodis appetebat. Refrænando etiam ea, quæ hominem possent delectare, temperantiam obtinebat. Fortis erat, quia nunquam adversis potuit frangi, nec aliquando prosperis elevari. Justus quoque erat, quia nulli unquam quod suum erat abnegavit, et Creatoris obsequio se perpetua et constanti voluntate, ut dignum est, mancipavit.

E
Lambertus
utero matris
excisus,

et Lerini
educatus,

virtutem
amplectitur:

3 Cumque de virtute in virtutem infatigabiliter ascendere conaretur, fama sanctitatis illius circumquaque crebrescente, opportuno in tempore divina prædestinatione, Venciensis Ecclesie ordinator a Episcopus. Eandem igitur quadraginta annis fideliter rexit Ecclesiam, subjectamque sibi plebem non minus exemplis, quam verborum prædicatione instruxit. Humilitatis quoque non immemor, dum plus sublimaretur, non, quasi dominationem in Clero haberet, se extollebat, sed erat inter eos quasi unus ex ipsis. Audientes autem multi, diversis ægritudinibus alligati, tantæ sanctitatis famam; concurrebant ad eum, ejus auxilium per orationem, vel per manus

factus
Episcopus
Venciensis,
a

sanat agros. A manus impositionem flagitantes ; qui continuo pristina sanitate recepta, ad propria cum gaudio revertebantur. Etiam epilepticis divinæ pietatis beneficio restituit sanitatem. Per triginta vero annos ante terminum vita ipsius Psalterium ex integro, antequam comederet, stando perlegere singulis diebus solitus erat. Licet vero statura esset procerus, speciosus forma, vultuque decorus, jejuniorum tamen et orationum ac vigiliarum assiduitate corpus edomitum in servitutem spiritus redigebat ; et omni mentis intentione, ubi thesaurum suum reconditum habebat, in cœlestibus conversabatur. Quamquam et tam speciali dignitate, quam et sanctitatis fama, magnus inter homines haberetur, submissum tamen se existimando, parvis semper erat contentus. Transgressoribus autem normam justitiæ opponebat : quosdam etiam plus, perferendo, quam persequendo, ab impietate revocabat : mitibus atque piis mitissimus existerat.

Jejuniis dedito 4 Quodam igitur tempore, Quadragesimali abstinencia peracta, in die sancto Parasceve, dum ad vesperum Clericis potus deferretur, ipse sibi aquam præcepit afferri, quæ ab eo more solito signata, illico in vinum conversa est. Quod dum gustasset, vinumque comperisset, minatus est ministro, quod sibi vinum detulisset. Iterumque, ipso præcipiente, aqua delata est, ipsoque benedicente, signata statimque vinum est effecta. Quo gustato atque comperto, cunctis qui aderant admirantibus, increpavit ministrum ; non credens quod aqua esset, id quod sibi detulerat. Iterumque præcepit aquam sibi in plevin afferri, et se vidente in scyphum infundi ; quam iterum sub nomine Trinitatis signavit, et continuo vinum effecta est. Quod cum vir beatissimus comperisset, et opus divinæ fuisse pietatis intellexit, et cum gratiarum actione ex eo bibit, et Clericis qui cum eo erant ad bibendum porrexit ; quorum quidam qui biberunt, superstites existunt, et certum testimonium proferrunt.

In ultimo morbo cæcam illuminat : 5 Appropinquante vero resolutionis ejus tempore, artubus ægitudine fatigatis, a lecto surgere non valebat ; sed mentem ac spiritum ab intentione orationis non relaxabat. Concurrebant ergo ad eum ex vicinis civitatibus et castellis innumerabiles virorum ac mulierum catervæ visitationis gratia, quia ab omnibus circumquaque nimio affectu diligebatur. Cuidam autem mulieri longius manenti, quæ per quinquennium cæca extiterat, visum est per somnium, se ante sanctum virum Lambertum assistere, et per illius manus tactum, visum recipere. Cujus visionis non immemor quantocius potuit, ad locum ubi erat perrexit. Quæ ingressa interior, obnixius deprecabatur, ut eam benediceret. Dumque elevata manu eam benedixisset, apprehensam manum illius mulier deosculata est, et tetigit inde oculos suos, et statim visum recepit ; cunctisque qui aderant admirantibus, pro sua illuminatione Deum benedicere cœpit.

signal sepulcrum 6 Cumque vir beatissimus exitui propinquaret, auditiv cæmentarios in Ecclesia tundentes lapidem, et sarcophagum illius aptantes. Interrogavit, quid ageretur ; et dictum est ei a circumstantibus, quod sepulcrum illius, in quo ponendum esset corpus illius, pararetur. Rogavitque eos, ut se adjuvarent et ad videndum illud ducerent. Quod cum factum esset, benedixit illud, et elevata manu signavit ; Et sic reversus ad lectulum, aliquantulum quievit ; et circumstante bonæ memoriæ Petro, *b* Antipolitano Episcopo, et Arnauda, *c* Niciensi Episcopo, cum Cleri ac plebis numerosa multitudo, de his quæ ad eum pertinebant, qui ageretur, memoriter ordinavit. Episcopus *d* vero agens in extremis interrogatus, quomodo se haberet ; respondisse fertur,

Bene me habeo, et bona Domini in terra viventium me visurum, credo. Et hæc illius ultima verba fuerunt. Et sic bonis operibus agitatum spiritum reddidit, sepultusque est honorifice in sepulcro lapideo, a jam dictis Episcopis in eadem Veneiensi Ecclesia, cui Deus auctore Præsul extiterat, vii Kalendarum Junii : ubi ad ejus memoriam venientes multa beneficia, divina miseratione, percipiunt.

7 Venerunt quoque die septimo ex vicinis oppidis Clerici multi, Missarum solennia celebraturi ; pauperes etiam eleemosynarum beneficium recepturi ; inter quos quidam, qui longo tempore fuerat cæcus, adveniens, ante Beati viri sepulcrum oravit, statimque visum recepit. Videntes autem illum, qui enim pluribus annis cæcum agnoverant, nunc videntem ; valde admirati sunt, et divinæ pietati laudem attribuunt. Mulier quædam filium habens cæcum, audiensque totæ tantæ de B. Lamberto narrari miraculorum insignia, addaxit filium suum ad sepulcrum illius, et excubiis celebratis, oratione statim oculi ejus illuminati sunt. Procedente vero tempore in Paschali solennitate, dum deceret omnem Christianum sanctitati et honestati operam dare, vasque suum in sanctitate et honore possidere, puer quidam rixando et conviciando cum altero, subito insanire cœpit, et a demonio vexari. Apprehendentes autem eum, qui circumstabant, tenuerunt eum et ligaverunt. Cumque diutius vexaretur, et male se haberet, fuit consilium eorum, ut ad sepulcrum B. Lamberti eum adducerent, ibique dimitterent. Quod cum factum fuisset, aliquantulum quievit, statimque quasi a somno expergefactus, pristinae sanitati restitutus est. Quidam homo, Fulco nomine, Veneiensis Ecclesiæ parochianus, qui longo tempore surdus extiterat, venit ad ecclesiam, et ante sepulchrum sanctissimi viri cum lumine suo noctem duxit insomnem. Cumque circa auroram orationi insisteret, quod fideliter petiit, impetravit : nam tunc ad instar pellis exsiccata dum impetuose rumpitur, auris illius fecit crepitum dum aperiretur, et sic optatum recepit auditum. Quidam juvenis et corpore aegrotabat, et mente alienabatur a Deo, ut amici ejus de salute illius dubitarent : fecerunt ergo imaginem ceream, ipsumque agrum ad sepulchrum B. Lamberti adduxerunt, et imaginem detulerunt. Cumque in excubiis pernoctassent, æger divino beneficio sensit levamen, et sic de illius salute gaudentes ad propria sunt reversi.

8 Redeunte autem tempore, cum ad celebrandum annuale obsequium Cleri ac plebis multitudo maxima conveniret ; quoddam insigne, omnibusque admirandum, cunctis qui aderant cernentibus, apparuit. Nam vas in quo corpus illius quiescebat, manantibus limpidissimis aquis cœpit superfundi, quasi imbribus validis desuper irrigaretur. Miles quidam famosissimus intererat, qui lumen dudum unius oculi penitus amiserat, et aqua illa oculum cæcum tetigit, et continuo lumen quo caruerat recepit. Puer quidam Joannes nomine, qui semper mutus extiterat, ibidem adductus, ante sepulchrum viri Dei loqui simul et Deum benedicere cœpit. Mulier vero quædam, Susanna nomine, de aqua illa quæ de sepulchro illius manaverat, in vase vitreo recepit, et secum detulit ; multisque, qui variis ægitudinibus detenti erant, ad bibendum porrexit, qui illico pristinae sanitati restituti sunt. Mulier quædam, quæ et longo tempore muta extiterat, et brachium simul ac manum paralyticam habebat, eodem die et sanitatem recepit et loquelam. Duæ mulieres, quarum altera erat cæca, altera surda, sub unius diei spatio desideratam sospitatem se recepisse gavisæ sunt. Homo quidam cæcus, et mulier cæca, de diversis locis venientes, ante sepulchrum illius orantes divina

D
AUCTORE
COEVO.
et pie mori-
tur.

Sanantur
2 cæci,

energumenus,
E

surdus,

impos mentis.

F
Aqua ex
sepulchro
scaturiente
sanantur
varii.

vinæ

A. COXXO

A vine pietatis beneficio una die simul illuminati sunt. Quatuor mulieres, in diversis locis habitantes, audito rumore tot ac tantorum miraculorum, ad sepulcrum beatissimi viri venerunt, misericordiam unanimiter deprecantes, quarum duæ longo tempore cæcitate laboraverant, tertia per quinquennium muta fuerat, quarta quindecim annis paralytica extiterat: quæ per triduum orando sustinuerunt, et in die tertia optatam quam petierunt salutem impetrare meruerunt. Mulier quaedam sciatica, quæ nullo tempore valebat incedere, ad memoriam prætaxati Episcopi delata est, et ante sepulcrum illius posita: quæ usque in crastinum perseveravit orans: et circa mane, ossibus illius crepitantibus, ita ut a circumstantibus audiri possent, erecta est et sanitati restituta. Mulier quaedam, habens filium paralyticum, ad memoriam beatissimi Lambertii eum adduxit: et ante sepulcrum illius pernocantes, noctem duxerunt insomnem: circa mane autem cum firmitate membrorum puer optatam adeptus est sospitatem: et sic cum eadem matre sua cum gaudio ad propria reversus est. e

B

NOT. 6 ****
APP. TOM.
VII MAJI

NOT. 7 ****
ibid.

D. P.

DE S. PHILIPPO NERIO

INSTITUTE CONGREGATIONIS PRESBYTERORUM

ORATORII S. MARIE IN VALLICELLA ROMÆ.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De tribus Sancti Vitis, compositis ab Antonio Gallonio, Jacobo Baccio, et Hieronymo Barnabæo, ejusdem Congregationis Presbyteris. Prima et ultima dantur.

AN MDXCV.

Prima Vita
auctore Ant.
Gallonio,

Vidum e vivis excesserat S. Philippus Nerius, an. MDLXXXV hac die XXVI Maji, cum crebrescentibus ad defuncti corpus, etiam antequam sepeliretur, miraculis, lateque per Urbem data sanctæ mortis fama, credi cepit haud diu futurum, quin eum inter Sanctos religiose colendum susciperet Ecclesia universa. Itaque primis statim ab obitu annis, plerisque tunc Romæ degentibus tam certa viri Sanctitatis fuit, ut negotio haud magno fuerit impetrata facultas audiendi eos, qui se offerebant, Testes de Vita ac Miraculis tanti Potris. Inter hos discipulus ejus ex cærioribus unus, Antonius Gallonius, Cæsar. Card. Baronii in condendis vulgandisque Annalibus Ecclesiasticis adjutor strenuus. Historiam contexuit, quæ confluentibus ad Annum sacrum undique peregrinos, cum novi Instituti, tum ipsius Fundatoris imbueret notitia, in omnes mox Christiani orbis provincias diffundenda. Juvat autem ex ipsomet Gallonio, Lectorem suum alloquente, intelligere, qui methodo, stylo, ac certitudine scripserit.

C

breviter ex
juratis le-
stimonis
collecta,

2 Vitam, inquit absolvimus B. Philippi Nerii, non nostris viribus, qui parum valeamus facultate scribendi, sed illius ope, qui infantium linguas facit disertas. Digessimus eam in annos, non ideo solum, ut quo minus confusa essent singula, eo essent omnia clariora; sed multo etiam magis, ut ex continuatione ac serie annorum et continuata perennisque Beati viri sanctitas, et Congregationis progressus apparet. Stylo usi plerumque sumus, presso quidem, sed non obscuro. Quæ in historiam retulimus, a juratis fidelibusque testibus deprompsimus ducentis quinquaginta duobus, qui scilicet aut viderunt ipsi, aut ab iis qui viderant cognoverunt. In singulas ferme res testes dedimus, quos in paginæ extremitate adnotavimus; ubi etiam consimilia persepe iis, quæ

a Anno Christi 1114, mortuo decessore Petro, qui fuerat istis infulis decoratus anno 1094.

b Antipolis urbs Provinciæ Episcopalis situ maritima, sub quo erat Lerinus insula, nunc S. Honorati. Verum Sedes Episcopalis inde Grussam interiorem urbem postmodum translata fuit, quod hanc maritimis prædonibus non ita esset subjecta.

c Nicia seu Nicea, vicina urbs, sed nunc Pedemontio adscripta, de qua supra egimus ad diem XXII Maji, quo colitur S. Sacerdos ejusdem urbis Episcopus.

d Ita corruere turbatum sensum, cum legeretur, Episcopo vero agente in extremis, interrogatus.

e Sub finem addebantur ista, ab aliquo postmodum adjuncta. Præfatus vero Episcopus per quadraginta annos Viennensem rexit Ecclesiam, ut dictum est, et anno Incarnationis Salvatoris nostri millesimo centesimo quinquagesimo quarto suum suo reddidit spiritum Creatori.

de Philippo narrantur, Sanctorum exempla citavimus. In testibus (ut ceteri sileantur) S. R. E. Cardinales sex, qui cum Philippo usum et consuetudinem habuerunt: nempe, Alexander Medices, Augustinus Cusanus, Octavius Paravicinus, Federicus Borromæus, Franciscus Maria Taurusius, Cæsar Baronius. Testes auditi omnes, juris ordine rite servato, ab integro atque incorrupto viro Jacobo Butio Presbytero Gallesano, Civitatis Castellanae (sic hodie dicitur) diocesis, Basilicæ Lateranensis Canonico, publico Apostolica auctoritate Notario, in Romanæ curiæ Tabularium relato, visitationis Apostolicæ S. D. N. Clementis Papæ octavi Notario, et Hieronymi Card. Rusticucci Episcopi Sabinensis ejusdem S. P. N. Papæ Vicarii Congregationum, ut vulgo appellamus, a secretis. Huic Vitæ, ineunte anno quem dixi seculari MDC, a prælo proditura, ix Kalendas Februarias approbationem suam addidit, post quatuor suæ Congregationis doctissimos sanctissimosque viros Petrum Peracchionum, Germanicum Fidelem, Thomam Bozium, et Juvenalem Ancina, totius Congregationis Præpositus Angelus Vellius: nec eo contentus, voluit etiam eandem a quinque Cardinalibus recognosci; qui fidem ei quam certissimam facere possent quemadmodum sub hac forma fecerunt. Omnia quæ de Beato Philippo Nerio conscripta sunt, partim propriis me oculis vidisse, partim certo gravissimorum virorum sermone cognovisse, attestor ego Octavius, Tituli S. Alexii Presbyter Card. Paravicinus, Federicus, S. Mariæ Angelorum Presb. Card. Borromæus, Franciscus Maria, Card. Tituli S. Bartholomæi Archiepiscopus Senensis, Cæsar, Cardinal. Baronius Tituli SS. Nerei, et Achillei. Alphonsus, S. Sixti Presbyter Card. Vicecomes.

3 Erat Romæ, sacri anni causa, cum Vita illa sic excuderetur

editur Romæ
an. 1600,

et attestazione
quinque
Cardinalium
roboratur,

dein an.
1602 receditur
in Germania:

et hic datur.

Secunda
auctore Jac.
Baccio Italice
his ante et
post canoniza-
tionem edita,

deinde imagi-
nibus illustra-
ta,

A excuderetur *Valentinus Leuchtius*, sacræ *Theologiæ* Doctor et in æde *D. Bartholomæi Francofurti* ad *Moenum Ecclesiastes*. Hic quid ageretur intelligens, rogavit amicum, ut absoluta editione exemplar ad se *Francofurtum* transmitteret, quod cum bona Auctoris *Congregationis*que *venia Germaniæ* toti faceret per novam impressionem commune; prout fecit anno *MDCLII*, sub patrocinio *Reverendiss. D. Georgii Abbatis Weingortensis*. Ex utraque inter se collata editione placuit eandem *Vitam* hic dare, tamquam omnium primam vetustiorumque; ea tamen ratione, ut designatione annorum *Christi* atque *ætatis*, quam auctor supra libri pagellas singulis exprimi fecit, relata in marginem, ex eodem margine auferamus Auctoris ipsius *Notas*, singulorum quæ in contextu dicuntur fidem facientes, easque more nostro exhibeamus ad calcem singulorum Capitulum, in quæ distinguemus librum, usitatum nobis *historiæ* *synopsi* ad margines illustrandum. Quod deinde et quibus locis, auctoribus, ac linguis ubique regionum brevi tempore apparuerint compendiarie relationes, nec facile est accurate exponere, neque huic loco valde necessarium. His ergo prætermisissis, transeo ad *Vitam* alteram, ampliorum priori.

4 Hanc composuit, *Italice* primum, *Petrus Jacobus Baccius Aretinus*, prædictæ *Congregationis Presbyter*, et *Gregorio Pupæ XV* dicatum vulgavit *Romæ*, paulo ante quam *Pontifex* ad solennem *Philippi Canonizationem* accederet, sicut fecit anno *MDCLXII*, *XII Martii*. Sed quia tunc solum comparuerat ibi *Philippus* cum titulo *Beati*, placuit, *Canonizatione* peracta, eandem non simpliciter recudere, sed novo labore operosius recognitam, inspectis denuo accurateque *Processibus*: itaque haud parum aucta iterato prodit *Vita* hæc, sub ejusdem *Pupæ Gregorii XV* auspiciis, typis *Jacobi Mascardi* anno *MDCLXXV*, amplum jam volumen, et in sex divisum libros. Quin etiam, ut omnis *historia* tam eximie sanctitatis etiam ab illitteratis percurri posset, *Joanne Stella* delineante, *Christiano Sas* sculpe, curatae sunt tabulæ quadraginta quinque, ipsam partim exhibituræ per imagines, quæ paucis subius verbis explicatum argumentum haberent, cum numero libri atque capituli in *Italica Baccii Vita*, ubi singulæ possent vel ad ornamentum inseri vel ad firmandam memoriam componi. Nobis placet frontalem inde imaginem accipere,

S. PHILIPPI NERII
Vera effigies.
Obiit Romæ auro 1535, 26 Maji.

Maji T. VI

ex judicio *Romanorum Patrum* nonnihil correctam, quia sic dicitur veram *Sancti* effigiem repræsentare, præ oliis plurimis; etiam præ illa, quam libro suo præfigi fecit *Baccius*, ad normam illius vexilli quod pro celebrandæ *Canonizationis* actu in *Vaticana Basilica* appensum fuit, genuflexum in habitu sacrificii exhibens, coram apparente sibi *Deipara*. Porro ut *Vitæ* illius tam amplæ fructus pateret latius, idem *Baccius* ipsam *Latine* transtulit; complura tamen, tum locorum, tum personarum nomina, ut præfatur, consulto omittens, quod non ad *Italos*, sed ad exteras præcipue nationes *historiam* dirigeret; quibus cum ea sint prorsus ignota, obscurus forsitan redderetur sensus.

§ Hic liber prodit anno *MDCLXV*, centum ac triginta paginis *Italico* brevior. Uterque autem serviturus nobis fuerat, ad *Vitæ* prioris Supplementum bene magnum conficiendum, sicuti in *Martio* atque *Aprili* jam sæpius fecimus circa recentiores *Sanctos*, quorum *Vitæ*, primitus a cæcis fere auctoribus scriptæ, postea ex *Processibus* aliisque magnæ prolixitatis et accuratationis documentis plurimum auctæ prodierunt. Eundem in finem ipsos quoque *Processuum* libros nobis mitti petieramus, quando una cum his missa est *Vita* nova, cum hujusmodi *Epistola*. Eruditissimi atque amantissimi *Patres*, *Godefride Henscheni* et *Daniel Papebrochi*, *Hieronymus Barnabæus*, nostræ olim *Congregationis Præpositus*, qui vos *Romam* venientes singulari animi exultatione excepit, eu iterum redivivus venit ad vos, pari sine dubio caritatis affectu a vobis excipiendus. Ac ne vacuus in conspectu vestro appareret, sancti *Parentis* nostri *Philippi*, quam ipse disposuerat, *Vitam* vobis edendam, ac mensi *Majo*, quem præ manibus habetis, inserendam offert. Ejus plane consilium in novo hoc opere condendo fuerat, ut sanctissimi *Patris* gesta, quæ vernacula exarata lingua omnium pene manibus per *Italiam* terebantur, atque ingenti sane animarum lucro frequentabantur, ab exteris quoque nationibus, non jejune ut antea, sed nitidiori sermone et auctiori rerum copia locupletiora redderentur. Quapropter incredibili, diligentia *Processus* omnes, pro ejus *Canonizatione* confectos, evolvere, ac fugientia quæque *Archivi* nostri tabulata consulere instituit; religioni ducens aliquid addere aut retinere, quod non probatis certisque testibus firmaretur. Cumque jam supremam operi imponere manum meditaretur, ab beati *Patris* nostri evocatus amplexus, nobis non eam dumtaxat quam de illo conscripserat, sed quæ etiam in seipso ad ejus normam expresserat *Vitam*, contemplantam reliquit. Egregia namque in Deum pietate, ac jugi erga proximum caritate, alterum plane repræsentabat *Philippum*, qui (ut aiebat *Card. Baronius*) octogenarius numquam sibi vixit, sed omnium semper utilitati, noctu diuque, usque ad extremam horam. Quod vos, præstantissimi *Patres*, in perbrevis illa *Romana* commemoratione haud quaquam præteritis, docuistis abunde in amantissima, quam ad nos *Tomo II* mensis *Martii* dedistis *Præfatione*, ubi blandam *Hieronymi* caritatem ingentibus laudum præconiis prædicatis. Cujus ergo mores vestris extulistis laudibus, ejus quoque scripta laudatissimis vestris inferte voluminibus.

§ Ita ab omnis circiter decem tunc *Reverendus Pater*, nunc *Eminentissimus S. R. E. Cardinalis Presbyter*, titulo *S. Petri in Monte-aureo*, *Leander Coloredus*, ex antiqua apud *Venetos* nobilitate *Presbyteris Oratorum Romani* ab annis ferme triginta adjunctus; inter quos gradatim ad sacros promotus *Ordines*, tantos in virtute atque eruditione progressus habuit, ut magnis istis *Historiæ ecclesiasticæ* conditoribus, *Cæsari Baronio* atque *Oderico Raynaldo*, ad *Annales* prosequendos communi omnium voce suffectus, ac tandem sacro *Purpuratorum Patrum Collegio* adscriptus a

D
AUCTORE D. P.
unde vera
effigies sump-
ta.

Eadem Vita
Latine reddita

omittitur, pro
eaque datur
tertia,

E

Auctore Hier.
Barnabæo no-
viter digesta,

F

eo fine ut
huic operi
inseretur

A S. D. N. Innocentio Papa IX, personarum ac meritum arstimator accerrimo; ostenderit minime vanam fuisse spem, quam de eo adhuc juvene fovere se testabantur præcipuæ notæ Patres, jam inde ab anno MDCLXI, quo nobis Romæ existentibus, et P. Henschenio sæpius ad corpus S. P. Philippi sacrificanti, promptissima caritate serviebat minister, tanto gratior erudito illi seni, quanto videbatur certius præsagire, eum quaque illustrium Scriptorum numero accessurum aliquando: erinde vero perpetuum nobisrum fovit litterarum commercium; quod ne in hac quidem Eminentissima dignitate intermittendum, quin potius fovendam studiosius declaravit, datis ad nos humanissimis litteris. Illæ autem, quas cum Vita prælaudatu misit, datæ fuerunt, vivente adhuc Henschenio, nomine Rev. adm. P. Mariani Succini Præpositi omniumque Congregationis suæ Patrum. Idem P. Colaredus, post annos aliquot, defuncto jam Henschenio, mihi scripsit, Marcum Antonium Frances de Urrutigoyti, Archidiaconum Cesarangustanum in Arragonia, edidisse Vitam Sancti Patris, Hispanico sermone conscriptam; et anno ipso quo ista indicabat MDCLXXXII, Romæ prodisse Opusculo Miscellaneu ejusdem Joannis Manfredi, Sacerdotis Tarentini, ubi multa referantur de S. Philippo, deprompta ex Vita ejus: de qua Vita Societatis nostræ Generalis VII, Vincentius Carassa, notæ vir sanctitatis ac gravitatis, solebat dicere, quod sola vocari posset Flos Sanctorum; quia conjunctim in ea legerentur, quæ liber sic nominatus et præcipuos quosque per anni circulum Sanctos complectens, sparsim refert de singulis.

dignissima
sane et utilis-
sima.

6 Magnum profecto a viro magno maximique faciendum elogium; quoniam Carassa ea solum legisse potuerit, quæ Gallorius Bacciusque ediderunt. Quod si ille nunc viveret, et legere posset, quæ postremus collegit Barnabæus, eodem quo antea Baronii Vitam ediderat stylo, sed rerum copia longe majori, quid dicturum fuisse existimabimus? Talem ergo Vitam, tantoque cum affectu præparatam et communicatam nobis, nefas duci vel unico verbo truncare, sed totam huic Operi inferendam putavi. Superfluum etiam censui post ejusmodi scriptoris tam accurati laborem, scrupulosius evolere prolixissima Processuum huc pariter missorum volumina: quid enim istis a me sperarem invenirendum, quod ille non curaverit adnotare? Solum ergo licere mihi volui, antiquam divisionem operis, in sex libros brevioraque subinde Capita, designare in margine, novamque inducere continuorum Capitulum XLIII.

Indicatur
Notitia primo-
rum Sociorum
Italice excusa

7 Edita postmodum Italice est, mihiq; missa Brevis notitia quorundam sociorum S. Philippi, auctore (ut intellexi) P. M. Jacobo Riccio, ex Ordine Prædicatorum, sacræ Congregationis Indicis Secretario ac Magistro Provinciali, nunc Procuratore Generali, ex antiquis MSS. Oratorum aut fideli cœvorum narratione, collecta: quæ Vitæ sancti Patris, seorsim edendæ, haud inutilis Appendix accedere potuisset. Verum multæ magnæque rationes suaserunt, ne novi istius operis accessione molem nostram, jam satis nimiumque auctam, cumulare magis. Sufficiat ergo indicasse, quod eorum nomina, quorum ibi laudantur virtutes, hæc sint: Joannes Juvenalis Ancina, Episcopus Salutiensis; Franciscus Maria, Cardinalis Taurugius; Cæsar Cardinalis Baronius; P. Alexander Fidelis, P. Angelus Vellius, P. Thomas Bozius, P. Franciscus Bozius, P. Nicolaus Libius, P. Julius Savio-
lus, P. Antonius Gallorius, P. Augustinus Mannus, P. Flaminus Riccius, P. Joannes Matthæus Ancina, P. Petrus Consolinus: quibus ex laicis, rei domesticæ adiutoribus, accedunt Bernardinus Corona, Joannes Baptista Guerra, Baptista Flores, Julianus Macca-
buffi, Egidius Calvelli, Thaddeus Landi.

Reliquæ qua-
les.

8 De Cœtu et Vitæ ejus, corpori sancto alias inte-
gro exemptis, ac Neapolim translatis, ipsiusque Phi-

lippi in urbe illa Regia celeberrimo cultu, in Appendice post Vitam agetur: alibi si reperiat Lector mentionem Reliquiarum hujus Sancti, non existimet agi de aliquo ejus osse vel parte notabili corporis, quod, demptis quas dixi partibus atque intestinis, integrum incorruptumque servatur: sed vel de horum intestinorum particula aliqua, aut de capillis, vel de rebus quæ Sancto fuerunt in usu; puta pileolis, linteis, precatoriis globis, aliisque hujus generis: ad quorum præsentiam plurima esse patrata et hodie patravir miracula constat. Quam multis autem in locis extra Urbem talia habeantur, neminem reperi, qui diceret. Nolo tamen hic præterire quod in Memoriis sacris Ravennatum scribit ecclesiæ illius Canonicus Theologus D. Hieronymus Fabri, in parochiali S. Augusti ecclesia, in qua requiescit corpus S. Exuperantii Episcopi, de quo ad diem xxx Maji, haberi istiusmodi Reliquiam aliquam S. Philippi Nerii, Roma transmissam a dignissimo ejus urbis cive, Francisco Ingoli, Secretario sacræ Congregationis de propaganda fide usque ad annum MDCLXIX, quo septuagenarius excessit e vivis, vir multis titulis apud eundem Hieronymum laudatissimus: quæ quidem Reliquia in die ipsius Sancti festo solenniter exponitur, ut valde notabilem esse oporteat, non vero minimam aliquam lini paucivæ particulam, quales passim amicis suis imper-
tuntur Reverendi Patres Oratorii, et nos quoque, nullo non officii genere Romæ ab eis culti, gratanter accepimus, atque ad privatæ nostræ devotionis augmentum reverenter servamus.

Imago mira-
culose sudans
Patavii

8 Lego etiam apud Ferdinandum Ughellum tom. 5 Italicæ sacræ col. 232, quod Jacobus Philippus-Thomassinus, Civitatis novæ in Istria Episcopus creatus anno MDCLI, inter plura, quæ anno MDCLIII (quando suum illius tomum imprimebat Ughellus) prælo parata dicitur habuisse opera, ediderit Italico sermone Relationem de sudore, qui pullulavit ex imagine S. Philippi Nerii Patavii anno MDCLXXXII. Ea, secundum impressum, ultimum prodit Patavii anno MDCLXX a Baptista Pasquale typographo, dedicata Illustriss. et Excellentiss. D. Bonifacio Papaſava, Nobili Veneto: cupis exemplum Roma nactus, Latine reddidi, et per modum Appendix subjunxi Vitæ posteriori.

Vita compen-
dia varia.

9 Invenio denique Monachii impressum anno MDCLXIV, indeque nobis missum libellum, in duodecimo, ut vocant, auctore quodam Benedictino Monacho, Matthiæque Admontensis in Styria monasterii Abbati dicatum, sub hoc Titulo, Petra salis, pauperibus relictæ, Studiosorum et Sacerdotum necessitati exposita, conformiter vitæ S. Philippi Nerei per compendium productæ. Qui Titulus, ne quem fallat, admonet, compendium istud aliud non esse quam quatuor capitulum breves Titulos, quibus deinde singulis, absque alia S. Philippi mentione, aptantur Analyses aliquot instructionis moralis, ex tali Titulo, velut consequentia ex antecedenti, ductæ. Quinam porro linguis vulguribus omnibus, breviorum longiorumve Epitomen ejusdem Vitæ inseruerint auctis editisve recentius Sanctorum Vitæ, per anni decursum Legendis, sive, ut Hispani Gallicque oppellant, Sanctorum Floribus, omitto recensere, cum libri passim terantur manibus piæ plebis.

Nomen in
Martyrologio.

10 Cardinalis Baronius, Romanum Martyrologium Annotationibus illustrans, prius quam de B. Philippi sui cultu aliquid esset ab Ecclesia definitum, scilicet sub annum MDXCVIII, id est, tertio anno a felici morte Philippi, ejus commemorandi occasionem arripuit ad xxiii Augusti, quo die insertus Martyrologio erat B. Philippus, uti Ordinis Servorum Institutor: usus est autem ibi iis verbis Baronius, quæ quia exhibere nolis Barnabæus num. 559, ipsa hic non inculco, solumque considerandam propono formulam, sub qua proprio suo die idem nomen insertum Martyrologio fuit, Canonisatione peracta, quæque etiamnum sic recitatur: Romæ S. Philippi Neri, Congregationis Oratorii Funda-
toris,

A teris, virginitatis et prophetiæ dono insignis. *Et hæc quidem tunc ultimo legebantur loco, quamdiu Officium ejus proprium ex institutione Urbani VIII solummodo recitabatur ad libitum eorum qui ad Romani Breviarii usum obligabantur : ad locum vero primum transierunt, postquam successor Pontifex Innocentius X anno MDCLII idem Officium de præcepto recitandum statuit : quod quidem fiebat sub ritu Semiduplicis, celebriori autem ritu Duplicis faciendum præscripsit Clemens IX sub annum MDCLXVIII. Hac autem in causa id memorabile accidit, quod anno abinde XIV nobis scripsit nunquam absque honoris præfatione nominandus, nunc Eminentissimus Coloredus. Cum Patres aliquando cogitarent de Pontifice rogando, ut Sancto eum Duplicis Officii honorem, tamquam Fundatori decerneret, quo alii Fundatores fere omnes per totam Ecclesiam fruebantur ; et in hanc universi pene descendissent sententiam, ut supplicationibus eum Pontifice ageretur ; P. Marianus Soccinus, tunc Præpositus Congregationis, eximiaeque vir probitatis ; Eia, inquit, eum Deus sibi curam de sancto Parente nostro honorificando assumpserit, ipsi etiam hoc idem relinquamus. Mirum dictum ! Pauci elabuntur dies, cum ex improvise Pontifex, nullis aliorum precibus, sed sua tantum peculiari erga sanctum Patrem pietate permotus, illum sub ritu Duplicis colendum ordinavit : quod et Decreto sacre Congregationis peculiari vulgatum fuit.*

Officium in
Breviario.

VITA

Auctore Antonio Gallonio, Oratorii Presbytero, Romæ edita quinto post mortem Sancti anno.

CAPUT I.

Prima Philippi vita usque ad annum ætatis 24.

Philippus Nerius Leone Decimo Florentiæ nascitur, XI Kalendas Augusti, B. Mariæ Magdaleniæ pervigilio, post mediam noctem, anno redempti orbis millesimo quingentesimo decimoquinto. Parentes habuit, Franciscum Nerium et Lucretiam, Antonii Soldi filiam. Infanti, eum sacris baptismalibus initiaretur, Philippi ab optimo pioque genitore nomen inditum. Quintum vix jam ætatis annum attigerat, cum parentes usque adeo reverebatur, ut ne latum quidem unguem ab eorum jussis discesserit unquam, nullamque eis molestiam, nullam exhibuerit solitudinem *a*. Duxerat rusticus, anno hujus seculi vigesimo secundo, aut certe insequenti, Adriano Sexto Pontifice, e villa Francisci Nerii patris ad Philippi ædes asellum onustum pomis : in hunc Philippus, annos tum octo vel novem natus, ubi ascendit, continuo factum est, ut ex altissimo loco cum asello in cellam vinariam præceps rueret. Accurrunt mox moestissimi parentes, et quem extinctum jam, inde extrahere putabant, vivum incolumemque, nullaque læsum ex parte, singulari Dei beneficio, qui illum ad multorum salutem nasci fecerat, inveniunt. At qui non me latet beatum Patrem, inter maxima quæ a Deo acceperat dona beneficiaque, hoc unum referre solitum, quo scilicet certum interritum, Deo ad magnas res eum destinante, evaserat. Quodam die, cum una cum Elizabetha sorore, Clemente Septimo Pontifice, Psalmos Davidicos recitaret ; Catharina, soror natu major, eos exturbare est aggressa. Ergo Puerulus, ut se atque Elizabetham ad ejus eximeret molestia, Catharinam leviter retrudit : quod ubi pater cognovit, eum acriter corripuit. Qua ex re tantum beatus Puerulus *b* doloris cepit, ut culpam (si qua esse in prima illa ætatula sua poterat) uberimis lacrymis deleverit.

Annus
Æt. 1 et 7
Chr. 1515
et 1521.
Florentiæ natus
Philippus,

a
Æt. 8 et 9
Chr. 1522
et 1521.

quingentis
periclitatur
de vita.

b

2 Nihil illo honestius, nihil amabilius, nihil comius : erga majores natu reverenter se gerebat, æqualibus facilis erat, minores amplectebatur, irasei nesciebat. Quibus ille rebus assequebatur, ut non solum ab omnibus unice amaretur ; sed etiam ut Pippus bonus, vulgo jam diceretur : quod sane vocabulum, nihil aliud quam Philippum prohum innuere videbatur. Ergo hic puerulus, in sortem Domini electus, ecclesias frequentabat, verbi Dei præcones in templis, undecimo ætatis anno (fuit is hujus seculi vigesimus sextus) libenter audiebat : et præcipue Religiosum quemdam Baldolinum ex Humiliatorum familia, de ejus eximia sanctitate mira ille narrabat, quæ brevitatis studio missa facio. Porro hujus servi Dei concionibus intererat Philippus anno Christi millesimo quingentesimo vigesimo septimo. Primam ætatem in Grammaticis cognoscendis atque tractandis totam ferme consumpsit : nec sane frustra ; ex eo enim studio fructum tulit maximum. Præceptore usus est Clemente quodam, Latinis litteris (ut temporibus illis) satis erudito ; neque vero Philippus in litteris solum profecit, sed in pietate multo magis. Patris [uxorem secundam, suam] novercam, ætate jam devexam, eo quo potuit honore semper est prosecutus, eique adeo ille gratus acceptusque erat, ut eum patrio solo egrederetur, tanta fuerit affecta tristitia, tantoque sauciata dolore, ut luctu fere tota consumeretur. Incidens vero illa in morbum, ex quo non convaleuit, Philippi nomen in ore frequentissime habebat, eumque quasi coram adesset, sibi nonnumquam videre videbatur.

3 Cupidus beatus Pater, eum sextum et decimum annum ageret, Evangelicæ perfectionis ; adversa quæcumque, Sanctorum exemplis excitus, patientissime tolerabat. In febrem cum incidisset, eam tam facile tulit, ut credi vix possit ; quandoquidem ad morbum non modo remedium non petiit ullum, sed ne ea quidem se vexari unquam aperuit. Verum ubi id una de feminis, affinitate sibi conjuncta, advertit ; quod Philippo opus erat, quamquam ab eo non requisita, ministrabat. Quo tempore Florentiæ fuit, non potuit ejus virtus cubiculi parietibus domesticisque tenebris diutius contineri : sed emersit e patria sede, et in luce Florentiæ, in ore atque oculis clarissimorum civium versabatur. ut ab ipsis jam inde a puero Pippus bonus, ab adolescentia Philippus probus diceretur. Quibus rebus postea factum est, ut eum sparsi rumores de bonis operibus, quibus se Romæ tradiderat, Florentiæ audirentur, hæc concives inter se de eo colloquerentur : Quid est quod miremur de his ? quandoquidem observatum a nobis est, cum ipse hic moraretur, quam probe, quam pie, ac religiose in omnibus rebus perpetuo se gesserit ; hisque permoti, cupiebant ejus orationibus adjuvari. Annos decem et octo natus, a Francisco patre ad avunculum Romulum missus est in Campaniam, ad oppidum, cui a Sancto Germano nomen, ad radices situm montis Cassini ; missus autem eo fuit, non ea tantum de causa, ut mercaturam exercebat, sed ut magnarum opum, quibus avunculus affluebat, heres institueretur : is siquidem, cui præter unum Philippum, nullus erat heres, tantum possidebat divitiarum, ut earum summa pergrandis esset ad viginti duorum aureorum millia. Ubi paucos moratus dies, quod timebat conscientiam lædere, longe potius præstantioremque jam inde animo mercaturam concipiens, avunculo omnibusque aliis, Christi causa relicta *c* (quippe qui dives cum esset, pauper pro nobis fieri voluit.) Romam, ubi soluto liberoque animo suas omnes cogitationes omniaque studia in uno Deo figeret, se contulit anno post Christum natum millesimo quingentesimo trigesimo tertio.

4 Urbem ingressus, domum Galeoti Cacciai, civis Florentini,

D
Æt. 10 et 15
Chr. 1521 et
1529.
decennis et-
iam levem of-
fensam horret,

in pietate et
litteris pro-
ficat ;

E

Æt. 16 et 19
Chr. 1530 et
1533,
febrim patienter
tolerat,

dimissa spe
amplius hære-
ditatis,

c

AUC. ANT.
GALLONIO
Romam abit,
et se totum
Deo tradit.

A Florentini, divertit, in qua aliquot diversatus annos non obscura dedit suæ in Deum pietatis indicia. Vitam victu asperam, sed continuis meditationibus suavem ac plane cœlestem ducens, simplici pane, aqua ad potum adhibita, semel in die se reficiebat. Nonnumquam, ne dicam sæpissime, domandi corporis fervori cedens, totum triduum cibo abstinuit. Sui ipsius contemptum perpetuo amavit. Mundana omnia, ut Christo, cui se totum dicarat, frueretur, animo despiciebat; semet deseruerat, semet oderat; delicias suæ Christus, ejusque amori respondendi cupidus, solius Dei assidua meditatione dies noctesque delectabatur. Verum his non contentus, ut majore indies incredibilique Christi ardebat amore, ita hoc ipso amore stimulante, majora agere durioraque pati, ejusdem Christi desiderio, omnibus prorsus votis expetebat. Jucundæ erant Philippo vigiliæ, suaves dolores, labores expetendi, nihilque ad summum erat, quod Deo gratum fore putaret, quin illud amplecteretur. Sed illud hic non involvam silentio, quod sub hac ipsa tempora eidem accidit. Quodam namque die cum in itinere esset, obvios habuit, nescio quos homines perditis prorsus moribus: hi mali dæmonis impulso, ejus forte allecti pulchritudine, omni deposita verecundia, castissimum adolescentem ad scelus invitant d. Quos ille cum declinare, quod vehementer optabat, non posset, eamque ob rem dolore conficeretur; venit illico ei in mentem verbum Dei, quod omni gladio ancipiti penetrabilius noverat, maximam habere vim ad flagitiosorum hominum corda erollienda. Ergo sermone de rebus divinis, deque peccatorum turpitudine eos aggressus; illorum animos ita accendit, ut divinorum verborum efficacia, non solum omni illa tentatione eos liberos reddiderit, atque a statuto facinore revocaverit; sed etiam in alios, Domino rem suam adjuvante, mutaverit. O miram Dei bonitatem! qui captatum venerant, maximo ipsorum bono, ab inermi adolescente, sola divini verbi prædicatione capiuntur; neque inde discesserunt antequam evomerent virus iniquitatis suæ.

5 Romæ cum moraretur Philippus, venit illi divinitus in mentem, philosophiæ se tradere; in his tamen pietatis studium minime negligendum duxit; quamobrem spiritualia quæ vocant exercitia nulla ex parte prætermisit unquam, ut qui fastidiret præsentia. Philosophiæ operam dabat ille, quod Deo rem gratam se facere arbitrabatur; in qua tantos brevi progressus habuit, ut cum excellentibus in eo genere compararetur: nec tamen eo tempore, quamquam philosophiæ deditus, frequens orandi studium et consueta pietatis officia prætermissa fecit; quinimo orationi, divinarumque rerum meditationi multum temporis tribuebat assidue. Quibus rebus et fortior se ipso indies fiebat, et melior; major enim subinde ejus, ut ætatis, sic virtutis fiebat accessio. Mirum profecto dictu videtur, quanta animi puritate, quantaque innocentia lubricam illam inter studendum ætatem transegerit. Etenim apud eruditissimum virum Cæsarem Jacomellum, præceptorum suum, et Antonium Altovitum, Florentiæ Archiepiscopum, eam probitatis integritatisque opinionem est adeptus, ut eum ambo Probi cognomine honestaverint. In studiis acerrimo, ad disputandum præsertim, ingenio præditus erat. In rebus Theologicis, quas optime callebat, B. Thomæ sententiam perpetuo probavit. A condiscipulis atque collegis unice, pro ejus eximia suavitate, morum elegantia et Christiana humilitate, diligebatur, nullusque erat, qui loqueretur de eo verbum malum. Philosophiæ studiis jam graviter sufficienterque instructus, adeo ab omni voluptatis illecebra liber extitit, ut constanti amicorum fama virgo semper habitus sit.

ad peccatum
solicitanter
convertit:

d

A. Et 20
Chr. 1535
Philosophiæ
studet

magno cum
profectu, et-
iam virtutis:

Et hanc quidem cum animi tum corporis virginalem integritatem ad extremum usque spiritum, absque ulla labe aut suspicione, intactam prorsus illibatamque, ut suo loco pluribus dicetur a nobis, servavit.

6 Quo tempore Philippus sese in litterarum studiis exercuit: quamquam interdum cum sodalibus versabatur, ac de quæstionibus naturalibus et obscuris crebros cum illis sermones ac disceptationes miscebat; solitudinis tamen ultra quam dici potest appetentissimus, et noctu longas vigilias trahebat, atque juxta Apostoli monitum, invisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellectu conspiciebat, sempiternam quoque ejus virtutem atque divinitatem, quantum homini corruptioni obnoxio fas est, scrutabatur. Septem Urbis Ecclesias, et religionis et sumorum Pontificum Indulgentiis celeberrimas, nemine sibi comite adjuncto, obibat frequentissime. Noverat enim de anima, Christi amore flagrante, scriptam reperiri, Ducam eam in solitudinem, et loquar ad cor ejus: et alibi, Sedebit solitarius, et tacebit, quia levabit se supra se Paupertatem adeo coluit, ut nihil unquam a cognatis et consanguineis accipere decreverit. A Francisco patre, cui egregie carus erat, Romæ cum esset, nihil, præterquam initio unum vel alterum indusium, accepit. Caducarum rerum curas, ac præcipue quæ ad affines cognatosve spectarent, refegit omnino. Cubiculo usus est perangusto, in quo nihil erat præter lectulum unum, et libros aliquot, et indusia tunc ad parietem appensa. Ubicumque sese dabat occasio cupiditates inotusque animi a ratione abhorrentes comprimendi, amplectebatur eam avidissime; sequemet in omnibus vincere curabat. Hinc filios suos monere solitus erat, ut se ipsos minimis etiam in rebus vincere studerent, si magnorum certaminum inde victores fieri cuperent. Denique in id totis viribus incumbere sibi in animo erat, ut ducem Christum, paupertatis suique contemptus amatorem eximium, sequeretur in omnibus.

7 Interea cum beatus Pater adeo abunde sufficienterque in scientiis humanis instructus esset, ut jam cum paucis e sodalibus conferendus videretur; litterarum studiis relictis, se totum, ut vocantem Christum sequeretur, in exitu anni hujus seculi (ut opinor) trigesimi septimi, orationi rerumque divinarum meditationi commisit. Illud autem ante omnia aggredi constituit, ut quos haberet libros venderet. Eo enim ardore inveniendi Christi teneri cœpit, ut verbis explicari vix possit, in fervore spiritus ambulans. Oratione nihil Philippo suavius, nihil dulcius, nihilque jucundius: orabat ille dies, orabat noctes: nihilominus non explebatur orandi sitis orando, sed excitabatur magis. Cum reputaret ille apud animum suum, vel acerbissimam Christi mortem pro salute humani generis obitam, vel impiorum noxas delictaque, quibus iram Dei in se concitabant, lacrymis totus conficiebatur. In suum ille corpus, ut spiritus suggererat, sæviebat libentissime. Flagitiosorum hominum conversionem enixe a Domino per unigeniti Filii sui mortem, non sine magna lacrymarum profusione, petebat assidue. Imaginem Christi in cruce pendentis cum cerneret, lacrymas tenere non poterat; quinimo cum Philosophiæ operam daret, ea visa, fletum cohibere nequibat. Illud quoque ei in more positum erat, ut singulis pene diebus, solus remotis arbitris, septem Urbis ecclesias, vel certe earum unam et alteram, religionis causa adiret. Quantum autem ille ex ejusmodi peregrinationibus profecerit, quamve solidos inde divina voluptatis cepit fructus, incredibile dictu est. Sæpe enim totas noctes in pia cœlestium rerum meditatione hisce in locis consumebat: sæpissime apud

Æt. 21 et 23
Chr. 1536 et
1538,
omni tereno
affectui renun-
tiat.

e

E

A. Et 23
Chr. 1537
Scientia suf-
ficienter in-
structus

F

ad exercitium
orationis se
transfert.

Visitat sæpe
7 Ecclesias,

A apud cœmeterium, quod Calixti dicitur, in oratione pernoctabat. Somni pareissimus, nuda humo sub harum ecclesiarum porticibus, cum enim necessarius somnus occupasset, cubabat. In precibus præterea Deo fundendis eam adeptus erat facultatem, ut divina potius vi ad eas adduceretur, quam nova aliqua de rebus cœlestibus meditatione divini amoris flammam in se ipse excitare cogeretur. Tanta vero plerumque, cum precibus insisteret, cœlestium gaudiorum copia perfundebatur, quantam sustinere vix poterat; eamque ob rem non humi solum sese prosternere, sed his etiam vocibus ad Dominum clamare opus habebat: Sat est Domine, ¶ sat est; contine jam, quæso, undas gratiæ tuæ. Quodam die cum ex nimia istiusmodi dulcedinum vi haud procul exitio abesset, majore quam antea animi impetu divinam cœpit implorare clementiam: Recede a me, Domine, aiebat, recede: quandoquidem tantam cœlestium gaudiorum molem sustinere, mortalis cum sim, nequeo: en morior, Domine, ni confestim succurras, ni opem feras: Cumque ille hunc in modum diutius precatus esset, lenivit Dominus aliquantulum (ut ipso referente cognovimus) summum

B animi ejus ardorem. Ergo mirandum non est, si suo ille doctus periculo dicere soleret: vere Deum amanti nil gravius, nil durius, aut molestius posse vita ipsa contingere *g*. Sancti enim viri mortem in desiderio, et vitam in patientia habere dicuntur.

8 Ea in peregrinatione ecclesiarum (qua ille, ut dictum est, utebatur creberrime) sicuti magna a Deo dona accipiebat beneficiaque, ita contra a diabolo, ut illum ab instituto absterreret, multa sustinuit invitus. Eum etenim modo hac, modo illa aggrediebatur via; nunc ardentes ad libidinem faces *b* subjiciendo, quas ille tentationes lacrymis semper orationeque vincebat, nunc aliis artibus eum assidue divexando: quibus nihilominus tantum abest ut Philippo quidquam nocuerit, ut maxime profuerit; occasionem illi nimirum præsentissimam præbens gloriosi triumphi, de hoste immanissimo erigendi. Illud porro eidem hac in peregrinatione accidit memoria sane dignum. Obeunti nocte intempesta, nullo sibi adjuncto comite, eas de quibus loquimur ecclesias, tres illico dæmones *i* sese ejus deterrendi causa, ad Caput-bovis, sic dictum locum, objiciunt; quorum ille truci aspectu non modo non motus est, sed eos etiam per contemptum, nullo trepidationis signo dato, quod cœlestibus munitus præsiidiis sub

C umbra divini lateret auxilii, præterit; cœptumque iter, ut fortiter, ita constanter peregit. Id ubi advertere infesti illi nequitiae spiritus, omni eum superandi spe dejecti, sese subito proripiunt. Atque ejus fere generis per id tempus plane multa alia a dæmonibus in hac ipsa peregrinatione sustinuit; sed ubique novis a diabolo tentationibus roboratur. Verum, quæ ille a Deo acceperit dona, horum ipse sibi conscius erat, ceteros interiora quæque celata esse volens. Noverat enim Gregorii sententiam, dicentis; Deprædari vult, qui thesaurum palam portat in via: illudque præterea crebrius apud se reputabat; Secretum meum mihi, secretum meum mihi. Testantur sane omnes, qui Philippo intime erant, numquam se hominem vidisse, qui ab humanis laudibus æque atque ille abhorreret, aut qui de se ipse sentiret prædicaretque demissius: quandoquidem neque scientiam, qua præclare instructus erat, neque sanctimoniam vitæ ostentare visus est unquam; sed tum verbo, tum incessu, tum reliquis, modestiam imprimis gloriæque contemptum præferre nitebatur: spiritum enim ille, mortificationis qui dicitur, perpetuo coluit. Quocirca miretur nemo, si de occultioribus ejus rebus gestis pauca admodum enarrari poterunt. Illud sane pro comperto habetur,

quod ex illa peregrinatione, ut maxima incrementa virtutum pertulit, ita plurimas contra dæmones clarasque victorias reportavit.

9 Philippus interim his non contentus, nosocomia publica que valetudinaria adire cœpit, seque totum ministrandis ægris tradidit. Ergo miserorum lectos circumiens, mæstos blande solabatur, perditos cœlestium bonorum spe recreabat, cunctos ad patientiam honestatemque vitæ hortabatur: animam agentibus præsto erat, quibus tanta ille cum animi alacritate ac diligentia dies noctesque ministrabat, ut cuncti obstupescerent; nec prius eos deserebat, quam illi e vita migrassent. Neque is labor irritus fuit; ex eo enim magnos collegit salutis animorum fructus. Et hæc quidem consuetudo inter laicos homines ægris in xenodochio jacentibus inserviendi, tum primum longo forte intervallo ante id tempus intermissa, rursus initium habuit. Perseverantia in illo admirabilis fuit. Florentiam, in qua natus educatusque erat, nec vivente, nec mortuo patre *k* repetiit: Roma numquam, nisi Ecclesiarum visendarum gratia egressus est. In omni vita sui ipsius contemptui, Christi Domini nostri aliorumque Sanctorum exemplo incitatus, perpetuo studuit. Vitam complures annos eremiticam propemodum duxit, lacrymis se magis quam pane reficiens; singulis diebus sese flagellis quam acerrime cædens; super nudam humum cubans; simplicem panem cum pauculis nonnumquam olivis, herbulis, seu pomis ad cibum, et simplicem aquam ad potum adhibens. Eam vero parsimonie frugalitatisque rationem ad extremum usque diem propemodum retinuit: Sacerdos enim factus, mane jentaculo perbrevis, vespere exigua cœna corpus reficiebat; vino modico, eoque, maxime diluto, frequenterque simplici aqua ad sitim usus. Erant ei cœnæ vel bina eva mollia sive sorbilia, vel olera, vel demum legumina, omnia sale acetoque condita; plura autem fercula sibi in eadem mensa apponi baudquaquam permittebat. Carnem raro obsonii loco adhibuit: nulli unquam ferculo, quamvis per totum triduum jejunos, arripit; lactis et quæ lacte conficiuntur nihil, quoad vixit, gustavit; pisciculis rarius vescebatur; pulte abstinebat.

ANNOTATA.

a *Historiæ hujus initio, plures quandoque annos simul F jungere cogimur.*

b *Gravissimi auctores, quæ sanctissimi viri a pueris fecere, posteritati tradunt. Lege Athanasium in Antonio, Paulinum in Ambrosia, Georgium Monachum in Theodoro Siccota, Petrum Ranzanum in S. Vincentio Ferrerio, Surium in S. Thoma Aquinate.*

c *Imitari videtur illustrium Sanctorum exempla, nempe Antonii Magni, Hilarionis, et Abraham Syri.*

d *Consimile prorsus leges in Vita S. Bernardini Senensis.*

e *Idem fecisse sanctissimos viros, omnes fatentur: tu interim lege Osbertum Monachum in Vita S. Dunstani Episcopi Cantuariensis cap. 37, Bandominam in Vita Radegundis Reginæ, Theodoricum in S. Dominico lib. 1, cap. 4, et demum Surium in S. Elzeario Comite tom. 5.*

f *Idem fecisse S. Dominicum scribit Theodoricus, Vitæ ejus lib. 1 cap. 2.*

g *S. Gregorius lib. 9 Reg. ep. 27 et lib. 11 ep. 24; Augustinus Tract. 9 in Epist. 1 Joannis.*

h *Similibus tentationibus impugnantur a dæmone sanctissimi viri. Tu interim lege Osbertum Monachum in Vita B. Antonii, S. Hieronymum in Vita Hilarionis Abbatis, et denum S. Gregorium Papam in rebus gestis S. Benedicti, Dialogorum lib. 1.*

D
AUG. ANT.
GALLONIO.

Nosocomio
inservit:

E
Vitam au-
stere parceque
instituit.

non sine pe-
riculo vitæ
ex animi
ardore,

g

et variis
tentationi-
bus diaboli:

h

i

cavet vanam
gloriam:
Hom. Evang.
11.

Esa. 24.

i

AUC. ANT.
GALLONIO

A i Diabolum sanctis viris terrores incutere solitum, eorum res gestæ testantur. Percurre Metaphrastem in Vita Danielis Stylitæ, Georgium Monachum in Theodoro Siccota, Osbertum in Dunstano, et demum Theodoretum in Philotheo.

k Idem præter ceteros magnum Archimandritam Nicephorum fecisse, auctor est in ejus vita Theosterictus. Huicenus ac deinceps ad sequentia Capita Notæ Marginales ipsiusmet Gallonii: quibus unicam additam velim, videlicet, quod num. 2 sub finem, ubi simpliciter legebatur Patris novercam, locum ex ipsius auctoris mente correxerim. Etenim ipsemet in hujus a se scriptæ vitæ Italica editione (uti testatur Eminentiss. Colerudus; ipse autem eam non vidi) non Patris, sed Philippi ipsius Novercam appellat; et in hunc sensum conveniunt omnes, qui ejus meminerunt, in Processu testes.

CAPUT II.

Acta Vitæ usque ad Ordines Sacros et annum ætatis 36.

Æt. 24 et
28 Chr.
1538 et
1543,Curandæ
animarum
saluti se
impedens,multos con-
vertit pec-
catoresmultos ad re-
ligionem indu-
cit:novis tenta-
tionibus
premitur a
dæmone,

Laiens admirabilem in terris vitam ducebat; videres enim in eo incredibilem caducarum rerum omnium contemptum, summam animi demissionem, vehemens orandi studium, miram ciborum parsimoniam, amorem in Deum maximum. Ad Christianæ perfectionis culmen ubi his gradibus ascendit, ad proximos adjuvandos, anno hujus seculi circiter trigesimo octavo, evocari se sensit. Decebat enim ut id lumen, non sub modio amplius, sed super candelabrum Ecclesiæ poneretur, quo iis qui in domibus Dei sunt luceret. Ibat diebus singulis in eum Urbis locum, quem Florentini mercatores incolunt: ubi sermonibus de rebus piis ita juvenum animos ad sectandas virtutes incitabat, ut illorum complures ad pietatem amplectendam converterent. Eodem itidem consilio scholas frequentare consueverat. Illud vero summæ Philippo curæ erat, ut in facinorosissimi cujusque amicitiam sese insinueret: arbitratus nimirum, ut quisque maxime opis indiget, ita ei potissimum opitulari. Nec sane frustra id erat; quandoquidem multos, Deo bene juvante, e corruptis moribus, ad emendatiorem vitam traduxit. Nec deerant qui tantam Philippi sanctimoniam mirarentur, ut qui cum flagitiosissimis hominibus tam familiariter, nullo sui malo, atque maximo illorum emulamento, versaretur. A feminarum vero consuetudine, suæ castimonie insidias timens, abstinnit. Homines quot plures poterat Christo adjungere nitebatur: tot enim tantosque, sermonibus simul de rebus divinis, simul sanctimonie ac frugalitatis exemplo, ut se variis Religiosorum familiis addicerent, impulit; ut Beatus Ignatius, Societatis Jesu institutor et auctor, Philippum Patrem campanæ seu tintinnabuli vocabulo comiter insigniret; utpote qui alios ad Religiosorum familias eam mitteret, ipse in seculo permaneret. Quod tamen divinitus factum esse, nemo est qui ambigat. nam ejus opera (ut res ipsa indicavit) uti volebat Dominus ad novam instituendam vitæ rationem, toti Ecclesiæ mortaliumque saluti proficuum. Ex quo quidem instituto, quod in hanc diem certissimo cum fructu retinetur, homines cum sanctitate tum doctrina insignes evaserunt. Hoc vero non silendum, ea fuisse B. Ignatium sanctimoniam, a Philippo dei solitum, ut animi ejus interior pulchritudo foris promicaret, in ejus oculis vultuque coruscantes lucis radios sæpe a se visos esse profiteretur.

11 Quodam die cum per Amphitheatrum, ab Imperatoribus Flavie gentis constructum, hodie Coliseum vulgus appellat, iter haberet, animo La-

teranensem Basilicam invisendi; dæmonem pauperis D forma nudo corpore obvium habuit. Quo viso, cum impurie quædam cogitationes ejus animum subiissent, ipso ad orationem confugiente, omnis ea tentatio confestim abscessit, et diabolus turpiter victus inde aufugit. Memini me audivisse beatum Patrem, qui diceret, eam tentationem non ex carne, sed ex ipso dæmone provenisse: atque se omnino credere (ita enim qua erat animi demissione loquebatur) pauperem illum, dæmonem, non hominem fuisse, quamquam hominis specie sese illi videndum objecit. Novimus enim diabolum his aut certe consimilibus artificiis sanctissimos viros oppugnare solitum: ejus rei præclarissimum testem habemus sanctum Gregorium Papam in historia, quam de rebus gestis magni illius Monachorum Occidentis Patriarchæ Benedicti litteris mandavit. Post hæc cum humani generis hostis Philippum nulla ratione adduci possecognosceret, ut sua sponte de hujus virtutis statione decederet; cum per vim nolentem et coactum iterum decrevit evertere. Ergo adolescentium quorundam perditorum impudicis moribus in ejus virginitatem accendit invidiam. Hi, cum Philippus forte domi ejusdam, solita obeundi causa caritatis officia, moraretur; tempus nacti opportunum, quo gravissimam impudicitie labem ejus animo adspargerent; non satis esse duxerunt, si egregiæ unius viri abstinentiæ unius mulieris libido opponeretur: binas feminas, omnium (ut creditur impudentissimas in eum immittunt, et in eodem cubiculo, b ipso prorsus in seio (indignum facinus) ut omnis fugæ spes præriperetur, includunt. Sed pius Dominus, ejus ille causa id patiebatur, servum suum (qui unde fugeret, clausis undique cubiculi foribus, non habebat) non modo non deseruit, sed nulla prorsus impudicitie labe pollutum, excoeripuit periculo. Nam cum ardentissimis precibus divinam imploraret elementiam; speraretque eum, qui tot sanctarum Virginum corpora, palam ad omnium hominum libidines divulgata, integra ab omni labe servavit, sibi in simili periculo non defuturum: non fefellit periclitantis servi fidem divina benignitas, et deficientibus humanis opibus suum suppeditavit auxilium. Vix impudicæ illæ mulieres conjecerant in eum oculos, cum, sive metu aliquo divini supplicii perterritæ, sive pudore tactæ, vel (quod credibilis est) sancti juvenis, ejus pudicitie insidiabantur, auctoritate permotæ, in quemdam cubiculi angulum recessissent; nunquam non modo manus castissimo corpori, sed ne inferre quidem oculos ausæ sunt. O magna virtutis vis, quæ lucet inter tenebras, splendetque per se semper, nec alienis unquam sordibus obsolescit! O summus splendor honestatis, qui non solum in eo enitet, in quo est, sed in ipsos etiam improbissimos homines, cum ad eum accesserint, redundat! Sed nunc ad Philippum redeamus.

12 Singulis diebus Philippus Spiritum sanctum quam poterat ardentius precabatur, ut eum suis donis ornaret; nullumque abesse sinebat diem, quin ejus opem imploraret. Nec incassum hæc fuerunt. Nam laicus cum esset, annum vitæ trigesimum non attingens, Christi scilicet anno millesimo quingentesimo qua lagesimo quarto, ea repente spiritus vi repleti se sensit divinitus, eoque impetu, ut cor illico sibi intra corpus saltitare cœperit, eoque ardore inflammari, ut eum natura, inusitata quadam cordis palpitazione, omnino se ferre non posse significaret. Quamobrem benignus Dominus, quo illum ad plurimorum salutem diutius conservaret, contractis, atque in pugilli eoque majorem amplitudinem eiatis duabus sinistri lateris costulis, quarta scilicet et quinta, ejusdem cordis sinum, quo id liberius ageretur, mirum in modum ampliavit. Erat istiusmodi fractura

et a lascivis
adolescenti-
bus,
E

b

per meretrices
duas immisasA. Æt. 29.
Chr. 1544
Ingentiamoris
ardori capien-
do,

costæ laxantur per miraculum :

A fractura in anteriore parte pectoris, ubi costæ in cartilaginem desinunt. Quo ex tempore adeo vehementer, amplius quinquaginta totos annos, agitari concutique cœpit assidue plus minusve, mox atque mente rapiebatur in Deum, ut non modo toto corpore contremisceret, verum etiam lectulus ipse, aliaque omnia quibus ille insidebat, quasi terræ motu acta, eo orante quaterentur. Quæ cum illi (cui corpus quadratum erat, neque gracile, neque obesum) sine ullo doloris sensu evenerint, et ad extremum usque spiritum sine dolore manserint (nullæ enim ac intus nec foris punctiones doloresve sentiebantur) omnino supra vires naturæ fuisse, ac divinum prorsus miraculum, Medici omnes, qui ejus dum viveret curationi et postea corporis sectioni interfuere, una voce testati sunt. Mirum profecto erat hominem videre, ætate confecta, plus quinquaginta annos, continuas voluntariasque cordis concussiones palpitacionesque patientem. Crederes illum humana jam omnia fastidientem, Davidis iastar Domino dicere : Quis mihi dabit pennas sicut columbæ, et volabo, et requiescam? Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est! Quando veniam, et apparebo ante faciem Domini?

Ps. 54,
Ps. 129.

B

cum ut temperet cogitur distractione accersere

13 Hujus præterea doni cœlestis vi, tanta quoad vixit spiritus divinæque dulcedinis affluentia replebatur, ut mentem a cœlestibus avocare, animumque sæpiissime ad terrena convertere, ut Sacrum facere posset, cogeretur : quod non eo solum referente cognovimus, sed re ipsa comperimus. Quamquam enim ille omnem adhibebat curam se a divinis avocandi, cum rem sacram facturus pergeret, ut uni et alteri ex iis qui sibi noti erant indicavit ; vix tamen, quod nos plus millies hisce vidimus oculis, sacrificium absolvere poterat. O magnam sancti Spiritus vim! Alii etiam sanctissimi viri, horis prius aliquot precationi impensis, prævia diligentique præmissa præparatione, omni ope contendunt, ut aliquid pii in Deum affectus, cum rem sacram acturi sunt, acquirant; hic autem his adeo abundabat, ut non modo nulla egeret præparatione; verum etiam, cum tot tantosque divinitus immissos ardores sustinere nequiret, animum suum quam maxime poterat ab illis divellere cogeretur, Deumque ne majores tribueret indies rogare. Id præterea in illo is spiritus efficiebat longe mirabilius, ut eum præcibus insistentem subline tolleretur. Media vero hieme, quo tempore maximum in urbe frigus esse solet, ad postremum usque diem (quis crederet?) ita derepente eo orante ipsius cor corpusque divino æstuebat igne, ut validissima, ne æstu necaretur, refrigeratione iadigeret. Hinc ille octogenarius, modicissimo cibo contentus, omni propemodum nativo calore destitutus, ut eam amoris flammam aliquo modo restringeret, pectus nudare, fenestras foresque cubiculi media nocte pandere, linteisque ac flabellis aliave opportuniore aeris agitatione uti, ad se refrigerandum, necesse habebat : et quidem in cordi, interno ac divino consumpto calore, hisce rebus festinanter subvenisset, repentino certe interiisset.

C

et refrigeria pectori ad-movere,

corde jugiter palpitando

14 In iisdem rebus hoc fortasse etiam ponendum. Causam quodam die hujus tam miræ ac novæ ejus cordis agitationis a Federico Cardinale Borromæo interrogatus, præsertimque num dolore aliquo in ea sustinenda afficeretur; a Spiritu sancto eam accepisse modeste respondit. Laicus cum essem, dicere cœpit, sanctum Spiritum, quam suppliciter poteram, quotidie rogare consueveram, ut mihi opem ferret, animusque meus donis suis cumlaret. Quodam die, cum eum de more orarem, meas exciperet preces : ipso tandem volente factum est, ut cordis agitatio, de qua rogas, quæ nullos unquam dolores

movit, initium habuerit. Simulque adjunxit, Possem equidem eam cohibere, sed ne animum inter orandum a divinis avocare, atque ad eum motum cordis comprimendum referre cogar, idcirco ab ea re desisto. Illud hic addam, quod ejus cor adeo hujus agitationis vi æstuque fervebat, ut calor ex eo proveniens ad totum plerumque corpus sese diffunderet. Cum Philippus instituto suo in proximorum salutem iacumberet, adjunxit ad Christum anno hujus sæculi quadragesimo septimo, Joannem Manzolium Florentinum, et deinde Henricum Petrum Placentinum : qui Sacerdos de ipsius consilio factus, Congregationis Clericorum doctrinæ Christianæ postmodum amplificator fuit.

15 Cum miro flagraret desiderio proximos modis quibus posset adjuvandi, una cum Persiano Rosa, insignis pietatis Sacerdote, Sodulitium sanctissimæ Trinitatis nomine instituire aggressus est : consilium autem id fuit, ut domus a consodalibus, pauperibus qui e recenti morbo convalescebant, peregrinisque hospitio excipiendis, aperiretur. Initium habuit Societas in ecclesia S. Salvatoris, cui a Campo cognomen, anno salutis humanæ millesimo quingentesimo quadragesimo octavo, mense Augusto, quinta hebdomadæ tertiæ feria. Primi, qui in hanc Societatem inscribi cœpti sunt, humanis divitiis inopes fuere, sed Christi gratia divites, omnesque sane ad quindecim. Conveniebant hi in ecclesia S. Salvatoris, frequentissime, ibique sacra omnes Confessione expiati ac Pane cœlesti refecti, novo animi ardore ad pietatem accendebantur : Philippum præterea cuncti, ut parentem, et unice diligebant et valde reverebantur. Primo ejusque mensis Dominico die, quadragenarum horarum supplicatio decreta a Fratribus, quo tempore Philippus adeuntes sua præsentia mirifice solabatur, omnes vitæ suæ exemplo piisque sermonibus confirmans, et ad virtutem pietatemque vehementer accendens. Totas præterea noctes ibi pene ducebat insomnes : Fratres ipse meta d orationem vocabat : ubi precando finem fecerant. Abiit hora, dicebat, qua orare, non qua peccata lugere pietatemque sequi tenemini. In hac ipsa ecclesia frequentes de rebus divinis sermones a Philippo habebantur : sermonibus intererant et Fratres et exteri. Ex colloquiis is fructus colligebatur, ut audientes, ipsius verborum vi incitati, ad eluendas animi sordes mirum in modum se impelli sentirent. Ejus porro is in dicendo arbor erat, ut cum solus inter sodales esset, qui de rebus piis loquendi munus obire posset, totos frequenter dies multamque noctis partem in istiusmodi colloquiis, sui propemodum oblitus, consumeret. Et sane operæ fructus egregius Dei beneficio constitit : unico enim retis jactu ad triginta juvenes, qui vel argeatariam vel mercaturam faciebant, hamo verbi Dei capti sunt, atque a perdita vita ad honestam revocati. Illud non involvam silentio. Qui initio huic Societati nomina dederunt, non vulgari claruisse sanctitate. Coquus enim domi, ut Beato Patre narrante didici, ad eam vitæ puritatem venerat, ut Deo adjutore tantam in orando facultatem adeptus sit, ut e cœli siderumque aspectu, quo maxime capiebatur, confestim in Dei notitiam amoremque raperetur. Alter erat, qui cum gravi oppressus morbo in lectulo jaceret, Margaritæ sorori, Scribe, dixit, feria sexta, hora tali, certam designans, moriar. Quod et factum est.

16 Cum Philippus anno hujus sæculi quadragesimo nono, omnibus nervis contenderet, atque in hac elaboraret, ut novos Christo filios acquireret. Prosperum Cribellium, civem Meliolanensem, eidem lucrificet : is ubi primum ipsius hortatu Dei colendi desiderio accendi se sensit, illico ad Joannem Pelancum

D
AUG. ANT
GALLONIS.

Æt. 39 et 33.

A. Æt. 34

Sodalitium
S. Trinitatis
instituit.

E

et piis collo-
quiis multos
convertit :

F

A. Æt. 35

in quibus
fuit Prosper
Cribellus

lancum

AUG. ANT.
GALLONIO.

A lancum, Societatis Jesu Sacerdotem, animo confitendi de peccatis suis, venit. Sed cum is Sacramentalem absolutionem Prospero denegaret (quod ab ædibus viri nobilis, apud quem auctoritatis habebat plurimum, ubi multæ sese illi gravissimo delinquendi dabant occasiones, recedere nolebat) Beatum ille mox Patrem mœstus adit, eique rem totam, ut erat, exponit: rogatque obnixè, precibus pro animæ suæ salute insistat. Huic Philippus bonum habere animum jussu, operum pollicetur suam, nec sane frustra: Prosper enim brevi Beati Patris precibus adjutus, ab omni ea difficultate molestiaque ab illa domo abeundi liberum se solutumque advertit.

A. Æt. 36^æ
colligendis
hospitio pau-
peribus,

17 Deceverunt Fratres anno hujus seculi quinquagesimo, qui Jubilæi celebritate insignis extitit, domum excipiendis hospitio peregrinis, qui ante id tempus conferti sub dio cubitabant in via, conducere. Id autem Jubilæi occasione actum est: nam cum pauperibus nullum esset in urbe hospitium, nullumque receptaculum, jacere incogebantur in publico, frigore, fame, aliisque incommodis confecti. Hoc ergo spectaculo commotus Philippus, tantæ calamitati omni ope subveniendum putavit; reque cum aliis communicata, quemcumque extrema inopia periclitantem reperirent, in id hospitium, vel inter manus vel gestatoria sella devehere, adeuntesque omnes hospitio benigne suscipere statuunt, cunctis quæ ad victum necessaria sunt abunde suppeditatis. Ea erat Sodalium erga peregrinos caritatis, ut quibus rebus possent eos adjuvarent; illeque altero videbatur beatior, cui datum erat, ut ipsis excipiendis primus occurrisset. Sed non possum ego satis narrare pium Fratrum in hos pauperes affectum. Alios enim cerneret peregrinorum pedes lavare, alios recens admissos suavissimis solari verbis, hos cibos excoquere, illos fercula ministrare, hos lectulos sternere, illos pavimenta verrere. Atque in hæc pietatis opera ea animi promptitudine vultusque hilaritate incumbabant Sodales, ut eorum virtus omnibus admirationi esset. Interea tanta fuit exempli vis, ut non defuerint, qui in hanc Societatem recens erectam se adscribi fecerint. Deceverunt interim Sodales, ut certæ ædes ad peregrinos hospitio excipiendos constituerentur, ubi quolibet anni tempore benigne per triduum alerentur: qui usus in hunc usque diem sancte laudabiliterque retinetur. Sed nec his contenti, cum viderent pauperes e xenodochiis, quod melius habere inciperent, viribus nondum

C plene recuperatis dimissos, victus tectique penuria fatigatos, in eodem morbo recidere, qui vitam quandoque hauriebant; his incommodis pro viribus occurrere decreverunt. Ergo statutum est inter eos, ut qui locus excipiendis peregrinis usui esset, ille ipse hucce hominibus pateret, dum pristinae valetudini virtutisque restituantur. Atque id aliaque, ipso potissimum Philippo adjutore, agebantur: illic ipse dies, illic noctes insumere, pauperibus ministrare, ceterosque ad opus excitare in more habebat. Hæc itaque prima est hujus Sodalitatis institutio, quæ e parvis initiis, in eam quæ hodie conspicitur amplitudinem excrevit. Deinde vero processu temporis, nobilibus quibusdam viris, qui ei nomen dederant, visum est, ut Sodalitas ex ecclesia S. Salvatoris in ecclesiam sanctissimæ Trinitatis transferretur. Ubi illud brevi incrementum accepit, quod toti postChristiano orbi, non sine maxima Dei gloria, palam factum est. Cujus deinde pietas, et in universas Italiæ Sodalitates incredibilis liberalitas, anno Jubilæi proxime elapsi, Gregorio XIII Pont. Max. singulariter enituit. Et nunc etiam Clementis VIII Jubilæo maxime enitet.

magno cum
exempli fru-
ctu:

18 Philippus, quo majoribus a Deo in singulos

diesangebatur beneficiis, hoc vehementiore ei inserviendi desiderio accendi se sentiebat, Intempesta itaque nocte, cum somno sepulti sunt omnes, ut nesciret sinistra, quid faceret dextera, miserabilium personarum domos obibat, quibus, quæ ad victum necessaria erant, large abundeque suppeditabat. Nocte quadam, cum hic instituto suo occupatus, panem viro cuidam nobili sed pauperrimo, deferret; diaboli opera factum est, ut intentus ille, quo pacto currum, præcipiti cursu se ferentem, declinaret; mox in altissimam foveam casu delapsus sit. Sed Domino opem ferente, ab Angelo confestim inter cadendum capillo capitis mirabiliter retinetur; indeque nulla læsus ex parte ab eodem incolumis eripitur. Incidit ea res in annum Domini millesimum quingentesimum quinquagesimum. Quodam die, cum pietatis opera ardentius quam solebat sequeretur, Angelus pauperis specie ei sese ostendit, [ac] stipem petit: cui cum ille quam habebat pecuniam libenti promptoque animo elargiretur; Experiri veneram. dixit ei illico Angelus, quid facturus eras: et his dictis evanuit. Qua ex re, eo Philippus miserationis affectu in pauperes ferri cœpit, ut ex eo die nemini unquam poscenti eleemosynam negaverit. Pauperibus viris ac feminis, quibus opus habebant, abunde suppeditabat. Juvenibus, ad litterarum studia propensis, pecunia et libris ac vestibus non deerat. Hebdomada nulla erat, quin eleemosynam iis, qui in carcere detinebantur, mitteret. Nemini pauperum stipem denegabat. Cum pauperrimæ feminae nuditas eo audiente commendaretur, suam sibi vestem detraxit, ut inopi traderet. Egenis adolescentibus, quibus cupiditas erat cœnobii se mancipandi, probato eorum spiritu, tantum donabat pecuniæ, quantum coemendis vestibus, ad institutum quod amplectebantur apposis, satis esset. Jure ergo meritoque de eo dicere possumus, nihil habebat, et omnia possidebat: quandoquidem beneficium ille ecclesiasticum possedit nullum, pecuniæ contemptor eximus, ut si quis alius: tamen in omni vita nihil ei unquam, nec ad proprium usum, nec ad aliorum sublevandam inopiam defuit.

19 Philippus interim divinæ voluntatis cupidissimus, Dominum precabatur assidue, ut sibi quam vitæ rationem sequi se vellet, ostenderet. Solitariam vitam amplecti (nisi Deo aliter visum esset) sibi in animo erat: sed incertus, num id maxime ad Dei gloriam pertineret, ad explorandam ejus voluntatem assiduis precibus dat sese, eam ingredi viam paratus, quam Dominus elegisset. h Din itaque in ejusmodi cogitatione versatus, audiri tandem mernit. Quodam etenim die, orationi sub ortum solis intento, S. Joannes Baptista apparet; quo viso mirifice recreatus Philippus, in eam denique mentem divinitus impelli se sensit, ut omni dubitatione sublata, non uni sibi, sed et proximorum salutem vacare decerneret. Rogatus causam altero die, cur tanta parsimonia victitaret; Oranti mihi, subjecit, ostenderunt sese duæ animæ, Sanctorum jam gloria decoræ; quarum una frustulo aridi panis, quod manu tenebat, se vesci simulabat. Cumque quid sibi ea re vellent, pernosse cuperem, ea vox audita; Voluntas Dei est, Philippe, ut in media Urbe, quasi in deserto loco vitam agas. Quibus mihi verbis significatum est, ut continenter sobrieque viverem. Hinc (qua erat humilitate) carnem se idcirco raro ad cibum adhibere dicebat, quod sibi nocumentum afferret; quod virtutis erat, valetudinis vitio tribuens.

D
noctu eleemo-
synas ferens,
c

d

divinitus e
fovea educitur,

e

f

E

Multis liberaliter succurrit.

g

Intelligit sibi in urbe vivendum velut in solitudine:

F

h

ANNOTATA.

a Sancti viri, ut castimoniam servarent, feminarum colloquia

A colloquia congressusque quoad poterant devitabant. Legantur res gestæ S. Bernardini Senensis.

b Consimilia ferme narrat de S. Vincentio Ferrerio Petrus Ranzanus in ejus gestis, lib. 1 cap. 13; et Guilielmus in historia S. Bernardi Abbatis lib. 1 cap. 3.

c Idem facere solitum S. Marcianum Presbyterum, auctor est Metaphrastes in ejus rebus gestis: extant eæ apud Sarium tom. 1.

d Idem juratus affirmat Cæsar Card. Baronius.

e Consimile habes apud Joannem Diaconum, Vitæ S. Gregorii Papæ lib. 1 cap. 10.

f Hanc rem Philippus duobus Sacerdotibus, ex data sibi Dei voluntate occasione, narravit.

g Simile ferme de S. Marciano Metaphrastes, et S. Audoenus de B. Eligio Episcopo.

h Id, ut ceteri sileantur, publico testimonio confirmavit Fredericus Card. Borromæus.

CAPUT III.

Sacerdotio initiatus Sanctus, impensius cœplis erga proximum muneribus vacat.

B Cum beatus Pater magna dedisset sanctitatis indicia, visum est Persiano Rosæ, ejus Confessario, illum non modo inducere, verum etiam impellere, ut Ecclesiasticis Ordinibus initiari quamprimum curaret: ad eum enim diem, imitatus Sabam a aliosque innocentia vitæ claros, quos sic ex humilitate fecisse noverat, ab omni Ordinum gradu se abstinuerat. Unum illud exoptabat, ut laicus permaneret; non quo Sacerdotii apicem non admiraretur, verum quia eo se munere indignum prorsus judicabat: quod tamen ei non contigit. Ubi enim cognovit ille, Persianum ea esse mente, ut Sacerdos fieret; statim, ne onus sibi assignatum a Deo defugere videretur, ejus decreto sibi obtemperandum duxit. Anno itaque salutis humanæ millesimo quingentesimo quinquagesimo primo, in ecclesia S. Thomæ Regionis Parionis, mense Martio, cum annum prope sextum et trigesimum confecisset, prima Tonsura, quatuor Minoribus, et Subdiaconatu initiari cœpit; Diaconatu vero non multo post in nobilissima antiquissimaque Basilica Lateranensi anno eodem, die sabbati sanctioris majoris hebdomadæ, qui dies in III Kal. Aprilis eo anno inciderat: demum Sacerdotio in eadem ecclesia S. Thomæ, eodem itidem anno, decimo Kal. Junias. Ceterum, qua adhibita præparatione, quibusve animi motibus, his Ordinibus initiatus fuerit, malo in aliorum consideratione relinquere, quam in historia mea ponere. Evectus fuit beatus Pater per omnes Ordinum gradus ad apicem Sacerdotii ritu solenni ut fieri solet, a Joanne Lunellio, Episcopo Sebastensi; Philippo Archinto per id tempus Julii tertii Papæ generali Urbis Vicario.

21 Sacerdos pristinam in victu parsimoniam perpetuo servavit, ovis tantum vel oleribus aut leguminibus ad cibum adhibitis: si quando tamen cum aliis vescebatur (quod ille non raro lucrandarum animarum gratia facere solitus erat) omnem prorsus, quoad ejus fieri potuit, singularitatis atque ostentationis notam evitavit. Quam postea consuetudinem eo consilio, ut omnibus omnia factus, omnes Christo adjungeret, ad multos annos retinuit. Sacerdotio initiatus cogitare mox cœpit de templo S. Hieronymi, quod a Caritate cognomen accepit, incolendo; ut ibi, quoad Deo placuisset, vitam degeret. Erant tunc eo in templo præclari aliquot Sacerdotes, pii admodum et Religiosi, nempe Persianus Rosa, Philippo a confessionibus; Bonsignorius Cacciaguerra, Nobilis Senensis, ex ditissimo mercatore Christi

Maji T. VI

Sacerdos; Franciscus, civis Aretinus, vir eruditus, qui multam doctrinam Angelica quadam cum puritate conjunxerat, quique mortuo Persiano ejusdem beati Patris Confessiones audivit; Franciscus alter Hispanus, doctus æque ac pius, sed caritate in pauperes et austeritate in se ipsum admirandus. Vivebant hi Sacerdotes eodem tecto, sed quamquam eodem adjuvandorum proximorum desiderio flagrabant, vitam tamen pro se quisque diversa ratione, prout Spiritus suggereret, ducebat; suaque curabat pro arbitrio, separatimque cibum capiebat. In id templum itaque admissus Philippus, Sacrum singulis diebus faciebat. A Sodalibus Caritatis nihil unquam præterquam cubiculum unum, et illud quidem angustum, accipere voluit: eo enim, non mercede aliqua ductus, sed habitatione tantum contentus, quo liberius commotiusque in proximorum salutem incumberet, sese receperat.

22 Hoc ipso anno, cum summa esset in Urbe annonæ caritas, sex ad Philippum panes deferuntur. Sed quid ille? Acceptos panes non attingendos sibi, sed pauperibus tribuendos putans, Hispano cuidam Sacerdoti pauperi, in Christi Domini nostri gratiam, hilari vultu largitur. Quo peracto, cum quaereretur ex eo quid causæ esset, quod portionem suam omnem egenti Sacerdoti tribuerit; modeste id se fecisse respondit, quod crederet facilius panem se ab amicis accepturum, quam Sacerdotem illum peregrino celo natum. Quid plura? Illo ipso die paucas dumtaxat olivas gustavit. Philippi opera Henricus Petra Placentinus, quem laicus cum ille esset Christo pepererat, Thesensque Raspa Sacris initiati sunt, et in templum S. Hieronymi ad habitandum inducti; ubi Bonsignorio duce, magnos in spiritu progressus habuerant; præcipue vero Henricus, qui reformandis postmodum Monialibus, aliisque ecclesiasticis muneribus, ad Cleri mores templorumque cultum exorandum, diutino gratuitoque labore, toti Urbi utilitati eximie fuit. Hos secutus est Petrus Spadarius, mitis Sacerdos ingenii, Deo hominibusque carus: atque is ultimus ex Presbyteris ejus ecclesiæ fuit; apud quem Philippus post Francisci obitum Confessiones peregit.

23 Sacerdos, numquam intermisit diem, nisi ægritudine detineretur, quin rem divinam faceret. Ager singulis diebus Panem cœlestem ac potum. Initio Sacerdotii, cum in ecclesia S. Hieronymi Sacrum ageret, tanta repente divini Spiritus abundantia replebatur, ut aquam vinumque in calicem de more infundere vix posset: adeo enim ejus manus in altum attollebantur, ut exilire quodammodo et saltitare viderentur; atque ille, nisi brachio ad altare tamquam adminiculo, maximo adnixus studio, cœptum opus prosecutus esset, nihil egisset unquam. Hujus divinissimi Sacramenti, supra quam dici potest, cupidissimus amantissimusque, vel ex eo solum quod vacuum calicem in manibus teneret, incredibili perfundebatur lætitia. Quo tempore salutarem Hostiam de more attollebat, ita ejus mens rapiebatur in Deum, ut manus sublime erectas deponere non posset. Retulit ille postea, videri sibi se ab aliquo apprehendi, atque alte a terra per vim mirabiliter sustolli. b Eamque ob rem in hanc deinde se dedit consuetudinem, ut salutarem Hostiam, quanta maxima posset celeritate, attolleret et demitteret. In Sacro faciendo, ubi vel maxime ad Offertorium ventum erat, ea afficiebatur dulcedine, ut inter celebrandum toto corpore contremisceret saltitaretque: quos ille impetus ut reprimeret, vertere se sæpissime consuevit, nunc in dextrum latus, nunc in sinistrum, modo demum caput perficere manu.

24 Unum hoc tacitus præterire non possum, in

59

quo

AUC. ANT. GALLONIO.

Confessionibus audiendis sedulo vacat,

miro cum gustu etiam corporeo communicans.

Et. 36.

suadente Confessario,

susceptis Ordinibus sacris,

Sacerdotibus piis in æde S. Hieronymi se jungit.

b

sub eo fre-
quentes eccla-
ses patitur.

A quo divini amoris vis evidenter apparet. Mos illi erat, ut sine impedimento rem divinam ageret (raptus enim et ecstases timebat) ut, antequam sacris se indneret vestibus, id omni studio ageret, ut spiritus vehementiam ardoremque quo assidue æstuabat utcumque comprimeret: numquam enim ille cum subito abstractus a sensibus tota mente in rerum cœlestium contemplationem raperetur, Sacrum fecisset absolvissetque, nisi in unam illam rem incubuisset ut animum a divinis avocaret. Et hæc quidem quamquam ille faciebat, eos tamen divini amoris impetus sustinebat, ea perferebat spicula, quibus illi divina illa flamina cœlestisque amoris ignis totum undequaque corpus adurebat, ut lacrymis totos conficeretur; singultus frequentissimos, dum cœlestis illius patriæ jucunditatem contempla-
retur, atque humanæ naturæ fragilitatem apud animum suum accuratius intueretur eliceret: et veluti in veteri instrumento divinus ille David ante Arcam, in qua cœlestis thesaurus recondebatur, saltitaret: quibus fiebat, ut egeretur sæpissime a Sacro faciendo eoque cessare, quoad vires corporis, quas Christi amor abstulerat, iterum se collegisse sentiret. O virom Deo plenum! O virum, quem spiraculum illud veri Spiritus aspiravit, et se sibi subtraxit. Cum sponsa in Canticis tute ipse dicere jure meritoque poteras: Introduxit me Rex in cellam vinariam, ordinavit in me caritatem: fulcite ergo me floribus, stipate me malis, quia amore langueo.

Sacrificio
Missæ valde
addictus.

25 Absoluto Sacrificio, ita nonnumquam abstractus a sensibus apparebat, ut exanimatum magis quam vivum crederes. Sed hic me locus admonet, ut ponam aliquid de gustu, quem ille in Sanguine Christi ebibendo, ejusque Carne degustanda habebat. Is erat, ut crediderint qui ab ejus nonnumquam latere discedebant, cum ipsos Sanguinis, ipsiusque Carnis saporem percipere, perinde atque nudam carnem nudumque sanguinem gustaret. Labia ille sibi avidissime lambebat, iterum ac sæpius calicem ori admoveere observabatur, nullumque de adstantibus non modo propius ad altare, sed ne nanere quidem unde ipsos facies conspici posset, permittebat. In desumendo Sanguine, sonus in ejus guttore is audiebatur, ut putares aliquid degustare, quod ob ejus pinguedinem crassitudinemque Sacerdotis palato inhaeresceret. In ea calicis parte, ex qua Sanguinem haurebat, indicia dentium erant; aurumque ipsum, quod ibi circum erat, quamquam recens, brevi obscurabatur. Purificationem, quam dicunt, dari sibi nolebat, donec ipsemet petiisset. Denique divini hujus Sacramenti usque eo deliciis capiebatur, ut suavissimam Christi carnem sanguinemque pretiosissimum in ore tenens non statim glutiret, sed paulatim guttatimque in stomachum defluere sineret. Nec minus insignis ejus pietas in Sacro faciendo, Christique corpore degustando, quam in ministrando fuit: sed ne in re nota atque apud omnes pervulgata operam frustra conteram, aggredior ad alia.

annonam
suam egentibus
largitur:

26 Sacerdos factus Confessionibus excipiendis, invitus licet, præficatur, aliisque obedire magis, quam sibi credere elegit: noverat enim Deo pergratum perque jucundum esse, semetipsum ab aliorum voluntatem conformare. Mirum dictu! Nihil Philippo potius erat quam ut solitariam vitam amplecteretur: ne sibi ipsi tamen satisfaceret, aliorum voluntatem cupiditati suæ antetulit; Christum ducem secutus, qui dixerat: Meus cibus est, ut faciam voluntatem Patris mei, qui misit me. Et alibi rursum: Descendi de cœlo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me. Confessionibus excipiendis ita sedulo assidueque navabat operam, ut suipius oblitus ab ecclesia numquam recederet. Non

parva hæc: sed hoc forte mirum magis. Magnam diei partem in his insumebat, numquam tamen defatigabatur; tanta porro cupiditate ardebat errantes animas ad bonam mentem revocandi, ut ex eo solum quod sederet in sella, qua ad audienda crimina utebatur, maximam caperet voluptatem maximamque delectationem. Incredibile dictu est, quot quantosque ex peccatorum cœno ad meliorem frugem reduxerit, quot ejus opera tum viri tum femine adducti ut monasticam vitam rite complecterentur; ut nullum esset Religiosorum hominum institutum, quod non ple-
rosque e Philippi discipulis sibi acquisierit (Prædicatorum vero præcipue familia tali prole sæcundata florescebat) quotve demum magnis sceleribus adstrictos e corruptissimis moribus ad emendatiorem vitam traduxerit; quique post, eo usi magistro, abjectis curis inanibus, totos se ad seria converterint.

solicitus ta-
men ne quid
puritas
pateretur.

27 Quo tempore primum excipiendis Confessionibus initium fecit, hominum peccata libentius, quam feminarum audiebat: harum crimina excipere quoad poterat fugiebat. Noverat enim ille, virginalis suæ pudicitiae jacturam timens, demones Dei servis, bonis etsi operibus occupatis, insidias moliri non desistere, iis vel maxime qui nimia plus sibi ipsi confidunt. Illud hic attexam, quod tam acer et vigilans custos pudicitiae fuit, ut coactos mulierum Confessiones audire, eas in ecclesia duris magis quam lenibus verbis exciperet, interdum vultu iram præferens. Quem morem usque eo se tenuisse narrabat, quoad singulari Dei beneficio obtinuit, ut eas quoquo vellet modo exciperet. Quibus verbis non obscure insigne illud donum significare videbatur, quo id Deo daute assecutos erat, ut omni plane sensu libidinis caruerit: ut ex eo tempore ad extremum usque diem marmoreæ cujusdam statuæ instar esse videretur. Amplius, audien-
dis Confessionibus adeo sese occupabat quotidie (quo munere ad obitum usque egregie perfunctus est) ut advenientes filios non paucos (noctes enim ferme totas contemplationibus piisque precationibus insumebat) lecto adhuc decumbens audiret. Surgens summo mane mox ibat in templum, non inde egrediens nisi insigne aliquod aut necessarium opus occurrisset, quod in aliam horam differri haudquaquam posset. Nec quisquam fuit, qui illum in ecclesia non semper, vel certe non facile reperiret; ita omnibus promptam ac gratuitam operam suam præbebat. Templum aut cubiculum assidens incolebat, vagandi minime cupidus, nisi alio vel necessitas evocaret vel caritas impelleret.

E

F

28 Cum Philippus majore indies cupiditate flagraret flagitiosos homines ad meliorem frugem rede-
eendi, et quos acquisierat filios integros castosque servandi, ne iterum in vitia delapsi Ægyptum repeterent; cœpit, quod id facilius assequeretur, anno a Virginis partu millesimo quingentesimo quinquagesimo primo, in suo cubiculo singulis a prandio diebus confluentes, lectulo frequenter insidens (quod Dei amore langueret) de rebus cœlestibus erudire. In his colloquiis (quod mirabile dictu est) eam divini amoris vim sentiebat, ut modo toto corpore contremisceret, modo e lectulo in altum attolleretur (crederes eum ab aliquo sic mirabiliter retineri) modo demum lectulus ipse, vel quandoque etiam ipsum cubiculum motu nutare et concuti videretur, terramotum ibi factum esse putares. Erant hæc iis qui aderant, non ad poenitentiam solum, sed ad divinum etiam amorem terrenarumque rerum despicientiam incitamenta. Præclari instituti hujus initio pauci erant (quorum duo erant superstitēs hæc scribente me) qui eum audirent; sed mox adeo crevit numerus, ut locus, in quo hujusmodi sermones fiebant, auditores non caperet. Quam ob causam, eo relicto,

Colloquia
spiritualia
instituit.

A relicto, ad alium ampliorem se contulit; ubi eo animi ardore sensuque mentis de rebus spiritualibus loquebatur, ut nullus ferme reperiretur quovis scelere implicitus, quin eo audito resipisceret, et ad saniora sese converteret.

Æt. 37 et 38
Ab æditu magnas passus molestias,

29 Cum cerneret diabolus, novum Sacerdotem Philippum privatis concionibus sacramentorumque administrationibus complures ad Christum aggregare, statuit piisejusdem studiis omni conatu se opponere. Erant in templo S. Hieronymi Sacerdotes quidam a sacello, viri perditis prorsus moribus atque apostatæ: hi, ut uni Vincentio Tecosio, qui ex sodalitate Caritatis erat, rem gratam facerent, Philippo, anno hujus seculi quinquagesimo secundo, molestiam exhibere cœperant c. Deridebant illum, canino dente carpebant, contumeliis onerabant: quæ ille omnia, ne verbum quidem pro se faciens, constanti prorsus animo tolerabat. Nec hic finis, quotiescumque sese illis nova offerebat occasio hominem probris maledictisque lacessendi, et alio quovis modo perturbandi, arripiebant eam avidissime; id autem eo consilio, ut illum, cujus aspectum ferre non poterant, inde expellerent. Hinc ubi Philippum in sacrarium tendere rem facturum divinam cognoscebant, tum læti mirum in modum effecti, quod nova sibi ejus licentius irridendi fieret facultas, hominem vel ejus loci aditu arcebant, vel certe admissum variis artibus graviter admodum exercebant. Atque ut jejunum inde exire cogerent, nunc Missale, nunc vestes Sacerdotales, nunc demum Calicem ipsum occultabant: nec his contenti, frequenter etiam eum paratum jam ad Sacrificium, pedemque e vestiario efferentem, sacrum deponere ornatum jubebant: neque tamen Philippus rebus his provocabatur ad iracundiam. Vincentius interim Tecosius, sola demonis opera usque eoeidem, a quo ne in requidem minima læsus fuerat, adversabatur, ut induxerit animum numquam ab eo perturbando desistere, quin illum domicilium mutare impulerit. Tentationi haudquam cessit Philippus, de adversariis suis conquestus nunquam: ab ecclesia S. Hieronymi, et quod is locus ad proximorum salutem procurandam aptus esset, et ne cruce sibi a Deo paratas fugeret, recedere noluit: quæ in illum jaciebantur convitia, æquo animo ferebat, illud Jacobi secum forte animo volvens: Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in varias tentationes incideritis.

constantiam tenet:

Jac. 2, 12,

qua unum ex adversariis flectit,

30 Quodam die, cum de more, post consuetas æmulorum derisiones, Sacrum faceret, id anxius intra se in ipso Sacrificio cum Deo colloquium habuit: Quid est bone Jesu, quod cum te toties rogarim pro viribus, ut patientiæ donum mihi impertires, tot tantæque sese mihi indies offerant exardescendi occasiones? Hæc cum dixisset, vocem quamdam internam clare audivit: Quid est, quod me rogas, Philippe, patientiam? ea ego te muniam, quamquam volo ut tute his oppugnationibus, quantum maxime potes, eam tibi acquirere studeas. Quibus ille auditis, mirifice recreari se sensit. Exacto biennio, cum e custodibus sacrarii unus, instituto suo, maledictis convitiisque in illum inveheretur, nec ab hac stultitia cessaret; ea vultus hilaritate animique fortitudine hominis verba excipiebat, ut maxima exultaret lætitia. In id spectaculum ex iis apostatis alter cum incidisset, reputans ille mox apud animum suum invictam Philippi in injuriis perferendis patientiam, corde compunctus, eo derepente impetu in maledicum Sacerdotem insiliit, quo beati Patris innocentiam tueretur, ut parum abfuerit quin illum necaret. Vix hoc fecerat, cum cœnobii unde aberat recedatione cœpit mollescere; atque ad se re-liens, B. Philippi opera precibusque in tantum sui odium repente exarsit, ut non solum amplecti penitentiam,

sed institutum etiam sui cœnobii repetere decreverit, quod et fecit. Vincentius quoque, injuriarum auctor, Philippi patientia mansuetudineque commotus, ultro ad eum venit et procumbens in genua delicti veniam petit: quam ille, injuriarum mox omnium oblitus, prompto et alacri animo concessit: quin hominem amicissime complexus inter filios suos recepit. Atque ex eo tempore ea Vincentius præ ceteris beatum Patrem observantia coluit, ut non abiret dies, quin eum inviseret, perinde ac nihil ei illo esset nec curius nec jucundius: quem postea morem ad supremum diem servavit, Sacramentorum usu celestes opes sibi comparare studens. Incidit hujus mors in mensem Martium anni millesimi quingentesimi octogesimi noni.

31 Dei itaque benignitate molestiis expeditus, Christi sponsi caritate quam maxime vulneratus, totum sese ad proximorum salutem convertit: eorum Confessiones audiens, eosdemque celesti Pane reficiens. Quibus deinde rebus id paulatim factum est, ut frequens cum Confessionis cum Eucharistiæ usus, extinctus pene dæmonis fraude, iterum renovaretur. Tanta in eo humanitas fuit, ut propterea nonnibus charissimus esset. Adeo ardentem sitiebat diabolo prædas eripere, ut mirum dictu sit quanta fecerit tuleritque, ut vel unam animam ad Christum reduceret. Omnium confluentium Confessiones alacri vultu excipiebat, eosque partim sermonibus de rebus spiritualibus partim precibus ad pietatem atque celestium amorem excitabat mirifice. Diligentiam quantum maximam potuit perpetuo adhibuit, ut omnibus fieret, quo vel ex hoc uno facilius sibi aditus ad proximos juvandos daretur. Ejusmodi præcepta de animarum salute suis in Christo filiis tradebat, ut non solum qui ea tenuerint magnam ad virtutem progressionem fecerint, verum in omni etiam virtutis genere perfecti evaserint. Cubiculum omnibus perpetuo dies noctesque, ob magnum quo tenebatur proximorum salutis desiderium, patere voluit. De audiendis Confessionibus ita sollicitus erat, ut de nocte, primis illis temporibus, antequam dilucesseret, quadraginta circiter virorum Confessiones frequenter audierit.

32 Erat hoc magnæ in Philippo caritatis argumentum, quod qui multa nocte, ut Confessionis beneficio Deo conciliarentur, ad eum veniebant, ostium semper reperiebant apertum. Neque horum labor inanis erat, quandoquidem peccatis primum Confessione patefactis, Philippi deinde suasu oratum ibant: in oratione tandem erant, quamdiu Sacri faciendi tempus adventaret: in Missa communicabant omnes: tunc beato Patre annuente, ad diversa Urbis xenodochia, quorum præcipua erant sanctissimi Salvatoris, sancti Spiritus, et Deiparæ Virginis de Consolatione vulgo dictæ, sub silentio ibant: atque his in locis, piis præsertim sermonibus, ut cetera sileantur, ægros mirum in modum consolabantur, et ad patientiam peccatorumque confessionem et divinæ misericordiæ spem excitabant. Deferebant præterea secum cibaria, quibus eorum corpora recrearent: quæ res cum eo tempore neglecta esset, difficile æstimatu est, quantum ægris eorumque custodibus ad animorum salutem prodesset. Quodam die, anno Domini circiter millesimo quingentesimo quinquagesimo quarto, cum in id omni cogitatione enraque incumberent, contigit ut inter eundem, Philippo patre eos comitante (quod principio facere consueverat) cum prope Vespasiani Amphitheatrum consisterent, inciderent in hominem provolutum in luto, ita graviter affecto ægrum corpore animoque dejectum, ut se erigere nec vellet nec posset; sed ibidem manere, vel etiam mori statuisset. Hunc ubi vidit Philippus, Francisco (id uni ex illis nomen) jubet illico

D
AUC. ANT.
GALLONIO
alterum etiam
in socium
recipit.

A. Æt. 39
Chr. 1554
Frequentem
Sacramentorum
usum
instaurat:

E

post quæ dimittebat suos
ad xenodochia
curanda,

F

AUG. ANT.
GALLONIOquorundam
conversionem
prædicit.

A Illico, ut cum in humeros sublatum ad xenodochium sanctissimi Salvatoris, quo tendebatur, exportaret. Mox ille nulla interposita mora, quamquam longe a xenodochio aberat, subiecit humeros oneri; et ad locum destinatum solus, magno cum sodalium fructu et ægroti solatio, defert.

33 Unus ex iis qui Philippum sequebantur, nomine Prosper, Judæum hominem quodam die secum duxit: qui una cum beato Patre, quem multi comitabantur, Basilicam Lateranensem ingressus, Patre alii-que in genua ante aram maximam provolutis, solus ex tota illa multitudine stabat operto capite, cervice eversa. Quod cum adverteret Philippus, accersito ei dixit, Frater his quæso verbis Dominum precare: Si tu, Christe, verus es Deus, animum meum inducas velim, ut avita religione rejecta Christianorum fidem suscipiam. Cui Hebræus, Deum ut dicis, orare nec possum nec debeo: tibi enim si morem gererem, de religione deque fide mea dubitare viderer, quod Hebræum hominem non decet. Tum Philippus ad astantes conversus; Rogate, inquit, Deum pro salute Judæi istius fratris nostri; cito enim, mihi credite, Christo nomen dabit. Prædictionem comprobavit eventus: Judæus enim paucis lapsis diebus, non fidem modo Christianam, sed sacrum etiam Baptisma gratulabundus suscepit. Confluebatur sub hæc tempora creberrime Philippo pia femina, Fulcinia Aneria. Id ubi vir ejus Mauritius rescivit, ei confestim injunxit, ne auderet amplius Sacramenta frequentare (ridebat enim is, cum ea quæ Christi erant ignoraret eo tempore, spiritales servorum Dei profectus) dicebatque, sermonem vulgi secutus, ad deteriora plerumque prompti, Sacramentorum frequentia prorsus abstinendum esse. Sed fortis amor Dei feminam virtute muniens impulit, ut coeptam vitam prosequeretur. Cui Philippus, Ne dubites, dicebat: perge ut cœpisti; Mauritius ad bonam frugem brevi sese recipiet. Quod et factum. Est autem Philippo ille, quoad vixit, ap Confessiones perpetuo usus.

Ægro, ne
heres ab illo
scribatur,
d

34 Ægrotabat eodem anno millesimo quingentesimo quinquagesimo quarto Prosper Cribellius, morboque indies invalescente ita graviter æger apparuit, ut omnes jam medici diffiderent: d erant hi Alexander Petronius, Joannes Monachus cognomento, et Franciscus Lucensis, medicæ artis peritissimi. Ergo sacro jam munitus Viatico Oleoque inunctus, pro mortuo habebatur ab omnibus; jamque Sacerdos moribundum de more Deo Sanctisque omnibus commendat, et lustrali subinde aqua respergit. Quod dum fieret, venit ad eum Philippus: Cui mox ille: Quid causæ est, inquit, quod te ad duos dies non viderim? Medici mortem mihi certissimam pronuntiarunt, modo quæ consuevit febris accessio venerit, quæ accessit. Tum ille: Audi vi te honorum tuorum heredem me testamento reliquisse, quo nihil gravius venire poterat ad aures meas: hereditati isti cedo, eam tu alteri da. Verum quo clarins videas (subjecit illico) nihil me ex facultatibus tuis cupere, extemplo ad Vaticanam Basilicam me conferam, precatum videlicet divinam clementiam, ut te præsentis mortis periculo eximat: quod si id obtinere nequivero, Deo meam vitam, pro tua vita tuæque corporis salute, offeram libentissime: qua ex re fore spero, ut facile quod petam impetrem. Hisque dictis, rem narratu mirabilem! cum inter precandum manus illacrymans morienti imponeret, somnus illico jucundissimus ægrum arripuit. Qua ex re, sumpta Philippus occasione, Basilicam Vaticanam petiit, ibique per semihoræ curriculum in oratione prostratus, quanta maxima potuit animi submissione in vota effunditur, Divinamque majestatem pro vita morientis efficacibus precibus fatigat. Nec irritus:

sanitatem
reddit:eamdem præ-
dicit despera-
to a medicis.

eo enim ipso momento, quo ille manus supplicesque voces ad cælum tendebat, e somno moribundus evigilans, cum semiquadrantem horæ circiter quievisset, salutem sibi redditam, medicis admittantibus, sensit.

35 Eodem ferme anno Dominicus Saracenus, cum Romæ ad artem medicam se contulisset, cardialgia laborare cœpit gravissime; medicorumque remediis omnibus longo jam tempore frustra tentatis, Philippi orationibus, in quo uno spes omnis sita erat, commendat sese. Cui ille: Bono animo, inquit, esto. e præsentis ægitudine evades. Quibus ille verbis cum certam haberet fidem, brevi, nullo in posterum medicamento ad morbum adhibito, pristinam valetudinem se recuperasse persensit. Vivit is adhuc, beneficiique memor, rem, ut gesta est, pro miraculo habet. Sed abeamus ab his, et trans-eamus ad res a Philippo gestas Paulo Quarto Pontifice: Marcellum enim hoc nomine Secundum, Julii successorem, cujus Pontificatus tertiam hebdomadam non excessit, præterimus. Porro Paulus Pontifex creatur x Kal. Junias anno millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto: seditque annos quatuor, menses duos, dies septem et viginti.

ANNOTATA.

E

a Imitari videtur beatissimos illos viros, Monachorum Archimandritas, Pachomium et Sabam; itemque S. Franciscum aliosque.

b Id sacramento testatur Franciscus Maria Taurinus Card. idem complures alii jurati affirmant.

c Hæc vel similia sanctissimis viris contigisse, ipsorum testantur historiæ. Tu interim legito Vitus SS. Danielis Stylite et Vincentii Ferrerii.

d Id præter ceteros sacramento firmavit Card. Taurinus.

CAPUT IV.

Gesta annorum 1555, 1556, 1557.

Anno Domini circiter millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto, cum iter Philippo esset, quem multi sequebantur, eum in locum, ubi extant Thermæ, quas Diocletianas appellamus: vidit, in quodam pariete vetustate collapsa, stantem a dæmonem hominis specie: quem cum attentius inspicere, observabat eum, nunc juvenem b, nunc senem apparere. Quibus rebus dæmonis insidias agnoscebat, Christi nomine imperat, ut, qui sit, aperiat. Ille ille victus celeri fuga sese proripuit, odoreque terribili quo abiens locum illum complexit, quem ne bestię quidem ferre possent, equis tandem esset, Philippo ceterisque qui aderant spectatoribus, patefecit. Illud hic silentio non involvam, quod avidus dæmon ejus animi quietis perturbandæ, de nocte, quo tempore orationi attentius vacabat, ei se videndum offerebat: totis enim viribus contendebat ille, ut ejus impetus, quibus ferebatur in Deum, si non reprimeret, certe retardaret. Nocte quadam (incertum mihi est quo tempore id contigerit) supplices ad Deum preces more suo offerenti, adest dæmon, ut terrorem incutiat. Id ubi beatus vir advertit, fusa illico ad sanctissimam Dei Matrem oratione, et eum timorem parvo negotio discussit, et inimici artes pia audacia vicit: nec præterea minus, imo tanto magis orare perrexit. Dæmon enim, ubi faciem ostentes, timidus; ubi terga verteris, andax. Sed hæc percurra.

Dæmonem
supra Ther-
mas conspe-
ctum fugat,

a

b

f

item orationi
sux se in-
gerentem.

36 Eodem anno, cum videret humani generis hostis, animarum fructum unius Philippi opera singulis quibusque diebus uberiores fieri: solita motus invidia,

*Sub specie
confessionis
vocatus ad
meretricem,
c
d*

A invidia, decrevit cum ab ejusmodi studio c illecebra carnis avocare : id autem per impudicam feminam hac aggreditur arte. Erat in Urbe meretrix, ejus laqueis irretita, Cæsaria, cui nihil erat boni præter pulchritudinem. Hæc, dæmone d instigante, magnifice se jactare cœpit apud adolescentulum satis ampla familia, quocum turpiter vivebat, de Philippi animo emolliendo, atque ad libidinem alliciendo : cui ille multam pollicetur pecuniam, si id tentaret. Accipit impudica femina conditionem : sed timens (quippe quæ nimium in aliena perniciæ prudens erat) ne propter egregiam viri sanctitatem, si ipsum aperte aggredideretur, nihil posset perficere, unam reliquam esse viam fraudis et doli excogitavit. Quid igitur consilii cepit mulier, dæmonis artibus instructa? Illum per ipsius, quod adamabat plurimum, speciem honesti aggreditur. Mittit ad eum quemdam, qui illi deferret, se in extremo et animi et corporis periculo esse; ad bonam frugem velle redire, et anteactæ vitæ noxas Confessione expiare : rogat per eum, ne velit opem periclitanti animæ denegare, Ille, ut incredibili ardebat salutis omnium caritate, lætatus vehementer oblatus sibi occasionem esse, dispersam Christi ovem ad suum ovile congregandi;

*ab eaque sol-
citalus, fuga
se proripit;*

B domo egressus, eam convenit, nihil hujusmodi suspicatus. Tum diabolicum illud instrumentum femina (Philippus vix sculas ascenderat) omnis non modo pudicitiae, sed pudoris oblita, nudam sese illi obtulit videndam, solo velamine ad carnem coopertam, ut si illi belle res cecidisset, utique rem conficeret. Sed vicit, Deo favente volenteque, simplicitas calliditatem, libidinem continentia. Sanctus vir, ubi suæ insidias fieri vidit castitati, ubi se unum impugnari; sibi quod reliquum erat præsidium fuga confestim quaesivit. Sic non minus impudicæ, quam impiæ ac turpissimæ feminae profligata petulantia, et demonis est astus illus, ejusque deinom vires comminutæ : id re ipsa confirmans, quod verbis affirmare solitus erat, cetera tentationum genera pugnando reprimi, hanc unam fugiendo potius vinci quam resistendo. Interim impudentissima femina, ubi delusam se vidit, nimio pudore perfusa iracundiaque exæstuans; scabellum, quod sibi primum ad manus venit, ejus interimendi studio post tergum conjecit. Sed servante Deo militem suum, nihil ea re lusus, firmo corpore virtuteque integra inde exiit, quod sane non sine miraculo fieri potuit. Quo apud Deum præclaro furinore illud impetrasse compertum est, ut plus triginta ante obitum annos, omnibus in posterum careret stimulis e cupiditatum, sensuque libidinis.

*et exinde a
stimulis
carnis liber
manet,*

C

37 Magna sunt hæc profecto; magna, quis negat? sed adjiciemus alia non minora. Eo ipso quoque tempore insigniore alio dono eum exornavit Dominus, scilicet, ut ne inter dormiendum quidem ejus corpus ulla impuritate pollueretur, qua interdum vel inviti inquinamur; idque eo mirabilius quo supinus ille, facie semper ad cœlum versa, somnum caperet. His itaque cumulatus beneficiis cum tranquillitatis statum obtinuit, ut jam non inter mortales mortalem vitam, sed cœlestem inter cœlestes ducere, et proxime ad pristinum illum innocentiae integritatisque statum (si ita dicere fas est) accedere videretur. Refrigererat in ejus corpore omnis ardor libidinum: caro spiritui obtemperabat: nullos corroborata virtus impurarum voluptatum impetus extimescebat: ita in illo tactus sensus obstupuerat, ut ejus caro lapidis instar omnis pene sensus expers esse videretur. Dicere quandoque solitus erat (quamquam id paucis e suis aperiebat) unum et idem sibi esse, mulierem atque lapidem contrectare; adeo repressus in illo erat omnis impetus, restinctaque omnis cupiditas illecebrarum blandæ voluptatis. Harum

*per donum
eximie
castitatis,*

rerum sane admirabilium firmissima gravissimaque extant testimonia. Affirmat id præter ceteros omni asseveratione, qui erat ei a Confessionibus, Cesar Baronius Cardinalis, qui ultimas ejus Confessiones in extremo vitæ tempore audivit. Is juratus narravit. Philippum paucis diebus antequam ex hac vita migraret, eam inter confitendum lacrymarum vim cum singultu profudisse, ut fletum cohibere non posset; ut qui summo se affici dolore diceret, quod cum multa a Deo dona nullis suis promeritis accepisset, tum hæc præcipue, ut se f virginem ad illum usque diem servasset, trigintaque plus annos omnibus carnis g stimulis ita caruisset, ut nullam ejus tyrannidem ne in quiete quidem sentiret; ita tamen erga divinam liberalitatem ingratus extiterit, ut nihil unquam beata vita dignum egerit, vocationi divinæ handquaquam responderit. O perfectæ integritatis exemplum! O miram beati viri humilitatem! Et hæc erant, de quibus ille multis cum lacrymis, ob summam animi demissionem, confiteri consueverat.

38 Ex his itaque rebus, tamquam ex aberrimo fonte ardor ille fluxit, quo alumnos suos verbis plane divinis ad castitatis amorem incitare non desistebat. Vult enim cœlestis ille Sponsus (idque ipse noverat) quorum sibi animos perpetuum ad habitandum delegerit habitaculum, eosdem etiam esse ab omni impura corporis contagione sejunctos. Hinc quos carnis tentatione premi sentiebat, eos consilio, precibus, cohortatione, omni denique ope sanare; eos vero, qui ejus essent immunes, conservare integros conabatur; suæ non magis custos castitatis, quam defensor alienæ. Illud etiam hic attexui, adeo elucere solitum in Philippo virginalis castimoniae candorem, ut nemo eum diutius frequentarit, quin de casta vita amplectenda cogitare cœperit. Communi omnium æstimatione constantique fama virgo est habitus. Atque hujus quidem virtutis tanta erat in animo pulchritudo, ut in ipsum etiam corpus, in vultum, inque oculos mentis indices redundaret; ut non modo in ipso sermone et in omnibus ejus actionibus, sed in ipsa quoque facie virginalis quidam candor eniteret. Sed quid dicam de hominis honestate munditieque? Nulli hominum unquam, sanus esset ille vel æger, castissima membra nudamque h carnem patere permisit: ejus rei oculatus testis, præter ceteros, ego ipse sum, qui apud eum dies nocteque assidue eram. Nihil in eo deprehensum fuit ab aliquo, quod cujusquam oculos animamve offenderit: de scurrilibus obscœnisque verbis ne cogitavit quidem: ita denique in omni vita se gessit, ut ab ipso incuntes ætatis flore, cunctis propositum castitatis Christianæque modestiæ exemplar videretur ad imitandum.

39 Illud in Philippo fuit ex multis admirabile, quod ut virginitatem ceterasque virtutes ex odore: ita impudicitiam et id genus alia ex fœtore i divinitus deprehendebat. Id porro præter ceteros sacramento testati sunt, Philippo vita functo, complures illorum, qui eo ad Confessiones utebantur. Quippe quibus hujusmodi infectis peste, sed eam non aperientibus, ultro ipsemet ante opportuna remedia et genus morbi et causas detegeret: Filii, libera voce dicens, vos male mihi oletis, lapsi estis in id genus libidinis: conscientiae noxas detegite, peccatorum venenum Confessione ejicite, admissa scelera confiteamini. Quibus illi auditis, rei novitate attoniti, exponebant omnes sacramento Confessionis, quid quisque dolendum egisset in vita; et pœnitentiam amplectebantur, animum ad amorem cœlestium converientes. Quæ autem fuerit ejus animi puritas quæve cordis mundities, id vel ex hoc uno de multis conjiici potest, quod excipiens Confessiones hominum istiusmodi

D
AUC. ANT.
GALLONIO.
multorum
testimoniis
declaratum;

f

g

E
quo etiam
alio puritatis
amorem
afflabat,

semper virgo
habitus,

h

F

et custos ab
impuris ol-
factu dis-
cernens.

A istiusmodi sordibus involutorum, ita teterrimo illo atque pestilenti odore, qui ex obscænis illorum voluptatibus permanebat, afficiebatur, ut manus aut linteam ad nares admove, seseque in aliam quandoque partem obvertere cogeretur: quod admirabili tamen dexteritate, ne quis id adverteret, faciebat. Narrabat ille, tam gravem se ex hoc nefario scelere odorem percipere, ut cum nullo sibi videretur factorum genere posse conferri. Huc illud etiam summa admiratione dignum accedit, quamquam alio contigit tempore. Mulier *k* quadam eum frequentare cepit: hanc beatus Pater intuitus, diabolum in ea residere mentis oculis vidit, quamobrem manu ad eum expellendum *l* feminae divino instinctu admota, id eo tactu factum est, ut mox tam pestilenti atque sulphureo femina halaverit odore, ut ejus ille gravitatem ferre non posset. Ille ipse odor postea ita in ejus nares importunissimus penetravit, ejusque manibus infixus hæsit, ut vix post triduum, *m* quamquam maximam adhibuerat diligentiam ejus se molestia liberandi, restitutus in pristina videretur. Affirmabat ille post, eum fetorem ex ipso dæmone profluxisse.

B 40 Eodem anno quinquagesimo quinto, cum septem Urbis Ecclesias obiret pedibus, ex labore itineris in ardentem febrim incidit; quæ etsi hominem multos tenuit dies, vitam tamen non hausit. Maximianus Burghius, regatus a viro quodam primario ut secum vivere vellet, accepit ille, invitas licet, conditionem, ea lege, ut cum solius Dei cupidus esset, negotiis secularibus non implicaretur. Sed cum vir ille, fidem ei datam fallens, hominis opera ad res suas uti tentaret, et Maximianus in voluntate sua maneret; qui in eadem domo erant, Maximiano propter dominum molestissimi esse cœperunt. Ille vero, ut magnæ vir prudentiæ, subodoratus id quod erat, illuc abi primum posset, se subducere decernit. Hoc ubi Philippus audit, abscessum dissuadet: propheticoque spirita minuitur, si id fugiendæ crucis studio attentet, quieto nunquam animo vitam tradeturum. Et certe constitit dicto fides. Ille siquidem, datum sibi consilium repudians, semper maris instar fluctibus vel cogitationum vel deliberationum (etsi Dei beneficio laudabiliter vivebat) agitari se sensit. *n*

A 41 Cum Philippi virtus nomenque magis magisque indies elucesceret, animorum fructus ejusdem opera mirifice cœptus est augeri. Conveniebant quotidie in nostrum Oratorium quamplurimi, quorum ille pectora divini verbi explicatione ita ad pietatem inflammabat, ut laudabiliorem vitæ rationem instituerint, Christoque, abjectis curis inanibus, nomina dederint. Quotidie colloquiis hæc unum vel maxime agebat, ut confluentium pectora ad orationem, ad Sacramentorum frequentiam, aliave pietatis opera accenderet. Magnos in pietate progressus, Philippi industria studioque habuit Joannes Baptista Salvatus, e prima nobilitate vir. Erat hic Catherine Mediceæ, Franciæ Reginae, consobrinus, atque Antonii Mariæ Cardinalis gerianus: qui miram significationem pietatis e vita decessit, adjunxitque se Philippo anno Pauli IV primo. Franciscus Maria Taurusius, vir genere nobilis, Philippo ad Confessiones uti cœperat: idque ubi primum aggressus est, flammam illico divini amoris suo insidere pectori sensit; quæ usque eo hominem stimulavit, quoad assiduus Philippi lacrymis precibusque ejus amans mollitus, totum se illi, ut generosus erat ac nobilis, ac no hujus seculi quinquagesimo sexto, regendum gubernandumque tradidit. Neque illud hic silentio prætereundum, quod volens Philippus in hoc de quo loquimur viro formare Christum, illum in suam ducere cubiculam consueverat: ubi eo

præsente precibus dans sese, eam spiritus dulcedinem in ejus animum instillare cœpit, ut in terra cum is esset, quendam tamen cæli rerumque cœlestium gustum sibi percipere, totusque dulcedine liquefieri videretur.

42 Constantius Tassonius, genere clarus, sed seculi voluptatibus implicitus; cum monita beati Patris, tota ferme obstupesciente Civitate, amplectitur, eos, Philippo præceptore usus, in virtute progressus effecit, ut sæpius per hebdomadam Sacramenta frequentaret, studia mortificationis quæ vocant libentissimo animo amplecteretur, valetudinaria adiret, Philippi demum jussu Sacerdos factus quotidie Sacrum faceret: quam vitæ rationem ad ultimum diem cum integram inviolatamque servasset, mortem obiit piam et sanctam, videlicet vitæ consentaneam. Præter hos alii e prima nobilitate non pauci Philippum sequebantur; quorum nomina, ne plus nimio crescat præsens oratio, de industria missa facimus. Consueverat Philippus profestis diebus, quos Christo genuerat, in tres quatuorve distributos classes, ad Urbis valetudinaria mittere. Initio vero, quo eo magis ad id muneris suo inflammaret exemplo, cœpit ipsemet a prandio ægros in nosocomiis adire, eosque alloquio, obsequio, onni officio prosequi: qua re exciti qui eum sequebantur, ea ipsa faciendi ardebant desiderio. Quæ autem fuerit horum pietas in ægros ibidem decumbentes, ex unius facto discetur. Joannes Baptista Salvatus, cum in id totus esset, in xenodochio quod Consolationis nomine vulgus appellat, recta ad ægrum, ut ejus sternat lectulum, tendit: quem, a cubili surgat, demisse rogat. Hic ille, contemni se ratus; Ne quæso, Domine, ait, mihi illudas pauperi: noverat enim iste Joannis Baptistæ licentiam libertatemque vivendi, sed ignorabat mirificam ejus animi mutationem, qua a terrenarum rerum affectu ad cœlestium amorem toto pectore sese converterat. Quid multa? Permotus æger tanti viri auctoritate, sed multo magis humilitate, ut qui instaret urgeretque vehementius, totus in admiratione defixus e strato exiit. Porro Joannes Baptista id vivendi genus ea mentis firmitate constantiaque ad obitum usque retinuit, ut nunquam, ex quo tempore primum manum suam ad aratram posuit, retro respexerit. Ceterum in hoc capite de concursu, illud silentio prætereundum non est, ea Philippum prudentia dexteritateque eos qui suæ se tradebant discipline rexisse, ut in omnibus rebus, quamquam arduis ac difficillimis, obedire gauderent qui jubebantur. Nemo aut eum accessit unquam, consilium aliquod ad animæ salutem petiturus, quin lætus ab eo recederet: frigidusque in Dei amore filios assiduus precibus calefaciebat, nutantes confirmabat.

43 Eodem Christi anno millesimo quingentesimo quinquagesimo sexto, mense Augusto, egrotabit Guilielmus Bucca: quod ubi Philippus rescivit, Is, dixit, e præsentis morbo hauriquaquam convalescet. Nec verba in ventum jacta. Æger eo ipso oppressus morbo, eodem anno supremum diem, Sacramentis Ecclesiæ præmunitus, explevit. Eodem, ut opinor, tempore crediderat Franciscus Fortinus, quem Philippus Christo genuerat. Alexio Bettino (multum pecuniæ, ac fama erat, possidenti) nummos aureos tercentum, idque insci Philippo inconsultoque, Hoc ut ad ejus aures pervenit, etsi ignarus trapezitæ, alumno confestim jubet, ut eam pecuniam nulla interposita mora repetitum pergat. Parat ille momenti et quamquam puderet eum vesperi repetere, quod mane argentarii fidei commiserat; tamen obedientiæ meritum aspiciens, parere Philippo maluit, quam sibi ipsi indulgere. Resumptaque ab Alexio pecunia, lapsis paucis post diebus passim apud omnes

Constantium
Tassonium,

Hisque et aliis
ad nosocomia
præxit:

E

17

futura præ-
noscit:

11

AUG. ANT.
CALLONIO.

Crucem fu-
genti perpe-
tuam in-
quietem
prædicat

Lucratum Deo

J. B. Salvatus

F. M. Taurusius

A omnes pervulgari cœptum est, argentarium, cum nil minus de eo cogitaretur, decoxisse: quandoquidem, infortunio forte aliquo, non nequitia, ut credi potest, absumpto patrimonio simulque privatorum pecuniarum, creditoribus fidem fefellerat.

Discipulum
ægrum servat
a morte semel,

44 Eodem, ut opinor, anno Joannes Baptista Modius Calaber, qui inter alios Philippi filios præcipuus erat, bis uno ferme tempore a media morte ejus opera revocatus fuit. Erat is professione medicus, vir doctus æque ac pius, cujus liber de Aqua Tiberina inscriptus (ut missas faciam, quas in B. Jacobi Tuderis Cantica elaboravit notationes) non sine auctoris laude circumfertur. Invaserat eum primum gravissimus morbus: ea mali vis erat, ut Petrus Antonius Contugius et Hippolytus Salvianus, medici ea tempestate primarii, de ejus salute penitus desperarent. Die quodam morbo incremente, Modium ad paucas horas vitam producturum pronuntiant: ex pulsu enim arteriarum aliisque signis morti proximum esse compererant. Cum ergo ille sensibus prope omnibus destitutus haud procul abesset interitu, adfuit Philippus; qui ut hominem, ex cujus privatis colloquiis multus colligebatur animorum fructus, a mortis faucibus eriperet, solus se in quodam cubiculo abdidit. Ibi pro ægri salute eo animi ardore divinam cœpit implorare elementiam, ut plus quinque cubitis in altum toto corpore attolleretur, ejus facie mirum in modum radiante. Cum sic autem unam et dimidiam circiter horam sublime elatus precibus institisset, ingressa mulier cui Margaritæ nomen, quæ Medio cibaria præparabat, in cubiculum orantis, eum divina vi sublatum a terra lumine splendere, faciemque solis instar radios, emittere deprehendit. Quo visu illa primum territa, Miraculum, exclamat, Miraculum. Exciti hoc clamore qui morienti assidebant, confestim accurrunt: summis in tenebris splendere omnia, Patremque in altum elatum cernunt. Interim ille in se revertens, gratulandus ad Modium tendit, adstantibus tantæ rei miraculo stupentibus; manibusque ejus capiti admotis, hominem nominatim exclamat: Bono animo esto, haudquaquam ex isto morbo morieris. Quibus dictis redire agro mox cœpit vox cum sensu; beato Patri respondit, quocum longum sermonem habuit; ac paucis post diebus a morbo plane convaleuit. Hanc porro rem adeo miram, ut erat gesta, sacramento mihi aliisque narravit post Philippi obitum, Bernardinus Corona *p* civis Romanus, affecta ætate vir pietatique deditus, atque unus ex antiquioribus ejusdem alumnis; eo enim vivente id ipse uni tantum vel alteri secreto aperuerat; omnibus enim palam indicare nunquam ausus fuerat, ne Philippi modestiam offenderet, quam quidem offendisset gravissime.

q
iterumque.

45 Nec una hac in re Philippi is expertus est opem. Non multo post cum vesicæ calculo laborans *q*, urinae reddendæ difficultate vexaretur; gravitas morbi fecit, ut desperatis jam medentium auxiliis de salute periclitaretur. Ergo invisit eum Philippus, eoque ut par erat ad patientiam cohortato, in templum ad preces pro illo fundendas perrexit. Ibi in fervore spiritus oranti, continuo salutis filii desiderio, lacrymæ *r* in ejus facie esse cœperunt; quæ simul atque ex oculis fluere visæ sunt, eo ipso momento urinae simul et calculo iter patuit: qua ex re ita se æger allevatum sensit, ut ex incommoda illa valetudine penitus emergeret. Hujus deinde opera beatus Pater in enarrandis priscorum Sanctorum rebus gestis, magno cum fructu et solatio audientium, usus est: erat enim melliflua quadam facundia præditus, qui cum verba ad multitudinem faceret, utile dulci miscens, ad tantum pectora mira quadam suavitate replebat. Denique cum magna in pauperes flagraret

caritate, misericordiæ Christianæque pietatis operibus, maxime deditus, aliquot post annis in Dei famulatu absumptis, obiit ita religiose pieque, ut vitæ responderit eodem tenore transactæ.

46 Vincentius, qui vitam, Philippo magistro usus, cum pietate duxerat, Philippo itidem, eo ipso momento, quo obiit, sese ostendit: *s* quem ille nubes *t* penetrantem propriis oculis intuitus est. Incidit ea res in annum Domini millesimum quingentesimum quinquagesimum septimum. Sub idem tempus Marius Tosinus *v* nomine, vir pietati deditissimus, ut obiit, eidem confestim apparuit: eumque eum bis nominatim maxima voce inclamasset; cælum luce clarissima circumfusus, illo ipso vidente, ascendit. Sed hoc loco res videtur poscere, ut paucis explicem, quid ille de visionibus sentiret. Visiones, dicebat, servorum Dei aspectibus sese objiciunt; sed ex hoc omnia pendent, ut qua decet animi demissione eas homo excipiat. Illud frequenter monerat alumnos, ne visiones curarent: quandoquidem quisque facile hisce in rebus (cum Angelus satanae boni Angeli specie hominibus appareat) labi turpissime potest. Hinc ille ita ab omni visionum ac revelationum lubrica quadam ac spiritualibus hominibus maxime periculosa curiositate abhorrebat, ut qui talibus delectarentur acri sermone corripere; liquido affirmans, nihil esse in laqueis diaboli piis hominibus perniciosius, quam vesana hæc daemonum ludibria. In moribus corrigendis, vitiis extirpandis, virtutibus amplectendis, inque demum moderandis affectibus, et consimilibus assiduam diligentemque operam ponendam inculcabat. Ergo visiones respuendas esse docebat; nec dedignari Dominum, si id fiat, etiamsi ille ipse vere appareat.

47 Ceterum cum de visionibus hæc verba fecerim, non abs re opinor erit, si quam ille haram rerum notitiam habnerit, paucis nunc historiæ apponam: ea enim talis erat, ut veris visiones a falsis parvo negotio cognosceret. Cuidam precibus insistenti tanta tamque mirifica lux sese repente objiciebat, ut momento pene temporis quam plurima de rebus divinis clare perspiceret: eumque is, daemonis insidias veritus, nosse cuperet, an id diaboli opera fieret, Religiosos quamplurimos magni nominis consuluit; quorum responsis contentus non esset, ad Philippum tandem confugit, nec sane frustra. Namque adeo ille confestim, plane, atque dilucide, quæ vera esset, quæve falsa visio, explicuit; ut is liquido jam compererit, a quo spiritu ea lux in suam mentem immitteretur. Francisco, ex ejus discipulis uni, Ferrariensi cognomento *x* demon noctu sanctissimæ Virginis instar apparuit: id autem eo consilio, ut vel sic hominem ea specie facilius deciperet. Idque cum is mane ad Philippum detulisset; Non tibi, inquit ille, sanctissima Dei Mater, ut putas, sed daemon ejus forma sese videndum obtulit: itaque cum primum eadem visio tibi se denuo objiciet, faciem ejus qui apparet conspuas jubeo. Insequenti nocte, Ferrariensi magno animi ardore precanti, daemon eadem specie eodemque fulgore micans præsto est: qui præcepti beati Patris haud immemor, diaboli mox faciem sputo sælat: qua re confusus daemon turpiterque superatus, evanuit. Vixque ille aufugerat, cum sacratissima Virgo ei sese palam ostendit; eum, ut faciem ejus conspuat, modo id possit, monet; demum recretum mirifice relinquens, sublimis abiit. Erat is magna animi simplicitate præditus, Angelorum voces audiebat, meretrices ex factore deprehendebat: nec his solis ejus ornabatur animus virtutibus, quandoquidem ex ejus oculis perpetuo ferme lacrymarum rivuli profluebant; idque præsertim cum vel sermonibus, qui de rebus divinis fiebant, interesset; vel divinissimo

Eucharistiæ

D
AFC. ANT
GALLONIO

A. Et. 42

s

t

Duos e suis
mortuos in
cælum ferri

v

visiones tu-
men magni
non facit.

E

et veras a
falsis optime
discernit;

F

ut expertus
est Franc.
Ferrariensis,
x

vir sanctissi-
mus

AUG. ANT.
GALLONIO

#

De Indiis
petendis de-
lberans,et August.
Ghettinum
consulens,jubetur eas
Romæ inve-
nire.

A Eucharistiæ sacramento, quod singulis desumebat diebus, se reficeret. Cum is quodam die, *y* quod ex calculo laboraret, urinam facere non posset; ad Deum conversus; Fac, rogo, Domine, ut nec purgandi alvi facultas mihi sit ulla. Ilæc vix effatus erat, cum derepente absque ullo sensu doloris urina profluxit. Cum alio die inter eundem Judæus quidam sibi occurrisset, tanto repente ejus ad Christum conversionis desiderio inflammari se sensit, ut totos tres annos Deum pro illius salute rogare destitit nunquam. Triennio exacto, cum ad Basilicam S. Petri, divinus rogatum clementiam, se recepisset, ex improvise tumultuantem quasi turbam sibi audire visus est. Ergo foras egressus, Judæum de quo loquitur, ad sacrum Baptismatis fontem, properantem videt: qua ex re tantam cepit animo voluptatem, quantum dicere vix homo sufficeret, lacrymasque præ dulcedine tenere non poterat. Sed de discipuli sanctimonia satis.

48 Eodem hujus seculi anno quingentesimo septimo, cum vesperi post fusas Deo preces Epistolæ de rebus Indicis in ejus cubiculo legerentur, tanta cupiditate ardere cepit infideles ad legem Evangelicam reducendi, ut statuerit ad Dei gloriam, difficultatibus omnibus periculisque spretis, quæ plurima maximaque sese ei offerebant, una cum Francisco Maria Taurusio, Joanne Baptista Modio, et Antonio Fuccio, aliisque e suis alumnis ad viginti, in Indias proficisci. Verum, ut in hujusmodi deliberationibus fieri solet, cogitavit primum ut rem Deo assiduis precibus commendaret (nihil enim ille aggrediebatur unquam, magni vel parvi momenti id esset, nisi consulto prius ac propitiato Domino) deinde, quo de divina voluntate certior fieret, ut pios viros consulere; postremo, ut qui inter eos Sacerdotii capaces essent, Sacerdotio initiarentur; tum ut, petita a Pontifice Maximo benedictione atque licentia, longinquo ac periculoso itinere sese committerent. His profecto omnium ardor erat, ut terrores, vitæ pericula, demonum tentamenta, ærumnas pro nihilo ducerent, gravia quæque nimium ob Christi fidem disseminandam patiendi cupidissimi. Ergo Philippo eam in rem intento hanc mentem iniecit Deus, ut religiosum quemdam, e S. Bernardi familia sanctitate conspicuum, adiret; ejus voluntatem, illo interprete ac deprecatore, audituros: quod fecit. Præerat is eo anno Monachis Cisterciensibus apud Cœnobium SS. Vincentii et Anastasii Martyrum ad Aquas-Salvias. Parentes habuit, ut Francisco Maria referente didici, ea sanctimonix laude exornatos, ut præter ceteras consuetudines Christiano homine dignissimas; hanc perpetuo tenuerint, ut biduo antequam procreandis liberis juxta matrimonii sanctissimas leges operam darent, peccata Confessione exponerent sacraque sese Eucharistia reficerent: quibus peractis, Deum rogabant evixe, ut talem ipsis filium daret, qui dignus esset in numerum servorum ejus adscribi. Migrarunt hi e vita ea sanctitatis fama, ut illos existimarint omnes, ad eum locum, qui recte morientibus patet, sibi aditum aperuisse. Horum filii filixque ejusmodi in rebus piis progressus habere, ut sanctissime et vixerint et obierint. Nunc ad Philippum: ejus cum animum Augustinus Ghettinus (id erat Monacho nomen) cognovisset, inducias petit: Oratione enim rem a Deo, respondit, quæri oportet. Supplicatione completa Philippo narrat, Romam, non ad Indias evocari, Indiasque ejus Romam esse; apparuisseque sibi S. Joannem Evangelistam qui diceret, Deum ita velle, ut Romæ ad ipsius vineam excolendam maneat, ubi multos eidem filios aggregavit: Romæ quippe et ejus et alumnorum opera ad plurimorum salutem uti decrevisse.

Retulit is etiam, vidisse se aquas, vulgo Trium D fontium appellamus, in sanguineum colorem mutatas: quare apertissime significari dicebat, novam Urbi procellam impendere; quod etiam ab eodem Apostolo se accepisse narravit, totiusque visionis ordinem Philippo exposuit. Tum his ille auditis, ad omnia se pro Christi arbitrio paratam ostendens, sermoni servi Dei cessit, Romæ manere statuit, ubi quam strenue in animorum salute procuranda elaboraverit, quotve fructus ediderit, nullus est qui non norit.

ANNOTATA.

a Acceptum id a Vincentio Tecosio, viro optimo, qui interfuit.

b Lege Osbertum in Vita S. Dunstani Cantuariensis cap. 18.

c Sanctorum castimonix diabolus insidiari solitum, eorundem res gestæ affirmant. Lege præter ceteros Palladium in Lausiaca, et Vitas SS. Danielis Stylitæ, Bernardi Abbatis, Vincentii Ferrerii.

d Testes jurati quamplures id affirmant, in quibus est unus Cæsar Card. Baronius.

e Nullam carnis tyrannidem sensisse S. Equitium Abbatem, scribit S. Gregorius lib. 1 Dial. cap. 4. Lege etiam sibi Leontium in S. Symeone Salo, et Cossionum Collat. 42 de castitate.

f De ejus virginitate testes habemus, præter Baronium, Augustinum Card. Cusonum, aliosque viros optimos.

g Fuisse bentum Patrem castitatis dono exornatum, etiam Franc. Maria Card. Taurusius publico testimonio confirmavit: idemque alii, ut qui a bento viro audiverunt, sacramento testificati sunt. Voluit enim Deus, ut tanti doni plures extarent testes: suntque n. Hieronymus Pamphilus Rotæ Auditor, Alexander Fidelis, Germanicus Fidelis. His accedit hujus historix Auctor, quatuorque alii Sacerdotes optimæ fidei, quique humanitate ejus et probitate in consuetudine quotidiana magnopere delectabantur.

h Idem de Magno Antonio atque Ammonio narrat S. Athanasius: lege præterea Cyrillum in Joanne Silentiaria, et Petrum Ronzanum in S. Vincentio Ferreria.

i Idem de B. Euthymio narrat in ejus Vita prædictus Cyrillus: et id ipsum de aliis etiam viris sanctissimis legimus. Atqui non melatet, non deesse, qui tetrum aliorum peccatorum odorem perreperint. Percurre si placet Vitam S. Pachomii, a Dionysia Exiguo in Latinum versam, itemque S. Hieronymum in Vita Hilarionis, Athanasium in historia Antonii, et demum res gestas S. Brigittæ apud Surinm.

k Id juratus firmavit Federicus Card. Borromæus, idemque alii sacramento testantur.

l Lege Athanasium in Vita S. Antonii.

m Lege Palladium in Lausiaca de Pachome Abbate.

n Hanc rem sacramento narravit Card. Taurusius.

o Id idem Cardinalis alique jurarunt.

p Idem alii jurando affirmarunt.

q Accepimus id a Card. Taurusio: hoc ipsum Joannes Franciscus Bordinus, Avenionis Archiepiscopus, publico testimonio confirmavit.

r Idem Magno Antonio accidisse, scribit Athanasius.

s Sanctissimi viri animas servorum Dei, recens vita functorum, cælum frequenter conscendere vident; ut S. Antonius Paulum primum Eremitam: similia leges de SS. Euthymio, Joanne Silentiaria, Saba. Vide alia exempla in Prato spiritali cap. 57, Dialogorum Gregorii lib. 2 cap. 33, 34, 35, et apud Bedam in vita S. Guthberti.

t Obiit is v Idus Februarias.

v Hanc rem juratus narravit Federicus Card. Borromæus

A *romæus* : idem fecerunt alii sex , in quibus Vincentius et Marius , ex Sodalitio sanctæ Trinitatis , fuere.

x *Quæ de Ferrariensi hoc loco narramus , ex Card. Taurasio didicimus , et ab aliis quibusdam viris optimis et integerrimis.*

y *Hoc ipsum etiam ab eodem Cardinali audivimus.*

CAPUT V.

Annus Christi 1558 ætatis Philippi 43.

Loco idoneo impetrato,

pios sermones a suis habendos instituit,

B

et oratorium aperiri jubet

pro piis per totam hebdomadam exercitiis.

C

Ibidem colloquia pia ordinat,

Verum cum major quam pro loco , ubi sermones habebantur , esset frequentia , de eo mutando cogitari cœptum est. Impetravit itaque Philippus anno hujus seculi quinquagesimo octavo a Sodalitio Charitatis , ut super fornecem dextri lateris ecclesiæ (locus is erat satis amplex , nelliue tunc usui destinatus) populum congregaret sermonesque haberet. Interea cum assiduis ac quotidianis divinarum rerum sermonibus accedentes excoleret ; videns majores indies auditorum accessiones ad divina colloquia fieri , visum ei est e suis aliquot huic operi destinare : elegit itaque Franciscum Mariam Taurasium et Joannem Baptistam Modium , tum laicos. Hi ubi ad multitudinem verba facere cœperunt , ita auditorum voluntates in Dei amorem accendebant , ut se mox tanti tamque eximii parentis filios esse confluentibus ostenderent. In horum numerum aggregavit postea Philippus Antonium Fuccium , et Cæsarem Baronium Soranum , aliosque : qui Parentis exemplum manibus pedibusque imitati , similesque Fratrum suorum , opus Dei miris modis magno cum animorum fructu juvabant. Excogitavit præterea Philippus , quo vehementius ad Dei amorem confluentium pectora inflammaret : inflammataque ab omni incommodo , detrimento , molestiaque , sincera et integra conservaret ; ut eodem loco , singulis quibusque diebus , hunc postrema hora diei , æstate tertia et vigesima , ad certum campanæ signum , Oratorium aperiretur , quo non solum nobiles , sed etiam plebei oratum convenirent. Modus , qui tenebatur , is erat. Post duodecim horæ secretam ac mentalem quam vocant orationem , ad horologii normam dimensam , quatuor hebdomadæ diebus , tertia et quinta feria , et sabbato ac Dominico die , Letaniæ recitabantur , quibus et publicæ et privatæ res commendabantur Deo ; reliquis diebus qui supererant , secunda , quarta ac sexta feria , lucerna in laterna abscondita , quæ papyraceam in anteriore facie Salvatoris nostri in crucem acti effigiem habebat , quæque sola a Fratribus cernebatur , singuli qui eo convenerant funiculis tanto temporis spatio sese percutebant , donec recitato prius brevi Dominicæ Passionis compendio (cui id est initium , Recordemini Fratres carissimi) totos Psalmus quinquagesimos , et centesimus vigesimus nonus , atque Antiphona Salve Regina , vel alia quæ temporis congrueret , mœsta ac lugubri voce caneretur. Quæ consuetudo , Christianæ pietatis plena , hodie apud Patres nostros magno cum animorum fructu perseverat.

50 Interea cum major indies hominum concursus eodem tempore ad eum fieret , et Oratorii opus ferveret ; plurimis quotidie ad colloquia convenientibus , hunc ille morem induxit ; ut primum vel ipse legeret , vel aliis legendum traderet librum , qui de rebus spiritualibus ageret : quo facto , eorum quæ lecta erant occasione , unum et alterum , vel plures ex circumstantibus interrogabat variis de rebus , ut de virtutibus amplectendis , de vitiis fugiendis , et id genus aliis. Quibus primum qua decebat modestia respondentibus , tum Philippus reassumens omnia , uno eodemque tempore , non fucato et artificioso sermone , sed puro simplici quoque eloquio , tanto animi

Maji T. VI

ardore de divinis rebus disserebat , ut auditorum pectora inflammaret , eosque ad pietatem aplexandam mirum in modum provocaret incitaretque ; eorum vero , qui jam Christo nomen dederant , voluntates vehementius accenderet. Divinis colloquiis peractis , Philippus , ut pastor bonus ac prudens , oves suas ad alia nova pascua educere consueverat (ad templum B. Mariæ super Minervam ibatur frequentius) ibique divinis Officiis in die , aliquando etiam nocte Marutinis , qui eum sequebantur intereant. Viguit is usus donec Oratorii nostri institutum in ecclesiam primum S. Joannis Florentinorum , et deinde in aedes nostras S. Mariæ a Vallicella translatum fuit. Quibus in locis omnia ex præscripto Philippi Patris ad certam rationis normam dirigebantur , diligenterque perpendebantur. Addam huc præterea , quod Philippus tantopere cupidus erat suos in Christo filios ad studium orationis inflammandi , ut eorum pectora suis precationibus mirum in modum accenderet. Rem exemplo notificabimus. Cum per id tempus Simon , unus de illis , orationi in ejus cubiculo insisteret , tanta repente , Philippo pro eo supplicante , letitiæ cœlestis vi perfundi se sentit , ut integram horam , quam in oratione consumperat , momenti instar judicaret , perpetuoque orare eo dulcedine perfusus elegisset. Non omittimus recensere quod Martius Alterius , Nobilis Romanus (qui Paulo III Pontifice , relicto sæculo , Christo , magno fortique animo , se adjunxerat) dicere solitus erat , ea letitia , cum in Philippi cubiculo esset , perfundi se , ut id cubiculum jam non sibi cubiculum , sed Paradisus quidam terrestris esse videretur. Pervenerat is ad eum sanctitatis gradum , ut de rebus divinis ex nimia spiritus affluentia , Moysis instar loqui vix posset. Ea erat præterea in pauperes pietate , ut stragula , quibus ad lectum in quo cubabat utebatur , ipsis tribueret. Philippus insuper illud præter cetera erat assecutus , ut quos pectori admooveret , in Dei amorem inflammaret mirifice , eorumque animos ad virtutis desiderium impelleret.

51 Eo ipso anno millesimo quingentesimo quinquagesimo octavo , Persianos Rosa Sacerdos , qui Philippo a Confessionibus erat , ægrotabat gravissimo ; cumque ad ultimum periculi venisset , a diabolo nigerrimi canis specie vexari cœpit acerrime. His in angustiis divinum magna animi demissione implorabat auxilium , illud Psalmi frequenter inclamans : *Judica me Deus , et discerne causam meam* , Cumque hunc in modum cum communi hoste decertaret , venit improvise Philippus. Quem ubi ille vidit , clamare continuo cœpit : *Adjuva me , sancte Philippe : est hic canis colore nigerrimus , qui me lacerare nititur ; succurre queso , succurre quod potes , ne devorer.* Quibus verbis motus beatus Pater , humi illico , adstantibus primum ut pro ægro vel semel orationem Dominicam recitent jussis , sese prostravit. Quod cum faceret , ecce tibi ille derepente magna voce dicere cœpit : *Canis cecidit ; fugit canis : en in limine ostii stat.* Tum surgens ab oratione Philippus , piacularis aquæ aspersione dæmonem ab eo etiam loco fugavit , magno cum solatio morientis : qui lætus effectus , nullum faciebat agendi gratias Deo , beatoque Patri modum : ea vero molestia horribili visu , non modo in præsens , sed etiam in posterum liberatus , magna cum animi tranquillitate e vita migravit Kalendis Aprilis.

52 Eodem anno post Christum natum millesimo quingentesimo octavo , duo ex ejus filiis spiritualibus , Franciscus c et Joannes Baptista Saracenus , Religioni S. Dominici se addicere decreverant. Id ubi Philippus rescivit ; Joannes Baptista , dixit , sacro indutus habitu eos in virtute processus efficiet ,

60

ut

D
AUG. ANT.
GALLONIO

et orationis gratiam suis impetrat :

E

a

dæmonem a moribundo Sacerdote fugat :

F
Ps. 42, 1.

b

quid duobus tronibus futurum prædicat ?

c

AUC. ANT.
GALLONIO.

A ut ad ultimum usque in suscepto genere vitæ cum laude persistat : Franciscus, quæ humana fragilitas est, labore victus, dæmone solitante, exuta Religiosorum veste, Ægyptum repetet. Nec eventus defuit. De hoc ipso Joanne Baptista narravit ille Dominico Saraceno, ejus faciem ab se eximio quodam fulgore coruscantem conspectam fuisse. Is itaque in Kal. Majas Dominicane subscriptus familia, Petri Martyris nomen induit, atque apud socios auctoritatis habuit plurimum. Generalis locum tenit Ordinis Vicarius renunciatus, decessitque sancte pieque.

Ægro disci-
pulo diutius
vivere cupien-
ti,

d

53 Habebatur eodem anno inter Philippi filios juvenis quidam Gabriel Tana, ortu Mutinensis : hic inter Aulicos Joannis d. Cardinalis Politiani magna cum vitæ integritate vivebat, bis per hoddomadam peccata confitens, Eucharistiaque saluberrimo sese cibo reficiens. Cumque sic vitam institueret, incidit in morbum : a quo cum nec medicorum arte, nec medicinæ remediis levare tantisper posset ; ultimam vitæ horam, quam sibi instare sensit, more hominum horrere cœpit; mori verebatur, vivere cupiebat; respondebatque his qui eum solabantur; De me quod Deo libitum est fiat, ipse me ad ejus voluntatem conformo, ipse me totum illi committo : tamen, cum caro spiritui adversetur, diuturniorem vitam in terris agere recepta valetudine cupio. Et Philippo, qui de vitæ statu ipsum interrogarat, Latus sum, dixit, de spe, quam habeo e presenti morbo convalescendi. Hic ille, diaboli insidias præsentiens, ut qui de ejus morte divina jam revelatione cognoverat; petit ab eo primum, ut suum sibi velle suumque nolle traderet, deinde adstantes precibus insistant monet. Tum ille precari aggressus, eo spiritus ardore oravit, ut rediens supplicatione completa ad moribundum, ejusmodi in eo invenerit animi mutationem, ut cum Apostolo jam diceret : Cupio dissolvi, et esse cum Christo. Hæc dum magno sensu proferret, Philippum intuitus, vultu in eam partem converso, Ora, Pater, clamat, ut in Paradisum, quantocius fieri potest, ingredi merear : vitæ odium cepi, vitæque mihi molesta valde est ea causa, ut cum Deo sim. Adstantesque subinde respiciens, Date mihi, ait, sanctissimam Crucifixi imaginem, illamque porrigite quæ usui fuit Julio collegæ meo animam agenti. Qua accepta totus præ dulcedine perfundebatur lacrymis, hortabaturque præterea ex intervallo sodales, ut Deo ex animo deservirent, cunctis hujus seculi vanitatibus neglectis; in has sæpe prorumpens voces; Vita præsens, credite vobiscum loquenti, C

jamque ad
cælum aspi-
ranti

54 Interea deficientibus in eo viribus corporis, die sequenti, qui fuit Kalendæ Septembris, et vitæ ejus postremus, in id totus, jam sublimium appetens, incubuit, ut se ad pie Christianeque moriendum præpararet. Erant apud eum assidue ex schola beati Patris quam plurimi, quibuscum et ipse aderat Pater, qui tamdiu apud eum esse voluit, dum in vesperam inclinaret dies. Quo tempore iterum dicere cœpit æger : In cælum proficisci cupio, Pater : hoc unum ex omnibus mihi cordi est. Cui cum responderet Philippus; Si Deo placeret, ut presentero morbum diutius sustineres, nonne voluntatem ejus cupiditati tuæ præferres? Tum Gabriel, Et quid est hoc verbum? Jam dixi tibi sæpius, ex corporis vinculis in cælum emigrare ardentem cupio; adeo totus Dei videndi ardeo cupiditate, ut nulla res me gravius afficiat quam hic manere diutius : ergo precare Dominum, ut ante quintam noctis horam ad eum evolem.

Tum Philippus, Quod petisti, consequeris : id tamen te monitum velim, dæmonem multas tibi paraturum insidias, variisque tentationibus (quas singillatim enumeravit) animi tui constantiam aggressurum; sed nulla in re, crede mihi, nocere tibi poterit, si memoria vel maxime retinebis, te voluntatem tuam dedisse Deo; caveas ne quidquam formides, Christus in te ipse vincet omnia. In profectione vero (domum enim remigrare, precatum divinam clementiam pro illo, in animo habebat) ægrum Joanni Baptistæ Salvato et Francisco Mariæ Taurasio commendat, jubetque se necessitate ingruente accersiri.

55 Vix hora abierat, cum Gabrieli, comparanti se ad quam religiosissime decedendum, eam objicit mentem diabolus, ut cogitare cœperit se justum esse, nulloque pacto sibi de æterna felicitate ambigendum. Cumque qui assidebant, nocturnas agentes excubias, Letanias pro eo recitarent, et ventum esset ad illam precationem. A mala morte libera eum Domine; subrisit ille, caputque agitans aliquantulum, secum ipse dicere cœpit : Is in cujus corde Christus inhabitat, liber est ab malæ mortis periculo. Quibus dictis, etsi initio nonnihil ea tentatione commotus, tamen ubi se collegit, cogitans quod dixerat, illam a se rejicere omni studio contendit; clamans dicensque, Quæ est hæc suggestio diabolica, quæ me invasit? vestris quæso, Fratres, orationibus adjuvate me. Nec bis finis certaminis : ejus enim virtute victus infestissimus hostis, aliud pugnae genus perdeadi ejus gratia excogitavit. Ergo impedire eum omni studio cœpit, ne sanctissimum Jesum nomen pronuntiare posset : rogarat enim ille amicos, ut supremis appropinquanti id nomen in memoriam redigerent, quod invocare summopere cupiebat. Quam obrem clamare cœpit, dicereque : Eia, Fratres, opem ferite : pronuntiare nequeo, nequeo prorsus; succurrite itaque mæsto, succurrite laboranti. Cumque rogaretur, quid esset quod proferre non posset, anne sanctissimum Jesu nomen? annuit illico, versusque ad Jacobum Marmittam; Quid hoc, inquit, rei est, quod Jesum invocare nequeam? Atqui ex his summa vis dæmonis dignoscebatur : quandoquidem cum id nomen clara voce inclamaret, videbatur nihilominus sibi illud exprimere neutiquam posse. Adstantibus qui monebant, ut quod ore dicere nequiret corde tacitus proferret, in hæc verba respondit; Grave jam mihi videtur, Fratres, sanctissimum Jesu nomen appellare; quinimo eo redactus esse miseriarum mihi videor, ut ejus sonum sustinere ne vix quidem possim.

56 In hac tam acri pugna, in qua circumstantium sermone cohortationeque ejus virtus confirmabatur, laboravit plurimum. Sed cum ea tentatio hominem adhuc urgeret vehementius, ut totus jam præ animi anxietate et corporis defatigatione sudore maderet; visum est amicis nuntium mittere ad Philippum, ejus aspectu æger mirifice recreatus, sæpius tanti viri hortationibus una cum eo sanctissimum Jesu nomen expedita lingua inclamavit. Mi Jesu (aiebat, mi amor, mi sponse. Quibus dictis, mox secum ipse ac cum amicis querebatur de tam gravi certamine, quod integram circiter horam dæmonis arte sustinuerat. Cumque latus sic esset, cœpit iterum non multo post clamare; Eia, Pater, filio succurre tuo; eadem qua ante teneor difficultate sanctissimum Jesu nomen pronuntiandi. Hæc cum ille dixisset, Philippo pro illo precibus insistente, mox ea liberatus molestia, Jesum libera voce magnoque sensu, Crucifixi imaginem intuitus, identidem appellabat. Interim cum quieto jam animo esset, ecce rursus satan, qui quem bis de quibus diximus tentationibus superare nequiverat, infidelitatis assimulatione supplantare atque evertere aggreditur. Ei itaque res nostræ reli-

D
tentationes
imminentes
prædict,quas ille
mor expe-
riens,

E

et nec Jesum
quidem no-
minare va-
lens,F
Philippi re-
ditu recrea-
tur :rursus de
infidelitate
pulsatus,

gnis

A gionis ita repræsentavit, ut videretur sibi de fide dubius esse : objiciebatque præterea animo, ex eo morbo surrectorum omnino. Inter has itaque res variis agitatus curis, novas diaboli fraudes Philippo aperit, rogatque se adjuvet, quo amissam conscientie pacem recuperare, dæmonemque vincere possit. Cui ille; Contemne, fili, contemne diabolicas hasce machinationes; dic; Credo, Credo. Quæ verba, quamquam una cum beato Patre repetebat crebrins, tamen cum ipse sibi videretur in his quæ ad fidem spectant suspensio animo esse, Affer tu itaque Pater, iterum clamat, afflictissimo opem, ne peream. His verbis commotus Philippus, cujus pectus ardebat caritate, circumstantibus primum deinde ægroto injunxit, ut Symbolum Apostolorum clara voce pronuntiaret; idque si ore præstare non posset, corde saltem una cum aliis recitare conaretur. Tum eo in preces sese dante, extemplo omnis illa diabolica tentatio evanescere coepit, maximo cum solatio morientis; qui paulisper respirans, satanis illis laqueis absolutus, dæmoni recepto animo his verbis insultat : Te invito credam : velis nolis, credam : Deo meo, repugnante te, quoad vixero, fidelis ero assidue. Quæ cum effaretur, adstantibus Apostolicum Symbolum recitandi finem facientibus, ab ejusmodi molestia, corpore licet fessus (vires enim illi minuerantea cum diabolo pugna) prorsus quievit.

B 37 Diabolus interim, etsi sæpe victus, quæ est ejus invidia in humanum genus, tertio in eum insurgit : pugna autem gravissima ac periculosa, eaque prioribus et immanior et intolerabilior. Ecce quippe tibi, offert se fœda facie et horribili ad aspectum diabolus, ut injiciat morienti terrorem, eumque ad desperationem inducat, perinde quasi eo ille redactus esset, ut unde salutem sperare posset, non haberet. Erat itaque juvenis inter has curas gravi pressus mœstitia, totusque præ horrore ac timore contremiscebat, severo tristisque vultu, terribilibus oculis (faciem enim mutaverat) cuncta mirabundus circumspiciebat, e gestu dæmonem se videre ostendebat, dicebatque secum ipse; Heu, heu! quam infelix es Gabriel! heu quot commisisti flagitia! O me miserum! Pelle, Pater, hos canes e, colore nigerimos, qui me circumstant. Si me, Pater, amas, hos dæmones fuga, pelle eos. Cujus necessitati occurrens Philippus, confirmat timentem, excitat fidem, commemorat divinam misericordiam, ad eam confugiat hortatur; Christum pro eo passum monet, rogatque ut una cum Sponsa in foramina petrae inque cavernam maceriae sese recipiat, ubi pax summa est; victoriam pollicetur. Quibus dictis, flexis mox ad fundendas pro eo preces humi genibus, lectulo innixus dæmonem increpavit; Jubeo tibi Christi nomine, ut hinc abeas quam primum. Cujus virtuti cum ea monstrorum turba resistere nequiret, illico aufugit; juvenem relinquens lætitia gesticentem, exclamantemque: Eia, Fratres, gaudemus: effugiunt canes: Philippus eos pepulit: importunos illos vexatores procul abegit. Videte eos, videte (locum digito ostendebat) fugam arripuerunt, fugiuntque velocissime. Verbis dici non potest tantum, quantum re ipsa deformes sunt. Ergo vicinus: diabolicam importunitatem superavimus. Fugistis tandem, miseri, fugistis. Vobis hoc, insperantibus atque invitis, libet jam millies Jesum invocare.

38 Atque in hunc modum spiritu exultans, versus: sanctissimam Crucifixi imaginem, quam unus ex circumstantibus tenebat in manu, eo animi ardore oravit, ut nemo ex iis qui aderant lacrymas tenere potuerit. Cernere erat, eum totum esse in agendis gratiis, commemorandoque quod a Deo acceperat beneficio, atque inter hæc dicentem; Mi

Jesu dulcissime, mi amor, mi creator, mi redemptor! quis enumerare poterit unquam quæ a te acceperim beneficia? tum ad amicos conversus; O quæ, Fratres, hisce ego vidi oculis! monumentum rogo audiatis, Deo Optimo Maximo vos totos tradere ne gravemini. Quid causæ est, bone Jesu, quod ego loqui vix possim? Tradatur mihi queso Crucifixi imago, eam in manu tenere quantum cupiam, explicare vix possum. In eaque religiosissime exosculanda has iterabat voces; Dominus meus Jesus Christus perpetuo vivat. Quis erit dulcissime Jesu, qui me a caritate tua separare possit? Post, ira in dæmonem commotus; Et quid de me cogitabas, miser, nisi morientem fallaciis a Christi fide abducere? Quid isthuc, mi Deus? fidem, quam jam inde a puero suscepi, mutabo? absit. Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem. Et paulo post; Nonne de Christo in sacris legimus litteris, Ego sum via, veritas, et vita? Ergo si Christus veritas est, et is ipse sacratissimam suam nos legem edocuit; qui igitur fieri poterit, ut de ejus certitudine veritateque dubitem? O nequissimum dæmonem! O flagitiosissimum! Ejusque sitis, Deo scilicet gratias agendi dæmonumque imbecillitati insultandi, expleri dicendo non poterat, quin accendebatur magis. Sed cum videret beatus Pater eum in his plus nimio defatigari, ut vires imminueret; suspicatus ne exitum sibi ipse bis motibus acceleraret; Jam satis, inquit, est, fili: mendacem impiumque dæmonem inissum facias velim; totam spem tuam in Deo inque sanguine ejus pretiosissimo, quem pro te fudit, colloces moneo; ipse enim tibi victoriam largitus est: is ipse in te, ac pro te, dæmonem vicit iniquissimum. Quibus verbis motus Gabriel paulisper interim acquievit; sed haud multo post majoris quietis desiderio adstantes rogavit, ne de cetero vel ad modicum tempus sibi quidquam dicerent; Proditor enim ille, adjecit (dæmonem intelligens) ne plus nimio afflixit gravissime. Interea adstantes, quod Gabrielem, et expedita lingua loquentem, et viribus valentem viderant, plane credere coeperunt, eum ad sequentem usque diem vitam producturum. Idque cum Damianus Valentinus, qui ægrotum curabat, ad Philippum defuisset; Haud ita erit, respondit ille: ubi situm mutabit, illico morietur. Nec incassum verba; siquidem vix medietas horæ abierat, cum ille se ad eam partem componens, ubi Philippus erat; Christi nomen ejus opera inclamans, in manus Jesu, tamquam ad nuptias evocatus, spiritum exhalavit, anno hujus seculi quinquagesimo octavo, tertia hora noctis. Quod quidem spectaculum ita eos excitavit, qui aderant morienti, ut ex iis nemo esset, quin toto jam pectore cogitare coeperit de extremo ipso certamine, in quo uno tota res nostra agitur.

39 Hoc ipso anno [erant] duo ex ejus illis spiritualibus, Italus unus, Gallus alter; f. Inic Aloysio erat nomen; Itali, qui aulicus erat Guidonis Ascanii Cardinalis Floræ, excubili: ex his solus Aloysius superstes est, agens ætatis octogesimum et eo: unipius annum. Quodam die, cum sumpta occasione Philippus in horum sermonem multis præsentibus venisset, hæc de eis effatus est: Italus, qui multo melior Gallo videtur (erat enim vir magno orationis et mortificationis studio, in eoque pietas conspiciebatur illustrior) capti penitens in Ægyptum reverteretur: Aloysius vero pietatem, quam sequi nichilavit, illo felicius retinebit. Interea lapsis paucis diebus rogavit Italus, dæmonem instigante, Philippum, cum nullam haberet justam causam, ut facultatem sibi faceret Neapolim eundi; Roma enim egressi is in animo habebat, ut ad bellum proficisceretur. Hæc autem ubi beatus Pater audivit, subodoratus id quod erat (noverat enim ipse dæmonis insidias) abundi facultatem

D
AUG. ANT.
GALLONIO.

dæmoni insultans,

E

placidissime moritur.

F

f
Philippus periclitanti, ut prædicerat, discipulo

juvatur recitato Symbolo:

postea visibili dæmonis specie terretur,

e

sed hunc abegit Philippus:

itaque ager, inter fidei a. spei actus

AUC. ANT.
GALLONIOin mari ap-
parens eum
liberat.

g

A facultatem, ne filii salus in discrimen adduceretur, negat. Ergo cum is neque exorari, ut ad se rediret, neque ut ab hac voluntate discederet ulla ratione adduci posset; ubi illa non procedunt, minatur illico Philippus, si id faciat, vel in mari submersum iri, vel certe in Turcarum laqueos iucisurum. Haud vanum fuisse beati Patris eloquium, docuit eventus. Is quippe nihil his immutatus, cum ex Urbe jam recessisset, atque per mare invehetur, in medios Turcas delapsus se animadvertit. Quare myoparonum piratarum adventantium (quorum ingens manus erat, visn perterritus, jam prope res erat, ut caperetur a barbaris, utpote qui viribus ac numero nostris superiores erant. Is itaque ingenti timore correptus, consilii inops desiluit in mare, ut vel sic Turcarum manus evaderet. Sed cum rapidos in gurgites delatus se regere nequiret amplius, jamque vorticibus implicitus aquarum impetu ad certum afferretur exitium, beatum Patrem, g cuius verba in memoria habebat, utcumque potest semivivus implorat. Mira dictu res! Extemplo Philippus (Romæ quamquam tum erat; mediis nihilominus in fluctibus adest periclitanti; porrectaque dextera hominem, B aperto ore hiantem aquis, et in ulteriorem gurgitem omni impetu progredientem, sustinet sublevatque; donec per longum moris tractum ad terram mirabiliter transvexit incolumem, atque in sicco reposuit.

ANNOTATA.

a *Hæc a beato Patre accepimus.*b *Hoc ab oculato teste.*c *Id sacramento affirmavit, qui interfuit Aloysius Amis, Galus; hoc ipsum alumni beati Patris notissimum est.*d *Ejus rei historiam, qui adfuit, Jacobus Marmitta Italice conscripsit: interfuere eidem spectaculo quotquot e Philippi schola erant, quorum major pars hodie superstes est.*e *Dæmonem canis specie apparere solitum, tradit præter ceteros Leontius Episcopus in Symeone Salo cap. 25, et Petrus Damianus in Romualdo cap. 67, et Jacobus Furiacus in Vita Mariæ Orgniacensis lib. 2 cap. 3.*f *Eam rem jurati testes quatuor affirmant.*g *Sanctos cum viverent multis apparuisse, satis constat. Lege Titos SS Euthymii, Joannis Silentarii, Theodosii Canobiarchæ, Marcelli Archimandritæ, Danielis Stylitæ, Symeonis Sali, Germani Parisiensis, et S. Bernardi.*

C

CAPUT VI.

Annus Christi 1559, Ætatis Philippi 54.

Non contentus a Philippus iis, quæ fecerat et statuerat, ut suorum pectora ad Sacramentorum frequentiam, aliaque pietatis opera inflammaret servaretque inflammata; voluit etiam, ut omnem eis pro viribus peccandi facultatem adimeret, quo die in Bacchanalibus licentiosius ab hominibus vivitur, eo die illos ad septem Urbis ecclesias ducere: nec enim solertior in quærendis Christo gregibus, quam in tuendis exitiis. Ibat initio a paucis: erant omnes ad triginta. Non multo post tantæ multitudinis concursus ad eas est factus, ut numerus hominum qui eo convenirent plus mille esset. Ordo is erat. Convocatis primum omnis generis hominibus, tum præfinita die per se quisque summo mane SS. Petri et Pauli basilicas obibat; cumque omnes in ecclesiam S. Pauli ecclesiæque proxima loca, uti præceptum fuerat, convenissent; Phi-

lippo mox Patre annuente incipiebat agmen, mirabili cum alacritate ac fervore spiritus, ad templum S. Sebastiani procedere: inde ad Basilicam S. Joannis Lateranensis, tum ad sanctæ Crucis in agro Sessoriano, et inde ad alias incedebant singuli, ita æquato instructi ordine, ita paribus divisi interval-
lis, ea vultus compositione et moderatione gressus, ut quocumque ingrederentur, magna defigerent admiratione intuentes. Inter ambulandum nunc letanias, nunc divinas laudes psalmosque suaviter concinebant. In templo vel Sancti Sebastiani vel Sancti Stephani in Cælio monte sito Sacrum solenne, jucunda cantorum symphonia, consueto ritu ceremoniarum, decenti ministrorum gravitate fiebat. Sacrificio adstabant omnes; Sacerdote Christi corpore pasto, communicabant minimum octingenti. Absoluto Sacro, ad aprica loca, herbis, vitibus, arboribusque vestita procedebatur: ibi, Patribus alimenta distribuentibus, læta quisque fronte tantum cibi et potionis accipiebat, quantum satis erat. Villa, ad quam primis illis temporibus veniebat frequentius, Virginie Maxime erat; ibatur etiam quandoque nunc ad Mattheiam, nunc ad Crescentiam: in hisque extruebatur mensa, non exquisitissimis cibis, sed multo pane ovisque, pomis et caseo. A prandio, actis Deo de more gratis, procedebant mox omnes miro ordine atque silentio ad Scelas sanctas; certisque passuum intervallis, ad lætitiæ religionenique excitandam, canebatur in via. Inde ad basilicam sanctæ Crucis veniebat, tum ad S. Laurentii in agro Verano, inde demum ad S. Mariæ ad Præsepe: ibique sermone primum de rebus divinis ad multitudinem habito, quod in aliis ecclesiis fieri consuevit, magno cum audientium fructu, tum hymno suaviter decantato, suo qui-que arbitrato domum remigrabat. Hujus quidem profectionis tanta erat animorum utilitas, ut ex ea multitudine non deessent, qui divino tacti spiritu usque eo ad pietatem inflammarentur, ut se totos Sacramentorum frequentia, vitæque ex Deo agenda ad Philippi Patris arbitrium traderent.

61 Verum cum nolit Deus suos milites in otio torpere, sed semper in acie, in pulvere, et labore versari: ut, sicut in igne aurum comprobatur, sic eorum virtus in ipso certaminis periculo magis elucescat; ejus permissu anno hujus seculi quinquagesimo nono factum est, ut ea de qua diximus peregrinatio, tam non infrequens quam omnibus fructuosa, ut probis piisque viris maximo exemplo erat, ita invidis atque malevolis offensioni esset. materiam illis præbens in Philippum acerrime insurgendi. b Videntes enim quidam majorem indies hominum concursum ad eum fieri, cœperunt, privatim inter se primum, deinde palam de ejus fama detrudere; ambitiosum, laudisque popularis cupidissimum appellantes, hominum plausum ac sequelam affectantem. Nec deerant, qui eundem non ambitionis modo plenum prædicarent, verum gulæ etiam deditum c, edacem, atque lurconem insignem, simulque adjicerent, quo eorum opera in odium offensionemque populi incurreret, eum conventicula colligere, seditionem concitare, concitatamque fovere, et quidquid de innocentissimo viro ignominiosius dici poterat. Sed nec his contenti, tota præterea Urbe falsis rumoribus dissiparunt, illum in ecclesiarum peregrinatione, non Dei gloriam animorumque salutem, sed se ipsum propriamque sui gloriam quærere; ibique opipare satis lautissimis cibis, quorum magna illi apponebatur copia, vesci. Eoque tandem dæmone instigante adducta res est, ut quæ falso de ipso proferebantur, adeo in Urbe divulgata fuerint, ut jam ubique locorum palam de eo detraheretur ab omnibus. Hæc autem cum Philippo in-

et hilariter
pro institutus,magno cum
fructu.Hinc sumpta
occasione
obloquiorum

b

c

et calumnia-
rum in Phi-
lippum,Usus obeun-
di in bac-
chanalibus
et ecclesias
a

ordine optimo,

A notuissent, fretus ille tum præclaro conscientiae suae testimonio, tum etiam Christi Domini nostri promissionibus, qui dixerat, se apud eos qui tribulationibus premuntur perpetuo mansurum; omnes illas diaboli machinationes omnesque ipsius impetus invicto animo sustinebat, metu prorsus vacuus.

qui acriter
reprehenditur
a Vicario,

62 Interim adversarii brevi rem totam ad Præsulem Ecclesiasticum, generalem Urbis Vicarium, et ad alios, qui per id temporis res Fidei administrabant, deferunt: Philippum accusant, non ambitionis modo ac superbiae aliorumque criminum, quæ ipsi finxerant; sed etiam ut qui conventicula colligeret, novamque sectam ambitionis plenam inducere tentaret. Hæc ubi Præsul audivit, magna confestim, zelo fidei, iracundia commotus, quietique urbanae (pro officii sui munere) studens, Philippum accersit; gravibus verbis eum excipit, objurgat, minatur carcerem, jubet a talibus abstinere, comites apud se ducere nullos, spondereque toties quoties vocaretur iudicio sisti, quindecim dierum spatio exacto nullius audire Confessiones, sermones ad populum non facere, nisi nova ei ab se concessa licentia. Quæ omnia hilari ille fronte suscipiens, id

B

tantum, qua potuit animi demissione ac modestia, responsi dedit; paratum se esse, ut opus inceptum prosecui, ita ab illo pro Superiorum voluntate cessare; nihilque sibi in animo versari, quam Dei honorem animarumque lucrum. Quibus verbis Præsul iratior effectus, eum suis ædibus, post contumeliosa aliquot verba, eiecit. Acerrima quidem fuit hæc Philippi vexatio, qua non modo a viris mundo deditis, sed etiam Deo dieatis, quorum aliqui eodem cum eo tecto vivebant, gravissime exercebatur: quandoquidem cum cernerent pii aliquot Sacerdotes multitudinem, quæ illum ad sui spirituales profectum sequebatur; ei crimini dare coeperunt, quod elatum haberet animum. Et hos quidem Philippus non solum in via Domini adversarios passus est, sed quietis perturbatores: quamquam animo nunquam ipsorum dictis factisque motus fuit. Si quid erat mali quod pietatis specie ei struerent, hoc non modo hilariter patienterque ferebat; sed etiam injurias, sibi indigne factas et non ferendas, injuriarumque auctores, suos in Christo filios, quantum maxime poterat, celare nitebatur. Quod si contingebat, ut ii discipulis suis patuissent; ea erat Philippus caritate, ut quos oculere non poterat: eorum saltem facta dictaque (quo omnem prorsus malam de illis opinionem ex animis alumnorum evelleret) visdem præsentibus audientibusque, aliter atque facta dictaque erant, interpretabatur. Deumque pro ipsorum salute lacrymarum plenus precabatur assidue: erat enim ex ea schola, quæ orandum tradit pro inimicis, et bonum pro malo referendum.

sed hanc et
alias injurias

apud suos
excusat:

Matth. 5
Rom. 1

C

63 Cum itaque his curis angeretur, quotidianis orationibus sibi a Deo efflagitabat auxilium. Nec ineassum missæ preces: venit enim intra præfinitos dies ad Oratorium nostrum Sacerdos quidam ignotus, fune cinctus, demissis humeris, honesta facie, colore inter album et fuscum, barba et capillo natura nigro: is multis audientibus dixit, se missum esse a quibusdam Religiosis viris, quibus rem magnam Dominus indicaverat: ea autem erat (quam, remotis arbitris, Francisco Mariæ Taurusio exposuit) ut indicetur quadragenarum horarum supplicatio; Ex ea enim, ait, magnus sequetur fructus, tota hæc diaboli impugnatio fumi instar evanesceat, Oratorii opus magis quam antea efflorescet: qui Philippum insectantur, si in cœpto persistent, diem obibunt. Narravit deinde idipsum Philippo: qui cum totus a Deo penderet, nunquam de divina ope desperaverat, nunquamve animum

promittitur
ei cœlitus re-
medium,

desponderat, quin imo hæc semper, ut cetera fortiter et constanter sustinuerat et sustinebat. Interea cum hunc in modum exerceretur, patientiaque superaret omnia, diceretque idcirco se ea oppugnari tentatione ut animi humilitatem acquireret; et ut primum ex illa fructum cepisset, finem illico habituram: meritis est ut sui memor esset Omnipotens. Namque cum mira demissione modestiaque Iudicibus, responderet, non magis ad inceptum opus proseguendum, quam ad intermittendum paratum esse; nihilque se præter unam Dei gloriam querere, suamque ad Superiorum voluntatem accommodare; hoc humilitatis ac singularis constantiae specimen Magistratum ad benignitatem induxit. Quippe certus jam factus de ejus vitæ innocentia morumque integritate, malignantium adversariorum technas in nihilum relegit, concessaque illi libera facultas est suo more vivendi, peccatisque obnoxios ad Deum qua vellet arte trahendi. Testantur sane qui cum eodem versabantur, nunquam illum animo vel minimi excidentem vidisse, sed contra majores indies ad Dei gloriam promovendam vires collegisse. Unus tamen ex iis, qui Magistratui præerat, magni vir nominis, cum pertinaciter in homine Dei comprimendo persisteret, repentina morte intra præfinitos dies ex hac vita sublatus est, anno hujus seculi quinquagesimo nono, x Kalendas Junias.

D
AUC. ANT.
GALLONIO

et inventus
innocens

prosequi cœp-
ta permittitur.

E

Hinc ille jam
magis frequen-
tari coepit.

64 Interea cum in vulgus relatum jam esset, Philippo iterum datam facultatem quod vellet faciendi; coeperunt ut prius homines, non ex plebe tantum, sed ex nobilitate etiam, Sacramentorum consiliorumque causa illius cubiculum frequentare. Fructus, qui ex piis ejus colloquiis procedebat, multus erat, indiesque crescebat assidue; ex quo fiebat, ut multos, adjuvante Domino a sceleribus ereptos, ad Christum adjunxerit felicissime. Proximorum caritate adeo ardebat, ut illum ad omnium utilitatem natum crederes: in omnes enim effusus, quasi omnium parens, vivebat omnibus, ut omnia omnibus, quo omnes Christo aggregaret, factus esset. Hinc fiebat, ut flagitiosorum hominum ita frangeretur misericordia, ut cum eos intueretur, vix se continere posset quin multas profunderet lacrymas, internæ ipsius caritatis præclarissima testimonia. Nulla res erat omnium quam ipse magis cuperet, quam proximorum salutem. Accedentium Confessiones omni tempore excipiebat, eosque aut consolando, aut consilio, aut re adjuvabat mirabiliter; in id vel maxime incumbens, ut omni deposita solitudine, Deo Sanctisque omnibus se suamque salutem curae esse cognoscerent, seque demum peccatis omni ope abstinere contenderent. Crebris repetitisque sermonibus de rebus piis illos ad bene Christianeque vivendum hortabatur, nihil prætermittens eorum quibus eis vel minima in re prodesset; ardentissimaque cupiditate motus eosdem Christo ætioribus vinculis jungendi, seipsum relinquebat potius suaque commoda, quam illos desereret. Sui copiam omnibus faciebat assidue: cubiculum suum perpetuo venienti cuilibet patere voluit, dicereque solitus erat, se nec tempus quo sibi vacaret, nec locum ubi solus esset cupere: sat sibi esse, si quibus rebus poterat proximum juvaret. Hinc factum est, ut qui ei erant a ministerio interdixerit, ne quemquam cubiculi aditu prohiberent, neve ad eum adeuntibus; Philippus, dicerent, quieti se dedit; Philippus in cubiculum nuper recepit sese. O hominem proximorum desiderio Deique gloria flagrantissimum! quem non quies, non remissio, nec quidquam aliud quod delectationem afferret delectabat: nihil in vita expectandum arbitratus est, nisi quod esset cum Deo mortaliumque salute conjunctum.

totum se
impendere
proximo

F

excludere ne-
minem,

etiam cum
orat,

65 Illud etiam sæpe contingebat, quod completo Sacrificio

ATC. ANT.
GALLONIO

A Sacrificio accedebant ad eum quamplurimi; quos ille summo caritatis affectu, aliorum magis quam sui memor (etsi jucundum sibi erat contemplationi eo tempore vacare) excipiebat. Orationis quidem meditationisque studium in illo eximium fuit; sed tamen ut proximos juvaret, ipsorum utilitatem suis commodis sanctisque cupiditatibus praeferbat: hinc dicere solitus erat; animae Deum amanti nihil contingere jucundius nihilque suavius, quam Christum Christi amore relinquere. Nihil praeterea laboris erat, quod alumnorum causa non subiret: omnia excogitabat, moliebatur, efficiebat, quo filiis consultum foret: nihil, ad eorum spiritalem profectum quod pertineret, omisit. Si contingebat e suis quemquam tentatione premi, vix ac ne vix quidem verbis explicari potest, quanto studio et cura adesset, opitularetur, animum adderet. Ad omnium ingenia ita se accommodabat, ut, Apostoli Pauli instar, omnibus omnia fieret mirifice. Quid quaeso non faciebat ille, ut, quos Christo genuerat, Christo servaret? Consilio quidem quantum poterat, labore plus pene quam poterat, vigilabat pro ipsis; docebat eos orare, mundi contemptum monebat, Deo se totos tradere hortabatur; apud se etiam primis illis temporibus, ut vel sic majore eos inter se amore jungeret, frugali cœna pascebat; instar gallinae factus, quae ex naturae instinctu id habet, ut congreget pullos suos sub alas; et Aquilae non dissimilis, de qua hæc in sacris Codicibus verba legimus, Sicut Aquila provocans ad volandum pullos suos, et super eos volitans.

Den. 32, 11.

rapi ad divina
solitus,

66 Philippus precandi assiduitate hoc acceperat, ut mentem in Dei divinarumque rerum cognitione perpetuo defixam haberet: quod fiebat, ut raptum fugiendorum gratia, animum a divinis, quod ante diximus, remove cogere; faciliusque Philippo erat in Deum rapi divinaque pati, quam illis, in quibus calor Spiritus sancti refriguerat, mentem ad res mortales convertere. Inter orandum celebrandumque extra se positus videbatur creberrime, ut corpore quidem coram adesset, animo vero in cœlis versaretur. Observarunt eum nonnulli sæpius, in Hostia salutari de more attollenda (senio etsi confectum) consistentem in digitis: eundem praeterea extra se raptum, cum oraret, deprehenderunt complures. Eodem anno Patres Cœnobii d. S. Mariae supra Minervam, quo tempore eis Angelus Diacetus praerat, intra claustra domus quadragenarum horarum supplicationem ob res graves indixere. Orationi interfuit Philippus; precabatur ille loco abdito, ibique se Deo coniungens, totus extra se rapitur: lapidisque instar factus, apertis oculis hilarique vultu sanctissimum Eucharistiae Sacramentum intueri videbatur. Id cum quidam adverterent, propere ad ipsum accurrunt; eumque, quem calor vitalis jam pene totum reliquerat, nominatim ut ad se: redeat inelamant, manibus contrectant. Sed frustra omnia: nihil enim ille audiebat, nihilque movebatur, sentiebat nihil. Ergo id quod erat suspicati, in cubiculum ei loco proximum inter manus deferunt, expiranti similem sensusque omnis expertum: ubi tandem eum reliquerunt, quoad totus hilaris ex raptu ad se redire visus est. Tum interrogatus ab Angelo Diaceto et Felice a Castro-Franco ex eadem familia, quidnam sibi accidisset; vix illorum precibus victus modeste verecundeque hunc in modum respondit: Preces vestras, Patres mei, Dominus audivit benignitate sua. Sed huiusmodi responso haudquaquam contenti, instabant enixius, ut rem totam exponeret: quibus tandem cedere coactus, e Oranti mihi, dixit, Christus sese ostendit, adstantesque signo Crucis munivit.

67 Venerat eodem ferme anno Caesar Baronius,

D Dominico die, f ad beatum Patrem, ut confiteretur de peccatis suis. Cui ille; I nunc, inquit, ad xenodochium sancti Spiritus; audiam te post, ne moreris. Sed cum Baronius horam ægris ministrandi jam abuisse responderet, ac proinde nihil superesse faciendum, quod eorum commodis utilitatisque serviret (quippe tum capiendae quietis tempus erat) Perfice, subiecit mox Philippus, propere quod mandavi, tua quod nihil refert percunctari desinas, nihil aliud dicam. Paruit mox ille (ne minimo quidem spatio temporis interjecto) jubenti; inque Nosocomium ingressus, secum ipse animo agitans, non sine causa eo se a Philippo missum esse; circumspectare coepit, si quem cerneret sua ope indigentem; interque circumcirca prospiciendum æger extremum agens spiritum ei sese objicit, candela de more ad ejus caput accensa. Quamobrem arbitratus illum ipsum esse ad quem mitteretur, ad lectum accedit, ægrotum vitali spiritu pene defectum offendit; quaerit ab eo primum peregeritne peccatorum Confessionem, sacramne Eucharistiam sumpserit. Cui cum ille intermortuis vocibus, sine ejusmodi Sacramentorum perceptione se mori respondisset; advolat illico Baronius ad Sacerdotem: rogat morientis peccata auditum eat; a mora ei periculum esse voceferatur. Quibus Sacerdos perceptis, coram Baronio de negligentia purgat sese. Æger, Domine (dicere coepit) cum heri a prandio intempestive ad nosocomium nostrum venisset, in lectulo, quod alieno tempore accesserat, salutari peccatorum Confessione nondum perpurgatus, collocatus fuit: interea ejus rei oblitis ministris Confessionis beneficio ægrotus privatur, quem adeo morbus improvise oppressit, ut repente insciis nobis ad ultimum periculi venerit; id autem ubi ipsi comperimus, eum illico jam destitutum viribus, interclusa anima, ut loqui non posset (actum enim de eo jam erat) extremo vel minimum Oleo (aliis Sacramentis, ob viri impotentiam, quippe mors instabat, non administratis) munire curavimus. Hæc ille Baronio retulit; sed mira prosequamur. Accedit Sacerdos ad morientem, de necessitate ultima monet, confiteri velit exposcit. Annuit, atque ubi (rem dictu mirabilem!) Confessionem peregit, sacrumque de manu Sacerdotis Viaticum sumpsit; illico, adstante semper Baronio stupore attento, expiravit: miroque prorsus modo factum est, ut labente jam spiritu, tandem æger produxerit vitam, quamdiu beatus Pater de statu ejus divinitus admonitus miserit qui curaret, ut omnibus Ecclesiae Sacramentis praeunitus supremum diem expleret. Post hæc reversus ad Philippum Baronius, omnem rem ordine aperit: cui ille, Ex his, ait, jam discas velim, quod tibi deinceps mandavero, id sine cunctatione exequaris.

68 Non abs re, opinor, erit, si hoc loco aliquid scribam de ejusdem Baronii Annalibus, quandoquidem ad eos conscribendos a Philippo impulsus fuit g divinitus: rem ut gesta est, explicabo. Cum primum ille ad populum sermones habere coepit, æternos cruciatus apud inferos impiis constitutos, rursusque sempiterna et quæ verbis exprimi non possunt poenitentia, quæ probos manent in cœlo, proponebat: divini iudicii quoque severitatem mortisque memoriam gravibus verbis inculcabat. Id ubi crebris beatus Pater advertit, divini spiritus impulsu Baronio jubet, ut fine ejus generis sermonibus facto, ad Ecclesiasticam historiam in Oratorio referendam se converteret. Cui cum grave sibi id esse responderet, quod putabat nullum ex eo labore utilitatem capturos esse adstantes; instat iterum his auditis Philippus, urgetque etiam atque etiam, ut imperata facere non differat. Ergo aggreditur ille iteratis sæpe ejusdem Philippi jussionibus Eccle-

f
In nosocomio
mori ægrum
absens cognoscit,

Sacramentis
non prae-
munitum;

E

eique succur-
rit misso Ba-
ronio;

F

qui a ser-
mone de ex-
tremis habendo,

jussus h vi-
riam eccles-
explicare,

d

visum in
extasi sibi
Christum
facitur.

e

g

siasticam

A siasticam historiam: id autem opus adeo beatus Pater urgebat, ut si quando Baronium vel tantillum a cœptis desistentem vidisset, stimulis acerrimæ reprehensionis impelleret, exustians (ut ejusdem Baronii verbis utar) *h* zelo Ecclesiæ laborantis. Ubi mente illa sua, divino perfusa lumine, atque prophetico afflata spiritu, vidit e portis inferi in Ecclesiæ detrimentum satanæ progressas esse centurias; ex adverso consurgens, pro domo Israel prædiaturus prælia Domini, non minore vel pari saltem numero militum compensato certamine, discernendum putavit. Elegit itaque ex iis, qui cum sequebantur, Baronium quem unum, quasi aliud agere simulans, tot objiceret armatis hostibus. Exorsus itaque ille impositum onus, illud quidem, quod ejus jussione semel cœperat, ad triginta annos feliciter propagavit, ipsam integram rerum gestarum seriem septies in Oratorio repetendo. Mirum videre erat, qua anxietate Philippus adstaret operi; urgens præsentia, instans verbis, durus nonnumquam Baronio videbatur pensi divinæque operæ exactor, cum ad aliena ab instituto se divertere ne vel minimum pateretur. Quamobrem saepe aliquid ille humani in eo sustinebat, nondum intelligens, beatum Patrem divino afflatum spiritu id ab eo exposcere. Quam vero ex his utilitatem consecuta sit Ecclesia, non attingam: quid enim opus est verbis, ubi res ipsa per se loquuntur?

69 Eodem ferme tempore adolescens quidam, Thomas nomine, annorum circiter sexdecim (septimum enim et decimum non expleverat) Romam venerat. Hunc propinqui (quod omnes præter ipsos latebat) ea etsi ætate non erat ut promoveri ad sacros Ordines posset, Sacerdotio tamen initiari fecerant; idque eo consilio, ut aditum sibi compararent ad luculentam magnamque hereditatem, plus quinquaginta millibus aureorum adeundam, quam nullo alio pacto (quod heredes secundi erant) nisi Thomas cui ea obveniebat, Sacerdotalem vitam amplecteretur, obtinere poterant. Is itaque ubi Romam pervenit, mox secunda circiter hora noctis ad beatum Patrem adducitur: qui simul atque illum vidit, Sacerdos es, ei dixit, an non ita est? Cui Thomas, Haud dubium, inquit, id quidem est: Sacerdos sum: verum dicis: eique cuncta exposuit, ut se habuerant. Ea porro prædictio admirabilis prorsus extitit, quandoquidem is plane ignotus erat Philippo adolescentulus, qui ætatis annum septimum et decimum non excedens, laicorum more indutus prodibat. Narravit deinde Beatus Pater Francisco Mariæ Taurusio, se Thomæ faciem eo fulgore, qui e Sacerdotali caractere fluit, splendorem vidisse. Cujus rei, ne quis fabulosam aut commentitiam putet, auctor est idem Franciscus Maria Taurusius Cardinalis, Philippi familiarissimus, qui eandem jurejurando firmavit. Nunc discedam a rebus a Philippo gestis Paulo Quarto Pontifice: sed adjiciam prius hæc pauca, quæ, quoniam quo Pontificatus anno gesta sint, ignoro, in extremum locum conjicienda fuere.

70 Venit quodam die unane ad beatum Patrem Franciscus Maria Taurusius: huic mox Philippus: Quid ei mulieri, inquit (eam proprio nomine appellans) factum censes? quandudum non vidisti eam? nostin' quis sit ejus vitæ status? magna enim ejus causa solitudine afficior. I recta quantocius ad eam, ipsaque visa ad me quamprimum revertere. Erat ea mulier pietati dedita, Philippo de peccatis suis confitebatur, seque in nosocomio S. Jacobi Insanabilium dedicaverat agrotantium feminarum obsequio. Hæc itaque, etsi paucis ante diebus optime valebat, tamen ex improvise morbo oppressa difficillimo, qui subito attulit mortem, sacris jam can-

delis ad caput ejus accensis agebat animam. Feminam ergo jam cum morte luctantem offendit Taurusius, omnibus sensibus destitutam, spiritum efflatum: mox ad Philippum reversus rem ei totam narravit, qui feminæ statum, de qua nihil prorsus acceperat, divinitus præsenſerat. Dux quidam militum *h* apud Philippum Confessiones agere cœperat: hunc ille cum diebus aliquot non vidisset, id quod erat præsentiens divinitus, misit qui omni adhibita diligentia ac festinatione investigaret ubi is moraretur: quem enim locum incoheret ab alumnis Philippi ignorabatur omnino. Ergo quaeritur, questusque invenitur, præter omnium opinionem vitali pene spiritu defectus, ad mortem properans.

71 Enituit præter ceteras iisdem ferme temporibus in beato Patre isthæc virtus, ut occultissimas hominum cogitationes *l* prænoscere quam optime. Ejus rei certissima indicia habemus quam plurima: illa vero maxime excellunt, quibus occulta hominum delicta ab ipso visa comprehenduntur. Conscientiæ suorum vulnera, quamquam occultissima, divinitus intuebatur, penetrabat; eaque, priusquam alumni verbum ullum facerent, illis ipsis detegebat, his verbis: Tu id periculi subiisti; vel, In hanc culpam prolapsus es: Hæc oranti mihi innotuere. Quibus dictis, salubria ipsis monita tradens, ita eorum animos in Dei timore suique ipsius amore firmabat, ut illos deinceps suo nutu arbitricque regeret. Intimos mentium recessus videbat, tentationes suorum in Christo filiorum, ipsismet admirantibus reticentibusque, detegebat. Certis nonnumquam hominibus, qui cum conveniebant, colaphum indigere consueverat, dicens: Non te cædo, sed diabolum. Qua in re sanctissimos viros imitatus videtur, qui diabolicas tentationes alapis *m* ab hominibus propulsabant. Multi sane, qui et doctrina et prudentia valebant plurimum, cum animadverterent sua delicta occultasque animi cogitationes Philippo probe cognitæ apertasque esse, maximo perculsi stupore, eum tanquam cœlestem divinumque virum reverebantur. Aperiebat adhuc sæpissime, quibus cum eo quotidiana consuetudo erat, ipso quamquam ad Confessiones non utebantur, mentis cogitata intimosque animi sensus: quod ille eo consilio faciebat, ut eos ad cœlestium amorem atque peccati odium provocaret facilis.

72 Adolescens quidam Dominicus, cum nocte quadam importunis concupiscentiæ motibus pressus esset, verecundansque mane, cum his forte non quæ par erat fortitudine restitisset, Philippum ut consueverat adire, domi se continuit; sed eodem die a prandio veniens is ad Oratorium, ut sermonibus interesset (numquam enim intermittebat unum diem, quin semper veniret) beati Patris aspectum declinare non potuit. Ei ergo accersito; Tu, dixit, superiore nocte acerrimas tentationes carnis sustinisti; adeoque perfecte rem totam exposuit, ut ille præ nimio stupore obmutuerit. Alio deinde tempore rem nescio quam, penitus occultam, eidem aperuit; quam præter Dominicum sciebat nemo, ipse autem nulli mortalium enuntiaverat. Concludam jam caput his paucis. Adeo excelluit Philippus, in dignoscendis cum domesticorum, tum externorum occultissimis cogitationibus, ut *n* vel ex sola facie internum ejusque statum cognosceret. Illud vero contingebat sæpissime, ut qui ad eum ventitabant; Quid tua isthæc, diceret, nova figura oris? in vultu, fili, morbus tibi est, agrotatio, et vitium. Quibus verbis internam animi mutationem, quæ in illis quibuscum loquebatur facta erat, significabat; frequenterque eum andires dicentem: Melius nunc habes, Nunc cœpisti convalescere, Nunc statum mutasti. Verbis exprimi non potest cognitio quæ habetur

D
AUG. ANT
GALGONIO.

et conscientiarum arcanis,

E

m

tentationes quoque,

F

statumque animarum internum.

n

totis 30 annis hoc agit.

Juvenem Sacerdotem Philippus

ex splendore cognoscit,

i
item absentium mortes,

ACC. ANT.
GALLONIO

A habetur divinitus; ea quippe qua Philippus vel ex solo aspectu interiore hominum statum neverat, humana haud esse poterat ullo modo. Illud vero nec silebo, hac ipsa tum admirabili cognitione crebrius ab se internum piorum ornatum conspectum esse.

Egregia vir-
tutis juvenem,

73 Adolescens quidam Lusitanus annorum septendecim, Franciscus Bassos nomine, beato Patre ad Confessiones uti cœperat: hunc Philippus ad Sacramentorum frequentiam atque orandi studium suaviter impellens, variisque quas vocant mortificationibus exercens, id assensus est, ut tantum ille in spiritu profecerit, quod omnes in admirationem raperet, ceterisque exemplo præluceret, divinæque jam gratiæ radii in ejus faciem redundarent. Inter loquendum vero, jubente Philippo Patre, de rebus piis, eo animi ardore, ea vi ac facinate sermonem exprimebat, tam dulcia cum Deo Deique Matre miscbat colloquia, tam sancte ac pie consolabatur adstantes, tamque efficaciter de virtutis pulchritudine deque divino amore disserebat, ut omnes qui eum audirent, ac præcipue doctissimus Aloysius Lipomanius Veronæ Episcopus, adolescentuli in dicendo vim, ardorem, et efficaciam non satis admirarentur. Nec hic stetit res: ea erat præterea animi constantia, ut tribulationes omnes, graves licet, non fortiter modo, sed hilariter etiam sustineret. obedientiæ vero tam miro tenebatur desiderio, ut quod Philippus imperaret, quasi ille Angeli vocem audiret, nulla hæcposita mora faceret libentissime. Is tandem, quod majorem forte vitæ perfectionem cuperet, Religioni S. Dominici se addicere decrevit.

B

assumpto
Prædicatorum
habitu

Quod ubi Philippus cognovit, etsi moleste ferebat adolescentulum ab se sui que institutione disjungere, nihilominus probato dñi ejus spiritu et vocatione, ne divinæ voluntati resistere videretur, facultatem ei concessit, anno hujus seculi quinquagesimo nono, octavo Idus Octobris, sacrum Religionis habitum induendi: quod dum fieret, aderat beatus Pater ubertim lacrymans. Lacrymantem, quid fletet, rogitat Franciscus Maria Taurusius o: cui Philippus; Hujus adolescentuli, inquit, virtutes deploro. Atque in præsentia quidem, quid isthuc verbi esset, quorsumve fletus ille spectaret, Philippo, qui solus cognoverat, silentio obvolvente, Taurusium latuit: verum quem habuerit deinde eventum hæc adolescentuli in altiore vitæ statum migratio, res plane indicavit. Is enim, quem ob vitæ integritatem ardentemque in Christum amorem admirabantur plerique, quamquam Religionis habitum non exiit: ad tantam socordiam atque ignaviam delapsus est, ut paulatim in varios fluctus æstusque solitudinum revolutus, tam grave tædium præsentis status mentem ejus oppresserit, ut de abjicienda severiore disciplina et seculi commodis repetendis secum ipse meditatus sit. Ergo vitam vagam amplectitur, obedientiam fugitat, certum locum non incolit: nunc unum tenet, inde item in alium se recipit, indeque in alium, miserrimusque miserrimam vitam errans ducit. Vivit is adhuc, institutoque suo vagus et errans, modo huc, modo illuc inutiliter discurrit. Age jam veniamus ad res a Philippo gestas Pio IV Pontifice, Pauli successore, qui Pontificatum iniit vii Kalendas Januarias, anno millesimo quingentesimo sexagesimo p.

prævidet
deteriorem
futurum.

p

ANNOTATA.

a Totam rem ocepinus ab iis qui interfuerunt, suntque omnes ad quindecim: eandem Taurusius publico testimonio confirmavit.

b Percurre, si libet, res gestas S. Danielis Stylitæ.

c Simile ferme accidisse S. Goari Presbytero, Auctor est Wandelbertus in Vita cop. 4.

d Testes jurati tres, iique Sacerdotio præditi, affirmant.

e Compulsi sanctissimi viri visa narrant, Lege res gestas S. Bernardini a Surio relatas cap. 6, Theodoretum in Philotheo cap. 2, Georgium Monachum in Vita S. Theodori Siceotæ.

f Testatur in sacramento Cæsar Baronius Card.

g Idem etiam hoc juramento firmavit.

h Legatur ejus gratiarum actio Tomo 8 Annalium.

i Id sacramento testatus est ipse Taurusius Card.

k Idem hoc.

l Vidisse Philipum novisseque hominum animos, intimosque eorum recessus penetrasse, sacramento testati sunt, Borromæus, Taurusius, Baronius Cardinales; hoc ipsum integerrimæ fidei viri ad sexaginta jurati firmarunt.

m Vide Dorotheum in B. Dositheo, Gregorium lib. 2, Dial. cap. 30, Everhelmum in Poppone apud Surium, Crantzium lib. 5 cap. 42 in S. Evermodo, Petrum Damianum in S. Romualdo, Surium in B. Edmundo Episcopo.

n Ejus rei, ut ceteri sileantur, testem habemus Card. Borromæum.

o Fuit hic ejusdem rei testis juratus.

p Hic finitur Auctoris liber primus.

E

CAPUT VII.

Anni 1560 et trium sequentium acta.

Anno hujus seculi, opinor, sexagesimo, juvenis a quidam non ignobilis, cujus consilium id erat ut voluptatibus obsequeretur, casu inter eundem amicum offendit, a quo humanissime salutatur. Erat is pietati deditus, ducemque Deum in omnibus rebus suis sequens. Amicum itaque, quasi aliud agens secum ducit ad sermones, qui in Oratorio nostro habebantur. Amicus amicum, invitatus licet, sequitur; sermonibus interest; quibus completis cum domum redire cuperet, ab amico, qui ejus animi salutem sitiebat, ad Philippum adducitur, perinde ac eo ad Confessiones uti vellet, cum nil minus eo ille tempore cogitaret. Vix hoc amicus fecerat, cum juvenis ab eo se derideri arbitratus, iniquo animo in benefactorem suum esse cœpit; sed tamen beati Patris aspectu reveritus, submissis ante eum genibus Confessionem se facturum profitetur. Itaque flagitia narrare aggressus; cum non esset ei animus exponere singula, ficta de peccatis suis confitebatur. Quod prævidens beatus Pater divinitus, rogat enim, si aliud commiserit delictum, Confessione aperiat. Cui cum ille responderet, se omnia jam perfecte planeque patefecisse; amplexatus hominem Philippus, Falsum dicis, fili, ait, quandoquidem fecte et simulate peccatorum tuorum peregisti Confessionem: age jam sequere consilium meum, integre de omnibus confitere: si id egeris, dignus eris ut tibi parcat. Nec verba in ventum jacta; ita enim penetravit sermo hominem, simulque opinie quam de Philippi sanctitate conceperat; ut repetita Confessione omnium ab infantia peccatorum, totum se illi regendum tradiderit. Is tandem brevi post tempore S. Francisci de Observantia, ut dicitur, familiæ se obstringens, ibidem pio fine quievit: fuit huic nomen, ex quo cœnobio se addixit, Raphael Lupus.

75 Anno deinde hujus seculi sexagesimo primo, cum quidam Sebastianus, ex spiritualibus Philippi filiis unus, in morbum incidisset b, quem mors consecuta est; vitæ fine jam instante, a communi humani generis hoste gravissimis cœpit tentationibus impeti. Diabolus enim, ut hominem in desperationem induceret, nigrum sese illi aspectuque terribilem

ad

A. Et. 46
Philippus
juvenem simu-
late confiten-
tem,
a

agnita ejus
fctione con-
vertit:
F

b
A. Et. 47
discipulum
in morte des-
perandum

A ad videndum objecit, animo ejus insultans. Cujus horribili visu perterritus æger, magnis undique afflictationibus oppressus, prope desperatione torpebat, et horribiles ei adhuc dæmonum facies occursabant. Flexo itaque in mœstitiam ore; Heu me! clamabat, quia perditus sum; Hei misero mihi! dereliquit me Dominus: quid faciam infelix, cum dies meos inaniter transegerim, atque extra viam salutis sim? Duas jam horas nihil habebat in ore aliud, nisi se desperatum esse, nullamque malo suo inveniri posse medicinam, deque se ipso actum esse. Res eo jam periculi venerat, ut amissa corporis spe (erat enim moribundus) pertenuis spes animi salutis ostenderetur. Igitur in hac tantarum desperatione ad Parochum descenditur; qui recta ad ægrum conteadens, nihil prorsus effecit. Namque ubi eum ille vidit, mox, perinde ac si dirum aliquod cerneret monstrum atque execrabile, obversus in aliam partem ab eo refugit, clamitans, nullam se (quod a Deo derelictus erat) salutis spem habere.

B 76 Interim accersitur Philippus: qui simul ut pedem in limine ostii aulae domus ponit; Quid est? exclamavit. Et cubiculum ingressus, Sebastianum manu leniter apprehendit. Quo tactu illud confestim factum est, ut æger a suavia desperatione atque tristitia ad magnam animi tranquillitatem lætitiâque, cunctis qui aderant admirantibus, traductus, alta voce dicere cœperit: Philippus Pater dæmones fugat: en abeunt dæmones a Philippo fugati. O magnam Philippi vim! Vivat Christus, Vivat Philippus, cujus ope ab inferni faucibus ereptus sum. Vigeat Oratori opus. Vivat Philippus Pater meus, cui tantum debeo, vivatque perpetuo. Lætitia ergo perfusus quam maxima, divinas laudes concinere non desistebat. Mi Jesu, clamabat, Jesu mi dulcissime: invocet quisque Jesum. Cumque frequenter Jesum appellaret, Philippo ex intervallo longam vitam precaretur, in hæc tandem verba prorupit: En, fratres, Angelorum aspectu fruor, Angelos iatueor, qui me ut in cœlum perducant, adsunt. Et paulo post: Ecce Archangeli, ecce Throni, ecce Dominationes, ac reliquos aliorum Ordinum Hierarchiarumque enumerans. Et hæc cum diceret, exultans, divinasque laudes concinens, paulo post animam inter manus beati Patris reddidit Deo, iv Kaledis Octobris, ipso S. Michaelis Archangeli pervigilio.

C 77 Eodem anno, mense Decembri, Delia Buschaliae honeste mulieri, cum jam octavus ageretur mensis quo prægnans erat e, quartus improvise partis hanc maturus instare cepit. Doloribus accedentibus accersitur obstetrix, cui Blanchæ nomen erat. Hæc, quamquam ejus artis peritissima, puerperam tamen adjuvare hanc potuit. Cum enim foetum effundere cœpisset, eam mox difficultatem experta est, ut totum nunquam edere potuerit; propterea quod infans, præter morem in utero jacens, pedes tantum iade extulerat, quia obrem partum intus hærebat, partumque prominebat foris. Hinc is erat feminae status, ut ex imbecilla quadam atque pertenui cordis agitatione quod viveret sentiretur; erat enim, ut omnibus ferme sensibus, ita vitali calore destituta. Collocatur itaque in lectulo, ad eam peritissimi medici advocantur, qui omnibus rebus frustra tentatis actum esse de illius salute proclamant. Idipsum Blancha affirmat, illud simul adjiciens, quod si foetus, quem mulier expellere foras non poterat, vi extrahi tentaretur; et ipsum in frustra divisum iri, et mulierem illico diem hanc dubie obituram.

78 Jacuerat femina hunc in modum exanimis novem integras horas: cumque jam et a medicis et

a domesticis mortua crederetur, Gaspari Brixio, uxoris vice sollicito, Philippus occurrit; quem ille, fiduciae plenus quam suppliciter potest magna lacrymarum profusione rogat, ut moribunda conjugi opem ferat. His ille ad pietatem flexus, ad feminam pergit, eamque ut mortuam offendit. Accedit propius: pileoque d, quem gestabat, super uterum ejus imposito, manus in cœlum tendit, flet, suspiriaque ex imo pectore ducit; tum flexis humi genibus circumstantes feminas hortatur, ut pro moribunda orationem Dominicam Angelicamque salutationem recitent; quibus dictis feminam nominatim appellat. Nec frustra; Delia enim, quasi e gravi somno evigilans, cunctis qui adstant stupore oppressis, Philippo clara mox voce, quamquam nona jam abierat hora qua linguae usum penitus amiserat, respondit; Quid mihi jubes, Pater? Cui Philippus, Id ego vellem, ut te totam Christo traderes, eumque omnium plurimum amares pro viribus. Tum illa, Faxit Deus ut eum amem; quibus dictis, Adjuva me Pater, subjecit; male me habeo; labore partus emorior. Mox Philippus, Bono animo sis, servabit te Christus; ejusque corpore Cruce signato foras exiit. Et ecce tibi novum miraculum. Vix inde extulerat pedem, cum extemplo mulier, nulla humana ope nulloque dolore, mortuum foetum enixa est; idque adeo feliciter, ut eodem momento et presenti periculo erepta convalesceret, et valens vegetaque lectulo surrexerit. Sed et illud memorabile: Philippo e cubiculo egresso Gaspar tristis ac lacrymans obviam procedit, quem manu prehensum tandiu fixis oculis intulit, donec ad scalas est ventum. Ibi demisso eo, Perge, ait, ad uxorem tuam; Deus consolatus est vos: ipsi itaque grati estote, in id incumbentes, ut ad custodiendam mandatorum ejus advigiletis assidue. Tum Gaspar, sursum omni festinatione properans, moribundam modo conjugem, sanam placae viribusque valentem, foetu mortuo effuso, comperit.

79 Reliquum est, ut aliqua etiam de ejus erga ægros ac morientes pietate narremus. Ægrotantium ille curam perpetuo gessit, eorum maxime qui ei aliqua ratione noti essent; eosque singulis visens diebus, omni ope atque opere juvabat. Apud eos qui in ultimo vitæ periculo constituti erant, si opus erat, pernoctare non gravabatur; illosque ad supremum illud certamen roborans atque confirmans, plerosque de se nimium confidentes ad humilitatem iaducebat; quos vero ad desperandum de Dei misericordia dæmones urgebant, hos ille ad spem divinam divinamque fiduciam mirifice erigebat. Veniamus ad exempla. Magnum eodem anno ostendit Philippus caritatis affectum erga Jacobum Marmitta e, supremis appropinquantem. Erat is Cardialis Riccii Politiani a secretis, ingenio, prudentia, litterisque apprime ornatus: confitebatur sæpius per hebdomadam peccata sua Philippo, cui carus erat, atque communicabat in ecclesia S. Hieronymi. Cum is itaque iam morbum incidisset, qui paucis post diebus attulit mortem, in maximo animi mœrore versabatur: erat enim valetudo gravissima, quæ acerbos incuteret dolores. Hæc cum Jacobus (inferiori animi portione repugnante) non ea, ut par erat, mentis fortitudine constantiaque toleraret, sed magis de vi morbi quereretur; moans a beato Patre, ut ia Deo confideret, aniamque reciperet, diceretque una cum eo; Deus noster refugium et virtus, adiutor in tribulationibus: Quæ (mox æger queribunda voce subiectis) invenerunt nos nimis. Tum Philippus, ut eas tentationes ab ejus animo propulsaret, dedit se illico in preces; quibus id effecit, ut paulo post respiraret bellator, animum reciperet, nec se tantum recrearet ex timore, sed etiam adeo se erigeret, ut

D
AUG. ANT.
GALLONIO.
lactu pilei
ad se revocat

d

et mortuo
foetu liberat:

E

apud mori-
bundos sedu-
lus

F

e

valde eos
animat:

- AUG. ANT. GALLONIO
- A. Æt. 48
- petulantem juvenem tolerari jubet*
- præcius futuræ conversionis.*
- Morienti J. B. Salvato assistit.*
- Ipsæ quotannis semel iterumque uger.*
- D
- morbos patientissime tolerat :*
- depositus a medicis,*
- h*
- E*
- susceptis sacramentis subito convalescit*
- F*
- i*
- Manu contactum*
- A exultans spiritum efflaverit v Kalendas Januarii, anno ætatis suæ secundo et sexagesimo ac mensibus duobus.
- 80 Hujus seculi anno sexagesimo secundo, juvenis quidam non ignobilis, cui Joanni Thomæ nomen fuit, ibat quotidie ad sermones, magis id ut institutum irrideret, quam ut salutem animæ suæ consuleret. Hoc ubi advertunt adstantes, rem ad beatum Patrem deferunt, multaque de istius insolentia queruntur. Quibus ille, Sinite cum, inquit, in hac regere sibi morem : hominem, quæso, æquo animo ferte. Sed cum is molestus adhuc esse pergeret, eamque ob rem qui sermonibus intererant, ipsum iterum ad Philippum deferrent, eadem quæ antea ab eodem audierunt. Interea rem miram operatur Deus. Is brevi post tempore, cum nemo expectaret, ita ex ejus rei occasione Patrumque consuetudine immutatus est, ad eamque devenit, sermonum qui ibi habebantur beneficio, rerum cœlestium intelligentiam et humanarum contemptum ; ut omnibus rebus abdicatis, divitiis et honoribus spretis, Christiconsilia sequi in animum induxerit. Ergo addixit se Religioni S. Dominici, et in cœnobio S. Mariæ supra Minervam, cunctis tum subitam hominis mutationem stupentibus, sacrum habitum quarto idus Februarias sumpsit ; qui intra paucos menses novitius, pietatis ardore fervens, fiduciæque plenus, diem obiit. Eodem anno ac mense, alius adolescens Paulus e Philippi schola eidem se cœnobio mancipavit : qui cum brevi maximos in spiritu progressus fecisset, fiduciæ itidem plenus ac spei, migravit e vita : Religiosus factus, mutato nomine, Joannes appellari voluit.
- 81 Eo ipso anno Idibus Octobris, migravit e vita Joannes Baptista Salvatus, f de quo superius est dictum, quippe qui Philippi opera una cum conjugæ Portia cœlestem pene in terris vitam degebat, summa totius Urbis admiratione ; ut quæ horum divitias, nobilitatem, juventutem, corporis venustatem, et antea vitæ delicias noverat. Is cum gravissimo morbo afflicto, extremum ageret spiritum, hortatu beati Patris ac Vincentii Herculan, tum cœnobii S. Mariæ ad Minervam Prioris, post Sarsinæ priorem, deinde Fori-Cornelii, demum Perusiæ Episcopi ; sub vespere instante prope morte, sacratissimum Viaticum sumpsit ; idque tanta cum animi tranquillitate atque constantia, ut cum de morte sibi instante cognovisset, omnibus illico audientibus, clara alacrique voce imperterritus dixerit :
- C Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. Nec multo post totus in cœlestem patriam anhelans, felicem in Philippi Patris complexu, læto alacrique vultu, spiritum emisit. Quo mortuo, ejus uxor Florentiæ ubi tum erat, Monialis habitum, insequenti mox anno, mense Martio, induta ; postmodum cœli mutandi studio in Urbem reversa, cœnobium S. Catharinæ nomine construxit in Viminali ; ubi ad diem hunc degit.
- 82 Vexabatur assidue Philippus, novam Domino servo suo aurearum coronarum indies materiam præbente, diuturnis et periculosus morbis g : ægrotabat gravissime bis frequenter in anno. Ego quidem ex eo tempore quo primum apud illum esse cœpi, nempe ab anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo ad nonagesimum quintum usque quo ille obiit, nullum unquam abisse memoria teneo qui in morbum delapsus sit. Æger cum esset, etsi ad febrim acerrimi dolores accedebant, tamen cura ne minima quidem conficiebatur : gravitatem morbi, ut a Deo missi, non constanti solum animo, sed libenti etiam ferebat ; patientia autem tanta, ut nihil supra. Nullum unquam ejus verbum audiebatur vel de vi morbi querentis, vel ullam eorum
- qui adstantes opem, ut fit, implorantis. Si qua ejus verba excipiebantur, ea erant, quæ summam viri sanctimoniam humilitatemque redolerent : verba lacrymæ comitabantur, quibus circumstantium pectora ad pietatem inflammabantur : omnia servi Dei dicta, facta, et gestus erant ejusmodi, ut illius sentis et morbo et doloribus, ipsaque demum morte fortiores ostenderent. Hoc tamen unum Philippo (qua erat animi demissione) dolebat, quod omnem vitam bonis operibus vacuum, ut ille dicebat, inutiliter transegisset. Æger nihil aliud habebat quod æque libens faceret, nisi suorum Confessiones, medicis non reclamantibus, excipere : medicorum enim imperium, in his quæ ad curationem sui corporis pertinebant, prompto animo exquebatur.
- 83 Eodem anno millesimo quingentesimo sexagesimo secundo incidit in morbum adeo gravem, ut proxime ad mortem accesserit. h Id autem fuit Philippo languoris initium. Cœpit ille primario dolore, qui dextro brachio hærebat, eoque vehementi atque assiduo, misere premi : isque deinde dolor per brachium subinde ad musculorum nervos transit intendebaturque assidue. Dolori supervenit febris, quæ etsi principio levis erat, tamen haud multo post amplior facta ita invaluit, ut adempta jam medicorum judicio, nempe Hyppolyti Salviani, Stephani Cerasii, et Bartholomæi Eustachii Urbinatis, omni spe vitæ, dilatio mortis tantummodo quæreretur. Interea tanti Patris filii, metu perculsi ne parentes tam optimo privarentur, partim orationibus, lacrymis, ac jejuniis Deum exorabant, religiosissima quæque Urbis loca venerabundi obibant, sanctarum Scalarum gradus ad Lateranum nudis genibus ascendebant ; partim vero ei certatim diu noctque assidebant, pro summo beneficio habentes, si digni invenirentur ægro Patri, ubi opus esset, ministrare. Quid plura ! Cum de ejus vita conclamatum jam esset, Viaticum, ne quid ad mortem pie obeundam omitteretur, instructo extremoque Oleo delibuto ; ecce tibi (alumnis carissimi Parentis discessum misere lamentantibus) divina virtute miraculum. Qui omnium opinione mortuus credebatur, ubi Ecclesiasticis Sacramentis munitur, extemplo medicis admirantibus tota febre eximitur, dolore magna ex parte levatur, paucisque post diebus pristinae incolumitati restituitur. Illud autem non involvam silentio, quod cum ab aliis, quo tempore moribundus erat, deploratam suam salutem audiret ; virili præsentique animo adstantibus dixit, paratus quidem sum, et non turbatus : sed cum Dominus tot me tantisque beneficiis exornarit, nescio quo pacto nulla cœlesti refectione spiritus meus tanto in negotio roboretur : quo fit, ut credam nondum migrationis meæ tempus advenisse. Et Francisco Mariæ Taurusio, Per me non stabit, inquit, quin me ad pie moriendum comparem, quamquam certus sum hunc discussum iri morbum omnino.
- 84 Ægrotaverat i eo ipso anno Mauritius Aneuris, et morbo ingravescente ad ultimum periculi venerat ; ergo a medicis derelictus propinquam mortem expectabat, jamque se alterius initurum viam vitæ Christi corpore instruxerat, sacro etiam delibutum Oleo ad pugnandum cum adversario comparaverat. Hunc itaque sensibus prope omnibus destitutum cum invisisset Philippus, illacrymantem uxorem et propinquos circumstantes miseratus, ad morientem accedit, adstantesque hortatur, ut Mariæ Virginis opem pro ejus salute implorent. Tum omnibus genuflectere jussis, manus morienti imponit : quo peracto, inde advertente nemine sese proripuit. Vix ille abierat, cum æger, qui a prima hora ad secundam et vigesimam usque mutus jacuerat, de repente, ceteris rei novitate ac stuporis attonitis, apertis

moribundum servat,
A apertis oculis quasi reviviscens, redeunte confestim animo, loqui cœpit expeditissime, morboque se plane levatum medicis ipsis admirantibus clamat. Demum novo jam die illucescente (inviserat enim illum Philippus inclinato jam in vesperam die) sanus valensque exilit e lectulo, acceptumque donum omnibus præ gaudio exponere passimque prædicare non cessat; Philippum tantæ rei auctorem vociferatur. Produxit is vitam ad annum Domini usque millesimum quingentesimum nonagesimum tertium, quo tempore v Kalendas Februarii obdormivit in Domino.

k
A *Æt. 49*
l
B *mullerem capitis dolore liberat,*
m
juvat moribundum.
n
83 Anno hujus seculi sexagesimo tertio, religiose pieque migravit a vita *k* Bradamantes Aperia. Fuit isthæc magnæ perfectionis femina, consanguineos aliosque multos exemplo vitæ ad Christum adduxit, in operibus misericordiæ versabatur assidue, precibusque insistebat. Sed hic nullo pacto silentio videtur involvendum illud beneficium, *l* quo eam morbo oppressam Philippus affecit, hæc enim aliquot ante annis adeo graviter ex capite laborabat, eaque mali vis erat, ut nihil medicamenta proficerent. Ergo femina, quæ spem frustra in medicis jam medicamentisque posuerat, a Philippo invisitur: qui manu illico prehensens lintea quibus caput involverat, ea vi avellit; Stulta, dicens, quid tibi rei est cum his linteis? et hæc effatus, illa ipsa confestim in terram statuit. Quod dum fit, mulier pristinae continuo sanitati restituitur, ut ne imposternum quidem ab eo se morbo tentari senserit. Fuit ea ex illarum numero, quas Philippus anno hujus seculi quinquagesimo primo Christo lucrificerat. Cum quodam die, eodem circiter anno, Philippus iter per nosocomium sancti Spiritus haberet, contigit *m* ut cum loco, ubi vulnerati curantur, appropinquaret, divino repente agitatus spiritu, conversus ad suos, En huc, dicere cœperit, iagrediamur; huc enim divinitus inipelli me sentio *n*. Et hæc dicens confestim recta ad unius lectulum, qui animam agebat, advolat: eumque non viribus modo destitutum, sed voce etiam defectum labente prope spiritu, offendit. Huic ergo inclamans id mirabiliter effecit, ut moribundum, stupentibus qui aderant, ad loquendum primum, deinde ad Confessionem peragenda, tum ad sacrum Viaticum recipiendum, et demum ad vitæ cursum sancte pieque conficiendum perduxerit.

ANNOTATA.

C *a* Id princeps femina Beatrix Cajetano, ut ceteros sileam, jurejurando testatur.

b Hoc testes quatuor, qui interfuere, quorum duo Sacerdotes sunt, jurejurando narraverunt.

c Id sacramento firmarunt Delia ipsa et Gaspar vir ejus.

d Percurre, si placet, Gofridum libro 4 Vitæ S. Bernardi cap. 4 in Petro Asturiensi Episcopo, et Goufridum Abbatem in Petro Tarentasiensi Episcopo cap. 33. Porro vestibus Sanctorum viventium patrata esse miracula, ex eorum rebus gestis optime constat.

e Ejus rei juratus testis est Joan. Franciscus Bordinus, Episcopus Avenionis.

f Quod de Joanne Baptista narratur, omnibus Philippi discipulis est notissimum.

g Sancti viri frequenter ægri fuisse leguntur. Vide B. Gregorium Papam lib. 2 Epist. 32, lib. 5 ep. 61, lib. 7 ep. 16, et 127, lib. 8 ep. 35. Percurre insuper Vitas SS. Theodori Siccotæ et Bernardi Abbatis.

h Ejus rei auctores sunt Cardinales Taurusius et Boronius. Assidebantque Philippo ægrotanti Episcopus Avenionis prædictus, Angelus Vellius, alique.

i Hujus quoque rei oculatos juratosque testes habemus.

k Decessit Augusto mense, die Assumptæ Virgini sacro.

l Totam eam rem juratus narravit Card. Taurusius.

m Id Jo. Franciscus Bordinus et Dominicus Jordonus Sacerdos (uterque enim adfuit) sacramento testati sunt.

n Idem de S. Malachia Episcopo narrat S. Bernardus in ejus Vita.

CAPUT VIII.

Ab anno Christi 1564 ad 1571.

Philippus interim ubi e morbo, de quo nuper est dictum, convaleuit, nuntios ad eum confestim Florentini cives mittunt, qui postularent, ut ipsorum ecclesiæ, quæ S. Joannis Baptistæ nomine celebris habetur, regimen susciperet. Ad hæc Philippus, qui res arduas non nisi consulto Deo aggredi consueverat, quæ visum est respondit. Sed cum ille rem jam Domino diutius commendasset, annuit tandem, sibi que id placere dicit; cupere tamen aliquot e suis discipulis Sacerdotio primum initiari, seque præterea e templo S. Hieronymi hand quaquam recessurum eisdem significat. Accipiunt Florentini conditionem, domum ad habitandum attribunt: stipeadium, unde vivant, offerunt. Interea Philippus tres e suis alumnis Sacris initiari facit. Primus sociorum, qui ad apicem Sacerdotii evehitur, est Cæsar Baronius Soranus, toti jam orbi ob eruditissimam Annalium ecclesiasticorum editionem notissimus: hunc S. D. N. Clemens Papa VIII, non longe a Philippi obitu, invitum ac renitentem, sanctæ Sedis primum Protonotarium, ex eorum numero quos Participantes vocant, creavit; deinde reluctantem adhuc reclamantemque, ex Protonotario Apostolico, Sacro Cardinalium Collegio Nonis Junii, anno millesimo quingentesimo nonagesimo sexto, adscripsit. Alter fuit Joannes Franciscus Bordinus, qui ab eodem Sanctissimo Domino nostro, anno hujus seculi nonagesimo secundo, iv Idus Februarii primum Cavallicensibus, postremo Avinionensibus, anno nonagesimo octavo, Præsul datus est. Tertius Alexander Fidelis, Romanus, miræ innocentia atque integritatis vir: hujus suavitatem morum præstantemque virtutem, per totos tres et triginta annos, experta est Congregatio. Obiit ille in ædibus nostris calculo laborans, anno hujus seculi nonagesimo sexto, mense Octobri. Hi porro duo ultimi Sacerdotes, Joannes Franciscus scilicet et Alexander, eodem die ad Sacerdotii culmen evecti sunt.

87 Coactivus cœptus est anno millesimo quingentesimo sexagesimo quarto. Principio, etsi ad ecclesiæ S. Hieronymi ibatur quotidie, quisque tamen privatim, siæ certis tum propriis legibus, ad Philippi nutum vivebat. Primi ex Patribus, qui una esse unaque simul vivere cœperunt, fuere Cæsar Baronius, Alexander Fidelis; quem secutus est Germanicus, fratris filius, eo tempore præstanti indole adolescentulus; quandoquidem is biennio ante Romam veniens ut in litteras incumberet, se totum ad Philippi ductum arbitriumque contulerat. Tum alius accessit Joannes Franciscus Bordinus; quartus, Jacobus Salort, Hispanus, magna simplicitate vir; quintus, Joannes Rausicus, cui primum animarum cura, ut ejus rei admodum gnaro, demandata est. His initiis Philippus Congregationem instituere aggressus est. Non multo deinde post accessit ad hos Franciscus Maria Taurusius, tum laicus, quamquam inter commilitones suos tamquam sidus elucebat, vir Apostolico spirita plenus, omni que laude præstantior. Is Julii Tertii affinis, ac Raynuttii Farnesii Cardinalis sancti Angeli olim a cubiculo,

D
AUG. ANT.
GALLONI

A. Æt. 50
Philippus
suscepta ec-
clesia Floren-
tinorum.

E

a suis aliquos
ad Sacer-
dotium
promovel;

F
Congregatio-
nemque
instituit,

cu; Taurusius
adjungitur,

AUG. ANT.
GALLONIO,

A biculo, Pii V jussu Michaellem Bonellum, sororis filium, Cardinalem Alexandrinum, in Hispaniam Galliamque ad Reges legationem obeuntem, secutus est: quo in itinere comitem habuit Hippolytum Aldobrandinum, tum Rotæ Auditorem, postea in Purpuratorum Patrum numerum a Sixto V adscitum, hodie detum totius Ecclesiæ Catholice Episcopum, Clementis VIII nomine insignitum. Hic ipse Pontifex Clemens, ubi Romanæ Ecclesiæ clavum tenere coepit, Taurusium, de quo dicimus, Ecclesiasticis dignitatibus ornare in animo habuit. Ergo annos post Christum natum millesimo quingentesimo nonagesimo tertio, mense Decembri, eum primum in Archiepiscopum Avinionensem elegit: tum anno nonagesimo sexto Nomis Junii Cardinalem creavit. Qui novus amplissimæ dignitatis gradus temperato viro summaque virtute exornato nihil dedit novum, nisi ut majore auctoritate prodesse pluribus posset. Anno demum nonagesimo septimo placuit Sanctissimo Domino nostro, ut is deposito Avinionensi Archiepiscopatu, Senensem Ecclesiam regendam administrandamque susceperet, quod et factum est. Taurusium ad socios accedentem imitatus est Angelus Vellius Prænestinus, qui deinde Congregationi nostræ proximus a Baronio præfuit, et hodie præest, vir nostris laudibus non indigens. Porro Taurusius, et Angelus Vellius, etsi ex antiquioribus beati Patris alumnis habebantur, tamen non tam cito, ut alii, Sacerdotio initiati sunt.

cum Angelo
Vellio.

B 88 Vivebant Patres eodem tecto, quibus cor unum erat et anima una, mutuo se ardentique amore diligebant, Deoque rem gratam facere omni ope nitebantur. Alumnos Philippus mira dulcedine benignitateque regebat: omnia enim ille factus omnibus, eos quibus parentis loco erat, consiliis paternisque cohortationibus potius, quam auctoritate imperioque, ad munera obeunda inducebat: illudque mirandum in eo simulque imitandum cernebatur, ipsum nullum ferme unquam imperio aut præcepto ad aliquid agendum impulsisse, sed lenitate magis affabilitateque sermonis. Facilius enim ille blanditiis, lenibus adhortationibus, modestiaque, rogantis instar potius quam jubentis, eorum quæ agenda erant, etsi ardua magnaque, obedientiam impetrabat, quam alii auctoritate extorquere soleant; ita autem singulorum animos tenebat, ut eos quoquo vellet impelleret. Ceterum, ut religiosæ vitæ ritum formamque aliquam introduceret, Constitutiones quasdam communi consensu condendas curavit, quas alacri fronte promptisque animis susceperunt omnes. Illud vero sapienter monebat, nullam aliam esse certiore tutioreque rationem recta via quo quis intendit perveniendi, quam gnarum itineris ductorem sequi: contra, nihil periculosum magis, quam suo arbitratu, Præpositorum auctoritate posthabita, semet regere.

quos suaviter
regebat
Philippus,

scriptis etiam
Constitutionibus.

C 89 At revertamur ad Patres, qui unanimes in Domino ambulantes, magno cum animorum fructu in Christi vinea excolenda apud Florentinos pro viribus laborare cœperunt: accedentium Confessiones audire: Eucharistiæ sacramentum, qui per Sacerdotium poterant, ministrare: a prandio ad ecclesiam S. Hieronymi se recipere, ut ibi de more sermones de rebus piis ad multitudinem facerent. Dominicis diebus, præter Oratorii sermones quotidianos, modo Baronius, modo Bordinus, in æde sacra Florentinorum, populo qui aderat cupidissime audiente, e suggestu concionabatur. Quibus rebus brevi factum est, ut tam Sacerdotum numerus, quam confluentium ad eum locum multitudo mirifice augeretur. Dictis factisque populum ad omne officium atque virtutem vehementissime accendebant: multos a turpi et flagitiosa vita, non ad sobrieta-

Eorum ibi
exercitia ad
proximos,

tem solum et continentiam, sed ad contemptum D etiam rerum fluxibilium, atque ad salutaria Christi consilia, et frequentem Sacramentorum usum suaviter compulerunt; aliosque ad nostrum institutum vitæque rationem amplectendam, crebris sermonibus inflammabant. Singulis hebdomadæ diebus (ut modo a Patribus nostris, uno excepto die sabbato, fit) quatuor ex selectis Patribus (idonei enim ad id munus obeundum eligebantur) ordinata successione in Oratorio verba ad populum habebant. Prædicabant autem hi, non se ipsos, sed Christum crucifixum; eorumque sermones in rebus versabantur moralibus, planis, et ad omnis generis hominum captum, vulgi præsertim, accommodatis. Ergo subtiles disputationes devitabant; de rebus, non dictu speciosis, sed usu necessariis, nulla pompa verborum populum erudiebant; sermones, Sanctorum exemplis, quæ plurimum valent ad sanandas hominum mentes, confirmabant: ex quatuor qui id munus obibant, primi in rebus plerumque moralibus versabantur, alii res gestas Sanctorum seu Ecclesiasticæ historiæ eventa ordine temporum distributa enarrabant, semihoræ spatio singulis ad dicendum concesso.

et quaterni
per diem
sermones,

90 Perrexerunt Patres tandem de rebus divinis in ecclesia S. Hieronymi ad populum dicere, donec Florentini egregium sane opus, ad hunc usum accommodatum, suis sumptibus ad ripam Tiberis construxere, ubi verbum de rebus piis fieri cœptum est. Hoc quidem vivendi genere plures annos usi sunt Patres, eadem domo viventes, seque suæque divino obsequio et animarum lucro tradentes. Erat omnium marsupium unum, communis mensa, eaque sobria ac frugalis: oratio et meditatio plurima: Sacerdotibus, qui illis initiis quinque erant, rem divinam facientibus, ceteri aut quotidie aut alternis diebus cœlesti Pane reficiebantur. Id vitæ institutum ita multis probatum est, ut plerique ingenio doctrinaque præstantes, cum Sacerdotes tum laici, ultro sese in Patrum contubernium contulerint: non enim omnes Religionis vinculis se astringere omnino audent. Hæc igitur fuere nostris hominibus Congregationis initia.

victus communis.

91 Reliquum jam esse videtur, ut ad res a Philippa gestas Pio V, quem Pontificem Maximum futurum Pio IV vita functo præviderat præsenseratque, transeamus: vocem enim quamdam in ipso noctis silentio audivit. Frater Michael, Cardinalis Alexandrinus, Pontificatum obtinebit. Creatus is fuit vii Idus Januarias, anno millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, sedit annos sex, menses tres, dies viginti tres. Anno Christi millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, Petrus Victricius Parmensis, gravi oppressus a corporis valetudine, tenebatur lectulo. Cum adeo morbus urgebat, ut destitutus a medicis pro mortuo lugeretur a suis. Interim venit ad eum Philippus, manibusque moribundo admat, precibus pro eo fuis, illud his rebus assecutus est, ut is adeo melius confestim habere cœperit, ut duobus vix interpositis diebus e lecto plane incolumis surrexerit. Vivit is adhuc b, confitetur ter per hebdomadam, totidem [vicibus] communicat in templo nostro sanctæ Mariæ a Vallicella.

Creatus Pio
V Pont.

A. Æt. 51

a moribundum
sanat Philip-
pus.

b

92 Eodem ipso anno Antonius Fuccius medicus, quæ esset ejus in morientes pietas, in se ipso experiri meruit. De eo, cum quodam die, me aliisque præsentibus, loqueretur Philippus; Is, dicere coepit, cum virginem quamdam, religiosam valde, gravissimo morbo laborantem, in ecstasi positam comperisset; moratus ibi tamdiu quoad ægra ad se rediret, hæc ab ea ubi primam ecstasi liberatur, audit; Hem Antoni, qua te vidi inter Angelos pulchritudine! qua venustate! Quibus ille perterritus confestim ad beatum

alium ad
bene morien-
dum juvat,

A beatum Patrem advolat, rem ut se habuerat totam narrat; tum domum reversus, eo ipso die in morbum incidit, ex quo non convaluit. Inviserat eum Philippus singulis diebus maximo caritatis affectu, divinisque verbis ejus animum confirmabat: sed cum ægritudo indies augeretur, ei mortis appropinquanti dæmon *c* medici specie sese ostendit; bonum habere animum jubet, vitam pollicetur longiorem, ex morbo evasurum affirmat. Credidit ager suadenti, quem quis esset non noverat; sed a beato Patre aliisque e suis admonitus, diabolicam fraudem agnoscens, mortem libenti animo amplexus est, quæ illo ipso die contigit; obiitque is maxima cum significatione pietatis. Ceterum illud de hoc ipso viro, qui in antiquioribus Philippii alumnis unus fuit, non silentium. Deceverat is ob carnis tentationes, quibus assidue in curandis potissimum mulieribus dæmonis arte impugnabatur, medendi curam abjicere: quod cum ille Philippo (quippe qui erat et a Confessionibus) retulisset, id ab eo *d* responsi accepit: Non potes, nec debes ab arte medica desistere, cum iis qui tibi affines sunt, tute ipse, quod inopia laborent, eo lucro quod in medendo facis, vestitum præbes et victum;

B cuncta itaque tuæ artis officia securus exequere, nullam unquam posthac, mihi crede, carnis tyrannidem senties. Credidit homo Philippo loquenti, soloque obedientiæ clypeo munitus, ad obitum usque medici officio, absque ullo prorsus libidinis sensu, sive ægris hominibus sive feminis mederetur, functus est. Hoc ipso itidem anno adjunxit se nostris Patribus Franciscus Sotus, Oxoniensis Hispanus.

93 Anno Christi millesimo quingentesimo sexagesimo septimo ineunte, nova exoritur tempestas in Philippum ejusque alumnos; quandoquidem non deerant, qui quod nostrum forte institutum suspectum haberent, de eo funditus evertendo dies noctesque cogitare cœperint: verum, etsi acerrimi erant operis insectatores, Deo rem suam adjuvante, omnis adversariorum labor ad irritum cecidit. Eodem, ut arbitror, anno, adolescentulus quidam, cui Joanni Baptistæ Crescio *e* nomen erat, gravi ophthalmia laborabat, et ardentium lacrymarum proflavio, ita ut nec auram nec lucem ferre posset. Cumque multos dies hoc oppressus morbo jacuisset, decreverunt tandem medici cauterio adolescentulo succurrendum esse. At cum id remedium Joannes (id ægri avunculo erat nomen) non approbaret, Joannem Baptistam ad Philippum adduxit; Is, inquit, qui sororis meæ filius est, ex oculis laborat; rogatque preces pro eo ad Deum offeras. His ille auditis, manibus affectæ parti confestim admotis; Hoc morbo, ægro ait, liber eris. Qui mox habere melius cepit, paucisque post elapsis diebus, nullis adjutus medicamentis, integram valetudinem recuperavit omnino.

94 Sed abeamus ab his, et veniamus ad fructum animorum anni millesimi quingentesimi sexagesimi octavi. Fructus eorum, qui Oratorium frequentabant, tacite magis æstimari ab hominibus, quam a me inconsiderate poni in mea historia deceet; sed vel hosolum de eo dicam, tantæ multitudinis concursu ad sermones fieri solitum, quantam capiebat locus. De eodem hujus temporis id memoriæ prodidit Joannes Rubens, in libro *f* quem Philippo dicavit anno millesimo quingentesimo sexagesimo nono, quod abs re forte non erit historiæ intexere. Id tale est. Ex omnibus, quæ Romæ anno superiore (est is annus hujus seculi sexagesimus octavus) sum admiratus, per jucundum mihi fuit intueri tam copiosam piorum hominum multitudinem, S. Hieronymi Caritatis, ut vocant, templum atque oratorium quotidie frequentantem. Quæ quidem singularis exempli exercitatio, præ veterum atque illustrium ædificiorum splendore, tamque præclaris tot principum virorum aulis, eorum

omnium quæ se mihi admirabilia obtulerunt, gloriam longe visa est antecellere; eoque plus inde jucunditatis atque admirationis cepi, quod viderem frequentem tot clarissimorum virorum atque omnium gentium concursam tanta adæritate confluentium, ut privatas conciones ac res divinas, de quibus a te (Philippum dicis) puro Christianæ Religionis atque ipsorum salutis ardore agebatur, exciperent. Quæ ex re oritur sæpiissime in tuis spirituibus filiis sublimis quedam, terrenis omnibus abdicatis, uni Deo serviendi cupiditas: qui nimirum in variis hodie conspiciuntur cœnobii ac sacris Religiosorum familiis, propriam vitam huic divino cultui obsequioque perpetuo consecrasse, et cetera quæ sequuntur. Hactenus epistola ex Italico sermone in Latinum conversa, ex qua satis apparet, qui concursus ad sermones, quæ ad nostros frequentia, quis fructus animorum illis temporibus fuerit. Atqui id non solum recitata epistola; sed voce potius illorum, qui hujusmodi colloquiis intererant, cognovimus; suntque ii, a quibus accepimus, oculati testes, digni prorsus quibus credatur in omnibus.

95 Anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo nono, Constantius Tassonius, Mediolani Romanam a Pio Quinto honoris gratia evocatus, recta ad sedes S. Hieronymi, Philippi salutandi visendique causa, venit. Id ubi ille audit, jubet illico daobus *e* suis, tum adolescentulis atque ceteris minoribus natu, nempe Octavio Paravicino (quem longo post tempore Gregorius Decimus-quartus, anno hujus seculi nonagesimo primo, ob singulares viri virtutes, Cardinalem creavit) et Germanico Fideli, ut in hanc ostii, qua Constantio eundem erat, calaream instar sese prosternerent, prostratique tandiu jacerent, dum ille progrediretur. Atqui, quorsum hæc a Philippo fierent, nemo fuit qui perciperet; verum eventus deinde secutus rem patefecit. Constantius etenim, paucis post elapsis diebus, etsi optime tum valebat, morbo gravi et mortifero derepente affectus, decessit. *g* Eodem tempore Laurentius Christianus (Clericus is erat Basilicæ Vaticanæ) cum ætatis annum vigesimum aut eo amplius ageret, incidit in morbum; eoque invalescente desperantibus medicis, mortem in horam, solennibus Confessionibus, Eucharistiæ, Oleique sancti præsidii communitas, expectabat. Cumque sensibus omnibus destitutus detineretur lectulo, a Philippo sub primam horam noctis invisitur: qui mox de statu ægri adstantes rogitat, tum precibus ad Deum fisis, ubi ab oratione surrexit, Laurentius (dixit) ex isto morbo baudquaquam morietur: propiusque ad eum accedens, impositis super illum manibus, ejus nomen magna pronuntiat voce. Nec hæc sane frustra. Moribundus enim, illius clamore excitus, oculos confestim aperit; inde redeunte animo cibum sumit, melius habet, paucisque post horis non omnes modo sensus pariter cum voce recepit, sed excussa etiam febris plane convaluit. Interim medicus, is erat Petrus Crispus, mane a domesticis ad eum revocatus, venarum pulsum explorat; cumque ex pulsu arteriarum salvum esse comperisset, admirans; Major te, Laurenti, inquit, dextera servavit, non mea; neque enim humana es arte; sed divina ope levatus. *h*

96 Cum Deo proprium sit amicos suos frequentissime exercere, quo eos meritis augeat; hinc mirum nemini esse debet, si Philippum novis semper tribulationibus, et his quidem gravissimis, modo ab hominibus, modo ab ipsis dæmonibus excitatis, divexari permiserit. De viris justis illud legimus: Multæ tribulationes justorum et de omnibus his liberabit eos Dominus. Tribulationes, quæ sese ei objiciebant, forti semper animo hilarique vultu amplectebatur: in eis enim non modo animula nunquam despondit,

D
AUG. ANT.
GALLONIO

E
A. Æt. 54.

Mortem uni
e suis pra-
sopit Phi-
lippus.

g
ab altero,
imposita
manu arcebat.

F

h
Olanurmu-
rantes etiam
domesticos
patitur.

c
antea jussum
ob carnis sti-
mulos non
dimittere
artem me-
dicam.

d

A. Æt. 52

c
Ophthalmiam
curat.

c

C

A. Æt. 53

f
Exercitium
Oratorii mag-
no cum fru-
ctu proce-
dunt.

f

AUC. ANT.
GALLONIO

A despondit, sed nec vel minima tranquillitatis conscientiae parte nudari se sensit. Insectatores passus est cum externis tum domesticos, cosque miro Spiritus sancti artificio, patientia, humanitateque frangebatur. Ex domesticis non defuere (quod de primariis Sanctis scriptum novimus) qui Beatum Patrem nimia fortasse simplicitate sic illi appellabant) præditum, nimiumve rudem dicerent. Quæ ille omnia, Christi amore ad majora perferenda paratissimus, ridebat : atque in his non absimilem ipsam fuisse cognovimus sanctissimis illis Monachorum Archimandritis, satis nunquam laudatis, Sabas, Theodosiis Cœnobiarchis, Nicetiis, Romualdis, Franciscis; item Beatissimis Episcopis Martinis, magnis Gregoriis, aliisque multis, de quibus similia vel certe graviora circumferabantur, cum alioquin summa illi essent prudentia summaque humanitate imbuti.

Occupatus
a delatori-
bus Papa,

97 In exitu anni sexagesimi noni, et insequente (qui fuit septuagesimus) ineunte, aliis illum modis exercuit Dominus. Quippe non ferens diabolus fructum, qui ex Oratorio nostro ad profectum animorum procedebat, simul futura præsagens; eam confestim quibusdam (qui instituti nostri munera haud forte probabant, mentem iniecit, ut Philippum per simulationem pietatis ad Summum Pontificem deferrent; quasi auctor ille esset, ut in quotidianis sermonibus, qui de rebus piis eo præsentate atque jubente simulque interrogante in Oratorio fiebant, multa stulte dicerentur, quæ vel summam simplicitatem summamque ineptiam, vel certe gravem et intolerabilem eorum qui loquebantur arrogantiam redolerent. Hæc ubi ad aures Summi Pontificis perveniunt, veritus ille ne quod novum incendium existeret, hujusmodi rem diligenter cauteque examinandam putat. Ergo accersiri confestim jubet e Dominicana familia doctissimos viros, Paulinum civem Lucensem, et Alexandrum nunc Fori-Livii Episcopum, quibuscum, separatim, non modo a reliquis, sed ab ipsis etiam loqueretur. Enarravit quæ de Oratorio nostro auditione acceperat, ac timere se dicebat, ne Philippus (quem idiotam forte arbitrabatur) in iis tractandis quæ ad Christianæ fidei dogmata pertinerent, laberetur. Quo peracto, id utrique sanctæ obedientiæ nomine imponit, ut singulis hebdomadis, quasi aliud agere simulantes, Oratorium adirent, sermonibus interessent; ubi si quid ab adstantibus, doctrinæ ac rerum expertibus, in referendo symbolo, quod quisque interrogatus dabat, audirent, quod rectæ fidei aut bonis fortioribus adversaretur, id colligerent, animis mentibusque mandarent, atque ad se referrent quamprimum : ea enim tum vigeat consuetudo, ut inter sermones laici etiam homines eisdem de rebus, de quibus in Oratorio agebatur, interrogarentur.

et ex missis
intelligit be-
ne agi omnia,

98 Ergo Dominicani Patres sapius per hebdomadam ad Oratorium veniebant, totam ipsi rem præsentia cognoscere, totamque inquirere (quamquam alter alterum nesciebat) aggrediuntur: Philippi spiritum, doctrinæ genus, et vitæ institutum expendere decernunt : ad sermones audiendos cetera cum multitudo confluunt : qui modus disserendi sit, quoque sermones tendant diligentissime animadvertunt. Mirari satis Philippi in dicendo vim, ardorem, atque mirabilem securitatem nequibant : illiteratus enim ille (quæ erat sui despicientia) apparere studebat; nihilominus ad singula, quæ examinanda proponebantur, ita ubi res exigeret respondebat, ut scopus semper Dominicanis pene obstupescitibus) attingeret felicissime. Quibus illi commoti, non solum tam bene de Oratorio nostro, deque Philippi pietate ac doctrina, quam unquam antea sensere: verum Pontifici etiam sana cuncta se reperisse narrarunt, sicque adjuvante Domino tota res brevi sine ullo iudicii tumultu suppressa est, atque in pristinum can-

dorem restituta. Ceterum hæc ipsa Philippum præsensisse divinitus; vel ex hoc uno cognosci potest. Nam cum Pontifex apud Principem i virum, de Oratorii nostri instituto deque Philippi spiritu, præsentate nemine, conquereretur; accersito Philippus eo ipso die viro (lectulo enim ille ob ægritudinem detinebatur) aperuit illico, quid ei Pontifex (secreto licet) de se ipso atque de Oratorio nostro narraverat. Verum haud multo post Pontifex, re satis jam comperta atque explorata, Philippum ejusque alumnos præcipuo quoad vixit amore studioque complexus est. Illud nec præteribo, quod observarunt nonnulli, Deum de Philippi insectatoribus poenas k sumpsisse. Ejus rei plura extant exempla, sed, ne quemquam offendam, ea missa facio.

99 Eodem anno millesimo quingentesimo septuagesimo, Joannes Angelus Cribellius l, cum ad Philippum de more, animo confitendi de peccatis suis, feria quinta sanctioris hebdomadæ, sanus corpore viribusque potens, accessisset; vix ad ejus se pedes prostraverat, cum ille hominem intentis oculis intuitus: Paratus sis, ei dicere mox cœpit, virili præsentique animo, ne quidquam vereare, sed confortetur cor tuum: Deus quippe nescio quid sibi ad gloriam suam a te deposcit. Cui Joannes Angelus; Nihil nunc, inquit, timeo Pater; ad omnem eventum paratos sum; faxit de servo suo Deus quod ei libitum est; ad ejus arbitrium vitam institui meam, ejusque totus sum. Tum Philippus, Quid si, ait, velit Dominus maxima premaris tribulatione? Ita me, respondit ille confestim, ad eum conformo, ut perpetuo voluntatem ipsius cupiditati meæ antelaturus sim. Hic Philippus, Cura, ut te pro viribus pares ad eam rem, gravem quidem, quæ tibi Dei permissu acciderit, æquo libentique animo perferendam. Rediit Joannes Angelus paulo post domum optima valetudine; sed deficiente die tantus mox improvise morbus eum oppressit, ut quarto die attulerit mortem: quam ille hilari fronte, Sacramentis Ecclesiæ munitus, amplexus est.

100 Diligenter examinabat Philippus quæ ab iis, qui pro energumenis habebantur, fieri cernebat; nec facile inducebatur ad credendum quemquam demonio vexari. Hinc quæ ejus rei fidem facere poterant, ad naturalia ferme principia referebat, utpote ad naturales ex atra bile morbos, ad uteri affectus, aut certe cerebri decrementum. His igitur de causis raro admodum energumenis adjurandis, nisi necessitate compulsus, navabat operam: illud vero sapienter discipulos monebat, sibi ipsis caverent, ne energumenas feminas, nisi adstantibus multis, adjurare præsumerent. Eodem ut arbitror anno, Atella m Romam venerat mulier quædam nobilis, Catharina, ab immundis spiritibus occupata. Hæc quamquam litteras non didicerat, Latine tamen perbene n pureque loquebatur; Latine interrogata, Latine pariter respondebat. Crederes eam, quæ nec scholas frequentaverat, nec magistros ullos habuerat, humanioribus litteris Latinoque sermone scite eruditam exultantemque esse: tantum præterea animi tantum roboris habebat, ut vix a quatuor robustis viris allevari, teneri, sistique posset, dæmone ipso feminæ, natura imbecilli ac debili, vires suggerente. Adducitur itaque ad Philippum: qui eam o exorcizare aggressus, non prius prærationibus pugnare destitit, quam ab ipsa diabolum expulerit. Quodam autem die beato viro Catharinam ferreis catenulis immisericorditer verberante, dæmon alta voce clamarare cœpit, Cæde jam, cæde, percutite, occide: quæ verba identidem repetebat. Mirum videre erat feminam, toto eo temporis spatio quo a Philippo vapulavit, numquam se loco ne tantillum quidem movere, sed marmoreæ statuæ instar manere immobilem, loco

D
i
quod nec
Philippum
latuit

k

l
qui uni e
suis mortem
prædicat,

E

et energume-
nam liberat.

F

m

n

o

A loco semper hærentem. Illud sane nec reticebo: vix præsentiebat se a propinquis ad Philippum evocari, cum eorum conspectum declinandi cupida (ut quæ vereretur ne exorcismis de more ab eo urgeretur) nunc hoc loco, nunc illo occultabat se velocissime. Quod si res ei ex sententia non succedebat, ingentibus ædem clamoribus implebat, venire cunctabatur, rapere opus erat: Philippo, summa vi oblectans, vix a quatuor viris sistebatur. Hæc cum ille cerne- ret, ut erat ejus miseratione commotus, ipsam tan- tisper et verberibus cæcidit, et exorcismis adjuravit, dum nequissimos ab ea spiritus fugarit divinitus. Hic ne illud quidem prætermittam. Cum quodam die ea ipsa, de quo diximus, Catharina, Philippi jussu, flagellis cæsa esset; insequenti nocte eidem Philippo, suo clauso cubiculo, apparuit satan: qui minacibus oculis illum intuitus in has prorupit voces: Heus, heus, bone vir, hodie pro tuæ vo- luntatis arbitrio auctoritati more illusisti; at ego injuriarum non obliviscar. Et his dictis confestim evanuit.

B

ANNOTATA.

a Ejus rei juratus testis est ipse Petrus, sed non unicus.

b Dum hæc [Romæ] imprimuntur, eripitur nobis viii Kal. Aprilis, ecclesiasticis Sacramentis rite per- ceptis, idem Petrus Victricius, ætatis anno 79.

c Id a Card. Taurusio acceptum.

d Ejus rei conscius est, ut sciam ceteros, idem Card. Taurusius.

e Id hic ipse Jo. Baptista sacramento enuntiavit.

f Extat hic liber Italice conscriptus, cui titulus est, Esamine etc.

g Eam rem sacramento firmanunt Card. Taurusius, et P. Germanicus Fidelis.

h Totam rem ipse Laurentius alique oculati testes publiro testimonio confirmarunt.

i Hujus rei juratus auctor est Alexander Medices Cardinalis.

k Jurati testes quamplures id asserunt; item Card. Baronius.

l Eam rem tres jurati testes declararunt.

m Totam hanc rem a Philippi discipulis, qui ipsum eo tempore sequebantur, accipimus, in quibus unus est Card. Taurusius.

C n Energumenos peregrinis linguis loqui solitos, tra- dunt S. Hieronymus in B. Hilarione, Turonensis de miraculis S. Martini lib. 1, cap. 2, Einhardus Abbas in Translatione SS. Marcellini et Petri lib. 3, cap. 13, Antonius p. 3, tit. 23. cap. 14.

o Sancti viri in energumenis liberandis multum temporis frequenter insumpserunt. Lege S. Hiero- nymum in Hilarione, Palladium in Lausiaco cap. 28. Vitas SS. Auxenti, Theodori Siceotæ, et Ana- stasii Martyris, atque Baronium in Annal. tom. 8, anno 713.

CAPUT IX.

Res gestæ ab anno 1571 ad 1576 inclusive.

Christi anno millesimo quingentesimo septuagesimo primo, Joannes Animuccius, magna animi tran- quillitate, supremum diem Philippo præsentie ex- plevit. Fuit is de ejus discipulis unus, vir admodum pius, qui plus quindecim annos Lucretiæ conjugis, pari religione feminae, amplexibus abstinerat: qui- bus expletis, perfectioris vitæ desiderio stimulante, quod suapte sponte faciebat, voto agere quinquen- nium ante obitum voluntate uxoris decrevit: cujus illa facinus post imitata, idem Deo votum lætissima

nuncupavit, felicissimeque ad ultimum diem serva- vit. Acta sunt hæc beati Patris permissu, qui in his concedendis, quod hujus vitæ pericula dæmonisque laqueos atque in bonos invidiam nosset, difficillimum se præbebat. Venerat quidam, cui Alphonso nomen fuit, anno hujus seculi septuagesimo quarto, v Idus Januarias, ad nostrum Oratorium a, ut sermonibus interesset. Huic diei hora tertia et vigesima domum redeunti, in ipso S. Hieronymi ambulacro obtulit sese videndum Animuccius, quem vita functum narravi; atque quasi viveret, quid in Oratorio fieret, ex eo quaerit. Cui ille, Jam cantatum est, ait: sermonibus enim finem fecere Patres. Tu vero visne, pergit di- cere, Philippum adire? Non possum, respondit de- functus: ejus preces petimus veni: tu itaque, si qua est mei misratio, age cum eo, ut indigenti opem ferat. Quibus dictis ex oculis abiit. Sed hic me locus impellit, ut de pia femina Lucretia, Animuccii de quo dixi uxore, et Philippi spiritali filia, scribam aliquid. Huic ille, ut haberet stimulos ad fundendas preces, certam præscribit horam, quam ipsis no- turno tempore tribueret, illud simul adjiciens; ni ad constitutam horam e strato exiliat, ab eo se evo- candam fore omnino. Sed cum femina somno evicta præscripto tempore haudquaquam surgeret, Phi- lippi vocem, b qui procul inde aberat, in ipso silen- tio audiebat; quæ orationem præciperet, eamque ad precandum excitaret. Eadem multos jam dies non surgebat e lecto: morbus febris erat. Huic ita- que quodam die mandat Philippus, c ut postridie ejus diei ad templum S. Hieronymi sine cunctatione Sacrum auditum pergat. Mira dictu res! Insequen- ti nocte sanam se esse viribusque valentem animad- vertit; exiit e lectulo, ad ecclesiam venit, rei sacræ interest, domum incolumis repetit, Philippi virtu- tem prædicat, vitam ad multos annos producit. Ei- dem demum inter confitendum prædixit mane Phi- lippus gravissimos intemperantiæ stimulos, d quos illa proxima nocte dæmonis opera sustinuerat.

102 Eodem hujus seculi anno septuagesimo pri- mo, Congregationi Deo vocante nomina dant, seque nostris aggregant, Thomas Bozzius Eugubinus, cu- jus multa extant opera in lucem edita; alter Nico- laus Gilius Trecensis, vir is fuit egregie pius, atque in casibus conscientiae versatissimus; tertius Anto- nius Talpa Septempedanus, Juris civilis peritus. Præter hos accesserat superiore anno ad nostros Antonius Sala Bononiensis. Anno a Virginis partu millesimo quingentesimo septuagesimo secundo, Martio ineunte, Cæsar Baronius periculo ex febris laborare e cæperat. Ea febris vis fuit, ut die unde- cimo desperata a peritissimis medicis salute, ad exi- tum sine ulla humani spe remedii properaret. Id ubi Philippus animadvertit, sese ad orandum pro ejus valetudine dat, nec irritus; preces enim suas auditas esse sensit: idipsum et Baronius certo hoc indicio didicit. Eo ipso tempore, quo Philippus di- vinam precabatur clementiam, jucundissimo con- festim somno corripitur. In somnis sibi videre vi- debatur eundem beatam virum, prope Christum stantem ad Christi dexteram sanctissimam Virgi- nem candenti amietu, posteaque Philippum obnixè Dominum rogantem audire: Serva Cæsarem: Cæsa- rem pristinae restituere valetudini: Cæsarem incolu- mem volo: supplicanti mihi Cæsarem redde. Et hæc quidem verba, quæ erat in Deum fiducia, identidem alterius Moysis instar repetebat. Interea cum sic diutius cum Domino, ut novus Jacob, luctaretur, nec quidquam impetraret; videbatur sibi illum ipsum cernere, qui ad sanctissimam Dei Matrem versus cum ea suppliciter ageret, ut quod ex se consequi non posset, per eam omnino assequeretur; ejusque pre- titioni Virginem annuere, rogareque illico impense

Filius

D
AUG. ANT.
GALLONIO.

a

et uxoris
Lucretia-
E

b

c

d

Philippus
novos socios
adsciscit,F
A Et. 57

e

servat Baro-
nium mori-
bundum,intercedente
apud filium
Delpara,

V. Et. 56

Rara virtus
Joannis Ani-
muccii,

A Filium, ut quod ille peteret concedere non gravaretur: eumque tandem exorare, quoad Philippus voti compos efficeretur. Haec itaque dum fierent, moribundus somno experrectus, et coelesti indicio latus, melius habere coepit; eoque ipso die suam in tuto vitam, medicis admirantibus idque miraculo dantibus, collocavit; brevique post omni penitus aegrotatione corporis liberatur; quibus profecto rebus, haud vanum fuisse visum, ostensum est. Vivit is hodie universo orbi notissimus, haud inmemor cujus ope et valetudini et vitae restitutus sit.

103 Eodem ferme tempore quidam Ambrosius gravissime agrotare coeperat, et morbo indies invalescente eo tandem venerat, ut viribus jam pene omnibus destitutus, nullam in partem nisi aliena ope adjutus movere se posset, allevatumque ubi opus erat super lectulum quatuor vix homines sustinerent. Id cum Philippus audit, ei illico his verbis jubet: Ambrosi, surge quantocius. Vix hæc dixerat, cum reger, omnibus qui aderant stupentibus, miraculumque iterum ac sæpius inelamantibus, nullius ope allevat / se, allevatusque nullis adminiculis stat: et brevi post, ejusdem Philippi precationibus, ad integram restitutus est valetudinem. Sed abeamus ab his, et veniamus ad res a Philippo gestas

B Gregorio XIII, Pii V successore: qui Pontifex renuntiatus fuit in Idus Majas anno millesimo^o quingentesimo septuagesimo secundo; sedit annos duodecim, menses decem, dies octo et viginti.

104 Juvenis quidam Mutius, beati Patris consilia sequi decernens, eidem peccata sua confiteri coepit, anno salutis millesimo quingentesimo septuagesimo secundo, mense Octobri: sed, ut inconstantes sunt mortalium animi, non multo post rediit ad eam dementiam, de qua videbatur dejectus. In impudicitiam enim anno insequenti Februario mense ineunte lapsus, vulnus medico aperire erubescbat; aliisque delictis Confessione patefactis, hoc unum silentio præteribat. Id autem ubi divinitus beatus Pater præsentit, juvenem monet, ut integram faciat peccatorum Confessionem, dæmonemque confundat. Sed cum clausas ille haberet aures ad voces cohortantis, in eoque perseveraret quod delictum aperire noller; subiecit illico Philippus, Tu non omnia mihi delicta narras, quod faciens maximo te astringis scelere: quæque ille crimina perpetrarat, omnia ad unum aperuit. Hæc, et hæc delicta, dicens, sponte præ verecundia silentio involvisti. Vix ejus flagitia enarraverat, quæ præter Mutium sciebat nemo, cum

C juvenis, stupore simul ac verecundia commotus delictum confitetur, Confessionemque omnium a pueritia peccatorum repetit, multasque profundit lacrymas pœnitentiæ testes: is demum in patriam reversus, viam qua itur ad Christum, sequi non destitit.

g Illud præterea permultis sæpiissime contigit, ut vix confitendi studio ad beati Patris genna procubuerint, cum is confestim quæ quisque delicta commiserit, quas tentationes sustinuerit, in quasve cogitationes inciderit, apertissime indicaret, quæ res maximam illis admirationem movebat h. Sub idem tempus unus ex ejus filiis spiritualibus, qui adhuc vivit, ex sarcocèle (vulgo herniam carnosam dicimus) laborabat. Is cum diu remedia de medicorum consilio ad morbum adhibuisset quamplurima, desperatis tandem medentium auxiliis, in quibus nihil opis esse experientia didicerat, ad Philippi opem confugit, eique morbi genus exponit. His Philippus auditis in hæc verba respondit: Bonum animi babeas, brevi convalesces; quod et factum est, nullo in posterum remedio ad morbum adhibito i.

105 Interea temporis, dum Oratorium et numero in singulos dies augebatur et fructu, construunt Florentini suis sumptibus ad ripam Tiberis, ad ma-

jorem nostrorum commoditatem, egregium sane opus: ubi sermones fieri coepti sunt, non minore populi frequentia nec fructu, anno hujus seculi septuagesimo quarto, xvii Kalendas Majas, qui dies eo tempore in quintam hebdomadæ feriam Resurrectionis Domini nostri Jesu Christi celebris inciderat. Eo ipso anno ad nostros sese aggregant Fabricius Mediobarbus, Politonii, viri divini humanique juris peritissimi filius, qui tertio decimo post anno ab ingressu obiit; et Pompeius Paterias, civis Papiensis, Sacerdos. Eodem anno cum Joannes Baptista Altovitus adeo graviter ager esset, ut de eo actum esse medici proclamassent, oravit pro eo Philippus Supplicatione completa, evocato ad se confestim Franciscus Mariæ Taurusio jubet, ut ægro suo nomine nuntiet, eum haudquaquam ex præsentis morbo moriturum; quin potius mane (tum enim vesper erat) melius habiturum. Extitit dicto fides, quandoquidem id uti prædixerat, obtigit k. Hoc item anno ix Kalendis Aprilis, cum Lavinia, e prima nobilitate femina, Fabricii Maximi uxor, ventrem ferret; mentione de ea Philippo præsentis illata, pro certo is affirmavit illum virilem prolem edituram: et hæc effatus, ad ejus qui aderat virum conversus; Uxor tua, inquit, filium pariet, quem Petri nomine appelles volo: nec aliter evenit, Aprili enim mense infantem effudit, qui matri superstes duorum jam filiorum pater effectus est.

106 Eo ipso anno, Aprili mense aut certe Majo, mulier primaria Constantia Crescentia, cum effuso foetu / ad ultimum venisset vitæ discrimen, variis gravibusque symptomatibus oppressa; secum ipsa animo agitare coepit, nullum sibi remedium ad morbum repellendum præter unum Philippum reliquum esse: videbatur enim sibi, si ille, de quo multa auditione acceperat, quamquam hominis faciem non nosset, pro ea precationibus institisset, discussum iri morbum omnino. Ergo accersitur; qui manibus mox ægræ impositis, preces Deo pro ejus salute fudit: quo tactu ingenti femina letitia perfunditur, majoreque spe teneri coepit se tanti viri precibus in pristinam sanitatem restituendam fore. Nec irrita; invisens eam iterum Philippus, rogat, velitne ad se venire ad ecclesiam S. Hieronymi: annuit illa, utpote quæ diceret, nihil esse quod faceret æque lubens. Tum ille: Bono animo esto, nihil, mihi crede, est quod vereare, venies ad me ad S. Hieronymi. Nec falsa prædictio; mulier enim brevi contra omnium opinionem pristinae valetudini redita est; Philippo, qui eo tempore aedes S. Hieronymi incolebat, ad Confessiones perpetuo usa. Anno insequenti Januario mense, contraxerat m Agnes Columna, femina æque præstantissima nobilissimaque, ex abortu adversam valetudinem: cumque indies deterius haberet, jam non longe, ut fama erat, a mortis periculo aberat. Eam itaque, ita graviter ægotantem, atque a medicis mali magnitudinis derelictam, invisit Philippus, eique spem salutis ostendit. Desine, dicens, Agnes, vereri, timorem curamque omnem depone: ex hoc morbo evades. Nec verba in vanum jacta: mulier, desperata licet valetudine, præter omnium spem pristinae sanitati restituitur, vixitque ad annum usque septuagesimum octavum, quo vi Kalendas Majas supremum vitæ diem clausit.

107 Cum pusilli hujus gregis fructus uberrimi indies conspicerentur, cogitari a nostris coeptum est, ut alienis domibus relictis proprias aliquando sibi sedes acquirerent, quibus opus Dei, ad successores ejusdem spiritus vitæque rationis heredes, transmitteretur: nempe qui eadem exequentes munia, Deo primum gratum hominibusque deinde proficuum obsequium perpetuo exhiberent. Cumque ea

D Oratorio in aedes Florentinorum translato,

futura prædicit:

k

E

moribundam sanat:

l

A. Æt. 60 iterum altam:

F

m

Vallicellensem parochiam impetrat,

de

AUG. ANT.
GALLONIS.

et alium
agrum imperio:

f

A. Æt. 58,

confitenti
occultata
peccata indicat,

g

h
agro salutem
redit,

i

A de re creberrimi inter eos haberentur sermones, ne suum potius quam Dei proximorumque negotium agerent, de confirmanda stabiliendaque Congregatione deliberant. Verum Philippus, ne tanta in re quidpiam ex propria sententia statuisset videretur, totum negotium Deo assiduis precibus commendabat : id ipsum faciebant alii : cumque diutius precationibus institum esset, venit tandem illis in mentem parochialis ecclesia B. Mariæ a Vallicella, Regionis Pontis seu Parionis, in umbilico Urbis sita. Erat ejus ecclesiæ Rector Antoninus quidam Adjutus, id viri cognomen, Presbyter Messanensis : is rogatus a Patribus, an, fructibus sibi quoad viveret reservatis, ecclesiam illam dimitteret, consensit ; consensuque habito, ejus officii procurationem Philippus Taurusio mandat. Illic suscepta mox provincia Pontificem adit, eique vota studique Philippi et alumnorum exponit. Nec sua eum frustrata spes : Gregorius enim, qua erat in Deum pietate, cum Philippum probe nosset, multa que tum ex Taurusio tum ex aliis de Congregationis instituto didicisset, non modo ecclesiam concessit, sed Congregationis etiam erectionem confirmationemque (utrumque enim petebatur) Apostolica auctoritate indulgit ; ad eam quippe diem nulla erat Apostolica auctoritate sancita Congregatio. Harum rerum extant litteræ Apostolicæ, verbis amplissimis hoc ipso anno datæ, Idibus Juliis.

et confirmatæ
Congregationis
Breve.

B 108 Eodem anno sexto Kalendas Augustas, mulier Olympia, cui Trojanæ cognomen erat, eum duos jam dies periclitaretur difficultate partus (fœtum enim effundere non poterat) parum abfuit quin vitæ extremum diem morte conficeret. Interea temporis, dum pro mortua lugebatur a suis, venit ei in mentem Philippus. Qua ex re in spem salutis ingressa, circumstantes feminas etiam atque etiam rogat, eum ad se quam mox adduci carent. Accersitus itaque ille, quæ ejus erat in omnes caritas, venire non recusat ; preces fundit, moribundæ manus admovent. Quibus peractis, veluti sensisset auditas preces, se illinc repente subducit. Mirum dictu ! Vix e cubiculo abierat, cum Olympia viventem extemplo puellam, ipsa salva præsentique exempta periculo, effudit. Constat alias item feminas, partus difficultate jam deploratas, precibus ejusdem, sen reliquaria theca quam ille habebat admota, incolumes facili feliceque partu fœtus enixas esse.

Juvat par-
turientes,

n

C 109 Verum cum angustum esset templum vetustateque ruinosum, visum est Patribus, quod erat in loco optimo Urbisque commodissimo, et ad Congregationis functiones valde idoneo, utcumque restaurandum ; neque enim novum, etsi id maxime cupiebant, privata rei angustiis impediti, condere poterant. Ergo ea in deliberatione cum essent, eorum piis optatis votisque respondit divina benignitas. Vix enim operi manus admoveri cœptæ sunt, cum Philippus, solius Dei fiducia armatus (pecunia enim Patribus vel nulla erat, vel certe admodum tenuis) de eo primum funditus evertendo, ac deinde ampliore augustioreque forma a fundamentis extruendo, cogitare coepit. Neque hic stetit res : quod enim faciendum cogitarat, id confestim, de divina providentia securus, ad effectum perducere statuit : ea enim ille in omni vita sua nixus, nihil arduum nihilque nimis amplum ducens, immensa quadam magnitudine animi maxima quæque aggredi non verebatur. Interea ruinosam ecclesiam, Philippo jubente, solo æquata, Matthæus Castellanus, nobilis nostro seculo Architectus, mense Septembri accersitur : qui omnibus diligentissime circumspectis jam construendi ædificii latitudinem signabat, cum Germanicus Fidelis Philippum ea de re certiores fecit. Qui illico Sacerdoti jubet (quippe qui paratus erat ad Sacri-

novam eccle-
siam condi
jubeat,

fundamento
fodiendo lo-
cum notat,

ficiū) ne quidquam, priusquam eo ipse accederet, decerneretur. Absoluto Sacrificio recta ad locum contendit : ibi Matthæum comperit : qui cum eam partem, in qua judicio suo effodienda forent fundamenta, designaret, ejus ille sententiam non approbavit ; quippe qui ultra producendum esse ædificium diceret. Cumque ventum esset ad locum, quem illi indicaverat Deus ; Hic fodiatur, ait : hic janciantur fundamenta. Quod cum ageretur, ecce tibi solidus paries pervetustus, qui sub ruderibus latebat, palam fit. Erat is ad decem palmos latus, totque pedes longus, ut constructi jam ædificii molem non expleat modo, verum excedat etiam ; super quo pariete quod reliquum erat operis dextri lateris ecclesiæ extractum fuit : pro alterius vero structura fundamenta jacere opus fuit ; in quibus cum primus de more esset ponendus lapis, maxima ceremonia et frequentia gesta res est. Porro primum hunc lapidem, ritu solenni consecratum, in fundamenta conjecit Alexander Medices Florentiæ Archiepiscopus, cui Congregatio nostra plurimum debet, nunc S. R. E. in Titulo S. Mariæ Transtiberim presbyter Cardinalis.

D
AUC. ANT.
GALLONIO.

successu mi-
rabili.

110 Cum templum extrueretur, nunquam Patribus argentum defuit, neque ad satisfaciendum fabris aliisque operariis, neque ad domos contiguas coemendas. In ædificium sumptus amplissimi ac quotidiani fiebant : ejus pecuniæ summa (demptis nummis, quos Petrus Donatus Cæsius Cardinalis, ut suo loco dicturi sumus, fabricæ attribuit) pergrandis ad septuaginta circiter aureorum millia. Fervebat opus, optimi Principis ac nonnullorum civium beneficio : quorum tantus fuit erga beatum Patrem amor tantaque in Deum pietas, ut rem ultro elemosynis adjuverint. Gregorius in primis spontanea liberalitate ad septem millia aureorum in id ædificium insumpsit. Ergo templi ædificatio nunquam intermissa, cum nunquam Patribus pecunia deesset, Deo illam semper abunde suppeditante. Brevi tempore, nempe intra biennium vel circiter, in eam prope qua hodie cernitur formam et amplitudinem, opere sumptuque magnificam, felicissime crevit ; Templumque, sanctissimæ Virginis et B. Gregorii Papæ nomine, dicatur Deo. Hic non prætermittam quæ in hujusce sacræ ædis extructione acciderunt Patribus. Quidam ex vicinis, cum ferre non possent nostros apud eos ecclesiam construere, o dæmone instigante ita furere cœperunt, ut simul Joannem Antonium Lucium Sacerdotem fabricæ præfectum, simul fenestras templi lapidibus ac balistis petere ausi sint : sed Deo Sacerdotem protegente, nihil ex his mali Lucius passus est : quam ille rem beati Patris orationibus acceptam referebat. Fratres aliquot, quorum nomina consulto reticeo, cum ædificationem ecclesiæ impedire niterentur, intra duos annos, Philippo silente ac pro eis diu orante, molestiæ pœnas dedere : mortui enim sunt omnes, divinum agnoscentes judicium, ne uno quidem ex eis ad sobolem propagandam relicto. Præter hos alii etiam Patribus molestias addidere : sed cum, ut in sacris codicibus legimus, diligentibus Deum omnia cooperentur in bonum, tantum abest ut hominum injuria Patribus obfuerit, ut maxime profuerit.

et abundante
semper ad
opus pecunia,
E

feliciter ab-
solvit,

F o

punitis obsi-
stentibus.

Rom. 8, 28

Mortuæ sa-
lutem cognos-
cit:

111 Hoc eodem anno, Octobri mense, vocavit Deus ad præmium Laviniam, primariam feminam, Fabricii Maximi uxorem, de qua non abs re erit (ut quæ Philippo ad Confessiones utebatur) aliquid in hanc historiam referre. Ea itaque, etsi hominem initio irridebat, tamen ubi de divinis rebus disserentem audivit, adeo Dei colendi desiderio incendi se sensit, ut ipso magistro ad eum venerit vitæ statum, ut se totam Christi amore pietatis operibus suique

AUG. ANT.
GALLONIO

A ipsius contemptui dediderit. Eidem contingere affirmabat Philippus, ut inter meditationes rerum divinarum, quibus multum impendebat temporis, abstraheretur a sensu mentis. Hæc denique tertio Kalendis Novembris, diem obiit extremum, cui suprema hora, eo ipso Philippo auctore, fuerat ad cælum via, ubi Beati sempiterno ævo fruuntur. Eo ipso anno septuagesimo quinto Congregationi se addicunt Julius Saviolus Patavinus, et Franciscus Bozzius Engubinus, Thomæ Bozzii germanus; ille iv Nonas Aprilis, hic Kalendis Novembris.

A. Æt. 61
Chr. 1574
p
de tecto rui-
turo per vi-
sum monetur:

112 Insequenti anno millesimo quingentesimo septuagesimo sexto illud inter ædificandum accidit, silentio non involvendum p. Veteri ecclesia aliisque domibus ad novæ fabricæ amplitudinem dirutis, vix ædicula reliqua fuerat, ceteris solo æquatis tecto cooperta; cum ecce tibi quodam die vocari ad se confestim jussit Philippus Joannem Antonium Fabricæ præfectum, eique mox venienti imperat, ut ædiculæ tectum demoliri faciat quam primum; Quippe, inquit, superiore nocte sanctissimam Dei Matrem ab se visam esse, quæ suis illud manibus sustentaret. Erat is locus pro sacello, ubi Sacrum agebatur, Sacramenta populo ministrabantur: veteri enim ecclesiæ animarum cura annexa erat. Tum Joannes Antonius, domum reversus, fabris, id tectum ut demoliantur, imperat; qui manibus rei admotis, tignum vident, cui superponebatur, retinente nemine stare: altera enim ex extremis ejus partibus, quod tigni caput appellant, tota extra murum erat: qua ex re qui aderant stupore afficiuntur. Eodem hujus seculi anno septuagesimo sexto, Joannes Baptista Crescius il adeo vehementer assiduus capitis doloribus ac feбри conflictabatur, ut clamores et gemitus dies noctesque miserabilem in modum ederet. Cumque eo cruciati plurimos jam dies exarsisset, nec ullam quietis partem caperet; impetu tandem doloris evicto, veniebat sæpius in mentem, ut ad miseras finiendas semel in puteum præcipitem daret. Interea, omnibus jam rebus frustra tentatis, occurrit illi remedium, nec sane spernendum, ut Philippum accerseret: haud dubia enim spe erat, ejus preces salubres sibi futuras. Visit illum Philippus, manibusque ejus capiti impositis in has prorupit voces; Peccata fuge, sanctissimam Dei Matrem magno pietatis affectu venerare: nihil est quo timeas, etenim non hic ad mortem te morbus dabit, sed brevi convalesces. Quæ dum diceret, æger confestim habere melius cæpit, dolore capitis ex toto eximitur, quietem capit, brevique post e lectulo incolumis exilit.

Prophetico
spiritu præ-
vertit juve-
nem,
r

113 Eodem anno Hieronymo, Beier cognomen- to, e Prædicatorum familia, tum adolescentulo, eam improvise mentem Deus submiserat, ut de sancti Dominici amplectendo instituto avidissime cogitare cœperit: id porro desiderium eo hominem brevi adduxit, ut illa ipsa die ad ecclesiam S. Mariæ supra Minervam se contulerit, ea mente, ut quod secum ipse agitarat, Novitiorum Præfecto (is erat Fr. Petrus Martyr) aperiret. Hic ille, quamdudum, ex eo quærit, isthuc aggredi in animo habuerit: Ille ipsa die, inquit Hieronymus, occulto quodam instinctu ad id acriter impelli me sensi. Tum Fr. Petrus, qui editu jam signo paratus erat, Novitiis eum sequentibus ad funus; Philippumne cognoscat, rogat; ex eo enim, quid sibi hac in re faciendam, facili prorsus negotio discere posse, affirmat: eum itaque ad illum nomine mittit: quem ut Philippus vidit, parum ut maneat, quod paucis eum vellet, rogat. Nec multo deinde post, priusquam adoles- cens, verbum ullum faceret, Novi ego, dicere ille cœpit, quid velis: missus es a Fr. Petro, ut mihi priusquam aperias, hac ipsa die venisse tibi in meu-

petendi con-
silia causa
ad se missum;

tem, ut relicto mox seculo institutum S. Dominici amplectaris; et ego deinde tibi, si id ex Deo cogita- tum sit, an non, indicem. Fac quod in animo habes, Deoque gratias age, qui ad se hac te evocat via. Hæc ubi ille audit, ingenti stupore perculsus atto- nitoque similis, Vera enuntias Pater, dicebat: nec aliud unquam verbum proferre potuit. Reversusque deinde ad Fr. Petrum, qui tum a funere domum re- dierat, ei, quid sibi Philippus renuntiaverat, indicat; contigisseque sibi ut olim Samaritanæ, quippe qui hominem, qui cordis sui secreta consilia nosset, repererat. Amplectitur illico juvenem hisce auditis Novitiorum Præfectus, eumque sacro Religionis habitu brevi donandum fore pollicetur, et simul ad- jungit; ideo illum ad Philippum misisse, quod no- verat quæ esset ejus vitæ sanctitas, quæve spiritua- lium rerum notitia. Incidit ea res in xv kalendas Novembris. Induit Frater Hieronymus vestem Religiosorum die S. Martino Episcopo sacra, anno eodem: vivit adhuc, Concionatorisque officio fun- gitur.

114 Eo ipso anno erant Mediolani ex Philippi alumnis Sacerdotes quatuor, nempe Alexander Fi- delis, Nicolaus Gilius, Pompeius Paterius, et Petrus Perrachionus: hi cum proximorum salutis procuran- dæ operam darent, vix in vinea Domini laborare cœperant, cum derepente s Philippi litteris Romam evocantur; Philippus enim, ubi Patres Mediolanum pervenerant, Francisco Mariæ Taurusio mandat, ut litteras quamprimum ad eos scribat, quibus illi lectis Romam confestim sine cunctatione remigrent. Sed cum id jussum durum Taurusio videretur, quod gravem multis offensionem tam repentinum eorum Sacerdotum discessum allaturum esse putaret; hæc iterum ab eo audit: Ut tuum est mandatis meis parere, ita illorum omnibus mihi in rebus sine cun- ctatione obsequi; sic itaque mihi dicto audientes sint, ut simul atque velim accurrant. Mira dicturus sum. Vix litteræ in eorum manus venerunt cum pestilentia atrox, cujus ante id tempus nulla prorsus indicia erant, repentino coorta, velut cælum involvens nebula, totam eam urbem occupavit, magnasque strages incolarum edidit: illi vero, Philippi lit- teris eo periculo exempti, Romam læti redie- runt.

eodem suos
subducit
pesti,
E

s

Mediolano
imminent.

ANNOTATA.

- a Id a Card. Taurusio acceptum.
b Lege Gofridum, lib. 4 de Vita S. Bernardi cap. 1.
c Hom rem jurati testes duo, qui ab ea frequenter acceperant, digni quibus credatur, enuntiant.
d Id auditum ab eadem ipsa Lucretia dum viveret.
e Eam rem jurando narravit Card. Baronius.
f Testatur id juramento, qui adfuit, P. Julianus Fuscherius Sacerdos, qui solus ex ea multitudine super- stes est.
g Is ipse Mutius eam rem juratus narravit.
h Ejus rei juratos testes habemus quamplurimos.
i Totam rem ille ipse Sacerdos, qui expertus est, sacramento firmavit: eundem a Card. Taurusio acce- pinus.
k Id idem Card. testimonio confirmavit.
l Eam rem, præter Constantiam, duo alii oculati tes- tes jurejurando exposuere.
m Id jurata firmavit princeps femina, Beatrix Caje- tana.
n Hujus rei tres habemus juratos testes, in iis duo oculati sunt.
o Consimilia in constructione ecclesiarum vel cœno- biorum sancti viri leguntur. Vide Vitas SS. Pachomii, Deodati Episcopi, et Malachii Episcopi.

F

p

A p *Eam rem a Patre Germanico accepimus, ejusque jurotos testes quatuor habemus.*

q *Id is ipse sacramento testatur.*

r *Eam rem Fr. Hieronymus iurejurando testatus est.*

s *Hujus rei juratus testis est, ut ceteros prætermittam, Car. Taurusius.*

CAPUT X.

Annus Christi 1577 et quinque consequentes.

Anno hujus seculi septuagesimo septimo ineunte, Philippus in morbum incidit, nulla, aut exigua spe curationis. Nocte quadam a, cum quieti corpus tradere nulla ratione posset, datis per Urbem ad Matutinas laudes recitandas signis, rogavit enixius Eucharistiam sibi dari. Id autem ubi Francisco Mariæ Taurusio nuntiatum esset, ei præbere negavit: verebatur enim ne sacra sumpta Eucharistia, lacrymarum orationisque vis eum spe somni capiundi privaret, certissimo cum valetudinis periculo. Interea Philippus, id quod erat subdoloratus, Franciscum Mariam accersit; eique se, ob corporis Christi percipiendi desiderium, somnum capere non posse aperit; illud subjiciens, si voti compos efficiatur, cum sanctissimo Sacramento se quietem capturum; ut factum est. Eo namque hausto, confestim, uti prædixerat, quievit somnusque accessit. Hinc itaque usuenit, ut quotiescumque morbo urgeretur, celesti Pane, qui solus explet hominum desideria, singulis quibusque diebus pasceretur: quo sumpto, placidissimus mox somnus eum amplectebatur. Desiderio denique hujus Sacramenti illud fiebat, quod ei ex longinquitate gravissimi morbi nondum plane recreato, vires suppetere ad Sacrum in templo faciendum, quod admirationem adstantibus excitabat.

116 In nova ecclesia celebrari cœptum est eodem anno, in Nonas Februarii. Sacrum solenne primus fecit Alexander Medices, Florentiæ Archiepiscopus, idque illustriore quam unquam antea ceremonia ac pompa, jucundioreque cantorum symphonia factum est. Verum Gregorius, quo res majore populi frequentia fieret, amplissimam Indulgentiam iis omnibus concessit, quo sacra Confessione expiati et suavissimo Christi corpore pasti Missæ sacrificio interessent, aut ecclesiam eo die visitarent. Cernere erat templum, aulaeis undique stratum, magna virorum mulierumque frequentia celebrari; lætitia cantibusque plena omnia. A praudio eodem concentu, eodem operante Antistite, Vesperæ inchoantur. Templum cum mane, tum vesperi, ac deinceps frequentem habuit turbam; neque defuerunt ex exteris, qui per occasionem tam amplæ Indulgentiæ adipiscendæ, ad salutarem Eucharistiæ mensam, peracta prius peccatorum Confessione, accesserint. Neque vero postea alacritas populi studiumque deferbuit, neque pius animorum calor refriguit, sed magis indies invaluit, hodieque mirifice accrescit. Eo ipso anno, mense Aprili, sermones de rebus piis a Patribus apud Vallicellam haberi cœpti sunt, Florentinorum Oratorio relicto. Interim cum novæ Congregationis fama, suavisque odor instituti operis manaret quotidie latius; multi, Deo inserviendi cupidine incensi, ad Patres nostros eo consilio venire cœperunt, ut in eorum ædibus ad pietatem instituerentur. Accedebant quidem multi, sed non omnes admittebantur. In his, qui post erectam Congregationem eodem anno septuagesimo septimo sociorum numero adscribi sunt cœpti, fuere Petrus Perrachionus Sacerdos: alter, hujus Historiæ auctor, qui Patribus aggregatus id summo Dei beneficio assecu-

tus est, ut beati Patris nostri administer assiduusque comes esset: tertius, Augustinus Mannus a Cantiano, Juris Civilis ac Pontificii bene peritus. Primus Congregationi se addixit x Kalendas Aprilis, alter Kalendis Julii, postremus mense Octobri.

117 Hoc ipso anno mulier, Ersilia Bucca, in morbum adeo perniciosum incidit, ut medici jam de ejus salute penitus desperarent. b Tenebatur lectulo sensibus prope omnibus destituta, mors imminens timebatur: cunque res ita sese haberet, rogat Joannes Franciscus Ersiliæ maritus Philippum, eo enim ad Confessiones utebatur, ægram visat. Cujus adventu tantam cepit femina lætitiā, quantam nunquam antea se percepisse memineral; cum labat vero gaudium, quod Philippum hilari sibi vultu dicentem audiebat; Bene animo sis, futurum brevi est, ut ex hoc morbo evadas. Et hæc cum ille diceret, ægræ eo momento melius fuit; atque vi morbi fugiente, quarto post die, domesticis admirantibus, e lecto surrexit incolumis. Decreverant Patres in exitu hujus anni septuagesimi septimi mittere Mediolanum, c ob negotia Congregationis urgentissima, Pompeium Paterium. Is cum ire nollet, quod se ad ejusmodi obeunda munera haudquaquam idoneum judicaret; ad ultimum, Philippo profectionem urgente, invitus obedientiæ jugo cervicem inflexit. Roma cum discederet; Securus i, Pompei, dixit illi Philippus; spem tuam in divina ope reponere: Superiorum jussa consiliaque ne examines; omnia, mihi crede, tibi ex sententia evenient. Prænuntiationem brevi res ipsa comprobavit. Mediolanum ubi venit, rem agere aggressus, maxima etsi difficultates, adversariosque magni nominis multos, minasque potentum perpessus, ut a cœpto desisteret; unius tamen Philippi, cujus verba in memoria habebat, precibus adjutus (in his enim totam Pompeius spem collocarat) omnia, quæ se illi objiciebant, quæcumque ea essent, facili negotio, non sine magna animi sui admiratione superabat; reque ad exitum quem optabat perducta, Romam lætus revertit.

118 Anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo octavo ineunte, sensit Philippi auxilium d quidam ejus virtutis alumnus, cum magno in metu esset propter peccati periculum, quod sibi imminere putabat. Dederat huic Philippus, quod candidissimos hominis mores pernoverat, pulchrum aspectu adolescentem in custodia; e utrumque idem cubiculum, lectis licet separatis cubarent, capiebat; formidolosus enim adolescens solus esse non audebat. Is interim alumnus, quamquam beati Patris imperio parebat, tamen cum eum dæmonis insidiæ non laterent, magno in timore assidue erat. Ergo cum his angustii premeretur, f statim (res mira auditu) obtulit sese videndum nocte intempesta, qui longe ab eo loco aberat corpore, sanctus Pater: ex cujus visu adventuque alumnus mirabiliter recreatus est: verum Philippus, ut majore illum gaudio replet, lectulo in quo is jacebat, insedit, quomodoque habeat, rogat. Cui alumnus; Male inquit, mihi est Pater: multis undique cingor periculis. Tum Philippus, manibus ejus pectori admotis, eoque una cum umbilico signo Crucis consignato, bonum habere animum jubet, quod omnes jam illæ libidinum faces, illique animi ejus timores rescederint Quibus dictis ex oculis abiit. Remansit alumnus, abeunte Philippo, ingenti lætitiā perfusus, magnoque lumine illustratus. Haud vanum fuisse visum, rebus postea studioque præcipuo illius virtutis (castitatem dico) ostendit: cujus rei etiam illud esse argumento poterit, quod ex eo tempore tutissime cum adolescente, tamquam cum fratre filioque, erat.

119 Consimile auxilium sub idem tempus sensit quidam

D
AUC. ANT.
GALLONIO

Philippus
sanat mori-
bundum,
b

c
futura præ-
dicit.
E

A. Et 63.

d
Discipulo
tentato ap-
paret absens,

e

f
eumque car-
nis stimulo
liberat:

A. Et. 62.
a

Ergo Phi-
lippo Eucha-
ristia somnum
concliat.
B

Translato in
Vallicellam
Oratorio

plures ag-
gregantur.

AUC. ANT.
GALLONIO
idem olteri
præstat,

et auget
numerus
sociorum

A quidam adolescens, cujus animum cum impuræ quædam cogitationes subiissent, et ita penitus in ejus animo hæerent infixæ, ut nulla ratione divelli ab eo possent; eoque adductus esset, ut parum abesset, quin turpissime laberetur; cum, in quo plurimum præsidii fore arbitrabatur, beati Patris fidem implorasset; ab omnibus earum curarum stimulis, ubi eum ille suo pectori admovit, liber evasit: neque id solum assecutus est, sed usque eo divini amoris igne inflammari se sensit, ut si qua ei pars vacua temporis esset, totam precationibus tribueret. Eo ipso anno nostra ecclesia ab jurisdictione Basilicæ S. Laurentii in Damaso, ejusque Titularis et Collegii Canonicorum (Capitulum ipsi appellant) eximitur: quod item apparet diplomate, eodem anno dato kalendis Septembris. Accesserunt præterea hoc ipso anno ad Congregationem Flaminii Riccius Firmannus, utriusque Juris peritus; Juvenalis Ancina Fossanensis, Latinis litteris eruditus: is medici arte rejecta, totum se ad Theologiæ studia contulerat. Juvenalem secutus est Joannes Matthæus ejus frater, Juris studiosus. Aggregarunt se itidem Patribus Bernardinus Corona Romanus, Joannes Paulus Curriatus, et Ludovicus Parisius Florentinus. Ceterum intra paucos annos adeo crevit Sociorum numerus, ut homines ad centum triginta, quamquam non omnes confluentes admittebantur, Congregationi sese dediderint; at singulorum nomina ad unum recensere mihi in animo non est.

g
At. 64 et 65.

h
Mortis proximam in
vitis servat:

120 Anno hujus seculi octogesimo Aprili ineunte, femina primaria Constantia Crescentia, octavum jam mensem prægnans, iterum mortiferam in febrim incidit, a qua miserrime conficiebatur h: accesserant pustulæ seu ecthemata et exanthemata nigra; cumque vi morbi non longe abesset ab exitu, sacro Viatico media nocte munitur. Quo peracto, cum Sacerdos paulo post eam, ut extremo Oleo jungeret, accessisset; meditari ægra secum ipsa cœpit, quoniam pacto propinquam mortem evaderet. Cogitanti venit illico in mentem, hoc unum his tot periculis sibi remedium fore, ut Philippus pro ejus salute divinam precetur clementiam. Interim albescente die adest beatus Pater, vocatus a nemine: feminam melius habentem, explanate clareque proloquentem reperit. Illa ut Philippum vidit, Noctem habui, dicere cœpit, plenam timoribus et miseriis, parumque abfuit quin morerer; magno tu mihi desiderio fuisti, a quo sperabam auxilium, quod ne defuit quidem; namque ubi divinam opem, te in animo habens, implorare cœpi, mox tuarum vi precum melius mihi fuit. Tum ille, Quam tu noctem habuisti plenam timoribus, ea ipsa ego tecum perpetuo fui: bonum ergo animum habeas; quandoquidem non modo non morieris, sed brevi plane convalesces. Nec mora: eo ipso momento levius habuit, paucisque interpositis diebus pristinum animi corporisque vigorem, præter spem, cunctis qui ejus morbi conscii erant attoutis; recuperavit.

unus e suis
defectionem
prædicit.

121 Juvenis quidam non ignobilis, ad prælia Domini apud nostros prælianda evocari se sentiens, institutum nostræ Congregationis amplecti statuit: Congregationi adscriptus ita omnibus in rebus gerere se cœpit, ut omnes de eo optima sperarent. Is beati Patris percupidus erga propinquos affectionem vicisse videbatur, ut ne minimum quidem de illis cogitare crederes: sed, ut contingere quandoque solet, morbo correptus, pietatis studio intentus, vique morbi perterritus, in animum indaxit, cœli mutandi gratia, quo facilius in statum valetudinis pristinum restitueretur, patrium solum repetere. Comitum itineris unum e Congregatione elegit adversa jam pridem valetudine, eo vel maxime consilio, ut ille dicebat, quo cœli mutatione curaretur. Adolescens

consilium beatus Pater, quod sinistrum ejus D eventum animo præ sagiret, non approbat; licentiam ergo ille, quam flagitabat, ab invito et repugnante, non magis impetravit quam extorsit. Die, qui profectionem anteibat, unum esuis advocans: i Memoria tene, inquit: recedent duo, redibit unus: Juvenis, suorum amore captus, ad ædes nostras non remigrabit. Quibus Sacerdos auditis obstupuit: nec in irritum Philippi verba ceciderunt: res enim ita prorsus evenit, ut prædixerat. Incidit id in annum hujus seculi octogesimum.

i

122 Insequenti anno octogesimo primo, vir nobilis Carolus Mazzens, Philippi discipulus, confecta ætate, ex gravi morbo proxime ad mortem accesserat: k ea vero nocte, quæ ipsum Christo conjunxit, cum conscientiam suam diligenter exenteret, seque ad pie moriendum præpararet, cœpit a diabolo, beato Patre longe posito, acerrime impugnari. Obiciebat ei dæmon multa, cui nihil aliud Christi miles respondebat, nisi, Philippum appello, appello Philippum. Quibus verbis ita communem hostem delusit, ut eum a se expulerit, quietoque animo paulo post illa ipsa nocte spiritum Deo reddiderit. xviii Kalendas Majas. Eodem anno, mense Octobri, Michael Mercatum, virum sane eruditissimum, vi gravissimi morbi supremis appropinquantem, in pristinam restituit valetudinem l; Petroque, medicæ artis peritissimo, ægri parenti, qui de filii salute penitus desperarat; Non est, dixit, quod timeas: æger enim nequaquam morietur, sed recuperata valetudine vitam ad aliquot annos ducet. Nec vana fuit prædictio: vix dum hæc effatus erat, cum Michael habere melius cœpit: brevique receptis viribus, tamquam a morte revocatus, prorsum convaleuit, vitamque plus duodecim annos tenuit: obiit anno hujus seculi nonagesimo tertio, tertio Kalendas Julias.

A. Æl. 66.
Pellitur ejus
nomine dæmon, h

E
et moribundus
sanatur. l

123 Interea cum, novis hominibus in Congregationem admissis, vix domus omnes caperet; Petri Donati Cæsii Cardinalis Amplissimi beneficentia factum est, ut domus domibus adjungerentur: is enim, ad ædes contiguas coemendas atque absidis aræ maximæ a fundamentis extructionem, viginti aureorum millia dono dedit. Cujus deinde frater Angelus, Tudertum Episcopus, majorum imitatione et sua etiam sponte Patrum nostrorum studiosissimus, anteriorem templi faciem, Tiburtino lapide atque egregio opere fabrefactam suis sumptibus erigit, cum jam antea per amplum et elegans extruxisset sacellum in abside aræ maximæ, ad cujus ornatum aureos circiter quinque millia et eo plures contulit. Alterum vero absidis sacellum, quod reliquum erat, Alexander Glorierius, Cameræ Apostolicæ Clericus, suis impensis, pretiosis marmoribus sacraque snpelledili ornavit. Demum post Philippi obitum Federicus Cardinalis Borromæus, nostri instituti amicissimus, quatuor aureorum millia, in altaris maximi ædificationem insumenda, attribuit.

Æl. 67 et 68.
Novæ ædes
coemuntur;

124 Addam huc breviter, quod Patribus in emptione domorum, de quibus paulo ante diximus, m accidit. Anno Domini millesimo quingentesimo octogesimo primo, cum de cœnobio monialium S. Elizabethæ, nostris ædibus contiguo (his enim Monialibus alio, Jacobi Sabelli Cardinalis, tum in urbe Vicarii jussu, migrandum erat) coemendo cogitarent, utpote qui domus angustia premerentur, qua non nisi ejus cœnobii emptione laxabantur; hanc Patrum deliberationem ubi Philippus audivit, non modo eorum cupidini non annuit, quin restitit potius. Dissolvatur primum, dicebat, æs alienum, quod ad necessariam ecclesiæ ædificationem contractum fuit; quandoquidem non licet ære alieno pressis novam quinque millium circiter aureorum (tanti aestimabatur

m

et alia quas
emi Sanctus
vetuerat,

A æstinabatur cœnobium) conflare. Magnam enim Philippus spem habebat fore, ut cœnobium brevi, Deo bene juvante, aliorum impensis in manus suas deveniret. Sed cum Patres nihilominus, humana prudentia ducti, rem ad exitum perducere conarentur, jamque partes unum in locum convenissent : aderat Judex (is erat Marius Martius) aderat scriba, qui nomina testium in tabulas retulerat, jamque ad stipulationem ventum erat : cum Judice derepente syngraphis debitarum pecuniarum non contento (pecuniam enim, non in nominibus, sed in numero petebat, quod in similibus emptionibus non servatur) re infecta discedunt omnes. Id cum ad beatum Patrem delatum esset, actis primum Deo gratias ; hi, dixit (de nostris Patribus loquebatur) numquam suo ære cœnobium, ut putant, mercabuntur. Quod et factum est : namque quinque vix abierant menses, cum Petrus Donatus Cæsio Cardinalis, qua erat animi munificentia, illud sua pecunia eodem anno, pridie Idus Julias emit ; emptumque Patribus insequenti anno octogesimo secundo, xviii Kalendas Februarias, sponte dono dedit. Nec id cœnobium modo, sed domum itidem (Arditiorem appellabant) cœnobio proximam, non parvo quidem, eodem anno octogesimo secundo, Idibus Augusti coemptam pretio, Patribus anno tertio et octogesimo, pridie Kalendas Martias attribuit. Has porro aedes in præsens nostri incolunt : præter quas duas item alias, ad absidis aræ maximæ ædificationem, mercatus est nobis idem Petrus Donatus Cæsio Cardinalis, dans pro ambulus tria millia aureorum. Nec his finis ejus in Patres munificentia ; namque ad absidis extructionem octo aureorum millia testamento reliquit : quæ pecuniæ summa etsi tanta non fuit, quanta opus erat, magna tamen ejus fabricæ pars ea extracta est.

125 Anno Christi millesimo quingentesimo octogesimo tertio, Paulus Maximus, ætatis annorum quatuordecim, trimestri circiter tæbe diutinoque languore consumptus obierat n. Accidit autem ut eo animam agente accerseretur Philippus, qui in Sacro faciendo impeditus venire non potuit ; sed absoluto Sacrificio ad moribundum pergens, Paulum per semihoræ spatium diem obisse reperit ; ejus jam oculos Fabricius pater, ut hominibus vita functis fieri solet, clauserat ; et Sacerdos Camillus ejus animam, Christianis mysteriis munitam, solennibus jam precibus Dei Sanctorumque tutelæ commendaverat, nec inde prius abierat, quam moribundum animam halantem vidisset. Neque hæc solum facta sunt : sed et aqua calida ad corpus de more lavandum, et vestes ad illud ipsum vestiendum, quo cadaver ad ecclesiam deferretur, paratæ erant ; jamque una ex ancillis Franciscæ, quæ adhuc vivit, caligas in manibus habebat, quibus nuda membra tegeret. Interim rebus ita se habentibus, venit Philippus ; cui Fabricius : Eia, inquit, Pater, obiit Paulus : jam non est quod agas. Tum ille, Quid causæ fuit, ut me opportuniore tempore accersiri non feceris ? Quibus dictis, recta ad locum, ubi mortuus jacebat, contendit. Ibi ex domesticis ancillis Franciscam comperit, quæ vestes, quibus pueri corpus indueret, tenebat in manibus, parata ad vestiendum. Accedit propius, et lustrali aqua petita, ea mortui os ac faciem aspergit ; tum manibus eidem impositis orat : orando mortuum attrectat : inter attrectandum orandumque, ut inclamavit mortuum bis nominatim, Paulus ad vitam miro prorsus modo ejus precibus evocatur : apertis oculis, Philippo, omnibus qui aderant stupore oppressis, clara voce respondit ; quocum per quadrantem horæ aut plus eo multum sermonem habuit, quem astantes non audiebant. Post id tempus rogatus a Philippo ; Vultne

mori, an in vita diutius esse ? Mori se velle respondit, quod putaret, certum sibi esse in cœlo ac definitum locum, ubi perpetuo Dei Optimi Maximi pulchritudine fruere. Ergo mortis cupidus, ut in terram abiret viventium, in beati Patris conspectu complexuque, iterum efflavit animam, anno, quem diximus, octogesimo tertio, xvi Kal. Aprilis o.

126 Quamquam Philippus omnium, quæ a suis alumnis apud Vallicellam gerebantur, auctor esset et dux ; non tamen ita subito habitatioem templi S. Hieronymi ut desereret, induci potuit : id enim multis post annis, Petri Donati Cæsii Cardinalis opera, impetratum est. Is siquidem cum Congregationem nostram singulari amoris affectu prosequeretur, omni ope contendit, ut Philippum ad suos adjungeret : quare Gregorium Pontificem ultro adiens, obtinet ab eo, verbis suis Philippo præcipiat, ut in Vallicellam commigret quamprimum. Cujus ille jussui non restitit ; eo enim Pontificis imperio divinam voluntatem satis exploratam habuit. Hoc certe scio, id fuisse Philippi consilium (ne cruces sibi a Deo paratas fugeret) ut ab ædibus S. Hieronymi numquam recederet, animo habitandi apud Vallicellam cum suis, nisi Superiorum jussu ad eam rem impelleretur. Ergo profectus est ab ædibus S. Hieronymi in Vallicellam, anno post Christum natum millesimo quingentesimo octogesimo tertio, x Kal. Decembris : atque tum primum Congregationis corpus, arctiore vinculo colligatum, totum integrum capite cum membris conjuncto conspici cœpit. Protinus Philippus non obscuriora dedit usitatæ indicia sanctitatis : nam etsi eadem nobiscum domo erat, solitudinem tamen pristinam hæc quaquam deseruit. Solus cibum capiebat, mensæ administrum admittebat nullum ; Sacrum accersitus faciebat ; atque ut ceteros suo ad obedientiam exemplo provocaret, vix ad Sacrificium vocabatur, cum relictis mox omnibus se expeditum, ubi opus erat, illico sistebat. Sacris cum indueretur vestibus, non modo non selectiores vestes, quarum multæ Patribus erant, sed obsoletiores postulabat. Et hæc sane haud levia sunt, si hominis supremam inter suos potestatem, et licentiam suo modo, ut ita dicam, vivendi consideremus. Omnium confluentium Confessiones audiebat : Eucharistiæ Sacramentum, completo Sacrificio, accedentibus ministrabat. Accedebat ad hæc summus sui ipsius despicientiæ amor, summa in omnes caritas, in regendis filiis cura et vigilantia plusquam paterna, suæque præsentia mirum in modum omnium oculos et animos oblectabat : erat enim vir, ut alibi de eo dixisse me memini, sine fuco, morum elegantia ac suavitate præditus si quis alius, consiliis vero ac sententiarum gravitate omnibus admirandus.

127 Sub idem, opinor, tempus, Sacerdos quidam, cui Mutio p nomen erat, quæque extra Urbem domicilium habebat, cum vel in periculo aliquo esset, vel tentatione aliqua premeretur, ubi Philippo se commendabat, extemplo omni ea molestia se levare sentiebat. Quodam die cum prope junisset, ut in Tiberim (Romæ enim tum erat) certissimo cum vitæ periculo laberetur, ad solam B. Philippi invocationem incolumis inde confestim evasit. Mulier quædam, cujus nomen q de industria reticetur, adeo iratum animum in quemdam cognatum sibi proximum gerebat, ut nulla ratio jam esset, quæ ejus ad pacem animum induceret. Cumque diutius in iracundia permaneret, ut ne viri quidem aspectum æquo animo ferret ; nocte quadam lectulo cum jaceret, alapa percuti se sensit : tum vocem beati Patris (eo enim illa ad Confessiones utebatur) audire sibi visa est : Et tu quoque proterve

D
AUG. ANT.
GALLONIO

0
Agente Card
Cæsio,

migrat ad
Vallicellam,
E

ibique fere
solitarius
vivit,

optima de
sc exempla
dans :
F

p
periclitanti
invocatus
succurrit :

q
iræ pertina-
ciam absens
castigat.

dissoluto mi-
rabiliter
contractu,

donantur a
Cardinali
Cæsio.

A Æt 68.
Juveni jam
mortuo
Sanctus su-
pervenit,
n

eum in vi-
tam revocat,

et volentem
iterum mori
sinif.

AUC. ANT.
GALLONIO

A proterve es iracunda? haud decet ita : omite jam tuam istam iracundiam, et uti æquum est, rejecto odio, viro te illi quam mox reconcilia. His rebus turbata mulier, simul stupore attonita, quod nosset longe tum ab ea beatum Patrem corpore abesse, timore tremoreque correpta, lacrymis perfusa, cum cognato quamprimum in gratiam redit : albescente die Philippum adiens, omnem illi rem mirabunda narrat, ut facta erat.

ANNOTATA.

- a Id sacramento testatur Card. Taurusius.
 b Hoc a Joanne Francisco oculato teste acceptionem idemque ipsa Ersilia jurata affirmavit.
 c Eam rem jurejurando affirmavit idem Pompeius Poterius.
 d Totam rem testatus est ille ipse Sacerdos, cui contigit.
 e Id mihi alia via notissimum.
 f Consimilem rem narret probatissimus auctor Leontius in vita S. Symonis Sali cap. 22, aliam haud absimilem Moschus, scriptor itidem egregius, in Proto Spirit. cap. 3.
 B g Christi anno 1579 nihil mihi novi, quod sciam, occurrit scribendum.
 h Hujus rei, præter ipsam Constantiam, tres juratos testes habemus.
 i Id non mihi solum, sed omnibus e Congregatione manifestum : et id ipsum juratus narravit, cui Philippus rem aperuit.
 k Ejus rei duos juratos testes habemus.
 l Eam Horatius Ausaldus, qui adfuit, sacramento expressit.
 m Id a Card. Taurusio acceptum : id ipsum P. Pompeius jurejurando testatus est.
 n Totam rem jurejurando firmarunt Fabricius Maximus nobilis Romanus, Violantes conjux, et Francisca Antonii a Castro-Civitella : ex iis qui adfuere hi superstites sunt.
 o Consimilia miracula, a viris sanctis patrari solita, gravissimi Auctores memoria prodiderunt. Lege Evagrium et Palladium in Vita Patrum in Mutio, Joannem Moschum in Proto spirituali cap. 77, 78, 93, et præsertim cap. 11 cui est initium, Abbas Petrus; Auctorem Vitz S. Ebrulfi cap. 4 denique Eusebium in Vita S. Severini Noricorum Apostoli ad S. Paschasium Diaconum cap. 36, quam nos in MSS. codicibus integram habemus : quæ enim apud Surium habetur vitiosa est : additque is Auctor id fuisse miraculum, ut omnes, præter eos qui præsentibus fuere, Severino vivente latuerit.
 C p Eam rem is ipse Sacerdos Mutius Achilleus sacramento firmavit.
 q Id ea ipsa cui contigit jurata narravit, idemque domesticorum aliquot sacramento testantur.

CAPUT XI.

Annus 1584 et alii post hunc quatuor.

A. Et. 69

a
Philippus
ulcus incurabile,

Christi anno millesimo quingentesimo octogesimo quarto mense vel Junio vel Julio viro cuidam e prima nobilitate (nomen consulto supprimitur) in obsceis partibus ulcera quædam exorta erant sane perimolesta, usque adeo ut ignem sacrum sibi perpeti videretur, unde et pars nonnulla glandis nigrescere jam cœperat a. Is accersito medico læsum membrum ostendit : qui magnitudine mali victus, ægrum hominem perterrefecit; perterritusque ut erat, ad Philippum advolat. Qui mox, priusquam ille verbum ullum faceret, affectum membrum sibi ostendat, jubet. Hæc ita dixit, ut appareret ei rem

omnem divinitus indicatam. Jussa exequi juvenem D pudet, remoratur imperium : sed cum Philippo urgenti resistere non posset, mandatum exequitur. Mira dicturus sum : a vitioso mox membro Philippus morbum attactu depellit omnem. Ad hæc parumper hæsit juvenis stupore attonitus, evidentia deinde miraculi motus, ad Philippum conversus; Licebit mihi jam, inquit, per omnes Urbis vias, tuas enarrare laudes, teque salutis meæ auctorem nominare. At Philippus, ut erat homo propriæ laudis inimicus, silentium indicit, remque ipsam summa ope taceri jubet. Voti compos efficitur : juvenis enim Philippo vivente miraculum silentio textit; sed eo mortuo, ne ingrati animi vitium incurreret, multis e Congregatione Patribus [aliisque primariis viris rem omnem, ut gesta erat, juratus ingenti profusione lacrymarum enuntiavit. Vivit is hodie, Sacramenta religiose pieque frequentans.

129 Eodem, opinor, anno, cum esset Philippus in ecclesia, dedit sese ei in conspectum diabolus b puerili forma, ut eum irrideret. At ille subodoratus confestim qui esset, qui aliena specie ad se illudendum venerat, eam advocat, contemnit, demumque ab ecclesia ejicit. Illud hoc loco adjiciam, quod nocte c intempesta eo orante audiebantur quandoque super cubiculo, in quo nullo sibi adjuncto comite morabatur, fragores magni strepitusque, quos dæmonis opera excitatos esse nemo est qui non videat. Sed et eidem, noctu precationibus intento, diabolus terrorem incutere tentasse superius attigi.

130 Anno hujus seculi octogesimo quinto d, Joannes Franciscus Anerius, cum ætatis quartum et decimum annum ageret, ex febri mortifera laborare cœperat e; eaque mali vis fuit, ut a medicis destitutus animam traheret; apparebantque in eo signa, quæ facerent propinquæ mortis indubitatum fidem. Jam septemdecim dies prope exanimatus jacuerat, membra ejus perinde atque mortuorum cadavera obriguisset tactu sentiebantur, sensus amiseret omnes, nihil omnino gustabat, motus in eo percipiebatur nullus, a mortuo parum aut nihil differre dignoscebatur, ut omnium jam opinione mortuus crederetur : nec defuere qui obstupescerent, cum viderent moribundum adolescentem, per plurimum dierum spatium, spiritum nullo propemodum sustentatum cibo retinere. Id ubi Philippus persensit, recta ad ægrotum tendit; manibusque ejus fronti impositis, adstantes monet, ut pro illo semel orationem Dominicam Angelicamque salutationem recitent; tum procumbens in genua, manu fronti admota, adolescentis matrem alloqui cœpit : Tute ipsa filium tuum fame necas. Afferte mihi, clamat ad adstantes conversus, vinum Creticum; allatumque repente morientis ori admovit, maximo ejusdem beneficio. Qui eo momento quasi reviviscens, non modo exugere quod porrigebatur, sed etiam melius habere cœpit; paucisque post elapsis diebus, sanus vegetusque e lectulo surgens, beato Patri gratias quantas maximas potuit pro beneficio egit.

131 Philippus, non apud eos modo, qui vel in periculis erant vel morbis afflictabantur, in magna erat veneratione; sed apud Principes viros, ipsosque etiam Summos Pontifices. Illum siquidem Gregorius XIII, summæ prudentiæ atque integritatis Princeps, impense amavit, ac libentissime audire solitus erat: quin rebus in multis consilium ejus et operam frequenter adhibuit, eoque audito multa faciebat. Eodem propemodum amoris atque observantiæ affectu eundem prosecuti sunt et alii Summi Pontifices, de quibus suo loco dicturi sumus. Reverebantur præterea Philippum tamquam Dei amicum, eodem Gregorio XIII Pontifice, Amplissimi S.R.E. Cardinales, Carolus Card. Borromæus Archiepiscopus

novit et sanat,

b
dæmonis ter-
riculamenta
contemnit,
E

c

d
A. Et. 70e
agonizantem
diebus 17in vivis servat
FHonouratur a
Gregorio 13et Cardina-
libus ejus:

A pus Mediolanensis, Guido Card. Ferrerius, Guillielmus Card. Sirletus Bibliothecæ Apostolicæ Præfectus, Gabriel Card. Palæotus primus Bononiæ Archiepiscopus, Fr. Michael Bonellus Card. Alexandrinus, Antonius Card. Carafa, Julius Antonius Sanctorius Card. S. Severinæ, Alexander Medices Card. Florentiæ Archiepiscopus, Nicolaus Sfondratus Card. Cremonæ Episcopus, qui postea fuit Gregorius XIV, Augustinus Valerius Card. Veronæ Episcopus, Vincentius Laurens Card. Montisrègalis Episcopus, alique permulti. Transeamus nunc ad res a Philippo gestas Sixto V Pontifice Gregori successore, qui Summus Pontifex declaratus fuit anno millesimo quingentesimo octogesimo quinto, octavo Kal. Majas. Sedit annos quinque, menses quatuor, dies tres.

duos a medicis desperatos,

f

B

132 Anno hujus seculi octogesimo quinto, Joannes Antonius Lucius Sacerdos, cum sexaginta annos aut plus eo natus esset, ab equo cui insidebat excussus afflictusque ad terram, ad ultimum ferme periculum venerat f; quandoquidem confRACTO capite, omoplataque luxata, febris accedente, salute medicis pronuntiantibus periclitabatur. Ergo cum ex eo morbo vereretur mori, accersito mox Philippo, Mortis dixit, me tædet, Pater, quandoquidem testamentum nondum, quod mihi placeat, composui obsignavique. Tunc Philippus hominem amplexatus; Bono animo esto, inquit, testamentum tu ipse arbitrato tuo conscribes. Nec verba in ventum jacta: æger enim melius confestim habuit, brevique post convaluit omnino. vitamque ad multos annos produxit: decessit anno millesimo quingentesimo nonagesimo quinto, Kal. Novembris. Eo ipso anno mense Novembri, nobilis adolescens Carolus Ursinus, cum ætatis annum duodecimum ageret, morbo laterali vehementique febris correptus est: doloribus ad sinistram latus utrimque gravibus g. Urgebat continens febris, ne vel minimum quidem remittens: morbus mortifer erat: de ægri vita medici dubitare jam cœperant. Interea temporis, cum quodam die sub vesperum ad desperationem laborare cœpisset, adest Philippus ab ægri matre evocatus: qui submotis mox omnibus foribusque clausis, ubi primum insideat dolor ægrum rogitat: tum ex eodem percunctator, veline confiteri de peccatis suis. Libenter quidem, inquit ille. Hic Philippus procumbens in genna, ejus Confessionem, manu dolenti parti admota, audit. Nec frustra hæc fuerunt: ex ejus enim tactu id Carolus assensus est, ut morbo levare se senserit. In recessu Philippus, Ne timeas, ei dixit, hoc morbo haud morieris: cras melius tibi erit. Mirum dictu! vix domo excesserat, cum adolescens omni repente dolore liberatur divinitus: eaque nocte, quamquam nocturna ante premebatur vigilia, quietem capit; ad lucem usque placidissime dormit; somnoque experrectus, omnem a se morbum penitus discessisse, sanitatemque sibi pristinam redditam esse, medicis miraculo attonitis advertit, Narravit deinde Carolus, sibi ægro visum esse sentire, Philippum ea manu, quam dolenti parti admovebat, dolorem omnem exaurientem.

non morituros prædicat,

g

et sanat manus suæ contactu.

C

A. Æt. 71,

Sanatus a gravi morbo,

summa cupiditate expeterentur. Ergo e Romano D Oratorio, ut a primaria arbore, surculi multi per diversas Italiae urbes transferri cœpti sunt, fertilique solo plantati extenderunt quacumque ramos suos. In his celeberrimum habetur Oratorium, Neapoli constructum opera Francisci Mariæ Taurusii, qui eo hujus seculi anno octogesimo sexto ab Annibale de Capua Archiepiscopo aliisque nobilibus viris accersitus fuerat. Is ubi Neapolim pervenit, hospitio ad Nosocomium insanabilem accepto, paulatim aedes ac templum sane magnificentum civibus adjuvantibus extruendum curavit, in ejus fundamenta primum lapidem jecit idem Annibal Archiepiscopus, maxima ceremonia atque frequentia. Ut autem major esset fructus animorum, Taurisium sequuntur, Patrum Romanæ domus decreto, Antonius Talpa Septempedanus, Franciscus Bizzius Eugubinus, Thomas Galletus Niciensis, et Michael Angelus Tocius laicus: post aliquanto abi tres Sacerdotio præditi, Juvenalis Ancina Fossanensis, Petrus Puteus Panormitanus, et demum Flaminius Riccius Firmanus. Ergo ii, ubi una cum Taurisio in vinea Domini divini verbi semine excolenda laborant, cœperunt multi, Taurusii præcipue (cujus E nomen jam tum celebre erat) monitis et exemplo permoti, ad nostrum institutum sese aggregare: brevique Deo bene juvante factum est, ut plures sexaginta Congregationi ad spiritualem militiam nomina dederint.

AUC. ANT. GALLONIO patitur oratoria Neapoli,

134 Quid memorem apud Septempedanos in Piceno et alibi alia hujus instituti loca, non sine maximo animorum fructu, intra paucos annos erecta? Quæ omnia unius Philippi labori, exemplo, atque auctoritati accepta referunt omnes. Verum Lectorem hic admonitum volumus, Patres nostros domicilia extra Urbem, quorum regionem apud eos resident, justis de causis præter Neapolitanum et Septempedanum, habere velle nullum; idque hoc decreto sancitum est; Ne quis prætextu amplificandæ Congregationis eam dissipet: atque ut confusio evitetur, quam multitudo parere solet, acritusque inter se, qui sunt e Congregatione amoris vinculo colliguntur, quem quotidiana consuetudo conciliat, ac mores cujuslibet ex hoc dignosci possint facilius, et notorum vultus cuncti revereantur; statuitur, ne Congregatio alibi ullum locum recipiat, neque ulterius Congregationis regendæ onus, nisi Romæ, Neapoli, ac Septempedæ. Hucusque ibi. Ceterum Patres, ne aliorum Oratoriorum extruentionem rejicere viderentur; hæc verba decreto adjecerunt: possit F nihilominus, si ipsi videbitur, mittere aliquos, qui instituunt aliis in oppidis ejusdem rationis Collegia, cum eo tamen, ut hoc peracto revertantur; neque illa sint nostris annexa, neque Clerici eorum sint e Congregatione Oratorii Romani: possit similiter in aedes suas excipere veluti hospites Sacerdotes externos, qui addiscant instituta nostra, ac post aliquod tempus eadem valeant inter suos fundare. Hactenus decretum. Sed quamquam hæc ita sint, necessitate tamen Patribus obviente, novum Anxani Oratorium anno hujus seculi nonagesimo octavo, Kal. Novembris aperire opus fuit: possidet enim Congregatio Abbatiam sancti Joannis, in Venere vulgo dictam, ei urbi proximam, cui animarum cura annexa est. Ibidem præterea institutum a Patribus Seminarium indigenarum adolescentium, eo consilio ut ad pietatem facilius atque ad omne munus officii instituuntur. Habet Abbatia oppida decem: unius ex his, quod Fossa-cæca appellatur, Patres domini sunt. Extant jam in hunc usque diem variis in locis Oratoria h extructa quamplurima, aliaque extruuntur in præsens, omnia Romani instar: quibus rebus fit, ut inducamur ad credendum, brevi tam præclaram

ac Septempede erigit;

cavet ne plurimu Romano uniantur:

nihilominus Anxanum recipit,

h

AUC. ANT.
GALLONIO
et alia alibi
fundari pro-
bat.

A præclaram B. Philippî vitæ institutionem ubique gentium propagandam fore : Congregatio enim ad omnium gentium auxilium nata, omnibus prodesse debet, sine ulla Regionum aut locorum exceptione. Oratoria jam extructa Romani instar, præter Neapolitanum, Septempedanum, et Anxanum, quatuor sunt, Lucense, Firmanum, Panormitanum, et Camertinum : quæ extruuntur in præsens sex, Fanense, Patavinum, Vicentinum, Ferrariense : quintum in oppido erigitur, cui Tononio nomen, trans Alpes diœcesis Gebennensis Ducatus Chablasi; sextum in ecclesia B. Mariæ Gratiarum diœcesis Foro-Julien-sis, in Provincia.

Polypum
sanat,

135 Eo ipso anno, Novembri mense aut Decem-bri, Eugenia Mansueta per menses octodecim na-rium morbo laboraverat, quæ illi interdum non modo intumescabant enormiter, verum gravi quo-que eam vexabant incendio. Ab eo autem morbo ubi nullis etiam assiduis medicorum curationibus ac remediis liberari se posse vidit, frustulo lintei beati viri sanguine asperso sibi adnoto, protinus ab ea ægrotatione evasit, neque in posterum ab ea ten-tari se sensit. Eodem anno aut certe insequenti,

B
cogitata novit,

quidam e prima nobilitate magno tenebatur deside-rio, Philippo nescio quod animi sui consilium, quod nemini enuntiaverat, credere : sed sive metu sive verecundia impeditus, rem in diem ex die dif-ferebat. Cumque quodam die mane apud æles no-stras esset, excipit illum Philippus; ejusque ani-mum, de quo nihil prorsus audierat, eadem silenti atque stupenti explicat aperitque k. Christi anno millesimo quingentesimo octogesimo septimo, Mar-tio mense, Joannes Franciscus Bernardus Placen-tinus, nostræ Congregationis Sacerdos in pernicia-lem morbum incidit. Ea extitit morbi vis, ut brevi, omnium cum medicorum tum domesticorum opi-nione, pro mortuo haberetur. Hunc extremo jam delibutum Oleo invisit Philippus, eique in aurem dixit, Bonum habeas animum, hoc morbo minime morieris. Nec sane in irritum ea verba ceciderunt : quippe continuo melius ægro fuit, illoque ipso die, quo medici eum morituum prædixerant, magnum augmentum salutis assecutus est, pauloque post, contra omnium spem, integram corporis recupera-vit salutem l.

k
A. Et. 72.
Moribundum
sanat.

l
Sacrilege
confitentem
plorat,
m

136 Hoc etiam anno, an Martio, an Aprili mense? adolescens quidam, satis ampla familia (nomen si- lentio premitur) crebro ad Philippum ventitabat m. Hic peragebat Confessiones apud religiosos viros magnæ apud omnes æstimationis; sed inter confi-tendum delicta aliquot, pudore impeditus, occultaba-t. Cum itaque sic vitam ageret, venit de more ad Philippum. Quem cum ille attentissime intueretur, lacrymis illico oppleri cœpit (puerum a matre cœ-sum, qui flebat, crederes) tantaque lacrymarum vis fuit, ut adolescentem in eundem fletum adduxerit. Inter gemitus et lacrymas in has voces prorupit : Quid est quod Sacerdoti, qui tibi est a Confessionibus, singula peccata non aperis? Confitere ei, con-fitere quæ commisisti delicta, ne incassum defati-geris. Quibus mox verbis adolescens in stuporem actus, quippe qui id a Patre audierat quod nulli hactenus mortalium patefecerat, toto corpore præ metu ac reverentia contremiscebat : cadebant ei la-crymæ quasi puero præ dolore : itaque constituit si-mol amplecti pœnitentiam, simul Sacerdoti quo ad Confessiones utebatur animi vulnus aperire; quod et die insequenti, facta totius vitæ Confessione, dili-gentissime præstitit. Tum redit more solito ad Phi-lippum; quem ille intuitus, etsi ejus peractæ Con-fessionis nescius, ex solo tamen aspectu animi mu-tationem novit, factum laudat, aliumque eum esse quam dudum fatetur. Quid tua isthæc, inquit, nunc

rite confes-
sum cernit
alto cultu :

nova figura oris et vultus? alius mihi videris modo, D quam antea; novum, mihi crede, vultum induisti. Quæ profecto res ut magna, insolita, atque inusitata, ita adolescentem nova admiratione affecit. Vixit is deinceps sub frequenti Sacramentorum usu, tantum-que hausit ex ea re roboris, ut se totum Deo cor-pore animoque dicaverit.

137 Interim cum Philippus apud suos esset, visum est tandem Patribus, quem parentem et aucto-rem Congregationis habebant, eundem etiam ipsius-met Congregationis perpetuum habere Præpositum Generalem, cujus partes sunt ceteris cum potestate præesse; idque miro omnium consensu, dictis sine variatione sententiis, decretum est eodem XIII ka-lendas Julias, eo prorsus invito ac renitente, suoque incluso cubiculo : fugiebat enim Philippus id onus, ut erat homo quietis ac vitæ privatiæ cupidissimus, summaque animi demissione ornatus. Erat eo tem-pore lex, ut Præpositi Generalis munus tres annos duraret, aut ad summum sex, quibus exactis nihil amplius potestatis haberet, neque confirmari posset : quam quidem legem interpretati sunt Patres, ne Philippum comprehenderet. Ergo decreverunt atque sanxerunt iterum, ut Præpositi Generalis potestas, uno excepto Philippo, triennii spatio definiretur, ea conditione, ut præscripto muneri tempore exacto Præpositi potestas ad tres alios annos, modo id Congregationis bono conducere visum esset, proro-gari posset. Verum post Philippi obitum, anno hujus seculi nonagesimo sexto, mense Majo, ea lex decreto universæ Congregationis irrita facta est; nova in posterum constituta, qua Patribus facultas daretur Præpositum Generalem, non exacto triennio solum, sed etiam iterum, tertio, ac deinceps, dum Congre-gationi id expedire noverint, confirmandi.

Eligitur
Præpositus
Generalis,

138 Illud non involvam silentio, ea fuisse Phi-lippum mente, ut cuperet, quam vitæ institutique rationem Congregatio initio ceperat, eam perpetuo retineret. Hinc factum est, ut omnibus testatum esse voluerit, id sibi in desiderio esse, ut qui Con-gregationis instituta amplecterentur, nunquam se voti aut sacramenti vinculo, neque in præsens, neque in posterum obstringerent. Quod si qui, perfectionis vitæ desiderio stimulante, Religiosorum statum am-plecti malint, seu juramento aut promissione aliqua se obstringere; iis liberum omnino esset ad quam-cumque velint Religiosorum familiam sese recipere; qui vero in Congregatione vitam agere decreverint, arreptam initio vivendi rationem immutare non præ-sumant; sic vivant tamen ut, mutuis se caritatis nexibus colligantes, bonus Christi odor omnibus ubique fiant; illud imprimis attendentes, ut partim exemplo vitæ, partim verbi Dei prædicatione Reli-giosi esse videantur. Præscripsit insuper leges, ad Congregationis vocationem et spiritum quam accom-modatissimas, quas susceperunt omnes. Tum vero, ne domesticæ pacis atque concordie bonum disper-deretur, statuit, ut si qui inobedientes inter eos essent, seu alios suo exemplo offenderent; hi, tam-quam ad nostrum institutum minus apti, si corrigi non possent, e Congregatione pellerentur. Illud præterea monebat sæpissime alumnos, ne rebus externis sed Christianis virtutibus delectarentur; in idque studii pro viribus incumberent, ut humilita-tem, obedientiam, patientiam, caritatem, castitatem, caducarum rerum contemptum, mansuetudinem, ceterasque virtutes intus forisque possiderent; ea præterea esset in omnibus eorum vitæ ratio, quæ inter seculi licentiam et asperas sacrarum familia-rum observationes auream quamdam mediocritatem contineret; ut id vitæ institutum spectantes, qui in mundi luxu vitam agunt, si Religiosorum cœnobiis ob vitæ asperitatem se mancipare non possint, ha-beant

E
et quidem
perpetuus :

vetat quem-
quam voto
obstringi :

F
Constitu-
tiones scribit :

A beant quo se recipiant quoque confugiant, ubi mores corrigere, parare virtutes, pie demum sancteque vitam instituere valeant.

Futura

2

p

et occulta
novit.

139 Constans olim fama per Urbem erat, virum quemdam, præolaro genere ortum, ecclesiasticis dignitatibus ornatum, cujus nomen consulto reticetur, Cardinalium Collegio eo ipso anno, xv kalendas Januarii adscribendum o. Id simul atque Philippus audivit; Is dixit, non in præsens modo, verum ne in posterum quidem, Cardinalatus honorem consequetur. Prædictionem comprobavit eventus: siquidem Clemente Octavo Pontifice Maximo, nullis ei novarum dignitatum accessionibus factis, obiit Romæ. Sub idem tempus, ut arbitror, Prosper p Samius Sacerdos, nostram ingressus ecclesiam, a Philippo confestim vocari se sensit, vocatusque adfuit. Tum ille, Te idcirco accersivi, inquit, ut moneam, ne. Sacerdos cum sis, mulieris contingere audeas, neve te in feminarum consuetudinem ieducas; hæc enim facere Sacerdotem minime decet, cujus partes sunt castitatem totis viribus colere. His ille auditis mirandum illico in modum obstupuit, eoque vel maxime, quod nec ille Philippum, nec illum Philip-
pus noverat.

B

ANNOTATA.

a Eam rem, is qui in se expertus est, jurejurando exposuit.

b Item hoc, qui adfuit.

c Id, qui eos audiebat fragores, jurotus enuntiavit.

d Incidit hoc in mensem Martium vel Aprilem, Gregorio XIII vivente.

e Ejus rei oculos juratosque testes, præter Joannem Franciscum, quatuor habemus, in quibus est femina princeps, Julia Ursina Rangona.

f Testantur id jurejurando viri nobiles, Petrus-Paulus et Jacobus Crescentius fratres: idque incidit in mensem Aprilem vel Majum.

g Id Carolus et ejus mater Livia Vestria publico testimonio firmanunt,

h Oratoria, quorum regimen ad nostros pertinet quatuor sunt; Romanum, Neapolitanum, Septempeda-
num, et Anxanum.

i Hujus rei juratos oculosque testes, præter Engeniam, duos habemus.

k Eam rem ipse cui contigit, publico testimonio firmanit.

C l Totam rem, apud nostros satis pervulgatam, firmanunt idem P. Jo. Franciscus, ut Alexander Alluminatus, qui ei ægratanti assidebat.

m Id ille ipse adolescens juratus narravit.

n Ejus rei juratus testis est Sacerdos, sororis primarii hujus viri filius.

p Hanc rem is ipse Prosper jurejurando testatur.

CAPUT XII.

Annus 1588 et sequentes duo.

A. Æt. 73.

a
Fatum mor-
tuum eden-
dum prædi-
cti,

Anno deinde millesimo quingentesimo octogesimo octavo, Helena nobilis mulier, Tamiriæ Ceulæ filia a, interum cum gestaret, Septembri mense instante partu, quod fortum non effunderet, accersitur Philippus. Is feminam mox manu prehensens, circa cubiculum deambulare jubet; quod dum fieret, preces ille ad Dominum ludebat pro ea. Tum ubi discessum parat, instat benigne mulier, nasciturum infantem ut baptizare velit. Negat Philippus: excusationem legitimam affert: quæ cum baud satis justa atque idonea feminæ videretur, orat iterum aliquem saltem suo nomine mittat ejus vices sup-
plentem. Tum demum ille, nullo tibi homine opus

Maji T. VI

erit, qui infantem baptizet: et his dictis abiit. Nec Philippi verba sine effectu; femina nocte insequenti mortuum factum enixa est. Eodem anno Julio b Saveræ Mutinensi, Philippum adempti, allatæ in itinere litteræ sunt, in quibus scriptum erat, ejus matrem, de cujus morbo nihil prorsus acceperat, v Kalendas Septembris diem obiisse. His ille perculsus litteris, rem nemini enuntians, ceptum iter lacrymarum plenus prosequitur. Hunc beatus Pater ut vidit, pileo suo primum ejus tecto capite, tum Rosario in gyrum acto ejusdem collum circumdans: Age, age, inquit, mitte lacrymas: mater tua ita decessit, ut de illa optima sperare possimus. Ea porro res ejusmodi erat, ut omnes uno excepto Jolio lateret. His ille auditis, simul lætitia, simul stopore perfunditur.

D
AUC. ANT.
GALLONIO.
bet novit
statum pro-
cul defunctæ:

141 Hoc etiam anno Victoria Verasia Romana patiebatur e capite fluxionem c, catarrhum vocant, cum frigidis doloribus in dexteram manum delabentem, quæ per brachium subinde ad pollicem prope extendi cœperat, nonnullum tumorem invehens. Hæc, ad morbum frustra medicorum remediis usa, deterius habebat indies. Ergo venit illi in mentem ad Philippum confugere, eoque vel maxime ad id impelli sensit, quod videbat majores morbum vires sumere, dexteræque manus nervos contrahi: quibus fiebat ut vixdum brachium, quo ad nullam jam ferme rem uti poterat, flectere extendereque posset. Itaque Philippum fiduciæ plena sacri Adventus tempore adit, morbum aperit: tum ille affectum membrum fasciis obligatum manu prehensens, orat pro ægræ salute, interque orandum apprehensum brachium manu stringit premitque fortiter: demum supplicatione completa; Vade, inquit, Victoria, et ne quidquam timeas, sanitati pristinæ restitueris. His illa auditis læta inde abiens, domum revertit. In itinere id serum ipsa dicere cœpit: Nonne Philippum, ut virum sanctum Deique amicum, venerar? nonne spem omnem valetudinis recuperandæ in eo uno reposui? Facessant igitur humana remedia, abeant medicamenta. Quibus dictis, læsam illico manum fasciis ligatam solvit; ceratum in ignem conjicit. Quo ex tempore adeo confestim melius habuit, ut læsam partem frigida aqua medico invito madefaceret, eadem ad omnia ut vellet uteretur, nulloque deinceps medicamento brevi prorsus conva-
luit.

c
tumens bra-
chium

E

tactu sanat.

142 Anno hujus seculi octogesimo nono, uno eodemque tempore, Helena Ciba et Dominicus Mazzeus conjuges, gravi impliciti morbo cum tenerentur, Tamiriæ Helenæ matri d, utrumque diem obiturum suspicanti; Timorem, inquit, Philippus, depone: de duobus alter dumtaxat morietur. Prædictionem eventus subsequitur; solus Dominicus, Helena uxore relicta, cessit e vita, quinto decimo Kalendas Julias. Eodem anno virgo nobilis Laura Morona e, annua agens duodecimum, mortifero morbo corripitur: morbus usque eo processit, ut puellæ nulla jam vitæ relicta spes esset. Dereliquerant eam medici; jacebat enim lectulo sensibus omnibus destituta: non audiebat, non loquebatur, eamque Sacerdos Oleo sancto inunxerat. Hunc itaque cum viderent parentes nulla spe salutis animam trahere, lamentabantur ut mortuam. Jamque omnia erant ad sepulturam ac funus parata; fossa, in qua corpus humandum, decreta. Interea accersitur Philippus: qui ubi eo venit, in puellæ mox faciem efflavit, alapam inflixit; tum ejus capillos manu prehensens, caput circumagens, magnæque voce eam inclamans, ut Jesu nomen pronuntiaret, imperavit. Hæc ut facta sunt, moribunda extemplo oculos aperit, Sanctissimum Jesu nomen pronuntiat, melius habere incipit, periculo confestim eximitur, febri omnium

A. Æt. 74.
Ex agris 2
alterum mori-
tuum dicit:
de
moribundam
sanat.

AUG. ANT.
GALLONIO

A spe citius liberatur, et tandem in pristinam restituitur valetudinem.

f
Ex gravi
lapsu caput
fractus,

et a medicis
desperatus,

143 Hoc etiam anno Joannes Baptista Guerra Mutinensis, nostræ Congregationis laicus, cum xiii Kalendas Januarias, ecclesiæ parietes peristromatibus exornaret, præceps ex altissimo loco ruit f; quo casu tam vehementer offendit, ut mortiferum in occipite vulnus acceperit. Caput ad marmor cadendo allisit: ictus gravis, percussio mortifera: itaque repertus ut nec quidquam loqueretur, nec exaudiret inclamantes, pro mortuo sublatus, expiranti similis, in proximum cubiculum per manus defertur. Horas aliquot jacuit alienatus a sensibus: ex Patribus non deerant, qui eum, quasi animam ageret, ad bene moriendum precibus adjuvarent. Interea de Joannis Baptistæ lapsu nuntius ad Philippum mittitur: qui dimissis confestim omnibus, Deum pro moribundo rogare capit enixius, ut qui diceret, nolle se eum tam emori. Advocantur interim medici: qui ut ægrum prope exanimatum offendunt fracto capite, et ex vulneribus sanguinem fluere conspiciunt; periculis plena omnia, vulnera letalia esse severe pronuntiant. Id ipsum Angelus Victorius, medicus Patrum, aliorum opinioneis secutus,

B affirmat. De gravitate morbi medicorum omnium in unum congruere sententiæ; sed de modo medendi summa inter eos dissensio erat. Joannes (id uni ex illis nomen) in ea erat sententia, ut diceret, læsam partem ferramentis non modo abradendam, sed etiam operiendam esse, osque ipsum detegendum, ut quidquid læsum erat in conspectu esset: alii vero contra, in quibus Josephus Zerla erat medicæ artis laude præstans, nullo id pacto tentandum. Jamque ferramenta ad sciendum perforandumque parata omnia: sed cum peritissimi medici diversa de curandis vulneribus sentirent, nullum ægro adhibetur medicamentum, præter simplicem abiegni olei unctionem, et unicam ex oleo amygdalino potionem. His peractis, venit ad Philippum Angelus Victorius, vulnera prorsus mortifera esse expovit. Cui ille subridens; Ego, inquit, nolo is moriatur, donec captam fabricam absolverit. Tum serio locutus, Dominum rogo, adjecit, pro istius salute, quem novi e morbo plane surrecturum, ut factum est. Joannes Baptista enim mirifice convaleuit: quippe febris nulla fuit quæ morbum sequeretur, quamquam medici eam expectabant: dolor itidem nullus, nulloque alio medicamento, præter id de quo ante dixi, vulneribus subventum fuit. Etsi autem ex medicis non deerant qui dicerent, ad ferramenta veniendum esse; æger tamen pristinam, contra omnium spem, recuperavit sanitatem.

A. Æt. 75
Intercedente
Cardin. Cusa-
no

144 Cum ecclesia nostra, Sanctorum Reliquiis nudata, in eam qua nunc cernitur formam redacta esset: cogitare statim cepit Augustinus Cusanus Cardinalis (cui semper uni Philippo magis quam ceteris obsequi cordi fuit) de ea tam ingenti thesauro locupletanda. Ergo ubi id secum animo agit, omnem operam ponere statuit, ut Sanctorum Martyrum Papiæ et Mauri sacra corpora, e Diaconia Sancti Adriani, cujus eo tempore Titularis erat, ad ecclesiam nostram auctoritate Apostolica transferrentur: ad id porro hac movetur occasione. Deceverat ejus ecclesiæ aram maximam pervetustam instaurare exornareque: id ubi fieri ceptum, reperiuntur fabris altare demolientibus nonnullorum insignium Martyrum corpora, nempe Flaviæ Domitillæ Virginis, Nerei et Achillei eunuchorum; Marii et Marthæ conjugum; ac demum Papiæ et Mauri nobilium militum Romanorum, tribus distincta loculis, cum vetustis inscriptionibus. Interea temporis Augustinus Cardinalis, quo piis Philippi optatis votisque respondeat, a Sixto V impetrat, ut

impetrantur
corpora SS.
Papiæ et Mauri:

Sanctorum Martyrum Papiæ et Mauri sacra corpora, D e S. Adriani Diaconia, in nostram ecclesiam S. Mariæ et B. Gregorii a Vallicella deferantur; quod ejusdem religioso officio ac liberalitate curatum est. Tertio itaque Idus Februarias, anno millesimo quingentesimo nonagesimo, resignato apertoque loculo, quo horum Martyrum sacra corpora continebantur, extracta est concessu Pontificis exigua quædam Sanctorum ossium pars, quæ eo ipso in templo S. Adriani, quasi diuturnæ mansionis et hospitii testis ac monumentum, retineretur. Clusus rursus et obsignatus loculus, reconditusque in arcam ligneam, serico bombycino coccineo contextam; is demum loculus, eodem die magna populi frequentia e sacrario elatus, feretroque impositus, super altare maximum collocatur. Tum Germanico Fidei ceremoniarum præfecto annuente, agmen ac pompa cepit ab ædibus S. Adriani ad fornitem Septimii procedere, inde ad Capitolium, tum ad plateam Alteriorum, ex qua per viam Pontificiam ad montem Jordaniam processum, inde demum ad nostram ecclesiam perventum est.

145 Res fuit omnino visenda. Sacræ portabantur Reliquiæ auro fulgentes, patentes in feretro sub umbella holoserica, pio Sacerdotum nostræ Congregationis ministerio, symphoniarum choris suavissime præcinentibus. Antecedebant præclarissima beatorum Martyrum pignora, sacrorum hominum familia, Clerus laicique quamplurimi, qui nostram ecclesiam et oratorium frequentant: singuli faces accensas manibus gestabant, argentea thuribula bina deferabantur, funalia circum quamplurima: Helvetii item, ad tumultum vitandum, sacrum feretrum eingeant. Qui autem allata celebri pompa sanctorum Martyrum corpora, pio ac religioso obsequio exceperint, ad infimos usque ecclesiæ gradus obviam prodeuntes, fuere S. R. E. Cardinales:

Alphonsus, Episcopus Portuensis Card. Gesualdus; Gabriel, Episcopus Albanensis Card. Paleotus, Dominicus, Tit. S. Laurentii in Pane et Perna Card. Pinellus;

Hippolytus, Tit. S. Pancratii Card. Aldobrandinos, Major Pœnitentiarius, hodie Catholice Ecclesiæ Episcopus, Clementis Octavi nomine assumpto;

Hieronymus, Tit. S. Petri ad Vincula Card. de Ruvere;

Scipio, Tit. S. Mariæ de Populo Card. Gonzaga;

Marianus Perbenedictus, Tit. SS. Marcellini et Petri Cardin. Camerin.

Federicus, S. Agathæ Diaconus Card. Borromæus; Augustinus, S. Adriani Diaconus Card. Cusanus, qui Sanctorum Martyrum corpora, jussu Sixti Papæ V, conceptis verbis tradidit beato Philippo Nerio Florentino Parenti nostro, nostræque Congregationis Fundatori auctori;

Guido, SS. Cosmæ et Damiani Diaconus Cardin. Pepulus.

Hi omnes cum sacrum feretrum, jam aræ ligneæ medio in templo excitatæ aureoque pallio circumtectæ impositum, venerantur; supervenit Nicolaus Sfondratus, Tit. S. Cæcilie Card. Cremonensis, qui postea Gregorius Decimus quartus fuit. Verum elapso quatrinduo, sacra Martyrum corpora et capita, e templo sublata, in sacrario fuere deposita; ibi tantisper mansura, dum et ipsa basilica et ara maxima, quæ magnificis operibus extracta est, consecraretur et dedicaretur. Quæ tandem dedicatio superiore anno millesimo quingentesimo nonagesimo nono, per Alexandrum Medicæ, S. R. E. Presbyterum Cardinalem Florentiæ Archiepiscopum, solenni ritu ac pompa celebrata est. Hæc de postrema Sanctorum Martyrum translatione, quam diffusius uberiusque

E
quæ solenni-
ter in eccle-
siâ novam

corum 12
Cardinalibus
transferuntur

et an. 1599
ponuntur sub
altari.

A uberiusque Jacobus Butius, Lateranensis Basilicæ Canonicus, atque Illustrissimi Domini Hieronymi Rusticucci Cardinalis Vicarii Notarius, qui rebus omnibus interfuit, minutissima quæque persequendo, litteris mandavit.

*Videt absen-
tem Religio-
sam Sanctus ;*

g

*h
monet non
integre con-
fitem,*

B

*i
itincam pas-
sionem sedat,*

k

*l
et capitis
vertiginem ;*

*morbundum
sanat ;*

m

146 Incidens quodam die ex sibi data occasione in sermonem de Catharina Pratensi, ex ordine S. Dominici insignis sanctimonie femina, ejus res præclare gestas tribus libris prosecutus est Seraphinus Razzius ex eadem familia, in hæc prorupit verba *g* : Catharina dum viveret, sese mihi per visum ostendit. Quæ esset ejus corporis effigies, quæ habitudo oris, qualis statura, quis aspectus, ad amussim exprimebat. Mirabile id fuisse quis neget ? quandoquidem nec Philippus Roma, nec Catharina Pratensi cænobio egressa est. Hæc porro narravit ille occasione obitus ejusdem Catharinæ, qui in hunc annum in diem quartum nonas Februarias incidit. Hector Modius Calaber, eodem anno, Februario mense Romam veniens, Philippo peccata sua confitebatur : *h* quod dum faceret, non importunos modo intemperantiæ ardores, quibus frequenter impugnabatur : sed desidium etiam, quam in illis refellendis adhibebat, silentio involvere consueverat. Philippus interim, ut juvenis pertinaciam vidit, simulque animi periculum in quo erat ; arrepta ex Confessione delictorum quam faciebat occasione ; Quid causæ est, dixit, quod te de libidinis atque intemperantiæ stimulis, simul de negligentia qua in eis repellendis uteris, non accusas ? Effare peccata tua, si Deo rem gratam facere cupis. Quibus ille rebus in admirationem raptus, mox intimo cum animi dolore confessus est se in his deliquisse ; atque deinceps majore solertia vitam traducturum omni asseveratione affirmavit. Eo ipso anno, mense Martione an Aprili ? P. Prometheus Peregrinus *i*, nostræ Congregationis Sacerdos, ita graviter ex intestinis laborare cœpit, ut ea sibi extrahi crederet. Quamobrem in cubiculum mox delatus, miserandum in modum cruciari se sentiebat doloribus incrementibus. Hunc itaque visit Philippus ; qui aliud instituto suo agere simulans, *k* quasi jocaretur ægrum manu contrectat ; illiusque mox pectore signo Crucis signato, eum bonæ implet spei ; illud adjiciens, nihil esse, quod timere debeat : et his dictis abiit. Ille vero, intra semiquadrantem unius horæ, omnem dolorem a se penitus abscississe sensit et professus est.

C

147 Eodem anno nobilis mulier Livia Vestria *l*, permolestam capitis vertiginem quatuor plus menses patiebatur, et Guaiaci decoctum (Lignum sanctum appellant) quod sumpserat, morbo profuerat nihil, quin parva occasione succideret. Hæc igitur quodam die cum e templo nostro, ubi Sacramenta frequentat, domum repetere vellet, haud potuit, vertigine eam repentino invadente ; quippe cui circumagi, quæcumque cerneret, videbantur. Id ubi advertit P. Angelus Vellius, ad Philippum eat, hortatur. Paret illa ; rem beato viro exponit : qui ejus mox caput manu contingens, omnem ab animo curam repellat, monet. Mira dictu res ! Extemplo illa, unius Philippi attactu, toto morbo ita se levatam animadvertit, ut ne ulli quidem vel minimæ ejus valetudinis perturbationi deinceps subjacuerit. Hoc etiam anno, Augusto mense, Bartholomæus Euginus Romanus eo erat corporis morbo æger, ut jam deplorata esset salus : hic enim a medicis derelictus, extremoque Oleo inunctus, partim pestilentis febris vi, partim acerbissimi doloris qui capiti hærebatur magnitudine, proxime ad mortem accesserat. *m* Eam rem ut Philippus noster audivit, ad adstantes tertia noctis hora conversus, ægro dixit, Certam opem feret Dominus. Eoque pro illo noctu orante, reperitur mane, qui vesperi pro mortuo habebatur

ab omnibus, non a febris solum plane relictus, sed doloribus etiam, quibus vel maxime conficiebatur, liber. Vivit is adhuc, sanitatis beati Patris intercessionem redditæ fidelissimus testis. At de his satis. Jam nos ad ea conferamus, quorum annos, quibus gesta sunt, etsi hoc Pontifice facta, haud satis compertos habemus.

148 Feminam quandam nobilitate præstantem invaserat *n* cogitatio, rem nescio quam Deo gratum amplectendi ; eaque occulta erat, ipsa autem nemini dixerat. Cumque nec quid ageret sciret, nec Philippo animum suum aperire auderet, in ancipiti cura versabatur. Verum cum quodam die Confessionis peragenda cupida Philippum adiisset, nondum mulier verbum ullum fecerat, cum ille ejus animi cogitationem, quam divinitus noverat, mulieri obstupescenti exposuit. Ea erat omnium de Philippi sanctimonia constans opinio, ut non deessent, qui ejus, absentis licet, quasi præsentis opem *o* implorarent. Patritius Patritiæ gentis, cum nocte quadam incrementibus stomachi seu intestinorum doloribus, quibus laborabat, mori metueret ; ad beatum Patrem mente confugit, ejus opem implorat. Nec irritus : totus enim is dolor continuo *p* abiit, ipseque manens ac vegetus e lecto exiit. Honesta mulier *q* Maria, Paganella cognomento, eodem morbo oppressa, telæ frustulum, *r* beati viri sanie ac sanguine imbutum, dolenti parti admovent, illico sanatur. Eadem alio tempore, capitis dolore gravissime conflictatam, Philippus solo tactu in pristinam confestim restituit valetudinem.

149 Natus videbatur Philippus ad afflictos sublevandos, tentationibusque vexatos confirmandos ; in his enim plurimum ille valebat. Rem uno et altero exemplo notabimus. Mulier, quedam *s*, eximie nobilis piaque valde, gravissimis animi curis opprimebatur ; cumque ad sex menses eo tentationis genere oppugnaretur, de consilio Confessarii Philippum adiit ; cui cum animi molestias aperuisset, eam ille intuens, lenique tactu demulcens, bonæ implet spei ; Abi, dicens, nihil jam erit quod te molestat in posterum. Vix ille hæc dixerat, cum extemplo femina omni ea molestia, non in præsens, modo, verum in posterum etiam liberatur ; quod profecto absque miraculo contingere non potuit. Quidam in divino Officio recitando adeo scrupulis *t* conficiebatur, ut pene diffideret : ad hanc itaque pestem avertendam multa nequidquam expertus, tandem ad Philippum confugit. Ille re cognita, claudens illico cubiculi fores, hominem a se dimittit ; Deum pro eo precaturum pollicetur. Abiit ille domum, divinumque Officium recitare aggressus, ab omni illa diaboli tentatione liberum se prorsus advertit. Multi præterea, maximis pressi solitudinibus, vel ex hoc solum quod eum alloquebantur, læti inde recedebant.

ANNOTATA.

a Hujus rei testem juratam habemus, Tamiriam, nobilem feminam.

b Totam rem Julius sacramento enuntiavit.

c Id jurejurando eo ipsa Victoria testata est, idemque ab ejus domesticis acceptum.

d Hanc rem prædicta jam Tamiria jurata narravit.

e Id præter Lauram tres oculati testes juramento firmarunt.

f Hujus rei juratos oculosque testes novem habemus, in quibus unus est Angelus Victorius medicus, qui rem miraculo tribuit.

g Ejus rei quinque juratos testes habemus.

h Id is ipse Hector sacramento narravit.

D
AUG. ANT.
GALLONIO.

*novit secretam
cogitationem :
n*

*o
varios morbos
invocatus cu-
rat :
E*

p

q

r

A. ÆL. 86.

*s
solatur afflic-
tos et juvat
tentatos.*

t

F

i

A i Haec rem ipse P. Prometheus jurejurando expressit.

AUG. ANT.
GALLONIO

k Idem in miraculis perpetrandis a S. Ramualdo fieri solitum, tradit B. Petrus Damianus in ejus Vita.

l Eam rem eadem Livia publica testimonio firmavit.

m Id præter Bartholomæum duo oculati testes sacramento confirmant.

n Id ea ipsa mulier ejusque filii sacramento testati sunt.

o Sancti viri adhuc viventes a piis invocantur. Lege Marcum in Porphyrio Gazensi, Surium in Auxentio, Theodoretum in Philotheo, Cyrillum in Joanne Silentario, Bandominam in Radegunde, Theosteristum in Nicetu, Petrum Damianum in Romualdo: idemque apud alios frequenter invenies.

p Hanc rem juratus narravit P. Germanicus Fidelis, qui eam a Patrio die subsequenti acceperat.

q Id ipsamet jurata narravit.

r Miracula ex Sanctorum viventium vestibus vel consimilibus frequenter patrata esse, ipsorum Historiæ testantur: vide Theodoretum in Philotheo, Cyrillum in Joanne Silentario, Metaphrasten in Cyro et Joanne, Bedam in Cutberto, et demum Gofridum in S. Bernardo lib. 4, cap. 1.

B

s Id ipsa cui cantigit sacramento testatur.

t Eam rem sacramento firmavit Federicus Card. Borromæus.

CAPUT XIII.

Acta sub Pontif. Gregorii XIV et Innocentii IX, anno 1590 et 1591.

Nunc ad res a Philippo gestas Gregorio decimo-quarto: a nihil enim de beato Patre, Urbano VIII Pontifice, ob Pontificatus brevitatem, scribendum occurrit. Hic porro est ille Gregorius, cujus permisso beatus Pater privato in sacello (erat id suo cubiculo promixum) facere cœpit: ibi enim ille, desiderio se Deo liberius conjungendi, ad ea verba cum ventum esset, Domine non sum dignus, tum circumstantibus atque ipso ministro foras exire jussis, ipse solus in sacello manebat; moxque ut solus erat ab arbitris remotus, non prius sanctissimam Eucharistiam sumebat pretiosissimumque Sanguinem degustabat, quam duas frequentius circiter horas, plus minusve, in tanti tamque admirabilis Sacramenti contemplatione, maximo cum sensu pietatis, ingenti lacrymarum perfusione consumpsisset: tum Christi corpore ac sanguine sumptis, administro ingresso rem sacram perficiebat. Absoluto Sacrificio ita nonnumquam abstractus a sensibus apparebat, ut exanimatum magis quam viventem crederes. Concessit præterea Philippo hic idem Pontifex, ut ab Officio divino recitando, propter frequentes ægrotationes et ecstases, abstinere, ejusque loco Coronam recitaret: verum ille æger, medici ei divino Officio Horisque Canonicis nominatim interdicentibus, Coronam recitabat: sanus, numquam permissa uti voluit licentia; divinum Officium, ut nunc est, perpetuo recitavit.

151 Anno Christi millesimo quingentesimo nonagesimo primo, mulier primaria, cum in gravissimum morbum affecta jam ætate incidisset b, unus ex propinquis vereri cœpit, ne femina Patres Congregationis bonorum suorum heredes institueret. Ægram visebat Philippus, qua erat caritate, quotidie; (ejus enim Confessiones audiebat) non amore pecuniarum, ut propinquus putabat, sed ejus salutis desiderio. Interea cum ille, vehementiore suspicione sollicitus, Philippum pecuniam, non animam quærere cogita-

ret; cogitatioque homini nullam partem neque diurnæ neque nocturnæ quietis impertiret, minis ben- D tum Patrem a proposito detertere constituit: quibus demum si nihil proficiat, non introitu solum ad ægram, sed omnino aditu prohibendum censet. Sed frustra fiunt omnia: servi enim Dei, quamquam apud se ipsos abjecti, in divinis tamen negotiis agendis mirum in modum fortes sunt. Ergo Philippus, in proposito susceptoque consilio permanens, ut erat animo forti, quæ sibi objiciebantur pericula contemnens, singulis diebus semel atque iterum ac sæpius ad ægram accedebat; in ejus cubiculum invitis custodibus penetrabat, nulla alia re adversus viri furorem nisi divina fiducia armatus. Quodam die ad eam de more pergens, ab alumnis monetur, ne certissimo sese periculo obiciat. Feminam, inquit ipse, ut ejus animæ prosim inviso: id autem operis, occidant me, non intermittam. His illi auditis, rogant iterum, ab inepto desistat; serviendum temporis necessitati que parendum tradunt. Ille denique. Numquam, jam dixi vobis, desistam, quin feminam visam: interfici hanc ob rem haudquaquam timeo: illud porro sciatis velim, et ægram, quamquam morti proximam, e morbo convalituram; et propinquam, etsi optime valet, e vita brevi cessuram: idque, E uti prædixerat, contigit.

152 Eodem anno, Junio ineunte, Joannes Manzolius c Florentinus, ex antiquioribus Philippi alumnis unus, in gravem mortiferumque morbum incidere rat. Morbo indies ingravescente, ventum jam erat ad extrema; deserto a medicis nulla spes salutis suberat. Ergo sub vespere Oleo sancto inunctus. Joanni Baptistæ sororis filio mandat, Philippum roget, ut Sacerdotem quamprimum mittat, qui sibi morienti assideat. His dictis, beato Patri, quasi coram adesset, toto pectore sese commendat; idque eo libentius quod memoria retinebat, eundem prænuntiasset, se ei superstitem futurum. Mira res? Etsi ille animam agebat, vitæ tamen non amittebat spem: eoque hæc secum cogitante medici accedunt, qui mortem illi instare ex venis aliisque signis percipiunt; eoque hominem deductum, ut nulla spe salutis in horam viveret; propinquos de parandis rebus ad finis necessariis admonent. Accedit interea Sacerdos a Philippo missus (is erat Mathias Maffeus) qui moribundi animam, Christianis mysteriis munitam, assiduis precibus Dei Sanctorumque tutelæ impense commendat. Vix jam hora abierat, intra quam ægrum moriturum prædixerant medici, Hieronymus p scilicet Cordelius et Vitus; cum ille, oculis in parietem, quierat lectulum juxta, defixis, hæsit diutius. Quod ubi cernunt adstantes, eum ut mortuum lamentari incipiunt, candela de more signant: alii alios intuentes inter se dicebant; Ecce moritur, ecce spiritum efflat. Cumque durante tractu ac lentitudine mortis, defectus jam viribus neminem prorsus agnosceret sentiretque nihil; Mathias domum redit. Philippumque adiens, eidem Manzolium ultimis jam appropinquasse exponit. Quibus ille auditis quod reliquum erat noctis in oratione consumpsit. Audite preces: ea siquidem nocte moribundo melius fuit. Dulci enim sopore corripitur, dormit ad horas duas: exporrectus clara voce adstantes evocat, cibum petit, animi corporisque vigorem recuperat. Interea minores custodes Misericordie Sodalitii, luce vix apparente, domum Manzolii, quem vita functum acceperant, petunt: corpus sibi ad lavandum dari rogitant: sed ubi audiunt eum non modo non mortuum esse, sed ne periculosum quidem, ut qui vitam ea ipsa nocte in tuto collocarat, admiratione complentur; nec dictis fidem habuere, donec suis ipsi oculis illum melius habentem, expedita lingua loquentem, viderint.

convalituram,
ipsum mori-
turum præ-
dicit:

c
quem sibi
supervictu-
rum prædi-
xerat,

moribundum
in vixis oran-
do retinet,

a
Sanctus obti-
net facultatem
privatim sa-
crificandi,

et pro Offi-
cio recitandi
Coronam:

A. Æl. 67
b
ægram, quam
invito con-
sanguineo
visabat,

A 153 Illud hic annotatu dignum. Mittit Philippus eundem Sacerdotem Mathiam summo mane Mauzolum visum; quo abeunte venit ad eum Montes Zazara, ut illum de ejusdem obitu admoneret: cui et dicere cœpit, Amici, Pater, unice mihi cari jacturam feci: Joannes Manzolius supremum diem priore nocte explevit; et ecce tibi signum. Misericordiæ Sodales ad funus convocati sunt. Hæc vix ille dixerat, cum Philippus; Manzolius, inquit, non modo non obiit; sed ne hoc quidem morbo obibit. Redit interim Mathias, qui rogatus a beato Patre quomodo Joannes Manzolius haberet, Decessit, inquit. Et ille, Haud verum dicis, vivit ipse; propterea ergo, ad eum iterum perge; quid stas? quid cessas? Sed cum Sacerdos jussa exequi cunctaretur, quod diceret se a Manzolii familiaribus de ejus obitu admonitum esse; instat acrius Philippus, urgetque ut mandatis pareat. Abiit ille: in itinere hæc animoolvebat: Quid sibi vult isthæc reditio? Frustra Manzolii domum repeto; iterum audiam quod semel audiavi, Joannes obiit. Hæc dum ille cogitaret, ad ejus ædes pervenit: ingressus cubiculum, moribundum hominem, non modo vivum, sed optime habentem expediteque loquentem, circumstantes noscitantem, offendit, miratur. Reversus ad Philippum, quod vidit, narrat; eum Manzolii nomine salutatur. Ceterum, ut ad rem nostram redeamus, accedunt medici ad Manzolium a domesticis revocati; quamquam initio, quod eum mortuum putarent, venire renuebant. Ex pulsu arteriarum extemplo certam indubitataque spem valetudinis admirandi concipiunt; Miraculum, inelamant, miraculum; in singula momenta levius Manzolium habere profitentur. Neque hic stetit res, haud multo post, magnis indies virium incrementis, plane convaleuit. Produxit is vitam ad annum hujus seculi nonagesimum septimum, obiitque paulo plus quam biennium post beatum Patrem.

154 Nicolaus Lilius, nostræ Congregationis Sacerdos, vir cum multis virtutibus excellens, tum maxime sui despicentia, periculose ægrotabat, tantaque apparebat vis morbi, ut mors instaret. Visebat eum assidue Philippus, cui ob singulares virtutes carus admodum erat, atque ad pugnam contra diaboliæ infestationes incitabat. Accidit autem aliquando, ut, cum ille supremis appropinquaret, ab adversario variis modis impuguari cœperit; id autem hac occasione ad nostram permanavit notitiam. Sacrum faciebat Philippus in privato sacello, cum Patribus cibum sumentibus strepitus super fornicem triclinii audiuntur. Proximus erat is locus, et cubiculo ubi æger jacebat, et sacello ubi Philippus salutare Hostias divinæ Majestati immolabat. Ergo dum hi strepitus fiunt, ex Patribus aliqui tonare credunt; alii, quasi lapides pergrandes maximi ponderis super fornicem triclinii summa vi traherentur, audiunt; strepitus ad singulorum aures haud pervenire: audiunt ex Sacerdotibus; Petrus Consolinus et Prometheus Peregrinus. Inter strepitus Philippus, qui pro ægro tum precibus insistebat, ministros advocat; Consolino, qui primus accesserat, Ad Nicolaum, inquit, perge quantocius, ut quamprimum quidquid de illo est certo sciam. Advolat is confestim, eoque ubi venit, moribundum Sacerdotem junctis manibus, hilari serenoque vultu dicentem reperit; Gratias agamus Domino Deo nostro; accessit, recessit, victus est. Quibus quidem verbis, quæ identidem repetebat, videbatur innuere se cum diabolo, cujus aspectum vitare nequiverat, dinicantem, a Philippo mirabiliter adjutum, ejusdemque opera ab illius furore minisque liberatum. Beato deinde Patri eum adeunti, Hem, Pater mi, dixit, quid quæso causæ fuit, quod te hætenus non noverim? Cum morior, nunc, qui homo sis, noscere incipio. Ceterum de

hoc, quoniam vir fuit spectatæ per plures annos in Congregatione integritatis, aliqua digna, quæ mandentur litteris, narrabimus. Fuit hic præter cetera pietati ita deditus, ut vocatus a Deo nihil habuerit antiquius, quam oblivisci populum suum et domum patris sui. Propinquorum a se oblitus erat, ut ne minimum quidem de illis cogitaret. Hinc fiebat, ut eorum litteras, e Gallia Romam allatas, non modo non legeret; sed fasciculum etiam, ut erat ligatus, abjiceret in ignem. Orationi deditus erat; obedientiam ita amabat, ut nemo magis; sui ipsius despicentia excellebat. In Confessionibus audiendis multus assiduusque; pietate in Deum et caritate in proximum flagrabat; de se ipse demisse abjecteque sentiebat; Cœnobium B. Franciscæ Romanæ omni fere tempore dulciter ac sine querela rexit; diem obitus sui, priusquam lectulo decumberet, prævidit, prædixit; morti proximus, Sacramentis Ecclesiæ munitus, supremum diem maxima cum significatione pietatis explevit, eodem, quem diximus, anno nonagesimo primo, xvi Kal. Julias.

155 Hoc etiam anno xi Kal. Augusti, P. Desiderius Consalvus, Ordinis S. Dominici, in gravem morbum incidit; morbum pestifera febris secuta est, febri phrenesis accessit. Jacebat æger in lecto, vi mali victus, et, si medicis crederes, nulla spe salutis. Eo interim ad finem properante, evocatur Philippus ad P. Franciscum Benecinum, graviter itidem ægrum, sed non ad desperationem medicorum laborantem. Quinque Is, dixit, ex hoc morbo non convalescet, tum Patrem Desiderium adiens, Benecinus, iterum ait, presenti ægrotatione morietur. Illud his subnectam. Vix dum Desiderii cubiculum attigit, cum ad se æger revertens, tanto confestim gaudio ex sola viri præsentia repletur, ut sibi ipse sanus jam esse videretur. Neque eum opinio decepit: Philippus namque, manibus super illo impositis, Confide, dicebat, brevi convalesces. Nec mora. Æger delirio, phrenesi, et somnolentia solum se animadvertit; febricula demum, quæ ex morbo reliqua erat, liberatur. Is itaque cum a media morte ad vitam revocatus esset, ab amicis dici cœptus est, non jam Desiderius, sed Lazarus redivivus: quo vocabulo in hunc usque diem a quibusdam nominatur. Joannes Comparottus medicus, qui utrumque curabat, ut prædictioni eventum respondisse vidit, Philippum ut Dei amicum magis magisque venerari cœpit; P. Desiderio salutem divinitus redditam, beato viro pro eo orante, affirmavit; simulque adjecit, ingenti se admiratione affici cogitantem, P. Benecinum, de ejus salute medici haud desperarant, diem obiisse; et P. Consalvum, qui omnium opinione mortuus credebatur, contra omnem medicæ artis rationem, e morbo evasisse incolumem.

156 Femina Princeps eodem anno, Augusto mense, ad ultima summa vi morbi adducta venerat; extremaque etsi patiebatur, signa tamen apparebant in ea, quæ seriorem mortem denuntiarent. Hanc Philippus, cujus pectus flagrabat caritate, visit; cumque paulisper pro illa divinam precatus esset clementiam, inde nescio quem ægrotum visum abiit. In itinere secum ipse, Heu feminam! frequenter dicebat, Heu auxilio indiget! Res sua postulat, ut ei opem feramus. Ad plateam S. Maritæ ad Martyres ut ventum est, Revertamur, iis qui secum erant, ait, ad moribundam: senserat enim divinitus se ad eam, cum diabolo forte dinicantem, revocari: quam reperit eodem prorsus modo habentem, ut antea; crederes eam, egregie adhuc robustam, ad alium saltem diem spiritum ducturam esse omnino. Tum Philippus, ut feminæ subveniat, quibusdam qui ejus insidebant lectulo foras exire jussis, in moribundæ faciem primum semel atque iterum exuffat; tum preces

D
AUG. ANT.
GALLONIO
etiam sane
optimum.

et aliis mor-
tuum asseve-
rantibus,

vivere affir-
mat absens:

discipulum
in morte
luctantem
cum dæmone,

mirabiliter
jurat,

d
E
Morus ægrum
moriturum,
alium victu-
rum prædicit:

P

citam mor-
tem ægræ
impetrat:
P

AUG. ANT.
GALLONIOf
aliam sanat.Amatur a
Gregorio 14
Papa.

A preces pro ea ad Deum fundens, ipsamque sermone de rebus divinis perbrevis confirmans, in hac tandem verba prorumpit : Jubeo tibi, anima, Dei nomine, ut ex hoc corpore egrediaris. Quibus dictis, extemplo mulier (cunctis qui aderant stupentibus, factumque initio non credentibus) spiritum efflavit. Hoc ipso, opinor, anno, mense Octobri, accidit Victoria Varesie Romanæ f, ut ingenti dolore correpta in leva scapula, eo tam acerbè opprimeretur, ut anhelitum trahere vix posset ; nec noctu conquiescere, nec in lecto decumbere. His in angustiis B. Philippus memor, ad ejus iterum opem confugit, enixeque rogat præsentem se morbo eripiat. Nec irrita ; Philippus namque affectam mox partem pugno percutiens ; Abi, inquit, ex morbo plane convalesces, Mira res ! Victoria extemplo melius fuit : vixque donum, quam nostris ædibus proximam habebat, pervenit, cum in statum valetudinis pristinum restitutum se animadvertit.

157 Illud hic attexam, quod Gregorius XIV, et Cardinalis et Pontifex, Philippum semper plurimi fecit, dilexit inice, magnamque ex ejus præsentia capiebat lætitiā ; eumque præterea et læto semper hilarique vultu excipiebat, et peramanter amplectebatur, nec permisit unquam eum coram se esse, aut secum de quavis re agere, nisi scabello considerentem atque operto capite. Quodam die, cum de more Pontifex in ejus rueret amplexus, me præsentem, in has illico erupit voces : O te vere felicem ! tu quidem, Pater mi, sanctitate nos vincis ; quamquam nos te (quod Christi vices in terris gerimus) dignitate et potestate superamus. Amplissimi S. R. E. Cardinales, qui eo Pontifice magna Philippum observantia colebant, quiquesimul ejus delectabantur consuetudine, hi fuere, Gabriel Card. Palæottus, Fr. Michael Bonellus Alexandrinus, Julius Antonius Sanctorius, Alexander Medices, Augustinus Valerius Vincentius Laureus ; præter hos Hippolytus Card. Aldbrandinus, major Penitentiarius, qui hodie tanta cum sanctitate ac prudentiæ laude Ecclesiæ gubernacula tenet, Clementis VIII nomine honestatus ; Hieronymus de Ruvere Archiepiscopus Taurinensis, Scipio Gonzaga, Federicus Borromæus, Joannes Franciscus Maurocenus, Augustinus Cusanus, Guido Pepulus, Paulus Camillus Sfondratus, Octavius Paravicinus, et alii. Verum Philippus, in magna quamquam semper auctoritate et existimatione apud Summos Pontifices, et Amplissimos Cardinales, et Principes viros fuit ; his tamen ille nunquam elatus honoribus, utpote qui caduca omnia contemneret, de sempiternis honoribus sempiternaque gloria, ejus vehementer cupidus erat, assidue cogitabat. Hæc de rebus B. Philippo gestis Gregorio XIV. Jam de iis quæ ab eodem facta sunt Innocentio IX, qui Pontifex creatus iv Kal. Novembris, anno millesimo quingentesimo nonagesimo primo, sedit menses duos.

g
Cogitationem
hospitis pers-
puit.

158 In exitu hujus anni millesimi quingentesimi nonagesimi primi quidam, cui Matthæo Guerræ nomen g, Romam venerat (erat is eximia erga Deum pietate) hospitio exceptus fuit a nostris, Philippo ad Confessiones utebatur : de ejus enim sanctimonia magna et fama et auditione acceperat, illud autem interim contigit. Erant vesperi apud beatum Patrem viri aliquot nobiles ac primarii ; hos cum ille, qua erat animi comitate, more suo festive et urbane tractaret, unaque cum ipsis modeste etiam quandoque subrideret ; passus est ex his hospes nescio quam animi offensionem, dicebatque secum ipse ; Hic si ea esset sanctimonia, qua dicitur, aliter vitam ac facit institueret, vitio dans quod virtuti tribuebant alii. Interim cum jam dilucesceret, beatum virum adit ; delictaque confiteri aggressus, quod de eo vesperi secum agitarat, silentio transmittit. In-

tuetur hominem Philippus ; ipsumque ne ullum in Confessionibus faciendis delictum reticeat, etsi leve sibi videntur, admonet Quibus dictis, Tuum erat, adiecit, quam de me heri vesperi offensionem habuisti, aperire ; eique rem totam diserte explicuit. Stetit ille his auditis stupore defixus : cogitatum aperit, Confessionem peragit, culpæ veniam petit. Illud de beato Patre hic mirabile adjiciam, cum locum aptiorem non compererim, quod Romana Sede Pastore orbata h, semper ferme nunc dormiens, nunc vigilans, nomen illius, qui in Summum Pontificem eligendus erat, maxima voce pronuntiari audiebat : quam rem paucis admodum viris aperire consueverat. Sed ab Innocentio, qui Pontificatum gessit bimestrem, veniamus ad Clementem VIII, hodie viventem, qui ei subrogatur tertio Kal. Februaris, anno salutis humanæ millesimo quingentesimo nonagesimo secundo i.

D
futuri Ponti-
ficis nomen
discit.

h

i

ANNOTATA.

a Gregorius 14, creatus Nonis Decembris anno 1590, sedit menses 10, dies 10.

b Hanc rem satis pervulgatam quatuor Sacerdotio E præditi jurejurando affirmarunt.

c Id præter Manzolium alii etiam testes, ex iis qui interfuerunt, juramento testati sunt.

d Totam rem, præter P. Desiderium et Joannem Camporottum medicum, duo oculati testes publica testimonio confirmarunt.

e Eam rem, ut ceteros sileam, jurejurando enuntiarunt principes semina, Beatrix Cajetana et Julia Ursina Rangona : utraque eam spectaculo interfuit.

f Totam rem Victoria jurata testatur, eandemque a domesticis accepimus.

g Hanc rem ipsemet sacramento exposuit. Lege autem similia in Vita S. Sabæ et epistola 46 Nazianzeni ad Amphilochium.

h Id juratus narravit, ut ceteros præteream, Card. Taurusius.

i Libri secundi finis.

CAPUT XIV.

Annus Christi 1592 et sequentes duo.

Petrus Philippus Lazarellus ecclesiasticum Beneficium ab Innocentio nono obtinuerat a : qua de re cum Apostolicas litteras, Summo Pontifice ex hac luce sublato, conficere non potuisset ; Clemente Octavo in demortui locum suffecto, omni ope nixus est, ut eam rem expleret ; sed libello supplici (ut is opinabatur) a nobili præpotentem viro retento, quod id Sacerdotium in alium transferretur, re desperata cogitare cepit de nobili illo viro sclopeto occidendo, jamque a sacro faciendo divinoque Officio recitando cessaverat. Hoc itaque animo cum esset, venit Dominico die mane ad nostram ecclesiam : ibique e regione Philippi procumbens in genua, occultiore vi se sensit impelli, ut eum adiret : ejusque pedibus, nesciens quid ageret quidve sibi vellet, provolutus, nullum loquebatur verbum, nullum edebat vocem : mutum eum crederes. Hic beatus Pater sinistram viri aurem manu leniter apprehendens, Tu, inquit, ærumnis premeris, an non ita est ? Cui ille, Sic, Pater. Bono animo sis, subjecit illico Philippus, intra quindecim dies hac solitudine liberaberis. Quibus ille auditis ingenti gaudio perfusus, bonæ spei plenus, latus inde se subduxit : intraque præfinitos dies ea molestia præter omnium expectationem liberatus, Beneficio ecclesiastico, de cujus spe deciderat, confectis ea de re litteris, donatur. Eodem anno Hieronymus Pamphilus, e prima nobilitate vir,

A Æt. 77
a
Sanctus cogi-
tatam eadem
impedit,prædictione
futuri

*desperatos
agros victuros
prædicit.*
b

A Rotæ Auditor, cum ita graviter ægrotaret, ut ad desperationem medicorum laborare cœpisset *b*, a Philippo Aprili extremo invisitur. Qui hominem benigne amplexatus, timorem omnem abiciat monet, morbum brevi discussum iri affirmat, pollicetur. Neque absuit dicto fides: quippe ille laud multo post, sano vegetoque corpore, surrexit e lectulo. Hic autem non prætermittam ne illud quidem, observatum frequenter a multis fuisse, ægros, de quibus medici desperarant, pristinas recuperasse vires, beato Patre eos e morbo evasuros pronuntiante: contra, de quibus medici nil suspicabantur mali, eodem annuente e vita cessuros, naturæ debitum exolverisse.

c
*Sanat crustu-
las varium
incurabiles,*

100 Puellæ annorum novem, Catharinæ Ruissæ nomine, crustulæ quædam cacoethæ, hoc est mali moris, nares occupant, non absque pravæ luis suspitione; *c* quippe cum domo nuper exceptus fuisset, qui eisdem infectus pariter laborabat. Puella medicamentis succurritur, sed certe incassum omnia: nam crustulæ, quamquam mundari ex intervallo videbantur, novæ tamen confestim ejusdem generis in naribus nascebantur. Cumque per integrum annum hoc morbi genere oppressa jacuisset, nec medicamentis sanari posset; a matre ad Philippum hoc ipso anno, Aprili mense vel Majo, adducitur. Is ubi puellam vidit, affectas mox nares manu leniter contrectans; Filiola dicebat, nullus tibi deinceps ejus generis morbus erit. Nec mora; Catharina confestim habere melius cœpit, brevique post usque adeo integram recuperavit valetudinem, ut ea deinceps ægrotatione nequam laboraverit. Hoc etiam anno, mense Augusto, venerat ad Philippum Victoria Ciba, ut animum sacramento Confessionis expurgaret *d*. Cui mox ille; Quampridem ait, sororem tuam visisti? Jam dudum, respondit. Et ipse

d
*quamdam mo-
net de cito
moritura so-
rore.*

I frequenter visere eam: futurum enim est ut brevi supremum diem expleat. Erat hæc virgo Deo sacrata, cui Victoriæ, ut sorori, nomen fuit: quæ relicto seculo cœnobio B. Franciscæ Romæ se addixerat. Ea itaque, optima quamquam tum utebatur valetudine; quiete libereque vivebat, vitæ annum alterum et vigesimaum agens; repentino tamen morbo oppressa, intra mensem, nempe xxi Kalendas Octobres, diem obiit extremum.

161 Eodem itidem anno, ix Kalendas Septembris, dati fuerunt sub Patrum custodia adolescentuli quatuor, iisdem parentibus geniti, religione Judæi, obstinato prorsus animo, Hebræorum ritibus et superstitionibus addictissimi. Hos Philippus ubi obstinatiores vidit, Christo haud ita multo post nomina daturus prænnuntiavit: res autem hoc gesta modo *e*. Quodam die sub horam noctis primam, cum in Judaica superstitione obfirmato quam nunquam antea animo perstarent, in eoque perseverantes quod in patria vellent atque avita religione mori, omnemque præterea qui haberetur de Christo sermonem auribus respuerant; non modo superbæ eorum obstinationi non cessit beatus Pater, sed inflammari etiam se sensit magis ad eos Christo adjungendos. Illos itaque hortatur, Deum enixe orent, ut eos veritatem edoceat: et simul adjungit, eundem se postero die in ipso Sacrificio pro illorum conversione rogaturum, quem preces suas auditurum sciebat. Die vero insequenti mane, cum ejusdem essent sententiæ, obstinatiorque animo Judæicam legem profiterentur, improvise, cum nil minus expectaretur, Philippo Sacrum faciente, vi divina ad Christianam religionem impulsu, Petro Consolino Sacerdoti Christianos se fieri velle exponunt. Hi postea, de rebus fidei optime eruditi, a S. D. N. Clemente VIII, in Basilica Lateranensi sacro baptismate abluuntur; mutatisque nominibus, natu ma-

*Obstinatos
Judæos con-
vertit:*

C

e
*pro his sacri-
ficat:*

ximo Alexander, alteri Augustinus, tertio Hippolytus, postremo Clemens nomen imponitur.

162 Virgilius Crescentius, nobilis Romanus, hoc ipso anno, Novembri mense ægrotare cœpit *f*: morbus initio ita levis videbatur, ut ne medicorum quidem judicio mortifer haberetur. Interea rogatus Philippus ut pro illo Deum oraret, apertissimis indicavit verbis, agrum ejus vi morbi e vita cessurum omnino. Sed cum iterum urgeretur, ut morbum ab eo precationibus expelleret: Voluntati divinæ, inquit, obsequendam in omnibus; id enim vult Deus, ut is hoc morbo moriatur; ergo nos ad ejus voluntatem conformemus. Mira dicturus sum: ager paucis post elapsis diebus ea ægrotatione decessit. Non invitus huic subnecto ejus conjugem Constantiam. Hæc Philippo præsentem (ut qui eam solaturus advenerat) id secum animo agitare cœpit *g*: Vir meus affecta nondum ætate obiit; hic vero (Philippum dicebat) extremam quamquam ætatem attingit, vita tamen fruitur, vitam retinet. Tum Philippus, ejus mentis cogitata intuitus; Vir tuus, feminæ inquit, etiam nunc juvenis mortuus est; et ego, qui senex sum, in vita adhuc maneo: nonne vera loquor? quid taces? His illa auditis, miraculo attonita, obmutuit. Patritium Patritiæ gentis, eodem anno ac mense levissime ægrotantem invisens, illud monet, ut sacramentis Ecclesiæ se muniat, seque demum mortalem agooscat *h*. Sed cum id verbum tum illi tum domesticis durum nimis videretur (quandoquidem de ægri morte ne levis quidem suspicio erat) de Philippi consilio in aliud tempus differendo cogitari cœptum est: sed beato Patre acius instante, datum sibi consilium ægrotus tandem amplectitur: qui sacramentis Ecclesiæ munitus, rebus humanis eripitur.

163 Eo ipso anno inciderat Philippus Novembri mense in continentem febrim, sine remissione gravem, ardentem, atque periculosam, quæ quadraginta totos dies cum acerrime divexaverat. Invalescendo indies morbo, cum putarent omnes cum non procul abesse exitio, integræ derepente firmitati præter spem restituitur. Id porro medici divinum fuisse miraculum, ætatis viri præsertim habita ratione, jurati publico testimonio confirmarunt. Illud quoque admirabile, quod Hieronymo Cordelio, uni ex his qui eum ægrotantem curabant, accidit *i*. Hic cum quodam die sub vespere illum pessime habentem reperisset; Philippus, dixit, adeo periculose ægrotat, ut non longe jam absit a periculo mortis. Redit deinde postridie summo mane, quaritque sollicitus num bene haberet. Ei Philippus, qui de verbis illius nihil acceperat, seorsum ab aliis evocato; O Cordeli, inquit, non est mihi hic morbus, ut tua fert opinio, supremus: ex eo surgam. Hoc ipso tam gravi morbo detentus, certis quibusdam adolescentibus, quorum ille Confessiones frequentissime excipere solebat, facultatem nunquam, multis ac justis de causis, dare voluit apud alios Confessiones peragendi: Expectate, dicebat, illis, parumper, quieto animo vivite, Natali die Domini nostri Jesu Christi ego ipse peccatorum vestrorum audiam Confessiones. Id, sicuti prænnuntiaverat, contigit: ex eo enim morbo paulo post, medicis admirantibus (ut qui Philippum ante id tempus e vita cessurum dicerent) plane convaleuit; eorumque Confessiones non modo, sed aliorum etiam, excepit auditque. Observatum præterea fuit frequenter a multis, beatum Patrem ex gravissimis morbis, quorum vi peritissimorum judicio ad ultimum venerat vitæ discrimen, divinitus pristinae incolumitati, humanis remediis nihil prorsus efficientibus, vel etiam non adhibitis, restitutum fuisse: eam porro rem medici, qui ejus corpus curabant, sacramento testantur. Videre erat

*ut prædix-
erat,*
*sicut alia sæ-
pe:*

etiam

D
AUG. ANT.
GALLONIO

f
duorum mor-
tem prædicit:

g

E

h

ager miraculo
convalescit,

i

p

ut prædix-
erat,

sicut alia sæ-
pe:

AUC. ANT.
GALLONIO.

k

cujusdam
scrupulos
introspicit,

l

et dextram
curat.

A. Æt. 78

m

n

Desperatam
ab omnibus

C

tactu sanat.

A etiam quandoque Philippum tam brevi ex gravissimis morbis ad integram corporis incolumitatem redire, ut medici qui illum vesperi morti proximum offendeabant, postridie mane omni prorsus morbo levatum reperirent *k* Illud quoque hic attexam, pro miraculo a peritissimis medicis habitum, Philippum devexa jam ætate, sive morbo affectum, sive viribus valentem, tam tenui cibo vitam tenere potuisse; idque supra vires naturæ, ac divinum prorsus miraculum fuisse jurejurando confirmarunt.

164 In hujus anni exitu Claudius Nerius, civis Romanus, vir utriusque Juris peritia clarus in Urbe, adeo magnis conscientie aculeis mali dæmonis impulsu torquebatur, ut eis impeditus Eucharistiæ sacramentum frequentare non auderet *l*. Hisce in angustiis Philippum consulere statuit, animo quod ille daret consilii prosequendi; multumque cum eo sermonem habens, quod dictum venerat reticens, omnia alia enarravit. Tum Philippus, qui rem totam divina revelatione prænoverat, rogare hominem cœpit, ut siquid, quod aperire cuperet, in animo haberet, expromeret. Negat initio Claudius; instat iterum Philippus: negat ille, ut antea, forasque exire volebat; sed non permittit beatus Pater, qui ut animo opem ferret, ficta persona, quod ille secum animo revolvebat, aperit. Amicus mihi erat, dicere cœpit, qui ejusmodi scrupulo conficiebatur (eum ipsum refereas, quo premebatur Claudius) cumque is nullam animo quietem capere posset, me consulere decrevit. Tum enarrans modum, quo amicum ea solitudine liberaverat, quasi aliud ageret, nunc amici, nunc Claudii nomine loquebatur: putares eum a Claudio de re sua jam antea plane eruditum fuisse. Qua ille denuntiatione percussus, attonito mox similis efficitur, experimento discens id rescisse beatum Patrem, quod mortalium nemo præter se ipsum suspicari potuisset: domum vero reversus, expertam beati viri sanctimoniam tum consanguineis, tum amicis enarrare non destitit.

165 Anno post Christum natum millesimo quingentesimo nonagesimo tertio, cum quodam die precibus de more insisteret, dæmon, cujus studium sæpe fuit interpellare orantem, vestem ejus, quem ferre non poterat, sordibus aspersit *m*. Eodem anno, mense Junio, Antonia Caraccia *n* Antonii Pasquini conjux, effuso fœtu, repentino dextri lateris dolore corripitur: dolore increscente a domesticis in lectulo collocatur, eoque mirum in modum aucto, molestissima febris jactari cœpit: febris vero ac doloribus diu pressa, eo tandem devenerat, ut neutram in partem movere se posset. Ergo cum quindecim circiter dies ita graviter afflictata jacuisset, nec quidquam ei prodesset quod a medicamentis proficisceretur; Antonio visum est ad Philippi opem confugere. Cui ille; Abi, inquit, Uxor tua e morbo evadet: quibus dictis illum dimisit. Sed cum morbus in singula pene momenta majorem in modum amplior fieret, ipsaque ægra omnes fere cibos haustusque stomacho fastidiente respueret, ullamque quietis partem neque noctu neque interdiu caperet; perrexit iterum Antonius ad beatum Patrem, quem mox etiam atque etiam rogare cœpit, ut periclitanti uxori, quæ sævientem atrociter febris proxime ad mortem accesserat, succurrere velit. Cui ille; Conjux tua, inquit, non modo præsentis morbo non morietur, verum etiam pristinum corporis animique vigorem recuperabit: abi ergo domum, ego te mox sequar. Eam itaque adiens, quid morbi sit, ubique hæreat dolor, rogitat. Quibus demum cognitis, manu dolenti parti admota, tam ingenti lætitia eo confestim tactu ægra perfunditur, ut, ubi esset, vix sciret præ gaudio. Philippus interim, quod Deus per ipsum effecerat sentiens,

inde se subduxit, his verbis mulierem in discessu D solatus. Læta jam esto; ne quidquam vereare. Vix ille abierat, cum ea præter morem cœpit sine ullo adminiculo in utramque se partem movere, periculum virium factura: quod ubi facere aggreditur, et deperditas vires se recuperasse, et tota febris totoque dolore solutam se animadvertit; virumque suum gaudii plena evocans, ei miranti sanam sese ostendit.

166 Cum privatae vitæ desiderio teneretur Philippus, atque grave sibi videretur, qua erat humilitate, aliis imperare; Francisci Minorum Patriarchæ exemplum secutus, Præpositi munere omnino se abdicare constituit. In hanc itaque ille sententiam ingressus, Patribus, qui assistere in deliberationibus solerent convocatis, quid in animo fixum haberet enuntiat; rogatque, ut, nulla sui habita ratione, Congregationis utilitati prospiciant omnes, cum debeat unusquisque suam voluntatem ad publicam causam aggregare; et quamprimum novum deligant Præpositum Generalem, qui cunctis præsit, virum se et animo et corpore firmiorem: Ego enim, inquit, Patres, senectute jam confectus, ad res agendas non satis mihi aptus videor: haud ergo æquum opinor, hoc a me diutius ferri pondus debere: unum itaque etiam atque etiam oro eligatis, qui mihi fessa jam ætate viro succedat; date mihi, quæso, ut liber ab onere, vacuus a curis, rectius imminenti morti me comparem. Sed ubi animadvertit, quibus rebus putabat mentes Patrum ad suum imperium flectere, illis ipsis studia eorum vel maxime incendi, ne voti compos efficeretur: Augustinum Cusanum et Federicum Borromæum Cardinales rogare mox cœpit, id suo nomine cum Patribus agerent, ut se Præpositi munere abire permitterent: qua re cognita, eam illi provinciam libenti animo susceperunt. Pridie itaque Nonas Julias convocatis Patribus, quibus ferendi suffragii jus erat, exponunt iidem Cardinales, Philippum, quam suppliciter potest, rogare, sibi primum fessa jam ætate Præpositi onere abdicare liceat; tum ut Congregatio Casarem Baronium, ex antiquioribus filiis unum, Præpositum deligat: ad quæ Summi Pontificis voluntatem accedere fatebantur, ut qui totam rem approbaret, et eundem Baronium Generalem Præpositum declarandum fore censeret. Baronius, ut hæc audit, Displicet mihi vehementer, dicere cœpit, nec sane sine dolore loquor, id Parentis nostri consilium. Tamen cum eo ipse onere levare tantopere cupiat, idemque Amplissimi Cardinales suo nomine petant, accedatque Sanctissimi voluntas, ejus desiderio haud repugnare amplius censet Congregatio.

167 Philippo interim in proposito susceptoque consilio permanente, decernunt Patres, ut novus Præpositus eligatur; cumque sua quisque responsa dedisset, suumque in schedula suffragium reliquisset, Baronius, quod initio jam dixerat, antequam reliqui Sacerdotes suam protulissent sententiam, non posse æquo animo pati, adjecit, se eligi Præpositum Generalem; negatque munus, viribus impar suis, ulla ratione subiturum, nisi in se eligendo modus Congregationis decreto definitus servetur; liberisque Sacerdotum votis relinquendum esse, quem velint, eligerent; idque se quanto maximo poterat studio a Cardinalibus, qui coram aderant, atque ab ipso Philippo efflagitare; fore enim ut Sanctissimus Dominus noster haud quaquam repugnaret, si nostra nosset decreta. Cum hæc et alia multa in eam dixisset sententiam, ejus opinionem qui adstabant Sacerdotes secuti, rem precibus Deo commendandam putant. Patres Neapolitanæ domus, ut suam ipsi ferant sententiam, per litteras de nova Præpositi electione admonere decernunt, atque his ita cons-

Petit a Præpositura absol-
vi,

E

intercedenti-
bus Cusano et
Borromæo
Card.

idque impe-
trat commen-
datque Baro-
nium:

F

quo sic assumi
recusante,

per secreta
suffragia

tutis

A titutis cœtus ille dimittitur. Interea, rebus omnibus optime digestis, decimo Kalendas Augustas, qui dies B. Apollinari Episcopo et Martyri anniversario ritu sacer est, assiduis jam precationibus et sacrificiis eam in rem adhibitis, dato signo, in unum locum convenere Patres; et Philippo in proposito perseverante, de novi Præpositi electione agicœptum est. Cumque suum quisque suffragium in schedulam misisset, suffragiis tandem legitime extractis recitatisque, Præpositus renuntiatur Baronius, nemine præter ipsum Baronium discrepante, idque ingenti omnium lætitia, quod beato Patri dignum, qui succederet, reperissent. Præfuit is toti Congregationi maxima cum laude tribus plus annis, suique officii munera, gravissimis etsi curis impeditus, summa semper diligentia atque dexteritate exequutus est. Expleto triennio, ubi iterum de more ad suffragia ventum est, idem prorsus Patrum consensus in eo confirmando extitit, qui olim fuerat in eligendo. Sed vix hæc facta sunt, cum a Sanctissimo Domino nostro Clemente VIII, ut superius attigimus, in Cardinaliam numerum una cum Francisco Maria Taurasio Archiepiscopo Avinionensi, collega ac sodali suo, cooptatus est. Baronio Cardinali creato, Angelus Vellius, summo omnium consensu, secundus a Philippo sufficitur, anno redempti orbis millesimo quingentesimo nonagesimo sexto, Junio mense.

idem eligitur.

Philippus
Angelorum
cantus audit
in obitu piæ
virginis,
o

168 Ea erat Philippus sanctimonia, ut Angelorum cantibus symphoniisque frueretur o. In obitu Helenæ Maximæ, tredecim annos natæ, eos suavissime concincentes audivit. Fuit hæc virgo in Dei amore mire fervida, vitam suam arbitrio Confessarii moderabatur in omnibus, Christi mortem maximo cum sensu pietatis assiduis propemodum lacrymis deplorabat, ter per hebdomadam sacratissimo Angelorum pane sese reficiebat, in communicando maximam lacrymarum vim profundere cernebatur, orationi assidua erat, crucem suique ipsius contemptum amabat, patiendi pro Christi gloria cupidissima erat. Moribunda ubi sacrum Viaticum sumpsit, quod Baronius ministravit, se totam sanctissimo Christi sanguine perfundi propriis vidit oculis. Demum (ut beato Patre referente cognovi) diem obitus sui prævidit, prædixit; cujus post corpus exanime ad ecclesiam nostram delatum, ibidem arca lignea inclusum, sepulturæ mandatum est: incidit ejus mors in diem v Idus Septembris, Christi anno millesimo quingentesimo nonagesimo tertio.

A. Æt. 79.

et pene mori-
bundus
p

C nagesimo quarto, Majo mense, Philippus vix a continenti febris, quæ viginti quinque circiter dies eum divexaverat, relictus fuerat, cum e renibus gravissime labore cœpit. Dolor infirmo tantus tamque acerbus erat, ut nullam partem quietis eum capere sineret: cumque is dolor decem aut duodecim circiter horas eum tenuisset teneretque adhuc, urinæque non redderetur, actum esse de illius salute, insuper ipsum intra paucas horas e vita cessurum, non magis jam medici quam domestici pro certo habebant. Ergo in tanto vitæ periculo cum esset viribus destitutus, ut jam non vivum, sed mortuum crederes, divinitus repente factum est, ut, Angelo Victorio et Rodolpho Silvestrio medicis præsentibus et inspectantibus, quo evidentius esset miraculum, pristina incolumitati restitueretur. Frant tum apud beatum Patrem, præter medicos de quibus diximus, Alexander Alluminatus, Franciscus Zazzara, et hujus historiæ Auctor. Rem ut se habuit, narrabo. Vix Philippus, sed ne vix quidem movere se poterat (ea erat virium imbecillitas) vix loqui ut audiretur; cum hora diei prima et vigesima, alta voce, ut omnes audire possent, clamare cœpit; Qui aliud præter Deum cupit fallitur: Qui aliud præter Deum amat,

a B. V. Maria
visitatus,

Maji T. VI

turpissime labitur. Et hæc cum semel atque iterum pronuntiasset, confestim, quasi deperditas vires recepisset, toto corpore sublimis, nulla vi sustentatus, cunctis qui aderant simul collacrymantibus, ferri cœpit; et velut aliquem, sensum omnem oculorum effugientem, amplecteretur, clarissima voce, uberimis lacrymis mixta, dicebat: O carissima mihi Virgo! tu, tu ad me venisti, ut me his doloribus liberares! O Virgo aspectu pulcherrima, venustate affluens et decore! et quis ego sum, qui dignus sim tua præsentia? Non certe, non is sum, in quem tanta gratia conferatur: nihil est in me, quod te ad me amandum alliciat: indignus prorsus sum qui abs te visar: quo meo merito factum, sanctissima atque optima Virgo, ut ad postremum famulum tuum venire ne graveris?

D
AUC ANT.
GALLONIO

170 Tum motans subinde manus, lacrymarum plenus, quasi Beatissimam Virginem obvis ubi amplecteretur, hisce vocibus assidue clamabat: O sanctissima Dei Mater! o omnium creaturarum, ut optima, ita et pulcherrima! Et hæc cum effaretur, toto corpore, nullo fultus adminiculo, cubito circiter vel etiam plus eo sublimis, mirandum in modum attollebatur. Tum, O sanctissima Virgo (nobis audientibus) dicebat, o dulcissima Dei Mater! quo meo merito factum est, ut ad me veneris? In tuos ergo amplexus irruam optima Virgo, quæ ad me hodie venisti: et quid mihi impedimento erit, ne id faciam? Perstitit beatus in hoc tam alto excessu diutissime constantissimeque, sanctissimam Dei Matrem assidue perquam familiariter nominatim inclamans; tum quieti se tradens, quasi alienato a sensibus animo factus est. Ad se tandem ut rediit; Vidistisne (adstantibus ait) beatissimam Dei Matrem, quæ sua nunc præsentia omnem a me morbum depulit? Tum superiore se linteo tegens, uberrimas quasi puer profundere cœpit: quibus tandem restinctis, medicos rogat, ne cuiquam, quod sibi ipsis præsentibus et inspectantibus contigerat, indicent Illud quoque (neque enim omittendum videtur) plurimum habuit admirationis, quod eodem momento, quo beata Virgo ei sese videndam objecit, pristinam ille confestim corporis salutem recuperavit. Verum cum adverteret post aliquanto in vulgus jam editum esse, sanctissimam Dei Matrem sibi ostendisse sese; ut erat homo tam suæ laudis inimicus quam qui maxime, in eo omnes nervos contendit, sanctissimos viros imitatus q, ut hanc rem si non suppressere poterat, at saltem obscuraret. Sed frustra omnia: quandoquidem non defuere gravissimi testes, qui verum id visum fuisse ab ipsomet didicerint: quinimo, cui Philippi humilitas resque gestæ Sanctorum cognitæ sunt, is hominis artificium desinet admirari.

eamdem amplectitur,

E
et subito convalescit:

q

mortem unius prænuntiat,

r

alios in cœ-
lum perferri
videt:

s

t

171 Hoc etiam anno, Augusto ineunte, cum de Alexandro Crescentio, Philippo præsentem, sermo fieret; Alexander, dixit, quamquam optime valet, brevi tamen e vita migrabit r. Prænuntiationem viri mors, intra paucos secuta dies (decessit enim xvi kalendas Septembris) comprobavit. Marcus Antonius Cortesellus, ex antiquioribus Philippi discipulis unus, ubi primum spiritum efflavit, beato Patri illico per quietem accurrit; apud quem cum duas integras fuisset horas, ipso tandem rem omnem conspiciente, Beatorum lumine fulgens cælum conscendit: s ubi is hoc anno, mense Octobri. Neque hic finis istiusmodi mirabilium visionum Philippi; Federico enim Cardinali Borromæo, sibi egregie caro, aliisque honestis et gravibus viris paucis, de quorum virtutibus periculum fecerat, præclara sibi oblata occasione; multorum animas, dixit, cum alumnorum tum externorum, sæpissime ab se fuisse conspectas, luce clarissima radiantes, cœli beatissima regna conscendere.

AUG. ANT.
GALLONIO

A

ANNOTATA.

- a *Id idem Petrus Philippus jurejurando enuntiovit.*
 b *Eam rem idem Hieronymus atque germanus ejus sacramento testati sunt.*
 c *Hujus rei præter ipsam Catharinam tres habemus juratos oculosque testes.*
 d *Id Tamiria, nobilis femina, publico testimonio confirmavit.*
 e *Id jurati testes plures affirmarunt.*
 f *Hanc rem tres sacramento testes affirmarunt.*
 g *Ea ipsa totam rem jurata narravit.*
 h *Id jurati duo testes firmarunt.*
 i *Id jurati testes oculatque firmarunt.*
 k *Id testes aliqui sacramento enuntiarunt.*
 l *Hanc rem jurejurando idem Claudius, ejusque filii et conjux exposuere.*
 m *Id sacramento testantur qui adfuere.*
 n *Totam rem ipsa Antonia ejusque maritus jurejurando exposuere.*
 o *Id sacramento testatus est Cæsar Card. Baronius; idemque Sacerdos quidam alius præstitit.*
 B p *Totam rem Card. Cusanus, qui verum id visum fuisse a B. Philippo acceperat, et Card. Baronius, publico testimonio confirmarunt: idem fecerant alii quatuordecim.*
 q *Soneti viri, miracula et visa alios celare, omni ope contendunt. Vide Theodoretum in Philotheo cap. 3, et Vitus SS. Theodori Sicrota, Andoeni, Odilonis, Annonis Episcopi, et Godefridi Episcopi.*
 r *Ejus rei duos testes juratos habemus.*
 s *Hanc rem plures jurejurando enuntiarunt.*
 t *Id, ut ceteri silcantur, juratus exposuit Card. Baronius.*

CAPUT XV.

Extremus Philippi vitæ annus et sancta mors.

Barsum, Archidiaconus Alexandrinus, Romano venerat anno hujus seculi nonagesimo quarto, ut Ecclesiam Alexandrinam, ab hæresibus se purgari cupientem, Romanæ Ecclesiæ conciliaret: a cumque res ageretur, Octobri mense mortiferum in morbum incidit. Is erat morbus ut æger sanguinem spueret, qui medicorum judicio ex ruptis venis capillaribus, pulmone vel hepate junctis, exibat: accedebant ad hæc febris, tussis frequens, et spirandi difficultas, quæ ægrotum mirum in modum vexabant: frequens tussis sanguinem extrudebat: nocturna præterea diurna vigilia premebatur: somnus, quod pessimum est, neque noctu neque interdiu accedebat. Cordelio interim de ejus salute dubitante, Hieronymus Vecchietus, qui ægrotanti assidebat, ad Philippum confugit; et quem paratum jam ad Sacrificium et calicem tenentem in manibus invenit, rogat, Archidiaconi Alexandrini gravissime laborantis meminisse velit. Pollicetur ille se oraturum pro eo. O rem dictu mirabilem! Ubi primum Deo Sacrificium offerre cœpit, extemplo æger (ut postea temporibus inter se collatis intellectum est) dulci corripitur somno, ut simul beatus Pater celebraret, et Archidiaconus post longam vigiliam dormiret; dormivitque ad horas aliquot: somno experrectus melius habere sensit. Philippus interim absoluto Sacrificio; Barsum, dixit, e præsentis morbo surget: tum accersito Vecchietto; Archidiaconum, inquit, in ædes Federici Borromæi Cardinalis transferri cura quamprimum, ibi tantisper is maneat dum pristinam recuperet valetudinem. Hæc ubi ille audit, quid consilii caperet non satis sciebat: nam ne-

que ægrum gravissimo confectum morbo commovere, quod id periculosum putaret, audebat; neque Philippi mandata exequi, nisi impetrata prius a Superioribus licentia. Consilii itaque inops exensare se cœpit; sed beato Patri acius instanti urgentique obedire, quasi cœlesti voce jussus, cogitur; illiusque fretus precibus auxilioque, ægrum rheda deportandum curat. Hic non prætermittam ne illud quidem. Egerat Philippus cum Vecchietto, ut non prius ad ædes Federici Cardinalis Borromæi æger, quam ad se adduceretur; id enim faciebat ipse causa sanandi illius. Nec irritus: hominem enim arcte complexus ad salutem reducit: totus quippe tum æger, repentino sudore madefactus, viribus restitui se sentit, sputo sanguinis liberatur; quod si quid ejus post excrevit, id fuit quod jam antea in pectus descenderat, quod mittere opus erat. Tum Philippo jubente ad ædes Cardinalis Borromæi adducitur; in discessu rogat ille beatum Patrem, precibus, in quibus spem omnem collocaverat, apud Deum pro sui salute insistat. Annuit Philippus, omnia læta sperare certamque expectare sanitatem jubet. Non fallitur: æger paucis post elapsis diebus e morbo plane convalescit.

173 Anno Christi millesimo quingentesimo nonagesimo quinto, Februario mense, cum vesperi instituto meo apud Philippum essem, nuntius venit, qui diceret, unam ex ancillis conjugis Cordelii me ad januam vocare, ut ejus nomine salutet et colloquatur: me interim ad feminam exeunte, in has Philippus voces confestim, ut ab his qui intererant didici, prorupit: O Cordeli, o Cordeli! Morietur is nunc jam sine dubio: et id mihi certum quod mortem obibat: tempus, quo ei moriendum est, ecce adest. Admirabantur adstantes, Philippum ita secum loquentem cum audirent; quandoquidem, ut quid femina vellet a nemine acceperat, ita ne Cordelium quidem in morbum incidisse; id enim nemo adhuc sciebat hominum, eo namque ipso die ægrotare levissime cœperat. Interim de recenti viri morbo admonitus Philippus, Cordelius, iterum dicere cœpit, diem obibat: Cordelius ex hoc morbo non convalescet: adest jam ejus vitæ supremus dies, brevi interibit. Ei vero dicentibus qui aderant; Jam nunc, Pater, si periclitanti corpori auxilium ferri non potest, animæ vel saltem succurratur; Id libenter ago, aiebat, in id totus incumbam, ut spreta corporis salute laboranti animæ præsto sim. Haud sibi falsus: Cordelius eo morbo paucis post diebus occubuit b. Quod sequitur non minus admirabile. Die quodam summo mane, cum Petro Consolino comitatus ad Philippum pergerem; vix cubiculum ingredior, in quod nullos fores custodiens me penetrare poterat, cum ille dicere cœpit; En Cordelius proxima nocte, bora tali (certam designavit) efflavit animam. Sed mirantibus nobis, qui tandem id rescire potuisset; notata hora, missoque confestim qui rem cognosceret, omnia beati Patris prædictioni respondere comperiuntur. Eodem anno Summus Pontifex Clemens, Paschali-bus diebus, magnis chiragræ doloribus conficiebatur: id ut Philippus cognovit, eum adiit; cumque illum de more amplecti vellet, ejusque manus prehendere; Subsiste, Pater, ei Summus Pontifex dicere cœpit, et ne quæso propius accedas; manus enim dolet mihi vehementer. Mox Philippus, Non me inquit, morbi tædet, quod per eum licet tibi parumper curis vacare; sed doloris: ad ejusque manum adrepens, sua ei admota, totum confestim dolorem ab ipsa depellit c.

174 Molestissima Philippus febris, eodem hujus seculi anno nonagesimo quinto, in Kalendis Aprilis, corripitur: incœpit febris ab horrore. Is tantus fuit, ut Augustinum Valerium Cardinalem, qui eum salutatum

tactu sonat.

E
Leviter ægro-
tantis mor-
bum novitet mortem a
se prædictam.

b

Papam chi-
ragra liberat.e
Æger vires
obtinet ad
Missam fa-
ciendam:Patriarchæ
Alexandri-
ni legatum,
aa sputo san-
guinis peri-
clitantes,post concu-
liatum ei
somnum

A salutatum venerat, ne uno quidem verbo potuerit excipere. Inhæsit assidue febris totum mensem Aprilem : sed accensus ille cupiditate rei sacræ faciendæ, die Sanctorum Apostolorum Philippi et Jacobi, qui in Kalendas Majas incidit, pridie eorum natalem, tantorum Apostolorum opem implorat : nec frustratæ sunt eum preces ; e lectulo exiliit, rem sacram peregit, adstantibus sacratissimum Christi Corpus præbuit : et hæc quidem omnia ea ille corporis agilitate faciebat, ut qui corpusculi imbecillitatem nosset, id satis mirari nequirent ; sed a Domino vires, quod res erat, celso animo suppeditari censebant d. Tribus post insequentibus diebus, non quo corporis imbecillitati indulgeret, sed ut medicis obsequeretur, a Sacro faciendo abstinnit. Sacrificii loco, ne iis ipsis diebus divino illo privaretur bono, Eucharistiam quotidie maximo pietatis affectu percipiebat. Exacto triduo, cum levius haberet, Sacrum medicorum voluntate agere cœpit : quod facere perrexit ad usque diem quartum Idus Majas, quo die, novo ac repentino morbo oppressus, eam summo mane sanguinis copiam derepente me adstante vomit, ut expiranti similis ac prope exanimis jaceret in lectulo, faciesque palluerit. Advocati medici, tactis venis aliisque inspectis, actum de illo esse affirmarunt. Ergo cum vereremur, ne Philippus repentino moreretur ; a Cæsare Baronio (Federico Cardinale Borromæo præsentem et inspectante) Oleo sancto maxima celeritate inungitur : quo peracto cœpit Philippus paululum, animo sensim redeunte, oculos allevare : quod cum adverteret Federicus Cardinalis, Alexandrum Alluminatum, qui beato viro ægrotanti assidere consueverat, monet, ut ex venis exploret, virumne satis habeat, ut sacrum Christi Viaticum suscipere possit ; quo mox cognito, ipsemet Federicus Cardinalis Christi Corpus pretiosissimum ad eum defert, Augustino Cusano Cardinale ceterisque e Congregatione Patribus ac Fratibus et aliis quamplurimis adstantibus, simulque commune damnum collacrymantibus.

175 Illud hic accidit memoria dignum. Vix Borromæus Philippi cubiculum ingressus erat, sanctissimum Christi Corpus in manibus gestans ; cum ille, viribus quamquam omnibus destitutus maxima illico voce lacrymarum plenus clamare cœpit, ut omnes obstupescerent ; Ecce amorem meum, ecce amorem meum ; hic ille est, in quo me oblecto : solum id est earum mihi : præbe ergo, præbe mihi amorem meum ; præbe mihi eum quam celerrime. Et hæc quidem verba ea spiritus vi proferebat, ut adstantes ad lacrymas et admirationem excitaret. Cumque Federicus Cardinalis, Domine non sum dignus, de more pronuntiaret, eadem Philippus clarissima voce, manantibus præ dulcedine atque Christi desiderio ubertim lacrymis, repetebat, Qui tuo corpore pascar, dicens, dignus fui nunquam. Sacro tandem sumpto Viatico ; Medicum meum, ait, hospitio excepi. Hac ipsa die sub vespere ter quaterve sanguinem vomit, qui multus erat ac rubens : vomitum tussis subsecuta est : ex impetu ruentis sanguinis parum abfuit, quin æger suffocaretur. Viri constantiam admirabantur omnes, in summis enim ille doloribus, non modo non infracto animo propter magnitudinem morbi, sed confirmato atque renovato apparebat. Medicamenta, quibus utebatur, erant præter cetera cucurbitula : hæc enim sunt, in quas linamentum ardens conjicitur, ac sic earum os corpori aptatur, imprimiturque donec inhæreat. Ceterum uno aut altero elapso die, medicis ad eum mane venientibus ; Abite vos hinc, ait, remedia mea medicamentis vestris potiora sunt ; ubi enim misi a prima luce, qui variis Religiosorum familiis eleemosynas distribueret, ut pro me Sacrum fieret ; conti-

nua vomitus sanguinis mansit, dolor præcordiorum ac pectoris ex toto desiit, melius habui, deperditas vires recuperavi. Tum accedentes medici, ex venis sputorumque, quæ ante expuerat et quæ tum expuebat, dissimilitudine, illum pristina incolumitati restitutum, miraculo attoniti, fatentur : ex illoque die ab obitu usque, optima semper usus est valetudine. Continuavit viribus potens plures dies, rem sacram quotidie faciens, suorum Confessiones audiens ; adeoque bene valebat, ut jure meritoque Patres ad opinandum inducerentur, eum ad aliquot annos spiritum traducturum : quod tamen, Deo ipsum derepente ad præmium evocante, non contigit.

176 Significaverat Philippus Francisco Zazzaræ, ætatis annum octavum et decimum agenti, plus triennio ante obitum, e se non prius e vita cessurum, quam ei, ad quem vitæ statum a Deo evocaretur, aperiret. Id beato viro adolescens in memoriam frequenter reducebat : cui ille, Ne animo angaris, respondere solitus erat ; ego Deum pro te precor assidue ; quod ipse de te mihi indicabit, id tibi ante obitum aperiam. Tu mihi te met tuaque omnia credidisti, ego fidem tuam non fallam. Mirum dictu ! Quamquam Philippus ab eo tempore, ad usque initium anni nonagesimi quinti, frequenter ægrotavit, ut medicorum sæpe judicio mortuus crederetur ; nunquam tamen vel unum verbum ad adolescentem ea de re fecit : sed ubi e vomitu sanguinis convaleuit ; continuo, quodnam vitæ institutum amplecti deberet, explicuit : ea porro res in diem sextum decimum Kalendas Junias incidit, octo nimirum ante beati viri mortem diebus. Aliud afferamus exemplum. Ex eo sanguinis vomitu pristina incolumitati restitutus, a oobili viro, Nero Augustini Neri filio, invisitur, f Huic, de recuperata ejus valetudine lætanti, Ego ait, etsi præsentem morbum evasi, optimeque habeo, tamen id filiorum gaudium breve erit : adest enim pugnae finis, eritque obitus meus ejusmodi, ut cum contigerit, vix advertatur a quoquam, auditusque vix credatur, eritque initio inter dubia. Denuntiationi optime respondit eventus. Hoc ipso præterea morbo laborans, Germanico Fidei, ejus opera utebatur in multis, Satis, inquit, de me sollicitus fuisti, satisque pro me laborasti, adest jam laborum finis. Tum manu eum prehensens, Quid intra paucos visurus es dies ! mortem sibi imminentem his verbis significans : quandoquidem, paucis post elapsis diebus, ex corporis vinculis, tamquam ex carcere, lætitiæ plenus evolavit. g

177 Sed accipite illud, non minus, opinor, admirabile. Paulo deinde post, cum eidem P. Germanico iter faciendum esset castrum versus, Carbonianum nominatur, non prius Urbe egreditur, quam sibi a Philippo fides daretur, se eum adventu suo Romam, vivum atque incolumem reperturum. His auditis rogat ; ad quem diem reditus erit. Cui ille, Quam tardissime, pridie ejus diei, quo Augustissimæ Eucharistiæ sacrum diem ritu anniversario colimus. Tum Philippus, cum paulisper, quasi cogitans quid respondendum esset, stetisset ; in hæc verba prorupit ; I, redi. Interea Germanicus nocte ejus diei, qui pervigilium festi sanctissimi Christi Corporis anteit, tale vidit insomnium. Existimabat se esse Romæ in cubiculo beati Patris, quem agrum in lectulo jacentem videret, audiretque dicentem ; Adest tandem, Germanice, vitæ finis ; illeque, Pater mi, responderet, haud erit ita ; periculosius siquidem alias ægrotasti ; et ille, Ultima jam mihi, adjiceret, instat hora : cura itaque pro me res sacræ ut fiant. Hoc dormienti, somnium ; vigilant, consilium fuit. Nam expectatus tum ille, discessum accelerat : unius diei iter, longissimum ei pro beati Patris desiderio videbatur. Romam ut venit, Philippum, lectulo

D
AUG. ANT.
GALLONIO

mortem sibi
instantem
significat
e

E

f
discipulo-
rum tribus,

g
et peregre
profectum
monet in
somnia ut
adsit :
F

d

rursus san-
guinem spuens
deficit,

extremis
munitur

cum maxi-
mo pietatis
sensu :

C

rursus san-
guinem vomit

et per mira-
culum conva-
lescit :

ATQ. ANT.
GALLONIO

A etulo insidentem, incolumem sanumque offendit. Cui ille, Revertisti? inquit. Reverti, respondit ipse: quamquam parum abfuit, quin oppidanorum rogatu reditum alium in diem distulerim. Tum Philippus; Ut, quod advenisti præfinita die, recte plane fecisti; ita, si reditum remoratus esses, perperam egisses. Nec verba sine causa: postero enim die beatus vir, præter omnium opinionem, e terris in cœlum evolavit. Sed veniamus modo ad aliud.

Item alium
per litteras:
h

178 Dederat Philippus in mandatis eidem Germanico h Fideli, idque ineunte Aprili anno millesimo quingentesimo nonagesimo quinto, ut ad Flaminium Ricciū, Congregationis nostræ Sacerdotem, Neapoli commorantem, litteras suū nomine daret, in quibus scriptum esset; Romam rediret quamprimum, quem ante obitum videre cuperet; prævidebat enim velocem fore depositionem tabernaculi sui. Sed Flaminio, per litteras se excusanti, et ad Septembrem usque mensem inducias petenti, non indulsit beatus senex: quin novis iterum litteris, in eadem sententiam scriptis, suo nomine urgeatur jubet; ut illis lectis, Romam, nulla facta mora, revertatur.

B Sed cum is nihilominus, rogatu Annibalis de Capua Archiepiscopi, discessum remoraretur; recentibus adhuc ejusdem litteris, ut qui eum videre cuperet, Romam revocatur. Verum ille, ubi novis impedimentis recens exortis beati Patris imperio non paruit, paucis post elapsis diebus e vita Philippus decessit. Eodem etiam tempore Petro Consolino i, pridie sui obitus, apertissime, se brevi moriturum, significasse videtur. Nam cum familiariter cum eo colloquens rogasset, Sacrum pro se facere vellet; illeque id se libenter facturum respondisset; quamquam sciret haud opus esse, cum optime valeret, ut pro ejus corporis salute precibus insisteretur. Sacrum, quod efflagito, adjecit Philippus, id est, quod a defunctis nomen habet. Quid porro his verbis significare voluerit, mors postridie secuta aperte indicavit. Alterum eodem mense admirabilius. Idibus Majis (erat eo anno alter dies Pentecostes, sancti Spiritus in Apostolos immissione celebris) cum Joannem k Baptistam Guerram (quem ego ipse in mei locum, dum rem divinam facerem, ad curam beati Patris substitueram) evocasset Philippus; et quotus esset dies mensis rogasset, illeque diem Iduum dixisset: Decimo post die, qui dies erit octavus Kal. Junias, subjecit beatus senex, ego moriar. Ceterum veram fuisse ipsius prædictionem docuit eventus; quandoquidem ea ipsa die, post sextam noctis horam, e vita migravit.

2
ab alia sa-
crum funebre
sanus petiit,

l;
et diem mor-
tis suæ de-
signat:

C 179 Philippus interea, triduo ante obitum, divina luce ac dulcedine uberius forte quam unquam antea delibutus, ut qui sese ad nuptias Agni evocari sentiret, Sacrum incredibili animi lætitia ac voluptate faciebat quotidie. Octavo Kal. Junias, qui dies eo anno et sacratissimo Christi Corpori sacer, et ejus vitæ postremus fuit, rem sacram, quasi caeret, gaudio peregit. Initio Sacrificii oculos in villas ad S. Onuphrii Templum sitas conjecit, tamquam aliquid oculorum effugiens obtutum cerneret: porro quid ille tum viderit, eo, qui solus norat reticente, omnes latuit. Magnam ejus diei partem in Confessionibus audiendis consumpsit, multosque ex alumnis suis ipse manibus Eucharistia munivit. Hoc perpetuo triduo, ubi e lecto mane surgebat, in eo postea nunquam, quod firma uteretur valetudine, nisi noctu stata hora cubare visus est. Eo vero die, qui vitæ supremus fuit, cum illum Angelus Victorius adiisset; Non viso te, inquit, Pater mi, ut medicus, sed ut amicus. Ex ejus cubiculo egressus; Philippus, mihi aliisque dixit, adeo recte valet, ut ne abhinc decem annos ita viribus valentem, ut nunc, compererim. Eodem die Philippus, mortem etsi imminen-

lecto præter
quam noctu
non incumbit:

tem sibi divinitus nosset, vultu tamen lætitiā præseferbat: adventantes amice complectebatur; Sanctorum historias, quas Franciscus Zazzara legebat, audiebat attentissime: ejusmodi enim lectione magnopere delectabatur. Interea cum S. Bernardini Senensis Vita legeretur, venit ad eum Augustinus Cusanus Cardinalis, Hieronymo Paraphilio Rotæ Auditore comitatus: accessit iis paulo post Spinellus Bencius, integerrimæ vitæ vir, primus Politiani Episcopus. Hi, divino Officio cum Beato Philippo recitato, tamdiu ibi mansere, dum dies in vespertum inclinaret; nocte adventante domum quisque remigravit.

180 Sub horam primam solita vir sanctus parsimonia cœnavit: a cœna ita bene valebat, ut antea: nullum signum in eo apparebat, quod faceret non mortis modo, sed ne levissimi quidem morbi levissimum indicium: adeo præterea lætus erat, ut omnia alia crederes, quam ipsum paucis post horis e vita migraturum. In lectulo cum esset, satis guarus adesse sibi supremam horam, adstantibus primum dicere cœpit: En morimur omnes. Quota deinde hora sit, rogat: cumque tertiam noctis horam esse didicisset, illico, quasi secum ipse loqueretur, dicebat: Tertia hora est, sed huic si addantur binæ, quinta hora erit; si ternæ, sexta. Tum ad nos conversus; Abite vos cubitum. Hæc autem dum loqueretur ita se fortiter gerebat, ut satis ex dictis gestisque appareret magna eum exultare lætitiā, ut qui cœlestibus jam perfrueretur voluptatibus. Ergo nos qui aderamus, nihil admodum periculi suspicantes, cubitum discessimus. Sub horam sextam vix me somnus complexus erat, cum repente excitus, Philippum deambulare sentio. Timore perculsus e lectulo celerrime surgo, non minore celeritate seminudus propemodum, sola talari tunica ad subuculam coopertus accurro, lectuloque insidentem reperio; cui fauces sanguine vel pituita ita repletæ erant, ut eorum impetus jure meritoque timeri posset. Id ego cum cernerem, quid sibi accidisset, rogo. Qui mox, Ultima mihi, ait, instat hora: emori jam incipio. Ceterum cum solus apud eum essem, nec solus opem indigenti ferre possem, ad Alexandrum Alluminatum illico advolavi: is nulla interposita mora secutus est me. Interea dum medici expectabantur, quoniam vis morbi urgebat, cucurbitulas sine ferro ei admovimus, ad fricationes recurrimus, a brachiis cruribusque incepimus, a thorace abstinuimus; fascia demum, ad sanguinem supprimendum, coxas, brachia, et crura adstrinximus: medicamenta quamquam multa adhibebantur, nullum tamen erat quod ei prodesset. Remedium Philippus respuebat nullum: intra quadrantem horæ aut paulo plus eo, pituita, quæ in fauces descenderat, mansit: fluxio nulla erat, fauces liberæ, expedite et perfacile currens oratio; mortis periculum eum evasisse crederes.

181 Sed hæc brevia fuere; quandoquidem ille ad nos conversus; Si alia, inquit, vobis medicamenta non suppetunt, manete, quippe quia cum morte jam luctari incipio. Quibus dictis, ut sibi ipsi vacaret, contieuit. Verum quo plus supremis appropinquaret, hoc magis se mortem contemnere palam indicabat adstantibus. Super lectulum enim ubi jacebat, quasi eam ad pugnam provocaret, sedentis instar allebat sese. Duravit tamdiu in eo habitu corporis, in quem se tum composuerat, donec spiritum halavit. Aderat jam Philippo suprema hora, cum Patres omnes accurrunt; et quem paulo ante vivum atque incolumem reliquerant, pene mortuum præter opinionem offendunt. Hinc lacrymæ illico cunctis cadere incipiunt præ dolore, quasi pueris. Tanti viri jacturam nullus erat qui non lugeret. Et quis morientem

D
amicos hilaris
excipit,

et nullo sub
noctem appa-
rente morbo,

E

designata
antea hora

novo sanguinis
sputo corri-
pitur:

F

ad extrema
adductus,

presentibus
ac lugentibus
suis,

Philippum

A Philippum intuitus lacrymas tenere potuisset? qui sui ipse oblitus nihil amavit magis quam aliis prodesset. Interea Patribus, communem parentem insolabiliter plorantibus, ejus animam Cæsar Baronius, lacrymas precibus miscens, Deo Santisque de more commendat: quo peracto, admonitus a medico, Philippo mortem instare, ad illum mox conversus; Hens tu, Pater mi! clamare cœpit, quid causæ est, quod nullum nobis verbum dicis? Alloquatur, quæso, Pater filios, quos Christo tanto labore genuit: eripiat rogo, filiis tantum dolorem aut minuat saltem: ubi benedictionem filiis tribuerit Pater, tum eorum minuet dolorem. His Philippus auditis, oculos confestim in cælum tollens, aliquantulum oravit pro filiis. Supplicatione completa adstantes intuitus, quasi sua eos benedictione muniret, nullam passus vel minimam membrorum distorsionem, sine ullo molestiæ signo, ipsa jam morte (cujus ceteri vel nomen horrent) fortior, placidissime efflavit animam, octavo kalendas Junias. Erat eo anno dies, sacra Corporis Christi solennitate celebris, intra horam sextam, ut prædictioni responderet eventus, anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo quinto.

placidissime
expirat.

ANNOTATA.

a Id præter Archidiaconum duo testes oculati publico testimonio confirmarunt.

b Id a juratis testibus acceptum.

c Hoc a Cusano, Borromæo, Taurinsio et Baronio Cardinalibus, qui ab ipso summo Pontifice accepisse testificati sunt; idem et ab aliis, Philippo vivente, didicimus.

d Ejus rei plures habemus testes juratos oculosque.

e Id hic ipse Franciscus sacramento testatus est.

f Hanc rem idem nobilis vir Nerius juratus exposuit.

g Idem eam rem juramento enuntiavit.

h Ejus rei, apud nostros satis pervulgatæ, juratus est testis ipsemet Germanicus Fidelis.

i Idem Consolinus jurejurando affirmavit.

k Id hic ipse Jo. Baptista sacramento confirmavit.

CAPUT XVI.

Gesta post obitum et sepultura.

Eo ipso momento, quo Philippus expiravit, multis ostendit sese a. Virgini cuidam, quæ pietatem egregie sequitur, se simul ac e vita decessit per somnium obtulit: sed feminæ, de nescio quibus scrupulis sermonem cum eo in longius protrahenti; Sine me, ait, in itinere enim sum; satis jam, et plusquam satis illi (alumnos suos significabat) me remorati sunt. Hæc effatus, sublimis abiit. Hora eadem, atque etiam puncto temporis eodem, virgo b altera, Deo sacrata, vidit inquiete beatum Patrem, candida veste indutum, cœlesti micantem luce, duos inter juvenes medium, qui sibi diceret; Ego, ut vides, ad meorum laborum præmia in cælum evohor: tu ergo cura pro viribus, ut quam cœpisti vitæ rationem ad obitum usque teneas: id enim si feceris, ejusdem mecum felicitatis particeps eris: nec est quod metuas, ego pro te Dominum precabor assidue: et his dictis, ab oculis abiit. Tum virgo, somno excita, simul admirabunda, simul læta, ubi diutius quid id visum portendat frustra secum animo agitat; tum demum quod reliquum erat noctis, tota in ejus rei cogitatione defixa, traducit insomnis: sed albescente die, ut nuntius venit qui diceret, Philippum ea hora obiisse, qua virgini oblata fuerat visio; intellexit mox femina, quid nocturnum visum monstraret. Quamobrem hilarior facta, Philippum ex eo die,

a
Momento
post obitum

b
ostendit se
Sanctus dua-
bus piis
virginibus,

tamquam sanctissimum virum, Beatorum cœtui jam adscriptum, magis magisque suspexit. Vir quidam est pietate c nobilis, cujus nomen, ne ejus modestiam offendam, silentio prætereo, qui in una ex civitatibus Italiæ domicilium habet, quæ ab Urbe millia passuum circiter centum distat; hic eodem momento, quo Philippus cessit e vita, incertum initio vigilans an somnians, beatum Patrem dilucide perspicueque vidit, qui sibi diceret; Pax tibi, frater, augustiorem in locum mihi nunc iter est. Vix hæc effatus erat, cum is somno experrectus, hand jam dubitans quin non dormiret, eundem sibi videre videbatur: qui læta fronte ac vultu illas frequenter iteraret voces; Augustiorem nunc peto locum; ad amoniorem locum nunc pergo: et his dictis, ex oculis elapsus est.

183 Philippi interea corpus, de more laetum ac Sacerdotali vestitu rite indutum, Patrum humeris ad ecclesiam, sub horam noctis septimam, deferitur. Feretrum prosequantur omnes e Congregatione; qui in eo gestando impediti non erant, corpus ardentibus cereis cingebant: per viam Psalmi per vices canebantur: id erat spectaculum, ut lacrymas eunctis eliceret. Vulgata Philippi morte, maximus confestim omnium ordinum, ad ejus corpus visendum, concursus fieri cœptus est: qui veniebant, jucundissimo beati viri aspectu neque animos neque oculos satiare poterant. Venerabantur sancti Patris corpus in feretro jacens Amplissimi S. R. E. Cardinales, Archiepiscopi, Episcopi, omnisque generis Presules, Religiosi, Principes viri, feminaque primariæ quam plurimæ. Nemo accedere visus est, qui sacrum beati senis corpus non veneraretur: feretro circumfusi qui aderant, jucundissima Philippi specie memoriaque semetipsos mirifice pascebant: nec de fuere qui assiduis lacrymis crebrisque singultibus tanti viri obitum, tanti parentis jacturam misere lamentarentur: neque tam duro quisquam animo fuit, quin venerabundus maximo pietatis affectu ejus manus exoscularetur, sacrasque reliquias rosariis, manu, osculoque contingeret. Videre erat sanctum corpus, totum rosis floribusque constratum: qui mox a confluyente multitudine ablati, domum pietatis ergo exportabantur; nec tot Patribus rosæ erant ad illud exornandum, quot erant qui eas sibi ad morborum remedium auferebant. Mirum erat præterea quantum omnes certatim paululum saltem vestis habere contenderent, ut reliquiarum hominis Dei aliquid apud se retinerent; nec tantam Patres adhibere diligentiam quivere, in eo custodiendum ne quid surriperetur, quanta satis fuisset, ut postea cognitum est.

184 Interea nocte adventante, clausis sub tertiam horam ecclesiæ valvis, defuncti corpus tum inspicendum exenterandi causa dissectum est. Sectioni interfuere vocati a Patribus Angelus Victorius, Josephus Zerla medici, Marcus Antonius Bellus, Alexander Alluminatus horum administri: interfuerunt e nostris Germanicus Fidelis, Julius Savera, Joannes Baptista Guerra: ex externis Franciscus d Zazzara, Spinellus Bencius, alique. Sectioni ego non adfui, non modo quod id spectaculum sustinere hand potuissem, sed etiam quod repentino morbo initio sectionis opprimi me sensi. Illud inter sectionem mirabile accidit, in quo maxime Deus illius confirmasse virginitatem mihi videtur. Convenerant jam ejus corporis exenterandi gratia sectores: aderant multi ex Patribus. Cumque defuncti corpus, quo dissecari facilius posset, denudassent; exanguis illius corporis et spiritu destituti manus (mirum dictu) supra naturæ vires moveri, easque corporis partes, quas idecorum ostendi vivo fuisset, occultare cœperunt. Id cum semel iterumque fecisset (quo præsertim

D
AUG. ANT.
GALLONIO
c
item nobili vi-
ro.

Ad corpus
in ecclesiam
delatum,

ingens
concursus.

Idem ad se-
ctionem nuda-
tum,

d
motu manu
obtegit viren-
da,

e

AUC. ANT-
GALLONIO.

A præsertim tempore corpus movere opus erat) exclamavit Angelus Victorius, qui id adverterat, clarissima voce, ut omnes qui aderant audire possent; O egregiam hominis puritatem! O castitatem eximiam! Videte quæso virum, quem anima defecit, sua sibi tegentem verenda. Idem quoque accidisse prorsus dum ejus lavaretur corpus, a Patribus qui interfuere observatum est.

costæ duæ
divinitus frac-
tæ inventiun-
tur,

185 Aperta anteriore parte thoracis, inventæ fuere, mirantibus qui aderant, sinistri lateris costæ duæ mendosæ, ut vocant, fractæ: erant hæ quarta et quinta. Fractura in anteriore parte pectoris apparebat, ubi costæ in cartilaginem desinunt: costæ adeo elevatæ erant, ut eas pugni magnitudinem non æquare modo, verum superare etiam profiterentur omnes. Remedium profecto id fuisse divinum quis neget, quo palpitans cor non læderetur? nam neque lapsus, neque percussio, neque vis ulla præcessit unquam, qua id effici potuisset; neque dolor quantulumcunque minimus fuit, neque inflammatio exorta. Hanc ipsam porro costarum fracturam, contra omnem medicinæ rationem, totos quinquaginta plus annos absque ullo sensu doloris sustinuit. Habuit ea initium a nimia divinis amoris vi, summoque cordis ejus amore, quo inter contemplandum vel maxime afficiebatur. Hæc medici *f* diu multumque animo agitantes, in eam tandem unanimes venerunt sententiam, ut jurati verbo scriptisque affirmarint, eam costarum fracturam beato Patri divinitus contigisse, idque multis de causis; primum ne contemplationi vacans, ex divini caloris vi abundantiaque, repentina morte extingueretur; deinde ut cor, ardentissimos amoris æstus sustinens, augustiorem sibi locum acquireret; tum ut pulmones facilius ac præter consuetudinem dilatarent sese: postremo ut, beneficio loci augustioris, tantum novi aeris pulmones ad cor deferrent, quantum ad illud refrigerandum satis esset.

g
cor integrum
et solito
majus;

186 Aperto thorace nullum in præcordiis vitium *g* apparuit. Cor cum inspiceretur, magnum apparuit et musculosius, ultra quam esse soleat: a calore enim, ob ferventium spirituum vim superfluente, ita effectum esse, Andreas Cesalpinus atque Antonius Portus jurati publico testimonio confirmarunt. Vena deinde arteriosa (ut a medicis aliisque ex adstantibus accepi) cujus actio est sanguinem ad pulmones ferre, quo ibi attenuatus cum aere ad sinistrum cordis ventriculum, ejus nutriendi refrigerandique causa, transferri possit, duplo major reperta est, quam natura soleat: ea quandoquidem Philippus frequentius uti opus habebat, ad novum aerem novosque spiritus ad cor deferendum, quo cœlestis ignis summos illos ardores, quibus assidue abundabat, sine valetudinis detrimento, nec dicam mortis periculo, sustinere potuisset. Corde dein, cujus incisa cutis fuit, inspecto, in pericardio, quod veluti capsula illud involvit, Angelo Victorio et Josepho Zerla testibus *h*, aquæ nihil repertum fuit: quam ardore contemplationis consumptam fuisse, nobilissimi medici jurejurando firmarunt. In ventriculis autem, quorum partes duæ sunt in utramque partem sitæ, quasi aures duæ, nihil sanguinis, eodem Zerla auctore apparuit. Absoluta demum pectoris inspectione, sine gravi odore, sanctum relinquitur corpus intestinis vacuum. Hæc (nerape, cor, pulmo, jecur, lien, et exta) catino terreo inclusa, in sepulchro, sepeliendis Patribus constructo, condita sunt, terraque obruta: illud vero ad sequentem diem, quo populo satisfaceret, in ecclesia omnium oculis expositum relinqui oportuit. Concursus postero die sancti, prioris diei concursum longe multumque superarunt: quo enim magis beati Patris obitus divulgabatur, eo frequentior ad eum visendum omnium ordinum multitudo confluebat.

intestina
eximuntur.*h*

187 Dum beati Patris corpus jaceret in feretro, egregia ejus facinora, prædictiones, ac miracula ab iis, qui aut ipsi oculis perspexerant expertique erant, aut fidelissimis didicerant testibus, passim narrabantur: id cum fieret, veteribus mox miraculis nova miracula adduntur. Laborabat Augustinus Magistrius Romanus, ad septem circiter annos, strumis in cervice natis, quem arte nulla medici sanare potuerant *i*. In cervice bina erant ulcera, quorum quod sinistro hærebat lateri, altius descendebat, ad os usque penetrans; atque ex eo multus humor assidue exibat, qui esse inter saniem et pus videbatur, qui humor ita fluens intuentes ad nauseam concitabat. Hic, ubi sanctum virum miraculis coruscantem apud nostros obiisse audit, ad nostram mox ecclesiam advolat; feretro propius accedens, humi genua prosternit; sacrum corpus veneratur: tum ex oratione surgens, defuncti manus osculatur, certam ex eo tactu valetudinem sibi pollicitus. Nec sua illius pietas frustrata est: namque ut Beati manus collo, ubi insidebat morbus, admovet, extemplo sanatur. Hujus soror Margarita natu minor, totos sex annos eodem morbo oppressa, ad ecclesiam a matre adducitur *k*: sed cum præ turba, impetu sæpe capto, vix ipsi spatium ad sacrum corpus accedendi daretur; importunitate tandem matris, ipsam in manibus gestantis, ad feretrum devehitur. Ibi ad alteram ex vitiosis partibus defuncti manum sibi apponens (ad utramque enim beati viri, calice et multitudine impediens, Principeque femina adventante, non potuit) totum ab ea morbum confestim abiisse (altera, cui Philippim manus haud admota fuerat, non sanata) persensit. Horum parens, nomine Alexander *l*, plus sexaginta annos natus, e capite fluxionem in oculos delabentem duos jam menses patiebatur: vesperi ne accensas quidem faces ferre poterat. Is itaque, veritus ne propter humorem assidue fluentem oculorum aciem amitteret, ad Philippi corpus visendum accurrit, ejusque manus oculis admovet suis: quod dum faceret, melius repente habere cœpit; brevique, nullo prorsus adhibito medicamento, e morbo plane convaleuit.

D
Postera die
ad corpus
sanantur*i*
incurabiles
strumæ,*k*
oculi infirmi,
*E**l**m*
difficile
asthma,*F**n*
deforme tu-
ber,

cum

188 Epiphania Colichia Recinetensis *m*, quinto et quinquagesimo ætatis anno, difficultate respirandi adeo molesta per septem circiter menses laboraverat, ut maximis pressa angustiis, non modo anhelitum trahere non posset, aut vix verbum formare, sed ne spirare quidem sine sono et anhelatione, neque noctu conquirere, neque in lecto decumbere. Accedebat id quoque, ut caput in lecto sublime habere cogeretur, quippe non nisi recta cervice spiritum traheret: ambulatio præterea, æque ut ascensus, femina molestiam exhibebat quam maximam. Ergo hæc, Philippi sanctimoniam miraculorumque fama excita, ad nostram mox ecclesiam, ut ægre potuit, venit: ante feretrum genibus nixa beatum Patrem, quo poterat animi ardore, obortis lacrymis enixe orat, ut se pristina restituat incolumitati: tum, ubi paulum precata esset, sumptis rosas quæ circum sanctum corpus erant, eisque super stomachum fiducia plena impositis, salutem illico sibi redditam esse advertit. Artemisiæ Cheliæ *n* durum ac renitens tuberculum in sinistra manus articulo ortum erat: id morbi genus ganglion medici seu nodum vocant. Tuberculum ex parvulo incepit, et diu paulatimque adeo increvit, ut nucis magnitudinem nedum expleret sed excederet, ovique ferme æquaret. Hæc itaque, Philippi morte vulgata, ad ejus venerandum corpus festina perrexit: affectam confestim manum, qua parte morbo libera erat (quod hominum, qui adstant, puderet) sacris admovit reliquiis: tum rosas e feretro excipiens, morbum fricatione expellere nititur. Id pura fide

A cum effecisset, eaque mente ut sibi sanitatem corporis beatus Philippus impetraret, ejus obsecrationibus Dei aures patuerunt : morbus enim brevi, nullo adjutus medicamento, evanuit. Caput puellæ, nobili loco natæ, Mariæ Justinianæ nomine, scabies seu papulæ occupaverant *o*. Processerat morbus in orbem; medicamentis adjuvari non poterat. Ejus mater, beati Patris nostri morte cognita, mox filiam ad ejus corpus adducit; id a Deo, precata, ut ob ejus merita illam ad pristinam valetudinem revocet: tum capillis ex ejus capite latenter furtimeque abscissis, eos, magni thesauri instar, quasi de corporali filiæ salute jam secura, læta domum tulit. Eo ubi venit, puellæ mox caput Philippi capillis leniter perfricat; quod dum faceret, Rogo te, dicebat, sancte Philippe, ut ob eas cogitationes, in quibus assidue versabar, quo Christi fidelibus prodessem, filiæ meæ quam exspecto salutem conferas. Nec sua eam frustrata pietas : ex eo enim tempore adeo puellæ melius fuit, ut tridui spatio caput ea contagione liberum sibi senserit, media ejus in parte unico tantum ulcere, ærei nummi instar, quadrantem vulgo dicimus, relicto, ex quo pus seu sanies exibat assidue. Sed ad id cum eodem prorsus medicamento pia mater, humanis remediis spreto, uteretur, brevi id quoque ulcus evanuit.

B 189 Exacto triduo, visum est Patribus defuncti corpus, arca lignea inclusum, prope aram maximam in sepulchro communi condere. Id ubi rescivit Federicus Cardinalis Borromæus, beati Philippi studiosissimus, ægre admodum tulit; indignum ratus talem tantumque virum, quem Deus et miraculis et virtutibus illustraverat, cujus egregiam vitæ ac mortis sanctitatem posteritas omnis intuebitur, eo loco sepeliri. Ergo cum Patribus mox agere cœpit, ut honorificentius pro dignitate tanti viri alibi condicarent. Re cum Alexandro Medice Cardinali communicata, in editiorem locum ad tempus transferretur : quod quidem divino potius, quam humano consilio factum, edocuit eventus; ut eo scilicet loco sepulturæ traderetur, quem ipse sibi paucis ante obitum diebus prædixisse, obscuris licet verbis, visus est. Verum quo Philippi corpus decentius recondere, constructus fuit, jussu ejusdem Alexandri Cardinalis, novus locus ligneus : in quem Sacerdotali vestitu indutus, collaerymantibus filiis, injectus est. Mirabile visum est multis, quod corpus, quamquam abhinc tres dies vacaret animo, tamen eam ipsam quam antea speciem retineret : modo mortuum, vel potius adhuc spirantem putares. Non riguerant mortuo frigida membra, ut corporibus sensu vitæque carentibus contingere videmus; sed viventium instar in omnem pene motum fletebantur : caro mollis tactu sentiebatur quasi pueri : postremo super arcam, ubi corpus quiescit, fornicatus paries a fabris extructus est. Locus sepulturæ, ex quo ibi primum Philippus humatus fuit, in magna apud omnes veneratione haberi cœptus est, habeturque in præsens. Affixa cernuntur ejus sepulchro aurea, argentea, cereaque simulacra; votivæ quoque tabellæ, miraculorum ibi editorum certissima argumenta.

C 190 Mulier quædam erat clarissimis natalibus, abundans pietate magis quam divitiis, una ex his quæ templum nostrum frequentant : hæc ubi inter initia obitus Philippi propter ejus sepulchrum oraret, odorem inde confestim suaviter jucundeque spirantem sensit : quo mirifice recreata, cum secum ipsa cogitaret, unde is manare posset; comperit tandem stupore attonita (quod nullus ibi flos erat, nullaque res quæ tanto balaret odore) e Philippi corpore, nullis unguentis delibuto aut balsamo condito, effluere. Erat suavitas odorum *p* qui afflan-

tur e floribus, rosis, violis, et id genus aliis. Verum, quæ hanc rem jurata narravit (Julia Ursina fuit, femina sublinium appetens) nova Paula videbatur, tanta flagrans caritate in pauperes, ut eos sibi tuendos susceperit vel cum periculo valetudinis. Eos illa progressus in spiritu fecerat, ut mirabilis omnibus appareret. Hæc tandem vocata a Sponso, supremum diem explevit mense Septembri, anno millesimo quingentesimo nonagesimo octavo. Sed hæc summum raptimque de tanta femina enarrasse, etsi historiæ satis est, animo non est satis. Quid aliud? quid quæso effusi odoris suavitas indicavit, nisi illud corpus ab omni turpitudine et corruptela, dum viveret, abhorruisse?

ANNOTATA.

- a *Ejus rei juratos testes habemus duos.*
b *Id, præter eam virginem, duo alii Sacerdotio præditi, sacramento testati sunt.*
c *Totam rem ipse publico testimonio confirmavit.*
d *Non erat is eo tempore Congregationi adscriptus.*
e *Hanc rem qui spectaculo adfuere sacramento testati sunt, omnes ad septem.*
f *Fuere ii Antonius Portus, Andreas Cesalpinus, Angelus Victorius, et Josephus Zerta.*
g *Id medici qui adfuere, Victorius et Zerta, ut ceteros taceam, jurejurando testificati sunt.*
h *Eam rem iidem duo medici jurati explicuere.*
i *Totam rem sex jurati oculatique testes enuntiarunt.*
k *Id testes sex oculati publico testimonio confirmarunt.*
l *Ejus rei jurati oculatique testes quatuor.*
m *Id testes qui adfuerunt tres sacramento confirmarunt.*
n *Totam rem, ut ceteros sileam, jurejurando enarravit Card. Baronius, qui ejus Confessiones audiebat.*
o *Testes jurati oculatique id enuntiarunt.*
p *Ex Sanctorum corporibus atque sepulchris miram frequenter odoris suavitatem emanare solitam, gravissimi auctores memoriæ prodidere. Vident lector S. Hieronymum in Hilarione, Angradum in S. Ansherto Episcopo, Isonem in S. Othmuro, Egilhardum in S. Burchardo Episcopo, Hildegardem in S. Disibolo Episcopo, Osbertum in S. Dunstano, Theodoricum in S. Dominico, Joannem Papam XXII in litteris Canonizationis S. Thomæ Aquinatis, Joannem Brugmannum in S. Lidwige. De aliis sanctis viris idem etiam frequenter invenies.*

CAPUT XVII.

Varia gratiæ miraculosæ, post Sancti sepulturam ei devotis factæ.

Hoc vero non silendum, Philippi obitum, qui tribus ante contigerat diebus, cum vir quidam præstanti nobilitate in ipso beati viri cubiculo insolabiliter lamentaretur, jam nondum quadrans horæ abierat, cum ingenti se lætitia perfundi sensit : quamobrem ex magno luctu in magnum gaudium versus, alacer inde lætusque discessit. Idem vir, cum magnis premeretur curis, quod rem nescio quam, permagnam ac maximi censilii quam agebat, conficere non poterat, Philippi sepulchrum adiit, pectus monumento admovit. Nec frustra : eam enim intus vim caloris eosque affectus sentire cœpit, quos ex amplexibus beati Patris, cum ille viveret, percipiebat, e membris omnibus sudoris copia manante. Neque hic stetit res : omni illa formidine spe citius liberatur, reique exitus qui optabatur contigit. Nec desunt ex externis, qui ex eo solum quod ejus sepulchrum

D
AUG. ANT.
GALLONIO.

E

F

Invocatus
Sanctus
mæstitiam
petiit,

o
scabies ca-
pitis.

Corpore post
triduum se-
pulto,

nihil mutata
viventis spe-
cie,

odor cœlestis
diffunditur.

p

A pulchrum invisunt, insolita quadam lætitia ac voluptate afficiuntur, fluentibus lacrymīs, non tristitiæ indicibus, sed pietatis.

192 Claudius Nerius *a*, aliquo post beati viri obitum spatio temporis, ex renibus seu ex lateribus, ad dextrum latus gravissime duos jam menses laboraverat. Is erat dolor, qui intenderetur quotidie; eoque aeger adeo misere conficiebatur, ut si contigisset cum necessitate aliqua moveri, doloris magnitudine victus vociferari, ad dolorem utcumque leniendum, cogeretur. Accessit interim morbo novus dolor, veteri manente. Nerius enim sinistro genu laborare acriter cœpit. Recens ortum dolorem cum ad tres quatuorve horas sustinisset, veritus ne si ita incretceret eum somno privaret, ut antiquior dolor, ex quo paucis anteactis diebus in articulari sinistrae manus laboraverat; humana ope desperata, vertit se ad divinam; uterque enim dolor vehementer urgebat. Ergo ut velum capitis lineum beati Patris, et thecam in quam nonnihil ex ejus capillis inclusum erat, affectis adnovit partibus, extemplo toto discusso dolore sanatur. Interea Nerius, accepti beneficii memor, miraculum postero die omnibus ad eum confluentibus amicis narrat: sed cum non deessent qui dicerent, id naturæ viribus contingere potuisse, vel forte etiam contigisse; Dei permissu factum est, ut postero die novo dolore opprimeretur (insidebat is in dextero genu) prioribus æque vehemens. Tum Nerius, quæ facilius agnosceret divina vi antiquiores abuisse, non ope humana, recenti fortiter resistere cogitat: eumque ad vesperum sustinere constituit: affectæ parti B. Philippi reliquias imponere plane recusat: experientia enim didicerat, ejusmodi dolores, quo magis dies in vesperum inclinat, hoc vehementiores fieri atque acutiores. Sed cum nocte adventante is dolor, cui timor accesserat, augetur mirifice: tantusque jam esset, quantum sustinere vix posset; suspicatus ne nova iterum premeretur vigilia, eodem remedio ad morbum depellendum uti statuit: quod dum faceret, extemplo totus is dolor totusque tumor evanuit. Ita gemino miraculo Nerii ejusque domesticorum duplicata lætitia, et Philippi sanctimonia dilucidius est comprobata.

193 Fr. Simon Cappucinus ex brachiis ad decem menses laborabat *b*, cujus morbi origo ex frigore erat; mali autem adeo misera conditio, ut aeger non modo manus post tergum flectere, sed ne vix quidem sublime attollere posset. Salutarem Hostiam, rem divinam cum faceret, non nisi magno labore attollebat: Sacerdotalibus indumentis ad Missæ sacrificium, nisi aliena ope adjutus, se induere haud poterat. Hæc dolor et is quidem gravissimus sequebatur, qui urgebat assidue; sed in sinistro brachio, quod magis affectum erat, vehementior sentiebatur: hæc enim pars adeo vitiosa erat, ut capiti vel ejus perficandi studio admoveere non posset. Ventum erat ad medicamenta, sed morbo nullum ex multis unquam profuit. Cumque res in deterius procederet, venit aeger Superiorum jussu Romam, Junio mense, anno millesimo quingentesimo nonagesimo quinto. Ibi, Philippi morte, quæ modo secuta fuerat, ejusque miraculis cognitis; plurimum in beati viri benignitate spei reponens, Montem Zazzaram germanum suum, qui ex Philippi alumnis erat, rogat, ut si quid ex beati viri vestibus superesset, quod vitiosis membris imponeret, commodare non gravaretur. His ille commotas aliquo e Philippi capillis, atque frustum telæ ejusdem cruore delibatum præbet; ipse venerabundus accipit: tum Roma, nullo ad morbum adhibito medicamento, egressus, ad Oppidam Campanianum venit; ubi quodam die humanis remediis jam missis, quod morbo nihil proficerent,

ad Beati opem confugere statuit. Verum, quo facilius voti compos efficeretur, decrevit postero die, peccatis primum Confessione patefactis, tum Sacro peracto, Deum id unum enixe rogare, Philippi servi sui meritis sanitatem restitueret. Insequenti die reversus absoluto Sacrificio in cubiculum, sumptis mox aliquot e Philippi capillis, eisque minutatim conscissis et aquæ mixtis, humi prosternit sese. Ubi recitans primum ad Christi imaginem orationem Dominicam Angelicamque salutationem, deinde signo Crucis poculum signans, ad extremum hoc beatum Patrem intime atque ex animo precatur, eum a se dolorem expellat: precibus adjicit votum, si impetret sibi corporis sanitatem, se perpetuo ejus pervigilio jejunium servaturum. Supplicatione completa, poculum fiduciæ et plenus in manus sumit, ori adnoveat, ebibit, sanatur; utrumque brachium facili negotio movet, ad tergum flectit, plicat, extendit; dextrum plane persanatum sentit, sinistrum quoque impense jam læsum ad usus promovet suos; quo vult, flectit; quocumque vertit, sequitur; sed ita, ut levi quodam *d* eoque perbrevis dolore premeretur; quem demum ille, eodem remedio usus, haud multo post ab eo plane expulit. Simon igitur tanto beneficio lætus, gratiis primum Deo beatoque Philippo impenso actis, rem omnem amicis enarrat, semel atque iterum expertam beati viri opem laudibus extollit; vulgatum inde miraculum, multorumque sermonibus celebratum. Per eam occasionem Philippi religio augeri cœpta est, indiesque recentium miraculorum occasione augetur, perpetuoque augebitur: sic enim honorabitur quemcumque Rex voluerit honorare.

194 Marcus Antonius Maffa *e*, vir dum viveret ob vitæ integritatem rerumque peritiam omnibus notus carusque, tertio Nonas Augusti, eodem anno millesimo quingentesimo nonagesimo quinto, illum doloribus corripitur, quorum initium ex calculis erat. Nocte quadam doloribus incrementibus, in eum locum deductus est, ut ne quidquam non modo tantum, sed ne tantulum quidem quietis capere posset. Remedium nullum morbo proficiebat: vomitus et calor, qui eidem hoc morbi genere affecto pars sanitatis esse consueverant, nihil proderant nihilque adjuvabant. Interea doloris vehementia defatigatus, infirmis viribus, medicorum remediis frustra tentatis, in lecto post sextam horam collocat sese: beati Philippi in quo uno omnem suæ curationis spem reposerat, implorat opem. Nec mora: precibus ubi insistit, mox levi quodam ac dulci somno corripitur: dormiit ad horam; excito calculus, qui psaseli magnitudinem expleret, exiit: erat is paulo major qua quivis alius, qui ante id tempus exciderat. Rei exitum tam celerem miratur Maffa: et hoc major eum cœpit admiratio, quod dum ei contingebat ex calculo laborare; calculus, quamquam hoc ipso minor, tamen cum a renibus divellebatur, hominem plus duobus diebus excrucians, ad vesicam tandem descendebat; ex quo et calida atque acris urina, et vesicæ inflammatio fiebat; tum demum, duobus vel tribus elapsis diebus, is calculus exibat.

195 Idem cum pridie Non. Augusti, ejusdem hebdomadæ, absoluto Sacrificio poculum aquæ frigida jejuniis exhausisset; eo poto, horrore primum, deinde pestilenti febre, cui continens somnus (*ἡθαργος* Græci nominant) accesserat, premi cœpit: fuit morbi initium luna crescente. Illud præterea ægrum a periculo non abesse indicabat, quod neque vomitu, neque alvi ductione, neque alio modo, vi somni qua opprimebatur, capitisque dolore quo afflictabatur, se vel minimum levare sentiebat. Interea, cum de medicorum consilio sanguinem sibi incisa vena detrahi pateretur, nec ea missio sangui-

D *hausta ablutione capillorum Sancti.*

e

d

E

e *Callica grovellosa,*

F

et lethargus sanantur,

AUCI ANT
GALLONIO

a
curantur
dolores nephritici,

et gonagra:

admotis reliquiis

b
brachiorum
cruciatu et
impotentia,

A nis quidquam prodesset, de ejus vita ab ipsis medicis dubitari cœptum est; quandoquidem ager, natura non siccus, sed succi plenus erat. Nocte adventante confugiens Maffa ad Philippi opem, tale mox vidit insomnium. In quadam sibi domo esse videbatur, quæ incendio absumeretur; et in ea homines cernere, qui ad ipsam evertendam disturbandamque omni conatu incumberent: dumque ea demolitio fieret, duo secum esse, qui cum fuga (quod fortes viribus essent) sese præsentis periculo eximere studerent, der repente e parte ruentis muri opprimebantur: tum his ille perterritus, moriendum sibi esse firmiter credere; animoque præ ægritudine anxius, quid hac de re consilii caperet, nescire. Ergo dolore mœstitiaque oppresso adest Philippus, qui, quasi juvenes qui domum demoliebantur increparet, clamare cœpit: Salvate Maffam, Salvate Maffam, bis eadem iterans verba. Nec frustra; is enim illico ab eo periculo sanum incolumemque se extrahi vidit, atque verum fuisse visum eventus edocuit. Postero enim die, febris morbi que reliquiis, quæ vel excussa febris manere solent ad aliquot dies, liberatus omnino, pristinas vires sibi redditas sentit: mox sanus ac vegetus exiit e lecto. Medici vero, haud ignari quam periculose Maffa ægrotasset, eum mirabiliter convalescere confirmarunt.

B 196 Maffa interim, beneficii haud immemor, ad sepulchrum beati Patris ad vota reddenda venit; gratiisque Deo Beatoque Philippo impense actis, sepulchro primus pictam tabellam, hac inscriptione notatam, affixit.

I. C. R.

B. Philippo Liberatori suo

M. Ant. Maffa Presbyter Salernitanus,

Nonis Augusti MDXCV.

Cum me febris vehementissima invasisset, videbar noctu in domo ruina et incendio conclusus, nullum habens evadendi diffugium: duo, qui videbantur mecum esse, fuga sibi consulentes, a pariete oppressi mortui sunt. Dum sic metu perterritus mortem expectarem, vidi et audiui B. Philippum, iterato præcipientem iis qui domum disjiciebant, his verbis: Salvate Abbatem. Postridie reliquit me febris, quod illius meritis et precibus acceptum ferens, testatum esse volui hac tabella, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, et ad honorem ejusdem B. Philippi. Amen.

C 197 Rodolphus Silvestrius, medicinæ scientia florens, gravissimis improvise, in Idus Augusti, stomachi doloribus aliisque sævis symptomatibus oppressus f, cum a medicamentis præsidium nullum haberet, ab aliis rebus id petendum esse censet. Itaque memor in ipso periculo beati Patris (salus enim in angusto jam erat) ejus opem fidenter implorat. Quo peracto, melius confestim habuit; dulcique mox somno correptus, ad unam et dimidiatam horam dormiit: experrectus, omni eo morbo liberum se sensit. Tum beati Patris sepulchrum venerabundus invisens, votivam tabellam hac inscriptione notatam inibi appendit, miraculi ad posteros certissimum indicium. Dum variis sævisque symptomatibus mori me sentio, implorato B. Philippi auxilio placidus somnus me arripuit, et statim convaleui. Eo ipso anno Hieronymus Pamphilius g, Rotæ Auditor, in morbum delabatur: morbum dolor capitis adeo vehemens secutus est, ut æger vix mentis suæ esset: sed cum is velum capitis B. Philippi capiti suo inponeret, divinitus factum est, ut omnem morbum a se continuo abegerit.

198 Illud quoque pro non levi miraculo habitum. Quidam adolescens Stephanus, hoc ipso anno, Augusto itidem mense, cum impudicæ feminae domum præteriens ad eam vocatus accessisset, ab illaque ad

flagitium impelleretur; ipseque ancipiti cura distractus, quo se verteret, nesciret; assentiri turpe ducens, dissentiri periculosum; prope jam erat ut laboretur, ni B. Philippus succurrisset: cujus cum capillos linteique frustulum in thecam inclusum haberet ad collum, statim pectus perenti sentit, cor comprimi, simulque audit Philippi vocem: Vide quid agas: abi hinc, ne te perdas b. Quibus ille non dubiis opitulantis sibi Patris permotus iudiciis, impetu facto e feminae manibus elabatur: quod omne adolescens, Philippi (ut par erat) acceptum referens caritati, votivam tabellam sepulchro, quæ illic inspicitur, et evitati periculi memoriam, et insigne tanti miraculi monumentum dedicavit.

199 Eodem anno, Septembri ineunte, femina Primaria Isabella Priorata, noctu lenta febris corripitur: febris ejusmodi erat, ut intenderetur assidue: ad febrim gravissimus capitis dolor accessit, qualem nunquam antea sustinuerat; increvitque usque eo, ut parum abfuerit, quin delirium moverit i. Ergo ubi ejus domestici ægram deterius habentem advertunt, alia experiri remedia statuunt. Itaque hora tertia noctis reliquiariam thecam, in quam frustum telæ beati Patris sanguine imbutum inclusum erat, clam subjiciunt capiti, bono dolo: id siquidem præsentissimum auxilium ægræ mulieri fit. Placido namque illa mox somno corripitur, exudat, manequæ excitata omnem morbum a se penitus discessisse comperit: Deo ipsique B. Philippo propter Deum gratias agit, a quo se beneficium accepisse iactabatur. Eodem anno ac mense, Eugeniæ Mansuctam k febris lecto affixerat. Dum aestu torreretur vehementi, jubet sibi afferri aquam: allatam, telæ beati viri frusto in eam injecto, ubi exbaussit, febris extincta est.

200 Hoc etiam anno Septembri vertente, Drussilla Pocaria, cum linteas vestes, quas aqua mündaverat, radiis solis exiccandas objiceret; casu factum est, ut ex altissimo loco præceps ruens, quam gravissime corpus offenderit l. Erat altitudo loci, unde exciderat, passuum circiter sex et viginti: pavementum, in quod descenderat, lateribus in longitudinem stratum, vetustate jam temporis magna ex parte excessum atque consumptum. Ad ultima jam ventum esse testabantur collisum fractumque caput; dexter oculus ita affectus, ut opinarentur omnes, si ex morbo femina evasisset, quod credebatur a nemine, ab eo prorsus destituendam fore; isque oculus loco suo non erat. Idem præterea indicabant nares fractæ collisæque; sanguis multus, qui assidue ex ore ferebatur, quique cohiberi non poterat; maxillæ nimis intumefactæ, labrum inferius scissum (Inter cadendum enim duo acceperat vulnera, unum in labro, de quo dicimus, ad mentum dentesque procedens; alterum in sinistræ manus interiore parte, volam dicimus) dentes demum, quod nec omittendum videtur, propter ictum movebantur omnes, periculum erat ne exciderent. Et is erat miseræ mulieris miserrimus status: quæ ubi vestigio fallente præceps ruit, pro mortua notorum propinquorumque manibus confestim sublata, in suum cubiculum propere delata est, lectuloque confracto corpore collocata: ubi vix semivivens propter morbi vim non audiebat, non videbat, non loquebatur: jamque fama de ejus morte per viciniano ferebatur, quasi præcipitio extincta foret.

201 Verum quo tempore id contigit, Antonius Fautinus Faventinus ejusdem maritus domo aberat. Hujus itaque rei trepido nuntio excitus, ad sepulchrum Beati Philippi advolat; ibi positus genibus oculos manusque tollit in cœlum, lacrymarum plenus enixe beatum Patrem invocat; votum precibus miscet, se pictam tabellam ad ejus sepulchrum allaturum,

D
AUG. ANT.
GALLONIO,

h

pelluntur
febres.

i

E

k

Ex alto de-
lapsa et toto
confracta
corpore,
l

F

post votum
mariti,

post jucundam
visionem,

teste votiva
tabella ad
sepulchrum.

Curantur do-
lores graves,
f

g

evaditur
peccandi pe-
riculum,

AUG. ANT.
GALLONIO

A turum, miraculi ad posteros monumentum, si servet eam, quam nulla ars humana servare possit. Supplicatione deinde completa domum venit, carissimam conjugem morti proximam reperit. Interim advocatur medicus, cui Antonio Franco nomen erat. Is feminae statum contemplatus, actum mox de illa esse proclamatur : desperata ejus salute, vulnera, ne novo dolore feminam fatigaret (quod utique opus fuisset) nequaquam fuit ausus repurgare; ad fissum labrum, solo ovi albo; ad menum vero, nullo prorsus medicamento; ad oculum emplastro, quod album lene medici vocant, usus est; atque his medicamentis feminae succurrit, quod mortuam eam crederet; sic Domino, opinor, permittente, ut servi sui Philippi gloriam palam faceret. Consueverat vir ejus beati viri sepulchrum, uxoris vicem sollicitus, quotidie frequentare; ibi illius auxilium implorare, lacrymas ubertim flere. Nec sua illum frustrata fides : quodam enim die, eo orante, Philippus moribundæ conjugi derepente occurrit. Cujus illa adventu ingenti confestim lætitia perfusa, ejus opem venerabunda implorat. Tum illo mundum sudariolum, quod ei usui erat, in manus sumit; ori admovet, sensim faucibus immittit, indeque paulo post sanguine sanieque aspersum extrahit; et hæc dum faceret: Mitte, dicebat, timorem; non enim hic morbus vitam tibi hauriet. Nec mora : ab ejus mox capite facieque omne vitium omnisque ægrotatio abiit. Ceterum viro ejus adventante; ut conjugem inviseret, beatus Pater repente ex oculis abiit. Qua ex re tristis effecta mulier, quod sperabat omnem morbum, si ille non abiisset, depulsum iri, lacrymis se dedit. Lacrymantem rogat Antonius, quid sit quod ploret. Cui illa, Ignoscat tibi Deus : ni venisses, omnem a me morbum depulisset beatus Philippus : ex quo enim in cubiculum ad me ingredi tentasti, ipse continuo sublimis abiit. Visum enarrat, miraculum expenit : venit interim medicus, qui scissum labrum ut nullo medicamento consolidatum videt, inter miracula id referendum profitetur.

apparente
Sancto,ex integra
sanatur:ejusdem tu-
mefactum
genum
a rursus ap-
parente cu-
ratur:qui tertia
visus surge-
re eam facit.

202 Feminae deinde sinistrum genu, quo esset illustrius miraculum, usque eo intumuit, ut panis pergrandis magnitudinem expleret. Id chirurgus ferramento cum aperire decerneret; perterrefacta mulier, eam incisuram in posterum diem differri impetrat. Itaque insequenti nocte B. Philippum quam suppliciter potest invocaturque, ut sibi opem ferat. Oranti vigilantique se iterum offert cœlesti emicans luce : emplastrum affectæ parti impositum aufert m, timorem abigit, genu ad pristinum statum reducit. Drusilla, ubi eam partem persanatam videt, virum suum inclamatur; illuc ut properet, eximium illostrequē miraculum visurum, rogatur : Deo Beatoque Philippo gratias quas potest maximas refert; medico qui illucescente die ea mente accesserat, ut tumenti parti foramen faceret, ex quo sanies exiret; Incide, inquit, perfora, scinde, fac quod vis, nullum mihi vitium in genu est. His ille auditis, vitiosam modo partem perlustrat oculis, explorat manu; tactu oculisque persanatam comperiens, veteri miraculo novum miraculum adjectum esse, admirabundus proclamatur. Tum cupida mulier exiliendi e lectulo, rogatur iterum B. Philippum, ut sibi subventum esse velit. Nec de spe decedit : vigilantiamque iterum sese obtulit videndum (tanta autem affirmabat mulier pulchritudine esse, ut nulla species ne excogitari quidem posset ornatior) ejusque membra manu prehensa extendit, a capite scapulisque initium facit : quo peracte ex oculis elabatur. Tum Drusilla, die jam illucescente, gratulabunda surgit e lecto : obortis præ gaudio lacrymis nullo beato Patri gratias agendi modum facit. Continnavit is morbus minus quam decem dies.

203 Flammetta Nannonia (id feminae cognomen) quintum et quinquagesimum annum agens, in itinere cum esset, vehiculi cojusdam impetu ad terram impellitur n : cumque inde surgere non posset, ex pedibus alter a vehiculi rotis comprimitur : qui primum intumuit : tumori deinde ingens protinus dolor accessit. Pedibus consistere cum non posset, in lectulo collocatur; adhibentur medici, variis medicamentorum generibus pars dolens fovetur. Sed frustra omnia : is enim locus, non dolores modo habebat punctionesque continuas, sed contractionem etiam nervorumque infirmitatem. Interea, cum id malum ad menses fere undecim sustinisset, divinitus tandem hoc anno, Octobri mense impelli se sensit, ut si ex morbo evadere cuperet, votivam B. Philippo tabellam voveret, ejusque ac Deiparae Virginis preces efflagitaret. Voto nuncupato, pristinam extemplo membrorum firmitatem recuperat, gressum recipit, pedem argenteum apud beati viri sepulchrum, tanti miraculi argumentum, suspendit.

204 Eo ipso anno, Octobri mense vertente, Catharina Lottia Mediolanensis, utrum ad octo jam menses cum gereret, gravissimum in morbum incidit : erat is pleuritis acutissima. Vis morbi in muliere, quæ ad desperationem laborare jam cœperat, illud effecit, ut partus doloribus tempore non suo occupata, foetum mortuum effuderit. In infante omnia cernebantur vita functi signa : obstetrix, quæ patienti opem tulit, peritissima habebatur; quippe quæ ad quinque et triginta annos adjuvandis ex partu laborantibus operam dederat : remediis, si qua erant, foetui succurritur; sed frustra omnia o. Ergo cum nihil omnia auxilia proficerent (mortuum enim ad vitam revocare nullum medicamentum potest) obstetrici unicum occurrit remedium, ut relicta humana ope ad divinam confugiat. Sanctissimam itaque Dei Matrem inclamat; votum facit. Sed cum ejus preces non audirentur, venit ei in mentem B. Philippus, quem his mox verbis appellare cœpit; O beate Philippe! Tu quæso sanctissimam Dei Parentem roga, ut hunc a mortuis excitet infantem, quo p Baptismo ablui possit, ne perpetuo pereat. Tum aliquot beati viri capillis admotis, extemplo mortuus infans redit ad vitam; qui mox baptizatus, Joannis Petri nomine honestatur; demum primo et vigesimo ætatis die morbo sublatus, e terris in cœlum abiit; cujus mater Catharina jam quinto a partu die obierat.

205 Hoc item anno virgini religiosissimæ (cujus nomen suppressum, quod ipsa suppressum voluit) plus quinque et quadraginta annos natæ, tumor sublimis serpens in altera e mamillis oritur. Fuit is initio ad nucis magnitudinem, sed quotidie deinceps non sine virginis dolore increscens, induruit; jamque durities in dolente parte dolorque assiduus sentiebatur. Hæc porro quamvis illa pateretur, attamen de curando morbo nihil cogitare videbatur. Sustinuerat illum ad sex jam menses : dolores in singulos dies augeri, tumorem con crescere extendique advertebat; sed tamen, vel quod verecundabatur affectam partem medico ostendere, vel quod timebat ne præ morbi læditate fugeretur ab omnibus, morbum aperire diem ex die differebat. Ad ultimum, morbo assiduos dolores eosque gravissimos in mamilla movente, incerta quid consilii caperet, Sacerdoti, quo ad Confessiones utebatur, rem totam aperit. Qua ille cognita, virginem mox hortatur, si saluti suæ consultum velit, tumidam partem medico ostendat. Sed cum verba in ventum jacereant, utpote quæ haud induci posset ut medicis præ verecundia q læsam partem detegeret; recordatus ille lintei, B. Philippi sanguine imbuti, quod penes se habebat, id ægræ pro medicamento donat.

D
Sanatur pes
rota obtri-
tus,

n

suscitatur fœ-
tus mortuus

E

o

ad baptismum

p

F
Tumidam
dolentemque
mamillammedico nolens
ostendere
virgo,

q

ab apparente curatur; A donat. Nec id frustra : vixdum plane virgo dolenti parti acceptum pignus admovit, cum repente habere melius cœpit. Nocte deinde insequenti obtulit sese illi in prima quiete cœlesti specie Philippus, qui affectam jacentis partem manu contrectans leniterque perfricans, repente sanavit ; inter perfricandum his usus verbis : Ne timeas. nihil est morbi (erant hæc ea ipsa verba, quæ ille frequentius, cum viveret, in ore habebat) dein, eam ut pietatem ardentius sequatur monens, ex oculis elabitur. Haud vanum fuisse visum rei ostendit eventus. Virgo e somno evigilans mamillam plane persanatam comperit, læta e lectulo exiliit, pictamque tabellam ad ejus sepulchrum miraculi testem appendi fecit.

et viro nobili gravis febris.

206 Claudius Rangonus, nunc Placentiæ Episcopus, cum eodem anno in continentem febrim incidisset, quæ duos plus menses hominem tenuerat, a vitæ periculo vacuus non erat. Id ubi Julia Ursina pia femina, ægro propinqua cognatione juncta, rescivit ; frustulum mox lintei, beati viri sanguine imbuti, ad eum mitti curat eo ordine, ut simulatque ad ejus deveniat manus, illud statim sibi ad collum alliget. Nec sua illam frustrata pietas. Hoc ubi factum, febris illico omnis abiit : incidit ea res in mensem Decembrem, cum ejusmodi ægrotationes, si ægros non extinguunt, at certe longum tempus habent, neque demum finiuntur, nisi vere vel autumno.

ANNOTATA.

a *Rem totam Claudius ejusque conjux et filii testimonio confirmarunt.*

b *Ejus rei oculati juratique testes quatuor.*

c *Miracula sæpe ex consimilibus potionibus contigisse, scriptores gravissimi edocent. Vide Gregorium Turonensem lib. 1 de gloria Martyrum cap. 31, et lib. 2 cap. 5. Item de Miraculis S. Martini lib. 2 cap. 1, 39, 51, 52 et lib. 3 cap. 12, 43, et lib. 4 cap. 9, 28, 37 et 42. Lege insuper Stephanum in Vita S. Modualdi Ep. Trevirensis cap. 11 et 12.*

d *Ægros frequenter non toto eximi morbo, videre est in Gregorio Turon. lib. 2 de Miraculis S. Martini cap. 43, et in vita S. Ludgeri lib. 2 cap. 27. Lege præterea Rutilium Benzonum de anno Jubilæi lib. 1 cap. 49. Idem sæpe apud Auctores magni nominis quisque per se facili negotio reperire poterit.*

e *Id totum ipsemet publico testimonio confirmavit.*

C f *Eam rem ipse Rodolphus sacramento testificatus est.*

g *Hujus rei juratus testis est ipsemet Hieronymus Pamphilus.*

h *Eam rem ille ipse cui accidit jurejurando testificatus est.*

i *Hoc testes quatuor sacramento confirmarunt.*

k *Id ipsa duoque alii testes oculati sacramento narrarunt.*

l *Totam rem sex oculati testes jurejurando firmanunt, in quibus est chirurgus qui feminam curabat.*

m *Sanctos viros ægris fecisse medicinam, auctor est, ut alios præteream, Georgius in Vita S. Theodori Si-ceotæ. Non obsimiles præterea modos in iisdem sanandis reperies apud præclaros scriptores. Vide Auctorem libri de miraculis S. Stephani, qui Evodii nomine circumfertur lib. 1 cap. 11 et lib. 2 cap. 2. Item Gregorium Turon. de Miraculis S. Martini lib. 2 cap. 31, et 41.*

n *Totam rem Cardinalis Baronius, qui ægræ Confessionem olim audire solitus erat, sacramento testificatus est, idemque fecerunt alii.*

o *Ejus rei jurati testes quinque.*

p *Consimilem prorsus rem narrat Auctor libri de miraculis S. Stephani, lib. 1 cap. 15, et D. Augusti-*

nus Sermone de diversis 32, 33. Vide S. Antoninum D Hist. p. 3 Tit. 23, cap. 7, § 14, et demum Joannem Papam 22 in litteris Apostolicis de Canonizatione S. Ludovici Episcopi Tolosani.

q *Rem similem de S. Macrina narrat magnus Gregorius Nyssenus in ejus Vita.*

CAPUT XVIII.

Miracula, proximo post mortem anno et tribus sequentibus patrata.

ANNO salutis millesimo quingentesimo nonagesimo sexto. Septimia Neria, ætatis decem annorum, cum Januario mense, sub horam noctis tertiam, cum Olympia et Faustina sororibus ad ignem esset, casu evenit. ut, Olympia folles in altum tolente, fistula ferrea illis indita, eaque calida atque ignita, sinistri oculi acies ejusdem Septimiæ non læderetur modo gravissime, sed exureretur etiam. Neque hic stetit res. In eodem mox oculo, in quo signa apparebant, quæ certam facerent adustionis fidem, vesica nata est ; hæc intolerabilis confestim dolor spasmus movens consequitur : puella præterea neque læsum oculum claudere, neque aciei adustæ vitio eos qui circum se erant cernere poterat ; summaque vi doloris oppressa toto corpore contremiscebat. Inter hæc ægræ mater Clœlia Bonarda, quo tantum filiæ dolorem utcumque leniret, aquam rosaceam ovi albo mixtam, affectæ parti imponit ; sed incassum omnia : quinimo id erat medicamentum, ut oculum etiam rumpere posset. Itaque remediis frustra tentatis, ad alia medicamenta transeundum esse decernitur a. Mater primum lacrymabunda, positis humi genibus, B. Philippi opem implorat pro filia : precibus adjicit votum, si Septimia amissam oculi lucem recipiat, votivam se imaginem ex argento fabricatam ad ipsius sepulchrum, miraculi testem, delaturam. Sed cum illa non audiretur ; tum filia, doloris magnitudine propemodum victa, ad eundem beatum virum per se ipsa confugit, ejusque auxilium ex animo in ipso impetu doloris implorat : B. Philippe, dicebat, si tibi cordi non est, hunc a me morbum propellere, at saltem tantum minue dolorem : tenuerat enim eam plus tribus horis. Tum supplicatione completa, læso mox oculo velum capitis, quod eidem usui fuerat, admovit, easdem iterans voces. Nec spes precesque incassum cecidere : extemplo dolor omnis discutitur, vesica evanescit, oculus ex toto sanatur : somno mox placido correpta virgo ad lucem dormivit, manequerecta cœlum sanis oculis aspexit.

208 Evangelista Mariottus, eodem anno ac mense, adeo graviter doloribus febrique jactabatur, ut eum conquiescere nullo pacto, nec in ipso cubili pate-rentur b. Cumque plures dies ita morbo afflictatus jacuisset ; doloribus ultra debitum incrementibus, nocte quadam, quod propinquam mortem non tam timeret quam expectaret, sacramentis Ecclesiæ sub horam quartam muniri se postulat. Interea unus ex iis qui adstabant, miseratione ductus, eum consolando monet, B. Philippo se commendet. Tum allatum ad eum ex ejusdem beati viri vestimentis frustulum ipse, magno cum sensu pietatis, accipit ; illoque in partes diviso, partem sibi ad collum appendit, partem minutatim concisam aquæ mixtam ebibit. Hausta potionem, dolores confestim ex toto quiescunt : cibus, qui assumebatur, ut ante non redditur, atque æger ex eo tempore divinitus confestim sanatur. Eodem prorsus tempore, virgo quædam Deo sacrata, Julia nomine, ex lateribus intestinisque gravissime laborabat c. Gravitas morbi ea erat, ut ægra diu noctuque torqueretur assidue. Ad mor-

Oculus adusta puella,

E

a
invocato B. Philippo, curatur :

item febris dolorifica, admoto ejus velo sanatur :
b

c

bum

AUC. ANT.
GALLONIO
dolores lateris
et illorum,

d
continua ac
difficilis fe-
bris,

præcordiale
apostema,
e

f
febris quar-
tana,

g

dysenteria
letalis,
h

A bum de medicorum sententia medicamenta quamplurima adhibuerat : sed cum, non paulum dico, sed ne quidquam prorsus in ea levamenti esset ; unius e sororibus admonitu, cum eodem remedio usa esset, valetudini mox pristinae se restitutam sensit.

209 Eodem anno, Februarii mense, Petrus Puteus, d nostrae Congregationis Sacerdos, Panormi cum esset, contigit ut unus ex iis, Antonius Maria nomine, qui apud Patres domus Panormitanæ domestico opere exercebatur, in ardentem, mortiferam, continentemque febrim inciderit. Is singulis diebus eo horrore stato tempore ad horam opprimebatur, ut toto corpore contremisceret ; cuius rei causa continebatur sub veste satis multa, eademque crura, pedes, totumque corpus ejus incalescendi studio contegere opus erat. Horrore pene finito, ardens extorrensque febris deinde sequebatur : qua ille ita vehementer premebatur, ut ardentissima ultra modum siti ingentique circa pectus fervore urgeretur : cumque adhibita remedia nihil proficerent, ejus vitæ timeri cœptum ab omnibus. Quodam die, cum magis etiam quam ex consuetudine, vehementi siti conflictari se quereretur, Petro, qui ei assidebat, beatus Pater occurrit : cuius memoria excitus, detonsis ejusdem capillis, quos secum habebat, ad morbi remedium uti cogitat. quod cum faceret, nullis medicamentis protinus æger convaleuit.

210 Hoc ipso itidem anno, Martio mense, Antonio cognomento Parmæ apostema in præcordiis erat cum acutis doloribus e. Hi tales erant, quales nunquam antea sustinuerat, quique nullam sinebant eum neque noctu neque interdiu capere quietis partem. Apostema medicorum oculis haudquaquam patebat : suppurationes enim ubi notæ fuerint, eo facilius curantur ; contra vero ubi ignotæ, neutiquam medicamentis sanari possunt. Morbus medicis ignoratus augebatur quotidie, idoneisque medicamentis non juvabatur : æger malo jam victus suo, ad mortem haud dubiam tendebat. Sed cum, eo assidue invalescente, ad extremum tandem venisset vitæ discrimen ; capillis B. Philippi, quorum vim in multis audierat esse salutarem, sic adjutus est, ut dolor nullis remediis [antea cedens] remittere cœperit ; ipseque levius habuit, somnus accessit, et sanatus est. Verum biduo nondum plane exacto, novo rursus dolore, eoque gravissimo premi se sensit ; vixque is ad quadrantem horæ mansit, cum apostema, neque a se, neque a medicis deprehensum, continuo nullis adhibitis medicamentis erupit ; qua ex re illud factum, ut morbus ex toto quieverit. f

211 Eodem anno, Aprili mense, femina Cornetana, cui Gorræ nomen, adeo acriter totos duos ac triginta menses quartana febris conflictabatur, ut iter ei non esset nisi ab igne ad lectum, et a lecto ad ignem g. Huic reliquiaria theca, in qua nonnihil e capillis B. Philippi inclusum erat, admota, ipso initio horroris, qui febrim antecedebat, melius confestim fuit : nec abiit is dies, quin ex toto desierit horror, discesserit febris. Verum cum multis post diebus magno, continuoque, ac fædo imbre iter faceret, febris iterum urgetur ; sed eodem remedio ad morbum ubi utitur, derepente levius habuit ; brevique post magnis in horas singulas ac pene momenta virium incrementis plane convaleuit. Hoc anno, Majo mense, Augustinus, Cardinalis Cusanus, ad sepulcrum beati viri convestiendum, Attalicam magni pretii vestem dono misit.

212 Octavius Rositanus Neapolitanus, eo ipso anno, Junio ineunte, duos jam menses dysenteria laborabat, h ex ea cruor manabat affidue, alvum nulla medicamenta adstringere poterant ; cum dysenteria continens pestilensque febris erat, hominem misere dies noctesque excrucians : signa præterea

apparebant in eo, quæ certum interitum indicarent. D Interea cum mortem ad horas expectaret, ab amico monetur B. Philippi opem impleret. Facit ille quod erat jussus : addit ad precem, illius se Institutum amplexurum, si convalescat : mox aquam, quam ejus Reliquiæ attigerant, libans, morbo confestim indoneum remedium invenit : expedita lingua proloqui incipit : die inæquenti medicis admirantibus, qui fluebat cruor mansit, et vis febris remisit. Tum brevi elapso tempore, morbo omni discusso, pristinae sanitati restitutus est : vivit is modo Neapoli, Congregationi nostræ adscriptus. Eundem duobus post mensibus intolerabilis pene dolor, utrique hærens brachio, invadit. Nascebatur is ex duobus eresipelatibus circa brachia consistentibus ; morbus ita graviter urgebat, ut æger nullam quietis partem capere posset. Qui ubi eodem remedio utitur, derepente totum a se dolorem discutit, somnum capere capit : beneficii memor, Romam votivum simulacrum argenteum, ad beati viri sepulcrum, destinavit.

213 Eodem anno, Octobri ineunte, Catharina, Josephi Castalionis eruditissimi viri filia, annum agens vitæ nonum, ardentissima repente mortiferaque febris corripitur : ad febrim accedebat ventris fluxus, pituita, assiduaque gravedo ; ægra præterea cibum adeo fastidiebat, nihil ut sumere omnino posset. Quodam interim die, cum desperata salute jam esset, per quietem narravit adstitisse sibi sanctissimam Dei Matrem, cui unus erat comes Philippus (ad hujus enim opem parentes ipsaque confugerant) atque a Deipara se accepisse, nihil esse quod medicis crederet aut quidpiam timeret, se opem laturam, et intercessionem B. Philippi morbum depulsuram. Certes sanitas ægræ reddita fidem visi parentibus domesticisque fecit. Puellæ statim levius fuit, cibo refecti cœpta est, magnaue suorum gratulatione melius habebat indies, brevique pristinae firmitati restituta est. Alexander Fulginius, eodem anno, Decembri exeunte, ex intestinis laborare cum cœpisset (eo enim morbo gravissime frequenter opprimi se sentit) B. Philippi opem initio morbi implorans, omnem a se dolorem omnemque morbum repente abegit.

214 Anno deinde post Christum natum millesimo quingentesimo nonagesimo septimo ineunte. Joanni Baptistæ Felici Sacerdoti, quinque et septuaginta annos nato, dentes dolebant acerrime : h is porro dolor ejusmodi est, ut maximis tormentis adnumerari possit. Cumque in singula pene momenta ingravesceret, gingivis dentibusque sudariolo beati Patris admoto, totus continuo dolor totusque morbus discutitur. Hoc etiam anno nobilis vir Marcus Antonius, Sanctus cognomento, cum, Martio mense, ex pestilenti febre in vitæ periculum incidisset : salute a medicis desperata, noctu aliquot B. Philippi capillis, qui in theca asservabantur, sibi ad collum alligatis, extemplo melius habere cœpit ; vitam in tuto ea ipsa nocte reposuit ; quatuor vix intermissis diebus plane convaleuit : tum gratiis Deo beatoque Patri avide impenseque actis, votivam argenteam imaginem, pondere egregiam, Neapoli Romam ad ejus sepulcrum, voti exolvendi causa, mittit. Eodem anno, pridie kal. Aprilis, Marcellus Laurentius, nunc Strongulensis Episcopus, adeo vehementibus illum doloribus repentino corripitur, ut sibi ex hac vita, ni Deus succurrat, migrandum fore pro certo haberet. Cumque ii dolores quatuor circiter jam horas hominem tenuissent, unus ex domesticis beatum Patrem ei ad memoriam reducit ; Commenda te, dicebat, B. Philippo, implora sancti Viri auxilium : haud dubie aderit tibi, opem laturus. Paret ille, Philippum appellat. Sed ne multa ; ad ejus mox nominis invocationem totus is dolor abijt, æger somno corripitur, pauloque post experfectus (dormierat enim ad

et eresipelas :

desperata
febris,
E

et colica

An. 1597
sanantur
dolor dentium,

h

F

febris pesti-
lens,

et dolor
iliacus :

A ad quadrantem horæ) grandis calculus, pineæ nucis magnitudoem æquans, exit : Philippi deprecatione id ille proficitur [factum], a præsentis periculo vindicatus.

m
eximitur
calculus

215 Hoc etiam anno, Majo mense, Fabio Apicellæ nobili medico, civi Neapolitano, ex pedibus laboranti, illum dolores accesserant m. Dolorum talis erat impetus, ut eum omni prorsus quiete privaret. Ergo humanis remediis spretis, ut quæ nihil morbo prodessent, B. Philippi capillos affectæ parti adjuvet; nec id sane frustra. Calculus extemplo ad vesicam descendit, dolor omnis evanescit, urina nullo impedimento redditur, calculo iter patet, erat is pineæ nucis magnitudinem explens : quibus ille attonitus, id non humana arte, sed divina prorsus ope, nempe beati Viri intercessione, factum esse publico testimonio confirmavit. Aliæ deinde tetapore, cum eodem dolore de nocte premeretur, eodem usus remedio ilico convaluit. Hoc ipso anno, extremo Majo, ad sepulcri ornatum lychnus accessit pensilis, ex celato argento affabre factus, votivum donum primariæ femine, cujus nomen, quod ipsa latere voluit, silentio præterimus.

B
subito sanatur
moribundus
puer.

216 Eodem anno, Julio mense, puerulum quatuor annorum, cui Josepho Sermeo est nomen, gravissimus dolor cum ardenti febre plures dies occupavit : morbus adeo vehemens, ut ægri salus omnium opinione in periculo esset. Tres jam abierant dies, cum præter terna ovi lutea nihil in cibum sumpserat ; malo interim magis magisque ingravescente, propinquæ mortis accedant indicia, sudor frigidus circa frontem, totius corporis lassitudo, brachiorum pedumque extensio, oculi clausi, spiritus difficultas, corpus cui nullus suberat calor : mali etiam morbi testimonium erat, puerulum neque videre neque loqui. Hæc ubi ejus mater advertit, teke frustum, B. Philippi sanguine inbutum, ei animam ferme agenti imponit. Nec mora ; puerulus confestim oculos aperit, matrem clara voce inclinat, e lectulo sanus vegetusque exilit, cibum petit, pannis se induit, domum solus inambulat ; matre, patre, aliisque qui aderant ebstupescantibus ac lacrymantibus gaudio n. Hoc etiam anno Hortensia Lelia, febris continenti incrementeque assidue, ac gravissimis stomachi doloribus, Augusto mense laborans, ut vidit febrim non modo medicamentis non finire, sed ne vix quidquam remitti ; ad morbi remedium capillis beati Patris uti in animum inducit. Ergo illis sibi admotis, doloribus continuo levare cepit. o Neque hic stetit res : febris eodem die ex toto desiit. Misit tum Romam, ut quæ extra Urbem domicilium habet, qui sepulcro beati Patris, ad miraculi testimonium, votivum sui imaginem affigeret.

n
et gravis
febris.

o

C febris eodem die ex toto desiit. Misit tum Romam, ut quæ extra Urbem domicilium habet, qui sepulcro beati Patris, ad miraculi testimonium, votivum sui imaginem affigeret.

An. 1598
sanatur
quinquen-
nis febris,
p

217 Quotidiana atque perniciose febris Archangelam Ancaianam, virginem Deo Spoleti sacram in S. Catharinæ cœnobio, quinque totos annos occupaverat ; p cumque duobus ultimis annis ex quotidiana, quæ statis horis accedebat, continens facta esset atque assidue increceret, medicis remediisque nihil proficientibus ; Mariæ Magdalene Ursinæ, e prima nobilitate femine, litteris monetur, ut Philippi opem imploret. Id ubi illa aggreditur, confestim, medicis admirantibus, toto eo morbo eximitur. Incidit ea res in diem decimam nonam Kal. Septembris, anno a Virginis partu millesimo quingentesimo nonagesimo octavo. Perro Maria Magdalena, cujus fecimus mentionem, illa ipsa est, quam Lælius Anguillara clarissimus vir, oppidi cui Cerio nomen Dominus, thalami consortem habuit ; quæ, eodem Lælio vita functo, monasticam vitam amplecti maluit, quam diutius, utpote Christo inserviendi avida, in seculo manere. Ergo institutum S. Dominici sibi eligens, Regum se maximo consecravit ; constru-

cteque Romæ in Quirinali cœnobio, religiosam ibi vitam Gregorio Decimo tertio Pontifice ducere cepit. Sed de tanta femina satis, redeamus ad Philippum.

218 Anno Christi millesimo quingentesimo nonagesimo nono, Julio mense, eidem virgini Archangelæ superioris sinistri oculi palpebra et inferior, conjunctaque partes et adjacentes intumuerant q. Huic malo illud etiam accessit, ut orta mox inflammatio sinistrum oculum, rubentem jam sanguine, infestaret gravissime. Accersitur medicus ; morbo aptantur medicamenta ; sed frustra fiunt omnia ; quandoquidem is oculus deterius habebat indies. Ab aliis itaque rebus petendum sibi esse auxilium ægra virgo decernit, id est a B. Philippo ; conceptaque spe sanitatis eum vesperi orat, ut, qua est potestate et misericordia, medicinam faciat. Tum luso oculo ejus admovens imaginem, cubitum pergit : corripitur somno : expergefacta se plane persanatam continuo intelligit, toto eo morbo discusso. Hoc ubi mane medicus alii-que vident, stupore afficiuntur ; Archangelam interim Philippo, a quo se beneficium accepisse letabatur, gratias, quantas maximas potest, agere non cessat r.

D
AUC. ANT.
GALLONIO

An. 1599
oculus pessi-
me affectus.
q

219 Simili beneficio multis in locis affecti non pauci, quibus, cum ægrotarent gravissime, exigua spe valetudinis, melius est factum : sed non possumus singula beati Viri miracula recensere. Miracula igitur ad octoginta silentio præterimus. In his, ut cetera sileantur, moribundos habemus decem, surdam feminam unam, Theodosiam Lucatellam Faventinam ; juvenem præterea s, quem ille dum viveret ad percipiendam colendamque virtutem adjuvare cupiebat, eum fortasse non audientem, monstri horribilis t aspectu, in illum mirabiliter immissi, perterrefecit. Eodem anno Alphonsus Vicecomes, Cerviæ Episcopus, qui subinde in Cardinalium Collegium est cooptatus, vestem holosericam villosam coccineam, ex spoliis Sinan Turcicæ classis Præfecti, opere phrygio sane mirabili, flosculis aureis atque argenteis pulchre sciteque distinctam, Philippo donum tulit.

r
Atta plura
miracula
sunt.
E

ANNOTATA.

a Id ipsamet Septimia mater, germani, ac sorores sacramento testificati sunt.

b Eam rem, præter ipsum Evangelistam, alii sacramento enuntiant.

c Totam rem ea ipsa jurejurando, quamquam non solu, testis expressit. Degit autem hæc Viterbii in cœnobio S. Mariæ.

d Idem P. Petrus Patens juratus enarravit.

e Eam rem, præter ipsum Antonium, duo alii oculati testes publico testimonio confirmarunt.

f Leye, si libet, Gregorium Turon, in miraculis S. Martini, lib. 1 cap. 32 et lib. 2 cap. 60 et lib. 4 cap. 2.

g Id ab oculatis juratisque testibus acceptum. Vide autem Gregorium Turon, locis jam citatis.

h Eam rem testes sex oculati publico testimonio confirmarunt.

i Ejus rei testes oculatos juratosque habemus duos.

k Eam rem hic ipse Sacerdos jurejurando explicuit.

l Præter ipsum Marcellum testes duo oculati juratique rem enuntiant.

m Id præter ipsum Fabrum, duo alii testes sacramento firmarunt.

n Testes tres jurati oculatique.

o Ejus rei juratos oculatosque testes habemus.

p Testes octo jurati oculatique : et in iis unus est medicus, qui ægram curabat.

q Testes itidem octo jurati oculatique, in quibus est medicus.

r Ejus rei juratos oculatosque testes habemus.

AUC. ANT.
GALLONIO

A s Princeps vir totum rem publico testimonio firmavit.

t Eadem fecisse magnum illum Simeonem Salum, auctor est in ejus Vita Leontius cap. 31 et 33.

CAPUT XIX.

Synopsis virtutum B. Philippi.

H umilitatis
studium,

Cum superioribus libris de quibusdam B. Philippi virtutibus, ut sese occasio dedit, sermo habitus sit; nunc de ceteris cursim dicendum. Ab humilitate igitur initium faciam, de qua etsi admiranda prædicantur multa, ex eis tamen, ne longitudine sermonis lectorem tædio afficiam, pauca seligam, quibus narretur aliquid. Humilitatis studium in eo eximium fuit: hanc perpetuo amavit, amplexus est, hanc constanter tenuit: humilitate virtutes conservari, contra ea perditam deperdi destruique, omni asseveratione affirmabat: hanc ipsam præterea aliis commendare consueverat, ut ceterarum caput, fontem, custodemque virtutum. De se ipse suisque rebus ita abiecit et demisse sentiebat, ut se mortalium omnium infimum putaret: nihil perferebat audiebatque gravius, quam se eorum laudari ac sanctum dici; hisque respondere solitum scriamus, Faxit Deus, ut is sim, quem dicitis. O me miserum! Quot virgines, quot rustici homines apud Deum majorem Philippo gloriam consequentur? Nullarum prorsus virium, nulliusque sanctitatis se esse prædicabat. Cum se stipatum civium agminibus, cum studiis hominum florentem videret; affici se summo dolore dicebat, quod excitæ de sua sanctitate hominum opinione non responderet. Quid enim causæ erat, quod tanto cum animi sensu ac dolore in illas persæpe voces, veræ humilitatis indices, erumperet? Nihil unquam egi dignum beata vita: sentio me unum esse ex omnibus Deo ingratissimum, et omnes mihi esse ad virtutem ac pietatem incitamento. Ager dicere solitus erat: Si vita superstes erit, ad meliorem frugem me convertam. Divinam potentiam satis mirari non poterat, ut quæ ejus opera, cui nullæ, ut dicebat, unquam fuere vires, ad animorum conversiones usa sit.

fuga æstima-
tionis huma-
næ,

221 Congregationis auctorem, ut erat, se haudquaquam jactabat. Quod, dicebat, hanc Societatem condidi; quod multos a miserabili errore ad verum salutis iter revocavi; ne putetis id mihitribuendum esse, imo in hoc et meam imbecillitatem magis et divinam potentiam agnoscite, quæ vilissimi famuli opera et nihilo (ut ipse aiebat) perfecisset hæc omnia: quod factum est, Deus ipse fecit; numquam Congregationem instituere mihi in animo fuit. Rogatus postremo vitæ tempore, ut Martini instar Dominum in hanc sententiam rogaret; Si populo tuo sum necessarius, non recuso laborem: Absit a me, confestim respondit, ut ita orem: non enim is ego sum, qui mortalium saluti prodesse me posse confidam. Baronio, qui ejus Confessiones excipiebat, id sibi ex animo dolere dicere solitus erat, quod tanti ab hominibus fieret; illud adjungens, frequentissime se Dominum rogasse, ne per eum miracula patraret: quod si aliquod fieri obtigisset, id non sibi, sed fidei illorum, qui experti erant, acceptum referendum esse.

despicientia
sui,

222 Ex hoc ipso fonte sui ipsius despicientia fluxit, qua mirifice in omni vita delectatus est. Honores dignitatesque quam qui maxime omni tempore fugit: sciebat enim nullos honores animum satis explere beatumque efficere: præter paupertatem enim et sui ipsius despicientiam, rerum omnium contemptum vitamque privatam, nihil sibi repererat quod placeret. Admiranda quamquam agebat, admirandus tamen videri noluit. Ejus rei illud certissimo est ar-

gumento, quod magna cum operaretur, stultitiæ simulatione instituto suo tegens sapientiam, hominum plausus subterfugiebat, Apostoli sententiam secutus; Qui vult sapiens esse, stultus fiat. O hominem vere divinum! qui magis bonus esse, magni Epprem Syri imitatus exemplum, quam videri voluit, amavit, omnique ope contendit. Verborum simplicitate delectabatur: composita, blanda, atque aulica verba minime cupiebat; secum enim sine fūco more majorum agi volebat. Egredere admodum ferebat cujusque ordinis homines, etiam infimæ sortis, vel aperto capite coram se stare, vel ad manus sibi deosculandas accedere. Tandem, ut ad pauca redeam ac mitam multa, quæ enarrare possem lectu scituque dignissima, hæc firma ejus erat intentio, hoc animi propositum, ut non modo amicos externos, sed domesticos etiam, seria jocis interdum permiscens, quantum posset, suam celaret sanctimoniam.

paupertatis
amor,

223 Paupertatem et Laicus et Sacerdos perpetuo coluit. Florentiæ cum esset, magnam rei familiaris jacturam, quam repentinum incendium abstulerat, constanti animo tulit. Romam ubi venit, nihil unquam neque a suis neque ab aliis petiit, paupertate ipsa ad frugem captandam usus. Paupertatis denum quanto desiderio teneretur, et in adolescentia significavit, in contemnenda avunculi hereditate; et in ultimo vitæ tempore, cum oraret Deum assidue, ad eum paupertatis statum ipsum adduceret, ut nummo argenteo egens non reperiret qui illi daret: quod tametsi consecutus non est, meritum tamen ejus rei apud Deum, quod operi respondet, non amisit.

orandi assi-
duitas,

224 Precationibus intentus ea afficiebatur voluptate, ut si licitum illi fuisset, numquam ab orandi studio cessasset. Hinc quod habebat vacui temporis, totum obsecrationibus impendebat; quinimo sive staret, sive sederet, sive inambulet, aut quid aliud ageret domi forisque, orationi ita deditus erat, ut non solum quidquid in se erat corporis et cordis, verum etiam operis et temporis, precationi dedicasse videretur. Orandi assiduitate illud consecutus erat, ut jam pateretur magis divina quam ageret. Deo ubi per contemplationem se conjungere volebat, ejus amore vulneratus, hominis instar viribus infirmi, lectulo plerumque cogeatur decumbere; facieque ad cælum versa, et spiritu psallebat et mente: cumque in meditatione ejus exardesceret ignis, totus, ut dictum alibi est, commovebatur, totusque vi flammæ cœlestis incalescebat. Erat ejus corporis infirmitas (si divini amoris vim imbecillitatem dicere fas est) quæ ex divino cœlestique ardore procederet, non virium imbecillitate. Mox illi erat vel orationem ad multam noctem protrahere, vel totas etiam noctes insomnes producere. Loca ab arbitris remota sublimiaque, utpote contemplationi aptiora, libentius incolebat.

donum lacry-
marum.

225 Lacrymis adeo abundabat, ut in singulas propemodum preces confestim erumperent. Ex Christi Domini nostri vitæ mortisque meditatione tantos percipiebat luctus, quantos ferre vix posset. Aliorum delicta, non secus ac si sua essent, deplorabat gravissime. Acerbissimæ Christi mortis nomen audire vix poterat, quin fluerent ex oculis lacrymæ. Ei demum fletui perenni quidem atque uberrimo sese dederat, ut qui illum ita deflentem deprehenderint, pro miraculo habuerint, eum oculorum aciem non amisisse. Sed absolvamus caput hoc exemplo. Gregorio decimo quarto Summo Pontifice, gravissime æger cum esset, cyathum suci gallinacei, quem manu tenebat, ori nunquam admovere potuit; namque repentina de Christi Domini nostri morte cogitatio adeo ejus percussit animum, ut illico magno cum lacrymarum imbre clamaret: Tu mi Christe, Tu, qui Dominus es, in cruce; ego qui servus, in lectulo

1 Cor. 3

F

A lectulo! Tu sine ministris, consolationibus spoliatus, in cruce pendes: ego hic in lectulo jaceo, tot stipatus filiis, qui mea solius solliciti sunt causa, ut me unum expleant! Et hæc cum diceret, lacrymas, quæ ubertim ex oculis manabant, fletumque cum singulibus colibere non poterat.

mansuetudo,

226 Ea erat animi mansuetudine, ut irasci nesciret. Suos aliosque, ubi opus erat, maxima lenitate dexteritateque corrigebat. Ad eam quidem, ut uno verbo absolvam, animi moderationem devenerat; ut ipsos iræ motus compresserit, vicerit, compressosque in sua habuerit ditione ac potestate. Siquid præciperet, roganti similior erat quam jubenti; nihil enim asperè imperabat: quippe jubere sic solitus erat: Hoc agito: Fac amabo te isthuc: Hoc ego pro te faciam, si tibi grave videtur; Vellem tibi hoc munus imponere, quid respondes? Amicos tam domesticos quam externos ita læto intuebatur vultu, ut vel ex hoc uno quisvis facile cognosceret, quæ esset ejus erga omnes humanitas, quæve mansuetudo. Vultu hilaritate omnium ad se animos, comitatis dulcedine adjuncta, alliciebat. Cum iis quibuscum erat jucundos semper gratosque miscebat sermones. Verum in his rebus, quod arduum est, id a Domino munus acceperat, ut quidquid vel faceret vel diceret, tutum sanctimoniam redoleret.

prudencia,

1 Cor. 5,

227 Ornavit Deus Philippum summa prudentia, quæ maxime rebus ad Dei gloriam agendis atque consiliis dandis eminebat. Hanc ille virtutem ut occultaret, simplicem se stultumque simulabat, ut tandem cum Apostolo diceret: Nos stulti propter Christum. Hoc ergo unum manibus pedibusque obnixè conabatur, ut summam prudentiam specie quadam assimilata simpliciter atque stultitiæ tegeret. Tamquam ad magistrum, ducem, auctoremque consiliorum ex omni hominum genere ad ipsum confluebant quotidie. Illum e prima Nobilitate viri, illum Religiosi, illum Principes de rebus gravissimis ac plane difficillimis consulebant. Consilia, quæ ille dabat, non prudentiæ magis plena quam salutis erant. In dignoscendis animis hominum promovendis ad Christianas virtutes prudentia valebat plurimum. Unumquemque regebat, cujusque naturæ primum habita ratione: ad omnium quippe voluntatem, ut omnes ad Christum alliceret, sese, quoad liceret, accommodabat: sua quippe, ut aiunt, esca quemque piscari contendens. De spirituum discretionem, deque affectibus moderandis scientiam habuit maximam: ex qua ejus in rebus spiritualibus judicandis ordinandisque dignoscebatur peritia, subtilitas, atque perspicacia. Harum rerum plurima habemus exempla: sed cum de omnibus longum sit dicere, ea missa facio.

C

caritas erga proximum.

228 Multus essem ac tædii plenus, si per singula virtutum genera ire vellem, eo vel maxime, quod quæ alibi dixisse me memini, iterare cogerer. Ergo, in id vitium ne incurram, taceo hominis virginalem integritatem, in adversis tolerantiam, in susceptis negotiis constantiam, demumque ceteras virtutes plane heroicas. Unum hoc adjiciam de illius in proximos caritate (de ejus enim in Deum amore satis jam a me dictum est) tanto peccatores ad Christum adjungendi flagrasse desiderio, ut postremo vitæ tempore flagellis se cedere, pœnisque voluntariis affligere, eos modo Christo lucraretur, cuperet. Flagitiosorum hominum ita frangebatur misericordia, ut eos intuitus se continere nequiret, multas profunderet lacrymas, internæ caritatis præclarissima testimonia.

Conclusio operis anno Jubilæi 1600,

229 Atque hæc de Philippi vita dicta sint satis, cujus narrationem hoc anno Jubilæi millesimo sexcentesimo Deo juvante concludimus: anno inter ceteros insigni et memorabili, tum quoniam hoc

tempore majora quotidie Romanorum civium. Principum virorum, Præsulumque insignium opera pietatis existunt; tum præcipue quod Clementis Octavi Pontificis Maximi, in excipienda ex totius Orbis terræ partibus confluyente ad Urbem multitudine, sublevandaque pauperum peregrinorum inopia, paterna caritas, civibus jam ante notissima, nunc exteris gentibus ac nationibus magis magisque innotescit: ad quorum etiam commoditatem, novum advenis Sacerdotibus hospitium aperuit: ibi ejus, cujus vices gerit, exemplo, convivis frequenter pedes abluere, abstergere, deosculari etiam, et discumbentibus illis mensæ benedicere non dedignatur. Sed hæc, leviter a nobis percursa, aliorum industriæ exactius persequenda relinquinus.

D
AUG. ANT.
GALLONIO

230 Respice tu interim de cælo, sancte Pater (te enim nunc alloquor) ex illius montis celsitudine, in hujus vallis humilitatem; ex illo quietis et tranquillitatis portu, in calamitosum hoc mare; et vide illis benignissimis oculis, quibus hujus sæculi discussa caligine clarius omnia intueris et perspicis; et visita, Custos diligentissime, vineam istam, quam posuit et plantavit dextera tua, tanto labore, sudore, periculis. Ad te itaque confugimus; a te opem petimus; tibi nos penitus totosque tradimus; te nobis Patronum et defensorem adoptamus: suscipe causam salutis nostræ; tuere clientes tuos. Te ducem omnes appellamus: rege contra daemonis impetum pugnantem exercitum: ad te, pientissime Rector, vitæ nostræ deferimus gubernacula; rege naviculam hanc tuam; et in alto collocatus, averte omnes cupiditatum scopulos; ut te duce, te directore, incolumes ad illum æternæ felicitatis portum pervenere possimus.

cum invocacione Sancti.

E

VITA II

Per R. P. Hieronymum Bernabæum, Congregationis Oratorii S. Mariæ in Vallicella dum viveret Præpositum,

ex Processibus compilata, nec hactenus in lucem edita.

CAPUT I.

Prima ætas et studia Sancti, cum pietate conjuncta usque ad annum xxii vitæ.

F

Philippus Florentiæ natus est anno a Virginis partu millesimo quingentesimo decimo quinto, duodecimo Kal. Sextiles post mediam noctem, quo tempore B. Mariæ Magdalene anniversaria gratulatio celebratur, Leone X Pont. Max, Dei Ecclesiam gubernante. Patrem habuit Franciscum Nerium, virum honestissimum et in causis agendis sincerum, Religiosis omnibus et Dominicane præsertim familiæ addictissimum, Matrem Lucretiam Soldiam, cujus majores præcipuis olim in Florentina Republica honoribus auctos fuisse, compertum est. Quatuor ex ea liberos Franciscus suscepit; feminas duas, Catharinam et Elisabetham; totidem mares Antonium nimirum, qui brevi sublatus est, et Philippum natu minimum, virtute maximum, cujus de vita moribusque sanctissimis, in unius Dei bonorem et gloriam, scripturi sumus.

An. 1515
Florentiæ nobiliter natus,

bonæ indolis puer,

2 Is igitur statim in templo S. Joannis Baptistæ (ut mos est illius civitatis, quæ uno dumtaxat sacro fonte utitur) solennibus Ecclesiæ ceremoniis baptizatus, de avi nomine Philippus nuncupatus est. Ubi vero eximia animi et corporis indole succrescere cœpit, magnum acreque ingenium præ se tulit, natura lenissimus (nihil enim fieri poterat illo mitius) quæ quidem omnia in iis facile reperimus, qui ad animarum

primas litteras discit:

A animarum salutem procurandam sunt destinati. Quamobrem a parentibus liberaliter educatus, Clementi euidam, Grammatico satis erudito, traditus est : ibique quantum illa patiebatur ætas, magna ingenii morumque documenta dedit, carus omnibus, et dicendi arte instructissimus ; ut ingeniosissimum quemque sociorum facile superaret, summamque omnium admirationem excitaret.

3 Porro inter alia, quæ jam tum in puero emicabant, sanctitatis indicia, fuere obsequium et observantia quædam incredibilis in parentes, virginis modestia, humanitas erga omnes, et ad res divinas summa propensio. Patrem enim tam studiose diligenterque coluit, ut ad ejus arbitrium totum se fingeret atque componeret; nec apud illum vel leniter unquam offenderet, nisi quod semel, modeste tamen, a se repulit Catharinam Sororem suam, odio-e nimis illum interpellantem, cum ad Deum funderet preces, et cum altera Sorore Elisabetha alternis Psalmos recitaret. Quamobrem correctus a Patre (quamquam re vera nihil admiserat quod corrigi oporteret) facti pœnitens, vim lacrymarum profudit : siquidem (quod ait S. Gregorius Papa) bonæ mentis est, ibi etiam culpam agnoscere, ubi non est.

B Matris imperio ita obtemperabat, ut si forte illa jussisset loco ne discederet, hic profecto ne digitum quidem unquam. Elata deinde matre, inducta noverca, non ideo Philippus de sua veteri observantia quidquam imminuit: sed translata in illam pietate, matrem statim reddidit, quam novercam acceperat. Quamobrem illa etiam, tam singulari obsequio provocata, moresque purissimos admirata, non quasi privignum, sed quasi filium diligebat; ut et abeuntem Florentia paucis post annis, diutissime fleverit; et ad vitæ finem adducta, quamquam ille longissime alessset, tamen et videre illum, et alloqui sibi videretur, et compellaret sæpissime : quandoquidem sola ejus memoria (quod olim de magno Antonio dixerat Athanasius) recreari et juvari se maxime profitebatur.

4 Nec parentes modo et necessitudine aliqua sibi conjunctos, sed majores quicumque ii essent, ex animo reverebatur; lætus ac facilis, placidusque erga omnes, ut plane irasci nesciret, nec cuiquam unquam detrudere auditus sit. Igitur gratus unicuique et jucundus, ob singularem hanc morum probitatem et suavitatem, communi omnium, tum Sociorum, tum etiam aliorum vocabulo, Philippus bonus appellabatur. Hac porro singulari bonitate, non homines solos, sed Deum ipsum sibi demeruit : cujus beneficio mirabiliter custoditus incolumisque servatus est. Annos natus octo, non amplius, aut novem, cum esset in impluvio domus, vidissetque ibidem asellum; ut est improvida puerorum ætas, statim illum conscendit : dumque in diversum flectere nititur, cum illo pariter per gradus in hypogæum præceps ruit; nec longe abfuit, quin penitus opprimeretur : sic enim sub jumento jacere compertus est, ut de ejus corpore nihil nisi brachium appareret. Accurrit igitur femina quædam ex domesticis, arreptumque manu, mortis periculo statim eripit : at quem toto corpore confractum putabat, non sine maxima admiratione, saluum et incolumem reperit. Cujus casus meditatione, sæpe deinde Philippus in Deum ascendebat; ac beneficii memor, rem palam ac publice prædicans, Divinæ bonitati continuas gratias agebat.

5 His animi dotibus adjunctam habuit in primis religionem : neque ille more puerorum domi parva altaria construere, ornare, et puerilia hujusmodi exercere : sed jam inde ab ea ætate maturitatem virtutis assecutus, Davidicos psalmos, aliasque sacras preces devotè recitabat, et frequenter orans

flexo corpore mentem erigebat ad Dominum. Erat D præterea in eo inexhausta quædam aviditas audiendi verbum Dei, nec satiari posse videbatur unquam. Nihil de se prædicabat, neque (utpuerorum mos est) Clericis aut Religiosis viris prædicebat adscribi se velle; doctus nimirum, non omni homini, sed soli Deo revelare cor suum; et jam inde a puero ab inani ostentatione et gloria vehementer abhorrens, quam deinde toto vitæ curriculo, quasi perniciosissimum hostem, longissime fugit. Igitur innocens puer proficiebat ætate et sapientia, coram Deo et hominibus, ut, quidquid peteret a Domino, impetraret. Quamobrem, si quid forte amiserat, orando statim repetebat. Unum de multis hic recenserebimus; cum aliquando domum reverteretur, nescio quo pacto aureum torquem, quem forte fortuna secum deferabat, de manibus elapsum amisit: nec mora, ad orationem de more confugiens, quod amiserat statim invenit : id quod alias etiam in hujusmodi casibus illi usu venit.

6 Frequentabat autem per hos dies Philippus præ ceteris ecclesiam S. Marci, in qua Dominicani Patres habitant : ibique spiritus primitias acceperat. Quamobrem cum deinde in Urbe ad eum quispiam veniret ex eadem familia (veniebat autem sæpissime) Si quid boni, inquebat, a prima ætate in me fuit, id totum Patribus S. Marci acceptum refero, maxime autem P. Zenobio Mediceo et P. Servantio Minio; quorum sanctitatem ut comprobaret, hæc de multis narrare consueverat. Convenerat inter illos, ut ubi primum ad Matutinas horas recitandas surrexerant, alterutrum peccata sua confiterentur; quo nimirum expurgata diligentius conscientia, puriori spiritu divinas laudes celebrarent. Id cum diabolus ferre non posset, nocte quadam, citius multo quam surgere oporteret, Servantii personam vocemque simulans, cœnobii cellam pulsat, aitque; Hæus tu, surgendi hora est. Quibus vocibus Pater somno excitus, statim a lecto surgit, et ad ecclesiam venit, ibique mentitum Servantium reperit inambulantem. Itaque ante illum genua submittit, sacram Confessionem de more peracturus. Sedet ille pariter, et genuflexum auscultat pœnitentem, ad singula autem, in quibus hic sese accusabat; Nihil est, inquebat ille, nihil est. Subjiciente deinde aliqua graviuscula, rursum veterator, Nihil quidpiam est. Tum vero Zenobius, suspitione metuque suspensus, ne qua forte diabolica fraus subesset, sanctissimo Crucis signo se munit : et, An tu, inquit, diabolus es, qui talia tamque absurda mihi loqueris? His dictis, repente superbus et callidus hostis evanuit.

7 Hos igitur, tamquam primos in spiritu Patres habuit Philippus. Præterea Baldolinum quemdam ex Humiliatorum familia, virum religiosissimum verbique Dei præconem exinim frequens audiebat, de eoque præclara narrabat; cujus meritis precibusque Florentiam olim stetisse affirmabat. Cum enim Carolus Borbonius, Cæsariani exercitus Dux, copias in Italiam infeliciter trajiciens, ad eam etiam urbem sese applicuisset; civesque terrore perculsi, undique percurrerent in ecclesiam, in qua tum forte Baldolinus ipse concionabatur; rogavit is, quid novi accidisset, quamobrem illuc tam subito, tam frequens populus conflueret? Cumque accepisset Cæsarianos milites Urbis mœnibus accessisse, minarique direptionem; factosilentio paupersperavit : mox populum admonuit, ut plena voce clamarent; Vivat Christus. Denique; Scitote, inquit, singulari Dei beneficio vos in præsentia ab hostibus liberatos : eodemque puncto civitas obsidione metuque soluta est. Hæc Philippus de Baldolino referebat.

8 Igitur tantorum virorum usus et consuetudo, mirum est, quantos in adolescente optime Christia-

amissa orando recuperat:

Patribus S. Marci primitias spiritus sui adscribit:
E

duorum ex iis singularis virtus

et spirituum discretio.

F
Frequens audit concionantem Baldolinum,

eorumque exemplo proficit

ad patientiam

et mundi contemptum.

A næ perfectionis amores excitaverit; quamobrem pro Christo gravissima quæque sustinere, flagranti, quod est est fortiter amantium, animo eupiebat. Annos itaque ferre sexdecim natus, cum ardentissima febris correptus esset, tam fortiter ac patienter morbi incommoda perferebat, ut languente corpore animus lætitia vigeret, et morbum ipsum silentio tegeret, ne sui causa domi quidquam moveretur. Tamen nescio quo pacto id præsensit novercæ soror: quæ quidem Philippi virtutem admirata, diligenter omnia subministrabat, quæ ad ejus eam et salutem facere videbantur; quamquam ille, ut patientissimus erat, nihil omnino poseebat. Nec minorem plane animi magnitudinem fortitudinemque ostendit, cum per hos ipsos dies domum suam, magna ex parte incendio conflagramenti, non modo siccis oculis spectavit, sed etiam levissime tulit; quapropter multi, haud levi conjectura, magna de eo et præclara præ-sagire cœperunt. Fuit præterea in illo tanta rerum humanarum despicientia, ut oblatum sibi aliquando gentilitium stercus, in quo majorum suorum nomina conscripta erant, nec oculis usurpaverit, sed statim discerpserit et laceravit: quippe qui nihil aliud curabat, quam ut nomen suum in libra vitæ esset adscriptum.

cap. II
Missus ad opp. S Germani,

ut patruo mercatori heres succedat;

I Tim. 6

B

9 Igitur natus annos ferme octodecim, atque humanioribus litteris haud mediocriter instructus, a patre mittitur ad patruum, nomine Remulum, hominem navum et industrium; qui Florentia in Campaniam se contulerat, et in oppido S. Germani, ad Casinatis montis radices, per annos plurimos mercaturam faciens ingentes opes quæsiverat; hoc nimirum consilio, ut et apud patruum ipsum in eo genere exerceretur, et illi heres esset; quandoquidem Romulus Philippo propinquiorem habebat neminem. Ad hunc igitur cum venisset, primum quidem omnibus cognationis officiis exceptus est; deinde vero, nec ita multo post, ob præclaram virtutis indolem moresque suavissimos, heres etiam destinatus. At Deus longe meliorem quæstum atque hereditatem ei præparaverat: quamobrem secus res cecidit ac patris cogitabat. Vixdum enim Philippus ad eum locum pervenerat, cum ad altiorem statum a Deo vocari se sensit; atque ad eas divitias conquirendas, quæ putrescere nunquam possunt. At quoniam terrenas opes et mercaturæ compendia ad ejusmodi quæstum haud levi impedimento sibi fore intelligebat, alio se convertit; Apostolicum illud secum reputans, Est quæstus magnus pietas cum sufficientia. Itaque negotio secedens, sedebat solitarius et tacebat, nisi quod Deo aut orans loquebatur aut psallens.

in monte, memoria Passionis venerando,

statuit alteri vitæ se dare,

C

10 Haud ita longe ab oppido S. Germani, propter Cujetæ portum, mons eminet, incolarum omnium sermone inelitus; siquidem ex iis unum esse ferunt, qui moriente olim Domino, quasi dolore disrupti scissique sunt. Hunc locum Casinates Monachi possident, ibique ecclesiam sanctissimæ Trinitati ædificaverunt. Mons ipse a summo ad imum usque divisus atque dissectus est in partes tres, in quarum media ingenti saxo nititur sacellum, depicta Christi imagine venerandum; quamobrem quicumque illuc navigando pertranseunt, explosis tormentis honoris causa, ut mos est, eam salutare consueverunt. Huc igitur crebro se Philippus ex oppido recipiebat, ut Dominicæ passionis mysteria attento animo pertractaret. Qua re quotidie magis magisque in Dei amorem accensus, quemadmodum jam animo destinaverat, rebus humanis munitum remittere decrevit; ut curis omnibus expeditus Deo liberius inserviret, omnia arbitratus ut stercora, ut Christum lucrificeret. Sensit hæc interim patruus, et brevi id quod erat suspicatus, quibus potuit modis, a sententia adolescentem avertere tentavit. Domus suæ rationem

aliquam, ut habere vellet, etiam atque etiam rogat: siquidem in illo uno jam inclinata recumberet. Hereditatem, quam illi jam destinaverat, ne despiceret; denique in re tanti consilii, tanti ponderis, ne quid leviter atque imprudenter statueret: nec vero tam inhumaniter cum illo se egisse, ut nullam gratiam amoris suo deberi putaret. Cui Philippus, omni exuta spe seculi, qua par erat modestia ac brevitate, respondit, beneficiorum memoriam apud se nunquam interituram, de reliquo illius affectum probare se potius quam consilium.

11 Atque hæc ille, apud patruum biennio commoratus; cujus precibus et querelis diu fatigatus, flecti tamen et exorari non potuit, quin institutum iter exequeretur. Romam itaque proficiscitur, ne admonito quidem patre. Quamquam enim eo incensulto nihil unquam omnino ausus fuerat; tamen in hac re minime sibi loquendum existimavit, ne quid forte moræ aut impedimenti caro et sanguis, domesticus hostis, inferret. Cum autem a Deo vocatum se esse intelligeret, vocantis consilium secutus in viam se dat, sine saeculo, sine pera; ne scilicet ejus ineffabili providentiæ parum fidere videretur. Ad Urbem cum pervenisset, quam optaverat occasionem Deo libere inserviendi, statim nactus est. Ibi enim illum Galeottus Caecia, nobilis Florentinus, humaniter ad se recepit: atque ubi primum juvenis vultum moresque modestissimos vidit, et manere apud se voluit, et certam quotannis frumenti portionem ei attribuit: quam Philippus pistori dabat, ab eoque panem quotidie recipiebat. Nec vero ille beneficio vinei se passus est: sed ut amantissimo viro plenius uberiusque in amore responderet, duorum filiorum ejus curam sponte suscepit; quos tum litteris, tum etiam vitæ morumque puritate imbutos, ex hominibus ferme Angelos reddidit.

12 Hic porro quamdiu ille fuit (fuit autem per annos plures) solitariam, aspernam, et propinodum eremiticam vitam duxit, ab omni ferme hominum consuetudine sejunctam; jejuniis et vigiliis sese sustentans, simplici pane contentus. Quæcumque a domesticis offerebantur obsonia rejiciebat, atque ubi sitis urgeret, hausta de puteo aqua eam temperabat: ad panem interdum vix pauculas herbas aut olivas adhibebat, nec nisi semel in die reficiebatur: sæpe etiam jejunos triduum permansit. Quapropter cum deinde ad virilem ætatem jam pervenisset, data occasione suis in spiritu filiis narrare consueverat, sese olim juvenem plus decem Juliis in singulos menses non insumpsisse. Domi quam habebat celululam tam brevi suppellectili instruxerat, ut præter lectulum et libros aliquos nihil omnino contineret: vestes enim tum laneas tum etiam lineas extento fune suspensas habebat. Humi cubabat; diu noctuque orationi instabat, ad eam enim incitari atque impelli assidue se sentiebat, nedum excitanda aut provocanda illi mens esset. Quoniam vero non potest civitas abscondi supra montem posita, quamquam ille (ut diximus) ab hominum se consuetudine segregaverat, facere non potuit, quin vitæ virtutumque ejus fama non modo urbem impleret, sed Florentiam usque pervaderet. Quamobrem ejus consanguinea, cum ex nonnullis audiret quæ ab eo in Urbe agebantur: Haud miror, inquit: novi enim illum a puero; et jam tum ab ea ætate, quantus futurus esset vitæ morumque sanctitate, facile conjeci. Igitur cum Romam redieritis, meo numine illum etiam atque etiam rogat, ut ad Deum pro me preces fundere dignetur.

D
A. HIER.
HARNADÆO
EX MS.
patruo frustra dissuadente.

cap. III
Romam dimissis omnibus adit.

E
et hospitio sui filios instruit;

austerissimam vitam instituit.

F

A

A. HIERO-
BARNABEO
EX MS.

CAPUT II.

Philosophicis ac Theologicis perbene instructus, totum se transfert ad excolendum spiritum et ad opera caritatis.

cap. IV
Philosophicis instructus,Theologiam
audit magno
cum profectu;

B

Inter hæc biennio fere exacto, quo facilius invisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiceret, ad humaniores litteras, quibus Florentiæ, ut diximus, liberaliter eruditus fuerat, Philosophiæ quoque subsidium adungere decrevit: quam quidem adeo feliciter assuevit, ut Alexander Butius, illius ætatis nobilissimus Philosophus ejusque condiscipulus, testatum reliquerit, Philippum inter scolasticos omnes, qui tunc temporis in Urbe florebant, primas tulisse. Hujus discipline magistros habuit, Cæsarem Jacomellum, quem deinde eximia virtus evehit ad Episcopalem Cathedram, et Alfonsium Ferrum, doctissimos viros, et in Romano Gymnasio ea tempestate facile Principes. Post hæc in Cænobii Augustiniani Lyceo sacram Theologiam aggressus est; atque hoc tempore in eo studio tantum Deo adjuvante profecit, ut, quamquam reliquo vitæ spatio aliis occupationibus distentus illud omiserit, tamen etiam senior de Trinitate, de Angelis, aliisque hujusmodi altissimis ac subtilissimis quæstionibus, tam prompte atque erudite disputaret, ac si recens eas audisset aut legisset: id quod et in rebus Philosophicis facere consueverat. Quare quicumque illum audiebant tam subtiliter tractantem de variis Doctorum sententiis, præsertim quæ quotidie in scholis disputabantur, vehementer obstupescabant.

admirantibus
deinde his
qui primum
magis quam
doctum crede-
bant,

C

14 Sæpe etiam vir Sanctus, ut filios suos in studiis exerceret, eosdemque hac veluti illecebra ad pietatem provocaret; cum iis disputare solebat, et quidem tam graviter, tamque acute, ut a litteris et scientiis nunquam discessisse videretur. Præterea ubi sese occasio offerebat, cum Theologis illius ætatis doctissimis eadem edissererebat, præsertim cum aliquibus ex Dominicana familia, aliisque summa familiaritate sibi conjunctis. Longe enim secus cum aliis communiter agebat: iis quippe ita scientiam suam occultabat, ut plane illiteratus videretur; et cum familiariter loquebatur, brevi admodum et abrupto sermone de industria utebatur: quamquam alioqui mentem suam de quacunque re mirifice explicare, atque ubi res postulabat orationem dilatare optime noverat. Quamobrem insignis quidam Præsul, aliquando satis longo sermone cum illo collocutus, denique abiens, dixit: Equidem Philippum pro viro simplici atque idiota hactenus habui, nunc vero illum non minus doctrina quam pietate magnum esse comperi. Idem hoc contigit Alexandro Saulio, ex Clerico Regulari S. Pauli, Papiæ Episcopo, tum eruditione, tum sanctitate conspicuo. Is enim cum ad Philippum venisset, et inter loquendum Theologicas quasdam disputationes ingressus esset; ubi illum tam docte atque subtiliter de iis disserentem audivit, summa hominis doctrina atque ingenio obstupuit; quippe qui vitæ sanctitate, non litteris aut scientia illum excellere, existimabat.

quod et in
sermonibus
ad populum
potuit.

15 Denique universæ disciplinæ consultissimus cum esset, atque initio in ædibus S. Hieronymi et S. Joannis Florentinæ nationis (ut infra dicturi sumus) cum parvus esset ibi numerus Clericorum, sermones ad populum haberentur a laicis etiam hominibus, qui tamen Christiana virtute facundiaque præstarent; si quid forte ab aliquo minus caute prudenterque pronuntiatum esset, statim ipse concessa sede tam facile accurateque explanabat, ut

in omnibus se maxime versatum atque exercitatum ostenderet. Quapropter a multis baud temere creditum est, Philippi scientiam singulari Dei beneficio infusam fuisse, non propriis ingenii viribus acquisitam: quippe qui vel cum litteris operam dabat, ad pietatem, quod statim narrabitur, dies noctesque sese exerceret. In rebus autem Theologicis S. Thomæ doctrinam atque sententiam sequebatur, cuius etiam vitæ sanctitatem mirifice coluit: quamolrem ejus Summam Theologiæ in manibus fere semper habebat, et si quid aliquando ex Theologicis decretis in controversiam adducebatur, statim ad Angelicum Doctorem provocabat.

16 In studio sacrarum Litterarum totus fuit, quas ex frequenti lectione et meditatione, ubi opus esset, statim in promptu habebat, non sine magno audientium fructu et admiratione. Cujus rei locuples testimonium habemus Stanislai Reseni, doctissimi Poloni; qui Thomæ Galletto, nostræ Congregationis homini, scribens de Philippi ejusque in spiritu filiorum, in sacris litteris profectu, hæc addit: Sed quid ego ista in domo garrio, ubi Philippus, ubi Taurusius ubi Silvius (nempe Antonianus S. R. E. postea Cardinalis, ubi Baronius, ubi Thomas Bozzius, ubi tu, ubi reliqui illi Dei servi audiunt, a quibus discere nil velis, quod docere non possint? quorum quisque, ubi in sacris litteris abditum quid quæritur, thesaurus est; nisi quod nemo proficiens erubescit. In disserendo autem et disputando, etsi accurate atque acute admodum id faciebat, tamen eam lenitatem et modestiam adhibebat, ut eorum quibuscum agebat amorem ea quoque occasione sibi conciliaret. Adolescens Poesim quoque secutus, multa modulatus est carmina, tum Latino, tum etiam Italico stylo: in quo quidem eam facilitatem sortitus est, ut, cum libuisset, illa ex tempore funderet; quamquam autem deinde, ut erat humilitatis amantissimus, antequam ex hac vita discederet, quæcumque scripserat, comburi jusserit.

In Scripturis
versatissimus,

E

etiam poesim
coluit:

17 Nec tamen Philippus, quo tempore studiis litterarum operam dabat, Christianæ caritatis officia omittebat; sed præterquam quod ægrotos in nosocomiis quotidie invisibat, sæpe etiam, ubi a schola redibat, ad Vaticanam aut Lateranensem Basilicam se conferebat, ibique in porticibus plebem infirmam Catholicæ doctrinæ præceptis imbuiere, quosdam etiam spiritualis disciplinæ capaciores ad virtutem ac perfectionem informare studebat. Quin immo studium litterarum ita cum pietate conjunxit, ut cum apud Augustinianos Patres (quod modo diximus) sacrae Theologiæ operam daret, ibique in Gymnasio Crucifixi imago e pariete penderet; quoties ad illam oculos erigebat, a lacrymis et suspiriis temperare non posset. Itaque, quemadmodum olim puer Florentiæ, Lippus Bonus; sic etiam deinde adulta jam ætate Romæ, Philippus Bonus appellabatur. Hoc illum titulo inter ceteros plurimos appellavit Cæsar Jacomellus ejus magister, quod supra meminimus, et Antonius Altovitus Archiepiscopus Florentinus.

interim ægro-
tos visit,F
et rudes in-
struit.

18 Igitur ab humanioribus litteris, a Philosophia, a Theologia optime instructus, doctusque ex Apostoli præscripto non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem; studia relinquere, et ad scientiam Sanctorum, toto pectore incumbere decrevit. Non enim judicabat se scire aliquid, nisi Jesum Christum, et hunc Crucifixum. Itaque orationi instabat ut cum maxime: quandoquidem hanc rectam ad perfectionem viam, et quasi compendiarium esse, intelligebat. Ad hæc libros omnes vendidit, eorumque pretium pauperibus distribuit: mox rerum divinarum contemplationi totum se dedit, tanta cum animi oblectatione, ut in ea interdum

cap. II
Dimissis stu-
diis

A domi quadraginta continuas horas perseveraret. Cum autem ad Deum funderet preces, divini amoris igne eo usque inflammari se sentiebat, ut sæpe cogeretur in terram sese abjicere, laxare vestes, pectusque aperire, atque alia ejusmodi remedia adhibere, quæ æstuantis cordis ardorem sedarent, spiritusque erigerent, quos erumpens undique flamma oppresserat ac prope restinxerat. Castigabat præterea corpus suum, et in servitutem redigebat: somni parcissimus, humi cubabat; singulis ferme diebus sese ferreis catenulis acerrime cædebat. Christianam paupertatem, quasi sociam sororemque carissimam, diligebat: ab omni hominum consuetudine declinabat: denique id omne refugiebat, quod afflictæ carni oblectamentum aut levamen posset afferre.

19 Itaque inter urbanos strepitus, et in summa hominum frequentia, veluti Anachoreta, altissimum silentium agebat; quod quidem, quoad vixit, vitæque suæ institutum patiebatur, diligentissime custodivit. Utque ab hominum conspectu longius abesset, singulis ferme noctibus septem præcipuas Urbis ecclesias solus obibat, itinere passuum circiter xii millium, atque inter eundem Calixti cœmeterium

B ingressus (vulgo S. Sebastiani catacumbas aut cryptas appellant) de profundis clamabat ad Dominum, et Patri cœlesti mira quadam spiritus dulcedine jungebatur: pro viatico autem intra pallii cucullum panem dumtaxat, piumque aliquem libellum deferebat, quo nimirum vix famem compescere posset. Quamobrem Franciscus Cardonius, ex Dominicana familia. Novitiis suis, quibus Romæ præerat, tamquam pœnitentiæ exemplum illum proponere consueverat, ac sæpe dicebat; Philippus Nerius vir est miræ sanctitatis. Atque inter multa, quæ de eo admirabilia prædicantur, illud etiam longe præclarissimum est, quod in cryptis S. Sebastiani decem continuos annos habitavit. Quamquam autem (ut diximus) in Urbe apud Galeottum Cacciam agebat; tamen ad eum locum singulis noctibus ventitabat, ac propterea ibidem sedem et domicilium collocasse videbatur. Quod si forte fores ecclesiarum clausas reperiret, in ipsis porticibus orationi et contemplationi vacabat. Quamobrem sæpe in iisdem locis ad lunam compertus est legens: hanc ille paupertatis legem sibi observandam proposuerat, ut nec vilis candela noctu suppeteret ad legendum et ambulandum.

20 Porro in his ipsis locis servum suum Dominus præveniens in benedictionibus dulcedinis, cœlestium consolationum pabulo recreabat, ac torrente voluptatis suæ potabat eum; ut ineffabili suavitate perfusus clamare cogeretur, Sat est Domine, sat est; contine, Domine, contine, quæso, undas gratiæ tuæ. Atque hæc dicens, in terram projiciebat sese, jactabatque corpusculum, quod impetum divinæ dulcedinis ferre non posset. Quapropter minime mirum videbitur, hominem caritatis igne succensum, et Deo plenum, filiis suis identidem prædicasse; diligentibus Deum nihil gravius, nihilque molestius præsentī vita accidere posse; illudque sæpe reperere, Dei servis vita hæc patientia est, mors autem desiderium. At vero quemadmodum Deus athletam suum, sacras hasce Basilicas diu noctuque obeuntem, ex labore atque inedia cœlesti consolatione recreabat: sic ex contrario diabolus multis illum præliis, et incursionibus impetebat, ut a proposito deterreret.

21 Ibat aliquando ad Lateranensem ecclesiam, pertransibatque medium, quod interjacet viæ. Vespasianus Amphitheatrum: cum ecce tibi malignus seminudas quasdam imagines objicit, simulque adolescentis animo earum rerum species ingerit, quarum experimenta non reverat. At ille, cognita ne-

quissimi spiritus astutia, statim ad consueta orationis arma confugit, eodemque momento impurissimas cogitationes ab se rejecit. Nocte quadam, haud ita longe ab ecclesia S. Sebastiani, ubi antiquissima quædam monumenta adhuc extant (hodie Caput-bovis appellant) cum ille de more viam orando incederet, tres nequissimos spiritus, horribili figura et aspectu in se irruentes, videt. Tum vero Philippus, optime intelligens daemonum ludibria, divino fretus auxilio, fortiter nec sine contemptu coeptum iter prosequitur, sicque ante oculos ejus repente larva omnis evanuit. Multa præterea, et quidem gravissima prælia ab humani generis hoste sustinuit, dum solitariam hanc vitam sacrumque hoc iter pio religioseque perageret: sed, Deo vires militi suo ministrante, feliciter decertatum et gloriose triumphatum est.

CAPUT III.

Costæ ex fervore ruptæ et palpitatio atque ardor pectoris: adjuti proximi, ægri visitati.

Hunc igitur vitæ cursum cum teneret Philippus, et quotidie magis magisque idoneus fieret ad nova charismata capienda, majori illum cumulo divini bonitas auxit, et novo quodam sanctificationis signo Spiritus sanctus ejus pectus invisibiliter penetravit; id quod quemadmodum ceciderit singillatim enarrabimus. Annos natus undetriginta, quodam die sub festum Pentecostes, Spiritum sanctum Dominum ardenter orabat, ut dona sua benigne sibi clementerque tribueret. Mos erat Philippo Spiritus sancti gratiam quotidie implorare; et Sacerdos postea factus, in Missæ sacrificio, modo per ecclesiasticum ritum liceret, orationem illam fere semper adjunxit, cujus initium est; *Deus, cui omne cor patet...* Purifica per infusionem sancti Spiritus. Ecce autem tanto amoris igne inflammari se sensit, ut stare omnino non posset. Itaque statim sese abiecit in terram, laxatisque vestibus circa pectus æstuanti cordi refrigerationem quærebat. Cumque aliquamdiu jacuisset, ubi se ardoris impetus aliquantulum remisit, erexit se; atque insolito gaudio perfusus, toto corpore concuti cœpit, ut plane cor ejus et caro exultaret in Deum vivum; dein manum mittens in sinum, ad pugni altitudinem repente supra cor pectus intumuisse persensit, quamquam ex illo tumore, neque tunc temporis, nec deinde unquam, dolor ullus exortus est.

23 Hujus autem rei causa et origo statim post mortem ejus apparuit: si quidem ex medicorum consilio dissecto corpore, in anteriori parte thoracis, in qua illa erat extuberatio, inspectæ sunt duæ costæ, ex mendosis superiores, quarta scilicet et quinta, omnino fractæ atque ita divisæ, ut earum partes inter se non parum distarent: et, quod mirum dictu videri possit, per quinquaginta annos, quibus vir sanctus superstes fuit, nulla ratione coalescere aut jungi potuerint. Quamobrem, cum ita dispersitæ atque elatæ essent, extrinsecus prædictam extuberationem, intrinsecus autem ampliorem cordi sinum constituiebant. Eodem puncto temporis, quamquam alioqui Philippus (ut diximus) optimo esset corporis habitu, semper lætus atque hilaris, citraque omnem tristitiam et melancholiæ suspicionem, tamen palpitatio cordis repente illum incessit, quæ quinquaginta continuos annos duravit: idque eo dumtaxat tempore fieri solebat, quo ille aut orabat, aut sacrificabat, de rebus divinis verba faciebat. Ecclesie Sacramenta administrabat, aut his similia peragebat. Tunc vero toto corpore tanquam acriter commovebatur, ut plane cor ejus e pectore jam jam erupturum

D
A. HIERO
BARNABEO
EX MS.

E
CAP III.
Anno æt. 29

in Pentecoste
Spiritus
sanctum pe-
tenti

sic cor dilata-
tur,

F

ut duas cos-
tas ruperit,

perpetuo ex-
tende et cor
palpitat,

et in ora-
tione totum
corpus suc-
cultur.

A. HIERO.
BARNABÆO
EX MS.

A erupturum videretur. Quamobrem sedes, lectusque, et cubiculum ipsum, quæcumque demum circa illum erant, quasi terræ motu quassata contremiscebant. Semel quoque, cum in Basilica Principis Apostolorum ferventer oraret, magnæ molis tabula, qua forte genibus nitebatur, quasi nullius esset ponderis aut momenti, concuti atque exilire visa est.

Hic motus
etiam in c-
jus ample-
xu sentie-
batur,

24 Quod si e suis aliquis, ut sæpe fiebat, amantissimi Patris sinu complexuque reciperetur; æstuantis cordis motu, quasi gravi quodam ictu, statim sibi caput pulsari sentiebat, et mira quadam spiritus dulcedine perfundebatur. Nec defuere, qui ex ejus pectore tantum virtutis hauserunt, ut ab impugnationibus demonum extemplo se liberos esse intellexerint. Fuit ex his unus Tiberius Ricciardellus, Vaticanæ Basilicæ Canonicus, qui ob singularem erga Dei servum amorem et reverentiam, quatuor continuos annos ei domesticè voluit inservire. Is igitur, inter alia multa, quæ de illo publice testatus est, Ego, inquit, quo tempore beato Patri serviebam, ignitis luxuriæ jaculis aliquando impetitus sum: cumque ei omnia enarrassem, statim ille, Age, Tiberi, accede huc prope ad pectus meum. Atque hæc dicens, me dulciter complexus est. Nec mora, illo ipso puncto temporis, non modo ex eo prælio victor evasi, sed nulla deinde hujusmodi incendii sensi: quin etiam tanto perfectionis ardore incensus sum, ut nihil aliud optarem nisi in oratione persistere. Hæc eadem testatus est Marcellus Vitelliscus, Patricius Romanus, Basilicæ S. Mariæ Majoris Canonicus, et ob eximiam morum puritatem dilectus Philippo discipulus; nimirum solo accessu ad sinum ejus maximam se jucunditatem percipere, omnemque molestiam et diabolicam tentationem propellere consuevisse.

B
eoque carnis
tentamenta
sopiuntur:

hinc etiam
hieme fer-
vet ei im-
modice pec-
tus,

25 Præterea ex summo illo cordis fervore atque incendio, non modo pectus ejus, sed totum etiam corpus vehementer incalescebat; ut in media hieme senex, vigiliis et inedia prope confectus, vel in extremo tempore ætatis, usquequaque refrigerationem querere cogeretur. Quamobrem intempesta nocte fenestras foresque cubiculi, in quo quiescebat, aperire, et linteum aut flabello ventulum illi excitare, atque alia hujusmodi adhibere opus erat, quæ nimium illum ardorem lenirent ac temperarent. Interdum etiam Pater, exiguo frigida hæstu, fauces abluere necesse habebat, quas nimium ex interiori camino erumpens flamma siccaverat. Præterea id causæ erat, quod, vel brumali tempore, circa pectus plerumque vestes laxaret: cumque a suis interdum admoneretur, ut eas adstringeret, ne forte vi frigoris læderetur; nequaquam id fieri posse dicebat, præ ingenti videlicet ardore, quo conflagrabat. Ibat aliquando per Urbem, ibantque cum illo discipuli ejus, durissimo anni tempore, quo præter solitum nix omnia compleverat. Itaque cum videret eos, frigore laborantes, pallio sese ore tenus obvolvere; ridebat Pater, atque (ita ut mos illi erat) laxatis vestibus incedens, belle et festivo dicebat: Nonne vos pudet, juvenes fortes atque robustos, frigere et algere, quando senes calent?

26 Id enimvero fuit causæ, quod in omnibus ejus curationibus ea præsertim adhiberentur, quibus refrigerandi vis inesset. Quoniam vero ex hujusmodi incendio variæ corporis afflictiones oriebantur, quibus interdum haud opportuna remedia a medicis adhibebantur, propterea quod earum præcipuam causam non intelligerent; Utinam, aiebat ille per jocum, intelligere valeant infirmitatem meam! Neque enim rei causam aperire volebat, quæ nimirum altissima esset supraque naturam. Hinc sæpe fiebat, ut in summo illo fervore et incendio submissis interruptisque vocibus diceret, Vulneratus caritate

et corpora-
liter sæpe
languet:

ego sum. Alias etiam, nec raro, cum præ ardoris impetu consistere non posset, in lectulum sese cogebatur projicere, ibique languebat. Itaque de illo (quod sui aiebant) vere dici poterat, quod olim Salomon sub persooa Sponsæ in Cantico Canticorum prædixerat, Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Interdum quoque ipsemet, cuo se videret in hos æstus adductum narrabat, quemdam ex Franciscanorum familia, Dei amore languentem, denique caritatis igne consumptum, suaviter expirasse; quamquam ille, ut secretum Regis absconderet, ex corporis infirmitate hæc sibi evenire dicebat, atque ex eo præsertim, quod ad hunc modum jam usque ab adolescentia assuevisset: quin etiam idcirco linteolum ad levam in sinu gestabat, quo timorem illum facilius tegeter atque celaret.

causam igno-
rantibus
medicis.

27 Illud autem in hac re maxime admirandum videtur, quod palpitatio ejusmodi, quod ad durationem attinet, in ejus potestate erat: quemadmodum ipsemet Federico Card. Borromæo, quem veluti filium carissimum dilexit unice, satis aperte affirmavit; nimirum, liberum sibi esse ingentem hunc cordis motum sedare, et cum primum libuisset, sola mentis intentione compescere. Quam ob causam Alphonsus Cataneus, Dominicus Saracenus, alique medicæ artis peritissimi, qui in ejus curam dum ægrotaret summa diligentia incumbabant, hanc ipsam palpitationem, nec naturalem, nec præter naturam, sed supra naturam fuisse, communiter existimarunt. Quin etiam Andreas Cisalpinus, Antonius Portus, Rodolphus Silvestrius, Bernardinus Castellanus, atque Angelus Victorius Balnearengiensis, eo tempestate medicorum nobilissimi, hac super re luculentos tractatus ediderunt; omnesque pro certo affirmarunt, nisi divinitus fieri non potuisse. Idcirco autem effractas disruptasque esse duas ex superioribus ejus costis, ut dilatato sinu, citra incommodum atque periculum, frequentem illam cordis palpitationem ferre posset, corque ipsum commodius ventilatum majorem refrigerationem perciperet.

qui deinde
palpitatio-
nem istam

E
supernatu-
ralem esse
judicavit.

28 Iisdem ferme de causis vena arterialis duplo amplior in illo effecta est, et longe durior quam in aliis sit: cor etiam solito majus duriusque post ejus mortem repertum est; ne scilicet vi caloris et palpitatiois læderetur. Sed hæc a medicis nobilissimis (ut modo diximus) egregie tractata relinquimus. Itaque Philippus, novo et insigni munere a Domino decoratus, longe studiosior et ardentior evasit in officiis caritatis. Orans aliquando per idem tempus, tanto amoris impetu occupatus est, tantoque gaudio delibutus, ut, deficientibus corporis viribus, prope interiturus videretur. Quamobrem quibus poterat modis divinam clementiam implorabat, atque inter mortuis vocibus dicebat; Recede a me, Domine, recede; neque enim tantam lætitiæ molem sustinere potest mortalis infirmitas. En morior, Domine, nisi tu adjuves me. Cumque in hunc modum oraret, atque obsecraret, adfuit precibus supplicantis clementissimus Dominus, atque ex ea die haud mediocriter vehementem illum ardorem compescuit; ut propterea extremis suæ vitæ annis diceret, sese olim juvenem plus devotionis ac spiritus habuisse, quam tunc demum cum senex esset.

Atque effectus
ejusdem
ardoris.

F
cui modera-
tionem divini-
tus petit et
obtinebat.

29 Igitur cum accepisset virtutem supervenientis Spiritus, et ad proximorum salutem procurandam a Deo se vocari appertissime intelligeret; relicta solitudine, ad quam per annos (ut diximus) vel in media Urbe se receperat, quasi collectis jam confirmatisque viribus ex umbra in arenam prodire, et quæ divinitus acceperat bona cum proximis communicare constituit. Itaque in triviis plateisque, in

cap. vii
Proximis
lucrandis se
applicans.

scholis

A scholis et officinis, aliisque celeberrimis Urbis locis versari cœpit, ibique plurimorum sibi gratiam ac benevolentiam optimis artibus comparavit. Fuit enim in illo (quod antea innuimus) præter divinitus infusa charismata, mirum etiam atque efficax ingenium ad animos demerendos. Primo namque in hominum amicitias opportune insinuare sese; dein facilitate et suavitate morum eosdem ad se allicere consueverat; ubi vero in eorum studia et voluntates irrepserat, tum demum officii pro suo quemque captu admonerat, et ad virtutem pietatemque verbis plane cœlestibus incitabat.

plures ad
Evangelicam
paupertatem
inducit,

30 His ferme artibus, et simul sanctissimorum exemplo morum, multos (ut diximus) lucratus est Christo. In iis fuit Henricus Petra Placentinus, qui relicta fluxarum rerum mercatura, pretiosum margaritum de Evangelio comparavit, ac demum Sacerdotio insignitus consentaneum mortem vitæ sanctissime actæ sortitus est. Hic ille est Henricus, qui primus omnium præfectus est iis, qui plebem et pueros Christiana catechesi, quæ jam diu obsolverat, sacri Tridentini Concilii decretum secuti, tum Romæ tum etiam alibi erudire cœperunt; laudabili plane instituto, quod consultore atque adjutore Philippo hand modicum incrementum accepit. Accessit ad hunc Theseus Raspa, qui abjecta pariter rerum humanarum cura, in ipsis ædibus caritatis laudabilem vitæ cursum confecit. Joannes quoque Manzolius, privatis ipsius colloquiis ac monitis incitatus, perituras divitias magno excelsoque animo despicens, solidiores atque uberiores quæstus sibi constituit. Alii præterea complures ejus cohortationibus a seculi stipendiis ad Christi vexilla traducti sunt, de quibus opportuniori loco narrandam existimavimus. Neque vero hic se continuit cupiditas et studium procurandæ proximorum salutis: quandoquidem Deus illi eam mentem injectit, ut cum hominibus etiam flagitiosissimis amicitias et consuetudines jungeret, quorum plurimos, admirabili quadam prudentia et dexteritate, e peccatorum cœno extractos, ad officium sanitatemque revocavit: quamquam feminas publice peccantes; ut ab impuritate avocaret, hac præsertim ætate, numquam ferme laboravit.

In his unum
dimissum a
Confessario,

31 Ex his vero quos per idem tempus ad salutarem poenitentiam officiumque traduxit, præcipuus fuit Nobilis quidam in Urbe mensarius: qui cum pravis voluptatibus lucrisque turpissimis totum se dedisset; a religioso viro Societatis Jesu, qui sacras ejus Confessiones excipiebat; demum justis de causis absolutionis gratia privatus est. Quare graviter afflictus, ad Philippum venit; rem aperit, rogat, obsecrat, ut delictorum veniam sibi a Domino impetrare dignetur. Ille, ut erat ad omnem benignitatem paratissimus, primum quidem amicissimis verbis jacentem consolatur, et bono animo esse jubet: dein cum videret hominem ex una parte rationibus et veritate ipsa convictum ad poenitentiam excitari, ex altera malæ consuetudinis vi et corruptela depravatum, quasi manicis et compedibus, vinctum detineri: Age, Age, inquit, bono animo es, pro te Deum roga, et quidem tandiu roga, donec hujusmodi te laqueis omnino absolveras. Nec dicto fides abfuit: quandoquidem Deo adjuvante, pestifera quadam familiaritate brevi emersit, et ad bonam frugem se recepit. Quamobrem Religiosus ille, qui eum paulo ante, multarum noxarum reum, recidivum, et centumacem, a se dimiserat; idem ipse mox supplicem, atque anteactæ vitæ vere poenitentem, benigne admisit et absolvit. Denique cum ad Philippi doctum et arbitrium se omnino contulisset, in spiritualibus exercitationibus tam studiose operam dedit, ut in omnibus seipsum bonorum operum exemplum præbuerit.

orando reddit
absolutionis
capacem,

32 Neque hic prætereundum nobis est, quod per hos dies flagitiosissimi quidam, pari scelere atque impudentia, virum sanctissimum omnibus ad nequitiam modis adducere tentarunt. Sed longe aliter evenit: siquidem ille tacitos dolos statim cum præsensisset, tam suaviter, tantoque spiritus ardore sermonem instituit de pulchritudine et splendore virtutis, deque turpitudine vitiorum; ut qui eum abducere ad nequitiam cogitabant, eosdem ipse admirabili quadam catastrophe ad salutem perduxerit. Multos præterea, vel innumerabiles potius, cum adhuc esset laicus, his ferme artibus, non modo ad sobrietatem et continentiam, sed etiam ad contemptum rerum humanarum et ad salutaria Christi consilia convertit: qui in varias deinde Religiosorum familias se receperunt. Quamobrem S. Ignatius, Societatis Jesu Fundator, qui per id tempus in Urbe præclara sanctitatis laude florebat, Campanæ nomine illum appellare consueverat. Quemadmodum enim campana populum convocat ad ecclesiam, cum ipsa maneat in turri; ita plane Philippus alios ad Religionem adducebat, nec tamen ipse a seculo recedebat. Deo nimirum pro nobis melius aliquid providente, ut ea ratione sanctimoniam ac pietatis exemplo secularibus etiam hominibus prælucere, et novo quodam seu potius antiquo illo Ecclesiæ instituto revocato, mortalium animos ad omne officium atque virtutem vehementer accenderet. Hinc porro factum est, ut quamquam ab ipsomet S. Ignatio non seculi invitatus, adduci numquam potuerit, ut in Societatem sese reciperet.

D
A. MERO.
BARNABÆ
EX MS.
et alios qui
ipsummet
tentare præ-
sumpserant:

multis quo-
que Religionem
persuadet,

E
ipse in seculo
manens.

33 Illud autem multorum observatione comperitum est, quicumque salutaribus ejus consiliis monitisque parere noluerunt, iis demum male omnia cecidisse. Et ut ex multis unum aut alterum proferamus, Philosophus quidam, funibus peccatorum constrictus, cum Virum sanctissimum quodam die grave suum crimen acriter corripientem audire nolisset; simul atque ab eo recessit, statim interfectus est. Nec fere meliorem sortitus est finem alius quispiam, qui multis Philippi precibus sollicitatus, cum a sua improbitate dimoveri non potuisset; intra dies octo quam ab eo rogatus fuerat, comprehensus mortique adlictus est; quamvis, potentibus viris intercedentibus, ad trireones deinde damnatus per summam gratiam fuerit.

Poenitentur
qui ei parere
detrectant.

34 Quamquam autem Philippus in procuranda animarum salute totus erat; nihilo tamen minus in pauperum corporeas necessitates sublevandas omni studio ac diligentia incumberebat. Itaque ad publica valetudinaria ut cum maxime ventitare, ægrotos ibi jacentes diligenter curare, hortari ad poenitentiam, speque æternæ salutis erigere; iisdem lectulos sternere, sordes purgare, cibos ministrare, adesse animarum agentibus die ac nocte, ab eorumque latere fere numquam discedere, nisi forte aut vita jam functi essent, aut jam prope convaluissent. His igitur Christianæ humilitatis et caritatis officiis, non modo summam hominum benevolentiam atque admirationem excitavit (neque enim per eos dies frequentabantur) sed multum etiam animos ad imitandum accendit, quamobrem tum Clerici, tum laici, pluresque nobiles viri, sancta æmulatione incitati, varia Urbis nosocomia frequentare, ibique ægrotis studiosè ministrare cœperunt. Hinc quoque originem et initium duxit longe præclarum Institutum Clericorum Regularium, ministrantium infirmis, quod quidem Camillum de Lellis, virum religiosissimum ac Philippi discipulum, auctorem agnoscit; adeoque Philippo eidem probatum est, ut quodam die, cum ex iisdem Clericis aliquos ad inceptum viriliter peragendum calide adhortaretur, libere dixerit; vidisse se Angelos, duobus ex ipsis suggerentes verba, dum moribundis

Ministrat
nosocomio,
f

multis exem-
plum sequen-
tibus.

A moribundis assisterent, eorumque animas solenni ritu Deo commendarent.

A. THEO
BARNABEO
EX MS.

CAPUT IV.

Societatem Sanctissimæ Trinitatis peregrinorum instituit; Sacerdotio initiatus aliis ad S. Hieronymi se jungit.

AN. 1548,

inita cum
pluribus pia
societate.

R

Hac ipsa voluntate atque consilio proximos adiuvandi Philippus, una cum Persiano Rosa, Sacerdote raræ sanctitatis, quem conscientiæ suæ iudicem elegerat, de constituenda Societate Sanctissimæ Trinitatis peregrinorum et convalescentium, in ecclesia S. Salvatoris in Campo, deliberat, anno post Christum natum mpxlviii, xvii Kalendas Septembris, quo die B. Rocho Confessori annua solemnitate gratulamur. Hujus autem initia fuere huiusmodi. Conveniebant in eum locum Philippus, atque alii ferme quindecim, qui illum secuti eundem ut parentem et unico diligebant et valde reverebantur; ibique præter frequentem Sacramentorum usum, assiduitatemque precandi meditandique, suavissima de rebus divinis colloquia habebant, et sese mutuo ad Christianam virtutem, tum verbo tum etiam exemplo, inflammabant.

concionari
incipit
Dominica
mensis,

multosque
convertere;

C

36 Primo cujusque mensis Dominico die, ac præterea in majori hebdomada, quadragenarum horarum supplicatio fiebat, in qua Philippus frequenter ad populum sermones habebat, aliquando etiam in singulas horas; et quidem tanto cum spiritus ardore; ut et audientium animos ad pietatis opera provocaret, et sæpe profligatissimos ac perditissimos homines ad officium sanitatemque reduceret: nullius enim tam ferum aut ferreum pectus esse poterat, quod non ejus sermone mollesceret. Quamobrem semel triginta ipsos juvenes, ab impuris et flagitiosis voluptatibus, ad castum Dei timorem amoremque virtutis, Leo adjuvante convertit. Non semel etiam accidit, ut nonnulli, rei novitate illecti, cum ceteris initio per jocum lasciviamque ludibundi confluerent, quod præsertim viderent hominem laicum in ecclesia concionantem, rem plane iis temporibus inusitatam; mox dicendi gravitate atque ardore permoti, deposita petulantia, longe alii quam accesserant dimissa concione recederent. Quapropter plurimi eorum, qui ad illum audiendum itare consueverant, testati sunt, Philippi sanctitatem studiumque illud prope humensum procurandæ animarum salutis; ex solo ejus sermone facile cognosci potuisse. Interea dum fieret supplicatio, ab ecclesia fere nunquam discedebat; totamque noctem pervigilans, alios deinceps atque alios ex sociis ad orationem vocabat: et cum abierat hora, statim accepto tintinnabulo signum dabat, hæc dicens; Eia, Fratres, abiit hora, nec tamen abiit tempus bene agendi.

tum anno
Jubilæi 1550
peregrinos
excipere;

37 Illud autem potissimum positum est in more institutoque ejusdem Societatis, ut qui religionis causa ad Urbem veniunt pauperes peregrini, benigne hospitio excipiantur. Quod quidem laudabile opus ad exitum perductum est anno mdl, quo tempore cum Julius III Pontifex Max. spatiis legitimis expletis, solemnem Jubilæi celebrationem a Paulo III universis Christi fidelibus, qui præcipuas quatuor Urbis Basilicas visitarent; pridem indictam inchoasset: ex toto orbe magna illuc peregrinorum multitudo confluit. Quamobrem, quoniam pauperibus qui advenerant excipiendis nullus designatus erat locus, Philippus sociique caritate commoti, primum quidem conductæ domuncula eos humaniter excipiebant, quæque ad victum sunt necessaria alacri vultu atque animo subministrabant; deinde vero, in dies singulos crescente peregrinorum multitudine, laxio-

rem quoque domum compararunt. Hic igitur, eodem Philippo præside ac duce, interdiu pariter nocturne, omnibus præsto aderant. Alii confluentes lenigno vultu ac sermone in hospitium deducere, alii calida eorum pedes eluere, alii cibos aut domi excoquere, aut aliunde missos instruere; hi mensas ponere, illi fercula inferre; hi cubilia sternere, illi scopis pavimenta purgare; denique sua quisque munera tanta cum alacritate ac diligentia exercere, ut apertissime ostenderent, se non tam pauperibus et peregrinis inservire, quam Regi regum et Domino dominantium. Neque vero eorum dumtaxat corpora, sed animos pariter curare studebant. Plurimus quippe rudes fidei præceptis et mysteriis cognitu necessariis imbuebant, ceteros autem omnes ad Christianam virtutem et perfectionem inflammabant.

38 Quæ res eodem anno per Urbem atque Orbem vulgatæ, mirum est quantam omnium admirationem excitaverit. Itaque multi ad pietatis officia tam præclaro exemplo incitati, eidem Societati nomen dederunt; nec ita multo post alias ædes sibi compararunt, quibus pauperes peregrinos benigno hospitio susceperent. Eorum autem, qui tam præclarum institutum initio amplexi sunt, quanta fuerit virtus et vitæ sanctimonia, hinc facile intelligi potest; quod ex his unus, divino præditus lumine, mortis suæ diem horamque cum prævideret, sororem accersit, et, Scribe, inquit, Feria sexta tali hora ex hac vita migraturus sum. Nec vana fuere verba, qua enim prædixerat hora in pace quievit. Narrabat præterea Philippus ipse, coquum etiam illius domus, tantam rerum spiritualium peritiam tantamque Dei familiaritatem adeptum; ut sæpe intempesta nocte in locum aliquem egrederetur, unde liber esset prospectus ad sidera; defixisque in cælum oculis, statim ad contemplationem rerum cœlestium mira quadam spiritus dulcedine raperetur. Ad hæc Philippus atque alii, qui in hac Christianæ humilitatis caritatisque officina sese exercebant, cum viderent quotidie, eos qui recens ex morbo convaluerant, e valetudinariis statim dimissos, rebusque ad victum et valetudinem necessariis destitutos, in graviore morbos plerumque recidere; tantæ calamitati omnino subveniendum putarunt: itaque, quas peregrinis suscipiendis paraverant ædes, has ipsas miseris etiam convalescentibus patere voluerunt, ut ibi se plane confirmarent viresque resumerent.

plurimis eo
exemplo at-
tractis,

atque etiam
convalescen-
tes curare;

39 Interea dum incepto operi indies magis magisque incrementum dat Deus, ab ecclesia S. Salvatoris in Campo, migratum est ad ecclesiam S. Benedicti, in eadem Urbis regione sitam; cujus loco novum deinde ac nobile templum sanctissimæ Trinitati extructum est. Huic porro tam laudabili instituto quanta deinde facta fuerit accessio, satis clare perspectum est superioribus annis, quibus indicta universo Christiano Orbi Jubilæi solennitate, ingens populorum concursus ad Urbem factus est, ac præsertim anno mdc, quo cclxx peregrinorum millia hospitio recepta. Quamobrem ad hanc caritatis officinam, non modo nobiles viri ac feminæ seorsim, sed etiam Principes ac Purpurati ventitare consueverunt, ibique solite ministrare; ipseque summus Pontifex sæpius adesse dignatus est, et pauperum pedes lavit, et mensam posuit, et cetera pietatis officia exhibuit: quod quidem proprium Apostolicæ pietatis exemplum nostra memoria imitati sunt, Urbanus VIII, Innocentius X, Clemens IX, et Clemens X, Pontifices Maximi.

F
incrementis
sumente pio
Instituto,

cui et Ponti-
fices se jun-
xerunt.

40 Interea, qui ad animarum salutem procurandam Philippum ineffabili providentia destinaverat, Persianum Rosam, quem ille (ut modo diximus) tum suæ conscientiæ iudicem tum interpretem divini voluntatis elegerat, in eam mentem impulit,

cap. ix.
Jubente Con-
fessario,

ut

A ut quamvis renitentem ad Ecclesiasticos Ordines suscipiendos omnimodis cogeret, quo nimirum in ea re liberius ac fructuosius sese exerceret. Igitur Philippus ad Clericatum invitatus, multis se rationibus Persiano excusavit; longe inoparem suam imbecillitatem esse tanto oneri, quod angelicam pene virtutem et omnibus numeris absolutam sapientiam postularet: quodque ab ea humilitate, in qua Deo inservire decreverat, vehementer abhorreret. At ille, quamvis summam hominis modestiam probaret maxime, nullam tamen excusationem accepit. Itaque Philippus, ut erat in omnibus obsequentissimus aliorumque iudicio libentius quam proprio utebatur, ad ejus arbitrium et nutum sese composuit. Anno igitur post Christum natum MCLII, ætatis suæ xxxvi, Clericali tonsura insignitus, per minores Ordines ad majores ascendit, nimirum ad Subdiaconatum et Diaconatum, idque intra mensem Martium: necdum enim Tridentinum Concilium fuerat absolutum, a quo deinde in Ordinibus suscipiendis temporum interstitia rite servari arctius decretum est. Minoribus autem et sacro Subdiaconatus Ordine initiatus est in ecclesia S. Thomæ, in ea regione quæ nunc Parionis dicitur; Diaconatu, in Constantiniana Lateranensi Basilica, recurrente Sabbato sancto: denique ad summum Presbyteratus gradum a Joanne Lunaello Sebasteno Episcopo, eodem anno x Kal. Junias, in eadem S. Thomæ ecclesia evectus est.

B 41 Sacerdotio insignitus, in ecclesiam atque ædes S. Hieronymi se recepit; in quibus per eos dies habitabant Sacerdotes aliquot, vitæ morumque sanctimonia spectabiles, Bonsignorius Cacciaguerra Senensis, pietate et doctrina insignis; Persianus Rosa, quem Philippus, ut diximus, Confessarium sibi delegerat; Franciscus Marsupinus Aretinus, morum simplicitate ac puritate laudabilis, qui Persiano defuncto eidem confitenti aures dedit; Franciscus alter, cognomento Hispanus, pietatis laude non inferior ceteris; et Petrus Spadarius, item Aretinus, qui consentaneam mortem vitæ sanctissime antea sortitus est, postremus omnium, qui ibidem sacras Philippi Confessiones auscultarunt; iis enim vita functis, conscientiam suam per annos aliquot deponere consuevit apud Joannem Baptistam Perusium, virum ex Societate Jesu spectatæ probitatis; deinde vero, præsertim post conditam Congregationem, Cæsarem Baronium a Confessionibus sibi esse voluit, eoque ad ultimum usque diem usus est.

C 42 Hi omnes in eadem domo conjunctissime vivebant, nullis inter se legibus adstricti, solo caritatis vinculo colligati. Neminem sibi præfiebant, sed (quod suadet Apostolus) caritate fraternitatis invicem diligentes, honore invicem prævenientes, dumtaxat temporis ordinem servabant, quo se quisque in eam domum recepisset. Ad hæc solitudinæ non pigri, spiritu ferventes, Domino servientes, necessitatibus Sanctorum communicantes, cœlestem prope modum in terris vitam agebant. Mensam laud communem habebant, sed necessaria ad vitam sibi met quisque ministrabat. Cetera invicem in omnibus rebus sibi certatim aderant, nec summi potius quam Dei proximorumque negotium agebant. Idem hoc ipsius institutum ibidem hodieque servatur, magno totius Urbis fructu. Hic igitur Philippus, eodem anno quo ad Sacerdotium evectus est, audiendis etiam Confessionibus ex obedientia præficitur: quamobrem quotidie fructuosius in proximorum cura et salute sese exercebat.

cap. x. 43 Quoniam vero iis temporibus multorum caritas refrixerat, et optimus quisque tum demum religiosi viri partes usquequaque sibi implevisse videbatur, cum semel atque iterum toto anno conscientiam suam expiasset; Philippus, quod hinc maxime ani-

morum exitium oriri intelligeret, in hoc præsertim studium omne atque industriam collocavit, ut sacra Confessionis et Eucharistiæ aliarumque exercitationum spiritualium frequentem usum, velut postliminio, revocaret. Quamobrem eo duce, sociis etiam adjuvantibus, Pœnitentiæ atque Eucharistiæ sacramenta, longo jam intervallo intermissa, in Urbe frequentari cœperunt. Utque res facilius ex sententia cederet, postpositis rebus omnibus, ad sacras Confessiones audiendas totum se contulit. Itaque cum plurimi ad eum concurrerent, ut conscientiam suam deponerent, constaretque operæ fructus quotidie copiosior; non interdum solum, sed etiam noctu confitentibus aures dabat. Quamobrem plurimorum Confessiones ferme ante auroram in suo cubiculo auscultabat: utque ad se venientibus facilis pateret accessus, in ipso cubiculi limine clavem ponere consueverat.

44 Diluculo autem, cum primum templi fores aperiebantur, statim ad confluentes audiendos descendebat: neque inde unquam abscedere consueverat, nisi aut sacrificaturus (id fere sub meridiem, ut aliorum commodo inserviret, de industria fiebat) aut grave aliquid hujusmodi peracturus; eoque casu, quo se transferret, indicabat. Quod si forte nemo pœnitentium aderat, quem auscultare oporteret; prope ipsam sedem stare solebat, ibique aut legere aliquid, aut sacras preces recitare; interdum etiam inter ipsum templi vestibulum inambulare, et quasi alter Abraham in ostio tabernaculi expectare protereuntes, quos benigne ad se invitaret atque reciperet. Itaque quacumque hora illum adisses, paratum atque expeditum eum invenisses. Denique in ea re tam libenti animo sese exercebat, ut sæpe affirmaverit, tum se mirifice oblectari, cum audiendis Confessionibus operam dabat. Nec vero ille dum ægrotabat (modo id medici nominatim non prohibuissent) ab eo se munere unquam abstinuit. Quia etiam cum e suis quispiam interdum quasi nimis severitatis eum argueret, quod supra modum supraque virtutem gravari se pateretur; nequaquam ea re gravari se affirmabat, sed potius refici ac recreari. Quod quidem institutum ob hanc maxime causam perpetuo sibi servandum proposuit, ut filios suos in officio contineret, nequis eorum fortasse posita ad aratrum manu aspiceret retro, propterea quod illum statim cum libuisset promptum atque paratum non invenisset.

F 45 His igitur artibus plurimos Christo filios cum peperisset, pias quasdam exercitationes excogitavit, quibus iidem in spiritu alerentur, et in dies singulos magis magisque proficerent. Cumque optime intelligeret, cavendum esse hominibus maxime a demonio meridiano, quotidie a prandio in cubiculum suum venire eos iussit. Ibi ille, aut innixus aut insidens lectulo, circumstantium corona cinctus, de vitiis atque virtutibus, deque Sanctorum rebus gestis ponebat aliquid, de quo singuli deinceps dissererent, interposita identidem sacri alicujus libelli lectione. Mox ipsemet ab eorum dictis exordiens, eo spiritus ardore eoque orationis impetu rem prosequeretur, ut toto corpore concuteretur; nec modo lectus ipse, cui innitebatur, sed interdum etiam cubiculum contremisceret. Ad hæc non raro, elevante spiritu sarcinam carnis, a terra sublimis visus est. Quamquam autem initio pauci admodum essent, qui hujusmodi exercitia frequentabant; brevi tamen ita multi eo confluere cœperunt, ut de ampliori loco Philippo cogitandum fuerit: quamobrem proximas ædes cubiculo suo adjungendas curavit, quibus deinde confluentes commode exciperentur.

D
A. HIERO.
BARNABEO
EX MS.
incipit Con-
fessiones au-
dire,

noctu in cu-
biculo,

interdum in
templo,
E

quavis hora
expositus om-
nibus

F
a meridie
vero plus
colloquiis
suos exer-
cet.

A

CAPUT V.

A consilio petendi Indias revocatus, Judæorum et Hæreticorum in urbe conversioni se impendit cum fructu.

cap. xi
Lectioe In-
dicarum lit-
terarum
motus,

cum sociis 20.

B

cogitat in
Indias pro-
ficisci;

qua de re
consultans
cum viro
pio,

C

ab eoque ad
Aug. Ghetti-
num remissus,

Interea de iis, quæ a Patribus Societatis Jesa feliciter in India gerebantur, fama per universum orbem quotidie percrescebat; quamobrem, quæ de Catholica Religionis progressu litteræ ferme quotannis ex iis regionibus afferebantur, quo tempore pomeridiana exercitia initium habuere, lectitari consueverant. Hac porro lectione mirum quantum Philippi animas, ad cupiditatem propagandæ Christianæ Religionis, exarsit. Itaque cum videret messem quidem multam, operarios autem paucos; ipse etiam tantorum exemplo virorum in extremas terras proficisci decrevit, et sanguinem (siquidem opus esset) pro Dei gloria atque animarum salute profunderet. Hæc eadem cupido incessit nonnullos ejus in spiritu filios, quorum primas fuit Franciscus Maria Taurusius Politianus, præstanti non minus religione et pietate quam nobilitate et prudentia vir, quo de suo loco dicturi sumus: Joannes etiam Baptista Modius, et Antonius Fuccius, nobiles medici, corporum pariter atque animorum curandorum periti; alique moram probitate spectabiles, atque ingenuis artibus instructissimi.

47 Illi omnes numero fere viginti, admirabili consensu atque alacritate, Philippo Duce, ad Indos eo consilio navigare constituunt, at in conversionem infidelium toto pectore inemberent, palmamque martyrii studiose reportarent. Quapropter Philippus ex iis aliquot sacro Presbyteratus Ordine initiandos curat, paratosque ad protectionem esse jubet; quo nimirum, post acceptam a Pontifice facultatem ac benedictionem, in viam se daret. Quoniam vero vir prudentissimus, nihil nisi præmissa oratione, adhibito etiam consilio ac tempore, statuere consueverat; ut nimirum ea ratione probaret, quamnam esse voluntas Dei bona, et beneplacens, et perfecta; post multas accuratasque preces, Monachum adit ex Benedictina familia, in antiquo S. Pauli cœnobio degentem, humanis divinisque litteris, et quod caput est scientia Sanctorum apprime eruditum, quicum rem totam communicat. Ille, ut erat in omnibus modestus et prudens, de re gravissima pronuntiare non est ausus; sed amicissimis verbis hortatus est, ut longe meliorem consultorem deligeret, Augustinam Ghetinum Monachum Cisterciensem, qui tunc temporis cœnobium sanctorum Vincentii et Anastasii ad Aquas-Salvias summa cum laude administrabat.

48 Fuit is vitæ sanctimonia et doctrina insignis, et quasi alter Samuel, priusquam conciperetur, Deo a parentibus oblatum, quibus inter cetera quæ recte et laudabiliter facere consueverant moris erat, biduo ante, quam procreandis filiis juxta matrimonii sanctissimas leges operam darent, sacra se Confessione expiare; cœlestique Pane refecti enixe rogabant, at quemcumque illis dedisset filium, in aliqua Religiosorum familia ministris suis adscribi permetteret. Itaque cum essent justi ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis et justificationibus Domini sine querela, voti compotes facti sunt; qualesque optaverant filios, tales demum suscepere. Hunc vero præsertim, de quo nunc sermo nobis est, qui prophetico etiam spiritu a Deo donatus, atque a S. Joanne Evangelista, quem mirifice coluit, multis præclarisque beneficiis ornatus est. Quamobrem, ut erat vir purus et simplex, quodam die adstantibus Monachis aperte dixit; S.

Joannes meus mihi renuntiavit, quo die illi anniversaria solennitate gratulatur Ecclesia, hoc me ex hac vita migraturum; sed quo anno id futurum sit, haud significavit. Interjecto deinde magno temporis spatio, Joannes idem sese illi per visum præbuit, et proximo insequenti festo migrationem indixit. Nec verbo fides abfuit: dicta enim die, cum rem Divinam de more fecisset, lectulo se composuit, sacroque Oleo inunctus feliciter quievit.

49 Huic igitur virum sanctissimum Philippus adit, huic animum suum aperit, ab eoque consilium exquirat. Ille benigno vultu hominem accipit, auscultat; atque in tali negotio, in aliud tempus eum differt, quo nimirum divinam voluntatem assidue precibus exploraret. Nec ita multo post ex composito ad illum redeanti libere significat, quemadmodum S. Joannes Evangelista ei sese per visum obtulerit, palamque nuntiaverit, Indias Philippo in Urbe dumtaxat quærendas esse: ibi enim eum ejusque filios procurandæ animarum salutis destinaverat Deus. Adjecit præterea vidisse se trium fontium aquas, Apostoli Pauli martyrio inclitas, in sanguinem repente mutatas: haud levi indicio, quod et ab ipso met. Evangelista acceperat, impendentis alicujus calamitatis. His dictis, tamquam ex divino quodam oraculo editis, statim Philippus acquievit: et quoniam quidem spatiosos Indorum campos excolere non licebat, ad Urbanam vineam diligentias excolendam ut eum maxime animum adjecit.

50 Igitur Catholica Religionis dilatandæ quotidie studiosior, si quem forte ex Hebræorum quisquiliis offenderet, vehementer animo commovebatur, ut sæpe lacrymas et suspiria colibere non posset. Quapropter si quis ad illorum conversionem aditus aperiebatur, nihil omnino intentatum relinquebat, ut eos Christo lucrificeret. Ibat aliquando ad Lateranensem Basilicam, ibatque cum illo Prosper Cribellus, Patricius Mediolanensis, qui Hebræum quemdam secum ducebat. Igitur ad eam ecclesiam cum pervenissent, ingressique Christiano more ante altare, in quo Eucharistia custodiebatur, genibus positos omnes procubuissent; unus hic stabat operto capite aversoque vultu. Quod ubi videt Philippus, Heus tu bone, inquit, ad Deum ora, et dic; Si tu es Christus, verus Filius Dei, illumina mentem meam, ut Christianus efficiar. Ego vero, ait ille, hoc facere non possum, siquidem de mea religione dubitare mihi nefas. Tum Philippus ad Cribellum atque alios; Agite, inquit, Fratres, vestris hunc precibus apud Deum juvate; profecto enim Christianus fiet. Nec fuit vana prædictio; quandoquidem paucos post dies, Philippo ipso qua orationibus qua hortationibus adjuvante, Christi fidem suscepit, sacroque Baptismo renatus est.

51 Pervigilio SS. Apostolorum Petri et Pauli Marellus Ferrus, Romanus Presbyter ex primis Philippi discipulis, cum ante Vesperas in porticu Vaticanæ Basilicæ obambulare, videt ibi duos juvenes Hebræos, ore habituque decoros; utque illum Deas in hanc mentem impulit, ad eos sese humaniter adjungit, salutem benigne, comiter appellat; mox sensim progrediens, de præcipuis fidei nostræ mysteriis aliqua disserit, deque immortalis gloria, quam consecuti fuerant iidem Apostolorum Principes, nec aliam profecto ob causam, nisi quod Christo credidissent: proinde si saperent, eorum patrocinio se commendarent; ac pro certo crederent, audientes illos populariam suorum preces; iisdemque intercedentibus, Patrem misericordiarum daturum scientiam salutis plebi suæ. Hæc atque alia in eandem sententiam Marcellus: denique ut ad virum quemdam sanctissimum secum ire velint, etiam atque etiam rogat. Annunt illi: et quoniam tunc

D
virum pro-
phetici spi-
ritus,

jubetur In-
dias in Urbem
quærere.

E

Hic Judæo-
rum conver-
sioni intentus,

obstinatum
quemdam
orando con-
vertit;

F

alios duos
fratres ad
se adductos,

temperis

*ac diu quoti-
diano col-
loquio in-
structos,*

A temporis adeundi otium non erat, redituros se postridie, affirmant. Itaque, qua dixerant hora et loco, ad Marcellum veniunt, et cum eo ad Philippum itur, qui per id tempus merabatur in ædibus Caritatis. Igitur ad se venientes Pater, qua solebat caritate et cemitate, complectitur: tantumque valuit unum Philippi colloquium, ad animos eorum demerendos, ut deinde per plures menses ad illum quotidie ventitarent.

*altero eorum
dysenterico*

52 Cum autem præteriissent dies aliquot, nec eos videret beatus Pater; accito Marcello imperat, ut de iis diligenter inquirat. Abiit ille, deductusque domum in qua diversabantur, matrem eorum interrogat, satini salvæ res filiorum? Hæc mœrens ait, ex his alterum febris et dysenteria gravissime laborare, et prope jam de illo conelamatum esse. Tunc vero Marcellus, ut ad eum sibi adire permittat, ardentem petit. Annuit illa, adducitque hominem intro. Ubi autem videt, jacentem filium Marcelli aspectu statim excitari, etiam atque etiam rogat, ut sorbitiunculam ei præbeat; si forte ab illo accipiat, quod præ ingenti fastidio ab aliis sumere recusabat. Libentissime id facit Marcellus, acceptamque scutellam paratæ potionis porrigit adolescenti; eique ad aurem accedens ait, P. Philippus salvere te maxime jubet. Haurit ille poculum, quod antea facere non potuerat; auditoque Philippi nomine recreatur. Iterum autem Marcellus, priusquam ab eo discederet, in aurem insusurrans dixit: Memineris, fili, quod Philippus jam spondidisti, te Christo nomen daturum. Memini enimvero, inquit ille, et sane efficiam, si vita comes fuerit. Hæc omnia Philippo Marcellus refert: cui Pater; Ne dubita, precibus illum apud Deum juvabimus. Nec ita multo post convaluit ægrotus, et cum germano fratre ad Philippum rediit, amboque ejus opera ad Christum adjuncti sunt.

*sumpta ad
ejus nomen
potione sa-
nato,*

B

53 Alium præterea ex eadem gente, tum auctoritate, tum facultatibus, tum etiam doctrina præcipuum, ad Christianam fidem traduxit: qui deinde solenni ritu in Vaticana Basilica baptizatus est. Cum autem hujus pater in Judaico errore perstaret, nec tamen a filii consuetudine divelli posset, Gregorius XIII Pontifex Max. qua erat vigilantia et sollicitudine in Dominicum gregem, Philippo dixit, non multum sibi probari, quod filius nuper ad fidem conversus cum Judæo patre tam frequens esset, ne quid forte detrimenti ejus religio pateretur. At vero Philippus, ob eam maxime causam hoc se illi permittere dixit, quod pro certo haberet, ex filii consuetudine patrem quoque ad Christianam religionem adductum iri. Nec fefellit eventus: quippe ea occasione ad Philippum deductus, ubi illum de Christianæ fidei mysteriis dissereutem audivit, ejus verbis et simul eximie probitatis exemplo incitatus, Christo nomen dedit.

*Christo de-
nique ad-
jungit;*

*alterius
quoque a se
conversi pa-
trem*

*convertendum
prædicat:*

C

54 Post annos aliquot hic ipse quatuor nepotes suos adolescentes, parentes orbatos ex Hebræorum septo extrahendos curavit, ut errantes oviculas ad Christi canlas aliqua ratione traduceret. Igitur quodam die ad Philippum adduxit, qui ad Vallicellanas ædes migraverat, ab eoque leniter accipiuntur; sed de rebus fidei verbum nullum. Denique multis post diebus cum ad eum venissent vespere, hortatur illos, ut Deum Abraham, Isaac, et Jacob suppliciter orent, ut eorum menti lumen offerat ad veritatem penitus cognoscendam: id ipsum a Domino se precibus omnibus petiturum, ac postridie mane oblaturum in eam rem Missæ sacrificium, et vim Deo facturum. Interea patruus, et ipse per se et Patrum nostrorum officiis adhibitis, qui per summam caritatem eos ad se domi receperant, a patria perfidia revocare studebat, sed frustra: quandoquidem, admotis licet undique machinis oppugnati, pervicacis-

*ejusque ne-
potes quatuor*

55 Dum hæc geruntur, omnesque pariter apud nostros Christianæ fidei mysteriis et precibus rite instituuntur; ex iis unus acuta febris et gravi capitis dolore correptus, sexto postquam decubuerat die, in summo versari vitæ discrimine censebatur: quamobrem Patres de eo baptizando cogitabant. Hac ipsa die sub vespere ad illum venit Philippus, ejusque fronti et pectori impenens manum; Nolo, inquit, te hoc tempore mori: Hebræi enim per tribules suos statim jactarent, Christianos per summam impietatem mortem tibi attulisse. Igitur proximo mane mihi per aliquem in memoriam omnino redigas velim, ut inter sacrificandum preces ad Deum pro te offeram. Audivit hæc Petrus Consolinus, statimque ad ægrotum, Bono animo es, fili, certam sanitatem expecta: nam senex iste mira hujusmodi opera non semel patravit. Nocte insequenti ingravescere visus est morbus, nedum so remittere: quapropter Hieronymus Cordella, nobilis ejus temporis medicus, cum venisset vidissetque rem prope desperatam, ejusdem patris libere dixit, adiret quam primum adolescentem, siquidem ejus vita in extremum adducta erat.

56 Interea advenit hora, qua Dei servus Missam celebrare consueverat. Tum vero Consolinus ad ægrotum venit, rogat, velitne Philippo ad memoriam revocari, quod ipsemet jussisset pridie vespere. Cumque ille affirmaret id sibi optatissimum esse: ad Patrem adit, qui jam in procinctu stabat ad sacrificandum. Res mira! Peracto mysterio adolescens ex morbo lectoque consurgit, et contra omnium opinionem pristinae valetudini restituitur. Itaque superveniens patruus, febrem ex toto recessisse comperit; a prandio deinde cum rediisset ad eum medicus, exploratoque venarum pulsu, certo convalescere perciperet, rei admiratione commotus; Vos, inquit, medicos habetis domesticos, atque extraneos quæritis? Post paulo per viam; cum Joannem Baptistam Martellum, civem et amicum suum, offendisset; Magnum quid, ait, et maxime mirandum accidit mihi hodie mane in ædibus Vallicellanis: ægrotum visito, in ultimum vitæ periculum jam adductum; hunc ipsum modo excussa febre salvum et incolumem reperio, ut plane non nihil loci mihi datum sit dubitandi, ne non Patres illi jocari mecum voluerint, sanumque supposuerint pro infirmo. Tum vero Martellus, profecto Philippi opera morbus evanuit. Cui medicus, Hoc enimvero magnis miraculis adscribendum est: et certe Philippus inter præcipuos Sanctos est recensendus.

57 Sub noctem deinde beatus Pater ad juvenem venit, eique ad aurem accedens ait: Fili, migrandum quidem tibi nunc erat ex hac vita, sed ego nolui; ne qua matri tuæ daretur occasio obloquendi, quasi vitam tibi crudeliter eripuissemus. Duobus post mensibus, natali die Sanctorum Simonis et Judæ, in Basilica Lateranensi, tum ipse, tum alii etiam fratres sacro Baptismo rite lustrantur a Clemente VIII Pont. Max. non sine ingenti omnium lætitia ac gratulatione. Hos deinde domum reversiones, ablutos et sanctificatos, lætissimo vultu Phi-

D

*A. HIERO:
BARNABÆO
EX MS.
domi recep-
tos, Missa
pro eis facta
convertit.*

*Paulo post
eorum unum
depositum a
medico*

mari vetat:

*factaque pro
eo Missa*

sanum reddit.

*admiratione
supra modum
medico.*

*Illo cum
fratribus
baptizato,*

lippo

lippo

lippo

lippo

lippo

A: HIERO.
BARBARO
EX MS.
matrem solum
quinto post
anno conver-
tendam
prædicit.

A lippus excepit : atque longe alios rediisse, quam abierant; siquidem Angelicam quandam puritatem et pulchritudinem eos præseferre, Patribus dixit. Vix dum autem salutari fonte abluti fuerant, cum de matris salute solliciti, ad rectam fidei semitam omni ratione eam revocare studuerunt. Quapropter, pluribus adnitentibus, denique Superiorum permissu, ex Hebræorum septo in ædes Julie Ursinæ Rangonæ, pari nobilitate ac pietate feminae, deducendam curarunt. Id quod cum Philippo retulissent, quærentque ex eo, quidnam de illius conversione futurum existimaret; libere dixit; nequaquam illam tunc ab avitis institutis discessuram, idque nullo pacto expedire, quandoquidem postea uberiore cum fructu Christo nomen datura esset. Nec vana fuit prædictio: quinque enim post annos, tum ipsa, tum alii etiam ipsius propinqui et necessarii quatuor et viginti, Christianam religionem susceperunt: quod procul dubio sperandum non fuerat, si tunc illa se Christo addixisset, cum filii id maxime exoptabant.

Hæreticos
multos re-
conciliat;

B

Patrologum
perfinacem,

cum duceretur
ad rogum,

Multos præterea hæreticos, quorum nominibus parcitur, qua tempestivis disputationibus monitisque, qua vitæ morumque simplicitate, ad sacra Quæsitum Tribunalia volentes adduxit; ejuratisque secreto erroribus, cum sancta Romana Ecclesia in gratiam fidemque restituit. Ex his unus, cui Palæologu cognomen erat; quod nova quadam et perniciose dogmata disseminasset, aliæque nefaria scelera admisisset; comprehensus; priusquam in eum lege ageretur, adhibitis multorum officiis et diligentissima curatione, cum neque argumenta, neque adhortationes, neque minæ ad ejus salutem quidquam proficerent, sed in hæretica pravitare perseveraret: morti denique destinatus, ac vivus igni addictus est. Jamque ad supplicium ducebatur, cum ad Philippum res deferretur. Sedebat tum forte in ecclesia S. Hieronymi ad Confessiones excipiendas. Itaque, ut erat de proximorum salute vehementer sollicitus, continuo de subsellio se proripit (commota quippe sunt viscera ejus) ad illum advolat, in medium populum mediosque satellites audacter prorumpit, eumque amplexatus sicut Joseph recidisset in collum fratris sui minoris, debili spiritus, ardore loquitur ad cor ejus.

C

abjurato
errore res-
picientem,

dui fovet et
instruit;

Jamque ad supplicii locum prope perventum fuerat, cum sanctus Pater divina quadam auctoritate consistere lictores ceterosque ministros jubet; nec quidquam ultra moliri. Hi vero partim verborum pondere, partim imperantis reverentia perculsi, statim obtemperant. Tum miser ille, cum jam Dei beneficio et Philippi opera ad se rediisset, ejusdem jussu desumptum forte ex prima taberna seanonum conscendens, prioremque pertinaciam gemebundus agnoscens, voluntaria et publica abjuratone errores detestatur, ingenti tum gaudio tum admiratione orantium; qui ad id spectaculum frequentissimi venerant, intentisque oculis rei exitum expectabant. Facta deinde, eodem Philippo intercedente, a Magistratibus potestate, in carcerem reducit. Hic vero Pater amantissimos, præter ea quæ jussu sacrorum Quæsitum in dies singulos illi ad victum ministrabantur, magnam pecuniæ summam a Gregorio XIII Pontifice Max. attribuendam curavit: utque hominem in proposito contineret, ad eum quotidie venire consueverat, deque iis præsertim habere sermones, quæ cordis compunctionem excitarent. Ad hæc, ut superhom illum ac procacem fastum, qui proprius hæreticorum est, veluti sub jugum mitteret. Beatorum Joannis Columbini et Jacoboni Tudertini res gestas legendas tradidit. Aiebat enim, licet ad convertendas ad Christum istiusmodi animas, ingenii ac doctrinæ præsidia requirantur; tamen proposita Sanctorum vitæ morumque

innocentia, plus multo quam litteris aut disputationibus profici.

60 Igitur Philippi tum patientia tum obsequiis Palæologus adeo delinitus est, ut dolere se vehementer dixerit, quod tanti viri bonitatem et sanctitatem tam sero cognovisset. Verum, quæ humana inconstantia est, haud din in sententia mansit. Non enim multo post in fide notare cepit, rediitque ad opinionum insaniam: quod et Philippus ipse præsenserat, et suis non semel aperte significaverat, dicens; ejusmodi conversionem numquam sibi plene placuisse. Nec tamen fidei salutisque suæ desertorem deserere potuit Pater, quin etiam perseverantibus officiis et diligentissima curatione, orationibus ac gemitibus inenarrabilibus, ac furore illo et insaniam, iterum ad sanitatem et officium reduxit. Nihilominus post duos annos, tamquam relapsus in hæresim, capite plexus est: eique morituro, magna cum spe salutis æternæ, Cæsar Baronius et Joannes Franciscus Bordinus, Philippo jubente, adfuere.

qui tamen
bis relapsus

denique ad-
jutus est ad
piam mortem.

CAPUT VI.

Pro Catholica Fide tuenda Cæsarem Baronium Annales Ecclesiasticos scribere jubet.

E

Neque vero ardens istiusmodi studium Catholice religionis propagandæ intra Urbem dumtaxat continere se potuit, sed ad alias etiam remotissimas terras longe lateque manavit. Cum enim Dei servus perspiceret, novas hæresum pestes per Septentrionalem oram quotidie latius serpere, urbesque præcipuas contagionibus malorum inficere; venienti morbo omni ope occurrendum putavit. Cumque res cominus geri non posset, instinctu afflatuque plane divino rationem invenit, qua eminens etiam Christianæ reipublicæ perniciem atque exitium averteret. Igitur cum Oratorium jam instituisset, de quo suo loco dicturi sumus, ibique quotidie de rebus divinis sermones ad populum haberentur; constituit, ut unus ex iis qui sermocinari consueverant, Ecclesiasticam historiam ab origine prima repeteret: servatoque temporum ordine, ad finem usque persequeretur; ad cognoscendam nimirum ex vero venerandam illam Religionis Christianæ antiquitatem, sanctorum Patrum et Synodorum actarumque in Ecclesia rerum veritatem, certam annorum seriem, et perpetuam Romani Pontificis in Apostolica Cathedra successionem. Hac enim potissimum ratione fuit et commentitias novarum Magdeburgensium fabulas facile reiectum iri sperabat, qui nuper susque deque volventes omnia, nefario plane ausu Catholice veritati tenebras offundere teutaverant.

cap. xii
Ad Centuria-
torum Magde-
burgi con-
futationem

lectiones de
Historia Eccl-
habendas,

F

62 Fuit is Cæsar Baronius, vir nostris laudibus major, cujus de vita et moribus alibi traditum est. Hunc itaque Philippus hortatur, ut veteres rerum Ecclesiasticarum scriptores percurrat, et ab adventu Salvatoris ad nostra usque tempora, quo modo, et per quos Christi Ecclesia nata sit et adulta, persecutionibus creverit, martyriis coronata fuerit; et postquam ad Christianos Principes venit, potentia quidem et divitiis major, virtutibus vero paulatim facta sit minor, in Oratorio referat. Percussus inopinata re Cæsar sese Philippo excusavit, tum quod tanto oneri impares vires suas existimaret, tum quod de rebus homini novissimis, ad populum verba facere, in eodemque argumento fere plerumque versari soleret; quandoquidem ad permovendos animos pietatemque excitandam id maxime accommodatam putabat. Nec tamen Philippus excusationem admisit, sed quotidie magis magisque instare cepit, ut ad opus quam primum accederet. Denique ubi hominem videt,

suadet Cæs.
Baronio,

seque excusan-
ti id ipsum
imperat:

consilia

A consilia hujusmodi declinantem, variisque excusationibus dies extrahentem; pro imperio jubet, ut omissis omnibus operi manum admoveat, et ad Ecclesiasticam historiam pervestigandam, narrandam, demum etiam scribendam, totum se conferat.

qui rem conatur rejicere in Onuphrium Panvinum,

63 Hoc dicto pertimuit Cæsar, atque ancipiti formidine pressus, propemodum hæsit: hinc namque præceptum Patris urgebat, illinc operis moles obstabat: quamobrem, quo se verteret, non habebat. Igitur ingenii sui hebetudinem tarditatemque prætexere, assiduas occupationes excensare; non defuturos qui res Ecclesiasticas melius multo contexerent; quin etiam Onuphrium Panvinum, ea tempestate virum eruditissimum, operi manum jam admovisse; proinde homini illitterato omniumque rerum imperito, dicendi scribendique de rebus gravissimis onus ne injungeret. Plura ille dixit, oravit, rogavit; sed frustra: siquidem Philippus, consulto et propitiato jam Numine, futura longe prospiciens, Tu, inquit, jussis obtempera, omitte cetera. Arduum tibi ac difficile opus videtur? Spera in Deo, et ipse faciet. Hic sane Cæsar in summas angustias adductum se sensit. Etenim, qua mente Philippum non audiret, jam non hortantem, sed aperte præcipientem? Rursum vero, quibus humeris quibusque viribus impositum sibi onus munusque reciperet, quod sustinere omnino non posset?

sed frustra,

B non hortantem, sed aperte præcipientem? Rursum vero, quibus humeris quibusque viribus impositum sibi onus munusque reciperet, quod sustinere omnino non posset?

mox etiam in somno monitus opus suscipere,

64 Inter has ergo curas cum hæsitaret, cum cunctaretur; adfuit illi clementissimus Dominus, et bonitatis suæ lumine tenebras omnes disjecit. Nocte quadam adire sibi visus est Onuphrium Panvinum, per eos dies (quod modo diximus) historiam Ecclesiasticam contextentem; eundemque rogare, obsecrare, ut inceptum opus perageret ad finemque perduceret: sed abnuere illum, et ab ejus sermone se totum avertere. Cumque frustra hominem precibus ac rationibus fatigaret, repente vox sonuit: Quiesce, Baroni, Annales Ecclesiasticos scribere oportet te, non autem Panvinum. Hanc vero Philippi vocem fuisse, tam certum habuit Cæsar, ut diluculo ad eum adierit, ac rem totam narraverit: quamquam ille, ut solebat, admirabili dexteritate prætexens, Apage te, inquit, cum tuis istiusmodi somniis. His denique victus Cæsar dedit manus, omnique spe rei bene gerendæ in uno Deo reposita, ad res Ecclesiasticas pervestigandas omne studium curamque convertit. Hanc ipsam historiam deinde in Oratorio narrandam suscepit, perque annos triginta septies jam repetitam, jubente eodem Philippo demum scribere cepit; et quid quoque anno ac tempore actum sit, in tanta vetustate, non modo rerum, sed etiam auctorum, tam feliciter digessit, ut ejus laus et fama universum Christianum Orbem impleverit. Porro tantæ molis opus, non tam Baronii labore atque industria, quam Philippi apud Deum precibus atque auxilio perfici potuisse, Baronius ipse, ad Cardinalatum evectus, postquam ille migravit ad Superos, statim præclaro monumento testatus est: quod octavo Annalium suorum Tomo præfigi, ac beati Patris sepulcro affigi voluit, ad posterorum memoriam sempiternam. Hoc idem nos quoque huic Capiti inserendum existimavimus, quod et rem ipsam maxime ostendat, et ejusdem Philippi luculentissimam habeat laudationem.

denique ipsum aggreditur felicissimo successu,

C Hanc ipsam historiam deinde in Oratorio narrandam suscepit, perque annos triginta septies jam repetitam, jubente eodem Philippo demum scribere cepit; et quid quoque anno ac tempore actum sit, in tanta vetustate, non modo rerum, sed etiam auctorum, tam feliciter digessit, ut ejus laus et fama universum Christianum Orbem impleverit. Porro tantæ molis opus, non tam Baronii labore atque industria, quam Philippi apud Deum precibus atque auxilio perfici potuisse, Baronius ipse, ad Cardinalatum evectus, postquam ille migravit ad Superos, statim præclaro monumento testatus est: quod octavo Annalium suorum Tomo præfigi, ac beati Patris sepulcro affigi voluit, ad posterorum memoriam sempiternam. Hoc idem nos quoque huic Capiti inserendum existimavimus, quod et rem ipsam maxime ostendat, et ejusdem Philippi luculentissimam habeat laudationem.

quem Sancto acceptum referens;

ante Tom. 8 ipsum et offert,

65 Cæsaris Baronii, S. R. E. Presb. Cardinalis tit. SS. Mart. Nerei et Achillei, et S. Sedis Apostolicæ Bibliothecarii, pro Annalibus Ecclesiasticis beato Patri Philippo Nereo, Congregationis Oratorii Fundatori, gratiarum actio.

Quod de his quæ spectant ad Ecclesiasticorum Annalium scriptiois primam originem atque progressum vix pauca hactenus attingere licuit, ut in-

volvisse obscuritate potius ea, quam explicasse visi fuerimus, eo quod adhuc superstes is esset, de quo dicendum erat, qui non solum suarum laudum esset contemptor sed acerrimus hostis: eo ad Superos evocato, ipsa quibus detinebatur compedibus oratio libera, secure per latum campum acceptorum ab ipso beneficiorum excurrat. Est enim majorum nostrorum jucunda memoria, a quibus, tamquam ex uberrimo fonte, innumera nobis bona copiose fluxere. Sed et est proficua ipsa Patrum nostrorum, sanctorum virorum, recordatio; quod admoneat, nos non debere ab eorum virtutibus esse degeneres, secundum divinum illud Oraculum: Attendite ad petram, unde excisi estis, et ad cavernam laci, de qua præcisi estis: attendite ad Abraham patrem vestrum, et ad Saram quæ peperit vos.

gratitudinis ergo,

Isaie 51.

66 Verum quæ jucunda atque proficua, eadem est et necessaria commemoratio eorumdem, a quibus sumus et maxima beneficia consecuti, ne ex silentio vel oblivione turpiter redarguamur ingrati. Sane quidem generatim cuncta, quæ filiis prospere feliciterque obveniunt, ea accepta ferenda esse parentibus, sæpe divinis litteris admonemur; potissimum vero illa, a magno Patriarcha Jacob impertita Joseph benedictione, qua inter alia ista divinitus dicta narrantur: Sedit in forti acus ejus, et dissoluta sunt vincula brachiorum et manuum illius per manus potentis Jacob: inde pastor egressus est, lapis Israel. Cum igitur cuncta prospera Joseph, potenti manui Jacob adscribantur, qui non solum abesset quam longissime, sed jam eum deplorasset mortuum planxissetque occisum; quid nobis de Patre illo dicendum, qui in omnibus præsens et adjutor existens, imprimis Apostolico spiritu nos sæpe parturit; et ab ipsa adolescentia ejusdem spiritus frænocoercuit, cobibuitque a lubrico juvenilis ætatis, procurrentis ad malum; atque reddidit indomitum pullum, divinis legibus obsequentem, super quem et Christum fecerit considerare?

tamquam filius patri,

Gen. 49.

E

67 At cum nos multiplici nomine ipsi longe plurimum debeamus; de his modo quæ spectant ad Annalium quam habemus præ manibus scriptionem, extet ei, tamquam institutæ omnis lucubrationis nostræ auctori, ista semper vivens, semper loquens gratiarum actio, monumentis perpetuis consignata. Equum est enim, et animi humiliter de se ac modeste sentientis, per quem profecerit, profiteri: iniquum vero et arrogans, suis viribus plus satis adscribere. Qui enim magis, quam par erat, sibi tribuit atque dixit, In fortitudine manus meæ feci, et in sapientia mea intellexi; acerbum illud accepit a Deo ultore responsum: Numquid gloriabitur securis in eum, qui secat in ea? aut exaltabitur serra contra eum a quo trahitur? Moxque addita est comminationi vindicta, quam et ille quoque infelix expertus est, qui eadem de causa, e regio solio dejectus, inter bestias exulavit.

ne quid sibi videatur tribuisse,

F Is. 10, 10

68 Quamobrem, quod mortales omnes æterna Sapientia Christus ipse Redemptor noster edocuit, cum de Patre ad Philippum sic locutus est, dicens; Pater, in me manens, ipse facit opera; de Patre Philippo et nos ingenue profitemur. Non quod gloriamur in homine, et non in Deo; sed ut per quæ tanta beneficia largitus est Deus, Dei cooperatorem hominem demonstramus: sicque ut Deo, ita et hominibus grati simus. Ipse enim divini quodam impulsu Spiritus ista facienda præcepit, non secus ac Moyses, qui quod vidit Tabernaculi exemplar in monte, faciendum illud indixit opifici. Ejusdem namque Patris nostri iteratis sæpius jussionibus, sumus nos tantum opus aggressi, inviti licet ac renitentes propriisquediffisi viribus; suscepimus tamen, tamquam divino parentes imperio: quo quidem ipse

fateatur Philippum sibi fuisse auctorem, Joa. 14, 10

adeo

A adeo opus urgebat, ut si quando nos tantæ molis pondere superati desisteremus a cœptis, stimulis acerrimæ reprehensionis impelleret.

A. HIERO.
BARNABEO
EX MS.

ductum zelo
pro Dei Eccle-
sia,

69 Exæstuans tu quidem (ad te enim, Pater, orationem converto) exæstuans, inquam, zelo Ecclesiæ laborantis; ubi mente illa tua, divino perfusa lumine, ac prophetico (dicere liceat) afflata spirita, vidisti e portis inferis in Ecclesiæ detrimentum egressas esse centurias satanæ; ex adverso consurgens, pro domo Israel præliaturus prælia Domini; non maiori vel pari saltem numero militum, compensato certamine decernendam putasti; sed probe sciens, quod quæ infirma inandi santeligit Deus, ut confundat fortia; puerum tuam, Fratrum minimum, et hebetioris ingeni delegisti, quem unum eundemque inermem tot objiceres armatis hostibus. Et aliud agere simulans, non latam campum ad prælium, sed ad experiendas vires angustum ornasti locam palæstræ, ipsum videlicet sacram Oratorium S. Hieronymi, ubi inter quotidianas de rebus divinis collationes, illud a nobis symbolum exegisti, quo res gestas Ecclesiæ in medium afferremus. Quod tua jussione semel cœptum, ad triginta annorum spatia est feliciter propagatum, ipsa integra rerum gestarum serie, dicendo, jam septies in Oratorio repetita.

quando jussit
enarrare hi-
storiam sa-
cræ,

B

70 Adstabas igitur operi, urgens præsentia; instabas verbis, durus semper (ignoscas si hoc dixero) diurni peasi existens exactor; adeo ut piaculum putares, si interdum ad alia narranda divertissem, dam nec minimum quidem ab instituto deflectere patereris. Sæpe vero et in eo humani aliquid passus sum, fateor; cum nondum intelligens, rem ipsam occulte abs te apud Deum precibus confici, meas ipse metuens vires, quærerer, mecum fere agi tyrannice, quod non solum aliquis non jungeretur ex Fratribus, qui ad collaborandum eidem subiceret collum iugo; sed multiplicato labore, nec datis paleis, multiplex opera exigeretur: cum, inquam, et adhuc alii ad susceptam munus negotiorum fascies imponderentur, cura videlicet animarum, publicum de suggestu ministerium verbi Dei, præfectura domestica, præter alia quam plurima, quæ inopinate et importune molestiores quotidie ingererent interventores: adeo ut tu vel ista faciens, vel fieri ab aliis patiens, nihil minus velle videreris, quam quod plurimum velles.

inter alias
occupationes
varias,

C

71 In quo quidem visus es imitatus Eliam, dum congressus cum Sacerdotibus Baal, eos expugnaturus per ignem cœlitus implorandum, qui propositam victimam inflammaret atque consumeret; in contrariam nisus, eandem quatuor aquæ hydriis tertio voluit affluenter aspergi, quo magis summa Dei potentia innotesceret. At vero alia ex parte cum prompto animo idem tu ipse, ad præstandum auxilium, precibus tuis manum fortissime adinovisti; visus es secutus Helisæam, qui manu suam Regis manui superimponens in emissionem sagittæ, fecit eum esse totius Syriæ percussorem. Quo pariter symbolo tu mecum agens, manui meæ debili tuam validissimam jungens, obtusum stylum in sagittam salutis Domini, contra insultantes Assyrios, convertisti. Quod sicut verum, ita pulchrum ac jucundum est mihi de te publice profiteri.

imitatus
Eliam et
Elisæum,

et Baronii
manu usus,

1 Cor. 3

72 Pugnasti tu quidem, sed aliena manu, usitato more tuo: qui cum admiranda operari consueveris, mirandus tamen numquam volneris apparere; nihil tam sollicite cavens, quam ne quid de te magnifice diceretur; operimento stultitiæ sæpe operiens sapientiam, juxta pervulgatum illud et celebratum mentique tuæ infixum penitus Apostolicum paradoxum: Qui vult sapiens esse, stultus fiat. Ita quidem ut nullis compedibus blandientis seculi tenereris; exemploque David ad tempus ora matantis, magna

dona spiritus occultares, quæ sunt infirmitatis humanæ foris ostentans; sciresque secundum Apostolam; Abundare et penuriam pati: ut cum ipso dicere posses, sive mente excedimus, Deo; sive sobrii sumus, vobis; atque exemplo cognominis tui Philippi Diaconi, pro ratione temporis, vel inhæreret hominibus, ipsorum saluti consulens, vel magno impetu spiritui venienti vela panderes.

73 Sed quam tu vivens in Christi ærarium gloriam copiosissime intulisti, post migrationem ex hac vita, aucto multiplici fœnore, ipse rependit. Siquidem ubi laguncula terrea fracta est, quæ latebat intus, sua claritate refulgens, lampas apparuit; et quæ absconsa erat sub modio lucerna ardens et lucens, super æternitatis altum candelabrum exaltata. perspicua facta est, miraculorum fulgore coruscans. Tunc enim et quæ vivens edideras, sed occultaveras, mirifica signa sunt cognita, et alia quamplurima recens edita patuerunt. Splendet, vile licet adhuc, utpote temporarium, sepulcrum tuum votivis tabellis, et ex pretioso metallo signis affixis, tuarum miraculorum indicibus; quibus magis quam pretiosorum marmorum crustis, vel Ægyptiis pyramidibus et obeliscis eflulget, majus decoris indies accipiens incrementum ab iis, qui nova beneficia consecuti inferunt nova signa. Detur et mihi locus (vos Fratres appello, qui pia ac nobili corona ejus cingitis monumentum) ut hæc mea gratiarum actio, tametsi acceptis beneficiis longe impar, eidem adhærescat affixa sepulcro; ita tamen ut per orbem terrarum, quocumque iidem feruntur Annales, excurrat. Mobilis sit ipsa atque vocalis sculpta colamna, quæ amplis notis ipsum prædicet Annalium primum auctorem et architectum; ut si quem ex eis mortales fructum ceperint, ipsi imprimis omnes gratias agant. Stet, inquam, mea ista professio, velat indelebile, eidem sepulcro inditam Epitaphium; cupiens et ego ipse eidem inhærerere viva tabula, quæ formata penicillo ipsius precum, integram referat ejus sanctitatis imaginem.

quare hic eo
mortuo ceteris
ad sepulcrum
anathematis,

74 Age jam, Pater (te rursum, tamquam præsentem alloquor, dum eum vides, qui præsens ubique adest) Age, inquam, fave operi tuo: et ut tibi in omnibus victoria adscribatur (quod Job scripsit ad David) veni, et quod reliquum est, confice prælium; cœlestem desuper tuis precibus move militiam, ut debellatis tandem penitus hostibus, triumphale carmen Deboræ concinamus: De cœlo dimicatum est contra eos, stellæ manentes in ordine suo adversus Sisaram pugnauerunt. Me vero filium tuum, quem degens in terris assiduo fovisti præsidio, vigilantia custodisti, consilio gubernasti, patientia tolerasti; vivens in cœlis fortioribus protege patrociniis: ampliora mihi crescant de tua, jam perfecta et in omnibus consummata, caritate subsidia. Sed et quod a Basilio se Gregorius Theologus consecutam affirmat, ut eum etiam post obitum habuerit monitorem, hoc nobis abundantius præsta; ut te ipso adhuc etiam vitæ meæ moderante habenas, quod reliquum est labilis hujus curriculi senectutis, inoffenso pede percurram; perveniamque tandem, post labores bene perfunctos, ad beatam illam requiem, qua tu modo frueris, in Patre, et Filio, et Spiritu sancto, quibus in unitate perfecta semper sit laus, honor, et gloria, in secula seculorum. Amen.

E
ibidem affigit
gratiarum
actionem,

et reliquum
opus absol-
vendum esset.

Jud. 5

F

75 Hactenus Baronius. Nec prætereundum hoc loco nobis est, quod Philippus ipse, paucis ante diebus quam evolveret ad cœlum, eundem Baronium admonitum voluit. Etenim quodam die ad se illum cum evocasset, in hunc modum allocutus est: Scito. Cæsar, hoc maxime nomine tibi humiliter sentiendum, quod Annales composuisti. Siquidem Dei munere etsingulari beneficio, non tuis viribus aut industria, conscripti sunt. Quod idem sæpius iteravit Pater

Eundem Ba-
ronium San-
ctus induit,

A Pater. At ille : Equidem scio ac fateor, secundum Deum id totum me tibi debere atque orationibus tuis. Ob eam ipsam causam, ut scilicet nostri temporis Novatores prosterneret ac profligaret, Dei servuseidem, antequam Annales in lucem ederet, nominatim præcepit, ut ad Romanum Martyrologium Commentarios et vere aureas illas Notationes conficeret, quibus demum Ecclesiastica veritas clarius appareret, et levissimorum hominum fabulæ, velut ad solis radios nebulæ aut caligo, diffluerent. Id etiam causæ extitit, quod per eadem ferme tempora ex Patribus Congregationis Thomas Bozzius luculenter scripserit de Signis Ecclesiæ Dei, itemque Antonius Gallonius Vitas Sanctorum congerisset, quamquam morte præventus egregium opus absolvere non potuerit.

ad scribendas
notas in Mrl.
Romanum,

et alios ad
alia opera.

CAPUT VII.

In ædibus Caritatis spirituales exercitationes instituit : ecclesiam Florentinæ nationis regendam suscipit.

B Inter hæc, cum quotidie majorem in modum cresceret multitudo eorum, qui se Philippo exercendos colendosque tradebant; nec jam capi possent ædibus, quas (ut diximus) Dei servus ad cubiculum suum adjunxerat; anno post Christum natum MOLVII, facta sibi potestate, supra dexterum templi fornitem, ampliori et commodiori loco, Oratorium suo sumptu extruendum curavit. Hic igitur quotidie a prandio spirituales agitare cœtus, et suavissima de rebus divinis cum suis habere colloquia, eosque ad Christianam virtutem laudemque incitare cœpit; mox in apertum educere, et siquidem festi atque solennes dies essent, in templum aliquod cum iisdem pariter se recipere; ibique aut Vesperarum aut Completorii officiis interesse, aut concionantem aliquem audire; maxime autem Vincentium Herculannum Perusinum, ex Dominicanæ familia religiosissimum atque doctissimum virum, qui per hos dies in ecclesia S. Mariæ super Minervam Psalmum quinquagesimum frequentissimo auditorio explanabat; deinde creatus Episcopus, magna cum integritate et sanctimoniarum laude, Perusinam Ecclesiam administravit.

cap. xiii.
Oratorio
condito, dis-
cipulos suos

sedulo exer-
cet a meridie,

C Hic itidem Philippus non multo post, salutarem familiarium sermonum usum, et sub vespere meditandi orandique morem induxit, et primus ex omnibus quotidianum verbi Dei pabulum in Urbem invexit; ac magno Christianæ Reipublicæ commodo restituit sacros conventus, olim in principe magistratue Orbis terrarum Ecclesia, Apostolico ritu institutos. Erit autem operæ pretium hoc loco Baronium audire, jam tum vivente Philippo singillatim omnia enarrantem, et veluti rem oculis subjicientem. Cum enim in primo Annalium Tomo sacros et quotidianos conventus describeret, qui initio nascentis Ecclesiæ ex Apostoli præscripto celebrabantur; Divino plane consilio factum est, inquit, ut nostra ætate ante annos triginta, ad ejusmodi Apostolici conventus formam, magna ex parte, atque ea potissimum quæ ad audientium ædificationem ex divinarum rerum sermonibus comparata, ad profectum Ecclesiæ peragi mandavit Apostolus, in Urbe fuerint instituta [exercitia spiritualia], opera in primis R. P. Philippi Nerii Florentini, qui tamquam sapiens Architectus posuit fundamentum; et ejus in Christo alumni R. P. Francisci Mariæ Taurasi Politiani, qui in his videbatur esse dux verbi.

ibidem ora-
tionem vesp-
tinam insti-
tuit,

de divinis
sermones

(unde Congre-
gatio Orato-
rii capta nun-
cupari)

78 Horum igitur studio et industria institutum primitus fuit, ut per singulos ferme dies, qui ardentiori studio Christianam vitam excolerent, ad Ora-

torium sancti Hieronymi convenirent (ex eo namque et nostro Collegio nomen est inditum, ut Oratorii Congregatio diceretur) ubi hoc ordine religiosus haberetur conventus. Præmissa imprimis silentio facta precatione, ex Fratribus aliquis lectionem auspicaretur ad permovendos animos ad pietatem accommodatam. Inter legendum etiam, qui præset Pater, solitus esset interloqui; ac eadem, quæ dicta essent, accuratius explicando, ampliando, ardentiori studio in audientium corda insinuando, interdum etiam aliquorum ex Fratribus qui de ea re sentirent rogando sententiam, in modum fere dialogi sermonem ad horæ spatium magna audientium alacritate perduceret: ejusdem jussu postea suggestum gradibus sublimiorem conscenderet ex Fratribus aliquis, qui ex vitis Sanctorum probatis atque receptis, divinaque Scriptura et Sanctorum Patrum sententiis, absque fuco vel pigmentis intextam orationem haberet: qui huic succederet, eodem plane dicendi genere, sed diverso argumento sermonem diceret: demum tertius his accederet, qui historias Ecclesiasticas ordine temporum enarraret. Quibus, dimidiæ horæ spatio singulis ad dicendum concesso, mira audientium utilitate pariter ac voluptate perfunctis, cantato hymno et repetitis iterum precibus, conventus jam absolveretur.

79 Rebus igitur in hunc modum dispositis, atque Romani Pontificis auctoritate firmatis, visa est pulchra illa conventus Apostolici facies pro ratione temporum reddi; cui adgaudentes prohi omnes, complures ex ipsis inde mutuati exemplum, aliis in locis eadem pietatis officia instituere ac propagari conati sunt. Hæc Baronius, ex quibus prima Oratorii nascentis origo clare demonstratur. Ad has porro exercitationes, quas profestis diebus Philippus assignaverat, alias quoque festorum proprias adjecit. Si quidem mane adeuntibus ad illum suis præscripsit, ut sacra Confessione expiati, orationi ac meditationi vacarent; Sacrificio deinde rite peracto, cœlesti Cibo reficerentur. Ad hæc divisos, et velut dispersos in tres fere turmas, in varia Urbis valetudinaria distribuebat, ubi, ad pauperum regrotantium animos pariter sanandos et corpora, vires omnes conferebant. Ex his autem aliquot spiritu ferventiores, triginta circiter aut quadraginta, quasi delectos habebat, atque ad hæc eadem loca quotidie delegabat; qui non modo spiritualibus officiis certatim fungebantur, sed ne a vilissimis quidem ministeriis abstinebant, et miseris decumbentibus præsto erant, tanta cum alacritate ac diligentia, ut omnium admirationem excitarent.

80 Ex his præterea nonnulli silentio noctis, cui dies Dominicus aliisque ex solennioribus festis illucescebat, ad beatum Patrem redibant; et cum illo pariter ad ecclesiam aut Dominicanorum aut Capuccinorum se conferebant, ibique cum Fratribus attentissima cura Matutinis horis intererant; atque in hunc modum totam noctem pervigiles, ad Eucharistiam mane sumendam sedulo se præparabant: quomobrem sæpe usu venit, ut cum Fratres ipsi in chorum ad psallendum descenderent, locum jam secularibus viris oppletum invenirent. Quin etiam Vir sanctus per annos plures singulis noctibus id facere consuevit: quapropter, qui tunc temporis Dominicanæ familiæ præerant, pro sua erga Dei servum observantia ac reverentia, clavem ei tradiderant, qua in eorum cœnobiæ dia noctuque libere introiret.

81 Ad hæc Philippus certis anni temporibus septem Urbis Ecclesias cum suis obire solebat, maxime autem post Pascha et Lupercalibus diebus, quibus præsertim juvenes licentia quadam libertateque vivendi ultra modum abutuntur, quamvis postremis

D
A. HIERO.
BARNABEO
EX VS.

cum magna
utilis argu-
menti varie-
tate;

E

quod et alii
alibi imitati.

Docet etiam
suos,

Sacramenta
frequentare,

ministrare
nosocomiis,

F

ante Com-
munionem
pervigilare
ad Matutinas,

7 ecclesia
obire,

suæ

A. HIERO.
BARNABÆO
FX MS.
concurrenti-
bus nullis
ad hoc iter,

A suæ vitæ annis, tantum tempore Lupercalium fieri hoc voluerit. Quamquam autem ab initio perpauci exercitium hoc frequentabant, eo brevi pervenit confluentium numerus, ut jam tum Philippo superstitis plus duo millia fuerint recensita. Fœminis porro exceptis, omnium ordinum homines promiscue concurrebant; quamplurimi etiam ex religiosis familiis, præsertim Capuccinorum et Dominicanorum, atque ex his Novitii ferme omnes, convenire consueverant. In quo quidem itinere conficiendo hunc ordinem modumque servabant, qui ferme hodieque tenetur. Dicta enim die diluculo in viam se dabant, et primum S. Petri, deinde S. Pauli Basilicas devote visitabant. Illic vero in unum omnes coacti, mox distributi in plures classes, quæ sunt quæque Duces sequebantur ex Congregationis Presbyteris, dum sacrum iter peragerent, aut commentabantur aliquid, quod sibi ab iisdem Patribus positum erat, aut hymnis et canticis spiritualibus viæ tædium levabant; quam ob causam totius itineris comites cantores ducebant. Si quid inde supererat temporis, spiritualibus colloquiis tribuebant; vana et inutilia omnino devitabant. In singulis ecclesiis (duabus primis exceptis) aut ex Congregatione aliquis, aut ex alia Religiosa familia, brevi sermone populum alloquebatur.

et Sacris ad
S. Sebastiani
vel S. Stepha-
ni obitis,

in aliqua
cellarum
sobrie pran-
dentibus,

præsente
qua potuit
Sancto,

82 Ubi ad S. Sebastiani perventum fuerat, aut ad S. Stephani, cui Rotundi ex templi forma nomen est inditum, Sacrum solenni ritu peragebatur eoque completo Eucharistia plerique reficiebantur. His deinde absolutis, ad villam aliquam urbanam, aut Maximatorum, aut Crescentiorum, aut ad Hortos Matthæos divertebatur; ibique super fœno discumbentibus cunctis, pro pingui mensa, qualis nimirum temporis convenisset, apponebatur singulis panis et vinum, cum ovo, casei recentis frustulo, et pomo. Iuterea super ipsam mensam cantores inducebantur, et musica aliquot instrumenta; fiebatque concentus ejusmodi, qui mentes omnium reficeret ac recrearet. Sublatis deinde mensis, reliquis ecclesias pari gaudio et pietate circuibant. Sub vespere denique, admodum læti ac Domino gratias agentes, magno cum animum fructu, domum sese recipiebant.

83 Huic igitur peregrinationi, dum per ætatem licuit, quotannis (ut diximus) non modo Philippus intererat, sed in eam tota mente totisque viribus iocumbebat, ut propterea non semel febrim ex nimio labore contraxerit. Quod quidem institutum, gratum acceptumque Deum habuisse, haud obscure monstratum est. Cum enim aliquando beatus Pater de more cum suis idem hoc iter ingressus esset, atque ad eum locum pervenisset qui S. Pauli et S. Sebastiani ecclesias interjacet; horrida tempestas repente cælum contraxit, omnesque præter modum exterruit; quomobrem multi fugam arripere cogitabant. At Pater bono animo esse jubet, nihil minus illis quam pluviam metuendum. Hoc dicto multos continuit, alii tamen nimis timidi in fugam se conjecerunt. At mirum dictu! Quicumque Philippum secuti sunt, reliquum iter feliciter confecere, ut ne guttula quidem aquæ eos tetigerit; ceteri vero qui illum deseruerant, quamvis alioqui ab iis haud longe distarent, maximo imbre perfusi, incredulitatis et pervicaciæ pœnas dederunt.

84 Igitur tam piis tamque salutaribus exercitiis Philippus, non modo suos in spiritu filios ad virtutem liberaliter educabat, sed alios etiam ad pietatem provocabat; admirantibus cunctis restitutam prope modum antiquam illam Ecclesiæ disciplinam. Etenim videre erat jam in Urbe quamplurimos perseverantes (quod de primis illis discipulis dicitur) in doctrina Apostolorum, et communicatione fractionis panis, et orationibus. Quomobrem multi, doctrina

miro cum
profectu
plurimum,

atque auctoritate præstantes viri, institutum opus D et vehementer probarunt et summis laudibus extulerunt. Audire est operæ pretium, quid per hos ipsos dies Joannes Rubeus, in Epistola nuncupatoria Italici libri, quem Examen vocavit et Philippo dedicavit, publice testatum reliquit: ait enim: Inter ea quæ admiratione digna conspexi, cum ad Urbem venissem anno superiore, qui fuit post Christum natum MDLXVIII, illud omnium jucundissimum sese mihi obtulit, cum viderem, tam copiosa piorum hominum multitudine ecclesiam atque oratorium S. Hieronymi Caritatis quotidie celebrari: quod quidem antiquissimis monumentis, superbis ædibus, tantorumque Principum aulis, ceterisque omnibus quæ mihi ante oculos sese offerebant, longe multumque præstare putavi. Eoque magis obstupescere et singulari quodam gaudio perfruebar, quod viderem viros nobilissimos, ex diversis etiam nationibus ortos, tam libenter tamque frequenter confluentes ad audiendum Dei verbum, a Te (Philippum alloquitur) sine fuco explicatum, zelo dumtaxat Christianæ fidei et salutis animarum: quare usu venit, ut ex tuis in spiritu quamplurimi mundo nuntium remiserint, atque a seculi stipendiis ad religiosa castra transierint. Hactenus Rubeus.

ut testatur
Joannes Ru-
beus.

85 Dum hæc aguntur, qui in Urbe degebant Florentini cives, cum viderent Philippum vitæ sanctimonia, morum facilitate ac suavitate, majorem quotidie hominum multitudinem ad Christum adducere, eosque summa prudentia et dexteritate ad omnem virtutem religionemque instituere; ecclesiam S. Joannis Baptistæ, a natione sua nuper excitatam, regendam ei tradere constituunt. Igitur anno redempti orbis MDCXIV unanimes mittunt, qui Nationis nomine illum etiam atque etiam rogent, ut novi templi regimen curamque suscipere ne graveatur; ædes ad habitandum, et quæcumque præterea voluisset, sese ei libentissime præbituros. Longioris consilii hoc esse respondit ille, nec nisi attente exorato Deo quidquam ea in re decerni; quod si explorata deinde Numinis voluntate, id expedire visum fuerit, eorum se desiderio libenter satisfacturum. Post dies aliquot iisdem ex condicto ad se redeuntibus, libere dixit, adduci se nullis rationibus posse, ut ab ædibus Caritatis discederet. Hoc audito Bernardinus Cyrillus, Præceptor domus Hospitalis S. Spiritus in Saxia, Joannes Baptista Altovitus, et Petrus Antonius Bandinus, Florentinorum nobilissimi, ad eam rem jam delecti, ad Pontificem adeunt (fuit is Pius IV) eumque facile exorant, ut Philippo id ipsum munus, quod recusabat, injungat. Mox iterum ad Patrem veniunt, et de Pontificis voluntate certiores faciunt; proinde onus sibi impositum ne recuset. Paret ille, et quæ decebat animi submissione, provinciam subit, dum ne ab ædibus Caritatis exire cogatur.

cap. XIV
Oblatam sibi
Florentino-
rum ecclesiam

jussu Ponti-
ficis regen-
dam suscipit:

86 Hac igitur procuratione suscepta, ex suis aliquot sacris initiandos curavit; nimirum Cæsarem Baronium, de quo supra meminimus; Joannem Franciscum Bordinum Romanum, verbi Dei præconem eximium, quem, ob singularem virtutem, Clemens Octavus Pontifex Max. a Confessionibus Ecclesiæ invitum præfecit; et Alexandrum Fidelem Ripanum, vitæ integritate ac puritate spectabilem. Hos primo ad habitandum in ædes Florentinorum immisit; et Alexander eodem secum adduxit Germanicum Fidelem, fratris filium, annos natum circiter sexdecim. Nec ita multo post socios sese illis addidit, Franciscus Maria Taurusius, cujus antea mentionem fecimus; et Angelus Vellius Prænestinus, vir plane angelicis moribus, qui secundus a Philippo Congregationi præfuit. Ili omnes beati

et quosdam
ex suis Pres-
byteros factos

in eam milit.

Patris

A Patris jussu in eas aedes ad habitandum cum se contulissent, assignatum sibi agellum optime colere instituerunt. Itaque ad S. Hieronymi quotidie mane ventitabant, ibique apud Philippum conscientiam suam amplius eluebant : a prandio eodem redibant, sermones ad populum aut audituri aut suo quisque tempore ex ordine habituri : vespere illuc iterum se conferebant ad orationem, nec frigore, aut aestu, aut pluvia, aut alia quavis difficultate deterreri poterant, quo minus ad solennia exercitia quotidie ventitarent.

Horum ibi vitæ ratio,

87 Domesticiis muneribus inter se distributis, suo quisque die singuli mensam ponere ac tollere, perque annos aliquot sua etiam quisque hebdomada necessarium omnibus victum obsonare et ministrare consueverant; et quidem tanta cum alacritate et lætitia, ut Baronius in media coquina, in ipsa fronte camini, grandibus litteris carbone nomen suum inscripserit, atque hoc insigni pulchroque titulo festive decoraverit, Cæsar Baronius, Coquus perpetuus. Quod si quis procerum (ut sæpe fiebat, ad illum adiret, pietatis aut litterarum studiosior; præcinctum linteo videbat cacabos patinasque lavantem, et in sordidis hujusmodi ministeriis sese naviter

B lectio et sermo super mensam,

exercentem. Lectoris officio in mensa initio fungebantur Germanicus Fidelis et Octavius Paravicinus, optimæ indolis adolescens, Baronii alumnus, quem deinde eximia virtus evexit ad Purpuram. Sacra autem Biblia primum legebantur, deinde liber alius, in quo vel probatæ Sanctorum historiae, vel salutaria documenta Italice scripta haberentur. Lectio ultra dimidium prandium aut cœnam extendebatur; eaque completa, non nemo ex discumbentibus aliquid ex sacris litteris aut ex morali disciplina proponebat, cui ceteri deinceps, prout cuique libuisset, breviter modesteque respondebant. Sabbato vero cujusque hebdomadæ, omnes pariter ecclesiæ pavementum scopis verrebant, altaria instruebant, ceteraque omnia præparabant, quæ in proximum diem Dominicum necessaria videbantur; quam ob causam sermones ea die intermittere mos fuit, qui hodieque servatur.

festivis diebus exercitia,

88 Festis autem diebus, qui per Sacerdotium poterant, Confessionis et Eucharistiæ Sacramenta ministrabant. Sacrum etiam solenne peragebatur, et cum pauciores essent, quam res ipsa exigeret, eorum aliquis ab excipiendis Confessionibus ad Altaris ministeria se transferebat. Ad hæc per annos aliquot Baronius et Bordinus alternis diebus festis, non exposcentibus modo sed flagitantibus Florentinis, e suggestu conciones ad populum habuerunt : a prandio Vespertinas laudes solenni ritu decantabant : iisque completis, aut ad S. Mariæ super Minervam, aut ad S. Mariæ ad Martyres veniebant, quocumque Philippus ante jussisset. Illic vero aliis quoque ejus discipulis confluentibus, pios cœtus celebrare mos erat, lumenque divinæ Sapientiæ in commune conferre. Siquidem Pater ipse, aut alius quilibet eo jubente, ponebat de quo quisque eorum sententiam rogatus disserreret, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illi.

atque hinc nati Fratrum conventus æstivi,

89 Hinc deinde laudabili plane instituto factum est, ut post Paschalia solennia quotannis, quicumque Oratorii nostri exercitia sectantur, festo quoque die post Vespertinum officium in eam Janiculi partem frequentes commeent, quæ et suapte natura et jucundo in Urbem prospectu longe omnium pulcherrima existimatur. Cum autem per æstivos calores in apertum exire non licet, in aliquod templum sese recipiunt (quod modo, Joanne Baptista Pampilio Principe benigne concedente, est S. Agnetis in Platea Agonali) quibus in locis pium aliquod carmen primum concinitur, dein adolescentulus quispiam

sermuncium, pietate juxta atque elegantia ornatum, memoriter pronuntiat : deinde a Patribus perbreves itidem sermones habentur, ipseque musicus concentus interjicitur; quibus omnibus completis cœtus dimittitur. Hieme vero ineunte, nimirum a Kalendis Novembribus usque ad Paschales ferias, sub noctem, ad salutationis Angelicæ signum, in Oratorium conveniunt : præmissaque de more mentali oratione, post Letanias atque Antiphonam, pro temporis opportunitate Beatissimæ Virgini decantatas, ferme eadem exercitia fieri consueverunt, magno totius Urbis concursu.

90 In hoc igitur vitæ genere Patres, decem ipsos annos, non minori animorum voluptate, quam corporis incommodo perstiterunt. Quod quidem hic singulatum referre voluimus, ut documento esse possit hominibus nostris, qua modestia, quave humilitate præstiterint, qui Congregationis initia posuerunt; quamquam ex his non pauci nobilitate doctrinaque florent, ut propterea ad altissimos atque amplissimos Ecclesiæ gradus evecti sint. Verum cum Florentini animadverterent, non sine maximo incommodo fieri posse, ut Patres ab ædibus S. Joannis ad ecclesiam S. Hieronymi, hand parvo intervallo inter se distantes, quotidie iterum ac tertio commearent : Philippum rogant atque obsecrant, ut in suas ipsorum aedes exercitia transferat, commodiori atque ampliori loco fruiturus. Itaque anno salutis MDLXXIV, Gregorio XIII Pont. Max. favente, XVII Kal. Maji, Paschalibus diebus recurrentibus, ex Oratorio S. Hieronymi, in aliud longe capacious a Florentinis extractum, migratum est, ibique sermones haberi cœperunt : et verbum Domini crescebat, et multiplicabatur numerus discipulorum valde.

Tandem illuc ab ædibus S. Hieronymi migrant omnes

coque transferunt exercitia.

91 Quamobrem Joannes Juvenalis Aneina, ejus memoria in benedictione est, ut suo loco dieturi sumus, scribens ad Joannem Matthæum fratrem suum, hæc ait : Multis abhinc diebus ad Oratorium S. Joannis Florentinorum ire consuevi, ubi quotidie quatuor aut quinque pulcherrime sermocinantur de rebus Evangelicis, de virtutibus vitiisque, de Ecclesiastica historia vitisque Sanctorum; multique nobiles viri, Episcopi, Præsules, alique ad eos audientes conveniunt. Sermonibus absolutis, concentu musico sacer canitur hymnus, ad animos auditorum recreandos. Per hos ipsos diés, S. Francisci ac nonnullorum ex ejus sociis, et S. Antonii de Padua vitas enarrarunt. Affirmo tibi rem esse omnium pulcherrimam, quæque mirifice homines delectat et ædificat; ut profecto vehementer dolëam de tam præclaris exercitiis anno superiore nihil unquam ad nos pervenisse. Scito igitur, eos qui sermocinantur viros esse Ecclesiasticos, vitæ morumque probitate spectabiles. Ducem autem et moderatorem habent Reverendum quemdam Patrem Philippum, senem jam sexagenarium, multis nominibus admirandum, maxime vero ob singularem vitæ sanctimoniam, summamque prudentiam et dexteritatem in spiritualibus exercitationibus excogitandis ac promovendis. Eo enim auctore magnum illud Christianæ caritatis opus institutum est, quod proximo Jubilei anno, in ædibus sanctissimæ Trinitatis peregrinorum, nos ipsi spectavimus. Huic viro plurimum tribuunt Toletus, Possevinus, atque alii. Denique ad illum, tamquam ad oraculum, non ab Urbe solum, sed ab omni etiam Italia, Gallia, atque Hispania concurrunt. Hæc Juvenalis : ex quibus satis aperte videas, Philippo plantante, et eum suis pariter rigante, quantum in singulos dies Oratorio incrementum daret Deus.

F

Juvenali Aneina multum laudata.

A

CAPUT VIII.

Varias pro Christo persecutiones passus Philippus, Congregationem Oratorii instituit.

cap. xv

Conspirantes cum Praefecto S. Hieronymi duo Sacristæ,

At vero tam pia tamque laudabilia exercitia, quemadmodum summam preborem omnium benevolentiam Philippo conciliarunt, ita apud improbos quosdam invidiæ et odii fomitem ministrarunt. Etenim jam inde ab initio, cum Dei servos spirituales in cubiculo suo cœtus instituisset (fuit id anne ferme MDLII) continuo nonnulli, dæmonis doctu atque impulsu, nove huic Instituto primum clam detrahere, dein publicis etiam sermonibus maligne obtrectare cœperunt. Porro tam impiæ tanque perversæ factionis ducem se præbuit Vincentius Teccosius, Fabrianensis medicus, atque ex iis unus qui rebus S. Hieronymi per eos dies præerant. Huic sese socios addidit religiosi Oratoris desertores duo, qui Clericali sub habitu per fraudem in iisdem ædibus S. Hieronymi inerabantur: factaque conspiratione omnia tentarunt, ut inde Christi famulum detorberent.

B

multimodis veratum Sanctum,

93 Itaque, ut æditui munere fungebantur, si forte Philippus sacrificaturus in sacrarium veniret, aut fores illi statim in os oculosque claudebant, aut sacra vestimenta negabant, aut serdidiora et attritiora quæque præbebant, convitiis insuper hominem onerantes. Alias quoque, dum Sacrum ibidem de more ordinaret et præcognosceret, librum illi aut calicem e manibus eripiebant atque occultabant. Alias paratum ad Sacrificium, repente sacrum ornatu: deponere jubebant. Alias cum e vestiario pedem extulisset, vel eum jam Sacrum esset incepturus, aut ex alio ad aliud altare adducebant, aut in sacrarium ipsum revocabant, quo nimirum, tot injuriis et contumeliis lacessitus, alio demigraret. At ille, pro nomine Jesu probra omnia et contumelias pati velementer copiens, non modo illatas injurias dissimulatione mirabili devorabat, sed pro suis etiam persecuteribus Deum ardentem orabat, et ubi sese offerebat occasio, obsequiis ac beneficiis maleficia compensabat. Quin etiam rogatus a suis, ut demum loco cederet, seque his malis eriperet; nequaquam id se admissurum respondit, atque assignatam sibi a Deo crucem nevitquam declinatorum.

frustra nituntur adigere ad locum dimittendum,

94 Verum homines improbissimi, quo patienterem lenioremque Dei servum videbant, eo pertinaciores atque arrogantiores sese quotidie ostendebant. Quamobrem tentatis rebus omnibus, cum nihil proficeret Pater; die quodam inter sacrificandum, oculis in Crucifixi imaginem defixis; Ut quid, inquit, bone Jesu, recessisti longe! despicias in opportunitatibus, in tribulatione? Tamdiu a te patientiam flagito, nec obtineo. Quid est quod deprecationem meam non exaudis? Ecce autem extemplo dicentem sibi Dominum in aërem cordis audivit; Nonne patientiam postulasti? Equidem hanc tibi me datorum promitte; verum istiusmodi pretio comparandam esse scito. His dictis bonus Christi miles usquequaque firmatus, omnia deinde lætissime perferebat; ut plane ejus patientia et lenitate defatigata sit malignorum improbitas, ipseque ad eam animi altitudinem pervenerit, ut non modo injurias et contumelias non declinaret, sed etiam ultro expeteret, ac libenti animo amplecteretur. Interdum quoque, ab iisdem aut ab aliis quibusque vexatus, per summam caritatem excusabat eorum crimen, nec verbum ullum in sui defensionem afferri patiebatur.

Christo eum ad patientiam confortante,

Horum alter denique respiciens,

95 Accidit autem post duos annos, ut ex iis alter in iisdem ædibus Caritatis, quodam die Philippo obviam fieret, eumque per summam injuriam omnibus

maledictis convitiisque præscinderet. Illic vero alter, D rei indignitate commotus, factusque repente divino plane impulsu ex hoste defensor, magno impetu in maledicum irruit; nec multum abfuit, quin ejus gulam fregerit: quod et revera perpetrasset, nisi pietissimus Pater sese furenti statim opposuisset. Quo quidem præclaro Christianæ caritatis exemplo percussus miser ille, resipuit: et licet præterita meminisset, ac præclare sibi conscius esset quam male de Philippo meritis fuisset; nihilominus eximie viri bonitati eo usque confidit, ut non dobitaverit illi conscientiam suam aperire, consiliumque et auxilium ab eo suppliciter exposcere. Nec spes eum fefellit, quandoquidem Philippi consilio atque opera, ad ea quæ jam diu deservierat, Religionis castra sese recepit, atque exinde Dei servum ubique gentium miris laudibus prædicavit. Non multo secus evenit Vincentio Teccosio, ejus opera et patrocinio, ut modo diximus, totum hoc malum conflatum fuerat: siquidem Philippi modestia ac mansuetudine et ipse victus ac mitigatus, omni exuta ferocia, ad ejus pedes sese humiliter abiecit; multisque spectantibus, errorem suum genuebundus agnovit: denique se Philippo exercendum atque colendum ita commisit, E ut ad eum quotidie veniret, atque ab illius latere nunquam discederet: quin etiam moriens, nobile quoddam horologium, anioris sui monumentum, eidem testamento reliquit.

Sancto regendum se tradit:

ut et Praefectus,

96 Neque vero hoc solum persecutionis certamine Philippus tentatus est, sed anno æliæ longe majora et difficiliora sustinuit. Cum enim jam pridem certis anni temporibus (quod antea dictum est) septem Urbis Ecclesias cum suis obire cœpisset, et quotidie major ad eum multitudo conflueret; quamquam ejusmodi institutum valde probarent sospicerentque permulti; non deerant tamen, qui rem secus interpretarentur, atque omnino tollendam putarent. Si quidem alii (ut sunt prona in deterius hominum judicia) quod ad unius Deigloriam honoremque fiebat, id totum superbiæ atque arrogantiae tribuebant; nihilque aiebant indignius et indecentius esse posse, quam ut homo religiosus, quique Christianam humilitatem contemptumque rerum humanarum profitebatur, magna populi frequentia stipatus incederet, ac totius Urbis oculos in se converteret. Alii rursus vulgaris notæ hernines, cum viderent in eam rem nonnullos sumptus fieri, nec tamen multitudinis aut frugalitatis rationem aliquam haberi vellent, abominis voluptati peregrinationem istiusmodi institutam esse iustabant. Alii demum, ingenio prudentiaque acutiores, obtentu publicæ quietis huic malo omnimodis medendum existimabant, ne qua forte tumultibus et seditionibus occasio præberetur. Hæc autem omnia ad Philippum quotidie deferebantur: sed ille, fretus tum præclaræ conscientiae testimonio, tum etiam divinæ providentiæ præsidio, sedate et sine ulla offensione, quidquid accideret, accipiebat. Quin etiam, cum ex adversariis nonnulli viri essent ceteroqui prudentes et religiosi, Deique æmulationem haberent, sed non secundum scientiam; quibus eos poterat modis apud suos excusabat, ne quid illorum existimatio detrimenti pateretur.

cum multitudine assensu clarum.

Occasione Ecclesiarum obeundarum

murmuranti- bus multis.

97 Interea, cum tota Urbe percrebresceret rumor, ad ipsum Pontificis Vicarium brevi pervenit. Is falsis quorundam querelis et suspicionibus compulsus, Philippum ad se vocari jubet; iratoque vultu; Non te pudet, inquit, hominem mundi contemptorem, ad inanem gloriam plausumque levissimum, tantam hominum multitudinem cogere, ac pietatis obtentu Ecclesiasticis dignitatibus inhære? His aliisque gravioribus verbis increpito, imperio edicit, ut exinde se quindecim dierum spatio ab audiendis Confessionibus abstineat; cetera exercitia, nisi facta potestate

increpitus a Vicario Sanctus,

*tamquam vo-
na gloriæ stu-
dio ductus,*

A potestate, obire ne audeat; hominum greges præte-
rea secum ne ducat: si secus faxit, carceres, exi-
lium, pejora quæque minatur: denique in hunc
modum objurgatus, vadimonium promittere cogitur.
Tum vero Philippus, placido ac sereno vultu, altam
animi pacem et securitatem indicante; Ego quidem,
inquit, quemadmodum ad unius Dei gloriam hujus-
modi exercitia institui, ita plane pro ejusdem Dei
gloria libentissime dimitto. Superiorum arbitrio me-
ipsum meaque omnia subjicio; sarta tecta eorum
præcepta usque habui, habeoque dum vivam. Sep-
tem Urbis Ecclesias, idcirco cum meis in spiritu fi-
liis obire consuevi, ut eos a peccandi licentia, quæ
maxima est Bacchanalibus diebus, averterem. Quo
loco Vicarius; Nequaquam ita est, inquit, ambitio-
sus homo es, et ad sectam aliquam excitandam, non
ad Dei honorem hæc facis. Tum demum Philippus,
ad imaginem quamdam Christi e cruce pendentis se
convertit, aitque; Tu scis, Domine, quam ob cau-
sam hæc facimus.

*frustraque
se excusans,*

98 His dictis, abiit; et, ut obedientiæ virtutem
antiquissimam semper habuit, ex a die ire secum
per Urbem omnes suos vetuit; hortatusque est, ut
rem patienter ferrent, ac Domino tantummodo pre-
cibus commendarent: brevi enim depressam verita-
tem emersuram atque in publicum prodituram. Ita-
que, ut eos reluctantes, quibus poterat modis ad pa-
rendum Superioribus impelleret; domo egressurus,
alios alio dimittebat. Quamquam illi, cum sustinere
non possent carissimi Patris absentiam, alii alibi
euntem opperiebantur ac longe sequebantur: et
quoeos arctius prohibebat ne secum irent, hoc arden-
tius id flagitabant. Interim dum bonus athleta a Pa-
tre misericordiarum misericorditer exercebatur;
preces supplicationesque ad eum, qui possit illum
salvum facere, jugiter offerebat; cœlestes insuper
Hostias eo maxime nomine per se suosque immola-
bat: qua procuratione omnia ex sententia eve-
nere.

*et remedium
jubet a Deo
petere,*

99 Etenim intra paucos dies in Oratorio apparuit
vir quidam, Sacerdotis specie, nemini antea aut po-
stea unquam visus, gravi modestoque vultu, panno-
sus, et fune præcinctus: is ab Religiosis quibusdam
viris venire se dixit, quorum menti lumina prætu-
lisset Deus, de iis quæ modo adversus Oratorii insti-
tuta agebantur; proinde quadragenarum horarum
supplicationem indicarent, magnum ex ea fructum
consecuturi. Hic vero Taurusio ad aurem accedens,
ait; Confidenter state, et videbitis auxilium Domini su-
per vos: nolite timere nec paveatis, Omnipotens enim
propediem statuet procellam ejus in auram, et silebunt
fluctus ejus, et deducet vos in portum voluntatis vestræ.
Porro quos modo adversarios suffertis, eosdem post hæc
factores habebitis: qui vero in exercitiis oppugnandis
obstinate perstabunt, hi perviciæ suæ gravissimas
pœnas dabunt; disperdet enim illos Dominus Deus
noster. Denique Præsul iste, qui Oratorii institutum
ceteris acrius impugnat, intra dies quindecim vitam
cum morte commutabit. Hæc ille: nec abfuit dicto
fides: siquidem diu suppressa veritas extulit ali-
quando sese, ac fraude superata extemplo processit
in medium; quæque machinamenta diabolus, ad
præfocanda tenera adhuc Oratorii nascentis exerci-
tia, molitus fuerat; ea ipsa, Deo rem moderante, in
ejus maximum decus et incrementa cessere. Deni-
que consceleratæ calumniæ obstinate inhærentem
Præsulem, cum de ea re ad Pontificem retulisset, ab
eoque rediret, antequam e Palatio pedem efferret,
mors occupavit.

*quod cœlitus
prædictum*

C *brevi adfuit,*

100 Neque vero Philippus incognita causa abso-
lutus est: sed quæstione rite peracta, quæcumque ad
innocentiam suam demonstrandam et refellendas
iniquorum calumnias necessaria videbantur, afferre

Maji T. VI

illum in judicium oportuit. Neque tamen vir omnium
mitissimus ulla se humana ope tueri voluit; sed
sola Dei bonitate et conscientiæ testimonio subni-
xus, orationis dumtaxat præsidio se munivit. Quam-
obrem suis in spiritu filiis dicere solebat, nequa-
quam propter vos, sed propter me exorta est hæc
tempestas: hac etenim ratione humilitatem et pa-
tientiam docere me vult Deus; quod ubi factum fue-
rit, statim persecutio evanescet. Ad hæc sustinere
non poterat in Præsulem illum quidquam vel leviter
proferri: quin etiam, cum per hos ipsos dies cui-
dam ex suis confitenti aures daret, isque de illius
improvisa morte dicere aggrediretur, quasi justo
Dei judicio immissa esset; continuo Dei Servus ser-
monet abruptit, ac vultu dextraque silentium indixit.
Interea qui tum Catholicæ Ecclesiæ præerat Pau-
lus, hujus nominis IV Pont. Max. Philippi innocen-
tia et sanctitate perspecta, ad eum misit, qui auro-
tos cereos duos amoris sui testes offerret; data
etiam amplissima potestate septem Urbis Ecclesias
de more obeundi, ceteraque omnia instituti sui mu-
nera prosequendi; illud insuper addens, se quoque
libentissime interfuturum fuisse, siquidem ita licuis-
set: proinde suis apud Deum precibus eum juvare
non desinat. His auditis, qui aderant ex Oratorio
Fratres, in hymnis et confessionibus benedicebant
Dominum, qui magna fecit in Israel, et victoriam
dedit illis Dominus omnipotens. Nec ita multo post,
incredibili populi frequentia, itum est ad septem
Ecclesias, non sine maxima totius Urbis lætitia et
exultatione.

101 Hæc igitur persecutionis procella defunctus
Philippus, aliam rursus et fortasse atrociorẽ subire
cogitur. Anno a Virginis partu MDLXX, quo Pius
V Pontifex Max. Christianam rempublicam sanctis-
sime administrabat; nonnulli per speciem religionis
et pietatis ad eum deferunt, in Oratorio S. Hiero-
nymi multa levia et inutilia narrari; eaque exempla
interdum referri, quæ nullo prope fundamento nite-
rentur: id quod, sive imprudentia fieret sive rerum
inscientia, Christianæ rei haud levi damno posset esse.
Hoc nuntio commotus est Pontifex, et ut erat in his
maxime rebus vigilantissimus, idemque in omnibus
prudentissimus, duos ex Dominicanæ familia præci-
puos sacræ Theologiæ Magistros, seorsum alterum
ab altero, accersit; jubetque illos ad Oratorium S.
Hieronymi ventitare, quæque ibi agebantur et dice-
bantur observare diligenter: si quid autem offende-
rent, quod Christianæ religioni aut disciplinæ minus
consentaneum videatur, statim ad se referant.

102 Dum hæc aguntur, Alexander Medices, qui
postmodum creatus est Pontifex Max. et Leo XI
nuncupatus, hoc autem tempore Magni Hetruriæ
Ducis ad Pontificem erat Orator, quodam die ad
ipsum Pontificem adit, agitque cum illo de rebus
multis. Denique Pontifex, quod sciret hominem
pietati deditum Oratorii exercitia frequentare, ac-
cepisse se dixit, in spiritualibus colloquiis, quæ inibi
ad populum habebantur, parum caute prudenterque
interdum nonnulla proferri; nec ita pridem egregium
illud de S. Apollonia Virgine narratum fuisse, quod
nimirum igni damnata, repente se de manibus im-
piorum propuit, et in succensum rogam sponte
prosilnit; neque additum esse, quod certe necessario
addendum fuerat, majori sancti Spiritus flamma
succensam tam grande facinus peregrisse. Dimissus
deinde a Pontifice Orator, ad ecclesiam S. Mariæ
super Minervam concionem auditurus se contulit.
Ecce autem Germanicus Fidelis, quo de supra me-
minimus, a Philippo illum rogat, ut ad se quampri-
mum venire ne gravetur; siquidem cum eo colloqui
necesse habeat, nec adire ipsum, ut par erat, sibi
liberum esset, ex altero pede laboranti. Igitur a

68

prandio

D
A: HIERO.
BARNABEO
EX MS.

jubet Ponti-
fex exercitia
resumi.

E

Anno 1570
falsa delatio-
ne occupatus
Pontifex

queri in Ser-
mones Orato-
rii jubet,

F

de iisque agit
cum Legato
Ducis Hetrur-
iæ,

A prandio Alexander in Oratorium venit, ibique sermones ante audire voluit, quam ad Philippum adiret : audivit autem cum ceteris Franciscum Mariam Taurusium, qui Philippi jussu quaecumque de rebus Oratorii Pontifex secum mane communicaverat singillatim retulit; ac praesertim nobile illud S. Apolloniae certamen, qua decebat ratione et prudentia, exposuit; adjiciens nimirum, fortissimam Virginem, a satellitibus comprehensam ut combureretur, cum paulisper, quasi deliberans quid agendum esset, stetisset; ex illorum manibus elapsam, in ignem sibi paratum, majori Spiritus sancti flamma intus accensam, sese iniecisse. Haec ubi Orator audivit, vehementer obstupuit : et concione dimissa ad Philippum venit. Qui simul atque illum videt continuo; Dic, obsecro, inquit, Alexander, quid tibi Pontifex de rebus nostris hodie mane disseruit? Is ubi tot modis patefactam prolataque rem sensit, statim libere omnia confessus est; summamque viri sanctitatem suspexit, qui nimirum longe remota pervideret, atque occultissima quaeque Deo revelante cognosceret.

A. HIERO
BARNABEO
EX MS.
qui mox con-
traria ex pe-
ritur per se,

et Sancto re-
fert quid
actum sit.

B Porro duo illi ex Dominicana familia, ad res Oratorii examinandas (ut modo diximus) delegati, interjecto haud magno spatio, quod scilicet ad parendum satis esset, ad Pontificem revertuntur; nec omnino quidquam se vidisse aut audisse testantur, quod eximiam pietatem simul et doctrinam non redoleret. Quamobrem admiratos se esse vehementer, tum dicendi suavitatem et gravitatem, tum etiam spiritus ardorem cum divinarum litterarum eruditione conjunctum. Quibus auditis incredibili gaudio perfusus est Pontifex, cum praesertim videret, temporibus suis optimos operarios in vinea Domini excolenda strenue laborare : exinde vero eam de Philippo ejusque alumnis opinionem atque estimationem habuit, ut Cardinali Alexandrino, ex sorore abnepoti, ad Hispaniae, Galliae, et Lusitaniae Reges Legato, totius legationis comitem adjunxerit Franciscum Mariam Taurusium, quicum omnia quae agenda essent libere communicavit. Igitur hac re dici non potest, quantum Philippo ejusque exercitiis honoris et estimationis accesserit. Hac enim occasione ipsi, quos modo diximus, Dominicani Patres ad Oratorium ferme quotidie veniebant, ibique aut sermones audiebant, aut etiam interdum habebant; eorumque exemplo alii quoque ex variis Religiosorum familiis idem saepe praestabant; quemadmodum ex Franciscanis Fratribus Franciscus Vicedomini Ferrariensis, vitae sanctitate et concionandi facultate summe conspicuus, non raro facere consuevit.

Pontifex au-
tem re melius
cognita,

probat amnia.

C 104 Igitur his malis curisque expeditis, quamquam pro singulari sua humilitate de Congregatione fundanda (quod ipsemet aiebat) numquam cogitavit : tamen cum exercitiorum fructus majorem in modum quotidie cresceret, cumque e suis ferventiores etiam atque etiam instarent, ut cum illo pariter sibi vivere liceret; atque hoc ipsum vitae institutum, multorum jam utilitate comprobatum, ad posterum etiam transmittere flagitarent; operae pretium facturum se credidit, si proprium aliquem locum templumque obtineret, in quo secularium Presbyterorum Congregationem institueret, atque incepta jam pridem exercitia exequeretur. Haec autem cogitanti duo inter cetera Urbis templa opportuniora videbantur, utrumque Deiparae Virgini dedicatum; alterum in Monticellis, alterum in Vallicella hodieque vulgus appellat. Horum utrum deligeret valde dubitabat. Igitur in re tam gravi, ut exploraret Numinis voluntatem, ejus in terris Vicarium sibi consulendum existimavit. Erat is eo tempore Gregorius XIII, cujus nomini nostra Congregatio plurimum debet.

cap. xvi
Rogatus Con-
gregationem
instituere
Philippus,

ad id sensu
Pontificis eli-
git ecclesiam
S. Maria in
Vallicella,

D Huic porro Vallicellianum templum longe opportunius visum est; angustum illud quidem et minus commodum, sed tamen in celeberrimo Urbis loco, et ad Oratorii functiones in primis idoneo.

105 Accepit libentissime Pontificis consilium Philippus, tamquam ex oraculo editum. Itaque nulla interposita mora, ut ejusmodi templum obtineret diligenter curavit; ibique, Apostolica fultus auctoritate, secularium Presbyterorum Congregationem fundavit, cui ab Oratorio nomen indidit; facultate insuper accepta, ad ejus Congregationis propositum quam accommodatissimas leges et decreta condendi, quae deinde usu recepta Pontifici Max. sancienda atque approbanda proponerentur : id quod Gregorius idem testatum voluit publicis litteris, Romae datis xvii Kalendas sextiles anno mdcxxv. In hanc igitur aedem, cum primum licuit, e suis duos venire jussit, Germanicum Fidelem, cujus antea meminimus, et Joannem Antonium Luccium Balneo-regiensem, eximia virtute virum, ut et templum ipsum curarent, et parochialia munera obirent. Interea Patres de eodem templo instaurando (erat enim male materiaturum ac ruinosum) cogitare coeperunt. Et quidem de integro illud extruere animus erat, sed voluntati vires non suppetebant. Ecce autem quodam die Philippus (erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino) veterem aedem deturbari jubet, novamque extrui; quae nimirum ampla esset, et ad Congregationis functiones accommodata.

pro eaque le-
ges condit,

et templum
jubet novum
strui.

E 106 Dirutis igitur antiquae illius aedulae parietibus, cum Matthaeus Typhernas Architectus novae aedi fines jam designaturus adesset, Philippus ea de re certior factus (erat tum in aedibus S. Hieronymi, et paratus ad Sacrificium e vestiario pedem efferebat) expectari se jubet dum sacrum faceret, eoque peracto ad Vallicellam venit; cumque Architectus pro rei opportunitate satis longam lineam traheret, iterum ac tertio trahere eum longius jussit, quousque scilicet illi praemonstraverat Deus; tum demum : Hic, inquit, terminus esto, hic terram eruite ad fundamenta jacienda. Mira res dictu! Effossa humo solidus paries pervetustus apparet, decem palmos latus, longitudine aedificium ipsum quod designabatur excedens. Hoc itaque fundamento dextrum templi latus extruitur, tantaque praeterea vis rudium ibidem reperta, ut reliquis obstructionibus muroque plurimo ducendo satis fuerit. Haec igitur Vallicellanae aedis longe praecelara initia fuere : cujus primum lapidem solenni ritu posuit Alexander Medices, eo tempore Archiepiscopus Florentinus (qui postmodum Leo XI Pontifex Max.) xvii Kalendas Octobris mdcxxv.

ac valde am-
plum,

super funda-
menta ibi
reperta,

F 107 Interea dum opus Dei perficiebatur, multas (ut ferme fit) contradictiones sustinuit a vicinis quibusdam, quorum aliqui tum privatim tum etiam publice de Patribus detrahebant; alii vero ingenio ferociiores, Joannem Antonium Luccium, qui aedificio praerant, lapidibus interdum appetere non dubitabant. Sed frustra; quandoquidem virum optimum, et in eam curam acriter incumbentem, divina bonitas omni periculo liberavit. Quin etiam multorum observatione compertum est, quicumque huic extructioni temere obstiterant, hos omnes intra biennium extinctos esse. Cum autem deinde aspirante Dei gratia ad operis fastigium brevi perventum esset, divina officia inibi Patres obire coeperunt in Nonas Februarii mdcxxvii, in quem diem inciderat Dominica Septuagesimae. Utque res majori cum fructu perageretur, Gregorius XIII Pontifex Max. plenariam peccatorum omnium Indulgentiam impertiri dignatus est iis, qui hac die novam ecclesiam visitassent, aut solenni Missae sacrificio interfuissent, quod praedictus Archiepiscopus Florentinus quam

invidis vicinis
nequidquam
obturantibus,

quod anno
1577 dedica-
tur.

maxime

A maxime festo apparatu peregit. Itaque locus summa hominum frequentia celebrari cœpit, paucosque post dies, nimirum Aprili mense, eodem Patres, ex Oratorio S. Joannis, quotidiana colloquia transtulere.

Pro addenda
domo emen-
dum vicini
monasterii
locum

108 Inter hæc Congregatio majorem in modum quotidie angebatur, multique certatim ad militiam spiritualem Philippo dabant nomina, quamobrem de ampliori etiam habitatione cogitandum fuit. Erat tum novæ ædi contiguum perangustum quoddam monasterium, in quo paucæ admodum sacræ Virgines ex S. Claræ disciplina debebant: cumque jam pridem Superiorum jussu in aliud sui Ordinis Monasterium migraturæ essent, ejusmodi locum sibi ad habitandum coemere Patrum consilium fuit. Abnuvit tamen Philippus, tum quod ad necessariam ecclesiæ ædificationem, hand parvo ære alieno contracto, novo insuper gravari minus consentaneum existimabat: tum etiam quod alia via et ratione, Deo adjuvante, id obtineri posse sperabat. Sed (ut sunt homines timidi, sæque prudentiæ facile innituntur) nonnulli ex Patribus, ne forte alienus emptor eos occuparet, utcumque rem tentarunt. Jamque ad emptionem faciendam ventum erat: cum ecce tibi qui aderat Judex, præter omnem expectationem et consuetudinem, pro numerata pecunia syngrapham nequaquam, ait, accipiendam: neque ullis unquam rationibus potuit ab hac sententia dinoveri. Itaque re infecta discessum est.

negat Sanctus;

B

109 Tum vero Pompeius Paterius, Congregationis Presbyter et Procurator, ad Philippum adit; eumque forte egrediens in limine Vallicellanæ ædis offendit. Quem ubi primum videt Pater, continuo; Nonne ego, inquit, prædixeram, cœnobium hoc nostra pecunia emendum non esse? Cedo mihi istiusmodi syngrapham: quamquam enim hæc a nobis emptio fieri non possit, non tamen deseret Dominus sperantes in se. Neque abfuit dicto fides. Etenim quinque post mensibus, Petrus Donatus, Cardinalis Cæsius, vir de Congregatione nostra in primis optime meritus, non modo cœnobium ipsum sed alias etiam vicinas domos ingenti pretio coemit, eidemque Congregationi liberaliter attribuit.

prædicatque
aliter obtinen-
dum,

et fabricam
ecclesiæ pro-
mover,

C

110 Incredibile autem memoratu est, quantam in hoc opere tum inchoando tum promovendo fiduciam in Deum Philippus ostenderit; quandoquidem nullo ferme subsidio instructus, ad ædificandum aggressus est: et tamen intra biennium ædificium prope ad finem perduxit. Nec vero quod interdum ad prosequendum nihil suppeteret, ideoque animum despondebat: sed in Deum spem erigens, aiebat, Ecce Dominus Deus auxiliator meus. Neque illum unquam fefellit eventus: quotiescumque enim opus esset, toties illi pecunia prope ad nutum præsto erat. Quamobrem divinitus suppeditatam fuisse (quod alibi etiam dicturi sumus) multi pro certo existimarent: cum et quotidianos sumptus faceret, et ne obolum quidem a quoquam expeteret. Quoniam vero nonnulli, haud justi rerum aestimatores, operis magnitudinem ac difficultatem illi interdum objiciebant; bonæ spei plenus; Ego, inquit, in Domino sperans, non infirmabor. Quamobrem ejus fretus auxilio, templum hoc destruere, si quidem ita expe-riat, atque aliud longe amplius et magnificentius extruere posse confido. Alias quoque hac de re cum dissere-ret, aperte professus est, sese pacto jam cum Dei-para inito ex hac vita non antea decessurum, quam ecclesiæ tectum imponeretur, quod et de re ipsa impletum est.

mirabili in
Deum fiducia,

et pecunia a
variis collata
ultro,

111 Igitur ad faciendum opus tabernaculi, primus omnium ducentos aureos obtulit Domino vir sanctissimus Carolus, Cardinalis Borromæus. Post hunc octo millia tribuit Gregorius XIII Pontifex Max.

totidem deinde Petrus Donatus, Cardinalis Cæsius, D testamento reliquit. Fratris pietatem æmulatus Angelus Cæsius, Episcopus Tudertinus, plusquam triginta millia in anteriorem templi partem impendit, atque insuper nobile sacellum extruxit: quatuor quoque millia, mente promptissima atque devota, præbuit Federicus, Cardinalis Borromæus. Quidquid præterea ad opus Sanctuarii alii complures contulerunt, voluntarie Domino ab omnibus dedicatum est: neque enim (ut diximus) Dei famulus quidquam unquam ab aliquo postulavit.

D
A. IHERO.
BARNABEO
EX MS.

112 Operæ pretium est hoc loco referre, quod per hos ipsos dies accidit, dum ecclesia extruebatur. Unus quidam ex laicis Congregationis ædificio præerat, cumque ad ejus coronam perventum esset, nec ultra jam provehi posset ob pecuniæ angustiam, ad Patrem de more confugit, eique subtristis omnia nuntiavit. Cui Pater; Confide, fili: dabit enim Dominus quæcumque ad domus suæ ædificationem opus sunt. At ille: Scito, inquit, Pater, hominem quemdam in Urbe esse ditissimum, in pios usus omnia erogantem; quod si vel leviter rogetur, non dubito quin magnam aliquam pecuniæ summam sit nobis promptissime largiturus. Tum Philippus; Ego vero, E fili, ab hominibus nihil unquam omnino quæsi, tamen omnia a Deo liberaliter accepi. Nec latet profecto hunc, quem tu dicis, divitem et pium virum nostra necessitas: quamobrem, si quid elargiri nobis voluerit, sponte sua faciet; sin autem, Deus adjutor noster in æternum. Quid multa? Paucis post mensibus nobilis quidam Advocatus, nostræque Congregationis amantissimus, moriens, amplius quatuor aureorum millia; alius deinde, post menses sex, supra octo millia ad id legant: ut nimirum inter omnes constaret, quantum Philippi propositum atque animi altitudo Domino probaretur.

nihil a quo-
quam petere
volente Sanc-
to.

CAPUT IX.

De nonnullis ejus in Spiritu filiis, vitæ sanctitate præclaris.

H is igitur exercitationibus plurimos, eosque præcipuos in Urbe viros, a seculi stipendiis, ad Christi militiam pertraxit, quorum deinde virtus mirifice enituit. Ex his unus fuit Joannes Baptista Salvatus, vir longe nobilissimus, et Catharinæ Galliarum Reginæ arcta propinquitate conjunctus, in primis vero Christiana humilitate spectabilis. Quamquam enim, Philippo duce ac præceptore, ad omnes virtutes sese optime exerceret, hanc tamen præcipuo quodam studio colendam sibi proposuerat: quamobrem celebriora Urbis nosocomia frequentabat; ibique decumbentibus diligenter inserviens, vilissima quæque munia lætus obibat. Nec omittenda hoc loco res est plane memorabilis. Venerat ille quadam die ad valetudinarium, cui a Consolatione nomen est; ibique ægrotum invenit, quem antea servum domi habuerat. Ad hunc igitur cum accessisset, eumque amicissimis verbis affatus esset, rogavit ut tantisper e lecto surgeret. Is vero, Cur, inquit, surgam? At Salvatus; Ut lectum tibi sternam. Ægrotus autem, joculari secum hominem arbitratus; Haud jocis locus est, inquit; desine quæso, domine, nec misero mihi molestiam exhibe. Mihi vero, subjicit alter; certum est, lectum tibi componere; idque haud joco, sed serio facio. Denique, post longam concertationem, Salvati caritas atque humilitas de illius modestia triumphavit.

cap: xvii

J. B. Salvatus,

F

humilitate
eximus,

114 Porro autem vir iste nobilissimus, ex Philippi consuetudine, ad eam rerum humanarum contemptum pervenerat, ut qui dudum pretiosis vestibus ornari, et famulorum grege stipatus incedere consueverat

et humana-
rum rerum
contemptu,

A. HIERO.
BARNABEO
EX MS.

Ps. 121, 1

sicut et
uxor ejus.

A consueverat; exinde non modo modestissimum habitum indueret, sed ne unum quidem famulum secum duceret: quamquam Philippus sic illum modeste sese habere voluit, ut et personam et dignitatem pariter retineret. Illis igitur aliisque virtutibus præditus, quas nunc persequi longum esset, ad vitæ finem pervenit; ac prænuntiata sibi mortis horam lætus excipiens, Davidicum illud ex animo cecinit, Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. Mox in Philippi complexu spiritum Deo reddidit. Hujus ipsius uxorem, Portiam de Maximis, jam pridem beatus Pater ad Christianam perfectionem sensim adduxerat; qua deinde adjutrice, virum quoque pellexit, et Christo lucratus est. Eo autem defuncto, piissima femina, quo Deo liberius inserviret, ad sacra se claustra recepit; ac demum vitæ sanctissime actæ consentaneam mortem invenit.

Franc. M.
Taurusius.

115 Salvatum deinde secutus est Franciscus Maria Taurusius Politianus, et ipse vir nobilissimus, Julio III et Marcello II summis Pontificibus sanguinis vinculo conjunctus, vivido ingenio et morum suavitate in Aula Romana apud omnes ordines graciosus. Is igitur, cum per id tempus Paulus IV Pont. Max. plenariam peccatorum Indulgentiam Christiano orbi largitus esset, ad templum S. Hieronymi conscientiam expiaturus se contulit: quem Philippus, Confessione peracta, in cubiculum suum deduxit, multaque cum eo collocutus, denique orare secum jussit. Quamquam ante Taurusius ejus quæ mentalis dicitur orationis usum et consuetudinem penitus ignoraret; nihilominus tanta spiritus dulcedine perfusus est, ut hora integra, qua oravit, momento citius abiisse sibi visa sit. Non semel deinde cum ad beatum Parentem redisset, eumque dum oraret in aera sublatus vidisset; humano fastigio celsiorem hominem credit, novumque vitæ institutum aggredi veementem optavit. Cum autem quædam huic propositi haud leviter obsisterent, eaque Philippo sigillatim narrasset, Ne dubita, inquit ille, intra mensem tollentur obstantia. Atque ita plane accidit, quemadmodum Vir sanctus prædixerat. Elapso etenim mense ad illum rediit, et totius vitæ noxas per sacram Confessionem purgavit: in qua cum animadverteret, Philippum conscientiae suæ latebras intimosque animi recessus penetrare atque aperire, tam arcto caritatis vinculo ei conjunctus est, ut Aulæ et mortalibus commodis nuntium sponte remittens, ad Philippi ductum arbitriumque sese omnino contulerit. Quamobrem Dei Servus, quocumque annuisset, dicto citius sequentem habuit, eoque adjuvante plurimos ad Christum perduxit.

ex Sancti
prædicatione
Congregationi
adjunctus,

116 Tantis autem in Taurusio fuit ardor studiumque pietatis, ut retinendus in cursu fuerit, nedum incitandus. Dei voluntati adstrictissimus, quam initio suæ conversionis pacem et tranquillitatem animi consecutus fuerat, per annos amplius quinquaginta quibus deinde vixit, nullo unquam tempore casuve sese amisisse affirmavit. Orationis et lacrymarum dono fuit insignis. Dei verbum ex Oratorii instituto, tam scite sancteque administravit, ut primi ejus temporis concionatores singularem illius eloquentiam suspexerint, atque a Cardinali Baronio vir Apostolicus et Dux verbi appellatus fuerit. Hunc Pius V sanctissimus Pontifex, non modo ad Sacerdotale munus, quod ipse pro sua humilitate detrectabat, compulit; sed una cum Cardinali Alexandrino in Galliam, Hispaniam, et Lusitaniam Legato ad Reges misit, quibuscum fœdus adversus Turcarum tyrannum feliciter sancitum est. Deinde Clemens VIII singulari (ut ipse aiebat) Spiritus sancti afflatu, invitum licet ac recusantem, Avenionensis Ecclesiæ onus subire jussit: quam ab hæreticorum conta-

et postea
Archiepisc.
Avenion.
et Card.

gione et fraudibus summa cum vigilantia servavit, D sanctissimisque institutis et legibus temperavit. Nec ita multo post ab eodem Pontifice S. R. E. Cardinalis creatus, hanc ipsam dignitatem præclaris virtutibus auxit, atque in sacris Comitibus, post Leonis excessum, animum ab Apostolico fastigio penitus refugientem ostendit. Denique dierum plenus ac meritum, ut in nidulo suo mori sibi liceret, vehementer efflagitavit. Id quod cum a Patribus impetrasset, curis omnibus solutus ac liber, ad Vallicellam se recepit: paucisque post mensibus migravit ad Dominum, anno salutis mdcviii, ætatis lxxxiii, sepultusque est in sepulcro Congregationis.

117 Fuit itidem ex primis Philippi discipulis Constantius Tassonius, Petri Bertani Cardinalis Fanensis nepos. Is porro ad Romanam Aulam, tamquam ad saxum adhæserat, nec ab ea ullo unquam pacto divelli posse videbatur: tamen Philippo duce ac magistro in eam rerum humanarum desipientiam et caritatis ardorem adductus est, nullum ut esset tam vile tamque arduum pietatis officium, quod ille libentissime non aggredereetur. Confessionis atque Eucharistiæ mysteria sæpius in hebdomada percipiebat; interdum etiam quotidie certis temporibus cœlesti Pane reficiebatur. Urbis nosocomia assidue visitabat, ibique ægrotis humiliter inserviebat; ab ipso autem Philippo in omni mortificationis genere exercebatur. Factus deinde ex illius obedientia Presbyter, a terrenis commodis opibusque animum sic abduxerat, ut oblatum sibi opulentum Sacerdotium recusaverit. Denique, ob præclara virtutum merita, a S. Carolo Borromæo inter familiares exoptatus, atque a B. Pio V Pontifice ad Urbem, mox a Deo ad cœlum evocatus est, quemadmodum Philippus prædixerat, nosque infra dicturi sumus.

Constantius
Tassonius,

118 Accessit ad hos etiam Joannes Baptista Modius, nobilis medicus, pietate et doctrina insignis, qui de aqua Tiberina satis luculenter scripsit, atque ad Cantica B. Jacoboni plura lectu dignissima adnotavit. Hunc graviter ex calculo laborantem, et ad ultimum prope spiritum adductum, qua solebat caritate Philippus invisit, utque oblatam sibi a Domino crucem tollat, dulcissimis verbis hortatur: dein domo egressus, in proximum templum se confert, ibique pro illius salute preces ac lacrymas fundit. Resmira! Eodem temporis momento calculum ægrotus ejecit, et pristinam valetudinem recuperavit. Ex ea die Modius, beneficii memor, beato Parenti F regendum gubernandumque se dedit. Hujus viri caritas erga proximos fuit plane incredibilis, quicum miseratio pariter crevisse videbatur: cum autem dicendi copia et facultate plurimum valeret, Philippus enim, quamquam laicus esset, in Oratorio narrare jussit Sanctorum gesta, et quidem magno cum audientium fructu ac delectatione. Quo deinde vita functo, eandem provinciam demandavit Antonio Fuccio Tiphernati, nobili itidem medico, qui magno spiritus fervore cum ipsomet Philippo in Indiam proficisci decreverat, quemadmodum alibi narratum est.

J. B. Modius
medicus,

119 His quoque annumerandus est Martius Alterius, nobilis Romanus, qui sub ipsa Oratorii initia Philippo adhæsit, tantumque eo magistro profecit, ut de Deo rebusque divinis (quod ipsemet Philippus testatus est) præ nimia spiritus dulcedine, quasi Moyses alter, loqui non posset. Caritate autem et misericordia in pauperes adeo excelluit, ut vel subducta lectulo suo stragula iis distribuerit, seque libenter expoliaverit, ut Christum in pauperibus operiret. Iis deinde sese adjunxerunt Matthæus Stendardus, Pauli IV summi Pontificis Nepos; Bernardinus a Valle, Camensis; Fulvius Amodeus; Jacobus Marmita

Martius
Alterius,

aliique,

A Marmita, alibi commemorandus; Jeannes Antonius, San-Severinas; Ludovicus Parisius, qui sancto Patri pietatis causa triginta amplius annos inservivit; aliique permulti, ex præcipua Italiæ nobilitate, qui Philippo duce ac præceptore in Romana luce præclara Christianæ perfectionis exempla ediderunt.

Stephanus
Ariminen.

120 Complures præterea in spiritu filios habuit Philippus, humili natos loco, sed egregie pios et divinis virtutibus illustres. Ex his unus fuit Stephanus quidam sutor, Ariminensis, olim seculi erroribus implicatus, qui ex longa militia multas gravesque inimicitias contraxerat. Is igitur aliquando cum venisset in templum S. Hieronymi, ubi tunc temporis sermones habebantur, in imis subselliis tacitus sedebat: quem cum Philippus vidisset, quamquam ne de facie quidem eum nosset, tamen manuprehendit, et digniori loco sedere jubet: deinde concione dimissa ad illum redit, dulcique alloquio hominem demeretur, ut ex ea die Stephanus quotidie ad Oratorium venerit, atque a prava consuetudine ad optimam vitæ rationem se receperit. Quamquam enim esset pauperrimus, tamen ex his quæ quotidiano labore percipiebat, quidquid ex victu vestituque supererat, id totum indigentibus tribuebat. Mortem assidue meditabatur, ad eamque sese parabat veluti quotidie moriturus, nec tamen ob id tristitia aut morore ullo afficiebatur; quin etiam hilari ac sereno vultu iatimam animi lætitiā perpetuo præseferbat. Obedientiæ studium, quibuscumque rebus potuit, semper ostendit. Orationi maxime deditus, pluribus a Deo donis ornatus est: dumque oraret in templo sanctissimæ Trinitatis peregrinorum, divina quadam luce circumfusus apparuit. Hanc ille vitæ rationem tres et viginti annos tenuit, solusque in domuncula quadam habitavit, ut uni Deo sibi vacaret. Cumque ætate jam gravior ab amicis admoneretur, ne se periculo exponeret repente moriendi sine ullius auxilio, Deiparæ pietate se plurimum confidere, aiebat, ac pro certo habere, eo casu illam sibi pro sua maxima benignitate adfuturam, quod et re ipsa factum est. Siquidem nocte quadam repentino morbo correptus, statim foras exit, vicinos convocat, rogatque, ut accersito Sacerdote Ecclesiastica Sacramenta sibi jam jam morituro administrarent. His dictis domum se recipit, et Sacramentis rite susceptis feliciter decedit.

tenuis sutor
a prava vita
conversus,

deque sua
morte divi-
nitus præ-
monitus.

B 121 Fuit etiam ex Philippi discipulis Franciscus Maria, vulgo Ferrariensis appellatus, vir admirandæ simplicitatis et puritatis, quamobrem non semel Angelicos concentus audivit, peccata etiam tetro ex odore sentiebat. Caritate Dei et patientia Christi succensus, omnia pro illo tormenta perferre cupiebat. Cum aliquando acerbissimis calculi doloribus torqueretur, rogavit Dominum, ut se gravioribus etiam suppliciis afficeret: hisque dictis, statim convaluisse se sensit. Dono lacrymarum fuit insignis; quamobrem cum Eucharistiæ mysterium obiret (obi- bat autem ferme quotidie) aut de Deo rebusque cælestibus quidquam audiret, uberrimos fletus protinus effundebat. De proximorum salute adeo sollicitus erat, ut cum aliquando Judæum quemdam intuitus esset, misericordia commotus tres ipsos annos assiduis Deum precibus oraverit, ut cæcum hominem ad viam veritatis reduceret. Nec frustra: cum enim quadam die ad Vaticanam Basilicam se contulisset, hunc ipsum Judæum conspexit solenni ritu eo deductum, sacro Fonte abluendum: quo spectaculo mirifice recreatus, extemplo vim lacrymarum profudit.

Franc. M.
Ferrariensis,

zelo anima-
rum,

et dono la-
crymarum
insignis;
Luc. 17, 10

122 Eundem aliquando graviter flentem Taurusius offendit: fletus causam roganti; Mecum, inquit, reputabam, quæ Christus Dominus discipulis suis dixit; Cum hæc omnia feceritis, dicite, quia servi inutiles sumus. Etenim si Apostolis, post tot

tamque egregia facta, postque Orbem totum ad Christum conversum, dicendum fuit, Servi inutiles sumus; quid misero mihi dicendum est, qui nihil unquam boni feci? Hinc meæ lacrymæ. hinc dolor meus. Hunc ipsum alia die idem Taurusius stantem vidit atque in oratione defixum, deinde sese paulatim retrahentem, veluti insolito visu obstupescentem: cuius rei causam ab eo cum percunctaretur Taurusius; Dei, inquit ille, magnitudinem mente contempler: et quo eam attentius recogito, hoc mihi grandior apparet: quamobrem ob ejus immensitatem, pedem etiam, pedum mentem referre cogor.

123 Nec omittendus hoc loco est Thomas quidam Siculus: qui religionis causa ad Urbem cum venisset, Vaticanam Basilicam scopis verrendam suscepit, idque sibi maximi honoris loco duxit: quamobrem plures annos, magna cum animi sui jucunditate, in eo munere sese exercuit, a templo interdum nunquam recedens, nisi cum ad Philippum conscientiam expiaturus adibat; noctu autem super nudo scabello altaris cujusdam cubare consueverat. Quod cum videret humani generis hostis, a sancto proposito eum detertere constituit. Igitur nocte quadam, cum ille quiesceret, immanes sonitus excitavit, atque omnia turbare visus est. Tum vero Dei servus somno expectectus, templi subsellia per aerem ferri, mox ad terram allidi et confringi conspexit. Quamobrem accenso statim lumine perlustrat omnia, nec quidquam loco suo motum videt. Dum tamen sollicitis oculis secretiora quæque vestigat, ne forte quispiam templum ipsum expilaturus lateret; ecce tibi pone columnam Æthiops quidam sese offert, cuius aspectu Thomas nihil commotus, sed teterrimum hostem agnoscens, elata dextera alapam intentat: qua re ille confusus ac delusus aufugit.

Thomas Si-
culus,

124 Addictissimus quoque Philippo fuit Ludovicus Spoletinus, ex Franciscano habitu, quem devotionis causa gerebat, Fratris nomine appellatus. Hunc terrenis facultatibus pauperrimum, divinis virtutibus opulentissimum, monasterio S. Catharinæ, cui a Funariis vel a Rosa cognomen est, beatus Pater præficiendum curavit; eoque munere diu summa cum laude perfunctus est. Intimus etiam Philippo fuit Petrus Molitor, vir egregiæ virtutis; qui inter cetera beneficia donum lacrymarum a Deo acceperat, sic ut oranti sine intermissione continuo fletus erumperet; quapropter, exesa vi luminis, aciem oculorum amisit: quam tamen divinitus (ut fuit omnium opinio) recuperavit. Plurimi præterea Philippi ductum et disciplinam secuti, magnam de se sanctitatis opinionem reliquerunt: quorum alios consulo omittendos existimavimus, ne forte longius quam par sit a proposito digrediamur. De aliis infra, cum se dabit occasio, breviter loquemur.

Ludovicus
Spoletinus,

Petrus Moli-
tor.

CAPUT X.

Novæ in Vallicella Congregationis Præposituram Philippus suscipit.

Quamquam autem Philippus institutam a se Congregationem diligenter administrabat, omniaque ejus nutu et arbitrio fiebant, nunquam tamen (ut diximus) adduci potuit, ut ab ædibus S. Hieronymi discederet; quamvis a Patribus quotidie rogaretur, multisque modis propemodum cogeretur. Quod vero in hac sententia tam obstinate persisteret, id erat causæ: quod præ singulari sua humilitate Fundatoris nomen et dignitatem maxime abhorreret. Præterea nolle se aiebat crucem fugere, campoque decedere, in quo certamen forte sibi a Deo datum esset ut vinceret, incorruptamque coronam acciperet.

cap. xviii
Dni relucta-
tus,

A. HIER.
BARNABEO
EX MS.
et tandem
mandato Pa-
pæ coactus,

A ret. Cum autem Congregatio carissimi Patris absentiam diutius ferre non posset, eumque precibus flectere haud semel frustra tentasset; ad Petrum Donatum Cardinalem Cesium confugit, rogatque, ut rem ad Pontificem deferat (erat is Gregorius XIII) ejusque auctoritate denique impetret, quod hactenus nulla ratione obtineri potuerat. Audiit Pontifex plenas amoris querelas, eundemque Cardinalem Cesium admonuit, ut suo nomine Philippum ad Vallicellam migrare juberet. Itaque Pater (ut erat in omnibus obedientissimus) sine ulla controversia statim paruit, et ad Vallicellanam habitationem se contulit, anno salutis nostræ MDCXXXIII, x. Kal. Decembris, quo die B. Virginis et Martyris Cæciliæ anniversaria natalitia celebrantur.

ad Vallicel-
lam commi-
grat Sanctus;

126 Abiturus autem ab ædibus Caritatis, vilem curtamque suppellectilem suam solenni pompa transferri voluit, suorum manibus humerisque, longo ordine incedentium per frequentissimas vias; ut nimirum ea ratione seque suosque omnibus ridendos et contemnendos offerret. Nec vero Pater, quam diligentissime custodierat, antiquam cellulam suam potuit omnino deserere: sed ejus clavem, dum vixit, perpetuo retinuit, illamque identidem revisere consuevit. Ad Vallicellam autem cum venisset, nihil de pristina conversatione mutavit: ideoque in superiorem ædium partem se recepit, ut procul omni strepitu, statis quotidie temporibus, suffurato ex summis occupationibus otio, consuetæ contemplationi vacaret: et quam olim initio Sacerdotii longe præclaram vitæ rationem instituerat, hanc ipsam deinde ad ultimum usque spiritum constantissime tenuit.

cap XIX.
ibique Præpo-
situs electus,

127 Itaque Patres, cum primum ad sese Philippum receperunt, omnes pariter collocatis in illum suffragiis institutæ ab ipsomet Congregationis Præpositum renuntiaverunt. Quod quidem munus, homo parendi quam imperandi longe cupidior, ægerrime suscepit: cumque ea quæ deinceps a nostris servanda essent, suo ipsius exemplo probari vellet: primum omnium constituit, ut Præpositi electio, tertio quoque anno fieri deberet. Quamobrem triennio exacto iterum in suffragia venit, iterumque ingenti omnium consensu et conspiratione Præpositus deligitur. Quamquam deinde hac lege agi cum sanctissimo Institute haud æquum Patres existimarunt; eodemque anno, xiii Kal. Julii, perpetuum Congregationis Præpositum eum declararunt. Id quod quamvis Dei famulus pro sua humilitate nequaquam probaret, impositumque sibi onus obfirmate deprecaretur: tamen precibus atque obsecrationibus fatigatus, denique suorum voluntati obtemperavit. Igitur Pater optimus prudentissimusque, ut statum Congregationis perpetuo firmaret, divino plane Spiritu afflatus, id potissimum edixit: Institutum ejusmodi iisdem legibus retinendum esse, quibus ab initio partum fuerat. Itaque quicumque ad Oratorii Congregationem se reciperent, hos nullis votorum, jurisjurandi, aut cujusvis promissionis nexibus, sed unius Caritatis vinculis debere astringi, atque in Clericali duntaxat ordine perseverantes libere Deo inservire, nec suum potius quam Dei proximorumque negotium agere: quod si quis perfectioris viæ vitæque desiderio teneretur, non deesse sanctissima tot Religiosorum Ordinum instituta, quæ quisque posset ad libitum profiteri.

sancti suos
nullis votis
obstringendos;

Constitutio-
nesque facit,

128 Ad hæc privatam ac publicam disciplinam quam accuratissime ordinavit, certasque leges præscripsit: adhibitis in consilium Patribus, aliisque viris non minus religione quam scientia et prudentia præditis, maxime autem Hieronymo Cardinali a Ruvere, Taurinensi Archiepiscopo, divini humanique Juris apprime perito: has deinde leges, longo tempore summaque cura recognitas, atque usu ipso

et magistra rerum experientia triginta annis amplius probatas, Apostolica auctoritate firmavit Paulus V Pont. Max. cui se nostra Congregatio multis beneficiis proficitur obstrictam. Quoniam vero quæ Instituti hujus sunt propria, earundem legum volumine continentur, ea hoc loco referre supervacaneum existimavimus. Illud autem prætereundum non est, quod et antea innuimus, Philippi opera atque industria, longe laudabilem ac saluberrimam consuetudinem in Urbem inductam, aut verius postliminio reductam esse: qua singulis diebus panis verbi Dei sic parvulis frangeretur, ut non illo sublimi dicendi genere, quod in sacris concionibus adhiberi solet: sed aliquanto submissiore ac magis familiari, res cominus, quasi ex æquo loco, cum uno quoque ageretur. Quod quidem institutum, cum olim Dei famulus ad permovendos audientium animos maxime accommodatum esse diuturno experimento comperisset; decrevit ut quotidie, Sabbathis exceptis (quemadmodum etiam ab initio factum fuerat) salutari lectione præmissa, ex nostris quatuor de rebus divinis ad populum sermones haberent, semihoræ spatio singulis ad dicendum præscripto; hisque absolutis sacer hymnus musico concentu caneretur; denique, pro Dei Ecclesia brevi precatione peracta, coetus dimitteretur.

et quaternos
pios sermones
quotidie ha-
bens dos,

129 Interim dum sermones omnes habebantur, per annos plurimos aderat quotidie præsens ipsemet Pater: quod suorum quoque complures facere solebant: quin etiam multos per annos singulis diebus in Oratorio S. Hieronymi sermocinari consuevit. Eis porro, quibus dicendi munus fuerat impositum, nominatim præcipiebat, ut fucatam illam eloquentiam, et in singulas voces numerosque sollicitam, omnino devitarent; nec ad ingenii doctrinæque ostentationem, sed ad pietatem excitandam populumque permovendum, orationem accommodarent. Quamobrem alium Sanctorum vitas narrare jubebat, alium Ecclesiasticam historiam recensere; alium S. Gregorii Papæ Dialogos, alios denique diversas materias referre, quæ planctum potius quam plausum audientium provocarent. Quod si forte quempiam eorum interdum audiebat subtilia quædam et peregrina tangentem, hunc statim sermonem abruptum, ac de subsellio desilire jubebat. Denique illud omnes admonitos voluit, ut stylo facili atque expedito virtutis pulchritudinem fœditatemque vitiorum ostenderent, atque ex probatis Sanctorum vitis crebra desumentes exempla, rem veluti ante oculos ponerent, animisque auditorum penitus infingerent.

quibus mate-
riam formam-
que præscribit,

simplicem
et utilem:

130 Quapropter haud patiebatur ex suis quemquam totum se litterarum studiis tradere, iisque tamquam ad saxum adhærescere; sed caute almodum in hac re procedendum esse aiebat hominibus nostris, retinendumque (quod est difficillimum) ex sapientia modum. Quam ob causam Baronio, quamvis in scribendis Annalibus occupatissimo, nequaquam permisit, ut studendi gratia ab oratione quæ fit communiter, a sermonibus habendis, ab auscultandis Confessionibus, ceterisque muneribus exercendis, ulla unquam ratione vacaret. Nec vero studiis litterarum cuiquam suorum interdixit Philippus, sed in re vastissima certos fines terminosque constituit, iisque duntaxat studere eos voluit, quæ Congregationis instituto maxime consentaneæ viderentur. Aiebat enim, Dei Servis diligendam, non ostentandam esse sapientiam; et Scripturarum opaca secreta, orando quam studendo, citius penetrari.

Studia quoque
suorum mode-
rata esse
vult,

131 Porro ad quotidianum Dei verbum quotidianum quoque pabulum adjunxit; statuitque, ut nostri omnes in Oratorium quotidie vesperi descenderent, quo convenire possent (feminis exceptis) etiam exteri;

orationem
communem
definit,

Missas breves
magis quam
longas probat,

et alia plura
utiliter ordi-
nat,

atque a
Congregatio-
nibus alibi si-
militer ins-
tituendis,

Romana man-
eat semper
sejuncta,

neque nume-
rum valde au-
geri cupit :

Luc. 3, 8

A exteri ; præmissaque mentali quam vocant oratione, Letanias precesque recitarent, et singulis ter hebdomadis sese flagellis cæderent. Ad hæc Congregationem frequenti Sacramentorum usu, quasi cœlesti quodam præsidio, munitam voleit ; et Sacerdotes quidem quotidie Sacrum facere jubebat, quod iis temporibus hæc ita communiter fieri consueverat. Quod si forte eorum querapiam, exercendæ virtutis gratia, interdum Sacrificio abstinerebat ; huic sane præcipiebat, ut simul atque evocaretur, paratus et expeditus ad rem Divinam, præsto esset. In sacrificando autem breviores illos quam longiores esse maluit, quoad rei majestas et dignitas pateretur. Itaque si quisquam interdum, insolita spiritus suavitate perfunderetur, hunc serio admonerebat Pater, ut hujusmodi importunam dulcedinem caute comprimeret, atque ex altari ab cubiculum revocaret. Nimirum vir sapientissimus optime intelligebat, Missæ sacrificium summa quidem cum animi attentione ac devotione peragendum esse, sed tamen citra omnem molestiam audientium : cumque in cubiculo et clauso ostio orationes fundimus, tunc denique habenas Spiritui immittendas. Clericos porro et Laicos Congregationis ter in hebdomada conscientia apud Confessarium deponere jubebat, ejusque arbitrio sacrum Christi corpus accipere. Illud præterea statuit, ut quicumque ad Confessiones excipiendas delecti erant, festis quidem diebus et feria quarta et sexta, mane usque ad horum prandii in ecclesia morarentur ; ceteris vero diebus, duo saltem ex illis, ibidem ad id muneris excubarent. In victu cultuque nostrorum nihil singulare esse voluit, quod a communi bonorum et simplicium virorum consuetudine discreparet. Ad mensam denique, ut discumbentium animos juxta corpusque reficerentur, non modo lectionem adhibendam existimavit, quæ ultra divitium prandium et cœnam extenderetur ; sed e sacris etiam litteris aut ex morali disciplina poni jussit quæstiones duas, quibus singuli ex ordine, prout libuisset, modeste ac breviter responderent.

132 Hos igitur mores potissimum in Congregationem Philippus induxit. Cumque bonus odor instituti operis maneret quotidie latius, primam quidem in multis Italiæ urbibus, deinde in aliis etiam orbis terræ locis, Romanæ huic similes domus, ingenti populorum approbatione et fructu, constitutæ sunt. Placuit autem sanctissimo eidemque sapientissimo Institutori, ne Romana Congregatio alibi locum ullum sibi annexum haberet, neque alterius Congregationis regeundæ susciperet onus ; si quæ vero aliorum locorum Congregationes hujus instituta servare voluissent, non essent illæ quidem huic nostræ conjunctæ, verum unaquæque seorsum ab aliis per seipsas regeret sese ac moderaretur. Quod quidem consilium licet initio nonnullis Patribus minus probaretur, quippe qui propagandæ Congregationi id officere putabant ; tamen usu deinde atque experientia comprobatum est, nec aliter fieri debuisset, nec potuisse. Quamobrem Patres, id ipsum omnes sentientes, præcipuo atque irrevocabili decreto rem confirmarunt : quod postea Gregorius XV Pontifex Maximus, de Congregationis in primis optime meritis, Apostolica auctoritate sancivit.

133 Porro autem institutum opus sartum tectumque a Deo conservatum iri, tam certo tenuit Philippus ; ut, quantumvis omnes illud deserere voluissent, tamen de sententia ne latum quidem unguem deflexisset. Aiebat enim, Deum hominibus non indigere : quod si forte suorum quispiam abiret, bonæ spei plenus Evangelicum illud usurpabat, Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham. Cum audisset aliquando, religiosos quosdam viros, nostrum Institutum æmulantes, de rebus divinis

quotidiana ad populum colloquia habere cœpisse ; quidamque ex nostris, ne id fieret, omnino prohibendam esse censeret ; continuo nimium istiusmodi zelum correxit Pater, atque, Quis det, ut omnes prophetent, Hanc etiam ob causam, hæc multos in Congregationem suam adscribi voleit ; cum alioqui plurimos, iisque temporibus ingenii et doctrinæ facile principes viros, haberet in potestate : quorum alii, quamquam interdum ad hoc Institutum nati factique viderentur, ea auctore varia Religiosorum instituta professi sunt ; alii vero in ipso seculo pie ac religiose vitam instituerunt.

134 Ceterum Philippus, in gubernanda Congregatione prudentiam cum pietate conjungens, mirum est, quantum animos omnium conciliaret ; ut plane, quod antea diximus, cunctorum esset cor unum, et anima una. Verumtamen in hac re non modicam ipse difficultatem persensit. Incredibile est enim (quod ipsemet dicere solebat) quantæ molis sit homines, ceteroqui liberos, regere et continere : idque nulla re posse facilius obtineri, quam si leniter agas, et parce imperes. Quapropter illud sæpe usurpabat, Qui pareri sibi vult plurimum, is profecto modeste imperet. Nihil igitur ille pro imperio a suis exigebat, sed rogando potius omnia facillime impetrabat. At vero ubi opus erat (quod tamen perraro fiebat) gravitatem ac severitatem ita induere consueverat, ut solo nutu aspectuque, quocumque demum voluisset, suorum quemlibet doceret. Quod si quando aliquem reprehenderet, severiori vultu eum intuebatur ; idque pro gravi animadversione et castigatione illi erat.

135 Obedientiam in Congregatione ceteris omnibus virtutibus prætolit : qui vero inviti ac dissentientes Superiorum imperia detrectarent, hos, tamquam arrogantes et pertinaces ; statim ejiciendos decrevit. Extat in hanc sententiam apud nos ejus scriptum, cujus partem hoc loco inserere visum est. Quicumque, inquit, sine turbis ultra progredi se non posse cognoverit, vel propter vietos parvitatem, vel propter functiones in ecclesia aut obi opus sit exercendas ; dimissionem sibi ipsemet quærat, abeatque quamprimum ex Congregatione nostra ; alioqui, post commissam iteratamve culpam, procul dobio ab ea dimittetur. Mihi etenim certissimum est, Patres mei, quicumque paucas has leges, quæ hominibus nostris præscriptæ sunt, servare noluerint, hos domi neotiquam retinere. Plura ibi Philippus. Igitur ut Superiori cum voluntate judicium quoque submitterent, sapientemque stoltitiam ediscerent, suos identidem hortabatur. Quod si forte ex iis quempiam renitentem aut reluctantem videret, tum denique propositum urgebat, eique alienissimo tempore aliquid muneris imperabat. Qua re illud præsertim efficiebatur, ut ne ambularent, quod ipsemet sæpe usurpabat, in mirabilibus super se, sed in solida humilitate consisterent.

136 Nun alienum fortasse videbitur hoc loco referre, quæ Cæsar Cardinalis Baronius Ferraria scripsit ad Petrum Consolinum, per id tempus tiro-nibus Congregationis præfectum. Accusare me debeo, inquit, quod nullas ad te litteras reddidi, neque tibi gratias egi de precibus pro me Deo oblati. Nunc demum id facio, et quas possum gratias ago : rogoque, ut pro me orare pergas, una cum tiro-nibus tuis meisque filiis longe carissimis, quos spiritu et gratia quotidie magis magisque proficere vehementer opto. Pone, Pater, pone novellas arbusculas ad instar magnæ illius arboris, cujus profecto sunt germina ; quibusque ipse edocatus es modis, ceteros quoque educa : certumque habeo, beatum Patrem nostrum, et vivere adhuc, et videre, et regere filios suos ; flagellumque in manu habere, quo discolos feriat.

Equidem

D
A. HIERO-
BARONIO
EX MS

sed concor-
diam obedi-
entiamque vigere

E

et minus
obsequentes
cito dimitt.

F

Cardinalis
Baronius ad
ejus exemplum
formari
tirones optat

A. IHERO.
BARNABEO
XXMS.
Ps. 102, 5
et ipse jam
senex ut ille
spiritu fervere

A Equidem rogo te, ut tironibus tuis me quoque adscribere velis, atque ubi opus esse intellexeris sine ullo respectu corrigas. O utinam Propheticum illud a me impleatur, atque aliquando tandem in senectute mea renovetur, ut aquilæ, juvenus mea! hoc enim proprie juxta spiritualem sensum significare videtur Abisag, dormiens cum David jam ætate confecto, nimirum senectutem cum spiritus fervore conjunctam. Dormivit profecto Abisag (quod ipse probe nosti) cum sancto Patre nostro: quippe qui adeo in senectute fervebat, ut se prope comburi sentiret. Haud lovent senes purpura et pelliceæ lacernæ, sed una Abisag. O utinam tali consortio efficiar dignus, in hac mea frigidissima senectute! Huc mihi orationibus tuis impetra, propterea enim hanc ad te epistolam scripsi: sic te Deus consoletur, et sanctum faciat. Huc usque Baronius: ubi satis aperte ostendit, quid potissimum sanctus Pater a suis requireret, quidque ipsemet Baronius ex eo didicisset.

Cura pauper-
tatis eximia.

B 137 Illud denique fidelis Dei servus et prudens studiose diligenterque curavit, ut res Congregationis magna cum parsimonia administrarentur: quas et res pauperum appellabat, et patrimonium Christi. Quamobrem etiam atque etiam videbat, ut nisi ad necessarios usus nullos omnino sumptus fieret: adhibebatque in banc rem gravissimos testes; Cassianum de Monacho narrantem, cui tria lenticulæ grana, dum ea coctioni præparat, inter manus cum aqua qua diluebantur elapsa sunt; ob eamque negligentiam, velut interversor neglectorque sacri peculii judicatus, ab oratione suspensus est, nec nisi post publicam penitentiam absolutus: et S. Antoninum Archiepiscopum Florentinum; quem in ecclesia ferunt ad lampadis lumen opuscula lucubrare consuevisse, ne qua scilicet ratione (quod ipse aiebat) res pauperum imminueretur. Quod si forte quisquam interdum sese opponeret, diceretque, nimiam religionem hanc esse; statim subgiebat Pater: Hunc mihi scrupulum eximite: non esse pauperum hujusmodi, bona ostendite, dein facite ut libet. Hanc igitur Congregationis gubernandæ rationem tenuit Philippus, multoque plura in hanc rem dici possent, nisi alibi fortasse commodius dicenda essent, præsertim cum de virtutibus ejus agetur.

CAPUT XI.

C *Quantam illi obedientiam ac reverentiam sui omnes præstiterint.*

cap. 11
Quam obedi-
entes habuerit
subditos,

I Illud autem Philippus quam diligentissime curabat, ut suos in spiritu filios dicto statim parentes haberet; annuitque ejus votis bonorum omnium largitor Deus. Siquidem ea fuit omnium erga illum obedientia, ut nihil tam arduum tamque difficile inveniri posset, quod eorum plerique jussi extemplo non perfecissent. Quamobrem Cardinalis Taurusius testatus est, quamquam Philippi discipuli obedientiæ voto astricti non essent, tamen eorum nonnullos cum priscis illis Ægypti Monachis in ea virtute comparandos. Si quando autem cum nostris hac de re disserebat, neminem aiebat ex iis qui religiosas familias fundaverant, subditos sibi tam promptos expeditosque ad obediendum habuisse, quam Philippum suorum plerosque. Nec temere id dictum: eorum namque aliquot, ex alto quolibet loco, siquidem ab eo jussi essent, præcipientes illico se daturus, aut in ignem sponte sese injecturos fuisse, certe affirmabant. Ejus quippe nutum ac voluntatem instar divini cujusdam oraculi habebant: quæ quidem verba factis etiam comprobata fuisse mox intelligemus.

139 Die quadam vir sanctus cum suis aliquot

D disserebat de hac ipsa virtute obedientiæ, eratque ibi piscina quædam, cum eos ad obediendum hortaretur, in rebus arduis etiam ac difficillimis. Demum Quis vestrum, inquit, ad parendum paratus ac promptus, in hanc piscinam, siquidem juberetur, desiliret? Vix ille hæc dixerat, cum ex iis unus, nec verba ipsa perpendens, in aquas non sine gravi periculo sese projecit; aliis vero statim accurrentibus incolumis eductus est. Alia die tres alios, ut ad hanc virtutem exerceret, vestibus exutos nudosque per celeberrimum Urbis locum incedere jussit; jamque abeuntes seque expoliantes ut præceptum implerent, retinuit; et, Satis est, inquit: vestes resumite. Ibat aliquando per amphitheatrum ad nosocomium S. Joannis in Laterano, viditque miserum in luto jacentem et propemodum animam efflantem: quo spectaculo commotus, e suis unum (Francisco huic nomen erat) hominem arripere, humerisque impositum ad valetudinarium deferre jubet. Necdum verba finierat, cum ille dorso moribundum accepit, ad eumque locum, quamquam satis longo spatio, deportavit.

E
etiam Cæs.
Baronii
infirmi.

140 Cæsar Baronius ex vigiliis laboribusque in eam inciderat stomachi infirmitatem, ut cibo vel modico absque gravi molestia atque dolore refici non posset: capite præterea erat adeo delicato, ut, ex Philippi præcepto, nec sacræ meditationi nec alii cuiquam mentis exercitationi vacaret. Igitur quodam die a prandio, ut solebat, ad beatum Virum se contulit. Cui pater; Tolle, inquit, panem illum malumque citreum, et comede hic nunc utrumque. Tum vero Cæsar, quamvis non sine vitæ periculo fieri id posse existimaret, tamen virtute obedientiæ confusus, signo Crucis sese præmonit, et paret. Præterea domum reversus (in ædibus enim Florentinæ nationis per id tempus degebat) dato cœnæ signo cum aliis in triclinium descendit, et promptissime cœnat: quæ res non modo nihil illi attulit detrimenti, sed ex ea die ne minimam quidem capitis aut stomachi molestiam sensit. Ad hæc ipsemet Baronius testatus est, cum per annos novem, Philippo jubente, ad nosocomium sancti Spiritus quotidie ventitasset, ut ægrotis ministraret; non semel febre æstuantem eo accessisse, completo autem ministerio sanum ac vegetum recessisse. Alia in hanc rem et propemodum innumera recenseri possent; nihil enim frequentius Vir sanctus, nihilque familiarius habuit, quam ut suos in spiritu filios ad hanc virtutem exerceret: sed omnia, quæ de illo narrantur, stylo persequi haud animus est.

F
Feliciter ce-
dere quidquid
eo probante
fieret,

141 Illud præterea a pluribus observatum, quæcumque Philippo jubente fieret ea omnia feliciter evenire. Fabritius de Maximis, ex primis beati Patris discipulis, duos habebat filios, ex longa gravi-que valetudine eo demum redactos, ut jusculum vix deglutirent. Itaque rebus prope desperatis, pater in oppidum sibi subjectum (Arsolo nomen est, et ab Urbe distat octo et viginti millia passuum) eos transferre cogitabat; medici tamen omnes obsistere, præsertim quod caniculares dies essent; et si id faxit, certissimam illi filiorum mortem prænuntiare. Itaque Fabritius, ancipiti cura suspensus atque sollicitus, ad Philippum confugit. Is vero, uno ex iisdem medicis præsentem, illi apertissime dixit, ut in posterum diem lecticas haberet expeditas, atque Arsolum una cum filiis proficisceretur, nec quidquam timeret. Paruit ille et postridie cum iisdem iter arripuit: quibus in ipsu itineris ingressu melius esse coepit; eorumque alter haud ita longe ab Urbe e lectica in equum saliens, reliquum viæ equitando feliciter confecit.

142 Vincentius Crescentius, Petri Pauli Cardinalis Crescentii germanus frater, cum aliis adoles-
centibus

*miris aliquot
eventibus
patescit;*

A centibus ad beatum Patrem se contulerat; acceptaque ab eo facultate et benedictione (illo quippe inconsulto nihil agere consueverat) ad templum S. Francisci, ad Ripam Tiberis situm, contendunt. In reditu autem Vincentius ipse e curru delabatur in viam, siliceis lapidibus stratam; ac prætereuntes rota, ejusque crura comprimente, socii voces ad cælum extollunt. At ille, quem elisum fractumque omnes putabant, extemplo salvus et incolumis erigit sese, et pedibus domum revertit; idcirco se periculo servatum prædicans, quod beati Patris voluntati obtemperaverit. Alius quoque juvenis ex Roma nobilitate, quoties in convivalibus epulis, quibus etiam nobiles feminae interessent, apud cognatos aut amicos officii causa divertere cogebatur, si Philippo volente id fieret, nullos concupiscentiæ aculeos sentiebat; sin autem, contra illi accidere consueverat. Marens Antonius Massa, quo de alibi dicturum sumus, a sermonibus ad populum habendis adeo abhorrebat, ut quodlibet onus (quemadmodum ipse dicebat) citius subisset, quam semel in Oratorio verba facere; Philippo tamen id iubenti obtemperavit, impositumque munus tam feliciter implevit, ut in ea re pares paucos habuerit.

*Infelicitè
vero quidquid
improbasset,*

B 143 Contra autem quicumque Philippi minus dicto audientes erant, iis omnia infelicitè cecidisse, longo experimento comprobatum est. Franciscus Maria Taurusius, vir ceteroqui obedientissimus beato Patri, fervore pietatis accensus, media nocte ad orationem surgere præoptabat: abnuit tamen ejus votis rogatus Pater. Cujus consilio minime acquiescens Taurusius, denique, post iteratas preces, quod animo jam proposuerat, exequitur. Nec una plus nocte hoc egerat, cum capite adeo debilitatum se sensit, ut exinde per undecim menses ab oratione omnino illi abstinendum fuerit. Alius itidem Philippi discipulus, voluntarie corporis castigationi deditus, eo inconsulto, quotidiano flagellorum supplicio sese afficiebat: denique religione factus, beato Patri desiderium suum exponit. At ille corporalem hanc exercitationem non usquequaque ei utilem esse intelligens, Cave, ait, in posterum id unquam facis. Verum importunus rogator hoc demum a Philippo extorsit: Jubeo te, inquit, semel in hebdomada flagellis corpus cadere, diemque dixit. Rem miram! Pauci intercesserant dies, cum ille tantam in hac re molestiam et difficultatem sentire cœpit, ut perficere jussus omnino non posset, quod antea injussus, non modo sine molestia sed libentissime faciebat. Alium e suis Neapolim, alium vero Tybur cogitantes, Vir sanctus protectionem differre jubet: neuter tamen ejus consilio acquievit, sed uterque contumaciæ penas dedit. Ille enim equo excussus coxendicem fregit, ille in mare prolapsus nihil propius fuit quam ut mergeretur. Pisanus Juvenis (cujus nomen consulto reticemus) Philippo abnuente cujusdam societati sese implicaverat; cumque id rescisset Pater; Iste, inquit, male finiet. Nec ita multo post miser socium ipsum aggressus occidit, et fuga salutem cum quæsisset, de illo nihil unquam auditum est.

*sed etiam tem-
poralibus,*

144 Nec vero in spiritualibus solum, sed etiam in temporalibus rebus Philippi dictis obtemperasse operæ pretium fuit. Fabritius de Maximis, cujus paulo ante meminimus, magnam pecuniæ summam Helenæ filiae ad periculum vitæ suæ collocaverat; vere autem appetente Arsolum cogitabat. Itaque propediem discessurus, cum ad Philippum venisset; ait ei Vir sanctus, Priusquam abeas, pecuniam illam amissionis periculo subtrahe. Neglexit ille Patris consilium; neque enim id faciendum existimabat, dum filia ætate ac sanitate vigeat. Sed caro ei stetit contumacia: quandoquidem Septembri

Maji T. VI

inveniente Helena in morbum incidit, nec ita multo post vitam finivit, et pecunia tota amissa est. Haud secus Curtio Lodio Aquilano usu venit, qui certam pecuniam Philippo abnuente mutuum dedit, et perdidit. Contra vero aliis accidit, qui beati Patris dictis fidem habuerunt, eaque ratione haud mediocres rei familiaris jacturas evaserunt. Dominicus quidam coriarius aureos ducentos apud trapezitam deposuerat, quibus nimirum tota res ejus continebatur. Huic porro, nec opinanti, Philippus; Abi, inquit, et pecuniam illam actutum repete. Paruit ille: atque argentario mox decocto rem suam servavit. Idipsum plane experti sunt Ludovicus Parisius, Franciscus Fortinus, et Marcus Antonius Ubaldinus. Alii quoque nobiles viri, qui de ampla re qualibet conditione cum propinquo transigere decreverant, delhortante Philippo, sese abstinerunt; paucosque post dies propinquo mortuo, omnia ejus bona hereditario jure adepti sunt. Plura in hanc rem recenseri possent; quæ cum ad institutum nostrum minus facere videantur, prætermittenda existimavimus.

145 Denique hanc ipsam virtutem Dei Servus tum verbo tum etiam exemplo luculenter ostendit. Quamquam enim nullis religiosorum votis aut legibus adstrictus esset, atque in Congregatione sua præesse ceteris omnibus egeretur; tamen, quam alte insitam animo haberet obedientiam, vel hinc intelligi potuit, quod in iis quæ ad Congregationis institutum spectabant, a Superiorum voluntate ac nutu, quemadmodum initio dictum est, ne latum quidem unguem unquam discessit: in iis vero, quæ domi forisve quotidie agenda erant, ad omnia promptum expeditumque se præbuit. Quamobrem a janitore aut ædituo accersitus, dimissis omnibus, statim præsto aderat; atque alienissimo quoque tempore singulis eum evocantibus occurrebat. Præstat enim, inquit, ædituo ac janitori obtemperare, quam in cubiculo orationi vacare. Quod si quispiam objiceret, dandum esse spatium aliquod, quo se quis deinceps ad Sacrificium præpararet; id quidem necesse esse aiebat, verumtamen boni Sacerdotis optimam præparationem hanc esse, ut custodita vitæ morumque innocentia, quandocumque opus esset, paratum sese ad sacrificandum exhiberet. Medicis quoque, quoties ægrotaret, ita se dicto audientem præbebat, ut, stomacho licet aversante ac repugnante, qualibet medicamenta æquo animo sumeret. Quod si oratione, Sacrificio, sacrisve Confessionibus audiendis ei interdiceretur, absque ulla tergiversatione omnia omittebat: quamobrem Horarias preces per quadragenos dies persolvere vetitus, quamquam ea re mirifice oblectaretur, tamen medicorum voluntati libentissime obtemperavit.

146 Multa præterea in hanc rem præcepta tradere consueverat, illud autem in primis: Quicumque in via Dei feliciter progredi cupiunt, eos Superioribus suis totos se committere oportere: qui vero nullo obedientiæ vinculo adstricti essent, his doctum discretumque virum deligendum esse, cui tamquam Deo parerent, aperirentque animi sui latebras omnes, ne quidquam eo inconsulto decernerent: hoc enim pacto tueri se quemque optime posse in extrema die, ne scilicet æterno Judici vitæ suæ rationem reddere cogatur: antequam vero Confessarius ipse deligeretur, serio deliberandum, Deumque attente orandum esse, dicebat; delictum autem non nisi gravissimis de causis relinquendum: nihil enim studiosius, nihilque diligentius curare malum demonem, quam ut quos ad graviora peccata pertrahere non poterat, eo saltem adduceret, ut a Confessarii consuetudine ac familiaritate recederent: hac etenim ratione

D
S. III RO.
BARNABEO
EX MS.

*Ipsæ obedi-
entiæ exemplo
præluet,
E*

*etiam erga
janitorem*

sacristani,

medicum.

F

*Sententia
Sancti de il-
la virtute,*

A. HIERO.
BARNABÆO
EX MS.

A plurimum se lucraturum intelligebat. Hanc quoque virtutem viam esse ad perfectionem omnium brevissimam aiebat : eosque longe præstantiores existimabat, qui obedientiæ vinculo sese adstringentes, communem minusque austeram vitam agerent, quam qui sponte sua sese assiduis macerationibus exercerent : denique obedientiam verum esse holocaustum, quod Deo in ara cordis offertur. Itaque vel minimis quibusque rebus ad parendum promptos expeditosque suos esse cupiebat, quo scilicet ad majora ac difficiliora sensim assuescerent. Nec omittenda hoc loco res est narratu jucundissima.

ejusque merito

147 Miserat aliquando Vir sanctus Franciscum de Molaria, nobilem Romanum, suumque in spiritu filium, ad ades Caritatis, eique cubiculi sui claves tradiderat ; cujus fores, etsi sapius aperire tentavit, nunquam tamen efficere id potuit. Itaque ad Vallicellam jam rediturus, sc alas descendit ; re tamen infecta reverti ad Patrem erubescibat. Iterum ergo ad cubiculum rediit, clavesque seræ aptavit : sed frustra : eas quippe ne vertere quidem in alteram partem potuit. Quapropter non sine rubore ad Philippum revertitur. Cui Sanctus, Abi, stolidè, atque aperi. Paret ille : et vix ostio claves aptaverat, cum statim reclusas fores videt. Cui mox redeunti atque obstupescenti ; Disce, inquit Philippus, quanti sit illico et sine examine obedire. Congregationis nostræ homines communibus exercitiis privata omnia, ipsamque orationem, postponere docuit : eosque serio hortabatur, ne quid in sacrario aut in templo præceptarent, non horam, non altare, non vestem, sed ab ædituo usquequaque penderent. Addebat præterea veri obedientis esse, non modo Superiori obtemperare, sed statim sine ulla dubitatione aut examine ejus præcepta exequi ; ut nihil eo, quod jubetur, melius nihilque perfectius inveniri posse credatur, quamquam alioqui res aliter sese habere videatur.

B si quidem
prompta et
simplex sit :

qui eam etiam
externis
suadet.

148 Il porro, qui eo hortante ad religiosa castra transierant, cum ad illum interdum visitandi gratia aut aliam ob causam adibant, de hoc præsertim eos admonerat ; ut, sicubi ad proximorum salutem sese quidquam proficere intelligerent, alio tamen abscedere juberentur ; æquo libentique animo abirent, quamquam nihil ibi sese acturos existimarent : certum enim indicium hoc esse, nequaquam Deum ab illis fructum ejusmodi exquirere. Nec vero illud tantum videndum esse aiebat, utrum Deus bona illa velit, quæ nos intendimus ; sed præterea utrum per nos, eoque modo ac tempore, quo intendimus, velit ; quæ quidem omnia veræ obedientiæ virtute discernimus. Quicumque vero sacras Confessiones auscultant, suæque in spiritu filios ad obedientiam exercere facile possunt, id tamen aut negligentia aut humano aliquo respectu missum faciunt ; hos minus recte agere dicebat, eosdemque admonerat, ut pœnitentium voluntatem pariter, atque intellectum per obedientiam ipsam in obsequium Christi cogerent potius, quam corporalibus eos exercitationibus onerarent.

CAPUT XII.

De Caritate Philippi in Deum.

LIB. II
cap. 1.
Singulari
semper caritate
astuans,

Hactenus Philippi vitæ cursum prope omnem lustravimus ; nunc veluti eodem recurrentes, præcipua quædam ex ejus dictis factisque, quo magis in promptu sint, per capita recensebimus : ac primum de caritate ipsius in Deum dicere aggrediemur, qua quidem cor ejus usque adeo astuabat, ut ceterum quoque corpus ardere videretur ; sæpe etiam oranti,

aut sacrificanti, aut pium quidpiam obeunti, scintillæ quædam ex vultu atque oculis emicarent. Hoc igitur igne succensus languebat jugiter, et deficientibus viribus sæpe decumbere cogebatur. Interdum quoque, vel cum per Urbem comitatus incederet, cœlesti flamma correptus, in illud Apostoli erumpebat, dicens, Cupio : statim autem ad se rediens, latendi studio linguam reprimebat, nec sequentia verba promebat, nimirum : Dissolvi, et esse cum Christo. Præterea Ignatius Festinus Ordinis Prædicatorum, qui olim adolescens in ædibus S. Hieronymi quotidie diluculo ad Philippum venire consueverat, testatus est, sese illum plerumque offendisse a sensibus prope abstractum, et cœlesti quadam dulcedine superfusum, ut plane cum Apostolo dicere posset, Repletus sum consolatione, superabundo gaudio ; et cum S. Ephrem, Contine Domine undas gratiæ tuæ, et recede a me, quia sustinere non possum magnitudinem dulcedinis tuæ. Hæc ille. Eadem alii quoque de Philippo sæpe affirmarunt.

vix sine ecstasi aut orare,

2 Cor. 7, 4

150 Quod si templum aliquod ingrediebatur, is erat identidem impetus spiritus, quo se commoveri sentiebat, ut adorato vix Numine, statim abscederet, ne forte in ecstasim raperetur. Ubi enim orationi se dabat, continuo alienatus a sensibus, oculisque in cælum defixis, animo et corpore immotus hærebat ; ut qui illum aspicerent, Samuelem alterum, aut ipsum B. Martinum orantem sibi viderentur aspicere. Quamquam autem precationi intentus rerum divinarum altissimas notions perciperet, et mira quadam spiritus dulcedine frueretur : tamen, ut vere Deum diligere cupiebat, non sui ipsius causa (quod ipse aiebat) sed amore unius Dei, sine ullo sensu ac delectatione id facere vehementer optabat. Nimirum ubique et in omnibus institutus, et satiari et esurire, et abundare et penuriam pati.

aut in templis stare potest.

E

151 Ex hac porro caritate eximius ille cultus, studiumque Philippi erga sacram Eucharistiam redundabat. Quamobrem laicus fere quotidie, post Pœnitentiæ sacramentum, cœlesti Pane sese reficiebat : sacris deinde initiatus, ex ipso dumtaxat sanctorum contactu vasorum incredibilem jucunditatem percipiebat ; ut plane ea contrectandi finem facere non posset. Sacerdotio denique insignitus, si per valetudinem liceret, singulis pariter diebus sacrificabat ; sin autem, ex aliorum manibus Christi corpus religiose suscipiebat. Quod quidem post mediam noctem facere consueverat : idque ut commodius fieri posset, postremis suæ vitæ annis a Pontifice obtinuit, ut in proximo sibi cubiculo, in sacelli modum rite comparato, custodiretur Eucharistia. Qua quidem magna cum animi exultatione suscepta, linteo vultum tegebat ; atque in hunc fere modum prolixius orans, excipiensque divini luminis radios, Patri cœlesti mira quadam spiritus dulcedine jungebatur. Quod si forte Patres, interdum aliqua ratione ducti, rem paulisper differrent ; ea erat anxietas quæ illum cruciabat, ut, nisi sacra Communionem peracta, quiescere omnino non posset.

Erga Eucharistiam impense affectus,

F

152 Ægrotabat in ædibus Caritatis anno Christi MCLXXVII, et quidem adeo graviter, ut de salute ejus a medicis desperatum esset : cumque audisset noctis silentio a religiosis familiis de more per Urbem Matutinis laudibus signum dari, solennem spiritalem refectionem rogavit. Sensit hoc statim Taurusius, qui ægroto aderat ; veritusque, ne, ex vehementi devotionis affectu et lacrymarum vi, quam in ea functione profundere solebat, somnus illi et cum somno vita pariter eriperetur, ne id fieret, omnino vetuit. Quæ cum præsensisset beatus Pater, accito Taurusio cordis sui secretum aperit ; et Scito, inquit, me idcirco quiescere non posse, quia Eucharistiam ardentissime cupio : præbe illam sodes, et me

non nisi ea accepta potest quiescere.

A me videbis illico dormientem. Nec abfuit dicto fides: saluari enim munere satius, et vitæ pharmaco accepto, statim somnum cepit, ac præter omnium expectationem ex periculosissimo morbo convaluit. Nocte alia pariter a morbo decumbenti divina Mysteria ministrabat Antonius Gallonius; cumque acceptam Hostiam solenni ritu in manibus teneret: haud ferens moram Pater, Quid est, inquit, Antoni, quod tu Dominum meum in manibus tenes, nec mihi illum præbes? Qua re vehementer animo commotus Gallonius, a lacrymis temperare non potuit

*Crebri ejus in
Missa raptus,*

153 In re Divina facienda, incredibile dictu est, quanto spiritus ardore flagraret. Quapropter ubi alii passim dissipatis in varias curas animi viribus receptui canunt, et in semetipsos descendant; ibi evagatio illi quærenda erat, ne scilicet mente excederet, atque alienatus a sensibus rem perficere non posset. Quamquam autem ut poterat se maxime cohibebat; tamen compellente vi spiritus, modo inter agendum consistere cogebatur, modo concusso corpore scabellum quoque ipsum altaris concutiebatur: sæpe etiam extra se rapiebatur, ut monito opus esset, qui arrepta veste eum velleret, indicaretque quid esset reliqui ad Sacrificium perficiendum. Quamobrem si in publico sacrificandum illi erat, nullo alio administro utebatur, quam qui secretum bene nosset; quique, ubi necesse esset, statim illum admoneret atque adjuvaret. Erant porro hujusmodi raptus quam scitissimi, et quos omnino nullus incompositus corporis motus sequeretur. Quamobrem, quicumque hujusmodi spectaculo aderant, pietatem ac devotionem excitari in se sentiebant; tantum aberat, ut ex ea re offensionem ullam acciperent. Videbant enim divinum amorem, quod ait Dionysius, ecstasim facientem, Deique servum inter divina mysteria divina patientem.

*exultatio
spiritus,*

sacer horror,

154 In ipso præterea Sacrificio, ubi ad Hostiam offerendam ventum erat, exultare spiritus ejus, corpusque ipsum gestire videbatur. Et quamvis firma atque integra esset ætate, optima quoque corporis habitudine, subito tamen tremore correptus, vinum, nisi pressis super altare cubitis, in calicem infundere non poterat. Illud autem admirabile dictu est, quod cum vinum non ita paucum invergeret, et quidem tremebundus, caliceque uteretur perexiguo, ne guttula quidem sacrificanti unquam defluerit. Elevans autem de more sacratissimam Hostiam, extenta sursum brachia, quasi jam obriguissent, quandoque retrahere non valebat. Quamobrem homo prudentissimus quam citissime id facere studebat: quod ipsum deinde eandem ob causam in sacra Communione servabat. Cum sumeret Christi corpus, cælesti quadam dulcedine delibutus, se gerebat quasi suavissimum aliquid abliguriret: quamobrem densiores Hostias ad Sacrificium deligere consueverat, quo sacratissima species in ipso diutius permanerent; eoque amplius sanctissimo illo cibo perfrueretur. Quæ cum fierent, in admirandos quosdam affectus erumpebat, quemadmodum qui sacrificanti ministrabant testati sunt.

*affectus sapi-
dus,*

ardor mentis.

155 Calicem quoque salutis accipiens, lambere illum et exugere solebat, usque adeo, ut oras ipsius frequenti tum labiorum tum etiam dentium impressione prope contriverit; ilque erat causæ cur in sacrificando ita sibi ministrum adesse juberet, ut vultum suum videre non posset: nec ante purificationem præberet, quam ab se admonitus esset. Si quando autem in sacello aliquo ecclesiæ Sacrum faceret, quod quidem raro admodum fiebat (ad aram quippe maximam facere consueverat) neminem juxta se adstare patiebatur, qui bentos illos affectus aliqua ex parte persentiret. Et quamquam spiritus

fervorem usquequaque colibere nequibat; tamen cum in publico res agebatur, consulto brevitati studebat, ut circumstantium commodis inserviret; qui ipsi interdum spiritus ardore succensi, in lacrymas et suspiria cogebantur. A Sacro peractis Deo gratias, si forte in cubiculum rediret, atque inter eundem quempiam offenderet, minime advertibat; adeo alienatus erat a sensibus; quin etiam pallenti ore exanguis, exanimis. Quapropter extremis suæ vitæ annis, adhibitis in consilium præstanti pietate et doctrina viris, a Gregorio XIV summo Pontifice facultatem obtinuit, Missam celebrandi in privato sacello, quod ejus cubiculo adjacebat.

156 Hic vero sub ipsam cælestis Panis communionem, qui aderant omnes abire, ipseque minister parvum quemdam lychnum accendere, altaris lumina extinguere, adductisque aliis atque aliis valvis fenestras claudere, geminumque ostium obscurare solebat, ne quid intus aut foris posset audiri; denique in ipsa fronte sacelli affigebatur tabella quedam inscripta, Silentium, quoniam Pater Sacrum facit. Post duas horas eoque amplius minister rediens, fores pulsabat: quod si forte vir Dei nihil respondisset, mora interposita iterum atque iterum redibat, dum Pater, aut voce aut tintinnabulo, signum daret. Tum vero ingressus, fenestras aperiobat, accensisque luminibus, Sacrificium rite perficiebatur. Quid ille solus cum Deo ageret, qua suavitate quibusque gaudiis perfunderetur, quando ad bentos illos amplexus perveniebat, nemo est qui possit referre. Illud dumtaxat, nobis etiam audientibus, narrabant ii qui viderunt oculis suis, et audierunt, et perspexerunt; eo tempore plerumque illum, ita viribus omnibus destitutum sensibusque emortuis repertum esse, ut expiranti similis videretur.

157 Cum autem Eucharistiæ sacramentum aliis ministraret, subito quodam fervore succensus, non sine magna adstantium admiratione, toto corpore exultabat. Venit ad illum aliquando femina, ab Judæorum perfidia ad Christianam fidem traducta, uxor unius ex iis quos Philippi opera Christum induisse supra narravimus; cumque ex ejus manibus Dominicum corpus sumptura esset, vidit illum repente tanto tremore correptum, ut cælestis Panis particule supra ipsam pyxidem exilirent; ipseque Pater, igneus extemplo factus, mox Communione peracta perinde expalluit, quasi grave aliquid animi deliquium pateretur. Id ipsum accidit Nero de Nigris, Patricio Florentino, quo de alibi dicendum est. Is cum in templum nostrum venisset, atque ex Philippi manibus Eucharistiam accepturus esset, cum Archidiacono Ecclesiæ Alexandrinæ, quem per eos dies ejusdem Ecclesiæ Patriarcha Oratorem ad Clementem Pontificem miserat; videt repente Dei servum quodam spiritus impulsu sese contentientem usque adeo, ut manus ejus dextera et brachium longe supra pyxidem tollerentur. Qua re commotus Nerus, brachium ejus quanto reverentissime apprehendit tenuitque firmiter, donec Sacramentum susciperet; veritus nimirum in tam vehementi concussione, ne quid ex pyxide prosiliret, quod tamen non sine miraculo numquam accidit. Discedentem deinde ab se cum dimitteret Pater, more suo arcte complectitur, atque; Nimium profecto, Nere, hodie mane calefecisti me. Scilicet adeo, ad se Archidiacono illo Alexandrino, qui magnis de rebus tractaturus advenerat, vir de Catholica religione tuenda et propaganda maxime sollicitus, rem Deo ferventissimis precibus Philippus commendaverat; ac propterea plus solito incaluerat. Semel quoque cum Eucharistiam porrigeret Juliæ Ursinæ Rangonæ, præstanti nobilitate ac pietate femina, sacra ipsa Particula, quam ei præbebat, sublata ex illius digitis in aera,

D
A. UTERO.
DABNALEO
EX MS.

*Privatim ce-
lebrans,*

E
duas et
amplius ho-
ras commu-
nioni im-
pendit:

*Eucharistiam
aliis mini-
strans,*

*substare vi-
detur,
F*

*tremente
vehementer
brachio,*

*imo et sub-
levare a
terra.*

A. HIBRO.
BARNABEO.
EX MS.

A aera, visa est: quod quidem spectaculum maximum omnium stuporem excitavit. Hoc ipsum cum obiret in privato sacello, spectantibus multis, e solo quandoque sublatus, conspectus est: adeo ille, in hoc Sacramento administranda, divino spiritu replebatur.

suadet frequentem
Communio-
nem,

158 Hinc porro suos omnes ad hæc ipsa mysteria frequentanda acriter incendebat, eosque præsertim qui Sacerdotio insigniti Altari addicti jam fuerant: hos enim hortari non desinebat, ut quotidie (modo ne quid obstaret) Missæ sacrificium offerrent; rem plane iis temporibus non aliam usitatam. Aiebat autem, quicumque hoc uno nomine id omittebant, ut requiescerent atque animum recrearent, hos tota via aberrare: quicumque enim recreationem extra Creatorem, consolationemque extra Christum, querit, hunc præcudubio nusquam eam reperiturum. Abstinebat ille quidem (quod supra innuimus) nonnullos interdum a Sacrificio, ut illos ad humilitatem atque obedientiam exerceret; quemadmodum etiam nonnullis, Sacerdotio recens initiatis, ut ad peragenda divina Mysteria statim accederent, non ita facile potestatem faciebat; quod scilicet cœlestis

etiam laicis,

et Confessione-
nem.

B Panis desiderio quotidie magis magisque incalescerent. Nec Sacerdotes modo, sed etiam laicos, ad hæc ipsa Mysteria frequentanda incitabat: quamobrem e suis aliquot octavo quoque die, plurimi singulis festis diebus, alii ter in hebdomada, nonnulli etiam quotidie corpus Christi religiose casteque suscipiebant. Quo quidem longe omnium fructuosissimo instituto ex iis plures ad eam vitæ perfectionem devenerunt, ut non vulgaris sanctimonie post se exempla reliquerint. At vero Pœnitentiæ sacramentum vel maxime frequentari voluit, quapropter ex suis multi, licet quotidie ad Eucharistiam non accederent, quotidie tamen sacra se Confessione expiabant.

Passioni
meditandæ
addictus,

159 In meditanda Christi passione atque acerbissima morte, pro salute humani generis obita, assidue sese exercebat: quapropter, æream apud se ejusdem Domini crucifixi, dempta cruce, imaginem habebat, quicum libere cor suum effunderet. Hinc illæ lacrymæ atque ardentissima desideria in Indiam transmittendi, et sanguinem pro sanguine reponendi. Id quod cum assequi non potuisset, utcumque demum voluntati suæ satisfacere decrevit. Si quando igitur sanguis illi e naribus aut ore deflueret, Deum obsecrabat, ut eo usque flueret, quousque Redemptoris sui beneficio aliqua ex parte responderet. Et

gaudet sibi
sæpe san-
guinem flue-
re,

cum desiderio
martyrii.

C quidem ex voto res cecidit: exinde enim tantum sæpe vim sanguinis fudit, ut ex illo catinos ipsos impleverit; quam ob causam interdum oculorum lumen, alias etiam vitalem sensum prope amisit: ad hæc postremos ejus morbos, nihil aliud nisi sanguinis profluvium fecit. Quod ipsam accidisse ferunt, sanctissimæ Virgini Lutgardæ: quæ cum pro Christi nomine sanguinem profundere vehementer optaret, illud dumtaxat a Deo precibus impetravit, ut abrupta pectoris vena copiosissimum sanguinem daret; audiretque ab eodem Christo, idcirco sese hoc illi beneficium præstitisse, quod pro sui nominis gloria tam ardentem martyrium subire concupiverat. Hinc porro data est occasio hominibus nostris repræsentandi Philippum, in suo sacello rubenti veste Sacerdotali indutum, quæ scilicet ardentissimum illud martyrii desiderium ostenderetur. Denique in pronuntiando sanctissimo Jesu nomine, ineffabili quadam jucunditate perfundebatur; quamobrem frequenter illud in ore habebat. Orationem quoque Dominicam, et Apostolicum symbolum, tanta cum animi attentione et delectatione recitabat, ut finem propemodum invenire non posset.

CAPUT XIII.

Religio erga Deiparam et Sanctos. Fervor devotionis communicatus cum proximo.

Proxime autem et secundum Deum sanctissimam Dei Genitricem coluit Philippus, quam semper in corde, in ore semper habebat. Hanc igitur Amorem suum vocabat, hanc unam divinarum omnium gratiarum dispensatricem ubique prædicabat: quin etiam interdum hanc ipsam, more pueruli, suaviter blandientis, Matrem suam appellabat; atque orans, sæpe noctem integram dulciter eam alloquebatur. Ægrotabat aliquando in ædibus Caritatis, et quidem adeo graviter, ut medicorum jussu prope illum semper aliquis exenbaret, ne forte subito casu interiret. Itaque nocte quadam, officium ejusmodi præstare ei cum voluisset Joannes Antonius Luccius, de quo supra meminimus, an re ipsa deinde id perfecturus esset valde dubitabat, ob loci angustiam, maximosque calores, et anni tempus gravissimum. Sed longe secus evenit: noctem enim illam tanta cum animi sui jucunditate vigilavit, ut cum mane salutationis Angelicæ signum daretur, illud ipsum esse putaret, quod dari vespere consuevit; tantum absuit ut ex longa vigilia æstuque gravissimo molestiam ullam perceperit. Id quod non aliam ob causam factum est, nisi quia Philippus ab arbitris liberum se esse existimans, Deiparam Virginem, quasi presentem, dulcissimis verbis tota nocte ad lucem usque affatus est.

cap. II
Tencro erga
Deiparam
affectu.

eam æger
tota nocte
alloquitur;
E

161 Consueverat autem Vir sanctus his præsertim precatiunculis eam identidem invocare: Virgo Maria, mater Dei, deprecare Jesum pro me: O Virgo, et Mater. Quibus nimirum, quamvis brevissimis orationibus præclarissima quæque de Virgine comprehendendi et prædicari, dicebat. His igitur ter et sexagies ingeminatis, quasi coronam quamdam eidem Virgini contexere suos docuit, atque ipsemet hoc idem facere solebat. Hanc porro precandi formulam Deo ejus Matri sanctissimæ acceptam fuisse, multorum testimonio comprobatum est, qui se ab impugnationibus demonum, hoc uno quasi amuleto, tutati sunt. Laicus quidam erat nostræ Congregationis, cujus mentem de illibata ejusdem Deiparæ virginitate gravis tentatio vexabat: quamobrem ad beatum Patrem venit, conscientiam aperit, remedium poscit. Quem ille nihil aliud, nisi prædictas precatiunculas in Coronæ modum recitare jubet, eaque ratione omni molestia, non modo in præsens, verum etiam in posterum liberatus est.

eidem Coro-
nam ex as-
pirationibus
textit,

qua ulentibus
evanescent
tentationes
carnis,

162 Multa præterea ac prope innumera beneficia ab illa sese accepisse affirmabat: illud autem præsertim, quod cum ante ejus imaginem sæpius oraret, ab impugnationibus ac terriculamentis demonum miris modis defensum fuerit. Quapropter memorem se gratumque erga Dei Genitricem semper ostendit: et cum de sacellis novi templi extruendis deliberaretur, præcipua Redemptionis nostræ mysteria in iis ita depingi voluit, ut in unoquoque eorum imago ipsius Virginis spectaretur, Qua re Patres permoti, cum deinde Philippi quoque imago publicæ venerationi exponenda esset Deiparam ipsam illi omnimodis adjungendam curarunt: cujus videlicet amore, quasi alterum Bernardinum Senensem, et ipsum incensum fuisse certo scirent. Quo tempore idem hoc templum edificabatur, is qui edificio præerat Joannes Antonius Luccius, dirutis jam prope omnibus quæ circa erant ædibus, aliquam tecti partem, antiquæ ædiculæ Vallicellanae superpositam, tamdiu relinqui jussit, dum nova ædes perficeretur. Ibi vetus quædam imago erat beatissimæ Virginis, et magna populi veneratione,

sicut ipsimet
ante imagi-
nem ejus
orant.

A veneratione, et editis miraculis inclita, quam deinde religioso ac nobili cultu translata in Aram novi templi maximam, hodie veneramus.

Ab eadem
monitus ca-
sum tecti
prævenit.

163 Quodam mane Philippus acciri ad se statim Luccium jubet: moxque venienti; Ocius, inquit, tectum illud vetus demolire: quod quidem hac nocte certo ruiturum egomet vidi, nisi Dei Mater suis ipsa manibus sustentasset. Paret ille, accitisque actutum fabris, ad locum advolat; comperitque tignum, quo tectum omne nitebatur, e pariete discessisse, suspensumque in aere nullo fulcrite consistere. Quo spectaculo commoti omnes qui aderant, nisi divinitus rem fieri non potuisse, pariter proclamarunt. Denique inter cetera beneficia, quæ a Deipara Virgine Philippus accepit, haud illa sane ultimo loco ponenda sunt; quod templum ei dari voluit, nomini suo dedicatum; ne scilicet amantissimus filius ullo unquam tempore ab æde matris abesset; quodque ante paucos dies quam ex hac vita discederet, ad illum venit, ægroque statim salutem attulit: quemadmodum suo loco dicturi sumus: quo viso mirifice recreatus, et ineffabili quadam dulcedine delibutus, toto quo superfuit tempore nihil frequentius sanorum auribus atque animis ingerebat quam illud; Filioli, Dei Matrem colite, Mariam diligite.

B

164 Nec solum Philippus Sanctorum omnium Reginam, sed Sanctos etiam ipsos religiosissime coluit. Quamobrem, præter ea quæ jam dicta sunt, postremis suæ vitæ annis quotidie per horas plures eorum res gestas sibi legendas curabat; tantaque cum animi jucunditate audiebat, auditasque narrabat, ut ab iis prope divelli non posset. B. Mariam Magdalenam, cujus pervigilie (ut initio diximus) in hanc lucem editus fuerat, præcipuo quodam cultu venerabatur; Sanctos etiam Apostolos Jacobum et Philippum, cujus illi nomen obtigerat, et quorum festo die quasi agapen et sacrum quoddam epulum exhibebat, dum Congregationis alumnos paulo largiori cœna accipiebat: qui mos postea transiit ad nostros homines, ut certo solenni die quisque anno vertente idem faciat. Festis autem celeberrimis diebus præcipuo quodam spiritus fervore repleri, et ad Christi Domini Sanctorumque sectanda vestigia acriter impelli atque incendi se sentiebat: quicumque vero his diebus sensu aliquo pietatis ac religionis non afficerentur, iis profecto ad æternam salutem satis exiguum spem esse dicebat.

Delectatur
legendis Vi-
tis Sancto-
rum,

devotissimus
erga Patro-
nos suos.

Festa Christi,

et Reliquias
sacras.

C nec deferri a suis facile patiebatur; tum quia interdum non ea, qua decet, reverentia cultuque custodiuntur; tum etiam qua per alias atque alias manus posteris tradita, variis temporum injuriis per incuriam hominum obnoxia sunt. Quod si forte quispiam earum aliquid privatim domi pie religioseque asservare voluisset, haud abnucebat; immo etiam ipsemet sacram Reliquiarum thecam in cubiculo suo reverentissime habebat, quæ ab ejus excessu cum ad Baronii manus venisset, multa per eam miracula a Deo patrata sunt. Hanc porro singularem reverentiam erga Sanctorum Reliquias, tunc maxime Philippus ostendit, cum præclarissimorum Christi Martyrum Papiæ et Mauri sacra corpora ex templo S. Hadriani ad nostram ecclesiam translata sunt: quæ res quoniam memoratu digna videtur, quemadmodum ab oculato teste Cardinali Baronio descripta est, ipsius ejusdem verbis hoc loco referemus.

166 Placuit autem, inquit ille, sanctissimo D. N. Sixto V Pont. Max. (id agente singulari amoris studio quo res nostras semper est prosecutus, ipso Illustrissimo ac Reverendissimo Domino Augustino Cusano, ejusdem ecclesiæ Diacono Cardinali, de nostra Congregatione jugiter bene merente) ut eorundem

SS. Papiæ
et Mauri
corpora in
Vallicellam
transferri
curat,

sanctorum Martyrum Papiæ et Mauri sacra corpora ex Diaconia S. Hadriani in nostram ecclesiam S. Mariæ et S. Gregorii, in Vallicella dictam et in regione Patronis positam, transferrentur; quod religioso officio et munificentia ejusdem Illustrissimi et Reverendissimi curatum est, cuncta quæ ad rem tantam opus essent liberaliter exhibentis. Accidit prope divino miraculo, ut cum multis annis multa impensa edificaretur, et jam perduceretur ad finem, quæ in honorem Dei Genitricis et S. Gregorii Papæ inchoata erat ecclesia, inter alia insignia illustraretur more majorum Martyrum quoque sepulchro; iidemque Martyres his ipsis diebus opportune Dei plane consilio denuo apparerent, ut in ampliori ecclesia collocatos majori illos Urbs (ut par est) prosequeretur honore; ipsi vero auctor præstarent beneficia supplicantibus. Vidimus ea pariterque tetigimus, ac licet indigni iterum atque iterum exosculati sumus, eorundemque sacro feretro una cum collegis Fratribus humeros in eorum translatione læti subjecimus, in Idus Februarii anno MDXC.

D
A. HIERO.
BARBARO
EX MS.

An. 1590,

167 Dulce a lmodum atque jucundum fuit, post recensita tot certamina Martyrum, ultima hac ipsa die a tam insignibus Romanis Martyribus visitari. Suscepimus hilare tantos hospites, apud nos perpetuo permansuros; eosdemque Patronos nostros ampliori cultu veneraturi, majoribusque indies obsequiis et officiis divina gratia adjuvante sedulo frequentaturi. Qui autem allata celebri pompa sanctorum Martyrum corpora religiosissimo obsequio exceperunt, ad infimos usque ecclesiæ gradus obviam prodeuntes, fuere Illust. ac Rev. S. R. E. Cardinales Alphonsus Gesualdus Neapolitanus, Cardinalis Episcopus Portuensis; Gabriel Palaottus Bononiensis, Cardinalis Episcopus Albanensis; Nicolaus Sfondratus Mediolanensis, Tit. S. Cecilie Presbyter Cardinalis Cremonensis; Dominicus Genuensis, Tit. S. Laurentii in Pane et perna Presbyter Cardinalis Pinnellus; Hypolitus, Tit. S. Pancratii Presbyter Cardinalis Aldobrandinus, major Pœnitentiarius; Hieronymus Taurinensis, Tit. S. Petri ad Vincula Presbyter Cardinalis de Ruvere; Scipio Mantuanus, Tit. S. Mariæ de Populo Presbyter Cardinalis Gonzaga; Federicus Mediolanensis, S. Agathæ Diaconus Cardinalis Borromæus; Augustinus, S. Hadriani Diaconus Cardinalis Cusanus; qui corpora Sanctorum jussu Sanctissimi conceptis verbis tradidit R. P. Philippo Nerio Florentino, Proposito Congregationis Oratorii; Guido Bononiensis, SS. Cosmæ et Damiani Diaconus Cardinalis Pepulus. Hactenus Baronius.

obviam pro-
cedentibus
Cardinali-
bus decem;

F

168 Incredibile autem dicta est, quanta cum alacritate atque letitia Dei servus divinum hoc munus acceperit. Vidisses illum, non animo solum, sed etiam corpore exultantem, huc et illuc per ædem cursantem, atque in confertissimam turbam quasi fanatica jactatione irruentem. Sacrum feretrum denique impositum est aræ, in medio templo excitæ, et pretiosa veste contextæ; ubi quatuor ipsis diebus sanctorum Martyrum corpora confluentium venerationi patuerunt. In sacrario deinde reposita, demum anno salutis nostræ MDLXXXIX, x Kalendas Junii, qua die templum idem solenni ritu consecratum est, sub ara maxima collocata sunt: eorumque capita argento inclusa, magna cum veneratione asservantur.

quæ deinde
anno 1599
sub majori
altari posita

169 Porro inter cetera beneficia atque charismata, quæ plena manu in Philippum Deum infudit, illud equidem valde præcipuum existimaverim; quod ingens ille devotionis arder, non in eo solum continebatur, sed etiam diffundebatur in proximos. Quamobrem quicumque ad eum frequentes conveniebant, quamvis alioqui tepidissimi ac devotionis expertes,

cap. III
Varii acce-
ptum referunt
fervorem spi-
ritus

A: HIERO.
BARNABÆO
EX MS.

etiam uni
colloquio
Sancti,

vel aspectui
sacrificantis

orationi simul
cum eo factæ,

aut confessioni
apud eum,

ut expertum
se ait Joan.
Azzina,

et Abbas Maf-
fa,

A expertes, concepto paulatim spiritus fervore incallescere; qui vero secus, defervere statim atque intepescere videbantur. Lavinia de Rusticis, nobilis inter Romanas familias, quamquam initio adeo studiosa Philippi non esset, ut ejus etiam pietati obloqueretur, quin imo (teste Falantio de Maximis, ilius viro) ne nomen quidem ipsius sine molestia posset audire; Fabritii ejusdem rogatu denique ad Dei servum adducta, ita ejus alloquio delinita est, ut ad illius arbitrium omnino se composuerit: et abjecta rerum humanarum cura, ter in hebdomada post Pœnitentiæ sacramentum sacra Mysteria accipere consueverit, et ad omnem pietatem sese studiosissime exercuerit: quamobrem dum oraret, sæpe in Deum rapiebatur: abeuntem vero post annos aliquot ex hac vita in cœlum migrasse, Philippus ipse palam testatus est.

170 Constantia de Drago-Crescentiæ, natali die sancti Andreae Apostoli, Philippo in templo nostro de more sacrificanti, una cum Eugenia famula sua intereat. Ecce autem repente ineffabili spiritus fervore inflammari, ingentique compunctionis et lacrymarum vi perfundi se sentiunt. Itaque Constantia, Sentisne, inquit. Eugenia, quid hoc rei est? At illa, Sentio enimvero. Qua de re deinde inter se disserentes, impertitum sibi a Philippo tunc temporis ejusmodi spiritum, certo certius crediderunt. Nerus de Nigris multa inter orandum cordis evagatione in diversa distrahebatur: verum ubi primum Philippo adstitit Sacrum facienti, tantam in rebus divinis meditandis facilitatem nactus est, ut ipsemet sese admirans obstupesceret: quod idem toties deinde in semetipso expertus est, quoties Philippo sacrificanti adesce contigit.

171 Quicumque vero cum beato viro orarent, iis ille tantum spiritualis jucunditatis impertiebat, ut horæ ipsæ momento citius eisdem prætervolare viderentur. Nonnulli quoque haud temere affirmarunt, si cum Philippo orandum esset, dies noctesque orationi se libentissime operam daturus. Orabant aliquando cum beato Patre Simon Grazinus Florentinus, et Alexander Salvius Senensis, ex primis ejus, in spiritu filiis, et puncto temporis horam sibi abisse vehementer admirati sunt. Quamobrem in oratione ac meditatione sese perpetuo perseveraturos aiebant, si quod acceperant cœleste gaudium, cum ipsa pariter oratione perseveraret. Cunque hæc eadem deinde Philippo narrarent; Haud mirum est, inquit. filii: siquidem tanquam parvulis lac vobis potum dat Deus. Quod et iisdem sæpe, et aliis etiam cum Philippo orantibus frequenter usu venit. In sacris autem Confessionibus excipiendis beatus Pater caritatis igne succensus, ardere omnino videbatur: et hunc ipsum caritatis ardorem aliis etiam impertiebat, cum apud illam conscientiam deponebant; præsertim vero cum ad absolutionem ventum erat: quo tempore poenitentes paterno simul dulciter complectebatur, atque ineffabilem quamdam dulcedinem cum illis pariter communicabat.

172 Hanc rem inter ceteros luculenter testatum reliquit Joannes Azzina Marsicus, idemque Philippo addictissimus: ait enim; Quoties cubiculum ejus intrabam, subito tremore corripiebar, tametsi ad sanctissimum Senem libentissime adibam: ad cujus pedes humiliter provolutus, cum ille aut latus mihi tangeret, aut crines aut aurem velleret, æternorum bonorum desiderio inflammari me sentiebam, ut plane cœlestis quidam gratia in me defluere videretur: qua profecto impellente, statim in templum ad orationem provocabam. Etiam accedit locupletissimus testis Abbas Marcus Antonius Maffa, cujus antea mentionem fecimus, atque: Ego quidem, licet omnium mortalium abjectissimus, atque innumeris

culpis obnoxios, ex quo Philippum cognovi, quasi virum sanctum illum colui; et dum per occupationes licebat, ad eum frequens veniebam. Conque confitenti mihi aures dabat, atque absolutionis gratiam impendebat, magno illo cordis affectu sanctitatem ab eo afflari satis aperte percipiebam: quamobrem Confessione peracta, Missæ sacrificium non sine ingenti devotionis et lacrymarum copia offerebam: quod quidem in me fieri haud sentiebam, cum apud alios conscientiam expiavam. Millies quoque cum illo æstus cordis mei, et quæ me impugnabant tentationes libere communicavi, ejusque consilio et precibus amissam animi tranquillitatem extemplo recepi. Postquam vero in cœlum abiit, quoties ex animo auxilium ejus imploro, toties illum mihi præsto esse sentio: qua re non raro mecum ipse vehementer obstupui. Denique cum semel atque iterum Sacrum facerem iisdem casulis indutus, quibus ille dum viveret utebatur; vim lacrymarum profudi. Hæc eadem alii quoque complures, qui cum eo familiariter agebant, crebro sibi accidisse jurejurando affirmarunt.

CAPUT XIV.

De dono lacrymarum et orationis in Philippo.

Quamquam hic sermo nobis sit de Philippi virtutibus institutus (de donis enim singillatim postea dicturi sumus) quoniam tamen donum lacrymarum præcipuus devotionis est fructus, non alienum videtur, hoc loco referre, quam copiose id ei impertitum fuerit. Quotiescumque igitur de re aliqua miseratione digna incideret sermo, statim erumpebat in lacrymas: et si quem forte offenderet funibus peccatorum constrictum, veluti Hieremias alter, cum ejulatu et lamentatione clamabat; Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum; et plorabo die ac nocte interfectos filiae populi mei? Eaque occasione Federicus Cardinalis Borromæus testatus est, sese non semel vidisse illum tam graviter gementem, quam si puer quispiam a parentibus acriter verberaretur.

174 Advertit aliquando Dei famulus, Nobilem quemdam verecundia occupatum, in sacramento Pœnitentiæ peccata sua tegentem atque celantem. Itaque cum ei omnia detexisset, quæ Deo tantum revelante cognoverat; ut imposterum pure et sincere cum Confessario agere velit, etiam atque etiam hortatur: defixisque in eum oculis, ubi hominem videt conscientia convictum ac rubore suffusum, miseratione commotus, erumpentes afflatim lacrymas et singultus continere non potuit: eodemque tempore tantum illi compunctionis affectum a Domino impetravit, ut ipse quoque a fletu temperare nequiverit. Quapropter haud brevi intervallo præ gemitu steterunt ambo, et vox faucibus hæsit: dein miser ille, ubi spiritum vocemque recepit, quas longo jam silentio dissimulaverat culpas, per sacram Confessionem statim se expiaturum pollicetur; atque ad Philippi preces, tanquam ad sacram anchoram, confugit. Ille, ut solebat, contristatum ad poenitentiam dulciter amplectitur, et bona spe veniæ consolatur. Quoniam vero Pater amantissimus pro ingenti sua caritate non satis lacrymarum profuderat, in secretiorem locum se recipit; ibique per aliquod spatium, quas adduxerat fletibus habenas, remittit. Interea poenitens, cum apud Confessarium suum totius antea vite labe et maculas eluisset, ad Philippum redit. Cui Pater, Nunc tu alium vultum induisti, et quidem bonum. Quamquam autem te audire nolui, tamen omnia peccata tua mihi a Domino sigillatim patefacta esse certo scito. Tum vero ille infinis precibus

D

dum aut
confitebatur
ei,

aut eadem
casula ad
Missam ute-
batur.

E

cap. iv
Sanctus lacry-
mari solitus,

ad peccatoris
cujusque as-
pectum:
Thre. 9,

expertus id
pudibundus
poenitens.

F

quem lacrymis
suis ad integre
confitendum
induxit,

impetrata ei
insolita con-
tritione:

cibus

A cibus iterum rogat, ut longe uberiorem sibi compunctionem a Deo obtineat : atque eo ipso temporis momento talem cordis contritionem excitari in se sensit, qualem profecto nec desiderio assequi potuisset : et tamen ille, priusquam Philippo innotesceret, vix contritionis nomen audiverat.

item ad collo-
quiū pia,

175 Quod si de rebus divinis Dei famulus dicere aggrediretur, cadentes ubertim lacrymæ sermonem plerumque interrompebant; quare aut silere cogebatur, aut ejusmodi argumentum deserere. Idque erat causæ, quod cum ille aut privatim aut publice de rebus spiritualibus verba faceret, de industria aliquod Philosophorum dictum factumve intersereret, quamvis ab ingenio suo hoc esset maxime alienum. Invitavit illum aliquando ad prandium in hortos suos Patricius de Patriciis, eximia nobilitate et pietate vir, eaque Philippo acceptissimus; nec recusavit Pater, quamquam (ut diximus) veteri jam consuetudine vix exiguum panis frustulum prandii loco capiebat : secumque duxit Marcellum Vitellescum, Cæsarem Baronium, Joannem Franciscum Bordinum, et Thomam Bozzium. Hunc vero sublati mensis, ne scilicet consueta Oratorii exercitia omnino intermitterentur, ex tempore aliquid disserere jussit, quod ad aliorum ædificationem facere videretur : dein sermone absoluto, cum ad rem confirmandam non nihil ipsemet adjungere vellet, vix aliqua prolocutus erat, cum subito tremore correptus vim lacrymarum profudit, nec ultra progredi potuit.

B

vel legendas
Sanctorum
Vitas,

176 Sanctorum quoque Vitas dum legebat, sæpe ad singula prope verba illico fletus erumpebat. Quadam die venit ad illum Præsul quidam, lugentemque graviter inter legendum invenit; quamobrem, numquid mali accidisset, rogavit. Cui Pater, rem alio torquens, an vero mihi plorandi non subest causa, qui utroque parente orbatus sum? Alia etiam die Angelus Victorius, cujus antea mentionem fecimus, ut familiariter eo utebatur, legentem pariter et lugentem offendit : cumque ab illo causam luctus exquireret; Ideo, inquit, lugeo, quia Vir iste sanctus, cujus Acta percurro, mundo renuntiavit, et omnibus quæ possidebat, ut uni Deo inserviret : ego nihil unquam boni egi, omnesque me bonitate præcedunt. Deinde suspirans, imoque trabens a pectore vocem; O Angele, inquit, quid si ego vinctus per Urbem ducar, et fustibus cædar? Profecto dixeris; En hic ille est Philippus, qui se tam probum simulabat : fortiter illum cædite. Atque hæc dicens, mortificationis amore vehementer ingemiscebat.

C

aut memoriam
Passionis,

177 De Passione Domini cum aut meditabatur aliquid, aut loquebatur, aut legebat, incredibili quadam affectus teneritudine, veluti cera ad ignem liquescere videbatur. Interdum quoque niveo quodam pallore suffusus, lacrymis ubertim cadentibus apparebat, non sine intuentium admiratione ac devotionis affectu. In majori autem hebdomada, cum Sacrum faciens, Evangelicæ Passionis historiam legeret; longe alio distrahenda illi mens erat, ut rem perficere posset : quamquam adhibita omni cautione et diligentia, a lacrymis tandem atque suspiriis temperare non poterat. Cum aliquando in Oratorio sermonem ad populum haberet, atque in ipsius Passionis mentionem incidisset; tanto fervore correptus est, ut præ singultu et lacrymis spiritum trahere non valeret : quamobrem e subsellio descendit, seque foras repente proripuit. Id quod cum sæpius illi accidisset, multis ante annis quam ex hac vita discederet, a sermocinando sese abstinuit; ipse vero, ob inertiam suam dicendique impertitiam, huic se muneri imparem prædicabat. Et si forte quispiam objiceret, tandiu illum ejusmodi munus exercuisse; statim subiciebat, illo initio nascentis Oratorii, quod pauci admodum essent qui ad populum verba face-

rent, sibi etiam impertitam a Deo fuisse copiam aliquam facultatemque dicendi; quæ tum demum speranda non esset, cum eorum numerus ad plenitudinem jam crevisset. Denique audito Passionis nomine sæpe erumpebant lacrymæ, quæ vocem illi atque animam intercludebant.

178 Guido Ferrerius, Titulo SS. Viti et Modesti Cardinalis Vercellensis, et suorum nobilitate et sua ipsius virtute laudabilis, ad eorundem Martyrum natalitia celebranda vocaverat Philippum, atque alios aliquot Congregationis Presbyteros; eosque convivio acceperat in proximo cœnobio S. Prædix. Remotis epulis mensisque, beatus Pater, eodem Cardinali jubente, quedam quasi bellaria in medio posuit, quæ omnium animos pascere ac recrearent; deinde suam quemque symbolam jussit in commune conferre. Denique ipsemet iterum exorsus, cum rem dilataret atque explicaret, incidit mentio de nimia caritate, qua Christus dilexit nos et tradidit semetipsum pro nobis : eodemque temporis momento tanto dolore ac gemitu correptus est, ut loquendi potestatem amiserit : cumque se quantum poterat coerceret atque reprimeret, denique jussu ipsius Cardinalis quievit. Ægrotabat graviter, anno salutis nostræ m.c.lxxx, allatusque est ex pulli pulpa contusa cœnatio cibis, ad reficiendas vires. Quem manibus acceptum prius quam ad os admovent, subito tremore occupatus, acriter ingemuit; elataque voce ait : Tu Christe, tu Crucifixus : ego autem in lecto, tot commodis, tot levaminibus, et earum adstantium turba recreatus? Atque hæc dicenti, lacrymæ ubertim cadebant : cumque ejusmodi cibum capere tentasset, frustra fuit.

179 Cum suos in spiritu filios cœlesti Pane reficiebat, uberrimi lacrymarum fontes intolerantia gaudii sæpiissime prorumpebant, ut eam functionem vix perficere posset. Quapropter ex iis plerique, videntes Patrem inadentibus oculis ac fervido vultu id peragentem, impertitum sibi quoque ab eo spiritus fervorem satis aperte senserunt. In audendis divinis Officiis, Ecclesiastico ritu decantatis, sic afficiebatur, sic commovebatur animo, ut ne aliis quidem præsentibus fletum contineret. Quamobrem cum interesset Vespertinis et supreni crepusculi preceationibus, quas Dominicani Fratres de more psallentes persolvebant; non semel inspectus est, non modo vultum, sed ipsas etiam vestes uberrimis lacrymis perfudisse. Cum videbat eos qui convitiis atque injuriis illum persequabantur; continuo miseratione commotus, miseram hominum conditionem deflebat. Denique donum lacrymarum a Domino Philippus acceperat sic, ut, oblata quavis occasione, statim fletus erumperet. Quamobrem pro miraculo fuit, humoris acrimonia, paulatim exesa vi luminis, aciem oculorum non esse consumptam : quam tamen adeo integram vegetamque servavit ultimam usque diem, ut octoginta jam natus annos conspicihis numquam usus fuerit, quamquam ex iis plura apud se habebat, non ad necessitatem sed (ut ipse aiebat) ad voluptatem. Hoc porro tam insigne donum, ceteroqui maximi testimandum, Philippus, qua erat humilitate more suo prætexere studebat; dicebatque de se loquens, hujusmodi lacrymas divini amoris laud certum indicium esse, neque ex ea re cujusquam sanctitatem conjici posse : quandoquidem perditas etiam meretriculas, si forte de Deo aliquid audiunt, continuo videas lacrymantes.

180 Precationi et contemplationi adeo deditus fuit, ut omnia Congregationis exercitia ad hunc finem instituisse videntur; quam etiam ab orandi consuetudine Oratorii Congregationem appellandam existimavit. Itaque cum a prima ætate in hanc curam

toto

D

A. HIERO.
BARNABEO
EX MS.

etiam fortuito
occurrentem,

E

atque ad
alias occa-
siones;

F

integris ta-
men semper
oculis usus.

cap. v
Animo jugi-
ter intentus
in Deum,

A. NIERO
BARNABEO
EX MS.
Thess. 5, 17

A toto animo et studio incubisset, tantam Deo adiutore in ea re facultatem adeptus est, ut quocumque loco aut tempore mens ejus celestia contemplaretur, atque Apostolicum illud perfecte exequeretur, Sine intermissione orate: multo enim facilius et proclivius ille in Deum sese extollebat, quam miseri mortales ad terram deiciunt. Quapropter, cum ejus cubiculum maxima hominum frequentia celebraretur, multaque inibi eo præsente atque audiente agerentur; ipse, ut rebus non se tradebat, sed commodabat, identidem oculos manusque ad eum levabat, atque ex imo pectore suspirabat ad Dominum; quamquam hujusmodi affectus, ubi testes aderant, quam occultissimos tenebat.

difficulus
cum distra-
hit allo

181 Cum per Urbem ibat, ita erat abstractus a sensibus, ut monitore opus haberet ad salutandum aut resalutandum. Quin etiam interdum lacinia vellicata, quasi e gravissimo somno excitatus, vix denique advertibat. A prandio (si tamen prandium dicendum est, ubi tantum panis sumebatur, quantum jejuniis solvendo satis sit) omnino in varias res distrahendus erat, ne scilicet ex nimia cura atque intentione laderetur. Quamobrem, cum aliter quietem capere non posset, accito Gallonio inquebat; Si me vis quiescere, Antoni præbe libros huiusmodi mihi gratos: aut alio hujus generis levamento illum a contemplatione rerum divinarum divelli oportebat: itaque eo implebatur, quod ipsemet quasi de aliis dicere solebat, hominem Dei amore succensum, eo tandem pervenire, ut dicere cogatur, Sine quiesco, Domine, me quiescere; atque illud; Quicumque hora vigesima, videlicet a meridie secunda aut tertia, paratus ad orandum promptusque non est, is orationis spiritum profecto non habet. Nihil unquam, præsertim majoris momenti, aggrediebatur, nisi attente consulto et propitiato Deo: ad eamque fiduciam precandi assiduitate pervenit, ut libere diceret, Quicumque petiero a Domino, me accepturum pro certo habeo, dum ne tempus orandi desit. Nonnumquam etiam eo usque processit, ut diceret; Volo hoc aut illud ita fieri et perinde eveniebat, ut ipse prædixerat.

quidquid
vellet soli-
tus orando
impetrare.

Statas pre-
candi horas,

182 Quamquam autem Philippus orandi usu atque assiduitate id assecutus erat, ut quocumque loco aut tempore in Dei cogitationem amoremque raperetur: habebat tamen quotidie horas suas sacris meditationibus præstitutas: et quidem æstivo tempore mane et vesperi, nisi forte secus suaderet caritas erga proximos, superiorem ascendeat ædium partem, unde liber esset in cælum prospectus, ibique per plures horas contemplationi vacabat. Quod si forte a quoquam inter orandum per janitorem accersiretur, continuo ad illum descendebat: aiebat enim nequaquam hoc pacto intermittere orationem, sed Christum potius pro Christo relinquere. Re deinde peracta ad locum redibat; neque propterea, ut ipse affirmabat, ab oratione distrahebatur, sed ex operibus pietatis magis magisque ad eam excitari atque inflammari se sentiebat. Per hiemem, vesperi post solis occasum, duas aut tres horas precationi et meditationi dabat. Iturus autem cubitum, ad lectuli caput ponere solebat æream Christi Domini morientis effigiem, dempta tamen cruce; precariam coronam, et horologium, cujus tactu horas cognosceret: quo pacto nocturnis et matutinis precibus se comparabat: neque enim amplius, quam horas quatuor aut quinque ad summum necessarie tribuebat quieti. Ad hæc certis anni temporibus orationi attentior videbatur; nimirum in solennioribus diebus, aut in publicis privatisque necessitatibus: maxime vero in majore hebdomada, in qua quidem per annos multos immobilis atque jejunos, ad sacellum excubare

partitur et
servat soli-
cite:

consuevit die noctuque, dum sacrum Christi corpus, D ad recolendam acerbissimæ mortis memoriam, ibidem custoditur,

183 Horas quotidie septenas; ex more et ritu Romanæ Ecclesiæ, intentissima cura recitare solebat, et quidem alternis sæpius: solus namque non sine magna difficultate id efficere poterat: propterea quod statim in Deum rapiebatur, eique penitus adhærebat. Quicumque vero divinas preces cum ipso recitabant, hos Breviarium ante oculos semper habere jubebat; utque sine ullo errore id fieret, diligentissime curabat. Quamquam autem seni jam prope octogenario, tum propter ætatem tum propter alias justissimas causas, Gregorius XIV Pontifex Max. potestatem fecerat recitandi pro Canonicis Horis Coronam, quam vocant Beatissimæ Virginis, aut aliam quamlibet brevioris precationem; numquam tamen ea facultate usus est, nisi forte morbo implicitus. Tunc vero ex aliis divinum Officium audire volebat, idque tam attenta aure atque animo agebat, ut si in dicendo quisquam vel leviter lapsus esset, aut nutu aut verbo statim ab illo corriperebatur; etsi a se ipso prope abstractus omnino aliud agere videbatur.

Officium
quomodo
recitaret:

184 Orationi sociam Philippus adjunxit lectionem sacrorum librorum, eorumque præsertim in quibus Sanctorum res gestæ descriptæ sunt, quæ nihil efficacius esse dicebat ad spiritum excitandum. Erant autem illi plerumque in manibus, Collocationes Joannis Cassiani, Thomæ a Kempis de imitatione Christi aureus libellus, Vita sanctæ Catharinæ Sennensis, ac Beati Joannis Columbini: Ludovici Granatensis opera, Seraphini de Firmo Pharetra divini Amoris. Porro ex Vitis sanctorum Patrum, atque ex iis quas doctissimus idemque piissimus Lipomannus congegit, aliquid ferme quotidie aut legebat aut audiebat. Ex libris autem sacræ Scripturæ, vel maxime delectabatur Epistolis B. Pauli Apostoli, quas quidem sensim atque admodum attente legebat. Ubi autem devotionis fervorem excitari in se sentiebat, nequaquam progrediebatur; sed locum illum secum ipse diligentissime pertractabat, idque alias inter legendum identidem faciebat. Itaque longo jam experimento edoctus quantum ea res utilitatis afferret, suos admonerat, præsertim qui ex Congregatione essent, Deique verbum administrarent, ut iis libris operam darent, quorum titulis initium faceret littera S. nempe S. Augustino, S. Gregorio, S. Bernardo, horumque similibus.

quos libros
spirituales
et quomodo
legeret.

F

185 Breves quidem orationes, ex Cassiani ipsius præcepto, sed creberrimas facere docebat, eos præsertim, quibus in ea re immorari diutius non liceret. Quamobrem precationes quasdam jaculatorias iisdem proponere solebat, quibus nimirum ignita velociter mens atque alata cælum peteret, et frequenter in Deum sese elevans eidem jugiter cohereret. Ex his nonnullas hoc loco inserere haud alienum existimavimus.

Commendat
usum jacula-
toriarum

Cor mundum crea in me Deus, et spiritum rectum innova in visceribus meis.

tam Latina

Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me festina.

Doce me facere voluntatem tuam.

Domine, ne te abscondas mihi.

Domine, vim patior, responde pro me.

Ego sum via, veritas, et vita.

Fiat voluntas tua, sicut in cælo et in terra.

Jesu, sis mihi Jesus.

Ne reminiscaris, Domine, iniquitatum mearum.

Quando te diligam filiali amore.

Sancta Trinitas, unus Deus, miserere mei.

Tui amoris in me ignem accende.

Maria

A Maria mater gratiæ, mater misericordiæ, tu nos ab hoste protege, et hora mortis suscipe.

quam vulgari
lingua.

186 Alias etiam hoc genus supplicandi formulas vulgari idiomate ad omnium captum edocuit, quas in Latinum translata prædictis adscribendas duximus.

Nondum te cognovi, mi Jesu, quia nondum te quæsi.

Quid faciam, nisi tu adjuves me, mi Jesu?

Quid facere possum, mi Jesu, ut faciam voluntatem tuam?

Da mihi, mi Jesu, ut tibi serviam, non timoris causa, sed amoris.

Aliquando tandem amare te vellem, mi Jesu.

Mihi diffido, in te confido, mi Jesu.

Nihil boni facere possum, nisi tu adjuves me, mi Jesu.

Nihil volo, nisi tuam facere sanctissimam voluntatem, mi Jesu.

Numquam te amavi, et tamen amare te cupio, mi Jesu.

Numquam te amabo, nisi adjuves me, mi Jesu.

Amare te vellem, Jesu, nec viam ad amandum invenio.

B Ego te quero, nec invenio, mi Jesu.

Si te cognoscerem, et me cognoscerem, mi Jesu.

Si quicquid boni fieri potest fecero, quid tandem fecero?

Cadam, nisi tu adjuves me, mi Jesu.

Tolle omnia, quæ me impediunt, si me vis, mi Jesu.

Domina mea, Virgo benedicta, da mihi ut semper memor sim tui.

Docebat præterea, ut in precatoriæ Coronæ modum, ter et sexages repetetur Davidicum illud, Deus in adjutorium meum intende, aut alie nonnullæ ex supradictis precationibus; quemadmodum antea dictum est de iis, quæ in honorem Deiparæ Virginis ab eo fuerant institutæ.

187 Nec vero Philippus in Oratorio dumtaxat, quod fusc narravimus, quotidianas orationes fieri præcepit; sed in plures etiam, et quidem honestissimas domos eadem ferme exercitia invexit. Quapropter parentes, cum liberis ceteraque familia, quotidie vesperi in privatum sacellum sese recipiebant, eoque ritu preces ad Deum fundebant, quem in Oratorio nostro servari mos est. Nec defuere ex illis, qui non modo ejusmodi exercitia, sed alia quoque Congregationis nostræ instituta, pro modulo suo studiose diligenterque servarent.

188 Multa autem super ipsa oratione Dei famulus, in orando exercitissimus, præcepta ac monita tradere solebat; et quidem cum dictis aliorum Sanctorum sententiisque fere communia; tamen, quoniam familiarissima illi erant, et tanquam ipsius propria a suis prædicabantur, nos quoque eodem loco ea statuimus, tum hic, tum alibi, ubi de illis incidet mentio. Primum igitur, ad orandum optimam viam ac rationem eam esse dicebat, ut se quisque tam præclaro beneficio indignum agnosceret; verumque modum parandi se ad orationem esse, exercere se ad mortificationem: sine qua nihilo facilius esset orare, quam sine pennis volare. Quamobrem cupiam e suis roganti ut orandi artem sibi monstraret: Esto humilis, inquit, et obediens, et Spiritus sanctus te docebit. Aiebat præterea parandum esse spiritui, quem Deus in oratione communicat, nec ab eo declinandum: ut, si forte ad Dominicam Passionem meditandam nos provocet, ad alia atque alia mysteria nequaquam transeamus. Cum autem aliquid a Domino postulamus, non ideo cessandum esse, quod nos exaudiri tardius sentiamus; sed in oratione ad finem usque perseverandum.

Maji T. VI

Quod si quis spiritu fervens magnam in postulando quietem inveniat, atque obtinuisse se credat in ipsa orationis effusione quod poscit; certo sperandum, preces ipsius ad Deum efficaciter penetrasse Christianæ perfectionis studiosos etiam atque etiam hortabatur, ut ne in mediocri lenitate acquiescerent; sed magno atque excelso anime ad suprema contenderent: adeo ut, si fieri posset, vel ipsos Apostolorum Principes sanctitate præcellerent: quod quidem, etsi re ipsa non assequerentur, tamen optandum esse, ut ea saltem ratione divinæ caritati aliqua ex parte respondeatur.

189 Orantes insuper ac meditantes serius admonerat, ne diu defixos in sacras imagines oculos tenerent: id enim capiti longe grave et perniciosum esse, eoque pacto diabolicis illusionibus locum dari. Ariditati spiritus, cum dormire videtur anima nostra præ tædio, præsentissimum remedium esse dicebat, si se quisque, tanquam pauperulum aliquem, ante Deum Sanctosque prosternat, ac modo hunc, modo illum spirituales stipem humilissimis precibus roget; eosque interdum, non animo solum, sed etiam corpore adeundos, nimirum templis eisdem dedicata pie religioseque visitanda. Quatuor hominis novissima assidue meditanda, tironibus præsertim, prædicabat, solitus dicere, Quicumque non descendunt in infernum viventes, iis profecto, ne mortui eo casuri sint, summum periculum est. Admonebat præterea suos, quotidianam exercitia ne intermitterent; suadebatque omnibus, ut aliorum precibus sese humiliter commendarent. Ad hæc, ut orandi necessitatem ostenderet, hominem absque oratione sine ratione bestiam esse dicebat. Quamobrem ipsemet aliquando dum ægrotaret, oratione tantisper abstinere jussus a medicis, cum rem diutius ferro non posset, ad Galloniam se convertit, aitque; Heu mihi, Antoni, in bestiam plane mutatus sum. Denique affirmabat, oratione nihil gravius aut odiosius esse diabolo, nihil quod ille studiosius impedire intendat: in qua quidem id luminis Philippus acceperat, ut Deo revelante cognosceret, utrum quis mane illi operam dedisset, an vero eam per negligentiam omisisset.

CAPUT XV.

Philippi caritas erga proximos.

Ex præclara autem caritate, quam erga Deum Philippus ostendit, amor ille ardentissimus in proximos derivabatur, quo omnis ætatis atque ordinis homines ad Dei ipsius cultum dilectionemque perducere satagebat: id quod tanta cum dexteritate ac suavitate exequabatur, ut ferme omnes obstupescerent; quique ad illum semel accesserant, ab eo deinde recedendi viam non invenirent. Videlicet factus omnibus, ut omnes Christo lucrificeret, omnium sese ingenio attemperabat. Itaque si quos offenderet vitiorum cæno demersos, primum quidem excitabat abjectos, æternamque salutem vetabat desperare; deinde, ut letalia quæque peccata præcaverent etiam atque etiam hortabatur: denique illos quocumque voluisset admirabili quadam arte fortiter ac suaviter perducebat. Venit ad illum aliquando quidam, qui in eadem se consuetudinem penitus immererat, et ferme quotidie in eadem peccata revolvebatur. Huic, expiata per sacram Confessionem conscientia, satisfactionis loco fere nihil injunxit Pater, nisi ut, si forte in eadem culpam recidisset, ad se statim rediret, et sine mora purgaret animam suam. Paruit ille, nec Philippus aliud unquam injunxit, quam ut ad se statim reverteretur. Hoc uno modo

D
A. HIERO.
BARNABÆO
EX MS.
studium per-
fectionis.

Alia quædam
huc spectantia
præcepta.

E

Ratio orandi
etiam in pri-
vatas domos
inducta,

et præcepta
ad bene oran-
dum addita,

imprimis
humilitas,

perseverantia,

F
cap. IV.

Dexterrime
solitus tracta-
re peccatores,

consuetudina-
rio uni solum
præcipit ad se
redire;

A. HIER.
BARNABEO
EX MS.

A miser ille non solum ex prava consuetudine, sed ex aliis etiam malis, paucis post mensibus feliciter emer-
sit; exotisque vitiis, eodem Philippo teste, pudicos
et plane Angelicos mores induit.

alteri quoti-
die Salve Re-
gina dicendum

191 Nec alia ferme ratione juvenem dissolutissi-
mum ad officium sanitatemque reduxit, quem dum-
taxat rogavit, ut septies quotidie recitaret Antipho-
nam, salve Regina; mox terram deosculatus, haec
secum ipse loqueretur, Crastina die fortasse moritu-
rus sum: qua re brevi se ad frugem bonam recepit:
postque annos quatuordecim consentaneam vitae
laudabiliter actae sortitus est mortem. Dominicus Sa-
racenus de Colle Scipionis, quo de alibi fiet mentio,
cum in Urbe Philosophiae operam daret, et de Phi-
lippi sanctitate multa narrante discipulum suum
audiret; ad illum adiit, et Confessione peracta, ut
ferme aliquid eleemosynae patrio more Sacerdoti lar-
giri consueverat; Ignosce mihi, inquit, neque enim
modo suppetit, quod dare cupiebam. Cui subridens,
Pater: Age, age, pro hac pecunia proximo Sabbato
te ad me reditum premittito. Paret ille, et viri
facilitate ac suavitate devinctus, ad ejus ductum ar-
bitriumque se contulit. Quamobrem assidua ac dili-
genti Confessione omnes animi labes ac maculas
eluebat, et in singulas hebdomadas sacrosanctum
Eucharistiae mysterium percipiebat.

Proterve illu-
dentem
exercitiis
Oratorii,

B 192 Anno post Virginis partum MCLXII frequens
ibat ad Oratorium S. Hieronymi Joannes Thomas
Arena, adolescens et divitiarum affluentia et vivido
ingenio et viribus corporis ferox; et quidem ad eum
finem, ut quae ibi fiebant exercitia procaciter irri-
deret. Quod cum non semel qui aderant animadver-
tissent, neque hominis petulantiam diutius ferre
possent, ad Philippum rem detulerunt. At ille, ut
erat vir mitissimus, quiescere eos jussit: paterentur
et sinerent eum tantisper suis moribus indulgere.
Quamquam autem impudens juvenis de sua proter-
vitate nihil remitteret, sed aliena patientia quotidie
fieret insolentior; nihilominus Pater ne mutire qui-
dem contra illum quemquam passus est, atque omnia
sedato animo tulit. Nec frustra: quandoquidem
effrenatus animus, cum spiritualibus colloquiis, tum
Philippi orationibus, adeo delinitus est, ut haud ita
multo post ejus voluntati se totum commiserit; et
coelestium bonorum amore inflammatus, mortalibus
nuntium sponte remittens, hortante eodem Philippo,
ad sacram Dominicanorum familiam se receperit,
ubi in ipso religiosae vitae tirocinio pie spiritum Deo
reddidit.

patientia sua
lucrat,

C alium dilata
ad duos men-
ses Confessio-
ne.

193 Alius quidam juvenis Neapolitanus, nomine
Petrus Fœcles, et ipse luxu perditus, jocisque et di-
ceteris deditus, quodam die ab amico adductus est in
Oratorium S. Hieronymi, ubi tum forte sermones
habebantur; utque erat nimis lascive ac prope hi-
strionice vestitus, advertit Philippum in se unum
oculos fere defixisse: quibus veluti sagittis sibi pec-
tus feriri, animique recessus ac latebras penetrari
sentiebat. Itaque quaecumque ad populum diceban-
tur, perinde accipiebat, quasi uni sibi dicerentur.
Denique ea die superatus ita captusque est, ut a
Philippi latere divelli non posset. Jamque illapsum
in se esse spiritum Domini, et mutatum se in virum
aliud pro certo habebat: quamobrem cum ab amicis,
ut fit, ad antiquas nugas revocaretur, nec tamen
flecti posset; ingentem omnium admirationem exci-
tabat. Post dies paucos ad Philippum redit, anteac-
tae vitae noxas per exactissimam Confessionem ex-
piaturus. Erat tum ille in ecclesia, et suorum Con-
fessiones excipiebat. Cumque novum poenitentem
ante se genuflexum viderat, quasi illum contemne-
ret atque despiceret: ut opportuniore tempore ad se
redeat, praecipit, ea quo ratione saepius ad se rever-
tentem differt in duos menses. At Petrus, quo magis

extrahebatur a Philippo, eo ardentiori desiderio ad D
eum redeundi urgeri se sentiebat. Denique Sanctus,
qui solebat caritatis affectu, hominem complectitur;
benigne auscultat, plenumque letitiae et spiritualis
consolationis ad se dimittit. Is deinde tanto pietatis
ardore succensus est, ut inter ferventiores Philippi
discipulos jure sit recensendus: cui recreando se
Dei famulus, dum inter homines ageret, per quietem
non semel obtulit, atque alia longe praecleara bene-
ficia impertivit. Huic quoque praeter expectationem
masculam prolem nascituram praedixit, biduo ante-
quam partus in lucem ederetur; rei quoque familiaris
tandem jacturam facturum, quemadmodum re ipsa
deinde comprobatum est.

194 Marcellus Ferrus Romanus, nobili loco natus
et in praecipua Urbis Basilica opulento beneficio prae-
ditus, per summam licentiam, Clericali veste dimissa,
laicum ferme referebat. Is Perigilio S. Dominici,
eleganti ac militari prope habitu vestitus, deambu-
labat in peristylis coenobii S. Mariae supra Miner-
vam, ibique offendit adolescentulum, Philippi spiritu
filium, molestia plane angelica; quicum in ecclesiam
veniens, fallendi temporis gratia sermonem instituit.
Utque aliud ex alio oritur, aulescens de Philippi
egregia sanctitate aggressus est dicere, et: O te bea-
tum, inquit, si tantus vir tibi aliquando innotesceret!
si illum semel alloquereris! et fortasse hodie huc ve-
niet, venit enim frequentissime. Tum vero Marcellus,
tam praeclearae virtutis virum ut sibi ostendat etiam
atque etiam rogat. Ecce autem Philippus cum ali-
quot ex suis templum ingreditur: et vix dum positus
genibus, divino spiritu plenus, de more intumescit,
quamquam latendi studio utraque manu vultum ob-
tegeret: quo quidem spectaculo, homo coelestium
donorum ignarus atque insolens, non leviter offensus
est. Interea Joannes Animuccia, ex iis unus quos
secum Philippus adduxerat, ad Marcellum accedit:
utque erat ei perfamiliaris; Quid rerum agis, inquit?
At ille, quae modo audierat, exposuit. Cui statim
Animuccia; Profecto nihil verius dici potuit. O te
beatum, si tibi Philippus aliquando innotescat!

Lascivientem
Clericum

E et sua lente
socio sui vi-
dendi cupidum

195 Hic autem Pater ipse sese adiungit, una cum
Joanne Baptista Salviato et Constantio Tassonio,
omnesque pariter in odæum Marcellum deducunt:
ubi post paulo Completorii officium solenni ritu de-
cantatum est, orante interim Philippo gemitibus
inenarrabilibus, atque omnibus artibus contremis-
cente. Denique sacris precibus absolutis, de rebus
divinis disserit; mox Philippus Marcellum beni-
gne complectitur, atque ad Oratorium invitat. Quo
facto, ille statim ad se redit, suasque culpas geme-
bundus agnoscit: quas cum actutum per sacram
Confessionem purgare vellet; Nequaquam, inquit
Philippus: scribe primum peccata tua, atque ad Ora-
torium veni, tum vero post quatuor aut quinque dies
audiam te. Nec abnuat ille, sed omnia alacriter exe-
cutus, dicta die exactissimam totius vitae Confes-
sionem peragit apud Patrem. Qui pallido vultu in
columque defixo, sese divino spiritu impellente con-
cutiens, de more intima cordis ipsius penetrabat,
ejusque crimina detegebat. Nec dum completo my-
sterio, cecidit super collum ejus; et, Noli, inquit, filii,
Spiritus sancto resistere: Deus enim te vult salvum
fieri. Igitur bonae spei plenus a Philippo dimittitur,
atque ex ea die Oratorium frequentare coepit. Quan-
quam autem initio clericalem habitum non resump-
sit, nihil tamen illi quidquam ea de re dixit beatus
Pater, sed precibus duntaxat et spiritualibus exer-
citationibus ad rectam salutis semitam eum provo-
care contendit. Et sane egregius patientiae fructus
Dei beneficio constitit: siquidem post quindecim
dies ipsemet sponte, laicali veste deposita, clericalem
induit; seque Philippo exercendum colendum-
que,

post fusas
preces

F benigne
complexus,

ad Confessio-
nem

et morum
mutationem
paucatim in-
ducit.

A que, quod infra dicturi sumus, omnino commisit.

et plurimos
alios sua in
audiendis
Confessionibus
lenitate,

196 Hac denique facilitate ac suavitate fere in-
numeros omnium ordinum homines, ab impura et
flagitiosa vita, ad castum Dei timorem amoremque
convertit. Quamobrem ex iis complures, beneficii
memores, in ipso mortis limine constituti, magna
cum spiritus exultatione benedicebant diei atque
horæ, quibus sibi datum esset Philippum nosse.
Alii vero, cum viderent quotidie quam multos ille
ad virtutem ac Dei cultum a vitæ pravitate tradu-
ceret, obstupescens dicebant, Ut magnes ferrum,
sic Philippus animas trahit : et quisquis semel apud
illum Confessionem peragit, ad eum redire compelli-
tur. Idque erat causæ, quamobrem eorum senten-
tiam improbare, qui pœnitentibus, maxime autem
tironibus, nimis arctam atque arduam prædicant vir-
tutis viam, acriusque objurgando deterrent atque
avocant sæpe a proposito, ut aut dilata aut omissa
Confessione in peccatis diutius perseverent. Hanc
ipsam ob causam non magnopere laborabat de inani
ac supervacaneo mulierum cultu, sed quoad poterat
rem silentio dissimulabat, quo eas facilius deinde ad
virtutem adduceret. Hæc etenim mala sic in aliis fe-
renda esse dicebat, quemadmodum innata in nobis
ipsis atque insita quædam vitia toleramus. Siquidem,
adveniente Domini spiritu, hæc omnia sponte eva-
nescunt. Itaque nobili cuidam feminæ, roganti li-
ceretne citra Dei offensam altioribus sandaliis uti,
nihil ad illam Sanctus, nisi, Cave tibi, ne cadas.
Alium quoque crispato rigentique colli amiculo or-
natum, belle et festive reprehendit dicens, Equidem
te sæpe demulcerem, nisi istiusmodi collare mihi
manus feriret. Hac lenitate utrique facile persuasum
est, ab hujusmodi vanitatibus imposterum abstine-
rent.

Mira erga
omnes et
quovis tempo-
re affabilitate
utens,

196 Alloquendi vero illum opportunitas quærenda
non erat : quacumque adiisses hora, sive corpore
melius haberet, sive deterius, aperto semper ostio
cubiculi et humaniter omnes accipiebat, et ad finem
usque sine interpellatione audiebat. Quod si forte
adeuntium quispiam, respectu aliquo ductus, inter-
dum pedem retraheret; hunc statim prodians Pater
manu prehendere, atque intro adducere, nec nullo
sibi aut loco aut tempore parcere : adeo ut, vel cum
se lectulo composuerat ad necessariam quietem,
quoslibet interpellatores admitteret, ut scilicet nemo
unus unquam a se discederet, cui plene satisfactum
non esset. Quibus germanæ caritatis illecebris in-
credibile dictu est, quantum omnium animos sibi de-
vinxerit. Omnes enim illi omnibus in rebus certatim
aderant; nihilque tam arduum atque difficile esse
poterat, quin ejus gratia, ubi opus esset, unusquis-
que promptissime aggrediretur. Igitur dictu nefas
erat, Philippum, aut quiescere, aut sibi vacare. Quam-
obrem Antonium Gallonium, quod adeuntem, alieno
licet tempore, quempiam detinuisset, gravioribus
verbis acceperat : et Nonne, inquit, tibi dixi, me nec
tempus, nec horam mea causa observari velle? Fran-
ciscum quoque Zazzaram, quod clauso cubiculi ostio
alium quemdam remoratus esset, coram acriter re-
prehendit. Alias etiam ad hunc aut illum ex nostris
improvisio superveniebat : et, si quem forte apud
illos reperiret, qui eum operiretur, haud impune
ferebant : nihil enim gravius molestiusque illi acci-
dere poterat, quam ut incommode ab aliquo expec-
tatum se esse intelligeret. Rogantibus autem qui-
busdam ut aliquantulum sibi parceret, tantamque
sui copiam omnibus ne faceret; Scitote, inquit, quos
nunc videtis spiritu ferventiores, hos me nocturnis
etiam vigiliis crebrisque cohortationibus Domino pe-
perisse.

C neminem pati-
tur aditu
prohiberi,

198 Nec vero domi solum atque in ecclesia diu
noctuque animarum sancti exornabat; sed foris

etiam, ubi opus esset, in aciem prodibat ad prælian-
dum prælia Domini. Etenim dum proximorum bono
consultum esset, atque e peccatorum cœno vel unum
erueret, nihil ille quidquam pensi habere; non
æstum, non frigus, non ventos, non pluvias, aut alia
quælibet incommoda atque pericula pertimescere. Au-
divit aliquando adolescenti cuidam nobilissime, quod
primariam feminam juvenili insania deperiret, cer-
tum vitæ periculum imminere. Hunc sæpe jam
Principes viri omnibus modis detertere tentaverant:
sed frustra. Itaque Philippus, qua pollebat dexteri-
tate ac suavitate, hominem aggreditur : et qua ra-
tionibus, qua orationibus delinitum eo tandem addu-
xit, ut non modo animum mutaverit, sed viam ipsam
domumque, in qua illa habitabat, nedum aspectum
illius, toto biennio declinaverit. Quin etiam interdum
cum magno quodam Principe per Urbem incedens, si
forte prope ad illam viam accederetur, petita venia
e rheda sese subito proripiebat : adeo Philippi verba
et salutaria monita observabat.

199 Denique quocumque loco aut tempore, pro-
miscue omnis ordinis atque ætatis homines ad amo-
rem virtutis alliciebat; atque ad aliorum arbitrium
ac voluntatem, quibus rebus honeste posset, accom-
modare se ac flectere solebat; doctus nimirum
Apostoli verbo, gaudere cum gaudentibus, flere cum
flentibus. Pauperibus a quo ac divitibus omni ratione
præsto erat : quibus artibus omnium sibi gratiam
ac benevolentiam facile peperit, quorum plurimi
quotidie, alii etiam mane et vespere ad eum venti-
tabant, idque triginta aut quadraginta continuos
annos peregerunt : quamobrem cubiculum ejus,
populi frequentia celeberrimum, sanctitatis schola
atque æternæ lætitiæ habitaculum, prope communi
vocabulo, appellabatur. Quamquam autem hoc spi-
ritu lenitatis et mansuetudinis multos, ut diximus,
ad Dei cultum studiumque religionis excitaret; non
tamen defuerunt viri, ceteroqui gravissimi et zelo
pietatis accensi, qui ipsa de re eum reprehenderent,
atque acriter objurgarent. Verum experimento com-
pertum est, Philippum ea ratione plus multo ad
animarum salutem profecisse, quam illi sua anstie-
ritate ac disciplinæ severitate efficere potuerint.

200 Theseus Raspa erat ex iis Sacerdotibus unus,
qui in ecclesia S. Hieronymi divino sese ministerio
addixerant. Is suapte ingenio rigidus, Philippi faci-
litem ac suavitatem in sacramento Pœnitentiæ
administrando minus probabat. Utrius consilium
anteferendum esset, rei probavit eventus : quando-
quidem ille, etsi initio permultos nec infimæ sortis
homines habebat, qui sibi a Confessionibus eum
delegerant, brevi tamen prope ab hominibus relictus
est : contra vero Philippus, quos semel susceperat
in spiritu filios, hos deinde paulatim ad virtutem
educatos, numero et fervore crescere et augeri in
Domino gloriabatur. Illud autem a pluribus obser-
vatum est, ex iis aliquot, qui beatri Patris arbitrio
regebantur, quamvis non tam crebro sacra se Con-
fessione expiarent, tamen plus multo in caritate
fundatos fuisse, quam qui aliorum ductu hoc ipsum
sæpius facere consueverant.

201 Hanc porro comitatem lenitatemque spiritus
vir prudentissimus ita temperavit, ut ubi necessitas
cogeret, severitate et imperio ut qui maxime ute-
retur. Rogatus est semel, ut misero cuidam morti
addicto adesse vellet : neque enim ulla ratione
adduci potuerat, ut debitum delictis suis supplicium
patienter ferret, quamvis multi religiosi viri in id
strenue laborassent. Igitur accito Gallonio ad illum
advolat : atque ubi sacellum ingreditur, videt homi-
nem, vicina morte perterritum, magnis clamoribus
omnia implentem. Itaque remotis arbitris in eum
manus injicit, apprehensaque cervice ad terram
prostravit.

D
A. IHERO.
BARNABEO
EX MS.
nulli parcat
labori pro ca-
venda anima-
rum jectura,

omnibus om-
nia factus,
E

Rom. 12, 15

eaque leni-
tate plus pro-
ficiens quam
severitate
alii.

ut expertus
est Theseus
Raspa :

F

alique :

nec tamen
severitas
deerat ubi
opus esset.

A. IHERO.
BARNABEO
ET MS.

A prosternit, atque, Obmutesce. At ille terribili voce percussus, confestim ad se redit, sacra Confessione semel atque iterum conscientiam lavat, et compunctionis spiritu plenus delictorum poenas morte persolvit.

CAPUT XVI.

Ut juventutem procul a vitiis contineat, omni studio contendit.

cap. vii.
De juvenibus
solicitor

Prov. 22,

eos ipse ad
lusus hone-
stos deducit,

B Quamquam autem Philippus et verbo et exemplo omnis ætatis homines ad amorem pœnitentiæ salutaris accenderet; tamen singulari quodam studio enitebatur, ut adolescentium animos a vitiis abstraheret, et quibus poterat modis ad frugem bonam perduceret. Nimirum illud Sapientis alte retinebat, Adolesceus juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea. Igitur, quamvis affecta jam esset ætate, viribusque admodum infirmis, tamen caritate animos viresque sufficiente, sæpissime per Urbem incedentem vidisses stipatum gregibus juvenum, modo huic, modo illum suaviter alloquentem de iis rebus, quæ unicuique eorum congruere videbantur. Sæpe etiam in apertum eos deducebat, atque ut sese jactis laterum fragminibus aliisque hujusmodi honestis lusibus recrearent, hilariter hortabatur: quin et ipsemet ludum auspicabatur, sensim vero in angulum secedebat, ibique solus aut meditabatur aliquid de passione Dominica, aut legebat de Evangeliorum libro, quem ferme secum afferre consueverat. Quod si forte ex iis quispiam, ut sit, Pœnitentiæ sacramentum, aut Oratorii exercitia, intermitteret, per occasionem ad se vocabat. Quos vero a recta salutis semita aberrare intelligeret, omni studio atque industria, aliis etiam caute submissis, in viam trahere satagebat: qua ratione sæpe fiebat, ut ad intermissa officia, majori quam antea spiritus fervore, reverterentur.

ut in suis
Novitiis
experti Præ-
dicatores:

C Ita vero in Urbe apud omnes, præsertim apud religiosos viros, increbuerat fama de Philippi optimis artibus, quibus adolescentium animos ad amorem, virtutis studiumque Christianæ perfectionis inflammabat: ut is qui præerat præclaro cœnobio S. Mariæ super Minervam, novitios suos illi sæpe committeret, ut quocumque libuisset eos duceret; certis nimirum, quantum utilitatis ex ejus consuetudine percepturi essent. Quamobrem cum illis interdum, maxime autem Bacchanalibus diebus septem præcipuas Urbis Ecclesias obibat: interdum vero in anacorensem aliquem locum se conferebant, ibique una omnes prandebant: qua re beatus Pater mirifice delectabatur. Dum enim illos videbat lætantes, seque appositis cibis reficientes, Comedite, aiebat, filii, comedite, nec fiat vobis in re hæc scrupulus: etenim recreor atque reficior, cum vos video comedentes. Expletis epulis humi eos considerare jubebat; hæcque numerosa corona præcinctus, tirunculos Christi ad omnem virtutem, maxime vero ad perseverantiam, cohortabatur: hoc enim potissimum esse aiebat beneficiorum omnium, quæ divina illis bonitas præstitisset, quod scilicet a seculi stipendiis ad sua castra atque vexilla eos evocasset: Idque, inquiebat, vere et ex animo dico. Quibus monitis et cohortationibus novi milites vehementer inflammati, ad maxima quæque pro Christo gerenda incitari se sentiebant: itaque cum diem totum feliciter exegissent, spiritualis lætitiæ pleni ad cœnobium redibant.

magna ad
VI patientia
ulatur,

204 Verum enimvero, ut juventutem longius a vitiis arceret, patientia usus est plane incredibili. Eorum enim quid ad se ventitabant vel audaciam et arrogantiam, vel ineptias ac stultitiam, quantum

D fieri poterat, devorabat dissimulatione mirabili, ut etiam ante fores cubiculi sui vociferari illos et certatim obstrepere, æquo animo pateretur. Quare nonnulli ex hominibus nostris aliquando commoti, de eorum immoderata libertate ac licentia conquesti sunt. Id quod cum ex ipsis juvenibus rescisset Philippus; Sinite, inquit, ut quantum velint murmurent, vos vero pergite, et lætamini: nihil enim a vobis requiro, nisi ut abstineatis a peccatis. Igitur ipsemet Pater ante cubiculum suum, ut pila luderent, imperabat, ne qua scilicet illis daretur occasio alio abeundi. Hanc ipsam patientiam valde admiratus nobilis quidam Romanus, qui ad Philippum frequens veniebat; rogavit, quemadmodum juvenilem illam licentiam et quotidianum strepitum ferre posset. At ille; Ego vero vel si ligna supra dorsum meum cadere velint, libentissime patiar, dum a peccatis abstineant. Quamobrem Aulicus quidam primarius amico non sine lacrymis testatus est, per eos annos quibus olim juvenis Philippum conscientia suæ arbitrum ac judicem habuerat, mortali se crimine caruisse; ubi vero ab illo recesserat, ad impuram et flagitiosam vitam continuo deflexisse.

205 Ad hæc pati non poterat, eos in animo suo locum dare tristitiæ. Quod si forte quempiam videret suspensio animo atque sollicito, statim rogabat, quid rei accidisset. Nonnumquam vero, impacta etiam alapa, adjiciebat; Lætus æsto. Longo enim experimento didicerat, hilarem aulto facilius quam tristem ad Christianam virtutem perducere. Quapropter hilares atque jucundos singulari quadam benevolentia complectebatur. Nec vero omittenda hoc loco res est, quæ Philippo accidit, cum religiosus quibusdam viris familiariter agenti. Venerant ad illum invisendum duo ex sacra Capuccinorum familia, quorum alter, quo ætate inferior altero, hoc spiritu præstantior, ex solo intuitu beato Patro visus est: cumque id re ipsa (ut sæpe solebat) experiri vellet, occasione desumpta, quod ante se expuisset; hominem inurbanitatis acriter increpavit, postque plurimam objurgationem, quasi in illum vehementer iratus; Quid tu, inquit, hominis es? quid istuc rusticitatis est? Abi hinc cito e conspectu meo, et exuto pede crepidam manu arripuit, quasi in caput ejus impacturus. At ille, tot laceratus injuriis, ne tantulum quidem commotus est, hilari semper vultu ac læto: contra vero senior, ut erat ingenio subtristis, quamquam alterius res agebatur, tamen ea occasione non mediocriter offensum se esse, vultu ipso indicabat. Neque his contentus Philippus, pallium extemplo eum deponere jussit, eo videlicet quod, ut ipse aiebat, dignus non esset. Nec mox, deposito pallio; Quidni ego, inquit, libenter tibi morem geram? cum et vere pallio dignus non sim; et illo, homo minime frigidus ac bene pransus, nequaquam indigeam. Multa præterea inconcinna atque absurda inaperavit Sanctus, quæ quidem omnia, prompto atque alacri animo optimus juvenis executus est: denique quam potuit torve eum aspexit, atque a se dimisit. Ille autem quo magis despiciebatur, eo lætabatur magis, et veluti gaudio triumphabat. Postquam igitur discesserant, et ad extremas scalas pervenerant, revocari eos ad se jussit: et cum primum juvenem videt, accurrit, amplectitur, ac piacularia quædam grana aliaque id genus sacra munuscula ei tribuit: denique, Perge, inquit, fili, cum tua istiusmodi lætitia; hæc enim profecto optima est ad virtutem via.

206 Verum quemadmodum hilaritatem atque lætiam probavit maxime, sic etiam dissolutionem et nimiam animi relaxationem semper abhorruit. Itaque Christianæ virtutis studiosis diligenter cavendum esse dicebat, ne forte scurrilem, quod ipse aiebat,

E
semper hi-
lares esse eos
volens,

juvenem Ca-
puccinum
duriter a se
habitu

nec inde tri-
statum val-
de laudat:

dissolutionem

et otium vitare docet,
 A aiebat, spiritum induant: siquidem scurrilitas, et supervenienti divinæ gratiæ plurimum officiat, et adeptam jam penitus evacuet. Illud quoque, ad continendus in officio juvenes, diligenter curabat, ut occupationes eos semper haberet. Quamobrem jubebat illos interdum cubiculum sibi verrere, lectulum sternere, capsam aut tabulam alio utque alio transferre, ex precatoriis globulis aut ex floribus etiam coronas texere, legere aliquid aut scribere; alia denique aliis imperabat, ne scilicet eorum quisquam otiosus et vacuus ageret: qua re nihil ejus ingenio alienius esse poterat, quippe quem nisi occupatum nemo vidit unquam.

usurpare Sacramenta,
 B 207 Præterea ad Pœnitentiæ sacramentum frequenter venire eos volebat, ad Eucharistiam non item; sed ut ad eam se quam diligentissime compararent, certis etiam spiritualibus exercitationibus præscriptis, sæpe admonebat. Cum autem deinde ad sacrum Mysterium accederent, in aliud atque aliud tempus eos differbat, alias atque alias exercitationes designando, usque eo dum opportune id fieri posse existimabat. Porro hujus rei rationem afferebat, quod eo tempore, quo Christi fideles tantum Sacramentum accipiunt, acrioribus tentationibus impugnentur, quibus juvenes ferme succumbunt, nec plane sine gravi injuria ejusdem Sacramenti. Ad hæc celestem illam mensam, esurientibus et sitientibus dumtaxat paratam esse dicebat: quamobrem petentibus interdum ab se facultatem communicandi; Nequaquam, inquebat, Sitientes, sitientes venite ad aquas. Ferventibus autem Bacchanalibus, ut ipse juvenes a prophanis fœdisque spectaculis averteret, sacra et moralia quædam gesta representanda curabat. Hanc etiam ob causam septem Urbis Ecclesias cum illis obire, aut in Quirinali, aut in Janiculo sacros conventus sub dio celebrare consuevit.

et levia etiam pericula castitatis cavere,
 C 208 Quædam insuper longe salutaria monita dabat eis, ad castitatem et pudicitiam custodiendam: nimirum, ne se a prandio ab aliis secernerent, nec ad legendum, aut scribendum, aut aliud quidlibet peragendum soli secederent: hoc enim tempore, ut ipse aiebat, humani generis hostis, omnibus technis adhibitis, homines vehementius oppugnat: quamobrem sacris litteris edocemur, cavendum nobis esse a dæmonio meridiano. Illud etiam nominatim jubebat, ut quoscumque contactus, manuum quoque, tamquam contagia devitarent: quod in hominibus nostris omnium maxime abhorrebat: neque inter se remotis arbitris agere patiebatur, quamvis arctissimo propinquitatis vinculo conjuncti, atque optima indole pudicisque moribus præditi essent: quamquam enim probi et casti forent, nec quidquam mali tunc mente agitant; tamen, ut ad malum proni sunt sensus hominum, longe alii mox evadere poterant. Fratres quoque cum sororibus ipsis liberius ludere, atque inter sese contingere, expresse vetabat: quippe qui diaboli insidias et occultas artes nocendi noverat.

neque fratres cum sororibus ludere patitur,
 209 Nec ab re fuerit huic loco subtexere, quæ Dei servus in hanc sententiam lepide simul et graviter effatus est. Adolescens quidam, propterea quod ludere solebat cum sororibus suis, ab Angelo Vellio, cujus antea mentionem fecimus, quemque ille conscientia suæ judicem delegerat, ne id faceret, sæpe admonitus fuerat. At juvenis, ut erat optimo ingenio moribusque castus, iteratis istiusmodi monitis offensus est. Itaque Vellius; Cedo, inquit, fili: nullus in hac re te tangit scrupulus: nonne? Nullus enimvero, ait ille. Abi igitur, addit Vellius, ad P. Philippum, atque illum hac ipsa de re consulito. Paret adolescens. Quo audito Philippus, statim rogat, quibusnam studiis operam daret. Logicæ subjicit ille. Tum vero beatus Pater; Scito igitur malum dæmo-

nem, tamquam Logicum peritissimum, abstrahendi rationem facile tibi suasurum, ut nimirum feminam cogites, non sororem. His dictis convictus adolescens quievit, atque ex ea die ejusmodi lusibus sese abstinuit. Demum in gubernanda moderandaque juventute, longe omnium prudentissimus exstitit Philippus: idque eo fuit mirabilius, quod ita in uniuscujusque curam incumberebat, quasi nemo illi præter ipsum curandus.

CAPUT XVII.

Ad suos in extremo agone juvandos, quantam diligentiam adhibuerit.

*N*ec sane minorem curam impendit in recreandis refocillandisque suis in spiritu filiis, cum adversa valetudine atficerentur: siquidem unumquemque eorum continuo invisebat ipsemet; et cum primum decumbentis cubiculum intraverat, positus statim genibus pro eo ad Dominum preces fundere solebat, idque secum pariter adstantes ut facerent hortabatur. Quod si forte ingravesceret morbus, languenti ad extremum usque spiritum assidebat, atque ad extremam pugnam arma contra dæmonum incensus mirabiliter subministrabat. Sebastianus quidam erat, musicæ artis peritus, Philippi discipulus, atque egregia pietate vir. Huic animam agenti vafer humani generis inimicus, terribili quadam specie sese offerens, ut de æterna salute desperaret variis rationibus suadebat: quibus denique miser ille fatigatus victusque, exclamare cœpit, O me infelicem! o utinam natus non essem! quandoquidem omni spe salutis amissa, in æternas flammæ janjam detruendus sum. Talia vociferans, omnia replebat gemitu. Cunque horas ipsas duas in iis clamoribus perseveraret, demum Parochus advocatur. At ille nec videre illum nec audire voluit; sed iracundia incitatus oculos ab eo statim avertit; testatus palam, nullam sese illi fidem unquam habiturum, propterea quod de sua ipsius salute jam conclamatum esset.

211 Rebus igitur desperatis ad Philippum itur, qui statim præsto adest. Vix dum autem cubiculi limen attigerat, cum more suo, Quid rei, hoc est? inquit elata voce: quid hoc est? Adducensque se intro, ad lectulum venit decumbentis, capiti manum imponit, aitque, Ne dubita. Hoc verbo repente sese ille collegit ac recreavit; nec minori voce quam antea clamare cœpit; Philippus dæmones ejcit: dæmones fugiunt, et Philippus eos ejcit. O admirandam Philippi virtutem? Vivat Christus. Vivat Philippus, qui eruit animam meam ex inferno inferiori. Incredibili quoque lætitia perflusus, sacras cantunculas aggreditur, quæ in Oratorio tunc temporis canebantur; eamque præsertim, quæ iterato centeis Jesa nomine contexta est. Denique elevatis ad cælum manibus oculisque; Ecco, inquit, Angeli, ecce Archangeli; reliquos etiam beatorum Spirituum ordines appellans. Atque hæc dicens, ipso Pervigilio sancti Michaelis Archangeli, iv Kalendas Octobris, in beati Patris amplexu efflavit animam.

212 Ægrotabat graviter Persianus Rosa, in quem Philippus (ut diximus) a sacris Confessionibus habuit, egregia pietate et virtute Presbyter: cumque ad extremum vitæ discrimen adductus esset, vehementissimis tentationibus oppugnabatur. Quamobrem ad Dominum, cum tribularetur, clamabat, Te judica me Deus, tu discerne causam meam: atque hæc repetens, præ timore ac pavore identidem strato surgebat, muniens sese signo Crucis; et nunc huc, nunc illud sese versabat. Ecce autem advenit Philippus:

D
 A. HIERO.
 BAUNAB. EO
 EV. MS.

cap. viii.
 Egris sedulo
 assistere solitus.

B
 uni e. r. su
 desperando,

fugatis dæmonibus,

C
 quietam mortem facit:

Item Confessario suo

spectris terret

A. BIERO-
BARNABEO
EX MS.

A Philippus : quem ubi primum videt ille, continuo inclamat, Sancte Philippe, ora pro me; et ejice, obsecro, canem illum tam nigrum, tamque terribilem, qui me lacerare contendit. Re audita Pater ad terram se prosternit, hortaturque adstantes omnes, ut oratione Dominica et Angelica salutatione, Deum Deique matrem suppliciter exorent. Mirum dictu! Vix genua flexerat beatus Pater, cum Persianus exclamat: Deo gratias, Deo gratias; canis abiit: canis fugit. Surgit Philippus, et aqua sancta ægrotum aspergit ac benedicit. Ille autem timore depulsus, lætus atque alacer, postradie ejus diei consentaneam mortem vitæ sanctissime actæ sortitus est.

alterum lon-
gioris vitæ
desiderio

213 Gabriel Tana Mutinensis, ex familia Joannis Riccii, Cardinalis Politiani, octodecim annos natus, ægrotabat ad mortem. Is biennio ante in Philippi fidem se contulerat; magnoque spiritus ardore succensus, Confessionis atque Eucharistiæ mysteria bis saltem in hebdomada obire solebat, et in nosocomiis ad sublevandos infirmos frequens erat. Igitur ingravescente indies morbo, cum nulla medicorum arte relevari posset, ad ultimum vitæ diem reductus est. Illic vero, instinctu inflatuque diaboli, magna illum cupido invasit valetudinem recuperandi: quamobrem de vicina morte omnino cogitare non poterat. Aderat tunc forte Philippus (frequens enim ad illum ventitabat) rogavitque, quomodo se haberet? At ille, Equidem præ gaudio gestio: neque enim, Deo favente, nunc morituum me puto. Itaque rogo te etiam atque etiam, Pater, ut inter, sacrificandum pro mea salute ad Dominum preces fundas: mihi que impetres spatium poenitentiae, quo plangam paululum dolorem meum. Tum vero Pater, demonis artes agnoscens, quippe qui vicinam hominis mortem Deo revelante cognoverat; Volo, inquit, a te voluntatem tuam, quam Deo Patri, cum sacratissimam Hostiam offeram, pariter offerre desidero: propterea volo, quod si te Deus advocet, obsistenti satanæ confestim respondeas, Mihi nulla voluntas est, sed eam Christo jam tradidi. Sic factum. Rogavit denique Philippus omnes qui aderant, ut pro infirmo Deum attente deprecarentur, et ad Sacrificium celebrandum se recepit.

facit etiam
mortem opta-
re,

214 Quo peracto ad ægrotum rediit, offenditque illum immutata penitus voluntate, Apostolicum illud magno cum spiritus ardore iterantem, Cupio dissolvi et esse cum Christo; acceptum deinde Crucifixi imaginem non sine lacrymis amplexantem atque osculantem; adstantes etiam amicos fortiter admonentem, ut ad Dei cultum toto pectore incumberent, omnemque seculi fastum penitus conculcarent. Aiebat enim, Tardet me, mihi credite, vitæ meæ, mortemque desidero, ut ad paradysum conscendam. Ad Philippum postea se convertens; Hactenus, inquit, rogavi te, Pater, ut mihi salutem a Domino impetres: nunc te etiam atque etiam oro, ut mihi quam citissimam ex hac misera vita migrationem obtineas. Porro in iisdem pietatis affectibus ad vesperam usque perseveravit. Cumque Philippus sub noctem domum rediturus esset, iterum ille, Equidem, Pater, in paradysum ire volo: ora igitur pro me, ut desiderium meum omnino impleatur. Tum Philippus, At vero si te Deus istiusmodi morbo affectum differre velit in annos multos, ejus voluntati nonne libenter obtemperabis? At ille; Quid istud verbi est, Pater? An vero nescis, quod toties jam tibi dixi, velle me quamprimum in paradysum migrare, ut Deum meum videam, meque in hac vita diutius esse non posse? Quamobrem precare queso piissimum Dominum, ut ante mediam noctem migrationem mihi omnimodis largiatur. Cui Philippus: Age igitur, ne dubita, votum tuum implebitur.

215 At tibi arma sumenda sunt, et contra diabo-

lum fortiter dimicandum: siquidem multis te machinis oppugnabit. Quamobrem voluntatem tuam te Christo obligasse memento, nec time; ipse enim pro te pugnabit, et vincet. Prædixitque ei Sanctus omnes insidias, quibus cum valerrimus hostis aggressurus esset. Denique ita præmonitum munitumque reliquit, quo nimirum liberius ad Dominum pro illo funderet preces, substitutis tamen suo loco Joanne Baptista Salvato, et Francisco Maria Taurasio, aliisque; quos admonuit, ut simul ac novi quidquam accidisset, statim se certiores facerent. Vixdum abierat hora, cum ecce tibi satanas ægrotum aggreditur: utque eum in superbiam efferret, quidquid boni unquam egisset ita illi repræsentavit, quasi certissimum a Domino præmium sibi propterea deberetur. Quamobrem cum inter letanias precesque recitaretur illud, A mala morte libera eum, Domine; statim subridens, caput agitavit, aitque; Qui Christum habet in corde, is profecto perire non potest. Mox vero fraude detecta, clamare coepit; Vestris precibus, queso vos Fratres, juvate me: quod enim nunc dixi, non mea voluntate, sed instinctu impulsuque dæmonis dictum est.

D
cumque adver-
sus futuras
tentationes
instruit;

ille, victo
præsumptionis
spiritu,

periculose
tentatum,

216 Hac igitur tentationis procella perfunctum iterum invadit veterator, et quibus potest artibus prohibet, ne sanctum Jesu nomen appellet; quod quidem in ore semper habere cupiebat, quamobrem amicos omnes id nominatim rogaverat, ut illud sibi in extremo spiritu ad memoriam revocarent. Itaque cum se tam fortiter adstrictum devinctumque videret; Succurrite, inquit, Fratres, mihi, queso, succurrite: neque enim efferre id possum. Rogantibusque, quid hoc rei esset, quod efferre non posset, num forte sanctissimum Jesu nomen? Hoc ipsum esse solo nutu significavit; et, Quænam atrox tentatio hæc est, inquit, ut Jesu nomen proferre non valeam? Quamquam enim illud ore exprimeret, tamen nulla ratione id facere posse opinabatur: inter has ergo curas anxius atque sollicitus, multo sudore manabat. Quamobrem confestim Philippus accititur: cujus adventu ægrotus vehementer gavisus est: eoque adjuvante, et voce ipsa præeunte, dulcissimum Jesu nomen, qua cupiebat ratione atque affectu, saepius pronuntiavit.

Jesu nomen
invocare im-
peditur,

217 Neque ideo, quia semel atque iterum superatus esset, humani generis hostis incepto desistit; sed nova veluti irruptione ejus fidem labefactare conatur, iterumque spei maximam facit valetudinis recuperandæ. Quapropter ad Philippum conversus; Adjuva me, inquit, Pater: neque enim iis, quæ credenda sunt fidem habere mihi videor, nec me nunc morituum puto. Cui Philippus; Sperne, fili, has etiam diabolicas technas, et dic mecum, Credo, Credo. Quæ quidem verba tametsi optime pronuntiabat, tamen neque se recte hoc facere, neque eorum quæ credenda sunt certam firmamque fidem habere se existimabat. Igitur Philippus adstantibus imperat, ut omnes pariter clara voce pronuntient Symbolum Apostolorum, atque idem hoc ipsum corde saltem agere ægrotum jubet. Qua re tentatio illa confestim evanuit: quin etiam ubi se tantisper collegit, animos sumpsit; ac fortiter, nec sine contemptu, ipsi adversario insultabat, dicens; Equidem, velis, nolis, credere volo; crediturus utique in æternum. Porro ex hac pugna quamquam victor evasit, tamen admodum defatigatus est.

deinde rursus
spe vitæ ten-
tatur,

F

218 Denique callidissimus serpens, ubi tot machinis adhibitis nihil se profecisse intellexit, ad extremam desperationem hominem adducere constituit. Igitur visibili specie, trucidibus oculis, ore habituque terribili, ei sese objicit. Quo ille spectaculo vehementer exterritus, immutato vultu hac illuc convertebatur, nec ubi quiesceret, invenire poterat.

tum ad des-
perationem
impellitur,

Quamobrem

A Quamobrem gravi pressus mœstitia clamabat; Me miserum, quot peccata! quot scelera! Domine miserere. Ejice, Pater, teterrimos canes, qui me circumstant atque obsident. Tum demum Philippus, qua solebat fiducia atque auctoritate, impositis manibus super caput ejus; Tene igitur, inquit, immunde spiritus, divinæ gratiæ tam audacter obsistere? Hæc manus hodie Christi corpus contrectaverunt: quamobrem, jubeo in ejus nomine, hinc abi, atque hominem hunc liberum extemplo dimittito. His dictis tentatio evanuit. Tum vero beatus Pater ad ægrotum: Age, fili, confortetur cor tuum, et dic mecum: Discedite a me omnes, qui operamini iniquitatem: nec time: etsi enim peccasti, Christus pro te mortuus est, et redemit te in sanguine suo. Ingredere igitur in latus ejus, et intra vulnera ejus abscondere; nec quinquam dubita. Hæc cum dixisset Sanctus, procumbit in genua. At ille gaudio triumphans, ait; Gandete, Fratres, gaudete: etenim canes fugiunt, et Philippus eos expulit. Ut fugiunt! (digito locum indicabat) ut sese repente abripiunt! Vicinus demum, et vos victi celeri fuga evanistis. Nunc demum nomen Jesu dulcissimum appellare libere potero: libet jam Jesum millies invocare. Atque in hunc modum fervente spiritu, defixisque oculis in Crucifixi effigiem, quam quidam ex astantibus manu tenebat, eo animi ardore orabat ad Dominum, ut nemo ex iis qui aderant præ cordis compunctione uberrimas lacrymas non effunderit.

219 Tum se ad illos convertens; O quæ et qualia, Fratres, egomet hisce oculis vidi? Nunc demum intelligo, quod Pater auribus nostris quotidie insonabat, nimirum quantum amoris creatis rebus impendimus, tantundem nos detrahare Creatori. Igitur toto corde, queso vos, Fratres, Deum diligite. Iterum deinde ad Crucifixum se vertit, acceptumque manibus arte complectitur atque osculatur, exten- toque brachio clariori voce clamavit; Vivat Jesus per orbem totum, vivat in æternum. Quis me separabit a caritate tua? Discedite a me omnes, qui operamini iniquitatem. Hæc atque alia hujusmodi magno cordis affectu effundentem, et acriter dæmones increpantem Philippus repressit; aitque, Sat est, fili, sat est: facessant dæmones, quando quidem cum de iis loquimur, nimio plus iisdem honoris tribuimus quam mereantur. Pone in Domino tuo spem tuam, et spera in eo, et ipse faciet. Paruit ille, et statim quievit. Quamquam autem medici aliique omnes putabant, ipsum in posterum etiam diem vitam facile protrahaturum; quippe qui et voce et spiritu optime constare videbatur; Philippus tamen; Longe aliter eveniet, inquit: ubi enim tantisper se loco moverit, statim expiraturus est. Neque abfuit dicto fides: siquidem post mediam horam se in dexterum latus vertit, et in Philippum defigens oculos, appellato Jesu nomine, placidissimè efflavit animam. Cujus in vultu tantus repente nitor et venustas apparuit, ut angelicam prope faciem representaret.

220 Jacobus Marmitta, eidem Cardinali Politiano a secretis ac Philippo adlietissimus, prudentia, eruditione, ac pietate spectabilis, ardentissima febre correptus, acutisque torminibus diu vexatus, denique ad extremum adductus est; et, ut sunt homines natura fragiles atque infirmi, gravi mœstitia pressus ita jacebat, ut nulla re mitigari dolor ejus posse videretur. Quapropter Philippus, qui pro sua caritate languenti frequens adstabat; Confortare, ait, fili, et esto robustus. Invoca Deum tuum, et dic mecum, Deus noster refugium et virtus, adjutor in tribulationibus. Cui Marmitta statim subiecit; Quæ invenerunt nos nimis. Pergit deinde Philippus, qua orationibus, qua verbis plane divinis afflictum exci-

tare et consolari. Nec frustra; quandoquidem in tantis tenebris nutanti opportune radius divinæ claritatis affulsit, discussaque tristitiæ caligine pristina mentis serenitatem cum tranquillitate restituit, demum lætus atque alacer congruentem vitæ pie sancteque actæ finem adeptus est.

221 Nicolaus Giglius, nostræ Congregationis Presbyter, natione Gallus, omnium virtutum homo probatus et spectatus, iisque nominibus Philippo unice carus, ex morbo gravissimo ad finem vitæ appropinquabat. Ecce autem quadam die ingens strepitus, quasi saxorum aut ferratorum curruum aut etiam tonitruum, in nostris aedibus auditus est; quo tempore Pater in privato sacello inter sacrificandum solus orabat. Cumque repente inclamasset, accurrunt nostri, et primus omnium Petrus Consolinus. Cui statim Philippus: Abi cito ad Nicolaum, et ut sese res habeant mihi renuntia. Paret is, ad Nicolaum advolat, offenditque illum gaudenter, extensisque in cælum manibus identidem hæc iterantem; Gratias agamus Domino Deo nostro: accessit recessit victus est. Quæ omnia cum Philippus audivit; Sat est, inquit, sat est. Venit deinde ad ægrotum. Quem cum primum videt ille, confestim exclamans ait, Pater, ego te antea non cognovi. Cur tam sero mihi innotuisti? Nimirum vir optimus, in extremo spiritu longe clarius quam antea, Philippi egregiam sanctitatem Deo revelante cognovit, ejusque præsentissimum auxilium in tam difficili certamine expertus est.

222 Carolus Mazzeus, et ipse Philippi discipulus, gravissime ægrotabat, agentique animam humani generis hostis horribili specie sese objicit: utque hominem spectro perterritum ad desperationem salutis adigeret, quidquid mali olim aut cogitaverat, aut dixerat, aut fecerat, id omne illi statim sub uno aspectu ponit. Cui Carolus, cœlitus inspiratus, nihil omnino respondit, nisi Appello Philippum. Quare victus, et pudore confusus superbus et calidus hostis, aufugit. Dixit autem beatus Pater, casurum utique Carolum in dæmonis laqueos, si cum dæmone verbis contendere voluisset; animam autem ejus, per fidem atque humilitatem salutis locum obtinuisse. Constabat vero inter omnes, qui Philippo familiariter utebantur, ejus præsentia, enim, præsertim ad ægrotos veniebat, rogabatque quis intus esset, fugari statim dæmones, omnesque tentationes longius propulsari: plurimos quoque in extremo spiritu, adstante sibi beato Patre, malignum turpiter terga vertentem visibili specie conspexisse.

223 Ilac porro caritate et benignitate Philippus, non modo suos dum ægrotabant complexus est, sed etiam alienos; eosque præsertim, qui male de illo meriti essent. Et ut eorum plurimos omittamus, de quibus infra commodiori loco dicturi sumus, illud tantum hic recensebimus, quod cum ex iis quidam ejus nomini infensissimus, quique illum ejusque in spiritu filium indignis modis acceperat, gravi morbo laboraret; quamquam id Vir sanctus, nisi divinitus rescire nequiverat; a Sacro tamen in vestiariū reversus, dixit, vehementius solito pro eo se preces fudisse. Compertumque est, eodem tempore improvise morbo illum correptum esse; cujus commiseratione amantissimus Pater adeo commovebatur, ut quoties de illo cogitaret lacrymas continere non posset. Libet autem ad hæc quasi appendiculam adjicere, quæ vir prudentissimus in visitandis infirmis, præsertim mortis proximis, suos admonitos esse voluit. Primum quidem, ut ne verbis res ageretur, ne multa illis ingererent, sed orationibus potius opportune succurrerent: deinde ne vaticinari aut de morbi exitu prædicere auderent: siquidem nonnulli, postquam ægrum moriturum esse prædixerant, cum

D
A. HUERO.
PARISIÆ
EX MS.

pro alio sacrificans,

fugit dæmonem;

E

item alius,

atque plures;

F

experiantur, etiam externi et interni.

sed confortatus a Philippo.

pulsis dæmonibus,

in Dei amore exardescit:

et tandem quiete exspiravit.

Sanctus alterius moribundi tristitiam pellit;

A deinde secus accidisset, isque sanitatem recuperasset, moleste id tulerant, propterea quod prædictio illis haud feliciter cecidisset.

A. HIERO:
BARVABEO.
IX MS.

CAPUT XVIII.

Multos ex variis tentationibus, molestiis, et scrupulis liberat.

cap. IX
Juvat Sanctus

in peccandi
periculo
positum :

Nec vero ejus cura et sedulitas ad infirmos tantummodo pertinebat, sed ad alios quoque, quacumque illi aut tentatione, aut molestia scrupulorum, aut agritudine premerentur : nemo enim erat tam afflictus ac perditus, quem ille statim, inexplicabili illa caritate et benignitate, non reficeret et recrearet. Marcellus Bencius, nobilis Politianus, valde sollicitus erat ob periculum, in quo versabatur, Deum graviter offendendi. Itaque cum Angelo Vellio, qui sibi confitenti aures dabat, omnia non semel contulit. Is vero longe periculosam agritudinem hanc esse intelligens, nec cuivis medicorum facile sanabilem. Huic malo, inquit, si mederi cupis, tantoque periculo liberari, ad P. Philippum confugito. Nec mora ad Philippum accedit, detectoque vulnere obtestatur, ut sibi auxilium et curationem afferat. Res mira ! Eodem tempore quo beatum Patrem alloquebatur, miris modis recreari et confirmari se sensit : et necdum sermone completo, omni tentatione et molestia, non modo in præsens, verum etiam imposteriorum liberatus est

avertit consilium occidendi adversarii,

225 Antonius Fantinus, pauper in hoc mundo, dives in fide erat, qui triginta ipsos annos apud Philippum sacra se Confessione expiavit, postremos autem viginti id facere quotidie consuevit. Is porro olim juvenis uxorem duxerat adolescentulam; vidit autem aliquando quemdam de familia nobilis viri, euntem sæpius ac redeuntem per viam in qua ipse habitabat, et ad fenestras suas oculos obliquantem : utque erat ingenio ferox et militiæ assuetus, hominem aggreditur; ut ne imposteriorum illac pertranseat, expresse vetat; si secus faxit, fore ut illum cito pœniteret facti. Cumque ea re homo pertinax nihil a proposito averteretur, Antonius ira incitatus, de eo interficiendo secum ipse deliberat. Interveniens autem post triduum die festo, quod apud Philippum conscientiam deponere consueverat; quamvis natura fortiter repugnaret, adire tamen ad illum voluit, ad ejusque genua provolutus animum suum aperuit. At C Pater, de more caput ejus demulcens, Abi, abi, inquit. Quo dicto Antonius, quamquam modo tam anxius atque sollicitus, subita quadam lætitia perfusus est; omni perturbatione repente sedata, pristinam animi tranquillitatem recuperavit; et si forte in adversarium incideret, ne tantulum quidem commoveri aut accendi se sentiebat : quodque longe admirabilius videri possit, ipsemet famulus ex ea die nunquam locum illum repetere visus est.

alterum in voluntate vindictæ obstinatum,

226 Juvenis quidam, non ita pridem ad Philippi amicitiam adjunctus, nullo pacto adduci poterat, ut illatam sibi injuriam condonaret. Itaque beatus Pater multis rationibus id ei suadere cum studuisset, nec quidquam proficeret; denique hominem aggreditur : et Crucifixi effigiem in manu tenens, magno spiritus ardore; Vide, quæso, inquit, et considera quantum pro te sanguinis Dominus tuus effuderit : nec solum ipse inimicis, qui eum crucifixerant, omnia sponte remisit, sed etiam Patrem, ut illis ignosceret, postulavit. An non intelligis, miser, quotidie te orationem Dominicam enuntiantem, non delictorum veniam, sed ultionem exposcere? His dictis magna cum spiritus libertate eidem præcipit, ut genibus positis ante Crucifixi imaginem, his illum precibus oret : Domine Deus, tametsi manibus pedibus-

crucis objectu emollit.

que transfixis e cruce pendeas, et fosso latere sanguinem totum profuderis, tamen ad meam salutem hoc parum est : quamobrem necesse est, ut iterum transfodiatur cor tuum, novusque sanguis fundatur (si tamen reliqui quidquam sit) quandoquidem, quem pro me hactenus effudisti, is profecto non sufficit mihi. Vixdum genua posuerat juvenis, ut Patris imperio obtemperaret; cum subito tremore correptus est, arrectisque comis præ stupore mutus hæsit atque immobilis : nec vero nisi longo intervallo tremor illum deseruit. Denique ubi se collegit, ad Philippum venit, et, Pareo, inquit, Pater, atque ex nunc libenter ignosco : quidvis jubeas licet, factum dabo.

227 Petrus Focilis, de quo antea dictum est, venit aliquando ad Philippum, sacram Confessionem peracturus : quem Sanctus audire noluit, sed graviter reprehendit, propterea quod in re quadam sæpius admonitus, ejus imperium neglexisset. At ille, ut erat ingenio vivido ac præservido, graviter id molesteque ferens, hæc apud se reputabat. Quid rei hoc est? Numquid in Urbe præter hunc nemo erit, cui rite peccata confitear? Abiitque iratior ad ecclesiam Societatis Jesu, ibique Confessionis sacramentum obivit. Ecce autem repente, tanta illum mœstitia mentisque perturbatio invasit, ut requiem invenire omnino non posset. Post duos dies Philippus acciri eum ad se jubet : et, mira res! hoc tantum nuntio accepto pristinae lætitiæ redditus est. Itaque ad beatum Patrem venit, ejusque genibus provolutus, præteritam contumaciam accusans, amare flevit. At ille qua solebat caritate hominem arcte complectitur, et leniter corrigit. Tum vero Petrus, gaudio triumphans; Equidem, Pater, ex hoc die me tibi dicto audientem fore promitto : quod et re ipsa, quoad vixit, implevit.

contumacis discipuli,

E mœstitiā levat et ipsū corrigit :

228 Elisabeth Contessa Tiphernas, horribili quadam tentatione tres aut quatuor continuos menses vexata, denum ab Angelo Vellio, apud quem Confessionem de more peractura erat, ad Philippum mittitur, quicum conscientiam suam aperiat. Paret illa, et statim ad ejus pedes sese abjicit. At Pater, cum primum eam videt; O te, inquit, miseram; quam sane multa gravissima tentatio exagitat : nonne est ita? omnesque ejus animi sensus ac latebras patefecit : qua re mulier vehementer obstupuit : uni enim Confessario, secundum Deum, hæc innotescere potuerant. Pergit deinde Philippus, atque : F Ne dubita, jam jam rem Divinam facturum sum, itaque pro te Deo preces offeram. His dictis solito tremore concussus, e sede surrexit, atque abiit ad sacrificandum. Eodemque tempore Elisabeth ab omni molestia liberam se esse intellexit, nec deinde alias unquam ejusmodi perturbatione tentata est. Postridie vero cum ad nostram ecclesiam redisset, ubi eam videt beatus Pater, An non ego, inquit, præclare de te meritis sum? Igitur in posterum, si quid tibi opus fuerit, ad me redito. Ex eo die mulier Philippum, tamquam humano fastigio celsiorem, magis magisque suspexit.

gravem mulieris tentationem discutit :

229 Mutius Achilleus, Septempedanus Canonicus, et Theologus Cathedralis ecclesiæ, cum olim juvenis in Philippi fidem et curam se contulisset, eique Vir sanctus inter sacram Confessionem cordis secreta detexisset, tantam de illius sanctitate opinionem habere cœpit, ut eo inconsulto, præsens, absens, nihil omnino facere auderet; quin etiam illum adhuc inter homines agentem, quasi ex Superis unum, sibi in auxilium invocabat. Nec frustra; cum enim aliquando ad Urbem rediens, ex alta atque abrupta rupe in solo loco, jam jam se in Tiberim prolapsurum videret; ad eum etiamnum viventem precibus votisque confugit, sensitque statim quasi præsentis

Discipulum absens invocatus juvat.

A præsentis auxilium : id, quod toties se expertum esse affirmavit, quoties in tentationibus suis mentisque perturbationibus eum invocasset. Multi præterea testati sunt, quotiescumque apud illum sacra se Confessione purgabant, aut tangebantur manibus ejus, aut datis ab ipso remediis utebantur; confestim sese qualibet tentationis molestia recreatos confirmatosque fuisse: non nulli etiam professi sunt, varias dæmonum impugnationes, implorato dumtaxat Philippi nomine, sese feliciter evasisse.

aliosque
plures :

curas graves
sedat :

230 Alios præterea complures, ab aliis etiam animi perturbationibus liberavit. Julius Petruccius, nobilis Senensis, quem beatus Pater deinde in familiam S. Caroli Cardinalis Borromæi cooptandum curavit, maxima solitudine tenebatur. Cum autem multa jam de Philippi virtute sanctisque moribus audisset; ad illum confugit, non modo conscientiam, sed quod ipse jam certo sperabat, molestiam omnem depositurus. Nec spes eum fefellit: vixdum enim rem Patri narraverat, cum extemplo, sedato curarum æstu, pristinae quieti et tranquillitati restituitur: id quod secum ipse recogitans, viri sanctitatem magis magisque reveritus est, atque ex ea die ad illius arbitrium totum se contulit; denique ad decrepitam usque ætatem Oratorii nostri exercitia religiose frequentavit.

capitalem
riram ora-
tione sopit :

231 Sixto Quinto ad summum Pontificatum electo, acerrima dissensio exorta est inter Bernardinum Cottam et Gerardum Caraccium, Philippi in spiritu filium; quod nimirum uterque novi Pontificis pharmacopolio ut præesset, summo studio contenderet. Crescente vero indies discordia, propius nihil est factum, quam ut sese hostiliter appeterent. Qua re vehementer commota Gerardi soror, bene mane ad nostram ecclesiam venit: cumque Sacerdotem, cui de more confitebatur (erat is Joannes Franciscus Bordinus) in templo non offendisset, Philippi genibus advoluta, solitudinis suæ causas aperuit. Cui Philippus, quasi aliud agens; Sat est, sat est, inquit: revertere domum, ne dubites. Cumque illa adjecisset, velle se tria Sacrificia in honorem Spiritus sancti eo nomine offerri; Optimum sane consilium, ait Pater, ego quoque jam jam hoc ipso nomine Sacrum faciam: confide, filia, voti compos fies. Et cum dicto in vestiarius se confert, sacris indumentis ornatur, ac rem Divinam peragit; eui femina eadem adesse voluit. Mox domum reversa, Gerardum invenit gaudio triumphantem, propterea quod, volente etiam adversario, quidquid optaverat obtinuisset. Ubi vero ex ipsa sorore audivit, quemadmodum eum Philippo gesta res esset; præ ingenti lætitia erumpentes lacrymas cohibere non potuit: actisque Deo gratias; Equidem, inquit, Philippum in Sanctorum numero semper habui, eodemque loco mihi nunc est, eritque in æternum.

molestiam
abstergit :

232 Joannes Baptista Magnanus, nobilis Bononiensis, Gregorio XIII Pontifici Maximo a Cubiculo intimo, ingentem pecuniam ludendo perdiderat: quapropter in summam prope desperationem adductus, plane non sine Numine in Philippum incidit, haud ita procul ab ædibus Caritatis. Quamquam autem Beatus Pater, ne de facie quidem hominem noverat; tamen, Deo ita illum impellente, manu statimprehendit: et, Nolis inquit, diffidere rebus tuis: Deus enim tibi opem feret. Sacra te Confessione expiatum volo, et profecto videbis auxilium Domini super te. His aliisque amicissimis verbis in proximum templum S. Hieronymi illum deducit, confitentem auscultat, imponensque capiti ejus manum (res mira!) omnem ab eo molestiam depellit. Itaque tam subita sui mutatione obstupescens, Philippum ubique miris laudibus prædicabat. Boetius Junta, Clericus Senogalliensis, magno eurarum æstu fluctuabat. Quodam

autem die in ædem ipsam S. Hieronymi cum se contulisset, vidissetque Philippum de more ad Confessiones audiendas sedentem; genuflectit ante illum conscientiam purgaturus. Necdum verbum ore protulerat, cum Sanctus, rem divinitus odoratus (neque enim hominem antea unquam viderat) oculos ad cœlum extollit, aitque; Domine, Anima hæc multis tribulationibus vexatur. Nec plura effatus, poenitentem auscultat, plenumque jucunditatis ab se dimittit.

233 Bartholomæus Mantica, Clericus Romanus, quem Cæsar Baronius mendis typographorum corrigendis adhibuit, nuntium accepit, patrem suum in latronum potestatem venisse. Qua re graviter commotus, confestim ad Vallicellam se contulit, oratum Patres, ut pro illo ad Deum funderent preces: offenditque Philippum, peracto Sacrificio sacrum habitum in vestiario deponentem. Igitur ad illum supplex accedit, factumque miserandum gembundus exponit. Cui Sanctus; Bono animo esto, fili, nihil patri tuo eveniet mali. Deinde ille ad Philippum redit, et narrat, patri suo mille et quingentos aureos imperatos esse; ni solveret, intra paucos dies morte pœnas daturum. Quo audito Dei Servus infremuit spiritu et turbavit seipsum, et dixit: Enimvero hoc ferendum non est: neque enim centum aureos miser iste persolvere posset. Igitur ad Capucinos adi, ut rem orationibus adjuvent deprecare. At ille: Itum est, inquit, atque oratum est. Herum adeundi sunt, ait Pater leto vultu, atque orationibus insistendum: certissime enim tibi illum Dominus sospitem incolumemque restituet. Neque fefellit eventus; quandoquidem paucis post diebus præter omnem expectationem nuntiatum est, admirabili quadam ratione, hominem, sine ullo prorsus incommodo aut detrimento, e latronum manibus evasisse.

234 Femina quædam in Italia ex familia serenissima, decem jam annos gravissima tribulatione cruciabatur. Hanc, data occasione, Philippus per litteras consolatur: quibus perlectis tanta repente jucunditate perfusa est, ut deinde palam profiteretur, sese de eo statu dimoveri nolle, si regnum ipsum offerretur; idque secundum Deum Philippi orationibus se acceptum referre. Prudentia Diaz, nobilis Matrona Romana, ob varios casus magnis angoribus et molestiis implicita, nullam quietem capere, neminem videre aut alloqui poterat, de nihilo irascebatur, nullum levamentum aut solatium accipiebat. Itaque in summas angustias adducta, ad nostram ecclesiam venit; atque Angelo Vellio, quem a Confessionibus habebat, fluctuantis animi sui miseriam exponit. Ille ad eam consolandam omnes adhibet rationes, sed frustra. Quamobrem cum oblatam sæpius medicinam respuisset, et quotidie iratiorem atque obstinatiorem eam videret Vellius; rogat denique ut cum Philippo omnia communicet. Erat tum Pater in templo, atque e regione ejusdem Vellii sedebat ad Confessiones auscultandas. Ubi igitur venientem ad se feminam videt: Huc ades, inquit, iracunda, quid est quod ita irasceris? Pone hic genua. His dictis, omnes ejus animi sensus eidem obstupescenti patefecit; mox solito tremore concussus, manus capiti ejus imposuit, frontemque Cruce signavit, denique tantisper oravit ad Dominum; eodemque momento (res mira!) non modo perturbationes animi corporisque sedavit; sed cœlesti quadam dulcedine delibutam, ad pietatem acrius incitavit. Tum vero Pater, Ut vales? inquit. At illa, Optime quidem: et cum dicto amplissimis verbis gratias agit; dein læta et gestiens ad Vellium redit, rem narrat, atque ex ea die Philippi virtutem, supra quam dici potest, observavit.

D
A. HIERO.
BARNABEO
EX MS.

captum a
latronibus,

absque lytro
evasurum
prædict,
E

arctis pro eo
precibus.

Principi fe-
minæ per
epistolam,

F
et alteri
intolerabili-
ter iracundæ,

per impressam
fronti Crucem

tranquillita-
tem animi do-
nat,

A 235 Idem ferme accidit Liviae Vestriæ Ursinæ : quam, totos sex menses graviore cura sollicitam atque anxiam, ad Philippum ire cum jussisset idem Vellius; auditam beatus Pater his tantum vocibus affatur: Nihil est quod timeas; eodemque tempore omnem illi molestiam abstersit. Nec secius Camillo Pamphilio, Innocentii X Pont. Max. patri, usuvenit: qui de re gravissima valde sollicitus, tota nocte somnum videre non potuit. Vix dum autem illuxerat, cum ad Philippum venit, omnia cum eo de more communicaturus. Hunc autem ubi videt Sanctus, statim loqui occupat, aitque; Quam opportune advenis, Camille? quomodo tecum agitur? hac nocte tibi semper adfui. Obstupuit ille beati Patris dicto; atque e vestigio cura solutus ac liber, omnia deinde ex sententia confecit. Denique Hieronymus Cardinalis Pamphilius, hujus ipsius Camilli germanus frater, hac testata reliquit: equidem in omnibus ad Philippum confugiebam, ejusque consilio atque orationibus qualibet cura et solitudine levare me sentiebam: quamobrem eo adjutore securus agebam, et nihil erat omnino.

B 236 Præterea insitas quasdam ægritudines et scrupulorum molestias detergendi miram a Domino facultatem est consecutus. Nobilis quidam Romanus erat, in ecclesia S. Gregorii ad clivum Scauri, cum defuncti corpus eo delatum est: accidit autem ut funebrem pompam inter alios sequeretur arreptitius quidam, in Urbe notissimus. Solutis exequiis, vir ille cœpit curiosius interrogare; sed magna ei stetit curiositas; siquidem post multa homo, irato atque horribili vultu; Tu quoque, inquit, a dæmone arreptus es. Quo dicto ille vehementer exborruit, et ne forte id verum esset valde dubitavit. Interea crescente indies animi perturbatione, eo tandem miser adductus est, ut se cuidam Sacerdoti exorcizandum curandumque tradiderit. Et quidem alienatus ab sensu animus talia illum dicere ac facere compellebat, quæ malo dæmone revera obsessum facile suadebant. Cum vero hujusmodi remedia ad ejus curationem nihil proficerent, sed medendo potius ægresceret; denique accitis medicorum peritissimis, validissima quæque medicamenta melancholiæ huic detergendæ adhibita sunt: sed frustra. Itaque longa jam inedia vigiliisque consumptus, et vix ossibus hærens, de salute sua desperabat. Inter hæc amita ejus, ex Turris Speculorum Oblatis, ad eum venit; cognatique casum graviter miserans, ad Philippum confugit: rogat, obsecrat, ut misero juveni pro sua pietate succurrat. Igitur Pater ad eum venit, impositisque manibus super illum, Bono animo esto, inquit, nihil quidquam a dæmone passus es. His dictis, una cum Antonio Gallonio, quem secum adduxerat, eum canere jubet; ut nimirum afflictum et jacentem animum a tristitia avocaret. Ubi autem satis cantatum est, ad Vallicellam illum invitat, atque abit.

C 237 Hac porro suavitate ac facilitate juvenis illectus, ad nostram ecclesiam se confert, ibique Philippum offendit; qui leniter clementerque acceptum genu flectere jubet: dein caput ejus apprehendit, et ad pectus suum dulciter admovet, nescio quid secum murmurans, seque concutiens. Hic vero ille repente erigi et recreari se sensit: et Pater, Ut vales? inquit. At ille, Profecto convalui. Atque ex ea die tam fortiter Philippo adjunctus est, ut ad eum quotidie veniret, et ab ejus latere numquam discederet. Cumque exactissimam totius vitæ Confessionem apud ipsum peregisset; nullo præterea adhibito remedio, tum animi tum etiam corporis salutem recuperavit, atque ad ultimam usque diem Oratorii exercitia frequentavit. Nec prætereundum videtur hoc loco, quod per hos ipsos dies quibus ille

D anteactæ vitæ noxas per sacram Confessionem expiabat, cum diceret banc sibi ex animo opinionem sese evellere non posse; Ne dubita, inquit Philippus, ego enim noctu exorcizo te. Ecce autem nocte quadam magnam dæmonum multitudinem ex ore evomere sibi per quietem videtur, eodemque tempore inclamat Jesum, et ab omni molestia liberum se esse cognoscit. Adveniente autem die, cum rem beato Patri narrare voluisset, is, ut erat laudum suarum juratissimus hostis, sermonem abruptit; incussoque leviter colapho, Vade, inquit, et noli amplius peccare.

238 Dominicus Saracenus, nobilis ejus temporis medicus, atra bile tam graviter laborabat, ut nullo umquam remedio sublevari potuerit. Denique magna cum fiducia ad Philippum confugit: qui venientem ad se solita caritate complectitur, atque his tantum verbis affatur; Ne dubita, utique convalesces. Hoc dicto statim recreari se sensit, atque hac una medicina omnem a se ægritudinem depulit. Id ipsum ferme usuvenit Aulico cuidam in primis nobili, qui eodem morbo pariter afflictus, quamquam vultu angorem animi usquequaque tegebat, tamen ad summam prope desperationem redactus erat. Hunc itaque cum videret Pater; Quæso, inquit, ne desperes; atque his vocibus jacentem protinus excitavit confirmavitque.

239 Multos præterea molestissimo et difficillimo scrupulorum morbo vexatos, multis rationibus mentis sanitati tranquillitatiq. restituit; quos quidem omnes nimis longum sit recensere. Quamobrem duos tantum ex iis hic referemus; quo quisque facile intelligat, quantam in hac re potestatem Philippus a Domino obtinuerit. Julianus Fuscherius, egregia pietate et virtute Sacerdos, ex iis qui in ædibus Caritatis agebant; cum videret quenidam ex suis in spiritu filiis assidua scrupulorum molestia agitata, ut prope jam Confessionis mysterium obire non posset; pluribus, et quidem gravissimis ac religiosissimis viris, eum curandum tradiderat: sed frustra. Igitur quadam die ad Philippum illum adducit. Quem ubi videt sanctus Pater; Ego te, inquit, fili optime novi: tu quidem diabolicis tentationibus cruciarius, verumtamen bono animo esto; liberaberis. Hæc dicens, hominem arte complectitur, aitque, Diceresne peccata tua coram me et Fuscherio? Equidem libentissime id faciam, inquit ille: neque enim aut pudor aut timor tenent me, quin ea confitear; sed hoc dumtaxat, quod animi mei latebras aperire atque explicare non possum. Tum vero Vir sanctus; Age igitur, et positis genibus hic jam peccata tua confitere. Paret ille: et Philippus post multa, Satis est, inquit, nihil ultra ex te audire volo. His dictis poenitentem absolvit, dein terram deosculari jubet, et ab omni molestia liberum lætumque dimittit. Alius quidam, teste Cardinali Federico Borromæo, in Horis canonicis persolvendis gravissimos conscientiae stimulos patiebatur. Cumque gliscenti indies morbo medicinam non inveniret, rebus denique desperatis ad Philippum confugit. Is autem ostium cubiculi, quod patebat, in os illi ocludens, Ego, inquit, pro te Deum rogabo, atque ita inauditum jubet abscedere. Quid multa? Domum revertitur, Horarias preces aggreditur, sine ulla offensione aut molestia absolvit, neque ex eo tempore ulla unquam de hac re anxietas aut formido mentem ejus invasit.

240 Plura autem huic pestilenti morbo remedia Philippus, tradere consueverat; illud autem imprimis, ut cum quis semel secum ipse affirmavit, diabolicis suggestionibus sese assensum non præbuisse; nequaquam deinde recogitet, utrum assenserit, nec ne: sæpe enim hæc dum retractantur, quodammodo

A. HIERO.
BARNABEO
EX MS.
aliisque

eorum curas
divinitus præ-
sciens.

cap. XI.
Ex dæmonis
terriculamēto,

obsessum se
existmans,

et Sancto
commendatus,

eique confes-
sus sanatur:

et liberatur.

item duo me-
lancholici.

Varios scrupulosos curat;

unum Confessionem ejus
abrumpens,

aliū ocludens ei ostium.

Remedia talia
prescribit.

A modo recrudescant. Ad tollendam vero ex pusillorum animis omnem dubitationem atque formidinem, duo quasi certissima argumenta et indicia proponebat. Primum quidem, ut quisque vitio aliquo tentatus, etiam atque etiam videret utrum oppositæ virtuti in ipsa tentatione adhæsisset : tunc etenim pro certo eum credere posse, sese non esse superatum. Alterum vero, ut secum ipse reputaret, utrum iurjurando affirmaturus esset, sese tentationi huiusmodi assensum dedisse, nec ne : quod si præstare id noluisset, indicio erat nequiquam illum assensum esse. Præterea qui hoc morbo laborabant, eos Confessario suo cum voluntate iudicium quoque submittere debere, et inanes conscientiæ stimulos scrupulosque contemnere. Quamobrem horum Confessiones sæpe auscultare recusabat, eosque inauditos sacram Eucharistiam sumere iubebat. Denique aiebat ab ægritudine inducias sperari posse, non pacem ; ad eamque curandam natus dumtaxat humilitatis proficere medicinam.

Quoscumque
marentes
tactu et allo-
quio recreat:

B 241 Ad consolandos autem mœrentium animos, si quisquam natus unquam factusque censendus est, is profecto censendus est Philippus ; cuius non tantum verba, sed gestus ipse aspectusque mirifice recreabant. Quapropter Tiberius Ricciardellus de se ipso testatum reliquit, quoties ei Philippus blandiendo crinem velleret, toties ingentem animo lætitiā se percepisse. Id quod et Cæsar Cardinalis Baronius expertum se esse affirmavit, cum olim beatus Pater sæpe illi per jocum colaphos impingeret. Qua de re Octavius quoque Cardinalis Bandinus pariter gloriabatur : omnesque ferme, qui apud Philippum conscientiam expiabant, testati sunt, cum ipse eis manus imponeret, tanto spiritus ardore corripere consuevisse, ut præ lætitiā cor illis exilire videretur. Ad hæc Peregrinus Altobellus, Canonicus ecclesiæ S. Marci in Urbe, Ad confirmandam, inquit, Philippi sanctitatem, profiteor, ex ejus alloquiis me tantam semper accepisse animo voluptatem, ut ab eo divelli non possem : quoties autem per Urbem euntem me offendeat, caput meum manibus apprehendens rogabat, Ut vales ? quid agis ? Tum vero incredibili gaudio perfruebar, atque ex ipsius corpore suavissimum odorem spirare sentiebam. Semel autem, quod præsertim memini, cum in illum incidissem prope ædes Cardinalis Sforziæ, statim ad me properans, more suo tempora mea manibus stringens, Quomodo, inquit, tecum agitur, sancte vir Peregrine ? Eodemque momento tam insolita jucunditate perfusus sum, ut ubi essem, aut quo me via duceret, plane nescirem.

quin et cubi-
culum ejus
ingredi sola-
tum est,

C 242 Nec solum Philippi vox, manus, vultusque consolandi vim habebant ; sed ipsius etiam cubiculum tantam omnibus voluptatem afferebat, ut perturbationes animi doloresque penitus abstergeret. Quamobrem Martius Alterius dicere solebat, Philippi cubiculum terrestris est Paradisus. Quod idem Julius Benignus, Archiepiscopus Thessalonicensis, testatus est. Federicus autem Cardinalis Borromæus eo loco ita se recreari sentiebat, ut vel animi causa eo se conferret. Alexander quoque Cardinalis Medices, qui deinde ad summum Pontificatum evectus Leo XI appellatus est, singulis quibusque hebdomadis non semel illuc adire consueverat, ibique quinque et sex horas exigebat, dolebatque vehementer noctem maturius supervenire, sibi tam præclaram oblectationem eripere. Multi præterea, ad fores dumtaxat ipsius cubiculi accedentes, incredibili solatio et delectatione afficiebantur. Quamobrem Fabricius de Maximis, si qua forte illum perturbatio mentis invaserat, huc se illico conferebat, eoque remedio omnem ab se ægritudinem depellebat. Hunc porro cum quadam die superveniens Augustinus

Cardinalis Cusanus ibidem stantem videret ; rogavit, cur in cubiculum non intraret ? At ille ; Satis superque mihi est, inquit, si ad fores resisto ; hic etenim statim, quam volo, consolationem invenio. Denique Nerus de Nigris ; vel defuncto Philippo, ubi se quoquomodo perturbari sentiebat, ad ejus cubiculum, tamquam ad portum quemdam fugere consueverat ; ibique extemplo optatam animi tranquillitatem recuperabat. Nec vero defuerunt, qui Philippi tantum præsentia, ex gravi mœrore in gaudium pristinum sint restituti. Id quod ex aliis Montes Zazzara de se ipse testatum reliquit : et Rodolphus Silvestrius, Gregorii XIV Pontificis Max. medicus iurjurando affirmavit, majorem animo voluptatem numquam se percepisse, quam cum Philippum præsentem haberet : quin etiam nonnulli hac una re valde oblectati sunt, quod illum per quietem vidissent.

CAPUT XIX.

Eleemosynæ Philippi, et cordis teneritudo erga miseros.

Quemadmodum autem Philippus in sanandis proximorum animis totus fuit, sic etiam ad curanda eorumdem corpora omnes contulit vires. Itaque cum pauperes infirmos visitabat, non modo pecunia eos juvare studebat, sed aliis etiam rebus, quæ ad illorum curationem facere videbantur. Neque vero advocari aut rogari se patiebatur ; sed ipsemet sponte miserorum necessitates inquirebat, et quocumque opus esset, diu noctuque, suis ipse manibus aut sinu, quæ sunt ad victum necessaria deferebat. Cum igitur tam incenso caritatis ardore flagraret, illud etiam obtinuit, ut plurimorum calamitates Deo revelante cognosceret. Quamobrem cum ad inopiam redactus esset tibicen quidam Arcis S. Angeli, quoties re aliqua indigeret, statim a beato Patre accipiebat, quamquam ea de re ne verbum quidem cum illo fecisset. Idem plane accidit Antonio Fantino, de quo supra meminimus. Is enim cum ad illum venisset sacra se Confessione purgaturus, et in summas angustias adductus esset ; quamvis rem silentio tegeret, sexdecim aureis a beato Patre donatus est. Hac ferme ratione nobilem quemdam virum, qui multis calamitatibus afflictus rei familiaris naufragium fecerat, per annos plures liberaliter sustentavit.

F 244 Incredibile memoratu est, quantum ille tum pecuniarum tum aliarum etiam rerum in pauperes effuderit. Quidquid enim, aut ex sua substantiā, aut ex aliorum pietate ac liberalitate habere poterat, id totum confestim egentibus largiebatur. Quamobrem aliquando aulæa nonnulla, a nobili femina dono sibi missa, continuo distrahenda curavit, coactamque ex iis pecuniam pauperibus distribuit. Mater quædam familias erat, cum quatuor filiis parvulis atque avia ; nec quidquam omnino habebant rerum, quo se alere ac sustentare possent. Horum curam Philippus cogitationemque suscepit, et quatuor ipsos annos, quæcumque sunt ad victum necessaria, iisdem in dies singulos subministravit ; sæpe etiam bonam nummorum summam in alius usus pie ac largiter contulit. Aliam quoque relictam Vincentii Illuminatoris, cujus mentionem infra facturi sumus, quæ vere vidua erat, et sex filios habebat quos alere nequibat, omnibus rebus ad usum vitæ necessariis instruxit ; ex iisque virginem, in sacra claustra sese recipientem, universa suppellectili exornavit. Gabriella Cortonensis honestissima femina, defuncto viro, liberis relictis, egebat maxime ; sed bujns quoque viduitati et solitudini copiose a Philippo

D
A. NIERO.
BARNABEO
EX MS.

et eum vi-
dere

E
cap xi
Egentiam
plurimum di-
vinitus no-
scens

ul'ro eis sub-
venit,

F
ac nomina-
tim tribus
viduis prole
gravatis,

A. HIERO-
BARNABEO.
EX MS.

et puellis
orphanis,

A Philippo subventum est, cujus insuper filiam nuptui collocandam curavit, et nuptialibus epulis ipsemet interesse voluit, secumque duxit Baronium, Taurisium, et Bordinum: ubi pro epithalamio Psalmum quinquagesimum Miserere decantari jussit, præcemente Baronio, alternis versibus illum subsequenti- bus ceteris.

245 Quamquam autem Philippi caritas ad omnes sese facile extendebat, tamen ad sublevandam virginum paupertatem effuso sinu sibi accurrendum putabat. Joannis Animucciæ, quem supra vidimus ex primis fuisse Philippi discipulis, neptes erant omni prorsus auxilio destitutæ. Has itaque beatus Pater non modo educandas atque alendas curavit, sed adultas jam aureis sexcentis donavit. Duas quoque Florentinas puellas, utroque parente orbatas, quarum pudicitia valde periclitabatur ob angustias rei familiaris, et in Urbe diu sustentavit, et deinde Florentiam misit, ubi inter sacratas Virgines eo adjutore receptæ sunt. Alii quoque aureos octoginta, quibus ad ingressum monasterii opus habebat, suppeditavit. Tres etiam alias puellas, non modo ab omni fortuna, verum etiam spe derelictas, nuptui collocavit; unque ex iis, qui matrimonio eas sibi junxerant, centum aureos supra dotem adjecit.

et quando-
que viginti
earum simul:

246 Vidua quædam erat pauper, gravata sex filiis, et cum illa pariter alia duæ pauperes feminae, quæ omnes Philippi ductum sequebantur; et (ut est sexus ille ad pietatem propensus) eo inconsulto atque inscio, puellas, vel orbas parentibus vel derelictas, unum in locum cogere, atque emendicato victu educare constituunt. Utque in Urbe plena peregrinis atque advenis, ex iis plures per plateas et compita egentes errare contingit, brevi factus est numerus earum ferme viginti. Verum cum rem longe difficilem et periculosam majori fiducia quam prudentia tentassent, in summas angustias adductæ sunt: neque enim tot capita ulla ratione sustentare poterant, et quid facerent prorsus nesciebant. Hæc ubi intelligit Philippus, confestim ad se illas accersit; et graviter objurgatas aditu nostræ ecclesiæ prohibet. Dein puellarum tutelam ipse suscipiens, ex iis alias matrimonio jungendas, alias in sacratarum virginum cœnobis recipiendas, alias alio honeste collocandas curavit.

captivis,

C variis Urbis locis detentos, tum pecuniæ vim, tum alia etiam ad victum necessaria sæpius per hebdomadam mittere solebat; suosque in spiritu filios eo delegabat, ut eosdem inviserent, et consilio, opera, ac labore adjuvarent. Eorum porro in primis miserebatur, qui post vitæ comoda in paupertatem ex infortunio incidissent: quapropter large illis effusæque tribuebat. Religiosorum pauperum monasteriis, præter quotidianas eleemosynas, menstruat quoque pecuniam assignaverat. Ad hæc piorum locorum indicem aversis cubiculi foribus affixum habebat, eoque sæpius inspicendo, huc illuc quæcumque iis essent necessaria, pro temporis opportunitate, mittebat. Adolescentibus etiam, qui litterarum studiis operam dabant, præsertim cum eos bona indole præditos ac pietatis amantes videbat, non modo ea quæ ad victum, sed quæ ad studium quoque suppeditarent benigne subministrabat. Ex iis autem duos, quorum cursum progressumque ad scientias angustia rei familiaris retardabat, omnibus rebus adjuvit: quorum alteri triginta aureos eoque amplius identidem obtulit, alteri vero ut opem ferret suos ipse libros omnes dividere non dubitavit. Et quidem operi egregius fructus constitit: ambo enim ob eximiam virtutem atque doctrinam ad Cardinalatus dignitatem evecti

studiosis
pauperibus
subvenit.

sunt. Denique nemo pauper, Gallonio teste, ad illum D veniebat, quin aliquid eleemosynæ ab ipso referret. Quapropter ex tam effusis largitionibus constans fuit multorum opinio, quod alias innumus, pecuniam illi divinitus fuisse suppeditatam.

248 Hanc porro egregiam in pauperes pietatem Deus apertissimis miraculis comprobavit. Ibat Sanctus anno salutis nostræ MDL intempesta nocte ad nobilem quemdam virum, summa egestate laborantem, eique panem deferebat. Ecce autem rapido cursu venientem in se rhedam sentit; dumque ictum declinat seque retrahit, in altissimam foveam delapsus est. Hic vero apprehendit eum Angelus Domini in vertice ejus, et portavit eum capillo capitis sui, posnitque eum incolumem supra foveam in impetu spiritus sui: id quod suorum nonnullis ipsemet beatus Pater, ad eorum pietatem excitandam, non semel retulit. Hoc ferme tempore Angelus itidem specie pauperis ei sese objicit, manumque ad stipem porrigit supplex. Ille autem, ut erat in omnes benignus atque misericors, quotquot habebat nummos ei statim offert. Tum pauper; Ego vero, inquit, te in hac re experiri volebam, quid factururus esses; atque his dictis, statim evanuit. Quæ res Philippo, ad pietatem sponte currenti, veluti calcar admovit: quod nimirum hinc optime intelligeret, quam gratum acceptumque Deo sacrificium sit misericordia in pauperes: atque ex eo die (quod modo diximus) eleemosynas omnibus quam liberalissime impertivit.

249 Hanc igitur ob causam a suis tum animæ tum etiam corporis Pater appellabatur; postque ejus excessum plerique, eleemosynas illius vel animo reputantes, lacrymas tenere non poterant: alii quoque dicere non dubitabant; Nemo erit quisquam, qui ad Philippi caritatem unquam aspiret. Robertus autem Cardinalis Bellarminus, sanctitate et doctrina orbi notissimus, a sacra Rituum Congregatione ad cognoscendum causam Canonizationis beati Viri delectus: cum videret tam effusam in pauperes liberalitatem, alterum Joannem Eleemosynarium appellabat. Neque hoc loco prætereundum nobis est, quod anno Christi MDCVI, cum B. Francisca Romana Sanctorum numero in Vaticana ecclesia solenni ritu adscriberetur; mulier quædam, templum ipsum ingressa, magno cum fletu dixit; Ecquando tandem Pater meus Philippus et ipse inter Sanctos referetur? Si enim nobilissima et sanctissima femina sæpe lignorum fascies suo ipsa capite pauperibus deferebat, Pater meus Philippus centies ac millies ad me domum venit, ac præter multam pecuniam, quam parentibus meis identidem dare consuevit, panem, et vinum, et oleum, aliaque hujusmodi ad victum necessaria suo ipse sinu portavit. Eandem hanc feminam beatus Pater facilem quamdam divina meditandi rationem edocuit, ut dum orationem Dominicam recitabat, cœlesti Patri mente et spiritu jungeretur.

250 At vero Philippi summa liberalitas, non ad pauperes solum, sed ad alios etiam omnes sese longe lateque diffudit. Beneficiorum memorem gratumque se semper ostendit, ultraquam credi potest. Quamobrem Hieronymus Cardinalis Pamphilus hoc inter multa de illo testatum reliquit Fuit sanctus Pater, dum inter homines egit, gratissimus erga omnes, ut si quid beneficii vel levissimi a quoquam acciperet, multo plenius largiusque illi gratiam referret, atque ipsius beneficii memoriam teneret sempiternam. Hæc eadem ferme repetens Abbas Maffa; Erat, inquit, Philippus in omnes adeo gratus et humanus, ut plane nihil quidquam acciperet, quin statim longe majori beneficio compensaret: id quod egomet expertus sum. Cum enim aliquando leve nescio quod munusculum ad eum misissem, vix tandem

Tali in ope
re lapsus in
foveam li-
beratur.

alias Ange-
lum excipit
in specie
pauperis,
E

maxime lau-
datur post
mortem

ab effusa li-
beralitate.

Gratum erga
beneficos
se præbet:

A tandem precibus obtinui ut illud acciperet: et confestim æream quamdam Crucis imaginem affabre factam ad me remisit: quæ quidem, tamquam Viri sancti pretiosissimum donum, summa cum diligentia ac veneratione apud me asservatur. Hæc ille.

mendicos ab
ecclesia arcel,

cap. xii
eis alias
maxime
compatiens:

251 Non abs re fuerit hoc loco subtexere, quod, etsi tanta erat Philippi caritas erga pauperes, nihilominus pati omnino non poterat eos in templo mendicare. Quapropter ipsemet surgens interdum e sede, in qua Confessiones audiebat, ad templi fores eos compellebat; ne scilicet divinis Officiis quoquomodo obstreperetur. Idipsum facere consueverat, si forte (ut fit) pueros ejulantes aut vociferantes audiebat, aut alios quoslibet utrumque Ecclesiasticis functionibus incommodantes. In ærumnis autem et miseriis proximorum sic afficiebatur, ut vir aliqui patientissimus hujus rei dumtaxat impatiens videretur: quia nimirum et ipse vere dicere poterat cum B. Job, ab infantia mea crevit mecum miseria, et de utero matris meæ egressa est mecum. Itaque tametsi animus ejus omnino a divitiis abhorrebat, tamen hoc uno nomine pecunias in promptu semper habere voluisset, ut pauperibus distribueret, eorumque miseras sublevaret. Audivit aliquando pauperem feminam domo pedem efferre non posse, propterea quod vestem, qua se honeste contegeret, non haberet. Nec mora, continuo togam exuit, atque ad eam mittit. Cum videbat pueros puellasque lacera veste, ac prope seminudos, subitamiseratione commotus, ut melioribus indumentis operirentur, impensius operam dabat.

injuria op-
pressos omni
ope subleval:

252 Siquem forte injuria vexari intelligeret, usque eo commovebatur, ut ad illum utique tegendum statim compelleretur: quemadmodum accidit Tiberio Astallio, nobili Romano, qui homicidii insinulatus capite periclitabatur. Cujus innocentiam eum perspectum haberet Philippus, eo conatu cum Pontifice ipso transegit, ut prope condemnatum ab interitu vindicaverit. Quemdam etiam Presbyterum, in ecclesia sancti Benedicti [quæ nunc est sanctissimæ Trinitatis peregrinorum et convalescentium] Vicarium, fortiter adjuvit contra aliquos ceteroque potentissimos viros, ejusque integritas et innocentia ut omnibus innotesceret, diligentissime curavit. Cum aliquando accepisset miseros aliquot Ægyptios [vulgo Zingaros appellant] vi atque imperio principis viri in carcerem fuisse conjectos, et ad triremes per injuriam destinatos, eorum defensionem suscepit, atque a Pio V Pontifice Max. iisdem libertatem impetravit. Sixto deinde hujus nominis Quinto regente Ecclesiam Dei, e suis in spiritu filiis unum Urbis Patricium, contra plurimos eosque fortissimos adversarios, ab injuria pariter defendit. Nec alii desunt, quorum miseratione commotus, aut opes, aut dignitatem, aut vitam ipsam tutatus fuerit.

253 Illud autem hoc loco haud prætereundum videtur, quod anno MDLI, in summa annonæ caritate, cum quadam die sex panes dono accepisset; confestim illos misit ad pauperem Presbyterum, in ædibus Caritatis commorantem, eaque die paucis dumtaxat olivis se ipse sustinuit. Quod ubi rescivit e suis unus, rogavit, cur in alios tam liberalis esset, in semet tam parvus et durus: cur saltem dimidiam sibi partem non reservasset. At Sanctus; Ego, inquit, cum multos habeam qui me agnoscunt et diligunt, facili negotio sublevari possum: ille vero, cum sit exterius paucisque cognitus, vix quemquam inveniret, qui suæ necessitati subveniat.

item opifices,
inque iis ho-
rologarios
duos,

254 Pauperes etiam opifices incredibile dictu est quanto pietatis studio prosequeretur, eosque præsertim, quorum peritiæ atque industriæ temporum difficultas obsisteret; hos enim qua ratione juvare posset assidue meditabatur. Duo fratres erant ex

Gallia, qui horologia affabre faciebant, tamen seque familiamque suam satis numerosam quotidianis laboribus ægre sustentabant. Igitur Philippus, ut eorum necessitati occurreret, quasi pararius aliquis, nunc hunc, nunc illum ad coemenda ejusmodi horologia etiam atque etiam hortabatur. Quamobrem e suis unus, cum vidisset aliquando principem virum, suasore Philippo, ex iis non pauca comparasse, haud leviter offensus est: et, ut sunt varia hominum judicia, hæc secum ipseolvebat: Quorsum Philippus virum istiusmodi ad perdendam pecuniam hortatur? Ubi vero rem propius aspexit, et caritatis impulsu fieri intellexit, seipsum reprehendit, atque ex ea die Philippi virtutem magis magisque suspexit. Olitor quidam, ex iis qui per Urbem cicchorum atque olera hujusmodi vendunt, vesperi venerat ad Oratorium S. Hieronymi, ibique ingruente maxima pluvia obsessus, loco pedem efferre non poterat. Vidit hoc Philippus, atque hominem miseratus, bonam oleris partem, quod is secum advexerat, soluto pretio ipse accepit: reliquam ab iis qui aderant comparandam curavit. Quare miser ille letitia exultans, domum reversus est.

et olitorum:

255 Hac porro miseratione, non solum homines, sed bestias etiam quodammodo complectebatur. Quamobrem cum aliquando ex nostris unus, transiens per impluvium domus, lacertum forte pedibus obtrivisset, Quid tibi, inquit, crudelis, unquam nocuit misera hæc bestiola? Semel quoque, cum inter eundem lanium quemdam canem ferientem vidisset, quamquam aliqui animo erat satis firmo atque constanti, tamen eo spectaculo commotus est vehementer, nec ita facile quiescere potuit. Aviculam ceperat adolescens quidam ejus in spiritu filius, quam statim ad beatum Patrem detulit. Ille autem, ubi eam vidit, continuo, Cave, inquit, quidquam ei noceas: sed aperta fenestra abire eam sinito. Paret ille: nec ita multo post Philippus adolescentem accersit, quid de avicula factum sit querit. Ego vero, ait juvenis, quemadmodum præceperas, liberam emisi. Tum Sanctus, Melius erat forsitan alere illam atque educare: eum etenim recens e nidulo evolaverit, ubi cibum capiat non inveniet, ac fame necabitur.

E
etiam bestiis
compatitur,

256 Denique non aves modo, sed ceteras etiam animantes, si forte comprehensas videbat, statim libertate donabat; ne muribus quidem exceptis, quos interdum (ut fit) muscipula inclusos alio deferri jubebat, atque dimitti ubi nemini obesse possent. Si quando autem per Urbem rheda vehendus erat, rhedarium præmonebat, ut magnopere caveret, ne cui forte hominum aut etiam animantium incommodaret. Siquid præterea vivum, ut assolet, ad eum dono mittebatur, quo mensie posset apponi; nequamquam illud patiebatur interfici, sed ad alios continuo remittebat hac lege, ut aut alerent illud, aut aliis dono mitterent, usque adeo cor ejus vel feras ipsas miseratione complectebatur. Hæc autem eo narrare volumus, quantumvis minuta et exigua, quod tanti viri actiones vel minimas, commemoratione atque admiratione dignas, haud immerito existimavimus. Hanc porro humanitatem et misericordiam, ad bestias usque pertinentem, ipsæmet quodammodo se intellexisse non obscure significarunt: quæ enim suoapte ingenio agrestes et pavide erant, has coram Philippo tractabiles videres atque securas.

eisque prospicit;

F

257 Aloysius Ames Gallus, ex primis beati Patris discipulis, canoras aviculas duas eidem obtulit: quas quidem libenter accepit, sed ita, si ille quotidie ad eas alendas veniret. Scilicet Dei servus, non munus, sed muneris auctorem curabat. Interea dum Aloysius imperium diligenter exequitur; accidit ut quadam

quæ etiam
ipsi cicures
se præbent.

A. HIERO.
BARNABÆO.
EX MS.

A quadam die alterius caveam vacuum apertoque ostiolo invenerit. Quamobrem omnia oculis vestigans, num forte aliquo avolasset avicula, vidit illam Philippi ægrotantis lectoque decumbentis barbam dulciter vellicantem, et identidem suavissime cantillantem. Is vero ubi Aloysium videt; Dic sodes, inquit, an tecum avicula isthæc ita facere consuevit? Nequaquam, ait ille, rem admiratus. Tum vero Sanctus, ut fuit semper modestissimus, statim ab se eam expellit, sed frustra: quandoquidem a facie ad pedes, rursumque a pedibus ad faciem beati Patris transvolabat, nec abigi poterat. Demum Philippus ad Aloysium, Sume caveam, et aviculæ huic ostendito: quo facto, continuo in eam insiluit, intravitque non secus ac si intelligendi facultatem haberet.

CAPUT XX.

Virginalis Castitas S. Philippi.

cap. xlii
Castitatem
perpetuam a
se servatam,

Incomparabili huic caritati virginalem castimoniam adjunctam habuit Philippus, eamque ut perpetuo integram illibatamque servaret, a teneris adversus carnem fortiter pugnando contendit. Divinum autem hoc donum in Dei famulo plane ad miraculum effulsisse, firma et constans omnium opinio fuit, tum Florentiæ, tum etiam Romæ. Præterea Cæsar Cardinalis Baronius, quem ille (ut diximus) conscientiæ suæ arbitrum delegerat, luculentissime id testatum reliquit. Ipse enim beatus Pater, paucis ante diebus quam ex hac vita migraret, eidem sese non sine uberrimis lacrymis accusabat, tamquam divinorum beneficiorum parum memorem gratumque, quod præsertim perpetuæ virginittatis donum tam singulari privilegio accepisset. Idem ipsum moriens affirmavit gravissimus testis Persianus Rosa, qui Philippo jam tum juveni (quod antea dictum est) a Confessionibus fuit. Quapropter sacra Rituum Congregatio, id ratum certumque apud omnes habendum esse, non semel decrevit. Denique ipsemet Sanctus, non ita multo ante quam migraturus esset ad cælum, dum cuipiam suorum confitenti aures daret, eumque ad castimoniam hortaretur; quo facilius homini persuaderet, non modo castitatem, sed etiam virginittatem cum Dei adjutorio in hac mortali vita perpetuo custodiri posse, suo ipsius exemplo modeste atque ingenue affirmavit.

ipse ante
mortem fate-
tur,

ad quod
pervenit seve-
ra sensuum

Prov. 4, 23.

et oculorum
custodia.

C 259 Verum, et Apostoli verbo et multorum periculo edoctus, thesaurum istiusmodi nos habere in vasis fictilibus; a prima pueritia, ad ultimam usque diem, quam diligentissime eum sibi custodiendum proposuit. Primum igitur, ut spiritualium latrunculum insidias evaderet, profundæ humilitatis latetebra illum obtegere; deinde, ex Sapientis præcepto, omni custodia servare cor suum; denique ad externos quoque sensus; tamquam ad cordis ipsius fenestras portasque, diu noctuque excubare coarsuevit, Quamobrem Magni illius Antonii exemplo, corpus ejus ulla ex parte nudum, nisi forte necessitate cogente, nemo unquam aspexit; neque ex ore ipsius omnino quidquam exiit, quod puritatem maximam non redoleret. Fœdus quoque cum oculis suis pepigerat, ut ne cogitaret quidem de femina. Quamobrem matrona quædam longe omnium formosissima, cujus Confessiones triginta ipsos annos audierat, jurejurando affirmavit, sese toto illo spatio nunquam advertere potuisse; Philippum vel semel in se oculos conjecisse. Quam ob causam, cum primum ad auscultandas Confessiones accessit, haud libenter feminas audiebat: quarum exinde etiam longe minorem numerum habuit, quam virorum. Nec vero illis contentibus aures dabat nisi ex altero latere, in quo crates interjacent: quin etiam aversis oculis vultuque eas ferme, et rigidioribus verbis accipie-

bat: quamquam, cum demum per ætatem licuit, de hujusmodi severitate non nihil remisit.

260 Nec tamen propterea quod Dei famulus tantam in hac re cautionem et diligentiam adhibebat, humani generis hostis ab ejus se oppugnatione continuit: sed hominem castissimum parissimumque virginittatis honore utcumque dejicere tentavit. Olim laicus cum esset, apud amicum nocte quadam requiescere coactus est. Ecce autem mulier quæpiam, quo corpore vultuque formosior, hoc animo moribusque deformior, impurissimi dæmonis instinctu, in ejus cubiculum clam sese infert, illumque in flagitium omnimodis illicere satagit. At castus juvenis, tam horribili aggressionem tentatus, non modo animum non despondit; sed divino munus auxilio, diabolicam hanc machinam fortiter repulit, deque tenebrarum principe triumphavit. Per idem tempus juvenes aliquot, ut sunt hominum mores perversi atque corrupti, per honestam causam in suas ipsorum ædes illum adduxerunt, duasque perditissimas feminas in cubiculum, in quod se receperat, immiserunt; obserato foris ostio, ut nullum misero pateret effugium. Quid faceret Philippus, aut quo se verteret tantis interclusus angustiis? Ad terram sese prosternit, eoque spiritus fervore ad Deum confugit, ut impurissimæ illæ, ne mutire quidem ausæ, pudore ac pavore confusæ, irritum incepto discesserint.

Adhuc laicus
bis postulatus
ad flagitium

victoriam re-
fert.

E

261 Sacerdotio deinde insignitus, cum jam ad sacras Confessiones audiendas accessisset, deque ejus vitæ morumque sanctitate majora quotidie prædicarentur: nobile quoddam in Urbe scortum, cui Cæsareæ erat nomen, sua ipsius impudentia confisa, viri pudicitiam labefactare animum induxit, in eaque re se multum jactavit. Itaque per speciem ægrotudinis ad se illum accersit, quasi anteactæ vitæ pœnitens, nunc demum conscientiam suam purgare percuperet. Philippus, quamquam eo maxime tempore perditas istiusmodi meretriculas ab impuritate avocandi longe periculosam provinciam declinavit; tamen (ut fuit semper de animarum salute valde sollicitus) post multam deliberationem, denique divina fretus virtute, ad eam se contulit. Vix dum autem superiorem ædium partem ascenderat; cum ecce tibi procacissima feminarum, tenui quodam perspicuoque velamine obvoluta, ut nudum corpus ostenderet, Philippo se statim offert. At ille, fœdissimam furiam detestatus, per scalas sese proripuit. Tum femina in rabiem acta, quod se delusam videret, arreptum scamnum in eum projecit: sed frustra; quandoquidem singulari Dei beneficio ex tanto periculo, tam animæ tum etiam corporis, salvus et incolumis eductus est.

Sacerdos a
scorto solici-
tatus,

geminum
discrimen eva-
dit;

F

262 Hoc vero longe præclarissimum facinus ratum gratumque se habuisse satis aperte Deus ostendit. Siquidem ex ea die Philippus, quod olim simili occasione S. Thomæ Aquinati divinitus concessum fuit, ne minimum quidem carnis pertulit motum, neque illusiones nocturnas unquam postea passus est. Quamobrem ipsemet Baronio affirmavit, siquid hujusmodi sibi vel in somnis contigisset, præ animi dolore statim expiraturum. Quin etiam omni sensu carnis emortuo, perinde se habebat, ac si stipes esset aut lapis. Quapropter Antonius Gallonius hæc de ejus virginali pudicitia testatus est. Equidem, inquit, pro ea familiaritate, quæ mihi olim cum beato Patre intercessit, cum Eleazaro illo Ariani Comite et Simone Salo eum omnino componendum existimaverim, cujus eximiam castitatem nobili encomio apud Surium celebrat Metaphrastes; quod nimirum, inter homines interque seculi illecebras, cœlestem et plane angelicam vitam exegerit, ab omni corporis contagione sejunctus.

exindeque om-
nis carnis mo-
tu liber ma-
net,

A 263 Ex hac porro summa morum integritate ac puritate, mira quaedam et plane prodigiosa in Philippo elucebant. Primum enim candor ille nitorque virginalis in ipso vultu emicabat. maxime vero in oculis, quos vegetos micantesque habuit ad ultimam usque ætatem, ut nullius arte atque industria ad vivum referri potuerint, etsi multi iidemque pictorum nobilissimi id efficere tentaverint. Nec vero quisquam ita facile in hos ipsos oculos aciem figere poterat; igneum enim quoddam atque siderem radiabat ex illis, quod intuentium visum statim perstringeret. Itaque nonnulli vultum ejus tamquam vultum Angeli intuebantur. Ad hæc corpus ipsius odorem quemdam suavissimum expirabat, quo se mirifice recreari sentiebant, quicumque eo familiariter utebantur: multique testati sunt, hac una re se devotionis spiritum accepisse, quod ex pectore ac manibus ejus hujusmodi fragrantiam hausissent.

264 Venit ad illum aliquando Fabricius Aragona Mantuanus, ut conscientiam suam de more purgaret, ac decumbentem ex adversa valetudine invenit: quamobrem haud libenter ad eum prope accedebat, veritus nimirum ne forte corpus, senio morboque confectum, gravius oleret. Denique cum ante illum procubisset, Philippus hominem complectitur, et aperto accipit sinu. Tum vero Fabricius suavissimum odorem ex eo efflari sentit et plane cœlestem, neque enim in terris similem unquam persenserat. Cumque deinde audisset, Philippum virginali pudicitia præditum esse, tam demum inusitati illius odoris originem intellexit. Joannes Baptista Lambertus, ex Beneficiatis, ut vocant, Basilicæ Vaticanæ, et ipse Confessionem peragens, dum capite in Philippi sinum rejecto peccatorum absolutionem expectat; hunc ipsum odorem non sine maxima admiratione percepit.

265 Illud præterea largitus est ei Deus, ut oppositum castitati vitium pariter ex odore cognosceret. Quapropter si forte inter eundem perditam aliquam feminam offenderet, continuo, etsi eam penitus ignorabat, manum aut linteolum ad nares adhibebat, eaque signa ostendebat, quæ grave aliquid odorantes edere consueverunt. Affirmabat autem, eum esse vitii hujus factorem, ut nihil gravius, nihilque ingratius omnino percipi possit. Igitur cum ad illum quispiam veniret hac labe inquinatus, statim vir Dei, rem longe subodoratus, aiebat; Tu putes, fili. Sæpe etiam inquiebat, Fili, ego naribus sentio peccata tua. Idque erat causæ, quod ex iis nonnulli, ubi se hoc vitio implicatos videbant, haud libenter ad eum adirent, ne scilicet ex solo aspectu detegerentur. Neque illos dumtaxat, qui in hanc labem incidissent, ex odore ipsoque oris intuitu agnoscebat; sed eos etiam, qui nocturnas illusiones utcumque perpassi essent. Quinimmo vel in ipsis bestiis impuritatem, si modo impuritas in ipsis dicenda est, Philippus optime percipiebat.

266 Multi sunt et sæpe innumerabiles, quos carnis illecebris agitados, aut impositis capiti manibus, aut solo complexu Dei famulus omni periculo atque molestia liberavit. Complures etiam usu ejus et consuetudine mirabiles in se castitatis amores excitari senserunt, atque hac una ratione, tum corporis, tum etiam mentis integritatem servabant. Quod autem fortasse admirabilius videri possit, res ipsæ, quibus Philippus utebatur, fugandis impuris ejusmodi tentationibus Domino cooperante maxime proderant. Antonius Fuccius Tiphernas, cujus ante meminimus vir optimas et sui temporis medicus non ignobilis, quam exercuerat artem demum deserere decreverat, propterea quod in curandis præsertim feminis variis demonum impugnationibus impeteretur. Audivit hoc ex ipsomet Fuccio Philippus: camque vide-

ret hominem sorores neptesque habere, ejus auxilio D indigentes; semicinctum quoddam, quo ipse utebatur, ei tradit: et. Bono animo es, inquit, munus tuum exequere: unum caveto dumtaxat, ne curiosius, quam par est, oculos jactes. Rem miram! Ex ea die Antonius ejusmodi carnis impugnationes non sensit, suoque munere absque ulla solitudine atque molestia functus est.

267 Ipsum denique Philippi nomen immundissimos spiritus exsufflabat. Adolescentula quaedam erat annorum quatuordecim, quæ viro amisso carnis stimulis vehementer urebatur. Quamobrem multis hinc malo spiritualibus remediis, Deo id permitte, frustra adhibitis, ab Angelo Vellio, qui ei a Confessionibus erat, ad Philippum mittitur. Cui Sanctus, Cum primum, inquit, ejusmodi tentationibus te impugnari senseris, hæc dices Satanæ: Accusabo te apud scelestum illum, apud asinum illum, apud Philippum. Cumque mulier se hæc dicere posse negaret; Age sis, ait Pater, omnino hæc dicito. Abit illa, et ubi primum tentator accedit, conceptis verbis illum objurgat, et ad Philippum provocat. Vix ea protulerat, cum repente omni molestia liberam se esse intellexit. Quamobrem ex ea die hoc quasi amuleto, contra omnia diaboli maleficiæ, se tuebatur. Idipsum Philippus, alios etiam complures, non sine ingenti eorum beneficio, facere docuit: quos tamen almonere solebat, ut istiusmodi verba simpliciter, et sine ulla ratiocinatione atque hesitatione, proferrent: quippe qui optime intelligebat, quantum Christianam fidem et simplicitatem serpens ille antiquus ac tortuosus exhorreat. Erat autem Philippi puritas immundis spiritibus adeo formidabilis, ut etiam post ejus excessum in obsessis corporibus adjurati propter honestatem B. Philippi, miris modis se torqueri inusitatis motibus ostenderent: quod quidem P. Onuphrius Bagnascus Pedemontanus, Ordinis sanctissimæ Trinitatis, sæpius experimento se comperisse testatus est.

268 Verum cum Dei famulus hanc ipsam castimoniam ab aliis quoque sedulo custodiri perciperet, plura in hanc rem præcepta atque admonita, tum generatim omnibus, tum etiam nominatim singulis quibusque hominum generibus tradere consuevit. Primum igitur qui Confessionis mysterium administrabant, eos beatus Pater admonebat, ut feminas nisi crate interposita, non audirent, nec illarum vultus intuerentur, neve longiora cum iisdem colloquia sererent: sed asperius quam lenius eas acciperent, neque ad illas facile se conferrent, nisi forte necessitas et ingens aliqua spiritualis utilitas cogeret, eoque casu comitem secum ducerent. Quandoquidem non ideo suis ipsi viribus fidere poterant, quod nullis antea tentationibus impugnari se senserant: hac enim arte vaferrimus hostis plurimos decipit, quos tum denique præcipientes agit, cum sibi ab omni metu atque periculo videntur immunes; debiliorem partem, nempe feminam, primo impellens, quo simul alterius ruina consequatur. Quamobrem cum aliquando ad nostram ecclesiam venisset Sacerdos quidam (cujus vultum quamquam Vir sanctus nunquam viderat, conscientiam tamen optime perspiciebat) ad se illum accersit, atque, minus decere, præsertim Sacerdotem, cum mulieribus agere tam familiariter; itaque ne id faceret, omnino videret imposterum. Hoc dicto obstupuit ille; cumque exploratissimum haberet, Philippo rem nisi divinitus inpotescere non potuisse, exinde Viri sanctitatem valde reveritus, se ipse correxit atque emendavit.

269 Illud quoque, filios suos præsertim, admonebat; quacumque ii essent ætate, virtute, integritate quamvis affecto debilitatoque corpasculo, ut ne sibi quidquam

et feminæ nomen ejus usurpare ad hoc jussæ.

E

Ut in aliis eandem virtutem tueatur.

præcipit Sacerdotibus quomodo agendum cum feminis,

et adolescentulis

A. HIERO.
BARNABEO.
EX MS
et omnibus
suadet hu-
militatem,

A quidquam fiderent, sed quamlibet peccandi occasio-
nem longissime fugerent, donec palpebras (ut ipse
aiebat) tollere possent. Neque vero suo ipsius exem-
plo moverentur : quippe quem Deus pro immensa
sua pietate et largitate singulari quodam privilegio
insignire voluisset. Eisdem præterea hortabatur, ut
confitentes adolescentulos, etiam crate interposita
auscultarent, quo liberior illis sese accusandi facul-
tas daretur, et nimius ille pudor summo veretur, quo
interdum peccata sua reticere non verentur. Porro
adolescentibus ipsis, siquidem caste vivere vellent,
hæc præcipiebat; nimirum ut pravorum hominum con-
suetudinem devitarent, corpus suum molliter ac deli-
cato ne tractarent, otiose nunquam agerent, orationi
instarent, Confessionis atque Eucharistiæ mysteria
frequentes obirent. Id autem generatim omnibus
prædicabat, humilitate castimoniam custodiri oport-
ere; alienis lapsibus nequaquam irascendum esse,
sed miserendum : quoscumque enim in hujusmodi
casibus aliorum cura aut miseratio non tangit, eos
quoque propediem ruituros satis exploratum esse;
denique in hac re nihil periculosum esse aiebat,
quam periculum non timere.

nec præsu-
mendam
recens con-
versis,

B 270 Juvenis quidam a turpi cujusdam feminae
consuetudine ad frugem bonam se receperat, et Phi-
lippi arbitrio regendum gubernandumque se dede-
rat. Interjecto deinde haud longo intervallo, magna
illum cupido incessit, hanc ipsam feminam a vitæ
pravitate ad officium sanitatemque reducendi. Sed
longe aliter accidit; qui enim alios convertere præ-
sumebat, ipsemet misere subversus est, suoque pe-
riculo didicit, quam verum sit illud, quod Deus
præsumentes de se et de sua virtute gloriautes hu-
miliat. Quamobrem cauteriatum conscientiam cum
haberet, ad Oratorium venire jam non audebat;
cumque Philippi præsentiam pertimesceret, noxa-
rum suarum Confessionem apud alium peragebat;
Denique, Deo adjuvante, ad beatum Patrem rediit.
Erat ille tum forte cum suis in spiritu filiis; atque,
ubi hominem vidit, extemplo ita exorsus est: Non-
nulli sunt, qui simul ac spiritum degustarunt, magna
se et præclara omnia facturos, orbemque universum
ad Deum conversuros sibi persuadent: sed evane-
scunt in cogitationibus suis, et misere cadunt: dein
Sacerdotis et Patris sui conspectum cum erubescant,
alio se convertunt. His auditis adolescens conscien-
tia motus expalluit, et prope exanimatus est. At
Sanctus, caput illi de more demulcens, amicissimis
C verbis trepidantem excitat, inducitque insperatam cogi-
tationemque meliorem: qua quidem medicina re-
creatus, animum resumpsit, et exinde ad consueta
Oratorii exercitia se retulit.

aliorum a
vitio redu-
ctionem,

candide ve-
ro agendum
cum Con-
fessario,

271 Ad hæc cogitationes omnes Sacerdoti per
sacram Confessionem sincere ac libere aperire, op-
timum tuendæ castitatis antidotum esse dicebat
statimque ulcus sanari posse, simul ac medico dete-
ctum foret. Porro ad eam virtutem tum adipiscen-
dam, tum etiam conservandam, perito atque experto
Confessario opus esse. Illud denique tamquam præ-
sens remedium omnibus commendabat, ut cum pri-
mum tentatione aliqua peterent, statim confuge-
rent ad Dominum, et Davidicum illud antiquis
Patribus probatissimum clamarent; Deus in adjuto-
rium meum intende, Domine ad adjuvandum me
festina; aut illud, Cor mundum crea in me Deus,
et spiritum rectum innova in visceribus meis: dein
proni ac supplices terram oscularentur. Ad amolien-
das autem nocturnas illusiones, eosque hortabatur,
ut prius quam cubitum irent, Hymnum, Te lucis ante
terminum, devote recitarent. Id autem suis in spi-
ritu filiis vel maxime inculcabat, nimirum cetera
vitia resistendo, hoc unum fugiendo superari; et in
præliis carnis ignavos, hoc est minime audaces, trium-

et ad Deum
clamandum,

phare. Hæc atque alia plura Philippus suis præcipere D
consuevit, quibus perpetuam castimoniam puritatem
cum Dei adjutorio custodire possent.

CAPUT XXI.

Philippi in victu abstinentia, divitiarum contemptus.

Has vero virtutes Dei famulus non sine ingenti
labore ac studio adeptus est; quippe qui carnem
suam crucifixerat cum vitiis et concupiscentiis suis.
Præter illam admirabilem cibi potusque abstinentiam,
quam (ut initio diximus) in juventute servaverat,
ubi postmodum Sacerdotio insignitus est, quotidie
aut jejunos ad vesperam usque perseverabat, aut pro
cibo meridiano panis frustulum dumtaxat cum vini
dilutissimi haustu gustabat, idque fere deambulando:
vesperi autem ad panis ipsius reliquias, quæ ex
brevis jentaculo restabant, nihil omnino adhibebat
præter acetarium ex paucis herbis crudis, atque
unum aut cum plurimum duo ova, non oleo sed
aqua frixa; interdum etiam recens aliquod pomum,
sæpius vero uno ex his ferculis contentus erat. Cas-
seo, lacte, et jumentis numquam, raro piscibus,
rariissime carnibus vescabatur; nimirum cum, aut
morbos cogeret, aut suaderet caritas et necessi-
tas cum aliquo comedendi. Quapropter si forte
inter eundem carnaria videbat, secum ipse tacitus
Deo gratias agebat, quod ejus beneficio hujusmodi
obsonio minime indigeret. Cum in ædibus Caritatis
morabatur, si quando e suis quisquam edulium ex
carne ad illum misisset, Clericis ibidem in templo
ministrantibus id statim distribuebat.

cap. xiv

Vesperi dum-
taxat,

paucis et vili
cibo assuetus,

E

ferre a lacti-
ciniis et
carnibus
abstinet:

273 Quamquam autem cibi minimi erat, tamen
ex brevissima cœnula reliquiarum aliquid quotidie
sibi superesse curabat: et quæ recondebat panis
frusta, alieno licet tempore, suos sæpe comedere
jubebat, ut ea ratione illorum virtutem exerceret.
Hæc autem non raro per se ipsi clam accipiebant,
ut aliis ob viri sanctitatem eadem flagitantibus tra-
derent. Si quando autem jubentibus medicis delica-
tior illi cibus sumendus erat, querebatur se eo ne-
quaquam refocillari, sed gravari vehementer; itaque
vix tandem adduci poterat ut acciperet. Et paucis
ante diebus quam ex hac vita discederet, rogantibus
suis ut jentaculum sumeret, statim respondebat:
Jentaculum (Eucharistiam intelligebat) jam sumptum
est. Sæpe etiam iisdem quærentibus quamobrem
non comedisset: Quia, aiebat, oblitus fuero. Cœ-
nabat autem solus in cubiculo, apposita sibi suis
ipsius manibus mensula, neque enim sine ingenti
pudore corporis necessitatibus serviebat. In tricli-
nium vero cum hominibus nostris non nisi rariissime
descendit, propterea quod tenuissimo victu ex
longo jam intervallo assuetus, communi aliorum
cibo, non sine magno valetudinis incommodo, vesci
potuisset.

delicioribus
se gravari
queritur:

F

274 Vini quoque parcissimus erat, quod quidem
exolescens et eo usque dilutum bibebat, ut aquam
verius quam vinum diceret. Sæpe etiam sola aqua
sitim sedabat: laguncula vero tam parvula utebatur,
quæ cyathum dumtaxat caperet. Poculo potabat
vitreo, satis vili atque obsoleto, quem aliquando
Joanni Antonio Luccio dono dedit: dataque occa-
sione eidem, dixit, sese eo per annos plures idcirco
uti voluisse, ut suam ipsius naturam delicatorem
vinceret, et veluti sub jugum mitteret. Porro ex iis-
dem caliculis unus, et hic quidem fractus, argentea
theca Cracoviæ magno cum honore asservatus, so-
lenni pompa per eam urbem delatus est, cum demum
Philippum Sanctorum numero Romana adscripsit
Ecclesia.

vino admodum
diluto et vili
cubiculo uti-
tur,

A 275 Denique tam parvus in victu fuit, ut communi medicorum sententia coostaret, tam modico cibo vitam nisi divinitus eum sustentare non potuisse; sed cœlestipane, quem quotidie accipiebat, cor ejus corpusque confirmatum et sustentatum esse, pro certo omnes existimarunt. Verum in hac re ut se imitarentur, serio suos admonerat: aiebat enim, quicumque cum aliis vitam agunt, et quorum communis est mensa, eos nullo ciborum delectu aut discrimine vesci oportere. Quamobrem Congregationis alumni, ne quid singularis edulii sibi quærerent aut exposcerent (nisi forte necessitas egeret) omnino interdixit; utque unusquisque appositis contentus esset, firmiter decrevit. Nec ferre poterat, suorum quemquam temere extra prandium et cenam cibum sumere: quapropter enidam, in hac re interdum peccanti, libere dixit; Tu quidem in spiritu numquam proficies, nisi hoc vitium corrigas.

276 Somno quoque adeo non indulgebat, ut non amplius quam quatuor aut cum plurimum quinque horas dormiret; nec eas quidem continuas; sed ut in eo temporis spatio, quod antea narravimus, cum expergisceretur, ad Deum preces funderet: quod autem supererat noctis, contemplationi bonorum cœlestium aliisque spiritualibus exercitiis tribuebat. Instrumenti ejus et supellectilis parcimonia apparet etiam nunc, residuis lecto et mensula ceterisque utensilibus: quibus illius cubiculum ita instructum erat, ut plane omnia Christianam simplicitatem ac paupertatem redolerent. Concenbia nocte ferme necessariæ quieti se dabat, et ut omnium postremus cubitum ibat, ita primus omnium evigilabat, nisi forte adversa valetudine impediretur. Veste usus est humili et pingui, sed quæ a communi honestorum virorum consuetudine non abhorreret: sericis nunquam aut aliis hoc genus indumentis, quæ politiorem atque exquisitam elegantiam præferrent: calceamentis crassis, laxisque, lineo autem collari latiore. Munitias in victu cultuque amavit, sed faciles atque parables: nec sordes, præsertim in vestimentis, sufferre poterat. Crebro itaque illud D. Bernardi jaectabat; Paupertas mihi semper placuit, sordes vero nunquam.

277 Igitur ad ultimam usque diem hoc continentiae cucurrit gradu; et quo propius finem suum aspiciebat, eo se vehementius incitabat. Quod si forte quispiam obsisteret, ætatemque decrepitam illi opponeret, quæ nimiam istiusmodi parcimoniam sustinere non posset; statim aut sermonem alio deflectebat, aut certe subridens aiebat, Paradisus non est paratus ignavis. At vero Dei servus, tametsi adversus semetipsum durior atque austerior visus est, aliis tamen longe faciliorem se liberalemque præbebat; nec ferre poterat e suis quemquam, in spiritualibus exercitationibus, supramodum supraque vires quidquam conari: Præstat enim ferme, aiebat, corpori plusculum quam parum cibi tribuere. Siquidem quod superat, facile imminui potest; ubi vero ex victus tenuitate corpus fractum debilitatumque est, haud ita facile reficitur: plerumque autem dæmonis artibus fieri, ut qui se divino servitio manciparunt, corporali exercitatione, quæ quidem Apostolo teste ad modicam utilis est, sese conficiant; quamobrem viribus deficientibus, ad pietatem; quæ ad omnia utilis est, ægre sese exercere possunt; aut certe adversa valetudine deteriti, relicto Christi vexillo ad seculi stipendia revertuntur. Quam ob causam quicumque, carnis macerationibus moderatius adhibitis, intellectum et voluntatem in obsequium Christi subicere studerent, eos ipse multo plaris æstimabat quam qui corpore dumtaxat castigando curam omnem atque operam impendunt.

Maji T. VI

273 Exteriorem paupertatem, tametsi suo ipsius instituto minus congruam esse intelligebat; sic tamen erga illam affectus est animo, ut omnem habendi cupiditatem a se quam longissime rejecerit. Quamobrem (ut initio diximus) jam tum laicus opulentissima patrum hereditate dimissa, parce admodum ac duriter vixit. Sacerdotio deinde insignitus, sponte ac libere oblatam sibi a principibus viris ingentem pecuniæ vim sæpius recusavit; quod si interdum justis de causis quidquam accipere cogeatur, id totum aut in ecclesiam aut in pauperes refundebat. Admonuit illum aliquando et suis unus, ut prædiorum quorundam ad se spectantium in Valle Arni, unde Neriorum familia originem ducit, curam aliquando susciperet. At Sanctus; Cave, inquit, in posterum hac de re mihi verbum facias. Cum propinqui cujusdam litteris accepisset, patrem suum decessisse, eoque præterito Catharinam natu majorem filiam heredem testamento scripsisse; id totum ratum se gratumque habere respondit, juraque sua et actiones sorori se libentissime cedere. Elisabeth porro, altera illius soror, omnium bonorum suorum heredem illum institvere decreverat, sed abnuvit ille: et quamvis sæpe rogatus, nunquam adduci potuit, ut ejus voluntati obtemperaret; sed ad eam libere aperteque rescripsit, alium sibi heredem quæreret; se quidem longe meliorem hereditatem, nimirum incorruptibilem illam et incontaminatam, conservatam in cœlis, meditari.

279 A Cognatis suis sexaginta amplius annis, quibus in Urbe vixit, nihil unquam accipere voluit; cumque semel prædicta Elisabeth lineas quasdam subuculas ad eum dono misisset, ne sibi posthac quidquam mitteret, omnino interdixit; quamquam nec illas quidem accepit; quandoquidem, deferentis aut negligentia aut malitia, ad ejus manus minime pervenerunt. Erat tunc moris in ecclesia S. Hieronymi (qui mos etiam nunc ibidem perseverat) ut quicumque Presbyteri eidem ecclesie sese addixerant, iis non modo honesta habitatio, sed menstruum quoque ad victum vestitumque daretur: Philippus vero sola dumtaxat habitatione contentus, nihil præterea quidquam accepit. Hereditatum aut legatorum vel nomina ipsa longissime fugiebat; siquidem Apostoli verbo ab omni specie mala sibi abstinendum esse intelligebat. Itaque cum ad ægrotos se conferebat, ubi de testamento inscribendo agebatur, illico abscedebat, nec antea redibat quam omnia confecta esse percepisset. Legaverat illi inscienti Vincentius Teccozius, quo de alibi dictum est, aureos centum atque alia quædam, singularis amoris atque observantiæ pignus. Id ubi Philippus rescivit, continuo factus est legatario executor, defuncti neptibus omnia attribuit.

280 Constantinus quoque Thassonius, ex primis, ut diximus, Philippi discipulis, bonam pecuniæ summam ei cum moriens reliquit: cumque ad illum descripta ex testamenti tabulis verba deferrentur, ex ea charta testæ cuiusdam, quam forte præ manibus habebat, operculum confecit; neque hujus legati mentionem aliquam fieri apud se unquam permisit. Ægrotavit graviter Prosper Cribellius, is de quo antea narratum est, atque obsingularem benevolentiam, qua Philippum prosequabatur, heredem ex asse illum instituere decrevit. Sensit hoc Pater, et quamquam antea ad eum quotidie ventitabat; hac tamen re graviter offensus, non prius ad Prosperum rediit, quam de eo conclamatum esse cognovit: tum vero caritate compulsus, ad eum venit. Cui statim ægrotus; Quid causæ est, Pater, quod tam sero ad me redis? Scito, certam mihi mortem a medicis prænuntiatam esse siquidem consueta fieret febris accessio, quemadmodum facta est. At ille,

72 Profecto,

D
A: HIERO.
BARNABEO
EX MS.
cap. XV
Paupertatis
amore,

neque oblatam sæpe pecuniam,

nec avita prædial,

nec hereditatem paternam

aut sororiam admittit;

nec munera a cognatis,

neque portionem consuetam ad S. Hieronymum,

neque legata testamentaria.
1 Thes. 5

17

Heres ex asse scribendus a discipulo,

ægrum non videt.

suos jubet appositis resci:

somno brevi,

suppellectile rili,

veste humili utens,

erga alios tamen est indulgentior.

1 Tim. 4

A. MIERO.
BARNABEO
ET MG.
nisi ut deposti-
to sanitatem
reddat:

A Profecto, fili, ne ideo tui oblitum me esse puta, quod ad te non accesserim: neque enim eorum quidquam omisi, quæ fecissem, si tibi quotidie adfuissem. Quoniam vero per Urbem fertur, heredem a te me esse nuncupatum, id plane in causa est, cur ad te venire noluerim; non enim quæro quæ tua sunt, sed te: atque ut vere et ex animo ista dicere intelligas, ad S. Petri Basilicam statim advolo, Deum enixe rogaturus; ut tibi integram valetudinem omnino restituat; quod si alia ratione id obtineri nequeat, hanc ipsam ægrotodinem tuam mihi a Domino precabor. Hæc dicens ac prope lacrymans manus ejus apprehendit, et recta in Vaticanum se contulit. Quid multa? Eodem temporis momento agrotus somnum capit; ac paulo post experrectus, non sine magna omnium admiratione, pristinae sanitati restituitur.

optat men-
dicato vivere,

B Crevit deinde in Dei famulo eo usque studium paupertatis, ut nihil illi optatius esset, quam rebus omnibus indigere: quapropter magno spiritus fervore compulsus; O utinam, aiebat, mendicando vivere cogar. Utinam ad tantam inopiam redigar, ut denario ac teruncio egeam, nec dantem inveniam. Hoc ego inter divina beneficia præstantissimum duxerim, si in publico valetudinario vitam finire contingat. Hæc atque alia his similia verus paupertatis amator identidem repetebat. Quem etiam exiguum illud, quo nutriebatur, loco elemosynæ et quasi emendicatum a suis accipiebat. Quamobrem Antonio Gallonio præcepit, suaderet Federico Cardinali Borromæo, præcepto tamen dissimulato, ut panem unum atque uva nonnulla illi quotidie tamquam pauperi largiretur: id quod non modo Borromæus ipse, sed ejus exemplo Augustinus Cardinalis Cusanus insuper præstare voluit; vini quoque quod satis esset Alexander Cardinalis Montaltus certatim præbebat. A Cardinali quoque Alexandrino veteres aque attritos calceos, quibus utebatur, elemosynæ loco accipiebat; ac Francisco Bozzio, nostræ Congregationis homini, aliquando dixit: Francisce, ad mortem jam me comparo; propterea cuncta, quæ in hoc mundo sunt, ex animo abjeci. Pauper et egenus et vivere et mori cupiens, aliorum elemosynis labens sustentor.

et necessaria
sibi ut eleemo-
synam dari.

Eodem modo
suos affectos
vult:

282 Hunc ipsum paupertatis amorem rerumque flexarum contemptum Philippus in suos omnes transfundere satagebat: et si quem furte videret parandis divitiis attentum, hunc cito ab recta virtutis via deflexurum, haud temere judicabat. Itaque ex iis unum, rei faciendæ studiosiorem, his verbis increpavit: Profecto, fili, antequam opibus quærendis incumberes, Angeli præte speciem ferebas, aspectuque tuo maxime delectabar; nunc vero immutata est facies tua, exutaque lætitia tristitiam induisti: itaque prospice rebus tuis. Hoc dicto erubuit ille vehementer, atque ex ea die ad questum pietatis sese omnino convertit. Quæsivit aliquando ex laico nostræ Congregationis (is erat Ægidius Calvellus, qui vita innocentissime acta superioribus annis in senectute bona quievit) optaretne pecuniam? At ille nequaquam, ait, Pater, hæc opto. Tum Philippus; Siquidem ita res habet, una in cælum eamus volo, atque egomet illuc te perducere volo; ea tamen conditione, ut pecuniam terrenasque divitias nunquam cupias, idque a Domino assiduis precibus postules. Hæc eadem Sanctus suis identidem repetebat, illudque semper in ora habebat; Quantum amoris confertur in creaturas, tantumdem demitur Creatori.

juvenem
honorum cu-
pidum,

283 Franciscus Zazzara jam tum adolescens, quo de supra meminimus, Legum civilium studiis operam dabat, eo sane consilio, ut iis optime instructus, aditum sibi ad honores et dignitates aperiret. Hæc inter a Philippo accersitur, ejusque pelibus advolutus perhumaniter excipitur, hisque

284 Hanc porro rerum omnium despicientiam tametsi in suis omnibus videre percipiebat, tamen ab hominibus Congregationis majorem in modum exigebat; quos ut ad divina pertractanda expeditissimos haberet, propriis stipendiis militare voluit, suosque redditus in pios usus quotannis expendere, et a rebus etiam Congregationis, tamquam ab alienis, abstinere. Quicumque vero auscultandis Confessionibus præficerentur, eos maxime admonere, ut poenitentium marsupium, quemadmodum ipse aiebat, ne tangerent; animas namque cum pecuniis pariter lucrificari non posse: illudque identidem usurpabat; A marsupiiis abstinete vos, siquidem lucra quæritis animarum. Suos autem in spiritu filios Apostoli verbis alloquebatur; Non quæro quæ vestra sunt, sed vos. Illud præterea nostris omnibus inculcabat, ut ne testamentis faciendis ullo pacto sese immiscerent; quod nimirum magnæ invidiæ res sit, quamvis animo sanctissimo pertractetur: numquam illum ad virtutem processurum, qui divitiarum studio et cupiditate quoquomodo teneatur; ac diuturno jam experimento se cognovisse, longe facilius ad officium sanitatemque reduci, qui carnis voluptatibus, quam qui opibus quærendis dediti essent, quamobrem avaritiam perniciosissimam animarum pestem appellare consueverat. Addebat insuper; Dabit quidem vobis Deus facultates plurimas, sed cavendum est maxime, ne forte, cum rerum copia suppeditaverit, spiritus desit. Quod si forte parcius ac tenacior quispiam jejunandi licentiam ab illo exposceret; Nequaquam, inquebat, sed fac elemosynam. Ubi vero in hoc vitio quispiam tacite reprehendus videbatur, capta occasione hæc sermoni inserebat: Quicumque rem augere voluerit, is nunquam accipiet spiritum. Interdum vero; Fugiant juvenes carnis illecebras, senes avaritiam, et sancti erimus. Denique Christianæ reipublicæ commodo nihil opportunius rerum humanarum contemptu existimabat, ut libere diceret: Cedo mihi decem viros, vere humana omnia contemnentes, et orbem totum ad Christum me traducturum esse confido.

ironice ei ve-
lut jam adeptis
gratis suis

inbet cogitare,
quid postea?

E
itemque mer-
catorem lucra
spectantem.

eos autem qui
de Congrega-
tione erant

2 Cor. 12
abstinere a
marsupiiis cap-
tandis monet,
F

et tenacibus
elemosynas
pro jejuniis
suadet.

A

CAPUT XXII.

Primarias etiam dignitates recusat: et humilitate excellens, suos ad eandem instruit.

cap. XVI
Recusare honores omnes certus,

Nec minorem animi altitudinem in honoribus rejiciendis, quam in divitiis contemnendis Philippus ostendit. Agebat ille in Urbe, et sanctitatem suam cum populo universo tum principibus viris ita probaverat, ut summi quoque Pontifices illum officiose colerent atque observarent. Tamen vir, apud omnes ordines gratiosissimus, ita sibi temperavit, ut a Christiana humilitate et voluntario sui ipsius contemptu ne latum quidem unguem discesserit: nec dignitates nullas aut redditus Ecclesiasticos unquam admisit: quamquam præcipuarum Basilicarum Canonicatus, insignes etiam Episcopatus, denique Cardinalatus ipse, non semel ei offerrentur. Id tamen dexteritate et dissimulatione mirabili faciebat, ut eos ipsos qui offerebant facile falleret; et quam, recusando talia tantaque, consequi poterat apud homines laudem et gloriam omnino declinaret.

B
oblatum a Gregorio 1/4 Cardinalatum

286 Verum ut ex multis pauca seligamus; Gregorius XIV, cum primum ad summum Pontificatum erectus est, Philippo ad se venienti statim occurrit; eumque familiariter complexus, post multam colloquutionem, pluribus spectantibus, biretum ipsum, quo nuperrime utebatur, cum esset Cardinalis, accepit, atque illius capiti imposuit dicens, Te Cardinalem creamus. Mox ad Marcellum Vestrium, quem a secretis habebat, se convertens, ut de hac re diploma conficeret, imperavit. Tum vero Dei servus nescio quid Pontifici in aurem insusurravit, dein multis lepide jucundeque dictis ab eo discessit. At Pontifex paulo post ad illum domum mittit, qui biretum ipsum cum dignitate deferret. Cui statim Philippus, pro tali honore maximas Pontifici se gratias agere, testatus est; atque ubi opportune eam dignitatem accipere posset, sese illi significaturum. Qua quidem ratione Pontificem a suscepto consilio leniter avocavit, id quod non ad speciem duntaxat, sed vere et ex animo Gregorium effecisse, tum ipsius Philippi testimonio compertum est, qui non semel suorum nonnullis rem ingenue narravit; tum etiam aliorum, qui hæc ipsa suis oculis usurparunt: quamquam autem Pontifex illum ad Cardinalatum evehere decreverat, tamen adductis ab eo rationibus acquievit, nec Dei servo vim faciendam esse existimavit.

itemque a Clemente 8 declinat,

287 Hoc ipsum sæpius deinde tentavit Clemens VIII: initio namque Pontificatus Philippum, ad pedum oscula accedentem, præsentem Josepho Caradaro Lateranensi Canonico, omnibus amoris notis excepit: atque, Nunc enim vero effugere non poteris, quin Cardinalatum accipias. At Sanctus, quæ erat prudentia et dexteritate quod serio dictum erat, in jocum convertit, seque periculo eripuit. Quod quidem sæpe illi iterandum fuit Pontifici, eadem constanter ingerenti.

quod liquet ex responso ad ejus Epistolam

288 Libet hoc loco referre, quæ Philippus ad Clementem scripsit, quæque ad Philippum manu sua Clemens rescripsit, lectu jucundissima. Ait igitur Sanctus; Ecquis ego sum, beatissime Pater, ut Cardinales veniant ad me, quemadmodum heri vespere Medices et Cusanus? Et quoniam nonnihil manna in foliis mihi opus erat, idem Cardinalis Medices oncias duas dandas curavit ab hospitali domo sancti Spiritus, cui magnam ejus copiam ipse donaverat. Eadem die commoratus est mecum ad secundam noctis horam, deque Sanctitate tua tam honorifice locutus est, ut modum plane excessisse mihi visus sit. Cum enim summo Pontificatu funga-

ris, ipsam in te exprimere debes humilitatem. Christus septima noctis hora ad me venit, et in me Sanctitas autem tua, ne semel quidem ad nostram ecclesiam accessit. Christus Deus et homo est, tamen quotiescumque volo, venit ad me. Tu vero homines; Tu natus ex homine probo et sancto, ipse natus ex Deo Patre; tu quidem ex Agnesina sanctissima femina, ille vero ex Virgine Virginum. Plura habeo, quæ dicam, si iracundia obsequi velim. Jubeo Sanctitatem tuam voluntati meæ morem gerere; mihi per te licere volo sacris Virginibus Turris speculorum adscribere filiam Claudii Neri, cui jam pridem promisisti filiorum ejus curam te suscepturum: summi autem Pontificis est implere promissa. Itaque rem totam ad me rejicito, ut nimirum auctoritate tua, siquidem opus fuerit, uti possim: cum præsertim puellæ voluntatem exploratam habeam, quam Deo tantum inspirante in hanc mentem impelli certo scio, et quæ par est maxima humilitate ad sanctissimos pedes tuos procumbo.

D
A. NIERO:
BARNABEO
EX MS.

289 Hactenus Philippus: cui in eadem charta propria manu hæc rescripsit Clemens. Ait Pontifex, priorem schedulæ partem nonnihil ambitiosi spiritus præferre, in qua scilicet ostentas Cardinales frequenter ad te venire: nisi forte id fiat ad significandam eorum pietatem, quæ quidem neminem latet. Quod autem ille ad te non venerit, tibi ipsi imputandum: neque enim id te mereri, qui oblatum toties Cardinalatum recusaveris. Quod vero jubes, annuit ipse, ut graviter et pro imperio, ut soles, bonas illas Matres increpes, nisi dicto audientes fuerint. Contra vero tibi iterum præcipit, ut des operam valetudini, neque se inconsulto audiendi Confessiones laborem resumas, demumque cum Dominus ad te venerit, tum pro se, tum etiam pro gravissimis Christianæ reipublicæ necessitatibus illum deprecæris. Hactenus Pontifex. His autem admodum consentanea sunt, quæ Philippus dixit, paucis ante mensibus quam ad cælum migraret. Cum enim aliquando Bernardinum Coronam ex laicis nostræ Congregationis familiariter alloqueretur; Mibi, inquit, Bernardine, Cardinalatum Pontifex destinavit: quid tibi videtur? At ille, ut erat apertus et simplex: Equidem, Pater, hanc dignitatem hand rejiciendam existimaverim, si nihil aliud, saltem ut rebus Congregationis commodius provideatur. Tum vero Philippus, aperto capite sublatisque in cælum oculis ait; Paradisum, Paradisum, Bernardine. Ille autem eadem simplicitate subjecit, Ignosce, Pater, non enim cogitaram.

per Clementem dato,

E

et ipsiusmet confessione,

F

290 Interdum quoque suorum nonnullis, humana hæc decora plus justo æstimantibus, et necdum sapientibus quæ sunt spiritus Dei; Ignoscite mihi, aiebat, filio, et verba mea æqui bonique facite. Equidem Cardinalium et Pontificum virtutes vehementer optaverim, ceterum mortem mihi præoptaverim, quam istiusmodi dignitatis. Hanc porro rerum humanarum despicientiam secum ipse reputans Abbas Maffa, quod olim de S. Hilarione Hieronymus scripsit, hoc idem de Philippo vere prædicari posse affirmavit: Mirentur alii signa quæ fecit, mirentur incredibilem abstinentiam, scientiam, humilitatem: ego nihil ita stupeo, quam gloriam illum et honorem calcare potuisse: idque in Philippo eo mirabilius videri posse, quod non in Ægypti solitudinibus latitabat, sed in media Urbe, ubi quo propior occasio, hoc tentatio gravior atque violentior.

ac rei omnis humanæ despectu.

291 Non modo autem Philippi animus ab externis honoribus et dignitatibus longissime abfuit, sed iis etiam sese abdicavit quæ propriissime illius erant, ab eoque tamquam Congregationis auctore nulla ratione separari posse videbantur. Cumque jamdudum, ut diximus, communi omnium suffragio Præpositus perpetuus

Cupit etiam se abdicare Præpositura,

A. UIERO:
BARNABEO.
EX MS.

A perpetuus renuntiatus esset; demum, qua erat humilitate, biennio antequam ex hac vita migraret, vigiliam suam alteri tradere decrevit. Itaque convocatis Patribus, consilium suum exponit, se graviori ætate prope confectum, oneri ferendo non esse; datoque sibi jam receptui signo, nunc demum vasa colligenda et profectionem parandam: proinde Congregationis utilitati consulant, eique præficient virum, et animo et corpore firmiorem. Ad Patres, quod Philippi modestiam et submissionem optime nosset, una voce omnes adversantur; nec se unquam passuros affirmant, ut quam recens fundaverat Congregationem, quasi durus pater teneram adhuc filiam, deserat.

Idque per
amicos Car-
dinales im-
petrat:

292 Tum vero Sanctus, ubi se verbis nihil proficere videt, Cusanum et Borromæum Cardinales, suosque, ut diximus, in spiritu filios dilectissimos, tamquam auxiliares accersit: rogat, ut rem ad Pontificem deferant, eoque annuente Patres hortentur, atque adeo impellant, ad novum Præpositum deligendum. Sic factum: pridie etenim nonas Julii anno mxciii, Congregatione coacta, Cusanus et Borromæus intersunt, affirmant Patribus Philippum in sententia perstare, ac pro ipso stare Pontificem; quamobrem huic tam justo Patris desiderio obsequantur, ejusque liberam abdicationem admittant. Igitur Patres, non ultra contradicere ausi, ne forte Pontificis dictum minus audientes viderentur: paucis interjectis diebus iterum in consilium veniunt, collatisque suffragiis Præpositus Congregationis renuntiatur Cæsar Baronius, nemine adversante, atque ipso quantum potuit repugnante et contradicente. Nec tamen propterea de Philippi auctoritate quidquam imminutum est: quippe quem Patres omnes, et ipsemet Baronius, parentis loco ut cum maxime habebant, ad eumque sigillatim quidquid accidisset, quotidie deferabant. Is vero nihil unquam omnino prætermisit, quod ad Congregationem recte administrandam facere videretur.

suos quoque
vult esse a-
lienos ab
aula,

293 Quemadmodum autem ab honoribus et dignitatibus expetendis longe aberat ipse, sic etiam suos omnes abesse vehementer optabat, eosque præsertim, qui ad Congregationem se receperant: quos quidem haud facile patiebatur Principum domos aut curias frequentare. Et quoniam Germanicus Fidelis, vir ob singularem prudentiam et dexteritatem principibus carus, ad eos itabat, quamquam non nisi data occasione id faceret: sapius tamen a Philippo audivit, Tu quidem, mi Germanice, apud hos aliquando hærebis, nec propterea fies Præsul. Neque absuit dicto fides: quandoquidem Clemens VIII, e Congregatione assumptum vitæ morumque præceptorem illum tradidit Silvestro Aldobrandino neptis filio, qui deinde ad Cardinalatum evectus ex titulo S. Cæsarii nuacupatus est, eundemque Vaticanæ Basilicæ Canonicatu cohonestavit; ille vero jam pridem quieti assuetus, dimisso etiam Canonicatu, Deo sibi vixit. Illud quoque ex præscripto sacrorum Canonum maxime esse, ne suorum quisquam plura Ecclesiastica beneficia possideret; qua de re summos etiam Ecclesiæ Præsules sæpe correxit, atque emendavit. Quicumque vero extra suam diocesim diutius morando sine causa abessent, quacumque dignitate fulgerent, horum Confessiones audire nolebat. Quapropter Cardinalis Baronius hoc inter cetera testatum reliquit de illo. Philippus vir erat, qui magna libertate malefacta reprehenderet, præsertim in Prælati aliisque principibus viris; capta tamen opportunitate temporum et locorum.

et munda-
na spernere.

294 Sermo illi familiaris erat de seculi vanitate, et perorationis loco illud Ecclesiasticis plerumque usurpabat, Vanitas vanitatum, et omnia vanitas: Nihil boni est in hoc mundo: atque his similia.

Quæ quidem tanto spiritus ardore pronuntiabat, ut in audientium animos penetrarent; multique privatis ejusmodi colloquiis ac monitis incitati, abjecta rerum secularium cura, Christianam disciplinam religiosius amplecterentur. Aiebat præterea, divitiarum et gloriæ contemptum in Urbe maxime necessarium esse: ibi enim multo acius quam alibi usquam honores et dignitates mortalium oculos inani fulgore perstringunt. Denique a terrenarum rerum ambitu et cupiditate tam longe aberat Philippus, ut sæpe diceret; Nihil est in hoc mundo, quod me delectet; idque me delectat maxime, quod me nihil delectet. Sæpe etiam aiebat, nihil molestius, nihilque gravius perpessuros fuisse viros justos, siquidem omni culpa veniali vacare possent, quam ut in hoc mundo retinerentur.

295 Quod autem Philippus humana omnia despiceret ac pro nihilo reputaret, tum ex eo fiebat, quia divino præditus lumine plus multo videbat, quam quantum hominum acies iatneri potest, resque ipsas momentis suis justissime ponderabat; tum etiam quia de se humillime sentiebat. Quamobrem omnium hominum nequissimum sese appellabat: quod quidem tam constanter affirmabat, ut ex intimo cordis affectu eum loqui satis aperte constaret. Quod si forte quempiam in grave aliquod crimine incurrisset intelligebat; Utinam vero, aiebat, his ego pejora non commiserim! Idque erat causæ, cur sæpe attentissimo animo legeret res gestas S. Mariæ Ægyptiacæ, quod scilicet conversionem ejus ardoremque in studio poenitiæ maxime sibi imitandum putaret. Ad hæc quotidie hoc pacto Deum obtestabatur; Domine a me hodie tibi cavendum: tradam enim te, et mala omnia perpetrabo. Alias quoque aiebat; Vultus lateris Christi magnum quidem est, sed nisi me regat ipsemet Deus, ego certe majus efficiam. Sacram quoque Eucharistiam sumpturus, hæc intra se dicebat; Testor, Domine, nihil nisi malum agere possum, nisi tu adjuves me. Aiebat præterea hæc una ratione sese ad sacrificandum parari, ut quod in se foret, ad omnia scelera promptum se atque expeditum, agnosceret.

cap. xvii
Humillime
de seipso
sentiens,

maximum
se peccatorem
agnoscit,

296 Cum autem ægrotabat, quamquam antea dicere soleret; Si me Deus superstitem servet, vitam moresque mutare, et ad bonam frugem redire volo; postrenis vitæ suæ annis, majori lumine illustratus, vilitatemque suam propius inspiciens, Domine, inquit, sanitati si me restituas, quod in me est, quotidie in pejus ruam: toties enim pravitatem meam, me correcturum tibi promisi, nec fidem unquam servavi: itaque posthac de me ipse diffido. Confessionis mysterium non sine uberrimis lacrymis peragebat, addebatque frequenter, Nihil boni unquam gessi. Adolescentes et juvenes cum videbat, non poterat quin protinus exclamaret, O vos beatos! quibus tempus suppetit ad bene operandum, quod ego numquam feci. Eadem ferme repetebat, si quos interdum offenderet viros religiosos, O vos felices, aiebat, qui seculum reliquistis! ego sane tantum animi numquam habuissem. Aliaque his similia identidem ex abundantia cordis os ejus loquebatur, quibus sæpe adjiciebat, De me desperavi. Quamobrem quodam die, eum incidisset in duos viros religiosos ex Dominicanæ familia, facto impetu in medios sese proripiens; Sinite ut abeam, inquit: de me namque desperavi. At ille, rem serio interpretantes, eumtem fortiter retinebant, atque amicissimis verbis ad patientiam hortabantur. Ubi vero Pater de se valde sollicitos atque anxios eos videt, tum demum subridens, dixit; Equidem de me ipso despero, spero tamen in Deo.

ac prorsus
inutilem.

F

297 Hac igitur humilitate subnixus, inanis gloriæ flatibus efferri non poterat. Rogavit illum piissima femina,

nedum ali-
cui necessa-
rium,

A femina, atque; De rebus tuis aliquid, Pater, apud me habere velim, scio enim te esse Sanctum. Quo dicto ille vehementer commotus, irato vultu, Apage, inquit, diabolus sum, non Sanctus. Ægrotantem aliquando nonnulli ex filiis suis orabant atque obsecrabant, ut salutem suam Domino precibus commendaret; et B. Martini exemplo diceret, Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem. At ille iratioribus verbis præter morem suum respondit: Non facio: neque is ego sum, qui me cuiquam necessarium putem; numquam hoc mihi venit in mentem: quod si me talem existimarem, æternæ damnationi obnoxium me judicarem. Rogabat itidem illum graviter decumbentem Nobilis quidam, ne suos in spiritu filios desereret, sed ut oraret ad Dominum, quo diu sospitem illum esse vellet proximorum adiumento. Cui Vir sanctus ac veræ humilitatis amator; Numquam in cor meum ascendit, me cuiquam quoquo modo adiumentum afferre posse. Hic idem secum ipse reputans singularia charismata, quæ in servum suum infudisset Deus; Magna quidem, inquit, o Pater, faciunt Sancti. At, ille; Ne ita loquere: dic autem potius, Magna facit Deus in Sanctis suis. Alius quidam, cum illi conscientiam suam aperiret, libere dixit; Hæc me tentatio, Pater, sæpius apprehendit, ut te non eum esse putem, quem mundus existimat. Cui ille; Ego, inquit, plane sum sicut ceteri hominum, nec quidquam amplius: itaque nec te sollicitum habeat ejusmodi tentatio, siquidem nullus est momenti.

298 Igitur cum se omnium nequissimum judicaret, omnium orationibus instantissime se commendabat: ac propterea huc illuc ad Religiosorum cœnobium mittebat, qui enixe rogarent illos, ut pro se ad Dominum preces funderent: id quod ab eorum novitiis atque tironibus maxime postulabat. Ad hæc, Sacra in omnibus necessitatibus suis pro se offerri curabat: eoque nomine multis Religiosorum familiis eleemosynas dispertiebat, præsertim recurrentibus Sanctorum festis diebus, quo tempore in eorum ecclesiis id fieri cupiebat; hac enim ratione sese obtenturum sperabat, quod per se ipse minime præsumebat. Quamobrem quidquid beneficiorum a Deo impetraret, id totum aliorum precibus meritisque referebat acceptum. Et cum aliquando in aede S. Hieronymi sacrificaret, atque ingens terræ motus ibidem repente factus esset; rogatus an fragorem ejusmodi persensisset; Anus illa, inquit, (hæc una Sacrificio interfuerat) orationibus suis terræ motum profecto excitavit. Hanc quoque ob causam cum salutarem pœnitentiam peccata confitentibus injungeret, ut aliquam ejus partem sibi attribuerunt, eos quandoque rogabat: quod si Sacerdotali munere fungerentur, ut pro se Sacrificium offerrent, identidem postulabat.

299 Quoniam vero humiliter adeo ac demisse de se sentiebat, bonam sui existimationem omnino aversabatur: et si forte quempiam audiret præclare de se existimantem: Me miserum, aiebat, quot rustici homines, quot inopes puellæ præcedent me in regno cœlorum? Itaque cum e suis quidam, ex Lauretana peregrinatione reversus, ei familiariter referret; quacumque iter faceret, magnam de illo se perisse apud omnes sanctitatis opinionem, quamobrem ejus orationibus plurimum se commendabant; Me miserum! inquit, me miserum! o utinam talis sim, qualem homines me esse putant! neque ea die querelarum finem fecit. Honores laudesque, quasi perniciem ac pestem, longissime fugiebat: qualibet etiam obsequia recusabat; nec quemquam, quamvis infimæ sortis hominem, stare coram se aperto capite patiebatur. Manus quoque Sacerdotales (ut mos est) osculandas, vix demum suis in spiritu filiis ac

familiaribus flagitantibus porrigebat. De rebus spiritualibus, cum iis qui aliqua sanctitatis fama florent, fere numquam loquebatur.

300 Præpositum aut Rectorem se appellari a nostris hominibus minime passus est. Patris autem nomen hand recusavit, quod nimirum non tam potestatem significet, quam amorem: quo quidem uno ac simplici nomine Præpositus Congregationis hodie a domesticis appellatur. Fundatoris quoque appellationem, ut maledictum, semper exhorruit: iis vero qui hac de re cum ipso interdum verba facerent, asseveranter affirmabat, de re hujusmodi numquam se cogitare; sed unius Dei munere id factum, qui se tamquam inferiori instrumento usus esset, ut ostenderet divitias gloriæ suæ. Quin etiam hoc idem interdum secum ipse reputans, vehementer admirabatur, qui fieri potuisset; ut se administro Dominus istiusmodi opus efficere voluisset.

301 Contentiones atque æmulationes omnino devitabat. Cultum autem atque elegantiam, tum in verbis tum in rebus ipsis, adeo non affectavit, ut aulicos mores modosque loquendi ferre non posset: quippe qui in omnibus Christiana simplicitate mirifice delectabatur. Quamobrem cum sapientibus et prudentibus sæculi hujus minime illi conveniebat, versutos autem, obscuros, atque fallaces maxime aversabatur: quemadmodum et fallacias ipsas, atque mendacia, a quibus tamquam a pestilentia ut diligentissime caverent, suos frequenter admonerat. In deliberando de rebus Congregationis, aliisque etiam levioribus, quamquam ipse prudentia maxime excelleret, tamen alios quoque, nec peritissimos modo, sed etiam rudiores, in consilium adhibebat; ab iisque vel invitis sententiam omnino extorquebat. Cum autem contemni se videbat, et nihili æstimari; tunc enimvero ex animo lætabatur, Apostolicum illud secum sæpe retractans, Si quis videtur inter vos sapiens esse, stultus fiat, ut sit sapiens. Quapropter multi iidemque præclarissimi viri de Philippo usurpari posse existimarunt, quod olim de S. Ephrem Gregorius Nyssenus scriptum reliquit, nimirum, Esse quam videri maluit.

302 Quoniam vero ejus precibus creberrima et prope continua fiebant a Deo miracula, mirum est quibus illa involucris obtegeret, ut pauci admodum ac fere nulli statim animadverterent. Quemadmodum autem S. Franciscus de Paula herbas atque alia hujusmodi adhibebat, quibus admirabilia quæ patrabat obtenderet: sic etiam Philippus longe alia cogitare videbatur; et (quod suo loco dicturi sumus) ludendo ac ridendo mira quotidie efficiebat: qua quidem ratione intuentium animos, ab eo quod agebatur, avertere consueverat. Quapropter plerique, postquam ille ingravit in cœlum, præclara ejus gesta recolentes, nec intelligentes qua demum ratione res adeo manifestæ occultari et silentio præteriri potuissent; admiratione defixi pro certo existimarunt, virum sanctissimum, quasi alterum Symeonem Salum, a Deo id precibus obtinuisse. Quod si forte oculatior quispiam interdum hæc ipsa signa et virtutes ejus deprehenderet, ne mutire quidem audebat, ne scilicet loquendo virum Dei graviter offenderet. Sæpe autem data occasione, præsertim extremis vitæ suæ annis, Cesari Baronio familiariter dicebat, Scito, Cesar, me molestissime ferre inanem hunc rumorem; quem homines excitant de me: quamobrem Deum oro sine intermissione, ne per me quidquam unquam fiat, quo quis me existimet supra id quod videt in me. Si quid autem accidit aliquando præter morem viresque naturæ, id profecto non meis meritis, sed aliorum fidei tribuendum est. Sæpe etiam cum ægrotos visitaret, et ab iis interdum rogaretur, ut sibi manus imponeret,

D
A. HIERO:
BARNABÆO
EX MS.
aut titulis
honorificis
appellari,

simplicitatem
in verbis fa-
ctisque amat,
B

1 Cor. 3

miracula sua
solicite occultat,

F

aliorum
preces pro se
solicite petit;

nec ab eis
magis fieri

vel laudari
se patitur,

A. HIERO.
BARN DEO
EX MS
cavet ne
cui sit mole-
stus.

A imponeret, aut super se oraret; non sine rubore ac dolore inquebat: Isti signa et miracula a me petunt, ego vero ea facere non possum nec scio.

303 Denique ea fuit Philippi humilitas, ut quantum in ipso erat neminem gravaret; et si quid interdum præciperet (quod supra etiam innuimus) roganti propior esset, quam jubenti. Consuetudo ejus jucundissima: dulcis quippe erat, atque festivus, et jucundi sermonis. Officia et negotia, quæ per se ipse obire non poterat, vix tandem alicui ex suis exequenda mandabat: et, ne qua ratione cuiquam esset incommodo, quam diligentissime præcavebat. Quapropter, si forte ei per cubiculum esset inambulandum, laneis calceis utebatur, ne qua vel levi molestia, ii qui sub se habitabant, afficerentur. Superbiam et arrogantiam vel maxime detestabatur: et quamquam flagitiosissimos quosque complectebatur, ut omnes Christo lucrifaceret; tamen elatosque inani spiritu, ferre non posse videbatur. Demum tanta fuit ejus animi demissio, ut, quod de S. Thoma Aquinate non sine admiratione legitur, inanis gloriæ incentivum aut stimulum omnino nunquam persensit.

13
suis inculcat
humilitatem,

304 Ut autem hac ipsa virtute filios suos imbueret, toto pectore nitebatur: et quemadmodum S. Joannes Evangelista illud continuo inculcabat, Filioli, diligite alterutrum; sic etiam Philippus nihil suis crebrius iterabat, quam, Estote humiles, non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Quapropter cum aliquando Taurusius de more sermonem haberet ad populum, magnoque spiritus fervore, frequenti et plaudenti auditorio ostenderet, quam præclara res sit mala pro Christo pati; Philippus, qui more suo in sedicula lignea ibi prope a suggestu sedebat, toto corpore concuti et contremiscere cœpit; surgensque confestim manu parietem percutiebat; quo facto omnium in se oculos mentesque convertit. Denique sermone absoluto, subsellium ipse conscendit, elataque voce affirmavit, neque se neque suorum quemquam ea de re gloriandi causam ullam habere, nemo quippe illorum ne unam quidem sanguinis guttam pro Christo fuderat; quin etiam ex divino servitio plurimum dignitatis et honoris eorum unusquisque retulerat: in eamque sententiam multa locutus, audientium animos ingenti admiratione complevit. Illud quoque monerat urgebatque, ut ne quis serio vel joco quidquam proferret, quod in propriam laudem et gloriam redire posset.

relatque in
propriam lau-
dem aliquid
dicere,

C 305 Quod si forte quispiam aliquid boni sese egisse, idque alios sibi vindicare intelligeret; nequaquam illi ea re dolendum esse, immo vero gaudendum: quod enim injuria sibi præriperet homines, cumulatius a Deo se recuperaturum. Sæpe etiam suis aiebat, Jactate cogitatum vestram in Domino, et ipse idoneos vos faciet ministros ad quæcumque vos destinaverit. Porro autem singulos eorum hortabatur, Deum assidue rogarent, ut si quid virtutis aut donorum ipsis impertiebatur, id ne animadverterent; quo nimirum humilitatem servarent, nec inanis gloriæ spiritu efferrentur. Quamobrem siquid interdum quispiam proferebat, quod in propriam sui laudem redundaret; statim corripbat eum dicens; Secretum meum mihi, secretum meum mihi. Illud præterea aiebat; Quicumque peccandi occasione sese immiscet, nec casum timet, tunc enim vero satis claro indicio est, illum haud dubie ruiturum. Quapropter identidem ad Deum ex intimo corde clamandum, Domine, nihil boni de me præsumas: certo enim casurus sum, nisi adjuves me: Domine, nihil a me nisi malum expectes. Ubi de tentationibus agitur, nemini de se præsumendum esse affirmabat, ut sciret, Ego hoc aut illud facerem: sed humiliter sentiendum, dicendum-

que potius, Equidem, quid mihi faciendum esset, D probe intelligo; quid autem facturus essem, prorsus nescio.

306 In sacra Confessione peragenda, illud præsertim admonerat, ut ipso Confessionis initio graviora quisque peccata depromeret; hac enim ratione magnam dæmoni confusionem inferri, tantumque mysterium fructuosius peragi. Nihil vero gravius illi esse poterat, quam ut audiret quemquam sese quomodolibet excusantem. Aiebat enim, quicumque ad sanctiorem vitam aspirant, iis nullas ferme excusationes quærendas esse, sed semet potius arcuando veniam exposeendam, quamquam nihil omnino commiserint. Porro quicumque ei se quoquomodo purgare studeret, hunc primæ parentis nomine Evam festive appellabat. Illud præterea præsentissimum remedium adversus peccatum esse censebat, si animi sui elationem quisque comprimeret. Siquando autem de aliquo enim reprehendi contingat, non tamen propterea supra modum contristari debere: Sæpe enim (ut ipse aiebat) gravius peccamus, cum de peccati reprehensione tristamur, quam cum peccatum ipsum committimus: quandoquidem immodica isthæc tristitia non aliunde quam ex superbia profiscitur. Quapropter unumquemque post lapsum in se redire jubebat, deque profundis ad Dominum clamare; Si fuisset humilis, profecto non cecidissem. Neque vero ille eorum spiritum approbabat, qui propriis viribus nisi, a Deo tribulationes audacter exposecerent; sed patientiam potius ingruentibus tribulationibus petendam existimabat. Nihil insuper periculosius esse censebat viam spiritus incuntem, quam ut statim magister fieri velit, atque aliis vivendi præcepta tradere.

vel sese excusare,

aut nimis
tristari ex
proprio delicto:

E

307 Ut autem inanis gloriæ vitium omnino devitaretur, pia quædam et privata exercitamenta in suo quemque cubiculo obire jubebat, neque enim in propatulo spirituales delicias quærendas. Quæcumque igitur minus communia et singularia videri possunt, hæc omnia longissime fugienda, ex quibus nimirum spiritualis superbia facillime gignitur atque alitur. Nec tamen, ab incepto bono, cuiquam ideirco desistendum, quod ex eo inanis gloria sequi possit: siquidem (quod et communiter Patres docent) inanis gloria triplex sit: prima, quam ille dominam appellabat, propterea quod opus ipsum anteire consuevit, et ad quam illud velut ad proprium finem dirigitur: altera vero, quam sociam vocabat, F quippe quæ operi sese tantummodo adjungit: tertia denique, quam servam nuncupabat, quia nimirum operi quod fit innascitur, vix tam orta statim comprimitur, et adhuc parvula tenetur et alliditur ad petram. Quapropter illud identidem suis repetebat; Cavete, filii, inanem gloriam, ne forte domina sensim evadat. Plura quoque hujusmodi documenta dabat Philippus, ut suos in humilitate contineret; quæ quidem, ne modum voluminis excedamus, consulto duximus omittenda.

inanis gloriæ gradus
tres explicat.

CAPUT XXIII.

In virtute mortificationis se ipsum primo, tum etiam suos exercet.

Ad hanc porro humilitatem adjunctam habuit Philippus virtutem, quam vocant mortificationis: in eaque exercenda, tum in se ipso, tum etiam in suis adeo excelluit, ut ejus disciplinæ magister merito ab omnibus appellaretur. Itaque nihil unquam habuit antiquius, quam ut se abjectum et contemptibilem omnibus exhiberet. Quod ut ex sententia succederet, ea sæpe dicebat et faciebat, quæ magnæ levitatis speciem præferrent: quamquam qui in

ut contemptibilem se reddat

aliquando publice saltat,
 A ca acrius intuebantur, facile agnoscebant sapientem stultitiam, qua vir prudentissimus a Deo edoctus, seipsum suosque omnes optime gubernabat. Igitur domi forisque semper mortificationem Jesu in corpore suo circumferebat, ut sæpe, spectantibus etiam principibus viris et Cardinalibus, exultaret ac tripudiaret; nec solum intra domesticos parietes, aut in secessu, sed in ipsorum principum domibus, in plateis ac triviis id facere consueverat. Quapropter Kalendis Augusti, in area ecclesiæ S. Petri ad Vincula in Exquilis, circumfusus omnis generis hominum frequentia, saltare conspectus est. Quo spectaculo commotus quidam, nec rem intelligens; Vide, inquit, senem hunc fatuum! Tum vero Dei servus gaudebat, cum se contemni et ludibrio haberi videbat.

bibit.

et B. Felici Capuccino suum pileum imponit,

B 309 Ibat aliquando per Urbem, et forte aquariolum offendit; quem statim in media via manu prehensum suppliciter orat, ut per eum bibere liceat. Annuit ille, et Sanctus ex asino cadum arripuit, atque ori admovit, non sine ingenti admiratione, tum aquarioli ipsius, tum etiam aliorum, qui ad id spectaculum confluerant. Alia die cum in B. Felicem a Cantalicio, virum ex Capuccinorum familia longe sanctissimum, incidisset, et quidem in celeberrima Urbis via; post mutuam salutationem atque complexum, is Philippum rogat, an siliat: Sitio enimvero, ait Pater. Tum ille: Nunc demum intelligam, an vere mortificationi studeas. Et cum dicto, quem humero gestabat ænophorum ligneum ei porrigit. Cui statim manibus arrepto labra admovit Philippus, et bibit. Aderant ibi complures, remque sine ulla prorsus offensione spectabant: aiebant enim; En Sancto Sanctus potum præbet. Tum vero ad Felicem Philippus; Nunc jam ego quoque intelligam, an tu mortificationi studeas; detractumque sibi pileum capiti ejus imposuit, eoque ornata abire jussit. At ille, Ibo, inquit: quod si forte mihi pileus auferatur, ipse videris. Igitur eo habitu per longum spatium ire perrexit: cumque illius virtutem jamdiu perspectam haberet Philippus, qui pileum suum reciperet, post eum misit. Itaque in dubio relictum est, uter ipsorum majorem sui contemptum præsetulisset.

pellicea tunica pretiosa utitur,

C hinc lege ut illa omnino uteretur, quod nimirum jam senescere cœpisset, et ab audiendis Confessionibus fere nunquam discederet. Paruit ille, eoque habitu per totum mensem indutus est: atque ita ornatus graviter incedebat, seque ipsum pavonis in morem circumspiciebat: quo videlicet ab omnibus derideretur. Aliquando etiam a Cardinali Alexandrino invitatus ad prandium, e suis quemdam secum adduxit; qui ollam cum lente quasi symbolam deferret: cumque omnes jam discubuissent, Philippus in media mensa ollam ipsam apponi jubet. Qua re Cardinalis, ut Dei servum optime noverat, adeo offensus non est, ut etiam ejusmodi edulio cum aliis pariter vesci voluerit. Quamquam enim beatus Pater hisce artibus sui contemptum sibi comparare studebat, sæpe tamen multo secus evenire consueverat, quod nimirum ejus eximiam sanctitatem atque prudentiam ferme perspectam haberent.

satellitibus barbaram mulcet,

311 Quo die corpora SS. Martyrum Papiæ et Mauri solenni pompa ad nostram ecclesiam translata sunt, quemadmodum antea diximus, magna illuc populi multitudo confluit. Cumque Philippus lætitia gestiens ad templi fores eadem operiretur, unum ex Helvetiis satellitibus, qui Pontificis jussu sacra huic functioni adstabant, et quidem bene

barbatum aggreditur; barbamque ipsam, ad pectus D usque promissam, sæpe manibus mulcet trahitque: quo scilicet Christi martyres non sine spirituali fructu reciperet, seque ipsum hominum ludibriis et contumeliis, siquidem ex sententia res cecidisset, exponeret. Hanc ipsam ob causam, aliquando ex altera dumtaxat mala barbam sibi tonderi jussit, atque ita semibarbatus in publicum prodit, exultans atque triumphans, non secus ac si præclarum aliquid gessisset. Non semel quoque Julium Saverum laicum Congregationis ad se accersivit, et circumfusus hominum frequentia tonderi pectique sibi capillum barbamque præcepit. Interea vero ante oculos spectantium sese jactare, ac tondentis peritiam laudare, atque identidem dicere, Nunc sane bere comptus sum. Sæpe etiam suorum grege stipatus donuo exhibat, florentis genistæ laud parvum fasciculum manu præferens; quo nimirum et ipse, et qui cum ipso ibant, pariter deriderentur. Non raro inspersa sola toga contactus, præter omnium consuetudinem, per Urbem ibat sine pallio. Quandoque etiam audientibus multis, ac præsertim viris doctis, aliqui legebat, interque legendum nonnulla perperam pronuntiabat. Denique dies fere nullus erat, quin domo pedem efferens ad sui contemptum aliquod perperaret.

tondendi se palam jubet,

cum genista in manu

et sine pallio ambulat.

Domus sæpe,

in templo aliquando comparet vestitus contemptibiliter.

E

Simulat se fabulis oblectari,

easque coram alio regi sibi jubet,

312 Domi vero nihil frequentius, nihil familiarius fuit, quam ut ad mortificationis virtutem sese exerceret. Sed ne longius quam par sit scribendo progrediamur, hic pauca de multis narrare sufficiat. Primum igitur sæpe in cubiculo Dei servum indutum offenderes, calceamentis albis laxisque, parvo bireto, et subucula rubra ad genua usque demissa: quo quidem habitu quoscunque ad se venientes excipiebat, quacunque illi dignitate præditi essent. Festis etiam diebus in templum aliquando descendebat inverso colobio superindutus, bireto frontem contegens; interdum etiam sericeo thorace ornatus, quo sanctissimus Pontifex Pius hujus nominis quintus pridem usus fuerat. Nec ferme dissimili habitu spectandum sese obtulit sexto Idus Septembris, quo die Deiparæ Virgini nascenti nostra præsertim ecclesia anniversaria solennitate gratulatur. Cumque Vesperis celebrandis Cardinales frequentissimi convenissent, ecce tibi Philippus, alienis ejusmodi vestibus circumtectus, in Chorum prodit; cui tamen venienti honoris gratia Cardinales statim assurgunt, et ut cum ipsis sedere velit certatim omnes contendunt. At ille, ut longe alia cupiebat, subridens ait; Mihi sane satis superque est, si inter Canditorios istos sedere liceat: ibique ita ornatus, ut diximus, ad pedes Cardinalium permansit, dum Vesperæ complerentur: quæ res mirum in modum spectantes ædificavit, ne dum vel leviter offenderit.

313 Id porro erat causa quamobrem libris quosdam apud se haberet, fabularum et facietiarum plenos: ubi vero principes viri eum adibant, de industria illos sibi legendos curabat, eique lectum attentissimas aures præbebat, perinde ac si mirifice oblectaretur. Nobiles quidam viri ex regno Poloniæ religionis causa ad Urbem venerant; his Clemens VIII Pontifex Maximus ad Philippum mittit, ut singularem ejus virtutem et sanctitatem intuerentur. Igitur ubi de eorum adventu nuntius affertur, Philippus statim cuidam suorum præcipi; ut ex hujusmodi libris unum accipiat, legatque usque eo dum ipse aliter jubeat. Itaque cum ad illum jam pervenissent, ex templo Dei servus; Expectate quæso, inquit, tantisper, dum fabulæ istiusmodi lectio absolvetur. Interea vero dum legebatur; cum non ego quoque, inquit, bonis libris utor, utiles prætractatus præ manibus habeo? aliaque hujusmodi subjecit; de rebus autem spiritualibus mirum silentium

Quamobr

A Quamobrem nobiles illi admiratione perculsi, inter se aspicientes, ab eo discesserunt. Tum vero Sanctus lectorem de manibus librum ponere jussit, aitque; Quod facto opus erat peregrinus.

A. HIERO.
BARNABEO.
EX MS.

deque illis qua-
si gloriatur.

314 Nec solum Philippus libros istiusmodi apud se habebat, eosque sibi legendos curabat, cum ad illum salutandum viri principes ventitabant: sed ipsemet, ubi se dabat occasio, hæc eadem de se prædicabat; ut omnibus stultus propter Christum appareret. Venerat ille ad Juliam Ursinam, qua de supra meminimus, ibique offendit Comitem de Olivares Hispani Regis Oratorem ejusque uxorem. Hæc porro (ut est feminarum genus maxime curiosum) post pauca rogavit Philippum, quam pridem seculum reliquisset? At ille, Equidem, quod sciam, nunquam reliqui. Illis dictis ad Antonium Gallonium, quem secum duxerat, se convertens; Dic, ait, Antoni, nonne ego bonis libris delector poetarum et fabulorum? Is vero; Quidni, inquit, id facias Pater, qui divino caritatis flammis aliter temperare non potes? Tum vero Dei servus, qui longe aliud responsum petebat, domum reversus, Antonium ipsum correxit; Et tu quidem, inquit, belle scilicet respondisti. Propitius sit tibi Deus: quid tibi in mentem venit, ut hoc diceres?

B

Abstinet a
serio gravique
sermone,

315 Laurentius Alterius, Nobilis Romanus, ad Philippum venit, ejusque singularem hilaritatem et communem loquendi morem valde admiratus est; ut deinde Angelo Victori, a quo ad illum missus fuerat, aperte dixerit, sese ex eo congressu, nihil admodum spiritualis fructus reportasse. Cui Angelus, hanc esse Philippi artem eximiam subdidit, qua sanctitatem suam dissimulare atque obtegere studeret. Quod quidem obi ille accepit, de revisendo quamprimum Dei servo statim cogitare cepit. Interea Victorius Philippo rem totam narrat, rogatque, ut redeunti ad se Alterio humanitatem exhibeat, ita tamen ut ne deserat gravitatem. Tum vero Philippus; Amabo te, inquit, quid facerem? Vin'tu me supercilium attollere, quo dicatur; En Pater ille Philippus, qui ore rotundo præclara verba et sententias fundit? Sane, si ad me revertatur, noveris me ad superiora aliquid adjecturum. Redit deinde ad virum sanctum Alterius; cumque ex frequenti ejus consuetudine didicisset, virtutis dissimulatione studioque latendi hæc illum agere, ex ea die et unice dilexit et valde reveritus est.

C 316 Nec vero secus cum domesticis ipsis se gerebat, quo nimirum ab iis etiam parvipenderetur. Modo igitur illos ad currendum, modo ad saltandum provocabat; interdum quoque, dum erat in cubiculo, rubro bireto, quod, ut diximus, a Gregorio XIV acceperat, caput tegebat, atque ita ornatus ad se venientes operiebatur. Quod si forte quispiam ingredi non auderet; statim illum appellans rogabat, cur non ingrederetur. Cumque audiret, non sine causa id fieri, sed quia Cardinalitibus insignibus ornato, quinam titulus adhibendus esset, ambigeretur; statim subridens detracto sibi bireto aiebat, An non ego fatuus et amens sum? Hæc atque alia hujusmodi prope innumera Dei servus facere consueverat; nunquam tamen de ejus existimatione quidquam imminui potuit.

et ipsis dome-
sticis cupit
videri levis.

cap. XIX
Suos etiam
publice mor-
tificat,

vili júbendo, lios, quamvis genere et nobilitate præstantes, ad januas ecclesiarum stare jubebat; ibique aut elemosynam petere, aut limina scopis diligenter por-

gare; et quidem eo tempore, quo loca illa maxime D frequentabatur. Ad hæc, dum conciones ad populum haberentur, eosdem passim a populo stipem quærere imperabat; res plane iis temporibus inusitata, quæque non sine rubore excerneretur. Cum Oratorii locum in ædibus Caritatis (ut initio narravimus) extruendum curabat; plurimam cæmentorum, laterum, lignorumque partem a suis deferri voluit, quasi ædificantibus pro mercede inservirent. Interdum quoque ostiatiam panem emendicare, quandoque etiam in choro Fratrum Dominicanorum toto corpore prostratos tamdiu jacere eos jussit, donec Completorium atque Antiphona Salve Regina solenni more decantaretur.

318 Habebat præterea apud se varii generis imo et ridicula, conspicilia, et quamquam iis nunquam ipse usus est, aliis tamen, ac præsertim adolescentibus, hæc ante oculos affigebat, eodemque ornatu huc atque illuc eos mittebat; aliaque id genus quamplurima suis imperabat, ut nimirum omni cora propriæ existimationis abjecta, veram ac solidam humilitatem induerent. Juvenis quidam aliquando accepto tintinnabulo campum Floræ, aliaque celeberrima Urbis loca, eo jubente obibat: quamobrem opifices et tabernarii, intempestivo sonitu exciti, ad eum undique accurrebant, et quasi dementem ac stultum risu, joci et sibihs prosequabantur. Alium quoque per Urbem vagari jussit, cujus ab humero pendebat ligneum operculum arcule, eique inscriptum erat, Ob tragemata devorata.

319 Adierat beatus Pater Cardinalem Alexandrinum, cumque de more adduxisset secum e suis plurimos, prius quam discederet Cardinalem rogavit, ut bellariorum aliquid sibi daret, quod iis, quos secum habebat, filiis impertiret. Tum vero Cardinalis (ut Philippi consilium optime noverat) grande quoddam crustulum ex armario depromit, eique donat. Vixdum autem Pater domo pedem extulerat, cum acceptum edulium in singulos dispertit, hac lege, ut quod quisque acceperit, statim comedit. Haud mora: continuo Patris præcepta facessunt, atque inter eundem suo quisque munere egregie fungitur. Cum e suis quidam intonsus ad frontem capillos deferret, ad tonsorem confestim ire jussit: et ut hominem acrius excerneret, ad B Felicem, de quo supra dictum est, eum ablegavit. Paruit ille, et virum sanctum adit. Is vero (ut ei jam cum Philippo convenerat) ad eum illi caput attondit, id quod ipse patientissimo animo tulit. Alius quidam e suis faber lignarius, cui Roberto erat nomen, rogavit illum, ut sibi cilicio utendi potestatem faceret. Annuit Philippus, hoc tamen pacto, ut eo sibi tamquam cingulo extimas vestes præcingeret; nec ille mandatum detrectavit, sed ex ea die ad mortem usque quo jussus fuerat modo sese cilicio præcinxit; quamobrem Bertus a Cilicio ab omnibus appellabatur.

quibus illi
se egregie
vincerent,

320 Vir erat in Urbe inter principes non postremus, eratque ei canis in deliciis, ut propterea laute ac delicate eum alendum curaret. Accidit autem ut unus ex ejus familiaribus ad ædes S. Hieronymi hunc ipsum canem duceret, illectusque Philippi blanditiis, perinde ac si sensum humanitatis haberet, ab eo deinde divelli non potuit, quamvis illum vir sanctus ad Dominum suum sæpissime remiserit. Non tulit id leviter initio Dominus, quamobrem fugitivum et contumacem arctius custodiendum curavit: cum autem videret illum, ubi liber abire posset, statim ad Philippum redire, subridens dixit; Non satis habet Philippus, si mihi homines auferat, nisi etiam ab domo mea bestias avertat: nonnulli enim Philippo auctore, relictæ ejus aula, se totos Dei servitio mancipaverant. Hoc ipso cane deinde

familiari et-
iam cane ad
id utens,

usus

A usus est Sanctus, ut se suosque in spiritu mortificationis exerceret. Modo enim in sinu illum, aut gestabat ipse, aut ab aliis gestari jubebat; modo lavari aut pecti, modo post se catenatum duci jubebat, idque exercitium per annos quatuordecim protractum est: quapropter Cardinalis Taurusius, humanarum mentium crudele flagellum, canem ejusmodi per jocum appellare consuevit. Ad hunc ipsum finem, cum beatus Pater ad Vallicellam se contulit, in sedibus Caritatis selem reliquit, quam deinde toto sexennio per suos ibidem quotidie pavit: eosque ad ianui tabernam quandoque mittebat, ut edulium illi pararent; mox ad se revertentes, quamvis iidem saepe viri nobiles essent, praesentibus etiam Praesulibus et Cardinalibus, interrogabat, an feli praudium detulissent; utque se haberet; quam bene comedisset; atque hoc genus alia, quasi de re gravissima ageretur.

Item fele.

Quomodo
exercuerit Ba-
ronium,

B 321 Caesarem Baronium, cum primum ejus arbitrio regendum se dedit, non semel ad cauponas misit ea lege, ut minimam omnium vini mensuram expeteret, et grandem quemdam œnophorum, neque sextariorum duodecim securi deferret, ac diligenter abluendum curaret, iretque cum caupone ipso in cellam vinariam; denique pretii loco solveret aureum nummum; et quidquid supererat de pretio reciperet. Quæ quidem omnia cum ille religiosissime exequeretur, caupones ipsi iracundia permoti, quod se deludi existimarent, omnibus verborum contumeliis hominem onerabant, quandoque etiam verberibus sese eum male accepturos minabantur. Hunc ipsum Baronium, cum jam Sacerdotio insignitus Florentinae nationis ecclesiam administraret, crucem sæpius per Urbem gestare jussit, dum mortui ad eandem ecclesiam efferrentur; quod ferme pauperum adolescentium est, qui infimis templorum ministeriis inserviunt.

Bozzium,

Coronam,

322 Thomas Bozzius erat honestissimus juvenis, qui et ipse Philippi curæ atque arbitrio se commiserat. Hunc igitur, dum Paulo III Pontifici anniversariæ exequiæ solenni pompa ab Alexandro Cardinali Farnesio celebrarentur, multique pauperibus funebres vestes tribuerentur, eorum numero adscribendum curavit, et cum iis pariter præclaro funeri assistere jussit. Bernardinus Corona, Guilhelmo Cardinali Sirloto intimus familiaris, cum primum in Philippi fidem et disciplinam se tradidit, continuo Vir sanctus in studio mortificationis eum exercendum putavit. Sæpe igitur ante ipsius Cardinalis sedes eum, quasi a pedibus servum, manu equum ducere jussit: et quoniam propexam venustamque barbam habebat, ut mediam raderet imperavit: quamquam euntem, et jamjam mandata exequentem, statim retinuit, sola voluntate contentus. Quantam deinde vitæ puritatem vir iste hac sui despicientia fuerit assecutus, quicumque eo familiariter utebantur, luculenter testati sunt; siquidem innocentia et simplicitate effectus est, sicut parvulus; quam ob causam a Philippo mirum in modum diligebatur.

Vitellescum,

323 Admonitus aliquando a janitore ut in ecclesiam descenderet, ubi illustris quædam femina eum ad colloquium operiebatur; quamquam æstivi dies essent, tamen lacernam pelliceam sumpsit, eoque habitu indutus in templum venit. Dein colloquio absoluto in proximum impluvium secedit, exutaque lacerna, et quidem inversa, Marcellum Vitellescum induit, nobilem adolescentem, de quo antea mentionem fecimus. Cum autem eo tempore Vesperæ in ecclesia decantarentur, præcipit ei vir sanctus, ut sic lacernatus in chorum se conferat, Baronio, qui tunc aliis præerat, nescio quid nuntiaturus. Adolescens, ut erat suoapte ingenio timidus ac verecundus, quo potuit occultius post sedilia ad Baronium accedit.

Maji T. VI

Vidit hæc Philippus, qui de industria in templum reversus, rem diligenter observabat, redeuntique Marcello statim imperavit ut recta per medium chorum ad Baronium regrediatur. Quod ille extemplo sine mora ulla peregit.

D
A. HIERO-
BARNABEO.
EX MS.

324 Antonius Gallonius erat corporis habitudine adeo ferventi, ut vel in media hieme una dumtaxat tunica uteretur. Hunc igitur Sanctus, ut more suo exerceret, tota æstate per tres continuos menses, super laneam togam, lacerna quoque pellicea indui jussit. Hunc ipsum, virum ceteroqui gravissimum, cantinuculas quasdam ad rusticorum Nursinorum modos cantare sæpe jubebat, maxime autem cum principes viri ad nostras aedes venirent; hac enim ratione principes ipsos, Gallonium, sequemet pariter exercebat. Quidam ex nostra Congregatione mali demonis instinctu contemptum de beato Parente sentire cœpit; cum autem hanc ipsam tentationem eidem libere apernisset, præcipit ei vir sanctus, ut in medio triclinio coram discumbentibus ejusmodi cogitationes proferret. Id quod cum ille promptissime exequeretur, ipsemet Sanctus eidem dicenti libentissimas aures dabat. Hanc porro medicinam vir prudens, quamvis multis suorum, non tamen omnibus adhibebat; sed is dumtaxat, quos ad eam paratos esse noverat. Quamobrem Ignatius Festinus, Ordinis Fratrum Prædicatorum, testatus est, sese olim, cum laicus esset, propterea quod occultas quasdam tentationes, Philippo jubente palam ac publice protulisset, et magnam cœpisse in ipsa prolatione jucunditatem, et protinus omni molestia atque periculo caruisse. Augustinus Mannus Canthianensis, Congregationis Presbyter, vir spiritu et caritate ferventissimus, cum quodam die præclarum sermonem ad populum habuisset, a Philippo accersitur; utque eadem, quæ dixerat, verba sexies in Oratorio diebus sequentibus repetat, expresse jubetur. Quod quidem ille tam studiose diligenterque perfecit, ut cum eum deinde accedentem ad dicendum viderent auditores, continuo obmurmurantes, En ille, inquebant, præclarus Orator, qui unum eundemque dumtaxat sermonem habere novit.

Gallonium,

aliosque,

D

Item Man-
num,

325 At quoniam primum omnium a suis Philippus exigebat, ut intelligentiam et mentem, quæ summum in homine obtinent locum, in obsequium Christi submitterent; rem profecto arduam atque difficilem, eoque nomine a Sanctis omnibus maxime commendatam; non esse alienum duximus hoc loco repetere, quod eidem, quem modo memoravimus, Baronio accidisse supra innuimus. Redibat ille a Pontifice (fuit is Sixtus V, cui nomini utique nostra Congregatio plurimum debet), ab eoque, post oblatis ad Martyrologium Romanum præclaras Adnotationes, annua pensione ecclesiastica vel invitissimus donatus fuerat; eo scilicet, ut Annalibus Ecclesiasticis, quos conscribendos susceperat, commodiorem operam navare posset. Vixit autem ad Vallicellanas aedes se receperat, cum Philippus ad eum mittit, qui Congregationis nomine annum contributionem ab illo exigat. Veluit quippe sanctissimus Institutor, quam filiis suis posuerat legem ipso initio stabilire, ut ex censu quisque suo quotannis in commune conferrent, propriisque stipendiis militarent. Visa est initio ea res Baronio nimis dura: et quamquam beato Parenti in omnibus dicto audientem sese præbuerat, tamen in hac re passus est aliquid humani: quippe qui pecunia haud modica opus habebat ad ea quæ sibi ex Vaticanis codicibus exscribenda erant, ipsosque Annales excudendos, quo dumtaxat nomine ecclesiasticam pensionem acceperat. Itaque plures adhibuit ex hominibus nostris, ut a suscepto consilio Dei servum averteret

at rursus
Baronium,

P

A ret : sed frustra : neque enim ille cujusquam dictis vel minimum de sententia deflexit.

A. HIERO.
BARNABEO.
EX MS.
severus exacer-
tor obedientie

325 Qua re Baronius in eam denique necessitatem adductus est, ut ad Thomam Bozzium statim adiverit; cumque enixe rogaverit, ut Patrem, quibus posset rationibus flectere conaretur; ne forte sibi daretur occasio alio cogitandi: id vero summa cum diligentia statim perfecit Bozzius, nullo tamen fructu. Philippus enim ut cum maxime in proposito perseverans, libere aperteque respondit: Aut pareat Cæsar, aut abeat, quandoquidem hominibus non eget Deus. Hoc accepto responso conticuit Bozzius, mox ad Baronium revertitur; et quoniam apud Philippum profici nihil posset, etiam atque etiam illum hortatur, ut in hac quoque re sese ejus arbitrio et voluntati submittat, cui nimirum sua omnia seque ipsum deberet. Acquievit ille amicissimi hominis consilio, et continuo ad Philippum se contulit; cuius pedibus provolutus, pertinaciam suam confessus est; petitaque venia, non modo quam nuper pensionem acceperat, sed quæcumque habuisset unquam libentissime se daturum promisit. Tum vero Sanctus; Nunc demum, quod debueras, effecisti: abi jam, et censu tuo utere, ut libet, nihil enim nisi voluntatem tuam a te quaerebam. Disce ex hoc obedientiam, et sine ulla contradictione Superioris imperio parere.

et Taurusium:

326 Nec plane absimile est quod de Taurusio narratur, nosque ipsi ex Petro Consolino viro candidissimo non semel audivimus. Continebat enim Philippus in disciplina cum ceteros omnes, tum eos maxime qui eruditione aut generis nobilitate præstarent; quippe quorum facta ad exemplum aliorum plurimum valere intelligebat. Igitur quodam die huic ipsi Bozzio, de quo modo diximus, ad se accersito, præcipit, ut discessum e Congregatione Taurusio statim edicat, quandoquidem ejus mores cum ejusdem Congregationis instituto nulla jam ratione congruerent. Tum tristi tamque inopinato nuntio ille percussus, incredibili dolore correptus est: nec sibi, multa cum animo dies noctesque agitant, unquam occurrit, quid esset; quo Philippum tam graviter offendere potuisset, ut se Congregatione prorsus indignum existimaret. Itaque post multas et assiduas ad Deum preces, ceteraque ad Numen propitiandum adhiberi solita, ad Bozzium venit; rogat, si salvum et incolumem se esse velit, quam accuratissime cum Philippo agat, ut si quid deliquisset, tandem aperiret, nec se diutius dolore et miseria tabescere pateretur: delicti pœnam quamlibet vel gravissimam æquo animo sese laturum, dum ne ex Congregatione abire cogeretur. Paruit amico statim Bozzius: et quamquam Philippi constantiam satis noverat, tamen ejus benignitate confisus, animum sumpsit, et ad illum venit cum ipso Taurusio, quem tamen extra cubiculi linen reliquit. Ingressus deinde qua potuit dexteritate sermonem instituit, errantemque ovem ad pastorem se reduxisse inquit, nec dubitare quid aperto sinu ab eo esset excipienda. His dictis denique beatus Pater annuere visus est, et rem forte, ut solebat, divinitus odoratus, Taurusium ad se introduci jubet: quem ubi afflictum jacentemque ad pedes suos videt, præ dolore ac gemitu vix verba promentem; Parcitur tibi, inquit, veniam humiliter exposcenti; vide autem in posterum quid agas, ut Congregatione ista baud indignum te reddas. His dictis hominem a se dimittit: mox ad Bozzium se convertens; O quantum, inquit, paucis hisce diebus iste ad virtutem profecit?

perfectionem
metitur

327 Igitur nihil antiquius habuit Philippus, quam ut homines intellectum captivarent in obsequium Christi. Aiebat enim viri sanctitatem trium digito-

rum spatio contineri: atque hæc dicens, digitos D ipsos fronti admovebat: deinde rem planius explicans, Tota hominis perfectio, aiebat, in mortificando propriæ rationis consilio consistit. Quamobrem cum ad illum adibat quisquam, qui sanctitatis opinione floreret; mortificationibus virtutem ipsius experiebatur: quod si hominem dominantem animo suo et sibimet acriter imperantem videbat, optime de illo existimabat; sin autem, ejus virtutem valde suspectam habebat. Denique quasi alter Joannes Columbinus, cujus spiritum et virtutem hauserat, Congregationis alumnos, quantum ejusmodi institutum patiebatur, ad mortificationem jugiter exercebat. Modo enim, cum ex eis quispiam sermocinabatur, in ipso fervore dicendi per alium repente illum interpellabat, et statim e subsellio descendere jubebat, quod ipsemet sermonem habere vellet. Sæpe etiam iisdem, nec opinantibus, ad populum ut verba facerent, imperabat: quippe qui divino præditus lumine futura prævidebat. Quamobrem eo jubente, vel imparati, multo melius multoque fructuosius loquebantur, quam si ad dicendum paratissimi accessissent.

mortificatione

et prompta
obedientia,

328 Interdum quoque ad bibliopolas per Urbem mittebat, ut ab iis ineptos et ridiculos libros quærent, et quidem clara voce, quo scilicet ab audientibus irriderentur. Hos ipsos non raro ex ædibus Caritatis ad Vallicellam ire jubebat, aut sine pallio, aut laceris obsoletisque vestibus, ut propterea uni eorum vir nobilis aliquando manicas elemosynæ loco obtulerit. Quas quidem cum ille moleste recusasset, idque subinde rescisset beatus Pater; statim ei imperavit, ut ad virum illum rediret; diceretque, sese, etsi manicas paulo ante recusaverat, nunc tamen eas libentissime accepturum, quod iis plane indigeret. Abiit ille, acceptoque pio munere, eodem Philippo jubente, deinde usus est. Præterea ex suis alios, eorum qui ad se ventitabant pedes osculari, alios coram principibus viris (quod modo diximus) canere et saltare jubebat; hos lineo pileolo, illos veteri latoque galero, aut longo Rosario e collo suspensio ornatos per Urbem iacere; alios denique alio atque alio mortificationis genere exercebat, prout enique eorum expedire intelligebat; hæc identidem repetens; Filioli, parvis mortificationibus assuescite, ut majora quotidie sustinere possitis.

E
varie suos in
utraque exer-
cens,

329 Illud autem in Philippo vel maxime admirare, quod nihil unquam, quamvis grave et molestum, cuiquam imperavit, quin ille statim ex animo exequeretur; ex eoque fructum perciperet, quem Pater ipse cupiebat. Quippe qui a Deo doctus optime intelligebat, quid quis ferre posset, quidque cujusque ingenio maxime congrueret. Quapropter eorum nonnullis, qui triginta et quadraginta annos cum illo vixerant, nihil hujusmodi unquam imperavit; alii contra, simul atque ei se obtulerant, continuo durissimis ac difficillimis in rebus ab illo tentabantur. Hanc porro virtutem quanti aestimaret vir Sanctus, illud præsertim indicio esse possit, quod præclara illa verba S. Bernardi in ore semper haberet, Spernere mundum, spernere nullum, spernere seipsum, spernere se sperni: quibus statim subjungebat, Et hæc sunt dona Superni, aut illud; Huc ego pervenire non potui; huc ego pervenire desidero; atque his similia: ut nimirum intelligeretur, quanta et quam non facilis sit hæc virtus. Quamquam autem Dei servus in id studium totus incumberet, postremis tamen vitæ suæ annis externæ hujus mortificationis exercitio parcius utebatur; quod nimirum (ut ipse aiebat) res admodum innotuisset, nec jam tanto cum fructu perageretur, quin etiam nonnulli superbix et vanitatis occasionem arripere inde possent.

ad omnia
obsequentis-
simos.
F

A

CAPUT XXIV.

Patientia injuriarum et morborum excellens in Philippo.

cap. XX

Initio con-
diti Oratorii.aulicorum
et vulgi
dictis
proscissus,omnia si-
lentio susti-
net,etiam ca-
lumnias,et convitia
sibi in os
dicta a ju-
dice,

a servulo,

Ut autem ad eam virtutem veniamus, quam sancti viri veræ sanctitatis indicem aestimarunt, patientiam, inquam; præter ea quæ superius initio diximus, citra omnem arrogantiam affirmare possumus, toto vitæ spatio Philippum in hujus virtutis palæstra se strenue exercuisse: quæcumque enim facere tentavit, in iis ferme omnibus fortes gravesque adversarios nactus est. Primum igitur, ut est Aulicorum turba ad obtrectandum facilis et expedita, multa contra illum temere jactabant, præsertim cum Oratorii exercitia frequentari cœperunt. Si forte enim e suis quispiam, aut officii aut negotiorum causa, adiret Principum aulas, continuo ludibundi ad eum concurrebant, et rogabant, quid ageret P. Philippus? quid cupediarum mane ligurisset? quot capos dono accepisset? quot pulpamenta ad illum misissent ejus in spiritu filiæ? atque alia hujusmodi in virum sanctum importune effutiebant. Quibus dictis annos jam plures cum linguis procaces exercuissent, Urbem prope totam compleverant; ut passim per compita atque tabernas, irreligiosum atque otiosum vulgus Philippum ejusque discipulos derideret, atque hoc se ludo quotidie oblectaret. Quæ omnia cum ad virum sanctum a suis deferrentur, non modo æquo animo, sed etiam ingenti cum gaudio accipiebat: ut omnes plane, qui ad eum ventitabant eaque audiebant, ad tantam virtutem obstupescerent. Quin etiam vir nobilissimus, et ipse nuper Philippi derisor atque contemptor, incredibili patientia commotus, Dei servum eo usque suspexit, ut ejus orationibus sæpissime se commendaret, ejusdemque sanctimoniam ubique prædicaret.

C

331 Ii vero qui æmulatione aut invidia ferre non poterant Oratorii exercitia indies crescere, bonumque Institutoris odorem quotidie latius diffundi, nihil omnino prætermittabant, quin improbissimos in illum rumores dissiparent. Quamobrem quodam die tota Urbe vulgatum est, Philippum hanc, qui in ædibus Caritatis habitabat, turpem ob causam in carcerem conjectum esse. Hujus commenti ea fuit origo, quod servus quidam, cui nomen erat Philippo, quique in eisdem ædibus versabatur, tamquam flagitiosus carceri addictus fuerat; quapropter impostoribus improbis bant difficile fuit imperitum vulgus in errorem adducere, et in virum sanctissimum criminis culpam conferre. At ille cum omnia rescisset, ne tantulum quidem commotus est, sed hilari vultu subrisit, et rem pro nihilo duxit.

332 Fabricius de Maximis, a viro potentissimo graviter vexatus, capitalis criminis per summam injuriam insimulabatur. Hunc igitur Philippus, quod ejus innocentiam probe nosset, omnimodis defendendum et protegendum putavit. Quamobrem ad Judicem se contulit, rem, ut erat, ex ordine narraturus. Hic vero, ut erat affectibus occupatus, omnemque inquirendæ veritatis rationem amiserat, ne audire quidem illum voluit; quin etiam multis probris increpitum ab se discedere jussit; ut qui tum beati Patri comes aderat Pompeius Paterius, infractam ejus patientiam satis admirari non posset: quo enim gravius incescebatur, hoc benignius convitanti respondebat, nec nisi humilitate ac mansuetudine alienam insolentiam superabat. Adfuit deinde, qui facit judicium et justitiam omnibus injuriam patientibus Deus, Fabriciumque periculo, Philippum sollicitudine liberavit. Haud secus accidit viro Dei cum servulo quodam vili atque arrogante, in æde

S. Joannis Florentinæ nationis. Is enim per summam injuriam illi tam grave convitium facere cœpit, ut qui intererat, Fabricius Maria Zachettus, Vaticanæ Basilicæ Canonicus, rei indignitate commotus, vix ab eo manus abstinere potuerit. Cum autem videret Philippum, tam fortiter injurias et contumelias ferentem, sese continuit; ex eoque facto, homo gravis et prudens, viri sanctitatem non dubio argumento interpretatus, ex ea die illum magis magisque suspexit. Ibat aliquando beatus Pater per Urbem de more cum suis, et forte incidit in Cardinalem, qui falsis in illum calumniis et suspicionibus occupatus, stare eum jussit, ibique publice gravioribus verbis illum accepit. At Sanctus, ut optimam corrigentis animum probe noverat, nihil omnino ea re permotus, qua solebat hilaritate et tranquillitate prope ad illum accessit; eique in aurem nescio quid breviter insusurravit. Tum vero Cardinalis, posito repente supercilio, hominem arcte complectitur; et Perge, inquit, Pater, et quæ cœpisti feliciter exequere.

333 Nec vero cum externis solum Philippo decertandum fuit, sed interdum etiam cum domesticorum nonnemine. Agebatur aliquando res Congregationis valde gravis, de qua cum allatæ essent litteræ ad ipsam Congregationem, easque ille tamquam Præpositus aperiret; e suis quidam (ut erat cervicosus ac durus, eaque inibi scripta esse suspicabatur, quæ ab eo legi nolisset) per summam licentiam ac temeritatem, abreptas e manibus abstulit: non enim aiebat, legi oportere. Id quod vir patientissimus tam sedato animo tulit, ut nulla ratione ea de re questus sit. Quamquam deinde post annos plures, biennio antequam ex hac vita discederet, Germanico Fideli mandavit, ut post migrationem suam hominem omnino admonendum et corrigendum curaret; atque hoc ipsum, ne forte excideret, scripto notaret; quo videlicet præteritam culpam agnosceret, et veniam a Domino precibus impetraret. Multa præterea Christi famulus patientissimo animo pertulit, quæ quidem consulto brevitati studentes omitimus. Quapropter Franciscus Rosamus, vir juxta pius ac doctus, hæc ipsa recogitans, eaque præsertim, quæ Philippus eo tempore passus est, quo Oratorii exercitia frequentari cœperunt, dicere consueverat: Philippus jure ac merito in ædibus S. Hieronymi sedem fixit, quandoquidem eorum uterque gravissima pro Christi nomine perpassi sunt.

334 Illud vero hic alnotandum videtur, quod quicumque Philippum quoquo modo insectati essent, ii aut pœnitentia ducti ad eum revertebantur, veniam postulantes; aut certe, si id facere neglexissent, contumaciæ suæ post paulo, Deo ulciscente, justas gravesque pœnas dabant. Oblocutus quidam fuerat de Christi famulo; postridie vero ejus diei, cum domo pedem efferret, in abruptum locum præceps lapsus est, et crus alteram fregit, nihilque propius fuit, quam ut vitam amitteret. Id non aliam ob causam sibi accidisse affirmavit, quam quod de Philippo minus honeste locutus erat: quod si malo animo id fecisset, pro certo se habere, futurum fuisse, ut non modo crus, sed etiam collum elideret. Ex illo autem tempore pati omnino non poterat, quemquam adversus beatum Virum, vel quid levissimum proferre.

235 Matrōna quedam, pietate, nobilitate, et doctrina, per id tempus in Urbe spectabilis, morbo gravissimo diu vexata, in extremo jam vitæ discrimine versabatur. Hanc itaque Philippus pro spiritali necessitudine (erat enim illi a Confessionibus) sæpissime visitabat: qua re ipsius nepos in eam suspicionem adductus est, ne forte piissima femina aut Philippum aut institutam ab eo Congregationem heredem faceret. Igitur homo potens et cupidus, per domesticos

D
A. HIERO.
BARNABEO
RX MS.a Cardina-
li quodam:Injuriam ab
uno e suis
sustinet.
EF
Obtrectatores
ejus puniun-
tur:unus fracto
crure,alius ipsum
domo exclu-
sum volens

A. HIERO.
BABNAB.EO
EX MS.

et multa
minitans si
redierit

cita morte:

item irriso-
res duo:

et Præsul
contra San-
ctum agens,

accusatur
ipse ut ap-
ostata.

Ille vera pro
talibus orat,

A domesticos aliquot edicit illi, ut ne in posterum ad suas sedes accedat. At Sanctus, quia nihil aliud nisi salutem animarum cupiebat, ad eam deinde itare non dubitavit. Tum vero ille, ira et nova quadam suspicione fervidior atque commodior, famulis omnibus præcipit atque interdicit, venientem in ædes neutiquam introducant. Nec tamen propterea Philippus incepto desistit, nec, minis licet gravissimis perterritus, caritatis officium deserit. Quæ cum ad Patres Congregationis perlata essent, continuo ad illum advolant, rogant, obsecrant, obtestantur, ut det locum iræ, nec mortis discrimini se committat. Sed ille, Ego, inquit, hanc ideo visito, quia animæ ejus salutem quero; quod si hoc nomine mortem oppetere liceat, nihil mihi optatius, nihil jucundius accidere poterit. Omnibus tamen contradicentibus atque enixe orantibus, ut demum tempori cederet, nec quidquam ultra tentaret; Quiescite, inquit, nihil mihi periculi est ab hoc homine: hæc enim, quæ modo tam graviter ægrotat, brevi pristinae sanitati restituetur; ille vero, qui tam vegeto ac valenti corpore est, intra quindecim dies extinctus jacebit. Neque absuit dicto fides; siquidem mulier post paulo ex infirmitate convaluit; et plures annos Philippo superstes fuit; nepos autem ejus intra prædictos dies mortuus est.

336 Visitavit aliquando Vir sanctus cum suis de more septem Urbis ecclesias: quidam vero, qui exercitium hujusmodi nequaquam probabat, socium suum alloquens, non sine contemptu dixit: An vero nescis Hieronymistas (hoc enim vocabulo nostri olim appellabantur, cum Oratorium in ædibus S. Hieronymi initium habuit) septem ecclesias obiisse, septemque asinos placentis onustos secum duxisse? Multaque præterea effutiit, exercitia ejusmodi deridens atque contemnens. Sed caro ei stetit ludificatio: nec enim multos post dies, et ipse misere interfectus est; et, qui ei faciles aures dederat, pariter vitam amisit.

337 Præsul quidam, ejus nomini parcitur, multa et prorsus indigna adversus Dei servum locutus est cum Cardinali, per eos dies Pontifici in primis caro, quoniam Oratorii exercitia prohiberentur: eoque res tandem devenit, ut ad Pontificem ipsum omnia delata fuerint. Quæ quidem quancumque sigillatim Philippo referebantur, numquam tamen de calumniatore questus est; sed conscientie testimonio innixus, totam hanc procellam invicto animo sustinebat, quin etiam ad Cardinalem illum sæpius veniebat, a quo variis objurgationibus exercebatur: hac enim ratione Vir sanctus se ipsum frangere atque contemnere studebat. Interea non sine Numine factum est, ut Olivetanæ Congregationis Monachi plura eidem Præsuli objecerint, præsertim quod ab sua Congregatione post exactum inibi quinquennium apostatasset; quamobrem tamquam transfugam et sui Ordinis desertorem ad supplicium deposcebant. Is vero ut se hoc crimine peti videt, in tantam regritudinem incidit, ut jam propemodum ad ultimam desperationem adductus, intra paucos dies ex hac vita decesserit. Philippus vero immemor injuriæ, memor clementiæ, ægrotantem sæpius invisit: auditaque ejus morte, vehementer indoluit: atque e suis uni; Cedo, inquit, sacra Biblia. Quæ cum aperuisset, sese illi ante oculos obtulit illud proverbium; Homo apostata vir inutilis, graditur ore perverso, annuit oculis, terit pede, digite loquitur, pravo corde machinatur malum, et omni tempore jurgia seminat: huic extemplo veniet perditio sua, et subito conteretur, nec habebit ultra medicinam.

338 Alios præterea hic recensere possemus, quos tamen silentio libet præterire, ne forte ex rebus gestis etiam personæ innotescant: quamplurimi enim

numerantur, qui Dei servo adversati sunt, quamobrem disperdidit eos Deus, et cum familiis ipsis misere interierunt. Ea autem erat Philippi patientia, ut non modo persecutores suos æquo animo toleraret, sed etiam vere et ex animo diligeret. Itaque, et ipsemet pro iis rogabat, eoque nomine Basilicam S. Petri, aliaque sacra loca sæpe visitabat, et suos in spiritu filios idipsum suo nomine facere jubebat: denique omnia patienter ferendo eo pervenerat, ut nemo eum unquam viderit iratum, ac prope nesciret irasci. Quod si interdum, e suis quempiam corripere, vultumque superindueret severiorem aliis presentibus; ubi munus hujusmodi expleverat, correptosque ab se dimiserat, statim ad eos qui aderant se convertens: Nonne, aiebat, vobis videor iratus? aut illud; An ego apud vos offendi? eodemque momento vultum placidissimum resumebat.

339 Quodam die, peracto Sacrificio, e privato sacello egredienti sese offert Antonius Gallonius: quem statim Pater, quasi ei graviter iratus esset, sine causa reprehendit: cumque se modestissime excusaret, acrius atque acrius objurgat: quare Antonius non nihil repente commotus est. Tum vero Sanctus, Antoni, da mihi osculum, statimque in ejus amplexum ruit, atque omnem ab illo iracundie nebulam dispulit. Id porro Petrus Paulus Cardinalis Crescentius, ex primis (ut diximus) Philippi discipulis, nobis audientibus si interpretatus est, ut non modo Dei famulus hac ratione Gallonium exercero, sed etiam pallorem illum obtegere voluerit, quo inter sacrificandum suffundebatur, et mortuo simillimus apparebat. Nemo illum tristem vidit unquam; quancumque hora eum adires, hilarem lætumque offenderes: idque tam vulgare erat apud suos, ut libere dicerent; Philippo quidvis injuriarum, aut dicto aut facto intuleris, numquam illum conturbaveris. Quamobrem cum aliquando accepisset, dixisse quosdam, illum jam ætatis vitio desipere ac repuerasce- re, vehementer gavisus est. Rursum vero cum audisset multa pro concione contra Oratorii institutum prolata fuisse, nihil quidquam respondit, nec ea re vel minimum perturbatum se esse ostendit.

340 Nec minori sane patientia Philippus sustinuit corporis infirmitates, quas ferme quotannis ex nimio labore contraxit; et graviores eas quidem longioresque, ut sæpius de illius salute desperatum fuerit, et quater Oleo Sancto, quasi jamjam expiraturus, inunctus sit. Etsi enim corpore ægrotabat, animum tamen vultumque semper hilarem retinebat: cumque aliquando medicorum judicio de illo conclamatum esset, videretque omnes morrore metuque consternatos, constanter et fortiter clamare cœpit; Paratus sum, et non sum turbatus. De morbo non nisi cum medicis loquebatur, nec doloris, licet gravissime torqueretur, vel minimum indicium ostendit. Dum ægrotaret, nisi forte id nominatim a medicis vetitum esset, suorum Confessiones auscultabat: quod si domestici illum rogarent, ut tantisper desisteret, dum convalesceret; statim respondebat, ea re se mirifice recreari: adeo ille alienæ salutis desiderio flagrabat. Ægrotus, qui mos est ferme omnium, vocem numquam mutavit aut remisit, sed eundem plane verborum sonum retinuit, quasi optime valeret: quin etiam quicumque consolandi gratia eum adibant, hos ipse consolabatur, et jucundis alloquiis recreabat. Illud autem miraculo fuit, quod homo devexa jam ætate, post gravem et diuturnam ægrotationem, cum primum e lecto surrexerat, continuo Sacrum faceret, aliasque ejusmodi functiones libere exerceret; quique vesperi moribundus videbatur, postridie mane sanus ac vegetus sua munera obiret, perinde ac si nullo morbo tentatus esset. Quamobrem, cum aliquando eum tam

nulli sciens
irasci:

licet id ali-
quando si-
mularet.

Frequenter
et graviter
infirmus

sensum dolo-
ris semper
vincit,

et subito
convalescit,

A tam subito convaluisse medici obstupescerent; Philippus, ut ostenderet auxilium ex alto sibi obvenisse; Nequaquam vos, inquit, sed hæ sanctæ Reliquiæ sanitatem mihi restituerunt: indicabat autem Reliquariam thecam, quam ei S. Carolus dono dederat.

Angelo quandoque necessaria adferente;

341 Hic vero prætermittendum non est, quod Dei servo, in ædibus Caritatis gravissime ægrotanti, usu venit. Cum enim Julium Petruccium, cujus antea meminimus, rogaret frigidam, modico vino malorum puniceorum admixto; is autem videret, nisi saccharum potioni huic adjungeretur, languentis voluntati absque periculo non posse satisfieri; cumque id minime suppeteret; ecce tibi hæc animi agitantem repente apparet adolescens, cujus ipse vultum non agnoscebat, et candidissimam sacchari massam offert. Qua accepta Petruccius statim potionem conficit, ægroto præbet; hic vero post eam desumptam quievit aliquantulum, mox experrectus; Juli, inquit, sanus sum: ac postridie ejus diei e lecto surrexit, et ad consuecta munera rediit. Quod quidem factum Petruccius secum reputans, cum præsertim adolescens ille deinde nusquam comparuisset, pro certo credit singulari Dei beneficio hoc gestum esse, atque adolescentis specie Angelum Domini sese illi obtulisse, ut viro Sancto opportune succurreretur. Ægrotabat iterum in eisdem sedibus, et glisciente indies morbo de illius vita omnes desperaverant; igitur Ecclesiasticis Sacramentis rite susceptis, nihil jam propius erat, quam ut emitteret spiritum. Assidebat agro Petrus Victricius Parmensis ejus alumnus, deque domo nostra optime meritis: cui Sacerdos; Cedo, inquit, parum aquæ, auribus ablendis. Re peracta Dei servus, quasi alter Ezechias, convertit faciem suam ad parietem, et oravit Dominum: mox autem sanus ac liber ad sua statim est reparatus officia.

ejus de patientia præclare dicta

342 Quanquam autem Philippus multa et præclara de virtute patientiæ dicere consueverat, hæc tamen frequentius inculcabat; nimirum Christiano homini nihil accidere posse gloriosius, quam pati pro Christo; et vere Deum amanti nihil molestius esse, quam quod pro illo pati non possit: maxima quippe tribulationum Dei servus est, nullam habere tribulationem. Quapropter si forte e suis quisquam diceret, se adversa ferre non posse; Immo vero, inquit, dic potius tam præclare te dignum non esse beneficio: nullum enim certius divinæ in nos dilectionis est signum, quam cum premimur adversis. Et Sacerdoti cuidam, auscultandis sacris Confessionibus idedito, quod secum aliquando quereretur, sese immerito persecutiones pati: Quonam modo, inquit, impatiens homo, patientiam aliis persuasurum te putas? An vero nescis, dilectionem erga Deum hac una re dignosci, si quis pro ipso gravia pati desideret? Aiebat præterea, nullam ad rerum humanarum contemptum expeditiorem viam esse, quam calamitatibus atque angustiis urgeri; eosque longe omnium mortalium infelicissimos existimandos, qui in hanc scholam minime admittebantur. Illud quoque sæpe affirmabat, in hac vita nullum esse Purgatorium, sed Paradisum dumtaxat et Infernum: quicumque enim adversa patienter tolerat, huic Deus intimam consolationem et Paradisi gaudia impertit: qui vero in adversis impatiens est, Inferni poenas sustinere quodammodo cogitur.

et media ad ipsam acquirendam.

343 Ad hæc etiam adjiciebat, quoties Deus Animam singulari spiritus dulcedine reficit, tunc enim vero gravem aliquam tribulationem expectandam: hoc enim quasi prodromo tribulatio prænuntiatur. Quapropter suos in spiritu filios identidem hortabatur, in tribulationibus et angustiis animo ne deficerent; etenim misericors Deus multis rebus quæ-

dam etiam jucunda permiscet, servosque suos neque tribulationes neque jucunditates sinit habere perpetuas; sed tum de adversis tum ex prosperis justorum vitam, quasi admirabili varietate, contextit. Igitur quam cuique dederit Deus crucem nemini fugiendam, ne scilicet aliam majorem cogatur accipere: quin potius virtutem ex necessitate faciendam esse, plurimosque mortalium crucem sibi metipsis fabricare. Nec vero suorum eniquam suadebat, ut tribulationes a Domino pestularet: Satis est enim, aiebat, si quæ ab ipso mala quotidie ad salutem immittuntur, æquo animo toleremus. Eos porro qui in spirituali militia exercitiores et proveciores videbantur, ex Cassiani præcepto docebat, ut propositis sibi multimodis injuriarum generibus, velut ab alio sibi met irrogatis, assuefacere mentem suam, omnibus, quæ inferre improbitas potest, perfecta humilitate succumbere; atque aspera sibi quæque, et intolerabilia frequenter oppositas, quanta eis occurrere debeant lenitate, omni jugiter cordis contritione meditarentur: hæc enim ratione valde eos in spiritu profecturos. His atque aliis hujusmodi salutiferis monitis Philippus seque suosque, ad gravissima quælibet perferenda, quotidie confirmabat.

D
A. HIERO.
BARNABEO
EX MS

CAPUT XXV.

Constantia atque Perseverantia Philippi eximia.

Quoniam, teste Gregorio, virtus boni operis perseverantia est, nec quidquam magnum esse possit, quod stabile firmumque non sit; propterea Philippus ab ipsa pueritia constanter in bono persistere summo opere studuit. Igitur cum primum ad Urbem venit, atque a Deo vocatum se esse intellexit, ut ibidem ad salutem animarum toto pectore incumbere; ita in ea sedem fixit, ut sexaginta ipsis annis pedem portis non extulerit, nisi ut septem Ecclesias, ut diximus devote obiret. Quanquam autem sæpe a cognatis Florentiam evocatus, ab amicis etiam sæpissime rogatus est, ut cum ipsis in varia loca secederet; numquam tamen induci potuit, ut a proposito vel unius dieculæ spatio declinaret. Sacerdotio deinde insignitus, et ad audiendas Confessiones destinatus, ut ea munera diligenter implet, strenue laboravit: quamobrem toto vitæ curriculo nihil aliud egit, quam ut orationi et lectioni incumbere, verbo Dei et Sacramentis administrandis operam daret, ecclesias atque infirmos visitaret, aliæque ejusmodi pietatis opera quotidie exercebat.

cap. XXI
Constante in proposito

totis 60 annis
Romæ manet,

345 Instituta postmodum Congregatione, ut in ea regenda et gubernanda totus esset, nullum omnino extra illam munus admisit; quemadmodum etiam haud multa ejus exercitia esse voluit, contentus nimirum (ut ipse aiebat) his tribus, oratione, Sacramentorum administratione, et Verbo Dei: idque ob hanc maxime causam, ut et ipse et suæ Congregationis alumni, pauca hæc firmiter et diligentissime custodirent. Ut autem in omnium animos hanc ipsam virtutem insereret, plura identidem præcepta et documenta tradere consueverat. Evangelicum illud sæpe usurpans, non qui inceperit, sed qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Igitur ad eam adipiscendam, discretionem vel maxime adhibendam esse docebat, quæ scilicet omnium genitrix moderatrixque virtutum merito appellatur. Itaque in via spiritus caute admodum procedendum esse: neque enim tridui spatio ad sanctitatem perveniri, ac longe difficilior eos retineri qui nimium properant, quam qui tardius progrediuntur incitari, aiebat. Insuper non ita inhærendum esse iis quæ

F
Confessiones
audit,

Congregationi
regendæ unic
intendit,

et moderata
exercitia

sunt

A sunt ad finem, ut finis ipsius quis obliviscatur: nec carnis macerationi adeo incumbendum, ut de subigenda ratione, quod est maximum, minimum cogitetur.

A. HIERO.
BARNABEO.
EX MS.

*nec temere
dimittenda
præscribit.*

346 Ad hæc cœpta jam spiritualia exercitia non temere omittenda, sed in iis assumendis modum retineri oportere: multi enim paulatim tot precum coronis totque orationibus sese onerant, ut deinde tædio affecti aut ea recitare non possint, aut certe id faciant absque ullo prorsus devotionis affectu. Quapropter suos admonerat, ut paucis contenti nunquam ea intermitterent: semel enim omissa mali dæmonis instinctu, iterum atque iterum facillime intercidi, dum penitus relinquuntur: itaque vetus illud sæpe inculcabat; Nulla dies sine linea. Omnes præterea hortabatur, ut quæ olim ad bene vivendum sibi proposuerant animo, sæpe renovarent; nec insurgentibus deinde tentationibus terrentur: Deus enim, ut ipse niebat, quem virtute aliqua insignire constituit, hunc vitio eidem virtuti opposito prius tentari permittit. Illud quoque adiciebat, incipientibus quidem fervidiorem inesse spiritum, sed Deum postmodum fingere se longius ire; tum vero constanter agendum, atque alacri animo perseverandum fore enim, ut quamprimum ad nos revertatur.

B

*Distinguit
tres gradus vi-
tæ spiritualis:*

347 Porro autem spiritualem vitam tribus gradibus distinctam esse dicebat, quorum primum animalem appellabat, eorum scilicet qui sensibilem quamdam devotionem sectantur: quam incipientibus largitur Deus, ut ea dulcedine illiciti, tanquam animalia rei sensibilis objectu, ad spiritualem vivendi rationem pertrahantur. Alterum vero, vitam hominis vocabat, eorum videlicet, qui nulla sensibili dulcedine attracti, adversus pravas affectiones pro virtute pugnabant, quod hominis maxime proprium videtur. Tertium denique, quem Angelorum vitam esse dicebat, ad eosque pertinere qui in edomandis vitiis et concupiscentiis suis sese diu exercuerunt: quamobrem Deo dante, adhuc agentes in carne, quietum, tranquillum, et prope Angelicum vitæ genus adepti sunt. Verum ex his tribus vitæ gradibus, secundum ut tenerent, in eoque fortiter perseverarent, suos etiam atque etiam hortabatur: hac enim ratione spem sibi facere posse, ad tertium illum ac perfectissimum denique, divina aspirante gratia, provehendos.

C

*adulescentibus
semper timen-
dum esse do-
cet,*

348 Adolescentibus, ut in Dei servitio perseverarent, malorum consortia devitanda, bonosque sectandos esse, docebat; idque illis æque expedire, atque ipsam Sacramentorum frequentiam. Eisdem si quando spiritu ferventiores videret, non ita de illis securus erat. Quod si quis forte nuntiaret, hunc atque illum magnos in spiritu progressus facere; Sine, aiebat, pennas emittant, tunc enim vero videbis, quo volatum dirigant. Omnes præterea admonerat, ut perseverantiæ donum assiduis a Domino precibus postularent; eoque nomine vesperi in Oratorio quotidianam precationem fieri jussit: quemadmodum etiam, ad res bene inchoandas ac perficiendas, Dei paræ auxilium implendum, et Missæ sacrificio, quotidie cum fieri poterat, assistendum esse docebat. Quos vero ad religiosa castra a Deo vocari intelligebat, ut deinde in cœpto perstarent, ad mortificationem antea diu multumque exercebat; ut sibimet acriter imperare, suamque ipsi voluntatem frangere discerent, in iis præsertim quæ rationi minus consentanea videbantur. Quamobrem plurimi eorum, qui ejus consilio ad Religionem se receperant, sæpe affirmarunt; nisi Philippi arbitrio sese antea regendos dedissent, in cœnobio postmodum haud perseveraturos fuisse. Quidam etiam ex Capuccinorum familia ad illum aliquando cum venisset,

*et religionem
cogitantes
mortificandos:*

ejusque manus exosculatus esset; Levissima sunt illa quidem, inquit, mi Pater, quæ me olim facere jussisti, si cum gravissimis Religionis oneribus conferantur; nihilominus affirmo tibi, nisi ea præcessissent, hæc deinde me neutiquam laturum fuisse.

*statum muta-
ri improbat.*

349 Siquis autem cœnobium aliquod laxioris disciplinæ ingressus esset, ibique pie ac laudabiliter viveret, nequaquam illi alio cogitandum esse dicebat: Deum enim fortasse ea ratione veterem sobrietatem atque adeo sanctimoniam illuc revocare decrevisse. Omnem denique mutationem suspectam habebat: nec quemquam, nisi post multam consultationem, ex bono ad alium, vel meliorem statum migrare facile patiebatur. Aiebat enim, satanam transfigurare se in Angelum lucis, ejusque dolo nonnullos, dum meliora sequuntur, acquisita bona perdidisse. Hanc porro stabilitatem atque constantiam, non ab iis solum qui religiosi claustris continerentur, sed ab aliis etiam omnibus exigebat: curabatque diligenter, ut quicumque sibi vivendi rationem jam præscripsissent, hanc deinde firmiter tenerent, nec loco aut muneri facile cederent. Maximianus Burgus Veronensis, in Principis cujusdam aulam adscitus, ea tandem lege id munus susceperat, ut ne sibi secularia negotia committerentur, quæ illum a spiritualibus exercitiis avocarent. Cum autem aliter deinde res cederet atque converterat, ab domo Principis pedem referre decrevit; rem tamen prius cum Philippo communicavit, quem olim conscientiae suæ judicem delegerat. Is vero hominem suaviter hortatus est, persisteret, nec crucem hanc detrectaret; ni faciat, fore ut aliam graviores inveniret. Atque ita plane factum est: quandoquidem, aliis aliter suadentibus, ab aula Principis recessit; atque ex ea die, ubi quiesceret, numquam invenit, quamquam aliqui laudabiliter vixerit.

E

350 Verum hanc ipsam firmitudinem atque perseverantiam in hominibus nostris quam maxime requirebat: spiritus enim, quod ipse aiebat, facile laxatur, atque ægre admodum intermissa diu exercitia resumuntur. Juvenis quidam, optimæ spei atque indolis, Congregationi nomen dederat: accidit autem post quatuor annos, ut in aegritudinem inciderit, quapropter hortantibus amicis in patriam reverti constituit, cœlo salubriore fruiturus; quod quidem consilium minime probavit Philippus. Verum cum ille quotidie impensius instaret, rogaretque alium ex nostris, cui necessario abeundum erat, ut secum una ire vellet; tandem Vir sanctus discedendi facultatem dedit, ita tamen ut dixerit; Duo ibunt, redibit unus: quemadmodum postea accidit. Siquidem juvenis, patriæ amore devinctus, ad Congregationem redire non potuit. Philippus tamen ad eum epistolam misit, ejus exemplum Latine redditum hic apponendum duximus.

*E suis unum
si in patriam
eat,*

*F
prædicat non
rediturum,*

351 Equidem cupiebam Germanicum serius ab Urbe discedere, teque istic inter carnis et sanguinis amorem, scilicet matris fratrumque tuorum, haud diu retineri: satis etenim compertum habebam, sanctos Martyres Marcum et Marcellianum, cum tot jam tormentorum genera fortiter superassent, denique parentibus ac filiis intercedentibus eo prope adductos, ut Christum negarent, nisi eos S. Sebastianus verbis gravissimis confirmasset. Si forte magnos sumptus mihi objicis; non video, quocumque demum te studiorum causa contuleris, quin multo majores factorus sis. Quoad valetudinem: sane haud intelligo, quo pacto gravioribus studiis navare operam possis, quem vel perbrevis lectio gravat, ac prope conficit. Itaque, meo quidem judicio, pro miraculo erit, si in hac re quidquam profeceris. Quod si domesticis rebus curam impendere cogitas, id nihil

*eique revocan-
do postea
frustra scri-
bit,*

est

A est aliud, quam ad seculum redire, et Christum relinquere; quem si vel leviter gustares, profecto diceres, Quam bonus, et quam suavis est Dominus; contra autem, Vanitas vanitatum, et omnino vanitas. Num vero æquo animo ferre poteris, cum te laborante fratres suos, quamvis bono sint ingenio, large affuseque vivere videris? Verum dimissis omnibus, si Dei spiritum auiseris, ex liberali avarissimus fies, tuisque ipsis odiosus: rerum enim cupiditas plerumque inter affines et cognatos inimicitias parere consuevit. Quid ultra? Secundum carnem ambulabis, nec quietem invenies, sed tristitiam cordis atque mororem. Quapropter mater tua (quod Deus avertat) dolebit vehementer, quod te a recta salutis semita avocaverit. Tu vero, fili, optime nosti, quamdiu quantoque laboraveris, ut in hanc domum admittereris; ac salutis tue desiderium, tuaque illa perseverantia, bonumque ingenium, quod præ te ferebas, omnia denique superavit: non autem scientia, aut divitiæ, aut aliud quidpiam: cum præsertim plurimi ex nostris subsidia majora conferrent, quam quæ ipse tribueres. Igitur redeas, nec ne, totum in te est: hic enim neminem habemus invitum. Verum-

B tamen Paulus Camillus (erat is Gregorii XIV fratris filius, ipsoque Pontifice vivente inter nostros agebat) exemplo tibi et pudori esse debet. Et hæc sufficiant. Hactenus Philippus.

prætextus
ejus omnes
refellens.

eadem occa-
sione alios
quoque defe-
cturos cognos-
cit.

352 Joannes Antonius Luccius, Congregationis Presbyter, de quo alibi dictum est, Balneoregium cogitabat. Cui Sanctus; Ne quæso, inquit, discedito: scio enim quid dicam, et puto ego quod spiritum Dei habeam. Quid multa? Abiit; et patriæ amore pellectus, ad Congregationem ultra non rediit. Id ipsum aliis quoque nonnullis usuvenit, qui illo abundante in patriam cum revertissent, aut morte occupati sunt, aut de Congregatione consilium abjecerunt. Illud etiam parum æquo animo patiebatur, quod e suis quisquam alio se conferret ad alias Congregationes excitandas: sed eos manere cupiebat, in vocatione qua vocati essent; ibique suum quemque munus diligenter implere: quemadmodum aperte ostenditur ex epistola, quam ipsemet beatus Pater ad S. Carolum scripsit, cujus autographum imperpolitum in schedâ reperimus, atque huic loco inserendum putavimus.

353 Legi, inquit, nec tamen expertus sum, quicumque eo non pervenerit, ut sese condemnet, ubi sese putat innocentem; hunc viri spiritualis nomen sibi vindicare non posse; multoque magis ubi dubium aliquod esse queat, ut in casu nostro, in quo tu, Illustrissime Domine, aliter sentis: quem rogo genibus flexis, pro me Deum ores, ut demum intelligam quam durum et pervicax sit rationalis meæ partis judicium, eamque omnino sub jugum mittam. Pergit deinde, et nostrorum tum privatas, tum publicas occupationes recenset. Denique in tuo discessu, inquit, quod ad te non venerim, mihi quidem molestissimum fuit; quantum enim te diligam, unum dumtaxat testem Deum appello: non sustinebam negare tibi, quem exposcebas, ex hominibus nostris (erat is Cæsar Baronius) nec dare eum poteram absque gravi Congregationis jactura. O utinam in mei unius curam incumbere libere mihi liceat! Et quidem satis admirari non possum, quonam pacto sic nexum atque obligatum me videam. Quod autem ais de nostra sensualitate, pace tua dixerim, non modo sensualitatis, sed furti quoque a pluribus insinuari te certo scito, id quod Arimინensis et Vercellensis Episcopi aliique complures affirmant: cum enim idoneum virum offendis, denudari alterum altare (quemadmodum vulgo ferunt) dum alterum cooperiatur, nihil pensi habes. Amicus Socrates, amicus Plato, magis amica veritas. Ignosce quæso libertati

S. Carolo
Baronio
scribens,

excusat quod
ei non conce-
dat Baronium,

aut aliquem
ex suis.

mea. Porro autem homines nostri nunquam profecti sunt sacrarum ceremoniarum peritiam: nisi quantum ecclesiæ nostræ necessitas tulit: nec nisi usu quotidiano eas addiscere per assiduas occupationes illis licuit; idque senes dumtaxat facere potuerunt, qui multis rebus, atque infirma valetudine distinentur. Juniores adhuc rudes incumbunt ad studia aliasque exercitationes, quæ in hoc Instituto confirmare eos queant. Hos igitur imperitos ignarosque, a studiis atque a seniorum conspectu avulsos, mittere nefas sit. Proveciores autem sunt nobis maxime necessarii; quos ipsos cum demum ad munus aliquod deligere coger, tremo horreoque, ac toto pectore Dei auxilium imploro. Plura deinde addit Philippus, ut virum sanctum sibi que carissimum, ab ejusmodi voluntate sensim ac suaviter abducatur.

CAPUT XXVI.

Estases, raptus, et visiones S. Philippi.

Quemadmodum superius eximias Philippi virtutes aliqua ex parte perspeximus, sic etiam infusa eidem divinitus charismatum dona, quoad imbecillitas nostra patitur, subsequenter contemplari decrevimus. Igitur præter incredibilem caritatem sublimeque orationis donum, quæ illi a Deo benigne impertita narravimus, per frequentes spiritus elevationes identidem ad superna rapiebatur, audiebatque arcana verba, quæ non licet homini loqui. Quamquam autem humilitatis amator hos ipsos raptus et ecstases pro viribus reprimere atque occultare studeret, tamen vehementes violentosque amoris impetus usquequaque continere non poterat. Cum Dominicani Patres gravissima quadam de causa valde solliciti essent, indicta privatim in sacro ipsorum cœnobio quadraginta horarum supplicatione, Philippum quoque quasi tribulationum suarum socium, advocarunt. Adfuit igitur pius Pater cum Taurasio atque aliis in spiritu filiis: cumque ante altare genuflexus oraret, repente in ecstasim raptus est, oculisque in sacram Hostiam defixis, sereno vultu hærebat immobilis. Vidit hoc primum Pater Angelus Diacetus, qui per id tempus eidem cœnobio præerat, deinde Fæsularum Episcopus creatus est: atque una cum alio ex iisdem Patribus propius ad Philippum venit; iterum ac sæpius vocat, manu prehendit, gelidos rigentesque artus sentit; quapropter aliquid ægritudinis suspicatus, in proximum cubiculum deferendum curat: ibi satis longo intervallo alienatus a sensibus jacuit, denique ad se rediens, ait: Victoria, Victoria: exaudita est oratio nostra. Hoc spectaculo Diacetus obstupuit: cumque jam probe intelligeret nequaquam id esse animi deliquium, etiam atque etiam rogat, quid hoc rei sit, et quare victoriam obtinuerit. Abnuat initio Philippus: dein multis precibus fatigatus, Scitote, inquit, rem feliciter cecidisse, precesque nostras auditas esse. Rogantibus autem quid ei singillatim a Deo ostensum esset; in Hostia sacra se Christum Jesum corporali specie vidisse dixit, iis omnibus benedicientem, qui illic oratum convenerant; igitur Deo gratias agerent, eique victoriam acceptam referrent. Compertumque est, quo tempore Philippus hæc dixit, causam Patribus a Pontifice adjudicatam.

lib. III.
cap. I
E

A Prædicato-
ribus ad pre-
ces communes
invitatus,

F
raptus in
ecstasim,

et ipsos intel-
ligit exaudito-
s;

item in cubi-
culo Confes-
siones auditu-
rus,

355 Fabricius de Maximis Christi famulum aliquando convenit, conscientiam de more eluturus: impulsoque ostio (erat enim jam semiadapertum) suspensio pede ingreditur; offenditque Philippum orationi vacantem, elevatis manibus oculisque in cælum defixis, a terra prope sublimem. Cumque aliquamdiu ad id spectaculum substitisset, propius accedit

A. HIERO.
BARNABEO.
EX MS.

A cedit, ac salvere eum jubet. Is quamquam vero : adversa erat facie, nec videre, nec audire, quasi sensum omnem amisisset. Itaque Fabricius iterum subsistit, atque in eum attente intuetur, hoc enim spectaculo mirifice delectabatur. Longo post intervallo ad se eum reliisset Pater, videretque ibi Fabricium; quaerit ex illo, quomodo ingressus esset? Cumque ille, semiclausum ostium se invenisse diceret, verbum non addit Philippus; sed audita Confessione illum dimittit. Franciscus de Molara, quo de supra meminimus, et ipse cum aliquando ad Sanctum secontulisset, sacra Confessione expiandus; sedentem illum offendit, et caelestia attentissime contemplantem, ut apertis oculis nihil videret: quamobrem cum ad ejus pedes de more genua submisisset, alienatum a sensibus animadvertit, ut ei diutius expectandum fuerit, donec ad se demum reverteretur.

et in sacellis
B. M

336 Erat aliquando Vir Dei in templo, atque humili sedecula more suo se composuerat, prope sacellum Visitationis B. Mariae : ibi enim libentissime morabatur, quod ejusdem Deiparae imagine, a Federico Barcecio eleganter depicta, admodum oblectaretur. Ecce autem, dum orat, repente in ecstasim raptus est. Il ubi advertunt virgines quaedam, ejus in spiritu filiae, quae haud longe aberant, accidunt; eumque diu contemplatae interpellant, atque usque eo exagitant, ut demum ad se redierit. Tum ille, quo magis rem tegat, continuo sese exentit, surgit, atque irascentis in morem Gallonium inclamat; praecipit ut modestas feminas longius ejiciat, quae sibi tam importune obstreperent et quietem abrumperent. Paulus Recuperatus utriusque Signaturae Referendarius et Philippo carissimus, vesperi ad illum venit (erat tum in aedibus Caritatis, et cum Joanne Animuccia cenabat) itaque surgit a cena, poenitentem auscultat : extentaque dextera, ut a peccatis absolveret, cecidit super eum mentis excessus, immotusque diu permansit, denique sensibus restitutus rem prosecutus est : id quod aliis quoque compluribus usu venit, qui ad illum eandem ob causam cum venissent, in altissimo mentis excessu omnino alienatum a sensibus invenerunt.

et a dibus
Caritatis,

denique in
lecto sic in-
ventus,

337 Sub annum deinde MDLXXXV diluculo Antonius Gallonius venit ad beatum senem (siquidem in ejus curam incumberebat maxime) invenitque illum in lectulo quiescentem. Itaque veritus, ne forte ex longa vigilia denique somnum cepisset, aut certe attentius oraret; suspenso vestigio tacitus pedem retulit. Postquam autem illuxit, iterum ad eum venit, apertisque fenestris prope mortuum vidit, sine voce, sine motu. Igitur accitis extemplo Patribus medicisque, multa in ejus curationem, adhibita sunt medicamenta caustica et exulceratoria, siquidem apoplexia correptum autumabant, Quoniam vero medendo parum aut nihil proficiebatur, vitae tamen indicia nonnulla apparebant, tanquam morti proximus Oleo infirmorum inungitur a Jo. Francisco Bordino. Qua functione completa, statim spiritum recepit, apertisque oculis circumfusus Patres plorantesque conspexit. Cumque ex iis quidam diceret, Grave est profecto quod passus es, Pater; Nilil, inquit ille, mali passus sum, nisi quod mihi vos ipsi intulistis : comperitque est manifesto nequaquam animi deliquitum id fuisse, sed mentis excessum. Haec porro quod ei non raro accidere consueverant, fortasse illum impellebant, ut saepe dormiturns, cum lecto se composuerat, diceret, Abite jam, et si me mortuum eras inveneritis, sepelite. In sacro autem faciendo saepe illum divina haec pati consuevisse, testati sunt ii quibus in ea re administris utebatur : maxime vero Octavius Cardinalis Paravicinus, qui ohm adolescentulus per annos ferme viginti hoc ei ministerium praestitit, atque alii etiam complures.

curatus frustra
quasi
apoplecticus,

338 Ad Pontificem cum adibat; Orate pro me ad Dominum, aiebat Patribus, ne forte insaniam : quippe qui experimento didicerat, quam difficulter praesente Christi Vicario ecstases hujusmodi, et divini amoris impetus colubere posset. Saepius quoque toto corpore in aera sublatus est, atque inter ceteros affirmavit Paulus Camillus Cardinalis Sfondratus, qui haud ita multo, ante quam ex hac vita discederet, Paulo Quinto Pont. Max. narravit, sese olim orantem Dei servum, plures ulnas a terra sublimem et prope ad ipsam cubiculi contignationem, suis oculis conspexisse. Jo. Baptista Modius, cujus supra mentionem habuimus, adeo periculoso morbo correptus est, ut nihil propius videretur, quam ut animam efflaret. Supervenit interea Philippus, eumque invisit; mox se in aliud cubiculum recipit, Deum pro illius salute exoraturus. Post mediam noctem nonnulli ex domesticis, ubinam sit Pater, inquirunt; eumque offendunt in aera sublatum, caelestique lumine circumfusus : quo viso obstupefacti exclamant; Properate, Currite. His vocibus accurrunt omnes, Deique famulum ad lacunar usque elevatum, et caelesti luce radiantem conspiciunt. Post dimidiam horam ad seansum rediens Pater, ad agrotum revertitur : imponensque manum capiti ejus; Bono animo es, inquit, non morieris. Hoc dicto ille vocem, quam amiserat, statim recuperavit, et cum sancto Viro disserere coepit, tam libere atque expedite, quasi nihil mali passus esset: demum post dies paucos saluti pristinae redditus est.

D
orans elevatur
in aera,

deinde mori-
bundum sanat
E

339 Vidit illum pariter orantis specie in sublime elatum, et clarissimo splendore circumdatum, Gregorius Ozes Romanus, antequam ad Dominicanam familiam se reciperet, quemadmodum ipsemet testatum reliquit. Praeterea in locis etiam publicis atque in ipsis ecclesiis, invitus interdum hujusmodi ecstases et raptus patiebatur; quamobrem, cum aliquando oraret in Vaticana Basilica ad sepulcrum Apostolorum, visus est repente in sublime levato corpore, vestibusque ita obvolutis, quasi genibus flexis terram contingeret; mox in locum suum reponi: veritus autem ne forte id adstantes observassent, se illinc statim proripuit. Quapropter cum saepe illi hoc accideret, ubi templum aliquod cum suis adibat, salutato numine Deique Matre, per Orationem Dominicam atque Angelicam salutationem, statim surgebat; ne scilicet orando diutius, in Deum raperetur. Inter sacrificandum autem saepe illum in aera extolli; a pluribus observatum est : et in cenobio Turris Speculorum itidein dum Sacrum faceret, tres, aut quatuor ulnas a terra sublimem conspexere plures ex religiosis illis Virginibus : id quod et in ecclesia sancti Hieronymi cum vidisset puella quaedam, ad matrem statim se vertit, et dixit, Arreptitium hominem istum opinor : viden, ut sese librat in aere? At illa, Tace, inquit, vir sanctus est, atque ecstasim patitur. Sulpitia quoque Sirlata, hoc idem non semel intuita, in hanc ipsam suspicionem inciderat; cum autem deinde venisset ad Sanctum conscientiam de more expositura, remque, ut erat, fateri erubesceret. Dixi, inquit, nec ultra praepudore loqui poterat, Tum vero Philippus; Age, stulta, nempe de me detraxisti, Cumque illa annueret; Cedo, subjicit Pater, quid dixisti? At Sulpitia, cum pridie Sacrum faceres, atque in aera sublimem te viderem. Hic vero Dei famulus, manu silentium indicens, Quiesce, inquit. Illa tamen pergens. Tum ego mecum ipsa dixi, Certe vir iste arreptitius est. Hic vero Philippus gaudio exultans, atque subridens, Ita profecto, ita est : arreptitius sum.

Idem ei acci-
dit in Bas.
Vaticana,

F
et sub Missa,
ideo creditur
arreptitius.

360 Saepius quoque cum rem divinam faceret, divinus quidam splendor circacaput ejus visus est. Sacrificabat aliquando ad aram maximam nostrae ecclesiae

sia

*Sub Missa
etiam splendi-
do diademate
coronatus
cernitur.*

A siæ, eoque pervenerat ubi Sacerdos vivorum commemorationem facere consuevit: tum vero ex iis qui aderant Aurelius Baccius Senensis, aureo quodam splendore caput ejus circumdari vidit, ac veluti diademate coronari. Veritus autem ne forte vitio oculorum suorum id fieret, sæpe alio visum abduxit: sed iterum ad Philippum respiciens, idipsum videbat. Denique manibus ac linteolo oculos perfricat et abstergit; nec tamen in aliis circumspiciendo videre poterat quidquam splendoris aut nitoris; quod deinde in Philippi capite usque eo perseveravit, dum Christi corpus et sanguinem sumpsit. Non semel etiam virgo quaedam annorum duodecim vidit illum pariter, sacrificantem in æde sancti Hieronymi, sublimem a terra, candida et lucida nube contextum: quamquam autem rubra, aut viridi, aut nigra veste indutus esset, candidus tamen ac nitidus ejus oculis apparerebat. Mutius quoque Achilles, ejus antea meminimus, videre solebat vultum ejus, dum Missæ sacrificium offerebat, aureo nitore circumfusus.

*Apparet ma-
nus ejus ut au-
rum fulgida.*

B 361 Vincentius Lanternus, Archiepiscopus Ragninus, quod illi olim adolescenti sæpe Vir sanctus aut crines vellicare aut alapas leniter impingere so- leret, cum aliquando in illam incidisset, statim oc- cupat, apprehensamque ejus dexteram reverenter osculatur: quam quidem auro ipso nitidiorem, et solari radio splendidiorem intuetur. Quo spectaculo vehementer commotus, ad Vallicellam statim advo- lat, remque ut ceciderat Thomæ Bozio singillatim refert; isque hoc idem ab aliis quoque observatum esse testatus est. Multa præterea in hanc rem adjici possent, quæ tamen alio properantes consulto omit- tenda existimavimus. Præter ea vero quæ Philippo divinitus impertita fuisse narravimus, admirabiles quoque visiones, et revelationes referre operæ pre- tium erit, quibus ille ferme per singulas noctes a Deo illustrari et recreari consuevit. Verum haud omnes persequi animus est, nonnullas dumtaxat re- censebimus, quas nimirum ad utilitatem nostram maxime facere existimamus.

*Videndum ei
se præbet
S. Jo. Bap-
tista:*

C 362 Primum igitur antequam Sacerdotio initiare- tur, cum nihil ea de re adhuc statuisset, intentissi- mis precibus orabat ad Dominum, ut voluntatem suam sibi patefacere dignaretur. Ecce autem mane sub auroram intento precectioni, per visum sese Præ- cursor Domini offert: ejus adventu tanto spiritu repletus est, ut toto corpore exultaret: ac post quemdam mentis excessum eo impelli se sensit, ut crederet (quemadmodum ipsemet postea Federico Cardinali Borromæo familiariter dixit) Romam sese a Deo vocatum ad proximorum salutem procurandam, ab omni prorsus rerum humanarum cupiditate alie- num; id quod et duo ex beatis spiritibus ei aperte significarunt. Quamobrem tum ex his quæ a Deo si- bilimet revelata sunt, tum ex iis quæ ab Augustino Ghetino (ut supra diximus) accepit, toto vitæ curri- culo vocationis suæ certus permansit. Sacerdotio jam insignitus, pervigilio Dominicæ Nativitatis, ora- bat cum Constantio Tassonio et Sebastiano Musico, de quibus antea dictum est. Ecce autem Christus Jesus pueri specie ei sese offert in medio altari: qua- propter conversus ad socios; An non videtis, inquit, puerum Jesum in altari? Cumque illi minime id vi- dere se dicerent, rem tacitus dissimulavit, atque orationi se reddidit.

*videt in
Missa Bea-
torum glo-
riam,*

363 Cum aliquando Missæ sacrificium perageret, Cæsar Tomasius Ripanus, ejus in spiritu filius, ad- vertit, post elevatam ac repositam Hostiam, diu im- mobilem illum stetisse priusquam calicem elevaret: completo denique Sacrificio, læto ridentique vultu in vestiarium revertisse. Cujus rei causam cum To- masius idem familiariter rogaret; transegit vir Sanctus silentio rem atque subrisit. At ille instan-

tius urgere, orare, obsecrare. Tum demum Pater D precibus victus libere dixit; inter sacrificandum, post peractam consecrationem, Beatorum gloriam mensis suæ oculis interdum representari consue- visse; id tamen ne cuiquam aperiret omnino ve- tulit.

A. HIERO.
BARNABÆO
EX MS.

364 Suorum quoque animas in cælum emtes sin- gulari Dei munere intuebatur. Marius Tosinus erat ex iis unus, qui primo Societati sanctissimæ Trini- tatis nomen dederant, integritate morum insignis, ejus actiones descripsit Bonsignorius Caccia- guerra: is ubi primum ex hac vita migravit, con- tinuo sese beato Patri nocte intempesta per visum obtulit, atque alta voce semel atque iterum incla- mavit, Philippe, Philippe. Tum vero Sanctus extol- lens oculos, vidit animam ipsius, luce clarissima coruscantem, in sublime ferri, atque ipsa cæli bea- tissima regni conscendere. Postridie mane de illius morte nuntium accepit, comperitque eodem mo- mento eum excessisse, quo sibi apparuerat. Idque ipsemet Sanctus data occasione suorum nonnullis retulit, cum de Tosini sancti tuonia ac pietate nar- raret.

Item in cer-
los ferri
animas Ma-
rii Tosini,

365 Vincentius Illuminator, et ipse ex primis so- dalibus ejusdem Societatis, ac Philippi in spiritu filius, post vitam sanctissime actam decessit: eo- demque tempore Philippo per noctem eximio fulgore micans apparuit, cum ad cælum iret. Quamobrem mane beatus Pater ad ejus uxorem se confert, eamque sic affatur. Vir tuus hac nocte fores meas pulsavit, teque tuamque familiam mihi intime com- mendavit. Ex ea autem die Philippus (quod autem diximus) ejus domus eorum cogitationemque sus- cepit.

E
Vincentii
Illumina-
toris,

366 Marcus Antonius Cortesella Comensis, sancto Patri carissimus filius, vir orationi, aliisque piis operibus maxime deditus, qui multos annos summa cum caritate rem familiarem Capuccinorum admi- nistravit, denique in senectute bona quievit. Cum autem Christiano more delatus esset in templum S. Catharinæ, prope ades Caritatis; Philippus una cum Antonio Gallonio atque alio quodam Sacerdote eo se contulit; eumque attente contemplatus, picto- ris manu in tabulam sibi referri jussit. Id quod cum videret Sacerdos ille atque admiraretur; Ne mireris, inquit Gallonius, siquidem Pater mihi dixit, hac ipsa nocte Cortesellæ animam lucidissi- mam sese vidisse, et cum illa quatuor aut quinque horns sermonem habuisse, denique ad cælum feliciter evolasse. Ea porro fuit hujus viri opinio de Phi- lippi virtute et sanctitate, ut Paulo Magio, Sacer- doti et sacræ Pœnitentiariæ Procuratori, libere dixerit; Nunc quidem quantus homo sit Philippus haud cognoscitur, sed cum mortuus fuerit tum de- mum cognoscetur.

M. Antonii
Cortesellæ,

367 Helena de Maximis, Fabricii, ejus sæpe mentionem fecimus filia, erat omnium virtutum laude insignis. Hæc tredecim annos nata, amore Christi penitus ardebat; quem sibi Patrem in spi- ritu delegerat, hunc quasi Deum ipsum revereba- tur; ab ejusque voluntate nec transversum quidem unquam discedebat; de passione Dominica quoties recogitabat, toties solvebatur in lacrymas; sacra Confessionis et Eucharistiæ mysteria singulis heb- domadis ter saltem obibat, non sine lacrymarum vi; oratione tamquam quotidiano pabulo mentem refi- ciebat; tanta se humilitate dejecerat, ut minimam omnium sese existimaret; nihil illi carius atque an- tiqnius erat, quam ut pro Christo pateretur, ejus- que passionibus communicaret; quamobrem extre- mis vitæ diebus, sacro Viatico rite suscepto, vidit Christum Jesum, animam sibi pretioso suo sanguine respergentem; demum prænuntiato mortis die

et Helenæ de
Maximis,

A. DIERO.
BARNABEO
EX MS.

A magna cum spiritus exultatione, migravit ad Sponsum. Hujus igitur animam, ipso migrationis tempore, Philippus deducentibus Angelis vidit in cœlum ferri, eosdemque Angelos Hebraica voce psallentes audivit, quemadmodum ipsemet Cæsari Baronio aperte narravit.

aliarumque,

et aliorum
plurium.

B Quam ob causam dicere solebat, verbis exprimi non posse, quanta sit animarum pulchritudo eorum qui in Domino moriuntur. Erat autem omnibus adeo perspectum atque exploratum, Philippo hoc donum a Deo impertitum esse, ut Joannes Antonius Luccius, matre amissa, libere eum rogaverit, ut de ejus statu a Domino precibus exquireret. At ille oratione peracta, Læto animo es, inquit, mater tua in cœlo est. Quo audito Luccius præ gaudio lacrymas tenere non potuit. Idipsum in obitu patris eidem affirmavit Philippus, et quasi dicti sui rationem redderet; Idem enim ait, plane accidit mihi, quod olim in obitu patris mei. Qua re aperte intelligitur, Philippi patrem Paradisi gaudia adeptum esse, quod quidem tanti filii precibus meritisque adscribendum esse quis ambigat?

Item de Jo.
Animuccia
salute fit
certior.

C 369 Joannes Animuccia, de quo supra memoravimus, musicæ artis peritissimus, et in Vaticana Basilica Cantus moderator, ad Oratorium nostrum quotidie ventitabat, secumque ducebat Cantores multos; a quibus, post sermones absolutos, sacer hinc de more concineretur. Ubi vero Philippo regendum se dedit, animi corporisque puritatem eoque adamavit, ut ex ea die ad mortem usque uxorem quasi sororem habuerit; illud quoque singulari Dei beneficio assecutus, ut toto prope vitæ curriculo scrupulorum molestia agitatus, denique in extremum morbum cum incidisset, omni molestia se liberum senserit, et placidissime quieverit. Accidit autem triennio postquam ille decesserat, ut Alfonsus quidam Lusitanus sub vesperam ab Oratorio S. Hieronymi pedem efferret. Ecce autem per viam ei sese offert idem Animuccia, rogatque familiariter, an Oratorii exercitia sint absoluta. Affirmavit ille, nec cogitavit Animucciam jam pridem obiisse. Dic quæso Patri Philippo, subjicit Animuccia, ut pro me ad Dominum preces fundat: et cum dicto ex oculis ejus evanuit. Dum vero Alfonsus rem animadvertit, facti consideratione perterritus, ad Sanctum perrexit; remque, ut acciderat, retulit. Is vero postridie mane in Oratorio publice omnia narrare eum jussit: mox ad sacra pro illo facienda eleemosynas in plura Urbis templa distribuit, et in aede S. Joannis Florentinorum solenne Sacrificium hoc ipso nomine peragi voluit, iisque completis palam ac publice in Oratorio dixit, Animuccia pervenit ex Purgatorio, videlicet ad Paradisum.

370 Nec morientium solum, sed etiam viventium animas introspeciebat Philippus. Quamobrem de sancto Ignatio Societatis Jesu Fundatore dicere solebat, eam esse sanctissimi illius viri interiorem

pulchritudinem, ut in ipso etiam vultu præluceret, quem divino lumine radiantem se conspexisse affirmabat a. Idem de S. Carolo asserebat: videre se scilicet faciem ejus, quasi faciem Angeli. Vidit præterea eximio splendore nitentem vultum adolescentis ejusdam, ex suis in spiritu filiis, cui nomen erat Joanni Baptistæ Saraceno; qui deinde in sacram Prædicatorum familiam receptus, Petrus Martyr appellatus est; atque ob præclara virtutum merita præcipuis Religionis ejusdem ministeriis adhibitus, demum Vicarius Generalis creatus, vitæ sanctissimæ actæ consentaneum sortitus est finem. Ex Carthusianis etiam Monachis nonnullos ab oratione redeuntes, oculis atque ore micantibus non semel aspexit.

371 Quemadmodum autem cœlestes spiritus animasque justorum ad solatium, sic etiam malignos spiritus ad sui aliorumque utilitatem videre Philippo datum est. Vivebat ille in adibus Caritatis, et Joanni Antonio Luccio præceperat, ut a dæmone obsessam exorcizaret, eamque flagris insuper objurgaret. Quare malus ac superbus sequenti nocte horribili aspectu sese Philippo vivendam obtulit, ejusque cubiculum tanto furore complevit, ut longo post tempore Dei servus illum persenserit. Erat aliquando in Oratorio itidem Caritatis, eratque cum eo inter alios multos Gabriel Paleottus. Cum autem de divinis rebus sermonem de more aggressus esset, repente consurgit, aitque; En malus dæmon ad nos intrare contendit: prosternite vos, fratres, et ad Deum orate. Tum vero ipse etiam positus genibus, atque elevata in adversum dextera, Crucis signum terrimo adversario opponit, dicens: Tu quidem huc non intrabis. His dictis, statim e conspectu ejus inimicus evanuit, et quiete ad cœpta exercitia reditum est. Quadam die beatus Pater more suo in templum descenderat: ecce autem veterator pessimus ei sese offert, speciem indutus pueri sex aut septem annorum, linteolum ore prementis, sibi illudentis. Tum vero Sanctus, severo vultu eum intuitus, loco cedere jubet: ad quam ille vocem statim, ceu fumus, evanuit. Aderat ibi tum forte Gallonius, quem Philippus interrogat, an puerum illum conspexerit: cumque ille affirmaret: Scito, inquit, non puerum fuisse, sed dæmonem, qui haud dubie malum aliquod meditabatur.

372 Diocletianas thermas cum præteriret, vidit supra antiquos illos fornices juvenili aspectu malum Dæmonem; eumque attente intuitus, immutato superius vultu, nunc juvenem, nunc senem, nunc formosum, nunc vero deformem conspicabatur: quam obrem pessimo illusori in nomine Domini præcipit, ut inde se statim proripiat: quo dicto in auras evanuit, odoremque teterrimum itidem post se reliquit. Erat autem odor iste quasi sulphureus; quem etsi plerumque ipse solus, interdum tamen alii pariter cum illo percipiebant; quemadmodum aliquando usu venit. Cum enim obsessæ cuidam manum imposuisset, tam gravi odore ex eo contactu imbutam sensit, ut per plures dies illum abstergere nequiverit; quamvis saponem, atque alia hujusmodi smigmata adhibuerit. Itaque multis suorum manum ipsam porrigebat, ut scilicet graveolentiam illam percipientes, peccatorum contagia longissime devarent.

373 Denique tanto eum odio diabolus insequabatur, ut illi si pium quidpiam aggressus esset, molestius semper adversaretur. Igitur noctu oranti sese obtulit, trulentum et terribili aspectu: at ille, implorato Dei Matris auxilio, importunissimum hostem extemplo fugavit. Secesserat aliquando ad orandum in superiorem partem cubiculi: quod quidem malignus cum ferre non posset, injectis sordibus

Dæmones
visibili specie
intuetur;

in ecclesia,

et supra
Thermas
Diocletianas,
F

calore insuper
emisso
sensibilis,

eodemque
infestissimos
sibi putatur

A bus vestem fœdavit. Alias insuper grandiori tabula illum opprimere tentavit : sæpe etiam ægrotanti lucernam extinxit : sæpissime vero ingentes strepitus in ejus cubiculo audiebantur, quare Gallonius, qui inferius habitabat frequenter somnum abrumperet, et ad Philippum provolare cogebatur; sed huc illucque sollicitis oculis circumspiciens, cum nihil quidquam videret, dæmonum ludibria hæc esse satis aperte intelligebat. Crebro autem ipsemet Sanctus, Hac nocte, aiebat, dæmonum terrorem mihi incutere studuit, verum Deiparam invocavi, et me liberavit.

Deest visionibus non facile fidentem esse,

utpote periculo plenis:

B 374 Cum igitur longo jam experimento divinitus didicisset, quid inter veras falsasque visiones interesset; quoties de iis sermo incidebat, commune illud sanctorum Patrum effatum inculcabat, visionibus non temere fidem habendam esse. Et quamvis ipse mentis illustrationibus atque in Deum elationibus frequentissime fruere, tamen cum in aperto hæc fierent, minus laudabat, siquidem (ut ipse aiebat) periculi plena res est : quamobrem hæc eadem, si a Deo immittantur, remotis arbitris optanda esse in cubiculo, et quam occultissime tegenda. Illud quoque adiciebat, visiones tum veras tum falsas iis etiam interdum accidere, qui eas minime optarent; quapropter neminem, quantumvis animo ab iis alieno, ab illusionibus tutum esse. Aiebat præterea difficile esse divinas visiones accipere quempiam, nec intumescere; difficilius vero, se iis parum dignum putare; difficillimum denique, se illis omnino indignum existimare, nec earum suavitatem patientiæ, humilitati, obedientiæ præponere; eas porro visiones et revelationes nihili prorsus faciendas esse, quæ aut Ecclesiæ, aut iis ipsis quibus accidunt, aut aliis quibusque minime profuturæ viderentur. Quicumque vero auscultandis Confessionibus præessent, eos præsertim admonitos voluit, ut ne pœnitentium, maxime autem feminarum revelationibus, facile crederent; sæpe enim maximum spiritus fervorem præseferre, sed plerumque effluere atque evanescere : multosque, spiritualia hujusmodi oblectamenta sectantes, miserrimum naufragium fecisse.

nec appetendas.

C 375 Hanc ipsam ob causam suis sæpe præcipiebat, ut quantum poterant isthæc a se rejicerent, nec prepterea Deum offensum iri : hic etenim ex pluribus unus est modus, quo veræ a falsis visiones discernantur. Quamobrem cum aliquando in Oratorio sermonem aggressus esset, et subitos quosdam impetus spiritus persentisceret, vim sibi met maximam fecit, ne in ecstasim raperetur. Cumque ultra dicendo progredi non posset, percusso femore; Quicumque, inquit, visiones atque ecstases quærit, is profecto quid quærat nescit : mox erumpentibus lacrymis loco cedere cogitur. Alia etiam die, cum Joannes Franciscus Bordinus itidem in Oratorio, data occasione, hac ipsa de re verba faceret; sermone absoluto, ipsemet sedem conscendit, atque ad ea quæ modo dicta fuerant non nihil adjecturum se dixit. Deinde; Ego, inquit, novi sanctissimam feminam, quæ longo temporis intervallo continuas ecstases patiebatur, has denique illi abstulit Deus : rogo, quonam tempore existimatis hanc ipsam me pluris fecisse, an tum cum ecstases raptusque patiebat, an vero cum iis careret? Mihi quidem longe major videbatur cum iis carebat. Illis dictis e sede descendit, et abscessit.

aut magni faciendas,

sed potius contemnendas,

376 Audivit aliquando Virgini enidam, Tertiariæ (ut aiunt) S. Dominici, sæpe Christum Dominum, sæpissime vero S. Catharinam Senensem apparuisse. Rogatus quid in hac re faciendum existimaret : femina, inquit, facile decipiuntur; itaque ei præcipite, ut quoties hujusmodi species illi sese

offerunt, omnino a se rejiciat, pro nihilo putet atque contemnat, quin etiam cuilibet sibi per visum occurrenti in os expuat : quam quidem regulam quasi de cælo delapsam servavit Virgo, et sane non mediocrem ex ea fructum percepit. Franciscus Maria, vulgo Ferrariensis appellatus, quo de supra meminimus, noctu sibi videre visus est Deiparam Virginem, cœlesti lumine circumfusam : cumque id mane Philippo retulisset; Hæc, inquit, quam vidiisti, nequaquam Deipara fuit, sed malus dæmon : quamobrem, si redierit, in illam expue. Sequenti nocte sese illi iterum ostendit mentita Virgo : ipse vero præcepti memor, in os ejus expuit; quo facto umbratilis larva statim evanuit. Nec ita multo post in oratione perseveranti vera Dei Mater apparuit : cumque ille in eam expuere tentaret : Expue, ait Virgo, si potes; conantique lingua et palatum adeo exiccata sunt, ut saliva omnino caruerit. Tum vero Deipara : Optime, inquit, Patris consilio parvisti, hominemque reliquit incredibili gaudio delibutum.

377 Antonius Tuccius medicus, de quo alibi mentionem fecimus, Monialem quandam, vitæ sanctimonia insignem, graviter ægrotantem visitabat. Accidit autem aliquando ut tota mente in Deum raptam offenderit, ubi vero ad se rediit, ad Tuccium conversa; O quam speciosum, inquit, te modo vidi in Paradiso! His auditis ille ad Philippum venit, eique rem totam narrat : eademque die in morbum incidit. Quo quidem quotidie ingravescente, humani generis hostis, ut hominem deluderet, medici forma indutus, sæpe illum invisebat, ex eoque morbo eum convaliturum, diuque victurum pre certo affirmabat. Hæc itidem Tuccius retulit ad Philippum, qui ad eum quotidie veniebat. Is vero diaboli artem agnoscens, et futuri præsciis, aperte illum admonuit, nequaquam hunc medicum fuisse, sed dæmonem. Igitur detecta fraude, Antonius Dei voluntati se penitus conformavit, paucosque post dies vitam pie ac laudabiliter actam consentanea morte finivit. Hoc autem exemplo beatus Pater suos admonere solebat, ingravescentibus morbis haud facile visionibus et revelationibus credendum esse; iisque præsertim, quibus diuturnitas vitæ promittitur : plerumque enim illusiones sunt, et callidissimi veteratoris commenta, perditæ conantis miseros mortales dulci spe fallere, imparatosque ad ultimum usque spiritum adducere.

378 Matthias Maffeius, Presbyter et Philippi discipulus, ab eoque ex morbo gravissimo liberatus, quemadmodum suo loco dicturi sumus; post salutem divinitus recuperatam, sequenti nocte vidit quædam in somnis, narratu plane nec indigna nec injucunda. Igitur Philippo ductore ire sibi videbator per latissimum campum, ubi erat multitudo plane innumerabilis principum ac dynastarum, ostro atque fulgentium; eodemque momento, quo inspiciebatur, pompa omnis absorpta est, atque in flammæ exarsit. Ingens interea dæmonum exercitus omnia oplevit; cumque ipse in angusto prati margine remansisset, unus ex malignis spiribus unco illum omnimodis in incendium trahere nitebatur. Cum autem se contra adversarium fortiter tueretur, eo quasi jucundissimo spectaculo Philippus oblectabatur : denique illum manu prehendit, et, Macte virtute, inquit, Matthia, ne dubita : secumque hominem duxit per densissimum senticetum, qua quidem Vir sanctus inoffenso pede transibat, Maffejumque trahebat per acutissimas spinas, doloris magnitudine ejulantem. Hinc rursus ab eodem Philippo deductus est ad aliud amœnissimum pratorem, cujus ad extremum mollis quidam clivus sese attollebat, ejusque in margine stabant tres Angeli, pretiose vestiti; quorum duo accensos cereos super candelabra

D
A. HIERO.
BARNABEO
EX MS.

ut fraus si qua subest delegatur,

maxime extremis in morbis.
E

Discipulo oblatus somnium,
F

in quo sibi videbatur ab ipso animari contra dæmones,

A. HIERO-
BARNABEO.
EX MS.

atque ad cæ-
lum duci,

novit et
contemnit.

A candelabra gestabant, alter vero Crucem manibus præferebat. Hos deinde sequebatur multitudo maxima virginum, viduarum, ac nuptarum, quarum plurimæ Philippo debitum honorem exhibebant, nonnullæ autem Maffeiū humaniter rogabant, ut secum iret; ille vero præ timore verbum facere non audebat. Quamobrem Sanctus, Nondum, inquit, tempus est: necdum enim omnino vir bonus evasit. Ibat autem Beatorum exercitus per viam florentibus undique arboribus consitam, quarum cacuminibus alati plures pueri insidebant, casosque hinc atque hinc efflorescentes ramusculos in transeuntem turbam spargebant, suavissimis modis pariter concinentes, Gloria in excelsis Deo; hymnumque alterum, Jesu corona Virginum. Denique ubi summum collis verticem felix agmen ascendit, lucidissimum quoddam palatium ingreditur. Illic vero Maffeiū experreectus est, somniumque disparuit.

379 Mane igitur cum primum licuit ad Philippum se contulit, conscientiam de more expiaturus. Necdum verbum protulerat, cum Sanctus ex eo quaerit, an somniis fidem præstet. Tum vero Maffeiū data occasione, quæ per quietem viderat dicere aggreditur. At Pater statim severo vultu; Apage te, inquit; quicumque ad Paradisum adspirat, hunc virum bonum probumque Christianum esse decet, nec habenda somniis fides est. Illud demum saepe usurpabat, quicumque sine pennis volare contendunt, eos pedibus ad terram trahendos, ne in laqueum diaboli incidant; nec alios plane his verbis designabat, quam qui visiones, somnia, atque his similia sectantur.

ADDITIUNCULA.

a Eminentissimus Coloredus, huic de S. Ignatii excellentia loco addi per epistolam jussit sequentia: Memini sæpius a Barnabæo audivisse, sanctum Patrem nostrum, cum primum præ manibus Vitam P. Ignatii, necdum vindicati, habuisset, ipsamque lectitasset: sæpius dicere solitum, Heu! quam plura sunt prætermissa, quam quæ scripta! quæ si scientur, mirabilem profecto virum magis ac magis exhiberent. Quamobrem nihil dubitamus, quin verissimum sit, quod in quodam Nicolai Lancicii vestri scripto legimus de sancto Patre nostro hisce verbis declaratum: S. Ignatio mortuo, dum aliqua necessitate S. Philippus teneretur, ejus sepulebrum C adibat, et per ejus intercessionem auxilium referebat; quod ipse Philippus intimo suo amico Abbati Salernitano Marco Antonio, et is Andreæ Sorbelongo, postea Episcopo Eugubino, narravit: et hic Episcopus id deinde coram Apostolico Notario jurejurando testatus est. Hoc cum alibi scriptum non sit, posterorum memoriæ commendare necessarium duco; nosque ipsi, si quando iterum sancti Patris Vitam evulgabimus, incunctanter adjungemus.

CAPUT XXVII.

Prophetico spiritu mortem multorum aut sanitatem, aliaque plura prædicat Philippus.

cap. III

Prædicat mor-
tem Constan-
tini Te sonii,

P rophetiæ quoque dono fuit insignis; siquidem et futura prædixit, et longe a conspectu remota prospexit, et cordium arcana penetravit. At ne forte, quem proposuimus, scribendi modum excedamus (multorum enim testimonio affirmatum est, plura in hanc rem conscribi posse volumina; et sacra Rituum Congregatio libere de Philippo pronuntiavit, In prophetiæ dono non est inventus similis illi) nonnulla dumtaxat seligemus, ex quibus intelligi facile poterit, quantum hac in re a Deo illustratus fuerit. Libet

autem ab iis exordiri, quibus Philippus mortem prænuntiavit. Constantius Tassonius, is quem alibi memoravimus, a Pio V Sanctissimo Pontifice Mediolano Romam evocatus, ut erat sancto Patri addictissimus, recta ad illum venit, in ædibus Caritatis tum commorantem. Quidam vero ex fenestra illum prospiciens, statim ad Sanctum advolat, atque; En, inquit, Constantius ad te venit, Pater. Tum vero Philippus Octavio Paravicino et Germanico Fideli adolescentibus præcipit, ut in limine portæ, qua ingressurus erat Constantius, sese humi quasi mortui in feretro jacentes componant. Quo quidem spectaculo commotus Tassonius, ut ne sibi aditum impediant, rogat: nenter tamen eorum, nisi Philippo jubente, loco motus est. Denique, surgentibus illis, Constantius in beati Patris amplexum ruit, nec ita multo post repentino morbo corripitur, atque intra quindecim dies feliciter decedit.

381 Joannes Angelus Cribellius, feria quinta in Cæna Domini, integer ac vegetus ad Philippum ndit, sacram Confessionem peracturus: in cujus vultum defigens oculos Pater, Paratus esto, inquit, fili, Deus enim aliquid requirit a te. Cui extemplo Cribellius: Quod bonum est in oculis suis faciat: omnia enim de manu ejus libenter suscipiam. Tum Sanctus, At vero, si quid gravissimum Deus inmisserit, æquone animo feres. Feram enim vero animo æquissimo subjicit ille, ipsius gratia adjuvante. Age igitur, ait Philippus, præpara animam tuam, siquidem in lēstis Paschalibus vocabit te Deus. His dictis abiit Cribellius, atque ipsa die febris correptus, triduo post migravit e vita. Accivit mane aliquando sanctus Pater Franciscum de Molaria, et, Quid faceres, inquit, si tibi uxor moreretur? Cumque ille nescire se diceret, quid eo casu facturus esset: subjicit Philippus, Quid igitur facturus sis cogita, si uxor tibi moriatur. Necdum abierunt decem dies, cum uxor ejus (erat hæc Fulvia de Cavaleriis, ceteroqui valetudine prospera) in acutam febrem incidit, atque intra quindecim dies moritur.

382 Ægrotabat aliquando Hieronymus Cordella, nobilis medicus et Philippo apprime carus: quamobrem ejus uxor statim ad beatum Patrem mittit, qui viri ægritudinem nuntiaret, rogaretque ut pro illo ad Pominum preces funderet. Necdum nuntius scalas ascenderat, nec quidquam dixerat; cum Philippus, Miserum, inquit, Cordellam, nunc enim moritur: hæc est hora ejus. Obstupescere omnes qui aderant, neque enim de Cordella quidquam auditum fuerat: cum autem de illius morbo mox nuntius allatus est; iterum Philippus, Miserum Cordellam, cursus vitæ ejus impletus est; cito decedet. Tum vero illi: Age igitur, Pater, si de corpore jam desperatum est, animæ saltem opitulari studeamus. Tum Sanctus more suo: Faciam profecto, faciam libentissime. Post dies octo quam ille decubuerat, cum Gallonius et Consolinus primo diluculo ad beatum Patrem venissent, lumenque deferrent: Ergo Cordella mortuus est, inquit, hac nocte tali hora: nonne? Sed statim advertens nihil ea de re illos scire potuisse, alio sermonem convertit. Mittitur interea qui rem diligenter exploret: compertumque est, eadem qua Philippus dixerat hora, Cordellam expirasse. Illud autem hoc loco prætereundum non est, quod deinde Dei servus Augustino Cardinali Cusano significavit; nimirum Cordellæ morienti se adfuisse, quamvis eo tempore ab suo cubiculo non recessisset.

383 Orinthia Calmona erat. Pompei Columnæ uxor, tum genere tum pietate præclarissima femina, quæ ad Nosocomium S. Jacobi itare solita erat, ibique miseros incurabiles omni caritatis officio recreare. Hæc igitur in morbum incidit: cumque medicorum peritissimi ad eam venirent, nullius mor-
menti

Jo. Angeli
Cribellii,

Fulvia de
Cavaleriis,

Hieronymi
Cordellæ,

Orinthiæ
Columnæ.

A menti rem esse omnes pariter affirmabant. At illa, fallaci medicorum judicio parum fidens, Philippum ad se omnino accersendum curavit. Venit ille, et multa de rebus spiritualibus cum ea disseruit; aquam deinde benedictam digito accepit, Cruceque signavit in fronte; mox ad passionem Domini jugiter meditando hortatus abscessit. Dum autem ædibus pedem efferret, forte medicos offendit, aitque, Orinthiam vere graviter ægrotare. Quo audito, risere omnes. Tum Philippus, Vos quidem ridetis, ego autem affirmo vobis tali die eam morituram: id quod majorem cum risu exceptum est. Haud tamen fefellit eventus: qua enim ille prædixerat die Orinthia expiravit.

*Dominici
Mazzel,*

384 Helena Cybo et vir ejus Dominicus Mazzens pariter ægrotabant: quamobrem Tamiria Cella, Helenæ mater, ad Philippum confugit, eique rem vehementer commendat; vereri enim se dixit, ne utrumque eodem tempore amitteret. At Sanctus, Nequaquam, inquit, Nequaquam: alterutrum satis est. Neque abfuit dicto fides, siquidem Dominicus ex eo morbo decessit, Helena autem convaleuit, rejectisque seculi curis se ad religiosa claustra recepit.

B Victoria Cybo, Helenæ hujus germana soror, ad Philippum venit sacra Confessione conscientiam ablutura: cui Pater, Quam pridem, inquit, Vincentiam sororem tuam (erat hæc in sacra domo Turris-speculorum) visitasti? At illa, Jam diu, subjicit. Tum vero Vir sanctus; Age, jam sæpe illam invisito, cito enim moritura est. His dictis haud multi abierant dies, cum Vincentia, alioqui valens et robusta, subita atque acuta febris corripitur, et intra duodeviginti diem moritur.

*Vincentiæ
Cybo,*

Alphonsi Ferri

385 Marcellus Ferrus, ab Urbe propediem discessurus, in Philippum incidit: cui Sanctus, Quid agis, Marcelle? quo tendis? At ille professionem parare se dixit, ita enim Cardinali Gambaræ domino suo se facturum promiserat. Tum Philippus, fixis in eum oculis, ore manu admota (orabat ille et vim spiritus reprimere videbatur) Ne discede, inquit, brevi enim pater tuus moriturus est: nec te eum relinquere decet, sed morienti adesse. Hoc dicto Marcellus obstupuit, siquidem pater ejus Alphonsus sano ac valenti corpore erat, necdum devexa ætate; verumtamen momenti statim credidit, nec ire voluit. Igitur paulo post Alphonsus in febrem incidit, et post diem quintum, qui a Philippi prædictione fuit vigesimus, ex hac vita migravit. Non semel deinde

C Dei servus Marcello dixit; Viden' quanti referat te in Urbe remansisse? Anno mox cum Kalendis Augusti, Alexander Crescentius, sanus ac vegetus, ad beatum Patrem venit. Cui statim Pater, Paratus esto, inquit, brevi enim tempore moriturus es. Neque fefellit eventus: siquidem sexto decimo ejusdem mensis die vita functus est. Ægrotabat Gulielmus Bucca Romanus, Philippus autem Joanni Francisco ejus germano fratri dixit, Frater tuus morietur, nec tibi propterea dolendum est, ita enim illi expedit; utque ipse prædixerat, ita prorsus evenit.

*Alexandri
Crescentii,*

*Gulielmi
Buccæ,*

*Virgilii Cres-
centii,*

386 Virgilius quoque Crescentius, cum in agri-
tudinem incidisset, quamquam initio nullius periculi nulliusque momenti res esse videretur, Philip-
pus tamen ad illum veniens, Constantiæ ejus uxori libere dixit, Dei voluntati acquiescendum: quo audito illa valde commota est. Cum autem viri eximiam sanctitatem optime nosset, cum eo in aliam ædium partem secessit: ibique remotis arbitris sese ad pedes ejus abiecit, vim lacrymarum profundens, obsecrans et obtestans, ut viro suo vitam et sanitatem a Domino exoraret. At sanctus Pater, inquit; Voluntas Dei hæc est; numquid vis aliud quam æternam salutem? Rogantibus deinde eadem ipsa Constantia et filiis suis, apertissime dixit, saluti il-

lius ita expedire. Quamobrem domum reversus, D Marcello Vitellesco semel atque iterum affirmavit, se pro Virgilio sanitatem orandi modum nullum invenisse; in eamque mentem sese impulsus esse, ut crederet ejus saluti hoc maxime expedire. Denique cum ægrotus jam in extremis laboraret, a Jacobo Crescentio ejus filio accersitus; Scio equidem, inquit, cur pater tuus a Deo nunc evocetur: idque post ejus obitum tibi aperte significabo, quod et deinde implevit.

387 Haud secus ei usu venit in morte Patricii de Patriciis. Is enim cum in morbum incurrisset, ut putabatur, levissimum, nec medicorum judicio febris ullum indicium adesset; Philippus tamen, ubi primum ad eum venit, sacra Communione muniri jussit, atque omnia subinde componi. Quamobrem ejus uxor, summa hac festinatione haud leviter offensa; Delirat, inquit, senex iste. Ipse etiam Patricius, ceteroqui Philippo obsequentissimus? Mihi quidem, ait, in hac re Pater magis festinare videtur, quam par est. Quantum autem properato opus esset, rei probavit eventus: quandoquidem Sacramentis Ecclesiæ rite susceptis, rebusque compositis, statim migravit e vita. Porro autem vir iste nobilissimus Christiana virtute nobilior fuit, ejus vitæ morumque sanctitatem Philippus ipse adeo reveritus est, ut ejus etiam mortui precibus se commendaverit.

*Patricii de
Patriciis,*

E

388 Desiderius Consalvus ex Lombricana familia, pestifera febris ac phrenesi gravissime laborabat, deque ejus salute omnes jam desperaverant: eodemque tempore ac loco ægrotabat, non tamen ita graviter, Franciscus Bencinus ex hac ipsa familia. Utroque Philippus visitavit, prius autem ad Bencinum venit, aitque: Hic profecto morietur: deinde ad Consalvum ascendens, impositis manibus super caput ejus, statim illum ad se redire fecit: mox; Confide, inquit, convalesces. At ille, in te confido Pater, ora pro me, et pro salute mea. Abscessurus denique; Bono animo es, subjicit, certo convalesces. Nec vana fuere promissa: hic etenim contra omnium opinionem redditus est sanitati, ille autem paucis interjectis diebus decessit.

*Francisci
Bencini,*

389 Mortem denique Caroli Cardinalis Borromæi eodem plane spiritu prædixit. Cum enim Cercolinus Margaruccius, Presbyter Septempedanus, Philippi opera in ipsius sancti Cardinalis familiam cooptatus, Mediolano in patriam per aliquot menses revertisset; caperetque, eodem Philippo intercedente, a domino suo nescio quid impetrare; beatus Pater libere ei rescripsit, hac de re minime agendum esse: siquidem quo tempore ipse Mediolanum cogitaret talo aliquid eventurum erat, quo minus ad dominum sibi redeundum esset. Quod quidem responsum haud percepit Margaruccius: tunc vero rem probe intellexit, cum Mediolanum jamjam profecturus, de sancti Cardinalis morte nuntium accepit. Scripserat autem ad illum Philippus ante mensem, quo tempore ne minimum quidem in illo infirmitatis indicium erat. Romam deinde veniens Margaruccius, ubi primum eum vidit Philippus; Nonne, inquit, tibi prædictum, tale aliquid casurum, quod tibi ad dominum redeundi causam auferret?

*S. Caroli
Borromæi:*

F

390 At ne forte quispiam Philippum dumtaxat mortis nuntium fuisse arbitraretur, erit profecto operæ pretium de iis etiam narrare, quos vel in ipso mortis limine constitutos sanitati mox restituendos esse prædixit. Franciscus Cardinalis Sfortia putrida febris atque torminibus laborabat; jamque viginti dies abierant, quibus gravissima symptomata cibique fastidia passus, denique eo redactus fuerat, ut ceteris Ecclesiæ Sacramentis munitus, extremam Unionem tantum non acceperit. Hæc inter Catharina

*cap. 17
Contra, sa-
nandos præ-
dicat, Franc.
Card. Sfor-
tia,*

Sfortia

A HIERO.
BARNAABEO
EX MS

A Sfortia ejus mater ad Philippum mittit, qui cereum afferat; rogetque illum, ut Cardinali salutem a Domino deprecetur. At Sanctus tantisper subsistit: mox bono animo esse eam jubet, et Cardinalem nequaquam moriturum affirmat: quod quidem dictum, re comprobatum est.

Michaelen
Mercatum,

391 Idem plane accidit in Michaelo Mercato, medico longe præstantissimo et sancto viro inprimis caro. Is enim cum ex gravi morbo ad supremam prope diem adductus esset; Philippus Petro Mercato ejus parenti iterum atque iterum constanter dixit; Ne dubita, filius tuus vivet. Cum autem ille deinde, non sine ingenti dolore, diceret; En, Pater, quo tandem res rediit; momentis vivitur; Philippus respondit; Nonne tibi jam prædictum? Ne dubita, nequaquam morietur. Scito nondum illum a Deo evocari, sed per aliquod tempus nobis relinqui: quod et factum est. Etenim ex morbo levatus undecim annos superfuit, et Clementis VIII medicus factus est; cui denique Philippus, idem qui vitam ante prædixerat, mortem pariter prænuñtiavit. Ægrotabat Joannes Baptista Altovitus, et quidem tum graviter, ut medici omnes de illo jam desperarent: at

Joannem Baptistam
Altovitum,

B Sanctus pro ejus salute ad Deum oravit. Mox accito Taurasio; Abi, inquit, ad Joannes Baptistam, atque a me dicito, nequaquam illum moriturum, sed postridie melius habiturum: atque ita plane accidit, sicut prædictum est.

Bartholomæum
Dottum,

392 Bartholomæus Dottus Mutinensis continua febris laborabat, jamque eo adductus fuerat, ut rebus omnibus compositis, tanquam moribundo domestici vigilantes adstarent. Cum autem officium quoddam haberet in Palatio Apostolico, ejus pretium ex illius capite pendebat; fratris ejus filius venit ad Philippum, atque enixe rogat, ut pro patruus salute preces ad Deum offerre dignetur: etenim cum illo officium ejusque pretium amitti, non sine magno rei suæ domesticæ detrimento, quod ejusmodi officium in se transferre jam cogitasset. Cui vir Sanctus; Vade, inquit, nunc enim patruus tuus convalescet; quicumque vero posthac eum occupaverit morbus, profecto letalis erit. De officio autem nihil erit. Quid multa? Convalescit ille, quadriennio post in morbum incidit, moritur, et cum eo pariter officium amittitur.

Olympium
de Nigris,

393 Olympia de Nigris, Marci Antonii Vitelleschi uxor, tam perniciose febris æstuabat, ut eodem die tres fierent accessiones. Itaque medicorum peritissimi de ejus salute spem omnem abjecerant; ac Hieronymus Cordella libere affirmavit, ex quo ad medicinam exercendam accesserat, tres tantum sese eo morbo vexatos offendisse, nulloque remedio eorum quemquam juvari potuisse. Philippus tamen bono animo omnes esse jubet, velle se vim facere Deo, ne forte tot filii, optima parente orbat, cum ipsa domo dilaberentur. Nec inania fuere promissa: siquidem ex ea die Olympia melius habere coepit, paucosque post dies reddita est sanitati.

Hieronymum

394 Hieronymus Pamphilus, nondum ad Cardinalatum evehctus, cum adhuc Romæ Rotæ Auditor esset, letali morbo correptus est: cumque ad illum Philippus quotidie mane et vesperi ventitaret, quadam die divino spiritu impellente, manibus caput ejus arte complectitur, solitiisque motibus sese concutens tantisper orat; dein, Bono animo es, inquit, ne dubita, nunc etenim haud morieris. Igitur ex ea die convalescens, haud longo intervallo sanitatem viresque recepit. Hoc idem Alexandro fratris sui filio ussuenisse ipsemet Cardinalis testatus est. Cum enim gravissime ægrotaret, et jam salutis spes reliqua nulla esset, Philippus ad eum venit; positisque super eum certis sanctorum Reliquiis, oravit aliquantulum; dein more suo; Nihil metuendum est,

et Alexandrum
Pamphilum,

inquit. Quo dicto ille statim levatus, præter omnium D opinionem valetudinem recuperavit.

395 Venit aliquando beatus Pater ad Faustinam Cinciam, Caroli Gabriellii uxorem, de cujus salute medici jam desperaverant, impositisque manibus super caput ejus ad Deum orat. Mox ait, Ne dubita: nequaquam morieris. Cui illa; De me jam actum est, inquit. Iterum Pater, Bono animo es: equidem affirmo tibi, nunc te minime morituram. Nec vana fuere promissa: siquidem paucis interjectis diebus pristinae sanitati restituta est. Constantia quoque de Drago ad ultimum prope discrimen adducta erat; cum ad eam veniens Dei servus; Ne dubita, inquit, propediem venies ad S. Hieronymi. Atque ita plane factum est: quin immo ea occasione Philippum ad sacras Confessiones sibi delegit. Uxor etiam Francisci Buccæ Romani a morte propius aberat, jamque advocati fuerant qui ejus cadaver effèrent: supervenit interim Philippus, admotisque moribundæ Sanctorum Reliquiis, pro ea tantisper orat ad Dominum. Ad virum deinde se vertit, aitque; Uxor tua nequaquam morietur. Quod quidem impletum est, obstupescuntibus omnibus, qui modo in extremo vitæ discrimine eam viderant.

Matronas
tres,

E

396 Joannes Antonius Luccius, de quo sæpe dictum est, ad Urbem veniens, equo excussus, male caput fregit; atque altera scapula luxata propius nihil est factum, quam ut statim moreretur. Erat ille sexagenario major, et febris jam supervenerat, quamobrem medicorum judicio valde periclitabatur. Igitur ad Philippum itur: quem cum vidisset Luccius, Confessione peracta rogavit ut pro salute sua Deo preces offerret; neque enim mori recusabat, sed res suas qua destinaverat ratione componere cupiebat. Tum vero Sanctus, hominem arte complexus; Ne dubita, inquit, omnia compones prout libuerit; tempusque suppetet, quo testamentum commodè condere possis. Eodemque tempore melius habere coepit: dein paucos post dies, contra omnium opinionem, sanus et integer visus est, atque ipsi Philippo superstes fuit.

Joannem
Antonium
Luccium,

et alios
plures.

397 Idipsum ferme dixit Dei servus Joanni Francisco de Bernardis, Congregationis Presbytero. Is etenim Oleo sancto inunctus, jamjam moriturus videbatur, tamen, ut Philippus prædixerat, præter omnium expectationem redditus est sanitati. Agnesinae itidem Columnæ, pari nobilitate ac pietate feminae, de cujus salute omnes jam desperaverant: Ne dubita, inquit, nequaquam morieris: atque ita evenit, quemadmodum prædictum est. Venit aliquando beatus Pater ad Joannem Baptistam Cribellium, ex febris graviter laborantem: cumque ejus accessionem pertimesceret; Ne dubita, inquit, nequaquam reditura est: atque uti dixerat, reliquit eum febris. Quoscumque demum Philippus convalescentes prædixerat, ii citra dubium sanitati restituebantur; quamvis medicorum spe destituti, atque ad extremum usque spiritum adducti essent: quos vero contra morituros ipse affirmaverat, licet levissima ægritudine detinerentur, nec periculi quidquam subesse videretur, omnes tamen interiisse compertum est. Quapropter Montes Zazzara testatum reliquit, sese non semel domi plures morbis difficillimis implicitos habuisse, quorum non alius fuit exitus, quam quem Philippus prædixit.

F

398 Multa præterea in omni genere Dei servus, instinctu afflatque divino, præsensit atque prænuñtiavit. Sulpicia Sirlota, Petri Focilis uxor, de quibus antea meminimus, quadrimam filiolam habebat periculose ægrotantem: itaque cum viro suo Philippum adit in ecclesia S. Hieronymi, rogatque illum lacrymans, ut unicæ huic filiolæ salutem precibus impetrare dignetur. At ille: Quiesce, ait, vœat eam

cap. v
Prænuñciat filiolam
parentibus gravem fore,

Deus

A Deus, Dei nutricem te fuisse sufficiat. Cumque ambo nihilominus dolendo et rogando pergerent; Abite, inquit, audiet profecto vos Dominus, dabitque filium ejusmodi, ut vos pœniteat voti: igitur biennio post filium suscipiunt, qui deinde ubi adolevit ad ultimum usque diem parentibus gravissimus fuit. Helena Cybo, de qua paula ante dictum est, partu appropinquante Philippum advocat; et sacramento Confessionis expiata, rogat illum, ut quem susceptura erat filium sacro fonte levare ne gravetur. At Sanctus; Nequaquam patrino opus erit. Sequenti nocte Helena mortuum fœtum enititur, et dictum Patris impletur.

fœtum mortuum parientem.

amittendam pecuniam alea acquisitam

B 399 Petrus Paulus de Petris erat Congregationis laicus, cujus pater cum aliquando alea magnam pecunie vim comparasset, ab instituto filium omnimodis revocare studebat, ratus nimirum ea se ratione domum suam aliquando amplificaturum. Is igitur ut patris importuna consilia declinaret: Neapolim, ita bortantibus patribus, cogitabat. Itaque vesperi a Philippo missionem et benedictionem petit. At ille; Abi inquit, siquidem Patres ita sentiunt. Mox vero iturus cubitum, laico cuidam ex nostris præcipit, ut ne abire illum permittat. Postridie Petrus Paulus surgit, in viam se daturus; cum ecce ibi nuntius a Philippo, qui abitum ei nominatim vetat. Paret ille, et statim beatum Patrem adit: hic autem; Ne dubita, inquit, fili, Deus tibi opem feret. Necdum tres menses abierant, cum bonus aleator, quam ludo quæsierat pecuniam ludo perdidit, nec exinde filio molestus fuit.

serum prolis suscipienda,

400 Olympia de Nigris, de qua paulo superius commemoravimus, cum septem filias suscepisset, et masculam prolem peroptaret; magna cum fide ad Philippum confugit, atque; En Pater, septem filias habeo. Cui Sanctus: Ne dubita, nullas præterea paries feminas. Cum autem tres deinceps mares peperisset, prolesque plus nimio crescere videretur, iterum ad Philippum venit, atque; Tres mihi sunt mares, Pater. Tum ille; Abi, inquit, nec mares in posterum paries nec feminas: atque ita prorsus evenit.

Præsidentem Turris-speculorum futuram,

401 Contulerat se aliquando Vir sanctus in sacram domum Turris-speculorum, cum ecce ibi quatuor ex Monialibus illi obviam veniunt, eumque ad veterem suam ecclesiam deducunt. Interea Philippus uni ex iis (fuit hæc Porcia Capozucehia) Incumbe, inquit, orationi. At illa; Haud possum, Pater: munere meo impediior, negotii plena sum. Tum vero Maria Magdalena Anguillaria subjicit: At ego, Pater, quæ nec orationi incumbo, nec boni quidquam aliud agere novi? Cui statim Sanctus: Tu scilicet nihil boni agere nosti? et tamen Præsidentem ages: nunc igitur tibi orationi instandum, neque enim id facere poteris, cum aliis præeris. His auditis risere omnes, siquidem Anguillaria annos plus minus viginti non excedebat, quamobrem ab eo munere longissime distabat. Iterum Philippus subdit: Ridete jam, ridete: postea vero dicetis, Philippus dixit. Quin etiam ipsi Anguillariæ; Tu rides, inquit: memento, hæc tibi dixisse Philippum. Quadraginta deinde anni jam abierant, cum Hieronyma Taschia ejus loci Præses, ntroque lumine prope orbata, vicem suam alteri tradere, seque eo munere abdicare constituit. Igitur convocatis omnibus ad quas spectabat electio, communi consensu Anguillaria Præses renunciata est. Tum vero illis in mentem rediit, quod Philippus olim prædixerat, quodque præter omnem expectationem impletum est: quandoquidem Taschia nec gravi erat ætate, nec valetudine; ut, nisi cæcitas obstitisset, munus suum, quod aliqui perpetuum est, diutius administratura videretur.

402 Marens Antonius Columna et Felix Ursina D ejus uxor, valde anxii atque solliciti erant, quod Fabricius eorum filius sobole careret: quapropter Anna Borromæa, ejusdem Fabricii uxor, et sancti Caroli germana soror, quo jubente Philippi arbitrio regendam se dederat, ad illum confugit; utque prolis beneficium sibi a Domino precibus obtineat, etiam atque etiam rogat. Itaque Vir sanctus nec opinanti dixit, Bono es animo, Anna, non enim multo post duos filios paries. Igitur anno sequenti filium peperit, cui Marco Antonio nomen inditum; alium deinde anno post sustulit, eumque Philippum nuncupavit: quos quidem piissima matrona, beati Patris intercessione sese a Deo obtinuisse, palam ac publice prædicabat, ut etiam ejus filios appellaret.

A HIERO. BARNABEO EX MS duos filios suscipiendos;

403 Thomas Minerhettus, et Petrus Antonius Morellus, ad Philippum aliquando se contulerunt, ita eos hortante Francisco Bencio, viro e Societate Jesu juxta pietate atque doctrina præstanti; uterque enim seculum relinquere, et ad religiosa castra transire decreverant. Erat tum beatus Pater in aedibus Caritatis, egressusque ante fores cubiculi, ubi eos videt, quid velint rogat. Tum prior Morellus; Ego, inquit, Monachus esse cupio. Ad alterum deinde se vertens; Tu vero, inquit, quid facturum te cogitas? Ego quidem, subjicit iste, studiis operam dare, et Presbyter esse decrevi. Tum Sanctus assurgens, et baculo quem tenebat Thomæ caput leviter feriens; Tu, inquit, nequaquam eris Presbyter: atque alteri: Neque tu Monachus. Itaque Thomas, quamvis viam ad Presbyterum paulo post inisset, in eaque sententia diu perseverasset; tamen, cum matura jam esset ætate, sibi uxorem adjunxit; Morellus autem, quamquam omnia tentavit ut Monachus fieret, numquam tamen id perficere potuit; sed Presbyter factus est, in eoque statu ad mortem usque permansit.

cogitatum a duobus statum reipsa non adendum.

E

404 Ottonellus de Ottonellis, Militum dux Mutinensis, cum ad Urbem venisset, fundationem ejusdam monasterii sacrarum Virginitatis curaturus, in qua quidem re multa difficilia occurrebant; ad Philippum deductus est a Germanico Fideli, ut suis apud Deum precibus eum juvaret. Quem simul ac vidit Sanctus, ad adstantes quosdam Presbyteros se convertens; Hic, ait, frater vester est. Deinde hominem rogat, equidnam profiteatur: Militem, inquit ille. At Pater; Nequaquam miles, subjicit, sed horum frater: extensaque super caput ejus dextera eidem benedixit. Erat tum ille matrimonio junctus, multosque habebat liberos, atque in re militari totus versabatur. Nec ita multo post uxorem liberosque plurimos amisit, quæ autem supererant filiarum spiritualibus nuptiis Christo sese adjunxerunt; quamobrem ille, seculi curis solutus ac liber, divina adspirante gratia Sacris initiatus, denique Sacerdos effectus est.

Militem duccem fore Sacerdotem.

F

405 Anno MDLXXVI quatuor Congregationis Presbyteri Mediolanum ab ipsamet Congregatione missi fuerant: ecce autem Philippus accito Taurasio præcipit, ut datis ad eos statim litteris ad Urbem quamprimum redire jubeat. Cumque ille modeste admoneret, fore ut ex improvviso eorum habitu Mediolanensium plurimi offenderentur; quod præsertim rem, nuperrime inchoatam, infectam relinquerent; Ne, inquit, obdura: dictis obtempera: et ut ad nos sine mora revertantur, nominatim perscribere. Vixdum has litteras Patres acceperant, cum repente Mediolani pestilentia coorta est, cujus rei nulla omnino erat suspicio: adeoque maturato opus fuit, ut ex iis duo, multis in itinere difficultatibus impediti, ægre tandem ad Urbem sese receperint.

Pestem Mediolano imminentem.

A. HIERO.
BARNABEO
EX MS.
amoliendum
Sacerdotii
obtinendi
impedimen-
tum,

A 406 Presbyter quidam nobile Sacerdotium a Pontifice obtinuerat. Eo tamen mortuo, antequam diploma ederetur, Aulicus longe nobilis ac potens rem perturbare atque omnimodis impedire studebat : quamobrem Presbyter, rebus prope desperatis, eo demum adductus est, ut Sacrificio divinique Officii recitatione intermissa, nihil aliud nisi de adversario interficiendo cogitaret. Interea cum fratre suo ad nostram ecclesiam venit, atque adorato Numine, oculos conjicit in Philippum, ad audiendas Confessiones haud procul sedentem. Quamquam autem illum nec de facie noverat, tamen occulta quadam vi pertrahi ad eum se sentiens, ad ejus pedes sese abjicit, nec quidquam loquitur. Tum vero Sanctus, sinistra ejus auricula manu apprehensa caputque demulcens; Tentatio, inquit, te graviter urget, nonne? At ille; Tam graviter quidem, Pater, ut grande aliquod malum perpetraturus sim. eique animum suum apernit. Cui Pater; Confide, fili, intra dies quindecim in tranquillo eris. His auditis sacra se Confessione expiavit, atque abiit. Vix prædictum tempus elapsum fuerat, cum ecce tibi per viam adversarium offendit : qui ultro ad eum accedit, et, Vicisti, inquit, meus enim patronus atque defensor in ordinem redactus est. Tum vero illi in mentem venit, quod Christi servus aperte prædixerat; eumque omnia deinde feliciter cecidissent, largitori honorum omnium gratias egit, et Philippum supra hominem suspexit.

dissipandam
calumniam,

407 Haud secus accidit Horatio Riccio, Equiti Hierosolymitano, Federici Cardinalis Borromæi familiari : hic enim (ut sæpe aulam sectantibus usu venit) nonnullorum invidia graviter fama periclitabatur. Quamobrem diluculo domo egressus incidit in Philippum; qui statim; Quo tendis? inquit. Deambulatum, subjicit ille; numquid tamen vis, Pater? At Sanctus. Eamus : eumque secum ducit ad Apostolicæ Camerae Auditorem (erat is Horatius Burghesius, Pauli Papæ V germanus frater) quocum Philippus de re gravissima acturus erat. Cum autem præmaturo advenisset, diu commoda admissio fuit expectanda. Itaque Vir sanctus, fallendi temporis gratia, ad legendum aggreditur : at Riccius, qua animi ægritudine, qua moræ et loci tædio affectus, diutius durare non poterat, dimissionem tamen petere non audebat. Tum vero Philippus hominem manu prehendit, defixisque in eum oculis; Ne dubita, inquit, nihil erit quidquam incommodi : omnia tibi præclare casura sunt : me vide. His vocibus Riccius mirifice recreatus est, certoque credidit, quemadmodum Christi servus prædixerat, omnia sibi feliciter eventura. Nec falso : siquidem post quindecim dies improbus ille calumniator ab domo Principis expulsus est, ipse vero Domini gratiam adeo non amisit, ut eodem intercedente inter Cubicularios Pontificis adlectus fuerit.

vitz discrimen
adeundum,

408 Dominicus Rudulsius, ex sacra Clericorum Regularium familia, salutis anno MDLXXX, a Superioribus suis Neapoli Cremonam destinatus, Romam venit; ibique de Philippi sanctitate multa cum audisset, ad eum se contulit, sedentemque in templo invenit ad Confessiones auscultandas. Itaque propius accessit, ejusque manum osculatus, reverenter salutavit. At Sanctus; Perge, inquit, quo te sancta obedientia mittit, et ad animarum salutem toto pectore incumbere. Scito autem posthac te ad Episcopatum provehendum, ut eo magis in illo opere te exerceas. Verum illud cogita, te in hoc itinere vitæ discrimen subiturum : Deo tamen ejusque sanctissima Matre opemferente, ægre quidem, salvus tamen et incolumis evades. Igitur Cremonam profectus, cum ad Alpes Florentino agro imminentes pervenisset, limoque plenam fossam transire tentasset,

cum equo pariter collo tenus demersus est. Qua re vehementer commoti, quicumque eum comitabantur, quod morti proximum jam putarent; Deo Superisque omnibus illius animam solennibus Ecclesiæ precibus commendabant. Interea in tantis difficultatibus angustiisque versanti in memoriam venit, quod a Philippo nuper audierat; ejusque auxilium magna cum fiducia imploravit. Nec frustra : extemplo enim dissolvi sibi brachia manusque sensit, atque ex profundo ac tenaci limo tandem senivivus emerit : equum vero quatuor bobus religatum extrahere opus fuit. Itaque tanto periculo liberatus, ad animarum salutem procurandam totum se contulit : denique a Paulo V Pont. Max. Orientis Episcopus creatus, Philippi verbum recomprobatum perspexit. Nostorum autem diuturna observatione compertum est, quidquid Philippus diceret, quamvis casu prolatum videretur, ita prorsus, ut prædictum fuerat, evenire; id quod post ejus quoque migrationem fieri perspeximus : plura enim, quæ ipse olim nominatim aut obscure præsignificavit, et videntibus nobis impleta sunt, et quotidie implentur.

et liberatio.
nem ab eodem.

CAPUT XXVIII.

E

Summas dignitates multis prænuntiat Philippus aliaque absentia et longe remota.

Multos præterea ad supremas dignitates evehendos Philippus præsensit, apertissimeque prædixit. Erant aliquando apud ipsum juvenes aliquot, interque eos Petrus Aldobrandinus, Jacobus Crescentius, et Marcellus Vitellescus; cum improvise Dei servus Petrum advocat, jubetque illum ad socios hæc perferre : Philippus mihi præcipit, ut vobis significem, vos me Illustrissimi titulo, qualis nimirum eo tempore Cardinalibus congruebat, brevi compellaturos, et haud faciles aditus ad me habituros. Erubuit Petrus hoc dicto, tamen, ut erat Philippi observantissimus, statim paruit. Nec ita multo post, Innocentio Summo Pontifice vita functo, Hippolytus Cardinalis Aldobrandinus, ejusdem Petri patruus, in ejus locum eligitur; ipseque postmodum, ut ei prædictum fuerat, Cardinalis creatur. Ad hæc, eodem Innocentio Pontifice, cum ad beatum Patrem ægotantem venisset idem Aldobrandinus : En quotandem, inquit Pater, redactus sum? ut mihi parvo post tempore Illustrissimi titulo sis salutandus.

cap. IV
Prædicit
Cardinalatum
Petro Aldo-
brandino,

410 Venit aliquando ad Dei servum Joannes Franciscus Aldobrandinus, Clementis VIII fratris filiæ conjux, et S. R. E. armorum generalis Imperator; vidique in ipsius Patris cubiculo duo Cardinalitia in papyro depicta insignia et parieti affixa, in quorum medio duo crania delineata erant : ejus rei mysterium ut sibi aperiret, beatum Patrem rogavit. At ille, quamquam initio nihil ad postulata respondit, iterum tamen rogatus, quasi per ludum et jocum dixit; Anne mihi quoque post mortem duos Cardinales ex hac mea Congregatione futuros esse non putas? Quod quidem, quemadmodum prædictum fuerat, factum est : paucis enim post mensibus, quam ille decesserat, Taurusius atque Baronius, Congregationis Presbyteri, ad Cardinalatum evecti sunt. Porro hæc ipsa beatus Pater insignia triennio antequam ex hac vita migraret omnium oculis exposuerat : quin etiam de hac ipsa suorum promotione, viginti ante annis quam ad effectum perduceretur, cum Paulo Recuperato nominatim egerat : quod idem cum aliis etiam fecit, maxime autem cum Francisco Nerio Societatis Jesu; qui præterea curiosius ex eo quæsit, an Baronius deinde ad summum Pontificatum evehendus esset; et Pater, nequaquam id futurum esse respondit. Quamobrem

F
Item duos
ex Congrega-
tione

post mortem
suam assu-
mendos.

noc tamen Pa-
pam futurum
Baronium,

Clemente

A Clemente Pontifice defuncto, cum sacra comitia agerentur, atque omnium vota vocesque in unum Baronium ferrentur; Nerijs tamen constanter id fieri posse negabat, quandoquidem hoc Philippi oraculum esset.

item Cardina-
lem creandum
Hier. Pamphi-
lium,
411 Hieronymus Cardinalis Pamphilius, de suo ipsius Cardinalatu hoc testatum reliquit. Cum ego Confessionem de more peracturus accessissem ad beatum Patrem ex morbo decumbentem: Tu quidem, inquit, Cardinalis esse cupis: nonne? Ego vero; Nihil minus cogito. At ille, Eris profecto Cardinalis. Hic ego subridens, Equis, inquam, te iudice, me ad hanc dignitatem provehat? Tum vero beatus Pater semel atque iterum dixit, Affirmo tibi, te Cardinalem futurum. Id quod nullis meis meritis, Dei gratia adspirante, factum est, eo maxime tempore, quo id minime cogitabam. Itaque hanc dignitatem Philippi precibus acceptam refero. Hæc ille.

Innocentium
de Bubalis,

B

412 Innocentius Cardinalis de Bubalis, et ipse hæc de se scripsit. Anno salutis nostræ, nisi fallor, MDLXXXIII, Pater Philippus, me Vaticanæ Basilicæ Canonicatu exornandum, mihi sæpe affirmabat. Cum autem qua ratione id contingere posset omnino non viderem: quippe quem Pontifex, quantum ego existimabam, ne de facie quidem noverat; ejusmodi prædictionem ridebam: et quo ille rem certius affirmabat, hoc ego minorem ejus dictis fidem habebam. Annotamen MDLXXXIV Sextili mense, Petrus Cardinalis Aldobrandinus me nec opinantem accersit, atque, Pontificem mihi Vaticanæ Basilicæ Canonicatum destinasse. Pergit deinde: Igitur cum ex ea re incredibilem quandam lætitiā ostenderem, beatus Pater, Istuc quidem nihil est, inquit: hic enim Pontifex te Cardinalem creabit. Quo audito risum tenere non potui; id enim nulla unquam ratione fieri posse existimabam, At Pater, id ipsum mihi quotidie constanter iterabat. Postquam vero singulari Dei beneficio ad Cardinalatum evectus sum, hæc idem sæpius ab eodem Philippo Silvæ sorori meæ prædictum fuisse intellexi. Quamobrem cum olim de morbo gravissimo, qui me oppressit in Gallia, nuntius ad Urbem allatus esset; illa bonæ spei plena, libere affirmabat, nisi adepto Cardinalata me non interiturum, quandoquidem sic Philippus prædixerat.

Franciscum
Dietricstain:

C

413 Franciscus quoque Cardinalis Dietricstain, hæc de seipso testatur. Cum olim adolescens in Urbe essem Clementi VIII Pont. Max. a cubiculo intimo, quadam die a Petro Cardinali Aldobrandino ad Vaticellam deductus sum ad P. Philippum Nerium. Ubi vero me in cubiculum ad se introeuntem vidit beatus Senex; continuo in partim interiorem secessit, desumptumque e cistula Cardinalitum biretum, satis illud quidem obsoletum, capiti meo subridens imposuit, atque, O! venustulum Cardinalem. Ego vero, qui viri sanctitatem eximiam divinumque lumen manu prope noveram, veritus ne forte his me dictis iugeret, nonnihil commotus sum: sed pudor meus, minusque senectus, et aliorum præsentia conceptam iracundiam cohibuerunt. Nec ita multo post Philippi verba probavit eventus, meamque perturbationem dampnavit: quam ego quoque condemnno, atque ad viri sanctissimi gloriam, rem, ut cecidit, retuli, meaque manu subseripsi.

Pontifices
vero Pium V,

414 Quod spectat ad summum Pontificatum, Sede vacante, seu dormiret Pater seu vigilaret, futuri Pontificis nomen audire sibi videbatur. Paucis ante diebus quam Pontifex renuntiaretur Pius, hujus nominis Quintus, cum Dei servus ex ælibus Caritatis pedem efferret, elatis ad cælum oculis, haustoque spiritu more suo intumescens, et prope extra se raptus, dixit, Die Lunæ creandus est Pontifex.

Maji T. VI

Audivit hoc inter ceteros Marcellus Ferrus; qui deinde cum eodem Philippo per Urbem ambulans, rogat illum familiariter, ut, quoniam Pontificis electionem proxime futuram dixisset, quis demum futurus esset Pontifex sibi aperte significaret. Cui statim Philippus: Tibi vero id tacere nolo: Pontifex erit Cardinalis Alexandrinus, idque sine dubio fiet die Lunæ hora vespertina. Atque ita plane accidit, quemadmodum vir Sanctus prædixerat. Hanc ipsam electionem paulo ante nonnullis aliis Philippus prænuntiaverat. Pio deinde Pontifice vita functo, idem hic Marcellus, præteritæ prædictionis memor, ex beato Parente etiam atque etiam quaerit, quisnam futurus sit Pontifex? At ille, Quisnam, inquit, hominum opinione huic dignitati destinatur? Alii ab aliis, subdit Marcellus, maxime autem Joannes Cardinalis Moronus. Tum vero Philippus, Nequaquam Moronus, sed Boncompagnus Pontifex renuntiabitur: isque demum creatus est, et Gregorius XIII appellatus.

D

A. HIERO-
BARNABEO
EX MS.

Gregorium
XIII,

415 Post Sixti V Pontificis excessum, Nicolaus Cardinalis Sfondratus ad beatum Patrem venit: is vero ubi de ejus adventu audivit, statim ad eum misit, qui nuntiaret se in aulam mox descensurum, ibique cum illo collocaturum. Cum igitur ambo in hunc locum convenissent, essentque ibi Petrus Paulus Crescentius, qui deinde ad Cardinalatum evectus est, Jacobus quoque ejus germanus frater, Marcellus Vitellescus, aliquo; Philippus extemplo, priusquam sermonem cum Cardinali institueret, ut illius pedes oscularentur omnibus singillatim præcipit: id quod sine ulla contradictione peractum est, tanta erat ejus reverentia apud omnes. Postera die eum idem Cardinalis in templum nostrum venisset, continuo Franciscus de Molaria ad Philippum advocat, nuntiatque Cardinalem Sfondratum in templo adesse, cui Sanctus: Ille nimirum Pontifex, nonne? Quin etiam Sixto vivente pluribus idipsum modis Philippus significaverat, ac præsertim anno antequam Sixtus idem vita decederet. Cum enim hic ipse Cardinalis ad beatum Patrem se contulisset, essentque ibi in cubiculo Marcellus Vitellescus, alique; Sume, inquit Marcello Philippus ex armario pileolum illud Pontificium (fuerat hoc pridem in usu Pii V sanctissimi Pontificis, atque a sancto Viro magna cum reverentia custodiebatur) acceptumquo manibus capiti Cardinalis imposuit, atque, Experire sodes quam commode tibi aptetur. Huic porro ob præclara virtutum merita deinde ad summum Pontificatum evecto, Gregorio XIV nomen inditum est.

et XIV,
E

F

416 Nec vero secuturi Pontificis electionem ignoravit Philippus, ejus et nomen ipsum præscivit, ac prænuntiavit. Cum enim aliquando Hippolytus Cardinalis Aldobrandinus, una cum Augustino Cardinali Cusano aliisque Præsulibus, in hortos Curtii de Maximis se contulissent, quo Philippus forte secesserat; Curtius ad aurem beati Patris accedens, Vellem, inquit, Pater, per te in Cardinalis Aldobrandini clientelam admitti. At ille, Libentissime factum puta; affirmo autem tibi, virum hunc non in hac dignitate moriturum. Necdum quatuor menses abierant, cum ad Petri Cathedram evectus est. Præsertim Marco Antonio Maffæ, apertissime dixit, Aldobrandinum ad summum Pontificatum assumendum esse, et Clementis nomine nuncupandum.

Clementem
VIII,

417 Alexandro Mediceo, qui postea summus Pontifex Leo XI dictus est, olim cum laicus esset, ac magni Hetruriz Ducis ad Pontificem Orator, paucis plura prædixit. Tu quidem, inquit, Cardinalis, dein Pontifex eris, sed haud perennabis. Id quod ex Leone ipso sese audisse testatur Hieronymus Ghettus Ro-

et Leonem XI,

A. HIERO-
BARNABEO.
EX MS.

A manus, Ordinis Eremitarum sancti Augustini : qui et publice hoc in Urbe prædicavit , cum de ipsius Philippi laudibus diceret , quo tempore Sanctorum numero adscriptus est : quin etiam Gregorius XV Pont. Max. idipsum satis aperte confirmavit. Cum enim ea de re apud illum dissereretur , hæc subdidit : Equidem hoc verum esse existimamus : etenim cum olim sacræ Rotæ Auditoris munere fungemur , atque ad ejusdem Pontificis pedes osculandos adissemus , inter alia hæc dixit ; Non diu molesti erimus , non enim diu victuri sumus. Quamquam autem Philippus futurorum Pontificum electiones ferme omnes divinitus prævidebat : eas tamen , nisi gravi de causa , aut certe cum suis carioribus familiariter et jocosè agens , hand aperiebat ; illud sæpe usurpans , minime credendum esse somniis , atque inutilibus revelationibus , quod iis dæmonum fraudes et fallaciæ facile subesse possint.

cap. VII.

Absens novit,

418 Illud quoque Philippo a Deo impertitum est , ut longe distantia atque a sensibus remota , quasi præsentia atque oculis subjecta , conspiceret. Venit aliquando ad illum Dominica die Cæsar Baronius , sacram Confessionem de more peracturus : quem ubi videt Sanctus , Abi , inquit , ad Nosocomium sancti B Spiritus , atque ægrotos inviso. At Cæsar , Quorsum istuc , Pater , illis jam pransis et dormitantibus ? Abi , inquam , subjicit Philippus , et dictis obtempera. Paret igitur , ad Nosocomium venit , videtque ibi jacentem miserum , ab omnibus destitutum , et spiritum vix trahentem : venerat porro is pridie ejus diei , alieno tamen tempore , quomobrem ministrorum incuria , Confessario inconsulto in lectulo collocatus fuerat ; atque ingravescente mox morbo , ut fit in re subita , accurrens Presbyter Oleo sancto inunxerat moribundum. Ad hunc itaque accedit Baronius , morientem excitat , eequid velit rogat , numque Sacramenta omnia Ecclesiæ perceperit. Cum autem sacra Confessione hominem haud expiatum invenisset , statim accito Sacerdote , ut id fieret , curavit. Igitur peccata rite confessus , et sacro Viatico munitus , illico excessit e vita. Rediit deinde Cæsar ad Philippum , atque omnia singillatim retulit. At ille ; Disce ergo in posterum sine ulla contradictione parere.

ægrum in nosocomio animam agere,

idem mulierem ægram,

419 Nec dissimile huic fuit , quod sibi accidisse testatur Franciscus Maria Cardinalis Taurusius : hic enim cum olim laicus mane venisset ad Philippum , conscientiam de more eluturus ; statim ab eo interrogatur de femina quadam , satis pia ac religiosa , quæ in Nosocomio S. Jacobi incurabilium mulierum servitium sese addiderat. Quamdiu eam , inquit Pater , vidisti ? Abi , atque illam vise , tum vero tibi aures præbebo : nunc etenim gravissima quædam me cura de ea angit atquesolicitat. Abiit extemplo Taurusius , invenitque illam letalimorbocorruptam , ac prope expirantem. Itaque extremis Christianæ pietatis officiis morienti adfuit , et ad Philippum rediit : qui rem procul dubio nisi divinitus nosse non potuit. Idipsum ferme in quodam militum duce , ejus spirituali filio , usu venit ? Hunc enim mane summa cum diligentia Dei servus perquiri jussit : comperitque est , eum quoque ad extremum usque spiritum adductum esse : quomobrem hic itidem opportunum beati Patris auxilium sensit.

et militum ducem,

injuriam unius suis factam,

420 Antonio Fantino , de quo sæpe jam dictum est , ad nostram ecclesiam venienti , levem ob causam mulier quædam e fenestra pelvim aqua plenam invergit , qua re non mediocriter ille commotus est. Mox vero templum ingressus ad Philippum accedit , Confessionis mystrium obiturus. At Sanctus statim occupat , hominem acriter reprehendit , rem totam singillatim ut ceciderat referens. Quo facto Fantinus obstupuit ; neque enim nisi divinitus hæc Phi-

lippo innotescere potuerant. Ibat aliquando Vir sanctus per Urbem , ibatque cum eo multitudo copiosa suorum , inter quos erat Marcellus Ferrus. Cum autem pervenissent ad Campum Floræ , Philippus manu oculis admota in excessu mentis , accito ad se Marcello dixit : Quid tu hominum domi habes ? At ille , viros esse nobiles , sibi que perfamiliares. Cavendum est tibi in hac re diligenter , subjicit Pater : grave enim malum moluntur : nisi vero quam celerime occurratur , cædes et occisio secutura est , id quod tibi posthac facile innotescet. Hoc dicto Marcellus , suspicione ac timore percussus , domum revertitur ; fusisque ad Deum precibus orat , ut quæ modo Philippus sibi indicaverat , pro sua ineffabili pietati aperte ostendat. Hæc eadem deinde secum reputans , eorumque quos domi habebat actiones diligenter perpendens , certis indiciis vera esse comperit quæcumque sibi prædicta fuerant , et suæ aliorumque saluti caute prospexit.

domi alienæ meditatam cædem,

421 Paulus Recuperatus , quem supra non semel memoravimus , vesperi cum amico secretum colloquium habuerat : cum autem mane Philippum adisset , quæcumque pridie vesperi collocutus fuerat , hæc eadem singillatim referri sibi a beato Patre non sine stupore audivit. Quamquam autem jam probe noverat , amico eidem nullam omnino cum sancto Viro necessitudinem intercedere , tamen ut rem penitus perspectam atque exploratam haberet , illum ipsum alloqui voluit : cumque ex eo audisset , sese hac de re nec verbum quidem cum aliquo uspiam fecisse ; apertissime intellexit , hæc omnia Deo dumtaxat detegente Philippo innotuisse. Mutius Achilleus , qui se olim juvenem (ut diximus) sancto Patri excolendum tradiderat , in patriam reversus , cum leviori esset ingenio , somniis inanibusque phantasmatis facile movebatur , et sensibilem quamdam spiritus dulcedinem sectabatur. At Sanctus rem divinitus subodoratus , opportune hominem admonendum curavit , ne quam inierat viam prosequeretur , neve dæmonum frandibus aliisque periculis sese exponeret. Hunc ipsum præterea admonuit , ut quandam peccandi occasionem , cui se imprudenter immiscuerat , diligenter imposteram præcaveret : quæ quidem omnia cum occultissima essent , Deo tantum revelante Philippum cognoscere putasse , idem Mutius publice testatus est.

arcanum inter duos colloquium,

E

periculum illusionis et lapsus,

422 Jo. Baptista Lambertus Neapolitanus ex litteris patris accepit , Messanæ patruum suum , satis illum quidem opulentum , mortem obiisse , eumque ex asse heredem instituisse ; itaque nulla mora interposita eo proficisceretur , ad hereditatem adeundam. Perlectis litteris ille , ut solebat , ad Philippum se confert , rem aperit , mox genuflectit , sacram Confessionem peracturus. At Pater aurem juvenis manu apprehendit , ejusque caput in sinum suum deflectit , quo tempore pœnitens divino quodam odore perfusus est ; defixisque in eum oculis ; Quiesce , inquit , fili , neque enim te abire opus est : siquidem patruus tuus ex morbo convaleuit , ab eoque litteras propediem accipies , quibus ad Urbem te venisse gratulabitur , et munusculum aliquod amoris sui testem ad te mittet. Credidit ille Philippi dicto , et quamquam ad iter se jam comparasset , tamen proficisci noluit. Nec fides eum frustrata est , quandoquidem sequenti hebdomada a patruo litteras munusque , ita ut Philippus prædixerat , accepit. Quapropter ad eum statim advolans , quæ acciderant , narrat. At Sanctus , severiore vultu in eum intuens ; Deo , inquit , gratias age , nec de hac re mutire andeto : quod quidem ab illo , dum Philippus inter homines ageret , diligenter custoditum est.

F ægrum qui mortuis nuntiabatur

convalescente ;

423 Jo. Atrina Marsus , de matris morte nuntium accepit ; cumque esset pauperrimus , piacularare Sa-

matrem alterius vivere,

A crum pro illa statim celebrandum curavit; mox recta ad beatum Patrem perrexit, ut ejus quoque suffragia impetraret: eo tamen dolore conflictabatur, ut inanantibus affatim lacryinis vocem proferre non posset. Tum Sanctus, Abi, inquit: fabulæ: nihil est incommodi matri tuæ. Quod quidem quam vere dictum fuerit, paucis post diebus ostensum est, cum ab ea litteræ ad filium perlatae sunt. Julio quoque Saveræ (ut diximus) Congregationis Laico, mane ad Philippum eunti conscientiam expiatum, litteræ redduntur, matris obitum nuntiantes, cujus de adversa valetudine nihil prorsus acceperat. Itaque tristis ac tacitus ad Patrem venit, atque ante illum genuflectit. Is vero more suo ludens, detractum sibi biretum capiti ejus imponit; quodque præ manibus habebat Rosarium, ipsius collo circumdat, aitque: Ne flevieris, fili, siquidem mater tua salutis locum obtinuit. Lætare igitur, et triumphare. Hoc dicto Julius, qui nemini rem aperuerat, vehementer obstupuit: sed ut viri sanctitatem optime noverat, factum tam firmiter credidit, ut dolorem, qui ex morte matris acciderat, temperaret.

B 424 Antequam vero huic Capiti finem imponamus, rem plane non injucundam referre libet, eique persimilem, quam de S. Benedicto narrat magnus Gregorius; de servo scilicet, qui duo vini cœnophora ad Sanctum deferens, ex iis alterum per viam surripuit, quem ille (istam quippe rem Deo revelante cognoverat) multa cum dexteritate et caritate corripuit. Igitur Marcellus Vitellescus, cum ad sanctum Virum duo vascula aquæ, ex floribus aurantiis expressæ, dono misisset; qui ea deferebat servus, alterum ex iis per incuriam fregit, alterum autem Philippo obtulit. At ille lepide suaviterque subridens, dixit: Tu quidem dic sodes, hujus aquæ dimidium per viam hausisti: nonne? Tum vero servus, detectum se putans, rem, ut ceciderat, narrat; reversusque domum quærit ex Domino, numquid viro sancto significaverit de duobus vasculis ad eum mittendis: at ille nihil omnino ea de re dictum esse respondit. Quamobrem manifesto compertum est, Philippum omnia divinitus præsensisse.

CAPUT XXIX.

Secreta cordium cognoscit Philippus.

cap. viii
Pœnitentium suorum omnia novit bona ac mala:
C In animerum sensibus penetrandis usque adeo Philippus enituit, ut siquid ab iis, quorum Confessiones solebat audire, boni vel mali gestum aut cogitatum esset, optime intelligeret. Quapropter utrum solenni orationi se dedissent, nec ne; quantumque temporis in eam insumpsissent, intime noverat: mala itidem quæcumque admisissent, quæcumque etiam animo agitassent, iisdem singillatim referebat. Quod quidem illis adeo commune et vulgare erat, ut quicumque sibi male conscii forent, eo præsentem stare loco non possent: quicumque vero bene conscii essent, paradisi gaudia quodammodo sibi percipere viderentur. Præterea e suis complures, cum inter se loquebantur, si forte de re futili aut quoquo modo culpæ obnoxia incideret sermo, statim illum abrumpebant, seque invicem corripiebant, dicentes; Cautus est opus, alioquin Philippus nos detegit. Denique ipsemet Sanctus, data occasione, sæpius dixit, ex animone an potius simulate quisquam pœnitentiæ Sacramentum obiret, sese optime dignoscere.

426 Raphaelem Lupum Romanum, olim adolescentem seculi voluptatibus deditum, amicus optimus ad oratorium S. Hieronymi adduxit, absolutisque sermonibus in beati Patris cubiculum pertraxit, aitque, hunc juvenem ad bonam frugem se recipere,

atque anteactæ vitæ noxas per sacram Confessionem eluere velle, ut Dei servitio se manciparet. Hoc audito Lupus infremuit, quippe qui nihil minus cogitabat: tamen ut amico utrumque obsequi videretur, ante Philippum genuflectit, et peccata sua confiteri se simulat. Quod quidem Deo revelante cognoscens Pater, utraque manu caput ejus arcte complectitur, aitque: Spiritus sanctus ostendit mihi, quæcumque mihi dixisti a vero longius abesse. Ne abscondas peccatum tuum. Revela, fili, revela Domino viam tuam, et spera in eo, et ipse faciet. His vocibus pœnitens subita compunctione percussus, ad se statim rediit, atque exactissimam totius vitæ Confessionem peregit. Ex ea autem die Philippum conscientie suæ judicem delegit, et castigato vetere luxu Christianæ disciplinæ severitatem induit; denique eodem Philippo auctore ad religiosam S. Francisci familiam se recepit, ubi vitæ piissime actæ consentaneam sortitus est mortem.

427 Maria Magdalena de Anguillara, ex Oblatis Turris-speculorum, cum aliquando peccata sua Philippo confiteretur, in eam intuens Pater dixit; Heus tu, conscientiam diligentius excutito. Secedit illa, atque animi sui secreta rimatur: mox redit ad Sanctum, quæque ad mentem redierant commissa confitetur: denique; Quæso, inquit, Pater, siquidem peccata mea a te non sunt abscondita, siquid præterea est quod me lateat, mihi ostendito. At ille; Quiescas, nihil enim jam reliquum est. Subit deinde animum ejus suspicio, an temere hæc Philippus dixisset, an vere cordis sui secreta penetrasset. Quamobrem paulo post, cum iterum apud ipsum sacram Confessionem aggrediretur, continuo Dei servus; Tace, inquit, ego pro te eloquar: et quæcumque illa dicere cogitaverat, hæc omnia singillatim ipse narravit: eodemque tempore et pœnitentis suspicionem prævidit et absternit: qua re mulier obstupescens, ex ea die tamquam prophetam illum habebat.

428 Jacobus Crescentius, ex primis (ut diximus) Philippi discipulis, aperte testatur, Dei servum animi sui recessus ac latebras sibi patefacere consuevisse. Cum autem aliquando suspense et sollicito animo esset, numquid olim mali admisisset, quod se lateret aut quoquomodo præternisset, nec per Pœnitentiæ sacramentum expiasset, eoque nomine sese ejus precibus commendaret; Bone animo es, inquit, nec dubita: siquid enim grave, aut per ignorantiam, aut per oblivionem præteritis. id mihi Deus aperte demonstraret, atque hoc pro certo habeto.

429 Non absimile huic accidit Francisco de Molaria. Is etenim cum apud Philippum totius anteactæ vitæ Confessionem obisset, rediens deinde ad illum, ut conscientiam suam amplius elueret: Dic quæso, inquit, fili, nonne hoc peccatum (et speciem expressit) commisisti? Cumque ille affirmaret; Cur igitur, subjicit Pater, illud non confiteris? At pœnitens, Equidem me id jam confessum esse existinabam. Tum Sanctus, Nequaquam id te fecisse certo scito. Et sane diligenter recogitanti ita rem se habere succurrit: quapropter Deo gratias egit, qui per servum suum opportune admonere dignatus esset. Josepho Zerke, quem supra memoravimus, pœnitentiæ Sacramentum obeunti, non modo præteritas cogitationes detegebat, sed futuras etiam præmonstrabat; sua quibusque remedia attribuens. Itaque Zerke dicere solebat, cordis sui secreta Philippo magis patescere, quam sibi.

430 Anno salutis nostræ MDLXXXI, cum ad Urbem venisset Terius Guerius Senensis, morum probitate ac pietate insignis, ut erat omnibus nostris amicitia conjunctissimus, ab iisdem hospitio acceptus est. Is igitur vesperi videt Philippum, cum suis aliisque nonnullis dignitate præstantibus viris, ridentem

D
A. HIERON.
BARNABEO
EX MS.

de Confessione
num integritate
anxiam pœnitentem,
E

reddat se curam:

item alium.

F
alterum omisit peccati monentem,

et cogitata novit:

item alium in se scandalizatum fuisse:

alterius
obiisse:

B
e duobus
vasculis ad
se missis unum
fractum esse.

cap. viii
Pœnitentium
suorum omnia
novit bona
ac mala:

si simulate
confitentem
corrigit,

A. HIERO.
BARNABÆO
EX MS.

A dentem atque jocantem. Qua re homo gravis ac se-
verus nonnihil offensus, secum ipse dubitare cœpit,
an vere is esset Philippus, qualis vulgo existimaba-
tur : leviora quippe hæc ei videbantur quam ut Vi-
rum sanctum decerent. Postridie mane ad beatum
Patrem venit, eique peccata rite confitetur; de hac
vero animi sui perturbatione nullum omnino verbum.
At Pater (totam quippe rem, Deo monstrante, cogno-
verat) Vide, inquit, apertus in Confessione et sin-
cerus esto; atque illud firmiter tene, nihil tibi quid-
quam ulla nunquam de causa reticendum, quantumvis
leve et exiguum videatur. Cur autem, obsecro, mihi
libere non confiteris, te heri vesperi mea causa of-
fensum esse? eique omnia singillatim detegit, quæ
pridie secum ipse cogitaverat. Quo facto is obstu-
pescens, nec dubio argumento viri sanctitatem colligens,
ex eo die Philippum magis magisque sus-
pexit.

et an alia
quam confiten-
di intentione
aliquis ad se
veniat;

431 Venit aliquando ad Dei servum mulier quæ-
dam, verbo conscientiam expiatura, re vera panis
portionem petitura, quem per singulas hebdomadas
pauperibus distribuere solet Congregatio Caritatis.
Sensit hoc statim Deo revelante Philippus, utque
accedentem ad se feminam videt; Abi, inquit, bona
mulier, neque enim hic tibi est panis, atque ita
inaudita a se dimittit. Porro autem Dei servus id
quam diligentissime præcavebat, ne quis quæstum
faceret pietatem, et Pœnitentiæ sacramento perpe-
ram uteretur. Quapropter si quem forte e suis, ad
vitam honeste sustentandam, adjumento indigere
sentiebat; huic occulte pecuniam per ignotos homi-
nes submittere consueverat, ut et pudori consulere,
et omnem simulandi occasionem præcideret.

vel utrum
aliquid spon-
te reticeatur

432 Præterea si quid inter confitendum sponte
quispiam præmitteret, hunc statim acriter repre-
hendebat, et ad sinceram Confessionem pertrahē-
bat : Cum aliquando Hectori Modio, conscientiam
expianti, aures daret; is vero impuras quasdam ten-
tationes, quibus impetitus fuerat, silentio dissimu-
laret; Philippus illico; Tu, inquit, hac atque illa
tentatione pulsaris, in iisque abigendis negligentio-
rem te præbes; quodque deterius est, eas minime
confiteris. Quo dicto ille commotus atque compun-
ctus, statim resipuit, et ex ea die conscientie suæ
sinus omnes ac latebras patefecit. Alius quidam, cu-
jus nomini parcitur, gravissimis tentationibus noctu
exagitatus, postridie mane in Philippi conspectum
venire non audebat; non enim fortasse tentatori, ut
par erat, repugnaverat. A prandio tamen ad orato-
rium de more se contulit; et quamquam latendi stu-
dio in secretiorem partem secessisset, tamen Phi-
lippi oculos effugere non potuit: qui ad se accersito,
Eho tu, inquit, bone vir, a me fugis? Seducensque
illum serio corripuit, et præterita noctis impugna-
tiones non sine ingenti ejus admiratione narravit.
Hunc ipsum alia die beatus Pater opportune cor-
rexit, dicens; Tu quidem, fili, eo te contulisti, et
me id latere (locumque signavit) voluisses: hoc
porro, nisi Deo revelante, Philippus neutiquam scire
potnerat.

et quas pas-
sus quis sit
tentationes.

433 Idem ferme accidit juveni, qui inanibus ratio-
nibus ductus, gravia quædam crimina, dum confite-
retur beato Patri, aperire noluerat. Huic enim
statim ille; Fili, tu haud sincere mihi confessus es,
taliam enim peccata sponte præteriisti: et omnia illi
nominatim recensuit; loca insuper et tempora, qui-
bus fuerant perpetrata, indicavit; atque hoc genus
alia longe occultissima eidem patefecit. Quare pœni-
tens, pudore ac dolore compulsus, lacrymas tenere
non potuit: statimque recogitans annos suos in
amaritudine animæ suæ, exactissimam totius vitæ
Confessionem peregit. Alius quoque, cum jam genu-
flexus ante Dei servum sacram Confessionem aggre-

Ex pudore
reticentibus
gravia pecca-
ta,

deretur, toto corpore contremiscere cœpit, nec vo-
cem exprimere poterat. Quamobrem Sanctus, Cur,
inquit, non pergis? At ille, Quia grave quoddam
crimen fateri erubesco. Tum vero Philippus, mise-
ratione commotus, hominem manu prehendit, ait-
que, Ne dubita, ego tibi peccatum tuum aperiam;
eique extemplo narravit quæcumque ille, perversa
quædam verecundia impeditus, proferre nequiverat.
Qua re pœnitens obstupescens, expiata optime con-
scientia, Philippum deinde, tamquam Virum sanctis-
simum, summopere observavit.

D
ipsa eis nomi-
nat,

434 Nec plane dissimile est illud, quod alii cui-
piam accidit, qui Philippo itidem ad sacras Confes-
siones utebatur: cum autem aliquid commisisset,
quod ei detegere non audebat, apud alium Sacerdo-
tem sese expiavit. Huic igitur ad se redeunti, et de
more confitenti, ait Pater: Fili, tu in crimen incur-
risti, quod me latere desideras, idque alteri confes-
sus es: at Deus mihi illud ostendit. His vocibus
homo vehementer commotus, et facti pœnitens, ve-
niam petit: exinde vero assidua ac sincera Con-
fessione omnes animi labe ac maculas eluere per-
rexit. Aliam quoque, hanc ipsam ob causam rarius
solito ad se venientem, et modo hoc, modo illud
causantem, acriter reprehendit, dicens: Tu quidem
idecirco ad me non redisti, quod te gravioribus cri-
minibus implicasti. Alium pariter improvise seor-
sum ducens, humanissimis verbis hortatus est; et
Cur, inquit, fili, hoc peccatum non confiteris? Multi
præterea sunt et prope innumerabiles, quorum pec-
cata alioqui occultissima atque intimas tentationes,
Deo revelante, Philippus aperuit: hæc tamen alio
properantes omittimus, ne modum volumen excedat.

eis item qui
exputore
fuerant con-
fessi alteri.

435 Neque ea dumtaxat, quæ ad Confessionis
mysterium pertinere videbantur, sed alia quoque
quamplurima Dei servus prænovit atque prædixit.
Vincentius Beger adolescens erat vanitatibus dedi-
tus, cum autem aliquando per Urbem inambulet,
Deus illum in eam mentem impulit, ut relicto seculo
ad sacram Dominicanorum familiam se reciperet.
Itaque nulla interposita mora ad ecclesiam S. Ma-
riæ supra Minervam se contulit, ibique ex iisdem
Patribus unum offendit, cui Petro Martyri nomen
erat, quem etiam nos antea memoravimus, et tum
forte ejusdem familiæ tironibus præerat. Ad hunc
igitur accedens, etsi illum minime noverat, divino
spiritu ad eam se Religionem impelli significat. Is
vero, ut jam Philippi virtutem satis perspectam ha-
bebat, Age, age, inquit, fili, quamprimum te confer
in ædes S. Hieronymi, ibique cum Philippo viro
sanctissimo consilium hoc tuum communica: et si
quidem ille id probaverit, exequere; sin minus, ne-
quaquam hoc tibi expedire pro certo habeto.

E

Misso ad se
juveni

pro consilio
circa religio-
nem ineundam
capiendo,

F

436 Abiit ille ad Philippum, eumque pro foribus
sacrarum cum alio loquentem offendit. Ubi vero bea-
tus Pater venientem ad se adolescentem vidit; Ex-
pecta, fili, tantisper, inquit, dum me expedio; novi
etenim quid quæras. Finito deinle colloquio ad il-
lum se convertit, crinemque atque aurem more suo
leviter vellicans; Scio, inquit, te a Petro Martyre
idecirco ad me missum, ut tibi significem, expediat
nec ne te ad religiosa castra transire. Abi igitur,
atque a me ei dicito, hanc tibi mentem a Deo inje-
ctam fuisse. Quo quidem responso obstupefactus
adolescens, ad Petrum revertitur, eumque Samari-
tanæ verbis alloquitur: Inveni hominem, qui dixit
mihi omnia quæcumque cogitavi. At ille subridens
ait: Equidem virum noveram, ad quem te mitte-
bam: quoniam igitur consilium istiusmodi Philippo
probatum, ne dubita, quin propediem voti compos
fias. Itaque paucis post diebus, Philippo ipso præ-
sente aliisque Congregationis hominibus, solenni
ritu sacrum habitum suscepit: qui deinde ex eodem
Petro

utro indicat
cur advenerit,

et religionem
persuadet:

A Petro non semel audivit, Philippum de hac re, nisi Deo revelante, nihil omnino intelligere potuisse.

alteri facilia
omnia in ea
promittit;

437 Cum ad Urbem venisset Dominicus Scoppa eo consilio, ut Clericorum Regularium religionem ingrederetur; Taurusius, quicum ipse rem communicaverat, hominem ad Philippum deducit. Is porro, ut quæ animo jam proposuerat omnino perficiat, etiam atque etiam hortatur. Mox illi hæc in aurem insusurrat. Ne dubita; quæ enim in præsentia gravia et difficilia videntur, nullam tibi molestiam allatura sunt. Qua re Dominicus vehementer obstupuit, neque enim cuiquam hominum apernerat, quæsecum ipse agitabat; cum autem deinde ad Religionem se recepisset, ita prorsus accidisse cognovit, quemadmodum Philippus prænuñtiaverat.

diuturnæ
tentationis
remedium
suggerit,

438 Blasius Bettus, itidem Clericus Regularis, gravissimas animi perturbationes anno amplius patiebatur: et quamquam eas orationibus, macerationibus, aliisque hujusmodi exercitationibus ab se depellere niteretur, nulla tamen re juvari posse videbatur. Verum ut Philippi virtutem maxime suspiciebat, ad eum, tamquam ad sacram anchoram sibi confugiendum existimavit. Igitur ad Vallicellam se contulit, invenitque Dei servum in templo sacras Confessiones excipientem: quamobrem in vicinam porticum se recepit, ibique deambulans illum opperiebatur. Is vero peracto munere, ubi hominem videt, continuo loqui occupat, aitque: Nihil tibi hic opus est verbis, novi quid cupias: abi, et quæcumque præceperit tuus in spiritu Pater, exequere: id enim sat est. Hoc dicto obstupescit ille, quippe qui uni dumtaxat Confessario rem patefecerat; quicum denuo, ut Philippo pareret, æstus animi sui communicavit, eaque ratione insanabili morbo medicinam fecit.

novam vestem
sibi desti-
nari scit,

439 Ludovicus Cardinalis de Torres, olim juvenis, Philippo familiariter utebatur: cum autem videret illum vili atque attrita veste indutum, novam ei parare cogitavit; eoque nomine pecuniam secum detulit. Antequam vero ad laneorum venditorem veniret, ad Oratorium de more se contulit; quo finito, vir Sanctus (totam quippe rem divinitus odoratus fuerat) hominem ad se accersit; secumque in cubiculum adducens, aperto armario; Viden', inquit, me vestimentis minime indigere, nec mea causa te quidquam impendere oportere? Audivit hoc non sine maxima admiratione Ludovicus, nemini enim animum suum aperuerat; eoque facto deinde post Philippi excessum omnibus comprobare consueverat, quantum in penetrandis animorum sensibus

C ille præstiterit.

alteri suas
tentationes
detegit

440 Claudius Nerus, Civis Romanus, legum peritissimus, et ipse tam gravibus perturbationibus excruciabatur, ut a multis piis operibus atque a frequenti Eucharistiæ usu abstinere: quapropter cum viro aliquo spectatæ pietatis, et cum Philippo ipso rem communicare sæpe animum induxit: tamen optimum istiusmodi consilium ad exitum perducere non valebat. Accidit autem ut ad Philippum per id tempus ex morbo decumbentem veniret: cumque inter se multum collocuti essent, denique Pater; Quid est, inquit, quod tecum communicare volueras? Nihil est quidquam, ait ille: hoc enim consilio dumtaxat ad te veni, ut te inviserem. Sciscitantique sæpius, ut libere diceret, quid hoc esset, idipsum constanter Claudius iterabat. Tum vero Philippus dicere cœpit. Fuit aliquando vir quidam mihi perfamiliaris, qui magnis animi perturbationibus sollicitabatur: et continuatæ inde narratione, omnes illi cogitationum recessus ac latebras sensim patefecit, adjecto insuper remedio, quasi idipsum amico jam ostendisset. Qua quidem ratione obstupescienti Nero, molestissimas illas perturbationes, admirabili dexteritate sedavit.

et remedium
indicat;

441 Erat porro huic filia, quæ in quoddam monasterium se recipere cupiebat: ille vero eam ingredi malisset sacram domum Turris-speculorum. Sensit hoc, Deo inspirante, Philippus; nec ab ullo requisitus diligenter egit, ut in hunc locum puella reciperetur, quo mox patre gaudente, ipsa quoque libens volensque ingressa est. Simile quid in se ipso expertus est Franciscus de Rusticis, Nobilis Romanus, qui nocte quadam, cum ad lucem usque vigilasset, secum agitans quo pacto rem gravissimam cum affini suo componere posset, statim ad Philippum venit, hac ipsa de re eum consulturus. At Sanctus, cum primum accedentem ad se intueretur, continuo; Scio, inquit, quid quæras: post biduum ad meredito, tibi que satisfiet. Abiit ille, et post biduum ad beatum Patrem revertitur: quem ex sua ipsius sententia negotium jam confecisse comperit: admiraturque vehementer, quemadmodum se tacente res, alioqui gravissima et multis implexa difficultatibus, tam cito expediri potuerit.

D
A. HIERO.
BARVABEO
EX MS.
negotia ami-
corum sibi
revelata

ex voto con-
fluit:

442 Joanni Andreæ Pomio Lucatello, Sacerdoti et sacre Theologiæ peritissimo, sæpe usu venit, ut cum nonnullos Scholasticorum libros audiente Philippo legeret, post multam lectionem vir Sanctus; Tu quidem, inquiebat, mi Lucatelle, modo alias res agebas: eique prorsus attonito singillatim omnia referebat, quæcumque illius menti occurrerant. Constantia de Drago, ejus sæpe mentionem fecimus, amisso viro venientem ad se consolandi gratia Philippum videns, hæc secum animo agitabat; Senex iste adhuc vivit vigetque, vir autem meus ætate longe robustior mortuus est. Hæc vero cogitanti statim subridens beatus Pater; Senex iste, inquit, cadaverosus adhuc vivit; vir autem tuus me longe robustior mortuus est: nonne? Hæsit hoc dicto Constantia: et quamquam excusandi se aliquam rationem quærebat, tamen præ pudore ac stupore invenire non potuit. Hæc eadem cum de obeundo quodam pietatis officio apud sedem crevisset, sed mutato deinde consilio (ut fit sæpe) aliud cogitaret; Philippus, ubi primum venientem ad se in templo intueretur; Cur, inquit, de sententia decessisti? quodque animo jam proposueras (rem ipsam designavit) ad exitum non perduxisti? Quibus auditis Constantia vehementer obstupuit, et cordis sui secreta Philippi oculis nuda et aperta esse manifeste intellexit.

cogitationes
alienas per-
videt,
E

443 Venit aliquando beatus Pater ad monasterium sacrarum Virginum S. Marthæ dedicatum, ibique in templo ex iis plures familiariter allocutus est. Erat autem ibidem inter ceteras Scholastica Gazzia, quæ ut Philippi sanctitatem olim perspectam habebat, gravissimam animi sui perturbationem ei aperire decrevit: æternis namque suppliciis addictam sese opinabatur, nec tamen ejusmodi tentationem cuiquam patefacere audebat. Huic igitur ad se venienti, necdum loquenti, statim Pater: Quid agis Scholastica? quid agis? Paradisus, tuus est. Immo vero, Infernus domus mea est, ait illa. Tum Sanctus; Atqui Paradisus, inquam, tuus est, idque tibi aperte demonstro. Christus, dic sodes, pro quibus mortuus est? Pro peccatoribus, subjicit illa. Tu vero, subdit Philippus; quænam es? Peccatrix mulier ego sum, ait illa. Tum denique Sanctus: Ergo, inquit, Paradisus tuus est, siquidem peccata tua ex animo detestaris. Hic dictis Virgo a metu atque molestia respiravit, depulsaque omni suspitione audire sibi continuo videbatur, Paradisus tuus, Paradisus tuus est. Idipsum ferme testantur Maria Victoria et Praxedes. Sanctimoniales ex eodem monasterio; quarum alteri secretum cordis Philippus aperuit, alteri vehementem dæmonis impugnationem detexit, quam ante Religionis ingressum perpessa fuerat,

F
de salute æ-
terna dubi-
tanti

Paradisum
addicit.

nec

A nec ulli unquam hominum communicaverat.

A. HIERO.
BARNABEO.
EX MS.
Sub laico
habitu oc-
cultum Sa-
cerdotem

444 Denique his omnibus attexendum videtur, quod accidit Thomæ cuidam a S. Geminiano. Erat is adolescens annorum sexdecim, et quamquam Sacerdotio insignitus (necdum enim Sacrosanctum Tridentinum Concilium fuerat promulgatum) laicali tamen habitu incedens, nihil minus quam Sacerdotem præseferbat. Hunc igitur ad se adeuntem ubi videt Philippus, defixis illico in eum oculis; Dic sodes, inquit, nonne Sacerdos es tu? (Certe sum, ait ille; et causam subdit, quamobrem Sacerdotio initiatus esset; adnitentibus nimirum propinquis eumque ad id cogentibus, ut in magnam et luculentam hereditatem sese immitterent. Tum vero Philippus, ejus miseratione commotus, in aedes Caritatis, ubi per eos dies et ipse degebat, eum recipiendum curavit; utque illi ad victum cultumque necessaria ab ipsis propinquis suppeditarentur effecit; denique scientiis imbutum lætumque in Patriam remisit: hujus porro latentem dignitatem, ex Sacerdotali characterem in vultu ipsius radiante, se cognovisse, Dei servus Francisco Mariæ Taurusio testatus est.

novit ex
splendore
vultus

B 445 Verum quo quisque facilius intelligat, ex iis quæ diximus nihil omnino nos exaggerasse, aut amplificasse, sed plura etiam aut modeste præterisse, aut certe leviter tetigisse; non abs re fuerit nonnullorum præclara testimonia huc afferre, quibus nimirum aperte ostenditur, quantum in hac re Philippus excelluerit. Igitur Federicus Cardinalis Borromæus, virtutum ejus diligentissimus spectator atque imitator; Habuit, inquit, Philippus ejusmodi cognitionem animorum, adeo sublimem atque perfectam, ut vel subitam mutationem ex malo in bonum, vel contra extemplo cognosceret. Quapropter cuidam ad se aliquando adeunti dixit; Tu fœdam speciem habes. Quo audito ille secessit, et peccata sua amare flevit. Nec ita multo post eum videns Pater, quamquam quo se contulisset, aut quid egisset plane nesciret; Ex quo recessisti, inquit, speciem immutasti.

Isti autem in
Philippo
gratiæ atte-
stantur Car-
dinales,

Fredericus
Borromæus,

446 Franciscus Maria Cardinalis Taurusius: Mihi, inquit, crebro usu venit, ut cum ad illum itarem, occulta peccata mea prænosceret, et Confessionem meam præoccuparet, dicens; Fili, tu hoc et illud periculum incurristi, atque hoc peccatum commisisti, idque inter orandum ego percepi. Octavius quoque Cardinalis Paravicinus hæc testatur. Quod ille occulta animorum penetraret, in me ipso sæpe expertus sum; quare vehementer admirabar, quo pacto fieri posset, ut quæ mihi veniebant in mentem, statim ille persentiret: id quod aliis etiam pluribus accidisse intellexi. Hieronymus Cardinalis Pamphilus ait; Cum aliquando apud me statuissem beato Patri consilium meum aperire, quod nemini unquam mortalium patefeceram; mane in sacrario Vallicellanae ecclesiæ dexteram mihi apprehendit; et nihil omnino seiscitanti, aut loquenti, Volo, inquit, nos huic rei operam dare: atque omnia ex ordine retulit, quæ cum illo communicare decreveram: qua re vehementer obstupui. Quin etiam, cum apud illum sacra me Confessione expiabam, quæcumque mala commiseram unico actu statim videbat; quamobrem sæpe, antequam verbum facerem, quidquid ei dicere cogitaveram, id omne singillatim ipse narrabat.

Taurusius,

Paravici-
nus,

Pamphi-
lius,

447 Petrus Paulus Cardinalis Crescentius; Philippo, inquit, cordis intima atque occultissima quæque patuisse certo scio, idque in me ipso sæpius animadverti: quædam enim mihi referebat, quæ præter me nemo hominum, nisi divinitus, scire poterat: id quod et alios in se ipsos expertos esse, non semel audivi. Marcellus autem Vitellescus, et ipse hæc de se affirmat: Cum ego interdum, stulta

Crescentius,

et Vitelles-
cus.

quodam verecundia impeditus, peccatum aliquod D confiteri non auderem; antequam Confessionem aggrederer, beatus Pater me de hoc ipso admonebat: quod quidem non semel mihi usu venit. Si quando autem ad pœnitentiæ Sacramentum accederem, scrupulorum multitudine agitatus; placido ac sereno vultu me aspiciens, fluctuantem conscientiam statim sedabat: ac pro certo habebam, si quid grave ex ignorantia aut negligentia reticissem, illum a me confestim id fuisse quæsiturum.

448 Paulus Magius; Sæpe, inquit, cum ad eum venirem, sacram Confessionem peracturus, antequam quidquam loquerer, peccata mea mihi ipse prænuntiabat, quæ quidem uni Deo nota esse poterant. Marcellus Ferrus ait; Dum sacramentum Confessionis obirem, crebro in me intuens Pater, quæcumque egissem mihi singillatim narrabat, quasi cordis mei secreta omnia penetraret. Cum autem in absolutione impertienda capiti meo manum imponeret, tota mente atque omnibus artibus, et magno spiritus fervore repleti me sentiebam.

Idem testan-
tur Magius,

Ferrus,

449 Mutius Achilleus hæc de se refert. Expertus loquor; Beatus Pater secreta cordium, et conscientiarum abdita penetrabat. Memoria teneo, quod et in quodam Codice adnotatum habeo; salutis nostræ anno MDLXXII, cum in peccata quædam prolapsus essem, eaque ei patefacere erubescerem, aliquando accidisse, ut, data occasione, Vir sanctus annosam feminam, me præsentem, reprehenderet, diceretque; Tu ad infernum detraheris. Quo audito, cum ego temere ac leviter riderem, statim in me conversus Pater; Tu quoque, inquit, ad infernum pertraheris. Quod quidem non aliam ob causam factum crediderim, nisi ut ego pœnarum metu resipiscerem, et ad officium redirem. Sed ut eram seculi voluptatibus deditus, nec viri sanctimoniam satis perspexeram, nequiquam futura prospiciens, e peccatorum cœno emergere nesciebam. Cum autem ad illum aliquando rediissem, nec tamen occulta quædam crimina ei detegere auderem; ea omnia mihi dilucide atque aperte significavit. Itaque errore detecto, statim decrevi per humilem atque sinceram Confessionem conscientiam expiare, dæmonisque astus deludere.

Achilleus,
E

450 Marcus Antonius Vitellescus ait: Ego sæpe ad beatum Patrem veniebam, eaque mihi indicabat, quæ præter unum Deum meque ipsum scire poterat nemo. Si quando autem coram ipso quavis macula aspersum me viderem, toto corpore contremiscebam: id enim ne mihi forte detegeret valde verebar: quod si nihil mihi conscius essem, ejus præsentia quasi Paradisi gaudio mirifice recreabar. Angelus Victorius hæc attestatur: Cum ego interdum ad beatum Patrem adirem, rogaremque illum, ut pro me ad Dominum preces funderet; statim subiciebat, hoc atque illud mihi maxime cavendum esse, et vitia mea sigillatim recensebat, quæ nisi divinitus scire non poterat; neque enim ille a Confessionibus mihi erat, nec cuiquam hominum ejusmodi peccata aperueram. Petrus Focilis; Sæpe inquit, mihi beatus Pater Philippus occultas cogitationes meas aperiebat: sæpe etiam, simul ac me videbat, tum gravia tum levia peccata, et quæcumque eo nolente commiseram, mihi renuntiabat: quæ quidem, nisi Deo revelante, nosse non poterat.

M. Ant. Vi-
tellescus,

F

Ang. Victo-
rius,

Petrus Fo-
cilis,

451 Cassandra Raida; Equidem, inquit, Philippum pro viro sancto semper habui. Cum enim primo ad illum venissem, ut sacram Confessionem peragerem; antequam loquerer, omnes cogitationes meas, et quidquid mente retinebam, mihi patefecit: quod sane, nisi divino lumine præditus, nequaquam efficere potuisset. Antonia de Pecorillis ait;

et illustres
matronæ
dux.

Biennio

A Biennio antequam ex hac vita migraret beatus Pater, dum inter nos colloqueremur, occulta quædam animi mei consilia mihi significavit, quæ nemini unquam aperire volueram : quæ re uttonita mecum ipsa dixi : Hæc profecto, non nisi Deo revelante intelligi possunt. Denique, ne rei longitudo legentibus fastidium pariat, id nobis dixisse sufficiat ; omnia Philippi acta prædictionibus hujusmodi referta esse. Quicumque enim eo familiariter utebantur, ii profecto omnes, in animorum sensibus penetrandis, illum mirifice enituisse, luculenter testati sunt.

CAPUT XXX.

Prudentia et discretio in Philippo ad animarum optimum regimen.

cap. 1x
Prudentiam
ejus mirati
Pontifices,

B Quamquam Philippo (ut sæpe jam dictum est) nihil antiquius erat, quam ut homo nullius consilii haberetur ; tamen prudentissimus ac solertissimus communi omnium judicio existimatus est. Quamobrem ad illum undique, tanquam ad oraculum, concurrabant ; ipsique summi Pontifices ejus sententiam plurimi faciebant. Gregorius XIV in rebus gravissimis crebro ad illum misit, ejusque sententiam rogavit. Idipsum fecit deinde Clemens VIII, præsertim cum de Henrico IV Navarræ Rege cum Catholica Ecclesia reconciliando ageretur. Leo XI, olim Cardinalis (quod antea narravimus) sæpius in hebdomada ad illum itare consuevit, et cum eo longissima gravissimaque habere colloquia : inter ceteras autem virtutes singularem prudentiam sese in Philippo perspexisse, testatus est. Carolus Cardinalis Borromæus, Sanctorum et ipse deinde numero adscriptus, per horas plures cum illa familiariter agere solebat : deque iis præsertim quæ ad Mediolanensem Ecclesiam administrandam spectabant : denique ab Urbe discedens, Pio IV Pont. ejus avunculo vita defuncto, Annam Borromæam germanam suam ipsius ductu atque arbitrio gubernari voluit.

Cardinales,

Ordinum
Generales
etc.

C 453 Alii quoque Cardinales, Antistites, ac principes in Urbe viri, quotidie ad Philippum confluebant, ejusque consilium expectabant. Claudius Aquaviva, quartus post S. Ignatium Societatis Jesu Generalis Præpositus, summa virtute ac prudentia vir, non raro ad Philippum veniebat, cum eoque tres quatuorve horas colloquebatur. Denique sacris religiosorum familiis Præfecti complures, de rebus gravioribus consulturi, frequenter eum adibant ; ac Teus Senensis, nuper commemoratus, hæc de illo juratus affirmat. Equidem plures novi gravissimos et religiosissimos viros, quibus etiam familiariter usus sum : nec quemquam inveni, qui tam mature, tam sancte, tamque sapienter consilium daret, quam Philippus. Quod autem in illo erat admirabilius, de re aliqua consultus, temere atque imprudenter responsum plerumque reddere videbatur ; quantum autem ponderis ejus inesset verbis, ipsius rei eventus facile ostendebat. In rebus autem gerendis cuncte admodum procedebat ; et quamquam suoapte ingenio officiosissimus erat, non ultra tamen, quam par est, progrediebatur. Quamobrem rogatus aliquando, ut de re gravi cum Pontifice agere vellet ; sapienter respondit, per alios id fieri commode posse, nec importune aures Pontificis obtundendas ; ne forte quoquo modo aditus sibi obstrueretur ad exponendas eorum necessitates, quibus non esset auxiliator.

qui eum frequenter
consulebant de
gravissimis
rebus,

Thren. 1.
Discretio
spirituum
patuit in iis
quibus reli-
gionem sua-
sit,

454 Verum in discernendis spiritibus tantum luminis Philippus adeptus est, ut quid cuique ad æternam salutem expediret, optime intelligeret. Quapropter quicumque eo hortatore ad Religionem

aliquam se receperunt (fuerunt autem prope innumerales) ii profecto omnes ad finem usque vitæ ibidem feliciter perseveraverunt : qui vero eo dehortante id facere aggressi sunt, in proposito haud perstiterunt. Quod quidem in nostris quoque hominibus observatum est : quicumque enim ex illius sententia in Congregationem sunt admissi, tum suorum aliorum bono ad ultimum usque spiritum egregie laborarunt ; contra autem pauci aliquot, qui eo minus probante allecti sunt, haud longo post intervallo abierunt.

455 Ii porro quos certis de causis in seculo, tamquam in sua ipsorum vocatione, manere jubebat, magnos faciebant in solida virtute profectus. Quamquam autem horum plurimos recensere possemus, tamen brevitati studentes, paucos dumtaxat, ad illos quos alibi memoravimus, hoc loco adiciemus. In primis autem censendus est Dei servus Joannes Baptista Vitellius Fulginas, singulari integritate atque innocentia notissimus, qui octuagenario major migravit ad Dominum, salutis nostræ anno MDCXXI. Is igitur scire cupiens, quonam vitæ genere Deo gratius inservire posset ; ineunte anno Jubilæi MDCXXV, se contulit ad Philippum, cujus sanctitatis fama longe lateque jam percrebuerat : eique se in manus tradidit (ut ipse aiebat) tanquam hominem mortuum, quocumque juberet sine ulla contradictione tractandum atque ducendum. Primum vero ad ejus sese pedes abiecit, exactissimam totius vitæ Confessionem iteraturus ; cumque adnotata quædam memoriæ causa ei legere aggrediretur ; Philippus acceptam e manibus ejus schedulam laceravit, nec ultra progredi illum confitendo permisit. Qua re penitens nihil commotus, statim acquievit, ac beati Patris arbitrio omnino se regendum commisit : quem ille variis modis ad humilitatem ceterasque virtutes quotidie exercebat. Nec cessabat interea Vitellius assiduis Deum precibus exorare, ut qua demum ratione vita sibi instituenda esset, clementer ostenderet.

D
A. HIERO.
BARNABEO
EX MS.

quosque in
seculo man-
ere jussit,

in quibus
J B Vitel-
lius, vir de-
inde sanctis-
simus,
E

456 Accidit autem, ut quadam die cum esset in templo S. Bonaventuræ ad Quirinalis radices, ubi tunc temporis Capuccini Patres habitabant, audire sibi visus sit ; Revertere Fulginium, Joannes Baptista, revertere Fulginium. Et quamquam ille omnia cum Philippo communicabat, id tamen ei haud statim aperuit ; ne qua daretur occasio suspicandi, hæc sese idcirco in medium proferre, quod in patriam redire cuperet. Verum idem ipse spiritus, qui Joannem Baptistam intime allocutus fuerat, Philippo quoque eandem mentem injecit : quamobrem per hos ipsos dies illi aperte ac pro imperio ; Edico tibi, inquit, ut Fulginium revertaris, eo namque te Deus vocat. Ita tamen illuc redire eum jussit, ut simul atque evocaretur paratus atque expeditus esset ad recedendum. Hac scilicet ratione vir sapientissimus exercere enim voluit, atque ab affectu patriæ liberum conservare. Hic vero ad ultimam usque senectutem in Dei servitio perseverans, tantum virtutis tantumque apud omnes existimationis adeptus est, ut vel cum inter homines ageret omnium sermone celebraretur, et Beati nomine communiter appellaretur.

quem in pa-
triam remi-
sit.

F

457 Idem plane accidit Cæsari Baronio, qui olim adolescens, quamquam ad sacram Capuccinorum familiam se recipere vehementer optaret ; id tamen a Philippo, quem in spiritu patrem delegerat, vel infimis precibus impetrare non potuit. Qua re nonnulli offendeabantur, quasi homines ab Religione revocaret : neque enim ipsi perspiciebant, quod Vir sanctus divino præditus lumine prævideret, Baronium communi Ecclesiæ bono longe alio a Domino destinari.

Sic Baronium
vetuit Capuc-
cinum fieri,

1. HIERO-
DARNABEO.
EX MS.
itemque
Franc.
Puccellum,

quem tamen
admissum
dimissum-
que,

sed ex voto
redire cer-
tum,

recipi velat:

alterum al
simili consi-
lio abducit,

et uxori
jungendum
prædict:

item qui
persevera-
turi sint in
religione,
qui non:

A 458 Franciscus quoque Puccius Prænестinus, eo-
dem plane desiderio cum flagraret, Philippi fama
permotus ad eum venit, quodque jam pridem sta-
tuerat exposuit, ac sententiam rogavit. Cui statim
Sanctus; Abi, inquit, tu Religioni minime aptuses,
præsertim ob malam corporis habitudinem. Mane
igitur, mane Præneste, ibi enim tibi aliisque longe
ulerrimos fructus metes: idque illi beatus Pater
sæpius iteravit. Sed ut fere homines nimium sibi
crebant, Philippi dictis Puccius non acquievit; quin
etiam quotidie magis magisque urgebat, atque im-
portunis precibus missionem efflagitabat. Quamob-
rem Philippus denique victus, dixit; Quoniam id
tibi tam certum atque obstinatum est, abi, nequa-
quam tamen permanebis. Igitur paucos post dies,
explorata ejus voluntate, a Patribus Capuccinis
Viterbium mittitur, ubi religionis tirocinia ponat.
Necdum medium iter emensus fuerat, cum subita
quidam ægitudine corripitur; atque ab ipsis Fra-
tribus, qui sese ei comites junxerant, ad Urbem
redire cogitur: indeque in patriam reversus. gravi
et periculoso morbo tentatus est: in quo quidem
non modo propositum non deseruit, verum etiam
cum primum convalesceret, ad Capuccinorum fami-
liam se statim convolaturum, Deo superisque pro-
misit. Itaque sanitati redditus Romam redit, et quo
se voto obstrinxerat Philippo refert. At ille: Pro-
pitius sit tibi Deus, nonne tibi jam dictum fuerat,
Religioni te minime aptum esse, et majori cum fru-
ctu Præneste remansurum? Utque hominem reli-
gione, et sollicitudine exolveret, votum ipsum in
aliud pium opus commutandi facultatem a Pontifice
obtinnit: nec tamen idcirco Puccius acquievit.
Quapropter Philippus ad Capuccinorum cœnobium
illum adduxit, et cum Generali eorum Ministro bac
de re colloqui jussit. Is igitur a beato Patre præmo-
nitus, accedenti ad se juveni; Quid quæris? inquit.
Cumque ille ingrediendæ Capuccinorum religionis
voto se obstrictum esse narraret: Bene habet, sub-
jicit: nos autem nullo prorsus tui recipiendi voto
sumus obstricti. Quo audito abiit ille ad Philippum,
ac demum quietus Religionis consilium dimisit. De-
inde vero satis aperte intellexit, Virum sanctum di-
vino spiritu futura præsensisse: siquidem paucis
post annis Prænестinus Archipresbyter factus est,
multique omnium ætatum atque ordinum homines,
quos præceps in omnem licentiam natura cupiditas-
que corruerat, ejus monitis exemplisque incitati,
recepere sese et ad officium sanitatemque rediere.

C 459 Joannes Baptista Crescentius, nobilis ado-
lescens, ingrediendæ Religionis desiderio flagrabat:
quamobrem cum Patribus Dominicanis diligenter
egit, ut nihil jam propius esset, quam ut inter ipsos
reciperetur. Sensit hoc tandem Virgilius Crescentius
ejus pater, et variis illum rationibus a proposito ab-
ducere tentavit. Ubi vero obstinatum adolescentis
voluntatem perspexit, ut saltem cum Philippo rem
communicaret, etiam atque etiam rogavit. Paret ille:
at Sanctus, multa ei in hanc rem cum objecisset,
et quantæ molis opus aggrediretur clare demon-
strasset, denique apertissime dixit: Nequaquam,
fili, hæc Dei vocatio est, sed mali dæmonis impulsus,
qui te domumque tuam perturbare contendit; scito
autem, te postmodum mutato consilio temporales nu-
ptias celebraturum. Obstupuit beati Patris dicto
Adolescens, quod et nihil minus cogitaret; et alios
fratres haberet natu majores, quibus id potius quam
sibi curandum esse videbatur: tamen ita deinde fa-
ctum esse perspexit, quemadmodum Philippus præ-
dixerat.

460 In decernendo autem quid cuique ad æter-
nam salutem maxime congrueret, tantum a Deo hu-
manis adeptus fuerat, ut sæpe suis libere diceret,

Hoc facite, hæc est enim voluntas Dei. Quod quidem D
cum non semel Federicus Cardinalis Borromæus
audisset; Hunc sane, aiebat, loquendi modum aut
pauci, aut fortasse nemo usurpare potest. Interdum
etiam Vir sanctus dicebat, Iste in Dei servitio per-
severabit, ille autem nequaquam: atque ita prorsus
fiebat, quemadmodum ipse prædixerat. Franciscus
quidam, et Joannes Baptista Saracenus, quem antea
memoravimus, ex iis erant, qui Philippum ipso Ora-
torii initio sequebantur: cumque ambo eodem tem-
pore ad sacram Dominicanorum familiam se reci-
pere decrevissent; Philippus divino spiritu tactus
dixit, Joannes Baptista in suscepto instituto ad fi-
nem usque perseverabit, at longe aliter Francisco
eveniet: is namque annum intra religiosa castra
non implebit, abjectaque severiori disciplina ad se-
culi commoda revertetur, quemadmodum deinde rei
probavit eventus.

461 Statuerant aliquando Patres optima indole E
ac spe juvenem in Congregationem admittere, quod
quidem Philippus minus probabat, quippe qui haud
illum diu in proposito permansurum prævidebat:
quamquam autem id Patribus satis aperte significa-
verat, tamen imperio uti noluit, et ut reciperetur
denum permisit. Nec multi abiire menses, cum ille
arrepti Instituti pertæsus abscessit; nostri que expe-
rimento didicere, quantam Philippi verbis fidem ha-
bere oporteret. Duo erant ex primis beati Patris
discipulis, Italus alter, alter vero Gallus; hoc autem
ille longe ferventior spiritu videbatur. De his igitur
Sanctus a suis nonnullis familiariter interrogavit,
uter ex illis in via Dei perseveraturus videretur.
Quibus tacentibus, ipsemet libere dixit: Italus iste,
qui nunc spiritu ferventior sese ostendit, haud
in incepto perstabit; hic autem Gallus, quamvis
minus fervidus videatur, perseveraturus est usque
in finem, quod quidem re ipsa comprobatum est.

462 Lusitanus quidam adolescens, annorum
septemdecim, ex iis erat qui Philippum initio seque-
bantur: is porro ad eam spiritus altitudinem per-
venerat, ut plane exemplo omnibus præluceret, de-
que rebus divinis supra quam cuiquam credibile est
subtiliter atque expedite disserteret; quamobrem
privatis ejus colloquiis (Taurusio teste) viri doctis-
simi obstupescabant, præsertim Aloysius Lippoma-
nus Episcopus Veronensis, pietate ac doctrina insi-
gnis, qui tunc temporis Oratorii exercitia frequen-
tabat. Accidit autem, ut nescio quo spiritu ductus
ad religiosa castra transire decreverit; quod quidem F
consilium quamvis minime probaret Philippus, im-
portunis tamen precibus victus, dimisit eum (quod
in casibus ejusmodi aiebat Pater) in desideria cor-
dis sui. Cum igitur solenni more sacrum habitum
sumpturus esset, adfuit cum Taurusio atque aliis
ipsemet Sanctus. Dum autem sacræ ceremoniæ per-
agerentur, in partem templi secedens, vim lacry-
marum profudit; quamobrem ad eum accedens
Taurusius rogavit, quid tam acriter fletet. At ille;
Adolescentis hujus virtutes defleo. Quod sane dictum
haud percepit Taurusius, nisi cum illum vidit post
paulo in Dei servitio adeo remissum atque oscitan-
tem, ut nihil minus quam de religiosa disciplina
custodienda cogitaret: et quamquam Religionis ha-
bitum non abiecit, vagus tamen et profugus fuit su-
per terram usque dum vixit.

463 Hanc porro facultatem discernendorum spi-
rituum Philippo singulariter a Deo impertitam esse,
adeo constabat, ut Gregorius XIII Pont. Max. proba-
tum volens spiritum Virginis cujusdam (Ursulæ
Benincasæ nomen erat, per eosque dies Neapoli ad
Urbem venerat, magna cum sanctitatis opinione)
neonem ad id Philippo aptiorem existimarit. Ejus
igitur curam Vir sanctus cum suscepisset, primum
quidem

quoniam a
virtutis
proposito
defecturi,

quod defle-
vit in Lus-
itano habitum
religiosum
inducendo.

Ursulæ Be-
nincasæ
spiritum

A quidem ad humilitatem ac mortificationem per plures menses illam exercuit, ejusque raptus atque ecstases frequentissimas nibili se facere ostendit, sacra insuper Christi corporis Communionem eam diu abstineri jussit; denique cum longo jam experimento illius spiritum ex Deo esse comperisset, omnia ad Pontificem retulit. Hanc ipsam deinde ab Urbe discedentem opportunis monitis communivit, quibus per arctam salutis semitam tuta ac tecta ab hostium insidiis incederet; multisque suorum testatus est, idcirco eam a Domino per hujusmodi viam deduci, quod singulari esset morum puritate ac singularitate. Itaque Neapolim rediens, et Philippi dictorum memor, in timore et tremore suam ipsius salutem operabatur; dicere solita, nemini unquam se melius quam Philippo innotuisse. Denique multis virtutibus clara migravit ad Dominum, sextodecimo Kalendas Februarias, anno redeunti Orbis MDCXVIII. Artemius Vannius Senensis, Sacerdos morum probitate et doctrina spectabilis, admirabiles quasdam inter orandum mentis illustrationes percipiebat: cunctique rem valde suspectam et periculosam esse intelligeret, religiosissimos ac probatissimos viros consuluit:

B unum tamen Philippum invenit, qui fraudes omnes et latentes inimici insidias detegeret, regiamque spiritus viam demonstraret.

464 Ad probandos autem spiritus beatus Pater mortificatione, tamquam Lydio lapide, utebatur: neque enim sine hac, vitæ morumque sanctitatem consistere posse censebat. Alfonsus Lupus, de quo supra mentionem fecimus, concionaturus ad populum, quæ mox dicturus erat, solus in recessu meditabatur. Huic igitur nec opinanti supervenit Philippus; severoque vultu in eum intuens; Tunc, inquit, es ille Lupus, concionator ille celeberrimus, qui mundi plausibus tumens, longe majorem sese existimat, quam revera sit? quique inaniter gloriatur, primos Christiani Orbis suggestus se conscendisse? An vero deesse putas in Italia Concionatores, qui te et doctrina et sanctitate præcedant? His atque aliis gravioribus dictis in eum Philippus invehatur, ut plane qui aderant obstupescerent: quibus tamen Lupus nihil commotus est: sed, ut erat mitis et humilis corde, ad pedes beati Patris se statim abiecit, totusque effusus in lacrymas ex animo dixit: Quam vera mihi narras, Pater! Tum vero Sanctus, frontem explicans, qua solebat humanitate atque hilaritate hominem complectitur, et osculatur dicens: Perge modo, et Christi Evangelium Populis prædica, ut facis, Deumque pro me deprecare. His dictis statim recessit, quippe qui optime noverat, quantum ea re et Lupo et sibi met apud Dominum lucratus esset.

465 Antonia quedam erat, ex iis quas Tertiarias vocant Ordinis S. Francisci, utroque lumine orbata, lectoque ex longa infirmitate decumbens, ejus sanctitatis fama per Urbem satis jam percubuerat. Ad hanc igitur cum suis aliquot Philippus accessit; ejusque spiritum probaturus, variis illam mortificationibus exercuit. Denique experta atque perspecta ejus virtute, ut aliis quoque innotesceret, quam alte atque acute cæca Virgo perspiceret; accitum ad se clam ex his qui aderant Sacerdotem quemdam, Florentia nuper advectum, ante lectum decumbentis in genua procumbere jubet, atque; Antonia promissello isto Dominum deprecemur. At illa, extensa dextera procumbentis manum apprehendit, eamque reverenter osculata; Hic, inquit, Sacerdos est, atque hodie mane Sacrum fecit; proinde ego ejus orationibus egeo, meque illi ex corde commendo. Tum vero Philippus, ne facto quidem verbo, digressus est.

466 Alius quidam in Urbe erat, itidem Tertia-

Maji T. VI

rius Ordinis S. Francisci, ob summam in proximis caritatem ac singularem vitæ austeritatem, magna apud omnes sanctitatis opinione. Hunc porro Augustinus Cardinalis Cusanus, per eos dies ejusdem Ordinis Protector, eo nomine ad beatum Patrem misit, ut ejus spiritum expenderet atque perspiceret. Itaque ubi illum videt Pater, non sine supercilio atque contemptu; Quid istuc hominis est? inquit. Mox pixidiculam afferri jubet, in qua ærei nummuli plures erant, ut quotquot voluisset acciperet. At ille quamquam omnes avido arrepturus videbatur, vix demum unum accepit: quod quidem Vir sanctus valde probavit, rem tamen caute dissimulans; Hic profecto, inquit, cibum potius quam pecuniam quaerit, afferre huc panem. Quem cum primum videt ille, statim morsu apprehendit, mox demittit in sacculum. Rogat illum deinde Pater, quoniam instituto vivat, quemve orandi modum teneat? Is vero dentes, manus, pedesque concutens, hanc unam orandi rationem se nosse respondit: quo dicto valde lætatus est Sanctus, nihilominus, quasi hominem contemneret, ab se statim eiecit. Abit ille, atque, Profecto Senex iste mortificandi et corrigendi spiritum adeptus est. Hunc ipsum deinde ad se ventitantem sæpius tentavit Pater, ejusque constantia perspecta, ab vitæ morumque simplicitate ac puritate plurimum commendavit.

467 Porro autem moderatoribus animarum salutaria quædam monita dare consueverat; in primis vero eos qui auscultandis Confessionibus præsent serio admonerat, ne una eademque via quam ipsi tenuissent, suos etiam in spiritu filios ad studium pietatis conarentur adducere; id enim sæpe haud sine magno eorum incommodo ac detrimento fieri posse. Præterea iisdem quæcumque libuisset facere ne permitterent, sed operæ pretium esse, eos vel ad virtutem currentes interdum retinere, tum ad recreandos animos, tum etiam ad intellectum et voluntatem subijciendam. Illud quoque admonerat, ne pœnitentes, quos semel a Confessionibus Patres sibi delegerant, levi de causa desererent, neve hi pœnitentes alienos facile admitterent; sed ad Confessarios suos, nisi forte gravis intercederet causa, quamprimum remitterent: quod ipsemet ad aliorum exemplum facere consuevit. Quamobrem Nero de Nigris, quem unice diligebat, nominatim præcepit, ut Religiosum quemdam ex Servis B. Mariæ, quem a Confessionibus habebat, ne dimitteret.

468 Hoc idem de se ipso luculenter testatur Peregrinus Altobellus, Romanus Presbyter et Canonicus S. Marci, ait enim: Quoniam de Philippi sanctitate tota Urbe jam fama percubuerat, in ejus familiaritatem venire maxime cupiebam: cum igitur P. Joannes Franciscus Bordinus, qui mihi a Confessionibus erat, in Poloniam se contulisset cum Hippolyto Cardinali Aldobrandino, cui deinde ad summum Pontificatum evecto Clementis nomen inditum est; Philippum mihi in spiritu patrem delegi, quo deinde dum vixit familiariter usus sum, quamquam haud semper apud illum sacras Confessiones peregi; sed ipso anno, quo scilicet Bordinus idem in Polonia commoratus est: siquidem post ejus reditum, cum ad pedes beati viri conscientiam purgaturus procubuissem; Vidistin, ait mihi, Patrem tuum? Nequaquam, inquam. At ille: Nunc tibi ad eum redeundum est. Cumque ego etiam atque etiam rogarem, ut confitenti mihi aures daret: Sic par est facere, inquit. Hactenus Altobellus.

469 Illud quoque probabat maxime, ut cum uxore vir pariter, dummodo id sponte ac libenter facerent, uno atque eodem Confessario uterentur, qui nimirum paci et concordie ipsorum facile consulere. Docebat præterea Vir sanctus, si quis forte in

D
A. HIERO:
BARNABEO
EX MS.
et alterius
Tertiarii:

E

Monet non
facile mutan-
dos Confes-
sarios,

F
atque ad pri-
mos redeun-
dum mox ut
licet.

Præcepta
quædam Con-
fessariis incul-
cata,

A. HIERO.
BARNABEO
EX MS.
*Præcepta quæ-
dam Confessa-
riis inculcata
et pœnitenti-
bus;*

A via spiritus longe ad virtutem processisset, deinde aliquo casu gravius prolapsus esset, nihil ad ejus salutem opportunius adhiberi posse, quam ut lapsum suum viro alicui religiosæ probatæque vitæ libere aperiret : hac enim ratione ad salutis viam haud difficile illum posse reduci. Eos porro qui auscultandis Confessionibus operam dabant, serio admonerat, ut ne pœnitentibus permitterent, quæcumque fervore spiritus incitati facere voluissent : hoc enim pacto vegetiores ad virtutem atque alacriores fieri ; sin aliter, animum remissuros, ac tædio affectos ab incepto facile destituros. Rursum vero pœnitentibus aiebat, nulla unquam ratione Confessarii voluntati vim adhibendam, aut alio deflectendam, quo ipse haud propenderet : quinimo eo absente illius mentem interpretandam, et quasi præsentem ac jubentem res dirigendas. Ad hæc flagellationes aliasque corporis macerationes illo inconsulto minime aggrediendas : si quis autem sponte ac temere id facere ausus esset, hunc sane aut in ægitudine aliquam, aut in superbiam atque arrogantiam facile prolapsurum.

470 Ad hæc Deo quidquam voveri, nisi eo consulto quem quis in spiritu patrem sibi delegerit, nequaquam probat : nec suis interdum rogatus id facile permittebat ; illud Ecclesiasticis mente retinens, multo melius est non vovere, quam post votum promissa non reddere. De statu quoque suo quemquam moveri haud facile patiebatur, sed unumquemque manere cupiebat in ea vocatione, in qua initio vocatus esset, dummodo sine Dei offensa vitam ageret. Aiebat enim vel in media hominum turba Christianæ perfectioni operam dari posse, neque opificium, aut quæstum, aut laborem ullum Dei servitio impedimentum afferre. Quamvis igitur innumeros prope filios (ut diximus) in varias Religiosorum familias miserit ; tamen vehementer optabat, ut in sua quisque domo atque familia ad virtutem sese exerceret : pluresque aulicorum, qui pie ac laudabiliter viverent, ab instituto recedere vetuit : dicere solitus, ex malo ad bonum statum transituro nihil consulto opus esse ; ex bono autem ad meliorem progressurum indigere tempore, consilio, atque oratione : neque enim quod in se melius est, unicuique melius esse : quamquam autem Religiosorum viro-
rum instituta eminentiora sint, non tamen omnibus bene congruere. Itaque cum ad sacrum aliquod institutum quemquam a Domino vocatum aptumque videbat, remis velisque illuc hominem impellebat : ubi vero rem aliter se habere perspiciebat, haud ita facile eniquam permittebat, ut ad Religionem se reciperet.

471 Pacem et concordiam eum proximis servare quicumque euperet, huic profecto quæ in aliis cerneret caute dissimulanda naturæ vitia. Principes autem viros non temere, sed veluti ex transverso corrigendos esse docebat, quod et Nathan cum David fecisse narratur. Si quid vero incommodi eorum causa interdum cuipiam contingeret, æquissimo animo ferri, eodemque vultu atque hilaritate rediri oportere : sic etenim brevi cum illo in gratiam redituros, omnemquo illatæ offensæ suspicionem a se amolitu-
ros. Mulieres ex Apostoli verbo hortabatur, domus curam haberent, in publicum facile ne prodirent. Quamobrem cum aliquando laudibus extolleret Martham Spoletinam, feminam vitæ morumque sanctinonia inclitam, nonnullique ex suis ei subjicerent cur illam tantopere celebraret ? Quia, inquit, lanam facit. Ad illud scilicet Proverbiorum respiciens : Manum suam misit ad fortia, et digiti ejus apprehenderunt fusum. Fuit hæc porro Philippi observantissima : cumque ad Urbem veniebat, statim ad illum convolabat, ejusque pedibus provoluta,

ut pro se Dominum rogaret, humiliter postulabat. D Quoties vero Dei servum intuebatur (hoc quippe donum inter cetera obtinuerat, ut animarum pulchritudinem introspiceret) toties admiratione defixa extra se rapi videbatur. Multa præterea in hanc rem ex Philippi sententia adjicienda essent, quæ tamen alio properantes omittere cogimur.

CAPUT XXXI.

Philippus energumenos liberat, absentibus apparet, mortuum suscitatur.

Quamquam Philippus ab exorcizandis malignis spiritibus alienior videbatur, tamen hoc quoque longe præclarissimum munus illi a Domino impertitum est, ut plurimos ab iis male vexatos liberaverit. Catharina quædam puella, Aversa Campaniæ Urbe Romam eo nomine perducta est, ut ab ea dæmonium suis precibus meritisque Philippus ejiceret. Hæc porro eum nullas litteras didicisset, tamen Græce ac Latine loquebatur, quasi sese in scholis diu exercuisset. Præterea ejus corpori tantum roboris accesserat, ut multorum vel fortium ac robustorum manibus teneri non posset. Quoties vero beatus Pater eam ad se perducere juberet, quamvis longe abesset, statim præsentiebat ; aiebatque. Nunc Presbyter ille me accersit : dein fugiens et in remotissimas domus latebras sese conjiciens, ægerime tandem ad ecclesiam pertraheretur. Igitur quadam die, eum in templum S. Joannis Florentinorum adducta esset ; Philippus, parentum calamitati et puellæ compatiens, omissis exorcismis, orationi se dedit : eodemque momento ab immundis spiritibus liberam se sensit, nec deinde ullo unquam tempore ab iisdem ne minimam quidam molestiam recepit.

473 Lucretia Cotta Romana, octo ipsos annos ex maleficio vexabatur ; quapropter oculos miserandum in modum distorquebat, interdum quoque visum penitus amittebat : ad hæc cor ipsum prope divelli sibi eum persentisceret, toto corpore quatiebatur, ut pluribus feminis pectori ejus obnixis concussio hujusmodi reprimi omnino nequiret, et jam jam expiratura videretur. Cum igitur tam graviter cruciata cibum aut somnum capere non posset, et jam ossibus vix hæreret, ad Philippum se contulit, ut sacramentum Confessionis obiret. Is vero ubi illam videt, misericordia permotus, genuflectere jubet. Quo facto alteram manum super cor ejus, alteram sibi ob oculos ponit, attentoque animo Deum orat per mediam horam ; eodemque tempore mulier ab omni cordis afflictione se sensit immunem. Nec ita multo post ad Sanctum reversa, cum eam videret oculis tam male affectam ; Ne dubites, inquit, filia, ab hæc quoque ægitudine liberam te volo. Igitur ad illum deinde eum rediisset, sacram Confessionem peractura ; Philippus super oculos ejus manus imponit, et post paulo ad se retrahit. Cui statim illa clamitans ; Heu ! heu ! inquit, Pater, tu me penitus exorcæasti. At Sanctus subridens, ait ; Ne dubita, nequaquam excecaberis. Post horam (res mira) quasi velum quoddam ab oculis detrahi sibi sensit : reversisque in locum suum pupillis, statim visum recepit ; neque ex ea die ullo oculorum vitio laboravit, quin etiam tenuissimo opere telas acu pinxit.

474 Advenerat ex Germania ad Urbem nobilissima femina, male a dæmonio exagitata. Hanc quadam die in templum sanctæ Crucis in Hierusalem propinqui adduxerant, solenni Ecclesiæ ritu adjucandam : jubente autem Otthone Trusches Cardinali Augustano, adfuit etiam cum suis aliquot Philippus. Cum igitur lignum sanctissimæ Crucis, atque aliæ quæ ibidem asservantur Reliquiæ, publice

cap. x
*Liberat a
dæmone Ca-
tharinam
Aversanam;*

*Lucretiam
Cottam a ma-
leficio ;*

*Matronam
Germanam
a dæmone in
A. Marc.*

*nec facile
vovendum
quid,*

*aut statum
mutandum.*

*Principes
quomodo cor-
rigendi*

*mulieribus
commendan-
dum curam
domus*

A blice ostenderentur, gravissimis cruciatibus urebatur. Quamquam autem adstantium plurimi dæmonem ab ea ejectum esse opinarentur, re vera tamen haud abiisse compertum est : quamobrem omnes pariter beatum Patrem exorant, ut miseræ opein ferat. At ille, quamquam invitus, accedit tamen ad arreptitiam ; cogitque dæmonem, ut diem indicet, qua demum abscessurus sit. Tum vero ad eos qui aderant se convertens ; Scitote, inquit, miseram hanc ob unius adstantium incredulitatem nunc liberari non potuisse, verum die dicta id certe fiet. Nec vana fuere promissa, siquidem præstituto tempore in templo S. Mariæ ad Martyres obsessam diabolus omnino deseruit, liberamque reliquit, maxima cum suorum admiratione atque lætitia, qui paulo post salvam et incolumem in patriam reduxerunt. Ingrediebatur aliquando Vir sanctus, una cum Petro Victricio, Lateranensem Basilicam, ubi tum forte capita SS. Apostolorum Petri et Pauli, argenteis gemmatisque thecis inclusa, frequentissimo populo ostendebantur. Ecce autem energumena quædam vociferari atque ululare cœpit. Quam ut videt Philippus, crines ejus apprehendit, eique in faciem expuens ; Cognoscisne me? inquit. At illa ; Utinam te non cognoscerem! Eodemque tempore semimortua in terram prolabitur, atque a maligno spiritu liberatur. Cum autem ad id spectaculum multi concurrerent, Dei servus, ut longissime gloriam fugiebat, sese confestum e templo proripuit.

B 475 Ea porro erat potestas ejus in dæmones, ut si quis forte ab iis obsessus ad sacram Confessionem aut Communionem accedere non posset, hunc pro imperio statim libere ac sine impedimento mysterium illud peragere juberet. Quamobrem cum in templum nostrum venisset mulier, religioso habitu induta (erat hæc arreptitia, nemini tamen nostrorum cognita) et ad sacram mensam accessisset, dæmone autem obnitante Eucharistiam sumere recusaret; Philippus, rem non tam oculis, quam mente perspicuens, e sella in qua tum forte sacras Confessiones auscultabat sese proripit, ejusque capiti manum imponit. Qua re misera statim sui compos effecta, sine ulla contradictione, sacrosanctum Eucharistiæ mysterium obivit. Nec plane absimile huic accidit in hac ipsa ecclesia. Etenim cum se eo contulissent aliquando duæ pauperes aniculæ, earum altera, Clerico cuidam ex nostris, Quæso te, inquit, Sanctum illum Patrem nobis advoca. Is vero cum subjiceret, Patrem illum ætate confectum ægre descendere posse : iterum illa etiam atque etiam rogare, ut eum omnimodis evocaret, quo scilicet sacra Confessione expiaret sociam suam, a dæmone obsessam. Cumque ille itidem abnueret, rursum illa usque eo oravit et obsecravit, dum Clericus precibus victus ad Sanctum adiit ; atque, arreptitiam quamdam in templum venisse, quæ mali spiritus instinctu a sacra Confessione et Communione arcebat, quamobrem ad eam descendere ne gravetur. Tum vero Dei servus, Abige illam, inquit : quid mihi cum arreptitiis? Cum autem paululum substitisset, miseratione commotus, Age, inquit, dic illi, ut me expectet. Dein veniens in templum, ad locum in quo Confessiones audire solebat se contulit : cujus aspectu energumena statim turbari cœpit, nec sine vi ac minis ad illum adducta est. Tum Sanctus placido vultu ; Hic, inquit, genuflectito. Quo audito mulier sine ulla contradictione obtemperavit, et sacra Confessione peracta sanctissimum Christi corpus ex ejusdem Philippi manibus sumpsit : quod et deinde eo præsentē sæpe facere consuevit.

C 476 Cum autem superbus ac malignus Philippus imperium et potestatem ferre non posset ; quoties voluntati ejus obtemperare cogebatur, toties in illum indignationem suam aperte demonstrabat. P. D.

Jo. Antonius Luccius (quod supra innuimus) energumenam adjuraverat, ac beato Patre jubente per summum contemptum eam flagellaverat. Hac re tam graviter offensus est dæmon, ut sequenti nocte horribili specie sese Philippo objecerit, multa insuper atque horrenda minatus, quod se ea ratione sprevisset : denique abscedens, ingenti fortore omnia complevit. Illud præterea eidem gravissimum videbatur. Dei servum, ubi ad energumenos adjurandos precibus adigeretur, suis in spiritu filiis id muneris demandare : hoc enim dedecori atque ignominie sibi esse putabat. Itaque cum aliquando Joanni Baptiste Beniperto, Canonico Novariensi suoque in spiritu filio, virginem quamdam exorcizandam remisisset, isque vesperi peracto exorcismo domum revertisset, consensu scamno, dum in parietem clavum adigit, inverso scamno propius nihil est factum, quam ut alliso in terram capite vitam amitteret. Quo autem tempore hoc accidit, dæmon ipse per energumenam loquens ; Putabam, inquit, me illum occidisse.

477 Quamquam autem Deus dederat illi virtutem et potestatem super omnia dæmonia ; raro tamen, nec ferme nisi coactus, ad energumenos exorcizandos accedebat. Aiebat enim, in hac re haud facile credendum esse : quandoquidem inusitati quidam effectus sæpe non ex dæmone, sed ex morbis melancholicis, capitis debilitate, aliisque hujusmodi proveniunt ; in feminis vero ex vehementi phantasmatum impressione, aliisque tum animi tum corporis ægritudinibus, non raro etiam ex malignitate, quæ sese ob varias causas a dæmone obsessas simulant. Quapropter cum ad P. Nicolaum Gilium adducta esset puella, quam propinqui omnes vere arreptitiam existimabant ; quippe quæ domum totam subverteret, qua clamando, qua frangendo, et perdendo quæcumque illi venirent in manus ; cumque ea de re nuntius ad Philippum afferretur, rogareturque ut miseræ benigne succurreret ; ad eam descendit, atque ex adpectu ipso nequaquam a dæmone occupatam esse cognovit, nec tam coacte, quam sponte insanire. Quapropter accito ejus fratri dixit, sororem suam, si salvam ac liberam esse vellet, quoties in posterum insaniret ac fureret, toties flagris acriter cæderet : hoc enim remedio certissime convallituram. Sic factum : cædentique fratri mentita energumena insanie suæ causas statim aperuit. Alia quædam huic persimilis, aliquando ad sanctum Virum adducta est : in quam ille intuitus, Nequaquam hæc, inquit, energumena est : atque ita esse, quemadmodum Philippus dixerat, postmodum satis liquido apparuit.

478 Aliam itidem, nomine Sideram, ab Sabinis ad Urbem propinqui adduxerant ; sacris exorcismis adjurandam, quippe quæ omnibus vere arreptitia videbatur. Et quodam die, cum ad solennem summi Pontificis benedictionem iidem propinqui eam ducere statuissent, in puteum sese præcipitem dedit, sed accurrentibus multis statim inde educta est. Sæpius deinde ab aliquot exorcistis adjurata, ac tum flagris tum etiam suffitibus graviter excruciat, denique ad beatum Patrem adducitur. Qui præmissa ad Deum oratione, propinquis ejus libere dixit : Hæc profecto arreptitia non est, sed fatua : igitur patienter ferenda, nec amplius crucianda. Quemadmodum autem Philippus dixerat, sic rem se habere manifesto compertum est. Has igitur ob causas Vir sanctus suos in spiritu filios admonebat, in hac re ne facile crederent, nec nisi in publico feminas exorcizarent ne scilicet gravibus periculis sese obijcerent.

479 Illud præterea Philippo singulariter a Domino impertitum est, ut multis etiam absentibus,

A. DIERO.
BARNABEO
EX MS.
Ab eo se sperni
agerrime
fert dæmon.

E
Docet non
facile hac in
re credendum
feminis,

quarum alias
ex malitia
furere,

aliam fatuam
esse demonstrat.

C. p. XI.

cum

et aliam energumenam in
Vaticana.

Pro imperio
coercet dæmones, in
arreptitiis

usum Sacramentorum
impedientes.

A. HIERO.
BARNABÆO.
EX MS.
*Adhuc virus et
absens appa-
ret uni ex
suis tentato,*

D cum inter mortales esset, visibili specie sese ostenderet, iisque periclitantibus opem ferret Sacerdos quidam ex nostris grave peccandi periculum sibi pertimescebat in re, cujus illi enram Dei servus demandaverat : cumque oh id graviter animo torque- retur, nocta dum quiesceret in ædibus Vallicellanis, cubiculi fores quavis firmissime obseratas, sensit extemplo reserari. Itaque somno excitus, vel in me- diis tenebris Philippum vidit ad se introeuntem (ha- bitabat tum ille in ædibus Caritatis) sibi que dicen- tem ; Quomodo tecum agitur ? Is vero, Male, in- quit : animo quippe graviter ægrotabat. Tum demum Philippus, extensa dextera Crucis illum signo munivit, aitque, Ne dubita. His dictis evanuit, et perturbationes omnes repente sedavit.

*alteri in mari
periclitanti,*

480 Adolescens quidam, Neapolim cogitans, beato Patri, cujus arbitrio regendum sese commise- rat, animum suum aperuit. Is vero consilium lu- jusmodi improbavit : eunti enim, aut a mari, aut a Turcis periculum esse affirmabat. Sed ille in sen- tentia persistens iter aggreditur. Ecce autem dum navigat, sese improvise a Turcis supervenientibus impeti sentit : quapropter plurimi, qui una naviga- bant, mari se commiserunt, quos et ipse statim se- cutus in undas sese projecit. Sed ut erat natandi imperitus, jam jam in profundum mergebatur. Igi- tur ubi se morti proximum videt, ea quæ a sancto Patre nuper audierat memoria tenens ejus auxilium supplex implorat : eodemque tempore (rem miram!) Philippus ei sese offert, et qua solebat voce, Ne dubites, inquit : manumque arreptum ad littus edu- xit.

*alteri a pi-
ratis capto,*

481 Marcellus Ferrus, alibi sæpe commemoratus, ex Ægypto in Italiam negotiatoria navi vehebatur : quæ cum Cyprum præterlaberetur, repente a pi- ratas obsidetur et capitur. Il porro comprehensis il- lico mercatoribus catenas injiciunt. Quod ubi videt Marcellus, pavore perculsus, ad Deum orat, ut Phi- lippi meritis incolumem se e tanto periculo servet. Vix ille has preces effuderat, cum repente videre sibi visus est beatum Patrem, ejusque dulcissimas voces audire, Ne dubita, ad Deum confugito, ne- quaquam captivus eris. Atque ita plane res cecidit. Cum enim piratæ enim quoque post alios catena vin- cire vellent, Christianæ navis Præfectus ; Quorsum, inquit, senem hunc miserum vincire vultis ? Quo dicto Barbari, præter omnem consuetudinem expe- ctationemque commoti, eum liberum dimiserunt. Cum igitur ad Urbem denique pervenisset, accepit hoc ipso tempore, quo se Deo et beato Parenti præ- cibus commendaverat, nonnullis nostrorum illum dixisse ; Pro Marcello Ferro orandum est, valde enim periclitatur.

*mulieri rancor-
em servanti*

482 Constantia de Drago, qua de supra memini- mus, enidam ex propinquis suis subirata, ab ejus consuetudine recesserat. Cum autem tres aut qua- tuor dies præteriissent, nec iram poneret ; diluculo dum quiesceret, somnum inter ac vigiliam, ictu pulsari se sentit. Quo statim expectata est, eodem, que momento beatum Patrem sibi dicentem audivit. Quousque tandem, tua durabit iracundia ? Qua re Constantia perterrita, cum primum illuxit ad Phi- lippum se contulit ; expiataque conscientia, rem ut ceciderat retulit. At Sanctus, quasi factum hujus- modi penitus ignoraret, nihil omnino respondit. Constituerat Dei servus Lucretiæ Gioliæ, Joannis Animucciæ uxori, singulari pietate feminæ, tum diurna tum etiam nocturna sacræ precatationis tem- pora, edixeratque, ut certa noctis hora surgeret ad meditandum. Quouiam vero somno occupata sæpe id negligebat, quadam die eam reprehendit Pater ; et, Nisi resipueris, inquit, ego ipse in posterum exci- tabo. Nec inania fuere verba. Quoties enim illa som-

*et alteri diu-
tius dormienti,*

no largius indulgebat, toties Philippum audiebat D clara voce dicentem, Lucretia, surge. Quin etiam cum expurgatura conscientiam ad eum adibat. Nonne ego, inquiebat, hac nocte te compellavi ?

*Cæsari Baro-
nio ægrotanti
videtur,*

483 Ægrotabat ad mortem Cæsar Baronius in ædibus Florentinorum, jamque sacro Oleo perun- ctus, vitalique sensu deperdito, nihil propius erat, quam ut spiritum emitteret. Cum paululum quie- scens repente videt beatum Patrem (erat tum ille in ædibus Caritatis) ad Christi Domini ejusque sanctis- simæ Matris pedes humiliter procumbentem, ab iisque salutem sibi his verbis postulantem ; Da mihi Cæsarem, Domine : mihi illum redde : sic cupio, sic volo. Christo autem abnuente, videt sanctum Vi- rum ad Deiparam se convertere, orare, obsecrare, ut id sibi a Filio suo impetrare non dedignetur. Qua demum benigne intercedente, statim exoratum esse intellexit ; eodemque momento experrectus, ex ea infirmitate se minime moriturum pro certo cre- didit. Advenienti deinde Philippo rem totam refert, multasque gratias agit. At ille modesto silentio præ- stitum beneficium dissimulans. Nimis periculose, ait, fidem somniis habere : proinde paratus esto, in- quit, ad Dei voluntatem. Quod autem haud inane somnium id fuerit, statim apparuit : siquidem eo ipso die ita convaluit, ut qui modo de illo despera- verant medici nihil jam pertimescerent, atque in- speratam salutem Philippi precibus meritisque tri- buendam esse affirmarent. Quapropter Baronius ipse et vitam et doctrinam beato Patri acceptam sese re- ferre, non semel in Annalibus suis testatur.

*exorare
sanitatem ;*

E

484 Matthias Maffeus, cujus antea meminimus, cum ex morbo gravissimo laboraret, deque illius salute a medicis omnibus jam desperatum esset, a Philippo invisitur : is porro duas sacrarum Reli- quiarum thecas secum detulit, aitque ægroto, Ne dubites, confide te Jesu Christi gratia ex hoc morbo convalesciturum ; dein dexteram super cor ejus impo- nit, munitque signaculo Crucis, atque abit. Ipsa au- tem nocte ægrotus magna sibi voce ter inclamantem Philippum adivit, Surge. Quamobrem somno exci- tus, sanitati extemplo restitutum se sensit, ac bi- dno post liber e lecto surrexit. Alius quidam, Phi- lippi in spiritu filius, teste Federico Cardinali Bor- romæo, nocte intempesta horribili spectro perterri- tus est. Immanis quædam bestia obsidere sibi lectulum videbatur, trucidibus oculis sævoque rictu minitans ; itaque diu agonizans, denique evigilavit, non sine ingenti mœrore, quasi verberibus male ac- ceptus esset. Mane igitur ad Philippum venit, ac rem totam narrat, Cui Sanctus, Scito, inquit, me tibi hac nocte adfuisse, et pro te decertasse. Hanc porro visionem tibi Deus certam ob causam immisit, atque ego ipse precibus impetravi.

*alteri auditur
sanitatem
promittens,*

*alteri spectri
territa adest :*

F

485 Petrus Franciscus Justus, Sacerdos et Ab- bas Florentinus, beatoque Patri perfamiliaris, ex pituitoso morbo toto biennio tam graviter laborave- rat, ut jam vix ossibus hæreret, ad eumque susten- tandum plurimum adjumento opus esset. Igitur pe- riculosæ ægritudini et medicorum judicio insanabili curationes omnes adhibuit ; et ab Urbe secessit, cœlo salubriore fruiturus : sed frustra : quamobrem eorumdem medicorum consilio ad Urbem revertitur. Hic vero adeo se recreari non scensit, ut quotidie deterius habere cœperit. Itaque Deum ex animo ro- gabat, miserrimæ hujusmodi vitæ finem aliquando imponeret ; siquidem tam acutis doloribus exeruciabatur, ut sæpissime animo linqueretur. Interea Sacerdos quidam ex nostris ad eum venit, nuntiat- que Philippum vesperi adfuturum. At ille, ne id fa- ciat, etiam atque etiam rogat : sæviante enim hieme nix omnia operuerat. Igitur a cœna ad concubiam noctem acerbissimis doloribus tortus, denique ex ni- mia

*Ægro mortem
opulenti,*

A mia lassitudine somno occupatur. Ecce autem beatus Pater per visum ei sese offert. caputque manibus arcte complectitur : qua re ille haud sine timore expergiscitur, neque enim intelligere poterat quoniam pacto illuc penetrare potuisset, clausis atque obseratis cubiculi foribus. Tum Sanctus, quomodo sese haberet, rogavit. At ille, quamquam initio vocem proferre nequibat, tamen ubi se tantisper collegit, quibus potuit modis salutem imploravit. Hic vero Philippus, conformatis in Crucis similitudinem ejus manibus, substitit; dein Surge, inquit. Hoc dicto ægrotus (quod multis ante mensibus efficere nequiverat) e lecto surrexit. Et Sanctus; Nonne vides te non tam male habere, quam putas? Statimque ex oculis ejus evanuit, sanumque reliquit.

486 Joannes Animuccia, de quo alibi mentionem fecimus, Pratum, Etruriæ olim præclarum oppidum, modo in civitatem erectum, aliquando se contulit; ibique Catharinam Ricciam Florentinam, ex Monialibus S. Dominici, spectatæ sanctitatis Virginem visitavit. Cumque de Philippo sermo incidisset, quæsi- vit ex ea, an illum unquam vidisset. Cui Virgo, nequaquam sese illum vidisse dixit, sola sanctitatis fama sibi innotuisse, quamquam et videre eum et alloqui vehementer optaret. Sequenti autem anno iterum ad illam venienti Animuccia libere dixit, sese et Philippum vidisse, et cum eo locutam esse; quamquam nec Philippus Romæ, nec Prato Catharina pedem unquam extulerint. Redeunti deinde eidem Animuccia, et rem ut ceciderat nuntianti. Philippus satis aperte hæc eadem confirmavit. Quin etiam anno salutis nostræ mox, cum jam sacra Virgo migrasset ad Dominum, audientibus multis libere testatus est, sese eam vidisse dum viveret; et singillatim omnia ejus lineamenta descripsit, quæ sane (ut diximus) nisi divinitus nosse non poterat.

487 Præter hæc omnia divinitus infusa charismata, Philippus sortitus est gratiam quam vocant miraculorum, quibus vivens juxta ac mortuus singulariter enituit. Non solum enim variis morbis oppressos sanitati restituit, sed mortuos etiam ad vitam revocavit, id quod hoc loco referre contenti erimus: cetera enim plurima, quæ ab ipso patrata sunt, consultius ad finem vitæ rejecimus, quo quisque commodius atque expeditius ea legere possit. Fabricius de Maximis, quem sæpe memoravimus, quinque filias susceperat ex Lavinia de Rusticis: quam partui appropinquantem, Fabricius idem Philippi precibus summo opere commendavit. At Sanctus paulum tacitus hæsit, deinde, Uxor tua, inquit, nunc marem pariet; huic porro quod libitum erit mihi nomen inditum volo; nonne libet etiam tibi? Annuit ipse. Tum Philippus: Igitur Paulo huic nomen erit: id autem Vir sanctus alias illi sæpe prædixerat. Itaque domum redeunti obviam fit servus, natumque ei filium nuntiat; quem Fabricius promissi memor, Paulum appellari jubet. Mortua deinde Lavinia cum Paulus decimum quartum annum ageret, in febrim incidit, quæ quinque et sexaginta dies sine ulla remissione eum tenuit; quamquam illius patientiam adeo non defatigavit, ut rogatus a Germanico Fidele, an ægritudinem hujusmodi cum sua ipsius salute commutare vellet; Nequaquam, inquit: meam quippe ægritudinem carissimam habeo. Igitur gliscente indies morbo, adolescens ad extremum adductus est. Cumque Philippus, qui ad eum quotidie veniebat, nominatim domesticis edixisset, ut cum proximus morti videretur, certiorum se facerent; ad eum mittunt, qui nuntiet, Paulum supremos anhelitus trahere. Sed tum forte Vir Dei in æde S. Hieronymi sacrificabat.

488 Hæc inter adolescens decessit e vita, cui

pater ipse oculos clausit, et Parochus supremis in eum officiis perfunctus abcessit: juncque omnia parabantur ad cadaver curandum. Post mediam horam supervenit Philippus, et scalas ascendenti Fabricius occurrit; nec sine lacrymis, Paulus mortuus est, inquit. Cui Sanctus, Cur accersitum me non misistis? At ille, Misimus, ait: sed tum forte Sacrum faciebas. Hoc dicto beatus Pater cubiculum, in quo mortuus jacebat, ingressus, ad lectuli spondam sese projecit, ibique prolixius orans solitis motibus quatiabatur: deinde aqua benedicta vultum ejus aspergit, eamque in os eidem infundit; denique manu super mortui frontem imposita, clara elataque voce dixit; Paule, Paule. At ille repente, quasi somno excitatus, reclusis oculis respondens, dixit; Pater. Mox subjicit; Unum confiteri cupio. Tum Sanctus remotis arbitris illum auscultat, eique Crucifixi imaginem porrigit. Redeuntibus deinde in cubiculum, qui modo recesserant, de Lavinia ejus matre deque sorore jam vita functis cum eo sermonem instituit, protraxitque ad mediam horam. Is vero tamquam sanus ac vegetus loquebatur, quin etiam tam verum vivacemque colorem in vultu præseferbat, ut quicumque in eum intuebantur, nulla unquam ægritudine tactum esse existimarent. Denique post multa quæsiuit ex eo beatus Pater, an libenter moreretur? At ille, libentissime se id facere dixit, eoque maxime nomine, ut matrem et sororem suam viseret in Paradiso. Tum Sanctus ei benedixit, aitque, Abi jam feliciter, et pro me Dominum deprecare. His dictis placidissime quievit, iterumque expiravit in beati Patris amplexu. Huic autem spectaculo interfuere tum Fabricius ipse, tum etiam duæ ejus filia, et Violantes Sanctacrucia secunda illius uxor, et famula quædam, alique nonnulli.

489 Quoniam vero haud minori admiratione dignum videtur, morti imperare, quam vitæ; id quoque a Domino Philippus accepit, ut haberet mortis imperium. Quamquam autem hoc satis constare videatur ex iis quæ modo narravimus, tamen apertissime demonstrabitur ex his quæ dicturi sumus. Nobilissima quædam femina in Urbe graviter ægrotabat, ad eamque Philippus ventitare consueverat. Cumque ex longa invaletudine ad extremum adlucta esset, redit ad illam beatus Pater, et quibus potest modis laborantem erigit atque confirmat; denique ad Vallicellam reversurus abscedit. Cum autem aliquantum viæ processisset, jam repente substitit, iisque qui eum comitabantur libere dixit; Equidem impelli me sentio, ut ad ægram hanc redeam. His dictis ad eam venit, et circumstantes officii causa matronas secedere jubet: mox capiti ejus impositis manibus; Jubeo te, inquit, anima, in Dei nomine quamprimum ex hoc corpore exire. Needum Sanctus verba compleverat, cum illa spiritum emisit. Affirmavit deinde Dei servus his qui miraculo interfueraut, feminam illam, nisi cito migrasset e vita, facile in tentationem casuram fuisse, seque propterea celerem illi migrationem a Domino impetrasse.

CAPUT XXXII.

Quanta fuerit apud omnes de Philippi sanctitate existimatio.

His igitur virtutibus ac donis ornatus, tantam sui admirationem apud homines Philippus excitavit; ut quicumque eum vel leviter nossent, tamquam Virum sanctissimum venerarentur. Quamobrem omnium ordinum homines, ipsique summi Pontifices, mirifice eum observarunt, et prope supra hominem suspexerunt. Paulus IV cum illius sanctitatem (ut

D
A: HIERO.
BARNABÆO
EX MS.
ad vitam
revocat;

deque matre
ac sorore
defunctis col-
locutus,

E

mori permit-
tit.

alteri etiam
citam mortem
impetrat.

F

Virum sanc-
tum reputant

Paulus I,
diximus)

noctu
apparens sa-
num reddit.

Prælii visitat
sanctimoniam
sui ridendi
cupidam,

B

cap. XII
Miraculorum
gratia dona-
tus,

C
juvenem cui
nomen Pauli
esse voluerat,

morbo ex-
tinctum se
absente,

A diximus) optime perspexisset, adeo reveritus est, ut ad eum mitteret, seque ejus orationibus commendaret, excusaretque quod Pontificatus onere impeditus Oratorii exercitiis interesse non posset. Pius IV magno eum in honore semper habuit, sibiue morienti adesse voluit, cuius nimirum precibus meritisque maxime confidebat. B. Pius V, sanctissimus Pontifex, cum Oratorii exercitia (ut sæpe narravimus) diligenter cognovisset, multumque probasset; lætari se dixit vehementer, quod homines in Urbe haberet, qui animos ad pietatem inflammarent, Deique gratiam in proximis resuscitarent, quemadmodum faciebat Philippus. Nec aliam plane opinionem de ipsius Pontificis sanctitate Vir sanctus habebat, cuius calceum ex holoserico villosa rubro magna cum reverentia servabat, secumque interdum deferabat cum visitabat infirmos. Accidit autem aliquando res memorabilis. Cum enim ad agram quamdam se contulisset, fuscisque Deo precibus affectam corporis partem eodem calceo tetigisset, extemplo convaleuit.

Gregorius XIII

B

Sixtus IV,

Gregorius XIV

et Clemens VIII,

C

491 Gregorius XIII, præterquam quod ejus prudentiam magni aestimabat, deque rebus gravissimis cum eo consultabat; sanctitatem præterea usque adeo reveritus est, ut alienissimo etiam tempore ad privatum colloquium cum admitteret, et operto capite se coram sedere juberet, longeqne familiaris illo quam quolibet suorum uteretur. Sixtus V. beati Patris sanctimoniam adeo coluit, ut (quod antea dictum est) Corpora SS. Martyrum Papiæ et Mauri ei dono dederit, multisque præterea et quidem præclarissimis beneficiis nascentem Congregationem exornaverit. Gregorius XIV et ipse in rebus difficillimis eum in consilium adhibebat, quin imo tantopere observabat, ut cum ad summum Pontificatum elatus esset, venienti ad se Dei servo et ad pedum oscula de more accedenti, obviam prodiret, in ejusque amplexum rueret : et ; Si ego, inquit, Pater, te dignitate ; tu tamen me sanctitate præcedis. Quamobrem stare illum aperto capite ante se haud patiebatur, sed tecto capite sedere jubebat.

492 Clemens VIII tanto illum honore ac reverentia prosecutus est, ut omnibus in rebus sese ejus orationibus commendaret. Cum autem ægrotabat, sæpe cuidam ex suis intimo sibi familiari dixit ; Pater Philippus Deum pro me non rogat : quasi salutem et valetudinem suam ex ejus precibus pendere existimaret. Nec vero alium sibi a Confessionibus esse cupiebat, quo antequam Pontifex fieret usus fuerat : quamquam ille excusans senectutem munus declinavit, Cæsaremque Baronium pro se substituit. Cum autem Vir sanctus ad eum veniret (quod sæpe fiebat) illum arcte Pontifex complectebatur, exceptumque osculo apud se operto itidem capite sedere jubebat : in discessu deinde iterum inter se amplexari atque osculari consueverant. Quin etiam Pontifex ipse venienti sæpe assurrexit, atque abeuntis manum deosculatus est, quod et Gregorius XIV facere solebat. Porro Clemens idem, priusquam ad Petri Cathedram eveheretur, nihil carius atque antiquius Philippi consuetudine et familiaritate habere videbatur. Olim vero cum S. Romanæ Rotæ Auditor esset, audiretque litigantem qui se Philippi in spiritu filium esse aiebat ; libere dixit ; Pater ille vere Sanctus est, eritque aliquando ut inter Sanctos solenni ritu adscribatur.

item Cardinales,

Augustinus Valerius,

493 At vero Cardinales quo illum loco haberent, ex iis facile constare poterit, quæ ipsimet scripta ac publice testata reliquerunt. In primis autem Augustinus Cardinalis Valerius, Veronensis Episcopus, sanctitate et doctrina insignis, cum adhuc Dei servus inter homines ageret, librum contexuit, inscripsitque, Philippus, sive de lætitia Christiana ;

D in quo, præter plurima, quæ de Philippo præclara scribit, Socratem illum Christianum appellat ; aitque : Vere Christianus ille Socrates appellandus est, qui res omnes externas contemnens, vitiorum omnium hostis accerrimus, virtutum cultor assiduus, sinceritatis magister, veræ disciplinæ propagator ; humilitatem docens perpetuo, non verbis tantum, sed exemplis ; intima caritate expandens viscera sua omnibus, tolerans plurimorum infirmitatem ; alios erudiens, alios salutaribus monitionibus juvans ; sanctis precibus commendans omnes Altissimo, ac piis hujusmodi exercitationibus perpetuam hilaritatem servans.

Socratem Christianum eum vocans,

Gabriel Palcottus,

494 Gabriel Cardinalis Palcottus, primus Bononiensis Ecclesiæ Archiepiscopus, Philippi olim alumnus, in libro quem scripsit de Bono senectutis, Philippum adhuc in terris agentem his laudibus ad Cælum tollit. Quamquam ex veteri historiarum memoria, et præsertim ex ecclesiastica antiquitate facile potuissent senes multi produci, admirabili sanctitate et bonis illis cumulati, quæ nos loco suo commemoramus : nihilominus cum ea, quæ aspectui subjiciuntur, manibusque contrectantur, eo efficacius mentem arripiant, ac veritas ipsa tunc clara magis inexpugnabilisque reddatur, existimavi hominem viventem, atque ante omnium oculos versantem, qui Romæ, hoc est in Orbis terræ theatro, annos quinquaginta et amplius summa cum laude vixit, et alios ad bene et religiose vivendum mirifice excitavit et adjuvit, tamquam expressum et vivum exemplar senectutis illustrandæ in medio statuere. Is est Pater Philippus Nerius, Florentinus, qui annum agens ætatis suæ lxxx, veluti proceræ arbor, jampridem multiplices virtutum suarum fructus populo dispergit : qui Congregationis amplissimæ, quæ Oratorii dicitur, primus in Urbe institutor fuit ; unde aliæ multæ, variis in locis et regionibus, in hunc usque diem fuerunt feliciter propagatæ : quem olim multi summi Pontifices, et præsertim piæ memoriæ Gregorius XIII, Gregorius XIV, et hodie sanctissimus D. N. Clemens VIII, sæpe ad se religionis et colloquiorum piorum causa accersere consueverunt : ad quem frequenter amplissimi Cardinales. Episcopi, Præsules, atque alii cujuscunque ordinis viri, tum pœnitentiæ tum etiam salubrium consiliorum gratia accedunt : qui terrenorum omnium bonorum contemptor, nullos nisi æternos honores et dignitates quærit, licet apud summos Pontifices et amplissimos Cardinales in magna semper auctoritate et existimatione fuerit ; in quo denique sapientiæ, religionis, ac pietatis exempla, cum summa mansuetudine, hilaritate, ac Christiana simplicitate conjuncta, copiose effulgent. Pergit ille deinde in ejus laudes, ejus etiam viventis effigiem exprimendam, et in fronte ipsius libri imprimendam curavit, quamquam hoc ipso tempore, quo in publicum editus est, Philippus migravit in cælum.

E

in libro de bono senectutis,

eum in singulare exemplum proponens,

495 Augustinus Cardinalis Cusanus tanta in illum voluntatis inclinatione propendebat, ut ab ejus cubiculo fere numquam discederet : quamobrem de illo hæc testatus est. Ego, inquit, neminem plane cognovi, vel inter religiosissimos viros, cui tantum honoris ac venerationis impensum fuerit, quantum Philippus apud omnium ordinum homines assecutus est : idque ex eo dumtaxat oriebatur, quod de ejus sanctitate summa esset omnium opinio, quodque uberioribus quotidie fructus perspicerentur, dum ille tot Christo filios acquireret, et in rectam salutis semitam deduceret. Et sane singulares ejus virtutes permagno semper aestimavi, quæ quidem eo præclarius emicabant, quo ipse eas studiosius obtegebat.

Augustinus Cusanus.

Fredericus
Borromæus.

A 496 Federicus Cardinalis Borromæus, quem pariter cum Cusano Philippi animam appellabant, tam præclare tamque alte de illo sentiebat, ut luculentissimum hoc testimonium reliquerit. Quamdiu cum venerabili hoc viro versatus sum, adeo excellenti virtute præditum, totque divinis charismatibus ornatum semper existinavi, ut cum iis ipsis quos olim suspexit antiquitas comparari posse crediderim : erat enim in illo rerum spiritualium tam perfecta cognitio, ut vere dici posset illum pro temporis opportunitate, tum in se ipso, tum etiam in aliis opere complexisse, quidquid hac de re scriptum reliquerunt Cassianus, Climacus, et Richardus a S. Victore. Illud denique affirmo, neminem unquam animo meo cumulatius illo satisfecisse; usque adeo, ut cum interdum mecum ipse cogitarem, quid tandem perfectionis in eo desiderari posset; continuo nec sine ingenti admiratione subjicerem, nihil omnino huic viro deesse. Hactenus Borromæus, qui hanc ipsam ob causam ejusdem Philippi adhuc viventis effigiem ceream apud se reverentissime servabat.

Octavius
Paravicinus.

B 497 Octavius Cardinalis Paravicinus in eandem sententiam hoc manu sua scriptum reliquit. Notus mihi divina gratia esse cœpit Philippus Nerius, ab anno sexto circiter ætatis meæ : a quo tempore conversatione et colloquio illius familiariter atque assidue frui datum est, usque ad annum circiter vigesimum octavum, quo me in Hispaniam oportuit proficisci. Toto hoc intervallo, ac rursus post meum ad Urbem reditum, cum plerasque ejus viri actiones, motus, verba ob oculos haberem, ac diligentissime observarem; profunda cum humilitate, ardentique in Deum et proximos caritate ornatissimum cognovi. Multa præterea subjicit ad ejus vitæ morumque sanctimoniam demonstrandam. Denique, inquit, eorum ferme omnium, quæ de hoc beato viro Antonius Gallonius ornatè ac diserte libello comprehendit, æque me oculatum et certum testem, ac quemvis alium, vere possum affirmare. Gratias autem summas omnipotenti Deo plane habeo, quod singulari benignitatis suæ munere talem mihi magistrum dederit, cujus præclarissima virtus in hoc orbis theatro spectatissima fuerit, et de cujus laudibus nulla unquam ætas conticescet.

etiam ministrare agrotanti solitus.

C 498 Plura ille, cujus ea fuit erga Philippum benevolentia atque observantia, ut ab ejus conspectu divelli non posset : quamobrem noctes et dies integros apud ipsum sæpe commorabatur. Quod si forte beatus Pater ægrotaret, tam alacri et prompto animo ei ministrabat, quam ante Cardinalatum facere consueverat. Quapropter cum ad illum aliquando lectulo decumbentem venisset, omnibus qui aderant ab se dimissis, ad Cardinalem conversus beatus Pater : Vellem, inquit, Octavi, tantisper te alloqui : sed si forte commota tussi expuendum sit, tu mihi, quæso, pelvim præbe, quemadmodum ante Cardinalatum facere solebas. Cui statim Cardinalis; Hoc enimvero, Pater, pro summo beneficio mihi habendum est, neque enim tali me dignor honore. Id porro Vir sanctus ob id maxime cupiebat, quod optime intelligeret, nihil illi optatius esse posse, quam ut sibi in re aliqua inserviret : quod quidem his verbis ipsemet testatum reliquit. Equidem, inquit, tam libenter Patri inserviebam, ut quamvis interdum fame, siti, aliisque gravissimis incommodis afficerer; tamen dum ei inserviebam, incredibilem voluptatem percipiebam : quoties autem mea in eum officia recolo, mihi metipsi vehementer gratulor, idque unum doleo, quod diutius illi inservire non potuerim.

Octavius
Bandinus.

499 Octavius Cardinalis Bandinus gloriatur, sese olim adolescentulum in sacrificio Missæ ei ministrasse, deque ejus vita moribusque sanctissimis

hæc ait : Ea fuit opinio de illius sanctimonia, ut non modo omnes cum studiosissime colerent ac venerarentur; sed plurimi etiam nihil, nisi eo duce ac magistro, in spiritu se profecturos existimarent : itaque ad Philippum, tamquam ad oraculum, undique confluebant, ut ab eo recte vivendi rationem, pro suo quisque instituto, depromerent. Pergit deinde, et paulo post ait : Quicumque B. Philippi familiari consuetudine usus est, et in ejus vitam tam longo annorum spatio sanctissime actam inspexit, dubitare non potest, ea omnia, quæ illius meritis et intercessione, tum in vita tum etiam post mortem, patrata sunt, vera esse miracula. Quæ quidem cum plurima et longe præclara sint, tamquam Dei servum eum semper reveritus sum; nunc vero dignissimum existimo, qui Sanctorum numero adscribatur, ob vitæ morumque innocentiam, ob insignia atque admirabilia quæ gessit, ob communem etiam totius populi consensum. Gloriatur præterea vir optimus, sibi olim puero colaphum leviter ab Philippo impactum esse, quo scilicet præclarum quoddam monitum fortius memoria retineret.

500 Franciscus Maria Cardinalis Taurusus, cum Avenionensi Ecclesiæ præsesset, in Epistola quadam de Philippo (adhuc ille inter homines erat) hæc scribit. O utinam ex iis unum esse mihi liceret, qui sacello fruuntur, in quo sanctus Pater Missæ sacrificium peragit! Quamquam illud angustum sit, longissimoque intervallo a me disjectum; divina tamen favente gratia, assidue ibi præsens adsum, tum fide ac dilectione erga carissimum Patrem meum, tum etiam quod locum aliquem in mente ejus habere me certo existimo, quam quidem cum expandit atque elevat ad Deum, haud sedere me puto in novissimo loco. Sancta Catharina Senensis cellam sibi in suo corde construxerat, ibique vel in summa hominum frequentia cum Jesu sola commorabatur : ego vero in intima corde Patris nostri cellam mihi struere velim, ibi enim Jesum profecto invenirem, cum omnibus gradibus admirabilis ac divinæ illius vitæ trium et triginta annorum, quibus in terris visus est, et cum hominibus conversatus est. Cum autem Pater jubilat, eique præ nimio amore cor salit intrapectus, ego quoque cum illo pariter jubilarem atque saltarem. Pergit deinde, et ad finem hæc addit : Frui mihi interea hac felicitate, dum a Deo vobis datur, qua quidem et mihi diu frui licuit : at quoniam haud bene illa usus sum, justo Dei judicio meisque peccatis illam amisi.

Franciscus
Taurusus.

501 Hieronymus Cardinalis Pamphilus qui Philippo (ut diximus) usus est familiarissime, præter ea quæ luculenter de illo testatus est, hoc præsertim elogio eum celebravit. Maxima cum caritate omnes complectebatur, recreabat, et sublevabat; ut nemo plane ab illo rediret, cui cumulatissime satisfactum non esset, quique eum vitæ morumque sanctimonia supra hominem non æstimaret. Ego sane pro Viro sancto eum semper habui, iisque omnibus virtutibus ornatam credidi, quæ in vero Dei servo possunt optari; eundemque in actibus suis quotidie eminentior rem perspexi, ad ultimam usque diem. Ludovicus Cardinalis Madrutius, non modo in ejus cubiculum crebro se conferebat, et cum illo multa familiariter pertractabat; sed instituta recens in ædibus Criticis Oratorii exercitia frequentare consuevit. Fr. Michael Bonellus Cardinalis Alexandrinus, Pii V Pontificis ex sorore pronepos, singulari eum benevolentia, et tamquam virum divino spiritu plenum, summopere coluit : quamobrem illius usu et consuetudine mirifice delectabatur.

Hieronymus
Pamphilus.

Ludovicus
Madrutius.

Michael Bonellus.

502 Alexander Cardinalis Medices, Archiepiscopus Florentinus, qui deinde ad summum Pontificatum erectus Leo XI dictus est, semel saltem per hebdomadam

A. HIERO.
BARNABEO
EX MS.
*Alexander
Medices,
Donatus
Cassius,*

*Guillelmus
Sirletus,*

*Caraffa,
Sanctorius
aliique.*

*tum Reli-
giosi cele-
briores,*

*omnium
Ordinum,*

*tum suæ
Congregatio-
nis Presby-
teri,*

A hebdomadam (quod antea innuimus) illum conveniebat, totamque diem in ejus cubiculo consumebat: vivere enim cum illo felicitatem et beatitudinem quamdam existimabat. Petri Donati Cardinalis Cæsii ea fuit erga sanctum Virum observantia, ut in Valticellani templi constructionem magnam pecuniam contulerit, et Congregationem nostram aliis multis beneficiis affecerit. Guillelmus Cardinalis Sirletus eum dilexit unice, illiusque sanctitatem celebrandi modum aut finem nilum invenire non poterat. Nec minori amore, ac honore Christi famulum prosecuti sunt, Antonius Cardinalis Carrafa, et Julius Antonius Sanctorius Cardinalis a sancta Severina, qui eum a Confessionibus habere voluit. Præter hos omnes, tamquam Virum sanctum illum coluere Cardinales alii plurimi magnique viri, quibus maxima cum Philippo familiaritas et necessitudo intercessit.

503 Fuit præterea Philippos, magno in honore ac reverentia apud religiosos viros omnium prope Ordinum, maxime autem apud Dominicanos Patres, ad quorum sacram familiam (ut diximos) multos transmisit. Quamobrem cum ad eorum ecclesiam aut ad S. Silvestri in Quirinali, aut ad S. Mariæ Angelorum ad Therinas Diocletianas, aut ad alia Religiosorum loca cum suis se conferebat; iidem statim obviam beato Patri prodire, positisque genibus manu deosculari, precarique benedictionem, quasi Angelum Dei, non hominem ad se venientem exciperent. Igitur quicumque ex sacris Religiosorum familiis ea tempestate in Urbe doctrina et sanctitate florebat, ii sane omnes Philippum mirifice observabant. Ex iis unus fuit P. Franciscus Vicedomini Ferrariensis, vitæ sanctimonia spectabilis, ac nobilissimus sui temporis concionator: qui non modo ad beatum Patrem frequens veniebat, et cum eo omnia consilia sua conferebat, sed Oratorium quoque frequentabat, et pomeridianos sermones libentissime audiebat, et etiam interdum rogatus habebat.

504 Huic porro nihil in amore ac reverentia concessit Frater Evangelista, vulgo Marcellinus appellatus, ex Minoribus Observantibus S. Francisci, et ipse concionator egregius, vitæque sanctimonia laudatissimus. Franciscus Panigarola, ex eodem Ordine Astensis Episcopus, et concionatorum illius ætatis facile princeps, multis audientibus dixit; Philippum Reliquiam esse animatam, hoc est Sanctorum honore prope colendum esse. Alphonsus ex Capuccinorum familia, et morum integritate et Christiana eloquentia inclitus, totus ex beati Patris arbitrio atque ore pendebat, ad ejusque pedes sese abjicere atque prosternere consueverat. Frater Paulinus Lucensis Dominicanus, et probitate et doctrina insignis, usque adeo illi sese addixerat, ut cum pro sua humilitate præcipuum Religionis suæ munus, multis etiam rogantibus atque obsecrantibus, accipere nolisset, unius Philippi consilio nutuque sine ulla contradictione suscepit. Denique complures alii sacrorum Ordinum viri, pietate et sapientia præstantissimi, Philippum summa observantia ac religione coluerunt.

505 Quanta vero esset apud suos in spiritu filios de illius sanctitate existimatio, hinc etiam facile potest intelligi, quod eorum, quibus ille uti consueverat, vel ipso vivente aliquid surripiebant, et in sacrarum Reliquiarum loco habebant. Ad hæc cum tonsori operam daret, cadentes capillos clam illi colligebant, atque apud se reverenter servabant. Id quod Dei servus aliquando cum advertisset, statim per fenestram eos projici jussit, quos tamen illi furtim recolligendos curarunt. Alii quoque ex ejus sanguinæ aliquid sibi desumpsere, quod tum præsertim

factum est, cum singulari Dei beneficio, extremo D vitæ suæ tempore (ut antea narravimus) tam copiose illum effudit. Nec defuere qui nimia quadam pietate compulsi, beato Viro adhuc inter homines agente, hanc precationem quotidie in modum coronæ sæpius iterarent, Sancte Philippe ora pro me. Nonnulli depictum ejus effigiem, inter alias Sanctorum imagines, domi servabant; positisque genibus quotidie venerari solebant. Compluribus quoque religio fuit ad eum quotidie non adire, et benedictionem exposcere. Fuere etiam qui pedes illius deosculari consueverant. Multi præterea quotidiana ejus consuetudine tantopere delectabantur, ut quamvis aliud suaderet ætas, sociique alio ad recreandos animos avocarent, tamen ire recusarent: nihil enim jucundius nihilque dulcius accidere sibi posse existimabant, quam ut cum Philippo versarentur. Itaque sæpe eum deprecati sunt, ut mortem illis a Domino impetraret, antequam ipse decederet; ne scilicet dulci ejus consortio orbatii in mœnore luctuque remanerent.

506 Ea porro fiducia beati Patris orationibus nitentur, ut libere dicerent, pro certo se habere, quidquid Philippo intercedente a Domino postulassent (siquidem suæ ipsorum saluti expediret) sese hand dubie impetraturos. Alii quoque aiebant, tamque ex propria improbitate perditos se dignosque æternis suppliciis existimarent, Philippi tamen precibus meritisque beatitudinis gloriam se consecuturos sperarent. Nonnullis præterea tam sanctum tamquam venerabile Philippi nomen erat, ut si quando illum audissent mortuos ab inferis excitantem, ne minimam quidem admirationem ex ea re percepturos fuisse, affirmarent. Illud denique a multis dictum nos ipsi accepimus, qui eo familiariter uti sunt, cum illum deinde Sanctorum numero adscriptum viderunt, nihil admodum hoc facto sibi accessisse ad summam sanctitatis opinionem, quam olim de ipso conceperant. Quod enim Ecclesia docente et discernente de eo credere jubebantur, id et vidisse se, et audisse, et manibus suis contrectasse recordabantur.

507 Quibus autem laudibus, quibusque præconiis illum extollerent, credi vix potest. Alii Angelum, alii Prophetam, alii Moysen alterum eum appellabant, et quasi e cœlo delapsum variis illum titulis exornabant. Quamobrem ex his quidam, qui ad Capuccinorum familiam se receperat, amico Romæ cogitanti persuasit, ut Philippi arbitrio regendum gubernandumque se traderet: Ipse enim, inquit, vir est plane Apostolicus, Petrus alter, atque alter Paulus. Quamquam antem hæc hyperbolice dicta amicus probe intelligeret, ubi tamen ab Urbem venit, et Philippi virtutem propius inspexit; longe minora sibi narrata esse cognovit, quam quæ deinde suis ipse oculis usurpavit. Franciscus Cardonius ex Dominicana familia, beato Patri longo usu conjunctus, hæc de illo honorifice prædicare consueverat; Philippus in humilitate magnus, in castitate Angelus, et in paupertate dives.

508 Ea fuit præterea de ejus sanctitate apud multos suorum opinio, ut nihil minus dubitarent, quam quin ipse virtutum omnium colmen jam attigisset, atque animo suo procul omni contradictione ac repugnantia dominaretur. Viri quoque nobilissimi singularis beneficii loco habebant lectulum illi sternere, cubiculum verrere, calceos detergere, eique præsertim dum ægrotaret certatim omnes ministrabant. Quidquid ab eo diceretur, ex oraculo editum arbitrabantur. Quicumque de vita et moribus ejus testimonium dixere, ii ferme omnes, Sanctum illum appellant; atque inter Sanctos certissime referendus communi eorum judicio censebatur; multique nito-

*etiam adhuc
viventis res
pro Reliquiis
servantes,*

*in eoque ut
Sancto
maximam
habentes
fiduciam
E*

*magnisque
præconiis
extollentes,*

P

*et Sanctum
sine scrupulo
appellantes.*

rem

A rem quemdam et majestatem sanctitatis occultæ in ejus facie sese vidisse testati sunt. Marcus Antonius Maffa, alibi commemoratus, cum de Philippo verba faciebat, modum prorsus excedere videbatur; quamobrem de illius sanctitate hæc inter alia pro testimonio dixit. Etsi ego peccator sum omniumque vilissimus, ex quo Patrem cognovi, cum eoque familiariter vixi, semper illum quasi Virum sanctum colui: cumque apud eum conscientiam eluerem atque a peccatis absolverer, sanctitatis odorem ex illo ad me progredi sentiebam: mox Sacrum peragens, præcipuo quodam spiritus fervore replebar: quod quidem, cum apud alios Confessionem peragerem, minime sentiebam. Denique Cardinales ipsi, Episcopi, Presules, ubi se quoquo pacto in ejus familiaritatem iminiserant, mirifice eum colere cogebantur, ac prope omnes venerabundi manus ejus deosculari consueverant.

309 Denum, quod est maximum, Sanctus quoque a viris sanctissimis habitus est, imprimisque a sancto Carolo: qui Mediolano ad Urbem cum se conferebat, ad Philippum ventitare, atque apud illum quatuor aut quinque horas commorari consuevit: absens vero cum eo sæpe per litteras agebat, deque gravioribus rebus consultabat. Ad ejus quoque pedes non semel procubuisse, et vim lacrymarum profundens manus illius deosculari visus est. At hæc viri sanctitatem ubique prædicabat, ejusque orationibus sese ex animo commendabat. Quadam die, post longam colloquutionem, cum ab illo discederet, nonnullis se comitantibus dixit: Philippus vir est egregie sanctitatis, et admirabilis sinceritatis. Tantam præterea jucunditatem ex ejus familiari consuetudine institutisque ab illo exercitiis percipiebat, ut vir alioqui occupatissimus, inter ipsam negotiorum molem, solidam diem domi nostræ aliquando consumere voluerit. Fuit autem hæc IV nonas Octobris, qua S. Francisco in cœlo abeunti solenni ritu gratulatur Ecclesia.

310 Vix dum igitur illuxerat, cum ille in templum nostrum se contulit; et Sacrificio peracto sacram Eucharistiam, ad meridiem et ultra, confluenti populo administravit. Adfuit autem et inter alios Martinus Navarrus, pietate et doctrina celeberrimus; qui a sacrificando ea die sibi abstinentum esse duxit, ut sancti Cardinalis manibus Eucharistiam acciperet. A prandio Congregationis nostræ instituta omnia sigillatim nosse voluit, pomeridianos sermones audivit, vespertinis precibus quæ in Oratorio fiunt interfuit, cœnavitque cum nostris, eandemque noctem ibidem requievit; postridie vero discessurus, O vos beatos! inquit, qui talem habetis virum, a quo tam laudabilia tamque sancta instituta fluxerunt. Porro idem hic ipse Philippum, in ecclesia, S. Ambrosii Mediolanensis nationis, frequenti populo verba facere jussit, eaque avidissimis auribus excepit: quemadmodum et ipse Philippus non semel illum concionantem audivit. Cujus rei memoria ut ad posteros etiam perveniret, in pariete ejusdem ecclesiæ, ejus loci præsidis coloribus exprimendum curarunt. Sæpe etiamambo Horarias preces alternis recitare consueverant.

311 Beatus Felix a Cantalicio Capuccinus, præter ea quæ superius de illo narravimus, tam sancte Philippum coluit, ut ad illum sæpius benedictionem petiturus adiret. Quadam autem die, cum procul eum aspexisset in Quirinali, arrepto cursu ad illum venit, et ad ejus pedes sese projecit, manusque deosculatus est. Quem beatus Pater arcte complectitur, atque ita uterque taciti diu perstiterunt. Alter deinde ab altero discessit: nec secus plane iis usu venit, quam olim S. Ludovico Galliarum Regi, et B. Egidio Socio S. Francisci, qui Perusiæ post mutuos

Maji T. VI.

amplexus, sine ullo verborum sono, solo animorum sermone, inter se locuti sunt. Alia etiam die idem ipse Dei servus, cum ad Philippum venisset, ejusque pedibus provolutus benedictionem exposceret, abnuñt Pater; contra vero positus ipsemet genibus benedictionem ab illo precebat, atque ita inter se complexi, hand parvo temporis intervallo sancta contentione certarunt. Illud autem sæpius fieri consuevit, ut idem B. Felix, ejusque socius Rainerius, et ipse morum simplicitate ac puritate laudabilis, ad pedes beati Patris accederent et benedictionem expeterent; cujus præstantia eo usque recreari se sentiebant, ut ab eo divelli non possent. Soror Catharina Riccia, cujus antea meminimus; ad illum quasi ad virum Sanctum scribere solebat, ejusque orationibus humillime se commendabat.

312 Ursula Benincasia, qua de supra memoravimus, tanto eum in honore semper habuit, ut de illius sanctitate præclarum hoc testimonium dixerit: Jubente Gregorio XIII Pont. Max. beato Philippo in disciplinam tradita sum: et quinquam ego nihil in me divini spiritus esse sentiam, magno tamen in Deum amore eum effervescere cognovi. Mecum enim loquens totos contremiscere videbatur, adeo ingenti desiderio flagrabat animus ad Christum pertrahendi: magnos autem labores mea causa suscepit, ut probaret spiritum meum: camque in me veluti subiratus multa jactasset, ego autem illum statim procumbens, Ne tu inquam, Pater, intus et in cute me nosti, ejusque pedes deosculata sum. At ille, Jam tu, inquit, iisdem me convitiis proscindito, idque etiam atque etiam rogavi: quonobrem singularem viri humilitatem perspexi. Quod si forte ecstasim meam, hoc est meam crucem, eo præsentio patiebat; quamquam aliis compellantibus nihil prorsus audirem tamen ubi me beatus Pater per sanctissimum Jesu nomen excitabat, vox ejus in aures meas usque adeo penetrabat, ut præter omnem consuetudinem extemplo revocarer ad sensus. Ad hæc cum aliquando in templo S. Hieronymi, post acceptam ex ejus manibus sacram Eucharistiam, in ecstasim rapta essem; completo Missæ sacrificio ille ad me venit, et secum pueriter per ipsum templum ambulare jussit: et quamquam alienata essem a sensibus, tamen ut progrederer, effecit. Hactenus illa.

313 Francisca de Serrone, Septempedana Virgo, cujus de vita moribusque sanctissimus Joannes Severanus Congregationis Presbyter luculente scripsit, ad Urbem venit anno Jubilei MDCXXV; atque ad Philippum adducta, adeo illius virtutem sanctimoniamque suspexit, ut libere diceret, Jesum in ejus corde conceptum, et S. Catharinæ Senensis spiritum illi a Deo imperitum esse. Quamobrem ejus monita quasi gemmas pretiosissimas asservabat: quin etiam calanticam quamdam Religiosæ custodiebat, quod eam Philippus attigisse, dum sibi confienti extenta dextera absolutionem impertiret. Denique de illius sanctitate usque adeo fama et opinio percrebuerat, ut non modo ex Italia, sed etiam ex Gallia, Hispania, Germania, atque ex toto Christiano orbe ad eum concurreretur. Quinimo ipsi quoque Judæi, alique nostræ Religionis expertes, qui aliqua occasione virum alloqui et propius nosse potuerunt, magno in honore ac reverentia habuerunt.

CAPUT XXXIII.

Philippo sæpius ad mortem ægrotanti mira quædam usu veniunt, et ipse tandem sanctissime obit.

Interea Philippus, emenso mortalis vitæ spatio,

imprimis M.
Ant. Massa,

quin etiam
S. Carolus
Borromæus,

totum at-
quando diem
cum eo de-
moratus,

B. Felix Ca-
puccinus,

D
A. DIERO
BARNABEO.
XX MS.

Catharina
Riccia,

Ursula Be-
nincasia,

E

F
et Francisca
de Serrone.

A HIERO.
BARBARO
EX MS
lib. IV
cap. I
Anno ante
mortem fe-
bri corre-
ptus,

et jam mo-
ri creditus.

invenitur
raptus et
cum Orpa-
ra collo-
quens;

atque omnino
sanus,

gratulantibus Burro-
mano et Cu-
sano Card.

quibus a-
tusque Del-
pari cultum
sua vel in-
pensus.

A plenus dierum ac meritorum, properabat ad metam; cum anno antequam migraret ad cælum assidea febri corripitur, renunquique doloribus acutissimis: quibus paucos post dies eo tandem adductus est, ut vitalem spiritum amisisse videretur, nec jam cibum sumeret, aut vocem mitteret: incredibilem tamen animi tranquillitatem præseferbat, nec sese motibus ullis jactabat, aut doloris sensum aliquem ostendebat, sed voce submissa illud dumtaxat ingemebat; Adauge dolorem, sed adauge patientiam. Hæc inter Angelus Victorius et Rudolphus Silvestrius, nobiles medici, ad eum veniunt, arteriam explorant, de Philippo jam conelamatum esse pronuntiant. Oblito ita pœlectura velo, in portem cubiculi sese recipiunt, cum nostrorum nonnullis aliisque ejus in spiritu filiis, qui de vicina Patris morte solliciti vehementer dolebant.

515 Ecce autem beatus Senex elata voce clamare cepit, O sanctissima Domina mea! O pulcherrima, et decora! O Domina mea benedicta! Eaque repetens, tanto spiritus ardore ac vehementia sese conturbabat, ut lectus ipse penitus contremisceret. Accurrunt medici alique, et velo reducto vident Sanctum toto corpore in aera sublatum, modo extendentem, modo contrahentem brachia, quasi aliquid arete religioseque complecteretur; et Dominam suam iterum atque iterum incipientem audiunt, atque hæc subjicientem; Non sum dignus, non sum dignus. Equis ego sum, Domina mea dulcissima, ut venias ad me? Admirari omnes qui aderant, alii prægaudio lacrymari, alii toto corpore contremiscere, alii oculis in illum defixis rei exitum expectare; denique abrupto silentio, quarunt ex illi medici, quomodo se habeat. At ille in lectulum repositus. Nunc vidistis, inquit, sanctissimam Virgineam, quæ venit ad me, et dolorem omnem abstersit? His dictis, quasi ad se jam redisset, ubi tam multos circumstare conspexit, linteo caput obvolvit; tota que in alacrymas effusus, haud modico temporis intervallo perseveravit in fletu. Tum vero medici, veriti ne quid grave ex ea re pateretur, Desine jam, inquirunt, Pater, desine. At ille libere atque aperte subiecit: Equidem opera vestra jam minime indigeo, sanctissima Domina mea venit ad me, et salvum me fecit. Quo audito venarum pulsus explorant, depulsa febri salvum et incolumem reperiunt: itaque postridie e lecto surrexit, suaque munia alacer ac promptus obivit.

C 516 Cujus rei admiratione permotus Angelus Victorius, cum primum donum se recepit, omnia, ut ceciderant, singulatim perscripsit. Quamquam autem Dei servus medicus etiam atque etiam rogaverat, ut rem silentio tegerem: tamen efficere non potuit, quin statim per Urbem vulgaretur. Cumque ad Cardinales Federicum Borromæum et Augustinum Cusannum fama pervenisset; extemplo ad Philippum convolant, eique gratulantur, tum quod sanum receperit, tum etiam quod illi sese Dei Mater ostenderit. Obserrant deinde atque obtestantur, ut factum istiusmodi narrare sibi ne gravetur. Itaque Pater, earum filiorum precibus victus, quicumque ei divinitus ostensa fuerant refert. Quæ quidem Clementi VIII, de Philippi salute valde soleno, gratissima fore intelligens Cardinalis Borromæus, statim illum per epistolam de re tota certior fecit. Porro Vir sanctus ea die, non modo Cardinalibus ipsis, sed aliis quoque omnibus qui ad se adibant, id unum vehementer inculcabat, ut sanctissimæ Virgini sese totos addicerent: Scitote enim, inquebat, filii, mihi quæ experti jam credite, nihil ad divina beneficia promerenda tam opportunum tamque efficax inveniri posse, quam Dei Matris auxilium. Quapropter eos acriter hortabatur,

ut ad illam sæpissime confugerent, hac præsertim D precatuicula, quam alibi memoravimus: Virgo Maria, Mater Dei, ora Jesum pro me.

517 Postero autem anno salutis nostræ MDCXXXV pridie Kal. Aprilis, iterum febri cum rigore corripitur, ut omnibus artibus contremisceret, et venienti ad eum Cardinali Veronensi nihil omnino respondere potuerit. Hæc igitur febris tota Aprili mense eum tenuit. Majo autem ineunte, cum orasset ad Dominum, ut ea die qua SS. Apostolorum Philippi et Jacobi, quos præcipua devotione colebat, Nativitas celebrantur, sibi ad eorum honorem sacrificandi facultas daretur, voti factus est compis; atque ipso mane Missæ sacrificium peregit, suorumque nonnullis Eucharistiæ sacramentum administravit; et quidem tam prompte atque expedite, ut facile intelligi posset, illum saluti divinitus restitutum: quamquam sequenti triduo, ut medicorum consilio obtemperaret a sacrificando abstinuit, privatim tamen celesti Pane quotidie reficiebatur.

518 Ecce autem IV Idus Majas; quo die sanctos Martyres Nereum Achilleum et Flavianam Domitillam singulari quodam cultu Congregatio nostra veneratur, improvise beatus Senex sanguinis profluvio oppressus, ac propemodum exanimatus est. Qua re Cesar Baronius, qui eo tempore (ut diximus) Congregationi præerat, veritus ne jamjam migraret e vita, Oleo sancto eum inunxit; quo facto ad se redire aliquantulum visus est. Quapropter Federicus Cardinalis Borromæus sacro Vinctu statim munendum exstimavit, atque ipsemet sacram Eucharistiæ ex altari statim desumptam, ad eum detulit. Vix dum autem cubiculi limen intraverat, cum Vir sanctus, quamquam prope mortuus videretur, oculos aperit; et magno spiritus fervore, nec sine uberissimis lacrymis clamat; Ecce amor meus, ecce amor meus: ecce bonum meum: cædo amorem meum. Quo quidem facto vehementer commoti omnes qui aderant, a fletu temperare non poterant. Præsentem autem Borromæo solennia verba, Domine non sum dignus; Philippus alta et vegeta voce subiecit, Domine non sum dignus, nec unquam fui dignus, nec boni quidquam gessi: atque hæc dicenti lacrymæ ubertim cadebant. Alia deinde atque alia hujusmodi magno cordis affectu subjunxit: sacram autem Hostiam suscepturus, Veni, inquit, Domine, veni. Denique ut rem perfecit. Nunc, ait, F verum animæ meæ medicum accepi. Vanitas vanitatum, et omnia vanitas. Quicumque aliud quam Christum querit, is profecto quid quærat, nescit: itaque reliquum diei quietus exegit.

519 Vesperis porro idem profluvium ter aut quater pissus est, et gravissimis cum doloribus maximam sanguinis vim profudit. Qua re non modo nihil commotus est, sed sublati in cælum oculis dixit: Deo gratias, quoniam sanguinem pro sanguine reponere datum est. Cuidam vero e suis, qui eo spectaculo obstupescerat; Tunc ergo times? inquit: equidem nihil timeo. Et sane haud timebat; nihil enim illi optatius (ut diximus) accidere poterat. Ad sanguinis profluvium secuta est gravissima tussis, qua spiritus intercludi videbatur; ut sapius dixerit, vultu tamen semper læto atque hilari, Mori me sentio. Quamquam autem multa adhibita sunt remedia, nihil profici potuit. Postera die medicis ad se redeuntibus; Abite, inquit, cum vestris medicamentis: mea siquidem his longe præstantiora et potentiora sunt. Etenim somno mane, cum elemosynas ad diversas Religiosarum familias miserim, ut pro me Sacrificia precesque ad Deum offerrent, ex illo sisti sanguinem, pectoris angorem, omnemque molestiam decessisse, et plane sanitati me restitutum esse cognovi. Id quod ita esse, quemadmodum ille

Anno 1595
iterum æger
Aprili toto,

1 Maji vires
obtinuit sub-
latis ad Mis-
sam dicen-
dam;

12 Maji,
sanguine
fluens mu-
nitus Oleo
sacro,
E

magna cum
devotione
Vinctum
suscepit.

iterato pro-
fluvio,

et gravis
tussi accen-
dentibus;

tamen die
postero sani-
tatem reci-
pit.

cap. II
Qui se, mo-
riturum ne-
gaverat,

anno 1562

et anno
1562 medicis
de vita ejus
desperantibus,

a n r e
ultro signi-
ficat

hunc sibi po-
stremum esse,

A ille asserebat, explorata arteria medici, non sine ingenti admiratione, affirmarunt: nec nisi divinitus rem fieri potuisse, certo crediderunt. Ex eo die ad vi Kal. Junii sanus ac vegetus fuit, quotidie Horas septenas recitavit, sacris Confessionibus operam dedit, Eucharistiam administravit: quare ad annos aliquot adhuc illum superstitem fore communiter omnes sperabant.

520 Prævidit autem Philippus, sapiusque data occasione prædixit, non modo tempus et diem, sed horam ipsam ac modum quo migraturus esset e vita; quo etiam loco corpus suum condi deberet. Primum igitur dum ægrotaret, ingravescens licet morbis, sese haud moriturum sæpe affirmavit: quæcumque enim in servo suo Deus facere decreverat, hæc illi deinceps tamquam amico longe ante communicabat. Anno Salutis nostræ MDLXXII gravissimo brachii dexteri dolore correptus, superveniente etiam febri eo adductus est, ut medicorum peritis-simi de illius salute penitus desperarint. Igitur qui in ejus curam dies noctesque incumbebant, sacro Viatico atque extrema Unctione muniendum existimarunt. At ille accito Taurusio aperte dixit: Equidem ad mortem me libentissime comparo, scito autem me nunc minime moriturum: etenim qui tot in me beneficia huc usque contulit Deus, spiritu devotionis exhaustum nequaquam relinqueret, quem videret propediem decessurum. Quin etiam ægrotus libere affirmare consueverat. Deum sibi mortem haud permissurum, quin antea nuntiasset insolito spiritus incremento. Igitur sacro Viatico refectus, atque Oleo infirmorum inunctus, extemplo discussa febri sedatisque doloribus, præter omnium expectationem, a pristina reparatur officia.

521 Anno autem MDLXXXII Novembri mense, post gravem ac diuturnam febrem, supremæ diei jam proximus censebatur. Quamobrem veniens ad eum vespere memoratus alibi medicus Hieronymus Cordella, dolens atque ejulans dixit, de Philippi salute conclamatum esse. Mane autem cum redisset, exploraturus an jam expirasset, ubi illum ad se venientem senex videt: Scito, inquit, mi Cordella, ex hoc morbo haud me moriturum. Nec falso: siquidem postridie omnino convaleuit, suasque functiones statim resumpsit. Illud etiam tunc accidit, quod cum quotidie deterius habere videretur, a suisque rogaretur, ut instantibus Natalitiis Dominicis diebus sibi apud alium conscientie eluendæ potestatem faceret: Nequaquam, inquit: paulisper sustinere: Natalitiis hisce diebus ego ipse vos audiam: quod et re ipsa impletum est.

522 Prædie Kalendas Aprilis, ejusdem anni quo migravit ad Superos, P. Flaminium Roccium Firmianum, qui Neapolim se contulerat, per litteras admonendum curavit, ut quamprimum ad Urbem rediret, quod eum videre cuperet antequam moreretur. Fuit is ob singularem virtutem Philippo carissimus, tertius post illum Congregationis Præpositus. Cum autem sese excusaret, nec nisi exacta ætate redire se posse affirmaret; rescribi ad eum jussit, ut omnino quamprimum rediret. Ceterum moram illi injicientibus principibus viris, ac præsertim Neapolitano Archiepiscopo, iterum atque iterum Philippi jussu evocatus est, etsi demum beatus Pater dixit, Frustra jam venit. Duodecimo die ante ejus excessum Nero de Nigris re etiam salutem sibi gratulante, dixit: Ego, mi Neri, profecto convaleui, nec mali quidquam sentio: noveris tamen me paucos post dies moriturum, et præter omnium expectationem id fiet: mors quippe mea inter lucem et tenebras cadet: atque ita plane factum est. Hanc ipsam ob causam nihil frequentius suis per hos dies decantabat, quam illud, Filii, moriendum est. Qua-

propter eorum nonnulli tædio affecti, quod eadem semper audirent: Jam, inquit, novimus moriendum esse. At Sanctus; Sat est, ait, vos autem minime id creditis. Quo tempore sanguinis profluvium patiebatur, Marcus Antonius Maffa; Ne dubites, inquit, Pater, Deus te superstitem diu servabit; si nihil aliud, saltem ut animarum utilitati deservias. Cui ille festive more suo respondit; Huic anno me superstitem facito, et magno te munere dono.

523 Promiserat jam Francisco Zozzara, sese, antequam vita decederet, significaturum quæcumque illi facienda atque servanda essent post mortem suam. Itaque Zozzara beatum Senem sæpe rogabat, ut fidem suam liberaret. At ille; Quiesce, aiebat, ac letus esto: quotidie enim inter sacrificandum pro te ad Dominum preces fundo: quodque Deus ostenderit mihi, indicabo tibi: igitur ne dubita, quin ego, antequam moriar, omnia tibi patefaciam quæcumque a te voluero. Tu mihi fidem habuisti: nec expectatione tua frustrari te volo. Interea, quumvis ad mortem non semel ægrotasset Pater, nihil tamen illi unquam significavit. Nonæ autem die antequam vita decederet, cum nil tale cogitaretur, accito Francisco, quæcumque promiserat, aperit. Quamobrem ille a fluctu temperare non potuit: quippe Dei servum brevi moriturum intellexit, quemadmodum probavit eventus. Die item decimo ante excessum suum, beatus Pater Joannem Baptistam Guerraro, Congregationis nostræ laicum, ad se accersit; rogatque, quot jam roensis dies abiissent; Quindecim, inquit ille. At Sanctus; Quindecim decem superaddito, et mox abibimus.

524 Germanico etiam Fidei per idem tempus sapius dixit: Tu quidem, mi Germanice, multos pro me labores huc usque sustinuisti: sed nihil tibi jam mea causa ferendum est. Alta die, apprehensam ejus dexteram arte complectens; Qualia, inquit, mi Germanice, intra paucos dies visurus es? Atque hæc sæpius iteravit: ut ille totus exhorruerit, veritus nimirum, ne gravius aliquid Christiano Orbi immineret. Ubi vero Philippi mors cecidit, tum denique quid ejus verba portenderent aperte intellexit. xvi Kalendas Junias Germanicus idem Carbonianum profecturus, oppidulum diei itinere ab Urbe, beatum Patrem adit, benedictionem de more petiturus, atque; Equidem, Pater, haud libenter abiturus sum, nisi te post reditum meum sanum salvumque futurum mihi promittis. Tum vero Philippus, quamdiu ibi commoraturus es? At ille; Septem, inquit, dies: pervigilio enim festi Corporis Christi in Urbe esse volo. Hæc Sanctus paulisper hæsit, mox; Ah, inquit, et die dicta redi. Igitur profectus, ibique per aliquot dies commoratus, nocte ipsa quæ pervigilium ejusdem festi antecedit, Philippum in suo cubiculo lectuleque jacentem videre sibi visus est; dicentemque, Germanice en morior. Itaque expergefactus, et futuri suspicione sollicitus, statim perfectionem parat: nec, deprecantibus licet ejus loci incolis, vel unius diei spatio retineri potuit. Igitur vesperi Romam venit, ad Patrem adit, saluum et incolumem, quemadmodum optaverat, reperit: cui manus reverenter exosculanti statim Sanctus; Opportune, inquit, redisti: si enim tardius, frustra advenisses. Eodem pervigilio accersitum ad se Petrum Consolinum, illum pectori suo manum superponere jubet, quo loco (ut diximus) intumescerebat: et; Facito, inquit, ut pro me Sacrificium offeras. At ille; Obtuli, subjicit, et nisi aliud præcipiatur, pro te semper facio. Pater: quamquam, inquit, hoc tempore quo te salvum et incolumem habemus, minime id opus esse videam. Tum Sanctus, haud ego, quod tu reris, Sacrificium peto, sed piaculare pro mortuis.

D

A HIERO.
BARBARO
RX MS.

et promissa
in tempus
mortis data
complet:

E

quam et pau-
cos solum dies
superesse si-
bi,

affirmat
variis occasio-
nibus.

F

A 525 Ipsa die Bernardina quædam in extremis laborabat, ac tantum non emiserat spiritum; quamobrem spe salutis abjecta, quæ curando eadaveri opus erant a domesticis parabantur. Hæc inter ad eam venit Antonius Carolus, nostræ Congregationis Presbyter: et eam graviter miseratus, tres enim filios relinquebat, ad Philippum statim confugit, rem narrat, utque pro illa Dominum deprecatur etiam atque etiam rogat. Cui Sanctus, Abi, inquit: convalescet illa, ego autem moriar. Eodemque momento, quo Dei servus orationi se dedit, e toto moribundæ corpore sudor fluere cepit, ac bidui spatio reddita est sanitati; Philippus vero sequenti nocte evolvit ad cælum. Locum præterea, quo sepeliendus esset, aperte prædixit. Nec enim ita multo ante quam moreretur, Francisco Bozzio Congregationis Presbytero dixit, velle se prope ipsam habitare. Cumque ille subjiceret, haud commodum esse illud cubiculum: Volo, inquit, omnino apud te habitare. Atque ita plene factum est: siquidem corpus ejus (quod infra dicturi sumus) ad sinistrum templi latus sublimiori loco repositum est, prope cubiculum, in quo Bozzius ipse habitabat. Joannes Baptista Guerra, ejusdem templi ædificio præbectus, quodam die Philippo dixit, Sepulcrum Patribus Fratribusque nostræ Congregationis extraximus. Cui Sanctus, Eritne locus etiam mihi? Quidni, ait ille, sub ara maxima ad levam tibi quoque paratus est. At Pater, Nequaquam ibi me esse sines. Sinum enim vero, subjicit ille: Denique Philippus, Ibi me profecto collocabis, sed non diu jacere sines. Nec vana fuit prædictio: quandoquidem sacrum ejus corpus ab ipsomet Guerra ibidem positum est, et postridie idem ipse illud transtulit in eam locum, quem paulo ante memoravimus.

526 Igitar vii Kal. Junii, in quem diem inciderat Festum corporis Christi, beatus Pater præcepit, ut quicumque conscientiam expiaturi ad se venirent, libere admitterentur. Itaque summo mane sacras Confessiones audire cepit, suorumque pluribus salutaris pœnitentiæ hoc joco imposuit, ut post ejus mortem pro salute sua Rosarium B. Virginis recitarent. Multa præterea præclara monita dedit eis: præsertim vero ad frequentem Sacramentorum usum, ad Dei verbum audiendum, ad Vitas Sanctorum perlegendas, illos hortatus est: cumque eorum singulos insolitis quibusdam amoris significationibus complecteretur, satis aperte ostendebat, cito se ab iis discessurum. Sacris Confessionibus absolutis, singulari devotionis affectu Horas Canonicas recitavit; Sacrum deinde in suo sacello peregit, idque duabus horis antequam soleret; atque in ipso Missæ introitu obrutum in Occidentem defixit, quasi mirum aliquid intueretur. Ubi autem pervenit ad Hymnum, Gloria in excelsis, præter omnem consuetudinem moremque suum, canere cocepit; eumque magna cum spiritus exultatione, cantando potius, quam pronuntiando complevit. Sacrificio peracto nonnullis Eucharistiam administravit, actisque Deo gratias in cubiculum se recepit. Interea jusculum ei desumendum affertur. At Sanctus, Isti, inquit, me convalescere opinantur, sed longe opinione falluntur. Sacras deinde Confessiones resumpsit, et venientes ad se familiari excipiebat colloquio, atque omnibus caritatis officiis prosequabatur.

527 Hæc inter superveniunt Cardinales Cusanus et Borromæus, quibuscum ad prandium usque sermones de rebus divinis dulcissimos habuit: iis autem discedentibus more suo jentaculum sumpsit, atque aliquantulum quievit: deinde Vespertinas et Completorias preces attentissime recitavit: reliquum diem impendit, partim accipiendo adeuntes ad se (quibus dimittendis satis aperte indicabat, sese illos

mox relicturum) partim in legendis Sanctorum rebus gestis, præsertim S. Bernardini Senensis, ejus mortem iterum sibi legi jussit. Redit interea ad illum Cardinalis Cusanus, cumque eo Hieronymus Pamphilius, eo tempore S. R. Rotæ Auditor; mox etiam Spinellus Bencius, primus Montis-politiani Episcopus: cum quibus Matutinas preces insequentis diei devotissime recitavit, reliquas Horas cum Angelis in cælo decantaturus. His vero expletis pariter in cubiculum revertuntur. Ecce autem Angelus Victorius de more ad Patrem venit; atque explorata, ut solebat, vena, Ecquid, Pater; ait, unquam antea tam belle, ut nunc, te habuisti? Ac sane decem abhinc annis melius tibi esse nunquam sensi. Post hæc Cardinali Cusano confitenti aures dedit; atque abeuntem, præter omnem consuetudinem suam, ad scalas usque obsequii gratia persequentus est, oculis in illum defixis, ejusque manus recte complectens.

528 Aliorum deinde Confessiones multas audivit. Postmodum solus de more cenavit, atque a cena nostrorum aliquot Confessiones audivit, eorum scilicet, qui postridie diluculo Missam celebraturi erant. Denique ex domesticis plurimi superveniunt, a sancto Parente solennem benedictionem petitori: quos ille omnes præcipua quadam benevolentia excepit. Post tertiam noctis horam, consuetis precibus persolutis, lectulo se composuit, ne minimum quidem præ se ferens infirmæ valetudinis indicium; quamquam ipse migrationis horam instare sibi præsentens, quod superioribus diebus sæpissime dictitaverat, magno cum animi ardore iteravit; Denique moriendum est. Sciscitanti deinde hora quota esset, ubi audivit tertiam noctis horam abisse, quasi secum ipse supputaret, ait; Bis tres, sunt sex: mox hinc migrabimus. Itaque omnes a se dimittit, quod supererat noctis cum Domino suo siue arbitris peracturus. Ecce autem post quintam noctis horam e lecto surrexit, perque cubiculum inambulare cepit: qua re excitus Antonius Gallonius, qui in inferiori cubiculo quiescebat, statim accurrit; videtque beatum Senem in lectulum se recepisse, pituita fauces leviter premente. Roganti autem ut valeret? Antoni, inquit, ego abeo.

529 Tum vero ille accurrit ad socios, acerbisque medicis ad Philippum veniunt, videntque illum lecto insidentem. Cum autem sanguinis profluvium iterum imminere putarent, multa huic morbo adhibita sunt remedia: itaque brevissimo temporis spatio spiritum viresque resumere visus est, ut prompte atque expeditè loqueretur. Ipse vero venturi præsciens, nihil jam opus esse dixit, Patres interea omnes convocantur, qui lectulo circumfusi positis gembus ad Deum orabant, et carissimum Parentem abeuntem deflebant. Jamque medicus calor tepebat in pectore, nec præter sensum quidquam vivi hominis supererat; cum Cæsar Baronius, qui ejus animam solenni Ecclesiæ ritu Deo Superisque omnibus commendaverat, elata voce, Ergo, inquit, Pater, abis, nec quidquam nobis loqueris? Tua saltem nos benedictione confirma. Hic vero Philippus sustollens dexteram, oculosque in cælum defigens, haud modico temporis intervallo intentus hæsit; mox oculos demittens, quasi benedictionem illis a Domino impetrasset, placidissime animam efflavit.

CAPUT XXXIV.

Apparitiones post mortem, miracula, sepultura

Eodem puncto temporis, quo Vir sanctus in cælum migravit, multis sese per visum obtulit, imprimisque Teo Guerrio, qui senis eum esset, inter somnum

D
Horas Matutinas recitat in diem sequentem,

belle adhuc valens,

E
auditis iterum Confessionibus

sub horam noctis sextam moriturum se novit,

subitoque deficiens,

F

suis extremum benedixit et decessit.

cap. IV
Apparet seni Teo Guerrio,

somnum

A somnum atque vigiliam, videre sibi visus est beatum Parentem, divina luce circumfusus, dicentemque, Pax tibi, Frater, en ego in locum meliorem ascendo. His dictis ille, somno penitus excusso, eadem sibi ter iterari sensit. Acceptis deinde ab Urbe litteris intellexit, Philippum eodem momento decessisse, quo se ille videndum objecerat. Hortensia quoque Anellia, sacra Virgo Romæ in monasterio S. Cecilie, in somnis vidit eum sedentem ab Angelis in cœlum deferri, candida veste indutum, atque dicentem: Ego ad quietem ascendo, tu quoque in Religiosa instituto perge ac labora; et quo ego vado, venies et tu, ne dubita: nunc enim multo melius quam antea pro te Deum rogo; His dictis experefacta, atque incredibili gaudio perfusa est. Mane autem vulgata per Urbem Philippi morte, ea ipsa hora illum migrasse cognovit, qua se illi per quietem ostenderat.

531 Alia itidem sacra Virgo, quæ Novitiis præerat S. Mariæ Magdalene in Quirinali; eodem temporis momento gloria et honore coronatum beatum Parentem vidit; eique multa de salute sua seiscitanti, denique Dei servus: Dimitte me, inquit, neque enim hic diutius consistere possum, nunc plus alii (nostros designabat) me jam detinuerunt. Nocte ipsa Victorine de Maximis ex Montalibus S. Martiæ Religiosissime Virgini, sibi que olim in spiritu filie, sanctus Pater apparuit, atque, Veniat te, antequam abeam, ne conqueri possis de me. At illa; Sancte Pater, tu in cœlum abis. Tum Sanctus, latissimum illi diemetrum ostendens; Si venire cupis, inquit, quo ego iturus sum, hæc tibi eundem est: eodemque puncto evigilavit plorans ac dicens, Eben! Pater mi, jam te amplius videre non potero. Nec ita multo post advenisse septimam necris horam intellexit, ex quo ad matutinum usque precationem continuo sese ei commendavit, quippe quem certo credidit in cœlum migrasse.

532 Catharina itidem a Morlupo, ex tertio Ordine S. Dominici sacrata Deo Virgo, et Christianæ virtutis fama celebris, ea ipsa die, quæ Philippi mortem subsequuta est, post sacram Eucharistiam acceptam vidit in excessu mentis Senem quemdam, aspectu canitieque venerabilem, Sacerdotali candida veste indutum, sublimi solio insidentem, quod pegmata multa circumdabant; in iisque inscriptæ aureis litteris legebantur virtutes, in quibus ille præsertim sese exercuerat. Porro ad pedes ejus multitudo magna tum Sacerdotum, tum etiam Laicorum utriusque sexus viscebatur, quos cum illa cognoscere maxime cuperet, eos esse intellexit, qui per Senem ipsum æternam salutem adepti fuerant. Hoc autem cum illa deinde ex obedientia narraret Confessario suo Fr. David de Nigris, Ordinis Prædicatorum, isque semis aspectum ætatemque ex illa requireret, omnia ipsius lineamenta ad vivum descripsit; atque ostensa sibi beati Patris effigie, quam Confessarius idem secum habebat, statim exclamavit: Hic ille ipse est, quem modo conspexi.

533 Nec omittendum hoc loco est, quod paucis post diebus ab excessu Philippi, accidit Artemisiz Cheliæ, probatæ virtutis Virgini, quæ deinde in monasterio Purificationis B. Mariæ Virginis non sine sanctitatis opinione vitam finivit. Hæc igitur de beati Patris eximia virtute cum matre sua verba faciens: Equidem, inquit, Philippum egregie Deo inservisse existimo, sed illum videre voluissem mortuos suscitantem, cæcis visum, claudis gressum restituentem, tunc enim longe præclarior de illo existimassem, et vere Sanctus mihi fuisset. Quanquam autem multa, et mirabilia ab eo patrata dicantur, tamen quia plus oculis, quam auribus credo, multaque sæpe in majus ab hominibus efferantur, de illius

sanctitate narrantibus certissimam fidem habere non possum. Igitur sub primam noctem vix quieti se dederat, cum Philippum in Vaticanæ Basilicæ, ad sepulcrum Apostolorum, e grandi quodam pegmate eminentem, videre sibi visa est, dicentemque: Si ea quæ vivens aut moriens patravi minime aspexisti, aspice jam, Artemisia, quid faciam. His dictis, sublato statim pegmate, ad rotundam ac lucidissimam mensam, quæ in summo templi fornice apparebat, evolavit, mox pentas ex oculis ejus exivit. Quare illa vehementer commota, quæcumque viderat matri retulit, et suam ipsius incredulitatem damnavit. Quo quidem facto haud temere quispiam existimaverit præmonstratum illi fuisse, Philippum denique solenni Ecclesiæ ritu Sanctorum numero ascribendum, ut deinde de ipsius sanctitate minime dubitaret.

534 Post septimam noctis horam defuncti corpus curatum, ornatumque Sacerdotalibus indumentis, nostrorum manibus in templum deferitur: proxima vero luce, vulgata ejus morte, ingens confestim hominum multitudo ad eum visendum confluxit. Porro nihil pallor mutaverat faciem; sed ita dignitas quadam et gravitas eam compleverat, ut eum putares non mortuum, sed dormientem: quin etiam splendore quodam circumfusus videbatur, quo omnium oculos ad se mirabiliter pertraheret. Quidquid autem florum et rosarum super feretrum spargebatur, confluentium manibus illico diripiebatur. Solemnes deinde pro mortuis preces ei persolvuntur, et Missæ sacrificium celebratur, cui plures Præsules interfuerunt. Interea dum funebres preces recitantur, Marcus Antonius Carattus, Clericus Albensis, et ipse ad psallendum cum aliis intererat; quodque prægravi quadam solitudine torqueretur, cui publice parentabat, huic pariter intimo cordis affectu supplicavit. Nec frustra, siquidem exemplo ab omni molestia liberum se esse cognovit.

535 Ad eum visendum complures etiam Cardinales convenerunt, e quibus Casanus et Borromeus illius manus ac pedes non sine uberrimo fletu exosculati sunt. Adfuit etiam Gabriel Paleottus, flevitque defunctum; quem adhuc viventem, ut alibi diximus, tanquam virtutum omnium exemplar ad senectutem commendandam, Christiano orbi proposuit. Incredibile autem est, quo dolore quibusque lacrymis Octavius Cardinalis Paravicinus defleverit parentem illum, quem a prima ætate observavit, semperque dilexit. Multi præterea procures, et principes quoque femine ad visendum sacrum corpus se contulerunt, ex quibus Hispani Regis Oratoris uxor, et pie Philippum venerata est, et illius sanctitatem multis laudibus celebravit. Accidit autem hoc tempore res plane memorabilis. Cum enim Casar Baronius, qui Congregationi præerat, cum ceteris Patribus in Ecclesia circa sacrum cadaver assisteret, nec satis intelligeret, quas potissimum preces pro illo funderet, quæ defunctum seculo, feliciter Deo vivere, pro certo habebat; in eam mentem impelli se sensit, ut breviarium aperiret, et primo intuitu sese ei obtulit Davidicum illud: Respice de cælo et vide, et visita vineam istam, quam plantavit dextera tua. Hæc porro precatinacula, quam divinitus inspirata, tum Baronius ipse, tum etiam alii Congregationis alumni beato Parenti privatim supplicare postmodum consueverunt.

536 Hoc ipsum ferme accidit Marcello Vitellesco; qui lecto decumbens, audita Philippi morte, nunquam animum inducere potuit, ut Psalmum De profundis, pro defuncti recitari solitum, pronuntiaret; sed ejus loco dixit, Laudate Dominum omnes gentes; quo scilicet Psalmo Ecclesia utitur in obitu infantium et puerorum, quos suam innocentiam cælo asseruisse,

D
S. HIERO
BARNABEO.
EX MS.
præmonstrat
se canonizan-
dum.

cap. v.
Corporis in
ecclesia ex-
posito
E

celebrantur
exequi.

accurrunt
spectatum
Cardinales,
et Principes
femine.

F

Baronius
invocandus
potius quam
pro eo oran-
dum, intelli-
git.

Is 59, 15

idem sen-
tiunt ali
viri eximia.

Romæ Hor-
tensia Anel-
lia,

alteraque
montali,

et Victorine
de Maximis,
valedicens eis;

Item Catha-
rinæ de
Morlupo

gloriosus in
cælo;

et Artemi-
siaz Cheliæ
de ejus san-
ctitate du-
bitanti,

A. IIPRO
BARNABEO,
EX MS.

A scriuisse, certum est. Jacobus quoque Crescentius, ipsa die sacrum pro illo facturum, maxima cum animi sui repugnantia vix demum adductus est, ut Missam defunctorum celebraret. Hieronymus autem Beger, ex Dominicana familia Prædicator generalis, hac ipsa die, in ecclesia S. Mariæ supra Minervam, de Philippi virtute et sanctitate luculentissimam ad populum orationem habuit, nec pro eo quasi pro mortuo orandum esse dixit, quem in cælo feliciter vivere nemini dubium esse posset: quapropter quæ pro illius anima offerebantur cælestes Hostiæ, eis non illi, sed his quæ in Purgatorio erant, procul dubio profuturas. Ad hæc plurimorum una vox erat, Philippum nulla interposita mora Sanctorum numero adscribi posse, quo nimirum debito honore ac veneratione coleretur in terris, quem certo crederent gloria et honore jam coronatum in cælis.

Toto biduo
ingens fil
concursum,

537 Biduo autem ipso, quo sacrum corpus in templo omnium oculis fuit expositum, summa populi frequentia celebratum est: atque hi manus, hi pedes, illi feretrum certatim exoculari, alii rosaria quæ vocantur admove. Quamquam autem diligenter caveretur a nostris, ne quis quid inde surriperet; tamen ellici non potuit, quin alii vestium frustula, alii capillos, alii barbam, alii etiam ungues rescerant, eaque Religiose apud se custodirent. Nonnullæ etiam nobiles femine detractos sibi annulos, digitisque ejus insertos, pie postmodum ac devote servarunt. Alii præterea innumerabiles ex variis Religiosorum familiis ea confluxerunt, manus, pedes osculantes. Adfuere præsertim tirones Patrum Dominicanorum, qui feretro undique circumfusi carissimum Parentem deflebant, a quo toties se recreatos et ad virtutem incitatos recolebant. Hic vero andres, alios alias ejus virtutes et gesta præclarissima referentes: hi sanctitatis exemplar amissum vehementer dolebant; illi magnum Ecclesiæ lumen extinctum aiebant, quo scilicet Oratori exercitia magna Christianæ Reipublicæ commode fuerint instituta; hi virum omnium præstantissimum cum nuncupabant, qui tot Dynastis, Præsulibus, ipsisque summis Pontificibus familiariter usus, tam longe ab honoribus et dignitatibus abhorrerit: alii profundam illius humilitatem extollebant, qua singularem vite sanctimoniam, et quotidiana signa atque miracula, tam sapienter obtexerit; omnis denique inopum multitudo patrem sese amisisse clamabant.

ipsum ut
Sanctum
venerantium.

538 Interea dum sacrum corpus servabatur in templo, mirificavit Dominus Sanctum suum; imprimisque Augustinus de Magistris, adolescens aetate undecim, multis circa collum strumis, et ad oris intimum penetrantibus, male affectus; cum sex eoque amplius annos gravissimo, nec medicorum cuiquam sanabili morbo teneretur; vulgata per Urbem fama, Virum sanctum in Vallicellanis aedibus obisse, multaque per eum signa et prodigia fieri; eo statim convolvit, et per confertissimam turbam ad feretrum denique penetravit: ibique paululum cum orasset, apprehensa beati Patris manu multa cum fide collum suum tetigit, eodemque momento sanitatem recepit. Ne dum enim templo pedem extulerat, cum cerotum, quod collo adfixum habebat, sponte decidit; domumque reversus, ne vestigium quidem ulceris aut morbi in se esse sensit. Id quod ubi audivit Cardinalis Paleottus, oculis suis rem inspicere et manibus contrectare voluit: comperito autem ita esse, ut ferebatur in vulgus, obstupuit, Deoque gratias egit, qui mirabilis est in Sanctis suis.

cap. vi.
Ad corpus
expositum
sanitar
strumosas,

ejusque so-
ror etiam
strumosa,

539 Porro idem hic Augustinus, ut modo diximus, domum cum revertisset; remque, ut ceciderat, matri retulisset; incredibili voluptate mulier perfusa est: ac bonæ spei plena, cum alia esset minor

nata filia, et ipsa hoc itidem morbo sexennio toto vexata, in ædem Vallicellanam illico eam adduxit: et ad sacrum feretrum denique cum pervasisset, sublimem puellam sancto corpori adhaerit: et qua parte Sancti manus ejus collum attingere potuit, sanatum est; ex altera enim parte id fieri vetuit tum concurrentis populi multitudo, tum superveniens uxor Oratoris Regis Hispaniarum. Ad hæc eadem puella, cum jam biennio ex altero crure adeo laboraret, ut stare omnino non posset; vespere pia mater, admixtis aqua rosis, quas ex Beati corpore abstulerat, crus ipsum abluit, qua adhibita medicina, puella statim ingredi cepit, et sanitati se redditam esse cognovit. Alexander quoque ejus pater sexagenario major, duos jam menses lippitudine graviter vexatus, ut noctu ad lumen aspicere non posset, atque ex humoris abundantia cæcitatem vehementer pertimesceret: audita Philippi morte, ad sacras Reliquias confugit, et suis ipse oculis manum beati Parentis imponit. Quo facto statim melius habere cepit, ac nulla adhibita medicorum cura post paulo salutem penitus recuperavit.

et uno crure
debilis

et utriusque
pater lippus:

540 Per idem tempus Angelus Continus, Romanus, acuta febre et pleuritide tam graviter ægrotabat, ut de illius salute jam desperatum esset. Accidit autem ut germanus ejus frater ad visendum sacrum corpus accederet, floresque aliquot domum referret, quos deinde pie ac devote capiti fratris apposuit. Hæc inter supervenit mater, ægrotumque videt immutato vultu tam luridum terramque evasisse, ut jamjam moriturus videretur; quo quidem spectaculo commota, in aliud cubiculum se recepit, et fletui habenas immisit. Interea qui flores fratri attulerat, ad matrem venit, eique quid fecerit narrat. Illa fiduciæ plena ad ægrotum revertitur, delersaque nigredine illum reperit pristinum colorem jam recepisse; quin etiam sensum vocemque quam amiserat recuperasse, ut lætus atque hilaris cum fratribus jocaretur; et veniens ad eum deinde qui illi a Confessionibus præerat, ut Oleo sancto ungendum curaret, saluum ac liberum non sine ingenti admiratione conspexit.

Item pleuriticus
attactu
florum corpori
impositum.

E

541 Epiphania Colicchia, Recinetensis, septem jam menses gravissima spiritus difficultate laborabat, ut nec stare, nec progredi, nec quietem aliquam capere posset, assiduus etiam doloribus torqueretur. Igitur vulgata Philippi morte et miraculorum fama, ad sacrum ejus corpus accessit; atque oratione peracta, rosas aliquot quibus fuerat conspersum accepit, et stomacho pie ac ac fideliter applicuit; eodemque temporis momento omnem ægrotudinis molestiam a se depulsam esse cognovit. Hæc eadem turpi et vetusta scabie cum vexaretur, quæ carnem totam deturpaverat, maximisque doloribus miseram excruciebat: hoc uno rosarum contactu statim munda est, ne minimo quidem ejus morbi vestigio relicto.

et asthmatica,

F
ac scabiosa:

542 Maria Justiniana capitis dolore tam graviter laborabat, ut nulla medicorum arte sanari potuerit. Hanc itaque ad sacrum Philippi corpus pia mater adducit, resectisque clam nonnullis ejus capillis domum revertitur; bonæ spei plena, quasi presentissimum filiae remedium jam invenisset. Mox ejus capiti illos apponit, hæc dicens. Rogo te, S. Philippe, per eas cogitationes et desideria, quibus in procuranda animarum salute semper flagasti, ut filiam hanc meam sanitati restituas. Eodemque hora puella melius esse cepit, ac brevi temporis spatio valetudinem prorsus recuperavit.

puella capite
dolens adman-
tis capillis:

543 Dorotheæ Brumanae parvulus erat filius, genibus cruribusque adeo distortis, ut ingredi aut stare omnino non posset: quamobrem tentatis frustra remediis, naturæ vitium hoc esse haud temere mater

et puer distortus ac debilis

impositus corpori

cap. VII
Secundum a medicis cadaver

B manu con-
legit vrenda.

meritum vol-
tus gypso
excipitur.

Commun-
sepulcro
conditus,

mox ad ho-
nestiorem
locum trans-
fertur,

et suavem
odorem afflul-
ti acceden-
tibus;

A mater existimavit. Cum autem non semel puerum ad Philippum viventem adducere præoptasset, nec tamen fieri id unquam commodè potuisset; pro certo credit, Philippum vel mortuum votis suis adfuturum, ejusque corpus si tangeret filius, fore ut sanitati redderetur. Igitur cum primum de illius migratione nuntium accepit, continuo nutricem ad se accersit, et ad Vallicellanam ecclesiam mittit. Mox ipsamet eodem se conferens, e sinu nutricis puerum accipit, abstractisque caligis, infirma ac divaricata crura sacro corpori superponit: deinde nutricem cum filio domum remittit: denique post fusas preces et ipsa domum revertitur. Necdum scalas ascenderat, cum ei obviam sese obtulit nutrix, atque puerum libere jam atque expedite ambulare: id quod ulu mater aspexit, incredibili lætitia perfusa est; atque ex ea die puerulus integram corporis firmitatem ac robur accipit.

544 Igitur sacrum corpus, ad tertiam noctis horam confluentis populi venerationi expositum, inspiciendi causa dissectum est. Aderant ex nostris nonnulli, medici quoque, atque alii complures. Accidit autem res plane memorabilis: dum enim hunc, atque illinc sæpius versaretur, perinde ac si viveret, manu sibi verè la operiebat. Qua re obstupescens Angelus Victorius: Quante, inquit, castitatis virum hunc fuisse putemus, qui vel mortuos pudorem custodit? Porro idipsum a nostris observatum fuerat, dum sacrum cadaver lavaretur, et curaretur. Igitur secto corpore compertum est, præclaram illam thoracis extuberationem ex duarum costarum fractura originem habuisse, quemadmodum antea narravimus, cum de admirabili ejus paup'itate dicereamus; præcordia vero ne minima quidem macula aut vitio affecta apparuerunt. Verum antequam corpus sepeliretur, multorum precibus effectum est, ut ex ejus vultu gypso imaginem exprimerent plastæ, indeque plurima cerea simulacra ad vivum formarentur. Fuit autem ille statura justa, colore albo, hilari et grato aspectu, experfecta lætaque fronte, nunquam tamen crinibus nuda; naso aquilino, cæcis ac vivacibus oculis, nigra nec multum promissa barba, extremis autem annis candida.

545 His demum expletis in feretrum reponitur, et sequenti etiam die confluentium pietati servatur: vesperi lignea capsula inclusum communis nostrorum sepulcro conditur, sub Chori pavimento juxta aram maximam. Quod ubi rescivit Federicus Cardinalis Borromæus, nundam in hac re Patrum modestiam haud probavit: et cum illo pariter sensit Alexander Cardinalis Medices, qui tantum virum communi tumulo ac vulgari hand condendum fuisse dixit; sed decentiori loco reponendum, expectandumque quid tandem cogitaverit de illo Deus. Iaque sacrum corpus exhumatum, et digniori arca reconditum cum aerea humina, cui Philippi nomen incisum fuerat, ad sinistram templi latus (quod antea quoque inuimus) sublimiori loco reponitur: muroque in pyramidis modum extracto includitur. Accidit autem non sine miraculo, ut triduanum cadaver cum e sepulcro efferretur, neque oleret, neque rigeret; sed usquequaque tractabile esset, atque intuentibus sese speciem, non tam mortui hominis, quam viventis et dormientis offerret.

546 Vixdum autem in hunc locum translatum est, cum ad illum frequens populus itare caput; multaue donaria et votivas tabulas eodem conferre. Nonnulli præterea odorem suavissimum inde efflari senserunt, ex quibus Julia Ursina, magnæ (ut diximus) virtutis femina, dum ibidem oraret, gratissimo odore sæpe perfusa est. Plurimi autem, ac prope innumerabiles fuere, qui ad hunc ipsum locum cum venissent, subita quadam cordis lætitia

efflari, atque ad pietatem excitari se senserint. Illud etiam adnotandum hic nobis est, sequenti anno MDLXXXVI, v Kalendas Februarii, agente Augustino Cardinali Cusano, Philippi præcordia, quæ secto jam corpori in catino recondita, et superinjecta hunc o juxta corpus ipsum collocata fuerant, octo post mensibus ellosa esse et omnino incorrupta, recentia, et candida apparuisse, acsi eo die sepulta essent. Hæc deinde diligenter eluta atque exsiccata, partim prægrandi quadam argentea theca inclusa sunt, partim in varias Urbes locosque distributa, per orbem prope universum conspiciuntur.

CAPUT XXXV.

Translatio corporis quarto anno post mortem, et honores defuncto exhibiti.

Ea fuerat Neri de Nigris erga beatum Parentem observantia et cultus, ut de ejus familiari consuetudine plurimum gloriaretur, affirmaretque, solo se illius amplexu (amplectebatur autem cum sanctus Pater, quoties animo perturbatum animalvertebat) ex qualibet agritudine atque molestia recreari consuevisse; idque post ejus etiam excessum sæpius expertum se esse, cum ad illius sepulchrum adiret. Is igitur tot beneficiorum memor, ut erat ditissimus nullosque habebat liberos, argenteum conditorum pretiosissimum Philippi corpori construere meditabatur: quamobrem Patres primum omnium illud inspiciendum existimarunt. Igitur quadriennio post quam translatus fuerat, destructo pyramidalis muro, repertum est rudibus plenum. Ipso etenim muro humescente, ligneum arcæ operculum dissiluerat, quapropter vestimenta omnia computruerant, ac pro certo habebatur, corpus ipsum cum illis pariter computruisse, atque in pulverem reductum esse.

548 Nocte vero adveniente, relecto purgatoque sacro cadavere, omnia illius membra integra atque intacta reperta sunt: caro etiam adeo mollis, candida, atque tractabilis, ut plane omnes obstepescerent: id quod divinæ virtuti omnino tribuendum putarunt Andreas Cesalpinus, Antonius Portus, et Rodolphus Sylvestrius, medicorum ejus temporis præstantissimi; qui ea de re luculenter scripsere. Interea Jacobus Crescentius, alibi commemoratus, cypressinam arcam extruendam et pretiose ornandam curaverat: in quam deinde, supposita serica culcitra, sacrum corpus reconditum est. Huic porro longe jucundissimo spectaculo nostri omnes interfuerunt; atque inter se gratulantes, præ ingenti gaudio uberes lacrymas profuderunt. Supervenere etiam Cardinales Medices, Borromæus, atque Baronius; illic pariter gaudio triumphantes. Largitori omnium bonorum maximas gratias egerunt. Placuit deinde Cardinali Mediceo, nova fieri vestimenta, quibus indueretur, Sacerdotali habitu superaddito, eademque Casula, qua Missam celebraverat ipsa die migrationis suæ. Idem hic Cardinalis aureum diadema sacro capiti imposuit; detractumque sibi annulum Pontificalem, prægrandi saphyro insignem, digito ejus inseruit. Multi præterea sericis floribus conspersum est, et pectori superposita Crucifixi argentea imago, quam Julius Sacedonius, Grossetti Episcopus et carissimus Philippo discipulus, dono dedit.

549 His demum expletis in eundem locum corpus relictum est. At quoniam vultus aliquantulum immutatus erat, argentea lamina aptata eum contexerunt. Qua re impletum est, quod olim Vir sanctus data occasione aperte dixerat; fore aliquando, ut caput suum argento includeretur; idemque cul-

D
A. III. RO.
BARNABEO
EA. VS.
præcordia
post 8 men-
sus integra
refodiuntur.

cap. VIII
Effructo
post qua-
drimum
sepulcro,
E

consumpta
vestes re-
periuntur,

corpus in-
tegrum:

quod in arcam
cypressinam
reponitur,
F

Sacerdotali-
bus vestibus
induitur,

varieque
ornatur,

A. BIERO.
BARNABEO
EX MS.
ex devotione
insigniturus
sibi assumens,

prolem qua
carebat sus-
cipit

et sacellum
Sancto erigit,

filioque mo-
ribundo

sanitatem
impetrat.

Translatio
An. 1602.

A tus adhiberetur corpori suo, qui aliis Sanctorum Reliquiis adhiberi consuevit. Hæc iater, quem modo memoravimus, Nerus de Nigris, sibi suisque Philippum tanquam singularem patronum cum delegisset, tres illas stellas, quæ Philippi familiæ insigne fuerant, suæ ipsius familiæ insignibus adjungere voluit; eaque omnia, volente Elisabetha Neria, ejusdem beati Patris germana sorore, publicis tabulis confirmanda curavit. Cum autem hic ipse mascula careret prole, magna eum fiducia ad illius patrocinium confugit. Nec frustra; siquidem post novem menses statim filium suscepit, quem Philippi nomine appellatum, non modo facultatem, sed etiam virtutum suarum, et singularis erga beatum Parentem amoris heredem reliquit.

550 Crescente deinde indies Neri pietate, mutato in melius consilio, pro argentea theca nobile ac sumptuosum sacellum construere decrevit, cujus primam lapidei solenni ecclesie ritu posuit Franciscus Maria Cardinalis Taurusius, eoque numismata inclusa sunt, quibus ipsius Philippi effigies insculpta erat, inscriptumque: Beatus Philippus Neri, Florentinus, Congregationis Oratorii Fundator, obiit Romæ anno millesimo nonagesimo quinto. His etiam apposita est lamina plumbea cum his litteris: Sacellum hoc in honorem beati Philippi Nerii, Florentini, Congregationis Oratorii Fundatoris, Nerus de Nigris, Nobilis Florentinus, ob singularem in beatum Virum pietatem, a fundamentis, suis sumptibus, magnificentissime extruendum curavit, anno Jubilei millesimo sexcentesimo, mense Julio, die octava festi SS. Apostolorum Petri et Pauli, Clemente Octavo Pontifice, Pontificatus anno nono.

551 Interea dum quotidie opus urgeret Nerus, et jam octodecim mensium spatium ad summum prope excrevisset, non sine divino consilio factum est, ut quem paulo ante sustulerat filium gravissimus morbus opprimeret; brevique eo adduceretur, ut, amissa voce ac spiritu, tantum non animam efflaverit. Quod quidem spectaculum eum sustinere non posset Nerus, in proximum cubiculum secedens, sese projecit in lectum, et nimio dolore compulsus, inquit: Beate Pater, fierine unquam poterit, ut te valente in sacello hoc, quod in honorem nominis tui erigendum curavi, primum omnium filio meo huic unico sepulcrum parandum sit? Nerdum verba compleverat, cum puer, quasi gravissimo somno excitatus, patrem sæpius inclamat. Quo audito pueri soror statim ad patrem accurrit, et ad filium redire compellit. Hic vero iterum puer clare atque expedite dixit, Salvus sum, Pater salutemque mihi attulit avus, hoc scilicet nomine Philippum appellabat; cum ei sæpe depicta ad vivum illius effigies, avi nomine, ostenderetur. Quin etiam quo rem melius explorarent, rogant; fueritne avia, quæ illi salutem attulerit. At ille altius inclamabat, Nequaquam, sed avus; et digito Philippi effigiem designans; Hic, inquit, hic me saluti restituit. Rogatus deinde, quoniam pacto illi avus sanitatem attulisset, capiti manum admovebat, ut nimirum indicaret, ejus contactu se esse sanatum. Itaque juscule degustato, lac statim sugere cepit, et quieti se dedit. Mox dextera ex auricula pus erupit, eoque dies aliquot effuso, febris morbusque discessit.

552 Anno denique salutis nostræ MDCII, nono Kalendas Junias Philippi corpus in novum sacellum privato ritu transfertur, Cardinalibus aliquot ac Præsulibus nostrisque omnibus illud pie ac devote prosequentibus; ibidem postridie Cardinalis Taurusius primum sacrificavit: exinde locus magna populi frequentia celebratur.

553 Quamquam autem a nostris caute vetaretur, ne quis præpropere publicos illi honores cultumque

tribueret; vicit tamen confluentium pietas, et primus omnium Marcus Antonius Abbas Maffa, vir religiosissimus idemque doctissimus, quo de alibi dictum est, votivam tabulam cereumque manu sua ad Philippi sepulcrum appendit. Cum enim non ita multo post beati Parentis mortem, pestifera febri gravique letargo oppressus esset, tentatis frustra remediis, videre sibi videbatur domum suam conceptis flammis ardere, ejusque muros nonnullis impetentibus concuti: qua re vehementer perterritus, quid faceret plane nesciebat. Ecce autem beatus Pater in tanto periculo nutanti opportune sese offert, atque immanissimis illis auctoritatem suam opponens, clamabat, Salvate Abbatem, salvate Abbatem. Quibus dictis omni periculo solutum ac liberum sese esse putavit. Nec vana fuit ejusmodi visio, siquidem eodem temporis momento melius illi esse cepit, postero autem die omnino convaleuit. Quamobrem singularis beneficii testem, quam diximus tabulam posuit his litteris inscriptam J. C. R. B. Philippo liberatori suo Marcus Antonius Maffa Salern. Nonis Augusti MDCV. Crevit deinde eoque votivam tabellarum et pretiosorum anathematum multitudo, ut non modo sacelli, sed etiam templi parietes majori ex parte contexerint.

554 Idem ipsa Maffa primus omnium pendentem lychnum ibidem accendi voluit; quodque a nostris deinde ablatum fuerit, graviter conquestus est cum Clemente VIII Pont. quo jubente, iterum appensus est; eoque exemplo Constantia de Dræo mox eidem sepulcro argenteum item lychnum dono obtulit, quam deinde alii, atque alii imitati sunt. Anno autem ipso quo Philippus ingravit e vita, illius effigies ære incisa in publicum edita est, vultu radiis coruscante, tituloque Beati apposito, cum signis et prodigiis, quæ ab eo patrata fuerant. In multis quoque tum privatorum, tum etiam principum aedibus, ejus effigies depicta; vultus quoque (ut modo diximus) ex cera et gypso ad vivum expressa simulacra magno cum honore ac reverentia servabantur; atque ipsemet Pontifex Clemens ex his annis in cubiculo suo reverenter habebat, præter atiam illius effigiem in tabula depictam; quam ibidem, velo contentam, inter multas Sanctorum imagines asservabat.

555 Complures præterea ac prope innumerabiles eum vix mortuum precibus votisque invocare, summaque religione eclere cœperunt. Locum quoque, quo conditus erat, non modo frequens populus celebrabat, sed principes etiam viri, Præsules et Cardinales illic venerabundi procumbebant; atque alii parietem ipsum deosculari, alii indidem erepta fragmina desumere, alii circumjacentem pulverem colligere; nonnulli quoque oleum ex lychno, qui ibidem ardebat, floresque conspersos secum reverenter auferre; quibus adhibitis multa divinitus beneficia adepti sunt. Nec defuere qui religionis causa illuc quotidie se conferrent, et viri etiam nobilissimi, qui nullis pedibus locum aliquando visiterent. Anno sequenti, anniversaria ejus obitus dies apparatu ornatuque visendo celebrata est, multis Cardinalibus, Præsulibus, aliorumque ordinum hominibus in Vallicellanum Templum confluentibus, Missa tamen diei currentis decantata; Vespertinas autem preces illius laudatio secuta est: quæ omnia deinde quotannis, non modo a nostris, sed ab exteris quoque in honorem ipsius fieri consueverunt.

556 Plurimi quoque et dignitate et doctrina præstantissimi viri per hos ipsos dies Philippum miris laudibus celebrarunt. In primis autem Gabriel Cardinalis Paleottus, ad ea quæ supra recitavimus ex libro de bono Senectutis, hæc insuper annotavit.

Hæc

D
cap. ix
Pro letargo
deputso,

primum se-
pulcro ana-
thema appen-
sum anno
1595:

E

mox lampades duæ,

et effigies cum
radiis sculpta
ac picta:

cultus ut Beati
deletus a
pluribus:

Anniversarium
celebrari
captum:

laudat de-
functum Card.
Paleottus,

A Hæc, o pie et benevole lector, fuerant jam a nobis non solum conscripta atque in hanc fere formulam redacta, sed etiam una cum toto opere absoluta, ita ut nihil aliud quam eadem typis imprimi superesset. Sed ecce æternum summi rerum Moderatoris consilium, quo vir Dei nonnihil quidem paulo ante affectus, ita tamen ut in cubili non detineretur, nec a consuetis actionibus impediretur; momento nobis ereptus fuit, atque ab hoc exilio ad ecclesiam patriam evocatus septimo Kal. Junii. Quo exitu tam improvise et præter opinionem nostram secuto; nos tamen pristinum consilium, quo Senem præstantissimum tamquam vivum exemplar ad bona Senectutis comprobanda proponere statueramus, minime immutandum duximus. Quamquam enim quarto circiter ab hinc mense visus ille fuerit oculis nostris mori; vivit tamen in regno vivorum veram vitam, ut ob pias et præclaras ejus actiones sperandam est. Vivit etiam in terris, in hominum honorum et piorum memoria. Vivit præsertim in Urbe Roma, ubi permultos omnium ordinum spirituales filios reliquit, quos genuit in Christo. Sed vivit præcipue, tamquam dilectissimus parens, in hac ipsa carissima filia a se genita, educata, ac mire locupletata, urbis scilicet Romæ Societate: quam cum ipsemet olim laboribus, vigiliis, solitudineque sua erectam ac fundatam sanctissimæ disciplinæ regulis communierit, in posterum de ejus fructu propagando sollicitus, unum ex antiquioribus ejus alumnis, et inter Sacerdotes domus Presbyterio vetustiorum, Annalium Ecclesiasticorum scriptorem, omnibus satis notum et nostris laudibus non indigentem, qui ei Præfectus futurus esset, pridem designavit; adjunctis eidem aliis multis magnæ doctrinæ et integritatis collegis, qui audiendis Confessionibus, sacris sermonibus habendis, ecclesiasticis libris conscribendis, Sacramentis administrandis, piisque aliis muneribus exercendis operam suam navant.

B Quæ tam præclara ejus opera cum indies magis augenda, atque omnibus ubique patefacienda, sit sperandum; nos ejusdem etiam effigiem exprimendam hoc loco curavimus, ut eos consoletur, qui eum ut parentem in Christo dilexerunt; alios, ut ejus nominis fama permoti, ad illius imitationem excitentur; denique ut posteri perpetuum habere in conspectu monumentum possint, unde bona Senectutis agnoscere, atque jam (et par est) revereri assuescant. Nam de ejus morte et migratione ad Dominum, cum fuerit illius peregrinationis exitus reliquo sanctissimæ vitæ eursui anteacto consentaneus; et ille ita plane, sicuti vitam egit, eandem concluderit, non sine magnis illius sanctitatis argumentis; nos hæc aliis plenius enarranda relinquimus. Hactenus ille.

C 558 Federicus Cardinalis Borromæus hæc inter alia ad Antonium Gallonium scribit: Nosti qua reverentia, quo amore sanctum hunc Virum persecutus fuerim: nec vero ejus mortis de iis quidquam imminutum est, sed plurimum etiam accessit: quod si ita expediret pro illius memoria sanguinem libentissime profunderem. Augustinus Cardinalis Cusanus; Placuit, inquit, Deo, post octoginta annos, in suo ipsius famulatu feliciter exactos, sanctissimam hanc animam, tot Christianis virtutibus cumulatam, ad se vocare, in quam optime convenit illud propheticum: Qui ad justitiam erudiunt multos, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates. Illud quoque Davidicum: Longitudine dierum replebo eum, et ostendam illi salutare meum. Porro idem hic Cardinalis, quam vivens erga beatum Patrem singulari observantiam præ se tulerat, hanc ipsam moriturus apertissime demonstravit. Supremis quippe tabulis, migranti e seculo animæ suæ ducem ac præ-

Maji T. VI

sidem Philippum instituit, atque infimis precibus rogavit. Octavius Cardinalis Bandinus, multa paucis complectens, hæc ait: Mihi in Philippum virtutes omnes et prærogativæ pariter confluisse videntur, quas in aliis sanctissimis viris singillatim dispersitas divisasque suspicimus.

559 Caesar Cardinalis Baronius, præter ea quæ initio diximus, cum de ejus Annalibus ageretur, in Adnotationibus ad Martyrologium Romanum de beato Philippo Benizio verba faciens x Kal. Septembris; Non hoc uno tantum, inquit, beato Philippo nobilissima Civitas Florentia exornatur; sed altero ejusdem nominis, Institute ac Patre nostro, nostræque Congregationis Oratorii in Urbe Fundatore, Beato Philippo, cognomento Nerio, sanctitate et puritate vitæ, atque eximia in Deum et proximum caritate clarissimo; quem Sanctorum consortio perfrui in eolis, miracula crebra testantur. Hieronymus Cardinalis Pamphilus: Quotidie, inquit, de sanctitate beati hujus Patris fama crebrescit, ex innumeris miraculis ac beneficiis, quæ se invocantibus præstat. Acque ego quidem indies, cum ad eum in necessitatibus meis confugio, continuo adjuvari me sentio; certamque spem habeo, mihi illum in omnibus propitium adfuturum: siquidem in ejus tutelam totum me tradidi, utque in suam potestatem me benigne recipiat, suppliciter rogo. De virtutibus autem rebusque gestis Philippi per hos ipsos dies scripsere quamplures. In his Rutilius Benzoni, Episcopus; Lanteranus; Joannes Baptista de Tufo, Cerræ Episcopus; Silvanus Razzius, Alphonsus Vigierra, Archangelus Granus, Thomas Bozzius, Franciscus Bocchius, alique quamplurimi.

560 Plura quoque monumenta variis in locis excitata sunt, ad illius memoriam consecrandam. Ac præsertim in ipso ingressu ædium Caritatis, jubente Julio Sansedonio, qui tunc temporis huic loco præerat, Philippi imago, suos in spiritu filios Deiparæ Virgini commendantis, depicta est, eique adscriptum, Beato Philippo Nerio Florentino; ut ubi triginta tres annos eximie sanctitatis et miraculorum laude claruerat, innumerisque ad Christi obsequium traductis prima Congregationis fundamenta jecerat, ibi aliquid ejus rei monumentum extaret; templi hujus ac Sacerdotum Deputatos, annuente piissima Congregatione Caritatis, Parenti in spiritu optimo benemerenti posuit, Kal. Septembris mdcv. Multa insuper donaria ad ejus sepelethrum allata sunt. Augustinus Cardinalis Cusanus Attalicam vestem obtulit: idemque post ipsum præstitit Alphonsus Cardinalis Vicecomes: nec ita multo post Senatus Populusque Romanus publicis tabulis decrevit, quotannis imposterum, recurrente Philippi die festo, argenteum Calicem cum cereis quatuor, solemnem pompa ejus sepulchro offerre. Ad hæc Maximilianus, utriusque Baviaræ Dux, argenteam lampadem septuaginta pondo dono misit; quæ dies noctesque ad ejus sepulchrum arderet. Carolus quoque Cardinalis Lotharingæ aliam pariter magni ponderis vovit atque obtulit. Alii deinde atque alii proceres variis ac pretiosis muneribus locum exornarunt.

561 Quinquennio post beati Patris excessum, quæ de illius vita moribusque sanctissimis, tum Latine, tum etiam Italiane scripserat Antonius Gallonius, in lucem edita sunt, ipso summo Pontifice approbante, eaque omnia sæpius magna cum animi jucunditate perlegente; multis etiam Cardinalibus in ipsa libri fronte sic subscribeatibus; Omnia quæ de beato Philippo Nerio conscripta sunt, partim propriis me oculis vidisse, partim certo gravissimorum virorum sermone cognovisse, attestor ego. Clemente VIII Pont. defuncto, qui in ejus locum adlectus est Leo hujus nominis Undecimus, cum pro

D
A. HIERO.
BARNABEO
EX MS.
Bandinus,

Baronius,
in Martyro-
log. Rom
23 Aug.

Pamphilus,

E

et varii
scriptores.

Imago auto-
grapha Caritatis
posita:

F
munera varia
allata ad
sepulchrum:

Vita edita
et probata,

et multimodis
adhuc vivere
demonstrans,

effigiem ejus
suo libro
inserit:

item Cardi-
nales alii,
Borromæus,

Cusanus,

Dan. 12
Ps. 9, 16

A beato Carolo in Sanctorum numerum adscribendo sollicitaretur precibus multorum, ac præsertim Cardinalis Baronii; libenter id se facturum respondit, sed Philippum pariter iisdem adungere se decrevisse: quamquam in ipso Pontificatus limine extinctus, quod animo jam proposuerat, efficere non potuit. Post hunc Paulus V, ad Apostolicum solium evectus quo illum loco habuerit, facile ex eo intelligi poterit; quod et in Beatorum numerum aggregavit, et in illius honorem Missam celebrari et Officium recitari, primum in Urbe, deinde ubique locorum Congregationis alumnis indulsit; quin etiam antequam Beatorum Catalogo eum adscriberet, plenariam peccatorum Indulgentiam visitantibus illius sepulchrum in ejusdem natali die vivæ vocis oraculo impertivit. Qui vero Paulo in Apostolatus ministerio successit Gregorius XV, beati viri sanctitatem (quippe qui virtutum illius excellentiam oculis suis perspexerat) usque adeo veneratus est, ut eum solenni Ecclesiæ ritu inter Sanctos retulerit; quoque ipse semper optaverat, olim Cardinalis, quasi futuri conscius, sese facturum, siquidem id facere ad se pertineret, apertis verbis litterisque significavit.

B

CAPUT XXXVI.

Sanctorum numero adscribitur Philippus.

Ut autem omnibus innotescat, quam caute diligenterque in hac re Romana procedat Ecclesia; singillatim hic referre curabimus, quæcumque ab ejus migratione ad hanc usque functionem peracta sunt. Cum igitur Philippus quotidie virtutum et miraculorum gloria magis magisque claresceret, paulo postquam ille in cælum migraverat, nonnulli ex suis in spiritu filiis, ac præsertim memoratus alibi sæpius Abbas Mafla, cum Clemente Pontifice egerunt, ut de Philippi virtutibus atque miraculis publice inquirere liceret. Huic porro Pontifex, manibus in Crucis formam ter pectori admotis; Nos, inquit, pro Sancto illum habemus. Nec ita multo post ejusmodi provinciam demandavit Ludovico de Torres, Archiepiscopo Montis-Regalis, quem deinde spectata virtus exivit ad Purpuram; et Audoeno Vudovico, Caffani Episcopo. Hi postmodum rogatu Augustini Cardinalis Cusani et Cæsaris Baronii, tunc temporis Congregationi Præpositi; Jacobo Butio, Basilicæ Lateranensis Canonico et Pontificii Vicarii Notario, mandant, ut Testes in hanc rem excipiant, eorumque dicta diligenter expendant.

C

563 Itaque iv Nonas Augusti, hoc est duos non amplius menses ab ejus excessu, hac de re inquiri cœptum, et ad Kal. usque Junias anni mdcī perseveratum est. Mortuo deinde Jacobo Butio, Franciscus Maria Taurusius et Cæsar Baronius Cardinalis, unaque Flaminius Riccius Congregationi Præpositus, iterum rogant, ut cœpta jam inquisitio atque cognitio perficiatur; eo scilicet consilio, ut Acta deinde in Vaticanam Bibliothecam inferrentur, ad Philippi memoriam in posteros transmittendam. Itaque vi Idus Februarii Camillus Cardinalis Burghesius, tum Papæ in Urbe Vicarius, cui deinde ad summum Pontificatum assumpto Paulo V nomen est inditum, Petro Mazzioto Notario suo præcipit, ut cœptum opus ad finem usque prosequatur. Is igitur pridie Idus ejusdem mensis negotium resumit: cui deinde xi Kal. Octobris finis imponitur, citatis atque auditis in hanc rem juratis testibus plus trecentis sexaginta: in quibus fuere Cardinales complures, aliorumque Ordinum præstantissimi viri. Omnia denique in publicas tabulas relata, ab ipso Cardinali Baronio S. R. E. Bibliothecario, in eadem Bibliotheca recondita sunt; eaque dicuntur acta

auctoritate ordinaria, præter alia quæ extra Urbem collecta fuerunt.

574 Triennio post Carolus Gonzaga, Nivernensium Dux, Henrici IV Galliarum Regis ad Paulum V summum Pontificem Orator, ad Urbem se contulit; et ut olim, Clemente VIII Pont. cum parente suo Romam veniens, Philippi virtutem sanctitatemque perspexerat, eundemque ut Patrem in spiritu mirifice coluerat; Pontificem ipsum rogavit, ut Congregationis Oratorii Presbyteris potestatem faceret in ejusdem beati Patris honorem Missam celebrandi et Officium recitandi. Cujus precibus permotus Pontifex, Dominico Cardinali Pinello sacrorum Rituum Congregationi Præfecto mandavit, ut rem cum Cardinalibus ejusdem Congregationis, conferret. Quo facto, communi omnium consensu decretum est, ut tantæ molis negotium ad Pontificem iterum referretur; a quo nimirum litteras expediri oportebat, quibus ipsimet Congregationi facultas daretur recognoscendi ea quæ initio acta fuerant auctoritate ordinaria, ac præterea inquirendi auctoritate Apostolica tum Romæ, tum etiam alibi, super fama sanctitatis, virtutibus, et miraculis ejusdem beati Philippi.

565 Dum hæc agebantur, de eo inter Sanctos adscribendo egere cum Pontifice, Ludovicus XIII Gallorum Rex Christianissimus, et Maria Medices Regina ejus mater; inclitus quoque Senatus Populusque Romanus, Ferdinandus Magnus Etruriæ Dux, illoque mortuo Cosmus ejus filius, Maximilianus utriusque Bavarie Dux memoratus, etiam Carolus Gonzaga Nivernensium Dux, ejusque Uxor Catharina de Lotharingia, et nostræ Congregationis Presbyteri: quorum precibus annuens Pontifex, Apostolicis litteris causæ hujus cognitionem sacrorum Rituum Congregationi commisit: ab eaque secundum, quem vocant, Processum in genere confici jussit per Hieronymum Cardinalem Pamphilium, ipsius Pontificis in Urbe Vicarium. Quæ quidem ubi primum peracta sunt, Roberto Cardinali Bellarmino recognoscenda traduntur: cumque ille omnia diligenter inspexisset atque probasset, denique res tota a Dominico Cardinali Pinello ad Pontificem deferatur. Is igitur cum accepisset, jam plene constare de fama sanctitatis et miraculorum beati Philippi, ac merito devenire posse ad inquisitionem in specie; Francisco Peniæ Rom. Rotæ Decano, et Horatio Lancelloto; ipsoque ad Cardinalatum promoti, Alexandro Ludovicio (qui deinde ad summi Pontificatus apicem assumptus Gregorius XV dictus est) ac Dionysio Marquemont Ecclesiæ Lugdunensis postmodum Præfecto et Cardinali, tunc Rom. Rotæ Auditoribus, ejus rei curam demandavit.

566 Hi vero injuncto sibi officio diligenter perfuncti, totius negotii seriem descriptam ad eundem Pontificem detulerunt: isque rursum hæc omnia cum iteratis precibus prædictorum Principum ad sacram Rituum Congregationem remisit: quibus a Roberto Cardinali Bellarmino, ad id specialiter electo, examinatis, et in octo Congregationibus diligenter discussis; apertissime compertum est, de fide, spe, caritate, virginitate, prophetia, aliisque donis, virtutibus, et miraculis, tum in vita tum etiam post obitum beati Philippi, plene constare. His demum expletis Congregatio nostra pro Missa atque Officio, in honorem beati Parentis celebrando, iterum Pontifici supplicavit; isque iterum ad sacrorum Rituum Congregationem negotium remisit. Quæ cum id recte concedi posse decrevisset, denique Pontifex in secreto Consistorio omnium Cardinalium suffragiis ejusmodi decretum probavit, et ix Kalendas Maji mdcxv Apostolicis litteris Beatorum numero adscripsit: utque in ejus honorem in

Pius V auct:
Apostolica
procedi jubet:

E
Idem Princ:
pium rogatu,

causam com:
mittit Congre:
gationi Ri:
tuum in genere
cognoscendam,

deinde in
specie,

F

quibus Proces:
sus probatur,

Beatis ad:
scribitur cum
Missa et
Officio

A. HIERO.
BARNADEO
EX MS.
Canonizare
eum vult
Leo XI,

Beatis adscri:
bit Paulus V,

Sanctis Grego:
rius XV.

cap. x.
Clemente VIII
annuente

ut inquiratur
in virtutes et
miracula:

auctoritate
ordinaria
informationes
sumuntur
auditis Testi:
bus 360.

A in ecclesia Vallicellana nostræ Congregationis Presbyteri, alique ad eam confluentes, Missam celebrare et Officium recitare licite possent, indulgit; idque anno sequenti ad alias etiam Congregationes Oratorii, extra Urbem canonice erectas, extendit.

Gregorius
15 causa
extremum
cognita,

567 Paulo autem Pontifice defuncto, qui in ejus locum successit Gregorius XV, communi Christi fidelium devotione, precibusque multorum Principum, instantius quam unquam repetitis, permotus, Philippum in Sanctorum numerum referre constituit. Quamobrem hanc ipsam causam iterum sacrorum Rituum Congregationi commisit, iterumque ad eam recognoscendam delectus Cardinalis Bellarminus; eoque ab humanis exempto, Petrus Paulus Cardinalis Crescentinus; et negotio iterum ac tertio ab eadem Congregatione diligentissime examinato, unanimi omnium consensu affirmatum est, plenissime constare de vitæ sanctitate, virtutibus, atque miraculis B. Philippi, ita ut merito Sanctorum Catalogo posset adjungi. Cum autem Pontifex jam pridem statuisset, B. Isidorem Agricola Sanctis aggregare; cumque a multis instantius rogaretur, ut ei beatos quoque Ignatium, Franciscum Xaverium, ac Teresiam adjungeret; eidem Congregationi sacrorum Rituum examinandum commisit, utrum Christianæ rei expediret, hos omnes pariter cum B. Philippo in numerum Sanctorum referri; qua re diligenter semel atque iterum discussa, communi omnium consensu responsum est, id fieri non modo posse, sed etiam debere.

una cum aliis
4 Beatis ipsum
Canonizatu-
rus,

B

568 Igitur Pontifex in Consistorium, quod secretum vocant, Cardinales coegit; ibique Franciscus Maria Cardinalis de Monte idemque Episcopus Portuensis de B. Philippo orationem habuit, ejusque acta breviter collecta singulis distribuit: quibus auditis atque perspectis, omnium sententia rem libere perfici posse decretum est. Iterum deinde in publicum Consistorium vocati sunt non modo Cardinales ipsi, sed etiam Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, alique Romanæ Curiae Præsules. Hic vero Joannes Baptista Spada, Aulæ Consistorialis Advocatus, quem postea egregia virtus evexit ad Purpuram, de vita, virtutibusque ejusdem B. Philippi diserte dixit, et prædictorum Principum nomine illius Canonizationem suppliciter petiit. Quibus auditis Pontifex respondit, se precibus eorum libenter annuere: sed quoniam sancta Sedes librum æternæ vitæ, nisi Spiritu sancto aperiante, perscrutari non consueverat; velle se ea de re amplius deliberare, lentiusque procedere: quamobrem omnes in Domino rogavit, ut secum una orationibus, jejniis, ac elemosynis divinæ voluntatis arbitrium explorarent. Denique Consistorio, quod semipublicum vocant, indicto, in quo duo et triginta Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Sedis Apostolicæ Notarii et Romanæ Rotæ Auditores interfuerunt, pio brevique sermone præmisso, summus Pontifex eorum sententiam sciscitatur, omnesque beatum virum Sanctorum numero adscribendum esse publicis suffragiis judicarunt. Tum vero Pontifex, aperiens os suum in benedictiones, divinæ Clementiæ gratias egit, quod tantam Servo suo gratiam contulisset; statuitque illum inter Sanctos referre proximo die festo S. Gregorii Magni; iterumque omnes hortatus est ad preces, jejunia, et elemosynas; ut in tanto opere exequendo lumen ejus, qui lucem habitat inaccessibilem, implorarent ad ea peragenda, quibus divinæ gloriæ honor et Catholicæ Ecclesiæ fides augeretur.

ac denique
semipublico
auditis suf-
fragiis,

C

569 Dieta itaque die IV Idus Martii MDCXXII, ad Principis Apostolorum Basilicam, cum Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, aliis-

que Præsulibus atque Principibus viris, Clero etiam seculari et regulari, ac maxima populi frequentia convenit: postque sacros hymnos, letanias, aliasque preces, implorata Spiritus sancti gratia, ad honorem sanctissimæ et individuae Trinitatis, et fidei Catholicæ exaltationem, Christianæque religionis augmentum, auctoritate ejusdem Dei omnipotentis, et beatorum Petri et Pauli Apostolorum, Philippum una cum beatis Isidoro, Ignatio, Francisco, et Teresia, Sanctorum Catalogo ascripsit. Quapropter ab universis Christi fidelibus in ejus honorem ecclesias et altaria, in quibus sacrificia Deo offerantur ædificari; et recurrente quotannis ejus obitus die, Festum ipsius et Officium solenne celebrari posse decrevit; insuper omnibus utriusque sexus fidelibus, vere penitentibus et confessis, qui annis singulis in eodem Festo ad sepulcrum, in quo corpus ejus requiescit, visitandum accesserint, annum et quadraginta dies; iis vero qui in ejusdem festi Octava id fecerint, etiam quadraginta dies, de injunctis eis aut alias quomodolibet debitis penitentis, misericorditer in Domino relaxavit. Dein decantato solenniter Hymno, Te Deum laudamus, et divina ope implorata, S. Philippi ac prædictorum Sanctorum meritis, per peculiarem orationem, quam Pontifex ipse pie et solenniter recitavit; sacrosan-

D
A. NERO.
BARNABEO
EX MS.
12 Martii
1622

eundem
adscribit
Catalogo
Sanctorum,

E

570 Nec vero in Urbe tantum, sed in toto Christiano orbe sese hujusmodi lætitia diffudit. Siquidem multis in locis solennes supplicationes habitæ apparatu ornataque insigni, maxime autem Matriti: ubi cum celebris supplicatio quinque his Sanctis indicta esset, Elisabetha Hispaniarum Regina, Philippi statim ornavit Sacerdotali veste, multo adamante distincta, aliisque amplissimis honoribus decoravit. Multa præterea altaria ac templa in ejus honorem ubique erecta sunt, pluresque urbes illum sibi Patronum delegerunt. Ad hæc Dominicana Religio, ut fuit in illum semper gratissima, recurrente ejus Natali die Officium de illo ubique a suis ritu duplici celebrandum decrevit; quem ritum pariter ab universali Ecclesia Clemens IX Pontifex Max. ob peculiarem (ut ipsemet testatur) erga S. Philippum devotionem, motu proprio servari mandavit. Denique plures civitates eadem die ferias edicto imperarunt: nec frustra: quandoquidem nulla gens est, quæ ad Philippi patrocinium confugiens, eo intercedente divina beneficia non senserit, quemadmodum in extremo libro narrabitur.

communi
pluribus lo-
cis lætitia

Clemens 9
Officium ad
omnes ex-
tendit.

F

571 Hæc autem omnia Vir sanctus, divino instinctu atque impulsu, multo autequam fierent, aperte præsensit atque prædixit. Data enim occasione, familiariter cum suis loquens, olim dixerat; Videbitis aliquando corpus hoc meum, cum aliis pariter Sanctorum reliquiis honorari, et ad sepulcrum meum votiva signa confluere. Alia etiam die rogatus ut Florentiam rediret, patriumque cælum tandem aliquando reviseret, quasi per jocum respondit, Florentiæ ego suspendar: quod quidem intelligi nunquam potuit, nisi cum ibidem per hos ipsos dies, in templo S. Reparatæ maximo, vexillum cum sacra ejus imagine suspensum est. Suorum quoque nonnullis aperte promisit, sese post mortem memoriam eorum apud Deum habiturum: quamobrem illos sæpe bene sperare jubeat, dicens, ex hoc mundo se migraturum in eum locum, ubi longe plurimum juvare eos posset. Nonnullis quoque se in mortis articulo præsto futurum pollicitus est: præsertim vero Constantiæ de Draco libere dixit: Ne time, numquam

Et hæc sibi
obventura
ipse Sanctus
prædixerat.

A. HIERO.
BARNABÆO.
EX MS.

A numquam enim te deseram; agamque tecum, quem-
admodum S. Franciscus et S. Clara cum suis vel
post obitum agere consueverunt.

CAPUT XXXVII.

*Miracula quæ vivens Philippi signo Crucis
aut manuum tactu patravit.*

LIB. V

cap. 1
Signo Crucis
sanat

dolores coli-
cos,

pleuritim
cum feбри.

humeri unius
cruciatum,

item oculorum

capitis et
stomachi,

Hactenus Philippi vitam moresque descripsimus :
nunc præter ea quæ superius divinitus illi accidisse
narravimus, non pauca, nec minus admirabilia,
in hunc locum rejicere visum est: quo unicuique
expeditior esset historiæ decursus, et quicumque
hæc legere nolit, librum ponere possit. Quamquam
ea quæ dicturi sumus, tantum ponderis habere vi-
dentur, ut non minus ex iis, quam ex prædictis
Philippi sanctitas enitescat. Primum vero, quæ ille
patravit dum adhuc inter homines versaretur, re-
ferentur. Prometheus Peregrinus, Congregationis
Presbyter, colicis doloribus adeo torquebatur, ut
intestina sibi divelli ac distrahi viderentur :
quamobrem ne tantulum quidem quiescere pote-
rat. Cumque ingravesceret dolor, supervenit Pater,
eumque signo Crucis muniens, statim sanitati resti-
tuit.

573 Ægrotabat Antonia Caraccia ex laterali do-
lore atque acuta feбри, ut prostratis jam corporis
viribus loco se movere nequiret. Cumque dies quin-
decim abiissent, nec ulla medicorum arte juvari
potuisset; vir ejus Gerardus Caraccius ad Philip-
pum confugit, et rem narrat. Cui ille: Abi, inquit,
nihil eveniet mali, Deum pro ea rogabimus. Gli-
scente tamen indies morbo, cum jam quietem aut
cibum capere non posset, Gerardus ad Patrem re-
dit, atque: Antonia jam moritur. At ille; Ne du-
bita: dixi tibi, nihil mali fore: nunc ego ipse ad
illam veniam. Cum igitur ad eam se contulisset;
Ubinam, inquit, dolor? Cui illa; Ad latus dexte-
rum. Tum vero Sanctus extenta manu Crucis
signum pingit in latere, atque, Nihil est: eodem-
que temporis momento febris et dolor omnis absces-
sit. His autem, qui aderant rem pervulgare volen-
tibus, obstitit Antonia, ne scilicet Philippus ea re
offenderetur; quippe qui nominatim illi edixisset, ut
biduo amplius aut triduo lecto decumberet, ne su-
bitæ saluti restituta videretur.

574 Angela Lippia ex altero humero per plures
annos graviter laborabat, quare dies noctesque adeo
cruciabatur, ut anhelantem ex inis pulmonibus spi-
ritum vix ducere posset, dexteroque brachio prope
emortuo minime uteretur. Huic igitur Julia ejus
filia: Ito, inquit, ad Patrem Philippum; eumque
rogato, ut pro te ad Dominum oret: novi enim id
tibi maxime profuturum. Abi illa, rogantique sta-
tim Pater; Cur, inquit, pro te ipsa non oras? Hoc
dicto contristata mulier jam recedebat; cum Sanctus
miseratione commotus ad se illam accersit, atque;
Age sane, ambo pariter oremus. Mox brevi prece
completa, affectam corporis partem, quamquam
ægrola locum non indicaverat, forma Crucis obsi-
gnat; depulsoque dolore, domum læta revertitur,
nullamque deinde ejus morbi molestiam sensit. Vir-
ginia Martella ex oculis graviter laborabat; quam-
obrem ad Philippum se confert (erat tum ille in tem-
plo ad Confessiones audiendas) rogatque, ut oculis
suis spiritualement aliquam medicinam faciat. Tum
Sanctus, accepta aqua ex ampulla vitrea, misellæ
oculos linit; signoque Crucis impresso, salvam et
incolumem ab se dimittit.

575 Maria Paganella capitis doloribus hoc uno
remedio sæpe liberata est, quod in templo nostro
Philippum offenderit, eamque tacentem Pater
figura Crucis in fronte obsignaverit. Itaque longo

usu edocta, stomacho cum graviter laboraret, ad D
Patrem venit, rogatque ut salutari signo eam mu-
niat, quo facto statim dolor abscedit. Isabella Ma-
reria, ex Oblatis Turris-speculorum, vertigine cor-
repta, vehementer diuque ægrotabat, ut caput le-
vare non posset; noctuque ex medicorum consilio
eam custodiri oporteret, ne subita morte occupare-
tur. Cum autem audisset Philippum ad eam domum
de more se contulisse, continuo e lecto surgere,
atque ad illum (ut potuit) ire voluit. Quam cum
vidisset Vir Sanctus, audissetque graviter dolen-
tem; Ne dubita, inquit, sanare te volo. Caputque
ejus manibus premens, Cruce sæpius obsignavit :
statimque ex altero oculo, mox etiam ex naribus
corruptus humor defluere cœpit, nec ultra deinde
eo morbo tentata est.

576 Quæ vero virtus et gratia curationum in
Philippi manibus esset, longo usu eum didicisset
Cardinalis Taurusius; dexteram illius salutarem ap-
pellabat, cujus tactu ægris salus, afflictis solatium
afferebatur. Nobilem quendam Romanum gravis
morbus oppresserat; eumque vehementer excrucia-
bat, non modo acutissimus dolor, sed etiam timor,
ne forte id morbi genus esset, quem ignem sacrum
appellant. Itaque perterritus ad Philippum confu-
git: quem ubi ad se venientem videt Pater, statim
loqui occupat: et Obsera, inquit, ostium, atque ubi
sit morbus ostendito. Paret ille: et Sanctus, subla-
tis in eorum oculis attentius orans seque concu-
tiens, affectam corporis partem bis manu tangit,
atque ad salutem reducit. Quo facto vir ille com-
motus clamare cœpit, Miraculum, Miraculum. Tu
quidem Sanctus es, per Urbem totam mihi jam præ-
dicandus es Sanctus. Cui pater, manu reprimens
linguam, silentium indixit; nec prius ab se disce-
dere passus est, quam nemini se id narraturum pro-
misit: quod et re ipsa præstitit, nec ante Philippi
mortem rem eniquam aperuit.

577 Anno Salutis MDLX, Petrus Victricius Par-
mensis, cum esset in familia Cardinalis Boncompa-
gni, qui deinde ad Pontificatum evectus Grego-
rius XIII dictus est, in ultimum vitæ discrimen ad-
ductus, a Philippo invisitur. Qui ad illum ingres-
sus, orationem de more præmisit, dein super ejus
frontem manus imposuit: quo facto statim revixit,
ac biduo post salvus et incolumis egrediens domo,
vitam ac salutem a Philippo se accepisse palam ubi-
que prædicavit. Ex ea autem die ita ad beati Patris
voluntatem ac disciplinam adhæsit, ut apud illum
ter in hebdomada conscientiam purgaret, ac sacra
Communionem reficeretur; demum annos natus no-
naginta amplius decessit e vita. Mauritius Anerius
tam periculose ægrotabat, ut amissa voce et vena-
rum pulsu, tantum animam non exhalaret. Venit ad
illum Philippus, qui erat ei a Confessionibus; præ-
missaque oratione, his qui aderant dixit; Oremus ad
Dominum, nolo enim hunc in præsentia mori. Po-
sitis deinde manibus super caput pectusque illius,
tacitus abscessit; Eodemque momento (res mira)
ægrotus vocem ac spiritum recepit, postridie mane
sanus ac vegetus e lecto surrexit, uniusque Philippi
opera ac manu se statim convalescere cognovit. Erat
is porro, antequam sancto Patri familiaritate con-
jungeretur, seculi voluptatibus deditus, et ut ipse ra-
rius Pœnitentiæ sacramentum obibat, pati non
poterat uxorem suam id sæpius peragere. Qua de
re cum illa apud Philippum graviter quereretur,
eo quippe ad Confessiones utebatur; Perge, inquit,
ille, ne dubita; siquidem vir tuus apud me conscien-
tiam expiabit, teque longe melior evadet. Nec vana
fuit prædictio, quandoquidem Philippi arbitrio re-
gendum se dedit, magnosque fecit in vera virtute
progressus.

atque ver-
tigines.

cap. II
Manuum
contactu cu-
rat

ignem sa-
crum,
E

moribundum
unum

F
alterumque,

*pestiferam
febrim,*

A 578 Hujus quoque filius Jo. Franciscus Anerius, adolescens annorum quatuordecim, ex putrida ac pestifera febre eo tandem devenerat, ut septemdecim dies prostratus exanimisque jaceret, sine motu, sine voce, sine sensu ciboque; nec jam præter anhelitum modicumque teporem quidquam vivi homini supererat. Quod ubi audivit Julia Ursina, sæpe alibi commemorata, quasi monstrum ac prodigium aliquod suis ipsa oculis videre voluit. Adfuit autem et Sanctus, eoque spectaculo vehementer commotus, circumstantes tantisper secum orare jubet; dein fronti ejus manum imponit; accitæque matre, ut solebat, festive dixit, Egregiam vero facinus, misellum hunc puerum fame necare. Afferte huc cito Creticum vinum, jam jam illum sanitati restituo. Quid multa? Affertur vinum, atque instillante Philippo ægrotus paulatim illud sugere cœpit, et ad se rediit: mox etiam, depulsa febre resumptisque viribus, omnino convaleuit.

*letalem
pleuritim,*

B 579 Carolus Ursinus, quatuordecim annos natus, ex pleuritide graviter ægrotabat, et jam quatuor aut quinque dies cibum sumere non poterat. Itaque Livia Vestria ejus mater Philippum accessit, rogatque, ut quamprimum veniat ad filium jam jam moriturum. Venit Sanctus, remotisque arbitris quærit ex Carolo, quo morbo et qua parte magis laboraret. At ille, Sub sinistro, inquit, ubere. Tum vero Pater procumbens in genua, affectam corporis partem manu comprimit, atque ægroti Confessionem auscultat. Qua peracta, cum videret eum morbo vehementer oppressum; Ego pro te, inquit, fili, pœnas solvendo satisfaciam, ne dubita; non enim morieris. Vix dum Sanctus abierat, cum redeunti ad se matri ait Carolus, Sanus sum. Hoc dicto obstupuit illa, nec affirmanti credere poterat. Is vero; Equidem sanus sum, inquit, nec dolorem ullum, nec spirandi difficultatem sentio: eodemque tempore cibum petiit, sumpsitque, ac deinde placidissime somnum cepit: itaque postridie mane veniens ad eum medicus, sanum atque integrum invenit.

*acutam
febrim,*

580 Fabius Ursinus, ex putrida atque acuta febre ad vitæ finem adductus, et sacro infirmorum Oleo inunctus, vitali sensu deperdito, jam jam expiraturus videbatur. Cum autem antea dixisset se magnam in Philippo habere fiduciam, Julia Ursina ejus amita illum accersendum curavit. Is vero ad ægrotum cum accessisset, caput ejus de more apprimuit pectori. Ex quo Fabius confestim vocem spiritumque resumpsit, rogatque, Quis sit. At Pater, Ego sum Philippus: quoniam loco te vexat morbus? In corde, inquit ille. Tum Sanctus ibidem manum imposuit, eumque mirifice refrigeravit: quamobrem clamare cœpit, Sanus sum. Erexit se deinde, et lecto insedit; mox medicis et domesticis omnibus admiratione defixis, e morbo liber evasit.

*dolorem
capitis,*

581 Jo. Baptista Bonipertus Sacerdos, alibi supra commemoratus, capitis dolore cruciatus, lecto se continere vix poterat. Venit ad eum Philippus, et fronti manum imposuit, et sanitati restituit. Anno redempti Orbis MDCXXX, Tiberis alluvies et inundatio graves atque pestiferos in Urbe vulgaverat morbos quam etiam ob causam Marcus Antonius Maffa febrem contraxit, et acutissimos capitis dolores. Cum autem nec sanguinis detractio, nec aliis ejusmodi remediis relevari posset; invisit eum Philippus; et ut hominem valde diligebat, utraque manu caput illius amplectitur; et aperto sinu excipiens, solita cordis exultatione ad Deum oravit, omuemque dolorem atque ægritudinis molestiam abstersit. Joannem Baptistam Crescium tam dira febris atque acer capitis dolor invaserat, ut malleo sibi tempora tundi viderentur: quapropter e fenestra

furibundus in puteum se præcipitem dare cogitabat. Tentatis autem omnibus, cum nihil omnino proficeret; ad Philippum mittit qui illum oret, ut ad se venire ne gravetur. Venit Pater: quem statim ægrotus enixe rogat, ut aut doloris immutationem sibi a Domino exorat, aut mortem: acerbissimos namque cruciatus diutius sustinere non poterat. Tum vero Sanctus, imposita capiti ejus manu, hortatur, ut Deipara Virgini se totum offerat, ac peccata longissime fugiat; et continuo solutum dolore se sensit, paucosque post dies febris etiam abscessit. Idem ipse olim puer ex oculis valide laborabat; quos cum tergidis et errore suffusos haberet, lucem præsus reformidabat. Venit autem ad illum Philippus, manibusque ad oculos positus dixit; Tibi nihil erit mali; statimque convaleuit.

582 Lucia Vestria, Valerii Ursini uxor, quam paulo ante memoravimus, ex vertigine atque acutissimo capitis dolore quadraginta jam dies lecto detinebatur, neque ullum huic morbo remedium invenire potuerat. Denique cum dolor aliquantulum remisisset, in Vallicellarum templum se contulit; dumque Penitentiae sacramentum obiret, subita vertigine correpta est. Is porro qui ei confitenti aures dabat, mittit illam ad Philippum, ibidem sacras Confessiones auscultantem: qui statim more suo; Nihil inquit mali est: imposuitque capiti ejus manum, quæ cerebrum sibi quodammodo penetrare videbatur: eodemque temporis momento ab omni molestia liberam se sensit, nec deinde tale quidquam perpessa est: Sigismunda de Rusticis, Alexandri Vitelleschi uxor, prope continuo capitis dolore cruciata, et quidem tam graviter ut in lecto jacere haud raro cogebatur; quadam die vehementius solito torquebatur, eratque in horto Rusticorum ad fontem Trivii. Ecce autem Vir sanctus (huc enim absolutis Oratorii exercitiis, cum suis interdum ad animum recreandum, venire consueverat) qui ut eam videt, continuo utraque manu caput arete complectitur, et statim dolor omnis evanuit, neque rediit postea unquam.

583 Puellam quamdam, quinquennem aut sexennem, Hieronymi Ruissii filiam, teter ac perniciosus in naribus morbus incessit. Quam quidem frustra per plures menses peritissimorum in Urbe medicorum manus expertam, denique mater fiducie plena ad Philippum adducit, rogatque, ut misellæ, quam poterat, opem ferat. Hanc itaque miserandum in modum deformatam ubi videt beatus Pater, manu ad nares ejus advola; Ne dubita, inquit, filia, nihil tibi amplius erit mali. Eademque hora melius illi esse cœpit, atque intra paucos dies perfecta saluti reddita est, in qua deinde diutius perseveravit.

584 Petrus Ruissius, Catharinae hujus germanus frater, gravi capitis dolore vexatus, a Philippo invisit: qui Hieronymo ejus patri, salutem filii vehementer exposcenti, libere dixit; Petro quidem mors esset præoptanda, quam vita; nec tamen tui miseratio tangit: quamobrem salus ipsius a Deo omni studio contendenda est. His dictis fronti ejus manum imposuit, et confestim dolor omnis abscessit. Nec ita multo post Gasparem, hujus ipsius fratrem, acutissimus capitis dolor oppressit, non sine vertigine animique deliquiis. Hunc itaque Hieronymus idem, in alio filio Philippi virtutem nuper expertus, ad eum misit; ejus capiti cum primum Sanctus manum imposuit, continuo ab omni molestia liber evasit, nec deinde unquam ejusmodi morbo tentatus est. Victoria Varesia, Octobri ineunte tam vehementi dolore correpta est in humero dextero, ut præ spiritus difficultate non somnum capere, nec lecto decumbere posset. Itaque cum sæpius salutare Philippi manus in se persensisset, ad ejus opem confugit

D
A. HIERON.
BARNABASO
EX MS.

et oculorum:

*Item dolorem
capitis,*

E

*narium
morbum,*

F

*iterum dolo-
rem capitis*

et humeri

A MIERO.
BARNABEO
EX MS.

A confugit; narrantique adversam valetudinem suam vir Sanctus lepide, ut solebat; Quid rei est? inquit. Tunc ergo una perpetuum mihi negotium exhibebis? et quid doles? Cumque illa dexterum humerum indicaret; eo pugnum impingit Sanctus; aitque, Ne dubita, nihil tibi jam mali erit: statimque deferbuit dolor. Necdum vero domus suae limen intraverat, cum se penitus convaluisse cognovit, eoque morbo nunquam deinde tentari se sensit.

desperatum
morbum,

585 Ersilia Bucca, ex gravi morbo eo tandem devenerat, ut a medicis de illius salute jam desperatum esset, atque a domesticis omnibus quasi mortua defleretur. Porro autem vir ejus in Philippi virtute spem habens maximam, rogavit eum, ut agrotum inviseret. Itaque cum venisset Vir sanctus; Nunc quidem, inquit, Ersilia haud morietur, sed certissime convalescet. Illis dictis manum capiti ejus imponit, aitque: Ne time, nequaquam morieris. Hic mulier tali gaudio perfusa est, ut nihil gratius, nihil jucundius ullo nunquam tempore sibi accidisse affirmaverit: et continuo morbus sese remittens, triduo at quadruduo post penitus evanuit. Lucretia Gazia, gangraena ad mamillam erumpente, graviter laborabat; et medici, qui ad eam ignem adhiberet, opperiebatur manus. Ipsa autem die qua id peragendum erat, caustici medicamenti cogitatione perterrita, e lecto sese proripiens, ad Vallicellanam ecclesiam perrexit, ibique Philippo omnia narravit. Is vero, O! misellam: ubinam morbus est? At illa, Hic, inquit: et locum indicavit. Tum Sanctus extenta manu eam tetigit, aitque; Abi jam laeta, nec dubita: nihil enim tibi eveniet mali, Itaque domum cum rediisset, inter prandendum repente dixit, Nihil jam doloris aut molestiae sentio, et quidem sanitati restitutam me esse existimo. Nec vana fides fuit: ita enim revera esse comperit quemadmodum existimaverat. Quapropter cum ad inurendum ulcus medici supervenissent, nec morbi vestigium ullum appareret, vehementer obstupuerunt.

B
mamillarum
cancrum,

586 Laura erat adolescentula annorum circiter tredecim, eaque ex morbo gravissimo eo tandem adducta est, ut deplorata a medicis ejus salute, expletisque omnibus quæ ritu Ecclesiastico moribundis adhiberi solent, lugubres vestes atque alia funeri necessaria pararentur. Hæc inter parentes ipsius, Philippi opem in tanto luctu sibi implorandam existimarunt. Is igitur rogatus statim venit, jacentemque miseram invenit sine voce, sine sensu. Itaque solito spiritus fervore commotus, insufflavit in faciem ejus. Mox veluti per jocum colaphum illi impegit, apprehensoque crine eam fortiter excutens, sanctissimum Jesu nomen invocare jubebat. Ad eum contactum (mira res dictu) confestim ægra ad se rediit, apertisque oculis Jesum appellans vires resumpsit, deinde sanam ac liberam se esse intellexit. Juliam Lippiam toto ferme biennio continuus capitis dolor excrucierat. Quadam autem die, cum vehementius solito torqueretur, ad Vallicellanam ecclesiam se contulit. Hic vero ingravescente morbo cum amplius stare non posset, super humile scabellum sese projecit. Quo deinde cum venisset Vir sanctus ad Confessiones auscultandas; confestim Julia, Equidem, Pater, inquit, quo modo hinc pedem efferam nescio, ita me oppressit dolor. Tum ille more suo contremiscens, caput ejus manibus apprehendit, oravit, deinde, Ut vales? inquit; At illa, Meliuscule. Iterum Pater caput ejus manibus premiens, Ut vales? subjicit. Illa autem, Omnino convalui. Tum Sanctus impertita benedictione, sanam ac liberam ab se dimisit.

puellam mor-
ribundam,

C
dolorem
capitis,

moribundam,

587 Catbarrina Corradina ad mortem agrotabat, et jam sacro infrinorum Oleo peruncta nihil propius erat, quam ut animam efflaret. Supervenit interea

Philippus, et languentis capiti manum imponit: mox D Cantores aliquot, quos secum adduxerat, spiritua-lem quendam cantiunculam modulari jubet, in qua sæpius Jesu nomen ingeminatur. Qua re agrota mirifice recreari visa est; et paulo post spiritum vi-resque recipiens, integræ valetudini restituitur; Abiens autem Vir sanctus dixit patri familias, Nunc sane Catharina moritura erat, sed illam Deus superstitem esse voluit, ut familiæ tuæ curam gerat. Porro autem per hos ipsos dies malus dæmon visi-bili specie eidem feminæ sese obtulit, atque incom-positis gestibus illud sæpe iterabat; Quid hic sibi vult Philippus iste nequissimus? Sed illa scutum fidei assumens, vaferrimum hostem a se statim avertit.

588 Clemens VIII Pont. Max. vehementer ex chiragra laborabat. Quem cum impensius diligeret Philippus, invisit; sed accedenti ad se Pontifex, qui præ ingenti dolore ne lectum quidem in quo jacebat a quoquam tangi patiebatur, Cave, inquit, ad me propius accedas, Pater. At ille nihilominus paulatim se lectulo admovit. Iterum vero Pontifex, Ne accedito, ne tangito. Cui Philippus; Ne dubita, beatissime Pater; et statim more suo tremefactus, affectam manum prehendit et stringit. Quo facto statim dolor omnis abscedit. Quamobrem Pontifex, Perge, ait, et tange, siquidem mirifice recreari me sentio. Porro præclarum hoc beneficium tum Cardinali Baronio, tum aliis pluribus Cardinalibus Clemens ipse narravit: idque sæpius referre consueverat ad Philippi sanctimoniam comprobendam. Ex ea autem die, cum chiragræ doloribus tentabatur, Philippo etiam mortuo se precibus commendabat, et confestim recreari se sentiebat.

chiragram,

589 Placuit deinde bonorum omnium Largitori id miraculum instaurare per Juvenalem Ancinam Fossanensem, Philippi ipsius discipulum et Congregationis Presbyterum; qui ejusdem Clementis jussu Saluciarum Episcopus invitatus ac reluctans creatus est, virum vitæ morumque sanctitate spectabilem, cujus de præclaris virtutibus rebusque gestis Apostolica auctoritate jam inquisitum est. Is igitur salutis anno moxi in patriam cum venisset, Thomas Bava, vir nobilis eidemque urbi præfectus, chiragræ doloribus non tentabatur modo, sed urebatur. Itaque ad Dei servum se contulit, quod nimirum ejus præsentiam levamento sibi fore speraret. Nec frustra: siquidem venienti statim obviam fit Juvenalis, aitque, Mi Thoma, tua te chiragra vehementer excruciat: Beatus Pater noster Philippus sic eam tangendo curabat. Hæc dicens affectam ægroti manum complectitur. At ille tactum reformidans, eam statim retrahit. Tum vero Juvenalis, Ne dubita, iterumque manum apprehendit, aitque, Sic beatus Philippus Clementem VIII sanitati restituit. His dictis dolor omnino discutitur; et qui jam diu digitos movere non poterat, statim extindit atque agitavit, nec deinde unquam hoc morbo vexatus est.

(quod ejus
exemplo facit
etiam Juvena-
lis Ancina)

590 Quod autem Clementi Pontifici usu venerat, id ferne accidit Attilio Tinozzio, Philippi in spiritu filio, quem podagra graviter laborantem Vir sanctus invisit, rogatque quomodo se habeat, At ille, Male, inquit, Pater: cave quæso ne forte mihi pedem tangas. Tum Sanctus more suo, Ne dubita: exten-taque dextera Crucem figurat in pede. Quo quidem contactu dolor omnis evanuit; et quamquam antea sæpe podagræ doloribus torqueretur, ex ea tamen die ne leviter quidem ejusmodi morbo amplius tentatus est. Joannes Manzolius, alibi commemoratus, quoties podagræ aut chiragræ doloribus corripiebatur, hoc unum se remedium adhibuisse testatur: Philippum scilicet adiisse, atque affectam corporis partem ei tangendam obtulisse, eoque contactu mo-lestiam

ac denique
podagram.

A lestiam omnem longius ablegasse: id quod alii quoque quamplures experimento se comperisse testantur. Nihil porro familiarius erat illi, quam dolore capitis laborantes, imposita capiti manu statim ad sanitatem reducere. Quamobrem Angelus Victorius, non se Philippo medicinam facere, sed sibi a Philippo sapissime medicinam fieri fatebatur: quandoquidem crebro capitis dolore vexatus, visendi causa ad eum cum adisset, Beatus Pater, primo intuitu aegritudinem ejus agnoscens, imposita capiti dextera illum extemplo sanabat.

CAPUT XXXVIII.

Orando, imperando, et aliis modis variis plurimos sanitati restituit Philippus: in puerperio periclitantes juvat.

cap. III
Oratione sanat
moribundos
duos,

B Laurentius Christianus, Beneficiatus Basilicæ S. Petri, ac Philippi in spiritu filius, ad mortem aegrotabat; jamque expletis omnibus, quæ moribundis ecclesiastico ritu adhiberi solent, tantum non emiserat spiritum. Hæc inter supervenit Philippus, ac spiritu exultans et more suo contremiscens, semel atque iterum orationi se dedit: denique surrexit, et dixit; Nunc sane Laurentius haud morietur. Mox capiti ejus manum imposuit, illumque nomine compellavit. Tunc vero aegrotus statim revixit, apertisque oculis Dei servum agnovit, ei que respondit. Cui Sanctus cibum illico afferri jubet, eodemque tempore febris abscessit, nec sine ingenti omnium admiratione integram sanitatem recuperavit. Adveniens deinde Petrus Crispus medicus, eumque sanum reperiens, exclamat; Hoc profecto grande miraculum est. Cum autem audisset beatum Virum eo se paulo ante contulisse; Haud mirum, inquit: Philippus enim vir Sanctus est. Bartholomæus Fuginus Romanus, ad ultimum discrimen adductus atque Oleo sancto inunctus, amissa voce, vitam quoque jamjam amissurus videbatur; quamobrem vesperi, cum rediret ab illo Angelus Vellius, qui ei erat a Confessionibus, rogareturque a Philippo, ut se haberet Fuginus; Jamjam discessurus est, inquit, et medicus vix illum cras inter vivos futurum existimat. Aderant tum forte ex Patribus nostris plures, cum Sanctus ait, Morine vultis hunc juvenem, nec ne? At illi, Ita Dens faxit, ut illum vivere cupimus. Tum vero Pater, Agite igitur, vesperi pro ejus salute Deum rogate, et ipse aderit nobis. Diluculo Vellius ad aegrotum misit; comperitque illum non modo non expirasse, sed integræ valetudini restitutum.

et Alexandrinum Archidiaconum a sanguineo vomitu;

C 592 Barsum, Alexandrinæ Ecclesiæ Archidiaconus, de quo alibi dictum est, ex febre et sanguinis ejectione eo tandem devenerat, ut medici de illius salute omnino desperarent: quamobrem Hieronymus Vecchietus, qui ex Ægypto Romam cum deduxerat, ad Philippum adit; rogat, ut pro aegrotato ad Dominum preces fundat (erat tum Sanctus in procinctu ad sacrificandum) compertumque est, eadem hora illum bene placideque quievisse, quamvis toto triduo somnum capere non potuisset. Hunc ipsum deinde Philippus ad se adduci jubet; quod cum Vecchietus ei renuntiasset, nequaquam id fieri posse respondit, neque enim e lecto surgere posse. Cum autem instaret ille, et omnino eundum esse diceret, siquidem ita juberet Pater; hoc verbo fretus aegrotus, e lecto surgit, et curru ad Philippum deducitur. Is porro ad se introeunti obviam venit, exceptumque osculo arete complectitur. Quo sane complexu, qui modo tam graviter aegrotabat, extemplo confirmari se sentit: quapropter Dei servum etiam atque etiam orat, ut pro se orare non desi-

nat, omnia videlicet impetraturus a Deo, ut ipse aiebat, excelsa. Id vero Vir sanctus libentissime facturum se dixit, et ad Federicum Cardinalem Borromæum una cum Vecchietto illum mittit. Cum autem a Cardinali discederent, Barsum socio se omnino convalescere affirmavit; paucosque post dies tam fortis ac vegetus apparuit, ut qui eum videbant vix denum agnoscerent, ei que per jocum dicerent; Tu quidem nequaquam es Barsum, sed alter similis illi. Rediitque porro vir iste Alexandriam; iterumque Romam reversus, cum coram Clemente VIII Pont. Max. pluribusque Cardinalibus orationem haberet, inter præclara beneficia, quæ cum pridem ad Urbem accesserat sese accepisse narravit; id ipsum, quod modo retulimus, a P. Philippo se obtinuisse testatus est.

D
A MERO
BARNABEO,
EX MS.

493 Joannes Manzolius, quem paulo ante memoravimus, annum agens jam septuagesimum, ex sanguinis profluvio febrique pestifera eo denique adductus est, ut conclamatus ab omnibus vocem ac spiritum propemodum amiserit. Itaque intermortuis vocibus fratris sui filio imperat, ad Philippum adeat, rogetque illum, ut e suis aliquem ad se mittat, qui suam ipsius animam solennibus Ecclesiæ precibus Deo commendet, corpus ubicumque libuerit sepeliri jubeat, ac pro se Dominum deprecetur. Paret ille, et Sanctus Matthiam Maffæum ad eum mittit. Cumque ex medicorum judicio infra horam expiraturus esset, lugubres vestes jam parabantur; quique postridie funus ducerent, evocati sunt. Sequenti mane Montes Zazzara alique Philippo nuntiant, Manzolium mortuum esse. At ille; Manzolius nequaquam mortuus est, neque ex hoc morbo morietur: accitoque Maffeo, quid de Manzolio factum sit, querit. Is vero, Hodie mane, inquit, ad illum redii, et mortuum esse intellexi. Cui Pater, nequaquam ita est, Manzolius vivit. Redi igitur, et tuis ipse oculis illum visito. Abiit, et quemadmodum Philippus dixerat, et vivere illum comperit, et satis convalescere. Porro autem Manzolius ipse ante annos aliquot Philippum rogaverat, ut sibi morienti adesse vellet. Cui Vir sanctus, Ego, inquit, te morte præibo. Id quod sæpe eidem data occasione, iteravit; atque ita plane res cecidit, quandoquidem Manzolius complures annos Philippo superstes fuit.

alterum ab
humoribus

E

jam obisse
creditum,

594 Aegrotabat graviter Alexander Cervinus, Aulicus eo tempore potens et graciosus: quamobrem beatus Pater quodam die; Juvandus omnino nobis est, inquit, Alexander: et continuo ad eum pergit, cum nonnullis ex suis in spiritu filiis. Ingressusque cubiculum ejus, pro ipso sese oraturum promisit, atque inibi rem divinam peregit: id enim eo tempore ex Pontificum indulgentia in privatis quoque Nobilium aedibus fieri licebat. Inter sacrificandum tanta spiritus dulcedine est delibutus, ut lacrymas et singultus tenere nequiverit. Igitur Sacrificio peracto, aegro ad aures accedens; Bono animo es, inquit: convalesces. Illis dictis abiit: nec duo abierant dies, cum sanus ac liber per Urbem incedere visus est, non sine ingenti admiratione eorum, qui modo illum viderant tam graviter decubentem. Pompeius Paterius, nostræ Congregationis Sacerdos, febris gravissima laborabat. Ad hunc cum venisset beatus Pater, ejusque sacram Confessionem audisset; impositis capiti manibus seque concitans, aliquantulum oravit, atque; Ne dubita. Et statim reliquit eum febris. Quamquam autem ex medicorum consilio non nisi post horas aliquot cibui ei sumendus erat; tamen, cum appetentia supervenisset, eadem hora comedere voluit, atque integræ sanitati restitutum se sensit.

et graviter
febrilentem;

595 Ibat aliquando beatus Pater cum suis aliquot ad S. Mariæ de Populo, atque inter eundum hospita-

tales

A. HIERO
BAUNABEO.
EX MS.
moribundum
in Hospitali,

A tales ædes pauperum incurabilium ingreditur, videt-
que ibi miserum quemdam, accensa ad lectuli caput
lampade ante sacram Imaginem (quod moribundis
feri consuevit) sine voce, sine sensu, tantum ani-
mam non efflantem. Eo spectaculo more suo contremiscens, orationi se dedit, suosque pariter orare
jussit. Deinde agrotum in lectulo ipso aliquantulum
ab iisdem erigi voluit. Mira res! Revixit extemplo
miser ille, quem Sanctus cibo reficiendum curavit,
ab eoque discessit. Postridie mane, cum e suis unus
eo redisset, sanum ac liberum invenit.

brachio ac ma-
nu inutilem,

596 Victoriam Varesiam, cujus antea meminimus,
distillatio quædam frigida vehementer oppresserat.
Cumque tentatis frustra remediis, quotidie pejus
medendo se haberet, jamque in dextero brachio et
manu sensum prope omnem amisisset; moriens dolensque ad beatum Parentem confugit, atque; Equi-
dem Pater distillationem hanc a capite per totum
corpus diffundi sentio, et ne dextere manus usum
mihi penitus eripiat timeo vehementer, et plane id
cogitans perhorresco. Tum vero Philippus oculos
in eorum sustollit, solitoque tremore manum ipsam
affectam manu sua premens; ne dubita, inquit, con-
valesces: eamque ab se dimittit. Igitur mulier domum
regreditur, et secum reputat, locumne morbi
aperiat, appositumque cerotum abjiciat, an vero
consuetis medicamentis utatur. Denique: Nonne
ego, inquit intra se, Philippum pro Dei servo atque
amico habeo ac veneror? Nonne ego spem omnem
atque fiduciam salutis meæ in eo collocavi. Quid
igitur dubito? Et cum hoc dicto cerotum detraxit,
atque in ignem abiecit. Nec spes eam fefellit: emor-
tuæ enim dextere usum extemplo recepit, nulloque
adibito remedio liberam se esse conspexit.

ex alto lap-
sum et gravi-
ter læsum,

597 Joannes Baptista Guerra, laicus Congrega-
tionis, cum aliquando sub noctem Vallicellani tem-
pli parietibus aulæa suspenderet, ex altissimo loco,
fallente pedem scala, prolapsus cecidit; alioque
ad sepulchralem lapidem capite, prope exanimatus
est. Itaque in lectulum delatus, ubi a medicis inspi-
citur, de illius salute desperatur: nec ex iis de-
fuere qui dicerent, aperienda esse vulnera, atque
os ipsum perterebrandum. Interea Philippus, re au-
dita, statim orationi se dedit, suosque vesperi in Ora-
torio eo nomine ad Dominum preces fundere jussit.
Venienti deinde ad se Angelo Victorio medico, di-
centique Guerram gravissime ægrotare, et esse om-
nino letalia vulnera; subridens Vir sanctus ait;
Equidem, inquit, Joannem Baptistam nunc mori
nolo; Deumque tamdiu deprecabor, dum illum mihi
restituatur. Nec vana fides fuit: siquidem oratione
peracta, æger tota nocte placidissime quievit; dilu-
culum vero, ut solebat, experrectus, nec pridianum
lapsus ulla ratione sentiens, e lecto surrexit: et
nisi a nostris vestitus esset, statim consueta munera
obisset. Neque vero amplius febris accessit, neque
convulsiones aut inflationes ullæ supervenerunt;
quamquam hæc omnia mox eventura medici pro
certo affirmarent.

delirio labo-
rantes in mor-
te,

598 Bertinus Riccardus Vercellensis, itidem Con-
gregationis laicus, acuta febris correptus est, eaque
statim ei delirium movit. Quamobrem cum jam pro-
peraret ad mortem, nec Sacramentis Ecclesiæ mu-
niri posset; venit ad eum Philippus, et pro illo ad
Dominum preces fundit. Eodemque tempore ægro-
tus ad se rediens, sacra Confessione peracta, ex
ipsius Philippi manibus Domini corpus sumit: rebus
deinde compositis in phrenesim recidit, atque e vita
migravit. Idem plane accidit Flaminæ Galloniæ:
quæ cum in phrenesim pariter incidisset, Philippi
precibus ad se revocata est, rebusque omnibus rite
peractis migravit e vita. Nec vero his, quæ narra-
vimus absimile videtur, quod a sancto Parente pa-

tratum est in nosocomio sancti Spiritus. Cum enim
eo se cum suorum pluribus contulisset, in ipso in-
gressu; Eamus, inquit, quo nos Deus vocat: ad
eumque locum perrexit, in quo vulnerati curantur;
aitque, Eo me vocari sentio. Recta igitur ad quem-
dam ex iis sibi prorsus ignotum accedit: quem cum
prope expirantem videret, precibus ad Deum præ-
missis, fronti ejus manum imponit; atque illico æ-
grotus spiritum vocemque recepit; et peccata rite
confessus, quod antea sæviante morbo facere ne-
quiverat, sacra Communione refectus est. Deni-
que Oleo sancto inunctus, magna cum spe salutis
æternæ excessit e vita, Deo gratias agens, qui per
Virum hunc sanctum, quem ne de facie quidem no-
verat, tam opportunum sibi remedium attulisset.

599 Nec vero aliis dumtaxat Philippus fuis ad
Deum precibus opem tulit, sed etiam semetipsum a
multis gravissimisque periculis custodivit. Obibat
aliquando cum suis aliquod septem Urbis templa, et
religione et Pontificum Indulgentia celeberrima;
cum subito collecta procella tam violentum imbrem
effudit, ut remigrandum illis fuerit. Cumque e via
Appia ad eum locum, cui Marmoratæ nomen est,
pervenissent; equi et carrus, quo vehebantur, in
altam foveam prolabantur: quamobrem equos mor-
tuos, currumque confractum pro certo existimabant.
Igitur qua quisque potuit ratione sese foras prorip-
iunt, atque alii alio ad bubalos exquirendos (quibus
nimirum currus et equi extraherentur) Philippus
autem in templo S. Mariæ in Porticu ad orationem
se recipit. Res mira! Dum Pater oraret, extemplo
equi e fovea nullo adjuvante prosiliunt, nec quid-
quam omnino detrimenti ex eo lapsu quisquam ac-
cepit. Alia die hæc ipsa templa cum suis pariter vi-
sitabat. In reditu autem, ceteris ad terram desilien-
tibus, solus Pater in curru remanserat. Cumque
per angustum pontem iretur, currus ipse rotæ ex
altera parte extra pontis marginem in aere pendere
visæ sunt. Qua re vehementer commoti qui seque-
bantur, Jesum alta voce inclamabant. Res mira!
Currus sine ulla difficultate pertransiit; quin etiam
hand hinc longius, ex declivi ac præcipiti loco, non
sine miraculo liber evasit; in quem mox nobiles
quædam feminæ prolapsæ sunt; fractoque curru,
atque altero equo mortuo, alia crus, alia brachium
fregit. Hæc porro pericula Philippum assidua ora-
tione a se feliciter propulsasse, pro certo ab omni-
bus creditum est.

600 Illud quoque Philippo divinitus impertitum
est, ut non solum postulando, sed etiam imperando
miracula perpetraret. Ægrotabat graviter Anna
Morona, Matthæi Maffie Uxor; brevique eo ad-
ducta est, ut quasi mortuam domestici omnes de-
ficerent. Adest interea Philippus, eique manus im-
ponens, et more suo contremiscens; Anna, inquit,
dic mecum; Domine, Philippus in nomine tuo mihi
imperavit, ne moriar: idemque sæpius repetere eam
jussit. Nec frustra: quandoquidem statim conva-
lescere cœpit, atque integram sanitatem recuperavit.
Maria Felix a Castro, ex Oblatis Turris-speculorum,
centum ipsos dies continua febris vexata, cum se
jam deficere videret, Philippum ad se accersendum
curavit. Is vero cum ad eam venisset, rogat quonam
morbo detineretur? Cumque illa assidua febris se ve-
xari dixisset; Confide, inquit, in Domino, ne du-
bita. Mox equid velit, rogat. At illa; Bonam, in-
quit, valetudinem. Tum Sanctus capiti ejus manum
imponit, atque; Impero tibi, febris, ut absce-
das, atque hanc Dei creaturam relinquant; eademque
die febris recessit, atque illa ad perfectam salutem
reducitur.

601 Sigismundam Capizuccam, ex eodem cœ-
nobio, quartanæ morbus quatuor plus mensibus de-
tinebat

D
et sine Sacra-
mentis mori-
turum;

equos cum
curru in fo-
veam lapsos
salvat,

E

seque ipsum
periculo exi-
mit orando.

cap. IV
Imperio suo
salvat mori-
bundam

et continua
febris laboran-
tem;

*alteram quar-
tanam*

*et plures
morti pro-
pinquos,*

A tinebat. Cumque ad eam beatus Pater ultima anni die se contulisset; rogavit illum, ut a Domino impetraret, ad se febris amplius ne necederet. At ille, extollens dexteram: Age sane, inquit, postridie voti compotem esse te volo, neque ultra ad te febris accedet, quod re ipsa impletum est. Erat aliquando beatus Pater cum suis aliquot: ecce autem quidam supervenit, ægrotumque calide precibus ejus commendat: tum Philippus subridens, dixit; Volumusne illum ad sanitatem reducere? Cunctisque assentientibus; ei qui rem nuntiaverat, subjicit; Abi, et dic illi, me nolle eum mori. Atque ita plane factum est, quemadmodum et alias sæpissime fieri consuevit. Ægrotabat ad mortem domi nostræ quidam, victus quotidiani administer, satis ex Christiana virtute laudabilis. In hujus cura tanta cum assiduitate vigiliisque versatus est Cæsar Baronius, ut præ sui corporis negligentia in gravem et periculosam febrem inciderit. Id cum ex Petro Consolino Philippus rescisset; Dic, inquit, a me Cæsari, ut febrem exemplo abire jubeat. Paret ille: et re audita Cæsar, nihil hæsitans, ait; Impero tibi febris, Philippi nomine, hincstatim abscedere. His dictis lecto desiliit, sumptisque vestibus ad Vaticanam Basilicam (quingentis ea passibus ab Vallicellanis ædibus distat) more suo pedes contendit; nec ultra, eo quidem tempore, febrem sensit.

*aut febris
defectos,*

602 Antonia Rade beatus Pater: Vide, inquit, Ne me inconsulto ægrotaveris. Igitur dicto audiens mulier, cum primum morbi aliquod indicium præsentiebat, continuo ad Philippum adibat, atque aiebat: Libetne, Pater, me ægrotare? Quod si ille abnueret, statim morbus evanesceret, idque sæpissime factum est. Lucretia Giolia plures jam dies ardebat febris. Venit ad eam beatus Pater, et postridie ad S. Hieronymi illam venire jubet, ibique Missæ Sacrificio interesse. Rem miram! Nocte ipsa integræ saluti reddita est, et mane jussa Patris implevit. Alexander Illuminatus, Congregationis laicus, qui Dei servo, præsertim cum ægrotaret, assistere consueverat; disrupta pectoris vena vivum sanguinem expuebat: re audita Philippus ad se illum accersit, atque; Nolo tibi incommodi quidquam accidere: eodemque temporis momento sistitur sanguis, nec ullam deinde pectoris molestiam sensit.

*et graviter
ægrum,*

*atque clini-
cum,*

C 603 Idem plane accidit in Petro Focili, quem alibi memoravimus. Cum enim ad eum gravissime ægrotantem Philippus adisset; dolens atque ejulans mater, Sancto obviam prodit; et Adjuva me, inquit, Pater: filius quippe meus jam jam moritur. Cui Sanctus. Ne dubita: nolo enim illum mori: quod et re ipsa impletum est. Rogatus aliquando Dei servus ab uno ex Sacerdotibus S. Hieronymi, ad Ambrosium quemdam se contulit: qui amisso membrorum omnium usu, lecto misere decumbebat. Hunc cum vidisset Vir sanctus; Surge, inquit, Ambrosi. Quo audito miser ille surrexit, et lectulo insedit: domesticis omnibus obstupescens, et miraculum sæpius exclamantibus: idemque post paulo sanus ac liber ad pristina reparatur officia.

cap. v

*Sanantur
diuturnæ
ægritudines
facta Sancto
Confessione,*

604 Torquatus de Comitibus morbo gravissimo detinebatur: quamobrem Franciscus Maria Taurinus eum hortatur, siquidem salutem cupiat, apud Philippum conscientiam deponat. Igitur dicto audiens, accersito Patri peccata confitetur; et necdum Confessione peracta, salvum et incolumem se esse cognovit. Alia die rusticus quidam ex Palumbara (haud longe ab Urbe oppidum est) ad virum Dei se contulit, ejusque orationibus sese plurimum commendavit, quod præsertim diuturna ægritudine dies noctesque torqueretur. Cui nihil aliud Vir sanctus injunxit, nisi ut sacra se Confessione purgaret;

Maji T. VI.

atque hoc uno remedio, tum animæ tum etiam corporis salutem recuperavit. Re audita deinde, multi ex eodem loco variis morbis affecti ad Philippum conveniunt, rogantque, ut sibi quoque salutem impertiatur. Quorum fide morumque simplicitate commotus beatus Pater, et eorum Confessiones libenter excepit, et divinis monitis recreatos incolumes ab se dimisit.

605 Eugenia Mansueta, ex Colle-Scipionis, ozæna putri affectas nares octodecim jam menses habebat: quæ cum miserandum in modum intumissent, fœdumque saniem emitterent, incredibilem ei molestiam exhibebant. Itaque tentatis frustra remediis, linteolum ex iis quibus inustum eauterio brachium beatus Pater abstergere consueverat (ea quippe lavabat ipsa atque curabat) magna cum fide accepit, et naribus imposuit. Eodemque temporis momento morbus omnis abcessit, nec deinde amplius in ea corporis parte aut dolorem aut molestiam sensit. Lucretia a Cithara, quatuor jam menses uterum gestanti, maximum sanguinis profluvium supervenerat, quod nulla arte aut medicina sisti potuerat. Huic porro Cassandra Rada, quæ beati Patris linteamina lavabat, pileolum, quo ipse utebatur, defert; hortaturque, ut suomet corpori illud imponat, et Philippi meritis intercedentibus certissimam a Deo sanitatem expectet. Paret illa, et confestim stetit fluxus sanguinis ejus, atque alvus conquievit. Sensit hoc Philippus, quemadmodum olim Dominus in Hæmorrhœissa illa novit virtutem de se exisse: quamobrem Antonio Gallonio præcipit, ut linteamina sua statim resumeret, et Cassandram ipsam ea de re acriter reprehendit: verus quippe humilitatis amator ab omni humana existimatione longissime abhorrebat.

606 Stephanus Calcinarus, triginta jam dies continua febris vexatus, resoluta stomacho cibum tenere non poterat; quamobrem sacro Viatico munitus, atque Oleo sancto perunctus, profectioni se comparaverat. Ecce autem Franciscus Zazzara ad illum venit, atque habere se ex capillis Patris Philippi (adhuc ille inter homines erat) quod si tanti viri virtute et sanctitate confideret, sese stomacho illos impositurum. Annuit Stephanus, eoque remedio statim somnum cepit. Post horam deinde experrectus, cibum sumpsit ac tenuit, eodemque tempore febris abscedente pristinam sanitatem recuperavit.

607 Hercules Cortesinus Carpensius ad Urbem venit, atque a Monte Zazzara hospitio acceptus, cum de Philippi virtutibus et miraculis multa quotidie audisset, incredibili ejus videndi desiderio succensus est. Igitur a Francisco Zazzara ad Dei servum deducitur; et primo ejus aspectu commotus, procumbit in genua, benedictionem exposcit, illiusque orationibus humiliter sese commendat. Egressus deinde; Vidi, inquit, Virum sanctum, et primo ejus aspectu toto corpore contremui; quapropter ab Urbe discessurus, monumentum aliquod tanti viri religionis causa secum omnino deferendum putavi: importunisque precibus tandem laqueas quasdam soleas, quibus ille utebatur, et ex capillis aliquid a nostris obtinuit: quin etiam cum ipsomet Patre diligenter egit, ab eoque rosarium Coronam impetravit. Abiit deinde in patriam Sextili mense, atque ex itineris incommodo importunisque caloribus, gravissimum capitis dolorem contraxit, ut quietem omnino invenire non posset. Itaque ad uxorem conversus, Sume, inquit, e bulgi soleas illas, quas mecum attuli, et fronti meæ imponito. Hæc vero acceptis soleis risit, et Quorsum, inquit, hæc jubes? At Hercules, tu dictis obtempera, quod enim facio, scio. Igitur dum illa soleas pectori ejus apponit, in

79

hun

D
A. HIERO.
BARNAB. NO.
EX MS.

linteamina
Sancti sani-
tatem præ-
stant

ea sibi ap-
plicantibus:

item capilli,

et soleas
tanez:

A. IHERO.
BARNABEO
EX MS.

A hunc modum orat agrotus : Quæso te, Domine, per merita Patris Philippi, quem ego pie colo et observo, ut me ab his doloribus liberes. Vixdum orationem compleverat, cum dolor omnis et molestia ab eo penitus abscessit. Hoc deinde exemplo hujus ipsius fratris filius ex morbo gravissimo liberatus est. Cum enim febris arderet, ac laterali dolore sæviante ægrotaret ad mortem; altera ex his soleis affecto lateri imposita, confestim disrupto apostemate febris et languor omnis recessit.

Item invocatio simplex.

608 Patricius Patricius, alibi memoratus, ex stomacho et colico dolore valde laborabat. Ad eum nutem visendi gratia Philippus mittit Germanicum Fidelem : cui Patricius, Scito, inquit, hac nocte dolorem hunc meum eo usque exurisse, ut me jam-jam moriturum putarem. Interea æstuanti Philippus venit in mentem, eique tanquam præsentem, Adjuva me, inquam, Pater, atque ora pro me. His dictis statim abiit dolor, atque optime valeo. Huic ipsi Germanico bernia, quam medici sarcocolem appellant, supervenit : cumque medendo nihil proficeret, denique ad beatum Patrem confugit, atque, Orationibus tuis, siquidem vis, Pater, me sanitati reddere potes. Cui Sanctus, Ne dubita, profecto sanaberis. Igitur fiducia plenus medicamenta rejecit, atque illico sanitatem recuperavit.

B

Juvat ex abortu periclitantem absens.

609 Hoc demum Philippo a Deo tributum est, ut laborantibus utero præsto esset, easque periculo eximeret. Isabella Bacciocca Novariensis, octo jam mensibus ventrem gerens, abortum passa est, et ad ultimum vitæ discrimen adducta. Audivit hæc Romæ ex suorum litteris levir ejus Joannes Baptista Bonipertus, quo de antea dictum est, isque eam statim beato Parenti commendavit. Cui ille, Scribe, inquit, fratriætuae, nolle me illam amplius abortire. Paruit Bonipertus, atque agra non modo præsens periculum feliciter evasit, sed absque ulla difficultate duodecim deinceps liberos peperit.

atque, cui dimidiis fatus exierat,

C

orando levat altera fatus medietate;

610 Delia Buscaglia Vicentina, Gasparis Brixii uxor, septem jam menses uterum gestans, octavo ineunte, dimidium fœtum, eumque intermortuum pertulerat; statimque deliquium passa propius nihil est factum, quam, ut expiraret: dilapso etenim vitali calore, sine voce, sine spiritu relicta est. Accitis itaque medicis obstetrix ait, Nihil jam opus esse remediis, Deo tantum curationem ejusmodi committendam, cavendumque maxime ne fœtus extraheretur, neque enim sine matris interitu id fieri posse. Sic igitur misera bidui prope spatio jacuit. Interea vir ejus ad varia Religiosorum cœnobia perrexit, eorumque orationibus enixe rem commendavit. Denique ad Philippum confugiens, rogat illum, ut ad uxorem suam ire dignetur. Adit ille; et cum ad miseram accessisset, detractum sibi pileum super eam imposuit; flexisque genibus, ac manibus in cœlum sublati, spiritu ingemiscens, clamavit; Unusquisque procumbat, atque oret. Post paulo exurgens Sanctus, ægrotæ in aurem, sed elata voce dixit: Heus tu, Delia. Res mira? Hoc dicto ad se illa statim redit, et veluti gravissimo somno experrecta; Quid me jubes, Pater, ait. Atque ille, Ut Sancti simus, Faxit Deus, subjicit illa. Dein, Male, inquit, me habeo, Pater. Ait Sanctus; Ne dubita, nihil mali passura es: eamque Crucis signo munitam reliquit. Necdum scalas descenderat, cum Gaspari, quem manu tenebat, dixit: Abi jam, uxor tua voti corpora facta est. Abi ille, comperitque uxorem, emissio feliciter fœtu, periculum atque molestiam omnem evasisse: quamobrem illa ipsa nocte et lecto surrexit, quasi nihil unquam mali perpessa esset. Huic ipsi multo post tempore, ex pleuritide graviter ægrotanti, beatus Pater per virum suum nuntiare jussit; bono animo esset, nocte enim elapsa

eamque a pleuritide sanat:

morbum remisisse, quamvis ipsa id minime sensisset. Atque ita prorsus accidit, quemadmodum ille dixerat.

D

611 Fausta Capizucca, Domitii Cecchini uxor, nobilis femina, et ipsa gravida erat septem jam mensibus, cum gravissimo morbo oppressa et diu cruciata, denique illius salutem jam desperantibus medicis properabat ad mortem. Ecce autem sanctus Pater ad eam venit. impositisque manibus super illam, oculos ad cœlum sustollit, atque, Volo, Domine, animam hujus fœtus. Volo, Domine. His dictis abscessit: nec ita multo post, ad eam rediit, eademque verba iteravit: quæ quidem laud inania fuere. Siquidem post paulo feminam peperit, quæ sacro Baptismate renata migravit ad Sponsum et cum ea pariter genitrix quievit in pace. Olympia quoque Trojana ex partus difficultate ad ultimum vitæ discrimen adducta est, atque a suis omnibus tanquam mortua deflebatur. Accitus interea Philippus ad eam venit, et misericordia commotus oravit super eam, deinde manus imposuit, atque abiit: eodemque temporis memento felicissime peperit. Ersilia itidem, uxor Joannis Francisci Bucce, quem alibi memoravimus, tam gravem tanque vehementem de proxima morte opinionem imbiberat, ut eam illi ex animo evellere nemo posset; quare dies noctesque mirifice torquebatur. Huic porro ex Vallicellano templo mane abeunti obviam fit Pater, atque, Quæ tandem ista dementia est? Imponensque ejus capiti manum; Ne dubita; inquit. Quo audito, statim recreari se sensit, ac mœrore discusso domum reversa, paucos post dies feliciter peperit.

periclitanti fœtui baptismum obtinet,

et mulieribus duabus felix puerperium,

E

612 Innumeris præterea in partu laborantibus præsto fuit Philippus. Cum autem ea de re illi orandum erat, ac fœtui mortis periculum imminerebat, libere ac nulla addita conditione id facere consueverat. Quamquam humilis Dei servus fere semper in iis casibus secum ferre consueverat sacculum, in quo, ut ipse aiebat, sacræ Reliquiæ servabantur: quem quidem quoties utero laborantibus imposuisset, toties aut fœtui aut genitrici salutem a Domino impertitam esse affirmabat. Quamobrem Clericæ Bonardiæ, Claudii Nerii uxori, quæ semper in partu graviter periclitabatur, ad se aliquando confugiens, ejusque auxilium imploranti; hunc ipsum sacculum misit, atque hoc uno remedio tam facile ac feliciter peperit, ut vix se peperisse percepit. Idipsum aliis quoque quamplurimis usu venit; qua re per Urbem vulgata, sacculus ejusmodi huc illuc quotidie deferbatur. Mortuo deinde Philippo ex suis nonnulli, scire cupientes quid tandem sacculus ille contineret, nihil aliud inibi, nisi linteolum, quod purificatorium appellant, quodque in sacrificio Missæ adhiberi solet; sacrumque numisma, in quo sanctæ Helenæ imago expressa erat, lineis pluribus integumentis involutum, invenerunt. Unde facile intelligi potuit, hujusmodi involucris Dei servum virtutem suam tectam voluisse.

illis ad eum finem

adhibet sacculum Reliquiarum.

F

CAPUT XXXIX

Miracula post mortem per Sancti præcordia, capillos, lintea, et precatorios globulos facta.

Ad hæc porro admiranda, quæ Philippus dum adhuc inter homines ageret, divina virtute patravit; plura etiam, nec minora, deinde accessisse comperimus, cum ille inter Superos receptus est; quæ quidem cum eo tandem excreverint, ut grandiori volumine contineri vix possent, eorum aliqua dumtaxat (quod in præcedentibus curavimus) hoc loco exponere

LIB VI cap 1. Post mortem Sancti,

A exponere animus est; ex quibus nimirum clarius innotescat, quod ipsemet Philippus aiebat, quam sit mirabilis Deus in Sanctis suis. Theodosia de Duca Romæ, ex Monialibus S. Lucie in Silice, liene turgente quindecim continuos annos male habebat; eoque præcordia occupante vix spiritum ducere poterat, stomacho etiam graviter tumultuante. Accidit autem ut ex sacris Philippi præcordiis particula ad monasterium afferretur: quam illa pie ac devote affectæ corporis parti cum imposuisset, et beati Patris auxilium invocasset; statim ab illa vexatione liberata est, nec ullam præterea lienis molestiam sensit.

præcordiorum
particula
applicata,

juvantur
laborantes
liene,

lateribus,

614 Joannes Antonius Lemmarus, mercator Neapolitanus, ex laterali dolore graviter decumbebat; multisque jam tentatis frustra remediis, B. Philippo, cujus imaginem ante oculos habebat, sese ex animo commendavit. Tum vero Lucretia ejus filia hortatur illum, ut ex præcordiorum particula, quam apud se religiose servabat, acceptum fragmentum cum vino desumat, ac beati Patris auxilium imploret: quæ omnia ille promptissime executus, illico conquievit; deinde somno excitus, pristinae sanitati se redditum sensit. Itaque cum gaudio pariter et lacrymis ad Philippi imaginem provolat, apprehensam sæpius osculatur, mox etiam domesticis omnibus exosculandam præbet; votivam quoque argenteam imaginem ad sacellum ejus appendi jubet, sequæ cum suis pariter quotannis pridie illius diei festi jejunium servaturum profitetur: denique beneficii memor ex ea die in honorem Beati viri Hyppum, Iste Confessor, quotidie recitare consuevit. Hæc ipsa Lucretia deinde, faucium angore occupata, in extremum vitæ periculum adducta erat; cum pater ejus præterita recolens, filie capiti sacras ipsas Reliquias imponit, eamque bene sperare jubet, et S. Philippo se precibus commendare. Hoc uno remedio Lucretia convaleuit; et postridie mane surgens e lecto, sua munia libere repetiit.

faucibus,

pedibus.

Sanatur et-
iam mori-
bunda,

615 Joannes Jacobus Lemmarus, huic ipsi quem modo diximus propinquitate conjunctus, podagra valde cruciabatur, qua quidem quindecim dies eoque amplius detineri solebat. Hic igitur propinqui hortatu aquam, cui sacra eadem præcordia infusa fuerant, pie ac devote sumit: mox somnum capit, postridie dolore discesso sese liberum reperit. Gertrudes Tartagliana, ex prædictis Monialibus S. Lucie in Silice, ex diuturno gravique morbo eo demum perducta erat, ut sine cibo, sine sensu prope jaceret exanimis. Interea, dum extremæ Uctioni necessaria parabantur, Hieronymia Marzana, ejusdem cœnobii alumna, supervenit: secumque deferens particulam præcordiorum beati Parentis, quæ tum forte ad monasterium relata fuerat; En, ait, quas tam vehementer optabas S. Philippi Reliquias: et cum dicto super ægram eas imponit. Nec dum horæ pars quarta abierat, cum illa sensum vocemque recepit; atque incredibili gaudio perfusa, Deo gratias agens, hæc iterabat: Hæ sacre Reliquiæ salutem mihi profecto reddiderunt. Quæ sane aut deliramenta, aut certa proximæ mortis indicia adstantes illi sacre Virgines putabant: cum autem quotidie melius haberet, brevi temporis intervallo non solum ex eo periculo, sed a quibusdam etiam animi defectionibus, quæ eam quotidie mane et vesperi anno amplius occupabant, liberata est.

cap. II.
Sancti ca-
pillis cum
fide admo-
tis;

616 Ea fuit de Philippi virtute et sanctitate apud omnes opinio ut multi (quod supra narravimus) ejus etiam capillos furtim collegerint, et sacrarum Reliquiarum loco servaverint: iis porro adhibitis plura divinitus accidisse compertum est. Catharina Lotia, Hieronymi Martignoni Mediolanensis uxor, octo jam mensibus partum ferens, febris ac pleuritide

correpta, mortuum et nigrum fœtum enixa est. Obstetrix vero, quæ peritissima erat, cum omnia tentasset, ut rem pervestigaret, ac certo cognosceret; cum denique mortuum infantem videret, doleretque vehementer quod ille sacro fonte renasci non potuisset; multa cum fiducia quos secum habebat Philippi capillos mortuo puero superposuit, atque ait: O sancte Philippe, Deiparam ora, ut puerum hunc a mortuis excitet, utque sacro Baptismate recreetur. Hoc dicto revixit infans, et sacro lavaero mundatus, post dies viginti evolavit ad eadum.

617 Antonius Parma Januensis vomica tam graviter laborabat, ut præ ingenti dolore quiescere nunquam posset. Glisciente autem indies morbo, nec ulla medicorum arte detecto, eo tandem pervenerat, ubi ab amicis omnibus tamquam mortuus deploraretur. Ex iis autem unus Camillus Rellius, vesperi cum ad eum venisset, secumque beati Viri capillos aliquot attulisset, collo ejus appendit, atque: Habe fiduciam in B. Philippo, cujus hæ sacre Reliquiæ sunt, ejusque auxilium implora. Paret ille amici dictis, atque imminuto statim dolore morbus abscessit, quamobrem mane e lecto surrexit; et non sine maxima omnium admiratione, per Urbem sanus ac liber incedere visus est. Agnes Minutola, sacra Virgo in Neapolitano monasterio S. Joseph, per annos plures variis morbis conflictata, eoque præsertim, quem hystericum appellant, cum acri quadam distillatione, ex qua deinde putridum malignumque ulcus exortum est, continua febris assidueque doloribus torquebatur. In hujus curam medicorum peritissimi sese exercuerant: cum autem quotidianis remediis ad ejus salutem nihil proficerent, denique quasi insanabilem ac prope desperatam reliquerunt. Paucos post dies ex iis unus Hieronymus Tomasius visendi causa ad illam venit; cumque febre ac dolore carentem vegetamque invenisset, rogavit quonam pharimaco aut remedio tam grave morbum tam subito a se depulisset? At illa; Ubi spe salutis destitutam vos me deseruistis; P. Antonius Talpa, ex Congregatione Oratorii, capillos aliquot B. Philippi attulit mihi, quos aqua infusos pie ac devote sumpsi, statimque dolor et febris abscessit.

618 Joannes Alphonsus Destites Neapolitanus, I. V. D. et causarum patronus, angina tam graviter torquebatur, ut salivam ipsam glutire non posset. Itaque Philippi auxilium implorat: cumque apud se præcordiorum capillorumque ejus aliquid haberet, affecto gutturi imposuit; atque illico abiit dolor. Mox toto corpore affatim sudore manante, febris quoque recessit. Quod autem admirabilius videri potuit, cum ille ex medicorum consilio oleum quoddam, quod ad hunc morbum præclare facere putabatur, jam comparasset; quamquam liberum se sanumque videret, tamen ne iterum morbo ipso impeteretur, sibi præcavendum existimavit, eoque se inunxit. Sed caro ei stetit inunctio: statim enim dolore correptus est. Quamobrem facti pœnitens oleum absternit, sacrasque Reliquias iterum gutturi apposuit, iterumque dolorem abiisse miratus est. Hæc porro res tantam homini fiduciam attulit, ut cum deinde Petrus Antonius Chiaravellotus, amicus ejus, febre ac phrenesi gravissime laboraret; has ipsas Reliquias ad illum attulerit, ejusque ori admo-verit; quo quidem remedio ægrotus confestim ad se rediit, ac desperatam ab omnibus sanitatem recuperavit.

619 Simon de Fighino, Thuscæ vicus est, ex sacra Capuccinorum familia, sideratione quadam affectus, vix brachia tendere poterat. Decem jam menses abierant, multaque frustra expertus remedia, denique quos habebat Philippi capillos, minutissime

D
A. HIERO
BARNABEO.
EX MS
resuscitatur
fœtus mor-
tuus,

liberantur
agri ex vo-
mica,

E
a malo hyste-
rico,

anginam.

F

sanatur bra-
chiorum dis-
solutio:

A tissime concisos et aqua mixtos, exhibit; ac pridie ejus dici festi quotannis jejunium se servaturum voto promittit. Necdum ea compleverat, cum dolor omnis abscessit, et brachia statim deduxit; quamquam, ut Philippi intercessio clarius innotesceret, in sinistro brachio nonnihil impednaenti relictum est. Quamobrem cum ad Urbem venisset, atque ab Antonio Gallonio linteum frustulum, sancti Viri sanguine delibutum, accepisset: simul ac brachio eidem illud admovit, confestim perfecte sanitati redditum sensit. Gora quædam Cornetana tres ferme annos quartana febris cruciatur; quadam autem die, in ipsa febris accessione, capillos aliquot Philippi sibi collo appendit, et statim febris recessit.

620 Neapoli Marcus Antonius de Sanctis, putrida ac pestifera febris diu vexatus, denique vitali sensu amisso, nihil jam propius esse videbatur, quam ut animam exhalaret. Cum autem ex Philippi capillis aliquid allatum, ejusque collo suspensum esset; extemplo convaleuit, ac beneficii testem, argenteam tabulam, ad beati Patris sepulchrum transmisit. Jo. Franciscus Lemmarus, prædicti Lemmari fratris filius, ardebat febris, eoque adductus erat, ut jam jam decessurus videretur. Adfuit interea pater ejus, atque ex capillis aliquot Philippi, quos religiose custodiebat, unum accipiens, infusum aqua ægrotanti bibendum dedit, eumque bene sperare jussit. Ab hac potione per noctem placidissimum somnum cepit, et mane experrectus discussa febris se omnino convalescere cognovit. Antonius Maria Martinellus, in Panormitana domo Congregationis Oratorii, quotidiana febris laborabat, atque intolerabili qualam siti æstuabat; cumque ad eum accessisset Petrus Puteus, ejusdem Congregationis Fundator, ut jacentis animum ad fiduciam excitaret, multa illi de Philippi virtutibus atque miraculis enarravit; deinde Reliquiarum thecam, in qua beati Patris capilli servabantur, pectori ejus imposuit; eodemque temporis momento ægrotus; Jam satis est, inquit: abscessit febris, et abiit. Ac pristinae sanitati redditus est.

621 Octavius Rositanus, Neapolitanus Sacerdos, ex febre sanguinisque profluvio periculose decumbebat; quamobrem sacro Viatico munitus, ex hac vita profectionem parabat. Venit ad illum Joannes Baptista Antonius, atque ex Philippi capillis cum attulisset, hortatur ut sancti Patris auxilium imploret, certam ab eo salutem consecuturus. Igitur bonæ spei plenus, ex iisdem capillis aliquot, minutatim concisos admixtosque aqua, bibit; ac votivæ imaginem argenteam ad Philippi sepulchrum se missurum promittit; eademque nocte febris eum reliquit. Fabius Apicella, nobilis medicus Neapolitanus, podagra laborabat, ac lateralibus insuper nephriticisque doloribus vehementissime torquebatur: cumque nullo remedio sublevari posset, ad Philippi opem confugit, ejusque capillis affectæ corporis parti adnotis statim convaleuit, ac sine ulla difficultate aut dolore calculum ejecit. Famulus quidam Marci Antonii Vitelleschi, prolapsus ex equo, caput fregerat; et supercilii osse discisso, continua febris laborabat: sed Philippi capillis super eum impositis, statim febris evanuit; paucosque post dies, sanato vulnere, ad sua munia rediit.

622 Montopoli, quod Sabinorum est oppidum, puerulus, varis toto corpore erumpentibus, lac amplius sugere non poterat, quamobrem morbo sæviente jam jam moriturus credebatur. Huic mater Philippi capillos applicat, ac statim convalescit: iis porro sublatis in pristinum statum recidit, iterumque appositis ad sanitatem reducitur. Idem prorsus accidit Camillo de Amatis, puero ex gravissima fe-

bri ad mortem ægrotanti. Hortensia quoque Lellia continua febris et stomacho valde laborabat; iisdemque capillis sibi collo suspensis, extemplo sanata est. Hæc porro cum venisset deinde ad Liviam quamdam, de ejus salute medici jam desperaverant; eique narrasset, quod in se experta esset; magna cum fiducia capillos ipsos stomacho illius imposuit; cunctisque obstupentibus, statim sanitati restitutam conspexit. Multa præterea, ac prope innumeralia, per hos sacros capillos divinitus patrata sunt: quamobrem Clemens VIII Pont. Max. paulo post beati Patris mortem ex iis aliquot petiit, atque a Cardinali Baronio acceptos pie ac religiose servavit. Alii quoque complures, qui religionis causa eosdem secum deferre consueverant, a multis demonum tentationibus, atque a nocturnis præsertim illusionibus se liberatos esse testantur.

623 Stephanus Caleinardus, antea memoratus, Augusto mense per Urbem cum ambularet, a femina quadam cive sua per honestam causam evocatus, ab eadem deinde ad stuprum per summam petulantiam incitatur. Ille beati Patris capillos, et linteola aliquot ejus sanguine imbuta, e collo suspensa gerebat: cumque jam prope nefario operi acquiesceret; iisdem sacris Reliquiis, quasi malleo pectus sibi percuti sensit, et quodam spiritus deliquio occupatus, nihil propius factum, quam ut in terram prolaberetur; eodemque tempore, Philippum ipsum inclamantem audivit: Vide quid agas? facesse hinc: fuge peccatum. Qua re Stephanus ad se statim rediit, abscessit, peccandi periculum feliciter evasit. Hic ipse paulo ante, cum propter stomachi resolutionem, magnum in cibis sumendis fastidium, atque adeo horrorem pateretur; et deficientibus corporis viribus, ossibus vix hæreret; apposis stomacho iisdem Reliquiis, confestim, et ciborum appetentiam, et vires recepit. Claudius Rangonius, Episcopus Placentinus, continua et periculosa febris vexatus, cum ab Julia Ursina Rangonia amita sua has ipsas Reliquias holoserico insutas accepisset, simul ac collo suspendit, sanitati restituitur.

624 Comitem Prosperum Bentivolum, vomica quædam in lingua tres menses continuos cruciaverat, nec ulla medicorum arte aut dignosci aut curari potuerat; quapropter acerbissimis doloribus pressus, loqui jam aut sorbere nequibat. Hæc inter Nannina de Nigris Ursina, socrus ejus, ex linteolo Philippi sanguine consperso fila quædam extrahit, et in aquam infusa ægrotanti præbet. Quo haustu, confestim dolor abiit: brevique horarum intervallo tam perfecte sanatus est, ut biduo post Florentia Bononiam difficili itinere sese contulerit. Joseph Sermeius, quadrimus puer, pestifera febris atque acutissimis doloribus tortus, triduo jam sine cibo sideratus exanimis jacebat, quamobrem de illo medici omnino desperaverant. Interea mater ad Augustinum Mannum, nostræ Congregationis Presbyterum, mittit, rogatque aliquid sacrarum Philippi Reliquiarum. Is vero linteolum, quo Vir sanctus utebatur, ad eam misit: quod illa acceptum pueruli pectori imposuit, atque; Hoc uno remedio, fili, convalescere potes. Nec dicto fides abfuit: siquidem paulo post oculos aperuit, et jam vegetus e lecto surrexit, cibum petiit, ac postridie mane cum aliis pueris ludere visus est.

625 Aloysia de Nigris puella, ruri satis graviter ægrotabat: quamobrem cum ei hirudines adhiberentur, earum una ægræ intestina penetravit. Quo facto Nannina de Nigris, quam modo memoravimus, ejus mater conterrita, quid consilii caperet, nesciebat; neque enim ibi medicorum copia suppetebat. Igitur ad Philippum confugit (quem domus suæ

D et mulieres dux.

cap. iii Linteolum sanguine Sancti linteolum præscribat a peccato,

E

sanat languorem stomachi,

febrim continuam,

vomicam in lingua,

F

pestiferam febrim,

ejecit hircinam agræ corpus ingressam,

A suæ Patronum jam pridem agnoscere) pannique linei ejus sanguine inbuti frustulum ex aqua bibendum filiae præbet; quæ eodem temporis momento et sanguinem et hirudinem eiecit, magna cum omnium admiratione et plausu. Florentiæ hand longe ab urbe sacrarum Virginum cœnobium est, cui Brondono nomen inditum. Ibi Francisca Maria Strozza, anginæ morbo tam graviter cruciatur, ut nec glutire, nec vocem proferre posset. Itaque in summa rerum desperatione, quæ in ejus curam incumbabant Moniales, linteoli sanguine Philippi imbuti frustulum aqua benedicta infundunt, eamque ægrote bibendam præbent. Quo haustu statim illi melius esse cœpit, ac brevissimo temporis spatio ad pristinam salutem reducta est. Quamquam autem antea, aestu ac frigore saeviente, quotannis eo morbo tentari solebat; ex ea tamen die nihil omnino perpessa est.

626 Illic eadem multo post tempore ex febris atque apostemate tam periculose agrotabat, ut de illius salute nihil spei relinqueretur. Igitur præteriti beneficii memor, eodem pharmaco sibi meti mederi decrevit; haustaque aqua, cui sacras reliquias infuderat, dixit; Mirabilis Deus in Sanctis suis. Mox placide quievit; et, pure ejecto, dolor omnis evanuit. Maria Magdalena de Tempis ex eodem monasterio; annum agens nonum supra sexagesimum, ex edito quodam loco præceps ruit, atque ad parietem caput allisit: quamobrem sociarum manibus in cellam delata, cum sanguis erumperet, nec ullis remediis inhiberi posset, denique sacro Viatico refecta ad vitæ finem properabat. Cum Octavia Strozza, quas modo diximus, Reliquias ejus capiti supposuit: mox oratione peracta, easdem manu tenens, illam Cruce signavit: atque illico constitit sanguis, et sanitati reddita est.

627 Hortensia Anella, Romæ in monasterio S. Cæcilie, subito in mamillis ulcere graviter affecta, per plures menses rem silentio texit, ne forte propterea Moniales eam fastidirent ac devitarent. Gliscente autem indies morbo, cum id Confessario suo aperuisset, ab eoque admonita esset, ut accersito medico demum curationeio admitteret: obsistente pudore adduci ad id nunquam potuit. Itaque Confessarius miseratione commotus, predicti linteoli frustulum ei præbuit, et ut affecto pectori adhiberet, admonuit. Paruit illa, et nocte ipsa beatum Patrem per quietem vidit, audivitque sibi dicentem; Ne dubita, nihil tibi eveniet mali: sequere bonitatem.

C Igitur mane expectata sanam ac liberam se esse conpexit. Puella quædam trima, Joannis Baptistæ Simencelli filia, varis obsessa, in vitæ discrimen venerat. Huic Angellus Vellius has ipsas Reliquias collo suspendit, atque, Confide, filia, sanaberis. Nec inania facere verba: cum enim medicus supervenisset, discussa febris protinus saluti redditam sensit. Rogata deinde ut valeret; Hoc me, inquit, Pater ille amuleto, atque hoc sanguine sanam fecit.

628 Eugenia Mansueta, ex Colle-Scipionis, periculosa febris laborabat, quapropter a medico admonita est ut ecclesiasticis Sacramentis quamprimum sese muniret. Quo audito illa, statim quod Religiose custodiebat linteolum, Philippi sanguine infusum, afferri ad se jussit, atque aqua mersit: mox aquaro ipsam hausit, atque extemplo convaleuit. Hujus porro femina tanta erat in Philippo fiducia, ut quoties morbo aliquo impeteretur, toties aliquid ex beati Viri Reliquiis assumeret, atque efficacissimam sibi meti medicinam experiretur. Florentiæ, in monasterio S. Petri Martyris, Maria Victoria Trevia sacra Virgo, et Philippi sororis filia, ex destillatione quadam sideratum brachium sinistrum habebat: quamobrem aonum ipsam beati Patris opem

assiduis precibus imploravit. Denique cum vehemens dolor urgeret, ante illius effigiem sese prosternens, Mi avuncule, inquit, quandoquidem aliis tam multa quotidie tribuis, hoc mihi quoque beneficium impertire: neque enim tibi sanguine aliena sum. His dictis linteolum Philippi sanguine tinctum accepit, affectumque brachium sapinus Cruce signavit: quo quidem contactu statim dolor abscessit, omnibusque Monialibus admiratione defixis, pristinam sanitatem recuperavit.

629 Anno postquam Philippus in cælum migraverat, Barbara Contina Romana, assidua et periculosa febris laborabat. Huic mater precatoriam Coronam, qua beatus Pater usus fuerat, recitandam præbuit: ad eamque contactum statim febris abscessit, et postero die perfecte convaleuit. Mater ipsa deinde, ex fluxione quadam in crura erumpente, octo jam menses quindecim ulceribus cruciatur, unoque præsertim grandiore et vere Chironio, cujus ex ore tibia ipsa perspiciebatur. Itaque cum medici, ingravescenti quotidie morbo nullam reperiri posse medicinam libere pronuntiarent; dolens atque ejulans misera, ad Philippi auxilium confugit; eumque humillimis precibus rogavit, ut quemadmodum antea filia suæ, ita sibi quoque sanitatem a Domino impetraret: si voti compos fieret, duo crura argentea sese ad illius sepulcrum allaturam. His dictis eadem, modo quam diximus, precatoria Corona ter aut quater ulcerosa crura tetigit; mox læto sese composuit, ac placidissime quievit, quod quidem octo ipsis mensibus facere nequiverat. Postero autem mane, pittacis submotis, plagas omnes, obducta jam cicatrice, sanatas invenit. Virginiam quoque Ruissiam, ardentem febris, simul ac precatoria Philippi Corona ejus avia tetigit, sanam, atque incolumem conpexit.

630 Augustinus quidam morte damnatus, et postridie ad supplicium ducendus, nocte ipsa de more in sacellum deductus, ac per summam caritatem a viris piissimis rogatus, ut delictorum suorum veniam a Deo per pœnitentiam exposceret, ac proximam profectionem pararet; mali dæmonis instinctu actus in rabiem, nihil aliud respondebat, nisi velle se, cum ante ædes Præfecti Urbis transiret, publice illum injuriarum accusare, atque in divinum judicium vocare. Cumque tota in nocte frustra ab omnibus desolatum esset, ut hominem ab ejusmodi sententia averterent; denique Montes Zazzara precatoriam Philippi Coronam, quam secum ferebat, accepit: et ad eum conversus; Quæse te, inquit, Præter, Coronam hanc recita in honorem Viri illius sancti, qui ea usus est, ut nimirum tibi a Deo pœnitentiæ spiritum veramque cordis contritionem obtineat. Ille accepta Corona, Viri illius sancti nomen exposcit: cumque Philippum eum esse audisset, divino spiritu tactus in genua procumbit: et recitationem aggressus, viâ lacrymarum profundit, omnemque ab se tentationem depulsam esse testatur. Itaque expiata per humilem Confessionem conscientia, Eucharistiæ mysterium devotissime obivit: atque in eadem spiritus compunctione perseverans, in ipso supplicii loco orationibus sese commendans, magna cum spe salutis æternæ excessit e vita.

631 Francisca, adolescentula Tiburtina, in patridam febrim cum incidisset, incisa vena, pro sanguine saniem mittebat: quapropter de illius salute omnes desperaverant. Cum autem allatam ad se Philippi Coronam accepisset, ejusque auxilium implorasset, quem olim a Confessionibus babuerat; sequenti die depulsa febris sanitatem recuperavit. Ibat aliquando Tiberius Astallus per agrum Tiburtium, cumque tumultuantem turbam prospiceret,

D
A. HIERO.
BARNABÆO
EX MS.

cap. iv.
Precatoriorum
ejus globulo-
rum tactu
sanatur fe-
bris.

et crus exul-
ceratum.

E

Reus pertinax
ante suppli-
cium.

abductur
ad pœnitenti-
am:
F

curatur putri-
da febris

A. HIEFO
BARNABEO.
EX VS.
et energumena
domatur.

A eo statim immittit equum : videtque miseram quamdam, a malignis spiritibus obsessam, quæ velati altissimis radicibus humi defixa, multis licet obvolutis nulla vi loco dimoveri poterat. Tum vero Tiberius, equo desiliens, ad illam accedit, et precarios beati Patris globulos, quos apud se habebat, ei clam imponit. Qua re obsessa vehementer commota extemplo clamare cœpit, Ignem mihi injece-
runt. Nec diutius cunctata cursum arripuit, nulloque cogente eo sese ipsamet contulit, quo fuerat deducenda.

CAPUT XL.

*Miracula ex biretis, pileolis, aliisque reliquiis,
et Vitæ lectione.*

cap. v
Bireto Sancti
curantur do-
lores acuti.

Novariæ Margarita Caccia acerbissimis doloribus torquebatur : cumque a Joanne Baptista Bouiperto, qui ei erat a Confessionibus, Philippi biretum accepisset ; ad illius contactum statim sanata est. Romæ, in monasterio S. Cæcilie, Hippolyta Cypriana, acutissimis laterum doloribus cruciata, cum febris quoque accessisset, ad mortem ægrotabat. Sensit hoc qui Monialium Confessionibus præerat ; statimque ad eam, quod apud se habebat, Philippi biretum transmisit ; ejusque contactu illico febris et dolor omnis abscessit. Antonius Fantinus, alibi sæpe commemoratus, cum accepisset puerum quemdam in vicinia sua, ex diuturna agitudine, eo tandem devenisse, ut præter ossa et pellem nulla præterea corporis parte constaret ; desumptum ex Philippi bireto frustulum, parentibus ejus tradidit : quod pueri collo suspensum, statim illi sanitatem restituit. Idem hic Fantinus nobili cuidam viro, ex familia Cardinalis Taurusi, dum febris vehementer ardebat ; ejusdem bireti frustulum dedit, eaque dumtaxat medicina confestim integram valetudinem æger recepit.

puer emaciat-
tus,

et gravis fe-
bris;

juvatur par-
turiens,

C
antea a dua-
bus fistulis
curata:

item dire
puerpera.

cap. vi
Pileolo prelli-
tur dolor
capitis

et stomachi,

634 Hieronymus Cardinalis Pamphilus, olim Romanæ Rotæ Auditorem agens, gravissimo capitis dolore premebatur, ut mente prope alienatus videretur : itaque Philippi pileolum capiti imponit, eodemque temporis momento dolorem penitus a se depellit. Hoc ipsum prorsus accidit Jacobo Abbati

Crescentio, ex doloribus stomachi graviter ægro-
tanti. Pompeius Paterius, Congregationis Presbyter, perniciose febris atque acutissimo capitis dolore vexatus, a medicis omnibus desperabatur : cum extemplo beati Patris pileolum sumit, imploratoque ejus auxilio suomet capiti imponit. Nec frustra : eadem quippe hora melius habere cœpit. Quamobrem supervenientes medici, non sine ingenti admiratione, extra omne periculum enim esse comperiunt, et quamprimum convaliturum affirmant : quod et re ipsa ostensum est.

635 Faventiae Antonius Severolus puer, ex distillatione quadam adeo deformatus est, ut jam de facie minime agnosceretur. Quamquam autem, adhibitis remediis, non nihil se morbus remittere videretur ; nova tamen fluxione erumpente, ad ultimum adductus est : quare Vincentius ejus pater moriens ac dolens, ad monasterium S. Cæcilie pergit, atque ejusdem loci Monialibus filii salutem commendat. Hic vero ex iis una, ejus soror, Philippi pileolum, qui ibidem devote custodiebatur, illi offert. Is tamen ut Viri egregiam sanctitatem jamdiu perspectam habebat, id sane sibi gratissimum esse dixit, sed ad sacras Reliquias pie ac religiose accipiendas parare se velle. Igitur postridie mane, conscientia per Confessionem deteresa, ad monasterium perrexit, pileolum accepit, domumque reversus vesperi ægroto imposuit : mane ad Moniales rediit, lætusque dixit, Filius meus jam sanus est.

facies catarrhis de-
formata,

636 Septimie Nerie, decennis puellæ, per summam imprudentiam Olympia soror, ferrea folliculi fistula ignita, sinistram oculum graviter percusserat, eoque statim intumescere, atque intolerabiles dolores movente, jacebat misera et toto corpore contremiscebat. Quo spectaculo mater vehementer commota, aquam rosaceam cum ovi albumine oculo imposuit, nec tamen quidquam profecit. Itaque cum ingravesceret dolor, ablatis medicamentis, Philippi pileolum aliasque ejusdem Reliquias eidem oculo imposuit ; atque ante ipsius effigiem sese proster-
nens, humiliter vovit ; siquidem filia visum non amitteret, argenteos oculos ad beati Patris sepulcrum sese allaturam. Res mira ! Eodem temporis momento dolor ac tumor omnis evanuit : mox placide quievit puella, et postero mane salva atque incolumis apparuit. Quin etiam a pluribus observatum est, hunc ipsum oculum altero longe clariorem et pulchriorem evasisse.

oculus gravi-
ter laesus,

637 Bononiæ Lucia, uxor Geminiani de Vecchis, gravissimo capitis dolore totum jam decennium detinebatur. Quadam autem die cum vehementius solito torqueretur, hortante filia, Philippi pileolum, quem Lucretia de Cithara religiose servabat, accepit : isque capiti impositus, confestim illi dolorem atque molestiam omne abstersit. Theodosia quædam, Monialis in prædicto Faventino cœnobio, ex continuo gravique aurium tinnitu surditatem contraxerat, cui toto ferme biennio remedium inveniri non potuit. Itaque Seraphina Rondinina, ibidem Monialis, pileolum, quo de supra meminimus, magna cum fiducia ejus capiti imposuit ; statimque sibilus ille ac tinnitus evanuit, nec deinde amplius aurium vitio laboravit.

dolor capitis,

F

læsus
aurium.

638 Non solum autem quas ante retulimus Philippi Reliquias admirabilem quandam virtutem ex eo traxisse compertum est, sed ipsa quoque rerum ab illogestarum lectione multa divinitus facta narrantur. Vincentius Valesius Sacerdos, I. V. D. viginti continuas horas diabolica tentatione tam graviter vexatus est, ut excitatas phantasias improbasque cogitationes a se depellere nullo modo posset, quin vel inter sacrificandum sese importune objicerent. Interea legenda ei traditur Philippi Vita, videtque ibi

cap. vi
lecta Sancti
Vita

A Ibi præsertim quemadmodum Stephanus Calcinarus a peccandi periculo liberatus sit. Quoquidem exemplo et ipse in Philippum spem erigens; Mihi vero, ait, sanctus Pater. Necdum ea verba compleverat, cum importunus illas cogitationes evanuisse sensit. Itaque tam præclaro beneficio provocatus, voto sese adstrinxit, quoties in Vallicellano templum veniret, toties ad beati Patris sepulcrum orationem Dominicam ac salutationem Angelicam se quinque recitaturum: votivam quoque tabulam ibidem appendit, cui hæc adscripta leguntur. Anno Domini muci, dum viginti horis Angelus satanæ me colaphizat, licet pluries Dominum rogaverim, ut a me recederet, non obtinui: sed dum beati Philippi Vitæ et Miraculorum librum perlego, et ad illud Stephani de anno Domini mxcv devenio, implorato ejusdem Beati auxilio statim recessit.

*cogitationes
impuræ au-
feruntur,*

*sanatur
continua fe-
bris,*

et diarræa,

*corrigitur
incredulitas,*

639 Alexandro de Benedictis, medico Aquilano, ex continua febris gravissimoque capitis dolore aegrotanti, quidam Philippi Vitam legebat; idque præsertim inter legendum occurrit, quo quidam colicis doloribus agitur repente sanatus esse narratur. Tum vero Alexander, fiduciæ plenus, beati Patris auxilium supplex rogat, atque illico sanitati restituitur. Thomas Grifonius Florentinus J. V. D. sexagenario major, autumno ineunte ventris proluvie torminibusque, et febre tam graviter laborabat, ut morti jam proximum sese existimaret. Cum autem Philippi res gestas paulo ante legisset, quasdam ejus Reliquias multa cum fiducia accepit, atque affecto corpori admovit, hæc sæpius repetens: Maria mater Jesu, tuque beate Philippe, mihi quæso adeste. Atque illico cum dolore pariter febris abscessit.

640 Natalis Rondinini, Pauli Emilii Cardinalis Rondinini avus, Philippi Vitæ librum evolvebat; cumque inibi præsertim legisset, quemadmodum Dei servus, noctu pauperibus panem deferens, in altam foveam delapsus, ab Angelo mirabiliter ereptus fuerat; quemadmodum etiam Clementem VIII Pont. Max. chiragræ doloribus solo contactu liberaverat, in fide nonnihil hæsitans, an facta dictis exæquarentur, secum ipse reputabat. Ecce autem nocte ipsa per quietem Philippus, candida veste amictus, ei sese offert; ejusque incredulitatem et cordis duritiam increpat. Quo viso, ille experrectus ac perterritus, temeritatem suam dolenter accusans, Sanctos omnes deinde studiosissime colere atque observare constituit. Quamobrem cum de sanctis Viris eorumque factis sermo incidebat, statim illud de trivio usurpabat: Ludito cum servis, Sanctos reverenter habeto.

641 Andreas du Saussay Episcopus et Comes Tullensis, peculiari erga sanctum Philippum pietatis affectu præditus, hoc sibi solenne constituerat, ut mane ac vesperi quotidie aliquid de illius gestis lectitaret; ex quo plurimum sibi compendii evenisse testatur. Ego, inquit, ex quo morem mihi institui, quotidie mane et sero aliquam vitæ ejus lectionem inire, nonnulla solatia et subsidia hoc ex usu percepi. Porro cum de tanto Præsule mentionem fecerimus, non omitemus dicere, ab ipsomet sancti Philippi vitam in epitomen contractam, atque ejus canonizationis Bullam didacticis notis selectisque observationibus illustratam: ut plane mirabile fuerit, quod omnium gentium litteris atque linguis (ut cum Hieronymo loquar) Philippi vita laudetur. Nam ex Hispanis id ipsum patrio idiomate præstitit spectabilis Antistes Ludovicus de Crespi et Borja. Is ex Congregatione Oratorii, Valentini pridem erecta, ad Oriolensem primum, mox ad Placentinum Episcopatum assumptus, cum vitæ probitate ac doctrinæ præstantia excelleret, ad Alexandrum VII pro causa

*And Saussay varie
juvatur,*

*hic vitam
contraxit in
epitomen,*

Immaculatæ Conceptionis Beatæ Virginis Orator D. extraordinarius, ut vocant, directus; cum ad Ecclesiam suam re feliciter expleta radiret, morbo in itinere correptus, piissime excessit e vita; atque in hora exitus ejus sanctorum Angelorum concentus auditos, litteræ ad nos transmissæ testantur. His etiam addendus Heribertus Rosweidus, eruditissimus Societatis Jesu Theologus, qui, ut habet Alegambe in Syllabo scriptorum Societatis, in Belgicam linguam Philippi Vitam transtulit; atque alii quamplurimi, qui vario diversoque idiomate de illius gestis scripsere.

642 Quid autem per illos ipsos dies, quibus primum sancti Patris Vita emanavit, Nicolao Fabro, summæ inter Parisienses eruditionis Rhetori acciderit, ipsemet datis ad Baronium litteris fideatur his verbis. Ex ea, inquit, gratiarum actione, quam ad sanctissimæ recordationis Philippum Neriæ octavo tuo Annali præfixisti, etsi de illo eam concepissem opinionem, quam de viro magno et solide pio habere par est; nostri tamen avi hominem (pareat quæso divina illa mens) mihi finxeram; magnificas vero illas laudes, quas ei tribuis, ex amoris abundantia in majus auctas, in eoquem parentis loco habueras (quod etiam cum laude fit a gratis in datores animis) credideram. Verum acceptam ejus ex proximis mundinis Vitam, non solum innumeri omnis generis exerentis pietatis plenam, sed etiam signorum prodigiorumque exhibitionibus refertam legenti, idem ex parte evenit (nam cur non omnino, vah misero! cor durum et impenitens impedimento fuit, quod Divus Augustinus sibi, Potitiani vitam beati Antonii narrantem auscultanti, accidisse scriptum reliquit. Obstupui, inquam, audiens tam recenti memoria et nostris temporibus testatissima mirabilia Dei, in recta fide et Catholica Ecclesia. O te felicem et favens Dei numen nactum! cui hoc corruptissimo seculo viri, vel Apostolicis temporibus magni, præceptis atque exemplis efformari, assiduis quotidianisque colloquiis et exhortationibus contineri, et tot virtutum, quas per eum operatus est Dominus, testis atque etiam pars esse contigit. A quo quid nisi excellens et cum cura dicendum proficisci potuit? Hæc Faber. Ut non immerito proinde paucos ante annos Joseph Crispinus Franci, Cardinalis Carraccioli Neapolitani Archiepiscopi a secretis, egregium exorogitavit opus, cui titulum fecit, Schola S. Philippi: in quo, ad omnes homines ad veram pietatem informandos, e Philippi Sociorumque ejus gestis ac dictis, lectiones ac monita hauriri luculenter demonstrat.

D
A. IDEO.
BARONIO
EX MS.
estque etiam
Hispanice
et Belgice
reddita:

*eandem
vehementer
laudat Do-
ctor Parisi-
ensis Faber*

643 Philippus, Neri de Nigris filius, acutissimo dentium dolore diu noctuque cruciatus, beati Patris Reliquiis maxillæ impositis, extemplo sanatus est. Cæsar Marerius podagra ac febris graviter laborabat. Ad hunc cum venisset soror ejus, suspensio vestigio adrepens, pulvino sensim se admovit, et Philippi soleam pedi illius apposuit. Tum aegrotus statim somno correptus est, deinde experrectus sese omnino convalescere cognovit, ex eaque die nunquam ejusmodi morbo tentatus est. Quidam etiam ejusdem familiæ, subita animi defectione toto corpore contremiscens, adhibitis iisdem Reliquiis, ad se statim rediit, nec deinde amplius tale quidquam perpessus est. Claudius Nerus Romanus, ex altero genu renibusque duos jam menses laborabat; eoque jam dolor increverat, ut magna cum voce dies noctesque exclamare cogeretur. Igitur, tentatis frustra remediis, Philippi pileolum, aliasque beati Patris Reliquias affecto corpori admovit, ejusque auxilium supplex rogavit: necdum preces absolverat, cum se doloribus solutum repente intellexit. Carolus a Castro Romanus chiragra vehementissime cruciabatur.

cap vii

*Sol-a Phi-
lippi admo-
la curatur
podagra,*

et deliquitum,

*pilcolo dolor
genu et re-
num;*

Ad

A Ad hunc cum venisset P. Angelus Vellius, qui ei erat a Confessionibus, post expurgatam Conscientiam, Philippi Reliquias ægri manibus apponit, aitque; Confide fili. Mirum dictu! Eodem temporis momento dolor omnis evanuit.

A. INTERO-
BARNABEO
EX MS.
alibi Reli-
quias chira-
gra,

pestilens
febris,

cum delirio
et cacitate,

644 Joannes Baptista de Comitibus Interamnen-
sis, pestifera febris correptus, erumpentibus papulis,
et sacro igne per totum corpus vagante, eo deve-
nerat, ut ejus aspectum omnes horrescerent, ac
medici nihil hujusmodi sese unquam vidisse affir-
marent: quamobrem de illius salute omnino des-
perabant, cum presertim quarta postquam decu-
buerat die deliratio secuta esset, undecima vero visum
etiam amisisset. Interea nonnulli ex nostris visendi
gratia ad illum veniunt, eoque rogante beati Patris
Reliquias deferunt, scilicet indusii frustulum, char-
tacea ipsius Philippi imagine obvolutum. Quod ille
pie ac reverenter acceptum, cordi statim admovit;
et subita quidam letitia perfusus, excitari visus est.
Mox ceciderunt ex oculis ejus tamquam squamæ,
et visum mentemque recepit; denique cœnatus pla-
cidissime obdormivit. Ecce autem in somnis Vir
sanctus, amictus lumine, ei sese offert; elataque
dextera benedixit, aitque; Ne dubita, fili, nihil tibi
erit mali: his dictis evanuit. Æger vero, post
gratias peractas, votivam tabulam ad ejus sepulcrum
sedelaturum promissit. Postridie somno experrectus,
se omnino convaluisse miratur: itaque quod in
somnia conceperat, libens confirmat atque persolvit.

B

tumor bra-
chii,

febris pesti-
lens,

645 Tuderti in Umbria Bartholomæus Lazzarolus
ex cubiti sinistri tumore ac dolore diu cruciatus
cum nullo unquam remedio sublevari potuisset; ex
Philippi subucula desectam partem cubito impo-
suit: eademque hora dolor ac tumor ille se remisit,
usumque brachii recepit. Evangelista Mariottus,
Canonicus Viterbiensis, ex pestifera febris gravissi-
misque doloribus ad extremum discrimen adductus;
frustulo femoralium beati Patris adhibito, hanc
aque cui illud fuerat infusum statim sanita-
tem obtinuit. Prosper Lutius Spoletinus, ex putrida
febris et sanguinis ejectione, ad mortem ægrotabat:
cui soror acceptum ex quodam ejus urbis monaste-
rio Philippi calceum lineum, magna cum fiducia
imposuit: atque illico eum febris reliquit. Ibidem
Thecla Lipantina, febris atque acutissimis doloribus
cum torqueretur, hoc eodem remedio repente sanata
est. Hujus ipsius deinde sororis nepos, cui Sensio
Giulio nomen erat, letali febre cura vexaretur,
iisdem Reliquiis a matre super eum impositis, dis-
cussa febris statim e lecto liber exiit.

C

dolor dentium

puer mori-
bundus,

646 Joannes Baptista Felicius Sacerdos, acer-
bissimo dentium dolore cruciatus, Philippi linteolo
ad os adnato, confestim liberatur. Annibal Gerio-
nus Tiburtinus, biennis puer, morbo post dies
quindecim, tentatis frustra remediis, eo denique
redactus erat, ut calore ac sensu deficiente, nihil
jam vivi hominis superesset. Itaque ad vitam explo-
randam ardenti facula, ut assolet, ad os ejus adno-
ta, cum per horæ quadrantem nec palpitare quidem,
aut spiritum ducere visus esset, tamquam mortuus
omnibus plorabatur, et jam funeri necessaria para-
bantur. Supervenit interea pia quædam mulier,
quæ parentum lacrymis ac dolore commota, eosdem
hortatur, ut votum B. Philippo voveant, ejusque Reli-
quias puero imponant, magna videlicet et mirabi-
lia coospecturi. Nec verbis fides abfuit: vixdum
enim pater sacras Reliquias pueri collo suspenderat,
cum ille statim oculos aperuit, quos biduo jam clau-
sos tenebat; sumptoque cibo, quem antea omnino
respuerat, post diem sequentem sanus ac liber e
lecto surrexit. Hunc deinde in sinu matris cum
vidisset medicus, qui in ejus curationem incuberat,
infantis noceo rogavit: cui mater Annibalem ap-

pellari eum dixit. At ille; Posthac veriori, inquit, D
nomine, Resuscitatum vocate.

647 Francisca quædam Viterbii textoriam fa-
ciens, filium peperit, qui præter omnem consuetu-
dinem ex ea lac sugere nunquam voluit; nec rei
familiaris angustia patiebatur, ut puer aliis alendos
traderetur. Quare avia, miseratione commota, ad
ejusmodi impedimentum amoliendum, nescio quid
remedium adhibere cogitabat: sed quod superstitioni
vicina res videbatur, inconsulto Pœnitentiaro
nihil agere decrevit. Is vero nequaquam ejusmodi
medicamento utendum esse dixit, sed sacras quas-
dam Philippi Reliquias ei præbuit, aitque: Confide
et mira videbis. Abit illa, acceptasque Reliquias
filiae collo suspendit: quæ deinde placide obdormivit.
Per quietem autem præclara et eximia specie mul-
lier ei sese offerens, Surge, inquit, Lacta filium
tuum. At illa extemplo, suis licet contradicentibus,
surgit, assumptoque puerulo lac præbet: qui ex ea
die matris ubera usque adeo non refugit, ut alteram
quoque mamillam, cui papilla deerat, admotis avide
labris apprehenderit: quæ quidem pia mater Phi-
lippi, apud Osiparam intercedenti, accepta retulit.
Hæc ipsa deinde dinturno morbo vexata, cum pau-
pertate graviter premeretur: præteriti memor;
assumptis iisdem Reliquiis, defixisque in cœlum
oculis; O, inquit, Beate Philippe, quemadmodum
ut filius meus ex me lac sugeret effecisti ita me
quoque sanitati restitue. Eodemque temporis mo-
mento valetudinem recuperavit.

mulier filium
lactare non
valens

et graviter
ægra:
E

648 His porro Reliquiis Joannes Laurentius
Massinus Viterbiensis, Cathedralis ecclesie Cano-
nicus ac Pœnitentarius, Juliam quamdam Biturgien-
sem, quæ Monialibus S. Mariæ de Pace in eadem
urbe præerat, sanitati divinitus restitutam esse
testatur. Cum enim acutissimis laterum doloribus
diu noctuque cruciaretur, desectum e Philippi femo-
ralibus frustulum aqua infudit, eaque hausta con-
festim dolor abcessit, nec deinde amplius ad eam
rediit. Nobilis quædam femina ischiacis doloribus
diu jam cruciabatur. Ad hanc Julia Ursina Rang-
na pulvinar, quo beatus Pater usus fuerat, mittit;
quod illa pie ac devote osculata, ab omni statim dolore
liberatur. Isabella Priora, Nobilis Vicentina, ex
febre et captis dolore tam graviter laborabat, ut
quietem omnino invenire non posset: ad hæc cum
alienatio mentis sequeretur, de illius salute medici
valde meditabant. Nocte autem quadam cum vehe-
mentius solito torqueretur, Federicus Marerius ejus
filius sacras Philippi Reliquias super illam imponit
ad earumque contactum placidissimo somno cor-
repta, postridie mane, maxima cum omnium admi-
ratione optime valetudini restituitur.

dolor laterum

et renum,

febris cum do-
lore capitis,

649 Bernabæi Sanesii uxorem distillatio gravis
oppresserat, nullumque huic malo remedium inve-
niebatur. Cum autem vir ejus ex amico audisset,
quemadmodum puella quædam frustulo vestis B.
Philippi repente sanata esset; id ipsum remedium
affecto uxoris collo applicuit, ejusque contacta sta-
tim morbus evanuit. Firmi in Piceno Septimia Ot-
tonia Brancadora, nobilis femina, insanabili febre
correpta, quo curabatur diligentius, hoc ei deterius
erat: quapropter medici de illius salute spem abje-
cerant. Interea ex domesticis quidam, orantibus ce-
teris, Philippi collare lineum illi imponit, atque
extemplo febris abscedit. Carleone Siciliæ Oppido,
Angela, Philippi Nascie uxor, quinque partus mor-
tuos ex ordine, non sine ingenti discrimine, enixa
erat: sexto autem jam appropinquante, cum et
ipsa et obstetrix, longo experimento edoctæ, hunc
quoque mortuum certo existimarent; ad Philippi
opem confugit, et nonnihil sacrarum ejus Reliquia-
rum aqua benedicta infusum ebit: quo haustu
statim

incurabilis
febris,

A statim vivum fœtum edidit, eumque deinde feliciter educavit.

acicula
glutita
periclitans,

650 Florentiæ in monasterio S. Jeannis Evangelistæ, quo de supra memoratum est, Novitia quædam per imprudentiam cum pane aciculam deglutiit; eaque transversim faucibus inhærente, incredibili dolore cruciabatur; quare Moniales perterritæ, quid consilii caperent, nesciebant. Cum autem Philippi auxilium sæpe sensissent, sacras ejus Reliquias aqua mergunt, eamque puellæ bibendam præbent: quo facto statim illa aciculam evomit, omnique molestia liberatur. In monasterio S. Petri Martyris ejusdem Urbis, Monialis quædam supina cecidit, atque occipiti subjecto lapidi tum graviter impexit, ut prope exanimata fuerit. Igitur in cellam delata, accitisque chirurgis, nec sanguinis detractio, nec cucurbitulis aliisque ejusmodi remediis adhibitis, effici potuit ut ad se rediret: denique post duas horas e sociis una, particulam ex Philippi veste super eam imposuit, eodemque temporis momento spiritum ac sanitatem recepit.

ex lapsu
moritura,

capite dolens,

B

651 Maria Magdalena Laura, in Romano Monasterio S. Lucæ in Silice, undecim ipsos menses capitis dolore vexata, eo tandem devenerat, ut assidue molestias diutius ferre non posset. Cum autem quædam ex eodem cœnobio lintheam sacram supellectilem Vallicellanzæ ecclesiæ lavandam accepisset; lintheum ex ea, quo Philippi altare coopertum fuerat, desumpsit atque ad agram detulit: quod illa affecto capiti adolvit, statimque dolor abiit, nec deinde amplius eo tentari se sensit. Candelora quædam, Tuderti in Umbria, novem circiter menses continua febris vexata atque consumpta, vix demum de facie agnoscebatur. Cumque illi nulla unquam medicorum arte subveniri potuisset, denique fidei plena frustulum indusii, quo Philippus olim usus fuerat, aqua infundit; eaque hausta, confestim febrem ab se depellit. Demum Maria Paganella, alibi memorata, jurejurando affirmavit: quoties morbo se tentari sensisset, toties adhibitis Philippi Reliquiis se statim sanitatem recuperasse.

febris
continua.

CAPUT XLI.

Miracula ex votis Philippo nuncupatis, atque apparitionibus ejus.

cap. ix
Voto nuncu-
pato sanatur
crus fractum,

C

Anno ipso quo Vir sanctus in cœlum abiit, Flammitta Hannonia, vitæ innocentia insignis virgo, fracto crure decem plus menses graviter decumbat: cumque acutissimis doloribus torqueretur, in eam mentem impelli se sensit, ut Deiparæ auxilium invocaret, et argenteam imaginem, siquidem valetudinem recuperaret, ad Philippi sepulcrum sese allaturam polliceretur. Vix dum illa votum conceperat, cum integræ sanitati se redditam vidit, et votum læta persolvit. Joannes Baptista Magnonus Cremonensis, ex Presbyteris S. Hieronymi, suppurationibus quibusdam surditatem contraxerat. Igitur quadam die in Vallicellanum templum cum venisset, et ad locum in quo sermones habebantur propius accessisset, nec tamen quidquam ex iis quæ dicebantur audiret; dolens ac lugens ad Philippi sacellum perrexit, rogavitque eum plurimum, ut audiendi sensum sibi a Domino impetraret, quo saltem Dei verbum excipere posset: id si obtineret, Missæ sacrificium in ejus honorem sese oblaturum. Postero die a prandio, cum ab iisdem Presbyteris spirituales quædam cantionculæ canerentur, adaperiri sibi extemplo aures, ex iisque duas veluti glandes plumbeas evelli sensit. Tum vero ad socios Conversus; Scitote, inquit, auditum me recuperasse. Rogantibus autem illis, quo pacto id tam subito fieri potuisset?

surditas ex
suppuratione;

Maji T. VI

rem totam, ut ceciderat, retulit, lætusque votum persolvit.

D

A. HIERO.
BARNABEO.
EX MS.
distillatio
cum fluxu
sanguinis,

653 Joannes Baptista Marsia Valentinus, ex Ordine Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis captivum, Sac. Theol. Magister, septuagenario major, Neapoli, ex distillatione sanguinisque profluvio toto biennio laboraverat: et cum omnia ferme remedia expertus esset, eo jam adductus erat, ut immutato prorsus aspectu, ossibus vix hæreret. Is igitur cum audiret multa et præclara a Philippo in urbe miracula fieri, toto mentis affectu ad eum confugit; atque in spem salutis erectus; O Beate Philippe, inquit, siquidem a Domino, te intercedente, salutem obtineo: ad tuum sepulcrum me statim aditum, ibique votivam tabulam suspensurum, et rem divinam facturum promitto. Mox Romam scripsit ad socium ex eadem familia, ut ad altare Beati Philippi Missæ Sacrificium pro se celebraret: eodemque temporis momento, quo Sacram ipsum peragebatur (ut ex litteris ab Urbe missis compertum est) ab omni molestia liberatur: adeo ut ea ipsa die, non sine ingenti amicorum omnium admiratione, per urbem pedibus deambulaverit, nec deinde amplius pravis ejusmodi affectionibus vexatus fuerit.

E

in eo quem
olim conflentem
juvat;

654 Illud autem hoc loco prætereundum non est, quod hic ipse olim, cum apud Philippum conscientiam expiaret, Confessione peracta, Vir sanctus, antequam illum a peccatis absolveret; Quæso te, inquit, fili, ut peccata tua diligentius inquiras, jam enim ad te redibo. His dictis abiit Pater, ille autem antea vitæ noxas secum retractans atque recogitans, sese olim juvenem aliquid commisisse meminit, quod per oblivionem deinde in sacris Confessionibus prætermiserat. Igitur Philippo ad se redeunti illud aperuit, cui Sanctus; Hoc profecto illud est, quod oblitus fueras; eumque absolutum, tantoque facto obstupescens, ab se dimisit. Didacus Ordognes Neapolitanus, difficili morbo implicatus, per plures menses ex altero genu contractis nervis tam graviter laborabat, ut acutissimos dolores diutius portare non posset. Itaque Philippi auxilium implorans, votivam tabulam, siquidem valetudinem recuperaret, ad ejus sepulcrum sese allaturum promisit. Vix ea compleverat, cum placidus somnus illum complexus est; postridie vero expeditus ac liber, ad beati Parentis sepulcrum pedibus se contulit, votumque persolvit.

contractio
in genu,

655 Hieronymus Tomasius Medicus, et in Neapolitana Academia Philosophiæ Professor, acutissima febre laborabat, quam deinde mentis alienatio, exanthemata toto corpore erumpentia, vitalis spiritus defectio, aliaque hujusmodi letalia symptomata secuta sunt. Quamobrem medicis omnibus de ejus salute desperantibus, sacro Viatico munitus, sanctoque Oleo perunctus est. Venit illi interea in mentem S. Philippus, ad eumque conversus; Rogo te, inquit, beate Pater, ut mihi a Domino, siquidem ita expediat, sanitatem et ad peccata delenda spatium aliquod obtineas; quod si impetravero, argenteam tabulam duarum librarum pondo ad tuum sacellum suspensurum me voveo. His dictis, placidissime quievit: nocte autem intempesta e somno experrectus, spiritum viresque sibi rediisse sensit; explorataque vena febrem jam abiisse cognovit. Quapropter accitis domesticis; Nolite, inquit, flere, quandoquidem mihi jam Dominus sanitatem, beato Philippo intercedente, restituit. Nec vana fuere verba: medicis namque advenientibus revera morbum abscississe compertum est. Idipsum ferme usu venit Francisco Odescalco itidem Neapolitano, qui febris atque acutissima capitis dolore vexatus, Philippo votum vix nuncupavit, cum ab omni molestia liber evasit.

pestilens
febris,

F

dolor capitis,

A 656 Octavianus Losfredus, et ipse Neapolitanus, stranguria male cruciabatur : eumque acerbissimos dolores sustinere non posset, Philippi auxilium implorat : vovetque, recurrente ejus festo, Pœnitentiæ atque Eucharistiæ mysteria sese obiturum, eodemque temporis momento sanatus est. Bimulus puer ne mutire quidem poterat, nec ullum omnino loquelæ indicium præseferbat. Quare dolens Pater ad Philipum confugit, eique imaginem argenteam vovit, ex eaque hora puerulus libere atque expedite locutus est. Alius itidem puerulus, Alexandri Præsciatii filius, ex morbo gravissimo eo tandem adductus erat, ut jam defunctus crederetur; quapropter quæcumque funeri necessaria videbantur parata sunt; et Christophorus Roncallius, egregius ejus temporis pictor, accitus est, ut ejus vultum effingeret. At vero Roncallii ipsius germanus frater, ut puerum ejusque parentes plurimum diligebat; O inquit, beate Philippe, alios jam te intercedente a mortuis excitatos novi, quænobrem huic quoque ut a Domino vitam obtineas obsecro atque obtestor : hoc si impetro, votivam tabulam ad tuum sepulcrum appendo. His dictis confestim puer ad se rediit : postera autem die eodem ornatu, quo efferendus fuerat, ad ipsum Roncallium deducitur, magna cum omnium admiratione atque lætitia.

B 657 Maria Puritas Generotta, Deo sacrata Virgo in Florentino cœnobio S. Petri Martyris, in profundissimam foveam delapsa, alliso ad acervum lapidum capite, fractaque altera mala, et dextero oculo propemodum effosso, visum sensumque omnem penitus amiserat. Itaque supervenientes medici de illa jam actum esse affirmabant. At vero Cherubina Guccia, ex eodem monasterio, sociæ miseratione commota, ad Philippum confugiens, pridie ejus festi votivum jejunium decernit, dum illa sanitati restituatur. Nec spes eam fefellit. Siquidem postero mane ad eam rediens, vegetam invenit; repositoque in suam sedem oculo, clarissime omnia perspicientem. Mariangelus Chelius Interamnensis, de uxoris dote cum socero graviter altercatus, denique iracundia succensus, uxorem ipsam domo ejecit : quare duæ ejus filie dolentes, ac Philippi sepulcrum convolant; atque oratione peracta votivam tabulam, siquidem inter domesticos pax fieret, sese allaturas promittunt. Domum deinde redeuntes omnia pacata præter spem omnem reperiunt, patremque suum cum socero et uxore in gratiam rediisse. Multa præterea ac prope innumera beneficia ab aliis hac ipsa ratione obtenta sunt, quæ quidem tot votivæ tabellæ, atque ex pretioso metallo imagines, ad beati Viri sepulcrum affixæ, testantur; nos jam alio properantes consulto omittenda existimavimus.

C 658 Duo menses abierant ab illius excessu, cum Drusilla, Antonii Fantini uxor, ex alto solarium in impluvium præceps ruit; allisoque ad ferrum capite inferius labrum trifariam fregit, dextero etiam oculo propemodum eruto, labentibusque dentibus sanguinis vim per os reddens, jam jam spiritum exhalatura videbatur. Igitur accurrentes nonnulli semimortuam in lectum deposuerunt, ibique quindecim ferme dies sine voce, sine sensu jacuit, nec nisi coacta cibum sumpsit. Ecce autem mane cum sola casset, Philippum suppliciter invocat, quem diu a Confessionibus habuerat. Dumque orabat, gravi onere se premi, deinde quasi linteolum quoddam in fauces immitti, mox indidem extrahi sensit. Atque extemplo, quem amiserat, visum recipiens, vidit beatum Patrem Sacerdotali habitu indutum, cœlestique lumine circumfusum, ac linteolum illud sanguine adpersum manu gestantem : quo spectaculo repente recreata est, atque integræ valetudini restituta. Redit interea vir ejus, ingredientique cubiculum, ait Drusilla,

Propitius sit tibi Deus, cur quæso ad me venisti? D te enim adveniente statim abiit B. Philippus, qui hic adfuit, meque sanitati restituit. At quoniam ex eo lapsu dexterum quoque genu valde intumuerat, illudque medici secare decreverant; perterrita mulier, ut in posterum diem rem differant suppliciter petit. Interea vesperi beatum Parentem quibus potuit precibus obsecravit, ut quod nuper cœperat pro sua pietate perficeret, seque hoc etiam cruciata liberaret. Ecce autem iterum, noctis ipsius silentio, sese illi Vir sanctus, eodem habitu, eademque luce amictus, ostendit; solutisque fasciis, affectum genu manu tangit et sanat. Tum vero illa virum inclamat; sed eo surgente Philippus evanuit. Adfuit deinde chirurgus, tamque admirabili facto vehementer obstupuit. Denique cum adhuc imbecillis ac debilis lecto detineretur, iterum Philippi auxilium implorat, iterumque Vir sanctus ei sese offert: cujus aspectu recreata et confirmata, ipso mane consueta ad munia surrexit.

659 Sulpitia Sirleta, alibi memorata, diuturno morbo consumpta, magnam sanguinis copiam expuebat; et toto corpore contremiscens, medicorum judicio desperabatur. Primo igitur diluente, toto cordis affectu Philippi opem imploranti, ecce tibi Vir sanctus, pulcherrimo ac nitidissimo vultu, sese ostendit; et more suo; Stulta, ne dubita, inquit, nihil tibi erit mali. His dictis, ter signo Crucis eam munivit, stetitque sanguis, et tremor omnis abscessit. Leonardus Rovellius Romanus, continua et pestifera febris nephriticisque doloribus diu cruciatus, ex gravibus symptomatibus propediem moriturus a medicis credebatur. Itaque pridie ejus diei, quo Philippi annua solennitate gratulatur Ecclesia, magna cum fiducia ejus auxilium exposcit. Prima luce beatum Parentem sibi adesse videt: cujus aspectu, vium lacrymarum profundens, mirifice recreatus est. Tum vero Sanctus, Pax tecum, inquit, fili. Res mira! Ipso mane, febre ac dolore depulso, surrexit, et ad Vallicellanum templum se conferens, ad Philippi sepulcrum Missæ sacrificio interfuit.

660 Felix Sebastiana, cujus antea non semel mentionem fecimus, ex pleuritide ad mortem ægrotabat; cumque uterum ferret, nulla prope medicina ad eam sublevandam adhiberi poterat. Igitur septimo postquam decubuerat die, non nihil præcordiorum beati Patris habere se meminit, quorum minutissimam particulam ex juscule sumpsit: eodemque temporis momento sopori se dedit, quod antea facere numquam potuerat. Deinde somnum inter atque vigiliam, nomine compellari se sensit: eaque voce experrecta, in alteram partem se convertit: viditque Philippum, qui infantulum sinu gestans, Ne dubita, inquit, tui enim pueruli ego curam gero. Nec vana fuere verba: ipsa enim nocte rupto apostemate convalescere cœpit, nec ita multo post feliciter enixa est. Hæc eadem deinde partu alio appropinquante, parientique pœnis minime sufficiens, octo ipsos dies acerbissimis doloribus cruciata, cum primum Philippi sepulchrum adituram se vovit, continuo filium feliciter edidit, quem etiam ipsius Philippi nomine appellavit. Hieronyma Vascona, sex menses uterum gestans, instante jam partu sola cum esset (vir quippe ipsius ad obstetricem vocandam abierat) Philippi auxilium implorat: eodemque puncto clarissima quadam luce cubiculum illustrante, beatum Virum sibi dicentem audit, Ne dubita, tibi enim hic adsum. Et statim, nullo adjuvante, mares duos peperit: quorum alter sacro fonte renatus migravit in cœlum, alter Philippi nomine appellatus post dies septemdecim et ipse ad Superos evolavit.

661 Vir quidam, cujus nomen consulto reticetur, priusquam

A HIERO.
BARNABEO
EX MS.
stranguria,

mutus puer,

et moribundus

ex lapsu col-
lisa virgo:

discordia inter
socerum
generumque
sopitur.

cap. x
Apparente ter-
tium Sancto,

sanatur ex
alto lapsa in-
deque cæca,

et in genu
secunda,

ac summe
debilis.

Simili oppor-
tione curatur
sanguinis
vomitus,
E

febris
pestilens,

pleuritis,

F

difficile
puerperium:

*salteatur mul-
tis letibus,*

A priusquam Philippus Beatorum numero adscriptus esset, quotidie vesperi iturus cubitum hac precatiuncula Philippum invocare consueverat; Sub tuum præsidium confugio, beate Philippe, meas deprecationes ne despicias, sed a periculis cunctis libera me semper, Beate gloriose et benedicte. Cui subiciebat, Beate Philippe ora pro me. Is igitur prima nocte, cum ab amico rediret, tres armatos offendit: qui eum adorti, strictisque gladiis undique percutientes, demum prosternunt. At ille in tanto vitæ discrimine ad beatum Patrem confugiens, eandem precatiunculam recitavit. Nec frustra. Illico enim Patronum suum, nube lucida amictum, adesse sibi conspexit. Needum orationem expleverat, cum illuc a multis accurritur: quare conterriti adversarii statim fugam arripiunt. Is vero ad amicum ipsum se recipit: et quamvis pallium, tunica, et thorax undequaque conscissa conspicerentur, tamen ne uno quidem ictu indusium perforatum est. Id quod ille uni Philippo acceptum retulit, in cuius fidem atque tutelam quotidie se tradere consueverat.

*sine vulnere
appellatus,*

662 Catharina Castalionia, ex febre ac sanguinis profusione gravissime ægrotabat, ut de illius salute a medicis nihil jam spei relinqueretur. At mater, ut illam unice diligebat, hortatur Philippi auxilium imploret, eoque intercedente Deiparam præsto sibi futuram confidat. His dictis Philippi effigiem ei porrexit, quam illa reverenter accepit, seque beato Parenti intime commendavit. Nocte autem ipsa somno experrecta, matrem inclamavit, aitque, Deipara Virgo modo venit ad me, tetigitque cor meum, meque bono animo esse iussit, quandoquidem Philippi precibus restituenda sim sanitati. Interea vero ingravescente morbo ad ultimum vitæ discrimen adducta est. Jamque oculorum lumen amiserat, cum ad Urbem rediens Joseph Castalio ejus pater, ubi eam prope expirantem videt, ipse etiam ad Philippum confugit; quippe quem magno studio colebat: ejusque Reliquiarum aliquid a nostris cum accepisset, filiæ collo suspendit; dein bonæ spei plenus Cornetum versus, contradicentibus licet medicis amicisque omnibus, eam quoque quamvis moribundam cum cetera familia secum ducere decrevit. Itaque lectica Barberanum usque defertur: cum autem ibidem medicorum judicio jamjam expiratura videretur, repente matrem inclamans; An non videtis Deiparam, inquit, candida veste ac hyacinthino amictu nitentem? Quam pulchra est! quam decora! quam splendens! sanitatem mihi impertivit, et medicorum

*et sanguinis
fluxum moribun-
da:*

B

C judicio minime credendum nobis esse dixit. His dictis cibum sumpsit; postridie vero læta atque alacris reliquum iter confecit, ac tridui spatii pristinae valetudini reddita est: quare pater beneficii testes, candidam vestem votivamque tabellam Philippi sepulchro appendi jussit, his versibus adscriptis:

Mota Dei genitrix precibus studiisque Philippi,
Depositam eripuit morti incolumemque puellam,
Servavitque senum solatia magna parentum.
Castalio vestem natæ, pictamque tabellam
Appendi jussit, voti damnatus, in æde.

*cultro in pec-
tus fixo læsus
ad mortem,*

663 Romæ miles quidam ad beati Patris sepulchrum ab amico deductus est, multaue illius præclare gesta ex eodem audivit: quibus magnopere delectatus, ibidem Dei servo sese intime commendavit. Accidit autem eadem die, ut ex familia cujusdam Principis duos offenderit, in miserum quemdam manus injicientes Quos cum prohibere tentasset; eorum alter in eum conversus, acuminatum cultrum adverso illius pectori infigit: quo ictu propemodum exanimatus, in proximam domum se recepit. Accitis autem illico medicorum peritissimis, inspectoque vulnere, post mediam noctem eum migraturum certo

creditum est: quapropter Religiosi viri ex Ministris infirmorum accersiti sunt, qui de more institutoque suo moribundo assisterent. Ecce autem Philippus, Sacerdotali veste ornatus, ei sese offert; latoque vultu, Ne dubita, inquit, nequaquam morieris: sed mores muta. Idipsum duabus insequentibus noctibus factum est. Itaque beati Patris aspectu verbisque recreatus, expiatus per humilem Confessionem conscientia, feminam quamdam, cum qua biennio jam inhoneste vixerat, matrimonio sibi junxit; ac septimo postquam hæc perfecerat die, pristinam valetudinem recuperavit: quamquam deinde ad ingonium rediens, capite damnatus morte multatus est; id quod non aliam ob causam sibi accidisse affirmabat, quam quod Philippi dictis minime optemperasset.

664 Hilarius Collius, Sacerdos Septempedanus, olim adolescentulus, cum aliis condiscipulis, jubente ludimagistro, ad conscientiam expiendam convenerat in templum Deiparæ, cui a Luminibus nomen est inditum, quodque per eos dies ad nostræ Congregationis curam spectabat; et, ut puerorum mos est, consensu suggestu usque adeo perstrepebat, ut is qui ceterorum Confessiones excipiebat, demum coactus e sede surrexerit, eumque graviter reprehenderit. Itaque cum ex eo loco descendisset, sacrarium versus perrexit. Illic vero repente Philippus ei sese offert, et manu prehensum ducit; deinde attonito atque intentis oculis in se intuenti; Miserum te, ait, fili, nonne hæc atque illa, peccata admisisti? Omniaque illi quæcumque commiserat singillatim recensuit. Dein, Tu quidem, inquit, apud illum (et Confessarium designat) animam purgaturus accessisti, sed omnes ei conscientiae tuæ latebras haud aperuisti; quin etiam multa roganti, teque amicissimis verbis hortanti ut peccata libere fatereris, aperte negasti, et mendacia mendaciis exaggerasti. Igitur quo loco sis vide, teque sub diabolica potestate esse certo scito. His dictis evanuit. Tum vero adolescens timore perterritus, ad socios cum rediisset, Patrem Philippum (ejus quippe fama eo quoque pervaserat, et seni cuidam ejusdem urbis persimilis esse fatebatur) Septempedam venisse; secumque in sacrario collocutum esse narravit. Iis autem contradicentibus, neque id fieri potuisse, quandoquidem Philippus jam vita excessisset; tacuit ille, et rem totam mente pertractans, conscientiae pondere atque angore eousque agitari cœpit, ut quietem invenire non posset. Quamobrem anteactæ vitæ noxas per sacram Confessionem expiavit, atque ex ea die a secularibus nugis ad Dei amorem studiumque virtutis conversus, deinde Clericali militiæ adscriptus, et Sacerdotio denique insignitus, siquid in spiritu profecisset, id totum Philippo se debere testatus est.

665 Jacobus Lancellotus, Platensis Sacerdos in Sicilia, Sextili mense gravissime ægrotabat, medicorum judicio paucas post horas obiturus. Venit interea ad illum Nobilis quidam ejus familiaris, atque ex Philippi præcordiis particulam secum attulit, et aqua mersam extraxit, deinde aquam ipsam ægro hibendam præbuit. Nocte autem insequenti, dum attento animo orabat, salutemque a Philippo calidis precibus exposcebat, extemplo votis ejus Sanctus occurrit, aitque; Ne dubita, fili, nihil tibi mali eveniet: reliquum aquare, quam hausisti, sumito et sanus fies. Paruit ille, et statim placidissimas eum somnus occupavit. Postero mane advenientes medici atque obstupescentes, a mortuis illum vere excitatum, exclamarunt. Cujus beneficii memoria ut perpetuo sibi inhæreret, Horariis precibus quotidie S. Philippi commemorationem inserere consuevit.

666 Alexander Linguitus, Neapolitanæ Congregationis Oratorii Laicus, navicula per mare vehen-

D
A. HUMIO.
BARNABEO
EX MS.

post apparitionem ter
repetitam.

Adolescens
sacerilege con-
fessus,

E

a Sancto ap-
parente cor-
ripitur,

et emendatur.

F

Sacerdos Sicu-
lus in extremis
positus sanatur,

batur;

A' HIERO
BARNABEO
EX M.
sedatur tem-
pestas,

dysentericus
sanatur:

repente cæ-
ca facta

illuminatur
visa sibi ad
Vallicellam
ire :

sanantur pa-
ralytica mor-
ti proxima,

A batur; cum noctis silentio horribilis tempestas coorta est, elatisque in cælum fluctibus, atque inter se decertantibus, denique fracto malo, vela quoque conscissa sunt. Quare nautæ aliique omnes animis consternati plorabant, et quasi jamjam morituri Deo se humillimis precibus commendabant. Alexander autem more suo Philippi opem cum implorasset; ecce tibi Vir sanctus in puppi, cœlesti luce circumdatus: cujus aspectu confestim mare deferbuit, omnesque a metu recreati, Deo ac beato Parenti gratias egerunt, et reliquum iter feliciter prosecuti sunt. Hic ipse Alexander, cum aliquando fratrem suum, sanguinis profluvio laborantem, atque a medicis jam derelictum videret, voto facto ad Philippum confugit; eodemque temporis momento Dei servum Deiparæ Virgini supplicantem conspexit, et fratre sanitati restituto vehementer obstupuit.

667 Clara quædam Aseulana, in familia Fabricii Mutii, quamquam antea ab oculis bene valeret, tamen repente nihil omnino se videre intellexit: quare vehementer commota, clamare cœpit, atque ejulatu omnia implevit. Huic porro accurrens domina, quibus potuit modis miscram consolari studuit: hanc autem imprimis ei medicinam proposuit, ut beato Philippo, cujus sepulcrum non ita pridem visitaverant, sese ex animo commendaret, certamque a Deo salutem eo intercedente speraret. Tum vero mulier positus genibus Philippum supplex rogat, ut qui tot miseris opem tulerat, sibi quoque pro sua pietate oculorum lumen restituat. Ex ea die ad pridie Idus Decembris cæca permansit: postridie vero, cum ad eam venisset domina, rogaretque quonam modo se haberet; respondit: Postquam hac nocte super oculos meos manus imposuisti, melius mihi esse cœpit. At illa, Falleris, inquit, filia, neque enim ego ad te veni. Denique dum ea de re diligentius inquiritur, ad Philippi sepulcrum visitandum paulo ante profectam se esse narravit: cum autem præ confluentium multitudine templum ingredi non potuisset, beatum Virum benigno vultu sibi apparuisse, atque illico visum ex parte se recepisse. Atqui, inquit domina, non ego, sed hic tibi manus imposuit visumque restituit: itaque liberatori tuo gratias age, atque hoc ipsum visionem fuisse certo scito: neque enim ad Vallicellam ire potuimus. Advenientes deinde medici, remque experimento probare volentes, ardentem faculum afferri jubent, rogantque quid videat. At illa, Magnam faciem, inquit. Tum ad fenestram veniens, prætereuntem currum, quasi montem ambulantem videbat. Itaque quemadmodum cæcus ille evangelicus, sic illa quoque sensim visum recepit.

668 Lucia Domitia Ripana, ex diutino morbo membrorum omnium usum prorsus amiserat; quam obrem nisi pluribus auxiliantibus loco moveri non poterat, præclusisque faucibus juseulum vix admittebat. Itaque supremam instare diem sibi existimans, accito Sacerdote conscientiam expiavit. Postridie vero in eam mentem impelli se sensit, ut Deiparæ Virgini ac S. Philippo se precibus commendaret, hisque intercedentibus salutem a Domino sibi impertiendam speraret. Nec frustra: oranti etenim repente Dei genitrix cum Philippo videndam sese obtulit: cumque ægra ardentiori studio salutem peteret, ejus precibus votisque benigne annuentes evanuerunt. Quare vires extemplo sibi rediisse cognovit, ac fidei plena vestes poposcit, nulloque adjuvante eas induit; denique e lecto surrexit, ac postridie Deiparæ et B. Philippi templa pedibus adivit, iis omnibus obstupescens, qui modo morti proximam certo existimabant. Quidam ex Philippi discipulis, venenatum pomum, quod dono acceperat, comesturus, cum illud jam ori apponeret; beatum

Patrem semel atque iterum inclamantem audivit. D Projice foras: itaque tremens ac stupens illud ejecit. Cum autem eo degustato non nihil salivæ deglutisset, statim intumescere cœpit; accitusque medicus, datis antidotis, venenum in pomo eum hausisse cognovit; et subito moriturum fuisse dixit, siquidem illud comedisset.

669 Non omittenda videtur hoc loco res memorabilis, quæ accidit Cæsari Cardinali Baronio. Cum enim Ferrariam a Clemente Pontifice ductus esset, Philippum per quietem vidit, audivitque sibi dicentem, Lampadem illam extinguito. Cumque ille circumspiceret, nec tale quidquam videret; iterum Sanctus, Lampadem illam, inquit, extinguito; atque his dictis disparuit. Quapropter Baronius orabat ad Dominum, ut quid portenderet istiusmodi visio, sibi aperire dignaretur. Itaque post dies aliquot iterum Vir sanctus ei sese ostendit, atque aperte nuntiavit, Augustinum Cardinalem Cusanum ex hac vita migrasse. Compertumque est deinde, ex litteris Mediolano allatis, ibidem illum eo temporis momento excessisse, quo Philippus illius mortem innuerat. Multos etiam ante annos Baronius idem a prandio, cum in cubiculum se recepisset, et quietis causa in capsula lignea decubisset; venit ad eum sanctus Pater, et quemadmodum antea solebat cum inter homines ageret, caput illi demulcet ac fortiter stringit. Cum autem Baronius statim brachia in amplexum cari Parentis extenderet, ejus oculis sese subtraxit, atque incredibili gaudio perfusum reliquit. Nec plane huic absimile est quod accidit Julio Sansedonio, Grosseti Episcopo. Hic enim certis tentationibus impetitus, somnoque occupatus, extemplo Philippum sibi adesse conspexit; audivitque dicentem; Juli, si has tentationes evadere cupis, quod te jam docui remedio utere; somnoque repente discusso, ipse etiam cœlesti gaudio delibutum se sensit.

670 Ægrotabat ad mortem Ascanius Bertaccinus, sacroque Viatico jam munus, sub noctem vigilans, in aere videt ampullam vitream limpidissimam, tamquam solis radiis verberatam; auditque Philippum, cui sese ex animo commendaverat, hæc proclamantem; Sic animæ expiata feruntur in cælum. Hac voce recreatus brevi convaleuit, certoque credidit hoc sibi a beato Parente idcirco edictum esse, ut puriores mores indueret, profectionemque pararet. Hieronyma Crescentia, Philippi olim in spiritu filia, gravissime ægrotabat; jamque sacro Viatico reficiens, æque animo et corpore immota aliquantulum persistit; rogantque matri, quid ageret, quidve cogitaret; Alloquor, ait, B. Philippum. At mater, Philippum jam in cælum abiit. Tum virgo; Hic illum intueor, hic illum alloquor. Hac porro visione ægrota adeo profecit, ut ad ultimum usque spiritum nihil nisi Christum loqueretur; et saviente morbo omnia de manu Domini ac Sponsi sui (ut ipsa aiebat) libentissime susciperet. Defunctæ vero corpus eo candore ac nitore perfusum est, ut vere ejus templum fuisse ostenderetur, qui pascitur inter lilia. Idem ferme accidit Gabriellæ Cortouensi, olim Philippi in spiritu filia, cujus alibi mentionem fecimus. Hæc etenim centenaria cum esset, et jam morti proxima. Philippum ad se venientem vidit, extensisque brachiis; En, ait, Philippum. Nonne Philippum videtis? Ejusque nomine sæpius invocato, placidissime quievit.

CAPUT XLII.

Miracula ex visitatione sepulcri, vel imaginis aut simplici invocatione Sancti.

Claudia Grignana virgo, stomacho, ventre, genibus

et veneno
sumpto mori-
turus.

Baronio in-
dicatur mors
Card. Cusani:

E
tentatio dis-
cultur:

sanatur mor-
ibundus:

F
dum ægre ad
mortem pie
obeundam
animantur.

cap. XI
Sepulcrum
Sancti visi-
tanti sana-
tur sexennis
ægritudo
stomachi,

A bus graviter affecta, atque acerbissimis doloribus cruciata, cibum tenere non poterat: quamobrem medici, tentatis frustra remediis, de ejus valetudine spem omnem amiserant. Cumque sex annos jam in ea ægritudine exegisset, nocte Christi natali vehementius solito torqueri cœpit; perque octo ipsos dies assidue vexata, denique Kalendis Jannariis, in currum imposita, ad Vallicellanum templum deducitur. Hic vero iisdem doloribus correpto ac prope exanimata, in subsellium sese projecit. Sociis deinde eam cohortantibus, atque adjuvantibus, ad Philippi sacellum vix demum adducta est; ibique genibus positus beato Parenti pro salute sua humiliter supplicavit; quam si impetraret, quotannis pridie ejus festi, præter panem et aquam, nihil se gustaturam promisit. Necdum vota compleverat, cum repente dolor eam reliquit: resumptisque illico viribus, nullo adjuvante ad currum rediit, pristina valetudine recepta.

arthritis,

672 Hippolyta Martella, articularibus doloribus per annum vexata, nec stare, nec sedere, nec progredi poterat, nisi aliorum manibus sustentata. Quamquam autem omnia propemodum remedia tentasset, nullam tamen huic morbo medicinam invenire potuerat. Igitur cum ad Vallicellanam ecclesiam se contulisset, acrioresque dolores pateretur, in ipso templi aditu ad Philippi sepulcrum aspiciens, rogavit illum, ut dolorem ejusmodi (siquidem ita expediret) sibi aut auferret, aut saltem levaret. Nec frustra preces effudit: confestim namque dolor abscessit, revocatisque viribus sine ullo fulero pedibus demum rediit, nec deinde unquam hujusmodi morbo tentata est. Petro Contino, alibi memorato, filius erat trimus, Gregorius nomine, isque diuturno atque insanabili morbo, quem elephantiasim medici existimabant, sic affectus erat, ut sive indueret vestes, sive exueret, toto corpore sanguis efflueret; nervos quoque, præsestim crurum, idem hic morbus ei adeo debilitaverat, ut stare omnino non posset. Itaque tentatis frustra remediis, denique patris fratrisque manibus ad Philippi sepulcrum defertur. Ibi oratione peracta melius illi esse cœpit, paucosque post dies gradiendi facultatem atque integram valetudinem recuperavit.

elephantiasis,

et ischias:

673 Joseph Marus Neapolitanus ischiade tam graviter laborabat, ut ingredi minime posset. Cum autem ad Urbem venisset, ad Philippi sepulcrum se contulit: atque arcam ipsam, qua sacrum ejus corpus includitur, affecta coxendice tangens, confestim dolore levatus est. Joseph Zerla, de quo alibi dictum est, antequam nostræ Congregationi adscriberetur, lite quadam haud levis momenti implicitas, post magnos sumptus incredibilesque molestias, cum jam causa casarum se dubitaret, ad Philippi patrœcinium confugit, ejusque sepulcrum cum adiisset; O beate Pater, inquit, tu causam meam suscipe, atque eam dirige, ut apud Judices ejus obtineam. Hæc dum sollicitus atque anxius oraret, schedæ quædam illi ad mentem redeunt, quæ ad eam usque diem illum latuerant; iisque diligenter excussis, duas præsertim invenit, quibus facile atque expedite causam obtinuit. Julia Lippia, alibi quoque memorata, cum animo pariter ac corpore ægrotaret usque adeo ut stare vix posset; fiduciæ plena ad Philippi sepulcrum se contulit, pridie ejus diei, quo ipsius memoria recolitur: atque inter orandum repente ægritudinem ac molestiam omnem abscessisse, viresque sibi rediisse cognovit.

lis obtinetur,

curatur ex-
trema debi-
litas,

paupertati
summæ in-
sperato sub-
venitur

674 Bartholomæus Grossus de Mirabella, agri Laudensis oppido, ex longo litigio ad summam egestatem redactus, ad Philippi sepulcrum, quo se quotidie conferre solebat, pie ac devote aliquando oraverat; ecce autem dum templum egrederetur, obviam fit

ei vir quidam ignotus, oblatamque pecuniam in manum tradit: quo tam insperato subsidio peropportune præsentis ejus necessitati subventum est. Hic itidem, in magnis rei familiaris angustis, more suo ibidem cum orasset; a pia quadam muliere, nec opinato, pecuniam accepit. Rursus cum in eodem sacello beati Patris opem suppliciter imploraret, videt chartaceum involucrium nummis refertum: sibi que audire videbatur dicentem; Accipe, tua quippe pecunia hæc est. At ille, pudore suffusus, paululum substitit: deinde oculos eodem convertens, chartaceum illud integumentum apertum vidit, nummosque in eo resplendentes; eademque verba sibi iterari persensit. Quare demum compulsus, pecuniam accepit, et quamquam omnem diligentiam adhibuit, numquam tamen invenire potuit, quicquam amisisset.

675 Marcellus de Laurentiis, Episcopus Strongu-
lensis, laterum doloribus dirissime cruciabatur, seque jam jam moriturum putabat. Itaque ad Philippum confugiens; Adjuva me, inquit, Beate Philippe, quemadmodum olim Clementi VIII Pontifici, chiragra laboranti, opem tulisti. Cumque hæc iterum ac tertio repetisset, confestim liberatus est. Marcus Antonius Malfa, sæpe jam memoratas, lateris itidem doloribus acerbissime torquebatur. Cumque adhibitis remediis deterius illi esset, nec quietem ulla ratione inveniret: denique viribus omnibus destitutus, implorato Philippi auxilio, miræ crassitudinis calculum ejecit sanitatemque recepit. Augustinus Maria, Vicarius Generalis Reformationum S. Augustini, iisdem doloribus correptus atque asperissime vexatus, Philippum suppliciter invocavit, atque: Beate Pater, pro ea caritate atque humilitate, quam mihi ostendisti, pro me apud Deum intercede, ut istiusmodi dolores (siquidem ita noveris expedire) a me depellere dignetur: eodemque temporis momento dolor omnis abscessit, nec deinde amplius ad illum rediit.

676 Rudolphus Silvestrius medicus, Philippo, ut diximus, perfamiliaris, acutissimis stomachi doloribus cruciabatur, nulloque remedio juvari poterat: quamobrem viribus deficientibus, cum se jam jam moriturum existimaret, ad beatum Parentem confugiens, supplex orat, ut pro veteri sua caritate tot cruciatibus eum exolvat. Vixdum precem compleverat cum dolor omnis abscessit, et sopori se dedit: post horam deinde evigilans sanum se esse reperit. Itaque Philippi sepulcro depictam tabellam appendit, atque hæc adscripsit: Dum variis sævisque symptomatis me mori sentio, implorato Philippi auxilio placidus somnus me arripuit, et statim convalui. Theodorus Zinus, Canonicus Veronensis, cum podagra gravissime torqueretur, Philippi miracula legi sibi jussit. Cumque ex ejusmodi lectione non medioerem fiduciam sumpsisset: O beate Pater, exclamat, qui tot ignotos homines huc usque juvisti; mihi quoque, quæso, succurrit, quem olim tam familiariter dilexisti. Illis dictis illico obdormivit, atque audire sibi visus est vocem imperantis dicentisque; Crus illud ægritudine liberate. Quo dicto experretus, podagram abiisse cognovit, nec ea deinde amplius tentatus est. Victoria quoque Frangipana, stomachi doloribus gravissime cruciata, invocato Philippi auxilio confestim liberatur.

677 Crispoldus Abbatius, ex oppido S. Geminiani, periculosa febris summoque capitis dolore correptus, ad mortem ægrotabat; cum ei venerunt in mentem signa et miracula, quæ Philippo apud Deum intercedente quotidie fiebant. Quapropter sublatis in cælum oculis dixit; O beate Pater, hanc febrem, quæso, atque hunc dolorem a me depelle. Necdum hæc verba protulerat, cum febris, quæ paulo ante accesserat, repente recessit; et dolore pariter abeunte,

D
A. HIERO
BARNABEO
EX MS.
tribus vicibus.

cap. XII.
Philippum
invocantibus
sanatur dolor
laterum

et calculi,

E

stomachi,

F
podagra,

stomachi,

capitis

A. INFO.
RAPNABEO
EX MS.
Sancto se
commendan-
tem nequit
ludere iratus
Princeps :

A te, pristinae valetudini redditus est. Darius de Bernardis Foro Juliensis, cum necessario adiret principem quemdam virum, quem sibinoverat iratissimum; Philippi praesidio se muniens: O Sancte, inquit, qui tot jam animo et corpore periclitantibus opem tulisti, me quoque e mortis periculo, quod imminere mihi praesentio, potenter eripe. Interea ad oppidum Principis cum pervenisset, videt illum districto gladio in se irruentem: quamobrem majori studio supplex Patronum implorat. Quamquam autem saepius ferro petitus fuerit, numquam tamen vel leviter ledi potuit. Quare percussor ipse obstupescens; Nescio, inquit, quid me prohibeat: scito certe, divina te virtute servatum. Tum vero Darius rogat illum, ut rem totam ab se cognoscere ne gravetur, deinde ipsemet sententiam ferat. Igitur audita causa, statim iras posuit, Dariumque cum bona gratia ab se dimisit.

lenitur do-
lor colicus,

678 Alexander Fulignus de Ischia (Aenariam veteres appellabant) coli dolore correptus, gravique vexatus, cum multa a suis audiret, quae divinitus quotidie Philippo intercedente fiebant; toto mentis affectu ejus auxilium exposcit: atque illico, qui modo eum oppresserat dolor nec opinantem reliquit, quamquam antea saepius per horas plurimaseo cruciari consueverat. Certe in Campania, Rosa Gettonia, cum domum haberet lemorum terroribus atque ludibriis infestam, quadam nocte incredibili sonitu strepituque perterrita, foras sese proripuit. Cumque per eam provinciam mira quotidie de Philippo praedicarentur, ad eum confugit; ejusque nomine invocato, domum se recipit: atque ex ea die ejusmodi molestia spectrisque liberata est.

cap. XIII
Ad imaginem
Sancti

679 Hypermnestra de Damianis Pisana, Confessario suo promiserat, inanium quorundam librorum lectionem in posterum sese omitturam; quadam tamen die, cum ex iis unus ei venisset in manus, illum curiose legebat: eodemque temporis momento intumescens et sine fine lacrymantes oculos sese aperire non posse cognovit. Posito igitur libro, in inferius conclave manibus praetentando descendit; accitisque domesticis, tam subito malo remedium exposcit. Itaque ad medicum statim mittitur, sed quaesitus minime inventus est. Quamobrem ut Philippi opem impleret, eam omnes hortantur, ad ejusque effigiem mœrentem deducunt? Tum illa fiducia plena effigiem ipsam, mox clausos oculos manu tangit, statimque (res mira!) illos aperit, tumor ac dolor abscedit, et pristinae valetudini restituitur. Antonia Raida e genu sinistro octo jam annos gravitur laborabat, dirisque doloribus cruciabatur. Quodam autem die cum vehementius torqueretur, in domesticum sacellum secedens, atque ad Philippi imaginem orans; cereum crus, siquidem sanitatem recipiat, ejus sepulcro sese allaturam promittit. Vixdum ea protulerat, cum sanam ac liberam se esse conspexit, nec deinde amplius eo morbo tentata est.

aperiuntur
oculi clausi,

curatur ma-
le affectum
genu,

C

continua 7
dierum febris,

680 Petrus de Maximis, Fabricii filius (quem olim nasciturum Philippus praedixerat, atque hoc ipso nomine appellari voluerat) Mediolanum a patre perductus, gravissima febre correptus est. Quamquam autem medici, vigesimo postquam decubuerat die, de illius salute desperaverant; nihilominus ad septuagesimum usque continua febre vexatus est. Itaque Fabricius, ad ultima redactum jam filium cum videret, ejusque funus spectare omnino non sustineret, convasatis omnibus Romam cogitabat. Interea Philippi effigies depicta ante oculos moribundi statuitur; cui Fabricius; En, inquit, fili, beatus Pater; hunc invoca, hujus opem exposcito. Tum ille quibus potuit modis ei se commendat. Nec frustra: ipsa enim nocte melius habere coepit. Mane

antem medici advenientes, depulsa febre illum omnino convalescere comperiunt atque obstupescunt. Itaque biduo post Romam proficiscitur, quodque admirabilius videri possit, equis mutatis toto ferme itinere rectus est, ad Urbemque rediit, longe meliori et pleniori vultu quam abierat. Joannes Andreas Pomius Lucattellus, Sacerdos alibi memoratus, ardebat febre stomachique doloribus acerbissimis, quamobrem de illius vita propemodum desperabatur. Haec inter venit ad illum P. Antonius Gallonius, secumque detulit Philippi effigiem ad vivum depictam: quam ubi primum intuetur aeger, ut erat olim beato Patri per familiaris, summa cum reverentia deosculatur, eique ex animo se commendat, statimque febris et dolor abscedit.

D
et stomachi
dolores;

681 Spoleti Archangela Ancajana, qua de saepe narratum est, toto ferine quinquennio continua febre vexata, cum nullo remedio juvari posset, ad Mariam Magdalenam Ursinam, in Romano monasterio sanctae Mariae Magdalenae degentem, scribit rogatque, ut ea de re peritissimorum medicorum iudicium atque consilium exquirat. At illa, ut erat Philippo addictissima, statim reseribit; huic uni medico sui curationem committat, ab eoque longe certiore quam ab alio quolibet salutem expectet. Acceptis litteris aegrotata toto pectore beati Patris auxilium implorat, atque illico febris abscedit, nec deinde amplius ad illam rediit. Porro tam singulare beneficium ex Ancajana ipsa Ursina cum audisset, ejusdem Philippi imaginem, cum calceolo aliisque illius Reliquiis, ad eam misit. Accidit autem post menses aliquot, ut haec ipsa Ancajana ex sinistro oculo graviter laboraret; cumque adhibitis variis remediis medici nihil proficerent, denique medicamentum quoddam ad sanguinis missionem praescribunt. Illa autem, priusquam ejusmodi medicamentum sumeret, procumbens in genna, quam ante se habebat beati Patris effigiem manu tangit, mox et laborantem oculum: atque illico se dolor remittit, nec in sequenti mane vel minimam aegritudinis molestiam sentit. Illud secus accidit Antoniae Gentilettae, ejusdem monasterii devotae virgini, quae solo hujus ipsius imaginis contactu, gravissimo capitis dolore sanata est.

quinquenna-
lis febris fe-
bre continua,

E
et oculi do-
lores

atque capitis:

apoplectica
loquelam re-
cipit ad consti-
tendum,

F

curantur
infirmi duæ,

682 Romae in monasterio S. Silvestri, Thecla Selmana sacra Virgo, apoplexiae morbo repente correpta, os oculosque miserandum in modum detorquens, ac toto corpore contremiscens, tantum animam non efflabat. Quapropter misera ad Philippi imaginem se convertens, quibus potuit modis ejus opem poposcit; ac statim voce recepta exclamare coepit, o Praeclarum beneficium! Beatus Philippus loquendi facultatem mihi restituit, ut Confessionis sacramentum obire valeam. O praecclarum beneficium! Ipsa igitur die exactissimam totius vitae Confessionem peregit, ac Pane coelesti refecta, illud saepe iterabat; O praecclarum beneficium! Nec ita multo post iterum vocem amisit, paucosque post dies feliciter migravit ad Sponsum. Mariae Guindazzæ, ecchymatum eruptione aegrotanti, tam grave animi deliquium supervenit, ut de ea jam actum esse omnes existimarent. Vir autem ejus, fidei plenus, Philippi imaginem illius pectori apposuit; ad eumque contactum aegrotata extemplo revixit, et pristinam sanitatem recuperavit. Quapropter domestici omnes exclamarunt. O grande miraculum! o grande miraculum! Idem plane accidit Romae Catharinæ cuidam, ex tertio Ordine S. Francisci, quae doloribus acerbissimis cruciata, cum primum affectum corporis partem Philippi imagine tetigit, continuo sanata est.

683 Bartholomæa de Magistris adolescentula, ferventi aqua plenam ollam deferens, ea, ut fit, per imprudentiam diffusa, utramque manum sibi gravi-

manus aqua
ferventi per-
fusa.

ter

A ter adussit : quamobrem dolore ardens, frigida eas mersit. Quo quidem remedio, non modo dolorem non imminuit, sed etiam auxit ; pustulisque undique erumpentibus quietem invenire non poterat. Igitur in lectulum collocatam febris invasit. Tum vero mater, Philippi opem implorat : ejus hortatu filia quoque, ad illius imaginem genibus provaluta, preces effundit. Postero mane somno experrecta, lata matrem inclamat, atque : Convalui, mater ; nec mali quidquam jam in manibus sentio. Atque ita plane rem se habere, quemadmodum illa dixerat, a domesticis omnibus, non sine ingenti admiratione, compertum est.

imagini inju-
riosus,

miraculo cor-
rigitur :

B

684 Improbus quidam atque perversus, haud ita multo post Philippi mortem, cum beati Viri imagines ferrentur in vulgus, earumque unam in amici manibus conspexisset ; ejus pietatem irridens, per summam impudentiam atque proterviam eam illi eripuit, compressamque manibus et conglobatam projecit in terram : quæ tamen (mira res) sponte se explicuit, atque in aere stetit, quasi supposita manu sustentaretur. Nec vero tam insignis prodigium hominem impium ab incepto deterruit, quin etiam longe protervior et contumacior pedibus eam conculcare contendit ; at illa in aera iterum sustollitur. Quare demum convictus et facti pœnitens, ad sacram Imaginem supplex procumbit ; præteritisque criminibus per sacramentalem Confessionem elutis, ad meliorem frugem sese recepit.

per illam li-
beratur ener-
gumena,

et thynnorum
piscatio bene
cedit,

C

685 Neapoli Julia erat Peregrina, puella a malo dæmone obsessa : quæ quidem etsi nullas litteras dicerat, Latine tamen loquebatur, atque occulta plurima renuntiabat. Hanc igitur Sacerdos quidam exorcizandam cum suscepisset, sacram Philippi imagine pertrahit : eodemque temporis momento maligni spiritus ab illa defugiunt, illud sæpe inclamantes, Philippus nos ejicit. Puella vero jam libera senem quemdam, eidem imagini persimilem, conspexisse se dixit, dæmones imperio expellentem. Drepani in Sicilia, Pasqualis Pinellus, thynnariæ piscationi addictus, cum per annos plures in ea re haud mediocri dispendium passus esset ; auditis Philippi miraculis, ejusque virtute confusus, chartaceam beati Viri imaginem fistula inclusam, in locum piscationis dejecit ; et quamquam alienissimo tempore, fervente ac furente mari, piscatores novum damnum extimescerent ; Pinellus tamen bono animo esse eos jubet, quoniam piscatio ad Philippum tamquam ad Patronum spectabat. Nec spes hominem fefellit : quandoquidem obstupescens omnibus, thynorum quadringenta millia pondo cœpit.

cap. xiv
S. Philippo
se commen-
dans,

lapsusque ex
equo,

686 Cum aliquando per hiemem, Clementis VIII Pont. jussu, Cardinalis Taurusius ad Mantuæ Parmæque Duces profectus esset, ut eorum animos, jam pridem distractos atque exasperatos, ad concordiam reduceret, quemadmodum feliciter perfecit ; Germanicum Fidelem, Congregationis Presbyterum, perspectæ sibi virtutis et prudentiæ virum, secum duxit. Is vero die quodam sub lucem, ad Deum Deiparamque Virginem et S. Philipum more suo dum preces funderet, singularem devotionis affectum erga beatum Parentem excitari in se sensit. Quamquam autem Cardinalis urgebat et profectionem properabat, tamen ille ab oratione divelli non poterat. Quare ipsemet obstupescens, in eam mentem incidit, ut ea die tale aliquid eventurum existimaret, in quo Dei servum sibi præsto esse oporteret. Igitur consensu equo dat sese in viam ; cumque declivi loco pergeret (Seravalli huic nomen est) prolapsoque jumento desiliret ad pedes, eorum alter stapedi innixus remansit. Itaque exurgens equus, ac subito pavore transversum actus, per saxosa et fragosa loca, miserum equitem longo itinere pertraxit ; quem

cum adspicerent comites, nec juvare ullo modo possent, quasi jam mortuum delfebant. Denique cum equus ipse ad fluvium quemdam deflectit, ocrea relicta repente crus exit. Tum vero ad Germanicum omnes accurrunt, exploraturi scilicet, viveretne, an vero contractus atque disscissus jam expirasset. At ille, priusquam ad se eorum quisquam accederet, salvus ac liber erigit sese, admotumque novum equum statim conscendit, ac reliquum iter feliciter confecit. Narravit deinde Germanicus ipse, audisse se, dum trahebatur, dicentem quemdam ; Ne dubita nihil tibi eveniet mali. Qua scilicet formula, ut sæpe adnotavimus, beatus Pater in ejusmodi casibus uti consueverat.

687 Anno salutis nostræ MDLXXXVIII, Jacobus Abbas Crescentius in cœmeterium Priscillæ ab aliquibus, qui se ejus loci subterranea itinera optime nosse profitebantur, eo consilio adductus est, ut sanctorum Martyrum Reliquias, et Christianæ religionis antiqua monumenta conspiceret. Igitur per angustissimum foramen ingressi, quinque horas amplius cæcas semitas obierant, cum via ductor aberravit, et quodam veluti labyrintho inclusos sese viderunt. Quamobrem quamquam diutius huc illic excurrerent, eodem tamen semper recurrebant ; quodque illos vehementius angebat, consumpta candela jamjam lumen sibi defuturum videbant. spemque omnem ad auras superas evadendi. Rebus igitur desperatis : Eia Fratres, inquit Abbas, in Deum spem erigamus, oremusque una omnes B. Philippum : ipse enim profecto deprecantibus aderit. Nec vana fides fuit : quandoquidem brevissimo temporis spatio ad os cryptæ, per quod intraverant, se pervenisse comperiunt. Quamobrem, etsi jam advesperasceret, et needum cibi quidquam sumpsissent, tamen ad Vallicellanam ecclesiam convolant, et liberaturi suo gratias agunt : ejus in honorem Abbas ipse votivam argenteam tabellam ibidem appendi jussit, ad posterorum memoriam sempiternam.

in cœmeterio
S. Priscillæ
exerrans,

12

688 Perusiæ Pannonius Ceccarellus, gravis cujusdam criminis falso insimulatus, carceri addictus fuerat. Interea qui in Urbe erat germanus frater, ad Philippi sepulcrum confugit ; fusisque ibi precibus, Sacerdotem quem secum habebat etiam atque etiam rogat, ut quamprimum ad altare beati Patris pro fratre suo Sacrum faciat : id quod prid. Idus Octobris anno MDCLVII effectum est. Eodemque tempore, quemadmodum ex litteris Perusia allatis apparuit, Pannonius carceris claves præter omnem expectationem satis incongruo loco reperit ; apertoque ostio elapsus, ante ipsum Judicem causæque cognitorem, meridiano tempore pertransiit : deinde urbe egressus, ad Tiberim, haud longe inde fluentem, vesperi cum venisset, quamquam ingruentibus pluviis intumescens, vado tamen feliciter trajecit : denique, perspecta ejus innocentia, Pontificis jussu absolutus est. Quamobrem tanti beneficii testem depictam tabellam, Philippi sepulcro suspendendam curavit. Nec prætereundum hoc loco videtur, quod hic ipse Pannonius, cum deinde Romæ in gravem morbum incidisset, essetque in ædibus Caritatis, in eo ipso cubiculo, quo jam Vir sanctus usus fuerat ; hortante fratre eodem, ut præteriti beneficii memor beati Patris auxilium exposceret, ejus habitaculo fruebatur ; sese illi toto pectore commendavit, atque extemplo sanitatem recepit.

falsi criminis
accusatus,

etablitur ex
carcere,

17

absolvitur,

et sanatur
a malo.

689 Venabatur Thomas quidam Matthæi de Cataia in agro Cornetano ; dumque aprum insequeretur, ferox bellua cruento dente illum appetiit ; apertoque altero lumbo, tres etiam nervos sub genu divulsit : quamobrem spasmo superveniente, de illius salute desperatum est. Accepit hoc ex Thomæ parentisq.

Venator ab
apro lusus,

A. HIERO.
BARNABEO
EX MS.

aliquosque ab
equo con-
sternato rap-
tatus servan-

Intercessioni
Sancti tribu-
tur successus
Legationis
Alexandrinae.

A parentibus Marcus Antonius Vitelleschus : eorumque miseratione commotus, capillos aliquot Philippum, quos apud se reverenter habebat, dolentibus praebeuit; iisque aegrotis suppositis statim convalescere coepit, nullaque corporis parte praepeditos remansit. Stephanus Calcinardus ad oppidum quoddam non longe ab Urbe se contulerat, creditam pecuniam exacturus : cuius loco a debitore equinum pullum accepit, eoque instrato atque conscenso (siquidem primo intuitu satis mansuetus videbatur) Romam revertitur. Cum autem ad fossam quamdam pervenisset, qua tenuis annis decurrebat; jumentum, fluentis aquae murmur perterritum, demisso in terram capite, in fugam se coniecit, atque equitem suum quatuor millibus passuum transversum egit. Denique ad praecelsam rupem cum venisset, seque jamjam praereps darot ex illa; Stephanus maxima cum voce exclamat, Alesto mihi, beate Philippe. Dumque haec diceret, equus repente substitit, neque exinde domino suo molestiam, ullam exhibuit.

690 Hieronymus Vecchiellus, cum in Aegyptum semel atque iterum se contulisset, ut Romanae Alexandrinam Ecclesiam conciliaret; plurimas easque gravissimas difficultates unius Philippi apud Deum precibus atque intercessione se superasse testatur, cuius adhuc viventis depictam effigiem secum detulerat, reique bene gestae laudem et gloriam beato Patri amplissimis verbis attribuit in publicis tabulis, quae solenni ritu confectae atque signatae, tum in Aegypto, tum etiam Romae asservantur : id quod et Barsam, Alexandrinam ipsius Ecclesiae Archidiaconum, scripto confirmavit. Porro hujus ipsius Archidiaconi atque aliorum legationem ad Clementem VIII, luculenter Cardinalis Baronius descriptam reliquit, ad calcem Tomi vi Annalium Ecclesiasticorum. Illud quoque hoc loco adjiciendum videtur, quod cum idem ipse Vecchiellus in eas regiones penetrare non posset, ubi autographum quoddam confirmari oportebat; Nobilem quemdam Alexandrinum (Sido Michaeli nomen erat) eo destinavit. Quoniam vero Arabum excursionibus infestiora erant itinera, profecturus Michael sese Vecchielli orationibus commendavit; is vero Philippi effigiem ei ostendens, Hic, inquit, nobis orandus, hunc viae ductorem tutoremque eligamus. Ille igitur sacram imaginem deosculatus abscedit, et jam medium iter emensus in Arabes incidit; qui ex habitu Christianum rati, lanceas ejus pectori infigere conantur; sed eo protegente, cui paulo ante se commendaverat, frustra ictos cecidit : Barbaris autem more suo cursum prosequentibus, salvus et incolumis relictus est.

CAPUT XLIII.

Miracula divinitus patrata post Philippi Canonizationem.

cap. xv

Levatur gravis
aegritudo,

Quoniam vero multis praeclarisque miraculis mirificavit Dominus Sanctum suum, post solennem ejus Canonizationem; antequam operi finem imponamus, eorum aliqua recensere operae pretium duximus. Hieronymus Porta medicus Aquensis Savonae cum esset, et plures jam menses tum animo toto etiam corpore graviter aegrotaret; denique ad Deiparae templum se contulit, cui a Misericordia nomen est, ibique Philippi auxilium ardentibus precibus invocavit. Tum vero inter orandum rigere capillos, caputque velut manibus stringi sibi persensit (quod scilicet beatus Pater facere consueverat cum iis, qui tribulationibus pressi ad se confugiebant) mox repente ab omni aegritudinis molestia liberatus

est. Andriae in Apulia Philippi calceus, solenni ritu et pompa per urbem delatus est; hunc sacra Virgo, ex monasterio sanctissimae Trinitatis, Christina nomine, veteriosa et jam a medicis desperata, venerari ac deosculari vehementer optabat : quamobrem voti compos effecta vix dum illum affecto corpori applicuit; cum statim dirupta cute copiosus humor effluxit, atque hydropis languor penitus evanuit.

D
hydropsis,
acuta febris,

692 Caesenae in monasterio Spiritus sancti, Maximilla Gennara ex continua atque acuta febre graviter decumbebat, et ad ultimum prope spiritum reducta (ut Philippum ardentissimo studio colebat) Vitae ejus librum cervicali subjici jobet. Vox autem confestim insonuit : Surge Maximilla, ne dubita. Tum vero illa extemplo resumptis viribus lecto insedit, et laetitia gestiens; Sana sum, inquit, sana sum : quare Moniales delirium, et certissimae mortis indicium hoc esse putabant. At vero superveniens medicus (erat is Camillus Claramontes) vere sanam ac liberam reperit. Quamobrem quaecumque sociarum deinde in illam vivam ac vegetam incidebant, pro miraculo eam intuebantur. In Ripano monasterio S. Clarae, Joanna Filetia, quinque continuos annos spirandi maxima difficultate vexata, cum nullis remediis juvari potuisset; denique anno mdcxxii Aprili mense, qua die Philippi recens inter Sanctos adscripti sacra imago per eam urbem solenni pompa delata est, et Monialium ejusdem cœnobii venerationi exposita, sese beato Parenti toto cordis affectu commendavit, eodemque temporis momento sanitatem recuperavit. Cum autem deinde requisita, ut tam praeclari beneficii publicum testimonium ferret, id facere dubitaret; in pristinum morbum statim recidit. Quapropter iterum Philippi auxilio implorato, publicis tabulis rem testari decernit, iterumque bonae valetudini restituitur.

quinquennale
asthma,

693 Cum Romae, post peractam Philippi Canonizationem, e Vaticana Basilica nostri omnes longo ordine ad Vallicellanum templum incederent; Hieronymus Scatoglia, Sacerdos Septempeianus, ad beati viri sacellum se contulerat : dumque sacrum vexillum cum ejus imagine in ipsam aedem infertur, atque a Cantoribus praecinitur hymnus, Te Deum laudamus, incredibili quadam spiritus dulcedine perfundi se sensit : deinde cum aliquantulum orasset, ingens beneficium sese accepisse cognovit. Quae enim sinistro illius oculo toto biennio insederat macula, repente evanuit; quique eum vehementer cruciabat dolor, prorsus abscessit. Savonae Marietta quaedam, Augustini Pagnetti filia, adolescentula, exortis strumis plures jam annos laborabat. Hujus matrem, de filiae morbo graviter dolentem, Confessarius hortatur, ut ad Cathedralem ecclesiam pergat, ibique ad sacram Philippi imaginem pro filia preces fundat, certamque sanitatem expectet. Abit illa, et magna cum fiducia Confessarii dicta exequitur: dein domum revertitur, videtque pittaia e puellae collo sponte cadentia : postero autem die obductas etiam cicatrices laeta miratur.

macula et
dolor oculi,

694 Franciscus Arcarsius medicus, uxorem, cum filio duodenni duobusque servis, Savonam miserat; quos cum latrones in itinere adorti comprehendissent, denique pecunia expoliatos dimiserunt; puero tamen retento, tribus aureorum millibus redimendo. Hoc ubi rescivit Pater, cum solvendo non esset; nihil intentatum reliquit, quod ad flectendos homines improbissimos facere videretur. Sed frustra : quandoquidem precibus saeviores facti, diem edicunt, qua, nisi tria millia solvantur, puerum sese interfectorum certo sciat. Igitur quid faceret pater, aut quo se verteret, nesciebat. Quamobrem Sacerdotem qui illi erat a Confessionibus consulit. Is vero ut Philippi opem impleret vehementer hortatur; et ad spem

F
inveterata
strumæ.

Puer a latronibus
captus,

et nisi lytrum grande solvatur necandus,

A spem hominis erigeōdam, Pannonii exemplū pro-
ponit: qui ex Perusino carcere, quemadmodum paulo ante narravimus, divinitus est eductus, dum Romæ pro eo ad Philippi aram sacrificabatur. Quibus auditis ille sequenti mane in templo S. Domini, in honorem S. Philippi, votivam Missam celebrandam curavit, eodemque nomine ipsemet Confessarius rem sacram fecit: postridie vero litteræ ad Arcarsiom afferuntur in hæc verba: Hodie mane ad me nec opinantem venerunt latrones, et Deo certe aspirante nihil pecuniarum se velle dixerunt etc. Die autem insequenti, qui modo captivus erat adolescentulus, salvus et incolumis Savenam venit: cujus adventu parentes vehementer obstupuerunt, beatoque Patri gratias egerunt, cujus intercessione e tanto periculo ereptus fuerat.

gratis dimittitur:

695 Veronæ, Doralices, uxor Joannis Boni nobilis viri, tertiana febris diu vexata, medicorum consilio in suburbanum se contulerat. Illic vero cum febris recessisset, genua et crura usque adeo illi intumuerunt, ut vix deum se sustinere possit. Itaque ad urbem rediens, tentatis omnibus remediis, denique medici in eam sententiam veniunt, ut postero mane ei genu secetur. Cujus rei cognitione misella cum somnum capere non posset, ad Philippum confugit; vovitque, ad ejus altare argenteam imaginem et sacram Hostiam per Sacerdotem sese oblaturam. Voto nuncupato statim somnum cepit. Deinde cum primum illuxit, pedibus ad templum perrexit, votumque persolvit: denique domum rediit. Quæ cum venissent medici, ut statutam sectionem perficerent; nihil jam remedio opus esse comperiunt, ac biduo post integram valetudinem recuperavit.

tumens genu circa sectionem sanatur:

696 Salodii extremo supplicio quidam addictus, amicum rogavit, ut Veronam ad Barbaram Cerutam scriberet (fuerat quippe nuper in ejus familia) ab eaque suo nomine exposceret, ut in sacello S. Philippi, quod ipsa jure patronatus habebat, pro salute sua preces fundi juberet. Acceptis litteris, nobilis æque ac pia femina, confestim parvulos quos habebat filios, ad Philippi aram supplicaturos, mittit. Quæ dum Veronæ agebantur, miser ille Solodii ad supplicium ducebatur. Jamque ad patibulum perventum erat, cum Prætor ex improvviso per viros graves rogatus est, ne procederet ad pœnam, sed acta diligentius recognosceret atque perpenderet. Is igitur a supplicio ad carcerem hominem reduci jubet; causaque optime perspecta, cum innocentem illum comperisset, statim absolvit.

innocens liberatur a parato supplicio:

sanatur casu luxatum genu.

C 697 In Parmensi monasterio S. Pauli, Benedicta Colia sacra Virgo, alliso ad terram genu, luxataque patella, præ doloris acerbitate immobilis hæsit. Accurrunt sociæ, atque ejulantem vix demum in cubiculum deferunt: cumque ne lecto quidem decombere posset, in sponda quibus possunt modis eam collocant. Interea dum medici advocantur, dolore ardens misera, Philippum inclamat: eodemque temporis momento læta subjungit, sana sum, sana sum: jam rediit in locum suum. Quod quidem ita esse, quemadmodum illa affirmabat, manifesto compertum est. Quamobrem paulo post supremi crepusculi precibus in Choro cum aliis interfuit; flexique genibus ante Philippi imaginem, pro tam præclaro beneficio debitas gratias egit.

Guttur transfusus ab inimico,

698 Paulus de Bernardis, ex Agro Tarvisino, Romæ erat in familia Raynaldi de Raynaldis nobilis viri; graviterque rixatus cum alio famulo ad Vallicellanam ecclesiam venit, ibique ad Philippi sepulcrum orans, illius auxilium præsertim in re præsentī supplex rogavit. Hora autem circiter secunda noctis, negotium domini peracturus, dome inermis egreditur; quippe qui nihil sibi ab illo timebat, quem scilicet Nobilis cujusdam verbis paca-

tum putabat. Necdum decem passibus ab ædibus aberat, cum improbus rixator, laterna ejus oculis apposita, stylo miserum per guttor transfigit, et fugit. Quo quidem ictu Paulus, quamquam mente commotus, Philippi auxilium implorat; auditque illum more suo dicentem; Ne dubita, nihil tibi eveniet mali. Igitur in ædes ut potuit se recipiens, in ipso limine ingenti quodam fulgore circumfusus, quam nondum senserat sicam ingulo infixam vidit; suisque ipse manibus extraxit atque projecit. Cum autem acerbissimus eum dolor corripuisset, Jesu nomen ingeminans, iterum Philippi opem supplex exposcit. Accurrit interea dominos, jacentem excitat, et bonæ animo esse jubet. At ille vires vitæque sibi jam deficere sentiens, Sacerdotem petit ad sacram Confessionem peragendam. Aderat tum forte nobilis quidam Presbyter, qui statim moribundo aures præbet; et necdum Confessione completa, quod eum expirantem videret, a peccatis absolvit. Adveniunt tres chirurgi, et locum vulneris insipientes, omnino insanabile pronuntiant. Itaque Parochus advocatur, qui sacramentalem illius Confessionem iterum auscultat ac perficit; sacrum tamen Viaticum, ob gutturis impedimentum, ei præbere non potuit.

699 Igitur tota nocte pervigil Philippo assiduus precibus se commendabat: denique ante lucem sepi se dedit, dein expergefactus sanum se esse cognovit, adeo ut resumptis extemplo viribus caput collumque libere agitare, ac sine ulla difficultate expueret. Quod ubi advertit qui ei assidebat chirurgus, interrogavit, ut se haberet. At ille, Philippi beneficio sanatum se esse respondit. Tum vero chirurgus re comperta, ad dominum advolat, ac lætus quod acciderat nuntiat. Is porro, ut mortis nuntium in horas expectabat, quamquam Paulum jam vegetum videret, suis ipse oculis credere non poterat. Quamobrem alios chirurgos iterum accersit: qui inspecto vulnere, vere sanum ac liberum eum esse pronuntiarunt, nec se mirabilius quidquam aut vidisse aut audisse, quandoquidem ne subtilissimum quidem filum, ne dum ferrum, per asperam arteriam vivo cuiquam trajici posse compertissimum sit. Quamquam autem Paulus eadem hora ad Philippi sepulcrum ire vult; tamen a medicis vetitus, tres aut quatuor dies lecto se continuit, nec post acceptum beneficium vel minimam ægritudinis molestiam sensit; quin etiam cicatrices optime coeuerant, nisi quod in medio guttore ac sub cervice, quædam in summa cute signa remanserant, videlicet ad memoriam præclarissimi beneficii retinendam. Demum quinto post die salvus et incolumis ad Philippi sepulcrum se contulit, depictamque tabellam, cui res breviter inscripta est, ad sacrum parietem suspendit.

700 In Pistoriensi monasterio S. Claræ, Maria Francisca Arfarola, undecim annos arthritidis doloribus gravissime laboraverat, nec agere se quoquam poterat; quin etiam toto ferme biennio insanabili quadam lepra totum ejus corpus inductum, nec videre poterat, nec de facie amplius agnoscebatur. Itaque lecto affixa, non sine acerbissimo dolore, ubi necessitas cogeret, sociarum manibus movebatur. Erat hæc porro Philippo addictissima, ex cujus Vita quotidie aliquid aut legebat aut audiebat; nec ita pridem ad ejus sepulcrum argenteam imaginem transmiserat, ibique Missas decem pro se celebrandas curaverat; oleum quoque lampadarum, quæ ibidem ardere consueverunt, se non semel inunxerat; denique iv Idos Martii anni mcccxxix, in Pistoriensi templo S. Prosperi, ad ejusdem Philippi aram, bis sacram Hostiam pro salute sua offerri jusserat. Nocte autem sequenti, ingravescente morbo, cum

D
A. HIERO.
BARNABEO
EX MS.

sitaque extrac-
ta moribun-
dus,

E

Invocato
Sancto sanum
se comperit.

F

Monialis
arthritica
et leprosa,

imposito sibi
Casulæ fru-
stulo,

A. HIERO-
BARNABEO
EX MS.

A se morituram putaret, beato Parenti se ex animo commendavit; ejusque Casulae frustulum snomet vultui imponens, statim somnum cepit; tresque ipsas horas (quod antehac nunquam illi in tam longa valetudine contigerat) placidissime quievit. Per quietem autem audire sibi visa est quemdam, semel atque iterum dicentem; Surge, jam enim sanata es. Tertio denique eadem sibi iterari, et capiti suo manum imponi sensit: quare expergiscens, luce quadam circumfusa est, quæ statim evanuit. Interea vultui manus admovit, fœdamque scabiem abiisse comperit: quapropter lecto sese proripiens, atque in genua procumbens, orationem Dominicam cum Angelica salutatione ter recitavit, Hymnumque Te Deum laudamus. Iterum deinde lectulo se composuit: primo autem diluculo Monialem quamdam, ante cubiculum summa transeuntem, accersit; omnia singulatim enarrat, ceterisque ad Matutinas horas convenientibus hæc eadem nuntiari jubet; rogans illas, ut pro recuperata valetudine sua Deo gratias agant. Hæc vero Matutinis precibus absolutis ad eam veniunt, tantoque miraculo lætantur et obstupescunt.

subito sana-
tur:

sub trabe
lapsa colli-
sus puer,

701 Anno salutis MDCXXXV Carboniani (oppidum est in agro Romano, quod circiter triginta millia passuum distat ab Urbe) Kal. Majis solennes ludos celebraturus frequens populus in plateam convenerat: dumque altissimam trabem erigerent, nesrio quo casu prolapsa est, fregitque puerulum, Matthæum nomine, Eustachii Poiani filium quadrimum: qui ex attrito ore sinistroque oculo vim sanguinis effundens, sine motu, sine spiritu jacebat, ut vere mortuus ab omnibus crederetur. Tum vero populus miseratione commotus et fidei plenus; Eamus, inquit, et ad Philippi templum eum deferamus, qui Deo volente a mortuis excitabit. Igitur ad templum itur, delatusque puer in ipso altari collocatur; omnibus interea, qua precibus, qua lacrymis, beato Patri supplicantibus, ut puerum dolenti restituat matri: quod et ipsa præsens, atque ejulans exposebat. Ecce autem repente puer oculos aperit, elataque voce ter matrem inclamat. Qua re commoti qui aderant, Miraculum exclamant. Deinde puerum tollunt, domumque deferunt, nec vultu nec ulla corporis parte vel leviter læsum. Hanc igitur ob causam solenni supplicatione indicta, ejusdem loci Clerus ac Populus ad Philippi ecclesiam processerunt: ex eaque die erga sanctum Virum cultus atque Religio, non ibi solum, sed in vicinis etiam locis haud modicum incrementum accepit.

resuscitatur;

item obtrit-
rola plaustr.

702 Nec ita multo post ibidem Angelus Mirella, plastro frumentum vehemens, temonique insidens prenis cecidit, rota autem medium ejus dorsum obterente, jacentis indusium plane discissum est. Tum vero miser Deiparam Virginem et Philippum suppliciter invocat, atque inter mortuos humi procumbit. Accurrunt interea nonnulli, et quod aliis in ejusmodi casibus usu venerat, dissectum atque extinctum putabant. Itaque exceptum manibus in proximam aream deferunt, utque ex animo Philippi auxilium imploret omnes hortantur. Is vero moribundis vocibus atque singultibus, quasi jamjam expiraturus, aiebat: Sancte Philippe, adjuva me. Ecce autem repente clara atque intelligibili voce subjicit, S. Philippus sanitatem mihi restituit. Statimque sanus vegetusque surrexit, quasi nihil unquam mali passus esset.

Masrona
nobilit,

703 Pontia Scagliona, Amalfitanorum nobilissima, ex longa septem mensium ægritudine ad ultimum vitæ discrimen adducta, denique xiii Kal. Junii anni MDCXXXV sacro Viatico atque extrema unctione munita, mox decessura videbatur. Verum, ut erat Philippo addictissima, sacras ejus Reliquias poposcit: quæ a Patribus Congregationis Oratorii statim allatæ sunt, ejusque collo suspensæ. Gliscen-

te interea morbo, ex continuis symptomatis, nervorum convulsionibus, tremoribusque vehementissimis, ut multorum manibus teneri non posset, denique viii Kal. Junii vocem sensumque omnem amisit: quamobrem, explorata arteria, medicus jamjam expiraturam pronuntiavit. Interea dum sacra preces solenni Ecclesiæ ritu ab adstantibus recitantur; repente moribunda oculos aperit, extentisque brachiis erigit sese, lectoque insidens, Sana sum, inquit, sana sum: Senex quippe meus pulcherrimas totam me sanam fecit. Cor mihi præ gaudio salit. abiit dolor, optime valeo. Deo gratias et sancto Philippo meo. Quæ quidem verba, lætitia gestiens, sæpius iteravit. Rogata autem quonam pacto Vir sanctus eam sanitati reddidisset: Faciem suam pulcherrimam mihi, inquit, ostendit; atque illico sanam ferit. Accurrunt deinde ad illam doctorum estici omnes, tantoque miraculo obstupescunt: mox præcemente ipsa, aliis prosequentibus, Hymnus Te Deum laudamus recitatur. Denique lecto surgens, vegeto ac valenti corpore perambulabat, ea ipsa hora ad Philippi sacellum advolutura, ibique totam noctem vigilatura, nisi Confessarii præceptum obstitisset. Igitur postridie, nimirum vii Kalendas Junii, quo die ejusdem Philippi solenne recurrebat, pedibus ad ecclesiam venit; flexisque genibus (quod antea facere nunquam potuerat) solenni Missæ Sacrificio interfuit, spectante populo, totaque Urbe Philippi laudibus personante.

D
animam
agens,

Sancto ap-
parente con-
valescit.

E

APPENDIX.

Relatio de Sudore Imaginis Patavinae, Auctore Jacobo-Philippo Thomasino, Civitatis-novæ Episcopo.

Ex Italico secundæ editionis anni 1670,

Deque Reliquiis et Patrocinio Neapoli.

PRÆFATIO.

Sudare et lacrymari imagines ominosum semper antiquitati fuit: unde S. Augustinus libro 3 de civitate Dei cap. 12, refert, statuam Apollinis Cumani per quatuor dies plorasse: supra quem locum Coquæus adducit locum T. Livii lib. 43, eumque confirmat auctoritate Ciceronis lib. 1 de Divinatione; et Julii Obsequentis, lib. de Prodigis, asserentium, rem a divinatoribus sic acceptam, quasi proxima Græcorum ruina et Romanorum felicitas eo ploratu significatæ fuerint. Similiter Lucanus inter Belli civilis præsagia numerat:

Indigetes flevisse Deos, Urbisque laborem

Testatos sudore Lares. —

Nos contra, sudorem ab imagine S. Philippi Nerei expressum, putamus fuisse effectum visceralis erga Deum amoris. Quare si effectus participant naturam causæ principique unde procedunt: cum lacrymæ ac sudor nascentur ex visceribus cordis, et hæc in Sancto plena tunc fuerint caritatis ac suavitatis; non potest sudor talis aliud esse signum, quam lætitiæ, tranquillitatis, et pacis.

Sudor imagi-
num ominosus
antiquis,
F

2 Præterea divina opera semper diriguntur ad utilitatem salutemque animarum, quemadmodum e contrario tartareus hostis solam earundem intendit perditionem. Unde S. Petrus distinguit inter miracula a Deo et a magis facta, dicens: *Ille qui est a malo, scilicet Simon Magus, signa quæ ille facit nulli prosunt.* Et S. Joannes Chrysostomus, in sermone de *Elisæo*, circa excæcationem copiarum Syriacarum, venientium

Urta reverend.
Christianis
est.

A venientium contra Regem Israelis, quas impedit, ait : *Alia est conditio belli, alia virtus Dei; alius est ordo pugnantis, alia causa virtutes et signa monstrantis : in bello salus adimitur, in portentis et signis vitæ utilitas exhibetur.* Discimus præterea ex Evangelio, Christum, quando gratias facturus erat, planxisse. Etenim ad redemptionem generis humani nascens, *vagit infans; resuscitaturus Lazarum, lacrymatus est Jesus* : unde etiam dixerunt qui aderant, *Ecce quomodo amavit eum.* Sudavit in horto, et quidem sudore sanguineo, quando ineffabili fervore ad mortem pro nostra salute obeundam se offerebat. Quis ergo poterit dubitare, quin etiam in Sanctis eorumque imaginibus sudores et lacrymæ signa amoris et secuturæ consolationis sint pignora ?

et patrocini
a Sanctis præ-
standi :

3 Possem hanc in rem varias historias allegare; una perquam mirabilis sola sufficiet; quam in Appendice ad xx Januarii, Tomo ejus mensis secundo pag. 1139, ex Antonio Vasconcello in descriptione Lusitaniæ, ita refert Joannes Bollandus in Actis Sanctorum. Anno a Christo nato MDXCIX ardebat pestilentia Ulyssippo, quæ vicina contagione Saluciam attigit. Accidit ut S. Bartholomæi pervigilio (libithina vix sufficiente morientibus) cum Sacerdos in ædicula S. Rochi sacra, ubi S. Sebastiani simulacrum positum erat, rem divinam faceret, oculos in effigiem conjiceret. Guttis ubertim manantibus undique sudantem intuitus est. Rei novitate attonitus, effigiem in propatulum adducit, ut omnium oculis exhibita res foret illustrior. Res mira ! Præsentibus omnibus magis atque magis in sudorem resoluta est, adeo ut Curioni negotium in abstergendo sudore, quæ sudoriosis quæ mappis, exhibuerit. De improvviso cymbala festivo plausu feriuntur : rumor magis atque magis increbrescit : conflunt plenis viis pestilentia laborantes, et fide obfirmata sacro unguuntur sudore : quæ pietas votis ex æquo respondit. Næm ex quo tempore hæc ceciderunt, nec pestis amplius grassata est, nec ullus (licet spe deplorata) imposterum morbo cessit.

idem præsumendum de
S. Philippo
Nerio.

4 Concludamus igitur dicamusque, sudorem miraculosum, quem divinæ Majestati placuit videntibus nobis exhibere in imagine S. Philippi Nerii, indicium fuisse visceralis caritatis, quæ nos Patavinos nostramque civitatem Sanctus iste complectitur; significans se pro nobis advocatum defensoremque in cælis assistere, suisque lacrymis sæpe avertere tribulationes magnas, atque flagella divinæ justitiæ, alias peccatis nostris destinata.

C

CAPUT I.

Initium Oratorii Patavini, et Sudoris in imagine S. Philippi observari cœpti mense Aprilis 1632.

Firmando
Oratorio Pa-
tavi

Cum D. Joannes Antonius Maria Cortivus de Sanctis, Patavinus, Sacerdos mansuetus ac plenus caritate, post multos labores jam inde ab anno MDCCXIV exantlatos, in hanc civitatem introduxisset Congregationem Oratorii S. Philippi Nerii, obtenta eidem ecclesia S. Thomæ Martyris in area Castelli, quo se reciperent spirituales ipsius filii, ad exercitia sancta instituto isti proprii; crescente indies eorum numero, propter fervorem sermonum ejus; profecit ille per Dei gratiam, non solum in excolendis civium animis, sed etiam in ecclesiæ parietibus devota pietura exornandis, locupletanda sacristia, et habitatione amplificanda. Ne autem translato aliquando ad alios loco, fructus sibi suisque periret tam bene cœpti operis, eo quod ab Ordinarii arbitrio penderet electio Curati : faciendum sibi imprimis putavit, ut auctoritate Pontificia Beneficium ipsum Congre-

petitur eccle-
sia S. Thomæ
II.

gationi adnecteretur : itaque ipso decedente, quando Deo placuisset, Sociorum una habitantium aliquis in eo succederet. Hoc ejus consilium indicatum Illustriss. D. Marco Cornaro, Episcopo Patavino, nihil sollicitius cogitanti quam quomodo civitatem ac dioccesim suam probis Sacerdotibus impleteret, adeo non displicuit, ut omnem quoque favorem appromiserit consequendæ gratiæ desideratæ. Actum ergo Romæ est : et, quamvis jam e vivis cessisset bonus Pastor Cornarus, successum tamen negotiatio ea habuit apud Urbanum Papam VIII, et concupita unio ab eodem est impetrata.

6 Vixdum adhuc vehementiam suam posuerat epidemica lues, hisce in partibus grassata, quando Apostolicæ litteræ sunt allatæ; et per mortem Cardinalis vacabat Episcopo viduata Patavina Sedes. Oportuit igitur ut earum reseratio et executio committeretur proximiori Episcopo, Vicentino videlicet, qui erat D. Cardinalis Fredericus Cornarus. Illic negotium detulit ad Vicarium suum D. Benedictum Saracenum, per quem die xx Januarii an. MDCCXXII Congregationi S. Philippi Nerii unita est ecclesia S. Thomæ. Interim de manu ad manum, ut fit, translata pro temporum ratione scripturæ, in ea quæ civitatem adhuc tenebat confusione, fuerant amissæ : et boni illi Sacerdotes, consilii inopes, recurrendum sibi aestimarunt ad suum sanctum Fundatorem, ut suæ ecclesiæ causæque subveniret. Hic autem pro ea qua vivus pollebat promptarum lacrymarum teneritudine, suam quoque imaginem (mirum dictu!) sudare voluit et quodammodo lacrymari per dies multos, temporibus variis et copiose : itaque, reductis ad obsequium suum illorum animis qui prædictas scripturas occultaverant, repertæ eadem sunt; et opus Domini, quod suspensum hæserat, perfectionem ultimam accepit.

7 Cum autem æquum non sit, ut res tam prodigiosa prematur silentio, atque in oblivionem adducatur; præsumpsi eandem (quoniam hisce meis diebus contigerat) scripto consignare, typisque vulgare; ut apud cives meos aliosque perseveret memoria, ad inflammandam devotionem erga Sanctum illum : qui sui excessum amoris erga nos Patavinos voluit sudore isto declaratum; suis illis lacrymis fortassis avertens aliud quodcumque nobis divinitus destinatum flagellum, nostrumque se profitens esse Patronum, ex quo paucorum quorundam humilitas Oratorium ejus hic erexit. Ad id autem duplici nunc tenei me sentio, amore scilicet communi patriæ, et privata mea erga S. Philippum obligatione, cujus jam inde ab annis multis protectionem singularem experiri cœpi, et porro me experturum confido. Tu igitur, o gloriose Sancte, calamum meum dirige : quo aspirante initium facio narrationis.

8 In sacristia Oratorii hujus Patavini, ad pedes sculpti Crucifixi, stabat imago S. Philippi Neri, supra telam, mediocri magnitudine, picta per manum D. Baptistæ Pelizzarii anno MDCCXXVIII. juxta prototypum quod est penes D. Vincentium de Doctoribus, Nobilem Patavinum, a Carthusiano quodam Patre acceptum. Ante hanc Sacerdotes se præparabant more consueto ad Missam dicendam, aliisque temporibus Institutorem suum Sanctum in eadem venerabantur. Stabat autem loco plane sicco, soli meridionali exposita, plusquam palmum unum remota a pariete : fueratque antea per triennium in cella D. Gaspari Columbine, et alibi; nec unquam visa fuerat sudare; unde nemo suspicabatur fieri posse, ut alienus humoris stillæ ab ea aliquando profluere, sicuti postea contigit. Contingere vero cœpit xvm Aprilis, quando R. D. Fabricius Parmensis animadvertit imaginem humectatam : quod aquo alicujus aspergine factum ratus (angustus enim sa-

D
EX ITAL.
TOMASINI

et impetratur
anno 1632.

E
Pro amissis
ejus rei ins-
trumentis
soliciti Pa-
tres,

dum opem
Sancti petunt
coram ejus
immagine,

F

picta anno
1628,

illa 18 Aprilis
visa est
sudore;

tis

A tis locus est) nind nihil tunc fecit, quam quod linteo humorem absterserit, nihil ultra cogitans.

EX ITA.
TOMASINI
et 22 semel

9 Die post quarto, id est xxii Aprilis, mane iterum sudare cepit eadem imago : signanterque notabantur majores guttæ duæ, una sub oculo sinistro, altera ex eadem parte qua os desinit. Accurrerunt omnes Oratori Presbyteri ad intuendam rem adeo miram : et devote quædam personæ, tum forte presentes in ecclesia, ad idem spectandum sunt ingressæ. His D. Fabricius Parma retulit, quomodo ante paucos dies ipse idem animadvertisset : unde partim terrore, partim stopore repleti Patres, primum decreverunt gratias agendas Deo, semper mirabili in Sanctis suis, orandumque ut monstra converterentur in bonum. Post prandium evanuerat sudor, sed remanebat vestigium duarum quas dixi majorum guttarum : Dominus autem Joannes Antonius Maria Cortivus, re penes se diligenter expensa, censuit consocios faciendos Superiores, convocatisque in consilium Patribus eorum exquisivit sententiam. Ille vero una omnibus fuit, nihil esse cunctandum ; brevique oratione præmissa elegerunt DD. Gasparem Columbinum et Joannem Mariam Monte-rossum, qui rem nuntiaret D. Vicario Episcopali, pro parte Capituli tunc constituto, scilicet D. Bartholomæo Sanguinaccio, Metropolitanæ ecclesiæ Archidiacono. Is rei insolitæ et stupendæ miraculo captus, iterum iterumque eam sibi narrari a Patribus voluit ; mandavitque ut, ad præcavendum populi concursum, clauderetur tunc Oratorium, donec juridice esset quæsitum in veritatem. Itaque reversi domum illi sunt, et Vicarii mandatum exposuerunt P. Cortivo : qui ut erat obedientiæ studiosissimus, sine mora claudi Oratorium mandavit, et imaginis vultum operiri velo.

Iterumque :

qua de re
monitus Vicarius

B
jubet occultam
haberi :

et die 23

10 Die sequenti xxiii, hora satis sera, cum jam templum esset ab externis vacuum, boni illi viri, flagrantibus amore erga Sanctum suum Patrem, simul omnes ingressi oratorium sunt ; dumque coram veneranda imagine orationem incumbunt, unus eorum divinitus inspiratus, nonnullum veli partem elevavit ; et viderunt omnes faciem Sancti sudare incipientem, eo plane modo quo solet ovum recens, positum ante focum. Tum sublato integre velum est, et illis orationem prosequentibus evanuit cito sudor ille : sed uno horæ quadrante post cepit copiosius pullulare, totum Sancti vultum humore opplens. Quod cum iterum aliquantum durasset, siccatus ultro vultus apparuit, et simul rei fama omnem circum percurrit viciniam. Nec longum fuit temporis intervallum, cum tertium et multo quam ante copiosius erupit sudor, presente jam etiam D. Sanguinaccio, qui finitis in Cathedrali officiis huc accesserat. Hæsit ergo attonitus, suis ipse oculis intuens quod pridie relatum auribus fuerat admiratus : et quod majori jam copia scaturivisset sacer liquor, divinæ voluntatis esse credidit, ut certius haberet compertam veritatem facti : cujus etiam testes fuerunt, quos secum adduxerat Sacerdotes aliqui et famuli sui. Quia autem crescebat populi, ad omnem novitatem affluere soliti, multitudo ; optimum factu censuit, si pictura, sublata ex Oratorio, ad superius aliquod conclave deferretur, quemadmodum statim factum est : ipseque Vicarius sibi sumpsit loci probe clausi clavem, quo manerent excusati Patres iis qui videre imaginem postularent : sibi ejus rei arbitrium omne relinqui volens, atque ita discessit.

Idem ipse
intuitus,

mandat au-
ferri quadrum

acquiescit
tamen ut die
24 publice
exponatur,

11 Post prandium nonnihil confusi Patres memoria eorum quæ jam viderant, penitusque considerantes resolutionem Vicarii, judicaverunt inclusionem talis imaginis non esse aliud quam Dei mirabilia occultare. In hoc autem anxiabatur magis, quod die sequenti xxiv celebranda recurreret ipsius ec-

clesiæ dedicatio. Multi ergo ex laicis, filiis eorum D spiritualibus, ad quos pervenerat relatio rei mirabiliter actæ, de P. Cortivo querebantur, quod se privatos volebat solatio tam devoti spectaculi : alii vero arguebant, ea ratione tolli Sancto debitum honorem. Quapropter vesperi, post longam orationem deliberationi præmissam, pariter decreverunt, communi mœstitiæ finem postridie quærere, repetita sub primam auroram clave : prout fecerunt P. Joannes Maria Monte-rosso et D. Fabricius Parma nomine P. Cortivi, Vicarium humiliter exorare aggressi, ut respectu solennitatis prædictæ magnique desiderii Sodalium omnium, permitteret prædictam imaginem exponi publico : quod non invitatus annuit ; et obtenta, quam desiderabant, licentia lætos dimisit.

12 Itaque reserato conclavi, Sacerdotum primus, superpelliceum stolæque indutus, aliis luminaria gestantibus ad priorem Oratorii locum sanctam tulit imaginem præsentibus D. Vincentio de Doctoribus, D. Sebastiano Corbelli, D. Joanne Papafava, D. Augustino Tolentino Cancellario aliisque nonnullis : qui omnes viderunt manibusque contrectarunt imaginem siccam, quasi numquam sudavisset. Tum inchoatæ Missæ ex Ordine sunt, audiendisque Confessionibus et distribuendæ Communioni intendebant Patres, quando eis supervenit D. Josephus Gualdus, Archipresbyter Cathedralis ecclesiæ : qui, ut erat vir studiosus atque versatus in historiis, ibidem in Oratorio familiariter discurret de sudore, qui poterat naturaliter ex qualitate colorum existere, plurimum statuarum imaginumque exemplis dicta confirmans. Observata deinde diligenter ipsa imagine, factaque oratione (erat enim et ipse devotus Sancto) discessit inde, solícite rogans, ut cum iterum sudare illa inciperet, etiam domo accerseretur. Verum vix passus quinque et viginti promoverat, cum ecce erumpere sudor sacer et Mag. Fabianus Trentini, ex senioribus Oratorii Sodalibus, post Archipresbyterum currere : qui accelerato mox gradu reverrens, vidit magno suo cum stupore vultum Sancti majori parte sui humectatum, reliquam vero picturam plane siccam. Quare iterum iterumque intuitus, factique evidentia convictus, discessit, rem sibi videri miraculosam affirmans.

quando cum
omnes plane
siccam vi-
dissent,

E

coram Ar-
chipresbyte-
ro novus
sudor erupit.

12 Exinde siccata per se imago est, digressisque ad prandium Sacerdotibus, mansit Oratorium plenum populo, ad orandum coram prædicta imagine : a qua mox atque prandium finitum fuit, copiosissimus iterum absistere sudor cepit ; presentibus ad spectaculum non solum Patribus, sed variis etiam Dominis secularibus, videlicet Abbate Francisco Leone et Leonello ejus fratre Comitibus, Comite Silvio de S. Bonifacio, Angelo Lazara, Evangelista Zagaglia, Galeatio Passeri, Hippolyto Corradino, Doctore Stra, aliisque magnæ auctoritatis personis. Quantitas autem hujus miraculosi sudoris, præter minutulas guttas, constabat duabus præsertim grandioribus in facie conglobatis, et aliis supra manum, unde eatenus nihil eruperat ; erantque tam copiosæ illæ, ut viderentur supra altare decurrere. Aderant inter alios etiam D. Vitalianus Mussatus et Dominus Corbelli, qui coram adstantibus Patribus suadebant, ut deciduum illum sudorem phiala crystallina aut scypho exciperent vel gossypio admoto, sicut antea fecerat P. Cortivus. Primo autem miraculo, ad majorem certitudinem ejus, alterum addere Deus voluit : quod scilicet in scyphum vel ampullam lapsus humor, aut gossypio exceptus evanescerebat illico, nec quidquam humectabat, præter naturam aquæ. Quia vero rei fama jam erat per totam civitatem vulgata, de sententia Canonicorum mandavit Vicarius D. Cancellario Tolentino, ut processum de re tota for-

iterumque
post pran-
dium,

F

qui vase
exceptus
evanuit :

mandum

A mandum inchoaret: nec amplius voluit ab Oratorio removeri imaginem, sed ad populi satisfactionem ibidem relinqui.

et die 25 ab
Inquisitore

14 Die xxv Aprilis, festo S. Marci circa horam xiii denuo sudavit Sanctus coram P. Mag. Antonio de Vercellio Inquisitore, et Vicario ejus, duobusque amicis Domini Potestatis aliisque. Insuper Pater Inquisitor, magnæ vir integritatis, affirmat, visam sibi effigiem Sancti, dum ante eam genuflexus manebat, rubicundiorum colorem mutato priori assumpsisse; idemque a se observatum aiebat D. Joannes Maria Monterosso. Cum autem sic devote contemplarentur lacrymas hujus venerandæ iconis et varios ejus motus, visa est gutta una supra frontem in modum unionis turgescere; eumque sustineri nequiret amplius, deorsum stillare: et Vicarius sumpta fiducia, earum quæ barbæ adhærebant aliquas attigit. Ad hujus exemplum etiam D. Judex Aquilanus, sustulit unam quæ erat sub oculo sinistro, et medietatem alterius quæ erat in fronte; alteram vero medietatem dimisit ad fidelis populi satisfactionem, rogatus a Patribus, metuentibus ne seculari manu tangi designata imago, supprimeret fluxum miraculosi liquoris: prout revera contigit, et per aliquot dies sudare Sanctus desuit. Quia tamen divina Majestas, necdum satis ad compunctionem moverat corda nostra lacrymis Sancti, voluit ut hic, post eosdem dies non multos, denuo emitteret benedictas lacrymas suas.

et Judice
tactus, sup-
primitur ad
tempus:

B

apparet rur-
sum die 28

15 Ergo die xxviii, inter xvi et xvii horam, cœpit de novo sudare imago, idque in majori copia; præsentibus ad initium D. Joanne Maria Monterosso et D. Fabricio Parina, cum Gaspare Rizzola Clerico loci prædicti: qui cum exclamando testati essent sudare Sanctum, inter alios multos accurrerunt etiam D. Sebastianus Corbelli, D. Marcus Bagarotus, D. Hieronymus Batizone, cum D. Joanne Francisco fratre suo et Comite Panigo: quibus paulo post supervenerunt D. Vincentius de Doctoribus, D. Joannes Caput-vaccæ, et D. Eques Jacobus Frizimeliga, cum aliis multitudinis confusæ personis. Erat autem sudor in vultu: sed et supra collare ad latus sinistrum tres majores guttæ turgebant: præterea supra humerum sinistram, pectus, ac manus, guttæ concreverant: quarum quæ erat in manu, præ sui magnitudine jamjam casura videbatur: quare rogatus fuit P. Cortivus eam ampulla excipere; quod, satisfacere Dominis illis cupiens, fecit: ipsa tamen, similiter ut antea alio, mox atque fundum ampullæ attigit subito evanuit. Cumque eodem loco prorumperet alia, similiterque turgescens lapsura esset, ab eodem bono Sacerdote multam cum reverentia fuit excepta in eadem ampulla. Pari modo excrevit etiam tertia, exceptaque est; et nihilominus monstrabat Pater prædictis Dominis fundum ampullæ, in quam omnes stillaverant, nullum collecti intus humoris servare vestigium; quamvis illi crederent, eam jam ibi quantitatem esse, qua cochleare impleretur: quod cunctis admirationem auxit, frustra sperantibus Reliquiarum loco, earundem stillaram aliquid gossypii excipiendum, referre domum suam.

ampullaque
exceptus eam
non humectat.

C

Denuo 8
Maji nota-
tur sudor.

CAPUT II.

Sudores mense Majo notati cum nonnullis apparitionibus Sancti.

Post hunc copiosum sudorem, a tot tantæque notæ personis visum, stetit ille diebus aliquot; jamque credebatur non fluxurus amplius: quando die viii Maji, inter xvii ac xviii horam, iterum cœpit imago sancta abundanter sudare. Ac primo gradis gutta apparuit in fundo nasi, et alia similiter in

gena dextera sub oculo, tertiaque supercilio incurbens: multæ præterea guttulae in naso, sinistro oculo, fronte ac barba, ac denique una satis longa supra collare ad latus sinistrum: qui autem aderant, videbant illas nasci paulatimque turgescere: inter quos fuerunt Rev. Bartholomæus Valentini, Parochus S. Tomii; et Mag. Ruggerius, Sacrista Monialium S. Agathæ, aliique. His digressis solus Presbyter Valentini mansit apud P. Cortivum: atque nonnihil remoti ab Oratorio sermocinabantur, quando prænominatus Gaspar Rizzola Clericus, humili sedi insidens ad latus sinistram altarioli ubi stabat imago, auditus est subito in terram procurrere quasi adgeniculando, et gemere, ut raptum extra se vel attonitum. Accurrit illico cum socio suo ad strepitum Pater, interim dum juvenis totus alacer erectusque in pedes, dixit eis; quod per fenestram versus portam, vidisset S. Philippum Nerium, statura grandem, barba canam, capite calvum, sacrificialibus paramentis viridis coloris indutum: portatum a quatuor Angelis, viridia quoque indutis, nisi quod manicæ rubræ erant. Stabat autem Sanctus manibus junctis, et omnes habebant intuitum per fenestram versus oratoriolum, stantemque supra illud imaginem. Deinceps subjunxit idem adolescens: Pater mi, etiam hac nocte, dum concederem cubitum, apparuit mihi S. Philippus, in habitu nigro Sacerdotali, cum bireto nigro et splendoribus circa caput, quibus illuminabatur totum cubiculum meum, nec non funalibus quatuor, quæ videbam duodecim ante ac duo post ipsum ferri. Duravit autem ea visio per Ave Maria; visusque est mihi Sanctus ad cor dicere, quod debebam ire ad S. Thomam, sicut feci: sed post prandium non potui venire tam cito quam volebam, propter obedientiam patri meo præstandam: mox autem aq. veni, cœpit sudor iste, mihiq. accidit, id quod dixi. Exultabat gaudio bonus senex, Deoque referebat laudem pro gratiosis ejusmodi effectibus, qui omnes videbantur tendere ad augmentum Congregationis, pro spirituali proximorum utilitate institutæ: ideoque voluit ut adolescentulus eadem iterum iterumque referret, tam Patribus Oratorii quam Fratribus: ac, deinde imperavit ut in libello scriberet rem totam, qui apud ipsum P. Cortivum servatur, cum attestationibus omnium qui prædictum sudorem viderunt.

D
EX ITAL.
TOMASINI

et Sanctus
apparet Cle-
rico,

E
cui etiam
nocte priori
visus erat.

17 Sequenti die xix Maji, eademque Dominica iv. post Pascha, sub horam xiii, iterum sudare visa est imago, tribus tamen duntaxat guttulis supra manum apparentibus: post prandium vero, ad horam circiter xviii, copiosior sudor fuit, et lacrymis stillantibus similis. Erant autem quinque grandiores guttæ, sub oculo sinistro. Quod observantes multi, cum non jam sudorem, sed lacrymas aestimarent esse, haud absque terrore aliquo acceperunt, velut præsagium id esset magni, cujusdam mali superventuri civitati, jam pene evacuatae per pestilentiam. Verum consolabatur eos dulciter P. Cortivus, animans omnes ad poenitentiam fiduciamque, collocandam in Dei misericordia atque protectione efficaci S. Philippi.

Die 9 etiam
lacrymarum
visa imago,
F

18 Die x Maji, inter horam x et xi, simili in copia erumpente liquore, videbantur multæ grandiores guttæ sub eodem sinistro oculo, quedam etiam supra frontem et barbam, inter quas una circa superiorem medietatem similis erat unioni oblongæ: quam una cum aliis præsentibus observavit D. Albertinus Barisone, aunc dignissimus Episcopus Cenetensis, D. Eques Jacobus Frizimeliga, Illustrissimus Lauredanus cum suo Capellano, P. Albertus Corradinus Prior Rucensis, et P. Marinus de S. Augustino. Pullularunt præterea quatuor guttæ ad pectus ex parte sinistra: dumque omnes defixis in dictum

ac rursum 10,

EX LIBR.
TOMASIO
quando ad-
motu ori-
gutta divi-
num quid
spirare visa :

et plures
etiam in
pectore ap-
poruerunt :

item die 11

coram va-
riis illustri-
bus personis :

et 12 quan-
do res ad
horas duas
duravit,

A dictam sudorem oculis orationi vacarent, Eques Frizimeliga rogavit P. Cortivum, ut guttarum unam digito apprehenderet: quod tremens fecit, orique admovit, atque dixit, saporem ejus minime natura-lem sibi videri, sed divinam aliquam spirare fragran-tiam. Pérrexit deinde alias gossypio excipere ad solatium infirmorum, ipsumque magna cum caritate inter id requirentes distribuit. Dominus porro Ba-risone hortatus est eundem, ut majorem guttam, quæ sub manu Sancti eruperat ampulla exciperet: quod cum is fecisset, mox repullulavit alia; et hac sublata, etiam tertia, magna cum admiratione et con-solatione Dominorum istorum: et ampulla de more mansit sicca vacuaque liqueris. Illi autem receden-tos, ut aliis etiam locum facerent Missamque audi-rent, postea adscenderunt ad cubiculum P. Cortivi, de eo quod acciderat, quodque præ-sagiri inde posset, conferentes inter se. Deinde sesquihora transiit, postquam siccata imago fuerat; quando illa denno sudare cepit, et distincte apparuerunt super manum guttæ undecim, una supra pectus, et alia subtus: ad quas conspiciendas vocati iidem Nobiles, confir-maverunt jam formatam credulitatem de supernatu-ralitate ejusmodi effectus, et valde contenti disces-serunt.

B 19 Die xi Maji, hora pariter xi, cum essent in sacristia D. Fabricius Parina et Gaspar Columbin, in apparatu ad celebrandam Missam; audiverunt duos Clericos suos, Gasparem Rizzola et Jacobum Fantone, disceptare inter se, utrum Sanctus dein-ceps sudaturus esset; unde D. Fabricius accessit ad picturam, velo operam, viditque sudorem de manu incipientem prorumpere, observans eundem et ma-gnitudine et numero guttarum augeri: sex enim in manu apparebant et grandior una in pectore, quas P. Cortivus cochleari collegit, et ampullæ aquæ be-nedictæ immersit; deinde gossypio abstersit sudorem reliquum, coram Dominis Barisone et Corbelli. Elapsa postmodum sesqui hora rediit sudor, totaque facies oppleta fuit guttis, præcipue supra oculum si-nistrum; in ipsoque oculo etiam subtus, ubi erat una magna valde et longa: supra frontem autem guttæ tres. Observatum quoque ut admirabile est, quod earum guttarum una, ex oculo prædicto nata, ab ejus fundo versus nasum profluxit ad instar lacry-mæ; indeque per spatium unius circiter palmi des-cendens, locum qua transierat humerulum reliquit: spatium deinde dimidii palmi transiliens siccumque relinquens, pervenit ad manum; unde cum casura videretur, collecta in scyphum fuit. Aderant ad hæc omnia suprascripta præ-sentes qu. D. Commendator Scipio Papafava Prior Messanensis, D. Comes Alvi-sius Valmarana, D. Bartholomæus Conselve, P. Si-mon Marchesini Canonicus S. Mariæ in Vanzo, D. Joannes Longus, D. Franciscus Portus, et alii. Col-lecta autem gutta repullulare cocepit; sumptaque denno ampulla collecta, nusquam apparuit, mox ubi ad fundum vasis pervenit: pervenerat autem, id quod alie nunquam fecerant, sed ipsius ampullæ contacto orificio statim evanuerant. In his porro dum essent, advenerunt Canonici omnes ecclesiæ Cathedralis, ac nominatim D. Marcus Antonius Mar-tinengus, nunc Episcopus Torcellensis; DD. Cano-nici Ladaza, Campolongus, Discalceatus, et Silva-ticus, cum D. Bonifacio Rossi, insigni Nobili hujus civitatis: qui omnes dictas guttas lacrymasque opti-me vidisse testati sunt.

20 Sequenti die xii Maji, sob horam xx, rediit sudor; et dudum exierit horis duravit; erant autem tres majores guttæ in fronte juxta bircum, quatuor in manu sinistra, quedam supra nasum, et quatuor circa barbam. Præ ceteris autem grandior una exti-tit et margaritæ æqualis circa oculum sinistrum;

quæ genam lateraliter transcurrens, procul ab oculo stetit: et huic similis fere erat altera supra labium circa mystacem. Alie autem minores per totum fa-ciem videbantur paulatim turgescere ac mox eva-nescere. Notabile vero imprimis fuit, tum spatium temporis quo sudor hic duravit, multique ad ipsum videndum confluxerunt, tum ipsa copia lacrymarum. Die xiii qui erat Jovis, perseveravit semper gutta illa grandior, quæ de oculo sinistro per genam descenderat: videruntque ipsam Domini Franciscus Bonardi et Georgius Torre, medici, cum Dominico Franchini: coram quibus P. Cortivus sustulit qua-drum expanditque ad solem; ita ut omnes videre possent, quod tela erat retro per omnes suas partes sicca, nec ibi poterat signum aliquod humiditatis etiam imaginariæ deprehendi. Eadem nocte accidit Sanctum apparere cuidam Presbytero Oratorii etiam-num viventi, qui se ad somnum capiendum compo-snerat; eumque cum aliis duobus confratribus am-plecti et deosculari. Cum autem is reddere osculum vellet, in mentem venit a Superiore prius licentiam petere; sed hic negare videbatur: unde totus per-territus exclamavit, appellavitque D. Gasparem juxta se dormientem. Excitatus est autem ad clamorem etiam Rev. Cortivus, et simul ambo ad decum-bentem accesserunt, qui eis narravit visionem su-pradictam, unde actis Deo gratis dormitum redi-verunt.

21 xiv Maji, sub horam xii, observatum fuit, per-severare adhuc guttam diei præcedentis: quæ cum crederetur calore aeris induruisse, Pater Inquisitor istuc accessit, digitoque eam attigit: huic autem tanquam verus et perfectus liquor adhæsit: et ab omnibus qui aderant supra ipsum ejus digitum visa est stare, qui deinde ipsam oculis suis cum devotione admovit. Tunc iterum ad solis radius expansum fuit quadrum, et omnino sicca tela apparuit, et quidam-tenus transparens per omnes suas partes: eoque admirabilis visum est, quod gutta illa potuerit con-servari ab excessivo istius Oratorii calore, et sole per fenestram in ipsam picturam quandoque inci-dente. Unde magnum sumitur argumentum, quod si naturalis esset sudor ille, per omnes ipsius quadri partes æqualiter deberet prorumpere, secundum im-petum causæ moventis et sudorem istam provocantis; contra quam apparebat accidere, siccis permanentibus partibus omnibus aliis, etiam ejas faciei. Die etiam sequenti ad horam x fuit visibiliter observatum præ-dictæ humiditatis vestigium aliaque similia, sed per-quam exilia. Post prandium vero coram prædicta imagine exorcismi sacri recitati fuerunt supra D. Bennasciutam, sororem D. Paulæ Bottonæ, cognatam ipsius P. Cortivi, viduam qu. D. Parmeggiani Cortivi fratris sui: cujus lingua contacta fuit gossy-pio tincto ejusmodi benedictis guttis; apparuerunt-que effectus mirabiles, sicut etiam die xvii et xviii ejusdem mensis; fatente dæmone, quod S. Philippus lacrymabatur et sudabat, præ amore quo fertur erga angulum istum: ita enim appellabat ecclesiam et oratorium, positam in angusto situ ipsius areæ. Alias dixit sudare Sanctum, ut melius radicaretur ejus notitia: ipsa autem Domina multo melius ex-inde habuit.

22 Die xxiii, circa horam duodecimam cum dimi-dia, cum dies aliquos sine sudore transivissent, ite-ram is rediit. Videbantur tres magnæ guttæ supra manem, quarum maxima, quæ supra carpum erat, cecidit usque ad digitum: et simul omnes intra ho-ræ quadranten evanuerunt. Tunc decreverunt Pa-tres quadrum istud componere intra tabernaculum ex ligno inaurato, tamquam rem prætiösam et ma-jori venerabilis dignam. Cum autem advenisset dies xxvi Maji, ipsius Sancti festo sacra, denno sudavit imago,

et gutta una
usque in cra-
stinum,

post appari-
tionem no-
cturnam:

eadem gutta
adhuc visa
die 14

cum expensa
ad solem
imago sicca
maneret.

sudore illo
tinctum gos-
sypium encen-
surum.

Cum sudor
23 Maji
redisset,

et 12 quan-
do res ad
horas duas
duravit,

A imago, non solum mane, sed etiam post prandium. Ac primum quidem gutta una visa est supra manum : dum autem accenso cereolo consideratur facies, ex eadem etiam guttæ duæ cœperunt prorumpere. Sub horam XVIII et XIX iterum sudor rediit, unaque major gutta supra manum duravit plus quam horas duas cum aliquot minoribus ; sed his intumescantibus evanescentibusque succedebant aliæ similis quantitatibus. Die XXVII ad horam XII evidenter restabat humiditas, relicta a prædicta gutta. Tum sublata de tabernaculo imago, et loco suo priori intra sacristiam restituta est ; ut si contingeret ipsam sudare, posset res melius et e vicino observari.

23 Tertio ab inde die, id est XXX Maji, circa vesperam, venit puella quædam dicta Paula Segala, filia quædam D. Pauli et Mariette de Vicentinis, ad visitandum sanctam imaginem, cum summo desiderio videndi prorumpentem ex sacris ejus genis sudorem mirabilem. Cumque ibi aliquandiu orasset, videretque nihil ejusmodi prodire ; stimulata devotione erga Sanctum ; accepit rosam, quam multis horis tenuerat thoraci vestis suæ affixam (uti solent causa ornatus puellæ) eamque siccam et languidam porrexit D. Joanni Mariæ Monterosso, ut ipsam admooveret sanctæ imagini : quod ei libenter gratificatus est. Cum ergo vultui Sancti rosam admovisset ac reddidisset puellæ ; ipsa eam in manum sinistram a dextera transferens, animadvertit sibi quatuor digitos madere ab humore istius rosæ. Quare admirationis plena ostendit digitos Sacerdoti qui ipsos abstergens, recepit rosam, ut videret an esset malida, sed siccam invenit, itaque puellæ reddidit ; quæ ipsam reverenter accipiens, mox humectari sibi digitum indicem sensit. Accersitus ergo fuit P. Cortivus, qui vidit ipsius rosæ folium unum esse humidum totum, reliquis in sua siccitate permanentibus : eaque occasione voluit etiam videre alias rosas, quas ejus sodales ad pectus gestabant. Cumque omnes undique siccæ apparerent, censuit locum esse credendi, quod humor ille rosæ, qui manum puellæ madefecerat, ab altiori causa processerat, hanc ei gratiam faciente Sancto. Ipsa autem suam illam rosam inclusit pyxidi, ad eum finem datæ, ut deinde reverentius eam haberet.

CAPUT III.

Sudores mensis Junii, cum judicio Pictorum et Philosophorum de rei supernaturalitate. Patronatus Neapolitanus.

Cum deinde multis diebus absque sudore imago fuisset, credebatur post hac cessaturum prodigium ; quando die XX Junii, circa XX horam, denuo sudare illa cœpit ; et gutta una defluxit a tempore sinistro, aliaque in facie et collari apparuit : unde iterum cœpta est imago observari. Die XXI, intra X et XI horam, adhuc visibilia erant vestigia humoris pridiani, sic ut solum guttæ evanuisse viderentur. Cumque die illo adesset D. Marchio Pius Obitius, cum Presbytero Foliata nonnullisque Doctoribus, sermocinantes de isto sudore, an posset esse naturalis ; apparuerunt signa aliqua humida circa pectus ; quæ P. Cortivus, ut Dominis istis complaceret, gossypio tersit, his terve fortiter ea premens, nec tamen siccare potuit. Rogarunt ergo eum ut digito admoto exploraret, utrum vera humiditas ea esset, sicut fecit, et ipse liquor in digito ejus apparuit. Postea rogarunt ut, accepta aqua benedicta, humectaret quamdam partem ipsius quadri, in similitudinem humectationis miraculosæ : quo facto, voluerunt ut manu tergeret aut gossypio, ad explorandum, utrum post deterfam eandem partem similiter ea

humida perseveraret. Experientia autem duobus in locis sumpta, et humore mox ut fuerat abstersus evanescente, plus etiam admirati fuerunt. Petierunt deinde gossypium, quo partem madefactam detergerat, totumque humidum invenerunt ; illud vero quod sacro madori applicatum fuerunt, omnino siccam. Denique acceptum manibus quadrum soli opposentes, ipsumque ex omni parte siccam invementes, recesserunt plene assecurati.

25 Diebus XXII, XXIII, XXIV, XXV et XXVI Junii, manserunt vestigia humida præcedentium guttarum. Die autem XXVII, de mandato Vicarii Capitularis, portatum fuit quadrum ad Episcopium, et repositum in capella Episcopali : delatum est autem a D. Joanne Maria Monterosso, comitante eum D. Tolentino Cancellario ; et istic aliquanto tempore perstitit. Postea Rev. Cortivus, petita et facile obtenta a Vicario licentia, illuc accessit die VII Augusti : et facto ibidem sacrificio Missæ Deum rogavit, ut suam sanctam voluntatem manifestando declararet, quid venerabili ista imagine vellet fieri. Donum quoque reversus, mandavit omnibus Patribus Fratribusque Oratorii ut in commune preces funderent, quatenus id decerneretur quod magis ei placitum foret. Post dies autem viginti et amplius statuerunt recipiendum esse prædictum quadrum, et reponendum in tabernaculo supra ipsum altare S. Philippi Neri. Itaque XXIX Augusti idem D. Joannes Maria Monterossi ad sacrificandum in capellam Episcopalem ivit : Sacroque peracto abstulit quadrum de altari, et domum retulit, reponens illud devote in tabernaculo sub hoc titulo : *Postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus Rom. viii, 22.* Perseverant autem usque hodie signa sudoris admirandi supra ipsum quadrum, ac specialiter in gena sinistra. Addo, haud levi consideratione dignum esse, quod, licet illæ sudoris guttæ seu lacrymæ sæpius defluerent a vultu ac manu Sancti in pictura expressi, nunquam tamen figuræ ipsius excederent foras prolabendo.

26 Hæc est fidelis observatio sudoris, scaturientis ex imagine S. Philippi Neri, in hac nostra civitate Patavina, a die XVIII Aprilis usque ad XXI Junii ; accepta ex commentariolo Rev. Cortivi, usque hodie asservato : qui sudor visus fuit a personis gravissimis, populoque infinito, ac matronis valde nobilibus ; qui omnes professi sunt, eo spectaculo magis se accendi in amorem erga istum Sanctum. Legimus quidem in historiis varias imagines sudavisse, quin etiam vestes ac velamenta Sanctorum Sanctarumque ; sed in nostra civitate Patavina (quantum quidem ego assequi indagando potui) simile nihil habuimus, præter sudorem qui anno MDCXII mense Februario prodit ex imagine Crucifixi in ecclesia Servorum ; quando is per dies quindecim continuos, rursumque die Veneris sancto IX Aprilis, et consequens biduum, ex vultu ac latere copiose stillavit eum liquorem, qui ampulla exceptus hodie in prædicta ecclesia cum magna veneratione custoditur.

27 Hic addiderat Auctor Capitula seu Articulos octo, super quibus auditi examiniatique fuerunt testes, nominatim expressi tredecim (tot enim ad plenam probationem facti sufficere videbantur) præter quos in libro P. Cortivi propria manu ad perpetuam rei memoriam alii viri nobiles aut religiosi et plurima fide digni quadraginta novem, iis quæ viderant attestati sunt. Sed his prætermisissis transeo ad sententias pictorum physicorumque, quorum examini commissa probatio fuit naturalis aut supernaturalis causæ, effectivæ istiusmodi Sudoris.

28 Dicunt pictores, salem ammoniacum seu sabbularium (Armoniacum vulgus nuncupat) mixtum coloribus, aliquando resolvi et sudoris instar apparere in picturis. Dicunt etiam virorem illum terugineum, quem nonnulli ideo admiscunt coloribus ut citius

D
EX IAL.
TOMASINI

per 6 dies
continuos.

Ipsam 27
Junii ad
Episcopium
delatum.

atque relatum
ad Oratorium
29 Augusti,

E

servat eadem
sudoris præ-
teriti signa,

prout de his
omnibus con-
stat ex diario
P. Cortivi,

adscripta
habente no-
mina testium

Naturaliter
ca fieri
potuisse

imagine jam
posita in
altari

continuatur
miraculum
usque ad 30

quando ei
admota rosa
sicca immaduit,

et gestantis
manum hu-
mectavit.

Cum 20 Junii
iterum proru-
pisset sudor,

manserunt
ejus vestigia
in quadro,

EX ITAL.
TOMASINI.negant
Pictores

et Physici.

Cultus et Reli-
giosa Sancti
Neapoli,

A citius desiccantur et formosior imago appareat, aliquando posse, sive ab aere ambiente, sive a loci humiditate resolvi, et in pictoris humoris aliquid ejicere, ita ut figuræ sic pictæ videantur sudare. Sed humor iste ipsius coloris materiam secum aufert, digitoque tactus eum inficit, evidentiaque sui signa et colorata relinquit: istic autem; unde solutus est signum remanet, et ubi relinquitur atque siccat, restat deinde macula in ipsa pictura. Tale autem nihil concipi potest in hoc, in quo versamur, casu: quia D. Joannes Baptista Pelizzarius, nostræ civitatis pictor celebris, dixit, quod in suis picturis non soleat adhibere vel saltem ammoniacum vel virorem argenteum: idque suo juramento affirmavit sæpius, asserens prædictum sudorem non esse naturalem, sed supranaturalem ac miraculosum. Idem affirmat D. Marcus Antonius Bonacorsi Patavinus, ingeniosissimus etiam pictor; alique pictores, qui hanc Relationem legerunt, ipsumque sudorem declararunt extra naturæ ordinem esse.

29 Adm. illustris et excellentissimus D. Joannes Cottunius, Philosophus Primarius in studio Patavino, sententiam suam his verbis scripsit. Posita relatione et attestatione tot fide dignarum personarum, circa sudorem imaginis S. Philippi Neri, ego Joannes Cottunius, Lector publicus Philosophiæ in prima cathedra Studii Patavini, sentio et constanter affirmo, quod sudor prædictus non possit ullo modo processisse a causa naturali, sed fuerit omnino miraculosus. Ita attestor, die vi Julii mncxlv, Patavii. Idem asseruit D. Marius Massoleni, Theologus Collegiatus Patavii et Lector Philosophiæ extraordinariæ primo loco in Scholis publicis.

30 Ceterum cum multis aliis in locis S. Philippus Nervus, imaginis suos habet publice expositas cultui, tum maxime Neapoli, ubi Romani Oratorii quædam quasi colonia habetur, duce Francisco Maria Taurisio illuc deducta. De hac prolixius agit Franciscus de Magistris, in libro quem scripsit de statu Ecclesiæ Neapolitanæ pag. 301 et seqq. et ait, quod in unacapellarum, a dextris ac sinistris majoris atri collocatarum (ea scilicet quam ipsi Sancto fundavit anno mncxlvii prædicti Francisci Mariæ nepos ex fratre, Turisius nomine et cognomine dictus) adest, miraculosa ejusdem S. Philippi effigies, quæ, ob gratiarum multitudinem, a confugientibus ad eum devotissime colitur. Inter alia autem simulacra Divorum argentea, quibus locupletatur ecclesia, præcipuum censetur S. Philippi, variis gemmis maximi valoris tempestatum, in quo ipsius Sancti servantur interiora. Ita liber vivente etiamnum Auctore primum editus an. 1641 et additur quod ibidem sit Costa de collo seu nux colli, ac dens malaris ejusdem; ut taceam de Bireta obisque rebus, eo titulo istic reverenter habitis, quia aliquando fuerunt in usu Sancti Institutoris. Bis deinde scilicet anno 1661 et 1678, liber idem prodit, eum Additionibus Josephi de Magistris, patrui opus suppletis: sed hoc loco nihil aliud quam modo dictum est reperitur. Verum anno 1685 Pompeius Sarnelli in lucem dedit Ducem peregrinorum, Neapolim lustrare volentium; agensque de Oratorio Patrum S. Philippi Neri, pag. 118 dicit, quod in eorum ecclesia habeatur Costa una Sancti, illigata auro, multisque adamantibus ornata, intra lipsanothecam argenteam, insigniter coronatam, sustentatamque a duobus Angelis, item argenteis, supra similis metalli formosam basim, toto opere ad duos cum dimidio palmos assurgente. Præterea Magna pars viscerum ipsius Sancti, cordi argenteo inclusa, cui cordi elegans ex rosis et liliis sertum circumdatur, et utrumque requiescit supra caput argentei Angeli, ejusdem altitudinis. Denique, Nux colli, intra pulcherrimam ex argento statuam, quater mille scutis æstimatam.

31 Præcordia Sancti paulo post mortem exempta corpori aperto fuisse, seorsimque sepulta, habemus ex Vita num. 344; et paulo post dicuntur, eadem octavo post mense refossa repertaque integra. deinde repurgata exiccataque, varie fuisse distributa: ac denique narratur quarto post anno translatum corpus, incorruptum atque tractabile etiam tunc; nec ejus postea vel in ossa resoluti vel partibus aliquibus imminuti fit ulla mentio, nequidem Cap. 39, ubi narrantur miracula, per Sancti præcordia, capillos, lintea, et precatorios globulos facta. Hæc considerans hærensque perplexus, consului Eminentiss. Coloredum; qui solita sua humanitate rescripsit, xvii Februarii mdcxxxvii; quod anno mdcxxxviii, auctoritate Urbani VIII, facta est illa prædictorum ossium separatio, quamvis Romani Oratorii Patres ægre ferrent, partem aliquam sanctissimi istius corporis distrahi. Sed parendum fuit Pontifici imperanti, cessitque in particulare accidentalis gloriæ augmentum tristis illa divisio, cum per eam testatior facta sit corporis sacri incorruptio, et miraculorum gratia ad urbem quoque Neapolitanam diffusa. Ita ille: postea autem, ex litteris nostri P. Nicolai Jonnettasi Neopoli 25 Maji datis intellexi, ejusmodi separationem, per expressum Pontificis Breve, ad instantiam D. Annæ Columnæ Barberinæ imperatam, executionique mandatum fuisse die xii Maji; sequentis autem anni Martio, die xxviii mensis, signatum fuisse instrumentum donationis, prædictæ Pontificis Nepti factæ, per Cæsium Notarium Eminentissimi Cardinalis Vicarii, cum facultate ipsas Reliquias alienandi, intra vel extra Urbem exponendas; juxta quam facultatem ipsa Domina, almæ Urbis Præfectissa easdem tradiderit personis, ad se cum in finem Neopoli deputatis, die xiii Maji mdcxxxix: quid parro factum: sit discere ex Instrumento sequenti.

32 Franciscus, miseratione divina tituli sanctorum quatuor Coronatorum S. R. E. Presb. Card. Boncompagnus, Archiepiscopus Neapolitanus, Universis et singulis præsentibus visuris et inspecturis notum facimus atque testamur, Nuper coram nobis comparitum, pro parte et ad instantiam adm. R. P. Horatii Mancini Congregationis Oratorii Neapolitani Præpositi, et expositum fuisse; diebus retro elapsis ab Illustrissima et Excellentissima Domina, D. Anna Columna Barberina, Almæ Urbis Præfectissa, fuisse donatas Reverendis Patribus dictæ Congregationis infrascriptas Reliquias S. Philippi Neri, ejusdem Congregationis Oratorii Fondatoris; scilicet Reliquiam de Præcordiis, Costam unam magnam, et Os unum dorsi, seu cervicis ejusdem S. Philippi, ipsi R. P. Præposito nomine dictæ Congregationis transmissas, et per adm. Ill. et adm. Reverendum Dominum D. Claudium Gioiosa, nostræ Metropolitanæ ecclesiæ Canonicum, et Rev. Joannem Ruben unum ex Fratribus dictæ Congregationis, ad hoc specialiter deputatos, consignatas; et facto exhibitæ nobis fuerunt duæ capsulæ ligneæ, clausæ et sigillatæ, Hispanica cera munitæ cum impressione sigilli Eminentiss. et Reverendiss. D. Cardinalis S. Honorii S. D. N. Papæ Provicarii. Quibus capsulis sic exhibitis, et per nos apertis; invenimus in eis infrascriptas Reliquias; videlicet in una ex dictis capsulis invenimus Costam unam magnam ejusdem Sancti, in extrema ejus parte aliquantulum fractam, et ornaumento aureo ligatam et conjunctam. In alia vero, Reliquiam de præcordiis ejusdem S. Philippi Neri, ad formam cordis, inclusam et asservatam in theca argentea, cum craticula supra; et intus eandem capsulam invenimus aliam capsulam parvam, similiter ligneam, ut supra, sigillis munitam: qua aperta, in ea reperimus aliam pyxidiculam argenteam; et ea per nos aperta, in ea inventum fuit Os unum dorsi

D
in quibus
ossa duoanno 1638
jussu Pontificis exempta,E
et 1639
Neapolim delata,

ab Archiepiscopo recognoscitur,

versus

A versus collum, hoc est vertebra cervicis ejusdem Sancti, habens figuram rotundam in medio vacuum. Et visis per nos scripturis in actis præsentatis, et præcipue instrumento donationis, ut supra facto, prædictarum Reliquiarum, rogato per acta Pamphili Thomasii Notarii Curiae causarum Emin. et Rev. Domini Almæ Urbis Cardinalis, S. D. N. Papæ Vicarii, sub die xiii mensis Maji mxcxxxix tenoris prout in eo. Et recognitione per Nos, ut supra facta supradictarum Reliquiarum et Instrumentorum, instatum fuit per dictum adm. R. P. Præpositum, nomine dictæ Congregationis, licentiam impertiri publice exponendi Reliquias prædictas, ad hoc ut ab omnibus Christi fidelibus venerari et adorari possint. Nos attendentes, requisitionem hujusmodi fore justam, rationique consonam; quodque justa petenti non est denegandus assensus; ideo ordinaria auctoritate, ac omnibus melioribus modo, via, jure, causa, et forma, quibus melius et efficacius possumus et debemus; dictis adm. R. P. Præposito, et RR. Patribus dictæ Congregationis, pro tempore existentibus, ut possint et valeant dictas sacras Reliquias publice exponere, ut ab omnibus Christi fidelibus adorari et venerari possint, licentiam et facultatem, desuper necessariam et opportunam, concedendam esse duximus; prout præsentium tenore in Domino concedimus et impertimur. Dat. ex Archiepiscopali Palatio Neapolitano, die xxiv mensis Maji. mxcxxxix.

F. Cardinalis Archiepiscopus Neapolitanus.

Horatius Barresius Actorum Magister pro Curia.
Damianus de Orchis Not.

33 Verosimile est magnam omnino curam fuisse adhibitam Romæ, ut pars utraque, scilicet tam Vertebra quam Costa, tolleretur cum quam minima fieri poterat læsione integræ eatenus entis atque carnis; adeoque exemptus illos per aperti jam pectoris cavtatem; sic ut utriusque defectus a nemine nunc queat observari, sub ea qua corpus sanctum tegitur veste. Prædictam autem thesauri tanti participationem merebatur insignis illa devotio erga Sanctum, quæ statim a solenni ejus Canonizatione Clerum omnem Neapolitanum tanta incesserat, ut anno mxcxxvi die vi Junii, præcedente consensu Emin. Card. Boncompagni Archiepiscopi, fuerit electus ab eo in Patronum et Protectorem, et sub die xxvi ejusdem mensis et anni, publico instrumento, manu Notarii Luca Capassi, intervenientibus Dominis Cellerariis Reverendissimi Capituli et Procuratore Reverendi Cleri confirmatus: ac proinde a S. D. Papa Urbano VIII, præviis eorum supplicationibus obtinuerunt, quod ejusdem S. Philippi festus describeretur in Calendario Neapolitano sub ritu duplici, ut patet ex Brevi, sub Datum Romæ xi Decembris mxcxxvii: cujus tenor ab hæc scribente de Magistris recitatur.

34 Postea ab eodem additur, quod Civitas ipsa cum Regno, hoc honore non plene satisfacta, ob tantam et maximam devotionem erga ipsum S. Philippum,

in Generalibus Comitibus, habitis die xxv mensis Maji anni mxcxxviii, et in mense Julii sequentis anni mxcxxviii, in loco Regalis conventus S. Laurentii Fratrum Minorum civitatis Neapolitanæ, in quo convenerunt Domini Deputati Civitatis prædictæ, et insuper Barones et Proceres totius Regni, Civitatem ipsam ac totum Regnum, ac singulas civitates, terras et castra representantes, omnium communi voto elegerunt in Patronum et Tutelarem Civitatis ejusdem et totius Regni dictum gloriosum S. Philippum: nedum permoti ab insigni sanctitate ejusdem Sancti, quam Deus optinus maximus indes demonstrare non cessat innumeris miraculis; sed etiam existimantes, sic se persoluturos aliquod grati animi signum, quo erga Sanctum se devinctos esse cognoscebant: memores, quod cum idem S. Philippus, in hujus Regni civitate, quæ Cajeta dicitur, prope castrum S. Germani, primitiis spiritalis a Deo decoratus fuerit, ut refert ejus vitæ Historia; gratiæ sibi collatæ conscius, velut alter Jacob Patriarcha, qui a Deo in Bethel Scalæ visione dignatus, altare Domino construxit: ob grati animi monumentum, in hac Neapolitana, prima et metropoli Regni totius civitate, Congregationem Oratorii, per tunc R. P. Franciscum Marianum Taurasiensem alumnum suum, et postmodum S. R. E. Cardinalem, anno mclxxxvi, nono ante ejus obitum, fundavit, benigne annuens multiplicatis petitionibus Illustriss. Annibalis de Capua, tunc hujus civitatis Antistitis, innumerabiliumque virorum nobilium, ceterorumque ejusdem civitatis fidelium: per quam Congregationem fruitur quotidie Civitas ipsa ac Regnum quotidiana verbi Dei prædicatione, Sacramentorum administratione, itemque oratione: quæ tria potissimum sunt ejusdem sancti instituti exercitia, magno cum animarum profectu et æternæ salutis assecutione.

35 Hujus autem electionis in Patronum fuit rogatum publicum documentum per Dominos Deputatos Parlamenti Generalis, sub die xx mensis Decembris, ejusdem anni mxcxxxix, in eodem Regali monasterio S. Laurentii, per Notarium Natalem Montanarium. Quam electionem, pro observantia Decreti sacræ Congregationis Rituum, de ordine S. D. Urbani Papæ VIII emanati die xxiii Martii mxcxxx, singulæ Plateæ civitatis confirmarunt, et de novo fecerunt, hoc ordine: videlicet, Platea Sedilis Portæ-novæ, die ix Augusti mxcxlii: Platea Sedilis Portæ, die xxix ejusdem anni; Platea Sedilis Montanæ, eodem die et anno; Platea fidelissimi Populi, die iv Septembris ejusdem anni; Platea Sedilis Capuani, die x Septembris ejusdem anni; et Platea Nidi, die xvii ejusdem mensis et anni. Et die xxvi ejusdem Septembris ipsiusmet anni, omnes Deputati prædictarum Platearum, ad hoc specialiter electi, pro executione voluntatis earum, concluserunt et confirmarunt electionem prædictam.

propter fundatum apud se Oratorium

an. 1586.

Cujus electionis Decretum

confirmant Platearum Deputati anno 1646.

et exponit permittitur:

postquam Philippus fuerat anno 1626 in Patronum assumptus a Clero,

deinde anno 1629 a Civitate et Regno,

DIES VIGESIMA SEPTIMA MAJI.

SANCTI QUI VI KALENDAS JUNII COLUNTUR.

Sanctus Zacharias, Martyr, Episc. Vienne-
nensis in Gallia.
S. Julius, Martyr Dorostori in Mœ-
sia.
S. Restituta Virgo, / Martyres Soræ in
S. Cyrillus Presbyter, / Campania.
SS. Socii duo,
S. Restituta Martyr, Roma in Gallias tran-
slata.
S. Acculus seu
Aquilus aut
Aquilinus, } Martyres Alexan-
S. Evangelius, } driæ.
Sancti xiv,
S. Helias,
S. Lucianus,
S. Zoticus,
S. Marialis,
S. Victurius,
S. Murina,
S. Servulus,
S. Saccus,
S. Julius,
S. Damia,
seu Daima,
S. Carpia,
Sancti cccc,
S. Salucianus,
S. Eutricus Ep.
S. Crescentinus,
S. Ticianus,
S. Quintus,
S. Sciabelus,

Martyres Tomis,
ad Pontum Eu-
xinum.

Mart. in Africa.

Martyres in Sardi-
nia.

S. Alypius,
S. Eubiotus seu
Eusebiotes. } Martyres apud
S. Paulus, } Græcos.
S. Juliana,
S. Therapon Presbyter, Martyr in Sardiensi
Lydia diœcesi.
S. Therapon Hieromartyr. ex Cypro Con-
stantinopolim translatus.
S. Phanurius Martyr Thaumaturgus, in Rho-
do et Creta celebris.
S. Isacius, Anachoreta in Oriente.
S. Eutropius, Episcopus Arausionensis in Gal-
lia.
S. JOANNES PRIMUS, Pontifex Romanus Martyr.
Additur ex occasione
S. Severinus Boetius, Exconsul Romanus,
Martyr Ticini apud Insubres.
S. Helladius, Episcopus Martyr in Oriente.
S. Hildevertus, Episcopus Meldensis in Gal-
lia.
S. Ragnulfus Martyr Telodii, prope Atreba-
tum in Artesia.
S. Beda, Venerabilis Monachus et Presbyter
in Anglia
S. Gausbertus, Eremita monasterii Montis-
Salvii in Arvernia.
B. Fredericus, Episcopus Leodiensis et Mar-
tyr.
S. Liberius seu Oliverius, Peregrinus Anconæ
in Piceno.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sanctus Salvius, Episcopus et Martyr, indica-
tur in MS. Florario. Forsan est Episcopus
Ambianensis, qui a pluribus etiam in Martyro-
logia Rom. Martyr habetur : cujus Vitam illu-
stravimus xi Januarii.
S. Leobardi Reclusi inventio corporis celebratur Of-
ficio trium lectionum in Breviario Majoris monaste-
rii. Acta dedimus. xviii Januarii.
S. Secundinum Episcopum coli hoc die tradit Michael
Monachus in Sanctuario Capuono, ex MS. Kalen-
dario Thesaurisui, censetque esse Episcopum Troiæ,
quæ dicebatur Ecana, de quo egimus xi Februarii.
S. Barbatii, Episcopi Beneventani, translatio indi-
catur a Vipera. Acta ejus dedimus xix Februarii.
S. Walburgis Virginis elevatio in Germania, in-
scripta est Menologio Laherii. Varia ejus Acta de-
dimus xxv Februarii.
Augusta Virgo adjungitur in Annotatis Carthusiæ
Bruzellensis ad Grevenum. Videtur esse, de qua egi-
mus, xxvii Martii.
Marcus Fontazzi, Bononiensis, Placentiæ anno 1479
mortuus, refertur a Masino in Bononia perlustrata
cum titulo Beati : at Placentinum responsum pro
die quo est inscriptus Martyrologio Arturi, indica-

vinus inter Prætermisos, xxvii Martii.
S. Mariæ Jacobi inventio in civitate Verulana indi-
catur in Annotatis Carthusiæ Bruzellensis ad Gre-
venum. Nobis nunc dubium est, an sit quæ Maria
Cleophæ : cujus Acta illustravit Henschenius, ix
Aprilis.
SS. Didymus et Theodora, Martyres Alexandriæ,
celebrantur a Græcis in Menologio Basilii Impera-
toris, MS. Synaxario et aliis Menæis MSS. item
in MS. Arabo-Ægyptio, ubi pro Didymo, Daptu-
mias scribitur, voce forsan idem significante. Nos
Acta illorum dedimus xxviii Aprilis.
S. Clemens, Confessor et Poeta, indicatur in MS.
Synaxario Græco et alio Cardinalis Mozarini. Acta
ejus dedimus xxx Aprilis.
Jacobus de Nocera, Monachus Congregationis Fon-
tis Avellanæ, hoc die Vitam habet apud Jacobillum
inter Vitas Sanctorum ac Beatorum Umbriæ tom. 1,
et ex eo elogium in Menologio Benedictino Baelini :
sed idem Jacobillus tom 3 in Supplemento, ait, quod
festum ejus in propria ecclesia celebratur, quando cor-
pus inventum fuit, et nos de eo in supplemento age-
mus, die x Maji.
S. Stephanus

- S. Stephanus, Patriarcha Constantinopolitanus, indicatur in *MS. Græco Synaxario et alio Cardinalis Mazarini. Acto dedimus* xvii Maji.
- S. Beinius Martyr, *Roma Viennam Austriæ translatus, colitur officio semiduplici, propter insignes partes, repositas in ecclesia Carmelitarum Theresianarum, ut diximus* xxi Maji.
- S. Goswini pueri et Martyris passio profertur in *MS. Florario a nobis relata* xxii Maji.
- S. Pardi Episcopi et Confessoris translatio refertur in *Annotatis Carthusiæ Bruxellensis ad Grevenum. De eo egimus* xxvi Maji.
- Theodorus Martyr refertur in *MS. Florario. At quis hic sit, non occurrit divinare, cum plures hujus nominis Martyres reperiantur.*
- B. Felix Comes, Martyr Beneventi, indicatur in *Annotatis Carthusiæ Bruxellensis ad Grevenum. Ignotus is est Mario de Vipera, in Catalogo Sanctorum ac Beatorum Beneventanorum.*
- S. Migdoniæ Virginis Translatio refertur in *Annotatis Carthusiæ Bruxellensis ad Grevenum, non addito loco aut alia circumstantia. Hinc nihil de ea adferre possumus.*
- Frontina Virgo apud Arvernus, laudata a S. Sidonio Apollinare lib. 4 Epistola 21 ad Aprum, tamquam Sancta inscripta est *Gynæceæ sacro Arturi du Monstier. Necdum legimus eam aliis Fastis inscriptam: nec memoratur a Jacobo Branche in opere de Sanctis Arvenis et Felauini, diligentissime collecto.*
- Exuperantius, discipulus S. Benedicti, in Bætica mortuus, ex *Pseudo-Chronico Maximi* refertur in *Martyrol. Hispanico Tamayi Salazar. Ignotus Benedictinis, et ne quidem inter Prætermisissos relatus a Mabilione.*
- Wigbrordus in Bojaria gentis Apostolus, indicatur in *Menologio Scotico Dempsteri, apposito nudo nomine Lasii, quod in silentio Raderi et aliorum non sufficit.*
- S. Fintana Virgo in Scotia, indicatur a *Camerario et Loherio.*
- Killianus Episcopus de Tegh-Talain refertur in *MS. Hibernico Tamlachtensi. Colgano 14 Februarii in notis ad Translationem S. Kiliani Herbipo. num. 3, est S. Killianus de Teg-Falain, in Orgiellia Episcopus.*
- Comagia, filia Eochodii, et Mæclanus, et Quintus apud Snam-Luthir, memorantur in dicto *MS. Tamlachtensi, et apud Colganum in Notis ad lib. 2 Fite 4 S. Columbæ Abbatis Hiensis auctore Adamnano num. 35: ubi etiam ex Martyrol. Dungallensi refertur S. Comagia Virgo de Snam-Luthir, et traditur illud monasterium situm in regionem Carbre Gabhra, aliis Carbre Mor, in maritima Boreali Connaciæ, quod ab Adamnano dicto lib. 2 cap. 43 dicitur fundatum a Columbano filio Echadi viro sancto, pro quo in Notis legit Colganus Colmanum, filium Eochodii et fratrem S. Comagiæ, et pluribus inquit quis iste Colmannus, et quo die colatur.*
- Ethernus Episcopus de Domnach-Mor, indicatur in *Ecbritannus filius Ossii, dicto MS. Tamlachtensi.*
- Rodolphus, Conversus Ordinis Cisterciensis in Saxonia, in Lucka, vir bonus et disciplinatus, cui divinitus multa revelabantur. Ita *Carsarius lib. 8 cap. 18. Is ad hunc diem refertur in Kalendario Cisterciensi, et cum titulo Beati, ab Henriquez, Chalemoto, Buccelino.*
- Joannes, Abbas Bonæ-vallis Ordinis Cisterciensis in Gallia, cum titulo Beati indicatur ab *Henriquez et Buccelino. Omittitur a Chalemoto. Piis annumeratur a Saussayo.*
- Plurimi Monachi, in regno Navarræ sub Guillelmo Sanctio in bello contra Saracenos occisi, memorantur a *Menardo in Martyrol. Benedictino, et a Tamayo-Salazar in Martyrol. Hispanica. Historiam hujus cædis scribit Glaber Rodolphus: sed non indicatur ullus illis cultus tributus: de quo expectamus quæ referentur in Actis Benedictinis seculi noni.*
- Hainricus infans Monachii, sexto Kalendas Julii anno mcccxl, excruciatu et crudeliter necatus est: qui dies erat sabbatum post ferias, quæ Christo triumphanti inferos cœlumque ascendenti celebres sunt: corpus venis excisis, sexaginta vulneribus cultello confossum, in agro extramœnia repertum, in urbem transfertur, funus omni apparatu atque honore celebratur: Ita *Aventinus lib. 7 Annalium Bojorum, in ratione temporum non aliter excusabilis, quam dicendo quod sexto Kalendas Junii scribere voluerit, et sequentem annum 1346 notare debuerit, quo Pascha celebratum fuit 16 Aprilis, et in 27 Maji sabbatum istud incidit. Fidei odio, a Judæis, de ejusmodi carnificina jam inde ab anno 1285 Monachii convictis, perpetratum facinus credidisse cives, persuadet illa tam honorifica sepultura: et ex hac persuasione Henricum suæ Barariæ Sanctæ inseruit Matthæus Raderus noster, cum titulo Beati: sed cum Monachii scribens ipse, de eo plura se cognovisse neget quom dixerit Aventinus; patet illius cultum neque miraculis confirmatum, neque ad posterum propagatum fuisse ac nec locum quidem sepulturæ sciri.*
- Pelbertus a Themeswar in Hungaria, an. 1490 Robertus Stuardus in Scotia, anno 1530 Bartholomæus a Motaluano, in Sicilia 1605 Joanna Regina Castellæ anno 1381 { Or-
dini
Mi-
no-rum relati in *Martyrol Francisc. Arturi et Joannæ in Gynæceæ.*
- Lambertus Roesenveldus, Quirinus Talesius, Consules, Franciscus Jacobi Rembrandi filius Presbyter, Hadrianus Senator, Hugo Civis, Ursula Virgo Beghina, Maria Vidua, Harlemenses omnes, a Calvinistis hæreticis occisi referuntur a *Petro Opmebro decade 2 libri 1 Martyrum Hollandicorum, et ut venerabiles Martyres hoc die memorantur ab Arnoldo Raissio in Auctario Molani ad Natus Sanctorum Belgii, Ursula quoque ac Maria cum titulo Beatæ inscribuntur Gynæceæ sacro Arturi du Monstier. Ursula denique ut venerabilis Virgo et Martyr inscripta est Menologio Laherii.*
- Eleonora Ortiz, Virgo tertii Ordinis Carmelitarum Majoricæ apud Baleares, tamquam miraculis clara anno mxciv, inscripta est cum titulo Beatæ Gynæceæ sacro Arturi du Monstier.
- Franciscus Ghiseli Bononiensis, Canonicus Regularis S. Salvatoris, cum opinione sanctitatis anno 1429 mortuus, refertur a *Masino in Bononia per-lustrata.*
- B. Seraphina Cajetana, Virgo Abbatissa Syracensis, indicatur in *Menologio Buccelini citato Octavio Cajetano, qui ejus meminit in Idea operis de Sanctis aut fama illustribus, in Appendice ad Indicem alterum Illustrium fama sanctitatis pag. 44, sed absque titulo Beatæ, non etiam indicato anno aut die mortis. Eandem, citato Cajetano cum titulo Sanctæ inseruit Menardus Appendici secundæ, quod dies natalis ignoretur.*
- Stephanus Ruizius a Purificatione Carmelita, ut Beatus refertur in *Acie bene Ordinata Sanctorum ac Beatorum istius Ordinis, cujus Auctor in Notis MSS. addit, quod in cœnobio S. Annæ de Collores in Lusitania assumpto habitu, tanta claruit sanctimonia, ut mortuum ad vitam revocaverit; et Urbanus VIII, visa informatione miraculorum alias patratorum, illum solenni Beatorum Catalogo adscribere*

- adscribere parabat, dum mors obsistit. Ceterum inquit a populo Lusitano Beatus passim vocitatur, et colitur in Kalendariis nostris. *Kalendaria istæ privatam dumtaxat fidem habere puto: mirum est autem, si ita passim appellatur Beatus, nequidem de eo inter Pios agi a Georgio Cardoso in Hagiologio Lusitano. Interim opto ut causa Romæ copta successum habeat, et Sanctorum ac Beatorum Ordinis numerus, Apostolica Sede approbante, crescat in mille millia.*
- S. Castulus Martyr Romæ proponitur in MS. Trevirensi S. Martini, et Atrebatensi Ecclesiæ Cathedralis. Cum pluribus Martyribus relatus xxviii Maji.
- S. Germanus, Episcopus Parisiensis, inscriptus est Martyrologio Rabani: ast aliorum sequenti die xxviii Maji.
- B. Guilielmus, Comes in Hannonia, indicatur a Ferrario, citatus Annalibus Hannoniæ et Calendario Belgico. Nobis videtur esse S. Guilielmus Gellonensis, referendus xxviii Maji.
- B. Jacobus de Forlivo, Ordinis Prædicatorum, indicatur in Annotatis Carthusiæ Bruzelliensis ad Grevenum. De ea agemus xxxi Maji.
- B. Theobaldus Confessor Albæ-Pompejæ colitur in Octava Ascensionis Dominicæ. Hunc Ferrarius credidit anno 1250, quando Octava illa in hanc diem cecidit; et sic eum retulit in utroque Catalogo: sed constat eum erravisse in numero, et mortuum Sanctum credi Albæ anno 1130: quare de eo agemus die, quo tunc Octava Ascensionis agebatur, 1 Junii.
- S. Maximinus, Episcopus Aquensis in Provincia, memoratur a Greveno et Canisio; ab aliis vii Junii.
- B. Diana, Ordinis S. Dominici Bononiæ, relata hoc die in Anno sancto illius Ordinis, Belgicæ et Gallicæ hic vulgato: ab Auctore Bononiæ perlustratæ, et alio Diarii sacri Dominicani, Italici (quibus potius hic fidentum) refertur ad x Junii.
- S. Barnabæ Apostoli inventio corporis Tolosæ celebratur a Saussayo. Dies natalis est xi Junii.
- S. Maxentius, Abbas Pictavensis, refertur in MS. Kalendario Benedictino, item a Greveno et Canisio, ab aliis xxvi Junii.
- S. Perseverantia Virgo indicatur in MSS. Reginæ Succæ et monasterii S. Victoris: forte est Perseveranda Martyr. Romano inscripta xxvi Junii.
- Simon Ordinis Minorum S. Francisci, Messanæ virtutibus et miraculis clarus, inscriptus est a Cajetano Martyrologio Siculo, non apposito titulo Beati: at cum illo titula indicatur in Martyrol. Franciscano Arturi ad diem, quando veritas poterit examinari, xxi Augusti.
- Nonanus Monachus indicatur in Annotatis Carthusiæ Bruzelliensis, nobis ignotus. An forte Nonnosus? ab oliis relatus ii Septembris.
- S. Adriani Martyris translatio ad Gerardi-montem indicatur in MS. Florario, et a Molano, Canisio. Ferrario. Ad diem ejus natalem refertur historia Translationis a Molano in Natalibus Sanctorum Belgii Miræo, et aliis, id est ad viii Septembris.
- SS. Sergius et Bacchus Martyres, ob cultum in Rufinianis, referuntur in MS. Græco Synaxario, et Menæis MSS. Mediolanensibus et Taurinensibus, aliisque Arabo-Egyptio quod habemus Latine redditum. Acta eorum danda erunt vii Octobris.
- Fontana Virgo, ut Sancta, proponitur a Camerario citante Breviarium Scoticum: quo etiam allegato refertur a Dempstero cum aliquo elogio lib. 6 Hist. Eccl. et in Menologio xiii Octobris.
- Symmachus Boetii socer a Petro de Natalibus cum egisset de S. Joanne Papa et Martyre (quem a Theodorico Rege Ariano Ravennæ carceri inclusum hoc die in ejus Actis referimus) adjunctus illi est, quia etiam Theodorici jussu occisus; et Sanctus et Martyr appellatus. Secuti Grevenus, Canisius, et hoc citato Ferrarius. Baronius in Annalibus ad an. 526 cum egisset de S. Joanne Papa, late de Boetio et Symmacho agit, et hujus laudat pietem atque doctrinam, nulla facta ullius cultus Ecclesiastici mentione, uti fecerat de S. Joanne Papa. Nos putamus de Symmacho potius agendum, quando varii Bactum ejus generum referunt xxiii Octobris.
- S. Elisabethæ viduæ Canonizatio indicatur in MS. Florario. De ea agendum erit ad ejus Vitam xix Novemb.
- S. Clementis, Papæ et Martyris, translatio in monasterium Piscariense, facta a Ludovico Juniore tempore Hadriani Papæ II, (ad quem anno 868 totum ejus corpus e Chersoneso Romam detulerat S. Cyrillus) ibidem annue celebratur hoc die: quod deinde Alexander Papa III confirmavit, per Breve nobis ex Chronica illius monasterii communicatum. Crediderim partem valde notabilem concessam Imperatori, monasterium prædictum in ejus honorem et nomen fundaturo: potiore tamen partem reservatam Romæ: qua de re plenius agi poterit ad natalem xxiii Novembris.
- S. Maximini, Abbatis Miciacensis, translatio corporis indicatur in Usuardo, sed aucto in monasterio Parisiensi S. Germani; item in Bellino auctus Parisiensi excuso, et in Stroziano an. 1486 Florentiæ. Dies ejus natalis est xv Decembris.

NOT. 8⁹⁹⁹⁹
APP. TOM. VII

DE S. ZACHARIA MARTYRE

EPISCOPO VIENNENSI IN GALLIA.

SYLLOGE HISTORICA.

Actorum summarium ex Breviario, ecclesia, cultus.

SUB TRAJANO

Juxta Brevi-
vium Vien.

Descripsimus ipsi Viennæ anno MDCLXII vetustum Catalogum Sanctorum Episcoporum Viennensium, in quo dicitur, Crescenti successisse Zacharias, martyrio coronatus: cujus festum in antiquo Kalendario Missalis et Breviarii ibidem descripto, assignatur ad hunc diem xxvii Maji: et sequentem ejusdem Vitam reperimus in Breviario Viennensi, anni MDXXXII, tunc nobis donato, quæ est hujusmodi:

2 Tempore illo, quo post corporeum Salvatoris adventum, exortus in tenebris Sol ipse justitiæ, splendore fidei illuminare Occidentalium plagam cœperat, et in omnem terram Evangeliorum sonus exivit; in regionibus illis Apostolorum prædicatio se declaravit: id est sub Trajano, Imperatore crudelissimo, genere Hispano, primum Crescentem Pauli discipulum Vienna civitas, Gallorum habere meruit doctorem: cujus fide ac virtute plurimi de gentibus

a S. Crescente
ordinatus
Episcopus,

A gentibus ad Christum conversi sunt. Cumque per aliquos annos ibi resideret, ordinavit pro se venerabilem virum, sanctum senem, Zachariam Episcopum : ipse vero in Galatiam rediit, persecutionem gentium expavescens, memorans Salvatoris dictum, Si vos persecuti fuerint in ista civitate, fugite in aliam. Sanctus igitur Zacharias, ut diximus, ordinatus Episcopus, verbum Dei gentibus predicabat, habitans extra mœnia urbis in domo cujusdam viduæ, Præfecti ancillæ, Fuscinæ nomine, jam Christianæ. Et veniebant ad eum plurimi ex populo, et docebat eos secrete, dicens : Credite in Jesum, filium Dei Domini nostri : quia ipse est Creator et Salvator omnium rerum. Et credentes baptizabantur.

multos convertit?

captus

3 Igitur cum jam multos ad fidem sanctæ Trinitatis instrueret; subito a Præsidente urbis Pompeio rapitur; atque vinctus ad templum, quod superjacet civitati, perducitur. Cumque introgressus fuisset: videns ibi ante simulacrum Martis ornamenta aurea, subridens, ait : Ista ornamenta pauperibus melius poterant erogari, quam ante conspectum idolorum appendi. Respiciensque ad idolum dixit : Destruat te Dominus et Salvator noster Jesus Christus. Ad hanc autem vocem subito locus, in quo simulacrum erat, non comparuit. Præses itaque et omnes templorum Pontifices hæc videntes, vehementer turbati dixerunt ei : Quis dedit tibi hæc potestatem, ut deos nostros destrueres? S. Zacharias respondit : Filius Dei vivi seculum renovavit perditum.

idolum Martis precibus tollit,

ejectus extra urbem, lapidatur :

4 Et cum sacrificare Deo Marti nolisset, sed prædicationibus et verbis Præfectum et templorum Pontifices confudisset; irati vehementer, subito injicientes manus in eum, et ejicientes extra ædem publicam, calcibus obtundentes observabant eum. At mane facto, dum traheretur per portam triumphalem, quæ nunc Gratiana appellatur, ad Australem plagam, prope urbis mœnia gratias agens et dicens, Domine ne statuas illis hoc peccatum; omnes unanimiter illum lapidibus obrunt : sicque gloriosus vir, exemplum beati Protomartyris Stephani secutus, post mortem sui certaminis non est a pio Domino destitutus : qui dedit illi caput antiqui serpentis conterere, dum fideliter studuit in mandatis ejus decertare. Etenim ideo, sancto corpore relicto feris et avibus, abiit Pompeius. Pauci etiam id temporis Christiani, ipsique propter Gentilium furorem sanctum Martyrem humare metuentes, sed tamen divina pietate et misericordia commoti, nocte in arca saxea recondunt, ubi proprium cruorem fuderat, in altam foveam, ibique usque in hodiernum servatur.

in alta fossa sepelitur :

5 Hæc in dicto Breviario, verbotenus desumpta ex antiquis Actis, repertis in MS. Bodicensi in Westphalia, quæ hic daremus, si contingerent aliquid præter jam relata et inanem logomachiam, inter Martyrem recusantem et Præsidentem urgentem ad sacrificandum. Ad Episcopum Viennensem in suo Chronico asserit, sub Trajano gloriosissimum senem Zachariam, Viennensem Episcopum, martyrio coronatum. Memoratus supra Creseus colitur xxvii Junii, etiam Martyrologio Romano inscriptus. At Fuscinæ nomen permansit Viennensibus familiare : nam isto nomine appellatæ fuerunt soror S. Aviti Episcopi, ejusque cognata, ambo Deo devotæ Sanctimoniales, de quibus egimus v Aprilis ad Vitam S. Aviti § 1. In MS. Martyrologio Ecclesiæ Viennensis, quod studio et labore Joannis Lievræi Canonici renovatum est; celebratur festum S. Zachariæ hoc xxvii Maji cum satis magno elogio, ex quo præcedentibus adjungimus ista : Hic etiam sacrum mantile (super quo Dominus Jesus, in ultima cœna cum discipulis acta, sacram Eucharistiam, Corpus scilicet suum et Sanguinem, consecravat) Viennam attulit de beatissimi

traditur mapam cænæ Domini attulisse Viennam.

Petri donariis. Quod quidem mantile ad hæc usque tempora Viennensis Ecclesia asservavit : atque auro argentoque decoratum, Dominica in Albis, singulis annis in Ecclesia Apostolorum, cum largitione Indulgentiarum, ab antiquis Summis Pontificibus et maxime Innocentio Quarto concessarum, maxima populi frequentia visitur.

6 Bodicensia Acta successorum Episcoporum nomina, et cultum S. Zachariæ paulatim auctum, sic nobis explicant : Post passionem beati Martyris, Martinus, natione Romanus, in summum Sacerdotium cooptatus, virtutum etiam meritis comparandus, in loco ejus idoneus successit : sicque supra S. Zachariam, Protomartyrem Galliarum, quoddam tugurium, in honorem Domini sanctique Martyris non magno pretio construi fecit. Sed post modum, intercurrentibus annis plurimis, temporibus Valeriani et Gallieni Imperatorum, crescente numero electorum, erat non longe a mœnibus urbis castrum, quod ab antiquis fuerat miro opere fundatum; quod eives Viennensis, maxima pars Christiani, diruentes, cœperunt ædificare spatiosam et altiore basilicam supra sanctum Martyrem Zachariam, in honorem Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi Sanctorumque omnium Apostolorum, ad Australem plagam urbis sitam. Lupicinus quoque Episcopus vir eloquentissimus, ad quem beatus Pater Cornelius scribit, per idem tempus Ecclesiæ ipsius Præses erat : qui magnis sumptibus parans basilicam, ante consummationem coepti operis lustrans provincias, gestans Evangelium, apud Tecanistrum oppidum passus est. Successor vero ejus B. Simplicius, Basilicam, quam decessor suus fideliter inchoaverat, instantissime consummavit, et legitime in palam dedicavit. Hæc ibi, merito ommissa a collectoribus Breviarii : quis enim nescit Basilicarum sanctis Martyribus publice erigendarum initium primo factum sub Constantino Augusto? Coluntur autem S. Martinus 1 Julii, S. Lupicinus, xiv Decembris, Simplicius vel Simplicius, aut Simplicius xi Februarii, ubi de eo egimus : sed correctum cupimus Lievræum ubi predictis Episcopis adscribit ædificationem Basilicæ S. Petri. Nisi dicere malimus, istis ubi postea Basilicæ surrexerunt, ab aliis conditis fuisse ecclesiis, quales ea tempora persecutionibus infesta ferebant, privatarum vilium speciem usumque exterius præferentes : quibus sæpe defectis mutatisque, angustiora postea opera sub appellatione Sanctorum successerunt.

D
AUCTORE G. H.

Ecclesia super corpus erecta

E

quando credi possit?

1
Corpus in urbem attatum a 2 Cardinalibus.

Indulgentiæ concessæ

A *asserit datam Lugduni xiv Kalendas Aprilis, Pontificatus anno vii, ergo anno Christi mcccii. At memorati Cardinales, Hugo de S. Caro Ordinis Prædicatorum, et Guilielmus Abbas S. Facundi Legionensis diocesis in Hispania, fuerunt creati anno mccciv. Meminerunt etiam S. Zachariæ Demochares, Claudius Ro-*

bertus, et Sammarthani in Archiepiscopis Viennensibus. D

8 *In Martyrologio sub nomine Bedæ refertur pridie seu xxvi Maji. et hoc secuti sunt Molanus, Galesinius, Camisius, cum hodierno Martyrologio Romano, in quo ista leguntur : Viennæ S. Zachariæ, Episcopi et Martyris, qui sub Trajano passus est. cultus 26 Maji.*

DE SANCTO JULIO

MARTYRE DOROSTORI IM MOESIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De ejus notitia ex Martyrologiis Latinis, deque Actis Passionis.

XXVII MAJI.
Memoria apud Florum,
B *Hos proxime secutus est S. Julius, de quo Florus in Supplemento Bedæ tempore Caroli Magni hæc scripsit : vi Kalendas Junii. Passio S. Julii, qui sub Maximo Præsede capitis amputatione complevit martyrium. Aliquanto plura profert Usuardus his verbis : vi Kalendas Junii. Apud Mæsiam, civitate Dorostorensi natalis B. Julii, qui tempore persecutionis, cum esset veteranus et emeritæ militiæ, comprehensus ab Officialibus, Judici est oblatus : quo præsentem cum idola execraretur, et nomen Christi constantissime confiteretur, capitali sententia punitus est. Quibus apud Adonem relatis, ista adduntur. Cumque duceretur ad locum cædis adimplenda, Ezechius quidam miles, cum et ipse ob fidem Christi comprehensus detineretur, rogabat eum dicens : Minor esto mei : nam et ego subsequor te. Plurimum etiam saluta Passicratem et Valentionem famulos Dei, qui nos jam per bonam confessionem præcesserunt ad Dominum. Julius vero osculatus Ezechium dixit : Frater, festina venire : mandata enim tua audierunt, quos salutasti. Sic accepto orario, ligans sibi oculos, martyrii palmam gladio cædente percepit. Hæc Ado, quæ fere eadem leguntur opud Notherum, et auctorem qui sub nomine Bedæ Martyrologium edidit. Secuti passim recentiores Martyrologi cum Petro de Natalibus lib. 5 Catalogi cap. 56. De eodem ogitur xiv Junii, in MS. Martyrologio Bruxellensi ecclesiæ S. Gudulæ. Et omnes fidem præstant Actis MSS. martyrii, quæ Augusta F'indeliorum accepimus ex codice MS. Marci Velseri submissa. Ezechius sive Ezechius, qui in hisce Actis et relatis Martyrologis refertur, martyrium passus est xv Junii, quando de ipso seorsim erit agendum. Ceterum Acta videntur aliunde abstracta, forsitan ex Actis S. Passicratis, quæ latent. Tempus martyrii apud antiquos non exprimitur. Galesinius Julium adscribit Alexandri Imperatoris persecutioni, et secutus est Baronius in Martyrologio et in Annalibus ad annum 228 num. 2.*
C *Acta martyrii.*
Cultus S. Julii Fæsulis.
2 *Colitur hoc item die Fæsulis in Hetruria S. Julius Martyr, ejus corpus in Abbacia Fæsulana quiescit, et adolescens creditur passus, at quando ignoratur. Videtur ejus cultus hoc die assumptus. propter S. Julium Dorostorensium, licet alius omnino dicendus sit : agiturque de eo Ferrarius in utroque Catalogo.*

Christi : ecce Martyr carissimus, propter regnum Domini, similia passus eis, quæ erga B. Passicratem. Erat quidem hic secundum seculi hujus militiam præmemoratis viris commilitans, deinde æmulatione religionis imitator effectus eorum, qui ante eum martyrizaverunt, heredes quidem effecti Dei, coheredes autem Christi. Cum enim crescerent ea, quæ secundum impios erant ; cum præcepta contra omnes decurrerent, sacrificare jubentia demoniis ; similia perditis operari non acquievit Sanctus, sed apud se occulte fidem Dei salvabat. Et quidam de germine invidi et odientis bonum diaboli, delatat quidem virum Præsidi, incusat autem fidem, et in palam perducere non devitavit. Transiens itaque in medium incusabat : Humanissime Præses, Julius iste Christianus est, et non vult præceptis regalibus obedire. Maximus Præses dixit : Quid dicis ? Juli, vera sunt hæc ? Julius dixit : Ita, Christianus sum. Maximus dixit : Quid ergo ? ignorasti præcepta Regum, quæ jubent immolare diis ? Julius dixit : Non ignoravi quidem : Christianus autem sum : et hoc facere non possum, et negare Deum. Maximus dixit : Quid enim grave est thurificare et abire ? Julius dixit : Non possum excedere, et infidelis apparere Deo meo. Etenim in vana militia, quando videbar errare totis viginti septem annis neque tamquam scelestus, neque quasi litigiosus oblatum sum judicio : sexies in bellum exivi, nemini de post steti. nec alicujus deterius pugnavi : Princeps me non vidit aliquando errare : et quomodo nunc putas eum, qui in pejoribus fidelis repertus est, in melioribus infidelem esse ? Maximus dixit : Juli, immola diis. Mihi [imputetur] hoc peccatum : cum violentia immolans, non habes peccatum : postea vades in domum tuam accipiens decennialiorum pecuniam, et nemo tibi erit molestus. Julius dixit : Neque pecunia hæc satanæ, neque tua subdola doctrina privat me a lumine : æternum Deum enim negare non possum. Da itaque sententiam adversus me, quasi adversus Christianum. Præses dixit : Nisi fueris Regibus devotus, et sacrificaveris, caput tuum amputabo. Julius dixit : Bene cogitasti. Obsecro autem te, pie Præses, per salutem tuorum Regum, comple cogitationem tuam, et da sententiam de me, ut vota mea perficiantur. Maximus Præses dixit : Si non vis pœnitere, desiderio tuo traderis. Julius dixit : Gratias ago Deo meo. Maximus dixit : Julius, nolens præceptis Regum acquiescere, capitalem dabit sententiam. Cum autem ductus fuisset ad locum solitum, osculabantur illum omnes. Beatus autem dicebat : Unusquisque scit suum periculum, quali me osculatur ore. Ezechius autem quidam Christianus, cum esset miles, et ipse custodiretur, dicebat Martyri : Obsecro, Juli, cum gaudio comple pollicitationem, et accipe coronam : etenim ego subsequor

E
accusatus fidem profitetur.

F
et dissimulare renuit :

ultra sententiam mortis urget :

ACTA MARTYRII

Ex codice MS. Marci Velseri.

Miles Christianus occultus,
Ecce sanctissimus Julius, dignus habitus gratiæ Dei ; ecce sicut vere spiritalis juvenis exercitus

A sequor te : plurimum autem saluta Passieratem et
Valentionem. Julius autem osculans Esychium,
dixit : Frater, festina. Mandata enim tua jam audie-
runt : sicut enim te, video nunc circumstantes me.

Et accipiens oralem ligavit oculos suos, et tetendit
cervicem : miles autem adducens gladium, finem
imposuit martyrio.

D
martyrium
complet.

DE S. RESTITUTA VIRGINE,

CUM CYRILLO PRESB. ET SOCIIS DUOBUS

MARTYRIBUS SORÆ IN CAMPANIA.

ET S. RESTITUTA MARTYRE,

ROMA AD SUESSIONESEM GALLIÆ DIOECESIM TRANSLATA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§. I. De ecclesia et cultu Soranæ Martyris, ejusque ibi corpore quæsito diu ac nuper
demum invento.

B

E

CIRCA ANNUM
CCLXXII

Distinguendæ
Restitutæ duæ:

Distinxiimus ad diem tertiam Maji Juvenales
duos, Narniensem Episcopum alterum, alte-
rum Confessorem ; ejus ossa (incertum unde)
Translata Fossanum Pedemontii urbem, pro-
pter solam nominum identitatem pluribus seculis æsti-
mata sunt Narniensis esse : neque etiam nunc Fossa-
neusibus potest ea opinio eximi, postquam Narniæ fuit
ineluctabili evidentia repertum integrum corpus Patroni.
Idem hic si faciam, eodem id accepturos modo Sues-
sionenses existimo ; qui nihil hactenus dubitarunt, quin
corpus S. Restitutæ, quod Roma in diocesim suam
ætate Ludovici Pii Imperatoris translatum est, ejus-
demmet sit, quæ Soræ hoc die passa celebratur. Sed
æqui rerum æstimatores laudabunt consilium, neque
censebunt Suesсионensibus detrahi, quod amore veritatis
Soranis relinquatur ; quando suam ipsi retinebunt Pa-
tronam, æque ac Sorana miraculis illustrem. Fuit
Sora, urbs olim Samnitum, Volscis inde pulsis, dein
Romanorum municipium ; ubi Proconsul ad jus dicen-
dum fixum tribunal habebat, atque jam inde ab Aposto-
lorum temporibus creditur aliqua Evangelii lux efful-
sisse. Gloriatur quoque suorum maduisse sanguine ci-
vium, qui ad martyrii lauream anhelantes, illum liben-
tissime pro Christo fuderunt. Inter hosce censetur S.
Julianus, sub Antonino Pio passus, ejus Martyrii
Acta, ad diem xxvii Januarii, a nobis sunt edita. Sed
vel maxime ibidem enituit constantia S. Restitutæ
Virginis Romanæ, sub Aureliano Imperatore marty-
rium cum S. Cyrillo Presbytero et duobus Sociis hoc
xxvii Maji passæ, quæ propria postmodum ecclesia ho-
norata, Soranæ civitatis Protectrix et Diva Tutelarix
est habita.

Prioris sub
Aureliano
passæ

C

ecclesia Soræ

Collegiata.

2 Erat hæc ecclesia, cum circa initium seculi xi
scriberentur sanctæ Virginis Passio et miracula, de
quibus infra, fueratque haud dubie pridem Collegiata,
saltem post recessum Saracenorum : et totis etiam est
hodie, habens sub Præposito Canonicos sex, Beneficia-
tos duos. Tam cara Sanctæ fuit, ut hostibus anno mclvi
ferro flammæque omnia vastantibus cremari illam non
permiserit, miraculo flammæ impediens ; uti infra di-
cetur, et Sora scribitur plenius expositum reperiri in
magno libro seu Cutalogo, quem Reverendissimus quon-
dam Soranus Episcopus Hieronymus Joannellus, anno
mdcix, exeunte Augusto ordinatus, anno autem mdccxxii
vita functus, singulari labore diligentique confecit.
Laudat Hieronymum Ughellus, quod bonus piusque
Pastor Cathedralis ecclesiæ Sacrarium construxit,
sacraque suppellectile locupletavit ; Corpora SS.

In hac reper-
tum an. 1609
ejus ut puta-
batur corpus,

Deodati et Juliani Martyrium transtulit solenni pom-
pa, Seminarium a fundamentis erexit, aliæque pu-
blice utilia fecit. Addi poterat, quod inter prima curæ
Episcopalis initia requirere curavit, et invenisse se cre-
didit corpus S. Restitutæ. Hoc enim constat ex respon-
siva quadam Cardinalis Burgessii, ad ipsum data anno
mdcix die x Decembris Roma, hoc tenore : Consola-
tus nos est Dominus per ea quæ Dominatio sua scri-
bit circa corpus S. Restitutæ, nuper istic sua indu-
stria repertum ; et per pietatem quam tali in actione
monstravit, merito laudandam magnique faciendam.
Ego me obligatum agnosco pro benevolentia, qua
me tam læti nuntii fecisti participem per epistolam ;
eoque nomine ago gratias, desiderans vicissim,
ubi res tulerit, vestro obsequio operam meam im-
pendere.

3 Servabatur hujus Epistolæ originalis apud D. Pau-
lum Valentem, Præpositum S. Restitutæ, tanquam
magnum momenti instrumentum ad veritatem dictæ in-
ventionis comprobandum ; interim dum Ecclesiæ Cathe-
dralis Primicerius pergebat suppressere authenticum
illius Actum, surreptum ex arca ipsius corporis, per
prædictum Episcopum deposita intra sacristiam ejus-
dem Cathedralis, causa ut dicebatur, dissensionis inter
utrumque Capitulum, et prætextu cujusdam scrupuli
circa ipsam inventionem. Interim Episcopus Joannes,
duos supra nominatos sanctos Deodatum et Julianum
sic transferendos curavit, sicut docebimus, de Deodato
quidem xxvii Septembris, de Julio autem xxvii Ja-
nuarii in Supplemento : pro alio isto corpore desiit esse
solicitus ; quin potius (quod postea compertum fuit) clam
submovendum e Sacrario curavit, eoque unde acceptum
erat loco rursus infodiendum : quia inspectis accuratius
ossibus (quorum nonnullas particulas dolebat fuisse pro
Reliquiis præmature distributas) et consideratu eorum-
dem inter se proportionem, apparuerat, ipsa omnino esse
infantis alicujus, non autem adultæ Virginis, qualem
fuisse constabat S. Restitutam.

transfertur
ad Cathedra-
lem,

F

4 Rebus sic stantibus, placuit Deo pium Sorani po-
puli studium, licet intento frustratum suo, rarum acce-
ptumque declarare memorabili ad omnem posteritatem
eventu, qui sic narratur, per Epistolam inde submissam :
Cum anno mdcliv contigisset gravi terræ-motu con-
cuti Soranam civitatem, ad primam succussionem
datum campana signum est, ut populus in ecclesiam
S. Restitutæ conveniens, communem Patronam
coram exposito Venerabili deprecatricem adhiberet.
Convenit populus, oravit, regressus cum spe bona
inde

sed errore
agnito iterum
defoditur.

Ecclesia
Sanctæ anno
1654 lapsa
et restaurata,

A inde est : et mox ecclesia universa corrui, quasi periculum in sua ipsius tecta excipiens Sancta, salvos cives eorumque domos præstare voluerit. Ilunc sane fuisse omnium sensum videntur demonstrasse, quando studio prorsus memorando, eleemosynis largiendis divites, tenuiores cives operis gratuiti conferendis, novam quæ nunc extat longeque priori elegantiore molem construxerunt, sicut legitur in libro rationum, scripto per Paulum Valenti Præpositum ; per cuius manus impensæ omnes, ex eleemosynaria capsâ desumi solitæ, transierunt ; sicut etiam ejus arbitrio tota regebatur fabrica. Et hic quidem ipse bis interea legitur periclitatus de vita, illæ tamen permansisse semper auxilio Sanctæ, quæ etiam fibros omnes eorumque magistros iisdem in casibus servavit indemnes.

dum olim
reptum
corpus pru-
denter ceta-
tur ;

B Quanto hæc notiora erant civitati toti, tanto magis illam urebat desiderium videndi expositum publico cultui, quem putabat in Sacratio ecclesiæ Cathedralis attingere thesaurum. Præpositus autem et Canonici S. Restitutæ nullum non movebant lapidem, ut seposita controversia suo potirentur voto ; donec tandem eorum omnem conatum vincente Primicerii constantia, censuerunt mortem ejus, quæ semel non procul abesse poterat, potius expectandam, quam surdos aures pulsandas diutius, quumvis novum sanum Episcopum, ex Congregatione Perusini Oratorii assumptum, Thomam Guzzonem, haberent causæ suæ non obscure faventem. Verum hic, ratione magis quam affectu, seu potius divino motus impulsu, definebat nihil ; donec Soranorum pia vota respiciens Deus, fecit S. Restitutæ verum corpus, ac trium Sociorum Reliquias, et omnium quatuor capita, inveniri anno MDCLXXXIII. Quia etiam Joannethi Episcopi scripta perscrutantibus innotuit, quid illo priori factum esset ; et quam prudenter Primicerius egisset, nec minus erga defuncti memoriam reverenter, quod in se trahere maluerit invidiam frustrati voti popularis, quam scandalum suscitare, commissum errorem revelando et fatendo veritatem, cui nemo tamen esset habiturus fidem in ista æstu animorum, crediturorum, Restitutam revera inventam, nec nisi per emulationem occultari. Totam Inventionis prænotatæ historiam descripsit, qui eidem post paucos dies supervenit, testis ex parte oculatus, Conradus Janningus noster ; et hanc post Acta mox laudanda dabimus.

verum, an.
1683 in-
venitur.

Memoria in
Fastis sacris,

C Memoria ejusdem sanctæ Virginis in MS. Martyrologio Vaticano Ecclesiæ S. Petri legitur his verbis : Civitate Sorana passio S. Restitutæ Virginis et Martyris. Eadem habentur in alio MS. bibliothecæ Vaticanæ, sub signo numeri 5940, quod olim fuit Ecclesiæ Beneventanæ. Sicuti Maurolycus, Felicius, Baronius in hodierno Martyrologio Romano, qui (utpote ortu Soranus) plurima in Notis observat de Proconsule ibidem residente, et de S. Restitutæ memoria adhuc extante in insula Fibreni, ubi Christi Virgo uobile certamen pro Christo subiit, victrixque est coronata martyrio una cum sociis. Putatur etiam quod ex carnificina Sanctorum Martyrum illic exerceri solita, ipsum Fibrenum flumen hodie vulgo dicatur Carnellum, quasi Carnarium. In Actis S. Placidi Martyris, quæ scripsit Gordianus, illud flumen Carnellus reperitur appellatum, ut scias non esse recentem nomenclaturam. Hæc ibi Baronius, qui in Annalibus Ecclesiasticis ad annum 275 num. 5 ista scribit. Sub eodem Imperatore Aureliano, Soræ passa est clarissima Virgo Restituta una cum sociis, sub Agathio Proconsule : cujus nobile certamen multis miraculis illustratum, Ecclesiasticis monumentis meruit inseri, atque anniversaria commemoratione dicari. Michael quoque Monachus, in Sanctuarii Capuani Calendario secundo et tertio, ait, memoriam S. Restitutæ ad hunc diem xxvii Maji celebrari. Isto autem die intelligo Soræ benedici consuevisse in ejus

nomine flores Rosorum, quas experientia docuerit, ad febrium depulsionem, mediante fiducia in ipsam Sanctam, perquam efficaces esse. Idem dicitur etiam, Borbanum in Aprutio, simili die fieri, nec minori devotione festum illic agi ; eo quod Borbanenses credant possidere se ipsius Sanctæ caput, quod in Carnellum flumen abjectum Episcopus quidam nactus, Borbanum transtulerit. Verum ægre probabant Borbanenses, ipsum quod habent caput Soranæ Restitutæ esse, cum Soræ tot habeantur capita, quot fuisse decussa dicit historia Passionis ; quorum unum ipsius esse, pene certum facit historia Inventionis.

D cultus etiam
Borbani.

§ II. Acta Passionis et Miraculum a Gregorio Episc. Tarracinensi descripta : corporis existentia Soræ probata.

A Acta martyrii asservari in Ecclesia Sorana asserit Baronius ad Martyrologium, eaque extare Neapoli et Romæ in Bibliotheca Vaticana ibidem didicimus ; sed et Capuæ esse indicavit nobis per litteras inde missas Silvester Ayossa : eorundemque compendiorum, in tres lectiones divisum, habetur in antiquo Breviario Capuano, anno MCCCCLXXXIX excuso. Aliud multo prolixius compendium, in duodecim Lectiones distributum, a præfato Joannetho Episcopo habitum (ut præferebat titulus) ex MSS. Antiquissimis ecclesiæ Atini ; accepimus Soræ, propria manu Cancellarii Episcopalis Josephi Porretta descriptum, et prælaudati Illustriss. ac Reverendiss. D. Thomæ Guzzonii, Episcopi Sorani, sigillo munitum, xii Februarii MDCLXXXII. Hoc compendium cum majoribus Actis conferentes, invenimus verbatim inde exceptum fuisse : et ideo ejus verba, eodem quo istic continentur ordine, separamus ab aliis, includendo ipsa hujusmodi parentesi [ ]. Majora autem Acta damus ex MS. Codice Branensis cænobi, Ordinis Præmonstratensis in diocesi Suessionensi ab ecclesia Arciensis, in quam vulgo creditur corpus translatum, vix plus quam duabus leucis distantis, uti ea inde accepit Nicolaus Belleforestius, Canonicus Regularis S. Augustini, in cænobio Suessionensi S. Joannis Baptistæ Vinearum.

Acta, alia
varie con-
tracta,

E

8 In his Actis (quod alibi non ita fit) agitur de xxxix Custodibus per Sanctam conversis et horum Tortoribus, qui simul omnes ante eam capite plexi sunt, nec non de S. Cyrillo Presbytero et duobus sociis, pariter cum Sancta decollatis. Cyrillum et socios expressimus in titulo, quia eorum passionem verosimilem faciunt, inventa cum S. Restitutæ corpore tria capita, varique corporis non unius ossa : aliorum autem numero non aulemus augere Sanctorum Catalogum. Etenim cum neque eorum corpora posteris in honore fuerint, neque eorum specialis ullus apud Soranos cultus fuisse sciatur, vehementer metuimus, ne veteri de Passione Sanctæ traditioni, potius quam Legendæ, conversiones et martyria hæc addita sint ornatus causa, uti nimis quam sæpe contigit in Actis multa post secula scriptis, et nihil fere certum habentibus præter principalis Sancti vel Sanctæ nomen et martyrium.

cum mentio-
ne Cyrilli
et plurium
sociorum,
F

9 Fuerunt porro Branensia Acta in duos libros distincta : prior Vitum et martyrium continet, posterior miracula, postmodum et certiori longe fide (ut mox dicetur) atque distinctius cognita. Hinc tertium de translatione corporis in Galliam adjunxit ipse Belleforestius ex Gallico rythmo, circa annum MDL impresso, Latini fociens et sensum sensui reddens, nulla redundantium verborum habita ratione, uti ipse infra in Epitologo addito monet : quod hic ab eo factum non ferimus moleste : sed quod etiam secundum librum descripserit, redundantiori stylo moderate (ut solebat) contracto, incommodum accidit instituto nostro, quo vetera originalia gaudemus integra exhibere. Quare si quis genuinum contextum nobis submiserit ad accuratiorem in

sicut habentur
exornata
a Gregorio
Ep. Tar-
racinæ.

supplemento

A *supplemento editionem, gratiam sibi referendam sciat. Priores libri nullum præferunt auctorem in Codice Brannenſi : ex primo eorum in Catalogo Sanctorum Italiæ præclaram epitomen Ferrarius confecit, id professus se accepisse ex monumentis Ecclesiæ Soranæ, in qua Acta a Gregorio Episcopo Tarracinensi conscripta asservantur. Eidem tribuit hæc Acta Baronius in Notis ad Martyrologium. Prævit utrique Petrus Diaconus de Viris illustribus Casinensibus cap. 32, inquit, dictum Gregorium antea fuisse in Casino oblatum, et scripsisse Passionem S. Restitutæ Virginis. Ex eodem Petro vixit Gregorius temporibus Alexii, Henrici, ac Joannis Imperatorum : id est ineunte seculo XII. Addit Joannes Baptista Marius in Annotationibus ad dictum Petri locum, interfuisse Gregorium anno MCVI Concilio Guastallensi in Lombardia ; et subscripsisse Bullæ cuidam, Ecclesiæ Pisanæ anno MCXXVI indultæ : non tamen docet, unde ista hauserit. Docent vero nos apud Labrum Acta Concilii Lateranensis sub Paschale II. anno MCXII, coacti contra privilegium Henrici Imp. interfuisse isti Concilio et subscripsisse Gregorium Tarracinensem Episcopum. Idem ipse Gregorius auctor est libri secundi de miraculis, quæ in Præfatione ait se cognovisse veridica relatione eorum, quibus coram positis gesta sunt, vel etiam qui in sese ipsis eadem cœlitus acta senserunt. Similiter infra num. 8, nullis a Sancta curatæ, obsecrum morbum describens, dicit. Sicut ea replicante accepimus : et num. 14 de milite, qui e carcere eductus fuerat, quod cuncta omnibus, qui aderamus, ipse præsens recensuit. Ex quibus apparet quam sint optimæ fidei, quæ libro illo secundo narrantur : quia pleraque saltem, ex propria Confessione eorum qui beneficia consecuti fuerant, accepta produntur.*

10 Sed qualis opinio tunc temporis fuit de Corpore S. Restitutæ ? Soranæ an alibi quiescere putabatur ? Profecto ipsum silentium Gregorii, nusquam memorantis Translationem ejus, aut Romam aut alio factam, vix patitur credi, factam esse. Quod autem indubitanter crederetur Corpus Soræ existere, manifeste intelligitur ex ejus libro secundo, numero 14, ubi ait, quemdam eductum per S. Restitutam e carcere, ad Beatæ tumulum cum oblationibus festinanter advenisse. Et expressius num. 6 de alio, similiter e carcere liberato, refert quod ad Beatæ Martyris Corpus lora, quibus vinculus fuerat, delegavit : et num. 7, quod energumenus ad beatæ Martyris Restitutæ Corpus delatus est. Sic autem loquentem, non de alio loco aut civitate engere, quam de Sorana, ubi credebant sanctæ Virginis Reliquias esse, luce clarius fit legenti loca modo citata.

C Eadem porro Soranorum opinio perpetuavit ad hæc usque tempora : narrantque hodie dum personæ istæ primariæ ac principes : aviam suam frequenter solitam fuisse adire ecclesiam S. Restitutæ, orationis causa ; ac flectentem genua ut plurimum prope fenestellam, quæ non longe ab ara maxima aberat, sæpius dixisse, eo dirigendas preces, istæ Venerabiles S. Restitutæ Reliquias ex majorum traditione lutere. Luculentius traditionem illam probat sequens Oratio, quæ in antiquo codice scripta legitur, et a tempore immemorabili quotannis die 1x Martii solenniter in templo S. Restitutæ canitur a Primicerio Cathedralis, postquam illo die universus Clerus secularis, in memoriam liberatæ olim a bello civitatis, supplicationem per omnia fere compita instituit, unam dumtaxat S. Restitutæ ecclesiam visitans, ibique orationem præmemoratam solenniter recitans ; quæ talis est. Propitiare quæsumus, Domine, nobis famulis tuis, per hujus sanctissimæ Virginis et Martyris Restitutæ, quæ in præsentī requiescit ecclesia, merita gloriosa, ut ejus pia intercessione ab omnibus protegamur adversis. Per Dominum.

§ III. Confirmatur eadem existentia, indeque conficitur alia esse, ejus corpus seculo IX Roma Suessionem translatum est.

P ræfatis auctoritatibus et traditionibus Soranorum magnum pondus accedit ex Chronico terræ Ceccanæ diocesis Ferentinæ, conservato in ecclesia S. Mariæ de flumine dictæ diocesis, prout citatum legitur in grandi codice Cathedralis Soranæ fol. 14, videlicet : Anno MCLVI, Indict. IV de mense Madio, Simon Soranus (facit illum Soræ Præfectum Baronius) interfectus fuit a suis hostibus. Filius dicti Simonis fecit vindictam pro eo : fecit cremare et prædare totam civitatem, excepta ecclesia S. Restitutæ, quæ numquam potuit cremare miraculose, quia ibi conservatur corpus S. Restitutæ, et alia corpora Sanctorum, quæ tempore belli fuerunt abscondita in dicta ecclesia. Si fuerunt abscondita, ut expresse dicitur, in ecclesia S. Restitutæ, id factum fuit vel ante medium seculi IX, vel post : si post ; jam vanum est quidquid pro Translatione Romam facta assertur : si vero ante ; quod illud belli tempus, cujus metu absconditæ fuerint Reliquiæ, nisi Saraceni ? Si direris, anterioris alienjus belli metu abscondi potuisse dictas Reliquias, et nihilominus postea propter invasionem Saracenorum adferri Romam ; frustra es, nisi tempus belligenusque aut circumstantius prodideris aliquas. Tum vero cur eodem loco, ubi semel belli tempore tutæ fuerant Reliquiæ, non potius conditæ fuerint denno, quam procul inde in incertum dimissæ ; erepto civibus magno in rebus adversis solatio et quasi asylo suo ? Dicamus igitur, corpora S. Restitutæ ac Sociorum, uti constat, initio Soram allata in veneratione diu fuisse, lapsuque deinde temporis propter imminens aliquod bellum ibidem fuisse abscondita ; ita propter subsequentes tumultus, tam intestinos quam externos, qui Soram aliasque Campaniæ ac Latii civitates sæpe sæpius afflixerunt, tam diu latuisse, donec in oblivionem abierit locus ipse, ubi posita fuerant, variis templi ruinis insuper sepulta. In Vita enim lib. 2 num. 12 narratur totum templum funditus corruisse : idque seculo X aut XI debet factum fuisse. In Chronico etiam Fossæ-novæ apud Ughellum tomo I refertur, anno MCHI Indict. XI, Sora cremata cum septem ecclesiis. Ut posteriores calamitates, præsertim sub finem seculi XII, a Germanis et eorum Duce Conrado Comite Sorellæ illatas, silentio prætermittam. Quid igitur miri si latuerint ac fere ignorata fuerint Soranis, Corpora Sanctorum suorum ?

12 Jam vero cum inventa non ita pridem sint in ecclesia, in qua constabat aliquando fuisse occultata ; in loco digniori, ubi cadavera profana sepeliri non solent ; in Confessione subterranea, quæ antiquis ac nostris etiam temporibus conservandis Sanctorum Reliquiis proprius fuit locus ; in urnis istiusmodi quæ cadaver recens mortui cupere non possunt, et quibus inventa ossa tumultuario videntur injecta fuisse, quasi militaris furor otium ea componendi decentius non indulisset, ita tamen opereulo tecta ut conservari possent : cum hæc, inquam, aliaque indicia sanctitatem dictarum Reliquiarum et identitatem cum antiquis S. Restitutæ et Sociorum probabilissimam faciant ; pro Translatione autem prætensa ab aliquibus ad urbem Romanam nihil suppetat argumenti ; suppetente etiam nonnihil quod eam dissuadeat, ut mox videbitur ; consequens esse videtur, ut si alicujus Restitutæ corpus Roma in Galliam aliquando translatum est, id alterius fuerit.

13 Hujusmodi Translationem habemus a Belleforestio transcriptam sub titulo libri tertii ubi dicitur quod Saracenis magna cum classe contra Neapolitanos Romanosque venientibus territi Sorani pretiosiara sua omnia, atque in his S. Restitutæ et Sociorum corpora, Romam transtulerint et in ecclesia S. Petri colloca-

D

Quod anno 1156 cremari non potuerit ecclesia S. Restitutæ, tribuitur ejus ibi postea corpori,

E

nec apparet quando inde potuerit ablatum fuisse,

F

ubi inventa nuper ossa ipsius vero similitudinæ creduntur,

nec videntur sub an. 814 Romanam translata dici debere

qui addidit librum 2 de Miraculis factis 11 aut 12 sec

secundum quem corpus erat Soræ adhuc sec. 12

quod etiam ex traditione,

et oratione propria confirmatur.

A rint, anno circiter dcccxi., Leone IV Sedem Apostolicam regente. Potuit hic, licet septimo demum post anno creatus, nominari, quia corporis in Gallias auferendi facultatem dederit anno dcccxi., tunc enim ad Lotharium patrem ex Italia cum exercitu rediit Ludovicus, cujus Conestabili translatio adscribitur. Potuit etiam Sorracenorum apparatus ingens nuntiatus, etiam priusquam eorum classis anno dcccxiiv. advenit, Soranos conferruisse, impulsisseque ut barbarorum, licet eatenus saepius a Beneventanis victorum atque igrè in paucis locis sese tucuntium, incrementum formidabile fuga praeverterent. Potuit denique ex tota Campania Romam fieri concursus fugientium, etiam cum Sanctorum Reliquiis. Sed has Romam allatas, nusquam infelicis deponere fidem Sorani potuissent quam in suburbana S. Petri Basilica : quia illu tam formidata classis non appulit in Campaniam, sed ante omnia Tiberi Romam aggressi barbari. Basilicam B. Petri Apostolorum Principis devastarunt, ablatis cum ipso altari, quod tumbæ memorati Principis Apostolorum superpositum fuerat, omnibus ornamentis atque thesauris. Inde autem, ut ex Leone Ostiensi refert Baronius, Campaniam petentes subito incremento Carnelli fluminis (Garilianum hodie appellant) Casinum spoliare prohibiti, quid porro egerint compertum non habeo ; fugam tamen et vastitatem intulisse quocumque se reverterent credibile est ; nec mirarer si ea occasione eversa fuerit S. Restitutæ prope Soram ecclesia : sed quidquid tunc factum sacris corporibus sit, ea omnino non fuisse ablata persundet eorumdem nupera inventio, et de altero illo quod in Gallias tunc translatum est corpore aliter cogit statuere, quam Franci prætendunt.

licet sub nomine S. Restitutæ an. 851,

inde unum ablatum in Gallias sit,

14 Dicam igitur corpus S. Restitutæ, quod Franci venerantur, Martyris esse, Romana in Urbe passæ, quod ex aliquo sacrorum Cameteriorum extractum, atque in sacrario Basilicæ S. Petri tantisper depositum, donec ejus alicui donandi occasio adesset : ac denique Moreulio Toparchæ exercitum secuto donatum sit, post victoriam de Saracenis Beneventum obsidentibus relatum anno dcccxi. Donatum autem et in Galliam erectum illud esse oportet, non solum absque Actis Passionis, quæ nulla habentur de iis quorum corpora sic Roma adducuntur ; sed etiam absque ejusmodi potentibus litteris, cum quibus illa nunc solent transferri ; quia talium scribendarum usus, utilis sane ac plane conveniens, recentioris institutionis est. Porro cum jam miracula crebrescerent in Arciensi ecclesia ; et simul cupido aliquid de tam munificæ Sanctæ passionis sciendi, post S. Restitutæ nomen frustra quesitum in Usuardi Martyrologio, quo passim Gallicanæ Ecclesiæ utebantur ; tandem inventus est aliquis qui suggereret in Vaticanæ ecclesiæ Martyrologio (quod Usuardi etiam erat, sed Italicis nonnullis Sanctis auctum) inveniri ad xxvii Maji hæc verba In civitate Sorana passio S. Restitutæ Virginis et Martyris : tum vero ex more in talibus familiarissimo sed perquam incommodo, quasi non alii uspiam fuissent Martyres quam quorum nomina habentur in Martyrologiis, captum est credi Arciensium Patronam, licet Roma, non Sora, adductam, passam tamen Soræ fuisse, indeque aliqua ex causa illatam Basilicæ Vaticanæ, unde ista erat accepta. Quil autem de ea Soræ sciretur querentibus, oblatum est opus Gregorii Episcopi Tarracinensis seculo xii ineunte compositum, de Passione et miraculis S. Restitutæ Soranæ : quibus in rythmum vulgarem versis, Arcienses addiderunt quidquid de translatione corporis Roma in Galliam acceperant majorum traditione, vel etiam aliquo mediæ ævi scripto non sine erroribus chronologicis infra notandis. Huic autem sic leviter fundatæ sed passim receptæ credulitati, innixus in Martyrologio Gallicano Saussayus ita scripsit, ad hunc xxvii Maji ; Suessionis, insigni S. Joannis cœnobio in Viseis, festività S. Restitutæ Virginis et Martyris : cujus hodie

ent Soranæ Martyris Acta fuerint applicata.

Soræ in Latio coronatæ universalis Ecclesia suis D in tabulis natalitia recolit : pignora vero in Gallias allata, in Archiensi ecclesia prædictæ diœcesis, jam pridem condigno cultu reposita, quiescunt.

ACTA.

Auct. Gregorio Episc. Tarracinensi.

ex variis Codicibus MSS.

LIBER I.

Continens Passionem sanctæ Virginis.

Romanæ reipublicæ principatum a Aureliano administrante, sæva in Christi famulos persecutionis orta est tempestas : quandoquidem, ut fertur, idem Imperator adeo Christi nomen habuit exosum, ut illud etiam ipso execraretur auditu. Unde directis ab eo undique legibus, Christicolæ mille modis quotidie perimebantur ; alii quidem ad bestias expositi, alii ad metalla damnati ; quidam ignibus, nonnulli lapidibus obruti : sicque crudelitati ceu pietati certatim inopii operam dabant, ut juxta divinum oraculum Domino se putarent exhibere obsequium, si possent extinguere nomen Christianum.

a
Persequente
Christianos
Aureliano
Imp.

E

2 [Hac igitur tempestate, claruit Romæ, in regione quæ Transtyberim dicitur, puella, nomine Restituta, venusta specie, nobilis stirpe ; sed longe venustior orthodoxa fide, et omnium virtutum charismate : cujus pater Ethel, mater vero b Dabia vocabatur, ambo tam vitiis quam dignitatibus locupletes. Cuiam jam Christi Virgo ad nubes pervenisset annos, divitiarumque copia et quæ in talibus plurimum valere solet generis excellentia, nobilium juvenum turba moveretur, ut certatim sibi quisque eam peteret sponsam ; interrogatur a parentibus, quem potissimum de tanta nobilitate eligeret. Quæ se immortalem et cœlestem habere sponsum respondit : ideoque non magnopere cujuslibet corruptibilis ambire conjugium]. Eant, aiebat, corruptibiles et sibi similia ineant matrimonia : mihi, cui perpetuus extat sponsus in cœlo, necessarius non est mortalis in terra. Porro de sterilitate nulla mihi inest cunctatio : quia sponsus ille magnificus, cum sit Virginis filius, filios quotidie innumerabiles generat castitatis : qui etiam mihi dabit in proximo, uti virginis sponsus, de multimoda gaudere sobole, sine ulla corruptionis labe. Procul ergo corruptores pudoris, procul et corruptela, procul sit et omnis corruptorum pompa, auri videlicet argæive quælibet ornamenta : quæ quamvis ad horam blandiantur, nullam se contentibus in futuro præbent emolumentum. Radiet potius in mentis facie fidei margarita, spei certissimæ hyacinthus, et fervens velut ignis carbonculus caritatis. His ornata monilibus cœlestis sponsi operiar adventum : ut cum sapientibus virginibus ejus merear ingredi thalamum. [Hoc ut fertur responso, et parentibus satisfecit, et furentium juvenum lasciviam declinavit.]

S. Restituta
Romana,

b

respuit
nuptias :

F

3 [Sed cum persecutio in Christianos nimium excresceret, et hic illucque sævi lictores more canum discurrentes ; Restituta metuens humane fragilitati, simulque consulens virgineo pudori, sese domus abdidit penetralibus ; atque humi prostrata hujusmodi orationem fudit ad Dominum] ; Domine omnipotens, qui per filium tuum Verbum, scilicet sapientiam tuam, in principio cuncta ex nihilo creasti ; quique etiam in plenitudine temporum, per eundem ex Virgine natum, hominem perditum mirabiliter

Constantiam
precebus a Deo
exposcens,

A rabiliter reformasti ; qui Virginis filius, virginitatis assertor, daret nobis in terra positis cœlestem vitam ducere, ut cœleste præmium possemus expectare ; et quos per varias immunditias socios repererat dæmonum, integritate mentis et corporis æquales faceret Angelorum : te rogo, creator corporum, illuminator mentium, spes et vita fidelium animarum ; ut in me famula tua cor mundum crees, et spiritum rectum innoves ; ut spiritu principali confirmata, ardentia cupidinis tela contemnam, idololatrarum furias pro nihilo ducam, et sanctum Filium tuum, Agnum immaculatum, per omnia sequar. Et quoniam ætatis ac sexus mihi sunt infirma munimina ; de cœlestibus castris Angelicum posco auxilium, per quod merear protegi, et in beneplacitis tuis jugiter roborata morari ; per cœternum Filium tuum, cum quo vivis et regnas in caritate et communione Spiritus sancti, per omnia secula. Amen. [Quæ cum orasset, adstitit ei Angelus Domini : ad cujus adventum, primum quidem, ut mos est virginum, paululum hebetata est, at postmodum tali meruit informari oraculo : Exaudita est, Restituta, deprecatio tua : aderit tibi semper cœlestis gratia, per quam carnales impetus et pompas dæmonum exuperes, et ad virtutum omnium proveharis successus]. Me quoque noveris ex divina jussione ad tui venisse tutelam. Disponit quidem magister discordiæ concitare adversum te suæ perversitatis fautores : nihil tamen metuas : tecum est ille tuus quem dilexisti immortalis sponsus, qui ejus vires solet conterere, quique tibi et in pugna victoriam et æternitatis dabit coronam.

4 [Hæc cum dixisset, et speciem quam exhibuerat subtraxisset ; Restituta, promissionibus tantis roborata et hilaris facta, in somnum resoluta est. Cui humani generis vetustus inimicus, fumifera caligine horrendus apparuit, et comminans dixit : Quid est, Restituta, quod tam suaviter et jucunde quiescis ? forte de Angeli oraculo lætaris ? Verum priusquam ista eveniant, totis viribus adversum te in bella ruam ; mihi famulantium citabo agmina ; ut si succedat triumphus, non sit, prout putas, incruentus]. Novi quod mihi et meis numiibus moliaris ruinam : sed mihi antiquæ fraudis commenta non deerunt, quibus vires tuas comminuam. Et hæc dicens, gladium in tenebris micantem elicit, quem intentans contra eam ait : Hoc ense aliquem de meis accingam, qui in tuum armabitur jugulum, et mihi rebelle dejiciet caput : lingua etiam mihi contraria, in abscisso capite tacitura, tabescet. His minis Christi Virgo aliquantulum perterrita, Crucis vexillo armat frontem ; totamque se circumsignans ait, Exurgat Deus et dissipentur inimici ejus, et fugiant qui oderunt eum a facie ejus. Ad vocem ergo psallentis, phantasma tenues elapsum in auras disparuit. Christi vero famula in terram se dedit, atque his vocibus [Domini clementiam appellare cœpit : Exurge Domine, adjuva ancillam tuam : nequando dicat inimicus meus, prævalui adversus eam. Vale enim, dominator Domine, sermo tuus cor meum penetravit. Idcirco quam iste diris minis quassavit, tua sancta clementia relevare dignetur, et in tuo amore sic solidare, ut in tuis jugiter obsequiis persistam.]

5 [Oraverat : et ecce humani generis salus et vita Christus Jesus (juxta quod olim sponderat, antequam invocetur se adfuturum) beatæ Virgini conspicibiliter adstitit : atque ab ea omnem pavorem propellens, suæque illam præsentia oblectans ; Cur, inquit, Restituta, turbaris ? Tibine excidit, quod mendax sit, et pater ejus ? Nescis, quod trophæo Crucis meæ devictus, et suis flammis alligatus, omnino non prævalet, nisi permissus ? Sed noveris (me permittente) ista tibi nuntiasse : ut qui per

ejusmodi minus tuæ mentis robur sperabat elidere, tua constantia elusus abscedat, a puella devictus.] Nunc ergo ad militiam nostram accincta, eum qui tibi terrorem incutere voluit aggredere : perge ad Soranam civitatem, ut ab ejus tyrannide populum meo sanguine redemptum cruas, et creaturam creatori conjungas. Nec vero de ætatis aut sexus infirmitate diffidas : tecum enim sum ego, cujus fortitudine, cælum suspenditur, libratur terra, mare diffunditur. Ad quem Restituta ; Virgineo inquit, Domine, pudori consulens, et lascivientium contubernia devitans, vix unquam domo egressa sum : et quomodo ad civitatem ire potero memoratam ; cum præsertim ignorem, quo mundi climate sit posita ? Et Dominus ad eam : Crastino mane, cum solis jubar terris irradiaverit, ad eam Urbis portam, quæ Lateranensis dicitur, perge celerime : ibi dux itineris tui a me directus aderit, qui te ad locum perducet destinatum : quibus mandatis sese luci reddidit inaccessibili.

6 Virgo autem, divinæ voci obtemperans, mane concita surgit ; ad locum, sicut jussa fuerat, accessit : ubi Angelum Domini ad iter accinctum reperit ; ad quem demissis oculis, sic orsa est : Adventus mei huc ad te causam credo te, Domine, scire : quid vero deinceps sit agendum, decerne : parata sum quidquid decreveris complere. Ad quam Angelus : Tu divinæ vocis oraculo admonita es Campaniæ urbem Soram invisere ; quæ hinc quadraginta fere millibus distans, longo nos poterit itinere fatigare, nisi curæ sit nobis per somni quietem vires erigere. Restituta ergo utili consilio assensum præbens, sese in terram dedit, et virginea membra tali thoro committens, paululum obdormivit : quam virtus Angelica dormientem assumpsit, et modo inscrutabili, ab Urbe Soram usque transposuit. Mane autem facto evigilans, seque in portarum aditibus cernens, mirari vehementer cœpit : donec facile conjiciens divinitus id factum esse, gratias Deo persolvit humensas, qui omnia quæcumque voluit fecit in cœlo et in terra.

7 Christo igitur Duce, famosam illam urbem ingreditur, et in domum cujusdam viduæ divertit, cujus filius, elephantis morbo tabescens, per duos annos et menses octo affligebatur, ut jam non virtutibus obsequeretur corpus ejus, sed potius animæ videretur esse sepulcrum. Ad hæc Christi Virgo alacris facta, quod prædicationi videret patere januam, ait ; Pone mater, finem tristitiæ : est medicus in cœlo omnipotens, qui prævalet tibi filium restituere : si studio vobis fuerit, digna hunc veneratione percolare. Fit hilaris vidua, promittit se unā cum sobole credituram, si grata promissa completeret. Nec mora : Restituta flexis genibus palmas tendit ad sidera, hisque vocibus supernam cœpit implorare clementiam : Deus æternæ, omnium creator et auctor ; adesto, sicut promisisti, famulæ tuæ : et quod peto fidenter, largire clementer : ut dum a lepra eum emundaveris, hujus civitatis mentes, idololatria infectæ, sacro Baptismate purgentur, et nomen tuum inclitum laudent per secula. Mirum valde : orationem secuta res est : multicolor ille morbus disparuit, et videntibus cunctis homo adstitit sanus. Ad quod prodigium vidua mater, cum universa familia, obstupuit : et quia continere se non poterat, primam in Dei laudes erumpens, viciniam commovet universam. Fit concursus, videre cupientium et illum qui tam mirabiliter convaluerat, et beatissimam Virginem quæ tantæ virtutis anctrix extiterat. Juvenis ergo, plus mente quam corpore sanus ; Hoc, inquit, o cives optimi, non medici aliquis est experimentum, sed opus Jesu Christi filii Dei omnipotentis : qui me, per famulam suam Restitutam,

D
A. GREG.
TERRAC
EX MS.
jubetur Soram
abire,

eoque ab Ange-
lo itineris com-
mite translata
E

leprosum præ-
cibus sanat,

F

et 40 homines
ad fidem con-
vertit.

ab Angelo
confortatur :

diabolico
phantasmate
territa,

a Christo
apparente,

A. GREG.
TERRAC.
EX MS.

A stitutam, huc ab ipso ex Urbe transmissam, facile, subito, et integre curavit: unde constat indubie, ejus nos esse facturam, qui nos eum voluerit sic reformat. Viso igitur ab illis tanto prodigio, et audito hominis tam evidenti testimonio, quadraginta ex eis in Dominum Jesum Christum crediderunt.

Per leprosum
sanatum in-
notescit Pro-
consul:

8 Sed quia bonis principiis semper malitiæ auctor obsistit; quidam ex audientibus, spiritu diabolico pleni, veris assertionibus cœperunt contradicere, et contumaci animo salubria monita refutare. Quos egregius juvenis parvipendens, et de mendis duritia constanter redarguens, non cessabat Christi præconia personare. Quid multis? Percurrant ista ad aures Proconsulis Agathii: qui mandat e vestigio sacrorum hostem vinetis a tergo manibus exhiberi: ad quem sic orsus est: Verane sunt, Cyrille, quæ dicuntur? an sic excors factus es, ut deos patrios contemnens, nova numina orbi Romano inducas? Respondit Cyrillus: Plane verum, o Proconsul, imbecilles deos, qui nec mihi nec sibi unquam potuerant auxiliari, me reliquisse, et omnipotens Deo Jesu Christo per fidem adhærere, qui me ad invocationem sui nominis, Restituta famula sua interveniente, sic perfecte curavit. Miratus ad ista Agathius, inquit, ubi tantæ potestatis femina maneret. Apud nos, Cyrillus ait, hospitatur, ad quos Deus eam propitiis destinavit.

ad eum ad-
ducta, fidem
profitetur:

9 Nec mora: hoc Proconsul audiens, missis apparitoribus præcepit, ut honeste illam deducant, et suis tribunalibus sistant. Quod cum protinus factum esset; Dicit, inquit, puella, quod tibi nomen est, quod genus quæ religio, quæ postremo tui ad nos adventus causa? Quæ nihil metuens; Restituta vocor, ait. Urbis sum accola nobilis, religione Christicola, et Christo jubente huc transmissa, vestrae salutis causa, Judex aporiatu ad ista, dixit: Ignorare te credimus, puella, quid de Christianis Imperatoria censuerit majestas: et ideo reveritam non esse ita te palam profiteri Christianam. Sed quia juvenula videris, parcimus ignorantiae: ut superstitione relicta, decretis Principum pareas, et diis immortalibus incendas thura, et lites hostias. Quod si feceris, brevi nostro frueris conjugio; et quæ modo paupertati vivis obnoxia, eris procul dubio magnis opulenta divitiis. Cui beata Virgo: Tria mihi, o Judex, videris proposuisse: quorum unum, velut impium, exhorreo; duo autem reliqua, ceu frivola, contemno. Quod vero parcere te dicis, neutiquam id parcere est, sed scire potius; dum suaves relicto Creatore, creaturas pro Deo excolere, et spreto immortalis sponso te sponsum accipere, qui certe in aliquo te illi conferre non vales. Ille Rex Regum, et Dominus Dominantium; tu terreno Regi subditus, et de repulsa anxius, nunquam dormis securus: tu modo ad horam fulgidus, sed post paululum vermium cibus eris. Pro nefas! tantum bonum relinquere, et tantas miseras appetere! Ad tam sublime responsum Proconsul stupefactus, et secum indignans, ait: Verisimile est Christianorum te deliramenta sectari, quæ bujuscemodi nugas ad nostra non timuisti deferre tribunalia. Sed iis ambagibus sepositis, accede, et deorum altaribus sacrifica, ut non experiaris, quid nostra vis valeat, quam sic concinna tua mendacia despexerunt. Ad hæc beata Virgo: Non ad hoc venimus, ut sacrilegiis vestris polluamur; sed ut vos ab iis retractos, uni vero Deo servire doceamus. Minis autem vestris non terremur: quia fortior est qui promittit tutelam, quam qui minatur supplicia.

neque minis
terretur:

dum flagella-
tur suaviter
cantat:

10 Tam audaci responso Proconsul accensus, jubet illam solotenus sterni, scorpionibus gravissime attrectari. Fit illico quod sævus mandaverat furor: nec tamen inter verbera sonant murmura gementis,

sed potius vox jubilationis et laudis, ita Dominus D suaviter concinentis: Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit me ancillam suam. Modo Sponsi mei suscepi insignia, et splendentia ornamenta: quibus licet exterior homo corrumpatur, interior tamen per ejus gratiam renovatur. Hæc audiens Agathius, dixit: Quid est, Restituta? te delectant pœnæ? placent tibi supplicia? quæ tantam Christo tuo exhibes cantilenam? Et Sancta; Prorsus ita, respondit, quoniam ut dicit noster Apostolus, Non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.

Rom. 8, 18

11 Stomachatus Judex mandat eam carceralibus retrudi ergastulis, et catenis septem ferri pondera habentibus vinciri, perque dies septem nullo cibo vel potu refici. Fiunt omnia ut scelestus jusserat: sed non eam Sponsus ille cœlestis deseruit. Missus namque descendit Angelus: ad ejus adventum carcer resplendunt, ferrea vincula ceræ in modum liquefacta sunt, fames abiit, Virgo vires sumpsit, et confortata est. Ita ergo abundantius consolata, Christo Domino grates referebat: et ecce dum psalleret, in arce contemplationis suspensa, adfuit ei per semetipsum Dominus Jesus Christus, localiter illocalis: qui eam validissime confortans, ad futura certamina roborans, prandium apposuit dictu mirabile, cœlesti suavitate refertum: et manu qua cælum sustinet ei benedicens, ad Patris dexteram rediit, unde nunquam recessit. O superabundans Christi gratia in Virginem! Ecce quod Sanctis in vita promittitur perenni, huic in vita conceditur præsentis. Fruitur Virgo vultu illo mirabili, in carne hac corruptibili, in quem desiderant Angeliprospicere. Porro tremefacti custodes, primo quidem velut hebetes consternati sunt, deinde vero in semet reversi, et conjicientes quod divina fuisset illa virtus; quæ carcerem clausis foribus intraverat, et ferrum ut lutum contriverat; ad Virginis vestigia procidentes, obnixè efflagitare cœperunt, ut Deum illum colere doceat, per quem tanta viderunt miracula coruscare. Illa igitur gaudens quod de spoliis Satanæ jam triumphare inciperet, misit statim ex ipsis, qui S. Cyrillo Presbytero, quæ facta fuerant, seriatim nuntiaret. Venitque illico Presbyter venerabilis quo accersitus fuerat, ac circiter novem et triginta animas, etiam adhibito Chrismate, baptizavit.

carceri inclusa
et fame vexa-
ta divinitus,
roboratur,

convertit
39 custodes,

12 Sed quia virtuti semper insidiatur æmulatio: ecce proditor nescio quis abiit, et cuncta quæ gesta fuerant Agathio reseravit. Qui turbatus vehementer, apparitores mittit, qui Restitutam, una cum Cyrillo et Neophytis omnibus, suis tribunalibus offerrent. Inter eundem autem Virgo Christi cœpit illos ad respondendum præmonere, et ad futura certamina roborare. Cumque adstitissent, furens Agathius; Verumne est, inquit, quod audivimus, vos relictis diis immortalibus, quos Principes venerantur, Christum nescio quem adorare? Illi vero quasi una voce respondentes; Verissimum est, aiunt, inutiles mortuorum hominum effigies nos respuisse, et creatorem omnium Jesum Christum verum et æternum Deum credidisse: ejus virtute vidimus carcerem sine luce humana resplenduisse, et hanc beatissimam Virginem, cœlesti cibo refectam, contra furias tuas validissime roboratam. Unde noveris indubius, quia nobis hæc fides cum vita manebit, quidquid dixeris aut feceris. Non potuit ferre ultra Agathius, sed felle permotus dixit: Quinam sunt profani isti, qui tam audacter improperant nobis imbecillitatem Deorum immortalium? Ducantur ad aureum fanum, et sacris numinibus incensum jubeantur adolere: quod si detrectaverint, capitis animadversione plectantur. Ducti igitur

qui omnes
in fide con-
stantes,

tur

A tur ad locum, et nolentes simulacris offerre, ipsi hostiæ Christi facti sunt. Quo in loco, extincta postmodum persecutione, et fano illo antiquissimo destructo, fidelium devotio templum excitavit ad honorem beatissimæ Matris Christi et Petri Apostolorum Principis.

13 Audiens autem Christi Virgo sanctorum Martyrum constantiam et gloriosum finem, una cum venerabili Cyrillo Presbytero, gratias egit Deo, qui de suis ovibus gratissimum acceptavit holocaustum. Quod animadvertens Judex iniquus, sic aiebat ad suos: Videtis, o cives, homines inhumanos, qui civium perditionem suam æstimant lucrum. Quid consilii ad hæc inhibenda capessimus? Experiantur ipsi quod alios perpeti gaudent, ut de se merito geantur qui de aliorum necesse exultant. Nulla in medium mora: jubet ut accensis lampadibus Sanctorum corpora adurantur. Sed externum ardorem sentire non poterant, qui Spiritus sancti interno calore flagrant. Unde nec ex ore ipsorum gemitus ullus procedebat: sed potius claris vocibus benedicebant Domino, qui in certamine adfuerat, ejus potenti virtute et gratia subito lampadarum incendia restincta sunt, et carnificum lumina tenebrata; ut uno eodemque momento, et lux lampadarum et lux etiam perfidorum evanesceret. Sentientes ergo ministri, quanti meriti essent quos cruciaverunt; aspectu miserabili et voce querula dixerunt: Jam qui sitis novimus, et cui Deo serviatis in nostra cæcitate intelligimus: sed utramque lucem nobis restituite, ut et mente Deum et oculis solem istum possimus intueri. Quorum clamoribus Christi Virgo commota, oravit ad Dominum: et ad vocem precantis mentes illorum illuminantur ad fidem, et roborata exterius lumina reformantur ad lucem. Quare supra modum obstupefacti, celsa voce clamare cœperunt; Unus est verus Deus, Dominus Jesus Christus, qui nobis famulæ suæ meritis perditum lumen restituit. Nuntiantur ista ab audientibus Proconsuli Agathio, qui iracundiæ stimulis agitated, et sua eos præsentia judicans indignos, præcepit ut sine mora capite plecterentur. Et isti itaque per beatam Virginem edocti, et per manum S. Cyrilli baptizati, contemnentes seculi militiam, inter agmina Angelorum conscripti sunt.

14 [Post hæc Restitutam accersiri jubet eruentus Agathius: et videns eam, ad milites et populum circumstantem dixit: Quid ulterius de hac sacrilega faciemus, in qua tot studia perdidimus? Nam nescio quibus carminibus ferrum liquescere fecit, lucem de nihilo produxit, flammanes lampades solo verbo restinxit; et, quod gravissimum est, me militibus pene spoliavit, dum prius triginta, modo vero duos præstigiis dementatos in perniciem traxit: judicariam quoque censuram sprevit, Deorum sacra blasphemavit, et ut idem omnes facerent operam dedit.] Patimurne, o viri, vinci a femina? Tumultuantibus autem turbis et certi nihil respondentibus, conversus ad illam, ait: Delectaris, Restituta, in talibus? Non sunt præconia ista, sed crimina; pro quibus tristari, non gaudere debueras. Sed habeat jam finem superstitio: recede ab hac insaniam, diis sacrificans. Quod si feceris, poteris evadere horrenda quæ te manent supplicia, et in nostrum quam citius gratissimum transire conjugium. [At illa: Rhetoricatus es, o Judex, inquit, et more oratorum variasti verba, magnificasti sententias, ad ultimum quoque pestem quæ latebat in pectore evomisti: sed certo certius scias, quia neque tuis dæmonibus sacrificabo, neque te servo illorum sponsum habeo. Porro quæ minaris supplicia, ea mihi cariora erunt super topasium et aurum obrisum]: et mors quæ interpretatur [transitus] continuo transibit in

gloriam. Unde fac citius quod te minaris facturum: mihi enim ardet animus ad cœlestis Sponsi complexum, cui eo speciosior presentabor, quo a te gravioribus suppliciis attracta fuero.

15 [Confutatus Judex tantis assertionibus, et pene ad mortem usque confusus, ignorat quid faciat, quidve contra eam dicat: donec satana dictante hujusmodi dedit sententiam, dicens: Quoniam edictum Imperiale est, ut Christicolæ omnes funestæ morti tradantur; jubemus Restitutam, civem Romanam, arte maleficam, Christianorum ducem ac præviam, ad ripam Carnelli fluminis duci, ibique cum sociis suis capitali discrimine mulctari, ac eorum capita in flumine demergi: ut piscibus in escam præbeatur lingua, quæ non timuit contra deos consurgere. Ducitur itaque ad immolandum Christi victima: et cum sociis inter eundem orationibus indulgens, ad flumen festinabat; gaudens et hilaris, quasi quæ ad thalamum conjuspiam illustris viri pergeret. Ventum est igitur ad oram fluminis: jubetur flexis genibus cervicem intendere, petit orandi inducias: accepit, genua flexit, et cum sociis ita Deum oravit: Benedicimus te, Creator omnium Domine, qui nos ad hanc horam deduxisti, ut temporalem pro te mortem suscipientes, æternæ mox vitæ simus te donante participes. Suscipe animas nostras quæsumus, et redde famulis tuis munera repromissa. Et tunc protensa cervice trucidata est venerabilis Christi Martyr et Virgo Restituta, una cum Cyrillo Presbytero] (quem ipsa sanaverat et ad finem converterat) et aliis duobus Christicolis, sexto Kalendarum Juniarum. [Quorum capita Carnellus ad tempus, cœlum vero animas perpetuo reservandas suscepit]; corpora inhumata feris et volucribus devoranda relicta sunt a carnificibus, qui in civitatem revertentes Sanctorum necem obviantibus renuntiant.

16 Fit continuo motus magnus in civitate; convenit populus fidelis, flent filii matrem, discipuli magistram, tam cito et elanculo præreptam: et quo melius poterant singuli accelerabant gressus ad aquas, desiderio videndi defunctalicer cadavera. Cumque pervenissent, et ea sine capitibus truncata cernerent; renovatur dolor, augetur mœstitia, discurrunt per fluminis ripam, sicubi forte ea appulisset fluminis unda: et non inveniunt, stercosetas auferunt Reliquias, easque in civitate juxta ecclesiam sancti Joannis Baptiste sepeliunt. Quo loco postmodum, extincta persecutionis flamma, ad ejus honorem Basilica constructa est: et condigno valde ordine illic modo honoratur a fidelibus, ubi variis quondam fuerat depressa suppliciis. Fiunt autem illic, ad ejus nominis invocationem, favente Christo plura miracula: ut videlicet luce clarius cognoscatur in terris, quanta gloria perfruatur in cœlis. Non solum autem in loco cinerum suorum, sed et circumquaque miraculis coruscat, maxime ubi fuerat passio ejus et nominis celebrata memoria.

17 Septimus a passione illius decurrerat dies, cum beatissima Christi Martyr et Virgo Restituta, suis tribus in passione sociis comitata, in medio Angelorum refulgens, venerabili Amasio Sorano Antistiti apparuit, dicens: Surge Pater, et ad locum passionis nostræ quantocius festina: ibi Capita nostra invenies, quæ a persecutoribus in flumine demersa, nuper ad ripam extulit unda. Non enim passus est pius Dominus ea esse animalibus in escam, quæ populo suo gratuita pietate præstitit ad tutelam: et tu, postquam collegeris, junges corporibus nostris. Expergefactus itaque a somno Episcopus, gaudens reserat fidelibus delatum sibi cœlitus ministerium. Ab audientibus gratiæ Den referuntur, sonat vox jubilationis in tabernaculis justorum. Nec mora,

D
A GREG.
TERRAC.
EX MS.

morti adjudicata,

post preces
fusus capite
plectitur cum
Cyrillo et
aliis 2,
B

cum illis sepelitur,

F

e

f
ab Amasio
Episcopo re-
perta capita.

martyrio
coronantur
cum lictori-
bus eorum.

d
S. Restituta
variis opprobriis affecta,

A. GREG.
TERRAC.
EX MS.

A mora, pergit ad locum Episcopus, invenit juxta visionis tenorem veneranda Sanctorum Capita : quæ reverenter levavit, reversusque in civitatem corporibus junxit, et (quantum temporis sinebat angustia) gloriose sepulture tradidit. Quantis vero prodigiis per singulos fere dies hæc sanctissima Virgo resplendeat, testis est Sorana civitas, et circumposita Castra, quæ circa infirmos et vinculatos suos crebra sentiunt javamina : quæ nos, si Dominus dele- rit, suo loco reteximus, ad ipsius laudem, qui una cum Patre et Spiritu sancto vivit in secula seculorum. Amen.

ANNOTATA.

a Aurelianus Imperator factus anno 270, persecu- tionem, quæ nona habetur, in Christianos movit potissi- mum anno 272, occisus dein anno 273.

b Suspecta, fateor, nomina, nihil Romanum sonan- tia : ætate tamen illa etiam barbaris plena erat Roma.

c Concursus ille videtur paulatim per menses saltem plurimos factus : qua temporis intercapedine Cyrillus Sacerdos creatus est, et postea Martyrio coronatus.

B d Imo triginta novem supra memorantur : at quo die tam isti, quam duo lictores fuerint coronati, non constat. Scilicet eorum memoria, quia nomina ignoran- tur, facilius oblivione est sepulta.

e Gallonius, in opere de sanctis Virginibus Roma- nis, sepultam ait in suburbana S. Joannis Baptistæ ecclesia, quæ postmodum conversa sit in amplam sub ipsius S. Restitutæ titulo basilicam.

f Amasium primum Episcopum Soranum collocat Ughellus Tomo 1 Italix sacræ, sed ex solis horum Acto- rum fide.

LIBER II.

Continens miracula seculo xi aut xii, ætate scriptoris Gregorii facta.

PRÆFATIO.

Quoniam omnipotens Deus in Sanctis suis semper extitit mirabilis, et per eos non solum in carne de- gentes, verum etiam post vincula et flagra, post multiplicium poenarum supplicia, et capitis quoque abscissionem, dignatus est miracula exhibere ; quo- rum quædam scriptorum inopia silentio obvolvuntur, C quædam vero vitiose descripta deferuntur ; ad ea di- lucide exaranda miracula, quæ per gloriosam Virgi- nem et Martyrem Restitutam, post ferrea vincula collo tenus stricta, post persecutoris gladium cervi- cem recidentem, cœlestis voluit operari dignatio, omni labe mendacii carentes, accedimus. Quæ qui- dem non, ut assolet, vagabunda et ficta plerumque fama didicimus : sed quæ vel eorum quibus coram positis gesta sunt, vel certe etiam qui in sese ipsis eadem cœlitus acta senserunt, veridica relatione cognovimus.

PARS PRIMA.

a Quodam itaque tempore a Campulenses, ex præ- cepto b Pandulphi majoris Comitum, ejus imperio et arbitrio aretabantur, gravissimas adversus Soranos belli iniurias exercuerunt, adeo ut de rebus civi- libus obvia quæque hostiliter invaderent. Sorani e converso non segniter resistere, mœnia oppugnare, vites et arbores succidere, prædas pecorum ac sæpe virorum agere coeperunt : tantusque in Campulenses Soranorum exerevit terror, ut non nisi in patria sua commorari auderent. Capti sunt eo tempore de Campulensibus novem, Joannes Mane c, Lando

D Dominici, Adenulphus Drusi, Joannes Alberici, Adam de d Insula. Petrus Dodæ (reliquorum nomina ignorantes prætermittimus) qui omnes captivorum more satis indecenter abducti sunt. Erat etiam per id tempus in eadem civitate Miles quidam de genere e Seviourum, ex obliquo sanguine descendens, ma- terno impar genere, Petrus Adulterinus nomine ; Petri Geraldii Seviouris filius, vir ferus et omni desti- tutus humanitate : qui quamquam ex communi civium sententia bellum gereret, specialius tamen cum quibusdam conductitiis militibus, quos stipen- diis suis retinebat, die ac nocte f Castellanos perse- qui non cessabat. Et quia nulla in se pietatis viscera fovere videbatur, quotquot ex hostibus capi poterant, ei protinus in custodiam tradebantur : quos ille tanta cura servabat, ut jugi etiam pertractatione varii ge- neris suppliciorum satageret. Quamobrem non longe a Basilica beatæ Martyris Restitutæ, via publica mediante, carcerem extruxit, quem tribus triplicibus parietibus, interius quidem ligneis, exterius vero lapideis, circumscipiri fecit. Spatium autem, quod inter utrumque medium inerat, acutis vepribus op- plebatur : extra quos firmissimas quoque vineas, ab imis usque ad superiora domus, circumquaque de- duxit. Tectum desuper stravit ex vimineis cratibus, multorum onere lapidum gravatis. In medio carceris ex firmissimis tabulis caveam, desuper ostiolum ha- bentem, statuit ; in quam captivi illi novem binario numero, alterius ad alterum pedibus ferreo compede connexis, injecti sunt. Cibus ter tantum in hebdo- mada exiguus panis et parcissima aqua tribuebatur aliisque cruciaminibus, et maxime proprii stercoreis et urinarum fœtore intolerabili, miserabiles illi vexabantur.

3 Jam per biennium ferme his affligebantur an- gustiis : cum propinquante Dominicæ Resurrectionis tempore, die videlicet Veneris sancto, quo Dominus vivificæ crucis lignum triumphaturus ascendit, Præpositus ecclesiæ Virginis Restitutæ, Ado no- mine, ad prædictum Petrum pro carceratis rogatu- rus accessit ; quatenus pro Dominicæ passionis reverentia, et pro mutua eorum amicitia, interpositis etiam quibusdam sacramentis poenitentiae (quam ei injungere solitus erat) ipsos captivos ad audienda tanti diei mysteria, Christianis omnibus communia, relaxaret. Illo igitur precibus tandem evicto et assensum præbente, miseri illi ex cavea egressi, ad altare beatæ Martyris adducti sunt : ex quibus carceralios fœtor tantus emanabat, ut vix quisquam propius ad eos valeret accedere. Porro expletis de more solenniis, iterum rogatus est Petrus, ut pro Dei timore annueret, ne in carcerem isto die reci- perentur. Quod cum ille implacabilis renneret, divi- nitus ut arbitror ab eodem Præposito admonitus est, in hæc fere verba : Tu quidem crucifixum pro te Dominum invocas : sed valet manus eos cito citius- que de manibus tuis eripere. Quod et factum est.

4 Sequenti quippe nocte post Dominicam ab inferis resurrectionem, cum sese miseri illi homines sopori dedissent, adest virgo Domini Restituta : quæ se illis offerens visibiliter, ait : Surgite ocius, egredi- mini : nolite moram facere. ecce enim caveæ ostium apertum est. Quia vero jam dictus Petrus per mu- lierculas quasdam fugam suadentes sæpenumero eos tentaverat, nequaquam beatæ Martyris monitis fidem dabant : donec iterum fidem dictis factura revertitur, et eorum arguens incredulitatem ; Quid, inquit, vilissimi mercenarii facitis ? Cur moramini, et præcepta mea contemnitis ? Ad quam illi ; Quæ- nam es, aiunt, quæ talia nobis suadens, tam inpe- riosa ingeris verba ? Et illa : Ego sum Restituta famula Christi : exite hinc, nolite metuere : non enim vos deseram, donec ad tuta loca perveneritis.

Ad

Miracula sa-
tis certa scri-
buntur.

e
Novem cap-
tivi.

arcte inclu-
si,
E

F

a S. Resti-
uta appa-
vente,

A Ad hanc assertionem securiores effecti, ut valuerunt, alius quidem rectis, alius versis ad cælum pedibus, juvantes invicem et Virginis manibus sublevati, egrediuntur. Carcerarius siquidem, qui caveæ ostio accumbere solebat, aliquantum inde remotus, gravi somno tenebatur. Exeuntibus ergo illis, et ab ea, quæ præsens aderat, quid acturi et unde evasuri essent querentibus, locum ipsa designavit, et quid facerent edocuit. Itaque accedentes ad quemdam in fundamento positum prægrandem lapidem, velociter manibus egesta humo, foramen breve, quo vix puer parvus egredi potuisset, effecerunt, et absque molestia ulla eruperunt. Nescientibus autem quo esset eundem, sese Virgo præviam dedit, et per medium antrum iter ostendit: nec ducatum eis præbere destitit, donec ad Castellum, cui Baucus *g* nomen est, pervenissent. Ubi a castellanis, Deo et Martyri gloriosæ pro liberatione eorum gratias agentibus, vinculis effractis libertate donati sunt: et statim (sicuti voverant) [prædicta vincula ad ecclesiam] beatæ Virginis [portando] remeant: in qua usque hodie, in tanti miraculi fidem et testimonium, ante aram beatæ Martyris, cunctis cernentibus pendere cernuntur.

B 5 Eodem tempore Rusticus quidam, Joannes Rossii nomine, de oppido cui postea, ab eodem supra nominato Petro Adulterino, vocabulum inditum est, ligno et ferro coercitus, in loco qui ad S. Benedictum dicitur, juxta Severorum palatia, in cavea subterranea obkeratus tenebatur. Qui cum diutina ibi inedia aliisque pressuris torqueretur; Jesu Christo Domino nostro et B. Restitutæ vota fecit, quod si de pœnali illi loco se eruere dignaretur, ea quibus arctabatur vincula ad sacratissimum ejus templum destinaret, et gloriosum Martyrii ejus diem quibus valeret expensis percoleret. Non multo postmodum tempore elapso, cum se post diuturnam carceris macerationem, compeditus hominis nocturnæ quieti concessisset; Venerabilis Martyr Restituta, solitam super hunc exercens benignitatem, et manu propria eum commovens; Erigere, inquit, in pedes, et his locis relictis ad propria reverti festina. Quod cum ille cupide se facturum, si possit, respondisset; Sancta adjecit; Tu quidem potes: sed oppressus inertia, ad salutem tuam laborare renuis.

6 Cum autem semel ac tertio hujusmodi sermonibus ad exeundum hortata esset; et die quadam secum residens de fuga meditaretur: arrepto cunco, quem ibidem reperit, de cavea avulsit tabulam, et quanta ipsius stature erat longitudo de sub terram fodiens excessit. Et quia custodibus circumquaque dispositis pervenire ad ostium proclive non erat; mirum valde quod sequitur: super trabes domus, ut erat vinetus ascendit, et prius omnes pertransiit, quam ad ostium accurrisset: ac demum super illud se esse animadvertens, desilit: reseratoque ostio proripit se. Post hæc ad locum qui Porta-nova dicitur applicuit, ubi latrantium canum multitudo novum ei ingerit negotium: sed Virginis invocato nomine, omnis illa circumdans illum latrantium turba fugata est. Postremo ad portam quæ Rimarum vocatur divertit: cui super ripam *h* fluminis adstanti, ac quid ageret, quove pergere deberet ignoranti, subito advenit quædam avis nive candidior, quæ sui cursus volatum coram eo terminans, ingentem exulit vocem: ut aperte daretur intelligi, illac sine dubio esse transeundum. Quod ille secum perpendens, flumen ingreditur, omnique eliminato timore impiger ac securus transmeavit: ac securitati redditus, illico ad beatæ Martyris corpus, districta quæ gerebat lora, delegavit.

7 Adolescens quidam, de civitate quam rebus nominum impositores Arces nuncupari voluerunt,

dum *i* Arpini degens in ejusdam Militis famulatu esset, die quadam a demone corripitur: qui ei protinus et vocem et sensum abstulit, adeo ut ratione privatus, et bestiali more vitam gerens, proprio stercore fœdaretur. Dum ergo per diversa Sanctorum loca circumduceretur, et nullorum auxilio meruisset liberari; novissime ad beatæ Martyris Restitutæ corpus delatus est. Ubi per aliquot dies demoratus, cum nulla oratione salvaretur, ductus quo raptabatur a spiritu, ad alia loca transmigrabat. Ad locum autem qui Arcus-foruli nominatur pervenienti, tandem se Virgo obviam dedit, et iniquum ab eo expulit habitorem, et tam sensum pariter quam loquelam ejus reparavit. Qui postea beneficiorum Domini non inmemor, cum ad beatæ Martyris tumulum, gratiarum redditurus actiones, remeasset. ibidem ab occurrentibus certatim turbis, et tantis a malis curatum hominem cernere cupientibus, Te Deum laudamus, te Dominum confitemur, resonis vocibus cantatum est.

8 Illud quoque nullatenus prætermittendum puto, quod mulier quædam Maria vocata, pauperis ejusdam viri, Joannis-Boni prænominatione uxor, ejus habitatio juxta venerabile templum beatæ Dei Genitricis conspicitur, dum paucis a partu evolutis temporibus ad ignem ore excitandum, acclivem se faceret; repente matrix tota ab utero profusa est, ita ut (sicut ea replicante accepinus) conceptionis etiam loca extrinsecus esse viderentur. Quem nihilominus tam inmanem et importabilem languorem rudis illa mulier præ verecundia toto biennio occultavit. Sed cum jam et vultus pallore et totius corporis macie increcente, nec non etiam vestium fœditate urgeretur, et latentem ægritudinem diutius celare non posset; uni primum, ac deinde, ut fit, alteri sub secreto prodidit, sicque totam concite volavit fama per urbem: et a vicinis aliisque longe positis mulieribus, diversa medicamina adferuntur: sed nullum penitus aliquod valuit impendere solatium. Annua interea beatissimæ Restitutæ Martyris solennitate pro more repetita, cum jam ejusdem festivitatis octavus advenisset dies, et mulier tinnabulorum ad Vesperas consonantium strepitum audiret; prostrata in pavimento, ad Dominum ita oravit: Deus, omnium æternæ conditor, qui gloriosissimam famulam tuam Restitutam, ad salutem Sororæ urbis huc destinare decrevisti, pro ejus Confessione eadem sancta Virgo vitam suam martyrio consummari voluit; per ejusdem merita beata, adjuva me ancillam tuam.

9 Postquam igitur ex intimis sic orasset, et communis quietis hora succedente, imbecilla sopori membra utcumque laxasset; hujusmodi visione insonnis occupatur. Videbatur adesse quædam magnæ auctoritatis persona, roseo vultu, radiantibus oculis, fronte auro et gemmis coruscans, quæ decoræ virgæ incumbens diceret: Quidnam agis, misera femina? ostende, ostende mihi ægritudinem tuam. Quæ cum præ rubore negaret pudenda loca revelare: propius illa venerabilis accedens, et, ut dormienti videre erat, manu propria matricem comprimens, naturali compage solidata, reformavit in loco. Expergefata autem mulier sese sospitati redditam cognovit: statimque de cubili descendens, et faciem solo applicans, immensas Deo reddidit laudes. Sed enim iterum mulieri eidem dormienti denovo adfuit mirabilis illa persona; et tertio, si se ex integro sanam recognosceret perquisivit. Qua se sanam respondente, oblita non est querere sancta Virgo, quisnam id fecisset, Restitutam se esse significans. Denique facto mane, noluit mulier silentio comprimere tantum in se patratum miraculum: sed quibus licuit, aliis quidem ad videndū

D
A. GREG.
TERRAC.
EX MS.

i
energumē-
nus mutus
et fatuus,

liberatur.

Mulier ob
matricem
effusam æ-
gra,
E

h

a S. Resti-
tuta appa-
rente cura-
tur.

educuntur:

g

alius cap-
tivus voto
facto,

a S. Resti-
tuta egredi
jussus,

miro modo
evadit:

h

A. GREG.
TERRAC.
EX MS.

A aliis vero ad audiendum exposuit. Oculata igitur fide certificatus Soranus populus, quantas Deo laudes persolverit, facile memorari non potest.

ANNOTATA.

a Campoli etiamnum locus Soræ vicinus, versus Boream et Apenninum.

b Plures XI seculo fuerunt Pandulfi, quare difficile est ex ea nomine annum definire : Chronicon Fossanovæ anno 1099 indicat nobis Filios Gerardi, qui eo anno Soram recuperaverint, quorum unus Petrus Adulterinus videtur mox infra nominari.

c Mane, puto corrigendum, Marci.

d Liris fluvius, a Sora versus meridiem decurrens, sinu suo complectitur primo Insulam cum oppido cognomini 4 p. m. infra Soram ; majori demum intervallo Insulettam.

e Sic infra nominantur num. 5 Palatia Seviorum : sed quia deprehendo propria istæ Italica nomina satis infeliciter esse descripta a Francis, et invenio 3 p. m, Sora castrum, Schiavorum dictum ; vehementer suspicor, hos ipsos esse, quorum nomen minus recte expressum Belleforestius invenit.

B f Quinam hi Castellani ? Utique Campileuses sic enim mox infra in fine num. 4 Bancenses etiam dicuntur Castellani.

g Baveus alias Babueus (de quo XI Martii ad Vitam S. Petri istic Patroni) Castellum est in Campania Romana, media via inter Soram et Frosinonem castrum, utrimque distans 6 p. m. Belleforest perperam Brocus scripserot.

h Fibrenum licebit intelligere, qui Schiavorum castrum alluit, qua parte illud Soram respicit.

i Arpinum distat Sora versus Austrum 4 milliariibus, cui versus meridiem intervallo 2 milliarium adjacet castrum, Arce vulgo dictum.

PARS II.

Femina ob
intestinum
effusum af-
flicta,

C Altruda quædam nobilis matrona, uxor cujusdam Judicis appellatione Bonifacii, cujus habitatio haud longe ab ecclesia beatæ Martyris Restitutæ cernitur, dum quadam die expurgandi ventris necessitate urgeretur, ad secretiora hujusmodi operis loca secessit. Tanta autem dolor tantusque repentini secutus est ponderis impetus ; ut præter naturæ modum, intestinum ab ano egrederetur : quod etiam pro viribus restringere conata, nulla tamen arte id potuit. Hoc autem cum aliquamdiu silentio obduxisset ; quod vetabat pudor, intolerabilis dolor revelare compulit. Longum jam tempus medicinalibus experimentis frustra fuerat consumptum, et ægra mulier gloriosæ Martyris auxilium devote flagitabat : cum nocte quadam, tota domo sopore gravata, et ipsa vigiles ducente curas, repente ignis qui velatus fuerat, ardere ei visus est Circa vero ignem tres conspexit personas venerabiles : quarum una mulieri, quæ essent inquirenti, Non, inquit, me agnoscis ? Et mulier : Te quidem novi carissima Domina, tu es enim sanctissima Domini Virgo Restituta : hos autem qui tecum resident, prorsus ignoro. Ad quam Sancta : Quam tu cervis præsentem, soror et socia mea B. a Celicia est, hic vero vir Domini beatus b Constantius. Et mulier ad eam. Oro te, piissima Domina, succurre mihi miseræ aocillæ tuæ. Et Sancta : Libenter equidem id faciam ; ad hoc quippe venimus. E vestigio itaque ad lectum propinquavit, et nescio quid flori simillimum imposuit ori ejus, et abiit : statimque mulier ita pristina sospitati reddita est, ut nec fugatæ infirmitatis signum in ea ullum superesset. Quæ protinus, tota

a
b
visa Sancta
sanatur,

excitata familia, quæ et qualiter viderat, et quomodo curata fuerat, gaudens enarravit.

11 Sub id tempus Arpinas quædam puella, dum pro teneris annis, adhuc maternis brachiis bajularetur, solis hujus negata luce, cæcata est. Miserorum itaque cura fuit parentum, per plurima Sanctorum venerabilia loca curandam deferre : sed cum per diversa gradientes nihil proficerent, jam cervice molestum onus abnuente, lassis plantis multa mœstitia affecti Arpinum reversi sunt, continuis interim precibus crebrisque suspiriis, uberem Dei clementiam efflagitare non cessantes. Quodam igitur B. Restitutæ celebri natalitiu die, cum ad sacra Missarum solennia omnes festinare intelligeret cæcata puellæ genitrix ; versa ad Dominum, in hunc modum verba effudit : Jesu Christe Domine, qui postulantium gemitus solus consolator intueris, per pretiosissimæ Martyris tuæ suffragia, filiam meam illuminare digneris. Mirum dictu ! quam in stramentis collocaverat parvulam velox somnus arripit : et Missarum jam consummatis Sacramentis evigilans, expurgata oculorum caligine, perspicacius omnia cernit, et huc illuc sine offendiculo discurrere incipit. Stupefacta mater, ingenti lætitia domum replet, cunctisque quod acciderat filiam ostendendo exponit : moxque ut valuit ad beatæ Martyris memoriam, prout possibilitas dederat, dona ferens et Deum benedicens, filiam repræsentat.

puella cæca
illuminatur:

E

12 Inter cetera vero quæ omnipotens Deus, per eandem beatissimam Restitutam dignatus est miracula operari, nullo obvolvendum est silentio, quod nostra quoque recenti memoria patrari evidenter voluit. Basilica ejus a solo erecta, ædificii culmen in fornice consummatum est. Perfecti denique operis supereminens structura, seu fabrorum incuria et imperitia, seu fundamentorum mollicie, seu etiam terræmotus frequenti concussione, rimis atque scissuris ad ima usque patentibus, cœpit processu temporis, sine ulla ambiguitate comminari ruinam. Denique instantibus sacris Quadragesimalibus jejuniis, in B. Petri Apostoli Cathedræ natalitiu solenni, cum populus orationum instantia frequentius ad ecclesiam conveniret ; inter ipsa Missarum matutina solennia totum repente cœpit nutare ædificium. Cæmentum quoque, a superioribus fatiscens ac paulatim decidens, exeundum esse hortabatur. Parietes quoque ab invicem dissoluti, atque a fundamento sequestrati, divina tantum virtute suffulti, populi discessum operiri videbantur. Qui tandem sacrosancto expleto Officio, et accepta a Sacerdote egrediendi licentia, confuso ordine exiens, nomen Martyris inclamabat : dum corruentium parietum lapides, quasi populum ad fugam urgentes, inter egredientium vestigia, sine illius cujuscumque læsione raptabantur. Egressis vero omnibus et faciem a tergo reducentibus, momentaneo casu omnis illa fabrica collisa inter se ac dissoluta funditus corruit, populo gratias et laudes referente, quod per beatæ Martyris suffragia tam opportune evasisset.

Basilica
ruente po-
pulus exit
illasus.

13 Miles quidam, Gallicus nomine, in partibus Ethruriæ, de oppido cui c Gerbeto vocabulum indidit vetustas, oriundus fuit : qui ex voto et desiderio, oratorium beati Michaelis Archangeli in Gargano positum decrevit invisere ; arreptoque itinere Tuderinis d quibusdam viris, idem in voto habentibus, et viarum notitiam callentibus, socialiter se copulavit. Qui omnes pariter incedentes, et longam viam stationibus dimetientes, ad urbem Soram, quæ se obviam ostendebat, applicuerunt : et quia beatæ Martyris Restitutæ miraculorum fama ingens ipsos quoque attigerat, ad ipsius templum orationis studio diverterunt. Postquam vero ibi aliquamdiu orassent, et Missarum officia celebrarentur ; prædictus Galli-

c
Miles non
finita Missa
egressus,
d

cus,

A cus, concurrentium per plateam equorum strepitu commotus, ut moris est Militibus talia inspectare, orationem imperfectam deserens, ad contemplandum cursum equorum temere egressus est. Ceterum repetito itineris ordine, ad S. Germanum civitatem sub *e* Casino sitam tendentes, ibique hospitaturi illius diei terminaverunt cursum. Cum autem fessa somno membra renovarent; venerabilis Restituta Gallico dormienti se ostendere dignata est; valde multumque eum redarguens, quod servitio omnipotentis Dei equorum cursum præferens, irreverenter nimium donum suum dimisisset; adjiciens etiam, brevi suum ei auxilium maxime oportunum fore. Is ergo expergefactus, sociis quæ viderat timidus reseravit. Quid multis? tandem orationis via pro voto completa, ad propria cum gaudio regressi sunt.

e
in *crepatur*
a *Sancta*:

f
dein *carceri*
inclusus,

B 14 Verum non longe post tempore; cum terræ illius Marchio super Aquas-pendentes, pro corrigendis facinoribus, ad prælium accingeretur; Gallicus sub eo conscribitur, et postmodum in prælio fortiter dimicans in hostium manus dilabitur; et captivus abductus ferroque constrictus, in imo putei Totonæ arcis fune demittitur: ad cujus custodiam qualibet nocte putei os ab irremotis vigilibus molari lapide claudebatur. Dum ergo miserabilis homo, carceralibus tenebris et gravi corporis languore diu cruciaretur; Martyr Christi Restituta magno cum splendore adstitit, et an se recognosceret perquisivit. Ad quam ille: Speciem quidam tuam me vidisse recorder, sed nominis confundor oblivione. Et Sancta: Ego, ait, sum Restituta Sorana, quæ tibi apud S. Germanum quiescenti apparens, præmonui, ut nunc est, auxilium meum tibi fore necessarium. Et nunc ad hæc descendi: ut te, sicut pellicita sum, istinc eximam. Quin etiam Gallico præcunctanti de tempore, quo ista fierent; in Resurrectione Dominica fore, respondit. Et his dictis abscessit: et quæ depulsæ fuerant tenebræ redierunt. Tunc cœpit Gallicus, non parum in sese torqueri de proximitate temporis, quod videlicet Paschalis festivitatis terminum longiorem judicaret, Martyris oraculum non bene intelligens. Verum in proximæ Dominicæ diei nocte, non dissimili splendore ad carcerem Virgo rediit, et ut exiret hortari cœpit. Ille in pedes se erigens, vinculorum gravitate deprimitur, et lapsus in terram, Virginis manibus erigitur: remotoque virtute divina ab ore putei lapide compeditus, ut erat, de puteo eductus est. Qualiter autem per murorum fastigia ascendere et descendere eum fecerit, et per duo millia passuum velut fida comes deduxerit, non nostrum est, sicut nec illius fuit, evolvere. Postquam vero eum in tuto habuit loco; districtius imperat, ut ad ecclesiam gratias redditurus, et quod incaute dimiserat officium redditurus, properaret. Qui mandatis obsequens, ad Beatæ tumulum cum oblationibus festinanter advenit: cunctaque, ut gesta fuerant, omnibus qui aderamus ipse præsens recensuit.

ab eadem
educitur.

Sterilitas
aufertur,

15 Eodem tempore quædam supramemorati oppidi matrona, lustris propemodim tribus indiscreta cum viro thori copula usa, nihilominus nullam valuit quatorum experiri dulcedinem. Ilæc autem rumore accepto de prædicti Militis liberatione, quam ipsemet per vicina loca longe lateque vulgabat, ad B. Restitutæ suffragia expetenda se convertit: quatenus per eam Dominus, ablata sterilitatis nota, largiri filium misericorditer dignaretur. Et quia quod vera fides postulat, cœlestis non abnuat gratia: nondum exacto ejusdem anni circulo, meruit adipisci, inasculæ sobolis munere ditata. Sui itaque voti compos, ad Restitutæ limina pro referendis gratiis devotius

Maji T. VI

properavit: et quæ collata fuerat cœlitus gratia, ipsa referente universis innotuit.

16 Accidit in Sorana civitate, cum quidam homo et uxor ejus, in mensa voluissent hora cœnæ discumbere, ut insuflans carbonem uxor, quatenus lucernam accenderet, arriperetur a damone; et ita ab eo turpiter vexaretur, ut de ejus salute desperarent omnes. Sed nocte quadam, cum ad celebrandas Matutinas, in Nativitate B. Mariæ Virginis, Clerus et populus ad ecclesiam B. Restitutæ convenissent; ante altare ipsius beatæ Martyris, oblata damonica prædicta, pristinae reddita est sanitati.

17 Nec hoc prætermittendum est, quod quidam Miles, Thadæus nomine, in Sorani territorii castro quod Insula dicitur, uxore gaudens et liberis, nec minus generis nobilitate præcellens, habitabat. Verum usque adeo gravis lepræ contagio respersus, ut jam fastidio et contemptui uxori, liberis, et toti agnationi ac vicinia haberetur. Cum igitur de parentum consilio crastina illi dies præfixa fuisset, ut a communi hominum consortio ob morbi villitatem perpetuo sequestraretur; accessit ad eum quidam sororius ejusdem, nomine Berardus: qui ipsum inter consolationis verba admonuit, ut beatæ Virgini Restitutæ instanter supplicaret, quatenus in tanta mentis et corporis angustia, precum suarum obtentu subveniret. Quamobrem nocte illa Thadæus, corpore et spiritu afflictus, toto nisu orationi insistens, postulavit Virginis Restitutæ patrocinium. Cunque noctis vigilias non sine lacrymarum inundatione peregisset; residuum sine semino ducere non potuit. Somno igitur indulgens, vidit beatam Virginem sibi assistantem, et blandis manibus vulnera in vultu, in manibus, imo vero circumquaque detergentem, et tumores lepræ testes in lecto dimittentem. Expergefactus præ gaudio, et veritatis ejusdem volens explorare indicia, oculos suos in lectum convertit: pannosque quibus incubuerat, lepræ indicibus et notabilibus maculis consperses reperit; seque intuens, perfectæ sanitati restitutum agnovit; ac paucis diebus evolutis Soran accessit: ubi gratias agens, sericum pannum pretiosissimum Restitutæ Martyris ecclesiæ obtulit, ad ejus gloriam, cui est honor et imperium per infinita secula seculorum. Amen.

leprosus
mundatur.

ANNOTATA.

a Celicia nobis ignota: an forte litteris transpositis Cæcilia Virgo et Martyr, et ideo Soror habita?

b S. Constantius videtur esse Aquinas, hand procul Sora, qui floruit seculo sexta, et colitur Kalendis Septembris.

c Orbetum, sive Orbitellum, prope oram mari Tyrheni, sub Dominio Regis Catholici.

d Tudcr, seu Tudertum, urbs Umbriæ Episcopalis, vulgo Todi, inter Perusium et Narniam.

e Abest Sora Casinum 14 p. m. ad cujus pedem est oppidum S. Germani.

f Aqua-pendens oppidum Umbriæ, in ditione Pontificia, proprium nunc Episcopum habens.

INVENTIO CORPORIS

A Conrado Jammingo, teste ex parte oculato, descripta.

Secundus mihi Romæ commoranti annus prope effluerat, eratque a partu Virginis MDCLXXXIII; cum uno eodemque die duo adferuntur nuntii lætissimi; alter quidem toti Christiano nomini, propter solutam immunissimam hostis juxta ac numerosissimam obsidione Vienne Austriæ; alter vero Soranæ imprimis civitati,

ab Inventio-
nem S. Re-
stitutæ Sora-
næ,

A propter inventas S. Restitutæ Virginis et Martyris ac Sociorum ejus sacras Reliquias. Quæ quidem inventio Soranis civibus tanto jucundior accidit, quanto diuturniori tempore sacer ille thesaurus fuerot absconditus, semper tamen et certo creditus, illo ipso quo reperi- tus est templo latere; augente boni cupiti propinquitate desiderium potinadi. Participes quoque lætitiæ nos eodem inventio fecit, quod Acta S. Restitutæ in lucem brevi edituris abstulerit dubium, absque illa non tam facile, certe minus perspicue solvendum, circa Reliquias ejusdem nominis sanctæ Martyris, Romæ in Gallium seculo ix translatas, ibique passim Soranæ creditas.

A. GREG.
TERRAC.
EX MS

quæ dubium
de Gallica
soluit,

Soran ad-
mirus

2 Ego hoc ipso tempore, cum nuntius ille allatus fuit, obtento Moderatorum consensu, cogitabam in montem Cusinum cum P. Joanne Francisco Vannio, tunc in Collegio Romano linguæ sacræ Professore, et Sanctorum gloriæ pariter ac imitationis studiosissimo: iterque ingressi, visitatis Vulturelli montis (vulgo nunc Montorella dicitur) Sablaci et Montis Casini celeberrimis locis, in reditu Soran venimus die v Octobris. Videbamur Illustrissimo ejus Episcopo D. Thomæ Guzzonio, ubi rationem adventus nostri Soran explicavimus, quasi e celo submissi. Prædix quippe illius dicti, quo Romæ discessimus, statutum erat Soran non audire certis de causis: sed supervenientibus inde sub vesperum litteris de inventione Reliquiarum S. Restitutæ, mutatum consilium est, quod videretur ipsa Sancta e nos advocare, ut coram inspecto corpore loquere, gloriam ejus ad diem xxvii Maji, jam prælo paratum, celebrare luculentius suamque Soranis Sanctam vendicare certiori cum fundamento possemus.

et humanissi-
me ab Epi-
scopo excepti,

didicimus
occasionem
ac modum
inventionis.

3 Venimus igitur Soran, et humanissime ab Illustriss. Episcopo excepti, didicimus ex relatione ipsius atque P. Antonii Dominichini nostri, qui inventioni interfuerat, quæ eutenus gestu erant. Videlicet, quod Sorani, novum altare meditantes erigere in templo S. Restitutæ, loco diruti terræ motu anni MDCLV elegantius nunc readificato: dum illius fundamentis jucundis fossam effodiunt, primum eruerunt magnam vim antiquorum rudierum; deinde reppererunt terram, pluribus retro annis non motam; ac solidiorem illi, quæ non procul inde aberat, et ab Episcopo Joannello sub initium hujus seculi effossa fuerat, quæ sit frustra sacris pignoribus, quæ modo reperta credimus. Detexerunt hæc inter fodiendum nonnullas parietinarum et pilarum partes, aliæque non obscure indicantia, fuisse istos loci aliquando Confessionem, ut vocant, seu sacellum aliquod hypogeum. Denique penetrarunt ad rudia aliquot saxa, formam urnarum aliquam referentia: quæ remota circum terra, comperta sunt operculo tegi et ossibus plena esse. Tum vero opera mirari primum inter se, mox appellare præsentem in templum; clamitare, Dominos Canonicos atque Illustriss. Episcopum esse accersendos; sacri quidam thesauri detectum sibi esse.

Tres urnæ
deteguntur
lapideæ

quibus aræ
liguæ vi-
dentur in-
clusæ fuisse.

4 Erant istiusmodi urnæ tres, magnitudine inæquales, prope inter se loco remotæ, non ita tamen tectæ operculis suis, ut non penetraverit intus multum terræ, et ossibus permixtum fuerit. Nomina in urnis nulla, nulla etiam venerationis apparebant indicia, nisi Crucis signum, rudi forma inchoatum in lapide, qui majorem urnam operiebat. Fortassis tamen istiusmodi indicia intus appositæ fuerunt; sed quæ edacitate sua longitudo temporis consumpserit, uti consumpserat arces ipsas ligneas, quos vero simile est lapideis istis inclusas fuisse. Num lamellæ aliquot ferreæ et clavi plures reperi deinde sunt inter ossa; videbanturque conymen- tandis copæ ligneæ asseribus servasse, illo præsertim indicio, quod cum rubigine ferri propiores ei particulæ ligni, ut fieri solet, concretæ, ligni speciem etiamnum retinerent aliquam, ceterum nullo ligni vestigio superante. Porro clavi ipsi, tametsi crassiores, ita rubigine petescunt, ut vitro fragiliores, dissiliant in frustula instar putridi ligni, cum leviter digitis premuntur. Id

quod admirationem conciliat majorem ossibus, in quibus non tantum grandiores brachiorum tibiæque fistulæ, sed minima quoque aurium ossicula, quæ ob parvitatem suam vix ab anatomicis delegi in cadaveribus possunt, integra reperta sunt oc dura. Et hæc quidem plerique ex aliorum relatione dicta sunt; quamquam et nonnulla deinde proprio intuitu talia esse, uti relata fuerant, compererim: vidique etiam tum flosculum peregrinæ speciei, qui prima statim nocte in una urnarum enatus, mane cum multorum admiratione apparuerat; postquam prædictas urnas Illustrissimus in sacrarium inferri jussit, exemptasque venerabunde Reliquias decenti loco occluserat, ac sigillo suo muniterat.

In una ur-
narum prima
nocte flos e-
natus.

5 Post hæc invitavit nos Illustrissimus Præsul ad locum, Martyrio S. Restitutæ inclitum, fere bis mille passus extra muros. Est ibi in Fibreno olim, nunc Caruello fluvio exigua insula, eademque (ausi me mea aliorumque opinio fallit) cum illa quam Cicero, non admodum procul inde, ut voluit, in lucem editus, describit lib. 2 de Leg. his verbis: Ventum in insulam est; hæc vero nihil est amœnius: ut enim hoc quasi rostro finditur Fibrenus, et divisus æqualiter in duas partes, latera hæc alluit; rapideque dilapsus, cito in unum confluit, et tantum complectitur, quod satis sit modicæ palæstræ loci. Intelligat hic quamlibet palæstram Tullius, gloriosiori certe nullum unquam donavit palma, quam Restitutam nostram; uti nunquam inibi fortius certaverat quispiam, quam ipsa. Hoc loci in ripa fluminis superest etiamnum aridula, in memoriam S. Restitutæ olim extructa, ab ejusque nomine appellata. Ingressi duce Illustrissimo Antistite, præcipue notatu dignam putavimus tabulam altaris, seculo superiori verosimiliter depictam; cum multo anterior ætate videatur esse non posse. In illa repræsentatur forma eminentiori, cum adscripto circa didyma capitis nomine suo, S. Restituta, adjunctos sibi habens tres socios capite truncatos: quos tamen inter distinctio difficilis est, omnesne virilis sexus, an quis eorum muliebris sit. Numerus certe quaternarius Martyrum istis distinguitur perspicue, et convenit tum Actis, ubi idem exprimitur, tum ossibus nunc inventis, quæ quatuor sceletos componunt, fere integros, præcipuis saltem partibus suis.

Invisimus
insulam
Fibreni,

in eaque pa-
læstram et
aridulam S.
Restitutæ,

E

ubi ipsarum
sociis tribus
depictæ.

6 Ut id coram inspicere nos Illustrissimus Antistes ad urbem, postridie conventuros ad sacrarium, ubi Reliquiæ tantisper conditæ erant. Conventum igitur statuto tempore est, accedentibus etiam nonnullis S. Francisci Religiosis. Coram his nobisque, id est me ac Patribus Vannio et Dominichino supradictis, et aliquot chirurgiæ peritis, jubente Illustrissimo, resolute sigilla, reseratu armarum, Reliquiæ exemptæ et expositæ oculis manibusque nostris sunt: et, eodem volente Antistite, capimus pariter singula singuli ossa situ et terra adhærente purgare: quo facto chirurgi eadem ossa examinare, inter se comparare, ad certum referre corpus, et suo quodlibet loco reponere: sicque tandem apparuerunt, cum crancis quatuor, totidem sceleti non integri, uno præ ceteris plurimum defectu ossium laborante. Fuerunt autem, qui ob hunc ipsam defectum putarunt, illud S. Restitutæ potius, quam alicujus e Sociis corpus esse. Sed levissimo utebantur argumento; quia scilicet in Vita sanctæ Italica legitur, multas sacri corporis ejus Reliquias conservari Soræ, et in aliis diæceseos Soranæ locis. Solidius id comprobari potest testimonio Chirurgorum: qui e dicto sceleto utrumque cubiti os seu radios ejus majorem ac minorem acceperunt, et composuerunt cum osse humeri S. Restitutæ, quod ab omni hominum memoria pro tali religiose servatum in sacrario fuit, argenteæ thecæ in modum brachii decore inclusum; soletque annis singulis in die festo et per Octavam sanctæ Martyris ad publicam venerationem populo proponi. Cum isto, inquam, indubitabili S. Restitutæ osse composuerunt Chirurgi ossa duo

Postridie
Reliquias
ipsas inspe-
ximus ac
purgari-
mus

F

e Chirurgi
in quatuor
corpora
composue-
runt:

eorum u-
num putat-
ur S. Resti-
tutæ,

quia ipsam
quadrat cum
sacro ejus
brachio

A duo prædicta, conjunxerunt, commensurarunt; diligenti inspectione observarunt singula; tandemque concluderunt, dubitari nefas esse, quin unius et ejusdem corporis illa ossa fuerint, ob omnimodam inter illa proportionem.

8 His peractis instituerunt apud Illustrissimum ex circumstantibus nonnulli, ut per ipsum sibi liceret quidpiam ex ossium frustulis pro Reliquiis auferre: sed negatum est a prudentissimo Antistite, nolente, videri posse auctoritate sua Reliquiis illis, nondum consultis sacrorum Rituum Congregatione, cultum aliquem permissum esse: quia id posset impedimentum esse non leve publicæ venerationis et expositionis earundem, prædictæ Congregationis suffragio comprobandæ. Jussit igitur perpurgata sic ossa capsis iterum imponi in eodemque armario, unde extracta fuerant, recondi et sigillari. Postridie convocatis, qui adfuerant in modo dicta ossium purgatione, ceterarumque inventionis circumstantiarum notitiam habebant, Religiosis; singuli sententiam suam ab Illustrissimo interrogati sunt, quid de rei summa censerent; viderenturne inventæ Reliquiæ prudenter credi Sanctorum Restitutæ ac Sociorum esse? Affirmarunt unanimi consensu omnes, aliis alias asser-tionissuæ rationes aut circumstantias addentibus.

B 8 Et hæc quidem præsentibus, ut dixi, nobis anno salutis MDCLXXXIII sub initium Octobris sic gesta, et a Notario pleraque scripto excerpta, deinde Romam, ad obtinendum sacræ Congregationis Rituum consensum pro publica Reliquiarum veneratione, missa sunt. Iterumque accuratius etiam earundem examen xv Junii anni MDCLXXXV institutum est, ut ex testimonio Chirurgorum patet sub tenore sequenti. Nos infrascripti Chirurgi periti fidem facimus ac testamur, quod Illustrissimus ac Reverendissimus D. Thomas Guzzonlus, Episcopus hujus civitatis Soranæ, curavit denuo iuspici, recognosci, et observari coram se, uti alias curaverat, ossa omnia spectantia ad quatuor corpora humana, non ita pridem, nempe anno MDCLXXXIII, inventa in tribus urnis lapideis, bene clausis repositisque sub pavimento veteris alicujus ecclesiæ subterraneæ (sottocorpo vulgus appellat) ruderibus oppletæ, prope murum Presbyterii fundamentalem, sub ara priocipe ecclesiæ Collegiatæ, existentis Soræ sub nomine S. Restitutæ Virginis Romanæ, Martyris et Advocatæ ejusdem Soræ. Prædicta ossa putantur esse memoratæ modo sanctæ Martyris et trium ejus Sociorum pariter Martyrum, asservanturque a tempore inventionis usque ad præsens in armario sacrarii præfatæ ecclesiæ, seris probe occluso et sigillis munito, nec publicæ hætenus venerationi expositæ fuerunt.

C 9 Curavimus os brachii S. Restitutæ, quod ab inmemorabili pro sacra ejus Reliquia in veneratione fuit,..... adferendum; et comperimus cognovimusque evidenter, quod inter ossa, quæ ad complenda quatuor corpora desiderantur, desit quoque os illud brachiale, insignis ac venerabilis Reliquia; et spectat, prout nostra fert opinio, peritiæque et ars iudicant, ad unum e quatuor illis corporibus, ad illudque proprie quod ipsius Sanctæ putatur esse: quia in hoc sunt ossa duo, scilicet focile majus et focile minus, sive cubitus et radius, quæ ratione proportionis, coloris, ætatis conveniunt inter se, recte colligantur, et coaptantur cum dicto sacro osse brachiali..... non item cum alio quolibet e supradictis ossibus. Neque contra os illud sacrum convenit, colligatur, coaptaturve benecum alio quovis inventorum ossium, sed tantum cum hisce duobus cubito radioque, seu focili majore ac minore: quemadmodum rogatu Illustriss. D. Episcopi in ejusque et aliorum rei peritorum præsentia, sæpe periculum fecimus cum observatione exacta. Cetera remittimus ad Attestationes nostras aliorumque peritorum in Actis infrascripti Notarii, ab Illustrissimo Antistite specialiter

deputati, fuse relatas: et in testimonium veritatis manu propria his subscripsimus. Soræ, hac die xv Junii MDCLXXXV. Ego Josephus Ruggierius, Neapolitanus, habitans Soræ, Doctor Chirurgus Salernitanus, fidem facio et attestor, ut supra. Ego Sanctus Rinaldius Soranus, Chirurgus et Anatomicus, fidem facio et attestor, ut supra. Ego Notarius Andreas Vernagallius de Pisanis, Notarius Apostolicus specialiter deputatus, ut in Actis, manu propria Idem Notarius testatur copiam præmissæ Attestationis, anno MDCLXXXV die xvi Junii, transmissam esse Romam, ut alligaretur in copia totius Processus, transmissa jam ad sacram Congregationem Rituum.

10 Interea speraverim fore ut obtineretur desiderata Approbationis gratia, priusquam hæc Pila typis subji-ceretur: sed plurima, quæ ad sacrum illam Congregationem deferuntur quotidie negotia, videntur spem illam longius opinione nostra distulisse. Finis igitur esto narrationis hujus et peregrinationis nostræ, ubi pauca, quæ in Vulturio monte (vulgo Montorella) cujus mentionem initio fecimus, me præsentia acta sunt, subnervo. Prima peregrinationis nostræ statio fuit mons iste, ipsa S. Michaelis Archangeli festa luce, quæ illic summa in celebritate est, concurrente e subjectis longe pagis ac ap-pidis innumera fere hominum multitudine. Sacramen-torum penitentiae atque Eucharistiæ suscipiendorum causa: quibus ut aures præbeant Patres nostri, quotannis octo aut decem eo se conferunt Roma; et quamquam pridie festi auscultare confiteutes incipiant, ac tota nocte plerique perseverent, nec ullum sibi otium aut quietem usque post meridiem festi (excepto Missa tem-pore) indulgeant, vix tamen satisfacere pio omnium de-siderio possint. Auctor tam salutaris instituti fuit P. Athanasius Kircherus, postquam in dicto monte detexerat templum Deiparæ Virginis, quod prope locum, ubi S. Eustachius olim per cervum mirabiliter ad fidem conversus traditur, pridem exadificatum, tunc vero ruinæ proximum erat, ut ipse pluribus describit in Præ-fatione ad suam historiam Eustachio-Marianam: ad quam Lectorem, qui notitiam loci, originis templi, con-versionis Eustachianæ uberius desiderat, remitto.

11 Hic sufficiat dicere, tanto P. Athanasium istic loci erga magnam Matrem ejusque divinum Pulsionem exorsisse amore, tanta mentis dulcedine perfusum fuisse, ut non in asperis tesquis inter invias cautes, sed inter Angelorum choros in cælesti paradiso constitutum sese arbitraretur. Hinc perennavit in ipso amor loci illius admodum singularis, quo et factum est, ut primam, quæ post hæc ab Augustissimo Imperatore liberaliter ei, ut sæpe alias, suppeditata fuit pecuniam impenderit restaurandæ ecclesiæ prædictæ, innovandæ ardulæ S. Eustachii in proximo miræ utilitudo scopulo, ad-jiciendo domicilio parvo, Patribus nostris, cum illuc mis-sionem obituri veniunt, hospitandis servituro; imo quod ipse, dum in vivis esset, plures sæpe continuas septima-nas incoluit, ut deliciis suis (ita Deiparam appellabat) propius frueretur.

12 Sed neque cum vita finis illi amari fuit, post obi-tum quoque præsens ibidem, quantum licuit, adesse et amare voluit, corde suo Deiparæ Virgini istic legato. Corrigitur statim ab obitu ejus exemptum corpori, fere triennio asservatum fuerat in Collegio Romano: cum tandem executuri pium defuncti desiderium Patres no-stri, illud incluserunt in arculam plumbeam, probe fer-ruminatam, palmo circiter uno longom, dimidio latam. Hæc autem ipsu similiter includebatur alteri e marmore candido concinne factæ. Utraque hoc indicium inclusi thesauri, sibi insculptum præfert. Cor P. Athanasii Kirker Societatis Jesu, qui obiit xxvii Novembris MDCLXXX. Istæ ita comparatæ adveherant secum Roma Patres nostri, ac die sequenti, id est ipso festo S. Michaelis, post meridiem, cum populus jam difflexerat, me præsentia scrobem pro magnitudine arcule foderunt

D
A. GREG.
TEHRAC.
EX MS.

corum testi-
monium mili-
tatur ad
Congreg.
Rituum,

quæ hætenus
nihil deerat.

In monte Vul-
turio Missio
instituitur,

E

Incepta a P.
Kirchero,

postquam ibi
ante aram
Deiparæ miræ
consolatus
fuerat;

F

cui moriens
cor suum
inferendum
mandavit,

et ante aram
Virginis se-
pellendum.

ante

Aliquid Re-
liquiarum
petentibus
non dat
Episcopus,

sed occudi
rursum om-
nes jubet.

Hætenus
gesta a Nota-
rio descripta
sunt ac Ro-
mam missa.

An. 1685
iterum ex-
aminantur
ossa per
Chirurgos,

qui os sacrum
brachii cum
uno corporum
iterum com-
ponentes,

Judicant omni-
no ejus fuisse:

EX MS.
BRLFORTII

A ante medium altare ad clatros ferreos, qui aram sepiunt: conditoque illic cum arculis suis corde, superimposuerunt lapidem e marmore item candido quadratum, qui ingredientium oculis inscriptionem isthanc exhibet: P. Athanasius Kirker Societatis Jesu, templi hujus instaurator, propinquum sui cordis Thesauro suum hic voluit cor.

TRANSLATIO ALTERIUS S. RESTITUTÆ V. M.

Roma in diœcesim Suessionensem.

Ex Gallico in Latinam epitomen contracta a Nicolao Belfortio Canon. Regulari.

a
Pace Ecclesie
reddita,

B Postquam Aurelianus Imperator, morte interveniente, vita simul et imperio a spoliatus est; et Christianorum pusillus grex, non solum respirare, verum etiam futuræ suæ per orbem dominationis fundamenta jacere cepit, ita ut in urbe Sorana, libera jam Christum profitendi facultas illucesceret; non multo post cœptum est in Martyrum persecutores animadverti, ipso Agatbio Præsidente Sorà expulso, cum ministris suis, ex parte etiam digno supplicio acriter castigatis. Tunc igitur Episcopi b Amasii jussu adificato templo, et Christianis undique convocatis, S. Restitutæ Virginis ac Martyris S. Cyrilli, aliorumque multorum Sanctorum corpora levata, et honorificis thecis recondita sunt: quorum illico meritis gloriosis videre erat caecos; claudos, hydropicos, et mente captos sanari; Deumque omnipotentem in Sanctis suis laudantes et glorificantes, ad propria cum gaudio remeare.

b
elevatum
corpus claret
miraculis:

et seculo 8
metu Sara-
cenorum

c
d
e

Romam de-
latum

2 Verum ut in rebus humanis solidum est nihil, præsertim peccantibus nobis; post multos annos accidit, nimirum c Leone quarto summo eoque optimo Pontifice Apostolicam Sedem regente, d Lothario autem Romanis et Francis imperante, ut e Agareni cum magna classe contra Neapolitanos Romanosque venirent. Quamobrem Soranus populus, quasi futuras prænoscentes calamitates, quæ et ipsam quoque Soram pervaserunt, bona quæque sua præcipua Romam portanda curavit: ac inter ea maxime, ceteris omnibus longe præstantiora et excellentiora, corpora beatissimæ Restitutæ, B. Cyrilli, plurimorumque aliorum; quæ ipsi summo Pontifici tradita et commendata, in ecclesia S. Petri collocantur, anno Domini circiter octingentesimo et quadragesimo f.

f

a Toparcha
Moreulio,
Ludovicum
2 in Italiam
comitato,

g

3 Lotharius interea, audito Agarenorum adventu, licet senio jam gravis, bello isti tam necessario deesse noluit: sed quod tanti Regis præstantia et fides postulabat, et quantum ferebat ingravescentis ætas, mox habita cum suis Principibus deliberatione, filium suum Ludovicum hujus nominis Secundum Regem designat, eique sanctæ hujus expeditionis obeundæ munus imponit. Et quoniam mature facto opus erat; præter eam diligentiam, quam tum pater, tum filius egregie navabat; accersitur etiam vir fortis, prudens, ac magnificus, qui Conestabuli auctus dignitate, milites congregaret, et Regis filio a consiliis primus esset. Fuit vero ille, quem alio nomine Dominum de Moreuil appellabant a quadam ipsius ditione sic vocata (nam id moris est in Gallia, ut nobiles ab aliquo præcipuo domini sui loco nomina g sortiantur) qui ut erat vir strenuus et sagax, brevi militares copias cogit, et adjunctæ sibi provincie facit satis. Instructis omnibus quæ protectioni erant necessaria, senex pater filio amanter exosculato mandat imprimis, ut suo nomine Venerabilem Leonem plurima salute et obsequio impertiat, tum ut a Moreulii consilio et sententia non recedat; D officii denique sui semper memor, quæ agenda sint sagaciter pervideat.

4 Ludovicus igitur forti exercitu vallatus, Italiam h petit; cujus desideratum adventum, quam Deo gratum et populorum votis excipiendum censeret Pontifex summus, edicta campanarum celebri pulsatione testatus est. Confestim autem, junctis Italarum et Gallorum copiis, sese comparant omnes ad prælium: in quo dici non potest quam se præclare gesserit Gallorum exercitus; quamque præclara ediderit facinora, contra Agarenorum faciem istam: quæ quidem funditus sic deleta est (juvante cum primis et multum valente ad Deum Pontificis pietate) ut victoriæ illius glorias et triumphos nulla unquam delere possit oblivio. Cæsis hostibus, et spoliis eorum quæ circum urbem et finitima loca deripuerant, Gallis militibus magna ex parte datis, Ludovicus Romam venit: ubi aliquamdiu innoratus, pretiosa munera a Pontifice oblata humiliter recusavit; illud insuper addens, quod ipsi tamquam patri ubique ac semper præsto esset futurus. Dona vero Duci Moreulio idem Pontifex obtulit, in gratiam suscepti pro Christo laboris: populosque Romanus ceteros itidem Gallos perquam humane excepit, reliqua sua bona jam nihili pendens, præ dulcedine et gaudio receptæ libertatis.

h
post devictos
barbaros,

5 Jam sub id tempus quo in Galliam regressus parabatur, Moreulium incessit cupiditas sancti aliquis Corporis exposcendi: pro summa mercede fore sibi illud donum, si consequi posset, quod ut fieret honestius, in animum Ludovici induxit, quatenus medium sese interponeret, pro S. Restitutæ Virginis et Martyris corpore obtinendo; cui debitos in patria sua honores exhibendos mire confidebat. Fuit hoc Regi pergratum, atque ut ambo sperabant Pontifici facile persuasum est petitioni ut annoat, quæ nulla erat avaritiæ labe respersa: sicque voti compositæ facti, gratiis actis, ad reditum in patriam se accingunt.

E

donante Papa
fertur in
Galliam,

6 Cum versus patrios fines contendunt, et in Florentinorum urbe hospitantur; accidit ea ipsa in domo, ad quam Rex cum Moreulio diverterat, ut filiusfamilias subito infortunio e vivis excederet. Tristari omnes, plorare, lamentari. Rex et Moreulius, cum afflictorum dolerent vicem, forti in Deum fiducia erecti, corpus illud exangue in feretro poni, ac deinde coram Virginis corpusculo sisti faciunt; et ut Restitutæ meritis restituatur ad vitam, unanimiter rogant. Mira in nos Dei pietas, et ab eo Restitutæ potentia! Statim juvenis ille, mortis amaritudine sublata, cœpit erumpere in altas et jocundas voces, miraculum in se factum testificans, et flexis genibus Dei omnipotentis in sua Martyre virtutem quam maximis poterat præconiis attollens. Quo tam illustri, notorio, et irrefragabili miraculo stupefacti omnes Galli, piis illico affectibus in Dei et Virginis laudes una voce consonarunt.

Florentiæ
mortuus
suscitatur,

F

7 Nec vero ibi tantummodo dilectæ Sponsæ suæ martyrium glorificare Deos voluit: mirum dictum, quot fiebant stationes, tot fere miracula coruscabant. Quo in genere prætermitti non debet illud celeberrimum, quo paulo post eis Florentiam, a damone correpti duo homines, et sensuum officio destituti, cum ad jussum Regis coram Restituta præsentati fuissent; beata Virgo in cœlis triumphans, tantam intulit vim juratis mortalium hostibus, ut protinus horrida voce edita exirent; homines vero illi, dura servitute exempti, et in pristinam sanitatem reducti, nulla jam ut prius sese ipsos afficerent contumelia, quin etiam dignas Restitutæ laudes exolverent.

duo energu-
menti libe-
rantur,

8 Grande jam itineris spatium confecerant, et temporis

devenitur
ad oppidu-
lum Sues-
sionensis
provinciae :

A temporis ac loci postulare videbatur occasio, ut ad privatam quisque domum converteretur (nisi quem forte tanta tunc communis omnium lætitia retine-
ret) cum Moreulius, officii causa missionem petit. Sed pientissimus Rex, tanto se obligatiorem esse cognoscens ad recolenda Dei beneficia, quanto ipse Deus beneficio singulare innumeros ei mortales subdidisset, quos bono se exemplo præire debere non oscitanter pensabat, noluit eo in statu missum illum facere : sed prompto animo, partes quoque suas agnoscit sanctum corpus deducere ad destina-
tum locum de Moreuil i, qui in Picardia decimo ab urbe Ambianensi milliario situs est. Dum iter fa-
cerent, et ab eis non longe distaret quoddam Sues-
sionicæ provinciae oppidulum, quod æque ad Mo-
reulium spectabat : cœpit ille Regem impensius ob-
secrare, ut transitum illac fieri pro sua clementia pateretur. Quod quidem Regi etsi parum in voto erat, quod videlicet ruinosus locus et bellis attritus minime hospitio aptus esset; tamen divino nutu factum est, ut annuente Rege eo omnes se confer-
rent.

ibi fons
erumpit, et
puer extin-
ctus reviviscit,

B Cum ad oppidum venissent, et Virginis cor-
pusculum reverenter exceptum, in quodam ibi sac-
cello, Missarum infrequentia neglecto valde et in-
culto, deposuissent ; iterum miraculis plus plusque
indies Restituta effulget. Fons quippe, nemini mor-
taliū unquam visus, repentino ortu scaturire cœ-
pit. Quid jam ultra? aut quis loquetur potentias
Domini, auditas faciet omnes laudes ejus? Et ex-
tinctus puer ab utero matris, qui neutram animæ
corporisve vitam senserat unquam, a parentibus
virgineo corpori admotus, et circumstantis populi
devota prece commendatus, mirandum in modum
statim vixit. Sed corporea hæc vita isti nimirum
parvulo non sufficebat : fontem sitit aquæ salientis
in vitam æternam, ad illam adspirat, provocat, clara
et sonora voce baptismum efflagitans, coram Rege,
coram Principibus et populis : quem mox a quodam
Sacerdote, spectato viro et honesto, consequitur.

corpus im-
mobile in
Arcy ma-
net:

10 Post hæc Moreulius iter carpere, et ad suum
castrum de Moreuil Restitutum transferre disponit,
ut suæ ibi devotioni satisfaceret : sed cum daret
operam, ut sacello educeretur; cœpit usque adeo
corpus ingravescere, ut nulla omnino vi dimoveri
loco posset. Cumque denuo ingenti cura omnes sa-
tagerent ut tolleretur : rursus adest parvulus,
paulo ante per baptismum a diabolica captivitatis
jugo solutus; rursus viros erudit, rerum magna-
rum cognitione præcellens : atque ut gradum ibi
sisterent Artecy, Gallico sermone inclamat :
k quorum verborum ratione, locus ille k Arcy con-
grue admodum vocatus est : et Moreulius intellexit,
voluntatem Dei esse, ut eo in loco Virginis corpus-
culum permaneret. Ceterum multi isto etiam die,
a variis morborum generibus, lepra videlicet, cæci-
tate, amentia, convulsione membrorum, et diabolica
infestatione curati sunt.

erigitur ei
ecclesia.

11 Moreulius itaque, quamvis Restitutam alio
deferre constituisset, tamen quoniam sic Deo visum
est, totum se (ut par erat) divino ipsius arbitrio
commisit ; non parum interim gaudens, quod uter-
que locus suæ esset ditionis. Quamobrem iis qui se
comitati fuerant, benigno affectu gratias rependit :
atque ita digressi ab invicem omnes, ad sua quique
loca se receperunt, Dei omnipotentis gratiam corde
bono et optimo prædicantes et magnificantes, qui
Suessionensem diocesim tam incomparabili thesau-
ro ditare voluisset, per quem morbi depellerentur,
et diaboli ad nocendum virtus efficacissime compri-
meretur. Postremo subditis suis Moreulius imperat,
dignum aliquod templum excitare, in quo juxta
pueri vocem Virginis reliquæ debito cum honore

asservarentur. Quod mox adscitis undique operariis, summa cum diligentia et animi ardore, constructum est, ad Dei gloriam, qui est benedictus in secula. Amen.

D
EX MS.
BELFOR

ANNOTATA.

a Hic debent intelligi simul Successores Imperatores Gentiles, sub quibus, præsertim in Diocletiani persecu-
tione, maxime suppressa fuit fides Christiana, usque ad tempora Constantini Magni.

b Si Amasius tamdiu vixerit, aut certe Successores quorum nomina latent.

c Leo IV Papa sedit ab Aprili anni 847 usque ad 17 Julii anni 855 : sed videtur hic potius nominandus fuisse decessor ejus Sergius II qui sedit a Januario 844 : facile tamen fuit hos confundere, quia proximus Leo auctor fuit Translationis in Galliam.

d Lotharius toto Leonis tempore vixit; ast dicto anno 855, secessit ad monasterium Prumiense, ibidem mortuus 29 Septembris.

e Ea Saracenorum irruptio anno 846 adscribitur in Annalibus Bertinianis : et Baronius ex Leone Ostiensi refert, quomodo eodem anno Carnellum usque progressi, subito fluvii incremento impediti fuerint, quo minus co-
trajecto Cassinum spoliarent : totam ergo eis Lirim Campaniam Romanam habebant in potestate, adoque et Soram.

f Anno 840 adhuc Pontifex erat Gregorius IV, ante 12 annos creatus.

g Verum hic mos posterioris est ævi, et circa tempora belli sacri primum invaluit : per traditionem ergo solam habetur, quod ille Ludovici Dux, fuerit Toparcha de Moreuil.

h Prædicti Annales, Anno 850 Ludovicus a Lothario patre Romam missus, a Leone Papa honori-
fice susceptus, et in Imperatorem uctus est : sed hac vice nihil contra Saracenos egit : anno autem 851 a Longobardis evocatus, Beneventum liberavit obsidione, et magna clade infideles affecit.

i Moreuil eleganti castro exornatur, Latine Mau-
riolum seu Maurolium dici posset; sicut Monstrevil, Monstrolium seu Monasteriolum.

k Media fere inter Rhepensem et Suessionensem urbes via est vicus, Vetus Arcy dictus, cui proximus adjacet alius ad fluvium Axonam Pont-arcy nuncupa-
tus, Arciacum Latine terminatione scriberemus : quam esse antiquioris et Latine appellationis, vocem vix dubitaverim. Tamen Ar t'icy id est Sustine te hic vel Arrest-icy id est Subsiste hic, vulgari Francica lingua etiam dicitur. Hinc data commenti hujus occasio, ex memoria subsistentis miraculo corporis ; forte etiam ex pueruli istius subsistere jubentis voce : si tamen hæc circumstantia non est ejusdem licentia factus, ejus et onomatopœia præfata.

APPENDIX.

Duo miracula a Nicolao Belfortio adjuncta.

I Inter alia pleraque ornamenta, quæ urbem Sues-
sionicam commendant et illustrem faciunt, non im-
merito censeri potest frequentia oppidorum, quibus,
ad instar Regis suis militibus stipati, undique cir-
cumvallatur. Quorum in numero laud illud con-
temnendum est, quod ad radicem montis, per qua-
draginta milliaria perpetuo fere tractu in vineas
excurrentis, positum, non totis duobus miliaribus
distant ab urbe, trans Axonam fluvium, Bucy a nun-
cupatur. Continet autem amplius quam trecentas
familias, quarum una quamdam ibi domum nostram
inhabitat, quæ ab æde sacra ibi constructa S. Mar-
garitæ

Quidam
an. 1588

a

EX MS.
BELLOR-
TH.

circa pere-
grinationes
et invoca-
tionem San-
ctorum hæ-
sitans,

b

liberis ad
mortem
ægris,

B

c

sanitatem
impetrat,
misso ad
S. Restitu-
tam fratrem.

d

Corpus S.
Restitutæ ad
monaste-
rium Suessio-
nense S. Joan-
nis de Vi-
nea delatum,

e

f

A garitæ nomen accepit. Hujus colonus, Joannes de Cuix appellatus, cum aliquando nobis retulisset, prædictam adiculam brevi ruituram fore, nisi mature occurreretur; missi sunt ad eam visendam Dominus Petrus Benartius Presbyter Procurator noster, et Philippus Guillerius Subdiaconus. Qui cum circumspectis omnibus ad nos redirent, voluit eos prædictus Joannes, honoris gratia, ad mediam usque viam reducere: interque eundem orto de superstitionibus sermone inter eos, narravit se anno Domini MCLXXXVIII mense Martio Sarnosiam b profectum fuisse, ad avunculi sui Joannis Berthini exequias. Quibus de more celebratis, dum hereditariæ facultates in tabulas redigerentur; voto peregrinationis defunctum teneri ipse proposuit. Non dubitarunt, qui tabulis conficiendis præerant, suggillare; factas in quavis ecclesiæ orationes perinde valere apud Deum, ut illæ quæ fiunt in basilica Divi Nicolai aut similibus aliis, quæ peregrinatione sunt celebres: unum solum Deum absque advocato adiri debere: frustraneum esse laborem, quem sibi facessunt homines tot peregrinationibus susceptis.

13 Hinc Joannes (ut mihi rem curiose ab eo inquirenti ingenue confessus est) quamvis non in peccatum, in molestas tamen cogitationes est adductus. Cum quibus dum tertium jam mensem conflictaretur; subito filia ejus (præter morum insolentiam, qua statim occupata velut amens facta est) usque adeo cæpit corporali morbo torqueri, ut amisso etiam loquendi usu candela ei benedicta Christiano more, non adhiberetur quidem, sed adhibenda pararetur. Pater, vario mentis æstu fluctuans, quo se verteret nesciebat: donec cogitationibus fortiter ab animo rejectis, ad divæ Restitutæ Arcyensem ecclesiam mittendum esse fratrem suum, c qui Sarsogniæ degelat, peregrinationem illam alacriter subitum, judicat. Itaque confestim famulum amandavit: sed fratre absente, servus re infecta revertitur: nisi quod ejusdem Joannis filium, quem paulo ante ad Joannis festum Sarsogniam pater deduxerat, ibique in domo avi reliquerat, morbo itidem laborare, et candelam ei benedictam eadem pariter nocte, qua et sorori, apparatus fuisse renuntiavit. Mox Joannes, nulla interposita mora, pergit ipsemet ad fratrem: quem, Condeto jam reversum, precatur sibi opem ferre. Ille nihil cunctatus proficiscitur: et quamprimum Virginis parochiam attigit (diei tunc ad noctem vergentis una tantum hora supererat, ut postmodum retulit) ægra puella in somnum resolvitur: quo expleto, antelucana hora ineunte, tum animo tum corpore sana atque hilaris inventa est. Puer vix quatuor interpositis diebus, æque convaluit. Quis jam erit a fide tam alienus, qui Virginis beneficium non deprehendat, quo et patri sanior fides et liberis desperata corporis salus restituta est?

15 Missæ sacrum facturis, pro incumbente mihi Subhebdomadarii officio, vigesimo secundo die Octobris anni MCLXXXVIII, repurgandæ conscientiae intendelam: cum oculos paululum attollens, vidi per chorum ecclesiæ nostræ viros duos, corpus B. Restitutæ Virginis theca argentea conclusum humeris gestantes. Horum unus, Claudius Servantius nomine, lapidibus secandis suam locabat operam: alter, Antonius Furillon vocatus, funali artificio vitam comparabat: erat autem prior ille mihi jam pridem notissimus. Quid hæc rei esset nolui tunc inquirere: donec peracto Sacro audivi, propter immanis belli sævitiam, Divæ Restitutæ corpus, die hesterno in urbem allatum; hodierno autem, a prædictis duobus Parocho insequente, Domino Nicolao Messerio, cum aliis paucis ad nos facillime adductum: donec sub ipso fere monasterii f nostri ingressu, repente cæpit vacillando gestantium animos perstringere,

et tanto pondere humeros prægravare, nec non etiam ipsius thecæ manubria sic transversa agere, et ab eorum humeris subducere; ut illi, mente pavidi et corpore deficientes, vix pro implorando auxilio, intercepta voce, uti possent. Mihi ergo rei novitatem admiranti non suffecit amantissimorum Fratrum audisse testimonia, nisi statim adirem Joannem de Burgo, virum valde fidelem, discretum et gravem, qui totam pene illam hebdomadam nobiscum transegerat: quod nos ejus opera libenter uteremur, cum alias sæpe, tum maxime per id temporis, quo ecclesia nostra in ordinem publicæ stationis venerat.

16 A quo satis superque confirmatus, utpote ab oculato teste, non putavi necessarium plura sciscitari ab aliis; quousque tandem aliquanto elapso tempore, meam hanc ad posteros testificationem, aliorum etiam assertionem stabiliendam duxi. Quam quidem sic confirmarunt, ut dicerent: ipso primum suscepti oneris initio, non se ferre aliquid, sed ferri potius videri potuisse, adeo læti et agiles incedebant: verum cum ad crucem de Pauleu, quæ monasterii nostri fundum a reliqua urbe determinat, venissent; tum vero capsula paulatim ingravescente, ac violenter renitente, tantas molestias subiisse, ut subonere curvarentur, nec demum ad ecclesiæ chorum accedentes, vix anhelis faucibus spiritum ducerent. Ceterum de hac re, cum diversa essent nostrorum judicia, ii demum mihi veram ejus rationem assecuti videntur, qui dixere propterea istud factum, quod sacræ Virgini ecclesiastico ritu excipiendæ non intendissemus: nam et de sanctæ Magdalenæ corpore simile quidpiam legitur. Quod genus peccati eo magis arbitramur nobis condonandum a Deo, quod libenter occurrissemus, si significatum fuisset a Parocho, ceteroqui ad exornandas res sacras non impigro; verum tot ærumnis et calamitatibus tunc obruto ac perturbato, ut commiseratione etiam dignus esset. Non multo autem post Arcyenses oppidani Patronæ suæ corpus repetierunt. Nos qui neminem volebamus lædere, licet quodammodo inviti, tamen sine contradictione ulla reddidimus: et usque ad Scissum-montem obsequiose sumus prosecuti. Sicque in sua antiqua Arcyensi ecclesia (ut credo) nunc usque g asservatur.

laiores suos
vehementer
gravat

quia occur-
rebat nemo.

E

Inde id
ad Arciense
oppidum
refertur.

g

ANNOTATA.

a In tabula Picardiæ Bussy scribitur, vix sesqui milliari supra urbem ad Ortum, Latine Busciacum reddi posset; ut nomen a silva, ad ripam dexteram Axonæ posita, ductum videatur.

F

b Fortassis Charne prope Feram, sex leucis supra Bussy in Boream.

c Sarsongne, in tabula scribitur, et Arciaco solum distat tribus leucis: et hæc causa fuit evocandi fratris, utpote loco S. Restitutæ vicinioris.

d Condetum pluribus in Provinciis invenitur; proximum est quod intra tertiam ab urbe Suessionensi lentam, ad dexteram Axonæ ripam, exhibent tabulæ.

e Anno 1589, Cum Rex Henricus III, Parisios obsidens, 1 Augusti occisus esset, et successio ad Henricum Borbonium, tum adhuc hæreticum spectaret, acrius quam antea bellum exarsit, prætextu conservandæ religionis.

f Scilicet S. Joannis de Vineis, ordinis Canonico-regularium, Suessionibus, cujus fundationem et Abbates exhibent Sammarthani tom. 4 Galliæ Christianæ.

g Saussayus anno 1637 suum imprimens Martyrologium, indicare videtur, iterum Suessionas relatum esse corpus Sanctæ.

EPILOGUS.

A

EPILOGUS.

Attestatio
Belfortii.

Fr. Nicolaus Belfortius Lectori salutem. Quoniam circa hujus beatæ Virginis memoriam libenter versamur, et in libellum præcedentem notatiuncula adhuc superest, est quod paucis a me dictum velim, ne quis me temere animum ad scribendum appulisse existimet. Fuit enim mihi occasio non levis ad Vitas Sanctorum, ipsa B. Restitutæ Translatio, de qua jam ultimo egimus. Non enim tum quidem adhuc de ulla scriptione cogitaram : donec allata theca dictæ Virginis, memor ipse, quod me puero ecclesiæ diruebantur, et sacra quæque incedebantur a Sacramentariis, scire volui, num in ipsa theca Virginis Vita haberetur. Cum negatum esset, et in ecclesia Arcyensi Gallice solum extare audissem ; discruciar animo vehementer ; per unum jam atque alterum mensem ; quousque Dominus Joannes de Cancy medicus Suessionensis, desiderii mei tum adhuc nescius, per transennam nescio quomodo indicavit, Latinam a se visam in monasterio Branensi ; dum illac transiens Suessionem confugeret, anno mdcx. Scripti itaque [illuc ut mihi codex mitteretur, et quamprimum habere potui copii transcribere] : quod dum facerem, et aliquoties defessus a scribendo, velut quietis gratia, evolverem codicem, egregium cumprimis et antiquum ; multæ aliæ occurrebant historiæ Sanctorum non impressæ. Veritus ne et ipsæ perirent in tanta temporum acerbitate, volui eas cum S. Restitutæ Vita jungere.

cum aliis
Sanctorum
Actis.

C

18 Interim nescio quo pacto sensim accrevit animus ad majora : ut videlicet quidquid superesset otii a communi onere Religionis, totum id conferrem ad Vitas Sanctorum, tum quidem plane incurius, si me superstitie imprimerentur, nec ne. Cum jam multas collegissem, et Francici tumultus ferverescent indies : ex licentia mei Superioris, post pericula aliquot satis magna, in hoc Belgium perveni : ubi non ingratum piis esse meum laborem sentiens (ita ut quidam eruditus bonam partem transcribendum curavit, quem ad finem nescio, immo plus ab eis quam a meipso æstimari perspiciebat ; fidentiore animo tantillum hunc nostrum laborem evulgare ausus sum. Sed de his satis superque. Ea vero dixerim, ut omnibus appareat, quomodo non præsumptio aliqua me abripuit, sed multiplicata sensim occasio attraxit ad scribendum : quod certe nunquam in mentem venisset, si vel Franciam pacatam, vel doctiores circa hæc occupari velle et posse vidissem. Jam vero librum istum qui præcedit ordine ultimus, usque ad duodecesimum caput exclusive, in Latinam transtulimus, sensum sensui reddentes, nulla redundantium verborum habita ratione, anno Domini mxcxi, ex versibus, qui Gallico etiam idiomate ante quadraginta annos excusi, Arcyem venientibus peregrinis veneunt. Quæ autem a XII capite recentiora sequuntur, ut ut potui proprio Marte edidi ; ut propriam ignorantiam ingenue confitens, sic etiam dolorem non dissimulans, quo ægre fero admodum, Christianissimos et nobis utique meliores Patres nostros, in hac præsertim Francia, plurimas res olim gestas litteris non commendasse, quæ nunc nobis essent summiopere utiles.

Nova mi-
racula S.
Restitutæ,

19 Porro autem cum perditissimi nostri mores miraculis viam obstruant ; vel hoc eximium est Restitutæ sanctitatis argumentum, quod miracula hodieque ab illa non desint. Sane postremis his annis Dominus Nicolaus Messerius, noster Canonicus Regularis, idemque Parochus Arcyensis fide dignus, multa vidit se præsertim gesta, quæ constitutum mihi erat exponere, sed non est concessum. Quod autem vel nolentibus vel impeditis doctioribus aggredi au-

sus sum, id æqui bonique consulant pii Sanctorum cultores, etiam atque etiam rogo. Et quod in præcedenti libello pro rei dignitate præstare non potui, id suæ ipsorum devotioni suppleant ac conquirant ipsi. Sequentis Hymni, pii et devoti, licet carminis leges usquequaque non servet, auctorem Arcyensem Parochum vel Vicarium aliquem, eundemque S. Joannis Suessionensem Canonicum Regularem fuisse ut credam ; facile adducor ex ultimo versu, nec non ex reliquo Virginis ecclesiastico Officio, in quo idem auctor plane amulatus est Officium illud, quod a prædicti monasterii Fratribus in festo sancti Augustini canitur. Nos denique eundem Hymnum, ex Arcyensi ecclesia acceptum, aliquot locis obscuris restitimus, et pro coronide hic apposuimus ad Restitutæ gloriam : cujus precibus nos salvet Sanctus Sanctorum Jesus Christus ; qui cum Patre et Spiritu sancto unus et solus est Deus benedictus in secula. Amen.

Additur
hymnus

HYMNUS.

Restitutæ collaudemus Virginis martyrium :
Corda, manus, ora demus in ejus obsequium :
Ut cum Christo conregnemus per ejus suffragium.

Restituta Romæ nata, nobili progenie ;
Soli Christo dedicata, voto pudicitie.

Mundum spernit, refutata procorum congerie.

Pie Christum deprecatur Virginis infantia,
Ne per virum corrumpatur sua pudicitia.

Angelus hanc consolatur, promittens subsidia.

Ejus voto contristatus demon nudat gladium,
Dorioienti comminatur trux mortis supplicium :
Virgo pavens deprecatur cæleste remedium.

Dæmon fugit ; illustratur Virgo cæli lumine :
Adest Christus, ei fatur dulci consolamine.
Monet ut Sora petatur a beata Virgine.

Dum fatetur se nescire Virgo Soræ patriam :
Christus præcipit exire Lateranam per viam,
Hic promittens invenire ducem ac custodiam.

Sacris dictis acquiescit : Urbs cum domo linquitur :
Humi cubans requiescit, ab Angelo rapitur :
Dumque ferri sese nescit, portis Soræ sistitur.

Soram ducta Restituta Angelico lumine,
Non a Dei laude muta mandat Christi nomine,
Sit Cyrilli caro tuta a lepræ putredine.

Denique laudat plebs Sorana, cognito miraculo :
Fit Gentilis Christiana fidei signaculo,
Idolorum spernit fama contempto periculo.

Sacro fonte renovata Christiana concio,
Furibundi decollata Regis est imperio :
Quæ cum Sanctis coronata, cæli regnat solio.

Sævus præses admiratur, et dolet atrox ;
Virgo illi præsentatur, quam affatur blandius,
Dis ut sacret exhortatur, ne plectatur gravius.

Fide fulta Martyr Christi, irascentis animum
Nihil verens ait : Isti hospites sunt dæmonum,
Quibus tecum fine tristi par erit supplicium.

Restitutam cruciari impius Rex imperat,
Scorpionibus tractari, nec eam vi superat :
Nam a Christo separari dolore non poterat.

Sponsa Christi visitatur a cæli militia,
Satiatur et sanatur Angeli præsentia,
Baptizatur, decollatur carceris custodia.

Post hæc Sanctam coartari Rex jubet lampadibus :
Sed frigescunt, nec cremari se Virgo scit ignibus.
Tortor cæcus se curari clamat Sanctæ precibus.

Tandem ergo consummari præcipitur gladio.
Decollatur voto pari, Cyrillus ab impio :
Horum prece coronari poscimus cum gaudio.

Trinitati sempiterna sit glorificatio,
Unitati Coæterni cordis jubilatio,
Ad quam ducat nos materna Virginis oratio. Amen.

DE

A

DE SANCTIS MARTYRIBUS ALEXANDRINIS,

C. H.

ACCULO, SIVE AQUILO, AUT AQUILINO, EVANGELIO,
ET ALIIS XIV.

Ex Martyrologiis sumpta notitia.

XXVII MAJI.

Memoria in
antiquis
fastis

Antiqua Martyrologii Hieronymiani apographa ab hisce Sanctis diem unspiciuntur, et vetustissimum Epternacense his verbis : vi Kalendas Junii. In Alexandria Acculi Presbyteri, Evangelii, et aliorum xiv. In MS. vetusto Regiæ Sueciæ per Holstenium edito, exprimentur nomina Aculi et Evangelii. In Corbeiensi apographo, Parisiis excuso, sunt nomina Aquili et Evangelii. Eodem modo nomen Aquili habent MSS. Casinense, Cardinalis Barberini, Congregationis Oratorii et Ducis Altempsii Romana, Coloniense S. Mariæ ad Gradus, Parisiense Labbæi et alia cum Notkero. Verum loco Aquili legitur Aquilini in apographis Lucensi et Blumiano, item in MSS. Vaticano S. Petri, Rhinoviensi, Richenoviensi, Augustano S. Udalrici, Trevirensi S. Maximini et aliis : nec in Martyrologio Coloniæ et Lubecæ sub annum 1490 excuso; a Greveno etiam, Maurolyco et Felicio, sed in his duobus et apographo Lucensi deest nomen Evangelii, aliquibus Evangelii. In sociis Anonymis quatuordecim omnia ubique exemplaria conveniunt. MS. Aquisgranense habet natalem S. Accoli Presbyteri, ac dein inter alios nomen Aquilini : sed hoc de eodem accipiendum est.

2 Galesinius iterum ex suo MS. admodum mutilo et confuso, ista scribit : Romæ beatorum Martyrum Aquilini, Eliæ, Quinti et Restituti. Ex his Restitutus spectat ad Romanos, sed ad xxix Maji referendus. Verum hoc die colitur S. Restituta Virgo Soræ passa. At S. Helias unus ex Sanctis, qui hoc die primus est inter Martyres Tomis coronatos, et S. Quintus etiam hoc die colitur, in Sardinia ex plurium opinione adeptus lauream. Demum Aquilinus, de qua hic agimus, aliis est Acculus et Aquilus. Ita etiam in MS. Augustano S. Udalrici, sed palæstra omissa, primo loco celebrantur Aquilinus et Elias; et in Parisiensi Labbæi Aquilinus et Helias; et in Calendario Lucensi apud Florentinum soli Aquilus et Quintus : sed in istis MSS. E solent absque ullo ordine Sancti Martyres aliqui carptim celebrari.

3 Die sequenti xxviii Maji referuntur passi in Alexandria SS. Aquilinus Presbyter, Evangelius, et alii quatuordecim, in MSS. Leodiensibus S. Lamberti, et S. Laurentii et in MS. Florario Sanctorum.

28 Maji.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

HELIA, LUCIANO, ZOTICO, MARTIALE, VICTURIO MURINA, ET SERVULO,

TOMIS AD PONTUM EUXINUM.

Ex Martyrologio Hieronymiano et aliis.

XXVII MAJI.

Tomis, Tomi, aut Tomos antiqua urbs in ora Ponti Euxini, in hodierna Bulgaria, olim Mæsiæ inferiori adscribetatur : ubi et Scythia Pontica fuit, ex qua et vicinis locis Gothi, aliquibus Getæ, prodierunt, qui et Theophani modo Scythæ nominantur. Inter hos Martyres plurimi fuerunt, quorum multitudo satis probat, fidem Christianam et orthodoxam ibidem floruisse. In quatuor Martyrologii Hieronymiani apographis et alio Regiæ Sueciæ codice, hi secundo loco post Alexandrinos Martyres censentur his verbis : In Tomis, seu Thomis, Eliæ, Luciani, Zotici, Martialis, Victuri, et Murinæ. Eadem leguntur apud Notkerum. At loco Eliæ, Victuri et Murinæ, scribitur etiam Eliæ et Eleæ, Victori et Maurinæ. In apographo Corbejensi Parisiis excuso additur nomen Servuli. Ex his duo priores Elias et Lucianus referuntur in MSS. Tre-

virensi S. Maximini, Coloniensi S. Mariæ ad Gradus, et Corbeiensi nondum excuso : palæstra vero F omissa, in MSS. Augustano S. Udalrici et Parisiensi Labbæi. His cum palæstra additur Martialis in MS. Richenoviensi. At solus Helias memoratur in MSS. Aquisgranensi et Rhinoviensi atque Auctario Greveni ad Usuardum. De Elia, cum aliis Romæ a Galesinio adscriptis, in præcedenti Martyrum classe egimus. Ita etiam Martialis et Zoticus in MS. parvo Trevirensi S. Maximini attribuuntur Africæ regioni, ex sequentibus Martyribus huc perpetam tractæ. Eodem modo Africæ adscripti sunt Martialis et Lucianus, seu Litanus in MSS. Atrebatensi, Tornacensi et Latiensi, uti indicavimus in supplemento Bedæ genuini. Lucianus etiam et Zoticus, aliis immisti, memorantur in MS. Leodiensi Ecclesiæ Cathedralis S. Lamberti.

DE

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

SACCO, JULIO, DAMIA, SEU DAAMA, CARPIA ET ALIIS
QUADRINGENTIS.

G. H.

Ex Martyrologio Hieronymiano.

XXVII MAJI.

Tertio loco celebrantur in antiquis Martyrologiis Hieronymiani apographis hi Martyres, et in Blumiano, Lucensi ac Corbeicensi Parisiis excuso, his verbis : In Africa Sacci, Julii, Daamæ, Carpiæ. Quæ eadem habentur in antiquo codice Reginæ Sueciæ, quem Holstenius laudat : sed ibi tertio loco Damiaë legitur. In MS. Epternacensi, omisso Sacco, ista memorantur : In Africa Juli,

Dami, Carpiæ et aliorum quadringentorum. In MS. Richenoviensi ista traduntur : In Africa Sacci, Carpiæ. Nomina Sacci et Julii referuntur in MSS. Aquisgranensi et Parisiensi Labbæi : at solius Sacci in MS. Augustano S. Udalrici, cujus loco legitur in MS. antiquo Casinensi, S. Julii Martyris, et aliorum plurimorum, quos quadringentos fuisse jam diximus.

B

DE SANCTIS MARTYRIBUS SARDIS,

E

SALUCIANO, EUTRICO EPISCOPO, CRESCENTIO, TICIANO,
QUINTO, SCIABILO.

G. H.

Ex eodem Hieronymiano Martyrologio.

XXVII MAJI.

Quarto loco hos sanctos Martyres proponunt antiqua Martyrologia Hieronymiani apographa, et his fere verbis : In Sardinia Salutiani, Eutrici Episcopi, Crescentini, Ticiani, Quinti, Sciabili. Eadem habet vetus codex Reginæ Suetiæ, et ex eo Holstenius in Animadversis ad Martyrologium Romanum. Loco Salutiani scribitur etiam Salutiani et Salustiani, et pro Eutrici habetur in Epternacensi Eutropi : sed is forsan occasione S. Eutropii, Episcopi Aransicani, de quo infra, est ibi sic intrusus. In eodem Epternacensi collocatur deinde vox alibi, quæ in aliis apographis et codice Reginæ Sueciæ deest. Loco Crescentini et Ticiani scribitur etiam Crescentini et Ticiani seu Tychiani : et pro Sciabili, etiam Stiabili et Stabili, qui desideratur in

dicto Epternacensi. In MSS. Casinensi et Romano Ducis Attempisii ista habentur : In Sardinia SS. Eutrici Episcopi, Crescentini, Martiani. Sed hic videtur Martialis esse inter Martyres Tomitanos supra relatius. Omissa palæstra Eutricus Episcopus est in MSS. Barberiniano, et Trevirensi S. Maximini. Indicantur in MS. Augustano S. Udalrici nomina Salutiani, Eutrici, Quinti, Stabili. Eadem sunt in MS. Parisiensi Labbæi, sed primum nomen rectius scribitur Salutiani aut Salustiani ex MS. Aquisgranensi. Quintus refertur in Auctario Greveni, et opud Galesinum, sed aliis inmissus, uti supra est indicatum. In Calendario pervetusti MS. Breviarii, cujus fuit ad partes Rheni, est etiam memoria S. Salustiani Martyris.

C

DE SS. ALYPIO, EUBIOTO, SIVE EUSEBIOTA, PAULO, ET
JULIANA HUIUS SORORE,

F

MARTYRIBUS APUD GRÆCOS.

G. H.

Ex Synaxariis MSS. præsertim Divionensi.

XXVII MAJI.

Horum Martyrum memoria celebratur apud Græcos in MS. Synaxario Ecclesiæ Constantinopolitanæ, quod spectat ad collegium Claronontanum Societatis Jesu Parisiis ; item in MSS. Menæis Cardinalis Mazarini, et aliis apud Patres Dominicanos etiam Parisiis asservatis ; nec non in MSS. Mediolanensibus bibliothecæ Ambrosianæ, et Taurinensibus Ducis Sabaudiaë, his ubique verbis. Et Sanctorum Martyrum Alypii, Eubioti, Pauli, et huius sororis Julianæ. In MSS. Menæis Divione apud Petrum Franciscum Chiffletium Societatis Jesu asservatis, memorantur duo priores, ac de primo ista habentur. Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ὅσιος Ἀλύπιος λίθῳ τὴν κεφαλὴν συντρίβει. Eodem die Sanctus

Maji T. VI

Alypius, qui cum lapide esset caput ejus contritum, vitam finivit. Dein additur hoc distichon.

Τὸν εἰς κεφαλὴν γωνίας τιμῶν λίθον,
Λίθῳ κεφαλὴν, Ἀλύπιε, συντρίβει.

Dum rite honoras anguli positum in caput,
Alypie, lapidem, lapide contereris caput.

De altero ista leguntur : Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ἅγιος Εὐσεβιῶτης πυρὶ τελειοῦται. Eadem die Sanctus Eusebiotes igne combustus martyrium complet, dein accinitur,

Ἐυσεβιῶτη προσδοκῶντι τὰ στέφει,
Τὸ πυρπολοῦν πῦρ ὥς αἶμιος ἦν ὁρόσιος
Eusebiotæ, dum coronas appetit,
In rorem acrium vertitur ignis vorax.

DE S. THERAPONTE PRESB. MART.

D P.

IN SARDIENSI LYDIAE DIOECESI.

Synopsis et loca martyrii ex Synaxariis MSS.

XXVII MAJI.

Nomen diebus
variis relatum
in Synaxariis,

sed potissimum
27 Maji.

Sardiensis in Lydia Ecclesiae Presbyter Therapon, cultum hoc die suum habet in Synaxariis Chiffletiano atque Ambrosiano signato F. O. num. 148, cum eodem elogio quod reperimus in Claromontano ad xxvi; et in eo quod dedimus sub nomine Basilii Imperatoris, alteroque quod apud Combesium Parisiis reperimus ad xxv; in duobus vero Mazarinianis ad xxviii. In hac tanta diversitate placet tenere xxvii, quia eidem, ut certior index, adstipulatur Ephemeris Graecorum metrica: non ea quam initio hujus mensis explicuimus, sed quae sparsim ad dies singulos reperitur in Synaxario Chiffletiano, quandoque diversa ab altera, ubi sic habetur:

Βικαδὶ ἐβδομάτῃ τῖψον σθενάρων Θεράπωντα,
Vicenam sextamque sequens Theraponta flagellat.
Ibidem etiam Distichon legitur, elogio ex more praemittendum, hujusmodi.

Μαστίξι θνήσκων Δεσπότην τοῦ σοῦ χάριν,
Εὐνοὺς θεράπων χρημάτων, Θέραπον.
Amore Domini verbera excipiens Tui,
Servum esse, Therapon, te comprobasti bonum.

Hoc enim significat ipsum nomen Therapontis. Convenit etiam quoad diem Martyrologium Arabo Aegyptium, in Maronitico Romae Collegio servatum, atque ex Graecorum ritualibus ut apparet desumptum fere totum, quoad dies et nomina Sanctorum. Sed elogium proferamus ex MS. Claromontano.

Synopsis martyrii,

2 Οὗτος ἦν Ἱερὺς κατὰ τὴν μετρόπολιν Σάρδεις καὶ διὰ τὴν ἀρίστην αὐτοῦ πολιτείαν κρατηθεὶς παρὰ τοῦ Ἀρχοντοῦ Οὐαλλεριανοῦ, τὸς Χριστιανούς διδάσκων, δεσμεῖται καὶ ποινὰς ὑφίσταται. Μετὰ ταῦτα ἄγεται δέσμιος Συνοδὸν καὶ Ἀγκυρὰ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀστελεῖ καλουμένου ποταμοῦ, ὅπτις ἐπ' ἐδάφους, ἀπλωθεὶς καταξέεισι ῥιζέδοις τὰς σάρκας· καὶ πιανθεῖσα ἡ γῆ τῷ αἵματι αὐτοῦ φυτὸν βελάνου ἀνέδωκε μερίστον λίαν, ὃ μέχρι τῆς σήμερον δείκνυται ἀείφυλλον ὄν, πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλα-

κίαν ὑόμενον· ἔπειτα ἄγεται ἐκείθεν ὑπὸ τὸ θέμα τῶν Ὁρακκιστῶν παρὰ τὸν ποταμὸν Ἑρμόν, ἐν ᾧ ἡ ἐπισκοπὴ ἡ λεγόμενη Σάταλα, ὑπὸ τὴν μετρόπολιν Σάρδεις τελοῦσα· καὶ πολλὰς ὑποβληθεὶς αἰκίαις ἐσχάτων τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἐκομίσασα. Quae sic Latine leges.

3 Hic cum esset sacerdos in Metropoli Sardensi, propter optimam suam conversationem comprehensus est a Valeriano Praeside cum Christianos doceret. Vincetus ergo variis poenis subicitur: post haec ligatus abducitur Synaum et Ancyram: et prope flumen Astalen dictum, supinus super pavementum extenditur; ejusque carnes virgis adeo lacerantur, ut sanguine ejus tellus irrigaretur: ubi germen quereus plantam maximam germinavit, quae usque ostenditur perpetuis foliis viridis, sua virtute morbum omnem languoremque curans. Post haec inde abductus fuit in ditionem Thracesium prope fluvium Hermum, in Episcopatu Satalorum, sub Metropoli Sardis; ubi plurimis subjectus aerumnis, tandem Martyrii coronam suscepit.

variis in locis
tolerati:

4 Eadem fere leguntur in aliis quae allegavi Synaxariis, sub exigua paucorum verborum diversitate; nisi quod in Basiliano circa initium dicatur; multos ethnicos et infideles convertisse ad Dominum nostrum Jesum Christum et baptizasse. Quod ad loca attinet in Elogio memorata; praeter ipsam Lydiae metropolim, in qua Sacerdotio functus est sanctus, notabilis est Synaia, urbs Episcopalis Phrygiae, sub Archiepiscopo Hierapolitano: item Ancyra, urbs Galatiae, in Basiliano Synaxario praetermissa, et fluvius Hermus, Lydiam irrigans; ac denique Episcopatus Satalorum, sub jam dicta metropoli: quae cum esse dicitur in regione Thracesium, non debemus Thraciam, Europae regionem, Constantinopoli vicinam cogitare: sed aliquam Lydiae portionem, cui tamen ex Thracia inducti Milites ad praesidium, potuerunt nomen indidisse.

in Lydia
consummati.

DE S. THERAPONTE HIERO-MART.

F

EX CYPRO CONSTANTINOPOLIM TRANSLATO.

COMMENTARIUS PRAEVIUS.

De ejus cultu et ordine, deque martyrii et translationis tempore, ac miraculorum historia et MS. Graeco.

XXVII MAJI.

Graecorum Typicon, ex usu S. Sabae seu monasteriorum Terrae sanctae descriptum, non illius, de quo jam diximus Sardicensis Presbyteri; sed alterius ex vulgi opinione in insula Cypro quondam Episcopi, tamquam praecipuo cultu hoc die afficiendi, et quidem solius, nomen proponit sub titulo Hiero-Martyris: quem etiam hoc die in Antiochena ecclesia cultum esse mox infra conabimur probabile facere ex Actis S. Phanurii. Ipsum sub ejusdem diei determinatione Constantinopolim colendum, esse ex Cypro translatum, persuadet Ephemeris figurata Moschorum melidem accepta, in qua non ut Presbyter,

sed ut Episcopus pingitur: hujus tamen Ordinis expressa appellatione abstinemus in titulo; malumusque, ut invenimus, Hiero-Martyrem scribere. Elogium ejus, et quidem prius quam Sardicensis Presbyteri, fidem memoratae Translationis faciens, invenitur etiam in MSS. Synaxariis Claromontano ac Mazariniano, et Meliolanensibus quibusdam, ad hunc eundem diem; ut mirum sit, quomodo Menaea, collecta ex libris ad usum ecclesiarum Constantinopolitano Episcopatu subjectarum potissimum scriptis, idem elogium, quod olim ponunt die xxvii, collocent die xiv. Sic autem illud Graece sonat.

Therapontis presbyterus
hoc die cultus
CP.

A 2 Οὗτος ὁ Ἅγιος πόθεν τε ἦν, καὶ πόθεν ὤρμητο, ἢ ἐκ τίνων ἔφη, ἢ καθ' οὓς ἐγένετο χρόνους, ἢ τίσι παρταξάμενος ἐνίκησεν, εὐρών τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον, οὐκ ἔχομεν εἰπεῖν, τῶν ὑπομνημάτων αὐτοῦ συνδιασφαρέντων τῷ χρόνῳ. Ὅτι δὲ τὸν μονήρην βίον εἴλετο, δηλοῦσιν αἱ εἰκόνες αὐτοῦ, ἐπὶ τοιαύτης ἰδέας καὶ σχήματος αὐτοῦ ἀναγράφουσιν· καὶ ὅτι Ἐπίσκοπος κατὰ τὴν Κυπρέων γέγονε νῆσον, καὶ ὅτι τῷ Χριστῷ προσκύνῃ δι' αἵματος, καὶ τὸν ἀθλητικὸν ἀγῶνα διήγυσεν, ἐξ ἀρχαίας φήμης κατὰ διαδοχὴν παρελήφαμεν, καὶ ἀγράφως παρὰ τῶν προγενεστέρων διδασχθέντες πιστεύομεν. Ἀνυέλθη δὲ τὸ τίμιον αὐτοῦ λείψανον πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τῶν Ἀρχιερέων βουλευσαμένων τῇ Κυπρέων νήσῳ ἐπιβῆσθαι, αὐτοῦ τοῦ Ἁγίου δι' ἐπιφανείας μετατεθῆναι κελεύσαντος· καὶ νῦν ἐνθα κεῖται, πηγὰς θαυμάτων ἀναδύζων ἐκείστοτε.

quavis Acta
laleant,

imagines
monachum
faciunt, fama
Episcopum et
Martyrem.

3 Hæc ibi quæ iisdem verbis pro xxv Maji inveniantur in Synaxario Combesiano Parisiis, alibi vero ad xxvii sicut dictum est, et sic Latine redduntur : Unde hic Sanctus fuerit et unde advenerit, aut quibus parentibus natus sit, vel quo tempore vixerit, aut quibuscum congressus retulerit victoriam, inventa martyrii laurea, nescimus dicere ; cum ejus monumenta omnia, temporis lapsu, perierint. Tamen quod monasticam vitam tenuerit, manifestant ejus imagines, tali figura et habitu eum exprimentes. Quod autem Episcopus fuerit in Cypro insula, quodque Christo per sanguinem fuerit conjunctus, agonem athleticum sustinens, veteri per traditionem fama accepimus, et absque scripto sic a majoribus edocti credimus. Allatæ sunt sanctæ ejus Reliquiæ Constantinopolim, quando Agareni cogitabant de aggreddenda insula Cypro, ipso Sancto per apparitionem jubente se transferri : ubi autem nunc jacent, fontes quotidianorum miraculorum emanant.

B Saracenis Cy-
pro imminen-
tibus trans-
fertur CP.

ubi miraculis
claruit, quæ
dantur ex MS.

4 Horum miraculorum partem scripsit gravis et oculatus testis : a quo in MS. Græco Laurentianæ Bibliothecæ Florentiæ, Codice xiv Plutei ix, invenimus compositum Ἐγκώμιον εἰς τὰ θαύματα τοῦ ἁγίου Ἱερομάρτυρος Θεοράποντος. Encomium in miracula S. Hiero Martyris Therapontis, idque velut Μηνὶ Μάτῳ κς', Mensis Maji xxvi, recitatum recitandumque in ejus festo : sed erratum esse in littera numerali persuadent supradicta : Non etiam inducere possumus animum ut suspicemur Sardiensem illum Presbyterum, de quo supra egimus, et de cujus martyrio tam multa in particulari narrantur, eundem esse cujus corpus ex Cypro sic est allatum, ut de ejus martyrio nihil certi haberi toties et tam expresse dicatur, et seorsim de utroque agunt rituales Græcorum libri. Auctor enim Encomii primo capite patriam, genus, oscesim, ordinem, miracula et passiones viventis ingeniosa quadam præteritione sic perstringit, ut licet num. 2 dicat, se ea in miraculorum norrondorum fundamentum præsupponere : quia, inquit num. 2, horum memoriam vos ipsi in animis vestris adhuc, ut puto, conservatis, veluti superfluum duceret ea pertractare : revera tamen dat causam judicandi memoriom istam perquam confusam incertamque fuisse ; et talem ut sotius crediderit eum dissimulare. Ex iis quæ verbosa illa præteritione attingit, aliud nihil ipsum videos habuisse definitum,

priora omnia
per præteri-
tionem tran-
siliente,

quam quod suus Therapon Monachus fuerit, et cruentum de se sacrificium obtulit Deo, per passionem martyrii, ne hoc quidem expresse dicens quod fuerit Presbyter ; tantum abest ut dicat fuisse Episcopum ; quorum tamen postremus indicat titulus Ἱερομάρτυρος.

5 Suspicio autem quod Sardicensis Therapon, qui simpliciter dicitur fuisse Sacerdos, multo antiquior fuerit hoc altero posteriore, qui ut Monachus pingitur. Et quia Cyprus insula Monachos nullos habuit ante S. Hilarionem, tata illa traditio videtur cum illius temporis historia posse conciliari, si sanctus hic Therapon, persequentibus ecclesiam Diocletiano et Maximiano, præcipue autem Episcopos Presbyterosque ad necem queri jubentibus, ex Cypro (ubi Episcopus erat) fugerit in Ægyptum, ibique factus Monachus, continuante ibidem persecutiones Maximino, Martyr obierit : cujus corpus in Cyprum retulerint negotiatores insulares ; qui forte tunc oderant, et suum olim Episcopum norant. Quod vero attinet ad metum Saracenorum, qui Translationi Constantinopolim faciendæ causam dedit ; duplicem eum notat Auctor Encomii ; primum se transferri Martyr vetuit : alterum, quo jussit. Et primi quidem tempus fuisse videtur S. Justiniani Imperatoris anno vii. Christi nccxi, quando is pacem cum Saracenis rumpens, eorumque incursionibus patere Cyprum intelligens, ejus incolæ alio transferre conatus est, infelici successu ; paucis qui remanserant nihil damni patientibus, inter quos fuerint ii apud quos S. Therapontis corpus requiescebat. Secundus metus fuisse potuit anno Nicephori Imperatoris v, Christi ncccvi, quando Aaron Arabum Dux, sicut apud Theophanem legitur, classe in Cyprum destinata, ecclesias evertit, Cyprios in alias provincias destinavit, et multis captivis abductis pacis fœdera violavit.

D

Videtur in
Ægyptu Mo-
nachus et
Martyr effe-
ctus,

sub Maximi-
no,

E

translatns
an. 806,

6 Restat querere ecclesiam, ubi, translatum Constantinopolim corpus, post aliquot annorum moram in ædícula humili, publico alibi cultui rursus expositum fuit, et miraculis inclarescere cepit. Horum auctor num. 12 nuncupat τὸν εὐκτήριον οἶκον τῆς Θεομήτορος, ὅτις τῆς ἐλπίας προσονομάζεται, Oratoriam domum Dei matris quæ ab olea cognominatur. Sed ejus inveniendæ nulla nobis spes est, quando eam nequivit reperire eruditissimus et laboriosissimus Cangius, libr. 4 Constantinopolis sacræ cap. 1, quadraginta novem ecclesias enumerans, quas reperire potuit, in urbe illa Regia, Deiparæ fuisse consecratas ; quibus tamen et hæc, et aliæ forsitan plures addi possint. Merito sane Urbs illa Deiparæ dicitur, ejusque patrocinio specialiter semper fuit gloriata : quæ etiam (sicut ex Menæis discimus) quotannis xvi Augusti fuit Commemorationem magnæ et superabundantis clementiæ, quam excepit divinitus, quando impii Agareni cum verecundia repulsi sunt, mediante sanctissima Domina nostra, Dei Matre et semper Virgine Maria, sub Leone Isaurica : quapropter, et propter alia beneficia, in titulo Natalis ipsius Urbis, qui agitur solemmissime xi Maji, dicitur Constantinopolis, κατ' ἐξάρετον ἀνοικειμένη τῇ Δεσποίνῃ ἡμῶν τῇ ἁγίᾳ Θεοτόκῳ, καὶ ὑπ' αὐτῆς διαπαντός σωζομένη, id est, singulariter commendata Domine nostræ sanctæ Deiparæ, et ab illa semper conservata.

In ædem D.
V. de Olea,

F
cul est urbs
ipsa commen-
data.

MIRACULA

Auctore Synchro, ut plurimum teste oculato

ex MS. Græco Bibliothecæ Laurentianæ Florentiæ Plut. IX Cod. XIV.

Interprete Daniele Cardono S. J.

CAPUT I.

Vitæ et martyrii Acta per præteritionem indicat Auctor, suæ sibi conscius tenuitatis.

Iugens profecto mihi de magni viri laudibus ad vos dicendi aperitur campus, dum variis e partibus varii aures nostras sermones circumsonant, narrationibus, non fictis quibusdam aut historico ornatu fucatis animum demulcere natis, sed quæ illis, quibus ut narrantur facta sunt, vim suam et auctoritatem, fidem ex seipsis faciunt. Non enim argumentum nobis est propositum, de obsoletis quibusdam actis, quibus vetustas sua prærogativam concedit, ut velut antiquata ad verosimilitudinem potius quam ad certitudinem aptata proferri possint; sed assumptæ a nobis historiæ admiranda viventibus producuntur ut certo talia, licet communem opinionem excedentia. De Miraculis enim præsens est sermo, quorum admiratione omnis tribus et lingua, quin et orbis tantum non universus, cum sit repletus, non manus modo nostræ ad plaudendum, aut ora ad Deum in hymnis laudandum excitantur, sed ad hæc ipsa conscribenda encomia, et operum tam admirabilium effectorem Therapontem exornandum impellimur; ut videlicet una cum ipsis laudationibus memoria iusti sanctique hominis numquam non inter homines celebretur. Attamen cum in meipsum mentis meæ oculo convertam attentius, illud sane mihi datur intueri, quam non sufficiam ad sustinendam tanti moliminis difficultatem, qui ab operibus recte factis, et a sermonis elegantia sum plane imparatus. Ceterum habenas laxans, meipsum tradidi iis quæ se offerunt narrandis, divino huic Martyri fidens, ut qui possit, quantam in mirabiliter operando virtutem ipse habet, tantam mihi in dicendo facultatem tribuere. Nec enim minori opus est efficacia, quam is qui laudatur habuit, volenti dignum illi encomium condere.

2 Quod si ex illo hominum genere ad audiendum viderem convenisse, qui, cum profana scientia et eruditione multum valeant, eam in laudationibus suis desiderari minime patiuntur; dicendum atque mihi foret ante omnia, quam illustre solum natale, quam nobiles is quem laudamus nactus fuerit progenitores. Tum instituenda nobis esset oratio de plus quam humana ad Deum conversione, de operum e virtutis norma actorum multitudine et excellentia; deque aliis, quibus ipse; ut nemo unquam, eluxit, perfectæ vitæ officiis; cum præsertim nullius hic virtutis exercitium cogooverit faciendum, quod non ipso etiam opere executus sit: hoc enim posito fundamento, jam reliqua de admirandis ejus ac supra naturam operibus narratio, quasi pulcherrimum quoddam templum, facilius consurgeret. Sed cum ad illos mihi dicendum nequaquam sit, quorum aures artificium et reliqua elaboratæ orationis lumina requirunt; quin ii potius adsint, qui familiariter educati, doctrinam solum, non etiam elegantiam in oratione aut curiositatem spectant; age, antiqua viri tanti decora silentio prætereamus. Horum enim et

Πολλοί μοι τῶν λόγων ἡ πανήγυρις, ἄλλοθεν ἄλλου περιβοηδοῦντος τὴν ἀκοὴν διηγέμασιν, οὐκ ἀπατηλοῖς ιστορικῇ κηρυξίᾳ τὸν νοῦν παρασύρουσιν, ἀλλ' αὐτοῖς οἷς παθὼν ἕκαστος ἐξ ἑαυτοῦ τὴν πίστιν τῶν λεγομένων ἔχει λαβὼν. Ἔστι γὰρ ἡμῖν οὐ περὶ νεκρωθέντων πραγμάτων ὑπόθεσις, ὣν ἡ πηλαίωσις ἐξουσίαν τοῖς ιστοροῦσιν ἐνδίδουσι, πειθανῶς μᾶλλον ἢ ἀληθῶς τὰ κῆδη φθαρέντα προσφέρεσθαι. Τῆς δὲ νῦν ἡμῖν ἐξηγήσεως ζωσιν ὡς ἀληθῶς καὶ ὑπὲρ αἰσθησὶν κινοῦνται τὰ θαύματα. Θαυμάτων γὰρ ἡ παροῦσα ὑπόθεσις, ὥν ἅπαντα φυλὴ τε καὶ γλῶσσα, μικροῦ καὶ τὰ ὑφ' ἡλίον πάντα πληρούμενα, οὐ χεῖρας μόνον ἐπικροτεῖ, καὶ στόμα πρὸς ὕμνον ἀνακινεῖ, ἀλλὰ καὶ λόγοις ἡμᾶς ἐγγράφειν προτρέπεται, καὶ τούτων τῶν θαυμάτων τὸν αἴτιον ἐγκωμιάζειν Θεράποντα, ὅπως μετ' ἐγκωμίων αἰεὶ τὰ τοῦ δικαίου τελεῖται μνημόσυνα. Ἐγὼ δὲ καίτοι τῷ ἑαυτοῦ συνειδῶτι βαλλόμενος, ὡς οὐκ ἀρκέσω διεξελθεῖν τὸν ὄγκον τοῦ ἐγγειρημένου, ἅτε πενόμενος λόγου καὶ πράξεως· ὁμῶς ὑφηνόσας, ἑμαυτὸν τοῖς προπίπτουσι δέδωκα, τῷ θεῷ Μάρτυρι τούτῳ τεταγμένως, θύναται ἔχοντι ὥσπερ τοῖς θαύμασιν, οὕτω δὲ καὶ τοῖς λόγοις τὴν εὐπορίαν χάρισσασθαι. Οὐκ ἦτορ γὰρ τῆς τοῦ εὐφημομένου δεῖται δυνάμεως, ὁ κατ' ἀξίαν ἐκείνου πλέγων τὸν ἔπαινον.

2 Εἰ μὲν οὖν ἑώρων τινὰς τῇ ἐπιστήμῃ τῶν ἐξωθεν χαίροντας, ἢν ἐκεῖνοι τοῖς ἐγκωμίοις ἐπιτιθέασιν· εἶχον ἂν καὶ πατρίδος λαμπρὰς καὶ γένους ἐπιμνησθῆναι πρῶτον, ἀναστροφῆς τε θείας καὶ πράξεων, καὶ τῶν καθ' ἑξῆς ἐπιτηδεύματων. ὣν ἐκεῖνος ὡς ἄλλος οὐδεὶς κατὰ τὸν βίον ἐτέλεσεν, μηδὲν ἀρετῆς εἶδος ὑπολειπόμενος ἀπρακτον· οὕτω γὰρ ἄρα προκαταλαβὼν τῇ λόγῳ θεμελίον, τὸ τῶν θαυμάτων ἱερὸν ὠκοδόμησα τέμενος. Ἐπεὶ δὲ ἡμῖν οὐ πρὸς ἐκείνους ὁ λόγος, οὐς τέχνη καὶ ῥητόρων ἀμμὰι θεραπεύουσιν, ἀλλὰ πρὸς ἄνδρας ἀπλῶς πολιτευομένους, ὥν ἡ ἀκοὴ τὴν ἀτεχνον μόνον τοῦ λόγου διδασκαλίαν ἀπεριέργως ἐνδέχεται· φέρε, τὰ πηλαῖα τοῦ Ἀνδρός ὑπερβώμεν γνωρίσματα. Τούτων γὰρ καὶ ὑμεῖς ἐν τῇ καρδίᾳ τὴν μνήμην προκαταθέμενοι, ἐποικοδομεῖσθαι ζητεῖτε τὴν ἐνταυτοῖ τῶν θαυμάτων χορηγομένην ἐπίδειξιν· ἢν ὁ Μάρτυς αὐξὼν ὡσήμεραι, ψυχὰς τελευταργεῖ, καὶ πρὸς ἀριότητα φέρει τὰ σώματα, ὥστε φανεῖν καὶ δι' αὐτοῦ τοὺς πιστεύοντας εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ.

3 Ἀλλὰ τί πάσχω; πρὸς ἀφωσίαν ἐπ' ἀπειρον, ἐπάγων τὸν λογισμὸν; Πολλάνεις γὰρ ἐπὶ τὰ πρόσω χωρῶν καὶ τῶν θαυμάτων εὐρεῖν ἀπαρχὴν ἐρευνῶν, εἰς τὰ ἀρχαῖα πάλιν καθίσταμαι, καὶ οὐκ ἔχω πόθεν ἀρπάξασθαι, τῷ πλήθει τῶν ἀρετῶν τοῦ ἀνδρός συγχέομενος. Ἐνθεν ἔλκει τὸν νοῦν τὰ νεαρὰ καθορθώματα, ἐκείθεν ἀντέλκει πάλιν ἐκ τῆς ἐώας, ἐξ ἧς καὶ γεγέννητο, τὰ παλαιὰ προτερήματα, καὶ οὐδὲ βουλομένῳ παραχωρεῖ παρελθεῖν, οὐδὲ ἀγέραςτος ἢ ἐνεγκοῦσα τὸν εὐφημούμενον μένειν ἀνέχεται. Τούτῃ δὲ καὶ νενίκημαι, κἀντεῦθεν ὥμην κατάρξασθαι, καὶ οἶονεὶ πρόδρομον ἐῶν τινὰ τῷ λόγῳ προκαταστήσασθαι. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτῷ καλῶς ὁ βίος ἐκείσε διήνυτο, καὶ ἡ μονήρης ἱσχυρικὴ πηλαίστρα ἱεμένως ἱερούργετο, τὰς ἡρεμαίας αὐλὰς καὶ Θεῷ ἐγγιζούσας διώκοντι,

Miracula
Sancti scrip-
turussuam excusat
tenuitatem,et omissis
vitæ actis
antiquis,

Α δίδωκοντι, τοῖς δὲ αἵματος τέλος ἰδῶσι καὶ πόνοις ἐγκριτεῖ· κακίῃην στομοῦται τὸ σῶμα πρὸς δύναμιν ἀρχόντων, θεοὶς δὲ στέφεται τὴν ψυχὴν θεωρήμασιν, καὶ μετὰ τῶν ἁγίων αὐτῶν εἰς οὐρανοὺς ἀναφέρεται, τοῖς τῶν ἀσωμάτων αὐτοῖσι χοροῖς ἀριθμοῦμενος.

4 Βαβαί, τῆς ἱερουργίας καὶ μυστικῆς τελειώσεως! Οὐ λιθωνιτῶν ἀποθῆναι, καὶ τοῖς ἐξωθεν περιτραυχίοις ἀμύγεται· ἀλλ' ὅλον ἑαυτὸν σφράσας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μου τοῖς αἵμασι, καὶ τοῦτοις ἀνατοκαφεῖς πρὸς πνευματικὴν ἀνδρείουτητα, ὅλον ἑαυτὸν ἐκείνῳ καταθῆναι καὶ σπένδεται, τοῖς ἑαυτοῦ καὶ Χριστοῦ τελειούμενος αἵμασι· Θαάρῳ γὰρ εἰπεῖν, ὅτι καὶ Χριστοῦ τὰ τῶν αὐτοῦ μαρτύρων σώματα τε καὶ αἵματα, ὅτι καὶ μέλη Χριστοῦ καὶ εὐδοκία γενόμενοι. Ταῦτα μὲν ὡδέπως εἶχεν, καὶ ἱερῶς ἐκτετέλειτο; Τίς ἡ τοῦ Ἀβελ θυσία, καὶ Νωὲ, καὶ τῶν ἱερουργισάντων πάλαι δικαίως, καὶ διὰ τοῦτο τετιμημένοι Θεῷ, ἀνάγκραπτόν τε τὴν μνήμην ἐσχηκύνων τοῦ κατορθώματος; Οὐχ' ὁ μὲν ἄρνα πρωτότοκον, ὁ δὲ καὶ εἴ τι πλέον, ὅμως ἄλογον φύσιν προσήνεγκεν; καὶ ἄλλος ὅτι παρ' ἑαυτοῦ ἐφευρών ἀξιολογον πρὸς τοοικειωθῆναι Θεῷ ἀνεκόμεν; Εἰ δὲ τοσούτων ἐστὶ τῆς θείας φιλανθρωπίης τὸ ἄπειρον, ὥστε καὶ τοὺς μικρὰ τῶν ἐξωθεν φέροντα; εἰσοικίζεσθαι, καὶ θεράποντας ἰδίους καὶ φίλους ἀποκαλεῖν, τοὺς οὐδὲν ἴδιον, ἢ τὰ δοθέντα παρὰ Θεοῦ πάλιν αὐτῇ ἀναφέρεσθαι· τίνας οὐκ ἂν καλέσοι, πῶς δὲ οὐκ ἂν προσελθόνται, καὶ οἰκειωσθαι τοὺς οὐδὲν ἄλλο τῶν ὡδὲ μενούντων ἀλλ' ὅλους ἑαυτοὺς αὐτῇ θύσαντες; οἱ καλοὶ στρατιῶται τῆς πίστεως, τῆς ἀληθείας οἱ μὴ φθειγόμενοι Μάρτυρες, ὅπως ὁλόκληρα θύματα τέλεια τελείων ἱερουργῶν καὶ ἱερουργήματος Θεοῦ σαρκυνθέντες, καὶ ὑπὲρ χρίων δι' αἵματος τὴν ὁμολογίαν τελέσαντες.

5 Τοῦτο γάρ δι τῷ θείῳ καὶ ὁ νῦν ἐγνωμιαζόμενος
ὀδηγῶ χρησάμενος αἵματι, σφαγίζει τοῦ βίου τὴν τε-
λευτὴν τῆς αὐτοῦ μαρτυρίας τῷ αἵματι, καὶ οὕτως ἐν
γῆρι καλῶ ἀναπαύεται, τῇ γῇ παρακαταθέμενος τὰ τοῦ
σώματος λείψανα· τὰτα δὴ τὰ τὴν θείαν δύναμιν κλη-
ρωσάμενα, τὰ ἐνθάδε νῦν προσκυνούμενα, τῶν ἡμετέρων
φυγῶν τὰ καθάρσια, τῶν ἱερῶν χαρισμάτων ὁ ἡσυχὰς, ὁ
τῶν ἱματίων ἐπίδοσις, ἐκτεκνύωντων ἀνθρώποις, τοῦ
γῆριος ἀντίληψις, παιδαγωγία νεότητος, φυλακὴ παρθε-
νίας, κόσμος ἀσκήσεως, ἱερέων τελείωσις, προστασία τῶν
δεσμεύων ἀήττητος. Ἐνθαῦτα καὶ ὁρτάνος καταφεύγει,
καὶ σώζεται, καὶ χάρις τῆς ἀνυδρίας οὐκ ἦσθετο, καὶ τοῦ
λυπούντος ὁ ἀλγυνόμενος λείητο, πένης προσήλθεν καὶ
πλουτῶν ἀνεχώρησεν, καὶ ὁ καταπονούμενος τῇ ῥύσῃ
συνήκων. Τίς ἐπίληπτος, ἐνθως, ἡ ἐκμαιόμενος προ-
σπῶν οὐκ ἤλευθερῶν, καὶ τὴν ἰδίαν φύσιν ἀπολαδὼν
ἀνεγνώρισεν; Τίς δὲ ταῖς ἐπώδυν μαχγανείας τὴν βίον
δεσμούμενος, καὶ τοῖς τοῦ Ἀγίου λειψάνους πελάσας, τοὺς
καλῶς ἐνθὺς τῶν καταδεσμῶν οὐκ ἔρριξεν.

buerunt, et quam sacro modo sunt perfecta? Quale, ero, sacrificium dicendum est fuisse Abelis, et Noe, et aliorum id temporis Justorum, rebus sacris operantium, ac propterea consecutorum honorem a Deo non mediocrem, divinisque paginis inscriptam præclari operis memoriam? Nonne Abel quidem agnum primogenitum; Noe vero, quamvis aliquid fortassis amplius, rationis tamen expertem naturam Deo obtulit? alius vero quod in rebus suis Deo offerri non indignum reperit, ad aras et sacrificium adduxit? Si tanta igitur est divinæ erga homines benevolentiae magnitudo, ut illos quoque, qui viliora et externa offerunt, in domum suam suscipiat, atque in famulorum ac amicorum numerum adscribat; cum tamen e rebus ad se proprie pertinentibus nihil, sed solum a Deo accepta, eidem rursum repræsentent; quo putatis, illos appellabit nomine, quam prompta eos voluntate accipiet, et suos inter familiares habiturus est, qui non eorum aliquid quæ in mundo debent tandem manere, sed seipsos totos immolant, fidei pugiles pulcherrimi, et veritatis incorrupti testes? vere integra et perfecta sacrificia ejus, qui perfectus simul sacerdos et victima est; Dei, inquam, pro nobis corporati, et propter nos confessionem suam in sanguine consummanti.

5 Divino enim hoc sanguine viam præsignano, is de quo nobis instituenda est laudatio, extremum quoque vitæ suæ finem martyriali sanguine obsignavit; atque in pulchra senectute diem obiens, requie beata perfruitur, sacras corporis sui reliquias terræ huic permittendo. Ac illas quidem, virtute veluti divina præditas, summa nunc veneratione colimus: suntque animarum nostrarum libationes expurgatoriæ, divinorum charismatum thesauri, salutarium remedium accessiones, languore emarcescentium in pristinum robur restitutio, senectutis, firmamentum, disciplina ætatis juvenilis, custodia virginitatis, asceticæ vitæ decora, perfectio sacerdotum, invicta miserorum defensio. Ad hasce pupillus confugit et orphanus, ac salute continuo potitur: ad easdem duplex simul atque accidit vidua, nullum ex orbitate sua dolorem sentit: quicumque mœstitia oppressus accurrit, sui mox doloris obliviscitur: pauper ab illis divitias impetrat, et laboribus conflictatus optata potitur liberatione. Quis comitiali morbo laborans, quis insanus aut

vos ipsi memoriam in animis vestris adhuc, puto, conservatis, supra quam edificare contenditis eam miraculorum hic primum referendorum narrationem, quam quotidie in immensum augens sanctus hic Christi Martyr, animos ea audientium non parum perficit, et corpora etiam in novitatem quandam transfert, ut per ipsum tandem concedatur credentibus, evadere in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi.

3 Sed quid ago, quando infantiam meam apud vos non dissimulans, in immensum tamen orationem proveho? Etenim dum antiquiora sæpe coner præterire tacitus, et mirandorum operum aliquod reperire initium, in eadem rursus vetustiora devolvor, nec unde dicendarum rerum exordium ducam invenio, multitudine virtutum clarissimarum in viro tam præclaro elucescentium obrutus. Hinc quippe ea quæ recentissime ab illo sunt præclare acta cogitationes meas abripinat; inde retrahunt quæ narrantur ex partibus Orientis, unde et natus est, concessæ illi prærogativæ, et quantumvis volentem, prætermittere ea silentio non sinunt: et quæ laudabile virum tulit tellus, haud eum a se patitur illaudatum manere. Hac ergo ratione victus sum, fateor, et inde faciendum esse dicendi initium arbitrabar, ut pulcherrimam hanc auroram exhibendis in oratione virtutum omnium radiis præmitterem. Certe postquam insigniter ad illud usque ætatis est vivendo progressus, quo solitaria vitæ exercitationibus vacare primum cœpit, quietas eremi sedes, in quibus Deo facilis appropinquatur, summo studio complexus, omnes ad sanguinem usque molestias et labores forti ac generoso animo pertulit; unde dici nequit, quam ad omnes vitæ hujus difficultates superandas corpus ejus duratum fuerit, et quomodo interim divinarum rerum contemplatione animus exultarit, qui post superatos tandem agones omnes liber in cælum evolvavit, ac spirituum corporeæ omnis concretionis expertum choris fuit immixtus.

4 O in signem Deo sese initiandi rationem! O quale sacerdotium! quam mystica sacrificii consummatio! Non thuris ille suffitu Deo litat, nec affusis extrinsecus aquis mundatur: sed totum sese Christi Dei mei fermentans sanguine, coque nutritus usque ad spiritualem virilitatem, Christo sese totum sacrificat et immolat, suum pariter et Christi libans sanguinem; absit verbo invidia, quia Martyrum corpora atque sanguis, Christi quodammodo sunt: quandoquidem facti sunt membra Christi et bonus odor. Verum qua hæc omnia ratione sese ha-

D
ACCURAT
CO. EVO
EX MS
*solum re-
centiora
narrare
propouit,*

licet .xg. se
possit con-
tinere quin
ad anteriora
respiciat :

E

*et anachoresin
ejus atque
martyrium,*

quo se ipse
Deo hostiam
fecit,

quovis alio
munere
gratior.

corpus suum
terre relin-
quit,

ad commune
solatium se
invocantium.

AUCTORIS
CONSENSUS
ET MENS.

A aut in furorem actus, ad sacra ista lipsana sibi restitutus, receptoque naturæ statu debito, seipsum alium D
a se non recognovit? Quis magicis incantationibus misere constrictus, ad Viri sancti reliquias ubi accessit, veneficiorum vincula non continuo abrupit?

CAPUT II.

Sacrorum ossium translatio ex Cypro Constantinopolim.

Celebrem in
Cypro cultum
habens,

Is igitur admirandis viri sanctissimi operibus Oriens quidem repletus est universus, sed gratiam sanitatum Therapenti divinitus concessam, uberius experta Cyprus, præcipuo quodam modo ostentat, in qua etiam eidem Sancto religiose colendo templum est ædificatum. Ibi namque sacræ ejus et admirandæ Reliquiæ ad venerationem fuerunt repositæ, quæ laborum a Theraponte in Dei causa susceptorum sociæ fuerant et administræ. Verum quoniam scelorum nostrorum multitudo, non aliter ac olim Noetici diluvii aquæ, orbem occupavit universum; et ex aliis locis alii sedes terrasque alias requirere compelluntur, nec quietis aut securitatis ullus nobis relinquitur locus; oportuit malis quoque nostris participare, simulque transferri sanctorum Martyrum sacratissima lipsana, ut nobiscum quodammodo patiantur exilium, et male cum Christianis tractari sustineant. Satiùs namque illis est cum fidelibus esse etiam fugientibus, quam in barbarorum manus et ludibria incidere.

invadentibus
insulam Sara-
cenis eam pri-
mum tuetur,

7 Postquam enim pessimum Agarî germen altiores animos gerere et per orbem dilatari cœpit, ac emnem præcipue Orientem atque Ægyptum celeriter invadens, miserum in medum arcu et gladio depopulata est; terram eam omnem, quam instar paradisi amœnam et fœcundam auteinvenerat, in terram solitudinis, quemadmodum scriptum est, convertens; ipsis tandem etiam insulis ruinam et vastitatem minata est acerbissimam: tunc, inquam, temporis visum est religiosis reliquiarum S. Therapontis cultoribus ex ipsomet quarere, num fugam ex insula capessendam putaret. Et primum quidem gentiliū Agarenorum incursum præstolari ibidem jubebantur, nihil ab impiis et impuris hostibus damni passuri; prout revera contigit, nam manente istic Sancto salvati sunt. Sed cum alteram in Cyprum expeditionem impii suscepissent, jamque instructa classe adventarent, atque ad Sanctum denuo consulendum accessissent fideles; jussit is ut omnino quam possent citissime universi ex ea demigrarent insula, quæ in pessimorum Agarenorum potestatem absque dubio tradenda erat; gloriosa vero illa essa, quemadmodum suis olim imperabat Patriarcha Joseph, in fortissimum posterorum solatium secum auferrent.

deinde se
transferri
jubet.

Constantino-
polim appro-
pinquans,

8 Magna igitur cum veneratione compositis in arca ad hoc parata Reliquiis, in quodam insulæ portu navem conscenderunt. Et illi quidem sub navigationis initium latere vectores alios, eosque clam studuerunt habere pretiosas sancti Martyris Reliquias: at ubi aliquo usque recessum est a terra, et Constantinopolim versus navigatum, suavissimæ cujusdam fragrantiae odor tota navi cœpit diffundi: fieri enim non poterat, ut vel in præcipiti fuga lateret Justus, vel per invidiam supprimeret effluvium curationum. Tunc igitur insolitum quiddam contigit. Cum namque vento vebementiore a puppi admodum urgeretur navis, eumque pleno sinu velum majus admitteret (Subsolanus is erat, et nobis secundus) repente ex Reliquiarum theca tennis quædam aura prorupit: cujus ea fuit vis et efficacia, ut eam sensus humanus vix perferret, ac venti quam dixi

Tούτων τοίνυν τῶν τοῦ Ἀγίου θαυμάτων Ἀνατολὴ μὲν ἅπασα πλήρης, καὶ ἡ Κύπρος αὐγῇ τὰς ἰάσεις τοῦ Θεράποντος, κατακόρως τούτων ἐναπολαύσασσα, ἐν ᾗ καὶ ἀνέκτορον ἱερὸν τῷ Ἀγίῳ καθιέδρευται. Ἐκεῖ γὰρ αὐτοῦ καὶ τὰ τοὺς ἱεροὺς ἀγῶνας δεξιόμενα ταῦτα τὰ θαυματουργὰ τέως ἐπεχωρίσζε λείψανα. Ἀλλ' ὅποτε τῶν ἡμετέρων ἀμαρτιῶν τὸ πλῆθος, ὡς πάλαι, τὸ ὕδωρ τὴν γῆν, κατεκάλυψεν, καὶ ἄλλος ἄλλοθεν ἀλλοχοῦ μετανέστατο, καὶ τόπος οὐκ ἦν ἡμῖν καταπαύσεως· ζυγκασκοπαθεῖν ἡμῖν καὶ συναπαίρειν ἐώκουν τὰ τῶν ἁγίων Μαρτύρων ἡμῖν ἱερώτατα λείψανα, ὥσπερ ἡμῖν τῆς ξενιτείας συμπαύσγοντα, καὶ συνκακουχεῖσθαι Χριστιανοῖς ἀνεχόμενα. Μᾶλλον γὰρ εἴλαντο τοῖς πιστοῖς συνεῖναι, καὶ φεύγουσιν, ἢ περιπίπτειν Βαρβάροις εἰς ὕβριν καὶ ὀνειδος·

7 Ἐπεὶ δὲ γὰρ τὸ τῆς Ἀγάρ ἐρυστικῶν κύημα πρὸς ὑφορὰρθὲν ἐπλατύνετο, καὶ τὴν Ἑβρῶν πᾶσαν καὶ Αἴγυπτον τῇ τῶν καὶ τῇ βομφαίᾳ κατατρέχον δεινῶς ἐλκίζετο, τὰ ἔμπροσθεν εὐρίσκον παράδεισον, καὶ τὰ ὀπίσω πεδίου ἀφάνισμοῦ κατὰ τὸ γεγραμμένον τιθέμενον, ἡπεῖλει δὲ καὶ τὰς νήσους ταχῶς ἐπέρχεσθαι, καὶ ἀφανίζειν ὥσπερ ἐξάλειπτρον. Ἐδοξε τότε τοῖς τοῦ Ἀγίου τὰ λείψανα θεραπεύουσι διὰ τοῦ Ἀγίου πυθέσθαι, εἰ ἐκ τῆς νήσου αὐτοῖς ἐπιτρέπει τὴν ἀναχώρησιν. Καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἐκείσε τῶν Ἑλλήνων Ἀγαρηνῶν καθέδου μένειν ἐκέλευεν, οὐδὲν βλαβησομένους ἐκ τῆς ἐφόδου τῶν ἀλαστόρων καὶ μαιφόνων ἐχθρῶν. Οὗτο δὲ τὰ καὶ γέγονεν, καὶ μένοντος αὐτοῦ διεσώθησαν. Ὡς δὲ τὸ δεύτερον εἰς τὴν Κύπρον ὁ τῶν Ἀθίων στόλος ἀνήγεται, καὶ αὐθις τὴν ἐρώτησιν οἱ πιστοὶ πρὸς τὸν Ἄγιον ἐποιήσαντο, σὺν τάχει τότε μεταίρειν ἐπέτρεπεν, ὡς ὅλης τῆς νήσου παρδοθησομένης τοῖς παλαμναίοις Ἀγαρηνοῖς, συναίρειν τε αὐτοῦ καὶ τὰ πάνσεπτα ταῦτα ὅσα, ὡς ὁ Ἰωσήφ τὸ πᾶλαι παρεκλεύετο πρὸς τελαίαν τῶν ἀνασωζομένων βεβαίωσιν.

8 Συσκευασθέντες οὖν ἐκεῖνοι σεβασμῶς ταῦτα τῇ λάρῃ καὶ συναρχόμενοι, πορθμῶ τινὶ περιτυχόντες ἐπέδωκαν. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα λαυθάνειν τοὺς συμπλωτῆρας ἐσκέπτοντο, τὸ μέγα κειμήλιον τοῦ Ἱερομάρτυρος κρύπτειν πειρώμενοι· ὡς δὲ τῆς γῆς ἀποβάτες τὴν ἐπὶ Κωνσταντίνου πόλιν ἔσπευδον, εὐωδία τις ἐν τῇ πλοίῳ συγχῶς ἀνεδίδυτο· οὐ γὰρ ἦν δύνατον οὐδὲ φεύγοντα Δίκαιον κρύπτεσθαι, καὶ φθόνῳ κατέχειν τῶν ἰσμάτων τὴν ἔκρυπτον. Τότε γίνεται πρῶτον παράδοξον. Τῆς γάρν γὰρ ἐκ πρύμνης ἐλαυνομένης τῷ πνεύματι, καὶ τῆς ὀθόνης ὀλῶ τῷ κόλπῳ χωρούσας τὸν ἀνέμον (ἦν δὲ Ἀπλιωτῆς ἐξουρίας πνέων ὁ ἄνεμος) αἰφνης αἰμὸς ἐξεδύθη παρὰ τῆς θύκης τοῦ Μάρτυρος, κρείττονα ἢ κατ' αἴσθησιν φέρων ἐνέργειαν, ὥτε νικᾶν καὶ τοῦ ἀνέμου τὸ σύντονον. Ἦλθε γὰρ οὐ μόνον ἐπὶ τὰ πρόσω τὸ τῆς ὀσμῆς εὐώδες, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐπὶ τὰ πλάγια πανταχοῦ καὶ κύκλῳ διέδραμεν, ὡς καὶ τοὺς ἀπὸ σημείων τριῶν ὀπισθεν καὶ κατὰ πλευρὰν ὑποπλέοντας ἐμπλησθῆναι τῆς εὐωδίας τοῦ Μάρτυρος.

9 Ἐκτάμῳ δὲ γενομένων ἀπάντων, καὶ τινα ἐπιθυσμὸν εἶναι τὸ πρᾶγμα λεγόντων, ὁ τοῦ Ἀγίου θεραπευτῆς καὶ τῶν λειψάνων φρουρὸς, ἐπὶ τὴν θέαν τῆς κεινοῦ τῶν λειψάνων ἐπέγχετο, καὶ οὕτω φθάσας ἐγγίσει μεγάλῃ φωνῇ ἀναρρήγνυσιν ὁ Ἄγιος ἐπειπὼν. Οἱ δὲ συνδραμόντες, ὡς τὸ εἶδος, ἰδὼν θέαμα τῶν ὁρομένων ἀπάντων θεϊκώτερον. Μύρον γὰρ ὅτι πλεῖστον ἐκ τῶν λειψάνων κρουνηδὸν ἀναβλύσαν, εὐωδίας πηγὴν τὸ τῆς ὀσμῆς ἀνθλῶς ἀνέδειξεν, ὡς τινας καταλείν, καὶ τοῦ μύρου κάτωθεν

E

F

A κατέθεν ἐν σκεύεσιν ὑελίοις ἀνεμίσκασθαι. Ταῦτα ὁ τῶν θαυμασιῶν Θεός, ταῦτα οἱ τοῦτου θεράποντες, οὐ γῆν ἀγιάζοντες μόνον, ἀλλὰ καὶ ὕδωρ καὶ τὸν αἶρα τοῖς μύριος τῆς χάριτος.

10 Ὡς Μαρτύρων θεοπρεπὲς ἀγαλλίαμα! Μύρον ἐκκενώθεν ὄνομα ὑμῶν, διὰ τοῦτο ἱμάς ὡς ἑαυτοὺς ἐφέλκωσμεν. Ὅπισθεν ὑμῶν εἰς ὁσμὴν μύρου δραμούμεθα οἱ Χριστοῦ μαθηταί. Ὑμεῖς, τὰ ἱερῶμενα Θεῷ καὶ τιμωτάτα σφάγισ, τῇ γῇ τὴν κύνιν ὑμῶν, καὶ οὐρανῷ τὰς ψυχὰς ἀπενείματε. Ὑμεῖς Χριστῷ μυσταγωγηθέντες, καὶ τελειωθέντες ἐν αἵματι, ὑπὲρ γῆσιον ἐδοκιμάσθητε, καὶ ὑπὲρ ἡλίον ἐξελάμψατε, φῶς ἡμῖν ἀνώθεν νοερὸν ἀπαστρέποντες. Ὑμεῖς καὶ εἰς οὐρανὸν ἐναυλίζεσθε, καὶ τὴν γῆν περιπολεῖτε τοῖς θαύμασιν. Ἀλλ' ὦ μοι, Θεράπων, τὸ τιμωτάτον ἐμοὶ καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα, ὁ τὴν ἐπιουσίαν ἐργῶν τελέσας, καὶ ψευσθῆναι μὴ συγχωρήσας τοῖς ἐν ἀρχῇ σε τοῦτο καλέσαντας! ὦ μοι συγχυρεντὰ τῶν Ἀγγέλων, καὶ πολῖτα τῆς ἀντοκροπόλεως Ἱερουσαλὴμ, ἐκείθεν ἐπισκόπησον ἱμάς, καὶ στήσον τὴν καθ' ἡμῶν ἀπειλήν, τὰ τῶν βαρβάρων θραύων φράγματα. Πάλαι μὲν κληγεῖς ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρῶν· ἀλγίσσον καὶ νῦν ὑπὲρ Χριστιανῶν ταλαιπωρουμένων κυκλῶθεν τοῖς ἑθνεσι, μάλλον δὲ συμπάθισον καὶ σώσεως πόλιν εἰς ἣν ἐνεσθῆκασι. Ὑστερον γὰρ ἐνθάδε καθορμησάμενος, καὶ

B τοῦτον τὸν τῆς Θεοδόου νεὼν ἐκλεξάμενος παρήσας τὰ ἅλλα πάντα· νῦν δὲ πάρει καὶ γνωρίζεις ἡμῖν ἐαυτὸν ἐμφανέστερον, δι' ὧν ἐνεργεῖς καθυμέραν τὴν ἐπιστάσιαν πιστούμενος· καὶ ὅς τοι εἶμι καὶ περὶ τὸν λαιμῶνα τῶν ὁδῶν θουμάτων ἐπαπολαῦσαι τὸν λόγον τοῦ δικηγόρου· ἐκ πολλῶν δὲ ὀλίγοις ἐπιδραμῶν πρὸς τὸ πέραν, καὶ διὰ τοῦ συντάγματος τρέφομαι.

sanguinem, plus etiam quam in fornace aurum fuistis probati, et supra ipsum nunc solem splendetis, ac intellectuale nobis lumen e caelo adspiratis. Vos in caelis quidem modo versamini, utramque et terram hanc nostram per mirabilium operum virtutem incolitis. Sed hei mihi! Therapon; o nomen! o nominis tanti rem, summa veneratione dignissimam! o Therapon, qui illam nominis tui prerogativam facto quoque ipso plane comprobas, nec falli eos sivistis, qui a principio illud invocaverunt! Hei mihi! Therapon, qui Angelorum choris nunc interes, et inter cives nostrae metropolis Jerusalem modo numeraris; nos inde, oramus, aspice, et quam caelum adhuc nobis minatur, crudelium Barbarorum superbiam siste. Doluisti olim, martyrion Christi causa, sustinens; dole nunc etiam Christianorum causa, qui a Gentibus undique misere opprimuntur; compatere autem precipue, et salva hanc civitatem, in quam demigrasti. Huc enim translatus denique, et hanc Dei matris ecclesiam deligeas, alia omnia transiisti: nunc autem nobis ades, et nobis manifestius cognoscendum te praebes, per ea quae operaris quotidie, fidem nobis faciens protectionis tuae. Nunc tempus est narrationem in apertum miraculorum campum immittere; pauca tamen e multis, ut finem oratio inveniatur, adducens, proposito meo faciam satis.

CAPUT III.

Miracula Constantinopoli ad Reliquias patrata.

C Κατεκρύπτετο μὲν γὰρ οἰκίσκῳ τινὶ μεχρὶ πολλοῦ μετὰ τὴν εἰς ἱμάς εὐτασίαν ἐπιδημίαν ἡ ἱερά σου θήκη, Πανύλβει· μετριάκειν γὰρ ὡσπερ ἐβούλου, καὶ οὐκ ἐκπομπέειν τάχα τὰ θαύματα. Ἀλλ' ὁ τῶν Ἀγίων εἰς τοῦμφάνες ἄγων τὰ κατορθώματα πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν, καὶ τὰ σὰ τῆς ἀθλήσεως ἐθριάμβευσε λείψανα. Ὁ γὰρ τούτων τὴν φυλακὴν ἐν μυστηρίῳ πεπιστευμένος, ὑπὸ θείας ῥοπῆς κινηθεὶς, αὐτόματος ἦλθεν, καὶ κείνα φέρων ἐδίδου ταῖς τοῦ Πρεσβήτου τῶν ὁδῶν χερσίν. Μετ' εὐχῆς δὲ οὗτος καὶ ψαλμωδίας πνευματικῆς ἐν ἐπιμελείᾳ δεξάμενος, εὐθέως ὡς ἢ εἰκός, ἐγκατέθετο· εἶτα μικροψυχήσας, οἷα φιλεῖ συμβαίνειν τοῖς ἀρχομένοις, καὶ πρὸς ὀλιγορίας καὶ ὀννον, ἰδὼν ὅσα βλέπει τὸν Ἀγίον λέγοντα· Ὡς οὗτος καρτέρισσον, οὐ μὴ γὰρ ὑμᾶς ἐπιλείψομαι. Τούτω δὲ ἐπιστάς, λαλῶν ὡχέτο.

12 Καὶ μεθ' ἡμέρας τινὰς λεγεῶναι δαιμόνων τις ἐλαυνόμενος, γένος μὲν Ἰταλός, Φλορίνος τὸ ὄνομα ἐμελλε, περὶ τὸ Βλαχερνῶν τείχιν, ἀνωθεν ἐπὶ τὴν γῆν ἀκοντίζεσθαι. Κατασχεθεὶς δὲ ὑπὸ τινων, ἐκ τοῦ ταραχῶν τὸ πάθος προσισθανομένων, καὶ ὑπὸ παραφυλακῆν γεγωνῶν· ὡς ὁρῶν παρῆλθε διάστημα, ὥστε καθαρῶν τοῦ δαίμονος, τοῦ πάθους ὑπολοφίσαντος, καὶ δὴ σοφρωνῶν προ-

vchementia ab eadem superaretur. Non enim antrosum solam, sed in omnes partes undequaque circumfundebatur, adeo ut etiam ad tria milliaria post tergum vel ex lateribus procul navigantes suavi Martyris fragrantia replerentur.

9 Cumque ad rei novitatem stuperent universi, et sacrificium quoddam peragiasserent; is qui sancto se Theraponti in famulum addixerat, et magna ejus Reliquias custodia observabat, ad intuendam propius arcam accurrit; quem propius consistentem magna voce compellavit Sanctus. Tum ii qui, ut par erat, simul accurrerant, rem spectarunt, cunctis haec tenus visis rebus admirabiliorem. Unguentum quippe fragrantissimum, torrentis instar e sacris Therapontis reliquiis scaturiens, odoris pulcherrimi, quo navis erat impleta, fontem ostendebat certissimum; ita ut nonnulli e vectoribus prorumpentem tam copiose liquorem vasis vitreis exciperent. Haec potest admirandorum operum effector Deus, haec praecleari ejus famuli, non tellurem modo, sed ipsum etiam aequor et aerem unguentis gratie consecrantes.

10 O praeclearam, et quae ipsum quoque Deum non dedecet, sanctorum Martyrum laudem! Unguentum effusum nomen vestrum; in ejus odorem nos, ita ut vos ipsi, trahamur. Post vos in unguenti odorem currimus, quicumque vitae nostrae ducem et praeceptorem habemus Christum. Vos Dei hostiae sanctissimae atque pulcherrimae, sacros vestros cineres terrae, animas caelo tradidistis. Vos admirabili quadam ratione Christo initiati, et consummati per

D
ΑΥΤΟΤΕ
ΛΟ ΕΥΘ
ΕΝ ΜΣ:
suavem late
odorem
diffundit:

et unguentum
ex ossibus:

quod demirans
uuctor, gratu-
latur Sancto,
12

et auxilium
arbi contra
Barbaros petit.

F
Ad Reliquias
diu clam
habitas,

tandemque
illatas in
templum
D. F. M

AUCTORE
CO. EVO
EX MSS.

accedere jus-
sus per visum
energumenus

felicitate
liberatur.

et alia plu-
rima pa-
trantur mi-
racula,

in quorum
copia auctor
dubius haret
quid seligat.

A 12 Aliquot deinde post diebus, a legione integra daemonum insessus quidam, natione Italus, cui Florio nomen, circa minorem Blachernarum parietem, ex alto in terram dejectus fuit. Tumultu excitati nonnulli, et quod res erat intelligentes, hominem vi detinent, ac in custodiam tradunt. Postquam vero aliquod horarum spatium traiecit, videbatur mundatus esse a daemone, mitigata passione: sub vesperam etiam cum custodibus suis sana mente locutus, et a vinculis solutus atque reclusus, placide admodum conquievit. Noctis autem medio visum ipsi est oblatum, quo admonebatur, ut ad Dei Matris oratorium, quod ab Oliva cognominatur, quiniocius se conferret; istic, ab eo quod acciderat, sanandus. Ut primum illuxit, et oblatam sibi per somnum visionem ausus est enarrare, ab iis qui ipsum audierant deductus est. Vix ille templi limen attigerat, cum ingentem toto corpore cruciatum et perturbationem sentire, et fardum in modum vociferari coepit, atque a possidentibus se vehementer vexatus, ad extremum dejectus in terram est, et per dies aliquot mansit voce privatus. Illo autem in solum prolapso, instar suis grandi plaga percussi, impuri daemones, ad S. Therapontis comminationem, ex insesso pridem corpore migrarunt, fumi cujusdam specie in aere, dum pellerentur, excitata. Atque hoc demum modo perfectæ quem dixi energumenus sanitati fuit restitutus, qui et debitas Deo, per Sanctum suum tam admirabiliter eum savanti, gratias persolvit; et pluribus istic diebus dum valetudo confirmaretur persistens, magna cum animi lætitia illuc unde advenerat rediit, malique sui et curationis historiam omnem in cereas tabellas exultans retulit.

13 Sed quam multos insuper alios, a diabolis misere vexatos, sancti istius Viri precibus ad sanitatem putas fuisse reductos? Quis adeo inverecundus spiritus, cum eo quem possidebat huc advenit, qui non continuo suum execratus domicilium, ab eo, velut si ignitum esset, diffugerit? Quis infirmitatis diuturnitate supra vires gravatus, mox atque locum attigit, presentissimum mali sui levamen non est consecutus? Quia animi anxius, aut vitæ suæ tædio affectus, Sanctum illum suppliciter adiit, et non continuo magna animi lætitia et alacritate ab eo donatus recessit? Hic ego sane rerum narrandarum magnitudine pariter ac multitudine obruo, et ad angustias dicendi redigor: pluribus namque admirabilitate sua stupendis operibus in meam se turmatim memoriam ingerentibus, hæcere cogor, quodeam eorum proponendum vobis potissimum deligam, quodnam omittam. Etenim ita fieri natum est, ut id quod ad dicendum in præsens assumitur, illustriorem aliquam sui speciem exhibeat, quam illud quod a dictione excluditur; universa siquidem ob oculos ponere est impossibile.

14 Dubitans autem maxime, quæ quibus relictis in medium proferam; simile quiddam patior viatoribus iis, qui si per planitiem aliquam, verna anni tempestate floribus pulcherrime quasi vestitam, iter habeant, insatiabili illam oculo perlustrant: ac horum quidem videndi vis, quoniam obsectorum multitudine et varietate plurimum distrahitur, et modo in hanc, modo in illam prati partem intendit, fieri solet, ut eorum quæ spectantur, nihil accuratius contemplari valeat. Hic siquidem hyacinthus, illic memilotum, papaver, et narcissus, aliunde flores liliorum atque rosarum, vel aliæ quæpiam auricomæ herbæ ordinate circumpositæ visum confundunt, ita ut nequeant oculi singulos distinctius contemplari. Sic igitur et mentis meæ acies a mirabilium operum multitudine quodammodo afficitur, distrahiturque in plurimas et diversissimas, quæ proponuntur, rerum

σεῖπεν ὅψε τοῖς φυλάκτοις, καὶ λυθείς τοῦ δεσμοῦ κα- D
τελείβη πρῶτος καὶ κατεπαύσατο· περὶ δὲ μέσσης νύκτας
ὅψις αὐτῷ διαδείκνυται τοιαύτῃ ἀγγέλλουσιν· Πρὸς τὸν
εὐκλείριον οἶκον τῆς Θεομήτορος εἶτω ὅστις τῆς Ἑλίας
προσσημαζέται· αὐτῷ γὰρ φησιν, ἐκλήσθαι τοῦ πτόματος.
Ὡς δὲ ἡμέρα ἐγένετο, καὶ τὴν θεωρίαν εἰπεῖν ἀπετόλμη-
σεν, ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων ἤχθη. Καὶ μόνον ἐπέειπεν τῆς τοῦ
νεῶ κρηπίδος, ἀνιστρεβλοῦτο τὸ σῶμα καθόλου, καὶ κλό-
νον ὑψίστατο βίσιον. Εἶτα λοιπὸν ἀσκήτως ἐκώλυεν καὶ
πολλὰ τοῖς κατόχοις ἐνοχλυνθεῖς, τέλος εἰς τοῦδαφρος κα-
ταπίπτει πρηνὲς, ἄφρωνος ἐπὶ ἡμέρας γενόμενος. Ἄρα δὲ
τὸ καταπεσεῖν αὐτὸν, ὥσπερ ὅς πληγὴ τιμὴ, τῇ ἐξέτασει
τοῦ Μάρτυρος τὰ μισρὰ ἐκεῖνα ἐφυγαδεύθη δαιμόνια,
καπνοῦ φρυγασίαν τῇ ἐξόδῳ κατὰ τὸν ἀέρα ποιήσαντα,
καὶ οὕτως τέλειον ἐθεραπεύθη τοῦ πάθους ὁ δαιμονίων,
δοὺς διέξαν τῷ διὰ τοῦ Ἁγίου τὴν ἰασιν ἐνεργήσαντι.
Μείνας δὲ πλείστας ὥσας ἡμέρας, καὶ τῆς θεορπείας τὸ
βέβαιον ὅψις παραλαβὼν, χαίρων πρὸς τοὺς ἰδίους ἐστέλ-
λετο· τοῦτε πάθους καὶ τῆς ἐλευθερίας τὸν θρίαμβον ἐν
κηροῖς ἐστηλίτευσε πύναξιν.

13 Ποσους δὲ ἄλλους οἶει βεδοκχευμένους τοῖς δαί-
μοσι τῇ τοῦ Ἁγίου θεραπευθῆναι τάχως θερμότητι·
Ποῖον ἀναιδὲς καὶ ἄγριον πνεῦμα σὺν τῷ ἐν ᾧ κατήχη-
κιν ἐνθάδε γενόμενον, οὐκ εὐθὺς τὸν αὐτοῦ οἶκον ἐμίση-
σεν, καὶ ὡς ἀπὸ πυρὸς ἐκείνου ἀφῆλλατο; τίς ἀρρώστῳ
ὑπὲρ δύνανται τοῦ προταγίσματος μόνον ἐφέψατο, καὶ E
τῆς ἀρρώστιας οὐ πύρρῳ ἐγένετο; τὴν δὲ ψυχὴν ἀπορού-
μενος, καὶ τὸ ζῆν ἀπολέγων ἐνθάδε κατήχθη, καὶ οὐ χα-
ρίεις γέγονε καὶ πρόθυμος; Ἀλλὰ τοῦτ' ἐντεῦθεν συγγέ-
μαι, καὶ θεωρίαν πλουτῶν θαυμάτων ἀσκηθῶμαι· πολλῶν
γὰρ μου τῇ μνήμῃ περιτρεχόντων, ἀμυχρῶ, ποῖον ἐπι-
λεξάμενος ἐάσω τὸ ἕτερον ἀνιστῶρητον. Ἀεὶ γὰρ τὸ πα-
ρθεῖν προτιμώτερον τοῦ ληφθέντος νομίζεται, καὶ πάντα
μὲν καταγράφειν ἀδύνατον.

14 Ἀπορῶ δὲ ποῖα καταλιπεῖν, καὶ ποῖα αἰρήσασθαι·
πάσῳ δὲ τὰ τῶν ὁδοιπόρων εἰκόσ· ἐκεῖνοι γὰρ ὑπὲρ
πεδῶ φοιτήσαντες, ὅτ' αὐτὸν τὸν γῆν περιεστέφει τοῖς
ἄνθεσιν, ἀπλήστῳ ὀφθαλμῷ τὰ ὑποκείμενα βόσκονται,
τὴν τε ὄρασιν συγγεόμενοι, καὶ ἄλλο τε ταύτην πρὸς
ἄλλα τῆς γλοῆς ἀνθὴ μεταρρίπιζοντες, ἔλαθον ἐκυτοῦς,
μηδὲν ἀκριβῶς τῶν ἐκεῖσε κατανοήσαντες. Ἐθεν μὲν γὰρ
ὑάκινθος, ἐκείθεν μεμάλτοτον, ἢ ἀνεμόμη, καὶ νάρκισσος,
ἄλλοθεν κρίνων ἢ ῥόδων οἶα καὶ τίς ἄλλη βοτάνη χρυ-
σάνθεμος στοιχιδὼν κυκλώσα, τὸ ὅμμα διέχειαν, ὡς μη-
δὲν ἰσχύσαι τὴν ὄρασιν ἐφ' ἐαυτῇ τρανῶς κατασκέψασθαι.
Οὕτω γ' οὖν καὶ ἡμῶν τῆς διανοίας ἡ ὄψις τῷ τῶν θαυ-
μάτων πλήθει συγγέχεται, καὶ πρὸς μυρίαν ἑκφρασιν
τούτοις μερίζεται. Ἀλλ' ἐν εἰδει τῶν τὰ οὐράνια κατασ-
τεριζόντων τὸ μὲν χῆμα τῶν ἀστρῶν, λέγει δὲ τῶν θαυ-
μάτων ἐάσωμεν· ἐπ' ὀλίγας δὲ τούτων εἰκόνας εὐσημο- F
τέρως τῇ συνεπειᾷ τρεψώμεθα, τὰξιν καὶ ἀρμονίαν ταύτην
τῷ λόγῳ παρέχοντες.

15 Ἀναστάσιος τις ὀνόματι, Βιζύνην οἰκῶν, ξηρὰν ἐκ
χρόνου τὴν χεῖρα ἐκέκτητο, πάντα τε ταύτη ἀκίνητος ἦν,
τῶν δακτύλων αὐτῷ καὶ τοῦ θέναρὸς ἀργῶς καὶ μάτην
ἀπεωρισμένον τῆς πῆχως. Οὗτος κατήρεν εἰς τὸν λι-
μένα τοῦτον τῆς ἀπαθείας, καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐλπίδος
ἀνέψας ἐπὶ τὸν Ἁγίον, ἐννάτην ἡμέραν γαληνὰ τὴν
ψυχὴν, οὕτω τε πλήρης τὸ σῶμα καὶ ἄρτιος γίνεσθαι,
ὥστε Θεοφρονίον ἐπικειμένον ἄμφω τῷ χεῖρι κινεῖν πρὸς
ἔργα. Τῷ τε γὰρ κολυμβήθραν μόνος ἀνεπλήρωσεν ὕδα-
τος, αἶρῳ τὸ ἄγγος τῇ τετραμμένη πρώτῃ χειρὶ, καὶ πρὸς
ἡμους εὐμκρεύετα λίαν ἀναδιδῶν, τὴν τε ἄλλην διακο-
νίαν εὐρώστως ποιούμενος. Οὕτως ἡδὲ Θεὸς ἀναπλάσ-
σειν καὶ εἰς φθαρὰν καταχθέντα τὰ σώματα.

16 Ἑτερός τις Δέκαρχος, ἐν στρατιωτικῇ τάγματι
ἀριθμούμενος· ὄνομα δὲ τούτῳ Τεώφριτος ἦν· εἰς τὰ ὀπίσω
τὴν κεφαλὴν ἀντανέστραπτο ἐξ ἐναντίας τινὸς ἐπιπνοίας
τῶν ἡνίων ὑπερταθέντων τε καὶ ἀπεσκληκῶτων αὐτῷ καὶ
τοῦ τένοντος· Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ γὰρ καὶ τὸν ἑνα ὀφθαλ-
μὸν ἀπλυπῆθη γενναίως τούτων βλαβεῖς. Οὗτος ἐπτα-
καιδεκά ἡμέρας ἐτέλεσεν, μὴ δυνήθεις βρωμάτων ἢ καὶ
ποτοῦ μετασχέσθαι τὸ σύνολον· ὕστερον τὸ συνοῖσον σκέ-
ψαμενος

A ψαμνος χωρεῖ πρὸς τὸν Ἄγιον, καὶ παραμένεινς ἡμέρας τινάς, κῆνυσεν αὐτοῦ ἀοράτῳ γλύτῳ τὰς κελεύοντας· Ὑπὸ τοῦ πρίσμου μου, φησὶν, ἐλαῖν ἀλείφῃται. Τοῦτο ἐγένετο, καὶ ὁ ἀνὴρ εὐθὺς ὑγίει· ἀνεχώρησεν. Ἄλλος παρὰ λυτος, Θεόδωρος ἐπονομαζόμενος (Καὶ γὰρ οὐδὲ τῶν ὀνομάτων ἀμνημονεῖν ἐθέλω τῇ ἀναμνήσει τερπόμενος) κατέβη ἐνθάδε ἡμέρας τριάκοντα, καὶ δὴ θεωρεῖ τὸν Θεοματοουργὸν ἐπιιδόντα δῆθεν αὐτῷ ἄρτον τε καὶ πλήρες ἀκράτου ποτήριον. Ἀνακαθίσας δὲ τὸ δοκεῖν πρὸς τὸ δέξασθαι, καταντῆς ἀπεπείδωκεν ἐν ἀληθείᾳ διακυστὰς, κρᾶζων καὶ αἰνῶν τὸν Θεόν. Ὡς ταχεῖά σου, Πάτερ Θεράπων, ἡ ἰασις! καὶ σου τῇ εὐφημίᾳ συνηδομαι, καὶ αὖθις πρὸς ἄλλο θαῦμα προβαίνειν ἐφίεμαι.

17 Κόριόν τι μικρῶτατον προσκυνέβη τῷ θεῷ Θεράποντι· τοῦτω δὲ σφάλμα φύσεως ἦν, ὅπερ καὶ πρὸς τὴν ἔδραν εἶχε τὰς πτέρυγας ἐμπεπληγίας, καὶ ὥσπερ κύλλη τινὶ συμπεφυκυῖαν βιαίως καὶ συνδυμένως ὥσπερ ἐκ φύσεως· θέσφα ἐλεγχὸν καὶ ξένον τῆς καθ' ἡμᾶς οὐσιώσεως, ὅπερ εἰκὸς ἀμβλοβρήδιον ἢ τέραστος οὕτως ὀνόμασεν. Ἀλλὰ τὴν θεραπείαν, ὅπως ὁ μέγας καὶ ἀφενδὴς εἰσένεγκεν Ἰατρός τί δὴ καὶ προσφέρεισθαι, παρόντος τοῦ βρέφους καὶ τῶν γυνέων ἐξηγουμένων τὴν ἰασιν; Κατ' ἐκείνῳ δὲ τῷ καιρῷ, καρκίνον εἶχεν ἑτέρα, Μαρία τοῦ νομα, καὶ τὸν εὐκτίριον τοῦτον καταδρασμοῦσα νεών, ἀπρίξ ἐΐχετο μέχρι τυχεῖν τῆς ἰάσεως. Τεσσαράκοντα δὲ ἡμέρας ἐν νηστείᾳ καὶ χαμενίᾳ διενεγουῖσα ῥάστα πύρρῳ ἠνέχθη, καὶ τοῦ νοσήματος ὀρθήτως ἰατρευθεῖσα παρὰ τοῦ Μάρτυρος.

eo solum laborabat malo, verum etiam altero oculorum privatus tristabatur graviter eo-læsus. Septem is ac decem omnino dies, transegerat non valens ulla ratione cibum aut potum capere, cum denique circumspectis omnibus quæ prodesse sibi posse arbitrabatur, ad S. Therapontis opem confugit. Cujus Reliquias dierum aliquot spatio religiose veneratus, talem e cælo vocem ad se missam percepit; Vade, et templi mei oleo te inunge. Abiit, inunxit sese, ac pristinam sanitatem e vestigio recepit. Paralyticus quidam appellatus Theodorus (nam neque nomina eorum quibus res admirandæ contigerunt, ingrata puto oblivione esse sepelienda) triginta hic diebus consederat, quando a Thaumaturgo nostro tradi sibi videt panem et poculum vini meri. Cumque ad illud recipiendum resedissee sibi videretur, repente surrexit elata voce laudare Deum. Quam facile tibi est, Pater Therapon, curare quempiam! gaudeo equidem ob insignem istam tuam gloriam, sed ad aliud miraculum progredi gestit animus.

17 Puella, tenerrimæ etiam ætatis, ad S. Therapontem est deducta, in qua formanda sic erraverat natura, ut natibus calcanei committereentur, non aliter quam si tenaci quodam glutine membra illa invicem fuissent annexa, ac naturaliter coaluissent: miserandum sane et insolitum naturæque nostræ contrarium omnino spectaculum, quod non immerito abortum quis possit aut prodigium appellare. Sed quo modo magnus ille corporum animorumque medicus sanitatem puellæ ad Reliquias suas supplici reddiderit, quid opus est persequi pluribus, cum et ipsa hic puella præsens sit, et parentes ejus id commemorare non cessent? Eodem fere tempore mulier, cui nomen erat Mariæ, sædam in rationem cancro laborabat, quæ ut oratorium sancti Martyris est ingressa, ab oratione non cessavit, nisi impetrata morbi sui curatione. Quadraginta namque dies jejuniis et humicubatione transigens, facile quod petebat adepta est, et arcana ratione per Martyris intercessionem a morbo fuit liberata.

C

F

CAPUT IV.

Alia S. Therapontis miracula Constantinopoli.

Ἀλλὰ τί μοι ταῦτα; τῶν θερμωτέρων τις εἰκότως ἐρεῖ· Παρὸν τοὺς νῦν κατακλυομένους θεάσασθαι, καὶ μεθ' ἡμέρας ἐλθεῖν, καὶ εἶδεῖν τοὺς ἀρτι πάσχοντας ἀνέμβρωμένους καὶ σώφρονας· Ἀλλὰ καλὸν καὶ ἀνάγκη ταῦτα ποιεῖν πρὸς ἐγκώμιον. Μὴ γὰρ ἔχοντες ἐξωθεν εὐφημεῖν τοῖς λόγοις τὸν Δέικαιον, αὐτοὺς τῶν θαυμάτων τοῖς χαρακτῆρας ἐγγράφομεν, ἵκανοὶ ὄντες ἐπαίρειν τοῦ ἐγκομιζομένου τὸν ἑαυτοῦ. Αἰμύρρους τοίνυν γυνὴ σεμνοτάτη, ἐξ ἐτῶν ἐπὶ τῇ ῥύσει μαρτυρομένη τοῦ αἵματος, ἡσχύνετο, ἡδὲ μόνει, ἡπύρει ὁ καὶ δράσειεν, ἀπειπούσα λοιπὸν τῷ χρόνῳ τὴν ἰασιν. Αὐτὴ κατηγγεῖσα περὶ τῶν εὐταῦθα παρὰ τινος, ὁρομαίως ἐπὶ τὰ τοῦ Μάρτυρος ἵεται λείψαντα, καὶ τοῦτοις ὑγιασθεῖσα, καὶ στερεὰ γενομένη τῷ σώματι, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τελείαν ἢ ἀνθρωπὸς καὶ ὁθενοῦν ὄντως ἀνάπλεον τὴν φύσιν τὴν ἐκ τῆς ἀνεγνώρισην, μηδ' αὐθὺς ἀναμνήσκει ἢ κενουμένη τῷ ἀσθενήματι. Οὕτως ἀφθόως ἀνὴρ τε καὶ γύναιον, ἐνθάδε προστρέ-

Maji T. VI

stupendarum narrationes. Sed age copiam illam tantam astrorum cœlos jucundissime exornantium, miraculorum inquam, silentio prætereamus, et ad illustriores quasdam eorum imagines in oratione exhibendas nos convertamus, eum qui sequitur ordinem in narrando et harmoniam servantes.

15 Anastasius quidam, civis Bixyensis, aridam longo jam tempore manum ferebat, cujus nullus amplius homini usus erat aut utilitas, digitis ejus et vola frustra ac sine motu brachio adhaerentibus. Hic ad S. Therapontis ædem sic quasi ad omnis perturbationis expertem portum appulit: in eoque spem suam præcipue habens repositam, nono ex quo advenerat die, animi primum sui plenam est adeptus tranquillitatem; ac toto deinde corpore ita sanus et integer evasit, ut cum Theophaniæ festum jam appropinquaret, utraque manu ad res suas agendas uti absque incommodo valuerit. Etenim, a nullo alio homine adjutus, lavacrum baptismatis aqua implevit, urnamque arida non ita pridem manu gestans, et in humeros suos facile sustollens, alia ministeria nullo negotio peregit. Hac ratione novit Deus corpora nostra, ad ipsam etiam corruptionem tendentia, in integrum restituere.

16 Alius quoque ordinis militaris Decurio, cui Georgio nomen, faciem habebat tergo obversam, nervis atque cervice maligna quadam influentia ultra modum naturalem protensis ac rigidis; neque

D
AUCTORE
COLEVO
EX MS.

sanatur
manus
arida,

E
Item obtor-
tus capite
et oculo
privatus,

deinde pa-
ralyticus,

et puella
contracta.

Verum quo mihi ista? dicet fortassis e ferventioribus unus aliquis; cum liceat nunc decumbentes cernere, ac paucis post diebus sanos videre; eos autem qui male habebant animo aut corpore pristinae valetudini ac sanæ menti redditos. Verum itamen etiam illa scripsisse ad encomium javerit. Etenim cum nequeamus externæ eloquentiæ ornatu nostrum de Sancto sermonem illustrare, miraculorum a viro justo factorum imagines veluti quasdam exhibemus, suffecturas credo ad meritam sancto Martyri laudem attribuendam. Sanguinis fluxu misere vexabatur mulier quædam nobilissima, et continuo septem annorum malo contabescens pudore, tristitia, et anxietate animi obruebatur: quid ageret ignara, morbi denique sui remedium a tempore expectandum statuerat. Hæc cum a nescio quo homine de iis quæ hic fiebant miraculis esset edocta, moræ nihil rata est interponen-

Sanatur
fluxus san-
guinis,

86 dum,

A dum, atque ita ad sancti Martyris reliquias provolat, per quas sanata et corpore facta valentior, tertia die perfectum se mulier et plenam undequaque habitudinem membrorum habere in veritate cognovit, ac si numquam morbo exhausta attenuataque fuisset. Ita et vir et mulier huc confugientes, sanitatem aequaliter sunt adepti.

hemiplexia
contractioni
conjuncta.

19 Sed alia ex aliis suggerens oratio, nec volentem quidem tacere patitur. Stephanus enim quidam, miles ex legione Armenorum, media sui parte aridus effectus, totus in terram curvus cogebatur incedere; sed postquam exiguo tempore in sancti Martyris valetudinario fuisset commoratus, erectus atque integer abiit. Alius similiter aetate junior, qui vigilis in exercitu obibat inanus, et Theodorus vocabatur, eodem correptus est morbo; sed opus non habuit longo tempore ut convalesceret: nam fere simul ac venit, misericordiam obtinuit, et sanus rediit. Quis ulceribus vel tumoribus incurabilibus laborans et animam agens, quis aliis sen animi seu corporis doloribus oppressus, quis cum noxiis et certo tempore recurrentibus decertans febribus, si ad divinum illum medicum accesserit, animum suum a pravis affectionibus purgari primum, et corpus deinde sanitati pristinae non sensit restitui? Equidem in conferenda sanitate hanc rationem a Deo ipso servari existimo, ut videlicet hominis male affecti animum ante omnia curet, ac corpori deinde prout oportet medicinam afferat, eoque modo omni demum ex parte salvus fiat et incolumis: unde et illud accidit, ut integra prorsus et perfecta sanitas sine ullo defectu, non secus ac si denuo formari hominem contingeret, dicenda sit.

varix ab
infirmi-
tates,

B

hydrops,

20 Huc etiam delata mulier hydropē graviter laborans, cum S. Therapontem summitates pedum suorum medicantem sapone quodam vidisset, e somno evigilavit (dormiens quippe sanitatem a sancto Christi Martyre obtinuit) statimque a somno pedes suos attentius esset intuita, magnam aquae copiam, sanie et pure permixtam, ex imis pedibus quasi scaturire conspexit: quae omnis statim atque effluxit, e vestigio suae sanitati restituta mulier, nec unquam eo malo pressa deinde fuit. Verum quum multos putamus alios, eodem morbi genere vexatos, sancti etiam Therapontis ope sanitati et viribus pristinis restitutos ad propria revertisse? Sed ecce leprosus quispiam sanitate donatus nos alloquitur, petitque nostro huic encomio inseri. Videre etiam mihi videor infantes orationi circumstantes, et ut sui mentionem faciamus postulantes, quorum alii a demonum vexatione liberati, alii oculorum donati usu, ad ingrediendum firmiter roborati alii, a variis denique alii infirmitatibus sanitati perfectae redditi: omnia autem si oculos singillatim vellemus ponere, jam dies nos et tempus in rerum tantarum enarratione deficeret. Gravi Scholasticus quidam ipsa sub manilla ulcere affligebatur, cum optimum pastorem (hoc namque eum nomine oportet compellemus, qui tanto in gregem suum amore fertur et sollicitudine) Therapontem, inquam, conspicit, emplastrum ulceri applicantem. Et ne inanem solum visionem homini oblatam quis existimet, post unum diem sanus et absque vulnere sic fuit, ut ne ulceris quidem ullum usquam vestigium cerneretur.

lepra,

morbi pue-
riles varii,

C

ulcus grave,

stomachi et
ventris do-
lores,

21 Vir Consularis, gravissimis stomachi doloribus et inaequalitatibus obnoxius, splenis insuper et ventris torminibus magnis oppressus, neque curationis neque reditus sui celeritatem persensit oleo Martyris delibutus. Homo fuit, cui Marino nomen: is linguae usu et membrorum omnium motu ac facultate destitutus, ad divinum tandem Therapontem invocandum sese convertit: ac paulo post, quemadmodum ab ipsomet Sancto in visione quadam fuerat

χων, κατὰ τὸ ἴσον εὐρίσκει τὴν ἴασιν. Ἄλλ' ἐξ ἐτέρων D
ἐφ' ἑτεραῖς με ἀπάγων ὁ λόγος, οὐδὲ βουλόμενον ἐκ σω-
πᾶν.

19 Στέφανος γὰρ τις στρατιώτης τοῦ στίφους τῶν Ἀρμενίων ἡμίχρως γεγονώς, ὁλος ἐπὶ γῆν συνεκλύθει κομπτόμενος· ἀλλ' ἀπῆλθεν ὁρθος καὶ ὁλόκληρος, παρὰ μεμενικώς ὀλίγον τῇ ἰατρείᾳ τοῦ Μάρτυρος. Ἄλλος δὲ πάλιν νεώτερος, Θεόδωρος ἦν αὐτῇ ὄνομα, ἐκκουδύτωρ ὑπῆρχε τὸ στράτευμα, τῇ αὐτῇ κατεσχέθη νοσήματι· ἀλλ' οὐ πολλὸν ἐθεήθη προσεδριῶν ὁμοῦ γὰρ σχεδὸν τὸ εἶλθαι ἤλειθι, καὶ ὑγιὲς ἀντανύλυθε. Τίς διατρίχσεν ἢ ἐξόχασιν αθεραπεύτως νοσῶν ἢ ψυχίζόμενος, ἢ καὶ ἄλλως κήμων τὸ σῶμα, καὶ τὴν ψυχὴν χειμαζόμενος, ἢ πυρετοῖς περιδοκίαις τε καὶ φούλοις καταφλεγόμενος, τῷ θεῷ τούτῳ πλησιάζας ἱατρῷ οὐ ψυχὴν μὲν πρῶτον ἐκ τῆς κακίας ἀνεκαθάρθη, καὶ οὕτως τὸ σῶμα πλήρως ἀπέλασεν; Οὕτω γὰρ αἶμαι καὶ ἱατρεύειν Θεόν, πρῶτον μὲν τὴν ψυχὴν ἰσῆθαι τοῦ κόμπουτος, δι' ἣν εἰκὸς καὶ τὸ σῶμα παιδεύεται, εἰδ' οὕτως καὶ τούτῳ τὴν ὁλοκληρίαν παρέχεσθαι, ἵνα μὴ σαχῇ κατὰ μηδὲν ἢ ἐντέλεια, ἀλλὰ πάλιν ὡς ἀπὸ φύσεως ἢ ἀναπλάσεως ἐν τελειότητι μείνῃ ὁ ἀνθρώπος.

20 Ἐυταῦθα ὑδροπικὴ τις ἐτέθητο, καὶ ἰδοῦσα τὸν Ἀγίον τῇ σμῆλῃ τὰς βράσεις ἄκρας ἀνασκομοῦντα διύνησεν· ἦν γὰρ καθενδούσα ὅταν ἐχειρουργήθη παρὰ τοῦ Μάρτυρος. Τοῖς δὲ ποσὶν εὐδὲς μετὰ τὴν ἐργασίαν ἐπι- νύσασα, ὕδωρ ὅρα πύρ καὶ ἱγῶρι ἐπίμικτον καθώδεν, ὡς διαδρύσεώς τινος ἀπὸρρέον τῶν βράσεων. Τούτου δὲ εἰς ἀπαξ ἐκκενωθέντος αἰσινὲς τὸ σῶμα κατέστη, καὶ τοῦ γυναικίου ὀδύρμης ἐκ μέσου ἐγένετο. Ἄλλοι δὲ πόσοι τῇ νόσῳ ταύτῃ παλαιότερος ὁμοιοτρόπως ἐκ τοῦ Ἀγίου πεπύθηται, καὶ ῥωμακαῖοι ἐνταῦθεν ἐπύχθησαν; Ἄλλ' ὁ λεπρὸς ἐκεί- θεν ἡμῖν ὑγιὲς διαλέγεται, καὶ τῷ ἐγκωμίῳ συναριθμῆσθαι προτρέπεται. Ὅρῳ καὶ παιδίᾳ τῷ λόγῳ περισ- κιτῶντα, καὶ μνήμης ἀξιοῦνται ζητοῦντα· τὰ μὲν δαιμόνων ἐκκρεθέντα, τὰ δὲ τὰς θφειε ἀπολαθόντα, καὶ ἄλλα ποικίλων ὁρώστικμάτων ζημιωθέντα. Ἄλλ' εἰ ταῦτα καθ' ἐν συγγράφῃ ἐθέλωμεν, ὁ πᾶς ἡμᾶς ἐπλη- φεται χρόνος τῷδε τῷ ἐγγεγραμμένῳ προσανέροντος. Ἐλ- λος ἕτερος εἶχεν ὑπόμαζον, ἐν Σχολαρίοις δὲ κατελέμετο, καὶ ὅρα τὸν ποιμένα· οὕτω γὰρ οὕτω καλεῖν τὸν τοῦ ποι- μῆτος καλῶς ἀντεχόμενον· ἀπλῶς ὅρα τὸν ποιμένα Θερά- πουντα, κηρωτῇ τὸ ἐλκος ὀήμενον· ὁ καὶ ἐγεγύνη ἐν πράγ- ματι, καὶ μετ' ἡμέρων σώως εὐρέθη καὶ ἀνθρώπος, ὡς μὴ δὲ οὐλὴν ἐν τῷ τραύματι φαίνεσθαι.

21 Τίς Ὑπατος καὶ στομάχου πόνους τε καὶ ἀνομα- λίας τραχόμενος, ἢ σπληνὸς ὄγκῳ καὶ ἀλγιδύῃ γαστρὸς ἐνεχόμενος, τῆσθε θεραπείας καὶ ἀνακομιδῆς ἰάχρως οὐκ ἤσθετο διὰ τοῦ ἐλαίου τοῦ Μάρτυρος. Ἄλλος ἕτερος, Μαρτῖνος ὄνομα αὐτῷ, πρὸς τῇ ἀσθενείᾳ καὶ πάσῃ ἀσχη- μένῳ ἐμψυτον κίνησιν, προσήλθε τῷ θεσπιστῇ τούτῳ· σιδήσασα. Εἶτα, κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀγίου ἐν ὀπτασίᾳ λεγθὲν, ἤλειψεν οὗτος τῷ τῶν λειψάνων ἀνομυρσίματι, καὶ τοῦτο πάλιν ὁλος γέγονεν ὑγιὲς, καρδίᾳ δοξάσων καὶ στόματι τὸν διὰ τῶν Ἀγίων Θεὸν ταχέως ποιοῦντα θαυ- μάσια.

22 Οὐκ ὅρα δὲ αἶμαι προσκίψαι τινάς, εἴπερ καὶ ξέ- νων ἐγκαταλήψῃ τῷ λόγῳ διύνηται· οὐ γὰρ ἴασιν μόνον, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἀσθενείαν αἶδα τὸν Ἀγίον πρὸς σωτηρίαν τινὲς χαρισάμενον. Τὸ δὲ λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστιν. Ἐν- ναιὸν τι τῶν οὐκ ἀσκήμων εὐχῆς ἕνεκα μόνως ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ σκηπῷ παρεγένετο. Συμβὰν δὲ οὕτω. Κατὰ τὴν ἔρσην αὐτῇ παιδίον εὐρίσκει μικρὸν, ἀναδρασσόμενον ὑπὸ δαι- μονος, συνεχρὺς ανατινασσόμενον, τοῦ αἵματος ἀποκρεμά- μενον, ἐκτεινόμενον, καὶ πάλιν αἰφνης καταρρίπτουμένου· πρὸς δὲ τὸν Ἀγίον ἡφίει συγχρᾶς τε καὶ οὐκ ἀσκήμως φοι- νός, οἷα συμβαίνει καὶ γίνεσθαι, ὅταν ὁ δαίμων τὸν ἐνεργούμενον αλλιώσας, ἐκείνος ὁλος λαλεῖ, τὸ στόμα τοῦ πάσχοντος ἰδίον τεχνάζόμενος ὄργανον. Τοῦτο γ' οὐκ ἢ γυνὴ διαπαίξασα, καὶ γλεύκη εἶναι τὸ πρᾶγμα νομί- σασα, ἐξουθέει, διέπτυνε, καὶ τέλος πάλιν συνελάσασα γελῶσα, παιδίον ἐποίητο τὸ θεῖον. Ἄλλ' ὁ τῶν δαιμό- νων πληγαῖς ἀνῶν, καὶ βασανίζων ἀθέητα, οὐκ ἤνεγκεν οὕτως.

Α οὕτως πλανᾶσθαι τὸ γύναιον, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ἀπρεποῦς μειδιάματος σκοτομήνην αὐτῇ κατεσκεύασεν, καὶ εἰς τοῦ-πίσω πεσοῦσα ἐξαπίνης μεγάλη ἀνέκραξεν, βοῶντι, λέγουσα, θαμίνου ἄρτι κατέσχον, καὶ μόνουμαι. Ἀναστῆσαντες δὲ αὐτὴν οἱ περιεστέμεινοι, προσήνεγκαν τῇ Ἀγίῳ Θεράποντι ἐξημολογούμενην τὸ πλῆμμελές, καὶ ἀναγορεύουσαν. Ἀλλ' ἡμέρας πέντε κατὰμείνασα, παν-τὸς ἐλευθέρῳ νοσήματος ἦλθεν ἐπὶ τὰ ἴδια.

23 Εἶδες Ἀγίου θαυμασία, εἶδες ὁργὴν φιλονηρωπείᾳ κεκρασμένην; Συντόμως παιδεύσας, τάχως ἴασατο, ἵνα μὴ τε ἀνιέλαικτον ἦ τὸ ἀπαίδευτον, καὶ τὸ παιδεύομενον ἵνα μὴ ἐπὶ πολὺ διελέγχηται· οὕτως οἶδε τὰ τῆς ἰάσεως διακείμεν ὁ Ἅγιος. Πῇ μὲν γὰρ θεραπεύει τὰ σώματα, ὅταν ἐκ τοῦτου καὶ ψυχῇ θεραπεύονται· πῇ δὲ καὶ εἰς μακρὸν παρατείνει τὴν σωματικὴν κακοπάθειαν, ὅτ' αὐ τοῦτο συνοῖσιν ὅρα τῇ ψυχῇ, καὶ βαρύνειεν χρηστῶς πρὸς διόρθωσιν· πλεον γὰρ τῶν ψυχῶν ἢ τῶν σωμάτων ἀντέγε-ται, καὶ τιμωρεῖται τὸ σῶμα δι' ἔλεον. Τῶν γὰρ ἐνθέων ἀνδρῶν πλήρης ἔλεους ἢ τιμωρίας καθέστηκεν. Οὐ γὰρ ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ἀπολέσαι, ἀλλ' ἐπὶ τὸ μεταστρέψαι καὶ σωφρονίσαι τὰς τῶν βαρύνων ἰδύνας ἀνθρώποις εἰσάγου-σιν. Εὐγε τῆς θείας μιμήσεως! Ἐλεεῖ γὰρ ἡμᾶς καὶ Θεὸς ὁργιζόμενος, (ἐάν τις μὴ πρὸς τὰ παρόντα μόνον εὐθύνη τὴν πρόνοιαν) καὶ τῆς παιδείας αὐτοῦ προτρέχει τὸ ἔλεος, ὅτι ἔλεος, ψῆσι, καὶ ὁργὴ πρὸς αὐτῷ· δυνάστης ἐξίλασμων, καὶ ἐκγέων ὁργὴν κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος.

24 Ἀλλὰ με διελάθεν συγχῶς, ἐπ' ἄλλα φερόμενον, ἐκεῖνο δὲ τὸ θαῦμα θεώμενον. Ἐκεῖνο δὲ τοῦτό ἐστιν. Στρατιῶται τινες τῶν δημοσίων ἐπιταγμάτων ἐργουδιῶν-ται, καὶ ἐπιστάται τῶν ἔργων, κατὰ τὸ ἐν Αἰγύπτῳ πάλαι λεγόμενον, ἀνθρωπῶν τινὰ πάνυ γηραλκίον ἐπικρα-σαι θελήσαντες, εἶτα ἐπὶ μικρὸν κωλυθέντες, καὶ τῷ βράδει πρὸς ὁργὴν ἔκτοπον ἀνέξασαντες, τέλος ἐπιλαμβά-νονται τοῦ ἀνδρός, καὶ τοσοῦτον ἔτυψαν, καὶ ἔυλοις πα-χέσι κατέαξαν καὶ συνέτριψαν, ὥστε ἡμιθανῆ παραρρί-ψῃσι τὸν ἀνθρώπον. Ἀναλαβόμενοι δὲ τινες αὐτῶν ἐπὶ τὸν Ἅγιον ὄψιες ὥσπερ ἐκόμισαν· οἱ τε τὸν ἀνδρὰ θεώμε-νοι, οἱ τε τὸ συμβᾶν ἐπακούσαντες, πάντες τῆς σωτηρίας ἀπείπαμεν. Ἀλλ' ὁ Μάρτυς αὐτῶν διὰ τῆς νυκτὸς ἰασά-μενος, ἡμέρας ὑποψινούσης ἀπέλυσεν αὐτὸν ἀπληθεῖν ὕγι, ὥστε ἡμᾶς ἰδεῖν καὶ θαυμάσαι λίαν τὸ γεγονός.

protrahit, quando id videt conducere animabus, et torqueri expedit emendationis causa; pluris siquidem animas quam corpora faciens, ex quadam misericordia corpus castigat. Etenim a sanctis viris inflicta poena solet esse plena miserationis: quia non ad perditionem aut interitum, sed vitae emendationem et maiorem imposterum prudentiam hominibus immittunt cruciatus tormentorum. O insignem prorsus providentiam ad sola praesentia non intendat. Disciplinam ejus praecurrit misratio: Misericordia enim, inquit, et ira ab illo: princeps propitiationum et effundens iram, secundum multam misericordiam ejus.

24 Ecce autem dum aliis aliisque miraculis inhæreo, illud pene excidit, quod summum ego admi-rationem mereri existimo, ejus ipse etiam met particeps esse merui, dum oculatus ei testis interfui. Sic vero gesta res est. Milites nonnulli, mandatorum publicorum exactores, iidemque praefecti operum, quemadmodum olim in Aegypto factum legimus, aetate provecum hominem vexare cupientes; cum ei impedimentum in operando objecissent, ac de ejus deinde tarditate conquesti, vehementer adver-sus miserum excanduissent; virum tandem apprehensum ita fustibus contuderunt, ut semimortuus infelix conciderit. Hunc igitur nonnulli, de loco in quo semianimis jacebat sublatum, vergente in vesp-erum die ad S. Therapontis aedem sacram detulerunt. Quicumque autem seu miserum viri statum intue-bamur, seu id quod factum erat, aliorum sermone intelligebamus, de salute hominis spem ullam nega-bamur superesse: sed sanctus Dei Martyr, per noctem ei sanitatem conferens, exoriente postera luce omnino sibi restitutum ad propria remisit, ita ut quicumque rei admirandae eramus conscii, supra modum obstupesceremus.

admonitus, eo quod e sacris lipsanis profluit un- guento corpus suum oblinens, votis et sanitate po- titus abiit. lingua et animo meritis Deo laudes tribuens, qui admirabilia adeo opera per Sanctos suos dignatur efficere.

22 Non existimo quemquam iri offensum, si no- vum quiddam et insolitum orationi mea innexuero: ubi quippe de alicujus salute agitur, compertum mihi est, non sanitatis modo beneficium a Thera- ponte conferri, sed morbos quandoque et infirmita- tem immitti. Quod dictum volo, ita habet. Non ignobilis conditionis matrona, precibus secreto va- catura, sacram Therapontis aedem ingressa erat, cum hujusmodi quiddam illi accidit. Ea ipsa hora puerum videt a cacodæmone miserabiliter vexari, ac in aere pendulum huc ferri et illac, tunc repente in solum dari praecipitem: frequentibus vero et non obscuris vocibus compellabat Sanctum, ut fieri solet eum energumenum daemon agitat, qui videlicet solus est loqui censendus, dum hominis a se in sessi linguam in loquelæ suæ instrumentum convertit. Habuit hoc pro dericulo mulier, et jocum esse asti- mans contempsit, despuat, et in manifestum denique risum soluta, ludo habebat spectaculum. Verum qui arcana ratione ipsos etiam daemones punire no- vit et plagis gravibus afficere, matronam diutius decipi non est passus: sed pro indecenti risu men- tis perturbationem immisit, qua in tergum prostrata, magnis repente vocibus coepit exclamare; Adeste auxilio, jam daemon miseram me invasit, et in fu- rorem agor. Clamore excitati qui circum ipsam erant, accurrunt, erigunt, et suum jam peccatum agnoscentem ac detestantem ad S. Therapontis reli- quas adducunt propius: attamen nonnisi quinto post die sibi reddita, domum tandem suam revertit.

23 Vidisti admiranda quae fecit Therapon, vidisti ejus iram benignitate permistam? paucis casti- gans, cito sanavit, ut neque incorrectum maneat quod est indisciplinatum, nec is qui correptionem suscepit diu castigetur, ita sanitatem gratiam dis- pensare novit Sanctus. Modo enim enporibus sa- nitatur; modo passionem corporum in longum eurentur; modo passionem corporum in longum

D
AUCTORE
CORVO
EX MSS.
paralysis.

Mulier ener-
gumenum
irridens,

E
corripitur
etiam ipsa
a demone,
sed libera-
tur,

misericordem
etiam in pu-
niendo Deum
imitante
Sancto.

F
Ecl. 10, 12.

Fustibus a l
mortem ex-
sus sibi re-
stituitur.

CAPUT V.

Epilogus cum invocatione Sancti.

Τοιαῦτα τὰ τοῦ Ἀγίου τοῦτου θαυματουργήματα οὐ-τως ὀξέως ἡμῖν τὰς ἰάσεις προχέουσι, καὶ ταῦτα ἐνθάδε μέλλει καὶ σήμερον. Οἶον καὶ ποταμὸς ἐπιρρέουσιν καὶ ὁ-θενὶ χάριον διαδιδόναι τῇ συνέχει τῆς ἐκδόσεως κατὰ

Talia sunt S. Therapontis miracula, tam celeriter nobis curationes effundit, et quidem hoc loco in ho- diernum usque diem: quemadmodum procurrant fluvii, continua sui profusione nemini relinquendo spatium,

Auctor alia
multa pau-
cis perstri-
git,

AUCTORE
GOÆVO
EX MSS.

sibi et suis
auditoribus
facta.

Sanctoque
orationem
offert.

omnes ad
festivitatem
invitans:

A spatium, ut ad id quod dicitur firmiter attendere et mentis oculum sistere possit, dum posteriora excipiuntque celerrime superveniunt alia. Omnia igitur Martyris magnalia, sicut dictum est, enarrare longum est, neque presentis temporis. Excedam enim, scio, si ultra progrediar, conscius mihi quod vel invitus transgressurus sim modum. Tandem ergo quæ sunt ineffabilia eloqui desino. Nam quid opus est pluribus; cum res ipsæ presentes sint nobis, et, sicut præfatus ante hæc sum, ipsosui aspectu miraculum confirman-tes? Videsne claudum, rectis pedibus salientem? paralyticum, instar capræ festinantem? cæcum, soli intuendo defixum? mutum surdumque, loquentem, audito etiam tenui, sibilo? Parum abest, quin omnes nos, quotquot ad hanc festivitatem convenimus, accedamus ad sancti hujus Thaumaturgi mirabilia; alius enim nostrum liberationem et consolationem animæ, alius confirmationem corporis sui obtinuit, omnes denique omnino aliquid ex eo lucrati sumus. Ipse ego qui peroro, quid passus non sum! quanta beneficia non accepi a Sancto! Cur autem ea eloquar? cum omnes proprias infirmitates, et ex iis quæ passi sunt facta in se prodigia narrent; atque pro difficili lamento ac planctu eucharisticos hymnos laudesque adferant? Ipsa quoque per se loquitur malorum curatio, nec eget oratore.

B 26 Cum igitur omnes simul delitantes Martyris, quotquot ad memoriam ejus celebrandam convenimus, hos ipsos de miraculis ejus pulcherrimis libemus sermones: quia ipse Martyr sicut orationem hanc ornat, sic ab eadem ornatur: nulla enim re potius quam oratione et Deus et Sancti honorantur, quia etiam Deus est verbum, licet insanientes aliqui præcipuum Dei donum, ipsius inquam verba, odio magno prosequantur. Nos vero licet oportere: aliquid pro Verbo pati, verbum in conventu depromamus, oratione quidem expiantes animas, corpora vero perungentes nardo fragrantiae a Sancto emanantis. Etenim jam olim superior materiali concrezione effectus, mortemque suam pro extremo offerens sacrificio, accedentes ad se nunc mystice sanctificat, divina charismata nobis aspirans instar suavis fragrantiae, et in odore unguentorum suorum trahens nos, ad supernam tranquillitatem.

C 27 Agite ergo, et agamus prompte diem festum, pro libaminum ferculorumque primitiis sermonem apponentes. Expurgemus nunc animas corporaque a sordibus, ut digne choream excipiamus Angelicam, cum qua Martyr hic magnus trinam bonitatem in una glorificat dominatione. Exultemus Sacerdotes, qui admirabilem hunc virum invenimus ejusdem nobiscum certaminis participem; ecclesiae Ministri, qui ducem talem; Aeditui, qui divinum vere ornatores; Reges, qui regni coelestis possessorem nacti estis. Exultate Magistri, invento præceptore; Discipuli, eo qui verus Christi discipulus fuit. Vos autem Monachi, electus cætus, Nazaraei atque Aediles, non erubescite vestrae exercitationis consortem. Agnoscat Miles pugilem Christi, atque animetur ad ea quæ officii sui sunt facienda; et Plebeius non deficiat propter suam simplicitatem, considerans eum qui multam perspicit vincitque serpentem. Universus boni Pastoris grex nusquam diffugiat: pauperes et egeni, virgines et continentes, juvenes simul ac senes, indigenæ et alienigenæ, omnes pariter Christi famulum extollamus laudibus, manibus animæ indesinenter plaudamus, et hoc in loco conjubilemus Deo. Hæc enim domus Dei, fundamentum immobile, locus remissionis, fons respirationis, aqua exultationis, tabernaculum quietis, valetudinarium æternum, animarum expiatio, corporum in statum pristinum reformatio est.

28 Concedite mihi, ut adhuc tantillum indulgeam

νοῆσαι βεβαιῶς καὶ στῆσαι τῆς διανοίας τὸ ὄμμα πρὸς **D**
τὸ λεγόμενον, τῶν δευτέρων ἀπαμειβόντων εὐθείας τὰ φη-
σαντα. Πάντα μὲν οὖν, ὡς εἴρηται, τάδε τοῦ Μάρτυρος
μικρὸν ἢ κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν διαγρίσασθαι· ἤξω
γὰρ, οἶδ' αὖ, τοῦ πρώτου φερόμενος, καὶ συνεπίστατοι τὴν
παρέκδοσιν βιάζόμενος. Ἀλλ' ἐξίσω λοιπὸν ἐκφράζειν τὰ
ἄρρητα. Τί γὰρ καὶ δαίται λοιπὸν ἐνταυρῶς παρόντα τὰ
πράγματα, καὶ αὐτοψία, καθὼς καὶ ἔδη προείρημεν, τὸ
δοῦμα πιστούμενα; Ὅρας τὴν γῶλόν, δεξιῶς εὐαλλόμε-
νον; πρὸς δορυχάδα παραλύτον ἀμιλλόμενον; τὸν τυφλόν,
ὄρωντα πρὸς ἥλιον; τὸν κωφόν, φθεγγόμενον καὶ φθιυρι-
μῷ ἐπικλύοντα; Μικροῦ καὶ πάντες, οἱ πρὸς τὴν ἱερο-
μηνίαν τούτην συναγεγρόντες, τοῦ Ἁγίου τούτου θαυμα-
τουργοῦ γηγόνσμεν πάρεργον. Ὁ μὲν γὰρ λύτρον ψυχῆς
καὶ παράκλησιν, σωματικὴν ἀλλὰ ἀνάρρωσιν, καὶ πᾶς
ὅτι οὖν πάντως ἐκ τοῦ Ἁγίου ἐκέρδανεν. Αὐτὸς ὁ λέγων
ἐγώ, τί γὰρ οὐκ ἔπαθον; τί δὲ οὐκ εἰνργήθην ὑπὸ τοῦ
Μάρτυρος; τί οὖν καὶ φράσοιμεν, πάντων, ἐξ ὧν ἔπαθον
δικουμένων τὰ θαύματα καὶ τὰ οικεῖα πάθη, οὐ θρήνον
καὶ τραγῳδίαν δυσπρόσιτον, ἀλλ' ὕμνον καὶ ἔπαινον προ-
βαλλομένων εὐχάριστον; Αὐτόλεκτος γὰρ ἐξήγησις, ἡ τῶν
παθῶν γίνεσθαι ἴσας.

E 26 Ἐπειδὴ τοίνυν χρεῖσται πάντες τοῦ Μάρτυρος,
ἐορτάσαι δὲ τούτου τὴν μνήμην συνεκροτήθημεν, κάλλιστα
σύτῳ καὶ τὰ θαύματα τούτου τοὺς λόγους ἐσπίσσωμεν·
καὶ αὐτὸς γὰρ οὗτος ὁ Μάρτυς λόγον τιμήσας; καὶ ὑπὲρ
τὸν παρόντα λόγον τετίμηται. Ὡς οὐδενὶ γὰρ ἄλλῳ τῇ
λόγῳ καὶ Θεὸς καὶ οἱ Ἅγιοι αὐτοῦ θεομαρτυροῦνται, ὅτι καὶ
λόγος ἐστὶν ὁ Θεός, καὶ μεμνηνὲς τινὲς τὸ πρῶτον δώρου
Θεοῦ τοὺς λόγους αὐτοῦ μίσει πολλῇ μεμισήκασιν. Ἡμεῖς
δὲ καὶ τι δεῖν παθεῖν ὑπὲρ τοῦ Ἁγίου λόγῳ πανηγυρίσω-
μεν, λόγῳ μὲν τὰς ψυχὰς ἀποδιοπομπούμενοι, τὰ δὲ σώ-
ματα τῇ νάρτῳ τῆς εὐωδίας τοῦ Ἁγίου προσσολοφόμε-
νοι. Οὗτος γὰρ ὑπὲρ τὴν ὕλην πάσαι γενόμενος, καὶ τὴν
ἐκείνου τελευτὴν τελευτήσαν ποιήσας μυστήριον, μυστικῶς
τὰ νῦν ἀγιάζει τοὺς προσκύνοντας, εὐωδιῶν ἵμιν τὰ θεῖα
χαρίσματα, καὶ τῇ μύρῳ ἑλκῶν ἱμάς πρὸς τὴν ἀνω κα-
τάστασιν.

F 27 Δεῦτε τοίνυν εὐθέως πανηγυρίσωμεν, πρωτοθουρία
καὶ προτελετάς τοὺς λόγους ποιούμενοι· νῦν τὰς ψυχὰς ἀγα-
γρίσωμεν, νῦν ἐκκαθαρίσωμεν ῥύπον τὰ σώματα, ὥπως
ἀξίως τὴν ἀγγελικὴν χορείαν ὑποδεξώμεθα, καθ' ἣς ὁ
Μάρτυς οὗτος ὁ μέγας τὴν τριαδικὴν Ἀγιότητα ἐν μιᾷ
δοξολογίᾳ Κυριότητι χαίρωμεν Ἱερεῖς, συναγωνιστὴν
εὐχαρίστως τούτου τὸν θαυμασίον· Νεωκόμοι τὸν θεῖον ὄντως
κοσμήτορα. Βασιλεῖς τὸν τῆς ἀνω βασιλείας κρατήσαντα·
ἀγαλλιᾶσθε καὶ παιδεύατε διὰ τὸν διδασκαλόν, μαθηταὶ
διὰ τὸν καλῶς Χριστῷ μαθητεύσαντα, μονάχους τὸ ἐπι-
λεκτὸν ἄθροισμα, Νεοκράτοι καὶ Ἀρχακοὶ τὸν συνασκη-
τὴν ὁμῶν μὴ σίσχυνεν· ἰδέτω καὶ στρατιωτὴς τὸν ἀριστεῖα
Χριστοῦ, καὶ προσθυμείσθω πράττειν τὰ δέοντα· καὶ
ἰδιώτης μὴ ἐκλυέσθω τὸ ἀπλάστον, τὴν καλίαν σιοπλὴν
ἐνθέως φρονήσαντα καὶ τὸν ὅμιν νικήσαντα. Πᾶσα ἡ
ποίησις τοῦ καλοῦ Ποιμένου· μὴ αποδράμοι τε, πτωχοὶ καὶ
πίνυες, παρθένοι καὶ σύφρονες, οἱ ἐν νεότητι ἡμοῦ καὶ
γῆρα, αὐτόθρονες τε καὶ ὀδυνοὶ, πάντες ἅμα τοῦ Χριστοῦ
θεραπευτὴν εὐχαρίσωμεν, χεῖρα ψυχῆς εὐτόνως ἀσκηρο-
σωμεν, καὶ Θεῷ ἐνθάδε συνκαλλώμεν· οὗτος γὰρ οἶκος
Ἰησοῦ, θεμελίος ἄσπετος, τόπος ἀνέσεως, πηγὴ ἀναψύξεως,
ὑδὼρ ἀγαλλιᾶσεως, ἀναπαύσεως κατασκηνώσεως, ἱατρεῖον
σώων, ψυχῶν κἄρασις, σωματικῶν εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀπο-
κατάστασις.

18 Δότε μοι μικρὸν ἐπὶ κατεντροπήσῃ τῷ ἄσματι·
συναδέσῳ δὲ πᾶς ἐμοί, καὶ ἀνακρουέτω χορδὴν ἐν κινύρῃ
τοῦ πνεύματος. Χριστιανίους ὧδας ἀνατείνωμεν, ὁ μὲν
γὰρ ψυχῆς, ὁ δὲ σώματος πάθος εὐθυδρομήσας ἐνθάδε
διέφηνεν· ὁ δὲ καὶ τῶν ἐξώθεν ἐνδείας γεγωνώς, τούτῳ
προσκαρτερήσας τῷ θεῷ δόμῳ τοῦ δένοντος ἐτυχεν. Ἡ
ἡμέρα αὕτη Μαρτύρων πανήγυρις· πάνδοχος ἐοικὼς τῶν
ὁρθωθῶν συνέστις. Βάλλε μοι τῶν Παλαινοῦ, τῶν
Ἡραίων καὶ Δαμιτρίων, Θεοδορίων, Ἐλευσινίων,
Ἀρτεμίδων τε καὶ Ὀλυμπίων, τὰ σκοτεινὰ τῶν Ἑλλήνι-
κῶν ἑορτῶν καταγύγια· οὐ γὰρ αὐτὶ παρατίθεται πρὸς
ἐξέτασιν

A ἐξέτασαν τῷ φωτὶ τὸ σκότος καὶ τοῖς ἀγίοις τὰ αἰσχίστα, ἡμῶν γὰρ ἀναίμακτος πάντηνός τε καὶ σῶλος ἡ θυσία κατέστηκεν. Διὰ τοῦτο, Δέσποτα, Θεέ παντοκράτωρ καὶ κύριε τοῦ ἐλέους, φείσαι τῶν τε ταπεινωμένων καὶ μὴ παρὰδῶς εἰς ὄνειδος τῆν κληρονομίαν σου τοῦ κατὰρξαι ἡμῶν ἔθνη. Ἰδοὺ γὰρ τετήχμεθα, διαπεισωνήκαμεν, τεταλαιπώρικεν ὁ λόγος· οὐκ ἔστιν οὐδέτις ὁ λόγος φρονήσεως ἐκκλητῶν, ὁ συνάγων τὰ διεσπασμένα εἰς ἓν· πρόσχες ὦ Κύριε, Κύριε μὴ παρίδης εἰς τέλος ἡμᾶς· ἀλλ' εὐσπλαγγῶν ῥοπῇ μετασκέυασον ἡμῶν τὴν ζωὴν, εἰρήνην τοῖς μικροῦν καὶ τοῖς ἐγγί· χαρίζομενος, ἐν αὐτῷ τῷ Χριστῷ τῷ παντοκράτῳ Θεῷ μεθ' οὗ σοι τῷ Πατρὶ συν ἀγίῳ Πνεύματι δόξα εἰς τοὶς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

nobis constituta, incruenta est, purissima est, expersque materiæ. Propterea Domine, Deus omnipotens, Deus misericors, parce contritis corde, et non des hereditatem tuam in opprobrium, ut conculeent eam nationes. Ecce enim contabuiamus et desperavimus, aerumnis confectus est populus : non est qui requirat enrandi rationes, aut in unum colligat dissipata. Adesdum Domine, Domine, ne despicias nos in faciem : sed benigno nutu pacem nobis commoda ; pacem his qui longe, et pacem his qui propesunt, largiens in ipso Christo omnium miserente Deo, cum quo tibi Patri sanctoque Spiritui gloria sit in secula seculorum. Amen.

D
AUCTORE
CO. EVO
EX MSS.
et spiritualiter in ea
exultans

pacem cunctis
a Deo petiti.

DE S. PHANURIO MARTYRE

IN RHODO ET CRETA CELEBRI.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De ejus cultu certo, incerto die ; deque miraculis seculo viii scriptis, et causa ea huc referendi.

Ex MS. Vaticano dantur
miracula

Inter volumina Bibliothecæ Vaticanæ, codicibus Græca ac Latina lingua scriptis locupletissimæ, spississimum unum est, plusquam mille trecentorum et octoginta foliorum, in charta lineæ, characterē satis minuto, nec omnino vetustissimo, signatusque numero 1190 ; quod Paulo V, in Bibliothecæ locupletationem intento, donatum fuisse ab Alexandro Turriano, Episcopo Sutiensi et Hierapetrensi, docet præfixa libro dedicatio. In hoc, nullo (quod sciam) ordine collectæ inveniuntur plurimum Sanctorum Sanctarumque Martyrum, quorumdam etiam Confessorum atque Virginum, Passiones et Vitæ, præsertim Orientalium ; sic ut credibile sit ad usum alicujus in Syria Ecclesiæ scriptam fuisse, cum res Christiana istic utcumque subsisteret, prius quam talis charta conficiendæ usus nostræ Europæ innotuisset. Ex hoc Codice, tum alias quasdam Sanctorum historias nobis descripsimus, tum Vitam S. Myronis, Cretensis Episcopi, dandam die viii Augusti ; et Miracula apud Cretenses patrata ad invocationem S. Phanurii, fillente titulo qui promittit. Μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Φανουρίου τοῦ Θρυματουργοῦ, Martyrium sancti Megalomartyris, et Thaumaturgi Phanurii. Nec enim de vitæ ac morte Sancti verbum istic ullum, excusante se in ipso exordio auctore, quod de iis nihil omnino sciatur, et solum certus sit cultus, apud Rhodios quidem antiquior quavis hominum notitia, apud Cretas vero memoriæ recentioris.

2 Miracula ergo hic sola habentur descripta ab Auctore Anonymo neutrius insulæ incolæ, sed ad aliam aliquam Ecclesiam pertinente, ubi præter hunc Sanctum (cujus festum quo die recurrat non exprimit) certis (quos indicat) diebus coluntur Mellidius Callinieus nobis aliunde ignotus, et sancti Patres, Macedonius Critophagus, atque Eusebius. Quia autem hos ambos prope Antiochiam Syriæ vixisse scimus ex Theodoretæ Philotheo, suspicamur, ibidem floruisse quem indicat etiam S. Phanurii cultum : Licet enim prædicti Sancti locum

cum probatio-
ne cultus,

etiam i
Antiochena
(ut videtur)
Ecclesia

habeant in Menæis excensis, acceptis ex usu Ecclesiarum, Patriarchatui Constantinopolitano subjectarum ; cum tamen habent alias, quam hic notentur, diebus ; æquo ac S. Therapon, de quo jam egimus, ex Rhodo translatus Constantinopolim ; cui, ut vidimus, eundem Menæa memoriam faciunt xiv Maji ; cum Synaxaria MSS. pleraque et ipsum Typicon, impressum ex usu monasteriorum Terræ sanctæ, notent hunc xxvii diem : quo etiam ipsum colit in sua (quam Antiochenam suspicamus) ecclesia docet hic, quem præ manibus habemus, auctor, ipsum quoque adducens in exemplum Sanctorum, publicæ veneratione celeberrimum, etsi nesciatur, qui vel unde sint, ubi et cum quibus vixerint, quando vel quomodo obierint.

ubi et S. Therapon colitur
27 Maji.

3 Igitur cum S. Phanurii nomen nullis hactenus inscriptum reperiamus Fastis ; et tamen testimonium cultus tam certum ac evidens in præsentī miraculorum collectione inveniatur ; visum est convenire, ut quorum vitæ et passionis Acta simili sunt oblivione sepulta, extant autem fortuna simili sola miracula, eos simul referamus hoc die, quo eorum alterum colit scimus. Eundem quoque Diocletiani ac Maximiani persecutione, qua ex Rhodo in Ægyptum fugit S. Therapon, coronatum esse Phanurion, et Acta perisse eadem Gentilium prorsus zelo, quo plerique sancti libri et gesta Martyrum interierunt, nihil prohibet suspicari. De mirandis autem affirmare possumus pro certo, ea seculo viii facta esse omnia ; cum scilicet transgressi ex Africa Saraceni jam potrentur Hispania Bætica, necdum vero Cretam ac Rhodum et insulas Cycladas occupassent ; sed solum piraticis excursionibus periculosus facerent maria ista, quando ducti in captivitatem Sacerdotes quidam Rhodii, et Cretensis Monachi Ionæ studio atque intercessione S. Phanurii liberati, occasionem dederunt venerationi ejus dilatandi usque in Cretam, translatione imaginis, ad similitudinem Rhodiensium ejusdem Sancti imaginum expressæ.

quare hu
adjungitur.
f

Miracula
sec 8 conti-
gerunt.

MIRACULA

Auctore Anonymo seculo VIII descripta

ex MS. Codice Bibliothecæ Vaticanæ num. 1190 fol. 1091.

CAPUT I.

Cultus S. Phanurii ex Rhodo in Cretam propagatus, occasione quorundam a Saracenis Captorum Sacerdotum.

Quamvis lateant principia et acta S. Phanurii,

templum tamen in Rhodo obtinet,

et cultum apud Creteas

Matth. 5, 14.

et multa et insignia, miracula,

q h

Magnus hic veritatis propugnator, et Martyr Christi Phanurius, unde quidem profectus, qua familia, quibus parentibus, qua regione, fidelibusque progenitoribus, an infidelibus, ex Rhodone insula, aut aliunde ortus, quave demum ratione in eandem insulam delatus sit, certo nequit intelligi; cum nec majores nostri quidquam nobis circa hæc tradiderint, nec ipsi a majoribus suis acceperint; quod nemini B quidem mirum aut insolitum videri debet. Siquidem festivum habemus Septembris mensis diem decimum sancto et Mellifluo a Callinico; Januarii vero diem undecimum Sancto Patri nostro Macedonio b Critophago; et mensis ejusdem decimum sancto Patri nostro c Eusebio; mensis denique Maji septimum et vigesimum sancto Hieromartyri d Theraponti; et pluribus aliis Sanctis, quorum in monumentis sacris nomina gestaque exprimuntur, aut etiam non exprimuntur. Illud itaque solum non dubio antiquorum sermone invaluit, repertum jam olim fuisse templum, magno Phanurio consecratum. Imagines quoque fuere invente, virtute quadam admiranda præditæ, quæ per universam Rhodiorum insulam in honore ac veneratione ab omnibus id temporis habebantur. Quam sane venerationem etiamnum illæ obtinent; nec istud modo, sed miraculis insuper majoribus coruscant. Mirabilis enim, inquit Beatus David, Deus in sanctis suis, Deus Israel. Mens videlicet, in Dei unius contemplatione altius defixa, omnium Creatorem, fideles suos famulos gloria extollentem, non parum admiratur.

2 Putas autem quod servum suum Phanurium, inter Martyres cum primis clarum, apud homines illustrem reddere minus curavit? Sane secundum nomen e ejus, ita et vita ac gloria ejus; non enim consentaneum erat ut in sola Rhodo, et ab alienigenis tantum, in eam insulam venerationis causa confluentibus, religiose coleretur; sed visam etiam est Deo in clarissima Cretensium terra sanctum suum honorare, vel potius tam illic f quam istic pulcherrimis eunr semper illustrare miraculis. Non enim, quemadmodum sacræ nobis paginæ declarant, potest civitas abscondi supra montem posita, nec super candelabum, ut luceat omnibus qui in domo sunt. Rerum igitur admirandarum splendore Sanctus hic adeo inclaravit, ut si eas omnes enarrare nobis esset propositum, sermonis prolixitate eorum præsertim aures fatigaremus, qui cum exiguo desiderio ad nos audiendum forsitan accesserunt. Paucis itaque Martyris Phanurii admirandam in operando vim atque potentiam ob oculos ponemus, et brevi sermone auditores satiabimus. Non enim solis insulæ Cretensis habitatoribus auditum est, id quod in Sacerdotibus quibusdam admirabiliter contigit. Quin etiam prodigii loco haberi potest, quod e Cronensi g urbe, et h Thebarum partibus non pauci, nec uno tempore, sed quavis anni tempestate, quovis mense, quavis hebdomada, Sancti hujus gratia, mare trajec-

Oυτος ὁ μέγας τῆς ἀληθείας Μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Φανούριος, ὅθεν μὲν ὁρμηκτός, καὶ ποίου γένους, ἢ ἐκ τίνων, γυνέων, καὶ ἐκ ποίης ἐπάρχους, ἢ ἐκ πιστῶν ἢ ἀπίστων, ἢ ἐκ νήσου Ρόδου ἢ ἀλλοθεν, πύθεν ἐν αὐτῇ εὐρέθη, οὐκ ἔχομεν ἀσφαλῶς τοῦτο εἶδειν, ἐπεὶ οἱ πρὸ ἡμῶν οὐ παρέδωσαν, οὐδ' οὗτοι τῶν πρὸ ἐκείνων ἤκουσαν. Καὶ οὐδὲν θαυμαστόν· ὅτι τὸν Σεπτέμβριον ἐρητάζομεν ἐν τῇ δεκάτῃ αὐτοῦ, τοῦ ὁσίου Κωνσταντοῦ τοῦ Μελλιδρύτου· τὸν δὲ Ἰαννουάριον πρώτη καὶ δεκάτῃ, τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Μκεδονίου τοῦ Κρηθοφάγου· ὡσούτως καὶ ἐν τῇ αὐτῇ E μνηί δεκάτῃ, τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Εὐσεβίου· τὸν δὲ Μαῖον εἰκοστῇ ἐξοδόμῃ, τοῦ ἁγίου Ἱερομάρτυρος Θεράποντος· καὶ ἑτέρων πλείστων Ἀγίων, γεγραμμένων καὶ ἀγράφων. Ἐκ πάντων δὲ λόγος πρεσβεύμενος, πρὸς πολλοῖς εὐρέθη ὁ ναὸς, οὗτος Φανουρίου τοῦ μεγάλου ἐστίν. Εὐρίστανται δὲ καὶ εἰκόνες ἐν ὅλῃ τῇ νήσῳ Ρόδῳ, προσκυνοῦμεναι καὶ σεμνυνόμεναι, θαυμασταί· καὶ ἕως τῆς δεῦρο ἐκράτησεν οὕτως, καὶ ἰδοὺ οὕτως, ἀλλὰ καὶ μειζρόνως λαμπρύνεται θαύμασι. Θαυμαστός γὰρ, φησιν ὁ μακάριος Δαυὶδ, ὁ Θεὸς ἐν τοῖς Ἀγίοις αὐτοῦ, ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ. Τῷ ὅντι γὰρ ὁ ναὸς, ὁ ὁρῶν τὸν Θεόν, θαυμάζει τὸν ποιητήν, τὸν δοξάζοντα τοῖς αὐτοῦ πιστοῖς δούλους.

2 Ἀμέλει γοῦν ἀντιδίστασε τὸν αὐτοῦ θεράποντα καὶ μέγαν ἐν Μάρτυσιν Φανούριον; κατὰ τὸ ὄνομα γὰρ αὐτοῦ οὕτω καὶ ἡ πολιτεία αὐτοῦ. Οὐ γὰρ εἴκη αὐτὸν ἐν τῇ Ρόδῳ δοξάζει, καὶ πρὸς πολλοῖς ἐξ ἀλλοδαπῶν χώρων ἐκείσε ἐρχομένων· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ περιγῇ Κρήτῃ κηρύττει δοξάζει· ἡμῶν, μᾶλλον δ' αἰεὶ ἐνθα καὶ ἐνθα δοξάζεσθαι διὰ τῶν θαυμάτων. Οὐ δὲ γὰρ δύνατον, ὥς φησι τὰ θεῖα Λόγισ, πόλιν κρυβῆναι ἑπ' αὐτοῖς ὅροις κειμένῃ, οὐ δὲ λύχρον ὑπὸ τὸ μόδιον τεθῆναι, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίον τῆς οἰκίας, ἵνα φαίνη τοῖς ὑπ' αὐτὴν οὖσι. Πολλὰ γοῦν θαύματα ἐφάνη ποιεῖν, ἅτινα εἰ βουληθῶμεν διεξιλέειν, ἐπὶ πολλῇ τῇ ἀκρόασι τῶν οὐ μετὰ πόθου τῷ λόγῳ ἐντεταγμένων ἐνοχλήσομεν. Φαίνεται δὲ ὀλίγων τῶν τοῦ Μάρτυρος Φανουρίου ἱερῶν ἐπὶ δεξιῶμεν, F καὶ τοὺς ἀκροατὰς κορέσωμεν ἐν βραχυλογίᾳ, ἀκουστῶν γὰρ ἐστίν, οὐ μόνον τοῖς ἐν τῇ Κρήτῃ τῷ τῶν ἱερῶν παράδοξον τερατούργημα. Τέρας δὲ λέγομεν εἶναι, ὅτι πολλοὶ μὲν ἐκ τῆς Κορίνθου, καὶ Θεῶν μέρεσι ἐπλευσαν, οὐκ ἐν χρόνῳ ἐνί, ἀλλ' ἐν ἐκάστῳ καιρῷ καὶ μνηί, καὶ εὐδομάδι; οὐδεὶς δὲ ἐπὶ τῷ τοιούτῳ συνέβη δευρῇ, ὥς ἐκείνης γέγονε. Καὶ τοῦτο μὲν, κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ, ἦν ὡς ῥόδα ἐν μέσῳ τῶν ὁκνητῶν εὐρεθῆναι, ἡ δὲ ὡς περ χρυσὸς ἐν χρονοτερίῳ, ἢ καὶ πρὸς δοκιμῇ, καὶ πίστιν γυνέων καὶ φίλων, μᾶλλον δὲ ἵνα τοῦ κατὰ πνεῦμα Πατρὸς αὐτῶν ἢ πρὸς Θεὸν τελείῃ ἀγάπη, καὶ τὸ δισκῆς τοῦ κατὰ Θεὸν ἔρωτος, γνῶνται οὐκ εἰς ἡμᾶς μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐρχομένας γενεὰς τὸ τοιοῦτον καλὸν γέννηται. Πρὸς τοῦτοις δὲ μᾶλλον, ὥς ἡ τοῦ Μάρτυρος Φανουρίου θαυμαστή καὶ ἐνδοξὸς εἰκών, καὶ διὰ τῆς εἰκόνος ἡ θαυματουργία τοῖς Κορίνθις ἐμφανῶς γένηται.

3 Ὡς βάλῃς πλοῦτον καὶ σοφίαν καὶ γνώσεως Θεοῦ! Τίς ἔγνω οὖν ὁ Κύριος, ὅντως γὰρ ἀνηξηρεύνηται τὰ καίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξήγηστοι κατὰ τὸν Παῦλον αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. Ὡς ἤρξατο τὸ τῶν ἱερῶν, καὶ ἐπὶ τίνι συνήκατο τέλος, θαυμαστὸν καὶ νοῆται μὲν καὶ εἰπεῖν. Ὅπως ὡς τῷ Θεῷ ἐδούλην, κατὰ τὸν Ἰωάννην, οὕτως καὶ ἐγένετο.

A ἐγένετο. Θανυμάζειν δὲ, ἀλλ' οὐ πραγματοποιεῖν τὰ τοιαῦτα. Φέρε δὲ δι' ὀλίγον, εἰ δοκεῖ, πῶς ἐμφανέως γέγονε τῇ τιμίῳ Πατρὶ Ἰωανᾷ τὸ τοῦ Μάρτυρος ὄνομα· (γέγονεν δὲ κατὰ τοιαύτῃ ἐπιθέσειν ἵνα δὲ καὶ εἰς τὰς μετέπειτα γενεὰς τὸ ἔργον τοῦτο ᾄδειται, τὸ τῶν Ἱερέων ἀθλον, καὶ ἡ κατὰ Θεὸν σεμνὴ πολιτεία τοῦ τιμίου Πατρὸς, καὶ ἡ ἐξάρχουστος καὶ καλὴ αὐτοῦ γνώμη ἀναφανδὸν πρὸς πάντας ἀδειται, καὶ πῶς οὖν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν φίλων ἔθηκε· μᾶλλον δ' ὡς ἔφαμεν, ἵνα καὶ ἡ τοῦ Ἁγίου ἐργασία εἰς ἡμᾶς γένηται) ἐν συντόμῃ καὶ διὰ βραχέων ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς πάντα ἐκ μέρους, ὡς ὑμῖν ἐπικτὸν δηλώσωμεν.

4 Οὗτοι μὲν οἱ Ἱερεῖς συλλαφθέντες παρὰ τῶν αἰσίων Ἰσραηλιτῶν, τέσσαρες γὰρ ὄντες. Καὶ τὸν μὲν ἕνα, τοῦ νομα Κωνσταντίνου, ἄμα τῷ λαθεῖν αὐτόν, θανάτῳ παρέπεμψαν· τίμιος γὰρ ὢν Θεῷ τότε, διὰ τοῦτο, κατὰ τὸν Δολομῶντα, ἐρπύλην, μὴ κακία ἀλλ' ἀλάξει εὐνοεῖται αὐτοῦ· τελειωθείς οὖν ἐν ὀλίγῳ, ἐπλήρωσε χρόνον μακροῦς. Οἱ δὲ λοιποὶ, τῇ τρικλῶν συμπλήντες, καὶ οὐκ ὀλίγον, τοῖς Ἀθείοις, ὅσα μὲν δεινὰ ἔπαθον, οὐ δύναμαι [λέγειν], ὥστε ἐκ μόνης τῆς φωνῆς γεννῶνται ὁ εἰς, ἐκ δὲ τῆς ὀψείας οὐ δ' ὀλως, ὄνομα μὲν Μιχαὴλ ἦν. Ἐξελθόντες δὲ τοῦ πλείου, ἐν τῇ ἀσπεί Παλατίῳ οἰκίσαντες, ἄν τοῦτον δὲ, οὐκ ἐνὶ οἴκῳ, οὐ δ' ἐν κυρίῳ, ἀλλ' ἐν διαφύροις καὶ κακοῖς (ἵν' ὅστε πολυδόκιμοι μᾶλλον φάνηεν) ὅσα δὲ τοῖς ἐπράχθη δεινὰ, ἐν κύποις καὶ μύθοις, καὶ πείνῃ ἐν δίψει, καὶ πάσῃ κακουχίᾳ, οὐ δύναμαι λεπτομερῶς ἐκτελεῖσθαι· ἐδόχως δὲ τὰ τοῦ ἐνός, καθ' ὑπερβολὴν, ἄπειρα ἦν τὰ δεινὰ, ὡς εἶρακα πρότερον. Τὰ δὲ τὰ τῶν τιμωτῶν αὐτοῖς, ἀγγιστῶν, καὶ φίλων θάνατος, οἰμωγὰς καὶ θλίψεις, μεταδίδασκεν ἐκ τοῦτο εἰς τόπους, καὶ ἀπὸ φίλων οἰκίας συνδρομῆς ἕνεκα, τίς ἄρα θυμολογῇ ἐκτραχηθεῖν λεπτομερῶς ὅσας μὲν σπεύσεις καὶ ἀποκρίσεις, καὶ οἷας πέποιμαι, πρὸς τῆς ἐξουσίας γραφῆς, καὶ ἐκ ἀρχόντων τινῶν ἐν Ρωμῇ, πρὸς ἐπ' αὐτοῦ καὶ λυτῶσιν αὐτῶν. Οὐ μικρὸν δὲ καὶ τοῦτο πρὸς λύπην, τὸ πρὸς αὐτὸν ἀποσταλεῖν παρὰ τῆς ἡμετέρας ἐξουσίας, πρὸς τὸν ἀρχόντα Παλατίου, τὰ πρὸς εἰρήνην αἰτοῦντα· δι' οὗ μεγάλως ἐλπίδος ἀπολέσσαντες, θάνατον τοῖς θάνατον προσετέθησαν, καὶ πᾶσα ἐλπίς, τοῦτου ἐπανεληλυθὸς ὥχεται ἀστοχίστας οὖν ἐκεῖνος τοῦτους λαθεῖν, καὶ αἰὶ ληφῆς πρὸς ἐξουσίαν ἐκεῖνων ἀργύρια, κενὸς ἐπιστρέψας, οὐδεμίαν λοιπὴν ἐλπίδα ἀπελείπει.

5 Ταῦτα ἰδὼν ὁ κατὰ Θεὸν πατήρ, καὶ ὁ πατήρ σαρκικός, ἡ ἀδελφὸς, ἡ ὀλως τις τῶν κατὰ σάρκα συγγενῶν ἡδυνήθη, πρᾶξι, αὐτὸς τιτρώσκειται τῇ κατὰ Θεὸν λύπῃ καὶ πάντας ἀφείας ὥχεται τῆς ὁδοῦ. Οὐκ ἐλύπησεν αὐτὸν τῆς γλυκυτάτης αὐτοῦ μητρὸς στέρρησις, ἀλλ' οὐδὲ τοῦ ἡμαίοντος αὐτοῦ, οὐδὲ πᾶσα τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἡ ἀδελφίστης, οὐδὲ τοῦ μακροῦ πελάγους βρέμματα καὶ νευράγεια, οὐδ' ἡ τῶν φίλων καὶ γνωρίμων στέρρησις· ἀλλ' ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ λαθὼν πάντων καὶ βίᾳ πνευματικῇ ἐν τῇ ἀσπεί Χανδακὸς γενόμενος, καὶ διὰ πλεονήματις τινας ἀπῆλθεν ἐν Ρωμῇ. Κακεῖ γενόμενος, καὶ τοῦ λιμέρος ἔξω ἐλθὼν, καὶ τὰς γραφὰς πρὸς τῆς ἐξουσίας καὶ ἀρχόντων τινῶν εὐληφῶς δυσωπητικῶς, οὔσας, δέδωκε τοῖς γραφεῦσι καὶ λαθόντες ἐδῆξαντο ἀσπασίως, οὐ τοσοῦτον δὲ τὰς γραφὰς, ὅσον διὰ τὴν συνεισὶν τοῦ ἀνδρός, ὃν εἶχον ἐν φίλοις ἀριστον. Οὐχ εἰρήθη ἐκεῖ Πετρῶνις (τοῦτο γὰρ ὄνομα τῷ ἐκεῖνῳ ἀνδρὶ) ἀλλὰ ἦν ἐν τοῖς μέρεσι τῶν Παλατίων· κακεῖ τὰς γραφὰς ἐπιστελλασί, καὶ τὴν ἐξουσίαν πᾶσαν. Τὰ δὲ μέσου δὲ πολλὰ ὄντα, οὐ δύνατον γράφειν· πολλὰ οὖν ἐναντιώσεις καὶ πόλεμος τοῖς μέρεσι Παλατίων. Δι' ὧν ἀπὸ πλείους ὁ πατήρ τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἱερέων, ὅτι Κ'ρ Τεώργιος ὁ Πετρῶνις ἔγραψεν αὐτοῦ τὰ συμβάντα, καὶ διὰ τὸ, τὸν ἕνα τῶν Ἱερέων εἶναι ἐν μεγάλῃ ἀσθενείᾳ, καὶ πιστιότερον ὄντα αὐτοῦ καὶ λίαν ἀγαπημένον.

6 Καθεζόμενος ἐν λύπῃ μεγάλῃ, ὡς εἰδὼς ἦλθεν τις Ἱερεὺς Ρώδιος, τοῦνομα Ἀντώνιος, ἀνὴρ ἀσπίος καὶ χρηστῆς, οὐ τοσοῦτον δὲ αὐτόν, ὅσον διὰ τὴν παρὰ μύθον· ἐξ ἔθους γὰρ ἦν ταῦτα ποιεῖν, ἵνα παρὰ μύθον τοῖς λυπημένοις· τότε δὲ εἰς τοσοῦτον ἦν τῇ λύπῃ πιεζόμενος ὁ Πατήρ, ὡς οὐδὲ πρὸς βραχὺ κἄν ἐμειδίσειν. Τοῦτον ἰδὼν καὶ ὁ ἡγεῖντος Μητροπολίτης Κύρ Νεῖλος περί-

cerint; nemo autem postquam illuc pervenit in talem calamitatem incidit. Hoc vero per Dei dispositionem sic eis accidit, acsi rosas in medio spinarum, aut positum in fornace aurum invenirent, aut etiam ad experimentum quodpiam et majorem parentibus atque amicis facti fidem facienda; seu potius ut hujus nostri in spiritu Patris erga Deum perfecta caritas et fragrans amor, non modo nobis, sed omni quoque secuturae posteritati innotesceret, Creten-sibus tamen magis, ut admiranda ejus et gloriosa imago, et quæ per ipsam fiunt miracula, ad eorum quoque cognitionem pervenirent.

3 O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei. Quis utique novit ea quæ Dominus? revera enim teste Apostolo, incomprehensibilia sunt judicia ejus et investigabiles viæ ejus, Est sane et cogitatu et dictu stupendum qua ratione id quod circa Sacerdotes miraculum accidit, initium habuit, et quasi finē conclusum est. Nihilominus sicut Domino placuit, ita factum est, ut cum Jobo loquar. Miranda sunt quæ dicam, non imitanda. Age vero, prius quomodo sancti Martyris nomen venerando Patri Jonæ primum innotuerit, in medium ut poterimus, proferamus; factum est enim, ut ad posterorum memoriam illustre facinus ex merito transmittatur, utque sacerdotum calamitas, et venerandi Patris recta coram Deo conversatio, et memoranda cum primis atque insignis animi ejus integritas palam ad omnes homines celebretur, dum cognitum fuerit etiam, qua ratione animam suam pro amicis posuerit, aut potius ut in majorem S. Phannurii notitiam earum rerum commemoratione deveniamus.

4 Comprehensi ab impiis Ismaelitis Sacerdotes, quos dixi, quatuor omnino erant, e quibus unum, cui nomen Constantino, mox ut eum ceperunt, morti destinatum interfecerunt. Cum enim iste jam tunc Deo esset placitus, propterea, ut ait Salomon, raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus. Consummatus igitur in brevi, explevit tempora multa. At alii tres qui supererant, interea dum longo sane tempore in una eademque triremi cum impiis hominibus navigant, quam multa quamque gravia ab iis perpassi sint, non possum edicere: utpote quæ sola voce innotuerint, visu autem non integre cognitæ sunt ab uno eorum, cui nomen Michael. Navi autem egressi et in i Palatiorum civitate commemorantes, idque non in una solum familia, nec uno sub Domino, sed diversis ac pessimis quidem hominibus (ut eorum virtus magis probaretur) quot quantaque mala sustinuerint, qua laboribus et ærumnis, qua fame et siti ac omni denique calamitate oppressi, accuratius vobis explicare nequeo. Hoc licet affirmare, infinita fuisse mala, quæ supra modum unus ex illis est perpassus, ut ante dictum. Parentum vero et propinquorum amicorumque lacrymas, gemitus, afflictiones, de loco ad locum commigrationes, et ad variorum domos concursus, quis accurate satis et flebiliter describat? Quæ vero eorundem fuerunt studia, quæ supplicationes, quæ litteræ missæ, etiam a quibusdam ex Rhodo primoribus, ad Principes, pro illorum in patriam reditu libertatque impetranda? Neque hoc parum luctum auxit, quod cum a nostro Magistratu ad Palatiorum Principem misissent legationem pacis postulandæ causa; magnis quas conceperant spebus dejecti sint; et inani reverso legato, omnis rem prospere gerendi expectatio evanuit. Etenim qui magnam ut illos redimeret pecuniæ vim detulerat, desperata eorum libertate, spem omnium ereverat.

5 Hoc ut cognovit spiritualis miserorum Pater ea facere decrevit, quæ aut pater carnalis aut frater, aut omnes omnino propinqui non potuissent susci-

D
EX MS. VATIC.
Inter quæ
imprimis
diffamata

Rom. 11, 33
Sacerdotum
3 a Sarace-
nis captorum
liberatio;
Joh. 1, 21

pro quibus
post necem
alterius
simul capti,
Sap. 4, 11

i
cum frustra
laborassent
amici rho-
dienses,

F

et profectus in
Cretam unus

nibus

EX MS.
VATIC.h
nullam
invenisset
spem.cito curandæ
liberationis,et liberationis
cito futuræ
spem:monetur ut
S. Phanu-
rium invo-
cet :quo facto
certiora
nuntia de
captivis ac-
cipit,ideoque
imaginem
ejus in Cre-
tam deferit.

A nibus in viam se dedit. Non illum a proposito deterruit quod dulcissimæ matris, fratrisque amantissimi, ac totius in monasterio degentis sodalitiis aspectu privandus esset : non deterruit maris vastissimi horrenda facies, non solitudo ab amicis et propinquis ; sed certa animi sententia et divina quadam virtute impulsus, urbem h Chandacis tandem obtinuit, et post navigationem aliquam in Rhodum exscendit. Quo ut advenit, et in regionis interiora progressus est ; litteras, quas a summo magistratu et viris aliis primariis amice scriptas acceperat, in publicorum scriptorum manus tradidit. Atque hi non tam ob litteras, quam ob summam viri prudentiam et moderationem benigne eum exceperunt quem habebant inter amicos optimum. Non inveniebatur ibi Petranis (hoc viro nomen erat) sed degabat in finibus Palatiorum ; eo proinde et ipsæ mox litteræ et totum pretium redemptionis missum est. Quæ vero interea contigerunt, non facile dixero scripserove : multar siquidem contentiones multaque dissidia intra Palatiorum fines sunt exorta. Quapropter desperabat de libertate Sacerdotum bonus Pater ; quoniam Dominus Georgius Petranis quæcumque acciderant, litteris ad eum datis perscripserat : et qui Sacerdotum munus gravi admodum premebatur infirmitate, qui et fidelissimus erat et magis ab eo diligebatur.

6 Ut ergo hæc intellexit, magno in mœrore ver-
sabatur, quando advenit Sacerdos quidam Rhodius, cui nomen Antonio, vir urbanus ac gratosus, nec adeo propter ipsum, quam ad solatium quoddam suggerendum ; hoc enim habebat in more positum, ut eos qui in mœrore essent consolaretur. Tuoc autem dolore adeo opprimebatur bonus Pater, ut ne momento quidem vultum ad hilaritatem componeret. Eundem etiam sic mæstum videns sanctissimus Metropolita Dominus Nilus, hominem ita est percunctatus ; Quomodo aut quam ob causam adeo tibi agre est, o Pater, in rebus spiritum concernentibus adeo exercitate ? Cui mox alter respondens indicavit causam animi tam dejecti. At Pontifex rursus ad eum : ad monasterium, inquit, magni Martyris Phanurii te confer, ibique ut sacerdos Antonius ante dixit, Sanctum adora, atque ab eo doloris tui levamen fidenter postula ; non dubium, quin ipse continuo indicaturus tibi sit ea, quæ ad tuum sunt commodum factura. Eam namque a Deo facultatem ipse accepit, qui sane mirabilis est in Sanctis suis. Hæc audens pariter ac dolens ad S. Martyris templum sese contulit, quem ubi magno cum affectu adoravit, promisit quiddam quod prompte facturus esset, mox atque de Sacerdotibus aliquid intellexisset.

7 Post hæc gaudio simul ac mœrore plenus e monasterio est egressus, gaudio quidem, eo quod non parvam in S. Phanurii precibus spem reponeret ; dolore vero, quod de auxilio Sancti et exauditione certus nondum esset. Cumque aliquantum processisset, captivum quemdam ad cellam suam prope-
rantem conspicit, hunc ille, Theodorum nomine, quasi a S. Martyre sibi fuisset submissus, excepit. Postquam vero intellexit, recenter eum e Palatiorum urbe esse digressum, de captivis Sacerdotibus inter-
rogavit. Ad quæ fuse satis captivus respondit : Vidi, inquit, duos ex iis, de quibus quæris, captivos Sacerdotes, quorum nomina Nicolaus et Georgius, sanos atque incolumes. De Michaeli autem, quem plurimum amabat, ob humilitatem externam internamque hilaritatem, et quia erat suus in spiritu disci-
pulus, aiebat, quod infirmus erat adeo ut, nisi ex voce ægre cognosceretur esse homo, propter ea quæ ab impiis passus fuerat fidei causa : unum autem occisum fuisse intellexi inquit, Principem vero Petrani sic de Sacerdotum libertate audi-
vi loquentem, quasi vehementer cuperet eos persoluto pretio redimi. His auditis Pater magna est perfusus lætitia, et quod S. Phanurio fuerat pollicitus sine mora persolvit (sic enim decebat, quia cito eum Sanctus liberaverat a molestia) et Sancti imaginem propterea sibi fieri curans, eandem secum in Cretam detulit.

λυπον οὕτα, ἠρώτησε τοῦτον· Πῶς, πνευματικῆ, καὶ D
διατὶ ταῦθα οὕτως ἔχεις ; Πρὸς ὃν ἀπεκρίνυτο ὁ Πατὴρ
λυπούμενος τὴν αἰτίαν τοῦ ἀπελιπτοῦ· Λέγει οὖν τῷ
λυπούμένῳ ὁ Ἱεράρχης, Πορεύθητι εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου
μεγαλομάρτυρος Φανουρίου, προσκύνησον ὡς καὶ Ἀντώνιος
Ἱερὺς προεῖπεν, καὶ ἐξέλτῃσον ὀλοφύγως περὶ τῶν λυπού-
μενος εἰς, καὶ αὐτὸς τάχιστα σοι ἀγλώσει· τὸ δύνασθαι
γὰρ ἀπὸ Θεοῦ κέκεται, θαυμαστός γάρ ὁ Θεὸς ἐν ταῖς
ἁγίοις αὐτοῦ· ἅμα τὸν λόγον ἀκούσας, ἀπείη χαίρων καὶ
λυπούμενος πρὸς τὸν Ἅγιον, ὃν καὶ προσκυνήσας μετὰ
πάσης ἀγάπης, ἔτοξε τῷ Ἀγίῳ, ὡς καὶ μεθὼν ταχέως
περὶ τῶν Ἱερέων, τὸ ταχέον προθύμως ποιήσει.

7 Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελθὼν τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου,
χαίρων καὶ λυπούμενος· χαίρων μὲν, θαρρῶν τῷ Ἀγίῳ
λυπούμενος δὲ, ὡς τὸ τοῦ ἁγίου θερμὸν καὶ εὐεπίκουρον
οὐκ αἰδώς. Ἐρχομένου δὲ αὐτοῦ, ὁρᾷ τινα αἰγμάλωτον,
τὸννομα Θεόδωρον, ἐρχόμενον ἐν τῇ κελλίῳ τοῦ Πατρὸς,
ὡς ἀποσταλθέντα παρὰ τοῦ ἁγίου νομίζομεν, καὶ μα-
θῶν ὅτι νεοστῇ ἦν ἀνέλθων ἐκ τῶν Παλατίων, ἠρώ-
τησε περὶ τῶν αἰγμάλωτων Ἱερέων. Κακίως εἰς πλά-
τος ἐξηγεῖται· Εἶδον γὰρ φησι τοὺς δύο τῶν αἰγμάλω-
των, οἱ τινες ἐν ὑγείᾳ οὗτες, ὡν τὰ ὀνόματα τῶν Ἱερέων
Νικολᾶς καὶ Γεώργιος, περὶ τοῦ δ' αὖ Μιχαὴλ καὶ λίαν
φιλοτοῦ, διὰ τὸ τοῦ πεινῶν τοῦ σώματος καὶ ἰλαρὸν τῆς ψυχῆς, E
καὶ φοιτῶν οὕτως τοῦ κατὰ πνεῦμα πατρὸς, ἐν ἀσθενείᾳ
ὄν, μολις ἐγνωρίζετο ἄνθρωπος ἐκ τῆς φωνῆς, ἐκ τῶν θει-
ῶν ὡν ἐπαθὲν παρὰ τῶν ἀδελφῶν διὰ τῆς πίστεως· ὡς καὶ
τὸν ἀποκατανοῦντα· τοῦ δὲ Ἀρχιεπισκόπου Πατρωνί ἤκουσα περὶ
τῶν Ἱερέων τὴν ἐλευθερίαν, πλὴν ἔχειν μέγαν τοῦ ἐξαγο-
ρᾶσαι αὐτούς. Καὶ ταῦτα μὲν ἀκούσας ὁ Πατὴρ, χαρίεις
ὄλος γενόμενος, καὶ τὸ ταχέον τοῦ ἁγίου ὀλοφύγως τελεί-
σας, ὡς εἰκὸς (τοχέϊον γὰρ τὴν τῆς λύπης ἀππληγὴν ὁ
Ἅγιος ἔφερε) διὰ τοῦτο ὁ Πατὴρ τὴν τοῦτου εἰκόνα ἱστο-
ρήσας, πρὶς τὴν Κρήτην μετ' αὐτοῦ φέρων.

ANNOTATA.

a *Menæa Græcorum ad 28 Septembris alicujus Callinici Martyris simplicem memoriam faciunt, nec uspiam invenimus alium eo mense commemoratum : Non videtur autem de nihilo hic additum Melliflui cognomentum, et omnino puto hunc esse alium, absque Martyrii encomio simplici titulo Sancti honoratum. Fortassis autem ipse est, de quo, ut recluso in monasterio S. Sabæ, agitur in Prato Spirituali Joannis Moschi cap. 237.*

b *De S. Macedonio, dicto Critopago ab hordeæ panis usu, egimus cum Menæis 24 Januarii,*

et Acta dedimus ex Theodoretō, apud quem illa extare nescio an sciverit hic Auctor.

c *Idem haud dubie Eusebius, de quo ex eisdem Menæis et Theodoretō egimus 23 Januarii : quippe qui æque ac Macedonius præfatus prope Antiochiam vixit.*

d *De hoc S. Theraponte jam egimus.*

e *Φανούριος Græce, Latine reddi potest Felicitate clarns, vel Manifeste felix.*

f *Hinc intelligitur ad neutrum locum scriptorem pertinere.*

A g Corone, urbs Peloponnesi maritima, inter Methonem et Messenem, sub Metropoli Patrensi, anno 1685 11 Augusti Venetorum armis fortiter et feliciter recuperata.

h Thebæ, urbs Boeotiae notissima, etiam hodie Thebes dicta: de hac enim hic agi puto, et corrigo quod perperam transcriptum invenio Θεμων: mire enim similes litteræ sunt in manuscriptis medii ævi μ et υ consonans pro θ: antiquitus autem Θηβαι, non Θέβαι scribebatur.

i Palatia in Hispania Bætica seu Andolusia, vulgo

Palacios, castrum est ad Bætim, 5 leucis ab Hispali in meridiem distans: atque hinc intelligitur, Mauris Hispaniam possidentibus huc accidisse, adeoque post annum 720, et ante annum 822 quo Cretam Rhodumque et Cyclades insulas eidem Mauri occupaverunt.

k Chandacis urbs, videtur hic dici totius Cretæ nunc metropolis Candia, quasi hæc illum suum conditorem agnoscat: in Creta enim morabatur Jonas, ut ex fine hujus primi Capitis apparet: Rhodum autem navigavit, ut per se sollicitaret causam captivorum.

D
EX MS.
VATIC.

CAPUT II.

Alia S. Phanurii Miracula apud Cretenses.

B Kαὶ ταῦτα μὲν τοῦ ἁγίου Μάρτυρος Φανουρίου τὰ προτερήματα, οὕτως γὰρ θυμαίνεται ὁ Θεὸς διὰ τῶν Ἀγίων, καὶ ἀντιδοῦναι αὐτοὺς μεζόνως· καὶ οἱ ὁλίγοι παιδευθέντες, μέγιστα εὐεργετήσονται· ἐδοκίμασεν γὰρ αὐτοὺς ὁ Θεὸς ὡς χρυσὸν ἐν χωνευτήριῳ, καὶ οἷς ὁλοκάπτωμα θυσίας αὐτοῖς προσεδέξατο· θαυμαστός γὰρ ἦεν ὁ Θεὸς ἐν τοῖς Ἀγίοις αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο αἰχμαλωτοὶ γέγοναν οἱ Ἱερεῖς, ἵνα τρία ἀγαθὰ γένηται δι' αὐτῶν· πρῶτον μὲν ἵνα δοκιμασθῶσι καὶ σώφρονες γένωνται· δεύτερον δὲ, ἵνα καὶ τοῦ κατὰ πνεῦμα Πατρὸς αὐτῶν ἡ ἀγάπη φανεῖται· τρίτον οὖν καὶ ἐξάρητον μάλλον τῶν ὁρίων, ἵνα ὁ Μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Φανούριος λαμπρὸς ὁμοφανῇ, τοῖς μετέπειτα αὐτῶν ἐνταχέσι· Ρωδιοὶ μὲν θεωροῦν ὡν διὰ τὴν τῆς εἰκόνης αὐτοῦ, καὶ τῶν θαυμασίων ἔργων λαμπρότητα· Κρήτες δὲ οὐδ' αὖτως· Ἀλλ' ἤδη καὶ τοῖς, ἐν Κρήτῃ γινώσκουσιν ἐργάζεσθαι, οὐκ ἀπὸ τῆς εἰκόνης, ἡ τῶν ἐν Ρόδῳ θαυμασίων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἐνθεν ἐκεί γερονότων· ἅμα γὰρ τὸ ἔλθεῖν, περὶ αὐτὰ θαυματουργὸς γέγονεν.

9 Θαυματουργὸς γὰρ διὰ τοῦ [γυναικὸς τινος] ἀπολεσθέντος βρούς, τοῦνομα Φίμη, ὡς ὁ μέγας Γεωργίος, καὶ καθέξας διὰ τοῦ μοναχοῦ Θεοδούλου ὄνου, ὃν ἰδὼν δὲ ὁ ἱατρός, τὸν ὄνον ὁγκόμενον ἐξ ἑστέρας πόρρωθεν τοῦ θανεῖν ἕως ὥσπερ, ὅτι ὁδωδὼς ἦν, καὶ μὴ ὄξῃ τὴν μόνην. Ὁ δὲ μοναχὸς Θεόδολος τὸν Ἀγίον καλεῖ εἰς βοήθειαν, καὶ προσκύνει αὐτὸν λειτουργεῖν ποιῶν· καὶ εὐθὺς ἐκλάσθη τὸ τραῦμα ἀπὸ ἀνοθεν ἕως κάτω, καὶ ἡ ὀπή ἔσθη καθ' ὅρα, καὶ εὐχρηστικῶς ψυνάς ἐκρῶεν πάντες οἱ ἰδόντες. Ἐπὶ διὰ τῶν ἀπολεσθέντων χρυσῶν ἐνοπλίων ἐυλοδοῦναι τινὸς Νικολάου Ἱερέως, [ὁ] διὰ περὶ αὐτῶν ἐκείνων εὐρεν καὶ αὐτὸς εὐθύς. Ἀλλοτε δὲ θαυματουργεῖ ἐπὶ θυγάτριον τινος Γεωργίου, ἡ Ἡρίνα [τοῦνομα], καὶ ὑπερβολὴν ἔρρεεν σῆμα ἐξ ὠδερίου, ὡς τις καὶ πρὸς ἱατροὺς αὐτὴν ἔφερε, ἀλλ' οὐκ ἔσθη· μετὰ ταῦτα πρόστησι τῷ Ἀγίῳ, καὶ περὶ αὐτὴν ἔσθη, μικρὸν μόνον ἐρυθρὸν εἰς σημεῖον ἐπὶ βρούς· ἔμεινεν εἰς μνήμην τοῦ θαύματος. Αὐτὸς δὲ αὖτις ὁ τὸ θυγάτριον ἔχων, ἐκ δευτέρου τὸν Ἀγίον ἐπικαλεσάμενος, τοῦ ζήτουμένου τε τύχην, ὑετοῦ καταλαβόντος τοῦ χειμῶνος, ἐν ᾧ τὰς πολύντας ἐτύθη, φεβηθεὶς δὲ μὴ τὰ ἰσχυρὰ διακέρουχα γένωνται. Πόντες οἱ πλησιόχωροι ἐσκέπαζον ἑκάστους τὰ ἴδια ὡς οἶδε, αὐτὸς τὸν Ἀγίον ἐπικαλεσάμενος ἔρχετο· Ἀγίε Φανουρίε φησιν, ἐπιβλέψον ἐπὶ ταῦτα, καὶ γὰρ λειτουργεῖν καὶ προσκύνειν ἐπιφύω σοι καὶ εὐθέως ὁ υἱὸς τοῖς ἄλλοις μὲν ἐπιβράνως, αὐτοῦ οὐδ' αὖτως. Καὶ ὁ τούτου γυναικὸς Νικολάου, ἰδὼν τὸν μόσχον αὐτοῦ πεσόντα, καὶ κυλοῦντα ἐπὶ τὴν γῆν εἰς τὸ θανεῖν, ἔλεγον οἱ τούτου ἀγγιστὰί· Σφάξον τὸ βόδιον πρὸ τοῦ θανεῖν κακῶς. Ὁ δὲ αὖτις παν-ελθὼς ἀπελπίσας, ὡς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, ἔδραμον πρὸς τὸν Ἀγίον, καὶ εὐθὺς ἔσθη.

10 Ἐτέρῃ γυνὴ τῶν πλησίων ἔδωκεν ὄλον.... τῶν ἱατρῶν ἐπὶ οὐσίῃ ἐτασιν ἀγίων τὴν χεῖρα, καὶ τὸν Ἀγίον ἐπικαλεσάμενη εἰς βοήθειαν, καὶ τῆς ἰατρικῆς οὐκ ἠσπύχουσαν πάραυτα. Οὐ μικρὸν δὲ τὸ τοῦ Ἱερέως Μανουὴλ, ὡς ἔλθεῖν διὰ τὸ ἄλγος τῶν ὀδόντων εἰς τὸ ἀνασπᾶσαι μὲν τὸν ὀδόντα. Ἰδὼν οὖν ἄλλος ἀπὸ τῶν αἰχμαλωθέντων

Maij T. VI

Atque hæc sunt quæ Sancti hujus invocatione ante omnia admirabiliter contigerunt. Ita videlicet honoratur Deus in Sanctis suis, quos et vicissim majori ipse gloria afficit: et qui in paucis fuerunt vexati, in multis bene disponuntur: tentavit enim eos velut aurum in fornace, et quasi holocausti hostiam accepit illos is, qui est, ut inquit Propheta, mirabilis Deus in Sanctis suis. Hanc scilicet ob causam in captivitate abducti fuerunt Sacerdotes, ut tria per illos bona evenirent. Primum, ut ipsi per probationes efficerentur prudentes: alterum, ut magna Patris ipsorum spiritualis caritas clarius illuscesceret; tertium denique, ac illud præcipuum, ut Martyr Christi Phanurius majori in veneratione esset, apud illos etiam, qui fama necdum aut oculis quidquam de illo acceperant, apud Rhodios quidem sufficenter notus, per imaginem et operum admirandorum claritatem conspicuus, apud Cretenses vero nequaquam; nunc autem etiam istis satis superque manifestus, non per imaginem tantum et miracula quæ in Rhodiorum insula patravit, sed etiam per ipsa quæ in Creta quoquo fuerunt facta: simul enim atque illuc est ingressus, cœpit esse Thaumaturgus.

Ex hinc
Cretensibus
notus Sanctus,

Ps. 67, 36.

E

per crebra
miracula:

9 Fuit sane Thaumaturgus, sicut Magnus Georgius a, circa amissum bovem mulieris cujusdam, quæ nuncupabatur Fama; et circa Monachi Theoduli asinum, quem ut intumescentem vehementer conspexit medicus, Hoc, inquit, animal procul hinc abripite ad vesperam merituri, ut ne, quoniam graviter foetet, tetro noxioque odore monasterium inficiat. At Monachus Theodulus sanctum in opem Phanurium vocare, et adorationem cum sacrificio exhibere. Cum ecce tumor, quantus erat, in vulnus repente erupit, ipsumque mox vulnus est sanatum: quo miraculo quotquot aderant obstupefacti, gratiarum et lætitiæ indices in cælum voces miserunt. Mirabiliter quoque Nicolaus quidam, Sacerdos religiosissimus, aureas quas amiserat in aures recepit, invocato eodem Sancto. Thaumaturgus pariter se exhibuit erga filiam cujusdam Georgii, quæ Herina vocata, incredibili copia sanguinem e naribus b emittebat. Hanc cum ad medicos curandam adduxisset parens, nihilo tamen melius illa habuit. Paulo autem post, ut opem a Sancto flagitaret persuasa, pristinae absque mora sanitati restituta fuit, rubicunda solummodo macula, quæ rem stupendam testaretur, circa nares relicta. Ipse rursum filie, qua de modo retuli, pater, cum altera etiam vice Phanurii opem postulasset, voti sui compos effectus est. Cum enim effusissimus imber in eam terræ partem decideret, quam Georgios c palauthis consererat, verebatur ne humore nimio tenella plantatio laderetur. Vicini omnes, qua quisque poterat ratione, defendebant res suas: ipse vero hoc modo cœpit

inter quæ
res amisse
recuperata,
a

b
Item puella
curata a
fluxu san-
guinis.

c

EX MS. VATIC.
sata ab im-
bre servata,

curatus vi-
tulus mori-
bundus,

manus af-
fecta,

dolor dentium,

gravis febris:

abactæ colum-
bæ satis infe-
sta,

vulnus pedis
sanatum;

d
diuturnus
pruritus
ablatus,

e

f

g
et cum sa-
gitta puerili
extractæ.

A Sanctum invocare : S. Phanurie, oculos huc tuos propitius oro convertas, ac ego sacrificium tibi cum humili adoratione in gratiarum actionem addico. Qua finita precatone, aliis se super effundens imber quæ ipsius erant omnino non corruptit. Hujus quin etiam per uxorem frater Nicolaus, cum vitulum suum in terram corruisse, et volutari super eam velut jam moriturum conspiceret, hoc a propinquis consilii acceperat, ut mactaret bestiam antequam pejus ipsa moreretur. In desperationem igitur adductus Nicolaus, una cum amicis ad S. Phanurium suppliciter confugit, ac jumentum e vestigio convaluit.

10 Mulier e vicinis ejus una quæpiam facultates suas omnes in medicos expendens, duobus annis pessime affectum manum circumferens : hæc igitur præsentem quoque viri sancti opem est experta. Memoratu etiam dignum quod Sacerdoti Manueli contigit; qui cum præ dentium dolore ea esset adductus, ut qui omnium ei acerbissime dolebat, evellendus esset, illeque cruciatus impatiens in lamentabiles voces prorumpere cogeretur; observans id alter eorum qui captivi fuerant, anctus homini fuit, S. Phanurii auxilium opemque ut imploraret, et sanaretur. Cui Manuel : Hoc sane si, inquit, consequar, non sacrificium modo in Sancti illius honorem promitto, sed per singulos etiam annos; et imaginem ejus, in memoris animi significationem, fieri curabo. Quo concepto voto, dolor omnis continuo evanuit. Sacerdotis hujus frater Michael, oblata lampade et veneratione exhibita eidem Sancto, a gravi paroxysmo liberatus est. Sed et Eugenius Marii, cum aliis non paucis, a simili morbo fuere per Phanurii intercessionem curati. Fuit etiam Joseph quidam professione Monachus, in cujus legumina, quæ a terræ illius incolis nomen quoque lentis accipiunt, innumerae descenderant columbæ omniaque vastabant : cinque diceret indignans. Toto die funda eas jaculabor, responderunt alii : Quia tu sanctum potius Phanurium invoca, et fugabuntur. Invocavit ergo Sanctum, et statim fugerunt; ipse vero Deum et Sanctum glorificavit.

11 Alter Monachus, cui nomen Jonæ, in acutum calamum pedem ex improvise induerat; cujus acumine cum planta ei esset perforata, et non exiguum pateretur dolorem, medicum adiit : hic autem herbas superimposuit ad malum auferendum. Sed non est a cruciati liberatus Jonas, donec invocavit Sanctum : quo facto, non solum a dolore, verum etiam a vulnere persanatum se sensit. Alius item Monachus Philippus, intolerabili quadam prurigne ipsos jam viginti annos laborabat, multisque adhibitis remediis nullum malo suo experiebatur levamen : sed mox atque opem benignissimi d Sancti imploravit, statim omnis cessavit molestia. Postquam autem ejusdem Sancti ope manus suas, e nescio quo humorum noxiorum ad illas concursu graviter affectas, pristinae rursum sanitati conspexit restitui Nicolaus e Paster, vir sane religiosus et dignus veneratione, animoque in Sanctum propensissimo; spem concepit, fore ut per ejus invocationem catenas famissas recuperaret. Postquam autem Virum sanctum vespertino tempore simplex invocasset, exurgens summo mane trimulus ejus filiolus, et telum areni imponens ad ludos pueriles, jecit versus torrentem; fixitque inter medias catenas, quæ ante septemdecim dies erant perditæ intra cœnum torrentis. Tunc puer plorans propter sagittam, abiit ad matrem. Venerabilis autem matrona, sicut filium amabat tennerrime, dilectum deosculata, ut eum placaret (aliam sagittam permittebat), g. Sed ille contentius clamabat, Sagitta mea, mater. Cum ergo nihil consilii melioris occurreret, exivit domo una cum puer ad octodecim orgias versus torrentem; seque ad tres cabitos deorsum misit, sagittam extracturæ. Simul autem cum ea egressæ sunt catenulae, et omnes dederunt gloriam Deo ac Sancto ejus, qui non despicit deprecationem invocantium se. Statimque Sacerdos curavit faciendam Sancti imaginem, in memoriam

D
αὐτὸν βραχίως βραδύντα, ἔρχεσθαι αὐτῷ συμβουλεύων, Ἐπικαλέσασθαι τὸν ἅγιον Φανούριον, καὶ ἰαθήσεται. Καὶ οὕτως γένηται, οὐ μόνον ἅπασι λειτουργίαν ποιῶν, ἀλλὰ καὶ κατ' ἑτοίμην, καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἱστορήσας εἰς μνήμην καὶ παρευθὺς ἰάσθην τοῦ ἀγίου· τοῦ ἱερέως δὲ τοῦτου ἀδελφοῦ Μιχαὴλ παροῦσμεν ἔχων, διὰ λαμπρότης καὶ προσκυνηστος εὐθὺς ἰάθη. Ἀλλὰ καὶ Εὐγενίῳ Μαρτίῳ ἐκ τοῦ τοιαύτου νόσου ἰάθη, καὶ ἄλλοι πλείστοι. Μοναχῷ δὲ τῷ τοῦτον Ἰωσήφ, ἐπὶ τὰ ὄσπρια αὐτοῦ, ὃ καὶ φανὴν οἱ ἐπιχώριοι καλοῦσιν, ἄπειραι ἔπεσον περιστρεφαί· καὶ φάσκει σπονδακτίσας, Σεβαστάσιον ὄλην τὴν ἡμέραν ἔλεγον σὺν τῷ Ἐπικαλέσῳ τοῦ ἁγίου Φανούριου καὶ φεύζονται· εἰδ' οὕτως ἐπικαλεῖται τὸν ἅγιον, καὶ εὐθὺς ἐφυγον, καὶ ἐδόξασε τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἅγιον Φανούριον.

11 Πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ μοναχῷ τῷ Ἰωνᾷ ἐκφυδῶς πατήσας κάλαμον ὄξιν, αποτρυνάσας τὸν πόδα αὐτοῦ, ἅγιον δεινῶν πιεζόμενος, καὶ πρὸς τὸν ἱατρὸν ἐπαρῶν, καὶ βροτῶνας ἔθηκε τοῦ ἀποσπᾶσαι αὐτόν· ἀλλ' οὐκ ἐλυτρώθη τοῦ ἀγίου, ἕως ὅτου τὸν ἅγιον ἐπικαλεσάμενος, καὶ ἰάθη τοῦ ἀγίου καὶ τῆς πληγῆς. Καὶ θάτερος μοναχῷ, Φίλιππος τοῦτον μο, κυσμον ἔλων ὡς εἰκοστὸν ἔτος, καὶ πολλὰ ποιήσας, ἰάσεως οὐκ ἔτυχε· τότε τὸν ἅγιον ἐπικαλεσάμενος ἄβρωγον, καὶ εὐθὺς ἔπαυσεν τοῦ κυσμον· ἀλλ' ὅτε ἐλυτρώσατο αὐτοῦ τὰς χεῖρας ἐξ ἀπείρου βεβρυχτοῦ, ὃ δὲ ἀρνιτὶς Νικύλαος, εὐλαδῆς ὢν καὶ τίμιος, καὶ φίλος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἠστόργισεν καὶ αὐτὸς τῆς ἐλπίδος διὰ τοῖς ἀπολεσθέντος κλεινῶς· ἀλλὰ μετὰ τὸ λειπαρῆσαι τὸν ἅγιον ἐσπέρας, τὸ πρῶτ' ἀναστὰς τὸ τέκνιον αὐτοῦ τριετὲς ὢν, βελὸν βέλος ἐπὶ τὸ τῶν κατὰ τὸν παιδικὸν πατριῶν, ἔρριψεν κατὰ τὸν χειμάρρουν, καὶ κρούσας ἐν μέσῳ τῶν κλεινῶν, ὧν ἀπολέσθη διὰ πάντες καὶ δέκα ἡμερῶν, ἐκ τῶν εἰλῶν τοῦ χειμάρρου· τότε ῥάρος κλαῖον διὰ τὸ βέλος, ἀπῆλθε πρὸς τὴν μητέρα· ἡ δὲ τιμωμένη μήτηρ φιλόπικris οὖσα, κατεστῆκε τὸν φιλοτερον τοῦ εἰρηνεύσαντος. Αὐτὸς περισσώτερον κλαῖον ἔδωκε, τὸ βέλος μὴν μήτηρ. Καὶ μὴ ἔχον τί ποιῆσαι, ἐξῆλθεν τοῦ οἴκου μετὰ τοῦ βρέφους, ὅπως ἡ καὶ δέκα οὐργίας μήκος ἐπὶ τὸν χειμάρρουν, ἔρριψεν αὐτὴν κατῶθεν, ὡς τρεῖς πλῆγας τὸ βέλος, τοῦ ἀποσπᾶν τὸ βέλος, καὶ ἐξῆλθεν ὁμοῦ τὰ κλεινῶν καὶ ἀπικνυται· ἔδοξε τῷ Θεῷ καὶ τῷ ἁγίῳ, ὃ μὴ παρῶν τὴν δέξιν τῶν ἐπικαλουμένων αὐτῶν, καὶ εὐθὺς ὁ ὁμοῦ ἱστορήσας τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου εἰς μνήμην τοῦ γεγονότος θαύματος· Τούτου χάριν ὁ παῖς οὐκ ἠθέλην ἄλλο βέλος, καὶ τοῦτο ἐν τοῦ ἁγίου καὶ ὁ τοῦ παιδὸς.

12 Ἀλλὰ διὰ τί μακρολογίας ἐπιχειροῦμεν; ἄπειρα γὰρ τὰ τοῦ ἁγίου θαύματα ἐκκηρύχθη· ἀλλ' ἀρκεῖσθαι τοῖς γεγραμμένοις· καὶ τῇ πίστει περυσμένη, καὶ τὴν χάριν Τριᾶδα δοξάζομεν, πρὸς ἡμᾶς ὅσον τὸ κράτος, καὶ ἡ ἐνέργεια πρόσσεσι, καὶ ὁ ὕψος τοῦ Θεοῦ ὃ εἰς τῆς χάριτος Τριᾶδος τοῖς Ἀποστόλοις αὐτοῦ ἔφη· ἰδοὺ ἐγὼ πέ-
τιν ὡς κόκκος συνάπτεται, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ, Μετάθετι, καὶ μεταθήσεται· καὶ οὐ μόνον οὐκ ἐγὼ ποιῶ, καὶ ὑμεῖς ποιῆσετε, ἀλλὰ καὶ μαῖζονα τούτων. Ἐξ ὧν εἰς ἐστὶν καὶ ὁ μέγας τοῦ Χριστοῦ Μάρτυς Φανούριος, ὃ τὸ αἶμα ἐκρίας αὐτοῦ ἕνεκα ὁσίως· καὶ δοξάσας αὐτὸν ὡς οἰκείου θεράποντα, καὶ μεγαλύνας τοῖς θαύμασι, καὶ ὁσίοις μετὰ πίστει ἐπικεκλήται τῆς αἰτήσεως ἔχοντες τὴν ἰσχύον. Ἀλλ' ὁ Μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Φανούριος, τοῖς μετὰ πόθον τοῖς ὁμοῖς σοι καὶ τὰ θαύματα ἐκφάνουσι μέγιστον, πρατὼς τῇ χάριτι Τριᾶδι, εἰ καὶ ἀντιχρῖς σοι θυνάτον εἰσπαῖν οὐ προσῆν, τῆς θυνάμεως ατενοῦσης· σὺ τ' αὐτῷ δῶρα δέχου, καὶ τῇ σῇ πρεσβεῖα τῶν τῇδε ἀληθινῶν ἡ-
τρῶσαι, καὶ σωτηρίαν ψυχῆς..... καὶ τῇ σῇ πρεσβεῖα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐπιτύχοιμεν. ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἡμεῖς καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ ἄμην τῇ χάριτι ὑπεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

memoriam

A memoriam facti miraculi, quod ut fieret, noluit puer aliam sagittam habere. Atque hoc est quod de Sancto pueroque narratur.

D
EX MS. VATIC.

Epilogus
Auctoris

Mat. 17 19

Joa. 14, 12

Sanctum
invocantis.

12 Verum quid prolixiorum sermonem teximus: cum infinitum sit Sancti hujus miracula enarrare, et sufficere possint jam scripta? Itaque fidei alis sublevatus glorifico sanctissimam Trinitatem, a qua omnis potestas efficacique procedit; et ex qua unus Dei Filius Apostolis suis dixit, Si habueritis fidem sicut granum Sinapis, dicetis monti huic, Transi, et transibit: et non tantum, quanta ego facio, vos quoque facietis; sed majora horum. Ex illis autem unus est magnus Christi Martyr Phanurius, qui suum sanguinem ejus causa religiose effudit: quapropter illum etiam glorificavit tamquam proprium famulum, magnificans eum per miracula, et omnibus a quibus invocatur præstans petitionis suæ effectum. Tu vero, o Christi Martyr Phanurie, Sanctæ Trinitati assistens, memento eorum qui laudes et miracula tua enarrarunt, et quamvis non fuerit possibile id facere pro merito, suscipe nihilominus dona nostra; nosque intercessionem tuam a doloribus libera, animæque salutem largire, ut tua deprecatione adjuti regnum cælorum consequamur in Christo Jesu, cui gloria et potestas, cum Patre simul et sancto Spiritu, in secula seculorum. Amen.

ANNOTATA.

a De S. Georgii miraculo, circa amissos cujusdam Theopisti boves, vide paucis dicta 23 Aprilis in Analectis num. 41, et integrum Græcæ narrationis contextum inter Acta Græca ad finem Tomi.

b Græce ἐξ ὠδερῶν quod, solum per conjecturam, verti ex naribus; quia in his signum sanguineum relictum dicitur.

c Palanthæ quid sint, non divino. An ex Planta Latinorum unius vocali additione factum? Παλάνθη Massassicum vel caricarum dicitur: quid si ipsas earum feraces arbores sic vocent Cretes? Sed nec τρυμνί serere vel plantare, alibi adhuc reperi, nec ἔσχα pro plantis inveniri usurpata, licet ἔσχαδες sint herbæ.

d Quod in Græco additur epithetum ἄρρωτος, fateor a me non intelligi; nisi forte compositum est ab ἀ privativo et ῥωγν, quo in Romano, id est vulgari Græca lingua, acinum significari docet Dictionarium Simonis Portii Latino-Græco-barbarum. Ad notandam ergo

Sancti benignitatem et facilitatem, qua assimuletur ueræ acinis carenti, potuit hæc vox usurpari.

e In ecgrapho nostro est ἀρνιτὴς: quod ductum ab ἀρνέω nego, significaret a religione apostatam, quem barbare Renegatum appellamus. Hic autem ut infra apparet de Presbytero agitur. Parochum ergo intelligo, quem etiam nos Pastorem nominamus, et ἀρνιτὴν scribo, ut etymon desumatur, a Γερκο-barbaro ἄρνι, quod literaliter, scribitur ἄρνος, agnus.

f Græce scriptum erat κροσὶς, sed mox infra κλειὼν, κλειὸς autem sive κλειός numella et catena ab aliquibus vertitur: et infra diminutive vocantur κλειδία; ut suspicari possis id quod amissum erat fuisse catenulas sive armillas aureas: mulier, (ut hic dicitur) nobilis amiserat, corporis lavandi causa torrentem ingressa.

g Tule quid excidisse e textu Græco, patet ex sequentibus.

DE S. EUTROPIO

EPISCOPO ARAUSIONENSI IN GALLIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De ejus ætate, Vita a Vero successore scripta, cultu, Reliquiis.

POST AN.
CCCLXXV

Inter primos
Episcopos
Arausionenses

Constantius,

Justus,

S. Eutropius,

anno 463

Aransio a Ptolemæo, Strabone, Plinio, aliisque antiquis memorata; Aransica civitas in Conciliis Arausionensis urbs Sidonio Apollinari lib. 6 Epist. 12 nuncupata; seculo Christi quarto et quinto hoc dicitur habuisse primos Episcopos apud Claudium Robertum et Sanmarthanos. Constantium, S. Eutropium, Verum, et S. Florentium. Horum prior Constantius cum Proculo Massiliensi Episcopo ex provincia Narbonensi Legatus adfuit Consilio Aqaileiensi an. cccclxxi, ubi Episcopus Arausiensis vocatur, et cum aliis Episcopis adversus Palladium Ariannum sententiam pronuntiavit. Inter hunc et S. Eutropium atque Sedis Arausionensis chaos interpositum est, intra quod videntur aliquot extitisse Episcopos, quorum unus infro, S. Eutropii decessor, Justus memoratur: qui anno cccclxi Concilio Arausicano primo interfuit, et nominatur in Epistolis S. Leonis Papæ ad Episcopos Provinciarum datis anno cccclxv et sequentibus, et in Epistola Synodica Episcoporum Galliarum ad S. Leonem Papam anno cccclxi: anno autem cccclx interfuit Concilio Arelatensi. Huic ergo Justo successit S. Eutropius, Diaconus creatus a Massiliensi Episcopo Eustachio sive Eustasio, ad ejus decessorem Venerium et alios Episcopos Galliarum scripsit Leo Papa anno cccclxi, ut in tempore plane omnia conveniant. Ad eundem S. Eutropium aliosque Episco-

pos scripsit S. Hilarus Papa anno cccclxiii, quod in Ecclesia Diensi Episcopus indebite esset ordinatus. Subscripsit etiam ipse Eutropius anno cccclxxv Epistolæ Fausti Reiensis Episcopi, ad Lucidum Presbyterum e secta Prædestinationum, in qua huic explicatur quas sententias rejicere quasque amplecti ac profiteri debeat. Eidem etiam familiaris fuit S. Sidonius Apollinaris, Episcopus Arvernorum, cujus ad illum extat libro 6 Epistola 6, his verbis Sidonius, Domino Papæ Eutropio, salutem. Postquam fœdifragam gentem reliisse in suas sedes comperi, neque quidquam vianibus insidiarum parare; nefas credidi ulterius officiorum differre sermonem, ne vester affectus quamdam vitio meo duceret, ut gladius impolitus, decuræ raritate rubiginem. Unde misso in hoc solum negotii gerulo litterarum, qui vobis sit corpusculi status in solido, quam vel ex animi sententia res agantur, sollicitus inquiri; sperans ne semel mihi amor vester indultus, aut interjecti itineris longitudine, aut absentie communis diuturnitate tenuetur: quia bonitas Conditoris habitationem potius hominum, quam caritatem finalibus claudit angustiis. Restat ut vestra Beatitudo, compunctorii salubritate sermonis, avidam nostræ ignorantie pascat esuriem. Est enim tibi nimis usui, ut exhortationibus tuis interioris

F
et 45

familiaris
S. Sidonio
Apollinari

petenti ejus
instructionem
et preces.

A interioris hominis maciem sæpenumero mysticus adeptus et spiritualis arvina distendat. Memor nostri esse dignare, Domine Papa. Vale. Hæc S. Sidonius Apollinaris, anno cccclxxxvi mortuus, utrum autem citius vel serius S. Eutropius obierit, non constat.

Ecclesia illi
recta,

2 Antiquam ejus venerationem indicat ecclesia, illi olim in urbe Arausionensi constructa: in qua cum magna devotione solebant asservari sacra corporis ejus Reliquiæ: quas, sub gradibus collocatas, anno MDLXXII Calviniana hæresis sustulit, et cum aliis Sanctorum Reliquiis igne absumpsit; ecclesia etiam in propugnaculi usum conversa, ubi max laudandus Henricus Suarez notavit aliquando legi solita hæc verba, ipsi sacro superliminari insculpta: **GAUDENTIUS ET PALLADIVS INNOCENTISSIMO FECERVNT**, quo indicari ipsos S. Eutropii germanos fratres, primos istius ecclesiæ conditores, quis nisi temere conjertando affirmaverit? maxime cum eidem marmori visu illa fuerit insculpta historia aliqua, cui credibile est verba illa fuisse pro titulo, atque adeo rem totam paucorum esse seculorum? Interim ut istæ abolita sint omnia, permanebit sacra ejus memoria in antiquis Fastis Ecclesiasticis. Etenim Usuardus, ante annos octingentos, ista suo Martyrologio ad hunc xxvii inscripsit: Item

B
Memoria in
Fastis sacris,

in Galliis, civitate Arausica, Eutropii Episcopi, cujus vitam, virtutibus illustrem ac miraculis, Verus Episcopus luculento sermone describit. Quæ eadem et eadem seculo, ex antiquioribus scilicet fastis, descripserunt Ado et Notkerus: et secuti sunt recentiores, Bellinus, Grevenus, Mouroltyus, Molanus, Galesinius, Canisius, Saussayus cum variis MSS. et hodierno Martyrologio Romano. Quin et Sigebertus Gemblacensis de Scriptoribus Ecclesiasticis cap. 73, plane eadem de Vero Episcopo, scriptore vitæ S. Eutropii, habet. Hunc Verum Petrus de Natalibus lib. 5. Catalogi cap. 57 appellat Episcopum Aurasicensem, quem S. Eutropii statuunt successorem supra citati Claudius Robertus et Sammarthani: et huic viunt subrogatum S. Florentium, qui Concilio Epaonensi anno DXXII subscripsit, et colitur xvi Octobris, etiam Martyrologio Romano inscriptus potuit proinde Verus, inter hunc Florentium et S. Eutropium, præfuisse Ecclesiæ Arausionensi, Quam is scripsit Vitam S. Eutropii hactenus nescimus ab ullo editam. Nos Parisiis in bibliotheca Illustrissimi viri Nicolai Fucquetii initium reperimus, et plane arbitramur esse partem ejus, quam Verus successor scripsit. Eandem partem, sed hinc inde contractam, reperit etiam in veteri MS. S. Pauli Tricastini Breviario vir studiosissimus et nobilis apud Avenionenses, Henricus

Vita a Vero
successore
scripta,

cujus pars ex
MS. datur.

C de Suarez; qui moriens varia MSS. reliquit, atque inter cetera Descriptionem Principatus Arausionensis cum recensione Episcoporum suorum, unde transcriptum sua manu exemplar nobis misit P. Carolus Faber. Hanc ergo partem dumus, cum prædicti Breviarii Lectionibus collatam, ad excitandos alios, ut si integram repererint alicubi, dignentur in lucem proferre, aut ad nos transmittere, saltem aliquando in Supplemento operis edendam. De S. Eutropio ista narrat citatus ante Petrus de Natalibus, excerpta forsitan ex jam dicta Vita: Hic ob fidei devotionem ad duas sorores Christi ancillas, a parentibus exhereditatus, eo quod votum virginis emisissent, Epistolas consolatorias eleganti et apto scripsit eloquio, non solum ratione, sed Scripturarum sanctarum testimonio communitas.

Alia Vita
fabulosa
omittitur.

3 In dicto MS. codice Fucquetiano reperimus aliam Vitam S. Eutropii Episcopi Arausionensis, seu potius sermonem in ejus festivitate, plurima continentem quæ plane fabulosa arbitramur, confictaque eo tempore, quo urbes Episcopales Galliarum de antiquitate certabant. Hic S. Eutropius dicitur a Christo inter septuaginta Discipulos electus, ad Cenam Dominicæ passionis remisse; et post Christi resurrectionem et ascensionem missus in Gallias, atque Arausionensis Episcopus

creatus claruisse miraculis, cæcis visum, claudis gressum, obsessis sanitatem, elephantiacis vitæ commodum, nec non etiam surdis præbuisse auditum, ac tandem de hac lacrymarum valle ereptus sexto Kalendas Junii, calicuriam ingressus. Sed hæc omnino censemus somitenda, nec movet nos auctaritas Philippi Ferrarii, qui in Nova topographia ad Martyrologium Romanum censet cum S. Maximini Episcopi Aquensis Syuchronum, de quo ne quidem in citata Vita fabulosa ulla reperitur mentio. Tarasconensis ecclesiæ olim Cantor, nunc Decanus, D. Bertet, in edita a se Historia Panegyrica S. Marthæ, huic ceterisque ab Hierosolyma in Provinciam advenis (at vulgo creditur) Sanctis, socium adjungit S. Eutropium, et multa narrat in simili persuasione fundata, quibus animum calumumque advertere non libet. Ex nihilo verioribus fabulis compositum aliquando fuit Officium, unde hæc Antiphona cum Oratione superest: B. Eutropius ab Antiochia extitit oriundus, qui in Galliarum partes cum B. Trophimo ad prædicandum Christi fidem pervenit. OREMUS. Deus qui B. Eutropium, Confessorem tuum atque Pontificem, sacris muneribus decorasti, ipsum ad vocem prædicationis tuæ ad fidem Catholicam convertendo, et Discipulorum tuorum collegio sociando; quique eum in cœna tua tecum adesse voluisti; concede quaesumus ejusdem nos semper meritis adjuvari, et Beatorum tuorum consortio adunari. Sunt qui S. Eutropii Xantonensis Episcopi, a S. Clemente (ut putant) in Galliam missi, ut verosimilius ad tertium seculum differendi (sicut ad xxx Aprilis diximus) discipulum faciant, nominis similitudine id iis suadente. Alii duos Eutropios Arausionenses Episcopos distinguunt: sed non placet azygum istud ignorantia et fabulositatis pertinacis, recedere a male usurpata antiquitate nolentis.

unde olim
acceptum offi-
cium pro-
prium.

E

4 Corrumpunt autem istæc omnia productione sincerioris historiæ, quam ut nancisceremur integram nulli labori purgitum est, tum a nostro P. Carolo Fabro, quem rogaveram; tum a Rev. Adm. D. Joanne Baptiste Alexandro S. Desiderii Avenione Canonico, qui empto sub annum MDCLXXIX a Majoris Monasterii Monachis Collegio S. Eutropii (quod ab Ivione quodam fundatore vulgus le College de Dyon S. Eutrope appellat) et attributo pauperibus puellis Avenione collectis sub nomine Filiarum S. Josephi, ipsius Sancti ecclesiam cultumque modis omnibus satagit Avenione restaurare. Præpositus etiam Arausionensis ecclesiæ D. Crachaut, non modo Arausiane, sed etiam in vicina S. Pauli urbe, Arausionensi Sedi aliquando conjuncta, diligentissime scrutatus omnia, suum quoque laborem æque ac alii plures inutilem hac in parte fuisse doluit. Omnes autem censent anno MDLXX, cuncta vastantibus Hugonottis, eandem fortunam passa esse, quæ forte in Capitulari archivio servabatur, scripta de S. Eutropio; quam passæ sunt ejus Reliquiæ.

Sed eo nunc
reprobato,

F

5 Interim universis nova quædam lux oriri visa est, ex eo quod communicaveram Vitæ fragmento, in coque fundata temporis ratione. Quare ut ejus notitia latius divulgaretur, fuit qui sub meo nomine, stylo eleganti, Gallice conscriberet Vitam S. Eutropii, acceptam a Vero Episcopo narrationem verbis exornans, nihil autem in substantia mutans: quam deinde additis decem Animadversionibus haud ineruditis amplificavit, mihiq; remisit. Ea an sic impressa sit, nondum equidem scio; consilium volentis vindicare Arausionenses ob errore, Sanctum a fabulis, vehementer probo: nomen meum alitro operi inscribi, non item; maxime cum in iisdem observationibus dicantur nonnulla de SS. Martha et Lazaro aliisque familiaribus Christo Sanctis, quæ notum præjudicium facere posteris meis, quin libere possint scribere quæ sentiant, de eorundem adventu Massiliam. Porro ex mutuo inter nos per litteras commercio relatus etiam hic fructus fuit, quod didicerimus S. Eutropii cultum non

redditum est
Gallice
fragmentum
nostrum

A se continuisse intra civitatem Aransionensem, sed diffusum fuisse per Provinciam; cum et Tarascone scribatur capella extare, in illius honorem fundata; et Avenione jam viderimus sub ejus nomine Collegium Cononicale, unum ex septem antiquioribus Collegiis istius urbis. Additur quod hoc ex prima sui institutione orphanotrophium fuerit; Romanis autem Pontificibus Avenione residentibus factum esse Collegium, annexumque Abbatix S. Petri-Majoris Arelatensis: a qua utrum sic potuerit alienari disputatum deinde fuisse intelligo, ex Memoriali impresso anni MDCLXXXI et oblato Generali et Congregationi Benedictinæ S. Mauri, ad comprobendam nullitatem contractus: neque adhuc scio quem exitum his illa habuerit.

B In veteri Aptensis Ecclesie Breviario, impresso sub nota anni MXXXII, præscribitur Officium ix Lectionum, cum hæc de eo Collecta propria; Sancti Confessoris tui atque Pontificis Eutropii nos quaesumus, Domine, conciliet intercessio, quæ sanctis virtutibus veneranda refidget. Breviarium monasterii S. Andreae prope Avenionem, anno MDLIII, XII lectiones recitandas præscribit, secundum propriam Ritum monastici formam, sed omnia de communii. Ia Tricastina S. Pauli ecclesia vulgo S. Paul de trois chasteaux similem S. Eutropii cultum etiam viguisse demonstrat MS. quod Snarensius vidit in novem Lectiones distributum. Plura eandem partium antiqua Breviaria si suppeterent, ex plurimum fortassis Ecclesiarum Calendariis possemus probare cultum diffusum per Provinciam. Joannes Cherrou Carmelitarum per Aquitaniam Provincialis, in litteris ad suum Generalem Theodorum Stratum apud Lezanom ad an. 1385 hoc seculo datis, de Tarbiensi sui Ordinis conventu loquens, ait; quod ibidem in ecclesia, magno Pyrenæarum gentium concursu colitur, S. Eutropius, cujus et Reliquias haberi ait in Conventu Condomiensi. Quod ad prædictam Reliquiarum dissipationem attinet, ea simul et Reliquiarum S. Florentii Episcopi, recolendi XVII Octobris, facta dicitur, cum publica in processione illæ circumferrentur; cupsas vero argenteas Lugduni a sacrilegis venditas ait Historiæ Arausionensis scriptor Dominus de la Pise, pag. a 132 et 161 factum utrumque commemorans; qui licet Calvinianam hæresim etiam ipse professus, abominatur tamen auctorem sacrilegii Jacobum, Notum Arausionensem vulgo dictum, filium naturalem Principis Ludovici de Chaulons; neque contemnit eorum religionem qui festum solenni pompa latisque ignibus celebrare consueverant. Ex ea dispersione collectum a Catholicis caput S. Eutropii, et Tholosam translatum ad ecclesiam S. Saturnini, ibidem hodieque religiose servari creditur.

VITÆ PARS PRIOR,

Auctore Vero Episcopo successore.

Ex codice MS. Fucquetiano Parisiis, et veteri Breviario MS. S. Pauli Tricastini.

Quoties quis Sanctorum virorum vitam, meritis venerabilem, virtutibus celebrem, explicaturus aggreditur gratia Dei, debet sollicitius conscientiam communire, ne quid aut negligentia incautus omittat, aut gratia inductus fingat; sciens et se gravari culpa mendacii, et non parvam laudem miraculis derogare, si aut facta subtrahat, aut non facta confingat. * Sed quia multum instructioni, multum profectui audientium subtrahitur, si Vita tanti Pontificis occultatur; etiamsi non possimus in unum universa colligere, non desinamus tamen ex multis vel aliqua prædicare a.

2 Igitur S. Eutropius, antiquæ urbis Arausiae, et sub cultu gentilitatis nobilissimæ, summus Ponti-

fex, Massiliensis civitatis indigena, clarus natalibus, acer ingenio, mundanarumque rerum dote composuit, cum licentiosam adolescentiam conjugali remedio refrænasset; illicitumque suum ad licita transferens, sortitus fuisset uxorem; aliquamdiu seculo serviens; * quia jam vocabatur ut probaretur, retinaculi recisione dissolvitur; et sanctissimam conjugem, pollentem gratia Castitatis, præmittit ad Dominum; letus quidem præcedenti merito, sed anxius remanentis affectu; in quo cum se multa secreta bona conversationis occultata plus proderent, S. Eustachium b Massiliensem Episcopum, virum eximium, non latuit. * Beatus itaque Eutropius, quem latere Dominus volebat, rapitur jussu Pontificis; et reclamans ac pertinaciter repugnans, quasi alter Saulus, B. Pauli secuturus vestigia, invitus trahitur ad salutem. Episcopi c adhortatione ferus adhuc tiro mulcetur, nec tamen in assensum conversionis ex asse componitur. * Erat et illa duritia altioris fortasse consilii: quia judicabat non leviter debere suscipi, quod iniebat facile non posse compleri. Sed cum tonsor capiti fuisset adhibitus, ac defluentes comarum tractus concurrens in se ferri acies obliqua concideret; nescio qua virtute, præsentis seculi spe mirabiliter destitutus, totum se in amorem religionis, quasi agnus ex lupo, collegit. * Cuius Diaconatus officium suscepisset, præteritos actus recoleus, non solum Levitam, sed et poenitentem impleturus arripuit; * et jejuniis, abstinentia, elemosynis, orationibus, lacrymis et vigiliis studebat non solum implere præcepta, sed et flere præterita. Qua contritione credo Deus placatus, ut consolaretur afflictum, mirabili visione, præcedens delictum patefecit indultum.

4 Accidit ergo ut quadam nocte, post orationis vigiliis, in soporem depressus, visione terribili frangeretur. Videbat namque se supinum terra prostratum, et in columna a locis genitalibus nigrarum avium multitudinem conglobatam usque ad nubes extendi. Cumque tantæ rei stupor etiam dormientem invaderet, vidit e cælo ignem, usque genitalia sua avium multitudinem consummentem. d Somno terrore visionis excutitur, nec tamen beneficio interpretationis divino indicio commonetur. Multiplicatur afflictio et abstinentia, visio exprimitur metuenda; probat Deus tironem, incertum suspicionis metu, sed jam securum remissionis arcano. Similiter post multum tempus in orationem vigilantem nocte sopor inducitur; eodemque modo muscarum globus a pectore usque ad nubes ascendens, subito igne divino consumitur. Expergefactus, et iteratæ visionis novitate permotus, quendam Abbatem e prolatæ sanctitatis expetit, eique permissa hora anteceden- tinum visionum ordinem pandit. Cui beatus Abbas, agens gratias Deo, ita respondit: Non vides, frater Eutropi, quod meruisti a præteritis, non solum actuum atrorum, sed et cogitationum culpis absolvi? Crede te virum illum, illius Scripturæ testimonio confirmatum, ex insomni illius conjectura, de quo ait Propheta, Impius qua hora conversus fuerit ab iniquitate sua ad justitiam, omnes retro iniquitates delebuntur.

5 Inter hæc Aurasicæ civitatis Pontifice, etiam nomine Justo, ad Dominum evocato, Ecclesia urbis ipsius ut moris est indagare cœpit, quis digne eligi deberet Episcopus: et per diversos notorios discurrens, in S. Eutropium se universitas tandem, judiciis variis diu fatigata, collegit. Ordinatur S. Eutropius Episcopus, qui vastatæ f solitudine civitatis territus, fugam cepit cautissime meditatam. Sed Deus, qui militem jam suum probabat tentationibus, non opprimebat, ad ejusmodi consiliarium fugam meditantem detulit, ubi responso convenienti roboraretur

D
AUCTORE D. P.
Natus Mas-
silæ
III

IV

b

v.
ad pietatem
conversus,

c

VI

13

VII.
ordinatur
Diaconus,
et de præ-
teritis præ-
nitens,
VIII.

videt cœlesti
igni consumi
peccata,

d

F
operum et
cogitationum.
e

Ezech. 33

Ordina-
Episcopus
et fugam
meditans,

Officium in
votiis Bre-
viariis.

Reliquiæ.

LÉCT. 1
Prologus
auctoris.

a

confortatur
Apro
Augustini
discipulo:

A^tur fractus, et consolaretur afflicto. Nam cum venerabili cuidam viro *g* Apro, non solum vita sed institutione perfecto, utpote S. Augustini discipulo, consilium prodidisset; his ille confitentem verbis adorsus est: Esne tu ille Eutropius electus, notis meritis comprobatus? Quia non te suscepit Ecclesia, distensa censu, ornata ministerio, inflata privilegio, comitatu nobilium inquieta, ideoque a te inhonora despicitur, et ut abjectissima refutatur? Revertere, et scito tibi hanc a Deo esse commissam, nec de sublimitate ejus sis dubius, cujus pretiositas solis fidelium meritis flagitatur. Discente inertes animos et hujus diabolicæ tentationis tenebras arctioris orationis assiduitate depelle. Lege magistrum illum: imo, quia jam legisti, hunc sequere, [qui docet] et manibus operantes parare, unde tribuant necessitatem patientibus.

Eph. 4, 28

h
et Pauli
exemplo
manibus
operans,
t

sese impendit
agriculturæ.

6 His verbis S. Eutropius animatus civitatem suam repetiit, labori ita mancipatus, ut non minus opere consumeret corpus, quam animam oratione reficeret *h*. Sed licet antecedentium somniorum admirabilium illius cogitationes attempta feriret comparatio; tamen prius *i* prodigiis quam suffragiis publicari meruit, ut probaretur ad hanc gratiam etiam meritis pervenisse. Nam cum teneras manus rudis bubulci stiva susceperet, et assiduitas arandi flexu curvati lateris dolorem corporis cerneret; quasi solers medicus, alternati laboris remedio, velut quibusdam epitagmaticis aut antidotis medicabatur. Cædebat igitur silvas, et sentuosam camporum faciem verprium evulsione purgabat: sæpe gravatum vineæ cultorem ipse apprehenso ligone palpabat. Frangebatur alieno opere plenissimus pietate, cum sibi soli non parceret. Qua autem patientia ætati et frigori corpus opponeret, prope incredibiliter explicatur. Nam penetrante gelu man.... *Reliqua desunt.*

a Breviarium Tricastinum. Publicare.

b Alii Eustasium et Eustathium appellant, crediturque Venerio Episcopo successisse anno circiter 432 et obiisse anno 463: qui licet passim Sanctus appelletur, nihildum tamen de ejus cultu aliquo nobis constat, vel ex Officiis ejus Ecclesiæ propriis vel ex Annalibus Guesnaji.

c In MS. est, ad orationem.

d Hactenus Breviarii præfati Lectiones.

e Verosimile est hunc fuisse Joannem Cassianum, qui sub annum 429 appulsus Mossiliam, atque a Venerio Episcopo exceptus, quam in Oriente didicerat vitæ monasticæ formam, Occidenti capit communicare, instituto ibidem cænobio; quod usque ad annum 446 optima sub disciplina rexit, defunctus 1 Augusti, ubi hodieum etiam colitur ut Sanctus; a nobis quoque ad 23 Julii referendus.

f Ergo post annum 464, quo Evaricus Visigothorum Rex Ariauus Romanam Provinciam universam suo adjecit imperio. Nisi malis, ruinam adscribere Burgundionibus, easdem regiones et ante et postea populatis, priusquam suam ibi fundarent imperium, quod circa an. 471 stare in eadem Provincia capit.

g Aper hic censeri potest, idem cui Sulpicius Apollinaris scribit Epist. 21 lib. 4, et Epist. 14 lib 3; illum enim ex his discimus genere Arvernium, Viennensem incolatu, utrimque vero sæpe ac diu absentem fuisse, ut facile hoc tempore potuerit Arausionem excurrere, aut saltem per litteras consuli.

h Extrema hæc particula, fere extrita, quia ægre potuit legi a nostro amanuensi, vitiose etiam descripta fuit: quare libertatem sumpsimus plura corrigendi per conjecturam: an recte omnia, docere poterit contextus integer, si aliquando in lucem veniat.

i Ecgraphum nostrum: Tantum prius prodi, quam suffragiis publicari meruerunt, ut probetur etc.

DE S. JOANNE PAPA I. MART.

RAVENNÆ ENECTO, ROMAM REVECTO.

COMMENTARIUS HISTORICUS.

Quo etiam agitur de Symmacho et S. Severino Boetio, Patriciis et Exconsulibus Romanis.

C

D. P.

CAPUT I.

F

Tempus et Acta Pontificatus atque Legationis Constantinopolitanæ.

AN. DXXVI

Ab anno
523 ad 526,

an. 2, m. 3,
dies 15.

Secundus Vetrum Pontificiorum Catalogorum, ab Henskenio productorum ante Aprilem, et a me reproductorum in Apparatu ad Conatum Chronico-historicum de eodem argumento, designatus in Felice *IF* immediato successore S. Joannis Papæ I, hujus elogium sic exorditur. Joannes, natione Tuscus, ex Patre Constantio, sedit annos 11, menses viii, dies xv, a Consulatu Maximi usque ad Consulatum Olybrii: et post multa, sub finem ita legitur, defunctus est Ravennæ cum gloria, xv Kal. Julii, in custodia Regis Theodorici. Eadem omnia verba, sub exigua phrasidis diversitate reperiuntur, in omnibus Anastasianis exemplaribus, Vitisque Pontificum et vetustis Romanis Breviariis, tam manu scriptis quam typo censis his et illis; nisi quod pauca quædam nominent pro Constantio Patre, Constantinum; nonnulla ad viii menses, unum addunt, et scribunt viii; alia pro diebus xv; numerant xvi; omnia vero concorder addunt, quod fuit temporibus Theodorici Regis

et Justini Augusti Catholici. Hoc ipsum probant Consules, Maximus quidem, anni *oxxiii*; Olybrius vero, anni *dxvii*: qua nullam esse certiore temporum notam passim viri eruditi agnoscunt. In differenti numero mensium atque dierum, menses viii, dies xvi accipio; nam hos etiam habet Catalogus tertius a me productus integer, et ob Illustrissimo Schelstratio laudatus, velut is ex quo suos numeros Anastasius sumpsit: maxime tamen, quia per istos retrocedendo, a *xviii* Maji ad in Septembris anni *oxxiii*, habetur per litteram Dominicalem *A*, dies Dominica; quanti solitos consecrari Episcopos toto fere Conatu præfati demonstro. Econtrario per menses novem, dies xv vel xvi, incurritur in Feriam v vel vi, impingiturque in extremos dies Hormisdæ, non nisi *iv* Augusti mortui, sicut alibi docui. Fuisse Joannem, eam ad Pontificatum assumetur S. R. E. Diaconum, conjicimus ex libris S. Severini Boetii, ipsi sub eo titulo inscriptis et infra nominandis.

- A 2 *His de persona, aetate, ac Pontificatu Joannis, quam antiquis tam certis, non satis prudenter adjungeretur, quod recentiorum aliqui etiam civitatem nominare praeassumpserint, in qua notus sit, Senas, urbem Tusciae per vetustam; et post annos plusquam mille, velut ex fide digna traditione referant, natalem quoque monstrari domum in vico Fontis-blandi. Nobis non licet esse, in re adeo vetusta, tam crudelis. Itaque traditione hujusmodi, superiori primum saeculo audiri capta, ita volentibus relicta, ad Acta Pontificatus ejus venio, apud Anastasium Bibliothecarium sic descripta. Hic Papa fecit (an potius, refecit?) coemeterium beatorum Martyrum Nerei et Achillei, via Ardentina. Item renovavit coemeterium Felicis et Adaeucti. Item renovavit coemeterium Priscillae via Salaria. Eodem tempore positum est ornamentum super Confessionem B. Pauli Apostoli, de gemmis prasinis et hyacinthinis. Item hujus temporibus Justinus Imperator obtulit patenam auream cum gemmis, pensantem libras viginti; calicem aureum cum gemmis, pensantem libras quinque: scyphos argenteos quinque, pallia auro texta quindecim: quas ipse Joannes detulit Apostolis, beatissimo Petro et Paulo, et ad S. Mariam, et ad S. Laurentium. Hic ordinavit*
- B *Episcopos per diversa loca numero quindecim. Eadem, et phrasi forsitan vetustiori, leguntur in nostris MSS. Pontificum Vitis, deductis usque ad Martinum I: et, ut cetera hujus generis, credi possunt post cuiusque Pontificis mortem, a domesticis eorum ministris et ecclesiarum praefectis fidei memoriae commendata fuisse, ad successorum liberalitatem tam minuta ejusmodi rerum enumeratione provocandam magis: cum id jam inde a tempore Silvestri Papae captum esset fieri in Pontificis Regestis, ut apud eundem Anastasium videre licet.*
- 3 *Paulus de Angelis, in Annotationibus ad Vaticanam Basilicam descriptionem, a quodam Romano Canonico tempore Eugenii III olim editam; recitat hunc titulum, in eadem Basilica antiquitus repertam:*
- Martyribus Christi Domini pia vota JOANNES
- Reddidit Antistes, sanctificante Deo:
- Ac sacri Fontis simili fulgente metallo,
- Providus Antistes nunc copulavit opus:
- Quo quisquis gradieus, et Christum pronas adorans,
- Effusasque preces mittat ad astra Deo.
- Sed vereor, ne haec alium Joannem multo posteriorem spectent: neque enim omisisset Anastasius commemorare Baptisterii novum opus. Talem autem nullus cum in toto Anastasio reperitur: crediderim post ejus aetatem dictum Baptisterium structum vel ornatum fuisse. Si de Lateranensi Basilica ageretur, in promptu esset Joanne IV nominare: qui fecit ecclesiam Beatis Martyribus Venantio, Anastasio, Mauro, et aliis multis Martyribus, quorum Reliquias de Dalmatia et Istria adferri praeceperat; et recondidit eas in ecclesia suprascripta, juxta fontem Lateranensem, juxta oratorium B. Joannis Baptistae: quam (ecclesiam, aut forte, quem fontem) ornavit et diversa dona obtulit.*
- C 4 *Nunc porro audiendus nobis est Anonymus Historicæ Cæsareæ scriptor, a Constantio Choro Magni Constantiniani patre, usque ad exitum Theodorici, de Joanne præ aliis omnibus accuratius disserens, sicut fortassis geri viderat, Ravennae aut in vicinia praesens. Primus enim nobis extulit Henricus Palesius, post Ammianum Marcellinum libros, atque utinam aliunde prodeat exemplar aliud, magis integrum minusque mendosum, unde suppleri defectus possint. Hic, post multas ac justas Theodorici, licet barbari atque Ariani, laudes (quas nisi extremæ vitæ actis muculasset, optimus Princeps Trajanique similis dicendus foret) narrat, quomodo occasione accepta, invenit diabolus locum, ut lioninem, bene rempublicam et sine querela gubernantem*
- subiret. Tum plura alienati jam a Romanis animi exempla prosequens, et indignum Boetii Exconsulis necem ab eo imperatam; Rediens, inquit, Rex Ravennam, et tractans, non ut Dei amicus, sed ut legi ejus inimicus; immemor factus omnis beneficii et gratiae, quam ei dederat; confidens in brachio suo, item credens quod eum pertimesceret Justinus Imperator; et evocans Ravennam Joannem Sedis Apostolicæ Praesulem, dicit ad eum: Ambula Constantinopolim ad Justinum Imperatorem, et dic ei inter alia, ut reconciliatos haereticos in Catholica religione, restituat. Cui Papa Joannes ita respondit: Quod facturum es, Rex, facito citius, ecce in conspectu tuo adsto. Hoc tibi ego non promitto me facturum, nec illi dicturus sum: nam in aliis causis, quibus injunxeris, obtinera a eodem, annuente Deo, potero.*
- 5 *Jubet ergo Rex iratus navem preparari, et superimposuit eum cum aliis Episcopis, id est, Ecclesiarum Ravennatensem, et Eusebium Fanestrensem, Sabinum Campanum, et alios duos; et Senatores Theodorum, Importunum, Agapitum, et alium Agapitum. Sed Deus, qui fideles suos cultores non deserit cum prosperitate perduxit, Cui Justinus Imperator venienti ita occurrit, ac si B. Petro; cui audita legatione omnia repromisit facturum, præter reconciliatos: qui se fidei Catholicae dederunt, Ariani restitui nullatenus posse. De itineris hujus Illustribus comitibus apud alios quoque mentio fit ampla; Episcoporum us ad aliorum nullus meminit, præter Anonymum hunc. Visitantem Ecclesias Ravennas usque ad annum DXLI, solum ex Ravennatium scriptorum calculo, ad XXVII Julii examinando; nec enim subsistere potest, quod aiunt inter ipsam et Petrum, sedisse Aureliam, undecim annorum Episcopum: cum hic idem Anonymus de Petro agat ut qui tunc Episcopus erat, cum Eutharicus anno DXIX Consul Magistratum gereret vel gessisset, atque inter Catholicos et Judæos illuc extitisset controversia, in qua insolentius agens plebs fidelis illorum Synagogas Ravennae exussit, quod Thedorico alienationis contra Catholicos concipiendæ initium fuit. S. Eusebius Fanensis, sive (ut antiqui) Fanestrensis, colitur XVIII Aprilis; et ex Romanis Synodis, anno CCCXCIX atque DIII celebratis, plura de eo nescimus; hinc vero discimus, cum anno DXXVI adhuc in vivis fuisse. Sabinum nullum novit Ecclesia Capuana, et hoc tempore eam tenebat S. Germanus, XXX Octobris commemorandus; neque inter reliquos Campaniæ Episcopos ullum hujus nominis refert Ughellus Tom. 6 Italiae sacrae; restat ergo illius adhuc ibi inveniendae Sedes, neque enim quin fuerit dubitari potest. Ex secularibus qui nominantur Exconsules atque Patricii, primus Theodorus anno DV Consulatum in Occidente gessit. Collegamque in Oriente habuit Sabinianum. Importunus, anno DIX solus nomen dedit; Agapitus anno DXXVII in Occidente fasces gessit, quos sibi in Oriente assumpsit Anastasius Augustus, praequarta vice. De Alio Agapito, qui solum Patricius appellatur ab Anastasio nihil habeo quod addam, nisi quod in rebus Thessalonicæ defunctus legatur.*
- 6 *Atque hæc dictasint ad illustrationem Anonymi, quo nemo clarius exposuit primum caput legationis, Joanni impositæ; quæ neque hic petere neque Justinus concedere potuit. Ceteri alia capita injunctæ legationis explicant, minus adversa rationi. Theophanes, prope Constantinopolim Monachus, in suo ad annum IV Justiniani Chronologia: Hoc anno, inquit, Theoderichus, pravis Arii sensibus infectus, qui Romam, id est, Romanum in Italia Imperium occupaverat, Joannem Papam ad Imperatorem Justinum Byzantium proficisci coegit: et pro Ariani, ne heresi sua per vim abluerentur, legatione fungi: quandoquidem ipse Theoderichus idem se adversus Catholicos Italiae incolae commis-*

D
AV. TOME D.
a R. Theodori-
co missus CP.

excessus
quod illicitum
plane erat.

Socii hujus
legationis

E
Episcopi

F
et Patricii.

Alia ejusdem
legationis
tolerabiliora
capita,

surum

A surum minabatur. *Secundus Catalogus hoc tempore scriptus, rem ita narrat: Rex Joannem rogans, misit in legatione Constantinopolim ad Justinum Augustum, virum religiosum, qui summo amore religionis Christianæ, voluit hæreticos exterminare (sic melius in paucis Anastasi exemplaribus legi puto, quam in Catalogo extricare) nam summo fervore ecclesias Arianorum in Catholicas deditavit. Exinde iratus Theodoricus Arianus, voluit totam Italiam gladio perdere. Tunc Joannes venerabilis Papa, egressus cum fletu et ingitu ambulavit, et viri religiosi Exconsules et Patricii, accipientes hoc in mandatis Legationum ab ipso Rege, ut redderentur ecclesiæ hæreticis in partibus Orientis; quod non fuerit factum, omnem Italiam gladio perderet. Justinus autem Augustus, cum eis simul et tantis Senatoribus et Patriciis urbis Romæ occurrisset, omnem concessit petitionem; et propter sanguinem Romanorum, reddidit hæreticis ecclesias, secundum voluntatem Theodorici Regis hæretici; ne Christiani, maxime Sacerdotes, ad gladium mitterentur. Similibus fere verbis res eadem narratur in nostris MSS. Vitis Pontificum, Breviariis antiquis, et apud Anastasium: neque hæc narratio prioribus narrationibus Anonymi Theophanisque repugnat, cum plura fuerint legationis capita, quorum uno absolute rejecto, cetera speraverit Joannes impetrare, ac revera impetraverit. Interim apparet quam insulso figmento, in spuria sua Decretali Joannes inducatur, Episcopos post reditum e Græcia hortari, ut, quemadmodum ipse Constantinopolim profectus fecerit, quas-cumque illis in partibus Arianorum ecclesias reperire potuit, Catholicas consecrans; sic et ipsi easdem ubicumque invenerint, absque ulla mora Catholicas consecrent ..... quamquam Theodoricus Rex omnem regionem Italicam perdere, et gladio et igne consumere minetur.*

Itineris ratio: 7 Iter Joannis Constantinopolim non ita mari actum est, quin saltem, vitato longiori inter Peloponnesum et Cretam circuitu, ad Isthmum Corinthi-cum mutaretur navigium, ejus Isthmi exiguum xl dumtaxat stadiorum latitudinem dum transit Pontifex, miraculum accidit, quod S. Gregorius lib. 3 Dialogorum cap. 2 sic narret: Gothorum tempore, cum Joannes vir beatissimus, hujus Romane Ecclesiæ Pontifex, ad Justinum senioresem Principem pergeret, in Corinthi partibus advenit, cui necesse fuit, ut in itinere ad sedendum equus requiri debuisset. Quod illic vir nobilis audiens, equum, quem pro magna mansuetudine ejus conjux sedere consueverat, ita ei obtulit, ut eo ad loca alia perveniente, cum alius equus potuisset inveniri, deberet ille quem dederat propter suam conjugem retransmitti. Factumque est, et usque ad certum locum prædictus vir equo eodem subvehente perductus est. Qui mox ut alium reperit, illum quem acceperat retransmisit. Cumque eum prædicti nobilis viri conjux sedere ex more voluisset, ultra non valuit, quia, post sessionem tanti Pontificis mulierem ferre recusavit. Cæpit namque immenso flatu et fremitu, atque incessanti totius corporis motu, quasi despiciendo prodere, quia post membra Pontificis mulierem ferre non posset. Quod vir ejus prudenter intuitus, hunc ad eundem venerabilem virum protinus remisit; inguis precibus petens, ut equum ipse possideret, quem juri suo sedendo dedicasset. De quo illud mirabile a nostris senioribus narrari solet, quod in Constantinopolitana urbe ad portam quæ vocatur Aurea veniens, populorum turbis sibi occurrentibus, in conspectu omnium roganti cæco lumen reddidit, et manu superposita oculorum tenebras fugavit. Hæc S. Gregorius.

C Equus, quo Joannes sedit postea feminam non admittit, et exens illuminatur.

8 Est porta Aurea prima terrestrium, quæ a meridionali latere urbem ingressuris occurrit; quamque de-

monstrat in suo Constantinopoli Christiana Cangius, D pluribus de ea et erudite tractans, hodie clausam teneri, Selybrianæ proximam; ut non omnino certum sit, transita Corintho resumptam navigationem fuisse. Si tamen compendii causa resumpta fuit, erascendit cum suo comitatu iterum Pontifex, quando propior Regiæ urbi fuit, ita verosimiliter ordinante Justino, ut majori cum pompa exipere tantum hospitem posset. Nam ut ait Marcellinus Comes, eodem tempore vivens ac scribens Theodorico Rege, pro Arianorum suorum ceremoniis reparandis laborante; solus dumtaxat, id est, usque ad id tempus primus Romanorum sibi decessorum Pontificum urbe digressus (Clemens enim et Liberius non digressi sponte, sed violenter deportati inde in exilium sunt) miro cum honore susceptus est. Explicatur id in nostris MSS. Pontificum Vitis hoc modo: Dum autem appropinquasset civitati Joannes, ipse Rex et omnis civitas obviam venit cum cereis et crucibus, quasi B. Petrus adesset præsentialiter. Sed nescio unde acceptam quod mox sequitur. Etiam veteres Græci hoc testificabantur, dicentes: Sicut tempore Constantini Augusti ac B. Silvestri Episcopi Sedis Apostolicæ, sic Justini meruisse temporibus partes Græciarum B. Petri Apostoli Vicarium suscipere cum gloria. Credibile est, quod uti subjungitur; Tunc Justinus Augustus dans gloriam Deo, humiliavit se pronus in terram, et adoravit Beatissimum Papam Joannem. Eadem omnia habentur in antiquis Breviariis, et refert eadem iisdem fere verbis Anastasius; ubique etiam supponendo opinionem eam fuisse Græcorum, quod simili honore ibidem olim exceptus B. Silvester fuerit. Sed nihil nos tale apud ullum Græcorum legimus, ut ab imperita dumtaxat plebe id credibile sit jactatum fuisse.

9 Addit Procopius, quod Joannes dexter dexterum ecclesiæ insedit solium, diemque Domini nostri resurrectionis plena voce Romanis precibus celebravit. Etenim, sicut scribit Theophanes, Bysantium appellens, et ab Epiphania Patriarcha invitatus, congressum denegavit, donec ipse qui Romanus esset Pontifex, primum in consensu locum supra Epiphanium obtinisset. Eodem die verosimiliter, Justinus Augustus, ut Anastasius et Breviaria habent Joannis manibus cum gloria coronatus est. Denique idem Pontifex, teste Theophane, Cunctis quidem Episcopis Orientalibus communionis impertiit commercium, sed illud cum Timotheo Alexandrino nullum sibi esse proposuit; erat quippe Chalcedonensis Concilii hostis professus, anno xix in defuncti Dioscori Junioris locum ab hæreticis atque hæreticus ipse subrogatus, non volente id impedire Justino Imperatore, vel Sede ista usurpatorem ejicere. Porro ex circumstantia diei Paschalis, eo anno ad xix Aprilis celebratæ, conficitur, Joannem, qui xviii Maji obiit, non longam postea moram Constantinopoli traxisse, citatoque itinere revertisse, ut vel paucos dies potuerit ante mortem in custodia degere.

CAPUT II.

Symmachi et Boetii sub hoc tempus vexatorum laus, hujus etiam captivitas, et scripta in carcere.

Quamquam Eutharicus, cui Rex Theodoricus anno dxix Consulatum in Occidente gerendum dederat, nimis asper et contra fidem Catholicam inimicus fuerit, teste Anonymo Valesiano; eoque haud dubie stimulante Ravennatum Catholicorum insolentium adversus Judæos adeo agre is tulit, ut subrepente diabolo in hominem, eatenus inculpatum impulerit ad fonticulos, in proastio civitatis Veronensis, oratorium S. Stephani, et ibidem situm altarium S. Silvestri, vel Judæis vel Arianis

D Ingressus in Urbem CP. honorificus.

An olim ita receptus Silvester?

E

Joannes potior locum in ecclesia tenet:

Justinum coronat, communionem Timotheo Alex. negat.

F

A Ariam attribuentum mandare (nam verbum in Anonymi textu deficiens hac vel simili phrasi suppleri debet) item ut nullus Romanus armis, usque ad cultellum, uteretur; adeo tamen non universim abiecit Catholicos omnes, ut anno 6xxii iisdem placitior. Consules etiam creaverit Symmachum et Boetium. Sive enim hi fuerint Severino Boetio Exconsule, ex Rusticana Symmachi item Exconsulis filia progeniti; sive ipsimet, quos, dixi, socer atque gener, quorum prior Consulatum ordinarium solus gesserat anno cccclxxxv, alter item solus anno 6x; patet ex alterutro, quanti Boetium, licet Catholicissimum, et praviliti audacter resistentem, fecerit Theodoricus (ut de Symmacho taceam) quando vel iterum eum Consulem creavit non enim ausim tertium dicere, propter anni cccclxxxvii Consulem Boetium, sed ejusde quo agimus verosimilius patrem) vel eum honorem detulit filiis, ut pater loquitur, adhuc pueris. Non enim alia ex causa id fecisse potuit quam quia in id aetatis pueris, aut ut summum adolescentulis, vel paterni vel aviti specimen elucebat ingenii.

scilicet vel
filios Sancti
ab anno 510
Exconsulis,

vel potius
ipsimet
cum Socero
Exconsule
anni 483.

B 11 Philippus Lubbe, super Scriptores Ecclesiasticos Bellarmini, cum Julio Martino Vitam Boetii scribente, posterius tenet; imo ait, quod ipse id testatur non uno in loco pater Sed ea loca videre mallem; nam in libro de Consolatione Philosophiae, qui ex omnibus operibus ejus solus mihi ad manum est, liberos quidem Consulares appellat; sed recte pro contraria sententia observat Baronius; quemadmodum matronae Consulares dicuntur, quae viros habuerunt Consules: sic et pueri qui putres. Nicolaus Caussin usque noster, in Aula sancta Consules quidem vult pueros fuisse; sed titulares dumtaxat et honorarios, non ordinarios. Verum quo id argumento fiet credibile? Nam quod Theodosius Imperator, in consortium Imperii ascitum filium Arcadium, unum anno cccclxxxv Consulem et quidem Ordinarium dixerit, solum tunc decennem Honorium vero Casarem alterum filiorum anno cccclxxxvi, vixit bimulum; additis Collegis, qui Officium gererent, huc trahi non potest. Potius ergo sustinebimus, Symmacho et Boetio Senioribus anni 6xxii Consulatum obtigisse; utriusque secundum, etiam Boetio, quippe qui initio libri de Consolatione, sub annum 6xxvi compositi, queritur, quod veniat sibi properata malis inopina senectus atque intempestivi fundantur vertice cani. Haud bono sane jure sic queri potuisset jam inde ab annis quadraginta Consul? Dicam ego potius, quinquagenario vix majorem fuisse cum obiit, qui sic queritur; et grandem aetatem istam socero Symmacho relinquam; sic tamen ut utriusque parvitas, aequae ac doctrina, et auctoritas fuerit apud Theodoricum.

Boetii aetas,

Symmachi
laus,

itemque
Boetii ab
omnigena
scientia,

C 12 Isti enim ut loquitur Procopius, nobilissimo loco nati, iisdemque (quod jam docuimus) Consulares, in Senatu eminebant. A Philosophia nemo illis erat instructor, nemo studiosior aequitatis. Utriusque laudis socero Symmacho testimonium ferens gener Boetius lib. 14 Prosa 4 Sanctum et aequae ac ipsam Philosophiam reverendum; et lib. 2 Pr. 4, pretiosissimum generis humani decus appellat; ac virum, totum ex sapientia et virtutibus factum, et qui suarum securus. Divinitatis solius ingenisceret injuriis. Ipsi Boetio eruditionis omnigenae laudem adscribit Theodoricus Rex apud Cassiodorum, Epist. 45 lib. 1, mandans curandi horologia, ad generum Regem Burgundionum Gundibadum mittenda, velut homini, multa eruditione saginato, qui artes, quas exercent vulgariter nescientes, in ipso disciplinarum fonte potaverit. Sic enim, inquit, Atheniensium scholas longe positus introisti, sic palliatorum choris miscuisti togam, ut Graecorum dogmata doctrinam feceris esse Romanam. Didicisti enim, qua profunditate cum suis partibus Speculativa cogitetur; qua ratione Activa, cum sua divisione, discatur; deducens ad Romuleos Senatores, quidquid Ciceropidae mundo fecerant singulare.

Maji T. VI

D Translationibus enim tuis Pythagoras Musicus, Ptolemaeus Astronomus, leguntur Italis; Nicomachus Arithmeticus, Geometricus Euclides, audiuntur Ausoniis; Plato Theologus, Aristoteles Logicus, Quirinali voce disceptant. Mechanicum etiam Archimeden, Latiale Siculis reddidisti; et quas-cunque disciplinas vel artes fecunda Graecia per singulos viros edidit, te uno auctore, patrio sermone Roma suscepit; quos tanta verborum luculentia reddidisti claros, tanta linguae proprietate conspicuos ut potuissent et illi opus tuum praefere, si utrumque didicissent. Extant multaeque opera, in unum volumen Basileae congesta, cura Henrici Loritti Laureani, anno 1546 quorum ordinem ac titulos recitat Labbeus. In his notatu imprimis digni Commentarii, Quod Trinitas sit unus Deus, et non tres Dii, ad Symmachum socerum; Adversus Eutychen et Nestorium de duabus naturis et una persona Christi; atque Utrum Pater et Filius ac Spiritus sanctus d. Divinitate substantialiter praedicentur, ambo ad Joannem Ecclesiae Romanae Diaconum, cum ipsum verosimiliter, ejus deinde Pontificis causa hae tractantur: jam enim observavimus nihil in Pontificum electione fuisse frequentius, quam ut Diaconus, sive (ut nunc loquimur) Archidiaconus, eligeretur, utpote praecunctis imbutus notitia et usu ecclesiasticorum negotiorum.

ejusdem scripta Theologica,

E 13 Quod ad alteram Encomii, Boetio per Procopium dati partem attinet, studium videlicet aequitatis; ipsemet lib. 1 de Consol. prosa 4 ita Philosophiam alloquitur Tu mihi, et qui te sapientium mentibus inseruit Deus, estis conscii, nullum me ad Magistratum, nisi commune bonorum omnium studium, detulisse. Inde cum improbis graves inexorabilesque discordiae fuere, et (quod conscientiae libertas habet) sprete potentiorum semper offensio. Quoties ego Conigastum, in imbecillis cujusque fortunas impetum facientem, obviis excepi? Quoties Triguillam Regiae Praepositum Domus, ab incepta et perpetrata jam prorsus injuria dejeci? Quoties miseros, quos infinitis cladibus inopunita Barbarorum semper avaritia vexabat, objecta periculis auctoritate protexi? Numquam me, a jure ad injuriam, quisquam detraxit. Provincialium fortunas, tum privatis rapinis, tum publicis vectigalibus pessumdari, non aliter quam qui patiebantur, indolui. Cum acerbae famis tempore gravis atque inexplicabilis indicta coemptio, profligatura inopia Campaniam provinciam videretur, certamen adversus Praefectum Praetorii, communis commodi ratione, suscepi; Rege cognoscente, contendi; et ne coemptio exigeretur, evici. Paulinum Consularem virum Consul fuerat. ecce

E et summa cura aequitatis.

F

14 Ita de seipso Boetius. Ejusdem porro ac Symmachi laudes Procopius sic prosequitur: Accedebat utrique benignitas, qua inopiam cum civium tum peregrinorum levabant. Hinc magnam adepti gloriam, sibi invidiam cumularunt apud homines acerbissimos, quorum calumniis inductus Theodoricus, ambos, studio novarum rerum insimulatos, morte affecit, eorumque bona publicavit. In subditos hae prima fuit eademque postrema ejus injuria, quam fecit, in utroque virum sententiam ferens, causa praeter consuetudinem non cognita. Aut obliviscitur hic aut dissimulat Procopius injuriam Joanni et sociis legationis factam, de qua mox infra. Anastasius et nostrae Vitae MSS. Pontificum atque post eum simili brevitate dicunt, quod eodem tempore cum Papa Joannes cum Senatoribus, Theodoro Excon-

Hinc et ac socero structa calumnia,

A sulo, Importuno Exconsule, Agapito Exconsule
accusator d. p. (Agapito Patricio defuncto Thessaloniciæ) positi
 essent Constantinopoli. Theodoricus Rex hæreticus,
 tenuit duos Senatores præclaros et Exconsules,
 Symmachum et Boetium; et occidit, interficiens
 gladio.

Post anni
 522 prodigia,

15 *Hæc breviter illi, nec satis temporibus suis dis-*
creta: Anonymus Valesianus ubique distinctior est,
Primum enim narrat quomodo stella cum facula
apparuit per dies xv, et terræmotus frequentes
fuerunt: quos terræmotus videtur indicare Theophanes
ad an. dxxxii, Justinī Imperatoris IV, quo ut ipse ait,
Dyrrachium, novæ Epiri in Illyrico civitas, plagam
collitus inmissam accepit, et parem cladem passa
est Corinthus Græciæ Metropolis. Post hæc, inquit
Anonymus, cepit adversus Romanos Rex subinde
fremere inventa occasione: ac tandem Cyprianus,
qui tunc Referendarius erat, postea Comes Sacra-
rum et Magister, actus cupiditate, insinnavit de
Albino Patricio, eo quod litteras adversus regnum
ejus Imperatori Justino misisset. Quod factum dum
revocitus (fortasse reus accitus) negaret; tunc
Boetius Patricius, qui Magister Officiorum erat, in
conspectu Regis dixit: Falsa est insinuatio Cypri-
ani: sed si Albinus fecit, et ego, et cunctus Senatus
uno consilio fecimus. Falsum est, Domine Rex. Tunc
Cyprianus hæsitans, non solum adversus Albinum,
sed et adversus Boetium ejus defensorem, deducit
falsos testes..... Hic videtur linea una excidisse, qua
redarguebatur calumnia structa utrique, nec enim bene
coheret cum præcedentibus quod sequitur — adversus
Albinum. Sed Rex [qui] dolum Romanis tendebat
et quærebat quemadmodum eos interficeret, plus
credidit falsis testibus quam Senatoribus. Tunc
Albinus et Boetius ducti [sunt] in custodia ad ba-
ptisterium ecclesiæ, scilicet Ticinensis, baptisterium
sub turri habitis. Nam turris (attestante ad annum
526 Baronio) lateritio lapide fabrefacta etiamnum
Ticini monstratur, Boetii carcer. Bernardus Saccus
Ticinensis Historiæ lib. 7 cap. 18 hodie dum turrum
Boetii, vocari scribit; sitamque juxta monasterium,
beatae Annuntiatae dicatum. Ibi forsitan antiqua ante
Lombardos Cathedralis fuit, habebant enim ejus-
modi Cathedrales Ecclesiæ, quemadmodum etiam nunc
Romæ Lateranensis Basilica, et Florentiæ Metropoli-
tana, baptisterium discretum, nonnullogue intervallo
remotum, forma fere rotunda; cui potuit Turris illa
adhærere, simulque carceris usum præbuisse. Jacobus
Gualla Sanctuarii Ticinensis lib. 4 cap. 16, Turris
ea, inquit, Paulo historico referente, palatio Regie
jungitur, juxta portam, quæ nunc etiam, proot et
tunc, Porta nominatur Palatii: quæ non existimo vel
Anonymo vel Sarco adversari, si quidem veteris ecclesiæ
situs invitare Reges Lombardos potuit, ut suum Pa-
latium ibi conderent, et Annuntiationis ecclesia non
longe distat a Palatii reliquiis, etiam nunc vi-
sendis.

accusato Al-
 bino patro-
 cinatus Boe-
 tius,

accusatur
 etiam ipse,

et turri Ti-
 cinensi in-
 cluditur,

B
 C
 ea, inquit, Paulo historico referente, palatio Regie
 jungitur, juxta portam, quæ nunc etiam, proot et
 tunc, Porta nominatur Palatii: quæ non existimo vel
 Anonymo vel Sarco adversari, si quidem veteris ecclesiæ
 situs invitare Reges Lombardos potuit, ut suum Pa-
 latium ibi conderent, et Annuntiationis ecclesia non
 longe distat a Palatii reliquiis, etiam nunc vi-
 sendis.

sub testimo-
 nio viliissi-
 morum de-
 latorum,

16 De suis accusatoribus, testibusque contra se pro-
 ductis, et delationis capitibus, juvat ipsum Boetium,
 coram Philosophia loquentem, audire. Quibus autem
 deferentibus percussi sumus? Quorum nos Basilus,
 olim Regie ministerio depulsus, in delationem nostri
 nominis, alieni æris necessitate compulsus est.
 Opilionem vero atque Gaudentium, cum, ob innume-
 ras atque multiplices fraudes, ire in exilium Regia
 censura decrevisset; eumque illi, parere nolentes,
 sacrarum sese ædium defensione tuerentur, comper-
 tumque id Regi foret; dixit, ut, nisi intra præscrip-
 tum diem Ravenna urbe discederent, notas insigniti
 frontibus pellerentur. Quid huic severitati posse
 adstrui videtur? Atqui eodem die, deferentibus
 iisdem, nominis nostri delatio suscepta est. Quid
 igitur? Nostræ artes ita meroerunt? An illos

accusatores justos fecit præmissa damnatio? Itane D
 nihil fortunam puduit, si minus accusatæ innocentia,
 at accosantium vilitatis? At, cujus criminis argui-
 mur, summam queris? Senatum dicimur salvum esse
 voluisse. Modum desideras? Delatorem, ne docu-
 menta deferret, quibus Senatorem læsæ majestatis
 reum faceret, impedisse criminamur? Quid igitur, o
 Magistra, censes? Inficiabimur crimen, ne tibi puderi
 simus? At volui, nec unquam velle desistam. Fa-
 tebimur? Sed impediendi delatoris opera cessabit.
 An optasse illius Ordinis salutem nefas vocabo? ille
 quidem suis de me decretis, uti hoc nefas esset, effe-
 cerat. (Qualia hæc fuerint non facile divinaveris: ini-
 qua fuisse, adeoque non hunc primum vexationem pro
 æquitate passum Boetium, hinc facile intelligis.) Sed,
 prægit ille, semper mentiens imprudentia, rerum me-
 rita non potest immutare: nec mihi Socratico decreto
 fas esse arbitror vel oculuisse veritatem, vel con-
 cessisse mendacium. Verum id quoquo modo sit, tuo
 sapientiumque judicio æstinandum relinquo: cujus
 rei seriem atque veritatem, ne latere posteros queat,
 stylo etiam memoriæque mandavi. Sed ejusmodi scrip-
 tum usque huc latet.

17 De compositis falso litteris (ad Justinum Impe-
 ratorem) quibus libertatem arguor sperasse Roma-
 nam, quid attinet dicere? quarum fraus aperta pa-
 tuisset, si nobis ipsorum confessione delatorum, quod
 in omnibus negotiis maximas vires habet, uti licuis-
 set.... Sed fas fuerit nefarios homines, qui bonorum
 omnium totiusque Senatus sanguinem petunt, nos
 etiam, quos patrocinare bonis Senatorique videant,
 perfidum ire veluisse.... Meministi, Veronæ, cum
 Rex avidus communis exitii, Majestatis crimen in
 Albinum delatum, ad cunctum Senatus Ordinem
 transferre moliretur, universi innocentiam Senatus,
 quanta mei periculi securitate defenderim.... Sed
 innocentiam nostram quis exceperit eventus, vides.
 Pro veræ virtutis præmiis, falsi sceleris poenas
 subimus. Et cujus unquam facineris manifesta con-
 fessio ita iudices habuit in severitate concordēs, ut
 non aliquos vel ipso humani error ingenii, vel for-
 tunæ conditio cunctis mortalibus incerta submitteret?
 Si inflammare sacras ædes voluisse, si Sacerdotes
 impio jugulare gladio, si bonis omnibus necem stru-
 xisse diceremur, præsentem tamen sententia, con-
 fessum, convictumque punisset. Nunc quingentis fere
 passuum millibus procul moti atque indefensi, ob
 studium propensius in Senatum morti proscriptio-
 nique damnamur: idque ab ipsomet Senatu, Regiæ
 insanix serviliter obsequenti: ut jure subiciat pergens
 Boetius: O meritos, de simili crimine neminem
 posse convinci! cujus dignitatem reatus ipsi etiam
 qui detulere viderunt: quam ut alicujus scele-
 ris admissione fuscarent, ob ambitum dignitatis
 sacrilegio me conscientiam polluisse, mentiti sunt.

18 Hæc ille, quæ cum sint scripta post latam a Se-
 natu Romæ, acceptumque ab illo in captivitate sen-
 tentiam, scripta autem in primo de Consolatione Phi-
 lasophiæ libro, quem alii quinque, parvis elegantia
 soluta ac ligata oratione sequuntur; facile apparet
 diuturniorem fuisse carcerem, quam Procopii aut Ana-
 stasii verba præferunt: non ideo tamen cum Baronio,
 valde prolixum, dixerim; si eo verbo, non solum men-
 ses, sed et anni intelligantur: satis est si anno cxxxv
 ad finem vergente, exorsos feralem strophum calumniato-
 res statuas. Fortassis etiam non prius in vincula da-
 tus est vir innocens, quam jam profectus Joannes Con-
 stantinopolim esset. Non enim ideo Anonymus præ-
 laudatus captivitatem et mortem Boetii prius narrat,
 quam agere incipiat de Joanne, quia utramque ejus
 iter præcessisse vult dicere; sed ne cæptam semel de
 Boetio narrationem alterius rei causa interrumpat. Sic
 etiam infra, cum intulisset mentionem Symmachii, dum
 peregre

quia Senatum
 saluum vo-
 luerit:

E
 hinc inan-
 ditus inde-
 fensusque
 damnatur,

mensibus ali-
 quot ante
 et post sen-
 tentiam in
 custodia hu-
 bitus;

A peregre Joannes ageret Ravennam adducti, consequenter mortem ejus narrat; quamvis ex Procopio constet, paucos damtaxat dies inter Symmachi necem et Theodoricæ interitum intercessisse, adeoque illam fuisse patrui ipso mense Augusto, tribus fere mensibus post mortem Joannis Papæ, et forte quatuor aut quinque post mortem Boetii. Hujus autem captivitatem ut valde prolixam crederet Baronius, moverunt verba, nunc librum quemdam de Disciplina Scholarium, sub ejus persona, velut ad Marcianum sic dictata quasi de isto argumento scripserit duplici genere commentorum impeditus, non tamen omnino diversorum, in quasdam Aristotelis nec non aliorum Philosophorum editiones; proprioque attenuatus studio, et inhumani Regis Gothorum cruciati corrosus, Philosophico præveniente consolatui, extremaque profundæ Trinitatis perspicatione permollitus.

pro longiori
tempore al-
legantur
ejus ibi scri-
pta plura,

sed ex pseu-
depiographo
libro de dis-
ciplina Scho-
larium,

B Oportet valde festinasse Baronium, dum hæc verba allegaret, quod non animadvertit, strabylinæ istam invenisse prorsus nec satis incisæ verborum, alienissimam esse a conciso et eleganti stylo Boetii, cujus periodos bene longas eadem occasione transcripserat. Quod si ipsum quem laudat librum perlegisset, invenisset ibi quod Caussinus notat (librum enim ipse non vidi) auctorem inter alias ineptias dicere, quod fuerit in Julii Cæsaris urbe. quæ Parisius dicitur, captandi aeris causa: ibique invenerit malorum Scholarium turbam magnam; mentionem etiam facere Nationum, et appingere Universitati eam formam, quam postremis hæc seculis habuit; insulsiorem autem scriptionem vix posse procedere ab homine, quem sensus communis defecerit. Adde quod ipsum nomen Scholarium, substantive acceptum, eo quo istic atque etiam hodie usurpatur sensu, non sit ætatis Boetianæ: quo (licet Scholæ Philosophorum nominarentur) Σχολῆριοι tamen et Scholares dicebantur, non qui istas frequentabant adolescentes litterati sed qui in Scholis, id est, cohortibus Palatinis militabant, et in Aula ad Imperatoris custodiam excubabant, uti ex Agathia, Severo Sulpitio, Procopio ac Theodosiano juris Romani Codice docet eruditissimus Cangius in Glossario, Lubbens noster ait, dici, cum librum a Dionysio Rikelio Carthusiano scriptum, qui anno demum MCCCCLXXI vitam finivit. Sed hunc crimina sanctitatis, ob quam meruit nostro in opere vitam habere inter Sanctos XII Martii, hunc, inquam, sanctitas nota vetat credi auctorem libri prima in fronte mentientis alienum nomen, atque personam viri ante tot secula mortui: insignis autem eruditio ejusdem tot illustrium omnis generis Commentariorum monumentis editis ineditisque probatu, ipsum satis defendit ab ea, qua Caussinus Scriptorem istum dignum censuit nota. De Boetio Epone Rordahusano J. C. Frisio in Academia Duacena, ubi anno MDLXXVIII Ecclesiasticarum Antiquitatum syntagma aliaque nonnulla vulgavit opuscula, doctrinæ minime contemnendæ viro, idem dixero; si quis forte, ob Synonymiam existimet eum potuisse patrem esse supposititii istius fœtus: ut non dicam, quod Epone antiquior esse debuerit liber, qui potuit in Basiliensem anni MDXLVI editionem velut antiquus irrepere, et fallere curatorem, augendæ undecumque molis quam discernendæ studiosiorem.

quem mini-
me antiquum
esse, probatur.

CAPUT III.

SS. Severini Boetii et Joannis Papæ mors atque cultus.

Capite crude-
liter diffracto
enectus,

A nonymus Valesianus, postquam Albinum et Boetium in custodiam ad baptisterium ecclesiæ deduxit, captam narrationem sic proseguitur: Rex vero vocavit Eusebium, Præfectum Urbis Ticini: et inaudito Boetio protulit in eum sententiam, utique post præ-

habita Senatus Romani contra innocentem suffragia: D qui mox in agro Calviano, ubi in custodia habebatur, misit, et reum fecit occidi. Qui accepta chorda in fronte diutissime tortus, ita ut oculi ejus creparent, sic sub tormento ad ultimum fuste occiditur. Suspectam hanc habet narrationem Caussinus, sibi in MS. exhibitam prius quam vulgaretur; suspectam autem eo solo argumento, quod gladio cæsum passim alii dixerint. Sed hoc non legitur apud Procopium, vel apud Auctorem Catalogi Pontificii in principio laudati, ambos coævus. Primus Anastasius in Joanne, post annos ccc., itineri et reversioni Sancti interfecti comma de Symmacho et Boetio, dicens, quod interim eos Rex tenuit et occidit, interficiens gladio; utrique aptans quod conveniebat uni; et quod forte de utroque etiam olim spargebatur, ad licendam atrocitatem crudelis supplicii, incertum an Regiæ jussioni imputandam, an petulantia ministrorum ejus, confessionem falsi criminis extorquere conantium. Non cogitaverit, credo, Caussinus, rebus gestis coævum fuisse auctorem, cujus testimonium vitipendebat præ ceteris tanto posterioribus.

non gladio
cæsus,

21 Interim præstructa semel ejusmodi opinione de gladio, ipsam et Ticinenses, quibus ex veteri traditione inhæserat aliquid de diffracto, non rescisso capite, miraculum, quo mortui sanctitatem divinitus declaratam credunt, eadem aptant persuasioni. Ita Jacobus Gualla, Pervetustis Ticini Chronicis attestantibus, narrat, quod a loco martyrii, capite duas in partes scisso cruento, divina virtute eas ipse propriis sustentans manibus, junctas detulit ad templum, ibidemque ad altare flexis genibus, susceptis pro more Sacramentis, per beatum emisit spiritum. Sic ille, anno MDLXXXVII suum imprimi faciens Sanctuarium. Ante eum annis XI. et amplius, Julius Martiannus in Vita Boetii, quæ extare ante opera dicitur (ex iisdem forsitan Chronicis, quorum ætatem paucorum esse seculorum existimo, licet pervetusta appellet Gualla) apud Baronium ita loquitur: Ticini incolæ semper, a majoribus traditum constanter asseverant. Severinum, cum Regius spiculator lætale vulnus intulisset, utraque manu divulgum caput sustinuisse; interrogatumque a quonam se percussum existimaret, Ab impiis, respondisse; atque ita cum in vicinum templum venisset, et flexis genibus ante altare Sacra percepisset, post paululum expirasse. Viderit lector ejusmodi fidem traditioni isti adhibere velit, post mille circiter annorum silentium: tantum ne credat, Ticini peractam esse tragædiam, sed in agro Calventiano, quem Boetius ipse verbis supra relatis queritur, remotum Roma quingentis fere passuum millibus, unde Ticinum vir distat trecentis. Potest tamen factum esse, ut piis curantibus corpus Ticinum delatum fuerit, ad eandem forsitan ecclesiam, ad cujus baptisterium spectabat prima Boetii custodia: sed miraculum præmemoratum, si factum vere est, factum sit in proxima aliqua Agro jam dicto ecclesia. Laudatur Baronio Turris Ticinensis, ut olim quidem ob reos in ea detentos, obque facinora detestabilis; sed Boetii habitatione sanguinisque aspersione, quovis triumphali fornice clarior, quovis gloriæ monumento celebrior, et quavis erecta solida mole diuturnior, ac propugnaculo fortior, quam nec omnia diruens tempus invadat unquam et destruat. Hæc ille, merito omnia, sed quoniam sanguinis aspersionem alio transferenda.

illud dicitur
suis manibus
sustinuisse.
E

Calventianus
ager, ubi res
acta nunc
ignotus,
P

22 Corpus verosimile est propter metum Regis humili primum ac fere ignota sepultura fuisse donatum, quod usque extincta Gothorum cum regno hæresi, et Longobardis fidem Catholicam amplexis, erigere caput Religio pridem depressa potuit, splendorem pristinum assecuto sub Luitprando Rege. Hic cum Ticini S. Apostolo Petro novum a fundamentis templum erexisset, quod ab inaurati forniciis decore placuit appellare S. Petri in cœlo aureo; magnis impendiis illuc ex Sardinia

inde corpus
relatum
Ticinum,

AUCTORE D. P.
et sub Luit-
prando R.
positum ad
S. Petri in
caelo-aureo

A *diuina intulit corpus S. Augustini, a quo nunc templo est nomen; idemque locupletavit aliis pluribus Sanctorum pignoribus. In his creditur Severini Boetii corpus fuisse, sive is jam tunc colebatur ut Sanctus, de quo nihil mihi constare fateor; sive debita tanto viro aestimatio ad hoc moverit Regem. Hujus etiam opus esse creditur tumba, in qua nunc corpus requiescere putatur, a parte dextra, ut ait Gualla, qui per scalæ gradus itur ad majus altare, digne elevatum, atque his verbis notatum:*

Ecce Boethius cælo magnus,
Et omni mundo mirificandus homo:
Qui Theodorico Regi delatus iniquo,
Papiam senium duxit in exilium.
In quo se mæstum solans, dedit inde libellum:
Post ictus gladio, exiit e medio.

cum epitaphio
magis rudi,

23 *Primum versum haberi integrum non ausim equidem affirmare; credo nihilominus Epitaphium totum magis sincerum esse apud Guallam, quam opud Baronium, qui illud accepit, ad Porticas leges, sic reformatum:*

B *Ecce Boethius adest, in cælo magnus, et omni Perspectus mundo, mirus habendus homo. Deinde recentius Papiæ nomen mutatur in nomen vetustum Ticini; et penultimus versus nonnihil innovatur, ut sit*

quam apud
Baronium
legatur:

In qua se mæstum solans dedit urbe libellum.
Tale autem putat idem Baronius fuisse Boetii sepulcro inscriptum, antequam istic ubi nunc est a Luitprando Rege collocaretur. Ego vero, lectionem priorem ex Gualla oculata fide retinendam judico; ipsam Longobardicam sæculi viii barbariem hic regusto, et Papiæ nomen veneror ut genuinum, utpote ab iisdem Longobardis Ticino superinductum. Quid autem de Epitaphio sequenti?

idem aliud
elegantius
substitutum

Mæonia et Latia lingua clarissimus, et qui
Consul eram, hic perii, missus in exilium.

Et quia mors rapuit, probitas me vexit ad auras,
Et nunc fama viget maxima, vivit opus.

Potuisset ipse tale quid sibi composuisse vivus adhuc; sed sua cum credo prohibuisset modestia. Nam cum ad necessariam sui defensionem, in libris de Consolatione Philosophiæ, variasset, quæ supra recitavimus de sua in tuendo Senatu libertate; Scis, inquit, Philosophiam alloquens, me et hæc vera proferre, et in nulla unquam mei laude jactasse: minuit enim quodammodo sese probantis conscientia secretum, quoties ostentando quis factum, recipit famæ præminum. Sed

recentiori
manu.

C *quod ipse non fecit olim, fecit pro eo recentior aliquis, sæculo ut summum xv, ipsumque Ticino accepit Julius Martinus: idemque refertur et Italice etiam redditur a Stephano Breventano, in Historia Papiensi anno MDLXX edito; ut dubitari non possit quin de eo agat Scæcus, annis post illum xvii, cum ait, sepulcrum aspicere ornatum versibus, qui et defuncti præstantiam casumque, et Theodorici injustitiam attestantur; licet utrumque distinctius fiat in illo quod recitat Gualla, nihil de mutatione post facta ostendens.*

Commemora-
tio Ticini
23 Octobris

24 *Idem Stephanus Breventanus ait, quod Ecclesia S. Petri faciat solennem commemorationem Natalis ejus die 21 Octobris. Erratum forsitan in numero sit, et scribi debuerit, 23; qua die Ferrarius, in Catalogo Sanctorum Italiæ agit de S. Severino Boetio Martyre Ticini (etiam Scæcus Sanctum appellaverat) et in altero Catalogo eorum qui non sunt in Martyrologio Romano, Ticini S. Severini Boetii Martyris, sub Theodorico Gothorum Rege; et hoc quidem ex Tab. Ecclesiæ Papien. hac die: ibi vero annotaverat, quod Natalis hac die ab Ecclesia Ticinensi celebratur. Sed ut verus hic ejus fuerit Natalis in cælis, credi vix patitur Symmachi soceri mors, non nisi Augusto mense secuta. Suspicio proinde, aut die tali factam corporis translationem a Rege Luitprando; aut etiam illum electum, quia Martyrologium Usuardi, quo poste-*

et apud Ferra-
rium cum titu-
lo Sancti-

rioribus sæculis omnes per Italiam Ecclesiæ sunt usæ, D
tunc nominabant S. Severinum Episcopum Colonien-
sem. Ut ut est, *Kalendarium vetus Mediolanense, Breviario anni MDXXXIX præfixum, quando ad x Kalendas Novembris notat diem Sanctorum Severi et Severini Martyrum, videri posset S. Severinum Boetium respicere, cumque junxisse Severo Martyri, in quibusdam Usuardi auctoribus exemplis nominato velut passo Hadrianopoli Thraciæ vel Cæsariæ Cappadociæ. Sed valde incerta est ista probatio cultus ex istiusmodi Calendario sumpta: quia Kalendarium antiquius ante Missale anni MDXXII pro ipsis notat nomina Sanctorum Servandi et Germani Martyrum; et posterius anni MDLXXXV, jussu S. Caroli Borromæi reformatum, omni expuncto nomine vacuum istum diem retinet. Furrant autem hæc in Octobri tractanda, sed quia sic innectitur Pontificatus S. Joannis mors Boetii, ut absque hac ille tractari vix potuerit, multo minus mors Symmachi, alium nullum locum habentis, placuit simul huc omnia conferre.*

25 *Sylvester Maurolycus in Mari Oceano Religio- num pag. 271 lib. 4, agens de tumultis post Concilii Tridentini decreta sublatis ex ecclesia S. Petri in Caelo-aureo (velabant enim corpora non Sanctorum supra terram elevata servari) duorum ex illis Epitaphia refert, unum Luitprandi Regis, alterum claræ cujusdam Matronæ, quam ipse Boetii uxorem, et sancti Placidii Monachi ac Martyris in Sicilia materteram et Poetrium celebrem fuisse ait; Puccinellus autem in Vita B. Gomiti addit, Ecclesiam ab ea habere hymnos, recitari solitos in festo SS. Petri et Pauli. Sed quam certum est Rusticianam, Boetii uxorem, Romanam fuisse, non Siculam; Maritoque suo superstitem, non præmortuam (qualis fuit quæ Ticini sepulturam prænotatam habuit) tam incerta ac verosimiliter falsa sunt cetera quæ eidem tribuuntur elogio. Sic enim incipit Epitaphium.*

Elpis dicta fui, Siculæ regionis alumna,

Quam procul a patria conjugis egit amor.....

Lux mea non clausa est tali remanente marito,

Majorique animæ parte superstes ero....

Audi nunc Procopium lib. 3 post narratum Totilæ ingressum in Urbem Romanam, occupatam anno DCLVI, totis viginti annis post mortem Boetii, scribentem ut sequitur: Sic evenit ut tum alii Romanorum, tum etiam Senatorii Ordinis viri, ipsaque Rusticana, Boetii quondam uxor, Symmachi filia, quæ suas facultates egentibus elargita fuerat, servili aut rustico habitu tecti, ab hostili misericordia, modo panem, modo aliud quid necessarium rogantes viverent; nec eos, paulo ante tam claros, pudebat de domo in domum pulsare ostia, et miseriæ alimenta precibus eblandiri. Et Rusticianam quidem interficere Gothi flagrabant, quod ad Theuderichi imagines abolendas, Romanos Magistratus mercede data impulsisset, dum patris Symmachi maritique Boetii mortes ultum it: sed Totilas nihil ei noceri passus est. Nihil igitur longius a vero abest, quam quod populari levitate commenti fuerunt Ticinenses, hanc, quam in eadem qua Boetius ecclesia pari elevationis sepulcri honore conditam videbant, ipsius quoque uxorem fuisse.

E
Uxor Beati
non fuit Et-
pis quadam
Sicula,

Ticini ante
maritum
sepulta,

sed Rusti-
ciana post
annos 20 ab
illius morte
F

Romæ inventa
a Totila.

Cæso Boetio
reversus Joan-
nes in custo-
diam datur,

et ibi intra
paucos dies
moritur.

omnia

A omnia per ordinem acta (Agapito Patricio defuncto in Græcia) suscepti sunt a Rege Theodorico cum dolo et grandi odio : quos gladio voluit punire. Sed metuens indignationem Justini Augusti orthodoxi, non fecit : tamen omnes in custodia cruciavit : ita ut B. Joannes Papa, in custodia maceratus, deficiens moreretur : qui defunctus est Ravennæ cum gloria xv Kalendas Junii, in custodia Regis Theodorici. Anastasius et antiqua Breviaria Romana, quæ supra etiam citavimus, et habemus excusa anno MCCCCLXXIX, et XC, nec non MXXXIV, pro, in gloria, scribunt. Martyr : eundemque vocem substituit noster Auctor MSS. Vitarum Pontificiarum. Iisdem consonat S. Gregorius Turonensis, ex fidelium ab Italia venientium relato, veris Joannis laudibus falsa nascenti, de Arianorum ecclesiis per eum summo studio in Catholicas dedicatis, ob quod Regium indignationem promeritus sit. Positus, inquit Sanctus Dei in carcere, tantis attritus est injuriis, ut non post multum tempus spiritum exhalaret : obiitque in carcere cum gloria apud urbem Ravennam. Ita illi, ærumnas a Joanne toleratas nusquam distinctius explicando; solus, quem dici, Auctor Vitarum, MSS. habet, quod fame et siti, cum Senatoribus et Exconsulibus, defunctus est apud Ravennam. De fame et siti facile fidem faciet verbum maceratus, quo alii utuntur. Pro Senatoribus et Exconsulibus, non solum (quod habent alii) simili in custodia afflictis ac maceratis, sed etiam cunctis, plures merito testes requiras in tanto codicum plurium silentio eadem ceteroquin et iisdem verbis narrantium. Loco xv Kalendas, Breviaria et quædam Anastasii exemplaria habent xii Kalendas, facili ex vicino litterarum ductu errore. Errore dico, quia a xx die Junii, sic retrocedendo ad initium Joannis, non poterit ad Dominicam pertingi.

27 Quil parvo vulgata morte Joannis contigerit, sic prossequitur Anonymus : Euntes populi ante corpusculum ejus, subito unus de turba, arreptus dæmonio, cecidit : et cum pervenisset [defunctus] cum lectulo ubi locatus erat, usque ad hominem, subito [is] sanus surrexit : et præcedebat in exequiis. Quod videntes populi et Senatores, coeperunt reliquias de veste ejus tollere. Sic cum summo gaudio populi deductum est corpus ejus foris civitatem. Uti que ad communem Catholicorum sepulturam, ea adhuc ætate cæmeteria sua et sepulcra, ex veteri Romanorum, quin et Orientalium plerarumque usu, extra civitates habentium. Ibi quamdiu manserit incertum est. Catalogus antiquior aliud nil addit, quam funestum Theodorici Regis exitum, de quo infra. Cum autem Catalogus ille desinat in Felice Joannis successore, datur mihi ansa suspicandi, adhuc in primo sepulturæ loco fuisse corpus, cum iste scribi desineret. Anastasius vero adiungit, post recensitu aliunde Pontificalia Joannis Acta, quæ supra transcripsimus; Cujus corpus translatum est de Ravenna, et sepultum est in Basilica B. Petri Apostoli, sub die vi Kalendas Junii, Olybrio Consule; adeoque decimo post mortem die, quod nemo crederet fieri potuisse; cum et exequias constet Ravennæ celebratas, utique tertio post mortem die, et vivente Theodorico alia omnia curanda fuerint Romanis, nihil tutum sibi existimantibus opud illum, cui novas suspiciones ingerere debuisset ejusmodi pro mortuo recipiundo sollicitudo.

28 Crediderim Anastasium, in veteri quod sequebatur MS. nomen Consulis fere extritum reperisse, cujus solum O initiale extaret, ex quo Olybrium fecerit, utpote initio elogii veteris nominatum, ubi dicebatur sedisse Joannes, a Consulatu Maximi usque ad Consulatum Olybrii. Procinus gutem, cujus nomen etiam ab O inchoetur in fastis Consularibus est Orestes, cum Lampadio Orientali Consule signans annum DXXX, quando adhuc vivebat Joannis successor Felix IV, usque

ad xxii Septembris superstes. Hic certe Regi Athalarico, ex defuncti patris judicio, probatissimus, quemadmodum videri potest ex Epistola propter ejus gratam susceptionem ad Senatum Romanum data; facile impetrasse potuit, elapso quadriennio, sopitæ patris facinoris invidia, ut Romanis desiderantibus redderetur mortuus, qui fuerat morientibus virus ereptus. Tunc locum habere potuit, quod, alieno nec apto publicæ lætitiæ tempore, factum scribit Barenius cum ait : Et excepit Urbs Pontificem suum, de Ariana perfidia triumphantem, quadriga candida vectum, non candentium jumentorum, sed candidatorum humeris Sacerdotum. Accurritur undique ad tantum spectaculum, honorant omnes sacrum sarcinam, debito Pontifici et decenti Martyrem cultu, assectanturque sacris canticis gloriosam victoriæ pompam. Tantummodo impii in tenebris conticescunt, et impietas a tanta gloria luget exclusa. Mœret invidia : rabidus livor in seipsum dentes exacuit; cum tanto honore videt illatum in Urbem, quem inglorium extinxisse putavit in carcere.

29 Tum quod idem Barenius, ex præconcepta de die cultus opinione alibi plenius refutata, quod elem sit dies Natalis qui cultus, mortuum Joannem velut vi Kalendas Junii atque vi Kalendas Julii Romæ sepultum, id ut sine antiquo ullo teste, et sine aliqua apparenti necessitate dicitur, sic gratis etiam negari posset. Sed profecto nequaquam id negatur gratis, cui opponitur omnium Anastasianorum cultum consensus, primum in adstruenda die mortis xv Kalen. veteris Catalogi testimonio natus; deinde constans eorumdem assertio de diebus LXXXVIM, interjectis prædictæ morti et ultionis sumptis de Theodorico. Ad hanc veterem Martyrologia multa, in quibus unum Reginæ Saxe, magni æstimatum Lucæ Holstenio in Notis ad Romanum Martyrologium, ubi ad communem quoniam Bedæ, Adoni, Nathero, Rabano, formulum de Joanne, additur mors xv Kal. obita. Sed quia in eisdem omnibus antiquis Martyrologiis sepultura Romæ curata adscribitur v. Kal. Junii, hinc eadem omnia Joannem referunt ad xxviii Maji hoc tenore : Ipso die depositio S. Joannis Papæ, quem (quia orthodoxus erat, et a Justino Imperatore orthodoxo Constantinopolim veniens gloriose susceptus erat) revertentem in Ravennam, in custodia tentum, ad mortem usque cum aliis æque orthodoxis viris, perduxit [xv Kalendas Junii]. Hujus meminit S. Gregorius in libro Dialogorum. Cujus corpus translatum de Ravenna sepultum est in Basilica S. Petri Apostoli, v. Kalend. Junii, Olybrio Consule. Eadem in compendium ob Usuardo contracta sic leguntur : v Kal. Junii Romæ Natalis B. Joannis Papæ, quem refert Gregorius ob orthodoxam fidem primo in custodia tentum, ac deinde ad mortem usque perductum, cum aliis orthodoxis viris. Verba Gregorii infra dabimus : orthodoxos illos viros supra nominavimus, tam Episcopos quam Patricios : cum autem Episcopos inveniamus non esse Joanni commortuos, nec de Patriciis tale quid dicant cœvi scriptores ; non audeamus hos sanctis Martyribus adnumerare, ex sola Martyrologiorum fide.

30 Videtur Bedæ, quem ceteri præter Usuardum verbotenus transcripserunt, v Kal. reperisse, in suo veteris Catalogi antiquiori exemplo ; aliud autem habuisse debuit Anastasius vi Kalend. scribens unde etiam vetera Breviaria Romana, Kalendaria, et Martyrologia quæcumque recentiora, Romanam Joannis Depositionem referunt ad hunc xxvii Maji. Et in eo quidem, quod anno MXXCVIII Bellinus Venetiis excudendum curavit, ita legitur : Eodem die S. Joannis Papæ et Martyris, quem Theodoricus Rex Arianorum in exilium in Ravennam direxit, ibique maceratus diu in carcere vitam finivit. Errorem de exilio, Gregoriani reformatores correxerunt ; sed auctore Baronio substiturunt

D
AUCTORE D. P.

et solenni
pompa
exciplur.

E
Baronii de
die mortis ac
translationis
opinio impro-
babilis.

Nomen Jo-
annis in Fa-
stis 28
Maji olim,

F

et quidem
cum sociis:

deinde Ma-
ji 27, non
sine errore
aliquo:

ærumnis
confectus,

18 Maji,

B

liberata ad
corpus energu-
meno sepeli-
tur honorifice,

C
postea Romanam
transfertur,

Consule, non
Olybrio sed
forte Orestes,
anno 530,

A runt alium; et primo loco Joannem collocantes, Natalem cum **AUCTORE D. P.** *Usuardo* dixerunt, qui dicendus fuerat Depositio; retinuerunt etiam macerationem diuturnam, quam demonstravimus paucorum duntaxat fuisse dierum, itaque: nunc legitur Natalis S. Joannis Papæ et Martyris, qui a Theodorico Italiæ Rege Ariano Ravennam evocatus, ibique propter orthodoxam fidem in carcere diu maceratus, vitam finivit: quæ poterunt aliquando corrigi. Cæterum ex prædicta Martyrologiorum antiquorum diversitate factum videtur, ut qui Romæ in clauastro Prioratus Melitensis in monte Aventino, vetus Kalendarium in pariete depingendum curavit, utramque combinans lectionem, scribi jussit, teste *Luca Halstæcio* in *Animalversis* prædictis (nom hodie nihil istic legitime superest in loco omnibus cæli injuriis exposito, adeo ut ipsum tectum fere a parietibus jam defluerit, nedum litteræ, quemadmodum mihi retulit, qui anno MDCLXXVIII descripturus accesserat *Petrus Possinus* noster) factum est, inquam, ex ista Martyrologiorum diversitate ut qui ibi Kalendarium depingendum curavit, secundo forsitan xiii vel serius, scribi utroque die Joannem jussit, hac ratione:

v Kalend. Joannes PP. et Mart.

v Kalend. Reportatio Joannis PP.

B 31 Sacrum ejus corpus etiamnum Romæ in ecclesia Vaticana servari, communis est Romanorum sensus: cui adstipulatur Romanus Cononicus, Basilicam prædictam describens tempore *Eugenii Papæ III*; sed qua basilicæ parte id habeatur, nesciri testatur *Arius* lib. 2 *Romæ Subterraneæ* cap. 8. Interim ad ipsas Kalendas Junii, in MS. Floraria Sanctorum, notatur Translatio S. Joannis Primi Papæ et Martyris. Et sane oportet aliquam posteriorem corporis translationem, in vel ab Urbe Roma, factam admittere; nisi malimus sateri, quod in prima translatione corpus quidem Romam translatum sit, Ravenna vero retinuerit Caput. Hoc enim hodiernum monstratur in sacrario Fratrum Minorum Zoccolantium, ubi olim Theodorici Regis palatium fuisse creditur, inclusum remonstrantur (ut vocant) liquæ quidem, sed inauratæ, Ipsa eorum ecclesia Theodorici quoque opus esse existimatur S. Martino primitus dictum; et anno MCCCXVI habuit Monachos Benedictinos; caputque appellari nomine S. Apollinaris, ab ejus corpore ibi tunc posito. In Basilica S. Udalrici et Afræ apud Augustam Vindelicorum, asservatur argentea D. Virginis imago cum Christo et Baptista puerulis colludentibus, a Joanne loci Abbate consecrata anno MDXIX, quæ continet aliquid de S. Joanne Papa Mart. cum aliis Reliquiis, nominatis a *Bernardo Hertjeldero* in illius Basilicæ descriptione lib. 2 cap. 32. Insuper ad xii Januarii in Martyrologio Gallicano *Soussuyi* notatur, Leodii, in Belgio, memoria S. Joannis Papæ, incertum qua ex causa, nisi ad sit ratione alicujus Reliquiæ ejus. In vetusto denique Calendario monasterii S. Maximini, ante complura secula exarato et aliis pluribus Belgicis, isto mense et die habetur: et S. Joannis Papæ, quod agere de alio quam hoc Primo intelligas, cui soli titulus Sancti conceditur. Ipso quo mortuus est die, videlicet xviii Maji etiam adscriptus invenitur Martyrologio sub annum MCCCXC Colonia et Lubecæ excuso, Additionibus *Greveni* ad *Usuardum*, aliisque nonnullis cum prædicto Florario.

CAPUT IV.

Symmachi cædes: Theodorici Regis infelix exitus.

Verosimile est iter Joannis Ravenna Constantinopolim, quam fuit in reditu breve ac prosperum ut intra mensem absolveretur; tam etiam fuisse acceleratum in itin, ut multum sit si eidem fuerit totus Martius impensus. Tali ergo mense aut sequenti Aprili occisum

Boetium, jam pridem carceri mancipatum, existimo, **D** et eodem mense accitum Ravennam Symmachum, de quo sic *Anonymus Valesianus*. Sed dum hæc agnoscitur, quæ scilicet cum *Justino* actu a Joanne narraverat, Symmachus, caput Senatus, utique grandævus senex, et jam inde ab annis quadraginta Consularis, ejus Boetius filiam habuit uxorem, deducitur de Roma Ravennam. Metuens vero Rex, ne dolore generi aliquid adversus regnum ejus tractaret, objecto crimine jussit interfici. Hic, quod vetus Catalogus pluraliter dicit gladio interfectos, quorum etiam corpora abscondi fecit, de uno Symmacho intellexero, ejus corpus latet etiam nunc: nam Boetium neque gladio interfectum, neque corpus ejus absconditum fuisse, supra vidimus Non fuit autem Symmachus, mox ut advenit Ravennam necatus: sed primum Augusto mense, ut mora funeribus tot illustrium virorum interjecta leniret invidiam atrocitatis tantæ. Moram illam mox probavit *Anonymus*, collatus cum *Procopio*: qui cum dixisset, quod vita ambarum non contentus, eorum quoque bona publicavit, continuo subjungit: Paucis post diebus cœnanti ipsi, cum piscis grandioris caput ministri apposuissent, visum est id Symmachi caput esse recens obtruncati; quod dentibus inferiori labro impressis: et oculis torvi truculenterque tuentibus, graviter minantis habere speciem. Ingenti prodigio territus, rigensque frigore extra modum, ad cubile properat; complures imponi sibi lacernas jubet, ac sub iis tenet sese. Deinde exposita rei serie *Elpidio* medico, commissum in Symmachum ac Boetium scelus deflevit. Id lamentatus et animi dolore pressus, quem calamitas afferebat, paulo post obiit.

33 Antiquior Catalogus Pontificius, ipso illo tempore scriptus, narrata Joannis morte obita xv Kalendas Junii, Post hæc, inquit, nutu Dei omnipotentis, XLVIII die, postquam defunctus est Joannes Episcopus in custodia, subito Theodoricus interiit, a Divinitate percussus. Anastasiana omnia exemplaria et jam jam allegandus *Anonymus* evincunt, librarium mendum in numero esse, ac dies xcviii legi dehere, quos post xviii Maji numerare incipias, pertinges usque ad xxvi Augusti, quo præcise die divinitus percussus Theodoricus, licet non continuo mortuum, sic indicat *Anonymus*. Symmachus Judæus, jubente non Rege, sed tyranno, dictavit præcedat die quartæ feriæ septimo Kalend. Septembris. Indictione iv, Olybrio Consule, ut die Dominico adveniente Ariani Basilicas Catholicas invaderent. Sed qui non patitur fideles cultores suos ab alienigenis opprimi, mox intolit in eum sententiam Arii, auctoris religionis ejus. Fluxum ventris incurrit: et dum intra triduum evacuatus fuisset, eodem die (utique Dominico et tunc xxx Augusti mensis) quo se gaudebat ecclesias invadere, simul regnum et animam amisit. Ergo antequam exhalaret, nepotem suum Athalaricum in regnum constituit; se autem vivo, fecit sibi monumentum ex lapide quadrato, miræ magnitudinis opus, et saxum ingentem quem superponeret requisivit. Non dissonat ab hac relatione *Turonensis*, libro de Miraculis et gloria Martyrum cap. 40, de Joanne et Theodorico, aliqui corrigendus in pluribus cum ait; quod Domini misericordia statim (imo mensibus tribus post obitum Pontificis) ultionem super Regem improbum irrogavit: nam subito a Deo percussus, plagis magnis exinatus interiit, suscepitque protinus gehennæ flammantis incendium.

34 S. Gregorius Magnus lib. 4 Dialogorum cap. 30, cum Petro suo probasset, ignem gehennæ corporeum esse; Operæ pretium, inquit, credo si ea quæ mihi a fidelibus viris sunt digesta narravero, de visis Theodorici recens damnati supplicii. Julianus namque, hujus Romanæ Ecclesiæ, cui Deo auctore deservio, secundus Defensor, qui ante septem ferme annos defunctus

occisus Augusto:

paulo post Rex, visis territus,

E

factum damnatus et moritur:

triduo fluxu ventris exhaustus 30 Augusti.

Symmachus Ravennam occisus April. mense,

postea visus
in ignes Vul-
caniæ insula
projici a Joan-
ne et Symma-
cho.

A defunctus est, adme adhuc in monasterio positum crebro veniebat, utmecum colloqui de animæ utilitate consueverat. Ille itaque mihi quadam die narravit, dicens: Theodorici Regis temporibus pater socii mei in Sicilia exactionem canonis egerat, atque jam ad Italiam redibat. Cujus navis appulsa est ad insulam, quæ Liparis appellatur, Et quia illic vir quidam solitarius magnæ virtutis habitabat, dum nautæ navis armamenta repararent, visum est prædicto patri socii mei ad eundem virum Dei pergere, seque ejus orationi commendare. Quos vir Domini cum vidisset, eis inter alia colloquens dixit: Scitis, quia Rex Theodoricus mortuus est? Cui illi protinus responderunt: Absit, nos eum viventem dimisimus, et nihil tale ad nos de eo nunc usque perlatum est. Quibus Dei famulus addidit, dicens: Etiam mortuus est: nam hesterno die hora nona, inter Joannem Papam et Symmachum Patricium, discinctus, atque discalceatus, et vinetis manibus deductus, in hanc vicinam Vulcani ollam jactatus est. Quod illi audientes, sollicite conscripserunt diem, atque in Italiam reversi, eo die Theodoricum Regem invenerunt fuisse mortuum, quo de ejus exitu atque supplicio Dei famulo fuerat ostensum. Et quia Joannem Papam affligendo in custodia occidit, Symmachum quoque Patricium ferro trucidavit, ab illis juste in ignem missus apparuit, quos in hac vita injuste judicavit. *Hæc S. Gregorius. Est porro inter*

insulas Æolias, septentrionali Siciliæ lateri objectas, præcipua Lipara, Episcopoli Sede honorata cui vicina est Vulcania, ignes evomens, nunc etiam Vulcano dicta.

33 Cum nos olim Ravennæ essemus, vidimus XIX Novembris anno MDCLX, ante ecclesiam S. Apollinaris nam de qua supra egimus, productam maceriam, cum vetusta illa turri, in qua S. Joannes putatur obuisse. Et illa supra portam, qua ex platea transitur ad ecclesiam: et ad dexterum ipsius portæ latus, cernitur porphyretica tumba, inserta parieti, sane perquam magnifica, qua nescio an grandior ulla sit in tota Italia, cum tali subius titulo: Vas hoc porphyriacum, olim Theodorici Gothorum Imperatoris cineres in Rotundæ apice recondens, huc, Petro Donato Cæsio Narniensi Præsule favente, translatum, ad perennem memoriam Sapientes Reip. Rav. P. P. C. MDLXIII. Amalasunthæ, quæ Theodorici filia fuit, opus creditur esse ecclesia S. Mariæ dicata, Rotundæ nomen a forma habens: sub ejus cupula admiranda, tam diu toleratos fuisse Regis Arianæ cineres, mirum sane est; prudenterque ab Archiepiscopo Cæsio factum, quod eos e loco sacro sic amovendos curaverit; ut tamen Principis, aliis de Ravennatibus optime merit, memoria non obliteraretur: non animæ mortui ad solatium, sed viventium aut curiositati ad spectaculum, aut emendationi ad exemplum, rememorato infelici fine quo seclera ejus puniuntur.

D
AUCTORE D. P.
Ejusdem
monumentum
Ravennæ.

E

NOT. 10 *****
APP. TOM. VII
MAJI

DE S. HELLADIO EPISCOPO

MARTYRE IN ORIENTE.

COMMENTARIUS HISTORICUS,

Quo pro amissis Aetis, substituantur elogia ex Synaxariis et Menæis: tempus martyrii, per conjecturam, quaritur.

SEC. VI
AUT VII.
Elogium ex
Menæis,

Celebris hodie est cultus apud Græcos τοῦ Ἁγίου καὶ ἐνδόξου Ἱερομάρτυρος Ἑλλάδίου Sancti et gloriosi Hieromartyris Helladii, de quo uno et solo agunt in Menæis excensis, ubi hoc ei accinitur Distichon:

C Ἑλλάδιον Ἑλλάδιος ἱεροσύνης
Ἄμματι συνέμιξε τοῦ μαρτυρίου.
Helladius oleum suæ sacrationis
Martyriali miscuit cum cruore.

deinde hoc eadem ex Aetis, verosimiliter amissis, elogium texitur: Οὗτος ὁ Ἅγιος ἐκκαθάρας ἑαυτὸν ἀπὸ πάσης κηλίδος, καὶ δοχεῖον γεροντῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος, χρίεται ψήφῳ θεοῦ Ἀρχιερεὺς καὶ τοὺς οἰκτας πιστευθεὶς τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, ὡς μὲν ποιμήν τῆς αὐτοῦ ποιμνῆς τοὺς λυκώδεις τῶν ἀνθρώπων ἀπείργει, ὡς δὲ κυδερνήτης ἐπιστήμων ταύτην ἐκυβέρνησας, ἄβυστον καὶ ἀνεπκρέαστον τῶν κακῶν ἀπάντων διατηρῶν. Ἐπεὶ οὖν οἱ τύραννοι δέσμιοι αὐτὸν παρεστήσαντο τότε μᾶλλον ἔλαμψε καὶ κατήύχασε τὸν πιστὸν τὰς διανοίας τομῆς γὰρ χωρήσας πρὸς τὰ σακματὰ καὶ παρόρησιασάμενος τὴν εὐσεβειαν, πλείσταις βασάνοις καθυποβάλλεται καὶ τὸ σῶμα σφοδρῶς κατωδυνάμει, τὴν ἐν τῶν μωλώπων ἀπασαν κίνησιν ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς ἡμῶν ἐποφθεῖς αὐτῷ ἐξέαστο, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς προθυμότερον ἐποίησε. Μετὰ ταῦτα ὀργῆς πλησθέντες οἱ τυράννοι, τῇ πυρὶ τὸν Ἅγιον ἐπιρρίπτουσιν ὁ δὲ ἀφλεκτός διαμείνας, πολλοὺς πρὸς τὴν εἰς Χριστὸν πίστον ἐπισπάσαστο· ἔπειτα σφοδρότατα αἰκισθεὶς τὸ πνεῦμα τῷ θεῷ παρατίθεται. *Quæ sic Latine redduntur: Sanctus hic abstersa omni peccati labe, factus domicilium sancti Spiritus, suffragio Dei*

inungitur Episcopus, qui cum gubernaculum Ecclesiæ Christianæ sibi concreditum haberet, ut pastor gregis sui lupos (nec enim homines dixerim) abegit; atque ut intelligens gubernator eundem dirigebat, ab accessu omnium iniquorum inoffensum et immunem custodiens. Postmodum ergo cum illum tyranni populo sisterent virtutem, tum virtus ejus magis eluxit, fideliumque animos clarius illustravit. Nam statim in stadium et certamen productus, Christiana libertate pietatem professus est. Quare plurimis subjectus tormentis, toto corpore sæde laceratur. Verum omnem ex livore et vibicibus contractum dolorem Christus Deus noster, suo athletæ spectabilis, abstersit et curavit, et ad plura patienda alacriorem reddidit. Tum tyranni ira repleti, Sanctum in ignem conjiciunt: in quo illæsus persistens, multos ad Christi fidem pertraxit. Postremo flagris crudelissime cæsus, spiritum Deo reddidit. *Hæc in dictis Menæis.*

2 Eodem xxvii Maji idem elogium legitur in Anthologio novo auctoritate Clementis VIII edito, et reperitur in MS. Synaxario Ecclesiæ Constantinopolitanæ, spectante ad Collegium Parisiense Societatis Jesu, et sequenti die in Menologio Basilii Porphyrogenetæ Imperatoris. Quo etiam die xxviii Maji in Menologio Sirtleti nomen Helladii inepte adjunctum est SS. Crescenti, Dioscoridi et Paulo, de quibus tunc agemus, et dicemus eos Romæ pussos. Baronius quæ legerat apud Sirtletum, eodem prorsus modo Martyrologio Romano inseruit, quippe aliud fere nihil habens quod sequeretur

quo indi-
cantur mul-
tiplicia ab
eo tolerata
tormenta:
F

ejus hoc die
celebris cul-
tus

in

A in græcis, ipse Græcæ ignarus linguæ, quam illud quale-
cumque Sireti Menologium, nimis levi manu (ut alibi
sæpe monuimus) compilatum. Magis mirum est, quod,
cum Typicon et Constantinopoli accepta Ephemeris
Moschorum figurata hoc die omnia præcipiant faciendū
de S. Theraponte Hieromartyre, ex Cyprio translato
Constantinopolim anno DCCCXVI; Menæo hoc omisso agant
de solo Helladio, ejusque solius nomen ex Ephemeride
metrica hoc modo suggerunt:

Εὐχὰς δὲ ἐδόρυμάτῃ 'Ελλάδιον ἔκτανε πυγῇ.

Helladium pugnis vigesima septima mactat.

Nec diversitatis hujus causa occurrit, nisi, quod Menæu
fuerint desumpta ex antiquiori, quam illud unde recep-
tum Typicon exemplari, scripto priusquam cultum S.
Helladii Constantinopoli obscuraret novus cultus S. The-
rapontis, ejus memoria ibidem antea celebrabatur XIV
Maj. Videtur autem hic cultus eo facilius obscurari po-
tuisse, quod alibi quam in Urbe regio corpus S. Hella-
dii esset et coleretur. Neque enim Synaxarium Pari-
siense, quod Helladii adhuc meminit et quidem primo
loco, de duplici Theraponte agens die præcedenti, omi-
sisset notare more suo ecclesiæ, in qua Synaxis ejus
celebrabatur; si talis aliqua Constantinopoli fuisset.
Canon quoque de Sancto eodem relatus in Menæis, ta-
lis est, ut de antiquioribus a S. Sophronio aut Joanne

quippe cujus
corpus non es-
set CP.

et qui passus
videtur in
Oriente.

B Damasceno ordinatis videri unus possit; utpote neque
nomen auctoris adjunctum habens, neque acrostichidi
alicui annexus; unde suspicari quis possit in Oriente
passum, ibique magis notum fuisse; ubi etiam ejus ali-
qua Acta extiterint: quidam enim notantur in Stichari-
is atque Odis, quæ partim confirmant dicta breviter
in elogio jam producto, partim suppleant istis omissa.
Juvat aliqua inde excerptere.

3 Ex tribus ante Canonem, quæ dixi, Stichariis, secun-
dum hoc est: Θεόφρων 'Ελλάδιε, Χριστὸς ἐπορεύσας σοὶ
ἀποντας τοὺς ἐν μαλῶπων ἰσόστοι ὑδάτας χάριτι δι' αὐ-
τὸν γὰρ πᾶσαν ὑπομῆναι κάκωσιν προέβλεψεν, πρόφρων
κλειζόμενος δι' ὃ ἱκετεύει θωρηθῆναι ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν
τὴν εἰρήνην καὶ τὸ μέγα ἔλεος. Dei sapientia prædite
Helladie, apparens tibi Christus omnem tuorum vul-
nerum livorem sua sanavit gratia; propter ipsum
enim elegisti quasvis aerumnas sustinere, palam
glorificatus. Ideo ora, ut animabus nostris detur pax
et magna misericordia. Idem initio Odes v sic expli-
catur: Ἐξέλσψας ὡς ἡλιος οὐκὼν τὸ δεσποθῆριον· ὅτι
ἐκεῖ τὸ φῶς τὸ ἄδυτον Χριστὸς σοὶ ἐπιφάνη, λόγους
παράκλησεως ὡς τῷ Παύλῳ φωνῶν σοὶ. Splendisti
tamquam sol, dum morareris in carcere: quia ibi
apparuit tibi inaccessible lumen Christus, verba
consolatoria, tamquam Paulo, auribus tuis insonans.
Et hoc quidem de Christo apparente jam legebatur in
elogio: non item, quod de vinculis sequitur in altera
ejusdem Odes v strophe. Δέσμα σοὶ διατρήσασαν ὥσπερ
ἱστὺς ἀράχνης· ὅτι ἐν σοὶ ἰσχυρὸς ἡ ἀμαρτία, συντερίθουσα
δαίμονων ἀπάσαν ἐπὶ νότον καὶ σὲ μεγαλύνουσα, στρα-
τῶτα τοῦ Χριστοῦ. Vincula tibi disrupta sunt tam-
quam telæ aranearum; quia inerat tibi virtus in-
victa, conterens omnes adinventiones dæmonum, te-
que magificans, Christi miles.

In carcere vi-
situs a Chri-
sto,

et vinculis
disruptis so-
lutus,

4 Similiter ignis innoxie toleratus, in tertio Stichario
ad Canonem prævio, sic quidem prædicatur, Πυρὸς
φύσιν ἐχελύσσας καὶ ἀδιάφλεκτος ἔμεινας· ἡ δὲ ὁρὸς
γὰρ Θεοῦ σε περικυλούσα ἀβύσσος ἐφύλαττεν: Ignis
naturam refrænasti, et incombustus mansisti. Ros
enim divinus te circumdans illesum custodivit. Lau-
dantur etiam sæpius multiplicia tormenta per totum
Canonem: sed in ejusdem Canonis Ode VII, species
quædam tormenti, ab Elogio non indicati, attingitur
hoc modo: Ἐν πτέρυγαις σοὶ ὑποίσας πικρὰν διάτρεξιν
ἐτρώσας τὸν θόλιον, καὶ περνίσας ἑρβώσας ὑπο τοὺς πόδας
σου Μάκκρ: Acerbato plantarum tuarum contri-
tionem sustinens, o Beate, contrivisti fraudulentum
hostem: eumque supplantans infra pedes tuos stra-
visti. Est hoc fastuarii genus, quo reorum humi stra-
torum pedes importis bacillis feriuntur, ad numerum
a iudice præscriptum, quandoque ad plura centenaria
ictuum, et tunc ipsam sæpe mortem inferens: quod uti
innotatum fuit Romanis Martyres torquentibus; sic
fuit estque etiam hodie Persis, Saracenis, ac Turcis
(ut de Sinis aliisque Orientalioribus taceam) usitatissi-
mum: unde suspicio forsitan haud vanu duci posset, a
Persis aut Saracenis occisum esse Sanctum.

D
illesus ab
igne

et in plantis
fustigatus,

verosimiliter
sub Persis,

E Huc conjecturæ favere potest, quod toto Ca-
none nulla sit mentio Imperatorum aut Regum, sed
simpliciter et pluraliter in elogio nominentur Tyranni,
puta Satrapæ Persarum aut Saracenorum, plures si-
mul præsentis martyrio: cui gratulabundus Canon
Strophe II Odes IV sic invitat fideles, Ἀνθεσι ψάλμι-
κῶς κατὰ στέψωμεν, πιστοὶ τὸν θεῖον 'Ελλάδιον, ὃς νική-
την ἀνέβειλε καὶ Μάρτυρα στεφάνον τῆς τριφασῆς ὁμοου-
σίᾳς Τριᾶδος, Floribus psalinorum coronemus, o fi-
deles, divinum Helladium, tamquam victorem im-
pietatis, et generosum Martyrem triluminis consub-
stantialisque Trinitatis. Hujus hostes cum sint impi-
mis Saraceni, utique in unum Deum credentes, incli-
nabar ut opinarer, sub illis passum S. Helladium,
sed inclinantem eo sustinuit me Strophe II Odes IV ubi
dicitur. Τοῖς εἰδώλοις τοῦ βίου ἀπαρνούμενος, θυσία
ζῶσα τρισμάκκρ. Θεῷ γεγυρας, εὐωδισζων ἀπασι τα
ἄρχαντα μύρα τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ σώματί
σου. Idolis sacrificare renuens ter Beate, factus es
Deo hostia vivens; perfundens omnes unguento in-
corruptibili passionum Christi, in corpore tuo adim-
pletatum. Atqui, non Saraceni, sed Persæ adorabant
idola, solem præsertim et ignem: horum autem irrup-
tiones in Syriam et Palaestinam notæ sunt, seculo præ-
sertim VI et VII sub utroque Chosroe, anno Justiniani
Imperatoris XII, quando Antiochiam Syriæ intercepe-
runt; et anno Heraclii V, quando Hierosolymam to-
tamque Terram sanctam redegerunt sub potestatem.
Fuisse autem istis in partibus satis frequens Helladii
nomen, persuadent Metropoli Tursi et Ptolemaidensis
Episcopus: sic nominati anno CCCXXXI, in Conci-
liabulo Ephesino. Sed hæc annua pro nuda levique
conjectura, ut sunt, accipi volo.

E

seculo 6 vel 7

F

DE SANCTO HILDEVERTO

EPISCOPO MELDENSI IN GALLIA.

COMMENTARIUS HISTORICUS.

§. I. De ejus cultu cum Lectionibus propriis, Actorum mala fide, ipsiusque ætate.

Celebratur hoc XXVII die Maji, in Breviario Bel-
lovacensi sub nota anni MDLIV edito, et potissi-
mum in Ecclesia et diocesi Meldensi, festum
S. Hildeverti, ejusdem Ecclesiæ Episcopi: de
quo in Breviario Meldensi, quod habemus anno MOCXL

CIRCA ANNUM
DCLXXX.

excusum, ista præscribitur propria Oratio: Omnipotens
sempiternus Deus, qui hunc diem nobis in honore B.
Hildeverti, Confessoris tui atque Pontificis, conse-
crasti: da nobis, quæsumus, ita devota mente illius
celebrare solennia, ut ipso intercedente peccatorum
condonetur

Cultus 27
Maji:

A condonetur indulgentia, et ad gaudia perveniamus sine fine mansura. *Dein præscribuntur pro secundo nocturno hæ tres lectiones, quarum prima recitanda est de Scriptura occurrente, secunda et tertia propria de hoc Sancto. Eas hic imprimendas descripsimus; cum accepimus Parisiis alias antiquiores tres, transcriptas a Petro Jannarii, Curione S. Theobaldi apud Meldos, idque ex veteri Breviario exarato circa annum MCCCVIII, sub Episcopatu Simonis de Festuca. Hæc ergo pro recentioribus illis accipe, sicut eas nobis misit R. D. Jacobus Cousinet, ad S. Genovefam Canonicus Regularis.*

in Lectionibus
dicitur

ortus nobili-
ter.

educatus pie,

1 Beatus Hildevertus, divinæ dispensationis nutu Meldensis quondam Episcopus, parentibus secundum mundanæ excellentiæ dignitatem laud infimis nec sacræ religionis ignaris noscitur procreatus. Pater ejus dictus est Adelbertus, nobilis genere, sed nobilior fide. Hic vero, non causa exercendæ voluptatis illicitæ, sed gignendæ prolis amore, uxorem duxit, nomine Evam, moribus et genere sibi congruam, dilectam Deo et amabilem viro. Natus est eis filius, quem vocaverunt Hildevertum, tradideruntque B. Faroni Meldensi Episcopo sacris litterarum studiis imbuendum: qui in brevi temporis spatio novo ac veteri Testamento imbutus est.

B

ordinatus Cle-
ricus,

2 Ipse autem puer, licet ætate juvenis, moribus tamen senex erat. Sanctus autem Faro, videns simplicitatem S. Hildeverti, omnes Ecclesiasticos Gradus ei per ordinem commisit. *His quoad sensum per omnia consonat præcitati Breviarii Lectio IV: non item Lectio V, quæ antiquo textui, adjungit rigorem vitæ et Luxoviensem Monachatum, ob isdem exordiens: nos vetustiora, quæ sequuntur, sic transcripta invenimus.* Post obitum S. Faronis Hildevertus vir Dei, plenus gratia, Episcopalem Cathedram adeptus est. Factus est itaque Episcopus Dei judicio, ac Clericorum et omnium qui ibi affuerunt consilio et consensu. Fuit S. Hildevertus in eleemosynis largus, in vigiliis sedulus, in oratione devotus, in charitate perfectus, in humilitate profundus, in doctrina præcipuus, in sermone præclarus, in conversatione sanctissimus; sinceritatem mentis vultus sui serenitas demonstrabat. *His aliisque elegantius verbosiusque deducendis intectus Auctor novarum Lectionum, earum quintam concludit narratione miraculi, unde vetustior Lectio III initium suum hoc modo sumit.*

deinde Episco-
pus:

C

moritur 27
Maj:

3 Accessit autem ad eum quidam homo, et projecit se ad pedes ejus, et obsecravit eum, ut filio suo, defuncto absque baptismo, manum imponere dignaretur; ut invocato Christi nomine super cadaver exanime, restitueret eum vitæ pristinæ. Ille vero confestim mæstis precibus annuit, domum in qua jacebat mortuus introivit, et prostratus in terram diutius ad Dominum fudit preces, ut ipsum a mortuis suscitaret, et baptismi gratiam consequi posset, ac Domino Jesu Christo famulari: statimque surrexit puer, et cœpit loqui. Tunc catechizavit eum, et vocavit eum nomine patris sui Aldebertum. Post aliquantum vero temporis B. Hildevertus migravit ad Dominum, sexto Kalendarum Juniarum: sepultusque est in Basilica, quam ab urbe Meldensi sexto fere milliario ipse construxerat. Et sui filioli corpus, quem de mortuis suscitaverat, post septem annos moriturum prædixit, et juxta se sepeliri mandavit. *Officii recentioris Lectio VIII a morte Sancti initium sumit, et ecclesiam ubi sepultus est, dicit esse in pago, qui vulgo dicitur Vigneliacum: deinde hæc de cultu adjungit: Verum quem vivum multa miracula insignem fecerant, mortuum plura commendarunt, tum Vigneliaci, tum in ecclesia Meldensi; in qua postea sacra ejus ossa reposita fuerunt; tum Parisiis in Capella, sub ejus nomine paulo post ejus obitum ædificata, quæ nunc est parochialis ecclesia sanctæ*

sepultus Vi-
gneliaci,

Maj T. VI

Crucis; et in ecclesia parochiali S. Laurentii, in D qua digno cum cultu invocatur; tum denique in agro Rotomagensi, in Collegiata ecclesia Gornacensi, ubi in pretiosa capsula magna cum veneratione sacræ ejus requiescunt Reliquiæ.

dein Meldos
translatus.

4 *Hactenus Lectiones Antiquæ et Novæ. Medii fortassis inter utrasque ævi, auctoris certe nequaquam coævi, sed scribentis diu post obitum Sancti, sunt Acta ex variis relationibus vulgique traditione consarcinata, quæ sumus duplicia nacti; alia longiora, ex Codicibus MSS. monasterii Beccensis et ecclesiæ Gornacensis, a Petro Loveto et Andrea du Chesne; alia breviora et a Frederico Floueto nobis Rotomago communicata: in quibus nonnulla sunt, veritati neutiquam consentanea: quare his omissis, pauca solum quæ videntur verosimiliora excerptimus. Ubique dicitur S. Faroni Episcopo educandus traditus, puerulus adhuc aut quinquennis, aut curriculo unius lustris peracto, aut certe (ut supra dicitur) ubi per ætatem licuit. Hinc ex illius ætate de tempore quo vixit et sedit S. Hildevertus aliquid licet statnere. Habemus varia S. Faronis Acta illustranda ad XXVIII Octobris, diem ejus natalem. In omnibus dicitur is tempore Chlotharii II Regis Episcopus ordinatus, et vivendo pervenisse usque ad tempora Childerici præpotitis ipsius Chlotharii, quem ad regnum Austrasiorum promotum ostendimus circa an. DCLIX. Hoc ergo tempus est, quo S. Hildevertus sacris litteris institutus, post alios sacros Ordines, etiam Sacerdotio fuit initiatus. A quo tempore longe arctiorem vivendi rationem duxit: nam pene quotidianum coluit jejunium, nec alio usus est vestimento, quam ex pilis caprarum contexto. Ita Acta breviora, nulla addita mentione vitæ monasticæ cujus meminerunt Acta longiora, non tamen nominato loco monasterii, quod supra citatæ recentiores Lectiones, Luxoviense in Burgundia dicunt fuisse. Huic tunc præerat S. Waldebertus, anno DCLXV vita functus secunda Muji, ad quem diem vitam ejus illustramus. Compendia Actorum extant apud Vincentium lib. 23 Speculi historialis cap. 25; et apud Petrum de Natalibus, lib. 5 cap. 49.*

Acta MSS:

Tempus S.
Faronis de-
cessoris:

E

5 *Varia in utrisque Actis et citatis compendiis interseverant ab eo in Episcopatu peracta, prudenter in citatis Lectionibus ommissa: quosi Romani profectus a Bonifacio Pontifice Maximo benigne exceptus, coram eo Missarum solennia celebrasset; et ab eo ad prædicandum missus, circuisset urbes et oppida Hierosolymam usque: et septem annis in ea peregrinatione evolutis, Romam reversus, Summo Pontifici suæ legationis rationem reddidisset: unde jussu sanctæ Sedis in Galliam reversus, a S. Furseo Monacho Laniaci, exceptus esset. Hæc pluribus in dictis Actis recenseatur. Verum nullus tunc sedit Romanus Bonifacius. Nam quintus istius nominis creatus est sub finem anni DCXVII, mortuus anno DCXXV, quo S. Hildevertus necdum natus videtur fuisse. Nec potest intelligi Bonifacius VI, in Antipapam electus anno DCCXCVII, jam pridem post obitum S. Hildeverti ducentis annis elapsis. S. Furseus, Latiniacensis ad Matronam monasterii conditor, quatuor ab Urbe Meldensi leucis (quod vulgo Lagny dicitur, et simili contractione supra Laniacus scribitur) ante S. Pharonem videtur obisse, circa annum DCL, sicut dicimus ad ejus Natalem XVI Jannarii. Igitur pro S. Furseo Monacho, scribendum putarem, exceptum Hildevertum a S. Fursei Monachis. Additur in dictis Actis et compendiis hoc miraculum: quod chirothecæ ejus, quas e manibus suis ante consecrationem extraxerat, a radio solis in aere visæ fuerunt tribus horis sustentatæ. Quod in Lectionibus supra citatis non incongrue omissum est.*

nonnulla in
Actis suspe-
cta:

F

6 Porro B. Hildevertus Pontifex, Pastoralis officii partibus sanctissime peractis, morbo correptus est, cum magno dolore Meldensium civium: et tan-

obitus circa
an 680

AUCTORE D. P.
27 Maji,
alii 26,

A dem munitus salutari Viatico, migravit in cœlum sexto Kalendas Junii, circa annum Christi sexcentisimum octogesimum. Ita Acta breviora. Hinc corrigendi Trithemius et Wion, quorum prior, lib. 3 de Viris illustribus Ordinis S. Benedicti, ait eum claruisse anno dclxl. Magis enormi mendo Wion asserit eum S. Faroni successisse anno dclxxxvi. Migrasse ad Dominum sexto die Kalendarum Juniarum etiam habent longiora Acta, ex vetustis forte Lectionibus: et his consentit Breviarum Meldense recentius. At precedenti die, sive vii Kalendas Junii, mortuum fuisse, tradunt Vincentius et Petrus de Natalibus, et secuti sunt Trithemius, Wion, Menardus, Grevenus, Canisius, Sanssayus, et alii. Mabilio seculo 2 Benedictino, inter Prætermisos collocat S. Hildevertum, atque per asteriscum præpositum designat esse ex eis, qui Germani Benedictini esse videntur: quod ubi clarius probatum fuerit, libentissime amplectemur.

a S. Majolo
Angelica
monitione
incitato,

B

7 In Actis longioribus agitur de Translatione corporis sub hisce terminis: Transnetoque non multi temporis curriculo, Angelus Domini per visum alloquitur B. Majolum Abbatem, dicens: Surge et vade ad basilicam, in honore beatæ Dei Genitricis dicatam; ibique juxta altare Beatorum corpora Hildeverti Episcopi atque Aldeberti ejus filioli reperies tumultata. Quod cum esse probaveris, discurre festinans; et convocatis compvincialibus Episcopis, Sacerdotibus, nec non et Levitis, ceterisque sanctorum Ordinum Clericis, viris quoque ac mulieribus religiosis, omnem rei seriem, quemadmodum gesta sit, pronuntia: eorumque tumultum summa cum diligentia ut aperiant exora. Hæc cum dixisset, cœlo receptus est. Mane autem facto exurgens venerabilis Abbas, convocatis omnibus, de quibus præceperat Angelus, cuncta patefecit juxta verbum ejus. Qui audientes gavisi sunt valde, et venientes ad locum sibi cœlitus revelatum cum vexillis et crucibus, cum thuribus et lampadibus, eo ipso die, quo a terris B. Hildeverti felix anima translata est ad superiora, hymnisonis vocibus amborum elevarunt ossa inclita: ex quibus magna curatio effluxit circumstantibus infirmis, cæcis visus, claudis gressus, surdis auditus, paralyticis curatio, leprosis mundatio, muto loquela, præstante Domino Jesu Christo etc. Hæc ibi quæ fere eadem sed mutata phrasi, leguntur in Actis brevioribus, et paucis attinguntur in compendiis Vincentii et Petri.

elevatur,
corpus.

C

8 Acta S. Majoli Abbatis Cluniacensis varia dedimus ad xi Maji, sed absque ulla talis revelationis mentione: præterea Sanctus iste trecentis minimum annis post S. Hildeverti obitum floruit; hic vero elevatus Meldasque perlatus dicitur, transacto non multi temporis curriculo. Ideo Mabilio, inter Prætermisos ad sec. 3, agens de S. Guitmario, dubitat, an non potius intelligi debeat aliquis alius Majolus, qui fuerit loco et tempore propior, puta Abbas S. Pharonis. Sed tota præcedens narratio talis est, ut particula, non, abundare omnino videatur: nec enim locum sepulti haud ita pridem Episcopi opus erat revelatione doceri, ejusque veritatem ipsa corporis refossione probari. Præterea Lectiones in festo Translationis infra memorandæ dicunt, quod post quamdam annorum seriem apparuit Angelus Domini Majolo Abbati, in loco quo dicitur Laniacus, quod integre Latiniacus scriberetur; nec absimile vero est, huc aliquando venisse Majolum Cluniacensem, causa reformandi monasterii, suæque Congregationi adjungendi, ut passim per omnes Galliæ provincias multa adjunxit.

Majolus iste
potuit fuisse
Cluniacensis
Ord. auctor,

tum forte
Latiniaci
in vicino
degens.

§. II. Translatio Gornacum, cultus, miracula; an post extinctam ibidem S. Guitmari Ab. Centulensis memoriam?

Narrant tam Acta quam Lectiones, quomodo Meldis exportatum corpus S. Hildeverti, substituerit Gornaci, in Normanniæ limite super Eptam fluvium. Exportatio hæc licet in minoribus Actis facta dicatur nonnullis mensibus effluxis a prima translatione; alibi tamen aut nullum definitur tempus, aut longius intervallum supponitur, maxime in Lectione quam nobis Rotomago misit ante annos quinquaginta P. Joannes Dardes, quæ multis circumstantiis alibi non inveniendis rem sic ornat et explicat: Dominus Jesus, qui in Evangelio dixit, Nemo accendit lucernam et in abscondito ponit eam sub modio, sed super candelabrum; volens S. Hildevertum manifestare, et virtutes ejus ostendere; postquam multis miraculis ejus virtutem declarasset in civitate Meldensi, etiam in partibus Normanniæ placuit probare hoc modo. Fuerunt Clerici tres, qui nutu divino sacrum ejus corpus acceperunt, et per multa tempora et loca portaverunt, et tandem Normanniam applicuerunt, in villa quæ dicitur Gornacum, ubi steterunt per certum tempus. Cum autem vellent cum sacro corpore recedere, immobile corpus remansit. Unde quasi attoniti et stupefacti venerunt ad Hugonem, illius loci Comitem, factum narrantes. Comes eos audiens gavisus est, sperans quod favente Dei misericordia, quæ inceperat, per miracula et virtutes illius gloriosi Confessoris, consummaret, et tota provincia honoraretur: iisdemque Clericis plurima dona tam in localibus quam in aliis dedit. Mira res! volens Comes probare an esset sacrum corpus S. Hildeverti, an non, jussit magnum ignem accendi, et sanctum caput in medium projici: sed mox resiliens, in gremium uxoris dicti Comitis transivit. Quid plura? ea die, videlicet * xxvi Maji, plures a diversis languoribus sunt sanati, ... deinde dictus Comes corpus ejus venerabile in capsâ argentea honorifice reposuit, prout apparet videntibus.

Transtatum
deinde cor-
pus Gorna-
cum,

Luc. 11, 13

E
ibidem sistitur
et retinetur,

*an xxv?

10 Mabilio loco præcitato ait, quod corpus prædictum jussu Walterii Rotomagensis Pontificis, per Hilbertum Cantuariensem Archiepiscopum, in eam in qua nunc habetur thecam illatum est anno mcci; caput vero in scrinio aureo, expensis Blanchæ Philippi VI Francorum Regis uxoris, affabre elaborato circa annum Domini mcccclxxv. Quid igitur si seculo xii ad finem vergente, dicamus factam corporis Translationem ad Normannos, duobus fere seculis post primam factam a Majolo Abbate? Fortassis solvetur hac ratione difficultas, quæ Mabilionem vehementer torsit, in Chronico Centulensi Hariulfi, de quarto ejus loci Abbate sic legentem, lib. 1, cap. 27. Tunc, cum scilicet Centulense et Gemmeticense monasteria ab uno eodemque Abbate regi ceperunt, vere sancti et boni fideles, non valde curabant scriptis quæ gerebantur committere, qui ad hoc solum contendebant, ut in libro vitæ mereretur adscribi: unde et illius temporis Abbates ex toto prorsus ignorassemus, nisi venerabilis Abbas Angelrandus (is qui Vitam S. Richarii fundatoris scripsit, et Hariulfo ipsi inchoandi Chronici auctor fuit) ex aliquanto id procurasset: qui dum priscorum Abbatum Catalogum perstringeret, ex iis unum fuisse insinnavit Guitmarum, quem et sanctissimum virum titulavit: et quia tanti viri tale meruit testimonium, dignum est ut a nobis pusillis memoretur, qui viri vere sancti ore Sanctissimus est notatus. Hic in Neustriæ solo humatus quiescit, et in suo nomine dicata ecclesia existit: qui quantæ sanctitatis et justitiæ fuerit, nos quidem non occur-

et an. 1281
in argenteam
arcam trans-
fertur :
F

ibidem ecclesia
S. Guitmari
Ab. sacra,

rimus

A rimus dicere, sed his qui ejus corpori sancto deserviunt prædicandum committimus.

Benedictinos
fecit suspicari,

11 *Ad hæc Mabilio*; Utinam, inquit, ipse id excusus fuisset! Nam Canonici Ecclesiæ Collegiatæ erectæ Gornaci, ubi S. Guitmarus tempore Hariulfi, id est sec. XI, quiescebat, et ecclesiam nomine suo illustrabat, usque adeo primarii Patroni sui memoriam obliterari siverunt, ut ne nomen quidem apud eos reliquum sit. Solus nunc apud eos audit S. Hildevertus, Meldicensis Episcopus, Ecclesiæ suæ Patronus; quem cum Guitmaro nostro confundunt, cum legunt in Officio ecclesiastico Hildevertum, ex Mooacho Luxoviensi Abbatem monasterii S. Richarii, tum Meldicensem Episcopum fuisse..... Sed nescio an Gornacum translatus sit corpus S. Hildeverti Episcopi, qui postea Guitmari Abbatis memoriam obscuravit ac penitus demum abolevit; an vero Guitmarus alio nomine dictus sit Hildevertus; quamquam nulla ejus rei mentio, nec præfecturæ Centulensis in Actis S. Hildeverti, quæ non magno pere probo. Neque nos probamus illa valde, tam recenti tamen Officio, quæ allegatur a Mabilione (nam Lectiones paulo vetustiores supra relatæ nec Luxorii nec Centulæ meminerunt) permoveri non possumus, ut geminum vel titulum vel nomen in eodem Sancto recipiamus. Potius dixerim Gornacenses, auctoritate motos Centulensium, constanter asseverantium quartum suum Abbatem Gornaci sepultum cultumque fuisse, tandem in illam conjunctionem titulorum couseussisse: Centulenses vèro sub initium hujus seculi, quando eos adhuc suus latebat Hariulfus, cum blattis tineisque colluctans, adeoque ignota habebantur primorum Abbatum nomina; quartum illum, quem Gornaci sepultum tradita per manus memoria credebant, vocasse Hildevertum, quia scilicet hic unus sciebatur Gornaci coli. A talibus certe instructus Robertus Chenu, sub annum MDCXXVI Auctor Galliæ Christianæ, in Abbatibus Centulensibus scripsit: S. Hildevertus, ejus Reliquiæ apud Gornacum: et sic etiam in Sacristia Centulensi hodieum pendet Tabella Patronorum loci in qua nominatur S. Idvertus. Tandem vero iidem Centulenses caperunt sub ritu semiduplicis Officii colere, non hoc, sed x die Decembris, S. Hildevertum qui et Guitmarus: quod dixerim, post Mabilionis divinationem, primum fuisse assumptum: si enim id antea illi fecissent, asseverantius haud dubie locutus ipse fuisset.

sed verosimile est
Guitmari
cultum cum
ecclesia prius
desuisse,

C 12 Itaque istis nihil obstantibus, quæ nullum in antiquiori auctoritate fundamentum habent, et posito quod de Gornacensibus Canonicis loquatur Hariulfus (loqui enim de iis velut certum habet Mabilio, non solitus temere quidquam asseverare) videntur omnia conciliari posse distinguendo tempora, quibus Gornaci sepultus Guitmarus, eodemque allatus Hildevertus fuerit. Nam Guitmarus obiit circa annum DCCL; Hariulfus opus suum Chronicon, a Domino Saxowalo ante plures annos inchoatum... completum dedit anno MLXXXVIII: post quem annum, usque ad S. Hildeverti Translationem Gornacum, omni circiter centum elapsi, sufficere potuerunt, ut prior ibidem S. Guitmari ecclesia, quæ scribente Hariulfo triseclis erat, vel ætate vitium inducente corruerit, vel aliquo bellorum inter Francos Normannosque tunc frequentium turbine eversa sit, ipsumque etiam S. Guitmari sepulcrum dissipatum; vel furtim sublata cum ossibus de terra elevatis arca videri desierit, simulque evanuerit cultus, dilapso quod istis antea fuerat Canonicorum Collegio. Cum autem Comes Castri-Gisortis, solis quinque leucis dissiti, quorum etiam unus Hugonis nomen habuit, sub annum MCXXIV Oderico Vitali nominatus, et cognominem sibi filium aut nepotem habuisse successorem potuit; cum, inquam, talis aut etiam vicinior aliquis Toparcha simul ac Gornaci Dominus, restaurationem loci desolati machinaretur; opportune ceciderit eo adduci corpus S. Hilde-

quam Gornacum
inferretur
Hildevertus,

verti, et miraculo sisti; atque ita nova ecclesia sub nomine S. Hildeverti surrexerit, parum curantibus Normannis Guitmari Franci patrociniū vetus innovare, maxime non comparente amplius corpore, quod populorum devotionem alliceret, et novo hospite tot miraculis coruscante. Ipsum autem vere Meldensem Episcopum esse, eo facilius credi potest, quod eo pridem secarere Ecclesia sua fateatur, nec alia ulla eundem sibi vendicet quem Gornacensis. Mihi etiam simile vero apparet, Translationem in Normanniam non esse factam publico Cleri consilio, quamquam alias non inusitatum esset causa ecclesiastica alicujus necessitatis per regiones vicinas circumferri Sanctorum corpora; sed a tribus illis Clericis, quæstum sibi ex populari pietate facturis, furtim ablatum fuisse sacrum pignus; idque in proximam et hostilem Normanniam, ubi liberius agerent a Francis, ipsum repostulaturis.

D
AUCTORE D. P?

furtim for-
san sublatus,

13 Ut ut est, ex quo Gornaci Sanctus quievit et miraculis claruit, potissimum in curandis amentibus aliterque conturbatis, non solum in Normannia, sed etiam in Francia celebris haberi capit. Testis urbs Parisiensis, quæ erecto olim Hospitali, eidem ecclesiam addidit, sub titulo S. Hildeverti: cujus ibidem cultus, ut Patroni primarii perseverat, etiam postquam Hospitali ablata ecclesia illa, Parochialis facta est sub titulo sanctæ Crucis. Ibidem in parochiali S. Laurentii vetus est S. Hildeverti Confraternitas, cui Fidelium pietas ex veteri usu inscribi curat, si quem domi habent mente captum vel energumenum: idque ita vulgo notum est, ut cum aliquis nuper cædem fecisset, ad eum culpæ et, quod consequens erat, morti eximendum, valuerit produxisse Album Sodalitatis Hildevertinæ, in eoque jam prideat inscriptum nomen ejus qui capitis postulabatur. Similem crediderim esse Rotomagi eam, ex cujus MS. P. Dardes sequens Miraculum nobis dedit: quod miraculum occasionem etiam præbuisse potuit prædictæ devotioni, qua Sancto isti commendantur amentes. Non nemo tamen suspicatur, ab affinitate vocum, Hildevertus et Vertigo initium sumi potuisse: cum non desint vulgaria multa exempla Sanctorum, non alia de causa in patrociniū assumptorum, quam quia eorum nomen affine est malo, contra quod invocantur, vel aliquid in arte aut opificio quopiam sit quod eo inclinēt. Miraculum ipsum sic narratur.

et amentium
Patronus
habitus,

E

14 Quoniam quæ vidimus et audivimus silentio tegere non debemus, formidantes illud judicis comminantis per Ezechielem; Linguam tuam adhærere faciam palato tuo, et eris mutus; [describemus] unum de mirabilibus, quæ Dominus noster Jesus Christus, ad honorem nominis sui et gloriosæ Virginis Mariæ almituique Episcopi Hildeverti, operari dignatus est. Fuit igitur in burgo, quod Enguin dicitur, quædam juveneula, Mathildis nomine, cujus pater Robertus, inater Agnes vocabatur: qui filiam suam tenere diligentes, et ei in posterum providentes, nuptiis deputaverunt. Dederunt eam uxorem cuidam negotiatori, nomine Nicolao: et ut de pluribus pauca disseram, celebratis Missæ solenniis, et expletis nuptiarum gaudiis, ad thorum nuptialem devenerunt. Sed illa omnibus modis viri sui repudiavit amplexus, et tamquam diabolico debacchata furore, unguibus et dentibus eum affligens, a se penitus effugavit: quod is postea parentibus illius insinuavit, sed nihil profecit. Non multo post in Pictaviam ad negotiationem profectus, ibi ferine per unum mensem moratus est: deinde expedito negotio ad propria repedavit, et cum gaudio a parentibus suæ conjugis est receptus, facto plerisque amicorum convivio, qui post epulas recesserunt. Dehinc sub intervallo illa parum dormitavit juxta focum. Cumque a somno surrexisset, illi cor doluit, licet parum comedisset: quia non hilaris erat de reditu mariti. Continuo ergo sola exivit in virgultum

F
Ezech. 3, 26.

ex quo nova
nupta alienata a viro,

ACTORE D. P.
mor etiam
loquela
gressuque
privata et
obsessa,

A tum, quod erat retro domum; et visum est ei audire vocem multorum, strepitum ingentem facientium: et accessit quidam ad illam, et manu extenta per gattur eam arripuit et fortiter strinxit. Illa volens clamare, alterum sensit, qui duos digitos injecit in os ejus, unde penitus linguæ et pedum amisit officium. Videns autem vir ejus quod plus æquo moraretur, misit ad investigandum quid tardaret. Missi autem venientes, humi provolutam et quasi mortuam invenerunt. Quod attoniti redeuntes narraverunt Domino suo: qui continuo accurrens accepit eam in ulnas suas et asportavit: et timens ne a parentibus suis sibi imputaretur, festinans accessit ad eos, et retulit eis quæ acciderant. Ab illa ergo hora vexavit eam dæmon, qui in eam intraverat, bis in die, mane et vespere. Parentes incommo- dum filie condolentes, cum per medicos ei subvenire nequiverant, licet locupletes essent; pro ea Deo et Sanctis ejus vota voverunt et reddiderunt, ad limina Sanctorum deferri facientes. Sed pius et misericors Deus, cujus judicia abyssus multa, eam fidei suo S. Hildeverti deputaverat, et per ejus me- rita dæmonem expelli decreverat. Sabbato igitur

Gornaci
primo ut-
cumque re-
stitutâ,

B ante Ascensionem apud Gornacum ad ecclesiam sancti Confessoris Hildeverti advenit, quæ a Canonicis ecclesiæ, clericis et laicis, sæpissime visitata et confortata est: erat enim, ut per exteriora perpendi poterat, Deo devota, ut puta, in pectoris tusione, manuum et oculorum in cælos ejectione, elemosynarum largitione, nutibus et signis satis affabilis. Cumque in crastino Ascensionis post Matutinas Clerus ad invicem de illa loqueretur, et modum infirmitatis sciscitaretur, intelligitur quod a dæmone vexaretur, de quo in Evangelio legitur, quod discipuli non potuerunt eum ejicere, quod non ejiceretur nisi in oratione et jejunio. Tali ergo confisi oraculo, venimus ad eam, et cum sedulitate monuimus, ut a lubricæ ætatis illecebris pœniteret, et veram cordis contritionem haberet, et Deo satisfactionem de commissis, et oris Confessionem toto animi affectu promitteret, si ei linguæ officium redderet. Quæ nostris omnibus prona sermonibus, prout poterat, humiliter annuebat. Considerantes autem ipsius devotionem, percunctati sumus ab ea, ut nobis signis ostenderet, si Dominici corporis et sanguinis Sacramento communicari vellet; adjicientes, quod eum tali hospite non nosset malignus spiritus diu habitare. Statimque ad altare B. Mariæ Virginis Missam, quæ pro infirmis instituta est, ipsa in grabato præsentem, celebratur. Non omittitur Evangelium secundum Marcum, quod præmisimus; et omnibus illic adstantibus, tam Clericis quam laicis, caritatem illorum in Domino postulantes indicimus, ut pro ea Dominum deprecantur.

tum deli-
quum pas-
sa,

15 Postea autem, et die sabbato advesperascente, et appropinquante hora vexationis ejus, convenimus ad ecclesiam ad visitandum eam: confluerunt et multi de oppido et villis proximis, qui inspirante Dei gratia ad tam solenne miraculum convenerant. Lecto igitur super ea S. Joannis Evangelio, In principio erat verbum; et illud S. Marci, Magister attuli filium meum ad te; et ipsa pluries aqua benedicta aspersa, deposuimus textum Evangelii super caput ejus, stolam benedictam circumponentes collo ejus. Deinde sanctuaria ei obtulimus ad osculandum, pignus in cruce argentea de Cruce Domini, similiter et reliquias sancti Hildeverti: et præcepimus, ut pro possibilitate sua diceret orationem Dominicam, Symbolum Apostolorum, salutationem Angelicam, et se signo Crucis muniret, Deique misericordiæ commendaret. Quo facto extemplo cœpit viribus destitui. Riguerunt ejus membra ac si essent ferrea, et facta est velut mortua. Facto itaque silentio,

unus de Sacerdotibus ait: Oremus omnes ad Domi- num de intimis cordibus, ut qui eam mirabili- ter creavit et mirabiliter redemit, quique in ea spi- raculum vitæ inspiravit, per intercessionem B. Mariæ ac gloriosissimi Confessoris Hildeverti, eam liberare dignetur a dæmone; et aperire os ejus, sicut aperuit Zachariæ Prophetæ, ut soluto linguæ vinculo Domino confiteatur, et psallentes dicamus: Benedicimus Deum cœli, et coram omnibus viventi- bus confitebimur ei, quia fecit nobiscum misericor- diam suam. Mira res! Confestim visum est ei, quod Incarnati Dei Genitrix coram ea adstitit, et dixit ei, Mathildis, quid facis? quomodo est tibi? Respon- dit: Domina mea, nimis anxiosa sum. Et dixit illi, Ne dubites, filia, quia in proximo est hora qua libe- raberis ad infirmitate ista. Et dixit ad illam: Domi- na, liberabor de infirmitate mea? Respondit: Etiam. At illa: Quæ es tu, Domina mea? Ego sum, inquit, Mater unigeniti Filii Dei. Attende quæ dico: In proximo sanaberis: et cum sanitati restituta fueris, fac incensari altare S. Hildeverti, et meum, et postea teipsam. His dictis disparuit. Postea visum est illi quod feretrum argenteum, quod est secus altare, in quo sunt reliquiæ S. Hildeverti, se aperuit: et inde veniens Sacerdos Dei et Pontifex Hildevertus am- bularet coram ea, et leviter eam palparet, dicens: Confide, filia: ecce enim in proximo misericordiam Dei es adeptura. Illis dictis disparuit. Hæc om- nia retuli lingua expedita, postquam sanitatem asse- cuta est. Facta autem Cleri et populi oratione qui- busdam solo tenus prostratis, plerisque genibus flexis, Reliquiæ apponuntur; amota autem stola quæ circa collum erat, ore abundantissime aperto, lingua largius expedita, confusus exiit dæmon, fuis lacrymis multis præ gaudio a fidelibus. Tunc Sacer- dos quidam linguam ejus dente B. Hildeverti tetigit, et resumpta inter os lingua cum dente sancto os clausit et labia strinxit. Nec mora os ipsa laxavit, et Sacerdos, dentem Sanctum solerter abstraxit: et illa sedata, Sacerdos dixit illi: Mathildis clama, San- cte Hildeverte. Et continuo soluto linguæ vinculo clamavit, Sancte Hildeverte, iterum atque iterum. Et rursus Sacerdos ad eam clamavit, Sancta Maria; et illa, Sancta Maria. Postea monita clamavit, S. Laurenti. His itaque expletis incipitur, Te Deum laudamus: quod dum cum lacrymis cantaretur et campanæ pulsarentur, cum magnis vocibus exclamavit dicens, Incensate altare S. Hildeverti, et S. Mariæ, et postea me: ita jussit fieri mihi beata Dei Genitrix. Tunc honore debito altaria incensata sunt, et postea ipsa per Dei misericordiam liberata, intervenientibus meritis et intercessionibus gloriosi Confessoris atque Pontificis Hildeverti, cujus me- moria in benedictione est.

E

F
et liberata
fuit.

16 *Hactenus MS. Sodalitatis Hildevertinæ, ad cu- jus usum, ante duo circiter secula, Gallice reddita est Vita; et hujus visionis antiquum egraphum penes nos est: ita autem finitur,* Dominus noster multa mira- cula per S. Hildevertum fecit cum viveret; et quo- tidie adhuc facit in ecclesia Collegiata, sub ejus nomine Gornaci fundata: ubi ejusdem corpus vene- rabiliter requiescit in tumba, argento cooperta: caput autem, etiam nunc carne obtectum, asservatur seor- sim in divite capsâ, ex mero auro ducali fabricata. Romani Pontifices, rite informati de peregrinorum quotidie istuc venientium ac miraculorum frequen- tia, præsertim in liberatione energumenorum atque a mente alienatorum; Indulgentias varias concess- rant, in perpetuum obtinendas ab iis, qui anno quo- libet ecclesiam S. Hildeverti visitabunt diebus xxvii et xxviii Maji. Est etiam in vico Verre dicto, ubi natus Sanctus fuisse creditur fons, scaturiens, in quodam prato, ad ipsius (ut fertur) patrimonium spectante

Reliquiæ
ipsæ quali-
ter habitæ:Indulgen-
tiæ:

Fons.

A spectante, ex quo potantes ægroti, frequenter bibunt sanitatem. *Hactenus ille: est autem Verre oppidum Picardiæ, sesquileuca Ambianis, decem circiter Gornaco distans. Festum Translationis xxv Augusti celebrari solitæ, ejus esse opinor, quia corpus Sanctum in argenteam arcam translatum fuisse dixi anno mcci: habeturque pro ea ñe Officium totum proprium in Au-*

Translatio
25 Augusti.

tiphonis, Responsoriis et Hymnis, atque hac Collecta. Da quæsumus omnipotens Deus, ut qui B. Hildeverti Confessoris tui atque Pontificis Translationem annuo debitæ venerationis celebramus obsequio, contra cuncta nobis adversantia intercessionis ejus muniamur obsequio.

D
AUCTORE D. P.

DE S. RAGNULFO MARTYRE TELODII PROPE ATREBATES IN ARTESIA. SYLLOGE HISTORICA.

G. II.

De cultu, elevatione, et ætate Sancti.

CIRCA
AN. DC.
Cultus sa-
cer 27 Maji,

Telodium, vulgo Telu seu Teluch, pagus urbi Atrebatensi vicinus est, spectans ad Dominium Abbatis Vedastini, in cujus Ecclesia sacrum corpus S. Ragnulfi Martyris asservatur, et colitur solenni Officio Ecclesiastico hoc xxv Maji. De eo in genuino Usuardi Martyrologio ista leguntur: In territorio Adartensi S. Ragnulfi Martyris. Citato Usuardo eadem, sed phrasi hodierna, in Martyrologio Romano ita recitantur: In pago Atrebatensi S. Ragnulphi Martyris. Apud Bellinum, atque Grevenum, et in MS. Florario, etiam Ramulfus appellatur. At Ragnulphus in Breviario Bellovacensi anni MDLIV. Sacrum ejus corpus jam olim Telodio est translutum intra urbem Atrebatensem, et in ecclesia monasterii Vedastini depositum, capsæque impositum cum hac inscriptione: Anno Verbi Incarnati millesimo centesimo octogesimo octavo, regnante in Francia Rege adolescente Philippo, filio Ludovici Regis, filii Ludovici Regis Grossi; Archiepiscopante Remis Willelmo ejusdem Regis avunculo (anno scilicet, quo idem Rēx juvenis et Henricus Senior Rex Anglorum, Philippus Comes Flandriæ, et universi fere Christianæ religionis Principes Crucem assumpserunt, quia Saladinus universam fere terram Hierusalem usque ad mare occupaverat) Dominus Henricus, quondam Abbas Clarevallensis, Albanensis Episcopus Cardinalis, et Apostolicæ Sedis Legatus, a Domino Papa Clemente prædicandi gratia in Galliam destinatus, in ecclesiam S. Vedasti veniens, Corpus S. Ragnulphi Martyris, præsentibus Domino Petro Episcopo, et Domino Joanne Abbate, multis personis et toto Conventu, in hoc feretro solenniter reposuit, ii Idus Februarii. Hæc ibi. Dictus Cardinalis Henricus assignato hic anno MCLXXXVIII Atrebatii mortuus est. At Petrus, ex Abbate Cisterciensi factus est Episcopus Atrebatensis anno MCLXXX, mortuus anno MCCIII. Joannes vero creatus est Abbas Vedastinus anno MCLXXXVI, post quatuor regiminis annos vita functus. Ex dictis constat S. Ragnulfum martyrio coronatum fuisse, licet cosa et genus martyrii lateant. Nam quod in Martyrologiis Leodiensibus S. Lamberti et S. Laurentii dicatur gesta ejus haberi, ab alio quodam Sancto ad hunc perperam translutum arbitramur. Fuit locus Reliquiarum anno MDCLII sub Philippo Caveralio, dignissimo cænobii Vedastini Abbate, reseratus: notatumque est aliquam læsuram in cranio apparere.

2 Tempus martyrii posset indicari, si quod a Balderico in Chronico Cameracensi et Atrebatensi lib. 1

cap. 34 sub dubio profertur, constaret verum esse, scilicet, quosdam asserere, S. Hadulfum, Episcopum Cameracensem et Atrebatensem, filium fuisse S. Ragnulfi Martyris: de quo, addit, hi qui nostris superfuere temporibus fideles, testati sunt multa se ad ejus sepulcrum vidisse miracula: quæ ultima verba intelligenda esse de S. Ragnulfo Martyre tradit Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii ad hunc xxv Maji. At S. Hadulfus, ut in ejus Vita XIX Maji diximus, creatus est Abbas n Vedastinus anno DCCX, et Episcopus decessit anno DCCXXXVIII; adeoque dicendum esset S. Ragnulfus circa annum DCC martyrium subisse. In Martyrologiis MSS. Albergensi Canonico-rum Regularium, Ultrajectino ecclesiæ S. Hieronymi, Leidensi S. Cæciliæ, et variis aliis atque in MS. Florario, appellatur S. Ragnulfus, Episcopus et Martyr. Verum hanc Episcopi dignitatem a S. Hadulfo perperam ad illum fuisse translutam, opinamur.

Tempus vitæ.

E

3 Rayssius in Hierogazophylacio Belgico inter Ecclesiæ Cathedralis Atrebatensis Reliquias, quæ in capsâ argentea, ad formam arcæ Mosaicæ fabricata, adservantur, dicuntur in Indiculo esse Reliquiæ S. Ragnulphi de proprio corpore ejus: ejusque festum in dicta ecclesia et diocesi una cum S. Theodoro Martyre celebratur ix Novembris: et hæc de utroque in antiquo Breviario præscribitur Oratio; Deus qui nos beatorum Martyrum tuorum Theodori et Ragnulphi confessionibus gloriosis circumdas et protegis: præsta nobis quæsumus eorum imitatione proficere et oratione fulciri. Refertur S. Ragnulfus dicto die in MS. Bruxellensi S. Gulielm, et a Greveno, Canisio atque Molano, qui in elogio citato colligit, ab Usuardo notatum esse diem natalitium, quando etiam in ecclesia Vedastina colitur: diocesim tamen natalem colere in die elevati corporis, et acceptarum pro sua ecclesia Reliquiarum. At contra Saussayus in Martyrologio Gallicano ista scribit ad diem ix Novembris: Ipso die in agro Atrebatensi passio S. Ragnulfi Martyris, qui ab impiis interemptus, et pro justitiæ meritis a Deo coronatus, multis e tumultu virtutibus gloriosæ opitulationis coruscavit in ecclesia S. Vedasti Confessoris. Die autem xxv Maji ista refert: In Atrebatensi agro inventio et repositio S. Ragnulfi Martyris, ejus triumphalis dies ibi agitur quinto Idus Novembris. Verum similia a Saussayo ex propria inventione desuiri sæpius observavimus, ideoque minus ejus auctoritate movemur.

At quæ Reliquiæ in Cathedrali, et cultus 9 Novembris.

F

locus
apertus anno
1602.

DE SANCTO ET VENER. BEDA

MONACHO PRESBYTERO IN ANGLIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

G. H.

De ejus ætate, Vita a Turgoto collecta, cultu sacro, antiquorum ei attestantium sententiæ.

ANNO DCCXXXV

S. Beda a 7
anno ætatis in
Monasterio
educatur,

B

mortuus 26;
Maji, anno
733,

C

sive nocte
præcedenti,

olim coe-
batur 26,

Duo illustria seculo Christi septimo construxit monasteria S. Benedictus Biscopius Abbas, utruque in antiqua Northanhymbrorum regione, eaque parte, quæ Episcopatus Dunelmensi subiacet. Prius ad honorem S. Petri Apostoli surrexit prope ostium Vedræ fluminis, Anglis Were; unde et Wiramutha, teste Cambdeno, nunc Moncks Were-mith dicitur, id est Vedræ ostium, ad Monachos spectans. Alterum in honorem S. Pauli ædificatum est ad ostium Tine fluvii, Ingyrvum sive Gyry, nunc Jar-row dictum, in cujus vicinia natus est S. Beda anno Christi DCLXXVII; natusque ætatis annos septem, in eodem monasterio capit habitare. Ille ille, factus Angliæ splendor singularis, pietate et eruditione cognomen Venerabilis est adeptus; eo potissimum quod ipsius Homiliæ in Ecclesia recitarentur, cum aut adhuc viveret, aut certe necdum esset Catalogo Sanctorum inscriptus. Si tamen antiquus iste titulus est, de quo propter vetustiorum scriptorum silentium merito dubitat Baronius, majori etiam merito rejiciens aniles fabellas, quæ tali appellationi occasionem dedisse finguntur, nec dignæ sunt hoc loco referri. Appellationem tamen in Ecclesia usitatissimam, et in Romano Martyrologio probatam, libenter usurpamus etiam hic. Decessit is, ad laborum suorum æternam requiem evocatus, in festo Ascensionis Christi, VII Kalendas Junii, sive die XXVI Maji, uti scripsit Cuthbertus ejus discipulus, qui moribundo adstilit. Annus ergo erat Christi septingentesimus trigesimus quintus, quando Cyclo Lunæ XIV, Solis XVI, littera Dominicali B, Pascha incidit in diem XVII Aprilis, et festum Ascensionis in dictum XXVI Maji. In Chronologia Saxonica, post Historiam Ecclesiasticam Venerabilis Bedæ Cantabrigiæ anno MDCXLIII excusam, obitus ejus ad annum præcedentem DCCXXXIV refertur, quod modestè rejicit Florentius Wigorniensis in Chronico suo ad dictum annum DCCXXXIV, ubi ista habet: Sacerdos venerabilis, Monachus per omnia laudabilis, computator mirabilis, Beda sanctissimus, secundum Anglicas Chronicas, anno præsentis, secundum vero suum discipulum Cuthbertum, qui ejus obitum descripsit, suæque decessioni cum aliis quam plurimis interfuit, anno sequenti, ante Ascensionem Dominicam quarta feria, id est VII Kalendas Junii, circa horam decimam, in magna mentis devotione et tranquillitate ultimum e corpore spiritum efflavit, sicque gaudens ad regna cœlestia migravit. Hæc ibi. Verum quia festum Ascensionis a primis suis Vesperis censebatur capturn, Cuthbertus illam horam decimam nocturnam, odnumeravit ipsi festo, assignens obitum ad diem VII Kalendas Junii, quo etiam die ex hac Vita migravit Anglorum Apostolus S. Augustinus Episcopus Cantuariensis, uti supra ex ejus Actis liquet.

2 Ad istum autem VII Kalendas, sive XXVI Maji, utrumque referunt antiquiora Martyrologia MSS. e quibus aliquod habemus in Anglia ante annos minimum sexcentos in pergamento exaratum, ubi primo loco memoratur elogium dicti S. Augustini, et immediate ista subiunguntur: Item in eadem Britannia insula depositio B. Bedæ Presbyteri, Doctoris Anglorum sagacissimi: cujus quanta existunt merita, et doctri-

næ fluente, mellita bonorum operum testantur exempla. Dein leguntur, quæ apud Usuardum præponebantur. Eodem modo primo loco S. Augustinus et Beda celebrantur in MS. Trevirensi S. Martini. Ast ultimo loco apud Usuardum collocatur S. Augustinus; cui in MS. Ultrajectino Ecclesiæ collegiatur S. Mariæ, circa annum MEXI. conscripto, ista adjunguntur: Item in eadem Britannia insula B. Bedæ Presbyteri. Eodem modo in MS. Martyrologio monasterii S. Cyriaci, quo plurimum usus est Baronius, et in MS. Patriciano, quod Neapoli in codice membranaceo Antonii Caraccioli Clerici Regularis reperimus, ista conjunguntur: In Britannia S. Augustini, primi Anglorum Episcopi; et Bedæ Presbyteri, viri in divinis Scripturis eruditissimi. Similia leguntur in MS. Centulensi S. Richarii, et in Appendice Adonis apud Mosandrum et Rosweidum; item in Martyrologio Bellini, secundum morem curiæ Romanæ aucto, et Parisiis sub annum MDXXI excuso; item Auctario Usuardi per Grevenum et Molanum adornato, aliisque. Solus autem Bedæ memoria, ad eundem XXVI Maji, celebratur in Calendario perantiqui Breviarii MS. cujus usus fuit ad partes Rheni.

3 Verum quod solennitas S. Augustini impediret venerationem S. Bedæ, hæc translata est in diem hunc XXVII Maji, uti patet ex Calendario Enchiridii Ecclesiæ Sarisburiensis, quod habemus in pergamento conscriptum; et consentiunt aliquot MSS. Martyrologia Usuardi, ad usum Ecclesiarum Belgii circa annum MCCCC aut etiam serius aucto, et cum iis Florarium MS. Item Martyrologia excusa Lubecæ anno 1475, et Colonizæ atque Lubecæ anno 1490, cum Missali et Breviariis Ambrosianis excusis anno 1522, 1539 et 1560. Idem sequuntur Martyrologia Monastica Wionis, Dorganii, Menardi, Bucelini, et Anglicanum Wilsoni. Illam porro diei mutationem suo calculo comprobavit Romana Ecclesia, in recognitione Martyrologii de mandato Gregorii XIII curato; quapropter nos quoque distulimus de eo agere, ne, si quando Sanctorum cultus restituatur in Anglia (quod utinam fiat cito) a populari usu, in hoc opere discrepemus. Porro depositio venerabilis Bedæ Presbyteri, ad diem X Maji (quod miramur) assignatur in MSS. Leodiensibus ecclesiæ S. Lamberti et Monasterii S. Laurentii: et hoc secutus est Molanus in Auctario Usuardi, atque hunc Canisius in Martyrologio Germanico. Wilsonus in Martyrologio Anglicano, loco depositionis, reposuit translationem corporis Dunelinum: sed nusquam legimus, ad hunc diem esse eam referendam.

4 Vitam damus ex MS. Longipontano Domini Belfortii, collatam cum ea quæ extat ante historiam Ecclesiasticam ejus, Latine et Saxonice Cantabrigiæ editam anno MDCXLIII, ex codice MS. collegii Benedictini. Non est, autem ea aliud quam perbrevis relatio, a nobis in tria capita distincta. Primum desumptum fuit ex historiæ Ecclesiæ Dunelmensis, Auctore Turgoto (qui Prior Dunelmensis floruit circa annum MC) sub nomine Simeonis Dunelmensis perperam inter decem Historiæ Anglicanæ scriptores excusa, ubi hic narrata leguntur lib. 1 cap. 8, et reliqua omnia referuntur cap. 14 et 15. Caput secundum refertur verbis ipsius Bedæ. Tertium

E

nunc 27 Maji,

F
relatus etiam
die 10.Vita unde
accepta.

A tium, qua obitus ejus narratur, habetur ex Epistola supra memorati Cuthberti discipuli, qui moribundo adstitit, et propositum habuit de Vita ejus prolixius scribere; sed, quod valde dolendum est, bene cogitata ad effectum nunquam perduxit. Addimus nos quartum ex capite 7 libri 3 ejusdem Turgoti, ubi translatio corporis Dunelmum indicatur. Aliqua hujus Vitæ compendia continentur in Epistola Sinaonis Dunelmensis ad Hugonem Ducanum Eboracensem, et latius apud Joannem Stubbs in Chronico sive Actis Pontificum Eboracensium: ubi dicitur Beda natus anno dclxxvii, mortuus anno dcccxxv, sepultus in suo Monasterio Ingyrvo: sed postea dicuntur ossa illius ad corpus S. Cuthberti translata.

5 Alia quædam Acta S. Bedæ habemus ex bibliotheca Bodicensis canobii Canonorum Regularium in diocesi Paderbornensi descripta, sed quæ fabulis referta nolumus in lucem proferre. Alia a Joanne Capgravo in Legenda Angliæ excusa sunt, sed etiam in his varia displicent, quæ ibidem legi possunt. Istorum autem loco malumus colligere aliquot virorum illustrium testimonia de ejus vita et doctrina. Primus sit S. Bonifacius, Martyr et Archiepiscopus Moguntinus, qui eodem tempore claruit. Hic Epistola ix ad Huetbertum Abbatem, sub cujus regimine S. Beda e viris decesserat, inter alia scribit: Rogamus ut aliqua de opusculis sagacissimi investigatoris Scripturarum Bedæ Monachi, quem nuper in domo Dei apud vos vice candelæ Ecclesiasticæ scientia Scripturarum fulsisse audivimus, conscripta nobis transmittere dignemini. Idem S. Bonifacius ad Egbertum Archiepiscopum Eboracensem, qui etiam vivo adhuc S. Beda cum dignitate obtinuit, Epistola viii rogat istis verbis: Ut mihi de opusculis Bedæ Lectoris aliquos tractatus conscribere et dirigere digneris: quem nuper, ut audivimus, divina gratia spiritali intellectu ditavit, et in vestra provincia fulgere concessit, ut candelam quam vobis Dominus largitus est, nos quoque fruamur. Iterum idem S. Bonifacius, cum aliquos tractatus accepisset, ita eidem Archiepiscopo Epistola lxxxv scripsit: Dona ac libellos dulcissimæ Beatitudinis vestræ, a vobis directæ, gratanti animo gaudentes suscepimus: suspensisque ad æthera palmis supernum Regem obsecravimus, ut vobis in æterna Angelorum curia florentia mercedis præmia restituat. . . . . Modo inhiante desiderantes flagitamus, ut nobis ad gaudium nostri mœroris, eo modo quo antea jam fecistis, aliquam particulam vel scintillam de candelâ Ecclesiæ, quam illuxit Spiritus sanctus, in regionibus vestris, destinare curetis; id est, de tractatibus, quos spiritalis Presbyter et investigator sanctarum Scripturarum Beda reserando composuit, partem qualemcumque transmittere dignemini: maxime autem, si fieri possit, quod nobis prædicantibus habile et manuale et utilissimum esse videtur, super Lectionarium anniversarium et Proverbia Salomonis, quia Commentarium super illa condidisse audivimus.

6 Hæc S. Bonifacius: cujus pius erga S. Bedam affectus transit etiam ad successorem ejus S. Lullum, qui similiter ut ille ex Angliâ in Germaniam profectus, eidem Sedi Moguntinæ factus Archiepiscopus, inter Epistolas S. Bonifacii numero cxi, ista Cuthberto Abbati et olim S. Bedæ discipulo scripsit: Misimus tuæ dilectioni parva munuscula, unam pallam holosericam. Petimus etiam ut ad consolationem, non solum peregrinationis, sed etiam infirmitatis nostræ, libros a beatæ memoriæ Beda expositos mittere digneris de ædificatione templi, vel in Cantica Canticorum, sive Epigrammatum heroico metro sive elegiaco compositorum, si fieri potest omnes: sin autem, de ædificatione templi libros tres. Fortassis difficilis petitio, sed nihil arbitror esse difficile veræ

caritati. Hæc S. Lullus, cui respondit Cuthbertus Abbas Epistola numero lxxxix relata, istis verbis: Gratanter quidem munuscula tuæ Caritatis suscepi, et eo gratantius, quo te hæc intimo devotionis affectu mittere cognovi, id est, pallam holosericam ad reliquias beatæ memoriæ Bedæ Magistri nostri, ob recordationem et illius venerationem, destinasti. Et rectum quidem mihi videtur, ut tota gens Anglorum in omnibus provinciis, ubicumque reperti sunt, gratias Deo referant: qui tam mirabilem virum, præditum diversis donis, tanque ad exercenda dona studiosum, similiterque in bonis moribus viventem, Deus illis in sua natione donavit: quia per experimentum, ad pedes ejus nutritus, hoc quod narro didici. . . . . Nunc vero quia rogasti aliquid de opusculis beati Patris, cum meis pueris juxta vires, quod potui, tuæ Dilectioni præparavi: libellos de viro Dei Cuthberto metro et prosa compositos tuæ voluntati direxi, et si plus potuissem libenter voluissem: quia præsentia præteritæ hiemis multum horribiliter insulam nostræ gentis in frigore et gelu, et ventorum et imbrium procellis, diu lateque depressit, ideoque scriptoris manus, ne in plurimorum librorum numerum perveniret, retardata est. . . . . De opusculis beatæ recordationis Bedæ, quæ adhuc descripta non habes, promitto me, si vixerimus, tuæ voluntati adfuturum. Hæc Cuthbertus S. Bedæ discipulus, ad S. Lullum.

7 Tertius succedat Alchuvinus, Magister Caroli Magni Imperatoris, et ipse natione Anglus, sub supra laudato Egeberto Archiepiscopo Eboracensi, ab obitu S. Bedæ, educatus, qui Epistola xlix ad Fratres Wirrensis et Gyrensis Ecclesiæ, inter alia scribit iste: Recordamini quam nobiles habuistis Patres, et non sitis tantis progenitoribus degeneres filii. . . . . Recogitate nobilissimum nostri temporis Magistrum, Bedam Presbyterum, quale habuit in juventute discendi studium, qualem nunc habet inter homines laudem, et multo majorem apud Deum remunerationis gloriam. Illius igitur exemplo dormientes excitate animos, Magistris adsidete, aperite libros, perspicite litteras, intelligite sensus illarum, ut et vosmetipsos pascere et aliis spiritalis vitæ præbere valeatis decus. Idem Epistola v ad Davidem Regem, agens de cursu Lunæ per singula signa, ista subjungit: Quid de concordia solaris lunarisque cursus per signa Zodiaci lucidius dici poterit, quam quod talium inquisitor quæstionum Beda Magister in scriptis suis nobis reliquit? Eundem paulo inferius eodem modo laudat: et in poemate clxxviii ejus versus de Vita S. Cuthberti his distichis exornat:

Magnus et ipse Pater, Præsul, Pastorque, Sacerdos]

Cuthbertus, vestræ jam decus Ecclesiæ,
Quanta piis precibus Domino donante peregit,
Non opus est nostris dicere versiculis:
Dum prius heroicis præclarus Beda Magister,
Versibus explicuit inclita gesta Patris.

8 Notamus hic, ex Vita S. Bedæ ante opera ejus excusa, discipulos quos reliquit eruditissimos enumerare. Inter eos ibidem dicuntur maxime præstitisse Rabanus, Albinus Alchuvinus, Claudius et Joannes Scotus, qui primi Lutetiæ docuerunt, et Galliam bonis artibus refererunt. Vitam B. Rabani dedimus iv Februarii, enimque § 6 in Commentario prævio ostendimus natum fuisse anno dclxxxv, ut est, annis omnino quinquaginta post obitum S. Bedæ, atque istam fabulam, etiam a Vincentio Bellovacensi lib. 23 Speculi Historialis cap. 173 ex Chronicis relata, rejecimus § 2 num. 7. Tempore dicti Rabani, cum esset adhuc Abbas Fuldensis, habitum est anno dcccxxxvi Concilium Aquisgranense, libris tribus distinctum. Ibi cum in tertio libro esset ostendendum, ut in Præfatione legitur

D
ARCTORE G. N.
Cuthberti
Abbatis,

E

B. Albinus
Alchuvini,

F

Concillii Aquis-
granensis,

Elogia S.
Bonifacii
Archiepiscopi
de Beda,

B

C

S. Lulli suc-
cessoris,

A *legitur*, quod templum Domini, a Salomone ædificatum et dedicatum, figura fuerit Catholicæ Ecclesiæ, per universum orbem diffusæ; et conditor illius Salomon Rex personam gesserit Christi... Salva quippe super hac re ceterorum eximiorum Patrum expositione, quid venerabilis et modernis temporibus admirabilis Beda Presbyter, de memorato templo in expositione Evangelii Joannis sentiat, videamus. *Reliqua ibidem late deducta legi possunt. Porro qui hic venerabilis et mirabilis scriptor dicitur, a B. Lanfranci.* Lanfranco Archiepiscopo Cantuariensi Anglorum Doctor appellatur, epistola 3 ad Alexandrum II Papam, anno MLXI creatum, Secuti deinde sunt Turgotus Prior Dunelmensis, et Florentius Monachus Wigorniensis; ex priore damus Vitam S. Bedæ, posterioris elogium supra relatam est. Successerunt istis Guilielmus Malmesburiensis, Henricus Huntingdoniensis, Rogerus Hovedenus, Mattheus Westmonasteriensis, et alii Scriptores Angli, qui eundem eximii laudibus celebrant: inter hos vero Malmesburiensis et Westmonasteriensis referant epistolam Sergii Papæ ad Ceolfredum Abbatem: quem ille hortatur, ut, quia exortis quibusdam Ecclesiasticarum causarum capitulis, non sine examinatione longius innotescendis, opus sunt ad conferendum arte litterarum imbuiti; absque aliqua remotione religiosum Dei famulum Bedam, venerabilis sui monasterii Presbyterum, ad limina Apostolorum... et suæ mediocritatis conspectum, non moretur dirigere. Verum, quia Sergius Papa vita functus est ix Septembris anni dccv, id est quinque annis antequam Beda consecraretur Sacerdos, et aliquod opus ex suis elucubrationibus vulgaret; tota illa epistola, antiquioribus scriptoribus ignota, nobis fictitia apparet. Omittimus Trithemium, et alios recentiores enumerare.

An Sergius
Papa cum
Romam evo-
carit?

B

VITA

Auctore, et collectore Turgoto Priore
Dunelmensi.

CAPUT I.

Ortus, educatio in monasterio, scripta, obitus.

Venerabilis Domini famulus Beda, Presbyter et Monachus, natus est in provincia Northanhymbrorum, in territorio monasterii Apostolorum Petri et Pauli, quod est ad Weremuthe et Ingyrium, anno Dominicæ Incarnationis sexcentesimo septuagesimo septimo, qui est annus secundus a solitaria vitæ beatissimi Patris Cuthberti. In quod monasterium cura propinquorum, cum esset annorum septem, datus est educandus reverendissimo Abbati b Benedicto, ac deinde c Ceolfrido, anno scilicet d decimo postquam idem monasterium S. Petri Apostoli fundatum est; ex quo autem sancti Pauli monasterium fuerat inceptum, anno tertio. Quæ utraque monasteria tanta pace et concordia, familiaritate et fraterna societate fuerant conjuncta, ut (sicut ipse Beda postea describit) pro uno duobus in locis posito monasterio haberentur. Unde ipse in historia Anglorum, unius mentionem faciens, dicit e monasterium Petri et Pauli, quod est ad ostium Wiri amnis, et juxta amnem Tyna, in loco qui vocatur Ingyrvum.

2 Illic itaque infantulus bonæ spei divina et seculari litteratura diligenter imbuitur: quandoque sancti spiritus organum futurus, quo ejus præcordia irradiante, in sanctæ universalis Ecclesiæ munimentum, plurimos in Novi et Veteris Testamenti expositionem libros erat compositurus. Et cum in

Latina erudiretur lingua, Græcæ quoque peritiam D non mediocriter percepit. Per id namque temporis in præfato monasterio studebat, quo f Theodorus Archiepiscopus et g Adrianus Abbas, qui in sacris simul ac secularibus litteris abundanter ambo erant instructi, peragrata tota Britannia, congregantes discipulorum catervam, scientiæ salutaris quotidie flumina irrigandis eorum cordibus emanabant: ita ut inter sacerum apicem doctrinam, etiam Metricæ artis, Arithmeticæ Ecclesiasticæ et Astronomicæ disciplinas suis auditoribus contraderent: sicut de his ipse quoque h Beda loquitur: deinde vero et istud subjungit: Usque hodie, inquit, supersunt de eorum discipulis, qui Latinam Græcamque linguam, æque ut propriam in qua nati sunt, norunt. Transiente autem ad cœlestia Patre Cuthberto i, ille, vitæ ipsius egregius quandoque scriptor futurus Beda, ætatis jam tunc undecim, studii vero in monasterio quatuor annos habebat.

3 Anno autem Dominicæ Incarnationis septingentesimo trigesimo quarto, Imperii autem k Ceolvulfi septimo, Episcopatus vero Ethelwoldi anno undecimo, illa Ecclesiæ Catholicæ lucerna, ad eam quæ se illuminaverat lucem; illa vena aquæ salientis in vitam æternam, ad fontem vivum Deum pervenit; sacrorum scilicet librorum compositor, venerabilis Presbyter et Monachus Beda, defunctus anno ætatis suæ quinquagesimo nono. Ex quo autem Rex l Oswaldus et Antistes Aidanus Pontificalem Cathedralis et Monachorum habitationem in Lindisfarrensi insula instituerant anno centesimo primo, a constructione vero monasterii Petri Apostoli in Wiramuthe sexagesimo secundo, porro a Patris Cuthberti transitu quadragesimo nono. Qui videlicet Beda, in extremo quidem mundi angulo vivens latuit; sed post mortem per universas mundi partes in libris suis vivens, omnibus innotuit: in quibus profecto terrarum regionumque diversarum situs, naturas, qualitates subtiliter, quasi ipse cunctas peragrasset, plerumque describit. Cum tamen ab infanzia in monasterio nutritus, totam ibi, usque ad evocationis suæ diem, vitam transegerit. Ne vero quisquam, aliud quam res est, de illo nos dicere suspicetur: ipsius de se ipso dicta subjungere congruum videtur.

variasque
scientias,

h

i

Lib. 1 cap. 14
mortuus an-
no 735,
k

E

l

post totam
vitam in
monasterio
peractam.

ANNOTATA.

a Cuthbertum accessisse ad vitam solitariam in insula Farne, anno 676, docuimus ex Turgoto ad caput 6 vitæ S. Cuthberti, auctore Beda editæ ad diem 20 Martii.

b Illic est S. Benedictus Biscopius, et colitur 12 Januarii, ubi edidimus vitam ex Homilia Bedæ, qui et aliam scripsit, a Jacobo Waræo erutam et Parisiis anno 1666 excusam.

c Ceolfridus mortuus est in Gallia apud Lingones 23 Septembris anno 716, cum iter Romam versus suscepisset.

d Ædificatum est teste Beda anno 674, ergo tribus ante natum Bedam annis.

e Leguntur ista verba in epilogo, qui post epitomen solet exendi.

f S. Theodorus Archiepiscopus mortuus est anno 690, 19 Septembris.

g S. Adrianus Abbas mortuus est anno 709, 9 Januarii, ad quem diem Acta ejus illustravimus.

h Lib. 4 Hist. Eccl. Anglorum cap. 2.

i Mortuus est S. Cuthbertus anno 687 feria quarta 20 Martii.

k Acta S. Ceolvulphi Regis, cui Beda suam historiam inscripsit, dedimus 15 Januarii, cui plura ex Turgoto addi possunt,

1

Lib. 1,
cap. 6
S. Beda na-
scitur an. 677,

C

a

b

c

d

ab anno xl.
7 in mona-
sterio edu-
catus:

e

addidit
linguas
Latinam
et Græcam,

A 1 Coluntur Oswaldus 8 Augusti, et Aidanus 31 ejusdem mensis.

CAPUT II.

Ratio vivendi et scripta, S. Bedæ verbis relata.

Operam
dat sacris
Scripturis,

cantus Ec-
clesiastico,

a
b
c
et libris
scribendis:

d

e
horum ca-
talogum
ipse texit.

Ego, inquit, Beda famulus Christi et Presbyter monasterii beatorum Apostolorum Petri et Pauli, quod est ad Wiremuth et Ingyrvum, natus in territorio ejusdem monasterii cum essem annorum septem, cura propinquorum datus sum educandus reverendissimo Abbati Benedicto ac deinde Ceolfri-Id; cunctumque ex eo tempus vitæ in ejusdem monasterii habitatione peragens, omnem meditandis Scripturis operam dedi; atque inter observantiam disciplinæ regularis et quotidianam cantandi in ecclesia eorum, semper aut discere, aut docere, aut scribere dulce habui. *a* Nono decimo autem vitæ meæ anno Diaconatum *b* tricesimo gradum Presbyteratus, utrumque per ministerium Reverendissimi Episcopi *c* Joannis, jubente Ceolfri-Ido Abbate, suscepi. Ex quo tempore accepti Presbyteratus, usque ad annum ætatis meæ quinquagesimum *d* nonum, hæc in Scripturam sanctam, meæ meorumque necessitati, ex opusculis venerabilium Patrum breviter annotare, sive etiam ad formam sensus et interpretationis eorum superadjicere, curavi.

B 5 *e* In principium Genesis usque ad Nativitatem Isaac et ejectionem Ismaelis, libros tres. De tabernaculo et vasis ejus ac vestibus Sacerdotum, libros tres. In primam partem Samuelis, id est usque ad mortem Saulis, libros quatuor. De ædificatione templi allegoricæ expositionis, sicut et cetera, libros duos. Item in libros Regum, librum triginta questionum. In Proverbia Salomonis, libros tres. In Cantica Canticorum, libros sex. In Esdram et Neemiam, tres. In canticum Abacuch, unum. In librum beati Patris Tobiae, explanationis allegoricæ de Christo et Ecclesia, librum unum. Item capitula lectionum in Pentateuchum Moysi, Josue, Judicum. In libros Regum et verba dierum. In librum beati Patris Job. In Parabolas, Ecclesiastem, et Cantica Canticorum. In Isaiam Prophetam, Esdram quoque et Neemiam. In Evangelium Marci, libros quatuor. In Evangelium Lucæ, libros sex. Homiliarum Evangelii, libros duos. In Apostolorum quæcumque in opusculis S. Augustini exposita inveni, cuncta per ordinem transcribere curavi. In Actus Apostolorum, libros duos. In epistolas septem Canonicas, libros singulos. In Apocalypsim S. Joannis, libros tres. Item capitula Lectionum in totum novum Testamentum excepto Evangelio. Item librum Epistolarum ad diversos, quarum de sex ætatibus seculi una est: de mansionibus filiorum Israel, una: una de eo quod ait Isaias, Et claudentur ibi in carcerem, et post dies multos visitabuntur. De ratione Bissexti, una: de Æquinoctio juxta Anatolium, una. Item de historiis Sanctorum, librum *f* vitæ et passionis S. Felicis Confessoris, de metrico Paulini opere, in prosam transtuli. Librum *g* vitæ et passionis S. Anastasii, male de Græco translatus et pejus a quodam imperito emendatus, prout potui ad sensum correxi. *h* Vitam sancti Patris Monachi simul et Antistitis Cuthberti, et prius heroico metro et postmodum plano sermone descripsi. *i* Historiam Abbatum monasterii hujus (in quo supernæ pietati deservire gaudeo) Benedicti, Ceolfri-Idi, et Huetberti, in libellis duobus. Historiam Ecclesiasticam nostræ Insulæ ac gentis, in libris quinq. *k* Martyrologium de Natalitiis sanctorum Martyrum diebus, in quo omnes quos invenire potui, non solum qua die, verum etiam quo genere certaminis, vel sub quo Judice mundum

Maji T. VI

vicerunt, diligenter annotare studui. Librum hymnorum diverso metro sive rythmo. Librum Epigrammatum Theorico metro sive Elegiaco. De Naturarum et de temporibus, librum unum majorem. Librum de Orthographia, alphabeti ordine distinctum. Item librum de Metrica arte: et huic adjectum alium de Schematibus sive Tropis libellum: hoc est de figuris modisque locutionum, quibus Scriptura sancta contexta est *l*.

6 Cum ergo libros hos pervigili studio edidisset: obiit septimo Kalendas Junii Ingyrvæ, ibique sepultus est. Sed post multa annorum curricula, ossa illius inde translata, et cum incorrupto sanctissimi Patris Cuthberti corpore sunt collocata. In ejus videlicet Bedæ honorem porticus ad Aquilonalem plagam ecclesiæ S. Pauli Ingyrvæ consecrata, venerandam fidelibus nominis ejus ibidem præstat memoriam. Ostenditur etiam locus hodie, ubi de lapide mansiunculam habens, ab omni inquietudine liber, sedere, meditari, legere, dietare consueverat et scribere. Transiit autem ipsa die solenni Ascensionis Dominicæ: ejus nos transitum melius verbis ipsius scribendum putamus, qui ejus discipulus, vocabulo Cuthbertus, præsens adfuit, ad condiscipulum taliter **E** scribens.

ANNOTATA.

a Ergo anno 696.

b Anno 707.

c Hic est S. Joannes Beverlacensis, consecratus Episcopus Hagulstadensis anno 696, dein Archiepiscopus Eloracensis anno 700, qui tandem Beverlaci degens ex vita decessit anno 721, 7 Maji, ad quem diem Acta illustravimus.

d Hinc colligimus aut S. Bedam natum sub initium anni 677, eumque ista scripsisse, non diu ante obitum, anno 735, cum capisset dictum ætatis annum 59; aut certe annos chronicales sumi, ut primus annus, quocumque mense natus fuerit, finiatur cum anno 677.

e De his scriptis videri possunt Trithemius, Sixtus Senensis, Possevinus, Bellarminus, Labbans, Miræus, Vossius, et similes. Neque enim nostri instituti esse arbitramur, singula discutere, et actum ab aliis agere.

f Hanc vitam S. Felicis illustravimus ad diem 14 Januarii.

g Consule quæ de hac Vita diximus ad diem 22 Januarii in Commentario prævio num. 3.

h Hanc illustramus ad 20 Martii.

i Hanc editam a Jacobo Warro supra diximus.

k Hoc nos ex 8 MSS. edidimus ante tomum 2 Actorum Martii.

l Huc usque Beda, reliqua hujus copitis attexnit Targotus.

CAPUT III.

Morbus et obitus a Cuthberto discipulo relatus.

Dilectissimo, inquit, in Christo collectori Cuthwino, Cuthbertus condiscipulus in Domino, aternaro salutem. Munusculum quod misisti multum libenter accepi, multumque gratauer litteras tuæ devotæ eruditionis legi. In quibus maxime quod desiderabam, Missas videlicet et orationes sacrosanctas, pro Deo dilecto Patre ac nostro magistro Beda, a vobis diligenter celebrari reperi. Unde delectat magis pro ejus caritate, quantum fruor ingenio, paucis sermonibus dicere, quo ordine migravit a seculo: cum etiam hoc te desiderasse et poposcisse intellexerim.

8 Gravatus quidem est infirmitate maxima creberrimi anhelitus, et tamen pene sine dolore aliquo

Agit auctor
gratias ob
Missas et
preces obla-
tas

A ante diem Resurrectionis Dominicæ, id est fere duabus hebdomadibus : et sic postea lætus et gaudens, gratiasque agens omnipotenti Deo, omni die et nocte, imo horis omnibus, usque ad diem Ascensionis Dominicæ, id est, septimo Kalendas Junii, vitam ducebat; et nobis suis discipulis quotidie lectiones dabat, et quidquid reliquum fuit diei, in Psalmorum cantu prout petuit se occupabat : totam vero noctem in lætitia et gratiarum actione pervigil ducere studebat, nisi quantum modicus somnus impediret. Evigilans autem statim consueta Scripturarum modulamina repetivit, expansisque manibus Deo gratias agere non desivit. Vere fateor quia neminem unquam oculis meis vidi, nec auribus audivi, tam diligenter gratias Deo vivo referre. O vere beatus vir! Canebat autem et sententiam B. Pauli Apostoli, Horrendum est incidere in manus Dei viventis, et multa alia de sancta Scriptura, in quibus nos a somno animæ exurgere, præcogitando ultimam horam, admonebat; et in nostra quoque lingua, hoc est Anglicana, ut erat doctus in nostris carminibus, nonnulla dixit. Nam et tunc hoc dictum Anglico sermone componens, multum compunctos aiebat : Ante necessarium exitum prudentior, quam opus fuerit, nemo existit ad cogitandum; videlicet hinc antequam proficiscatur anima, quid boni vel mali egerit, qualiter post exitum iudicanda fuerit. Cantabat etiam Antiphonas, secundum nostram consuetudinem et suam : quarum una est, O Rex gloriæ, Domine virtutum, qui triumphator hodie super omnes cœlos ascendisti, ne derelinquas nos orphanos, sed mitte promissum Patris in nos Spiritum veritatis, Alleluia. Et cum venisset ad illud; Ne derelinquas nos orphanos; prorupit in lacrymas, multumque flevit; et post horam cœpit repetere, quæ inchoaverat, et sic tota die faciebat : et nos quidem audientes hæc, luximus cum illo. Altera vice legimus, altera ploravimus : imo semper cum fletu legimus.

9 In tali lætitia quinquagesimales dies usque ad diem præfatum deduximus : et ille multum gaudens, Deoque gratias agebat, quia sic meruisset infirmari. Referebat, et sæpe dicebat, Flagellat Deus omnem filium quem recepit : et multa alia de sacra Scriptura : sententiam quoque S. Ambrosii, Non sic vixi ut me pudeat inter vos vivere, sed nec mori timeo, quia bonum Dominum habemus. In istis autem diebus duo opuscula, multum memoria digna, (exceptis lectionibus, quas acceperimus ab eo, et cantu Psalmorum) facere studuit, id est, a capite Evangelii S. Joannis, usque ad eum locum in quo dicitur, Sed hæc quid sunt inter tantos? in nostram linguam ad utilitatem Ecclesiæ convertit : et de libris Notarum * Isidori Episcopi exceptiones quasdam, dicens; Nolo ut discipuli mei mendacium legant, et in hoc post obitum meum sine fructu laborent,

10 Cum venisset autem tertia feria ante Ascensionem Domini, cœpit vehementius ægrotare in anhelitu, et modicus tumor in pedibus apparuit. Totum autem illum diem docebat, et hilariter dictabat : et nonnunquam inter alia dixit : Discite cum festinatione : nescio quamdiu subsistam, et si post modicum tollat me Factor meus. Nobis autem videbatur quod suum exitum bene sciret : et sic noctem in gratiarum actione pervigil duxit. Mane illucescente id est feria quarta, præcepit diligenter scribi quæ cœperamus : et hoc fecimus usque ad tertiam horam. A tertia autem hora ambulavimus cum reliquiis Sanctorum, ut consuetudo dici illius posebat : unus vero erat ex nobis cum illo, qui dixit illi : Adhuc, Magister dilectissime, Capitulum unum de libro quem dictasti, deest; videturne tibi difficile, plus te interrogari? At ille : Facile est, inquit

Accipe tuum calamus, et tempera, et festinanter D scribe. Quod ille fecit.

11 Nona autem hora dixit mihi : Qædam pretiosa in mea capsella habeo, id est piper, oraria, et incensa : curre velociter, et Presbyteros nostri monasterii adduc ad me, ut et ego munuscula, quælia Deus donavit, illis distribuam: Divites in hoc seculo, aurum, et argenteum, et alia quæque pretiosa student dare; ego autem, cum caritate multa et gaudio, Fratribus meis dabo quod Deus dederat. Et præsentibus illis locutus est ad eos, unumquemque monens et obsecrans pro ipso Missas celebrare, et orationes diligenter facere : quod illi libenter spoponderunt. Lugebant autem et flebant omnes, maxime quod dixerat, quia æstimaret quod faciem ejus amplius non multum in hoc seculo essent visuri. Gaudabant autem de eo quod dixit; Tempus est (si sic Factori meo videtur) ut revertar ad eum qui me fecit, qui me creavit; qui me, quando non eram, ex nihilo formavit. Multum tempus vixi, bene mihi pius iudex vitam meam prævidit : tempus resolutionis meæ instat, quia cupio dissolvi et esse cum Christo; etenim anima mea desiderat Regem meum Christum in decore suo videre. Sed et alia multa ad ædificationem nostram locutus, in lætitia diem usque ad vesperam duxit.

12 Et præfatus puer Wilberth adhuc dixit : Magister dilecte, adhuc una sententia non est rescripta. At ille : Scribe, inquit cito. Post modicum dixit puer. Modo sententia descripta est. Ille autem; Bene, ait, veritatem dixisti : consummatum est. Accipe caput meum in manus tuas, quia multum me delectat sedere ex adverso loci sancti mei, in quo orare solebam, ut et ego sedeas Patrem meum invocare possim. Et sic in pavimento suæ casulæ decantans, Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto, cum Spiritum sanctum nominasset, spiritum e corpore exhalavit ultimum : atque (ut sine dubio credendum est) pro eo quod hic semper devotissimus in Dei laudibus laboraverat, ad gaudia desideriorum cœlestium migravit. Omnes autem qui audire vel videre obitum Bedæ Patris nostri valebant, nunquam se vidisse ullum alium in tam magna devotione atque tranquillitate vitam finisse dicebant. Quia sicut audisti, quousque anima ejus in corpore fuit, Gloria Patri et alia quædam spiritalia, expansis manibus Deo vivo et vero offerre, gratias agens, non cessabat. Scito autem, Frater carissime, quod multa possem narrare de eo; sed nunc brevitatem sermonis ineruditio linguæ facit. Attamen cogito (Deo adjuvante) plenius de eo scribere, quæ oculis vidi, et auribus audivi.

CAPUT IV.

Corpus S. Bedæ Dunelmum translatum, et dissipatum, ex historia Turgoti, et Wodi. An Romæ Reliquiæ?

Sub a Eadmundo Antistite in Ecclesia Dunelmensi claruit quidam Presbyter, vocabulo Elfredus filius Westou, qui usque tempus b Egilwini Episcopi permansit. Erat in omnibus S. Cuthberto devotus, vir multum sobrius, eleemosynis deditus, in orationum studio assiduus, lascivis et impudicis terribilis, honestis vero et Deum timentibus venerabilis, custos Ecclesiæ fidelissimus... Cum ergo Presbyter præfatus honestam ac religiosam ageret vitam, jussus per visionem per antiqua monasteriorum et ecclesiarum loca in provincia Northanhyafrorum discurrere, ossa Sanctorum, quæ in illis sepulta noverat de terra levavit, ac de claranda populis ac veneranda supra humum locata reliquit

munuscula distribuit.

sacrificia et preces petit :

cantans Gloria Patri expirat.

Lib. 3 c. 3
a
b
Ab Elfrede Dunelmensi Presbytero

EX MS.
S. Bedæ cor-
reptus asth-
mate

*sud mortem
discipulos
instruit,*

*Psalmos can-
nit,*

sententias,

et antiphonas:

*morbum læto
animo
sustinet :*

*tractatus
dictat:*

* Qui hi ?

*feria 3 Ro-
gationum
pejus habet:*

*pridie Ascen-
sionis aliqua
dictat:*

A reliquit.... Ad monasterium quoque, quod est In-
gyrvum, ubi Bedam Doctorem conversatum, defun-
ctum, et sepultum noverat, singulis annis adve-
niente anniversaria dormitionis ejus die venire,
ibique precibus et vigiliis solebat insistere. Quodam
tempore juxta morem illo pergens, cum aliquot ibi-
dem dies solus in ecclesia orando et vigilando trans-
egisset, nescientibus sociis summo diluculo solus,
quod ante numquam consueverat, Dunelmum rediit,
sui scilicet secreti nullum volens testem habere.
Nam cum multis postea vixisset annis, ad præfatum
monasterium, tamquam jam adeptus id quod concu-
piscerat, amplius venire non curavit. Unde sæpius
a suis familiariter requisitus, ubinam Venerabilis
Bedæ ossa requiescerent, certus de re inquisita, sic
erat solitus respondere : Hoc, inquit, nemo me cer-
tius novit. Firmum, o dilectissimi, et procul omni
dubio certum habeatis, quod eadem theca, quæ sa-
cratissimum corpus Patris Cuthberti servat, etiam
ossa venerandi Doctoris et Monachi Bedæ contineat.
Extra hujus loculi hospitium nemo quærat portio-
nem ejus Reliquiarum. Hæc dicens familiares suos
silentio præcepit tegere, ne scilicet extranei, qui
tunc in ecclesia ipsa conversabantur, injurias ali-
quas machinarentur; quorum summum studium erat
Reliquias Sanctorum, et maxime Bedæ, si quas pos-
sent, auferre. Unde cum ipse Sanctorum ossa cum
S. Cuthberti corpore, ut supra dictum est, locaret;
id omnino occulte facere studebat. Cujus de Beda
sententiæ concordat etiam illud, c Anglico sermo-
ne compositum d carmen : ubi cum de statu hujus
loci et de Sanctorum Reliquiis, quæ in eo continen-
tur, agitur, etiam Reliquiarum Bedæ una cum cete-
ris ibidem mentio habetur. Cujus nimirum ea ossa
fuisse noscuntur, quæ multis post annis cum incor-
rupto Patris Cuthberti corpore a ceteris Reliquiis
segregata, in e lineo saccello inveniebantur locata.

14 Antonius a Vod lib. 2 Historiæ, et Antiquitatum
Universitatis Oxoniensis pag. 61 S. Beda, ait, in Ger-
vicensi monasterio requievit : Reliquiæ dein ejus
Dunelmum transductæ sunt, scrinioque honorifice
inclusæ : atque sub initia regni Regine Elisabethæ
zelo fanatico correptus Whittinghamus, Decanus
indignus Dunelmensis, easdem templo detraxit et
prorsus dissipavit.

15 In Basilicæ veteris Vaticanæ descriptione, a Ro-
mano ejusdem ecclesiæ Canonico tempore Eugenii Pa-

pa III composita, et a Paulo de Angelis illustrata, D
pag. 117 ipse Romanus ita loquitur : Requiescit etiam
ante portam argenteam, sub rota scilicet porphyre-
tica, ut a nostris majoribus accepimus, Venerabilis
Beda Presbyter, qui fecit Homilias; et ejus ob re-
verentiam antiqui nostri penitus non transibant per
eam, nec nos transire permittebant. Ubi Paulus an-
notavit ista : Romanus Presbyter Auctor noster, in
hac sua hujus Basilicæ S. Petri descriptione, merito
adnotavit sepulturam Venerabilis Bedæ in hac Basi-
lica positam. Verum hæc acceptio a majoribus adeo
tenuis visa est posteris, ut in enumerandis Reliquiis
hujus Ecclesiæ mentionem Venerabilis Bedæ non vo-
luerint facere Onuphrius de vi Urbis Ecclesiis pag. 54
et 55, Pompeius Ugonius in Historia Stationum pag.
103 et seqq. et passim alii. Nulla etiam fit ejus men-
tio in Ordine divini Officii, in quo præscribitur venera-
tio aliorum Sanctorum, quorum ibi sacra corpora aut
notabiles Reliquiæ asservantur. Nempe, ut urbs Genua
suum multo Juniorem Bedam eundemque Sanctum ha-
buit, de quo egimus die x Aprilis, et cum Anglorum
Doctore perperam confudit; sic etiam videtur factum
Romæ, occasione alicujus Bedæ, ibidem post plura for-
san secula sepulti.

ANNOTATA.

a Eadmundus electus est anno 1020, at post quin-
quennium consecratus, mortuus anno 1048.

b Cum post Eadmundum præfuisset mensibus 10, or-
dinatus est Egilricus qui abdicavit anno 1058, et habuit
successorem Egelwinum.

c Intelligitur lingua Anglo-Saxonica, quæ viguit
usque ad tempora Normannorum, quando paulatim lin-
gua hodierna Anglicana introducta est.

d Estat hoc carmen caractere simul et sermone An-
glo-Saxonico post historiam Turgoti columna 76, et ali-
quod non absimile estat pag. 76.

e Malmesburiensis lib. 3 de Gestis Pontificum An-
glorum asserit ossa SS. Bedæ et Ceolvulfi in singu-
lis saccis lineis referta. In Historia translationis cor-
poris S. Cuthberti in novam tumbam anno 1054,
nobis ex MSS. relata 20 Martii num. 6, ista leguntur
Ossa venerabilis Bedæ, qui Vitam S. Cuthberti di-
lucide conscripserat, una cum illius corpore hospi-
tium quietis habuerant, quæ pariter continebat sac-
culus de lino.

DE B. GAUSBERTO EREMITA

FUNDATORE MONASTERII MONTISSALVII IN ARVERNIA.

SYLLOGE HISTORICA.

Ex Saussayo et Ferrario.

SEC. XI.

Elogium ex
Saussayo.

A ndreas Saussayus in Supplemento Martyrologii
Gallicani ad hunc xxvii Maji istu scribit : In
territorio S. Flori depositio S. Gausberti
Confessoris, qui primum in Velaunis Ere-
mita, cum vitam ab omni labe immunem in solitu-
dine ageret; dum latere cupit, ipsis erumpentibus
suxæ sanctitatis radiis, factus conspicuus, multos ad
sui admirationem deinde et imitationem pertraxit :
quos solide in sincera carnis mundique despicientia,
et purissimo Dei famulatu instituit, magnas ad vir-
tutes provexit. His enim colligendis extracto sub
Gregorii VII Pontificatu et regno Philippi I Mon-
salviensi cœnobio, in Arvernorum et Ruthenoru

finibus, tanta sanctimonia præluxit, ut nonnullos
suxæ divinæ gratiæ et conversationis heredes relin-
queret. In quibus antecelluit B. Bernardus, qui post
eum ejusdem monasterii factus Abbas, iisdem lami-
nibus claruit; nomenque posteris, sicut ipsemet
suus sanctus decessor et didasculus, æterna venera-
tione colendum transmisit. Colitur enim ibi S.
Gausberti sacra memoria hoc die, et B. Bernardi
die ix Octobris. Hæc ibi Saussayus, qui in eodem
Supplemento ad diem ix Octobris ista tradit : In Velaun-
is depositio B. Bernardi Abbatis Monsalviensis, S.
Gausberti Proto-Abbatis illius loci (qui colitur singu-
lis annis festiva commemoratione vi Kalendas Junii)
præcipui

G. H.

A præcipui asseclæ et meritissimi successoris, in ejus
 AUCTORE G. H. ibidem encomio, ipsa die hoc in Supplemento exa-
 rato, etiam Inventio laudatur. *Hæc omnia Saussayus.*

2 Alter vobis testis hujus commemorationis est Phi-
 Memoria ex Ferrario. lippus Ferrarius, in Catalogo Sanctorum qui in Ro-
 mano Martyrologio non sunt. Hujus ad hunc xxvii
 Moji ista verba sunt: In territorio S. Flori B. Gaus-
 berti Eremitæ: de quo annotat se ista habere ex mo-
 numentis cænobii Monsalviensis, in montibus Ar-
 vernorum ab ipso constructi, ejus etiam primus
 Abbas fuit sub Gregorio VII Pontifice Maximo, et
 Philippo I Rege hujus nominis, uti ex ejusdem Vita
 MS. legitur. Hanc non solum non licuit videre, sed
 neque sperare potuimus obtinendam. Cum enim accepto
 per Ferrarium indicio insistens, R. P. Petrum Possi-
 num Tolosæ commorantem rogassem, ut eum Floro-
 poli nobis impetraret; magnam quidem consequendi voti
 spem accepit a R. P. Gorsio Anreliacensis nostri in
 Arvernii Collegii Rectore sub annum Dominicæ Incar-
 nationis mdcxxxiv; eo quod, licet Monachi responde-
 rent, veteres sui cænobii chartas alio asportatas, neque
 sciri ubi essent; unus tamen, nosse id se asserens, pe-
 tito mensum aliquot spatio, Vitam ex originali tran-
 scriptam repræsentaturum se promiserat. Verum subita
 morte subtractus e vivis, prius quam posset executioni
 mandare quod addixerat, secum et notitiam latentis
 thesauri, et spem ejus consequendi sustulit; solumque
 restat ut eos qui occultum servant rogemus, ne pergant

Vita frustra
 petita.

B

Sancto invidere gloriam hinc proventuram; sed com-
 municent ecgraphum, servitutum saltem pro Supple-
 mento operis.

3 Est autem Floropolis. seu S. Flori urbs (unde
 Auriliacum, vulgo Orilhac, solum 12 leucis ad Occi-
 dentem abest) Arvernix Superioris caput, Episcopalis
 facta beneficio Joannis XXII Pontificis Maximi anno
 mcccxvii. In hujus diocesis Registro beneficiorum,
 anno mdclxviii excuso, memoratur Capitulum Trini-
 totis Ordinis Montissalvi cum parochia, ejus præ-
 sentatio tribuitur Abbati Mon-Salviensi. Indicatur
 etiam Præpositura Montis-Salvi subjecta electioni
 conventus, item Capitulum Sausacense de Beynassis
 Ordinis Montis Salvi. Ad Præpositum Montis-Sal-
 vi spectat jus præsentandi Parochum pagi Junhaci.
 Et hæc circa notitiam monasterii constructi, modo sub
 nomine Præposituræ potissimum noti. Tempus, quo
 B. Gansbertus floruit, assignatur seculum undecimum:
 tunc enim Gregorius VII Pontificatum gessit ab anno
 mxcviii usque ad annum mxcxvi, ultra quem vixit
 Philippus I Rex Francorum usque ad annum mcviii.
 Et hæc sunt, quæ viri in Arvernia eruditis proponi-
 mus, eo potissimum, quod Jacobus Branche de Vitis
 Sanctorum Arvernix, ejus non meminert, licet quin-
 decim annis post Saussayum scribens: cui tamen diffi-
 dere non possumus, habentes antiquiorem eo testem
 Ferrarium in Catalogo, annis duodecim edito ante
 Martyrologium Gallicanum.

Notitia Mon-
 tis-Salvi.

Tempus vitæ,

E

DE B. FREDERICO, EPISCOPO LEODIENSI ET MARTYRE.

G. H.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De ejus cultu, Vita a coævo scripta, et ampliori alia, quæ adhuc desideratur.

ANNO MCXXI

Memoria in
 Fastis 26
 Aprilis,

et potissimum
 27 Maji die
 natali:

a multis
 Sanctus
 habitus,

C Memoria hujus Sancti Episcopi refertur ad
 varios dies: ac primo in tertia parte Novalis
 Sanctorum, apud Canonicos Regulares Ru-
 beæ-Vallis prope Bruzellas, extat MS. Epi-
 taphium B. Frederici Episcopi Leodiensis et Mar-
 tyris, ejus festum est vigesima sexta die Aprilis
 mensis. Quo die Grevenus Carthusianus Coloniensis
 in Auctario Usuardi, sub nota annorum mdxv, et mdxxi
 excuso, ista scribit: Item beatæ memoriæ Frederici,
 Episcopi Leodiensis et Martyris. Quæ eadem legun-
 tur in Martyrologio Germanico Canisii. Verum obiisse
 vi Kalendas Junii tradunt Monachus Leodiensis S.
 Laurentii in suis additionibus ad MS. Vitam ejus,
 Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii ex historia
 cædis per Leodiensem Clerum edita, Miræus in Fastis
 Belgicis, Fisen lib. 9 Historiæ Leodiensis cap. 30,
 qui ejus Vitam edidit ad diem hunc xxvii Maji Eo-
 dem die in Martyrologio Romano, sed aucto insertis
 Belgii Sanctis, Leodii anno mdccxix Gallice excuso,
 ista leguntur: Leodii sancti Frederici, Episcopi
 Leodiensis et Martyris. Quæ eadem habentur apud
 Ferrarium in Catalogo generali: cum quibus eundem
 Sancti titulo honorat Fisen, idemque titulus etiam ante
 Vitam infra dandam habetur ejusmodi. De S. Frederico
 Episcopo Leodiensi. In alio Vitæ compendio quod no-
 bis exhibuit codex MS. Ultrajectinus S. Salvatoris iste
 titulus præfigitur: Vita S. Frederici Leodiensis Epi-
 scopi. At Willotius in Hagiologio Belgico hoc die cum
 celebrans, dumtaxat Beatum appellat, Miræus Vene-
 rabilem vocat, Molanus ab omni titulo abstrahit. Sous-
 sayus (quod mirum est) eundem penitus prætermisit
 laudare vel inter Sanctos vel inter Pios. Ægidius Au-
 reavallis Monachus tomo 2 Gestorum Episcoporum Leo-

diensium cap. 22 asserit eum 11 Kalendas Julii migrasse
 ad Dominum: secuti sunt Sammarthani in Episcopis
 Leodiensibus, et Ferrarius in dicto Catalogo.

2 Vitam ejus scripsit auctor coarvus, Nonnus Rene-
 rus, hujus nostri monasterii S. Laurentii Monachus,
 qui tunc præsens fuit, uti sub calcem Vitæ testatur
 alius ejusdem cænobii Monachus. Eam ipsi Leodii re-
 perimus in MS. Legenda Sanctorum, in dicto S. Lau-
 rentii cænobio, cum omni benivolentia ab Abbate et cæ-
 nobitis excepti anno mdclxviii. Prædictus Ægidius
 Aureæ vallis eandem Vitam, sed hinc inde mutatam,
 inseruit tractatui suo de Episcopis Leodiensibus, et sub
 finem ista habet: Vitam ipsius luculento sermone
 scripsit Dominus Renerus Monachus S. Laurentii
 Leodiensis, vir magnæ scientiæ, qui multa alia
 opuscula composuit: ex quibus est Vita Wobodonis
 Episcopi Leodiensis, quam edidimus ad diem xxi Apri-
 lis. Sub finem hujus Vitæ laudatus supra Monachus
 S. Laurentii addidit ista: Multa et alia per servum
 suum Dominus miracula operari dignatus est, quæ
 a quodam Clerico scripta fuerunt, sed ea respicere
 non potui. Videtur Molanus ea habuisse sibi ex Atnensi
 bibliotheca submissa, prout scripserunt omnibus sanctæ
 Catholicæ Ecclesiæ filiis fideles qui sunt Leodii. In
 hac relatione martyrium ejus sic exprimitur: Cum
 Fredericus gregem Domini in sanctitate et justitia
 pasceret, Alexandri fautores multis pressuris invi-
 ctam ejus patientiam exercebant: sed et secundo
 administrationis ejus anno venenatum poculum viro
 Dei porrexerunt, quo unus oculorum excussus fuit,
 et alter extinctus: eumque lenta mors subsequere-
 tur, renovarunt pristinum poculum: unde vi Ka-
 lendas Junii cælo animam reddidit. Hæc Molanus,

ab aliis re-
 fertur 30
 Junii.

Vita scripta
 a Renero
 coarvo ex
 MSS. datur.

F

In alla Vita
 exprimitur
 Martyrium.

at

A *at Chapeavillus citato dicto codice Alnensi ista scribit:*
Completa est iniquitas eorum, fautorum Alexandri,
muneribus siquidem nescio quo pincernarum ejus
corrupto, venenum poculo ejus clam miscuit. Ipse
autem, ut erat honestæ simplicitatis, inconsulto quid-
nam esset, bibit, infirmatus est, languor supererevit,
decidit in lectum : tuncque operarii iniquitatis con-
fortati, iteravere calicem mortis. Bibit secundo Sa-
cerdos, dolor invaluit, virus singula membra pene-
travit : unum oculorum ejus excussit, alterum extin-
xit. Cerneret omnibus venis inflatam cutem, et utris
instar extensa vitalia. *His moti ad aliam, unde*
sumpta sunt, Vitam ex Alnensi monasterio requiren-
dam, litteras eo dedimus : sed frustra fuit quantacunque a
viris religiosissimis simul et officiosissimis adhibita di-
ligentia, sicut omnium nomine rescripsit nobis D. Hil-
larius Parent, mittens aliquam gestorum ejus epitomen
ex MSS. Pontificum Leodiensium gestis, in qua neque
nihil de veneno legitur, ac in Vita per Renerum.

B *3 Apud alios nihilominus, quibus post mortem Ducis*
Lovaniensis Godefridi Barbati, et Alexandri, post
Adalberonem in Episcopatu successi, liberior facultas
fuit verum scribendi, eundem mortis causam allegantes,
Martyr habitus est Fredericus, tamquam passus pro
Simoniace hæreseos damnatione et Catholicæ fidei
defensione, uti loquitur Lambertus Parvus, et cum
eo reliqui scriptores, qui eum Martyris titulo honorant.
Epitaphium autem ejus tale est.

Epitaphium,
Clauditur hac tumba simplex sine felle columba,
Quæ vobis vivam referebat pacis olivam.
Cor subline gerens, Scripturis totus inhaerens,
In se spernebat, quod nobilitate vigeat.
Plus fuit horroris, quam nominis hujus honoris.
Plebis Catholicæ te Pontificem, Frederice,
Elegit Christus, sacravit Papa Calistus.
Sed despecta malis electio Pontificalis.
Inde furens Simonia, ruens in æs alienum.
Bella, tuis dedit; arma, suis; tibi, Sancte, venenum.
Hæc tuleras, nec victus eras, in agone bienni :
Sed frueris modo cum superis mercede perenni.
Ergo simul Christi Præsul Martyrque fuisti,
Cui te commendas quinto Maji ante Kalendas.
Gloria virtutum doceat te glorificatum :

dies obitus,
Percipe te dignam, Præsul Martyrque, coronam.
4 *Versus hi, ubique perfecte Leonini, probant nobis*
antepenultimum versum, sicut hic legitur, genuinum
esse; non item eum, qui ab aliis suppositus apud Ægi-
dium sic habetur :

C *Julius aut Julius nona sub luce Kalendas.*
Ubi neque sensus ullus est, neque haberi potest dies xxx
Junii, quem substitunt aliqui, quique fortassis fuit
elevati honestius sepulcri. Est quidem etiam in hoc,
quem retinemus versa sensus obscurus; nam videtur dies
mortis indicari quinto ante Kalendas Maji, qui esset
xxvii Aprilis : sed potest debetque intelligi id quod alii
dicebant, die quinto exentis Maji, ante Kalendas,
sequentis scilicet mensis Junii. In anno mcccxi plerique
consentiunt. Unus gestorum Leodiensium Abbreviator
apud Alnenses, habet sequentem annum mcccxi. Sed
ita oporteret tertio Pontificatus sui anno obiisse Fre-
dericum, quem tamen omnes alii mortuum dicunt se-
cundo : cum quo recte convenit, quod idem ipse Abbreviator
ait, Consecratum a Calixto Papa Remis vii
Kalendas Novembris : nam annus mcccix, habens lit-
teram Dominicalem E, fecit ut dies xxvi Octobris ca-
deret in Dominicam, consecrationi Episcopali idoneam ;
non item annus mccc, qui bissextilis habuit litteras Do-
minicales D C, utque adeo xxvi Octobris compositam
cum FERIA III.

Auctor
Epitaphii,
3 *Alexander Wilhemius, in quadam ad Bollan-*
dum nostrum responsoria, de Epitaphii suprapositi auc-
tores (quem nescio unde eorum alteruter didicerit fuisse
primum Abbatem Lacensem, in monasterio Trevirensis

diæcesis prope Confluentiam, Gilbertum nomine) hujus
sepulcrum vidisse se ait in eryptis, sub choro, opere
musivo elegantissime ornatum, in cujus limbo circum-
circa hi versus, litteris majusculis exarati legebantur :

Præclarus genere, meritis præclarior Abbas
Gilbertus, jacet hic : virtutis regula cunctis,
Abbatis titulo, Monachi vel nomine functis.
Idibus octonis quando est Leo regia solis, (id est,
Excessit vita : requiescat pace beata. 8 Julii)
Vellem scire quo argumento probari possit Epitaphium
Frederico scripsisse Gilbertus : alioqui non male con-
veniant locus et tempus. Lacense enim monasterium
haud ita longe distat Leodio, sed solum itinere bidui;
condi autem captum seculo xi, suam tamen perfectio-
nem ac primum Abbatem Gilbertum tantum accepisse
videtur, juxta Gabrielem Bucelinum, post annum mccc;
ut facile potuerit, is supervivisse B. Frederico, etiam
ad plures annos.

an Gilbertus I Ab. Lacensis ?

VITA

Auctore coævo Renero Monacho Leodiensi
S. Laurentii.

Ex MS. Legenda cœnobii ejusdem.

D *efuncto a Oberto Episcopo Leodiensi, orta est*
magna dissensio in electione. Nam b Dux Lovanien-
sis et nobiliores Alexandrum Archidiaconum in par-
tem trahunt : et quia cum eo sentirent, dummodo
ipse prudenter ageret, aperiunt. Ille vero ad c Hen-
ricum Imperatorem, cum prædictis Nobilibus adiit,
et ab illo baculum Pastoralem accepit : reversusque
a duabus tantum Congregationibus, quarum ipse
erat Præpositus, suscipitur. Nam Dominus Fredericus,
majoris ecclesiæ Præpositus, reliquis eccle-
siis ne eum susciperent interdixerat : civemque
Franconem, qui postea Monachus obiit, explorare
eos, qui interfuerant, misit. Tunc temporis Papa
præceperat, quod nullus investituram de manu Im-
peratoris susciperet. Cuique Alexander cum Duce
Lovaniensi ac multo comitatu, subsequentibus pene
duabus Congregationibus, ecclesiam fuisset ingres-
sus ; Anachoreta quidam subintrans ecclesiam, dua-
bus caprarum pellibus ante et retro amictus, crine
longo, barba prolixa, totusque hispidus, accedens
ad ipsum Franconem, eum salutavit, et ait : Scio,
inquit, quod me ignoras. Sed audi verbum Domini :
quia missus sum a Deo futura nuntiare tibi. Iste qui
pro Episcopo se habens nunc ingreditur, noveris
quia non prosperabitur, neque stabilietur. Elegit
sibi Dominus alium, qui pauco quidem tempore
Episcopus erit sed multas tribulationes passurus est
pro fide et religione ecclesiastica : verum post obi-
tum ejus mira per eum Dominus operabitur d. Cui
succedet in Episcopatu e vir summæ nobilitatis,
summaque pietatis, qui in principio prosperabitur,
et formidabitur, sed paulatim deficiet, in fine autem
vilipendetur. f Tertius ordinabitur Episcopus, tamen
non morietur, quibus dictis abscessit : quæsitus post-
modum numquam apparuit, verum de verbis ejus
nihil cecidit in terram.

2 *g Archiepiscopus enim Coloniensis, cognita*
Alexandri promotione, mandat Leodiensibus ne re-
ciperetur in Episcopum, citando primos Ecclesia-
rum Dominica in Palmis coram se adesse, ut rem
certius posset discutere. Vocatus semel, bis, ter
Alexander, non venit. Elegerunt igitur Coloniæ Do-
minum Fredericum, majoris ecclesiæ Præpositum,
in Episcopum Leodiensem, post S. Lambertum vi-
gesimum septimum : qui a h Calixto Papa in Con-
cilio Remensi consecratus, nudis pedibus repatriavit :
et processit ei obviam totius cleri et populi multi-
tudo

E

a
b

c

S. Fredericus investituram Alexandri ab excommunicato factus improbatus

et juxta anachoretæ prophetiam, l

d
e

g

et Episcopus a Calixto Papa consecratus

h

A tudo, factaque est laetitia magna in populo. Fautores interea praedicti, contabescentes in se, malitia recrudescunt, nullam quam ei inferre possunt molestiam praetermittunt. Alexander vero in castello Huyensi, Ducis et Comitis *i* Lamberti de Mubel sibi promissum operiebatur adventum. At Dominus Fredericus, et Frater ejus *k* Godefridus Comes Namurci, Principes militiae exercitus Domini, videntes quia multiplicata sunt mala, dederunt se murum pro domo Domini, periculis sese objicientes. Nam dispositis necessariis Heyum petunt : incolae vero ultro foras aperientes, obviam procedunt, sese omniaque sua dedentes. At illi ingressi, castellum expugnare sunt aggressi ; cum interea Dux magno cum exercitu nuntiatur adventare, cui ut obstruatur transitus concurrentes quidam ad pontem qui ligneus erant, in securi et ascia dejecerunt eum, et ita Ducis frustratus est adventus. At ex alia parte Lambertus Comes, per angustam semitam, quae est inter flumen Mesam et asperissimam rupem, amotis equis propter difficultatem loci, cum ingenti suorum multitudine adveniebat. Cui frater Episcopi occurrens, ubi audiri ab eo potuit : Ergone, ait, contra me in arma venis, cui hominum ex justa causa fecisti ? At ille frendens ira, Omne, inquit, hominum ab hodierna die *l* exestituro. Tunc frater Episcopi, Et ego te, ait, ut perfidum huc hasta per medium fallacis oris transfigo. Dixit, et jacto telo fauces ejus trajecit. Hoc ille oppido sauciatus ictu, ruit, tenetur, vinctulus mancipatur. Interea Dux cum gravi ira inefficax rediens, omnia municipia Episcopii aut Comitatus Namurensis vastabat, omnesque fortes suo copulabat agmini, et Leodium in manu valida peraccessit. Reversusque et ipse Episcopus una cum fratre suo, crebros et inexorabiles ejus equipollenter expugnat assultas, gratia Dei per omnia victor existens. Sed cum jam omnia pacata esse viderentur, anno secundo *m* Ordinationis suae migravit ad Dominum. Quam sancte, quam laudabiliter in Episcopatu vixerit, sicut docet Apostolus omnes Episcopos esse debere, omnibus patuit : nec defuit ad sepulcrum ejus divinae virtutis efficacia. Nam ibi alii visum, alii auditum, alii gressum recipiebant, paralytici sanabantur, muti loquebantur, aegri praeterea omnes convalescebant.

3 Interea sanctorum Apostolorum Petri et Pauli natalitius advenerat dies ; fidelisque populus Leodiensium, ne tanti viri sepulcrum luminis honore diu careret, consilium iniit. Majores nata fraternitatem initiandam sanxerunt, ceteris consentientibus in hoc ipsum. Maturat interea quisque pro posse donationem : sed dispositione Domini, qui Sanctum suum voleit mirificari, in sequeantem Dominicam placuit differri. Neque vero honorum vota dilatione minuuntur. Adsunt die statuto, sed virtutem semper sequitur invidia. Nonnulli Canonicorum advenerunt, nihil religionis in hoc facto esse asserentes : deberi potius ex praesenti donatione pavimentum reparari super Pontificis sepulcrum : hoc plerimum placere Deo et beato Martyri Lamberto. Hac itaque strophæ religionis arcere nitebantur populum, ne terra, ex qua miracula fiebant, raperetur. Sed reprobavit Dominus consilium vanitatis, vota quoque humilium sibi placere ostendit. Nam puellam adultam, nimia rerum collisione natibus sese trahentem, infra Nonam ad temulum Sancti erexit sanam. Praeterea puerum a nativitate caecum, eadem [potestas] quae Evangelicum illuminavit, sine luto et aqua Siloe. O stulti et tardi corde ad credendum ! Parentes, affines et amici, et omnes qui aderant, magno clamore in laudem Dei sanctique Pontificis ecclesiam repleverent super illuminationem adolescentis praefati : Clerici tamen et Canonici pertinaci animo resistent,

nequaquam se credituros esse dicebant, nisi eos quos domi stipe sua pascebant infirmos sanari viderent. Dominicus tunc erat dies : instantes ergo cum magna irrisione [videre] cupiunt, operientes eventum rei, si quis eorum sanaretur ; instar Judaicae perfidiae, quae Crucifixo Domino illudebat, dicens : Si filius Dei est descendat de cruce, et credimus ei. Scilicet neque tunc Redemptor noster de cruce descendit, qui tertia die postmodum resurrexit ; neque modo Christi servus Fredericus hostium irrisioni paruit.

4 Quinta Feria hora diei sexta, mulierculam, in ipsa aegritudine decrepitam, virtute vere divina sospitati reddidit. Haec illorum sustentabatur agape, in hospitali quod nomine Ad catenam *n* vocatur. Alia quoque puella, diutina caecitate mulctata, ibidem jacebat, precabaturque obnixius, ut quam audierat tam mirifice curatam, videre mereretur ; quatenus et subsidii et laudis esset socia : nec est frandata desiderio suo : siquidem infra Nonam visum recepit. Quaedam etiam anicula, cujus pedes natibus, et costis haeserant latera, vergente jam ad occasum sole, sospes exiit eadem die ; neque tantum sanari meruit, verum etiam quasi juvenula in vigore renovari. Ita virtus Trinitatis tribus miraculis Sanctum suum illa die mirificavit. Dies quae illuxit altera, nihilo mines miraculis est illustrata. Duæ siquidem mulieres contractæ ibidem pristinae sanitati sunt restitutæ. Vir quoque ex eadem convalluit infirmitate.

5 Percrebuit interea undique tantorum opinionum gestorum. Quapropter aegra quaedam mulier, numquam biennio de cubiculo egressa, spe recuperandae sanitatis eodem se ferri postalavit : et super cathedram, quia manus sese tangentium ferre nequibat, delata est. Intransque basilicam S. Lamberti, qua poterat voce ferentibus se ait : Juxta sepulcrum ejus me locate : sane cujus pietatis fuerit iste homo non ignoro, atque miserebitur mihi, nisi (quod absit) ante Deum caritatis vestem mutaverit ; scio enim quantæ bonitatis fuerit. Quis enim infirmus illum ignoravit ? quis egenus ejus ope non est usus ? Haec ea muliebri questu dicente, non procul a sepulcro viri Dei positæ crevit dolor et desiderium salutis : dumque noctem ibi duxisset insomnem, alterius diei primo mane, exaadiante Domino desiderium pauperis, surrexit incolumis, dans laudem Deo et Sancto suo.

6 Eo ipso momento, stupore rei attonitis omnibus, aliud apparuit miraculum. Mulier quaedam eatenus perdiderat brachium dextrum, ut plus esset ei oneris quam subsidii : obstupuerat enim complicatum ac retortum. Haec cum ad sepulcrum Sancti venerandam venisset, optatae saluti restituta est. Plurima similia similibus adderem, nisi occurrisset menti hoc praesens miraculum. Morabatur in suburbio, non longe ab oratorio S. Bartholomæi, *o* muliercula triennio aegritudinem passa, baculi potius quam pedum officio potita : idcirco contra fas a suo conjugate relicta, vicinorum eleemosynis in obscuro vitam agebat. Quae opinione virtutis sancti Pontificis illecta, spe misericordiae eo devenit. Cumque inter multos qui ibi adjacebant infirmos magis gravaretur, ad altare secessit S. Gertrudis : ubi ab omni semota tumultu Patrem misericordiae orabat attentius, ne thori remotio esset sibi sanitatis dilatio. Sextæ tunc feriae matutinum perorabatur a Canonicis. Ecce autem ples minus ante ortum auroræ, cuidam assistenti sibi, Jam, inquit, accipe hunc baculum, mihi hactenus pernecessarium ; ego vero sanitatis meae grates rependere vadam. Cui eunti occurrere laudibus finitis Canonici : rogantibus illis retulit eventus sui historiam. Fit repente gaudium omnibus

agra decrepita,

n

caeca,

contractæ tres,

E

biennio clinica,

F inutile brachium,

o

trienno clauda,

A omnibus, Chorum repetunt, Gloria in excelsis Deo decantant.

*ægra qua-
tuordecim
annis,*

*alia renum
doloribus
vexata,*

*alia usum
manus re-
cuperat.*

p

7 Succedunt magnis majora : tertia enim feria ibidem deportata est quatuordecim annorum ægra, quæ pene desperata juramento addieit, nihil victus se esse sumpturam, nisi mereretur medelam. Res miranda ! Quid ageret, quo se verteret ignorabat, post clamores et dolores. Jacebat pene exanimis : at jam fluxerat dies, nox etiam in id miseriarum sævas egit tenebras : sed orta die sanata est, recedente ægritudine. Altera die quædam puella de Hoyo Leodium venerat ad emporium, emere sibi necessaria : ubi audiens quod id loci fiebant miracula, renum suorum ob ægritudinem et infirmitatem rogatura, eo declinavit ; stansque et infirmos artus baculo regente sustentans, in medio ecclesiæ, quia accessum ad sepulcrum Sancti multitudo clauserat, orabat dicens : Tolle hunc baculum, Domine, et Sancti Confessoris hic meritis sanitatem mihi restitue. Vas ibi positum stabat, in quo de terra sepulchri ejus aqua prompta erat : ad quod illa, plus sanitatem sitiens quam aquam, accessit et bibit. Mira velocitas ! mox ut bibit, sanata convaluit, gratias egit. Ad hujus quoque memoriam Sancti, mulier gravi laborans infortunio jacebat. Enimvero manui ejus supervenerat morbus, qui eam ab omni opere faciebat cessare. Hæc igitur toto in oratione exacto die, inclinata jam vespera, invisibiliter manum vehementi contritione affligi persensit. Verumtamen id fieri divinitus perpendens, sustinuit patienter : eum ecce collatam sibi sanitatem mirata est, et gratias Deo sanctoque Præsuli egit p.

ANNOTATA.

a Obertus mortuus est pridie Kalendas Februarii anno 1119 : qui inchoantibus a Paschate annum dicebatur annus 1118.

b Hic est Godefridus Barbatus junior, anno 1095 Comes Lovaniensis constitutus, dein anno 1106 Dux Lotharingiæ inferioris et Marchio Antuerpiensis ab Henrico IV Imperatore creatus, mortuus 1140. Hinc Dux Lovaniensis vocatur : a quo posteri Duces Brabantix hereditariam dignitatem acceperunt.

c Henricus IV, patri suo Henrico III anno 1106 mortuo successit, et anno 1111 Romæ a Paschali Pontifice privilegium de Investituris Episcoporum extorsit, et coronatus est 13 Aprilis Dominica in Albis : quod privilegium anno sequenti revocavit Papa, sed lis mansit, ac tandem pax conciliatur anno 1122 inter Imperatorem et Callistum Papam pro Investituris. Hic fertur Alexander septem millia librarum argenti obtulisse, et sic obtinuisse Episcopatum.

d Addit Ægidius Aurea-vallis, ut patenter appareat omnibus, coronatum esse in cælis, qui fidem veritatis inviolabilem tenuit in terris.

e Hic est Albero, frater Godefridi Ducis Brabantix, Ægidio cap. 23.

f Scilicet Alexander, postea ab Innocentio II Papa depositus anno 1135, de quo Ægidius cap. 27.

g Fredericus I, creatus Archiepiscopus Coloniensis anno 1099, mortuus anno 1131.

h Mortuo Gelasio II Papa 29 Januarii anno 1119, electus est mense Februario Guido Viennensis Archiepiscopus, dictusque Callistus : qui dein mense Octobris Remis Synodum congregans, multos in utroque regno Episcopos consecrat : inter quos etiam Dominus Fredericus in Episcopum Leodiensium inungitur. Ita Anselmus Gemblacensis in Auctario ad Sigeberti Chronicon.

i Chapeavillus, in Notationibus ad cap. 20 Ægidii, appellat Lambertum Comitem de Monte-acuto, eis-

que jungit Gilbertum Comitem Duracensem, Rennerum Leodiensis militiæ Signiferum.

k Hic Godefridus fundavit anno 1121 Abbatiam Florensiensem Ordinis Præmonstratensis præsente S. Norberto.

l Exfestucare, seu ut alibi per festueam verpire, id est abjicere, a Teutonio Werpen, notissimum est apud scriptores Francos et Belgas : mos enim erat fracta abjectaque festuca indicare abdicationem domini, ut pluribus videre est apud Cangium in glossario, verbo Festuea.

m Anno 1121, 27 Maji. An veneno extinctus, supra inquisitum.

n Hospitale ad Catenam, conversum deinde fuit in gymnasium publicum, et etiamnum floret sub nomine Catenæ.

o S. Bartholomæi Collegiatam, tunc extra, nunc intra urbis mœnia positam, dicitur a Barth. Fisen in Floribus Eccles. Leod. pag. 534, institutis ibi Canonici duodecim, fundasse Godiscalcus S. Lamberti Præpositus, et consecrandam curasse anno 1015 ; ut mirum sit eum hic solum vocari Oratorium.

p Addit Monachus Laurentinus : Licet tanta circa sepulcrum ejus Dominus mirabilia monstravit, locus tamen sepulchræ modo ab omnibus ignoratur : quia quamvis in ecclesia antiqua sepultus fuerit ; eum ecclesia, quæ nunc cernitur, fieret ; hæc forte sepultura ejus juxta murum aut in angulo aliquo remansit, et sic a memoria hominum exiecit.

EPITOME

Ex MSS. Gestis Pontificum Leodiensium, in Bibliotheca monasterii Atnensis.

Fredericus Leodiensis Episcopus xxvii successit Oberto anno Domini a mcccix. Post mortem vero Oberti cœpit discordare clerus et populus, nobilitas et vulgus. Alexander, Archidiaconus et Sacrista, faventibus et juvantibus et præsentibus Duce Godefrido et aliis Nobilibus pluribus, de manu Imperatoris Henrici quinti, qui a Papa excommunicatus erat, Baculum et Annulum accepit : sed Archiepiscopus Coloniensis, auctoritate Apostolica et sua, Leodiensibus mandavit ne ipsum reciperent. Postmodum vero assignata die, Dominus Fredericus, majoris Ecclesiæ Præpositus electus, Remis, in Synodo ccc et eo amplius Episcoporum, a Calixto Papa ibi præsente benedicitur. Tamen post, longa concertatio inter eos facta est, quia, partem Alexandri adjuvabat Godefridus Dux Lovaniensis, Gillebertus Comes Duracensis, Renerus Leodiensis militiæ Signifer, Lambertus Comes de Monte-acuto, et pene tota familia Ecclesiæ cum suis viribus ; partem vero Frederici adjuvabat Godefridus Comes Namurensis, ejus frater Walleranus Comes de Leinborg, qui postea extitit b Dux, Gossuimus de Falcone-monte, Civitas fere tota, et omnes Abbates Episcopatus. Hic Fredericus, eum fratre suo Godefrido Comite Namurcensi parvaque militum manu, Godefridum Ducem Lovaniensem cum Comitibus prædictis magnoque exercitu, Episcopium suum eæde, incendio et rapina devastantem, circa Hoyum bello devieit : et capto Comite Lamberto de Acuto-monte aliisque quam pluribus ex parte Ducis, turpiter eum fugere compulit, et sine mora Castrum Hoyense, Hoyensibus faventibus, confortantibus et juvantibus obsidet, in quo erat Alexander prædictus : nec multum post, castrum et eos qui intus rebellabant in deditionem accepit. Inter hæc Comes Lambertus sub obsidibus se redemerat. Dux vero Lovaniensis, intellecto Castro capto, magno exercitu congregato cum Lamberto Comite de Monte-aucto

A te-acuto Hoyum ex utraque parte obsederunt, unus eorum ex una parte, et alter ex altera. Sed cum dictus Dux Lovaniensis cum suis, Hoyenses fortiter debellasset, et usque ad pontem supra Mosam venisset, Hoyenses ipsi fortiter restiterunt; et usque ultra montem S. Stephani c fugati sunt, multis de parte ipsius Ducis interfectis et in Mosa submersis..... Tandem pace reddita d [Episcopatu] Leodiensi, Alexandro confuso, Fredericus suæ Ordinationis anno secundo migravit ad Dominum, anno Domini mxxi : sepultusque est in ecclesia B. Lamberti, et post mortem ejus dicitur multis miraculis claruisse.

ANNOTATA.

a *Errore amanuensium omnino factum credo, ut in*

Alnensi codice legatur annus 1120, qui convenit cum D anno mortis 1121 infra notato.

b *Miræus, in Chronico Belgico, pag. 289 asserit, quod Lotharingiæ inferioris Ducatum, Patri suo Henrico ablatum anno 1106, rursus a Lothario Imperat. impetravit anno 1126 : ex quo tempore factum videtur, ut, qui antea solum Comites, postea Duces Limburgenses sint dicti : additur autem huic Waleramo cognomentum Pagani.*

c *S. Stephani vicus et mons, horæ circiter quadrante supra pontem Huyensem situs, ad sinistram fluminis ripam.*

d *Alius Abbreviator gestorum Leodiensium, similiter apud Alnensis manuscriptus, ait, quod hujus Frederici tempore concessa est ab Henrico Rege, sanctæ Romanæ Ecclesiæ ceterisque sibi subditis, electio et datio Baculi et Annuli : et sic intelligitur pax Leodiensibus reddita.*

DE S. LIBERIO SEU OLIVERIO

PEREGRINO ANCONÆ IN PICENO.

COMMENTARIUS CRITICUS.

De fabulositate Actorum ei afflictorum, vero cultu, et verosimili circa ætatem conjectura.

SEC. XIII.

P lures hoc mense Majo exhibemus Sanctos urbis Anconæ. Horum præcipuus est S. Cyriacus Episcopus, Civitatis Protector, cujus Acta pluribus intricata erroribus enodamus ad diem quartum. S. Cyriaco succedunt SS. Peregrinus, Heraclius, ac Flavianus Martyres, sub Diocletiano et Maximiano, quorum aliqua Martyrii Acta et nonnulla miracula ex archivio Ecclesiæ Anconitanæ damus ad diem xvi Maji. Eginus etiam de Sanctis urbis ejusdem Episcopis Mercellino et Primiano, ix Januarii et xxiii Februarii; deque illic nato ideoque et culto S. Benvenuto Episcopo Auximano xxii Martii. Nunc autem se offert S. Liberius seu Oliverius, ad hunc xxvii Maji suum apud Anconitanos habens venerationem, de quo Ferrarius in Catalogo generali ista habet : Anconæ S. Liberii ejus urbis Patroni. Et in Annotatis ait, id se habere ex tabulis Ecclesiæ Anconitanæ, cujus Tutelariorum est. Petrus de Natalibus, littera una nominis immutata, lib. ii cap. 130, enumerans trecentos triginta tres Sanctos, de quorum vita vel gestis nihil penitus potuit reperire, nisi eorum solummodo nomina et dies festivitatum, vel etiam loca in quibus passi sunt aut sine martyrio decesserunt, num. 155 ait : Libertus Confessor eodem die (vi scilicet Kalendarum Junii) apud Anconam dormit. At Galesinius, allegato Petro, et Tabulis Anconitanis citatis, adhuc magis nomen immutans; Anconæ, inquit, S. Lamberti Confessoris. Magis placet, quod suggerit infra laudandus Saracenus, Oliverii nomen, tamquam magis genuinum : quod cum vulgo diceretur Santoliverio occasionem dederit nominis torquendi ad formam Latinam, quasi vulgi pronuntiatio indistincta explicanda esset Santo Liverio : quæ alias explicari poterat Sant Oliverio. Sic e converso Ariani Patronus S. Ottho, vulgo dictus Santodo, cum divisim explicari deberet Sant Odo, Ferrario acceptus est quasi diceretur Santodo, itaque S. Todum fecit, ut videre est ad ejus diem xxiii Martii.

Acta MSS.

2 Citatus jam Ferrarius etiam asserit MSS. Acta se Anconæ vidisse. Eaque sæpius laudatus Henricus Lindanus, cum Laureti esset Pænitentiariorum Pontificius, nobis submisit ex Archivio Anconitano : ex quo etiam

aliquod compendium edidit Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ, addens S. Liberium esse Ecclesiæ Anconitanæ præcipuum Tutelarem et Patronum. Ipsa nobis omnino displicent, licet, ad fidem conciliandam, sub finem apponatur hujusmodi probatio. Jeremias Hierosolymitanus Archiepiscopus, Gregorius Exarchonensis Episcopus, et Joannes Eremita Sacerdos Armenus, cum suis consecrationis litteris Roma revertentes, hujus Ecclesiæ Canonico genealogiam S. Liberii et vitam fideliter interpretati sunt; obitum sacri corporis ejus et revelationem : arcæ quoque adventum et miracula sancti Patris in suis reliquerunt scriptis. Habes auctores omnium quæ referuntur in Actis illis, tam incongruis insulsisque, ut vix alias ineptiorem fabulam legisse meminerim; tanta, ut mox ostendam, ubique apparet temporum, locorum, ac personarum confusio : quæ tota denique resolvitur in attestationem unius Canonici, boni forsitan viri, sed ignorantissimi, adeoque simplicis, ut potuerit induci ad fidem habendam, tam male consuetæ narrationi. Quis enim quæso est, et quando vixit relatus Jeremias, Archiepiscopus seu Patriarcha Hierosolymitanus? Nullus hujus nominis reperitur apud S. Nicephorum in Chronologia Patriarcharum Hierosolymitanorum, qui hos ad seculum usque septimum deduxit : et quamvis plures ille nominasset, eorum nemo posset credi Romanam venisse consecrationis obtinendæ causa. Nec inter reliquos Patriarchas, quos ante Tomum iii Maji collegimus, inveniri eidem locus potest : quippe qui omnes Græco more electi consecratique fuerint, citra ullam a Romano Pontifice dependentiam, quidam etiam plane schismatici. Restat ergo ut fuerit Latinus aliquis, post Latinorum regnum in Oriente constitutum. Sed nec hoc dici potest, quia eorum successionem deduximus usque ad seculum xiv et nullum ibi invenimus Jeremiam. Enumeravimus, etiam ad Vitam S. Angeli Carmelitæ Tomo ii Maji, in Appendice, omnes tam Græcorum quam Latinorum Episcopales sub Hierosolymitano Patriarcha Sedes, nec ullum reperimus Episcopatum Exarchinensem. Quamvis igitur alia multa non concurrerent ad negandam Legendæ isti fidem; vel ob ista solum merito timeremus; ne si aliqui Anconam aliquando

ab Armeno hospite (ut pratenditur) accepta,

F

A advenierint ejusmodi Titulis se jactantes, meri fuerint impostores, turpis quæstus causa fingentes se esse alios quam erant, chorogium totius comedie dirigente illo Eremita, ut se dicebat Armeno, qui Anconitanis eadem mentiendi impudentia imposuerit de genealogia ac vita S. Liberii, ipsis quia peregrinus erat ignoti; qua in Tractatu speciali de Episcopis Trajectensibus, ostendimus, egisse Trajecti Clericum quemdam, etiam Armenum, visum confingere, quod eorum Patronus S. Servatius (cujus nomen, sicut et Liberii, Latium est) fuerit in Armenia natus ex cognatione Christi Servatoris nostri, et ex patre S. Joannis Baptistæ amittino, et quod is ultra trecentos annos vixerit. Quæ cum Jocundus Presbyter imprudenter protrusisset in lucem, ab Hariigero auctore ipsi prope corvo, dicitur pro pietate irreverenter mentitus..

3 Ut tamen Clericus ille multa fuerit incongrua commentus, longe insulsiora hic Pseudo-eremita, quem nec Armenum quidem fuisse, aut Orientalium regionum habuisse notitiam aliquam, possis prudenter credere. Nam cum Armenia, quam intersecans Euphrates in Majorem atque Minorem dividit, ab Oriente quidem Mari Caspio et Media, a meridie Assyria, Mesopotamiam atque Cilicia, ab occasu Cappadocia, a Septentrione denique Ponto et Colchide Iberiaque concludatur: impostor noster facit eam nullique cinctam regionibus Saracenorum quas ita nominat, ab Oriente Hns-Hus, ab Occidente Arabia, a meridie Austriel, a Septentrione Heremioth: ex quibus sola nota est Arabia, totius Syriæ et Mesopotamiæ interjectu sejuncta ab Armenis. Nihilominus inter Arabiam et Austrialem collocatur præcipua quædam Saracenorum civitas, vocabulo Corasmen (de Chorasmis, Persica versus Tartariam gente, ruvasa aliquando Syria et Palæstina notis aliquid forsitan inaudierat hospes) quam urbem obsidere aggressus sit Christianus Rex Armeniæ Joannes, cui parebant in ipsa Armenia vigintiquatuor Reges, diadematis redimiti, magnifice præpotentes, et prælio victus, amissis viginti sex millibus suorum fugisse fingitur trans Taurum montem, donec emensis intra diem unum quingentis stadiis, veniret cum paucis in munitissimam arcem Amperthot. Tali porro occasione, dicitur sanctissimus adolescens Regis filius Liberius, pridem cupidus visitandi Sepulcrum Domini, Apostolorum Petri et Pauli atque Jacobi, assumpto habitu Peregrini elapsus Hierosolymam versus; et frustra quaquaversum quæsitus, prope Jerusalem incidisse in tres de fidelibus comitibus patris, missis ad ipsum requirendum per Teutonicam, Hispaniam, Burgundiam, Italiam, et Christianitatem universam.

C 4 Horum elemosynis triduo sustentatus nec agnitus, inventus postea prope Anconam sit, vitam eremiticam ducens; inventus autem et agnitus a peregrinis quibusdam Armenis, Roma Hierosolymam petentibus, coram iisdem infirmari cepit, Cruciferorum habitum sumpsit, ac denique mortuus miraculis inclamavit. Ergo eorum aliqui ad corporis sancti mansisse custodiam, alii rediisse finguntur ad Regem patrem: a quo curata sit grandis marmorea arca, undique mysteriis vitæ Christi insculpta, quæ de operibus Quatuor-Coronatorum fuisse perhibetur, juxta flumen Paradisi, id est Euphratem, quod per medium milliare distat a civitate Tevigna, in qua S. Liberius natus fuit, et venit usque ad fluvium Jordanis, a quo Adriaticum mare nostrum egreditur. In talem arcam ibi manentem, cum Regii nuntii reponendum corpus herilis filii poposcissent ab Anconitanis; hi rem detulisse dicuntur ad summum Pontificem Gregorium sanctissimum, videlicet primum: qui Armenos vacuos remitti jussit, et corpus condi in loco qui usque hodie dicitur Peneclaria. Quo non obstante, jussit pater, ut in quavis civitate munita regiæ suæ potentiae, Cathedralis seu Conventualis fabricaretur ecclesia; et Ro-

Maji T. VI

manæ ecclesiæ auctoritate præhabita, in honore S. D Liberii dedicaretur.

AUCTOR D. P.

5 Postquam autem Attilas Anconitanæ urbis suburbana vastavit, et subter ruderæ Peneclariæ diu latuisset corpus sanctum; cuiusdam religiosæ mulieri apparens Liberius mandavit, se ab Episcopo Thrasone requiri subficulnea, sepulcrum radicibus suis penetrante. Tum vero repertum corpus plaustroque impositum, et a duobus juvenis protractum, pervenerit in montem, ubi stabat vetus quædam capella S. Laurentii, de jure cujusdam matronæ præpotentis et Dominiæ totius Marchiæ, nomine Maximiliæ. Hæc vero prostratis ibi sponte, velut ad onus suum deponendum, juvenis; seque et capellam illam cum omni sua possessione tradidisse S. Liberio asseritur, ibidemque novo opere Cathedralē construxisse. Cum autem requireretur arca, tanto thesauri recipiendo digna, apparuisse adnatantem per mare Angelico ductu Marmoream illam, quam pridem in Armenia fabricari fecerat Rex pater: quod ut verosimilius fingeretur, dictum superius erat, Liberii patriam prope Euphratem fuisse, et hunc fluvium venire usque ad Jordanem, ab hoc autem in Adriaticum mare egredi. Interim mare mediterraneum cujus sinus unus inter Italiam et Illyricum venit Adriatici nomine, nullam habet connexionem cum Jordane, quiseipsum in Mari mortuo perdit; Jordanis vero fontes, qua proxime Euphratem respiciunt, absunt ab eo ducentis circiter Italicis milliariis.

itemque de translatione Angli,

deque arca per mare advecta ex Armenia,

E

6 Nec minus enorme est intervallum temporum hic confusorum. Nam Sancti Quatuor Coronati, sculptores quidem fuerunt insignes, sed circa annum cccii martyrium passi Romæ, sub Diocletiano et Maximiano, ut legimus in Martyrologio die viii Novembris: et Armeniam verosimiliter viderunt numquam. Attilas, Hunnorum Rex, anno ccccli eversa Aquileia non nisi limites Italiæ attigit, a S. Leone Papa retro unde venerat abire non sine miraculo persuasus. Quamvis, item Gothorum Rex Totilas, (quem aliquis posset substituendum suggerere) Romam tendens, Marchiam quoque depopulatus fuisset, id fecisset circa annum dxxxiii: quando jam ante xxxiii annos obierat Thraso, Anconitanus Episcopus, quem illius urbis scriptores cum iisque Ughellus defunctum statuunt anno dx. Anconitana Marchia, olim dicta Picenum, et nomen novum et Dominum particularem primum accepit, sub Longobardis anno dxxxiii, solis eatenus Imperatoribus Regibusque subdita uti et Italia reliqua. S. Gregorius primum factus est Pontifex anno dxxxxx. Seculo præcedenti ceperant quidem innotescere Saraceni Arabes, sed a Christianismo, quem fuerunt amplexi, primum abducti sunt ob impio Mahomete seculo vi, et tunc Christianis molesti evaserunt; potentia autem eorum post ætatem S. Gregorii solum invaluit.

cum enormi temporum confusione,

F

7 Fuimus nos Anconæ anno mdcx, et die iii Decembris perspeximus Cathedralē, ibique sub choro vidimus inauratis clathris septas tres arcus lapideas; quarum una S. Cyriaci, altera S. Marcellini esse dicebatur; media vero, enormis in omnem partem dimensionis, S. Liberii: sed nihil in ea vidimus Evangelicæ istius celaturæ, quam Acta tam prolixè describunt. E contra Julianus Saracenus, Canonicus et Decanus Ecclesiæ Cathedralis, in Notitiis Historicis civitatis Anconitanæ editis Romæ anno mdcxv; pag. 73, ingenue fatetur, eam arcam nihil habere insculptum quod Christianismum sapiat; in uno autem illius capite sic legi: 1. L. GORGONIVS. V. C. EX. COMITE LARGITIONVM PRIVATARVM. EX. P. PRÆT. FIE. SIM. T. IVS. quod ita legi integre jubet, Julius Lucius Gorgonius vir clarissimus, ex Comite Largitionum privatarum, fieri sibi titulum (aut tumulum) jussit. Ejusmodi Comites ex Theodosiano Codice primum novimus: itaque arbitramur seculo v confectam arcam, non in Armenia, sed in Italia; solum quærimus quando traducta ad ecclesiam sit, vique in-

et impudenti fabula de arca.

eadem fide qua olim Trajecti S. Servatii genealogia,

imo pejori,

quippe qui nec situm Armeniæ noverit.

Nulla hic de genere, fuga et sepultura Liberii,

A clusa S. Liberii ossa. Hoc autem dici potest factum ante annum MCCI.XX, quo Cathedralis Anconitana, quæ titulum S. Laurentii catenus gesserat, renovari cepit sub titulo S. Cyriaci, uti prædictus Saracenus narrat pag. 177. Qui denique post relatum ex Ferrario Epitomen Actorum, et indicatam imposturæ evidentiam, modeste concludit, quod tota de S. Liberio narratio multa indiget correctione. O si eo animo essent omnes, quorum traditiones cogimur hoc in opere examinare! Sed magnarum duntaxat et præjudiciis affectibusque nihil tribuentium mentium sinceritas est ista, quam optare possumus, non item sperare in Saraceni antagonista, qui ut in ipsum sic et in me bilem suam libellonon una evomit, propter S. Cyriacum, non creditum Episcopum Anconitanum, imo nec Hierosolymitanum, pro eo quæ Inventioni sanctæ Crucis admiscetur ætate, sed pro alia multo anteriore. Verum an propter aliquos mularum causurum patronos, eorumque invectivas et scommata, desinam eliminare ex Vitis Sanctorum fabulas, quantovis vulgi favore plausuque receptas? Non existimo id Deo Sanctisque placitum; et ideo capite insistam rir, solum silentium fumosis cantumetiosisque libellis devincere repositurus.

B 8 Quod autem attinet ad S. Liberium, omnibus consideratis, nihil in tota ista farragine video præter nomina Gregorii Papæ et Regis Joannis, quibus possim cum aliqua veri similitudine adherere. Gregoriū dico, non primum, sed decimum ejus nominis, qui ab anno MCCCLXX ad MCCCLXXVI rexit, cum jam multis annis regnaret in Armenia Haytho alias Joannes dictus. Conjecturæ huic faveat mentio inserta Actis de habitu Crucigerorum, quem ante mortem Sanctus assumpsit: horum enim Ordo (utcumque eum aliqui antiquam faciunt) cepisse anno MCCXVI, et confirmatus esse anno MCCXLVII dicitur in Catalogo initiorum monasticorum, quem ex MS. inseruimus nostræ Historiæ Chronologiæ Patriarcharum Hierosolymitanorum, ante tomum in Maji. His autem positis non erit absimile vero, Liberium, sive (ut suggerit Saracenus) Oliverium, peregrinando appulsum Anconam, dum tenderet in Terram sanctam vel inde veniret, ibidemque in suburbis mortuum fuisse ac tumulatam: cujus deinde miraculis clarescentis corpus transferre cives voluerint, sedente in Petri Cathedra Gregorio jam dicto, aut etiam permittente; eodemque tempore quasi divinitus, non per mare adfecta, sed a mari abluente detecta fuerit grandis illa arca, quam sibi in tumultum olim paraverat præmemoratus Gorgonius, Theodosianorum Imperatorum aut etiam Constantinianorum ætate, visaque sit in hanc occasionem opportune oblata, et qualis erat sic adhibita, nihil audentibus de ignoto sibi Sancto inscribere majoribus; quorum posteris ut cetera potuerint mendaciter obtrudi, mirum est tamen ausum fingere quemquam, quod arca illa, quam videbant ex tribus partibus rudem (nam unum caput, in quo prædicta inscriptio est, a vulgi oculis reductum tegitur) fuerit aliquando insculpta mysteriis vitæ Christi, nullo eorum ibi æstigio apparente.

C 9 Dedimus xxv Maji Acta S. Gerii, Patroni in Monte-Sancto, oppido Piceni seu Marchiæ Anconitanæ. Is filius Comitis Lunelli in Provincia Occutania Romam profectus, et inde Anconam iter instituens, mortuus est, nec pervenit ad S. Liberium, in cujus comitatu constituerat ad ultra marina loca pergere, et Salvatoris nostri nativitatæ et passionis terminos visitare. Quæ apparet referri posse ad seculum Christi xiii, quo tempore Terra-sancta adhuc ex parte sub Latinis erat, atque instituebantur quam plurimæ illuc peregrinationes ex Occidente nostro. Jam pridem etiam fuisse proprios in Armenia Reges et frequentes incursiones Saracenorum passos, colligimus ex Clemente Galanio in Conciliatione Ecclesiæ Armenæ cum Romana typis Congregationis de propaganda fide anno MDCL evcusa, ubi dicitur cap. 19, seculo xi, ob infestas Saracenorum

D excursiones, Cathedram Armeni Patriarchatus, ex urbe Vagarsciabat majoris Armeniæ, Sebastianam Cappadociæ sub ditionem Græcorum translata fuisse. Ista autem ætate, non solum Romanæ Ecclesiæ unionem profitebantur Armeni, prædicantibus apud eos cum amplissima facultate Fratribus Minoribus, uti videre est apud Waddingum in Annalibus: sed etiam Reges habuerunt tam pios, ut quidam eorum, Haytho, nunquam voluerit coronari, sed magis Fratrum Minorum sumpserit habitum, et Fr. Joannes communiter vocabatur, uti testatur, qui variam ejus fortunam describit, coævus auctor Marinus Sanutus, lib. 3 secretorum Terræ sanctæ parte 13 cap. 2 ad annum MCCXCIII. Ab eo non multum discrepans S. Antoninus Parte 3 tit. 34 cap. 3 § 15 Rex, inquit, Armeniæ Joannes... ex magna devotione Ordinem Minorum intravit: sed quia contra regnum infideles... insurgant... zelo fidei succensus, arma cum habitu suo assumpsit; et infideles quam plurimos fugat et prosternit, ac demum ab infidelibus occisus fuit. Plus etiam ejus nepos avo cognominis fecit, male cum priore confusus ab Antonino: qui filio Lirone, seu (ut Antoninus appellat) Leoni regnum dimittens, in Cypro cum Macarii nomine assumpsit habitum Præmonstratensem, et inter illius Ordinis Beatos numeratur xi Decembris. Non esse ergo valde incredibile, quod Joannis prædicti filius aliquis, assumpto peregrini habitu, et nomine Liberii vel Oliverii, prope Anconam obierit, tempore Gregorii X, nec diu post mortem, propter sanctitatis opinionem, fuerit in novam Cathedralē translatus.

E 10 Ita vera falsis miscuerit traditio, usque ad tempus Concilii Florentini, sub annum MCCCXXXVII celebrati; quando constituta Orientalium Ecclesiarum unione cum Romana, potuit Hierosolymitanus aliquis electus Hieremias venisse Romam, ad primum Apostolicæ Sedis agnoscendum, cum Gregorio Episcopo ex Acone, et Joanne Eremita Sacerdote Armeno, vice sui Catholici (ut vocat) seu Patriarchæ, eandem obedientiam professuro. Idem potuit Anconitanum Canonicum multa docuisse de patre ipsius Liberii: sed non potuit vii talis ac vere Armenus, tot absurditates fuisse commentus quot supra retulimus. Quapropter, nisi ipsummet Canonicum ex suo cerebro cuncta finxisse dixeris, deceptum eum fuisse oportet ab aliquo, qui vere Armenium nunquam viderit. Certiorem lucem his conjecturis afferet, quisquis curaverit nobis Gravorum Hierosolymis Patriarcharum, post amissam iterum urbem, Chronologicam seriem, unde discemus, an vere in his fuerit eo tempore Hieremias aliquis. Ad extremum addit Canonicus Anconitanus, quod tempore Ia perialis obsidionis, cum civitas Anconitana Teutonicorum pressura taliter urgeretur, ut nulla evadendi esset fiducia, nisi Dei misericordia ex B. Liberii meritis adesset: quadam die, cum hujus sancti Confessoris micarent solennia, hoc modo ab imminente periculo coelitus est erepta. Apparuerunt hostili catervæ quædam vexilla super Episcopalem ecclesiam, et per totum montem ipsius ubi posita est, papiliones et tentoria et hominum multitudo, nec non et arma bellica: quorum intuitu obsessores in admirationem conversi, nullis eos prosequentibus fugerunt, sicque Ancona fuit obsidione beati Liberii meritis mirabiliter liberata. Sed neque hæc fidem merentur: nam apud prælaudatum Saracenorum toto libro 6 partis 2 producuntur quæcumque inveniri potuerunt circa hanc obsidionem auctorum coævorum, tam Græcorum quam Latinorum, testimonia; in quibus et Nicephorus Choniates est, et Joannes Cinnamus, et Antonii Constantii Fanensis Anconitana Chronica MS. in Bibliotheca Vaticana sub num. 3636, prolixè omnia istic gestu describens; (gesta sunt autem anno MCLXII) et nihil simile invenitur; sed alia omnia de causis obsidionis solutæ, quamvis ad extremam famem rerumque desperationem

et Armeni Regem, vulgo dictum Fr. Joannem habuisse

Videntur Acta sec. 15 compilata,

F in quibus etiam liberatio obsessæ urbis male adscribitur S. Liberio

quando etiam vizisse potuit S. Gerius,

A desperationem redacta civitas fuit, Cæsareas copias re-
gente Christiano Archiepiscopo Moguntino et Venetis
mare intercludentibus. Idem etiam pap. 130 allegat
quandam Latinam Orationem de laudibus S. Liberii,
absque eo quod meminerit alicujus beneficii, tali occasione D
Anconitanis a suo Patrono collati. Proinde ex tempore
talis obsidionis haberi nihil potest, unde infirmentur
piores nostræ conjecturæ de ætate S. Liberii.

DIES VIGESIMA OCTAVA MAII.

SANCTI, QUI QUINTO KALENDAS JUNII COLUNTUR.

Sanctus Eutychius, sive Eutyches, Episcopus Melitenæ in minore Armenia, Martyr.

S. Illiconis, Martyr Corinthi in Achaia.

S. Zetulus,

S. Primus,

S. Nominus,

S. Euresus,

S. Julius,

S. Portinus seu Protus,

S. Arminius seu Mariminia,

S. Secundinus,

S. Aemilius,

S. Felix,

S. Priamus,

S. Lucianus,

S. Fortunatus,

S. Jucundianus,

S. Lucius,

S. Epegatus,

S. Eustasius,

S. Victias,

S. Castulus

S. Epocatus,

S. Anias,

S. Octuber,

S. Uraria,

S. Vippia,

S. Hilus.

S. Hominius,

S. Marcilius,

S. Cillonia,

S. Maxima,

S. Filominus,

S. Avelria,

S. Comminius,

S. Marcianus,

S. Fluminus,

S. Marcianus,

S. Castula,

SS. vi aut ix,

Martyres in Pamphylia.

Martyres in Africa

Martyres in Sardinia.

Martyres Romani.

Martyres Romani.

S. Crescens,

S. Paulus,

S. Dioscorides,

S. Natalius,

S. Saronas,

S. Caranus Martyr, in diocesi Carnutensi in Gallia.

Sancti plurimi Monachi Martyres, Thecuæ in Palæstina.

S. Rigometres, Ep. Melden. in Gallia.

S. Theodulus ex Urbis CP. Praefecto. Monachus Stylita, Edessæ in Syria.

S. Manuæus Episc. Bajocensis in Normannia.

S. Senator, Episcopus Mediolanensis in Insubria.

S. Justus, Ep. Urgellen. in Hispania.

S. Justus. Laicus Vicensis in Hispania.

S. Germanus, Episcopus Parisiensis.

S. Nicephorus Episcopus, Humagi et Petinæ

S. Maximilianus Diaconus, in Istria

S. Nicetas, Ep. Chalcedonensis in Bithynia.

S. Willelmus, e Duce Aquitaniae Monachus Gellonensis, Ordinis S. Benedicti,

S. Podius Episcopus Florentinus.

B. Guillelmus Eremita in Comensi Insubriae diocesi.

B. Lanfrancus, Archiepiscopus Cantuariensis in Anglia.

S. Ubadesca, Virgo Ordinis S. Joannis Hierosolymitani, Pisis in Etruria.

B. Petrus, solitarius apud Collem-vallis El-sæ in Etruria.

B. Herculanus de Plegali Ordinis Minorum de Observantia, apud Castrum-novum Carfaniani in Etruria.

COROLLARIUM.

S. Andreas Salus seculo x Constantinopoli, non satis certi cultus

Vener. Maria Bagnesia Tertii Ord. S. Domini, Florentiae in Etruria.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sanctus Juvenalis, Episcopus Calaritanus, ex Joanne Arca de Sanctis Sardiniae, et Joanne Francisco Fara de rebus Sardois, refertur a Ferrario in utroque Catalogo: sed neque Dimas Serpi lib. 2 de Sanctis Sardiniae, per prima quinque Capita; neque Dionysius Boufant, in Triumpho Sanctorum ejusdem insulae lib. 12 cap. 16, ullum habent verbum, quo probari saltem videatur talis Episcopi vel antiquus vel hodiernus cultus. Quidquid de eo dicitur, habetur ex Actis S. Ephysii Martyris, non iis quæ mutata phrasi mutilaque dedimus 15 Januarii, sed quæ ex MS. Vaticano habemus, genuina et integra. Hæc vero priora illa reddiderunt nobis magis quam antea de fabulositate suspecta, quamvis auctorem præferant Presbyterum Marcum, testem oculatum. Dabimus ergo et severius examinabimus ea in supplemento, quando pariter licebit agere de hoc S. Juvena-

le, forte plus lucis interim aliunde accepturo. xv Januarii.

S. Raynaldi Episcopi Comensis inventio, anno 1660 Nessii, decimo ab urbe milliario, notatur in Martyrologio Novocomensi: habemus Acta, ab ipso ejusdem Martyrologii Auctore collecta danda in supplemento Januarii, ad diem quo ipsum inter Prætermisos retulimus, ob cultum tunc nobis necdum probatum; quando etiam de hac Inventionem agemus, videlicet xxviii Januarii.

Oswinus sive Deswinus Confessor, adscriptus Martyrologio Greven in Carthusia Bruzellensi. Videtur esse S. Oswinus, discipulus S. Ceaddæ Episcopi in Anglia, de quo egimus iv Martii.

S. Juditha sive Jutta Vidua, Solitaria Culmæ in Prussia, promissa in hunc diem fuerat, qua mortua deberet censi ex calculo Frederici Schembeh, Vitam Polonice

- Polonice scribentis; quia alia quædam antiquiora expectabantur, quando imprimendum erat Tomi 2 initium; et necdum cogitabatur de addenda ad ultimum Maji Tomum Appendice, prioribus etiam tomis servitura. Quæ Appendix cum decreta nunc sit, remittitur illa Sancta ad proprium cultus sui diem, in dicta Appendice, videlicet ad* v Maji.
- Ascelina, Virgo venerabilis ac beata, Ordinis Cisterciensis, inscripta est *Menologio Laherii. De ea inter Prætermissas actum* xviii Maji.
- S. Eusebius, Cularis in Sardinia Episcopus, in *Natalibus Sanctorum Canonorum Ghinii*, refertur ad hunc diem. Citantur in *Margine Topographia Sanctorum Ferrarii, et Catalogus Petri de Natalibus lib. II cap. 88. Uterque, non Eusebium, sed Luciferum nominat, cum Eusebio Verrellensi Episcopo relegatum; neuter etiam diem indicat, et Ferrarius expresse addit*, ut qui diem ignoraverit, sicut et aliorum, quos ponit post S. Priamum et socios Martyres, pro 28 Maji ex Usuardo relatos. Denique merum id esse Ghinii sphalma memoriale, apparet ex libris quas Eusebio isti tribuit, qui sunt certo S. Luciferi, de quo egimus* xx Maji.
- S. Petrus Parentinus Martyr Urbe-vetere, ab hæreticis occisus, ad hunc diem refertur a *Ferraria in Nova Topographia, et iterum in Catalogo generali: ubi in Notis agnoscit errorem, asseritque quod in Catalogo Sanctorum fecit, et nos cum ipso, referendum esse ad diem* xx Maji.
- S. Joannes Psichaita Confessor, ab Iconomahis plurima passus, recolitur in *Menais excusis. De eo egimus* xxv Maji.
- SS. Felicissimus et Heraclius Martyres inscripti sunt *vetusto MS. Casinensi, et hi videntur esse Martyres Tudertini, a nobis relati* xxvi Maji.
- S. Godo Abbas, nepos S. Wandregisili, memoratur a *Menardo et Bucelino. Vitam dedimus* xxvi Maji.
- S. Helladius, Episcopus et Martyr, celebratur in *Menologio Basilii Imperatoris, nomen ejus adjunctum est SS. Crescenti, Paulo et Dioscoridi, relatis in Menologio Sirleti, et Martyrologio Romano: uti infra ad hosce Martyres dicitur. Idem refertur in MS. Arabo-Ægyptio Maronitarum Romæ. Solenni autem cultu celebratur in Menais et MS. Synaxario quando de eo jam egimus,* xxvii Maji.
- Symmachus, socer Boethii, quem Theodoricus Rex Arius Ravennæ securi perculi jussit, hic referendus videtur. Ita *Maurolycus et Pelicius, quo cum die interemptum etiam tradit Rubens lib. 9 Historiæ Ravennatæ, sed nullum venerationis Ecclesiasticæ additur verbum. De eo ex professo pluribus egimus, ubi de S. Joanne I Papa et Martyre* xxvii Maji.
- S. Julius Confessor, citatur in *marginem MS. Florarii. Videtur esse S. Julius Martyr Dorostori relatus hoc die in Viola Sanctorum, Hagena anno 1508 excusa, qui colitur* xxvii Maji.
- SS. Aquilinus, Evangelius, et alii xiv, Alexandriæ passi, memorantur in *MSS. Leodiensibus S. Lamberti et S. Laurentii, item in MS. Florario. Ab aliis coluntur die* xxvii Maji.
- S. Joannes Papa et Martyr, memoratur a *Beda, Adone, Usuardo, quasi hoc die corpus Ravenna Romam delatum esset, quod in Actis antiquis pridie factum dicitur, quando etiam colitur Romæ,* xxvii Maji.
- S. GERVASIUS, Martyr Romanus Viennæ in Austria, in ecclesia Carmelitarum Discalceatorum colitur *Officio ecclesiastica sub ritu Duplicis, ob Corpus cum Corpore S. URBANI, Martyris item Romani (qui simili ritu colitur 1 Martii) anno 1635 ex Cæmeterio S. Cyriacæ extractum, eoque allatum anno 1662: ut inde nobis scriptum.*
- S. Marcianæ puellæ, Virginis Martyris, et alterius pueri corpora, ex cæmeterio Romano S. Cyriacæ, anno 1648 Bononiam ad ecclesiam Sanctorum translata, refert *Masius in Bononia perlustrata.*
- Pamphilus Martyr, profertur in *MS. Florario. Plures hujus nominis sæpius occurrunt, sed forsitan hic nomen illud insertum pro Pamphilia, in qua plures hoc die Martyres passi recoluntur.*
- Teocos Eremita, ut sanctus Confessor, indicatur in *Martyrologio Anglicano Wilsoni anno 1640 recuso, et ex eo ab Alfordo in Indice Sanctorum Angliæ, et citatur Cambdenus, arbitratus in Comitatu Gloucestriæ oppidum Teukesbury, Saronice Theokesbury, a Teoco hoc appellatum, qui Eremiticam ibi vitam duxit. Sed esto; unde probatur nomen ejus Sanctorum Catalogo adscriptum? Quidni potius credatur Malmesburiensi, usserenti in libro de Pontificibus, Theokesberiam dici quasi Theotocosbyria, id est Dei-Genitricis curia, vocabulo ex Greco et Anglico composito.*
- Thietlandus, ex Ducibus Alamanniæ Abbas Eremitæ Dei-paræ Matris in Helvetia, hoc die mortuus, cum titulo beati indicatur a *Murero in Helvetia sacra pag. 283. Abstinet a titulo Christophorus Hertmannus in Annalibus dictæ Eremitæ, ubi Acta ejus describit.*
- Jonas Abbas Luxoviensis in Burgundia, ut Sanctus natione Anglus, inscriptus est *Martyrologio Anglicano Wilsoni; ut Scotus, Menologio Scotico Cumerarii, et eorum exemplo Catalogo generali Ferrarii, atque Supplemento Martyrologii Gallicani Saussayi. Ast primo non fuit Abbas Luxoviensis. Secundo, non fuit Anglus aut Scotus neque Hibernus, qualis inscribitur Catalogo Sanctorum Hiberniæ Henrici Fitzsimon; sed fuit Italus Segusii, vulgo Susse, ad radices Alpium et montis Cinisi natus: uti late deduximus x et xxix Martii ad Acta SS. Attalæ et Eustasii Abbatum, quorum et S. Columbani Acta descripsit. Verum nusquam in antiquioribus Fastis nomen reperimus relatum cum Titulo Sancti.*
- Moelodranus indicatur in *MS. Hibernico Tamlach-tensi: ejus meminuit Colganus in Notis ad 4 Vitam S. Columbæ Abbatis num. 63 et videtur illi, is esse potuisse, qui lib. I cap. 20 Moel-Odhranus, Christi miles, gente Mocuria dicitur.*
- Episcopi septem de Teg-na Comairre, } Memorantur in dicto
Furadranus de Lann-Tura, }
Eugenius Sapiens et Sillanus, } *MS. Tam-lach-tensi.*
- Wininus, Presbyter in Kintyre, ejus cellæ adhærebat fons, omnibus languoribus et morbis inveteratis sanandis opportunus. Ita *Dempsterus in Menologio Scotico. Et ex ejus Schedis Ferrarius*
- Joannes, Episcopus xxx Leodiensis, indicatur in *folio de Sanctis et Beatis Leodiensibus. Fisen in Floribus Ecclesiæ Leodiensis elogium ejus edidit ad hunc diem, sed abstinet ab omni Titulo Sancti aut Beati.*
- Craffio, Abbas Spanheimensis, a Trithemio laudatus in *Chronico Spanheimensi ad an. 1175, cum Titulo Venerabilis ponitur a Bucelino.*
- Monachi Cisterciensis Ordinis, una cum Carthusianis in monasterio Zedelitz ab Hussitis interfecti, referuntur a *Paulo Langio in Chronico Citzensi ad an. 1421. Quorum passio ad hunc diem inserta Menologio Henriquez, Bucelini et Chalemoti, et Calendario Cisterciensi: sed quod illis decreta sit veneratio Ecclesiastica, non indicatur.*
- Petrus, Conversus Dunensis in Flandria, Ordinis Cisterciensis, cum *Titulo Beati indicatur ab Henriquez et Bucelino. Omittitur a Chalemoto et aliis.*
- Helena

- Helena Virgo, Ordinis Cisterciensis in Lusitania, indicatur a Henriquez, Bucelino, Arturo de Monstier cum Titulo Beata: sed solum inter Pias recensetur a Cardoso in *Hagiologic Lusitano*.
- Joannes de Desertis, sanctitatis opinione elatus, in Suessionensi territorio, cum Titulo pie memorie proponitur a Saussayo.
- Stanislaus Guardianus et plurimi Fratres, Leopoli a Tartaris occisi anno 1341.
- Vincentius Gallus, in Hebruria prope Castrum Piscium, seculo 15.
- Philippus, Benedictus, et Marcus Maschmus, discipuli B. Thomae de Searlino.
- Bernardus ab Auximo, Capucinus in Marchia anno 1590.
- Maria Magnesia, in Hispania Tertiaria anno 1533. Relata in *Martyrol. Francs. Arturi, et Maria etiam in ejus Gyneceo*.
- Hieronyma Veramontia, Virgo-Vidua Deo devota, Asculi in Piceno, sub directione Patrum Societatis Jesu vixit, et obiit hoc die, anno 1665: quæ quia pluribus ante ac post mortem mirabilibus claruit, vitæ historiam Italice scripsit ac Romæ vulgavit anno 1679 Franciscus Tassoni, S. J. quod hic notasse forsitan aliquando proderit, cum de fuma sanctitatis sacro Rituum Congregatio judicaverit.
- S. Restitutus, Martyr Tuscanæ in Tuscia, indicatur a Ferrario in *Cotologo generali* ex Tabulis Ecclesiæ Tuscanensis, in qua ejus Reliquiæ, et nihil præterea. Forsan sunt S. Restituti Martyris Romani, qui colitur die sequenti xxix Maji.
- Anastasius I, Episcopus Papiensis, traditur a Breventano et Spella hoc die mortuus, et Beatus appellatur, et a Ferrario Sanctus. Uti latius explicamus ad Acta S. Anastasii II Episcopi xxx Maji.
- SS. Cantius, Cantianus, et Cantianilla Martyres indicantur in MS. Adone Regiæ Succie. Coluntur potissimum xxxi Maji.
- S. Clari, Episcopi et Martyris, Translatio Reliquiarum Tutelam in Lemoricensi Galliarum agro, colitur hoc die. Natalis censetur i Junii.
- Photinus, Episcopus Martyr, indicatur a Greveno in *Auctario Usuardi*. Videtur esse Episcopus Lugdunensis et colitur ii Junii.
- S. Petrus, Abbas Casini, indicatur in *Catalogo generali Ferrarii*, ex *Kalendario Lotharingæ*, et ex

- monumentis cœnobii Montensis. Sed a Bucelino refertur ex monumentis Casinensibus: et primus Abbas habetur, et Sanctus xxiv Junii.
- S. Liborii Episcopi, adventus corporis in Paderborna, indicatur in MS. *Florario*; item a Greveno, Molano, Canisio, Saussayo, Gelenio et aliis. Dies ejus natalis celebratur xxiii Julii.
- S. Lucianus Martyr, colitur *Fratislarivæ in Silesia in ecclesia Societatis Jesu*, cujus integrum caput et ossa grandiora complura, inter alias Sanctorum Reliquias, ibidem observari e legitimo testimonio inde ad nos misso cognovimus. Celebratur ibidem festum omnium Reliquiarum Dominica post festum S. Bartholomæi, proinde posset de iis plenius agi xxv Augusti.
- S. Anati, Episcopi Nuscani in Principatu ulteriori regni Neapolitani, translatio corporis facta, indicatur in *Vita danda* xxxi Augusti.
- Beata Virgo, proponitur in MS. *Florario*, in margine adscripta; sed in silentio aliorum quænam illa sit, non possumus indicare. Est aliqua Beata, socia S. Mustiolæ, relata ad xxix Junii.
- alia S. Sanctiani soror ad vi Septembris.
- S. Columbam Virginem et Martyrem coli in Prioratu regali S. Mariæ, prope Najeram et Locronium in Rivogia, Castellæ veteris provincia, ubi corpus ejus adservatur, e nuper excogitatis Adversariis Luitprandi, refert *Tomoyus Salazar* et a proprio parente Mohamat occisam asserit. At Martinus de Roa hanc scribit esse celebrem S. Columbam, Cordubæ occisam, quod examinandum erit ad hujus natalem xvii Septembris.
- S. Brigittæ Viduæ, translatio corporis Roma in Wastenum Sueciæ, indicatur in MS. *Pragensi*, et *Florario*; item a Greveno, Molano, Canisio, Ferrario, et aliis. Festum ejus celebratur viii Octobris.
- S. Peregrinus, Regis Scotiæ filius, obiisse Neapoli dicitur, et habere hoc die aliquem cultum, sed potissimum xvi Novembris.
- Joseph Patriarcha, inscriptus est cuidam *Kalendario Antuerpiensi MS*. Utinam esset ejus memoria relata vel in antiquiori aliquo, vel saltem in hodierno *Martyrologio Romano*. Ab aliquibus de Patriarchis simul omnibus agitur cum Abrahamo ix Octobris: et Græci referunt eosdem xix Decembris

DE S. EUTYCHIO SIVE EUTYCHE

EPISCOPO MELITENÆ IN ARMENIA MARTYRE.

COMMENTARIUS.

De ejus Officio in Menæis, deque ætate ad tempus Apostolorum relata.

XXVIII MAJI

Memoria in
Menais.

Melita seu Melitena, urbs Armeniæ minoris præcipuo et Archiepiscopalis, apud Euphratem fluvium, sub Patriarchatu Constantino-politano, inter alios Sanctos ac potissimum Martyres, quos varios hactenus in hoc opere dedimus, ac deinceps daturi sumus, numerat eum, quem ad hunc xxviii Maji colunt Græci, S. Eutychium, sive Eutychem, dictæ urbis Episcopum et gloriosum Christi Martyrem, de quo illi in Menais totum Officium faciunt. Mirum interim est nullum de eo elogium ibidem proferri, licet primo loco proponatur et in *Anthologio* novo per Arcudium auctoritate Clementis VIII edito, de illo solo agatur. Verba ubique sunt ista. Eodem mense Majo die vigesima octava. Sancti Hiero-martyris Eutychis, Græcis Εὐτυχῆς, Episcopi Melite-

næ. Verum in Odis Eutychius appellatur. Dein hi versus etiam in *Anthologio* habentur:

Ὡς εὐτυχῶς σὺ εὐτύχησας, τρισπάζων.

Θείας τετευχῶς, Εὐτυχῆς, κληρουχίας.

Quam fortunate sortitus es, ter felix,

Hereditatem sorte divinam bona.

Allusio fit ad nomen Εὐτυχῆς, quod Felix Fortunatusque Latine dicitur; a radice τύχη, fortuna, unde et adverbium εὐτυχῶς feliciter, et verbum εὐτυχεῖω assequor, sortior, et participium poeticum τετευχῶς adeptus. Sticharia similia, Canonem præcedentia, gratulantur ei, velut qui rationum nervis strangulavit insipientes, νευραὶς τῶν λογίων ἐνζυπνίζας τοὺς ἄφρονες; et aquarum suffocatione suscipiens beatum vitæ exitum, in ipsos suffocavit incorporeum draconem,

Honor reli-
quis habi-
tus propter
miracula,

A καὶ τέλος μακάριον πνεῦμα ὑδάτων ὑποδέξασθε, ὁρῶντες ἐν ταῦτοις ὑποπνέων τὸν ἄσπερον. *Ultimum autem trium illorum Stichariorum.* Reliquias, inquit, tuas laeti deosculamur palam, et experientes gratiam sanitatum ex animo te laudamus, deprecamurque assidue magna cum fiducia: nunc igitur ora, ut animabus nostris detur pax et magna misericordia. Τὰ σὰ λείψανα γιθόμενοι ἀσπάζομεθα, καὶ ἀρρῶμενοι χάριν ἱματίων πόθῳ σε γεραίρομεν, καὶ πίστει ἐκτανῶς δυσωποῦμέν σε καὶ νῦν ἐκτενέ, ὁμολογεῖναι τῆς ψυχῆς ὑμῶν τὴν εἰρήνην καὶ τὸ μέγαν ἔλεος. Rursus autem in *Hirmo*, id est *Tractu*, post *Oden* tertiam canunt. Συνελθόντες κατὰ χρέος σε τιμῶμεν, πίστει τῶν σῶν λείψανων τὴν σόφον προσκυνούμεν, πλουσίως ἡμῖν ἀναπαύουσαν χάριν καὶ ἔλεος. Convenientes sicut oportet honoramus te, et arcam Reliquiarum tuarum adoramus, unde gratia et misericordia nobis copiose scaturit, quæ amica dici videntur in persona civium *Melitinensium*, apud quos in honore sit corpus et miraculis clarum. Tempus quo fuerit martyrii palmam assecutus, non indicatur a *Græcis*, quod tamen *Galesinius*

citato MS. præsumpsit definire his verbis Melitinae D S. Eutychiei Episcopi et Martyris, qui Gordiano Imperatore, religionis causa supplicis variis tortus, demum securi percussus, caelestem coronam accepit. *Ferrarius in Catalogo generali, citat Galesinium, imo et Græcos in Anthologio, sed prudenter omittit nomen Gordiani, quod retinetur ne ex Actis S. Heliconidis hoc die relatus perperam huc tractum sit.* Qui ei a *Græcis* decantatur *Canon* ipso statim principio et alibi Apostolorum discipulum facit: quod licet ei commune sit cum S. Eutyche, discipulo SS. Joannis Evangelistæ et Pauli, cui idem plane accinitur distichon, et qui in eadem minori *Armenia* colitur xxiv Augusti: quia tamen in civitate diversa, videlicet Sebaste et Confessor iste ovisse dicitur; hunc, qui ut Hieronymus proponitur, distinguimus ab altero, licet non sine formidine, ne nota temporis ab uno perperam transierit ad alium. Deficientibus porro *Actis* ipsum *Canonem* Latine reddimus, omissis *Theotocis*, singulos odas de more claudentibus, quia huc nihil faciunt.

dicatur discipulus Apostolorum.

B

CANON

E

Ex Magnis Menæis Græcorum.

A' Τῆς θείας δυνάμεσι συναγελάζων, Εὐτύχιε· καὶ θρόνῳ τῆς χάριτος νῦν παραστάμενος, τοὺς τιμῶντάς σου τὴν μνήμην τὴν φασφύρον ἐνθίως καταύγασον τῇ μισοτείᾳ σου.

Ὅσῳς ἐδίωσαι μαθητευθεὶς ἀκριβέστατα, παρμάκαρ Εὐτύχιε, τοῖς Ἀποστόλοις Χριστοῦ, καὶ εἰς τελείαν ἀνέγ-θης ἡλικίαν, ἀθλήσας λαμπρότατα, ἀξιοθνώμαστε.

Ἐπῆλθες τὸ σταδίον τῆς μαρτυρίας γιθόμενος, καὶ θάνατον πρόξενον ζωῆς ὑπόθησας· καὶ ἀπέπνιξας ἐγθροῦ τῆς μυριάδας θαλάσσης πνιγόμενος, μάκαρ Εὐτύχιε.

Γ'. Εὐρών τοὺς τοῦ Λόγου ὑπρέτης ἐργάτας, θεόφρον, τῶν καλῶν ἐδέξω ἐν καρδίᾳ σου τὸν σπόρον τὸν τοῦ Πνεύματος· καὶ εἰσεβῶς ἐδλάστησας ἐκατοστεύοντα ἄσπα-χυν.

Περὶ τῆς θεότητος αὐτῷ, παρμάκαρ, σαφῶς ἀναφλέχ-θεῖς, ὡς ὕλην τὴν δυσσεβείαν κατέφλεξας, Εὐτύχιε, καὶ ἱερῶς ἐνῆλθες· ὅθεν πιστῶς εὐφημοῦμέν σε.

Ἀγίους τοῦ Λόγου ὑπρέταις ψυχῇ καὶ καρδίᾳ κολλη-θεῖς, ἀγίους σου διόυσας τὴν βίον· καὶ ἐσκήνωσας πε-ριφανῶς, Εὐτύχιε, ταῖς τῶν ἀγίων λαμπρότητι.

C Δ'. Ὁριμον ὡς βότρυον σε τῆς νοκτὸς ἐνδοξε, ἀμπέλου ὑπάρχοντα ὑμολογοῦμεν· κατ' οὐξέως ἡμῖν ὡς ἀληθῶς, Εὐτύχιε, οἶνον εὐσεβῶς ἀναβλύζοντα.

Μεγιστος ὡς ἥλιος, Μάρτυς, ἀνατολῇ τῶν ἀγίων σου ἄπασιν τὴν οἰκουμένην καταυγάζεις ἀληθῶς· τὸν σκοτασ-μόν, Εὐτύχιε, πύων τῶν ψυχῶν ἡμῶν χάριτι.

Ε'. Ὑψώθης πρὸς Κυρίου χρυσαῖς, παρμάκαρ, πτέ-ρυξι τοῦ ἱερωτάτου μαρτυρίου, καὶ πρὸς ἐν θεοὺς μύνας κατέπνυσας· ὅμοις ἀθλητῶν παρυκλεῶν νῦν συναριθμη-μενος, θεομάκαρ Εὐτύχιε.

Σταυρῷ τοῦ ταυσαντος ἐθειλουσίως χεῖρας μιμησά-μενος, ὥστε, ἐμφρόνως χερσὶν ἐδέθης κατακλείομενος· καὶ παραδιδόμενος βυθῷ, καὶ τέλος δεχόμενος ἐν αὐτῷ τὸ μα-κάριον.

Ἐγνώσθησαν, ἐνδοξε, πορεῖαί σου ἐν ὕδασι· ἐν οἷς τε-λειούμενος ἐμφρόνως, τὸν ἀλατῶνα πανστρατὶ τύραννον, Μάρτυς, ἐνα πέπνιχας, σοφέ· ὅθεν μακαρίζοντες εὐσεβῶς σε, γεραίρομεν.

ς'. Θαυμάτων χάριν διεξάμενος ἰάσαι τῶν ψυχῶν ἀρ-ρώστέμεντα, Μάρτυς Εὐτύχιε· καὶ θεράπευε νοσήματα τῶν προτρέχόντων πίστει ὑπὸ τὴν σκέπην σου.

Εὐθέως πίστεως ἐμπλεις καὶ χάριτος γενομένος, ἐνδοξε, λόγον σοιτήριον σὺν Ἀποστόλοις ἐκήρυξας, τῆς δυσσεβείας λύων σκύτος βραχύτατον.

I Supernis virtutibus sociatus, Eutychi, et throno divine gratiæ nunc assistens: luciferam tuam me- moriam honorantes, tua intercessione divinitas il- lustra.

Sancte vixisti, beatissime Eutyche, ab Apostolis Christi diligentissime institutus, et ad supremam proventus ætatem pulcherrime decertasti, o admira- tione dignissime.

Exultans ingressas es martyrii stadium; et mor- tem vitæ conciliatricem sustinuisti; ac mari demer- sas, o beate Eutychi, inimici myriades demersisti.

ii Ode deest, de more, aliunde supplenda.

iii. Verbi ministros, bonorum operarios inve- niens, o divina sapiens, semen Spiritus sancti susce- pisti in corde tuo; et spicam centuplicantam religiose germinasti.

Immateriali divinitatis igne palam accensus, Bea- tissime, impietatem velut stipulam combussisti, Eu- tychi; sancteque decertasti: unde etiam fideliter te celebramus.

Sanctis Verbi ministris corde et animo adhaeres- cens, sancte vitam tuam exegisti: et in splendori- F bas Sanctorum nobilem habitationem sortitus es, Eutychi.

iv. Hymanos tibi canimus, o Glorioso, velut ma- turo vineæ spiritualis botro, qui viaum compunctio- nis veræ nobis religiose refundis, o Eutychi.

Velut maximus quidam sol, o Martyr, exorta tuorum certaminum universam terram vere illumi- nasti, Eutychi; gratia dissipans tenebras animarum nostrarum.

v. Erectus es ad Dominam, Beatissime, aureis alis sanctissimi martyrii, atque in divinis mansio- nibus requievisti, nunc connumeratas populis il- lustrum Athletarum, Beate in Deo Eutychi.

Manus voluntarie extendentem in cruce sapien- ter es ininitas, u Sancte, religatis manibus clau- sus; missusque in profundam, felicem finem in ipso excepisti.

Innotuerunt, o Glorioso, viæ tuæ in aquis; in quibus prudenter vitam finiens, suffocasti, o sapiens Martyr, superbum cum toto suo exercitu tyrannum: quapropter beatam te appellantes, religiose vene- ramur.

A vi. Gratiam miraculorum consecutus, sana nostrarum animarum infirmitates, o Martyr Eutychi, qui sub protectionem tuam cum fide accurrimus.

Divina fide et gratia repletus, o Glorioso, salutare verbum cum Apostolis prædicasti, dissipans densissimas impietatis tenebras.

Verbum quod nullum habet initium prædicans, Eutychi, culco tamquam arcæ immissus es: et profundo traditus, ad salutis portum appulisti.

vii. Constantem exhibens perseverantiam, o Martyr Eutychi, Gentilium sapientes generose confudisti, cauens in spiritu, o Superexaltande, Benedictus es Domine, Deus patrum nostrorum.

Discipulos Verbi inveniens, Eutychi, indicantes tibi ea quæ cogitationem omnem superant; aurem tuam eis inclinasti, et sanitatum latices effudisti ad te fideiiter venientibus.

Vivum Spiritus flumen in corde tuo vere excipiens, Eutychi, exierasti feculentos erroris torrentes, et sanitatum latices effudisti ad te fideiiter venientibus.

viii. Inaniter multa contra te blaterantes deceptores confusi sunt, o Deo beatissime, cum tibi adducerent reprehensores, irreprehensibilem custodiendi animam tuam, o Martyr Eutychi, atque cantanti, Laudate Dominum opera ejus.

Mens tua, Spiritus lumine collustrata, o gloriose Eutychi, mansit expers caliginis errorum; oculisque in Deum absque cessatione sublati exclamabas, Laudate Dominum et superexaltate in secula.

viii. Ecce est hodie veneranda solemnitas Athletæ Christi, omnes igitur pia mente concurramus, ad ejus miracula sanctaque certamina fideliter celebranda; propter quæ visus est vere esse terrestres Angelus, et homo cœlestis.

Tamquam oblationem tradidisti, o Beate, animam tuam Deo, in mediis quidem aquis finem divinum sortitus, deinde vero ad torrentem voluptatis locatus es, res pulcherrimas videns, et plenus venerabili luce.

Firmamentum et ornamentum fidelium factus es, o Admiratione dignissime, deosculantium tuas Reliquias, tuamque divinam memoriam jugiter celebrantium, o Magne inter primitias Martyrum, omniumque Angelorum socie.

C Congregatus est populus hodie ad collaudanda tua recte ac gloriose facta, pugnasse et victorias: Tuis eum precibus, o maxime Martyr Eutychi, libera ab omni angustia et incursu in piorum verborum.

Ὅσιως Λόγον τὸν ἀνθρώπου κηρύττων, ὡς ἐν θήκῃ D ἐμείδῃσαι δέξῃ, Εὐτύχιε· καὶ τῇ βυβλῇ παραδίδοσαι, πρὸς σωτήριον ὅρμον κατεπειγόμενος.

Z'. Σταθιρὰν ἐπιδεικνύμενος τὴν ἐνστάσιν, Μάρτυς Εὐτύχιε, τοὺς τῶν ἐλλήνων σοφοὺς ἀνδρείως κατήσχυνας· μέλπων ἐν πνεύματι, ὑπερῷονητε, Ὁ τῶν πατέρων Κύριος καὶ Θεὸς εὐλογητός εἰ.

Τοὺς τοῦ Λόγου μαθητὰς καταμυοῦντάς σε εὐρών, Εὐτύχιε, τὰ ὑπὲρ ἐννοίαν, τὸ οὖς σου ὑπέκλινας· καὶ ἰάσεων ἀναπηγάζεις νάματα τοῖς πιστῶς σοι προσιοῦσιν.

Ῥεῖθρον ζῶν ἐν τῇ καρδίᾳ σου, Εὐτύχιε, ὑποδεξάμενος τοῦ πνεύματος ἀληθῶς, πλάνης ἀπεξήρανας θολώδη βεῦμα· καὶ ἰάσεων ἀναπηγάζεις νάματα τοῖς πιστῶς σοι προσιοῦσιν.

II'. Πολλὰ κατὰ σου καυολογοῦντες οἱ πλάνοι θεομακάριστε, ἡσχύνθησαν μῶμους σοι προσάπτοντες, ἄμυνον φυλάτταναι τὴν σὴν ψυχὴν, καὶ μέλποναι, Μάρτυς Εὐτύχιε, Τὸν Κύριον ὑμνεῖτε τὰ ἔργα.

Ἐοὐς σου φωτὶ λαμπρυσμένος, Εὐτύχιε ἐνδοξε, τοῦ Πνεύματος, πλάνης σμυρνώσεως ἔμεινε ἀμέτοχος· E ταῖς πρὸς Θεὸν ὑψούμενος ἀπαύστοις νεύσεσι, Τὸν Κύριον ὑμνεῖτε, κρυστάλλων, καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Θ'. Ἴδε ἡ σεπτὴ πονήγυρις σήμερον τοῦ ὁλοφύρου Χριστοῦ· πάντες οὖν συνδράμωμεν εὐσεβοφρόνως, τούτου τὰ θαύματα καὶ ἱερὰ παλάσια· ἀνευφημῆσαι πιστῶς, δι' ὧν ὤφθη ἄγγελος ἐπίγειος ἀληθῶς, καὶ οὐράνιος ἀνθρώπος.

Ὡς περ προσφεράν, παμμάκαρ, παρέδωκας τὴν σὴν ψυχὴν τῷ Θεῷ, μέσον τῶν ὑδάτων μὲν τὸ θεῖον τέλος ὑποδεχόμενος, πρὸς τῆς τρυφῆς χειμαρρῶν δὲ κατασκηνούμενος, καὶ μετέξει κάλλιστα θεούμενος, καὶ φωτὸς αἰδίου πληρούμενος.

Στήριγμα πιστῶν ὑπάρχεις, καὶ καύχημα, ἀξιοθαύμαστε, τῶν ἀσπαζομένων σου, θεόφρον Μάρτυς, τὰ θεῖα λείψαν· καὶ ἐκτελούντων πάντοτε τὴν θεῖαν μνήμην σου, ἀθλοφύρων μέγα ἀκροθίνιον, τῶν Ἀγγέλων ἀπάντων συνμίλε.

Ἠθροῖσται λαὸς ὑμνήσαι σου σήμερον τὰ ἀριστεύματα καὶ τὰ καθορθώματα, καὶ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰ παλάσια· ὃν ταῖς εὐχαῖς σου, μέγιστε Μάρτυς Εὐτύχιε, ἀπὸ πάσης λύτρωσαι στενώσεως, καὶ ἀθέων βαρβάρων ἀλώσει. F

DE S. HELICONIDE MARTYRE

CORINTHI IN ACHAIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De vario cultus die apud Græcos, martyrii tempore, et Actorum sub nominibus testium oculatorum incertitudine.

ANNO
CCXLIV.

Elogium ex
MS. Synaxa-
rio Basilii
Imperatoris

Elogia Sanctorum mensis Maji, jussu Basilii Imperatoris collecta, quæ ad Tomi primi calcem Græce exhibuimus, ita habent ad diem xxviii: Heliconis Christi Martyr, sub Gordiano et Philippo Imperatoribus fuit, ex urbe Thesalonica oriunda. Comprehensa autem, et ad Ducem Corinthi adducta, ac Christi fidem professa, primum quidem pede utroque ad jugum boum alligata

fuit, ejusque planta laceratæ; deinde caput attonsa, ignem toto excepit corpore: sed servata divinitus, templumque idolorum ingressa, fuis precibus Deorum simulacra evertit. Ubera etiam illi abscissa. Cumque in Ducis Corinthi locum Justinus Proconsul successisset, ad illum sancta Martyr est perducta, ejusque jussu in ardentem conjecta fornacem. Cujus flammis, illæsa illa permanente, cum septuaginta

A ginta e militibus essent assumpti; in lecto aeneo, subjectis prunis candente, Heliconis extenditur. Apparentes porro Archangeli Michael et Gabriel, incolumem Martyrem servarunt. Tum feris objecta, nullam ab iis noxam passa est; centum quin etiam et viginti viri earum dentibus perierunt. Accepta ad extremum vitæ per gladium finiendæ sententia, capite plexa est. Huc usque prædictum Menologium.

2 Eadem fere omnia ad verbum exprimat Menæa Græcorum Venetiis excusa, in quibus hoc insuper Distichon legas:

Ἑλικωνίς τρυβέσσα τὴν κάραν ἔχει,
Οὐχ Ἑλικῶνα, ἀλλ' Ἐδέμ τρυβὴν ἔχει.

Dum Heliconis gladio amittit caput,

Non Heliconem, sed Paradisum subit.

Idem elogium, sed verbis contractius, invenitur in Synaxariis Claromontano Collegii Societatis Jesu Parisius, Mediolanensi Bibliothecæ Ambrosianæ, et Taurinensi Subaudiæ Ducis; ac pene verbotenus Latine redditum legitur apud Henricum Canisium Tomo 2 antiquæ Læctionum in Menologio Sirlæti. Hæc autem in nulla re differunt, quoad substantiam, a Menæis; nisi quod cum Heliconidis solum natale civitatem fuisse Thessalonicensem tradunt Synaxaria, Basilianum et

B Claromontanum; Menæa excusa natam asserunt, ἐκ πόλεως Βυτζιλίας, et Maximus Cytherorum Episcopus, Menæa fere sequens ut solet, ἀπὸ γῶρα Βυτζιλίας. Diversitatis causam librarii alicujus socordiae imputandam esse, eo pronius est dicere, quo minus nota est Bytalia aliqua, urbs aut regio. Occasionem erroris datur conjecture ex Sirlæto: qui Thessaliam urbem pro Thessalonica scripsit, quia nempe in suo Græco codice, aut Θεσσαλίαν, aut Θετταλίαν reperit (utrumque eam indifferenter, pro varia dialecto, dici ac scribi, docet Stephanus de urbibus) sic autem scripti nominis primas litteras, Θετ, obscurius exaratas, in Ευ, convertit aliquis, et hoc in Menæa irrepsit. Similiter in quodam exemplo Græco Vitæ S. Josephi Hymnographi Thessaliam pro Thessalonica scriptam invenisse Floritum interpretem, etque in gravem abductum errorem, notavimus die III Aprilis; quin et in Basiliani quoque Menologii de vita ejusdem Sancti Elogio, pari modo erratum a librario videri. Thessalonicam quidem veteribus Hæliam dictam ait Brietius noster in Parallelis Geographicis: sed et id antiquius est, quam ut ad hujus Sanctæ ætatem trahi possit; et non satis facit ad probandum Bytaliæ nomen.

3 Ceterum non minus illustrat memoriam S. Heliconidis apud Latinos fecit Cardinalis Baronius, Martyrologio Romano a se recognito unctoque inserens ejusdem Passionem, ad dictum jam sæpius xxviii Maji diem, his verbis: Corinthi sanctæ Helconidis Martyris, quæ primum Gordiano Imperatore, sub Perennio Præsede multis tormentis afflicta, deinde sub Justino ejus successore iterum cruciata, sed ab Angelo liberata, demum dissectis membris, ferisque objecta, atque igne probata, capitis obtruncatione martyrium complevit. Ita ille, Helconidem appellans corrupto nomine, quemadmodum reperit in versione Sirlæti, nimis perfunctorie (ut alius sæpe monuimus) compilata, quam Baronius, Græcæ linguæ ignarus, solum præ oculis habuit; ex ejusque prolixiori elogio brevius istud concinnavit, solum nominans Gordianum, et pro Angelis Michael et Gabriele, de Angelo uno generice faciens mentionem. Ejusdem Certamen etiam hodie commemorat MS. Arabo-Ægyptium apud Maronitis nostros Romæ quod Gratia Simonius, nunc Tripolitanus Archiepiscopus, Latine vertit: est que ex Græcis desumptum.

4 Quod ad tempus, quo S. Heliconis Martyrio finivit vitam, attinet; idem Baronius ad annum Christi cexlxi, Gordiani Imperatoris III; His etiam, inquit, temporibus accidisse putamus nobile illud Heliconidis Maji T. VI

Corinthiæ Martyrium, cujus tam apud Græcos, quam D Latinos illustris memoria est, natali die ejus Græcis atque Latinis litteris consignato. At monumenta Græcorum ecclesiastica, supra a nobis adducta, et Acta mox subjicienda, sub Gordiano et Philippo Imperatoribus passam aiunt: in eo autem tam Græci quam Latini conveniunt, quod Perinii primum, ac deinde Justinii, mandato excruciatæ et morti addicta sit. Imperare cepit Gordianus anno Christi cexxxix, occisus deinde a Philippo, anno ccxliiv, quo et ipse Philippus Imperator est proclamatus. Dicendum itaque, extremis quidem Gordiani temporibus comprehensam et cruciari captam Heliconidem a Perinio, sed deinde sub eo quem Philippus misit successore, fuisse Martyrio ornatam; atque ita mors ejus incidet in annum Christi cexliiv, sed et Baronius ipse huic, et Græcorum monumentis petitiæ temporis rationi hand difficulter fortassis subscribit, cum quasi dubitando, vel certe non omnino determinando annum, dicat, putare se, quod iis temporibus res acciderit.

5 Quæcumque autem allegavimus hæcenus Græcorum monumenta, epitome duntaxat sunt pleniorum Actorum, quæ Græcæ descripta reperimus Florentiæ in Bibliotheca Laurentiana Magni Ducis, pluteo 7 codice 14. Codex hic, solas Sanctorum Maji, Vitas et Pas- stones continens, pluresque earum alibi nusquam re- per- tus, insignem huic operis nostri parti suppeditavit ma- teriam. Ibidem autem hujus Sanctæ Martyris Vita non habetur adscripta Μηνὶ Μάϊου καὶ Μηνὶ Μάϊου xxviii, sed xζ' xxvii. Verum in aliis exemplaribus aliter reperisse Synaxariorum ac Menæarum collectores credibile est: et quia dies mortis in ipsorum Actorum contextu non exprimitur, non videtur ob unius istius MS. auctori- tatem dimoveri debere ab eo die, quem jam probaverunt alii, et Romana etiam Ecclesia est amplexa, recipiendo Martyrologium a Baronio recognitum, et ex Sirlæti Menologio multis Sanctis, ipsaque de qua agimus S. Heliconide unctum. Duplex præterea Parisiense Sy- naxarium, quarum alterum apud P. Franciscum Com- beffis Ordinis Prædicatorum invenimus, alterum in Bi- bliotheca Julii Cardinalis Mazarini, S. Heliconidis memoriam referunt die hujus mensis xx, et prius qui- dem cum elogio eodem quod alibi die xxviii.

6 Majorem difficultatem Acta eadem nobis objiciunt, fidelemque suam tanto faciunt suspectam magis, quanto magis irrefragabiles auctores præferunt, scilicet Lucianum et Paulum; qui Fratribus in Asia, Phrygia, Ponto, et Pamphilia degentibus scripserint ea, quorum ipsi fuerint spectatores et administri. Diceres ex Pro- consulari Officio scribas, quæstiones respansionesque reorum in Acta Proconsularia referre solitos, eos fuisse; aut ordinatos Corinthi instar eorum Notariorum, quos Romæ S. Clemens Papa instituit, ad colligenda Acta Martyrum; qui scripserint diligenter investigata con- pertaque partim, partim ab ipsamet audita in carcere, dum ei Christiana aut Ecclesiastica ministrarent sola- tia. Verum nihil minus præ se fert stylus; non concisus strictusque, ut talia solent, usque solis duntaxat in- hærens quæ visu audituque solebant percipi; sed oratorie diffuens, etiam ad eorum precationum verba, quas solo Deo teste fecit aut facere potuit sancta Martyr in tor- mentis, in carcere, in ipsa ardenti fornace. Itaque et interrogata Judicem et responsa Sanctæ pari styli li- bertate ex verosimili composita dixerim, non utrumque sic ut dicebantur excepta; et quæ de vocibus ad Heli- conidem confortandæ cælitus delapsis, deque visitatione Christi et Angelorum hic narrantur, liberum relique- rim, ut interius in anima Sanctæ acta esse vel agi potuisse intelligas.

7 Quod igitur de Actis Sanctorum Theodori, Nico- nis, Georgii Martyrum, sub nomine Augari, Chæro- meni, Pasieratis, ipsis famulatum ante et post capti- vitatem, editis vii Februarii, xxiii Martii et xxiii

Acta sub die 27 Maji,

E

alibi etiam sub die 20.

Sunt illa sub nomine testium oculatorum

I²

sed stylus aliud persuadet,

quare ea accipienda,

et similia ali- bi ad 28 Maji.

Tatria ejus Thessalonica

nomen Marty- rologio Roma- no inscriptum,

tempus martyrii:

AUCTORE D. P. ut a posteris ornata et interpolata,

A Aprilis; quod, inquam, de totibus Actis diximus, agentes de S. Georgio §. 2 et 3, hoc et de his censensus; minime esse eorum quorum nomino præferunt; sed ut summum ex iis, quæ isti brevi scripto fuerant olim complexi, adornata verbis circumstantiisque scribenti re-rosimilibus; salva interim præcipua Martyris substantia, quom vel sola traditio ecclesiæ Corinthiæ satis certam reddidit, fundando cultui in Menæis Synaxoribusque expresso.

addito etiam Gordiani et Philippi Imp. fabuloso edicto,

8 Quemadmodum autem in Actis S. Georgii, post plurimum ab re gesta annorum decursum sic scriptis, præponitur Diocletiani edictum, ab iis quæ revera cum edidisse Eusebius scribit diversissimum: ita hic quoque proponitur aliud, velut ab Imperatoribus Gordiano et Philippo Augustis promulgatum toto orbe Romano, idque in eorum Consulatu: cum tamen neque Consules illi, neque Imperatores simul unquam fuerint; sed occisi a se Gordiani Imperium Philippus invaserit; neque alteruter quidquam in Christianos severum statue-

rit; imo Philippus etiam factus sit Christianus cum filio, eoque nomine occisus a Decio. Sub hoc potius possum S. Heliconidem Corinthi dicere, cum antea Thessaloniciæ in patria sua sub Gordiano et Philippo sanctitate magna claruisset; nisi sciremus sæpe factum fuisse, ut Provinciarum Præsides, avari atque crudeles, potestate sua priorum tyrannorum edictis subnixi, abuterentur contra Christianos, insciis aut etiam invitis Principibus; maxime quando avaritiæ et crudelitatis n- prætexere poterant crimen seditionis aut sacrilegii, quo nomine capta et morte affecta dicitur S. Heliconis, quæ et a sacrificiis Deorum conatu publice est plebem abducere, et deorum simulacra postea comminuit. Denique sicuti in S. Georgii Actis omnibus summa initio describitur persecutionis savitia, quæ tamen non ante sed post ejus martyrium efferebatur toto Imperio; sic et hic persecutio universalis inducitur, quæ omnino nulla tunc fuit.

et persecu- tionis uni- versalis cir- cumstantia falsa.

ACTA SUSPECTA

B

Sud nomine Luciani et Pauli, ut martyrio Sanctæ præsentium, edita.

E

Ex MS. Græco Bibliothecæ Laurentianæ Serenissimi Magni Hetruriæ Ducis.

Interprete Daniele Cardono Societatis Jesu.

PROLOGUS.

Lucianus et Paulus testes oculati martyrium hoc describere finguntur.

Lucianus et Paulus cunctis qui sunt in Asia et Phrygia, Ponto et Pamphilia ejusdem nobiscum fidei, e gentibus vocatis, Fratribus salutem. Rerum omnium opifex Deus, ejus generatio investigabilis ac natura imperscrutabilis, qui sancta et gloriosa Virgine Maria administra usus, salutis nobis auctor extitit: hoc etiam tempore insignem prorsus atque illustrem Christi Jesu salvatoris nostri sponsam, sic quasi nitidissimam quamdam columbam, pulcherri- mo nobis dono concessit, Martyrem Heliconidem; quæ variis excruciatâ suppliciis, veræ fidei adversarium signo Christi fortiter subegit. Quemadmo- dum dilectiōni vestræ communicanda in commen- tarios retulimus nos, ipsius spectatores et ad- ministri certaminis quod Martyr illa invicta pere- git.

C

a Hujus Passionis Au tor videtur imitari voluisse S. Petram, Canonicam suam Epistolam 1 dirigentis ele- tis advenis dispersionis Pontî, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ et Bithyniæ: sed hic ordinate nominat regiones uas solus eatenus Evangelizando percurerat: iste vero si credi voluit suum scriptum ad omnes Græcorum Ec- clesias directum, sicut positas trans Ægæum Provincias nominavit, ita præterire non debuisset proximiores Co- rintho in Europa Achaïam Thessaliam et Macedoniam, Peloponnesum et Cretam, Insulasque Archipelagi, saltem in genere; nec prætermisisse alias non ignobiles Minoris Asiæ provincias, puta Galatiam, Lydiam, Bithy- niam et Cappadociam.

F

CAPUT I.

Heliconidis confessio et tormenta sub Perinio.

Orta adver- sus eccle- siam perse- cutione,

a

Consulibus Gordiano et Philippo Augustis, cum in clarissima urbe Thessalonicensi atque in toto mundo, adversus Christianos coorta esset perse- cutio, per omnes Achaïæ et Macedoniæ Præfectu- ras missa ac proposita fuere edicta, quæ ut impu- ris sordidisque idolis sacrificia ab omnibus pera- gerentur hac ratione imperabant: Pii a ac semper propugnatores Augusti, terræ marisque Domini, Philippus et Gordianus Imperatores, omnibus Deo- rum cultoribus et defensoribus gratiam et salutem.

Επί τῆς ὑπατίας Γορδιανοῦ καὶ Φιλίππου Βασιλέων, ἐν τῇ λαμπροτάτῃ πόλει Θεσσαλονίκῃ, διοργανοῦ κινηθέντου κατὰ πάσης τῆς οἰκουμένης, ἐξέπεμψαν προστάγματα κα- τὰ τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἀχαιῆς καὶ Μακεδονίας, ὥστε πάντας θύειν τοῖς βεβήλοις καὶ μυαροῖς θεοῖς, γράφοντες οὕτως. Φλαυτοὶ καὶ ὑπέρμαχοι, αἰώνιοι αὐγουστοὶ, καὶ δημιουργοὶ γῆς τε καὶ θαλάσσης, Φίλιππος καὶ Γορδιανός, Αὐτοκράτορες, πᾶσι τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην ὑπακιστάσι καὶ εὐνοϊκῶς ἔχουσι πρὸς τὴν θρησκείαν τῶν θεῶν, χάρις διὰ παντός. Ἐπειδὴ τινὲς εἰσιν οἱ ἀναστρέφοντες τὴν ἀπα- σαρ

a

EX MS.
FLORENT

A σην γῆν, κατεχομένην ὑπὸ τὴν κραταιὰν ἑμὴν χεῖρα ὡς νοσσιαν, τοῦτον χάριν προστάσσει τὸ ἑμέτερον κράτος, τοῦτους μὴτε γῆν κατακυρῆσαι μὴτε θάλασσαν· ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὑπερλάμπρῳ καὶ ὑψίστῳ θρόνῳ τῆς ἑμετέρας βασιλείας τοῦτους δόλους καθίσσασθαι, καὶ τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν τῆς ἀπειθείας δέξασθαι. Ἐρρώστε φίλτατοι καὶ γνήσιοι θεράποντες περὶ τοῖς σιωνίταις καὶ ἀθανασίους Θεοῦς. Ταῦτα τὰ ἀσεβῆ καὶ παμδεδόχα προστάγματα διὰ σέυδωρῶν ἱππέων ἐκπέμποντες, ἐμπαύοντο κατὰ τὰς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἐξεπέμφθη δὲ τις Ἀνθύπατος οὐράνῃ Περινίος ἐν Κορίνθῳ, ὥστε καλέσει τὴν ἀχρῶτατην τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν λυμηνῆσαι καὶ διωῆσαι τοὺς Χριστιανούς. Ἡ δὲ μακαρία καὶ ἀσπίς ἀμύνης τοῦ Χριστοῦ ἡ χάρις Ἑλικονίς, ἀκούσασα τὸν βρυγμὸν τοῦ Ἀνθυπάτου, παραγίνεται ἐπὶ τὸ λεγόμενον ἀκρατήριον, καὶ ἐκράξεν λέγουσα· Ὁ ἀνοήτοι καὶ βροδοῦν τῇ καρδίᾳ ἄνθρωπε Κορίνθιου, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονιστέρους ἡμᾶς θεωρεῖς, καταλιπόντας τὸν νόμον καὶ ἄγρατον Θεόν, καὶ προσκυνοῦντας τοῖς ψευδωρύμοις καὶ ψυχροθύροις ζόνοις. Κατανοήσατε ἐπὶ τὰ ὕψη καὶ πλάτη καὶ μήκη οὐρανοῦ τε καὶ γῆς, ὅστις τὸν οὐρανὸν ὥσει καμάραν ἐστερέωσεν, καὶ τὴν γῆν ἐπὶ τῶν ἀβύσσων ἐθεμελίωσεν, θαλάσσης δὲ τὰ ἀνστήσασκετα κύματα τῷ φοδερίῳ καὶ ἐνδύξῃ οὐράνῃ καταπράυνεν, ἐκ χροῦστε τὸν ἀνθρώπον πλάσας ἐξωλοποιήσεν, ἐμπνεύσας αὐτῷ πνεῦμα ζωῆς. Τοῦτον σὺν χρῇ λατρεύειν· οἱ γὰρ θεοὶ τῶν ἐθνῶν θαυμάσια κωφὰ καὶ ἀνάσταντα, ὡς οἱ προσκυνοῦντες αὐτοῖς.

3 Ταῦτα αὐτῆς ἀποφθεγξαμένης μετὰ πόσης παύρησίης, ἐκρύψαν αὐτὴν οἱ μιστοὶ ἡ ἑλλήνεις, καὶ προσήγαγον Περινίῳ τῷ Ἀνθυπάτῳ. Ὁ δὲ ἰδὼν τὸ εὐχρῆς καὶ πλάχον πρόσωπον τῆς ὁράσεως αὐτῆς, προσάγει τι προσαχθῆναι αὐτὴν ἐγγυτέρως, καὶ λέγει αὐτῇ· Χαίροις, οὐχ ὡς καθαρῶς· χαίρω ἐπὶ σοὶ ὅτι πειθαρχεῖς τοῖς αἰνιγμοῖς Θεοῦ, τὰ σύμπαντα δημιουργήσους. Ἑλικονίς λέγει· Καὶ τίς ἐνεκεν χαίρεις, Ἀνθύπατε; οὐ γὰρ ἐστὶ χαίρειν τοῖς ἀσεβέσι, λέγει Κύριος· καὶ νῦν ἡ χάρις σου εἰς πένθος μεταβληθήτω, καὶ τὸ χαυνώματό σου εἰς ἀσθένειαν. Ἐγὼ γὰρ πεπίστευκα τῷ ἐπουρανίῳ Θεῷ, καὶ γίνομαι ἐπὶ ταύτῃ τῇ εἰσόδῳ τῆς ἀληθείας, τελείως δέξασθαι τῆς νίκης τὸν στέφανον ἐλπίζουσα. Περινίος Ἀνθυπάτος λέγει· Τίς λέγῃ, εἶπε συντόμως, καὶ μὴ βρατολύγει, ὡς μία τῶν ἀφρόνων γυναικῶν. Ἑλικονίς λέγει· Ἐγὼ μὲν ἄφρων οὐκ εἰμι, ἀλλὰ σώφρων ἐν Χριστῷ τυγχάνω· εἰ δὲ τὸ ὄνομά μου ἐπιζητεῖς, Ἑλικονίς λέγομαι. Περινίος Ἀνθυπάτος λέγει· Δικαίως πρὸς τὴν ἀχρῶτατην c σου καὶ τὸ ὄνομά σου προσεβήθην· Ἑλικονίς· d ἔλκε τιμωρίων ἀκούωσα κατὰ τοῦ σώματός σου. Ἑλικονίς λέγει· Ἐγὼ μὲν δικαίως ἐκλήθην Ἑλικονίς, ἔλεος αἰτοῦσα παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ e ἀκούωσα βέλη κατὰ τοῦ πατρὸς σου τοῦ διαβόλου. Σὺ δὲ κατὰ τὴν γνώμην κέκλησαι Περινίος· f περὶναι γὰρ ἐπουράνιοι πύρινοι μέλλουσί σου τὸ ἄθλιον καὶ ἀσεβὲς σῶμα καθέλκειν. Περινίος λέγει· Συντόμως εἶπε, τί βούλῃ; ὅτις ἢ οὐ; μὰ τὸν γὰρ Ἀσκληπιόν, τὸν ἐν θεοῖς ἱστῶν, οὐ φοίσημι σου, ἐὰν μὴ πειθαρχήσῃς· τοῖς προστάγμασι τῶν Βασιλέων. Ἑλικονίς λέγει· Ἄκουε μετὰ παύρησίης· Χριστοῦ δοῦλη εἰμί. πράττε ὅ θέλεις. Τίς γὰρ ἐστὶν Ἀσκληπιός, ἐγὼ ἀγνοῶ.

4 Τότε προστάττει ἐνεχθῆναι βοηζύγιον, καὶ ἀπλωθῆναι τὴν Ἀγίαν προσέταξεν καὶ τοῖς πόδας εἰς τὸ βοηζύγιον ἀσφαλισθῆναι, καὶ περιεῖναι αὐτὴν εὐτόμως, τὸν τε κήρυκα ἐπιδοῦν, Πείσθητι Ἑλικονίς καὶ ὕσσω τοῖς θεοῖς. Ὑποταμένης δὲ αὐτῆς τῆς πανσέμου καὶ ἀγίας Μάρτυρος, τὸ αἶμα αὐτῆς τὴν γῆν ἐπλήρωσεν. Ἐῖτα προστάττει αὐτὴν ἀρῆσθαι ἐπὶ τοῦ βύματός, καὶ λέγει αὐτῇ· Τί ἐστὶν Ἑλικονίς; ὁρᾷς ὅτι ἡ ἀπειθείά σου δεινὰς τιμωρίας σοὶ προσάγει; Ἑλικονίς λέγει· Οὐκ ἐμβλέπεις τοῖς τετυφλωμένοις σου ὀφθαλμοῖς, ὅτι ὁ Χριστὸς πάρεστι καὶ βοήθει μοι; Καὶ ὁργισθεὶς σφοδρότερον ὁ ἀνόσιος Περινίος προστάττει ἐνεχθῆναι τὴν γυναικα, καὶ ἐμβλησθῆναι ἐν τῇ τυχάνῳ μόλιδον καὶ ἀσφαλτον καὶ πίσαν, καὶ ὑποκαθῆναι ἐπὶ ὄρος τέσσαρας, ἵνα λυθέντος τοῦ μόλιδου καὶ ἀνακοχλῶντος τῆς πίσης καὶ τοῦ ἀσφάλτου, οὕτως αὐτὴν χυλίσωσιν ἐν τῇ ξέματι τοῦ τυχάνου· καὶ γενομένης τῆς κελεύσεως τοῦ ἀνόμου,

Quoniam nonnulli reperiuntur qui terram universam, quæ nostra potenti dextera velut avium nidus continetur, factionibus commovent: eam ob rem nostra hoc mandat Majestas, ut generis istius hominibus nec terra nec mare latebras ullas præbeat, sed ad splendidissimum supremumque Imperii nostri thronum adducantur manifesti, et convenientem pertinacis suæ poenam tandem persolvant. Valete amantissimi, ac gemini aeternorum et immortalium Deorum cultores. Impia hæc et nefanda edicta, celerrimis continuo nuntiis in omnes partes delata, ingentem adversus Christi Ecclesiam furem in animis Ethnicorum excitarunt. Missus etiam fuit Corinthum Proconsul, cui nomen Perinio, ut quæ ea in urbe Christo serviebat Ecclesiam vexaret, ac Christianos persequeretur. At beata et veneranda Christi agna Heliconis, simul atque Proconsulis in Christianos fremitum furemque percepit, ad locum, cui a Suggestu nomen, sese conferens, hac præsentis voce compellavit: O insensati et graves corde, viri Corinthii, per omnia superstitiosiores video vos, deserto sempiterno atque incorruptibili Deo, ad falsos sic dictorum et animis perniciosorum simulacrorum, cultum venerationemque conversos. Contemplemini, oro, eorum ac terræ altitudinem, latitudinem, longitudinem. Qui cælum ut fornicem supra nostra firmavit capita, qui terram hanc supra abyssos fundavit, qui indomitos maris fluctus tremendo et glorioso suo nomine mitigavit, qui denique de limo terræ formavit hominem, et vigorem ei vitamque indidit; ille, ille, inquam, unus nobis est colendus: Dii quippe gentium demonia muta sunt et insensibilia, quemadmodum et ii qui adorationem illis cultumque exhibent.

3 Hæc omnia voce libera dicentem, impii Gentiles e vestigio corripuerunt, atque ad Proconsulem Perinium adduxere. At ille, conspecta insigni vultus ejus ac oris venustate, propius adluci jussam hoc modo alloquitur: Bene tibi sit, filia pulcherrima; non possum quin tibi gratuler, propterea quod de nostrorum Deorum, semper existentium ac efficientium omnia, veritate tibi persuasum sit. Cui Heliconis: Cujus, inquit, rei gratia, o Proconsul, letaris? non enim est gaudium impiis, dicit Dominus. Sed et nunc quoque gaudium tuum convertatur in luctum, et gloriatio tua in infirmitatem. Equidem Deo supra omnes cælos existenti fidem meam obstruxi: et nunc exulto animo propter hunc meum in arenam et certamen ingressum, minime dubiam de victoriæ palma atque corona spem concipiens. Tum Proconsul: Dic paucis, quomodo appellaris, nec stolidarum more mulierum verba effunde inania. Ego, respondit Heliconis, stolidam aut anens non sum, sed recte et secundum Christum sapio. Quod si nomen meum cognoscere desideres, Heliconidem scito me vocari. Ad quæ Perinius: Haud, inquit, immerito tibi Heliconidi nomen est inditum, quæ ob insignem istam tuam impudentiam suppliciorum plagas, in corpus tuum accersis. Tunc Heliconis: Ego, ait, recte quidem Heliconis vocor, propterea quod a Deo misericordiam mecum fieri perpetuo quod a Deo misericordiam mecum fieri perpetuo jacienda petam: ast tibi Perinio nomen e merito obtigit, ejus miserum impiumque corpus igniti cœlitus unci trahent. Ac rursum Perinius: Paucis, inquit, absolve. Quid statuis? Diisne sacrificare pararas, an rennis? Per Æsculapium quippe Deorum medicum juro, non parcam tibi, si non in animum inducis Imperatorum edictis parere. Tunc Heliconis: Libere loquentem audi. Fanula Christi sum. Quod placuerit, hæc fac. Quis Æsculapius ille sit, ego sane, ignoro.

4 Tunc Proconsul jugum boum adluci, et sanctam

INTERPR. D. C.

Heliconis
cives Corin-
thios a Deo-
rum cultu
avocare con-
atur.

E

Quamob-
rem com-
prehensa,
et a Perinio
frustra mo-
nita.

INTERPR. D. C.
post alia
tormenta,
g

in sartagi-
nem immis-
sa, miraculo
servatur.

Tormenta
denuo allis

ac paulo
post blandi-
tiis et pro-
missionibus
tentatur.

Templum
Idolorum
ingressa

Deorum si-
mulacra de-
jicit ac con-
stringit.

A etiam humi extensam eidem pedibus alligari, plan-
tasque *g* vehementer cædi jussit, præcone continuo
exclamante; Sine tibi, Heliconis, persuaderi, et Diis
sacrifica. Cum ergo gloriosa et sancta Christi Martyr
atrociter sane verberaretur, sacro ejus sanguine
subjectum omne solum fuit impletum. Post quæ ad
aras Deorum adduci eam imperat atque ita ait:
Quid est, Heliconis? Jamne vides quantarum tua tibi
pervicacia pœnarum causa existat? Cui Heliconis:
Non conspicis tuis illis obsecantis oculis, quod sua
me Christus presentia et auxilio soletur? Quam ob
vocem majori concitatus ira Perinios, sartaginem
afferri mandat, in eamque plumbum, bitumen et
picem conjici, et quatuor horarum spatia succendi;
ut liquefacto plumbo, et simul cum picc ac bitumine
bulliente ipsam in ferventem sartaginem immitter-
rent. Re omni ut impius mandarar parata, Helico-
nidem in sartaginem jubet projici. At ipsa Crucis
signo prius fronti impresso, ingressa sartaginem
est. Ecce autem Angelus Domini derepente appa-
rens, gratissimo rore lebetem perfudit; et talis ex
sartagine eductus est vapor, ut herlidum quoddam
pratium, aqua supereffusa plenum, esse videretur.
B quidquid liquefacti in ea erat plumbi ac picis. His
animadversis Perinios; Magnus enimvero, aiebat,
prestigiator est Christus, qui ignem commutare
valet in aquam. Cui Heliconis: Quam magni, dixit,
putas sunt Dii isti cinericii, Jupiter et Æsculapius,
quos vilis una muliercula pudore tanto afficit?

5 Quibus dictis in furorem versus tyrannus,
sancti illius capitis crines omnes abradi imperat, et
ardentes binas candelas vertici ejus admoveri;
eademque tormenti genere ubera sanctæ Martyris a
tortoribus aduri præcepit. Cumque in mediis ignibus
constituta nullum doloris sensum Heliconis osten-
deret, ad tribunal suum eam jussit ascendere: ubi
eam triuni fere horarum spatio tentans emollire;
Accede, inquit, Filia pulcherrima, et Diis invictis
sacrificare ne renue; Veneri potissimum et Minervæ;
quod si feceris, Dianæ te Sacerdotem, et Senatorii
mutronis parem efficiam; columnam quoque auream,
nomini tuo dicatam, media in urbe mandabo erigi,
et Imperatoribus de te suggeram per litteras, quod
sis veluti mater totius urbis; Istud modo persuaderi
tibi sinas, Diis ut sacrifices. Hic vero B. Heliconis:
Audi sis, inquit, o Proconsul. Honores tui ac pro-
missiones tecum sint in perniciem ac ruinam, non
animæ modo, sed tui etiam corporis; munera tua ac
pecunias hominibus morti destinatis, tui similibus,
per me licet elargiaris. Ego enim earum rerum ex-
pecto hereditatem, quas nec oculus vidit, nec auris
audivit, et quæ in cor hominis nunquam descende-
runt. Ac Proconsul: Ne me, mulierum pessima,
contumeliis impete, ut non adversus te consurgam;
quin potius accepto thure et carnibus Deos exora,
et sacrificium iis rite perage. Tunc Heliconis; Age,
respondit, o Proconsul, ad templum me jube deduci,
ut Veneri et Minervæ, Jovi et Æsculapio rite sacri-
ficem: Lætus responso Perinios, civitatis continuo
præcones adesse, et non sine festivis tripudiis, tu-
barum clangore, et lætis manuum plausibus popu-
lum convocari, unguenta per vias diffundi, atque ita
ab universa Gentilium multitudine ipsam ad templum
deduci voluit.

6 Sancta ergo et immaculata Christi ovicula, tem-
plum ut fuit ingressa, Sacerdotes qui istic aderant,
sic est allocuta: Fores templi ocludite, ne mecum
quis ingreditur, ut purum Diis sacrificium offeram.
Paruere mandatis Sacerdotes, et ante oculos fores
ipsi constiterunt, præstolantes dum sacrificium
Virgo sancta perficeret. At illa, in templi se inte-
riora inferens, arreptam Veneris statuam in tres
lum eam aversam deturbavit, quæ in tenuissimas est

προσάττει ῥιπῆναι αὐτὴν ἐν τῇ τηράνῃ. Ἡ δὲ τὸ ση-
μεῖον τοῦ σταυροῦ ποιήσασα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτῆς,
εἰσῆλθεν εἰς τὴν τηράν. Ἀγγέλως δὲ Κυρίου ἐπιφανείς
ἐδρόμισεν τὸν λέβητα, καὶ ἐπέγαγεν ὕδωρ ἐκ τοῦ τηράνου,
ὥστε γενέσθαι τὸν μίλιθον καὶ τὴν πίσσαν ἔλος χλοῖτο-
ρον πλήρες τοῦ ὕδατος. Ταῦτα εἰδὼν ὁ Περίνιος λέγει·
Μέγας γόνος ὁ Χριστός, ὅτι τὸ πῦρ εἰς ὕδωρ μετέβαλεν.
Ἑλικωνίς ἰέγει· Μεγάλοι ἡ τέφρινοι θεοὶ καὶ ὁ Ζεὺς καὶ
ὁ Ἀσκληπίος, ὅτι εἰς εὐτελεῖς γύναιον οὕτως κατασχύν-
θησαν.

5 Ἐκμανὴς δὲ ὁ τύραννος, ἐκέλευσεν ζυγηθῆναι τοὺς
πλοκάμους τῆς ἀγίας αὐτῆς κεφαλῆς, καὶ κανδήλας πυ-
ρὴς προσάπτειν τῇ κορυφῇ αὐτῆς. ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς μα-
ζοῖς αὐτῆς ἄλλας δύο κανδήλας προσάπτειν τοῖς διμαῖσι
προσέταξεν. Κακομένης δὲ τῆς Ἀγίας καὶ μὴ κίσθανομένης,
ἐκέλευσεν προσάγεσθαι αὐτὴν ἐπὶ τοῦ βήματος, καὶ ἐνου-
θεῖαι αὐτὴν ἐπὶ ὥρας τρεῖς ὁ Ἀνθύπατος, λέγων· Δεῦρο,
καὶ ἡ θύγατερ, θύσον στήθεσσι θεοῖς, μάλιστα τῇ Ἀφρο-
δίτῃ καὶ τῇ Ἀθηνᾷ, καὶ ποιήσω σε ἱέρισσαν τῆς Ἀρτέ-
μιδος, καὶ συγκάθεδρον τῶν συγκλητικῶν γυναικῶν, καὶ
στήλῃ χρυσῇ προστάξω ἀναστῆναι ἐν μέσῳ τῆς πόλεως
ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου, καὶ τοῖς βασιλεύουσιν ἡ ἀναφοράς
ἐκπέμψω περὶ σου ὥς γενέσθαι σε ὥς μητέρα πόλεως τῆς
πόλεως· μόνον πεισθεῖσά μοι θύσον τοῖς θεοῖς. Ἡ δὲ μα-
κρὴν Ἑλικωνίς· Ἀκούσον Ἀνθύπατε· Ἡ τιμὴ σου καὶ αἱ
ἐπαγγελίαι σου σὺν σοὶ ἔσθωσαν εἰς ἀπόλειαν καὶ ὀλεθρον
τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, καὶ τὰ χρήματά σου κατα-
βαλοῦ τοῖς ὁμοῖοις σου νεκροτάτοις σκηνώμασι· ἐγὼ γὰρ
ἐνδέχομαι κληρονόμος γενέσθαι, ὡν ὀφθαλμοὶ οὐκ εἶδεν
καὶ οὐς οὐκ ἤκούσεν, καὶ ἐπὶ καρδίᾳ ἀνθρώπου οὐκ ἀνέ-
βη. Περίνιος Ἀνθύπατος ἔφη· Μὴ ὑβρίζῃ με κακῇ κεφαλῇ,
μήπως οὐ συνοίσει σοὶ ἀλλ' ἀφαμένῃ τοῦ λιθάνου καὶ
τῶν κρετῶν, εἴθον καὶ θύσον τοῖς θεοῖς. Ἑλικωνίς λέγει·
Πρόσταξόν μοι, Ἀνθύπατε εἰσελθούσῃ εἰς τῆς ναὸν θύσαι
τῇ Ἀφροδίτῃ, καὶ τῇ Ἀθηνᾷ, καὶ τῇ Δίῃ, καὶ Ἀσκληπιῷ.
Καὶ περιχαρὴς γινόμενος Ἀνθύπατος ἐκέλευσεν παραγε-
νέσθαι τοῖς ἐπιφωνιάς τῆς πόλεως, καὶ μετὰ χορῶν καὶ
σαλπείγων καὶ κρότου χειρῶν προάγειν τὸν δῆμον, μύρα
τε περιβραίνειν κατὰ τὴν ὁδὸν, καὶ οὕτως αὐτὴν προσά-
γειν ἐπὶ τὸν ναὸν πάν τὸ πλῆθος τῶν ἐλλήνων προσέταξεν.

6 Ἡ δὲ ἁγία καὶ ἄσπιλος σὺνάς τοῦ Κυρίου παρα-
γίνεται ἐν τῷ ναῷ, καὶ λέγει τοῖς ἱ· εὖσιν· Ἀσφαλίσατε
τὰς πύλας, μηδεὶς εἰσπορευέσθω μετ' ἐμοῦ, ὅπως εἰλι-
κρυνῇ θυσίαν προσάγῃω αὐτοῖς. Οἱ δὲ ἱερεῖς ἡσχαλί-
σαντο τὰς θύρας, καὶ παρεστῆκασιν ἔξω, προσδοκῶντες
θύειν τὴν Ἀγίαν. Ἡ δὲ εἰσελθούσα ἔνδον καὶ ἐπιλαθο-
μένη τῆς Ἀφροδίτης, τρέκλαστον αὐτὴν ἐποίκουν· ἔπειτα
προσελθούσα τῇ Ἀθηνᾷ, ἔρριψεν εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἐγένετο
ὥσπερ ψάμμος λεπτή· τὸν δὲ Ἀσκληπιὸν καθέλειν ἐκ τοῦ
βαθμοῦ, καὶ ἀφείλεν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας καὶ τὴν
κεφαλὴν, καὶ ἔθηκεν αὐτὸν χαμαί· ὁμοίως καὶ τὸν Δία
ὡσανύτως· καὶ ἐκάρητο ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ ἐπὶ ὥρας πολλὰς
δοξάζουσά τὸν Θεόν. Μετὰ δὲ τὸ παρελθεῖν ὥρας ἱκανὰς,
διελογίζοντο οἱ δοῦλοι μετὰ τῶν ἱερέων, τὸ τί ποιεῖ ἔνδον
ἡ ἁγία Ἑλικωνίς. Εἷς δὲ τις τῶν μειρέων λέγει· Ἀκού-
σατε ἄνδρες Κορίνθιοι, οἱ θεοὶ ὡσπερ ἀνέστησαν ὁσμὴν εὐω-
δίας ἐκ τῆς θυσίας αὐτῆς, καὶ τούτου χάριν ἔνδον τυγ-
χάνει ὑμνολογούσα καὶ δοξάζουσα τοὺς ἀθανάτους καὶ
ἐπουρανίους Θεούς. Πολλὰς δὲ ὥρας διαγενομένης εἰσῆλ-
θεν πυμπληθὴ οἱ Ἕλληνας, καὶ θεωροῦσιν τὴν ἁγίαν κα-
θημένην ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ὥσπερ νύμφην Χριστοῦ, καὶ τοὺς
Θεούς χαμαὶ κειμένους· καὶ ἤρξαντο οἱ ἱερεῖς τίλλειν τὰς
τρίχας ἐκ τῶν, καὶ μαχαίραις διατόμοις ἔτεμνον τὰ μέ-
λη αὐτῶν ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι· καὶ ἀρατίζοντες αὐτὴν
ἔσσυρον ἔξω τοῦ ναοῦ, καὶ προσήγγον τῷ Ἀνθυπάτῳ,
κράζοντες καὶ λέγοντες· Αἶρε τὴν μάχην, αἶρε τὴν φαρ-
μακὸν, τὴν τοῖς θεοῖς συγκλάσασαν, καὶ τὰς θυσίας μὴ
προσκομίσασαν. Κελεύει οὖν ἔξ αὐτῆς ὁ Ἀνθύπατος τοὺς
μυζοὺς αὐτῆς κοπῆναι, καὶ βληθῆναι αὐτὴν ἐν τῇ φυλακῇ
ειπών· Τῇ ἐξῆς δικασίμῃ ἀποδώσω σοὶ τῶν πράξεων τὰς
ἀμειβάς.

partes confregit: Minervam deinde aggressa, in so-
arenas soluta. Æsculapium quoque ex ara sua pro-
tractum

D
EX MS.
FLORENT.

h

i

E

F

EX MS.
FLOREN.
Quo anti-
madverso
gentiles Vir-
ginem ad
mortem de-
poscunt.

A tractum, manibus pedibusque et capite truncavit, truncatumque humi statuit. Jovem denique nihilo tractavit mitius. Quibus peractis, in medio ipsa templi considens, non exiguo temporis spatio meritis supremo Numini laudes detulit, Sacerdotum interim administris ac ipsi Sacerdotes, cum tantum elabi temporis animadverterent; Quid rerum, inquiebant, in templo Heliconis tanto jam agit tempore? Atque hic unus quispiam ex impiis Deorum sacrificulis; Audite, dixit, viri Cornithii. Peracti ab Heliconide sacrificii suavissimam fragrantiam Dii nostri benigne susceperant, ac eam ob rem hymnis et pulchris laudum carminibus Virgo prosequitur numina nostra, immortalia et caelis ipsis sublimiora. Sed cum diuturnum jam tempus praeterisset, confecto agmine in templum irrumpunt Gentiles, et sanctam quidem Virginem, Christi sponsam, aræ insidentem; Deos vero suos humi dejectos conspiciunt. Tum Sacerdotes evellere sibi crines, et utrimque acutis cultris membra sua concidere ceperunt, propter id quod acciderat. Arreptam inde Christi Martyrem e templo furiose protrahunt, et sistunt ante Proconsulem, inagnis vocibus succlamantes: Hanc e medio magam, hanc e medio veneticam tolle, quæ et Deos nostros impie confregit. et promissum sacrificium minime obtulit. Ubra igitur illi præcidi, et in carcerem detrudi imperat; Proxima, inquires, judiciali die reddam tibi retributionem tuorum operum.

D
INTERP. D. C.

ANNOTATA.

a Græce Φιλύσι, quod non accipi ab auctore eo sensu, quo Constantinus ejusque progenitores ac posteri Flavii nomen, ut familiæ proprium, usurpant, tum infra suadetur num. 10, ubi Flavii titulum Justinus Proconsul, usurpat, sicuti aliquis roicaretur Illustris; tum ex ipsis quibus illud hic tribuitur Imperatoribus, quos Flavie gentis non fuisse satis est certum. Volui igitur, ne in ipso limine Lector offenderet, usurpare titulum Pii, Romanis Imperatoribus usitatissimi, qui cum Græce reddatur Εὐλαβής, facile iisdem Græcis dari occasio potuit, nomen Flavii, posterioribus seculis illustrissimi, licet alium prorsus originem habentis, in eo sensu assumendi et usurpandi. Interim vel ex hoc ipso patet Gordiani et Philippi Imperatorum temporibus non vixisse horum Actorum auctorem.

b Μαζὴς usurpari videtur tamquam μαζός, nisi malis compositionem privativam agnoscere, ut sit velut μὴ ιερός, profanus. Ita rursum, idem epitheton num. 6, usurpatur.

c Ἀχρωπίαν alibi necdum legi ἄχρωμος tamen impudens est, quasi nesciens colore tingi, id est erubescere, sive erubescentiæ expers.

d Allusio est ad vocem, Græcam ἔλκος, ulcus, tuber, plaga.

e ἀκονῶσα verti, tamquam si esset, ἀκονέω, jaculari ab eodem radice unde Græcis ἀκων et ἀκόντιον jaculum.

f Rursum alia allusio hæc est ad vocem Græcom περόνη fibula, acicula.

g Græce περυνίζω, quod communiter quidem significat supplantare; hic autem, ut apparet, sub plantis cedere; quo castigationis genere nihil etiam ludie toto Oriente, a Turcis usque ad Sinus, usitatus; quem in finem rei humo strati corpus (ut hic Heliconidi factum) supinum extenditur, et divaricati pedes alicui ligno alligantur; in enim autem finem hic bovina jugum odhiberi dicitur, aptissimum sane instrumentum. Nam si jugo tali, supra terram posito, pedes reorum alliges ea parte, qua illud utrimque arcuantur ut bovinis cervicibus quadret, elevata spotio justo a terra plantæ utrimque liberis ictibus patebunt, sic ut in ipsum cui alligantur jugum non cadant neque infringantur ictus. Ceterum, quia aliunde non scitur supplicium hoc in usu Romanis fuisse, magis suspecta narratio fit.

h ὁ τέφρα cinis, τέφρος, alibi tamen id necdum legi sed τέφρος cinereus.

i Ἀναφωρὰς ἐπέμπεον, intelligo relationem mittere: nec enim ex pluribus, quæ huic voci ἀναφωρὰ aptantur significationibus, metaphoricis ferme omnibus, ulla est in rem præsentem aptior quam hæc, et accommodatior primigeniæ ac litterali onomatopææ et ab ἀναφέρω refero.

CAPUT II.

Tormenta ac mors S. Heliconidis sub Justino.

C

Elapsis autem quinque diebus, Perinio datus est in provinciam successor, diaboli similiter filius, et prædecessore suo deterior ferociorque: Justino nomen erat. Ad hunc, ut quæ circa Heliconidem facta erant, retulerunt; graviter sane in illum commotus est tyrannus; erectoque in urbe media tribunali, ipsam coram se sisti imperat: quam, ut adfuit, ita compellat: Dic age, audacissima impiissimaque mulier, quis te furor ad statuas Deorum confringendas impulit? per Nemesis juro, quæ facta mortalium pensat, e manibus meis numquam elaberis. Ad quem Heliconis; Audi ait, Proconsul, Deus ultionum Dominus, et nullius indigens, desiderans salutem hominum. Tui igitur Dii, Proconsul, cum Christi mei præsentiam sustinere ulterius haud possent, in solum tandem prolapsi, frustatim comminuti sunt, utpote dæmonia insensata et muta. Hæc tua, dixit Proconsul, prima est audacia, quam tamen venia dignabor, si ad Deos deinceps colendos accedere non detrectaveris. Sin minus, et hoc primum audaciæ tuæ specimen dignis coercebo suppliciis, et membra tua canibus devoranda proijiciam. Cui Heliconis; Tace sis, aiebat, impudens;

Heliconis a
Justino ob
confractos
Deos objurga-
ta intrepide
respondet.

F

Μετά δὲ πέντε ἡμέρας ἦλθεν διάδοχος τοῦ Περιίνου, ἑτε-
ρος υἱὸς τοῦ διαβόλου, δεινότερος καὶ οὐκ ἐλάττω, ἰσχυρότερος
Ἰουστίνου· καὶ ἀναφωρῶντων τῶν ὑπομνημάτων τῆς ἀρχῆς
Ἑλικονίδου, ἐχλέπκινεν ὁ τύραννος. Προκαθίσας δὲ ἐν
μέσῳ τῆς πόλεως προστάττει ἀγῆσθαι αὐτὴν καὶ λέγει·
Εἰπέ, πάντοτε καὶ μικρὰ καὶ κακὰ κατεκλή, τίνος ἔνεκα
τὰ ἰδρύματα τῶν θεῶν καθεῖλες; Μὰ τὴν Ἀθροστέαν,
τὴν ἐπ' ἀνθρώποις, οὐ μὴ ἐκτρέψῃ τὰς χεῖράς μου. Ἡ
δὲ ἀρχὴ Ἑλικονίς λέγει· Ἀκούσον Ἀνθύπατε, θεὸς ἐνδι-
κῆσεν· Κύριος, θεὸς ἀποροσφύτης, χυλίζων τὴν τῶν αν-
θρώπων σωτηρίαν· οἱ οὖν θεοὶ σου, Ἀνθύπατε, μὴ ἐνεγ-
κύντες τὴν τοῦ Χριστοῦ μου παρουσίαν, πεσόντες συνε-
τρίβησαν, δαιμόνια καὶ κνώδεντα τυγχάνοντα, ἀνίσθηται
καὶ κωφά. Ἰουστίνος Ἀνθύπατος λέγει· Ἡ μὲν προτέρα
σου τόλμη εἰκότως συγχωρηθήσεται, εἴγε ἐν τοῦ λοιποῦ
προσέλθῃς καὶ θύσῃς τοῖς θεοῖς· εἰ δὲ μήγε, καὶ τὴν προ-
τέρην σου τόλμην ἐν βρασάνοις ἐδικήσῃς, καὶ τὰ μέλη σου
τοῖς κυσὶ παραρρίψῃς. Ἑλικονίς λέγει· Πᾶσαι, ἄχρωμε,
περίμωσο κύων, πᾶσαι λιμεῖναι, περίμωστο βύρσορε δυ-
σώδη· ὃ θέλεις πράττει, ἐτοιμὸς εἰμι ἀπαντᾶν σοι πρὸς
πάσας τὰς βρασάνους τὰς ἀπαγορεύεις μοι. Τότε ἐξέλευ-
σεν ὁ Ἀνθύπατος Ἰουστίνος ἐκ κήρυκα κάμνον ἐπὶ ἡμέρας
τρῖς, καὶ κεῖ βλήθηται τὴν Ἀρχὴν ἐν μέσῳ τῆς καμίνου,
καὶ

EX MS.
FLOREN.

A

καὶ ἐκείνη ἡ καμίνος ὥς τριῶν ἡμερῶν, καὶ ἐγένετο ὡσεὶ
φλὺξ πυρός· καὶ προστάττει ῥιπθῆναι αὐτὴν ἐν τῇ κα-
μίνῳ· Ἡ δὲ τὸ σπρέον τοῦ στυγροῦ ποιήσασα, ἐρρίψατο ἐν
φλογὶ τῆς καμίνου, καὶ ἐγένετο ἡ πύρρὰ τῆς καμίνου ὡσεὶ
καμάρια, καὶ περιεκύκλωσεν τὴν Ἀγίαν ὡσεὶ τεῖχος ἡ
φλὺξ· καὶ ἐστεινύθη ἡ ἁγία ἀμυγὰς ἀσπίς, ὥς περιστρεφά-
της χεῖρας ἐκτετακὺν ὄντω, ἔφαλλεν λέγουσα· Κἀν δὶὰ
πυρὸς διέλθω, ἡ φλὺξ οὐ κατακαύσει με διὰ τὸν διὰ πυ-
ρὸς καὶ φλογὸς, καὶ ἐξήγογες με εἰς οὐρανόθεν· Ἰησοῦ
Χριστέ, ὁ κατεβήθης ἐπὶ τῆς Βαβυλωνίως καμίνου, καὶ
ὁρῶσάς τὴν καμίνον ἐπὶ τῶν τριῶν παίδων· ὁ αὐτὸς εἰ,
Κύριε, καὶ τὴν φλόγα τοῦ πυρὸς τῆς καμίνου τούτης πε-
ρικύκλωσάς με ὡσεὶ τεῖχος, καὶ ἐστερένωσάς ὡς καμάρ-
ισον, καὶ ἐθροισαίνουσάς με ἐν τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου Πνεύ-
ματος. Ἐβλήθη καὶ εὐδοξομένην τὸ πάντη καὶ
ἀγῶν ὁμοῦ σου, νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. Μετὰ
δὲ τὸ προσεύξασθαι αὐτὴν, ἐξήπλησεν ἐν τῇ καμίνῳ ἡ
φλὺξ, καὶ διυθύνευσεν καὶ ἐνέπασεν οὗς εὗρε περὶ τὴν καμ-
ίνον κύβητα, ὥστε τελευτήσαι ψυχὰς ἐδωρομένους.

B

8 Τότε προστάττει ὁ Ἰουστίνος ἐκβληθῆναι αὐτὴν ἐκ
τῆς καμίνου, καὶ λέγει πρὸς αὐτήν. Ποίαις γοητείαις τὴν
φλόγα τοῦ πυρὸς ἡμάρτυρες; Ἐλικονίς λέγει· Ὁ Χριστὴς,
ὃν σὺ οὐχ ὤρεα, αὐτὸς παραγενόμενος ἐθροιστοποίησεν τὴν
καμίνον, καὶ ἐνεδυναμώσεν. Τότε κελεύει ἐνεχθῆναι κρά-
βατον χαλκῶν, καὶ ἐκκαθῆναι αὐτὸν καὶ ἐπιστεθεῖσιν τη-
γανίζεσθαι. Ἀπλωθεῖσας δὲ αὐτῆς ἐπὶ τοῦ κραδέσσιον,
τὸ σῆμα αὐτῆς περιέβρεσεν ἐπὶ τῆς αὐτοκτονίας, ὥστε ἐκ τῶν
στοματικῶν τοῦ σῆματος σθένυνσθαι τὴν πύρρην. Τότε
προστάττει ἀρῆσθαι αὐτὴν ἀπὸ τοῦ κραδέσσιον, καὶ βλη-
θῆναι αὐτὴν ἐν τῇ φυλακῇ. Ἐπὶ γὰρ δὲ ἡ ἁγία Μάρτυς
ἐν τῇ εἰρηκῇ, καὶ ἐν δοξάσασα τοῦ Θεοῦ καὶ λέγουσα·
Ἰησοῦ, ὁ δυνάμις ἱσθῶν, Ἰησοῦ τὸ καύχημα, Χριστέ ὁ
ἐλπίς ἡμῶν, ἐνίσχυσάν μου καὶ βοηθήσάν με, καὶ τὸ ἄλ-
γος τῶν τραυμάτων μου ἴασον ὁ καλὸς ἰατρός, ὁ δωρεάν
ἰώμενος τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ σοί. Ταῦτα αὐτῆς προσευ-
χομένη παραγίνεται ὁ Σωτὴρ, μετὰ δόξης καὶ φωτὸς
μεγάλου, καὶ ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ ἐνωτέρων Μιχαὴλ καὶ
Γαβριὴλ, καὶ ἐλθὼν ἔγριστα τῆς Ἀγίας, ἔδωκεν αὐτῇ
χεῖρα, καὶ λέγει αὐτῇ. Ἀνάστηθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου,
καὶ ἐνίσχύθητι, ἐγὼ γὰρ εἰμι μετὰ σου, καὶ ἐλεήσω σε,
καὶ ἴασμαι τὰς πληγὰς τὰς ἐπαχθόμενάς σοι. Ἡ δὲ
Ἀγία ἀναστὰσα προσεκύνησεν ἐπὶ πρόσωπον λέγουσα·
Ἐλθέ, Ἰησοῦ, εἰς τὴν ἱσθῶν μου· ἔλθε Ἰησοῦ, εἰς τὸ σῶ-
σαί με· δός μοι τὸ νῦν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ὅπως νικῶ-
ρης γενομένη, εἰσελθὼ εἰς τὰς ἀλλὰς σου ἐν ὕμνοις καὶ
ᾠδαῖς ἀγαλλιάσεως. Καὶ λέγει αὐτῇ ὁ Σωτὴρ· Θάρσει,
θήκητε, θάρσει ἐπὶ τῇ ὑπόματί μου· ἐγὼ εἰμι ὁ ἰώμενός
σε, καὶ ἀντιλαμψόμενος τῆς ἀσθενείας σου, καὶ δωροδύ-
μενός σοι στέφανον ἀντηρρίσας ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐ-
ρανῶν καὶ ταῦτα εἶπὼν ὁ Σωτὴρ ἀνέλθεν εἰς τοὺς οὐρα-
νοὺς. Καὶ ἰδοὺ Ἀγγελοὶ προσήλθον καὶ διακόνουν αὐτῇ,
ἔχοντες μετὰ χεῖρας ἄρτον λαμπρότερον τοῦ ἡλίου, καὶ
ἔδωκεν αὐτῇ. Ἡ δὲ λαβοῦσα ἐκ χειρὸς τῶν Ἀγγέλων τὴν
τροφὴν ἐνίσχυσεν, καὶ ἔλαμψεν τὸ πρόσωπον αὐτῆς ὡς ὁ
ἥλιος, τὸ δὲ σῶμα αὐτῆς ἐγένετο λευκὸν ὡσεὶ χιών, καὶ
ἔφαλλεν λέγουσα· Φωνὴ μου πρὸς Κύριον ἐκέκραξα, φωνὴ
μου πρὸς Κύριον ἔδειχθη, ὅτι ἄρτον οὐρανοῦ ἔδωκέ μοι,
καὶ ἄρτον Ἀγγέλων βέβρωκα ἐγὼ ἡ ἀμαρτωλὸς, αἰνὸς
ὑμῶν, δοξάζω, εὐχαριστῶ, ὑπερφῶ τὸ ἅγιον ὄνομα τοῦ
Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ
αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

C

9 Τῇ δὲ ἐπαύριον ἐκέλευσεν ἐκβληθῆναι αὐτὴν ὁ ἀντί-
στοιχος Ἰουστίνος ἐκ τῆς φυλακῆς, καὶ προσελθεῖν ἐπὶ τὸ
βῆμα, καὶ ὡς μόνον εἶδεν τὸ εὐδοξὸν τῆς ὁράσεως αὐτῆς,
ἐκπληκτος γενόμενος λέγει αὐτῇ· Ὁ γοητεία τοῦ ἐστυ-
ρωμένου! μέχρι τοῦ ἐφθασεν; Ἡ δὲ ἁγία Ἐλικονίς
λέγει· Ὁ τυφλωτὴς καρδίας! πῶς ἡμυρνώθης ὑπὸ τοῦ
πνέματος σου τοῦ διαβόλου; τί σιγῶνθαι ἀναιδέσταις τυ-
φλῶντι, καὶ παῖσε δλαστικῶν δαίμων ἐνσαρκῆς, ἀγνοου-
σῇ γὰρ ὁ φασέας σε σατανᾶς τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ,
καὶ προστάττει Οὐλλῆριον καὶ Τερτυλλιανὸν ἐτοιμασθῆ-
ναι αὐτοῦ ἐν μέσῳ τοῦ θεάτρου, ὅπως τῇ ἐπαύριον
θυσιασχῆται ἡ Ὁσιολογία, προσέ-αξεν δὲ ἐτοιμασθῆναι

obmutesce, canis; desine, perniciēs hominum; ne mu-
ti, sordide atque impure homuncio. Quidquid vi-
sum fuerit, age, in medium affer : ecce me paratissi-
mam ut suppliciis tuis ac tormentis ultro ac sponte
me offeram. Tunc Proconsul Justinus fornacem ac-
cendi per tres omnino dies, et Sanctam Martyrem
immitti in eam iussit. Tribus igitur diebus succen-
sa fornax nil nisi horrendæ cujusdam flammæ spe-
ciem refereret, quando in eam tyranni jussu con-
jecta est Heliconis, signo Crucis jam ante præam-
nita : fornax autem igne candescens, quasi conca-
meratum quoddam conclave, atque ipsa etiam fla-
ma in modum flammæ parietis, Virginem circumste-
tit. Hac interim medio in igne consistens, ovicula
veluti aut columba immaculata, suas in cœlum
manus extendens ita psallebat : Si per ignem trans-
iero, flamma non nocebit mihi : transivi per ignem
et flammam, et eduxisti me in refrigerium. Do-
mine Jesu Christe, qui in Babylonicam quondam
fornacem descendisti, et trium puerorum flammam
quodam quasi rore temperasti; Tu, Domine, idem
ipse es, qui fornacis hujus flamma, non secus ac fir-
mo pariete, me cinxisti, et candentis flammæ ambitum
concameratum mihi voluisti esse fornicem, ac me
denique ipsum spiritus tui divini animasti virtute.

8 Tunc imperavit Justinus, ut e fornace Sancta
educeretur, eamque ipse sic est allocutus : Dic,
quibus tandem præstigiis ignium ac flammarum
vires frangere potuisti? Cui Heliconis : Christus,
quem tu minime vides, præsens mihi adfuit, fornacem
temperavit, et talem mihi potestatem contulit.
Exinde Proconsulis jussu in medium adductus est
lectus æneus, in eumque subjecto igne jam canden-
tem conjecta Heliconis. Cum igitur super lectum
illam extensa jaceret Christi Martyr, tantum ex
ejus corpore in subjectum ignem effluxit sanguinis,
ut eum plane extinxerit. Quamobrem continuo e
lecto æneo ad carcerem reducta est Sancta. In hunc
ut fuit detrusa, laudis Deo confessionem hoc modo
persolvit : Jesu virtus ac fortitudo nostra, Jesu glo-
riatio, et nostra o Christe spes, auxilio mihi nunc
adsis ; et vulneribus meis, o medice pulcherrime,
adhibe medicinam, qui sponte et gratis adjuvas in
te spem suam reponentes. Ita cum Heliconis pre-
cicaretur, ingenti gloria inultaque luce conspicuus
Salvator apparuit, a dextra lavaque comitantibus
cum Michael et Gabriele. Propiusque ad Virgi-
nem ut accessit, manum illi porrexit et ait. Assur-
ge in pedes, et roborare : ego tecum sum, qui tui
miserebor, et vulnera tibi inflicta divina mea vir-
tute sanabo. Erecta in pedes Martyr, ac deinde in
faciem solo se prosternens, Deum adoravit, dixit-
que : Veni Jesu, et sana me. Veni Jesu et salva me.
Da victoriam adversus hostem, ut eo prostrato in au-
lam sanctam tuam non sine hymnis et canticis exul-
tationis gloriosa ingrediar. Tum sic ad eam Salva-
tor : Macte, filia, macte animo. Ego ipse sum qui sa-
no te, qui tuam in me recipio infirmitatem, qui de-
nique coronam tibi immortalitatis in regno cœlo-
rum confero. Quo dicto optimus Salvator in cœ-
los denuo abiit. Atque ecce confestim accesserunt
Angeli, obsequium suum Virgini sanctæ exhibituri,
cui quem manibus ferebant panem, solis instar lu-
cidissimum, porrexerunt. Accepto e manibus An-
gelorum quem dixi panem, viribus refecta est Heli-
conis, et facies ejus ut sol resplenduit, sed et sacram-
entum ejus corpus candidum factum est ut nix. Tum ita
oravit

D

INTEMP. D. C.

In ardentem
fornacem con-
jecta, divini-
tus illusa per-
manet.

E

Lecto deinde
æneo im-
posita igne sub-
jecto torquetur

F

In carcerem
detrusa cales-
ti visione re-
creatur,

et novum
cœlestis
robor accipit.

A oravit : Voce mea ad Dominum clamavi , voce mea ad Dominum deprecata sum : quondam panem cœli dedit mihi , et panem Angelorum ego peccatrix comedi. Quapropter sanctissimum Patris et Filii et sancti spiritus nomen laudibus, hymnis, glorificatione, et actione gratiarum prosequeor, superexalto in cœcula seculorum. Amen.

Justinus ite-
rum sistitur,

9 Postero die Heliconidem e carcere eluci, et ad tribunal suum impius Justinus sisti mandavit. Utque insignem vultus ejus splendorem conspexit, stupore extra se abreptos, ait : O magiam Crucifixi ! quousque ea pervenit ! Ad quam tyranni vocem S. Heliconis ; O ingens, inquit, mentis tuæ cæcitas ! quantis a Patre tuo Diabolo tenebris es involutus ! Erubesco, tyranne turpissime ; cessa a blasphemis, corporate dæmon : qui enim in te vsratur salanas virtutem Christi potentiamque ferre nequit. At tyrannus imperat Valerio et Terentiano ut medio in theatro ludum sibi fieri curent ; et die sequenti cum feris committatur sancta Martyr : mandat autem parari sævissimos leones, ursos, ac pardos, quorum dentibus innocens Christi ovicula discerpatur. Valerius vero ac Terentianus campi arenarii Præfecti, ita Proconsulem sunt allocuti : Bona

B
atque ad be-
stias damna-
tur.

tua pace, Illustris Proconsul, Habemus carnivoros leones duos voracissimos, qui tertio insuper jam die jejuni suis coercentur caveis : his, si videtur, illam objiciemus, a quibus mox tamquam locusta exigua devorabitur. Discessit ergo cum gaudio Proconsul, die vero sequenti per universam orbem præconis voce denuntiari jubet, ut omnis Gentilium multitudo ad Circum venatorium confluat, certissimum Sanctæ spectatura exitium. Sedente igitur in theatro Proconsole, et cuncto populo ad spectaculum intento, imperatum fuit ut in Heliconidem immitterentur leones. Apertis itaque caveis magno cum rugitu in arenam prosilierunt belluæ, quæ Heliconidem circumsteterunt innoxie, ac pedes ejus lambere pariter cœperunt, Quo viso omnis populus magnis vocibus clamavit : Venefica certe est impia illa mulier ; nam et leones ipsam attingere non sunt ausi. Cumque inclamare omnes pergerent ; Tolle e vivis præstigiatrix, tolle nefariam, quæ ferocissimas etiam belluas artibus suis novit domare ; exilierunt leones, atque ex Gentiliis centumomnino et viginti discerpserunt. Tunc consternatus metu Proconsul cum satellitio suo universo fugam ad prætorium arripuit, quin et cuncta civitas leonum rugitu exterrita est.

Quia S.
Martyri no-
xam non
inferunt.

C 10 At arenæ curatores, cum vix etiam sero vespere in caveas suas coegissent leonens, jussa est a Proconsole Heliconis ad tribunal adduci ; quam, ut coram adstitit, sic est affatus : Sacrificia, vel e vestigio mortis in te sententiam pronuntio. Cui Heliconis ; Miror equidem, ait, quod frontem habeas tam impudentem, ut Christi patientiam nondum etiam agnoscas, ejus ego famula semper fui, et modo sum, ac in æternum ero. Morti me ut lubet adjudica. Tum Flavius Justinus, illustis Proconsul, ita pronuntiat : Heliconidem veneficam, quæ Deos nostros immortales comminuit, et legibus Imperatorum recusat parere, sententia nostra capite minuendam tradimus. Quo dicto, confestim extra orbis muroseducta fuit Heliconis : quæ protensis in cœlum manibus hoc modo oravit : Veni Christe, et veraces tuas promissiones imple : in sanctarum me et electarum ovicularum tuarum, Saræ, Rebeccæ, Rachelis, Liæ, Susannæ, ac tuæ secundum carnem matris Mariæ, nec non Marthæ, Mariæ, Annæ, Elisabethæ, Theclæ, numerum adscribe ; et hoc mihi tribue, ut cum illis in semper duratora secula ab omni labore conquiescam. Precationem excepit divinitas o cœlo audita talis vox : Veni, o filia. Jam tua tibi parata est corona, et thronus constitutus. Jam cœlestes genii tuum in cœlos ingressum hymnis parant celebrare. Vocem hanc ut percepit, læta se victoribus Heliconis obtulit, quibus unus gladio eam feriens, sacrum Virginis verticem decussit. E trunco corpore loco sanguinis lac manare conspectam. Sanctum Heliconidis cadaver pii quidam viri et fideles amici sustulerunt, Heliconidis, inquam, quæ ignem et gladium et tormenta omnia generoso animo despexit. Vitam finiit sancta et gloriosa Martyr, regnante Domino nostro Jesu Christo, cui gloria et imperium in secula seculorum. Amen.

Gladio per-
cussu mar-
tyrium He-
liconis ab-
solvit.

λέοντας σαρκοφάγους καὶ ἄριστους καὶ παρθάλειες, ὅπως δι' αὐτῶν ἀνελήσκη τὴν ἀμνίδα τοῦ Χριστοῦ. Οὐαλλή-
ριος καὶ Τερεντιανὸς οἱ ἀρκεῖται b λέγουσαν τῷ Ἀνθι-
πᾶτῳ Δεόμεθα τῆς σῆς λαμπρότητος. Ἔχομεν δύο λέον-
τας σαρκοφάγους, καὶ ἰδοὺ ἡμέραν τρεῖς, νηστεῖς ἐσθὶν
καθευγμένοι ἐν τῇ γκαλέργῃ· ἐκεῖνοις παρτρίψομεν αὐ-
τὴν καὶ ἀνολοῦσιν αὐτὴν ἐξοίφους ὥσει σαρκοφάγους. Καὶ
ἐπέστρεψεν ὁ Ἀνθύπατος μετὰ πολλῆς γαλήνης· τῇ δὲ εἰ-
σάγειον προσέτιζεν κερυγθῆναι ἐν τῇ πόλει, ὅπως συνέλ-
θουσιν ἅπας τὸ πλῆθος τῶν ἐλλήνων εἰς τὸ κυνήγιον, καὶ
θεάσωνται τὴν σπουδαίαν τῆς Ἀγίας. Προκαθίσας δὲ ἐν
τῇ θεάτρῳ ὁ Ἀνθύπατος, καὶ τοῦ δήμου πληρώσας τὸ
θέατρον, ἐκέλευσεν ἐπαπολυθῆναι αὐτῇ τοὺς λέοντας.
Ἀνεήλθισαν δὲ αἱ γκαλέργαι, καὶ ἐξῆλθον οἱ λέοντες
βρούχοντες, καὶ ἐκύκλωσαν τὴν ἁγίαν Ἑλικονίδα, καὶ
ἐτίμων τοὺς πόδας αὐτῆς. Ὅτεν ἰδόντες οἱ Ἕλληνες ἔλμα-
ξαν λέγοντες· Φορμακὸς ἐστὶν ἡ ἀνομία αὕτη, ὅτι οἱ
λέοντες οὐχ ἠψύχοντο αὐτῇ. Τοῦτων δὲ κραζόντων καὶ
φωνῶν ἀπολύντων, Αἶρε τὴν γόητα, αἶρε τὴν μισθάν,
τὴν καὶ τοὺς ἀγρίους θήρας γαλιώσασσαν. Ἐξέπληθισαν
οἱ λέοντες, καὶ ἀνείλον τῶν ἐλλήνων ψυχὰς ἑκατὸν εἰκοσι.
Καὶ ἐκφοβὸς γενόμενος ὁ Ἀνθύπατος, ἔφωγεν μετὰ τῆς
τάξεως εἰς τὸ προσιώριον, καὶ πᾶσα ἡ πόλις ἐπύρεν ἐπὶ τῇ
τριστηρίᾳ τῶν λέοντων.

D
EX MS.
FLORENT.
h

10 Οἱ δὲ ἀρκεῖται μάλιστα ὅψι ποτε καθεύδοντες
τοὺς λέοντας ἐν ταῖς γκαλέργαις, κελεύει ἐξ αὐτῆς ἀγῆ-
ναι αὐτὴν ἐπὶ τοῦ βήματος, καὶ λέγει αὐτῇ, Θύεις ἡ
δίδωμι κατὰ σου τὴν ἀπόφασιν ; Ἑλικονὶς λέγει· Θανα-
μάζω οὐ γάρ τι ἔχεις ἀντιδῆς καὶ οὐκ αἰσθάνη τὰς θυ-
νάμεις τοῦ Χριστοῦ, οὗ θούλη καὶ ἡμην, καὶ εἰμι, καὶ
ἔσομαι· ὥς βούλει ἀποφῆναι. Φιλῶντος Ἰουστινὸς ὁ λαμ-
πρότατος Ἀνθύπατος λέγει· Ἑλικονίδα τὴν μάχον, τὴν
τοῖς σῖσιόνους θεοῖς συγκλάσασσαν, καὶ τοῖς νόμοις τῶν
Βασιλέων μὴ ἐμμένεισσαν, αὐτὴν προτάττει τὸ ἡμέτερον
δικαστήριον ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθῆναι. Καὶ εὐθὺς
ἐκνήχθη ἡ Ὁσία ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἐκτείνουσα τὰς
χεῖρας προσκύετο λέγουσα· Δεῦρο, Χριστέ, πλήρωσον τὰς
ἀψευδεῖς σου ἐπαγγελίας, συνκαταρίμηνόν με μετὰ τῶν
ἀγίων καὶ ἐκλεκτῶν ἀμνίδων σου, Σάρρας τῆς Ἀδρα-
μιαίας, Ρεβέκκας, Ραχὴλ, Λίας, Σουσάννης, τῆς Ἀγίας
κατὰ σάρκα σου μητρός Μαρίας, Μάρθας, Μαρίας,
Ἀννης, Ἑλισαβέθ, Θέκλῃς, καὶ δός μοι μετ' αὐτῶν δια-
νασπάσασθαι εἰς τοὺς ἀκατάβητους αἰῶνας. Καὶ ἦλθεν αὐτῇ
φωνὴ ἐξ οὐρανοῦ λέγουσα· Δεῦρο, θύγατερ, ὁ στέφανός
σοι ἡτοίμασθαι, ὁ θρόνός σοι κυτρίπεται, οἱ ἄγγελοι
ἀνυμνοῦσιν τὴν σὴν εἰσοδὸν τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ταύτης
δὲ τῆς φωνῆς ἐνεχθείσης, προσῆλθεν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ
ἔκρουσεν αὐτὴν τῇ σπάθῃ, καὶ οὕτως ἀπέτευνεν τὴν ἁγίαν
αὐτῆς κεφαλὴν· καὶ ἀντὶ αἵματος γὰρ ἔρευσεν ἐν τοῦ
σώματος αὐτῆς· καὶ οὕτως ἔλαβον τὸ σῶμα αὐτῆς φίλοι
πιστοὶ εὐλαβεῖς ἄνδρες, καὶ συνεκρίμασαν αὐτὴν, πυρὸς
καὶ ξίφους καταφρονήσασσαν καὶ παντοίων βλασφημιῶν.
Ἐτε-
λείωθη ἡ πάνσεμνος καὶ ἁγία Μάρτυς, βασιλεύοντος τοῦ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ κράτος εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

12

F

A

ANNOTATA.

a Λουσώριον Ludicrum spectaculum, verto: vocem Latinam esse nemo non videt: ita Epiphanius in Anchorato λουσώριον πλοῖον dixit, Lusoriam navim.

b Ἀρεδόρχει rectius ἀριμαρχει scriberentur, ab Arena, quo nomine accipiendo partem pro toto intelligitur totum Amphitheatrum, cui illi Præfecti.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

ZETULO, PRIMO, NONNO, EURESO, JULIO,

IN PAMPHILIA REGIONE ASIÆ.

Ex antiquioribus Martyrologiis.

XXVIII MAII.

Auspiciantur hunc diem antiqua Martyrologii Hieronymiani apographa ab hisce Sanctis, et Corbeiense quidem Parisiis excusum, hoc modo: v Kalendas Junii. Pamphilia Zetuli, Primi, Nonni, Euresi, Julii, Hac ibi, quæ, sed ultimo omisso, ita referuntur in MS. Blumiano: Pamphilia Zetoli, Primi, Nonni, Curesi. In codice Lucensi ista leguntur: Pamphilia Zotoli, Primi, Nonnæ, Curesi. Deinde sequuntur in hisce tribus apographis Martyres Afri, qui in unam cum hisce turmam connecti, et omissa Pamphilia, notissima Asiæ regione, omnes Africæ tribuuntur in MS. Epternacensi his verbis: v Kalendas Junii. In Africa natalis Getuli,

Nunni, Primi, Aurosi (et hi Pamphiliæ supra assignantur) Proti, Mari, Minia, Feliciani. De quibus mox agemus. Hujus exemplo MSS. Rhinoviense et Richenoviense ista tradunt; In Africa Cetuli, seu Catuli, Aurosi. Proti: et omni palæstra omissa, nomina Zetuli, seu Zotoli, et Primoli loco Primi, leguntur in MSS. Augustano S. Udalrici et Parisiensi Labbæi. Adscribuntur autem Pamphiliæ, Zetulus, aliis Getulus, Cetulus, Zetolus, †Zotolus, Catulus; tum Primus, etiam Primolus dictus; dein Nonnus; aliis Nunnus et Nonna: postea Euresus, aliis Aurosus et Curesus. Ultimo, ex codice solo Corbeiensi, additur Julius.

E

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

PORTINO, SEU PROTO, ARMINIA, SEU MARIMINIA, ET SECUNDINO.

Ex iisdem antiquioribus Martyrologiis.

XXVIII MAII.

In jam memorato codice Corbeiensi Parisiis excuso post dictos Martyres Pamphilios, ista sequuntur: In Africa Portuni, Ariminia, Secundini. Verum ultimo omisso ista habentur in apographis Lucensi et Blumiano: In Africa Portini, Arminia. Quia vero præcedentes Martyres Pamphilios in unam cum hisce

turmam conjectos diximus in MS. Epternacensi, de hisce ista nomina ibi reperiuntur, Proti loco Portini tum Mari, Munæ aut unico potius verbo Mariminia, pro Ariminia aut Arminia, et additur Feliciani. Sed hic videtur Felicis loco positus, atque ad Martyres Sardos, in dicto MS. omisso, referendus,

C

DE SANCTIS MARTYRIBUS SARDIS

ÆMILIO, FELICE, PRIAMO, LUCIANO, ITEM FORTUNATO, JUCUNDIANO, LUCIO.

COMMENTARIUS CRITICUS.

Quam temere cum his confusi eorundem aut similium nominorum Episcopi Sardi: deque variis aliterutorum ecclesiis in Sardinia, et inventione corporum æque incerta.

XXVIII MAII.

Antiquorum omnium sententia Martyres,

Horum Martyrum notitia ex antiquis Martyrologiis certius hauritur, quam ex recentioribus Sardinia Scriptoribus: ac primo Usuardus, Ado, Notkerus, auctor Martyrologii sub nomine Bedæ editi, Bettinus, et alii eos secuti ista habent: In Sardinia Sanctorum Emili, Felicis, Priami, Luciani: quos Martyres fuisse indicat hodiernum Martyrologium Romanum, addens, eos pro Christo certantes fuisse coronatos. Nomen Passionis, id est Martyrii, præponit Notkerus; et inter Martyres in

antiquis Martyrologii Hieronymiani apographis recensentur, atque in Blumiano quidem his verbis: In Sardinia Emili, Felicis, Priani, Luciani. Quæ eadem sunt in codice Lucensi, sed Piriani scribitur, pro quo melius in MSS. Romanis Cardinalis Barberini, et Vallicellano Congregationis Oratorii, aliisque supra indicatis, ponitur Priami. Hoc omisso, in MS. Corbeiensi Parisiis excuso socii alii sic adjunguntur: In Sardinia Emili, Felicis, Fortunati, Luciani, Jocundiani, Lucii. In MS. Epternacensi videtur per incuriam scriptoris

F

A ploris inductus hiatus, et solum refertur nomen Feliciani; forsitan ex vocibus Felicis et Luciani contractum. Legitur etiam Felicius in primario MS. Usuardi, quod Parisiis in monasterio S. Germani adservatur. His ita concordantibus, miramur apud Maurolycum legi: In Sardinia Sanctorum Æmilii, Priami, Luciani, et Felicis feminae. Maurolycum sequuntur Felicius, Arturus in Gynecæo sacro, et Ferrarius in Catalogo Sanctorum Ioliæ, qui addit, Calari, ut antiqua habet traditio, martyrio affectos, et eorum sepulcrum miraculis claruisse. Atque illi hactenus de Martyribus agunt, quomodo etiam SS. Æmilium, Priamum, Lucianum, et Felicem asservunt Martyres fuisse, Dimas Serpi lib. 1, Chronici Sanctorum Sardinie cap. 16, Franciscus de Vico par. 3 Historiæ Sardinie cap. 2, Jacobus Pinto lib. 3 de Christo Crucifixo tit. 4 loco 12 num. 21, atque, et coronatos volunt sub Hadriano Imperatore. Nihilominus Fara, lib. 1 de Rebus Sardois apud præcitatum Maurolycum in Annotatione, hos non Martyres, sed Confessores facit: ait enim sanctitate excelluisse, et v Kalendas Junii miraculis claros migrasse in cælum: ac primum, non Æmilium, sed Æmilianum appellari.

B 2 Dionysius Bonfant lib. 1 de Triumphis Sanctorum regni Sardinie cap. 6 et seqq. quatuor primos facit Protomartyres, sub Nerone passos: et in probationem adducit primum Episcopum Cabillonensem, qui in Topographia Sanctorum sub verbo Caralis (imo Calaris) ista habet: Hic Primus, Felix, Æmilius, et Lucianus Martyres. Verum quia Primus iste sub nomine Sardinie nullum Martyrem notavit, videtur pro ipsa insula nominasse primariam insulæ urbem. Hinc tamen non sequitur, Æmilium sive Æmilianum fuisse Archiepiscopum Calariensem; nec admittenda quæ de illo et Sociis ibidem narrantur. Ipsum Bonfant lector adeat, si quis narrationibus ejusmodi novellis nec solida auctoritate fundatis delectatur: nobis satis est indicasse, quid veteres, licet exteri scriptores annotarint: nam quod Neronis persecutionem attinet, hanc ad Sardos penetrasse, difficulter potero persuaderi.

C 3 Paulo majori consideratione dignum est, quod prædictus Bonfant suum de S. Æmiliano discursum hoc modo finiat: Erat olim apud nos oppidum, nomen Æmiliano vel Æmilio habens, cujus hodieque ruinæ conspiciuntur in territorio Sardinie, sic dictum propter ecclesiam, quam illi indigenæ ut Patrono suo ædificarant, cujus ecclesiæ solo prostratæ rudera dignoscere adhuc poterit curiosus scrutator. In oppido autem Samassi invenitur ejusdem appellationis alia ecclesia, quam aliqui S. Augustini nunc appellant, quia juxta fundatus olim fuit Augustinianorum conventus: estque ea ecclesia vetustissima. Rursum in oppido Narugus est alia perquam vetusta; et in oppido Baulla similis aliquando stetit, nunc autem destructa est. Iboni quoque, in Oleastrensi territorio, una etiam esse sciretur, nisi errore vulgi crederetur esse S. Geminiani Martyris, cujus ibi festum agitur. Omnes porro antiquæ dictarum ecclesiarum tabulæ representabant, hodieque representant Episcopum Sanctum. Ne autem objiciat aliquis eas esse S. Geminiani, non Æmiliani, adeat oppidum Somugueri, invenietque ibi unam ecclesiam S. Æmiliani et alteram S. Geminiani, velut diversorum Sanctorum; unamque haberi S. Æmiliani Episcopi, alteram S. Geminiani Martyris, et desinet dubitare. Hæc ille.

4 Ego vero dubitare non desino, vehementerque suspicor tabulas illas pictas, tam quæ S. Æmilianum, quam quæ S. Geminianum representant, æque omnes Sanctorum ejus nominis in Sardinia Episcoporum esse, sed Confessorum, quorum cum dies festi aboliti essent a memoria Christianorum, absque ullo Christianismi cultu inter Saracenos degentium, isti qui S. Geminiani

Maji T. VI

D memoriam servabant, recurrerint ad Romanum Martyrologium, ibique invenerint ad xvi Septembris unum, cum S. Lucia passum Romæ, quod satis ipsis fuerit, ut ejus tanquam Martyris cultum assumerent. Nemo autem mirabitur potuisse horum, ex solis ecclesiarum superstitionibus nominibus cognitorum, festos dies abire ex memoria; si consideret idem accidisse S. Lucifero, primario totius insulæ Sancto. Nec minus forte, quam a S. Geminiano qualicumque distinguendus est S. Æmilianus, ab hoc quoque distinguendus erit S. Æmilius, cujus ecclesiam sex miliaribus Calari distantem superesse, ait Bonfant in oppido dicto Sextu-capestre: ubi multa testatur fieri miracula per unum eorum lapidum, quibus Sanctum istum fuisse lapidatum vetus traditio habet. Priami quoque (quem Squirrus ait vulgo Sanctu Pilum dici) extare varias per insulam ecclesias lego apud Bonfant, ac nominatim in Sarra-lus, quæ sub altari habet tres cryptas: et earum una stillat aquam, ad multas curationes salutarem. Sed et S. Luciano plures dicuntur ecclesiæ consecratæ, specialiter in partibus Orestani. De quibus universim dixero, verosimilius esse, quod Sancti quorum illæ sunt, etiam in earum aliqua corpore vel toto vel partito quieverint, quoad per Saracenorum tyrannidem licuit.

5 Quod ad prædictorum Martyrum Reliquias attinet, quas prope Calarim reperisse se credunt Sardiniani, sciendum ex Saactuario Seraphini Squirri lib. 2 cap. 41, quod die xviii Januarii, anno jam dicto in Sabbato, juxta ecclesiam S. Saturnini transiens curvus, deficiente sub una rotarum solo, hæserit in aluto, elevavitque frustum lapidis musivo opere laborati, cum aliquibus literis: qua de re monitus Archiepiscopalis Vicarius occurrit; remotaque terra inventa est tribuna presbyterii, et consequenter integra ecclesia subterranea, cum multis succellis, sic compositis, ut singulæ complecterentur enpallulas plures. In hoc Presbyterio inventum primo loco est epitaphium, marmori nigro insculptum et musivi operis limbo circumdatum, cujusdam pueri Lelli, relatum a nobis in Appendice ad Acta S. Luciferi xx Maji num. 131, quod vel solum sufficere debuisset judiciis non præoccupatis, ut crederent ibi quiescentium corpora non esse Martyrum, sed in pace ecclesiæ ac verosimiliter post Saracenorum temporum illic collocata fuisse pleraque.

6 Quia tamen porro scrutantibus per plures consequentes dies, certoque persuasis omnia esse corpora Sanctorum Martyrum, xiv Martii occurrit sepulcrum lateritium formosum, limbo rubro circumductum, intra quem inveniebatur clausum frustum marmoris, unius palmarum in quadrum, dicens B. M. PRIAMVS. QUI BIXIT. ANN. PL. M. XXX, AEQVIEHT. IN. PACE. V. KAL. JVNII, fortuitus hic diei nominisque ejusdem concursus visus est sufficere, ad firmiter statuendum, ibi latere corpus ejus, quem Martyrologia antiqua, sicut vidimus martyrium in Sardinia tulisse dicunt, licet in ipso epitaphio nullum martyrii indicium, sed prorsus alia omnia oppræant. Hinc autem facto principio, creditum fuit sepulcrum antea repertum die x Martii, cui suppositus laterculus utrinque mutilus solum representabat characteres, ex tribus lineis productionibus residuos,

B. M. LVCI

IS. PL. M. L. A.

POS IT.

indicare corpus S. Luciani, una cum S. Priamo passi. Neque infirmæ huic credulitati suffecit, quod sepultura illa aperta, præter unius hominis grande corpus continebat aliud minus cum interposito laterculo, sub nota anchoræ desuper sculptæ dicente, quod M. Antonius Apelles exitum fecit Venustæ conlibertæ suæ, quæ vixit annis xi, inter navigandum scilicet mortua, et jacta ad excursionem anchora in Sardinia sepulta, sicut ista et similia hominum fortassis gentiliū epi-

ACTORE D. P.

sunt etiam ecclesiæ SS. Æmilii, Priami, Luciani.

E Corpora inventa anno 1620, non videntur esse Martyrum,

nedum relato hoc die Priami,

An passi sub Nerone?

An hujus S. Æmiliani sint ecclesiæ varix,

an vero Episcopi Confessoris?

A taphia legenda esse indicavimus in præcitata Appendice num. 133.

Æmiliani
et Felicis.

7 Parum autem fuerat ex epitaphii confracti reliquiis elucuisse nomen, ab eo forte cui positum fuerat valde diversum; nisi etiam ex sola vicinia consequens esse vellet Bonfant cap. 7, proximo prioribus duobus sepulcro, ex cujus epitaphio nihil amplius supererat quam hæc verba, QUIESCIT IN PACE, continet corpus S. Æmiliani, utpote cum Luciano et Priamo parsi. Simili modo idem Bonfant cap. 9 aliud ibidem inventum corpus, cum titulo tam corrupto ut pauca littera et sensus earum nullus appareat, credidit esse Felicis, et quidem (juxta mentem Galesinii) feminæ. Sed longe consultius Calaritanus Archiepiscopus D. Franciscus

de Esquivel censuit, tam hoc quod Felicis, quam alterum quod Luciani esse prætendebatur, absque nomine retinendum, jungendumque corporibus utriusque, absque nominis indicio repertis. Idem autem longo consultissime fecisset, si nec eos, quorum nomina extabant, permisisset ut Sanctos celebrari, transferrique, sub altaribus vel in sacrario collocandos, velut certo probatos Martyres, nisi expensa accuratius causa, et expectato Ecclesiæ Romanæ, quæ desuper fuerat consultata, responso. Quanta autem cum latitii ipsiusque Archiepiscopi et Vice-regis D. Alfonsi de Eril interventu, fuerit celebrata Translatio prætensorum SS. Luciani et Priami x et xiiii Martii, satis est legi posse apud Bonfant.

DE SANCTIS MARTYRIBUS ROMANIS

EPEGATO, EUSTASIO, VICTIA, CASTULO, EPECATO, ANIA, OCTUBRO, URORIA, VIPPIA, HILO, HOMINIO, MARCILIO, CILLONIA, MAXIMA, FILOMINO, AVETTIA, COMMINIO, MARCIANO, FLUMINIO, MARCIANA, CASTULA, ET ALIIS VI SEU IX.

G. H.

Ex Hieronymiano Martyrologio.

XXVIII MAJI.

Memoria in
Fastis S.
Hieronymi,

Hanc illustrium Romanorum Heroum classem quarto loco proponunt antiqua Martyrologii Hieronymiani apographa, et in vetustissimo Epternacensi istis verbis: Romæ Vepegani, Eustasi, Victiæ, Castulæ et Pigati, Anix, Octobri, Uroriæ, Vimpiæ, Homini, Marcelli, Cillonix, Maximæ, Filomoni, Avettix, Cummini, Marcianis, Flumini, Marcianix, Castulæ, cum aliis vi. In aliis apographis aliqui cum nonnulla varietate indicuntur: ac loco Vepegani, legitur in Blumiano et Lucensi Epegati, et in Corbeiensi Parisiis excuso Epeccati: et deinde quinto loco repetitur, item Epeccati: quod nomen ibidem duo alia MSS. habent, ubi minus perfecte videtur Epternacense habere et Pegati. Dein loco Anix in Lucensi est Ancæ, in Blumiano Amæ, et nomen illud in Corbeiensi desideratur. Pro Octobri in reliquis est Octubri, et pro Uroriæ in Lucensi Usoriæ. At Vimpiæ varie mutatur: in Corbeiensi est Vippiapili, quod bifarium divisum in Lucensi, est Vippiæ Hili; in Blumiano, Viappiæ Hili. Postea loco Marcelli, in aliis scribitur Marcili: et pro Cillonix, in Lucensi Collonix, et in Corbeiensi Ciconix; in quo etiam Maximi legitur, aliis Maximæ. At nomen Filomini Lucensi et Blumiano est Sylomini. Avettix et Avitix scribitur: uti Communi. Comini, et Commieni: et pro Marcianæ, in Corbeiensi est Marciani. Loco etiam Marcianæ invenitur nomen Marcia-

nix, Marciani, Mariani scriptum. Demum anonymi vi, aliis sunt vii aut ix. Hactenus ex apographis Martyrologii Hieronymiani.

2 In codice Vaticano numero 3949 signato, et in MSS. Casinensi et Attempiano ista habentur; Romæ SS. Epegati, sive Epagati, Eustasii, Castuli. In MSS. Augustano S. Udalrici et Parisiensi Labbæi etiam tria nomina signantur his verbis: Romæ Epegathi, sive Epicadi, Marciani, Castuli. Ita cum quinque hisce MSS. refertur xxvii Maji S. Castulus Martyr Romæ in MSS. Trevirensi S. Martini, et Atrebatensi Ecclesiæ Cathedralis; hinc quia bis memoratur inter hos Martyres Castula, non præposita solita particula item, et Castulum et Castulam proponimus in titulo. MS. Richenoviense sive Augiæ-divitis ista habet: Romæ, Grigali, Catulæ, Martialis, pro quibus supra indicatur, Epegati, Castulæ et Marcianæ seu Marciani, ut in aliis etiam legitur.

et aliis.

3 Locus martyrii in apographis Corbeiensi, Lucensi et Blumiano assignatur via Numentana milliario xiii. In MSS. Casinensi et Attempiano etiam via Numentana milliario xiv, et non indicoto numero milliarii in MS. Vaticano. Ita supra xxv Maji S. Urbanus Papa dicitur sepultus via Numentana milliario viii, et S. Restitutus, Martyr est sepultus milliario decimo sexto, ut ejas Actu habent dunda xxix Maji.

p
Locus sepul-
turæ.

DE SS. CRESCENTE, PAULO ET DIOSCORIDE,

G. H.

MARTYRIBUS ROMANIS.

Ex Græcorum Synaxariis MSS.

XXVIII
MAJI.

Horum Martigram illustre elogium præbet antiquum Menologium Græcum Basilii Porphyrogenetæ Imperatoris, ad hunc xxviii Maji hoc tenore: Οἱ τοῦ Χριστοῦ Μαρτυρεῖς Κρίστος, Παῦλος, καὶ Διοσκορίδης ἐν Ρώμῃ τῇ πόλει διατρέχοντες, καὶ τῇ διδασκαλίᾳ αὐτῶν πολλοὺς πῶν ἀπίστων τοῦ Χριστοῦ

προσκαγόντες καὶ φωτίζοντες καθ' ἐκαστην ἡμέραν, διεγνώσθησαν τοῖς τῆς Ρώμης Ἐπαρχίῃ καὶ κρατιθέντες, ἀπελείσθησαν εἰς φυλακὴν, παραγγελίαν λαβόντες μηδένα διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ. Ὡς δὲ οὐδὲ ἐν τῇ φυλακῇ ἐπαύσαντο τοῦ διδάσκειν τοὺς συνδεσμένους, ἐξ ὧν πολλοὶ ἐπίστευσαν, ἐκδηθέντες τῆς φυλακῆς, ἐτύθησαν σφοδρῶς.

A σφοδρῶς, καταναγκαζόμενοι ἀρνῆσθαι μὲν ἐπὶ πάντων τὸν Χριστὸν, ἀπελθεῖν δὲ εἰς τὸν νοτὸν τοῦ Διὸς, καὶ θῆσαι τοῖς ἐν αὐτῷ εἰδωλοῖς. Καὶ μὴ πεισθέντες, ἀλλὰ μᾶλλον μεγάλη τῇ φωνῇ τοῦ Χριστοῦ τοῖς πᾶσι κηρύττοντες, εἰς κέκλειον πυρὸς ἐμβλήθεντες, καὶ ἐν αὐτῇ καθάπερ οἱ ἅγιοι τρεῖς παῖδες διαλογοῦντες, ἐτελειώθησαν. *Nunc interpretationem Latinam accipe.*

2 Sancti Martyres Christi Crescens, Paulus, et Dioscorides, in urbe Roma commorantes, ac sua doctrina multos ex infidelibus ad Christum adducētes, per singulos dies illuminantes, innotuere Urbis Præfecto; ab eoque comprehensi sunt et in carcerem detrusi, mandatumque acceperunt in Christi nomine neminem amplius erudiendi. Verum ne in carcere quidem, eos qui simul cum illis vincti erant edocere cessarunt: ex quibus proinde multi Christi fidem amplexi sunt. Postea hi tres e carcere educti, crudeliter cæsi fuerunt; jussique primo omnium Christum abnegare, tum templum Jovis ingredi, ac idolis quæ inibi erat sacrificare. Verum cum assensum negarent, quin voce magna potius Christum omnibus prædicarent; in magnam ardentis ignis fornacem injecti, sicut olim sancti tres Pueri, Deum glorificantes, martyrium consummarunt. *Hæc in dicto pervetusto Menologio Basilii Imperatoris.*

3 At ne quis Romam novam seu Constantinopolim velit interpretari, quod Romanis fuerint ut tales innotuere; juvat addere alterum testimonium ex pervetusto MS. Synaxario Ecclesiæ Constantinopolitanæ, quod scriptus dicitur ad Collegium Purisiense Societatis Jesu, in quo ad hunc etiam xxviii Maji ista leguntur: Οὗτοι ἐν τῇ πρεσβυτέρᾳ ῥώμῃ διατρίβοντες, πολλοὺς τῷ Χριστῷ προσάγοντες καὶ βαπτίζοντες, τῇ ἐκντῇ διδασκαλίᾳ, διεγνώσθησαν τῷ τῆς Ρώμης Ἐπάρχῳ καὶ συλλεγθέντες κατέχευε τοῦτους τὸ δεσμοτήριον. Πολλοὶς δὲ τῶν

δεσμοτῶν, καὶ ἐν τῇ φυλακῇ, τῇ πρὸς Χριστὸν πίστει προσπαύοντες, ἐξαχθέντες ἐτύφθησαν σφοδρῶς. Ἐπειτα εἰς κέκλειον πυρὸς ἐμβλήθεντες, ἐτελειώθησαν. Ili in antiqua Roma commorantes, multos ad Christum convertebant, et baptizabant. Quare propter hanc suam doctrinam innotuere Urbis Præfecto: a quo comprehensi, et in carcerem fuerunt conjecti, in quo multos, in eadem custodia vinctos, ad fidem Christi adduxerunt. Educti vero, crudelissime cæsi sunt, ac deinde in fornacem igne accensam projecti: martyrium consummarunt. *Hæc ibi. Quia autem prædicti Sancti ibidem dicuntur alios illuminasse et baptizasse, videntur Presbyteri fuisse. Aliquod eorundem Martyrum, sed contractius Elogium habetur in Synaxario Divionensi, una cum prævio Disticho, quo tribus in Babylonia Pueris, quorum supra meminit Synaxarii Basiliani collector, sic comparantur,*

Ἐν τῇ κελίῳ Μιζὰν Διοσκορίδης,
Σιδράκ δὲ Παῦλος, Ἀβδευκῶ δὲ Κρίσπης.

Fornace in ipsa Dioscorides Misac,

Paulusque Sidrac, Crescens Abdenago fuit.

4 In Menologio Sirteti, nimium negligenter, ut diximus, collecto, solum ista leguntur: Eodem die certamen sanctorum Martyrum Crescentis, Dioscoridis, Pauli et Helladii. Baronius autem ex dicto Menologio, quod in Notis allegat, eadem eisdem verbis transtulit ad Martyrologium Romanum. At S. Helladius Episcopus et Martyr celebratur pridie in Menæis Græcis, de eoque integrum Officium recitatur, et ipsum Martyrii elogium inde translatum habetur in novo Anthologio, auctoritate Clementis VIII ab Antonio Arcadio typis Vaticanis vulgato; seorsim vero hoc die refertur in jam citato Basilii Imperatoris Menologio, et Typico S. Sabbæ, uti infra dicetur ad Vitam S. Nicetæ Episcopi Chalcedonensis.

D
AUCTORE G. N.

E
Mentio an
Menologio
Sirteti?

DE SS. NATALIO ET SARONA,

MARTYRIBUS ROMANIS.

Ex Græcorum Synaxariis MSS.

C **J**om laudatum MS. Synaxarium Ecclesiæ Constantinopolitanæ, et cum illo MSS. Menæa Mediolanensi bibliothecæ Ambrosianæ, atque Taurinensi Ducis Sabaudie, hos Martyres paucis indicant ad hunc xxviii Maji. Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἁγίησις τῶν ἁγίων Ναταλίου καὶ Σαρωνᾶ Ρώμης. Eadem die certamen Sanctorum Natalii et Saronæ Romanorum. In MS. Divionensi, reperto apud Petrum Franciscum Chifletium, de iisdem ad diem xxx Maji sic ista legitur. Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ἅγιος Νατάλιος ξίφει τελεῖται. Eadem die S. Natalius ense cæsus vitam finit, et illud Distichon additur cum allusione ad titulum Martyris, significantis Testem, hoc modo:

Χόρον γενέσθαι Μαρτύρων διὰ ξίφους
Τὸν Νατάλιον μαρτύρουσιν οἱ βίβλοι.

Gladio interemptum, Testium insertum choro, Natalium, plures rite testantur libri.

F *Quales hi libri fuerint non est integrum divinare: optare autem licet ut alicunde prodeant, et notitiam prædictorum Martyrum venerationemque nobis reddant certiore. Interim dubium manet Veterine an Novæ Romæ, sive Italiæ an Thraciæ, quæ posteris Romania dicto, adscribantur hi Martyres, quorum o solis Græcis habetur notitia; adeoque, an ex antiquioribus iis sint, quos Gentilium Judicum furor sustulit; an forte ad viii seculum et tempora Iconomachorum pertineant: sed hoc si esset, credimus expressiorem mentionem faciendam fuisse Imaginum defensarum, etiam in tam brevi versu.*

Elogium ex
Menologio
Basilii Imp.

B

iud ex
MS Syna-
xario.

xxviii
MAJI.

D. P.

DE SANCTO CARAUNO, MARTYRE IN DIOECESI CARNOTENSI.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

G. H.

De ejus ætate, vitæ et miraculorum Actis, ecclesiastico cultu.

SEC. V.

Tempus
martyrii,

Inter antiquiores viros Apostolicos, qui fidem Christianam Galliarum populis tradiderunt, passim censentur SS. Potentianus, Savinianus et Altinus apud Senones passi xxxi Decembris : de quorum martyrii tempore nonnulli attingit Franciscus Bosquetus, libro prima Historiarum Ecclesiæ Gallicanæ cap. 22. Carnutum porro sive Carnotum, urbs Galliæ antiquæ et hodiernæ Belsiæ caput, cujus Episcopi olim suberant Archiepiscopis Senonensibus, a dictis viris Apostolicis gloriabantur se aliquo fidei Christianæ radia illustratos fuisse, ac deinde pleniorum lucem hausisse e prædicatione et conversatione S. Carauni, in hac diocesi martyrio coronati hoc xxviii Maji : ad quem diem ista leguntur apud Usuardum : Eodem die S. Carauni Martyris, qui apud Carnotum civitatem capite amputato martyrium sumpsit. Eadem fere leguntur apud Bellinum, Mauratycum, Felicium, Galesinium et alios, cum hodierno Martyrologio Romano. Sed bene natandum, quod licet Acta, de quibus mox agemus, videantur Sanctum cum antiquissimis fidei in Gallia præconibus componere, id tamen nullatenus faciant verosimile. Nec enim fidei causa a tyrannis gentilibus, sed pecuniarum cupiditate a viarum grassatoribus occisum Sanctum dicunt : et de eo loquuntur, quasi qui in plena Ecclesiæ pace, vendito patrimonio vitam salutarium concupiscens, peregre profectus sit, et per iter populis prædicaverit : quod totum potuit factum fuisse, cum Galliarum partem Italiæ viciniorum Burgundiones, remotiorum Franci, utrique adhuc Gentiles tenebant. Quare a summo antiquitatis gradu, in quo compilator Actorum collocavit S. Caraunum, deducimus illum usque post alios Martyres ; quia credimus ejus passionem, non diu præcessisse conversionem Gentis Francorum, nec ante quintum seculum ipsum virisse.

Acta vitæ
ex MSS.

2 Illa nulem, quæ domus, vitæ et martyrii Acta, solo fortassis initio, ad fidem majoris antiquitatis faciendum licentius interpolata, habemus ex pluribus codicibus MSS. hactenus non excusa ; scilicet ex illustri Legendaria nostra, ex codice MS. Aroasiensis monasterii Canoniarum Regularium in Artesia, ex antiquis tabulariis Abbatæ S. Carauni prope Carnutum etiam Canoniarum Regularium, quæ nobis submisit Parisiis D. Boulart, ibidem ad S. Genovefum Canonicus Regularis, postmodum Ordinis Generalis : item ex MS. codice monasterii Corneolensis, nobis a Petro Francisco Chiffetia donata. Alia ipsi descripsimus apud Cistercienses, ex codice tertio de Vitis Sanctorum : alia denique Parisiis reperimus, opud Virum Clarissimum Franciscum du Chesne, in veteri codice, qui olim fuerat S. Vincentii Metensis : ex hoc vero domus Prologum, qui passim in aliis deerat. Eodem Acta, sed contracta, descripsimus ex codice 863 Reginæ Sveciæ, et duplici codice Ultrajectina, scilicet Ecclesiæ S. Salvatoris et monasterii Carthusianorum. Extant præterea excusa compendia apud Vincentium Bellovincensem lib. 10 Speculi Historialis cap. 24, et Petrum de Natalibus lib. 3 Catalogi cap. 60. At Miracula, quæ post mortem contigerunt, descripsimus Parisiis ex MS. Legendaria Carmelitarum Discalceatorum, et una cum Actis accepimus ex antiquis tabulariis Abbatæ S. Carauni : eademque extant, sed contracta, in memorato codice Reginæ Sveciæ.

item Mira-
cula,

cia. Auctor omnium unus idemque est, qui videtur vixisse eodem quo Usuardus seculo nono, cum sub Hilduino Abbate S. Dionysii invalesceret opinio, S. Dionysium Arcopagitam a S. Clemente directum fuisse in Gallias, et primum Parisiorum factum Episcopum ; quod ad ejus Vitam diligentius erit discutiendum.

3 Habemus Breviarium Carnotense, jussu Leonorii Destampes Episcopi Carnotensis anno mdcxxxiii recusum, in qua festum S. Carauni Martyris ponitur hoc xxviii Maji sub ritu semiduplici, et tres Lectiones in secundo Nocturno recitantur propriæ ex Vita desumptæ. Iterum dictum Breviarium jussu Ferdinandi de Neufville, Episcopi Carnotensis, anno mdclxi recusum est, et festum S. Carauni ceptum celebrari sub ritu duplici ; ubi Lectiones sunt immutatæ hoc, quem subjungimus, tenore.

Cultus in
Breviario
Carnotensi.

4 Caraunus, patria Romanus, genere Patricius fuit. Adolescens liberalibus disciplinis magna cum ingenii laude operam dedit. Mox juvenis ad Christi fidem conversus, et baptizatus est. A parentibus, ut uxorem duceret, adduci nunquam potuit : sed post eorum mortem, facultatibus, quas ab eis amplissimas acceperat, in pauperes ac præcipue Christianos erogatis, Diaconatus ordinem suscepit, in quo reliquam vitæ tempus summa humilitate se continuit. Christianæ fidei propagandæ zelo Roma discedens, navem conscendit : ac post sedatam Crucis signo tempestatem, conversisque novitate miraculi et baptizatis qui in eadem navi erant, ad insulam quamdam Tyrrheni maris delatus, brevi totam Jesu Christo conciliavit. Hinc perlustrata pene omni ora Ligustici maris, Massyliam, deinde Lugdunum venit : ubi doctrina ac miraculis quamplurimos ad Christianam religionem adduxit. Postremo Carnutum accedens, atque ibidem a Christianis, quos antea Potentianus et Altinus baptizaverant, exceptus, eos verbo et exemplo in fide confirmavit ; et magnum eorum qui nondum crediderant numerum ad Christum convertit, ideo Carnutensium Apostolus merito appellatus. Cum autem Lutetiam Parisiorum cum suis discipulis proficisceretur, ecce e silvæ latebris erumpit sicariorum manus : quibus ipse constanter et intrepide obviam procedens, dum sui interim in fugam dilapsi salutis propriæ consulerent, singulari exemplo fraternæ caritatis, cervices impio ferro præcidendas obtulit. anno Christi circiter nonagesimo octavo, quinto Kalendas Junii, Domitiano Imperante, sexto ab urbe Carnuto lapide, ubi etiamnum ecclesia visitur, rei memoriæ consecrata. Ejus corpus a discipulis, cælesti voce admonitis, eo in loco non longe ab eadem urbe conditum est, in quo se velle sepeliri sanctus Martyr adhuc vivens eos præmonuerat, et in quo postea ecclesia ejus nomine dedicata est.

Ex eo Vita
Compendium.

5 Est hæc S. Carauni ecclesia, juxta urbis mania ab suam antiquitatem vulgo S. Caraunii veteris, Gallice S. Cheron ancien dicta, quæ solum cedit celeberrimæ Deiparæ Virginis apud Carnotenses ecclesiæ, fundata, ut infra dicitur, seculo Christi sexto, et commissa Clero sub quodam Abbate Apra dicto, et postmodum a Chlothario II Rege dotata, ac tandem anno

Ecclesia et
monasterium.

MCXXXVII

A MCXXXVII tradita Canonice Regularibus, qui eandem hactenus administrant: horum autem Abbati subest ecclesia S. Carauni ad publicam plateam, vulgo S. Cherou du chemin, ubi fuerat occisus. Veteri Macloviensis Ecclesie apud Armoricos Breviario præfixum Calendarium ad hunc diem notat nomen S. Canni Martyris, quem vix dubitaverim S. Caraunum esse. Infra autem hoc ipso die dantur Acta S. Germani Episcopi Parisiensis: et sub finem lib. 2 miraculorum num. 3, hæc referantur: Puer duodennis, de matris vulva renibos contractus et genibus proruperat, et ab ineunte ætate officio loquendi privatus adoleverat. Qui ad B. Caronis Martyris sepulcrum, quod juxta oppidum situm est Carnotenum, deportatus, interventu S. Caronis pedes ejus, contractione genuum perseverante, a posterioribus solummodo sunt disjuncti; dein ope S. Germani plene fuit sanatus, ut ea ibi indicantur. Est autem S. Caro, alii Caraunus vulgo S. Cherou, uti supra diximus. Contigit dictum miraculum circa annum DCCCXVII. Unde colligimus usitatam tunc fuisse peregrinationem ad S. Caraunum, nec dubitamus, quin ob miracula frequenter fieri solita.

Peregrinatio
ad S. Caraunum
seculo 9.

B ACTA VITÆ ET MARTYRII

Ex VII codicibus MSS.

PROLOGUS.

Si Gentilium poetarum rumor inflata opinio, schematum decore sua studuit figmenta pompare, ac nonnulla suis codicibus sophismata frivoli ovaminis ludo tradere, et magistrante ritu, litterarum prodente memoria, in flagitiorum monumenta renovare: quamobrem nos Catholicæ fidei cultores, ubere sanctæ matris Ecclesiæ educati, tenacitate atque torpore muti silentii, clarissima Sanctorum trophæa oblivioni trademus? cum illis successit tartarea damnatio, nobis autem perennis gaudii divina opitulatione debetur felix remuneratio? Unde immensas divinæ pietati referentes odas, quæ mirabiliter ac indesinenter suos a decussat Sanctos prodigiis, ab ipso Deo, qui est scientiæ fons et origo, in quo manet Divinitatis plenitudo, vires loquendi petentes, cooperante Spiritus sancti gratia, parum de miraculis, cum cunctipotens Dominus pro amore et honore Martyris sui Carauni dignatus est operari, vel qualiter Domino tribuente ad præclarum pervenit martyrium, glorioso nitimur stylo enucleare, et insignitati codicis commendare. Intercessione enim ipsius Sancti autumamus mercari nos perpetuæ felicitatis municipia, si quæ mirabilia gessit, fidei narratione promamus miracula. Revocemus ergo ad memoriam sanctissimi Carauni prodigia, ut interventione ejus sedula imitantes sua vestigia, ad ea quæ sibi Dominus contulit pervenire valeamus promissa. Quapropter lectorem rogo, ut, si fœcta urbanitas non suppeditat, quæ sunt narranda minime vilescant: quia potius consistit in fide regnum Dei, quam in eloquentia.

Vitæ Sanctorum
ad incitamentum
virtutis scriptæ.

ANNOTATA.

a Decussare, est quasi in decuplam multiplicare: ita decussis, decem asses significat, et decussare est ad decussis formam redigere; et solet numerus decimus per litteram X denotari, quæ si per medium secatur, bis quincuncem seu numerum quintum designat: hinc etiam decussare in mediâ dividere significat.

VITA

Beatissimus igitur Caraunus, Romano territorio

oriundus, patre illustri et honorate extitit procreatus; siquidem per officii gradus inter Primates promeruit residere in Senatu. Cum jam itaque in adolescentiæ coalesceret viriditate, cuidam peritissimo Grammatico traditus fuit ad discenda liberalium artium studia. Tanta denique spiritualis gratiæ in eo collata est copia, ut non solum scientiæ trivium, verum etiam quadrivium, pleniter fertiterque in corde ejus construeret domicilium. Ita namque secularis disciplinæ pullulavit magnitudine, ut multorum florentissima superaret ingenia. Tandem namque elementius omnipotens Deus suæ potestatis fabricam aspexit, et fatuum mortalis prudentiæ ingenium cœlesti sale condidit. Quodam siquidem tempore contigit ut epistolam a B. Pauli Apostoli legeret, ubi ait; Sapientia hujus mundi stultitia est apud Deum. Qui confestim hujus divini verbi jaculo percussus, tacita conscientia hæc replicabat verba: Incassum laborasti, Caraune, in mundiali scientia. Hujus igitur fidei fervore accensus, ad quemdam percurrens sanctum Virum, pro Dei amore in montis speleo residentem, accessit; quoniam avidissime desiderabat corde jucundo munera divinæ legis percipere. Denique parvo tempore commoratus cum ipso, spirituali dogmate luculentissime est eruditus, et in fide Christi plenissimo fundatus: jam etenim adeptus fuerat sacri Baptismatis lavacrum.

D
ex ms.
Instructus
seculari disciplina,

ex lectione
epistolæ S.
Pauli conversus,
a

E
eruditur a
viro Sancto;

3 Hortantibus interea piis parentum affatibus famulorumque turba, ut ejusdam Senatoris filiam adscisceret sibi in conjugium; ipse Dei famulum, Angelicæ castitatis vigore circumseptus, tamquam serpentina contagia, eorum sprexit consilia. Et cum iret Imperatoris ad aulam, Senatorum alloquiis suadebatur, ut affectum parentum implere non denegaret. At ipse, Spiritus sancti gratia repletus, castitatis flore comptus, hoc reddebat eis eulogium: Qui matrimonium jungit, bene facit: et qui non jungit, melius facit. Et cum diversi sapientes Dei virum adirent, ut eorum assensibus annueret, armis divinis cunctos superabat omnino: omnibus namque ejus prudentia mirabilis habebatur. Quin etiam patre et matre defunctis, b Ecclesiæ se tradidit servitio: et qui per sentes secularis scientiæ deviaverat, in florigeram herbam evangelicæ doctrinæ revolvit vestigia: fertur, siquidem habuisse consensum usque in sextum gradum. Illo prorsus in tempore pene videbatur undique superstitioni multiplicari Gentilium, nisi quod c B. Clemens, Petri Apostoli successor, quosdam ex discipulis in Galliam, direxit d, Photinum Lugduno, Dionysium Parisio, eum quo sanctus Caraunus diutissime fuerat eruditus. Ad ejus namque exemplum atque doctrinam non modica confluerat discipulorum turba: ineffabilis enim sanctitas, ac innumere virtutes longe lateque percrebuerant de eo: sed ne orationis prolixitas legentibus pariat tædium, pauca de multis narrare incipiamus.

spernit nuptias;

parentibus
defunctis fit
Ecclesiæ asti-
cus;

b

c

F
condiscipulus
S. Dionysii,

sanat cæcum
et mutum
signo Crucis,

4 Quodam igitur tempore sanctus Dei famulus Caraunus quemdam juvenem conspexit in publico residere, cui cæcitas obruerat lumina, et muta lues clauserat loquelæ spiramina. Pro ejus ingenti ærumna discipuli virum Dei efflagitant, ut voci et oculis clausis integræ sospitatis concederet auxilium. Qui compulsus horum precibus, trahidit super ipsum Crucis signaculum. O mira Dei potentia! facies extincta honoratur pristina lucerna, et oris solvuntur vincula, ac distinguendæ vocis munera. Hac itaque salute consecuta, ille benedicens Dominum famulumque suum Caraunum, sanus rediit ad propria. Operæ pretium est illud inserere, quid miraculi per eum Dominus gessit. Tunc siquidem temporis in Romanis urbibus hæc consuetudo habebatur

tor

*e lapsu col-
lisa membra
fusus preci-
bus,*

A tur, ut festis diebus concurrerent currus in ambitu; et aurigæ, cujus equi præpedirent cursum, victoriae minime sit deputatio. Cumque quidam auriga currenti us equis veheretur curru, ex eo lapsum incurrit: et destitutus solatio omni, collisis membris, velut mortuus in terram cecidit, ut nec manum movere, nec cervicem posset quoquomodo reflectere: sola enim vox deprecationis remanserat in lingua: qui delatus in lectulo ad sanctum Virum, poscebat ablatae salutis remedium. Vir ergo sanctus, his votis commotus, misericordiam homini invocans, in unius horæ spatio omni fugato dolore, perfectæ salutis eum restituit. Nec illud prætereundum est silentio. Cum quadam die idem Dei famulus ab ecclesia rediret ad hospitium, vidit quendam hominem sedere in trivio, cui jam multo tempore erat spes videndi subtracta. Qui extemplo pietate commotus, nostri Salvatoris exemplo spuit in oculos ejus. Tali quippe medicamine Christi sub nomine propelluntur cæcitatibus tenebræ, et obfuscatæ facies perfecto reparatur lumine.

*allum cæcum
sputo.*

*Sua vendit
et dat pau-
peribus,*

B Hujusmodi namque miraculis coruscabat Dei famulus, quia nullatenus volebat in tenebris peccatorum consistere, sed avida mente semper amavit solem sequi justitiæ. Magna siquidem inerat illi intentio venundare omnia, nihilque sibi reservare ex his quæ habere poterat, sed semper solatia pauperibus et ecclesiis tribuere: per hanc enim distributionem in cælo suum collocabat thesaurum; montem perfectæ virtutis ascendens, Domino invitante, qui ait; Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, et da pauperibus; et veni, sequere me. Prædicetur divina virtus, ut laudibus crescat Dei famulus. Cognoverunt igitur discipuli quod sibi haberet iter dispositum, quod omni modo moliebatur eis fore cognitum. Cumque hæc fama eundi ad notitiam altorum pervenisset, virorum ac mulierum turba confluebat ad eum, et prorumpens in lacrymas, aiebat auxia; Aut commorare inter nos, Pater optime, aut socios mortis non admitte. At ille attonitus, baculo percutiens humum, animo desiderabat eremum. Nam in conticinio noctis, cum super cunctos altus irruerat sopor, solus fugit ab illo loco. Cumque graderetur super maris littore, navim reperit oneriferam. *e* Ascendente autem sancto Viro in eam, ecce ab Occidentali plaga grando prodiit dira: navis autem undarum procellis jactabatur, ita ut omnes qui aderant, vicinæ mortis clamarent adesse pericula. Statimque vir Dei oculos in cælum intendens, cum signacula Crucis exhiberet contra ventorum rabiem, magna tranquillitas facta est subito, ut ethnici, qui aderant, clamarent ore consono; Qualis est hic, cujus famulatui obedit tempestas maris? Vere enim illi obtemperabat elementum insensibile, quia voluntatem omnium Creatoris exequabatur in omnibus præceptis. Hoc namque miraculum fuit salutis indicium, quoniam accipientes ab ipso fidei signaculum, confitentur se deinceps credere Christum.

*nocte fugit:
e*

*tempestatem
sedat:*

C Exinde navali evectioe pervenerunt, ad quamdam insulam, ubi templum Veneris habebatur: in quo cum spurcissimo ritu cum multitudine populi annua festivitas celebraretur, ecce Sacerdotis filia, graviter a dæmonio arrepta, ejulare atque clamare coepit per compita, advenisse famulum Christi Caraunum, et ejus se debere properare occursui. Et cum esset Sacerdotis templi filia, omnes secuti sunt eam: et cum ante præsentiam viri Dei accederet, dæmoniaca multitudo clamitabat per os puellæ; Cur, serve Dei, antiquis et veteranis sedibus venisti avellere nos? Hujus quippe terræ populus, Christi credulitatem non habet. Sed tantum hoc deprecamur, ut dum ab his sedibus expuleris nos, non in abyss-

*ab energu-
mena pro-
ditur.*

sum tuo imperio præcipites. Confestim itaque vir Dei, videns puellam vexari crudeliter, sub Trinitatis nomine eam liberavit omni exploso dæmone. Videntes igitur cuncti, qui præstigiis dæmoniæ insultationis detenti aderant, festinanter ad Dei famulum convolabant, postulantes ut ab ipso acciperent Christi signaculum. Beatus ergo Caraunus aperit eis lucem veritatis, demonstrans viam perpetuæ felicitatis: instructosque fide Catholica, pene per triduum cunctos renasci facit lavacro baptismatis: et postposita omni superstitione diabolica, armati credulitate egregia, sine mora destruxerunt diaboli simulacrum, et in honore Christi erexerunt ecclesiæ titulum. Præterea per diversas maris insulas quicumque dæmoniaca vexatione conturbabantur, amentius clamabant, advenisse famulum Christi Caraunum, et residere in quadam maris insula; eumque debere adiri cum festinatione summa. Et quicumque accesserunt, reparata sospitate virtute divina, meritisque B. Carauni tetrus spiritibus fugatis, alacriter redierunt ad propria sani. Cumque pro his signis ab omni populo nimio affectu veneraretur, humanæ adulationis funditus parvipendit honorem, timens ne ventus humani favoris subriperet, quod humilitatis sinceritas in cælo collocabat.

*D
eam liberat,*

*et multos
convertit:*

*denuo varios
energumenos
liberat:*

E

7 Igitur paucis in comitatu Fratribus assumptis, omnibusque relictis, peregrinari voluit; non immemor illius dicti ad Abraham; Exi de terra tua, et de cognatione tua, et vade in terram, quam monstravero tibi; vel illius Dominicæ intonantis sententiæ, Qui non reliquerit omnia quæ habet, ut tollat crucem suam, et sequatur me, non potest esse perfectus. Prospero tandem cursu Massiliam depulsus est, mari egrediens. Commoratus denique ibi parum, plures revocavit a cultura idolorum et in fide Christi consolidavit eos admodum. Exinde Lugdunensis provinciæ partes illustraturus accessit. Ubi, ut dictum est, tanta prospexit populum amentia detineri, ut relicto Christianitatis nomine, quod absurdum est dicere, renati fonte baptismatis, idola surda et muta, quæ et intellectualibus naturis et sensibus carent, sed sunt opera manuum hominum, adorarent. Cernens itaque vir Dei, hujus idolatriæ casso cultui inservire populum, fidei calore accensus, prædicare coepit, ut se ab hoc nefando ritu removere, et Deum vivum, qui regnat in cælis, colere deberent. Sanctitas enim ejus immanis, et fides perfecta, caritasque copiosa, quæ negligenter videbat fieri, non poterat reticere, quia civitas supra montem posita non potest abscondi: et arrepta securi saxum inanimissimum, quod stultitia hominum colebatur pro Deo, propria manu comminuit. Nec quisquam ei contradicere ausus fuit, quia sanctitate præclarus, sermone egregius, maximis virtutibus, quas per illam Dominus faciebat, fulgidus, omni populo terræ illius honorandus erat atque timendus. Tantus namque terror eos invaserat, ut omnes mirantes ejus constantiam, venerarentur ut Dei Angelum, timerent velut Dominum. Ordo igitur lectionis manifestare exposcit, quod per eum Dominus inibi dignatus est operari.

*in agro Lug-
dunensi,*

*evertit fanum
idolorum.*

F

*hydropicam
conversam,*

8 Quædam denique mulier illic aderat, quæ morbo subcutaneo tumescebat per viscera. Quam beatus Dei famulus conspiciens, dixit ad eam: Vis fieri in proximo sana? At illa respondit; O vir Dei, tunc tam habeo expensam substantiam in medicis, pro desiderio recuperandæ sanitatis, nec ab ullo potui sentire quidpiam salutis. Ad hæc Dei famulus ait Caraunus; Si promiseris te idolis abrenuntiare, in quibus diabolica servitas exercetur, et animæ seductæ pereunt; pro certo scias, quod pietate divina poteris adipisci sanitatis medelam. Illa autem fide

A fide non modica asserit universis obedire præceptis, quæcumque vir Dei imperaverit. Mox siquidem dextera S. Carauni tangente, cunctæ infirmitatis tabes recessit, et reparata sanitas in toto corpore letatur : tali quippe antidoto exultat corpus in sospitate, et anima in Christi credulitate. Non solum autem illa exultavit in hoc munere, sed et plures inibi curati a daemonibus magnificaverunt Dominum, famulumque suum Caraunum, cujus meritis tanta coruscabant miracula. Videntes itaque qui aderant tam gloriosa fulgere prodigia per famulum Dei Caraunum, omnes certatim simulacra diruerunt funditus, et baptizati qui dæmoniaci fuerant fraude decepti, pristinam fidem renovaverunt, et Pagani cum gaudio exultationis omnes salutare lavacrum perceperunt. Interea quis explicet verbis miracula, quibus Dominus per famulum suum Caraunum pulchre dignatus est comere mundum? Antea enim deficiet copia verborum, quam signa tangent litus miraculorum. Præterea dum paucis ibidem diebus commoratus fuisset, ita eum Dominus, ut dictum est, gratia sua condierat, ut omnes eum quasi Angelum Dei venerarentur; prædicatione enim ejus revocati erant a cultura idolorum, et fulgebant in illis sermone et opere insignia Christianitatis officia.

B 9 Disposito siquidem itinere sanctus vir Dei Caraunus universa loca perlustrabat, et divino conitante auxilio multa signa et virtutes fulgebant per eum; ita ut superbam Gallicanæ scientiæ pompam, prædicationis ejus eloquium spirituali umbra moliret: et qui diaboliæ superstitionis tenebantur cultu captivi, simulacris quæ colebant renuntiantes, alter alterum præcedere conabantur; ut sancti ac beatissimi Carauni manus impositione, accepta baptismatis unda, ab omni peccatorum nævo mundarentur, et patriæ cœlesti ipsos repræsentaret, orabant. Beatus igitur Caraunus, talentum sibi commissum multiplicare cupiens, eos in fide Christi pleniter instruxit, et adjuvante Christi gratia plenius roboravit. Exinde a parte Lugdunensis provinciæ beatissimus Caraunus, velut sol jubaribus, ita micans multis virtutibus, ad Carnotanam urbem illustraturus accessit. Ubi parvum numerum Christianorum reperit, et infinitum agmen Gentilium diabolico errore detentum. Tunc denique a paucis Christianis in urbe vir Dei receptus est. Producamus igitur in lucem, factam in quodam homine ibi non parvam virtutem.

C 10 Cum beatissimus Christi famulus graderetur per compita, vidit hominem in lecto jacentem, paralyticum languore afflicto, cujus vita sine usu corporis erat: et cum vir Dei cognovisset quod sanctæ Ecclesie consortium esset adeptus, accessit ad thorum ejus. Quo confestim faciente super ipsum Crucis signaculum, soluta nervorum vincula ad perfectam salutem consolidantur, et compage membrorum pristinas vires recipiente, quasi sopitus a somno languidus, perfectissime sanus, alacer surrexit de lectulo. Istud namque miraculum fuit salutis indicium, quia quantos revocaverit a cultura idolorum, non valeamus comprehendere numerum. Itaque ne oratio in longum protelata infirmis auditoribus generet fastidium, vertamus articulum, ut sancta dictatio caute casta martyrii ejus tangat officia.

11 Factum est autem post tanta beneficia Dei, quibus honorare atque ornare dignatus est mundum, per famulum suum Caraunum, ipse vir Dei beatissimus, a suis commonitus, ut citius Parisium pergeret rogabatur. Quibus Sanctus ait; Possumus quidem, Fratres, possumus: sed me in hac urbe commorari diutius oportet. Non longo autem inibi tempore demoratus, sicut illi deprecabantur, pro-

perare cœpit. Eminus quippe mons consistit ab urbe jucundus, ab orientali climate: ubi dum ei hora vescenti grata contigisset, Fratribus in refectione decumbentibus, S. Caraunus genua limo fixus, nescio quid Dominum deprecabatur. Fratribus minque a cibo consurgentibus, oculis lacrymarum fonte perlitis, adspiciens in cœlum, corpore Sanctus erigitur. Tunc Fratres intuens famulus Dei ait; Oro vos beatissimi, præcordiali amore carissimi, ut si me Deus in hac regione dignator recipere, hunc merear habere locum sepulturæ. Hæc quidem Fratres audientes, ad pedes Sancti prostrati cum ejulatu dententes, rigabant lacrymis genas, et ex inis arena producebant suspiria, talia verba respondentes; Cur nos, inquit, beatissime Pater, dum altiora desideras, in captivitate desolatos relinquere vis? At beatissimus Caraunus, infremens corpore, lacrymatus et ipse, Nolite, inquit, Fratres mei, nolite flere: non ideo ut ita agendum sit dixi; sed futurum est, ut iste locus multorum corporibus Sanctorum illustretur.

12 Et oratione dicta, cœperunt dispositum sibi carpere iter. Siquidem ab urbe lapidum fexto miliario occurrerunt filii Belial, armati subito, putantes Sanctum plurimam ferre pecuniam, aciem injicientes: statimque omnibus suis fugientibus per latebras, et per opaca silvarum loca persequentibus inimicis, solus S. Caraunus, remansit intrepidus. Sed beatissimus vir Dei Caraunus, malens mori, quam suos perire Fratres, voce altiori clamare cœpit; Nolite homines, nolite persequi innocentes: pecunia, quam queritis, en habetur mecum. At illi hoc audientes, omnes ad Sanctum reversi, rogabant ut proderet. Tunc vir Dei non amplius quam unum solidum, quem sibi pro viatico reservaverat, eis ostendit. Reliqua autem omnia quæ habuerat, præter hæc, pauperibus erogaverat. Nolebat enim aggravare animam pecuniali pondere, dicente Domino; Non sacculus, non pera vobis portanda est; et, Nolite cogitare de crastino. Tunc felicissimi illi, putantes se illusos fuisse a sene, evaginato gladio cervice ultro dedita caput S. Carauni amputaverunt. Gaudens itaque vir Dei suscepit martyrium, sicut insuperabilis miles pro triumpho desiderat præmium. Spoliantes vero corpus ejus, nihil amplius pecuniæ inventam est, nisi quod ab ipso fuerat presentatum.

13 Denique transacto diei tempore obscurantibus tenebris, in ipso crepusculo noctis, qui per opaca fruteta fugientes latebant, audiunt quasi humanam vocem tertio proclamantem; Confortamini, Fratres, confortamini, et nolite metuere: sed revertimini ad locum vobis ostensum, et ibi corpusculum meum requirite. At illi, qui per opaca nemora latebant tremantes, vocem quidem sanctissimi cognoscentes, maturius concurrentes, venerunt ad locum, ubi se ipsum sepeliendum rogaverat: et invenerunt corpus ejus in loco, ubi prius genua flexerat, quasi in oratione prostratum jacere, dextro gestans brachio caput g. Hic beatissimus Caraunus, fidei Dominicæ veridicus assertor, et gentilium animarum divina prædicatione laudabilissimus lucrator, daemonum ab obsessis corporibus potentissimus expulsor, ægrorumque decumbentium totius sanitatis saluberimus reparator, roseo tali martyrio consummatus, in populis coronandus, Martyrum choreis sociandus, Sanctis omnibus aggregandus, occurrentibus Angelorum atque Archangelorum cœtibus, reportans nobilem de hoste antiquo triumphum, ovans victor evolavit ad cœlum, recipiens stemma perpetuum. Quo lamento, quibus miraculis in die illa gestum est; quæ agmina Paganorum, quæ caterva Christianorum ob gestæ rei miraculum conjunxis-

D
EX MS

sibi sepultu-
ram ibi
designat:

E

a barbaris de-
prehensus.

capite ampu-
tato obiit,

F
et sepelitur.

g

sent;

EX MS.

claret mi-
raculis.

A sent; verbis non est facile explicari. Ibi a Christianis corpus ejus sepultum est, ubi prius ab eo fuerat designatum.

14 Quantas virtutes Dominus et Redemptor noster in die illa in honore famuli sui ostendere dignatus est, quis potuit enarrare? Ubi cæcis visus refunditur, mutorum lingua solvitur, surdis auditus panditur, claudis sana ambulatio datur, pluribus obsessis a demonibus liberatio conceditur; vel si qui tertianæ, vel quartanæ typo febris, seu reliquis languoribus variis vexantur, indepta pristina sanitate lætantur, incolumes domum revertuntur; Domini nomen benedicentes Sanctorum in splendoribus, cui est par splendor, æqualis majestas, socialis celsitudo, in arcibus æthereis, cum Patre et Spiritu sancto, in secula seculorum. Amen.

ANNOTATA.

a Non videtur a Saussayo recte ex his verbis colligi, prodi in Ecclesiæ hujus monimentis, hunc Pauli Apostoli factum Romæ discipulam.

b Hinc supra in Breviarii Lectionibus dicitur Diaconus ordinatus.

B c Post S. Petri mortem sedisse Linum annis 2, mensibus 3 non integris, ac tum successisse S. Clementem in tractatu nostro de Pontificibus Romanis ostendimus. An vero a S. Clemente, aut potius a Sixto II, S. Dionysius et alii missi sint, consule Bosquetum lib. 1 Historiarum Ecclesiæ Gallicanæ a cap. 24 usque ad finem libri.

d S. Photinus, Episcopus Lugdunensis et Martyr, obiit anno 17 Antonini Veri, id est Christi 177, uti Eusebius lib. 8 hist. Eccl. cap. 1 scribit, et 2 Junii die ejus Natali indicabitur. Quam hæc procul distant a Pontificatu Clementis Papæ, quem hic suscepit an. 67!

e Saussayus nihil de mari aut insula, nihil de Massilia aut Lugduno habet, sed ex proprio sensu socium facit S. Dionysii, et ab eo Carnutum destinatum.

f Ubi nunc est ecclesia et parochia S. Carauni, vulgo S. Cheron du chemin.

g Hinc Saussayus deducit: Decisum caput Pagil Christi colligens, eum in locum detulit, ubi tumultum eligens quievit. Fabula ista inde nata creditur, quod Sancti, capite amputato coronati, solerent in statuis proponi, cum capite ante pectus prælato.

MIRACULA

Ex III Codicibus MSS.

C

Divini muneris subsidio, Fratres dilectissimi, tanti viri, scilicet egregii Carauni, parva quidem cymba transnavigavimus enorme pelagus miraculorum, quæ dum viveret gessit luculentissime, quæ et edificationem mentis et maximum fidei robur contulerunt, et plenæ sanctitatis normam splendide edocuerunt. Proferenda est igitur aurea lux miraculorum, quæ post gloriosissimum ejus transitum instar splendidissimi solis refulsit in mando, et Carnotanam urbem vastæ exultationis exhilaravit gaudio. Interea, quemadmodum Dei famulus Caraunus prophetiæ spiritu plenus prædixerat, ita actum est, ut nullus Christianus aut Religiosus in illo inveniretur loco, qui non, ubi ipsius Sancti quiescebant membra, visis tot signis, desideraret habere sepulcrum, unde et Mons-sanctus digne extat, vocitatus. At ubi gens barbara Francorum, divinitus inspirata, letiferum infidelitatis derelinquens morbum, Christianitatis adepta est nomen, et (sicut dici solet) repentinus calor longum vicit teporem; utque fortis erat manu, postquam cognovit viam veritatis, ita vehementer Deum colere cœpit; et Romana tepeditate

Honor loco
ejus sepulturæ
habitus,sub Francis
Christianis
restitutus cul-
tus,

calcata, robur Francorum ex fide convaluit. Videns itaque illustris quidam vir a Sechranus celebre S. Carauni nomen fore, et quod locus sepulturæ ejus nequaquam haberetur venerationi, divino fervore succensus, basilicam desuper fieri ordinavit. Vir namque Apostolicus, vocabulo b Pabulus, refulgens præclara sanctitate, eo tempore Episcopus, Abbatem simul et pulchram Cleronomiæ seriem, quæ sepulturæ deberet deservire, ibidem instituit.

16 Gaudium ergo miraculi depromatur in auribus fidelis populi, quod dignatus est Dominus ostendere pro amore famuli sui Carauni. Quadam vice dum venerabilis Aper Abbas cum Fratribus orationis gratia in oratorium ex more fuisset ingressus, solito cursu consummato, Fratribus reliquis discedentibus, senior in basilica clausis ostiis remansit solus. Et quoniam aliud sepulcrum juxta sancta membra consistebat, unde quale esset beatissimi Carauni habebatur incognitum; flebiliangebatur mœstitia. Pro desiderio siquidem hunc præclarum reperti thesaurum, corpore humo prostratus, sidera mente transcendens, Deum, cui omnia occulta sunt aperta, solas deprecabatur, ut ejus de pectore ambiguum tolleretur, et certæ rei notitiam de corpore sancti viri demonstraret. Perseverans itaque in hac orationis constantia, paululumque genas reflectens, expansis manibus, et oculis in cælum intentis, prospicit in promptu sibi adstare virum, capite cano, forma decora, vultu angelico, et dicentem ei: Quid mœrore, Frater, consumeris? Abbas inquit: O egregie Pater, ob beatissimi Carauni sepulturam, quia qualis ex iis geminis sit ignoramus. At ille baculo, quem tenere videbatur, tumultum designans, ait: En membra hic sancta quiescunt. Confestim autem illa pulcherrima visio, cum bis lætitiæ dictis, abscessit ab ejus oculis. Tum quidem Pater ingenti stupore magnoque repletus gaudio, denuo se cineribus sacratissimi husti obvolvitur, agens Deo gratias cum lacrymis, eo quod sui compos voti meruit exaudiri, in revelatione hujus corporis eximii.

17 Interea summa cum festinatione prælibato Præsuli, scilicet Pabolo, gestæ rei miraculum pandit. Quo audito Pontifex, quasi e somno evigilans, elegantissimum dedit responsum: Si ita habetur, Frater, ut asseris, oportet nos triduanum indicere jejunium sanctæ ac individuæ Trinitatis majestatem implorantes, ut ejus suffragio, qui tam mira dignatus est ostendere, possimus sancta membra, quæ indecenter jacent, in honorabiliorem perferre locum. Tertio itaque jejuniis cum pernoctatione peracto, omnis cleri simul et populi conventu facto, corpus sanctissimi viri Carauni coram cornu altaris mirifice cum immenso sepelierunt tripudio. Tanta denique in die illa a corpore sancti Viri emanavit fragrantia, et locus ille incalculabili suavitate odoris respersus est, ut universali genere odoriferi unguinis crederes totam ædem illam fuisse delibutam, ut omnes qui aderant glorificarent Altitonantem ob tantæ amœnitatis respersionem. Patet namque in hoc mirabili facto, quod ipse Vir sanctus, dum superstitie frueretur vita, decantans cum Apostolo, Christi bonus odor sumus Deo, habebat sui pectoris templum virtutum aromatibus delinitum, orationumque copia respersum, ac sanctissimi cœlibatus liliis circumseptum, a cujus corpore tanti odoris effluerat suavitas. Illud vero vas ligneum, in quo Sancti corpus fuerat humatum, ferreis clavis erat adstrictum: quod non æstus impedimentum, non pluvialis alluvio madefecit per tantorum spatia annorum, sed quasi [lignum] Setim imputribile crederes permanere: unde, usque hodie a multis creditibus lignum et ferrum conservatur ex fide. Multi nempe qui variis infirmantur languoribus, vel si qui

Abbas de se-
pultura dubiusfacta appari-
tione redditur
certus.F
Corpus ele-
vatur,sarcophago
priori incor-
rupto,

typo

A typo diabolicæ insultationis agitantur, si ex his super se habuerint, extemplo sanitatis alacritatem recipiunt.

ob calicem
oblatum,

18 Huic siquidem paginæ est necessarium insere-
re laudem miraculi, quod temporibus sæpe dicti
constat Episcopi actum: timore enim, et amore
compungimur in observanda reverentia sancti Viri,
cum hæc fulgida resonaverint dicta prodigii. Acci-
dit namque, cum quædam parochia vas ad libandum
Sacrificium misime haberet, præfatus Pontifex de
basilica Carauni unum tribuit calicem parochiæ in-
digenti, pollicitans ut meliorem in eo restitueret
loco. Interea dum nescio qua conditione prædictum
reddendi munus intercessit dilatio, sæva statim in
eum permovetur divinæ ultionis ira, et rapiuntur
ab eo salutis organa; et ita febricitantis intromit-
tuntur ægitudinis tormenta, ut exusta corporis
medulla vix moveret vel labia. Quadam igitur nocte
quispiam e civibus, Dei timore circumdatus, et in
sancta religione pleniter fundatus, vidit visione
præclara adstantem Angelum et dicentem: Vade,
frater, et dic Pabolo Episcopo, ut munus S. Carauni,
quod indigne abstulit, celeriter restituat, tuncque

punitus Epi-
scopus,

B reparabitur in eo pristinæ sanitatis hilaritas. At ille
ludificante somno putans esse vanum tantæ revela-
tionis mysterium, nemini dicere voluit. Secundo ita-
que, ei sicut et prius apparens, ait: Cur non inno-
tuisti Pontifici tuo quod tibi fuerat imperatum?
Tunc ille mature consurgens, ad sancti viri concur-
rens sepulcrum, talia prostratus verba toto nisu
postulabat, dicens: Immensæ pietatis tuæ, Domine,
multitudinem deprecor, ut meritis S. Carauni, si ex
te ista processit visio, eadem tertio appareat, et omne
transactio diei lumine, jam tenebræ noctis horri-
dum chaos ingruerat, in stratu solito tradidit sese
sopori placido: et ecce Angelus qui ei apparuerat,
jam venit velut frendens: et ignaviam increpans,
ait: Cur divinis non obtemperasti monitis, et infide-
lis Pontifici tuo non illico nuntiasti, quod tibi fuerat
imperatum? duplicis te noveris esse reum negligenti-
æ coram Domino. Exinde evigilans statim a som-
no, citius ad Pontificis properat occursum, quæ si-
bi divinitus fuerant ostensa exponens per ordinem
cuncta. Legati itaque ad parochiam diriguntur cur-
su præpeti, et dum ad præfatum refertur locum
calicis decus, regreditur ad Præsulem pulchræ salu-
tis desirabile munus. Calice enim basilicæ reddito,
Pontifex alacer tripudians sanitate surrexit a lectulo.

monitus, re-
stituto calice
sanatur.

C 19 Prosequamur miraculorum seriem, et adji-
ciantur inter hæc hagiographa cœlestis misericordiæ
gaudia, meritis S. Carauni in quodam homine facta.
Vir profecto venerabilis, Sacerdotii infula comptus,
nomine c Leodegisilus, cum ad evocationem glorio-
sissimi Regis d Chlotharii (cujus adolescens filius
gravi tædio infirmitatis dicebatur detineri ita vehe-
menter astrictus, ut nihil aliud autumaretur, nisi
ut paratis exequiis mortis obscuritas, vitæ fugaret
lumina) proficisceretur; cum e socio adolescente
[ivit] ad venerandum S. Martini archisterium, ut
suffragante ejus intercessione sanitatis medelam
divina ei conferret pietas. Dumque Carnotanam ur-

bem præfatus vir properans præteriret, collegis pau-
lulum vel vehiculis reficiendi spatium tribuit; ipso
vero, continua frugalitate fatigato corpore, dedit se
sopori; et, cen vigilans, vidit virum, vultu Angelico
adstantem, et iter sibi percunctantem. Ille autem,
ut res agebatur, ei omnia enarravit. Tunc vir Dei ad
illum; Bene, inquit, Frater, quia vadis: sed jam
eum Dominus per famulum quidem suum, Domi-
num Martinum et me servum suum, visitare digna-
tus est. Et cum ipse Leodegisilus Presbyter perso-
nam vel nomen ejus inquireret, civem Romanum,
nomine Caraunum, et urbe Carnotana se passum
fuisse, respondit. Et cum Stirpiniaco, juxta evoca-
tionem memorati Principis, sæpe fatus vir venera-
bilis Leodegisilus Presbyter præsentatus fuisset,
puerum qui languerat, juxta verbum hominis Dei
quod prædixerat, invenit sanitatis gaudio repletum
atque renovatum.

D
EX MS.

apparentibus
SS. Martino et
Carauno,

sanatur.

20 Quin etiam, quot mirabilia, fugatis doloribus
cunctis, super inbecillitates decumbentium frequen-
tissime S. Carauni apparent suffragio, perlongum est
evolvere; quia plus clarent fidelium oculis, quam pos-
sint comprehendere litterarum memoriis. Quapropter
contumaciæ jaculo percussis, qui potioem habent
affectum detrahendi quam imitandi, felicem arripui-
mus calicem et sancto processimus silentio. Acci-
piamus igitur, Fratres, et consideremus tanti Patro-
ni clementiam; et ejus præsidia sub orationum
frequentia dignaque reverentia imploramus; ut
universa vitia aversemur, singularum virtutum co-
lamus ornamenta; fidei, spei et charitatis inno-
lemur per vincula, cunctorum quoque hostium libere-
mur incursibus, totiusque sanctitatis decoremur
floribus: quatenus in æthereis aulis animis exultan-
tibus Cœlicolarum applicemur cœtibus, præstante
Domino nostro Jesu Christo, cui est honor et gloria,
cum Patre et Flamme sancto, in secula seculorum.
Amen.

Atta miracula,

E

ANNOTATA.

a Sechrannus, aliis Sechrannus, Secrannus, Serra-
nus, civis Carnutensis.

b Pabolus, aliis MSS. Papolus, interfuit Concilio
Parisiensi 4 an. 573, in quo ejus causa suscepta est
adversus Promotum, qui in castro Duuensi Episcopus
fuerat constitutus. Idem subscripsit Concilio Matisconen-
si 2 anno 585.

c Post dictum Pappolum secuti Episcopi Mainulfus, p
Theobaldus, et dein Leodegisilus, aliis Ledegisilus
et Lansegisilus, cujus Successor Bertegisilus, si ta-
men diversus, interfuit Concilio Remensi anno 624
aut initio sequentis.

d Hic est Chlotharius II, mortuus an. 628, de quo
ad tumultum S. Carauni legitur inscriptio talis. Chlo-
tharius Rex Francorum dotavit hanc ecclesiam: et
additur nomen Lenterici secretarii et Lancegisili Epi-
scopi. Consule Rolliardum in Historia Carnotensi fol.
163.

e MS. Cum ipso adolescente: sed errorrem hic esse
aliquem ex antecedentibus et consequentibus apparet:
quem verbo uno immutato putavimus corrigendum.

DE PLURIMIS SANCTIS MONACHIS, MARTYRIBUS THECUE IN PALÆSTINA.

G. H.

Ex hodierno Romano et Joannis Cassiani Collatione vi.

CIRCA CCCCX.

Memoria in
Fastis,

Tribulæ hodierni Martyrologii Romani celebrant horum Martyrum memoriam hoc xxviii Maji his verbis: Thecue in Palæstina sanctorum Monachorum Martyrum, qui tempore Theodosii Junioris a Saracenis occisi sunt: quorum sacras Reliquias accolæ colligentes, summa veneratione illas habuerunt. Baronius, cui commissio fuerat Martyrologii recognitio, et amplificatio permissa, ex iis quos tunc meliores potuit habere auctoribus; in Annotationibus post factis editisque, non explicat, utrum eos alicubi Sanctorum fastis adscriptos repererit, quod alias non indiligenter notat; unde colligimus ipsum data sibi potestate eo etiam usum, ut quos Sanctorum cultu dignatos olim nosset, nec tamen sciret quo die anni, hunc iis ipse legeret arbitratu suo. Hoc tamen nescio cur dissimulans, et quasi de alterius opere agens, nec præcise sciens unde accepti sint, adscribit in Notis, videri illos esse, de quibus agit Joannes Cassianus in Collatione sexta de nece Sanctorum cap. i et sequentibus: Verba Cassiani hæc sunt.

ex Cassiano,

2 In Palæstinæ partibus juxta Thecue vicum, qui Amos Prophetam meruit procreare, solitudo vastissima est, usque Arabiam ac mare mortuum amplissima extensione porrecta. In hac summæ vitæ ac sanctimonie Monachi diutissime commorantes, repente sunt a discurrentibus Saracenorum latrunculis interempti. Quorum corpora licet sciremus tam a Pontificibus regionis illius, quam ab universa plebe Arabum tanta veneratione prærepta, et inter Reliquias Martyrum condita; ut innumeri populi e duobus oppidis concurrentes, gravissimum sibi certamen indixerint, et usque ad gladiatorum conflictum pro sancta rapina sit eorum progressa contentio, dum pia inter se devotione decertant, quoniam justius eorum sepulcra ac reliquias possiderent; aliis scilicet de vicinia commorationis ipsorum, aliis de originis propinquitate gloriantibus; nos tamen vel nostra, vel quorundam non mediocriter ex hac parte scandalizantium Fratrum offensione permoti, inquirentesque cur tanti meriti ac tantarum virtutum viri ita

sint a latrunculis interfecti, tantumque Dominus passus fuerit erga suos famulos facinus perpetrari, ut viros cunctis mirabiles in manus traderet impiorum: mæsti ad S. Theodorum, singularem in conversatione actuali, perreximus virum..... Cui cum de prædictorum virorum nece querimoniam fudissemus, admirantes tantam Dei patientiam, quod viros scilicet illius meriti taliter interim permississet, ut qui alios quoque suæ sanctitatis pondere de hujusmodi liberare tentatione debuerint, ne seipsos quidem præripuerint de manibus impiorum; aut cur Deus admitti in servos suos tantum facinus concessisset; Beatus Theodorus respondit: Hæc quæstio illorum solet animas permovere, qui parum fidei vel scientiæ possidentes, merita Sanctorum vel præmia, quæ non in præsentia redduntur, sed seposita sunt in futurum, arbitrantur in hujus temporalis vitæ brevitate restitui. Hæc atque Cassianus, quæ apud ipsum legi possunt.

E

2 Idem aliis quoque locis agit de disciplina veterum per Palæstinam et reliquum Orientem Monachorum, videlicet lib. 3 Instit. cap. 3 et lib. 4, cap. 19, 20 et 21: quæ videntur etiam illis in Thecæ deserto Monachis, hoc loco laudatis, applicari posse. Utinam autem Cassianus duorum saltem illorum oppidorum, quæ sibi corporum sacrorum Reliquias vindicarunt, nomina indicasset; facilius fortassis reddere possemus rationem, cur in monasteriis Palæstinæ, quorum usibus S. Sabas atque Typicon ecclesiasticorum officiorum ordinarunt, nulla istorum Martyrum invenitur memoria. Interim licebit suspicari, destructis (ut dictum est) corporibus, et desolata deinceps manente quam sancti isti Monachi sibi construxerunt Laura (nulla enim illius postea mentio in Vita S. Euthymii et aliorum, in quibus Desertum Thecæ nominatur aliquoties) neminem fuisse qui martyrii curaret historiam scribere, beneficio cujus omnibus Terræ-sanctæ monasteriis mansissent venerabiles; qui paulatim in oblivionem venerunt, invalescente Saracenorum in cunctis oppidis Palæstinæ dominatu, et Sanctorum in iis celeberrimi evanescente cultu.

et alibi eorum disciplinam exponente.

F

DE SANCTO RIGOMERO, EPISCOPO MELDENSI IN GALLIA.

G. H.

Ex Breviario, Saussayo, et aliis.

SEC. V.

cultus sacer
28 Maji.

Reliquiæ.

Breviarium Meldense, auctoritate Dominici Sequier Episcopi Meldensis ac ejusdem Ecclesiæ Capituli consensu anno mdcxl excusum, proponit ad diem hunc xxviii Maji celebrandum festum S. Rigomeris Episcopi Meldensis, sub ritu semiduplici, ac Lectiones præscribit de Communi Confessoris Pontificis, cum hoc Oratione propria. Propitiare quæsumus, Domine, nobis famulis tuis, per S. Rigomeri, Confessoris tui atque Pontificis, cujus Reliquiæ in Meldensi requiescunt Ecclesia, merita gloriosa, ut ejus pia intercessione ab omnibus semper protegatur adversis. Soussayus hoc de eo concinnavit elogium: Eodem die Meldis S. Rigomeri, idem Episcopi et Confessoris, pietate, clementia,

et misericordia prælucentis, qui post Principium illam Ecclesiam regens, Episcopatu ad Dei voluntatem egregie administrato, sancto fine quievit. Hæc ibi. Celebratur ejusdem memoria in MS. Flororio Sanctorum, itemque in Martyrologio Colonix et Lubecæ anno mccccxc impresso, atque in Additionibus Grevenii ad Usuardum anno mxxv et mxxxi excusis, his ubique verbis: Civitate Meldis B. Rigomeri, Episcopi et Confessoris. Fuit olim in eadem diocesi Abbatiola S. Rigomeri, Episcopi et Confessoris, et recensetur inter Ecclesias, quos anno miv Canonicis suis attribuit S. Gilbertus Episcopus Meldensis, cujus Acta dedimus xiii Februarii. Fuit quoque S. Rigomerus decimus illius urbis Episcopus, et floruit seculo Christi quinto

Abbatiola:

A quinto. Cetera in obscuro manserunt, quia neque Vita, neque Miracula ejus videntur aliquando scripto tradita fuisse. Refert D. Claudius Castellanus, in extimo suburbii Meldensis termino, etiam hodie reperiri sub nomine

S. Rigomeri ecclesiam, vulgo Saint Rogomer dictam : quæ utrum reliqua sit ex Abbatiola supra memorata incompertum nobis est.

DE SANCTO THEODULO,
URBIS CONSTANTINOPOLITANÆ EX-PRÆFECTO,
MONACHO STYLITA EDESSÆ IN SYRIA.

D. P.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De vitæ Actis, cultus die, et qualitate ac tempore Præfecturæ gestæ.

CIRCA AN.
CCCC

Vita unde
accepta,

cum notitia
cultus,

et diei 28
Maji, pro quo
alibi assump-
tus 3 Decemb.

Nobile illud Orientalis Ecclesiæ monumentum, continens Sanctorum ad Antiochenum fore Patriarchatum spectantium Vitas, cujus in Laurentiana Florentiæ Bibliotheca partem reperimus, B pro ultimis quatuordecim Maji diebus servitutam, ut plenius dictum xviii hujus ad Vitam S. Syra: inter alias etiam nobis exhibuit, βίον καὶ πολιτείαν Θεοδοῦλου, Ἐπαρχοῦ Κωνσταντινουπόλεως, γενομένου μοναχοῦ καὶ στυλῖτου. Vitam et conversationem Theoduli, Constantinopolis Præfecti, facti Monachi et Stylitæ. Est hæc eodem quo ceteræ ejusdem codicis stylo luculenter explicata, ab Auctore, non coarctæ quidem; sed qui non omisit annorum numeros aliasque notabiles circumstantias, ab aliis ejusdem Vitæ abbreviatoribus prætermittas. Hanc ergo Latine redditam damus; quia licet ipsum Theodulum, neque in titulo Sanctum vocet auctor, neque in decursu historiæ; tamen sub finem indicat, ad monumentum ejus, magno Episcoporum et Hegumenorum concursu prope Edessam sepulti, frequentes fieri in suum usque tempus curationes; proinde non dubitamus, quin ut Sanctus fuerit in publica regionis illius veneratione.

2 Ita certe crediderunt Constantinopolitanorum Synaxariorum conditores posteriores, in MSS. Mediolanensi bibliothecæ S. Ambrosii et Claromontano Collegii Societatis Jesu Parisiis, aliisque unde accepta Menæa Venetiis excusa. Qui cum exemplum istius Vitæ accepissent ex Oriente, nec scirent cuinam diei adscribendus esset Theodulus; dederunt ei titulum Sancti Patris nostri, et elegerunt diem iii Decembris, quo recurrebat anniversaria memoria S. Theoduli Cyprii, pro Christo stultum se simulantis. Sed quem Acta non indicant, et isti ignorarunt diem, exprimit in titulo prædictus Codex, Μᾶς Μάϊος καὶ, Mense Majo xxviii Vitam adscribens, cui hac in parte fidem dandam putamus. Etenim Menæarum ac Synaxariorum elogia, multo recentius, et ex ipsa quam damus Historia fuisse sacris libris inscripta, vel ex ipso patet barbarioris linguæ stylo, dum (ut alia omittam) σαράκοντα pro τεσσαράκοντα scribitur, σαράκοσις pro τεσσαράκοσις. Labet tamen post prædictam Vitam, etiam Epitomen dare ex prædicto MS. Claromontano acceptam.

3 Menæa excusa, nulla præmissa alterius Theoduli mentione, de solo hoc nostro agunt, ejusque elogio tale præmittunt distichon :

Ἐπαρχίαν γὰρ οὐρανῶν ἐπαρχίαν
Ὁ Θεόδουλος συνέδωκεν ἐμφορόνως.

Quam bene terreni Theodulus culmen honoris, Perpetuo sapiens mutat honore poli!

Alludit auctor distichi ad titulum Ἐπαρχοῦ Præfecti. Fuit autem Theodulus, uti jam dictum, Præfectus Urbis Constantinopolitanæ; itaque habet Vita et Elogium Synaxarii Claromontani. In Menæis vero dicitur, Πατριάρχης καὶ Ἐπαρχὸς τῶν Ἡεραιωπόρων. Diversi omnino fuerunt Constantinopoli, Præfectus urbis et Præfectus Prætorii, æque ac Romæ : et ad alterutrum officium indifferens est titulus, qui ei datur in Menæis, τοῦ ἀπὸ Ἐπαρχῶν, ex Præfectis.

4 Sed si Præfectus Prætorio Theodulus fuisset, imperante Theodosio magno; fieri vix posset ut ejus nomen non inveniretur in Codice Theodosiano, ubi nullo non anno Theodosii inveniuntur plures leges, ad hujusmodi Præfectos directæ. unde eorundem series integra haberi potest; non item. Præfectorum urbis, ad quos multo pauciores leges extant, et pro annis cccclxxxvii et quatuor sequentibus omnino nullæ : ut si horum annorum rescripta ad Urbis Præfectos data extarent, credi possit Theoduli nomen in his inveniendum fuisse. Atque hinc porro ætas illius quadamtenus definiri potest : agebat enim annum vitæ, quando abdicata Præfectura et conjuge sepulta columnam suam ascendit, F quadragesimum secundum, natus proinde post annum cccxl; et in eadem columna vixit annis xlviii, adeoque nonagenarius obiit, post annum ccccxxx.

5 Utilis porro est hujus Vitæ lectio, non tantum propter exemplum contempti seculi a viro tantæ dignitatis; sed etiam propter adjunctam de Cornelio Citharædo Damasceno narrationem, qui unico heroicæ caritatis actu, parem Theodulo sanctitatis et gloriæ gradum promeruit, quare hanc potissimum partem ex Vita Theoduli describendum et populo proponendam judicant Synaxariorum prædictorum collectores.

E
in Menæis ac
Synaxariis.

Dignitas
Præfecturæ
ab eo gestæ
in seculo,

ætas vitæ,

ejusque legen-
dæ utilitas.

VITA

Ex MS. Medicæ Bibliothecæ Laurentianæ Florentiæ Plut. IX, Cod. XIV.

Interprete Daniele Cardono Societatis Jesu.

CAPUT I.

*Præfectura genere abdicata, nequidquam obnilente uxore.*Theodulus
Præfectus
urbis CP.assidua mor-
tis medita-
tione :ad severiorem
vitæ rationem
institutus,mundi vanita-
tem uxori ob
oculos ponit,

1 Cor. 7, 29

Ps. 89. 10

Eccl. 1, 2

Magno Theodosio res Imperii curante, Theodulus quidam extitit, cui ab optimo Imperatore commissa erat Constantinopolinæ urbis Præfectura. Hic, cum subeundæ aliquando mortis memoria ob mentis oculos ei nullo non tempore versaretur, magna cum sollicitudine et in perpetuo Dei timore vitam traducebat, summa fide et religione traditæ sibi Præfecturæ munus ac dignitatem sustinens, et plurimas eleemosynas occulte faciens. Noverat quippe quam varia quamque impedita sit vitæ humanæ ratio : inconstantiam divitiarum, principatuum vanitatem, et, quam falso nomine gloriam homines appellant, caducorum foliorum instar huc illuc ferri ac referri, et in terram ad extremum prosterni. Sed illud præcipue versabat animo, quum gravis homini et molesta mors tandem accideret. Nec id quidem immerito, cum qui hodie vivit ac viget homo, postera sæpe luce in vivis non sit, nec apud nos unquam deinceps versetur. Considerabat rerum omnium humanarum instabilitatem et conversiones, et agre inde ipsi erat. Cum vero rapinas quotidianas et violentiam, avaritiamque inter mortales grassantem attentius secum cogitaret; tum præcipue mentis oculo in divinam longanimitatem et benignitatem altius defixo, non sine lacrymis sic ratiocinabatur : Omnis quidem virtus hominem qui in ea se exercet probatum Deo acceptumque efficit, quemadmodum cum agricolæ laborum impensorum jactique seminis messis quædam jucunda et expectata exhibetur : alia tamen est altera præstantior, omnium vero præstantissima tolerantia. Ipsa videlicet operis cujusque boni rationem haud inanem continet, virtutesque ceteras nec inertia flaccescere permittit, neque negligentia corruiere, sed nec in eam quæ ad mortem deducit viam patitur quemquam per desperationem trahi; atque ut breviter quod res est dicam; Patientia virtutum omnium sedes ac thronus, gaudium quoque earundem et firmamentum est constituta; sustinens igitur sustinebo Dominum, et ipse faciet mecum bonitatem.

2 Post aliquod inde temporis intervallum, vocata ad se uxore sua Procla, ita eam est allocutus : Hæc, o domina ac uxor mea, divini Pauli scimus esse documenta, ut cogitemus tempus esse breve, et quod reliquum est, ut qui habent uxores, tamquam non habentes sint, et qui gaudent, tamquam non gaudentes, et qui emunt, tamquam non possidentes, et qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur; præterit enim figura hujus mundi. Sed et Psalmista David similia nobis testatus est in Psalmis suis, ita pronuntians : Dies annorum nostrorum in ipsis, septuaginta anni; si autem in potentatibus, octoginta anni : si tamen regnum quis cælorum consequatur : alias enim etiam octoginta anni, in misera hac et calamitosa vita tractati, rationem habent diei hesternæ, quæ præterit. Sed quæ tandem vitæ hujus dicenda est utilitas, aut quid ex ea in rem nostram fructus potest colligi, nisi quod sapientissimus quidam orator nos docuit : Vanitas va-

Εν ταῖς ἡμέραις Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου βασιλέως ἦν τις, Θεόδουλος ὀνόματι, τὴν Ἐπαρχίαν τῆς πόλεως ἐμπειστευμένος ὑπὸ τοῦ γαληνοτάτου Βασιλέως. Οὗτος διαπαντός πρὸ ὀφθαλμῶν εἶχεν τὸν θάνατον, ὅθεν ἐν πολλῇ ἀγωνίᾳ καὶ φόβῳ Θεοῦ διήγεν, καὶ ἐν εὐσεβείᾳ ἐδιόκει τὴν ἐμπειστευμένην αὐτῷ ἀρχὴν τῆς Ἐπαρχίας, ποίων ἐλεημοσύνων πολλὰς κατὰ τὸ λεληθός. Ἐώρα γὰρ τὰ ἐν τῷ βίῳ κηλίσματα καὶ σκελίσματα. Ἐώρα τὸν ἄστατον πλοῦτον, καὶ τὴν ἄλογον δυναστείαν, καὶ τὴν δοῖαν τὴν ψευδώνυμον, ὥς φύλλα τὰ μάτην ὧδε κἀκεῖσε φερόμενα καὶ περιφερόμενα, καὶ εἰθ' οὕτως εἰς γῆν ἀποπίπτοντα. Ἐώρα πῶς, δεινὸν μὲν καὶ ἀνθρώπου θάνατος. Πῶς γὰρ οὐ; τοῦ σήμερον ὄντος, καὶ αὔριον οὐκ ἐσόμενον, οὐδὲ πρὸς ἡμᾶς ἀναλύοντος. Ἐθεώρει τὰ γινόμενα ἄστατα καὶ ἀλλήλοκατάλληλα, καὶ ἡγωνία. Ἐθεώρει τὰς ἀρπαγὰς, καὶ τὰς ἐπηρεάς, καὶ πλεονεξίας τὰς ἐφεκτάς, καὶ ἐκτενίζων τὸ ὅμμα τῆς διανοίας πρὸς τὸν μακρόθυμον καὶ φιλόθυρον Θεόν, μετὰ δακρύων ἐλεγεν. Πᾶσα μὲν ἀρετὴ δοκιμὸν τὸν ἀθλητὴν ἀπεργάζεται, καὶ λαμπρὸν τῷ γεωργῷ τὸ θέρος ὁράσθαι καὶ προσδοκάσθαι δίδωσιν. Πλὴν ἀρετὴ ἀρετῆς δοκιμωτέρα καθέστηκεν. Ἡ ὑπομονὴ δὲ πασῶν τῶν ἀρετῶν ἐστὶν ἐντιμωτέρα, αὐτὴ γὰρ ἐκαστὴ ἀγαθὴ πράξις συνέχει τὴν ὑπόστασιν, καὶ οὐδὲ βαθυμῆα ταύτης φθαρῆναι συγχωρεῖ, οὐδὲ ὀλιγωρίᾳ πεσεῖν. Οὐ μὲν ἐξ ἀπηνόωσις εἰς ἑτέραν ὁδὸν τραπῆναι τὴν εἰς θάνατον ἄρουναν· καὶ συντόμως εἰπεῖν. Ὁ θρόνος τῶν ἀρετῶν ἡ ὑπομονή, καὶ ἡ χαρὰ, καὶ ἡ βακτηρία καθέστηκεν. Ὅθεν ὑπομένων ὑπομένῳ τὸν κύριον, καὶ αὐτὸς ποιεῖ χρηστότητα.

2 Εἶτα ἐν μίᾳ τῶν ἡμερῶν προσκαλεσάμενος ὁ αὐτὸς Θεόδουλος Πρόκλαν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἔφη πρὸς αὐτήν. Κυρία μου, δεδιδύγμεθα ἐκ τοῦ θεσπεσίου Παύλου, ὥς ὅτι ὁ καιρὸς συνεσταλμένος· ἐπὶ τὸ λοιπὸν, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας ὡς μὴ ἔχοντες ὦσιν, καὶ οἱ χαίροντες ὡς μὴ χαίροντες, καὶ οἱ ἀγορεύοντες ὡς μὴ κατέχοντες, καὶ οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ ὡς μὴ καταχρώμενοι. Παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. Ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ ψαλμῶδης Δαβὶδ διεμαρτυρήσατο ἡμᾶς, ἐν στιχοῖς ψαλμῶν οὕτως βοῶν. Αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν ἡμῶν ἐν αὐτοῖς ἐβδόμηκοντα ἔτη, ἐὰν δὲ ἐν δυναστείαις, ὀγδοήκοντα ἔτη. Καὶ μὴν καὶ βασιλείαν οὐρανῶν κληρονομήσαι· ὀγδοήκοντα γὰρ ἔτη πρὸς ἐκεῖνον τὸν ἀτελεύτητον σῶναι ὡς ἡμέρα ἡ χθὲς ἡ παρελθούσα λογισθήσεται. Τί δὲ ἐστὶ τὸ κέρδος τοῦ βίου τούτου, ἡ τί τὰ ἐξ αὐτοῦ ποριζόμενα, δεδιδύγμεθα παρὰ τινος ἀνδρὸς πανσύφου ῥήτορος, ὅτι ματαίως ματαιότητων τὰ πάντα ματαίως. Οὐδὲν οὖν, Κυρία μου, εἰσεννόχησεν εἰς τὸν κόσμον, ἀλλ' οὐδὲν ἐξενεργεῖν τι δυνάμεθα. Ποῦ γὰρ εἰσιν οἱ πρὸ ἡμῶν ἄπαντες; Οὐ προτελευταῖασι, καὶ εἰς γῆν βληθέντες διεφθάρησαν; Τί δὲ ὁ βίος οὗτος; Οὐ καπνός, καὶ σπόδος, καὶ ἀράχνη, καὶ φαντασία καὶ ὄναρ;

3 Δεῦρο οὖν ἀνάσχου μου τῆς καλῆς συμβουλίας, ὦ Κυρία μου, καὶ ἐξευμενοῖσώμεθα τὸν Θεόν. Βραχύς γὰρ ἡμῖν ὁ τοῦ βίου τούτου καιρὸς. Νήψεως δὲ οὗ τῆς τυχοῦσης ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ πολλῆς καὶ υπερβαλλούσης δεόμεθα, ἵνα μὴ τῶν τεταγμένων ἡμῖν εἰς ἐργασίαν καιρὸν ἀκαίρως παραδύσωμεν, μηδὲ φορτίον καθεαυτὸν σωρεύσωμεν, ὃ βσταῆναι μὲν βαρὺ, κατέχειν δὲ ἐλεηνόν, νωτοφορεῖν δὲ τρισάθλιον, ὃ τὸ πῦρ τῆς γένεως ὁσφρανθέν ἔλκει πρὸς ἑαυτὸ, καὶ ὁ σκόληξ ὁ τιμωρῶν ἐπιπιθῶ τῷ κομισαντι, ἐσθλεί

A ἐσθίει δὲ δι' ἐαυτοῦ, καὶ δαπανᾷ, καὶ σπαράττει τὸν φέροντα. Μέχρι οὖν τίνος, Κυρία μου, ἡμεῖς πρὸς τὰς ἀνοήτους τιμὰς καὶ θόξας ἐφελκόμεθα; τί ἡμᾶς ὀνήσει ὁ ἀκαίριος πλοῦτος, ὁ ψεύστης καὶ δραπέτης; Καὶ γὰρ ὁ Δαβὶδ ἐφεκᾷστος μελῶδεϊ λέγων, Πλὴν μάτην ταρασσεται πᾶς ἄνθρωπος, θησαυρίζει γὰρ καὶ οὐ γινώσκει τίς συνάξει αὐτά. Ἀνάσχου οὖν μοι, ὦ Κυρία μου, καὶ διαπωλίσαντες ἅπαντα τὰ ὑπάρχοντα ἡμῖν, διανείμωμεν αὐτὰ ταῖς χρεῖαις ἔχουσιν, καὶ εἰθ' οὕτως ἀποταξώμεθα τῷ βίῳ τούτῳ τῷ ματαίῳ, καὶ ἀλοκότη, καὶ ἐξουθενώμεν, ὅπως μεθιστάμενοι τούτου ἐκείσε κληρονομήσωμεν τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν. Οὐδὲν γὰρ ἐπίμενον, πάντα δὲ πρόσκαιρα, καὶ παρεπίδημα.

4 Ἦ δὲ τοῦτον ἀκούσασα καὶ περιδανκρὺς γενομένη, ἔφη πρὸς αὐτὴν· Κύριέ μου, οὕτως με μεμίσσηκας, ὅτι ἀποστασίαν ἐξ ἐμοῦ ἤδη μελετᾷς; Τί τὸ γεγονός, οὐκ οἶδ'· ἐν τίνι δὲ σου παρήκουσα, ἀγνοῶ. Τί δέ; Οὐκ ἀδαρῇ ἐμαυτὴν διεφύλαξα πρὸς σε μέχρι τοῦ θανάτου; Οὐπω ἔτι εἰσὶ δύο, ἀφ' οὗ συνήφθην σοι, καὶ ἤδη κατωληγώρησας τῆς ἐμῆς συνοικίσεως; Οἱμοὶ τῇ ὀρφανῇ καὶ ἀθλίᾳ! Τάχα δὲ καὶ γήραν ἐμαυτὴν ἐξαίφνης ὀρώ. Οἱμοὶ! τῇ μὴδὲ πρὸς παραμυσίαν ἐσχηκνία τέκνον, ἵνα καὶ καταπριζομένη τούτου τοῦ χαρσκητῆρα, ἐφεκᾷστος ὥρῃς ὀρῶ τὸν οὕτως ἄφρον ἀπολακτίσαντά μου. Ἐδοῦλου, Κύριέ μου, ταύτην τὴν μερίδα ἐπιλέξασθαι. Τί με ἀθλίαν καὶ ὀρφανὴν λαβὼν ἱταπείνωσας. Ποία δὲ ψυχὴ καὶ προθυμίᾳ τὸν μονήρη βίον ὑπαλλάξω, παρθενίαν μὴ κεκτημένη; Οὕτως προέθου τῷ Θεῷ συνοικεῖν μοι; Οὐκ ἐνθυμῇ φόβον Θεοῦ καὶ κρίσιν, καταλιμπάνων με ξένῃ καὶ ὀρφανῇ, ἀτεκνόντῃ καὶ ἀνάνδρῳ; Οὐκ ἤκουσας; Παύλου λέγοντος, Δέδωκεν γυναῖκα, μὴ ζήτει ἑαυτὴν; ὁμοίως δὲ, Μὴ ἀποστερήτε ἀλλήλων, εἰ μὴ τι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάζετε τῇ προσευχῇ, καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἵτε, ἵνα μὴ πειράξῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς. Καὶ πάλιν αὐτὸς ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ γράφων πρὸς Κορινθίους ἔλεγεν, Τοῖς δὲ γεγραμμένοις παραγγελῶ, οὐκ ἐγὼ, ἀλλ' ὁ Κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι, ὁμοίως δὲ καὶ ἀνδρα γυναῖκα μὴ ἀφίεναι. Καὶ ἄλλα τε πάμπολλα ὁμιλήσας πρὸς αὐτὸν, καὶ πολλῶν θαυμάτων ἐξ ἀμφοτέρων φερμένων, διετέλεσαν τὴν ἅπασαν ἡμέραν νήσεις. Ὁφίως δὲ γενομένης ὑπανεχώρισεν Πρώκλη ἐν ἰδιόζωντι κοιτῶνι, τὴν ἅπασαν νύκτα θαυμάσας τὴν ἀποστέρησιν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς.

5 Προίως δὲ γενομένης ἀναστάς ὁ Θεόδουλος προσῆλθεν, τῆς τάξεως αὐτὸν δεξαμένης κατὰ τὸ ἔθος, καὶ συνήθους ἀνελθὼν ἡσπάσατο τὸν Βασιλέα (ἡγαπάτο γὰρ λίαν ὑπ' αὐτοῦ, οἷα δὲ ὡς τὰ χρηστά καὶ θεοπρεπῆ εἰσκηρούμενος τῇ αὐτοῦ ἡμερότητι) καὶ προσελθὼν αἰτεῖ λιπαρῶς τὴν αὐτοῦ γαλκνύτητα ἀνελθῆναι τούτου τῆς φροντίδος τῆς αὐτῆς ἐπαρχότητος, καὶ διαδοχῆς τυχεῖν, ἀσθένειαν σώματος προβαλλόμενος. Καὶ δὴ πειθαρχῆσας οὕτως ὁ αὐτὸς ἀήττητος Βασιλεὺς, τοῦτον παῦσαι τῆς σρχῆς, ἕτερον αὐτ' αὐτοῦ προεχειρίσατο. Γινώσκοντες δὲ οἱ ἀπὸ τῆς πόλεως τὴν Θεοδούλου διαδοχὴν, συνῆρχον ἅπαντες, καὶ καταλαβόντες τὰ πρὸ τοῦ παλατίου ἐδόουν ὁμαθυμαδὸν λέγοντες. Βασιλεῦ φιλόχριστε, τὰς φωνὰς τῶν δούλων σου μὴ παρίδης, τὰ Θεοδούλου ἔργα νύκας ἐπάγει τῇ βασιλείᾳ σου, τὰ δίκαια τούτου τὴν σὴν βασιλείαν φυλάττει, ἢ ἀγνόητες τούτου πᾶσαν ἀδικίαν ἀπελάυνει. Βασιλεῦ ἀήττητε, τολμῶμεν κρατεῖν Θεοδούλου μὴ διαδέξῃ.

6 Καὶ ἄλλας δὲ πλείστας φωνὰς ἐπαφέντες, σιγῆς γενομένης ὁ Βασιλεὺς ἐκφωνήσας ἔφη· Καὶ πρὸ τῆς ἡμετέρας ἐκδοθήσεως τε καὶ μνηστείας, ἐπιστάμεθα τὰ τοῦ ἡμετέρου ἀνθρώπου, λέγω δὴ τὰ κατὰ τὸν Θεόδουλον, καὶ ὅτι τὰ ἡμέτερα φρονήσας τε καὶ πράξας ἐπαίνετος καθεύτηκεν παρὰ τῇ ἡμέτερᾳ γαλκνύτητι. Ἡ βασιλεία γὰρ ἡμῶν τὴν ἅπασαν πικρίαν εἰς γλυκύτητα μεταφέρει· τοὺς γὰρ ἀνήμερους καὶ ἄλλως πῶς διακειμένους μεταριθμίζουσα, ἐπὶ τὸ θέον καθίστησιν· πρὸς γὰρ τὸ ἡμέτερον νῦμα ἀρέσκειν ἐπείγονται, τοῖς ἔργοις ὁμολογοῦντες τὴν δουλείαν. Γνωστὸν οὖν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν, ὡς οὐ θελήσει ἡμετέρᾳ τοῦτον ἐπαύσμεν τοῦ θρόνου τῆς Ἐπαρχότητος,

Maji T. VI.

nitatum et omnia vanitas. Nihil igitur, Domina, in hunc mundum intulimus, sed nec auferre quidquam nobiscum poterimus. Quo nunc, putas, loco versantur quotquot ante nos vixerunt homines? Nonne omnes vivendi finem fecerunt, et in sepulcra illati, tandem ubierunt in cinerem? Ipsa vero vita nostra quid est? nonne fumus et pulvis et tela aranei, et vana imaginatio et somnium?

3 Meis igitur consiliis aures præbe, ac Deum nobis reddamus propitium. Modicum enim nobis spatium vivendi superest: vigila domo enim et sobrie admodum agendum nobis est, ne concessum nobis tempus ad ea quæ recte sunt præscripta opere exequendum, sine fructu sinamus effluere; neve illud in nos miseriarum pondus ultro trahamus, quod tollere sit gravissimum, sustinere miserum, portare calamitosissimum, quodque graveolens ille ignis gehennæ secum trahit, et quod qui fert a vermine mordente continuo invaditur, qui quem invasit, eundem comedere, consumere, et perdere nequaquam cessat. Quousque ergo, Domina mea, a falsis honorum ac gloriæ imaginibus seduci nos patiemur? Quid boni ab intempestivis et fugacibus, ac minime veris divitiis expectamus? singulis illud diebus sanctos nobis David inclamat: Veruntamen vane conturbatur omnis homo. Thesaurizat enim, et ignorat cui congregabit ea. Me igitur audi; divitias nostras omnes pretio divenditas in egenos distribuamus, atque ita fallaci huic atque inani et contemptibili instituto vivendi nuntium remittamus; ut cum ex vita hac erit abeundum, regno cælorum potiri nobis non negetur. Nihil enim stabile in mundo isto reperias, sed temporaria cuncta et citissime transeuntia.

4 His omnibus illa auditis, ac fuscis ubertim lacrymis, ita maritum compellat: Itane, Domine mi, uxorem tuam odio cœpisti habere, ut ab ea jam nunc divortium meditari volueris? Quid hoc obsecro rei est? Nescio equidem quam ob causam displicere tibi tantopere potuerim. Quid enim? nonne in hoc usque tempus cum omni erga te modestia me ipsam gessi? Vix duo jam anni sunt elapsi ex quo tempore sancta tecum matrimonii lege conjuncta sum, et ecce adeo cito mei te convictus tædium capit. Hei mihi viduæ ac miseræ, quæ meo me conjuge derepente orbatam video! Hei mihi, quæ nec ullam hactenus, ad aliquid saltem doloris levamen, prolem suscepī, ut vel imaginem ejus intuens omnibus diei horis illum habeam præ oculis, qui me sic repente deseruit. Tute ipse, Domine mi, hanc ut partem eligerem auctor fuisti. Quid me infelicem viliori nunc conditione esse fecisti? Qua enim mente, quave audacia, post amissam virginitatem, transibo ad vitam religiosam? Siccine coram Deo proposuisti mecum vivere? neque eum timens judicium recogitas, qui me peregrinam, orbam, sine prole, sine marito dimittis? Numquamne illam Apostoli vocem percepisti: Alligatus es uxori, noli querere solutionem: et alibi: Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi: et iterum revertimini in id ipsum, ne tentet vos satanas? ac rursum in ea ipsa ad Corinthios epistola sic loquitur: Iis autem qui matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere.... Et vir uxorem non dimittat. Hæc et multa alia cum ad maritum dixisset, non sine multis utrinque lacrymis, toto eo die cibi potusque expers mansit. Sub noctem deinde in suum se conclave sola recipiens, in diem usque posterum multis cum lacrymīs viri sui mentem consiliumque deflevit.

5 Ut primum illuxit confestim e lecto se proripiens Theodolus, ex muneris quod obtinebat præscripto, Imperatorem salutatorus de more abiit (Theodulum hic quippe amabat tenerrime quem

D
EX MS.
FLORENT.

etque consilium suum probare conatur:

E
Ps. 38 12
Ps. 38, 7

cui illa frustra se opponit.

1. Cor. 7, 5,
et 27

Ibidem 10
et 1

Theodulo munus abdicante

EX MS.
FLORENT.queritur
populus,quem Impe-
rator benigne
placat.

A scilicet nihil non imperatoria dignum mansuetudine ac bonitate noverat suadere ac agere) ab eoque impetrare contendit, ut cum bona ejus venia Præfecturæ curam deponere, et successorem accipere posset, infirmitatem corporis cansatus. Qua ratione persuasus inflexibilis alias Imperator, ut quietem ei ab officio concederet, alium Præfectum, in locum ejus substituit. Sed didita abdicationis hujus per urbem fama, ingens civium factus est ad Palatinum concursus, ita Imperatorem unanimiter compellantium: Christi amantissime Imperator, civium ac servorum tuorum voces votaue ne rejicias. Eximia Theoduli integritas Deum regno tuo propitium et te victorem præstat: Theoduli virtus Imperium tuum stabile facit esse ac firmum: hujus innocentia omnem a nobis injustitiam submovet. Has igitur, inviete Imperator, ad te voces audemus emittere: Theodulum Præfectura abire ne patiaris.

6 Multa alia cum adjicerent, facto deinde silentio, Theodosius multitudinem ita est allocutus: Ante etiam, o cives, quam præclarum hoc de Theodulo integritas nobis erat perspecta, et quo modo earum quæ mihi præsertim in amore sunt virtutum sectator egregius semper extiterit, ac meritam inde a nobis laudem consecutus sit. Nostra sane imperium gubernandi ratio amaritudine nulla permisceri, sed suavitate potius clementiaque abundare amat. Ferociiores quippe et eos qui moribus apparent non omnino probatis ad meliora reducens, in id quod rectum justumque est suaviter inclinat, atque ita ad nutus omnes nostros observandos, suamque subjectionem ipsis demonstrandam operibus facile impelluntur. Hoc ergo vobis qui adestis universis notum sit, quod Theodulum hunc, non sponte et voluntate nostra, Præfectura sinamus abire, sed ipsiusmet precibus et flagitationi clementer annuamus. Etenim sic nos imperio præsumus, ut pietatem ac religionem omnis in illud redundantis boni fontem putemus et radicem, justasque omnes subditorum nostrorum petitiones frustra esse minime patimur. Quondam nobis, ex quo Reges constituimur, ita et non aliter persuasum semper fuit, æquis subditorum postulationibus benigne annuendum et gratificandum esse. Majorem scilicet gloriam in humanitate bonitateque, quam in ipsa Imperatoria dignitate constitutam esse arbitramur: nec aliud nobis e regno fit reliquum, cum ipsum tandem deserendum sit. Quando igitur moriendi necessitate omnes premimur, hoc agamus, ut pulchre ac religiose et absque vituperio temporarium hoc imperium administremus, quo illud in recta Domini nostri Jesu fide solidam firmumque teneamus, nosque ipsi Christo nequaquam displiceamus. Hunc igitur, quemadmodum dixi, Præfecturæ onere ad tempus aliquod, ob invaletudinem, visum est liberare; qua confirmata antiquæ rursus dignitati mandato nostro restituendus est, si tamen adhuc superstites tum simus: Imperatoris igitur vestri nutibus obsequentes, pacifice domos vestras repetite. His auditis, ad sua se unusquisque civium retulit, magna cum laude de imperio Theodosii sentiens et loquens.

CAPUT II

Superatis denuo uxoris blanditiis, ac ea tandem ipsa mortua, vitam in columna ducit.

Theodulum
denuo uxorem
aggreditur,

C Procla interim de re tota iuliorum sermonibus facta certior, sibique plane persuadens, eum in finem a religiosissimo Principe maritum suum petiisse ac impetrasse abdicationem magistratus, ut vitæ solitariae totum sese traderet, magno dolore affecta fuit. Cum igitur is ad prandium ut solebat secederet, ad illius se pedes Procla abiecit, ac multis cum lacrymis ita maritum allocuta est: Hei mihi miseræ, Domine mi, quæ procul dubio a viduitate haud longe me abesse conspicio. Video enim, video in eo quod cœpisti cœsilio te perstare, quæ res ad doloris vitæque extremum me deducit. Inexplicabilem quippe animi mœrorem, et vitæ solitariae a te amplectendæ propositum, hæc adeo subita Præfecturæ renuntiatio mihi certum reddidit; nunc vero quid tandem actura sim nescio. Cumque deinde dies in vesperum inclinaret, sic eum denuo compellere est aggressa: Domine, inquit, ne quæso pecces aliquo modo contra famularem tuam: peregrina quippe et ab omnibus destituta, nescio quo me vertam: loquere obsecro et exilara vultum meum: deficio enim præ mœrore, atque conturbor neminem habens auxiliatorem. Quis mihi malum hoc imprecando intulit? quis me oculus subito fascinavit? Ne quanta in mala repente incidi? Cur non in utero materno haustum infelicitæ vitæ spiritum emisi? cur edita in lucem, eadem non e vestigio fui privata? cur non ab utero in sepul-

D ἀλλὰ τῇ ἀξιώσει αὐτοῦ ἐπενεύσαμεν. Ἡ γὰρ ἡμετέρᾳ βασιλείᾳ, ἐξ ἀρχῆς πηγὴν καὶ βίαν τὴν εὐσέβειαν κεντημένην, πᾶσι οἰδεὶν τοῖς ὑπὸ τοῖς αἰτίαις ἀπονέμειν· ὅτι γὰρ οὕτως δοξάζομεν, καὶ οὐκ ἄλλως, ὡς ὅτι Βασιλεῖς κατεστάθημεν, ἐφ' ᾧ τὰς δικαίας αἰτήσεις ἐκαστὴν προσκύνει διδόναι τε καὶ χαρίζεσθαι. Σιμυωνόμεθα γὰρ ἐπὶ τὴν φιλανθρωπίαν μᾶλλον ἢ ἐπὶ τὴν βασιλείαν· οὐ γὰρ ἔχει τι λείπον αὐτῇ, ἵνα τὸ πλεον ἀρπάσῃ. Θυήτοι οὖν ὄντες, σεμνῶς καὶ φιλοθίως καὶ ἀκαταγνώστως κατὰ τὴν πρόσχειρον ἡμῶν βασιλείαν διεξέλωμεν, ὅπως εὐσεβεστάτους τῷ Χριστῷ, ταύτην βεδοίαν ἐν τῇ πίστει τοῦ Κυρίου ἡμῶν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁρθῇν τηρήσωμεν, ἀσειστον καὶ ἀκλυδόνιστον. Πρὸς μικρὸν οὖν ἐπαύσαμεν τοῦτον νοσιεῦμενον, καθάπερ ἔφη· ἔπειτα τοῦτον τῇ θρόνῳ ὑμᾶς δέοντα κελεύσει ἡμετέρᾳ ἐγκαταστήσωμεν, εἴ γε καὶ περιεσώμεθα. Ἀναχωρήσατε οὖν ἐν εἰρήνῃ, τῇ νεύματι τῆς ἡμετέρας βασιλείας ἐξακολουθοῦντες. Τοῦτων ἀκούσαντες ἅπαντες οἱ ἀπὸ τῆς πόλεως, ἐκαστος ἀνεχθίρησεν ἐπὶ τὸ ἴδιον ἔργον, εὐφρυνῶν τὴν ἀληθῶς φιλανθρωπίαν βασιλείαν.

E ευομένων δὲ τούτων καὶ λεγθέντων ἀνγγέλῃ μὲν τῇ Πρύλῃ τὸ κατὰ μέρος τῶν γενηθέντων, καὶ πιστωθεῖσα ὅτι τοῦτου χάριν τὴν διαδοχὴν ἡτήσατο πρὸς τοῦ εὐσεβεστάτου Βασιλέως, ἐφ' ᾧ τὸν μονήρην βίον ἀσπάζασθαι, ἐν ἀθηναῖς πολλὴ ὑπῆρχεν. Ἀναχωρήσαντος οὖν τοῦτου κατὰ τὸ εἰωθὸς πρὸς ἄριστον, ὁραμύσας Πρύλᾳ προσέειπε τοῖς ποσὶν αὐτοῦ, θαυμάσας καὶ λέγουσα· Οἶμοι, Κύριέ μου, ὅτι ἐπ' ἀληθείας ὁρῶ ἐμυτὴν χηρεύουσσαν· βλέπω γὰρ σε παρασκευαζόμενον ἐπὶ τούτῳ καὶ εὐχαρίστως ὑπάρχω. Ἀύπνῳ γὰρ μοι ὄφρατος καὶ πίστῳσιν ἀνχορήσει, προσεξένκσεν ἡ διαδοχὴ τῆς σῆς ἐπαρχότητος, καὶ τί ποιῆσαι οὐκ οἶδα. Εἶτα ἐσπέρως καταλαβούσῃς προσελθούσα πάλιν εἶπεν πρὸς αὐτόν· Κύριέ μου, μὴ δαμῶς ἔχε αὐτὴν τὴν οἶαν οὖν κατὰ τῆς δούλης σου· ἔνι γὰρ οὕσα καὶ ἀπερίστατος ποῦ περιστραφῆναι οὐκ οἶδα. Ἀλλήσων δὴ μοι λόγον καὶ ἰλαρύνόν μου τὸ πρόσωπον, ὅτι ἐξέλιπον ἀπὸ λύπης· ταράσσομαι γὰρ μηδὲν εἰς βοήθειαν κεντημένη. Ἄρα δὲ τις κατηράσαστό με τὴν κατάραν ταύτην; ὦ ποῦς ὁφθαλμός ἐδάσκαλόν με ἐξαίφνης! ὦ ποῦς κακὴ περιέπεσα! Διὰ τί μὴ ἐν κοιλίᾳ μητρός μου ἐτελεύτησα, ἐκ γαστρός δὲ ἐξεληθούσα οὐκ ἀπολόμην; Ἴνα τί μαστοὺς ἐθῆλασα μητρός μου, καὶ οὐκ εὐθὺς εἰς μνήμα κατήντησα; Ἴνα τί δίδοται τοῖς ἐν πικρίᾳ φῶς, ζωὴ δὲ τοῖς ἐν ὠδύνοις ψυχαῖς, οἱ ἡμεῖρονται τοῦ θανάτου, καὶ οὐκ ἐπιτυγχάνουσιν ἀνορύσσοντες ὥσπερ θησαυροὺς, περιχρῶντες δὲ γίνονται ἐὰν κατὰ τύχην τούτου; ὁ θάνατος γὰρ ἀνδρὶ ἀνάπαυσις, καθὼς

A ὁ δίκαιος ἐκεῖνος ἰὼδ διεξελθὼν ἐδίδαξεν. "Ὁρα μὴ ζητηθῇ παρὰ σου ἡ ψυχὴ μου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τῇ φοβερᾷ καὶ φορικτῇ. "Ὁρα μὴ καταπροσέλθῃ σου ὡς πικραιτέραν σου πλημμελήσασα· ἡ γὰρ νεότης ματαιότης κατεργάζεται.

8 Καὶ ταῦτα εἰποῦσά ἐδοκίμουν, καὶ περιδραχμένῃ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, γροεῶς φωνάζει παρὰ τοῦ οὐρανοῦ. Οἰκτείρησόν με τὴν ἀπερίστατον δούλην σου, σπληγγίσθητι εἰς τὴν μόνωσίν μου, καὶ εἰς τὴν ὀρφανίαν μου, σπληγγίσθητι εἰς τὴν ξενιτείαν μου· μὴ συγχωρήσῃς με, κύριέ μου, εἰπεῖν, καὶ εἰς τὴν γῆρα μου. Καὶ ταῦτα λέγουσα καὶ τὰ τοῦτοις ὁμοῖα, ἐχάυνωσεν αὐτὸν τῆς προθέσεως, καὶ προσθεῖσα ἔλεγεν· Κύριέ μου, περὶ μὲν τῶν χρημάτων, καὶ κτημάτων καὶ ἀργυρίου, καὶ κοσμήων, καὶ ἄλλων λοιπῶν, οὐκ ἐναντιοῦμαι τῇ καλῇ σου προθέσει, μὴ γένοιτο· ἀλλὰ καὶ χεῖρα καὶ ἀγκυλίῳ καὶ συγκουισθῶ σοι. Διαπώλησάς διδου ὡς βούλει (θεοδόχῃ) μετὰ γὰρ ὡς ὅτι ὁ Κύριος ἐν τοῖς ἀγίοις Εὐαγγελίοις ἐξεφώνησε λέγων, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ ποιῶν ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων ἀδελφῶν μου, καὶ μοι ἐποιήσει) Ἐν μηδενὶ οὐν ἀποστής τῆς καλῆς σου καὶ ἐνθέου προθέσεως, θέσποτα· ἀλλὰ πάντα λαθὼν διαπώλησον ὡς προέθου· μόνον μὴ ἀποστής τῆς ἐμῆς συνοικίσεως, ἵνα μὴ πειρασθεῖσα ἀπόλωμαι·

B πολλάί γάρ αἱ μεθοδεῖαι καὶ ἀπάται παρὰ τῷ μισοκόλῳ τῷ διαδόλῳ· ἀλλὰ διαμεινόμεν ὡς ἀδελφοὶ ἐν ἀγνείᾳ, δηλονότι ἐν μηδενὶ πλησιάζοντες ἀλλήλοις τῇ τοῦ βίου συναφείᾳ. Καὶ ταῦτα λέγουσα ἀπεκόσμησεν αὐτήν, μηδὲν τὸ σύνολον ἐκείνη ἔαττασεν, ἔλεγεν δὲ καὶ τοῦτο. Δέσποτα οὐχ ἱκανῶς οὐδὲ ἀντέχω ἐν μοναστηρίῳ διάγειν· εἴθισμαι γὰρ λουτροῦ καὶ τρυφεροῦ ἐνδομάσιον, ὡς οὐκ ἀγνοεῖς. Νηστεύσαι δὲ, ἢ ἀγρυπνῆσαι, ἢ χρονοκοιτῆσαι ὅλως οὐ δύναμαι· οὐ γὰρ ἀνήχθη οὕτως. Οἶδεν δὲ ὁ μόνος ἀκούσιμος ἀγαθὸς, ὅτι ἡ μὲν ψυχὴ μου πρόθυμός ἐστι, καὶ θέλει, τὸ δὲ σῶμά μου ἀσθενὲς ὑπάρχει καὶ βεβλακευμένον. Πλὴν δὲ ῥησιν, θέσποτα, τοῦ εὐσπλάχνου Θεοῦ, ἵνα τὸ ἀγαθὸν καὶ τέλειον καὶ ἐνάριστον ποιήσῃ μετὰ τῆς ταπεινῆς καὶ ἀθίσης μου ψυχῆς (Ἦν γὰρ αὕτη, ὡς ἀκηθὼς, μεγάλου γένους καὶ ἐνδοξοῦ) καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἀπῆλθεν ἐν ἰδιάζοντι κοιτῶνι κατὰ μύσας.

9 Ἀναστὰς δὲ καὶ ὁ Θεόδουλος, ἀνεχώρησεν ἐν τῇ ἰδίᾳ κοίτῃ, μηδένος γενεσάμενος τὸ σύνολον. Καὶ ὑπνώσας ὁρᾷ κατ' αὐτὴν τὴν νύκτα ἐν ἐκστάσει ἄνδρα τινα ὠραῖον τῷ εἶδει, ἱσταμένον πρὸ προσώπου αὐτοῦ. Ἦσαν δὲ ὀπίσω αὐτοῦ πυρρίαι στρατιαί, μηδὲ ὅλως τολμῶσαι ἀτενίσαι εἰς τὴν δόξαν τῆς αὐτοῦ ὠραιότητος· (εἶχεν γὰρ πάντα θεῖα καὶ ἄφραστα) ὡς ἔφη πρὸς τὸν Θεόδουλον· Θεόδουλε τὴν μερίδα ἣν ἐξελέξω, καὶ τὴν ὁδὸν ἣν ἤρετῃσω, καλὴν οὖσαν καὶ ἐνάρεστον, ταύτην σπεῦσον βαδίσει. Μηδὲν οὖν μελλήσας, ἄρον τὸν σταυρὸν σου, καὶ ἀκολουθεῖ μοι. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Θεόδουλος εἶπεν· Κύριε, νύξ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζώντος, δόξα σοι· σοὶ γὰρ πρέπει δόξα, ὅτι σὺ μόνος πάντα βᾶτη ἐρευνᾷς, καὶ καθὼς ὀφθαλμῶν ἡ εὐρίσκει, οὕτως καὶ σὺ χαρίζῃ. Σὺ εἰ Θεὸς μόνος καὶ οὐκ ἔστιν πᾶρεξ σου, ποῖον θαυμάσια μέγαλα ἴσχυος. Σὺ εἰ ὁ τὰ ἀπελπισμένα ἐνέλπιστα ποῖων· αὐτὸς γὰρ ἔφης ἐν γραφαῖς σου, Ἐγγίστατέ μοι καὶ ἐγγινώ ὑμῖν. Σὺ, οὖν, συνέτριψόν μοι ἐθέλοντι τὴν ὁδὸν σου ὀραμεῖν, ἣν ἤρετῃσάμην ἐκπαλαί. Φανερῶν μοι τί δεῖ ποῆσαι τῇ τελειομένῃ Πρόκλῃ.

10 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Σωτὴρ ἔφη πρὸς αὐτόν· Ἐρευνήτης εἰμι τῶν διανοιῶν, καὶ ψυχαστικῆς τῶν καρδιῶν, ἐμβατεύω δὲ καὶ τοὺς νεφροὺς τῶν ἀπάντων (πάντα γὰρ μοι γινώσκαι καὶ τετραγυλισμένον) προαιρέσεις ἀποδειχόμενος· Προσωποληψία γὰρ οὐκ ἔστιν οἷα δήποτε παρ' ἐμοί· Πρόβλεψαν οὖν εὐχρεστήσασάν μοι πρὸς ἐμμανύλαμον. Σὺ οὖν ὁ προέθου, τοῦτο ποιεῖ· τὰ γὰρ κατ', αὐτὴν ἐμοὶ μελήσει. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἄφαντος ἐγένετο. Τῇ οὖν ἑξῆς ἡμέρᾳ πυρετῇ ἀφάτω συσχεθεῖσα Πρόκλα, τῇ ἐσπέρᾳ τὴν ψυχὴν παρέδωκεν τοῖς ἀγίοις Ἀγγέλοις, πρότερον διαθεμένη τὴν πᾶσαν αὐτῆς προῖκα διὰ Θεοδούλου τοῦ αὐτῆς συμβίου διαδοθῆναι πτωχοῖς καὶ ἐνδεέσιν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πᾶσιν οἷς ἀννομήσοι ὁ αὐτὸς Θεόδουλος, πάμπολλα ἐμύλησεν αὐτῇ κατανύξεως ἐχόμενον. Ἦν δὲ ἡ ὁλκή τῆς

crum delata sum? cur sortem aden miseram subiturne datum est vivendi spatium? Quare data est lux et vita his qui in amaritudine animae sunt? qui expectant mortem, et non venit, quasi effodientes thesaurum: mortem quippe homini dari in requiem justus olim Job affirmavit. Cave porro ne in horrenda iudicii die anima mea requiratur a te: cave ne exurgam adversum te, ea tibi imputans quae, forte juvenili abrepta impetu actura sum.

8 His dictis in uberes prorupit lacrymas, ac mariti sui pedes complexu stringens, tristi eum rursus oratione compellavit: Famulae tuae, omni ope auxilioque destitutae aliqua tandem miscratio te capiat, miserere solitudinis, miserere orbitatis, ne dicam Domine mi, viduitatis meae. Haec et his similia multa cum diceret, viri sui mentem aliquantulum emollire visa, coemptum sermonem sic prosecuta est: Domine mi, non pecuniarum aut possessionum, non auri aut argenti, non ornamentorum aut alterius cuiusvis rei gratia pulchrum animi tui propositum coner evertere: absit; quin etiam laetor, et exulto, et in pulcherrimi consilii partem venire cupio. Cuncta sane quae jam enumeravi, si ita visum est, divende, et cuicumque volueris elargire: sic enim in sacrosanctis Evangeliiis Dominus testatur: Amen dico vobis, Quamdiu fecistis uni ex fratribus meis minimis, mihi fecistis. Nulla igitur ratione ab eo quod praeclare adeo et pie facere decrevistis, Domine mi, velim desistas; sed cuncta, ut cogitasti, divende; unum oro, ut ne a convictu meo te separe, ne in tentationes incidens misere peream. Multae profecto boni omnis osori cacedaemoni sunt viae, multae decipiendi artes. Una, si placet, fratris instar ac sororis, absque ulteriore nullo matrimonii usu, perpetua deinceps in castitate vitam agamus. Atque haec ut dixit, omni se repente ornatu exuit, nihil sibi relinquens; deinde subjunxit: Domine mi, solitariam in monasterio vitam traducere non valeo; balneis quippe et mollioribus vestimentis, ut ipse non ignoras, assuevi. Jejunia quoque et vigilias et humicubationes omnino nequeo tolerare: non enim sic educata sum. Novit autem ille, qui nunquam non nobis invigilat, divinæ providentiae oculus, quod animus quidem meus promptus sit ac velit, sed caro admodum infirma et debilis. Quod superest, Domine mi, Deum misericordiarum Patrem obsecra, ut quod bonum, quod perfectum, quod placitum ipsi est, de me misera et infelici statuatur. Et sane ita se res habebat: genere erat Procla nobili atque illustri: quae ut sermoni finem fecit, in diversum se conclave solam abdidit.

9 Surgens autem etiam Theodulus secessit in cubile proprium, nihil omnino degustans. Ipsa autem nocte dormienti et extra se veluti abrepto, viri cuiusdam non invenisti species fuit ablata, quem fulgentissimae quaedam caelestium geniorum phalanges subsequabantur, minime tamen audentium in viri, quem dicebam, praeeuntis pulchritudinem obtutum figere; divinum enim nescio quid et quod sermo nullus explicet vir ille praese ferebat, cuius haec ad Theodulum fuit oratio: Quam, Theodule, partem elegisti, quamque tibi viam designasti ineundam, cum laudanda prorsus et mihi omnino probata sit, nihil cunctatus ingredi. Impedimento quovis superato tolle crucem tuam, et sequere me. Cui Theodulus: Domine, Fili Dei vivi, tibi laus sit, tibi gloria. Haec enim te prorsus decet, quoniam tu solus profunda omnia scrutaris, et delicta inventa velut convivendo remittis! Tu es Deus solus, et non est praeter te, qui mirabilia magna facis solus. Tu ea quae extra omnem spem mortalibus videntur collocata, sperare eos facis: ipse enim in Scripturis tuis ita pronuntias, Appropinquate mihi, et ego appropinquabo

D
EX MS.
FLORENT.

Job, 3, 20

ac moveri
visum
acrius ur-
get:

E
Matth, 25 40

F

sed ille per
visum ani-
malis,

Jac. 4, 8
pinquabo

EX MS.
FLORENT.et uxore
(ut sibi erat
revelatum)
mortua.abdatis
omnibus,columnam
prope Edes-
sam ascen-
dit :in eaque
magna ab-
stinentiaet gratia
curationum
clarescit

A pinquabo vobis. Tu igitur auxilio mihi nunc adsis, volenti viam tuam currere, quam a multo jam tempore elegi. Declara, oro, quid nimirum afflicta Procla faciendum sit.

10 Tum Salvator noster ita ad Theodulum : Cognitor ego sum mentium humanarum et scrutator cordium : renes cuoctorum hominum ego pervado, nam omnia mihi nuda sunt et aperta, qui animorum suscipio proposita, citra ullam unquam acceptionem personarum. Nunc igitur conjugem tuam Proclam, oculis meis placitam, ad me recipio : tu vero quod dudum decrevisti, opere ipso exequere : ipsa mihi curæ erit. Quibus dictis videri desiit. At Procla eodem qui noctem illam excepit die insolita febre exæstiuans, sub vesperam in Angelorum manus animam suam tradidit, postquam in hoc consenserat, ut universa sua dos per maritum Theodulum in pauperes et egenos, aut in eos quos ipse statuisset, distribuerentur ; multa adjiciens quæ salutarem cordis ejus compunctionem hand parum declarabant. Dotis autem summa erat quadringentarum quinquaginta librarum aurearum. Postquam magno splendore sumptuque defunctæ conjugis parentavit Theodulus, eam in loco admodum honorifico sepeliri jussit, omnia quæ ad funeris exequias spectare poterant accurate et pro dignitate adimplens. Exactis inde qui declarando mærori soliti erant impendi diebus, bona sua omnia pretio divendita, pauperibus atque egenis, neque his tantum, sed monasteriis etiam et oratoriis elargitus est : famulos insuper suos omnes postquam libertate et certa pecunia summa donatos a se dimisit, in remotiorem Orientis regionem ipse est profectus. Urbi igitur Edessæ proprius factus, ibidem extractam alte columnam reperit, sibi quæ pecunia comparavit ; et dimisso priori proposito quo decreverat inclusus degere, aliam divinitus inditam mentem est amplexus, ut conscensa columna omnem suam vitam in illa exigeret. Ergo sanctissimo illius urbis Episcopo consulto, fausta ejus appreciatione munitus, columnam ascendit, et Christi Domini servitio totum sese tradidit.

11 Duorum et quadraginta annorum erat Christi famulus, quando in columnam ascendit : summis autem divinam misericordiam bonitatemque laudibus celebrabant, quicumque virum, deliciis omnibus innutritum, et a tanta dignitatis gradu sponte sua recedentem, ad severum adeo vivendi genus se transferre, et ad certamen cum diabolo fortiter subeundum arma sibi comparare intuebantur. Quotidianum illi cibum unica panis uncia et cruda olera præbebant, potum exiguus aquæ haustus ; quæ tamen ante solis occasum minime admittebat ; subministrabantur autem ei a quodam Dei famulo, qui sponte illud Theodulo servitii præstandum susceperat. Ipsum vero quicumque corporis infirmitate aliqua tenebantur, aut ab inmundis agitabantur spiritibus, auxilii causa accedebant, sive terræ illius incolæ ii essent, sive peregrini : et curati omnes remeabant ad propria, magnopere admirantes gratiam, quam famulo suo Christus Dominus concesserat. Cum hac ratione triginta omnino annos in columna exegisset, nullo amplius cibo vesci voluit : sed die quavis Dominica sanctissimum Christi Domini corpus sumebat et sanguinem, et aquæ frigidæ haustum.

ANNOTATA.

a Κιλιάζ ἔχειν non nisi per conjecturam explicare mihi licet, peccatum habere, sive scandalum pati : conjectura autem hæc confirmatur infra, per formatum hinc verbum κιλιάζωμαι pecco, labor.

b Similiter ὀφλάζων, aut forte melius ὀφλάζων vi-

πρὸς αὐτῆς χρυσίου λιτρῶν τετρακοσίων πενήκοντα. Ταύτην οὖν κηδεύσας ἐντίμως καὶ ὑπερλάμπρως, κατέθη-
κεν ἐν τῷ ἐπιτάφιῳ, τὰ ἀγκυλῶν δούτως ἐκτελέσας τῆς
αὐτῆς ἐκκομιδῆς. Μετὰ οὖν τὰς νενημισμένας ἡμέρας τοῦ
πένθους, πάντα διαπωλήσας ὁ αὐτὸς Θεόδουλος, διέδω-
κεν πτωχοῖς καὶ ἐνδύειν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς μονασ-
τηρίοις καὶ εὐκταρίοις, καὶ ἐλευθερώσας καὶ ἐλεγκτεύ-
σας τοὺς αὐτοῦ πέντας οἰκέτας, τὴν ἡμέρην ἐποιήσατο ἐπὶ
τὴν ἀνατολικὴν γῶσαν. Καὶ ἀπελθὼν πλησίον Ἑδεσσῆς
τῆς πόλεως, καὶ εὐρὺν κίονα πημεμένην, τοῦτον ὠνήσατο.
Καὶ τὴν προτέραν ἡμέρην κοιμήσας τοῦ ἐθέλειν αὐτὸν ἀπό-
κλειστον γενέσθαι, ἕλλον ἔρωτα θεῖον ἐπεσπάσατο τοῦ ἐν
τῷ κίονι ἀνελθεῖν, καὶ ἐν αὐτῷ διατελέσαι τὸν ἅπαντα
χρόνον τῆς αὐτοῦ ζωῆς. Καὶ δὴ προσελθὼν τῷ ἀγιωτάτῳ
Ἐπισκόπῳ τῆς αὐτῆς πόλεως, καὶ εὐλογηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ,
ἀνῆλθεν ἐν τῷ κίονι, παρὰ θέμενος ἐκ τούτου τῷ δεσπότη
Χριστῷ.

11 Ἦν δὲ ἐτῶν τεσσαράκοντα δύο, ὅτι τῷ κίονι ἐπέδη
ὁ τοῦ Χριστοῦ δούλος. Ἐδύλαχον δὲ ἅπαντες τὸν Θεόν
τὸν εὐσπλαγγχον καὶ φιλόφθρον, ὁρῶντες τὸν τοιοῦτον
ἄνδρα τρυφερόν καὶ ἐς ἀξίας τοιαύτης, εἰς πᾶσαν σκλη-
ρουσίαν, καὶ εἰς πᾶσιν τοῦ διαβόλου ἐκτὸν καθολική-
σαντα. Ἦν δὲ ἡ ἐστίασις αὐτοῦ καθ' ἡμέραν οὐγκία ἀρ-
του, καὶ λαγχνὰ ὠμά, καὶ μόνον ποτήριον ὕδατος, καὶ
ταῦτα μετὰ δύσιν ἡλίου, ἅτινα ἐποδίδου αὐτῷ θεοφιλεῖς
τις, ὥς τις προσέθετο ἐξυπηρετῆσαι αὐτῷ. Ἡρχοντο δὲ
πρὸς αὐτὸν πάντες οἱ ἀσθενεῖς καὶ οἱ ἐν πνεύμασιν ἀκα-
θάρτοις ἐξε-ἄζωμενοι, ἔξου τε καὶ αὐτόχθονες, καὶ τε-
θεραπευμένοι ἀνεχώρουν εἰς τὰ ἴδια, θαυμάζοντες τὴν δο-
θεῖσαν χάριν τῷ ἀνδρὶ ἐκ τοῦ δεσπότη Χριστοῦ. Πλη-
ρωθέντος δὲ τοῦ τριᾶκοντα ἔτους χρόνου ἐν τῷ κίονι,
οὐκ ἔτι ἠνέσχετο τροφῆς μεταλαβεῖν τὸ σῶμα, ἀλλὰ κατὰ
Κυριακὴν, καὶ μόνον μεταλάμβανε τὸ ἅγιον σῶμα καὶ
αἷμα τοῦ δεσπότη Χριστοῦ, καὶ ποτήριον ὕδατος.

Καὶ ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὅταν ἦν ἡμέρα τοῦ δεσπότη Χριστοῦ, καὶ ποτήριον ὕδατος.

Καὶ ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὅταν ἦν ἡμέρα τοῦ δεσπότη Χριστοῦ, καὶ ποτήριον ὕδατος.

Καὶ ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὅταν ἦν ἡμέρα τοῦ δεσπότη Χριστοῦ, καὶ ποτήριον ὕδατος.

Καὶ ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὅταν ἦν ἡμέρα τοῦ δεσπότη Χριστοῦ, καὶ ποτήριον ὕδατος.

c Λεγατεύειν a Latina voce legatum, frequens in Jure Græco vox.

CAPUT III.

Cornelio mimo comparatus, post initum cum eo colloquium, sancte moritur.

Annos in columna egit Theodulus quadraginta octo, menses septem, cælestem in terris vitam degens, ac inspiratarum divinitus Scripturarum studio animum suum pascens simul ac recreans, plurimas quoque diaboli insidias et machinationes illusionesque irritas faciens. Cum autem quodam tempore suas in cælum manus Dei famulus sustulisset, hoc modo precatus est. Domine Deus omnipotens, Filii tui unigeniti ac Domini nostri Jesu Christi Pater venerande, qui a mundi constitutione absconditum mysterium, Filii, inquam, tui impassibilis passionem, postremis hisce temporibus manifestum omnibus esse voluisti : ipsumque nobis salvatorem, ductorem, et animarum nostrarum misisti redemptorem, qui pro mundi vita in holocaustum incontaminatum tibi seipsum obtulit : illud, obsecro, aperire mihi ne graveris, si vel parum quidpiam gratiæ a sancto et glorioso tuo nomine sperare possim, quicum tandem mortalium regni tui possessionem aliquid aditurus sum. Finita precatione, talis ad hominis sancti aures vox est allapsa : Confortare et

Ἐποιήσεν δὲ ἐν τῇ αὐτῇ κίονι ἑτα μί, καὶ μῆνας ζ',
βίον ἀγγελικὸν ζῶν, εὐσεβεῶν καὶ ἐντροφῶν τῇ τῶν
θεοπνεύστων γραφῶν μελέτῃ, πολλὰς δὲ προσβολὰς καὶ
μεθοδείας καὶ φροντισίας κατεργάσας τοῦ διαβόλου. Ἐν
μᾶ δὲ τῶν ἡμερῶν ἐκτείνας τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐ-
ρανόν ὁ τοῦ Θεοῦ δούλος, ἤρξατο λέγειν οὕτως. Κύριε ὁ
Θεὸς παντοκράτωρ, ὁ τοῦ μονογενοῦς σου παιδὸς Ἰησοῦ
Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν πατὴρ, ὁ τὸ ἀποκαταρτισθὲν
μυστήριον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, τοῦ κόσμου τοῦ οὐ-
νοῦ σου τὴν ἀπάθειαν, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἀποκαλύψας,
καὶ ἐξαποστείλας ἡμῖν αὐτὸν σωτῆρα καὶ φωστῆρα καὶ
λυτρωτὴν τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ὅστις καὶ ἐστὶν προσήνεγκ-
κεν ἄσπιλον ὁλοκαύτωμα ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς, κα-
ταξιώσων ἐμψανίσαι μοι, εἴγε εὐκρέστησα τῷ ἁγίῳ σου
καὶ ἐνδοξῷ ὀνόματι, σὺν τινὶ μέλλω κληρονομεῖν τὴν σὴν
βασιλείαν ; Καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐγένετο πρὸς αὐτὸν λέγουσα·
Ἰσχυε καὶ ἀνδρίζου, εὐκρέστησας γὰρ με. Δεῖ δὲ σε κλη-
ρονοῦναι τὴν βασιλείαν μου μετὰ Κορυηλίου α τοῦ παν-
δοῦρου, τοῦ ἀπὸ Δαμασκοῦ τῆς πόλεως. Τοῦτο δὲ ἐρρέθη
αὐτῷ, ἵνα ἔπασις αὐτῷ μὴ γένηται, καὶ ὑψωθείς παρὰ
θεοῦ ὑπὸ τοῦ διαβόλου,

Anno con-
versionis
suz 48,

A 13 Τούτων ἀκούσας Θεόδουλος καὶ θαυρῶσας ἔφη·
 Οἱ μὲν τῷ ἀθλίῳ καὶ ἀπεγνωσμένῳ! μετὰ πανδοῦρου,
 Δέσποτα, ὁ σὸς δοῦλος κληρονομεῖ; μετὰ πανδοῦρου,
 Δέσποτα, ὁ ἐν τοσοῦτοις ἔτεσι κοπιᾶσας καὶ μοχθήσας;
 Ὡς τέλος ἐνδουλεύσῃ καὶ ἐξουθενήσῃ! ὦ πῶς ὤφθην
 ἀγροῖος ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασί μου! Ἐν τίνι ἀμα πλῆμ-
 μελήσας παρήκουσα ἐντολήν σου; Μὴ ὅρα ἐν ἀγροῖα b
 ἐκιδιωθῆναι; σὺ μόνος γινώσκεις τὰ ἀδύνατα καὶ τὰ κρύφια.
 Τίς οὖν ἢ ἄτιμος αὐτῇ συγκατατίθῃσι μετὰ πανδοῦρου,
 Δέσποτα; ἐν τῷ κίονι ἐστειλόμενος, μετὰ τοῦ ἀπὸ σκηνῆς;
 ὁ ἐν νηυσὶ καὶ ἀγρυπνίαις, μετὰ αὐλοῦ δαιμόνων; ὁ
 ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις αὐτῶς διατελὼν, ὁ πάντα δευτέρα
 θέμενος, καὶ νεκρῶσας ἔαυτον τῷ κόσμῳ μετὰ πανδοῦρου
 κληρονομεῖ; Τί ἐννοῆσαι ἀπορῶν; τί δὲ εἶπω περὶ σου,
 Ἐπιζητητὰ τῶν ἀμαρτιῶν ὦν; ἢ θλίψις προσκαλεῖ σε
 πρὸς εὐσπλαγγίαν. Ὡς βάλως πλοῦτου καὶ σοφίας καὶ
 γνώσεως Θεοῦ, ὡς ἐξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνε-
 ξιχνήσασθαι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ! Θεὸς ἀληθινὸς καὶ πάσαι αἱ
 ὁδοὶ αὐτοῦ κρίσεις· Ἀρα δὲ ἐν τισὶ τὰ ἔργα τὰ κατ' ἐκεί-
 νον τὸν ἄνθρωπον ὑπάρχει, ὅτι σὺν αὐτῷ κληρονομῶ. Πλὴν
 ἐπίσταμαι τὰ κατὰ τὴν ἀγαθότητά σου, Δέσποτα· οἶδά
 σου, Κύριε τὴν ἄρετον εὐσπλαγγίαν· οἶδά σου τὴν
 στοργὴν καὶ τὴν ἀγάπην περὶ τοὺς ἀμαρτωλοὺς, πῶς
 ἐναυλωπῆσαι καταδέξῃ διὰ τὸν ἄνθρωπον, πῶς παθῇ
 ἡμέραν, ἵνα τὸ πεπληνημένον πρὸς δακρύων ἐλευθερώσῃ. Οὐ
 διελάθην με τὰ κατὰ τὸν Ζαχαρίου ἐκεῖνον, πῶς ἰδὼν αὐ-
 τὸν ἐν τῷ συνομομαίᾳ φωνήσας ἔφη πρὸς αὐτόν, καίπερ
 μηδὲν ἀκούσας ἐξ αὐτοῦ· Ζαχαρίε σπεύσας κατέβηθι, σή-
 μερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μέναι· Ὁμοίως δὲ καὶ
 τελέωνται εὐρύν· Εὐαγγελιστὴν πεποιήσας, ἀλλὰ καὶ δύνα-
 τιν· Ἀπόστολον ἀπέδειξας, πόρνην δὲ παρθένον σεμνοτέ-
 ραν ἐποίησας. Καὶ τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; ληστὴν πα-
 ραδείσου πολίτην ἀνέδειξας διὰ μίαν καὶ μόνην φωνήν,
 ἥτις ἐν αὐτῇ, Μνήσθητί μου, Κύριε ὅτι ἂν ἔλθῃς ἐν τῇ
 βασιλείᾳ σου. Ἐγὼ δὲ μετὰ πανδοῦρου τὸν κλῆρον ἔλα-
 χον, Δέσποτα, ὁ ἡγησάμενος πάντα σκύδαλα εἶναι ἵνα
 σοὶ δουλεύσω. Ταύτην οὖν ἔχων τὴν μέριμναν διὰ παντὸς
 ἐναγώνιος ὑπῆρχον ἐν τῷ κίονι.

14 Ἐν μίᾳ δὲ τῶν ἡμερῶν ὀχληθεὶς ὑπὸ τῆς ἐνθυμή-
 σεως ταύτης ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος, βουλευέται τοῦ κίονος
 κατελθεῖν, καὶ καταλαθεῖν τὰ πρὸς τὸν συγκαταρνούμενον
 αὐτοῦ Κορνήλιον τὸν προειρημένον. Καὶ δὴ κατελθὼν
 μετὰ θαυρῶν πολλῶν καὶ στεναγμῶν τὴν πορείαν ἐποιή-
 σκετο ἐν τῇ ταύτῃ τῶν αἰσθητῶν θραυσμένη· πάλαι. Καὶ
 καταλαθεὶς δι' ὀλίγων ἡμερῶν τὴν αὐτὴν πόλιν, εἰσῆλθεν
 περὶ ὅραν ἐναγώνιος ἡμερῶν. Καὶ προσευξάμενος συνήθως
 τῷ Κυρίῳ, συναντήσας τιμὴ τῆς αὐτῆς πόλεως, ἐπικρύπτει
 αὐτὸν ἕνεκεν τοῦ ἐπιζητομένου παρ' αὐτοῦ πανδοῦρου. Ὁ
 δὲ ἔφη πρὸς αὐτόν· Ἰπποδρόμιον ἔστι, Πάτερ, κακίως
 διάγει. Καὶ ἀκούσας ἐστένυξεν ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος, καὶ
 παρακαλέσας τὸν ἄνθρωπον τὸν πολίτην σὺν αὐτῷ μένει
 πρὸς ἐνδείξιν τοῦ τοιοῦτου ἀνδρός· ὁ δὲ αἰδεσθεὶς τὸ ἀγ-
 γελικὸν αὐτοῦ προσώπον τε καὶ σχῆμα διέμεινεν. Εἶτα,
 ἡλίου λοιπὸν δύσαντος, καὶ τοῦ ἱπποδρομίου παυθέντος,
 ἰδὼν αὐτὸς πάνδουρος παρῆκε κατέχων τῇ μὲν μὲν χειρὶ
 ὄργανον, τῇ δὲ ἄλλῃ ἐκαίριον γυμνασίου καὶ ἰσμοφο-
 ροῦσαν ἀτάκτως καὶ ἀσέμνως, ἥτις περιῆράπιζεν αὐτόν
 καὶ περιετρίχισεν μετὰ ἀπρεπῶν γέλωτος· ὃν θαυτολο-
 διεκνήσας ὁ πολίτης ὑπέδειξεν τοῦτον. Καὶ ἰδὼν αὐτόν ὁ
 τοῦ Θεοῦ δοῦλος εἰς οὐρανὸν ἐνέτεινεν, καὶ διακρίσας
 ἔφη· Ἀνεξίκακε Κύριε, διὰ τὴν οἰκτιρῶν σου. Ὁντως
 γὰρ σου τὰ κρίματα ἄδυσσος πολλή. Καὶ μετακαλεσάμε-
 νος τοῦτον διὰ τοῦ πολίτου, καὶ αὐτοῦ ἐλθόντος, λαδόμε-
 νος αὐτοῦ τῆς χειρὸς, ἔφη πρὸς αὐτόν. Δυσωπῶ σε, ἀγα-
 πητέ, πρὸς βραχὺ με ἀνάμεινον.

15 Ἀπολύσας οὖν τὸν πολίτην ἐν εὐρήνῃ, ὑπερῆλθετο
 αὐτοῦ, τὸν δὲ Κορνήλιον λαβὼν ἐν ἰδιόχρῳ τῷ πρῶ, προ-
 σέπεσεν αὐτῷ, μετὰ θαυρῶν δυσωπῶν αὐτὸν εἰπεῖν, ἐν
 τίσιν ἐστὶν τὰ κατὰ τὴν αὐτοῦ πολιτείαν. Ὁ δὲ περιε-
 βλέπετο αὐτὸν ἄνω καὶ κάτω, καὶ ἀποκριθεὶς ἔφη πρὸς
 αὐτόν· Ὑπαγε, Κύριε Ἀδελφῶ, μὴ καὶ ἐγὼ με τὸν ἀμαρτω-
 λὸν, ὃν γὰρ εἶμι τοῦ προσήματός σου. Τί εἶπω σοί, ἄν-
 θρωπε τοῦ Θεοῦ; οὐκ ἐθέλω με πῆδον ἄλλου, καὶ μετὰ
 τίνος, καὶ τί βλάπτω; τί ἐροῦνός με, τὸν ἐφ' ἐκείνης
 συνελθόμενον πόρνης καὶ μέμοισ; Καὶ γὰρ ἔτυγον κλη-
 ροῖναι τῷ διαδολῷ καὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, σχολάζειν δὲ
 διὰ παντὸς ἱπποδρομίσαιτε καὶ ἀτόποις θέαις διὰ τὴν
 ἐφ' ἡμέραν τροφήν. Αὐτὸς δὲ ἐπιπολὺ θαυρῶν, ἐνορκοῖ
 αὐτόν λέγων· Οὐκίω σε κατὰ τῆς μεγάλης δόξης τοῦ
 παντοκράτορος Θεοῦ, τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ

esto robustus summopere enim mihi placuisti; D
 quamobrem una cum Cornelio. citharædo illo Da-
 masceno, regni cœlestis participem fieri te oportet. Hæc enim in modum Theodulo manifestata fue-
 runt, ut ne elatio animi illum caperet, neve nimia
 de se opinione tumefactus in diaboli laqueos incau-
 tus incidere.

EX MS
FLORENT.
intelligit se
in gloria
patem fore
Cornelio
mimo.

13 At Theodulus ista audiens: Me miserum, in-
 quit, non sine lacrymis, et a Deo rejectum! ergone
 cum citharædo famulus tuus, Domine, hereditatem
 capiet, tot pro te laboribus ac sudoribus exhaustus?
 o vilem atque indignum conatum meorum exitum!
 o quam inutiliter in vitæ hujus professione me-
 gessi! In quo tamen legem tuam, Domine, prava-
 ricatus sum? Numquid forte ex ignorantia aliquid
 deliqui? Tibi soli cognita sunt ea quæ aliis abscon-
 dita et ignota. Quæ, precor, turpis ista est compa-
 ratio, qua mimus cum stylita, degens in pingui cu-
 lina cum jejuniis atque vigiliis exhausto, demonum
 præcentor cum homine dies noctesque psalmis et
 hymnis canendis intento confertur? Qui humana
 omnia loco non nisi secundo habet, et mundo se cru-
 cifixum exhibet, cum nescio quo citharædo heredi-
 tatem cernet? Quid hæc de re cogitem nescio. Quid
 de te dicam, qui peccatorum omnium cognitor es in-
 timus? Angustie nostræ ad misericordiam certe te
 provocant. O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ
 Dei! quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et
 quam investigabiles viæ ejus! vere ipse est Deus, et
 omnes viæ ejus judicium. In quo igitur tantopere
 sita sunt bona hominis istius opera, ut in cornelia
 hereditate cœlesti eodem quo ego loco habendus sit?
 Novi equidem, novi tuam, o Deus, bonitatem:
 Tuam Domine, inexplicabilem misericordiam, cari-
 tatem, et erga humanum genus peccatis oppressum
 benevolentiam non ignoro. Notum est qua ratione
 hominis causa suscipere hominem dignatus fueris,
 et sustinueris sepeliri, ut fraude demonis deceptam
 misere oviculam in integrum restitueres. Non me
 latet quo modo, cum Zaccharum istum in sycomor-
 um tui videndi causa ascendisse conspiceres, ultro
 eum verbis hisce benigne compellaveris: Zachæe,
 festinans descende, quia hodie in domo tua oportet
 me manere. In Publicanum quoque cum incidisses,
 Evangelistam mox esse jussisti. Quin etiam e per-
 secutore fecisti Apostolum, et meretricem omni
 virgine clariorem reddidisti. Et quid plura afferam?
 cum Latronem ob solam et unicam hanc in cruce
 emissam voculam: Domine memento mei cum ve-
 neris in regnum tuum; inter Paradisi incolas scri-
 pseris. Ego vero, qui, ut melius tibi servirem, om-
 nia arbitratum sum ut stereora, eandem cum ci-
 tharædo fortunam sortitus sum. Non ista equidem
 spe tot in columna annos et certamina exhausti.

E
Hunc Dei
judicia re-
veritus,

14 Hac aliquando cogitatione haud sane medio-
 criter turbatus Dei famulus, e columna descendere,
 et quæ ad memoratum jam Cornelium, coheredem
 suum, potissimum spectabant cognoscere statuit.
 Multis igitur cum lacrymis et suspiriis, descendens
 ad eam in qua vir ille venerandus morabatur civi-
 tatem, profectionem suscipit: et Damascus intra
 paucos dies circa nonam matutinam ingressus, post
 consuetas eo tempore preces ad Deum fusas, ex ob-
 via quopiam illius loci habitatore sci-citatur, de eo
 quem quærebat citharædo. Ille autem; Hippodro-
 mum, inquit, o Pater, urbs hæc continet haud ita
 spatiosum, atque in eo Cornelius de quo quæris
 habitat. Ad quem sermonem Dei famulus alte
 suspirans, hominem ut secum tantisper manere, et
 propius, quem quærebat, indicare vellet oravit:
 quod alter, angelicum viri sancti vultum habitumque
 reveritus, negare minime potuit. Sub occasum au-
 tem solis cum omnia in Hippodromo jam essent
 quietiora, prodit ecce citharædus, manu altera
 instrumentum musicum, altera meretricem trahens,
 ornato impudenti lascive comptam, et nudum velo
 caput efferentem; quæ cum immoderato risu vestes
 hominis et capillos petulanter lacerabat, turbabat-
 que. Hunc igitur Theodulo indicavit civis. At ille
 sublati in cælum ocalis, et lacrymis ubertim pro-
 fusis

Damascum
proficisci-
tur,

EX MS.
FLORENT.
et Cornelium
cognoscit,

A fusis; Deus, inquit, patiens et longaminis, debita reddatur misericordie tuæ laus et gloria. Vere iudicia tua abyssus multa. Tum civis opera vocatum ad se, et propius accedentem citharcedum manu prehensens, Oro te, niebat, atque obtestor, carissime, mecum tantisper hic ut subsistas.

cum coque
colloquium
instituit

13 Dimissum deinde a se civem fausta pacis et honorum omnium appreciatione prosecutus, in secretiorem locum Cornelium abducit: ibique ad ejus se pedes non sine lacrymis abiciens, exquirat sollicite, quibus tandem in rebus vitæ ejus ratio modusque consisteret. Ille, ubi hominem sanctum oculis totum perlustrasset; Apaga, inquit, Domine Abba, ne me, oro, peccatorem ludibrio habe; non enim idem quod tu institutum vivendi ego sequor. Quibus tandem verbis te alloquar, homo sancte? Non vidisti, quo ex loco, et qua comite progressus sim, et quid instrumenti manu præferam? Quid ista ex me quæris, qui scortis quotidie et mimis assuevi? mihi enim sorte obtigit participare diabolo et operibus ejus, et Circensibus quotidie vacare atque obscenis spectaculis, victus diurni causa. At Theodulus; Adjuro te, inquit, lacrymans, per eam qua Deus omnium Dominus, vivos judicaturus et mortuos, conspicuus est gloriam, hoc mihi ut aperias, quid unquam toto vitæ tuæ tempore boni a te præstitum esse memineris. Nihil, oro, clam me atque occultum habeas.

B Cui respondens Cornelius: Nullius equidem boni operis a me unquam peracti conscius mihi sum, o Pater, nisi hujus solius, quod mihi quidem peccatori bonum videtur. Tum narrationem facti exorsus atque ad Theoduli pedes abjectus; Da veniam, ait, o Pater, quia pudor est enarrare turpia et infanda inea facinora. Eloquere, fili mi, respondit Theodulus, et Dominus Jesu Christus tibi pariter mihi que peccatorum veniam benigne, spero, concedet.

et id solum
in se bonum
fuisse

16 Tum Cornelius; Audi igitur sis, mi Pater. Cum publicum quodam tempore pervigilium celebraretur, et absoluto divino illo jucundoque spectaculo, domum me referrem; in feminam incidi supra quam dici potest formosam. Huic ego ut propior adstiteri, blandis eam verbis ad flagitium mecum perpetrandum cœpi allucere. Quam consentientem complexu vix exceperam, cum subito, nec absque lacrymis et lamentis, e meis sese illa manibus eripit. Cui ego; Quid, inquam, tibi, mulier, sinistri accidit? num quidpiam tibi violentie est allatum? At illa vehementius etiam lamentabatur. Ejus igitur miseratione me cum cepisset, Adjuro te, inquam, per Deum altissimum, ut, quid hoc rei sit, aut quamobrem ita indesinenter lacrymeris, mihi manifestes.

17 Ad quæ aliquando tandem ægre illa respondens (ingens quippe et inexplicabilis quidam dolor miseram occupaverat) Ego, dixit, Domine mi, nobilibus parentibus in lucem edita, viro cuidam clarissimo in conjugem concessa fui, ad quem et copiosam sane dotem attuli, ab annis enim duodecim parentibus orbatu fueram. Vir autem qui me duxerat, intempestiva negotiatione, universam quam attuleram dotem, varia ratione dissipavit. Adhæc cum fœneratoribus non paucis rem habens, multa ipse nomina sensim contraxit. Unde autem subita illa rerum domesticarum angustia et necessitas advenit, ad instructionem an probationem nostram, non facile dixero. Mutuos inde a fœneratoribus nummos accipit quadringentos; quos cum refundere non valeret, accusationem illi adversus eum instituere sunt aggressi. Eundem mox accusatum civitatis primores publico carceri incluserunt, in quo octavum jam mensem maceratur fume. At ego, cum adissem aliquot, a munificentia æstimatos, nil nisi vacuos verborum sonos ab eis retuli: quos et, propter illos qui forte aderant, vanæ nescio ejus gloriæ raptandæ causa, dabant. Quid igitur agerem prorsus nesciebam. Hoc demum excogitavi, fateor, et perfeci. Noctu frequenter consurgens manum ad excipiendam stipem exerui; manum, inquam, elemosynis elargiendis paulo ante assuetam, vultu interim oræ nimia verecundia velato. Cum ille quoque

quod nobili
mulieri, pro
sustentando
coptivo viro
suo,

ad mendici-
tatem ad-
acta,

νεκρούς, εἰπεῖν μοι τί ἀγαθὸν σύννοδος ἔχοντός εἰς διαπρα-
τῆμα, ἐν μηδενὶ μηδὲν με ἀποκρούστων. Καὶ ἀποκρι-
θεὶς ὁ Κορνήλιος εἶπεν· Ὅπως, Πάτερ, οὐ σύννοδος
ἐμαυτῷ ἀγαθόν τι τὸ σύνολον πεποικένως, τοῦτο καὶ μό-
νον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ τῷ ἀμαρτωλῷ. Καὶ ἀρξάμενος τοῦ
λέγειν προσέειπεν τοῖς ποσὶ Θεοδούλου λέγων· Συγχώρη-
σόν μοι, Πάτερ, αἰδοῦμαι γὰρ εἰπεῖν ἐπὶ σοὶ τὰ αἰσχρο-
τάτα καὶ ἀπεγνωσμένα ἔργα. Καὶ θαρσαυοῦσας αὐτὸν
ἔφη· Λέγε, τέκνον μου, ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς συγχω-
ρήσει καὶ σοὶ καὶ ἐμοὶ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν.

16 Ὁ δὲ ἔφη· Ἀκουσόν, Πάτερ. Ἐν μὲν τῶν ἐσπε-
ρῶν πᾶνδραμὸς πυνυγῆς ἐπετελεῖτο, καὶ μετὰ τὴν ἀπό-
λυσιν τῆς αὐτῆς ἐνθέρου καὶ ἀσμένους θέας, ἐν τῷ ἀναχω-
ρεῖν με ἐν τῇ ἐμῇ οἴκῳ, ὁρῶ γυναῖκα ἱσταμένην, ἐνσπν-
τὸν ὑπὲρ ὧσιν, καὶ προσεγγίσας αὐτῇ ἐλάλουν αὐτῇ κολα-
κευτικά ῥήματα, ἐφ' ᾧ με ταύτην τοπεινῶσαι. Καὶ δὴ
συνθεμένης αὐτῆς εἰς τοῦτο, ἐν τῇ ἐλθεῖν με περιπευχέσθαι
αὐτήν, ἄφνω ἤρξατο ὑδύρεσθαι καὶ δοκῶν καὶ ἀναχαι-
τίζειν ἐν τῇ ἐξ ἐμοῦ. Πρὸς ἣν ἔφη· ὦναι, τί τὸ γένη-
νός σοι; μή τις βίαν τίνος οὖν ἐπ' ἡγάρ σοι. Ἡ δὲ ἐπὶ
πλέον ἐκλαίεν πικρῶς. Καὶ ψυχοπονήσας ἐπ' αὐτήν, ἔφη·
Ἐννοῶ σε κατὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου ἐκφάναι μοι τὸ
κατὰ σε πρῶγμα, καὶ τίνος χάριν ἀνευδύτως διακρίσεις.

17 Καὶ μόλις ποτὲ ἀποκριθεῖσα ἔφη (ἐνικατὸ γὰρ ἐν
τοῦ πολλοῦ καὶ ἀφάντου γλυσυμοῦ) Ἐγὼ, δέσποτα, ἐπισή-
μων γυνέων γέγονα θυγάτηρ· ἐξεδόθη δὲ αἰδεσίμῳ τινὶ
πρὸς γάμον, πολλὰ ἐν προικὶ τοῦτω ἐπιδοῦσά, ἐξορφα-
νέσθην δὲ ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα. Ὁ δὲ ἀγαρόμενός με ἀνὴρ,
ἄλλην ἄλλως ὑστερήσας, ἅπαντα τὰ προσαχθέντα αὐτῷ
πρὸ ἐμοῦ ἐν προικὶ διαφόρως ἐξαναλίωσεν· πρὸς τοῦτο
δὲ καὶ θανασιταῖς οὐκ ὀλίγοις προσημυλίσας κατὰ χρεὸς
γέγονεν. Οὐκ οἶδα δὲ εἰπεῖν πόθεν ἄφνω ἐπ' ἡλθεν ἡ τούτη
στένωσις καὶ ἀνάγκη· εἴ τε γὰρ πρὸς παιδίαν, εἴ τε πρὸς
δοκιμασίαν, ἀγνοῶ τοῦτο λέγειν. Μεθοδεύεται δὲ ἐν τῶν
αὐτοῦ θανασιτῶν νομίσματα τετρακόντια, καὶ μὴ εὐπορῶν
τούτου τὴν ἀπόδοσιν ποῖσασθαι τοῦτο, ἐν οἷά σοι πε-
ποικέναι τοῦτον, καὶ συσχόντες αὐτὸν οἱ τῆς ὀργοντικῆς
τάξεως, ἐν τῇ δημοσίᾳ εἰρηκτῇ συνέκλεισαν· καὶ ἔστιν
ἐκείσε ἀπὸ μηνῶν οὕτω δοκῶν ἀπὸ πείνης. Καὶ
διαφόρως προσελθούσά τινα καλοποιεῖς, οὐδὲν ἐλαφισά-
μην ἐξ αὐτῶν, εἰ μή τι γὰρ ῥήματα καὶ μόνον, καὶ ταῦτα
διὰ τοῦς πρακτυγγάνοντας κενοδοξίᾳς χάριν, καὶ τί
ποιῆσαι οὐκ εἶδον. Προσεβέμην δὲ καὶ τοῦτο, ὁ καὶ πε-
ποικέναι, ὑμνησάμεν διακιστῶμένην νύκτωρ ἐφ' ἡπλουν τὴν
χείρὰ μου, τὴν διαφόρως εὐποιῶς πλείστας ποιήσασαν,
ἀποκρύπτουσα μέντοι αἰδομένη τὴν αἰμασθέν μου πρό-
σωπον. Ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἄξιόν τι πορίσασθαι εὐνοήθην·
ὅθεν ἐδουλεύσάμην ἐξ ἀνάγκης πολλὰς τὴν κακὴν βουλὴν
ταύτην, τὸ πορευέσθαι καὶ ἀποθεῖσθαι τὸν ἐμὸν ἄνδρα, ἵνα
μὴ λιμοκτονήσῃς τέλει τοῦ βίου χρησθῇ. Ἡρξάμην
οὖν ἀσεβῆσαι εἰς τὸν ἄνδρα μου· καὶ γὰρ οὐδὲ χεῖρας
εὐτονοῦσας πρὸς ἐργασίαν ἐκεκτῆμην, οἷα δὴ τῆς θλίψεως
καταπεσὶν ταύτης παρασκευαζούσης. Οἶδεν δὲ ὁ ἐσταθὴς
τῶν καρδιῶν, καὶ ἐρευνητὴς τῶν νεφρῶν Χριστός, ὡς οὐ-
δέ ποιν ἐμολύνθη τὸ ἀθλίον μου σῶμα μετὰ τὸν ἐμὸν ἄνδρα.

18 Τοῦτων ἀκούσας ἐγὼ κατεύνην, καὶ ἐσπληγγίσ-
θην, νικηθεὶς δὲ ἐδάκρυσα, καὶ ἔφην πρὸς αὐτήν· ὦναι
δυσωπῶ σε, μεῖνόν με πρὸς μικρόν. Καὶ ἀπελθὼν δρο-
μαίως ἐν γῇ ἐμῇ οἴκῳ, ἤγαγον, ἅπερ ἔτυχον ἔχειν τότε,
νομίσματα διακόνισα τριάντα· σύμην ἄλλα καὶ ζυγὴν ἡ
χειροφάλλον νομισμάτων ἐξοδμήκοντα, καὶ ἄλλα τέ τινα
γυναικεῖά μου κόσμια νομισμάτων ὁδοῖκοντα, ἅπερ ἔτυ-
χον ἔχειν ἀπὸ γυνέων, καὶ ἀπὸ κληρονομίας τῆς γενομένης
μου συμβίου καὶ συμφυγισμένης, καὶ εὐρύν λείπειν μοι
εἰς ἀναπλήρωσιν τῶν ἐπιζητούμενων νομισμάτων τετρα-
κόντιον ἕτερα νομίσματα εἴκοσι, βασιτάξας τὸ πλεονέκον ε
μου καὶ τὸ βυσσινόν f τῶν ἐπιστήμων καὶ ἀ-όπων θεα-
μάτων, οὐ μὴν ἄλλα καὶ τὰ περὶ τὸν τράχηλόν μου φυ-
λακτὰ ἐπάρας, πάντα ἀγαθῶν ἐν g σαδανίῳ, δέδωκα
αὐτῇ λέγων· ὦναι, οὕτως οὐκ οἶδα τίς εἶ, ἀλλ' οὐτε
θελῶ μαθεῖν λαβοῦσα πορεύου ἐν εἰρήνῃ, εὐχρημένη ὑπὲρ
ἐμοῦ τοῦ ἀμαρτωλοῦ καὶ δεδωκώς αὐτῇ πάντα, ἀπέλυσεν
αὐτήν ἐν εἰρήνῃ. Τοῦτό ἐστιν ὁ νομίζων καλὸν πεποικέναι
ναί, ὑπερ οὐδενὶ ἀφ' ἡρξάμην, ὡς ἐπὶ Κυρίου, εἰ μὴ
ἀνάγκη τῇ τῇ ἀμυσίᾳ. Ταῦτα ἀκούσας Θεοδούλος, ἔφην
φεν ἐκ τῶν πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ κλαίων καὶ λέγων·
Μνημόνεέ μου, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, ὅταν καταλάβῃς
ἐκείνας τὰς ἐνδοξίας καὶ αἰωνίους σκηνάς. Μνημόνευσόν
μου τοῦ ἀμαρτωλοῦ, παρακαλῶ σε· οὕτως γὰρ ἔγνω Κύ-
ριος τοὺς ἔντας αὐτοῦ· καὶ συνταξάμενος τῷ ἀνδρὶ, ἀπέ-
λυσεν

A λυσεν τούτου, εὐχαριστήσας τῇ Θεῷ ἐπὶ τῇ τούτου ἀγαθῇ καὶ ἐποφελεῖ συντυχίᾳ.

19 Ἀπολύσας οὖν αὐτὸν ὁ Θεόδουλος, τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι καὶ ἐπιευεῖσει ἀνῆλθεν ἐν τῷ κίονι, δοξάζων ἐπὶ πάσι τὸν εὐσπλαγγνόν καὶ φιλόανθρωπον Θεόν, καὶ τὸν ἐξ ἔθους κανόνα φυλάττον. Διατελέσαντος δὲ αὐτοῦ ἐν τῇ αὐτῇ κίονι ἑτερον πενταετῇ χρόνον, ἄφνω φωνὴ γέγονεν πρὸς αὐτὸν λέγουσα· Θεόδουλε, δέσπο· λοιπὸν ἀναπάνου, ἵτοίμασται γὰρ σοὶ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ ἐκδέχεται σε ὁ χάρις τῶν ἀγγέλων, καὶ δικαίων, καὶ προφητῶν, καὶ ἁγίων· οὐ μὲν, ἀλλὰ καὶ Κορνύλιος ὁ ἀπὸ πανδοῦρων· ἦν γὰρ πρὸ αὐτοῦ τελευτήσας ἐνισυτὸν ἔην. Καὶ ἐκτείνας τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς οὐρανὸν ἔφη· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, εἰς χεῖράς σου παρατίθημι τὸ πνεῦμα μου· καὶ παραχρῆμα παύσθηκεν τὴν ψυχὴν τοῖς ἁγίοις Ἀγγέλοις. Συνσχηθέντες δὲ πάντες οἱ κατὰ τὴν γῆραν ἐκείνου Ἐπίσκοποι τε καὶ Ἡγούμενοι, μοναχοὶ τε καὶ λαϊκοί, καὶ τὰ πρέποντα ἐπὶ τούτῳ ποιήσαντες, ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ κατέθηκαν τὸ ἅγιον αὐτοῦ λείψανον. Πολλοὶ δὲ ἰάσεις γίνονται ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ μέχρις τῆς δεῦρο. Οὕτως οὖν τὸν δρόμον τελέσας, καὶ τὴν πίστιν τηρήσας, ἐθαυμάσθη ὑπὸ Ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων, συγχορεύει δὲ ταῖς ἁγῶν δυνάμεσιν, τὰς ὑπὲρ ἡμῶν δεήσεις ἀπεύστωι προσφέρων τῷ Σωτῆρι Χριστῷ. Αὐτῷ ἡ δοῦξα καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ ἀρχάντῳ Πατρὶ καὶ τῇ προσκυνητῇ καὶ ζωοποιῇ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

B nonnulla, et ipsas quas circa collum gestibam bullas: et simul omnia involvens linteolo, dedi ei dicens: Nescio equidem, mulier, quæ aut unde sis, sed nec scire magnopere cupio: hæc interim omnia tibi habe, ac vade in pace, Deumque pro me peccatore precibus tuis exora. Tum cunctis quæ attuleram donatam, in pace permisi abire. Hoc unicum recte a me factum arbitror quumdiu vixi, quod nulli unquam mortalium, Deo teste, nisi sanctitati tuæ, quando ita necesse fuit, enarravi. Hisce intellectis Theodulus ad pedes hominis cum gemitu se aliecit, ac; Mei, inquit, homo Dei, memorem te præsta cum in gloriosa illa ac æterna tabernacula fueris receptus; mei, inquam, peccatoris, memoriam, oro, ne deponas; novit enim revera Dominus qui sunt ejus. Atque ita valedicens dimisit eum, gratias supremo Numini immortales referens pro pulcherrimo et utilissimo occurso.

19 Dimisso Cornelio, ad suam columnam, non sine peculiari Dei ipsius auxilio imperioque, Theodulus se retulit; super omnia misericordem et benignum Deum laudibus extollens, et regulam consuetam observans. Quinquennio deinde supra columnam exacto, vox ad eum ex improvisu facta est dicens: Veni, Theodule, ac deinceps quiesce: tibi jam paratum est regnum cælorum, magna te Angelorum, Justorum, Prophetarum, et Sanctorum multitudo expectat: expectat et Cornelius citharædus: hic enim uno ante anno supremum jam diem clauserat. Sublatis ergo in cælum manibus, insignis Dei servus; Domine, inquit, Jesu Christe, in manus tuas commendo spiritum meum. Quo dicto, suam repente animam per sanctos Angelos Creatori sistendam tradidit. Post quæ in unum convenientes universi tractus illius Episcopi et Hegumeni, monachi quoque et laici, iusta persolverunt defuncto, atque in eo ipso loco sacrum ejus condiderunt corpus; ad quod suam non pauci in hanc usque diem sanitatem recuperant. Hoc igitur modo cursum suum consummans et fidem servans, apud Angelos et homines admirabilis, supernis potestatibus aggregatus fuit Theodulus, suas pro nobis preces absque requie ad Christum Salvatorem fundens, cui honor sit et imperium, una cum Patre immortalī et adorando vivificat. eque Spiritu, in secula seculorum. Amen.

ANNOTATA.

a Synararium Claromontan. m Κορνυλίον τοῦ μίμου τοῦ λεγομένου Πανδοῦρου, quod satis placet, et gratiæ divinæ potentiam, etiam in tali vitæ conditione, magis exaggerat.

b Κυλινδρόμυι fortasse dicitur, quod purior Græcia diceret Κυλινδρόμυι voluter: lapsus certe aliquis aut peccaminosa inquinatio tali verbo indicatur.

c Ecgraphum nostrum διαπραξιμον, voce forsitan barbarioris usus.

d Ζυγὴ pro Ζυγὸς olim necdum legi, neque χειρό-φελλον: ex diminutivo tamen φέλλιον Armilla, apparet ea compositione significari ornamentum, non quali su-

conatus in vanum recidisset; ad hoc consilii dura mererum necessitas adegit, turpe fateor et peccaminosum: fornicari statui, meque alienare a marito, ne ille enectus fame ad vitæ tandem extremum perduceretur: peccare, inquam, in maritum constitui, cum nulli opificio apte mihi sint manus, quemadmodum ipsa sæpe afflictio eas ad hoc aptas tandem efficit. Novit enimvero qui corda mentesque hominum scrutatur Christus, quod in pollutum hactenus marito uni corpus meum servaverim.

18 His ego auditis, dolore pariter et commiseratione affici, et victus animo lacrymas cœpi fundere. Tum ita eam compello: Magna me tui, mulier, habet miseratio, præstolare me hic tantisper. Mox curriculo domum meam confero, et, qui mihi tum forte erant ad manum, ducentos et triginta nummos mecum affero; par quoque armillarum, nummis septuaginta aestimatum, et alia nonnulla mundi muliebris instrumenta, octoginta omnino nummorum: quæ omnia a parentibus et ex mee quondam conjugis hereditate acceperam. Cuncta hæc in unum computans, et viginti insuper nummos, ad eam qua mulieri opus erat summam conficiendam, deesse comperies, attuli togam meam theatralem et ex bysso virgulata chlamydem, ad noxiorum ac turpium spectaculorum usus comparatam, aliaque

D
EX MS.
FLORENT.
seque pro-
stinere vo-
lenti,

aliquando
succurrerit,

B

omnia quæ
habebat ei-
dem largitus.

Quam he-
roicam earli-
tatem mira-
tus Theodulus

post quinquen-
nium sancte
mortitur.

pra cubitum nudu brachia adstringebant mulieres, quod proprie armilla est: sed quali infra cubitum utebantur, ad manuum juncturas, quibus tamen non aliud quam idem armillæ nomen apud Latinos est.

e Φελώνιον etiam scribit Chrysostomus, togam Sacerdotalem sive casulam intelligens in libello de re divina, quæ aliis passim φανύλιον.

f βυσσρωτόν, melius forte βυσσαροτόν. Byssinum, varii coloris lineis seu virgis exaratum quodammodo: sic Virgilius de Gallis ait. Virgatis luceat sagulis.

g Σαδάνιον diminutivum a Σαδάνον, involucrium lineum.

EPITOME VITÆ

Ex MS. Synaxario Græco Collegii Claromontani S. J.

Interprete eodem P. Daniele Cardono.

Hic regnante Theodosio Magno, Imperatore piissimo, patricia dignitate conspicuus fuit. Vir erat omni virtute ornatissimus; cujus mansuetudinem, et erga Deum pietatem, puram denique et inculpata vivendi rationem cum observasset Imperator, ad Præfecturæ Constantinopolitanæ munus obeundum adhibere hominem voluit. Ipse autem, perspectis, quæ potentiorum auctoritate potissimum committebantur, rapinis, et immodicis eorumdem in acquirendo studiis, quaque ratione immensa quædam perversitas genus istud mortalium quasi depasceret; non sustinens amplius inter eos versari,

Οὗτος ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς Βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ μεγάλου Βασιλέως, Πατρικίος ἀνὴρ, πάση ἀρετῇ καὶ συνέσει κεκοσμημένος· οὐ τινοὺς τὸ πρᾶον, καὶ τὸν ἔνθεον ζῆλον, καὶ τὸ καθαρὸν τοῦ βίου, καὶ ἀνεπίληπτον βλέπων ὁ Βασιλεὺς. εἰς τὴν τῆς ἐπαρχίτης ἀρχὴν προεστῆσατο αὐτόν. Ἐπεὶ οὖν ἐσκόπει καὶ μάλιστα παρὰ τῶν δυναστεύωντων γινομένης ἀρπαγᾶς καὶ πλεονεξίας, καὶ πάσαν ἐπιδοσκομένην κακίαν ἐν τοῖς τοιοῦτοις, μὴ στέγων ὁρᾶν αὐτοὺς, ἀπεβάλλετο τὴν ἀρχὴν πολλὰ καὶ τοῦ Βασιλέως αὐτὸν ἐκτεύσαντος καὶ τῆς γυναικὸς μὴ ἀνεχομένης· οὕτω γὰρ διήλθον χρόνοι δύο, ἀφ' ὧν ἡμέρας συνεζεύχτησαν.

KA MS.
FLORENT.
Adlocata
in bis CP.
Præfectura

e' mortua
conjugis,
omnia in
pauperes
distribuit:

summa cum
abstinentia
vixit.

Post annos
42 intelligit
se Cornelio
mimo parum
esse:

hunc ergo
requisitum
interrogans
de sua vita,

audit sum-
me egenti
mulieri,

sua omnia
esse largi-
tum.

A Præfectura ultro ac sponte cedere constituit, quamvis et Imperator multis eum precibus retinere conaretur, et ipsa hominis conjux in id consilii minime videretur ventura. Duovidelicet nondum anniabierant, ex quo tempore matrimonii vinculo fuerant conjuncti.

2 At ubi e vita hac repente uxor Theoduli migravit, ipse continuo conjugis obitu relicta sibi bona universa, quingentas omnino et quinquaginta libras complexa, in viduas et orphanos distribuit, non exigua etiam eorum parte monasteriis, gerocomiis, et pauperum peregrinorum hospitibus concessa: suam deinde ipsius omnem substantiam, quæ immensa propemodum erat, non dissimili ratione laudabiliter expendit. Tum regia Urbe abiens ad Edessenam pervenit civitatem, juxta quam in columnam ascendens, cum annum ætatis quadragesimum ageret et secundum, monasticam vivendi rationem arripuit, ad cujus instituti asperitatem atque molestiam perferendam corpus ipse suum durabat. Triginta solidis in columna annis exactis, et multis divinitus prærogativis dignus habitus, non jam crassiore ullo vescabatur cibo, sed Dominicis solum diebus sanctissimum Domini corpus et sanguinem, ac modicum quiddam e sanctificatis sumebat cibis.

3 Atque hoc modo septem menses supra quadraginta [duos] annos explevit. Variis postmodum hisque permolestis cogitationibus commotus animo, ita Deum est precatus: Domine, inquiebat, hominum amator ardentissime, si sancto et glorioso nomini tuo placere merui, hoc, oro, famulo tuo indicare mihi ne graveris, cui eorum, qui in hac vita pro nomine tuo molesta agunt et patiuntur, assimilandus sim. Atque ecce divina quædam vox continuo est audita dicens: Confortare, et esto robustus, dilecte Theodule; quippe qui Cornelio mimo, quem Citharædum homines cognominant, quique in urbe inoratur Damascena, in regno celorum non es habendus inferior. Hoc accepto responsa senex, animo linquens vehementer obstupuit. Tum e columna descendens, ad ipsum tandem Cornelium pervenit: cujus se ad pedes abjiciens, mago opere scire contendit, ac quod tandem vitæ genus ille sectaretur. Theoduli precibus is coactus demum ita respondit; Ego, Pater, a primis vitæ meæ annis mimos inter et agyrtyas semper educatus, ab illis prima vivendi principia accepi. Quodam deinde vespere, cum scelera et peccata mea universa, et instituendum aliquando judicium supremum cogitare cœpissim; male a me acta detestatus, veniam eorum petii, ac meliorem vivendi rationem, quantum in me fuit, arripui, eleemosynas multas in egenos distribuens.

4 Cum autem magis etiam urgeret Senex, et obtestaretur, ut nequid indictum præteriret. Cornelius, Quod secutum deinceps fuerat, Audi sis, respondit, Domine mi. Mulier nescio quæ, illustri genere orta, nec dignitate minus quam præcipua quadam pulcritudine conspicua, viro cuiquam in uxorem obtigit; qui cum intemperanter nimis et prodige vitam ageret, non uxoris modo suasque omnes facultates, sed multa etiam alia a fœneratoribus mutuo accepta consumpsit. Qua de causa in carcerem conjectus, multo istie tempore, non sine ingenti mulieris quam dixi sensu, detentus fuit. Hæc autem ut maritum suum cum fame luctantem conspexit, nullum ejus causa periculum recusavit. Pecunias itaque mendicatio colligere instituit; animo, non secus ac si in balance posita fuisset, fluctuans, ob metum quipsi erat, ne propter insignem suam pulchritudinem ad flagitium a quopiam deposceretur.

5 In hanc ego mulierem forte cum incidissem, ad spectaculi insolentiam prorsus obstupui, quod et manus illa ad emendicandam stipem extenderet, et retrorsum vultum adverteret. Postquam autem calamitatis tantæ causam ex ipsa didici, non parum fui animo commotus: ac lacrymans; Quantum, inquam, mulier, est a marito tuo contractum aeris alieni? Quadringentorum, respondit illa, nummorum, Domine mi. Tunc ego, facultates meas diligenter perscrutatus, nummos penes me triginta supra ducentos esse comperi, qui ad tantum debitum persolvendum minime sufficiebant. Bonis ergo nonnullis mobilibus et ornamentis divenditis, summam pecuniæ aliam confeci nummorum septuaginta. Cumque adhuc multa deesse conspicerem, vestes quas habebam pretiosiores et quod collo gestabam monile in sarcinam unam conjiciens, cuncta in calamitosæ mulieris manus tradidi, ac dixi: Hæc omnia tibi habe, mulier, ac vade in pace, maritumque tuum e carcere libera; Deum quoque ex toto corde pro me precare, ut in supremi iudicii die mei misereatur. Ista audiens Theodulus ac summopere admirans, divinæ bonitati gratias persolvit. Tum conscensa rursum columna, non longo tempore in vivis fuit, sed spe bona plenus paulo post suum Deo spiritum in pace tradidit.

2 Ἐπεὶ οὖν ἡ γυνὴ αὐτοῦ συντόμως μετέστη τοῦ βίου. D αὐτὸς λαθὼν πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτῆς, ὑπάρχουσαν λιτρῶν πεντακονσίων πεντήκοντα, χήρῃς καὶ ὀρφανοῖς διέδωκε, καὶ μοναστηρίοις καὶ γηροκομίαις καὶ ξενώσι τὰ πλείεστα πρόσχετο· ὡς αὐτῶς καὶ τὴν ἰδίαν ὑπαρξίν καλῶς διέθηκεν. ἄπειρον οὖσαν καὶ τῆς βασιλίδος ἀπάρτης, τὴν Ἐδέσαν καταλαβὼν, καὶ ἐπὶ τινος κίονος ἀναθῆς, ἔτος ἄγων τῆς ἡλικίας σαρκαστὸν δευτέρου, τὸν μοναστήν ὑπῆλθε βίου, τῇ σκληραγωγίᾳ καὶ τῇ τοῦ ασκητικοῦ βίου τραχύτητι κατατρυχῶν τὸ σῶμα. Τρίκοντα δὲ χρόνοις ἐν τῷ κίονι πληρώσας, καὶ θεῶν χαρισμάτων καταξιοθεὶς, οὐκέτι μετελάμβανε τροφῆς πλεονέχει, ἀλλ' ἡ μόνον κατὰ κυριακὴν τοῦ τιμίου σώματος τοῦ Κυρίου καὶ αἵματος καὶ μικρὸν τι τῆς ἀρίτης ἀναφορᾶς.

3 Καὶ οὕτως διετέλεσεν ὁ ἀδάμας ἑπτὰ πού μῆνας ἐπὶ σαράκοντα [καὶ δύο] ἔτεσι. Μετὰ ταῦτα ὡχλήθη, ὡς ἔλεγεν, ὑπὸ λογισμῶν καὶ παρεκλήν τὸν Θεόν, Δέσποτα φιλόφθρηπε, φάσκων, εἰγε τῷ ἁγίῳ καὶ ἐνδοξῷ σου ὀνόματι εὐχρέστησον, ἐμφάνισόν μοι τῷ δούλῳ σου, τίνοι τῶν ἐν τῷ βίῳ κακοπαθησάντων διὰ τὸ σὺν ὀνόματι παρεξήτασθην. Καὶ θεὸς φωνῇ πρὸς αὐτόν, Ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου, λέγουσα, ἡγαπημένε Θεόδουλε, ἴσως γὰρ εἰ ἐν τῇ βασιλείᾳ μου μετὰ Κορυλλίου τοῦ μίμου, τοῦ λεγόμενου Πανδούρου, τοῦ ἀπὸ Δαμασκοῦ τῆς πόλεως. Ταῦτα οἰκούσας ὁ γέρον, ἐξέστη, αθυμῶ παραλυθεὶς καὶ κατελθὼν τοῦ κίονος, τὸν Κορυλλίον κατέλαβε, καὶ τοῖς πόσιν κυλιθόμενος ἐξίτηι μαθεῖν τὴν αὐτοῦ πολιτείαν. Ὁ δὲ ἀναγκάζομενος ἐξείπεν, Ἐγὼ, φησι, Πάτερ, ἐκ νεπίου μίμοις καὶ ἀγύρταις συναναστραφεὶς, πάντα τοῦ χρόνου ἐκείθεν ἐννοῶν τὰ τῆς ζωῆς μου ἐφῶδια, καὶ ὁψέποτε εἰς ἔννοιαν ἐλθὼν τῶν πολλῶν μου κακῶν καὶ τῆς μελλούσης κρίσεως, πάντων τῶν κακῶν ἀπεσκόμην, καὶ τοῦ καθυποβίου κατὰ τὸ δυνατόν ἐπιμελοῦμαι, τῆς ἐλεημοσύνης φροντίζων, ὡς δὲ ἐνέκειτο.

4 Καὶ πάλιν ὁ γέρον παρακαλῶν αὐτόν, καὶ ἐνορκῶν εἰπεῖν καὶ τὰ ἐξῆς· Ἀκουσόν μου, Δέσποτα καὶ κύριε, ἔφη· γυνὴ τις περιφανὴς καὶ ὀψὲ κοσμουμένη καὶ κάλλει περιστραπτομένη, ἀνδρὶ τινι πρὸς γάμον ἐξέδοθη· ὃς ἀκολάστου καὶ θαλαυγῆς τυχὼν προαιρέσεως, οὐ μόνον τῆς γυναικὸς τὴν περιουσίαν καταλάλῃσε, καὶ τὴν ἰδίαν· ἀλλὰ καὶ ἔτερα προσδανεισάμενος, κατέφαγε· διὸ καὶ τῇ εἰρηκῇ ἐνεκλείσθη πολλὸν χρόνον, ἀπαμύθητον τῇ γυναικὶ συμφορῶν ἐπενεγκῶν· Ἡ τις βλέπουσα τὸν ἐλεεινὸν ἐκείνον λιμαρχοῦντα, καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν ἀπελέγετο, ὅμην κρῆστο προσαιτεῖν, ὡς ἐπὶ τρυφάνῃς σάλυνουσα τὴν ψυχὴν, καὶ φοβουμένη τὸν τῆς πορνείας ὀλισθηρὸν, διὰ τὸ εἶναι εὐπρόσωπον.

5 Ταῦτα περιτυχὼν ἐγὼ, δεικνὸς πρὸς τὸ ξένον τοῦ θαύματος, ὅτι τὰς μὲν χεῖρας ἤπλου πρὸς τὸ λαθεῖν, τὸ δὲ πρόσωπον εἶχεν ὀπισθοφανῶς. Μαθὼν δὲ τὴν αἰτίαν, ἡλέησα τὴν ψυχὴν, καὶ θαυρῶν εἶπον, Πόσον τὸ χρέος, γύναι. Ἡ δὲ τετρακῶσια νομίσματα, Δέσποτα. Ἐγὼ δὲ ἀκριβολογήσας ἑαυτόν, εὗρον παρ' ἑμαυτῷ νομίσματα διακῶσια τριῶντα καὶ μὴ ἀρκούντα πρὸς τὸ ποσόν, διαπωλήσας τοῖνυν κινητὰ τινα εἶδη καὶ κόσμια, συνήγαγον ἔτερα νομίσματα ἐβδομήκοντα καὶ πάλιν εἶδον ἐλλείποντα, ἐκδοτῶν τῶν ἐνδυμάτων τὰ κάλλιστα, καὶ τὴν περιτραχήλιον ὀρμίσκην, καὶ σινδῶνι περιειλήσας, δέδωκα εἰς τὰς χεῖρας τῆς γυναικὸς, εἰπόν· Λάβε ταῦτα, γύναι, καὶ ἀπὸλθε ἐν εἰρήνῃ, καὶ τὸν σὺν ἀνδρὶ τῆς φυλακῆς ἐλευθέρωσον, ὁσωπύσας ἐξ ὅλης τῆς καρδίας τὸν φιλόφθρου Θεὸν ἐλεῆσαι με ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. Ταῦτα ἀκούσας Θεόδουλος, καὶ θουμάσας, τῷ Θεῷ εὐχαρίστησε καὶ πάλιν ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ κίονος, καὶ μικρὸν ἐπιδύσας χρόνον, μετὰ χρηστῆς ἐλπίδος ἐν εἰρήνῃ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τῷ Θεῷ παρέθετο.

DE SANCTO MANVÆO

EPISCOPO BAIOCENSI IN NORMANNIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De ejus ætate, cultu, Actis.

CIRC. AN.
CCCCLXXXPrimi Episco-
pi Bajo-
censes:horum quintus
Manvæus sub
S. Lupo
floruit:successit circa
an. 465:mortuus circa
annum 480,variarum
Ecclesiarum
Patronus.

Acta MS.

eorum com-
pendium.

Bajocæ seu Bajocum, urbs Nortmanniæ inferioris Episcopalis, colit hoc xxviii Maji S. Manvæum, quintum Ecclesiæ suæ Antistitem, S. Lupi successorem. De hoc et aliis tribus Episcopis primis late egimus die xviii hujus mensis Maji, ad Vitam S. Regnoberti secundi Episcopi: diximusque hunc post S. Exuperium sedisse seculo Christi quarto, et circa annum cccc ex hac mortali vita ad æternam et immortalem migrasse; ac deinde seculo Christi quinto floruisse SS. Rufinianum et Lupum, et hunc vivendo pervenisse ad annum circiter cccclxv. Sub hoc S. Lupo floruit S. Manvæus, tunc Eremita et trium Monachorum Prior, virtutibus et miraculis clarus, duorum mortuorum creditus resuscitator. De his ergo temporibus intelligenda prima Vita ejus periodus, ubi dicitur fuisse temporibus Marciani Imperatoris et Merovæi Francorum Regis, qui ambo in sua dignitate floruerunt ab anno cccclx usque ad cccclxvii, nec pervenerunt ad annum cccclx, qui tamen in dictis Actis adjungitur. At postea circa annum cccclxv, S. Lupo xxv Octobris defuncto, subrogatus est S. Manvæus; quamdiu autem præfuerit, nescitur. Proximus illi successor S. Contestius, od xix Januarii est relatus, in cujus Actis in Appendice pag. 1137 editis, nullus etiam temporis character indicatur. Subrogati dein fuerunt Patricius et S. Vigor, cujus Acta, illustranda ad Kalendas Novembris, referuntur ad tempora Childeberti Regis Francorum; sub quo Rege Leucadius Episcopus Bajocensis subscripsit Concilio Aurelianensi iii anno dxxxvii et Aurelianensi iv anno dxli. Quibus omnibus consideratis, arbitramur obitum S. Manvæi circa annum cccclxxx statui posse.

2 Colitur is Officio Ecclesiastico, non solum in urbe et diocesi Bajocensi, sed etiam in vicinæ diocesis Constantiensis variis ecclesiis, quarum Patronus habetur. Tales sunt, in decanatu Pirensi parochiæ de Marchepieux, et Vandrumesnil, et alibi Goufreville: in quibus et aliis ecclesiis utriusque diocesis magna in veneratione esse S. Manvæum testatus est Dominus Thomas le Goux, Presbyter et Rector Ecclesiæ prædictæ S. Manvæi de Marchepieux, misso chirographo viii die Augusti anno moclui, una cum Actis Sancti, ex veteri chartario fideliter extractis, prout ea in novem Lectiones distributa solebant in Officio Ecclesiastico recitari hoc xxviii Maji, quo die et Dominica proxime sequenti, imo et per totum annum, plurimos propter febres nec sine solatio occurrere notum est. Ea omnia a dicto Presbytero accepta, transmisit nobis Cadomo Jacobus de Machaut Societatis nostræ Sacerdos, cujus expertam deinde Parisiis beneficentiam grata memoria libenter recolimus. Acta autem illa aliquot seculis post obitum S. Manvæi fuisse composita, notant anni Imperatoris supra indicati, et libri Decretales in iis nominati. Stylus ubique fere concisus et discontinuus, qualis esse solet Responsoriorum et Antiphonarum, dubitare me facit, an non extiterit olim plenior aliqua Vita, quæ primum quidem pro Lectionibus usurpabatur, deinde versiculatim distracta fuerit pro toto Officio, et sub musicis Notis seorsim descripta in Antiphonario Bajocensis Ecclesiæ; ac denique, amissa primigenia proluxiori Legenda, ea quæ habebantur in Antiphonario recollecta sint in forma

Maji T. VI

man breviorum Lectionum, quales accepimus, addita ad singulos numeros clausula consueta, Tu autem, Domine, miserere nobis. Quidquid de hoc sit, habemus aliud multo brevius compendium descriptum ex MS. codice cœnobii Rubæ-vallis Canoniorum Regularium in silva-Sonnia prope Bruxellas, quod satis est indicasse, sicut etiam quod in nova Bibliotheca Manuscriptorum Lubbari tom. i pag. 779 eadem Acta ab eodem D. Thomas le Goux ad eundem P. Jacobum Machaut transmissa, delibentur verbotenus usque ad locum a nobis * signatum; ac denique quod valde placuit Claudio Roberto, in Episcopis Bajocensibus, ista ex eisdem Actis extracta sententia: Fuit bonus in juventute, melior in medio, optimus in fine. Sommarthani prosacra ejus veneratione allegant Breviarium Bajocense. Saussoyus in Martyrologio Galliano ad hunc xxviii Maji aliquod ejus elogium, potissimum de mortuo ad vitam resuscitato, profert, et Manucum appellat.

VITA

Ex antiquo chartario ecclesiæ Bajocensis.

In urbe Bajocensi, annum circiter quadingentesimum sexagesimum, temporibus Marciani Imperatoris et Merovæi Francorum Regis, fuit quidam vir venerabilis, nomine Manvæus: ex nobilissima stirpe procreatus et genitus. Ipse vero Manvæus Confessor Domini, gratia Dei repletus est cunctis gentibus; suis quoque devotus parentibus, et ubique illis subjectus dictis et factis, et supplex in omnibus. Dei vero famulus, cum summa dilectione ab infantia verum Deum diligebat, die ac nocte jejuniis et orationibus ex toto corde et mente et corpore Jesu Christo soli serviebat. Cunctis itaque rebus mundanis et terrenis divitiis, deliciis et lasciviis calcatis et spretis, ad Deum totaliter tendens, et ad cœlestia regna cogitans, Catholice fidei, pie, juste, et honeste vivendo, se totum tradidit.

2 Cum beatissimi Manvæi Confessoris clarissimi parentes cœcerent et perciperent modum ejus simplicem, et maximam prudentiam sensus ejus, et vivum ingenium, gavisii sunt (erat enim ætate puer B. Manvæus, sed ipse erat doctissimus, et senex apud Deum in sensu et in opere) cito miserunt eum ad studium, et illum tradiderunt peritis doctoribus ad eum instruendum. Ipse vero Manvæus, divina gratia plenus, doctores timebat, et libenter eos audiebat: et voluntate Dei Patris omnia de facili retinebat: Manvæus Pastor bonus, Præsul sanetissimus Deum timebat: sanctam vero Trinitatem in corde suo semper adorabat. Omnibus pius, duleis, et humilis erat. Infirmos visitabat, pauperes ac debiles de bonis propriis saturabat, et omnia opera misericordiæ adimplere satagebat.

3 Sanctissimus Præsul Manvæus, dignus Deo Confessor et benignus, tendens ad Dei gloriam, pervenit ad magnam clarimoniam, et ad divinam scientiam. Plenus erat virtutibus cunctis, bonis moribus atque divinis laudibus. Cum summa diligentia bonæ spei et sanctæ fidei indicia omnibus

Sanctus in
adolescencia,litteris et
scientiis im-
buitur,misericors
erga alios:excellit in
virtute et
doctrina;

EX ANT.
ENIAR.

A demonstrabat et salutis æternæ beneficia similiter omnibus exhibebat, tantum diligenter B. Manvæus scholas exercuit, et in divinis voluminibus libenter studuit, quod magister in duabus scientiis, mediante Dei gratia, certissimus et expertus fuit. His autem factis et completis, clarissimus Confessor Domini et Præsul dignus Manvæus, amabilis in omnibus, placens, prudens, humilis et devotus: doctores suos et omnes eruditores in omnibus scientiis, in legibus et in decretalibus superavit, et cuilibet illorum de rebus præteritis inter se et illos, et de servitiis bene et pacifice præmium solvit.

eremitorium
extruit,et socios
assumitB
Prior factus:

4 Expectante B. Manvæo supernorum civium consortia, et pervenire ad Beatorum regna celestia, mente tua bona et firma adamavit optimum locum et sibi proprium, et ibi paravit hospitium et eremum ad Dei servitium faciendum, ad velle suum sibi congruum et honestum, ut ibi in Dei servitio die nocturne Deo serviat, et vitam in Christo finiat. Adificiis omnibus ex voluntate propria et præcepto B. Manvæi factis et completis, deinde Pastor bonus et sapiens, desideravit habere tres socios in Dei servitio, et habuit, et hæc omnia ex propriis bonis præparavit. His quoque peractis eremum suum in Prioratum commutavit, et ipse B. Manvæus in principio Eremita, vocavit seipsum Priorem trium Monachorum. Ipse autem nobilissimus Monachus Deo paratus, socios suos secundum Deum diligebat, et in Dei servitio confortabat, et in multis exemplis bonis illos docuit, et rectam viam salutis æternæ et veritatis benignitatem demonstravit.

horum unum
subito mortuum, a collo-
ne resuscitat:

C

5 Prudentissimo Confessore dignissimoque Pontifice B. Manvæo vigilante, et orante in Dei servitio devotissime, et sociis suis in orationibus ex bono corde et humili deprecantibus Deum, ecce unus ex sociis B. Manvæi, infirmitate mala et pessima, voluntate Dei Patris, tum graviter compressus, tum cito extinctus est, beato Manvæo et aliis sociis stupentibus et mirantibus. Sapientissimus atque sanctissimus Monachus Manvæus surgens ab oratione, sociis dixit: Estote fortes in fide, et pugnate cum antiquo serpente, et pro nostro socio orate, et ego pro eo Patrem rogabo. Beatus Manvæus, genibus flexis et manibus super terram porrectis in crucem, fuis lacrymis dixit: Domine Deus Pater omnipotens, qui mundum sanguine tuo redemisti, et me peccatorem ad imaginem tuam formasti, et Lazarum resuscitasti, et Mariæ Magdalene peccata dimisisti; jube ut resurgat peccator iste, ut te verum Deum vivens noscat et adoret, et de omnibus peccatis atque delictis suis vere pœniteat et confiteatur. Cumque socii respondissent, Amen; surrexit Monachus sanus a morte, B. Manvæus gaudens ab oratione.

diversis locis
predicat:

6 Beatus Manvæus, Pastor sanctissimus, procurator omnium rerum Fratrum suorum et custos, per mundum procurando pergens, erat omnibus valde necessarius. Erat ubique pius, sapiens et modestus. Consolator erat miserorum, miserator pauperum et desolatorum; bona documenta peccatoribus exhibe-

bat, et deviantibus atque errantibus viam veritatis D et fidem Jesu Christi fideliter declarabat. Cum beatus Manvæus per patrias iter perageret, obviam habuit quemdam defunctum, jacentem in feretro, cum turba plurima populorum, qui deferebant eum. Beatus Manvæus jussit ad terram poni corpus defuncti; cunctisque audientibus dixit: Domine Deus, qui es omnium rerum cognitor et creator, et qui omnia noscis antequam fiant; exaudi preces servorum tuorum, et jube animam iterum introire in corpus istius defuncti, ut videntes et credentes salvi fiant. Cum dixissent, qui aderant præsentem, Amen, surgit defunctus a feretro, et B. Manvæus gratias reddebat Deo.

mortuum
resuscitat,

7 Gesta Patrum veterum B. Manvæus in corde suo semper reducens ad memoriam, omnia bona quæ habebat pauperibus erogabat, et in angustiis et tribulationibus suis confortabat. Tantam gratiam atque sanctitatem B. Manvæo Dominus dederat, quod quocumque genere febrium homo detentus esset, sive aliqua alia infirmitate sui corporis, et beatissimi Confessoris Manvæi minimam particulam vestimentorum tangeret; cito febris vel alia infirmitas hominem meritis sancti Manvæi derelinquebat: et homo ille qui ante infirmus fuerat, gaudens et hilaris, Domino Jesu Christo et sanctissimo Manvæo gratias agens, cum sanitate corporis remeabat.

curat morbos
lactu vestis,

E

8 In illo tempore erat quædam mulier, laqueis infirmitate gravi et morbida. Cura medicorum, et physicorum medicina, et sensus et unguenta eorum, non poterant eam a morbo curare. Audivit illa mulier quod S. Manvæus per villam transibat; clamavit, Manvæe, serve Dei, miserere mei, socia me a languore. Sanctus ergo Manvæus, vocem mulieris audiens, accessit ad eam, et dixit: Mulier, confide in Dominum Jesum Christum: qui tibi dedit hanc infirmitatem, det tibi corporis et animæ sanitatem. Deinde tetigit B. Manvæus mulierem et benedixit. Tum cito mulier surrexit, et sana cum gaudio perrexit.

et benedictione

9 Cum esset B. Manvæus plenus gratia Dei, fama ejus per patriam diffusa est: omnes eum laudabant, et de sanctitate ejus loquebantur. In illis diebus, insimul congregatis Canonicis, Presbyteris et omnibus Clericis in matre Ecclesia Bajocensi, ad eligendum Pastorem, dignum ad sedem Episcopatus observandam, omnes pariter B. Manvæum elegerunt. B. Manvæus Episcopus electus est, et ad officium sacratus est. Fuit Manvæus bonus in juventute, melior in medio, optimus in fine. Cum accederet B. Manvæus Præsul ad finem, quadraginta et septem diebus ab omni cibo et potu abstinuit, nihil sumens nisi verum Jesu Christi sacrificium. His dictis et completis, dignus Episcopus percipiens et videns suum obitum celeriter accedere, Fratribus coram eo convocatis, dixit: Denique timete, fraternitatem diligite, humilitatem et caritatem observate; repleat vos omni bonitate. His dictis felix Confessor expiravit, quinto Kalendas Junii.

Eligitur in
Episcopum:

F

pie moritur.

DE SANCTO SENATORE

EPISCOPO MEDIOLANENSI IN INSUBRIA.

CAPUT I.

Acta, elogia, cultus et ætas Sancti.

AN. CCCLXXX

Cultus sacer.

Sanctorum cultu venerandum esse S. Senatorem testantur ad hunc XXVIII, *Tabulæ Martyrologii Romani*, Galesinius in suo *Martyrologio*, Ferrarius in *Catalogo Sanctorum Italiae*, et potissimum antiqua *Missalia Ecclesiæ Mediolanensis*, qualia habemus anno MDXXII et MDLX excusa, uti et *Breviaria* anni MDXXXIX, et quæ postmodum edita sunt jussu S. Caroli Cardinalis Archiepiscopi, pro consuetudine sui ævi, Archiepiscopos appellantis decessores omnes suos, adeoque et hunc Senatorem. Nos eo Titulo abstinemus: quia primum videtur Mediolani captus usurpari, post extinctum a Carolo Magno Longobardorum Regnum, et redditum auctumque Mediolanensi Ecclesiæ splendorem pristinum, ac Primatum super omnes Insubriæ Episcopos. Quin etiam tunc *Catalogorum Episcopaliū Conditores*, ut vidimus, usque ad Anselmum, anno DCCCLXXXIII ordinatum, perrexerunt uti simplici Titulo Episcopi; postea vero *Catalogos* continuaverunt alii absque Titulo illo, vel ampliori, sola scribentes nomina hoc modo, Anselmus sedit annos etc. Porro in prædictis *Missalibus* et *Breviariis* festum solenne præscribitur, et more Ambrosiano tertia *Lectio* exhibet breve *Vitæ compendium* his verbis: Senator Mediolanensis, vir præstanti ingenio, rerum divinarum scientia, eloquentia et Christianæ pietatis virtutibus excultus, Prophetarum res involutas et latentes interpretando explicavit. In Archiepiscopatus autem munere vigilantissimus, nihil non egit, ut et verbo et exemplo Ecclesiæ commissæ prodesset. Qua sancte administrata, meritis cumulatus obdormivit in Domino, quarto Kalendas Junii. Ejus corpus sepultum est in ecclesia S. Euphemie Martyris. *Hæc ibi, at quinto Kalendas Junii, coli traditur in Kalendario ejusdem Breviarii, et alii habent cum dicto quinto Kalendas Junii decessisse.*

Vitæ compendium e Breviario antiquo,

2 *Jejuna nimis videbatur Lectio illa: quare Ambrosianæ Bibliothecæ Custodi Petio Paulo Bosca, nunc Moloetiensi Archipresbytero, demandata est cura alterius amplioris conficiendæ, quam his verbis conceptum impressamque ad me misit: Senator, Mediolanensis, fuit præstanti ingenio, rerum divinarum scientia et eloquentia adeo excultus, ut Prophetarum res involutas et latentes interpretando explicaverit. Cum adhuc esset hujus Ecclesiæ Presbyter, ob virtutum atque eruditionis famam, nomine Sancti Leonis Magni, legationem obiit ad Theodosium Secundum Imperatorem; cujus muneris collegas habuit beatum Abundium Episcopum Comensem, Asterium, et Basilium. Horum opera et studio coactum est Concilium Constantinopoli; idemque Abundius una cum Senatore interfuit Provinciali Synodo, quam S. Eusebius indixerat Mediolani. Mortuo autem beato Benigno, creatus Archiepiscopus, eo in munere vigilantissimus, nihil non egit, ut et verbo et exemplo Ecclesiæ commissæ prodesset. Qua sancte administrata, meritis cumulatus, obdormivit in Domino, ab Anastasio secundo Pontifice maximo Cœlitum numero ascriptus, et S. Ennodio Ticinensi Episcopo commendatus. Ejus Corpus honorifice custoditur in Æde sanctæ Martyris Euphemie, quam ille prope paternam domum ædificandam curaverat, legata etiam pecuniæ summa in pauperes*

at'ud ex recentiori,

quotannis eroganda; Beatam vero Euphemiam præcipua religione coluerat, propter memoriam Concilii Chalcedonensis, ab eadem ingenti miraculo approbati. Adduntur in *Margine foliuli*, seorsim impressi atque ad me missi, *Auctores ex quibus desumpta sunt singula: sed recentioris notæ multi. Manu etiam expunctum hic erat, quod initio legebatur Sanctus, Nobili familia natus: id enim antiquitus ignoratum melius omitti videbatur. Qua cautela prudentius etiam nisi fuissent, qui tabulam Archiepiscoporum Ecclesiæ Mediolanensis, ex decreto Concilii IV Provincialis sub S. Carolo habiti concinnorunt, et de S. Senatore pleraque* hand satis probanda sic scripserunt: XXIV S. Senator Vilanius, Mediolanensis Presbyter (cujus in Epistola, ad Leonem Pontificem missa, Eusebius Archiepiscopus meminit) Nonis Decembris die festo S. Ambrosii Archiepiscopatus gubernationem suscepit. Vir præstanti ingenio, divinarum litterarum scientia, eloquentia, et Episcopalis caritatis virtutibus egregie excultus, in Prophetis interpretandis diligentissimus, mirifica erga pauperes liberalitate usus, ad Ecclesiæ Mediolanensis gubernacula sedit annos quatuor, Gelasio Pontifice. Obiit sancte in Domino in Kalendas Junii, sepultus in basilica S. Euphemie. *Hæc ibi. At festum S. Ambrosii non celebratur Nonis Decembris, sed VII Idus Decembris, et dein obiisse dicitur in Kalendas, ut supra V Kalendas, cum sit scribendum IV Kalendas Junii.*

prudentius quam in tabula Archiepiscoporum digestum.

E

3 *Habitu fuit anno CCCLII Mediolanense Concilium ab Eusebio Episcopo aliisque, quo professi sunt se doctrinam de Verbi Incarnatione a S. Leone Papa ad Flavianum scriptam integre recepisse, et in hac Epistola Synodica ista leguntur: Recensens Epistolam Beatitudinis vestre in Sacerdotum Domini concilio, quam sanctus frater et Coepiscopus noster Abundantius et Compresbyter meus Senator detulerant, agnitoque, eorum relatione, sicut scripta vestra significaverant, rerum gestarum ordine: continuo requisita est recitataque Epistola, quam, fidei assertionem plene digestam, ad Orientem dudum Sanctitas vestra transmiserat. Vides, quæ hic de Senatore Presbytero indicantur, ad S. Senatorem deinde Episcopum supra referri? Fuisse autem Senatorem a S. Leone cum aliis Legatis missum anno CCCL, Valentiniano VII et Avieno Coss. scripsit ipsemet S. Leo in Epistola 33 ad Theodosium Imp. his verbis: Ut salubribus curis velocior pleniorque, auxiliante Domino, per vestræ elementie fidem præstetur affectus; ad pietatem vestram Fratres et Coepiscopos meos Abundium et Asterium, sed et Basilium et Senatorem Presbyteros, quorum mihi devotio est probata, direxi: per quos quæ nostræ forma sit fidei, manifestatis instructionibus, quas misimus, possitis dignanter agnoscere. *Hæc Leo. Amplius aliquid a Senatore gestum esse in Oriente, non habeo unde definiam. Chalcedonensi Concilio, quod sequenti mox anno CCCLII celebratum fuit, nescio an velint interfuisse, qui D. Euphemie erectum postea ab eo templum volunt, quia tumultum ejus Chalcedone religiose frequentarint. Existimo potius reversum a Legatione Constantinopolitana ad Leonem Papam, apud eum mansisse durante Concilio, ac postea ob eo litteras præmemoratas detulisse**

Præconium S. Eusebii Mediolanensis.

F

et S. Leonis Papæ de S. Senatore.

A detulisse Mediolanum. Interim Eusebio Episcopo mortuo successit S. Gerontius, de quo cgmus v Muji; Gerontio Benignus, huic Senator.

qui sedit a
477 ad 480

non sub Ge-
lasio,

neque sub
Simplicio Po-
pa.

B Quo tempore sedivit S. Senator, non possumus certiori via assequi, quam ex aetate immediati decessoris S. Benigni, quem obiisse anno cccclxxvii aut circiter, satis clare demonstravi in brevi deductione Chronologiae Episcopalis Antistitum Mediolanensium: secundum quem calculum Senator, cum suo quod ei solum datur triennio, pertineret ad annum cccclxxx. Erraverunt igitur qui Gelasio Pontifice praefuisse Senatorem opinati sunt: cum is Ecclesiae ceperit praesidere anno ccccxii, Senatore jam mortuo. Nec minus a vero deviarit Ughellus, quando in Archiepiscopis Mediolanensibus censuit Simplicium Papam contulisse Senatori infulus Mediolanenses; obierat enim Simplicius Papa anno cccclxxxiii. Addit Ughellus, quod miraculis clarus ab Anastasio II Pontifice meruit in Album Sanctorum referri anno cccxcvii, qui fuisset Anastasii istius primus. Sed licet hoc etiam in Lectionem novam Bosca retulerit, allegata auctoritate Ughelli et Joannis de Deo in libro de successoribus S. Barnabae, Romae edito tempore Pii V; nemo tamen nobis absque idoneo teste probaverit, hoc sibi muneris Romanos Pontifices iis seculis assumpsisse extra Romanam suaeque ordinationi subiectas dioceses suburbicarias.

An in xde S
Euphemiae
annuum elec-
mosynam fun-
darit?

C 5 Ait Ripamontius lib. 7, quod in Basilica Euphemiana sepulcrum ipse sibi legit Senator, neque de hoc dubitaverim. Addit deinde idem Ripamontius, et pecuniae summam legavit, ex qua pauperibus quotannis fieret benigne: manetque hodie liberalitas et institutum, arbitra societate quae Divi Senatoris appellatur. Duodecim pauperes, ab innocentia et praecipuo squalore delecti, donantur singulis vestimentis; antiquaeque sorides eorum, repentinis munditiis ac subito nitore mutantur. Laudabile institutum, sed quod veriore laudem a pietate quam ab antiquitate mereatur, apud homines in piam donationum originibus versatos. Habuerunt sane etiam prima Christianae religionis secula, statas in pauperum commoda largitiones: sed earum aliquam in hunc usque diem perseverare, post tot publicae privataeque rei conversiones, nemo sapienter crediderit. Itaque quid in eo genere Senator fecerit ignorare malim, quam divinantibus credere de re antiqua sine teste antiquo. Neque per hoc quidquam detraxisse credam honori ipsius Sancti, quando ejus augendi causa apparet institutam esse largitionem, verosimiliter recentiore ipsa per quam administratur Societate; huic vero non multorum seculorum aetatem concesserim.

Ennodius Epi-
grammate eum
laudavit,

6 Ennodius Episcopus Ticinensis hoc illum exornavit elogio.

Qui vincit trabecae, solium, cinctumque Gabinum,
Consulibus praestans, ecce, Senator adest.
Ingenium velox, sermonis cura rotundi,
Virtutum pretium, forma pudicitiae.
Abdita librorum mysteria clausa Prophetæ
Qui dedit in lucem, schemate quo voluit.
Orbis ad extremi missus secreta, verendis
Curavit studiis, quod fuerat lacerum.
Tunc Oriens victum peregrino lumine fassus,
Hæsit ad aspectum lampadis alterius.

et ad eundem
Epistolam
scripsit,

7 Inter ejusdem Ennodii Epistolas, prima libri 3 inscribitur, Senatori Episcopo. Mediolanensem hic intelligi posse negat Ennodii illustrator Sirmundus, quia Ennodius anno dumtaxat pxi factus Episcopus sit. Sed quo argumento persuasit sibi Sirmundus, eam non nisi ob Episcopo scriptum? Jus, de quo immutato ea queritur, mancipium unum spectat, quod Senator, licet ipsum juris sui esse diceret, reddendum tamen deprecanti Ennodio gratiose promiserat, nec reverso de Ravenna redditum adhuc erat: Ennodius ergo. Ecce

iterum me, inquit, ad conscientiam vestram refero; D ecce, quod filium decet, exhibeo, ut per sublimem et magnificum virum, Dominum Vietorem, ad humilitatem conferam. quidquid mihi poterat legum secularium auctoritate praestari. Nihil deinde vel in priori vel in posteriori parte Epistolae illius video, quod sit supra conditionem juvenis Clerici, et nulladum auctoritate pollentis, qui contra Episcopum nolit judicio adhuc juvenis. seculari contendere; qualis tempore S. Senatoris adhuc erat Ennodius, de uoris consensu recenter ad Ordinem sacrum traductus Mediolani.

CAPUT II.

Quibus argumentis Illustrissima Septaliorum familia sibi arroget S. Senatorem.

Vitam S. Senatoris, corrasis undecumque argumentis, dilatorit vulgaritque Italice anno mdcxl Placitus Puccinelli, et Carolo Septake Mediolanensi Archiepiscopo dedicavit. Hujus nos deinde nepotem ex fratre Episcopum Derthonensem vidimus, ejusque ac fratris Canonici insignem humanitatem experti sumus anno mdcxlii, et eo libentius ad illius Vitæ calcem legimus deducta decora Septaliae familiae, prout exhibita fuerunt publico Latino instrumento anno mdcxxxiii, cum idem Carolus adoptari peteret in collegium DD. Doctorum Comitum et Equitum Mediolanensium, quod instrumentum seu potius Processum etiam accepimus. Multa ibi sane post annum millesimum illustrium personarum nomina referantur, ad eam, ut creditur familiam spectantia: sed malam meo judicio gratiam ab eadem commernit Raphael Fagnanus, in suis MSS. voluminibus familiarum nobilium Mediolani, lib. sig. S. multis auctoritatibus, lapidibus, ac monumentis probare conatus, hanc familiam ab Albinis Posthumis Romanis fluxisse; imo gradatim a Clodio Albino, qui Septimii socius in Imperio fuit, ejus adhuc extant numismata, hujusmodi litteris consignata SEPTAL. CAES. et quod, sicuti per septem gradus ad apicem illius dignitatis pervenit, sic posteris septem alas pro gentilitio stemmate erexit. Septaliis quos dixi frotribus istæ ægri capitis somnia non probari persuasus, candide fateor mihi videri ab oppido Septala nomen familiae, non autem oppido a familia datum. Nec placent mihi genealogiæ interminatae, quibus ad gratiam comminiscendis nonnulli operose insudant; uti etiam fecit Ericius Putmannus, cum occasione Satalorum, quæ urbs Armeniae Minoris est, et septem fratrum Martyrum ibi sub Maximiano passorum xxiv Junii, comminiscitur tractatam inde Mediolanum ab eodem Maximiano familiam, nomen sibi et septem alas in scuto sanguineo retinuisse.

Vita Italica
cum laude
familiae Sep-
talix,

E

non indige
splendoris a
fictitia anti-
quitate
adjuncti.

9 Ferdinandus Ughellus, ubi supra, elogium S. Senatoris concludit his verbis: ejus Reliquiæ nuper reperiæ fuerunt sub altari, cum hac pervetusta brevique inscriptione. Sub hoc altari requievit corpus S. Senatoris Septaræ, Archiepiscopi, Patroni nostri. Esset hæc inscriptio corporis, non præsentis, sed absentis index: neque intra ejus arcani conclusa, sed altari insculpta inveniri debuisset. Pervetustam videri fecerit situs, si talis visa fuit: esse certe perantiqua haud potuit, vel a seculo, non dico v, sed nec a x aut xi scripta; quando in publicis ejusmodi scripturis nullis inveniuntur cognomina nominibus addita, multo minus ad nomina Episcoporum. Quod autem hic Septara scribitur, alias, Sertara, Setara, et Settara quoque scriptum invenitur, in chartis seculi xii aliisque posterioribus usque ad finem seculi xv; quamvis interim dicantur non defuisse qui etiam Septala scripserint, et sic scribendo occasionem posteris dederint Septem alas assumendi pro tessera gentilitia, quæ hodieque apud eos servatur, instituto non admodum veteri, ut passim notum

Nova inventio
corporis cum
titulo suspec-
to,

F

A *notum est, optimeque demonstravit noster Franciscus Claudius Menestrier in opusculo de Origine Armoria- rum, uti ejusmodi tesseras Fronci appellant, quorum institutionem perperetam esse non facile probaveris. Denique non tantum exigua vetustatis, sed fictionis etiam suspecta mihi redditur inscriptio; dum considero Puccinellum, qui haud dubie post Ughellum scripsit (licet hic magnum suum librum recognoscendum Censori Romano, iste libellum Mediolani tradiderit imprimen- dum, eodem uterque anno) dum, inquam, considero Puccinellum, longe lateque corrudentem scriptiunculae istius suam materiam, alibi quidem tam accuratum in- ventorum translatorumque corporum Sanctorum texere indicem, nullam vero hujus inventionis aut hic aut ibi facere mentionem; ac ne inscriptionis quidem eo loco, ubi operose contendit, non Villanæ, sed Septaliæ sum- mæ adscribi Sanctum debere. Causam potuisset vel so- lius istius inscriptionis testimonio evincere, si legitimum fuisset habitum, vel apud Septalios notum. Itaque præ- dictus Petrus Paulus Bosca, ea de re querenti mihi non dubitavit respondere; Somniasse oportet Ughel- lum, quando scripsit repertum fuisse corpus S. Se- natoris. Idem testari poterit marmoreus Titulus, a prælaudato Carolo Septala positus, in sede S. Euphe- mie, anno MDCIIV ad retinendam memoriam, non in- venti ibi corporis, sed primæ a Sancto foundationis. Et hæc fortassis prima est cura templo isti ornando impensa a Septaliis, postquam illud anno MCLXII, una cum reli- qua civitate evertit Fridericus Barbarossa, eadem ruina involvens corpus S. Senatoris; si tamen illud a nemine raptum in illa horribili rerum confusione est, alioque tractum. Quis porro reedificande illius ecclesiæ consilium deinde cepit, necdum expressum reperi.*

10 Velim porro ut Illustrissimi, quotquot etiam nunc supersunt, Septalii mihi ignoscant, si non obstante sen- tentia Archiepiscopi, lata XV Maji anno MDCLXXVI, super discussione et resolutione dubii, an S. Se- nator fuerit de eorundem agnatione et familia, contra quam definitum est, audeam dicere, Non li- quet. Instrumenta enim in probationem adducta pro anno DIII, DCCXIV et DCCCXXXIV ejusmodi sunt, ut iis, tanquam sinceris et originariis, fides a nobis adhi- beri nequeat. Sunt enim omnia tria (ut de caractere nihil dicam, qui non exhibetur, et intra decursum qua- tuor seculorum valde debet fuisse mutatus) stylo et for- mulis tam similia inter se omnia, ut eodem saltem ævo esse composita atque dictata, plus quam manifestum videri debeat illa inter se comparanti, siquam ha- beat veterum ejusmodi Chartarum tractandarum noti- tiam; qualem habuisse Judices deputatos, non sit nobis eorum sententia manifestum. Quod ne ego ju- dicio meo credi velim, ecce primum illorum Instrumen- torum. † Anno Dominicæ Incarnationis quingentesi- mo quinquagesimo secundo, tertio Kalendas Julii, Indictione quinta decima. Tibi Khastritiano Khu- stodi Ecclesiæ Sanctæ Eufemiæ, quæ est extracta in præsentem civitatem, in qua sancti Senatoris de ista civitate Archiepiscopi, et germani bonæ memoriæ Landfranci genitoris mei, feliciter corpus quiescit. Ego in Dei nomine Senator, Donator istius ecclesiæ, dono et trado tibi Khustodi jam antedicto, ad par- tem istæ ecclesiæ habendum, omnia bona quomodo- libet mihi pertinentia, et quæ habere visus sum in loco et fundo de Ozzano, quæ fuerunt bonæ me- moriæ avi mei Senatoris, jam ante dicti donatoris, cum omnibus eorum juribus et pertinentiis in inte- grum. Et per istam Cartam in ista die, in te, jam antedictum Khustodem, ad partem jam ante dictæ ecclesiæ habendum confirmo; ita ut nullo tempore a me, jam ante dicto donatore, revocari possit: et ut sint jam ante dicta bona ut supra donata, et ma- neant in jure jam antedictæ ecclesiæ: et facias exinde tu Khustos jam ante dictus, nomine jam ante dictæ

ecclesiæ, quidquid volueris sine alicujus contradi- ctione. Quia sic decrevit bona et ultima voluntas mea, in remedium animæ meæ et animarum jam antedictorum defunctorum meorum, ac bonæ me- moriæ Manfredi jam antedicti avi genitoris mei. Actum ista civitate.

Signum † isti donatoris, qui istam cartam, ut supra, fieri rogavit.

Beltraminus, Judex et Missus Imperialis, in- terfui, laudavi, et subscripsi.

Signa † † † † Naboris, Joannis, Ambrosii, et Fidelis, Testium.

Subscriptum cum signo tabellionatus (quod hic et in principio, utrobique ad marginem, notatum cernebatur)

David, Notarius Imperialis, hanc cartam scripsi et dedi.

11 Animum quæso adverte, lector. Annorum ab In- curatione Dominica numerandorum inventor primus, omnium eruditorum consensu, Diogenius fuit cognomen- to Exiguus, Abbas Romanus, ipso eo tempore, quo scripta Charta ista fuisset. Idem inventum istud suum in publicarum tabularum usum nec induxit nec induxisse potuit; sed per Monachos paulatim propa- gatam illud fuit, sic ut inter Historicos primus Beda seculi VIII eo usus fuisse sciatur; seculo autem eodem Longobardi Reges (dedignati scilicet Romanorum Con- sulum nomina, vel Imperatorum Græcorum annos) cum videntur in tabulas publicas induxisse. Landfranci, Manfredi, Bertraminii nomina manifeste a Longa- bardis sunt. Archiepiscopos Medulani nominavit nemo, ante ætatem Caroli Magni: Judex et Missus Imperialis, titulus est posterioris etiam avi. Notarii Imperiales subscribentes, et quidem cum signo tabel- lionatus in principio et margine addito, non nisi cum post reperiuntur. Si quis observet hæc pænæ (nam cetera volens prætereo) deinde totius Instrumenti styli et formulas, an dubitare poterit quin Charta ista; si non sit conficta ex toto, saltem transcribendo cor- rupta fuerit? Ego profecto id factum credo: et quidem occasione S. Senatoris, in originali Charta primo loco nominati. Cum enim visus hic esset idoneus, qui trans- formaretur in patrum ipsius Donatoris, primo pro anno MCLII, qui cum Indictione XV concurrens potuit originaliter scriptus fuisse, quæsitus est annus ali- quis LII, cum eadem Indictione conveniens, et minus remotus a sancti Senatoris ætate; inventusque est proximus DLII: deinde ubi antea legebatur ecclesia S. Eufemiæ, in qua sancti Senatoris de ista civi- tate Archiepiscopi, et Senatoris germani bonæ me- moriæ Landfranci genitoris mei feliciter corpus requiescit, extrito alterius Senatoris, vel alio quod interponeretur patrum nomine, compositæ viæ sunt voces Archiepiscopi et germani; et habitum fuit, quod intendebatur, absque alia ulteriori violentia. Nec enim velim dubitare, quin eodem modo hic dicatur Avius, idem qui Latine communiter Avus, sicut hujus uxor a nepotibus vocatur Avia. Apparet ergo in hac charta, præter Senatorem filium Manfredi, et avum Dona- toris, a quo venisse dicitur fundus qui donatur; ejus- dem Donatoris patris, etiam Senator dictus, vel alio quovis nomine hic extrito, et ponendo ante vocem germani.

12 Jam porro utriusque Chartæ non habent diffi- cultatem aliam, quam ut notum anni, simili qua prior fraude corrupta, in iis corrigatur eadem qua prior ratione. Ergo in secunda charta, quæ incipit, Domi- nicæ Incarnationis MCCXIV (Ita expresse notatum lego, nescio quo consilio) Idibus Maji, Indictione XII; substitue an. MCCXXIV, cum XII Indictione concur- rentem; et habebis intervallum annorum LXXII, intra quos Senator, Auctor supradictæ donationis, genuerit Lanfrancum, Landfrancus Andream, qui dicebatur de Settera; Andreas Manfredum et Albericum ger- manos

D
AUCTORE D. P.

Mediolanensi-
bus ignota,

ipsisque Sep-
taliis.

Instrumen-
ta propter
quæ familiæ
Septaliæ ad-
judicatus
est S. Sena-
tor,

licet ordian-
tur ab anno
552

multas ha-
bent notas
posterioris
ævi,

videnturque
inchoanda
ab an. 1152

et pro anno
713 substi-
tutus
1224,

A manos, venditores fundi Berixiani, de quo fit Charta. **AUCTORE D. P.** Atque in hoc nihil abnorme, nihil non congruum apparet; cum contra is, qui S. Senatorem voluit patrum predicti Donatoris facere, adeoque germanos ultimo nominatos illius in quarto gradu nepotes, tria fere secula impleat non pluribus quam quinque generationibus. Siquidem S. Senator, anno ccccl. Legatus Apostolicus atque Presbyter, haud diu potuit nasci post annum ccccxi, a quo transitus fieret ad dcccxi; qui ipse ut haberetur, nec tamen mutaretur indictio xii, ex numero xxiv, omnibus obvio factus est inusitatum quid, scriptumque xlv, nisi librarium hoc sphalma est, legendumque sit xvi pro xxiii. Denique charta tertia, facta in favorem ecclesiae Protomartyris Theclae et Pelagiae Virginum, quae incipit, In Christi nomine, Amen. Anno a nativitate ejus cxxxiv, quinto Kal. Maji, Indictione vii, ubi Auctor donationis per eam factae de fundo Brisii sic loquitur; Ego in Dei nomine Manfredus, qui dicor Sattara, habitans in burgo Settare, filius bonae mem. Alberici, qui modo Longobardorum legem vivere videor: haec, inquam Charta in qua Manfredus donator nominatur Ludfrancum, proavum Senatorem, tritarum Manfredum; commode intelligitur, si inusitata iterum transpositione et omissione corruptus numerus redintegraretur, legaturque annus mcccxxxiv, cum vii indictione concurrens. Tunc enim licet Senatori, primae donationis auctori, alterum filium dare Manfredum, a quo descenderint Ludfrancus, Senator, Manfredus, Auctor secundae donationis, communem cum Manfredo et Alberico venditoribus germanis prorum habens. Tunc etiam, quod potissimum est, omnium trium chartarum aetas concludatur intra annum mclii et mcccxxxiv, id est intra minus quam seculi unius spatium, quod faciendum esse suadet styli fere ubique ejusdem similitudo, sicut consideranti patebit.

Credi possunt
Septalii,

seculo 13
primum
transgressi
in legem
Longobardi-
cam,

B 13 Nec ideo tamen nihil potioris juris in S. Senatore Septalii erit, praeter alia quaris familia; cum Senatoris nomen, adeo in ista frequens, suadere possit, intercessisse illi peculiarem aliquem vel sanguinis vel devotionis nexum cum Sancto Episcopo, cujus causa et Senator patruus Donatoris sepeliri voluerit in S. Euphemiae, et eidem ecclesiae facta praedicta donatio sit. Quod autem ultimus Donator Manfredus dicat se lege Longobardorum vivere, ad distinctionem aliorum qui plures Mediolani Lege Romana vivebant; sciendum, eam Legem a Rothari Rege Longobardorum anno dcccvii conditam, cum Longobardorum regno non fuisse obrogatam, sed stabilitam potius ab Imperatoribus Occidentis, pauca quaedam adjicientibus, videlicet a Carolo Magno, Ludovico Pio, et Lothario; Pippino, et Widone Italiae Regibus; Ottone, Henrico, atque Conrado rursus Imperatoribus atque Germaniae et Italiae Regibus, uti in Capitularibus docet eruditissimus Baluzius, et ex eo aequè doctissimus Cangius in Glossario. Vixit autem eorum ultimus usque ad annum mxxxix, et sic apud Ughellum Tom. 4 col. 215 invenitur pro anno mclviii Petrus Vicecomes de civitate Mediolani, filius Eliprandi Vicecomitis, professus vivere

lege Longobardorum: quod cum non profiteantur illi Septaliorum majores, qui primam secundamque Chartam scribi rogarunt; et Manfredus in eadem professione addat particulam: Modo; videri posset fuisse ille, inter primos suae familiae, qui dimissa Lege Romana, seu Jure communi et antiquiori, vivere elegerunt jure recentiori Longobardorum.

14 Ceterum sive Septalii originem primam ab antiquis ante Longobardos Mediolanensis urbis incolis, sive ab ipsis Longobardis traxerint, verosimile existimo, eos inter eversae urbis restauratores fuisse, ac specialiter reparasse ecclesiam S. Euphemiae, in eaque sepulcrum S. Senatoris; atque in hac pietate potius fundari jus quod sibi in Sanctam arrogant, quam in carnali cognatione, inter Romani Imperii ruinas non facile reperibili. Quidquid autem sit de rei hactenus latentis veritate, merito in sua praetensione praelati Villanis sunt, qui nec a longe accedere potuerunt ad eam verosimilitudinem, quam Septalii pro se obtulerunt, non obstante jam indicata Chartarum veterum corruptela: probant enim illae etiam sic aliquid. Certius tamen magnum familiae ejusdem claritatem, atque apud Mediolanenses potentiam, istis de quibus agimus seculis xii ac xiii, probat (ut de historicis taceam) inscriptio antiqua ad pontem Portae Romanae, octavo post Fredericianam ruinam anno extractae, primum inter Consules locum obtinente Passaguado de Setara, quae inscriptio talis etiamnum ibi legitur. † Anno Domini Incarnationis millesimo centesimo septuagesimo primo, mense Martii, hoc opus turrium et portarum habuit initium. Consules Reipublicae, qui tunc erant et hoc opus fieri fecerunt, fuerunt Passaguadus de Setara, Ardericus de la Turre, Pinamonte de Vimercato, Obertus de Orto, Malconventus Cotta, Arnaldus de Mariola, Adosadus Buttrassus, Malagallia de Alliate, Malfiliocius de Ermenulfis, Rogerius Marcellinus: et ipsinet opus de la Clusa fieri fecerunt. Et hi decem repraesentari etiam videntur in rudi ibidem celatura, ubi credi potest praedictus Passaguadus cum vexillo ducere agmen redeuntium in patriam; quem honoris causa sequi dixerim Pontificios Legatos, Longobardici contra Fridericum faderis, et restaurandi Mediolani Auctores; tum reliquos novem Consules; exinde Cremonensium ac Brixiensium legatos, quibus supra scripta carmina videntur potissimam partem auxilii, ad reparandas ruinas praestiti, gratanter attribuere: qui vero ultimo loco digredi bene cornuti explosique notantur, utique non sunt alii quam Imperatoris ministri, quos iste agro Mediolanensi regendo praefecerat: cujus etiam Imperatoris contemptam spirat illius perquam ridicula imago, supra relatum inscriptionem posita, nudo capite, grandi mystace, arcto pallio, actiori veste, cruribus turpiter decussatis expressa, super cornua nescio qualis capitis inter tibias locati: qua effigie omissa, placet ari insculptam exhibere pompam redeuntium Mediolanensium, sicut ad nos missum ectypum illam refert, saltem in ea parte quae secunda est, et quatuor supra scriptis versibus ipsa se explicat.

aliquod
speciale jus
habere in S.
Senatore,

E
cum urbs re-
staurabatur,
primarii in-
ter Mediola-
nenses,

F
ut probat
monumentum
urbis re-
stauratae
anno 1171.

† Sanctus Ambrosius Ariani. † Ambrosius celebs Judæis abshulit Eder.

Li Mediolano lapso, dū forte resurgit, Supposuere (manu). Factum declarat amicos.
Dapis Deus, aut uiduaris reddens, est benedictus. Pallimus ecce tibi patria Deus, urbe recepta.

Altera pars, non aliud refert quam S. Ambrosium,
B Arianos, atque Judæos urbe pellentem; quod hic potius expressum voluisse sculptores, quam turbam civicæ multitudinis cum suppellectili ac liberis in patriam redeuntis, agmen claudendo Episcopo, non crederetur, nisi hoc credere juberent suprascripta nomina S. Ambrosius, Ariani, et versus de Judæis. Quomodo au-

tem isthæc S. Ambrosio conveniant, ad ejus Acta poterit examinari die vii Decembris: hic solum servire volui Septulix familiæ, et tractatui de S. Senatore adjungere curiosum istud antiquitatis minime vulgaris parergon, ad ejusdem familiæ gloriam magnopere faciens.

DE SANCTO JUSTO

EPISCOPO URGELLENSI IN HISPANIA.

SYLLOGE HISTORICA.

G. H.

De ejus cultu et rebus gestis.

POST AN.
DXLVI.

S. Justus,

scripsit in
Cantica
Canticorum,

subscripsit
Concilio
Toletano
an 527

Urgellus sive Orgellus, urbs Hispaniæ citerioris in Catalonia, ad montium Pyrenæorum radices et Secorin fluvium, in Comitatu Ceretanix, titulo gaudet Episcopali sub Archiepiscopo Tarraconensi. Hujus Sedis Episcopus, et quantum ex Catalogis Episcopalibus colligimus, primus fuit S. Justus, ad hunc xxviii Maji relatus in Tabulis Martyrologii Romani his verbis: Urgellæ, in Hispania Tarraconensi, S. Justi Episcopi. Baronius in Notis ait, id constare ex tabulis ejus Ecclesiæ, et in Floribus Sanctorum Natalem ejus hac die celebrari. Auctores hi sunt, Alphonsus Villegas, de Sanctis Extravagantibus Hispanis sub finem; Joannes Marietta, lib. 5 de Sanctis Hispaniæ cap. 11; Antonius Vincentius Domenecus, de Sanctis Catalanæ ad hunc diem, et alii plures. Addit Baronius, agi de eodem a S. Isidoro de Viris illustribus cap. 21, et ex eodem ab Honorio et aliis. Iste cap. 20 hæc scripserat, Justinianus de Hispania Ecclesiæ Valentiniæ, ex quatuor fratribus et Episcopis eadem matre progenitis unus, scripsit librum Responsionum. etc. Dein dicto cap. 21 ista subjungit: Justus Urgelitanæ Ecclesiæ Hispaniarum, et frater prædicti Justiniani, edidit libellum expositionis in Cantica Canticorum, totum valde breviter atque aperte per allegiarum sensum discutiens. Hujus quoque fratres Nebridius et Elpidius quædam scripsisse feruntur: e quibus quia incogniti sumus, magis reticenda fatemur. Hæc S. Isidorus, ex quo eadem Honorius lib. 3 cap. 25, Trithemius, Possevinus, Bellurminus, alique. Commentariolus ejus, sive Mystica expositio in Canticum Canticorum Salomonis, a Menrado Molhero restitutus et in lucem productus est Hagæ anno MDXXIX, deinde Basileæ anno MDLI inter Orthodoxographa, postea in Bibliothecis veterum Patrum continuo

recusus. Suggestit tertio idem Baronius, S. Justum interfuisse Concilio Toletano II, ut ejus Acta indicant. Huic ille subscripsit his verbis. Justus, in Christi nomine Ecclesiæ Catholice Urgelitanæ Episcopus, hanc constitutionem Consacerdotum meorum, in Toletana urbe habitam, cum post aliquantum temporis advenissem, salva auctoritate priscorum canonum, relegi, probavi, et subscripsi. Qua fere formula subscripsit frater ejus Nebridius, Ecclesiæ Egarenensis Episcopus; de quo ejusque Sede egimus IV Februarii. Dicitur in principio Synodus habita in civitate Toletana, apud Montanum Episcopum, sub die XVI Kalendas Junias, anno V regni Amalarici Æra DLXV, id est anno Christi DXXXVII. Habita postea est Synodus Ilerdensis Æra DLXXXIV, id est anno Christi DXLVI, cui Justus interfuit et subscripsit, scilicet Urgelitanus, uti indicat Garcias Loaisa, in suis ad dictam Synodum Notis. Atque hæc sunt tempora Justiniani Imperatoris, quibus eum floruisse etiam observavit Baronius; imo et Theudæ Principis Gothorum, sub quo floruisse indicavit Isidorus. Quamdiu postea vixerit, non constat. Successor ejus in Episcopatu nominatur Simplicius, qui Concilio Toletano subscripsit Æra DCXXVII, sive anno Christi DLXXXIX, Tamayus Salazar, in Martyrologio Hispanico ad hunc xxviii Maji, asserit in ejus sarcophago hanc inscriptionem olim spectatam.

Urgellæ Justus justo nunc clauditur antro:

Corpus humo datum, spiritus astra tenet.

Sed ista Tamayi Epitaphia omnia, novellæ fictionis apud sapientiores Hispanos prudem convicta, nullam apud nos deinceps fidem obtinent, cum pæniteat eorum aliquando rationem habuisse. Masinus in Bononia perlustrata, ad hunc diem ait, aliquas S. Justi Episcopi Reliquias asservari in Basilica S. Stephani. Sed

et Ilerdensi
an. 546

affectum ei
epitaphium,

an Reliquæ
Bononæ?

quo

A qua, quæso, fundamento, illas, forsitan Romæ allatas, AUCTORE G. II. supposuit esse Hispani Episcopi, ut earum mentionem faceret ad hunc diem? Vere fateri cogimur, plerasque eorum qui de Sanctis scribunt, subinde res etiam disparatissimas combinare; hac solum fiducia, quod in nullius præjudicium cessura temeritas, nullum habitura quoque credatur reprehensarem: quasi non satis justa reprehendendi causa sit, aliquid de quocumque Sancto sine fundamento asseruisse. Conjecturas in rebus obscuris non damno, imo multum ad rem facere puto; sed con-

jecturas volo proferri ut conjecturas, non autem ut certo D campertas veritates, quæ nulla egeant probatione, propter sui evidentiam aut monumentorum unde accepta sunt certitudinem. Hinc fit, ut in hac nostro opere, quanto progredimur longius, tanto magis suspensa gradiamur pede, experientia præteritarum metientes et metuens secutura quæ restunt; et omnia persuasi, in auditione testium primam historica quæstionem esse debere, quæ solet esse in judiciis forensibus, de causa scientiæ.

DE SANCTO JUSTO LAICO VICENSI IN HISPANIA.

Ex Vincentio Domenecco.

XXVIII
MAJI.

B
Cultus sacer.

Vicens, vulgo Vieh, antiquis Ausa et Ausona, urbs Episcopalis in Catalonia cum magni veneratione adseruat corpus S. Justi. Ejus festum celebrari hoc xxviii Maji, cum Officio Ecclesiastico et Missa, in ejus Collecta sive Oratione nomen ejus exprimitur, tradit Antonius Vincentius Domenecus, in Historia generali Sanctorum Catalanæ, et ex ea Ferrarius in Catalogo generali, et Tamayus Salazar in Martyrologio Hispanico. Acto ejus aliqua edidit dictus Domenecus Hispanice, Tamayus de Salazar ea sic Latine reddidit.

Vita in statu laici perfecta,

quædam miracula a morte patrata,

2 Justus, ut antiqua traditio est, natione Catalanus, ex Ausonensi urbe, quam hodie Vicum appellant, oriundus, in laicali conversatione procedens, communia, prout alii cives, negotia sine offensione tractabat. Sed illa et alia mundi difflugiens, ipsius illecebras strenua pietate calcavit: ita ut protinus spiritualium opum thesauros colligens, divitem virtutum coacervaret annonam. Hoc enim fretus præsidio sic vitam texuit, ut ad maximæ opinionis accederet acumen, et in Sanctorum Catalogo describi meruerit. Plura postquam S. Justus pro Dei servitio facinora fecisset, et vitæ recte peractæ terminum cito adventurum agnosceret, Deo sic disponente ad mortem compositus, spiritum reddidit Creatori. Verum Justi sanctitatem haud occludere voluit Bonitas divina; sed illam mundo manifestare constituens, plurima miracula ejus intercedentibus meritis operata est. Verum, ob prædecessorum negligentiam, valde C pauca in notitia permanserunt: ex quibus in antiquo Breviario hujus Episcopatus tria magni ponderis miracula continentur, quæ in quodam Hymno de hoc Sancto ita narrantur. Paries altus ac fortis ali-

quando supra Servi Dei sepulcrum ruit: ejus fabricam, vi tanti ictus dirutam omnino, credentes fidelēs; ruderaque continuo abstrahentes; tumulum E integrum absque ulla lesione Dei providentia repperunt. Lampas in altari S. Justi ardebat, supra quam paries cecidit, et lampas integra a populo admirante tantum miraculum, et gratias Deo agente, inventa est. Sacra S. Justi ossa in sarcophago strepitu aliquo moveri audiverunt primo aliqui juvenes, dein ab his moniti Domini Sacerdotes hujus Ecclesiæ eandem commotionem audiverunt.

3 Hactenus ex Domeneco Tamayus: sed cum Domenecus profiteatur de hoc Sancto Justo nihil haberi præter antiquum Breviarium Vicense, ex qua excepta sint prædicta miracula; bene consulisset nostræ et suæ fidei Tamayus, si Hymnum istum curavisset quærendum. Curavit fortasse (sic enim scribit in Notis ad hunc diem) Hymnus a Domeneco relatus nondum ad manus meas pervenit, nisi sit quidam qui in margine codicis mei, manu exaratus invenitur, licet citra prosodiæ regulas compactus. Ipsum deinde Hymnum profert, sed quem si legas, judicabis, rudis quidem, quod præfatur Tamayus, sed tamen recentis esse fabricæ. Hoc autem ille voluit dissimulare, et istiusmodi quisquiliis ab ipsomet verosimiliter compositis, sed aut alieno nomine aut nullo editis, Martyrologium suum suffarsit. Id nos usu diuturniari compertura habentes, didicimus suspecta habere omnia quæ ille laudat, ut in suis Manuscriptis reperta, donec de iis aliunde F nobis certius consisterit. Restat ergo ut ex ipso Vicensi Breviario veteri prædictum Hymnum nobis mittat aliquis, una cum Lectione de vita, si qua ibi est, prout innuere Domenecus videtur.

Hymnus pro antiquo suppositus.

DE SANCTO GERMANO EPISCOPO PARISIENSI IN GALLIA.

G. II.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ 1. De ejus ætate; Vita a coævo scripta; Professione, an Benedictina?

ANNO
DLXXVI.

Lutetia Parisiorum, quæ et Parisius indeclinabiliter dicitur, urbs amplissima et lacupletissima, regni Franciæ caput et Sedes-Regia, inter præcipuos suos tutelares Sanctos reveretur Dionysium Martyrem Apostolum suum, et Germanum Episcopum. Qui de causa Auctor Vitæ S. Droctovei Abbatis, ad diem x Martii editæ, hoc Epiphonematum. 6 utitur: Felix plaude Lutetia, quæ dum nites

Dionysii Macarii gloria, hac etiam Beatissimi Germani ditatis pretiosissima gemma. Colitur S. Dionysius ix Octobris, at S. Germanus hoc xxviii Maji. Natus est hic in territorio Augustodunensi, circa annum cccxcvi; Sacerdos consecratus, circu annum dxxx, et Abbas ad S. Symphorianum constitutus, circa annum dxi. Qui dein fama virtutum et miraculorum clarus, sub Childeberta Rege Parisiorum assumptus est ad Episcopatum

Tempus Vitæ et mortis:

A *Episcopatum Parisiensem circa annum DLV; in eaque dignitate plenus dierum et meritorum, virtute etiam miraculorum clarus, fere octogenarius mortuus est, quinto Kalendas Junii, anno primo Childeberti junioris, et decimo quinto Chilperici Regum Francorum, Christi DLXXVI: sepultus in ecclesia S. Vincentii in suburbio Parisiensi, nunc ab eo S. Germani dicta: et quidem in Capella S. Symphoriani Martyris Augustodunensis, quam ipse ad honorem ejus prope porticum dictæ Ecclesiæ construxerat. Ea Capella etiamnum extat, appellata Capella Apparitorum justitiæ, ubi ad dexteram lateris altaris etiamnum pendet hæc inscriptio: Illic fuit primo tumulus S. Germanus.*

Sepultura:

2 *Vitam ejus compositam fuisse a Fortunato Presbytero, testatur S. Gregorius Episcopus Turonensis, lib. 5 Historiæ Francorum cap. 8. Ille est ille Venantius Fortunatus, scriptis poematis ævo suo celebratissimus. ex Italia in Germaniam indeque in Galliam adrectus circa annum DLXV, uti in ejus Vita demonstrat Browerus noster, ubi post contractam cum Gregorio amicitiam, B. Radegundi adhærens, Pictavis sibi domicilium fixit, ejusdem ecclesiæ factus Presbyter; in eoque gradu perseverasse videtur, quamdiu S. Radegundis vixit, sub annum DXC defuncta; fortassis nec ante obitum Gregorii factus Episcopus Pictaviensis, adeoque post Placidum laudatum a Gregorio lib. 4 cap. 32 miraculorum S. Martini, licet Sammarthani ordinem inverterint; nec ante annum DXCIV; cui tamen non multis annis superavit; sub finem seculi VI mortuus etiam ipse. Erant ei, propter sanctæ Reginæ negotia, per Galliam et Germaniam peregrinationes crebræ; quarum occasione in S. Germani Parisiensis notitiam veniens, cepit ei carissimus esse, cum vicissim diligens ut Patrem. Ostendit id in poemate de itinere suo, cum ad Germaniam ei proficiscendum erat, et a Radegunde retineretur, dum ait,*

Hinc retinet Mater, me vocat inde Pater.

Talis cum esset Fortunatus, scripsit Carmine epico S. Martini Turonensis Vitam, prius fortassis quam Presbyter fieret; tum prosa Vitas Sanctorum Episcoporum Hilarii Pictaviensis, Albini et Maurilii Andegavensium, Medardi Noviomensis, Remigii Remensis, Marcelli et Germani Parisiensium, ac denique ipsius S. Radegundis; quas omnes Vitas ei adscribit Vossius in opere de Historicis Latinis, et nos suo tempore aut dedimus aut dabimus. Earundem Vitarum generaliter in Epitaphio meminit Paulus Diaconus; ubi Fortunatum ut Sanctum laudans et invocans, inter alia signanter appendit, quod

Hujus ab ore sacro Sanctorum gesta priorum
Discimus, hæc monstrant carpere lucis iter.

compendia.

3 *Damus ergo ab Auctore tam laudato scriptam S. Germani Vitam ex pervetustis codicibus MSS. Trevirensi monasterii S. Maximini, Terasciano monasterii Bonifontis, et alio illustri Legendario nostro, prout eam contulimus cum editionibus Laurentii Surii, et Lucæ Acherii I seculo Benedictino. Extant plurima ejusdem Vitæ compendia, ex quibus aliquod habemus ex vetustissimo MS. Bertiniano, collatum cum alio MS. ecclesiæ S. Andomari. Alia edita sunt apud Petrum de Natalibus lib. 5 Catalogi cap. 59, et in historia Sanctorum Colonia anno MCCCCLXXXIII excusa et deinde post annos duos Lovanii recusa: item in antiquis Breviariis ecclesiarum Parisiensis, Augustodunensis, et aliarum, etiam Antuerpiensis: quæ omnia omittimus, contenti relatione dicti Fortunati, asserentis infra num. 25, se in cubiculo præsentem, mulieri cæcæ, ætate octoginta annorum, fuisse visum restitutum; item num. 37 se præsentem, pessulum basilicæ SS. Gervasii et Protasii, facto Crucis signaculo, fuisse reseratum. At pro Appendice, adjungimus ex Gregorio Turonensi et Aimoino aliqua miracula, ad sepulcrum S. Germani patrata cum Epitaphio a Chilperico Rege appenso; tum ex*

Fortunato quædam excerpta ex x carmine libri secundi.

4 *Cultum illi sacrum non diu post mortem exhibitum insunt verba Fortunati, dum cum Sanctum et Sanctissimum appellat; uti etiam Sanctum et Beatum Fortunatum; Sancti manus, Sancti vestigia, Sancti sinubiam: imo num. 34 Vigiliis in honorem Sancti celebratas asserit: quod confirmat Gregorius Turon. dum B. Germanum requiescere in corpore; et virtute Sancti gressus paralyticorum, et cæcorum visus restitui, tradit. Sacra quoque ejus memoria adjuncta est quatuor Martyrologii Hieronymini apographis, etiam antiquissimo Epternacensi, cum his ubique verbis ad hunc xxviii Maji: Civitate Parisius depositio S. Germani Episcopi. Quæ eadem in genuino Martyrologio Bedæ leguntur, quibus addit Florus: Qui tantæ virtutis fuit, ut (sicut in gestis ejus legitur) causas infirmitatum hoc esset sancto viro curare, quod et tangere. Leguntur dicta verba num. 45. Usuardus ista tradit: Parisius civitate, transitus S. Germani Episcopi et Confessoris: qui beatus ejusdem urbis Episcopus, quantæ sanctitatis quantique meriti fuerit, quibus etiam claruerit miraculis, Fortunatus Episcopus veraci stylo digressit. Hisce similia passim habent Ado, Notkerus, Bellinus, et alii recentiores cum hodierno Martyrologio Romano, et plerisque fastis MSS. Apud Rabanum memoratur pridie, seu xxvii Maji. Ejusdem Sancti antiquam venerationem corroborant plurimæ illi dicatæ ecclesiæ, ex quibus in Belgio sunt Ecclesia parochialis Montibus Hannoniæ, et collegiata in oppido Brabantia Tenensi. Sed præ reliquis est Ecclesia S. Vincentii Martyris, nunc Regalis Ecclesia S. Germanus de Pratis dicta, cum vetustissima et splendidissima Abbatia illi adjuncta, in Suburbio S. Germani dicto, quæ suæ magnitudine plurimas urbes superat, et nunc urbis Parisiensis illustris portio censetur. Nolumus cultum anniversarium variarum Ecclesiarum annuere, cum is latissime dispersus sit: taceri tamen non debet, quod hactenus in urbe et diocesi Antuerpiensi festum celebretur officio Ecclesiastico novem Lectionum, et ita in pluribus Ecclesiis Belgii. De monasterio in honorem S. Germani prope Suburbium Cenomanense constructo a S. Berthramno ejus urbis Episcopo, ubi hodie est Ecclesia Parochialis, agitur vi Junii die festo dici Berthramni.*

Antiquus cultus,

die natali 28 Maji.

Ecclesiæ illi dicatæ.

E

5 *Alterum festum celebratur viii Kalendas Augusti, sive xxv mensis Julii, cum hoc apud Usuardum brevi ecomio: Civitate Parisius, Translatio S. Germani, Episcopi et Confessoris. Quæ eadem leguntur in vetusto MS. Romano Cardinalis Barberini et aliis plurimis; item apud Adonem, Maurolycum, Galesinium, et alios. Historiam hujus Translationis conscripsit Monachus quidam monasterii S. Germani, eum se ex ore Caroli Magni Imperatoris, qui puer septennis adfuerat, scripsisse asserens. Huic subnectimus Historiam miraculorum duplicisque oblationis et relationis, ab Aimoino Monacho, teste in plurimis oculato, descriptam duobus libris. Utrumque festum et ad xxviii Maji et ad xxv Julii Martyrologiis monasticis inscripserunt Wion, Dorguinus, Menardus, Bucelinus, quasi inter Benedictinos vixisset S. Germanus: quem Fortunatus scribit num. 3, a S. Nectario, Episcopo Augustodunensi, Abbatem merito dignum ad S. Symphorianum adscitum, quod factum circa annum DCL, in locum scilicet præcedentium Abbatum, qui ibidem floruerunt, prius fortasse quam S. Benedictus nasceretur. Germani autem ibidem Abbatis discipulus fuit S. Droctovius, postmodum Parisiis Abbas monasterii, ab ipsomet S. Germano postea dicti, ejus Vitam dedimus x Marti ex MS. Parisiensi dicti monasterii; unde repetere juvat nonnulla, Germanum ut Abbatem spectantia.*

Translationis festum 25 Julii ejusque Historta.

F

Cultus apud Benedictinos.

Appendix ex variis

6 *Ea tempestate urbs Ædua, ea est Augustodunum, speciali nitebat decore, redimita viro sanctitatis*

A tis præcipuæ, Germano scilicet, pollentis nobilitatis stemmate, qui, velut cedrus in Libano et quasi cypressus in monte Sion, infima spernendo, cælestia amplectendo, tendebat ad alta virtutum augmenta. Cumque folia ejus, verba semper veritate virentia, cunctis ferreat medelam; et fructus ejus, opera videlicet, satietati forent famæ periclitantibus; non modica insonuit auribus Nectarii, prædictæ civitatis Antistitis, tanti viri excellentia. Est in eadem urbe Christi testis Symphoriani monasterium insignæ... Horum itaque Fratrum a Pontifice jam dicto Germanus præficitur Pastor, sacraturque Abbas nomine dignus et merito. Sanctitatis igitur præconio venerandus Pater oves sibi commissas monebat sagaciter, corripere prudenter, tolerabat patienter, et ad pascua vitæ æternæ iuvitabat alacriter. Qui inter reliquos, quos hortatu simul et exemplo Christi mancipavit tirocinio, beatissimum Droctoveum insignire studuit schemate monastico, atque ascivit discipulatu suo. Quem pie, ut vere piissimus, aluit, et juxta normam sanctorum Patrum, Antonii scilicet et Basilii, (nam Sceptriger hujus Ordinis, Beatus scilicet Benedictus necdum his erat in partibus notus) vivens instituit, tradensque sibi jura obedientiæ, inculcans lenitatem patientiæ; replicans munditiam continentiæ, hortans sectari iter justitiæ, edocens amplecti virtutem prudentiæ, jubens insigniri stabilimento constantiæ, suadens moderari placore temperantiæ, inter omnia etiam monebat viam humilitatis tenere: quæ omnia aure sedula percipiebat vir sanctissimus Droctoveus.... Præceptoris sui existens imitator sedulus. Hæc ibi num. 4 et 5.

Fuerat a S. Nectario Abbas ordinatus,

præquam in Francia notus esset S. Benedictus.

Idem Episcopus Monachis opud Parisios instituit

ecclesiam dedicat

et S. Droctoveum Ab. ordinat.

B 7 Dein vero, post quam descripta esset occasio ædificati a Childeberto Rege templi et monasterii S. Vincentii, nunc S. Germani, ista num. 10 adduntur: Hunc itaque locum Princeps Serenissimus Childebertus beatissimo Germano, Parisiæ urbis Antistiti, delegavit; supplicans enixe sanctissimum Præsulem, gregem monastici ordinis ibidem institui. Narrato dein obitu Regis Childeberti, et occursu ad ejus exequias, ista num. 11 et sequentibus subjunguntur: Cernens igitur B. Germanus tantam multitudinem populi, satius duxit sub eadem die ecclesiam dedicare commissam sibi. Cumque prius patefecisset cunctis hujus causam negotii, dumque exultantibus animis universos conspiceret annuere suæ benignissimæ voluntati, adminiculaantibus sibi sanctis Præsulibus, videlicet Nicetio Lugdunensi Archipræsule, et Prætexto Cabilonensi Antistite, Eufonio Niveraensi Episcopo, Felice Aurelianiensi, Domitiano Carnotino, Victorio Cenomaniaco, anno Incarnationis Verbi dux, in honorem vivificæ Crucis almique Vincentii Levitæ et Martyris prædictam ecclesiam consecravat cum principali ara, ubi ipsius Vincentii Stolum recondidit. Ara vero ad Aquilonem, in veneratione SS. Ferreoli et Ferrutionis; porro illam ad Meridiem, sub Titulo S. Juliani Brivatensis, nec non illam ad Occidentem, in honore SS. Gervasii et Protasii et Celsi pueri Sanctique Georgii Martyris consecravat. Ad Meridianam quoque plagam ædificatum fuerat quoddam oratorium, in honore S. Symphoriani Martyris, ubi idem Dei sacer Germanus postmodum sepeliri se mandavit... Beatus igitur Germanus locum sibi delegatum a præfato Rege insigni studuit ordinare dispositione. Instituens enim ibi gregem Monachorum, Deo jugiter famulantium, Patrem eis instituit ex discipulis suis unam, Beatum scilicet Droctoveum. Hæc omnia sunt excerpta ex Actis S. Droctovei, ad x Martii editis, cum pluribus Annotatis quæ Lector ibidem reperiet. Ex dictis autem liquet laudandos quidem esse Benedictinos, quod inter Patronos suos assumpserint S. Germanum, quia nunc

possident monasterium ab ejus nomine dictum, licet ipse cum esset Abbas secundum regulam SS. Antonii et Basilii suos Monachos instituerit; sed eodem jure posse inter Patronos Ordinis accipi S. Dionysium Episcopum et Martyrem, ejus similiter prope Parisios est monasterium orbi notissimum, licet illuc sub Ludovico Pio Imperatore post longam tergiversationem, vix demum introducta sit Regula S. Benedicti. Prædiximus quatuor, a S. Germano donata dicto monasterio, referuntur a Mabillon ad Historiam Translationis.

8 Quo honore corpus ejusdem S. Germani affecerit S. Eligius, narrat in hujus Vita S. Audoenus, lib. 1 cap. 32, his verbis: Hic idem vir beatus, inter cetera bonorum operum insignia, multa Sanctorum auro argentoque et gemmis fabricavit sepulcra, id est, Germani Parisiensis Episcopi, Severini Abbatis Agaunensis, etc. De hoc Abbate egimus xi Februarii. Fuit autem Ecclesia S. Germani de Pratis restaurata et quasi innovata ab Hugone III Abbate, et ab Alexandro Papa III consecrata. Quo peracto, Dominus Hubaudus Hostiensis Episcopus, et tres Episcopi, pariter altare matutinale, in honore sanctissimi Confessoris Germani, consecraverunt; uti late explicatur in charta Hugonis Abbatis apud Jacobum Brenellum pag. 340: qui pag. 305 probat, sepulturam parentis S. Germani in eadem ecclesia fuisse, adductis hisce versibus Abbonis Monachi, discipuli Aimoini:

Illustrem sobolis sanctæ servat genitorem

Dextera, læva sacram prolis retinet genitricem,

Est Eleutherius pater, est Eusebia mater.

Dies autem depositionis Eleutherii incidit in Kalendas Novembris, Eusebiæ in v Kalendas Januarii.

Germani sepulturam ornat S. Eligius.

Ecclesiam consecrat Alexander Papa 3:

E

ibidem sepulti ejus parentes.

§ II. De discipulis S. Germani variisque gestis in Vita præteritis.

Ex discipulis S. Germani unum fuisse S. Droctoveum, supra diximus. Illi alterum S. Briocum, Episcopum in Britannia Armorica, adjungunt hujus Acta, ex Officio proprio Ecclesiæ S. Brioci ad Kalendas Maji a nobis edita: in quibus dicitur a parentibus oblatum S. Germano, necdum annum ætatis decimum assecutus, atque ab eo litterarum et virtutum studiis eruditus, ac postea, cum ogeret annos obeundo Sacerdotio maturos, ab eodem in Sacerdotem consecratus. Tertius S. Germani discipulus habetur S. Illutus, in aliquibus Actis S. Sampsonis Episcopi ad xxviii Julii dandis, et apud Sossorum in elogio S. Gildæ Sapientis, ad xxix Januarii excuso et rejecto § III. Fuerunt Illuti discipuli, SS. Sampson, Gildas, et Paulus Leonensis in Britannia Armorica Episcopus, ejus Acta illustravimus ad diem xi Martii: sed omnes aut seniores fuerunt S. Germano, aut saltem ætatis ejusdem, eisque multo senior S. Illutus, ejus Acta erant producenda ad diem vi Novembris. Minori etiam cum fundamento S. Paulus, Episcopus Viridunensis, dicitur fuisse frater S. Germani, licet id in nonnullis Actis et Breviario Viridunensi in Responsorio legatur, uti vii Februarii, ad ejus Vitam deductum est; ubi is potius ex Gallia Belgica statuitur oriundus, et usque ad annum dumtaxat dcccxlx vixisse. Dedimus ad diem xvi Maji Acta S. Domnoli Episcopi Cenomanensis, qui, ut num. 3 legitur, socia caritate ac mutua benevolentia conjunctus fuit Germano, sanctissimo Parisiorum Antistiti: quem et creberime invisere consuevit, et ab illo itidem non raro visitatus est. Cumque se invicem divinis inflammarent adhortationibus, subjectis populis tam verbis quam exemplis haud vulgariter profuere... Extruxit autem Domnolus monasterium in honorem SS. Vincentii et Laurentii: ipsi autem consecrationi voluit adesse memoratum Germanum Episcopum, ut amborum solenai dedicatione ad majorem populis devotionem incitaretur. Præterea ipsius testamento, post

S. Germanus habuit Discipulum S. Briocum

non S. Illutum

F

nec frater ejus fuit S. Paulus Ep. Viridunensis.

Germanus familiaris S. Domnoli

hujus Testamento subscribit:

Domnolum

A *Domnolum primus, subscripsit Germanus Episcopus, rogante Clero. Sedit autem S. Domnolus, juxta nostram sententiam, ab anno DLIX ad DLXXXI.*

adest Trans-
lationi corpo-
ris S. Albini,

10 *Floruit eodem seculo sexto S. Albinus, Episcopus Audegavensis, mortuus circa annum DLIX, cujus Acta etiam a Fortunato scripta illustravimus ad Kalendas Martii. In iis de corporis ejus translatione ista scribuntur: Igitur cum S. Germanus, Episcopus Parisiorum, vel comprovinciales, ac Pontifex successor ejus, et populus, vellent membra S. Albini in nova basilica devote transponere; et propter cellulæ angustiam, in qua conditus fuerat, non daretur sacri corporis extrahendi licentia; cunctis hæsitantibus et incertis quid agerent, curis popularibus se virtus beatissimi viri mediatrix interserit. Nam expectantibus omnibus et nihil deliberantibus, repente nutu divino, discisso pariete cellulæ qui erat ad pedes, a parte orientali tres lapides decidunt; scilicet dato signo, per qualem locum juberet se educi posse. Interea facto aditu, dum concentu psallentium sanctum sepulcrum progreditur, palam tres paralytici redditi sunt sanitati, et duo cæci pariter illuminati. Successisse S. Albino passim creditur Eutropius, Eutropio vero Domitianus, qui una cum S. Germano subscripsit Concilio Parisiensi III, pro variis diversarum Ecclesiarum utilitatibus celebrato circa annum DLVI aut sequentem, unde colligimus eum aliquamdiu ante cum Eutropio elevasse et transtulisse corpus S. Albini. Interfuerunt etiam Concilio Thronensi II, anno Chariberti Regis VI, ergo anno Christi DLXVI, sub die XV Kalendas Decembris, prædicti Episcopi, S. Germanus Parisiensis, Domitianus Audegavensis, et S. Domnolus Cenomannensis. Hæbitum postea anno DLXXIII est Concilium Parisiense IV, in quo Pappoli Episcopi Carnotensis suscepta causa est adversus Promotum, qui in castro Dunensi Episcopus fuerat constitutus. Ibi autem Constitutioni Synodi ad Ægidium Episcopum Remensem, qui Promotum consecraverat, subscribunt Episcopi tres et triginta, atque inter illos post sex Metropolitanos primus subscribit Germanus peccator, etsi indignus, in Christi nomine Episcopus Ecclesiæ Parisiacæ. Ex quibus omnibus confirmatur Chronotaxis initio proposita, cum intra annum DLV et DLXXVI cuncta claudantur.*

subscribit
Concilium
Parisiense 3

Thronensi 2

Parisiense 4.

Ante annum
555 factus
Episcopus,

11 *Quo præcise anno Episcopus factus sit S. Germanus, non liquet. Carolus le Coite, Tom. I Annalium, censet non potuisse id fieri ante annum DLV, neque etiam multo serius. De hoc ei libenter assentior, propter Concilium Parisiense III; cui, sicut diximus, sequenti aut altero post eum anno subscripsit. Prius non videtur efficaciter probari ex eo, quod Concilium Parisiense II, a quo Saffaricus Episcopus judicatus et exactoratus fuit, putet ipse in annum DLI debere conferri; quo enim teste affirmatur suffectum illi Eusebium Sedem Parisinam quatuor annis ante Germanum tenuisse? Atqui Childebertus, in Tetrarchia filiorum Chlodovæi Magni dictus Rex Parisiorum, qui dicitur elegisse Germanum, secundum omnes obiit anno DLVIII; cum eo tamen multa egit Sanctus, quæ non videntur omni commode claudi triennio posse. Quare videat lector an non malit Germani Ordinationem uno alterove anno anticipare. Primum tamen quod actum reperio, sed tale ut aliquot annorum usum familiarem præsupponere videatur, est insigne miraculum, ad annum (nisi fallor) DLVI spectans, et sequentis anni Januarii nobili donatione remuneratum, quod in ipso met Regis Childeberti persona Germanus Episcopus perpetravit, cujus Rex testis existit in diplomate, quod Brolius lib. I Antiquit. Parisiensium pag. 44 recitat, hoc tenore.*

12 *Maximum nobis generare præmium ad æternæ retributionis benivolentiam confidimus, si ad loca Sanctorum opportuna beneficia concedimus.*

Igitur Apostolicus vir Pater et Dominus noster Germanus, Parisiacæ urbis Episcopus, nobis innotuit prædicatione sua, quia dum in seculo hoc habitamus, semper de futuro cogitare debemus: et admonuit nos, ut sanctarum Ecclesiarum memoriam haberemus, et semper bonis illarum potiora adderemus, ut in augmentum nobis proficeret, monens etiam eleemosynarum largitionem non omittere, ut consuetudo erat illius. Accidit autem ut quodam tempore Dominus Pontifex invenisset nos in pago Milidunense, in villa Cellas nominata, gravi ægritudine correptum: unde multorum medicorum adhibita est corpori meo cura; sed nullatenus aliquod vestigium sanitatis immittere potuerunt. Demum ipse Dominus Sacerdos, tota nocte vigilans in oratione stetit; et crastina, manuum suarum sanctarum impositione, tetigit corpus graviter infirmatum: et continuo sumpsi sanitatis donum, quod a nullo percipere potui medicorum. Ideo nos, pro tam magna justitia, quam Dominus per manus Sacerdotis, pro stabilitate regni nostri et æternæ retributione ministravit; donamus ad sanctam Matrem nostram Ecclesiam Parisiacam, ubi ipse Dominus Germanus præesse videtur, hoc est ipsam villam Cellas nominatam, ubi sanitatem recuperavimus, sitam in pago Milidunense, super alveum Sequanæ, ubi Yona illam ingreditur, cum Basilica, appendiciis, territoriis, mancipiis, vineis, silvis, pratis, cultis et incultis, omnia et ex omnibus, totum et ad integrum, quidquid ad ipsam villam aspiciet et fiscus noster continet, cum omni integritate, a die præsentis, ad memoratam casam Dei, sive ad Dominum Sacerdotem, donamus et confirmamus.

Childebertum
R. ab incurabili morbo
sanat Cellis,

et donatur
ipsa illa villa,

aliisque bonis,

non anno 17
Regis istius,

propter quem
defectum in
ecgrapho ob-
servatum
omissa res in
Breviario,

13 *Pergit deinde Rex, propter arbores oliviferas ad luminaria facienda, quosdam alios fundos et jura in Provincia, iisdem contribuere; et manu sua auctoritatem ipsam, id est, diploma seu chartam authenticam, firmat et roborat, prout apud Brolium legi integre potest; qui ecgraphum ejus imprimi fecit, sicut descriptum reperit in parvo Ecclesiæ istius Pastoralis, exarato ob annis circiter quadringentis, tanquam Actum in anno XVII regni, mense Januario. Esset hic, secundum Henschenium, annus DXXXVI Christi; secundum le Coite, DXXXVIII; adeoque enormi intervallo distans a vero initio Pontificatus S. Germani. Quapropter, cum merito dubitaretur, an ex originali omnibus ignoto, recte esset in Pastoralis illo transcriptus numerus, qualis reperiatur, vel gratis ibi confictus; consequens erat ut res tota eruditis viris redderetur de falsitate suspecta; quamquam possessio bonorum, priori parte donationis expressorum, ab immemorabili tempore extra controversiam habentur etiam nunc. Hinc factum est, ut Illustriss. ac Reverendiss. D. Franciscus de Harlay, Archiepiscopus Parisiensis, Dux atque Par Franciæ, non fuerit ausus eo niti, ad asserendum prænarratum miraculum in lectionibus novi Breviarii, quod anno MDCLXXIX faciebat imprimi, proprio suo nonnullorumque eruditorum ad id lectorum studio adeo feliciter reformatum, tam in Lectionibus quam in ceteris partibus aliis, ut pro exemplo esse possit Ecclesiis quibuscunque, vetera sua Breviaria hactenus retinentibus, eaque antiquo semper ritu servato reformare satagentibus, deligendo quam optissimos cuique festo Scripturarum atque Homiliarum flores, et ab Historiis reseccando non solum quidquid nunc passim habetur falsum, sed etiam dubium quomodocumque; ut sunt in Dionysio Parisiensium Apostolo Titulus Areopagitæ, missio in Gallias primo seculo, atque rescissi copitis deportatio inter manus, aliaque de aliis Sanctis similia, hactenus in Breviariis etiam Romanis tolerata. Tulum autem reformatione adeo nihil offensam fuisse sacram Rituum Congregationem scio ex litteris Castellani, bonam eo in opere partem habentis, ut Breviarii istius novi exemplum*

F

A *exemplum, ab Eminentissimo Cardinali Cybo exhibitum suæ Sanctitati, et ab eruditissima quoque diligenter Romæ examinatum, vehementer placuisse rescriptum sit, nisi quod mirum videretur non nemini, quod Titulus Sancti alicubi addatur Clementi Alexandrino. Sed et huic objectioni mox factum est satis, auctoritate Usuardi ad iv Decembris, ipsum sic nominantis : quo viso nulla secuta est replica, sed admiratio de Baranio, quod scriptorem ecclesiasticum insanem, tot seculis in Martyrologio habitum, expungi fecerit.*

sed anno
ejusdem 47

14 Ceterum quandocumque iterum recudetur Brevarium prædictum, in paucis postea agnitis defectibus suppletum correctumque, non ita reticebitur in *Lectionibus de S. Germano*, istud tam insigne talique auctoritate testatum miraculum, licet a Fortunato Pitæ scriptore præteritum. Vir enim, ut idem Canonicus me docuit, erat impressio absoluta et exempla per omnium fere Parisiensium Clericorum manus distributa, cum veteres Ecclesiæ Parisiæ chartæ, quæ ex constanti, sed falsa traditione, credebantur ab Anglis ablata ac deportata Londinum, repertæ fuerunt in capsâ, antenus vacua reputata; atque inter illas diploma istud; *judicia P. Mabillonis*, non quidem primæ, sed tamen authenticæ, et ipsius Childeberti tempore scriptum, uti moris erat geminare ejusmodi instrumentorum exempla, unde et Duplicata nominabantur. Est illud descriptum in membrana mox complicata, ipsaque in plica reperitur fissura vetusta inter numerales litteras x et vii, ita sitas, ut appareat intercessisse justum unius litteræ spatium. Ea littera non potuit fuisse x vel c: quia harum litterarum per medium dissectionum extremitates oportet in utroque fissuræ latro apparere, sed necessario debuit fuisse littera l (sic enim tunc scribebatur non L) hac autem restituta fiet an. xlvii Childeberti idemque Christianæ æræ dclvi, in sententia Henschenii, vel hinc non modicum robor sumentis contra Chronologiam Cointii, anno Christi dxi Chlodovei mortem filiorumque successiones adscribentis; et tamen Childebertum an. dlviii mortuum statuentis die xxiii Decembris, id est, xi mensibus in ejus sententia post factam donationem.

excommunicat
Charibertum
Regem, ejus-
que pellicem:

15 Mortuo Childeberto fuerunt Germano cum variis Regibus, ac nominatim cum Chariberto, Childeberti nepote ex fratre et successore Clothario, difficultates nonnullæ. Nam cum is relicta Ingoberga uxore Merolfidem accepisset, et post hæc Marcovefam Merolfidis sororem conjugio copulasset, a S. Germano Episcopo excommunicatus uterque est. Sed cum eam Rex relinquere nollet, percussa judicio Dei obiit: nec multo post et ipse Rex post eam decessit Charibertus. Quæ a Gregorio Turonensi describuntur lib. 4 Historiæ Francorum cap. 26. Post ejus obitum plurima fuerunt concitata bella civilia inter tres Reges fratres ejus, in quibus etiam emicuit virtus S. Germani, ut pacem inter illos conciliaret: cujus rei testimonium præbet ejus epistola ad Brunichildem Regnam, ut Sigebertum maritum Regem Austrasiorum averteret a consilio belli, quod fratri suo Chilperico Regi inferebat. Epistolæ hujus exordium est hujusmodi: Quia caritas congaudet veritati, et omnia sustinet, et omnquam excidit; propterea ex contribulato corde, et ex intima animi dilectione, audemus vobis suggerere. Quia eo tempore, quando minor erat numerus populi Christiani, et cum Dei auxilio licebat resistere quietum, cum Apostolis dicebant; Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Nunc e contrario, tam funestos et luctuosos ante oculos habentes dies, flentes dicimus; Ecce dies tribulationis et perditionis nostræ adveniunt. Et ita consequenter, quæ ad pacem et caritatem mutuam spectant pluribus inculcat, atque sub finem sic perorat: Legimus per Hester Reginam populo fuisse concessam salutem: in hac parte et vestram ostendite prudentiam, et fidei vestræ salubritatem atque perfectionem, ut et Do-

minum Regem a Dei revocetis offensa, et populum D a parte sua vivere liceat quietum, donec Index æternus consuetam discernat justitiam. Quia evidentissime omnibus patet, qui caritatem fraternam postponit, despiciit consortium, non acquiescit veritati, omnes Prophetæ contra ipsum loquuntur, omnes Apostoli ipsum detestantur, et Deus omnipotens ipse quod constituit judicabit. Hæc S. Germanus. Interim Sigibertus Rex, obtentis civitatibus illis quæ circa Parisius sunt positæ, misit qui fratrem suum obsiderent, ipse illic properare desiderans. Cui S. Germanus Episcopus dixit: Si abieris, et fratrem tuum interficere nolueris, vivus et victor redibis. Sin autem aliud egitaveris, morieris. Sic enim Dominus per Salomonem dixit: Foveam quam fratri tuo parabis in eam corrues. Quod ille peccatis facientibus audire neglexit. Veniente autem illo ad villam, cui nomen Victoriacum, collectus est ad eum omnis exereitus, impositumque super clypeo, sibi Regem statuunt. Tunc duo pueri, cum cultris validis veneno infectis, maleficati a Fredegunde Regina, cum aliam causam suggerere simularent, utraque ei latera feriunt. At ille vociferans atque corruens, non post multo spatio emisit spiritum. Ita jam dictis verbis rem describit Gregorius Turonensis lib. 4 cap. 46. Baldericus Episcopus in Chronico Cameracensi, eadem aliis verbis narrans, addit, quod Childericus tunc temporis Tornaco morabatur, et quod Sigebertus apud Lambras, villam sanctæ Dei genitricis sepultus est.

Sigiberto
Regi mortem
prædicat,

E

16 Inter Reliquias sacras Ecclesiæ S. Germani de Pratis asservantur brachium S. Gregorii Martyris, et pes Innocentis. Quæ pignora, inquit Aimoinus lib. 3 cap. 9. S. Germanus a Justiniano Imperatore suscepit, cum ad sancta loca Hierosolymam pergens, indeque rediens, præfatum Principem adiisset. Per quæ in antiquis monumentis nullum est vestigium peregrinationis in Orientem susceptæ, huic relationi fides haberi firma non potest. An autem a Justiniano transmissa illa fuerint huic Episcopo, in silentio antiquorum nescimus pronuntiare.

An brachium
S. Gregorii
acceperit
a Justiniano
Imperat. ?

VITA

Auctore Venantio Fortunato, Presbytero co-ævo, postea Episcopo Pictaviensi.

Ex variis MSS. et editionibus Surii atque F Acherii.

CAPUT I.

Ortus, studia, Sacerdotium, Abbatis munus, miracula.

Beatus a Germanus b Parisiorum Pontifex, territorii Augustodunensis indigena, patre Eleutherio, matre quoque Eusebia, honestis honoratisque parentibus procreatus est. Cujus genitrix, pro eo quod hunc post alterum intra breve spatium concepisset in utero, pudore mota muliebri, cupiebat ante partum infantem extinguere: et accepta potione ut abortivum projiceret, dum nocere non posset, incubabat in ventrem, ut pondere præfocaret, quem venena lædere non valebat. Certabat mater cum parvulo, renitebatur infans ab utero: erat ergo pugna inter mulierem et viscera. Lædebatur matrona, nec nocebatur infanti: obluctabatur sarcina, ne genitrix fieret parvula. Id actum est, ut servatus incolu- mis, ipse illæsus procederet, et matrem redderet innocentem. Erat hinc futura prænoscere, ante illum fecisse virtutem, quam nasci contigerit. c Per incrementa denique virtutum ad meliora quotidie provectus

a b
Germanus in
utero matris
divinitus
servatur:

pacem co-
natur can-
cillare inter
Reges,

2 Cor. 6, 2

Esth. 8
scribendo ad
Brunichil-
dem.

c

A provecos, litterarum studiis a dulcissimis parentibus est traditus, ut deinceps in Dei laudibus haberetur dignus. Deinde cum *d* Avallone castro, cum Stratidio propinquo, puer scholis excurreret; mater e parentis, ut ejus hereditatem acquireret, de adolescentis fallitura nece nequiter tractavit. Quæ temperatam potionem in ampullula condidit, vinum quoque in altera, præcipient puellæ, ut venientibus ambobus, illi porrigeret de vino, et isti de maleficio. Sed ignorans ministra ampullam pariter mutat et pocula: vinum S. Germano, venenum dat Stratidio: et dum insonti præparatur interitus, auctor cedit in laqueum. Quo mater ejus cognito puellam increpat cum fletu, extinxisse se filium. Cui Stratidio sollicite impenso studio, facto de ipsis maleficiis *f* vario, etsi mors vitam non abstulit, tamen signum mortis infixit.

2 Hinc ad parentem suum Sanctum Scopilionem Lausiam *g* se conferens, moribus honestis alitus et institutus est. Qui cum fere mille passus longe a vico consisterent, jugiter ad Matutinos correbant, ducti fidei calore, per tempestatem, per hiemem. Qui intra terni lustris spatium a B. Agrippino *h* Diaconus instituitur, et sequente triennio Presbyter ordinatur: dehinc a Pontifice Nectario Abba ad *i* S. Symphorianum merito dignus adsciscitur. Quanta vero inibi abstinencia vixerit, quantis quoque vigiliis continuando duraverit, quibus eleemosynis profusus extiterit, illa res una testis est. Cum jam rebus reliquis pauperibus erogatis nec panis ipse resideret, quatenus Fratres reficerentur: qua de re insurgentibus adversum se Monachis, retrudens se in cellula, amare flevit et doluit. Inter hæc ipso orante quadam Anna matrona, duorum sagmariorum *k* cum pane dirigit onera: sequenti etiam die cum annonæ destinavit plena carpenti vehicula, ita ut exinde Monachi cum saturarentur cibo, ferrentur miraculo. *l* [Cujus bonis operibus inflammatus Episcopus, sanctum Virum, neque adhuc ista recusantem, quem etiam prædicabant, daemonia, in custodiam trussit. Cui fateor natu Divino aperiabatur ergastulum, sed non hinc egrediebatur, nisi supplex et Episcopalis daretur præceptio]. His itaque celesber intentus officiis, non desit prædicandis manifestari miraculis. Igitur quadam vice dum cibum fessus acciperet, ingrediente Amando Monacho in fenile cum lumine, carbone decidente flamma scenum corripuit, et arida nutrimenta vorax ignis adlambit. Concurrentibus reliquis, nec tamen succurrentibus, tardius ipse prosiliens, rapta de foco cucuma *m* ascendens supra fabricam, concinens Alleluia, fundens paululum aquæ in Crucis imaginem restinxit incendia: ac de manu Sancti imbre sedata est ignis unda, quam vix extinguerent flumina. Quod tamen postero die, ejus insidiis actum est, hostis ipse confessor est.

3 Chariulfus *n* quidam Francus, villæ ejusdem, Basilicæ res obstinatus invaserat. Quem cum vir Dei ad reddendum aliquatenus commoneret, nec tamen proficeret, ad orationem se convertit, nec fides vindictam distulit. Statim ex vicino feros ursus exiliens tres illius equos interfecit; nec sic a dunitia resipiscit. Sequenti vero nocte duplicavit ultor perniciem: nam sex ejus jumenta interemit, nec sic quoque poena sufficit. Tertia idem nocte novem vehicula prosternit, triplicato cadavere: sic labor crescebat in cladem. Dehinc ad beatum virum tardius dirigit puerum, agrum reformat invasum, calamitas a domo ejus compescitur. Id actum est, ut bestia castigante homo sensum acciperet, et daret non intelligenti bellua rationem. Dehinc B. Agricola *o* Cabillonensis Episcopus, habens cubicularium, graviter vi febrium fessum, qui destinato animo totus pendebat in transitu; dirigit ad san-

ctum virum intercedendi suffragium. Tunc perceptis apicibus, Basilicæ sub porticu ad S. Symphoriani sepulcrum progreditur. Interea vir justus orationi incubuit, terram corpore premens et sibi mente transcendens; et quasi ante se habens præsentiam Domini, pro voto supplicis obsecrator accedit. *p* Nam mox vicinus Redemptoris auribus exauditur, et adhuc isto recubante in pulvere, agrotum medicina perfudit: ac Justo jacente in pavimento, languidus surgit de lectulo, ante currente medela, quam peroret qui supplicat: ita ut portitori redeunti obviam puer occurreret, cui parabantur exsequiæ: ut non esset ambiguum eadem hora languidum salutis fuisse redditum, qua vir beatissimus fusus orasse comperitur.

4 Nec illud omitti convenit, quod ad domum Ebronis pro fide Justi collatum est. Cujus ingrediente domum Anna matrona proclamatur, rem mirabilem se videre. Inquisita a conjuge, quid esset quod inspiceret, ait: Ecce B. Germanus cornuta facie mihi videtur incedere: quod pene vix valeo aut intueri lumine, aut sermone conferre sanctum virum, novo more cornutus radiantem. Consternataque mirabatur mulier, hominem nostro tempore in figura Moysi potuisse conspiceri. Credendum est tamen, quod et iste post colloquium Domini potuit a muliere cornu exaltatus agnosci: ejus causæ pavore Ebro eodem die juxta Sanctum sedere nullatenus præsumpsit, duplici pro merito, mœrore pariter et terrore. Contigit ut pro villis Augustodunensis Ecclesiæ *q* Theodberto Regi Cabillone occurreret. Memor S. Symphoriani in ingressu Palatii, ita Spiritu Dei redundante locutus est, ut ante Rex annuere, quam verba petitor explicaret. Cui et ore prophetico finem dixit de transitu. *r* Quod paucis interim diebus dum Remis remeavit, in ipso itinere Rex extrema sorte defecit, quasi sancti Viri sermo dictos fuisset ab Angelo.

5 Et quoniam Beatissimo erat familiare, in Basilica S. Symphoriani soli vigiliis ducere, euntem eum Monachus Silvester prosequitur. Et ingressi pariter ad sancti Martyris tumulum, circa noctis medium ab altari tumultum frequentantem rumores accipiunt, tanquam si ad rapinam collecta curreret multitudo. Credens enim vir Dei versari litronum incursum, imperat Monacho ante sepulcrum psallere: ipse vero accedit ad altare. Dehinc illa turba ad Monachum qui psallebat alacriter properat: quo mactato graviter, et in terram projecto ac semivivo relicto, veloces effugiunt. Qui vix voce flebili cladem suam replicans, a demonibus se cæsum gravi congressu confessus est.

6 Accidit ut Sabarici famulus, Æsarius nomine, ad virum, de quo loquimur, injuriam passos confugeret, supplicans ut quolibet pretio, eum de insolentis domini servitio liberaret. Quod indignatus Sabaricus, pro Æsario et conjuge vel unico ejus filio, octoginta solidos pretii nomen petiit, quominus famulos servili ditione laxaret. Tamen hoc non dubitavit misericordia Justi vel perquirere vel donare. Quo pretio persoluto, contigit ut ante Basilicam sæpeditus Sabaricus præteriret, nec tamen orationi quoque occurreret. Qui domum suam ingrediens, statim vexatus affligitur, ligatur, et catenis revinctus ad Sanctum perducitur. Neque sic a pio viro misericordia tollitur, sed statim missa prece, ejus obtinente fide, purgatur. Tunc adjecit Sabaricus adhuc viginti aureos ad pretium quod acceperat, et de centum solidis Crux ad sepulcrum B. Symphoriani ab ipso suspensa est: quæ usque hodie res est in testimonio. Qua occasione filii vel filiæ ita sancte conversati sunt, ut per monasteria nunc regnat agmina Monachorum. Quæ causa modo mirabili profuit

D
A. FORTUNATO
I. R. EX MSS

P

Cornuta facile apparet.

E

q
Theodoberto mortem reddidit.
r

In ecclesia solus vigiliis ducit:

r

servum a molestia,

herum a vexatione liberat:

d
item a veneno
sibi parato:

g
pie educatus
fit Diaconus,
tum Presbyter
et Abbas:

i
benevolus
in pauperes
miraculo
ditatur,

incendium
restinguit:

n
ablata rap-
tore casti-
gato reci-
pit

o
Febricitan-
tem sanat.

A. FORTUNATO
PR. EX MS.
s
moribundam
sanat.

A fuit patri vel germiui, ut parvum genitoris flagitium, posteris transiret in luctum.

7 In pago s Alisiense res gesta est. Coniux illustris viri Vulfarii, Destasia nomine, vitalis spei destituta solatiis, linguae carens officiis, per biduum iam muta spiritu deficiente decumbens, apparatus exsequiis iam palpitabat exanimis. Cui eulogiis per Presbyterum suum directis, et violenter adaperitis pramortuae dentibus in ore transiectis; mox ut fauces semivivae liquor benedictionis introiit, statim incipit pramortua vitae statibus anhelare, oculi nece praclusi lumen diei requirere ita omnimodis, ut post funereum pallorem facies in ruborem transiret, donec cunctis stupentibus vivificata consurgeret, et circumstantes auctorem muneris gratiam praelearent. Quae singulis annis tributum vitae solvit pro pretio.

ANNOTATA.

a In aliquibus MSS. additur igitur, quasi deesset Prologus.

B b MS. Bonifontis, Parisiacensium.

c Haec ad finem numeri sunt ex MS. Bonifontis : desunt passim in aliis.

d Avallo sive Aballo, vulgo Avalon, oppidum ad fluvium Cassinum inter Augustodunum et Autissiodorum; unde Archidiaconatus Aballonensis sub Augustodunensi Episcopatu.

e Idem MS. Bonif. mater ejusdem Statidii; in aliis, propinqui. Sed utraque vox parens et propinquus Fortunato et aliis synonyma est.

f Varius, videtur intelligi posse leprosus.

g Lausea, vulgo Lazy, oppidulum versus Ligerim, aliis forsitan Lucey, unde Archidiaconatus in eodem Episcopatu : eo se contulit ad parentem suum, id est, consanguineum, seu propinquum, sanctum Scopilionem, id est virum sanctum, nomine Scobilionem, aliis Scubilionem.

h S. Agrippinus Episcopus Aduorum subscripsit Conciliis Aurelianensi 2 et 3 anno 531 et 536. At quamdiu ante fuerit Episcopus non constat. Ejus memoriam et cultum exhibuimus et Kalendas Januarii.

i S. Nectarius, Episcopus Ecclesiae Augustodunensis, subscripsit Concilio Aurelianensi anno 547, quem arbitramur diu ante Episcopum fuisse. Colitur 13 Septembris.

C j S. Symphorianus, Martyr Augustoduni sub Aureliano, colitur 22 Augusti. Est modo in urbe Prioratus S. Symphoriani, Ordinis Conventualis S. Augustini. Fuitque ibidem Abbas S. Placidus Presbyter, de quo 7 Maji egimus.

k Sagmarius, Samarius, equus clutellarius.

l Sequentia rejicit Mabilio in Notas, quod in aliquibus MSS. non reperisset. Verum quia in omnibus MSS. nostris eadem reperitur, uti et apud Surium, nos ea in textu relinquimus.

m Cucuma, id est, Lebes, sic dicta a ventris latitudine.

n Clariulfus, aliis Warnulfus, et Kariulfus.

o S. Agricola vixit in Episcopatu Cabillonensi ab anno 532 usque ad annum 580, uti ad Vitam ejus ostendimus 17 Martii.

p MS. Bonifon. Nec mora : ab auribus summi Dei exauditur.

q Theodebertus Austrasiorum regnavit ab anno 533 ad an. 548.

r Videtur tunc languore ex longo morbo adhuc detentus fuisse, quem Gregorius Turon. lib. 3 Hist. Franc. cap. 36 scribit diutissime aegrotasse.

s Alise, antiquis Alexia, etiam Julio Caesari nota, nunc vicus, a quo Alexiensis jurisdictio, vulgo Bailliage de l'Auxois; ejus primaria urbs Semurium ad Armentionem fluvium, prope quam est Alise.

CAPUT II.

Illustria miracula tunc facta.

Ceterum revelationum suarum quis scrutator intreat, cui, ante quatuor annorum curricula, ipsa Episcopatus sui causa non est abscondita? Itaque positus in sopore, inspicit a quodam sene claves sibi portae Parisiacae porrigi. Interrogans quid hoc fieret, accebit responsum, ut salvas eas faceret. Quod post, civitatis ejus Episcopo a decedente, dum praecellentissimo Regi b Childeberto occurreret, in ejus electione effectum illa vox promeruit. Ordinatusque c Pontifex qualis quantusque se gesscrit, hoc expedire lingua mortalis non sufficit : quoniam supra hominem fuit omne quod edidit. Doaique adeptus gradum curae Pastoralis, de reliquo Monachus persistebat. Hinc se frequentibus exercebat vigiliis, inde continuatis macerabat inediis : pernoctabat algida senectus per hiemem, sustinens dupliciter frigus aetatis et temporis, quod nec tolerare possint petulenti juvenes; seipsum pene obliviscens pro victoria corporis, tamquam si simul accessissent dignitas et necessitas. Quae vero eleemosynae, tam de rebus ecclesiae, quam populi oblatione, vel regio munere, per manus Sancti factae sunt, solus ille qui omnia scit, novit et numerat.

9 Denique quadam vice, praecellentissimus Childebertus Rex, cum ei direxisset sex millia solidorum pauperibus eroganda, expendens tria millia revertitur ad Palatium : interrogatus a Rege, si adhuc resideret quod egenis tribueret, respondit medieta-tem rescdisse, nec invenisse inopes, quibus totum expenderet. Cui Rex, inquit, Domine, dona quod restitit : nam Christo largiente quod donetur non deficit. Incidens aurata missoria, argentea vasa comminens, quidquid primum habuit dans Sacerdoti, ne perderet. Erat ergo spectanda contentio inter Sacerdotem et Principem : faciebant apud se de misericordia pugnam, et de pietate certamen, thesauros ut spargerent, et de suis talentis egeni ditescerent; festini ad futura lucra, ut bracteam semen sererent, et post messorum accederent auro- lentam per segetem; ut Sacerdos locupletaretur Regalibus thesauris, et in Regem floreret gratia Sacerdotis, qui suum solum hoc credidit, quod nudus aut egenus acceperat.

10 Sed revertamur ad ordinem. Quidam in d Exona vico de fiscalibus famulis, Gildomeris nomine, cum die Dominico quiddam operatus sit, ita contrahitur digitis, ut unguium acumen partem transiret in alteram. Qui Parisius sancto Viri occurrit in oratorio : et oratione data, manuque peruncta oleo, unguis de palma retractae sunt : digitis redditur organum, et in antiquo officio nervorum tela retextitur : quem Clericum post effectum, ut integrum salvum faceret, peste liberavit et crimine. Rursus quaedam mulier, nomine Favonia, in urbe Parisiaca, per novem dies percipiens nihil praeter puliculam, ore aperto inhians, sancto Viro oblata est : quae velut ferro opposito nulla lege poterat jungere dentes aut labia. Quam in Oratorio sacro perungeas oleo, palpato uadique capite, sine tarditate saluti restituit. Accidit ut puella quaedam, de Domo-Medardi e, Meglidunensis familiae, filans die Dominico, contracta manu damnaretur supplicio : qua contacta oleo virtus infudit remedium. Hinc stupentes digiti vigorem pristinum rescipiunt, oblitum artis officium reducti articuli meditantur, manus ramosa distenditur, et purgata vitio dextera salati reducitur.

11 Recte creditur inserendum illud quoque miraculum

Episcopum se fore praevide-
del :

a
b

c
id factus,
Monachi
vitam reti-
net :

E

accipit co-
piousam pe-
cuniam in
pauperes di-
tribuendam.

F

il
sanat unguis
palmæ infros,

dentes et labia
distenta,

et manum
contractam :

e

*liberat en-
ergumenum :*

A culum. Bobolinus quidam de vico Novio, vehementer inimici pervasus insidiis, ad hominem Dei vinculis nexus adducitur, rebelli spiritu rotatus excutitur, nec lassatur. Qui exorante sancto Viro, quasi de longo itinere ad se suamque mentem septimo die revertitur : sic dupliciter liberatus, dum fugit umbra de sensibus, catena cadit de manibus, et sanus redditur et solutus. Hoc autem memoriae jure perpetuo est tradendum. Quidam ex Nantharici familia, separatis ab invicem maxillarum juncturis, ore operto ad sanctum Virum perducitur : quem signo Crucis impresso sanitati redditum, vetuit ne acciperet vini potum aut carnis edulium. Qui præcepto postposito ad normam sui languoris statim reductus est : sed ne prævaricantis negligentia Justo subtraheret gloriam, in Spedoteno *f* villa rursus ei oblatus est. Cujus loca maxillarum sancto perungens oleo, ac beatis manibus mentum adstringens et labia, Christi nomine invocato, concussa sanctis digitis ad se junctura revertitur, et suæ fidei merito salvus domum reducit.

*liberat dæ-
moniacum,*

B 42 Item faber, Ligerius nomine, turbulenti dæmonis arreptus insania, ita bestiali feritate proruperat, ut catenis collo manibusque revinctus, vix ad beati viri traheretur præsentiam : inde miserabilior, ut qui sustinebat ab hoste violentiam : ipsi adderetur altera pœna per vincula. Quem tamen Sacerdos apud se imperat detineri : et sicut septimo die Deus quievit ab opere, ita et opera Dei transacta hebdomada eripitur a dæmone : sicque in propria redire securus meruit, liberatus ab hoste. Waddo vir illuster, consiliis Regis particeps, typum dupliciter incurrens febris et frigoris, expurgandus sancti Viri præsentatur obtutibus. Interea hora solita febre concussus gravissima, ut refrigeraretur vel aquam instanter expostulat : qua sibi denegata in sancti Pontificis inolesevit injuriam. Vir tamen Dei contentus ut obtineret victoriam, oratione explicata, potum ei donans in calida, hominem revocavit salutem ad pristinam, et imminens periculum tali curavit antidoto, febrem curans per calidam.

curat febres,

g
negata
aqua,

C 13 Nec illud est prætereundum similis causæ miraculum. Reginae *g* Chrodosintæ minister, Ulfus nomine, typo vexabatur gravissime. Poscens suffragia medelæ perrexit ad Pontificem : quem vir Dei constanter ducit ad baptisterium : sed exorante Sancto cœpit affligi gravius, in proximo liberandus. Postulat ardens et aestuans aque modicum, sed negatur : qui fellis amaritudine suscitatus acerrime, balteum suum ad Sancti vestigia projecit clamans : Tu me Domine interficis, cum sanare debueras ; sed hoc tibi notum sit, quia per te morior : vita mea a te erit requirenda a Rege vel a parentibus. Interea dum præ calore per Baptisterii pavimentum volutatur, orante beato viro in soporem convertitur ; et aliquantulum post somnum excitatus, ab ipso in omnem incolumitatem languidus reformatur. Inquisitus a Pontifice cur tantum locutus sit ad injuriam Sacerdotis, respondit, solum ei gratias referens, et nihil se de suis verbis recordari confensus est.

donatum
a Rege equum
largitur pau-
perl.

14 Præcellentissimus Childebertus Rex cum equum, necessarium ad sellam, beati viri donasset vehiculo ; rogat ipse qui dederat, ut eum sibi retineret, nec cuiquam tribueret. Interim beatus vir postulante captivo equum donat in pretio, quoniam apud Pontificem plus fuit, quam illa Regis, vox pauperis. Jubet igitur ut quindecim eum venundaret solidis : quem pauper ipse cum duceret, negotiator occurrit, emitque prædictum equum duodecim aureis. Quo empto negotiator adducit ad stabulum : sed quoniam minus dederat quam vir Dei præceperat, equus sub nocte moritur, ne Sancti verbum iret

incassum. Unde sequenti die sellarem de stabulo junctis bubus retraxit emptor mortuum : qui versa vice capistro, non capite, sed pedibus alligatus, educitur.

15 Est operæ pretium illud memoriae tradere, qualiter Sacerdos Christi solitus erat de ipsis quoque Regibus triumphare. Igitur cum glorioso Chlodchario Regi occurrisset ex solito, nec tamen de sancto viro stante ante Palatium ei fuerit nuntiatum, mora facta ante vestibulum, non representatus inde domum revertitur. Sequens nox in oratorio vigiliis ducitur, Rex dolore atque febris infestatione torquetur. Vix primo diluculo ad domum ecclesiæ a Proceribus concursatur : pœna Regis exponitur, ut sua visitatione Regii doloris vim mitiget Optimates deprecantur. Mox apud pietatem injuriæ causa postponitur : qui ante nec nuntiabatur, intrat honoratus et exoratus Palatium. Rex vix adsurgit de lectulo, cæsum se divino flagello conqueritur : adlambit Sancti palliolum, vestem Sacerdotis deducit per loca doloris : culpam confessus criminis, mox dolor omnis fugatur : idque actum est, ut ejus incurrerat de contemptu periculum, sentiret tactu remedium.

16 In pago Parisiaco Vico-Novo res gestæ est. Quidam in eodem loco impetu lupi rabidi laceratus, et extra sensum effectus, beato Sacerdoti miseranter oblatus est. Hic ad illa suæ artis recurrens suffragia, mox brachio olei benedicti liquore circumlito, et sacris eo digitis medicabiliter attractato ; pestis illa, quæ viscera dolore grassante pervaserat, loca fugit obsessa ; et jam putredine resoluta, vigore pristino restituta, sine cunctatione velut expectecto de sopore dolor recessit, meus rediit. Item de vico *h* Mantola Waldulfi ejusdem ancilla, anno et novem mensibus gravi cæcitæ percussa, per soporem admonita ut flimbriam Sancti si tangeret, mox visum reciperet ; die quadam Sacerdoti occurrit ; sed multa nocte circumdata, ita constrictis luminibus, ut unde oleum benedictum injiceret, luminis aditum non præstaret. Tamen perunctis palpebris desuper et locis reliquis capitis, oratione data, pane et sale signato, mulieri præcepit ad mansionem se conde-re. Ipse a primo somno in oratorio pervigil, circa medium noctis mulier clamat hospitem, se lacrymare profuse. Tum accenso lumine, ab oculorum compage cernit manare sanguinem. Quæ cum eodem cruore ad Sanctum rediit, sed ipse cum aqua palpebras fovens et abluens, orationibus additis, oculus unus apertus est : deinde altero peruncto, mulier domum revertitur. Dehinc eadem sub nocte nimium fuso sanguine, appropinquante die, Sacerdoti se obtulit : qui cum de Regis occurso domum reverteretur, ingressus in oratorium statim mulieri alter oculus aperitur, et præstante Domino gemello se videre lumine gratulatur.

17 Magnofledis puella, cum talibus decepta illuderetur insidiis, ut quoties ad ecclesiam voluisset accedere, gressum facere non valeret ; Servo Dei in villa Savara *i* præsentata est. Confestim ut Sancti manus super caput puellæ titubantis inponitur, tali investigatione occultus hospes detegitur, et se diu latuisse multo gemitu confitetur, nec in Beati præsentia clamat proprio se posse celare præstigio : ergo ita se proditum et egressurum gravi ardore conqueritur. Interim non cessante Sacerdote manu Crucis signum depingere, spectantibus omnibus in muscæ similitudinem prorumpens, cum sanguine de naribus mulieris inimicus egressus est. Quam sanitati restitutam, Monachali veste mutata, Dei servitio traditam, bis triumphare fecit, hoste victo et seculo. Quid illud quod sine mora curavit debilem dexteram ? Cum ad festivitatem S. Martini Turonis accessisset, egresso de monasterio offert se mulier

barbara

D
A FORTUNATO
PH. EX MSS.

Sanat Chlo-
tharium R.
eo contemp-
to ægrum,

E
et a lupo
rabido vul-
neratum,

h
exeam illu-
minat,

energumenam
liberat,

curat manum
contractam.

A barbara, manu nervis contracta, postulans medicinam. Quam sub casula receptam, suo sputo illitum, velut sparsum farinae collectum commacerat. Hinc resulante dextera digitos tendit et replicat, lorporem veteratum ad vivacitatem resuscitat; et priusquam veniret ad B. Martini januam, digitis suis extensam reddidit incolumem dexteram: quam mox sentiens esse directam, mulierem a se repulit, ingressus Basilicam. Deinde egrediente de praedicta Basilica cum se ad mansionem servus Dei reciperet; offert se manca, altera palma digitis affixa, quae prius tacta de saliva, dehinc oleo peruncta, pristinae sanitati de praesenti est reddita: nam causas infirmitatis hoc erat sancto viro curare, quod tangere.

ANNOTATA.

a Quis decessor fuerit controversatur. In Aimoini editione Hanoviensi, lib. 2 cap. 18, citatis hujus Vita verbis additur, Eusebio nomine, sed hoc deest apud Andream du Chesne Tomo 3 Scriptorum Historiae Francorum. Meminit alicujus Eusebii Episcopi Gregorius Turon. lib. 10 cap. 36, sed hic Regnemondo S. Germani successoris subrogatus fuit circa annum 593. Verum S. Clodoaldus, filius Regis Chlodomeris, ab Episcopo Parisiensi Eusebio Sacerdos consecratus; videtur exigere alium seniore Eusebium, quod 7 Septembris poterit in hujus Vita accuratius discuti.

b Childebertus, Chlodovei filius, in tetrarchia factus Rex Parisiorum, vixit usque ad annum 558.

c Quia Concilio 3 Parisiensi interfuit anno 556 aut sequenti celebrato, hinc assequimur initium Episcopatus.

d Exona vulgo Essone, prope Corbolum satis notum ad Sequanum 7 leucis distat Parisiis, Mobilioni, de Medardi Meglidunensis familia: sed monuit Custellanus, 7 ab urbe Leucis ad Matronam esse villam Dammar. quae hic potius significetur, nec id ob stare minus mulier fuerit familia Melodunensis.

e Melodunensis, est autem Melodunum vulgo Melun oppidum ad Sequanam supra Corbolum.

f Aliis Spedenoto, vulgo Espone, in Equilina sive Yvelina regione, 10 leucis infra Parisios.

g Chlodosinta, Gregorio Turon. lib. 4 cap. 3 Clotsinda, filia Regis Chlothorii, nupta postea Alboino Longobardorum Regi, hinc per prolepsin Regina appellatur.

h Mantola vulgo Maule, 10 leucis ab urbe; non autem vicinum ibidem oppidum Mante, aliis Medunta, in Vexino Francico ad Sequanam.

i Savara vulgo Seve, olim Sevre, 2 leucis infra Parisios, prope Mendon castellum, unde etiam una ex largioribus civitatis pluteis nomen habet.

CAPUT III.

Pluribus varie ægrotantibus collata sanitas a B. Germano.

Erat sane mirabile, quoties famulus Dei ad Augustodunum voluisset accedere, mox ad S. Symphorianum daemones nuntiabant; et occurrentes per a Murvinum, fletu gemituque clamabant; Vir sancte, si de locis cultis nos inconsideranter repellis, vel habitare concede silvarum persolitudinem, ut liceat miseris per deserta securos errare: ante tuos oculos nec corpora nos celant, nec nemora. Qui deflentes et Sancti non tolerant praesentiam, admota ejus dextera de obsessis corporibus passim vertebantur in fugam, et de salute populi projecta daemonia lamentabantur.

19 Producat in medium nobile illud miracu-

lum. Cum regrederetur Pontifex de S. Symphoriano, D et carceri inclusos: Castello Avallone iter agens, ingreditur, ubi reorum multitudo tenebatur ergastulo. Hinc a Nicasio Comite invitatus ad prandium, vir Dei cepit de misericordia habere colloquium: ut datis fidejussoribus laxarentur de vinculo, et partem culpae cederet pietatis intuitu. Quod ille facere distulit obstinato spiritu; unde antequam perpranderet, se de mensa Sanctus proripuit, et carceri subterraneo superjectus diutius oravit cum fletu, ut divino conferretur auxilio, quod a temporali iudice non esset obtentum. Sic cursus ille lacrymarum per aera surgit in caelum, et gemitus pervenit ad vatium: itaque deponitur Angelus ad effectum. Dehinc vir venerabilis spem promittens, inclusos hortatur: nec perdit sermo quod loquitur; fides gestis impletur. Eo discedente mox catenarum bacae franguntur, vinetae januae reserantur, dies in carcerem reducit, damnati de tenebris in lucem procedunt, nec diutius poena tenet quos torqueret. Sic erepti, Parisius occurrunt Pontifici, qui periclitabantur inclusi: sed ut culpabilibus aliquid plus conferret, a Rege quidquid fisco pro his debebatur obtinuit. Dehinc ad E sanctum virum Nicasius cum vellet occurrere, et jam praesentatus, mox gravissimo casu in terram prostratus est; et pene omnibus salutis destitutus solatiis, ipso Sancto intercedente, homini desperato virtus et sensus regressus est. Mox balneum quo cingebatur et spatam pro munere B. Germano contraxerat: quod ipse Cumes date pretio post redemit. Id actum est, ut quod prius incarcerationis concedere distulit, hic duplicato foenore debitor compensaret, et aucta dote damna sarsiret, prius pro eis differens, post et se ipsum redimens. Ante non illis pius, modo et de se trepidus, didicit casu proprio aerumnis succurrere alienis.

20 Prorsus illud stuporis retexatur in pagina. Eunte sancto Viro ad beati Martyris Symphoriani occursum, dum de vico b Cervedone in Murvino progreditur, habitatores loci occurrentes suggerunt, ut segetem Panitiæ mulieris viduae, nihil habentis residui, quae ab ursorum vastabatur, visitare praeciperet, et sancto suo adventu repelleretur incursio. Qui concitus ministris irridentibus ad locum perducitur, et oratione data desuper fecit signaculum. Hinc instinctu divino in parentales bestias feralis ira succenditur, odium nascitur in affectu, in pace pugna committitur. Furore bestiae bis armantur, statim praefocatur unus ursus ab altero; et ipse qui restiterat dum vellet foras egredi, seipso palo transfoditur. Sic utrique vastatores uno momento perimuntur, et ipsi sibi confestim arma mortis effecti sunt. Post ipsi redeunti mulier pelles ursorum obtulit ex studio, et quasi victori suo repraesentat spoliis; quod tamen omnino ipse recusavit accipere: et qui prius riserant, poenitere ceperunt videntes miraculum.

21 Et quoniam de Dei dono non debet esse fastidium, illud etiam breviter ducimus explicandum. Beretrudis quaedam mulier, Munsunthi matrona, dum tempore Letaniarum praecacatis oculis non posset ire cum populo, audiens eborum psallentium, cum lacrymis Domini Germani implorat auxilium. Tertia sequenti nocte per soporem visus est ei Vir beatissimus adstare prope lectulum, et quasi caecis oculis fecisse signaculum. Evigilans mulier marito narrat quae gesta sunt. Mox stillante sanguine dies oculis redditur, et diuturnum post nubilum lumina sereno radio micuerunt. Clarescento quoque die ad Missam cum populo progreditur mulier in processu, ita ut sancti Viri sic visa per somnium esset imago remedium.

22 Adest nec minus laudabile reddita vita infantulae.

et obstantem captivis puni- tum sanat:

ursos segetem vastantes interficit: b

F

caecam illumina-

mortuam resuscitat : A tulæ. Cum in Turonico illustris viri Pienti matrona depositæ filiæ lamentaret extrema, et obseratis oculis nec anhelitu mobili respiraret infantula, ad sancti Viri præsentiam tota committit præsidia. Qui per Missum invitatus, quantum valet ad conclamatæ puellæ cadaver properat. Exceptus multis fletibus, deplorante familia, appropinquat subsellio, quo jam rigeat infantula. Cælo vim facit questibus. Fere transacto inter hæc unius horæ spatio, mobili singultu flatus puellæ reducitur, viscerum vitalis calor per membra diffunditur, dehinc paulatim animata potum poposcit, ut biberet. Tunc a beato Viro pane signato vel calice degustato, infantulæ revocatæ de funere totum vertitur in salutem : quæ post in monasterio B. Radegundis felicioris vitæ terminum consummavit.

c Dominica violata puni-
tum sanat : B Quidam Clericus de juxta monasterium B. Silvestri in *c* Ternodorensi, cum die Dominica, ut loquimur ex consuetudine, caligas circinasset, debilitatem manuum vel pedum incurrit. Sed de B. Silvestro gressus recepit officium, per soporem admonitus occurrit S. Germano, poscens salutis compendium : a quo interrogatus, causam culpæ confessus est. Tum imperat Clerico ut clamaret per populum, ne quis temere die operaretur Dominico. Quo quinto die transacto, superfuso oleo debilis palma dirigitur, et ad propria eundi cum libertate dimittitur. In pago *d* Amoniense quod gestum est replicetur. *e* Rotegiaco, villa Parisiæ Ecclesiæ, septem ei viri debacchantes oblati sunt. Quibus curatis, unus qui graviore vexabatur spiritu, cum exire cogeretur, homini Dei professus est, expulso se de illo loco gravem lamentationem Parisiacis facere. Tunc fugata pestis, de sancti viri Germani transitu famam fudit per populos, et Pastoris pro obitu gregem movit in fletum : qui tamen energumenus etsi seminavit mendacium, expulsus non defendit obsessum.

sanat paralyticum unum, 24 Et quia Justi opera crescere cogebant miracula, item in prædicto loco offertur ei paralyticus, membris dissolutus, carpento subvectus, gressu destitutus et actu : quo sanctificati olei liquore perfuso, cum cutis summa tetigisset, vigor medullas introiit. Dehinc rediviæ manus ad usum mobilem redeunt : thorax pectoris vitali impulsu fit fortior, genuum columnaris inbecillitas roboratur, plantæ solidatis basibus subriguntur. Inter hæc tota membrorum fabrica reparatur : qui sanitate recepta, redeunte sancto viro occurrit in itinere præparato exenio, gratias Christo referens de reddito corpusculo. Nec hoc prætereundum est, qualiter simili merito claruit virtus in altero. Igitur Emmegisilus de vico *f* Bucciaco, quidam puer admodum parvulus, membris paralyticus, in sella Parisius ad sanctum Virum manibus bajulantium delatus est; nec dextera vicens mobili, nec planta surgens stabili, nec lingua sonans volubili, totius debilitatis marcere captivus, quodammodo sine naturæ ordine in rerum natura præfusus. Quem Sanctus continuatim per triduum sacro liniens oleo, sanitati restituens uno sub momento, voce, manu, vestigio; cunctos stupor amplectitur, clamor in cælum educitur, omnem artem medicorum sanctum superasse Germanum.

curat manum contractam. 25 Item de eodem vico Bucciaco quædam occurrit Parisius, ita manu contracta, ut unguium acumen palmam foraret in intimam. Qui tantum oris sui ducta saliva pollice, nervorum distentionem, manus reformat imaginem. Retinet ejus laureas et pagus Bituricus. Igitur Pastor bonus cum de vico *g* Novigento ad Vicum-Novum visitandi gregis cura solita pervenisset; offert se quædam vetula, annorum bis quaterna gerens in cæcitate curricula : cujus super oculos signum nostræ redemptionis Sacerdos

Maji T. VI

imponens, imperat ut sequens iret qua Pontifex pergeret. Altera quoque die, cum prædicta occurreret ei ex improvise, sanguinem manantem de lumine largo fonte salutem suam oculi lacrymabant : quæ inter reliquos adstante sancto Viro conspicitur. Qui tollens se de consessu, mulierem utpote cæcam trahit in diversorium, quo sibi erat cubiculum. Cujus lumina aqua tepida suis manibus abluens, diem refudit in oculis, Quæ mox lucem inspicit, sancti Viri digitos insatiata gaudio suis immersit faucibus, pariterque ministris compunctione deflentibus, videre se hominem, qui cæcis pro pecunia in domo lumina dispensaret. Sed hæc in cubiculo præsentem gesta sunt.

26 Cum ad possessionem Ecclesiæ, quæ dicitur Inethe, Sacerdos accederet; quidam ei fit obvius, conquerens de quadam villa se solum incolumem esse, universos vero accolæ gravi tædio laborare. Cujus enlogiis ad infirmos portatis, statim ab ægrotis languor omnis fugatus est, et primo gustu enlogiarum morbus cum pane consumptus est. Sic fuit ab illa turba cum esca sanitas manducata. Item cum Parisius ad *h* Basilicam beatæ Crucis vir Dei procederet; mulier parvulum in albis, ultimo flatu palpitantem et jam migraturum, ante sanctum exposuit, dicens : Pie pater, si velles ad lamentantem respicere, mater flebilis non orbarer; neque hinc discedere malles plenam gemitu, vacuatam de fructu : et nisi festines succurrere, vides infelicem extorquente morte rapinatum ab ubere. Aut filium. restitue, aut pariter cum ipso funeraturam me obtine. Indulge Pastor miseræ, quam suus dolor facit audacem. Qua flebiliter poscente, mox ut Beati dextera supra expirantem signum Crucis impressit, quasi vigil de sopore lac matris expetiit, qui jam frigebat in funere. Ita momento temporis filius de mortis fauce, mater tollitur de mœrore. Hinc circumstans populus stupore concutitur, fragor in partes attollitur, gratias Creatori referentes de præmio, tempore Sacerdotis præcipuo, a quo morbis jugiter et mortibus imperetur.

27 Deinde accedente in *i* Bradeia, vico pagi Parisiaci, Missa celebrata, ei in sacrario cathedra deportata offertur paralytica, universorum membrorum damnata gerens officia, nullum vigorem retinens plantæ vel dexteræ. Mox habens in eo fiduciam, qui dona sibi larga præstabat, eam ut vitalis olei benedictione superlinivit, statim morbus excluditur, salubris vigor illabitur; recreatisque visceribus melius renascitur saluti, quam germi; plus acquires ex munere quam sumpsisset origine. Ita ut suis postea manibus tunicam Sancto faceret, quasi acquisitæ tributaria medicinæ. Traditur memoriæ quod juvat in laude. Itaque Audegisilus, Major domus Regiæ, cum quartano typo graviter ageretur, occurrit beato Viro, fidens de beneficio. Homo Dei in sua cella deputat, et cum uno Diacono residere jubet inclusum. Tum anxius et jejunaus minister quid faceret excogitat trepidus, unde curaretur infirmus. Ideirco febricitantem virum, Dei servi *k* rachena undique obvolutum, compenit ejus in lectulo. Eadem quoque die, tactu vestis nobilis, quasi unpetu fluminis, ita quartanæ febris ignis omnis extinctus est. Et redeunte de prandio, reserato cubiculo, sanus surrexit e lectulo; exultante ministro pro sanitatis præmio, tunc sibi resolute jejuniis. Sic tactu Beati vestis salutem operatus est abseas.

ANNOTATA.

a Murvium, le Morvant, tractus Burgundiam a Nivernis dirimens.

98

b

D
A. FORTUNATO
PR. EX MS.

illuminat cæcam octogenariam,

sanat plurimos ægros,

h
E
et infantem moribundum,

i
Item paralyticam,

F

et quartana vexatum.

h

A b Cervedo, Cervoia, vicus prope Corbiniacum, vulgo
A. FORTUNATO S. Leonard Corbygny.
PR. EX MS.

e Ternodorensis tractus in Burgundia, vulgo
Tonnerre extenditur usque ad Reomaense monasterium, a cujus primo Abbate S. Joanne vulgo appellatur Monster- S. Jean. Hujus vitam dedimus 28 Januarii, et S. Silvestri 2 Abbatibus 15 Aprilis : in Vita dicti Joannis num. 17 lib. 1 aliquis Nicasius nominatur, cui Avellensis oppidi regendae Reip. fuerat cura commissa. Sed is fuit multo senior Nicasio Comite supra relato num. 30.

d Mosny in Bria.

e Etiam hic locus Burgundia esse videtur Castellano, adeoque diversus a Rongy, sesqui-leuca dumtaxat Parisiis, nec tamen creditur esse Rosoy, antiquis Rosetum.

f Boissy prope Parisias, quod Castellanus aestimat rectius scribi posse Busciacum.

g Novigentum, Silvae P'incensensi, Vicenne, proximum : a quo non longe distat Villa-nova S. Georgii, quo ex pago Biturico venerat exca. Ita Mabilio : Castellanus monet vulgo Neuvy dici.

h In Vita S. Droctorei 10 Martii illustrata, num. 9 dicitur crux aurea a Rege Childeberto delata ad ecclesiam S. Vincentii a se constructam, nunc S. Germani in suburbio Parisiensi, quæ hic intelligitur, et dicitur Aimoino lib. 3 cap. 2. Ecclesia sanctæ Crucis sanctique Vincentii.

Bradeia, vulgo Brie Comte Robert, in provincia Bria : sed dubitat Castellanus an non potius legi debeat Bundeias, ut sit Bondis duabus ab urbe leucis, antiquitus Vungejæ.

k Rachona, rachena, rachiua, opertorium lecti, Papiæ strata lectorum, et ita sumitur in Vita S. Joannis Elremosuarii 13 Januarii num. 52. Consule ibi Annotata. litt. c.

CAPUT IV.

Sanitas aliis ægris diversimode collata a S. Germano.

a
b
Sanat mutam
et claudom,
C Exequamur itineris accepti viaticum. Itaque cum Pictavis vir Dei ad beatum Confessorem proficisceretur Hilarius a, quædam Baudoseifa, de Senecorbiaco b villa, inter duos vix adjecta, ei repræsentata est, quæ erat muta, clauda vel manca. Lingua rigebat immobilis, anhelitu palpitante pars erat tota de funere, ut videntibus oculis reliquum esset cadaveris. Super quam misericorditer ut signum sacræ Crucis expressit, confestim omnis vigor per membra diffunditur, venarum fluxuosi rivuli soscitantur, nervorum imbecillis stupor excutitur, naturalibus motibus ad vitalem usum tota fabrica renovatur : mox linguæ plectrum resolvitur, digitorum glomi tenduntur, pedum bases solidantur, totamque viscerum molem hoc fuit apud Sanctum vivificare, quod tangere. Quæ convalescente medela, tertia die, ad civitatem, Sancto gratias referens, suis occurrit vestigiis.

c
varios morbos
stipula lectuli,
podagricum
oleo sacro,
29 Operæ pretium creditur etiam illud inserere curationis præconium. Pago Vindocinensi Vir beatus dum præteriret, in c Ransidnem manendi gratia declinavit : ubi tantum robur benedictionis invaluit, ut stipulam lectuli in quo Vir sanctus requievit, quisquis fideliter abstulit, donum medelæ portaverit, et de semine palcæ frugem meteret medicinæ. Reddat hic testimonium nobilis facti urbs Nanmetum, quo vir Dei accedens, religioso admodum exceptus obsequio, occurrit ei Tecla, Damiani matrona, hominis prompti negotiis, supplicans ut virum suum aut ipse Pastor, aut missi sui requirerent. Quo quia ipsi fuit accessus difficilis, cum Christum suis Diaconum direxit. Qui percurrens

ad hominem, ut sibi jussum fuerat infirmi viscera D tangit. Altera die exoratus ipse Sacerdos accedit ad debilem, qui duplici sub torture, hinc pressus valetudine, inde podagræ vulnere, cruciatur homo miserandus proaciter. Tum Sacerdos Altissimi infirmum oleo benedicto perunxit : eo momento exeam, surdam, mutam, debilis, statim manibus directis, longinquo de languore gressu solidato prosilivit. Sed ut duplicaretur in una domo mysterium, et quæ præcessit in patre medela, perveniret ad prolem : habentes filiam offerunt ei, nomine Mariam, cæcam, sardam, et mutam. Exponunt vivum cadaver ante Sancti vestigia, dicentes : Bone Pastor, adhuc quod huic languidæ medicinæ restat impende : nam tibi credimus reservatum, unde teneres præconium, ut restituta familia acquirat a Sacerdote quod amisit de germine. Tunc pietas insignis advocatur in lacrymas : mox ad militiæ suæ belliger arma convertitur et ad obtinendam victoriam preces offert fortis orator. Tunc Vir beatus surgens ab oratione, oleo benedicto loca perungens capitis, in Trinitatis nomine trino depulso languore, statim patefactis aurium oculorumque meatibus plaudentibus universis muta loquax effecta est. Quo facto negotiatores civitatis Namneticæ, quisque sui remedium, pecuniam, ut potuit, sancto E Viro, dispensandam pauperibus, devote vel obtulit vel direxit.

30 Leudegisilus vir illuster, juxta quod ipse febricitantes, professus est, cum aliquis ex familia suæ domus incurreret typum cujuscunque febris, aut aliquid frigoris ; lavans illas litteras quas in subscriptione manus Sancti depinxerat, quamplures suos hac medela saluti restituit. Breviter his perstrictis prosequamur ex reliquis. Chusinus quidam, incongrue dum die Dominico equo curam impenderet, missa manu in vulnere digitus ejus intumuit. Hinc grassante fervore tota pars brachii relaxatur putredine. Qui per Belsam d Sancto itinerante, ut ad domum suam diverteret precibus fuis obtinuit. Mox ejus brachium vir Dei aqua calida confovit : insuper oleo benedicto perungens, superpositis caulibus foliis mirificus medicus alligavit. Sic quidquid inerat ulceris, pretiosa cura restinxit : post ipse gratias referens sancto Viro occurrit, tali curatus malignitate. Item servus Ecclesiæ, Libanius nomine, die Dominico sepem incōsulte dum clauderet, manus ei contractæ sunt ultione præsentis : qui ad sanctum Virum Parisius morbo castigante percurrit : quem olei benedicti liquore perfusum, ac mysterii potius unguento respersum, addita oratione incolumitati F restituit.

31 Per singulorum compendia currant rerum miracula. Namque Andulfus, Ecclesiæ Parisiacæ Clericus, dum e die Resurrectionis in vineola sua nuces ab arbore excuteret, pro eo quod operatus est in die illuminationis, cæcitate percussus est, et vultu tenebroso perstitit anni spatio. Dehinc Pontifici oblatus, et sancto angine perfusus, diei rursus redditur, et Sacerdotis serenum purgavit Clerici nubilum : sic quidquid minister amisit, medicabilis Præsul obtinuit. Et quia crescant genera miraculorum per tempora ; cum Regi præsentandus Vir beatus occurreret villa Roteiaco, Clericus ei nequitie spiritu vexatus adducitur. Unde expulso adversario videntibus circumstantibus, velut avis parvula de capite energumени, umbra fugata egreditur. Quam dum reliqui per domum volitantem insequerentur, ipse Sanctus suis eam contrivit vestigiis : et cum pede comprimeretur, conversa est repente fallax in sanguinem ; geminato præconio, ut nec calcaretur, et sui casus indicio multifarius artifex fieret sanguis, reus sanguinum. Producat pagus Oximensis f inter nostra quod suum est, ne teneatur in obscuro posteritati

A posteritati res luminis. Siquidem Vir sanctissimus ad villam *g* Tasiliacum cum declinasset itinere, offertur ei mulier cui duplex morbus erat. inde vetustas, hinc caritas. Salutem deprecari verbis trementibus incepit : qua supplicatione motus senis mulieris et debilis, oratione præcedente, oleo superfuso, lucernæ oculorum reddunt luminis radios, et datis specularibus tenebræ fugerunt. Qua illuminata Deo reddentes gloriam, per quem Christus operatur, adstantes S. Germani præconati sunt merita.

et hydropicum, 32 Dinumerandi sunt morbi, ut prædicetur fons medici. Daningus Arduifi filius, ita capite, oculis, et totis hydropis morbo tensus erat visceribus, ut in utris similitudinem quasi totus venter esset, penetratisque vitalibus velut virum perduceret infecta cutis intrinsecus. Qui a medicis desperatus, ad Beati confugit extrema sorte remedium. Quem mox vestibus exutum, et sacris manibus perunctum, hydropis inclusus liquor liquore consumitur, et aqua infusione olei desiccatur. Sic modo admirabili nec humor foris egressus est, nec intus languor retentus est, arte prædicabili humorem ex humore siccati. Item cum ad Basilicam beatissimorum Gervasii *h* et Protasii vigilaturus accederet, quidam cæcus institit misericordiam postulans. Cui vir Dei præcepit, inter altare et Sanctorum Reliquias ut jaceret. Quo peracto, primo diluculo mox super oculos signum Crucis intulit, lux effulsit : et totus labor medici curam, virtute sanctæ Crucis, impendit.

et pro sui contemptu immobilem, 33 Mulier de Oximense, petens redemptionem a sancto Viro, [nescio] qua sorte, nihil accipere meruit. Dehinc Britannum Presbyterum, pro infirmitate Rectoris patriæ suæ, benedictionem prædicti et Reliquias expetiit : qui iter suum egrediens, mansionem in villa, qua prædicta mulier habitabat, obtinuit. Quam maritus allocutus est, ut sicut alii, et ipsa ad Reliquias domni Germani occurreret : quæ despexit, pro eo quod ei sanctus Vir redemptionem non dederat. Sed statim in loco quo stetit, velut fixa stipite, gressum movere non potuit : manibusque contractis, ad Reliquias Sancti, manu mariti portata est. Inter hæc dicti pœnitens, miserante pio viro saluti reducta est, confitens ejus despectu sibi repentinum accessisse periculum. Et quoniam suo merito semina salutis per quæque loca dispersa sunt ; contigit ut venerabilis Flameris Abba de Canone *h* Turonico, manu B. Germani subscriptam accepisset epistolam : qui cum suum Monachum per duos annos febribus decubantem ad lectulum visitaret, requirit infirmus unde venisset pagina. Respondit Abba, a Domino Germano sibi fuisse directam. Quam petiit sibi porrigi : qui de subscriptione ejus lingua detergens litteram, salus descendit in viscera, et atramenti pictura cuncta vicit unguenta. Unde approbatum est, languido recuperato, ut dicamus communiter, de Sancti subscriptione sibi salutem fluxisse.

manum contractam, *h* 34 Dehinc cum ad *i* Cainonam Castellum accederet, quidam se ei ingerit, manu contracta debilis, pro eo quod die Dominico aliquid operatus sit : quem præcepit in villa *k* Cariaco post se festinum occurrere. Quo accedente, dum digitos ejus sacro perungeret oleo, subito sicca palma revirescit : ex altera, adstricta cutis ossibus, intercurrente humore relaxavit articulos : juncturae pene disjunctae retenduntur in digitos ; ariditas diuturna suffusa refflorescit in vena, statimque vulnere clausa dextera inter manus medici sana redditur et distensa. Accidit ut sanctus Vir, remeans de Namnetico, domum Nunniachi illustris illustraret vestigio. De cujus veste matrona raptò fideliter filio, recondit in oratorio : quæ valetudinem incurrens, Vigiliis in honore Sancti solenniter celebratis a Missa *l* revocata de

præsenti curata est. Ita Beatissimus non solum manu sanavit quod tetigit, sed nominatus curas sparsit.

35 Attila vir illuster, ac Regalis aulae domesticus, corruens in balneo, lēso graviter brachio, com-putruerat ipsa tota manus ab humero. Qui medico adhibito dum curam vellet impendere, rupta vena viscerum, pene omnis in momento vitæ sanguis effusus est. Nuntiatur Pontifici, hominem esse in funere : pietatis impulsu occurrit senior, quem lacrymis conclamantium sine ulla spe oculis clausis oppressum, invenit expositum. Cujux vix adaperit fauces cum cultelli manubrio, oratione prius data intulit ei in ore paululum aquæ frigida, semel, secundo, vel tertio. Interim expectans quis esset rei exitus, adsedit circa lectulum. Transacta fere hora redivivo singultu exanimatus concutitur, ac molli motu anhelitus revocatus educitur. Faucium meatus relaxatis visceribus spiritu intercurrente reducitur ; paulatim convalescens, visa de morte revertitur ; dehinc quasi de sopore expergefactus, interrogat, ad caput ejus quis fuit. Adesse Domnum Germanum a circumstantibus dicitur : postulat manum Sancti sibi dignanter porrigi, ita incipiens alloqui : Domne, tu me revocasti longo euntem itinere. Statimque obtulit sacculum plenum pecunia et baltheum ampliponderis, quos pauperibus erogaret mercedem vitæ vel gratiæ. Pergens Augustudunum Vir sanctus, Rotagiaco dum pervenit, comperit ab Abbone quosdam retrusos in carcere. Igitur pro absolvendis supplex Tribuno suggerit, sed ille durus non annuit. Hinc ipse cauto consilio dum dicit se campum circumire, currit devotus ad carcerem. Itaque ad exorandum provolutus sternitur, ibique tempore nocturno catenæ discussæ sunt, validus tormenti rigor ad fragmenta redigitur, sera gravis illiditur, postis cardine vellitur, feralis carcer recluditur, damnati ad vitales anras quasi redeunt de sepulcro. Ita fit ut ei Rotagiaco matutino tempore ingressi occurrerent : et qui Sancto non præstitit, pro absolutis reis, Tribunus, reus effectus est.

ANNOTATA.

a *Vitam S. Hilarii illustravimus ad diem 13 Januarii.*

b *Vulgo Secorby.* c *Vulgo Rauscé.*

d *Belsa, la Bausse.* e *Id est die Dominica.*

f *Nomen habet hic pagus a veteri Oxyma, vulgo Hyesmes.*

g *Tasiliacum, vulgo Taillac.*

h *Vulgo S. Gervais, una ex præcipuis Urbis Parisinæ Parochiis, cujus propylæo nullum elegantius opus nec in tota quidem Italia vidisse se notat Castellanus; assurgit autem triplici columnarum ordine, Dorico, Ionico, et Corinthio.*

i *Vulgo Chinon en Touraine, supra Ligerim fluvium, alii perperam de Canone.*

k *Charroy in tractu Vastinensi. Cariacum, vulgo Cheré.*

l *Ita MS. S. Maximini et alia apud Mabilionem : at vox revocata deest in aliis MSS. et apud Surium. De ea phrasi pluribus agit Mabilio, arbitrans significari diem festum recurrentem, ipsi dicatum.*

CAPUT V.

Episcopi ordinati, gloria virtutum et miraculorum, felix obitus.

Igitur cunctorum saluti semper instans sollicitus, cum Bituricas accessisset pro ordinatione a Felicis Episcopi ; prædicante Sacerdote, Sigericus quidam Judæus,

D A. FORTUNATO, PR EX MS.

et moribundum :

E

captivos liberat.

F

a

A Judæus, fidei Sacramento percipio, conversus est, habens in Judaismo Mammonam nomine conjugem. Quæ cum de conversione nec mentionem reciperet, et per missos Beati admonita refugeret, facta ab eo vigilia Doctor ipse profectus est. Quæ cum beatum Virum neo visu vellet intendere, cantato Cursu Tertiar, manum suam Pontifex ad mulieris frontem dignanter admovit, pietatis ex opere. Statim a circumstantibus de mulieris naribus scintillante igno fumus egredi visus est, ut cunctis claresceret, ejecto insidiatore, mulierem usque tunc illum saluti suæ repugnasse per obsidem. Tunc exonerata inimici fasce, respirans confessa est, nunquam se prius faciem beati Viri potuisse conspiceri. Quæ petente ac precante, effici Christiana cum propria domo promeruit; et quasi capite subdito, exemplo ejus multi Judæorum conversi sunt.

Judæi uxorem obstinatam convertit,

L Syagrium Eduensem ordinat :

37 Decet hic illud inseri, qualiter peregrinula sit revocata lux oculi. Itaque pergens Augustulunum pro ordinatione b Syagrii Episcopi, huc inter reliquos rives Florentinus illuster pio consensu delatus est, habens nævum in oculo, speciositati derogans aliquantulum, ne florens haberetur in vultu. Interea dum laudes acclamantur Episcopo, a quodam ignorante ex improvise percutitur eodem in oculo; evulsusque de loco, corpit supra maxillam dubio pendere cum visu. Qui cursu præpropere ad B. Germanum cum clamore prosequitur, multa ipse concrepitans, ut loqui solet calunitas. Tunc S. Germani manu lumen in locum reducit, et ab eo ad B. Symphorianum dirigitur : qui pro ipso tam diu vigiliis institit, donec amissus oculus, purgata pristina macula, addito beneficio integrior redditur ; et melius redit post vulnera, quam quod natus fuerat per naturam. Qui c Florentinus deinceps Matascone ordinatus est Episcopus. Quanta vero fuerit virtus ejus signaculi, adest inter reliqua res ista testimonio, quæ producitur in sequenti. Cum de Basilica S. Martini d ad villam sanctæ Ecclesiæ Severiaco recurreret, adjungit in itinere quemdam Amantium juvenem, quem deprehendit a Judæis duci nexum in ferreis. Requiritur quid fecerit. Puer respondit veraciter, ob hoc duci in vinculis, quia se recusaret legibus subdi Judaicis. Tunc dissimulabant cum clave Judæi vincula ferri reserare. Facto a sancto Viro desuper Crucis signaculo, mox ferri sera revellitur, atque puer illæsus abire jubetur.

sanat oculum evulsam,

c

d signo Crucis seram revellit,

C et pessulum reserat.

Parisius captivos liberat,

38 Idem cum Parisius ad Basilicam SS. Gervasii et Protasii orandi causa procederet, januis obseratis ingressus illi negatus est. Tunc requisitis clavibus, nec ipsis aperientibus, sio reseravit pessulum, facto Crucis signaculo. Stupor animos invasis præsentis miraculo, aperiri de virtute, quod clave duce non potuit. Hæc quoque veneranda præsentis me gesta sunt. Et quia beato viro nullum obstitit metallum, cum ligna, saxa, ferramenta ante ipsum soluta sunt; accidit una dierum Parisius, orationem cum daret ad ostium carceris, sequenti nocte trusis apparet lumen in carcere; visus est eis admonere quod foderent, ut foris procederent. Qui dicentes ad invicem Dominum Germanum se vidisse, et signa singuli referunt; inventa costa de pecude, fodientes amovent lapidem, et prædicto amico Dei occurrunt ad ecclesiam inatutino tempore, cum rediret ad requiem. Sic multis causa salutis fuit imago Pontificis, et ad vicem B. Petri dedit nostri Sacerdotis ipsa figura remedia.

et custodes ideo conjectos in carcerem;

39 Dehinc illis ereptis, Tribunus civitatis sævire cepit in milites, deputans eorum fuisse negligentiam, quod viro sanctissimo deputatur ad gloriam. Conversa in custodes iracundia Judicis, qui solebant adservare tradidit servandos in carcere, et ablatis clavibus Judex fit custos custodibus. Interim

Vir beatus Tribunum vocat ad prandiam; ac dum D pariter sederent in eodem convivio ad mensam sancti viri, occurrunt et ipsi, qui fuerant missi pro reis in compede. Claves habens in manibus cum Tribunus de ereptis vix crederet quod videret, agnoscens se sic custodisse similiter sicut et milites carcerero, data vicissim venia, culpa transit in gratiam. Inferatur Aurelianus nobile viri præconium : quæ de civitate Vir sanctus progrediens, damnatorum voces exaudivit in carcere, quo certe subterraneum habebatur ergastulum. Quo super ascendens, et prostratus accubans, orationem dedit amicus Christi cum lacrymis. Proisus obtentu oraculi in sequenti nocte carcere patefacto, ad Basilicam sancti Aniani confugiunt : et ita beatus Pontifex, quamvis prætereundo, post se reliquit suffragium. Non fastidium sit audire, quod Christus præstat fidelibus, dum miraculorum simul virtus crescit et numerus. Itaque Sanctissimo occurrit quidam Parisius, cujus quasi pugnus extuberaverat oculus, ut etiam dictus vergeret in ruinam post vulnera. Quo rogante vir Dei, de saliva oris sui oculum illiniens, medelam lumen revocavit et gratiam. Moverat quædam Parisius, pustulam habens in brachio, cruciata doloribus, occurrens beato Viro, pari medicamine tactu salivæ curata est.

item Aurelianus

saliva sua quasdam sanat :

E

infinite patrat miracula,

40 Sed si exequamur miraculorum singula, quæ suis gestis præsentis floruerunt in vita; hæc sine fine sunt, cæpta nec erit modus in pagina : quia quocumque Pontificis se convertit præsentia, nulli morborum generibus defuit medicina; et quanta se obtulerunt languentium vulnera, salutis fudit tot semina. Nam quæ prima Pontificis exsequamur vel ultima, cum per salivam oris sui multa curata fuerint ulcera, purgata sint energumena? Ante quem quamvis occulte venisset hostis nequitia, statim se manifestavit fraudulenta fallacia : ac de conspectu sancti Viri, quia celari non poterant, nec tolerabant præsentiam, terribili ululatu sua gemebant incendia, passim per loca volitantia exponebant et crimina, suspensi per aera : frequenter nec interrogati confitebantur et nomina, cum sæpe suo impulsu currebant ad sanctum Virum crucianda dæmonia. Cujus minister quo loco Sancti tenebat baculum, illic energumenus pendebat religatus aereo vinculo, et quasi clavis affixo tenebatur vestigio. Et quia sancto Viro sæpe inimici tendebantur insidiæ, ut aut equus lapsum incurreret, vel ramus arboris tangeret, aut aqua vallis vel glacies periculum generaret; mox qui, aut quanti, aut qualiter, totum energumeni factum omne confitebantur et numerum. Cum vero pedem efferret de domo vel ecclesia, videres strages dæmonum, ante tanti Pontificis ac triumphatoris obtutum. Cadebant circa Sancti cætervatim vestigia diversis modis effusa, Hæc muta illa clamantia; illa fixa, hæc lubrica; et velut ad Judicem dum gesta referrent propria, non effugiebant tormenta. Sed ad Sancti præconium quanta est hæc laudatio, cum ineffabiliter multa et stupenda ab eo fierent sub momento?

etiam circa energumenos.

Excellit compassione erga miseros,

41 Ceterum elemosynis quantum fuerit prodigius, explicari non poterit, nec si totius populi vox in uno se glutinet : quia frequenter contentus una casula vel tunica, quidquid erat residui nudum pauperem vestiebat, ut inops calefieret largitore algente. Quanta etiam fuerit redemptionis effusio, nullatenus explicabitur vel loco vel numero. Unde sunt contiguae gentes in testimonium, Hispanus, Scottus, Britto, Wasco, Saxo, Burgundio, cum ad nomen Beati concurrerent, undique liberandi jugo servitii. Cum vero aliquatenus nihil esset præ manibus, tristis sedens et anxius, severior in vultu, austerus erat alloquio. Tunc si fortassis ab aliquo invitaretur

A invitaretur ad prandium, compellebat convivas aut ministros proprios, ut conferrent pariter unde vel unum captivum servitio liberarent, et sic aliquantulum Sacerdotis respiraret animus ex mœrore. Quod si Dominus aliquid per manus Sancti dispensandum alicunde dirigeret, mox in spiritu prœvidens solitus erat dicere: Gratias agamus Divinæ clementiæ, nam unde fiat redemptio appropinquavit. Continuo sine ambiguitate præsens probatur effectus: quod dum accepisset in manibus, resoluta ruga frontis vultus florebat senior, gressu pergebat alacrior, lingua fluebat jucundior; ut crederes hominem pro redimendis aliis se ipsum servitutis vinculo liberandum.

eloquens in
conclonibus,

42 Quis vero digne repetat, quanta virtus verborum ab ore rotabatur, cum prædicaret in populum? ut omni litteraturæ nasceretur stupor, et fieret in commune generalis compunctio; atque ex ore dicentis crederes, ut verba formarentur ab Angelo, dum plusquam homo loqueretur translatus in mentis excessu, cum abrais maculis sinceritate dogmatis pectora plebis cogeret Divinis effragare pigmentis. Qui equitans in itinere, semper de Deo aliquid aut verbo contulit aut cantavit; c Cursum nudo capite dicens, etsi nix aut imber urgeret. Cum vero venit ad mensam, confestim recitans affuit minister divina colloquia, ut inter cibi fercula, animi pastus alimento, plus saturaretur conviva. Nullum tempus interpolabat, quo non aut aliis prodesset, aut non ipse proficeret. Quantam vero vigiliarum curam semper impenderet, quis enarret? aut toleratos algores ardore fidei prædicet? cum frequenter in lectulo, antequam reliquos de sopore commoveret assurgere, quinquaginta Psalmos vel amplius, indefessus in templo sui pectoris Domino decantaret. Sed quis illud felix furtum vel auditu senserit, vel visu deprehenderit? cum ipse de lectulo frequenter sine caligis, ne sentiretur ab aliquo, perrexit in oratorium, nullum sibi cupiens testem in illud furtum præter Christum occurrere: qui celebrata vigilia remeans ad lectulum, quasi nihil egerit, tunc primum reliquos excitaret.

et psalmodia,

43 Quanta vero ad psallendum fuit constantia, dum velut ferri rigore induta caro subsisteret, cum saxa frigus decrustaret, et aquas in crustam verteret? Qui cum suis visceribus dimicaret et vinceret, pene seipsum obliviscens, ut domestico tormento superato corpore, de se triumphum, in pace factus Martyr, acquireret: ut se mutantibus Clericis, sine vicissitudine ipse decantandi modulamina non finiret. Tum pene hoc incredibiliter dicitur, quod scitur: quia tertia hora ingrediens in ecclesiam, non est egressus ulterius psallentium ab ordine, donec clarescente die, decantatus solenniter Cursus universus consummaretur ex canone. Cum vero domum regrederetur, fatigatus ætate vel frigore, aut illata diversorum inquietabat suggestio, aut ab ipso requirebatur ubi præberet suffragium: ut etiam ad requiem reclinanti vel paululum, de querelis occurrentium afflictorum vel pauperum, crux pararetur in lectulo; postponens suas injurias, ne suggerentem premeret illata necessitas. Paratus pro misericordia, semper currens pro venia; Pater et Pastor populi, ad se alienas causas transferens et querelas, aut pro parte mitigabat dolores, corde compatiens; aut quantum posset ex toto curabat, [opere] subveniens.

Obitum
prænoscit,

44 In tantum quoque sacris amplificatus provectibus, etiam diem beati sui transitus ita prædixit ut subdinus. Ante aliquos dies vocans ad se Notarium suum, imperat in cubiculum supra lectum suum scribere hoc tantummodo, Quinto Kalendas Junias. Sed nescientibus omnibus quid hoc esset;

post manifestavit ejus sanctus discessus de seculo: nam neque hoc Dominus familiari animæ abseondere pertulit. Denique eadem die, post peractum prælum, beatus migravit ad Christum. His et consimilibus studiis occupatus, ac semper intentus fere octogenarius per orbem mirandis actibus, adsciscendus Martyribus, Apostolis aggregandus, glorificandus meritis, coronandus in populis, ereptus corporeo vinculo, immaculato spiritu beatus fidei dotibus perpetualiter victurus, victor evolavit ad cælos, regnante Domino nostro Jesu Christo, cui est gloria, honor et potestas in secula seculorum. Amen.

ANNOTATA.

a Felix, Episcopus Bituricensis, subscripsit Concilio Parisiensi 4 anno 573. In Patriarchio Bituricensi cap. 25 appellatur Sanctus, et traditur obiisse Kalendis Januarii anno 575. Beatus Confessor vocatur a Gregorio Turon. de Gloria Confessorum cap. 102. Ubi tradit corpus incorruptum fuisse.

b S. Syagrius, Episcopus Augustodunensis, subscripsit Lugdunensi anno 567, dicto Parisiensi 4 et aliis. Creditur cretus anno 560, quod die ejus natali 27 Augusti erit examinandum.

c Videtur Florentinus post Eusebium sedisse, post annum 583 ordinatus.

d MSS. Bonif. et Antwerp. ad quamdam villam Severiacum olim, vulgo Sivray.

e Cursum et decursum divini Officii, per singulas horas recitandum appellari, sæpius monuimus.

APPENDIX I

De miraculis in sepultura, deque Epitaphio S. Germani.

Ex Gregorio Turonensi et Aimoino.

Eo anno (Christi DLXXVI) et B. Germanus Parisiorum Episcopus transiit. In cujus exequiis multis virtutibus, quas in corpore gesserat, hoc miraculum confirmationem fecit. Nam carcerariis acclamantibus, corpus in platea aggravatum est, solatisque eis, rursus sine labore levatur. Ipsi quoque, qui soluti fuerant, in obsequium funeris usque ad basilicam, in qua sepultus est, liberi pervenerunt. Ad sepulcrum autem ejus multas virtutes, Domino tribuente, credentes experiuntur; ita ut quisque, si justa petierit, velociter exoptata reportet. Si quis tamen strenuas virtutes illius, quas in corpore fecit, sollicite vult inquirere, librum Vitæ illius, qui a Fortunato Presbytero compositus est, legens cuncta reperiet.

Greg. lib. 5
Hist. cap. 8

Captivi liberantur,

miracula
plurima
fiunt.
F

46 Ingrediente autem Chilperico Rege in urbem Parisiacam, postridie quam Rex ingressus est civitatem, paralyticus, qui in porticu basilicæ S. Vincentii, in qua B. Germanus requiescit in corpore, residebat, dirigitur. Mane autem facto, exspectante populo, gratias beato Antistiti referebat. Nam sæpe ibi et gressus paralyticorum, et cæcorum visus virtute Sancti restituntur: et raro advenit ejus solennitas, quin ibi ejus virtus ostendatur.

Idem de
Gloria
Confess
cap 90
Paralyticus
sanatur.

47 Cum Regi nuntiatum foret, paralyticum ibi esse sanatum, magna cum devotione illuc adveniens, et tanto gavisus miraculo, ejus Epitaphium his distichis rithmice composuit.

Aimoinus
lib. 3 c. 16

Ecclesiæ speculum, patriæ vigor, ara reorum

Et Pater et Medicus, Pastor amorque gregis,
Germanus virtute, fide, corde, ore beatus,

Carne tenet tumulum, mentis honore polum.

Vir cui dura nihil nocuerunt fata sepulcri:

Vivit enim, nam mors, quem tulit ipsa, timet.

Crevit

Epitaphium
sub nomine
Chilperici
Regis.

A
EX MABILIONE

Crevit adhuc potius Justus post funera : nam qu
Fictile vas fuerat, gemma superba micat.
Hujus opem ac meritum mutis data verba lo-
[quantur,
Redditus et cæcis prædicat ore dies.
Nunc vir Apostolicus rapiens de carne trophæum,
Jure triumphali considet arce poli.

APPENDIX II

Selecta ex poemate XI libri II per Fortunatum.

Celsa Parisiaci Cleri reverentia, pollens
Ecclesiæ genius, gloria munus, honor;
Carmine Davidico divina poemata pangens,
Cursibus assiduus dulces revolvit opus.
Inde Sacerdotes, Leviticus hinc mient ordo;
Illos canities, hos stola pulchra tegit.
Illis pallor inest, rubor his in vultibus errat;
Et candent rutilis lilia mixta rosis.
Illi jam sepio, sed et hi bene vestibus albet
Ut placet summo picta corona Deo.
B In medio Germanus adest Antistes honore,
Qui regit hinc juvenes, subrigit inde senes.
Levite præeunt, sequitur gravis ordo canentum,
Illos gradiendo movet, hos moderando trahit.
Ipse tamen sensim incedit, velut alter Aaron;
Non de veste nitens, sed pietate placens.
Non lapides, coccus, ciclarum, aurum, purpura,
[byssus,
Exornant humeros; sed micat alma fides.
Iste satis melior, veteri quam Lege Sacerdos :
Hic quia vera colit, quod prius umbra fuit.
Magna, futura putans; præsentia, cuncta refel-
[lens;
Antea carne carens, quam caro sine ruens;
Solicitus quemquam ne devoret ira luporum.
Colligit ad caulas pastor optimus oves.
Assiduis monitis ad pascua falsa vocatus
Grex, vocem agnoscens, currit, amore sequax.
Miles ad arma celer, signum mox tinnit in aures,
Erigit excusso membra sopora toro.
Advolat ante alios, my-teria sacra requirens
Undique quisque suo templa petenda loco :
Flagranti studio populum domus irrigat omnem,
Certatimque monet quis prior ire valet.
C Pervigiles noctes ad prima crepuscula jungens,
Construit Angelicos turba verenda choros.
Pontificis monitis Clerus, plebs psallit, et infans;
Unde labore brevi fruge replendus erit.
Sub duce Germano felix exercitus hic est :
Moses tende manus, et tua castra juva.

HISTORIA TRANSLATIONIS

Auctore Monacho S. Germani de Pratis.

CAPUT I.

Elevatio corporis, auctoritate Caroli Magni
asserta.

Operis pretium reor nequaquam silentio præterire,
qualiter beatissimus Germanus venerabilem corporis
sui Transpositionem præeuntibus voluit signis osten-
dere. Etenim cum a ducentis circiter vel eo amplius
annis, in porticu b ecclesiæ B. Vincentii Levitæ et
Martyris, jam quidem basilica facta, sanctum ejus
corpus jacuisset humatum; anno c vicesimo tertio,
quo Carolus Pippini senioris filius regni Francorum
tenebat Monarchiam, venerabilis vir d Lantfredus,
prælati monasterii Pater, divini spiritus incitamento
succensus, qualiter tanto Patrono condigno deberet

augeri veneratio, ut videlicet ejus sanctissima mem-
bra infra majoris ecclesiæ aulam transferri debuiss-
sent, tacita cœpit mente tractare, atque devoto non
destitit corde rimari. Sed quoniam piis semper co-
natibus impedimenta hujus se mundi obijciunt, ejus-
dem negotii dilato tempore, a superscripto Principe
legationis causa in Aquitaniam mittitur. Interea
Carolus moritur : idem vero Abbas ab e Hunoldo,
ipsius Aquitanie Patricio, quasi explorator tribus
semis annis invitus detinetur. Sed tandem substituto
in regno Pippino Minore, firmataque inter regna
pace, Lantfredus absolvitur : qui reversus, annis
fere duodecim in restauratione monasterii, quod eo
absente dissipatum fuerat, occupatur.

2 Sed licet his et aliis causis præpeditus, tamen
ne devotionis pristinae posset oblivisci, recentibus
et admirandis B. Germani rursus cœpit miraculis
admoneri. Siquidem anno f sequenti, ex quo Apo-
stolicæ Sedis Pontifex Stephanus ingressus Gallias,
excellentissimi Pippini, quem idem nuxit in Regem,
contra gentem Longobardorum, Romanam Sedem
crudeliter opprimentem, expetivit auxilium : cui-
dam feminae hujusmodi ostensa est visio. Putabat
enim se quasi causa orationis noctis tempore ad ec-
clesiam Beati perrexisse Vincentii. Ubi dum veniens
clausas ecclesiæ januas reperisset, ante fores ora-
tioni procumbens, audivit psallentium multitudinem
infra eandem ecclesiam resonantem, atque omnem
humanae jucunditatis cantilenam modulationis sua-
vitate superantem. Cumque tanti miraculi auditu
attonita, quid hoc esset, coperet agnoscere; subito
quasi cujusdam præclari aspectus pueri ministerio,
conspicit ecclesiæ sibi januas aperiri, tantique splen-
doris luce eandem repleri, quæ etiam diei vinceret
claritatem. Quam cum ingressa fuisset, præcedente
se puero; respicit in partem sinistram, e regione
sepulcri beati Confessoris Germani : et ecce multi-
tudo virorum, Angelicis vestibus indotorum; inter
quos etiam præfulgidi aspectus conspicit virum,
nivea senectutem canicie præferentem, cui quasi re-
cogito ait : Sanctissime Domine Germane, multum,
inquiens, jam temporis est, quo hæc quæ video ser-
vus tuus Lantfredus fieri desiderabat. Et ille : Scio,
inquit : nam hodie viginti anni sunt, ex quo ego illi,
ut hinc me transferre deberet, ostendi. Tu autem
vade et dic ei, quoniam voluntatis ejus devotio om-
nimodis mihi placet, at vero exequendi operis tar-
ditas valde per omnia displicet : et si me hinc vel
tandem transferre deliberat, retro B. Stephani altare
me ponat. Quam visionem mulier dom Abbati et Fra-
tribus retulisset, duobus indiciis veram fuisse pro-
barunt : sive quia numerum annorum sola Abbatis
retinebat memoria, seu quia omni Congregationi,
quod in altari quoque sanctæ Crucis B. Stephani re-
liquiæ essent, adhuc manebat incognitum, quas ta-
men postmodum sagax inquisitio prodidit.

3 Tunc sæpe dictus Abbas gloriosissimum Regem
Pippinum adiit, et tam ea quæ sibi præcedenti tem-
pore ab ipso Sancto fuerant ostensa, quam etiam illa
quæ nuper ipsi feminae fuerant revelata, fidei studuit
narratione suggerere. Audiens autem hæc glorio-
sissimus et Dei cultor Rex Pippinus, gaudio gavisus
est magno : convocatisque universis regni sui Præ-
sulibus, eis mysterium sibi revelatum innotuit; quali-
terque tantum perficere negotium deboisset, solerti
ab eis indagine perquisivit atque tractavit. Deinde
quomodo illud expleverit, licet ipse non viderim,
tamen multis qui viderunt narrantibus agnovi. Ex
quibus omnibus unum mihi in hoc opere excellen-
tissimum auctorem ponere placuit, Dominum vide-
licet Carolum gloriosissimum Imperatorem, qui tunc
puer g septennis operi pii Genitoris interfuit, et ea
quæ ibi vidit admiranda memoria retinebat, nec non

D
e
et Pippino
Regein visione
cuidam fe-
minæ facta,
Elocum in
quem trans-
feratur suum
corpus S.
Germanus
deservat,
F

g

et

a
b
Sub Lant-
fredo Abbate
c
d

miraculose in
eam per se
crescendit.

mutua

A **EX MARILIONE** mutua cœperunt allocutione admirando conquirere, quid sibi actum esset : respicientesque ad fossam, ipsum sepulcrum, quod minutatim fractum esse timebant, vident sanum et integrum, tam ordinate et decenter compositum, ut nulli esset dubium, hoc ministerio Angelorum fuisse peractum. Cunctis vero stupentibus, ego, utpote pueriliter ludens, casu ipsam fossam insilii, ubi mox primum dentem de ore meo mutavi.

ANNOTATA.

a Imo solum annis centum circiter et sexaginta, ab anno scilicet 576. usque ad annum 736. Verum apud Continuatores Aimoini, lib. 4 cap. 62. dicti 200 anni referuntur ad annum 755, et sic essent anni 178 ab obitu S. Germani.

b Childebertus Rex, accepta ab Episcopo Cæsarnugustano Stola, id est Tunica S. Vincentii, destitit ab obsidione urbis; ac reversus Parisios construxit hanc Basilicam, et in ea deposuit dictam Stolam; uti ex relatione S. Germani scribit Aimoinus, et latius deduximus 22 Januarii post Vitam S. Vincentii § 1.

B c Scilicet ab anno 714, quo Pipinus Herstallius mortuus est 16 Decembris, numerantur anni Caroli Martelli, et sic annus 736 censetur annus 23 : quem Aimoinus numerat annum monarchiæ 19, scilicet a pralio Vinciacensi.

d Landfredus Abbas fuit ab anno 740 aut citius, usque ad annum 775, quo mortuus traditur 12 Februarii.

e Hunoldus sive Hnaldus, Eudonis Ducis filius, contra quem Carlomannus et Pipinus Majores domus duxerunt exercitum anno 742, ac tunc videtur facta pax hic memorata, et Landfredus Abbas absolutus.

f Ergo anno 755, nam præcedenti Stephanus Papa unxit Pipinum Regem, ejusque filios Carolum Magnum et Carlomannum.

g Carolus Magnus dicitur natus anno 747, forsitan sub finem anni, aut ante Pascha sequentis anni, et sic septennis erat.

h Hæc uncis inclusa habentur, ut interpolata.

i Continuator Aimoini ait, ostensa in transpositione corporis divinitus miracula : quæ hic explicantur.

C k Ibidem additur, id est arrham, et ista subjiciuntur : Hujus donationis etiamnum fidem facit lapis anterior altaris S. Germani quod est retro majus altare, Crucem alte sculptam, cum tali in circuitu scriptura, habens. Hic pausante S. Germano, in die translationis dedit ei Rex Pipinus fiscum Palatium cum appendiciis suis omnibus. Sed post decursum fere ducentorum annorum, solito vigore Regum decedente, per cupiditatem quorundam Principum; hæc villa fuit ablata. At ipsa Crux cum dicta scriptura, antiquis characteribus ibidem sculpta extat, uti apud Brolum lib. 2. Antiquitatum Parisiensium pag. 337. Ea crux, nescitur quo modo, nunc deperdita sit.

l Reliqua desunt apud Surium.

CAPUT II.

Illustria miracula tunc facta.

Miserrime contractus, Hactenus digesta, serenissimo Cæsare Domino Carolo narrante, comperimus; nunc ad sequentia competenti disputatione vertatur articulus. Siquidem eodem ipso anno, quo sacrum ipsius venerabilis Pontificis corpus ordine supra memorato fuit translatum, quidam juvenis Italicæ reginnis adeo fuerat membrorum officio destitutus, ut ei calcanea natibus quasi clavis inhærerent affixa; manus quoque retro

mamillas hinc inde costis quasi quodam glutino D necterentur; oculis vero et auribus, ipsique linguæ, annis circiter tribus, propria negarentur officia. Qui a piis parentibus, dum pro recuperanda sanitate per multorum Sanctorum circumcirca veheretur ecclesias, nec quidquam pristinae a quoquam mereatur recipere sanitatis; aliquando tandem in somnis admonetur, ut Galliam veniens, B. Germanum Parisiorum Antistitem sanandus inquireret. Qui certus de visione, adjutorio fidelium impositus sitarcio, comitante sibi puero, equo vehente Parisius pervenit : atque in monasterio a B. Petri Apostoli hospitio receptus, causam sui adventus Clericis ejusdem monasterii exposuit. In crastinum vero bajulatus ejusdem pueri officio, ad ecclesiam supradicti Antistitis perlatus est : in qua cum tota die jacuisset, vespere est receptus hospitio. Nocte vero sequenti, quidam Clericus senex eidem bajulo per visum apparuit, dicens : Quare hunc debilem hesterno vespere ab ecclesia detulisti? Surge itaque et revoca eum in ecclesiam, quoniam propter ignorantiam tuam peperci tibi. Qui statim diluculo consurgens (erat enim sabbatum) ab hospitii domo præfatum ad ecclesiam debilem revexit : eumque ad E caput B. Germani extra cancellos collocans, usque ad vesperum custodivit jacentem. Cumque post synaxim vespertinam fores ecclesiæ juxta morem essent claudendæ; Custos ecclesiæ cunctos ut ad hospitia sua redirent admonuit : quem flebili voce idem exorans debilis, ait : Oro te, beatissime Pater, ne me hac nocte hinc abire præcipias : quia per S. Germanum sanitatis mihi est recuperatio repromissa : qua etiam fiducia fretus, patria simul parentibusque relictis, nequaquam de pollicitatione dubius, sed tanti Confessoris virtute securus, huc sanandus adveni. Permissu itaque Custodis, nocte eadem, id est Dominica, intra aulam ecclesiæ, juxta parietem sepulcri S. Germani, licentiam est assecutus jacendi. Noctis vero tempore, priusquam Fratres ad vigilias surgerent, magnis cœpit clamoribus perstrepere, ita ut vocibus ejus quiescentes excitarentur Fratres : et ecce repente cohærentia cœperunt membra resolvi; atque decurrente cruore, paulatim crura et manus, diutino glutino coarctata, in pristinum vigorem resolvi. Factumque est, ut surgentibus Clericis, et juxta morem diei Dominici Matutinorum officia consummantibus, is qui vespere æger manibus venerat delatus alienis, mane facto propriis jam sanus incederet vestigiis, et ita in eo F est plenitudo restaurata salutis, ut uno eodemque tempore et oculi visum, et aures auditum, et lingua locutionem, et manus ejusdem operandi pristinum receptionem, et manus ejusdem operandi pristinum receptionem officium.

8 Nec multo post veniens præcellentissimus Rex Pipinus, atque tanti miraculi novitate gavisus, oratione peracta eundem qui fuerat redditus sanitati, suis exorat obtutibus præsentari. Quem cum diutius fuisset intuitus, cœpit seiscitari ab eo, quid faciendi, vel quo conivorandi voluntatem haberet. Is vero recuperatoris sui immemor, et pristinae mendicitatis amator, postulat sibi a Rege auxilium tribui, quatenus illuc unde venerat potuisset reverti. At vero piissimus Rex ei statim clementi animo duo argentea vasa pariterque equum dari præcipient, præsago spiritu infit : Ego quidem voluntati tuæ libentissime faveo; te autem hinc discedere velle, videtur mihi nec debere, nec proficere posse. Quam ejus sententiam, Divinitatis spiritu prolatam, sequentis mox signi attestatio declaravit. Nam interpositis non multis diebus, sicut perversa mente conceperat, comitatus duobus Monachis, usque ad quamdam possessionem præfati monasterii, cui b Aemantum vocabulum est, pertinaci obstinatione devenit :

a prævia visione,

sanatur :

a Pippino Rege maneratus:

b

A devenit : ubi eadem nocte utrisque Monachis qui eum deducebant, ne eum amplius ducere præsumerent, indissimilis apparuit visio. Quam cum facto mane eidem retulissent, et ipse in sua obstinatione persisteret, sequenti nocte intolerabilium dolorum vexatione percussus est. Qui obstinata mente, dum in sua deliberatione perduraret, et toties correptus a perverso itinere pedem retrahere nollet; ne vias possit tenere nequitiae, recidiva est orbitate cæcatus.

Impotens
recipit vires :

9 Quidam etiam ex provincia Andegavorum dum per annos fere duodecim, manuum ac pedum sed et oculorum fuisset privatus officio, Turonorum civitem adveniens, in ecclesia B. Martini meritis ipsius Confessoris lumen oculorum recepit. Nocte autem sequenti cum se sopori dedisset, in somno admonetur, ut Parisius veniens, meritis B. Germani totius corporis sanitatem acquirere deberet. Qui certus de visione, Parisius adveniens, atque in ecclesia ipsius supradicti Confessoris per octiduum, universae debilitatis molestia liberatus est; ita ut et manus pristinum operandi recepissent officium, et pedes diu contracti recte ambulandi sortirentur effectum. In quo miraculo, dum idem languidus a B. Martino solum oculorum recepit salutem, quid aliud claruit, nisi quia et potuisset eum idem venerabilis Confessor totius corporis restituere sanitati, et noluisse? ut videlicet patenter ostenderet, hunc beatissimum virum Germanum Antistitem, imparem sibi in cælis nequaquam existere meritis, quem in curando languido suæ virtutis socium in terris non est passus habere dissimilem.

contractus
qui ante
eum illuc
venerat,

10 Sed et quidam Bituricensis territorii adolescens, qui erat a renibus usque deorsum omnium immobilis rigiditate membrorum, ita ut manibus innitens, universum post se corpus trahendo, instar vermium per terram reperet; quique etiam illum, quem supra memoravimus, a beatissimis Confessoribus Christi Martino et Germano nobiliter fuisse curatum, multis jam diebus veniendo præcesserat: anno eodem, quo ejusdem eximii Confessoris sæpe dicti Germani sanctissimum corpus fuerat transmutandum, præcedente transitus ejus sacratissima solennitate, stans in basilica ejusdem, vidensque eum qui post se venerat, tam celeriter a beatissimo Viro fuisse sanatum; conversus ad sepulcrum beatissimi Confessoris, querelosis lacrymis cœpit insistere dicens: O Vir sanctissime, Christi Confessor Germane, quam ob culpam meam, vel ob quod peccatum, me, tot diebus tuæ misericordiae expectantem auxilium, sanare noluisti? et ecce huic, nullam in expectando moram sustinenti, potentiam tuam, qua plurimum apud Dominum te valere cognoscimus, demonstrans, repentinam extemplo salutem contulisti. Eadem nocte dum se sopori dedisset, apparuit ei per visionem vir Dei dicens: Proxima veniente vespera sabbati, pervigilem in ecclesia transigere noctem memento. Quod si intra ecclesiam jacendi tibi licentia denegatur; nihilominus, in porticu ejusdem, sanitatis tuæ adventum præstolari curato. Fecit ergo ut sibi fuerat imperatum; et veniente nocte Dominica, nihil de promissione dubitans, avidus salutis, in porticu ecclesiae jacebat. Cumque jam vicina esset hora vigiliarum, paulatim cœpit, appropinquante salute, somno gravari. Cum ecce apertis subito oculis, vidit tres quasi canes terribilissimos contra se stantes: confestimque excitans puerum, quem secum habebat; Surge, ait, et hos extra porticum ejice canes. Qui concite surgens, lustrato atrio atque porticibus, quæsit quidem canes; sed phantasmatis indicia non valuit reperire. Cumque reversus paululum quievisset, surgentibus ad vigilias Monachis et divinis Officiis insistentibus, eidem

apparente
sibi Sancto
sanatur.

debili sopore detento vir Domini Germauus, manu baculum ferens, apparuit; quo ejus membra debilia sensim contingens, ut sanus surgeret clementer imperavit. Denique statim eidem debili est cum eadem voce torpentium membrorum pristinus redditus usus: ita ut peractis Laudibus matutinis, exiens venerabilis vir Lantfredus Abbas cum Fratribus, in propriis gressibus sanum erectumque cerneret, quem præcedente vespera contractum per terramque repente vermium more vidisset.

11 His breviter prælibatis, plurimisque a reverendissimis viris auditu cognitis prætermisissis, ad ea quæ coram positi ipsi vidimus, vertamus articulum. In pago Hisbanio, villa c Leudico, Withbaldus quidam nomine Chorepiscopus, fuit ita gravi paralysi percussus, ut a renibus et deorsum tota membra, pedetenus mortua, pendere vivo viderentur in reliquo corpore. Qui semivivus taliter degens curriculum annorum bis octo in corpore, aliorum manibus, in quodam artificio sedili ex corio, propriorum explebat pedum officium. Itaque, sicut diximus, aliorum manibus devectus, cupiens proprii corporis recuperare salutem, multorum circumibat locum Sanctorum: tandemque aliquando pervenit ad sepulcrum sanctissimi Confessoris Germani, ubi per triduum eum reliquorum manibus laborioso artificio vidimus deportari. Expletaque ibi temporali devotione, similiter gratia orationis sepulcrum adiit beatissimi Confessoris Martini: ubi expleta devotione orandi, iter arripuit ad propria revertendi. Qui cum aliorum, sicut supra taxatum est, manibus super equum componeretur; sensit guttam sanguinis, cum quodam calore, a renibus pedetenus per unam descendere coxam: quod statim, gaudio repletus, sodalibus suis enarrare curavit. Sed in ipsa debilitate perseverans, spemque diu prolongatæ salutis quodammodo degustans, ad sepulcrum beati Confessoris repedavit Germani.

D
EX MABILLONE

C
Withbaldi
Chorepiscopi
paralysis
curata.

12 Factum est autem, appropinquante eo monasterium sæpedicti Antistitis, imminente jam hora vespertina (erat enim sabbatum) ut diceret puero regenti equum suum: Accelera velociter, ne moram feceris, ut vespertina synaxi ad monasterium beatissimi Germani pervenire queamus. In hac subito voce, vox signi monasterii, vespertino Officio invitantis, auribus ejus insonuit: et in ipso sonitu largissima unda sanguinis a renibus ejus profluens, per coxas et tibias ad pedes usque descendit, cum tanta scilicet velocitate, ut statim pedes ejus, tanto ante tempore immobiles, ex artificiosis sedilibus, quibus collocati tenebantur, summa velocitate exilirent. Unde ipso Episcopo celsa voce, Deo gratias, repente; socii omnes in admirationem conversi, monasterium usque gratulabundi perveniunt: quod cum fuisset ingressus, qui aliorum manibus ante horam equo superpositus collocatusque fuerat, pristino recuperato vigore basibusque membrorum mirifice firmatis, proprio adnitu de equo descendens, super proprios lætabundus pedes stetit. More itaque solito occurrentibus sibi Fratribus omnibus, allocutus est dicens: Viri fratres, gratias agamus omnipotenti Deo, quia per merita B. Germani, opitulante divina gratia, modo facio quod me facturum jam nullus in orbe credebatur: nam qui per sedecim annos semivivus alienis sum manibus vectus, nunc propriis me lætor vadere plantis. Ut autem ventum est ad sepulcrum supradicti Pontificis, quis narrare queat quanti in gratiarum actionibus, tam ab ipso Episcopo, quamque a sodalibus ipsius, imbres effusi sunt lacrymarum? Sub omnique mira celeritate in integrum restitutus sanitatem, remeans ad patriam, omne reliquum vite spatium in eadem quam acceperat sanitate duravit.

teste Auctore.

F

A 13 In pago quoque d Tarnense fuit quædam pau-
 ex mobilione. percula enixa infantem: quem cum non haberet
 d unde nutrire posset. per nocturna silentia ante ec-
 Muto et clesie fores projecit. Mane autem facto adeuntes
 surdo a na- populi eandem ecclesiam, invenerunt vagientem
 tivate, puerum ante fores ecclesie projectum. Tum quidam
 ex ipsis misericordia motus, eundem puerum cum
 consilio et hortatu ceterorum ad nutriendum acce-
 pit, eo videlicet tenore, ut si ipse puer ipso nutriente
 adviveret, ipse nutritor eum in suum servitium die-
 bus vite sue retineret. Quem cum ad domum suam
 portasset, enutrivit annis circiter septem. Qui cum
 jam ad hoc pervenisset, ut secundum tempus loqui
 vel quæ sibi dicebantur intelligere debuisset; ita
 repertus est surdus et mutus, ut nullo indicio vel
 significatione aliquid posse loqui vel intelligere de-
 monstrare potuisset. Unde nutricius ejus valde con-
 tristatus, spem omnem quam de servitio ejus frustra
 conceperat sibi videns ablatam, nihil de retributio-
 ne divina cogitans, ipsum a se suaque domo semi-
 mortuum repulit et eliminavit. Tunc quidam pau-
 perculus, cui tota facultas unus asellus erat, quem
 de civitate in civitatem onustum ducens, quiddam
 in una villa emebat, carius vendere satagebat in al-
 tera; inveniens supradictum puerum expositum et
 jam pene faure affectum: cum didicisset quæ circa
 ipsum gesta fuissent, partim causa misericordie,
 partim autem spe servitii secum eum assumens ab-
 duxit. Sicque factum est, ut exinde et deinceps
 sicut proprium servulum ipsum pasceret et vesti-
 ret; onera vero in scapulis ipsius jam fessi alleviaret
 aselli.

aurium et
 lingue usu
 accepto,

14 Appropinquante autem die sacratissimæ de-
 positionis beati Pontificis, contigit ut idem mercator
 de urbe Aurilianense, tam cum suo asello quam cum
 ipso adolescente, sale onustis Parisius adveniret.
 Ubi negotiatione peracta, dum ad propria remearet,
 ipse, divino quodam instinctu, magistro relicto, ba-
 silicam beati Confessoris Germani expetiit. Ubi cum
 inter reliquum vulgus totam pervigilem duceret no-
 ctem, Fratribus Matutinorum solennia ex more ce-
 lebrantibus, ipse magnis primum dentium stridori-
 bus fremere cepit: quem cum circumstantes ad-
 mirando intuerentur, cepit sudare et pallescere, ac
 dentibus magis magisque stridere. Facta autem mo-
 ra in hac anxietate, cum multo dolore ac labore lin-
 gua, quæ diuturna religatione muta manebat, cum
 impetu sanguinis ad loquendum resolvitur; aures-
 que, quas natura in lucem surdas effuderat, ad au-
 diendum laxantur. Mox igitur tam loquendi quam
 audiendi receptis officiis, cepit clamores et voces
 confusas emittere: tantum enim bruta quædam et
 incoherens personabat: sed quid ipsæ voces exprime-
 rent, nec ipse, nec alius intelligere valebat. Dedu-
 ctus itaque ad sepulcrum beatissimi Antistitis, ibi
 tam loquendi quam audiendi perfecte possibilitatem
 accepit: sed quid diceret, vel quid alii sibi dicerent,
 penitus ignorabat. Erat enim hoc valde mirabile, ut
 cum ipse nullius linguæ posset intelligere verbum,
 quiddam in quacumque lingua loqui audiret, pote-
 rat continuo ipsis similiter exprimere verbis. Unde
 factum est, ut tam auditu quam locutione in brevi,
 non solum ipsam rusticam linguam perfecte loque-
 retur, sed etiam litteras in ipsa ecclesia Clericus
 effectus discere cepit.

et etiam
 Clericus;

15 Facta est autem magna dubitatio, tam de terra
 nativitatis ejus, quam etiam utrum baptizatus fuisset,
 an non; quarum rerum nec ipse quidquam po-
 tuerat audiendo cognoscere; verum nec alter
 aderat, qui ipsum cognoscendo posset perhibere
 testimonium. Cumque jam deliberatum esset, ut quia
 nulla super his indicia reperirentur, baptizari de-
 buisset; ecce homo ille, qui eum, sicut supra retu-

limus, more aselli tot annis circumduxerat, ipsum
 monasterium adiens, hunc intra ecclesiam reperit.
 Qui cum mutuo se vidissent, unus admirari cepit,
 alter timere: hic, quod videbat suum quondam (ut
 ita loquar) asellum humanas et litteratas emittere
 voces: ille, quod videbat dominum suum, ut fugiti-
 vus et nuper elapsus, se prosequenter. Sed tandem
 dominus ejus, cognitis quæ circa ipsam per merita
 Pontificis gesta erant, benedicens Deum, glorificans
 beatissimum Germanum, ketior est effectus de ejus
 salute, quam fuisset antea de oneris sui evectio-
 ne. Adeo autem lætus effectus est, ut et de terra nati-
 vitatis ejus, et de rudimentis infantie ejus, sed et
 de sacramento Baptismatis ipsius, et omnibus quæ
 supra de ipso retulimus, ipse nobis cum iurejurando
 eo tenore ut dicta sunt affirmaverit: et quem ante
 semivivum invitus perdiderat et aestimabat mor-
 tuum, nunc lætus voluntarie reliquit, omnibus mem-
 bris et corporis sensibus sanum.

16 Sed et in ipsa nocte, qua hic surdus et mutus
 propria membrorum beato Viro obtinente recepit
 officia, aliud miraculum Dominus dignatus est de-
 clarare in ipsa ecclesia. Quidam enim rusticus fuit,
 nomine Berilaicus, de pago Biturico, qui germanum
 suum, in pago e Adartense commanentem, gratia
 visitationis curavit adire. Ubi enim aliquot demora-
 retur diebus, ita paralysis ægritudine est percussus,
 ut a renibus et deorsum nullum membrorum ejus
 proprium valeret adimplere officium. Hac autem
 dissolutione quinquennio detentus, manuum exse-
 cutione pedum officia [supplens], reptando potius
 quam ambulando, totius Gallie studuit sæpius per-
 agere provincias; victus scilicet supplementum ab
 hominibus arte medicationis acquirens, templa vero
 Sanctorum pro corporis salute rependo frequentans.
 Adveniente autem die sacratissimæ depositionis
 beati Confessoris Germani, contigit hunc inter reli-
 quum vulgus ejusdem adire basilicam. Ubi dum ip-
 sam noctem pervigilem duceret, facta hora Monachi
 Vigilias in honore beatissimi Pontificis more solito
 celebrare ceperunt. Rite autem nocturnali completo
 Officio, cum Evangelium juxta morem legi inchoa-
 retur, ipsa paralytici dissoluta membra, pristino
 recepto vigore, ad propriam ceperunt solidari com-
 pagem: et ubi antea per terram more vermium ma-
 nibus nitebatur incumbens, super propria genua
 elevatis suis tentavit vadere plantis: deinde ad bea-
 tissimi Viri perductus sepulcrum, ibi plenissime
 omnium membrorum se lætatur recepisse salutem.
 Mox autem in prædicto monasterio omnibus die-
 bus vite sue pollicitus est beato se servituum Ger-
 mano.

D
 et a priori
 Domino
 emancipatur :

sanantur pa-
 ralytici,

E

e

F

contracta,
 f

cæcus,

g

tate

A tate percussi, post multam effusionem lacrymarum, sanguinem emanare cœperunt. Cumque ipsas lacrymas jam sanguine mixtas a facie manu tergendo siccaret, subito adaperit oculi lumen ablatum paulatim recipere cœperunt.

paralyticus,

18 Sed et in hujus illuminatione populis stupore detentis, ecce in parte altera prædictæ basilicæ, homo quidam, nomine Lantbertus, de villa Palatiolo, paralysis ægritudine detentus, qui ita tam renes quam coxas, sive etiam tibiae vel ipsos pedes, a paralysis infirmitate dissolutos habebat, ut nullum ex eis naturali conditione suum movendo posset adimplere officium; auditis autem miraculis, quæ in superius nominatis divina contulerat gratia, cum, ut consueverat, baculorum sustentatione progredi vellet, subito ab ipsis renibus usque ad pedes largo influente impetu sanguinis, membra longinqua dissolutione tabefacta, paulatim pristina cœperunt recuperare officia. Quod cum ecclesiæ custodes cognovissent, tam ipsam feminam quam ipsum cæcum, sive etiam istum paralyticum, omnes ad sepulcrum sanctissimi deduxerunt Confessoris: ubi usque auroram jacentes, plenissimæ tam contracta manuum ac brachiorum, quam cæcus lumen oculorum, sive etiam iste paralyticus pristinam omnium membrorum recipere meruerunt salutem: et qui aliorum officiis adjuti vespere ecclesiam debiles fuerant ingressi, mane facto, propriorum membrorum vegetatione recepta, ad propria incolumes sunt regressi.

aristarum
aculeis ex-
cæcatus,

h

19 Quantum enim properamus volentes finem attingere, tanto semper nobis se obijciunt virtutum insignia. Sed si cuncta meis tentavero percurrere scriptis, charta diesque mihi nec mora deficient. Igitur in pago Laumense, in villa quæ dicitur Covinio *h*, fuit quidam rusticus, nomine Ernoardus, qui dum tempore messis super plastrum suum stans, manipulos ab aliis sibi oblatos in eodem plaistro ex more componeret; quidam manipulum incaute in faciem ipsius jaciens, oculi, terebrati aristarum aculeis, naturale amiserunt videndi officium. Qui cum tanto fuisset munere cassus, in hac cæcitate perstitit annis circiter decem: et dum multa Sanctorum loca circumiret, ut lumen adeptum a Domino recipere mereretur: tandem Turonis ad basilicam beatissimi Martini pervenit. Ubi similiter dum misericordiam Domini exoraret, apparuit ei in visione quædam Deo sacrata dicens: O homo, si lumen oculorum pristinum recipere cupis, Parisius perge:

et triplici
mandato

C ibi tibi Dominus meritis *B* Germani lumen recuperabit adeptum. Qui, utpote jam desperatus, nequaquam visioni fidem accommodans, ad propria ut venerat mendicando reversus est. Nocte autem quadam dum in *Choe* i castro quiesceret, apparuit ei quidam Clericus, venerandam senectutem canicie præferens, dixitque illi: Vade Parisius ad Donnum Germanum, et ibi te Dominus adjuvabit. Qui cum nec huic secundæ visioni fidei accommodasset, sequenti nocte idem Clericus cambottam *k* manu gestans, cujus superior pars usque ad medium aurea videbatur, et inferior ferrea, eidem cæco apparens ipsum de cambotta leniter percussit, dicens: Cur non ambulasti ad S. Germanum, sicut præcepi? Surge itaque nunc, et ocus ad sepulcrum illius festinare memento, quia ibi oculorum tuorum recipies sanitatem.

tandem obe-
diens,

20 Mane autem facto, cum Clericis ecclesiæ banc uniformem trinam diceret visionem, quidam ex eis irridentes dicebant, quodjam nullo modo fieri possit, ut ipse lucem cœli videret: alii vero, quibus erat mens sanior, eum exhortari cœperunt, ut juxta imperatum sibi, cum spe recipiendæ salutis, citius ad basilicam Domini procuraret ire Germani. Quorum

consilio roboratus, proprio solo relicto, tandem ali- quando beatissimi pervenit ad aulam: in qua Fratibus vespertinam synaxim celebrantibus, ipse bina manibus luminaria tenens accensa, retro cancellos sanitatis suæ præstolabatur adventum. Finita autem vespertina synaxi, cum Fratres se orationi prostrassent: ille, utpote cæcus, quid ageretur ignarus, aliis orantibus stabat erectus: et subito quasi ambo pedes ei uno fuissent ictu resecati, cum magna vociferatione in terram corruit; ibique præ dolore nimio tantos emisit ab ore clamores, ut nimietas vociferationis orationes interrumperet Fratrum. Quibus rite finitis, cum a custodibus interrogaretur, cur tales voces emitteret; alia postponens, interrogat, quod essent columbæ, unde ipsam basilicam repletam vidisset. Coniectisque negantibus inibi tunc nullam omnino fuisse columbam, ait: Ego, cum inscius quid ageretur, utpote cæcus, starem; divino ictu percussus ad terram corui: mox autem multo dolore correptus, duas columbas maxillis meis insidere sensi; quæ cum unguibus suis oculos meos sulcando rimarent, repente meritis Beatissimi Germani lumen amissum recepi, sursumque respiciens omnem hanc ecclesiam albis conspexi repletam columbis: quæ quando vel qualiter hinc abierint, quamve partem petierint, mente confusus, et nimio splendore gavisus, scire nequivi. Qui lumine oculorum plene recepto, unde nuper cæcus manibus fuerat alienis attractus, ad propria est incolumis, *B*. Germano medente, reversus.

D
EX MABILIONÉ

visum recipit.
E

ANNOTATA.

a *Mabilio* asserit, nunc dici monasterium S. Genovefæ. *Infra lib. 2 Miraculorum num. 13* appellatur monasterium S. Petri, nec non S. Genovefæ Virginis.

b *Acmanum*, *Esmant*, vicus hactenus juris monasterii S. Germani, prope confluentiam *Icaunæ* in *Seqaanam*, ad monasterium oppidum, vulgo dictum *Monte-reaus*.

c *Lendicum*, *Lipsio* *Leodicum*, aliis *Leodium*, et subinde *Legia*, urbs Belgii ad *Mosam* notissima, cum lata *Episcopi* jurisdictione etiam in temporalibus. Sed de hoc *Withbaldo* *Chorepiscopo* alibi nihil legimus, *Chorepiscopi* autem ea ætate quoad auctoritatem erant, quales qui nunc dicuntur *Decani rurales*; sen potius *Archidiaconi*: nam in plures *Archidiaconatus* *diæcesis* *Leodiensis* dividitur.

d In *Vita S. Walberti Abbatis*, *Tarnensis* pro *Ternanensis* legitur 2 *Maji* num. 7.

e *Pagus Adartensis* sive *Adartesis*, unde incolæ *Adartesii* et *Artesii* dicti sunt; estque etiam provincia Belgica Comitatus Titulo celebris, et metropolis ejus *Atrebatum*, uti latius deduximus 6 *Februarii* ad *Vitam S. Vedasti Episcopi*.

f *Ultrona*, melius forte *Ulerona*, vulgo *Oleron*: neque enim alia in *Vasconia* est civitas, quæ huc adduci possit.

g *Villa* seu *Vicus Vedrarie*, vulgo *Verrieres*, in agro *Parisino* et juris cænobi S. Germani.

h *Cobinium* in pago *Laumense*, memoratur in diplomate *Caroli Calvi*, dato pro monasterio S. Germani.

i *Couhè*, oppidum in superiori *Pictavia* prope *Audegaviam*.

k *Cambotta* sæpe recurrit, pro *scipione* seu *pedo viatorio* vel *pastorali*.

F

A

CAPUT III.

*Alia miracula recentiori manu descripta.
Malevoli puniti.*Eripitur unus
aquis,

Praeterea de angustiis ad se clamantibus, idem venerabilis Præsul quam sit proximus, licet paucis, quibusdam tamen hic cogimur manifestare miraculis. Nam necesse est talibus nos, id est divinis admonitionibus, ad Dominum Sanctosque ejus timendum rogandumque semper accendi. Vir quidam ex nostris nobilis et potens genere, nomine Adevertus, cum esset aliquando in Saxonia, contigit ut illic solus quoddam sibi ignotum vadum pertransire deberet. Sed ut ventum erat jam utcumque ad alterius partem alvei, ecce tres illi subito Saxones obvii adsunt parati, quatenus illum prius etiam quam ad litus exiret perimerent. Quem simul impellentes hastis, etsi illi vitam, lorica, immo protegente Christo, minime tulerunt; eum tamen ipso agili pulsu ad ejusdem fluminis fundum pene usque depresserunt: erat enim aqua et terminus ripæ ibi profundior. Unde in hac ipsa propulsione undis adhuc coopertus, beatissimum sibi adesse Germanum invocans, non solum surrexit, sed (quod est mirabilius) pariter cum suo equo et armis universis ita ab ipsius aquæ altitudine festinato producit, ut quando vel quomodo exoptatum tenuerit solum, fere nescius idem stupuerit: animo solum advertit divina se clementia hujus beati viri meritis fuisse sublatum. Referebat etiam, ita se eodem in loco, adversus eos qui se convenerant, decertasse; quatenus sic unquam, nisi cœlesti ejusdemque Sancti auxilio adjutus, potuerit.

allus igni.

22 Estque hic adnotare, qualiter olim quidam prædones, ipsius Sancti quemdam hominem comprehendentes, in ignem projecerint: qui dum fidei ac pura cordis intentione exclamasset, dicens: Libera, o beatissime Germane, tuum innocenter damnatum servulum; protinus flammæ vis a sui ardore sic evanuit, ut nec ipsius quidem vestimenta, vapore hinc inde revulso, tanti ignis adustione flagrarent. Sed qui intrinsecus perviciæ flammis succensi ardebant, non eis semel hoc egisse sufficiens fuit: ideoque rursus atque iterum id ipsum agentes, nihil aliud quam antiquum stupendumque nobis miraculum ad mentem reduxerunt. Nam is qui periclitari cogeatur incendio, divina ac ejusdem Sancti protectione vallatus, in modum (ut sic attestetur) trium puerorum, Chaldæorum quondam immanitate damnatorum, tandem liber exivit.

Invasores
bonorum S.
Germani
puniuntur,
Manualdus,

23 Manualdus vero quidam Comes, dum in ejusdem Beati villam, quæ vunc usque Kalas nuncupatur, intrasset: coeperunt hanc sui vastare comites, incolasque ipsius gravibus atque inhumanis tormentis afficere. Ad quem cum venissent, injusta se pati clamantes, et quoad eos mitius ageret supplices exorantes; non solum audire noluit, sed eos indignus respuit, pejora hinc illis futura promittens. Qui cum ejecti sicque comminati ab eo exissent; verterunt se statim, ut est pauperum usus, ad Dei Sanctique Germani implorandum auxilium: quorum nec fides votis fraudatur. Porro a quo torquebantur, idem Manualdus ita totus paralyti displosus efficitur, quatenus illi sermo atque pedum mox omnis negaretur incessus. Unde illum, causa recuperandi quam non meruit incolumitatem, ad ejusdem Sancti sacra limina post nequidquam deportatum conspeximus. Nihil igitur sanitatis vel injuriarum remedii usque adeo recepit, donec in modico absumptus vita deficeret. Simili nempe modo Rumaldus, a Madriacensis Comes, in villa quæ

Rumaldus,
a

dicitur Sicen-vallis percussus obiisse dignoscitur. **D** Hic autem cum quibusdam Sancti hominibus perperam vim inferre minime tenuisset, atque in se reclamantibus aurem pietatis inflectere nollet, ultio eum divina mox præterire nequivit. Itaque dum ad audiendam Missam procedere vellet, siquidem ea die venerabilis ejusdem instabat Pontificis solennitas; illico cœlesti attactus flagello, veluti succisis cruribus concidit, atque eodem in loco moriens exspiravit. Infelix! qui dum adviveret, saltem vel in momento prævidere distulit, quas forte ad poenas mortuus ivit: impletumque in eo est illud Scripturæ verissimum, quia qui avertit aurem suam ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis.

Prov. 28, 9.

Emminus,

24 Deinde Emminus, Aquitaniorum quidam Nobilium, cum eodem in regno, ipsius viri Dei fiscum, vocabulo b Vernouilum, temere invasisset; vidit eundem quadam nocte ad se ita dicentem: Quid ergo has turres usurpare voluisti? et rursus: Nisi, inquit, eas dimiseris, cognosce quia in proximo debitum inde experieris perpetratæ jam culpæ flagellum. Quam visionis ac pietatis gratiam bis ita sibi ostensam, ut idem post deplorabat, nihili habens: tertio cum apparuisset vir Dei, eum in ventrem ex ea quam manu gestabat ferula percussit, ac deinde disparsens abiit. Percussus vero statim nimia intestinorum vexatione corripitur. Itaque vocata atque sibi ejusdem loci reconciliata familia, cunctis præsentibus pollicitans dejerare coepit, nunquam se ad eundem locum ultra venturum, nisi forte indeclinabilis causæ necessitas urgeret, tantum ut a præsentis angustia illius pietate eripi mereretur. Quibus precibus achujusmodi sponsionibus vir mitissimus flexus, quod petebat indulxit. Nam illico pax sanitatis viscera intrat dolentia, atque qui vexabatur homo, interius exteriusque curatur. Eandem denique villam Georgius, et ipse Comes, olim cum de prædari cœpisset, quidam plebium advenientes ecclesiam, mox signa sonare coeperunt: siquidem ejusdem Sancti digna illic a populis habebatur veneratio: quos ille amens, utpote superatus ira, corripiens, flagris percuti fecit. Sed ut Domini Sanctorumque ejus pietas, quam semper se digne invocantibus præsto sit, evidenti demonstraretur indicio, cœlestis hunc protinus vindicta subsequitur. Enimvero ex ea jam quam ibidem exercuerat ingurgitatus rapina, dum ad secessi locum urgente quidem causa vix pervenisset; statim, ut erat (quod absque dubio claret fatendum) fide et gratia Dei inanis, more Arii cuncta viscerum mole effusa, ventre vacuus resedit: **F** habuitque merito judicium sine misericordia, qui aliis dum potuit misereri notuit.

et Georgius
Comites;c
Judex etiam
Corbatiensis.

d

25 In c Corbuilo, quodam vico Parisiacensi, hoc notum ac terribile constitit miraculum: nam et eandem villam quondam Beati fuisse Germani, ad huc rarus qui nesciat. Ubi aliqui ex colonis ibidem degentis familiæ, severi cujusdam super se Judicis crudelitate vexati, ad ecclesiam illic ejusdem Sancti honore dicatam, tali coacti pressura confugiunt, ibique vulgo exspoliatum d verberantes altare, ita gementes crebrius ac ipsa repetita voce clamabant: Quare, o Domine Germane, sic nostri tuorum oblitus es famulorum? surge, precamur, et libera nos. Quibus vocibus excitata confestim, quæ nescit somnum, sancta et pervigil pietas; statim revera Judex ille, quo residebat ita insanire coepit quatenus nulli dubium esset, quin maligno ageretur ab hoste. Teneatur simulque ligatus adstringitur, atque eam ad basilicam vi attractus perducitur. Deinde vero non modicam coram ibi positis suæ amentię vexationem perpessus, tandem precibus ac votis pro se Sancto oblati sensum recepit. Neque ulla hinc eum cogebat necessitas invitari a quoquam, quemadmodum sponderet,

A sponderet, nil tale se deinceps acturum. Erat denique in eadem ecclesia, ubi idem sanctus Sacerdos vivens dormierat, ita adhuc viride jacens fœnum, quatenus sane illis desecatum esse videretur diebus: non enim fuerat qui hactenus illud inde efferre præsumeret.

Azylum S.
Germani
violaturus
punitur.

26 Hæc quoque persimilis causæ despectu virtus inseritur. Cum etenim quosdam e vicino civitatis carcere, more sæpius solito, sacer illius festivitatis dies exceperet; accidit ut unus eorum, aliis aliam in partem evadentibus, monasterium hujus Sancti ad se liberandum eligeret; ubi consuetudo talis (quemadmodum antiqua relatio ac moderni temporis, frequens adhuc habet exhibitio) ut nemo sit qui quemquam illuc fugientem, postquam videlicet vel prima ejusdem Pontificis attigerit limina, non solum tenere, sed nec etiam persequi audeat. Quo quidam tunc gestiens pervenire, equum adscendit, postque fugientem velociter cucurrit. Quem dum ille jam jamque proximantem cerneret, atque insequentis se carnificis vultum recognosceret; magnis incipit vocibus beatissimi Germani implorare auxilium. Cui qui sequebatur, sic infelix eum affatus respondisse perhibetur: Serum est, ait, quod Sanctus succurrat Germanus: neque enim idem cum sit justus, nos aliquid injuste pati velle debet. Postquam vocem confestim equo in terram prolabente cecidit, coxamque sibi pene in frusta comminuens fregit: coque inibi tantisper quiescente, atque (ut sic verbo ludatur) nascentis herbæ modum mirante; is qui ceperat aufugit, nec non ad aulam sui liberatoris condigne gratias agens securus pervenit e.

ANNOTATA.

a Mañriaceasis pagus est in hodiernæ Normanniæ diocesi Ebroicensi, ubi monasterium Crucis S. Leufredi, secundo ab urbe lapide, olim etiam Madriacense monasterium dictum. Colitur S. Leufredus 21 Junii: et ad ejus monasterium pertinet vicus S. Germani dictus, prope Nidalfam, inquit Mabilio, vulgo Neaufle.

b Vernolium, vulgo Verneuil, in confiniis Normanniæ et Perchensis Comitatus: nisi hic inducitur alius locus nobis ignotus.

c Est Corboilum vetus, supra Parisios ad Sequanam, cujus Ecclesia S. Germano sacra est.

d Mabilio in Præfat. ad Sec. 2 Bened. num. 48 explicat, quomodo solerent antiqui Sanctos ipsas, quibus injuria fiebat, in eorum bonis vel hominibus, non tam oratione quam violentia cogere ad reparandam vel amoliendam injuriam, nudando altaria, extinguendo luminaria, lipsanothecās humi ponendo, ecclesiarum januas obstruendo, quandoque et percutiendo sepulcra: ad exempla vero ibi collecta, etiam hic nova adjungit, et nos adjungere possemus ex opere nostro multo plura, sed nominatim ex Appendice ad Miracula S. Walarici 1 Aprilis; ubi cum pro repetitione Fulcheviensis prædii, Leuconenses Monachi corpus sui Sancti illuc inferrent, legitur Thesaurarius ecclesiæ, erecto post Sanctum baculo, dixisse: Cave tibi, cave, Walerice, nisi hodie tuum in hac villa ostenderis Dominium, huic verberandus baculo subjacebis; quæ ut per excessum simplicitatis atque fiduciæ in Sanctum dicta excusari tunc utcumque potuerint, postea tamen Concilium Lugdunense anno 1274 censuit esse prohibendum, tamquam detestabilem abusum horrendæ indevotionis.

e Alia complura miracula breviter notata hic omisimus, inquit Mabilio: quorum tamen exemplum ab eo submissum placet addere, quia in divinis beneficiis commemorandis putamus non metuendam prolixitatem: sed cavendum potius, ne ingrato legantur silentio, quæ ad posterorum memoriam descripserunt majores, quamvis sub simplici brevitate.

CAPUT IV.

Alia plura miracula breviter recensita.

Hinc vero censuimus, ex multitudine quæ adhuc restant miraculorum, quedam, non ut superius, sed breviori multo serie percurrere: ita prorsus ut nec silenter omnia præterisse, nec etiam nimietate verborum exorsa fastidium legentibus induxisse culpemur. Erunt siquidem licet compendio brevitatis minima, tamen admiratione seu rerum magnitudine, ut cetera, præcipua.

28 Girbertus igitur, a plurimis annis claudus existens, ad ejusdem Sancti sepulcrum aliorum delatus manibus venit: ubi dum tempus suæ salutis opperens moras innecteret, eam quam fideliter quæsitam salutem, ipso opitulante Præsule, adipisci promeruit; atque in domum suam sospes reverti. Bertoldus etenim, simili item prolixo dierum spatio mutus effectus, pristinos loquelæ modulos se eodem in loco recuperavisse plaudebat. Teutberga quoque, vocis organo carens, sese ad salutifera Sancti limina duci rogavit: cui quod indubitate fides poposcit, solito nostri Antistitis pia miseratio contulit. Deinde Fredelindis mulier quedam, manus habens aridas, nihil de salute ambigens venit: hæc post paululum, tanti Confessoris digna suffragiis, similiter sana recessit. Agemberto etiam, qui se illuc surdum advenisse coram positis omnibus certissimè fatebatur, aurium diu negati, quam citissime reclusi, patuere meatus. Igitur Gontramnus, illuc mutus accedens, quod per annos nescierat, statim amissum lingæ recepit officium. Denique Theodaldus cæcus adducitur: sed quoniam fiducialiter, omni remota dubietate, Sancti se meritis delegavit, oculorum est mox lumen adeptus.

29 Justina siquidem, male a dæmonio annis vexata quatuordecim, nexa manibus, ad Sanctum, de quo loquimur, miseranda pertrahitur. Ubi non multis diebus expletis, ab hoste, ejus salutiferis precibus liberata, sanari promeruit. Bertoinus itaque claudus, dum propinquorum advectus manibus accessisset, quamvis sero, propriis tamen se letabatur inde vadere plantis. Extitit et quedam femina, a nativitate (ut ipsius aiebant parentes) cæca, nomine Ada: sed ei quod naturæ luminum denegaverat ortus, beatissimi Sacerdotis celere profudit suffragium. Sirberga quoque, similiter a nativitate cæca, nec non et muta decumbens continuo (ut verissime fertur) ibidem appropinquans sanatur. Eusebius quidam, auditu pariter atque loquelæ damnatus, gemino se eodem in loco virtutum munere dignum fuisse gaudebat. Atoinus vero a nativitate oculorum visu ac aurium erat officio multatus: qui ibidem incolumis factus eo recessit hilaris, quo pristinæ jam calamitatis inmemor se gratulabatur adjutum. Bildois quoque, similiter a nativitate cæca degens ac muta, nec minus se illuc fiducialiter contulit: nam mox salute donata, propria sospes revisere meruit.

30 Rainulfus, ut ejus aiebant parentes, annis novem a maligno vexatus spiritu, mortis jam proximabat occursum: cumque ad Sancti sepulcrum fuisset adductus, nec mora antiquæ reformatur sospitati. Sed et Gisleberga crurum seu pedum vicinis (ut sic dixerim) destituta suffragiis, nihilominus curata compos voti recessit. Etenim Bernelinus, furvum oculorum noctem valde perpeccus, obtulit se, non sine alterius dumtaxat ducatu, piis sancti Confessoris illuminandis meritis: quibus misericorditer auxiliatus, vicino mox lumine gaudet. Adriana namque, quæ erat ex multi temporis cursu clauda persistens, illuc se deferri rogavit, quo remota

Sanatur,
claudus,

mutus,

muta,
E

manca,

surdus,

mutus,

cæcus.

energumena,

claudus,

cæca dux,
F

surdus et mutus,

cæcus et surdus,

cæca et mutus,

energumenus,

gressu carens,

cæcus,

clauda,

rata

A rata paulisper, omnem indepta salutem orans exivit. Siquidem Audomarus, etiam a nativitate (ut ipse post fatebatur) auditus ac sermonis usu damnatus, de his omnibus, statim ut venit, valens posse recepit. Enimvero Gisberga, pari modo, ab ipso scilicet nativitatis exordio, surda ac pedibus debilis jacens, quam celerem inibi sortita est sanitatem. Adrianus siquidem, per annos duodeviginti a daemonio possessus adveniens, extemplo curatur. Ecce quid suo conferebat Germano, qui olim hominem eodem annos in sui infirmitate habentem potenter curavit.

31 Igitur Altherga surda accessit et muta, quæ sanitatis quam subito potita remediis, mirum in modum gaudens recessit. Gisleveus, qui a multo tempore nervorum fugato vigore aridos habens gressus lumi jacebat, sanus factus illico surgens, domum oranter abibat. Otberga denique aurium et linguæ graviter amissa dolebat officia: sed ubi ad ejusdem Sancti pium processit auxilium, protinus quid quæsierit certis declaratur indicis: nam jucundabatur mulier se ibidem optatam excepisse medelam. Daimberga quoque, a nativitate nihilominus palpitans cæca, repentino, illuc sese conferens, circumdata lumine vidit. Advexitur itaque Adalelmus, graviter a maligno spiritu per plures annos vexatus: hisque, Sancti meritis curato languore, adversis ereptus, lætus ad suos hospes repedavit.

Similiter Guntbertus, a nativitate tam auditus quam vocis sensibus alienus, his redditus officiis, sanitatis est medicina donatus. Elboara, æque a nativitatis tempore muta reperta, parentum sese ad Sancti sepulcrum intulit cura; ibique nodis damnatæ linguæ solutis, ad domum suam loquens regreditur. Hiltgaudus quidam, a puero cæcus persistens, cœli lumen, illuc adductus, repente videre promeruit. Nartelindis autem, nimia omnis dumtaxat sermonis tenacitate multata, ad locum quo Sancti veneratur tumba progreditur; et statim reclusis labiis, multiloquax facta revertitur.

32 Reberta quædam, cæcitatem et gressuum debilitatem incurrens, celeri se cursu ad quarendam Sancti medelam deferri precepit: cujus mox uberissimo precum dono perfusa, reddita sibi ipsa quoque mirabatur officia. Ergo Witana, æquabiliter cæca et clauda effecta, simili curationis dono fulcitur: percepto itaque sanitatis munere, hilaris ad sese remeans ibat. Erfredus, plane crurum sive pedum contractione ceu vinculis præpeditus, alacer jam sua ipse legens itinera, ad propria remeavit Bertinga, cui et aures auditum, et tenax linguæ taciturnitas nativum locutionis denegaverat modum; his potita noviter donis, gratulans stupebat concessa. Ansa, simili eventu a nativitate dumtaxat cæcitatibus tenebris absoluta, dum ad Sancti tumultum venit, lucis fulgorem, quem numquam senserat, se ibidem lætabatur indeptam. Porro Benedictus, quam plures per annos pede irremediabiliter claudicans, ad sancti Viri presidium se humili satis prece deportari poscebat. Quod cum actum fuisset, accidit ut cum his qui se devexerant, inde ad domum suam propriis remearet vestigiis. Natalis, sane æquali mensura claudus procumbens, sanus ut venit effectus est, nunquam enim se plus valuisse gaudebat.

33 Quædam vero mulier, Marsa nomine, a maligno spiritu graviter molestata, atque insuper amens effecta veniens, hujus extemplo Pontificis prædicabili dono curatur. Nec non Helectrudis, cæcitatibus ac pedum debilitata valetudine, ejus simili, id est pia miseratione, inventa est digna. Guntildis, similiter ex multo tempore clauda persistens, petiit se ad Sancti tumultum ferri: ubi dum venit, protinus sanitate gavisa recessit. Guandalbertus etiam multam gressuum tarditatem, utpote

contractus incurrens, venit ad Sancti sepulcrum; ibique salutifere medicatus, exultans unde venerat regreditur. Arcanrada denique, oculorum nec minus genuum privata solatiis; antiqua ei, mox ut accessit, pedum virtus reducitur: nam et videns recessit, Sancto sibi procurante remedia. Insuper Adalgundis, renum stupefacta ariditate, ægra perdurans amicos rogat, quatenus ad sanctum bajularetur locum; quæ postquam ejus (ut sic dicatur) ventralia tetigit limina, ita nervorum rigor mirandum laxatur, ut non solum adstantes, verum etiam ipsi ejus bajulatores, attoliti terrentur. Furlindis vero, quam hujusmodi gressuum, videlicet nervorum contractio, pedibus debilem fecerat; inopina sese eodem in loco mirabatur salute præventam.

34 Gildegaudus nempe, qui ex longo degebat tempore cæcus, alieno se illuc deferens ducatu, gavisus est subito se diu negatæ lucis recuperavisse salutem. Adalgidis dum atroci spiritu vexata per nimiam pateretur amentiam, mox inibi adducta curatur, atque jucundans sospes revertitur. Herasia quam totius corporis imbecillitas satis reddiderat miseram, ad ejusdem Sancti convolans præsidium venit, statimque eo salutis modo quo et ceteri obumbrata, quæ renibus acceleraverat curvis, eis jam ad propria remeabat erectis. Sed et Gertina quædam, mulier muta, nec non et surda, dum illuc venit, Sancti pia miseratione donatur: nam paucis postquam accessit diebus decursis, plenam in omnibus receptam sanitatem inde secum revexit. Fuit denique quidam Christianus et fide et nomine, ita desperabiliter languore percussus, quatenus nihil jam de eo nisi mors suspicari posset. Hic vero mirabilius quam fuisset infirmus, sanatur. Porro qui ex multo ac per multum temporis languens jacuerat, extemplo curatus surrexit, atque incolumis ad domum propriam ivit. Præterea Bertgaudus, quem totius pœne corporis nervorum contractio pigrae satis mancipaverat debilitati, ab hujusmodi morbo ipsius pii Pontificis intercessione sanari promeruit. Jusserrat quippe illuc se manibus deportari vicinis, haud dubium quin ad beatissimi Germani sepulcrum. Ubi dum orans, lumi prostratus jaceret, sensit paulatim, antiqua vetustate damnata officia in pristinum usum reverti. Nec mora, surrexit sanus, atque ob sui incolumitatem Deo gratias ac clementissimo referebat Antistiti, cernentibus hoc qui aderant, atque mirantibus universis. Hæc et alia non minus narratione digna Christus per eundem Sanctissimum et Apostolicum virum Germanum, post videlicet sui corporis translationem, operari dignatus est qui cum Deo Patre et sancto Spiritu vivit et regnat ac nominatur Omnipotens, per innumera secula seculorum.

HISTORIA MIRACULORUM

Et translationum ob irruptiones Normannicas.

Auctore Aimoino Monacho Pratensi seculo ix.

PRÆFATIO.

Studiosis in Christo piisque lectoribus salus et pax perennis ab Jesu, omnium dominatore dominantium. Quoniam non saturatur oculus visu, nec auris auditu, siquidem pertransibunt plurimi, et multiplex erit scientia; hunc libellum miraculorum Domini nostri Germani, eluculentibus promicantem insignibus, per aliquorum manus minime dubito revolvendum. Hæc priscorum temporibus Danorum, Ragnarii scilicet ejusque sociorum, meritis ipsius sancti Pontificis

cæca et clauda,

paralytica,

contracta,

cæcus,

amens,

E
paralytica,

muta,

moribundus,

contractus.

f

*Miracula
jussu Caroli
Calvi sub
Ebroino
conscripta,*

*sub Gozolino
expolita.*

A Pontificis superno favore mundo concessa, ad aures usque serenissimi Regis Karoli digna passim relatione pervulgata fluxerunt. Quibus ille gavisus, veluti eorum pretiositate se regnante munificentior redderetur orbis; mandavit ea solerti diligentia notari, atque ecclesiastico jure catholicis paginis aggregari. Tunc namque memorati sancti Præsulis Cœnobio præerat Dominus et Abbas vir venerabilis Ebroinus, Pictavensis Ecclesiæ Sedis Episcopus. Ille regali censura injunctum sibi negotium quomodo perficeretur ineumbens, duobus hoc delegavit agendum ejusdem nostræ Congregationis Fratribus, maturitate pariter ac scientia proVectis: qui pro sui quisque sensus ubertate seorsum scribentes, ediderunt exinde singuli singula opuscula. Quod utrumque a præfato Domino Antistite Ebroino aliisque recitantibus approbati [non] placuit, sed alterum alteri utcumque præferri. Idcirco mansit amborum inusitatus labor usque ad tempus Domni Gozlini, ejusdem loci præcipui Patris. Quod cum sibi jam aliquorum quidem post tempus annorum ita compertum fuisset; præcepit mihi, non ut sapientiori, sed ut manuali potius Fratri, quatenus unum e duobus coadunarem corpusculum; tantum ut si qua prorsus invenirem superflua, reciderem; quæve minus compta, florentioris styli venustate, nihil extra veritatem faciens, polirem. Quod ego fateor, non viribus, nisi cœlitus datis, aut ingenio tumens, arripui; sed magis obedientia; tanto Primati debita fidens, suscepi: mererbarque mihi noxam criminis, si jubentis Domini jussa prosequi negligerem.

LIBER I.

Irruptio Normannica anni DCCCLVI.

PROLOGUS.

Sicut laude dignos credimus eos, qui gesta vel miracula Sanctorum, quæ divina virtus per eos operari dignatur, ad cœdificationem Fidelium scribere satagunt; ita absque dubio scimus culpam illos, qui præ desidia ac torpore mentis ea litteris tradere ad profectum negligunt futurorum. Nam veluti a somno quotidie ad amorem Dei studiumque bene vivendi excitantur plurimi, legentes in libris facta sanctorum Patrum, eorumque acsi præsentia facta cernentes miracula. Proinde unusquisque talenti donum habens timeat, ne forte audiat quod ille malus servus, qui acceptam pecuniam ac male humo defossam, ad dominum sine usurae lucris reportare non formidavit. Hoc non solum sponte agendum, verum etiam et cum injungitur, summopere injungentis est imperio parendum. Plura quidem ac stupenda dignaque relatu omnipotens Deus, per eundem beatum Antistitem, præteritis nostrisque dignatus est patrare temporibus, quæ ob inertiam silentio sunt pressa, atque per incuriam scriptorum ommissa: nunc vero ea quæ noviter cunctarum rerum Conditori gratia ejusdem sanctissimi viri placuit operari, auxiliante Domino et ipsius Sancti juvantibus meritis jubente Domino Rege Ebroino Antistiti ejusque Monasterii Rectori, licet incompto atque inerudito, veraci tamen ac fidei sermone, læti conamur perstringere: et ut veraciter sunt gesta, atque etiam in populo Nortmannorum jam vulgata, tam præsentibus quam futuris legenda relinquere.

HISTORICA RELATIO.

Anno Incarnationis Domini Jesu-Christi octingen-

tesimo quadragesimo a sexto, Regis autem præcellentiissimi Karoli sexto; cum Regnum Francorum, post obitum Domni Hludowici Imperatoris, varias divisum esset in partes, et peccata populi crescerent, sanguisque sanguinem tangeret; Deo permitteote, flagitiis quidem exigentibus actum est nostris, ut exteræ nationes e propriis egredierentur sedibus, videlicet gens Danorum, qui vulgo Nortmanni, id est Septentrionales homines appellantur; et superbo tumentique corde, cum valido navium apparatu, Christianorum fines intrarent. Qui huc illicque furentes, atque cum magna superbia cuncta gyrantes, cœperunt *b* vastando [percurrere] diversas insulas maris; donec nemine sibi resistente, fluvium Sequanæ ingressi, Rotomaco sorte incredibili applicarent. Cumque in eadem civitate aliquantisper demorantes, regionis Principes (quod absque ingenti contritione cordis effari nequivimus) ad bellandum pigros timidosque adverterent; exeuntes a navibus, longe lateque diffusi, cœperunt utriusque sexus multitudinem trucidare, captivare; villas, monasteria, ecclesiasque depopulando cremare; totamque suæ libidinis inmensitatem, cum omni crudelitate, in populum Dei debacchando, exercere: quousque ad locum, qui vocatur *c* Karoli-venna, ventis velisque suæ malignitati justo Dei judicio secundantibus, ultra spem securi navigando venirent. Tunc gloriosus Princeps Rex Karolus, quia propter subitaneum eorum ascensum ex toto non poterat, convocata aliqua sui exercitus parte, venit primum ad monasterium macarii Dionysii, ut ejus orationibus fultus, securius contra Dei suosque pergeret inimicos. Deinde ut erat, uti adolescens, animo armisque strenuus, ad supradictum locum pugnaturus accessit; paratus non solum dimicare, sed etiam pro Fide, proque defensione sanctæ Dei Ecclesiæ laudabiliter mori. Cujus adversarii cognoscentes adventum, deverterunt ad alteram prædicti fluminis ripam, ubi quedam parva tantum pars populi erat: quibus confestim in fugam versis, in *d* insula quadam ejusdem fluvii, ad opprobrium Christianorum, plus minus undecim captivos sulcibus suspenderunt, multosque alios per domos et arbores confixerunt, atque nonnullos per villas camposque miserabili insecutione trucidantes peremerunt: ipsoque sacratissimo Paschalis festivitatis sabbato Parisius pervenientes, vacuum penitus ipsam urbem quondam populosam; et omnia in circuitu illius monasteria a suis habitatoribus deserta repererunt. Timor siquidem et metus universos inavaserat, utputa merito iniquitatis divino enudatos auxilio, atque ideo mundanæ defensionis destitutos solatio. Quis, rogo, non doleret, antequam bellum committeretur, fugatum exercitum? antequam jaceretur sagitta, confossum? ante scuti collisionem, igoominiose subactum? Universorum namque ordo penitus in Ecclesia confusus, atque a bonitatis studio permutatus, hoc, ipsa privatione boni, usque ad exitii fomitem, digna satis ultione promeruerat. At pius Pater, justus delinquentium semper corrector, correctorumque clemens susceptor, non hoc intulit, ut nos ob innumera delictorum nostrorum pondera crudelis damnaret, sed ut per immensam suæ largitatis benignitatem afflictos emendaret. Tunc, pro dolor! sacratissimum *B.* Germani corpus, de suo effossum sepulcro, quæ *e* Cumbris dicitur, delatum est. Sed quæ facundia quive sermo exponere potest, qualis dum hæc ageretur, quantusque in eadem ecclesia exstitit luctus? Senes itaque ac juvenes, pueri flebant et infantes, utpote nemo sese a lacrymis temperare valens. Similiter et aliorum corpora Sanctorum in eodem pago degentium extumulata, atque per diversa sunt loca de-

D
AUCT. APMOINO
Anno 846
Nortmannis, capto
Rotomago.
v

b
late omnia
vastantibus

c

d

*et Parisios
accedentibus,*

f

*effoditur
corpus S.
Germani
Cumbris de-
ferendum.*

o

*Ad bene
vivendum
excitant Acta
Sanctorum*

*et S. Germani,
hic veraciter edita.*

AVCT. AL-
MOINO.

A portata, exceptis dumtaxat membris Macarii Dionysii sneriorumque ejus Martyrum : quæ licet a suis fuerint abstracta sepulcris, propter tamen Regis præsentiam, non sunt tunc ad alia loca transire compulsa. Statuerat quippe Rex, populo videlicet a se labente, ut jam dicti sancti Martyris monasterium defenderet, eo quod divæ memoriæ genitor illius eum, cum esset parvulus, eidem Sancto speciali traditione commendasset.

cereo cali-
tus reac-
censo,

2 Hoc interea juxta narrationis ordinem inseratur, quod dum sanctum ejus moveretur corpus, cunctipotens Dominus dignatus est ostendere. Nam dum in effossione ipsius, et quomodo portari deberet unanimes intenti essemus, cereis pro reverentia accensis; casu accidit ut unus, quem puer incaute tenebat, e manibus ipsius labens rueret, totoque privatus extingueretur lumine. Quem cum a solō idem puer cum omni velocitate levasset, lumen amissum ab altero mutuare cupiens, meritis tanti Patroni actum est, ut statim in manibus ejus cereus illuminaretur extinctus. Quod quidem mirum, nec ab re tamen ducimus, si ibidem ignis divinus resplenduit, ubi, quamvis lugubre, filius venerabatur lucis. Unde qui aderant universi gratias Deo referentes, atque præclara Pontificis merita collaudantes, cœperunt magis magisque in psalmodiis Deique laudibus esse devoti, quousque opus, licet triste, consummaretur honeste.

et luce cor-
litus visa
supra Reli-
quias.

3 Num visio illa quæ aliquibus ipsius monasterii Fratribus eadem nocte, qua beatissimum ejus corpus effossum est, antequam aurora subsequenter appareret diei, ostensa est, ut non dicatur omitti debet? Cum ergo ad fluvium Sequanæ sua quæque ad naves ferentes, prima ipsius noctis vigilia quidam perrexissent Fratres, indeque ad monasterium jam remearent; apparuit eis secumque etiam comitantibus famulis tam immensus claritatis splendor, super eam ecclesiæ partem, qua ejusdem sanctissimi Viri corpus positum erat, ut claritati æquaretur diei, eademque ecclesia veluti igne supposito videretur cremari. Qui cum intra se nimium mirarentur, et eorum corda hujusmodi consideratione stupefacta hæerent, visio paulatim deficiens disparuit. Pervenientesque ad monasterium sciscitanti sunt, si aliquis Fratrum ea hora cum lumine super ipsam fuisset ecclesiam. Nemine tamen qui fuerit reperto, cogoverunt visionem Angelicam, divina virtute meritis Sancti patratam; qui sua migratura ossa piosque cineres, talis sibi claritatis concessa gratia, invisere curavisset.

Hæc ablatio
fuerat bien-
nio ante
prædicta,

4 Illud quoque insigne miraculum, quod ante biennium quo hæc acciderunt, cuidam monacho ipsius monasterii, ætate moribusque grandævo, ostensum est, minime oportet silere: cujus exempla actusque eximii si sequantur, plurimum prodesse poterunt ad salutem. Vidit idem, quadam nocte positus in sopore, B. Germanum quasi suo egredientem de sepulcro, expeditum atque ad iter agendum præparatum. Qui veluti sciens eundem esse beatissimum Dei famulum, interrogavit humili voce, quo tali processu abire disposuerit. At ille, migraturum se ex eodem loco respondit. Quem rursus animo quidem timenti interrogans ait: Domine, et si tu abieris, nos tantilli tui servuli quid postea faciemus? Cui, quasi tristi vultu et cum magno mœrore, ut eidem Fratri videbatur, ait: Et vos ex isto migrabitur loco: attamen vere cognoscetis, quoniam et ego revertar, vosque miseratione divina simul cum tempore disposito remeabit. Quam visionem verissimam fuisse, ea quæ consequenti fine sunt completa declararunt.

et rursus
paulo ante
quam fe-
ret.

5 Nec illud, quod cuidam in eadem ecclesia revelante Christo patefactum est, silentio præterire de-

bemus: quoniam dum prædicamus talia, excitantur D audientium corda, ad melliflua Sanctorum deponenda suffragia. Quidam vero religiosus ejusdem monasterii Frater, cum alii Completorio peracto festinarent ad requiem, quo fessa post diei laborem corpora lectulis reclinarent; sese ille ante sepulcrum B. Germani peculiaris orationis causa projecit. Cumque diu cœlorum ac totius mundi Dominum pro suis exorans delictis, opem B. Germani ceterorumque Sanctorum intento corde Fidelibus cunctis deprecaret (jam enim frequens Paganorum rumor ad nostras certissime percrebuerat aures) ante quindecim fere dies adventus illorum, hæc mirabilis sibi ostensa est visio. Nam ab oratione qui jacuerat surgens, apertis vidit oculis, ut olim totum mundum Pater Benedictus, sepulcrum beatissimi Germani veluti patefactum, ipsumque sanctissimum corpus indisruptis vestibus indutum, atque ministerio ut fuerat divino in ipso sarcophago ordinate compositum; quemadmodum ipse post paululum omnesque qui simul adfuimus, dolendum! inspeximus. Sic Dominus suo dilecto sanctusque Germanus ostendere voluit, quod in brevi peccatis facientibus nostris erat implendum: nec visio prius quam visionis sequentia omnibus panditur.

6 In memorato denique Karoli-vennæ loco, ipsi Normannorum populi, se victores seque superiores esse conspicientes, dum adhuc morarentur; exeuntes a navibus f, Cellam nostram, quæ contra vel secus eundem locum posita est, cursu proprio festinantes intraverunt: unde miraculum, quod illic tunc factum comperimus, optimum si narretur putamus. Namque in eadem Cella ecclesiis Apostoli Petri almiq; Germani ignem terque quaterque supponere nitentes, cum defecissent; eas incendere amborum meritis non valentes, claustra ejusdem Cellæ tandem egressi, horreum quod ibi erat juxta positum cremaverunt: ex quo tantus flammarum globus, aeris alta petens, adscendit, ut quasdam arbores, ultra etiam jam dictam Cellam virentes, incenderet, ipsas vero ecclesias intactas et integras ut erant relinqueret. Cum insuper ventus Australis validissime flaret, totumque fere incendium eandem in partem projiceret; illico Septentrionalis e regione spirans intumuit; atque in alterius partis latus Australem mira conversione reflectens, omnem vim pariter retorsit. Ita mirabilis Deus, qui famulos suos secum fulgentes in cœlis semper [glorificat,] mira communi pietatis gratia operatur in terris.

Oratorium
S. Germani
frustra ni-
luntur in-
cendere
Normanni:
f

7 Cum igitur Sabbato Paschali, diffusa navium classis Parisius, ut supra relatum est, pervenisset; in crastinum, cum suos jam sol lucifluous emitteret radios, propria totum illustrans lampade mundum, e navibus prorumpentes, ipsam civitatem, ut præmissimus, vicinaque suburbana absque habitatoribus repeterunt; ingressique monasterium beatissimi Germani, Dei fanum residuumque ecclesiæ, quod securitatis damno remanserat apparatus, contaminare, pollutisque manibus cœperunt destruere. Sed quia Domino miserante nec ibi virtus defuit ejusdem sanctissimi Patris, minime debent reticeri, quæ tunc illic totius mundi Creator, ad laudem sui nominis, gratia ipsius Pontificis, ostendere dignatus est miracula. Quæ, quia nemo nostrum interfuit, penitus ignorabamus: postea tamen a fidelibus missis g Hluduwici Bajuvariorum Regis, Kobbone videlicet aliisque, quos ad Principem Normannorum h Horich nomine legationis causa direxerat, ea cognovimus: qui nobis illa fideliter narraverunt, quemadmodum ipsi (ut testati sunt) coram Horich præsentibus ex parte viderunt; atque ex parte ab ipsis, qui tunc in ipsa ecclesia, quando hæc gesta sunt, simul aderant Christianis audierunt. Nam cum tra-

F
Parisios
veniuntet mona-
sterium
destruunt:g
h

bes

eorum tres ecclesiarum lapsu pereunt:

A hes ecclesiarum miserimus ille populus, quia erant abiegnæ, et idcirco habiles navigio, incidere tentavissent: tres ex maligno eorum numero, ante altaris crepidinem B. Stephani, invalidi totius virtutis robore ruentes ceciderunt; atque confracti incredulas Deoque odibiles animas, aliis timore percussis, exhalantes, perpetuas descenderunt ad umbras, ubi edax vermis eorum non morietur, et nimius eorum ignis non exstinguetur. A trabibus ita cessatum est.

alterius manus exarescit:

8 Cumque illud Dei templum, totumque simul depopularetur monasterium, accidit ut unus eorum etiam apud eos nefandissimus, ad Confessionem Domini Germani strictum gladium polluta gestans manu (mira quidem dicentur) deveniret; columnamque marmoream, quæ ibidem orantibus ad dexteram sita erat, tredecies totiusque corporis adnisi, veluti capulans hostem, percuteret. Cui continuo ita manus dexteræ, qua columnam ipsam inciderat, virilitas evanuit, ut post illum diem (quemadmodum idem Kobbo vidit, qui et eas incisiones nobis ignorantibus præsens ostendit) usque ad infelicem ejus ex hac vita discessum, semper immobilis aridaque et ut fuerat extensa permaneret: manubrium vero ferri ita manu compaginatam inhæserat, ut numquam ab ea aliquo ingenio vel arte nisi cum cutis parte avelli potuerit. Qui tamdiu nimia vexatione compatiens corporis cruciatus est, donec miserissimam finiret vitam, plenus indignationis et iræ, manibus demoniorum devectus ad tartareas sedes cocyti foetidumque lacum averni.

alii cæcitate et dysenteria puniti,

9 Operæ pretium fore credimus, si et illud magnum narretur miraculum. Igitur dum ipsum sanctissimum oratorium a crudelissima impie violaretur turba; tanta subito nebulae est densitate repletum, ejusdemque obsceni violatores ita divini iudicii cæcitate percussi, quatenus illud metu ac tremore nimio pavefacti linquere cupientes, vix ostia vel fores per quas intraverant invenire valerent. Sicque in oberrando diutius fatigati, tandem erumpentes quantocius effugerunt, tali ab illo die tantoque pervasi terrore, quo non ausi ulterius essent quacumque fœditate ipsam contaminare ecclesiam. Insuper et ita dysenteriae morbo exinde (ut est vulgatum) sunt afflicti, ut dum quotidie morerentur, nullus ex tanta multitudine se putaret evadere.

hanc etiam in digressu

10 Interea simulato languore, legationis causa dirigunt ad præcellentissimum Regem Karolum, ut eos cum pace fideles suscipiens, ad propriam dato Regni tributo redire permetteret patriam. His ita placitis, Rege quidem nolente, Principibus tamen quibusdam (ut fatebatur) muneribus læsis, Ragenarius Dux eorum, cunctique Principes ad Regem, qui tunc in monasterio macarii Dionysii residebat, adducuntur: per deos, perque ea quibus maxime se protegi ac salvari putabant testantes numina vel arma, quatenus nequaquam ulterius vel fines sui regni, nisi fortasse auxiliores, intrarent aut contingerent. Qui ita dimissi atque pro sui evasione quam minime speraverant gavis, pariter quo venerant accepta auri argentique imposita summa læti redierunt: sed revertentes, morbo quo in prædicta ecclesia percussi fuerant quotidie deficientes cruciabantur, cruciatique nequissimas miserabiliter animas expirabant, nemine quos secum habebant Christianorum huiusmodi plagam sentiente. In quibus omnibus Dei est considerata potentia, ejusque pietas amplectenda, qui tam misericorditer salvat innocuos, tamque terribiliter Sanctos suos mirificando punit profanos.

Strepitus in ecclesia nocturnus cessat relato corpore,

11 Quid in eadem ecclesia, postquam major pars Fratrum ab exulatu reversa fuit, gestum est, silentio premere non debemus: necdum enim sacratissima beati viri ossa ad proprium fuerant reportata

Maji T. VI.

sepulcrum. Una namque noctium, custodibus ejusdem ecclesiarum dormientibus, antequam Fratres ad referendas Deo laudes more solito excitarentur; auditur ab eisdem coram altari S. Stephani strepitus demoniorum ingens, veluti hominum multitudo ad aliquid putaretur discurrens. Qui confestim surgentes, et cum lumine totam ecclesiam circumeuntes, cum neminem reperissent; intellexerunt fraudem fallaciamque demonum fuisse; qui nimirum dolabant se expelli a sanctis sedibus templi, in quod, dum a perfidis permissum fuerat pollui, haud dubium quin aliquantulum juxta illud, Et pilosi saltabunt ibi, intrandi licitum habuerint. Postquam autem sacri ejus cineres relati, atque suo loco Christo favente sunt restituti; nihil tale in eadem basilica, ipsius sanctitate promerente, auditum est.

12 Siquidem Ragenarius Dux, auctorque totius memorati mali, ante profanum Horich Nortmannorum Principem cum ingenti superbia veniens, ostendit ei quod secum hinc asportaverat aurum argentumque multum: dixitque quod opinatissimam Parisius civitatem captam haberet; quodque mansionem Germani senis, quæ in eadem terra deceptissima haberetur, intrasset; insuper et quod omne Karoli Regnum sibi ratione tributi subjugatum haberet. Horich autem dum talia non crederet, jussit jam dictus Ragenarius partem incisæ trabis monasterii Domni Germani, seramque portæ Parisiacæ urbis, ante eum in testimonium adduci. Præterea retulit ei quam bonam quamque fertilem, uti omnibus repletam copiis, invenisset terram: populum vero eam incolentem, ad dimicandum pavidum ac tremantem: referebatque dicens, quod majorem ibi mortui quam viventes haberent virtutem, nullumque invenerit sibi resistantem, præter Germanum senem mortuum. Hæc cum diceret, tremens illico ac pavens corruit in terram, atque terrificæ cœpit voce clamare, Germanum coram adsistere, eumque se baculo quem manu gestabat graviter flagellare. Quod videntes, Horich scilicet universique sibi adstantes, ipseque Kobbo Hludwici Regis illuc directus Legatus, ex hoc quod acciderat stupore nimio permoti, admirati sunt. Idem vero Ragenarius, sic humiliatus ac repente contritus, aliorum manibus cito sublatus recessit: qui maximis per triduum tormentis ignominiose afflicti, præcepit tandem unam auream suæ similitudinis statuam fieri, atque per eundem Kobbonem Germano seni deferri; spondens se, si evaderet, Christianum deinceps futurum, Deumque Christianorum indubitanter crediturum: sed quia non erat ex ovibus Christi, idcirco quod petebat obtinere non meruit. Ita prorsus inflatus, quemadmodum nobis idem Kobbo manifestum fecit, ac totus turgidus exstitit, ut nec auditus, nec visus, nec odoratus, vel gustus in ejus corpore discerni potuerit. Sicque diffusis ad postremum visceribus medius crepuit, vitamque miserissimam finivit: statua vero sacris oblationibus indigna, a quibus delegata fuerat retenta, veluti immundissima a mundissimo cordium inspectore refutata remansit.

13 Sed adhuc qualiter qui residui fuerant ex hac defecerint vita, prosequendo narremus. Ab eo sane die, quo monasterium almi Presulis Germani ingressi sunt, donec pœnaliter cuncti interirent, ita, ut diximus, turgentibus sunt (Kobbone teste) viscerum inflatione percussi, quatenus omnis eorum coetus etiam in patria quotidie moriens periret, præter quos Horich postea jussit occidi. Timens etenim ipse ejusque Optimates et populus pariter universus hujuscemodi morte pessima damnari, præcepit omnes qui residui erant, exceptis paucis fuga lapsis, quos nec mortis credimus evasisse exitium, decol-

D
AOCT. AIMOINO

Isa. 13, 21

Regressus
ad Regem
suum Dux
Normannus,

E

solum sibi
Germanum
restitisse
fassus,

F
miserissime
obit,

ejus socios
contagionis
metu occidi
Rex jubet,

AUCT. AI-
MOINO
et Chri-
stianos di-
mitti.

A lari : eorumque capita, veluti satisfaciens morbo, Christiano qui captivus illic erat populo tradi. Nam ita clades ingrassata Deo permittente saeviebat in plures, ut pene quicumque morbidum tangeret, ex templo eodem attactus morbo et ipse deficeret. Insuper jussit cunctos captivos, qui Christianitatis vocabulo censerentur, in regno suo perquiri ; eosque cum libertate et honore, absque alicujus contradictione, in suam patriam reverti : qui etiam hæc et alia, ultra quam sint inserta, dicebant. Nos tamen ea quæ a videntibus percepimus, solummodo ponere disposuimus, magnum satis habentes, quod victoriam, quam populi multitudo, communi obstante crimine, ex inimicis habere non potuit ; B. Germanus, iactatus meritis, gloriosus miraculis, apud Deum tali donatus triumpho, obtinere promeruit.

Puer totus
impotens
sanatus,

14 Quia vero duce Christo lucusque, sigaorum dulcedinem sequentes, processimus ; nunc ordinem, quo ipsius beatissimi corpus relatum sit, dicere aggrediamur ; his præmissis, quæ in villa Cumbis accedentibus infirmis, ejus patrociniis donata cognovimus : quæ quæ magis narrantur, eo amplius juvat a piæ narrationis tramite non discedere. Igitur cum quidam puer, Dagenus nomine, ex familia ejusdem monasterii, surdus et mutus, omniumque membrorum officio destitutus, ad præfatam villam auxilio parentum deportatus fuisset ; ita est subito meritis ipsius gloriosi Pontificis pristinae redditus sanitati, ut et loqueretur pariter et audiret : et qui paralyticus manibus dejectus venerat alienis, ovans ac lætabundus, tribus in se miris ostensis, propriis jam cœpit ire vestigiis. Namque a terra post paululum incolumis surgens, cum magaa cordis alacritate illis qui aderant aiebat : Ecce, ecce, adest B. Germanus, per quem me totum, Deo gratias, agnosco curatum.

puellæ duæ
febre liberatæ.

15 Nec illud omitti debet, quod Christus ad laudem et gloriam famuli sui largiri dignatus est, quod etiam audientibus proficere credimus. Fuerunt itaque in eadem villa duæ puellæ, longo tempore sic febribus valde vexatæ, ut vix jam pedibus incedere valerent, quibus nec ulla medicinae ars catenus potuerat subvenire. Quæ cum fiducia magna ad eandem ecclesiam, in qua sanctissima ejus membra posita erant, pergentes, petierunt a custodibus, ut saltem sub tanti Pontificis venerabile corpus eis transitus præberetur. At illi fidem illarum pleam considerantes, permiserunt eas sicut humili petebant prece transire. Nec fides præmium distulit. Ita sane, ipsius sancti corporis transito feretro, ab eadem infirmitate mox curatæ sunt, ut nullam exinde molestiam per idem tempus ulterius paterentur. Ergo mirabilis Deus in Sanctis suis, qui non solum eos in præsentem gratiarum donis mirificat, verum et post mortem tantis beneficiorum muneribus, eorum meritis languentibus præstitis, miraculorum glorificat signis.

Relatum
corpus,

16 Post hæc vero cum ejus sacratissimum corpus a supradicta villa Cumbis ad monasterium reportaretur ; quod tunc in via actum est manifestare placet in populis. Tanti denique Præsulis beatissima membra Monachis cum laudibus et hymnis ad proprium referentibus locum ; contigit ut cereus qui præferebatur ardens, validissimo flante vento, etiam in laterna in qua positus erat, extingueretur. Dumque cum equo ad villam quis, propter ignem qui rursus debuisset accendi, ire voluisset ; cœlitus effulsit, ut omnibus qui aderant, tamquam extinctus non fuisset, in eadem laterna rutilans appareret. Unde ad hujus rei testimonium in eodem loco a fidelibus Crux lignea ponitur : ut quod ibi tunc gestum est, quodque priusquam ad monasterium perveniretur geminatum miraculum, a transeuntibus futurisque non ignoretur generationibus.

post cereum
cœlitus re-
accensum,

17 Ventum est autem, non paucis sanatis infirmis, cum magnificentia et honoris obsequio ad Teodasium i ejusdem Sancti villam : unde sequenti die, comitantibus rursus virtutum prodigiis, gratanter egressi, venerunt psallentes rectoque itinere gradientes usque ad fluvium, qui vulgo dicitur k Biber. Quo transmisso, venerabilis Præsul et Abbas ipsius monasterii Domnus l Ebroius obviam venit, multique utriusque sexus, diversi gradus et ordinis cum crucibus et cereis, reliquoque sanctissimo apparatu cum eo ; plebs quoque civitatis villarumque circumquaque non modica, cum omni alacritate ac devotione cordis universi currentes. Nam Clerici magna cum voce Deum laudantes, singultu interdum quantiente psallebant : populi autem nunc præ immenso gaudio lacrymas fundentes, nunc vero præ cordis jubilo exultantes, innumeras Deo gratias referebant. Nec uberior mœstitiæ fletus in transmigratione, quam lætitiæ extitit in reversione. Præfatus itaque Antistes, alique ad hoc delecti Sacerdotes nobilesque viri, sacratissimum ejus corpus propriis bumeris vicissim gestantes, reliquis omnibus ante et post feretrum cum laudibus et hymnis tripudiantibus, bajulatumque vestes attingere festinantibus, ad propriam deportaverunt ecclesiam. Cumque ad primam monasterii portam pervenissent cœperunt hymnum Te Deum laudamus, te Dominum confitemur, cœlo resonante ante ipsum decantare, ponentes eum super altare S. Stephani in eadem ecclesia principali. Ubi tandiu mansit, donec translationis ejus festus dies, quæ octavo Kalendas Augustas celebratur, adveniret. Tunc accedens memoratus Abbas Domnus Ebroinus Episcopus, tulit illum, et collocavit in suo sarcophago, cum metu et nimia diligentia, benedicentibus universis qui aderant ac laudantibus Deum.

18 Denique postquam ejus sacratissimum corpus in suo est collocatum sepulcro, illam visionem silendo præterire non debemus, quæ cuidam Fratri nostro in eodem cœnobio quadam nocte revelata est. Videbantur enim illi in sopore posito omnes Fratres ipsius monasterii, stantes in choro, vestibus induti sollempnibus, loquentes ad invicem quasi de his quæ acciderant malis : respicientesque contra Orientalem ejusdem ecclesiæ partem, viderunt beatissimum Germanum, veluti in habitu militari ante altare S. Stephani galeatum atque mirifice lorica tum stantem, et uti ex campo certaminis armigeratum fessumque venientem : adspiciensque cunctos, interrogavit usitato gentis nomine, ubi essent vel quo abissent Nortmanni, ipsius templi violatores, patriæ dissipatores, qui sua aliorumque Sanctorum membra effodi compulissent. Cui humili satis (ut decebat) responso dixerunt, quia recessissent. Tunc venerabilis Pater, Bene, inquit, et, Deo gratias, respondit. Deinde in sedili quod ante memoratum altare paratum erat, ut eidem videtur Fratri, residens, vocavit eos, jussitque ut sese ad deponendum ea quæ portabat arma militaria juvarent : interea quod adspiciebatur defecit. Nos vero tali habitu talique visione præfiguratum animadvertimus, quod jam veraciter factum esse cognoscimus, ultionem dumtaxat a sancto viro ex inimicis cœlitus reportatam : cujus interrogatio eorum perditionis declaratio fuit. In armorum quoque deponendorum adjuvatione colligimus, quod eum, immo nosmetipsos bene vivendo adjuvare debeamus, ne talia nobis aut illi pro nobis ultra proveniant.

19 Nunc igitur paulisper considerare libet, quam metuenda sint omnipotentis Dei judicia ; quanta sit longanimitas atque justitia piissimi Creatoris nostri, vere terribilis in consiliis suis, patiens et æquissimus in universis operibus suis : qui si iratus servis suis

magna pietate excipitur.

Postea visus est S. Germanus arma deponere.

Epilogus.

A suis negligentibus fuerit, cito illis pœnitentibus placatus reconciliabitur ; atque visibilibus sive invisibilibus prostratis hostibus, pacem contritis corde cum victoria dabit. Sic de populo Israelitico sæpe legimus, sic nostris temporibus frequenter audivimus, sicque in nobis ipsis ejus pietatis gratia experti sumus. Ipse est enim Deus repellens et destruens, irascens et miserans, commotorumque contritiones sanans. Attendendum etiam, beatissimus Germanus quantum sit glorificandus, quantumque venerandus, qui sic misericorditer juvat ad se cum fiducia confugientes, sicque terribiliter justis (quod est fatendum) meritis percutit adversantes. Et quia longum ac difficile est per singula ejus virtutes retexere, maxime cum et antequam nasceretur ita dilectus gratusque Deo, ut Joannes in utero matris exultans, inventus sit, cui virtus miraculi famulatrix extiterit ; placet in ejus laude hoc in loco paucis ludere versibus, sitque prioris libelli finis.

Hic est Germanus, voluit quem mater in alvo

Perdere, præsumptis haustibus atriferis.

Sed quia vitali fuerat respersus olivo,

Non potuit sanctum commaculare malum.

B

Nam fuit egregia genitus de stirpe parentum :

Qui quondam terris, nunc super astra nitet.

Optat enim, fragili si quis dum carne manebat

Nosse fuit qualis, hic sua gesta legat.

Et cœlos postquam conscendit, quanta per ipsum

Gesserit Omnipotens, promere lingua nequit.

Linguitur hoc illi bibulas qui solus arenas,

Ac pelagi guttas dinumerare valet :

Hortor enim cunctos, maculat quos actio vitæ,

Hujus opem precibus poscere sæpe piis :

Debilis ad cujus venit si turba sepulcrum,

Inde means rediit sana, favente Deo,

Cui nunc et semper gratias agamus, qui nos meritis hujus fidelissimi sui Præsulis de tot tantisque malis eripuit, quippe nobis quotidie innumerabilium donorum beneficia ejus suffragiis præstat, faciens magna et mirabilia sine numero : cui sit honor et potestas, decus et imperium, per infinita secula seculorum. Amen.

ANNOTATA.

a *Sextus erat Caroli Calvi annus, saltem usque ad 20 Junii. Licet totus potuerit sic appellari.*

b *Hæc ita in Chronico Malleacensi narrantur : Concremata est ab eis Hero insula, et monasterium Deas, Burdegala, Santonis, Engolisma, Lemovicas, Parisius, Turonis, Noviomagum, Aurelianis, Pictavis, et innumera monasteria et castella destructa.*

c *Caroli-venna, vulgo Chalevanne, ad Sequanam versus palatium S. Germani in Ledia, Gallice en Laye. Legi potest apud Mabilionem, post hos miraculorum libros, diploma donatianis monasterio S. Germani ejusque Abbati Hirmino factæ a Ludovico Pio, anno ejus III, de Piscaria, quam olim proavus ejus Karolus, scilicet Martellus, in pago Pinciensi, in villa quæ vocatur Rioilus, in fluvio videlicet Sequanæ, fieri jussit, sub ea scilicet cautela, ut omni tempore sit salva undique omnibus obstaculis aqua, nec fiant unquam ulla opera huic vennæ nocitura, nec ante vel retro ; quia cujuscumque potestatis sunt littora, tamen est regalis aqua.*

d *Videtur indicari insula S. Dionysii, vulgo, Isle S. Denis.*

e *Combæ, Combes, Vicus in pago Briegio, sexto milliari a Lutetia Parisiorum.*

f *Cella etiamnum de jure monasterii S. Germani la Celle.*

g *Hic est Ludovicus, Caroli Calvi frater, senior dictus et Rex Germaniæ, mortuus anno 876.*

h *Horich sive Horicus, unus ex 3 filiis Godefridi Regis Daniæ anno 810 mortui, ac tandem monarcha Daniæ : de quo et aliis Daniæ Regibus et Ducibus egimus 3 Februarii ad Vitah S. Anscharii §. 8.*

i *Theodosius, vulgo Thiais, Vicus altero milliari supra Parisios, haud procul a Sequana, hactenus cœnobio Pratensi subjectus ; in diplomate Caroli Calvi Theodosius.*

k *Biber juxta monasterium S. Victoris in Sequanam labitur.*

l *Mortuo anno 842 Ailduino Abbate S. Dionysii et S. Germani, Carolus Calvus regimen Abbatum S. Germani dedit Ebroino Episcopo Pictaviensi. Ita Continuator Aimoini lib. 5 cap. 19, qui dein cap. 21 asserit Ebroinum anno 858 defunctum esse. Fuisse autem summum Capellanum Caroli Regis notavit Sirmundus, ad Capitulare 3 Caroli Calvi, in Verno palatio præsedente Ebroino habitum.*

LIBER II.

Miracula in irruptione Normannica anni

DCCCLVII.

PROLOGUS.

Quia prioris libelli metas, optatum propinquantes portum, Christo sermonis vela regente, attigimus ; acceptum ducimus ea modo miraculorum subnectere signa, quæ postea Dominus per ejusdem Pontificis merita gloriosa dignatus est pandere. Illa quoque quæ rursus in ipsius Sancti nostraque peregrinatione sunt facta, non incongrue addenda censerentur, nisi forte pudoris esse viderentur. Scilicet qui castigationis divinæ posthabitis eruditionibus, tempus emendationis necnon et fructum correctionis parvipendentes, ad hoc iterum prolapsi sumus, ut longiorem demum exultationem dignissima expulsionem pateremur. Sed absit ut vel nostra tacendo inaccusata pallietur iniquitas ; aut cœlestis, qua sanaremur, nobis clementer adhibita, quo non præconetur, reticeatur benignitas ; vel etiam tanti Pontificis humanæ saluti largita virtutum gratia, immemorata transiliatur.

HISTORICA RELATIO.

Sancti vero corpus dum evectum, atque ordine supra digesto suo est in loco restitutum, accessit ex a pago Oximensi quædam paupercula mulier, nomine Hirmintrudis. Hæc per novem annorum curricula contractionis calamitate oppressa, de loco ad locum ; nisi aliorum manibus delata, nequaquam incedere valebat. Cumque eam Dominus per gloriosum Antistitem Germanum curare voluisset coram se assistere, deferentes sibi panem et lac, signum futuræ sanitatis, hortantesque ut comederet : molestia namque infirmitatis fatigata obdormierat. Cumque comedisset ex his quæ attulerant, dixerunt illi : Surge, et quomodocumque potes, Parisius ad sepulcrum B. Germani ire festina, cujus munere nosceas te ex propria corporis debilitate curandam. Quæ longo ægritudinis vinculo de sua desperata salute, putavit se vano somni phantasmate deludi : idipsum et parentes, quibus hæc retulerat, dicebant. Sed alia iterum nocte prædictæ virgines eidem apparentes, cum quadam indignatione, blando quidem sermone eam allocutæ, dixerunt : Gaude, in proximo est enim ut cureris. Et quare, quo tibi præcepimus, non isti ? Vade igitur, saltem nunc, nec moram feceris. Porro expergefata mulier, auxilio tandem fratris asello levatur : sicque ante tumultum tanti Patroni delata exponitur

F
Mulier contracta sanatur.

a

A exponitur. Permissa itaque est in atrio ejusdem ecclesie ipsa noctequiescere. Sed priusquam medice noctis spatium transmitteretur, evigilans, quasi quodam medicamine delibuta, per seipsam aggreditur ecclesiam, Fratribus jam ex more vigiliarum solennia celebrantibus. Interea membra sibi male coherrentia ceperunt resolvi, atque in antiquum mox officium reverti: quæ pro anxietate cordis corporisque relaxatione magnas institit voces emittere, ut omnes qui aderamus audivimus: factoque mane, illi Domino B. Germani precibus miserante, propriis concessum est ambulare vestigiis: sicque per iter quo venerat rediens, omnibus bonum sibi largitum narrabat.

item homo contractus,
b

2 Nec illud præterire debemus quod simili modo factum contigit miraculum. Nam inter ceteros ex diverso properantes, venit quidam juvenis ex b pago Bajocasino vocabulo Hildemodus, qui ita renibus contractus tribus continuo extiterat annis, ut eo ipso dolore genuum ac tibiarum seu pedum privaretur officio: isque multa venerabilium Sanctorum circumjunctis loca, quo pristinam illorum suffragiis recuperaret sospitatem, a nullo prorsus destinatus est sanari. Supradicta autem sanctissimi Pontificis imminente celebritate, a quodam venerabili viro per soporem est admonitus, ut monasterium ejusdem sanandus adiret. Qui nihil de visione dubitans, eo die qui eandem præcedit solennitatem, nono Kalendas Augustas, cum ascellaribus venit ante sancti Patris sepulcrum, jaciens se primum in terram. Cumque diutius pro sui recuperatione Deum beatissimumque Præsulem intentissime exoraret; subito cœpit, coram oculis omnium illic adstantium, membra prolixa ægitudine torpentia, gemens extendere. Nec mora: statim namque surrexit benedicens Deum, sanctumque glorificans Germanum: et non solum ipse, verum et qui præsentibus eramus, omnisque frequentia populi qui convenerat, pariter benediximus Domino, qui talia meritis sui Confessoris dignabatur concedere.

et puer, insuper mutus.

3 Illud quoque, quod divina bonitas eodem vespere ad famam nominis tanti viri ostendere voluit, reticere non debet quin inter cetera narretur miraculorum insignia. Fuit quidam puer (ut putabatur) duodennis, de pago Aurelianensi et familia beati Patris Benedicti, qui de matris vulva in lucem renibus contractus ac genibus proruperat; nec aliter se ullo modo movere potuerat, nisi manibus nitens semivalido promoveret corpusculum: insuper et ita ab ineunte ætate officio loquendi privatus adoleverat, ut more ipsius lingua potius strepitum, quam verborum exprimeret sensum. Qui cum ad B. c Caronis Martyris sepulcrum, quod juxta oppidum situm est Karnotinum, a quolibet gratia pietatis deportatus fuisset; interventu ipsius sancti Caronis, pedes ejus, contractione genuum perseverante, a posterioribus solummodo sunt disjuncti. Inde vero ad patrocinia almi Patroni nostri quandoque perductus, obtentu misericordie permissus est ad sancti Pontificis Confessionem manere. Cumque jaceret, Fratribus jam in ecclesia vespere psallentibus, ceperunt mox nervi atque nodi a nativitate contracti corporis resolvi, necnon et ad usum ambulandi divina miseratione per beati viri suffragium aptari: qui cum fide venienti impetrare potuit, quod natura vitata negaverat.

Cæcus lumen recipit.

4 Non debent esse (quod longe a Fidelibus sit) oneri, quæ Christus suis sanctis amicis dignatur largiri: nam qui gesta virtutesque eorum, qui jam cum Domino in cœlesti regnant Hierusalem, audire renuit, ipse præcui dubio sibi testis existit, quia nondum ad illorum perfecte suspirat consortium: contra vero qui recolat, legit vel audit; ille utique, licet in

terris adhuc positus, concivem illorum se evidenter D esse demonstrat in excelsis. Igitur ex quadam possessione ipsius beati Viri, quæ in d pago Pincia-censi sita e Prunidis dicitur, fuit quidam homo nomine Adoardus, ita oculorum privatus lumine, ut illi continua nox esset, nec quidquam lucis haurire posset. Hic ad sancti Pontificis festivitatem manibus, utpote cæcus, aliorum deductus, ad sacra Missarum solennia inter reliquos qui convenerant devotus adstabat: et ecce subito, antequam Evangelium legi inchoaretur, cœpit ab ejus oculis magnus quasi lacrymarum fluxus mirum in modum manare. Cumque diu hoc ageretur, et ipse rivulorum fontem de suis maxillis crebra manus adhibitione exteget; superno mox respectus intuitu, incipit paululum splendoris inspicere. Deinde gratias agens toto devotionis affectu, solo prostratus obnixè precabatur, ut sibi jam partim reseratum lumen plenius redderetur. Nec ejus sunt preces apud altissimum cordis inspectorem sanctumque frustratæ virum: statim namque exauditus, pristinum recepit visum: Missarumque peracta solennitate, venit jam clare videns ante polyandrum beatissimi Confessoris, glorificans Deum, qui sibi ejus precibus, per tot annorum curricula ademptam luminis reddiderit dignitatem. E

d
e

5 Ut igitur castigantis nos inæstimabilis divinæ bonitatis misratio evidentius prædicetur, illa quæ rursus in ejusdem Sancti ac nostra peregrinatione (ut meminimus) facta sunt miracula, persequamur, etsi non sermone verborum copia phalerato, virtutum tamen speciositate colendo. Non post multos denique f annos, iteratis sæpius malis, suscitavit nobis Deus sævissimam earundem gentium persecutionem, qua nos merito affligeret; afflictosque, ut pietatis Pater, ad emendationem compelleret. Nam quemadmodum prospera a recto tramite per mentis elationem aliquando deviant, ita et adversa per contriti cordis humilitatem ad nostri nos custodiam revocant: sola enim vexatio intellectum dabit auditui. Hujus itaque persecutionis orto flagello, Sanctorum circumquaque jacentium corpora, non solum a sepulcris instaurato dolore effossa, verum etiam et ad proprias possessiones sunt hac illacque devecta. Cumque paratum fuisset quo sanctissimi corpus Germani ad superius dictam villam Cumbis iterum ferri deberet, illud nos, quod tunc ibidem gestum est miraculum, dicere juvat. Quidam autem nostrum, nomine Adalarius, Monachus et Sacerdos, sic per tempus continua rerum fatigatione debilis factus extiterat, quod nullo modo per se vel ad modicum, nisi uno et præsertim duobus sustentatus baculis, incedere valeret. Quibus adductus venit ad ecclesiam inter reliquos gemens: accedensque ad sancti Præsulis corpus, jam ad efferendum feretro aptatum, studuit onus nec tardior quidem esse portantium. Et hoc, divino suffragante auxilio precibus Sancti sublevatus, relicto, immo (ut ipse post aiebat) oblito baculorum officio, vicissim peregit, usque dum ad præfatam Cumbis villam, vinculo infirmitatis solutus, pertingeret. Quo in loco, beati corporis gleba super altare venerandum exposita, ipse gratias agens, ad omne quidquid voluit sanus evasit.

Normannorum altera insecutione

et sacri corporis de-latione

debilis sanatur.

6 Deinde contigit, post aliquod evolutum temporis spatium, ut illuc quispiam dæmonio plenus adduceretur, quem quatuor ferme viri tenere vix possent. Maligna quippe vigeat virtute, eratque ex ipsius Sancti familie colonis, atque de villa supra memorata Pronido. Advenit ergo manibus violentorum impulsus, tergiversatione reluctante hostis, Justi præsentiam nimium formidantis. Itaque multas illi adjurationes juxta consuetudinem exorcismi quidam nostri fecerunt, dantes insuper et haustum aquæ

Dæmaniacus liberatus,

A aquæ benedictæ. Sed ut in eo potius Apostolici viri meritum præfulgens panderetur, universis ab eo tandem quiescentibus, accessit ultima ejusdem exorabilis medicina : qua depulsa callidi pervasoris morbida fœditate, omnis in eo incolumitas, sensus vigore restituto, informatur. Iniquissimo siquidem habitatore projecto, liber exivit captivus ab angue : remansitque non solum quatuor, sed uno minus homine valens.

Contracta curata.

7 Adducitur et quædam femina, utramque manum gestans aridam. Hæc olim, pro qualibet sibi adhæsibili infirmitate, ad S. Mariæ basilicam, quæ ibi prope sita est, annuale votum, juxta suæ paupertatis modulum, ex dimidii denarii quantitate constituerat : sed adveniente Domioicæ Resurrectionis die, cecidit inde, blanda diei subripiante occasione, edulium carnis, atque comedit : parvipendens melius non vovere, quam post votum vota non reddere. Statimque ut sole clauso, gratia soporis, cubilis sui secreta petivit ; ita macibus voti violatricibus ea in nocte contrahitur, quemadmodum, emortuo in eis operandi officio, palmarum intima ungues producti penetrare viderentur. Quæ mane facto veniens, dum ante altare in quo sanctum quiescebat corpus statuta fuisset ; sic post modicum, emendato delicto, ut fuerat prius, sana regreditur ; nec gloriosa Domina gloriosum dedignata est Germanum consortem seu reparatorem sui habere miraculi.

Cæco lux reddita,

8 Ut autem taceamus de reliquis, ea tempestate per eundem Sanctum in eodem loco patris miraculis ; dicatur nunc illud de quodam cæco, mirabiliter curato : qui dum alieni gressus solatio fuisset attractus, suam illie per dies exoratio præstolabatur salutem. Nam et solitus erat, alia nescio quâ intercurrente infirmitate, multas crebrius quam subitas cum gemitu doloris effundere voces : unde aliquando quasi importunus, et qui ecclesiæ silentiis esset inquietus, a quibusdam correptus, nimis mœrens aliorum ire disponens recessit ; destitavitque animo, ut ad quamdam ecclesiam in villa *g* Rueilo, in ipsius Sancti honore dicatam, quia prope erat, diverteret ; ibique, dum tempus sui veniret miserendi, maneret. Quod cum prævio se ducente fecisset, antequam ejusdem basilicæ januam intraret, lumen oculorum recepit : moxque tanta cœlitus sibi data visitatione jucundus, ad eundem Sanctum videns laudesque vociferans, Cambis revertitur. Fuit itaque gaudium Fratribus universisque inibi conversantibus, atque per omnes circumquaque non modica admirationis lætitia. Hi ergo a quibus exasperatus recesserat, pœnitentes aiebant, se et alios tali facto commonitos, ad pauperum debilioremque importunitates patientes esse debere.

hysterica curata.

9 Hinc Helagiam, generosi sanguinis feminam, inter reliquos illuc venisse sanandam, simulque sanatam redisse videamus. Hæc ita suffocationis *h* molestia per prolixi temporis cursum claugerat, ut saltem divinis aliquando interesse cupiens officiis, dum solius tantum legeretur Evangelii lectio, durare pedibus stando [non] valeret. Neque hanc Dominus piis Sancti carere voluit beneficiis : quæ diebus plurimis alieno portatu subvecta, eam in qua ipsius erat corpus frequentans ecclesiam, cum cercis necnon et aliis oblationibus, piissimum ex animo venerabatur Patronum. Cumque terminus, quo ejus devotionis labor remunerari deberet, divinitus jam præfixus incumberet ; statim cœlesti perfusa medicamine, tanta corporis valentia ante ejusdem Sancti præsentiam donatur, quatenus Deo ipsique beatissimo gratias agens, reparata salute, exultans rediret.

10 Dignum ducimus, quod in sequentibus rhythmo continetur recolendum, interserere miraculum.

Nortmanni vero apud eundem locum qui dicitur Oscellus *i*, in quadam Sequanæ insula residentes, Parisius sæpe, dum prorsus placebat, navali excursu veniebant. Relincebantur ergo omnia in circuitu vicina monasteria, ne illorum sævitia impositis ignibus cremarentur ; studebantque prætera vicibus æquis, quatenus aliquos nobilium gratia pecuniæ capere possent ; unde (veluti ex mitissimi viri Domini *k* Hludowici Abbatis redemptione) non modicum et incomparabile acquirebant lucri negotium. Et quotiescunque tale quid agere disposuissent, dissimulabant se multis diebus ante nullatenus quoquam ire, ne cui illorum furtivus innotesceret adventus. Proinde decreverant muta silentique consideratione Parisius, sive ad nostrum aliquando percurrere locum, omnesque ibidem sub malefida securitate commorantes insperate decipere : restiterant siquidem in eodem monasterio qui ipsum custodirent Fratres fere viginti. Quibus matutinale, orto jam crepusculo, Paschalis sacrosanctæ festivitatis Officium celebrantibus, adsunt Nortmanni, qui Parasceves die equis ascensis iter arripuerant veniendi. Quos quidam nostrorum equites paulisper prævenientes, eorum eis, quamvis seorsum, malignum nuntiaverunt adventum. Illis autem non credentibus, sed magis laudibus divinis insistentibus, Pagani sine mora insequentes venerunt, cunctosque ut erant in ecclesia circumcinxere psallentes. Tunc, quod magnum fuit declinandi subsidium, clausis in eorum oculis ecclesiæ portis, omnes sese in quæque latibula vel puteos immergentes absconderunt ; quo non ex omnibus, nisi unum [plus] æquo fidentem, tanti Præsulis suffragantibus meritis, interficerent. Itaque fugientes ante conspectum ipsorum ibant ; nec aliter, inquam verissime, nisi ut quidam illorum ante emittatos etiam gladios, cum esset dies, illæsi transierint. Quibus ita angelica administratione salvatis, interfectis prænuntiis atque aliis in circuitu et in medio monasterii ex familia plurimis, omnia veluti spurcissimi invasores [contaminantes], quæque in ecclesia vel extra invadebant diripientes ; cum proventus exultatione, cellario *l* Fratrum igne supposito, reversi sunt. Tunc universi de qualibuscumque quibus se abdiderant egressi latebris, concurrente etiam hinc inde populo civitatis, subvertunt tantum Spiritus sancti gratia ignis ardorem, jam, ad cuncta consumenda, spatia altiora petentem. Neque, quod postea nostris iterato contigit delictis, locus tunc penitus crematus dispersit.

D
AUG. AIMOINO.
Nortmanni
cœnobium
S. Germani
diripiunt,
i

k

Monachis
mirabiliter
servatis,

E

eris fam
nonnullis

l

F

m

Delato corpore Novigentum, infirmus oblata candela sonatur;
n

11 Ceterum ut sit memoria Justi cum laudibus, ad ea quæ in *m* Novigento, villa nostra super Maternam fluvium sita, dum ibi moraretur, dumque inde reverteretur facta didicimus, sed non ad cuncta, vertamus sermonem : nam si eamus per singula, exuberans erit modus in pagina. Contigerat ergo terrore Paganorum, ultra Parisius jam et castelli *n* Milidonis terminos excurrentium, sanctissimum corpus ab Acioanto, quo nuper delatum abierat, illuc transferri. Homo igitur ex eadem villa ita infirmus per annos, ut vix incedere posset, totoque corpore nulla sibi subveniente medicina debilitatus adveniens ; candelam secum detulit, minus fidei, pretium sanitatis. Sed antequam illam accendere conatus quod cœperat peregisset, quæsitum, videntibus qui aderant universis, e cœlo respectus donum percepit. Ergo si regni cœlorum inestimabilis magnitudo cujuslibet quantitate pretii omni potest, multo magis vera fide sanitas corporis : tantum enim Christianus accipit, quantum credit. Confestim siquidem oblato munere sanatur, atque domus suæ limina gaudens revisit.

12 Erat ibidem sane concursus infirmorum, hinc inde confluentium, plurimus : quorum causas ut sic breviter

A breviter colligam, cæci gaudebant videntes, claudi ambulantes, curati diversi febricitantes, atque plurimi variis corporum contagiis liberati gratias agebant lætantes : singulisque largiebatur remedii gratia, prout digni inveniebantur medicantis clementia; ita quoque duntaxat . ut qui vespere debilis adveniret, mane facto sapissime incolumis exiret. Inter quos puerulus de pago Stampensi o insanus defertur: habebat enim contractione nervorum membra damnata. Qui a matre deportatus, deprecatur ipsa obnix, ut se cum puero ea nocte in eadem basilica, in qua sancti Præsulis corpus venerabatur, remanere liceret. Deinde hora ejusdem noctis adveniente (ut putabatur) jam media, puer matre nesciente solus assurgens, per eandem ecclesiam, pedum cohæsi- sione utrumque soluta, ambulare tentabat. Evigilat mulier, gaudetque de nati visa salute : sicque ipsa atque sequenti nocte eodem in loco transacta, totus post biduum sospes effectus, genitrice jucunda recessit.

In relatione corporis,

B 13 In eadem denique Novigento villa, quæ et quanta fuerint (ut paullo supra retulimus) sanitatum charismata, ejus bonitatis munere advenientibus exhibita, sine crimine fatemur nos ignorare : quam vero fuerint innumera, ille qui dedit cooperator piissimus, solus novit Jesus : ideo ad id quod ardet animus transeuntes, ejus reversionem mente hilari exponere festinemus. Fratres igitur, qui illic aderant sanctissima ejus corporis membra custodientes, una cum ipso loci ruinas saltem invisere festinanter egressi; Nortmannis jam amico pacis fœdere Regno eductis, iter reversionis læti suscipiunt : fuitque eis in revertendo navalis congruus apparatus. Unde Maternæ fluvium pariterque Sequanæ confluentia portum facientes : eductumque sacratissimum corpus a navi, excepimus illud multi utriusque sexus et ordinis ibidem congregati, ut miraretur vix Clericos ad eum tollendum accedere posse. Nam ex sui quondam Episcopii domo Canonici primi, uti Pontifici assistentes, exceptionis peregre ministerium, hujus Antiphonæ congruam jubilantes melodiam : O quam venerandus es, egregie Germane Confessor, qui terrena contempsisti, et cœli januam exultans petisti; modo victor fulges in virtute cœlesti : ideoque supplices te exoramus, ut intercedas pro nobis ad Dominum Deum nostrum. Factaque geniculatione, ac Oratione dominica, et Missa pro universis solemniter dicta, ex monasterio S. Petri p nec non et B. Genovefæ Virginis religiose accedentes Clerici, eundem sequentes ordinem, cœperunt, sancto humeris suscepto corpore, hanc psallere Antiphonam, dicentes : Iste est Germanus Pontifex maximus, qui per supernam gratiam divina dans miracula, promissa sumens munera, vivit perenni gloria. Deinde nos, nti decebat servulos, corruentes, salutationis novum habentes Hymnum, verenter adfuimus : surgentesque a solo, quo dignissima ejus reverentia prostrati jacueramus, post Orationem et Collectam, jam cui- dam contractæ feminæ ac cæcis duobus collato sanitatis beneficio, quo unaquæque videlicet exceptio proprio decoraretur miraculo, ita concrepantes intulimus.

Hymnus in laudem Sancti decantatus.

14 Ave Præsul benedictè, ave nunc piissime, O Germane venerande, Pater et eximie, Plebis ternet cum fideli comitantis agmine, Veni jam, veni benigne, redi Pastor optime. Oves proprias require, ac paci restitue, Nec tristari ultra sine de sublato pignore. Deplorabat te cessasse Dominum Lutetia, Se plangebatur et lugebat caruisse gloria, Quam applaudet recepisse jam tua præsentia. Heu ! quam flebant et gemebant servi tui Monachi,

Et caterva populorum cuncta nimis propria, Cum fuisses exul loco a tuo, Sanctissime Quis illorum sermo valet planctus fari cordium, Atque simul expedire fletus amarissimos, Quod Sacerdos pietatis pulsus esset impie. Qui si cessit feritati Paganorum rigidæ, Nec non loco, vel ultrici flammæ; tamen adfuit Votis dignis famulorum, præsens in periculis. Unde juvat nos adire illud dictu nobile, Quod stupendum et mirandum inferat miraculum, Pro quo dignæ Confessori referantur gratiæ. Itaque dum illuscescit Paschæ dies splendida, Dumque laudes celebrarent matutinas Monachi; Circumdantes se Paganos miro ludunt ordine. Nam ut cunctos gloriantur se cepisse miseri, Utque gyro mox vallarunt omnes fere proximo; Te precante liberantur prope capti servuli. Dumque nullus sese putat habere superstitem, Gladiatam evasisset qui Danorum aciem; Omnes se de locis mergunt abditis incolumes. Cerneret tunc lacrymantes, non loquentes invicem, Dum de necis quasi lance se viderent surgere : Vota solum cordis dabant tacita dignissime. Unus tantum præpeditur cæcæ mortis obice, Atque telo perforatur hostis velocissime, Ne tanto summus careret Pontifex libamine. Salva, clemens, hinc precamur, salva, Præsul agie, Omnem Clerum te colentem cum devoto populo, In præsentem mereamur uti prece commoda : Hincque celsi paradisi regnum nobis obtine, Quo simul tecum psallamus Patri laudes Domino Atque toti Trinitati, consonantes Angelis, Sanctus, Sanctus, Sanctus Deus, Deus exercituum, Cœli tuæ pleni manent atque terra gloria, Osanna qui benedictus in excelsis veneras. Gloria sit Deo Patri atque laus altissimo, Honor, virtus et potestas Jesu Christo Domino, Dignitas et unus apex sit quoque Paraclito. Amen.

15 Quo ad finem usque ita completo, fuimus jam, licet ex adverso, proximi partim adustæ necnon et permultum dissipatæ civitati : cujus demolita facies nos omnes in dolorem adducens, competenter exegit psallere : Adspice, Domine, quia facta est desolata civitas plena divitiis, sedet in tristitia domina gentium, non est qui consoletur eam, nisi tu Deus noster. Multi namque canentes, plures vero cernebantur plorantes : sicque processimus in q pratum usque, quod sub ipso est monasterio. Eramus vero mœrentes, quod posteaquam propriam intraveramus tellurem, nullas ut antea ostensas virtutes [audiremus]. Sed ecce subito ex tanta populi multitudine, unus procurrens accessit : habebat enim causa pœnitentiæ ferri circulum in brachio, ut solet fieri, arctissime obvolutum : jamque tempus increverat, ex quo illi, casu propriam occidenti matrem, hujusmodi pœna accesserat. Qui vociferans et tanti viri pietatem sibi adjutricem expostulans, ut manum ad fere- trum, quo Sancti sacrum bajulabatur corpus, pallium saltem desuper contingere cupiens, protendit; illico ferrum de brachio exiliens mirandum crepuit, ita ut in aera sursum evolans videretur a multis. Quæ res nos universos hilariores efficiens, nonnullos etiam in lacrymas præ gaudio movit : sed et caro, armillæ hujusmodi asperitate in profundum exesa, quod gestum erat pretiosum pandebat miraculum.

16 Advenerat et quædam mulier, adjunctis fidei comitata, quæ a cunabulis ita nuncupata, dicebatur Electa. Hæc prorsus (ut nobis, quasi eadem adhuc infirmitate dolens, aiebat) ita per decem annorum curricula manus dexteræ ariditate contabuerat, quod nullo modo vel ad os eam porrigendi posse habuerit. Accedens itaque cœpit magnæ humilitatis precibus supplicare, quemadmodum sibi tantum

D

E

Corpore ad pratum prope monasterium delato,

F

7

homo ab intersectam matrem fer- ra religatus solvitur.

Alta mira- cula.

sub

A sub ejusdem sancti corporis feretro, ut eramus in ambulando, transitus concederetur. At ubi vix in-tromissa (erat enim compressio populi multa) trans-isset, sic illius aridæ manus debilitas extemplo curatur, quatenus omni recepto vigore, solitum propriæ actionis exerceret officium. Hanc namque vidimus incolumem, et Meroldum qui venerat cæcus, necnon et Aldegundem videntes.

17 Pervenimus ergo psallentes, nimia lassitudine ac solis ardore fatigati, hora quasi sexta ad monasterii januam. Annus autem circuli resurgentis Christi r octingentesimus sexagesimus tertius; dies vero mensis quarto-decimo Kalendas computabatur Augustas. Tunc hymno Te Deum laudamus incepto, intravimus ecclesiam, deponentes idem sacrosanctum corpus super ipsum, in quo prius jacuerat, sepulcrum. Deinde concinentes Antiphonam, Laudem dicite Deo nostro omnes Sancti ejus, et qui timetis eum pusilli et magni, quoniam regnabit Dominus. Deus noster omnipotens; gaudeamus, et exultemus, et demus gloriam ei; facta oratione, ac pro omni qui convenerat cœtu peracta Missarum celebritate, intulimus illud in S. Symphoriani cryptam s, ubi primum migrans quieverat, atque post ejusdem sancti Martyris altare in præparato sibi tumulo venerandum posuimus. Unde evolutis temporum spatiis, atque monasterio jam ex parte reædificato, adveniens gloriosus semperque pius Rex Karolus, ejusque regni consors Richildis Regina, simulque pater et pastor noster dominus t Gauzlinus Abbas, et Ingelvinus u Episcopus, alique Præsules sive Regni sui Principes, retulerunt eadem sanctissima membra cum laudibus et hymnis ad proprii locum sepulcri. Ubi auxiliante Deo et Domino nostro Jesu Christo, socia Spiritus sancti gratia, multi usque hodie venientes, ejusdem sancti Pontificis meritis sanantur infirmi, ad gloriam et laudem sanctæ et individuae Trinitatis, in secula seculorum. Amen. x

ANNOTATA.

a Oximeusis pagus in Normannia et diœcesi Sagiensi, uti sæpius monuimus.

b Bajocassinus pagus in eadem Normannia, vulgo le Bessin, ad Oceanum Britannicum, cujus urbs Episcopalis est Bajocum.

c Hic est S. Caraunus, vulgo S. Cheron, cujus Acta Martyrii supra hoc die dedimus.

d Pinciaceum vulgo Poissy, cujus pagus late extendebatur.

C e Prunides, vulgo Prunay, haud procul a Pinciaceo.

f Anno 857 ut Gesta Normannorum ante Rollonem habent.

g Mabilio, neque de Rioilo, supra nominati Pinciensis pagi vico, eo quod ecclesia ibi dicata sit S. Petro; neque de Senonicæ diœcesis vico, vulgo Rugau vult locum hunc intelligi, eo quod ecclesia istic S. Juliani sit.

h Muliebrem morbum intelligi, quam suffocationem matricis Physici appellant, credibile fit ex affectionibus hystericarum mulierum propriis, quales hic describuntur.

i In libello Caroli Calvi contra Wenilonem nominatur; Insula loci qui Oscellus dicitur.

k Ludovicus Abbas S. Dionysii, ut in dictis Gestis legitur.

l Continuatur Aimoini lib. 3 cap. 23, Eadem tempestate, inquit, secunda irruptione Normanni Parisios venerunt, et B. Germani monasterium depopulati sunt, cellarioque Fratrum igne immisso, cum præda undecumque acquisita redierunt.

m Novigentum illud, quod plura istius nominis sint oppida, appellatur Nogent l'Arthaud, 8 leucas supra Meldas in Ortum situm.

n Castellum Milidonis, nunc Melodunum dicitur

ad Sequanam supra Corbolum, et 10 leucis Parisiis D dissitum. De Acanto supra actum est.

AUG. AIMOINO.

o Stampe oppidum inter Parisios et Aurelianos, vulgo Estampes.

p S. Genovefæ Acta dedimus 3 Januarii, ubi de hac 2 incursione Normannorum. Conditum id monasterium sub honore SS. Petri et Pauli, postea S. Petri et S. Genovefæ dictum.

q Hinc monasterium S. Germani de Prato seu de Pratis a posteris dictum.

r Indicatur annus more Gallico inchoandus a Paschate.

s Notat Mabilio sacellum S. Symphoriani hactenus extare in atrio ecclesiæ, adeoque hinc explicandum Auctorem Translationis num. 1 dicentem, Sancti corpus humatum fuisse in porticu ecclesiæ S. Vincentii.

t Gauzlinus sive Goslinus, postea Episcopus Parisiensis, fuit Abbas S. Germani ab anno 830, sive anno regni Caroli 10, ut ex diplomate apud Mabilionem constat.

u Ingelvinus Episcopus Parisiensis successit Euxæ, saltem post annum 868, ut ex istius diplomate constat apud Sammarthanos.

x Addit Mabilio præter supra allegatum diploma de Karoli venna, etiam Præceptum Karoli Calvi de partitione prædiorum, in usus Monachorum monasterii S. Germani, ad petitionem Goslini Abbatis. E

APPENDIX

De aliis translationibus et miraculis S. Germani.

Ex seculo III Benedictino R. P. Mabilionis.

Cum Lutetia Parisiorum iterato a Nortmannis impeteretur anno DCCCLXXXVI, tunc cives S. Germani Patroni sui Auxilium implorare, ad ejus tumulum confluerent, ex quo sacrum ejus corpus refossum in urbem delatum est. Id cecinit Abbo, nostri cænobii Monachus, in libro 1 de obsidione Parisiaca.

Anno 886
translato in
urbem a
Nortmannis
obsessam
corpore,

Tunc trepidant cives, cunctique vocant celebrant
(dum

Germanum : Miserere tuis, Germane, misellis.
Concurrunt matres, pariter juvenesque puellæ
Ad Sancti tumulum, suffragia poscere grata,
Hic jacuit suimet jugiter venerabile corpus,
Nobilisque monasterium cunctis fuit illud :

Hinc propriis fuerat famulis gestatus in urbem.
Nempe in Ecclesiam S. Germani Veteris appellatam. F
In qua Sancti brachium, in hospitii mercedem, relictum est. Tunc

Efficitur bostar Germani Antistitis aula,
Completurn tauris, suculis, simisque capellis.

19 Idem auctor in libro 2 miracula recitat duo, facta adversus duas feminas Nortmannicas, quæ aquam e puteo S. Germani in usus suos hauserant. Is puteus hactenus visitur in ecclesia Germaniensi, febricitantibus quondam frequentatus, quibus ejus aquæ, benedictione signatæ, sæpius medicamento fuere. Situs est in absida orientali, eo fere in loco, quo S. Germani corpus a Laufredo Abbate depositum est. Quæ omnia intelliguntur ex subjectis Abbonis versibus libri 2.

punlunt
eorum fe-
minæ dux,
vi aquam
ferentes e
puteo sancti,

Cujus adaccubitat puteus vestigia, cujus
Qui potabit aquas, extemplo, febre laborans,
Auxilio Sancti fidens capiet medicinam.
His panem cupiens quedam componere, jussit
Vi sibi * Scotta Danum deferri. Namque Sacerdos
Templa * tuens, puteum vendeat agris pretio
[amplo.

* an Gotta?
* ægris

Depositus flaminæ panis, mox ipse figuram
Sanguinis accepit rubeam. Post altera forte
Scitur; vi conans latices hausisse cruorem.

EX M^o BILLIONE.
Anno 888
soluta obsi-
dione

A 20 Gozino Parisiorum Episcopo tempore obsidionis e medio sublato, simulque Henrico Duce, quem Carolus Crassus auxilio miserat; Nortmannis strenue restiterunt Ebbolus Gozini nepos, Germonensis Abbas, et Odo Comes, eosque ad solvendam obsidionem compulerunt. Id factum anno MCCCLXXXVIII, quo S. Germani Reliquiæ ex urbe in pristinum locum reductæ, et in pretiosam thecam reconditæ, insculptis in ea sequentibus versiculis:

refertur cor-
pus ad mo-
nasterium
intra novam
arcam,

Hic positum Sancti multis venerabile corpus
Germani, loculo nunc custoditur in isto.
Audeat ornatus aliquis hinc tollere nullus,
Perpetua metuit qui non nisi morte perire,
Inferni cæcas audet adire tenebras.

Subventus causa, Christo tribuente salutem,
Ferri quo possit, fuerit quocumque ferendum;
Hunc in honore tuo loculum, Germane, rogavit
Ebbolus Abba pius fieri, donisque replevit.
Hic etiam, Henrice Pater tua dona refulgent.

Ode Comes vernal, multi quoque Christicolarum.
Fuit is Odo seu Eudo Comes, postea Rex dictus, filius
Roberti Andegavorum Comitis, viri Saxonici generis,
in bello Nortmannico extincti. Quis fuerit Henricus
iste, an Dux, qui a Carolo ad ferendum Parisiis opem
missus est, non constat.

an. 1408
refectam.

B 21 Guillelmus cognomento Episcopi, Abbas piissi-
mus, cujus corpus incorruptum hactenus in tumulo per-
sistere diximus, anno MCCCXIII eandem thecam elegan-
tiori opere refici curavit. Ad hoc viginti sex marcæ au-
reæ, quibus constat thecæ pars superior, e veteri capsâ
desumptæ, additæ argenti deaurati marcæ ducentæ
quinguenta ad compingendo latera: fundus, industrie
calatus; argento præterea conflatus est. Guillelmus
vero, ne Ebboli primarii opificis (quæ viri modestia
erat) memoriam obscurare videretur, prædictos versus
in thecam restituit, quatuor hisce additis:

Annis millennio quadringentis quoque nono,
Hoc opus impletum, fulgente decore repletum,
Cœpta sequens alias Guillelmus Præsulis Abbas
Ad decus Ecclesiæ vestiit ipse pie.

Superest etiamnunc egregium, illud opificium, uti et
tabulæ majoris altaris argentea, utrumque Guillelmi
pietatis monumentum. Reliquum est ut miraculum
quoddam, anno MLXI factum, referamus ex codicibus
MSS. in *Vigilia Translationis S. Germani* quondam
legi solitum.

An. 1061,
Philippus
Rex

C 22 Miraculis, quæ Dominus Deus, pro meritis
beatissimi Germani Parisiensis Antistitis, hucusque
copiosa operari non desinit, adjiciendum censemus
illud, quod contigit Philippi Magni Francorum Re-
gis successivis temporibus. Is siquidem Philippus,
Henrici Regis filius, dignitatem regalis Principatus
patre sepulto suscepit annis adhuc in puerilibus.
Prædictus itaque Rex, adulatorum consiliis, utpote

D juvenis, nimis credulus, Basilicam S. Germani, quæ
prope Parisius est, satis irreverenter ingressus est:
quatenus de thesauris ecclesiæ, quos ibi Childeber-
tus Rex ad decorem domus Dei multos congregave-
rat, cupiditatibus et voluptatibus suis satisfaceret.
Igitur præcepit Crucem auream, quæ post altare
B. Vincentii Martyris locata erat, deponi, ut aurum
et lapides pretiosos inde asportaret, suisque satelli-
tibus asportata distribueret. Est enim ipsa Crux
operis ac ponderis incomparabilis, gemmis exquisi-
tissimis venustata, utpote quam dicunt de Hispaniis
allatam, et in præfatam ecclesiam ex regalibus mu-
nificentis illatam: cujus pretiosissimi donarii lau-
dem ipsa res adhuc testatur; et dum superstes erit,
ipsum opus mirificum, et auri pondus immensum
testabitur. Imperante et præsentem Rege deposita
est, cui supererat, Crux de columna; et super ta-
petum unum in ecclesiæ pavimento collocata.
Aderant artifices, cum suo apparatu, ex Regis edi-
cto, deletioni crucis instantes: nec minus intererant
Ecclesiæ illius Monachi condolentes, S. Vincentium
et beatissimum Germanum præcipue invocantes.
Monachorum alii capsulas, in quibus Sanctorum
continebantur pignora, humi deposuerunt, et voce
flebili et corde suspirioso Dei misericordiam everbe-
rabant.

23 Huic tam execrando spectaculo aderat Step-
hanus, urbis prædictæ Præfectus, homo multum irre-
verens et infrunitus, cujus instinctu nefario rem
totam aggressus erat Rex Philippus. Præsumptuo-
sis autem conatibus, Deo gratias, confestim obstitit
benignissimus Deus. Sicut enim relatum est, his qui
adstabant videntibus, quædam nebula Sancta san-
ctorum ecclesiæ illius obnubilare visa est: Rex au-
tem a proposito suo continuo destitit, et pavore quodam
perterritus ab his temerariis ausibus de cetero
se cohibuit. Ut etiam divinæ vindictæ non anceps,
immo evidens daretur experimentum, Stephanus
Præpositus oculorum acie statim privatus est: et
quousque vixit, tali condigna redargutione multatus
est. Compulsus est igitur miser in seipso recognos-
cere, quia consiliator adulativus, pro terreni Regis
amore, consilium suum in coelestem Regem non de-
buerat arroganter erigere. Lamentum itaque Mona-
chorum versum est in gaudium: Crux quoque cum
omni reverentia in statu pristino sublimata, et plebs
Parisiensis ex hac Domini visione lætificata. Mira-
culum siquidem istud celebre habitum est, et inter
multos solenniter divulgatum est. Nos autem poste-
ris nostris id scriptum transmittimus, ad laudem et
gloriam Dei, et ad recensendam memoriam Patroni
nostri beatissimi Germani, cujus precibus et meritis
incessanter adjuvemur. Amen.

prohibetur
diffingere
Crucem
auream S.
Germano
oblatam,

consilii au-
ctore punito
cæcitate.

F

DE SS. NICEPHORO EPISCOPO ET MAXIMILIANO DIACONO,

D.P.

HUMAGI ET PETINÆ IN ISTRIA.

COMMENTARIUS CRITICUS.

De Actis S. Gerontii Ficoelensis et S. Nicephori Antiocheni, huic alterique Nicephoro fabu-
lose aptatis.

XXVIII MAJI.

P etina, vulgo Pedina, antiquis Pitinum seu
Pucinum, urbs Istria: Episcopalis sub Patriar-
chatu Aquileiensi et Dominio gentis Austriacæ,
ab Adriatici maris littore versus Septentrio-
nem xxx miliaribus dissita est. Hanc Ferdinandus
Ughellus, tom. 5. Italiae sacræ, vetustissimæ esse

institutionis ait, utpote a tempore Constantini Magni
latent tamen nomina Episcoporum, usque ad Ursianum,
qui (ut idem Ughellus ait) Romano Concilio sub Aga-
thone Papa subscripsit anno DCLXXX. Ursiniano subjun-
gitur S. Nicephorus, Confessor et Episcopus bujus
Sedis, cujus corpus quiescit in oppido Omagi mari-
timo

Cultus proba-
tur,

A timo, xxx M. P. Petina distante; at vero brachium habetur Petinæ. Quo tempore vixerit actaque ejus ignorantur. Ita Ughellus columna 431 et sequenti. Ferrarius in Catalogo generali hoc xxviii Maji, ex Tabulis Ecclesiæ Humagensis et Petinensis refert ista: Humagi in Istria Sanctorum Confessorum Nicephori Episcopi et Maximiliani Diaconi Petenensium. Citatur Vita ex tabulis et monumentis utriusque Ecclesiæ a Nicolao Manzolo Juris Consulto Justinopolitano Venetiis editi, utique in eo opusculo quod Descriptio Istriæ intulatur, et aliorum quoque ejus regionis Sanctorum Vitas Italice collectas continet. Ipsum accepimus beneficio Joannis Ludovici Schonelebi Archidiaconi Carniolæ inferioris, rursus tamen, composito hoc Commentariolo, ex oculis nescio quo modo evanuit. Ferrarius in Appendice ad Catalogum Sanctorum Italiæ pagina 816 aliquam inde historiam extraxit cum tali Annotatione: Etsi historia hæc merito alicui suspecta videri poterit, quod nullam temporis mentionem faciens inverisimilia quædam narrare videatur, illam tamen paucis referre libuit; gratum me facturum ratus, si, ubi accurate scripta desunt, qualiacumque haberi potuerunt referantur.

B Nos lectore curiosa ad Manzolum et Ferrarium amandato, malumus cum Ughello, qui annis quadraginta serius scripsit, dicere, Acta ejus, scilicet vera, ignorari.

2 Etenim certum nobis est, fabulosum S. Gerontii Ficoclenensis Vitam, de qua egimus ix Maji, optatam esse S. Nicephoro huic; et quidem in eo præcipue quod absurdissimum illa habet, nec sine erulescentia aliqua attigimus, num. 8 nostri de illo Sancto Commentarii, de duabus neptibus, senem sanctum ut olim Sunamitis Davidem foventibus, miraculisque probata facti tam extravagantis innocentia; cum scilicet ad jubentis imperium silvestres anseres, e medio volatu decedentes in terram, tanquam oves agi se permiserunt; et Sancti pallum radius solis, instar perticæ, excepit. Solum ad Aquileiensem Patriarcham delata accusatio Nicephori dicitur, cum Gerontius legatur Romano Pontifici accusatus: et pro miraculo cervarum fætarum, sitientibus in via præventum ubera, quod adscribitur Gerontio; de Nicephoro narratur, quod Aquileiam tendens, apud Piquentum, oppidum pervetus Istriæ, signo Crucis et oratione fontem excitavit populo, maxima aquarum penuria laboranti, et opem ab eo quem virum sanctum noverant imploranti: qui fons adhuc manet multis molendinis inserviens, sacello ibidem suo nomini a Piquentinis extracto. Quod et apud Covedum haud procul a Tergestinis finibus effecit: ubi hospitatus, cum ursus mulum, quo sanctus Episcopus vehebatur, devorasset, illum jussit ad se a duabus virginibus suis neptibus adduci; quibus jubentibus ut ad Episcopum veniret, paruit illico; et sibi ab Episcopo imperata faciens, sarcinulas a mulo portari solitas sibi impositas portavit, Episcopum sequens.... Cum autem Sanctus Petinam rediret,

et morte apud Humagum:

apud Humagum, una cum Maximiliano Diacono, ægrotans brevi vita excessit uterque, quorum corpora Humagi adhuc asservantur: agiturque dies festus ibi et Petinæ, ubi S. Nicephori manus habetur, v Kal. Julii. Ita ille ex ea Vita, quam (ut dixi) apparet sumptam esse ex Vita S. Gerontii, additis propriis nonnullis de S. Nicephoro traditionibus, quarum monumentum sint prædicti duo fontes, certissimi testes popularis traditionis de sanctitate ejus, cui illi adscribuntur. Est autem Piquentum, in tabulis Pinguentum, distatque Petina in Boreom p. m. xv, et terrestri longioris circuitus itinere Aquileiam petenti transeun-

dum fuit, uti et Fines Tergestini, juxta quos requirendum Covedum tabulæ non exprimunt. Ast quomodo documque Aquileiam iverit aliquanda Sanctus, mari videtur rediisse, cum obit Humagi maritimo oppido, nihil plus Aquileia distanti quam Petini.

3 Quod autem Humagenses aut Pertinenses, destituti veris propriisque Actis hujus sui Patroni, permiserint sibi imponi Gerontiana illa, accepta Ficoclis, in opposito Adriatici littore sitis, minus mirabitur; qui viderit Ferrarium ad xxx Decembris pag. 812 agere de S. Nicephoro Martyre Patrono Petinensi, tamquam diverso, ex monumentis Ecclesiæ Petinensis et Historia Manzoli prænominati, adducta simili epitome eorum quæ ix Februarii dedimus de Nicephoro et Sapphira, quorum hic condonare offensum alteri nollens, martyri quoque palmam abjectam e manibus alteri suscipiendam reliquit. Proponuntur autem ista a Ferrario sub hac dumtaxat varietate, quod quæ Antiochiæ gesta sunt, sub iisdem Imperatoribus Valeriano et Gallieno, transferantur Sablonicum, nulli veterum notum urbem. Addunt deinde Petinenses, quod Corpus a Christianis honorifice sepultum, postea Constantinus Magnus navi imponens, cum luminibus et Clericis comitantibus, ibi basilicam quæ Cathedralis esset ædificari jussit, ubi corpus Martyris, nave sua sponte impellentibus ventis delata, conquievisset. Quæ cum ad Liburniæ et Istriæ littora appulsa esset, Petinamque, tunc Pentapolim dictam, adverso flumine sacra pignora deportasset: ibi Ecclesia Episcopo donata extructa fuit, in qua S. Nicephori corpus adhuc usque tempora asservatur et colitur. Is enim non illius urbis tantum, sed et totius diocesis Tutelaris est et Patronus. Ita claudit suam epitomen Ferrarius, in Annotatione subjuncta similiter agnoscens, nonnulla emendatione egere oblata sibi Acta; ipsisque Petinensibus probandam relinquens, tantam sui Episcopatus vetustatem, cum de re nihil apud graves auctores legatur. Paulo ante, id est pag. 811, egerat idem Ferrarius de eodem Sancto, exensans Acta nondum vidisse: sed ibi addit, quod idem qui Petinæ, etiam in Aquilejensi, Ecclesia et tota illius diocesi celebratur, et in ejusdem Ecclesiæ tabulis adnotatur, xxx Decembris honorari solitus.

4 Duos Nicephoros a Petinensibus coli, et quidem ambas ut Patronos, alterum Episcopum hoc xxviii Maji, alterum Martyrem in fine anni, si debemus credere; poterimus etiam per conjecturam opinari, eorum alterum (incertum quo tempore vel quomodo) passum fuisse Martyrium Sabionæ, in Comitatu Tirolensi, Rhetiæ urbe, olim Episcopali sub Patriarcha Aquileiensi prope Brixinam, quæ ei in Triulo successit; cujus deinde corpus vel flumine Æsoco in Athesim profluente mersum, atque ab hoc in Adriaticum mare deportatum, ad Istriæ littora delatum fuerit; vel potius, cessante persecutione, navi devectum sit; sed Actis deficientibus aptata ei fuisse Acta Nicephori Antiocheni. Quidquid sit, apparet satis hac exemplo, Istrios parum habuisse explorata, quæ de suis Sanctis nimium leviter credenda assumpserunt: de quibus praeinde nihil haberemus dicendum, nisi, quam sunt incerta omnia reliqua, tam contra certus esset cultus, uti jam ostendimus. Expectamus tamen pro ix Januarii, vel xxx Decembris, ut aliquis certiores nos inde faciat, Sanctorum ejusdem nominis Patronorum duorum corpora diversa revera haberi colique: merito enim formidamus, ne hic aliquid lateat confusionis. Optamus etiam de corpore S. Maximiliani aliquid distinctius edoceri, si fieri id possit.

D AUCTORE D. P.

sicut Acta S. Nicephori M. Antiocheni,

E

aptata sunt alteri Petinensium Patrono,

fortassis Sabionæ advecto.

F

DE SANCTO NICETA

EPISCOPO CHALCEDONENSI IN BITHYNIA.

SYLLOGE HISTORICA.

De ejus cultu apud Græcos, Actorum defectu, et Sedis tempore per conjecturam.

XXVIII MAJI.

Memoria in
Typico S. Sabæ

B

Chalcedon, urbs antiqua Bithyniæ, ex adverso Byzantii seu Constantinopolis in ora Bosphori interfluentis, celebris cultu S. Euphemie Virginis et Martyris, celebrior evasit Concilio quarto Œcumenico ibidem habito; in quo, quantum ad honorem, Metropolis habita fuit; licet aliqui Episcopi manserint subditi Metropolitæ Nicomediensi. Inter hos unicum dumtaxat Sanctis annumeratum hactenus reperimus Nicetam, de quo hic agimus; et cujus Certamen etiam recolitur ex MS. Arobo-Ægyptio Martyrologio apud Maronitas, utpote Græcorum in hoc ritum secutos. Extat Venetiis anno MDCIII recensum Typicon, secundum Ordinem et consuetudinem sacratæ apud Hierosolymitanos Lauræ S. Sabæ, observatum in reliquis ibidem monasteriis et aliis quocumque loco Ecclesiis Dei. In hoc Typico ad singulos dies unus, aut subinde duo Sancti proponuntur, et in nonnullis indicantur propria quædam; dum autem talia non suggeruntur, patet assumendo quæ de Communi Sanctorum habentur. In eo autem Typico ad hanc XXVIII Maji ista leguntur: Τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Νικήτα, Ἐπισκόπου χαλκηδόνος, καὶ τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Ἑλλάδιου. Sancti Patris nostri Nicetæ Episcopi Chalcedonis, et sancti Hieromartyris Helladii. Hæc eodem leguntur in Horologio Græco Venetiis sub annum MDCVII excuso, et aliis Menologiis: S. Helladii, memoria etiam celebratur in nonnullorum fastis hoc die; sed cum Menæis et Anthologio nove aliisque, retutius illum ad diem præcedentem XXVII Maji.

et apud Genebrardum

C

2 Gilbertus Genebrardus, Theologus Parisiensis, et Hebraicarum litterarum Professor Regius, suis scriptis orbi notissimus, ante Psalmos Davidicos a se illustratos præposuit quatuor Kalendaria, Hebræorum, Syrorum, Græcorum, et Romanum: Ut, inquit, contra Novatores, in Divorum festis celebrandis concordiam Ecclesiarum liceat conspiciere. Præfatur autem quod Kalendarium Græcorum totius anni, quod Menologium vocant, contineat memorias Sanctorum, quos Græci quotannis, diebus anniversariis celebrant. Illud autem Menologium interpretatus est dictus Genebrardus, in quo, ad hanc XXVIII Maji, ista solum verba leguntur: Nicetas Episcopus Chalcedonensis. Joannes Molanus, in suo Auctario ad Usuardum, ad Sanctos a se appositos litteras adjungit, ut indicetur

lectori uade illos desumpserit: ubi littera G significat commemorationes Sanctorum totius anni, prout eæ cum eorundem Sanctorum deprecationibus habentur in Menologio Græco. Inde ergo Molanus ad hunc diem ista habet: Die vigesima octava sancti Patris Nicetæ, et sancti Hieromartyris Helladii. In his omnibus primum onctoritatis gradum obtinet Typicon S. Sabæ; quamvis id quod nunc sub eo habens nomine sæpius auctum fuerit, sicut Breviarium et Missale Mediolanense, dicitur usurpari secundum consuetudinem aut juxta morem S. Ambrosii; et sicut Breviarium antiquum Toletanum, vulgo S. Isidori sen Mosarabe appellatur, etiam postquam illud jussu Francisci Ximenes Archiepiscopi auctum et recensum est. Ista etiam mutatione et interpolatione non obstante, probatur, quod saltem quando scripti sunt Codices, unde accepta est impressio Typici, ejusmodi cultus invaluerit et obtinuerit in Palæstina, atque adeo ante aliquomulta secula.

atque Molanus.

E

3 Quæri tamen haud immerito poterit, quomodo S. Nicetæ mentio non habeatur in MS. Synaxario Ecclesiæ Constantinopolitanæ, et aliis Menæis inde desumptis, cum tam vicina illi fuerit urbs Chalcedonensis. Videtur autem responderi posse, quod forsitan S. Nicetas, suscepta peregrinatione ad loca Sancta, ibi in aliquo monasterio privatus vixerit, ac diem suum sancte obierit, et miraculis patratis coli publice cæperit, Chalcedonensibus interim nihil de eo requirendo sollicitis; quippe qui ipso discedente, vel etiam suo se gradu abdicante, alium elegerint, nec porro curaverint de eo quidquam discere: præsertim cum nulla ejus Vita scripta extaret, quæ nomen illius celebre faceret extra Terram sanctam; sicut in simili casu accidisset S. Joanni Silentario, ex Episcopo Coloniensi in Armeniam Lauræ S. Sabæ Monacho, nisi Vitam Cyrillus scripsisset quam illustravimus XIII Maji. Ceterum ex illo ipso defectu Vitæ, ducimus suspicionem, quod non admodum antiquus hic Sanctus fuerit; sed forsitan Iconomachorum tempore, pertæsus turbatissimi suæ Ecclesiæ status, in Palæstinam se contulerit; quando istic quoque collabebatur res Christiana, invalescentibus magis magisque Saracenis, et civitates ac loca omnia munita in Oriente tenentibus: et sic liceret illum referre ad seculum VIII vel IX.

Fortassis in Terra sancta obiit,

sec. 8 vel 9.

F

DE S. WILLELMO DUCE

POSTEA MONACHO GELLONENSI IN GALLIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De Vitæ et miraculorum Actis, cultu diebus variis, et Reliquiis ejusdem Sancti.

CIRCA DCCCXII

Gellonense monasterium S. Wilhelmo.

Gellonense monasterium, in Vita Ludovici Pii minus recte Galunæ vocatum, Septimaniam sive Occitaniam, aut barbaro (at jam loquimur) hujus ævi vocabulo Langedociam

pertinet; situm inter excelsa montium juga, in valle Gellonis ad Aranrarim fluvium; medio fere itinere inter urbes Episcopales Montem-pessulanum et Lutetiam Fundatorem illud agnoscit S. Wilhelmus Dux, sive

A sive ut ipsius awo potius vocabant Comitem, et postea ibidem Monachum, a quo modo monasterium S. Willelmi de deserto solet appellari. Acta ejus ex MS. istius Canobii, a Fr. Georgio Grandroguamio Infirmary transcripto, submisit nobis anno MDCXLVI Tolosa R. P. Petrus Possinus, ex tunc studiorum nostrorum fautor et adjutor strenuus, sed utriusque nonnulla desunt. Eadem Acta, sed absque miraculis, habemus scripta in insigni codice nostro mensis Maji, item in codicibus MSS. Trevirensi monasterii S. Maximini, Clavemarescano diocesis Audomaropolitanae, ac Dunensi jam Brugis constituto, utroque Ordinis Cisterciensis: in cujus archimonasterio ipsa quoque reperimus, sed non descripsimus. Habemus eadem, sed contracta, ex codice MS. Rubec-vallis prope Brucellas, cum Titulo Comitis Haannoniae, per uiscio quem errorem ipsi afficto a Collectore Gillemanno. Item in MS. Bodecensi diocesis Paderbornensis, æque ac illud Ordinis Cannaicorum Regularium, et MS. Ultrajectino ecclesiae S. Salvatoris. Denique contulimus ipsa cum editione Augustana anni MDCXI, et Parisiensi anni MDCCLXXVII. Priorem editionem curavit Carolus Stengelius, subjungens ei Vitam S. Willelmi Hirsaugiensis, IV Nonas Julii beato sine perfuncti: posteriorem inseruerunt Actis Sanctorum Ordinis Benedictini, hujusque seculi quarti parti primæ, diligentissimi Acherius et Mabilio.

B 2 At quis fuerit scriptor, inquit Mabilio, Vitæ S. Willelmi, quove tempore vixerit, certo definire non possum. Auctorem sane gravem, quisquis tandem ille sit, constat fuisse, et libellum hunc eudisse ante seculum XI; imo, ut verisimile est, haud longe post Willelmi obitum, cujus res gestas, quasi testis oculatus, commemorat. Hæc Mabilio. Verum nisi multum aberramus, unum eundemque censemus auctorem Vitæ et miraculorum, quæ hactenus inedita infradamus; in quibus narratur S. Fulcranni Episcopi Lutevensis adventus ad tumulum S. Willelmi, et ipse appellatur Sanctus, atque gratia curationum et virtute miraculorum opinatissimus, uti latius XIII Februarii, deduximus ad ipsius S. Fulcranni Vitam, ubi diximus eum circa annum MVI ex hac vita migrasse; proinde non videtur hæc Vita cum miraculis potuisse scribi, nisi saltem seculo XI jam aliqua usque fluente. Non dubitamus interim, quin plures antea S. Willelmi gesta descripserint, quorum narrationibus hic Auctor usus sit. Harum una potest censei caput VI Vitæ S. Benedicti Abbatis Anianæ et Indæ, a nobis ad XII Februarii protatæ: cui S. Willelmus in charta infra relata subjecit suum monasterium, et illud compendium ideo ante alia Acta proferimus, quod Auctor Ardo discipulus S. Benedicti patuerit etiam S. Willelmum certius cognovisse. Aliud compendium, sed ex hisce Actis contractum, habuit Ordericus Vitalis in sua historia Ecclesiastica, ad annum usque MCXLI deducta, lib. 6 ad annum MLXVI, ubi; Quia de S. Guillelmo, inquit, nobis incidit mentio, libet vitam ejus breviter hic inserere. Novi quod ipsa raro invenitur in hac provincia, et nonnullis placebit de tali viro relatio veridica. Hanc enim Antonius Guentoniensis Monachus nuper detulit, et nobis eam videre desiderantibus ostendit. Vulgo canitur a jocularibus de illo cantilena, sed jure præferenda est relatio authentica: quæ a religiosis doctoribus solerter est edita, et a studiosis lectoribus reverenter lecta est in communi Fratrum audientia. Verum quia portitor festinabat abire, et brumale gelu me prohibebat scribere; sinceram abbreviationem, sicut tabellis tradidi compendiose, sic nunc satagam membranæ summam commendare, et audacis Marchisi famam propalare. Hæc Ordericus, apud quem subjectum Vitæ compendium videri potest. Jocularia autem ab illo indicata, vulga Romanicas, profert Catellus et

Vita ex variis MSS.

et editis libris,

ab auctore gravi

XI seculo scripta:

compendia in Vita S. Benedicti Anianensis

et apud Ordericum Vitalem,

et alios.

explodit ut fabulosa lib. 5 historiæ Comitum Tolosano-rum cap. 6. Aliud compendium edidit Petrus de Natalibus lib. 5 cap. 61. Aliud MS. Colonia submissum fuit. Aliud Arnoldus Rayssius in Auctario ad Natales Sanctorum Belgii Joannis Molani: quod (sed Hagiologio Molani citato) reculit, nonnullis erroribus emendatis, Joannes Plantavitus de la Pause Episcopus Lodovensis in Chronologia Præsulum Lodovensium pag. 28, vir eruditissimus, a cujus calamo habemus Thesaurum Synonymicum Hebraico-Chaldaico-Rabinicum, item Florilegium Rabinicum-Biblicum. Denum et aliud compendium sive Epitomen habetur in Viola Sanctorum, Hagenow anno MDVII excusa.

3 Plura de viri Sancti miraculis, deque corporis ejus statu ac veneratione præsentis discere cupientes, iterum recurrimus ad prælaudatum Possinum, Roma in istas partes opportune regressum. Hic primum quidem, ex vetusto Gellonensis monasterii MS. libellum quemdam miraculorum impetravit; deinde recentis inventionis translationisque historiam, ibidem conscriptam Gallica lingua, ad nos misit. Et hanc quidem Lutine redditam in fine poniamus; istam vero, ex codice duobus foliis evulsis lucero, imperfectum haberi cum doleremus; opportune affertur Benedictini seculi IV pars altera, in eaque libellus de miraculis S. Willelmi, Ducis ac Monachi Gellonensis, Auctore Monacho Gellonensi Anonymo, ex MS. Eixiensi; vulgo Eyssez dicitur, diocesis Aginnensis, non longe ab Oldo fluvio monasterium, leucis circiter quinquaginta distans Gellone. Hujus MS. stylus, aliquanta cultior Gellonensi, ostendit ipsum esse posterius: quare originaria simplicitate servata qua licet, ex isto solum supplebimus defectus et lucunas primigenii operis.

4 Ad inventionem quod attinet, ea omnino præter spem accidit. Cum enim sub annum MDLXVIII extremam ruinam monasterio suo sacrisque omnibus formularent Monachi Gellonenses, volentes sui Fundatoris corpus in tutum subducere, in marmoreo ejus tumulo paucos duantur cineres ex priori elevatione reliquos repere-runt, collegeruntque: quos post annos circiter septuaginta sub altari reposuerunt: cujus rei testis supra laudatus Plantavitus, in dicta Chronologia Præsulum Lodovensium pag. 28 ista habet: Cineres S. Willelmi, dum nuperrime monasterium illud in visitatione nostra diocesis ex officio lustraremus, in urna marmorea inclusos, et a septuaginta vel circiter annis, ne in sacrilegas hæreticorum manus inciderent, e monumento ejus, quod pone majus altare miræ structuræ adhuc hodie visitur, eductos, sub unius altaris marmorea tabula fragrantissimum odorem spirantes, comperimus; et universo populo, conspiciendos simul atque debito cultu venerandos, exhibuimus. In cujus rei memoriam testimoniales litteras, manu nostra firmatas sigilloque nostro obfirmatas, et pyxide ferrea inclusas, Procuratore nostro fiscale hoc ita requirent, dicto monasterio concessimus; sacrasque Reliquias in eodem loco reposuimus, una cum dictis litteris testimonialibus; usquequo religiosissimi Congregationis S. Mauri Monachi, brevi in illud monasterium inducendi, illas in argentea capsula recondere valeant: quod ad majorem Dei et tam mirabilis Sancti gloriam piorumque consolationem speramus. Hæc Plantavitus Episcopus Lodovensis, qui præfuit dictæ Ecclesie ab anno MDCXXV, tunc in ecclesia S. Ludovici domus Præfessæ Societatis Jesu Parisiis inauguratus, usque ad annum MDCLXI, quo XXVIII Maji in festa Pentecostes vita est functus. Præter cineres nihilominus habebatur in scrinio argenteo deaurato, radius brachii deauratus miræ magnitudinis, reservatus utique ex priori ad locum Monachis ignotum Translatione, ut scribit Mabilio, in Appendice ad Vitam: qui etiam ejusdem Translationis memoriam, ut factæ anno MCXXXVIII,

D
AUCTORE G. H4

Libellus miraculorum ex duplici MS.

E

et historia
Inventionis
ex Gallico,

F
post solos cineres olim re-
pertos et re-
censtruatos

A in Nonas Martii, *repperat in Martyrologio Gellonensi.*
 Verum cum anno MDCLXXIX mense Septembri, incum-
 beretur altari principi ad absilem removendo, inventus
 est qui in desperatis jam habebatur thesaurus, modo in-
 fra explicando.

Altare el-
 erectum,

memoria in
 Fastis 28 Ma-
 ii,

23 Augusti,

5 Februarii,

5 Martii.

Virtus in
 agris sonan-
 dis.

§ Cultus antiquus S. Willelmi colligitur ex altari,
 in honorem ejus ad dexterum latus majoris aræ collocato,
 et ex tabulo e pario lapide eximio exarato, ubi et se-
 pulcrum ejusdem Sancti pone dictum altare cum egre-
 giis iconibus constitutum, et sacra ejus memoria ita
 celebratur in vetusto Martyrologio Gellonensi: v Ka-
 lendus Junii, apud Gallonem in territorio Lutevensi
 depositio B. Guillelmi, Monachi et Confessoris,
 quondam clarissimi Consulis Palatini. Imo ejus fe-
 stum duplici ritu celebratur in diocesi Lutevensi et Bi-
 terrensi: et in Martyrologio Brivatensi ejus depositio
 memoratur: uti etiam in MS. Florario, et apud Gre-
 venum, Maurolycum, Galesinium, Causium; et in
 fastis monasticis Wionis, Dorganii, Menardi, Bucelini.
 Ast Idibus Augusti apud Gellonenses legitur, Dedicatio
 altaris sanctissimi Guillelmi de Gellonensi mona-
 sterio, quæ facta est ab Amato sanctæ Romanæ
 Ecclesiæ Legato, anno MLXXVI a Domini nativitate.
 B *Prædix Nonas Februarii celebratur aliqua Translatio*
 corporis S. Guillelmi Confessoris Christi: quæ
 forsitan censeri debet prima corporis elevatio, ex humili
 sepulcro in marmoream tumbam. Porro cum Garsendis
 nobilis femina, anno MXXIX, monasterio Gellonensi ec-
 clesiam S. Petri de Salve obtulisset, Gausfredus Ab-
 bas, sumpto secum vexillo Crucis et S. Guillelmi
 gleba, cum conventu fidelium Monachorum, Cleri-
 corum, Militum, Laicorum... locum adivit, ut sit
 cella monasterii Gallonensis in perpetuum, quemad-
 modum exponitur apud Mobilionem. Prædix etiam sen-
 potius in Nonas Martii signatur supra indicata Trans-
 latio corporis sanctissimi Confessoris Christi, anno
 MXXXVIII, per manus Domni Ugonis Albiensis Epi-
 scopi, et Raimundi Abbatis Gellonensis, et Rai-
 mundi Nantensis Abbatis, temporibus Innocentii
 Papæ secundi, regnante Ladovico Rege Septimo seu
 Juniore.

§ Sub hoc Pontifice et Rege floruit Ordericus Vita-
 lis, qui libro 6 supra indicato ista in commendationem
 loci scribit: Venerabile cœnobium illic usque in ho-
 diernum diem perseverat, et ingens Monachorum
 exercitus Domino Deo Sabaoth cum ingenti tripudio
 militat, atque meritis S. Guillelmi ex illustri Milite
 religiosi Monachi, turba infirmantium convalescens
 exultat in Christo Jesu, qui omnes sibi adhærentes
 glorificat. Erat jam ab anno circiter nonagesimo supra
 millesimum dicto Abbatia, decreto Urbani Papæ II,
 ditioni Anianensium subducta; et deinde luteris Callisti
 II et Alexandri III, Romanæ Sedi immediate subjecta:
 et ipsa Episcopalem jurisdictionem exercet in totam
 vallem Gellanensem, atque oppidum monasterio adjun-
 ctum, nec non in duas ibidem ecclesias parochiales S.
 Bartholomæi et S. Laurentii: imo eidem subsunt Ere-
 mitæ, in præruptis montium jugis simul degentes, qui-
 bus a Benedicto Papa data facultas ædiculæ construendæ
 per litteras, anno MCCCXXVI Idibus Septembris
 Avenione signatas.

VITÆ COMPENDIUM

Ex Vita S. Benedicti Anianensis, Scripta ab
 Ardone discipulo,

et edita ad diem XII Februarii.

Guillelmus Comes, qui in aula Imperatoris præ-
 cunctis clarior erat, tanto dilectionis affectu B. Be-
 nedicto deinceps adhæsit, ut seculi dignitatibus

despectis, hunc ducem viæ salutaris eligeret, qua
 pertingere posset ad Christum: acceptaque tandem
 convertendi licentia, magnis cum muneribus auri
 argentique, ac pretiosarum vestium speciebus, sub-
 sequitur venerabilem virum. Nec moram inde po-
 nendi comam fieri passus est, quin potius die Na-
 talis Apostolorum Petri et Pauli, auro textis deposi-
 tis vestibus, Christicolarum induit habitum, sese
 Cœlicolarum adseisci numero quantocius congau-
 dens. Vallis vero a beati viri Benedicti monasterio
 ferme quatuor distat millibus, cui nomen est Gel-
 lonis: in qua construere præfatas Comes, in digni-
 tate adhuc seculi positus, cellam jusserat: illic se
 vitæ suæ tempore Christo tradidit servitutum. Et
 quoniam nobilibus natalibus ortus, nobiliorem se
 fieri Christi amplectendo pauperiem studuit; et
 summum, quem genuino perceperat, pro Christo
 abjecit honorem; ratum puto, si de piis conversa-
 tionis ejus actibus pro hescentibus pandam. Etenim
 in cellam præfata venerabilis Pater Benedictus
 suos jam posuerat Monachos: quorum exemplo im-
 butus, infra paucos dies, eos a quibus edoctus est,
 virtutibus antecelluit. Adjuvantibus quoque eum
 filiis, quos suis Comitibus præfecerat, Comitibus-
 que vicinis, ad perfectam fabricam monasterii,
 quam cœperat, cito deluxit. Qui locus ita secretus
 est, ut solitudinem non desideret habitator: cingi-
 tur denique nubiferis undique montibus, neque cui-
 quam illic accessus est, nisi quem ultroneus orandi
 causa deduxit animus: tanta vero amœnitate est
 perfusus, ut si Deo servire decreverit, aliorum non
 desideret loca: siquidem adsunt vineæ, quis præ-
 fatus vir plantare præcepit, hortorum quoque copia,
 variis stipata diversarum generibus arborum. Pos-
 sessiones acquisivit plurimas: petenti siquidem eo
 Serenissimus Rex Ludovicus spatioso hoc dilatavit
 termino, de fiscis suis ad laborandum concedens
 loca: vestes sacras perplurimas dedit, calices ar-
 genteos aureosque et offertoria præparavit, libros
 secum perplures attulit, altaria auro argentoque
 vestivit. In hanc nempe ingressus cellam totum se
 dedicavit Christo, nihil mundanæ pompæ relinquens
 vestigii. Tantæ autem deinceps humilitatis fuit, ut
 rarus aut nullus ex Monachis ita flecti posset, dum
 obviare contingeret, ut ab eo humilitate non vince-
 retur. Vidimus sæpe eum cædentem asinum suum,
 flasconem vini in stratorio deferre, eumque super
 insidentem, calicem in terga humeris vehentem,
 nostri monasterii Fratribus tempore messis ad re-
 focillandum sitim eorum occurrere. In vigiliis quo-
 que ita pervigil erat, ut vinceret cunctos. In pistri-
 no, nisi occupatio aliqua præpediret aut ægritudo
 tardaret, propriis operabatur manibus. Coquinam
 vice sua complebat; in habitu summæ humilitatis
 assumpserat formam; jejunii amator exstitit, ora-
 tionibus instans, compunctioni continuus: vixque
 corpus Christi poterat percipere, priusquam lacry-
 marum ejus in terram decurrerent guttæ. Lectuli
 quoque duritiem avidè expetebat; sed propter eas
 invaletudinem Benedictus Pater euleitram, eo no-
 lente licet, substerni fecit. Aiunt nonnulli, quia se
 sæpe pro Christi amore flagellis cædi, nullo alio
 præter eum qui aderat conscio, jussit. Mediis fere
 noctibus, glacialibus profusus rigoribus, uno per-
 raro tectas tegmine, sæpe in oratorio, quod in ho-
 norem sancti Michaelis construxerat, soli Deo
 notas, vacans orationibus stabat. His aliisque virtu-
 tum fructibus intra exiguos stipatus annos, immi-
 nere sibi diem mortis cognoscens, cunctis monaste-
 riis in regno Domini Caroli pene sitis per scriptu-
 ram notum fieri jussit, se ab hoc jam seculo mi-
 grasse: sicque deinceps copias virtutum reportans,
 Christo vocante migravit e mundo.

D
 Conversus a
 B. Benedicto
 Abb. Anianæ.

ex Comitibus
 Monachus Gel-
 lonensis,

omni virtute
 excellit,

sui præsertim
 despectu,

et pie obit.

VITA

VITA

Auctore gravi, seculo Christi xi scripta.

Ex variis MSS. et duplici editione.

PROLOGUS.

Ad summam Dei gloriam et laudem, de B. Willelmi vita laudabili sancta conversione atque conversatione tractaturi, sancti Spiritus gratiam, qui etiam in rebus minimis implorandus est, invocamus: ut qui eum in contemptu seculi, in sui ipsius abnegatione praevenit et secutus est; ipse nos quoque in hac retractatione praevenire dignetur ac subsequi, et efficiat idoneos tantae historiae relatores. Nihil enim dignum dicitur sine eo, neque etiam ipse sine se invocatur, ejus nimirum dona sunt, si quis mereatur Omnipotentis opera denuntiare, et ipsum in Sanctis suis magnificare Deum, et primum quidem hunc Dei dilectum, exemplar nobis et speculum proponamus, et formam in eo Apostolicam et vitam in terris Angelicam veneremur; atque, in quantum possibile est, boni aemulatores idipsum imitatur. Cum enim magnum sit et valde bonum, Sanctorum merita praedicare et extollere virtutes; ipsas utique virtutes ambire, atque imitando acquirere revera optimum est et praecellens. Utrumque tamen et coelitus datur, et divinitus inspiratur: illiusque administratio est gratis, qui gratiarum distributor dat ex eis quibus vult, et dividit singulis prout vult.

B 3 Nunc igitur quae ad communem aedificationem pertinent, quaeque devotis auditorum animis prodesse ad imitationem possunt, de vita et meritis tanti Ducis tamque gloriosi Principis, aggrediamur: cetera quae mundi fuerunt, gesta videlicet fortia, ad terrenam dignitatem atque ad secularem militiam pertinentia, quamvis inclita ac relatu digna in memoria aeterna, nos tamen silentio praeterire decrevimus, gestis tantum spiritualibus ex parte recitandis calamus applicantes. Quae enim regna et quae provinciae, quae gentes, quae urbes, Willelmi Ducis potentiam non loquuntur, virtutem animi, corporis vires, gloriosos belli studio et frequentia triumphos? Qui chori juvenum, qui conventus populorum, praecipue militum ac nobilium virorum, quae vigiliae Sanctorum, dulces non resonant, et modulatis vocibus decantant, qualis et quantus fuerit, quamque victorioso barbaros domuit et expugnavit; quanta ab eis pertulit, quanta intulit; ac demum de cunctis regnis Francorum finibus crebro victos et refugas perturbavit et expulit? Haec enim omnia et multiplex vitae ejus **a** historia cum adhuc ubique pene terrarum notissima habeantur, nec modo ad hanc descriptionem pertinere necessario videantur; jam nunc ad ea quae religio beati Viri et sanctitas exposulat, manus laborare, incipiat et calamus; de ortu ejus et generis nobilitate, quod de magnis sanctisque Viris plerumque requiritur, breviter praenotando.

ANNOTATIO D. P.

a Catellus in *Memoriae historicis Occidentis*, lib. 4 pag. 549, veterum antiquissimi idiomatis aegreque intelligibilis Romanciam MS. ubi contineantur Acta Guillelmi Curti-naris (hoc enim cognominentum sibi assumpsisse ibidem dicitur, in memoriam duelli contra aemulum Cursoldum depugnati, quo nasus ei delibutus fuit et extrema sui parte mutilatus. Ingeas autem ita esse volumen, in plures distinctum libros, quorum uni titulus sit Carrucatio Nemausensis; propter captam

Nemausum, per stratagema carrucarum doliis milite factis onustarum: ejus libri principium dedimus in Addendis ad Chronologium Patriarcharum Hierosolymitanorum sub fine. Plura fragmenta deinde profert idem Catellus, ubi de gestis illius ex professo agere incipit, pag. 567, in quibus ipse Guillelmus natus dicitur Narbonae, patrem habuisse Aimericum Seniore, cognomine Barbatum, matrem Ermengardiam, sororem Bonifacii Regis Papiensis id est Longobardiae; fratres Bernardum de Brehan, Guarinum d'Ansemaue, Guibertum d'Audernas, et Aimericum; Sorores Blancam, Ludovico Pio nuptam: tunc Guateri Tolosani matrem, aliasque duas innominatas; uxorem, Orablam, Aransionensis Principis filiam, bello captam, quam in baptismo fecerit appellari Guiboram. Ceterum cum ex Francorum historiis constet Desiderium, ultimum Longobardorum Regem Aytulfo successisse; et Ludovico Pio uxores fuisse, primum Ermengardiam, secundam Juditham; apparet nihil fidei historicae subesse Romanciae isti: sicut nec subesse potest expeditioni illi, quam idem Guilielmus jam Monachus, resumptis tantisper armis, suscepisset ad liberandos obsidione Parisios, quo adveniens Saracenorum Ducem Isorem, Conimbricæ Regem, singulari certamine superaverit. Quapropter nobis operae pretium non est visum, Codicem illum MS. requirere; de Francica tamen veteri lingua fortassis non male mereretur, qui ejusmodi poemata proferret in lucem, usitatoris nunc linguae paraphrasi e latere adjecta.

CAPUT I.

Vita Sancti in seculo, militia contra Saracenos, monasterii fundatio, Sororum oblatio.

Incilita a laudis ac perennis memoriae Pippini Regis tempore, natus est B. Willelmus de praecelara Francorum progenie, ex patre videlicet nobili magnoque **b** Consule, **c** Theoderico nomine, ejus mater aequae generosa et nobilissima Comitissa dicta est **d** Aldana: ambo quidem de summis Franciae Principibus, Consules ex Consulibus, vita quoque et moribus placentes Deo et hominibus. Cum ergo essent tales, et verae divinitatis religiosi cultores, puerum a Deo susceptum cum omni diligentia nutriunt, eumque disciplinis liberalibus tradunt, et specialiter informari et erudiri faciunt. Eruditum vero litteris divinis ac diversis Philosophorum doctrinis, parentes ejus, et erat moris fieri de Principum filiis, nihilo minus instruunt fortioribus studiis atque exercitiis militiae secularis.

4 Deinde cum eum jam Pippinus Rex ex hac luce emigrasset, et filius ejus Carolus, qui dictus est Magnus et gloriosus, in throno regni resedisset; inclitus adolescens commendatus est ei a parentibus, ut Regi semper adstaret; et in palatio, ut par erat, militaret. Cumque in aula Regia irreprehensibiliter et laudabiliter se haberet, et Regi esset acceptus, et exercitui placeret; nullius tamen movebatur invidia, nec quisquam adversus eum movebatur injuria. Siquidem Willelmi nomen jam celebre habebatur, et de sibi a Deo data fortitudine, de corporis ejus perpulchra magnitudine, de magnanimitate, deque morum ejus bene per cuncta composita qualitate, fama inclita ubique loquebatur. Igitur Willelmus commendatus a patre, stat ante Regis conspectum, suscipit nomen Consulis et Consulatum, in rebus bellicis primae cohortis sortitur principatum. Regis principaliter adhibetur consiliis, tractat strenue cum Rege de regni negotiis, de militia et armis; fit Pater patriae, reipublicae defensor; pro pace vigilat, in bellis laborat; fovet cives, hostes expugnat; cunctis in arcto positis, in angustiis constitutis

Auctor Spiritum sanctum invocans,

excusat omitti bellica Willelmi facta.

a

EX MSS.

E

a

b c

d

Stirpe praenobilis et recte educatus,

F

e

In aula Caroli honoratur,

velut unus ex principibus Regis ministris,

EX 855.

A stitutis compatienter subvenit, et pro quibus res exigit apud Regem intervenit. Regis vero hæc erat intentio et cura præcipua, Christi gloriam quærere, et super omnes gentes Christiani nominis elevare triumphum: quod et fecit Deo cooperante in omnibus, et Willelmo cum aliis Ducibus consilio et virtute opem sibi ferentibus. Sic enim eorum muniebatur studiis et honestis consiliis, et præcipue Willelmi innitebatur brachiis, ac si thronus aureus, qui columnis fulcitur argenteis. Willelmus Regi aderat a dextris et a sinistris, ipse quidem in prosperis pariter et in adversis.

adversus Sara-
cenes Dux
constitutus in
Aquitania,

f

5 In diebus illis Saraceni pariter conglobati magnum valde et inopinabilem producunt exercitum: montes Pyrenæos transeunt, et una omnes conspersione ad has partes Aquitanie, Provincie ac Septimanie properant, confinia scilicet Christianorum. Regnum irrumpunt Caroli, dant infinitas de Christianis strages; victores existunt, spolia diripiunt, captosque ducunt strictis funibus captivos, præoccupant totam longe lateque terram, quasi jure perpetuo possidendam. Nuntiatur hoc Christianissimo Regi, neque enim complacet illi. Audito hoc nuntio, ipsum Christi nomen fidelis invocat, moxque suæ virtutis Principes et Consiliarios more regio convocat, et quid facto ad talia opus sit eos consulit, et ipse inde cum eis attente et solite tractat. Omnes per Dei providentiam in unam concordant sententiam, ut scilicet Comes Willelmus, armis inclitus, bello victoriosus, militie Gallicanæ studiis gloriosus, ad hoc opus eligatur, et ipse cum suis legionibus contra barbaros concite dirigatur. Adjudicatur etiam conclamante exercitu, ut totius Aquitanie, quoniam dignus est, investiat Ducatu, et de Consule sublimetur in Ducem. Non differt Carolus consilii effectum, statimque Willelmum manu tenet ac promovet. Ergo Willelmus Comitum et Ducum gloria sublimatus, fit inter Principes primus, ipse secundus a Rege, suscipit legationem, nec laborem recusat, mittitur contra barbaros.

g

6 Itaque Willelmus Dux salutatus a Carolo, et ipse pio Domino benignum vale faciens, procedit, fortem et electum producit exercitum; itaque Septimaniam ingressus, transito quoque Rhodano, ad urbem concitus Arausicam agmina disponit et castra (quam illi Hispani cum suo Theobaldo jampridem occupaverant) ipsam facile ac brevi cæsis atque fugatis eripit invasoribus, licet postea et in ea et pro ea multos et longos ab hostibus labores pertulerit, semperque prævaluerit decertando. Erepta autem urbe, placet omnibus ut sibi eam detineat, faciatque i primam suæ proprietatis sedem: unde et civitas illa ad tanti Ducis gloriam, famosissima multumque celebris magnique nominis, per totum hodieque mandam commemoratur. Quid vero post hæc egerit, quot et quanta cum barbaris transmarinis et Agarenis vicinis commiserit prælia; quomodo in gladio suo cum auxilio divino populum Dei salvavit, et Christianum dilatavit imperium; at superius est dictum, nec scripto hoc indiget, nec præsentis est propositi, excepto hoc quod dici succinete potest. Quoniam licet multo tempore multaque pertinacia valde diuque decertatum sit, tamen tandem virtute Altissimi cum virtute belli ita Saracenos perdomuit et perturbavit tyrannos, perscrutans eos et conterens et ad interitum perducens, ut deinceps non auderent, nec licentiam haberent ad has partes quas invaserant redire, nec eis ereptam ultra repetere terram. Ceteram autem magnitudo gestorum ejus et præliorum copia, interdum varii Ducis eventus et durissimi labores, semper vero gloriosi triumphi, si quis calamo attentare au-

h
Arausica urbe
recepta cos
sape vincit:

C

i

k

deat, præmaximo proprioque indigeret volumine.

7 Igitur Willelmo Duce operam dante Deoque cooperante, tandem a tanta persecutione terra quievit, et pax est populo Dei sanctoque Imperio restituta. Resurgunt ecclesie, vel novæ ædificantur. Ipse quoque triumphator ac signifer Christi, Dux inquam gloriosus, pace et quiete ab inimicis indepta, et ipse bonis omnibus pacificus. cœpit jam licentius inhærere Deo, utpote bellorum curis et tumultibus liberior; et, ut olim corde conceperat, cultibus divinis totus inhære. Non resolvebatur ignavia, nec indulgebat quieti in delectatione carnis, ut solent plurimi plurimum perpassi laboris: sed tanto fortior, quanto liberior, piis vacabat studiis et operibus bonis. Primo quidem de statu reipublice et de communi omnium utilitate nocte dieque tractabat. Secundo ut sacræ leges salubriter constitutæ ratæ forent et illibatæ; lites universorum et diversa negotia æquissimis dirimens et discernens judiciis; pauperum specialiter, pupilli et viduæ judex ipse propitius. Tertio vero terræ principes ac dominos temperabat, ne subditos e jure violenter opprimerent: universos autem, quantum in se erat, pacis et gratiæ vinculis adstringebat. Præterea de cœnobiis sacrisque locis atque ordinibus, communem vitam professis, tantam susceperat curam, quantam vix solet quilibet paterfamilias de domo propria sive familia regenda suscipere. Cumque generaliter monasteriis omnibus largus et munificus haberetur, illa tamen quadam speciali prærogativa tuebatur et favebat, quæ dominus suus Carolus olim nova construxerat, aut destructa renovarat, dona devotus inferens, prædia concedens, necessaria etiam ministrans stipendia. Christi vero Sacerdotes, acsi Apostolicos viros, tanta dignos habebat reverentia, ut primus eis assurgens et primus eis supplicans, illorum se committeret precibus angelicis, et eorum manibus atque sacris altaribus suas quotidie offerret oblationes. Porro de peculiari- bus elemosynis, quas ejus dextera furabatur sinistræ, et in pauperum sinibus abscondebatur, laudem dicere non est necesse: quas ille melius novit et laude sua approbat, qui eas super numerum multas et in abscondito vidit, et solus dinumeravit, et ipse eas in personis suscepit egenorum.

8 Inter hæc omnia virtutum studia et veræ sanctitatis Deo placita holocausta, vir tamen Domini et servus Jesu Christi quasi nihil ageret suspirabat, nec videbatur sibi adhuc Deo aliquid obtulisse acceptam. Visum est autem ei, inspirante gratia Dei, ut novum novo opere Regi omnipotenti debeat ædificare monasterium, in tali scilicet loco, ubi nullum ante fuerit oratorium; in quo divinum fiat semper servitium, perpes oblatio, jure sacrificium. Procedit igitur explorare et quærere, in quo locorum debeat ædificare monasterium, jacere fundamenta, opus accelerare. Incidit ergo ei voluntas ad excelsa montana Lutevensis territorii procedere, circumire et quærere, si forte queat in illa vasta solitudine lacum juxta cor suam, quem ad Dei omnipotentis gloriam construat, reperire. Denique ingreditur, Deo ut credimus comitante, Angeloque sancto duce viam præparante, loca deserti devia, alpes arduas, celsa promontoria, arcta nimirum via et scopulosa, aspera per totum, plurimum laboriosa. Abbreviat cito gratia divina viæ asperitatem, et adimplens cari sui desiderium terminat anxietatem.

9 Nam convallis ipsius angustias ingresso, et ad interiorum eremum paulo longius progresso, subito occurrit inter ipsas montium crepidines parva quædam et inculta planities, aeris undique jugis et rupibus constipata, nemorosis circumquaque arboribus obumbrata, rivolo viventis aquæ per medium defluente

D
vacat operibus
pietatis,

justitia,

E

religionis,

et caritatis.

Cœnobio
condendo lo-
cum quarit:
F

aptumque
in valle
Gellonis
reperiens,

l

A defluente, et in fluvium Arauris quo clauditur illa vallis baud procul ingrediente. Requiritur nomen loci, et invenitur quoniam Vallis-Gellonis antiquitus diceretur : et ideo fortassis, ut quidam interpretantur, quod in ipsa solitudine deserti, inter immensos scopulos et colles horribiles, quasi agellus vel parvus ager remansisse videretur. Videns igitur Dei amicus luci qualitatem, et ad monasterium construendum quamdam opportunitatem, cognoscit se manifeste a Domino exauditum, et iter suum a Domino expeditum. Unde referens gratias Conditori, omnisque dilationis impatiens, dat manum operi, instat et invigilat sancto gratoque labori. Accitis quoque magistris quos secum educebat, virisque sapientibus quos in suo comitatu habebat, quamprimum concedens metitur oratorium, metitur etiam totius claustrum spatium, domum refectionis atque dormitorium, domum etiam infirmorum et cellam novitiorum, proaulam hospitem, xenodochium pauperum, junctum clibano pistrinum, de latere molendinum. His ita depositis et congrue atque regulariter designatis, ipse Dux ad opus rediit, operarios ponit, artifices præponit; qui quibus insistant operibus, quæve exerceant studia, diligenter et opportune disponit. Et sic quidem incipiens a capite, sicut dicitur, A sanctuario meo incipite, exorsus est a sanctuario : in quo nimirum primos ipse lapides mittens, in nomine Salvatoris, id est Jesu Christi, qui est vere Salvator mundi, initiat fundamentum, erigit parietes, sustollit tectum, consummat opus perfectum, marmore pretioso perficiens pavimentum. Sancta Regina cælorum et Princeps Archangelorum, Petrus Pastor ovium et Paulus Doctor gentium, cum Joanne Theologo et Andrea Apostolo, cum omni duodeno Apostolorum numero, præmissa Salvatoris *m* principali memoria, quem decet ante omnia omnis honor et gloria, placuit sancto Principi, ut specialiter colantur in eadem ecclesia : fecitque et ipsis ibidem propria et veneranda altaria.

ipsam ædificat
cum ecclesia :

B
Ezec. 9, 6.
m

n
Monachos
eo inducit
et dotat :
o

C
g

Sorores duas
offert Deo.

10 Igitur perfecto opere templi et quibusdam officinis, festinat servus Domini conducere servos Dei de cœnobiiis vicinis *n*, de locis regularibus atque religiosis, viros pudicos, sanctæ conversationis. Quibus etiam solenniter *o* Abbate dato temploque sanctificato, solennem quoque ecclesiæ et altari fecit donationem, protestans in muneribus suam erga Deum animi intentionem. Prædia namque cum scripto largitur ingentia, familiam multam nimis loco semper et Fratribus servitutam, auri quoque plurimum et argenti, mirabiles multasque gazas multiplicis ornamenti, greges etiam non parvi numeri sexusque promiscui, pecoris et armenti. Ut autem hæc sua donatio, sanctaque ipsius per omnia et justa constitutio indissolubilem haberet stabilitatem, et omnimodis in seculis æternis possideret firmitatem; primo scriptis propriis *p* adstipulat, deinde præceptorum regalium vigore corroborat.

illi vivam et veram hostiam, pro ejus dulci amore omnem abominamur carnis concupiscentiam. Habemus enim votum, Deo auxiliante teque nobis annuente, in loco isto dum vivimus persistere, sub habitu sanctæ religionis, militare Christo sub titulo sanctæ professionis, et hic expectare diem nostræ vocationis. Igitur frater pius cum magno gaudio sorores offert in conspectu divinæ majestatis, in spiritu humilitatis, sacrificium Deo in odorem suavitatis, ferentes in lampadibus oleum jucunditatis cum splendore incorruptæ virginitatis. Ipsæ vero perseverant in monasterio *q* flagrant amore divino, sanctoque desiderio custodientes votum, tenentes propositum, numquam mente redeunt ad seculum, nec respicientes ad Sodomæ periculum.

D
EX MSS.

q

12 His ita Dei nutu gloriose peractis, Pater Willelmus, Sororibus et fratribus vale faciens, plurimumque confortans, magnumque eis Dei promittens auxilium, ad propria revertitur. Nam propria adhuc habere videbatur, licet mens ejus et propositum ad id potissimum intenderet, quatenus quandoque Deo propitio, abnegato omni proprio, etiam et semetipso, nihil in hoc mundo præter Deum possideret. Recessit itaque iterum ad propria. Et nimirum in domo ejus erant divitiæ et gloria, rerum omnium copia, prolis gratia, uxoris pudica et fidelis amicitia. Non ventilabant, ut olim, aliqui cum hostes, neque sollicitabant Agarenorum gentes : quoniam Deo propitio terra in conspectu ejus quieverat, et ipse ab omni impetu tutus et quietus erat. Inter hæc autem omnia amor Dei tantus erat in eo, ut omnem amorem seculi prorsus tolleretur ab eo : et quidquid in hoc mundo quasi dulce arrideret, comparatum dulcedini divinæ dilectionis pro absinthio haberet : unus enim amor Altissimi omnes resecebat ab eo affectus hujus mundi, et unius gehennæ timor cuncta in corde illius carnis oblectamenta frangebatur. Tum vero fortia facta sororum et virilem earum constantiam reducens ad memoriam, quamque subito præcesserant cum ad cœlestem militiam; gaudebat quidem pro eis, verumtamen erubescerebat, utpote qui in seculi militia semper primas tenuerit acies, et numquam novissimus apparuit; nunc vero feminæ et audaciam ejus præripuerant et palmam. Cum autem inter cetera illius solitudinis, in qua paulo ante monasterium construxerat, sedulo recordaretur, atque servorum Dei quos ibidem dimiserat sancta studia vitamque cœlibem ad mentem reduceret, semperque in mente haberet ad hujusmodi æmulationem; quidquid ei erat in hoc mundo præcipuum vilescebat; et ipsemet sibi displicens, eo quod cum religiosis Fratribus non remanserat, animo tabescebat. His et hujusmodi cogitationibus vir Dei et contristabatur, et confortabatur; satiabatur suspiriis, et lacrymis pascabatur.

Reversus ad
propria,

E

monachorum
sortem co-
gitat.

F

ANNOTATA.

a *Antiqua Vita Dunensis ita incipit* : In diebus laudabilis ac pii Regis Pepini natus est B. Guillelmus etc. *prout hic habentur.*

b *Nomen Consulis pro Comite usurpari, a mediæ ætatis scriptoribus sapius monuimus, præsertim ad Vitam B. Caroli Boni Flandriæ Comitis 2 Martii.*

c *Quis hic magnus Comes Theodericus seu Theodericus fuerit, non satis constat. Oculos conjiciunt aliqui in Anoles Eginhardi, seu potius Monachi Laurishamensis, in quibus ad annum 783 dicitur, Saxonibus, ex consilio Widekindi ad bellum Francis inferendum paratis, obviavisse Theoderico Comes, propinquus Regis, cum iis copiis, quas audita Saxonum defectione raptim in Ripuaria congregare potuit. Addunt aliqui, eum fratrem patrualem fuisse Caroli*

A Caroli Regis. quasi esset filius Childebrandi et frater junior Nibelungi. Quod aliis ulterius discutiendum relinquimus.

d Aldana in Tabulis Genealogicis Labbanis habetur filia Caroli Martelli et Rotrudis, quod in quodam Martyrologio apud Antonium Dominicum de Ansberti familia rediviva referatur Andana, soror Heltrudis et Landradæ, quæ fuerunt filiæ dicti Caroli Martelli. Alia ab Aldana est Dodana, uxor Bernardi, cujus liber ad Wilhelmum filium, sed S. Wilhelmo juniorem, extat apud Mabillonem seculo Benedictino 4, a pagina 750.

e Pippino 24 Septembris anni 768 successit Carolus Magnus, cujus Acta illustravimus ad diem 28 Januarii quo colitur.

f Prælium factum est inter Saracenos et Francos in Gothia, in quo Saraceni superiores extiterunt. Ita Annales Fuldenses ad an. 793. Quo anno apud Eginhardum sive Laurishamensem, dicuntur Saraceni Septimaniam ingressi; prælioque cum illius limitis custodibus atque Comitibus conserto, multis Francorum interfectis, victores ad suos regressi. In eadem scilicet Septimania et Gothia seu Langedocia

g Ordericus Vitalis loco supra indicato, A Carolo, inquit, Dux Aquitanie constituitur, eique Legatio contra Theodebaldum et Hispanos atque Agarenos injungitur. Sed quod investituram attinet, decepti auctorem sui temporis usus, nec enim tunc adhuc cæperant provincie in feudum tradi, transmittendæ ad posterum.

h Rhodanus etiamnum limes est Septimanie sive Occitanie et Provincie, in hac est Arausio, una leuca a Rhodano distans.

i Honoratus Bacharus, lib. 8 Historie Provincie sect. 5 agens de Principatu Arausionensi, primum constituit Guilielmum hunc et cognominat Courtinez, quod etiam confirmat Catellus lib. 1 Historie Comitum Tolosanorum cap. 6: ubi eum statuit etiam fuisse Comitem Tolosanum, scilicet quia submoto Gorsono, Guilielmum pro eo subrogatum fuisse legitur in Vita Ludovici Pii ad annum 789: sed quidquid de cognomento ab brevitate nisi sumpto sit, cujus certiora optorem videre documenta, nemo hoc debet ad familiam aliquam trahere, quia ejusmodi cognomenta, a plebe indita, nec usurpabant viri nobiles ut suæ, nec transmittabant ad posterum.

k Stengelins cum MS. S. Maximini fiduciam.

C l Rivulus Odorubio, per monasterii hortum in Arausim defluit.

m In Necrologia Gellonensi memoratur pridie Kalendarum Octobris, In arcisterio Gellonensi dedicatio basilicæ S. Salvatoris.

u Potissimum ex monasterio Aniana, quod ferme quatuor distabat millibus passuum, cui præerat B. Benedictus, quem ibi suos posuisse Monachos supra dictum ab Ardore.

o Infra in diplomate Ludovici Pii, tunc regis Aquitanie, dato anno 808, dicitur Juliofredus Rector et Abbas præesse, et infra num. 21 ab ipso præpositus. Sed, in charta secunda S. Wilhelmi infra danda, dicitur Benedictus Abba rogare, anno 804.

p Hæc scripta infra referenda, fuerunt dato anno 804, die 19 Decembris.

q Nunc est ecclesia parochialis S. Bartholomæo dicata, viginti passibus a monasterio Gellonensi dissita. Harum sororum tumultum, quatuor columnis marmoreis, erectum esse in sacello B. Marie, easque Sanctas reputari, non tamen publico honorari cultu, indicat Mabilio. Et dicti monasterii Sauctimoniales solebant appellari Monachæ S. Guilielmi, quæ inconsulto Abbate non poteraat admitti.

CAPUT II.

Cum bona Regis gratia et vale amicis dicto, monasticum habitum assumit Wilhelmus.

Interea causa extitit, ut ipse Carolo valde necessarius Franciam accitus expeteret, et post multum temporis natale solum patrique Consulatus, immo sui, hereditatem reviseret. Susceptus a Rege mirabili gaudio omnique dilectionis affectu, laus quoque meritorum ejus acclamata est non minima: ipse vero donis ingentibus est, ut par erat, honorificatus. Obtentu Regis aliquandiu commoratus est in Francia, cum eo procedens pariterque convivans, potens in palatio et imperio Princeps, et in tanta apud eum gratia, sicut filius apud patrem. Franci omnes exultabant super eum, et nobilis cognatio necnon et familia naturalis debita præcipue tripudiabant lætitia. Ipse vero omnibus dilectionis vicem reddens, nec tantumdem solummodo, sed duplo omnes diligebat, dicente Domino; Diliges proximum tuum sicut teipsum. Tamen pro hac tanta dilectione, proque tantis affectibus, non poterat amor Dei ingens et in re modum excedens, in corde ejus tepescere: sed tanto ardentius, quanto secretius succendebatur, et in cordis penetralibus flammis crescentibus æstuabat.

Caroli in autam honorifice receptus,

Mat. 5, 43 E

14 Namque inter delicias Domini scilicet Caroli, inter oblectamenta seculi, interque blandimenta carnalium amicorum, nocte dieque tractabat, cura præmaxima et corde pervigili, quatenus relicta hac omni pompa nobili et gloria transitoria hujus mundi, quæ præterit ut flos fœni vel similitudo fumæ, pauper et modicus Christum pauperem sequeretur; et eo ductore eodemque largitore gloriam quæ non finitur, et divitias æternas in cælo consequeretur, et Regis immortalis Patrisque invisibilis miles esse mereretur. Veruntamen in hoc ejus animus fluctuabat, et quadam dubitatione suspendebatur, utrum Domino suo Carolo inconsulto, cui tantopere in amicitia adstringebatur, id fieri oporteret. Ergo visum est ei optimum, et dignum duxit, ut eum gratia et consensu Domini tam dilectissimi ac Regis tam Christianissimi, de illius ad Christi se transferret militiam: ne forte, nisi hoc fieret, reus haberetur Domino et potestati, sed neque alicujus offensionis argui posset vel delicti: alioquin occulte et absque arbitris, sola Divinitate conscia, longe ante effugere cogitaret. Accedit ergo solita familiaritate ad Regem: et eum opportune inveniens, datis primitus magnis et saluberrimis pro quibus advenerat consiliis, subsequenter de semetipso incipiens, ita prosequitur: Mi Domine, mi pater Carole, quem Rex cœlestis populo suo dedit Regem, cujus me esse militem et principem ipse aliquantisper voluit; tu ipse nosti, teque per tuam gratiam testem adhibeo, quam verax fidelis, quamque unanimis tibi semper extiterim, quantus erga te mihi fuerit dilectionis affectus; ut te vita gratiorem, teque super salutem omnemque jucunditatem pro luce mihi haberem. Nosti etiam, quid ego miles tuus pro te egerim, quanta pertulerim, quoties te in mortem et in mortis pericula sim secutus; semper paratus et promptus pro te animam meam ponere, et tuam (quantum in me fuit) servare et protegere. Si surrexit adversum te prælium, lateris ipse et capitis custos fui: si castrorum impetus, vel gladius ex adverso armatus; me opposui, atque inter te et arma memet murum constitui: numquam subterfugi, numquam te deserui. Nunc ergo obseero, Domine mi patienter me audi, nec dure accipias verba tui militis, immo dilecti tui: et ne te diutius protraham, ecce eoram Deo meam tibi

seculi fugam meditatur.

Caroli licentiam petit.

F

A tibi ostendo conscientiam. Postulo licentiam, ut ad illius æterni Regis novus miles me transferam militiam: habeo enim votum, magno quidem longoque desiderio, ut abrenuntiatis omnibus meque ipso abnegato eam serviturus Deo, in illo scilicet monasterio, quod jam pridem tuæ caritatis causa construxi in eremo.

et ab eo lacry-
mante impe-
trat:

15 His verbis inopinatis clemens Carolus auditis, paulisper dirigit, et vultus ejus concidit; atque graviter suspirans, nec a lacrymis temperans, paucis amico respondit: Mi Domine Willelme, quam durum est quod loqueris! quam amarum quod suggeris! gladio me appetis, telo percutis, dum talia prosequeris. Vulnerasti cor meum pro hac petitione, affligis vehementer animam meam pro tua discessionem: verumtamen quia justa est petitio, et tam religiosa quam est rationalis hæc tua postulatio, non habeo quid dicam, neque fas est ut contradicam. Si Regum quemlibet mortalium, me relicto, adire voluisses; si hominem Imperatorem, qui magis tibi complacisset, nostræ dilectioni prætulisses; hoc utique ad injuriam meam nullatenus possem ferre, sed adversus illum Regem commoverem orbem terræ: si fecisses pro honore vel dignitate majore, aut forte pro divitiis quibus potenter affluis, cuncta utique mea libens tibi obtulissem, et ad placitum dedissem. Nunc vero quia nihil est horum, sed desideras effici miles Regis Angelorum, præsentia contemnens spe futurorum bonorum; en ita tibi faciam, velim nolim consentiam, non revellam propositum, neque votum præpediam: ita dumtaxat, ut morem mihi geras, et unum mihi a concedas, quatenus sine meis donis nequaquam a me recedas. In hoc enim me consolatum et animæquiorem habebis, si de regalibus thesauris me donante optima quæque tuleris, in signum et recordationem nostræ dilectionis ac perpetui fœderis, unde saltem honores locum, quem ad inhabitandum tantopere diligis. Hæc ait, et in lacrymis prorumpens, super collum amici ruit; et, ut fieri super mortuo solet, diu et amarissime flevit.

16 Willelmus quoque Domini sui lacrymas non ferens, et ideo amplius ligens, seque gravius affligens, postquam ipse nimium fletum emisit, et dilectissimi Regis angelicam faciem regiasque vestes tantis fletibus infudit; tandem Domini mœrorem vehementer prohibens, seque ipsum magna virtute animi confortans et continens, ita respondit: Non decet, Rex clementissime, vestram Regiam Celsitudinem, nec mihi fideli vestro, nec cuilibet unquam tantum condescendere, ut oculi vestri, pleni gratia omni pulchritudine, geminis venustiores, beryllis splendidiore, lacrymis perfundantur vel lugere videantur. Outinam ipsas lacrymas vestri sideris vultus non ipse vidissem! utinam heri sive nudiustertius rei hujus præscius esse potuissem! fateor peccatum meum, priusquam id pertulissem, majestate vestra inconsulta et insalutata diffugere maluissem. Nunc autem, mi Domine, in Christi nomine, quod expedit et vobis multum convenit, causam meam inspicite: et neque vultu tristi, neque mente lugubri, sed cum jucunditate et gaudio spirituali a vobis me dimittite, et ad communem Dominum Regemque omnium cursum meum dirigite. Quod autem gratia vestra de thesauris vestris dona mihi placita dignatur offerre, vox quidem facitis vestro Regio et Imperiali more; at vero si ego meis omnibus pro Christo abrenuntio, quomodo vestra tollo, vel aliquid ab aliquo qualiter accipio? sufficit enim rerum mearum copia, auri quoque et argenti satis ingens pecunia. Tamen si multum vobis placet aliquid mihi dare, et per me omnipotenti Deo aliquid præsentare; sunt vobis dona religiosa, sunt munera

pretiosa, quod vestrum est dare sino reprehensione et meum suscipere absque offensioe: dico enim de glorioso ligno Domini, quod me præsentem olim vobis missum est ab Hierosolymis. Quo audito Carolus primo quidem accepit dure; deinde ad se rediens, et tanti amici devictus amore; Felicem me, inquit, pro hac petitione! et hoc erit factum cum Dei benedictione. Denique cum Rex ipse venerabilis primo Imperii sui anno Romæ moraretur, et Imperialem ad primam gloriam restauraret dignitatem; Patriarcha b Hierosolymitanus desiderans eum honorare, multumque placere ei, miserat illi ab Hierosolymis per c Zachariam, magni propositi magnique testimonii Sacerdotem, perque duos d Monachos Hierosolymitanos magnæ religionis nec parvæ auctoritatis, illud Dominicæ Crucis venerabile cunctisque mortalibus adorandum phylacterium, gemmarum splendoribus et auro purissimo, quantum potuit humana devotio, decentissime perornatum, magnisque postea et crebris exploratumque probatum virtutibus: ut nulli sit dubium, quem ipsum vere de eo ipso fuerit nostræ redemptionis ligno. Hoc donum, Rege dignum, misit Carolo ab Hierosolymis venerabilis Patriarcha: quod Dei cultor ille mirabilis Imperator, super omne quod offerri vel præsentari poterat, gratum habuit acceptum. Suscepit enim Rex munus sacrosanctum, sibi quidem præsentatum, sed Willelmo a Deo promissum et cœlitus destinatum.

17 Igitur Rege jubente mittitur sine mora: deferitur illud lignum mirabile cum sanctificata ac venerabili ara, necnon et ipsius aræ pretiosus cultus et plurima ornamenta, Sanctorum etiam pigmenta gloriosa, quæ Carolus propria manu dat amico in hæc verba: Suscipe nunc, dilectissime, hæc Domini tui dona; contra malignos spiritus et contra adversa omnia, præclara atque fortissima arma; suscipe Regis tui munera, novissima malitiæ tuæ præmia. Hæc tibi semper erunt nostræ dilectionis vera et certissima signa, frequens recordatio, memoria sempiterna, Haud enim dubium, quia quoties cumque hæc sancta vel oculis aspexeris, vel manibus tenueris, Domini tui Caroli oblivisci non poteris.

18 Interea jam cœpit audiri et murmur crebrescere, quoniam Willelmus accepta licentia a Rege mundum vellet relinquere, et mutato schemate monasterium vel eremum expetere. Tum subito tota domus regia consurgit, omnis pariter civitas ruit. Adest repente non parva Procerum frequentia, intrat cum violentia omnis illa nobilium Francorum militia, fortiter ei adstricta in magna amicitia. Accurrit, mente perdit et vehementer attonita, illa sua specialis et naturalis familia, omnes ejulantes et vocibus incompositis coram Rege conclamantes: Quid, Willelme Domine, quid est quod putas facere? ut quid vis recedere, Regem relinquere, regnum evertere, universos nos perdere? Quo enim vis abire? Si vis ad Deum ire, ubique locorum potes eum invenire. Ideo, princeps egregie, te decet considerare, ac pro salute multorum sententiam retractare. At vero Dei fidelis, cujus jam mens tota conversabatur in cœlis, responsum non dabat eis: sed tamquam mons immobilis et turris fortitudinis, nec movebatur verbis, nec flectebatur lacrymis. Cui etsi inerant viscera pietatis virtusque magna debitæ compassionis; tamen stabat fortissimus, immoto vultu penitus et inflexis oculis. Cumque invictum teneret vultum, tamen tandem propter lacrymas et gemitum elevans oculos, cœlos respexit, et respondens omnibus breviter dixit: Si mihi o cari mei, fidem possetis dare et obsidibus firmare, ut semper in hac vita possem vobiscum manero, feliciter vivere, numquam mortem videre;

D
EX MSS.

Lignum Cru-
cis Hieroso-
lymis trans-
missum ab
eo petit:

b

c

d

E

et obtinet
cum dona-
tis sacris.

Amicis con-
sanguineisque
repugnantibus,

F

dona oblata
recusat ad-
mittere,

hic in pro-
posito ma-
net immo-
tus:

EX MSS.

A potero utcumque, quamvis non bene, vobis acquiescere: si vero id non potestis, sinite me, quæso, si amici mei estis, si, inquam, hostes non estis; sinite ad vitam ire, lucem sequi, viam tenere, veritatem querere, veraciter invenire. Hodie fortassis vel modico tempore possem vobiscum manere: sed constat, ut vos scitis, quia mortis necessitas et conditio naturæ tollit nobis permanere.

et discedit.

19 Hæc dicens B. Wilhelmus, et cunctis vale faciens, seque propere ab omnibus ac fortiter excutens, exit de civitate, bajulans crucem in ænigmate, crucem vero Jesu Christi in veritate; Rege Carolo dilecto suo Domino diutius illum cum lacrymis deducente, Francorum exercitu cum dolore et gemitu cunctaque multitudine eum longius, quousque oportuit, prosequente.

Brivate arma sua offert S. Juliano.

e

f

20 Igitur Dei amicus tandem expeditus, tantisque disruptis hujus mundi vinculis, ecclesiis honoratis, multis elemosynis pauperibus erogatis, servis etiam non paucis libertate donatis, Franciam egreditur, Arvernum ingreditur. Cumque ad insignem vicum, qui vulgo e Brivate dicitur, devenisset; ibique spatio itineris opportuno officiosissima, ut par erat, susceptio fuisset hospitio; pergit oratum ad venerabile templum sancti Martyris / Juliani; ubi devote prostratus multumque lacrymatus, puram celebratoriam: oblatisque digne sancto altari muneribus, etiam de suis armis bellicis perfecit oblationem. Offert itaque ante Martyris tumulum galeam decantissimam et spectabilem clypeum: foris vero extra templum præsentat ad ostium pharetram et arcum, ingens telum, versatilem gladium: ex quibus clypeus in templo hodieque conservatur, qui et ipse de Wilhelmo, quis et cujusmodi fuerit, satis testificatur. Jam vero armis omnibus oblatis et cum muneribus Domino consecratis, denuo flectit genu, terque quaterque pavimento prosternitur, et sanctum Dei Martyrem in oratione cum lacrymis alloquitur: Novi, sancte Juliane, novi et certum habeo, quam miles, quam armis strenuus fueris in seculo, numquam victus, numquam derelictus a Deo: ideoque coram altari tuo arma hæc derelinquo, quæ Deo omnipotenti dimitto, tibi que ea committo: insuper vero animam meam tibi instanter commendo, et istam, qua nunc ad Deum vado, ut tu serves mea mala, custodias a delicto, salves ab hoste maligno.

Gellonense monasterium petit:

C

21 His ita rite peractis B. Wilhelmus, modo Dei gratia peregrinus et hujus mundi incolæ, suburbium illud egressus, coeptum iter accelerat, Aquitaniam intrat; et avertens oculos ab illa Ducatus sui terra, partesque illas jam videre dedignans, cursum dirigit, gurgulensque properat ad monasterium illud, quod ipse paulo ante in eremo construxerat: illud anhelat, ibi salvari sperat, illuc Dominum deducere pervenire desiderat. Tandem provinciam Luteveasem, et optato pervenit ductu Angelico ad convallem Gellonensem. Videns autem loci amenitatem gratamque pulchritudinem, illamque suam bene recognoscens dilectam solitudinem, gratias referens Omnipotentem adorât, qui viam suam direxerat et bene prosperarat: salutem monasterium, Spiritum sanctum implorat. Adveni, inquit, cœlitus sancte Spiritus, gratia et pietate solita semper hunc locum visita, tu salva, tu ædifica, et ad tuam magnam gloriam habitationem istam et habitantes in ea benedicet sanctifica. Hic meo Sancte sanctorum, suscipiat tua propitiatio; hic mihi peccatorum tribuatur remissio, hic detur mihi requies et in pace dormitio, et in novissimo die beata quam credo carnis resurrectio, ut cum Sanctis et Electis occurram Judici meo, et in æterna gloria semper gaudeam cum eo. Inter hæc verba orationis, humilis et confessionis, et totius ad Deum devotionis, Virsacetus

appropinquat monasterio, nudis pedibus, indutus D ad carnem non molli neque leni cilicio. Auditur de eo, venit obviam longe præcul in bivio; fit illi, quamvis resistenti et vehementer contradicenti, festiva atque religiosa, velit nolit, processio. Susceptus a Fratribus quos ipse olim ibidem constituerat, Abbate prævio quem eis præposuerat, cum summa reverentia, cum gaudio magno communique lætitia, ducitur ad orationem: deferens mundis manibus et mundo corde auro pretiosorem gemmisque splendidiorem salutiferæ g Crucis perpuleham oblationem, lignum vitæ, sæculi redemptionem. Nec minus quoque et aram deitate plenam, mira virtute præclaram, cujus superius fecimus mentionem, ipse in ulnis detulit ad hanc processionem. Oblatis muneribus tam sanctis tamque pretiosis, aliisque decoris valde ac præcellentibus donis, calicibus scilicet aureis et argenteis cum suis offertoriis, libris etiam valde bonis multumque necessariis, Sanctorum quoque Reliquiis h incomparabiliter pretiosis, nec minus et vestibus sericis cum stolis auro textis et palliis transmarinis: positisque omnibus reverenter super altare sancti Salvatoris, ipse solo prosternitur, extensisque manibus mundo sic crucifigitur. Preces quas circiter duabus horis ad cœlum fundit, dulcesque lacrymas quibus terram irrigat vel pavementum infundit, credimus quod Deus audit et propitius exaudit: nam virtus orationis ac flamma compunctionis adscendebat e terris in conspectu Canditoris, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ et thuris, et sicut sacrificium vespertinum in gratiam suavissimi odoris.

g
ecclesiæ do-
naria con-
fert:

h

i

22 Completa vero oratione, factaque cunctis altaribus sua cuique digna veneratione (ingentia namque munera in singulis Deo obtulit, et ea deauratis et decanter gemmatis ornameatis operavit) itur in auditorium i, et osculatis Fratribus, lectaque ex more lectione, factoque pro tempore brevi sermone de animæ ædificatione, mox vir Dei subinfert et indicat manifeste, cur ipse venerit vel qua intentione. Volo, inquit, vos scire, Domini mei, amodo Patres in Christo et Fratres mei, quoniam ad hoc hodie huc adveni, ut abnegatis et abrenuntiatis omnibus quæ sunt mundi hujus, adjungi merear, si placet, vestræ societati per gratiam omnipotentis Dei, secundum Regulam B. Benedicti. Ideoque si placet sanctitati vestræ, et si iudicatis me dignum æternæ vitæ, preces meas exaudite, et cognoscentes desiderium meum perficite, et differre nolite. Hæc eo dicente, omnes qui aderant stupore detinebantur; et hanc vere divinam dispensationem altius considerantes, quanto mirabantur, tanto et lætabantur: et adjudicantes petitionem ejus fieri debere, omnia rite præparant, et ipsi præparantur.

in Monachum
suscipitur,

i

anno 806.

l

23 Igitur anno ab Incarnatione Domini octingentesimo sexto, Imperii vero Caroli quinto, die Natalis Apostolorum Petri et Pauli, Wilhelmus Comes, auro textis depositis vestibus, per Dei gratiam sollemniter benedicitur, totus ille in eo sacer ordo perficitur, coma nobili, barba venerabili / deposita et Deo consecrata, veste Apostolica instar Crucis induitur; extendensque manus suas et ducendus quo non velit, ab alio præcingitur: cumque abnegat esse suus, Benedicite Pater, tuus; immo tuus totus, sancte Deus, efficitur.

24 His ita digestis, ad laudem et gloriam omnipotentis Dei, Wilhelmus Dei famulus, et modo adnumeratus et adsignatus Jesu Christi discipulis, subito immutatus, veraciter alteratus, coepit novus miles haberi, et alter a se ipso modis omnibus videri. Neque enim erat ipse, in quo, quod olim fuerat, jam ipsum non erat esse: sic denique novus homo veterem exuerat, ut nec signa remansissent ejus

Quam subito
in alium vi-
rum mutatus,

A ejus qui olim fuerat. Qui enim solebat paulo ante in palatiis degere, auro radiantibus ac depictis in sinopide; cœnacula perornata, triclinia constrata cum gloria possidere; præcelsa propugnacula vel summas arces tenere: hic modo abjectus in domo Domini elegerat habitare, et in angulo claustrum ultimus et cunctis vilior diligebat latitare. Ipse quoque qui etiam paulo ante noverat leges dare, populum informare, indoctos docere, doctos magis promovere; quique servis innumeris et familiæ multæ nimis dignus fuerat præesse, et meruerat prodesse, et tamquam Rex circumstante exercitu stare medius, paterfamilias esse; hic modo docebatur sine indignatione, in omni patientia, sine murmuratione, a quibuslibet personis, a pueris etiam et ætatis junioris. Docebatur, nec confundebatur; corripiebatur, sed non irascebatur; interdum cæsus et injuriis læsus, neque resistebat, neque comminabatur. Gaudebat plane esse in subjectione, et delectabatur in omni abjectione, volens esse subditus propter Deum omni humanæ creaturæ, paratus cunctis servire, obsequi et obedire, proficiens quotidie in sanctitate et religione et in omni sanctæ Regulæ observatione, sicut aurum in camino mirabili coctione.

B

monasterium
perficit filiis
juvantibus,

n

o

ipse manibus
laborans.

25 Nunc ergo necessarium videtur et ad rem pertinere, aliqua de multis quæ ipse postea in monasterio fecerit referre. Nondum enim monasterium ad perfectum ex toto perduxerat: sed postea in habitu sanctæ Religionis, adjuvantibus eum filiis suis, Bernardo n scilicet et Gaucelino, quos Comitibus præfecerat suis, Comitibusque vicinis, perfecit sicut cœperat. Difficilis ergo ad jam dictum monasterium pro asperitate montium ingressus erat: sed ipse Dei servus, jam Monachus, argumentose incisa rupe, cum malleis et securibus et diversis ferramentorum generibus, junctisque firmiter et diligenter ferro et plumbo lapidibus, jactatoque fundamento secus flumen Arauris, viam altius sustulit, quantum potuit direxit, et monti conjunxit. Item pro ejus amore et petente eo, o Ludovicus Caroli filius, Rex Aquitanie, cum omni bonitate de fisci sui jure dedit monasterio cum præcepto suo, annuli sui auctoritate firmato. Fecit quoque B. Wilhelmus circa monasterium vineta et oliveta plantari, hortos plurimos constitui; ipsam vallem, destructis arboribus infructuosas, fructiferis pomeriis melius complantari. Hujusmodi vero opera, quæ erant loco valde necessaria, non solum per alios faciebat, sed etiam in ipsis laboribus, pro Dei amore ac vera humilitate et religione, semetipsum exercebat.

C

ANNOTATA.

a Apud Mabilionem solum erat, ut modo mihi et unum concedas.

b Fortunatus, Græco fortasse nomine Macarius, quem in prima legatione ad Carolum Magnum, per Diaconum eidem Reliquias ligni Passionis transmisit, legitur in MSS. expositis in nostro tractatu de Patriarchis Hierosolymitanis, edito ante Tomum 3 hujus mensis Maji, num. 9.

c Zacharias Presbyter de Palatio a Carolo Imp. missus fuerat Hierosolymam.

d Horum alter erat de monte Oliveti, alter de Bethleem: qui benedictionis causa claves sepulcri Domini ac loci Calvarie, clavem etiam civitatis cum vexillo detulerunt, Eos autem Rex benigne suscipiens, aliquot dies secum detinuit, et mense Aprilis remuneratos absolvit anno 801. Ita dictum MS. Eadem fere habetur sed brevius in Annalibus Eginhardi sive Laurishamensibus, et paucis mutatis apud

Monachum Ecolismensem in Vita Caroli Magni: et D hæc secunda Legatio in hisce Actis, non satis est a MSS. priore distincta.

e Brivas en Brivate nunc est oppidum amplum Arvernæ ad Elaverem fluvium: et observat Mabilio, ibi olim memoriam Willelmi celebratam: Certe Cunebertus, inquit, ejusdem Ecclesiæ Præpositus, in litteris primariis cellæ Cantogilensis, eam ideo a se constructam dicit, ut sit hæc oblatio pro nostra congregatione, tam vivorum quam etiam mortuorum, tum etiam pro anima Willelmi Ducis atque nepotum ejus Willelmi et Altfredi. Quo in loco existimat defigurari S. Willelmum, cujus nepos fuit Wilhelmus Bernardi filius.

f Colitur S. Julianus, Brivatensis Martyr sub Diocletiano, 28 Augusti: cujus agonem et miracula descripsit Gregorius Turonensis lib. 2 de Gloria Martyrum cap. 29.

g Ea pars Crucis, argento deaurato inclusa, etiamnum in Gellonensi monasterio hauratur.

h Reliquiæ arcæ permixtæ inclusæ sunt anno 1368, quando per Calvinistarum incursionem dissipatam fuisse suppellectilem indicant Mabilio et Plantavitus supra relatæ.

i Auditorii nomine, non Locutorii (ut vulgo appellant) sed Capituli locum hic intelligi, Mabilio censet.

l In hac Willelmi benedictione quædam veniunt observanda. Primo, eum in ipsam tirocinii monastici initio vestes religiosas accepisse, quod post annuam dumtaxat probationem faciendam præscribit sanctus Benedictus in Regulæ cap. 58, idque servandum statuunt Patres Synodi Aquisgranensis cap. 34. Deinde Willelmo barbam, nedum cæsiariam, detonsam fuisse, quod in Monachorum susceptione fieri solitum docet nos vetus Cæremoniale monasterii Anianensis. Præterea, barbæ ejus et capillos Deo consecratos fuisse. Huc spectat Aurelianus Episcopus in Regulæ cap. 4. Si quis laicus tonsurandus est, de capillis illius in Confessionem mittatur, quæ ei in testimonio sit. Id etiam a Paganis actitatum docet Plutarchus. Lege Notas Goaris in Eucharologion Græcorum pag. 377 et Angeli de Nuce in Chronici Casinensis lib. 1. cap. 46. Postremo vestem illam Apostolicam, quæ instar Crucis facta dicitur, esse Scapulare, ut præbat Menardus noster in Concordia Regularum caput 62. de Willelmi Scapulari infra num. 29. Hartenus Mabilio.

m Sinoplis seu Sinoplum color viridis, in tesseris armatis nominatissimus, nomen traxit a Sinope urbe Paphlagoniæ, medio ævo Sinopoli dicta, unde affertur, F et quidem duplicis generis. De hoc colore vide nostrum Claudium Franciscum Menestrier in Origine Armamentorum pag. 338.

n Uterque in litteris dotationis monasterii inferius relatis nominatur Bernardus et Gotcelmus, male aliis Guillelmus, unde occasio nata est distinguendi Guillelmum a Gotcelmo, seu (ut alii mendose scribunt) Gotcelino, quasi hi duo fuerint Willelmi filii. Bernardus iste, paternæ dignitatis heres, cæsus anno MCCCLIV, præter Willelmum, filium habuit cognominem, a quo utroque distinguendus est alius Bernardus, itidem Tolosæ Comes post Raymundum patrem, is cujus Placitum pro monasterio Casarione seu S. Tiberii alias referemus. Hæc idem Mabilio.

o Ipsius Ludovici Regis diploma infra damus.

CAPUT III.

Humillima ministeria a Sancto exercita: pius obitus.

P præterea crebro veniens coram Abbate et Fratribus

EX MSS.
Humilitati
studet orden-
tius.

A tribus, eorum humiliter provolvebatur genibus, petens et persuadens magnis obsecrationibus, ut concedatur ei et consentiatur pro misericordia Dei amplius adhuc abjici, amplius humiliari, vilissimum fieri, et contemptui haberi: nulli ultra foret in memoria illa quam reliquerat dignitas et gloria; nemini Willelmi nomen esset in reverentia; sed in illa Congregatione sanctissima haberetur purgamentum cunctorum, omniumque peripsema. Item postulat magna precum instantia, ut si qua sunt in monasterio officia, quæ aliis quibusdam habeantur indigna, vel quasi inhonesta seu indecentia, sint forte levia sive difficilia; hæc sibi in Christi nomine injungantur providenda, et bono animo bonaque conscientia pro viribus adimplenda. Hinc ad Fratres se convertens, eisque secreto vel in confessione loquens, deprecabatur eos dicens, ut omnes atque singuli pro servo illo utantur, et quasi uni ex mercenariis ita ei imperare, et sua quisque opera injungere minime revercantur. Vult esse ut jumentum, et tamquam pullus asini portare Fratrum onera in illa domo Domini, juxta illud Psalmistæ,

Ps. 72, 23 et 24.

B Ut jumentum factus sum apud te; et, Deduxisti me in tua voluntate. Re enim vera visus est sæpissime pro summa humilitate asellum humilem vilemque sedere messis tempore, et flascones vini Fratribus ad reficiendum deferre. O quam mirabilis Deus! qualis mutatio dexteræ illius! o qualis de quali effectus est hic servus ejus B. Willelmus! quantum mutatus, quantum humiliatus! Qui enim quondam decentissime utebatur equis mirabilibus, electis et exquisitis de multis mundi partibus; ejus etiam servi numerosi et servi servorum ejus equis ibant et curribus pretiosis et pluribus; hic modo non eruboscebat vili asello gestari cum suis flasconibus! Neque vero his contentus, si quis Fratrum in officio vili et quasi contemptibili detineretur, in quo etiam quasi locus injuriæ vel contumeliæ videretur; hujus nimirum Frater Willelmus mox aderat vicarius, sublevator oneris, humilis operarius, et omnibus indiscrete unus hebdomadarius.

Coquinæ of-
ficia exsequi-
tur,

27 Sortitur interea ad suam ipsius petitionem servitium coquinæ et administrationem, novum quippe quotidie renascentemque laborem: quem tamen multo majori amplectitur gaudio, propter Dei omnipotentis amorem, quam si olim, dum adhuc mundo viveret, sibi contigisset Regni gloriam obtinere vel Imperii honorem. Ecce enim Dominus C Willelmus, de Consule cocus, de Duce magno inquilinus efficitur, ligna collo deferens, amphoras aquæ bajulans, ignem excutiens et ipse succendens: quique olim vixerat in deliciis præclaris inter discos et pateras mensæ Imperialis, quamplurimos habens coquinæ ministros; ipse modo cocus humilis et servitor fidelis, manibus propriis paropsides abluit, olera colligit, pulmenta condit, legumina infundit; et ipsa refectionis hora, nulla interveniente mora cuncta laute præparata, munda et purificata, manibus mundis et mondo corde, Fratribus antepont, recumbentibus ministrat; ipse vero non recumbit, immo jejunia continuans lares fovet et custodit. Porro mensa peracta et lectione finita, servus servorum Dei cum omni diligentia vasa cuncta recognoscit ad se pertinentia, quæ iterum lota itaque dinumerata eidem operi et labori consignat sub custodia.

pistrinum et
molendinum
curat.

28 Præterea portanti hæc omnia, quasi nihil gravato vel parum onerato parumque humiliato, cura injungitur pistrini, officium molendini. Ad-ditur opus operi, augetur onus oneri, labor accrescit labori. Adhuc quoque operarius ille Dei onus aliud postulat, et conceditur ei; cura scilicet

præparandi clibani et calefaciendi, coquendos im- D ponendi panes, coctosque extrahendi: quod tamen genus operis ante nunquam attigerat, neque in hoc seculo in hujusmodi arte se unquam exercuerat. Igitur Willelmus pistor et clibani calefactor, servitor ipse coquinæ et pulmentorum ministrator, tanta vigilantia tantaque providentia administrabat omnia, ut jure in nulla argui posset obedientia. O quam imitator ministri illius celestis, qui assumpta servi forma in specie nostræ mortalitatis venit, non ministrari, sed ministrare, et dare animam suam pro multis, dicens discipulis suis: Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos faciatis.

Joa. 13, 15

29 Igitur quadam die viro Dei, intento orationi et sanctæ meditationi, res insolita contigit ei, sive per invidiam diaboli, qui bonis omnibus nunquam cessat adversari; seu per dispensationem omnipotentis Dei, qui merita servi sui et virtutem obedientiæ volebat palam fieri, jamque in lucem haberi. Nam panibus ad coquendum ex more præparatis, sed lignis ad clibanum calefaciendum minus præsto; cum jam hora officii sui tardare, hora vero refectionis Fratrum videretur propinquare ac fortiter festi- E nare; Willelmus servus Domini, timens de negligentia argui, de inobedientia accusari et graviter judicari; conceitus accurrit, atrium circuit, huc illicque discurrit, sarmenta congerit, stipulam colligit, et quidquid manus invenit: sicque quocumque modo, quibusque potest fomentis, caminum fortiter ac velociter calefacit. Quo repente bene conflato et ad opus calefacto, cum jam necessario fornax evaporandus, prunisque flamma vernantibus esset evacuandus, chalybe repurgandus, cineribus extergendus; item contigit cuncta usui huic armamenta minus adesse, nullumque penitus hujusmodi instrumentum ad id operis explendum illic reperiri posse. Cumque jam servum Dei tempus vehementer urgeret, cura argueret, hora Fratres reficiendi paulo minus præteriret, nil consilii, auxilii nihil ab homine inveniret; quid faceret? De cælo citius requirit consilium, et ad divinum recurrit auxilium: nihilque cunctatus, invocato Christi nomine, factusque tutissimus sanctæ Crucis munimine, fornacis intrat incendium, flammam extinguit, exuperat incendium, vaporem mitigat, rogam reddit innocuum: sicque propriis manibus extra factis carbonibus, et scapulari illæso expositis cineribus, lares aptat et temperat intromittendis panibus; ipse quidem in corpore neque ullam sentiens læsionem, neque etiam in vestimento aliquam qualemcumque sustinens adustionem.

Clibanum ar-
dentem intrat
et purgat,

illæsis etiam
vestibus.

Ille namque, ut credimus, qui in camino Babylonis cum tribus pueris quartus apparuit; huic quoque servo suo, in camino paupertatis et veræ humilitatis, Dei filius adfuit, qui flammam domuit, incendium prohibuit, ideoque nec flamma eum nocuit, nec in illum odor ignis prævaluit, juxta illud quod olim Dominus per Prophetam dixit: Puer meus noli timere, dum transieris per ignem, flamma te non nocebit, et odor ignis in te non erit. Unde et de clibano tam illæsus modis omnibus exivit, tamque indemnis, quam valens corpore quamque veste incorrupta in eum intravit. Sicque panibus diligenter coctis et optime præparatis, copiosius plenos deferens, venerabili Abbati et Fratribus ministravit. Nec dubium id divina ideo gestum providentia, ut luce clarius fieret, revelante per ignem Spiritus sancti gratia, quanta apud eum esset servi Willelmi fides ignea, simplex obedientia, ardens humilitas: neve Fratribus esset ultra in graviore culpa labor improbus et jugis injuria, quam idem vir Dei et veracius hostia, diu sustinuerat eorum negligentia, mira innocentia, multaque patientia: idem ideo, ne

Esa. 43, 2.

gemina

A gemma illa splendida tantaque lucerna arderet in absconso vel in angulo sola; sed potius de sub medio abstracta et altius elevata, cunctisque manifestata, luceret in Ecclesia.

ab operibus
servilibus
absolutus,
contemplan-
tioni vacat,

30 Ex tunc ergo vir inclitus, Deo volente cognitus, seque nolente proditus, summa veneratione in illa sancta congregatione est habitus: et reclamans, a predictis est officiis suspensus et omnino prohibitus. Igitur ab omni opere servili præcipitur abstinere, et conceditur ei pro libitu se habere, seque in Dei opere ad summum desiderium exercere, orationi et sanctæ meditationi vacare, Deo mente inherere. Deputatur ei cella ad ipsius voluntatem, quæ omnem seculi despiciat vanitatem: de qua etiam cælum videre, et ad sidera queat throni suspirare claritatem. Itaque exercitatus diutius in activa, incipit requiescere in vita speculativa: et post Marthæ servitium frequensque ministerium, delectatur cum Maria in perenni theoria. Dum autem vi mentis et spiritualibus oculis cœlestia contemplatur, quidquid est terrenum, seu vile, seu pretiosum, acsi abominaciones Ægypti respicere dedignatur; carnis quoque naturam animæ præeminente transcendens, angelicam quantum possibile est puritatem æmulatur. Unde et tamquam modo incipiens, et quasi novus operarius et recens ad opus Dei veniens, atque cum Apostolo quæ retro sunt obliviscens, et in his quæ sunt ante se extendens, majorem iterum se adjudicat districtiori, novæ poenitentiae ac novæ afflictioni, jugibus lacrymis, geminæ compunctioni. Cumque in eo ante per multam abstinentiam omnis titillatio omnisque fuerit voluptas emortua, caro contrita, sopita carnis vitia; modo tamen tanta iterum jejuniorum austeritate carnem mortificat, tantaque pertinacia, ut jure queat conqueri Agar, quæ est ancilla, de dominæ suæ, quia nimium opprimitur, Saræ violentia. Ac vero rerum Pater, qui et naturæ imperat, et ipsa obtemperat; sic eum corroborat, sicque amore reficit ac verbo vitæ satiat, ut neque famem sentiat, nec viribus deficiat. In virtute quoque orationis ac divinæ lectionis sanctus idem contemplator tantopere delectatur, quanto nullis officiis aut curis præoccupatur, adeo quidem ut non tam frequens quam continuos in hoc semper studio habeatur.

Eucharistiam
reverenter
sumit.

31 Abstinens itaque a cunctis corporis et carnis oblectamentis, et modo non custodito temperans ab alimentis, animam ipse reficit epulis mensæ cœlestis, et impinguare non cessat vivificis Sacramentis. Sacris altaribus hanc servat reverentiam, priusquam sumpturus eat Christi Eucharistiam, etiamsi sit hiems aquas glacie perstringens, nix quoque fortis et ingens; tamen aquis perfunditur, vi algoris decoquitur: cuique munda sunt omnia, ipsa qua abluitor, mundior unda redditur. Neque vero tantum hoc faciebat, quando divina Mystera sumpturus erat; sed etiam aliis multis vicibus et indiscretis noctibus tali lava ro totum corpus infundebat. Qui post multam longamque refrigerationem de aquis egrediens, B. Michaelis a oratorium introibat, ibique uno perraro tectus tegmine pervigil in oratione manebat, utroque genu flexo et nudo marmori affixo, pectus crebro percutiens, suspiria emittens, et multis lacrymis ora infundens. Habebat quoque in consuetudine coram sacris altaribus centies in die et centies in nocte genua sua flectere: et non solum pro suis, sed etiam pro peccatis omnium misericordiam Domini implorare. Præterea recolens Agni occisionem, illas injurias, illam accusationem, alapas, sputa, flagella, omnemque derisionem, a Fratre familiari et amico singulari facit se in conclavi pro Christo exspohari, pro illo adjudicari, se iudice condemnari; sicque cædi virgis et acriter

Passionem
Christi me-
ditatur,

flagellari: inde mundior electro vitroque purior, sacro propinquat altari. Ergo semper cum lacrymis, sacris adstiat Mysteriis; et cum lactucis amaris, reficitur epulis Hostiæ salutaris. Hoc pane cœlesti pascitur ad salutem, hoc potu spirituali vitam capit et virtutem: anima nutritur ad immortalitatem, carnis fragilitas non sentit debilitatem.

D
EX MSS.

32 Porro inter hæc egregia sanctaque exercitia, inter virtutum dona et sanctitatis studia, B. Willelmus spiritu prophetiæ donatur, ac divinis oraculis plurimum vita ejus declaratur. Requiescit super eum spiritus Domini, et præsentia Dei futura suggerit, et quæ ventura sunt denuntiat ei. Unde et sanctissimi obitus sui diem in spiritu longe ante præseivit, quem accedente tempore non solum Abbati et Fratribus imminere prædixit, verum etiam locis vicinis et monasteriis circumquaque positis vel procul constitutis scripto significavit, etiam et dilectissimo suo Domino Regi b Carolo nuntium delegavit; insuper vero, et quod signum fieret, quando ejus anima de corpore exiret, manifestissime indicavit. Igitur B. Willelmus, plenus sanctitate, gratia et veritate, consummatus obedientia ac vera humilitate, gaudens expectat diem vocationis suæ: quo instante jam jamque præsentem, iterum prædicat ipse horam suam advenisse. Mittit pro Abbate, Fratres postulat adesse; quibus præsto factis, multum vero pro ejus exitu iratis superque contristatis, ipse dulcibus ac potentibus verbis persuadens, eis omnem prohibet mororem, flectum mitigat, compescit dolorem: non esse quidem lugendos, qui per Christi fidem et confessionem ad beatam pertinent resurrectionem. Inde commonens eos de vera religione, de fraterna pace puraque dilectione, postulat se muniri divinis Sacramentis, illa scilicet, qua vivunt animæ, Christi Communione. Sicque Fratribus valedicens, et eis obitum suum committens; ipse quoque illos locumque dilectum commendans Deo, et in ianuam relinquens; attollit oculos manusque in oratione, et spiritus jam liber et ad migrandum paratus, totus elevatur in Dei contemplatione: sicque deposito carnis onere atque terrena mole, petit cœlestia cum exultatione, deducuntibus Angelis alacri et canora processione, dulci organo, suavi modulatione. Migravit igitur B. Willelmus ab hac luce feliciter c quinto Kalendas Junii, procedit gloriosus ad curiam Regis æterni, ut semper adstiat ante thronum Domini in conspectu Agni, ante faciem Filii Dei.

Spiritu pro-
phetico ob-
itus diem
prænoscit.

b

E

Viatum
sumpto mo-
ritur,

c

33 Ipsa autem hora sanctissimi ejus transitus, factus est repente per omnes circumquaque provincias, per omnes majores ac minores ecclesias, magnus valde et insolitus clangor signorum, et campanarum sonitus, longa pulsatio, mirabilis tinnitus, nullis hominibus funes trahentibus vel signa commoventibus, nisi sola virtute divina quæ supervenit cœlitus. Unde datur intelligi, quia amor et gratia omnipotentis Dei volebat revelare insolitis miraculis merita dilecti sui, ad laudem et gloriam nominis sui, qui vivit et regnat per omnia secula seculorum, Amen.

F

Campanis
cœlitus
pulsatis.

ANNOTATA.

a Oratorium illud a Calvinistis seculo præcedenti destructum fuisse assertit Mabilio.

b Hinc certum est eum ante Carulum Magnum e Vita hac decessisse.

c Ergo saltem ante annum 814, quo Carolus Imp. mortuus est 28 Januarii, et annus circiter 812 a Mabillione assignatus non displicet: atque ita recte dicitur annos septem in monachatu egisse Willelmus.

APPENDIX

A

APPENDIX.

*Chartæ donationum monasterio factorum.*Charta
ipsius Wil-
helmi,

In nomine Domini. Ego Wilhelmus, gratia Dei Comes, recognoscens fragilitatis meæ casus humanæ, idcirco facinora mea minuenda, vel de parentibus meis qui defuncti sunt, id est genitore meo Theuderico et genitrice mea Aldana, et fratribus meis Thendoino et Adalelmo, et sororibus meis Albana et Bertana, et filiabus meis et filiis Parnardo, Witchario, Goteclmo, Helinbruchi *a*; et uxoribus meis Cunegunde et Guitburge, et nepote meo Bertranno, pro nobis omnibus superius nominatis, dono ad monasterium quod dicitur Gellonis, situm in pago Ludovense juxta fluvium Araou, constitutum in honore Domini et Salvatoris nostri Jesu-Christi, et sanctæ Mariæ semper Virginis, et sancti Michaelis Archangeli, seu Apostolorum gloriosorum Petri et Pauli, necnon et sancti Andreæ omniumque Apostolorum, quod ego præfatus Comes Wilhelmus construere in causa Domini et Senioris mei Caroli jussi, et ex doctrina venerabilis Patris Benedicti Monachos et Abbatem posui, ut Domino Deo jugiter ibi deserviant, donatumque in perpetuum esse volo: hoc est res meas quæ sunt in pago jam dicto Ludovense: in primis videlicet fiscum Lilenis, cum ecclesiis sancti Joannis et *b* sancti Genesii sub omni integritate, cum villis et villaribus vineis et cunpis, cultis et incultis arboribus fructiferis et infructiferis pascuis, pratis, molendinis, piscatoriis, aquis et aquarum decursibus, quantumcumque ad ipsum fiscum et ad colonicas ipsius aspiciat vel aspicere jure videtur; omnia dono, trado ad proprium perhabendum omni tempore. Habet vero has collationes et infronationes ab Oriente, et sicut currit flumen Araou; a meridie, sicut torrens Lacatis divergit in ipso flumine; ab Occidente infrontat in ipso Aviso, qui discurrit per concava montium in Bodea antiqua, quæ est in supercilio montis; ab Aquilone usque in termino monasterii. Similiter in Marcomitis villa, dono quantumcumque Deodatus Presbyter ibidem dato pretio comparavit, vel quantum ibidem a me possessum est. Similiter dono villam Saturatis cum ipsa ecclesia *c* sancti Saturnini cum omni integritate, cum casis, casaliis, campis, vineis, pratis, silvis. *d* garicis, hortis, molendinis, aquis, aquarum decursibus, quantumcumque ibidem visus sum habere vel possidere, culta et inculta, ad ipsam casam Dei dono ad habendum. Similiter dono in Canneto villa, quantumcumque ibi visus sum habere vel possidere. In pago quoque Magdalonense in villa Soregia, quantumcumque ibidem visus sum habere vel possidere. In pago vero Albiense dono villam Nivitiacum seu Wiciacum, cum omni integritate sua vel cum omnibus adjacentiis suis. Similiter dono in pago Rutenico in villa Bracejalo mansos duos cum vineis et terris, cultis et incultis, quantum ad ipsos mansos aspiciat et aspicere videtur. Ista omnia supra nominata ego Wilhelmus jam dictus Comes, pro me et pro prædictis personis, dono et trado atque transfundo ad jam dictum monasterium Gellonis, et altariis ibi Deo consecratis, et Monachis et Abbatibus tam præsentibus quam futuris, pro æterna remuneratione, ut Deum omnipotentem per omnia habere possimus propitium, et ut iidem Monachi, [Deum] laudantes ibidem assidue habeant unde possint vivere. Si quis vero (quod futurum esse non credo) vel ego ipse, aut aliquis de heredibus meis, seu quælibet persona contra hanc donationem meam, quam ego prompto animo vel plenissima voluntate facio, venire, interrumpere, aut aliquid disrumpere tentaverit, non liceat facere. Quod si præsumperit, Dei omnipotentiam exoro, ut ipsa ultionem summat in eo: quia notum sit omnibus hominibus, hunc honorem a me possessum, tam ex originali parte quam etiam ex acquisitione, absque querimonia ullius personæ. Facta est hæc donatio xix Kal. Januarii ser. i, anno xxxiv regnante Domino nostro Charolo Rege Francorum et Longobardorum ac Patricio Romanorum, et anno quarto Christo propitio Imperii ejus.

Signum Wilhelmi,	Signum Fulcoaldi,
Signum Barnardi,	Signum Rangavi,
Signum Goteclmi,	Signum Nictardi,
Signum Domni,	Signum Mauringi,
Theuderici,	Signum Sibaldi,
Signum Jamardi;	Signum Guiraldi.

In nomine Domini ego Gallaris rogatus e scripsi. Annus iv Imperii convenit cum anno Christi occciv, quando annus Regni Francici xxxvii, Longobardici xxxi numerabatur, et dies xiv Decembris cadebat in Sabbatum. Multa ergo hic concurrunt, quæ Chartam jubent habere suspectam: majorem autem causam suspectandi reperiet quisquis eam conferet cum sequenti, stylo longe barbariori, qualis in Aquitanicis plerisque Cartis notatur, descripto, eodem anno eodemque fere die, et expressissimam faciente mentionem subjectionis ad monasterium Anianæ, indispensabiliter Gellonense monasterium ex sui fundatoris voluntate adstringentis (cujus nec minimum quidem vestigium, ac ne mentio quidem Benedicti Abbatis, in priori Charta apparet) vehementerque cogitur dubitare, utrum rudior pleniorque, non sit ipsamet sola et originalis Wilhelmi charta: quam Monachi Gellonenses, an. mxxxx per Urbanum II exempti o jurisdictione Anianensium, magis eleganter, sed minus integre rescribendam curaverint, ita alolere cupientes omnem veteris subjectionis memoriam: sed frustra: cum duplicata illius, sive exemplar alterum (nam ab isto duplicandarum chartarum instituto natum est nomen Diplomatum) alibi servaretur, ac verosimiliter in monasterio Anianæ, licet forsitan minus solenne et subsignationibus destitutum. Nescio utrum animum huc adverterit Mabilio, cogitaveritque quam non sit verosimile, eodem loco ac fere die, et (quod consequens videtur) eadem manu, eodem saltem rogante, scriptus esse de eodem donatione duas tam diversi styli chartas, et in re tam notabili tantique momenti discrepantes. Cum autem pro sua religiosissima ac candidissima ingenuitate fassus ille fuerit, haud quaquam abs ratione motum a me scrupulum hunc esse, non miretur de plurium similium chartarum sinceritate formidare nos, quibus deprehendimus Benedictinæ Regulæ mentionem importune injectam, pro iis monasteriis, quæ utrum a prima sui institutione camrepperint, rationabiliter dubitamus. Sed placeat altera illam, et ut nobis videtur magis sinceram magisque integram chartam legere, sicut eam nobis idem Mabilio offert.

Ego in Dei nomine Wilhelmus, cogitans fragilitatis meæ casus humanum, idcirco facinora mea minuenda vel de parentes meos qui defuncti sunt, id est genitore meo Theuderico et genitrice mea Aldane, et fratres meos Teodoino et Theodorico et Adalelmo, et sorores meas Abane et Bertane, et filios meos et filias Witchario et Hildehelmo et Helinbruch; uxores meas Witburg et Cunegunde, pro nos omnibus superius nominatos, dono ad sacrosanctæ basilicæ, quæ est constructa in honore sancto Salvatore et sanctæ Mariæ semper Virginis, seu sancti Petri et sancti Pauli, et sancti Andreæ et sancti Michaelis vel omnium Apostolorum, in illa cella Gellonis, quem ego superius nominatus Wilhelmus per consilio Domni Abbatis Benedicti, seu cum suo adjutorio ædificavi, quem ipse Dominus Benedictus Abba regere videtur; donatumque in perpetuum esse

D
facta an.
804.

ad obliterandam subjectionem Gellonensis monasterii

F

qua illud Anianensi subiecti Petri Fundator suus

A esse volo, hoc est res meas quæ sunt in pago Lutwense, id est Litenis villa, f etc. Ista omnia superius nominata pro nos supra dictos ad ipsa casa Dei vel ad suos Rectores dono, trado, atque transfundo ab hodierno die ad ipsa casa Dei, dummodo si ipsa cella subjecta est ad Aniana monasterio, sicut hodie esse videtur, ipsa casa Dei vel sui Rectores habeant, teneant atque possideant. Nam si aliquis homo propter malam cupiditatem aut iniquum ingenium ipsa cella separaverit de Aniana monasterio, tunc ipsas res superius nominatas volumus eas esse donatas pro nos omnibus superius nominatos ad Aniana monasterio, ad ipsas casas Dei sanctæ Mariæ et sancti Salvatoris. Nam dum ipsa cella subjecta est ad Aniana monasterio, sicut superius diximus, precamur ut ipse Abbas de Aniana benigniter atque misericorditer regat ipsa cella Gellonis seu Fratres ibidem morantes : et quod ibidem minus habuerit de stipendia, in ista parvitate quod ego in ipsa cella donavi, ille propter Deum aliunde adjuvet et subveniat, sicut decet Abbatem suos benivolo animo regere : nam non admittet de ipsa parvitate ad ipsos Fratres, dummodo ipsa cella subjecta fuerit ad Aniana monasterio, sicut superius diximus. Si quis vero (quod fatendum esse non credo) si ego ipse aut aliquis de heredibus meis, vel quislibet persona, qui contra hanc donationem meam, quam ego prompto animo vel plenissima voluntate fieri rogavi, venire aut agere tentaverit, si ille sine peccato est, forsitan potest nostra totorum peccata, portare. Nam si ille jam peccavit, puto se gravare sua, et nostra sustinere velit, et pro utriusque rationem reddere : quia nos Deo juvante per istam donationem speramus aliquid de nostra minuari peccata. Et insuper non valeat vindicare quod repetit, sed inferat ad fisco auri libra 1 : et hæc donatio mea firma permaneat omni tempore. Facta donatione xviii Kl. Januarii, anno xxxiv * regnante Domino nostro Karolo Rege Francorum et Langobardorum ac Patricio Romanorum, et anno iv Christo propitio Imperio ejas.

* imo xxxvii

Porro collatis inter se quas præsivimus chartis, consideret Lector, utrum sequentem illius confirmatoriam velit admittere, ut minime suspectabilem, in eo quod nullam faciat Anianensium mentionem.

Diploma Ludovici Regis,

C In nomine Domini nostri Jesu Christi, Ludovicus divina ordinante providentia Rex serenissimus Aquitanie. Quoniam cogitandum nobis est, qualiter æterni Regis amorem obsistente peccatorum pondere amittere non possimus, locis insistentibus divinis cultibus placuit largiri propter regnum eternum Salvatoris nostri, ejusque inibi sibi famulantibus beneficia opportuna ; quatenus ab illo remunerati, gaudio sine finemereamur perfri. Ideo notum esse volumus omnibus Fidelibus, presentibus et futuris, quod petente Domino Guillelmo monacho, qui in ausa genitoris nostri Karoli Augusti Comes exstitit clarissimus, sed pro Dei amore meliorem exercens vitam studuit esse pauper recusando sublimia ; ob irrevocabilem vero suæ dilectionis circa nos fidelitatem, petitioni ejus præbentes assensum ; placuit nobis, tam pro mercedis nostræ augmento, quam pro amore ejus, ad monasterium, quod dicitur Gelloni, situm in pago Lutovense juxta fluviam Araur, sub tus castrum Virduni, sacratum in honore Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi, et sanctæ Mariæ sanctique Michaelis, ac sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, et sancti Aodreæ omniumque Apostolorum, constructum a jam dicto Comite Guillelmo in causa nostri genitoris, ubi Juliofredus Rector et Abbas præesse videtur, aliquid ex rebus tradere nostris, id est fiscum quemdam nostrum in pago Bitterense qui dicitur Miliacus, cum villa et ecclesia sancti Parargorii g, et Miliciano villa at-

donationes a Willelmo aliusque monasterio factas argentis,

g

que Campaniano, cum omnibus appendiciis et adjacentiis suis sub omni integritate, sicut a Misso nostro Comite Gotcelmo, per craces in lapidibus sculptas, seu decursus aquarum in terminationibus traditum et assignatum est, a genitore nostro et a nobis possessum. Et in pago jam dicto Ludovense locum qui dicitur Gastrias, vulgare autem Castra-pastura, ad pecora eorum alenda, cum ecclesia sancti Martini cum terminis et adjacentiis suis, cum omni integritate ad diversos usus eorum. Et in eodem pago villam quæ dicitur Magarantiatis cum ecclesia sancti Felicis, cum omnibus appendiciis et adjacentiis suis. Honorem vero illum quem Dominus Guillelmus seu alii fideles per instrumenta chartarum præfato monasterio tradiderunt, in quibuscumque locis sit, quæque etiam deinceps in jure ipsius sancti loci per nos aut per alios voluerit divina pietas augeri, totum nos pro æterna remuneratione prædicto monasterio concedimus, ut perpetuis temporibus in alimonia pauperum et stipendia monachorum ibidem Deo famulantium proficiat in augmentum. Hæc omnia præscripta cum ecclesiis, villis, villaribus, domibus, ædificiis, campis, terris, vineis, olivetis, silvis, garricis, pratis, pascuis, molendinis, aquis aquarumque decursibus, perviis exitibus et regressibus, cultis et incultis, cum omnibus adjacentiis earum, totum et integrum prædicto monasterio Gellonensi per hanc donationis auctoritatem perpetualiter concedimus ad habendum : ita videlicet ut quidquid ab hodierno die et tempore de prædictis rebus facere vel ordinare, vel etiam disponere habitatores hujus loci voluerint, libero in omnibus perfruantur arbitrio faciendi.

Godolenus Notarius ad vicem Guigonis recognovit.

Datum hoc præceptum v Kl. Januarii, Indictione x, anno h xxvii Domini Ludovici regni, Tolosæ publice : Karoli vero Imperii i viii. Et ut hæc auctoritas nostris futurisque temporibus Domino protegente valeat inexcussa manere, manu propria subscripsimus, et annuli nostri impressione signari jussimus, in Dei nomine feliciter. Amen.

Signum Domini Ludovici clementissimi Regis h.

h

i

k

ANNOTATA.

F a Heribertus, Bernardi frater, lumine oculorum maculatus anno 830 ; et Gerberga, filia quondam Willelmi Comitiss, tamquam venefica anno 834 aquis præfocata, referuntur in Vita Ludovici Pii et censentur ab hoc S. Willelmo prognati ; uti etiam Berta, nupta Pippino, Caroli Magni filio et Aquitanie Regi, quod aliis accuratius discutendum relinquimus.

b S. Genesius, Martyr Arclatensis, colitur 25 Augusti.

c Hic est S. Saturninus, Episcopus Tolosæ, coronatus 29 Novembris.

d Garricæ, Francis Garriges, sunt terræ incultæ, forte a Teutonico Gare filix unde Garich filicosus, filicibus obsitus juxta illud Virgilii :

Neglectis arenda filix innascitur agris.

e Rogire pro rogare dixit mediæ ætatis stylus Notarialis, unde et instrumentum a Notariis scriptum ab Italis hodieque appellatur Rogito : sed vehementer dubito utrum hæc formula Notarialis tam sit antiqua quam prætenditur.

f Superfluum, credo, Mabilio censuit, iterum annumerare fundos singulos in superiori charta nitidius expressos : si tamen fecisset, Lectorem, jam scrupulo prædicto tactum, certiora fecisset, non alios nec plures quam prima donotio continebat priori, sicut diximus, reformatæ

D
EX MSS.

et confirmantibus.

EX MSS.

A *reformatæ chartæ fuisse inscriptos, quod in tali casu satis familiare fuisse Monachis, chartularia sua transcribentibus, atibi observavimus.*

g *Est quidam Martyr Paragorius, in Corsica passus, et colitur Naulii in Liguria 7 Septembris; Est et Paregorius Martyr Pataræ in Lycia: ejus Acta ex MS. Græco dedimus 18 Februarii.*

h *Anno 782 Pippinus et Ludovicus, duo filii Caroli Magni, Romæ ab Hadriano Papa in Reges uncti sunt, Pippinus in Italiam, Ludovicus in Aquitaniam uti habent Annales Francorum.*

i *Vereor ne verba hæc Karoli vero Imperii vii addita transcribenda sint: quia puto non ita neglectim in diplomatis filii appellandum fuisse patrem, et quidem adhuc viventem.*

k *Exstat in tabulario Gellonensi confirmatio istius præcepti a Ludovico VII Francorum Rege cum aliqua accessione facta, ejus hæc clausula: Actum publice Silviniaci, præsentem in eadem villa Domino Papa Alexandro, anno incarnati Verbi mclxii, regni nostri xxvi, adstantibus in Palatio nostro quorum apposita sunt nomina et signa.*

B *Signum Blesensium Comitis Theobaldi Dapiferi nostri.*

Signum Gnidonis Botenlarii.

Signum Matthæi Camerarii.

Data per manus Hugonis Cancellarii et Episcopi Suessionensis.

HISTORIA MIRACULORUM

Ex MSS. Gellonensis monasterii, et editione Mabillonis.

Post sanctissimum igitur B. Willelmi transitum, placuit gratiæ divinæ super Gellonense monasterium manifestius ostendere sui amoris respectum, tam propter ipsius dilecti sui meritum, quam evidentissime propter illud Lignum sanctissimum Dominicum, quod idem vir Dei, Carolo donante, illuc detulerat secum, cœpit enim illud Christi vexillum et admirabile signum, omni virtute et deitate plenum, in eodem loco miraculis coruscare, locum irradiare, ægros multos sanare, afflictos liberare, dæmones vero fortiter et potenter effugare, ex quibus aliqua dignum duximus, ad sanctæ Crucis gloriam, breviter retractare, scribere utcumque, magnifice prædicare a.

CAPUT I.

Miracula Crucis a S. Wilhelmo allata, dæmones effugati.

Est namque non longe ab eodem monasterio fluvius, vocabulo Auraris b dictus, magno impetu de montibus descendens, ubi navis, cum qua monasterium expetentes flumenque transire volentes necessario transvehi oportebat. Hunc itaque fluvium dæmon Deo permittente possidebat, multos ibidem demergens demersosque perdens, modo singulos, modo plures aquis imprimens et absorbens: sæpe enim ipsam navem, rebus perditis, hominibus suffocatis, repente submergebat. Homines autem loci illius, hoc scandalum non ferentes, S. Guillelmum expetunt, et specialiter postulant ligni Domini singulare præsidium, per quod sciunt diabolum esse victum. Orant cum lacrymis, fortes in fide; fit petitio populi, ut Lignum deferatur. Defertorad annem, bajulante illud Abbate dicti monasterii, cum choris psallentium Monachorum et Cleri. Conveniunt multi venerabiles viri, virtutem Domini contra fraudes diaboli videre cupientes. Mox namque ut Li-

S. Crucis Ligno fugatur dæmon navigantibus infestus;

gnum in littore apparuit, phantasma diabolicum, D vim sanctæ Crucis non sustinens, relicto flumine, sicut fomes evanuit; nec ibidem ulterius draco ille visus, nec inventus fuit.

2 Monachi ejusdam monasterii de Francia, zelo ducti et avaritia, propter dona et oblationes quæ fiebant in monasterio c Gellonensi, ob reverentiam et devotionem illius pretiosissimi Ligni; consilium inierunt, ut, si aliter non possent, furto raperent, et ad suum monasterium transferrent; sic quæstus multiplicis oblationis ad eos consequenter pervenirent. Eliguntur igitur duo de pluribus, non Monachi, sed dæmoniaci; non Fratres, sed fures; atque ad Gellonense monasterium diriguntur, dolis armati, compositi mendaciis multis. Juxta templi vestibulum ejusdam subintrant hospitium, peregrinos se dicunt, ægritudinem simulant, causa recuperandæ salutis ac veniæ. Ad lignum Dominicum beatumque Willelmum se venisse mentiantur; tandiu se velle in illo loco manere, et in ecclesia ante sanctum altare excubare, quousque misericordiam promereantur, virtutem quoque Crucis per B. Willelmi meritum in se ipsis experiantur. Itaque Prior monasterii et Fratres, verbis illorum nimium creduli, circa eos exhibent humanitatem; concedunt claustrum et ecclesiam frequentare; vigilare ad eorum voluntatem. Illi vero e contra, iniqua cogitatione edocti, ecclesiam frequentant die, simulantes orationem sine devotione: nocte vero vigilantes precemque multiplicantes sine compunctione, locum illum in quo Dominicum lignum custodiebatur, observant; notatque loco ad artes diabolicas se committunt; præparant instrumenta ad invadendum sanctum thesaurum. Sicque una nocte, vigilias consuetas simulantes, cum cereis non paucis, ecclesiam sancti Willelmi intrant; venerabili altari Dei, timore postposito, appropinquant: arcam in qua thesaurum existimant, irreverenter invadunt; et arte pessima absque clavibus reserata, atque sine sonitu aperta, cum thesauro sanctissimo, nulle sentiente, templum subito egrediuntur, et fugere cupiunt: sed Dei virtute nullatenus effugere queunt. Nam de terminis monasterii nulla unquam parte, nulloque conamine exire possunt, circumneutes ut ebrii, et in sua eadem vestigia redenantes.

ipsum furati duo Monachi, c

anferre nequeunt extra terminos monasterii;

3 Jam vero incipiente aurora diei, cum pervenissent ad locum, qui dicitur Ad Crucem; cognoscunt se per virtutem gloriosæ Crucis ligni Domini fixos immobilesque teneri, et ab apparitoribus B. Willelmi nihilominus comprehendi, et ad suspendium trahi: videntes etiam sua vestigia impressa nivi, quæ nocte illa miraculose per limum per Dei providentiam ceciderat, nec locum habent fugiendi, nec consilium evadendi. Perterriti atque desperati, et mirabiliter coacti, ligum Dominicum, quod furati fuerant, de pera extrahunt, soloque depositum sub condensa nive altius abscondunt; moxque virtutem Ligni, quam per viadictam incesserant, per Dei clementiam sentiunt et recognoscunt. Nam, gressu repente recuperato, vires resumunt. Deo permittente liberi recedunt. Interea venit hora, quando vigiles oratores B. Willelmi, expleta matutinali Missa, illo benedicto Ligno populi more solito a Sacerdote petèrent benedictionem [dari]. Cumque Sacerdos cum ministris ad venerabilem thecam processisset, ut inde ipsum Lignum afferrent, et seris reseratis apertisque illud non invenissent; quantus et qualis clamor, quantusque dolor populum ac Monachos subito invasit, cogitari quidem potest, sed exprimi sufficienter non potest. Quæsitis igitur illis Monachis peregrinis et minime inventis, curritur post eos, investigatione nivis coelitus emissæ, vestigia fugientium declarantis et clarius designantis

Idque sub nive miraculo allapsa abscondunt: F

ubi columna
fumi indi-
dicante repe-
ritur.

A tis. Nam cum pervenissent ad locum, in quo fures
turbati et subnervati subsisterant, et Lignum reli-
querant : vident sub nive quasi columnam fumi sua-
viter vaporantis consurgere atque conscendere in
subline. Accedunt omnes pariter ad columnam ; Li-
gnum, quod quærun, sub nive inveniunt cum ma-
gno gaudio : pro Abbate mittunt, et inde ipsum re-
verenter tollunt, atque ad monasterium B. Willelmi
portare non differunt, cum hymnis et canticis et
gloria inenarrabili ; ad honorem et gloriam nominis
Christi, et laudem B. Willelmi, et devotionem po-
puli Christiani. d

Energumenus
Italus,

4 Quidam Deodatus, homo Italicus, pervasus a
dæmone, per multum temporis horrendum debac-
chabatur, et a suo pervasore sine cessatione eru-
deliter vexabatur : traditus quippe sathanæ in inte-
ritum carnis et animæ, nullam omnino habebat re-
quiem ; sed in tormentis, quibus arreptitii atque
dæmoniacy torquentur, noctem omnem continuabat
et diem ; ut nulli dubium foret, quin illas quæ in
inferno debentur pœnas ac dæmonum iras jam
apud superos sustineret. Dabat clamores subito vo-
cibus incompisitis, horisque omnibus et momentis
tormentorum ipse suorum præco erat et testis : cui
B parentes ejus debita pietate nimium compati-
entes, eique remedium de cœlo, quod de terra non pote-
rant, expetere cupientes ; per multa illum Sancto-
rum loca, perque multas provincias deduxerunt,
ubi nimirum sacras vigilias frequentantes, preces
suas pro eo cum lacrymis obtulerunt, sed exaudiri
ut velint nusquam promeruerunt ; nec miseri cura-
tionem, quæ ei alias per clementiam divinam debe-
batur, a Sanctis obtinuerunt. Cumque jam paulo-
minus desperarent, tantoque viarum atque laboris
tædio deficientes cessare amodo, nec frustra dein-
ceps vagari deliberarent ; audiunt, disponente Deo,
de B. Willelmi meritis et virtutibus, quantumque
sit miserorum efficax exauditor et effugator spiri-
rituum immundorum. Unde resumentes spei fidei-
que constantiam, et confirmantes in misero illo ca-
ritatem et gratiam, diligentius requirunt iter ad
Gellonense territorium, et ad B. Willelmi, de quo
audierant, monasterium. Venientes autem ad locum
templumque ingressi, accedunt supplices ad altare
sancti Salvatoris ; suumque captivum præsentant
ante corpus sanctissimi Confessoris, cum suo dæ-
mone et cum suis loris, non sine lacrymis ac voci-
bus luctuosus. Causa doloris a nullo interrogatur,
C quia patet omnibus ex eo qui debacchatur.

dæmone faten-
te se per Bea-
tum pelli,

5 Accedit Abbas cum omni Congregatione, facta-
que ab omnibus communi oratione, adjurant cum
potentibus exorcismis : Christique nominis invoca-
tione, ut cesset jam a miseri illius vexatione, et
exeat ab illo sine dilatione. Ille vero eoactus respon-
dere : Expectate, inquit, paulisper, et nolite festi-
nare : stare meum vel exire non est ita in vestra
auctoritate, sed magis in alius, quem vos forte non
cernitis, virtute ac potestate ; nunquid enim non vi-
detis Monachum Willelmum, contra me vehementer
iratum, et coram Deo prostratum, quomodo me con-
fundit et premit, et exire compellit ? Cujus quippe
violentiam quia ferre non valeo, velim nolim egre-
diar ; et ecce jam nunc exeo. Vos vero ne curetis
me deinceps adjuvare ; neque multum propter me
amplius laborare. Servi vero Domini, non acquie-
scentes ei, ad auxilium miseri terroremque dæmo-
num, deferunt lignum Domini, ut sanctæ Crucis
virtute et gloria apparente, et B. Willelmo precibus
insistente, miser citius salvaretur dæmonio fugiente.
Quod dæmon videns et invidens, ac vehementer in-
dignans, cœpit fremere, rugire, et cum multo ulu-
latu clamare, dicens : O Monachi perversi ! o super-
stitiosi, et in cunctis superflui ! Numquid Monachus

nec Crucem
auferenda ex-
pectaturum,

Maji T. VI

Willelmus, sicut cœperam vobis dicere, precum D
suarum ac meritum virtute non poterat me ipse EX MSS.
solus expellere, nisi insuper vos modo deferatis
contra me lignum terribile, vexillum formidabile ;
quod dæmonum nullus pro Crucifixi nomine aude-
t videre, nec prævalet sustinere ? O nunc, quoniam
ex omni parte patior violentiam, et saltem loquendi
et rationem reddendi non habeo licentiam, haud du-
bum quod modo recedam, Lignum non præstolabor :
Willelmum Monachum qui me compellit, fugiam :
dimittam hereditatem meam, perdam possessionem
meam : verum etiam dico vobis, quod recedens
damnum vobis inferam, et injuriam sustinens inju-
riam faciam.

6 His dictis conticuit, et statim invisibiliter ab
homine illo, quem diu possederat diuque vexaverat,
exiens ; per fenestram vitream, satis decoram sa-
tisque speciosam, prorumpit, eamque in momento
totam comminuit ; nec minus quam et scillam ar-
genteam, ad templi laquearia suspensam, eodem
impetu eodemque momento, concussit et elisit :
quam B. Willelmus illuc secum detulerat, et cum
multis aliis præclaris donariis ad laudem Dei obtu-
lerat, quæ per singulas horas opus Dei prima de-
nuntiabat, et vocis suæ clarionæ melodia aures
audientium ac mentes demulcendo excitabat. Hoc E
damnum hostis ille, sicut prædixerat, ecclesiæ in-
tulit : quod quidem ecclesia non doluit, sed gratis-
simum habuit, quia per hoc ipsum ipse sibi testis
extitit et testimonium nobis æternum reliquit, quo-
niam ad preces B. Willelmi et ante præsentiam
gloriosissimi Ligni latro ille stare non potuit ; sed
relieto vase quod diu pollverat, prædaque perdita
quam male possederat, gemens ad inferos atque
confusus abcessit. Homo vero ille liber a dæmone in
pavimentum ruens obdormivit ; somnoque relictus
et expergefactus, ac mente et corpore sanissimus
apparens, super pedes suos stetit : et quas novit ac
potuit gratias Deo reddidit, totusque pro eo chorus
ac conventus Ecclesiæ laudes Divinitati diutius in-
sonuit. Postea vero, sumpto cibo ac stomacho con-
fortato, Abbati quoque et Fratribus vale facto, ad
partes Italiæ rediit ; terramque suæ nativitatæ,
gaudium suis facturum, repetiit ; et quid ipse in sei-
pso de B. Willelmo sanctoque ligno Christi exper-
tus sit, nec silere potuit nec siluit. Sicque factum
est, ut qui adductus venerat et tractus manibus
alienis, plenus dæmone vinctusque catenis ; ipse F
modo phantasmate liber, vinculisque solutus, sana
mente recederet ; ductoresque suos, dux ipse agmi-
nis et dux itineris, ad propria reduceret.

signumque
egressus sub
dante,

liberatus re-
vertitur.

f
Energumena
ex Galesia,

7 A Finibus terræ f (provincia scilicet quæ sic
dicitur, eo quod magno mari Oceano terminata et
clausa, quod nunquam ibi quolibet modo pertransi-
tur, finem terra facere videtur) quædam dæmoniaca
ad Gellonense monasterium est adducta, nomine
Benedicta ; sic quidem erat dicta, verumtamen ia-
re non ita, quandoquidem ab Spiritu sancto dereli-
cta, ac spiritui nequam ad puniendum tradita, omni
benedictione divina et gratia erat indigna. Hæc ita-
que misera, dæmone plena et miserabiliter furiosa,
ab amicis carnalibus de terra tam longinqua ad B.
Willelmi clementiam longa et laboriosa peregrina-
tione est perducta ; et in ejus ecclesiam, ipso sci-
licet multum invito et prorsus ingrato dæmone, in-
troduta. Cumque cœpisset ex more arripi ac vehe-
menter furere, mira dicere, stupenda quoque face-
re ; cœperunt nihilominus plurimi convenire, cupidi
et furiosam videre, et qui in ea loquebatur verba
dæmonis audire. Adest ergo vulgi non parva fre-
quentia, tota villa concurrat, completur ecclesia.
Illis forte diebus S. Fulcrannus g Lutevensis Epi-
scopus illuc advenerat, qui et ipso gratia cura-

103 tionum

EX MSS.
præsente S.
Fulcranio Ep.
exorcizata

A tionum et virtute miraculorum opinatissimus erat. Hic nimirum ipsa hora, qua prædicta illa ingressa est ecclesiam, coram ligno Domini prope tumultum B. Willelmi solo prostratus jacebat, cælum (ut credimus) precibus pulsans ac sidera mente transcendens. Audito autem tumultu, causaque cito cognita; ille Dei servus, pietate motus atque misericordia, nequaquam surgit a terra, sed oratione qua totus inhiabat paulisper intermissa; orare specialiter ac proprie incipit pro illa misera, pro illa dæmoniosa. Accito præterea Geraldo h Patre monasterii totaque pariter Congregatione, postulat eos socios sibi fieri in oratione. Est itaque diu oratam communi omnium devotione: at vero non sunt exauditi in hac petitione; quia neque illa est energumena curata, neque furor dæmonis conquievit eorum intercessionem: quin imo diabolus ille, quasi ad servorem illorum Dei injuriam, aggressus est prædictam illam solito amplius vexare, diversis torquere modis, discerpere, conquassare, in terram elidere; item datis saltibus tollere sublimem, et de alto præcipitare, cum stridore dèntium atque horrissono clamore; in tantum ut sanctus Pontifex, præ nimia pietate et compassione, non posset illam mortem illius peccatricis jam videre ac tolerare: unde et præcepit eam foras ejici de templo, forisque insanire; dicens, i illam fore melius extra ecclesiam coneuti, vitamque finire, quam ante sanctum altare; eo quod S. Willelmus nollet eam adjuvare, nec a dæmone liberare.

nec adjuta,

tandem tamen
liberatur.

8 At vero venerabilis Abbas Geraldus, humiliter contradicens, cœpit sancto Episcopo persuadere dicens: Nolite, Pater, nolite quæso turbari: jam enim multos vidimus miserabiliter torqueri, et ad mortem lanari, postea vero per misericordiam Dei et per meritum B. Willelmi citius sanari. Non ergo expellatur, sed magis appropinquet ad tumultum amici Dei, et Deus miserebitur ei. His dictis Abbas venerabilis, sedato animo Pontificis, festinat, adjuvantibus sociis, dæmoniacam adducere ad sepulcrum sanctissimi Confessoris. Tunc diabolus, intelligens se jam teneri et trahi, tanto pondere gressum feminæ fixit ac pressit, ut quasi truncus in radice immobilis permaneret. Abbas perditam illam tenebat et trahebat; dæmon eam retinebat, et retrahens atterebat; ille ad ereptionem, iste ad perditionem. Denique quamvis multum renitens, multumque se trahens, cum tandem ante B. Willelmum perductus fuisset, non solum subito obmutuit, verum etiam nimium dissipato mulieris corpore stare nequivit. Porro ipsa post biduum sana et incolomis, gaudens quod secum venerant amicis, B. Fulcranii Pontificis pedes tenuit, et ab illo benedici devote postulavit. Pontifex annuit, illa votum vovit: sicque cum benedictione Pontificali benedicta, ad Finesterræ, unde venerat, remeavit. Si dicebatur Benedicta, Benedicta nominari promeruit.

k
Alia sic ab-
soluta

9 Alia quoque furiosa, Gitbergis nomine, de valle quæ k Solhas dicitur (quæ quidem vallis Gellonensi Monasterio, ubi corpus B. Willelmi quiescit, vicina habetur) per manus amicorum ad B. Willelmi sepulcrum adducta fuit: cujus dementia multas et varias in ecclesia voces cepit; Canes denique imitabatur latratu, leones fremitu, ursos rugitu, eunetis stridore dentium horrorem incutiebat. Quod Monachi B. Willelmi videntes, magno pietatis affectu ad ipsum se convertunt; communi prece deprecantes, ut illi energumænæ subveniat, atque pro illa misera apud Deum preces fondat. Quid plura? B. Willelmus pro illa intercedit, et illa statim B. Willelmi precibus et meritis plene ac perfecte sanata fuit. Porro illa Dei virtute cognita, atque tam mentis quam corporis salute adepta, postulat citius

ibidem sit
Sanclimonia-
lis.

absolvi a copula maritali, et ancillam fieri in domo D B. Willelmi, ad honorem Dei et sub habitu sanctimoniali. Quod et factum est; et illa quamdiu vixit, humiliter in ecclesia servivit, atque ab omni maligno spiritu sceara permansit.

ANNOTATA.

a Hactenus ecgraphum a Grandeguamio transcriptum, cujus folium unum, nobis deperditum, suppletur porro ex Mabilione usque ad num. 4.

b Antiquis Arauraris, vulgo l'Erout, dexteram ripam monasterio advertit, et infra Agatham Mediterranco illabitur, pluribus rivis auctus.

c MS. Eixiense, Guillonense, veteri scilicet nomine ad nomen Willelmi paulatim detorto.

d Hic nobis resumitur MS. Gellonensis ecgraphum posterius, cujus scriptor videtur priora miracula Crucis prætermisisse, tamquam ad Sanctum minus proprie spectantia: ipsum autem cum editione Mabilionis conferentes, deprehendimus Eixiense MS. multis locis esse contractius.

e Skilla campana minor est. MS. Eixien. Campanam habet, et paucis lineis rem totam absolvit, solum dicens quod eam B. Willelmus attulerat.

f Idem MS. A finibus terræ Provinciæ, sed Provincia Gallaciæ videtur intelligi, cujus extremum præmontorium Finis-Terræ nuncupatur, unde hæc demoniaca adducta fuerit.

g Acta S. Fulcranii illustravimus ad diem 13 Februarii: mortuus is est circa annum 1006. MS. Eixien. Fulcrandus.

h Plantavitius in Appendice pag. 7, ex eoque Sammarthani, quorundam Abbatum Gellonensium nomina exhibent, quibus addi deberet hic Geraldus.

i Hic evulsis foliis destituit nos Codex Gellonensis, et defectum supplet Eixiensis.

k Sallas in tabulis, leucis circiter 4 Gellone in Occasum tendit.

CAPUT II.

Puer Rhodano mersus et liberatus. Injuriosi in Sanctum, ejusque homines et res, puniti.

Vir quidam debilis et Miles illustris cum uxore et filiis et sociis non paucis, veniebat ad temulum B. Willelmi, obtentu devotionis et causa orationis; qui usque Rhodanum venientes, navim ingredionter, et dato naulo pertransire moluntur. Laborantibus vero omnibus in transeundo, et intentis singulis in remigando, casu contigit ut alter de filiis ejusdem Militis de prora caderet, ita ut nullus videret nemoque cognosceret. Amne transmisso, cum jam exire littusque tenere cœpissent, puer requiritur, sed minime reperitur: nec dubium quin in flumen ceciderit; et, quia nusquam comparebat, quod absorptus perierit. Oritur luctus, dolor et tameltas, fit planctus sine discretione, plorator pro mortuo sine consolatione. Canetis autem amare flentibus, et resonante littore tam lacteosis vocibus; sola mater pueri stabat nec flebat, sed magna constantia animi et se confortans et alios, ita dicebat: Non est mortuus filius meus, nec potest sentire vel credere animus meus; sed, ubicunque sit, cum illo est Deus et B. Willelmus: quem enim semper et nocte et die non cessavi eidem B. Willelmo commendare, et nunc ad hoc veniebam eumque adducebam, ut possem illum sancto Patri præsentare ante suum tumultum, et ante suum altare, et pro illo mea munera meque ipsam offerre et dare; scio et credo quod ille potest illum salvare, nec potest mors oc-

Puer in
Rhodanum
lapsus
F

Sanctoque
commenda-
tus,

cupare

A cupare, nec amnis eum necare. Hæc dicente matre, subito videtur procul puer ille, de aquis egressus, secus litus deambulare, redire ad alios, et jam appropinquare. Virtus Dei cognoscitur, B. Willelmus ab omnibus clamatur, fides matris collaudatur, mœror et luctus in gaudium convertitur. Idem puer interrogatus, quid sibi visum fuerit, quomodo in tanto periculo se habuerit, vel qualiter hanc mortem (quæ manifeste eum invasit) incolumis evaserit; respondit: Sciatis vere, B. Willelmum Monachum, quando cecidi, adfuisse; et dum traherer a flumine, dexteram mihi dedisse; et manu sinistra ori meo ac naribus apposita, aquas ne me læderent prohibuisse. Puero recepto et gaudio duplicato, pater et mater et qui cum eis erant, iter quod cœperant exultantes accelerant, perveniunt ad monasterium, cum magna alacritate accedunt ante B. Willelmi præsentiam, cum summa humilitate Deo gratias agentes, suas lacrymas et sua gaudia pro filio referentes, et B. Willelmi merita sicut veri præcones denuntiantes a.

vivus red-
ditur suis.

II Cum multa sint et præclara in B. Willelmo per Dei gratiam Sanctorum dona virtutum, cumque manifestum sit non minimam contra malignos spiritus habere eum potestatem: hoc quidem jucundum videtur dignumque relatu, quod ipsi interdum dæmones, volentes illi quasi placere ac servire in gratiam, de inimicis ejus rerumque suarum pervasoribus ultores se faciunt et exactores: unde breviter hæc pagina [aliquid] memorandum suscepit. Vir quidam nobilis ac præcellentis gentis, nomine b Rennaudus, volens thesaurizare in cœlis, et cupiens B. Willelmum specialem sibi facere Patronum, dederat ei quoddam prædium, ad commune stipendium Fratrum in Gellonensi monasterio Deo famulantium; ingens scilicet ac competens territorium, Malabuceria nuncupatum, cum omni familia, quæ ad eandem pertinere videbatur possessionem. Hoc ergo prædium post aliquantum temporis quidam c Abolenus..... de ordine Militari, nimium tumidus præpotentia seculari, nimiumque vicinus huic possessioni, cœpit inquietare, opprimere atque depopulari, ac suæ violenter subjugare ditioni, nec Deum timens, nec hominem curans, neque reverentiam exhibens meritis B. Willelmi: omnibus enim modis hominibus illius territorii erat intolerabilis, rapinis insolitis et exactionibus indebitis, commensationibus importunis, violentiis multis, occisionibus injustis. At miseri illi, qui hæc patiebantur, quisque sine remedio a tyranno opprimebantur, cum jam vivere nequirent, mortem sibi imprecabantur. Placuit itaque Clementiæ divinæ, huic morti finem dare, B. Willelmi merita glorificare, ejusque familiam clamantem ad se quotidie, ab illo tyranno quasi altero Pharaone recipere et salvare. Unde factum est, ut malefactor ille, quadam Dominica die surgeret valde mane, et ascenso equo ad prædictum pergeret vicum, facturus violentiam et rapinam ex more solito: sed divina dispositione nemine invento, neque viro neque muliere, quem posset interrogare (omnes enim ad ecclesiam iverant Catholica religione divinum ministerium audire) ira nimia succensus nimioque furore, cœpit præ indignatione quasi totus ardere, et igne appposito cœpit villam succendere atque cremare, portas domorum frangere, cuncta exterminare,

ipso in scelere

a diabolo
obsessus,

d

12 At vero divina ultio non longe abfuit: nam statim eadem hora malignus spiritus illum vexavit; sensum perdidit, intellectum amisit: equus quo advenerat ad domum propriam reportare eum nequivit, sed ad ecclesiam B. Mauritii d (ubi conveniant homines illi et multi alii causa divini officii audiendi) illum dementem perduxit, ibique de cella

in terram turpiter deposuit, et vehementer elisit. Ille autem non suo sensu, sed diabolico impulsu ecclesiam ingressus, cœpit coram omnibus mirabiliter furere, carnem suam mordere, manus suas et lacertos rodere et laniare; alios quoque dentibus ac si canis appetere et morsibus lacerare, totamque ecclesiam commovere ac turbare. Cognoverunt omnes divinum judicium, intelligunt B. Willelmi patrocinium et defensionis auxilium: corripunt furiosum, alligant correptum, et ita vinctum tenent intra oratorium, donec rite perficitur sacrum mysterium. O quam justus es, Domine! quam justum et verum et sanctum judicium tuum! Qui homines S. Willelmi ligare consueverat, modo ligatus tenebatur: qui ejus possessionem disperdere venerat, modo sensu perduto et ipse totus a satana possidetur: quique in tam sancta die Dominica ecclesiæ se subtraxerat, tunc in ecclesia catenatus debacchatur, auditque attonitus et insensatis auribus quod in eo celebratur. Accedunt interim amici, parentes, milites sui et propinqui; agnoscunt et ipsi judicium Dei causamque delicti, videlicet invasionem et oppressionem hominum et rerum B. Willelmi. Ergo vinctum manibus et astrictum loris perducunt eum ad tumultum beatissimi Confessoris: præsentatoque eo ante altare Domini Salvatoris, prosternuntur in terram omnes cum lacrymis, postulantes veniam pro delictis illius miseri peccatoris: promittunt etiam cum maximis juramentis, affirmant cum obsidibus in manu Abbatis tum in loco præsidentis, quidquid ille commiserat contra B. Willelmum et suos, se emendaturos, et reddituros ablata, et de omnibus satisfacturos. Factum est igitur, innox ut ipse Abbas sponsonem suscepit, Miles illico mentem sanam et sensum integrum cum salute suscepit: dæmon, qui ad ultionem faciendam non jussus accessit, facta ultione jussus recessit: et vir ille qui salvatus est, quamdiu supervixit, in fidelitate et servitio S. Willelmi permansit.

D
EX MSS.
in ecclesia
fuit,

et vincitur
catenis:

promissaque
restitutione
sanatur.
E

Alius ex
bove rapto
comesturus,

F

buccella
gutturis in-
harrente
castigatur,

13 Per id fere temporis alius quidam ex ordine militiæ secularis, dictus Theutrannus de Salsis, graviter opprimebat et devastabat quoddam prædium B. Willelmi, multa ingerens mala frequentibus detrimentis. Erat vero vir ille secundum seculi pompam Miles strenuus et illustris: sed tamen illam suam militiam major malitia turpisque avaritia ignobilem reddebat et infamem: rerum quippe prodigus suarum, et alieni cupidus totusque inani deditus jactantiæ, non nisi prædis vivere poterat et rapinis. Igitur fiscum Regium, Castra-pastura dictum, male sibi vicinum nimisque contiguum, quod olim Rex Ludovicus Gellonensi monasterio contulerat, cuique immunitatem et tuitionem sub regali præcepto magnaue auctoritate firmaverat; Miles ille ad omnem confusionem et exterminium deducebat, comedebat, bibebat, rodebat, et medullitis absorbebat. Homines fessi illius invocabant Deum, et tyrannus non curabat: clamabant S. Guillelmum, ille parvi pendebat. Infelices autem illi tristes et irati, et quasi jam desperati, eo quod S. Willelmus eos non exaudiret, murmurabant, dicentes: Quoniam ipse dormiret, qui solitam non faceret vindictam, nec citius subveniret. Verumtamen B. Willelmus, tamquam excitatus a somno, subito fecit vindictam et ex improvviso. Cum enim quadam die Theutrannus ille ad vicum illum perrexisset, et ingenti præda ex consuetudine facta, boves inde plurimos abduxisset, cumque domum ac si victor cum triumpho redisset; unum de bobus illis jubet statim jugulari, sibi et suis prandium magnum parari: convivioque parato, primus discubuit et primus cœpit epulari. Et ecce judicium Dei, et virtus et meritum B. Willelmi: namque prima buccella, quam

EX MSS.

A quam de illa præda et de illa rapina in os suum car-nifex ille inmisit, pita faucibus adhæsit, et hiatum gutturi interclusit, ut neque per os transire, neque de ore posset exire, neque illam rejicere nec valeret deglutire. Fit stupor in convivio, surgunt omnes de prandio, lugentes pro Domino, mirantes pro mira-culo: medici adducuntur, medicinas apponuntur, sed frustra sunt omnia, quia nihil operantur: stant ei ex omni parte, sed nec manu, nec arte, neque ullo carmine, neque medicamine possunt ei prodesse.

et promissa
restitutione
liberatur a
morte.

14 Tandem virtus divina recognoscitur, et mani-feste ab omnibus conclamatur, quia S. Willelmus in ore suo operatur: nihil ei posse valere, nisi ille propitius et citius misereatur. Igitur amici et pa-rentes, famuli et clientes, moram non sustinentes, et de Dei misericordia et B. Willelmi pietate confi-dentes, in morte laborantem equo utenique impo-nunt; et eum ad tumulum B. Willelmi adducunt, ejus veniam postulanti et indulgentiam querunt: spondent omnes coram Deo, et elevatis in cælum manibus jurant et firman pro eo, quod si sanctus Dei dignetur ei parcere, et ab hac presenti morte saltem hac vice eum eripere; ipse, in quantum pote-rit quantumque facultas ei erit, emendaret illi quid-

B quid in eum deliquit ad arbitrium Abbatis, reddens quod male abstulit, restituens quod rapuit. Qui vero adductus fuerat, quia per se rogare vel p̄corare nihil poterat (nam buccella illa, quam de rapto as-sumpserat, et glutinata gutturi et quasi viscata adhererat) id quod per alios promittebatur, quia lingua nequibat, manu annuebat, et signum faciens Monachum se velle fieri innuebat. Stabat interea ut reus, in afflictione et in omni mentis et corporis contritione, coram Deo Salvatore et sancto ac glo-rioso Confessore, ante venerabilem Crucem et sacro-sanctum altare, flexis genibus, nudis pedibus, virgas suas manu tenens, non sine e forcipibus. Quis loquetur potentias Domini, quis auditum faciet meritum B. Willelmi? In eadem hora, in qua hæc promissio firmatur, buccella ex ore labitur, et qui jam moriebatur jam vivit et liberatur. Manifestum-que fuit, quia qui eum percussit, ipse et ei indulsit; qui vulneravit, ipse etiam sanavit. Igitur Theutran-nus ille, cognita Dei virtute, et per B. Willelmum ereptus a morte, receptaque salute, cum summa devotione seque suaque tradidit pro emendatione.

ANNOTATA.

C a Hic desinit textus Codicis prædicti apud Mabi-lionem, sed extremo huic illius miraculo; præmittun-tur mutato ordine ea quæ in Gellonensi sequuntur de Abolero et Theutranno.

b Deest nomen MS. Eiricensi.

c Et hoc in Gellonensi extritum inde suppletur.

d Vicus S. Mauritii vix duobus leucis Boream versus abest Gellone, et huic adjucens in tabulis Ma-dieres (forte Mabuires scribendum) posset Mala-Buc-teria credi.

e Ad crimes scilicet ex voto rescindendos.

HYMNUS

Ex MS. Bodecensi erutus a Joanne
Gamans S. J.

Nunc nunc mirifica luce coruscat,
Cinctus luminibus sede polorum,
Willelmus gratulans, cernere Christum
Ambit, secla qui cuncta gubernat.
Cui nunc pro meritis janua cœli
Magnis jam patuit. Clamat herilis
Ex alto tuba militis; Intra.

Ut sunt astriferis sedibus ampla,
Sic terris merita; dante superno
Willelmi precibus iudice Christo.
Ad ejus tumulum sospite turla
Diutius agris languor abit nunc.
Quapropter, Socii, cordeque oreque
Promamus Domino voce sonora
Odas innumeras, tempus in omne;
Cui sit hymnus, honor, gloria perpes. Amen.

D

Oratio. Unde nunc pia subjungimus oramina, et petimus eum sexcenta comptum per sertâ, hostis populatum castra, gloria muneratum æterna, ejus hodie annua commemoratio nobis est festiva, ut im-ploret ora pro nobis divina: et sicut suorum comi-tum ad Regem mortalem intercessor erat antea, sic Christum Regem, Dominum, immortalem cuncti-potentem deprecetur nostra laxare crimina. Hinc igitur poscimus te, Christe, quem fideliter expecta-mus, venturum in gloria Patris et sanctorum An-gelorum, ut expertes suppliciorum facias nos æter-norum, intercedentibus dilecti tui Willelmi meritis, qui sine defectione temporum, cum Patre et Spiritu sancto vivis et regnas, per omnia secula seculorum. Amen.

E

HISTORIA

Elevati translatique corporis.

ex relatione Gallica MS.

Collocatus fuerat S. Guilielmus, uno alterove fortassis post mortem et primam sepulturam seculo, in marmorea tumba affabre laborata (quæ etiamnum monstratur) post majus altare in ecclesia monasterii: unde quando et a quo elevatum sit corpus, legere est in plumbea lamina, postmodum simul cum ipsis sanctis Reliquiis inventa, et his verbis insculpta. Anno ab Incarnatione Domini mxxxviii, tertio Kälendas Martii, feria secunda, levatum est corpus beatissimi Confessoris Christi Guilhelmi, et recondi-tum in Nonas ejusdem mensis, per manus Domini Ugonis Albiensis Episcopi, et Rainundi Gellonensis Abbatis, et Rainundi Nantensis Abbatis, temporibus Innocentii Papæ II, et Arnaldi Archiepiscopi Nar-bonensis, et Petri Lutevensis Episcopi, Francorum Rege Ludovico. Hactenus Lamina, Ludovicum VII, S. Ludovici proavum, nobis signans; et annum, ex stylo Francorum veteri, eum notans, quem nunc mxxxix numeraremus, quando littera Dominicalis A componebat cum Feria ii hebdomadæ, diem xxvii Februarii.

Sacra ossa an-
1139, 27 Febr.
translata,

2 Reposuerunt autem prænominati Antistites sa-crum istud pignus, una cum ipsa lamina, intra cap-sam plumbeam, alia lignea exterius convestitam, eamque abdentes sub terra, desuper construi fecerunt et consecraverunt parvum altare, ad cornu Epistolæ altaris majoris, in honorem ipsius S. Guilielmi: cujus tabula tota est ex Lydio (ut vocant Latini) cen-nigro marmore, quali ad aurum explorandum uti-mur, unde et nomen vulgo traxit, sustentantibus ipsam utrimque candidi marmoris eleganter celatis tabulis duabus: quæ nunc in frontem altaris ma-joris translatae similiter eandem tabulam nigram huc transpositam sustinere videntur. His autem tunc ita compositis, ut sacri corporis indicium nullum ap-pareret supra terram; altare quidem istud minus S. Guilielmi nomen retinuit, sed reconditum sub eo thesaurum oblivio ex hominum memoria tam longe removit, ut ejus nihil superesse crederetur, præter modicum illud quod continebatur marmorea urnu-la, sub altariolo prædicto composita (intra quam congesti

et abdita sub
altariolo pro-
prio

cum jam me-
moriam excen-
sissent

A congesti fuerant cineres et minutiora ossa, tempore prænотatæ elevationis) et præter os unum brachii dexteri, quod Humerum appellant, quodque argenteo brachio affabre facto inclusum usque hodie monstratur; miraculose ut sic dicam servatum a diabolica rabie Calvinistarum, qui avorum nostrorum memoria sacra omnia per Aquitaniam contaminarunt ac dissiparunt. Hæc enim etiam vera esse S. Guilielmi ossa constitit experti unius medici duorumque chirurgorum testimonio, qui anno moclxxx mense Mayo declararunt, in novam capsam translata esse omnia reperti sancti corporis ossa, præter humerum jamdictum. Modus autem felix istius inventionis hic fuit.

missus
illuc an. 1679
Prior et ex
voto sanatus,

3 Cum R. P. D. Gabriel le Comte, ex Capituli Generalis delectu missus esset Prior et Officialis hujus Abbatia, quæ Apostolicæ Sedis immediate subiecta, in omnem circa vallem jurisdictionem pene Episcopalem obtinet; exiguo post suum adventum tempore periculosa correptus fuit infirmitate, usque ad desperationem medicorum. Huc se reductum ipsemet sentiens, sancto Patrono ac Fundatori monasterii nostri Guilielmo votum nuncupavit, quod si intercessionem illius plenam recuperaret sanitatem, omni sollicitudinis studio satageret honorem ejus promovere, præsertim in reparanda et exornanda ecclesia, ejusmodi curæ perquam indiga. Nec mora levare morbus coepit et periculo ereptum judicavit medicus, subitam mutationem admirans, quam sue artis præcepta vix intra longius spatium promittebant: paucis autem transactis diebus sanus omnino apparuit.

in demotione ipsius
altarioli,

felicitèr invenit 5 Septembris,

4 Ergo intentus complendo quo se obstrinxerat voto, instanter petiit a Superioribus et obtinuit facultatem, definiendi necessaria quæque ad restorationem ecclesiæ ac monasterii: inter quæ præ multis opportuna visa est translatio majoris altaris, quod longius a pariete amotum erat, eoque obscuram reddebat ecclesiam, et Presbyterium minus idoneum ad solennia majorum festivitatum officia. Hoc consilio sumpto, velut imprimis utili, non solum ipsum altare majus destruendum fuit, sed etiam minuscule illud, de quo supra diximus, eidem collaterale: ut ex duobus unum conficeretur, quod parietis ecclesiæ propius adhæreret. Instabant operi tali fabri, cum die v Septembris anni moclxxxix, sub minori illo altari deprehenderunt lapidem veluti sepulchralem, tres ac dimidium palmos longum, impositum capse plumbeæ, quam alia lignea capsula circumdabat; et hanc pene jam consumperat caries, sed ne fatisceret continebant lamellæ quædam ferreæ, liliorum floribus impressis ornatae.

exemptaque
ex consumptis
jam fere capsis,

5 Ad rei inexpectatæ nuntium accurrit Prior cum Conventu universo, Vicariisque SS. Bartholomæi et Laurentii ab hoc monasterio dependentibus, aliisque principalioribus loci ipsius personis, quorum omnium chirographo signatum fuit Processus verbalis instrumentum desuper rogatum. Cumque necessarium judicaretur extrahere e rudibus capsas illas, earumque fundum, non solum qua parte ligneum, sed etiam qua plumbeum ac ferreum erat jam fere in cinerem redactum, abjunctumque a lateribus subsideret; remansit intra parvum istud sepulcrum magnus numerus ossium, cum lamella plumbea quadrata, cujus unumquodque latus tres palmi quadrantes implere videbatur, antiquis characteribus exarata et antiquitatis monumentum in-

signe, fidem faciens translationis factæ anno mclxxviii. Ilac perlecta, cum jam constaret omnibus, istud esse corpus S. Guilielmi; prædictus R. P. Prior, magna cum reverentia, collegit sacra ossa omnia, eaque reposuit intra novam capsam ligneam; materia quidem simplicem, exterius tamen interiusque circumvestitam serico panno, cum eo articulo temporis pretiosius nihil haberetur ad manum. Ea capsula continuo delata est ad gazophylacium ecclesiæ, doabus munitum clavibus, ubi tota supellex argentea et aliæ plures sacræ Reliquiæ asservantur: interque alia, particula veræ Crucis a Carolo Magno donata S. Guilielmo, cum ei ac mundo valediceret; et indusium unum, quod fuisse B. Mariæ Virginis vetus traditio memorat.

EX MS GALLICO
componit in-
tra aliam novam,

6 Hoc autem dignum imprimis consideratione visum est, quod sacra illa ossa, post annos plus quam nongentos suavem spirarent odorem; nec quidquam violata essent ab aquis proximi torrentis, qui sæpe hæc loca inundans, etiam illuc debuit penetrasse: cum medici dicant, mortuorum ossa intra stagnantem aquam cito fracescere et computrescere. Placuit insuper divinæ majestati Sanctom suum miraculis honorare, ad eorum preces qui ipsius suffragia quotidie implorant, suis malis quærentes remedium; ex quibus pauca referre sat fuerit.

prorsus integra et suave olentia,

7 Mulier quædam hujus loci, febribus remittentibus die conflictata, post sacri Corporis inventionem duci se ad ecclesiam fecit; ipsoque in accessu paroxysmi febrilis collocari intra fossam, unde crutæ Reliquiæ fuerant; atque inde plene sanata exivit. Similiter curata fuit alia, fistulam patiens, quam lacrymantem appellant, quæque magnos ipsi pariebat dolores. Honestus etiam civis ejusdem loci, cui male affecta pridem genoa gradiendi consistendique negabant facultatem, non sine cruciatu; mox ut illa ibidem flexit, expeditum se sensit, omnique imbecillitate ac dolore liberum. Alii autem plurimi adveniant quotidie, et impetratarum gratiarum memoriam relinquunt; vel sanitatem postulantes bibunt aquam, cui admixtum est nonnihil pulveris e sepulcrosumpti, qui eisdem donatur, sequente ut plurimum optatæ sanitatis effecta, ad laudem Dei et gloriam nostri sancti Fundatoris.

non sine miraculis subsecuta

8 Porro ad diem xx Maji anno moclxxx, prædictus R. P. Prior et Officialis, decorem domus Dei eodem quo coeperat zelo procurans; postquam fabricandam curasset capsam elegantius elaboratam, in qua sculptoris ars nullum prætermiserat ornatum, et cæruleo coloris interlitum aurum gratum oculis præbebat spectaculum, eandemque nihilominus serico convestisset interius; in ipsam transtulit ossa sacra, usque dum argenteam capsam comparasset thesauro tanto asservando. Et huic translationi interfuerunt, præter Conventum Monachorum, D. Gaspar Ranchin, Vicarius D. Episcopi Montis-pessulani; D. Fulcrandus Audeberti, Canonicus et Promotor ejusdem Domini Episcopi; D. Joannes Audeberti, ejus frater ac civis Montis-pessulani; aliæque spectabiles personæ complures, subscripti Processui verbali super istis confecto. *Hactenus relatio, R. P. Petro Possiao Tolosam missa anno moclxxxii die xiii Februarii: cui utinum cito liceat adjungere novæ Translationis historiam, quando prædicta argentea capsula confecta fuerit, in quam curandum tunc totis viribus Prior incumbet.*

F
ac rursum
anno 1680, 20
Maji in capsam
ornatorem,

donec alia flammæ
argentea tota.

DE SANCTO PODIO
EPISCOPO FLORENTINO IN HETRURIA.
COMMENTARIUS HISTORICUS.

De gestis ejus in Pontificatu, ex Variis.

AN. MIL.

Cultus sacer

* al. insignis.

Elogium ex
Ferrario,
* erat vitiose
990

alius ex
Ughello.

Tabulae Martyrologii Romani propositum in Ti-
tulo Sanctum, ad hunc xxviii Maji celebrant
his verbis : Florentiae, S. Podii Episcopi et
Confessoris. At Martyrologia Florentina MSS.
que reperimus in illustri Bibliotheca Medicea, et
apud Carolum Strossium Senatorem, aliudque ibidem
Florentiae anno mcccc.lxxxvi per Franciscum de Bo-
naccursis editum, ista habent primo loco : Florentiae
depositio S. Podii, ejusdem civitatis Episcopi, qui
vita et miraculis * gloriosus quievit. Sepultus est in
B Cathedrali Ecclesia praefatae urbis, juxta corpus B.
Zenobii, in arca marmorea. Ferrarius, in Cataloga
Sanctorum Italiae, sub annum 1613 Mediolani excuso,
hoc ei Elogium concinnavit.
2 Podius, Uberti Ducis, sive ut alii scribunt,
Marchionis Hetruriae filius, Colmelae anno salutis *
930 Ugone Arelatensi Rege nascitur. Is in liberali-
bus disciplinis instructus, ac postea in divinis litteris
eruditus, factus Canonicus, collegio Canonico-
rum Abbatiam S. Andreae, pro communi illorum victu,
largitus est. Sichelmo autem Episcopo Florentino
defuncto, in demortui locum ob ejus vitae et morum
integritatem sufficitur ; ac Ecclesiam Florentinam,
quam bonorum applicatione, castellis etiam aliquot
adjunctis, maxime auxit, insigni prudentia et pietate
annos duodecim administravit. Cetera illius Acta
desiderantur. Corpus in majore basilica adservatur.
Ejus vero natalis quinto Kalendas Junii, qua die ex
hac vita migravit, ab Ecclesia Florentina celebratur.
Haec Ferrarius, citato Vincentio Borghinio, libro de
Ecclesia et Episcopis Florentinis, quem addit accu-
ratissimum auctorem fuisse.
3 Ferdinandus Ughellus, in Praefatione ad Episcopos
Florentinos, asserit se seriem Praesulum partim ex
Vincentio Borghino eleganti sane scriptore eruisse,
partim ex aliis scriptis monumentisque, quanta ma-
xima potuit diligentia, concinnasse, et dein addit :
C xvi Episcopus S. Podius, Sichelmuu excepit anno
mcccc.lxxxix, qui cultum divinum mirabiliter pro-
vexisse narratur, nec fortunarum accessionem ne-
glexit. Multis enim suae jurisdictionis Castellis cir-
cumdedit muros, plenusque bonis operibus evolavit
ad coelum, anno millesimo secundo, die xxviii mensis
Maji : quo ipso die ejus festum solenniter agitant
Florentini, ejusdemque memoria in Martyrologio
Romano fuit relata ; Corpus autem in catacumba S.
Zenobii. Cum Florentiae deflagrasset archivium, prae-
clara etiam Podii gesta perierunt. Illud autem constat,
quod Podio superstiti, plures ejus sanctitatis,
quae late pervagata erat, suavissimo odore perfusi,
ingentia bona in S. Joannis Canonicos pertulere. Ac
primo exponit Ughellus liberale Mariae Teutonis uxo-
ris donum, factum anno mccccxc, Indictione iii, pro
Ecclesia S. Joannis Baptistae, sita infra Florentinam
civitatem, ubi Dominus Podo Episcopus praesse
videtur. Deinde adduntur variae donationes, factae S.
Podio, aut superstiti, aut incentore et suadente,
quae ibi legi possunt. Partem adferre plocet unius di-
plomatis, quod integrum exhibet Fuccinellus in Chronica
Abbatiae Florentinae pag. 209, eo quod S. Podii hoc in
genere industriam apte declaret. Dispositio ista de

Abbatia S. Andreae, ab Hugone Hetruriae Marchione
sibi donata, sub hoc exordio.

4 In nomine Domini Dei aeterni. Podio, Divina
largiente clementia sanctae Florentinae Ecclesiae
immericitus Episcopus, omnibus fidelibus Ecclesiarum
in Domino continuam salutem. Minime latere arbi-
tramur prudentes, quibus nota est lectio aut authen-
ticorum librorum veteris Testamenti etc. ubi postquam
retulit, quomodo Judaei a Cyro Rege Persarum capti,
liberati, et Hierosolymam remissi sunt, addit : Quadam
die invitatus accessi ad ferculum Domini Hugonis,
Ducis nobilissimi, epulaturus cum eo. Cumque inter
prandendum et loquendum multa de divinis historiis
deducerentur in medium, contigit ut de repente
sermonibus nostris interveniret lectio librorum Pa-
ralipomenon. Et cum ventum esset ubi legitur, quod
praedictus Tyrannus recordatus est Domini coeli, et
quod causa illius timoris cunctos captivitate detentos
libertate donaret : tunc praenominatus Dux et Mar-
chio, quo audacior nullus, ab intimo pectore, divino
tactus spiritu, suspiria longa trahens, inter cetera
adjecit ; Si Gentilis, non agnoscens veritatem quae
Christus est, cum tanta dulcedine Deum coeli nomi-
navit, atque pro ejus reverentia longa poenitudine
alligatos, diutius oneratos dimisit ad propria ; quid
nobis faciendum est, qui relicto Gentilitatis cultu,
ab ipsis cunabulis de Incarnatione nostri Redempto-
ris et nostra liberatione per ejus mortem audivimus ?
Statim ergo inutilis speculator, qui praesens aderam,
cui haec quae subjecta sunt animo insidebant, hu-
militer respondi : O carissime, exemplum illud sume
in opere, quod laudasti de devotione. Habebat qui-
dem tunc temporis jam dictus Dux Abbatiam
unam infra moenia Florentinae civitatis, dono meo-
rum antecessorum libellario nomine, in honorem
S. Andreae Apostoli constructam ; quam mox supplici
meo rogatu et precibus, atque multiplici hortatu suae
consortis Dominae Judithae semper benedictae, mihi
refutavit, et meae Ecclesiae usui et utilitati tradidit :
eo videlicet ordine, ut eam necessitatibus Cano-
nicorum meorum praesentium et futurorum, pro
remedio animarum utriusque, Ducis videlicet et
ejus conjugis, et pro salute mea meorumque suc-
cessorum, tribuerem. Quod me facturum illico bono
animo sum pollicitus.

5 Quapropter dictam Abbatiam, in honorem
B. Andreae fundatam infra Florentinam urbem,
statim cum suis pertinentiis in Canonica Florentinae
Ecclesiae dono et largior : quatenus ipsi Canonici,
tum qui nunc sunt, tum qui in ea ordinati fuerint
in futuris temporibus, ex fructibus ipsius terrae,
redditu vel censu, quotidianam habeant refectionem :
neque volo, ut aliquis de ipsis Canonicis habeat
potestatem, de ipsis rebus libellarios facere, aut
aliquid donare, aut ex his, quae Dominus exinde
dederit, audeat inter alios dividere : et si quid ho-
rum fecerint, donationem vel divisionem eorum
jubeo irritam fieri : sed censeo, statuo, et confirmo,
quod unus vel duo Clerici, quos ego elegero, ha-
beant potestatem de omnibus illis rebus esum car-
nium et piscium comparandi, et infra claustra Ca-
nonicorum

Invitatus ab
Hugone Duce

vidensque cum
divinitus mo-
tum

petit et impe-
trat Abbatia-
tam S. Andreae:
P

disponit in
quotidianam
refectionem
Canonicorum

ut carnes et
piscis enun-
tur,

A nonicæ eis ad convalescendum tribuendi, qualiter unanimitè comedentes et bibentes, gratias et laudes referant; et pro incolumitate Domini Ducis Hugonis et suæ conjugis et utriusque prolis, et nostra nostrorumque successorum, Dominum exorent. Post decessum vero illorum Clericorum, quos ego ad illud ministerium ordinavero, habeant ipsi Canonici potestatem, ordinare aliquem ex sua Congregatione tinientem Deum, et qui ex jam dicto ministerio eis fideliter deserviat: in quo non sit zelotypia, neque fraus, neque dolositas. Et si inter se ita discordes fuerint, ut quæ jussi, vel ordinavi, adimplere noluerint; tunc successores nostri, timorem Domini præ oculis habentes, ita eam ordinent, ut meam voluntatem in omnibus impleant, et oculos divinæ Majestatis non offendant. Si quis autem hanc nostram ordinationem et testamenti firmitatem temerarius violator, sive Imperator, sive Rex, Dux, Marchio, Archiepiscopus vel Episcopus, aut quælibet alia persona magna vel parva, Clericorum vel laicorum, infringere voluerit aut tentaverit; cum necatoribus egentium aut cum Juda traditore hereditatem infernalem recipiat, et maledictionem æternæ maledictionis acquirat: conservator autem, beatorum spirituum consortium sine fine possideat.

Podio, sanctæ Florentinæ Ecclesiæ inutilis Episcopus, in hoc ordinatione et testamenti finitione subscripsi, et ad scribendum alios curavi.

Hugo Marchio etc. Leo Judex, Petrus Judex, Monopertus Judex, Sigefredus Judex D. Imperatoris, subscripsimus.

6 Scipio Ammiratus, primo libro *Historiæ Florentinæ*, plurimum laudat et S. Podium Episcopum et Hugonem Marchionem, quem præfuisse statuit ab anno circiter DCCCLXXV ad annum MVI, quo ait eum Pistorii XXI Decembris e vita decessisse. Nos ad prædicta addimus Elogium, quod Florentinæ descripsimus ex *Collectione Veterum Officiorum MSS.* apud Carolum Strozium Senatorem reperta. Verum cum ibi dicitur S. Zenobio Episcopo, ante quingentos circiter annos defuncto, successisse Podium; intelligi id deberet de successione mediata in eandem Sedem Florentinam. Ipsum autem hujusmodi est.

7 Cum in aliorum Sanctorum festis, Fratres dilectissimi, nos exultare deceat; intus et foris summa uti lætitia debemus, cum memoria D. Podii a nobis recollitur: huic enim diei maxima gaudia impendenda sunt, quo ille in æterna se tabernacula recepit. Nam Podius in Defensoris nostri Zenobii Episcopi demortui locum successit: qui quanta integritate, quanta modestia, quanta denique laude Episcopi personam gesserit, dies me, si velim narrare, deficiat. Quam ob rem pauca de multis æquis auribus accipite. Sanctus hic vir, Gumello oppido oriundus, patria parentibusque relictis ac divitiis quam plurimis, Ticinum se contulit, liberalibus facultatibus operam navaturus. Quibus cum diutius incubisset, adeo profecit, ut facile quamvis facultatem profiteretur. Docebat itaque ea modestia litteras, ut discipuli omnes non modo liberales disciplinas ab eo, verum etiam bonos mores vitæque perfectam didicisse non negarent. Quibus de causis Florentini ipsum post Zenobium Pastorem eligunt. Qui dum vixit, quot a cœlesti itinere devios in veri Christiani viam reduxerit, non est quod dicam: in eum enim omnes, tamquam in divinum exemplar, oculos intendebant. Non tacebo denique illud, virum hunc plurima edidisse miracula; soloque verbo a Deo, quod suis meritis consecutus fuerat, diversorum morborum liberationem impetrasse. Prætereundum præterea non est, octo illum oppida ædificasse, eorumque Florentinam Ecclesiam heredem fuisse. Decessit autem v Kalendas Junii; sepul-

tusque est in ecclesia hac, prope altare D. Zenobii, marmorea urna. Non dubitemus igitur, Fratres, post hujus vitæ pericula exhausta, tantum virum in Domino ultimam clausisse diem, divinoque frui conspectu, quo et nos, eo duce, cum de hac vita migrandum erit, perducamur.

8 *Erat hoc Elogium distinctum in ix brevissimas Lectiones. Locus nativitatis hic oppidum Gumellum appellatur, quod supra apud Ferrarium Colmela dicitur: apud quem cum etiam de Hugone Arelatensi Rege legeremus, dubitavimus aliquantio, num forte illud esset Coltaartium, castrum in Saniciensi Provinciæ Episcopatu, cujus loci situm describit Honoratus Bonchæus Tomo primo Chorographiæ Provinciæ pag. 279. Verum infra natione Longobardus appellatur: et quia dictus Hugo, ab anno DCCCXXVI Italiam Rex gubernavit, dictum Gumellum seu Colmelam arbitramur potius in Hetruria, nec procul a Florentia requirendum: maxime si S. Podio Ducem seu Marchionem Hetruriæ patrem habuerit, qui anno DCCCXX erat Guido, et huic frater Lambertus successit, pro quo forsitan apud Ferrarium legitur Ubertus. Sed hæc curiosis antiquitatum Hetruscarum scrutatoribus definienda relinquimus: sola n addimus, si stirpe Longobardica natus B. Podus, seu Podius est, potiori jure credendum esse, quod nomen quoque sortitus fuerit originis Longobardicæ, mollius loquentibus Teutonibus scribendum et pronuntiandum Bodo; sicut idem Longobardi in compositis Aripertum, Lampertum etc. dicunt ubi alii Aribertum, Lambertum pronuntiant ac scribunt. Sic autem Nuntium seu Famulum vox illa significat, recurritque etiam in compositis, ut sunt Elbodo, Walbodo, Radbodus atque. Est nitem Hetruscis frequentissimum, prima nominis, præsertim compositi, parte abjecta, ut sæpe notavimus, solas usurpare posteriores syllabas; et sic etiam nomen illud, si Romanæ originis esse constaret, a S. Calpodii nomine relictum videri posset.*

9 Joannes Aretinus Archipresbyter, qui scripsit Vitam S. Zenobii apud Surium relata, statuit aliquanto serius, quam supra diximus vixisse S. Podium; et non Sichelmo, sed Joanni subrogatum arbitratus, ista scribit. B. Podus, natione Longobardus, omni sanctitate præditus, in Episcopatu successit; et plura oppida ejusdem diœcesis muris cinxit, sicut patet in tabula marmorea: moriturque duodecimo sui Præsulatus anno, et in catacumba Zenobii juxta alios in capsâ Zenobii sepelitur. At in Translatione corporis S. Zenobii anno MCCCXXXIX facta, quam ex dicto Joanne Aretino edidimus ad diem XXV Maii, ista sub finem habentur. Assumunt capsulam corporis S. Zenobii Pontifices sacri... et in nova catacumba magno cum honore locaverunt. Quo in loco, post paucos admodum dies, marmoream capsam, cum Reliquiis integris B. Podi, prænominati jam Episcopi Florentini, soli Canonici cum Præposito et Presbyteris aliquibus, paucisque civibus et me præsentem, transtulerunt. Hæc ibi, quæ Clemens Massa libro 3 Vitæ S. Zenobii cap. 9 etiam refert, additque huic translationi etiam adfuisse multas devotas matronas. Annos deinde MDLXXXIV, XVII Octobris, Alexander Cardinalis de Medicis Archiepiscopus Florentinus, instigante quodam Joanne Fabri, Fabricæ Ministri et vestium Sacrarum Custode, visitavit præcipuas suæ Cathedralis Reliquias; et inspiciens arcam, ad latus sinistrum altaris S. Zenobii positam, intra eam quidem invenit omnia unius corporis ossa, quod Episcopi esse monstrabant, præter vetustissimi operis pectoralem Crucem, reliquæ Chirothecarum atque Planetæ; sed nullum uspiam nomen reperiebatur; unde accidit, ut ipsum requirens Archiepiscopus, et manu sua perscrutans ossa sacra, haud parum ea conturbavit: multi tamen dicebant esse ossa S. Podii, eoque

et ad id aliquis ordinatur a Canoniceis,

ant Episcopo.

Elogium ex lectionibus MSS.

Docet litteras:

D AUGUSTO G. II

patrat miracula.

Quæ ejus patria,

quis pater?

E

corpus juxta S. Zenobium sepultum,

F

anno 1439 translatum,

et 1584 recognitum,

A eoque allegabant prædictam S. Zenobii Vitam. Hinc dubitari possit, an Vitæ ejusdem auctor Aretinus, aliunde quam ex sola traditione potuerit dicere, ipsum esse corpus S. Podii; in quo nihilominus sequacem

habuit Cosmum Minerbetti, Archidiaconum Florentinum, anno MDCXV Reliquias Metropolitanæ describentem; ac ceteros postea omnes, idem argumentum tractantes.

DE B. GUILIELMO EREMITA, IN COMENSI INSUBRIÆ DIOECESI.

SYLLOGE HISTORICA.

De ejus vitæ actis et cultu, ex Chronica Ballarini, Martyrologio Comensi, et Visitatione Episcopali.

SEC. XI.

B
Dimissa milita sanctus Eremita,

et sancte mortuus,

transfertur an. 1391,

iterumque hoc seculo.

Ei colendo lectus hic dies quo Gellonensis colitur:

Comensis apud Insubres civitatis Chronica compendio atque Italico sermone explicuit, et anno MDCXIX edidit, Franciscus Ballarinus, Civis Comensis, Legum Doctor, Protonotarius Apostolicus, et Archipresbyter Locarnensis. Hic Parte 3 cap. 1 agens de hominibus in Comensi diœcesi sanctitate illustribus, pag. 181 habet de B. Guilielmo, Equite et Eremita, atque hæc de eo colligit: B. Guilielmus, ex Principatu Arausicano in Gallia oriundus, militiam sub Imperatore Henrico Quarto exercuit, et in equestrem Ordinem ab eodem meruit sua virtute copulari: verum cum Imperator a Gregorio Papa VII excommunicatus esset, dimissa militia seculum deseruit, seque recepit in vallem S. Jacobi dictam, districtus Clavennensis: ubi assumpto habitu eremitico, cum sibi tugurium ædificasset, vitam sanctissime instituit, divinis laudibus sanctisque contemplationibus occupatum. Postquam autem, plurium annorum decurso spatio, peregrinationis suæ terminum attingit beata morte consummatus, raræque sanctitatis opinionem post se relinquens; maximo cum honore sepultus fuit in quadam parva, ecclesia, circa annum MLXX die xxviii Maji. Deinde sanctum ejus corpus translatus fuit ab Episcopo Comensi Beltrano de Brossano, ad ecclesiam sub ejus nomine dedicatam, in eadem valle juxta Lirim fluvium: ibidemque depicta fuit ejus imago tanquam Militis, omnibus armis instructi et equo insidentis, cucullamque eremiticam superinduti: et in magna veneratione sanctum habetur ab anno corpus mcccxc, quo facta Translatio illa est, secunda Dominica Maii tunc concurrente cum die vii ejusdem mensis. Ejus porro seculi anno x, jussu Philippi Archinti Comensis Episcopi, apertum monumentum ejus fuit a Joanne Petro Paravicino Archipresbytero Clavennensi; inventæque in eo Reliquiæ sanctæ sunt intra capsulam, cum scripturis authenticis, certum de veritate tam sancti corporis testimonium reddentibus. Illa vero ecclesia denuo amplificata fuit, et pretiosus ille thesaurus a veteri sepultura translatus ad majus altare, perquam sumptuose fabricatum, ab eodem qui supra Archipresbytero, ex ejusdem Episcopi mandato.

2 Hactenus Ballarinus, cujus verba in breviorum epitomen contraxit auctor Novicomensis Martyrologii D. Primus Aloysius de Tattis, Presbyter Congregationis Somaschæ idemque Annalium Novicomensium conditor, in quorum Decade 2 lib. 3 sub annum MLXXVII de ea agit, et nonnisi aliquamultis annis post eum credit Sanctum obuisse: deinde rogatus per litteras negavit invenire se quod ultra adderet, nisi operose demonstrandum sit quod habet in Annotatis, quam multis hic Guilielmus differat a Willelmo, ex Duce Aquitanicæ Monacho Gellonensi: cujus hoc quoque die Acta dedimus. Mihi autem verosimile est, quod

crescentibus ad tumulum defuncti miraculis, cum verus mortis dies ignoraretur, neque alter fortasse satis distingueretur ab altero; tempore Beltrami Episcopi, electus dies fuerit idem, quo Guilielmum Monachum et Confessorem in aliquo forsitan Galliceno Martyrologio invenerant Presbyteri, qui tunc Episcopo Comensi a consiliis erant, rerum sacrarum periti magis quam historiarum, ea ætate pene oblitteratarum. Fuit etiam qui opinaretur (quantum quidem ex Ballarino intelligere possumus) hunc fuisse ultimum Aquitanicæ Ducem, a S. Bernardo ad veri Pontificis obedientiam reductum, de ejus flagitiis et penitentia prodigiose illæ fabulæ sunt confictæ, quas Henschenius noster excussit discussitque x Februarii, agens de Magno Guilielmo, Ordinis Guilielmarum Patrono ac Fundatore habito in diœcesi Senensi, cui idem tituli eademque omnes fabulæ fuerant applicatæ, quas ex pluribus Guilielmis, in unam personam constatis, potuerat ignorantia præsidens coagmentare. Hinc illi versus, advenæ nostro Comensi perperam aptati.

Hic Guilielmus erat Dux et Crucis impius hostis:

Bernardo victus sed dedit ille manus.

Ante vorax, milesque ferox, nunc initior agno:

Nec Mars, nec Mors sub casside. Vita latet.

ceterum sicut Magnus Guilielmus, in Stabula-Rhodi sepultus, quiescit, sic ille Dux Aquitanicæ ultimus, qualitercumque conversus a S. Bernardo, et mar ad nihilo leviora scelera relapsus, tandem (ut pie credimus) penitens obiit et tamulatus fuit apud S. Jacobum Compostellæ in Galicia: quod ipsum si ad aliquam Insubrum notitiam pervenit, vallem S. Jacobi apud se esse scientium, et in eo aliquem ex Gallia Guilielmum, facile potuerunt utrumque confudisse: sed non confuderunt prudentiores, quos Ballarinus secutus est.

3 Porro Henrici IV excommunicatio in annum Gregorii Papæ IV Christi MLXXVI incidit, quapropter vel corrigendus Ballarinus est, asserens eadecausa digressum ab aula Henrici Guilielmum, eremiticam vitam ducendam accessisse; vel mutandus annus mortis, constanti (ut fertur) traditione acceptus. Ut autem hic tereatur, facile in historia Henriciana invenietur alia nec levior causa, quæ secessum suaserit multo citius, videlicet Schisma Rege introductam anno MLXI, cum is ex sententia Basileensis conciliabuli contra Alexandrum Papam II fecisset Cadolam, Parmensem Episcopum, Cancellarium suum, in Antipapam ordinari. Tunc ergo secularem militiam deserens Guilielmus, spirituales exorsus fuerit, et sic annis novem solitarius vixerit, defunctus hac mortali vita anno Domini MLXX: quod tamen nolim asseverare, satisque habeo ejus mortem ad hoc xi seculum referre.

4 Suggestit etiam Auctor Martyrologii addendos iis qui de B. Guilielmo scripserunt Comenses Episcopos, prænominatum scilicet Philippum Archintum, ab anno MDCXV ad MDCXXI ea Sede potitum; et Lazarum Caraffinum

E
quin et cum ultimo Aquitanicæ Duce,

F
confusus a non nemine videtur.

G
Causa secessus ab aula.

H
Corpus ab Episcopis visitatum,

A finum, ordinatum anno MDCXXVI et anno MDCLX adhuc viventem: Hunc in Catalogo Sanctorum ac Beatorum, quorum corpora in civitate et diœcesi requiescunt; illum in Tabella rerum memorabilium Ecclesiæ Novocomensis. *His ibi lectis, rogavi per litteras Martyrologii præfati Auctorem ut si qua Episcoporum prænominatorum Acta reperirentur, visitatarum ab iis Reliquiarum S. Guilielmi memoriam continentia, ea ne gravaretur communicare. Ille vero, ipsa quidem non inveniri respondit, sed novissimæ visitationis hanc transmisit relationem, prout illam ex Regesto Episcopali tradidit, cui demandata ipsa fuerat, R. D. Joannes Simon Franzonus Episcopalis Secretarius, Hieronymo Pizzala Notario Episcopali attestante, cum originalibus Actis omnino concordare transsumptum, hoc tenore.*

B Anno MDCLXXXII, die Jovis XXIV Septembris, regressus maturo mane a rigido Campidolcini cœlo Illustriss. et Reverendiss. D. Episcopus Comensis Carolus Cicerus, cum suis DD. Visitoribus et familia, non minus salebroso itinere quam brevi equitatu, ad Ecclesiam S. Guilielmi, secus viam et ultra pontem vallis ab equo desiliens, sanctum Guilielmi Corpus ibi conditum brevioribus precibus est veneratus: deinde equum conscendens ad Parochialem S. Jacobi propinquam, a populo et Ecclesiasticis expectatus accessit, relicto ibidem D. Joanne Simone Franzono, Præposito S. Benedicti, Visitatore Generali, qui visitando reperit, ut infra, Sanctum Guilielmi corpus (brachio uno excepto, quod asservatur in ecclesia S. Jacobi) in diversis ossibus, conditis in arcula lignea inaurata, apparentibus ex ejusdem fenestella anteriori vitro tecta, et decenter interius et exterius ornata, duplici opposita clave in parte superiori, quæ custoditur a Ministrale, id est Judice, Vallis pro tempore existente: item in nonnullis fragmentis, et pulvere, ad quem redacta sunt nonnulla ossa, et in nonnullis pannis laceris, pulvere eodem conspersis, asservatis in alia arcula lignea, sub duplici clave quæ etiam asservatur a suprad. Ministrali. Prima arcula in parte posteriori est inscripta his verbis: DIVO GULIELMO CONFESSORI, LAZARUS CARAFFINUS EPISCOPUS COMENSIS DE ANNO MDCXXVIII. Et quidem per D. Episcopum Caraffinum approbatæ fuerunt præfatæ Reliquiæ, et in illa arca, dono ab eodem data huic Ecclesiæ, repositæ, et clavium distributio de ejusdem mandato facta.

C 6 Ambæ supradictæ arcæ servantur in arca majori lignea, intus serico rubro vestita et exterius depicta: sed cum ratione humiditatis, vel temporis longitudinis evanuerit fere pictura, cum duplici inscriptione hinc inde apposita in parte superiori acuminata, operæ pretium erit eandem renovare picturam et inscriptiones. Hæc arca major clauditur triplici clave, quarum duæ custodiuntur apud præfatum Ministralem, tertia vero major apud Ven. Parochum S. Jacobi. Porro eadem arca servatur sub ara majoris altaris, quatuor columellis marmoreis undequaque suffulta; clatris circumquaque ferreis, propinquis ac solidissimi intextis, et sese invicem intersecantibus clausa; in cujus parte laterali ad cornu Evangelii clatrum itidem ferreum, ad

modum valvæ, tribus clavibus munitum, quarum duæ custodiuntur a duplici Syndico Ecclesiarum S. Jacobi et S. Guilielmi, superimposito alio ferro innexo annulo in pavimento marmoreo altaris, quod superducitur, et clauditur transversam super eodem clatro. et munitur triplici alia clave, quarum duæ servantur apud Ministralem, et alia apud Syndicos.

7 Exponitur hujusmodi arca publicæ fidelium venerationi semel in singulis trienniis, die festo ejusdem Sancti currente, cum custodia militum armatorum a Valle deputatorum, pro tempore quo extat exposita, xxviii Maji, confluentibus ex antiquissima consuetudine processionibus cum Cruce et populis totius Vallis, sicuti et frequentissima ex finitimis locis gente, devotionis causa ad hujus sacri pignoris venerationem, nullatenus a tanto tempore dirimuntam, hoc est ab anno MLXX; quo (prout constanti traditione compertum est) in crypta, prope et contigua choro Ecclesiæ, ad cornu Evangelii sepultus traditur dictus S. Guilielmus. De cujus tamen apotheosi nullum extare dicitur monumentum: sed habitam fuisse, et conservatam ex constante populorum acclamatione, qui ab illis temporibus usque ad hæc voti causa ad Sanctum recursum habuerunt, non sine frequentissimarum gratiarum et miraculorum impetratione. Altare est iusulatum, et justæ mensuræ marmoribus albis constructum: ad quod ascenditur triplici gradu, situm in capella chori testudinati, opere cæmentitio elaborati et depicti hinc inde, et in facie infra cornicem: in cujus imagine, seu pictura in tela impressa, ad levam ingressus, exprimente exequias servo Dei factas, leguntur hæc verba. S. GULIELMO FU SEPOLTO CON SUMMO HONORE IN QUESTO LUOGO CIRCA L'ANNO MLXX. Chorus est septus clastro ferreo affabre elaborato. E regione altaris perpetuo ardet lampas oleo olivarum. Ejus curam habet custos, stipendiatus in scutis octo circiter monetæ Regionis, provenientius ex fructibus silvæ de jure Ecclesiæ, quæ eidem ad usufruendum relinquitur.

8 *His notatis pergit Visitor observare quosdam defectus in eadem ecclesia, cura Episcopali supplendos: quibus omissis, ex Parocho S. Jacobi, D. Jacobo Maculino, die XI Februarii anni MDCLXXXIII ad similia quæsitæ nostra fere eadem respondente, insuper addo.* Fluvius Liris, ecclesiam dividens ab expansa ante eam area satis capaci, ponte lapideo ibidem transitur; in superliminari majoris portæ sculpta leguntur hæc verba, D. GULIELMO ERMITÆ; supra limen vero minoris ad latus portulæ, sic notatur: **TEMPLUM MDCXXIII EXTRACTUM.** Supra eandem quoque majorem portam pictus exprimitur Sanctus in equo, vexillum equestre manu tenens; supra minorem vero, idem cernitur, veluti sub rupe cava pœnitentiam agens in habitu eremitico. Patet ecclesia tota in longum pedes geometricos xciv, lata pedes xxx; in choro autem ad latus Evangelii sacellum est cum rudi altariolo (in quo tamen Missa non celebratur) et parvo sepulcro excavato, ubi dicitur Sanctus primum sepultus fuisse; et unde devote accepta terra contra varios morbos, præsertim febres, utilis esse multiplici experientia comprobatur.

D
AUCTORE D. P.

Triennii
singulis
concursum
est magnus.

E
Sancti altare
et pictura.

Alia item
imagines:
F

ac novissime
anno 1682,

inventumque
intra arcu-
las duas,

uni majori
inclusas,

sub majori
altari.

DE BEATO LANFRANCO

ARCHIEPISCOPO CANTUARIENSI IN ANGLIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

G. II.

De Vita a Milone et Eadmero scripta, utraque hic danda; et de aliis qui de Lanfranco egerunt Auctoribus, ejusque cultu.

ANNO MLXXXIX

Libri ab eo
editi.

B

Cardinalis Baronius, cum ad annum Christi millesimum septuagesimum numero 16, de ordinatione B. Lanfranci in Archiepiscopum Cantuariensem egisset, appellat eum celebre hujus seculi in Ecclesia Catholica lumen, supra tantum candelabrum erectum, ut qui scientia egregie polleat et sanctitate vitæ. Specimen scientiæ apparet in elucubratione operum ab eo scriptorum, quæ omnia prout reperi potuerunt, unum cum Vita et copiosis ad eam Notis, divulgavit Parisiis anno MDCXLVIII Lucas Acherius Benefactor Congregationis S. Mauri, eique Tomo quarto Spicilegii adjunxit Sermonem seu Sententias octo, quas a Religiosis diligenter observari optabat. Alia ejus opera hactenus desiderantur, ut sunt Commentarius in Psalmos, Historia Ecclesiastica, et Vita Guillelmi Conquestoris Regis.

Vita scripta
a Milone
Crispino,

2 De sanctitate ejus oc rebus gestis scripsit inter alios Milo Crispinus, Cantor Becci, quem Vitæ Abbatum Beccensium proxime S. Anselmum subsequentium, composuisse probat Lucas Acherius ex indiculo MS. codicis, ejus hæc asserit esse verba: Vitam S. Herluini edidit Gilbertus Crispinus Monachus Beccensis, et Abbas Westmonasterii, Vitam S. Anselmi edidit Edmerus Monachus Cantuariensis, Vitam aliorum, scilicet Lanfranci, Willelmi, Bosonis, Theobaldi, Letardi conscripsit Milo Crispinus, Cantor Becci. Hinc constat Milonem diu vixisse: nam intra num. 54 de euerghumeno scribens ait, se B. Anselmo Archipræsule narrante hoc audivisse. Mortuus est autem S. Anselmus anno MCIX, die XXI Aprilis, quo ejus Vitam edidimus: quadraginta vero annis serius decessit e Vita Letardus Abbas sextus Beccensis, scilicet anno MCXLIX, uti legitur in Chronico Beccensi, una cum operibus B. Lanfranci excuso. Quæ tamen de Theobaldo et Letardo habentur non sunt nisi parva compendia, auctoris jam scribendo fessi ætatem referentia, qui potuit diu ante scripsisse Vitam B. Lanfranci, ac dein Willelmi et Bosonis, tertii quartique Abbatis. Post dicta compendia agitur de nobili Crispinorum genere, ex quo prognati tam Milo quam Gilbertus, scriptor Vitæ S. Herluini Abbatis et fundatoris monasterii Beccensis; unde Milo futeletur in Prologo se varia in hanc narrationem transulisse quæ Acherius edendo Vitam S. Herluini omisit, quod extarent in Vita B. Lanfranci. Nos hanc Vitam ex editione Acheriana, more nostro illustratam, primo loco damus, quod in ea res gestæ ab ipsa nativitate ad obitum usque referantur. Huic subjiciamus alteram Vitam, in qua Archiepiscopalia acta exponantur ab Eadmero sive Edmero Monacho Cantuariensi, qui infra num. 18 testatur se adfuisse Lanfranco, cum illi mors Guillelmi Regis anno MLXXXVII indicaretur. Hæc autem excerptimus ex Historia Novorum, ab eo anno MCXXII conscripta, atque a Seldeno typis Londinensibus anno MDCXIII vulgata. Plura de auctore indicavimus in nostro Commentario prævio ad Vitam S. Anselmi.

alia ab Ead-
mero.De eo agunt
Osbernus,
aliique se-
culo 12,

3 Utrouque senior est Osbernus, qui cum B. Lanfranco in Ecclesia Cantuariensi vixit. Hic in Vita S. Dunstani quam hactenus ineditam ex MSS. dedimus XIX Maji, capite 3 libri 2, refert Translationem corpo-

ris S. Dunstani a B. Lanfranco factam, et addit varia beneficia eidem Lanfranco præstita, interque alia moribundo collatam sanitatem: cujus etiam jussu Osbernus idem aliqua S. Dunstani miracula pro concione ad populum dixit: quæ cum ibidem videri possint, hic omittimus. Ejusdem Lanfranci eximiam scientiam et sanctitatem vitæ, quasi uno ore testantur quoque res Anglicanas conscripserunt: quorum primus censeri potest Auctor Chronologiæ Saxonice, antiquo sermone Saxonico et Latino excusa cum Historia Bedæ Cantabrigiæ anno MDCXLIV: producit enim ea Chronologia usque ad B. Lanfranci Archiepiscopatum, annectiturque solum Latine Vita ejusdem Lanfranci, per annos Episcopatus digesta, quo autem tempore sic scripta sit non liquet. Florentius Wigorniensis Monachus, dictam Chronologiam sæpe describit, et deducit ad annum MCXVII, biennio post mortuus. Proximi sequuntur Simeon Dunelmensis Monachus, qui descripsit Gesta Regum Anglorum ad annum MCXXX deducta; et Wilhelmus Malmbesburiensis, qui pluribus Acta Lanfranci declaravit, tum in Willelmo I Rege, tum potissimum lib. 1 de Gestis Regum Anglorum, ubi multa, eisdem verbis profert, quibus Milo eadem descripsit: floruit autem is circa annum MCL. Floruerunt circa annum MCC alii quinque, videlicet Gerivasius Dorobernensis Monachus, qui in libro de combustione et reparatione Ecclesiæ Dorobernensis agit de sepulturæ Lanfranci inventione, et ossium ejus repositione ad altare S. Martini. Idem Vitam ejus satis prolixam habet in Actis Pontificum Cantuariensium, Rogerius Hovedennus, qui Simeonem Dunelmensem describit; Radulfus de Diceto, Londini ad S. Paulum Decanus, in Chronicis sive Imaginibus historiæ; Auctor Chronici, sub Joannis Bromtonis Abbatis Jornaletensis nomine editi, et ad annum MCXCIX deducti; ac denique Guillelmi Neubrigensis cap. 1 et 2 libri primi.

et circa finem
ejus ac postea,

F

4 Alii dein secuti: Mathæus Parisiensis, Monachus in Anglia ad S. Albanum, mortuus anno MCCLIX; Mathæus Westmonasteriensis in Floribus Historiarum, qui scripsit circa annum MCCCXXX; Ranulphus Cestrensis in Chronico nostro MS. ad annum MCCCXXXIV deducto, quod descripsit Henricus de Knyghton Canonicus Leicesterensis: Petrus deinde de Natalibus Catalogum Sanctorum obsolvit anno MCCCXXXI, et lib. 6 cap. 47 compendium Vitæ Lanfranci habet. Joannes Capgravius, floruit circa annum MCCCCL, et inter Vitæ Sanctorum Angliæ, Scotiæ, et Hiberniæ etiam Vitam Lanfranci vulgavit. Auctor Chronici Beccensis, deducti ad annum MCCCCLXVIII. Joannes Trithemius de Viris illustribus Ordinis S. Benedicti anno MDV scripti, qui de Lanfranco agit lib. 2 cap. 99, lib. 3 cap. 323 et lib. 4 cap. 119. Eodem seculo XVI floruit Nicolaus Harpsfeldius, qui in sua Historia Anglicana Ecclesiastica Vitam Lanfranci habet undecimo seculo cap. 12 et 24. Tum denique hoc nostro ævo ejusdem Acta digesserunt Edovardus Maihew, in Trophæis Congregationis Anglicanæ Ordinis S. Benedicti, ad diem XXVIII Maji, et Michael Alfordus Tomo 4 Annalium Ecclesiæ Anglicanæ. Tot tantisque scriptoribus Lanfrancum impensissime laudantibus, nescio an audiendus sit Wilhelmus

Petrus de
Natalibus,

Capgravius,

Thorn

Contraria
Lanfranco
Augustinien-
sum scripta
quomodo ac-
cipienda,

A *Thorn, in Chronica Augustiniensis apud Cantuariam monasterii, ejusdem Lanfranci cum Augustiniensibus gesta invidiosissime sugillans cap. 7 et 8. Omnibus tamen utrimque expensis, non nihil ad historiam conducere res ea videtur, neque Lanfranci famæ detractura quidquam apud prudentem lectorem, discrete judicaturum inter optimam Archiepiscopi intentionem, conciliandis et quadamtenus subjiciendis sibi Augustiniensibus paci ecclesiasticæ consultam volentis; et Monachorum Anglorum, se regnumque Normanniæ ditioni cecidisse dolentium, amaram passionem. Iste enim Augustiniensis Chronographus, non tam ex suo sensu talia scripsisse debet censeari, cum viverit florueritque exeunte seculo XIV, quam ex eorum commentariis, qui sui quique temporis gesta in monasterio S. Augustini mondaverunt litteris, tam infensi novis ex Normannia Regibus Episcopisque, quam veteris libertatis memoria turgentes, et hujus quantulamcumque imminutionem indignissime ferentes.*

factus Archie-
piscopus an.
1050,

B *Interim tam ex hoc Auctore, quam ex prælaudatis omnibus scriptoribus constat, B. Lanfrancum esse denominatum Archiepiscopum Cantuariensem anno MLXX in festo Assumptionis Deiparæ Virginis Mariæ, et dein consecratum in festo Decollationis S. Joannis Baptistæ XXIX Augusti Dominica, cyclo Solis XV, littera Dominicali C. Præterea constat eundem migrasse ad Dominum anno MLXXXIX, mense Maio; de die solum est dissensio. Milo Crispinus, in ejus Vita num. 59 habet, eum anno Archiepiscopatus decimo nono, v Kalendas Junii, diem elausisse extremum. Is est dies XXVIII Maji. Eodem modo Gervasius Dorobernensis Monachus, in Vita ejus ait, diem clausisse extremum v Kalendas Junii, feria secunda post Octavas Pentecostes, prima hora diei: quæ optime conveniunt: fuit enim anno MLXXXIX cyclo Lunæ VII, Solis VI, littera Dominicali G, Pascha celebratum ipsis Kalendis Aprilis, et festum Pentecostes XX Maji, et feria secunda post Octavam Pentecostes seu festum Sanctissimæ Trinitatis fuit hoc XXVIII Maji. In Chronico similiter Joannis Bromtonis dicitur Lanfrancus Dorobernensis Archiepiscopus, Doctor Monachorum luculentissimus, obiisse quinto Kalendas Junii. Horum exemplo natalem B. Lanfranci celebrant supra citati Capgravius et Edoardus Maihew ad diem XXVIII Maji, quod et nos statuimus facere. Si qui tamen malint referre ad diem XXIV, cum iis contentiosum funem non trahimus. Nam Wigorniensis, Dunelmensis, et Hovedenus scribunt Sanctum IX Kalendas Junii feria V obiisse. Sed nostro judicio videntur rem melius examinasse supra citati Milo Crispinus, et Gervasius Dorobernensis. In Chronologiæ Saxonice Appendice, dicitur in Sede Pontificali sedisse annis decem et octo, mensibus novem, diebus duobus: et sic haberetur dies XXXI Maji, nisi quis malit legere minus diebus duobus, et tunc posset haberi dies XXVIII Mensis. At Westmonasteriensis retulit obiisse IX Kalend. Aprilis, qui est dies XXIV Martii, atque ad eum memoria Lanfranci inscripta est Martyrologio Anglicano Wilsoni. Quatum autem retro abijt Westmonasteriensis, tantum procurrit Petrus de Natalibus, dum scribit, Sanctum quievisse quinto Nonas Julii, et secuti sunt Petrus Hermannus Greven, Maurolycus, Canisius, Ghinius, Wion, Menardus, Dorganus, Bucelinus, Ferrarius, Saussajus; sed onctoritas Petri de Natalibus in pluribus vacillat, utpote qui nimia celeritate intra biennium suum Catalogum absolvit, ideoque non satis ad singula potuit conferre debitam diligentiam.*

alii alios dies
assignant.

C *Sanctus a multis appetatus,*

6 Sancti Titulus Lanfranco tribuitur a Capgravio, inter alios CLX, quorum Vitas habet, quique omnes passim tales habentur; idemque fit a Petro de Natalibus, Truthemio, et aliis jam citatis Martyrologis. Aliquis ejus cultus innuitur in citata Appendice Chronologiæ Saxonice his verbis: De cujus actibus, ædificiis, eleemosynis; scriptura, quæ in ejus Anniversario le-

gitur, ex parte commemorat. Videtur autem ejusmodi anniversaria memoria observata apud Monachos dictæ Ecclesiæ. Corporis quoque et ossium duplex translatio, et depositio ad altare S. Martini, innuunt etiam communem de eo sanctitatis æstimationem. Ast de eo lectum fuisse Ecclesiasticum Officium, hactenus non potuius assequi. Curias etiam inquisivimus, num Cadomi, ubi Abbas fuit, ejus memoria celebretur; et responsum accepimus, videri quamdam statuam, quam dicunt esse illius, et nonnullos in baptismo accipere nomen Lanfranci, idque ab antiquo fieri, et hoc argumentum videri, quod sanctitatis ejus fama vetusta sit; sed in Officio Ecclesiastico nullam ejus fieri mentionem. Hinc nos solo Titulo Beati utendum esse credidimus.

D
AUCTORE G. H.

sed absque
Officio Eccle-
siastico.

VITA

Auctore Milone Crispino, Cantore Beccensi.

Ex pervetusto codice MS. Beccensis Monasterii.

E

PROLOGUS.

Quoniam a pluribus quæritur vita Venerabilis Lanfranci, Dorobernensis Archipræsulis, nec invenitur; volui de eo aliquid scribere, pro tenuitate ingenii mei; ne omnino tanti viri memoria silentio deleatur. Opus siquidem, ut mihi videtur, hactenus intermissum; rarus quippe de eo aliquid scripsisse reperitur. Propter quod in Vita beati Patris nostri Herluini, venerabilis West-monasterii Abbas Gislebertus, quasi ex occasione, inseruit quantum ad historiam pertinere visum fuit: quæ exinde mutuans, et in hanc narrationem transferens, adjeci quælibet invenire potui, sive quæ a venerabilibus ac veracibus viris audivi. Hoc autem ideo facere studui, ut (quantum in me fuit) non lateret, qui aliis proponendus ad imitandum foret; sed notus omnibus fieret, ad honorem Dei et utilitatem legentium: atque ut noverint, qui scire volunt, quis vel undefuerit, quam vivendi institutionem habuerit, quomodo ad religionem, ac deinde ad Abbatiam, et postea ad Archiepiscopatum venerit, seu qualiter de hac luce migraverit. Et de his quidem non omnia, quæ dicenda forent, audire potui. Nec quisquam mihi succensere debet, quod imperitus sermone et scientia aggredi materiam tam dignam ausus fuerim: quia potius duxi quoquo modo dicerem, quam nullus. Quod si cui rusticitas styli et incultus sermo displicuerit, precor ne mutando verba, tollat rei gestæ sententiam, nisi forte aliquid inesse repererit falsitatis.

Unde hanc
Vitam colle-
gerit Auctor.

F

CAPUT I.

Ortus, studia, vita monastica, officium Prioris.

Fuit quidam vir magnus, Italia ortus, quem a Latinitas, in antiquum scientiæ statum ab eo restituta, tota supremum debitum cum amore et honore agnoscit Magistrum, nomine Lanfrancus: ipsa quoque in liberalibus studiis magistra gentium Græcia, discipulos illius libenter audiebat et admirabatur. Hic Papia civitate oriundus fuit, b Parentes illius, ejusdem urbis cives, magni et honorabiles habebantur inter suos concives. Nam, ut fertur, Pater ejus de c ordine illorum, qui jura et leges civitatis asservabant, fuit.

Papix natus,
b

c

3 Lanfrancus in primæva ætate patre orbatus, cum ei in honorem et dignitatem succedere deberet, relicta

litterarum
studiis incum-
bit,

A relicta civitate, amore discendi, ad studia litterarum *d* perrexit. Ubi plurimo tempore demoratus, omni scientia seculari perfecte imbutus rediit. Deinde patria egressus, et Alpes transgressus, in Gallias venit tempore *e* Henrici Regis Francorum, et gloriosi Ducis Normannorum *f* Guillelmi, qui Angliam sibi armis subegit. Et pertransiens Franciam, quam plures magni nominis scholares secum habens, in Normanniam pervenit; et in *g* Abrincatensi civitate demoratus, per aliquod tempus docuit. Considerans vero scientissimus vir, quod captare mortaliū auram, vanitas est; et quia ad non esse tendunt omnia, præter eum qui fecit universa, qui semper est, et qui ei intendunt; ad obtinendum ejus amorem, animam convertit et studium. Quod igitur in litteris perfectius invenit salutis consilium et placendi Deo, arripere statuit: ut relictis omnibus, abdicato etiam sui ipsius jure, illum sequeretur, qui dixit: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. Et quia quanto magnus fuerat, tanto optabat fieri humilior; locum adire volebat ubi litterati eum honori ac reverentiæ haberent.

Mat. 16, 21.

B 4 Interea cum ire vellet Rotomagum, iter agebat, inclinata jam die, per silvam ultra fluvium *h* Rislam, et incidit in latrones; qui cuncta quæ habebat tollentes *i* ligatis a tergo manibus, et caputio cappæ ante oculos admoto, abduxerunt illum de via, et inter condensa saltus fruteta dimiserunt. Talibus angustis comprehensus, nescius quid ageret, suum infortunium lamentabatur. Tandem nocturno silentio in se reversus, voluit Domino laudes debitas persolvere, et non potuit: quia ad hoc antea non vacaverat. Et conversus ad Dominum: Domine Deus, ait, tantum tempus in discendo expendi, et corpus et animum in studiis litterarum attrivi; et adhuc quomodo te debeam orare, atque laudis officia tibi persolvere non didici. Libera me de hac tribulatione; et ego, te auxiliante, sic vitam meam corrigere et instituere curabo; ut tibi servire valeam et sciam. Surgente aurora, in ipso crepusculo audivit viatores iter carpentes; et cœpit vociferando ab eis auxilium petere. Illi audientes primo expavere; dehinc vocem hominis advertentes, ad sonum vocis perrexere; et quis esset, quid haberet, indicavit. Tunc eum solventes reduxerunt ad viam. Rogavit sane ut vilis et pauperius cœnobium, quod in regione nossent, sibi demonstrarent. Responderunt;

post vota et preces,

liberatus,

Beccum adit:

Monachus efficitur:

ab Abbate Herluino assumptus,

C *k* Vilis et abjectius monasterium nullum scimus, quam istud quod in proximo ædificat quidam homo Dei: et ostendentes viam, discesserunt.

5 At ille gressum illuc vertens, *k* Beccum adiit; quo nullum usquam tunc pauperius æstimabatur vel abjectius cœnobium. Forte tunc Abbas extruendæ foruaci occupatus, ipsemet operabatur manibus suis: et accedens ad eum dixit: Deus te salvum faciat. Et Abbas; Deus te benedicat, inquit: Es Lombardus? At ille; Sum. At Abbas; Quid vis? Monachus, ait, fieri volo. Tunc Abbas præcepit cuidam Monacho, nomine Rogerio, qui in parte opus suum faciebat, ut illi ostenderet librum Regulæ; qua perlecta respondit, omnia Deo se juvante libenter servaturum. Hæc audiens Abbas, et sciens quis esset et unde, concessit ei quod petebat. At ille per os furni procidens in faciem, osculatus est pedes ejus. Lanfrancus humilitatem animi sermonisque gravitatem in Abbate plurimum veneratus et amans, *l* Monachus ibi efficitur.

6 Quo facto venerabilis Pater Herluinus gaudio repletus est non modico, quia credebatur a Deo preces suas esse exauditas. Nam quia sumptuum procurandorum necessitas illum extra claustrum demorari cogebat, nec erat qui præsideret introrsus et religio-

nem asservaret; multoties Deum cum exorasset, divina miseratio sibi accommodavit auxilium, sufficiens ad omnia quæ agenda forent suffragium. Videres ergo inter eos pium certamen: Abbas, ex grandævo laico nuper in Clerum promotus, verebatur sibi subditam tanti Doctoris celsitudinem: ille, nullam pro eminenti scientia gerens insolentiam, humillime ad omnia parebat, attendebat, admirabatur et predicabat, quam ipsi in intelligendis Scripturis gratiam Deus concesserat, et dicebat: Quando attendo laicum istum, nescio, quid dicam, nisi quia Spiritus ubi vult spirat. Abbas erga illum debita veneratione, ille erga eum omnimoda contendebat submissione, forma gregi uterque vivendi facti. Unus activæ, alter contemplativæ; Abbas humilis, patientiæ summæ, in cura corporis continentissimus, nullam secularis pompæ curam gerens, legum patriæ scientissimus, presidium erat suis contra iniquos exactores, ad tractanda causarum secularium negotia, et disponenda exteriora peritisimus, in extruendis vel procurandis necessariis nec prudentior, nec efficacior, salva religione, esse poterat.

7 At Doctor ille maximus in claustro omnem operam impendebat quieti et silentio, cordis sui novalia verbi sacri excolens assidua lectione; irrogans ea dulci, quam sæpe obtinebat, lacrymarum compunctione. Nec oblitus quod Deo in nocturna captione promiserat, postquam factus est Monachus, in discendis officiis diurnis et nocturnis curam maximam impendere voluit, ut sciret Deo laudis sacrificium persolvere, sicut noverat. *m* Sic per tres annos vixit solitarius, gaudens quod nesciebatur; præter paucos, quibus aliquando loquebatur, omnibus ignotus. Rumor ut hoc factum prodidit, longe lateque protulit; et fama viri præclarissima Beccum et Abbatem Herluinum brevi per orbem terrarum extulit. Clerici accurrunt, Ducum filii, nominatissimi scholarum, magistri Latinitatis, laici potentes, et nobiles viri multi, pro ipsius amore multa eidem ecclesiæ contulerunt *n*. Hic ergo Lanfrancus, qui pro Deo se abdicaverat sibi, omni vilitate et extremitate contentus, omni obedientia se submittere curabat majori; denique, ut fertur, lectionem non volebat legere in ecclesia, nisi prius eam Cantor audisset. Quadam die dum ad mensam legeret, dixit quiddam inter legendum sicut dicere debuit, quod non placuit præsidenti, et aliter dicere jussit: velut si ille dixisset; docere, media producta, ut est; et iste eadem media correpta emendasset docere, quod non est: non eoim Prior ille litteratus erat. At vir sapiens, sciens magis obedientiam Christo deberi quam Donato, dimisit quod bene pronuntiaverat, et dixit quod non recte dicere jubebatur. Nam producere brevem, vel longam corripere syllabam, non capitale noverat crimen: verum jubenti ex parte Dei non parere, culpam non levem esse sciebat.

8 Quidam secularis dedit Beccensi Ecclesiæ terram, ad quam missus est Lanfrancus, ut eam servaret et instauraret. Una dierum dum de monasterio ad locum illum regrederetur, detulit catum in panno involutum, post se ad sellam ligatum. Dum iter faceret, quidam adjunxit se illi: cumque simul pergerent, socius viator audivit vocem cati, et cœpit mirari et circumspicere ubi esset catus, cujus audiebat vocem. Tandem advertit Magistrum Lanfrancum, illum post se ligatum ferre, et ait illi: Domine quid portas? Respondit, mures et rati valde nobis sunt infesti, et idcirco nunc affero catum, ad comprimendum furorem illorum. Ecce ad quantam humilitatem tantus vir pro Deo sese submittere curavit: et quia multum se humiliavit, Deus illum exaltare in præsentem non distulit.

9 Verum Fratres, qui jam adunati erant in ipso loco

et ipse Spiritum Dei in illo agnoscit: Joan. 3, 8.

E in regulari observantia eminet:

m post triennium innotescit:

n obedit etiam perperam corrigenti:

F

catum portat ad villam dissitam,

ob invidiam,
aliorum,

o

fugam medi-
tatur:

quam B. Her-
luino a Mona-
cho defuncto
detectam,

ex ipso cog-
noscens,

statuit in cœ-
nabio pe-
nere,

et Prior insti-
tuitur:

A loco, non multum litterati, nec admodum religione instructi habebantur. Cernens Lanfrancus Fratrum inertiam, morum pravitatem, ordinis transgressionem; contuens aliquos etiam sibi invidere, qui sibi metuebant eum præficiendum fore; ignorabat quid ageret, quo se transferret. Tædebat eum conversationis inhonestæ, inhiabat ardentem ad o solitariæ dulcedinem vitæ. Simulata igitur stomachi infirmitate, Fulcrannum hortulanum rogavit, ut ei quotidie afferret radices quorundam carduorum, quas sibi asserebat afferre solutionis remedium. Hoc autem faciebat, ut corpus suum assueficeret tali edulio, quali vivere disponebat in eremo. Cum ergo jam animum et corpus præpararet ad fugam nocturnæ elapsionis, Domino Herluino Abbati, nihil de hac re suspicanti, dum in lecto quiesceret, egregiæ indolis Hugo puer, qui nuperrime obierat, in veste candida apparuit, filius Baldrici de Sawarvilla, nepos ejusdem Abbatis: cujus adpectu in nullo turbatus, amabiliter sic eum Abbas affatur; Quid est filii? Quomodo te habes? Et puer alacriter; Ego me, ait, bone Pater, bene habeo: quia per Dei misericordiam et tuam intercessionem, liberatus sum ab omni tormento. Sed Deus misit me ad te, ut dicam tibi, quia si tibi non prospexeris, Magistrum Lanfrancum ad proximum non habebis. Abbas admiratus, Quomodo, inquit, filii? Puer ad hæc: Quia solitariam vitam desiderat, et de monasterio egredi deliberat, quoniam mores Fratrum et vita sibi non placent: vide ergo quid facias; quia tibi non expedit, ut te deserat. His dictis puer disparuit. Abbas attonitus in his quæ audierat, reliquum noctis in vigiliis et orationibus insomne peregit. Summo autem mane, mox ut hora loquendi se dedit, Lanfrancum ascivit, secum singulariter sedere fecit; eor Abbatis intimo dolore concutitur, vox intra fauces premitur, lacrymæ erumpentes dolorem cordis aperiant. Lanfrancus hoc videns in terram prosternitur; Cur Abbas sic ploret, aperiri sibi suppliciter precatur. Tandem Abbas in hæc verba prorumpit: Hen mihi, cui tale damnum minatur Deus! Væ mihi, qui meum consilium perdi, meum adjutorium amisi. Multoties per magnos gemitus Deum rogavi, uberrimis lacrymis divinæ supplicavi misericordiæ, ut talem mihi virum præstaret, cujus consilio et auxilio locum istum emendarem, et quæ Deo essent placita Monachorum usibus instaurarem: et quando, Frater Lanfrance, huc te Deus adduxit, preces humilitatis meæ exauditas credidi. Ego in te onus meum transferre cogitabam: ego te totius oneris mei sarcinam supportare sperabam. Nunc autem, nescio qua de causa, hinc discedere, me relicto, satagis, et ad deserta pergere cupis.

10 Lanfrancus, intelligens voluntatem suam detectam, et propositum cordis sui, quod occultum putabat, evidenter propalatum; Abbatis pedibus illico advolvitur, et qualiter sibi innotuissent talia, humiliter sciscitatur. Tunc ei Abbas blanda voce visionem aperuit, et quid sibi divinitus per pnerum revelatum sit, sicut superius reteximus, per ordinem explicavit. Lanfrancus mirabilis dicti obstupefactus, et Dei gratiam in Abbate vehementer admiratus, humi prostratus, per confessionem Patri protinus quidquid in voluntate habuerat, corde compunctus, exposuit: pœnitentiaque accepta, et absolutione impetrata, spondit se nunquam ab ipso discessurum, ejusque præceptis per omnia obtemperaturum. Abbas ingentes omnipotenti Deo gratias referens, quam citius potuit Lanfrancum Priorem constituit: et quidquid ditioni monasterii subiacebat, interius et exterius ipsius curæ commisit: quos ita unanimes tribuit esse divina protectio, ut nulla unquam inter eos orta fuerit dissensionis occasio.

Hanc visionem Lanfrancus nec volens propalare, nec omnino occultare, indicavit illam cuidam Monacho nomine p Willelmo, quem ipse a puero nutrierat et docuerat, plurimumque amabat; præci- piens, ne cui diceret, quamdiu ipse in corpore viveret. Quod ille servavit usque ad ultimam senectutem: post mortem vero Lanfranci, cum jam nulla prohibitione urgeretur, scripsit rem sicut audierat; et Abbati ac Monachis Becci scriptam, prout supra digessimus, direxit. Fuit idem Willelmus Abbas q Cormeliensis cœnobii.

D
PER MIL.
CRISPIN.
p

q

ANNOTATA.

a Omnia hæc eisdem verbis referuntur apud Gemmeticensem, lib. 6 Historiæ Normannorum pag. 262 et Guilmundus, Episcopus Aversanus, cœvus, lib. de corpore et sanguine Christi circa initium ait. Per D. Lanfrancum, virum æque doctissimum, liberales artes Deus recalescere atque optime reviviscere fecit.

b Pater ipsius Hambaldus, mater Roza vocabatur. Ita Gervasius Cantuariensis.

c Robertus de Monte in Accessionibus ad Sigeberti Chronicon ad annum 1041 Lanfrancus de Senatorum Papiæ nobili genere natus, in septem liberalibus artibus mirabiliter eruditus.

d Idem Robertus ad annum 1032. Lanfrancus Papiensis et Garnerius Socius ejus, repertis apud Rononiam legibus Romani Justiniani Imperatoris, operam dederunt eas legere et aliis exponere.

e Henricus I regnavit ab anno 1031 ad annum 1060.

f Guilielmus successit Roberto II patri anno 1035 in Buthynia extincto: et postea anno 1066 Angliam subegit.

g Abrincæ urbs Episcopatus Normanniæ inferioris, versus Britanniam Armoricam.

h Risla seu Ritta stuvius, haud procul ab Oceano, in Sequanæ sinistram ripam devolvitur.

i Ad annum 1041 hæc latius in Chronico Beccensi describuntur, ac dicitur Lanfrancus nudus ad arborem ligatus, et Scholaris, quicquid solus iter agebat, ad aliam non longe ab eo. Tunc ut votum serviendi Deo ex corde et ore promisit, quasi uno momento soluta sunt omnia vincula, quibus ligatus erat: et liber effectus, Deo gratias agens, ad suum Clericum accessit, et eum solvit. At magis his Actis conformia sunt, quæ habent Gervasius et Capgravius.

k Gemmeticensis eadem hic relatis verbis habet.

l Anno 1042, ut refertur in dicto Chronico Beccensi, ubi dicitur reliqua in vita ipsius posse inveniri, item opud Robertum de Monte ad eundem annum.

m Hæc eadem iterum apud Gemmeticensem leguntur.

n Additur apud Gemmeticensem: Dicatur illico Beccensis locus ornamentis, possessionibus, personis nobilibus et honestis.

o De hoc solitaria vitæ desiderio etiam agit Gervasius.

p Huic Willelmo eum scripsisse Epistolam 48 Acherius censet.

q Cormelia Deipara dicata est in Lexoviensi Normanniæ diœcesi. Consule Sammarthanos, apud quos mentio est hujus Abbatis.

CAPUT II.

Acta cum Guilielmo Duce et Berengario hæretico. Beccense monasterium instauratum. Abbatia Cadomensis Lanfranco collata.

Ad administranda quoque totius patriæ negotia, summus ab ipso Normannorum Duce Willelmo consiliarius

A Consiliarius assumitur. Cujus gratia nimiam perturbationem, quæ repente irruit, insperato Deus sereno letificavit. Quorundam enim accusationibus delatorum Dux in eum vehementer amaricatus, mandat ut monasterio exturbetur, patria discedat Lanfrancus. Nec motus animi sui hac vindicta sedare valens, mandavit juris monasterii villam, quæ Pareus dicitur, flammis excidi. Paretur tam efferae jussioni. Eo discedente, qui omne gaudium Fratribus erat et consolatio, dolor altus remanet. Quia melior non habebatur, tripes equus, quarto pede inutili, illi tribuitur et unus famulus. Instant itaque Fratres orationi, juxta illud Jeremiæ, Præstolantes cum silentio salutare Domini. Protinus quia ille discebat, Duci obvius venienti appropinquans, equo per singulos passus caput ad terram submittebat, Dominum salutat : innocentiae quidem conscius, si locus dicendi daretur, non diffidebat causæ. Dux primo vultum avertit, sed divina agente elementia, mox miserando respexit, et nutu benevolentiae adiutum loquendi concedit. Tunc Lanfrancus decenti joco ait : Tuo jussu provincia tua discedo pedes, hoc inutili occupatus quadrupede : vel ut jussioni tuæ parere queam, da mihi equum meliorem. Cui Dux subridendo : Quis, inquit, ab offenso iudice, infecto illati criminis negotio, munera exposcit ? Tandem disertissimus orator petit audientiam, et Deo sibi opem subministrante causam exorsus, brevi ad optatum finem peroravit. In amplissimam gratiam illico receptus, accipit promissum, quod nulla deinceps accusatione subiret purgandi præjudicium. Gratissimi mox succedunt amplexus et oscula : multo etiam cum augmento restituenda promittuntur, quæ Dux nuperrime devastari jusserat. Alacerrime quidam præcurrens nuntiat Fratribus illum redire. Commutantur lacrymæ, personat non semel, sed per totum diem ubique corde et ore a cunctis pium, Te Deum laudamus. Abbas inopinatae rei fidem adhibere non poterat, propter feritatem, quam in Domino sciebat, donec desideratus advenit. Accumulatur gaudium, quia incensorem fit integra restitutio ; terrarum quoque, eidem ecclesiae concessarum, ab eodem Domino obtinetur confirmatio.

12 Hujus tam improvidæ jussionis causam aiunt ; quod idem Lanfrancus contradicebat nuptiis filiae Comitissæ Flandriæ, quam ipse sibi Dux copulaverat in matrimonio, quia proxima carnis a consanguinitate jungebatur : unde auctoritate Romani Papæ, tota Neustria fuerat ab officio Christianitatis suspensa et interdicta. Quapropter Lanfrancus iterum Romanum Papam adiit : jam enim antea Romam petierat causa cujusdam Clerici nomine *b* Berengarii, qui de Sacramento Altaris aliter dogmatizabat, quam Ecclesia tenet : dicebat enim, panem et vinum, post Consecrationem, Sacramentum tantum, non autem esse verum Christi Corpus et Sanguinem. Iste Clericus Lanfranco, quasi familiari suo, litteras *c* miserat, errore ipso respersas : eas qui legerunt, Lanfrancum talia sentire opinati sunt, et socium erroris diffamaverunt. At tum forte Lanfrancus ad Urbem profectus erat, Pontificante tunc Sede B. Petri Leone *d* Octavo. Amici qui infamiam sibi conflatam audierunt, litteras ipsas post eum miserunt Romam ; ibique suspicionem de Lanfranco quibusdam pepererunt. Papa Berengarium ad diem vocavit. Verum ille timens venire, distulit ; sed responsales pro se duos Clericos misit : qui ante Papam venientes, et in causa deficientes, reprobat et capti sunt. Lanfrancus jussus surrexit, pravi ramoris a se maculam absternit : fidem suam exposuit, expositam plus sacris auctoritatibus, quam argumentis probavit. Quod dixit et probavit, omnibus placuit, nulli displicuit.

a Berengarii causa, Romam adiit :
b
c
d
e
f
g
h
i
k
l
m
n
o
p
q
r
s
t
u
v
w
x
y
z
aa
ab
ac
ad
ae
af
ag
ah
ai
aj
ak
al
am
an
ao
ap
aq
ar
as
at
au
av
aw
ax
ay
az
ba
bb
bc
bd
be
bf
bg
bh
bi
bj
bk
bl
bm
bn
bo
bp
bq
br
bs
bt
bu
bv
bw
bx
by
bz
ca
cb
cc
cd
ce
cf
cg
ch
ci
cj
ck
cl
cm
cn
co
cp
cq
cr
cs
ct
cu
cv
cw
cx
cy
cz
da
db
dc
dd
de
df
dg
dh
di
dj
dk
dl
dm
dn
do
dp
dq
dr
ds
dt
du
dv
dw
dx
dy
dz
ea
eb
ec
ed
ee
ef
eg
eh
ei
ej
ek
el
em
en
eo
ep
eq
er
es
et
eu
ev
ew
ex
ey
ez
fa
fb
fc
fd
fe
ff
fg
fh
fi
fj
fk
fl
fm
fn
fo
fp
fq
fr
fs
ft
fu
fv
fw
fx
fy
fz
ga
gb
gc
gd
ge
gf
gg
gh
gi
gj
gk
gl
gm
gn
go
gp
gq
gr
gs
gt
gu
gv
gw
gx
gy
gz
ha
hb
hc
hd
he
hf
hg
hh
hi
hj
hk
hl
hm
hn
ho
hp
hq
hr
hs
ht
hu
hv
hw
hx
hy
hz
ia
ib
ic
id
ie
if
ig
ih
ii
ij
ik
il
im
in
io
ip
iq
ir
is
it
iu
iv
iw
ix
iy
iz
ja
jb
jc
jd
je
jf
jj
jh
ji
jj
jk
jl
jm
jn
jo
jp
jq
jr
js
jt
ju
jv
jw
jx
ky
kz
la
lb
lc
ld
le
lf
lg
lh
li
lj
lk
ll
lm
ln
lo
lp
lq
lr
ls
lt
lu
lv
lw
lx
ly
lz
ma
mb
mc
md
me
mf
mg
mh
mi
mj
mk
ml
mm
mn
mo
mp
mq
mr
ms
mt
mu
mv
mw
mx
my
mz
na
nb
nc
nd
ne
nf
ng
nh
ni
nj
nk
nl
nm
nn
no
np
nq
nr
ns
nt
nu
nv
nw
nx
ny
nz
oa
ob
oc
od
oe
of
og
oh
oi
oj
ok
ol
om
on
oo
op
oq
or
os
ot
ou
ov
ow
ox
oy
oz
pa
pb
pc
pd
pe
pf
pg
ph
pi
pj
pk
pl
pm
pn
po
pp
pq
pr
ps
pt
pu
pv
pw
px
py
pz
qa
qb
qc
qd
qe
qf
qg
qh
qi
qj
qk
ql
qm
qn
qo
qp
qq
qr
qs
qt
qu
qv
qw
qx
qy
qz
ra
rb
rc
rd
re
rf
rg
rh
ri
rj
rk
rl
rm
rn
ro
rp
rq
rr
rs
rt
ru
rv
rw
rx
ry
rz
sa
sb
sc
sd
se
sf
sg
sh
si
sj
sk
sl
sm
sn
so
sp
sq
sr
ss
st
su
sv
sw
sx
sy
sz
ta
tb
tc
td
te
tf
tg
th
ti
tj
tk
tl
tm
tn
to
tp
tq
tr
ts
tt
tu
tv
tw
tx
ty
tz
ua
ub
uc
ud
ue
uf
ug
uh
ui
uj
uk
ul
um
un
uo
up
uq
ur
us
ut
uu
uv
uw
ux
uy
uz
va
vb
vc
vd
ve
vf
vg
vh
vi
vj
vk
vl
vm
vn
vo
vp
vq
vr
vs
vt
vu
vv
vw
vx
vy
vz
wa
wb
wc
wd
we
wf
wg
wh
wi
wj
wk
wl
wm
wn
wo
wp
wq
wr
ws
wt
wu
wv
ww
wx
wy
wz
xa
xb
xc
xd
xe
xf
xg
xh
xi
xj
xk
xl
xm
xn
xo
xp
xq
xr
xs
xt
xu
xv
xw
xx
xy
xz
ya
yb
yc
yd
ye
yf
yg
yh
yi
yj
yk
yl
ym
yn
yo
yp
yq
yr
ys
yt
yu
yv
yw
yx
yy
yz
za
zb
zc
zd
ze
zf
zg
zh
zi
zj
zk
zl
zm
zn
zo
zp
zq
zr
zs
zt
zu
zv
zw
zx
zy
zz

13 Hæc eadem in Synodo e Vercellensi retacta sunt, et sententia Berengarii audita et reprobata : fides vero Ecclesiae, quam Lanfrancus tenebat et astruebat, exposita et concordi omnium assensu confirmata est. Quæ sententia non effugit hujus Leonis Papæ successorem *f* Victorem. Denique in Concilio *g* Turonensi, cui ipsius Victoris interfuere atque præfuere Legati, data est ipsi Berengario optio defendendi partem suam : quam cum defendendam suscipere non auderet confessus est coram omnibus communem Ecclesiae fidem, et juravit ab illa hora se ita crediturum, sicut Ecclesia tenet. Quod juramentum transgressus, nihilominus primum dogma in populo spargere non omisit. Quod cum audisset *h* Nicolaus Secundus, vocavit eum. Qui Romam veniens et causæ suæ diffidens, et patrocinio eorum, quos sibi impensis beneficiis conciliaverat, parum confidens : cum non auderet suam defensare sententiam : postulavit Nicolaum Secundum ejusque Consilium, quatenus fidem, quam illum tenere volebat, verbis sibi exponeret, scripto firmaret. Itaque jubente Papa, fides verbis exposita et scripta, et omnium assensu confirmata, tradita est Berengario ad legendum. Accepit, legit, et eam se tenere juravit, manuque propria subscripsit. Quo facto gavisus est Papa et multi alii de ejus reversione et conversione, qui antea dolebant de ejus aversione. Hujus sacramenti sacrilegus transgressor contra præfatam Synodum, contra Catholicam veritatem, omniumque Ecclesiasticorum : doctorum fidem, scriptum postea condidit : cui Lanfrancus respondens, sub nomine Epistolæ libellum elegantem composuit, Catholica veritate subnixum, et sanctorum Patrum indique auctoritatibus corroboratum ; in quo inveniuntur ista quæ diximus.

14 His enim gestis Lanfrancus interfuit ; qui causa hujus litis Romam venerat, et ut ageret pro Duce Normannorum et uxore ejus apud Apostolicum ; pro qua re, sicut diximus, illic perrexerat. Igitur locutus cum Papa Nicolao, ostendit, quia ejus sententia illos tantum gravabat, qui eos nec conjunxerant, nec separare poterant : nam Dux puellam, quam acceperat, nullo pacto dimittere vellet. Hoc audiens et verum esse advertens Summus Pontifex, dispensatione habita, conjugium concessit : eo tamen modo, quatenus Dux et uxor ejus, duo monasteria construerent, in quibus singulas congregationes virorum ac mulierum coadunarent ; qui ibi sub norma sanctæ religionis die nocturne Deo deservirent, et pro salute eorum supplicarent. Paruit Dux Apostolicæ dispensationi, et ædificaverunt duo monasteria, in prædio quod antiquitas *i* Cadomum nuncupabat. Dux unum Monachorum, in nomine *k* S. Stephani Proto-martyris ; et uxor ejus alterum Sanctimonialium, in nomine et honore sanctæ Trinitatis : quibus tantum de rebus et redditibus suis contulerunt, quantum sufficeret ibidem habitantibus et ad victum et vestitum.

15 Per idem tempus crescente Beccensi congregatione, in eo loco *l* contigit illud dictum a Domino per Isaiam Prophetam ; Angustus mihi est locus ; fac spatium ut inhabitem. Spatiositas enim domorum parva, multitudinem adunatam Fratrum jam capere non valebat : sed situs loci incolumitati degentium contrarius existerat. Itaque venerabilis Lanfrancus sanctum Patrem Herluinum, de majoris monasterii ædificatione compellare cœpit. Tanti operis solam commotionem ille extimuit, ætatis jam deficientis viribus plurimum diffidens. Confortari, adhortari, ac sæpe id ipsum ingerere, qui cœperat non ommittebat ; locum aquosum non esse aptum habitationi Monachorum. Abbate nullatenus acquiescente, fertur dixisse Lanfrancus quibusdam nobilibus

post acta in Turonensi Concilio contra Berengarium,

scriptis ejus respondet.

Impetrat dispensationem cum Duce consensu juncto.

*Is. 49, 20
Ob loci angustias, et situm insatubrem*

suadet alibi monasterium construere.

A bus viris, cum quibus loquebatur : Dominus Abbas consumit tempus et laborem suum in hoc aquoso loco, nec vult mihi credere, ut desinat ab isto opere, et incipiat aliud opus in saniori loco : Deus omnipotens det illi tale impedimentum, quatenus me audiat, atque in tam incompetenti loco operam suam expendere desistat. Nec multo post Presbyterii pars dextera corruit, in qua oratorium erat et altare S. Benedicti. Anxiato super hoc et multum conturbato Abbati, suis in omni sua desolatione consolator accessit, obsecrans ut vel nunc acquiescens majora inchoaret ædificia. Tandem victus, spem in Deo certissimam gerens, et plurimum in consilarii sui ope confidens, cujus opera sibi bona omnia proveniebant; in salubriori multum et convenientiori loco nova inchoavit monasterium et officinas, opus pergrande; quod non res propriæ, quæ adhuc erant permodicæ, sed fides in Deum firma et spes certa, universa conferendo accumulavit. Lanfrancus quoque licentia Abbatis sui iterum scholam tenuit, et ea quæ a scholasticis accipiebat Abbati conferebat, Abbas operariis dabat.

ac tandem
impetrat.

B
Factus Abbas
Cadomensis,

m

n
inter multos
novitios
excipit Wil-
helmum de-
in Archie-
piscopum Ro-
thomagensis :

o

C

d
a Guillelmo
Conquestore
in Angliam
vocatur.

16 Post triennii completionem, sola necdum completa basilica, venerabilis Lanfrancus cœpti operis institutor, tam Ducis Normanniæ quam Primate supplicatione, cœnobio Cadomensis, quod Dux hortatu Papæ Nicolai ædificaverat, in Abbas præficitur. Qui de monasterio Becci ad hoc opus exiens, unum duxit secum, qui nuper habitum susceperat, sed professionem nondum fecerat, nomine Radulphum; qui postea in eo loco fecit professionem, et procedente tempore, ejusdem Ecclesiæ Cadomensis Prior extitit; ad ultimum Abbas de Bello obiit. In adventu Lanfranci mox ad ipsum locum venire ad conversionem cœperunt nobiles viri et optimi Clerici, inter quos fuit egregius et venerabilis Willelmus, n Rabodi filius, qui post Lanfrancum Cadomensis Ecclesiæ præfuit, et postea Rothomagensis Archiepiscopus extitit. Iste Willelmus cum habitum religionis Cadomi suscepisset, missus est Beccum, ut ordinem ibi addisceret : quia novella plantatio ipsius loci nondum poterat alios perfecte instruere. Iste vir, generosis natalibus ortus, simplex, bonis moribus ornatus, religiosus, cum aliquantum temporis ibi Prior claustralis, post Abbas trangesisset; inde assumptus, consecratus est o Archiepiscopus Rothomagensis : in quo loco per longum tempus vixit, et in bona senectute diem ultimum clausit. In illo Cadomensis cœnobio tempore Lanfranci, et eorum qui seculum relinquentes monasticam vitam sub eo arripuerunt; cœpit religio magna, quæ perdurat usque hodie.

17 Interea Dux Normannorum Willelmus, hereditarium sibi regnum p Angliæ pervadens, ad quæ voluit jura disposuit : deinde ad meliorandum Ecclesiæ statum, animum intendit. Igitur Alexandri universalis Ecclesiæ Summi Pontificis, viri vita et scientia excellentissimi, consulto et rogatu; omnium quoque Anglici et Normannici imperii Magnatum libentissimo assensu, Rex Willelmus, quod potissimum solumque acceptabat consilium, Doctorem supra memoratum, Lanfrancum scilicet, ad hoc elegit negotium suscipiendum.

ANNOTATA.

A Guillelmus Pictaviensis de Gestis Guillelmi apud Duchesium pag. 194 Lanfrancum, inquit Dux Guillelmus, intima familiaritate colebat, ut patrem venerans, verens ut præceptorem, diligens ut germanum aut prolem. Illi consulta animæ suæ, illi speculam quamdam, unde Ordinibus Ecclesiasticis per omnem Normanniam prospiceretur, commisit, etc.

a Si Genealogos consulas, haud facile invenies, quomodo Mathilda et Willelmus propinquo aliquo consanguinitatis gradu sese attigerint. Primus Lobbeus noster modum videtur suggerere in Tabulis Genealogicis Regiæ Domus Francicæ Tab. 3 pag. 500 ex Monacho Gemmeticensi lib. 5 cap. 13, ubi agens de filiabus Ricardi II Normannorum Ducis, tres numerat, quarum una Adelis Rainaldo Burgundionum Comiti nupsit, altera Balduino Flandrensi, tertia jam adulta obiit virgo; tum addit, multum nos ille sibi obligasset, si nomen secundæ prodidisset, indicassetque utrum ex eo conjugio proles extiterit. Hoc ultimum nobis præsens locus indicare videtur, fuit enim Willelmus Nothus filius Roberti et nepos Ricardi II Ducum : Mathilda autem filia Balduini V, neptis Balduini IV, debuit fuisse ejus consanguinea in tertio gradu, si pater ejus Balduinus Insulensis, non ex Luciliburgensi Ogiva vel Cunigunde, sola hæc nota uxore Balduini IV vulgo Barbat; sed ex Normanna procreatus fuit. Idemque de fratribus ac Sororibus ejus dicendum videbitur : nisi Luciliburgensis non fuerit prima, sed secunda uxor Barbat, ex qua istorum nonnulli processerint. Vide autem dicenda xxx Maji, in Prologomenis de S. Ferdinando num. 34 et seqq. atque mirare, quod tali præexistente exemplo Nicolai II, Innocentius III adeo durus fuerit in urgendo Alfonsi Legionensis et Berengariæ Castellana, simili in gradu conjunctorum, divortio; maxime cum causa dispensandi longe huic gravior, quam illi fuerit. Intellige etiam, ex ratione tollendi Interdicti, quam Landfrancus obtulit et Nicolaus probavit, quare posteriores Pontifices eo remedio rarius usi sint et nunc utantur rarissime, ad Regum Principumque correctionem.

D
PER MIL.
CRISTIN.

b De Berengario sæpius egimus, et nuper 25 Maji, in Vita 2 S. Gregorii Papæ VII, qui cum tandem an. 1079 ad veram creditur adduxisse poenitentiam, quam in monastico habitu humiliter continuavit usque ad annum 1088 vel ultra, sub regula S. Benedicti, in quadam insula Ligeris infra Turonas, ubi antea Scholasticus fuerat in ecclesia S. Martini.

c Has litteras edidit Acherius in suis notis pag. 22 littera pp.

d Est hic S. Leo passim Novus, dictus, etiam sub propriis Bullis ac Brevibus : Octavum tamen hic Auctor dicit, ex aliquorum sensu, Leonem, qui anno 964 Pontificatum gessit, ex verorum Pontificum numero expungentium. Verum, sicut ostendit Collega meus Papebrochius, in sua Chronologia Pontificia, sive Leo iste, prius Antipapa, post obitum Joannis XII cedente Benedicto V et consentiente in eum Clero Romano verus Papa fuerit, sive non; non fuit integrum successoribus, occupatum ab eo Octavi numerum, et in tot publicis Actis notatum, usurpare : sicut nec in simili casu usurpavit quisquam succedens sub nomine, sub quo præcesserunt alius nullius vel dubiæ auctoritatis, cui ut vero Pontifici obeditum Romæ erat. Porro Leonis IX illustria Acta dedimus 19 Aprilis. Hic in Concilio Romæ an. 1050 damnavit Berengarium.

e Lanfrancus, in libro de Corpore et Sanguine Christi cap. 4, asserit, celebratam Synodum mense Septembri, præsentente Pontifice, ubi et ipse remansit, at Berengarius vocatus non venit.

f Hic est Victor II, ante Gebhardus Episcopus Eystadii, Papa creatus anno 1055, mortuus an. 1057.

g Habita ea Synodus anno 1055 : et iisdem verbis hic relatis describit ibi acta Lanfrancus dicto cap. 4,

h Nicolaus II sedit ab anno 1059 ad 1061. De eo agit Lanfrancus cap. 5.

i Cadomum, jam urbs celebris et caput inferioris Normanniæ cum Academia.

k Sunt hæc monasteria a Calvinistis diruta. Chartas fundationis et privilegiorum, et nomina Abbatum et Abbatissarum utriusque loci edidit in Notis pag. 31

Acherius

E

F

A *Acherius. Nunc autem intelligimus iterum esse celebre monasterium S. Stephani.*

I *Hæc fere omnia his verbis referuntur apud Gemeticensem.*

m *Anno 1063, ut indicot Robertus de Monte.*

n *Rabodus, seu Ratbodus de Ria, fuit anno 1704 factus Sagiensis Episcopus, cum jam filius esset Abbas.*

o *Guilielmus I creatus Archiepiscopus anno 1079, mortuus anno 1110.*

p *Anno 1066, occupata a Guilielmo, Conquæstore hinc dicto, Anglia fuit, ex testamento S. Eduardi Regis, cujus erat cognatus; expulso, qui regnum invaserat, Haroldo Dano.*

CAPUT III.

Rotomagensi Archiepiscopatu recusato, Cantuariensem admittere cogitur Lanfrancus.

B **L**ibet nunc quasi ab alio exordio seriem nostræ narrationis dirigere, et quædam omissa inserere, et sic cuncta de eodem Lanfranco, prout poterimus prosequi. Hic igitur homo, religione et sapientia omni ævo memorabilis, nobili ortus parentela, ab annis puerilibus eruditus est in scholis liberalium artium et legum secularium, ad suæ morem patriæ. Adolescens orator veteranos adversantes in actionibus causarum frequenter revicit, torrente facundia accurate dicendo. In ipsa ætate sententias depromere sapuit, quas gratanter Jurisperiti aut Judices vel Prætores civitatis acceptabant. Meminit horum Papia. At cum in exilio philosopharetur, accendit animum ejus divinus ignis, et illuxit cordi ejus amor veræ sapientiæ : animadvertibat enim, quod mundi hujus prosperitas et gloria, vanitas est. Repentino itaque animi motu se abnegans, mundoque renuntians, sumpsit Becci habitum religionis, et regulariter vivere cœpit.

19 Studiosus fuit idem cœnobita verbi gladio perimere sectas, si quas advertisset Catholicam lædere fidem. Idem quoque optimus plenitudine caritatis, resuscitare satagebat, per fidei rectitudinem, in hæresi mortuos. Sapientes et religiosi Pontifices Metropolitani, nec non et Abbates, tremuerunt sapientiam Lanfranci, atque religiositatem et auctoritatem, et ejus correctioni se subdi gavisi sunt. Ipsum quoque Ecclesiæ plures Pontificem vel Abbatem sibi, incredibili desiderio, petierunt. Roma, caput orbis, sollicitavit eum epistolis, precatu conata eum retinere et vi : quippe cognoverat eum peritissimum honesta quælibet et eorum contraria secernere, diligentissimum cuique sua retribuere perpendiculo rationabilitatis, promptissimum ardua duraque suscipere ac perpeti causa veri boni : cognoverat etiam hanc ejus vitam, quæ merito dicatur quædam directissima atque tutissima ad perennis vitæ portum via. Ille vero nimis altum sibi duxit aliis præesse, infimam extremitatem corde et affectu non deserens. Gloriosus Dux Normannorum Willelmus, hunc præcordiali colebat familiaritate : quapropter cœnobio Cadomensi illum præfecit invitum.

20 Ea tempestate civitas Rothomaga viduata est sancto ac venerabili Archipræsule a Maurilio. Tunc b Clerus omnis et populus congregati, volebant substituendum eligere Lanfrancum : verum toto conamine ille tale onus devitabat subire, humiliter magis cupiens subesse quam præesse : nam Abbatiam Cadomensem, quam invitatus susceperat, libenter dimisisset, si extra animæ læsionem gravem facere valisset. Quod Rex advertens, providit subrogare c Joannem, quam Abricatensium constituerat Pontificem : sed ut hoc canonice fieret, licentiam petendi

gratia Romam direxit eundem Abbatem Cadomensem Lanfrancum : qui onus hujusce legationis alacriter perferens, sicut Ecclesiis cupiebat esse consultum, a Papa d Alexandro impetravit; sacrum quoque Pallium, cum licentia hujus promotionis, deportavit : unde et ipsi toti Neustriæ gaudium fuit.

21 Post hæc venerunt ad Regem in Angliam tres legati simul, e Ermenfredus Sedunorum Episcopus, et duo Clerici f Cardinales, missi ad petitionem ipsius a Papa Alexandro, qui eum in Pascha, coronam Regni capiti ejus imponentes, in Regem Anglicum confirmaverunt. Congregata est ergo Synodus magna g Windresoris : in qua, præidente Rege, ab ipsis Legatis dejecti sunt quidam Episcopi indigni Episcopatu, propter vitam criminiosam et insecitiam curæ Pastoralis. Inter quos deposuerunt h Stigandum, cum anathemate reprobatum, multis criminibus coinquinatum; qui cum duobus Episcopis infanda ambitione Cantuariensem Archiepiscopatum invaserat. Substitutis itaque in locum dejectorum idoneis Rectoribus, remansit vacua Dorobernensis Cathedra, in qua pretiosus Christi Confessor Augustinus omnibus præfuit Britannia Episcopis. Cogitanti vero Regi de hac re, et Proceres regni consulenti; convenientissimo fine in Lanfranco quievit : quatenus uberrimum luminare, in hac arce elatum, nebulas undique pravitatum et caligines dilueret, saluberrimo fulgore cuncta honestans : quapropter misit prædictos legatos in Normanniam, ad hoc opus perficiendum. Cum igitur Sedunensis Episcopus invitaret eum ad regimen Pontificale, denuntians in Concilio Episcoporum et Abbatum Normanniæ petitionem Regis, simulque voluntatem suam et reliquorum Sedis Apostolicæ Legatorum, et quasi præceptorum, super hac Prælatione; sancta ira, sanctaque tristitia sic perturbatum fuisse compere-runt, ut omnino contradicturum putarent, inducias ad deliberandum petentem. Perspectum namque vel indubitatum tenebat, simul ire non posse negotium Archipræsulis, et otium Monachi : ad hoc, sui provectum solito despiciebat, atque extimebat onerosissimum gubernaculum. Precatur Regina cum filio, jubet Abbas Herluinus licet invitatus, cui tamquam Christo obedire solitus erat : hortantur etiam studiose ad hoc collecti Majores : nam hanc urgentem undique violentiam dictaverat mandatum Regis, scientis obstinationem dilectissimi sibi Patris, cum ad altiora invitaretur. Non abnuvit ille præcipiti sententia, ut omne factum ac dictum ejus discretionis norma dirigebat : obedientiam offendere cavet, simul et tantos qui rogant, favent, hortantur. Mœstus ergo trans mare excusatum se vadit, sperans jucunditatem in reversione : non enim æstimare potuit vir singularis, forma perfectæ humilitatis, invitum se ad Archiepiscopatum trahi. Ceterum divinæ dispositioni quo consilio resisti poterit? Rex cum gaudio atque cum digna reverentia recepit Christianæ religionis adiutorem; devicit reluctantem excusationem, pulchre pugnans humilitate et majestate. Advocantur hilari festivoque jussu Cantuariensis Ecclesiæ Primores, et multa dignitas regni Ecclesiastica et Secularis.

22 Hunc igitur Rex intima semper coluit familiaritate; tum pro eminenti secularium ac divinarum litterarum peritia, tum pro monachici ordinis singulari observantia; impendens ei reverentiam et gloriam; venerans ut patrem, verens ut præceptorem, diligens ut filium vel fratrem. Illi consulta animæ suæ, illi speculam quamdam, unde Ordinibus Ecclesiasticis regula vivendi per omnem Normanniam et Angliam prospiceretur, commisit. Si quis vero admirans quærit cur tantus vir, tantopere

Jurisperitus et orator,

fervens pro fide Catholica,

prudencia præditus singulari,

a
b
Rothomagensem Archiepiscopatum recusat.

c
Quarto Romano abbat:

d

e

f

g

h

post Stigandum depositum,

E

invitatus ad Archiepiscopatum Cantuariensem,

F

excusare se nititur offerenti eum Regi:

A topere voluit declinare officium Episcopale, vel quare Abbas invitus hoc ei præcipiebat. Primum de Abbate noverit, quod nequaquam invidendo ejus promotioni hoc faciebat, quippe cum ejus et honorem et exaltationem præ ceteris affectaret. Præcipiebat ergo illi, quia voluntati Dei et sanctæ Ecclesiæ electioni eum vocanti, contradicere non audebat. Invitus autem jubebat, quoniam ægerrime serebat tanti ac dulcissimi amici carere consortio, qui cœnobium Becci nuperrime inceptum, situ et paupertate horrendum elegit, quod prudentia illius vigilantissimaque cura locupletavit, et in statum provexit pulcherrimi ordinis, dum regeret Collegium Fratrum severa ac miti disciplina, sanctum etiam Abbatem humili et utili consilio. Etenim cum ingloriam propriæ tantum mortificationi operam dare Lanfrancus desideraret; cum adhuc Becci esset, deprehendit eum atque publicavit cogitationum inspector Deus, ut lucerna sese colligens in vallem diffunderetur per excelsa. Effulsit eo magistro, obedientiæ coactu, philosophicarum ac divinarum literarum bibliotheca, nodos quæstionum in utrisque solvere potentissima. Fidem scriptis merear nullam, nisi quæ scribo Europæ latitudo asserat: neque sileri puto de eisdem in Africa vel Asia. Ipse vero Lanfrancus idecirco Pontificale onus subterfugere gestiebat; quia sapientia plenus prævidebat, quod otium monachilis ordinis, inter occupationum Episcopaliū frequentissimos tumultus, nequaquam ex integro haberi potest. Terreat exemplum istud damnatos cum Simone Mago, zelo Principis Apostolorum: hinc intelligant perditissimi amentiam suam. Muneribus emunt ineptissimi, quod secundum Deum oblatum tremit talis: pecunias offerunt, majores promittunt, nunc per se, nunc per amicos, quibus dignitatum culmina, si ad hujusmodi honorem pervenire poterint, repromittunt.

23 Victus igitur Lanfrancus Cadomensis Abbas, tam Dei voluntate quam circa se intelligebat, quam etiam Apostolica auctoritate, et Domni Herluini præceptione, et Optimatum Normanniæ assensu: ita multiplici ratione in Angliam traducitur, et quæ Insularum transmarinarum primatum obtinet, Cantuariensis Ecclesiæ suscepit *i* Præsulatum. Qui tanto honore sublimatus, multarum amplitudine terrarum ditatus, auro argentoque locupletatus; non immemor divini illius mandati, Honora Patrem et Matrem; omnimodis benignus et liberalis extitit circa patrem suum spirituales Herluinum Abbatem, et matrem Ecclesiam Beccensem: cujus ad eas partes transmigratio, paucos ante dies quam inde allegatio veniret, venerabili Herluino Abbati, per visum ostensa est hoc modo. Videbat quod in virgulto suo arborem malum habebat, cujus ramorum spatiositas multa erat, et magna fructuum ubertas, pomorum quoque species delectabilis et sapor optimus. Hanc Rex prædictus ab Abbate posebat, volens eam ad quoddam suum virgultum transferre, reluctantem Abbate, et quod ea sola sustentaretur opponente: sed, quia dominus erat, evicit, et arborem asportavit: verum radices penitus avelli non potuerunt; ex quibus pullulantes virgule, confestim in arbores magnas excreverunt. Post parvum denique sub eo visu intervallum, memoratus Rex, de arboris ipsius nimia fructificatione coram illo gaudebat; et ille se ex ea lætissimas habere propagines adgaudendo respondebat: invitabatur a Rege, ut ipsum translatæ arboris incrementum iret videre, sed nescio quæ causa impediēbat ne iret. Hæc omnia sicut visio digessit, rerum eventus explicuit, præterquam quod vere ivit, et quod audierat vidit. Virgultum Abbatis erat Beccensis Ecclesia, cujus arbor maxima, ille Doctor, non solum

eam, verum alias omnes per patriam suo exemplo et doctrina sustentabat Ecclesias. Qui ob Religionis sacræ institutionem tradendam Anglis, a prædicto Rege per Abbatem suum, cui soli tamquam Deo parebat, ad transmarina migrare postulatus; multum invitus salva obediētia, atque ab invito Abbate jussus, paruit.

24 Unde scribens Papæ Alexandro, post salutationem ait: Cum de Beccensi Congregatione in qua habitum Religionis assumpsi, a Principe Normannorum Willelmo abstractus, Cadomensis præessem cœnobio, imparque existerem paucorum regimini Monachorum; incertum habeo quo judicio omnipotentis Dei, factus sum, te jubente, speculator multorum numeroque carentium populorum. Quod cum præfatus Princeps, jam Rex Anglorum factus, multis variisque modis laboraret efficere, cassatis tamen laboribus suis a me nullo modo potuit impetrare: quoad usque Legati tui, Hermenfredus videlicet Sedunensis Episcopus atque Hubertus S. R. E. Cardinalis in Normanniam venerunt, atque in eorum præsentia, ut Cantuariensem Ecclesiam regendam susceperem, ex Apostolicæ Sedis auctoritate præceperunt. Adversus hos imbecillitas inearum virium morumque indignitas prolata in medium nihil profuit, excusatio incognitæ linguæ gentiumque barbararum nullum apud eos locum invenire prævaluit. Quid plura? Assensum præbui, veni, suscepī: in quo tot molestias, tot tædia, tantumque ab omni fere bono defectum sustineo; tot aliorum in diversis personis perturbationes, tribulationes, damna, obdurationes, cupiditates, spurcicias, tantumque sanctæ Ecclesiæ casum incessanter audio, video, sentio; ut tædeat me vitæ meæ, doleamque plurimum me usque ad hæc tempora pervenisse. Mala siquidem sunt quæ in præsentī cernuntur, multum vero deteriora ex istorum consideratione in futuro conjiciuntur. Et ne diu Celsitudinem vestram, multis magnisque negotiis occupatam, prolixæ orationis ambitu protraham; rogo quatenus, propter Deum et animam vestram, sicut vestra cui contradici fas non fuit auctoritate alligastis, sic quoque, abrupto per eandem auctoritatem hujus necessitatis vinculo, absolvatis; vitamque cœnobialē, quam præ omnibus rebus diligo, repetendi licentiam concedatis. Nec in hujus rei sperni petitione debeo, quam tam pie, tam necessarie, tam justis ex causis, concedi mihi, a vobis deosco. Meminisse siquidem debetis, nec tradi oblivione oportet, quam benigne vestros consanguineos aliosque a Roma scripta deferentes, in præfatis adhuc cœnobiis constitutus, sæpe recepi; quam studiose eos, pro captu meo ingenique ipsorum, tam in sacris quam in secularibus litteris erudi; ut taceam multa alia, in quibus vobis vestrisque antecessoribus, pro rerum ac temporum qualitate, non numquam servivi. Nec hoc jactando aut impropere, teste conscientia, dico; nec quasi favorem gratiæ vestræ, probatis obediētiæ meæ obsequiis, solito majorem captare requiram; hoc tantum studeo, harumque litterarum is solum meus finis est, ut congruam rationem justamque causam possim ostendere, quia id quod peto a vestra munificentia, Christo aspirante, valeam obtinere. Quod si fortasse, considerata aliorum utilitate, secus agendum mihi quæ id denegandum esse decernitis; valde vobis cavendum atque timendum est; ne, unde vos mercedem apud Deum habere existimatis, inde (quod a vestris actibus semper procul sit) peccati periculum incurrat. Nullus enim est a me aut per me in hac terra animarum profectus; aut si ullus existit, tam parvus est, ut detrimentis meis comparari non possit. Illis verbis averti potest quam invitus Pasto-

D
PER MIL.
CRISPIN.

Ille Alexandro
Papæ scri-
bendo

E

instanter pe-
tit ab Episco-
pato absolvi

F

prætextu exi-
git apud An-
glos fructus.

PER MIL
CRISPIN.

A ralem curam susceperat; et quam libenter eam dimisisset, si concedere Papa voluisset: nam timebat suum defectum, nec adhuc ad votum cernebat in sibi commissis profectum.

ANNOTATA.

a Maurilius mortuus est 9 Augusti anni 1067.

b Hac Ordericus Vitalis lib. 4 Historia Ecclesiastica, relatus inter Normannicos scriptores Duchesnii pag. 507.

c Joannes Abricensem Ecclesiam rexerat annos 7 menses 3.

d Alexander II Sedit ab anno 1061 ad an. 1073.

e Sedunum, vulgo Sitten, urbs Valesiæ primaria et Episcopalis, haud procul a Rhodani fluvii fontibus. Ibi Ermenfredus Episcopus erat anno 1059, et ejus mentio fit in donatione Ecclesiæ Leodiensi facta anno 1071.

f Joannes et Petrus Presbyteri appellantur a Wigorniensis, Dunelmensis et aliis.

g Synodus apud Windesoram habita est in crastino

B Pentecostes, inquit Hovedenus.

b Stigandus ex Elmhomensi Episcopo Wintoniensis factus an. 1047, occupaverat sedem Cantuariensem anno 1052, mortuus sub finem anni 1070. Ejus crimina varii enumerant.

i Ordericus Vitalis l. 4 ubi supra pag. 520. Anno 1070 Lanfrancus Cadomensium primus Abbas, Anglis divinitus institutor datus est, et honestissima electione ac fidei consecratione Cantuariensis Ecclesiæ iv Kalendas Septembris inthronizatus est.

CAPUT IV.

Ecclesia Beccensis consecrata, Cantuariensis restaurata, jura vindicata.

Verum ejus inibi quantus postea extiterit fructus, latissime attestatur innovatus usquequaque institutionis Ecclesiasticæ status; et Cœnobialis ordo, qui omnino ad laicalem prolapsus fuerat dissolutionem, ad probatissimorum reformatus disciplinam monasteriorum. Clerici sub Canonici coercerentur regula: Populus, rituum barbarorum interdicta vanitate, ad rectam credendi atque vivendi formam eruditur. Hanc fructuum Deo suavissimorum fragrantiam, ejus ex odore domus Dei per orbem impleta est, quam et ipse Abbas absens jucundissime seuserat; postea præsens, quanto vicinius, tanto jucundius sensit, profectus ad eum in Angliam. Cumque ad Archiepiscopum pervenisset, quæ tunc inter eos submittebatur sese ad invicem pia contentio? Summus Antistes, et in Ecclesiis transmarinis vires Apostolicas gerens, submittebat se suo quondam Abbati, ut alius quivis Monachus; secundus ubique ab eo ad Missarum solennia residendo; et manum illius, cum aliquid ab eo accipiebat, nisi raptim ille retraxisset, osculando. Illi sedes eminentior, ac imperandi jus omne tribuebatur: donabat famulorum delinquentium reatus, ac cetera in domo pro velle faciebat. Domini nomen aliis, ille auctoritatem gerebat. Quanto curia sua frequentior, quanto utriusque ordinis personarum totius regni excellentium conventus fiebat numerosior; tanto majori coram omnibus illum Archiepiscopus præferebat obsequio. Multum mirabantur universi, maxime Angli, Archiepiscopum Cantuariensem sic submitti ulli mortalium. Abbas vero, quam debebat dignitati tantæ, submissionem conabatur exolvere, sed nullatenus permittebatur. Ecce quid in hac vita servientibus sibi opulentissima Dei manus retribuit. Qui pauperiem Christi assumens, olim contemptui

ab universis et derisui habebatur; habet nunc qui D morem sibi gerat, Primatem totius regni Angliæ Pontificem, cum omnibus sibi commissis. Eandem benignitatis Dei vicem et ille acceperat; qui abnegans semetipsum, sibi, qui olim pro Deo libertatem sui tradiderat, videt nunc ad vestigia sua advolvi, ut non dicam, Consulares multos, immo et maximum totum sibi accline Regnum.

26 De radicibus illius magnæ arboris, quæ in horto suo remanserant, ut per somnium suum viderat, vidit postea prædicandus vir Herluinus pululantes quasdam virgulas, in arbores magnas excrevisse; multos videlicet ad magna bonorum operum incrementa, per illius institutionem accessisse. Arbor fructibus opima fuit Venerabilis Anselmus, Ecclesiæ a Augustensis Clericus, qui Lanfrancum ad monachatum subsecutus, post eum Prior, post Abbatem Herluinum Abbas Becci, dein Archiepiscopus Cantuariensis post eundem Lanfrancum fuit: de quo cuncta majora fuerunt, quam nostra oratione referri queant. Arbores fructuum bonorum jucunditate delectabiles fuerunt, Abbas Westmonasteriensis, b Gilbertus Crispinus; Abbas Cormeliensis, c Willelmus: d Henricus, Ecclesiæ Cantuariensis Decanus; e Hernostus, Roffensis Ecclesiæ Episcopus; et qui ei ad idem officium successit ibidem, vir morum sanctitate admodum reverendus, Gundulfus. Hi juvante Dei gratia in Beccensi Ecclesia, a Magistro Lanfranco edocti, et a sancto Patre Herluino in sancta religione instructi; in Ecclesiis aliis postea honorabiles Patres sunt instituti.

27 Nova necdum sacrata erat ecclesia Becci, quam Herluinus ab ipso, ejus eam consilio inchoavit, et auxilio consummavit, expectabat consecrari, instanter hoc a Deo exposcens: cujus petitioni, qui ad cetera sibi benignus extiterat Deus, optatum concessit effectum, adimplens per omnia super hac re illius desiderium. Interea, paratis omnibus quæ necessaria erant usibus habitantium, post refectionem, Vigilia omnium Sanctorum, Fratres relinquentes veterem habitationem, ordinata Processione, canentes Responsorium, O Beata Trinitas, f venerunt in novam ecclesiam, intrantes novas aedes, deinceps eas habitaturi; ibique festivitatem Omnium Sanctorum, cum gaudio et alacritate omnium, celebraverunt. In crastinum, dum Missa cantaretur, sanctus Pater collectam multitudinem pauperum in novas officinas jussit induci, et abundantissime cibo et potu refici. Quarto deinde anno g dedicata est ecclesia, cum magna gloria, et a quo Pater desiderabat. Nam pro quibusdam negotiis, tam secularibus, quam ecclesiasticis gentium transmarinarum, sæpe memoratus Pontifex summus Lanfrancus ad Curiam eminentissimi Regis Anglorum Willelmi, in Normannia tunc commorantis, veniens, primo accessit ad ipsum monasterium; et qua non potuit majori decentia, a Fratribus est susceptus; ipse vero qua non potuit majori humilitate, cum eis se habuit; juxta quod scriptum est: Quanto magnus es, humilia te in omnibus. Est autem Beccense monasterium inter duos montes situm, super rivum qui Beccus dicitur, a quo et nomen h accepit. Cum ergo venisset ad descensum montis, qui ipsi cœnobio eminet, fertur annulum de digito extraxisse; nec postea quamdiu Becci moratus est, nisi ad Missarum solennia, resumpsisse. Ad Abbatis jam senio incurvati osculum accedens, tam magnus Antistes, ad pedes ejus advolvi conatus est: verum illo e contra id ipsum conante, longo utique lucamine, dum alter alterum sustentat, neuter explevit quod satagebat. Post multos diuque optatos amplexus, cum Fratribus in claustro sedit Archiepiscopus, ut quivis alius ipsorum; juvenes, senes, atque infantes, unumquemque singillatim

ejusdem apud Beccum insignes discipuli:

a

b

E

c

d

e

a quibus in novam transgressis ecclesiam.

f

g

F Lanfrancus exceptus,

Ecc. 3, 20

h

reverenterque habitus,

Egrege in Ecclesia Cantuariensi fructificans,

Herluinum Ab. honorifice excipit,

et cum admiratione submittebat:

A singillatim compellans, et juxta uniuscujusque qualitatē debita confortatione adhortans. Quis enarrare sufficienter queat, quantam humilitatem et benignitatem omnibus cendescendo exhibeat? Ad mensam dextrorsum et sinistrorsum Fratres cum Archiepiscopo sedere, ac communi calice et scutella una cum eo coguntur sumere cibum. Nec sola ædificatione solatia Fratribus impendit, sed tanto hospire, digna hospitium locavit munificentia, ut ex reliquiis, festive gemituri potuerint octavie. In ecclesia cathedram Episcopalem sibi præparari noluit, sed in sedem Prioris intravit; dicens se adhuc Priorem esse, et nondum dimisisse Prioratum.

28 Compellatus ab universis de consecratione ejusdem ecclesiæ, paratus eorum morem gerere voluntati, ad Curiam profecturus inducias petiit, donec inde sciret voluntatem Regis. Deinde Fratrum votis commendatus, ad Regem pervenit, locutus cum eo, unde rogatus discesserat, diem Dedicationis accepit, et confestim remisit non solum qui diceret, verum et unde fieret. Igitur decimo Kalendas Novembris, anno ab Incarnatione Domini *MLXXVII* sanctæ omni Ecclesiæ venerandus, gentium transmari-
narum Primas et Pontifex summus Lanfrancus advenit, consecrando consummaturus ecclesiam, quam inspirante Deo inchoavit; et in cujus fundamentis extruendis lapidem secundum ipse manu sua imposuit. Convenerunt universi Normanni Episcopi, Abbates, et alii quique religiosi viri affuerunt, et Proceres regni. Rex et Regina aliis intenti non affuerunt; sed largitatis suæ beneficia miserunt. Agitur Dedicatio latissima solennitate, et solenni omnium alacritate: alacritati hominum aer ipse purissimus diesque lucidissimus arridebat. Languor qui per octo ante dies Patrem ipsum monasterii tenuerat, tunc eum dimisit, et Deo miserante ad diem plenissime convaluit. Finitur majori quam cœpta fuerat jucunditate sollemnitas.

29 Tertio die seculis memorandus jam sæpe fatus Cantuariorum Archiepiscopus, ab universis Fratribus eundi missionem poposcit. Quis tantum tantæ inter eos benignitatis virum recedentem sicis oculis aspicere potuit? Omnes erupere in lacrymas: parvuli non valebant consolari. Consulto maturavit discessum, quatenus a fletu se continerent vel post ejus discessum. Venerabilis Herluinus, eum supra omnes mortales amans, et ab eo amatus, per duo milliaria discedentem prosecutus est amicum, ad suos visus numquam in hac vita ulterius rediturum. Nam ante diei ipsius Dedicationis annuam revolutionem diem clausit extremum. Quæ cordis amaritudo! quis fletus in ipso ultimo vale, et ultimo ab invicem discessu!

30 His præoccupando ita præmissis, ad ordinem nunc revertamur. Post translationem in Angliam, Lanfrancus, non oblitus propter quod venerat, totam intentionem suam ad mores hominum corrigendos, et componendum Ecclesiæ statum convertit. Et prius ipsam regni Matrem Ecclesiam Dorobornensem renovare studuit: et quia ante aliquot annos, igne combusta fuerat, a fundamentis illam reædificare studuit, grande opus et spatiosum. Officinas quoque, usibus Monachorum necessarias, ædificavit: et quod mirum admodum sit, de Cadomo, ubi Abbas extitit, velivols navibus per mare transvehi faciebat quadros lapides ad ædificandum. Domos quoque ad habitandum sibi construxit prope ecclesiam: quæ omnia ædificia muro magno et alto cinxit. Dispositis suffieienter quæ ad regularem victum et vestitum sunt necessaria, ecclesiam ipsam pretiosis atque multis ditavit ornamentis. Dignitates vero Cantuariensis Ecclesiæ, quæ vetustate vel negligentia deciderant siye imminutæ fuerant, renovando refor-

mavit. Terras multas, quæ ablatae fuerant, in jus Ecclesiæ revocavit, et viginti quinque maneria Ecclesiæ restituit. Xenodochia vel Ptochotrophia duo extra civitatem ædificavit, unum ad Aquilonem, alterum ad Occasum, cum omnibus necessariis: quibus de suo annuos redditus, quantum satis visum est, delegavit. In maneriis suis instituit præbendas dandas pauperibus per annum. In pluribus ipsorum maneriis construxit lapideas domos sibi ad habitandum.

31 Odo Bajocensis Episcopus, frater Willelmi Regis, erat Comes Cantia eo tempore, quo Lanfrancus ad Archiepiscopatum venit. Ille multis gravaminibus atterebat homines illius provinciae, et simul homines Dorobornensis Ecclesiæ: cui Lanfrancus in faciem restitit, et coram omnibus testimonio antiquorum Anglorum, qui periti erant legum patriæ, deratiocinatus est libertatem terræ suæ, et liberavit homines suos a malis consuetudinibus, quas Odo volebat illis imponere. Adhuc plures supersunt, qui et locum placiti, et nomen loci norunt, et modum finemque litis, quo contentio terminata est, referunt. Quid de Clericis villarum suarum Cicestrensi Episcopo scripsit, subter annecti dignum duximus. *l* Lanfrancus Dei gratia Archiepiscopus dilectissimo Fratri Stigando, Cicestrensi Episcopo, salutem. Clerici villarum nostrarum, qui in vestra diocesi existunt, quæsti nobis sunt, quod vestri Archidiaconi repertis occasionibus pecunias ab eis requirunt, et a quibusdam jam acceperunt. Meminisse debet Fraternitas vestra, quia contra morem antecessorum nostrorum atque vestrorum vobis concessimus, eisque imperavimus, quatenus ad vestras Synodos irent, et ea quæ ad Christianæ religionis notitiam prodesse possunt, sine interpellatione vel discussione aliqua, a vobis audirent; si quæ vero in ipsis culpæ invenirentur, suspensa interim vindicta, ad nostrum examen servarentur et nobis vel in miserendo vel in ulciscendo, sicut semper consuetudo fuit, obnoxii tenerentur. Mandamus itaque vobis, ut male accepta sine dilatione reddi jubeatis, et ministris vestris, ne ulterius id præsumant, servandæ caritatis studio prohibeatis. Nos vero Presbyteris nostris, extra Cantiam constitutis, omnino præcipimus, ne ad vestram vel aliam Episcopi Synodum amplius eant, nec vobis vel aliquibus ministris vestris pro qualibet culpa amplius respondeant: nos enim cum ad villas nostras veniemus, quales ipsi vel in moribus vel in sui ordinis scientia sint, pastoralis auctoritate vestigare debemus. Chrisma tamen a vobis accipiant, et ea quæ antiquitus instituta sunt in Chrismatis acceptione persolvant. Sicut namque ea quæ antiquitus usque ad nostra tempora antecessores nostri habuerunt, solerti vigilantia cupimus illibata servare; ita aliis debita aliqua (quod absit) usurpatione noluerunt denegare.

32 Euntē illum ad Archiepiscopatum multi secuti sunt, e quibus plures retinuit, quos honoribus et terris ditavit, sicut posterī eorum testantur, manentes usque ad præsens. Sed ut retro redeam, primo adventū ejus in Angliam, auctoritate summi Pontificis Alexandri et gloriosi Regis Willelmi convocavit Episcopos et Principes terræ, Clerum et Populum, ad renovanda decreta et instituta sanctorum Patrum de Synodis celebrandis, et de consuetudinibus ecclesiasticis. In hoc conventu ostensum est contra Thomam Electum, qui hoc contradicebat, quod Eboracensis Archiepiscopus debet esse Cantuariensi subditus Antistiti: quod quomodo actum sit, plenius qui voluerit scire, ex his quæ subjecta sunt, nosse poterit. Anno ab Incarnatione Domini *MLXX*, intravit Anglicam terram Lanfrancus Cadomensis cœnobii Abbas, monentibus atque præcipientibus

PER MIL-
CRISPIN.

libertatem
suorum defen-
dit contra
Odonem fra-
trem Regis,

h

E

l

et contra
Episcopum Ci-
cestrensem,

F

sicut suum
Prælatum
contra Ar-
chiep. Ebo-
racensem.

m

et omnibus co-
miter usus,

eorumdem ro-
gatu

B

ecclesiam con-
secrat an.
1077.

indeque digre-
ditur cum fle-
tu omnium,

C

i

Ecclesiam
Cantuarien-
sem et officinas
ædificat,

aliaque re-
staurat.

PER MIL.
CRISPIN.

n
o
n
p
q
r
s

initio aditæ
Sedis vin-
dicaverat,

Rege mandan-
te ut is sibi
obedientiam
profteretur.

A tibus Willelmo glorioso Anglorum Rege, et felicis memoriae Alexandro totius sanctæ Ecclesiæ summo Pontifice. Is post paucos sui introitus dies Dorobernensem Ecclesiam regendam suscepit : consecratus est autem iv Kalendas Septembris, in Sede metropoli a Suffraganeis ipsius Sedis, Willelmo, Londoniensi Episcopo : Walchelino n. Wentano ; Remigio o, Dorcensi sive Lincolnensi ; Siwardo, Rosensi ; Herfasto p, Helmeanensi sive Thesfordensi ; Stigando, Selengensi ; Hermanno q, Siraburnensi ; Gisone, r Wellensi. Ceteri qui absentes fuerunt, causas suæ absentiae, iam legatis quæ litteris, ostenderunt.

33 Ipso anno Thomas Eboracensis Ecclesiæ electus Antistes, Cantuarberiam ex prisca consuetudine ab eo sacraudus advenit : a quo cum Lanfrancus scriptam de obedientia sua, cum adjectione jurisjurandi, professionem, custodito antecessorum more, exposceret ; respondit Thomas, numquam se id facturum, nisi prius scriptas de hac re auctoritates legeret, nisi testes hujus antiquitatis assertores cerneret, postremo nisi congruas super hac re rationes audiret, quibus id juste et rationabiliter suæ Ecclesiæ præjudicio facere deberet. Hoc autem ignorantia magis, quam spiritus elati pertinacia agebat, novus enim homo et Anglicæ consuetudinis penitus expertus, verbis adulatorum plus æquo et bono fidem exhibebat. Lanfrancus tamen in præsentia paucorum Episcoporum, qui ad eum pro hac consecratione venerant, quod postulavit, ostendit. At ille abspernatus omnia, non sacratus abscessit. Quod Rex audiens graviter accepit, existimans Lanfrancum injusta petere, et scientia litterarum magis quam ratione et veritate confidere ; quamvis nec ipsi Thomæ deesset scripturarum peritia, multo ingenio, multo studio comparata. Paucorum dierum spatio evoluto, Lanfrancus ad Curiam venit, a Rege audientiam postulavit, redditus rationibus ejus animum mitigavit, transmarinis qui adrant suæ parti justitiam adesse suasit et persuasit : Angli enim qui rem noverant, assertionibus ejus per omnia constantissime testimonium perhibebant. Itaque regio edicto communi-que omnium decreto statutum est ad præsens, debere Thomam ad matrem totius regni Ecclesiam redire, professionem scribere, scriptam legere, lectam inter examinandum, in præsentia Episcoporum more ecclesiastico, Lanfranco porrigere : in qua præceptis quidem ejus, in omnibus quæ ad Christianæ religionis cultum pertinent, se obtemperaturum absolute nulla interposita conditione promitteret ; successoribus vero ejus non ita, nisi prius vel coram vel in Episcopali Concilio, competens ei ratio redderetur, qua antecessores suos Dorobernensis ecclesiæ Primatibus id fecisse et facere debuisse, evidentissime ostenderetur. Igitur rediit, quæ jussa sunt implevit, sacratus abscessit. Non post multos dies Lanfrancus ab universis regni Anglici Episcopis, qui diversis temporibus, diversis in locis, ab aliis Archiepiscopis vel a Papa tempore Stigandi sacrati sunt, professionem petiit et accepit.

ANNOTATA.

a Est hac Augusta Prætoria, metropolis Salussiorum vulgo Aoste, Duratus caput sub hodierno Pedemontia, uti ad Vitam S. Anselmi explicuimus.

b Gilbertus, scriptor Vitæ B. Erluini, ut in Prologo dicitur.

c De hoc Willelmo supra actum num. 10.

d Huic Henrico inscripsit S. Anselmus epist. 34 libri 1, et epist. 44 libri 2.

e Hunc petit Lanfrancus epistola 48 constitui Patrocm. De ea autem et successore infra agitur num. 33.

f Anno 1073 id factum indicatur in Chronico Becensi.

g Anno 1077, ut infra dicitur.

h Nempe in veteri lingua Francica, quæ et Tentonica fuit, Beke significat rivum.

i Anno 1078, die 26 Augusti, in Dominica, littera Dominicali G. cyclo Solis 22.

k Deratiocinari, est hic rem litigatam evincere seu recuperare. Videri possunt alix explicationes apud Spelmanum in Archæologo, Acherum in Notis, et Cangium in Glossario.

l Editio Acheriana, epistolarum contextus omittere solita, lectore ad ipsum Librum eorum remisso, nescio quo errore, nos hic remittit ad Epist. 40 : sed citando erat Epist. 27, quam uti et alius infra citandas ad longum describimus, sicut fecerat Milo.

m Sequentia omnia, usque ad numerum 40, habentur eisdem verbis apud Malmesburiensem, lib. 1 de Gestis Anglorum Pontificum, ubi præfatur Lanfrancum scripto suo melius insinuassee, quod de Ordinatione sua et de controversia inter se et Eboracensem Thomam commota et sedata ita scripsit.

n Wenta Belgarum Ptolomæo, est Wintonia, hinc Wentanus Episcopus idem est qui Wintoniensis. Erat autem Walkelinus hoc eodem anno 1070, in festo SS. Trinitatis ab Hermanno Episcopo Sedunensi Legato Apostolico consecratus.

o Doria seu Dorcinia nunc vicus in Oxoniæ Comitatu, ab ea 9 miliaribus versus Austrum sita, aliquibus Dorcestria etiam dicta, sed longe diverso o Dorcestria opud Saxones Occidentales, ubi est caput Comitatus. Inde hic relatus Remigios Sedem transtulit Lincolniam.

p Herfasto Episcopo scripsit Lanfrancus epistolas 19, 21 et 22. Hic teste Malmesburiensi Episcopatum de Helmstad transtulit ad Thetfordam nec diu postea Herebertus transtulit Norwicum. Sunt eæ Norfolkicæ urbes.

q Malmesburiensis, Selesiensi, vulgo Selsey, ex quo loco Cicestriam transtulit Sedem hic indicatus Stigandus. Sunt ea loca in Sussexu, sive in Saxonia Australi.

r Idem Malmesburiensis, Schereburnensi, inde Sedes ab hoc Hermanno Serisberiam alias Sarisburiam, est translata. Est autem locus apud Westsexiam in Comitatu Wiltontæ.

s Wella proxima Bathonia in Comitatu Somersensi. Hinc posterius Barthonienses Episcopi sapias appellati.

CAPUT V.

Decisio controversiæ de primatu Cantuariensis Ecclesiæ supra Eboracensem.

Sequenti anno cum præfato Archiepiscopo Romam ivit, et honorifice a Sede Apostolica susceptus est : siquidem venienti Papa assurrexisse dicitur, tum pro sua magna religione et eminenti scientia, tum quia, dum esset in Normannia, venientes Romanæ Ecclesiæ ministros honorifice suscipiebat, et quosdam Papæ consanguineos studiose docuerat. Fertur etiam Papa dixisse : Non ideo assurrexi ei, quia Archiepiscopus Cantuariæ est ; sed quia Becci ad scholam ejus fui, et ad pedes ejus cum aliis auditor consedi. Itaque duo Pallia illi dedit, unum quod de altari Romano more accepit ; alterum vero in indicium videlicet sui amoris, cum quo Missam celebrare solebat, Alexander ei Papa sua manu porrexit. In cujus præsentia Thomas calumniam movit de primatu Dorobernensis Ecclesiæ ; et de subjectione trium Episcoporum, Dorcensis sive Lincolnensis, Wigornensis, et Licifeldensis quæ nunc est Cestren-

Romæ bene-
vole a Papa
susceptus.

sis ;

A sis ; dicens, Cantuariensem Ecclesiam atque Eboracensem, parem ad se invicem honorem habere, nec alteram alteri, secundum B. Gregorii constitutionem, debere ullatenus subiacere ; excepto quod alterutrias Archiepiscopum, priorem et digniorem oporteat esse eo, quem constiterit fuisse posterius ordinatum : praedictos vero tres Episcopos, suae Sedi suisque antecessoribus ab antiquis temporibus extitisse subjectos. Lanfrancus hoc audiens, etsi moleste tulit, modesta tamen discretione verba illius veritate penitus carere respondit : asseverans Gregorianam illam constitutionem, non de Cantuariensi et Eboracensi esse promulgatam. De qua re et de tribus Episcopis, multis hinc inde verbis prolatis, decrevit Alexander Papa, oportere hanc causam in Anglica terra audiri, et illic totius regni Episcoporum et Abbatum testimonio et iudicio deferri.

35 Lanfrancus, quamvis alligatum illum suo tempore facta ab eo professione teneret ; maluit tamen pro successoribus suis laborare, quam eis in posterum indiscussam hanc tantam calumniam discutiendam reservare. Uterque igitur in Paschali solemnitate ad Regem venit : ibique prolatis in medium partium rationibus, sententiam de negotio regalis Curia dedit. Jussum tunc est fieri scriptum, totius causae continens finem. Lanfrancus Alexandro Papae Epistolam direxit, in qua ei totius negotii gestionem breviter et veraciter enarravit. Utraque scripta subter annexa sunt, praemissa professione, quam Thomas Lanfranco, coram Rege et ejus Curia, manu in manum porrexit. Decet Christianum quemque Christianis legibus subiacere, nec his, quae a sanctis Patribus salubriter instituta sunt, quibuslibet rationibus contraire : hinc namque irae, dissensiones, invidiae, contentiones, ceteraque procedunt, quae amatores suos in poenas aeternas demergunt : et quanto quisque altioris est ordinis, tanto impensius divinis debet obtemperare praeceptis. Propterea Ego Thomas, ordinatus jam Eboracensis Ecclesiae Metropolitanus Antistes, auditis cognisque rationibus, absolutam Tibi, Lanfrance Dorobernensis Archiepiscopo, tuisque successoribus, de canonica obedientia professionem facio : et quidquid a te vel ab eis juste et canonice injunctum mihi fuerit, servaturum me esse promitto. De hac autem antea cum a te ordinandus essem dubius fui ; ideoque tibi quidem sine conditione, successoribus vero tuis, conditionaliter obtemperaturum me esse promisi. Decretum Curiae hujusmodi fuit.

36 Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi MLXXII, Pontificatus autem Domini Alexandri Papae undecimo, regni vero Willelmi gloriosi Regis Anglorum et Ducis Normannorum sexto, ex praecepto ejusdem Alexandri Papae, annuente eodem Rege, in praesentia ipsius et Episcoporum atque Abbatum, ventilata est causa de Primatu, quem Lanfrancus Dorobernensis Archiepiscopus super Eboracensem Ecclesiam jure suae Ecclesiae proclamabat : et de ordinationibus quorundam Episcoporum, de quibus, ad quem specialiter pertinerent, certum minime constabat. Et tandem aliquando diversis diversarum scripturarum auctoritatibus probatum atque ostensum est, quod Eboracensis Ecclesia Cantuariensi debeat subiacere ; ejusque Archiepiscopi, ut Primatis totius Britanniae, dispositionibus, in his quae ad Christianam religionem pertinent, in omnibus obedire. Subjectionem vero Dunelmensis, hoc est a Lindisfarnensis Episcopi, atque omnium regionum, a terminis Licifeldensis Episcopi, et Humbræ magni fluvii, usque ad extremos Scotiae fines, et quidquid ex hac parte praedicti fluminis ad Parochiam Eboracensis Ecclesiae jure competit,

Cantuariensis Metropolitanus Eboracensi Archiepiscopo ejusque successoribus in perpetuum obtinere concessit : ita ut si Cantuariensis Archiepiscopus Concilium cogere voluerit, ubicumque visum fuerit, Eboracensis Archiepiscopus sui praesentiam, cum omnibus sibi subjectis Episcopis, ad nutum ejus exhibeat, et ejus canonicis dispositionibus obediens existat. Quod autem Eboracensis Archiepiscopus, professionem facere debeat Cantuariensi Archiepiscopo, etiam cum sacramento, Lanfrancus Dorobernensis Archiepiscopus ex antiqua antecessorum consuetudine ostendit. Sed ob amorem Regis, Thomae Eboracensi Archiepiscopo sacramentum relaxavit : scriptamque tantum professionem recepit, non praedicans successoribus suis, qui sacramentum cum professione a successoribus Thomae exigere voluerint. Si Archiepiscopus Cantuariensis vitam finierit, Eboracensis Archiepiscopus Dorobernam veniet ; et eum qui electus fuerit, cum ceteris praefatae Ecclesiae Episcopis, ut Primatem proprium jure consecrabit. Quod si Archiepiscopus Eboracensis obierit, is qui ei successoris eligitor, accepto a Rege Archiepiscopatus dono, Cantuariam vel ubi Cantuariensi visum fuerit, accedet ; et ab ipso ordinationem canonico more suscipiet.

37 Huic constitutioni consenserunt praefatus Rex, et Archiepiscopi Lanfrancus Cantuariensis et Thomas Eboracensis, et Hubertus sanctae Romanae Ecclesiae Subdiaconus et praefati Alexandri Papae Legatus, et ceteri qui interfuerunt Episcopi et Abbates. Haec ut gesta sunt Lanfrancus Alexandro notificavit per subscriptam Epistolam. Domino, totius Christianae Religionis summo speculatori, Alexandro Papae Lanfrancus. Meminisse debet humiliter excellens excellenterque humilis Beatitudo vestra, quia quo tempore apud vos fuimus, Eboracensis Ecclesiae Antistes adversum me palam murmuravit, clam detraxit, in praesentia Celsitudinis vestrae calumniam suscitavit, dicens, me injuste velle agere, eo quod super se suamque Ecclesiam jure nostrae Ecclesiae primatum niterer obtinere : de quorundam quoque subjectione Episcoporum, quos Ecclesiae suae conatus est aggregare, antiquam sua querela non est veritus consuetudinem temerare : quibus de rebus vos, sicut sanctum prudentemque Pastorem decuit et oportuit, per scriptum sententiam promulgastis quatenus Conventus Anglicae terrae Episcoporum, Abbatum, ceterarumque religiosi ordinis personarum, utriusque partis rationes audiret, discuteret, definiret. Factumque est ita. Convenerunt enim ad Regalem Curiam apud Wentanam civitatem in Paschali solemnitate, Episcopi, Abbates, ceterique ex sacro ac laicali ordine, quos fide et actione morumque probitate par fuerat convenisse. Imprimis adjurati sunt a nobis ex vestra auctoritate per Sanctam obedientiam ; deinde Regia potestas per semetipsam contestata est eos, per fidem et sacramentum quibus sibi colligati erant, quatenus hanc causam intentissime audirent, auditam ad certum rectumque finem sine partium favore perducerent. Utrumque omnes concorditer susceperunt : sese ita facturos sub praefata obligatione sponderunt.

38 Allata est igitur Ecclesiastica gentis Anglorum Historia, quam Eboracensis Ecclesiae Presbyter et Anglorum Doctor Beda composuit : lectae sententiae, quibus pace omnium demonstratum est, a tempore B. Augustini, primi Dorobernensis Episcopi, usque ad ipsius Bedae ultimam senectutem, quod fere centum et quadraginta annorum spatio terminatur, Antecessores meos super Eboracensem Ecclesiam, totamque insulam quam Britanniam vocant, nec non et Hiberniam b Primatum gessisse,

D
PER MIL-
CRISPIN.

Lanfranco
juramentum
remittente :
E

qui Romam
scribit,

quomodo
jussus in
Anglia cau-
sam agere,

F
sedente apud
Wentoniam
Regis Curia,

illam proba-
verit ex Be-
da Hist.
Anglorum

b

curam

et contro-
versiam ab
Eboracensi
motam in
Anglia jus-
sus termi-
nare,

causam ob-
tinet,

cui ille de
scripto obe-
dientiam
profitetur,

juxta decre-
tum Concilii,

a

A curam Pastoralem omnibus impendisse, in ipsa Eboracensi urbe persæpe locisque finitimis (ubi eis visum fuit) Episcopales Ordinationes atque Concilia celebrasse, Eboracenses Antistites ad ipsa Concilia vocasse, et cum res poposcisset de suis eos actibus rationem reddere compulisse : Episcopos quoque, quorum subjectionem in questionem adduxerat, infra illud centum et quadraginta annorum spatium, per Dorobernenses Archiepiscopos fuisse sacros, ad Concilia vocatos, quosdam quoque exigentibus culpis ab eis cum Romanæ Sedis auctoritate depositos ; multaque in hunc modum, quæ Epistolaris modestia per singula explicare non potest : diversa ad legendum Concilia porrecta, quæ diversis temporibus, diversis de causis a meis sunt Antecessoribus celebrata : quæ tametsi non eandem suæ institutionis habere materiam, eandem tamen de Primatu et subjectionibus Episcoporum tenere sententiam : recitatæ eorundem, de quibus questio versabatur, Episcoporum ante Prædecessores meos factæ electiones, et per eos ordinationes, qui Dorobernensi Ecclesiæ de sua obedientia scriptas reliquerunt professiones : urbs namque, quæ Cantwerbia nominatur, antiquis temporibus ab ipsius terræ incolis Dorobernia vocabatur.

39 Accesserunt omnium testimonia, qui omnia quæ scripta sonuerant se suis quisque temporibus vidisse et audivisse constantissime firnaverunt : nec defuerunt gesta, quibus reseratum est, cum Anglia per Regulos esset divisa, Nordanumbrorum Regem c, ubi sita est civitas Eboraca, accepto pretio cui-dam Simoniaco Episcopatum vendidisse ; pro qua culpa a Dorobernensi Archiepiscopo ad Concilium vocatum fuisse, nolentemque venire pro sua inobedientia excommunicationis sententiam pertulisse : ejus communionis atque consortii omnis illarum partium Ecclesiæ tamdiu abstinuit, quoadusque Concilio seipsum exhibuit, culpam dixit, quod male gestum est correxit, de reliquo emendaturum se fore spondit : quæ res non mediocriter tulit indicium, Antecessores meos super ipsam terram illamque Ecclesiam habuisse primatum. Ultimum quasi robur totiusque causæ firmamentum, prolata sunt Antecessorum vestrorum Gregorii, Bonifacii, Honorii, Vitaliani, Sergii, item Gregorii, item ultimi Leonis privilegia atque scripta ; quæ Dorobernensis Ecclesiæ Præsulibus Anglorumque Regibus, aliis atque aliis temporibus, variis de causis sunt data aut transmissa : reliqua enim reliquarum tam authentica quam eorum exemplaria, in ea combustione atque abolitione, quam ecclesia nostra ante quadriennium perpessa est, penitus sunt absumpta.

40 His atque aliis, quæ particulatim breviterque explicari non possunt, ex parte nostræ Ecclesiæ primatus recitatis ; contra tantam tantarum auctoritatum evidentiam, paucissimas contradictiones opposuit ; Epistolam illam præcipue ferens in medium, qua B. Gregorius Londoniensem atque Eboracensem Ecclesiam pares esse, nec alteram alteri subjacere instituit. Quam scripturam cum in rem nihil facere concordie sententia cuncti protinus definissent, pro eo quod nec ego Londoniensis Episcopus essem, nec de Londoniensi Ecclesia esset questio instituta ; vertit se ad alia egena atque infirma argumenta, quæ post paucam moram Christo revelante paucis sunt objectionibus abolita. Quem cum Rex dulci paternaque reprehensione argueret, quod contra tantam argumentorum copiam tam inops rationum venire præsumpsisset ; respondit se antea ignorasse, Dorobernensem Ecclesiam tot tantisque auctoritatibus tamque perspicuis rationibus esse munitam. Versus itaque ad preces est : rogavit enim Regem, ut me rogaret, quatenus omnem

mentis rancorem adversus eum pro hac causa conceptum omitterem, pacem diligerem, concordiam facerem, aliqua quæ mei essent juris studio ei caritatis concederem. Cui petitioni ego libenter et cum gratiarum actione consensum præbui ; quia miserante Deo, non ego, sed ille, priscae consuetudinis violator, causa erat illius scandali. Facta est igitur communi omnium adstipulatione de hac re quædam scriptura, cujus exemplaria per principales Anglorum Ecclesias distributa, ut futuris semper temporibus testimonium ferant, ad quem finem causa ista fuerit perducta. Cujus exemplar vobis quoque, quibus sanctam totius mundi Ecclesiam constat esse commissam, transmittendum curavi : ut ex hoc atque aliis quæ transmissa sunt perspicue cognoscatis, ex more Antecessorum, quid mihi Christi-que Ecclesiæ, quam regendam suscepi, concedere debeatis : quod peto honeste et sine dilatione, per indultum Sedis Apostolicæ, privilegium fieri, quatenus ex hoc quoque quantum me diligatis, evidenter possit ostendi.

41 De eadem re scripsit quoque Lanfrancus Hildebrando, Romanæ Ecclesiæ Archidiacono, ita : Domino S. R. E. Archidiano Hildebrando d Lanfrancus suus, sanctis principiis sanctum conjungere finem. Explicare litteris mens mea non potest, quanta dilectione vestræ sinceritati connectitur, quantaque dulcedine gratiarumstrarum, quas mihi tam præsentem quam absentem benignitas vestra semper exhibuit, indesinenter reminiscitur. Propterea si donante Deo in quibuslibet rerum generibus aliquid boni facio, salutem vestram tam temporalem quam tempore carentem tradere oblivioni non valeo ; et hoc oro omnipotentem Deum, quatenus vitam vestram, ad honorem et firmamentum sanctæ Ecclesiæ suæ, prolixam in hoc seculo faciat, incontaminatam ab omni peccati contagione custodiat, et in futuro centuplicatis operibus vestris vitam vobis permanentem copiosus remunerator retribuatur. Porro calumnia, quam Eboracensis Ecclesiæ Antistes adversum me movit, de primatu et subjectione quorundam Episcoporum, secundum præceptum Apostolicæ Sedis audita et determinata est : ejus negotii gestionem, breviter ex ordine scriptam, Domino nostro Papæ transmisi : quam volo et rogo a vobis competenti diligentia legi, quatenus caritas vestra certissimum teneat, quid mihi Ecclesiæque meæ Sedes Apostolica concedere, et concedendo confirmare per privilegium debeat.

42 Ad hæc Hildebrandus respondit Lanfranco : Verba Legatorum vestrorum gratanter acceperis : sed quod voluntati vestræ, in mittendo, absentem personæ vestræ privilegio, ut illi petebant, rite non potuimus satisfacere, valde doluimus. Neque id ægre ferat vestra prudentia : quoniam si alicui Archiepiscoporum vestris temporibus absentem hoc concessum fuisse vidissemus, profecto religioni vestræ prumptissima caritate honorem hunc, absque vestra fatione impenderemus. Unde necessarium nobis videtur, vos Apostolorum limina visitare et quatenus de hoc et ceteris una vobiscum efficacius quod oportuerit consulere valeamus atque statuere. De cetero si legatos nostros ad vos venire contigerit, solita caritate recipite ; et quæ vobis in aures dixerint, pront carissimum sanctæ Romanæ Ecclesiæ filium et religiosum decet Sacerdotem, procurare studete.

ANNOTATA.

a De Lindisfarnensi Sede ejusque translatione actum est ad Vitam S. Cuthberti 20 Martii.

b Miror quo modo ex Beda probatum fuerit, etiam super

ex Actis Synodalibus,

ex professionibus Episcopalis,

ex cujusdam Simoniaci Eboracensis excommunicatione,

et ex re-scriptis Pontificum Rom.

narrat deinde, quomodo adversarii argumenta refutavit,

et celerem pacem concessit,

petit autem Acta confirmari a Pontifice :

idem commendat Card. Hildebrando,

qui excusat id ipso presente fieri debere.

A *super Hiberniam se extendisse Primatum Cantuariensem, cum suum illa insula proprium Primatem habuerit, Archiepiscopum Ardmacanum.*

c *Duravit Nordanhumbrore regnum usque ad annum circiter 875 ex nostri Alfordi supputatione: utinam æqua facile esset designare Episcopum, contra quem, et annum, quo ista acta sunt!*

d *Hic est ille Hildebrandus paulo post factus Papa sub nomine Gregorii VII, ejus Acta hoc ipso tomo die 25 illustravimus.*

e *Id fecisse Lanfrancum vix dubitem, licet nusquam legatur, eodem fortassis anno vel proxime sequenti.*

CAPUT VI.

Reliqua Lanfranci acta, obitus, translatio.

Anno ab Incarnatione Domini MLXXV, regnante glorioso Rege Willelmo Anglorum, anno regni ejus nono, congregatum est Londoniæ in ecclesia B. Pauli Apostoli Concilium totius Angliæ regionis, Episcoporum, Abbatum, nec non et multarum religiosi ordinis personarum; jubente atque eidem Concilio præsidente Lanfranco, sanctæ Dorobernensis ecclesiæ Archipræsule, totiusque Britanniae Primæ; consedentibus secum viris Venerabilibus, Thoma Eboracensi Archiepiscopo, Willelmo Londinensi Episcopo, Goisfrido b Constantiensi (qui cum transmarinus esset Episcopus, in Angliā multas possessiones habens, cum ceteris in Concilio residebat) Walchelino Vintoniensi, Hermanno Siraburnensi, Wilfstando c Virecestrensi, Walterio Herefordensi, Gisone Vellensi id est Batensi, Remigio Dorhacensi sive Lincolniensi, Herfasto Helmhamensi seu Norwincensi, Stigando Selengensi, Osberno Exoniensi, Petro Licifeldensi. Rosensis ecclesia per id tempus Pastore carebat. Lindisfarnensis, qui et Dulmensis Episcopus, canonicam habens excusationem, Concilio interesse non poterat. Et quia multis retro annis in Anglico regno usus Conciliorum obsoleverat, renovata sunt nonnulla, quæ antiquis etiam noscuntur Canonibus definita.

44 Ex Concilio igitur Toletano quarto d, Millevitano, atque Bracharensi statutum est, ut singuli secundum ordinationis suæ tempora sedeant, præter eos qui antiqua consuetudine, sive Ecclesiarum suarum privilegiis digniores Sedes habent. De qua re interrogati sunt senes et ætate proveci, quid vel ipsi vidissent, vel a majoribus atque antiquioribus veraciter atque probabiliter accepissent. Super quo responso petita sunt iaduciæ, ac concessæ usque in crastinum. Crastina autem die concorditer perhibere, quod Eboracensis Archiepiscopus ad dexteram Dorobernensis sedere debeat, Londoniensis ad sinistram, Wentanus juxta Eboracensem; si vero Eboracensis desit, Londoniensis ad dexteram, Wentanus ad sinistram.

45 Ex Regula B. Benedicti, ex Dialogo Gregorii, et antiqua regularium locorum consuetudine; ut Monachi ordinem debitum teneant; infantes præcipue et juvenes, in omnibus locis deputatis sibi magistris, custodiam habeant; nocte luminaria ferant generaliter omnes, nisi a Prælati concessa proprietate careant. Si quis vero aliquid proprii sine præfata licentia habere in morte fuerit deprehensus, nec ante mortem id reddiderit, cum poenitentia et dolore peccatum suum confessus; nec signa pulsantur pro eo, nec salutaris pro ejus absolutione Hostia immoletur, nec in cimiterio sepeliatur.

46 Ex Decretis summorum Pontificum, Damasi videlicet, et Leonis, nec non ex Conciliis Sardicensi atque Laodicensi, in quibus prohibetur Episcopa-

les Sedes in villis existere; concessum est regia munificentia et Synodi auctoritate, præfatis tribus Episcopis, de villis ad civitates transire, Hermanno de Siraburna ad Selesberiam, Stigando de Selengro ad Cicestrum, Petro de Licifelde ad Cestrum. De quibusdam qui in villis seu vicis adhuc debebant dilatum est usque ad Regis audientiam, qui in transmarinis terris tunc temporis bellum gerebat.

47 Ex multis Romanorum Præsulum decretis, diversisque sacrorum Canonum auctoritatibus; ne quis alienum Clericum, vel Monachum sine commendatitiis litteris retineat vel ordinet. Ad comprimendam quorundam indiscretorum insolentiam, ex communi decreto sancitum est, ne quis in Concilio loquatur, præter licentiam a Metropolitano sumptam, exceptis Episcopis et Abbatibus.

48 Ex Decretis Gregorii Majoris e nec non et Minoris; ut nullus de propria cognatione, vel uxoris defunctæ, sen quam cognatus habuit, uxorem accipiat; quoad usque parentela ex alterutra parte ad septimum gradum perveniat: ut nullus sacros Ordines seu officium Ecclesiasticum, quod ad curam animarum pertineat, emat vel vendat: hoc enim scelus a Petro Apostolo in Simone Mago primitus damnatum est, postea a sanctis Patribus vetitum et excommunicatum. Ne ossa mortuorum animalium, quasi pro vitanda animalium peste, alicubi suspendantur. Ne sortes, vel barspicia, sen divinationes, vel aliqua hujusmodi opera diabolica, ab aliquo exercentur: hæc enim omnia sacri Canones prohibuerunt, et eos qui talia exercent data sententia excommunicaverunt.

49 Ex Conciliis Eliberitano et Toletano undecimo; ut nullus Episcopus vel Abbas, sen quilibet de Clero, hominem occidendum, vel membris truncandum judicet; vel judicantibus suæ auctoritatis favorem accomodet.

Ego Lanfrancus, Dorobernensis Archiepiscopus, subscripsi.

Ego Thomas, Eboracensis Archiepiscopus, subscripsi.

Subscripserunt et alii Episcopi et Abbates, qui interfuerunt.

50 Post hæc Thomas Eboracensis humiliter rogavit per Epistolam f Lanfrancum, ut mitteret sibi duos Episcopos, Dorhacestrensem et Wigornensem, ad sacrandum quemdam Clericum, quem Paulus Comes Orcadam Insularum illi miserat, ad ordinandum illis partibus Episcopum; affirmans, nullam imposterum se horum Episcoporum hac de causa quesiturum subjectionem. Cujus petitioni Lanfrancus annuens; scripsit g Episcopis Wlstando Wigornensi et Petro Cestrensi, ut Thomæ, sicut petebat, occurrerent, ad prædicti Clerici consecrationem, ad diem quem ipse nominaret.

51 In suburbio civitatis Cantuariæ est quædam Ecclesia S. Martini, in qua, ut fertur, prisca temporibus fuit Sedes Episcopalis; et, ut aiunt, Episcopum habuit, antequam ad illas partes transiret Lanfrancus. Sed quia auctoritate Canonum constat præceptum, ne in una civitate duo Pontifices simul habeantur; statuit Lanfrancus, ne ulterius ipsi loco ordinaretur Episcopus.

52 In quadam festivitate, de tribus magnis, quibus Rex coronatus solebat tenere Curiam; die festivitatis, cum Rex diademate et induamentis regalibus ornatus sederet ad mensam, et Lanfrancus juxta eum: quidam scurra, videns Regem auro et gemmis radiantem, exclamavit in aula, magna adulationis voce, et dixit: Ecce Deum video, ecce Deum video. Lanfrancus conversus ad Regem, ait: Nolite talia pati imponi vobis: non sunt hæc hominis, sed Dei: jubete illum acriter verberari, ne audeat nunquam

D
PER MIL
CRISPIN

externis non
ordinandis,
silentio in
Synodis,

e
impedimentis
matrimonii,

E
sortilegis,

et judicio reo-
rum.

f
Mittit qui
consecrat Epi-
scopum Orca-
dam;
F

g

vetut in eccle-
sia priuata
haberi Episco-
pum,

insolentem
scurram coer-
cet:

An. 1075,
Concilio Lon-
donensi,

B

b
consedentibus
12 Episcopis,

c

d
multa utiliter
decernit Lan-
francus,

C

de Sessione
Episcoporum,

statutis mona-
sticis,

sedibus Epis-
copalibus
transfrendis,

PER MIL.
CRISPIN.

A unquam talia iterare : quod Rex iusta verbum illius fieri iussit. Noverat vir prudentissimus, quod tertius Herodes ideo ab Angelo percussus interiit ; quia adulatorum verba, quæ quasi Deo sibi acclamabant, non respuit, sed suscepit.

instaurat Ec-
clesiam Rofen-
sem,

53 Ecclesiam Rofensem ipse instauravit, et in ea Episcopum ordinavit Beccensem Monachum, nomine Hernostum. In hujus consecratione, inventus est Evangelii versus : Cito proferte stolam primam, etc. Quod cum audisset Lanfrancus, prædixit eum cito moriturum, et sic contigit. Namque ei in Episcopatu, nondum anno completo, decedenti successit h Gondulfus, et ipse Monachus Beccensis, vir Deo amabilis et religiosus, qui perseveravit usque ad tempora S. Anselmi et Regis Henrici. Abbatiam quoque S. Albani restituit in pristinum statum ; in qua posuit Abbatem Paulum Cadomensem Monachum, qui ibi ordinem et ecclesiastici Officii usum instituit, sicut cernere est usque hodie.

h
et Abbatiam
S. Albani,cohibet ener-
gumenum,

B 54 Quadam die dum Missam celebraret, et ventum esset ad horam, qua Corpus Domini manibus accepit ; Diaconus, qui ad Missam sibi ministrabat, pervasus a dæmone, arripuit Archiepiscopum manibus per scapulas. Venerabilis Antistes, in nullo turbatus, reflexa manu dextera per capillos eum tenuit, et ante pedes suos adduxit. Percelebrata Missa, in domum infirmorum iussit illum perducere ; ubi per aliquot dies in eadem insania permansit. Non autem multum illum vexabat possessum, nisi quia in amentia tenebat : ridebat vero præsentem, cum cachinno respondens ad ea quæ dicebantur. Videbant autem quemdam tumorem per membra dissilientem : et si quis voluisset manum superimponere, statim in alium locum exiliebat. Contigit autem venerabilem prædictum Gondulfum Præsulem Rofensium adesse ; qui cum voluisset manum super tumorem illum imponere, desiliit aliorum : et ait Episcopus : Revera salit sicut catus. Respondit dæmon : Non ut catus, sed ut catulus. Dicebat autem de quibusdam ejusdem loci Fratribus quædam nefanda. Tunc nominaverunt quemdam, dicentes : quoniam de illo non haberet quid diceret. At ille cepit affirmare, quia numquam ille, quem dixerant, auderet in præsentiam suam venire. Quod cum Frater audisset, timuit ne forte aliquid sibi perperam gestum improperaret. Tunc sapientes Fratres dederunt consilium, ut cum Archiepiscopo loquens, puram Confessionem faceret, revelans illi totam vitium suam : et sic fiducialiter, cum absolutione et benedictione ejus, iret ad dæmoniacum. Nec mora : fecit quod sibi consulebatur, et mox ingressus stetit ante eum. Tunc qui aderant dicebant dæmonioso : Ecce adest cui minitabar : dic, si quid de eo nosti. At ille in eum torvo respectans oculo, ait cachinnans ; Proh ! malo omine, quomodo es nunc rebullitus et candidatus ? Quis te sic rebullivit et dealbavit ? Et cum ab aliis urgeretur, ut diceret quod antea se dicturum minitabatur, nihil plus dixit. Unde datur intelligi, quia virtus Confessionis et Absolutionis aufert diabolo aut memoriam peccati, de quo pura Confessio facta fuerit ; aut certe potestatem hominem accusandi. Unde B. Augustinus, Si, inquit, fueris tu ipsius accensator, et Dominus liberator ; quid erit ille nisi calumniator ? Post aliquot dies, Deo miserante et magno Præsule Lanfranco cum Fratrum sanctæ Sedis orationibus adjuvante, liberatus est ab illa peste, et pristina restitutus est sanitati. Hoc B. Anselmo Archiepiscopo referente, cum aliis pluribus audivi.

accusare oc-
cultæ peccata
solum,absolutione
reo impensa.k
Absentis Regis
agit vices,

55 k Quando gloriosus Rex Willelmus morabatur in Normannia : Lanfrancus erat princeps et custos Angliæ, subjectis sibi omnibus Principibus, et juvantibus in his quæ ad defensionem et dispositio-

nem vel pacem pertinebant regni, secundum leges patriæ. Lectioni erat assiduus, et ante Episcopatum, et in Episcopatu, quantum poterat. Et quia Scripturæ scriptorum vitio erant nimium corruptæ ; omnes tam veteris quam novi Testamenti libros, nec non etiam scripta sanctorum Patrum, secundum orthodoxam fidem studuit corrigere. Et etiam multa de his, quibus utimur nocte et die in servitio Ecclesiæ, ad unguem emendavit : et hoc non tantum per se, sed etiam per discipulos suos fecit. Qua de causa, ut in principio jam dictum est, merito illum Latinitas cum honore et amore veneratur Magistrum. Hujus commendationis claritate omnis Occidui orbis Ecclesia, tam Gallicana quam Anglica, gaudet se illuminatam.

56 Ita fuit liberalis, ut diceretur, nullum tam largum de Italia Longobardum l egressum fuisse. Erat ea tempestate transmarina regio plena et abundans omnibus bonis, quæ Deus ad utilitatem hominum creavit : ipse quoque Archiepiscopus, ditatus multis possessionibus, locuples erat : verum quanti penderet ista, in hoc apparebat, quod quantum poterat paupertatem retinebat in vilitate habitus, parsimoniam tenens inter multimodas delicias. Multa quoque et magna offerebantur sibi dona, quæ ille hilariter rogantibus se vel indigentibus tribuebat. Pauperibus quoque erat ita dapsilis, ut quingentas libras quotannis in eleemosynam erogasse dicatur. Et merito : nam in consecratione ejus repertum est, super caput ejus Evangelicum dictum : Date eleemosynam ; et ecce omnia munda sunt vobis : m quod ipse tota devotione facere studuit. Consanguineis Monachorum suorum indigentibus, quam benigne, quam sufficienter beneficia impendebat. Vere poterat dicere : Ab adolescentia crevit mecum miseria.

57 Interea contigit sanctum Abbatem Becci Anselmum, qui B Herluino successerat, transire in Angliam ; tum pro utilitatibus Ecclesiæ suæ, tum ut cum Archiepiscopo loqueretur : cujus alioquin et consilium multum amabat. Et perveniens ad illum, cum magno amore et debito honore susceptus est. Cumque simul loquerentur, et ad invicem de diversis plura conferrent ; intimavit Abbati Antistes Cantuariensis, quasi conquerendo, quod homines illius patriæ colerent quosdam Sanctos, quos ille non affectaret, et maxime, ait, quemdam Elfegum n hujus Sedis Archiepiscopum ; quem non solum inter Sanctos, sed et inter Martyres numerare contendunt ; cum constet illum non pro fide Christi, sed quia ab inimicis, a quibus captus tenebatur, se redimere noluerit, interemptum fuisse. Ad hæc Anselmus hujusmodi reddidit rationem : Certum est, inquit, quia is qui ne leviter peccando Deum offendat, mori non dubitat ; multo magis mori non dubitaret, priusquam aliquo gravi peccato Deum exacerbaret. Et revera gravius est Christum uegare, quam aliquem, pro sua redemptione, homines suos ablatione ipsorum pecuniæ ad modicum gravare ; sed quod minus est Elfegus facere noluit ; multo igitur minus Christum negaret, si vesana plebs eum ad hoc mortem intendendo constringeret : unde datur intelligi, quanta vis justitiæ pectus ejus possederit, quando vitam suam maluit dare, quam spreta caritate proximos suos scandalizare. Nec immerito, ut reor, inter Martyres computatur ; qui pro justitia mortem sponte suscepisse prædicatur. Nam et B. Joannes Baptista, quem tota Dei Ecclesia præcipuum Martyrem credit et veneratur ; non quia Christum negare, sed quia pro defensione legis divinæ veritatem noluit tacere, ad votum saltatricis capite plexus est. Et quid distat pro justitia mori, vel mori pro veritate ? Constat, testante sacro eloquio, quia ve-

Sacros codices
corrigit :l
Abunde elee-
mosynas
erogat,Luc. 11, 41
m

Job. 31, 19

S. Anselmum
benigne
excipit :F
n
ab eoque ins-
truitur de cul-
tu S. Elfegi,guisque proba-
tur dicendus
Martyr,
Joan. 14, 6
1. Cor. 1,

ritas

Joan. 14, 6 D
Cor. 1

A ritas et justitia Christus est. Ipse enim dicit : Ego sum veritas, Et Apostolus : Christus factus est nobis a Deo sapientia et justitia. Qui ergo pro veritate et justitia moritur, pro Christo moritur; qui autem pro Christo moritur, Ecclesia teste, Martyr habetur. Beatus vero Elfegus, æque pro justitia, ut S. Joannes pro veritate, passus est. Cur ergo plus de unius, quam de alterius vero sanctoque martyrio quisque ambigat; cum par causa in mortis perpeſsione utrumque detineat? Audiens hoc Lanfrancus, gratanter rationem approbans accepit, collaudans viri sapientiam, et perspicacem ingenii subtilitatem firma veritate subnixam : et deinceps B. Elfegum, ut vere magnum et Martyrem gloriosum, devote veneratus est.

ipsum vero
prædicit sibi
successurum.

B annulum, et ostendit omnibus, per quorum manus res monasterii transibant; et nullus fassus est se illum perdidisse : deinde venditus est annulus, et in usum Fratrum expensus. Quod cum audisset Archiepiscopus, referenti sibi respondit : Certissime scias, illum post me futurum Archiepiscopum. Sicut prædixit, ita evenisse scimus.

Clarus omni
genere virtu-
tum,

58 Interea relatum est ipsi Lanfranco, quod præmemoratus Abbas Anselmus, una nocte post Matutinas veniens ad lectum suum, invenit in eo annulum aureum; et prius cruce Christi signans, ne forte illusio dæmonum esset, accepit illum vere annulum, et ostendit omnibus, per quorum manus res monasterii transibant; et nullus fassus est se illum perdidisse : deinde venditus est annulus, et in usum Fratrum expensus. Quod cum audisset Archiepiscopus, referenti sibi respondit : Certissime scias, illum post me futurum Archiepiscopum. Sicut prædixit, ita evenisse scimus.

59 Hæc de tanto viro perpaucineulto sermone, dicta sint. Verum et ea quæ diximus de illo, vera credimus, et plura his per gratiam Dei illum egisse, non dubitamus. Nam a tempore suæ conversionis, toto animo operam dedit religioni; et semper ad meliora tendens de virtute in virtutem proficere studuit. Quis digne potest enarrare ejus sapientiæ claritatem, ingenii subtilitatem, cordis benignitatem, industriæ probitatem, animi puritatem? Fuit enim alacritate jucundus, humilitate submissus, in eleemosynis largus, fide Catholicus, Christianæ religionis reparator, pauperum sustentator, pupillorum protector, viduarum consolator. His aliis aliisque virtutibus ornatus, fidem recte vivendo servavit, cursum bene moriendo terminavit : non enim potest male mori, qui bene vixerit : nec putanda est mala mors, teste B. Augustino, quam bona vita præcesserit. Nam appropinquante termino vitæ suæ, decidit in ægitudinem : qua indies ingravescente, anno Archiepiscopatus xix, v Kalendas Junii, diem clausit extremum, regnante Willelmo filio Willelmi Regis. Dolor omnibus incomparabilis et luctus inconsolabilis fuit. Sepultus est in Ecclesia Christi, quam ipse ædificavit.

moritur V Ka-
lendas Junii:

C Regis. Dolor omnibus incomparabilis et luctus inconsolabilis fuit. Sepultus est in Ecclesia Christi, quam ipse ædificavit.

60 Et quia ipsa Ecclesia parvum caput habere videbatur, B. Anselmus successor ejus, ante decessum suum, augmentare studuit Ecclesiæ ejusdem caput. Quod ab eo inchoatum, et post mortem ejus per plures annos ædificatum, tandem perfectum, magnum opus et pulchrum, a Willelmo, qui post Rodulfum Anselmi successorem, Archiepiscopus extitit, cum magna gloria, et omnium rerum abundantia dedicatum est : sicut Clerus et populus regni testantur, qui affuerunt. Itaque cum immineret dies ipsius Dedicationis, sicut mos est, omnia corpora de ecclesia elata fuerunt. Tunc quidam Frater, sive curiositate, seu, quod magis credibile est, pro Reliquiis habendam, de casula gloriosi Lanfranci abscidit particulam, de qua miri odoris suavitas effragrabit : et ostendit aliis, qui et ipsi senserunt odoris fragrantiam. Qua de re intelligi datur, quod anima illius in magna suavitate requiescit, cujus corporis indumenta tanto odore redolent. Quæ mirum gratia illis maxime conceditur, qui dum viverent in corpore, munditiam cordis, et carnis in corruptionem, usque ad finem vitæ servare studue-

in translatio-
ne corporis
casula ejus
suavem odo-
rem emittit.

Maji T. VI

runt. p. Æternæ beatitudinis quietem animæ illius pius Christus Dominus noster donare dignetur, qui est benedictus in æternum. Amen.

D
PER MIL.
CRISPIN.
d

ANNOTATA.

a Hæc iterum, sed magis contracte, leguntur apud Malmesburiensem usque ad num. 50, sicut in nova Conciliorum editione Lobbi nostri videre est: ubi alios duos ejusdem Concilii textus invenies, nnum cum omnibus subscriptionibus tam supranominatorum Episcoporum quam Archidiaconi Cantuariensis et Abbatum viginti unius, alterum ex MS. Cantabrigiensi.

b Goisfrido inscripsit Lanfrancus epistolam 32: est autem Episcopatus Constantiensis in Normannia.

c S. Wulstani Acta varia dedimus 19 Januarii, fuit is Wigorniensis Episcopus, quod autem Virecestrensis a numero saltu Wire dicatur, ibidem exposuimus.

d Capitula, unde desumpta sint singula, accurate notavit in margine Acherius.

e Scilicet Gregorii Magni et Gregorii Secundi, Minoris dicti respectu alterius.

f Est ca. xi inter Epistolas Lanfranci.

g Et hæc est epistola xii.

h Gondulphus consecratus est 21 Martii anno 1077, Hujus Vitæ partem ex MS. edidit Seldenus in suis Notis ad Eadmerum.

i Paulus in Abbatem promotus 28 Junii anno 1077. consanguineus Lanfranci. Ejus Vitam descripsit Mathæus Parisiensis inter Vitas xxiii Abbatum S. Albani, estque hæc Vita 14. Cæterum hoc numero relata, eisdem verbis referuntur apud Robertum de Monte, ad annum 1089.

k Relata hoc et sequenti numero similiter habentur apud eundem Robertum ad dictum annum.

l Malmesburiensis, Avaritiam, familiare Longobardis vitium, ex sua persona propulsans et decutiens.

m Idem. Quo ille accepto ab acclamantibus, hilari vultu ad Dominum direxit : Certemus ergo mutua vicissitudine, tu dando, ego dispertiendo. Respondit cœlestis pietas prædicabilis viri voto : affuebantque sibi tanta, quæ quantumlibet ambitum possent explere et vincere.

n Hæc latius ad Vitam S. Elphegi, exposuimus 19 Aprilis.

o Dedicatio hæc contigit anno 1130, 4 Nonas Maji. F

p Alia translatio facta est anno 1180, de qua Gervasius de Combustione et reparatione Dorobernensis Ecclesiæ, inter x scriptores antiquos historiæ Anglicanæ, columna 1302 ista habet : Lanfrancus levatus est de sarcophago suo in tabula plumbea : in qua jacuerat a die primæ sepulturæ suæ intactus usque in illum diem, annis scilicet Lxix. Qua de causa etiam ossa ejus, multa putredine consumpta, fere omnia in pulverem redacta sunt. Ossa tamen majora cum reliquo pulvere collecta, in capsula plumbea ad altare S. Martini deposita sunt.

ALIA VITA

Auctore Eadmero, Monacho Cantuariensi.

CAPUT I.

Lanfranci in Episcopatu largitas erga ecclesias, monachos, pauperes et in recuperandis Ecclesiæ Cantuariensis juribus felicitas.

Rex factus Willelmus, in nativitate Domini unctus est apud Westmonasterium a beatæ memoriæ

106

Ealredo

PER EAD-
MERUM.

Rege ex Nor-
mannis insti-
tuyente Episco-
pos et Abbates,

et novus leges
etiam eccle-
siasticis præ-
scribente.

B. Lanfrancus
sacratum Ar-
chiepiscopus
29 Augusti

qui Romæ be-
nigne a Papa
exceptus,

A Ealredo Archiepiscopo Eboracensi, et nonnullis Episcopis Angliæ. Quam consecrationem licet ipse Rex et omnes alioptime nosset debere specialiter fieri, et proprie a Pontifice Cantuariensi; tamen quia multa mala et horrenda crimina prædicabantur de Stigando, qui eo tempore ibi Pontifex erat, noluit eam ab ipso sascipere, ne maledictionem videretur inducere pro benedictione. Usus ergo atque leges, quas patres sui et ipse in Normannia habere selebant, in Anglia servare volens, de huiusmodi personis Episcopos, Abbates, et alios Principes per totam terram instituit, de quibus indignum iudicaretur, si per omnia suis legibus, postposita omni alia consideratione, non obedirent; et si ullus eorum, pro quavis terreni honoris potentia, caput contra eum levare auderet; scientibus cunctis unde, qui, ad quid assumpti fuerint.

2 Cuncta ergo, divina simul et humana, ejus nuntum expectabant: quæ ut paucis animadvertantur, quædam de eis quæ nova per Angliam servari constituit, ponam; æstimans illa scitu esse necessaria, ad cognitionem eorum, quorum causa maxime istud scribendi onus suscepimus. Non ergo pati volebat quemquam, in omni dominatione sua constitutam, Romanæ urbis Pontificem, pro Apostolico, nisi se jubente recipere; aut ejus litteras, si primitus sibi ostensæ non fuissent, ullo pacto suscipere. Primatem quoque regni sui, Archiepiscopum dico Cantuariensem seu Dorobernensem, si coacto generali Episcoporum Concilio præsideret, non sinebat quidquam statuere aut prohibere, nisi quæ suæ voluntati accommoda, et a se primo essent ordinata. Nulli nihilominus Episcoporum suorum concessum iri permittebat, ut aliquem de Baronibus suis seu Ministris, sive incesto, sive adulterio, sive aliquo capitali crimine denotatum, publice, nisi ejus præcepto, implacitaret aut excommunicaret, aut ulla ecclesiastici rigoris pœna constringeret. Quæ autem in secularibus promulgaverit, ea litterarum memoriæ tradere supersedemus, quoniam et ea nihil nostri officii scribere refert, et ex divinis, quæ juxta quod delibavimus ordinavit, qualitas illorum, ut reor, adverti poterit. Ut ita cœptum peragamus iter, de his satis dictam.

3 In hujus Regni anno quinto Lanfrancus, Cadomensis Cœnobii Abbas, vir strenuus, et in divinis atque humanis rebus excellenti scientia præditus, Angliam ex præcepto Domini Papæ Alexandri et prædicti Regis advenit, et paucis post tempore Archiepiscopatum Cantuariensem regendum suscepit. Sacratum est autem in ipsa metropoli Sede, quarto Kl. Septembris, a cunctis ferme Episcopis Angliæ. Hic Romam pro debito sibi Pallio iens, Thomam Archiepiscopum Eboracensem, quem ipse, facta sibi de subjectione sua Canonica professione, Cantuariæ consecraverat, et Remigium Lincolnensem Episcopum comites itineris habuit. Qui Romam simul pervenientes, urbane suscepti sunt, honore singulis congruo. Post quæ, statuto die Pater Lanfrancus Apostolicæ Sedis Pontifici Alexandro præsentatur; cui quod Romanam scientibus consuetudinem forte miram videatur, ipse Papa ad se intranti assurgens, eam ut gressum figeret, dulciter hortatus est. Ac deinde subdens, Honorem, inquit, exhibuimus, non quem Archiepiscopatu tuo, sed quem magistro, cujus studio sumus in illis, quæ scimus, imbuti, debuimus. Hinc quod ad te pertinet, ob reverentiam B. Petri te exequi par est. Residente igitur illo, Lanfrancus progressus humiliat se ad pedes ejus, sed mox ab eo erigitur ad osculum ejus: consident et læte inter eos agitur dies ille.

4 Sequenti luce, cum jam diversa negotia in medium ducerentur, calumniatus est coram Papa me-

moratum Thomam cum præfato Remigio, quod neuter illorum a jure fuerit promotus ad Pontificatum. Primus, ea scilicet re, quod sacri Canones filios Presbyterorum, quos Religionis ordo non ornat, a sacrorum Ordinum promotione removeant. Sequens vero pro eo quod, facta conventionem, Ordinem illum a Willielmo, post Rege facto emerit, officio videlicet quo ei, in excidium Angliæ properanti, multifaria contentione ac multiplicibus impensis deservierat. Ad hæc illi nullam, qua excusari possent, probabilem causam habentes, redditus baculis et annulis cum cera Pontificali, ad petendam misericordiam conversi sunt. Quorum precibus sese Lanfrancus mediam injiciens, sicut erat vir pietate ac sapientia pollens, eos multarum rerum scientia fultos, novo Regi in novis regni dispositionibus pernecessarios, multis præstare oratoria facultate ostendit. Quibus auditis, Pontifex summus conversus ad eum: Tu videris, inquit: Pater es patriæ illius, ac per hoc industria tua consideret quid expediat. Virgæ pastorales quas reddiderunt, ecce hic sunt, accipe illas atque dispensa, prout utilius Christianitati regionis illius agnoscere poteris. At ille, susceptis eis, illico in præsentia Papæ revestivit præfatos viros, quemque sua. Dein Lanfrancus, Stola summi Pontificatus a Papa sascepta, in iter reversus, Angliam cum sociis alacer advectus est; et a Cantuariis debita reverentia receptus, Primas totius Britanniae confirmatus est. Post hæc, evoluta brevi temporis spatio, fama nominis ejus et magnitudo prudentiæ ejus quaque insonuit, eumque apud hominum mentes clarum fecit atque spectabilem.

5 Is inter alios, immo præ aliis, erat memorato Regi Willelmo acceptus; et Dei rebus in cunctis, non mediocri cura, intentus. Quapropter magnam semper operam dabat, et Regem Deo devotum efficere, et religionem morum bonorum, in cunctis ordinibus hominum, per totum regnum renovare. Nec privatus est desiderio suo; multum enim illius instantia atque doctrina per totam terram illam religio aucta est, et ubique nova monasteriorum ædificia, sicut hodie apparet, constructa. Quorum ædificiorum constructoribus ipse primus exemplum præbens, ecclesiam Christi Canteuariensem, cum omnibus officinis, quæ infra murum ipsius curiæ sunt, cum ipso muro ædificavit. Quæ vero prudentia, et quo paternitatis officio Monachos, in eadem ecclesia consistentes, a seculari vita, in qua illos invenit plus æquo versari, erexerit, omnique sanctæ conversationis tramite imbuerit, ac, multiplicato illorum numero, quæ eos dum vixit benignitate confoverit, cui unquam ad plenum declarare possibile crit? Quos, ut interim alia taceam, quia sine penuria et solitudine Dei servitio semper intendere desiderabat; apud Regem sua sagacitate et industria egit, quatenus fere omnes terras, quas Normanni de jure ipsius ecclesiæ, cum primo terram cepissent, invaserant, et etiam quasdam alias, quæ ante illorum introitum propter diversos casus perditæ fuerant, ipsi ecclesiæ redderet. Verum de his ac innumeris aliis bonis, quibus insedando vitam suam consummavit, licet mihi quidem scribere opus non sit, propter quod et opera ejus ita parent, ut ipsa se evidentius scripto demonstrent, et ipsemet de rebus ecclesiasticis, quæ suo tempore gesta sunt, veracissimo et compendioso calamo scripserit; tamen pro dulcedine memoriæ ejus, quæ prælibavimus paucis explicare gratum duximus.

6 Hic ergo Lanfrancus, cum Cantuariam primo venisset, et ecclesiam Salvatoris quam regere susceperat, incendio atque ruinis pene nihili factam invenisset, mente consternatus est. Sed cum magnitudo mali illum cogeret desperare, rediit in se; animique

D
Episcopis non
rite promotis
a

Papa indul-
gente,

E
reddidit bacu-
lum et an-
nulum.

cultum sacrum
promovet:

Monachos
reformat
et protegit:

F

b

ecclesiam
et monaste-
rium restau-
rat et ornat.

A mique fortitudine fretus, sua commoditate posthabita, domos ad opus Monachorum necessarias, citato opere consummavit. Quibus ubi per plures annos usi sunt, adaucto eorum conventu, parvæ admodum visæ sunt. Destructis itaque illis, alias, decore ac magnitudine prioribus multum præstantes, ædificavit. Ædificavit et curiam sibi; ecclesiam præterea, quam spatio septem annorum a fundamentis ferme totam perfectam reddidit; in cappis, casulis, dalmaticis, tunicis auro magnifice insignitis, palliis, et aliis ornamentis multis ac pretiosis nobiliter decoravit. Erga Fratres autem ipsius ecclesiæ quam bonus, quam pius, quam beneficus extiterit, inde aliquantulum colligi potest, quod nec ex parentibus aut fratribus eorum sustinere poterat penuria ulla quemquam affligi. Et quod magis forte mireris, in usum acceperat non expectare ut subvenire rogaretur; sed misericordiæ visceribus plenus, modo huic, modo illi ultro offerebat, quod egenti cognato per plurimum temporis auxilio esse valeret. Io quo tamen semper ducebatur præcipua discretione, considerato videlicet penes se merito ac necessitate cujusque.

*beneficus
etiam erga
monachorum
consanguineos,*

*subinde plus
quam sperabatur
præstans,*

B 7 Ad hæc, quidam ipsius cœnobii Frater singulis annis triginta solidos denariorum, ad opus matris suæ, ab ipso Patre solebat accipere. Huic quadam vice solidi quinque de illis (nam divisæ per temporum vices conferebantur) ex præcepto ejus dati sunt; quos ipse in panno ligatos, matri loquens, in manum, sicut putabat, clanculo dedit. At ipsa, alias mente intenta, quid filius faceret non advertit; et ita, nummis decidentibus, divisi ab invicem sunt mater et filius. Post hæc mandavit mulier filio suo, scire volens, quid de nummis actum fuerit, quos sibi se daturum sponderat. Admiratus ille, fecit eam venire ad se: et audiens rei eventum tristis effectus est, non tantum pro damno quod matri contigerat, sed ne hoc Archiepiscopus sciens, ob incuriam suam irritatus, eam aliquatenus gratia sua privaret. Inter hæc pius Pater, pro more claustrum introiens, sedit, ac Fratrem a materno colloquio redeuntem, mœstum intuens, remotis aliis, causam mœstitiæ ejus secrete perquiri; audit, et benignissimo vultu, sicut jugiter erat circa afflictos, ita respondit: Et inde, fili mi carissime, contristaris? Denarios illos Deus alii prædestinavit et contulit, qui eis plus matre tua fortassis indiguit. Tace; et, ne cuiquam inde loquaris, diligenter attende. Ac ne quod actum est animum tuum vel modicum gravet, solidos septem pro illis quinque ad utilitatem matris tuæ tibi hodie dari præcipiam: sed, ut dixi, inde id nemo sciat. Ipsum quippe usum in dando habebat, ut danda hilariter daret, et nulli vel datum vel dantis personam cuivis revelare concederet.

*sed sciri
nolens:*

C 8 Et hæc quidem de ipsius Matris Ecclesiæ monachis dicta sint. Ceterum quis unquam pauper clamavit ad eum et despectus est? Quis peregrinorum de quocunque ordine hominum petiit opem ejus, et eam assecutus non est? Quæ Congregatio Monachorum seu Clericorum ad ipsum aliquando misit, subsidium petens, et copiam largitatis ejus ultra quam sperabatur experta non est? Testis horum quæ dicimus Italia, Gallia, Britannia est, quæ usque hodie mortem Lanfranci miserando suspirio plangit. Quid referam de Abbatia S. Albani, quam intus et extra ad nihilum fere devolutam, ipse, ut suam, instituto ei bonæ memoriæ Paulo Abbate, a fundamentis reædificavit, et intus magna religione, foris multarum rerum donatione auxit, honestavit, ditavit. In Episcopatu Roffensi non multo plures quam quatuor Canonicos, et ipsos ærumnosam vitam agentes, sub Siwodo Episcopo reperit; qui Episcopus ubi cum Ernesto, quem ei successorem Lanfrancus statuerat, præsentis vitæ sublatus est, Mo-

*omnibus
egentibus
largus,*

dicitur Abbatiam S. Albani,

nachus piæ recordationis, Gundulfus nomine, ab eodem ibi subrogatus Episcopus est. Per hunc vetustam ecclesiam Episcopatus cum fabrica adjacente subvertit, et nova quæque extruxit: Clericos qui illic, sicut diximus, vitam agebant, aut in eodem loco ad religionis culmen erexit; aut, datis aliis rebus, de quibus abundantius solito victum et vestitum haberent, in alia loca mutavit. Sedem etenim Episcopalem monachici Ordinis cultu instituit, ac delegatis terris et aliis quæ sustentationi illic servientium Deo competeabant, divitem de paupere, sublimem de humili, sicut in præsentis habetur effectus.

*D
PER EAD-
MERUM.
et Ecclesiam
Roffensem:*

c

9 Sed quod de pauperibus foras muros civitatis Cantuariæ fecit, prætermittendum mihi in hoc opere fore non arbitror. Extra Aquilonalem denique portam urbis illius, lapideam domum decentem et amplam construxit, et ei pro diversis necessitudinibus hominum et commoditatibus habitacula plura cum spatiosa curte adjecit. Hoc palatium in duo divisit; viros videlicet variis infirmitatibus qualitatibus pressos uni; parti vero alteri feminas se male habentes instituens. Ordinavit etiam eis de suo vestitum et victum quotidianum; ministros quoque atque custodes, qui modis omnibus observarent, ne aliquid eis deesset, neque viris ad feminas, vel feminis ad viros accedendi facultas ulla adesset. Ex altera vero parte viæ ecclesiam in honorem B. Gregorii Papæ composuit, in qua Canonicos posuit, qui regulariter viverent, et præfatis infirmis quæ saluti animarum suarum congruerent cum sepultura ministrarent: quibus etiam, in terris, in decimis, et in aliis redditibus tanta largitus est, ut ad sustentationem eorum sufficientia esse viderentur. Remotius vero ab Occidentali porta civitatis quam a Boreali, ligneas domos in devexo montis latere fabricans, eas ad opus leprosororum delegavit, viris in istis, quemadmodum in aliis, a feminarum societate sejunctis. His nihilominus pro qualitate sui morbi omnia, quibus egerent, de suis ministrari constituit; institutis ad hoc peragendum talibus viris, de quorum solertia, benignitate, ac patientia, ut sibi quidem videbatur, nemini foret ambigendum. Super hæc, in villis ad Pontificatum pertinentibus domos multas atque honestas, partim de lapide, partim de ligno, sibi et successoribus suis ædificavit.

*construit
duplex nosocomium,*

et leprosorium.

10 Pro dignitate autem Ecclesiæ Cantuariensis, quam quidam de Episcopis, sed maxime Thomas Archiepiscopus Eboracensis, ut novus Angliæ civis, nimium conatus est ad exaltationem suæ Ecclesiæ humiliare; quantos labores perpessus sit, et quemadmodum ipsum Thomam ad mensuram Antecessorum suorum humiliaverit, supervacaneum est atque independens hic aliquid scribere. Ipse etenim inde, veritate plena et totius regni assensu confirmata, sub testimonio Regii sigilli descripta reliquit. Qui eo quidem magis in istis laboravit, quod antiqua ipsius ecclesiæ privilegia, in ea conflagratione, quæ eandem ecclesiam tertio ante sui introitus annum consumpsit, pene omnia perierant. Alias quoque consuetudines, quas priscis temporibus Ecclesiæ Cantuariensi, ut liberrima in cunctis existeret, reges Angliæ sua munificentia contulerunt, et stabiles in perpetuum manere sacratissima sanctione constituerunt, quorundam imprudentia perditas, sua prudentia recuperavit.

*Archiepiscopum Eboracensem sibi
subjicit:*

F

*et super Ecclesiarum jura
tuetur:*

11 Odo siquidem Episcopus Bajocensis, ut de aliis taceam, frater prædicti Regis Willelmi et Cantuariæ Comes, priusquam Lanfrancus Angliam intrasset, magnus et præpotens per totum regnum habebatur. Hic dominatione qua immensum sustollebatur, non modo terras, sed et libertatem nominatæ Ecclesiæ, nullo ei resistente, multipliciter invase-

rat,

PER EAD-
MERUM

A rat, oppresserat, tenebat. Quæ, ubi Lanfrancus, ut erant, didicit, apud Regem de illis egit, sicut oportere sciebat. Unde præcepit Rex, quatenus adunatis Primoribus et probis viris, non solum de Comitatu Cantiae sed et de aliis Comitatibus Angliæ, querelæ Lanfranci in medium ducerentur, examinarentur, determinarentur. Disposito itaque apud Pinnedene Principum et Conventu, Goffridus Episcopus Constantiensis, vir ea tempestate prædives in Anglia, vice Regis Lanfranco justitiam de suis querelis strenuissime facere jussus, fecit. Lanfrancus enim valida ratione subnixus, ex communi omnium astipulatione et judicio, ibi cuncta recuperavit, quæ ostensa sunt antiquitus ad jura Ecclesiæ Christi Cantuariensis pertinuisse, tam in terris quam in diversis consuetudinibus.

Iterumque
abjudicata

12 Item alio tempore idem Odo, permittente Rege, placitum instituit contra sæpefatam Ecclesiam, et tutorem ejus Patrem Lanfrancum, et illos omnes, quos peritiores legum et usum Anglici Regni noverat gnaros, adduxit. Cum igitur ad ventilationem causarum ventum esset, omnes qui tuendis Ecclesiæ causis undequaque convenerant, in primo congressu ita convicti sunt, ut in quo eas tuerentur simul amitterent: ipse namque Lanfrancus non intererat: talibus enim, nisi necessitas summa urgeret, ei interesse moris non erat. Ipsi ergo in camera lectioni divinæ occupato, quid gestum fuerit, nuntiatur. At ille, nil corde perterritus dicta adversariorum non recte processisse asseruit, et ideo cuncta in crastinum induciari præcepit. Sequenti nocte adest in visu Antistiti B. f Dunstanus, monens ne illum multitudo conturbet; sed de presentia sui securus, placitum mane ipsemet hilaris intret; quod et fecit. Suas itaque causas quodam exordio, quasi a rebus quæ tractatæ fuerant vel tractandæ penitus alieno, cunctis stupentibus orsus, ita processit, ut quæ super eum pridie dicta fuerant, sic devinceret et inania esse monstraret, ut donec vitæ præsentis superfluit, nullus exurgeret qui inde contra eum os aperiret. De his ita.

f
a S. Dunstano
confortatus
recuperal.

ANNOTATA.

a *Malmesburiensis in Actis S. Lanfranci ait, ambos baculis et annulis expeliatos, quod primus esset filius Presbyteri, secundus pro auxiliis Willielmo venienti in Angliam præstitis factus esset Episcopus, divinum munus bellicosis laboribus nundinatus.*

b *Hanc historiam adhuc cum tineis uspiom rixari, dolet Acherius.*

c *Auctor Vitæ hujus Gundulfi addit: Ex quinque tantum Clericis, qui ibi inventi sunt, ad Religionis habitum confluentes, associatis multis aliis, ad sexagenarium et amplius numerum, in brevi sub doctrina Patris Gundulfi succrevit Monachi.*

d *Hæc continentur in Epistola ejus ad Alexandrum Papam, relata in Vita per Milonem Cap. 5, itemque a Baronio ad an. 1072.*

e *Omnia in hoc Conventu peracta ex MS. Roffensi produxit Seldenus ad hunc Eadmeri locum, quem lector consulat.*

f *Hæc latius exponuntur ab Osberno lib. 2 Vitæ Dunstani num. 17.*

CAPUT II.

Stabilitas Monachorum procurata. Jura ecclesiastica propugnata. Successio in regno Willielmi secundi.

Super hæc suis quoque et eisdem ferme, diebus

omnes circiter, qui ex Clericali ordine per Regem Willielmum in Anglia constituti Pontifices erant, Monachos, qui in nonnullis Episcopatibus Angliæ ab antiquo vitam agebant, inde eliminare moliti sunt; et Regem ipsum in hoc sibi consentaneum effecerunt; in quo tam certi effectum potituros extiterant, ut Walchelinus Episcopus adunatos pene quadraginta Clericos, Canonicorum more tonsura ac veste redimitos haberet, quos ejectis Monachis, Wentanæ Ecclesiæ, cui præsidebat, mox intromitteret. Sola mora hæc peragendi, nondum requisita ab Archiepiscopo Lanfranco licentia fuit: ut autem eam dicto quoque citius impetraret, nulla menti ejus dubitatio inerat. Sed aliter ac sibi mens sua sponderat, exitus rei provenit. Nam ubi quid Episcopus moliretur, insonuit auribus ejus, illico facinus exhorruit; nec se dum viveret, ut effectum quoque modo talis voluntatis obtineret, consensurum asseruit. Ita ergo et Clerici, qui succedere Monachis fuerant per Walchelinum collecti, in sua dimissi sunt; et Monachi, qui cedere Clericorum præjudicio quodam damnati erant, gratia Dei et instantia boni Lanfranci, pristinae conversationis in sua Ecclesia compotes effecti sunt.

14 Nec ista pro sedandis quorundam animositatibus, quas ad dejectionem Monachorum conceperant, sufficere poterant. Namque pari voto, simili conamine, uno consensu, concordi animo, Pontifices, quos Religionis ordo non sibi astrinxerat, oniti cœperunt, quatenus saltem de Primatu Cantuariensi Monachos eradicarent, intendentes se hoc facto facillime alios aliunde exclusuros. De illis etenim, potioribus, sicut eis videbatur, rationibus ad id agendum fulciebantur; partim ob sublimitatem primatis Sedis, quæ dispositioni et correctioni Ecclesiarum per suas personas quaque per Angliam invigilare habet; partim ob alias multiplices causas, quarum executio, juxta quod ipsi contingebant magis Clericorum quam Monachorum officium spectat. Deductus est in sententiam istam Rex et alii Principes regni, Lanfranco ut sui moris erat totis viribus obistente, et omnium molimini ac invidia viriliter resistente. Ne tamen post obitum suum fieret, quod se superstite sciebat per auxilium, Dei nequaquam perficiendum; nesciens mortis suæ diem vel horam, egit sagacitate et industria qua pollebat, ut, auctoritate Romanæ et Apostolicæ Sedis, Monachorum habitatio in eadem ecclesia confirmaretur, et inconcussa dum seculum duraret in perpetuum stabiliretur. Quod privilegio tali summus Apostolicæ Sedis Antistes Alexander ita scripto suo roboravit a.

15 Alexander Episcopus, Servus Servorum Dei; Reverendissimo Fratri in Christo Lanfranco, Venerabili Cantuariorum Archiepiscopo, Salutem et Apostolicam benedictionem. Accepimus a quibusdam, venientibus de vestris partibus ad limina Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, quod quidam Clerici, associato sibi terrenæ potestatis laicorum videlicet auxilio, diabolico spiritu repleti, moliantur de ecclesia Sancti Salvatoris in Dorobernia, quæ est Metropolis totius Britannia, Monachos expellere et Clericos inibi statuere. Cui nefario operi molitionis suæ hoc adicere conantur, ut in omni Sede Episcopali ordo Monachorum extirpetur, quasi in eis non vigeat auctoritas Religionis. Qua de re zelo Dei compulsi, scrutinium de privilegiis Ecclesiarum fieri præcepimus, et venit ad manus statutum Prædecessoris nostri beatæ memoriæ Gregorii Majoris, de Ecclesiis Angliæ, quomodo scilicet præcepit Augustino, gentis vestræ Apostolo, ut ejusdem ordinis viros, cujus et ipse noscitur esse, poneret in præfata Sede Metropolitana: Cujus præceptioni, inter alia, hæc subnexa sunt b. Quia tua, inquit, Fraternitas,

D
Impedit ne
Episcopi
Clericos
substituant
Monachis:

E

idque ne vel
post obitum
suum Cantua-
riæ fiat,

F

a
cavet impe-
trato ab Al-
exandro Pa-
pa privilegio,in quo stat
S. Gregorii
Magni

b

A nitas, monasterii regulis erudita, in Ecclesia Anglorum, quæ nuper auctore Deo ad fidem perducta est, hanc debet conversationem instituere, quæ in initio nascentis Ecclesiæ fuit Patribus nostris, in quibus nullus eorum ex his quæ possidebant aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia; quam communionis regulam ordini Monachorum permaxime congruere, nemo est qui dubitat: hinc habetur Epistola Bonifacii *c*, qui quartus a B. Gregorio Ecclesiæ Romanæ, cui (auctore Deo) præsidemus, præfuit, quam Athelberto Regi Anglorum et Laurentio Archiepiscopo Prædecessori vestro misit, in qua quibusdam premissis huiusmodi censura anathematis usus est: Gloriose, inquit, fili, quod ab Apostolica sede per Coepiscopum nostrum Mellitum postulatis libenti animo concedimus, id est, ut vestra Benignitas in monasterio, Dorobernensi civitate constituto, quod sanctus Doctor vester Augustinus, beatæ memoriæ Gregorii discipulus, Sancti Salvatoris nomini consecravit (cui ad præsens præesse dignoscitur dilectissimus Frater noster Laurentius) licenter per omnia, Monachorum regulariter viventium habitationem statuat; Apostolica auctoritate decernentes, ut ipsi vestræ salutis Prædicatores Monachi Monachorum gregem sibi associant, et eorum vitam sanctitatum moribus exornent. Quæ nostra decreta si quis successorum nostrorum, Regum, sive Episcoporum, Clericorum sive Laicorum irrita facere tentaverit, a Principe Apostolorum Petro, et a cunctis successoribus suis anathematis vinculo subjaceat; quoadusque quod temerario ausu peregit, Deo placita satisfactione pœniteat, et huius inquietudinis vestræ emendationem promittat. Unde quia ratione dictante, quieti Ecclesiarum utile esse perspeximus, præsens decretum supranominatorum Patrum confirmamus, et vice Apostolorum sub eodem anathemate eos constringimus quicumque huic obviare contenderint.

16 Quam vero secunda libertate et libera securitate, quæque ad jura Ecclesiæ Cantuariensis pertinentia potiri sæpe fatus Pater Lanfrancus intenderit, et ex his quæ paucis designavimus, et ex Epistola quam ecce subscribemus, cuius scire volenti patere satis erit; quam Epistolam, de causis ecclesiasticis scriptam, ea re maxime placuit aliis omissis præsentis operi commiscere; quatenus hi qui scientiæ talium negotiorum omnino expertes sunt, ex consuetudinibus aliarum Ecclesiarum animadvertant, qua dignitate ipsam Ecclesiam inter alias constet eminere. Epistola igitur ista est. Lanfrancus, gratia Dei Archiepiscopus, dilectissimo Fratri Stigando Cicestrensi Episcopo, salutem. Clerici villarum nostrarum, qui in vestra diœcesi existunt, questi nobis sunt, quod vestri Archidiaconi, repertis occasionibus, pecunias ab eis exquirunt, et a quibusdam jam acceperunt *d* etc.

17 Ad hæc qua sagacitate (hoc enim paulo ante memoratum paucis replicare abs re non esse putamus) qua, inquam, sagacitate memorabilis Pater Lanfrancus apud Regem Willelmum egerit, ut, per inspirationem gratiæ Dei, ad hoc, eo imminente, perduceretur, ut quamplures terras, nominatæ Ecclesiæ Cantuariensi diversis causis ac violentiis hominum ablatas, pro redemptione animæ suæ restitueret, et referre longum æstimavi et non necessarium. Earundem enim terrarum et numerus et nomina eidem Ecclesiæ notissima sunt; et redditus illarum, ex quibus hi qui sub Domino ipsi loco deserviunt sustentantur, pro æterna Regis salute, oculis justis iudicis die nocturne consideranda, ab eisdem ipsis præsentantur. Quid itaque de aliis ipsius Ecclesiæ terris, quæ in eadem qua olim ablatæ sunt direptionis injuria permanent, successoribus tanti

provisoris servorum Dei faciendum sit, fructus quem iste ex his quæ restituit consecutus est docebit eos, juxta quod sui curam habebunt: re etenim vera, et illas restituisset, si ultra quam vixit aliquanto tempore supervivisset: in hoc quippe illum gnara Principis Lanfranci prudentia duxerat, et præfixo termino id se facturum sponderat. Verum dum sponsonis suæ effectum potiri non meruit; quanto studio quis dum potest bonis insistere debeat, exemplo suo præmonuit. Hæc et huiusmodi, quæ gloriosus Pater Lanfrancus magnifice operatus est, si quisquam uti sunt, describere volet, copiosa materia est, et ad opus grande sufficiens: ego autem quia probabili et firma ratione, sicut cœpi, in alia ducor; tantum adhuc de eo breviter dico, ipsam revera magnum et insuperabilem Ecclesiæ Christi defensorem, et pium totius Angliæ Principem, ac in quantum sibi licuit bonum Pastorem, cunctis in ea consistentibus, dum vixit, fuisse.

18 Per idem tempus erat quidam Abbas Becci, nomine Anselmus *e*, vir equidem bonus et scientia litterarum magnifice pollens, qui contemplativæ vitæ totus intendebat. Ille toti Normanniæ atque Franciæ, pro suæ excellentis sanctitatis merito notus, carus et acceptus, magnæ famæ quoque in Anglia habebatur, ac Regi præfato nec non Lanfranco Archiepiscopo sanctissima familiaritate copulabatur... Hunc itaque et Lanfrancum, videlicet viros, divina simul et humana prudentia fultos, Rex præ se magni semper habebat, et eos in omnibus, quæ sibi, quantum officii eorum referebat, agenda erant, dulciori præ ceteris studio audiebat. Unde et consilio eorum ab animi sui severitate in quosdam plurimum et sæpe descendebat; et quatenus in sua dominatione ad observantiam religionis monasteria surgerent, studiose operam dabat. Quæ religio ne nata deficeret, procurabat Ecclesiarum pacem undique tueri; et eis quæ in usum servientium Deo proficerent, in terris, in decimis, in aliis redditibus, ex suo largiri... Hic ergo Willelmus Rex, in Ermentrudis villa, quæ est contra Rotomagum, in altera fluminis parte *f* mortuus est... Quantus autem moeror Lanfrancum ex morte ejus perculerit, quis dicere possit? quando nos, qui circa illum nuntiata morte illius eramus, statim eum præ cordis angustia mori timeremus.

19 Defuncto itaque Rege Willelmo, successit ei, in regnum Willelmus filius ejus: qui cum regni fastigia fratri suo Roberto *g* præripere gestiret, et Lanfrancum, sine cujus assensu in regnum adscisci nullatenus poterat, sibi in hoc ad expletionem desiderii sui non omnino consentaneum inveniret; verens ne dilatio suæ Consecrationis inferret ei dispendium cupiti honoris, cœpit tam per se, quam per omnes quos poterat, fide sacramentoque Lanfranco promittere justitiam, æquitatem, et misericordiam se per totum regnum, si Rex foret, in omni negotio servaturum; pacem, libertatem, securitatem Ecclesiarum contra omnes defensurum, nec non præceptis atque consiliis ejus per omnia et in omnibus obtemperaturum *h*. Sed cum posthac in regno fuisset confirmatus, postposita pollicitatione sua, in contraria dilapsus est. Super quo cum a Lanfranco modeste redargueretur, et ei sponsio fidei non servatæ opponeretur, furore succensus; Quis, ait, est, quicumque quæ promittit implere possit? Ex hoc igitur non rectis oculis super Pontificem intendere valebat, licet a nunnulis, ad quæ illum voluntas sua trahebatur, ipsius respectu, eo superstitute temperavit. Erat enim Lanfrancus idem, vir divinæ simul et humanæ legis peritissimas, atque ad nutum illius, totius regni spectabat intuitus. Qui cum de hac vita translatus fuisset, quam gravis calamitas ex obitu illius Ecclesiis

D
PER EAD-
MEMUM.

e
cum S. An-
selmo
E

*utiliter Re-
gi consulit,*

*et ob hujus
mortem
vulde dolet;*

*non talem
deinde ex-
pertus suc-
cessorem,*

g
F

h
quem ob
non prestita
promissa re-
dargui:

*factum ipso
mortuo de
teriore.*

c
et Bonifa-
cii IV ea de
re allegantur

B
et confir-
mantur.

*Ecclesiæ suæ
jura tuetur,*

d
et terras
ablatas ei
restitui fa-
cit:

A sias Angliæ devastaverit, multa prætermittendo paucis ostendere placuit. Confestim enim Rex foras expressit, quod in suo pectore, illo vivente confutum habuit. Nam mox ipsam totius Angliæ, Scotiæ, et Hiberniæ, nec non adjacentium insularum matrem, Ecclesiam scilicet Cantuariensem, invasit, cuncta quæ illius juris erant, intus et extra per clientes suos describi præcepit; taxatoque victu Monachorum inibi Deo servientium, reliqua sub censu atque in suum Dominium redigi curavit. Fecit ergo Ecclesiam Christi venalem, jus in ea dominandi præ ceteris illi tribuens, qui ad detrimentum ejus, in dando pretium, alium superabat i.

ANNOTATA.

a Est hæc in nova editione Conciliorum Labbæi, inter Alexandri Epistolæ, Ep. 39.

b Eadem Epistola Gregorii quæ est lib. 12 Ep. 31 producit in ejus Vita a Joanne Diacono lib. 2 num. 34.

c Sed et Bonifacius IV ab anno 608 ad 615, cujus hic citatam Epistolam lege in præcitata editione Labbæi Tom. 5 col. 1619, ubi vide et aliam insignem ejus Epistolam adversus nonnullos stulti dogmatis, qui magis zelo amaritudinis quam dilectionis inflammati, asserunt Monachos Sacerdotali officio indignos, neque poenitentiam aut christianitatem seu absolutionem largiri posse per Sacerdotalis officii adjunctam gratiam. Quæ omnia hoc sæcula legi operæ pretium est, quo similis cacozelia magis quam unquam ferret.

d Est hæc Epistola inter editas etiam posita in Vita per Milonem num. 31.

e Sequentia ad Vitam S. Anselmi Tomo 2 Aprilis a pagina 893 edidimus, ex quibus pauca quæ ad B. Lanfrancum spectant hic damus.

f Willelmus mortuus est anno 1087: villa autem in qua obiit hodie Sotteville nominatur.

g Erat Robertus Willelmi Conquestoris primogenitus, sed ignavus et putri aliquando rebellis, quare Normanniæ Ducatum ei reliquisse contentus ille, ut jure naturæ debitum; Angliam a se conquistam minorinatu reliquit, velut quæ suæ dispositionis esset.

h Ordericus Vitalis initio lib. 8 Guilielmus, inquit, Rufus Epistolam patris sui Lanfranco Archiepiscopo detulit: qua perlecta idem Præsul cum eodem juvene Lundeniam properavit, ipsumque festivitatem S. Michaelis in veteri basilica S. Petri Apostoli, quæ West-monasterium dicitur, Regem consecravit. Hic patrem suum in quibusdam imitari studuit... sed erga Deum et ecclesiæ frequentationem cultumque frigidus extitit.

i Similia plura apud Eadmerum leguntur, tum in historia quam in Vita S. Anselmi libro 2 cap. 1 et seqq.

ANTILANFRANCUS

Willelmi Thorn, Monachi Augustinensis,

Sua seipsum maledicentia refutantis.

Regnum a gente in gentem transfertur, propter injustitias, et injurias, et contumelias, et diversos dolos, inquit per Ecclesiasticum cap. x Spiritus sanctus. Id quam sæpe experta sit Britannia, norunt omnes qui gentis historias legerunt; et Imperiam insulæ a Romanis ad Anglo-Saxones, ab his ad Danos, rursumque ab Anglis ad Normannos translatum sciunt. Quoties tamen id factum est, semper cum summo eorum sensu factum est, qui alienæ gentis dominatui subjici pro servitute habebant. Hinc illa acerbitas animorum, in Historico-rum etiam Religiosorum scriptis quandoque elucens,

vel post plura secula. Exemplum habemus in Willelmo Thorn, Augustinensis monasterii Cantuariæ Chronologo. Postquam enim gloriantur narrasset cap. 6 § 9, quomodo Willelmus Dux Normanniæ, Conquestor ex re dictus, victo Haroldo Dano (qui et ipse post mortem S. Eduardi Anglorum Regum ultimi ad regnum aspirabat) Londini coronatus, transgressusque in Cantiam, ab ejus Provinciæ populo universo armato circumfusus, inductus fuerit ad ei confirmandam libertatem patriæque leges et consuetudines, quibus sola Cantia deinceps est fruita; idque agentibus Stigundo Cantuariensi Archiepiscopo et Egelsino Augustinensi Abbate, qui elicientes citius mori in bello quam videre mala gentis suæ, et sanctorum Machabæorum animati exemplis, facti erant duces exercitus: postquam, inquam, hæc fusa nec minus gloriantur narrasset, sequenti deinde § 10, quam potest invidiosissime sugillat consilium navi Regis, in Episcopatibus Abbatibusque ad Normannos transferendis. Nec Regem solum tyrannidis accusat, sed ab eo constitutum Cantuariensem Archiepiscopum Lanfrancum nihilo clementius habet: in quo, si verum fateri voluisset, debebat laudare zelum restaurandæ ecclesiasticæ disciplinæ, non minus inter Monachos quam Clericos Anglos collapsæ, idque ut quam posses suavissimis modis apud Augustinenses obtinere etiam sat agentis.

2 Initium querelarum fuit, quod anno m.lxvii Egelsinus Abbas, perpendens se odium incurrisse Regis propter libertates Cantia ab ea servatas, et plus suæ saluti quam gregis sibi commissi consulens, exhaustis pretiosis quibuscumque sui monasterii thesauris, in Daciam navibus aufugit, nec usquam comparuit; sicque grex Dominicus, fugiente pastore, luporum voracitati exponitur, et vinea Domini electa undique a vulpeculis demolitur. Anno autem Domini m.lxxx Wyntonie celebratum fuit Concilium Ecclesiæ Anglicanæ, in quo Rege ordinante Stigandus Archiepiscopus ignominiose degradatus, vinculis perpetuis mancipatur, et Lanfrancus incontinenti subrogatur. His præmissis, absque ulla mentione culparum Stigandi propter invasam contra Canones Archiepiscopalem Sedem a Romano Pontifice excommunicati, et meritorum Lanfranci omnibus notorum, unde poterat debueratque sumi excusatio imo approbatio facti, ab universis Angliæ Episcopis et Abbatibus in Nationali ista Synodo laudati; exorditur Chronographus cap. 7 Prælaturam Scotlandi Abbatibus hoc modo. Anno Domini quo supra, scilicet m.lxxx, comperto quod Egelsinus sic in Daciam fugerat, suamque Ecclesiam, absque licentia Regis petita aut obtenta, dereliquerat; prædictus Rex monasterium S. Augustini, cum omnibus internis et externis appendiciis, confiscavit; et eidem monasterio quemdam Monachum, nomine Scotlandum, natione Normannum, in Abbatem præfecit, Monachis Augustinensibus tum propter Regis tyrannicam potentiam, tum propter sui monasterii ex omni parte depressionem multiplicem, licet non sine mentis amaritudine, ad tempus hoc tolerantibus.

3 Non erat sane quod Augustinenses pæniteret novi, licet externi, Abbatibus: nam hinc usque ad § 8 aliud non agit Chronographus, quam sigillatim describere gesta Scotlandi memoria digna, quibus monasterii jura atque possessiones et recuperare ablatas, et noviter acquisitis ampliare nitebatur: quin et ecclesiam longe quam antea fuerat majorem augustioremque a fundamentis extruere, sicut abunde explicatum est xxxvi Maji in libris de Translatione S. Augustini aliorumque, idcirco facta. Quin autem in his omnibus bonis monasterio curandis magnam partem habuerit Archiepiscopus Lanfrancus, nemo prudens dubitaverit, propter summam utriusque inter se amicitiam et consiliorum communionem. Nihil tamen istud profuit ad Monachorum

D
exosos eos
habent Au-
gustinenses,

Regem tyrannidis occupantes,

E

Impositos sibi
ab eo Archiepiscopum,

et Abbatem,
F

licet optime
de temporali
stata monasterii meritis,

Regno ad
Normannos
translato

rum

Arum Anglorum animos Normanno Archiepiscopo et Abbati sic devinciendos, ut mutato reipublicæ statu, etiam in re sua privata mutari ab illis quilibet possent tolerare patienter, quancumque boni intuitu id ab illis fieret; quin pessimum in partem exceperunt omnia, et utrumque gravissime sunt calumniati, facti etiam iudices cogitationum iniquarum, circa ipsam mentis intentionem, soli Deo notam. Audiamus Chronographum § 8. ut in scriptis reperit, explicantem, quomodo Jurisdictio ordinaria tempore Scotlandi perditæ fuerit.

quædam ejus
antiqua privilegia,

B Archiepiscopum vafre cupiditatis,

Abbatem turpis collusionis accusat,

qui suos Presbyteros ad Synodum illius invitari, tum et vocari passus est,

4 Quoniam, inquit, teste mundi Philosopho, nullus mortalium ita felicitate beatur, quin ex aliqua sui parte miseris relinquatur subjectus: prædictus venerabilis Abbas Scotlandus, licet possessiones et jura temporalia monasterii sibi commissi undique potenter defenderet, utpote amicus Regis et Principum terræ; jura tamen spiritualia et libertates, in detrimentum hujus Ecclesiæ, minus provide procuravit, ut ex dicendis plenius elucebit. A tempore enim Beati Papæ Gregorii ac sancti Patris Augustini, id est a sexcentesimo Dominicæ Incarnationis anno usque ad millesimum octogesimum, hæc illius summæ Matris Ecclesiarum specialis filia, et spiritualis alumna Regni Anglorum, cœnobiali dignitate et monachili religione primaria, gratia omnipotentis Dei, qui libertate vult filios suos frui, et non ut fiant cum servis tributarii; ac sanctione sancti Patris Gregorii ceterorumque Romanorum Pontificum nec non B. Augustini, omnique ecclesiastica pace, honore, ac libertate usa est... Anno autem MLXX Lanfrancus, Archiepiscopi Pallio in Cantuaria positus, hanc Ecclesiam Apostolicam persequi incepit, et dominium quod super eam juste habere non poterat ut aliquo modo obtineret, per se et suos complices machinari non destitit.

5 Hic ergo, postquam aliquot annis dignitate Archiepiscopali functus est, Abbatem Scotlandum, quasi in magnæ amicitie familiaritatem, sibi in dolo associavit, ut sub umbra hujus mutue dilectionis, quod sæpius optabat celerius adipisceretur. Erant autem quasi compatriotæ et vicini, et cum dicto Duce Willielmo, paulo ante in Regnum promotus, de transmarinis partibus subsecuti, et ideo sibi invicem gratiores et fideliores amici. Hoc ergo mutui amoris vinculo Archipræsul roboratus, per se aliasque honestas personas sæpius appetiit Abbatem, ut ad sermonem suum tantomodo audiendum, et ut Synodus sua speciosior appareret, Sacerdotes suos sibi præstaret. Quod cum Abbas sæpius negaret, ac contra jus Apostolicum ac usum suæ Ecclesiæ Apostolicæ se nullo modo facere posse diceret; tandem eidem monasterio non præcavens, tantæ calliditatis mines providus, quin tam familiarem sibi amicum offendere timens, omnes Sacerdotes suos ad synodum Archiepiscopi, Monachis suis contradicentibus, ire coegit, non de re aliqua placituros, sed tantum ad audiendum sermonem Archiepiscopi pro utilitate sua propria, absque omni malo ingenio et causa perversa. Iterum iterumque Archiepiscopus Abbatem aggreditur, quatenus Presbyteros suos ad utilitatem animarum suarum ad Synodum transmittat: quod cum frequenter rogasset, et Abbas præ timore vel amore non negaret, Archiepiscopus consuetudinarie, et quasi essent sub juris et ditionis suæ honore ac dignitate, ad Synodum et Capitulum suum omnes Presbyteros Parochianosque eorum venire compulit: sicque monasterio S. Augustini dignitatem et honorem cautelose subtraxit, quem ab exordio nascentis in Anglia Ecclesiæ, libere, pacifice, et sine omni injuriatore semper obtinuerat...

6 Anno Domini MLXXXV obiit Willielmus Rex Anglorum, Conquestor nuncupatus. .. Anno se-

quenti Lanfrancus, instigatione Monachorum suorum, prædictis malis non contentus interdixit Monachis istius Ecclesiæ, ne signa sua in ulla hora Canonica pulsarent, nisi prius in Episcopio pulsarentur: non attendens, Ubi Spiritus Dei, ibi libertas. Inde ergo iræ, rixæ, murmuraciones, deordinationes sæpiissime in domo Dei fiebant, quia, cum injuria Romanæ Ecclesiæ facta, servitium Dei frequenter tarde, et indecenter, et irregulariter lacrymosis suspiriis exercebant. De tanta ergo ignominia tamque nefanda irreverentia, Domino Apostolico ac Romanæ Ecclesiæ, cujus est illa propria et specialis capella, irrogata, flebilibus vocibus præcordialibusque gemitibus Monachi Abbatem suum adeunt, exorant et arguunt, ut celerius Domino Papæ hoc tantum facinus ac suum maximum delectos annuntiet. Quos ille despiciens, et contra Deum, sanctæque Romanæ Ecclesiæ dignitatem, ac sanctionem supradictorum Patrum satis annotatam Archiepiscopo favens; Monachos distringere, ac ne de curia vel de claustrum aliquo modo exirent, omnino arctare præcepit. Suspicebatur nimirum et timebat, ne ipsi aliquo modo Domino Papæ damnum et dedecus sibi illatum insinuarent, Archipræsulisque arrogantiam ac ipsius Abbatis turpem consensionem manifestarent...

7 Anno Domini MLXXXVII, tertio Nonas Septembris, obiit Scotlandus: quo defuncto Lanfrancus Archiepiscopus, videns tempus ratum et opportunum, quo Augustinensem Ecclesiam suæ subderet ditioni, unum de Monachis suis præbatur illi monasterio præficere in Abbatem: unde et Regem Willielmum filium Willielmi Conquestoris adiit, et ut sibi donationem Abbatiæ prædictæ daret instanter petiit: sed non obtinuit: eo quod Monachi Augustinenses exhiberent Regi privilegia sua, scilicet Augustini Archiepiscopi, Ethelberti Regis, Bonifacii Papæ IV, Agathonis et Adeodati summorum Pontificum, ex quibus liquide Regi apparebat, quod electio Abbatis ejusdem loci, tam de jure communi quam de privilegio speciali, ad eosdem pertinebat. Unde Lanfrancus, prospiciens votum suum ex parte Regis fore frustratum, nova doli excogitans machinamenta, Simonis magi usus est impudenti prudentia; et ut Monachi Augustinenses unum de Monachis suis et suæ fraudis complicitibus in Abbatem hujus loci eligerent, non tam precibus præviis, quam pretiis pecuniarum promissis, instantissime postulavit; pacemque simulans in dolo, se amicum Augustinensis monasterii futurum præstantissimum, si vota ejus complerentur, spopondit. Sed Augustinenses Monachi, prudenter animadvertentes anguem latentem in herba, timentes ne eis venenum aspidem et insanabile, in aureo poculo sub dulci Sirenarum voce, propinaretur; ex præteritis Lanfranci gestis futurorum eventus certissimos metuentes; pecuniam ejus sic oblatam in offerentis perditionem velut anathema spreverunt: sed et Monachum quemdam ex hujus gremio, moribus et litteratura insignem, ac Regi juniori amantissimum, nomine Wydonem, Christo prævio elegerunt. Lanfrancus Archiepiscopus, spe concepta ex omni parte frustratus, non tam dolore cordis intrinsecus affectus, quam iracundiæ furia contra Monachos S. Augustini invecus, prædictum Wydonem Electum, secundum privilegiorum suorum tenorem, benedicere aliquamdiu recusavit: sed Regis Willielmi victus instantia, prædictum Electum ad altare majus sui monasterii benedixit, die S. Thomæ Apostoli, et anno sequenti obiit.

8 Hactenus Augustinensis Monachus Willielmus Thorn, seculo quidem XVI exeunte scribens, sed suorum Fratrum induens sensum, qui tunc vivebant et talia scribebant, quæ si sola extarent de Lanfranco, quis eum non crederet hominem ambitiosissimum cupidissimum-

D et libero campanarum usu cessit.

E

Illum item, quia Abbate mortuo,

conatus est ex suis Monachis aliquem inducere,

F

nec nisi eunctanter conservavit Electum ab aliis.

In quo modestè modum omnem excudentes,

que

A que fuisse; et animum ex dolo ac fraudibus consutum atque iracundiæ furiis agitatum in Archiepiscopatu administrando habuisse: quodque consequens videri posset, malam vitam infelici morte conclusisse, meritum ut ejus memoria habeatur in maledictione perpetua, sicut nec verbum omnino ullum de tam multis ejus laudibus, quas alii celebrant, habet hic auctor. Sed bene! quod aliter de eo Deus, aliter non solum Normanni, sed et Angli ceteri, aliter posteritas omnis judicaverit. Licuit Monachis pro privilegiis suis ac libertatibus etiam contra Archiepiscopum stare, nec ob eos qui forte obrepserant abusus debebant usus suos dimittere, nisi Apostolica Sede jubente, cui immediate subijciuntur: sed non debebat tam nigris coloribus depingi vir aliqui sanctissimus, et in eo quod ipsis doluit, bono zelo actus; fortassis etiam optima ratione meliorique jure nixus, de quo non est promptum judicari ex sola adversæ partis relatione, tanto magis

sua præjudi-
cant causæ,
Lanfranci fa-
mæ detrahunt
nihil.

suspecta, quanto potentiora præfert signa odii vehementis, neque permittentis Monachos illos, qui sibi adversarium existimabant Lanfrancum, pacifice quidquam vel cogitare de eo vel scribere: quorum interim causa etiam inde gravatur, quod potuerit injusta videri viro, in aliis suis omnibus actionibus Sancto. Idem obventurum sibi sperare possunt, quotquot subinde pro justitia aut veritate contingeret incurrere odium communitatis alicujus, etiam religiosæ, eaque de causa scriptis libellisve fumosis apud vulgus traduci; modo ipsos aliorum non præoccupatorum tueatur universalis approbatio, ceteris eorumdem factis dictisque testimonium præbens æquitatis et veracitatis; quod testimonium tanto gravius semper erit, quanto notius fuerit, istos, qui adversari ejusmodi immodestis murmuratoribus videntur, majori suo commodo potuisse et voluisse favere iisdem, si licere credidissent.

DE S. UBALDESCA VIRGINE, ORDINIS S. JOANNIS HIEROSOLYMITANI, PISIS IN HETRURIA.

E

D. P.

B

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De ejus cultu, deque originario Vitæ textu amisso, sed ex Italica versione utcumque res-
taurato.

ANNO MCCVI

Ordinis hujus
Sanctæ dux,

ex his Tus-
canæ Veronæ
14 Julii,

C

Sacram, et, aucto per Urbanum VIII appellationis titulo, Eminentissimam Religionem Equitum Hospitaliariorum S. Joannis Hierosolymitani, quos ab indepta sub annum MDXXX Melitæ insulæ possessione Melitenses dicimus, multi egregii Heroos militaribus facinoribus et insignibus triumphis illustrarunt in Oriente in Occidente vero suam Religionem rara quadam sanctitate exornarunt, non solum viri aliquot suo tempore commemorandi; sed etiam ex infirmiori sexu nonnullæ ejusdem professionis Sanctimoniales, quales in Italia duas invenio, cultas absolute ut Sanctas, scilicet Ubaldescam atque Tuscanam: hanc Veronæ in Emilia Viduam, de qua agendum erit XIV Julii; istam Virginem Pisis in Hetruria, ubi æque ac Melitæ, Officio sub ritu Duplicis agendo, colitur hæc XXVIII Maji; qua, et quidem in Dominicam Trinitatis seu octavam Pentecostes incidente, illa obiit, anno MCCVI, cum cyclo Solis XI Lunæ X litt. Domin. A Pascha celebratum fuisset 11 Aprilis: licet Pisani, novem mensibus prævenientes anni communis exordium, annum eum numerent MCCVII.

Ubaldesca
Pisis colitur
28 Maji,

2 Meminit S. Ubaldescæ Philippus Ferrarius in utroque Catalogo, tam Sanctorum Italiæ, cum prolixiori elogio; quam eorum qui in Romano Martyrologio non sunt, sub hæc formula, Pisis in Tuscia S. Ubaldescæ Virginis. Ferrarium secutus est in sacro Gynæceo Arturus a monasterio: sed si attentius illum legisset, et notasset humilibus parentibus in agro Pisano ortam dici, et de ingressu in monasterium obtinendo dubitasse, cum sibi dotem non esse diceret; adeoque aliunde potius laudandam eam sibi proposuisset, quam a spretis mundi deliciis et gloria. Allegat utrobique Ferrarius Vitam MS. quæ apud Moniales S. Joannis servatur: et omnino illius exemplar vidisse atque habuisse crediderim; habuit enim, et omissis plerisque miraculis, Italice divulgavit, cum solo titulo Beatæ, inter Vitæ Sanctorum ac Beatorum Tusciæ, Silvanus Razzius; ex quo eamdem cogimur Latinam iterum facere, quandoquidem veterem originariumque contextum nulla hactenus amicorum diligentia potuit reperire.

3 Quæsit illam perquam sollicite Eques Cessinius, quanto nobis curavit Vitam B. Claræ de Gambacorta, illustratam XVII Aprilis; et Vitam B. Bonæ, similiter Pisanæ, dandam XXIX hujus Maji: sed frustra quasivit. Quæsit deinde, sed pari successu, Reverendissimus Tortus, Archiepiscopi Pisani Provicarius et Monialium S. Joannis Rector. Denique Doctor Pagnius, publicus Medicinæ Professor, apud quem, Pisanorum Res scribere molientem, antiqua quotquot potuerunt inveniri monumenta esse dicebantur collecta: qui de illa Vita interrogatus, exhibuit quidem vetustum codicem, in quo BB. Bonæ ac Gherardescæ Pisanarum Vitæ legebantur, sed negavit de B. Ubaldesca verbum apud se ullum esse, præterquam in libris Razzii, Ferrarii et Bosii: hic vero in Historiis sui Ordinis meminit ejusdem prolixè ex Razzio, sicut et Bosii epitomator Franciscus Truglinus. Itaque omni ea diligentia aliud nihil profectum est, quam ut nobis innotesceret B. Gherardescæ, nec nomine quidem antea cognita, de qua post Vitam B. Bonæ agemus. Pergimus nihilominus optare, ut B. Ubaldescæ originalis Vita aliunde in lucem prodeat, locum habitura in primi Semestris Supplemento, post absolutum Junium componendo.

Vita, amissa
originali
Latino,

datur ex
Italico
Razzii,]

F

4 De cultu ejus primum cum festo Trinitatis mobili, deinde Pontificia auctoritate ad hanc XXVII Maji adstricto, nihil opus est multa præfari: patebit ea res ad finem Vitæ ex Razzio Bosioque; nec non qua ratione corporis sancti ossa, ab Hospitali S. Joannis ad ecclesiam S. Sepulcri translata fuerint, dempto (quod istic mansit) Capite; et quomodo una cum parte Reliquiarum præcedenti seculo propagata Ubaldescæ veneratio sit; aucta etiam hoc ipso seculo, per ecclesiam Rectoralem, sub illius invocatione in novæ urbis Melitæ conspectu ædificatam, a Magno Magistro Ordinis Paula. Patria Sanctæ fuit castellum Calcinariæ, sinistram Arni fluminis ripam aspiciens, medio inter Pisas et S. Miniati oppidum itinere, pari fere utrinque XXIV miliarium intervallo. Aliud nihil est quod doceri prævie lectorem conveniat: quare ad Vitam, qualem suggerit

cum proba-
tione cultus
etiam Melitæ,

Razzius

A *Razius, nullius ulterioris lucis egentem, transeamus.*

VITA

Ex Italico Silvani Razzii.

Nata Calcinariae genere rustico, sed pio,

a pueritia virtute excellit:

quindennis ab angelo jubetur monialis fieri,

etiam sine dote recipienda.

Cum eam parentes sui

hospitali dedissent,

Nata est Ubaldesca Calcinariae, castello diocesis et territorii Pisani, ex humilibus parentibus atque simplicibus, sed bonis Deumque timentibus, circa annum salutis nostrae MCCCXVI: qui licet agricultura vitam tolerarent, nihil tamen praetermiserunt quo suae huic dilectissimae filiolae Christianam instillarent virtutem, tanto propensius, quanto ipsa magis velut a natura eodem ferri videbatur, quippe in cuius actionibus omnibus sincera humilitas, et prompta relucebat obedientia. Ad has virtutes accedebat etiam summa verborum parcitas, egregium sane, tum in omnibus hominibus, tum maxime in virginibus adolescentulis, bonitatis atque prudentiae indicium. Quidquid ab impositis per parentes domus ministeriis superabat ei temporis, id totum orationi recitandisque Coronis impendebat. Deum rogans ut vitam suam dirigeret in viam salutis: quin etiam laborando manibus domi forisque orabat, ut poterat, si non voce, saltem mente in Deum elevata. Corpus quoque suum, innocens licet atque purissimum, macerabat jejuniis vigiliisque. Caritatem erga pauperes sic exercebat, ut a domus limine neminem pateretur solatio abscedere: quamvis enim agricolae essent parentes ejus nec copiosi, proprius tamen ipsorum erat quem colebant funus, et non nihil suppeditabat unde possent etiam necessitatem tolerantibus tribuere aliquid.

2 Quia autem, sicut dixi, in viam salutis dirigi petebat a Deo, is qui justa petentium preces exaudire consuevit, etiam puellulae huic oranti benignam aurem praebuit, ejusque desiderium hoc qui sequitur modo implevit. Cum annum aetatis decimum quintum ageret, domesticis omnibus in agro occupatis, sola ipsa remanserat circa furnum, panes inibi coquendos immittens; et ecce Angelus Domini apparuit ei, dixitque: Audi, Ubaldesca, quoniam semper postulasti a Deo, ut monstraret tibi viam per quam salvari possis; adsum, ejus nomine mandans, ut sine mora Pisas te conferas, ingrediariisque Hospitale S. Joannis, et cum Matribus ibi degentibus vivas in poenitentia, et Dei pauperumque ejus servitio. Cui illa: Equidem libentissime id fecero: sed illae indotatae me suscipere recusabant, nec possunt parentes mei requisitam dotem exhibere. Sed Angelus, Nihil istud te sollicitet, inquit, Matres enim istae non tam dotem spectant quam virtutem. Sed ego, reponit illa, si etiam hac destituor, quomodo admitti potero? Et Angelus: Supplebit quod deficit Spiritus sanctus, a quo illustrata tantis impleberis gratiis, quantas Pisanarum mulierum nulla est consecuta, ipsaque civitas meritis tuis liberabitur a periculis maximis.

3 His dictis abiit Angelus: Ubaldesca vero, dimissis in furno panibus, ad campum cucurrit, ubi pater materque erant; et quae sibi dixerat Angelus ordine enarravit, instans supplicansque, ut ipso illo die ad Hospitale duceretur. Venientes ergo in civitatem, postquam essent ab omnibus, qui in vico Gonellae dicto morabantur, hilariter salutati; repperunt Abbatissam cum Sanctimonialibus circiter quadraginta, expectantem ad portam Hospitalis, ad illam recipiendam, de ejus adventu etiam ipsae fuerant ab Angelo per noctem praemonitae. Hinc inducta in ecclesiam est, consuetisque cum ceremoniis habitu Religionis induta; gaudentibus omnibus, quod tale munus divinitus acceperant; parentibus autem, ubi vestitam viderunt, discedentibus, du-

Maji T. VI.

biisque inter laetitiam ac mœrorem, quod absque ea regrederentur quem amabant tenerrime. Erant igitur pro tam inopinato eventu quasi extra se rapti, nec nisi sequenti die recordati sunt panum, quos furno imponendos filiae commendarant. Tum vero illuc accedentes, ubi solos cineres reperturos se credebant, aut induratas in carbonem crustas; extraxerunt panes tam congrue coctos, ut nihil a longiori in furno mora passi viderentur, sed justo dumtaxat spatio illic mansisse: quare in urbem recurrentes, ex iisdem panibus tulerunt ad Sorores, omnia quae evenerant cum gratiarum actione enarrantes.

4 Verum quantum ad haec audita exultabant Abbatissa et Sanctimoniales omnes, tantum illa humiliabat se, fugitans jactantiae, et nihil sollicitius cogitans quam quomodo magis sese demitteret. Elucebat tamen praecipue singularis ejus caritas, tum erga sorores omnes, tum erga infirmas, quibus ne vel minimum quid deesset omni solitudine atque industria et promptitudine satagebat. Aliis autem affabilis et mansueta, in seipsam erat severa et rigida, cilicium gestando ad carnem, modicumque dormiendo, non in lecto sed super fascies sarmentorum, quos corpori fesso substernebat. De jejuniis et abstinentia ejus quid dicam? Solo enim pane et frigidae potu contenta vivebat, idque secundo dumtaxat aut tertio die sumptis; unde tota emaciata, non nisi ossibus cute indutis constare videbatur; vultu tamen semper laeto et hilari, utpote quae spiritu jugiter intenta in Deum, videbatur cum Sponso suo Christo ejusque Matre et Sanctorum choris, caelestis paradisi deliciis perfrui.

5 Inter haec ad maturiorem progressa aetatem, cum animadverteret monasterium magna premi penuria, petiit facultatem ab Abbatissa et Sororibus egrediendi per urbem, et eleemosynas corrogandi, quibus et ipsarum et potissimum infirmarum subveniretur necessitatibus: quod et fecit cum fructu, non solum monasterii, propter eleemosynas; sed etiam civitatis totius, propter exemplum virtutis. Ita multos egit annos, cum Deus, illustriorem eam facere volens atque exercere patientiam, disposuit ut ei transeunti per pontem Spinæ (sic dictum a Dominicæ coronæ Spina una, ibidem religiosissime asservata) ex domo quae ibi fabricabatur, in caput venit lapis, ipsumque gravissimo vulnere percussit. Volebant Sorores medelam ei quam diligentissime fieri: sed recusavit Ubaldesca, quin potius ad Jesum suum conversa exoravit illum, ut exinde reliquo omni vitae suae tempore dolorem sustinens, perpetuam humanæ conditionis memoriam secum ferret: et voti sui compos effecta, plagam istam secum intulit in sepulcrum, semper marcidam et purulentam, scatentemque vermibus; tanta, non dico cum patientia, sed laetitia, quanta non soleat mulieres seculares circumspectare se ornatas gemmis atque monilibus.

6 Porro annorum septuaginta spatio, quibus Ubaldesca in hoc seculo vixit, multa per eam Deus miracula est operatus, ex quibus brevitatis studio pauca dumtaxat hic referam. FERIA quadam sexta Majoris hebdomadæ, cum devotæ mulieres nonnullæ venirent a capella S. Martini in Chiazica, inciderunt in B. Ubaldescam, tunc forte occupatam haurienda de puteo aqua; eamque rogarunt, ut sibi potum praeberet. Cumque illa porrigeret ipsis situlam aqua plenam, rogarunt eadem, scientes quam esset efficax ipsius oratio, ut eam imposito Crucis signo benediceret. Fecit Ubaldesca quod rogabatur: et ecce bibentibus illis, non aqua, sed optimum vinum gustabatur; nec tamen animadvertentes id miraculo fieri, Ah, inquebant, quid agis, Soror

D
EX ITALI
RAZZII.
panes in
furno reli-
quios inveni-
unt
integros.

Vitam reli-
giose ac se-
vere insti-
tuens,

eleemosynas
per urbem
quærit:

graviter
læsa curari
recusat:

aquam in
vinum vertit,

A Ubaldesca? aquam a te petivimus, et tu in die sanctæ Parascæves vinum porrigis, contra quam ferat nostrum abstinentiæ propositum? Vix ea vel similia dixerant, quando cognoverunt quod contigerat, ipsaque laudare ac prædicare coeperunt: quæ humanæ laudis fugientissima, tacere eas compulit, adjuravitque, ne quoad viveret alicui homini rem manifestarent.

EX ITAL
RAZZII.

et an. 70
ægra,

mortis suæ
modum
prænoscit.

7 Haud diu post in morbum extremum prolapsam visitavit Pater quidam, F. Doctus de Oculis nuncupatus, ordinem S. Joannis Hierosolymitam professus, qui in capella sancti Sepulcri curam gerebat animarum, ac forte etiam prædictarum Sororum, vir probatæ sanctitatis: qui ea visa, ut cui multum afficiebatur, dixit Sanctimonialibus, Brevi privabimini vestra Sorore Ubaldesca: verumtamen rogo vos, ut sive die sive nocte mori eam contingat, præsentem me adesse faciatis. Hæc verba in spiritu audiens illa; Pater, inquit, non poteris adesse temporis. Itaque accidit: nam cum ipsam aliquando visitasset, extremis jam a se munitam Sacramentis, ac discessisset; oculos Ubaldesca in mortem clausit, et vivere in terris desiit, anno mcccvii, die xxviii Maji, tunc in festum sanctissimæ Trinitatis cadente. Vidit Abbatisa, viderunt Sorores, defunctæ animam deduci in cælum, ab Angelorum circumplaudentium multitudine, atque cantantium hæc verba, Veni sponsa Christi, accipe coronam, quam tibi paravit Deus ab origine mundi. Mox autem, atque per urbem didita fuit hujus mortis fama, concursus est undique ad venerandum corpus, quod habitaculum fuerat animæ tam sanctæ; quam ipsam non dubitabant cœlesti frucentem gloria, patronam habere se apud Deum, tum propria quisque persuasus experientia, tum asseveratione Sororum, oculis suis con-
specta referentium in ejus egressu.

Ab Angelis
in cælum
duci visa,

septima post
die etiam
Confessario
gloriosa
ostenditur.

8 Postquam vero factum est satis devotioni omnium, videre et contingere cupientium, curata per quam honorifice sepultura fuit: sicut et merita sua exigebant, et disposuerat Mater Abbatisa, cum prædicto Sacerdote Docto. Hic vero quam devote viventi adstiterat, tam constanter adhæsit sepulcro mortuæ, per integros septem dies non recedens ab eo, nisi quantum corporalis refectionis sumendæ exigebat necessitas: sperabat enim manifestandam sibi signo aliquo illius gloriam; sicut et factum est septimo die mane, quando vidit Beatam inter duos ignitos currus cælum invehî, stipantibus Angelis et Deum in Sanctis suis gloriosum laudantibus. Excitavit gloriosa istæ visio pium illum Sacerdotem, utique jam certum de ejus beatitudine, ut corpus elevandum de terra et honoratori tumulo locandum curaret: quod cum vulgatum per urbem esset, ad hunc actum concurrît magna populi multitudo, atque cum aliis etiam viginti duo infirmi, diuturnis morbis conflictati, qui omnes eo die sanati sunt, per fidem in ejus meritis collocatam.

Transfertur
semel,

iterumque
corpus,

9 Sed neque in hoc novo sepulcro diu quieverunt Reliquiæ sanctæ: cum enim Fr. Bartolus de Palmeriis de Cascina, Prior ecclesiæ sancti Sepulcri Pisæ, ejusdem Ordinis S. Joannis Hierosolymitani, esset a Magistro Ordinis, cum sua non modica confusione, loco motus; B. Ubaldescæ humiliter se commendans, vovit, quod si reponeretur in suam dignitatem, festum ejus curaret annue celebrandum in die sanctissimæ Trinitatis: sequenti autem nocte apparuit ei Beata, dixitque, Vade et dispone quidquid ad festum meum pertinet, adero enim tibi auxiliatrix. Neque vana promissio: mox enim receptus a Magistro in gratiam, Prioratum quoque suum recuperavit; exindeque cœpit illius festum solemnissime celebrare quotannis, sicuti usque nunc celebratur in honore sanctissimæ Trinitatis et B.

Ubaldescæ. Neque eo contentus, fecit etiam sacrum corpus levare de sepulcro, et ossa componi intra pulchram capsam: relictoque penes Matres S. Joannini Beatæ capite (sicut æquum erat) posuit ipsam supra altare, in sua sancti Sepulcri ecclesia; ubi exinde servatur et reverenter visitatur ab omnibus, propter multas, quæ meritis ejus obtinentur gratias, quarum unam satis sit hic narrasse, ceteris compendii causa præterminissis.

D
et festum
instituitur:

10 Monetarius quidam, civitati Pisanae operam elocans in eudenda ad publicos usus pecunia, dum una dierum suo intendit labori, vehementi mallei exerrantis ictu, minutulum quemdam nummum tam profunde adegit in manum suam, infra nervum et carnem, ut educere ipsum inde nulla posset industria. Cum ergo diu noctuque spatium vacuum a cruciatu non haberet, convulsiones etiam spasmosque frequenter patiens; omnibus tam Florentiæ, quo se remedii causa etiam contulerat, quam Pisæ frustra tentatis; recordatus est B. Ubaldescæ, cujus intercessione tam multi adjuti essent. Ergo ante sepulcrum genu flexus, magno cum affectu eidem se commendavit: quo facto persanatum subito se sensit, nummulo illo foras ultro prodeunte, manumque liberam ad priores usus relinquire. Unde perlata quaquaversum tam desperatæ curationis notitia, magis magisque accensa est populorum etiam vicinorum devotio, erga hanc sanctam Dei famulam; felices se æstimantibus, qui aliquid Reliquiarum ejus possent obtinere. *Hactenus Razzius.*

clarescens
miraculis
manum læ-
sam sanat.

11 Jacobus Bosius, in *Historia Ordinis, Italice tribus Tomis descripta ac Romæ edita anno 1594, eodem brevius perstringit; rursumque in libello Imaginum inde extracto; ubi gemino iconismo Sanctam repræsentat ex antiquis modernisque picturis. Modernæ illam exhibent plane ut nunc vestiuntur Monachæ, cum scapulari scilicet et lineæ ad collum cooperiendum subgulari; pallio vero tam alte ad pectus collecto, ut nulla pars zonæ videri possit, quam olim etiam scapulare operit. Antiquiores habitum ipsiusque Crucis Ordini propriæ formam longe simpliciorē referunt: quam nunc est, proinde videtur operæ pretium, utramque imaginem hic repræsentare.*

Ejus imagines,

Notat porro Bosius, Situlam eam in imagine commemorari

A memorari, qua hausta aqua fuisse in vinum conversa memoratur num. 6, quamque etiam hodie servantes Monachæ S. Joannis, plenam ejusdem putri aqua mittere solent ex caritate ad febricitantes, felici sæpe successu. Palmam in vetustiori pictura putat idem Bosius significare meritum patientiæ, in extremo morbo exercitæ. Addit, quod unus puteorum, unde aquam haurire Sancta solebat, apud Monachas prædictas, est; alius, ad sancti Sepulcri; quodque ex hoc soleat populus in die ejus festo devote bibere. Item quod cubacula, habitatione Sanctæ olim addicta, hodie dum servantur integra, sed Monacharum usibus deputata, præter cubicellum unum, in formam sacelli redactum. Denique, quod circum parietes monasterii, reperiantur plures Cruculæ descriptæ, ad quas Sancta suas consueverat obire stationes. egressu prohibita: quodque easdem exosculantes testentur, odoris suavissimi aliquid inde sibi afflari.

atque ma-
numenta reve-
renter habita,

Reliquiarum
pars Melitæ
translata

B 12 De sanctorum ossium translatione Melitam agit etiam Razzius: sed accuratorem rei gestæ seriem lectori placeat ex Bosio audire, part. 1 lib. 7 sub finem sic loquente: Utroque in loco, scilicet in Hospitali S. Joannis et ecclesia Sepulcrina, multa Deus operatur miracula per intercessionem hujus suæ Beatæ, quibus motus Illustrissimus Cardinalis et Magnus Magister Ordinis Fr. Hugo de Loubenx Verdala, pro singulari sua erga B. Ubaldescam devotione, matura deliberatione præmissa, temporibus nostris mandavit Equiti Fr. Julio Zanchini de Castiglione, Nobili Florentino, Locum-tenenti Prioris Pisani, ut præhabita licentia Magni Ducis Francisci, aperiret prædictam capsam, exempturus inde partem, quæ posset ad primam Ordinis totius ecclesiam, intra insulam Melitensem transferri. Fecit ille quod jussus fuerat, coram Domino Vicario Archiepiscopali et Commissario civitatis Joanne Baptista Giamfigliuzzi Senatore Florentino; sumptamque inde partem Magistro misit: qui illam ad ecclesiam Con-

cum festa et
indulgentia
28 Maji,

D ventualem S. Joannis Baptistæ deportandam curavit, impetrato prius a Sixto Papa V Brevi, sub data anni MDLXXXVI die XX Novembris, quo is mandat, ut post translationem prædictæ Reliquiæ in novam Melitensem civitatem, quotannis celebretur festum XXVIII Maji in honorem B. Ubaldescæ, eodem ritu et officio, id est Duplici, quo celebrari solet in Metropolitana ecclesia civitatis Pisanae; largiens plenariam Indulgentiam, perpetuis futuris temporibus duraturam; pro cunctis Christi fidelibus, qui in die Translationis prædictæ, factæ anno MDLXXXVI die XXVIII Maji in ecclesia S. Joannis Melitæ sacram istam Reliquiam visitabunt.

13 P. Frater Antonius de Paula, Vasco, anno MDCXXIII electus Magnus Magister Ordinis (quo in gradu vixit usque ad annum MDCXXXVI) de suo nomine Casale fabricavit, in fundo ad feudum Marsanam pertinente, anno MDCXXVI; cujus domus et horti omnes pendant censum ecclesiæ Rectorali S. Ubaldescæ, ab eodem Magno Magistro erectæ, per Bullam Apostolicam de Jure patronatus ipsi Magisterio adnexi, pro uno Capellano ejusdem Religionis, et obligatione curandi ibidem Missam omni die festivo, nec non in solemnitate ipsius Sanctæ, quæ celebratur XXVIII Maji cum Vesperis, et viginti scutorum, annuæ Magistro ipsi pendendorum, sicut plenius continetur in Bulla, data Romæ ultimo die Julii anni MDCXXIX. Continet autem prædictam Casale Paula ædes circiter quinquaginta, animas vero inquilinorum centum et sexaginta. Ita Conamendator Joannes Franciscus de Abela Vicecancellarius, in descriptione Insulæ Melitæ ibidem impressa anno MDCXLVII pag. 94 et 296, cum Topographia totius insulæ, Casal Paula notante ad latus meridionale novæ urbis, versus mediterranea, intervallo vix unius miliaris Italici, sicut illud etiam exhibet Orbis Maritimus Jansonii.

an. 1626
ibidem erecta
ecclesia.

E

DE B. PETRO SOLITARIO

APUD COLLEM VALLIS-ELSÆ IN HETRURIA.

D P.

Sylloge Historica ex Waddingo et aliis.

SEC. XIII.

C Tertii Ordinis, a Sancto Patriarcha Francisco instituti sub annum MCCXXI, Professores primi fuerunt, BB. Luchesius et Bona-donna conjuges ex Podio-Bonizii in Etruria, nobili olim Vallis-Elsæ oppido, nunc in planitiem traducto; de quibus egimus ad XXVIII Aprilis, anniversaria ipsius B. Luchesii die. Præter hos pios conjuges, inquit ad annum prædictum num. 16 Lucas Waddingus, ad novam Sodalitium vir Sanctas assumpsit, Petram de Colle, Brannum quemdam, ac Martoleasem alium, quampluresque vicinorum oppidorum et Vallis-Elsæ iacolas viros pios, ad quorum preces et instantiam hoc vel sequenti anno præscripsit Regulam, postea aliquantum auctet ammatatam per Nicolaum IV summum Pontificem ejusdem Confirmatorem. Hæc ibi Waddingus: ad annum deinde MXLII num. 20, post narratam mortem prædicti B. Luchesii (qui quo anno obierit ignorare se fatetur Waddingus, obiit autem MCCLX, uti nobis ex Vita antiquiori innotuit) propter sanctitatis similitudinem, quia locum aptiorem non inveniebat, subjungit mortem præmemorati Petri, allegato in margine sui Mariani Chronico; cujus originaria verba, ab illius dignissimo successore Francisco Haroldo perquam benevole communicata, exhibere malui: sunt autem lib. 2 cap 12 fol. 209 col. 4 ad finem, hujusmodi.

Inter primas
Tertiariorum,
anno 1221
aggregatos,

numeratur
B. Petrus.

2 Milliario secundo ab isto Castro Bodii-Bonitii, in Castro quod dicitur Collis, claruit quidam alius sanctus Frater, nomine Petrus, vir paupertate dives, rigidus et austerus sibi supra modum, tam in cibo et pota quam in vestibus; plenus Dei gratia, et hominibus carus. Hic cum ad optatum pervenisset finem, et anima illius ad cæli gaudia perenniter victura transvolasset, omnes campanæ præfati Castri, nullo mortalium pulsante, per seipsas solenniter sonuerunt. Quo miraculo plebs universa excitata, mox accurrit ad locum, et de sepultura viri Dei Petri illico contendere cœpit: nam aliqui in Plebe Castri, aliqui in Parochia de Plano, alii in Abbatia, et aliqui in Conventa humari volebant. Et cum sic ad invicem plurimum verbis contenderent; ecce statim divinum ostendit consilium ubi sepeliri deberet. Etenim tantam misit Deus papilionum multitudinem, ad modum apiam simul constipatam, quod mirum certe erat visu, moxque ad corpus Sancti congregantur: deinde processionaliter versas Plebem Castri, omnibus videntibus volatum suum dirigunt; et præfatam ingredienti ecclesiam, eas plebs universa, Clerus, et omnes Religiosi cum corpore B. Petri secuti sunt. Ubi honorificæ traditus sepulturæ; gloria miraculorum claruit: cujus festum

F qui miraculo
sonantium
ultra campanarum
agnitus,

præeunte papilionum exam-
ne sepultus;

- A festum solenniter in die sanctæ Trinitatis in Castro præfato celebratur. Hactenus Auctor, qui licet anno MDXXIII primum obierit, videtur tamen circa annum MCCCCLXXXVI, in quo desinit, finem scribendi fecisse.

in Castro-
Collis,

nunc Episco-
pali civitate,

- 3 Haddingus, solum Castrum Podii-Bonitii initio nominans, ac deinde dicens campanas dieti castri sonuisse, et ad Plebem Castri, utique jam dieti, corpus delatum fuisse, persuaserat nobis primam Beato sepulturam datam fuisse in Podio-Bonitii, quo deinde sub annum MCCCXLVIII funditus destructo a Florentinis, Collem translatum corpus fuerit: sed ex Mariani verbis apparet, eundem locum, qui Petro cognomen, ac verosimiliter etiam vitam dedit, eidem dedisse et sepulcrum. Erat autem Collis eo tempore satis munitus et populosus; in ejus ecclesia tunc adhuc parochiali, jam inde ab anno MCCII colebatur S. Albertus ibidem Presbyter, a nobis XVII Augusti commemorandus. Fortuna autem loci variis vicinarum casibus sic exercevit, ut Clemens VIII, Ferdinandi primi Magni Ducis Hetruriae precibus inclinatus, dignum habuerit quem Titulo Episcopali ornaret anno MDXCI, Antistite instituto indigena Usimbardo: qui diocesim, ex Florentino, Senensi, Fasaluno, et Volaterrano Episcopatibus divulsam, pulcherrime composuit, ecclesiamque Cathedrali Collegio duodecim Canonicorum, tribusque Dignitatibus, Archipresbyteratu, Decanatu, et Archidiaconatu insignitam habuit, quorum quod fuerit initium non reperio, sed video S. Albertum a scriptoribus Archipresbyterum dici, verosimiliter per anticipationem Tituli diu postea inducti. Unum etiam Episcopali doti fuit monasterium S. Salvatoris in Spongia; quam credo fuisse Abbatiam veteri Podio-Bonitii vicinam, ad quam B. Petrum deferendum suadebant alii; sicuti Parochia de Plano, ab aliis ad eundem finem proposita, ipsa est, in qua hodiernum Podium-Bonitii consistit, Collensi novo Episcopatu una cum aliis locis subjuuctum. Conventus (pro ejus ecclesia certabant aliqui) non alius quam Franciscanus intelligendus, passibus quingentis remotus a Podio-Bonitii unde nomen habet.

delatus est
ad ecclesiam
parochialem
S. Jacobi.

- 4 Quæ ibi hodie est Cathedralis ecclesia, et antea fuerat Collegiata, anno MDXXI ampliata ac restaurata fuit, auspiciis secundi Collensis Episcopi, Cosmi Gherardesci: eaque occasione inventum tunc fuisse corpus S. Alberti præmemorati, scribit Ughellus, tacet de B. Petro. Nec mirum. Prius enim quam illa ecclesia cum Canonicorum Capitulo fundaretur, alia antiquior et Parochialis, S. Jacobo consecrata, primatum tenuisse probatur ex eo, quod cum corpore B. Petri, istic sub quodam altari posito, inventum fuerit caput S. Alberti, tamquam post translationem corporis in loco primæ sepulturæ relictum, sicut me per litteras docuit R. P. Fr. Antonius Tagnocchi de Terrinea Ordinis S. Francisci; addens, quod in eadem S. Jacobi ecclesia adhuc invenitur vetus Beati pictura, diademate coronati, cum præcipuis circumcirca gestis; quodque ibidem viderit anno MDCLXXV tunicam sancti Viri, funiculum et sandalia Franciscana, quæ diebus solennioribus in altari exponuntur. In ipsa quoque Cathedrali ecclesia, usque ad annum ampliationis præfata, habebatur proprium B. Petri altare; unde adhuc superest picturo, vetus etiam ipsa, ex vetustiori quæ est in S. Jacobi verosimiliter expressa: et olim duæ ejusdem Beati imagines.

ubi ejus etiam
olim reliquæ,

ac vetus
imago,

5 His indicibus provocatus, nec sperans Vitam B. Petri ab aliquo ex professo tractatum posse inveniri; cogitari defectum ejus, vel saltem miraculorum præcipuorum post mortem, supplendum quadamtenus exhibitione veteris illius picturæ. Itaque Senas scripsi ad nostros, petique aliquem requiri per quem curaretur delineandum ectypum æri incidendum. Inventus est autem Adm. R. D. Franciscus Maria Marini, Capellania perpetua S. Francisci in Metropolitana Senensi donatus ob Archiepiscopo D. Leonardo Marsilio, et a

Ssnatu honoratus publica Humanitatis lectione in patria Academia. Hic origine Senensis, natus tamen in Colle Vallis-Elsæ, occasione quæsturæ quam suus pater istic pro Magno Duce exercere ad triennium jussus erat; cum alias nostrorum rogatu pro Sanctis aliquoties laborasset, hac tamen occasione primum innotuit mihi quis esset; dum scilicet petito beneficio, addenda Epistola fuit, excusans, ex pervetusta et jam pene evanida pictura, hoc solum, quod vides, exsculpi potuisse ab oculo quantumvis acuto. Eorum enim octogonorum quibus circumcirca ambitur hæc imago sic penitus evanuerunt colores, ut nihil distingui amplius possit: solum supra quadrum in triangulo conspicitur satis clare, ipsius (quantum conjectura assequor) Petri conversio, per miraculum inclinantis se ad ipsum Crucifixi vel etiam alloquentis, sicut olim S. Joanni Gualberto accidit. Castrum autem, quod in recessu spectatur, ipsa videtur esse B. Petri patria, ad quam ingressus ut per pontem, qua Reverendus ille Presbyter rivum notari censet, ejus beneficio ibidem prope vertuntur molæ papyrariæ, unde toti Hetruriae de charta prospicitur; diadema autem circum caput vel non amplius ibi spectatur, vel a delineante neglectum fuit, sane præter votum nostrum.

6 In ipsa porro imagine, Eremitæ seu Tertiarii, Benedictinum potius quam Franciscanum habitum intuens; recordatus sum B. Torelli, ejus Vitam dedi XVI Martii, quique idoneum proposito suo habitum a Puppiensi Vallumbrosani instituti Abbate indutus, sub ejus obedientia quadamtenus vixit, vel nulli vel isti Ordini adscribendus. Cur autem non idem judicetur de hoc B. Petro, quod scilicet non alio verosimiliter jure tractus ad Franciscanos sit, quam quod, apud illos de peccatis confiteri et sacramenta fuerit solitus usurpare? Sandalia certe sola non sufficiunt, ut S. Francisci Regulam qualemcumque amplexus dicatur aliquis, multo minus cum reliquis habitus aliorum vergit, sicut hic videmus

A videmus. Nunc vero ex jam dictis haud irrationabiliter quis conjiciat, unde extiterit ambigua illa pro corpore disceptatio, cum singulis justi essent tituli, ad illud sibi vendicandum, victoria tamen penes Collenses remanente. Apud hos (sicut nobis scribit prælaudatus P. Terrinca) tam in Collensi civitate quam per totam diocesim celebrabatur festum B. Petri sub ritu duplici die xxviii Maji, usque ad decretum sacræ Congregationis sub Urbano VIII emanatum: in cujus rei signum etiam hodie in Calendario diocesano tali die legitur: Hodie currit memoria B. Petri Galgalini Collensis. Nempe recentioris instituti hæc erant, nec immemorabilis temporis præscriptione munita, ideoque ex prædicto Decreto omittenda fuerunt. Auctor transferendi a Dominica Trinitatis mobili, cujus meminit Waddingus, ad diem talem cultus, fuisse potuit vel primus vel secundus Collensis Episcopus, invento forsitan tali die aut solenniter translato corpore. Hunc ergo prudentius nobis retinemus, quam cum Martyrologii Franciscani auctore Arturo, nulla causa prælucente, eum differre-mus ad xxi Augusti.

et memoria
28 Maji,

temere in
Martyrolo-
gio Franc.
relata ad
21 Augusti,

quod sciri
convenit, ne
illi plus æquo
deferatur,

atque ita paulatim quod jure non potest, præscriptiane D obtineat liber iste; et sic denique contingat, ut injuriam facere Ordini putetur opud simplices, quisquis eum non receperit cum ea veneratione, quo exciperetur testimonium totius Religionis, attestantis quosnam illa habent pro Sanctis aut Beatis, publice cultis et colendis.

8 Tulibus incommodis et nascentibus hinc querelis sane justis mederi non potes nostrum, quod optant nonnulli, silentium; sed norum componendum esset Hagiologium, in quo, post maturam discussionem de singulis, factam in ipsis quibus adscribuntur locis, publice Sancti ac Beati (sicut Bollandus optavit) secerantur ab aliis, cum simplici sanctitatis opinione mortuis; quos olim fortassis licuit Beatos vocare, nunc autem post decreta Urbaniana non licet, sed sufficeret compellere Titulo Bonæ aut venerabilis memoriæ, exemplo Cardoso in Hagiologio Lusitano. Soussay in Martyrologio Gallicano, aliorumque. Ex tali vero diligentia (ad quam propensus esse nonnullos scio, si id sibi ab Ordine committatur) iste etiam extabit fructus, quod multorum veri dies cultus vel obitus sint efferendi in communem lucem; diem autem certum nullum habentibus, certum autem et publicum toto anno cultum, Ministri generalis decreto dies certus poterit determinari, quo commemorentur in hujusmodi Hagiologio. Erit ad hoc conficiendum non inutilis etiam labor Arturi, viri sane operosi, in quo diligentiam citandorum accurate auctorum desideret nemo, sed delectum merito omnes requirant; et ad hunc conferre conamur aliquid, non vero detractum quidpiam Sanctissimo Ordini, cui gratulamur plures obtigisse viros, publico Sanctitatis encomio suis respective locis claros, quam nullus hactenus solertia potuit enumerare omnes. Prælaudatus Pater Antonius de Terrinca, satis operis se habere putavit si in sua Tusciæ provincia id conaretur præstare: tantumdem fiat in Provinciis singulis, et, quod nunc impossibile fortassis creditur, apparebit esse facile.

et ut ali-
quis tandem
defectum
discriminis
necessarii
suppleat.

E

DE B. HERCULANO A PLEGALI

D.P.

ORDINIS MINORUM DE OBSERVANTIA

APUD CASTRUM-NOVUM CARFANIANI IN TUSCIA.

C
ANNO MCCCCL,
Plegali natus,

Beato huic viro ortum et cognomentum dedit Plegale, Perusini territorii oppidum; illud ipsum credo, quod in Joannis Antonii Magini tabulis, a Joanne Blavio innovatis, Piegao scribitur, ad initia Nestoris fluvii, haud procul a confiniis Tusciæ: ad cælum autem ex hac mortali vita emigravit, qua Mutinensis Ducis jura trans Apenninum sese in Tusciam effundunt. Ibi Dominium amplum est quod Serchius fluvius, antiquis Anzer dictus, totum irrigat, una cum multis quibus identidem augetur rivulis, diciturque Vallis Grafiniana vulgo Carfagnana: nomen fortassis accipiens a veteri, quod olim ibi fuerit, Grafiniano castro; pro quo deinde surrexerit id quod dicitur Castellum-novum Carfagnanæ, tota valle præcipuum oppidum, in confinio Lucensis territorii. Hinc tam exiguo intervallo distat Castellum-plebis, ut in ejus districtu fundatus a B. Herculano Observantium conventus, cœnobium Castri-novi Carfaniani vocetur a Luca Waddingo ad annum mccccli, quo ille istic obiit. Necdum tunc perfectus erat Conventus: contigit ergo (sicut narrat Gonzaga in Conv. 18 Prov. Tusciæ) defuncti corpus, per quinquennium integrum, ob operis imperfectionem, aquarum stillicidiis patuisse: quod tamen incorruptum omnino atque imputre in-

ventum est: quamobrem inde exhumatum, ad majus sacellum translatum extitit. Ita Gonzaga, ante annos fere centum. Waddingus ad an. 1451 quo obiit num. 45; Completa tandem ecclesia inquit, primo translatus est, integer et sanus, ad sacelli majoris parietem; deinde in cineres resolutus, ad altare præcipuum, ubi adhuc reverenter asservatur. Novissimus autem et hodiernus scriptor, Antonius Taguochi de Terrinca, cujus Theatrum Hetrusco-Minoriticum tandem in lucem prodit, in suis ad me MSS. ait, præter sacellum seu oratorium, in ejus honorem ibi erectum, haberi ibidem etiam Societatem laicorum secularium sub titulo B. Herculani, quæ festum illius agit Dominica in Albis. His positis satis constat de publico cultu: qui quoniam cum Paschali cyclo mobilis est, vel qua dies mortis nusquam notatus invenitur, licere sibi putavit Arturus a monasterio, in Martyrologio Franciscano, diem sibi bene visum determinare; et determinavit hunc xxviii Maji; quo eum retinemus, quia id in præsentiarum satius videtur. Etenim illius Martyrologii usu quoadmodum jam recepto per Ordinem, nec certo ullo argumento apparente quo verus obitus dies definiri aliquando valeat, verosimile est illum posthac retinendum a scriptoribus qui B. Herculanum

colitur Do-
minica in
Albis,

mortuus in
Castro-novo,

hoc die in
scribitur
Martyrolo-
gio Fran-
ciscano.

volent

A
EX MS.
MARIANI.

Socius B
Alberti Sartianensis,

strictiorem
observantiam
seclatur.

volent die fixo commemorare, sicut fecit Jacobillus in Vitis Sanctorum ac Beatorum Umbriae.

2 Suscepto, inquit Waddingus ad an. 1451 num. 43, Minorum instituto, B. Alberto Sartianensi a bæsit. Transierat hic a Conventualibus ad Observantes anno mccccxv, et magna virtutis relique æstimatione florebat, teste Waddingo, sub annum mccccxxx; quando Martinus Papa V. Conventuales et Observantes conciliaturus, generalem Ordinis reformationem instituerat in Capitulo Generali Assisii. In hoc quomodo is se habuerit, directur ad xv Augusti, quo obiit anno mcccccl, quoque nobis veniet commemorandus, ut Beatus. De Herculano, ejusdem cum illo propositi sorio, dicit Auctor Vita qualiscumque Silvanus Razzius, Tom. 1 de Vitis Sanctorum ac Beatorum Hetruriae pag. 648, quod videns dictam reformationem non procedere, eo quod Fratres novæ familiæ non consequerentur in illa reformatione intentum suum, vivendi secundum puram observantiam suæ Regulæ, sicut antea solebant; cito cogitare capit quomodo se expediret ab illo quem Pontifex adstrinxerat nexu. Ad hoc subsidio magno eidem fuit ingens sub idem tempus acquisitus civum Lucensium favor, et sanctitatis minime vulgaris opinio miraculis confirmata. Waddingus rem narrat, an. 1451 num. 43. Ego a Waddingo successore Haroldo nactus quæ de Herculano scripsit, ante ducentos annos, Marianus Florentinus, lib. 5 Chronicæ suæ cap. 24 propria ejus verba dare malo, sicut in autographo leguntur fol. 162 col. 4.

VITA

Ex MS. Chronica Mariani Florentini.

Frater Herculanus de Piagale, quod Castrum est ad tria milliaria apud Castrum-plebis provinciae Thusciae, ipso aono in loco Castri-novi Carphagnanæ in Domino feliciter obdormivit: vir utique sanctus, zelator præcipuus regularis observantiæ, et miraculis luminosus, atque prædicator singularis et devotissimus: qui suo tempore de passione Domini super omnes alios miro modo ferventissime prædicabat. Unde semel, in die sancto Veneris, Aquilæ prædicans, ad tantum planctum populum excitavit, ut voces emitterent ad astra. Cum vero tota fere prædicatione ita amare et cordialiter flevisset, quædam nobilis Domina, Maria Cantelama vocata, alta voce dixit; Non amplius, Fr. Herculane, non amplius. Ille vero e contra respondit, Imo amplius, Domina Maria, imo amplius: ploremus omnes, ploremus. Istoque modo omnium voces adeo convalescerunt, ut nunquam in ipsa civitate similis planctus auditus fuerit. Et non tantum ista die verum sæpe in suis prædicationibus, aliqua de Passione Domini immiscens, seu prædicationem terminans, ad magnum planctum populum commovebat.

4 Cum Florentini, ad obsidendum civitatem Lucanam, exercitum suum misissent, anno Domini mccccxxx vel circa; et tribus annis, maximo cum utriusque populi damno, bellum protractum fuisset; tandem Florentini civitatem vallo circumdederunt, et in maxima inedia Lucenses posuerunt: quo tempore in Quadragesima majori Fr. Herculanus Lucensibus prædicabat. Qui dum semel, pro pace et custodia civitatis, in capella S. Martini, coram populo ferventissime orasset; audivit populus Dominum Jesum Christum cum ipso loquentem, et dicentem quod nondum vellet populus tradere civitatem in manibus suorum inimicorum. Unde postmodum Fr. Herculanus, quotidie et confidenter prædicans, Lucenses confortabat, ne formidarent; sed quod intrepidi permanerent: quia adhuc pro eis erat eorum Deus, contra inimicos defensurus. Cives etiam inter

se dissidentes volebant aliqui Florentinis se tradere: at Fr. Herculanus, quod nullatenus hoc facerent, propter scelera et virginum deflorationes consecuturas, asserebat. Cives qui Florentinos vocabant, horrea claudentes, maxima inedia consecuta est in civitate; adeo quod ex fame aliqui de populo perierunt. Famulus autem Domini prædicans, populum ad poenitentiam faciendam et jejunia solvenda excitabat: quodamque mane in fervore spiritus, ad illos qui frumentum clausuerant se vertens, dixit: Frumentum exhibete, illudque venundate; et ego vobis polliceor, quod hoc Paschate vestri inimici vobis multum granum deferent, multique agni et hœdi in platea venundabuntur: et ita factum est. Nam quidam civis Florentinus, Lucensium inediae compatiens, quadam nocte Majoris hebdomadæ mille quingenta modia seu staria frumenti, et agnos et hœdos multos, clam intromisit in civitatem. Quod videns populus, exhilaratus prægaudio, immensas gratias Deo referebat: qui orationibus et exhortationibus servi sui Fr. Herculani, a manibus inimicorum civitatem suam intactam, sicut eis promiserat, custodierat. Nam habita provisione supradicta, Florentini cum Lucensibus pacem reformarunt.

5 Referebant socii Viri Dei, quod dum erant in tanta penuria, ille exhortabatur socios suos, ut panem, qui a Communitate ad mensuram quotidie eis largiebatur, famelico populo cederent: et ipse distributor esse volens, cum pulpitu ascendebat, pauperibus famelicis dispeusabat: unde duobus et aliquando tribus diebus ipsi absque comestione panis fuerunt. Quapropter Lucenses tunc tantam devotionem erga familiam Regularis Observantiæ conceperunt, quod cum Fratres in Lucensi agro loca non haberent, Bullas a summo Pontifice Eugenio obtinuerunt, ut duo loca in eorum comitatu Fr. Herculanus recipere valeret: qui unum recepit apud civitatem Lucanam, in loco qui Pezzuolo dicitur, ad milliare prope S. Carbonem a, et alium S. Francisci apud b Bargam, insuper alium locum a fudamenti apud Castrum novum erexit. Qui cum ab accolis de Castro-novo situm pro loci fundatione obtinere non posset, vadens homo Dei Fr. Herculanus ad terram quæ Plebs dicitur, duo milliaria a Castro-novo distans, populo prædicavit: et ut quemdam situm vel locum pro se et suis sociis construere posset, postulavit; ex parte Dei promittens, si situm concederent, numquam Deus contagiosa peste suam invaderet terram, nisi ab extra delata. Homines vero de Plebe, in famulum Dei magnam fidem habentes, ubi ipse situm elegit, condonarunt. Igitur obtento situ, ipse met Fr. Herculanus, Fratre Jacobo de Papia adjuvante, humilem locum de lignis et humo, non absque parvo labore, construxit: et carente eo aqua, in ipsa constructione, magnam aquarum venam juxta locum orationis gratia impetravit. Insuper juxta promissionem, hominibus de Plebe factam, numquam Deus hucusque in hodiernam diem terram ipsam morbo flagellavit! quamvis terras per gyrum sæpe pestilentia percusserit.

6 Cum odor sanctitatis famuli Christi undique per regionem illam diffunderetur, nonnulli a suis salutiferis prædicatoribus excitati mundum relinquentes, habitum sanctæ Religionis ab ipso receperunt: e quibus aliqui sanctitate et miraculis fulserunt, ut fuerunt Fr. Michael, Fr. Franciscus, Fr. Matthæus, et Fr. Gaspar, omnes de Barga; nec non Fr. Jacobus de Papia. Hic Fr. Herculanus, cum beato Patre Fr. Alberto de Sartiano ad civitatem sanctam Hierusalem c perrexit, et illa sacra loca pro habitatione nostræ familiæ in possessionem recepit. Postea ad Tusciam reversus, sanctitate et miraculis plurimis fulsit: atque tanta austeritate

D
et fame pressis
suadet ne
urbem dedant,

prædicatque
annonam in
Paschate ad-
futuram:

E
ipse interim
cum suis sæpe
carens
pane,

a
b

conventus
edificat,

F

ad se scit so-
cios,

c

vitæ

De Passione
prædicans
miros animarum
motus
ciel.

Lucensibus
triennio ob-
sessis

fere absque
cibo vitam
agit,

A vitæ vitam suam transegit, quod omnino incredibilis est. Verum cum apud Deum nulla impossibilia sint, uti firmiter confitemur; cur de austeritate vitæ Fr. Herculani dubitamus? cum non tantum viros sed mulieres interdum legimus, humanum cursum in abstinentia et aliis arduis operibus transcendisse. Pius II Pontifex maximus de S. Catharina de Senis, in Bulla suæ Canonizationis, recitat, ipsam longo tempore vixisse absque aliquo humano cibo præter Sacramentum, ita dicens: Summa huius Virginis abstinentia fuit, et mirabilis vitæ austeritas. Nam cum vini et carniæ usum prorsus abjecisset, nec pulmentariis ullis uteretur; ad extremum deducta est, ut nec legumina comederet, nec pane vesceretur, nisi cœlesti, quem verus Christianus in Sacramento sumit Altaris. Hæc ille. Si hanc gratiam femineo sexui Deus concessit, quis non crediderit, eandem Fr. Herculano concessisse? qui ut vanam gloriam fugeret, non semper de Sacramento Altari: contentus, elegit et sumpsit omni die Dominico refectionem panis et aquæ cum herbis crudis, et interdum ut leguminibus vesceretur.

præterquam
in Dominica

Corpus sub
pluvia in-
corruptum

d

transfertur
ad altare.

B 7 Unica quoque tunicula cum cilicio aspero, grossa et repetiata, semper usus fuit. Flagellis sæpe corpusculum affligens, et crebris vigiliis orns, et peccata populi lugens, in somnis fere tota nocte vivebat. Qui tandem vita consummatus, in supradicto loco S. Francisci apud Castrum-novum Carfagnanæ feliciter d obdormivit in Domino. Et quia nondum expleta erat ecclesia, juxta fundamenta seu parietes refectorii ipsum tradiderunt sepulturæ: ubi annis circiter quinque sub pluvialibus aquis, de tecto cadentibus, humatus stetit. Et tamen integrum corpus ejus inventum est: quod inde elevatum supra quemdam pedem testudinis capellæ condiderunt: ubi eo resolutio finaliter, ossa ipsius sub altari condiderunt, ad laudem Domini nostri Jesu Christi.

ANNOTATA.

a De hoc ita Waddingus ad annum 1439 num. 14, Milliari secundo ab urbe Lucensi distabat monasterium S. Cerbonii, redditibus et inhabitantium numero valde imminutum.... Translatis paucissimis quæ supererant Monialibus coaptata est domus usui Fratrum Minorum Observantium, in gratiam Fr. Herculani, insignis ecclesiastæ. Eam admisit anno mccccxl Fr. Joannes, cognomento Excalceatus, Vicarius Observantium Provinciæ Hetruriæ, accedente facultate Eugenii IV, quam etiam hoc anno confirmavit, additis quibusdam terræ portionibus vidus Julii.

b Est Barga, Lucensis olim, nunc Florentini districtus oppidum. sicut dixi 30 Aprilis ad vitam B. Michaelis hinc cognominati, et a B. Herculano ad Ordinem adducti; idem proximæ Carfanianæ regiunculæ fortassis accensebatur tunc temporis. De hoc autem et Castro-novano Conventu (non autem de tertio Cerboniano prope Lucam, serius recepto ab Observantibus) intelligi potest, quod asserit Razzius, Vicario Observantium per Italiam Generali creato S. Bernardino Sengsi subjecisse suos Herculano, eique et Provinciali ejus Vicario per Tasciam humiliter paruisse, habitatione apud Castrum-novans accepta. Etenim S. Bernardinus Generalis factus fuit anno 1438 nec nisi ad annum 1442 in ea munere fuit; Cerbonianus autem locus non est (sicut jam diximus) acceptatus ab Ordine nisi anno 1440, quando Herculano obibat Orientem.

c Ex Annalibus habetur, quod Albertus anno 1439 factus Commissarius Apostolicus, perrexit Hierosolymas, deinde in Ægyptum, iturus porro ad Indos et Æthiopes, ad quos eum Pontifex ablegarat. Hac autem occasione parum absuit quin jussu Soldani, suspectam eam legationem habentis, occisus fuerit, comprehensus haud dubie eodem periculo sociis: sed discussum illud a Christianis est, revocatumque mandatum, quin etiam humaniter habito libertas omnis per Ægyptum Syriamque concessa, non autem adveniendi Æthiopiam Indiamque. Nihilominus dum ad ultimos fines licuit proficisci, suo periculo terminos transilivit, Pontificis mandata facturis. Infirmirate autem correptus, socios ad utriusque gentis Principes misit, eoque laboravit fructu peregrinas inter nationes, ut Catholicos in fide firmaret, Schismaticos ad Ecclesiæ gremium revocaret, ingentemque Jacobinorum nationem, Florentiam, durante adhuc Concilio, per ipsorum duxerit Commissarios. Quibus omnibus in rebus, præsertim in Æthiopica expeditione, magnam partem debuit habuisse Herculano. Perum quod hunc ait Gonzaga in receptione Terræ-sanctæ plurimos exantlasse labores correctione eget; neque enim pridem amissa Terra-sancta postea unquam recuperata fuit: sed, cum Hierosolymis æque ac per reliquam Syriam multi habitarent Copti, illuc ex Ægypto transfusi, Urbem quoque sanctam ingressus est, ostensurus iis unionis litteras, ad eorum gentem et Patriarcham directas, priusquam ad hunc descenderet in Ægyptum, sicut narrat Waddingus ad an. 1439 num. 39.

d In Martyrologia Franciscano Arturi, verum ac meritum ejus elogium his verbis concipitur: In Hetruria B. Herculani a Piegala, Confessoris, Concionatoris eximii: qui vitæ austeritate et incredibili abstinentia præfulgens, miraculorum etiam gloria est a Domino coronatus.

D
EX MS
MARIANI

E

F

COROLLARIUM

AD DIEM XXVIII MAJI.

Commoditas quædam Typographi nunc exigit, ut Græco-Latina Acta prolixiora imprimenda non veniant in fine ejus ad quem pertinent Tomi, importunam moram injectura prælis, tunc maxime solitis properare. Cum ergo ad finem xxviii diei, atque adeo Tomi vi Majalis, stare conspiceretur S. Andreas Salus; placuit ejus proluxissimam Vitam utraque lingua imprimendam dare extra ordinem, prius quam serio cœpisset procedere opus; idque sub peculiari paginarum numero, per** notando, et distinguendo ab aliis sexti Tomi paginis, in ordine ad Indices conficiendos. Tanto autem Sanctus hic congruentius datur, sejunctus ab aliis præsentis diei sanctis; quanto, minus cerò probari potest legitimus ejus verusque cultus in Constantinopolitana Ecclesia. Quippe qui multo prius obiit, quam infelix Sergius seculo xi incunte Photianum schisma resuscitaret, ideoque non nisi in unico eoque recentiori Synoxario repertus fuit hactenus; in nulla autem sacrarum ædium festum habet peculiare, quia in nulla eorum requievit unquam corpus, incertum quo divinitus deportatum. Quod si iste, qui ab Auctore cœtero et familiari singulis pene Vitæ paginis Sanctus appellatur, non sine cautela adjungitur hujus diei Sanctis; multo minus iis admisceri potuit Venerabilis Maria Bagnesia; quæ si aliquando suæ in urbe Beatæ titulum absolute possedit, abrogavit eum Urbanus VIII, nihil eo in genere ratum manere volens, nisi quod vel per expressam Apostolicæ Sedis licentiam, vel per memorabilis prærogativam temporis dici posset comprobatum: neutrum autem obtinet in Bagnesiam, non integris quinquaginta annis ante decretum mortua. Interim nec iste exolecentis inter Græcos sanctitatis fœtus, vel ideo spectabilior quia postremus, erat subtrahendus notitiæ Latinorum: nec poterat ab hoc opere aliena videri ea, cujus æternæ inter Sanctos felicitati testimonium tum luculentum dedit S. Maria Magdalena de Pazzis, quam clare illud in ejus Vitæ hoc ipso Tomo editis legitimus. Testimonium profecto, allaturum haud dubie pondus ingens ad causam, quandocumque canonicum de sanctitate Mariæ judicium instituitur; sicuti simile aliud ejusdem Sanctæ plurimum scitur contulisse ad Beatificationem nostri B. Aloysii Gonzagæ. Indulgendum etiam aliquid fuit honori Florentinorum Sanctorum, mirabiliter concurrentium in hunc Tomum (quem Magno Hetruriæ Duci nuncupandum ipse eorum concursus suosit) ut ab eorum consortio non abesset, quæ si uno seculo citius florisset, absque controversia Beatorum honores diceretur legitime acceperisse, delatos a Populo et Antistite, ad ejus venerationem eo usque progressis, quantum progredi salvo Sedis Apostolicæ respectu potuerunt, ut infra videbimus.

DE S. ANDREA SALO

CONSTANTINOPOLI.

COMMENTARIUS PRÆVIUS CONR. JANNINGI S. J.

De ejus familiaribus, Epiphanio postea Patriarcha, et Nicephoro scriptore Aetorum, horumque stylo, et ætate ac cultu Sancti.

CIRCA X SÆC.
MED.

Andreas ap-
pellatus Salus:

B
familiaris Ni-
cephoro vitæ
scriptori,

et Epiphanio
postea Pa-
triarchæ:

non tamen sub
nomine Epi-
phanii,

post imperium
Leonis M.
sec. 5,

Sapientis profecto stultitiæ actorem in scenam producimus S. Andream, cui ab ea quam egit persona, vivendique inter homines ratione, adhæsit cognomentum Salus seu Stultus. Theatrum habuit amplissimum Constantinopolim universam, spectaculum factus Deo, Angelis et hominibus, sed otio atque alio modo: Deo quidem et Angelis sapientissimi, hominibus vero stolidissimi personam sustinere visus. Neque tamen omnibus hominibus ita visus est: fuere unus et alter præcipue, quibus institutum ipsius innotuerat; videlicet ille ipse, qui Vitam conscripsit Nicephorus, Ecclesiæ S. Sophiæ Presbyter; et nobilis juvenis Epiphanius, postea mutato nomine Monachus, et ex Monacho Patriarcha Constantinopolitanus; uterque Andreæ arcto necessitudinis vinculo conjunctus. Et Nicephorus quidem auctor fuit Andreæ istiusmodi vitæ rationem amplectendi, ejusque in omnibus consiliarius et moderator; qui proinde arcanorum conscius, nil mirum est, quod tam mirabiles ejus visiones et extases rescire potuerit ac litteris mandare. Epiphanius vero, adolescens præclarus imprimis, notitiam Andreæ divinitus assecutus, primo statim congressu ex ipso didicit, Cathedram sibi Constantinopolitanam manere; in eaque sententia deinde a morituro propediem confirmatus est: qui et totum eidem animæ suæ statum detegens, in dubiis consiliarium, in periculis adiutorem habuit. Colloquia, inter utrumque habita, occurrunt frequenter admodum; aliæque eximie virtutis exempla, ad Epiphanium præcipue spectantia, leguntur tam multa, ut, si adscriptus Sanctis foret, et certo constaret quo nomine dictus Patriarcha fuerit, non modica illius Vita inde colligi posset.

2 Verum quando is assumptus ad Patriarchatum fuerit, difficile est divinare: eo quod Monachus uti dictum est, factus, dimisso Epiphanii nomine assumpserit aliud, juxta Sancti prædictionem; quale autem assumpserit nusquam hic exprimitur. Videamus tamen, num qua via possimus eo pertingere, ipsum quo Andreas vizit tempus indagando. Dicitur hic a Theognosto quodam, Orientalis militæ Duce, in servitutem emptus servus, Imperium moderante Christi amantissimo Imperatore Leone, et additur τοῦ Μεγάλου, ut prima fronte videri possit ejus nominis primus, appellatus passim a scriptoribus Magnus, qui regnavit ab anno CCCCLVII ad LXXIV: annis autem XLIII post Leonis istius obitum factus est Patriarcha, S. Epiphanius, XXV Augusti recolendus, et Sedem tenuit annis XVI. Itaque hæc non male convenire judicans scriptor alterius, cum quo Vitam contulimus, Codicis, inter alia quæ abbreviando omisit, etiam de mutatione nominis tacuit. Sed præterquam quod Vitæ auctor Nicephorus eo putatur stylo, qui longe posteriorem ætatem sapiat; dicitur Andreas num. 15 illuisse mundo, quemadmodum ille olim admirabilis Symeon, utique et ipse propter Christum stulti sapiens imitator, qui cohitur i Julii: hic autem stultitiam simulare cepit imperante Mauritio, annis ut maimum quinquaginta post Epiphanii Patriarchæ mortem.

3 Quærendus ergo nobis est alius Leo, idemque Amantissimus Christi, atque ob res præclare gestas

Magnus cognominari dignus. Talis autem istius nominis nullus fuit ante eum, quem alii Sapientem, alii Philosophum appellare solent, Basilii Macridonis filium. Nam Leo Isauricus, ejusque nepos Copronymi filius Leo, Chozarus a materno genere dictus, ac denique Leo Armenus, Iconomachi omnes, non merentur hic commemorari. Regnavit autem Leo Philosophus ab anno DCCCLXXXVI ad DCCCXI. Demus igitur natum Andream sub annum DCCCLXXX, emptum in servitutem fuisse anno circiter DCCCXVIII, cepisse stultitiam simulare anno fere DCCCXX, amicitiam autem inivisse cum Epiphanio annos necdum viginti nato sub annum DCCCXXX; obierit ipse, sextum supra sexagesimum ætatis annum agens, anno Christi circiter DCCCXLVI, Sedem Constantinopolitanam tenente Theophylacto, Romani Imperatoris filio; cui sub annum DCCCLXII vita functo, successerit hic noster Epiphanius, novo, quem cum habitu assumpserat nomine, dictus Polyeuctus: de quo Cedreni Epitome sic habet: Extincto Theophylacto.... sufficitur Polyeuctus monachus, Constantinopoli natus, longoque tempore monastica vita cum laude functus. Hæc omnia nostro ante monachatum Epiphanio quadrant; uti etiam quod idem Polyeuctus variis occasionibus Imperatorum indignationem incurrit, pro publico bono vel legibus ecclesiasticis decertans; quod etiam convenit jam dicto antea Epiphanio, quem S. Andreas prænuntiavit num. 241 non solum Patriarcham, sed et Confessorem pro Christi nomine futurum. Nec obstat quod Polyeuctum Cedrenus dicat fuisse a parentibus castratum, noster vero Epiphanius tegatur graves cornis tentationes passus: ab his enim liberos non esse Ennuchos (quorum etiam inter Principum filios ab olim Constantinopoli nimis quam multi fuerunt) docere nos poterit S. Joannes Chrysostomus Hom. 63 in Matthæum asserens, eos qui castrati non sunt haud ita ingentibus concupiscentiæ fluctibus jactari, quam qui aut a natura eunuchus est, aut ab hominibus eam injuriam passus. Sedit autem Polyeuctus, inter multas quas fortiter sustinuit procellas, Romane Ecclesiæ firmiter inhærens, æque ac sui eodem seculo decessores successoresque, usque ad annum ad Incarnatione Domini DCCCLXXX et ultra.

4 Porro completam fuisse Sancti de futuro ejus Patriarchatu prophetiam, quando scribebatur Vita, videtur indicare Auctor, sic ficiens. Conscripsi mirabilem hanc et celebri fama vulgandam Vitam religiosissimi sanctissimique Patris Andreæ, ea in præsentem commentarium referens, quæ partim oculis meis vidi, partim didici ex Epiphanio, facto hic deinde reverendissimo Archiepiscopo, secundum ipsius Sancti prædictionem. At cujus ætatis tunc fuerit Auctor, quem jam inde a principio simulandæ stultitiæ Andreas habuit arbitrum conscientiæ suæ, atque adeo haud multo minorem quadragenario reperit? Fuisset is profecto jam fere centenarius, quando is de quo agitur Patriarcha, quocumque appelles nomine, sedem conscendit. Quomodocumque enim chronologiam ordines, manebit, quod Nicephorus scriptor (qui Sacerdos erat, quando Andreas adhuc juvenis Stultum agere cepit; eidemque defuncto post annos ætatis LXVI supervixit) admodum

sed post tem-
pora Leonis
Sap. sec. 10.

(cujus medio
Andreas
obiit)
E

sub nomine
Polyeucti,

F

si tamen us-
que ad imple-
tam de hac
promotione
prophetiam
Sancti,

vixit illius
Vitæ auctor.

A admodum grandævus esse debuerit, qui Epiphanium moriente Andrea non valde onnosum, post plures in monasterio annos traductos, factum viderit Patriarcham. Quapropter vereor ne, ut alia quædam, sic etiam locus iste, qui videtur meminisse prophetiæ impletæ, sit interpolatus. Ut autem hoc verear, facit primo; quod nulla ratione sit verosimile, dilatam fuisse tam mirabilis vitæ scriptionem annis tam multis, et non potius exaratam esse recenti adhuc utriusque tam Nicephori quam Epiphanii memoria. Secundo quod vix credibile sit, adeo jejunam mentionem faciendam fuisse suscepti ab Epiphanio ex Sancti prædicatione Monachatus, ac deinde Patriarchatus; et illud quod is tunc gessit nomen silentio prætereundum, si prius quam ista fierent Vita non fuisset conscripta. Quoniam autem utrumque MS. in eandem consentit phrasim, dicendum esset, quod in ipso originali primo facta interpolatio sit, cum Vita illa esset in lucem offerenda diu post mortem Auctoris.

Sin minus (ut verosimile est)

potuit ea in Antonio Studita completa fuisse.

B quidem et ipsum, sed Scamandria in Asia minori oriundum) ex Constantinopolitano Studii monasterio assumptus, circa annum DCCCCLXXX; deinde post sextum sui Patriarchatus annum, suo se munere abdicavit, Sclero Barla, Duce exercitus, insurgente contra Imperatores Basilium et Constantinum, et paulo post obiit. Tali vero casu solum opus esset, sub extremos Leonis Sapientis annos emptum Andreæ, cæpisse stultitiam simulare circa annum DCCCCXX, obiisse vero circa DCCCCLVI; cum Nicephorus quidem jam esset septuagenarius aut eo major; Epiphanius vero tunc necdum tricenarius, annis postea ut minimum XX in monasterio vixerit antequam fieret Patriarcha; in quo, si ipse Polyeuctus esset, solum vixisse potuisset annis XII vel XIV.

Memoria solum in uno recentiori Synaxario recepta,

C Ceterum ex tempore hoc vel illo, quo diximus obiisse Sanctum, facile est rationem reddere, cur in Græcorum Menæis ac Synaxariis, adeo ille ignotus sit, ut in unico dumtaxat, eoque recentiori Divionensi, hactenus reperiatur fuerit a Magistris meis Henschenio et Papebrochio. Etenim quæcumque illi viderunt in membranis exarata, antiquiora fere sunt, aut saltem ex antiquioribus descripta nec ulla habent illius ævi Sanctos: si tamen, præter hunc occultum mundo, insignes aliquos Sanctos habuit Græcia, Photiano schismate diu abijuncta ab unione Catholica, et tunc quidem ad illam regressa pro tempore, non tamen ad pristinum Religionis fervorem; unde eam denno in idem schisma relabi contigit, multo quam ante deterius, auctore Sergio, sub annum millesimum facto Patriarcha, ex genere impiissimi Photii. Illud autem in charta linea scriptum Synaxarium, quod Chiffletianum sæpe nominamus, ad hanc XXVIII Maji sic habet: 'Ο ἅγιος Ἀνδρέας, ὁ διὰ Χριστὸν Σαλὸς ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται. S. Andreas, qui propter Christum stultus fuit, in pace vitam finit. Tum more fere suo hoc subijcit distichon:

Παῦλον τὸ ῥῆμα καὶ μεταστάς Ἀνδρέας,
'Ημεῖς διὰ Χριστὸν γε μωροὶ κραυγάζει,

Quod Paulus olim cecinit; hinc sanctus migrans, Nos stulti amore Christi, et Andreas canit.

7 Prædictæ porro obscuritatis apud posteros potest etiam alia duplex causa assignari: tum quod ipso vivente paucissimis, ut dictum est, ejus agendi modus et occulta sanctitas innotuerit, a plerisque pro stulto et dæmoniaco habiti: tum quod post mortem, ablato divinitus corpore, nullæ ejus Reliquiæ superfuerint. Ex priore factum est, ut nemini, præterquam familiaribus suis, in æstimatione esset; adeoque soli Nicephoro, Spirituali ejus Patri, curæ fuerit ejus annotare gesta quæ noverat, cum infinita eum laterent, nec raro tulia,

quare manserit tam obscura?

ut in admirationem raperent spectatores; sed quod ab homine dæmoniaco proficisci putabantur, dæmonis potius quam divinæ adscribuntur virtuti. Ex posteriore patet, nullum sacrosanctis ejus Reliquiis deferri cultum ac venerationem, nulla, ad eas patrari miraculo, nec admodum diu earum memoriam in animis hominum residere potuisse: si quidem quæ procul a conspectu nostro, etiam plerumque procul ab animo remota sunt. Relictus quidem post raptum corporis sancti divinus odor, primum pauperulæ cuidam mulieri, tum aliis plurimiseo accurrentibus, testimonium præbebat eatenus ignoratæ hominis sanctitati. Vitam tamen, licet statim a morte scriptam, crediderim de industria suppressam fuisse, et ab Epiphanio asservatam, quoadusque hic factus Patriarcha prædicationem Sancti de se factum implevit. Tum vero, mortuo verosimiliter jam pridem Auctore, data in lucem sit; Patriarcha ipso affirmante, vera sibi certo cognita fuisse, quæcumque Nicephorus scripserat: itaque intium aliquod datum cultui, per nominis inscriptionem in Synaxariis quibusdam; quod tamen plerasque Synaxariorum transcriptores fugerit.

D AUCTORE C. J:

et ipsa Vita cur serius edita?

8 Ad Vitam ipsam quod attinet, duplex illius nactus sum exemplar, quarum alterum descriptum nobis e Bibliotheca Vaticana sub nota numeri 1574, cum hoc titulo, Βίος καὶ πολιτεία τοῦ μακαρίου Ἀνδρέου τοῦ Σαλοῦ, τοῦ εἰς τὸ Βυζάντιον τῆς θεοφυλάκτου πόλεως ποήσαντος ἐκπύον παραπλόντα. Vita et conversatio B. Andreæ Sali, qui Byzantii, urbe divino præsidio tuta, seipse stultum simulavit. Alterum e Bibliotheca Eminentissimi Cardinalis Mazarini commodavit nobis, tantisper cum MS. nostro conferendum et alterum ex altero corrigendum supplendumque, R. P. Jacobus Quetif, sub hoc titulo Βίος καὶ πολιτεία τοῦ μακαρίου Ἀνδρέου, τοῦ διὰ Χριστὸν Σαλοῦ, συγγραφεὶς παρὰ Nicephόρου, ἱερέως τῆς τοῦ Θεοῦ ἀμωμάτης μεγάλης ἐκκλησίας. Vita et conversatio B. Andreæ, qui propter Christum stultus fuit, conscripta a Nicephoro, magnæ sanctissimæque Dei Ecclesiæ Sacerdote. Extat eadem Vita MS. in bibliotheca Viennensi, ut legere est in Bibliotheca Gesneri aucta, impressa Tuguri anno MCLXXXIII, his verbis: Nicephorus, de vita Andreæ, liber vetus in quarto MS. bib. Imp. Viennæ.

E Ejus exemplum duplex, ex Vaticana

et Mazari-niana bibliothecis.

9 Ego, Patribus Henschenio et Papebrochio ad tempus aliquod datus adjutor, quemadmodum Vitam S. Symeonis Stylitæ in monte Mirabili ejusque matris S. Marthæ primus latinitati donavi; ita et hanc S. Andreæ Latinam feci: sed non eadem cum facilitate. Illa enim Symeonis Vita Græca, uti liquida usitatisque passim vocibus et constructionibus conscripta erat seculo VI exeunte, ita suaviter ad exitum deducta versio est. Hæc vero Andreæ, deficiente jam fere cum majestate Imperii etiam linguæ cultura, et barbaris ut moribus sic vocabulis turmatim Constantinopolim se inferentibus, seculo decimo exarata (ea præsertim quæ e Bibliotheca Vaticana descripta est) non modo peregrinis et a veterum Græcorum usu remotis vocibus quam plurimis scatet; verum etiam per socordiam, vel librarii nostri, vel illius qui Vaticanum exemplar curavit, frequentissimis obsita est scriptionis mendis, iisque sæpe tam absonis, ut sensum difficulter possem conjectando assequi, unde interpretari cupienti non levis sane molestia et mora diutina injecta est. Ut uitem eo tempore multum a veteri Græcismo defecerat Romana, quam vocabant, id est Constantinopolitani populi lingua; ita et Grammaticæ ratio valde apparet alterata in MS. Vaticano, in quo constanter legere est, Λευσχίμων et Λευσχίμονέω pro Λευχείμων et Λευχειμονέω, Δαιμονιούτα pro Δαιμονώντα, Ἀκροόμενος pro Ἀκροόμενος contrahendo αὐτὸν ὢν, quod et alias sæpe; cum deberent vocales istæ contrahi in ω. Simili modo in tertia persona temporis imperfecti εε contrahitur fere semper in η pro

Stylus perquam difficultis interpreti, F

vitiis barbarioris seculi,

et propria cæcographia Codicis Vaticani,

AUCTORE C. J.

A pro ει; v. g. Ἐποίη Ἀπήχη, Ἠδολέσχη, Ἀπευχαρίστη, pro Ἐποίη, Ἀπήχει, Ἠδολέσχει, Ἀπευχαρίστη: sic et eo subinde contrahitur ibidem in η pro ου; uti Ἠγρόην pro Ἠγρόουν. Frequentissime vero secunda persona præsens passivi vel mediū terminatur in εσαι loco η; qualia hæc ἀναγκάζεσαι, ἀντιτάσσεσαι et alia, pro ἀναγκάζη, ἀντιτάσση. Non minus frequenter ω in ο vertitur, dum constanter legitur Γονίω et Ἐνοτίζομαι pro Γονίη et Ἐνοτίζομαι. Similiter Ἐμπέκτης, Ἐξέσιος, Ἐσθηθῆριον, pro Ἐμπάκτης, Ἐξείσιος, Ἀσθηθῆριον, et alia ejusmodi mutato αι in ε. Similes passim aliarum litterarum mutationes, additiones, transpositiones videre erat.

cui medendæ
serviit
Codex Ma-
zarinus,

10 Horum pleraque ne perpetuo fere offendiculo essent Lectori, ad communis grammaticæ Græcæque orthographiæ formam reduxi, raro alias usitata in hoc opere licentia. Neque hoc tantum, sed facta utriusque MS. ad invicem collatione, multa in MS. Vaticano obscura ex Mazariniano illustravi, nec paucos in illo omissorum verborum animadversos defectus ex eodem supplevi. Quicquid tamen ex secundo illo contextu sumpsi, vel ad integrandum sensum, vel ad reddendam clariorem periodum, his notis [ ] inclusum a contextu Vaticano Græco distinxī, et ejus genuina verba retuli ad Annotationes; æque ac illa quæ subinde ex eodem contextui, nullis aliis substitutis, quod in Mazariniano deessent, in Vaticano autem nihil magnopere viderentur conferre ad historiam, sed potius eam obscurare. Contrario, quoties in Lotino contextu hæc signa videbis [ ] scito iis inclusa verba Græce haberi in solo Vaticano: in Mazarino deesse. Est autem Mazarinianus contextus (quantum dijudicare possum) recentior quidem,

sed a manu haud paulo observantiore Grammaticæ veteris, et quæ prolixitatis tædio integras periodos quandoque omisit, phrasim autem sæpe mutavit eodem servato sensu: estque scriptus liber anno Christi MCLXXX: sic enim ad calcem notatum invenitur: Ἐπληρώθη ὁ πατρὸς βίος μηνὶ Μαρτίῳ ἰδ' ἔτει ς ψ ρ δ. Completa est præsens Vita mense Martio, die xiv, anno 6794, nempe mundi: qui æræ Christianæ vulgaris anno 1286 respondet. Completa autem seu ad finem deducta dicitur descriptio, non compositio prima: hanc enim seculo x absolutam esse, supra ostensum est.

scriptus an.
1286.

¶ Ceterum lecturos hanc Vitam, quamvis jucundam atque utilem, monitos relin, ut ne tam imitandi institutum viri hujus, quam Decum, vere mirabilem in Sanctis suis, laudandi causa id faciant. Certe Andreas ipse famulum quemdam Epiphaniū, aut potius parentis ejus, qui multa divinitus de viro sancto ejusque instituto cognoverat, deterruit ab imitatione sui; significans istiusmodi vitam, non nisi peculiari Dei instinctu amplectendam esse. Quamvis autem id verum sit; poterunt tamen peculiare quædam virtutes cuique imitandæ decerpi, ac præcipue humilitas atque contemptus sui: cetera fere cum Episcopo Montis-Pessuloni admirare potius, quam imitare: de quo Episcopo in eadem epistola prædictus Combefis sic loquitur: Illustriss. ac Reverendiss. Montis-Pessulani Episcopus, vir singularis cum pietate eruditionis ac scriptis notus, Franciscus Boschetus, et ipse cum aliis Sanctorum Vitæ affectus, tanto vitæ Andreae prodigia resque adeo singulares, cum ejus ei copiam fecissem, vehementius admiratus est. Lege, et similia senties.

Vita miranda
potius quam
imitanda.

VITA

Auctore Nicephoro, Sancti Directore et Confessario,

Ex MSS. Vaticano et Mazariniano.

Interprete Conrado Janningo Societatis Jesu.

PROLOGUS.

Cum Syllabo titulorum in solo MS. Vaticano repertorum.

C Narraturo mihi vitam viri, multa virtute conspicui, adeste quæso, Carissimi, et arrectis auribus narrationem excipite; talis enim est, ut melleam quamdam fragrantiam et suavitatem voluptatis admodum mirabilem adspiret. Quamobrem oro atque obsecro vos, o Filii, ut sedulo auscultantes tantæ voluptatis ac gaudii participes fiatis; quo et ego quoque ipse majori cum alacritate narrationem aggreddiar, proponamque vobis præclara viri in vita spirituali facinora. [Habet itaque hunc in modum se principium orationis, de viro mirabili instituendæ.]

Derst vox γερήσας MS. Mazariniano: hic autem deinde num. 82 de novo recurrit. Quid illa facias? Si tollas reduplicationem, explicari possit gaudium a verbo γηέω, lætor, gaudeo,

Hactenus Prologus in Vatic. qui ex Mazariniano ideo hic etiam exprimitur, ut styli utriusque diversitatem notans peritus Lector, possit judicium formare de reliquo contextu.

Βίον θεάρεστον καὶ πολιτείαν ἀμεμπτον ἀνδρὸς ἐναρέτου, ὃ φιλιταί μοι, βουλόμενος ὑμῖν διηγήσασθαι, νοῦν συντείνετε εὐχέλων παρακαλῶ πρὸς τὴν τούτου ἀκρόασιν. Ἔστι γὰρ μελιέφρυντον εὐωδίαν ἀποστάζον πνευματικῆς ἡδονῆς. Ὅθεν ἐτοιμασθήτε μεγαλοψύχως πρὸς τὴν τούτου ἀπόλαυσιν· καὶ γὰρ αὐτὸς ἐπὶ πλείον βιασθῶ πρὸς τὴν τοιαύτην ἐγχείρησιν, καὶ παραθῶ ὑμῖν τὰ πνευματικὰ τοῦ ἀνδρὸς ἀριστεύματα.

B βίου τινὸς ἐναρέτου ἀνδρὸς, ὃ φιλιταί μοι, μελλοῦντός μου διηγήσασθαι, συντείνετε αὐτοὺς παρακαλῶ εἰς τὴν ἀκρόασιν. Ἔστι γὰρ τὸ πρᾶγμα, μελιέφρυντον εὐωδίαν ἀποστάζον καὶ γλυκύτητα ἡδονῆς πολυθαύμαστον. Ὅθεν, ὃ τέκνον, ἐτοιμασθήτε μεγαλοψύχως πρὸς τὴν τοιαύτην ἀπόλαυσιν τε καὶ γερήσασθαι θυσιωπῶ, ἵνα πλείονως καὶ αὐτὸς ἐγχορηγῆσασθῶ πρὸς τὴν ἐγχείρησιν τοῦ πράγματος, καὶ παραθῶ ὑμῖν τὰ πνευματικὰ τοῦ ἀνδρὸς ἀριστεύματα. Ἐχει δὲ οὕτω πῶς ὁ λόγος τὴν διήγησιν τῆς ἐνάρξεως τοῦ θαύματος ἀνδρὸς.

F

A

Ne quid porro ex antiquitate depereat, placet huic brevi Prologo subtexere eos titulos, quibus MS. Vaticanum distinguitur, indicato numero Paragraphi, ad cujus initium illi notantur.

D

A NICEP.
COLEVO EX MSS.

De visione.
De juvenum insolentia.
De meretricibus.
De avaro.
De prævia notitia adolescentis.
De violenta tempestate.
De raptu in cœlos.
De transformatione diaboli.
De Epiphanio et Philosophis.
De Epiphanio, et diaboli occursu.
De edulio.
De prævia notitia Eunuchi.
De famulis Epiphanii.
De plaustro.
Quomodo adustus calore fuerit.
Quomodo fores apertæ sint.
De occursu diaboli.
De adolescente fure.
De visione divitis.
B De Ecclesia.
De prævia Sanctorum scientia.
De petitione ut mortalitas cessaret.
De furc.
De monacho.
De adolescente.
De muliere.
De incendio.
De visione Sancti David.
De avaro.
De adolescente Raphael.
De peccante in sanctam Dominicam.
De peccatore.
De visione S. Acacii.
De visione Sanctissimæ in Blachernis.
De pessimo divite.
Hic de principio dolorum.
Interrogatio de S. Sophia.
De supremo colloquio Sancti cum Epiphanio.

4

16

20

23

24

27

37

43

46

48

51

57

63

69

70

71

78

80

82

90

96

98

100

106

114

129

136

141

143

149

153

187

200

203

203

212

224

241

Π

Περὶ τῆς ὀπισθέσσης.
Περὶ τῆς τῶν νεωτεριστῶν.
Περὶ τῶν μιμνῶν.
Περὶ τοῦ κυπτοῦ.
Περὶ τῆς προγνώσεως τοῦ παιδός.
Περὶ τῆς βίης τοῦ χειμῶνος.
Περὶ τῆς εἰς οὐρανοὺς ἀρπαγῆς.
Περὶ τῆς μεταβλήσεως τοῦ διαβόλου.
Περὶ Ἐπιφανίου καὶ τῶν φιλοσόφων.
Περὶ Ἐπιφανίου, καὶ τῆς συναντήσεως τοῦ διαβόλου.
Περὶ τοῦ ἐψήματος.
Περὶ τῆς προγνώσεως τοῦ εὐνούχου.
Περὶ τῶν οἰκητῶν Ἐπιφανίου.
Περὶ τῆς ἀμύξης.
Περὶ τοῦ φλέγεσθαι αὐτὸν ἀπὸ τοῦ καύσωνος.
Περὶ τῆς ἀνοίξεως τῶν πυλῶν.
Περὶ τῆς συναντήσεως τοῦ διαβόλου.
Περὶ τοῦ νεανίου τοῦ κλέπτου.
Περὶ τῆς θέας τοῦ πλουσίου.
Περὶ τῆς ἑκκλησίας.
Περὶ τῆς προγνώσεως τῶν Ἀγίων.
Περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ ἀναστῆλαι τὴν θνήσιν.
Περὶ τοῦ λωποδύτου.
Περὶ τοῦ μοναχοῦ.
Περὶ τοῦ νεανίσκου.
Περὶ τῆς γυναικός.
Περὶ τοῦ πυρασμοῦ.
Περὶ τῆς ὁράσεως τοῦ ἁγίου Δαβίδ.
Περὶ τῆς τοῦ ρειδωλοῦ.
Περὶ τοῦ νεανίσκου Ραφαήλ.
Περὶ τοῦ ἀμαρτήσαντος τὴν ἁγίαν Κυριακὴν.
Περὶ τοῦ ἀμαρτολοῦ.
Περὶ τῆς θέας τοῦ ἁγίου Ἀκακίου.
Περὶ τῆς θέας τῆς Παναγίας ἐν Βλαχέρναις.
Περὶ τοῦ πανκακίστου πλουσίου.
Ἐνταῦθα ἀρχὴ ὁδύνων.
Ἐρώτησις περὶ τῆς ἁγίας Σοφίας.
Περὶ τῆς ἐσχάτης ὁμιλίας τοῦ ἁγίου πρὸς τὸν Ἐπιφανίον.

E

CAPUT I.

C

Andreæ servitus et docilitas. Occasio vitæ sanctioris. Visio.

F

Imperium moderante amantissimo Christi Imperatore Leone *a* Magno, erat Constantinopoli vir quidam, Theognostus nomine, Protospatharii *b* dignitate *a* pio Imperatore honoratus, qui deinde in Oriente *c* copiis præesse jussus est. Quamvis autem plurima viro famulorum turba esset; alios nihilominus atque alios quotidie sibi pretio comparabat; quos inter is quoque numerabatur, cujus modo gesta tenuitati nostræ illustranda veniunt. Erat is natione Scythia; præstabat omnibus, quos Dominus coemerat, docilitate ac ingenio; excellebat dignitate corporis tam eximia, ut Domino suo placeret admodum, eique in oculis ei esset, atque ad usus necessarios minister adhiberetur. Posita igitur mora omni, mox traditur sacrarum litterarum scientia imbuendus: etiam tum idiomatis Græci ignarus. At vero ut singulari pollebat ingenii perspicacitate, quascumque propositas a magistro rerum sacrarum disciplinas pervasit subito ac penetravit. Didicit quoque usitatum istic loci idioma, Græcum aio, ad stuporem magistri, tantam in discendo celeritatem admirantis. Hinc primus inter Notarios evasit: translatus quippe e studiorum palæstra ad Notarii *d* munus,

a
b
c
Andreas
servitum
servit, Domino
suo carus,

*a quo litteris
imbuatur,*

*et sit Notarius.
d*

Ανὴρ τις ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ τῆς βασιλείας Λεόντος τοῦ φιλοχρίστου Βασιλέως τοῦ Μεγάλου. Ὄνομα αὐτῷ Θεόγνωστος. Οὗτος ἦν τιμηκόμενος τῇ τοῦ Πρωτοσπαθαρίου ἀξίᾳ παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς Βασιλέως· ὃς γε καὶ στρατηλάτης ἔσχατον ἐγένετο ἐν τοῖς Ἀνατολικοῖς μέρεσιν. Οὗτος ὁ ἀνὴρ πολλοὺς μὲν καὶ ἄλλους οἰκέτας ἐκέκτετο· ὠνήσατο δὲ καὶ ἑτέροισι, ἐξ ὧν εἰς ὑπῆρχεν οὗτος, ὁ νυνὶ εὐφραμίσθαι παρὰ τῆς ἡμετέρας εὐτελείας ἐπειγόμενος. Ἦν δὲ τῷ γένει Σκύθης. Ὁ πικρία οὖν αὐτὸν ὠνήσατο ὁ Κύριος αὐτοῦ σὺν τοῖς λοιποῖς, ὑπὲρ πάντας οὗτος παιδιώτερος ἐχρημάτιζεν. Ἦν δὲ καὶ περιδέξιος τῇ σοφικῇ ὁράσει σφόδρα, ὥστε ἀρεστῆσαι ἐν αὐτῷ πάντι τὸν Κύριον αὐτοῦ, καὶ εἰς ὅψιν αὐτοῦ εἶναι αὐτὸν, καὶ εἰς τὰς ἀνυγκαίᾳς χρεῖας ἐξυπηρετεῖν αὐτῷ. Παραχρῆμα οὖν μὴ μελλήσας, δίδωσιν αὐτὸν παιδεύεσθαι τὰ ἱερὰ γράμματα, [οὗπο Ἑλληνιστὶ ὁμιλεῖν εἰδὼτα.] Νηφάλως δὲ ὧν τῇ διανοίᾳ ἑαυτοῦ ὁ παῖς, ἐν τάχει ἐξέμαθεν ἅπαντα τὰ παρατιθέμενα αὐτῷ παρὰ τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ θεῖα μαθήματα. Ἐμαθεν δὲ καὶ τὴν αὐτόθεν γλῶσσαν, λέγω δὴ τὴν Ἑλλάδα, ὥστε ξενίζεσθαι αὐτοῦ τὸν διδάσκαλον τὴν ταχείαν τῆς μαθήσεως ἐπίστημην. Καὶ ὅτι καὶ Νοτᾶριος πρώτιστος ἐγένετο· λοιπὸν γὰρ ἐκείθεν ἀρθεῖς, φημί τοῦ διδασκαλίου αὐτοῦ, ἦν εἰς Νοτᾶριον

A Νοτάριον χρησιμεύων τῷ Κυρίῳ αὐτοῦ. Διηκόνει οὖν ποιῶν τρόπῳ ἔκτοτε ὁ παῖς τῇ δεσπότῃ αὐτοῦ μετὰ πάσης ἐπιμελείας καὶ σπουδῆς, ὥστε ἀγασπιθῆναι αὐτὸν παρὰ τοῦ δεσπότης αὐτοῦ, καὶ τῆς δεσποίνης αὐτοῦ, ὁμοίως καὶ παρὰ πάντων τῶν ἐν τῇ οἴκῳ τοῦ Κυρίου αὐτοῦ ἀναστρεφόμενων.

Πλείονας δὲ φιλοτιμίαις ἐδίδου αὐτῷ ὁ Θεόγνωστος ὡς εὐνοϊκῶς τὰ περὶ αὐτοῦ διακείμενος, καὶ τὰ ἀποφορέματα αὐτοῦ παρεῖχεν αὐτῷ, ὥστε τοὺς βλέποντας αὐτὸν λέγειν, ὅτι ὁ οἰκέτης ὑπὲρ τὸν ἐκπαιδευτὴν σεμνοτέρως χράται τοῖς χιτῶσιν ἑαυτοῦ. Ἐσύχνα δὲ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ, ὡς ἀληθῶς εἶπεῖν, ἀκρόεστος, καὶ ἡγάπα τοῦ ἀναγιγνώσκου τὰ τῶν Ἀγίων μυστήρια· μᾶλλον δὲ καὶ τοὺς βίους τῶν θεσφύρων ἀνδρῶν τοσοῦτον, ὥστε καίεσθαι τὴν καρδίαν αὐτοῦ εἰς τὴν τούτων φαιδρᾶν ἀγάπην τε καὶ ἐπιπόθησιν, ἐξ ἀνάγκης καὶ εἰς μίμνησιν αὐτῶν διεγείρεσθαι. Ἀπ' ἐκείνου γὰρ βαλὼν ἐν αὐτῷ ἀρχὴν τῆς ἀγαθῆς πολιτείας, τοιῶδε τρόπῳ τῷ Θεῷ ὁμιλεῖεν οὐδέποτε. Ἐν μὲν γὰρ νυκτὶ ἀναστὰς τῆς κλίνης αὐτοῦ, κατὰ μίμνησιν τῶν Ἀγίων, ἐν τῇ μεσονυκτίᾳ προσεύχεται, φρονήσας ὁ ὁλοῦς θαύμων τὴν καλὴν τοῦ νέου ἀρχὴν, προσελθὼν ἤρξατο προσκροῦναι θειοτάτῃ πατρίδι τὰς προσούσας ἡύρας τῇ οἰκίᾳ, ἐν ᾗ αὐτὸς κατέμενεν. Σπασθεὶς οὖν B τῷ φεῶν ὁ νέος, ἐξῆλθε τὴν εὐχὴν, καὶ ταχέως τῇ κλίνῃ ἐπιβὰς, τοῖς G οἰγιμομαλῶσι αὐτοῦ κατεκρύπτετο· ὁ δὲ σπασθὼς τοῦτο ἰδὼν ἔχρηξεν, ὁ μηδέποτε χάριν ἰδὼν τοῖς ὁμοιωμένοις αὐτοῦ· καὶ φησιν, ὡς πρὸς τινα ὁμοιωτροπὸν αὐτοῦ. Ἰδε ὁ τὰ h εἰλη ἐσθίων καὶ αὐτὸς κτὶ καθ' ἑμῶν ἀνδρεύεται! Καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἀνεχώρησεν.

Ἀπὸ τοῦ φέου δὲ ὑπὸν βαθυτάτῃ συσχεθεὶς ὁ Μακάριος, ὅρα καὶ ἰδὼν ὅτι ὢν θεάτῳ, καὶ ἴν ἐν τῷ ἐνὶ μέρει τοῦ θεάτρου πληθὺς Αἰθιοπῶν πολλῶν, συναγωγὴ τις i ἀφ' ἡρώδου, καὶ ἐν τῷ ἐτέρῳ πληθὺς λευσοχημονούντων καὶ ἐτέρων ἀνδρῶν ἱεροπρεπεστάτων. Εἶχον δὲ τὰ ἑκάτερα μέρη συζήτησιν τινα πρὸς ἐκείνους καὶ ἀλλήλους περὶ δρόμον καὶ πάλης· οἱ γὰρ Αἰθίοπες μαῦρόν τινα μέγιστον κεκτιμένοι, ἐξήτουν τῇ συναγωγῇ τῶν λευσοχημόνων, Ὅποιός ἐστιν ὁ μέλλων τρέχειν καὶ παλαίειν μετὰ τοῦ μαῦρου ἐκείνου· οὐδεὶς γὰρ αὐτῷ ἀντέστη ἔλεγον πρόποτε, κτήντα μετὰ πολλῶν αὐτοῦ προσπαλαίσαντος ἀπ' αὐτοῦ ὡς ἔφασκον· ἴν γὰρ χιλιάρχος τῆς πολλῆς ἐκείνης λεγεώνας τοῦ σατανᾶ. Ἐν ᾧ οὖν ἐκείνοι ταῦτα ἐκασχώντο, καὶ αὐτοῦ ἐστώτος καὶ ἀκροωμένου, καὶ τῶν λευσοχημόνων ἐκπορεύοντων, εἰς τις νεανίας ἐκ τῶν ἀνωθεν καταβὰς πᾶν ὥραιος, κατεῖχεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τρεῖς στεφάνους· ὧν ὁ μὲν εἰς πᾶν ἐξηλισμένος, χρυσίῳ καθαρῷ καὶ βασιλικῷ ἐχρημάτιζεν· ὁ δὲ ἕτερος, ὥσπερ ἀστέρων τοῖς ἀτιμώτοις λίθους τε καὶ μαργαρίτας κύκλωθεν καὶ ἑκατέρωθεν περιεῖχεν ἀστράπτοντας· ὁ δὲ τρίτος C ἐν μεγεθέστερος ὑπὲρ τοὺς δύο, ἀπὸ πάσης ἀνθήσεως ῥόδων, καὶ κρίνων, καὶ φυτῶν, καὶ βοτανῶν τοῦ παραδείσου τοῦ Θεοῦ συμπλεγμαίνους, ὥστε εἶναι αὐτὸν καὶ ὀμαρῶντινον, καὶ τοσαύτην ἔχειν εὐοσμίαν, οἶαν νοῦς ἀνθρώπου παραστήσει οὐ δύναται.

Ἰδὼν οὖν ταῦτα ὁ Ἀνδρέας ἡνίατο καὶ ἐγλίχεται, πῶς, ἡ ποιῶν τρόπῳ δυνάσεται καὶ ἑνα λαβῆν ἀπὸ τῶν στεφάνων ἐκείνων. Καὶ προσελθὼν λέγει τῷ εἰσιδῇ νεωτέρῳ ἐκείνῳ [Οὕτως ἔχους τὸν Χριστὸν,] εἰπὲ μοι, πιπράσκεις ταῦτα; τάχα γὰρ οὐκ ἀπορῶ αὐτὰ ἀγοράσαι· ἀλλ' εἰ μικρὸν συμπάθης μοι, πορευθεὶς μὲν ὡς τῷ Κυρίῳ μου, καὶ αὐτὸς διδῶσίν σοι ὅσον βούλῃ χρυσίου, καὶ λαμβάνει αὐτά. Ἐφκ αὐτῷ ὁ νεανίας μειδιῶν τῷ προσώπῳ· Πιστεῖν μοι, ἀγαπήτε, ὅτι τοῦ κόσμου τὸ χρυσίον εἰ μοι ἐνέγκης ἐν τῶν ἀνθρώπων τρόπῳ τοιούτῳ οὐ παρέχω οὔτε σοι, οὔτε τινὶ ἑτέρῳ, ἀλλ' οὖν οὔτε τῷ νομιζομένῳ Κυρίῳ σου. Οὐ γὰρ εἰσι ταῦτα τοῦ ματαίου κόσμου τούτου, ὡς ὑπενόησαι· ἀλλὰ ταῦτα εἰσιν θησαυροὶ ἐπουράνιοι, καὶ στέμματα τοῦ Χριστοῦ, ὡς περ καταστέφονται οἱ τοὺς μαύρους ἐκείνους πατάσσοντες. Ἐάν θέλῃς μὴ μόνον τὸν ἑνα, ἀλλὰ καὶ τοὺς τρεῖς λαβῆν, προσελθὼν πάλαιον τὸν Αἰθίοπα ἐκείνον τὸν ἡσδουλημένον, καὶ ἐάν ἡπάσῃς αὐτὸν, οὐ μόνον τούτους ἀλλὰ καὶ ἐτέρους ὅσους ἀνθρώποις καὶ μάλα εὐειδεστέρους κομίσῃ παρ' ἐμοί.

operam Domino suo non inutilem præstitit : cui D exinde omni qua poterat cura ac sedulitate serviens, conciliavit sibi animum amoremque illius, uti et Dominae, ac omnium domesticorum.

3 At vero plura etiam benevolentiae signa ipsi exhibuit Theognostas, peculiarem ejus curam benevole gerendo, eique largiendo, proprias quas deponebat vestes ; ut subinde qui conspicabantur Andream, dicerent, elegantius famulam amiciri quam Dominum. Frequentabat ecclesiam quoque, ut vere dicam, insatiabili cum desiderio ac assiduitate : delectabatur mirum in modum lectione certaminum, quæ sancti Martyres subierunt, ac præcipue Vitarum, quas viri Deum semper in oculis atque animo gerentes vixerant ; adeo ut toto corde inflammaretur, viso illorum ardenti amore ac desiderio ; et necessario excitaretur ad imitandum. Statuens enim per se ipse sanctius vitæ institutum aggredi, tali modo famulatam Deo præstare exorsus est. Proripuerat se aliquando, Sanctos imitatus, e lecto nocte intempesta, ac orationi vacabat ; cum fraudulentus dæmon, livido intuitus oculo tam præclara adolescentis exordia, accessit propius ; cœpitque obtensas donui, in qua morabatur, fores fragore vehementissimo pulsare : unde juvenis, metu perterritus, relicta oratione, confestim in cubile se recepit, ac stragulis involutum abdidit. Quo viso, satanas, cujus numquam oculos quod rectum est recte afficit, summopere gavisus, dicit cuidam ejusdem secum farinæ : Ecce ille etiam, qui fabis vescitur, quam præclare adversum nos rem gerit ! Cumque hæc dixisset, inde abiit.

4 Beatus vero Andreas, remittente se metu, somno altissimo correptus,prehendit se per visionem in theatro, cujus in altera parte plurimorum Æthiopum numerosa turba, in altera multitudo virorum, candidis induturum vestibus, ac decore et sanctimonia conspicuorum. Quæstionem de cursu et lucta movebant inter se utrobique Æthiopes, quos inter Maurus quidam versabatur mole corporis insigni : sciscitabantur e candidatorum turba, quisnam congregi cum illo seu cursu seu lucta auderet : nullus quippe unquam, dicebant, ipsi resistendo par fuit, tametsicum pluribus a multo jam tempore congressus : erat enim Chiliarcha numerosæ istius satanicæ legionis. Inter has illorum jactationes, quas in medio consistens audiebat Andreas, turba candidatorum animis pendente ; descendit e loco superiore juvenis admodum formosus, tres manu coronas tenens : quarum una, nimium quantum radiabat auro purissimo et præstantissimo ; altera, circumquaque per ambitum distinguebatur gemmis inæstimabilibus ac margaritis, non aliter quam stellis cœli ratilantibus ; tertia demum, prioribus duabus amplior, ex omni florum genere, rosis, liliis surculis, herbisque variis paradisi cœlestis plexa, immarcessibilis erat, tantamque diffundebat odoris suavitatem, quantam sibi mens hominis imaginari difficile potest.

5 Conspicatus hæc Andreas discruciabatur animo, ardehatque scire, quo pacto vel unam istarum coronarum nancisci posset. Et propius accedens ad illum formæ eximiae juvenem : Ita, inquit, propitius tibi Christus sit ; dic age, utrum hæc venalia proponas ; illico namque emere non dubitarem : verum si vel tantilla mei te tangat miseratione, abiens quæso indicabo Domino in eo, persoluturo tibi quantum exegeris pretii, ut illa auferat. Placido ad hæc vultu subridens ille, Credas mihi velim, ait, carissime, si quidquid in mundo divitiarum est comportaris obtulerisque, non tibi, non alteri cuivis, non tuo, quem memoras, Domino vel unam ex hisce flosculis addixero : neque enim vani

Domini benevolentiam excipitur :

legendo gesta Sanctorum accenditur :

noctu orationi vacans terretur a dæmone.

E

ab eodem per visum ad pugnam deposcitur,

F et ab Angelo tres coronas deferente,

earum unam petens animatur,

A vani hujusce mundi isthæc ornamenta sunt, ut suspicaris; verum thesauri cœlestes et coronæ Christi, quibus coronantur illi qui Mauros istos profligant. Si vero, non unam solummodo, sed omnes tres reportare desideras; veni et accingere pugnæ, cum Æthiope isthoc nigra fuligine asperso committendæ: quod si superior fueris, non his modo tribus, sed quotquot volueris, et quidem longe speciosioribus, a me donaberis. Cum hæc audisset Andreas, posita in verbis illius fiducia: Crede mihi, inquit, exequar quæcumque dixisti: solummodo id rogo, ut insidias et machinamenta Æthiopis me edoceas. Adhæc juvenis: Tunc igitur hæc iguoras? audi. Neutiquam generosi sunt Æthiopes; sunt autem meticulosi, sunt imbelles; sunt viribus destituti. Neque te terreat ingens ipsius, quæ apparet statura; tam debilis quippe et fragilis est, quam caules et olera. His aliisque dictis, tironem suum quasi ungens et animans formosus ille juvenis, apprehendit ipsum; et quodammodo colluctans, docuit, quo pacto Æthiopi resistendum esset: ac tandem dixit ei in aurem: Cum te sublatum [in gyrum] egerit (ita enim fore, mihi certum est) cave consterneris, sed conflice cum ipso in signo sanctæ Crucis, et videbis gloriam Dei.

B Tunc igitur B. Andreas in medium processit, cum Æthiope pugnae aleam subiturus; exclamavitque voce magna: Prodi tandem, prodi teterrime, abjecte, commodorum nostrorum invidæ: age sis, nos duo simul in arenam descendamus. Postquam talia percepisset Æthiops; cuncta flatu dejiciens ac horrendum fremens, celerrime et ipse in medium procurrit, arreptumque Andream [in gyrum] vertit ad longum tempus; ita ut plauderent præ gaudio Æthiopes; candidati vero præ dolore ingemiscerent: videbatur namque tam valide a Mauro allidi solo, ut oculi ejus excuterentur. At vero dum Andreas in gyrum agitur, muniens sese sacrosancta Cruce, tanto impulsu dæmonem in terram dat, ut capite ad petram alliso dejectus statim disparuerit. Cum ecce candidatorum ingens plausus, et suavissimæ exultantium voces insonuere, ac B. Andream supinis manibus suis in sublime extulerunt; exosculatique ad unum omnes, unguentis quibusdam spiritualibus ipsum inunxerunt. Tum vero dissipatis subito, quotquot aderant, non sine confusione Mauris, ipsi quoque evanuerunt. Juvenis porro iste, dignitate eximius, immarcescibiles coronas Andree dono dedit; quas portans multa perfundebatur voluptate, quia fragrantia inde absistebat singularis. Denique amplexatus ipsum; Maete animo, inquit, ex hac hora nobis eris et amicus et frater suavissimus: decerta igitur generose nudatus omnibus, atque ardeo fac stultus fias propter me: et multorum bonorum dominus in die regni mei considerebis.

C

ANNOTATA.

F

a Jam dixi Leonem Philosophum intelligi, qui vel Magnus etiam seculi 9 dictus sit, vel interpolante textum librario hic pro illo suppositus, ut inveniretur aliquis Epiphani Patriarchatu anterior. b Erat ea dignitas magni nominis apud Græcos, eoque præditi illustres et gloriosi appellabantur. Protospatarius porro, primus seu Princeps est spathariorum, id est, custodum corporis Imperatoris, ut loquitur Cedrenus: a spatia, quod fere spatiosus atque amplius gladius interpretatum legitur. c Oriens respectu Constantinopolis fere intelligitur Asia minor, vulgo Natolia, per apocopen initialis litteræ A nuncupata. d Notariorum, inquit Meursius in Gloss. hic duo erant genera: hi ipsam artem factitabant; illi profitebantur et adolescentes docebant. . . . Eorum vero, qui artem factitabant, tria rursus erant genera: hi palatio inserviebant, isti militiæ, illi ecclesiæ. Plura de his varii, quos vide in Glossario du Cange. Hic noster, si non fuerit παιδοδικασταζος Theognosto, convenientius dicitur fuisse secundi generis, seu inservisse militiæ; et sic non inutilem operam præstitisse Domino, utpote copiis in Oriente præfecto. e Ἀποφορέματα vestes expono: idque suadent tum mox sequentia de elegantioribus famuli quam Domini vestimentis; tum etiam clarissime, quæ hoc loco habet MS. aliud ἄμφιον, σχῆμα. f Delevimus hoc loco sequentia, utpote parum clara, et in altero MS. desiderata, καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν πᾶσαν τὴν χρεῖαν ἀνελλιπῶς ἔχειν. g Αἰγιομάλοις Eadem quoque vox in MS. Mazarin. est. Videtur ab αἰζ capra et μάλη vel μαλίων, quod Græcobarbare pro lana et crinibus usurpatur, compositum: et 20 Jan. in Vita S. Euthyrii num. 139, Μαλός lana invenitur dicta. Atque hinc intelligi possit stragulum aut vestis e lana caprina. Verum ne de istiusmodi lana contentio sit, vocem magis universalem reponere malui. h Ὁ τὰ σέλη ἐσθίων. Eadem recurrunt num. 78, sed nihilo clarior sensus eruitur. Cibi genus innui manifestum est: at cujus difficilis conjectura est, uti et alias sæpe erit. Ego, qui fabis vescitur, interpretor, non quod sic putem explicari recte, sed ne nihil ponendo morer Lectorem. Credibile tamen est, viltiores quosdam cibos e leguminibus herbisve designari; qualibus initio ad subigendam gulam vesci solebant illi, qui ad serviendum Dei adiciebant animum: quorum vestigiis insistentem Andream dæmon hic irridere videatur. Si aalem velis τὸ σέλος cupedias significare; exprobrantis id fuerit quasi dicentis: Ecce hic etiam, qui delicatis e mensa Domini sui cibis furcitur, nobiscum

congregi

atque instruitur ad victoriam,

quam a dæmone. et coronas ab Angelo reportat.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἀνδρέας ἐπὶ τῷ λόγῳ ἐλάττωσεν, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· Πίστευσόν μοι ποῖν τὰ λεγόμενα· Μόνον διδάξῃς με τὰ μηχανήματα αὐτοῦ. Ἐσχ. ὁ νεανίας· Τί οὖν; οὐκ ἐπίστασαι ταῦτα; οὐχὶ γὰρ οἱ Λιθίοπες θρασεῖς εἰσιν καὶ δειλοί, καὶ σεσαθρωμένοι καὶ ἀνίσχυροι, [Καὶ μὴ σε θροήσῃ τὸ τῆς ὀρασεως αὐτοῦ μέγεθος ὡς γὰρ λάχανον, οὕτως ὑπάρχει σαθρὸς καὶ ἀνίσχυρος.] Ταῦτα οὖν εἰπὼν καὶ ἄλλα τινὰ πλείονα πρὸς σλειαφὴν τοῦ νέου, κρατήσας αὐτὸν ὁ εὐειδὴς ἐκεῖνος νεανίας, ὡς δῆθεν παλαίῳ μετ' αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτὸν τὸ, πῶς ἀντιστῇ τῷ Λιθίοπῃ. Καὶ ἐπὶ τέλους λέγει αὐτῷ εἰς τὸ οὖς αὐτοῦ· Ἦνίκα σε ἄρξῃ εἰς γύρον, ἐγὼ γὰρ αἶδα τοῦτο, σὺ μὴ θροήθῃς, ἀλλὰ in [συνπλάκῃ αὐτῷ σταυροειδῶς], καὶ δὴν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.

Ἐξῆλθεν οὖν Μακάριος τότε πρὸς τὴν πάλιν εἰς τὸ μέσον ἔναντι τοῦ Λιθίοπος, καὶ λέγει μετὰ τῇ φωνῇ· Δεῦρο λοιπὸν ἡσδουλομένε, ταπεινέ, ἀνωφίλητε, ἵνα ἅμα οἱ δύο παλαίσωμεν. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Λιθίοψ, τὸ τάχος ἔδραμεν, ἀποφυσὼν καὶ μετὰ φρυαττόμενος, καὶ ἀρπάζει τὸν Ἀνδρέαν γύροις ἐπὶ ἀφορήτους ὥρας, ὥστε κροτεῖν τοὺς Λιθίοπας χαράν, καὶ στουγνάζειν τοὺς λευσχήμενους· ἐδόκουν γὰρ ὅτι δίδωσιν αὐτὸν ὁ μακρὸς εἰς τὴν γῆν, ὥστε ἐξωθεῖν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. Τυροβολούμενος δὲ ὁ Ἀνδρέας, καὶ η [συνπλάκῃ αὐτῷ σταυροειδῶς, E πιάσσει αὐτὸν εἰς τὴν γῆν.] καὶ ὁ τοιοῦτος θαίμων ἔτυχεν οὗτοῦ τὸ κράνιον εἰς πέτρην, καὶ κατενεχθεὶς παρὰ τὰ διαφάνησε. Κρότος δὲ μέγας τῶν λευσχημένων, καὶ χαρὰ γλυκυτάτη τότε ἐγένετο, καὶ ἤρπασαν τὸν Μακάριον ἐκ' ὕψους ταῖς παλάμῃς αὐτῶν ὑπταίς, καὶ κατεβίβον αὐτὸν ἅπαντες, γρίοντες μύροις πνευματικαῖς. Τότε οὖν τῶν μακρῶν ἐκεῖνων πάντων σαρκισθέντων, μετὰ μεγάλης αἰσχύνης ἀνεχώρησαν· καὶ ἐδώρησατο αὐτῷ ὁ εὐειδὴς ἐκεῖνος νεανίας τοὺς ἀχράντους στεφάνους, καὶ ἐτέρπετο μετὰ τῶν φορῶν αὐτοῦ, ὅτι εὐωδία ἀφόρητος ἀπ' αὐτῶν ἐξεφέρετο. Τέλος ἀσπασάμενος αὐτόν, λέγει· Ὑπαγε καλῶς, ἀπὸ τῆς ἀρτιῆς ἡμέτερος καὶ φίλος καὶ ἀδελφός, γλυκύτατος. Τρέχει οὖν τὸν καλὸν ἀγῶνα γυμνός, καὶ γενοῦ σκλὺς δι' ἐμὲ, ὁ καὶ πολλῶν ἀγαθῶν δεσποτικῶς καθίσσεις ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς βασιλείας μου.

o

A *congregari non veretur.* i Ἀφόρητος intolerabilis quidem vertitur; verum hanc vocem non semper in propria D
 A NICEP.
 CO. EVO EX MSS.
 significatione sumi, sed etiam pro multis, ingens, singularis, tum hoc loco, tum clarius etiam mox num. 6 con-
 stat, ubi ἐπὶ ἀφορήτως ὄρας et εὐωδίᾳ ἀφορήτως dicitur: pro quorum prima Maz. habet expresse ἐπὶ πολλὴν ὄραν.
 k Ita Maz. aliquanto clarius quam habebat nostrum, "Οὕτως σὺ οὕτως ἔχεις Χριστόν. l Ἰσθουλομένον, quod
 modo dixi, hic quoque intelligi debet, eodem ob causam relinqui a nobis hanc vocem, ut in MS. nostro hic et
 seq. num. constanter habetur. Cum alioqui recta scribendi ratio postulet ἰσθουλομένον; ab ἀσβολῶν fuligine
 inficio, polluo, quod recte convenit nigro Mauro. m Quod hujus loco ponebatur in MS. Fotie. κόνδυα σου
 αὐτῶν, et infra δίδωσκον κόνδυον, peregrinum prorsus olet. Multo clarius est in Mazariniano, quod hic utrobique
 suppositum. n Pro his legebantur σπαρχαί, δίδωσκον τὸν δαίμονα κόνδυον. o Magis mihi placet quod in Mazar.
 legitur, καὶ πολλῶν ἀγαθῶν μέτοχόν σε ποιήσω ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, et multorum te bonorum partici-
 pem faciam in regno cælorum.

CAPUT II.

*Stultitiam simulans vincitur, revelationibus illustratur, oppugnatur a demoniis et liberatur
 ad serviendum Deo vocatur.*

a **T**αῦτα κούσας ὁ Μακάριος, ἀπὸ τοῦ βαθυτάτου ὕπνου
 ἐκείνου ἐξυπνος ἐγένετο, καὶ ἴν θουμάζων τὸ γεγονός αὐ-
 τῷ τῆς εὐωδίας θέσμι· ἐμύριζεν γὰρ τὴν ὄψιν αὐτοῦ
 εὐωδίᾳ τῆς φρικτῆς, αἰσάτος τε καὶ ακατανόητος. "Ερχε-
 ται οὖν πρὸς με πρῶτως τὸν ἀνάξιον, καὶ θάρρει μοι τὸ
 πρᾶγμα ὡς ἴν. Καὶ ἐξέστην ἔγω γε τοῦ Μακαρίου τὴν
 b ἔκστασιν [b ἀκούσας, μάλιστα δὲ καὶ τὴν ὄψιν αὐτοῦ
 B ὁρῶν σίγλῃ ἐκπέμπουσιν καὶ εὐωδίᾳ θεϊκῇ, φρικτῇ
 καὶ ἀσυνκρίτου]. Ἐσκεψάμεθα οὖν οἱ ἀμφότεροι τὸ πρᾶγ-
 μα, καὶ ἐκρίναμεν c [τοῦ σικματίσαι ἑαυτὸν εἰς τάξιν
 c δαιμονῶντος καὶ μαινομένου] διὰ τὸν εἰπόντα αὐτῷ,
 ὅτι γενοῦ σελῆς δι' ἐμὲ, καὶ πολλῶν ἀγαθῶν δεσπότης
 καθίσσεις ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς βασιλείας μου. "Αλλως γὰρ
 d διαθῆσθαι τοῦ σωματικοῦ δεσπότην οὐκ ἔδυνάτο· διὸ τι
 δυσκόλως τις τὸν ἑαυτοῦ [d οἰκτεῖν ζῶν ἀπολύσει] ἐλευθε-
 ρον, καὶ μάλιστα εἰς ἐργασίαν θεϊκῇ, τοῦ διαβόλου ταῦ-
 τα ἀπὸ τοῦ φθόνου κολύοντος.

Τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ, ὄρας οὕτως μεσονυκτίου, ἀναστὰς
 προσκύνῃς καὶ μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτὸν τὴν εὐκὴν αὐ-
 τοῦ, λαθῶν μάχιστον, ἐπορεύθη εἰς τὸ φρέαρ τὸ πλησίον
 τοῦ κοιτύου τοῦ Κυρίου αὐτοῦ. Καὶ ἐκδυσάμενος ἄπερ
 ἔφυγε ἱμάτια, ἤρξατο λεπτουργεῖν ταῦτα τῇ προσοῇ αὐτῷ
 μαχαίρᾳ, καὶ ὡς περ σελκνιζόμενος, ῥήματα τινα τοῦ
 e φουμοῦ προσέλλετο λέγειν, ὃν τρόπον οἱ σελκνιζόμενοι
 πράττουσιν. e Ἐξύπνου δὲ γενομένου τοῦ Κυρίου αὐτοῦ,
 ἤκουεν τὰς αὐτοῦ ὁμιλίας, καὶ ἐξενίζετο τὸ πῖ ἂν εἴη ταῦτα,
 καὶ μάλιστα ἐντοιαύτῃ ὄρᾳ. Ὑπὶ σθενοῦν, Διλονότι πνεῦ-
 μα πονηρὸν ἐστὶν τοῦ φρέατος, καὶ αὐτομολεῖ ἱτῇ ὄρᾳ
 ταῦτα παρακρούσαι τινα τὸν πρόχειρα εὐρίσκεισθαι, βου-
 λόμενον. Ἰσχυρῶς οὖν τῷ τοιούτῳ τρόπῳ μέχρι πρωΐας,
 καὶ τῇ αὐτῇ ἀπῆλθεν ὁ μάχιστος αὐτοῦ τοῦ γεμῆσαι
 C ὕδωρ, καὶ θεσπόμενος τὸ γεγονός τῷ Ἀνδρέᾳ ἐξέστη.
 Ἐξῆς οὖν τὴν ὕδριν αὐτοῦ, ἀνήγγειλεν ταῦτα τῷ Κυ-
 ρίῳ αὐτοῦ ἐπὶ ψάλλουσι τὰ ἐωθινά. Ἐξέστη οὖν ὁ Κύ-
 ριος αὐτοῦ ἀκούσας ταῦτα, καὶ ὅτι ὁ Ἀνδρέας φησὶν πα-
 ρατραπίς, ἐν τῷ στομίῳ τοῦ φρέατος κἀθίεται. Κατῆλ-
 θεν οὖν εὐθέως ἐκείνος αὐτῷ τοῦ ἰδεῖν αὐτόν, καὶ πᾶς ὁ
 οἶκος αὐτοῦ ἄμα αὐτῷ συνεπέστη αὐτῷ. Καὶ οἱ πλείονες
 ἐβήκον ἐπ' αὐτῷ, ἐκάζοντες ὅτι ἐπ' ἀληθείας οὕτως ἀπὸ
 δαιμονίων παρεκρούσθη· ὁ δὲ Κύριος αὐτοῦ πάνυ λυπηθείς
 ἐπὶ τὸ συμβεβηκός αὐτῷ, καὶ μήτ' ἐν εἰς τοῦτο ἰσχυρῶν
 αὐτῷ ὁμολῆσαι, εἰς τὸν σεβασμίου νοῖον τῆς ἀγίας μάρ-
 τυρος Ἀναστασίας f, εἰς τὰ δὴ Μακέλλου τιμί, ἐκείσε
 αὐτὸν ἀπενεχθῆναι προσέταξεν, καὶ ἐν τῇ αἰῶσει τῆς
 f Ἀγίας βληθῆναι δεδῆλωκεν, οὗς ἀργύρια τῷ Παραμο-
 νίτῃ g τῆς Ἀγίας ἐκκλησίας πρὸς περισσοτέραν ἐπιμέ-
 λειαν αὐτοῦ.

Δι' ὅλης οὖν τῆς ἡμέρας ὁ Μακάριος τὰ νόθα αὐτοῦ,
 ὡς δὴ γεν παραφρονῶν, ῥήματα ὁμιλεῖ. Τῇ δὲ νυκτὶ ἐβή-
 σαι καὶ προσκύνῃς παρακλῶν τῇ Μάρτυρι τοῦ Χριστοῦ
 ὁφθαλμοῦ αὐτῷ, καὶ παραμυθίσασθαι αὐτόν, [h εἰ ἄρεστος
 h ἐστὶ Θεῷ τὸ ἐγγεῖρμα, ὁ ἤρξατο]. Μικρὸν οὖν αὐτοῦ
 τοῦ θρήνου καὶ τῆς εὐχῆς πικρῶς, ἰδοὺ ὁφθαλμο-
 φανῶς πάντα γυναῖκες τοῖς ἐκείσε ἐπέστησαν, καὶ εἰς τις
 γέρον, δόξῃ πολλῇ κλειζόμενος, ἐμπροσθεν αὐτοῦ ὡραίοις
 ποσὶν περιπατῶν περιώδεν. Περιήρχοντο δὲ, καὶ τοὺς

Cum hæc insonnissent auribus B. Andreæ, [e
 somno profundissimo experrectus est; ac] miraba-
 tur secum, [quod oblatum senserat, plenum fra-
 grantiæ spectaculum: delibuta quippe erat facies
 illius suavitate quadam odoris, sacra, invisibili, et
 quam assequi mens ulla, hominis nequit.] Venit
 igitur bene mane ad me indignum, et confidenter
 quod acciderat exponit. Obstupui ego, tali audita
 extasi; idque vel maxime, cum faciem illius rutilare
 pulchro lumine viderem, et fragrantiam sentirem,
 divinam prorsus et singularem. Tum ambo rem ma-
 turus expendentes, judicavimus e re fore, si ipse
 in ordinem dæmoniacorum atque insanientium se
 transferret illius causa, qui dixerat, Fac stultus fias
 propter me, et multorum bonorum dominus in die
 regni mei considebis. Neque enim aliter effugere
 potuit, cui quoad corpus serviebat, Dominum: pro-
 pterea quod difficillime subducere se possit quispiam
 heri sui potestati, præsertim si pietatis operibus se
 addicere meditatur, diabolo istiusmodi consilium præ
 invidia inturbante.

8 Sequenti porro nocte, jam intempesta, consur-
 gens e strato, precationi se dedit; qua persoluta,
 accepit gladium et abiit ad puteum, qui proxime a
 Domini sui cubiculo aberat: ubi exutus suis vesti-
 bus, minutatim coepit illas concidere gladio, quem
 comportarat; ac jacere in medium voces quasdam
 absonas absurdasque, ad eum prorsus modum quo
 lunatici consuevere. [Quas cum experrectus Domi-
 nus ejus percepisset, miratus est quid sibi illæ vel-
 lent, præsertim tali hora ac tempore: et suspicatus
 tandem, malum ipsius putei genium esse, qui tali
 hora discurreret circumventurus quem primum oc-
 cupasset, quieti se reddidit ad usque diluculum:
 quo illuscente] exiit coquus aquæ hauriendæ gratia,
 conspicatusque cum stupore, quod acciderat Andreæ;
 relicta hydria, Domino suo, etiam tum matutinas
 preces persolventi, cuncta renuntiaturus, accedit.
 Obstupuit ille similiter audito coquo; Andream, a
 statu mentis dejectum, considerare ad os putei, refe-
 rente; descenditque confestim, comitante familia
 tota, rem inspecturus. Et illorum quidem pars ina-
 jor lugebant plurimum Andreæ causa, rati, ita vere
 miserum in modum a dæmonibus affectum esse:
 Dominus vero ipse, admodum tristis ob famuli sui
 casum infelicem, nullo penes se suosque reperto
 mali remedio, jussit ipsum in venerandum sanctæ
 Martyris Anastasiæ templum, quod est in Macelæ
 tractu, deportari, Sanctæque catenis vinciri; data
 ecclesiæ Custodi pecunia, quo accuratior ipsius cura
 gereretur.

9 Toto itaque die B. Andreas, peregrina quædam
 verba in medium jaciens, videlicet uti stolidus,
 perstrepebat; noctu vero lacrymis precibusque
 vacans, inelamabat sanctam Christi Martyrem
 Anastasiam, ut conspicuam sese offerens, ipsum
 consolaretur,

Omnia cum
 Auctore con-
 fert Andreas,

E

et stultum
 agere incipit,

noctu rocfef-
 rando et ves-
 tes concidendo:
 f

quod mac-
 stus intelligens
 Dominus,

jubet eum in-
 cludi in tem-
 plo S. Anasta-
 siæ:

que cum aliis
 apparet,

A consolaretur, significando angratum Deo esset, quod occeperat vitæ institutum. Cumque moram lamentis precibusque aliquantam interponeret, ecce adstiterunt conspicuæ mulieres quinque, et senex unus; qui multa gloria insignis, ac pedibus admodum forinosis obambulabat in conspectu Andreae. Porro circumeuntes singulos, qui istic detinebantur, infirmos visitabant; cumque obiissent omnes, ad Andream quoque deveniunt, constititque propius senex, et post ipsum comites ejus sanctæ mulieres. Post hæc intuitus ipsum senex oculo irretorto, leniter arridebat, videbaturque animo quiddam volvere utilitatis non modicæ. Conversus itaque ad matronam ceteris splendidiorem, facete admodum; Domina, inquit, Anastasia, non huic medicaris tandem aliquando? Cui illa: Domine Magister, jam adfuit ipsi præsentior medicus, non indigenti post hac rei ejusvis: is enim qui dixit; Fac stultus fias propter me, et multorum bonorum dominus in die regni mei considere: idem tam præsto ipsi futurus est, ut altero deinceps medico non sit opus: novit namque artem quam didicit, eamque non dimittet quoad spiritum duxerit: fiet autem Deo nostro vas electum, sanctificatum, dilectumque in Spiritu. **B** Excepit senex: Noveram ego quoque isthæc, Domina mea; sed ex magno erga hunc * affectu istum sermonem intuli.

10 Talia inter se vidente Andrea locuti, pacemque ei impertiti, ad interiora templi precationis causa se intulere: nec deprehensus est illorum aliquis aut egredi aut ingredi amplius, quoad illucesceret, lignumque pulsaret ecclesiæ Custos. Miratus itaque B. Andreas, in spiritu laudavit Deum, et gratias egit magnæ Martyri Anastasiæ, quod tam celeriter ad preces suas adfuisset. Consedit porro die illo toto vinculis constrictus, nihil quidquam cibi gustans; solummodo peregrinas simulatasque voces suas effutens. At vero recurrentibus, ut solent, tenebris, cum vigilans, circiter noctis medium, consuetas iterum Andreas preces atque vota Deo ac beatæ Martyri, in penetrali cordis sui, clam offerret; aggreditur illum repente diabolus, dæmoniis pluribus stipatus, manum armatus ascia: dæmonum autem illorum alii machæris, alii fustibus, quidam gladiis et rhomphæis, reliqui funibus instructi, omnes draconi seu diabolo isti militabant qui Chiliarcha erat, et ad quem frequentissimi confluerant in perniciem B. Andreae. Cum bisce itaque comitibus suis, sublato eminens ingenti fremitu, infestissimus ille, senem Æthiopem (ita namque apparebat) indutus, magno cum impetu in Sanctum irruit, percussurus ascia, quam manu tenebat.

11 Verum beato juvene manus cum multis lacrymis ad Dominum extollente, atque illud duntaxat precato; Sancte Joannes Theologe, opitulare mihi; ilico e sublimi insonuit tonitru, et voces quædam veluti a turba emissæ. Atque ecce adest senex, magnitudine corporis et oculorum conspicuus, calvitio exiguo, facie supra solem rutilante, stipatus multitudine ingenti; quibus et dixit cum iracundia: Obfirmate portas, et nemo ullus evasurus est manus nostras. Illi vero, cum numero præstarent aliis, æque repente jussa capessiverunt. Atque hoc modo conclusis comprehensisque Mauris omnibus, illorum unus socio suo in aurem secreto insurrat: Væ nobis, quia Joannes ille, ut vehemens imprimis est, gravissima nobis tormenta infliget. Et venerabilis ille senex, cum ipso jubente socii e collo B. Andreae tulissent catenam eique dedissent, procedens ad extimam portam constitit, ac dixit iisdem comitibus suis: Singulos Mauros afferte huc. Allatorumque primum jussit extendi solo, et arreptam propriis manibus Beati catenam triplicavit,

Maji T. VI

ἐκείσε ἀσθενεῖς ἐπισκίεποντο ἓνα καθ' ἓνα· καὶ διαβάuentes τοὺς λοιποὺς, ἔρχονται καὶ ἐπ' αὐτὸν, καὶ ἐν πρώτοις ἔστη ὁ γρηαῖος, καὶ ἀπ' αὐτοῦ αἱ ἀγίαὶ ἐκείναι γυναῖκες. Εἶτα θεωρῶν αὐτὸν ὁ γέρων ἐκεῖνος ἀνευδότη ὁρμητι, γλυκὺ τι ὑπεμειδίᾳ πρὸς αὐτὸν, τί ἀγαθὸν πάντως ἐν αὐτῷ στοχαζόμενος. Λέγει οὖν καὶ τῇ λαμπροτέρᾳ γυναικὶ ὡσπερ χαριεντιζόμενος· Κυρία Ἀναστασία οὐκ ἰατρεῦεις τί ποτε; Λέγει ἐκείνη αὐτῷ, Κύριε, ὁ Μαχρίστωρ ἄλλος ἤρτυσεν, καὶ οὐκέτι δέεται τινος· ὁ γὰρ εἰπὼν αὐτῇ ταῦτα, "Ὅτι γενοῦ σαλὸς δι' ἐμὲ, καὶ πολλῶν ἀγαθῶν δεσπότης καθίσκεις ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, ἐκεῖνος αὐτὸν ἰατρευσεν, καὶ λοιπὸν ἱατροῦ χρείας οὐ δέεται. "Εἶδει γὰρ τὴν τέχνην, ἣν ἔμαθεν, οὐκ ἔχσει αὐτὴν μέχρι τῆς ἐσχάτης αὐτοῦ αναπνοῆς, ἀλλὰ γεννησεται τῷ Θεῷ ἡμῶν σκευὸς ἐκλεκτὸν, ἅγιον, καὶ ἡγαπημένον ἐν πνεύματι. "Ἐφη ὁ γέρων· "Εἶδεν καὶ γὰρ Κυρία μου, ταῦτα, ἀλλὰ μετριοπαθῶν· πρὸς τοῦτο τὸν λόγον λελάληκα.

Ταῦτα εἰρηκότες, βλέποντος τοῦ Ἀνδρέα, καὶ δόντες αὐτῷ τὴν εἰρήνην, ἐνδον τοῦ ναοῦ εἰσῆλθον χάριν τοῦ προσεύχασθαι· οὐκέτι δὲ τὸ λοιπὸν τὸ οἶονεῖ ἀπ' αὐτῶν ἡ ἐξεληθόντα ἡ εἰσεληθόντα καθωράκει μέχρις ἂν ὁ ὁρμος ἐπέστη, καὶ τὸ ξύλον ἔκρυσεν ὁ Προσμονάριος. Ξενισθεῖς οὖν ὁ Μακάριος τῷ πνεύματι ἐδόξασε τὸν Θεόν, καὶ τῇ μεγαλημάρτυρι ἀπηνυχρίστησεν, τῇ ταχυτάτῃ ἐπὶ τὴν δέξιν αὐτοῦ. Καθεσθεῖς οὖν ἐν ὅλῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐν τοῖς δεσμοῖς, οὐδενὸς ἐγέυσατο, ἀλλὰ τὰ νόθα αὐτοῦ ῥήματα ἐπεφθέγγετο. Καὶ δὴ τῆς νυκτὸς πάλιν κατὰ τὸ σύνθημα καταλαβούσης, καὶ ἀγρυπνοῦντος αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὸ μεσονύκτιον πάλιν κατὰ τὸ σύνθημα δεήσεις καὶ ἱκεσίαις λαυθάνοντως, ἐν τῷ κρυπτῷ ταμίῳ τῆς καρδίας αὐτοῦ, τῷ Θεῷ καὶ τῇ μάρτυρι προσφέροντος, ἄφνω ἔρχεται πρὸς αὐτὸν ὁ διάβολος μετὰ πλήθους θαυμάσιων, κατέχων αὐτὸν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ· καί κεινοι δὲ, ἡγουν οἱ θαίμονες, οἱ μὲν μαχαίρας, οἱ δὲ ῥόπαλα, ἄλλοι σπάθας καὶ ῥομφαίας, ἕτεροι δὲ καὶ σχοινία· χιλίσρχος γὰρ ἦν ὁ δράκων ἐκεῖνης, διὰ τοῦτο πολλὰ θαυμάσια ἐκλήθει πρὸς αὐτὸν, τοῦ ἀνελεῖν τὸν Μακάριον. Βρούξας οὖν μακρόθεν ὁ λυσσόγερρος, τοιοῦτη γὰρ σχήματι ἐφαίνετο, ὡσπερ γέρων Αἰθίοψ, ὥρμησεν κατὰ τοῦ Ἀγίου τοῦ πατάξαι αὐτὸν τῇ αἰνῇ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ συνθαίμονες αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ.

Καὶ τοῦ Μακαρίου τὰς χεῖρας πρὸς Κύριον μετὰ δακρύων πολλῶν ἀναπετάσαντος, καὶ τοῦτο μόνον εἰρηκότες, "Ἀγίε Ἰωάννη Θεολόγε, βοήθει μου, εὐθέως βροντὴ γέγονεν ἀπ' οὐφους, καὶ ἤχος τις, ὡς ἀπὸ ὄχλου· καὶ ἰδοὺ τις γέρων μέγας, μεγαλόφθαλμος, ὡς ἰ ἀναφάλα μικρὸν, ἔχων τὸ πρόσωπον λαμπρὸν ὑπὲρ τὸν ἥλιον, καὶ πλήθος πολὺ μετ' αὐτοῦ, λέγει τοῖς σὺν αὐτῷ μετὰ θυμοῦ. "Ἀσφαλίσσατε τὰς πύλας, καὶ μηδεὶς ἐκλήσει τῶν χειρῶν ἡμῶν. Οἱ δὲ πλείους ἐκείνων ὄντες, τοῦτο διὰ τοῦ τάχους ἐποίησαν. "Ὡς οὖν συνελήφθησαν ἅπαντες, λέγει εἰς μαῦρος τῷ ἐταίρῳ αὐτοῦ ἐν μυστηρίῳ· Οὐαὶ κ' ἡμῖν, ὅτι Ἰωάννης πικρὸς ἐστίν, καὶ δεινῶς ἔχει ἡμᾶς βασανίσαι. Κελεύει οὖν ὁ τίμιος γέρων ἐκεῖνος τοῖς σὺν αὐτῷ, καὶ ἐκδιλλοῦσιν τὴν ἄλυσιν τοῦ αὐθένος τοῦ μακαρίου Ἀνδρέου· ἣν καὶ λαθὼν καὶ πορευθεὶς πλησίον τῆς ἑξῶς πύλης, ἐστὶ καὶ λέγει τοῖς σὺν αὐτῷ· "Ἐνα καθ' ἓνα μοι φέρετε. "Πνεγκαν οὖν τὸν πρῶτον. Καὶ λέγει, Ἀπλώσατε αὐτὸν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ λαθὼν αὐτὸς ἰδίαις χερσὶν τὴν τοῦ Μακαρίου ἄλυσιν, ἐτρίπλωσεν αὐτήν, καὶ οὕτως δέδωκεν αὐτῷ ὥσει ἑκατὸν μάστιγας· ἔλεγεν δὲ ὡσπερ ἄνθρωπος, τὸ ἐλέησον, ἐλέησον, ἐλέησον. Μετὰ τοῦτο πάλιν ἠπλώσεν ἕτερον, καὶ ἔλαβεν καὶ αὐτὸς τὰ αὐτά. Ἀκούων οὖν ὁ μακάριος Ἀνδρέας τὸ ἐλέησον, θέλων κἂν μὴ θέλων τῷ γελοῖῳ συνείχετο· ἐφαίνετο μὲν τῷ Δικαίῳ, ὅτι ὡσπερ ἄνθρωποι, οἱ Αἰθίοπες συνεσθήσαν, καὶ τύπονται, καὶ ταῦτα αἰσθητῶς· ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐπ' ἀληθείας τούτους ἔτυψεν τοιοῦτην δακρυμῶ 1, ἐπ' ἀληθείας οὐκ ἡ ψύσις αὐτῶν κατο-
δυναται ἡ ἀσώματος. Ἠπλώσαν οὖν καὶ τὸν τρίτον, καὶ αὐτὸς τὰ αὐτά ὑπέμεινεν· πρὸς ὅσον οὖν ἐνορρόνως ἐτυπον αὐτοὺς, ἕτεροι ἀνεφώνουν τοῖς θαρρείσιν καὶ ἀπολυομένοις, ἔλεγον ἐνὶ καρδίᾳ, "Ἰπαγε, διδάξον ταῦτα τῷ πατρὶ σου τῷ σατανᾷ, εἰ ἀρέσκειται.

2*

"Ὅτε

opem divinam
et non defutu-
ram affirmat.

Oppugnatur
a dæmonibus.

quos invocatus
S. Joannes
Evangelista.

verberibus
castigat;

D
A. NICEP.
COLENO EX 1881

E

i

F

k

l

A. NICEP.
CO. ENO EX MSS.

Λ Ὅτε οὖν πάντες ἐπιβλήθον, οἱ μὲν λευσγήμενες ἐκείνοι ἀφαιεῖς τῶν ἐκεῖ ἐγένοντο, ὁ δὲ ἡραῖος ἐκείνος γέρον ἔρχεται πρὸς τὸν Μακκάριον, καὶ τὴν μὲν αἰσιν τὸ αὐτὸ πάλιν ἐφόρεσεν, λέγει δὲ ὡς χαριεντιζόμενος· Βλέπεις πῶς ἐτάχυνα εἰς τὸ βοηθῆσαί σοι; ἵνα γὰρ εἰδέναι ἔχῃς ὅτι καὶ πᾶν μοι μέλει περὶ σου· ἐμοὶ γὰρ ὥρισεν κτελεύσας ὁ Δεσπότης, ἵνα σου τῆς σωτηρίας, πρὸς τὰ ὄντα πρόσφορα καὶ εὐθηνώτατα μεριμνῶν ἐκάστοτε, ἐπιδραβεύσω σοι. Ὑπόμεινον οὖν, ἵνα δόκιμος εἰς πάντα γενήσῃ· οὐ μακρὰν γὰρ καὶ ἀπολυθήσῃ τοῦ Κυρίου σου τῇ ἰδίᾳ θελήματι, πορεύεσθαι ὅπου ὃ' ἂν τοῖς ὀφθαλμοῖς σου ἔστιν εὐχάριστον. Λέγει οὖν ὁ Ἀνδρέας· Κύριέ μου, τίς γὰρ εἰ σὺ, ὅτι στυγρὸς; Ὁ δὲ φησιν· Ἐγὼ εἰμι ὁ ἀναπεσὼν ἐν τῇ ἀγρίαντι καὶ ζωοποιῇ στήθει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ τοῦτο εἰπὼν, ὥσπερ εἰς ἀστραπὴν μεταποινεθεῖς, ἐξ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐπορεύετο. Ὁ δὲ μακάρως Ἀνδρέας ἐθαύμαζεν τοῦ Θεοῦ τὴν ἀνεκδιήγητον ἀγαθότητα, καὶ ἐδοξάζεν αὐτὸν μεγάλως, ὅτι οὕτως ἐν παντὶ ῥήματι καὶ πράγματι βοήθης αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ἐκ τῶν ἐπανισομένων αὐτῇ ζοφερῶν πνευμάτων ἐν τάχει ἐλυτρώσατο, καὶ ἔλεγε· λαυθαίνοντως· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, μεγάλη σου ἔστιν καὶ ἀνεῖκαστος ἡ δύναμις, ὑπὲρ φύσιν εἰσὶν δεδωκεμένα τὰ σπλάγγνα σου, καθ' ὅτι ἐμὲ τὸν ταπεινὸν ἐλεῖς, καὶ ὅτι μέλει σοι περὶ ἐμοῦ· ξένον τοῦτο ἡγοῦμαι καὶ πολυθαύμαστον· φύλαξόν με οὖν Κύριε ἐτι καὶ ἐτι ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου, καὶ ἀξιώσόν με εὐρεῖν χάριν παρὰ σοι, ὡς ὕψιστε, πολυδύναμε, φοβερὸς, καὶ ἀκατάληπτε.

Ταῦτα αὐτοῦ προσευχομένου, ἐπέστη ἡ νύξ, καὶ μικρὸν αὐτοῦ τι ὑπνέσαντος, βλέπει ἐν ὁράματι, ὅτι ἦν εἰς παλάτια βασιλικὰ, καὶ κέκληκεν αὐτὸν ὁ Βασιλεὺς τῶν παλατίων ἐκείνων, καὶ ἐν ὧσιν παρέστη αὐτῷ, λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Βασιλεὺς ἐκείνος· Θέλεις μοι δουλεύσαι ὁλοφύγως, καὶ ποιήσω σε ἕνα τῶν ἐνδόξων τοῦ παλατίου μου; Ἐφη ὁ Ἀνδρέας· Καὶ τίς ἐκείνος, ὁ τὸ ἀγαθὸν παραιτούμενος; ἐγὼ δὲ πάνυ τοῦτον τοῦ πράγματος ὀρέγομαι. Ἐφη ὁ Βασιλεὺς· Οὐκ οὖν εἰ ὀρέγεις, θέξει τῆς δουλείας τῆς ἐμῆς τὴν αἴσθησιν. Καὶ σὺν τῷ λόγῳ δίδωσιν αὐτῷ τι ὥσπερ χίονα· καὶ λαβὼν, ἐψώμιαστο τοῦτο· ἦν δὲ γλυκὺ οἶον νοῦς ἀνθρώπου ἀπεικάζει οὐ δύναται. Ὀλίγον δὲ ἦν, καὶ φάγων αὐτὸ, καὶ κῆρυξεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ δοθῆναι αὐτῷ ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἕτερον· ἔλεγε γὰρ, ὅτι ἐν τῇ ἐσθίῃ με αὐτὸ, ἐδόκουν ὅτι εἰς μύρον θεῖόν τῃ ἰδούῃ μετατρέπεται. Πάλιν οὖν δίδωσιν αὐτῷ ὁ Βασιλεὺς ἐκείνος ὀλίγον τι ὡς εἶδος m κυδομιάτου, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν, Λάβε καὶ φάγε. Καὶ λαβὼν ἔφαγεν· ἦν δὲ ὀσμὴ καὶ πικρὸν σπόδρα ὑπὲρ τὴν ἀψυθον, καὶ ὥσπερ ἀποδυσαπέτημα τοῦτο ἐπῆλθεν τῆς ἀλλης ἡδονῆς ἐπιθυμίας τε καὶ γεύσεως. Ἰδὼν οὖν αὐτόν ὁ Βασιλεὺς οὕτως σιωπῶντα n, λέγει πρὸς αὐτόν· Ὅρα πῶς οὐκ ὑποφέρειαι τὴν πικρίαν τοῦ γεύματος; Καὶ γὰρ τῆς τελείας μου ὑπερστίης τὴν αἴσθησίν σοι κατανοήσασθαι δέδωκα· αὕτη γὰρ ἡ στενὴ καὶ τεθλιμμένη ὁδὸς ἔστιν, ἡ ἀπάγουσα o εἰς τὴν ζωὴν.

Ἐφη ὁ Μακκάριος· Πικρὸν ἔστι τὸ πρᾶγμα τοῦτο, Δέσποτα, καὶ τίς ταῦτα ἐσθίειν θουλεύσει σοι; Ἐφη ὁ Βασιλεὺς· Τὸ πικρὸν ἔρω, καὶ τὸ γλυκὺ οὐκ ἔρω; οὐκ ἔδωκα σοι πρῶτον τὸ γλυκὺ, καὶ τότε τὸ πικρὸν; Ἐφη ἐκείνος· Ναί, Δέσποτα, ἀλλ' ἐν τῷ πικρῷ μόνον εἴρηκας τῇ οἰκίᾳ σου ὑπάρχειν τῆς τεθλιμμένης ὁδοῦ το ἐκόντισμα. Λέγει ὁ Βασιλεὺς· Οὐχί, ἀλλ' ἐν τῷ γλυκὺ καὶ ἐν τῷ πικρῷ μεσολαβεῖται ἡ ὁδός· ἐν τῷ πικρῷ μὲν τῶν ἀγῶων καὶ τῶν πόνων σοι τῶν δι' ἐμὲ ὑποδέδεικται ἡ αἴσθησις· ἐν τῷ ἰδεῖν δὲ καὶ γλυκεῖ, ἡ ἐκ τῆς ἀγαθότητός μου ὁρόσις καὶ ἀνὰ ψυχῆς ἐγγινομένη τοῖς πειραζομένοις δι' ἐμὲ οὐκ ἔστιν οὖν τὸ πικρὸν μονόλογον, οὔτε τὸ γλυκὺ μονότροπον, ἀλλὰ ποτὲ μὲν τοῦτο, ποτὲ δὲ ἐκεῖνο, ἕτερον τῷ ἑτέρῳ διαδεχόμενον· εἰ οὖν βούλει, σύνθου μοι, ἵνα ἐπίσταμαι. Ἐφη ὁ Ἀνδρέας· Ὑψίστη μοι πάλιν τὰ αὐτὰ, καὶ βλέπω, καὶ λέγω σοι. Ὁ δὲ πάλιν τὸ πικρὸν αὐτῷ ἐπιδίδωκεν, καὶ τότε τὸ γλυκὺ. Σιωθεὶς οὖν μειζύτως πάλιν τῷ πικρῷ γεύματι, ἔφη· Οὐ δύναμαι σοι ταῦτα ἐσθίειν θουλεύειν, πικρὸν γὰρ τὸ πρᾶγμα ὑπάρχει καὶ βραχύ. Ὁ δὲ Βασιλεὺς μευδιάζας ἐκδύλλει ἐκ τοῦ κόλπου αὐτοῦ τι εἶδος ἕτερον, ὃ ἦν τῇ θέᾳ πύρινον, καὶ τῇ φύσει

sicque misero quasi centum verbera impegit; [exclamanti instar hominis: Miserere, miserere. His peractis alterum extendi mandavit, qui et eodem prorsus modo exceptus est. Interea B. Andreas, audito illorum lamentabili, Miserere; vellet nollet, risu correptus est: videbantur autem ipsi dicti Æthiopes, more hominum constricti, sensibilem in modum flagra subire: sed revera Deus verbera ista infligebat; cum natura illorum, quæ corporis expers est, vere non cruciaretur. Extensus deinde tertius quoque est, cui eadem omnia incubuere: sicque ordine ad omnes processum est.] Cum vero ita lamenti dimitterentur, acclamantes candidi Senis socii, dicebant singulis: Age age, enarra isthæc, si placet, satanæ patri tuo.

12 Posteaquam cuncti abivissent Mauri. Candidati quidem illi similiter evanuerunt ex oculis; formosus vero senex propius B. Andream adit, circumpositaque rursum catena, blande et facete dicit: Cernis, quam præsentis tibi suppetias tulerim? ut scias quantæ mihi curæ sint res tuæ: constitutus namque sum, jubente Domino, ut ad utilia sanctioraque consilia te animem, et crebro propositis præmiis excitem. Sustine igitur, ut in omnibus probatus inveniaris; non multum enim temporis intercedet, cum Dominus te tuus ultro missum faciet, abiturum quocumque animo collabitum tuo fuerit. Excipit Andreas: Domine mi, equis tu, quoniam non novi te? Et ille: Is ego sum, qui super immaculatum et vivificum Domini nostri Jesu Christi pectus quievi. Quibus dictis, quasi transformatus in fulgur, abiit e conspectu. Et miratus Andreas ineffabilem Iei bonitatem, glorificavit ipsum maximo opere, quod ita in omni verbo ac opere adjutor sibi factus, tam subito ex instantium atroxum demonum potestate eripuisse sese, dixitque submissa voce: Domine Jesu Christe, magna et incomparabilis est potentia tua: super omnem naturam glorificata est misericordia tua, quia mei humilis misertus es, et curam geris: id ego rem novam et multa admiratione dignam existimo. Custodi me igitur porro amplius et amplius, Domine, in veritate tua; et dignum me fac, qui inveniam gratiam coram te, o Altissime, o potentissime, o terribilis, o incomprehensibilis.

13 Talia precato Andrea, ingruit nox: cumque aliquantum somni caperet, deprehendit se per visionem in regali palatio; vocatusque a Rege, palatii domino, præsto advolat. Cui Rex: Visne servire mihi ex toto corde? si annuas; addiscam te in numerum Procerum palatii mei. Et Andreas: Equis autem fortunam bonam repudiet? ego enimvero id desidero plurimum. Ait Rex: Experire igitur, qualis famulatus meus sit: simulque tradit quidpiam non absimile nivis. Acceptum ille in us immisit sensitque tantam dulcedinem, quantam mens humana imaginari sibi nulla potest. Erat autem perexigua portio, quam comedens, orabat in corde suo, aliud atque aliud sibi ut concederetur: dicebat quippe, inter manducandum visum se sibi fuisse in divinum quoddam uaguementum præ dulcedinis suavitate transformatum. Rursum porrigit illi Rex paucillum quid, Cydoniati formam referens: dixitque, Accipe et manduca: et ille acceptum manducavit, sensitque absinthio longe acrius esse acerbiusque gustatu, quod uti amarissima potio succedebat priori suavissimo ac desideratissimo sapor. Rex itaque animadvertens sic commotum, rursum infit: Vide, quam non sustineas amaritudinem hanc gustare? Etenim his in rebus perfecti famulatus mei notitiam te assequi feci; hæc namque angusta et tribulis obsita via est, quæ ducit ad vitam.

14 Ad hæc infert Beatus: Acerbissimum hoc genus

et Andream
animat, præ-
dicens brevi
liberum fore:

qui Deo Gra-
tius persolvit.

Per aliam
visionem voca-
tur ad servi-
tium divinum.

cujus in suavi
cibo delectatio-
nem,

deinde in
amaro ledium
presentens,

deterretur:

A genus cibi est, Domine mi; quis illud manducans, servierit tibi? Rex autem; Sensisti amaritudinem, inquit; et dulcedinem non sensisti? nonne hanc prius, deinde illam gustandam dedi? Dedisti Domine, reponit ille; verum in amaritudine sola famulo tuo dixisti imaginem proponi viæ, tribulis spinisque obsitæ. Tum Rex; Non ita se habet, sed media inter utrumque via est, partim dulcedine, partim amaritæ aspersa: in eo, quod gustatu amarum fuit, certaminum ac laborum, mea causa subeundorum, propositum tibi specimen est; in altero vero, quod jucunde ac suaviter palatum affecit, adumbratur unctio ac refrigeratio bonitatis meæ, parata illis qui mea causa tentationes patiuntur. Non igitur amaritudo sola, non sola dulcedo hic invenitur; sed modo hæc, modo illa, altera alteri succedente, occurrit. Si vis itaque famulari mihi, fac sciam. Respondit Andreas: Inscire ori meo rursus eadem; et considerabo, et dicam tibi quid acturus sim. Et præbente rursum illo primum quidem quod ægre, deinde vero quod suaviter manducantem afficiebat; nauseam etiam graviolem pertulit quam prius, gustata amaritæ, et dixit: Nequeo famulari tibi, si talibus vescendum sit: id enim nimis durum acerbumque est. Tum Rex subridens, protulit e sinu suo aliud cibi genus; si consideres speciem, triticeum; si naturam, fragrantissimum; si colorem, florigerum; et dixit illi: Cape et manduca, ut obliviscaris omnium, quæ oculis auribusque sensisti. Accepit ille et comedit: mentisque compos præ suavitatis gaudii inusitati sensu per plures horas non fuit, nersus quodammodo immenso fragrantiae, gloriæ, voluptatisque admirabilis pelago. Cum vero sibi redditus esset, accidit ad pedes magni istius Regis, atque ita precatus est: Miserere mei. Domine benigne; et nolli repellere me ex momento hoc a famulatu tuo: quoniam vere nunc cognoscens, longo jucundissimam esse viam quam famuli tui terunt, non recedam inde, nec collum meum alterius cujusvis domini jugo subdam. Et Rex iterum:

B Itane ad modice dulcedinis gustum obstupuisti? crede affirmanti, illarum, quæ penes me sunt, voluptatum illa omnium longe minima est. Quod si dictis meis acquiescis, quæcumque possideo ego tua sunt, et faciam te regni mei cohæredem. Atque hæc locutus abiit Rex. Beatus vero Andreas e somno expectatus, conservabat omnia in corde suo, et mirabatur, quid tandem isthæc sibi vellent.

15 Jamque transacto trimestri, a quo in ecclesia S. Anastasiæ perduraverat, mirati ecclesiæ Curatores, nihilo lenius, imo deterius etiam se Andreæ habere, totius rei Dominum ejus commonefecerunt. Qui illis auditis, famulum suum in numerum insanarum ac dæmoniacorum jam referens, jussit vinculis eximi ac dimitti, abiturum quo vellet. Ex illo autem tempore discurrens per urbis vicos ac plateas mundum illisit, seniores illum Simeonem p mirabilem probe æmulatus. Cum vero deinde advesperasceret, ad me venit, homuncionem iadignum, solum domi meæ decumbentem, cœpitque ridere et faciem suam venerandam lacrymis humectare: et mutuo amplexu in longum tempus innexi, salutavimus inter nos, et cubitum concessimus. Percunctanti vero mihi de rerum ipsius statu, quomodo e vinculis, quibus tamdiu detentus fuerat, evasisset; enarravit omnia summa cum modestia et mansuetudine: mecum namque solo, Fratres et amici mei fidelissimi, sincere ac sine fūco agebat; cum aliis vero aut agebat ut motæ perturbatæque mentis homo, aut non agebat omnino.

ANNOTATA.

a Erat constructio hæc admodum mirabilis, solis casibus rectis cum verbo junctis: quare quod ponebatur ἡ ὄψις αὐτοῦ, mutavi τὴν ὄψιν αὐτοῦ, aliquanto clariorem faciens sensum. b Illa ex Maz. hic interjecta, videntur in nostro MS. paulo ante aliquibus mutatis, relata: quia tamen hæc illi belle respondent, interserenda duxi.

c MS. Vatic. habebat μὴ αὐτῷ παραδειγματίζειν: τίως δὲ ἐκείνων ἐκστὸν εἰς τὰς αἰῶνας διαμούνοντος μεταστῆσαι. d Vitiosissime legebat Vaticanum, δεσπότην ἐξαποπέλλῃ, pro οὐκ ἐπὶ.

e Quæ hic aliquot versibus continuis de Domino dicuntur, desunt alteri MS. f Idem pluribus explicat MS. Mazur. ὅν (ναὺν) ἐδέξατο ὁ εὐσεβὴς Ἀέων ὁ Μικελῆς. Fuit autem Constantinopoli duplex ecclesia S. Anastasiæ: quarum altera ad Pelargum, varias vicissitudines passa, innuitur Novatianorum fuisse a Socrate lib. 7 cap. 39. Altera, primum in formam oratorii non magni accommodata a S. Gregorio Nazianzeno, deinde a variis aucta et instaurata est; in quam et Reliquias S. Anastasiæ postea Sirmio translatas esse, testatur Nicephorus Callisti lib. 14 cap. 10. Estque hæc Anastasia, quam φερμακολυτρίον, Veneficiorum solutricem appellant, unde etiam maniaci eidem curandi sistuntur et energumēni, sicut hinc discimus: agemus de ea 25 Decembris. Prædictus Nicephorus, uti et Menæa templum illud in Porticibus Domini collocant; cum hic eis τὰ Μικέλου, uti habebat MS. pro Μικέλου, in Maceolæ tractu fuisse dicatur. Sed non reperio tractum ipsius nominis apud du Cange: habet tamen lib. 4 cap. 7 num 3. ex Codino ei Originibus CP. ineditis sequentia: Admirandum templum sanctæ Resurrectionis (idem illud est cum S. Anastasiæ de quo agimus) in Mauriani tractu ædificavit propriis sumptibus S. Martianus. Addunt

Origines

σφόδρα εὐωδέστατον, καὶ ἀνθοφόρον τῷ χρώματι, καὶ λέγει αὐτῷ, Λάβε καὶ φάγε, ἵνα ἐπιλάβῃ πάντα ὅσα εἶδες καὶ κούσας. Ὁ δὲ λαβὼν ἔφαγεν, καὶ ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἀπὸ τῆς ἰδούνης καὶ τῆς ἀπείρου χαρᾶς ὥσπερ ἐν ἑαυτῷ οὐκ ἐγκρατεῖεν, ἀλλ' ἵν ὥσπερ εἰς πολλὴν τινα εὐωδίαν καὶ οὐρανὸν καὶ τερπνότητα. Εἰς ἑαυτὸν οὖν γεγωνῶν, πίπτει εἰς τοὺς πόδας τοῦ μεγάλου Βασιλέως ἐκείνου, καὶ παρεκάλει αὐτόν, λέγων· Ἐλέησόν με, Δέσποτά μου ἀγαθὲ, καὶ μὴ ἀποβάλλῃς με τῆς δουλείας σου ἀπὸ τοῦ νῦν, ὅτι ἔργων ὡς ἀληθῶν πάνν γλυκύτατον εἶναι τὴν ὁδὸν τῆς ὑπηρεσίας σου, καὶ πλὴν αὐτῆς οὐκ ὑποκύνω τὸν αὐχένά μου τινι. Λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος· Εἰς τοῦτο τὸ παιδρὸν γεῦμα ἐξεπλάγχθης; Πίστευσον ἐν τοῖς ἀγαθοῖς τοῖς προσοῦσίν μοι, τοῦτο ἐστὶ τὸ πάντων εὐτελέστερον· ἀλλ' ἔάν με ἀναπαύσῃς, πάντα τὰ ἐμὰ, σὰ εἰσιν, καὶ ποιήσω σε συγκλητρονόμεον τῆς βασιλείας μου. Ταῦτα εἰρηκῶς αὐτῷ ὁ Βασιλεὺς ἀπέλυσεν. Ἐξυπνὸς δὲ γενόμενος ὁ Μακάριος, συνετρίζει πάντα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἐξεπλήσσετο τὸ αὐτὸ εἶναι ταῦτα.

Μετὰ οὖν τὸ διακρίσαι αὐτόν ἐν τῇ ναῷ τῆς Μάρτυρος ὡσεὶ χρόνου τετραμηνιαίου, θεασάμενοι οἱ τῆς ἐκκλησίας ὅτι οὐκ ἴσταντο, ἀλλὰ χεῖρωνα τρέπεσθαι, ὁρῶντες κατ' αὐτόν τῷ Κυρίῳ αὐτοῦ πεποιθήσασιν· Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Θεόγυνωστος, ἀπογραφάμενος αὐτόν, ὡς ἤδη ἐξελθὼν καὶ δαίμονων, ἐκέλευσεν ἅμα λυθῆναι αὐτόν ἀπὸ τῶν δεσμῶν, καὶ ἀφεθῆναι πορεύεσθαι. Τρέχων δὲ ἐκτοτε ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς πόλεως, ἵν παύσῃ κατὰ τὸν πάλαι Συμεῶν ἐκεῖνον τὸν θαυμαστόν. Ἐσπέρας δὲ γενομένης, ἔρχεται πρὸς με τὸν ἀνάξιον, ἐμοὶ μόνον ἔδου τοῦ οἰκήματος καθεύδοντος, καὶ μειδιάσας κρῆστο δάκρυσιν τὸ τίμιον αὐτοῦ πρόσωπον καταρράινειν· προσπλακέντες δὲ ἐπὶ πολλὰν ὥραν, καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους ἐκαθευδῆσμεν. Ἐπρωτόντων οὖν αὐτόν τὰ περὶ αὐτοῦ, πῶς τὰς τοσαύτας ἡμέρας ἐν δεσμοῖς ὦν, ἀπελύθη· ὁ δὲ διηγήσατό μοι πάντα μετὰ πάσης ἐπιεικείας καὶ πραότητος· ἐμοὶ γὰρ μόνον, Ἀδελφοί μου καὶ φίλοι πιστώτατοι, ὁμίλει ὁρθῶς καὶ ἀδόλως, τοῖς δὲ λοιποῖς φρενῆρει διαθήσει, ἡ οὐδ' ὁλως προσομίλει τινί.

ut mox vice versa primo amarum dein dulce manducans,

totum se illius servitio addidit.

Manumittitur a domino, sanitatem illius desperante,

P

C

D

A. NICEP.
COLEVO
EX MSS.

E

Α. ΝΙΣΕΡ.
CΟ.ΕΥΘ ΕΚ
MSS.

- A Origines CP. ineditæ: Ex divitiis Asparis, qui a Leone interfectus fuerat, unde et factum dicit Baronius, sub finem anni 470, ut Leo ipse Maceles, nempe Interfector, fuerit cognominatus. Papias quoque vocem Macellare interpretatur Occidere, verosimiliter eadem ratione, quoniam locus cædendorum animalium dicitur Macellum, et sic etiam hic scribitur per duplex λ. g Παρραμονίτης, alias παρραμονάριος et προσμονάριος uti paulo inferius; Mansionarium Latini appellant: estque Aeditus seu Custos et conservator ecclesiæ; Reliquiarum, clovium etc. Omnium notio innuit, non procul a templo, sed conjunctum ei domicilium seu mansionem fuisse, uti etiam convenit. h Nescia quid hoc loco sibi velit quod in nostro erat MS. ὡς γε πῶς. i MS. Mazarinianum vero ἀναφάλας Recalvaster: sic in Chronico Alexandrino Justinianus describitur Ἀναφάλας, quæ omnia eodem recidunt, sed puriori lingua Ἀναφάλας dicitur. k Pro isto ἡμῖν ex Maz. huc translato habebat nostrum τὴν ὥραν ταύτην καὶ ὃ ἡμεῖς ἐπληρώθημεν. l Δαρμός, uti et παρδαρμός ictus inflictus, verbera, supplicium; a δέρω verberare, cædo: voces in historia Byzantina frequentes. m Ita ex Meursii Glossaria corrigo licet MS. nostrum κυδομάτου, Mazar. κυδωνάτου habent: significatur autem confectio ex malis Cydoneis, gustu insunvibus, nisi saccharo condiantur. n Σιανθέντα, ita constanter, etiam num. seq. et in MS. Moz. legitur. Vox eadem occurrit in Prato Spirituali cap. 203, et ab Interprete vertitur commotus, deduciturque a σιάνειν contrahere. o Amplificaverat hæc Naster longiore phrasi, sed me iudice, hoc loco minus congrua, videlicet hac, τοὺς βουλομένους ἐπὶ τὰς πύλας τῆς βασιλείας μου: abunde sufficit eis τὴν ζωὴν. quod habet Mazar. p Non illum qui in monte Mirabili vitam transegit, atque vulgo Mirabilis Simeon audit; cujus Acta, saue mirabilia, protulimus ad 24 hujusce mensis: sed alterum quemdam oportet intelligere Simeonem, qui similiter propter Christum stultitiam simulans, mirabili modo mundum illulit, Martyrologio Rom. ad 1 Julii adscriptus.

CAPUT III.

- B Pro illusoribus suis orat: secreta et futura enuntiat: in lupanari a scortis ad libidinem frustra sollicitatur: abstinentia et raptibus in oratione excellit. E

Πρώτας δὲ γενομένης, ἀσπασάμενός με, ἔχκει ἐπὶ τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν· ἐνεδέδυτο δὲ μικρὸν περιβόλαιον. Καὶ δὴ γεγονότος αὐτοῦ ἐν τοῖς ἀρτοποιίοις, θεασάμενοι αὐτὸν τινες νεωτερισταὶ οὕτως παρραφρονούντα, λαβόμενοι αὐτὸν, εἰσέεισαν ἐν α φουσκαρίῳ, καὶ καθεσθέντες οἶνον πρῶτον ἐπεινον, παίοντες τὸν αὐχένα αὐτοῦ [h καὶ τὰ ῥήματα αὐτοῦ ὡς παρὰ φρονος λογιζόμενοι] ἀπολύσαι οὐκ ἠνέσχοντο, μὴ δὲ παρεχόμενοι ὧν εἰς ἐσθίαν ἐδε-
b
c
C
d
e

Postera die illucescente, impertitus mihi salutem Andreas exiit, brevi pallio amictus, ad lucrum spirituale faciendum. Cumque venisset in locum ubi panes prostant, conspicati ita delirantem insolentes aliquot novarumque rerum studiosi adolescentes, comprehensum trahunt secum in cauponam, considentesque allato vino ventrem suum. Andreæ vero cervicem verberibus onerabant; ac verba illius, tamquam stulti, percipientes, missum facere ipsum noluerunt; nihil interea quidquam epularum, quas ipsi avide vorabant, porrigentes. Animadvertens autem vir Sanctus, nihil minus ipsos velle quam sibi aliquid elargiri, meditabatur animo, quid faceret helluonibus ingratis: cumque unus aliquis posuisset forte scyphum in mensa generosissimo plenum vino; arreptum exhausit Andreas, et communito in caput illius scypho, fugam capessivit. Verum illi curriculo fugientem assecuti, retraxerunt adduxeruntque in cauponam, multis verberibus pulsatum: et considentes, ut prius, biberunt, nulla re cum Sancto communicata; imo etiam crebros ictus ac verbera dorso ipsius infligebant cum sannis et illusionibus. Ubi igitur sanniones illi, irrisionibus saturari nescii, Andream illusissent; ingruente vespera, voluerunt se subducere e caupona, relicto illo. Qui vociferans; Sanniones, Sanniones, ait, quid faciam, quia a Circitores mihi occursuri sunt, ac male mulctaturi? Atque hæc dicta de suis ipsius illusoribus volebat Sanctus intelligi; gnarus quid ipsis eventurum esset: illi vero non intelligentes, relicto eo, abiverunt.

Illuditur et
vapulat An-
dreas ab ado-
lescentibus,

queis eventura
prædicat,
a

17 Etenim consilio inito concesserunt ad turpium muliercularum prostibula, et animas suas pulcherrimus adusque vigiliam noctis secundam polluerunt: beatus vero Andreas inde similiter digressus, abiecit se, instar mendici, in angulum plateæ quempiam. Post hæc prodeuntes illi tendunt quisque domos suas, atque incidunt in urbis Circitores; a quibus comprehensi ligatique venerunt tandem ad locum, ubi Andreas jacebat; et exutis vestibus, virgis flagisque insigniter excepti sunt. Spectator hujusce actionis vir sanctus, indoluit vehementer, et a lacrymis se non temperavit: oravitque Deum, ut ne in carcerem compingerentur: tandemque et intercessionem propinquorum, et precibus S. Andreæ missione impetrata, ad ædes suas reversi sunt. Dicit autem unus eorum: Male pereat dæmonium, sodales

et male mul-
tatos liberat,

les

A les, quomodo quæ prædixit nobis dæmoniacus ille eventura sibi, in nobis completa sunt! Excipit alter: An putas, si quod malum inferre cuipiam parat dæmon, id innotescere dæmoniaco? Fortassis quod tam iniue tractavimus hominem, ita vicissim a dæmone tractati nos sumus. Subjicit tertius: Nequaquam; verum, ut ego suspicor, quia tam duriter atque immisericorditer verberibus in ipsum sæviimus, ista nobis retribuit æquus Dominus. Cui denique alter: Ut insanis! Deo nempe cura est de stulto. Ab ipso traditus est malo dæmoni torquendus: a nobis animi ac lusus causa pugnis pulsatus est: quid tum! At vero si saoctus esset, persuaderes mihi forte, peccatum, quod in ipsum commissimus, tale nobis a Deo accessisse supplicium: nunc autem, quoniam mente captus est, nullam ipsius curam gerit Deus.

*ambigentes
cur id sibi even-
nerit.*

*Cum canibus
cubans;*

B cedens, expulso illorum uno aliquo, procumbebat, ac veluti in frondibus virgultisque somno se dabat, et quidem nudus rerumque omnium indigus, non exiguae storeæ, non sacculi, non parvi cuiusdam straguli dominus; solummodo coopertus, de quo diximus, breviusculo pallio, quod plerumque gestabat. Postero die ilucescente, rursum surgens e strato illo, ita sese allocutus est; Ecce, nullius numeri et stolidè Andrea, velut canis cum canibus pernoctasti; age, rursus manum operi admoveamus; quoniam appropinquat mors: ne quis te seducat; quoniam nemo est qui opem tibi ferat in illa hora: omnis quippe homo laborum suorum fructus carpet, cum excedet e corpore suo: de cetero igitur curre alacriter, pro nihilo reputatus a seculi hujusce hominibus expelli, ut a cœlesti Rege laudem atque gloriam reportes.

*ad porro
pergendum se
hortatur.*

Phil. 3. 13,

*Alii alia de
ipso opinantur*

19 Atque hæc dicens, conabatur B. Andreas; ut Apostolus Paulus loquitur, oblivisci quæ retro sunt; ad ea vero, quæ sunt priora, extendere seipsum. Homines vero, ipsum intuentes, dicebant, alii quidem; Ab adolescentia dæmoniacus est; et commiseratione ejus tangebantur: alii vero; Apage, nullus hic stulto locus; et scapulas ipsius alapis onerabant, conspuentesque execrabantur hominem, patienter ferentem omnia, etiam fame ac siti laborantem, adustumque frigore ac æstu. Interea ex intimo cordis penetrati sic promebat orationes, ut murmur laborum ejus longe personaret: et quemadmodum olla, vehementer bulliens, densos vapores eructat; ita ex pectore Andreæ Spiritus sanctis halitus erumpebat; adeo ut intuentes eum dicerent: Coarctatur cor ipsius a malo dæmone, hinc isti vapores. Sed plurimam fallebantur; non enim inde, sed a continua ac divina oratione excitabantur. Quare ut olim mutationem linguarum ebrietati tribuebant homines nullius experientiae, ita hic quoque ratiocinabantur.

*Ab impuris
mulierculis in
lupanar trac-
tatus,*

20 Cum die quodam Andreas prope lupanar, seu turpium muliercularum receptaculum, ludum suum luderet; earum una quæpiam ipsum intuita, apprehenso vili quod gestabat palliolo, iotro ipsum attraxit. Ille autem, vere adamas et verus satanæ derisor, secutus trahentem in diversorium introiit; accurrente mox reliqua meretricum turba, et circulo inclusum interrogante risus causa, Qui id passus esset. Cumque vir beatus, leniter subridens, nihil responsi daret; colaphis ipsum verberabant, ac adigere conabantur virum continentem ad exe-

καὶ ἡμεῖς αὐτὸν παρρησίᾳ ἐτύψαμεν· οὐδὲν θαυμάσιον· εἰ γὰρ ἦν ἅγιος, ἐπειθεὶς αὐτὸν, ὅτι ἡ ἀμαρτία, ἣν ἐποιήσαμεν εἰς αὐτόν, αὐτὸν ἐπέδωκεν ἡμῖν ὁ Θεός· ἐπειδὴ δὲ ἐξηχθὸς ἔστιν, τοῦτο οὐ μέλει τῷ Θεῷ.

Ταῦτα αὐτὸν ὁμιλοῦντων καὶ ἄλλα τινα, ἃ ἀσύνηθές εἰσιν τοῦ ὁμιλεῖν τὴν νεότητά· ὁ δὲ Μανκάριος ἀναστὰς πρῶτὸν πάλιν τὸν δρόμον ἤνυε, μέσον τοῦ θαλάσσιου ἀσχροῦ, καὶ ἕλκον τὴν ἡμέραν μεθ' αὐτοῦ καθέζομενος, νήστειαν αὐτὴν ὑπεξήρχετο. Ἐσπέρας δὲ γενομένης, ἦν πεζεύων τοὺς ἐμβόλους τῆς πόλεως, ἐπετῆρει δὲ τόπον ποῦ ὅρα οἱ κύνας τὰς κοίτας ἔχουσιν, καὶ αἰ πορευόμενος ἕνα ἐκδιώκων ἐξ αὐτῶν ἀνέκειτο, ὥς ἐπὶ στιβαρῶς ἀνυπακούμενος, γυμνός, ἄπορος, μὴ δὲ ψυχθὼν ἔχων, μὴ τε κώλυ-
κον, ἢ κόμμα μικρὸν τι ἴσχυον, οὐδὲν τοῦτο μόνον τὸ προρηθὲν ἔμαχυστο, ὡς ἔφηρει. Πρῶτὸν δὲ πάλιν ἀνιστάμενος, πρὸς αὐτὸν ταῦτα ἔλεγε· Ἰδοὺ ταπεινὸς ἔρχομαι Ἀνδρέα, ὥστε κύων μετὰ κυνῶν διετέλεσας ὑπνόν· ἄγω-
μεν, πάλιν κάμωμεν, ὅτι ἐγγίζει ὁ θάνατος· μηδεὶς γὰρ πλανήσει σε, ὅτι ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ βοηθήσαι τίς ἔχει σοι; πᾶς γὰρ ἄνθρωπος τοὺς πόνους τῶν καρπῶν αὐτοῦ φάγε-
ται εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἐκδημίας τοῦ σώματος· αὐτοῦ λοιπὸν οὐδὲν ὁρᾷ μετὰ κόπου, ἐξουθενούμενος παρὰ τῶν ἀνθρώπων τούτων ἐν τῇ κόσμῳ, ἵνα ἔπαινον καὶ δόξαν κομισώμεθα παρὰ τοῦ ἐπουρανίου Βασιλέως.

Ταῦτα λέγων, ἔσπευδεν ὁ Μανκάριος κατὰ τὸν Ἀπίστο-
λον Πύλον τὸν λεγόμενον, τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτείνεσθαι, τοῖς δὲ ὀπίσθεν ἐπιλανθάνεσθαι. Οἱ δὲ ἄνθρωποι θεωροῦν-
τες αὐτόν, ἔλεγον· Ἐκ νέας θαυμάσιος. Ἄλλοι ἔλεγον· Οὗτος ὁ τύπος παρὰ σκλὴν οὐκ ἔστιν. Καὶ οἱ μὲν συνε-
παθόντων αὐτῷ, οἱ δὲ κόσμους κατ' αὐχένος ἐδίδωσαν αὐτῷ, καὶ τῷ σκλὴν πύοντες ἐδεδιόκτοντο. Ὑπέμεινεν δὲ ταῦτα, πεινῶν, θαψῶν, ῥιγῶν, καὶ καυσούμενος· εἴ γιν' δὲ τοσαύτην ἀνελάβετο ἐν τῷ κρυπτῷ ταμείῳ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ὥστε ὁ ψυθουρισμὸς τῶν χειλέων αὐτοῦ μακρόθεν ἀπὸ χειρὸς καθάπερ λέβης βρασμῇ ἀπείρῳ ἀτμὸν δασύτερον προδίδετο, οὕτως ἀπὸ τῶν ἔσθων αὐτοῦ ὁ ἀτμὸς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐξεπνεύετο, ὥστε οἱ στοχαζόμενοι αὐτόν ἔλεγον· Ἀγανακτοῦσα ἡ καρδία αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ πονηροῦ πνεύματος, τὸν ἀτμὸν ποιεῖ. Οὐκ ἦν δὲ οὕτως εἰς αὐτόν, ἀλλὰ εὐχὴ ἦν ἀκατάπαυστος καὶ θαύματος ἡ ταῦτα δεικνύουσα. Ὅθεν οἱ ἀνέπειροι ὥσπερ πάλαι τὴν ἐναλλα-
γὴν τῶν γλωσσῶν μέθην ἐφαντάσθησαν εἶναι, οὕτω καὶ ταῦτα διελογίζοντο.

Ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν πλησίον τῶν μιμαρίων, ἦτοι τῶν πορνικῶν καταγορίων, ὡς ἐν παρόδῳ παύοντος, μία τις τῶν πορνῶν αὐτόν θεασαμένη, δραξάμενη τοῦ εὐτελοῦς αὐτοῦ μαλοτίσκου, ὃ περιεέβλετο, ἔσυρεν αὐτόν ἐνδον. Ὁ δὲ οὕτως ἀδράμας καὶ ἀληθῆς ἐμπαικτικὸς τοῦ σατανᾶ, ἠκολούθησεν αὐτῇ. Εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ ἐν τῇ καταγω-
γῇ, ἐπισυναχθῆναι αὐτῷ καὶ οἱ λοιπαὶ πόρνοι, καὶ γε-
λοιωδῶς ἠρώτουν αὐτόν, πῶς τοῦτο ἔπαθεν. Ὁ δὲ δίκαιος μειδιῶν, οὐδὲν ἀπεκρίνατο· κοτσύζουσαι δὲ αὐτόν καὶ βιάζουσαι πρὸς τὸ ἔμμυσον ἔργον τῆς πορνείας, καὶ τὰ κρυπτὰ αὐτοῦ μέλη καταμαλάσσουσαι, ἕτεροι δὲ καταγι-
λοῦσαι, ἐδοκίμασαν πρὸς ἀναιδέειαν τὸν σόφρονον· αἱ δὲ ἔλεγον, Ἠρόνησον, σκλὴ, καὶ κόρεσον τῆς ψυχῆς σου τὸ ἐπιθύμημα. Θαῦμα γὰρ, Ἀδελφοί, φοβερόν τ' ἐπ' αὐτόν τότε γενομένου· ἐν τοσούτοις γὰρ γολιθμοῖς οἷς ἐποίησαν ἐπ' αὐτόν, οὐδ' αὖτως κινήσας ἢ ὀρέξας αὐτόν ἔσχεσαν πρὸς τὸ δυσωδῆς πάθος. Ὅθεν μεταδραλλόμενοι, τὰ τοιαῦτα ἔλεγον· Οὗτος νεκρὸς ἔστιν, ἢ ξύλον ἀνίστητον, ἢ λίθος ἀκίνητος. Λέγει δὲ μία ἐξ αὐτῶν· Θαυμάζω τὴν ἀναισθησίαν ὑμῶν, ὅτι ταῦτα λέγετε· σκλὴς γὰρ καὶ θαυμάσιος, πεινῶν, θαψῶν, ῥιγῶν, μὴ ἔχων ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει, αὐτὸς ἐπιθυμῇ ταῦτα; ἄφετε αὐτόν πορευέσθαι τὴν ἐξήλειαν αὐτοῦ.

Ἐώρα δὲ ὁ Δίκαιος τὸν τῆς πορνείας θαύμονα ἐστότα μέσον τῶν ἐταυρίδων· ἦν δὲ τῇ εἰδέᾳ λιθόψ' χειλὸς, ἐν τῇ κεφαλῇ τρίχας μὴ ἔχων, εἰ μὴ κόπρον μετὰ τέφρας μεμιγμένον, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἦν ὡς αἰλώπεκος, καὶ οἰκτρὸν κόμμα ῥάκους ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ ἐπέκειτο, ἀπο-
φορὰ δὲ καὶ δυσωδία ἐξήρχετο τρίλογοις, σπινθήρις, βορ-
βορώδης, καὶ ὡς πύελον ἢ ἀφρώδης, ὥστε ἐκ τῆς δυσω-
crandum

D
A. NICEP. CO-
ÆVO EX MSB.

f
g

E

F

h

A. NIGEP.
CO. EVO EX BSS.

Α δὴς αὐτοῦ τῆς πικρᾶς ἀποδείξεσθαι τὸν Μακκάριον, καὶ συνεχῶς πτεῖν, καὶ τῇ περιδιδέρματι ἀποφράττειν τὴν ὁσφύριον αὐτοῦ. Θεωροῦν δὲ αὐτὸν ὁ θαίμων τῆς ασωτίας ἀποδείκνυται, φωνὴν ἀφίησιν τοιάυδε· Ἐμὲ οἱ ἄνθρωποι ὥσπερ μέλι γλυκὺ ἔχουσιν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, καὶ οὗτος ὁ τὸν κόσμον ἐμπαίζων μυστατόμενος ἐμπτύει μοι· οἶκόν, σὺ περὶ ἀγαθῶν σε αὐτὸν σάλον ἐποίησας, ἀλλὰ ἢ πάντως ἀποδράσά σε τῆς σωματικῆς δουλείας. Ὁ δὲ Μακκάριος αἰσθητῶς αὐτὸν ἐβλεπεν· αἱ δὲ πόρνοι τῆς μὲν φωνῆς κκούον, οὐδένα δὲ ἐβλεπον. Κατεγέλαι δὲ ὁ Μακκάριος τῆς ἀσχημοσύνης, καὶ τῆς δυσωδίας αὐτοῦ, ὥστε λέγειν τὰς μιμῶδας· Ἰδε πῶς συμμειδῶ τῇ θαίμονι αὐτοῦ.

Μίαν δὲ ἐξ αὐτῶν ἔφη· Καλὸν ἐστὶ τὸ περιδιδάλειν αὐτοῦ, δεῦτε ἀρωμεν αὐτό, καὶ πιπράσωμεν· τούτο γὰρ ἔχομεν ποιεῖν σήμερον. Πραχρημα δὲ αναστάσαι ἀπέδυσαν αὐτόν, καὶ ἰσθίει γυμνῶν· τὸν δὲ γιγῶνα πιπράσσαι εἰς μιλιερίσιον ἐν, ἐνέμαυτο δὲ ἀνὰ δύο λεπτῶν. Λέγει ἡ πρώτη τῆς ἐτέραις· Μὴ ἀπολύσωμεν αὐτὸν γυμνόν, ἀλλὰ καὶ ψάθην πεπλάκωμενον χαρισθῶμεθα αὐτῷ. Ἦνεγκαν οὖν ψάθην, καὶ σχίσασαι αὐτὸν μέσον, περιέδωλον αὐτόν· καὶ οὕτως τοῦ καταχωρήσιον ἐξεβλήθη. Ἐλθὼν οὖν εἰς τὴν πλατείαν ἐφόρει αὐτό καὶ ἔτρεχε παίζων. Οἱ δὲ ὁρώντες αὐτὸν ἔλεγον· Καλὸν σχήμιστρον φορεῖ.

Β ὁ ὧμός σου, ἔφη. Ὁ δὲ ἔλεγεν· Ναί, σάλωι, καλὸν σαγῖν φορεῶ, ἡ πατρίκιον γὰρ ὁ Δεσπότης με ἐποίησεν. Τινὲς δὲ φιλόχριστοι παρεῖχον αὐτῷ κατὰ προαίρεσιν λεπτὰ, σὺ ζήτησεν ταῦτα αὐτός, ἀλλ' ὁ Χριστὸς ἐμερίμνα αὐτῷ· ὅσα δὲ τινας ἐδίδου αὐτῷ, ἐδέχετο δι' ὅλης δὲ τῆς ἡμέρας εἰκοσι λεπτὰ καὶ τριάκοντα καὶ πλείονα ἐκράτει. Ἀπετίθει δὲ τόπον κρυπτόν, ἐν ᾧ γίνεται συναγωγὴ πενήτων, καὶ ἀπέρχετο ἐκεῖ, ἐν τῇ χειρὶ κατέχων τὰ φολερά, ὡς δὴθεν παίζων, πρὸς τὸ μὴ γνωσθῆναι τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ. Καλεζόμενος δὲ μέσον τῶν πενήτων, τοῖς ὁδολοῖς ἐπαυριάζεν· ὅτε δὲ εἶχεν τις τῶν πτωχῶν τοῦ ἀρπάζειν, ἐδίδου αὐτῷ κόσμον· οἱ δὲ λοιποὶ πένητες διεκδικούντες τὸν συμπένητα, τοῖς βράθεσι αὐτὸν τύπτουντες ὑπαισθίνον· αἰτίαν δὲ φυγῆς χρώμενος, πάντα τὰ φολερά ἐσκήρπιζεν, καὶ λοιπὸν ἑκαστος εἰς ἴδιον κέρδος ἤρπαζεν καὶ ἐκέκτετο.

Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν ᾗ παίζων ὁ Ὅσιος ἐν τῇ ἀντιφύρῃ συνῆλθε αὐτὸν εἰσελθεῖν τῶν καλικοποτιῶν, ἔνθα ἐσφυρυσμένον οἶνον ἔπινον. Εἰσελθὼν δὲ ἄνθρωπος τοῦ πιεῖν, ἰδὼν αὐτὸν ὁ Ὅσιος, ἀπεσκόπει εἰς σὺν-ὄν· ἰδὼν δὲ ὁ ἄνθρωπος ὁξέως εἰς αὐτὸν ἀτενίζοντα, βλοσυρῶ τῇ ὀμμάτι ἀπιθὼν λέγει· Τί μοι ἀτενίζεις, σὺλῆ; Ὑπαγε ἔξω. Ἐφη ὁ Ὅσιος· Κνιπὸς θαίμων ὡς μικρὸν πνιθίκον ἐπὶ τὸν ὧμόν σου κάθηται τὸν δεξιόν, καὶ ὥσπερ ρ ἄρκον τῇ κυρομῇ ἔχει σε δεδεσμένον, ἄθλιε· ὅς μοι ὁδολόν. Ὁ δὲ μανεῖς λέγει· Οὐχ ὑπάρχει μοι. Ἐφη ὁ Ὅσιος· Ναί, πάρετε τῇ ψυχῇ, ἔπειτ' ἀπὸ τῆς οἰκίας ἔξερεις, τὴν μίαν ἡμέραν τὰς λάρυγγας, τὴν δὲ ἐτέραν θέρμια, καὶ τὰς πέντε γέρας ἐν τῇ κόλπῳ σου, καὶ βιάζουσί σε οἱ θαίμονες τοῦ πιεῖν αὐτάς. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ὁρομσίως ἐξῆλθεν. Ὁ δὲ ἄνθρωπος ἐπὶ τῷ ῥήματι ἐνισθῆναι, ὅτι ἀληθὲς ἐστὶν τοῖς σύνεγγυς κατημένους καὶ πίνουσιν διεσάχτην· Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ φουσκάριος, λέγει πρὸς αὐτούς· Ὡς ἔρω, καὶ ὑμεῖς ἐξηγύτερον αὐτοῦ τυγχάνετε· οὐ γὰρ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ λαλῶν, ἀλλ' ὁ συμπεριγερόμενος αὐτῷ θαίμων· [τί οὖν ἐνέχεσθε; ἢ οὐκ ᾔδει ὁ θαίμων] τίς πορνεύει, ἢ τίς κλέπτει, ἢ τίς ἐστὶν κνιπός, ἢ τίς πύσας φύλει ἐν τῶν ἔνδον βραστάει; ἐπεὶ ἀκολούθει ὁ σατανᾶς ὁπισθεν τοῦ ἀνθρώπου, δηλονότι καθοπεύει τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ, καὶ τὰς εἰσόδους, καὶ τὰς ἐξόδους· καὶ εἰ μὲν ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, πάντα σοι ἀναγγελεῖ, ὡς καὶ τὰ τῶν ἀλλοτρίων. Ταῦτα τοῦ φουσκάριου φήσαντος, ἐπεισεν αὐτούς οὕτως ἔχειν.

Ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν διερχόμενος ὁ Μακκάριος ἐν τοῖς ἀρτοπολίαις, συναρχῇ τρισὶ νεανίσκοις ἐκνηθόμενος, ἡραίοις καὶ ψυχῇ καὶ σώματι· εἶχον γὰρ ἀγαθὴν ἐργασίαν οἱ μείροντες, τοῦ πρεσβυτέρου ὁδηγούτος αὐτοὺς εἰς πᾶσαν τὴν τοῦ Θεοῦ εὐαρέστησιν· ὡς δὲ συνήκτεσαν τῇ Ὁσίῳ, ἔγνω ὁ πρῶτος τῶν σεμνῶν παίδων ἐκεῖνων τὰ

crandum libidinis scelus committendum, aliis quæ tegi convenit membra ipsius leniter demulcentibus, aliis oscula figentibus, aliis; Scortare, inquentibus, stulte et exple libidinem tuam. Ingens profecto miraculum tunc contigit. Fratres; quippe in tanta mollitie, qua virum aggrediebantur, nequaquam aut movere ipsum, aut concupiscentiam injicere turpis flagitii potuerunt. Hinc et ipsæ mulieres mutatæ, dictitabant: Hic certe aut mortuus est, aut lignum sensu destitutum, aut saxum immobile. Sed una e numero; Admiror, inquit, ego stuporem vestrum, cum sic loquimini: quid enim? mente captus, insesusque a dæmone, fame ac siti pene enectus, frigore rigidus, quique ubi caput reponat quieturus non habet, talia concupiscat? dimitte hominem ut insaniat insaniam suam.

21 Interea Beatus conspiciebat stantem in medio meretricum impudicitiae genium, specie Æthiopem, grandibus labiis * conspicuum, cui caput depile oportumque stercore cineribus mixto, oculi vero persimiles vulpi: pendebat ex humero sordidum panni laceri fragmen, absistebatque exhalatio ac fœtor triplex, quasi ex sanie cænoque et sputis spumantibus, isque adeo gravis, ut ferro illum nequies Andreas necessum haberet perpetuo excreare, atque nares lacerna sibi obturare. Quem cum notaret dictus genius tantopere aversari sese, istiusmodi emit tit vocem: Me me homines pro melle dulcissimo hauriunt ac sinu suo condunt; et hic mundi illusor me despuit ac detestatur: tu vero non tam quod bonum est ut consequaris, quam ut corporis servitutem omnino subterfugeres, stultum induisti. Et Andreas quidem hæc loquentem videbat sensibilter, non videbant vero scorta, præter vocem nil percipientia: cumque ille derideret impudicum ac graveolentem dæmonem; dicebant iste: Ecce quam blando risu dæmonem suum excipiat.

22 Tunc una mulierularum; Non contemnendus, ait, hic amictus ejus est; venite, ablatum vendamus; id nobis agendum est hodie. Atque illico consurgentes, exutum vestibibus, nudum destituunt; quas venum portantes unum abstulere miliarisium i, indeque distributæ sunt singulis k oboli duo. Deinde præcipua omnium dicit ceteris: Ne dimittamus ipsum nudum, sed vel tegeticulam saltem vestustate attritam ei demus. Quam ubi attulerunt, mediam scindentes injecerunt illi: atque ita domo expulerunt. Prodiit igitur Andreas in publicum cum illo gestamine, ludensque ludum suum percurabat plateas: ac dicentibus sibi spectatoribus; Perpulchrum sane stragulum portas humeris tuis, stulte; respondebat: Imo vero, stulti, perpulchrum porto; Patricium namque me ferit Dominus. Nonnulli etiam e Christi fidelibus benevole porrigebant nihil petenti obolos, Christo ejus curam gerente; et quantumcumque aliqui darent, admittebat sic ut toto illo die viginti, imo triginta et amplius obolos auferret. Noverat autem locum secretiorem, ubi pauperes conveniebant, contulitque se eo, nummos manu tenens, veluti ludibundus, ne videlicet suus agendi modus innotesceret; ac medius inter mendicos considens illis ludebat; quod si quis inde vi rapero tentasset aliquid, hunc verberibus male mulcabat. Cumque socii sui injuriam reliqui statim mendici vindicaturi concurrerent, ac fustes in Andream expedirent; hic fugæ se committens cunctos obolos suos dispergebat, unde quilibet in rem suam rapiebat aliquid ac retinebat.

23 Quodam die cum in Antiforo m partes suas ageret, ingressus forte est ænopoliū n, ubi vinum o myrrhatum bibebatur. Cumque ingrederetur alius quoque bibendi causa; fixis in eum oculis attentius considerabat hominem Andreas. Quo animadverso intendens

D
ad libidinem
frustra ten-
tatur:

cernit impu-
dicitia dæmo-
nem horrende
fœtentem,

E

Vestibus suis
spoliatur a
scortis,

i
k

et seminudus
ejicitur domo
F

Mira ejus
in stipe cro-
ganda ars.

Homini
cujusdam
avaritiam

m
n
o

- A intendens ille similiter in Andream, torvo aspectu dicit; Quid me tam fixo contemplaris obtutu, stulte? apage hinc foras. Cui Sanctus : Humerum tuum, inquit, dexterum insidet avarus daemon, siniam referens non magnam, victumque te tenet, infelix, uti ursum millo : da mihi obolum. Reponit ille, ad insaniam tenax; Nullus mihi superat. Et Sanctus : Imo etiam, stulte et oblite tui; nummos septem extulisti domo, quorum unum impendisti oleribus, altero culida tibi comparasti, quinque reliquos habes in sinu tuo, adiguntque te demones ut illos in vinum absumas. Quibus dictis celeriter se inde proripuit : et obstupescens homo ille tali sermone, ita rem se habere palam enarravit assidentibus sibi computatoribus. Audiens hæc caupo; Quantum video, inquit, et vos insano isto nihilo saniores estis : non enim ille, sed quod circumfert daemonium loquitur. Quid igitur admiramini? an daemon ignoret, quis fornicetur, quis adulteretur, quis furetur, quis avaritia laboret, quot quis nummos domo effert? cum nequam ille sequatur pone hominem, et observet opera ejus, ingressum et egressum? quod si amicus ejus es, omnia tibi revelabit, etiam aliorum gesta. Atque hæc oratione persuasit audientibus caupo, ita se rem habere.

24 Transiens quodam die Andreas per forum, ubi panes veneunt, obvios habuit tres adolescentes, capillis flavis insignes, tam anima quam corpore decoros : bonis quippe operibus assueverant sub instituto anius, qui erat profectionis ætatis, ad omne Dei beneplacitum alios informantis. Ubi vero hi inter se occurrerunt, cognovit præcipuus ille, aliorum institutor, quæ circa B. Andream agebantur, dixitque sociis : Credite mihi, dilectissimi, suspicor stultum isthunc, Dei famulum esse. Et alter; Quæso, inquit, concedamus aliquo sessuri cum ipso. Tum primus; si libet, quam mox id effectum dederò : conversusque ad Sanctum; Frater, ait, si me amas, adesto huc et conside nobiscum, quia ego te diligo, et hi sodales mei tenentur desiderio tui. Intuitus invitatem Andreas, risit; ac nominatim ipsum compellans, Tu, inquit, Epiphanius es, amicus meus. Quo dicto amplexatus juvenem, id quod futurum erat prævidens, significavit fore, ut urbis, quæ inter alias uti regina eminet. Episcopus crearetur. Et tenentes alter alterius manum accesserunt ad alios duos adolescentes, narravitque Epiphanius, quomodo ipsum suo nomine compellasset : quo audito illi, ardentiori inflammati desiderio hominis, majorem in ipso fiduciam collocarunt. Ingredientes itaque ænopolium, coemptis pane, vino ac piscibus, convivium pararunt : cumque fidem eorum cognosceret Andreas, ingenti perfusus gaudio, leni oris susurro fasis ad Deum precibus, profectum in virtute juvenum ei commendavit; deinde cibos appositos sumpsit, ac eis etiam porrexit propriis manibus.

- C 25 Vera loquor et fide digna, dilectissimi; toto die non manducabat Andreas medium q paxamantium; idque faciebat, pauxillum aliquid ex apposis decerpendo, plerisque in mensa relictis. Cum quis ei vinum porrigebat, bibere non dubitabat : si nullus præberet, non bibebat unquam. Non raro binis ternisque diebus, nonnunquam hebdomada tota omni cibo austinebat : cumque satanas plurimorum animis, ut ne quid erogarent illi amplius, obstinationem induxisset, ac ipse omnem petendi curam abjiceret; nihil quidquam ad sustentationem accipiebat. Hiuc sæpissime siti æstuans, et quid consilii caperet ignorans, reperto forte in platea luto aqua pluvia subacto, curvabat genua; ac ternum Crucis signum inflando formans, inde bibebat, ad spectatorum illac transeuntium indignationem, ahis quidem fustibus eum aggredientibus, aliis vero non sine comminatione dicentibus; Non decet, stulte, ita sordes haurire. Ille autem non respondens ulli verbo, confestim se inde proripiebat. Atque hæc carissimi, victitandi vivendique ratio, sane arcana, viro sancto fuit.

26 Accumbente igitur Andrea, quemadmodum supra meminimus, in ænopolio cum venerabilibus illis adolescentibus mensæ; forte auribus meis prætereuntis illac, hominum infirmi, allapsa vox ejus est; et declinans tantisper a via, contuli me ad vestibulum, elam, quid ageretur, speculaturus. Igitur cum adolescentibus salutato Andrea viam suam prosequerentur, accidit etiam cauponem, qui Christianus erat, ejusdam rei causa officina egredi, et Andream intus manere solum : qui huc atque illuc circumspiciens, ubi

neminem

περί τοῦ Μακαρίου, καὶ λέγει τοῖς ἐτέροις· Πιστεύσατέ μοι. ἀρχαῖοι, ὑπονοῶ τὸν σάλον ἐκείνου δοῦλον τοῦ Θεοῦ ὑπάρχον. Ἐὰν ὁ ἕτερος· Παρκαλῶ σοι ἐν τινὶ τόπῳ μετ' αὐτοῦ συγκληθῇ ἡμᾶς. Λέγει ὁ πρῶτος· Εἰ θέλεις, τοῦτο ἐν τάχει ποιῶ. Καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀδελφε, ἀρχαῖς με, δεῦρο, συγκληθῶμεν μετ' ἡμῶν, ὅτι ἐγὼ ἀρχαῖός σε, καὶ οἱ μετ' ἐμοῦ λίαν ποιοῦσίν σε. Ἰδὼν δὲ τὸν, ἐμειδίασεν, καὶ λέγει αὐτῷ ἐξ ὀνόματος· Σὺ εἰ Ἐπιφάνιος ὁ φίλος μου, καὶ σὺν τῷ λόγῳ ἀπαύσαστο αὐτοῦ, προσδλεπτικῇ ὁμῶς τὸ μέλλον προσοιράσας γίνεσθαι ἐπ' αὐτόν· τῷ γὰρ βασιλεῖος τῶν παλαιῶν Ἐπίσκοπον γενοῦναι. Χειροκρατοῦντες δὲ ἀμφοτέρω χειρὰ πρὸς χειρὰ, ἔλθον πρὸς τοὺς δύο παῖδας, καὶ διηγίσαστο αὐτοῖς ὁ Ἐπιφάνιος, πῶς ἐξ ὀνόματος ἐκάλεσαν αὐτόν. Οἱ δὲ σκοῦσαντες ταῦτα, πλείονα τὸν πόθον καὶ τὴν πίστιν εἰς αὐτὸν ἀναστήθηναι. Ἐισελθόντες οὖν ἐν ἐνὶ τῶν καθαρῶν ποτίων, ὠνήσαντο ἄρτον καὶ οἶνον καὶ ἰχθύν, καὶ πορέθησαν εἰς ἐσθίαν. Ἰδὼν δὲ ὁ Ὅσιος τὴν πίστιν αὐτῶν, ἐχάρη χαρὰν μεγάλην, καὶ ἦν ὑποψιθυρίζων τῷ σκόρπῳ δι' εὐχῆς πρὸς τὸν Θεὸν τὴν προσοιμήν αὐτῶν ἀναλίσκειν· εἰθ' οὕτως τῶν προτεθειμένων μετέσχεν, θοῦς καὶ τοῖς νέοις οἰκείαις χερσίν.

Ἀλλήθινόν τὸ ῥῆμα, ἀρχαῖοι, καὶ πιστόν, ὅτι τὸ ἡμῖν τοῦ πατριάρχου καθιεν ὄλον τὴν ἡμέραν, ὅπερ καὶ τοῦτο ἡ πεποιθήναι βραχὺ τι μετασχόντες ἐξ αὐτῶν, ἐλάσας τὰ πλείονα ἐν τῇ τραπέζῃ οἶνον δὲ κύνικα τις ἐδίδου αὐτῷ, πιεῖν οὐκ ἐφείδετο, ἀφ' ἑαυτοῦ γὰρ οὐκ ἔπινεν πύποτε, ἐὰν μὴ τὸ αὐτὸν τοῦτω ἐπότισεν. Δι' οὗτος δὲ τῆς ἐδωκεμένης πολλῆς χάριτος, ἡ δὲ αὐτοῦ τριῶν ἡμερῶν, τινος οὐκ ἐγένετο· ἐπειδὴ ὁ σκηνὴς τοὺς πλείονας ἐσθλόνους τοῦ μεγέθους ποιεῖν τὸ αὐτῷ, αὐτὸς δὲ οὐκ ἔχει, καὶ οἱ δὲν ἐκομίζετο. Πολλὰ γὰρ ὑπὸ δίψης ἐφλέγετο, καὶ μὴ ἔχων τί εἰσπράσσειν, εὐρίσκων πηλόν, ὕδατος τινος ἐπὶ τῆς λειψύρου ὡς σπὸ ὑετοῦ γενοῦντα, κλίνων τὸ γόνυ, ἐνέφυσεν αὐτῷ σταυροειδῶς τρίς, καὶ οὕτως αὐτὸ ἔπινεν, ὥστε θεωροῦντας τοὺς παροδῆτας ἀγανακτεῖν ἐπ' αὐτόν, καὶ τοὺς μὲν θοῦρειν αὐτόν, τοῖς δὲ μετὰ ἀπειλῆς λέγειν αὐτῷ· Οὕτως οὐκ ἔστιν, σάλε, τῶν καλῶν σπογχεύεσθαι. Ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίνατό τι λόγον, ἀλλ' εὐθέως τῶν ἐκεῖ ἀνέχρεται. Αὕτη, ἀρχαῖοι, τοῦ Μακαρίου ἡ διαίτα καὶ ἡ ἀπάντησις πρὸς πολίτας.

Ὡς οὖν ἐν τοῖς ἐμπροσθεν εἴρηται, ὅτι ἐν τῇ καθαρῶν ποτίῳ μετὰ τῶν τιμίων ἐκείνων παίδων καθηζόμενος ἡσθιεν, ἔτυχεν ἐμοὶ τῷ ἐλαχίστῳ διερχομένῳ τῆς φωνῆς αὐτοῦ ακοῦσαι· ἐξελεύσα δὲ, καὶ στάς ἐν τῷ προθύρῳ ἐν κρυφῇ κατώπτευσεν τί πράττει. Ἐν δὲ τῷ ἀσπάζεσθαι αὐτὸν τοὺς νέους καὶ ἀπελθεῖν τὴν ὁδὸν αὐτῶν, ἔτυχεν καὶ τὸν φουσκάριον, Χριστιανὸν ἦντα, ἐνεκὰ τινος ἐξελθεῖν τοῦ ἐργαστηρίου, αὐτόν δὲ μόνον μείναι ἔχον. Βλέπει δὲ ὁ Ὅσιος ὡς κινεῖται, καὶ ὡς τινα οὐχ ἐνῶρκεν, ἐκτείνει εἰς ὕψος τὰς χεῖρας αὐτοῦ, ποιῶν θέλῃν ὑπὲρ τῶν τριῶν παίδων ἐκείνων, καὶ, ὡς ἐπὶ Θεοῦ τοῦ ἀπώλουτος τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος, ἔρηκε ἀπὸ γῆς εἰς τὸν αἴρα καὶ ἐκρέματο· ὡς φρικτὰ ἐμοὶ καὶ παράδοξα τῷ αἰσώτῳ ἐφάνη, φρίκη γὰρ με κατέσχεν, βλέποντι ταῦτα, καὶ ἐξέστη μου ἡ διάνοια. Εὐθέως οὖν καταστάς εἰς ἐνὸς τῶν ἐξῆλθεν ἐξω, μετὰ τοῦ πλείονος ἐργαζόμενος τὰ συνήθη· τοῦτο δὲ τῇ ὑμετέρᾳ ἀρχαίᾳ ἐκδόντων ποιήσασθαι.

D
A. NICEP
CO. EVO.
EX MSS.

et quantum
penes eum
pecunie sit
enuntiat.

Adolescens
probus san-
ctitatem
Andree co-
gnoscit,

cui et Andreas
prædicit Epi-
scopum CP.
fore

Viri in ab-
stinentia
singulati,
q

aqua lutosā
solum restin-
guunt;

inter orandum
a terra ele-
vatur.

A. NICEP.
C. O. F. V. O.
B. MSS.

A neminem deprehendit, extensis in cælum manibus precari pro tribus memoratis adolescentibus cœpit, et D
(testis mihi Deus est, qui perdit loquentes mendacia) levatus e terra in aerem sublimis pependit, non sine admiratione ac horrore meo hominis impuri, talia videntis. Sed statim restitutus sibi exivit, in turbis more suo fabulam acturus. Atque illud nunc aperiam Caritati vestræ.

ANNOTATA.

a Φουσκάριον, pro Caupona seu loco ipso, ubi potus venalis proponitur, sumi hic debet; nam φουσκάριος infra semel atque iterum occurrit pro Caupone ipso. Est autem φούσκα, Suetonio Pusca, proprie potus ex vino et aqua mixtus, ad refocillandum: de qua voce multa erudite Caugius in Glossario. b Obscurius hic MS. nostrum: ὅσπερ δὲ μετέωρον τὰ παράφροντα αὐτοῦ ῥήματα κεκτήμενοι c Gr. βίγλα, quod excubias, circuitores seu circitores, qui noctu obire civitatem consueverunt, significare ex num. seq. confirmatur; ubi dicitur iisdem juvenibus occurrisset τὸ κέρκετον, quod Græco barbare ilem sonat. d Μυμάρια prostibula, lupanaria significare tum hoc loco, tum num. 20, 21, et 22 patam fit. Ac num. 20 quidem simul innotescit, κατὰ γένειον et μυμάριον pro eodem sumi: et illius quidem derivatio a κατὰ γένειον diversorium obscura non est, est vero hujus. Innotescit porro μυμάρια, de quo num. 21, meretricem notare, sicut hanc vocem etiam usurpat Theophanes. Nec difficile erit ex his colligere, quam notionem habeat μυμάρισιον, quod est num. 22; cum ab eodem derivetur principio, et quidem per diminutionem. e MS. Μασ. κατὰ γένειον, quod æque ac κατὰ γένειον a κατὰ γένειον est, et hoc inter alia etiam tollor, aboleor, significat apud Scapulam. f Σαγίον crediderim diminui a σάγος Sagogum, sumique pro tegmine vel stragulo quovis; assentiente mihi Phænone in Cynosophio cap. 48 μετὰ σαγίου σκεπάσας, ἄχρις οὗ ἰδρῶσαι Stragulo textit, donec sudaret: hinc vero infra num. 22 diminutive ducitur Σάγιστρον. g Μαλωτίστρον Quid si diminutivum esse vocis μάλωτον voluerit auctor, librariorum socordia vocalibus mutatis ita scribentium, pro μάλωτίστρον? Sed jam vidimus quod μάλωσ lanam significet. Ut ut est, et hic et num. B 20, pro pallio, aut pelle, aut stragulo, quo se tegebat Sanctus, accipiendum constat. MS. Μασ. hic scribit μάλω-
τάριον ab eodem primitivo, et quidem propius. h Πτόν quidem scriptum erat, sed hoc significat ventila-
brum, quo frumentum aceribus purgatur: ideoque substitui vicinum πτόνελον: fortassis autem dicitur etiam πτόν, sicut πτόσις et πτόσμα. i Miliarisium. Labet hic e Scholiaste Basilicorum adscribere locum, nummulos istos, quorum hic mentio fit, insigniter illustraturum. Eclog. 23 sic ait: Nosse oportet, Ceratium unum Folibus valere duodecim sive Miliarisio dimidio. Valent itaque Ceratia duodecim Nomismate medio: nam integrum Nomisma continet Miliarisia duodecim sive Ceratia 24. Colligo igitur, ex nominatis istis monetae speciebus, minimi valoris esse Follem; Folles autem 12 constituere Ceratium; Ceratia vero bina seu Folles 24 efficere Miliarisium unum. k Minutum, Gr. λεπτόν, quod Lucæ 21 exponitur æs minutum, est infra ex mente Auctoris nostri ejusdem cum Folle et Obolo valoris, quamquam aliquibus dimidia tantum parte valeat. Erat autem ferrea et minutissima apud Græcos moneta, teste Hesychio sic loquente: Quemadmodum (dii isti) etiamnum Bysantii sunt in λεπτόν nomismate, quo Bysantini ferreo et vilissimo utuntur. Nunc quod ad illustrationem textus nostri attinet, patescit 1, vilissimum istum Andræ omictum fuisse, tantillo venditum; 2 Miliarisio uno contineri λεπτόν seu Minuta 24; 3 fuisse in prostibulo illo scorta 12. Porro quæ Græce hic Λεπτὰ, max φούδερα, et etiam oboli dicuntur. l Ita Mazarinianum, in MS. Vaticano est, πατέρα κών Vitiose. Quid si Πατέρα κών legatur, Patrem-canum? Esset hoc Sancti, aliquid ridiculæ dignitatis sibi ex humilitate adscribentis, cui talis conveniat purpura. m Alterumne alteri oppositum Forum ita appellatum fuit, an aliud vult? Φόρος certe recentioribus forum significat. n Gr. καθαρσθέντων: quod, si etymologiam spectes, designabit locum ubi merum potatur: cœnopolium vertere malui, quia notius. o Quumquam myrrha perquam amara sit, non continuo existimare oportet vinum quoque myrrhatum amaritudinem sapuisse: imo contrarium plane docet Plinius Natur. hist. lib. 14 cap. 13: Lantissima, inquit, apud præcos vina erant myrrhæ odore condita: quo ex auctoribus dein probato, subiungit: Quibus apparet, non inter vina modo myrrhinum, sed inter dulcia quoque nominatum. Luculente etiam disserit in nostram sententiam hac super re Baronius ad annum 34 num. 95, ubi non modo non amarum fuisse vinum myrrhatum sed suave, pretiosum, et præservasse ab ebrietate pluribus ostendit. Ipsum adi. p Ἀρκτος pro Ἀρκος usurpant paulo etiam vetustiores, recentiores fere semper: quod autem hic Κόρκορον dicitur Capistrum, Hesychio, Achmeti, Zachariæ Papæ, in versione Dialogorum S. Gregorii, Κούρκορον scribitur. q Aliis paximatum, paxamidium, et paxamas; de quo Suidas. Bis coctus panis, qui apud Romanos, nempe Bysantinos, ut vult Lipsius dicitur paxamas. Plura de hac voce congestit Rosweidus in Onomastico ad Vitas Patrum. Arduam vero abstinentiam fuisse, illam Andræ, medio quodotidie, non plus, paxamatio vescentis, patebit ex Ruffini lib. 3 num. 31, ubi singularum Prioris abstinentiam insinuans, Tantum unum, inquit, paximatum et quinque olivas in cibo accipiebat quotidie, ut reor. Hic autem noster dimidio contentus erat: imo, uti mox subditur, biduum triduumve et hebdomadam aliquando totam jejuni-
us transiebat.

CAPUT IV.

Sæviante gravi tempestate, diutinam ecclasin pulitur, in cælum raptus et varia conspicatus.

Xειμῶνας δὲ σφοδρῶτάτου γεγονότος, καὶ κρύους δριμυτάτου τὸν αἶρα πιέζοντος, πᾶσα γένος σωμάτων ἀπὸ τῆς βίας ἐπύκνυτο· τὰ κατὰ γένειον πάντα μετὰ χιόνος ὑπῆρχεν, διὰ τὸ πλεῖον σφόδρα τὸν βορρᾶν διαστρέφοντα τοὺς κεράρμους [καὶ αὐτῶν τῶν χαμαιγείων, μή ὅτι γε] τὸν ὑψηλῶν καὶ μετεώρων διακινεῖν. Πάντες δὲ οἱ πένοντες, τὸ οὐαὶ θρηνοῦντες, ὀλοφύροντες καὶ στένοντες ἔβδον, καὶ τῇ ἐνδείᾳ καὶ τῇ βίᾳ τοῦ κρύους τεκόμενοι τῷ θανάτῳ παρεπέμποντο· ἕτεροι δὲ ὑπὸ τῆς χιόνος κατακωνύμενοι, τὰ ὄργανα ἐπασχόν· πῖθι διεβράρχσαν, δένδρα ἀπὸ βέζων ἀνεσπάρχον, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ διεψθάρχον τῇ ἐνδείᾳ τῆς τροφῆς. Ἦν δὲ μοι λύπη μεγάλη διὰ τὸν

Tempestas aliquando sævissima invaluerat, acerrimo frigore tanta cum violentia aerem constringente, ut omne animalium genus obrigesceret. Op-
plebantur cuncta domicilia nivibus, quia valide sæviens Boreas, tegulas, ex humillimis etiam, non modo e sublimibus domibus, everterat. Ubique pauperes, miserandum in modum lamentantes gementesque, triste Væ! ingeminabant; ac præ inedia et frigoris asperitate contabescentes, ad mortis discrimen ultimum adducebantur: alii, mole nivis obruti, similiter vitam finiebant; rumpebantur dolia; cvellebantur radicitus arbores; volucres cæli interibant

Tempestate
gravi multis
percutibus,

defectu

A defectu alimenti. Ego vero excruciar animo vehementer, famuli Dei Andreæ causa, veste omni ac domicilio destituti; non enim tunicam, non breve palliolum, non stoream, non vestem cilicinam, quæ indueret; non turgiolium, quo se reciperet, habebat. Versabar igitur in luctu ac mœrore magno, anxie cogitans, quid factum ipso esset, aut qua in urbis parte lateret; suspicabar etiam subinde, jam vitam omnino cum morte committasse. Tenuerat violenta hæc tempestas dies plures, cum elapsis septimanis duabus, cessantibus tandem ponentibusque ventis, progressa multum vespera ad me intrat præclarus hic divinusque pugil. Obstupui, hominem intuitus; et ilico surgens, cum osculo sancto et amplexn ipsum salutavi. Posteaquam vero multum temporis mutuo amori dedimus, dicit mihi ille: Consideramus, dilecte mi, cessent lacrymæ, est quod tibi narrem. Ubi consedimus, blando vultu resumens; Juheto, ait, mensam parari, ut exilaremur: jussique ego ita fieri.

B 28 Porro dum jussa sedulus exequitur puer, ita rursus mihi Sanctus: Domine mi, Frater vere suavissime, quamobrem tantopere te afflixisti mea causa; ratus me quoque præ frigore obrignisse, quemadmodum cunctis fratribus meis pauperibus evenit? Utrum ignoras, custodire Dominum diligentes se, et prope abesse a contritis corde, et salvos facere humiles spiritu? Utrum ignoras, illum dixisse misero mihi; Si toto corde dilexeris me, experieris dona mea, et multiplicem consolationem, quæ obveniet tibi tribuente me? Quæso itaque, dilecte mi, ne te istiusmodi posthac cura ulla mei angat: sperantibus quippe ex toto animo viribusque in Deo multiplex manet gaudium, tam in præsentī seculo quam in futuro. Talibus auditis subiit animum cogitatio, grande quid ac admirabile evenisse viro, tempestate illa sæviēte; ac propterea talem in modum loqui. Cœpi ergo blandis verbis, admiscendoque oscula, quasi viam sternere; ac ingenue percunctari; Domine mi, quo pacto tempus illud tempestuosum transegisti? per Deum cœli ac terræ Dominum, noli celare me miracula, quæ operatus est in te Deus.

29 Respondit vir beatus: Dilecte mihi in Domino, ubi versatus fuisset stultus atque amens nisi in stultitia et illusionibus suis, quemadmodum consuevit semper? Verumtamen, mi Frater, inflammor amore tui, teneorque desiderio vehementi aperiendi tibi, quæ petisti: sed adjuro te per Deum, qui cum unigenito filio suo Domino nostro Jesu Christo, cumque sancto et vivifico Spiritu suo, universa condidit verbo unico, ut ne, quamdiu hac ego fruor vita, reveles ulli omnino quæ dicturus sum; [et ex singulari amore, quo in te feror, fidenter aperiam.] Cumque ego sancte jurejurando me obstrinxissem, habiturum secreta, quæ revelaret, Dei opera: aperto rursus venerando ore sic loqui perrexit. Quanta cum frigoris, nivis, ventorumque violentia incubuerit tempestas, non te fugit, carissime; pendente me animi, ac quid consilii caperem ignaro; cum veste, calceis, tecto destitutus, ubi caput reclinarem, non haberem. Ad pauperes igitur mei similes abivi, salutem quæsiturus; sed tantum abfuit, ut admitterer, ut fustibus quoque, non secus atque canem, me abigorent, adjectisque execrationibus dicerent: Abi hinc, canis, in malam rem. Cum igitur, ubi servarer, non reperirem, omni tandem vivendi diutius spe sublata; Benedictus, inqueiebam, Dominus Deus, cujus amore si mortem oppeto, nihil novi. Verum Deus non est injustus, qui frigori quoque huic terminum ponet, ac patientiam largietur mihi.

30 Concessi tandem ad quemdam porticus angulum, inventoque inde non procul catello, me illi

Maji T. VI

δοῦλον τοῦ Θεοῦ, διότι γυμνὸς ἦν τῷ σώματι παντελῶς καὶ ἀνέστιος, οὐ χιτῶνα ἔχων, οὐ μαλοτίσκον, οὐ ψαθίον, οὐ κιλίκιον, οὐ καλύβην· καὶ ὑπῆρχον ἐν θλίψει καὶ ὀδύνῃ μεγάλῃ, τί ἄρα εἰς αὐτὸν γέγονεν, ἢ ἐν ποίῳ τόπῳ ὑπάρχει τῆς πόλεως· εἰκάζον γὰρ ὅτι ἐκ παντὸς τετελεύτηκεν. Ἐπαύτησεν οὖν ἡ βία τοῦ χειμῶνος ἐπὶ ἡμέρας πολλὰς· μετὰ δὲ ἐβδομάδας δύο, τοῦ μεγίστου ἀνέμου παυσσάμενον καὶ λοφίσαντος, ἐσπέρας οὔσης βαθείας, ἔρχεται πρὸς με ὁ αἰοίδιμος οὗτος καὶ τοῦ Θεοῦ θεράπων. Ἐγὼ δὲ ἰδὼν αὐτὸν ἐξέστην τῷ πνεύματι· ἀναστὰς οὖν περιεπλάκην αὐτῷ, ἀσπασάμενος τῇ ἀγίῳ φιλήματι. Ὡς δὲ ἐπὶ πολλὰς ὥρας τῇ ἀγάπῃ ἐνεκείμεθα, ἔφη μοι· Ἄφες καθισθῶμεν, ἀγαπητέ μου, παυσάμενος τῶν θαυμάτων, καὶ ἔχω σοὶ τι διηγήσασθαι. Καθισθέντες δὲ, λέγει χαριεντιζόμενος· Θεὸς τράπεζαν, ὅπως εὐφρανθῶμεν. Ἐγὼ δὲ τὸ ῥῆμα ἀκούσας, προσέταξα τοῦτο γενέσθαι.

Ἀσχολουμένου δὲ τοῦ παιδὸς περὶ τῆς διαταγῆς, λέγει μοι ὁ Δίκασιος· Ὅντως, κύρι ἀδελφέ μου γλυκύτατε, διατί οὕτως ἐπ' ἐμοὶ ἡγωνίας, νομίσας ἀπὸ τοῦ κρύους τεθυῆναι με, ὡς ἅπαντας τοὺς ἀδελφούς μου καὶ συμπένοντας; Οὐκ εἶδης ὅτι φυλάσσει Κύριος τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν; καὶ ὅτι ἐγγὺς Κύριος τοῖς συνετρισμμένοις τῇ καρδίᾳ, καὶ τοὺς ταπεινοὺς τῷ πνεύματι σώζει; Οὐκ εἶδης ὅτι ὁ εἰπὼν τῇ ἐμῇ ἐλπιούσῃ, Ὅτι ἐὰν ὀλοφύχως ἀγαπήσῃς με, γνώσει τὰς θωρεάς μου, καὶ τὴν πολλὴν περισυμυθίαν τὴν ἐξ ἐμοῦ σοὶ γινομένην; Μὴ οὖν, φίλε μου, ἀπὸ τοῦ νῦν τι τοιοῦτον περὶ ἐμοῦ ὑπολάμβανε τὸ σύνολον· μεγάλη γὰρ χαρὰ τοῖς ὀλοφύχως καὶ ὀλοτρόπως εἰς Θεὸν ἐλπίζουσιν, καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Ταῦτα ἐμοῦ ἀκούσαντος, ὑπέλαβον ἐν τῇ διανοίᾳ τι θαυματουργήμα γεγονέναι εἰς αὐτόν εἰς τὴν τοιαύτην ἀνάγκην, καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ταῦτα μοι εἶρκεν. Ἠρξάμην δὲ γλυκύτατοις λόγοις ὁμαλίζειν καταφιλῶν καὶ γησέως ἐπερωτᾶν, λέγων πρὸς αὐτόν. Σὺ Κύριέ μου, πῶς διήγεις ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀνάγκης; τὸν Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, μὴ ἀποκρύψῃς με τὰ παράδοξα τὰ εἰς σε γεγονότα ἐν Θεῷ.

Ὁ δὲ Μακάριος λέγει· Φίλε μου ἐν Κυρίῳ, ποῦ εἶχεν σαλὺς καὶ ἐξῆχος διατρίβειν, ἢ μὴ ἐν τῇ ἐξῆχῃ καὶ ἐν ταῖς ἐμπαιζούσαις αὐτοῦ, καθὼς καὶ πάντοτε; Πλὴν, Ἀδελφέ μου, φλέγει με ἡ ἀγάπη σου, καὶ πολὺ πόθος ἔλκει με τοῦ ἐξομολογήσασθαι σοὶ ὅρκῳ σοὶ δὲ τὸν Θεὸν τὸν ποιήσαντα ἐν λόγῳ τὰ πάντα σὺν τῷ μονογενεῖ αὐτοῦ υἱῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, καὶ τῷ ἀγίῳ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ Πνεύματι, μέχρις ἂν εἴμι ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ, ἢ μέλλω λέγειν σοὶ μὴ ἀναγγέλλῃς τινὶ τὸ σύνολον α, ὃ δι' ἀγάπῃ διαπύρῳ πρὸς σε ἀνκαίμενος θαυρήσω σοι. Ὁρκώσα δὲ αὐτὸν ἐγὼ φοικηδονιστάτοις ὅρκῳ τοῦ φυλάττειν αὐτοῦ τὰ θεῖα παραγγέλματα. Τότε ἀνοίξας τὸ τίμιον αὐτοῦ στόμα, ἔφη μοι· Ὡς εἶδας, ἀγαπητέ, τὴν σφοδρότατην ἀνάγκην τοῦ κρύους, καὶ τῆς χιόνος, καὶ τοῦ μεγίστου ἀνέμου, πᾶν ὑπόρου, μὴ ἔχων τί διαπράξασθαι γυμνοῦ μου ὄντος, ἀσκηπᾶσθαι καὶ ἀνυποδέσθαι, μὴ τε κάλυμμα ἔχων, ἢ ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνειν ἀπὸ τῆς ὄψης πρὸς τοὺς ὁμοίους μου πένκτας σωθῆναι, καὶ οὐκ ἐδέχοντό με, ἀλλ' ὡς κύνα ῥάβδος με ἐξεδίωκον βδελυσσόμενοι καὶ λέγοντες· Λίπε ἐντεῦθεν κύων καὶ ὑποχώρει. Μὴ εὐρίσκων δὲ πού σωθῆναι b [λοιπὸν περιηρεῖτό μοι πᾶσα ζωῆς ἐλπίς. Ἐλεγον δὲ· Εὐλογητός Κύριος ὁ Θεός, πάντως εἰ διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἀποθάνω, ξένον οὐδέν. Ἀλλ'] ὁ Θεὸς οὐκ ἐστὶν ἀδικός, ὅς ποιήσει σὺν τῷ κρυμῷ καὶ τὴν ἐλπίδι, ὑπομονὴν παρασχών μοι.

Πορευθεὶς οὖν ἐν μιᾷ γωνίᾳ τοῦ ἐμβόλου, καὶ εὐρὼν κυνάριον, πλησίον αὐτοῦ ἐμαυτὸν ἀνέκλινα, προσδοκῶν θέρμης τινὸς ἀπολαῦσαι ἐξ αὐτοῦ· ἐκεῖνο δὲ ἰδὼν με πλησίον αὐτοῦ, ἀναστὰς ὑπεχώρει. Λέγω οὖν ἐμαυτῷ· Ταλαίπωρε, ὅρας πόσον εἰ ἀμάρτυλός, ὅτι καὶ οἱ κύνες ὀραπετεύουσιν, καὶ οὔτε κἄν ὡς ὅμοιον αὐτῶν κύνα σε δέχονται; οἱ ἄνθρωποι ὡς ποιητὸν θαίμονα ἀποστρέφονται, οἱ κύνες μυσάττονται, οἱ συμπένκτες ἐλαύνουσιν· λοιπὸν τι ἔχεις εἰσπράξασθαι; ἀποθνήσκεις, ἄσπετε, ἀποθνήσκεις, ὥδε γὰρ σωτηρία σοὶ οὐκ ἐστίν. Ὡς δὲ ταῦτα ἐν ὀδύνῃ ἔλεγον, ἤλθῃ μοι κατακύβητος, καὶ σφιγγόμενος ὑπὸ τοῦ κρύ-

3^e οὐς

servatus Andreas, venit ad Auctorem incolumis.

eundem angisua causa retat,

et cupientem scire, qui servatus esset,

narrat quomodo,

sæviente tempestate, nihil opis ab hominibus,

D
A. NICEP.
CO.EVO EX
MSS.

E

a

F

b

A. NICEP.
CO. EVO
MS. MSS.

A οὐς καὶ τοῦ μεγίστου τρόμου ἐκείνου ἔκλαιον, τοῖς νοεροῖς μόνον εἰς Θεὸν ἀποσκοπῶν ὄμμασι· ψυχραυθέντων δὲ πάντων μου τῶν μελῶν, ἐνόμιζον πρᾶυτίκα ἐκπνέειν με. Αἰφνης οὖν ἡσθόμην θερμῆς τινός, καὶ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμούς μου, ὅρῳ νεανίαν τινα ὡραῖον σφόδρα, ἀστράπτου τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, κατεῖχε δὲ ἐν τῇ χειρὶ κλάδον χρυσοῦν, πεπλεγμένον ῥόδοις καὶ κρίνοις ἐνδρόσαιοις, οὐχ ὡς τὰ τοῦ κόσμου τούτου, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ, ποικίλα τινα ἑτερόφυα καὶ ἑτεροθεα. Ὡς οὖν τὸν ὡραῖον ἐκείνον κλάδον ἐκράτει βλέψας με, λέγει μοι· Ἄνδρᾶ, ποῦ ἦσθα; Λέγω αὐτῷ, Ἐν σκοτεινοῖς καὶ σκιᾷ θανάτου· Ὁ δὲ λέγει μοι· Πῶς; καὶ δίδωσίν μοι σὺν τῇ λόγῳ C μετὰ τοῦ ἀνθεοφόρου κλάδου ἐκείνου εἰς τὸ πρόσωπον, καὶ λέγει μοι· Λαβεῖω ζωὴν ἀκυρίευστον τὸ σῶμά σου. Παρρηχρήμα δὲ ἡ εὐωδία τῶν ἀνθέων ἐκείνων εἰς τὴν καρδίαν μου εἰσελήλυθεν, καὶ ὥσπερ ἀστραπῆς εἶδος τὴν ζωὴν μοι ἐνέθηκεν. Καὶ μετὰ ταῦτα ἀκούω φωνῆς ταύτης· λέγουσας· Ἀπαχάγετε αὐτὸν εἰς παραμυθίαν ἕως ἐβδομάδων δύο, καὶ πάλιν ὑποστραφήσεται· ἔτι γὰρ αὐτὸν θέλω ἀγωνίζεσθαι. Καὶ σὺν τῇ λόγῳ ἤρθην εἰς βαθὺ καὶ ἰδύτατον ὕπνον, καὶ τί μοι γέγονεν οὐκ εἶδον. Ὡσπερ γὰρ δι' ὅλης νυκτός ἰδέω· ὑπνώσας, οὕτως ταῖς δυσὶν ἐβδομάδασι ὑπῆρχον, ἔνθα ἡ τοῦ Θεοῦ βούλησις ἐκί-
B λυσεν.

Βλέπων δὲ ἐμαυτὸν εἰς Παράδεισον τερπνὸν καὶ θαυμαστὸν λίαν, ἐξέστην τῷ πνεύματι· διελογισάμην δὲ τί ἄρα τοῦτο ἐστίν, εἶδον ὅτι ἡ κατοίκησίς μου ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπάρχει, τί δὲ ἐν ταῦθα ποιῶ οὐκ ἐπίσταμαι. Θαυμάζοντος δὲ μου μεγάλως τὸ πρᾶγμα, πῶς ἄρα τοῦτο γέγονεν εἰς ἐμέ, ἀπορία ληφθεὶς εἶπον· Ἴδε πῶς εἴμε μετὰ ἀληθείας ἔξχρος, ἀγῶν γὰρ μοι ἐγένετο πρὸς Θεῷ, καὶ ὡς ἐλθὼν δοξάζειν αὐτὸν καὶ εὐχαριστεῖν· νυνὶ δὲ καθελόμενος πολυπραγμονῶ τὸ ἐξαίσιον τοῦτο τεράστιον, καὶ κατανοῶ ἐμαυτὸν ὥσπερ ἄσπερον· οὐ γὰρ ἐνόμιζον σάρκα φορεῖν. Χιτῶν δὲ μοι προσῆν ἀστραποῦσιν ὡς χιονοειδῆς, διαλίθοις· σφόδρα δὲ ἑτερόμην ἐπὶ τῷ κάλλει αὐτοῦ· τὰ δὲ ἐπὶ τῆς κορυφῆς μου κατενόουν, κἄν ἦν ἐκ παντοίων ἀνθέων πεπλεγμένους μοι στέφανους· ἀλλὰ καὶ ὑποδήματα ἐπὶ τῶν ποδῶν μου ἐμοὶ ἐνομιζέτο· ζώνην δὲ ἡμην διεζωσμένους ὡς κόκκινον, φοβερότατον τὸ χρώμα ἔχουσιν. Ἐστίλει δὲ ὁ ἀὴρ τοῦ Παραδείσου ἐκείνου ἀρρήτου φωτός ἰδέα, ὑποροδίζων ἀνθήμασι ποικίλοις, ἀκτινοβολοῦσι ταῖς χρώμασιν· εὐωδία δὲ ποικίλη, διανεκῶς παραλλασσομένη, ξυνοπρεπῶς τοῖς ἀσθητηρίοις καὶ τῇ ὁσφρήσει μου ὑπῆντα καθηδύνουσα.
d [Ἰστέουσόν μοι, γρίττω καὶ νοῦν καὶ διάνοιαν, ταῦτα λέγων σοι]. Ὡσπερ δὲ Βασιλεὺς κεκτρημένος διάθεσιν, οὕτως ἡμην διακινῶν ἐν τῷ κήπῳ ἐκείνῳ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἑτερόμην μεγάλως ἐν ἑαυτῷ, στοχαζόμενος τὰ ὑπὲρ ἀνθρώπου.

Φυτὰ δὲ ἐκεῖ πολλά, ἃ ὁ Θεὸς ἐξανέτειλεν, οὐχ ὡς τὰ τοῦ κόσμου τούτου, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ αἰθαλῇ καὶ ἑτεροφυῇ, εὐωδῇ, θασείᾳ, μελισταγῇ, ὑψίκομα, τερπνᾷ, κεκυφῶτα τοῖς κλάδοις, καὶ κυμαίνόμενα ἀλλήλα πρὸς ἀλλήλα, e [θέαν ἔχοντα ὡς τὸ κρῦον τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἰδούην αἰσθῆσιν ὑπερβαίνουσιν]. Ἦς ἰδούης καὶ ἀγαλλιάσεως ὁρροισμοῦ μακίριοι οἱ μετέχοντες, θέας τε καὶ εὐφροσύνης τὴν ψυχὴν ἐμπιπλάμενοι]. Ἔνον δὲ τοῦτο, ὅτι τοῖς μὲν ἦν ἑτέρα ἡ θέα, τοῖς δὲ παρασέρουσα ἡ εὐπρέπεια, καὶ τοῖς μὲν αὐτῇ δεδωρῆται σκατάπανστα καὶ ἀμάραντα, τοῖς δὲ φύλλοις καὶ καρπῷ ποικίλῃ προσέταξε καλλωπίζεσθαι, τοῖς δὲ ἦν ἄνθος, καὶ φύλλα, καὶ τέρψις, καὶ θέα ξύνη, καὶ καρπὸς τίμιος, περίθλεπτος καὶ ἀνείκαστος. Θαῦμα δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις μέγιστον, πετεινὰ γὰρ ἐπ' αὐτοῖς καὶ στρουθία καὶ τέττιγες, καὶ ἑτέρα κατ' ὄνομα ὡραία, χρυσόπτερα καὶ χιονόπτερα, ποικίλα κατὰ ἐν φύλλον καθεζόμενα, κῦλουν τε καὶ ἐκελᾶθουν, καὶ ἑτεροφρόνουν, ὥστε τὸν κελαισμὸν τῆς φωνῆς αὐτῶν τῆς ὡραίας καὶ ἐκδύνου, ὅς γε νομίζω, ἀκούειν εἰς ὕψος ἕως ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ· τὰ δὲ στρουθία ἐκείνα οἴωμην τοῦ στοχαζέσθαι, καὶ ἤρπαζε τὸν νοῦν μου ὡς εἰς ἔκστασιν ἡ θεωρία τῆς ποικιλίας αὐτῶν ἡ παράδοξος· ὥσπερ γὰρ ῥόδα, ἡ κρίνα, ἡ ἑτερόν τι οὐκ ἔχω εἰπεῖν,

admovi, spe percipiendi quidpiam caloris : at ille me jam prope absentem intuitus, surrexit ac fugam capessivit. Quamobrem ad me conversus sic aio : Viden', miser, quantus sis peccator ? ipsi etiam canes societatem tuam refugiant, nec te, tametsi sui similem, in suum recipiunt numerum. Homines te non secus atque cacodæmonia aversantur, abominantur canes, exterminant pauperes : quid tandem agas ? moreris, insane, moreris ; nulla namque hic salutis tibi spes affulget. Quibus cum mœrore prolatis, tanta me invasit angustia, tanta constrinxit frigoris acerbitas, tantus occupavit tremor, ut lacrymis non temperarem ; mentisque tantummodo aciem ad Deum levans, rigentibus membris omnibus, existimarem spiritum jam jam me redditurum. Cum subito incalescere cœpi, apertisque oculis intueor adolescentem perquam decorum, cujus facies non cedebat solis splendori : præferebat manus ramum aureum, rosis liliisque roscidis, non quales hic mundus profert (minime vero) sed alterius plane tum naturæ tum formæ, circumplexum. Tenens itaque speciosissimum illum ramum, et intaitus me ; Quo, inquit, in loco es, Andrea ? Respondeo ego : In tenebris et umbra mortis. Rursus ille : Qui sic ? si-
E mulque florifero ramo faciem meam percutit, his verbis additis : Vitam recipiat insuperabile posthac corpus tuum. Et repente fragrantia istorum florum ad cor meum penetravit, ac per modum fulguris vitam mihi restituit. Post hæc audio vocem ita loquentis : Abducite illum in locum refrigerii, dum transeant hebdomades duæ, iisdem elapsis unde venit redditurum ; volo namque ut certando amplius se mihi probet. Vix desierat audiri vox ista, cum alto eoque suavissimo somno correptus sum, nec quid deinceps me factum sit, satis scio. Illo enim, quo Deo placitum fuit loco, transegi septimanas duas, non aliter quam si noctem integram suaviter dormivissem.

31 Deprehendens autem me ipse jucundo mirabilique in horto, obstupui spiritu ; et cogitavi mecum, quid id rei foret ; Novi, inquit, domicilium mihi meum Constantinopoli esse ; hic autem quid agam, plane nescio. Cum vero admirarer vehementer, quo pacto id mihi evenisset, pendens animi, hunc in modum locutus sum : Næ ego revera mente captus sum ; Deus enim bene mihi consuluit, eique propterea me gratias agere laudesque, par foret : interim hic segnis sedeo, tota mente inusitato hoc rerum prodigio intentus, et me non aliter quam carnis expertem considero : non enim putabam carne me vestitum. Porro induebar tunicam fulgentem niveam, gemmisque obsitam, pulchritudine sua oculos animamque meum mirum in modum oblectantem ; hinc ornatum capitis mei considerabam, quod erat sertum ex floribus omnis generis plexum sed et pedes mei mihi contegi calceis videbantur : cingebarque zona coloris intensi, velut purpurei. Coruscabat aer illius horti inexplicabili luce, suaviter perfusus diversis floribus, solares radios colore imitantibus : varius autem odor, qui identidem permutabatur, olfactus mei organum insolita quadam jucunditate afficiebar. Crede mihi, exhorresco tota mente animoque, cum hæc refero. Quemadmodum igitur cum Rege aliquo, cui quidquid desiderat in promptu est, ita mecum in divino isto horto agebatur, maximam capiente voluptatem ex consideratione rerum, virtute plusquam humana istic provenientium.

32 Abundabat enim locus pluribus, quas Deus enasci fecerat, plantis ; non qualibus, hic mundus gaudet ; (absit, absit) sed erant alterius omnino naturæ. Vernabant perpetuo ; odorem exhalabant gratissimum ; stillabant liquore melleo ; erant densitate

D
brutisq; nac-
tus,jamque pene
mortuus, re-
creatus sit
visione ;et in ecstasin
raptus,delatus ad pa-
radisum car-
lestem ;ubi varie oble-
ctatus sit,plantarum
mirabilium
aspectu,

A te frondium, proceritate cacuminum, venusto quodam ramorum flexu conspicuæ; nutabant aliæ versus alias cum mira intuentium voluptate; denique speciem habebant, firmamento cœli non absimilem; tantamque afferebant delectationem, quanta sensibus capi non potest. Beati, qui voluptate illa et jucunditate perfruuntur, beata illa visione et lætitia saturi! Illud vero admirandum imprimis, quod quædam aliis atque aliis modis se conspicienda offerrent, quædam vero non uno delectarent ornatus genere. Aliis siquidem florere tantum perpetuo, floribus namquam languescentibus aut marcescentibus datum est; aliæ foliis fructibusque diversi generis exornari jussæ sunt; aliis denique erant simul et flores, et folia, et amœnitas sua, et species peregrina, et fructus pretiosi, conspicui, nullisque aliis comparandi. Nec illud stupendum minus, quod in memoratis arboribus volucres, passeress, cicadæ, aliæque nominatim aves diversæ, multa venustate insignes, aliæ fulgorem auri, aliæ candorem nivis referentibus alis decoræ, singulis foliis insidebant canentes modulantesque tanta cum suavitate, ut putem, pulcherrimum ac amœnissimum illarum concentum, sublime elatum, cœlum adusque supremum penetrasse. Cumque ego propius considerare volucres avebam, abalienavit animum meum a sensibus, raptum in exstasim, admirabilis tantæ varietatis illorum aspectus. Quemadmodum enim dictum est, rosas, lilia, aliaque florum genera, quæ, enarrare non possum, multiformia fuisse, ita vulcrum quoque illarum pulchritudo admirabilis plane ac singularis erat.

33 Rursum igitur conversus ad primam aviculam, venustatem ejus admiratus sum: collectis in unum sensibus, ad aliam, multa coloris gratia et elegantia insignem, considerandam me contuli, et deprehendi rursus aliud atque aliud eximie venustatis, quod me mirum in modum recreabat. Cantus denique eorum sine intermissione continuatus suavissime resonabat. Verum quis explicet insolitam atque admirabilem pulchritudinem illarum rerum, quæ istis loci visebantur? Plantæ illæ formosæ, ordine quæque suo consitæ, oppositas inter se dextereque instructas acies referebant. O felicem manum, cujus hæc opera plantata sunt! Ubi vero in borti interiora penetravi, arbitratus sum non amplius in tenebris hujusce mundi me versari: si enim quæ hic sunt cum bonis regionis istius compares, tenebræ videbuntur. Post hæc in planitiem descendenti mihi aperit se fluvius ingens, hortum medium permeans, et plantis omnibus, leni tractu alluendo radices. buuiorem suspiciens. Advolabant eo speciosæ, quas dixi, perpetuoque cantu gaudentes, volucres: circum explicabat se vitis, referentibus fulgorem auri foliis, palmitibus vero luminis instar rutilantibus decora, quam ego primo Lapidi assimilabam, propter illum qui dixit: Ego sum vitis vera, et summus angularis lapis. Explicabat se porro vitis illa per universum hortum, maximis pulcherrimisque racemis onerata; et palmitum suorum complexu plantas reliquas in modum coronæ ambiens, decori eis erat.

34 Horum contemplatione detentus, perfundebar gaudio singulari, ex gaudio in admirationem ex admiratione in ecstasim transferebar. Cumque stare multo tempore non satis mei compos, percipio ventum sonum, ex parte orientali aspirantis; qui in arbores impingens leniter eas crispabat, et inexplicabilem odoris fragrantiam emittere faciebat; ego autem mirifice captus et obstupefactus rei novitate, putabam odorem illum ex thymiamate, quod Angeli in conspectu Dei incendunt, adesse. Ventus ille desierat, cum a parte mundi occidua alterius venti sonum inaudio, prorsus investigabilem jucunde admodum me afficientem: videbanturque mihi, qui inde absistebant vapores, nive candidiores esse. Jam vero concinnitas arborum earumque admirabilis fragrantia, omnia omnino, quæ terra hæc nostra producit, aromata longe superabat: ea autem eminens adventantibus aspirabatur tam placide, suaviter ac delectabiliter, ut me priorum omnium, tum pretio tum novitate mirabilium, per quæ transiens voluptatē perfundebar singulari, oblivio caperet. Quando autem inflammata sua lætitiæ cantica modulabantur ac dulci voce personabant aviculæ, præ stupore non eram apud me: utrum tamen aviculæ, an Angeli fuerint, Deus novit. Deinde alius rursus aliunde ventus ex septemtrione aderat, isque satis vehemens, specie igneus, cujus radii erant quemadmodum iris occidente sole consuevit: qui summa cum lenitate hortum perflans, berbas plantasque

είδος ἀνθέων πολυποικίλων, οὕτως ἦν τὰ κάλλι τῶν στρουθίων ἐκείνων, ὡς παράδοξα καὶ μετέωρα.

Πάλιν οὖν τοῦ πρώτου στρουθίου τὴν ὠραιότητα ἐκθαμβούμενος τῇ διανοίᾳ, καὶ τὸν λογισμόν εἰς ἐν συνάγων, ἐστοχαζόμενος ἄλλης δόξης καὶ θέας τὴν βαφὴν καὶ τὴν χροιάν κεκτημένον. Πάλιν οὖν ἐὼρων ἑτερόν τι καὶ ἐξείρετον, ὅπερ ἦν ἐμοὶ θυμηδία μεγίστη· ἡ μελωδία αὐτῶν ἡ ἀκατάπαυστος καὶ ἐνθόσιος· καὶ τίς διηγήσεται τὰ ξένα καὶ φρικτὰ κάλλι τῶν ὠρομένων ἐκείσε; Πάντα δὲ τὰ ὠραῖα ἐκεῖνα φυτὰ ἐνορδύνως ἴσταντο ὡς παράταξις πρὸς παράταξιν. Ὡς μακρὰ ἡ χεῖρ, ἡ ταῦτα φυτεύσασα! Πάλιν οὖν ἐπὶ τὰ ἔνδον τοῦ Παραδείσου χωροῦντός μου (ἐνόμιζον γὰρ ὅτι οὐκέτι ἴδω τὸ σκότος τοῦ κόσμου τούτου, πρὸς γὰρ τὰ ἐκεῖ σκότος μοι τὰ ἐνταῦθα) ὡς δὲ ἐπορεύομην ἐν πλατυσμῷ βλέπων, καὶ ἰδοὺ ποταμὸς μέγας μέσον τοῦ Παραδείσου διώδευε, καὶ ἐπότιζε πάντα τὰ φυτὰ ἐκεῖνα, ἐν γαληνότητι ταῖς ῥίξαις αὐτῶν προσκυζόμενος· ἐπ' αὐτῇ δὲ τὰ ὠραῖα στρουθία ἐκεῖνα τὰ ἀκατάπαυστα κελαδοῦντα κατήρχοντο. Ἀμπελος δὲ ἦν κύκλῳ τοῦ ποταμοῦ ἐφαπλουμένη, χρυσέφνεσι μὲν τοῖς φύλλοις, εὐπρεπὲς δὲ εἰς τὰ κλήματα, ἃ λύχνῳ τινὶ εἰκνύτα τῇ πρώτῃ λίθῳ εἴκαζον, διὰ τὸν εἰρηκότα· Ἐγὼ εἶμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, ἡ καὶ ὁ ἀκαρπογωνιῶς λίθος καὶ ἀκρότομος. Ἐφῆλνυτο δὲ ἐν ὅλῃ τῇ παραδείσῳ βριθουσα μεγίστοις βότρυσιν εὐπρεπεστάτοις, ὥστε φημὶ στεφάνῳ δίκη κατακοσμεῖσθαι τῇ περιπλοκῇ τῶν κλημάτων τὰ ἐκείσε φυτὰ.

Ταῦτα θεασάμενος, ἐτέρπετο ἡ καρδίᾳ μου, ἐκ φρίκης εἰς θαῦμα, καὶ ἐκ θαύματος εἰς ἐκστασιν τὴν ψυχὴν μεταφερόμενος· ἐπὶ πολλὴν δὲ ὥραν ἐστῶς ἐνενῶς, ὅς ἰσκούω ἤχου τινὸς ἐξ ἀνατολῶν ἀνέμου πνεύσαντος καὶ τοῖς δένδροις ἐπιπεσόντος, κυμαίνεσθαι ταῦτα ἐποίει, ἀποπέμποντα πνύχην ἐνωδίας ἄρρητον· ἐν οἷς ἡδέως ἔχων καὶ ἐκπληττόμενος, ἐνόμιζον ἀπὸ τοῦ θυμιάματος τοῦ Θεοῦ ταύτην εἶναι τὴν ἐνωδίαν, ὅπερ] ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ θυμῶσιν Ἀγγελοι. Πausaμένον οὖν τοῦ ἀνέμου ἐκείνου, ἀκούω ἀπὸ θυμῶν ἑτέρου τινὸς πνεύματος ἤχου, ἀνεξίχνυστον τὴν ἡδύτητα ἐμποιοῦν μοι, ἥς ἡ ἐπίπνοια ἐν τῷ ἀτμίξειν ὡς χιόνος ὅρασις ἐγχευμάτιεν. Ἦν δὲ τῶν ἐκείσε δένδρων ἡ εὐπρέπεια ἐμπεπλησμένη ἐνωδίας θανμαστῆς ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα τῶν ἐπιγείων, πόρρωθεν ταύτην ἐκπέμποντα τὴν ὁσφρῆσιν, ὡς φοβερόν, καταθύμιον, ἐνιστάμενον, ὥστε ἐπιλάθεσθαι με ἐκεῖνα τὰ τίμια θανμάσια, ἅπερ ὅπισθεν διοδεύσας ἀπῆλυσσα μελίρρυτά τινα πέλονται. Τὰ δὲ στρουθία ἐκεῖνα ἐν τῷ ᾄδειν αὐτὰ καὶ κελαδεῖν καὶ στροβίλιν τὰ διάπυρα ἄσματα τῆς ἀγαλλιάσεως, ἐξιστάμην τῇ διανοίᾳ μου· εἴτε στρουθία, εἴτε Ἀγγελοι ὑπῆρχον, Κύριος ἐπίσταται. Ἀναδίδεται πάλιν ἀπὸ βορρᾶ ἕτερος ἀνεμος ὑπερφάνεστος, πυρόρακῆς τῷ εἶδει, ὡς ἅτε ἱρις ἡλίου δύναντος αἱ ἀκτῖνες πεφύκασιν πνεύσαντος δὲ τούτου ἐν ἀπείρῳ γαληνότητι, γαληνομόρφως ἐκυμαίνετο τὰ λαμπρότατα ἐκεῖνα φυτὰ, ἔπνεε δὲ ταρασσών τὴν ἐν τοῖς ῥιζοῖς εὐοσμίνην· ὥστε ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἔνουν με γενόμενον τῷ φιλότῳ γλυκασμῷ τε καὶ ἔρωτι κατατέρπεσθαι, φοβερὰ τε γὰρ συνεχόμενος ὑπῆρχον ἐκ τῆς ἡδυάτης ἐνωδίας ἐκείνης τοῦ πνεύματος.

avium colore
et cantu,

grato fluminis
lapsu, vite
circumdati,

Joan. 15, 1
Eph. 2, 20

jucundo
ventorum
afflatu,

D
A. NICEP.
COLEVO
EX MSS.

f

E

g

F

illas

A illas rutilantes placide motitabat, et suavissimum e rosis odorem agitatione eliciebat: adeo ut ego, a sensibus fere alienus, longo tempore gratissima ejus dulcedine mirifice delectatus, gaudioque vehementi, præ jucunditate fragrantiae e vento illo provenientis, correptus sim.

ANNOTATA.

a Nota præpositionem διὰ cum dandi casu, præter morem antiquorum.

b MS. nostrum ἀπορήσας τὴν ζῶν ἀπεγραψάμην· Εὐλογητὸς δὲ Κύριος πάντως διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ, εἰ καὶ ἀποθάνω, ἀποθάνω, καὶ τί ἐμοί.

c MS. nostrum hic præpositionem μετὰ cum occusat, jungebat, minus recte.

d Idem solummodo hæc habebat: φρίττων οὖν καὶ διάνοιαν, admodum vitiose.

e Ibidem legitur, ἴδοντὴν καὶ θέαν ὡς τὸ κρῦον τοῦ οὐρανοῦ, ᾧ τοῖς μάκραιν κέχρηται, ἥσπερ ἴδοντὴς καὶ ἀγαλλιάσεως ὁροσισμῷ θέας καὶ εὐφροσύνης τὴν ψυχὴν μετὰτρέποντα. Quid hinc recte exponas?

f Desunt hæc in MS. Mazar. neque vero multum ad rem faciunt.

g Pauca hic et obscura habet MS. Vatican. ἰδέως ἔχων τοῦ ἀνέμου ἐκείνου τὴν ἐπίπνοιαν τῆς εὐωδίας, ὥστε νομίζειν με ἀπὸ τοῦ θυμιάματος, ὥσπερ.

CAPUT V.

Ejusdem ectasis et visorum continuata narratio.

Εν φρίκει καὶ δέει ἐξεστικῶς τὸ παράδοξον τοῦ πράγματος, πῶς ἐπ' ἐμοί τὸ τοιοῦτον ἀγαθὸν συμβέβηκεν διενουήμην· ὑπεστάλη δὲ τὸ πνεῦμα τὸ τρίτον ἐκεῖνο, καὶ σιγῇ μεγίστῃ παρευθὺς ἐγένετο. Ὁδεύσας οὖν ὀλίγον τοῦ περᾶσαι με τὸν ποταμὸν ἐκείνου, ὡς πρὸς τὸ πλάτος ἐχώρουν τοῦ κήπου τοῦ Θεοῦ, ἀναθεωρῶν τὸ ἄφραστον πλάτος ἐκεῖνο τοῦ παντοκράτορος ἑοῦ, τὸ πολυπλάσιως τεθησκανορισμένον ἐκείσε. Οὐ γὰρ ἔχω πῶς αὐτὰ τὰ πλοῦτη τοῦ Δεσπότου, ἀνθρωπίνῳ στόματι διηγήσασθαι, ἃ σοὶ διηγήσομαι, φίλε καὶ ἀγαπητὲ ἐν Κυρίῳ. Ὡς οὖν εἴρηκα πρὸς τὸ πλάτος χωρεῖν με τοῦ κήπου ἐκείνου, καὶ ἀναθεωρεῖν με τὰ τῶν Ἀγίων Ἀγία, ἰδοὺ πάλιν ὡς ἀπὸ τοῦ Ἀρχιτοῦ μέρους πνεῦμα ἔπνευσεν, εὐωδαστάτην ἔχον ἰδύτητα, ὡς τὰ ῥόδα καὶ τὰ κρίνα, χρώμα δὲ ἔχον πορφύρου ὡσεὶ ἱὸν εἰκαστέον· ἐκυμαίνετο δὲ τὰ φυτὰ ἐκεῖνα, ὑπὲρ μέτρον καὶ μόσχον τὴν εὐωδίαν ἐκπέμποντα, ἥ τις ἔδω εἰς τὴν καρδίαν μου· ὀφθαλμοὺς δὲ οἷους τε ἐνεκτεμένην τῷ τότε, εἴτε σωματικῶς, εἴτε πνευματικῶς, ὁ Δεσπότης ἐπίσταται· ἐμοὶ δὲ παρεφαίνετο ὅτι μετὰ σώματος ἐκεῖ παρεδέρουν. Ἐπειτα ἐν τῷ μὴ εἶναι βάρος ἐν τῷ σώματί μου, ἢ ἐπιθυμίαν τοῦ ἰδέσθαι τι, ἢ ἕτερον τὸ πρὸς ἦθος λαμβάνειν τὸ τῆδε σῆμα, ἀνατρέπει με ὁ λογισμὸς ὡς ἐκ τοῦ σώματος τοῖς ἐκεῖ προσπεφυκέναι, εἰ μὴ γὰρ ὁ καρδιογνώστης καὶ Θεὸς ἐπίσταται. Ὡς οὖν τὰ πλήθη τῶν φυτῶν ἐκεῖνων τῇ ἐπιπνοίᾳ τοῦ τετάρτου ἀνέμου παραδοῦναι ἐκυμαίνετο, καὶ ἀπῆχει, καὶ μέλος τερπνὸν προσέειλεν, πάλιν με ἡ εὐσμία κατέπληττεν, καὶ ἡ ἰδύτης διὰ τῆς ὁσφροσύνης μου εἰσπίπτουσα ἐξίσασθαι με ἐποίησεν· ἰστίμην οὖν ἐννεὸς ἐν ἀπορρήτῳ αἴγλῃ ἔχων τὸν νοῦν εἰσδυόμενον.

Ταῦτα τοίνυν ὄρων, εὐφραίνεσθαι μεγάλως, καὶ ἡλάλαζεν ἡ καρδία μου, καὶ ἡγαλλιάτο τὸ πνεῦμά μου. Πσυχάσαντος δὲ καὶ τοῦ τετάρτου πνεύματος, θαῦμα φθερόν καὶ παράδοξον ὥρων· ἀ [ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ χρόνον ἐκεῖ μου διατρίβοντες, οὐδ' οὐδαμῶς κατεσχάνη μοι, ἀλλ' ἦν ὀδιόδοχος φῶς, καὶ χαρὰ καὶ ζῶη, λαμπρότης καὶ πολλὰ ἀγαλλιάσεις,] ἃ τινα ἐβλεπον ἐκείσε. Μετὰ ταῦτα ἔκστασις μοι ἐπέπεσε, καὶ ἐννεοῦ μου γεγούτος, ᾧ μὴν ἐστάναι τῇ θεωρίᾳ ἐπάνω τοῦ στερεώματος τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τις ἡ γλαυκῆ φθόρος νεανίας προῆγεν μου, οὗ τὸ πρόσωπον ὡς ἥλιος ἔλαμπεν· ἐνόμίζον δὲ τοῦτον εἶναι τὸν τύψαντά μου τὸ πρόσωπον τῷ ἀνθεοτότῳ κλάδῳ ἐκείνῳ, ἡνίκα ἀπὸ τοῦ ψύχους ἐτελεύτησεν· καὶ αὐτὸς ἐκέλευσεν τοὺς ὑπηρετοὺς αὐτοῦ τοῦ μετάραι με. Ὡς οὖν οὗτός μου προῆγε, βλέπων, καὶ ἰδοὺ σταυρὸς μέγας, φθερὸς καὶ ὠραῖος τῇ θεῇ καθάπερ τόξον [ὅταν ᾖ ἐν τῇ νεφέλῃ] ἐκρημάτιζεν, καὶ τέσσαρα καταπετάσματα κύκλῳ αὐτοῦ νεφέλη φωτεινὴ ἐοικότα, τὰ μὲν δύο πυρρὰ καὶ ὡς ἀστράπτης εἶδος ἀστράπτοντα, τὰ δὲ ἄλλα λευκὰ ὡς χιών· κύκλῳ δὲ αὐτοῦ εἰστέκνισαν μελωδισταί, ὠραῖοι, εὐμεγέθεις, καὶ λευκοὶ ὡς φῶς χρηματίζοντες, πυρραυεστάτοις ἀκτίσι ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἀπαστρέφοντες. Ὡς οὖν οὗτοι μέλος τι ἰδοὺ ἐνεκεν τοῦ σταυρωθέντος ὑπέψαλλον,

Interea dum, sacro cum horrore novitatem rei admirans, considero, quo pacto tanta mihi felicitas evenisset; posuit is quoque tertius ventus, et suum repente tranquillitas extitit. Paulum igitur progressus, ut fluvium transirem, ubi ad planitiem late diffusam divini istius horti perveni; amplitudinem ejus inexplicabilem, quam qui potest omnia Deus multiplici amœnitate ditaverat consideravi. Et sane cupienti mihi divitias Domini enarrare caritati vestrae, in mentem non venit, quo id pacto humana lingua executioni mandem. Deveniente me igitur, nti dictum est, ad planam aream illam, et sancta sanctorum contemplante, ecce alias rursum ventus e plaga boreali aspiravit cum jucundissima fragrantia, qualem rosae liliaque solent spargere, ac purpureo colore, qualis solet inesse violis. Hinc plantæ rursum crispari cœptæ, odorem exhalaverunt, unguento muscoque præstantiorem, qui ad intima mea viscera penetrabat. Qualium autem oculorum beneficio isthæc assecutus sum, corporaliumque an vero spiritualium, Dens scit: mihi certe ipse videbar corporaliter istie versari. At postea cum in corpore meo non sensi pondus solitum, aut concupiscentiam videndi quidpiam, aut aliud quod solet in præsentī vita tabernaculum nostrum deprimere, alia mihi cogitatio in mentem venit, scilicet extra corpus me deliciis illis frui fuisse: quod an ita sit, novit Deus, qui perspicit interiora cordis. Cum igitur frequentes illæ plantæ allapsu quarti venti modo mirabili motarentur, sonumque ederent ac melos jucundissimum promerent; iterum odoris præstantia singularis me perculit, suavitasque mirabilis per olfactus mei organa illapsa animo stuporem induxit. Stabam itaque a sensibus alienus, intus autem arcana quadam luce perfusus.

36 Hisce fructus lætitiæ replebar magna, gestiebam animo, et exultabam spiritu. Cessante autem et quarto vento, prodigium maximum et admirabile observavi: toto enim quo istie versatus sum tempore, nulla incubuit nox; sed perpetua luxit sine vicissitudine dies; eratque quidquid videbam, gaudium et vita et splendor et exultatio plurima. Post hæc a sensibus in ecstasim abreptus, visus mihi sum supra firmamentum cœli consistere; pntavique juvenem, delicata indutum penula, ac facie instar solis radiantem (quem ego quidem non aliam opinabar esse, quam qui faciem meam ramo florifero percussit, quando præ frigore deficiebam) ducatum mihi præstare, et præcipere famulis suis, ut me alio transferrent. Ducatum igitur præstante mihi illo, ecce occurrit magnitudinis immensæ Crux, instar iridis in nubibus apparentis, aspectu formosa, quatuor velis nubem lucidam referentibus circum ob-

Narrat ut
rursum af-
flante vento
odorifero re-
creatus,
E

alitusque
elatus, Cru-
cem invenerit
miram:

A tensa : quorum bina ignei coloris non secus ac fulgur coruscabant, alia bina nivi nihil candore cedebant. Crucem cingebant musici formosi, statura proceri, splendidi quasi lux, fulgentissimos radios ex oculis evibrantes; promebantque concentum suavissimum in gratiam Crucifixi. Cumque penulatus dux meus illac transiret, exhibita reverentia salutavit Crucem, mihiq[ue] idem ut facerem nutu indicavit : fecique ita, secutus exemplum ducis : et continuo mellea quadam dulcedine impleri me sensi, talique odorum fragrantia recreari, qualem neque in ipso fragrantissimo horto olfeceram. Deinde oculos deflectens, deprehendi infra nos quasi maris abyssum, cœpique totis artubus contremiscere, ac vereri ne forte illuc præceps ruerem. Quamobrem inclamans ducem meum, dixi : Domine mi ductor, ecce veluti supra nubes ambulo, et metu correptus sum gravi : vereor sane, tametsi leniter incedam, ne me portare non possint illæ, et casu præcipiti hinc in aquas subjectas ferar.

37 Ad hæc tale mihi responsum dedit dux meus : Ne quid timeas, quin altius adhuc nobis ascendum est : simulque porrexit mihi manum, et supra alterum cœlum sublatus sumus, cujus species erat nivea; et conspexi hic quoque Cruces binas, illi, quam in cœlo inferiori veneratus fueram, persimiles : cingebantur etiam, uti prior illa, sacra suaviter modulantium corona : et aer istic in modum ignis splendebat, quique illum incolebant locum formosi genii, quiete summa perfruebantur. Venerati sumus itaque et hasce Cruces, uti priorem, singulari cum desiderio ac amore : quæ vero absistebat inde fragrantia, plane divina erat, et explicari verbis nequit; unde longe majori voluptate ac delectatione, quam ex altera Cruce, perfundebar. Prospexi alio, et vidi universa inflammari ab igne : et incessit me tremor, opem ducis mei denuo implorantem; qui porrecta ut ante manu : Adhuc alius, inquit, enitendum est. Et continuo inde sublatus, supra tertium nos cœlum deprehendimus. Cœlum hoc non eo, quo quod nobis hic apparet, modo se habet; sed firmum solidumque est, ac planum habet late expansum, lamina putares aurea insterni. Reperimus hic iterum, primo statim in vestibulo, Cruces ternas, lumen quale fulgur solet spargentes, omnibus, quas ante vidimus, tum magnitudine tum specie augustiores. Et dux quidem meus in medium ignem se ausus inferre, adoravit Cruces : quod cum ego non valerem, eminus adoravi transivique.

38 Postquam multum processissemus, perventum est ad velum alterum, more fulminis late per aera diffusi suspensum : quo evecti ingressique, reperimus ibi ingentem cœlestium geniorum cœtum, laudantium et glorificantium Deum. Transivimus etiam porro; et aperuit se rursus aliud velum, ex bysso et purpura inexplicabilis venustatis. Hinc devenimus ad locum gloriæ plenissimum, ubi velum mirabile, quasi electricum, quam fulgentissimum ac nitidissimum; quod reducens manus ignea, introitum nobis præparabat. Ibi videre erat multitudinem innumerabilem juvenum, quos dignitas corporis, color igneus, faciei splendor solari præstaus, plurimum commendabat : stabant autem in loco admodum sublimi, concinno ordine, ætatis incorporeæ vigore, insigne sceptrum manibus præferentes; hinc et inde legiones, quarum computari non poterat numerus. Tunc me allocutus dux meus : Ecce, inquit, remoto hoc velamine, spectabis Filium hominis, sedentem ad dexteram Patris : quare proci dens adorabis ipsum; totaque mente ad ipsum conversus, exoipies arrectis auribus, quæ dicturus tibi est. Talibus a ductore meo præceptis instructus, intendi oculorum aciem in istud decorum velamea,

ὁ ὁδηγῶν με χλαυκασφόρος διερχόμενος τὸν σταυρὸν, κατὰ τὴν σπασάτω, ἔνευσεν δὲ καὶ μοὶ τοῦτο ποιῆσαι· καὶ δὴ ἀνο-
λουθῶν αὐτῷ, ἡσπασάμην αὐτόν· ὡς οὖν ἡσπασάμην τὸ
πυρσφύριζον ἐκεῖνο τίμιον ξύλον, πνεῦμά τι μέλιτος ἀνά-
πλεων γέγονα, καὶ εὐωδίας πλησθεὶς, οἶαν οὐ δὲ ἐν τῇ
Παραδείσῳ ὡσφράνθην. Ἀναβλέψας δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς
μου ἑώραν, καὶ ἰδοὺ ὑποκάτω ἡμῶν ὡσεὶ ἄβυσσος θα-
λάσσης, καὶ τρόμος ἐπελάβετό μου, καὶ ἐφοβήθην μή
ποτ' ἐκεῖ ὀλισθήσομαι· ἐκέκραξα οὖν πρὸς τὸν ὁδηγούντά
με, καὶ εἶπον, Κύριέ μου ὁδηγέ μου, ἰδοὺ ὡς ἐπὶ νεφέλης
πορεύομαι, καὶ δειλία συνεσχέθην, προσόμενος τὴν ἐντε-
θεν ἔκπτωσιν, κοῦφοι πορευόμενοι, μή ποτε οὐ βασιτάσει
με, καὶ ὑποσκελισθήσομαι εἰς τὰ ὑποκάτω ἡμῶν ὕδατα.

Ὁ δὲ λέγει μοι· Μὴ φοβοῦ, ἔτι ἀνωτέρω ὑφείλομεν
ἀνελθεῖν ὑπεράνω. Καὶ δίδωσίν μοι χεῖρα, καὶ εὐρέθην
ἐπάνω τοῦ δευτέρου στερεώματος, τὸ δὲ εἶδος αὐτοῦ λευ-
κὸν ὡσεὶ χιτῶν ὑπῆρχεν. Θεωρῶ οὖν καὶ ἐπὶ δύο σταυροὺς
ὡς ὁμοίους τῇ ὑποκάτω, καὶ ἦν ἐπ' αὐτοῖς ἡ φοβικτὴ
ἐκείνη ἀκολουθία, οἷα καὶ ἐν τῇ κατωτέρῳ σταυρῷ ἐργη-
μάτιζεν· ἦν δὲ αὐτῶν ἐκεῖ πυρινός, καὶ ἀνάπαισις με-
γάλη τοῖς ἐκεῖ εὐμόρφους νεανίσκοις. Ἠσπασάμεθα οὖν
καί κεινους τοὺς τιμίους σταυροὺς ἔρωτι καὶ πίστι· θεῖα καὶ
καθώς καὶ τὸ πρότερον· ἦν δὲ ἡ εὐωδία αὐτῶν, ὡς εὐωδία
Θεοῦ ἀνεμήμεντος ὑπὲρ τὴν κατωτέρω θυμηθῆσαν καὶ τε-
ραπνότητα. Ὁρῶ οὖν καὶ ἰδοὺ πῦρ φλέγον τὰ ἐκείσε
ἄπαντα· καὶ τρόμος συσχεθεὶς, πάλιν τὸν ὁδηγὸν ἐκάλουν
εἰς βοήθειαν· ὁ δὲ δούς μοι χεῖρα, λέγει μοι· Ἐτι ἀνω-
τέρω πορευθήσῃς ὑφείλομεν. Καὶ ἔμπα τῇ λόγῳ ἤρθημεν
τῶν ἐκεῖ, καὶ εὐρέθην ἐπάνω τοῦ τρίτου οὐρανοῦ. Τῷ-
τος δὲ ὁ τρίτος οὐρανός, οὐχ ὡς ὁ φαινόμενος ἡμῖν ἐν τῇ
κόσμῳ τοῦτω περίεστιν, ἀλλ' ἀντὶ πλείονος στερεώματος,
τὴν δὲ δέξιάν ἐφαπλουμένην ὡς χρυσοῦν πέταλον κέκτα-
ται. Εὐρομεν οὖν πάλιν ἐν τοῖς προθύροις σταυροὺς τρεῖς,
ὡς ἀστραπὴν ἀνυψούντας, μεγίστους καὶ φοβεροὺς λίαν
ὑπὲρ τοὺς δύο, καὶ ὑπὲρ τὸν ἕνα· καὶ ὁ μὲν ὁδηγῶν με
ἐθάρσυνεν, καὶ εἰσῆλθεν ἐν μέσῳ τοῦ πυρός, καὶ προσκύ-
νησεν αὐτοῦς· ἐγὼ δὲ, μηδὲν τοιοῦτον ἰσχύσας, μήκοθεν
προσκύνησα· διήλθον.

Ὡς οὖν ἱκανὸν ἐπεξέυσμεν, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ δεύ-
τερον καταπέτασμα, ὡς ἀστραπὴν τινα ἐν τῇ ἀέρι ἐφα-
πλουμένην· ἤρθημεν οὖν καὶ διέβημεν, καὶ ἔνδον τοῦ
καταπετάσματος πλήθος στρατιᾶς οὐρανοῦ αἰνούντων καὶ
δοξολογούντων τὸν Θεόν· διέβημεν δὲ καὶ τὰ ἐκεῖ, καὶ
ἰδοὺ πάλιν ἕτερον καταπέτασμα διὰ βύσσου καὶ πορφύρας
ἀπὸρρήκτον· καὶ κατηντήσαμεν ἐπὶ ἐνδοξυτάτῳ τύπῳ, καὶ
ἦν ἐκεῖσε φοβερὸν καταπέτασμα ὡς ἡλεκτροῦ, ὑπερλαμ-
προν, καὶ σφόδρα καθαρώτατον, ὑπερ ἀναποδίγνωσα χεῖρ
πυρινός, διελθεῖν ἡμᾶς δι' αὐτῆς παρεσκεύασεν. Ἦν δὲ
ἔνδον αὐτοῦ πλήθος ἀναριθμητῶν νεωτέρων, ὡραίων, πυ-
ρινῶν, τὰς ὕψεις τηλαυγείας ὑπὲρ τὸν ἥλιον· εἰσῆλθισαν
οὖν τάξει τινὶ καὶ κοσμιότητι ἐπὶ φοβεροῦ ὕψους τοῖς ἀ-
λάις χηλικαῖς μετέωροι, σιγήπτρα φοβερά ἐν ταῖς χειρσὶ
κατέχοντες· λεγόμενες ἐντεῦθεν, καὶ λεγόμενες ἐκείθεν ἐτέραι,
ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός. Λέγει μοι ὁ ὁδηγῶν με, Ἰδοὺ, τοῦ-
του τοῦ καταπετάσματος ἐπαινομένου, θεάσει τὸν Υἱόν
τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς καθηζόμενον· περὶ
οὖν προσκύνησον αὐτόν, τὴν δὲ ἄπασαν θεωρίαν τῆς δια-
νοίας σου πρὸς αὐτόν ἀνάτεινον, καὶ ἀκούσον τί σοι λα-
ληθήσεται πρὸ αὐτοῦ. Ὡς οὖν ταῦτα ὁ ὁδηγῶν με ὑπε-
τίθετο, βλέψας εἰς τὴν εὐπρέπειαν τοῦ καταπετάσματος
ὁρῶν, καὶ ἰδοὺ περιστέρα πικμεγεθὴς, ἀνωθεν καταπτᾶσα
ἐπὶ τῇ καταπετάσματι· ἦν δὲ ἡ κεφαλὴ αὐτῆς καθάπερ
χρυσόν, τὸ στήθος πορφύρεον, αἱ πτέρυγες τηλαυγείας
ὡσεὶ φλόξ, οἱ πόδες αλκηνίδες, ἐκ δὲ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς
ὡς ἀκτῖνες φωτὸς ἐξεπορεύοντο· ἐμοῦ δὲ στοχαζομένου
τὴν ταύτης εὐπρέπειαν, εὐθέως ἀναστᾶσα ὥχετο εἰς
ὕψος.

Ἀρλόντος δὲ τοῦ καταπετάσματος, ἀναβλέψας εἰς τὸ
φοβερὸν ἐκεῖνο ὕψος τὸ καταπλήττον πᾶσαν ἔνοιαν, ἰδὼν
θρόνον φοβερὸν καὶ ἐπικρμένον, ὑπὸ τοῦ αἵματος κρεμάμε-
νον μηδενὸς αὐτὸ κατέχοντος· φλόξ δὲ ἐξεπορεύετο ἐξ
αὐτοῦ, οὐχ ὡς τοῦ πυρός, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς χιτῶνος ὑπεραι-
ρομένη τῇ λευκότητι· ἐκάλητο δὲ ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐκείνου ὁ
Κύριος

D
A. NICEP.
CO. EVO
EX MSS.

quam vena-
tur suavi
odore sit
perfusus.

Item ut su-
blatus ad al-
terum cœlum
sit, ubi Cru-
ces binæ,

deinde ad
tertium, ubi
Cruces tres :

tandem aliis
loris transitis,

ad solum
Christi per-
venerit :

E

F

A NICEP.
CO. ENO EX
MSS.

A Κύριός μου Ἰησοῦς Χριστός, πορφύραν καὶ βύσσον ἐνδεδυ-
μένος· ἀπαξ διὰ τὴν ἐμὴν εὐτέλειαν συνεσταλμένος αὐτοῦ
τῆς λαμπρότητος, ἐθεασάμην αὐτοῦ τὴν θεάνθρωπον εὐ-
πρέπειαν τε καὶ ὠραιότητα, ὡς τρόπον τὸν ἡλίον τις
βλέπει, ὡς ἐξ Ἀνατολῶν ταῖς ἀκτίσιν αὐτοῦ φαεινῶς
ἐπιφαίνεται· μετὰ δὲ ταῦτα οὐκέτι κρυψάμενος αὐτὸν κα-
θὼς θεάσασθαι. Ἀρθέντος οὖν τοῦ καταπετάσματος,
πεσὼν ἐπὶ τοῦ θανμαστοῦ αἵματος, προσεκύνησα αὐτὸν τρίς·
ἐπειρώμην δὲ ἐστάναι καὶ βλέπειν αὐτοῦ τὴν ὠραιότητα,
ἀλλὰ καθάπερ προΐπον, φρίκη ἀφάτω καὶ δέει ἀνεκλάστω
ἀπὸ τοῦ φθεροῦ αὐτοῦ φωτός, τρόμῳ καὶ χροᾷ συνεχό-
μενος, οὐκέτι ἠδυνήθη ἀποσκοπῆσαι τι, ἢ ἐντρανίσαι τῇ
πυροφλεγῇ αἴγλῃ τῆς ἀπειροδυνάμου θεότητος αὐτοῦ.
Ἐλήλυθεν δὲ φωνὴ ἐκ τοῦ φωτός πρὸς με, κεκτημένη μέ-
γιστον ἦχον, ὥστε συντρίβεσθαι τὸν θανμαστὸν ἐκείνου
αἶρα ἀπ' αὐτῆς· ἡ δὲ φωνὴ αὐτοῦ ἦν μελισσταγίς, πράϊα
τε καὶ ἰδύλαλος· ἡ καὶ λελάληκε τρία ῥήματα θεῖα, καὶ
συνεῖς ἔγνω, καὶ ἰδύνην τῇ ψυχῇ ὡς οἱ ἄλλοι ποτε.
"Ἐπειτα μετ' ὀλίγον εἰρηνικὴν μοι ἑτέρα ῥήματα τρία, καὶ
ταῦτα ἰδυτάως προσδεξάμενος μου, ἐπλήσθη χροᾶς θεϊ-
κῆς ἡ καρδία μου. Μετὰ τοῦτο τρισσεύσας εἰρηνικὴν μοι
ἑτέρα φρικτὰ ῥήματα τρία, καὶ ἐξοίφους φωνῆν μεγάλην
δοξολογίας ἀνέπεμφαν αὐτῷ τὰ τῶν ἁγίων Ἀγγέλων θεῖα
στρατεύματα· c [ἔγνων γὰρ τοῦτο στοχασάμενος, ὡς δι'
B ἐμὲ ταῦτα, καὶ διὰ τὴν πρὸς με τοσαύτην οἰκονομίαν
τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ, τὸ μέλος ἐκείνου τὸ νοερὸν καὶ
ἐξαίσιον ἐνεκράγισαν, καίπερ ἀκατάπαυστον αἰὶ τὴν δο-
ξολογίαν προσφέροντα.]

Ταῦτα τὰ ἄρρηκα καὶ θεῖα ῥήματα ἀκούσαντός μου,
εὐθέως οἷον τρόπῳ ἀνέλθον, τοιοῦτω καὶ κατέλθον, εὐθυ-
προσόμενος· καὶ ἤμην πάλιν ὅπως ἐν ἐμαυτῷ ἐστῆκώς ἐπὶ
τοῦ τοπου, οὗ ἤρπαχην τὸ πρότερον. Μεγάλως οὖν τὰ συμ-
βάντα μοι λογιζόμενος, ποῦ ἤμην καὶ ποῦ εὐρέθην· ἐξισ-
ταμένου μου δὲ τὸ πῶς ἀπείκν εἰς τὸ πλάτος τοῦ θεοῦ
κῆπου ἐκείνου, ἀναθεωρῶν τὰ ὑπάρχοντα ἐκεῖ, διελο-
γίζομαι καὶ εἰλεγόν· "Ἄρα ἐστὶν καὶ ἑτέροις ὧδε, ἡ ἐγὼ
μόνος ὑπάρχων; Ὡς οὖν ἐνόουν ταῦτα, βλέπω καὶ ἰδοὺ
πεδιάς μέσση, καὶ ἐν τῇ πεδιάδι μέσση αὐτὰ οὐχ ὑπῆρ-
χον, ἀλλ' ἦν ὅλον τὸ πεδίον ὠραῖον σφόδρα, γλορηφορέ-
ζον ἴα καὶ κρίνα καὶ ῥόδα, καὶ ἄνθη ποικίλα ἐν αὐτῷ
ἐξήνθη ἐν ἀπείρῳ πικνότητι· πηγαὶ δὲ ἦν ἐπ' αὐτῷ, καὶ
αὐταὶ μικρὸν πρὸς μικρὸν βρύνουσαι γάλα καὶ μέλι, ἐκχυ-
μένα εἰς ὕψος ὡς μίαν πύλιν, καὶ εὐωδία μεγίστη ἐξήρ-
χετο ἀπ' αὐτῶν καὶ γλυκύτης, ἵνα τί εἶπω ἢ τίς προσαρ-
μόσω τὸ μέλι καὶ τὸ γάλα ἐκεῖνο, οἷον ἐπίσταμαι. Ὡς
οὖν ἶδον τὴν τερπνότητα ἐκείνου τοῦ τόπου, καὶ τὴν γλῶσ-
τῆς ἀναπαύσεως, ἡπόρουν ἐξισταμένος τὰ τοῦ Κυρίου
θαυμάσια, ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν μεθιστάμενος. Θεωρῶ
οὖν τινες ἄνδρα σπαστράπτοντα, ἐνδεδυμένους ἑξάλλα ὡς-
C περ νεφέλη φωτεινῇ, κρατοῦντα σταυρὸν καὶ πλησίον
μου γενόμενος, λέγει μοι· "Ὁ σταυρώσεις τοῦ Κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ σου, πλὴν μακάριοι οἱ σαρκοί, ὅτι
πολλοὶ εἰσιν ἐν φρονήσει· καὶ γὰρ ὁ Θεός σε κατέταξεν
ἐνθάδε, ἀλλ' ὑπάγε τίως εἰς τὰ τοῦ κόσμου περπατήρια,
καὶ εἰς τὰ κέντρα, ὅπου οἱ τριβόλοι, καὶ αἰχιδναὶ, καὶ οἱ ὄφεις,
καὶ οἱ δράκοντες. Πλὴν καὶ τοῦτό σοι λέγω ξένον θαῦμα·
οὐδεὶς γὰρ παρὼν ἐνταῦθα ἐπεδήμησεν, εἰ μὴ ὁ πλεῖον πάν-
των κοπιᾶσας ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, καὶ σὺ νῦν, ὁ τοῦ κέ-
ρατος τῆς ἄκρας ταπεινοφροσύνης δραξάμενος· ἀλλ' εὖρες
πύθην τοῦτο διὰ τὴν ἀπειρον πτωχίαν, διὰ τὸ, Αἶρε ἐντεῦθεν
κύων, διὰ τὴν ταπεινώσιν, καὶ ὅτι γυμνός, νήρς, σαλός,
εἰς τὸ στάδιον τοῦ κοσμοκράτορος εἰσελθόν, αὐτὸν ἐκείνου
μονομαχίᾳς διέστρεψας ἄνωθεν κάτω, εἰς αἰσχύνην τὸν
θρόνον αὐτοῦ καταβάλλας.

"Ἰδες οὖν τὰ ὧδε φρικτὰ, κατενόησας τὴν ἀληθινὴν
τρυστὴν καὶ ἀνταπώδωσιν τῶν δικαίων, ἔγνως τοῦ Χρι-
στοῦ τὸν Παράδεισον, ἴδες πῶς οὗτος περίεστιν. Οἶδα
γὰρ ὅτι ἴδες, καὶ ἔφριξες. "Ἄρα πῶς σοι ὁ μάταιος κόσμος
πρὸς ταῦτα λογίζεται; τί λέγεις; θεωρεῖς δόξαν; ναί-
ός τις εὐπρέπειαν; ναί. "Ἰδε ταπεινὴ ποίησε χροᾶς οἱ ἄμαρ-
τωλοί· αὐτοὺς ἐκονομῶς ἀποστεροῦσι. Τίς αὐτοῖς ταῦτα
τὰ ἀγαθὰ ὑπέδειξεν; Ταῦτα μοι ὁμιλῶν [ἐκείνος ὁ λαμ-
πρυνόρος ἀνὴρ] ἐρήθη ὁρῶν με, καὶ κινεῖται. "Ἐφ'

et vidi columbam admodum grandem superne ad D
velum devolantem. Erat huic capitis color aureus,
pectoris purpureus, alarum lucidus ut flammæ, pe-
dum genuinus ac naturalis, procedebantque ex ocu-
lis radii luminis : cum autem decoram ejus formam
contemplarer attentius, subito sublimis abiit.

39 Sublato ergo velamine, suspexi in immensam
illam altitudinem, cuilibet spectanti formidabilem ;
vidique thronum eximium ac sublimem, nemine
sustinente suspensum in aere : a quo absistebat
flamma, non qualis ab igne solet, sed quæ nivem
longe præstabat candore. Sedebat in throno Domi-
nus meus Jesus Christus, purpura byssoque indutus :
qui cum exiguitatis in imbecillitatis meæ causa
eximium splendorem suum semel contraxisset, in-
tuitus sum divinæ humanitatis illius decus ac digni-
tatem eximiam ; quemadmodum intueri quispiam
solem consuevit, radios et primo ortu jucundissime
spargentem : neque deinceps mihi licuit claro ipsius
aspectu frui. Sublato itaque velo, procidens in mira-
bilem illum aera, ter Dominum adoravi ; tentavi-
que persistere loco, ac intueri denuo dignitatem ejus :
verum, ut supra memini, præ inexplicabili horrore
ac metu incomparabili, quem lux illa, thronum am-
biens immensa, incutiebat, tremore ego pariter et
gaudio correptus, non potui quidquam intueri ultra
oculosque intendere in igneum potentissimæ illius
Divinitatis fulgorem. Vox deinde ex lumine tanto
cum sonitu emissâ. ut mirabilis illa regio aeris
trepidaret, ad aures meas allapsa est : erat nihilo-
minus suaviloquens, mitis, et melle dulcior ; protu-
litque tria verba divina, quæ et cognovi bellissime,
et delectatus sum spiritu magis quam unquam
alias. Non multo post alia similiter tria verba emissâ
sunt : quæ suavissime in animum meum illabantia,
lætitia illum plusquam humana repleverunt. Inter-
jecto tempore exiguo, personuerunt rursum alia tria
verba : et continuo magna voce laudes cecinerunt
Deo venerandi illi sanctorum Angelorum exercitus :
qui quamvis numquam se temperent a laudibus Deo
offereudis ; cognovi tamen, re considerata, exqui-
situm illum gratumque concentum, propter me et
singularem Domini Jesu Christi erga me providen-
tiam, modulatos esse.

40 Auditis hisce inexplicabilibus verbis, confe-
stim eodem quo ascenderam modo, etiam descendi ;
meque, mihi omni ex parte redditum, illo loco, unde
sublatus ante fueram, stare deprehendi ; agitantem
animo, quæ evenerunt mihi ; ubi nunc essem, et
ubi modo fuisset. Cumque mirarer plurimum, quo
pacto ad planitiem divini istius horti rediissem, con-
templatus quæ istie erant universa, cogitavi quæsi-
vique ex me ipse, utrum alius quoque hominum hoc
in loco, an ego solus versarer. Vidi interea locum
campestrem in medio, plantis nullis consitum ; nihil-
ominus pervenustum, graminosum, violis, liliis,
rosis, aliisque floribus numero infinitis refertum :
nec fontium illi deerat amœnitas, modicis intervallis
scaturientium lacte ac melle, et exsiliuntium ad
altitudinem cubiti unius ; tanta inde fragrantia odo-
ris ac dulcedine egrediente, ut quid mel illud et lac
fuisse dicam aut cui comparem, plane nesciam. Con-
sideranti hujusce loci voluptatem viroremque aptum
quieti, nec non stupenti mirabilia Dei opera, et ab
alia ad aliam pulchritudinem animum transferenti
mihi, obtulit se videndum vir quidam, fulgido cir-
cumdatus amictu, rutilans ut nubes lucida, Crucem
gestans : qui cum propius ad me accessisset, Cru-
cifixus, inquit, Dominus noster Jesus Christus tecum
sit. Beati stulti propter Christum, quoniam
præcipua quadam sapientia excellunt. Etenim Deus
quidem hic te constituit : verumtamen revertere ad
mundum, ubi tribuli, echidnæ, serpentes et draco-
nes

cujus gloriam
contemplatus,ac ter a se
adorati

E

verba meri-
tus audire ;ad inferius
cælum redu-
ctus sit,
Ffructusque
alloquio An-
geli, docentis

A nes sunt; tentationes et stimulos passurus. Sed et hoc insolitum miraculum edicere tibi debeo, neminem unquam hominem hic versatum fuisse, nisi illum *d* qui plus ceteris laboravit in Evangelio; et te, qui ad ultimum perfectionis apicem enisus es, pervenistisque propter summam paupertatem tuam; propter illud, ingestum tibi a mendicis: Abi hinc, canis, in malam rem; propter humilitatem tuam; denique propterea quod nudus, adolesceas, stultus in arenam descenderis cum principe mundi congressurus; eumque singulari praelio superatum e summo deorsum dederis, throno ejus cum confusione multa confracto.

cur meruerit
ita in caros
admitti:

41 Contigit igitur tibi hic spectare mirabilia loci hujus, cognoscere veras delicias atque remunerationem justorum, lustrare paradysum Christi, hunc ipsam praesentem intueri. Constat enim mihi, te vidisse ac miratum esse. Nunc igitur quid ad haec stultus dicit mundus? Quid ais? Vides gloriam? Imo vero. Contemplaris decorem? Etiam. Videsis itaque, abjecte homuncio, quantis se sua sponte gaudiis privent peccatores. At quis haec eis bona monstravit unquam? Talia dicens meque intuens vir

et quomodo
denique
ad se redierit.

οὖν μοι πάλιν τάδε· Τί, ὅτι ἡ τιμία καὶ ὑπέρλαμπρος τῶν ἐπουρανίων θουάμεων Βασίλισσα οὐ περίεστιν; ἐν γὰρ τῇ ματαίῳ κόσμῳ περίεστιν εἰς ἀντίληψιν καὶ βοήθειαν, *d* ἀκούσασα τῶν ἀποδεχομένων τὸν μουγενῆ Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ· ἤρμοζεν οὖν μοι τοῦ ὑποδείξαι σοι τὸ οἰκητήριον τὸ ὑπέρλαμπρον, καὶ ἀνέκφραστον, ἀλλ' οὐκ ἄγχι φιλε καίρως· μεταναστεῦσαι γὰρ ὁφείλεις ἐκεῖσε, ὅθεν ἐλήλυθας, ὁ Δεσπότης ἐκέλευσεν. Ταῦτά μοι ὁμιλοῦντος ὥσπερ εἰς ὕπνον ἰδὼν ἐτράπην, καὶ καθάπερ νύκτα ὁλόκληρον ὑπνώσας, ἀπὸ ἐσπέρας ἤδη ἕως πρωῒ, ἐνθάδε εὐρέθην ὡς ὄρεος. Νῦν οὖν, φιλε μου ἡγαπημένε, ὑπὸ Κυρίου εὐφρανθήτω, καὶ αγωνιζόμεθα, σπουδάζοντες σωθῆναι καὶ εὐρεθῆναι ἐκεῖ εἰς κατάρχεσιν αἰωνίων. Ταῦτα πάντῃ πρὸς με τοῦ Μακκαρίου δικηκασμένου, εἰς ἑκστασιν φρενῶν ἦγεν τὴν ψυχὴν μου, ὡς δὲ τοῦτα μοι ἔλεγεν, ἦν ἰδεῖν θαύμα φοδερὸν καὶ παράδοξον· καθάπερ γὰρ ἀνὴρ κρίνων καὶ ῥόθων εὐωδίζοντα κύκλῳ ἱμῶν, [οὕτως ἀτμῆς τις ἀνεδίδοτο]· ὡς γε νομίζω, πάρεστιν ἄγιοι Ἀγγελοι, ἐπὶ τῇ θεῖῃ ὁμιλίᾳ ἀοράτως θυμίουτων. Πολλὰ οὖν καθικέτευον αὐτόν, ἐν ῥῆμα ἐκ τῶν λαληθέντων αὐτῷ παρὰ Κυρίου Ἰησοῦ ἀπαγγεῖλαι μοι, καὶ οὐκ ἔπεισα αὐτόν, μελήσει τῷ Θεῷ καὶ τῇ μακαρίᾳ αὐτοῦ ψυχῇ, τὸ, πρὶν τρόπῳ, ἢ διὰ ποῖαν αἰτίαν οὐκ εἶδεν.

D
A. NICEP.
CO.EVO EX MSS.

d

B ille fulgentissimus, gestiebat laetitia non vulgari, et coeptam orationem sic prosecutus est: Quid quod veneranda cunctisque coelitis splendidior Regina caeli non adest? versatur namque modo in miserabili mundo, opitulandi causa mortalibus, exauditis illorum precibus, qui receperunt unigenitum Filium et Verbum Dei. Quare non incongruum mihi videtur, si habitationem illius, fulgentiorem quam ut verbis explicari possit, tibi comonstrem: verum non patitur tempus, dilectissime; migrandum namque eo tibi est, unde advenisti: ita Dominus praecepit. Talia illo dicente, quasi somno suavi correptos ego, cum noctem integram, ut putabam, a vespertino ad matutinum usque tempus, dormiendo transegissem; hic tandem me, uti vides, deprehendi. Quamobrem, amice, Deo dilecte, laetari te modo velim, et sedulo conari mecum, ut salutem consecuti, requiem illic aeternam reperiamus. Ad talia Sancti verba, mea mihi mens in ecstasim rapta est, vidique spectaculum insolitum atque admirabile: nam uti circum nos fragrantia singularis lilierum et rosarum diffundebatur, ita et vapores quidam surgebant: aderantque, ut ego quidem existimo, sancti Angeli, qui colloquentibus nobis invisibiliter thymiana incendebant. Multis dein Sanctum rogavi supplex, ut vel unicum verbum, quod ex Domino Jesu inaudierat, mecum participaret. Sed nihil persequere potui; quomodo autem vel qua ex causa, equidem nescio, et Deo atque beatæ illius menti curandum relinquo.

E

ANNOTATA.

a MS. Vaticanum ὅτι νῦν ἐπὶ τοσοῦτον ὑπάρχοντος, οὐδαμῶς κατεγράφη μοι, ἀλλὰ ἦν μοι χαρὰ καὶ ζῶη.

b Χλινηφόρος Penulatus, a χλαῖνη penula, forsitan autem a χλαῖνη dicitur Latinum læna, abjecta priori littera.

c Nihil hic sensus formari poterat ex MS. Vaticano, sic habente: ἐγὼ δὲ τοῦτο στοχασάμενος διὰ τὸ

παρενθῆς κεκραγῆναι αὐτὰ μέλος νοερὸν καὶ ἐξάσιον.

d S Paulum intelligit, raptum scilicet in tertium coelum, dicentemque de seipsa 1 Cor. 45 Abundantius omnibus laboravi. Utrumque MS. legebat ἔκονσας, in adjunctisque nonnihil variabat. Utrobique sensus intellectu difficilis. Malui clariorem facere, reponenda ἀκούσασα, ut cum precedenti Βασίλισσα concordaret.

F

C

CAPUT VI.

Dæmonis sub specie humana calumnias illudit; absentia cognoscit. Epiphaniî cum Philosophis de SS. Trinitate sapiens disputatio.

Hac igitur ratione in bonis Domini per totam noctem spiritualiter lætantibus nobis, ubi primum illucesceret, egressus Andreas et in porticibus oberans, consuetum jam sibi vivendi modum in agone Domini exercuit; aut potius dixerim, pravos spiritus ludibrio habuit illuditque. Ex illo etiam tempore insomnes duxit quotquot recurrabant noctes, continentem Deo laudem concinendo: de die vero in mediis turbis exercitabatur, aut potius in mediis ignibus prebatur, neutiquam illis afflatus. Simulabat autem se inter turbas ebrium: trudebat alios et ab iis vicissim trudebatur, eratque omnibus obviam factis impedimento. Hinc aliorum in se manus experiebatur, aliorum calces: hi caput ejus baculis comminabant, isti prehensis capillis ipsum trahebant, ac onerabant verberibus: erant qui in terram datum, constrictis fune pedibus, per plateas raptarent, nullo timore Dei a scelere repressi; nulla,

Ab auctore
digressus, lu-
dum suum
pergit ludere.

Οὕτως οὖν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς τοῦ Κυρίου δι' ὅλης τῆς νυκτὸς πνευματικῶς εὐφρανθέντες, πρωῒας πάλιν ἐξῆλθεν ὁ Μακκάριος, καὶ ἐν τοῖς ἐμβύλοις προδεύων, τὰ συνήθη ἔπραττεν αγωνιζόμενος, μάλλον δὲ τῶν πονηρῶν πνευμάτων καταπαίζων, καὶ κατασφριζόμενος αὐτῶν. Ἐκτοτε οὖν αὐπνός διετέλει πάσας τὰς νύκτας, τὴν ἀκατάπαυστον δοξολογίαν προσφέρων Θεῷ· δι' ὅλης δὲ τῆς ἡμέρας ἦν ἐν μέσῳ τοῦ θορύβου ἀσχολούμενος, μάλλον δὲ μέσον τοῦ πυρὸς δοκιμαζόμενος, καὶ μὴ χωνεύμενος· ἐποίει τε ἐκυτόν μέσον τοῦ ὄχλου ὡς τὸν μεθύοντα, ὥτ' οὐ καὶ αὐτωθούμενος, μάλλον δὲ ἐμπόδιον τοῖς παρερχομένοις γενόμενος· παρὰ τινῶν μὲν τυπτόμενος, παρ' ἑτέρων δὲ λακτιζόμενος· οἱ μὲν ῥά σθεν τὴν κάρην συνέτριβον, ἄλλοι δὲ ἐκ τριγῶν σύροντες, κατὰ τοῦ αὐχένος ἔκτυπον, ἑτέροι δὲ πρὸς τὴν γῆν ἀπέρριπτον, καὶ σχοινίῳ τοὺς πόδας δεσμοῦντες [ἐπὶ τὴν λεωφόρον ἔσυρον], μήτε Θεὸν φοδούμενοι, μήτε ὡς Χριστιανοὶ πρὸς τὸ ὁμόφυλον συμπάθειαν ἔχοντες, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ἐορτασίμοις ἡμέραις. Ὁ δὲ

Ὅσιος;

A. NICEP.
CQ. EVO EX MSS.

Α Ὅστις ταῦτα πάντα ὑπέμεινεν διὰ τὴν ἀποκειμένην τοῖς δικαίους ἐλπίδα.

Ὁ δὲ πονηρὸς διάβολος, τῷ θρόνῳ προύμενος, μηδὲν ἰσχύων τι δράσαι, μεταβάλλων ἑαυτὸν εἰς γράϊδα πεπαιχτομένην, ἐκαθέζετο ἐν τῇ ὁδῷ θρηνοῦσα, καὶ κοπτομένη, καὶ λέγουσα· Οἱ μοι τὴν γεγρακυῖαν, οἱ μοι τὴν πτωχὴν καὶ πεπαιχτομένην ὅσα δεινὰ μοι ὁ αὐτοτετραμμένος εἰργάσατο! Ὅσα χαλεπὰ μοι ὁ πάρετος ἐνιδεῖξατο! ποῖος δαίμων πονηρὸς κατ' ἐμοῦ αὐτὸν πρῶτον; δεινὰ γὰρ μοι πολλὰ πεποίηκεν, καὶ ἄνεσις τῇ ζωῇ μου οὐκ ἔστιν. Τί ἄρα γε εἰσπράττωμαι ἡ ξένη, ἡ πτωχή, ἡ χήρα, ἡ παρὰ πονηρὸν, ἐπεὶ ὁ παρὰ τετραμμένος με ἡχμαλώτισεν; Τινὲς δὲ βλέποντες τὰς πολιὰς αὐτῆς κατατίλλουσαν μετὰ δακρύων καὶ μερίστων οἰμωγῶν βοῶσας ἐπυσθάνοντο, συμπάθειαν δεικνύοντες παρ' αὐτῆς, δι' ἣν αἰτίαν καθεζομένη ὀλοφύρεται. Ἦ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἀπεκρίνατο· Ἐλπίσατέ με, ἄνδρες, οἰκήτορες τῆσδε τῆς πόλεως, ἐγὼ ξένη εἰμὶ τῶν ἐντεῦθεν, δίκης δὲ προσοῦσάς μοι ἀπάρασσα τῶν οἰκείων, ἐνταῦθα παρεγενόμην, καὶ ὡς ἔθος μετὰ τῶν ἐπιπεπονημένων μοι ἐν τῇ δεξιῇ περιπατοῦσα ἡπλάκην. Ἐσπέρας δὲ ἰδοὺ βαθύας οὐσας, δαίμονων τις καὶ παρὰ τετραμμένος διακρίνας, μέρος τι ἀπὸ τῶν ἐμοῖ διαφερόντων συλίσας, φυγὰς ὤχετο· πάλιν οὖν τῇ ἐξῆς νυκτὶ παρὰ γενόμενος, ἔτερον μέρος ἀφελὼν μου, ἀπὸ δ' αὖτε τρισεῦσας δὲ καὶ κατασχεθεὶς ὑπ' ἐμοῦ, ἔχσας τὴν τῶν κλημάτων ἐπὶ γῆρα, σύρας με ἔθεν κἀκείθεν, τὰς πολιὰς μου κατέτιλλεν, καὶ τὰ ἐγκατὰ μου λακτῆσας β, [δυσυποαίτους μοι ὀδύνας ἐποίησε] ἐν οἷς καὶ τοὺς παλαιούς μου ὀδύνας τῇ γρόνθῳ ἐκρίζωσας κατέκλυσεν. Τί οὖν ποιήσω, πολίται, εἴπατέ μοι· ποῦ δὲ εὗρω αὐτὸν, κἄν τὰ ἐμὰ ἀποσπάσω ἀπ' αὐτοῦ;

Ταῦτα τῆς γράϊδος μετὰ δακρύων λεγούσας, οἱ μὲν περὶ δαίμονωντος ἀκούοντες καὶ παρὰ τετραμμένου, ταχέως τῶν ἐκεῖ ὑπεχώρουν· οἱ δὲ ἔλεγον, Δὲ ἡμῖν τι, καὶ δεῦρο μετ' ἡμῶν, καὶ ὑποδείξομέν σοι αὐτόν. Πάντων δὲ ἀνερωτούτων αὐτὴν [περὶ τοῦ πραγμάτος], καὶ αὐτῆς ἀπολογουμένης, ἦν ὁ Μανθάνων ἐκεῖσε πλησίον, τὸν κατὰ Θεὸν σκοπῶν αὐτοῦ διονύσιον· ἔγνω τοῦ παρὰ πονηροῦ δαίμονος τὸν τρόπον, καὶ εὐθέως ἀποστὰς τοῦ τόπου, ὁρμαλῶς τοῖς ἐκεῖ παρεγένετο, καὶ εὗρεν καθεζομένην μόνην τὴν [δοκῶσαν εἶναι] γράϊδον, οἱ γὰρ ἐπερωτῶντες αὐτὴν, ἀνακχωρήκοντες ἦσαν. Ὁ δὲ Δίκαιος, ὡς ἐν παρόδῳ βλοσυρῷ τῷ ὄμματι ἀπιδὼν εἰς αὐτήν, ἔφη· Θρήνησον, οἰμῶζον, λύσσα ἐδδελυμένη, ἐσκοτισμένη κοπρία γράϊ, κεκυφίᾳ ἀπὸ πλῆθους τῶν ἀπ' αἰῶνος πλημμελημάτων σου, χρῆσαι ταῖς μαγχαναῖς σου, εὐφυχοῦσάσπαστρα, καὶ ταῖς φαρμακείαις σου, ἀπὸ λλοτρυνμένη τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν Ἀγγέλων.

Καὶ ταῦτα εἰπόντος, ἀπιδὼν εἰς τὴν γῆν δράσσειται πηλοῦ, καὶ ποιήσας ὡς λίθον, προσέριψεν τῇ ἀναίδῃ αὐτῆς ὄφει, ἐρυσήσας τε εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῆς σταυροειδῶς, παρενθὺς ἀπέβαλεν τοῦ ἀνθρώπου σχήματος τὴν θέαν. Ὅστις δὲ παρμενίδης γενόμενος, ἐν τινὶ οἰκίᾳ γυναικὸς εἰσῆλθεν συρομένη· βλεψάς δὲ ἡ γυνὴ τὸ θηρίον, τρόμῳ συσχεθεῖσα, ἔξω τοῦ οἰκήματος ἔφυγεν, φωνήσασα τοὺς γείτονας τοῦ ἀνελθεῖν τὸν ὄφιν· ἱκανοὶ δὲ εἰσεπήδησαν, καὶ ἀνιχνεύσαντες τὸ οἶκημα, οὐδὲν εὗρεν ἡδυνήθησαν· ὁ γὰρ παρὰ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος ἀπὸ τοῦ σχήματος τοῦ ὄφιντος ἀλλοιωθεὶς εἰς τὴν ἰδίαν φύσιν ὤχετο.

Ὁ δὲ μακάριος Ἀνδρέας πάλιν τὴν πορείαν ἐποιεῖτο, ἐν δὲ τῇ ὑποστρέφειν αὐτὸν μετρίως παιγνίους χρώμενος, συναντᾷ τῇ καλλινίστῃ νεανίᾳ ἐκείνῃ τῇ Ἐπιφανίῃ, περὶ οὗ ἀνωτέρω ἡ διήγησις γέγονεν· ἦν δὲ ὁ παῖς τετραμμένος ἐξ ἐπικρείας τοῦ διαβόλου· ὃν καὶ ἀσπόμενος ὁ Ὅσιος, φησι· Μὴ φοβῶ. Χειροκρατοῦντες δὲ ἐδάδιζον, ζητοῦντες τόπον ἥσυχον τοῦ καθισθῆναι. Ὁδεύοντων δὲ αὐτῶν, ἔφη ὁ Δίκαιος τῇ Ἐπιφανίῃ· Ἰδοὺ τὸ διεφθαρμένον δαιμόνιον, ὅταν θέλῃ ποιεῖ αὐτὸν γράϊδον, καὶ ὅταν θέλῃ ποιεῖ αὐτὸν Ἀγροκύνον, σχῆμα ἔχων ἐνδεομένου μέλαν ἱμάτιον, καὶ συναντᾷ τῇ φιλτάτῃ μου τέκνῳ, ἐπιπλήσων καὶ ἀπειλούμενος αὐτῷ. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἐπιφανίος ἐξέστη· πρὸ μικροῦ γὰρ ἦν ὁ πονηρὸς διάβολος, ὁ αἰεὶ πολέμιός τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ἐν σχήματι Ἰσραηλίου ἐμπόρου d [συναντήσας αὐτῷ καὶ τὰ ἔσχατα

quæ Christiaani deest, erga proximum commiseratione tacti; idque vel maxime diebus festis. Sanctus vero hæc omnia tolerabat summa eum patientia, propter spem justis propositam.

43 Hinc malus dæmon, invidia maiore flagrans, cum aliud non valeret, in vetulam aanosam se transformavit; considensque propter viam, plangebatur, lamentabatur, ingeminabat identidem; Hei mihi, ad hoc usque senium vivendo progressæ! hei mihi, mendicæ ac inveteratæ! quanta mihi damna vesanus ille dedit! quam gravia mihi mala intulit! quam acriter ipsum contra me exstimulavit cacodæmon! crebro namque mihi gravis, respirandi otium nullum concedit. Quid agam peregrina, inops, vidua, ærumnosa; quoniam me vesanus ille captivam tenet? Quidam vero mulierem, eum ploratu ac lamentatione valida eanos sibi evellentem, intuentes, seicantur, non sine aliqua miserationis commonstratione, quamobrem adeo indulgeret lamentis. Quibus illa: Miseremini mei, viri boni, urbis hujusce incolæ; ego hic advena et peregrina sum, quæ, cum mihi lis intentaretur, relicta patria domoque huc adveni; et cum reculis, quas attuleram, uti moris est, in theatro obambulans, ibidem pernoctata sum. Jamque vespera multum progressa erat, cum dæmoniacus aliquis et mente captus transiit, ac rerum mearum parte surrepta, confestim in fugam se dedit. Similiter nocte sequenti accessit, parteque altera sublata, illico se proripuit. Tertio denique ideam tentans, ubi a me comprehensus esset, relicta tantisper præda, huc et illuc me infelicem raptavit, eanos evulsit; ventrem calce impetens, intolerabiles mihi dolores intulit; dentes, ætate labefactatos, impacto pugao penitus excussit fregitque. Nunc igitur, boni cives, indicate mihi, quid facto opus sit: ubi locorum scelus illud reperiam, saltem quæ furto mihi abstulit repetitura?

44 Talia flebiliter lamentata anu, alii quidem, cum audissent, dæmoniaci pariter ac vesani mentionem factam esse, recesserunt inde continuo: alii vero; Da, inquiebant, nobis aliquid, nosque comitare, commonstraturos tibi quem quæris hominem. Cum vero multis multa interrogantibus operose purgaret sese anus, accidit in proximo versari Andream, negotiis suis Dei causa susceptis intentum. Hic cognita nequissimi dæmonis versutia, consurgens e vestigio illuc accessit, reperitque forma tenuis anum sedentem solam, seiscitatoribus illis jam digressis omnibus: ac torvo in ipsam vultu, quasi per transennam, intuitus; Luge sane, inquit, et ingemisce rabiosa, execrabilis, tenebricosa, putida anus, pondere delictorum tuorum jam pridem commissorum incurva. Utere imposturis tuis, animarum turbatrix; utere maleficiis, procul a Deo Sanetisque abalienata. Vix illa fuerat locutus, eum oculos humi deflectens,prehendit lutum: compactumque in modum lapidis jacit in faciem inverecundam vetulæ; in eamque insufflans in formam Cruetis, mox corporis humani speciem dissipavit, transformati in anguem iausitatis magnitudinis, moxque in domum cujusdam mulieris sese inferentis. Mulier vero anguem coaspiciata, præ tremore se extra domum fuga proripit, implorans opem vicinorum, serpentis e medio tollendi causa: qui cum frequentes convenissent, ingressi domum, nihil minus quam serpentem reperire potuerunt. Nequissimus namque dæmon, exuta colubri specie, suamque in naturam mutatus, inde abiverat.

45 Interim Andreas via eurrebat iaccepta: cumque reverteretur, illusionibus suis operam dans, obviam venit pulcherrimo illi adolescenti Epiphanio, de quo supra mentio incidit, consternato ob violentam dæmonis impressionem. Illum amplexatus Andreas,

Dæmon, anum simulans, lamentatur,

et furti Andream arguens, E

civium opem implorat:

F quam accedens Andreas increpuit,

et Crucis signo humana forma exutam

erunescere facit.

Absens cognoscit quæ eveniunt Epiphanio:

A Andreas, Noli timere inquit : et prehensa manu, deduxit ad locum a turbis remotum, ut una considerent. Inter eundem vero ait illi : Ecce nequissimus dæmon, modo in Anum, modo in Agarenum, prout libuerit, se transfigurat ; indutusque amictum nigrum, occurrit filio meo dilectissimo, eumque percellit ac minis territat. Audiens Epiphanius sermonem illum, obstupuit : nam paulo ante nequam diabolus, numquam non infensus humano generi, assumpta Ismaelitæ mercatoris forma, obtulerat sese juveni, et extrema quæque intentaverat. Quia enim videbat præclaram adolescentis conversationem, omnibus, quæ objiciebantur, carnis illecebris et concupiscentiis viriliter resistentis ; cum tamen duodevigesimum ætatis annum, quo tempore juvenis æstare et lascivire præsertim consuevit, nondum attigisset ; contra ipsum tam religiose viventem multum fremebat. Erat enim revera adolescens aspectu formosus, moribus verecundus, generosus, blandus, mansuetus, in conversatione melleus, toto vultu hilaritatem præferens, denique in sacris litteris apprimè versatus. Rapiebantur etiam in admirationem ii, qui sapientiæ studio seipsos rerumque cognitioni totos addixerunt, perspecta Epiphaniï scientia, auditisque sapientibus responsis de theologia, de vocibus anagogicis, de quæstionibus proverbialibus, de fidei dogmatibus, de incomprehensibili, de meditatione mortis, de humilitate perfecta : respondebat vero ad interrogata eorum summa cum modestia et humilitate. De hoc autem adolescente paucis agendum mihi modo est ; deinde terribilia, quæ satanas ei minatus est, descripturo.

46 Quodam die cum parentibus accumbebat mensæ Epiphanius, aderantque eodem vocati, Philosophi aliquot, parentibus illius perquam familiares ; laud ignari, quanta Epiphanius sapientia et disputandi copia præstaret : quamobrem avebant imprimis disserere cum ipso, sed inhibebantur, quod probe novissent, quantopere ad disputandum præcipientes ipse detestaretur, eosque aversans nullo dignaretur responso. Unus igitur illorum ad socios conversus ; Quomodo, inquit, gignens Pater, et Filius genitus ejusdem naturæ et substantiæ sunt, idemque et intelligunt et volunt ? Eo, ait alter, modo, quo mens et intellectus idem sunt ; qui mutua conjunctione consentiunt, ut corporis membra omnia recte gubernentur. Tum Philosophus : Quæstionem homine grandævo dignam assumpsisti, eamque disertis verbis explicatam ; verumtamen, quomodo medius inter illos est Spiritus ? Respondit alter, Nimirum, uti cognitio intellectus, et apprehensio phantasie in unum concurrere sciunt, ut inspirent voluntatem. Quo laudato ; Manifesta, inquit Philosophus, propositarum quæstionum ista solutio est. Attamen, Domine Epiphani, dicito nobis tu quoque ; quales tibi istæ sententiæ videantur ; age, melliflue, profer in medium, quod verum putas. Respondet Epiphanius : Mea causa iste sermo institutus est : videmini namque experiri velle, quid ego canis vilissimus sciam. Nihilominus loquatur servus vester verbis paucis. Reponunt illi : Id ipsum nobis gratuito, carissime, profer quædam ad instructionem nostram ex fonte sapientiæ tuæ. Tunc Epiphanius : Pater, ait, ac Filius, quoad illuminationem, judicium, voluntatem et essentiam unum sunt ; quemadmodum bini oculi quoad eadem. Ad hæc unus e Philosophis : Quo pacto horum medius est Spiritus ? Cui Epiphanius : Quo res, quæ consideranda venit, in ambobus oculis per visionem. His auditis mirati sunt universi, uno etiam exclamante : S. Athanasii nobis ille sententiam explicavit.

47 Rursum Epiphanius : Quoniam ita placitum vobis, corporali etiam modo explicabo. Quemad-

Maji T. VI

ἀπειλησάμενος· ὁρῶν γὰρ τὴν ἐν ἀρετῇ τοῦ παιδὸς πολί-
τειαν καὶ τὴν κατὰ δύναμιν πάλιν τὴν ἐν ταῖς τῆς σαρκὸς
[ἐπιθυμίαις οὕτω διακινουμένην αὐτοῦ ὁκτανικὴν ἀρετὴν]
χρῆσιν, ἐν ᾗ μᾶλλον βράζει νεύσεις, οὕτω θεαρέστως
ἀναστρεφόμενος, ἔβρουξε κατ' αὐτοῦ. Ἦν γὰρ ὁ παῖς, ὡς
ἀληθῶς, ὁρατὸς τῷ εἶδει, γλυκὺς τῇ αἰδῷ, εὐφρὴς καὶ
προσπύς, καὶ πρῶτος, μελιρρῦτος τῇ ὁμιλίᾳ, μειδιῶ-
σαν ἔχων τὴν ὕψιν, e [καὶ πολλὰ ἐν ταῖς θείαις γρα-
φαῖς]. Ἐξίστατο γὰρ πάντες οἱ ἐν σοφίᾳ καὶ γνώσει
διὰ γόνους, ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ f
περὶ τε θεολογίας, καὶ ἀναγωγικῶν ῥημάτων, καὶ παροι-
μικῶν ζητημάτων, περὶ τε δογματικῶν καὶ περὶ ἀκατα-
λήπτου, περὶ τε μελέτης θανάτου καὶ ἄρκας ταπεινώσεως.
Ὁ δὲ γενόμενος ἐνεὸς πρὸς τὰς ἐπερωτήσεις αὐτῶν τα-
πεινοφρόνως ἀπεκρίνατο. Ἐρῶν δὲ περὶ αὐτοῦ ἕνα λόγον,
καὶ εἰθ' οὕτως τὴν ἀπειλήν, ἣν ὁ σατανᾶς ἀπειλήσεν,
ἀπογράφομαι.

Μετὰ δὲ τῶν ἡμερῶν ἐν τῇ τραπέζῃ τῶν γονέων αὐτοῦ
καθεζόμενος g, ἦσαν καὶ τινες τῶν φιλοσόφων ἐκεῖσε κε-
κλημένοι, φίλοι ὑπάρχοντες τῶν γονέων αὐτοῦ, καὶ γινώσ-
κοντες τὸν Ἐπιφάνιον περιφανῆ τε εἶναι ἐν σοφίᾳ καὶ ταῖς
συζητήσεσιν. Ἐγλίσχοντο δὲ συνᾶραι λόγον μετ' αὐτοῦ h,
[ἀλλὰ συνεστέλλοντο, εἰδότες ὡς] τοὺς προπετεῖς ἐδιδελ-
λύσσετο καὶ ἀπεστρέφετο, μὴ ἀπαξίαν ἀποκρίσεως. Λέγει
οὖν εἰς αὐτὸν πρὸς τοὺς ἐταίρους· Πηλίκος ὁ γεννητὸρ E
Πατὴρ καὶ ὁ γεννητὸς Υἱὸς, ἄρα ὁμοφυεῖς καὶ κατ' ἄμφω
ὁμοούσιοι πεφύκασι ἐν τῇ κελύσμασιν καὶ νεύμασιν ;
Ἐφ' ὃ ἕτερος· Ὁν τρόπον τὸ νοερὸν τῇ διανοίᾳ, ἐκότερα
κοινωνία συνδιακελεύμενα, τῆς τῶν μελῶν διοικήσεως
ἔνεκα. Ἐφ' ὃ φιλόσοφος· Γέροντος ἐρώτημα καὶ ἀπή-
χημα, ἃ τε δὴ καὶ ὁ λόγος τρανὴς, μέσσω δὲ αὐτῶν πῶς
τὸ Πνεῦμα ; Ἐφ' αὐτῷ· Καθὼς ἡ γνώσις τοῦ νοῦ καὶ τῆς
διανοίας ὅρασις συνστυγὴν ἴσασιν εἰς ἓν, ἐὰν ἐπίπνοιαν.
Ὁ δὲ ἐπανέσας αὐτόν, αὐτίφησε· Σαφὴς ἡ ἐπίπνυσις τῶν
ζητημάτων. Ὅμως Κύριε Ἐπιφάνιε, λέξον ἡμῖν καὶ αὐτός,
πηλίκᾳ σοι τὰ τῆδε ἐφάνησαν φθέγματα, καὶ μελιρρῦτε
φθιγγέτο ἡ γλῶσσά σου τὸ ἐπαληθές. Ἐφ' ὃ Ἐπιφάνιος·
Ἐνεκεν ἐμοῦ ἡ ῥῆσις παρατηρεῖ, ἰ πείραν γὰρ, [ὡς
ἔοικε,] κυναρίου εὐτελεστάτου λαθεῖν ὑπαλήφρατε· πλὴν
ἂν καὶ ὁ οἰκέτης ὑμῶν ἐν σεμνολόγημα. Οἱ δὲ εἶπον·
Ταυτὸ καὶ ἡμῖν ἐράσμιον, φίλτατε, φράσον τινα ἡμῖν
νεμηθῆναι ἀπὸ τῆς πηγῆς τῆς σοφίας σου. Ἐπιφάνιος
λέγει· Ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς ἐν φωτὶ, καὶ νεύσει, καὶ
θειλήμασι, καὶ οὐσίᾳ ὥσπερ ἐκότεροι ὁρθαλμοὶ τοῖς νεύ-
σεσι, καὶ φωτίσμασι, καὶ θελήμασιν. Εἰς ἐκ τούτων ἔφη·
Πῶς μεταξὺ αὐτῶν τὸ Πνεῦμα ; Ἐπιφάνιος εἶπεν· Κα-
θάπερ ἐν τῷ κατανοητέῳ ἐπ' ἄμφοτεροῖς δι' ὁράσεως· Οἱ
δὲ ἀκούσαντες τοῦτο, ἐξέστησαν, εἰς δὲ ἐξ αὐτῶν ἔφη· F
Ἀθανασίου τοῦ ἐν Ἀγίοις ἡνέχματο ἡμῖν τὸ ῥῆμα.

Ἐπιφάνιος λέγει· Πλὴν εἰ ἀρεστὸν ὑμῖν, σαρκικῶς
φῆσω ὥσπερ ὄδοντες, γέλη καὶ γλῶσσα, ἐν τῇ ὁμιλίᾳ,
ἀλλήλοις ληπτὰ καὶ σύνδεσμα περὶ τὴν φωνήν· οὕτω καὶ
ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, νοῦς ὁ Πατὴρ,
λόγος ὁ Υἱὸς, τὸ δὲ Πνεῦμα αἰὶ ἐν ἐκτέροις ἐπιθέουσα
ἐννοία τε καὶ διακρίσις καὶ θεωρία, τὸ ἐπ' ἅγιον τοῦ πλη-
ρώματος καὶ λεπτότατον. Εἰπωμεν δὲ καὶ ἑτέρως. Ἦλιος
μὲν ὁ Πατὴρ, ἀκτὶς ὁ Υἱὸς, αἴγλη τηλυγῆς τὸ παρὰ-
κλήτου Πνεῦμα· βλέφατε τρισυπόστατον μίαν οὐσίαν ἐπὶ
τῷ στοιχείῳ, καὶ θαυμάσατε· εἰκὼν Πατρὸς ἡλίου, ἀκτὶς
ἡλίου Υἱὸς, θερμὴ τῆς ἀκτίνος τὸ πανάγιον Πνεῦμα· καὶ
ὁ μὲν ἡλίου οὐδέπω καταλείπει τὸν οὐρανόν, ὡς υἱὸν δὲ
τὰς ἀκτῖνας τοῖς ἐπὶ γῆς ἀποστέλλει, θερμὴν ταῖς ἀκτῖσι
τὸ πανάγιον Πνεῦμα εἰεργετεῖν καὶ θάλλειν τὸ τῶν ἀν-
θρώπων γένος· τοιοῦτον τρίπῳ καὶ ὁ Πατὴρ, παντοκράτωρ
πεφυκώς, ἐπὶ γῆς οὐ κατήλθεν, ἀπέσταλεν δὲ τὸ ἀπαύ-
γασμα, καὶ τὴν ἐν τῷ ἀπαυγάσματι θερμὴν τοῦ πα-
ρακλήτου πνεύματος, καὶ σέσωκεν τὴν τετραπέδατον.
Ἄγε δὴ μοι ἐν τῇ μέσῃ καὶ αὐτὸν τὸν ἄρτον, ὃν καθ'
ἡμέραν ἐσθίωμεν, ἀπὸ γὰρ σίτου, καὶ ὕδατος, καὶ πυρὸς
τὴν ταυτότητα κέκτηται, εἰς καὶ αὐτὸς ἐκ τριῶν ὑποστά-
σεων γνωρίζομενος· τοιοῦτον τρίπῳ ὑποληπτόν περὶ τῆς
τρισυποστάτου ἐνιαίας θεότητος. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ
φιλόσοφοι, καὶ ἀντοφθαλμῆσαι τῷ μῆρακι μὴ ἰσχύοντες,
καταπλαγέντες

hujus præcla-
ra adolescen-
tia, indoles,
scientia.

Philosophis,
de Trinitate
disserentibus,

mysterium
explicat
Epiphanius
tam humiliter

quam docte
et clare,

A. NIGER.
C. E. VOEX MSS.

k

A καταπλάγυντες τὴν αὐτοῦ σοφίαν καὶ σύνεσιν, οὐκέτι περὶ
τῶνος συζητήσιν ἐποιήσαντο, τὴν παρ' αὐτοῦ δεδιότες
ἀντεπερὶώτησιν, μὴ κατασχυθῶσι καθάπερ τινὰ σοφιστὴν
ἐνὸς οὐνοῦ κατῆσθαι, φήσας πρὸς αὐτόν· Ὁρῶ-
λαίον k περὶ ὧν ἔρηται διὰ θέσιν, ἢ οὐκ ἔρηται.
Τοῦδε γὰρ ὁ πολυμαθὴς ἐκεῖνος, εὐχάρως γενόμενος, γε-
λοῖον πάντων ἀπεδείκνυτο· τῶν γὰρ Ἀρείου λυκοζέων
μυστῶν εἰς ἐγχευμάτιζεν. Ἀναστάντες οὖν σωπῇ τῆς
τραπέζης, πρὸς τὰ οἰκεία ἐχώρουν.
suo, et admiramini. Imago Patris sol est, radius solis Filius, calor radii Spiritus sanctus : et sol quidem
numquam deserit cælum ; radios vero suos, tamquam filios, incolentibus terram demittit ; calore suo, hu-
manum genus recreantibus futurosque. Similiter etiam Pater, qui omnipotens est, non descendit in
terram, misit autem splendorem suum, in eoque calorem Spiritus consolatoris, et salvos fecit quatuor
fines orbis terræ. Age porro, proferte in medium illum ipsum panem, quo quotidie vescimur ; nonne ex
frumento, ex aqua, et igne, substantiis tribus diversis, unus idemque panis cognoscitur in talem for-
mam coaluisse ? Neque aliter opinandum est de unius Deitatis triplicitate Personarum. Postquam talia
audissent Philosophi, nihil quidquam reperientes quod adolescentis prudentibus effatis opponerent, admi-
rati sunt vehementer præclaram illius sapientiam atque eruditionem, nullam ausi deinceps movere quæ-
stionem præ timore, ne forte ipse vicissim quidpiam solvendum proponeret, unde confunderentur ; quem-
admodum nuper sophistam quempiam spectante populo insigniter confuderat, sic percunctatus : Trulla fitne
ex proposito ansata, an non ? Quæ verba cum sciolus iste audiret, omnium risui est expositus : erat
namque ex Arianorum sacerdotibus unus. Quare Philosophi, tacite relictæ mensa surgentes, domum se
suam quisque contulerunt.

B

ANNOTATA.

E

a Παρατετραχµένος, id est vesanus, mente captus,
stultus, uti deinde manifestius innotescit : sic dicimus
inverso cerebro esse qui stulti sunt.

b Solummodo habebat MS. Vatic. ἐδέξατο.

c Neque Ψυχρασπάζτρια, neque quod Mazar.
legit ψυχρασπάζτρια legere memini : videtur tamen
utrumque ad originem certam revocari posse ; alterum
ad ἀσπάζω perturbo ; alterum ad ἀσπάζω decipio,
seduco : sic ut illud significet aliquam quæ turbat
animas ; hoc est, quæ seducit.

d MS. Vatic. multo obscurius et minus recte, sic, legit :
ἐπιτερούμενος, καὶ ἦν οὐ μικρὸς αὐτὸν σπειρούμενος, ὅρων
τὴν ἐν ἑστέον αὐτοῦ πολιτείαν, ὡς αὐτῷ ἀντιστάμενον ἐν
ταῖς τῆς σαρκὸς ἐπιθυμίαις τὸ κατὰ δυνάμιν ἀγωνιζό-

modum dentes, labia et lingua, cum loquimur, inter
se conjuncta sunt, ut vox formetur : ita et cum Pa-
tre et Filio et sancto Spiritu comparatum est. Mens
Pater, verbum Filius, Spiritus vero utrisque commu-
nis cogitatio, intellectio et contemplatio, ipsius ple-
nitudinis summum ac subtilissimum. Sed aliud quo-
que proferamus : sol Patrem notat, radius Filium,
fulgor lucidus consolatorem Spiritum. Considerate
hic trium Personarum essentiam unam in principio

D
per varias
similitudines,

Ad stuporem
Philosopho-
rum.

*

μενος· οἷ' ὡς διανύων ὁπῶ καὶ δεκαετῇ χρόνον τῆς ὁρω-
μένης ἡλικίας θεοπρεπῶς καὶ θεαρέστως ἀναστρεφόμενος.
ἦν δὲ ὁ παῖς.

e MS. Vatic. prolixius hæc : ὁμιλοῦντων δὲ αὐτῶν
τῶν θεῶν λόγων ὡς κηρίον μέλιτος αισθόμενοι, οἱ τῶν
ῥημάτων αὐτοῦ ἀκούοντες. Qui autem de divinis rebus
loquebantur cum eo, tamquam degustato mellis favo
delectabantur, audiendo verba illius.

f Ist hæc Πολλὰ καὶ γὰρ συνήρουν ὅρους προσέειπε μετ'
αὐτῶν in MS. Mazar. desiderata, cum admodum obscu-
ra et vix intelligibilia sint, e nostro quoque textu eremi.

g Ἦσαν καὶ, pro quo habebatur in MS. Vatic. πρὸς
ἡθὺς ἐκείνῃ, ἵνα εἰσὶ

h MS. Vatic. vitiose : καὶ ἐδεδοῦκεν, κατ' ὅτι

CAPUT VII.

Epiphanius, Andrew familiaris, obvium habet dæmonem, et tentatur: cui ab Andrea hujus
artes aperiuntur, et remedia suggeruntur.

C Ως δὲ εἴρηται ἔμπροσθεν ὅτι χεῖρα πρὸς χεῖρα κρατῶν
τὸν ἄνθρωπον ὁ Ἐπιφάνιος, ζητοῦντες εὐχαίρον τὸ-
πον τοῦ ὁμιλῆσαι, οἱ συναυτῶντες τῷ Ἐπιφάνῳ διακζό-
μενοι ἔλεγον· Οὐκ ἔλαβες τὴν σεαυτοῦ νεότητά ; μὴ τοί-
νον, γλυκύτατε νεανία, τῷ δαιμονικῷ τούτῳ καὶ σαλῶ
συμπαραδεδρεύων καὶ συνοδοιποροῦν αὐτῷ, μὴ ποτε ὁ πονη-
ρὸς αὐτοῦ δαίμων ζηλώσει σου τὸ κάλλος, τὴν ὡραϊότητα,
καὶ ἐρωτᾷ σοι θέμενος παρακρούσει σου· ἱκαναὶ γὰρ εἰσιν
αἱ προσφάσεις τοῦ δεινοῦ πολεμῆτορος. Ὁ δὲ θεοφιλὴς
νεανίας ἀνταπεκρίνατο αὐτοῖς· Ἀδελφοί καὶ πατέρες, πρὸ
τοῦ γενέσθαι τὸν ὀλεθρὸν τούτῳ ἐπ' αὐτόν, προσφιλέας μοι
ὑπῆρχε λίαν, καὶ ἡ ἀγάπη, ἣν πρὸς ἀλλήλους εἶχομεν,
ἀσύγκριτος ἦν· νῦν οὖν ὑπὲρ ὅσον ἔπαθεν, εὐχάριστόν
ἐστίν μοι προσέχειν με τούτῳ καὶ ἐλεᾶν· γέγραπται γὰρ
ἐπὶ συνδέσμῳ φιλίας, Μείζονα ταύτης ἀγάπης οὐδεὶς
ἔχει, ἵνα τις ἦ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.
Ταῦτα ἀνταπεκρίνατο τοῖς τὰ τοιαῦτα λέγουσιν· παραγ-
γελίαν γὰρ εἶχεν ἐν νόμῳ ἀπὸ τοῦ δικαίου ἀνδρός, ἐκτός
τοῖς νεανίοις τοῖς ἀγαπᾶσιν αὐτόν, μὴ ἀπογρυμῶσαι
τὴν πολιτείαν αὐτοῦ τινι.

Εὐρύνοντες τύπον, ἐκαθέστησαν, καὶ δικήσατο ὁ Ἐπι-
φάνιος, ὅπως αὐτῷ συνήντησεν ἐν τῇ ὁδῷ ὁ σατανᾶς, ὡς
γέρον πεπολιωμένος, Ἀρχαίου ἐμπόρου σχῆμα ἔχων,
τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡγωμένους κατὰ τὸν τοῦ βρώς τύπον, πε-
ριβεῖλαι μένος ἱμάτιον μέλαν, ἐν ὁστροκύνει ὑποδήμασιν
τῇ χροῖ. Μεταξὺ οὖν τῶν διωδυνόντων συναυτῆσας ἐφῆ

Ambulantibus itaque, junctis inter se manibus,
quemadmodum supra mentionem facere memini,
S. Andrea et Epiphanio, quærentibusque opportu-
num conferendi inter se locum ; qui obviam fiebant,
arguebant Epiphanium, dicentes : Nullane juventutis
miseratio te tuæ capit, adolescens suavissime ? Noli,
quæso, cum homine illo, tum a dæmone insesso,
tum a statu mentis dejecto, aut consuetudinem aut
societatem inire : ne forte nequam illius dæmonium,
pulchritudinis dignitatisque tuæ invidum, amoris
simulati specie circumveniat supplantetque te : plu-
rimæ enim sunt gravissimi illius adversarii machi-
nationes. Quibus ita Epiphanius respondit : Fratres
Patresque, priusquam iste occuparetur a cacodæ-
mone ; perquam mihi familiaris extitit ; caritasque,
qua inter nos diligebamus, tanta fuit, ut nihil su-
pra : nunc igitur cum in calamitatem hanc incidit ;
num æquum putatis, nullam me misero operam na-
vare, misericordiam exhibere nullam ? Scriptum est
enim de amicorum conjunctione : Majorem hac di-
lectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis
pro amicis suis. Atque hæc responsio erat Epipha-
nii, qua suam cum Andrea familiaritatem incesan-
tibus, se purgabat. Præceptum namque viri Sancti
pro lege sibi inviolabili reputabat, scilicet ut nec qui
ejus vivendi institutum, præterquam adolescentibus
nonnullis

F
Epiphanius
arguentibus
se, quod An-
drea adha-
reat.

sapienter re-
spondet.

Joan. 15 13

A nonnullis, eundem amantibus, manifestaret.

*Narrat Au-
drex occurris-
se sibi dæmo-
nem,*

a

*et graviter in-
terminatum:*

B

*cui Andreas,
artes dæmo-
nis aperit,*

49 Invento tandem loco opportuno, consederunt: cœpitque Epiphanius de occurso dæmonis, in via sibi facto, narrationem instituere. Simulabat, inquit, aspersum canicie senem, præferebat habitum mercatoris Agareni, oculos habebat torvos ac feroces, quales fere a taurorum esse solent: induebatur vestimentum nigrum, et calceos purpurei coloris. Is ambulanti mihi obviam factus; Nonne tu, inquit, filius Joannis, quem homines aiunt pro nihilo habere diabolum? Hypocritam agis ratione mei: tendam ego tibi casses, et lacu effosso illaqueabo te, tuamque tibi ollam condiam, quod consiliis meis obnitaris. Talia blaterante malo dæmone, et minas injuriasque ingerente, pene exanimatus sum; admirans unde is mihi occurrerit, quocum nihil unquam sermonis contuli; aut quis ille intentator litis, ille terrificus, ille minitator fuerit, cum nec viderim ante nec cognoverim unquam, plane me fugit. Atque illa cogitanti mihi animique pendenti, tremor et consternatio incessit intolerabilis: donec huc accedens, obviam sanctitati tuæ factus sum, cuncta mihi, ut evenerunt, narranti. Tum orsus Andreas: Agarene, inquit, dilectissime, quem memoras, centum dæmoniorum cohorti præest; industrius admodum ac strenuus, ut homines, in stadio amoris Dei alacriter progredientes, expugnet; eorumque animas leniter demulcendo, ad pravas cupiditates ad titillationes carnis, ad lasciviam denique adducat. Quapropter, fili carissime, te obsecro, rerum tuarum ut satagas, operamque des, ne te lateant machinationes inimici. Circumspectus itaque et vigil et sobrius esto in omnibus, quoniam tenellus, et delicatulus, et suavissimus es: ideoque furore agitur adversum te superbus hostis, quia te sacratum Deo dicatumque voluisti, oblata ipsi pretiosissima corporis tui margarita. Invidet porro idem maledictus hostis tuum tibi ingenium, mansuetudinem, sapientiam erroribus non aspersam, et castimoniam: furiisque agitatus in tuam incumbit perniciem, propterea quod ex toto corde Deum diligis, ejusque Sanctos honoras, qui Dei et vitæ æternæ ac interminabilis beatitudinis causa sanguinem suum profuderunt.

*contraque eas
remedia sug-
gerit, tanto
cum ardore,*

C

*ut Epiphanio
lachrymarum ex-
cuterentur:*

50 Disce igitur quam diligenter perscrutanda sit ei, qui in timore Dei et veritate ambulat, malevolentia pessimi dæmonis. Subige jejunis corpus, et carnem lascivientem doma: indue humilitatem pro vestimento; prolixis gaude precibus; sensus corporis omnes puros et incontaminatos custodi: id enim studiosissime agit inimicus sceleratissimus, ut anima tua foede conspurcata, incontinentiæ peccato subjectum te in terribilis gehennæ ignem quantocius præcipitet. Qui enim peccatum committit, servus est peccati: et quemadmodum duo sunt operum genera, sic et duo eorum principia; justitiæ quidem, supremus cœli terræque Dominus; iniquitatis vero, diabolus. Tu itaque, fili mi, fac in justitia Christi Domini ardentem et studiose te exerceas; et proteget te vicissim Dominus, et conservabit Altissimus; circumdabit te auxilio suo, et mandabit Angelis suis de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. Macte igitur virtute esto, timor omnis a corde exulet, ac invoca Dominum. Isthæc Andree monita cum exciperet auribus illustris adolescens, profluxere oculis uberes lachrymarum imbres, unguinum instar venerandam ejus faciem irrigantes: corripiebat namque ipsum ecstasis, excipientem animo pulcherrimam illam Andree adhortationem, suavissimaque et ad Deum ducentia documenta. Quæcumque vero Sanctus cum adolescente locutus est, in loco a turbis remoto assidenti sibi, insusurrando in aurem locutus est. Ubi autem,

μοι· Οὐχὶ σὺ ὁ υἱὸς Ἰωάννου, περὶ οὗ φασιν οἱ ἄνθρωποι, καταπεπτακέναι σε τὸν διάβολον; ὑποκριτὰ ἔχεις πρὸς με, ἐγὼ σε πλέξω ἀμφίβληστρον, καὶ λάκκον ὁρύξας συμποδέσω σε, ἐγὼ σοι ἀντίσω b κύθρον, ἐναντία ἐμοὶ διαπραττομένην. Ταῦτα τοῦ πονηροῦ φλυαροῦντος, ἐγὼ πρὸς τὰς αὐτοῦ ἀπειλὰς, καὶ τὰς ὕβρεις ἐξίσταμην. Πόθεν ἄρα μοι συνέστησεν, μὴ ποτε συνάρχοντός μου λόγον μετ' αὐτοῦ· τίς δὲ καὶ ὑπάρχει οὐκ ἐπίσταμαι, ὁ δίκας μοι εἰσπραττόμενος, ἐκφοδῶν με καὶ ἀπειλοῦμενος, ὁ ἐμοὶ ἀγνώριστος καὶ αθέατος. Ταῦτα διαλογιζομένου μου καὶ ἀπορρομένου, κλύων με περιέσχεν, καὶ τάρachος ἀφόρητος· καὶ ὡς ἐνθάδε περιεργόμενος συνήνησα τῇ σῇ ἀγνώσυνῃ, τὸ πᾶν μοι ἀψευδὲς ἢ σὴ μακαριώτης ἀπεγύμνωσεν. "Ἐφη πρὸς αὐτὸν ὁ "Ὅσιος· "Ὁ Ἀγαρηνὸς ἐκεῖνος, φίλτατέ μοι, ἐκπύονταρχος δαιμόνων χρηματίζει, ἔστιν δὲ c δροαχὴς εἰς τὸ πολεμεῖν τοὺς ἀγωνιζομένους πρὸς Θεόν, καὶ ὠθεῖν πρὸς ἀσελίαν τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, θέλων αὐτάς εἰς ἐπιθυμίας αἰσχροῦ καὶ γαργαλισμούς. Σὲ οὖν, τέκνον ἀγαπητόν, παρακαλῶ, πρόσεχε σεαυτὸν, καὶ μὴ ἀγνοεῖ αὐτοῦ τὰ μηχανήματα· "Ὅρα δὲ, ἐρηγορήσῃ καὶ νῆφε ἐν πᾶσιν, ἐπειδὴ ἀπλὸς καὶ τρυφερός εἶ, καὶ λίαν ἰσχυρῶς· καὶ ἐνεκεν τούτου μέμνην κατὰ σου ὁ ὑπερήφανος, ἀνθ' ὧν τῷ Θεῷ σεαυτὸν ἀνέθηκας, προσαρμόσας αὐτοῦ τὸ μαργαρώδες τοῦ σου σώματος· καὶ φρονήσας σου τὴν E σύνεσιν, τὴν πραΰτητα, τὴν καθαρωτάτην σοφίαν, τὴν ἀγνείαν, καὶ διαπρίεσαι μεμνηὼς κατὰ σου ὁ κατήρατος, δι' ὃν ἐξ ὅλης καρδίης σου ἀγαπᾷς τὸν Θεὸν καὶ τοὺς Ἀγίους, τοὺς δι' αὐτὸν τὸ αἶμα ἐκχέοντας, διὰ ζωὴν τὴν αἰώνιον καὶ τὴν ἀπειρον μακαριώτητα.

"Ὅρα πῶς ἀκριβολογεῖ τὴν τοῦ πονηροῦ κακότητα μετὰ φροῦ Θεοῦ καὶ ἀληθείας πορευόμενος· ὑποπιάξέ σου τὸ σῶμα νηστείας, καὶ τὰ τῆς σαρκὸς σκιρτήματα· περιεβαλὼν τὴν ταπεινοφροσύνην ὡς ἱμάτιον· ἐν ταῖς εὐχαῖς φαιδρύνου εὐφραυνόμενος· φύλασσε πάσας τὰς αἰσθήσεις τοῦ σώματός σου καθαρὰς καὶ ἀρुπώτους· ἐπιθυμεί γάρ ὁ παμπόνηρος μολύναι τὴν καρδίαν σου, καὶ δοῦλον τῆς ἀκαθαρσίας ἀπεργάσασθαι, τῇ φροδῶ γέννη τοῦ πυρὸς καταδικᾶσαι σπεύδων· ὁ γάρ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ἐστιν τῆς ἁμαρτίας· ἐκτέρας δὲ τῆς ἐργασίας οὗο εἰσὶν οἱ ἐξάρχοντες, τῆς μὲν δικαιοσύνης ὁ Κύριος, τῆς δὲ ἁμαρτίας ὁ διάβολος. Σὺ οὖν, τέκνον φίλτατον, τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ γενοῦ τῆς δικαιοσύνης προσφίλης ἐργάτης, καὶ φυλάξαι σε Κύριος, καὶ τηρήσει σε ὁ ὕψιστος, καὶ ἡ βοήθεια αὐτοῦ ἔσται κύληρ σου, καὶ τοῖς Ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σου, τοῦ διαφυλάξαι σε ἐν πάσῃ ὁδῷ σου· Θάρσει οὖν καὶ μὴ φοβοῦ, μὴ δὲ δειλιάτω σου ἡ καρδία, αὐτὸν ἐπικαλούμενος. Ταῦτα ἀκούων ὁ σεμνὸς νεανίας, ὡς μαργαρώθεις ἡμῶν ἐκ τῶν ὁμμάτων αὐτοῦ δάκρυα ἐστράγγαζε, βρέχων τὴν τιμίαν αὐτοῦ ὕψιν· ἐκστασις γὰρ περιεῖχεν αὐτόν, ἐνωτιζόμενον τὸ λαμπρότατον ἐκεῖνο δάκρυμα, καὶ τὴν μελίρρυνον διδασκαλίαν καὶ θεοπάροχον. Πάντα δὲ ὅσα ἐλάλησεν αὐτῷ ὁ Δέσποτης, πρὸς τὸ οὗς ψιθυρίζων, ἐν ἀποκρύφῳ· τὸ πρὶν κηλεύόμενος, λελάληκεν. "Ὡς οὖν τὰ θέοντα ὡμίλησαν, ἀπασσόμενοι ἀλλήλους ἐν ἀγίῳ φιλήματι, ἀνεχώρησαν· καὶ ὁ μὲν Δέσποτης εἰς τὸ ἐμπνέειν τὸν κόσμον τὸν μέλλον καὶ τὸν διάβολον ὤχετο· ὁ δὲ Ἐπιφάνιος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἀπῆλθε.

Βούλομαι ταχέως καὶ ἕτερον μέγιστον τεράστιον τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ διηγήσασθαι, ὅπερ εἰς τὸν θεοφίλῃ Ἐπιφάνιον γέγονεν· μαρτυροῦντος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸ πρὸ αὐτοῦ εὐεργετούμενον, καὶ εἰς τοῦ μαρτυρῆσαι τὰ εἰς αὐτὸν πραχθέντα. Οὗτος τοίνυν ὁ θεοφίλης νεανίας d [ἐν ἐργασίᾳ καὶ προσευχῇ διανύων τὸν βίον αὐτοῦ] ἔχων πρὸς ἡθῶς τὴν πρώτην ἐδωμάδα τῆς ἀγίας Τεσσαρακοστῆς ἄσιτος καὶ ἄφατος διαμείνει, καὶ μετὰ ταῦτα μετακλυσθὼν τῶν ἀρχάντων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων, καὶ εἰθ' οὕτως ἄρτου καὶ ὕδατος καὶ τινων ὁσπερίων τὴν ἀνάγκην ἐπικαίει τοῦ σώματος. Ἐν μὲν τοίνυν Τεσσαρακοστῇ μετὰ νηστείας ἐπιτελέσαντος τὴν προρηθίσαν ἐδωμάδα, πρὸ τοῦ φθίσει τὴν ὥραν τῆς λειτουργίας, ἔδωκεν τὸν καὶ τῶν αὐτοῦ, αὐτὸς ἐκεῖνος ἔψιεν ὁσπερίων τὸ λεγόμενον Ὁρογάσινον, μὴ εἶναι τινος ἐκείσε θέρματος χάριν, διὰ τὴν φύσιν τὴν τότε ὑπάρχουσαν, εἰσελθούσαν.

Θεο.

A. NICEP.
CO.EVO
EX MSS

b

c

E

F

d

A. NIGER.
COÆVO EX MSS.

A θείν. Ὁ δὲ καθεζόμενος τῆς θέρμης ἐπερείδeto, τοῦτο εἶδον ἐν μικρῇ κυθριδίῳ· καὶ δὴ τοῦ ξύλου κρούσαντος ἐπὶ τὴν προσευχὴν τῆς ἐννατης, ἀναστὰς ἐπορεύθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἐντεταλμένος τινι περὶ τῆς ἐπιμελείας τοῦ ἐψήματος· Ὡς οὖν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰσῆλθαι, ὁ πάντοτε λογισμοῖς ἀθεμίτοις πολεμῶν τὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων ὁ ἐπικατάρκτος θαίρων, ἐνέσκηψε τῷ νέῳ λογισμοῖς ἀποστασίας, προφάσει τῆς τοῦ ἐψήματος ἐπιμελείας, τοῦ ἐξῶσαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας πρὸ τῆς ἀπολύσεως· ἀργεται δὲ ὑποφέρειν κατὰ διάνοιαν τὰδε· Ἰδοὺ δι' ὅλης τῆς ἐσδομάδος ἐτλαιπωρήθης, βρώματος καὶ πίσεως ὑστερούμενος, χαμεύνης, ἐξροκοιτῶν, ἀπὸ πάντων ἀπαρμύνητος, καὶ ταῦτα βίᾳ ἐξυπηρετήσας, ὥστε ἀποφυγῆναι τῇ καύσῳ τῇ ἀπὸ δόξης ἐπιγεγονότι σοι· ὅτε οὖν ὀφείλεις τὴν εὐτελῆ σου τροφὴν ἐπιμελήσασθαι τοῦ μετασχεῖν, ταύτην παρέχσας ἀνεχώρησας, τινὶ περὶ αὐτῆς μὴ ἐντεταλμένος. Ἐξέλιθε οὖν καὶ θέσσαι, μὴ πως καύσων πεποίχηεν θυσωδῖαν ἐπισπασάμενον· οὐ γὰρ μὴ ἀποδράσῃ ἡ ἐκκλησία ἀπὸ τῶν ὧδε, μέχρις ἂν ἀποπληρώσῃς τὰ ἐξ ἔθους σοι.

e Ταῦτα τοῦ ἀλαζῶνος e. [ὡς εὐλογοφανῆ θῆεν ὑποτιθεμένου] καὶ ἄλλα τινὰ δραστηκώτερα, ὁ θεοφιλὴς νεανίας οὐκ ἠγνόησε τὰ τοῦ πονηροῦ μηχανήματα, πρὸς δὲ τὴν B τοῦτου ὑποδύλιν ἀπεικρίνατο· Ἔστιν Θεός, ὃν τινι τὰ περὶ τῆς ἐμῆς τροφῆς μεριμνήσει, καὶ γὰρ αὐτός ἐστιν ὁ τρέφων πάσαν πνοήν, καὶ ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου. Ταῦτα κατὰ νοῦν καὶ διάνοιαν τῇ μικρῇ συμμεριστῇ ἀντιπῶν, καὶ κατασφραγισάμενος, ἵστατο μέχρις τῆς ἀπολύσεως. Ἐπαυελθὼν οὖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, εὔρε πάντας ξενιζομένους ἐπὶ τῇ ἰδυατῇ εὐσμία τῇ ἐκείσε οὕτῃ, ἠπύρουν τε ἀπαντες περὶ αὐτῆς, μὴ ἐπιστάμενοι τὸ πόθεν ἀναδίδονται, καὶ καθὰ περὶ παραδύζον τινὸς πράγματος τῷ Ἐπιφανίῳ ἔλεγον· Δεῦρο, σιλήτατε ἡμῶν θέσποτα, καὶ ὑσφράνθητι εὐωδίας ἀσυγκρίτου, πόθεν ἐκπερομένης, τινὸς μὴ ἐπιστάμενου. Ὡς οὖν πλησιέστερον ἐγένετο ὁ Ἐπιφάνιος, ὡσφράνθη καὶ αὐτὸς τῆς ἰδυατῆς ἐκείνης εὐωδίας, καὶ κατεπλάγη τῷ θαύματι· εἰσελθόντος δὲ ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ, εὔθα ἦν ἡ ἄρουρα πεπληρωμένη ἀνθρώπων, καὶ ἀναδιδέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὅρα νεανίαν εὐειδῆ, μήκει θυμαστόν, εὐπροεπεία περιστοιχειούμενον, καὶ τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἀντὶ τὸν ἥλιον, ἠρμισμέμου στυλῇ θεοπροπῇ, ἀπὸ μὲν g τοῦ τέναυτος μέχρι τοῦ στήθους αὐτοῦ, λευκῇ χρυσίῳ ἀνσμεμιγμένην, ἀπὸ δὲ τοῦ στήθους ἕως τῆς ὀσφύος καὶ μέχρι τῶν γονάτων ὡς βοτάνης χλοερᾶς καὶ h κήτρου ἀπασφράπτουσαν· ξαντοκόμος πῆν κεφαλὴν ἔχων τὰς τρίχας ὡς εἶδος χρυσοῦ. Θαμβηθεὶς οὖν ὁ νέος ἐπὶ τὸ ὀρώμενον, βλέπει τὸ πρόσσωπον αὐτοῦ μεταφέρειν· καὶ ποτὲ μὲν ὑπῆρχεν ὡς χιών, C ποτὲ δὲ ὡς πῦρ ἀπασφράπτων· εἶχεν δὲ ἀποκεκαλυμμένον τὸν βραχίονα αὐτοῦ τὸν δεξιόν, ἐν τῇ κατέχειν αὐτὸν τὴν λαβὴν καὶ τῷ κυθριδίῳ ἐπερείδεται· ἵστατο δὲ ἐν τῇ ἀρούρῃ ασχολούμενος.

Ἐν τῇ οὖν ἐνεῦν ἐστάναι τὸν Ἐπιφάνιον, καὶ τὴν θέαν αὐτοῦ ἐκθαμβεῖσθαι, ὁ ἥδὺς ἐκείνος μάγειρος, γευσάμενος τοῦ ζωμοῦ ὡσκαὶ πείραν λαθεῖν πειρούμενος τοῦ ἐψήματος, ἐκείλῳ ἐκ τοῦ κλίπου αὐτοῦ i ἐγγχείριον μικρόν, καὶ ἄρας τοῖς τρισὶ δακτύλοις αὐτοῦ ἄρτουμά [τι ἀπ' ἐκείνου], στανρωειδῶς τῇ κυθριδίῳ ἐνέβαλεν, καὶ τῷ παλλίῳ τὸν ἀποκεκαλυμμένον βραχίονα αὐτοῦ κατεκάλυψεν· ἐντραύσας τε τῷ Ἐπιφανίῳ μειδῶν τῇ προσώπῳ, κτησάμενος πτέρυγας πυρόακεις, ἄρας ἐκείνῳ ἀπὸ γῆς, εἰς οὐρανὸν ὤχετο. Ἰλλυγγιάσας δὲ τοῖς ὀρώμενις ὁ νέος καὶ καταπλάγεις, ἐξέστη τῷ πνεύματι, καὶ στραφεὶς κατὰ Ἀνατολὰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ πετάσας πρὸς Κύριον, καὶ δάκρυσι συνεχύμενος ἔλεγεν· Οἱ μοι Κύριέ μου, τίς εἰμι ἐγὼ ὁ κύνῳ ὁ συνεττριμμένος, ὅτι ἐξαπέστειλās τὸν φίλτατόν σου Ἀγγέλῳ τοῦ ἐξυπηρετήσαι μοι; Εὐχαριστῶ τῇ σῇ φιλαυθωσίᾳ, Κύριε, καὶ τὸ μέγεθος τῆς εὐσπλαγχνίας σου ἐκθαμβῶ, καὶ ὅτι καί με ἐπ' ἀνυμνίσει νέκνῃσαι, καὶ ἐν τῇ θεῇ σου δουλείᾳ περιφέρεις, καὶ εἰς ἐνός τύπον τῶν ἀγαπόντων σε ἔχεις καί με· εὐχαριστῶ σοι τῷ ὀφθαλμῷ καὶ ζωοποιῷ, κηδεμόνι καὶ προνοητῇ τῆς σωτηρίας μου.

quæ e re erant, contulissent, salutantes inter se in D osculo sancto, se quisque alio receperunt: Andreas quidem, ad illudendum more suo vanitatem mundi diabolique; Epiphanius vero, in domum suam.

51 Sed et aliud summopere admirandum prodigium libido est enarrare vobis, Fratres carissimi; in Epiphanio nostro, ardenti Deum amore prosequente, patratum; approbante Domino nostro Jesu Christo præclara ipsius opera, eaque publicam in lucem producente. Carus itaque Deo Epiphanius, ex beneplacito illius temperans erat, habebatque in more positum traducere primam sanctæ Quadragesimæ hebdomadam, cibi potusque expertem; dein suscipere immaculata Christi mysteria, tum denique pane, aqua et leguminibus nonnullis corpusculum recreare. Quadam vero Quadragesima, cum primam, quam diximus, septimanam jejunos transgisset, præveniens sacrosancti Missæ sacrificii tempus, paravit ipse intra cubiculi sui parietes edulium e leguminibus. Orophasulum vulgo appellatum, caloris causa non permittens quemquam, propter frigoris quod tum temporis invalescebat, eo intrare. Assidens igitur foco, edulium suum coquere in lebetæ exiguo nitebatur; cum dato signo ad Nonam, prope surgens ad ecclesiam se contulit, nulli cura obsonii demandata. Ubi eo perventum est, maledictus dæmon, qui indecentibus ubique cogitatis hominum animos oppugnare non cessat, infestare juvenem cœpit variis de habitu e templo cogitationibus, prætexens pulmenti curam habendam esse; non alio fine, quam ut ipsum, finitis nondum precibus, ab ecclesia eliceret: cogitationes autem injectæ, erant hujusmodi: Ecce per septimanam solidam miserandum in modum te affligens, cibo potuque abstinuisti, prostratus humi, duro solo decumbens, omni solatio destitutus; in iisque tam violenter perdurasti, ut prope abfuersis a morte præ ardore nimio, a siti excitato: cum vero curæ tibi esse deberet paucillum alimenti parare et sumere, illo ipso relicto, abivisti incenius nulli cuiquam mandato curandi obsonii imposito: vade igitur, et inspice, num forte, adustum calore nimio, gravi domum nidore compleat; periculum enim nullum est, ne coactus hic fidelium cœtus dilabatur, priusquam omnia tu, quæ consuesti, orationum pensa persolveris.

52 Hæc atque alia, etiam efficaciora, utque videbantur æqua, suggerente superbo dæmone; machinationes ejus perspicue cognoscens Epiphanius, hunc in modum insidianti respondit: Deo curæ erit edulium meum, nutrienti quidquid vivit: ipse protector vitæ meæ. Talia impuro bosti, precantis animum in diversa trahere conato, mente objiciens; et Crucis signo se muniens, ad finem usque Officii istic perstitit. Tum ad se remeans, invenit cunctos in admirationem raptos ob suavissimam odoris fragrantiam, qua domus perfundebatur: auditque pendentes animis atque ignorantes, unde tandem suavitatis illa aspiraret, tamquam de re inusitata interpellare sese, dicentes: Huc adsis, bere noster dilecte, incomparabilem hanc fragrantiam olfacte, quæ unde prodeat rescire nullus potest. Cumque accessisset Epiphanius, sensit et ipse suavitatem odoris mirabilem, et rei novitate percussus est. Ingressus vero cubiculum, ubi fœculus erat carbonibus plenus, et circumspiciens, conspicit juvenem dignitatis eximie, proceritatis admirandæ, prorsus decenter compositum: coruscabat facies ejus clarius sole: et amiciebatur stola, quæ ipsam non dedecet majestatem divinam, a collo quidem pectore tenus candida, auro intertexta; hinc vero per lumbos adusque genua, instar herbæ, viridis et citrini coloris nitente: caput rutilabat flavente coma, capillis aurum fulgore suo imitantibus. Timore percussus

qui consuetudinis suæ in jejuniando tenax,

inter orandum tentatur a dæmone,

E

injectis de cibo cogitationibus:

sed constantè precibus absolutus,

F

recreatur mira fragrantia,

et Angeli pulcherrimi aspectu,

A culsus ad hoc spectaculum Epiphanius, cernit faciem juvenis transformari diversimode, modo instar nivis candidam, modo instar ignis fulgurantem. Nudum protendebat brachium dextrum, quo prehensa ansa lebetem sustinebat, non otiosus foculo adstans.

edulium co-
quentis :

53 Inter hæc ergo obstupefacto, ut dixi, Epiphanius, et in pulchrum illud spectaculum non sine horrore quodam intento; gratiosus ille coquus, obsonio degustato, illius quasi experimentum capturus; protulit e sinu suo vasculum quoddam, tribusque inde digitis aliquid condimenti excipiens, formato Crucis signo, in ollam injecit, nudumque brachium intra pallium abdidit: ac tum denique in Epiphanium ridente vultu intuitus, explicatis, quas habebat, rutilis alis elevans se a terra, sublimis in cœlos abiit. Ex qua visione caligans oculis Epiphanius, et stupefactus spiritu, conversus ad Orientem, protensis ad Dominum manibus lacrymisque genas rigantibus; Hei mihi, exclamat, Domine Deus meus, quis ego sum, canis contritus, quod Angelum tibi dilectum miseris famulaturum mihi? Gratias ago benignitati tuæ, Domine, et magnitudinem misericordiæ tuæ religiose veneror, quod mei quoque in judiciis tuis reminisci, quod in potentiae tuæ divinæ tutelam suscipere, quod aliquo inter amantes te loco numerare dignatus es. Gratias tibi ago, qui cuncta recte moderaris, et ad salutem meam vitamque æternam disponis.

quod, actis
Deo gratiis,
degustans,
mirabiliter
immutatur.

54 Hoc modo gratiis contrito corde persolutis, abiit exploraturus, quale sibi, qui apparuerat Angelus, edulium parasset; reperitque talem inde odoris fragrantiam absistere, ut quod ei assimilari possit, terra hæc contineat nihil. Quam rem miratus, in hæc gratiarum actiones iterum prorupit: Gloria tibi, glorificate Domine, quem in Trinitate laudamus et adoramus; quoniam mea vilissimi adolescentis opera, vere indignissima, aliquo loco habes: meamque insufficientiam singularibus prærogativis prævenire, et participem mellitæ bonitatis tuæ reddere non dedignaris. Quid retribuam tibi. Domine mi? Debitas tibi, omnipotenti Deo, gratias persolvo, et amantissimo misericordiarum Patri gloriam tribuo, neutiquam cessaturus a momento hoc, cunctis diebus quoad vita superfuerit. Ita precatus, accipiens paucillum obsonii, degustavit: et infinita dulcedine delibutus, tam subito in divinam affectionem conversos deprehendit sensus suos, ut cum stupore miraretur adeo repentinam mutationem et suavissimam animæ suæ alterationem: insuper et flagrare cœpit ardentiore in Deum Sanctosque omnes caritate, et promptioribus animis in via mandatorum Domini ambulare.

C

55 Die quodam ad sacram ædem precandi causa abierat more suo, finitoque Officio regressus domum, sedebat pro foribus parentum suorum, adstante ipso etiam patre: cumque B. Andreas illac via publica iter haberet, artes suas exercens, nudus, rerum omnium indigus, pannosa solum et vili veste circa lumbos tectus; vidit eum Epiphanius, motusque commiseratione magna, cupiebat ipsum introducere in domum suam. Ubi vero modus occurreret nullus, quo id homini publice noto beneficium propter præsentiam patris præstaret; nescio quid causæ prætexens, ita hunc alloquitur: Domine mi ac pater, hominem illum conspicias, nudo corpore plateas oberrantem? Suspicio ego, insaniam ipsi ab humani generis hoste injectam esse. Nunc autem, Domine mi ac pater dilectissime, ita filii tui dilectissimi Epiphanii mortem immaturam, ita passeruli tui moerentem vultum numquam aspicias; introducamus illum in domum stri, honore ac divitiis ex bonitatis suæ thesauro

Idem con-
spicatus
Andream
nudum,

orat patrem
suum ut in
domum in-
troducatur,

Ταῦτα μετὰ συντετριμένῃς καρδίᾳς προσανθομολογούμενος, ἀπείε θεάσασθαι ὁποῖον αὐτῷ ὁ φανείς κατεσκεύασε τὸ ἔφημα· εὗρεν δὲ τοῦτο τοιοῦτον ἔχον εὐωδίαν, οἷάν τις ἀριθμήσῃ, ἢ ἀπεικάζῃ τῶν ἐπὶ γῆς οὐ δύναται. Θραυμάσας δὲ τὸ πρᾶγμα, καὶ μεγάλως εὐχαριστῶν τῷ Κυρίῳ, ἐφθέγγετο· Δόξα σοι, δεδοξασμένε Κύριε, ὁ ἐν Τριάδι ὑμνούμενος καὶ προσκυνούμενος, ὅτι τὰ τῆς ἐμῆς εὐτελοῦς νεότητος ἀτυχεύστατα ἔργα εἰς μέτρον ἔχεις, καὶ ταῖς ἀνεκὰς τοῖς εὐεργεσίαις σου τὴν ἐμὴν ἀνικαλύτῃτα παρὰ μνηεῖς, καὶ κατηξίωσάς με τοῦ μεταλαβεῖν ἀπὸ τοῦ μέλιτος τῆς σῆς ἀγαθότητος. [Τί οὖν ἀνταποδώσω σοι τῷ Κυρίῳ μου;] Εὐχαριστῶ σοι τῇ παντοκράτορι, καὶ δοξολογῶ σοι τῇ φιλοκτεῖρμονι πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου, καὶ οὐ μὴ ἀποστῇ ἀπὸ τοῦ νῦν μέχρι τῆς ἐμῆς ἀποθνήσκουσας. Ταῦτα αὐτοῦ προσευξαμένου, καὶ λαβὼν ἀπὸ τοῦ ὁσπρίου ἐκείνου μετέσχευ, καὶ ἀπείρω ἰδύ-τητι συσχεθεῖς, μετετόραπτε εὐθέως πάντα τὰ αἰσθητήρια αὐτοῦ εἰς διάθεσιν ἑνθίου, ὥστε ἐκπληττεσθαι τὴν ἀσκήσαν μεταβολὴν, καὶ τὴν φιλικὴν ἐναλλαγὴν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· ἐπὶ πλεῖον δὲ διὰ τὸ τεράστιον αὐτοῦ ἀνέβη εἰς τὴν τοῦ Κυρίου ἀγάπην καὶ πάντων τῶν Ἀγίων, καὶ ἦν εἰς τὰς ἐντολὰς τοῦ Δεσπότου διὰ παντός πορευόμενος προθυμώτερον.

Ἦν μὲν οὖν τῶν ἡμερῶν ἀναστάς, πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ὄψετο τοῦ προσευχῆν ποιῆσαι, ὥς πρὸς σύνθεσις ἔχουν· καὶ δὴ τῆς ἀκολουθίας τελευτῆσαι, ἔνθον ἐκκλησίᾳς ἐκ-θέζετο πρὸ τοῦ πυλῶνος τῶν γεννητόρων, παρὰ τυχόντος ἐκεῖσε καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ὡς ἐν παρόντι τῆς θη-μοσίας ὁδοῦ παρᾶ τινος ἦν καὶ ὁ μακάριος Ἀνδρέας, τὰ νόθα αὐτοῦ ἔργα εἰσαπαγγέμενος, γυμνός, ἄπορος, εὐτελεῖ ῥακίσκῳ τὴν ὁσπρίον αὐτοῦ κεκαλυμμένος. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Ἐπιφάνιος, καὶ οἰκτιρμοῖς κινήθεῖς φιλοφρόνῳ, κενωθεὶς εἰσάξαί αὐτὸν ἐνθον τοῦ οἴκου αὐτοῦ· καὶ μὴ ἔχων πῶς εἰς τὸ φανερόν ποιῆσαι γνώριμον τοῦτου διὰ τὸ ἐκεῖσε ὅπου τὸν πατέρα αὐτοῦ, σκηπτισάμενος λέγει τῷ πατρί αὐτοῦ· Κύριέ μου πάτερ, βλέπεις τὸν ἀνθρώπου ἐκείνου πῶς περιέρχεται γεγυμνωμένος τῷ σώματι; ὡς εἰκάζω, ὅτι καὶ παρατετραμμένον εἶναι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἐναντίου. Ἀλλὰ Κύριέ μου καὶ φίλτατε πάτερ, μὴ θεάσῃ τοῦ γλυκυτάτου σου τέκνου Ἐπιφάνιου τὸν θάνατον, μὴ ἴδῃς τι λυπηρὸν ἐπὶ τὸ στρουθίον σου, εἰσαχθῶμεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον, καὶ διὰ τῆς ἀντιλήψεως τοῦ σε τιμή-σαντος, καὶ πεπλουτηκότος Δεσπότου ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν, ὧν ἡμῖν ἐδώρησάτο Κύριος, πυχρῶ αὐτῷ τράπεζαν, καὶ ποτὶν αὐτὸν οἶνον, εἰς μισθὸν ἡμετέρων ψυχῶν· καὶ εἰς μισθὸν ἡμετέρων ψυχῶν· ἔχομεν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

Ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ ἔνθους γενόμενος, εὐμενεῖ σιδῶν καὶ γλυκυτάτῳ βλέμματι ἀπιδὼν, κατακλήσας αὐτοῦ τὰ γλυκυτάτα ὄμματα, ἔφη· Μύρον τῆς ἐμῆς ψυχῆς καὶ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου, περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως ἐρωτᾶν μὴ ὀφείλῃς, ἀπέλθε καὶ ὡς κελύεις ποίησον, τὰ γὰρ ἐμὰ, σὰ εἰσιν. Ἐπιφάνιος εἶπεν· Ναὶ πάτερ μου παμφίλτατε, ἀλλὰ τίνα ἔγω ἐρωτήσῃ· γέγραπται γὰρ k, Ὡς πατὴρ δίκαια λέγων, θανάτῳ θαναθήσεται, καὶ πατὴρ παρὰ τυχόντος τινὶ πράγματι, πάσα ὕψος πρύθλῃσις ῥα-χίσειται. Ταῦτα ἀκούσας ὁ πατὴρ αὐτοῦ, εὐφραίνεται ἐπὶ τῇ συνέσει, καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. Ὁ δὲ σεμ-νός Ἐπιφάνιος ταχυνούς ποσὶ καταδωξὸς τὸν Ὅσιον, πύθλακεν αὐτὸν ἐνθον τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ ἴλθε χειρο-κρατῶν, καὶ πρὸς τὰ ἴδια προτρεπόμενος· καὶ δὴ τῷ πυ-λῶνι ἐγγισάντων, καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐκεῖσε μὴ εὐρε-θέντος, ὁ μακάριος Ἀνδρέας ἐν τῷ πυλῶνι οὐκ εἰσῆλθεν, ἐξῶθεν δὲ καλῆσας· οἱ οὖν γειτνιώντες τῷ Ἐπιφάνιῳ καὶ οἱ παροδίται, βλέποντες ἀνθρώπου γεγυμνωμένον, καὶ παρατετραμμένον, συνηριόζοντο πρὸς αὐτόν, καὶ οἱ μὲν στεναγμοῖς ὁμῶζον, τῷ διαδολῇ καὶ τῷ σατανᾷ καταρρώμενοι, ὅτι τῆς αὐτοῦ ἀνδρα προθήσας ἡ κατήσχυ-νε· οἱ δὲ ὁδοῦς αὐτῷ ἐδίδουν, οἱ δὲ οἶνον. Αὐτὸς δὲ τῷ ἰδίῳ ἔθει κρατούμενος, παρ' οὐδενός τι ἐκνομίζετο, πάντας ἀποκρουόμενος, πρὸ τοῦ πυλῶνος καθέζόμενος χαμαί.

nostram, et propter munificentiam Domini Dei no-
te cumulantis, liceat mihi instruere illi mensam et
fundere

D

A. NICEP.
CO. EVO.
EX MSS.

E

F

k

l

A fundere vinum, ut mercedem animabus nostris recipiamus : illum namque solum in regno cœlorum D inventuri sumus.

A. NIGUP.
CO EVO.
IX 388.
et exerat,
flu indole
marifice
gaudentem.
k

56 Ad hæc verba, pater divino quodam numine afflatus, benigno blandissimoque oculo filium intuitus, et faciem ejus suavissimam deosculatus : Unguentum, inquit, animæ, et lumen oculorum meorum, fili, illa super re meam exquirere voluntatem nil opus erat : vade, et quod animo collibitum tuo est, fac : mea quippe omnia, tua sunt. Cui Epiphanius : Ommino, pater dilectissime, ita opus fuit : quædam enim petenda mihi sunt : nam scriptum est : Filius, k qui patri leges præscribit, morte morietur ; et patre alicui rei intento, omne consilium filii dissipabitur. Quibus auditis, exultavit gaudio pater, propter sapientiam et prudentes responsiones filii sui : qui propere accelerato gradu Andream iusequens, domum usque progressum tandem assecutus est : prehensaque manu ejus, domum suam illum reduxit. Cumque simul eo pervenissent, non invento illic patre Epiphanii, intrare ostium recusavit Andreas, forisque consedit : quem vicini viatoresque conspicati, nudatum vestibus et insanientem, confluxere magno numero ; aliis ingemiscantibus et incusantibus satanæ, quod tali modo hominem rebus omnibus spoliatum confunderet ; aliis elargientibus obolum, aliis vinum propinantibus. At ille instituti sui tenax, a nemine quidpiam recipiebat ; sed cunctos a se repellens, pro foribus ædium considebat humi.

ANNOTATA.

a Ecgraphum nostrum habebat, κατὰ τὸν τοῦ βοῦς τόπον. Notus est ex Codino, Locus bovis nuncupatus, ubi forax ædificata erat capacissima, præferens caput bovis. Sed quid hoc ad oculos? Ergo pro τόπον, scripsi τύπον, ut sensus sit, ad modum bovis.

B h MS. Vatic. ἀρτίω : Maz. ἀρτύω ; ματὶ ἀρτύσω (id est condiam, unde et ἀρ-υμα condimentum) ut cum præcedentibus concordaret, κύβωον autem pro χύθρον ollam usurpari hic, manifestum fiet ex Num. 51, ubi diminutive dicitur κύθριδον. Est ergo locutio proverbialis, qua quis diceret, offam tibi interam, vel quid simile, id est pœnas mihi dabis, vel, rependam tibi vicem.

c Δραξίς, num δραστής, idem sonans quod δραστήρ, strenuus, expeditus? ita sane videtur. MS. Maz. legit ταχὺς celer. Recte.

d MS. Vatic. minus clare : κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ ἐγκρατεύετο.

e MS. Vatic. solummodo : ἐπιυλίζοντος.

f Ἀρουλά MS. Maz. ἀρουλλά. Foculum interpretor. Ita disco ex Scholiaste Aristophanis ad Acharnens. Ἐσχάραν, τὴν νῦν καλουμένην ἀρουλάν Focum, quem nunc arulam nuncupant.

g MS. Maz. τένοντες, torquis, significat autem τένων colli tendones seu nervos solidissimos, sine quorum opera cervicis vertebræ collum nequirent sustinere : sed et τένας collum invenitur in Actis S. Theodori Ducis, unde τεύχων, torques, apud Nicetam.

h Κίτρον. MS. Maz. κίτρον quod malim. Latine citrus.

i MS. Maz. τρούλλιον, a Latino trulla, diversæ vasorum genera significante.

k Ita consonat utrumque MS. Ubi vero id legerit auctor, ipse viderit : non putem in sacris Litteris.

l MS. Vatic. peregrinam hic habebat vocem παρενέφωρεν.

CAPUT VIII.

Arcana cordium Andreæ revelata coram Epiphanio ejusque famulis, et uni horum indicata illius sanctitas.

C Εργεταί τις νεανίσκος, τῇ φύσει εὐνοῦχος, μεγιστάνου τινος τυγχάνων Κουβικουλάριος· ἦν δὲ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς τὸ ῥόδον, καὶ λευκὴς τῷ σώματι ὡς γιῶν, εὐειδὴς, ἐπίσταθος, βλακείαν οὐ τὴν τυχοῦσαν κειτημένος, μόσχου μήκοθεν ἀπύζων, μαλακοὺς περιβεβλημένος χιτῶνας· διὰ δὲ τὸ εἶναι τὸν Ἐπιφάνιον συμμίλῃα αὐτοῦ καὶ γειτονάζειν, μετὰ ἀλλήλων ἦν ἀγάπη πολλή. Κατεῖχεν οὖν ὁ Εὐνοῦχος ἐκείνος φοινίκας καὶ ἁπὲρ ισχάδας ὡς τριάντα· λισσάμενος οὖν τὸν Ὅσιον γεφυρωμένον τῷ σώματι, καὶ τῷ δέει βληθεὶς, τὸ πρῶτον ἐξενίετο, καὶ ἐπαρῶτα τὸν Ἐπιφάνιον λέγων· Φίλιππε μου καὶ πεποθημένε Ἐπιφάνιε τίς ἄρα οὕτως ἐστίν; τίνας χάριν παράγει γυνὴς, καὶ οὐκ ἀφορίτου καὶ χειμῶνος ὑπάρχοντος, καὶ ὥσπερ οἱ ἐν θαλάσῃ κινδυνεύοντες, οὕτως καθέστηκεν; Ἐπιφάνιος εἶπεν· Πλουτύατέ μου ἀδελφὲ, τί σοι ἔγω εἶπὼν ὑπὲρ τοῦ γινωσκόμενου, οὐκ ἐπίσταμαι· ἐπειδὴ ἡμαχλώτεται ἡ διάνοια αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ πνεύματος, καὶ περιάγει παρατραπίς τῷ φρεσὶν ὥσπερ πασχικῶς πεφυρμένος· πάντες δὲ οἱ τοιοῦτοι διαρρήσσουσιν τὰς ἐαυτῶν χιτῶνας, καὶ ἀναισθητοῦντες τρέχουσιν. Αἰσχάληκεν δὲ τοῦτο, μὴ βουλόμενος ἐκκαλύψει τὴν ἀρετὴν τοῦ Ὁσίου. Ταῦτα αἰούσας ἐκείνος ἡσύχαζεν, καὶ ὥσπερ πένητα οἰκτείρας ἅς κατεῖχεν φοινίκας ἐδίδου τῷ Μακαρίῳ λέγων· Δέξαι τέως ταῦτα, ἐπειδὴ ἐνταῦθα οὐδὲν ἕτερον ἔχομεν. Ὁ δὲ Ὅσιος νεανὺς ὡθελμοὺς κειτημένος, ἔγω τὰ ἔργα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ βλοσυρῶ τῷ ὄμματι ἀπιδόν εἰς αὐτὸν ἔρη· Δόξουν κωλοφονίας οἱ σάλαι οὐκ ἐσθίουσιν. Ἀγνοήσας οὖν ἐκείνος τὸ λεγθῆν αὐτῷ, ἔρη· Παρατετραμμένε ἐπ' ἀλκ-

Interca adest adolescens quidam, natura eunuchus, Magnatis alicujus Cubicularius. Vultus ei ru-
bebat colore roseo, caudebat corpus niveo, erat
species decora, capilli flavi, mollities non vulgaris;
multum eminus quoque muscum olebat, mollibus
indutus vestimentis. Quia vero par erat Epiphanio
ætate, et domicilio vicinus, mutuo inter sese amore
prosequebantur. Habebat porro Eunuchus ille penes
se dactylos, instar ficuum aridarum, circiter tri-
ginta numero : et oculis in Sanctum vestitu desti-
tutum conversis, horrore percussus et insolentis rei
novitatem miratus, percunctabatur Epiphanium hoc
modo : Dilectissime desideratissimeque Epiphani,
quid isthoc tandem est hominis? quamobrem nudus
procedit, frigore præsertim intolerabili et tempe-
state sævientibus? nullum inter ipsum et periclitan-
tes in mari discrimen intercedit. Cui Epiphanius :
Jucundissime frater, quid tibi super his, quæ oculis
patent, dicam, equidem ignoro : exagitante men-
tem illius spiritu, eamque a sede sua dejiciente,
vagatur non aliter quam insessus a dæmone : ho-
mines autem istiusmodi lacerare vestimenta sua,
et absque pudore aut verecundia cursitare solent.
Ita Epiphanius, ut ne virtutem viri sancti in lu-
cem proferret : quibus acquievit Eunuchus : miscer-
tusque Andreæ, uti pauperis, porrexit quos habebat
dactylos, his additis verbis : Cum aliud mihi modo
in promptu non sit, accipe hæc. At Sanctus, men-
tis

Eunuchi,
Epiphani-
amici do-
num respicit,

A tis oculis interiora cordis illius pervadens, torvoque in hominem vultu intuitus : Ficos, inquit, non comedunt insani. Cujus dicti energiam *a* non assecutus alter; Revera, inquit, insanus es, qui cum dactylos vides, videre te ficos arbitraris.

ipsumque sodomiticæ cum hero consuetudinis arguit.

58 Tum B. Andreæ : Versipellis, apage hinc ad conclave domini tui, cum ipso scelere Sodomitico operam daturus; et alios etiam tibi dactylos suppedabit. O te miserum! qui ad fulgentissimam cœlestis regni lucem cæcutis; qui crudelissima gehennæ tormenta non cogitas; qui Angeli te, utpote Christianum, comitantis reverentia non compesce-
ris. Quid metuendum tibi est, sceleste, cum in angulos latebrasque te abdis, illa commissurus flagitia, quæ etiam canes, quæ serpentes et angues, quæ ipsimet porci patrare exhorrescunt? Quo isthæc præceptore didicisti? Væ adolescentiæ tuæ, quam satanas misere vulneribus concisam in terribile inferni barathrum, vehementissimo cum impetu ac violentia, præcipitem dedit. Quamobrem consule rebus tuis, nec porro perge; ne forte divinitus superveniente igne consumptus, in juventutis flore auferaris; sicque hic igneo turbine, istic vero violenta inferni flamma misere comburaris. Audita hac salutari admonitione, totus inhorruit Eunuchus, et, excandescens in modum ignis facie, maximo-
pere confusus est. Quare ad ipsum Epiphanius : Quid tibi, Domine et amice fidelis, evenit rei? cur mutata facies tua inflammatur ut ignis? Nonne ita prædixi tibi, quod si quid assecutus sit mente captus insessusque a dæmone, id in medium proferat? Nunc igitur, carissime in Domino, si cujuspiam illorum, quæ ipse locutus est, conscius tibi sis; vade, et ad frugem redi meliorem, nec ad ea, quæ vere tibi objecta sunt, erubescere : juvenis quippe es, moliter educatus; diabolus contra infestus, nos circumveniens ad peccandum inducit, non aliam ob causam, quam ut ex nostra gehennæ ignibus ustulatorum societate qualemqualem ipse consolationem nanciscatur. Quibus auditis, abiit Eunuchus.

Epiphanius ipsum Sancto excusat,

59 Venerandus autem juvenis Epiphanius allevatum Andræam in conclave suum introduxit : ubi instructam reperientes mensam, discubuerunt; et Salvatoris nostri liberalibus donis delectati sunt : quorum ubi esu refecerant vires, his dictis aggreditur B. Andreæ Epiphanius : Quamobrem, Domine et amicorum maxime, tam acerbis incessisti dictis Eunuchum illum mihi intimum? Cui Sanctus : Vel ideo, inquit, quod intimus tibi est ac plurimum dilectus, scelera ipsi sua ob oculos ponere visum est : quod si minus tibi fuisset amicus, istiusmodi vox nulla prorsus elicit ex ore meo fuisset : neque enim illum mihi proposui scopum, ut arguam et castigem peccatores; sed ut ipse ea, quæ recta ad perfectionem ducit, decurrat via. Tum Epiphanius : Id equidem novi, famule Dei, ait. Verum hic adolescens, servus est, cogiturque a domino suo : quid faciat? Reponit Sanctus : Nec me latet, servum esse illum; ne id putes : verum servus frugi ad obsequia ususque necessarios tantum præsto esse debet domino suo, qui se emit; non itidem ad opera diabolica et nequitias, nedum ad abominandum atque execrabile, quod dixi, flagitium. Quis enim homo non putet, sceleris illius fœditatem sibi aversandam esse, quod ipsa jumenta, ratione destituta, numquam admiserint? Rursum Epiphanius : Si dominus ipsum suus adesse jusserit, sive ad obsequium corporale, sive peccaminosum, seu spirituale præstandum; nec tamen illi morem gesserit, ut servum decet; ignorare non potes, quot misero illi mancant perferendæ injuriæ, intentandæ minæ, sentienda verbera, alia innumera subeunda. Hoc quidem, inquit Sanctus, martyrium est quod testificatur Christus Jesus, di-

velut domini potius culpa sit :

sed Andreas excusatioem refellit.

θείας, φοβίνας βλέπων, κολοφονίας θαυεῖ σοι ταῦτα εἶναι.

D
A. NICEP.
CO. EVO
EX. MSS.

Λέγει αὐτῷ ὁ Μακάριος· Δύλιε, ἀπέλθε ἐν τῇ κοιτῶνι τοῦ κυρίου σου, καὶ ἐργάζου μετ' αὐτοῦ τὴν ἀσθένειαν τῶν Σοδομιτῶν, καὶ ἐπιθῶσαι σου καὶ ἑτέρως φοβίνας· γὰρ πῶρε, ὁ μὴ βλέπων τὰς ἀκτίνας τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας, ὁ μὴ ἰδὼν τῆς γέννης τὴν ἀγριότητά τὴν ὁρμη-
τάτην, οὕτε καὶ τὸν Ἀγγελὸν ἀισχύνη τὸν καθάπερ Χριστιανῶ ἀκολουθοῦντά σοι· τί σοι δίδει γενέσθαι, σκάζησθε, ἐν ταῖς γυναικίαις παρεδραῦναι τὰ μὴ δεῦντα ἐργαζόμενος, ἅπερ οὐδὲ οἱ κύριε, ἅπερ τὰ ἐρπετὰ καὶ ὄφεις, ἅπερ οὐδὲ οἱ χοῖροι πράττειν οὐκ ἴσασιν· πῶθεν κατάρχετε μεμαθηκῶς ταῦτα κατεργάζεσθαι; Οὐαὶ τῇ σῇ νεότητι, ἣν ὁ σατανᾶς παρατρῶσας εἰς φθορῶν πυλμένα ἄδου σφοδρῶς τινὶ καὶ ἀπείρῳ ἱαμότητι κατεαρέμνη-
σεν. Ὅρα καὶ μὴ πορρωτέρῳ πρόδρανε b, [μὴ ποτε δι-
καίως θείλῃ πυρὶ καταναλωθεῖς πρόωρον ἀπαρπάζων σου τὴν νεότητά, καὶ ἐνθαῦτα μὲν τοιοῦτον πρῆσθῃ], ἐκεί-
θεν δὲ γέννης πυρὶ λυγρῶς ὀλοκαυτώσει σε. Ταῦτα αὐτοῦ
ἐκείνος ἐφριξεν, ὥς πῦρ γεγυῶς πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἡσχύνη μεγάλως. Λέγει οὖν Ἐπιφάνιος πρὸς αὐτόν· Τί σοι ἐγένετο, κύριέ μου γυνήσαι φίλε; τίνας χάριν διε-
τράπης, ὥς πῦρ γεγυῶς τὸ πρόσωπόν σου; Οὐλοῦν εἶρη-
κᾶ σοι ταῦτα; ἐπειδὴ εἴτι φθάσει, λαλεῖ ὁ παρατετραμ-
μένος καὶ πεφυρμένος; Ἠλὲν ἀγαπητέ μου ἐν Κυρίῳ, E
εἶπερ συνοῖδάς τι ἀπὸ τῶν ἡδὴ ὑπ' αὐτοῦ ῥηθέντων, πο-
ρευθεῖς ὕπαγε, καὶ σεαυτὸν εἰς διόρθωσιν ἄγε, καὶ μὴ ἀνδιᾶξον ἐπὶ τοῖς λόγοις· νέος γὰρ εἶ καὶ τραφερός, καὶ ὁ σατανᾶς, ἀγαπητέ μου, χαλεπὸς ἐστίν καὶ ἀποπλανᾷ ἡμᾶς πράττειν τὴν ἀμαρτίαν, δι' οὗδ' ἑτερων, εἰ μὴ ἵνα κίνηται ἡμᾶς εἰς παραμυθίαν αὐτοῦ, ἐν φλογὶ γέννης κατακαυσμένους αὐτῷ. Ταῦτα αὐτοῦ ἐκείνος, ἀνεγνώ-
ρησεν.

Ὁ δὲ τίμιος Ἐπιφάνιος διεγείρας τὸν Ὅσιον, ἐπαρεύ-
θησαν ἐν τῇ κοιτῶνι αὐτοῦ, καὶ εὐδῶντες τράπεζαν, κα-
θεσθέντες κύφρανήσαν ἐπὶ ταῖς θύραις τοῦ Σωτήρος· καὶ μετὰ τὸ μεταλαθεῖν αὐτοῦ, λέγει Ἐπιφάνιος πρὸς τὸν Μακάριον· Τίνα τρόπον, κύριέ μου μέγας, οὕτως ἀποτύ-
μοις ἐχρήσῃ ἐλεγεμῶς τῇ προσφιλῇ μοι χρηματίζοντι; Ἐφη πρὸς αὐτὸν ὁ Μακάριος· Ἐπειδὴ προσφιλὴς σοι κα-
θέσθαι καὶ ἀγαπητός, ταύτου χάριν ἐποίησα πρὸς αὐτόν τὸν κατ' ἄλλοι· ἐπεὶ οὐκ ἴν ὁ φίλος σου τὸ αἰοῦσιν ῥήμα
ἐξ ἐμοῦ οὐκ ἡκείν τὸ σύνολον· οὐ γὰρ ἐμοὶ σκοπὸς ὥς τε ἐλ' ἄγειν καὶ ἐπιτιμᾶν τοῖς ἀμαρτωλοῖς, ἀλλὰ τρέχειν με
τὴν εὐθείαν οὐδὴν τὴν ἐπὶ τῇ ἀμείνῃ ἀπάρουσαν. Ἐπιφά-
νιος εἶπεν· Ὅρα, δοῦλε τοῦ Θεοῦ καλῶς, ἀλλ' οὕτως ὁ νεανίας οἰκέτης ἐστίν, καὶ βιαζόμενος ὑπὸ τοῦ κυρίου
αὐτοῦ· τί ἔξει ποιῆσαι; Λέγει ὁ Ὅσιος· Οἶδα ὅτι οἰκέτης
ὑπάρχει, οὐκ ἀγνοῶ τοῦτο, πλὴν εἰς τὰς σωματικὰς
χρεῖσας ὀφείλει ἐξυπαρτεῖν ὁ οἰκέτης τὸν οὐκ ἐκείνον, οὐ-
χὲν εἰς τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, καὶ εἰς τὰς πράξεις τῆς οτι-
μίας, μάστιγα εἰς τὸ ἐπικατάρχαιον τοῦτο καὶ βδελυρῶν
ἀτόπημα, ὅπερ οὐδὲ τὰ ἀναισθητὰ κτήνη ταῦτα πράττειν
οὐκ ἴσασιν· ἄνθρωπος γὰρ τίς ἐστιν, ὃς οὐκ αἰσθηται,
τῆς κήρυον ταύτης τὴν δυσσωδίαν σποδιδράσκειν; Ἐπι-
φάνιος λέγει· Ἐάν ὁ κύριος αὐτοῦ προσκαλέσθαι αὐτόν,
εἴτε εἰς σωματικὴν δουλείαν, εἴτε εἰς ἐχθρότητα, εἴτε εἰς
πνευματικὴν, ἔάν μὴ ὑπακούσῃ ὡς δοῦλος, πάντως οἶδάς
πάντα πάσχει, ὑβριζόμενος, τυπτόμενος, ἀπειλούμενος, καὶ
τὰ λοιπὰ κακὰ ἐκδεχόμενος. Ἐφη ὁ Ὅσιος· Ἐπειδὴ ἐστὶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸ μαρτύριον, ὅπερ αἰνιττόμενος ἔλεγεν·
Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτοὶ
ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ἐάν τοίνυν οἰκέται τοῖς
δεσπότηταις εἰς τὴν τῶν σοδῶμων μυστραν καὶ βδελυκτὴν
ἐπιθυμίαν οὐχ ὑποκύπτουσιν, οὗτοι εἰσιν μακάριοι καὶ
τρισμακάριοι, ὅτι διὰ τῶν βασάνων ὧν λέγεις, οὖν τοῖς
μάρτυσι λογισθῆσονται.

Ταῦτα αὐτῶν ἡμιλοῦντων εἰς τὸν οἰκέτῃν Ἐπιφάνιον,
ὁ αὐφωρισμένος εἰς τὸ ὀφώνιον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, [πνευ-
ματικοῖς ὅρμασιν] ἐπιγνοῖς τὴν τοῦ Ὁσίου ἐργασίαν
(πῶς δὲ ταῦτα ἐπέγνω Θεὸς μόνον γνωστὸν) καθίσας πρὸ
τῶν ποδῶν αὐτοῦ, θάκρυσι καθικέτευε τὸν Ὅσιον, ὅπως
παρακαλέσῃ τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ γενέσθαι αὐτοῦ
τοιοῦτος

b

E

P

A. NICEP.
CO. EVO
XX MSS.

C

Α τοιαύτης ἐργασίας. Ἐγὼ δὲ τῷ πνεύματι ὁ Δίκαιος τί
εἰσιν ὅπερ ὁ παῖς ἐξελιπάρει κομίσασθαι, καὶ βουλόμε-
νος κατ' ἰδίαν ὁμιλῆσαι αὐτῷ, τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου
Πνεύματος μετέστρεψεν καὶ τὴν ὁμιλίαν τοῦ παιδὸς εἰς
τὴν τῶν Σύρων ὁμιλίαν, καὶ καθέζομενος ὁ Ὁσίος,
ὁμιλεῖ αὐτῷ Συρισὶ ὅσα ἐβούλετο. Ὁ δὲ παῖς ἔλεγεν,
Ἐάν οὐκ ἠδυνώμην, οὐκ ἂν παρεκάλουν σοι τοιοῦτος γενέ-
σθαι ὁποῖος εἶ καὶ αὐτός. Ὁ δὲ Ὁσίος λέγει πρὸς αὐτόν·
Οὐ δύνασαι ὑποφέρειν τοὺς ἰσθῶτας καὶ τὰ σκῆμματα τῆς
ἀρετῆς ταύτης, ἐπειδὴ βίαιος ἔστιν ἡ ὁδὸς, καὶ ἀπειροῦ
πόνου καὶ μόχθου· μένει οὖν μάλλον καθά εἰ ἐν εὐσεβείᾳ
καὶ σεμνότητι, διδασκόμενος ὑπὸ τοῦ κυρίου σου Ἐπιφά-
νιου τὰ κρείττονα σοὶ καὶ σωτηρίας ἐχόμενα, φεύγων
πορνείαν, μνηστεικάριον, καὶ τῶν λοιπῶν πλῆθος τὸν κατὰ-
λόγον· καὶ τί σοι χρεῖα ἀνάγκης τοιαύταις σεαυτὸν κα-
ταποδύλεις; Ὁ δὲ παῖς εἶπεν αὐτῷ· Εἰ οὖν βούλει τῆς
ἐμῆς ἐλευσίνης ὑπακούσαι, λέξαι μοι ὅτι οὐ δύνασαι
τοῦτο ποιῆσαι. Ταῦτα δὲ ἀκούσας ὁ Ὁσίος ἡσύχαζεν.

B

Ὁ δὲ Ἐπιφάνιος βλέπων τὴν ἀθρόαν μεταβολὴν τῆς
γλώττης τοῦ παιδὸς, ὅτι ἂ μὴ μεμάνηκεν ἀπεφθέγγετο, ἐν
τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ταῦτα συνέδεχεν καὶ λέγει· Βασίλει τοῦ
θαύματος, πόσα οἱ Ἄγιοι δύναται! Ὁ δὲ Μακάριος
ἐδεῖχθη τοῦ Κυρίου περὶ τοῦ παιδὸς, χάριν τῆς ἐκείνου
οἰκτιρώσεως, τί ἄρα δεῖ γενέσθαι καὶ ἔλθω φωνῇ αὐτῷ
λέγουσαν· Οὐκ ἔστιν τοῦτο συμφέρον, ἅπαρ τοῦ ἐργασί-
ματος· Δεῖξον αὐτῷ πρῶτον ὅποῖόν ἐστιν, μὴ ὡς ἀδυνα-
τοῦ σου, τοιαῦτα καταψηφίσῃς· Ὁ οὖν Μακάριος ἔφησε
τῷ Ἀγγέλῳ τῷ ἐφεστώτι· Πλήσον τὸ ποτήριον τῆς θαμη-
διάς, ὅς ἡ χάρις τοῦ κατ' ἐμὲ χαρίσματος ἐπληθύνῃ.
Ἐποίνῃς τε ὁ Ἀγγέλῳ Κυρίου καὶ λέγει πρὸς αὐτόν ὁ
Μακάριος· Ποιεῖς ἐκείνου τὸν ἐπὶ τῶν ποδῶν μου καθή-
μενον. Ὁ δὲ εὐθὺς ὁρατῶς ἐπώπτευσεν αὐτόν, καὶ ἤρξατο
ὁ παῖς παραπλήσια σχήματα πράττειν ὁμοῖα τῷ θεοφύ-
ρῳ πατρὶ, ὅστις ὁρῶν αὐτὸν ἐμειδίει εὐφραυνόμενος· Ὁ
δὲ Ἐπιφάνιος ὁρῶν τὸ γεγονός ἐτραχύθη, φοβηθεὶς μὴ
ποτε ἐπαναδράμῃ, πᾶσα ἀγανάκτησις τοῦ πατρὸς αὐ-
τοῦ, καὶ λέγει πρὸς τὸν Μακάριον· Δέομαί σου, δοῦλε τοῦ
Θεοῦ, μὴ ποιήσῃς τοῦτο τὸ πρῶτον ἐπὶ τῷ οἴκῳ, τοῦ
πατρὸς μου, μὴ ποτε καὶ αὐτὸς ἐξουδενωθείσῃ, καὶ ὁ
Θεὸς ἀντὶ ἀγαθῶν βλασφημηθήσῃ, καὶ ἐμὲ μεμισήμε-
νον καὶ ἐπάρκτου δείξῃς τῷ γεννήτορι, καὶ οὐκ ἔξω τοῦ
ἐντευθύνειν εἰσαχθῆσθαι σε. Παρακλῶ οὖν καὶ δέομαι μὴ
κενὴν ἀποπέμψῃς τὴν δέησίν μου, μέμνησο μιᾶς ἡμέρας
ἀγάπην ἐμοῦ τοῦ οἴκετός σου.

C

Ὁ δὲ Μακάριος μὴ θέλων τὸν Ἐπιφάνιον κενὸν ἀπο-
πέμψαι, ὑπέκλινεν αὐτοῦ τῆς δεξιῆς, καὶ προσέειπεν
πάλιν τῷ Ἀγγέλῳ τοῦ ἄραι ἀπ' αὐτοῦ τὸ καταχθῆν αὐτῷ
δώρημα· καὶ πάλιν ἔλθεν ὁ παῖς εἰς τὴν προτέραν κατὰ-
στασιν, καθὼς πρότερον ἐχρημάτιζεν. Ἐν λύπῃ δὲ μεγίστῃ
γενόμενος ὁ οἰκέτης, παρεκάλει τὸν Ὁσίον διδῆναι αὐτῷ
πάλιν τὸ δῶρον ἐκεῖνο. Ὁ δὲ πρὸς αὐτόν ἀπεσθέρηξεν·
Διὰ τί μοι, οὐ δύνασθαί με τοιοῦτον ἐπιδειξάσθαι ἐν
σοὶ θέσαι τοίνυν καὶ ἴδε ὅτι ἐν τῷ οὐνόματι Κυρίου καὶ
μείζονα, εἰ βούλομαι, ἐν σοὶ ἐπιδείκνυμι· πλὴν ὁ κύριός σου
Ἐπιφάνιος κύλημά σοι καθέστηκεν, παρὰ γνῶμην γὰρ τοῦ
κυρίου σου οἱ θεοὶ καὶ ἄγγελοι οὐκ ἐπιτρέπονται. Εἰς
δὲ τῶν συνδούλων τοῦ παιδὸς, προστάξει τοῦ δεσπότης αὐ-
τοῦ, κέκληκεν αὐτόν εἰς διακονίαν· Ἐσπέρας δὲ ἡδὴ γενο-
μένης, ἐδείχθη ὁ Ἐπιφάνιος τὸν Ὁσίον τοῦ μείνει ἐκεῖσε,
καὶ ὡς ὑπέκρινε. Περὶ δὲ τρίτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς
ἐνκαίρησαν τῶν πάντων τῶν οἰκετῶν, συνήχθησαν κατ'
ἑνὸς πρὸς τὸν Ἐπιφάνιον, ἀγάπη δὲ διαπύρην κρατούμενοι
πρὸς αὐτόν, ἦν γὰρ τοῖς πᾶσι αἰδέσιμος καὶ ἐράσιμος·
ἰσταμένων οὖν αὐτῶν χειρὶν ἐσφαιγμέναις, προσέειπεν αὐ-
τοὺς καθέσθηναι.

Ὁ δὲ οὖν ἐκαθέσθην κύλην αὐτοῦ, ὁ Μακάριος· Ἀνδρέας
τῷ νεώτῳ τῆς διακονίας ὅρματι ἑώρα ἐνὸς ἐκάστου τὰ ἔργα,
καὶ πυνή σφάλλματι ἕκαστος αὐτῶν προκατεῖλετο· καὶ
θέλων αὐτοὺς ὁφελῆσαι, τροπεννάζμενος ὁμιλεῖν ἤρξατο
λέγειν, παραβολὰν τινα ἐρευνώμενος. Αὐτοὶ δὲ ἐνωτιζόμε-
νοι τοῦ Ὁσίου τὰ ῥήματα καὶ αἰσχυρόμενοι, ὥς ἐφλόγη
τῇ αἰδῷ μετεξέροντο, οἱ δὲ φρίκη συνεσφίγγοντο, ἄλλοι
Πατρῴου καὶ ἐτρόμαζον, ἕτεροι αἰσχυρόμενοι ἀνεχώρουν·

cens : Beati, qui persecutionem patiuntur propter
justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Si
qui itaque servi dominis suis, ad scelus abominabile
sodomiticæ immanitatis sollicitantibus, non succum-
bant ; ii vere beati et beatissimi sunt, quia per sup-
plicia, quæ memorabas modo, id consequentur, ut
sanctis Martyribus annumerentur.

60 Dum talibus inter se colloquiis vacant, quidam
e domesticis Epiphani, paternæ mensæ cibisque pa-
randis inserviens, ubi conspicatus Sanctum, ejusque
(sed quomodo, solus Deus noverit) assecutus est
mentis oculis vivendi rationem ; procidit ad pedes
illius, multis cum lacrymis supplicans, pro se ut in-
tercederet apud Deum, impetraretque ut sibi quoque
istiusmodi institutum sectari liceret. Sanctus autem,
quid alter supplicibus obtinere precibus niteretur
cognoscens, cupiensque seorsim cum solo colloqui,
mutavit sancti Spiritus virtute vernaculam servi lin-
guam in Syriacam ; locutusque Syriace cum illo est,
quæcumque vellet. Cum vero Andream compellans
famulus, non se precari, diceret, ut in societatem
vitæ illius admitteretur, si pares sibi vires non es-
sent : negavit Andreas, posse ipsum sudores, labo-
resque, ad tam sublime virtutis culmen enitentibus
subeundos, superare : quoniam via, inquebat, præ-
rupta et acclivis, laboriosa et difficilis admodum est.
Quare auctor tibi sum, ut in præsentī statu con-
stanter pietati religionique operam des, et a Domino
tuo Epiphanio diligenter discas, quæ ad virtutem
salutemque tuam maxime conducunt : fornicationem
fuge, injuriarum obliviscere, alias affectiones uni-
versas tempera : quæ enim talibus te subjiendi
necessitas urget ? Ad hæc famulus, Si vis, inquit,
miserrimæ meæ vilitati obsequi ; dic, quod non po-
tes id effectum dare. Quibus auditis obtulit An-
dreas.

61 Interea vero Epiphanius, animadvertens, su-
bita linguæ mutatione famulum suum, quæ num-
quam didicerat, in medium proloqui, impensius rem
animo perpendit exclamavitque, Papæ ! quantum
miraculum ! quid Sancti non efficiant ? Beato autem
Andrea Dominum precibus pro famulo, qui eas
enixe flagitarat, interrogante ; quid tandem illo fu-
turum esset ; allapsa vox est, ita inquit : Neuti-
quam illud expedit, apage cum isthoc consilio :
osteode ipsi quanta res sit : impares ei vires esse ad
talīa aggrediendum. Andreas igitur ait Angelo ad-
stanti sibi : Imple calicem hunc liquidæ voluptatis
mero, ejus olim gustu divinæ gratiæ donis cumu-
latus sum. Parentique mox Angelo. Da, inquit, illi
ad pedes meos prostrato potandum. Quod factum
continuo est modo invisibili ; cœpitque famulus si-
miles plane gestus exprimere dei ferī patris Andree,
qui illum conspiciens non se temperavit a risu. At
Epiphanius rei novitate turbatus, veritusque, ne
patri hine suo commoveretur bilis, talibus Sanctum
precibus adorsus est : Amabo te, famule Dei, ne
tali modo patris mei famulum affici patiaris ; ne
forte et tu ipse malum tibi accersas, et Deus pro
bonis blasphemias recipiat, et me patri meo odio-
sum atque execrandum reddas, neque audebo dein-
ceps te huc introducere. Oro igitur atque obsecro,
ut irritas ne velis esse preces meas, memor amoris
et beneficii a me servo tuo tibi aliquando præ-
stiti.

62 Andreas hasce preces in ventum abire non
ferens, Epiphanio morem gessit ; præcepitque rur-
sum Angelo, ut quod famulo allatum erat donum,
protinus tolleret : et restitutus est ei pristinus oris
corporisque habitus. Quamobrem non levi mœrore
affectus, ad preces iterum confugit, Sanctumque
ablutum donum repoposcit. Cui Sanctus : Dixisti
modo mihi, non posse me rem tantam in te perfi-
cere :

D
Matth. 5, 10.Epiphani
famulus,
Andreas
scopum intel-
ligens,petit ut eum
possit sequi ;

E

ut autem sciat
hoc impetrari
posse,

F

eidem assimi-
latur ad tem-
pus ;sed ad preces
Epiphani
eius communi
redditur.

A cere: nunc igitur vide, quod pro libitu meo in nomine Domini majora etiam in te possim: verum he-
rus tuus Epiphanius porro perficiendæ rei obicem
interposuit, nefas enim ducunt sacri canones, con-
tra domini tui voluntatem quidquam agere. Cete-
rum alius e famulorum turba, ab Epiphanii patre
ad id missus, hunc ad ministerium suum accivit.
Jamque die in noctem vergente, compulit Epiphanius
Andream, pernoctare secum: et hic compellenti
morem gessit. Ecce autem sub tertiam noctis vigi-
liam famuli omnes, servitiis suis præstitis otium
nacti, ad Epiphanium, qui cunctis in amore ac vene-
ratione erat, ex more conveniunt, stantesque con-
junctis manibus, considerare jussi sunt.

Apud hunc
pernoctans
Sanctus,

cumque famu-
lorum sua pec-
cata relevat,

63 Considentibus itaque illis et Epiphanium co-
rona cingentibus, vidit Andrens perspicaci mentis
oculo, quid quisque operatus esset, quos errores del-
ictave commisisset: cumque omnibus recte consul-
tum vellet, exordio dicendi facto, parabolam quam-
dam in medium protulit. Illi vero ejus verba sen-
sumque, assequentes, pudore suffusi sunt, non secus
quam si flamma ignis abstitisset a facie eorum;
alii rigeabant horrore, a sensibus fere abibant alii
ac trepidabant, nonnulli præ verecundia se sub-
ducebant: simplex enim et incompta viri sancti
oratio universa eorum peccata præcise redargue-
bat, pandebatque quo modo et fine commissæ
essent. Qua in re illud imprimis mirandum venit,
quod cuilibet suum in sua lingua manifestaret pec-
catum, pensitantibus dicentibusque apud se: Ist-
hunc mea homo ille causa sermonem instituit.

et videntes ob
ea dæmones.

64 Illis autem non minus timore quam tremore
consternatis, dum minatim eorum delicta recensebat
Sanctus; scelestissimus dæmon, animadvertens Epi-
phanii famulos edoceri peccata sua dedoceri-
que, cum aliis ejusdem fariæ sociis suis ad vesti-
bulum domus accessit, considensque elatum sustu-
lit risum. Quo cognito, pari risu respondit Sanctus.
Quod Epiphanius, quique aderant ipsi, videntes,
rem insolitam arbitrabantur, et quæ risus causa
esset discere imprimis cupiebant; non enim perce-
perant malorum spirituum cachinnos, utpote tali
visione non dignati. Qui desiderio illorum cognito,
dixit a dexteris adstanti sibi Angelo, ut tolleretur
inde aliquod impedimentum: et continuo adpartæ
sunt aures cordium illorum, perceperuntque quæ-
libet dæmoniorum dicta et risus. Tum ad Epipha-
nium conversi famuli, sciscitabantur; quænam es-
sent mulieres istæ, quæ foris adstabant, libidinosæ,
intemperantes, in risum effusæ? Quibus hæc Epi-
phanus: Dæmones sunt, qui nos coram in os de-
rident, quia animas nostras peccando commacula-
vimus. Quo audito, se suæque opera incusantes
surrexere, et venerabili Epiphanio honore exhibito,
ad sua se cubilia quisque contulere. Inter eundem
vero alter alterum sic compellebant: Vidistin' rem
admirabilem, quomodo mendicus ille omnia mihi
mea adversus Deum aperuit commissæ? Cui alius:
Imo vero, frater; sed et mea nun celavit. Et illis
rursum tertius: Credite, inquit, mihi fratres, etiam
occultissima quæque cordis mei in lucem protulit.
Denique alii aiebant, Sanctum esse; negabant alii,
haruspiciæ et conjecturæ e signis cœlestibus
petitæ illam peccatorum declarationem attribuen-
tes, quamquam alii diabolicis operationibus mal-
lent.

et sopitis, ipse
ad finctum se
recipit

65 Postquam soluti somno jacebant domestici
omnes, proripuit se more suo Epiphanius e lecto,
positoque humi stragulo, somno illic se dedit. An-
dreas vero, qui interea in Epiphanii lecto somnum
simulabat, ubi sopori illum succubuisse animad-
vertit, relicto strato, descendit in curtem; invento-

Maji T. VI

h' γὰρ ἀπλὴ τοῦ Δικαίου ὁμιλία, πάντων τὰ ἀμαρτήματα
ἀποδύσας ἤλεγχεν, ποίῳ τρόπῳ καὶ πῶς ταῦτα ἐξεργά-
σονται. Καὶ δὴ τοῦτο θαυμαστότερον, ὅτι ἰδίᾳ διαλέκτῳ
ἐκαστῇ αὐτῶν ἤλεγχεν τὰ ἀμαρτήματα. ἔλεγον δὲ ὑπολαμ-
βάνοντες. Δι' ἐμὲ ταῦτα ὁμιλεῖ οὗτος ὁ ἀνθρώπος.

Φόβῳ δὲ βαλλομένων καὶ τρόμῳ ἐν τῷ οὐτὸν ἐκφυλί-
ζειν τὰ ἀμαρτήματα αὐτῶν, ὁρῶν ὁ παρμίκτος δαίμων
τοῖς οἰκίταις Ἐπιφανίου ἐλεγχομένους τὰ παραπτώματα
αὐτῶν, συνεγείρει μετ' αὐτοῦ καὶ ἄλλους ἀπ' τῶν ἀναθάρ-
των πνευμάτων, καὶ ἐν τῷ προαυλίῳ καθιζόμενοι ἐγγλοί-
ζον· γυνὴ δὲ τοῦτο ὁ Μακάριος ἐμειδία, ἀκούων ταῦτα.
Ὁ οὖν Ἐπιφάνιος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, ἐνωτιζόμενοι τὸ τοῦ
Δικαίου γέλοισιν, ξένον τοῦτο ἔχοντο, καὶ δι' ἣν αἰτίαν
τοῦτο εἰσπράττει μαθεῖν ἐδοῦλοντο· οὐ γὰρ ἤκουον ἐκεῖ-
νοι τῶν πονηρῶν πνευμάτων τὸ γέλοισιν, οὐκ ὄντες τῆς
τοιαύτης διαβόλης ἀξιοί. Συνεῖς δὲ τοῦτο ὁ Δίκαιος d
[λέγει τῷ τοῖς δεξιαῖς αὐτοῦ ἐφεστῶτι Ἀγγέλῳ.] Ἄρου
τὸ τῆδε κλῆρυμα· καὶ ὅμα τῷ ῥήματι ἀπεκαλύφθησαν
αἱ ἀκοαὶ τῶν ψυχῶν αὐτῶν, καὶ κινεῖται τὰ πρὸς τῶν
δαιμόνων λεγόμενά τε καὶ γελοιαζόμενα. Ἐπρώτων δὲ
τῶν Ἐπιφανίων οἱ αὐτοῦ, λέγοντες· Κύριε, τίνας εἰσὶν αἱ
ἄσονται αὐταὶ γυναῖκες, αἱ ἔξω ἐστῶσαι, καὶ τῷ γελοίῳ
κοιτῶμενοι, καὶ ταῖς ἀναιδέαις ἐπιφερόμεναι; Ὁ δὲ λέγει
αὐτοῖς· Ὅτι ἀμαρτωλῶν ἡμῶν ὄντων, γελώσιν εἰς τὰ
πρόσωπα ἡμῶν οἱ δαίμονες. Ταῦτα ἀκούσαντες, ἐκ-
κατεμέμφοντο, καὶ εὐθὺς ἐξαναστάντες, καὶ τῷ τιμίῳ
Ἐπιφάνιῳ προσκυνήσαντες, ἐπορεύθησαν ἕκαστος ἐπὶ ταῖς
κοίταις αὐτῶν. Ἀναχωρούντων δὲ αὐτῶν, ἕτερος πρὸς τὸν
ἕτερον ἔλεγον· Ἐθεάσω πρᾶγμα παράδοξον, πῶς μοι ὁ πένης
οὗτος λελάληκεν τὰ ἐμὰ πλημμελήματα; Λέγει ἕτερος·
Καὶ ἀδελφε, καὶ τὰ ἐμὰ πάντα διηγήσατο. Ἀπεκρίθη
δὲ καὶ ἕτερος· Πιστεύσατε μοι, ἀδελφοί, καὶ ἐμοὶ τὰ τῆς
καρδίας μου κρυπτὰ ἀπεκάλυψεν. Καὶ οἱ μὲν ἔλεγον,
ὅτι Ἄγιός ἐστιν· οἱ δὲ ἔλεγον, Οὐχί, ἀλλὰ μάντις ἐστί,
καὶ ἀπὸ τοῦ τῶν ζῴων εὐστοχασμοῦ ἀναγγέλλει ἡμῖν τὰ
ἀμαρτήματα ἡμῶν. Ἄλλαι ἔλεγον· Ἀπὸ δαιμονικῆς
ἐνεργείας ταῦτα ἡμῖν ἀπεκάλυψεν.

Ὑπνισάντων οὖν πάντων τῶν οἰκίτων αὐτοῦ, τότε ὁ
Ἐπιφάνιος, ὡς ἐξ ἔθους αὐτῷ ἦν, κατὰ ληπτῶν τὴν κλί-
την αὐτοῦ, f τὰ πάντα τιθεὶς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, τοῦ ὕπνου
μετελάμβανεν. Ὁ δὲ Ὅσιος σχηματιστάμενος ἐν τῇ κλίτῃ
τοῦ Ἐπιφανίου τοῦ ὕπνωσαι, ὅτε δὲ ὕπνωσεν ὁ Ἐπιφά-
νιος, ἀτάλιν τὴν στρωμνὴν Ἐπιφανίου, καὶ κατελθὼν
ἐν τῇ ὕλῃ, εὗρεν κοπρώδη τύπον, κακίῃς διεμεινεν τῆς
νυκτός τὸ ὑπόλοιπον. Πρωίας δὲ γενομένης προπεμπόμενος
ὑπὸ Ἐπιφανίου, ἐξῆλθεν εἰς τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα αὐ-
τοῦ. Τότε προσκαλεσάμενος ὁ Ἐπιφάνιος τὸν παῖδα, ὃν
λελάληκεν ὁ Ἄγιος τῇ Σύρᾳ διαλέκτῳ, ἐπυνθάνετο παρ
αὐτοῦ, Ποίῳ τρόπῳ τὰ μυστήρια ἐκεῖα ἦν σοι διεπράχ-
θησαν. Ὁ δὲ φίλτατος ὢν αἰεὶ εἰς αὐτόν, ἀπαντα τὰ εἰς f
αὐτόν γερονότα ἀνελλειπῶς διηγήσατο.

Ὅτε ἦλθεν, κύριέ μου, ὁ Ὅσιος ἐν τῇ κοιτῶνί σου,
ἐγενόμην εὐθὺς ἐννεός, καὶ ἑώραν τὸ πρόσωπον τοῦ
Ἀγίου ἐκείνου ὡς τὸν ἥλιον ἀπαστράπτων· ἐξισταμένου
μου δὲ, ἐνωτιζομαι φωνῆς πόθεν οὐκ οἶδα, λεγούσης μοι·
Πρόσχε καὶ ἰδε, κλίον αὐτόν ἢ διὰ τὸν Κύριον g σχαλῶ
πειοίηκεν. Ἐώραν οὖν καὶ ἰδοὺ ἀπὸ τῆς ἀκτίνος τῆς
οὐσῆς ἐπὶ τὸν Δίκαιον, μικρὰ τις ἀκτίς μερικῆς χωρι-
θεῖσα προσεπέλαμψε τῇ ὀφεί μου· καὶ εὐθὺς ηὐξήμην
ποιεῖν τὰ σχήματα αὐτοῦ ὅσων προθεσμίαν ἐτεθέασο·
ἔπειτα ἀφείλασιν ταῦτα ἐξ ἐμοῦ, καὶ ὑπῆρχον καθὰ καὶ
πρώην εἰς τὰ τοῦ κόσμου ὑπερειδόμενος ἦθεον. Ἰδοὺ
Κυρίε μου ἀπὸ τοῦ νῦν αὐτὸς γενοῦ προνοητής τῆς σωτη-
ρίας μου, ὁδῶν με ἐν τρίβῳ τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν.
Ταῦτα ἐνωτισθεῖς ὁ θαυμασιος Ἐπιφάνιος καὶ ἰλιγγια-
σας, ἐξέστη τῷ πνεύματι, καὶ περιπλακείας αὐτῷ δάκρυ-
σιν, ἡσπάσατο τοὺς ὀφθαλμούς αὐτοῦ, ὡς θεατὰς γενί-
σθαι τῶν τοιούτων μυστηρίων, καὶ ἔλεγεν· Ὁ παντοκράτωρ
Κύριος, ὁ δειξας τὰ θαυμαστὰ μυστήρια ταῦτα, δυνατός
ἐστίν σώσασθαι καὶ τὴν καλὴν σου ψυχὴν, ἡγαπημένε
ἀδελφε μου· κἀγὼ ἀπὸ τῆς σήμερον ὡς φίλῳ μου γησίῳ
καὶ συναιμόνῳ πνευματικῷ οὕτω τὰ περὶ σου διαθήσομαι.
Ἡγάπη τῶν ἐκτε τοῦ παῖδα ὁ Ἐπιφάνιος, συνεργὸς
αὐτῷ h [γενόμενος εἰς τε τὰ ψυχικὰ καὶ σωματικὰ].

5* que

D
A. NICEP.
CO. EVO EX
MSS.

d

E

e

f

g

h

A que sterquilinio, quod reliquum erat noctis in eo exegit; illucescente autem die, dimissus ab Epiphania, ad spirituale suum certamea exivit. Tum Epiphanius, accersito ad se famulo, quem pridie Sanctus lingua Syriaca fuerat allocutus, inquirebat, quo pacto mysteria illa in ipso peracta essent. Qui, ut erat Epiphania imprimis carus, nihil quidquam eorum, quæ sibi evenerant, ipsum celavit, sic narrationem exordiens:

A NICEP.
CO. ENO EX
MSS.
Epiphanius
ex priore
famulo

discit quid
ipsi coram
sancto accide-
rit:

ideoque
deinceps ca-
rissimum
habet.

66 Simul atque in conclave tuum inferius ille pedem intulit, mi Domine, me stupor invasit, conspiciantem illius faciem solaribus radiis fulgidam: voxque, nescio unde, auribus meis insonuit, diceas: Adverte animum et vide, quantum stultitia, quam Domini causa simulat, ipsum extulerit. Intendens igitur animum oculosque, vidi, ex multis qui Sanctum ambiebant radiis, parvum aliquem seorsim egredi, et vultum meum illuminare: cœpique statim imitari gestus modumque agendi ipsius, quamdiu radius ille mihi visus est: quo tandem sublato, ad priorem rerum mundi hujus consuetudinem reductus sum. Ecce autem, Domine mi, ex momento hoc salutis meæ adjutor eris et dux, qui currentem in via mandatorum Dei dirigas. Talia inaudiens Epiphanius, admirabilis adolescens, sensibus pene et spiritu deficientibus præ stupore, famulum manantibus ubertim lacrymis amplexus, et oculos talium arcanorum testes spectatoresque exosculatus est, dicens: Domine omnipotens, qui mirabilia hæc tibi mysteria revelare dignatus es; potest itidem, Frater dilectissime, animam tibi tuam salvare: ego autem ab hodierna die res tuas, non secus ac amici fidelis et spirituali consanguinitate me contingenti, cordi habebō. Stetitque sua dictis fides: Epiphanius siquidem famulum illum omni deinceps tempore persecutus est amore singulari, eique in omnibus præsto fuit, tum quæ ad animæ, tum quæ ad corporis necessitatem spectarent.

ANNOTATA.

a Nota est, neque hic fusius explicanda, licet satis ad rem pertinuens, ambiguitas significationis, in voce Latina Ficus uti et in Græca σύκη. Eadem esse in in voce κολοφωνία sive (ut hic argute scribitur) κολοφονία, non habeo auctores quibus probem: sed quoniam ficus albas nigrasque novimus, vix dubito quin similis apud Græcos differentia fuerit, et sic Κολοφονία, dicuntur eæ, quæ colorem habent Colophonix resinæ seu picis, citharædis notæ. Dixi autem commutatas vocales, ad ipsum quod arguitur vitium, et ficos seu mariscas illud consequentes exprimendum, scienti quod κῶλος podex, φόνιος letifer, mortalis sit.

b MS. Vatic. μήποτε δικαίως σε τῇ θείῃ χρήσῃτε θειλῶ τινὶ ποιῇ ἐξέλκουσα τῇ σῇ νεότητι καὶ ἔνθεν μὲν πιστοῖσιν.

c Mirum quod non potius in Scythicam, quæ Sancto materna erat. Sed et Syriacam didicisse ille aliqua

occasione potuit, ut erat perquam docilis: et mox dicitur dono linguarum præditus, ut sua quemque lingua alloqui posset.

d MS. Vatic. τοῖς δεξιῶν αὐτοῦ, ἔφη μετὰ τινος ἔξουσίας Stanti sibi a dextris, inquit, cum quadam auctoritate.

e Στοιχασμοῦ ex MS. Mazar. est: habebat Vatic. συνθέσεως: non male.

f MS. Vatic. erat ἐπεύχων, significatque id quod substernitur alicui ad orandum, et in Euchologio Goar. pag. 832 invenies, τάπητα ἤγουν ἐπεύχων, etiam pro stragulo sacræ mensæ usurvari.

g Vatic. ὅτι διὰ τὸν Κύριον ποιεῖ ἡ πεποιθήκειν, quod propter Dominum facit, quæ fecit.

h Idem minus congrue: ἐν πᾶσι τοῖς τῷ κτίστῃ εὐχριστοῦσιν γενόμενος, καὶ ταῖς σωματικαῖς χρείαις.

CAPUT IX.

Post accepta verbera in fineto obdormiscens, sub pertranseunte curru illæsus manet Sanctus; noctu autem deprehensus in ecclesia ultro reserata orare, miraculo efficit, ne revelari id possit.

C O δὲ μακάριος Ἀνδρέας, μετὰ τὸ ἀναχωρῆσαι τὸν οἶκον Ἐπιφανίου, ἠγωνίζετο ἐν τοῖς ἀποκρύφοις τόποις καὶ βύμαις τῆς πόλεως, ὅπου οὐδεὶς αὐτὸν ἐγίνωσκεν, ἀπορήτων παρητῶ ψυχούμενος, καὶ τῷ κρύβει πηγνύμενος, νηστείας τολιπιωρούμενος, ὑπὸ πάντων μισούμενος, ὥστε καὶ οἱ παῖδες τῆς πόλεως, τύπτοντες, σύροντες, καὶ ῥαπίζοντες σφοδρῶς, καὶ τῷ αὐγίνῃ αὐτοῦ σχινίον βάλλοντες, ἔλκον δακρυσίως, μέλαν ἐξ ἀνθρώπων ποιοῦντες, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ χρίοντες. Οὕτως κακουχούμενος μεταλλάσσας ἐν ταῖς ἀρτοπωλείαις ἐγένετο, πρὸς τὸ ἀνακτῆσθαι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐκ τῆς ἄγαν νηστείας ταπεινωθέν. Ἐκεῖσε τοῖσιν ὑπάρχουσιν, τινὲς τῶν φιλοχρίστων ἐδίδωσαν αὐτῷ ὀβολοὺς, ὀρώντες αὐτὸν κατασπεπνημένον, καὶ ὡς ἱκανὸν χρόνον μὴ θεασάμενοι, ἔλεγον αὐτῷ. Ποῦ ὑπῆρχες ἕως τοῦ νῦν, ἔχῃ; ποῦ διῆγες τὰς τρεῖς ἡμέρας; Ὁ δὲ Ὅσιος ἀπεκρίνατο. Ἐχῃ, οὐκ οἶδατε ὅτι μωροῖς συμφορούμενος, μωροῖς ὡς μωρὸς διεπάλαμον; καὶ αὐτοὶ ἔχῃ, μόνον χρηματίζετε. Οἱ δὲ τῷ γελῶν ἐπακρόμενοι οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα. μωροῖς γὰρ ἐκάλει τοὺς ὀλεθρίους δαίμονας, μεθ' ὧν τὴν πόλιν ἐκάστοτε ἐπορεύετο, διὰ τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν ἀγωνιζόμενος. Καὶ οἱ μὲν ἐδίδωσαν αὐτῷ ὀβολόν, οἱ δὲ καὶ δύο: οἱ μὲν ἄρτον, οἱ δὲ τύρον, ἄλλοι δὲ ἰχθύν, οἱ δὲ θέρμια, καὶ ὀπώρας, ἐξ ὧν ἐπίπρασκεν ἑκάστους εἰσερχόμενος δὲ ἐν καθαροποιίῳ, ταῖς ὁμυαῖς πέννησιν διένειμε ταῦτα. Καὶ πολλὰκις τινὲς τῶν ἐλεημόνων, ἐλθόντες καὶ οἰκτείροντες παρεῖχον αὐτῷ

P ostquam Andreas, relictis Epiphanii ædibus, luci solique se reddidit; palastram sibi deligens ignobiliora urbis loca vicosque, ubi nulli mortali innotuerat; patiebatur frigus intolerabile, rigebat gelu, deficiebat inedia jejuniisque: tanto autem erat omnibus odio, ut pueri quoque ipsum verberandi raptaadique modum non ponerent: caedebant colaphis, injecto in collum fune per vias publicas trahebant; atramentum ex carbonibus facientes, eoque vultum ipsius denigrantes. Ita habitus, inde transiit ad artopolium, seu forum ubi panes veneunt, vires corporis, præ nimia jejunii assiduitate exhausti, aliquantulum reparaturus. Eo loco quidam Christi fideles, videntes ipsum ærumnis fatiscentem, obolo impertiebantur; quodque longo tempore sibi conspectus non fuisset, interrogabant; Ubi terrarum latuisti in hunc usque diem, stulto? ubi elapsus tempus transegistis? Quibus Andreas: O vos insani, num ignoratis, stultorum me turbis immixtum, cum stultis stultum dimicasse? vos ipsi, video, soli insani estis. Hinc illi, non assecuti dictorum sensum, in effusum prorupere risum: nomine stultorum quippe veniebant Andreæ nequissimi dæmones, quibuscum congregiebatur quotidie, pro regni cœlestis præmio decertans. Interea tamen largiebantur viro, alii unum obolum, duos alii; hi panem,

Multa dira
passus in
urbis angulo

F

cum insani
depugnasse
se ait:

A panem, illi caseum, nonnulli piscem; nec deerant qui calida, quique poma porrigerent, prout quisque hæc aut illa venalia habebant: quibus ille onustus, digrediens in ænopolium, pauperibus aliis distribuebat universa. Fiebat non raro, quosdam, in miseros magis elementes, Andreæ misertos, vestem illi nliquam gestandam dare: verum illam alii quidam mendici harpagones, utpote fures impudentes, noctu clam accedentes, auferebant; ipsoque nudo relicto, ut natus erat, fugiebant. Illi autem erant, qui a vulgo civium, Sacerdotis a summi filii, indigitari consueverunt.

*dati sibi
vestibus spo-
liatur.*

a

*Fustibus cru-
deliter casus,*

B 68 Alio rursus die, cum post ænopolium exonerandæ alvi causa secedens, in transeuntium conspectu, pudoris et verecundiæ quasi oblitus, sederet; nonnemo rem ad cauponem detulit: qui foras prodicens, vidensque quod nuntiatum erat, arrepto fuste tamdiu verberibus in Sanctum sæviit, quoad vires ipsum deficerent sævientem. Sed et alius, insigniter impudens moribusque admodum agrestis, illac forte transiens; ubi vidit Sanctum verberibus exceptum, impulsus a dæmone, eundem pastoralis pedo, quod inanum gestabat, collectis viribus pulsabat tanto cum impetu, ut eminus verbera exaudirentur. Andreas vero oculos in verberantem intendens, amarus præ dolore gemitus ducebat; surgensque propius accessit homini, et ad genua procidens, amplexu constringebat pedes lingebatque lingua, durum pectus precibus mollire conatus. Quod conspicati nonnulli; Ecce, inquebant, dæmoniacum illum, mente læsum; quomodo advolutus sævientis in se pedibus, tanquam canis præbenti sibi quidpiam, blandiatur insensibilis ad verbera. Nempe dæmon in visceribus ejus furit. Andreas autem, gravibus afflictus vulneribus, astantium oculis se subduxit; inventoque sterquilinio, brevissimo illic somno indulsit. Viatores autem illac iter habentes, conspecto supra finum viro sancto, ex imo corde ingemiscientes, dicebant, Ignis et sulphur capiti illius, quæ isthæc operata est in te; nam fama erat, a muliere quapiam ope dæmonis illum ad insaniam fuisse adactum: quamvis alii in epilepsiam originem mali referendam sustinerent. At Deus, qui arcana cordium perspicit, et alta a longe cognoscit, et cogitationes hominum considerat; non ignorabat, quæ famulus suus, et cur operaretur.

*super finetum
obdormiscit;*

*et a transeun-
te desuper
curru*

C 69 Jacente igitur Andrea in spurco sordidoque, ut dictum est, loco, contigit plastrum illac transire; cujus agitator, multo vino inadens, tragædorum more ferebatnr, ignarus dormientis in platea Andreæ: qui agitatorum boum ungulis calcatus, raptatarumque rotarum impetum medio ventre excipiens, transeuntis super se curru pondere pressus fuit. Hoc qui eadem iter habebant conspicati, cum indignatione increpuerunt aurigam, nonnulli etiam ad verbera progressi, dicebant: Nihil sentias tu ipse licet; at saltem qua curru transeat prospiciendum tibi fuit. At ille, vino plurimo obrutus, vix id responsi dabat: Quis hominem in media coegit via quietem sibi dare et habitationis locum deligere? Cui rursus illi: Utinam in te transferat Deus passionem illius et spiritum, unde ad res tam insolitas et a ratione alienas impellitur! Sanctus interim, quæ gratia Christi fuit, mansit illæsus. Quamobrem mirantes aliqui dicebant; De insano isthoc quid sentiemus loquemur? Dubium sane est, utrum a Deo, an a malis spiritibus, a quibus ad perniciem usque exagitur, fuerit conservatus. Alii existimabant, incolam hominis tetrum dæmona, quod perditæ desideraret eum porro incolere, confestim plastrum pondus alleviasse, hincque sine læsione transivisse. Alii vero id negantes, attribuire Deo malebant, qui calamitatis Andreæ misertus, ipsum protexisset. At-

*illæsus mira-
biliter serva-
tur.*

τοῦ φορέσαι ἱμάτιον· καὶ τινες δὲ πένητες ἀρπαγες, ὡς οἷα λησται ἀναιδέως χρηματίζοντες, νυκτὸς αὐτῷ ἐπεμβάινοντες, ἀφέντες αὐτὸν [ὡς ἐγεννήθη] γύμνον, ἔφυγον. Οὗτοι δὲ εἰσιν οὗσπερ οἱ τῆς πόλεως εἰώθασιν καλεῖν, τὰ τοῦ Ἀρχιερέως παιδίχ.

D

A. NICEP.
C. EVO
EX MSS.

Πάλιν μὲν τῶν ἡμερῶν τὴν σωματικὴν χρεῖαν ὁπισθεν καθαροποτίου ποιούμενος ἐνώπιον τῶν διερχομένων, θεασάμενος τὴν αὐτὸν οὕτως ἀδελῶς καὶ ἀνευθριχίστως καλῇ-μενον, ἀνήγγειλε τῷ καθαροπότῃ ὁ δὲ ἐξελθὼν, καὶ ἰδὼν τὸν Ὅσιον οὕτως, σπασάμενος ῥάδδον, τοσοῦτον ἔτυψεν αὐτὸν, ὥς ὅτε ἡ ἰσχύς αὐτοῦ ἔλκτιττωσεν. Διερχόμενος δὲ καὶ ἕτερος ἀναιδής, ἀπηγριωμένον ἔχων ἦθος, χειριζόμενος βόσκου ῥάδδον, καὶ ὡς ἐθέλατο τὸν Ὅσιον τυπόμενον, τρωθεὶς ὑπὸ τοῦ διαδόλου, δίδωσιν αὐτῷ μετ' ἧς ἐκράτει ῥάδδον, ὡς ἠδύνατο, ὥστε ἀκονισθῆναι τὸν κύππον πύρρῳθεν. Ἀπιδὼν δὲ ὁ Ὅσιος πρὸς τὸν τύψαντα, πικρῶς ἀνεστῆναι τῷ πόνῳ ἀναστὰς δὲ ἐπορεύθη πλησίον, καὶ πεσὼν κατὰσπάζετο τοὺς πόδας αὐτοῦ, θαλαίχων τῇ γλώττῃ, καὶ προσευχόμενος. Τινὲς δὲ ὁρῶντες αὐτὸν ἔλεγον· Θεάσασθε φησιν, πῶς ὁ δαιμονιῶν οὗτος καὶ πρᾶτετραμμένος, κατὰσπέρ κύνων κατ' αὐτοῦ σταλῆντι οὕτω τοὺς πόδας τοῦ τύψαντος αὐτὸν κατὰσπάζεται ἀνισθῆναι, καθότι ὁ δαίμων αὐτοῦ ἐνδὸν ἐπιμαίνεται. Ὁ δὲ μακάριος Ἀνδρέας τὰς ἀνυποίτους δεχόμενος πληγὰς τῶν ἐκεῖ ὑπανεχώρησεν, καὶ εὐρὺν κοπρώδη τόπον ἐκείσε ἐκάθευδεν, ὕπνου βραχυτάτου ἐφαπτόμενος. Οἱ νῦν ἐκεῖ διερχόμενοι, ὁρῶντες αὐτὸν ἐπὶ τῆς κοπρίας ἡσυχάζοντα, ἐκ βάρους στεναχίζοντες ἔλεγον· Πῦρ καὶ θεῖον ἐπὶ τὴν κορυφὴν τῆς εἰς σε ταῦτα ἐργασαμένου· ἔφασκον γάρ, ὅτι ἀπὸ γυναικὸς περιεργασίᾳ σατανικῇ ἐπαρέτραπτο. Οἱ δὲ, Ἀπὸ ἐπιλήψεως συνέδη αὐτῷ τοῦτο τὸ πάθος. Θεὸς δὲ ὁ τῶν κρυπτῶν γνώστης, ὁ τὰ ὑψηλὰ ἀπὸ μακρόθεν γινώσκων, καὶ τοὺς διαλογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων ἐφύρων, εἶδεν τοῦ δούλου αὐτοῦ τὴν ἐργασίαν, καὶ οἷς τρόποις ἔπραττεν ταῦτα.

E

Κεῖμένου οὖν τοῦ Ὁσίου κατὰ προεῖρηται ἐν τῇ κοπρώδῃ τόπῳ, συνέδη ἄμαξαν διέρχεσθαι ἐκείσε· ὁ δὲ βοηλάτης, πλείονι οἴῳ συμπεφυρμένος, τραχηλῶν ἐπορεύετο, οὐ μέντοι συνέδει τὰ κατὰ τὸν Ἄγιον. Παριόντες τοῖσιν οἱ βόες, κατεπάτησαν τὸν Ὅσιον, ἐλκόμενοι δὲ καὶ οἱ τροχοὶ μέσον τῆς κοιλίας αὐτοῦ b διέλθον. Θεασάμενοι δὲ οἱ τὴν ὁδὸν πορεύομενοι, κατεκράνυσαν τοῦ βοηλάτου θυμούμενοι, καὶ τινες τύψαντες αὐτὸν σφοδρῶς ἔλεγον· Ὡς τῷ οὐκ αἰσθάνῃ, καὶ οὐκ ἔδελπες πῶθεν πορεύεται ἡ ἄμαξα; Ὁ δὲ τῷ πολλῇ οἴῳ κεκαρωμένος, μολίς ἀπεκρίντο· Τίς ἀνέχεται αὐτὸν μέσον τῆς ὁδοῦ καθισθῆναι, καὶ τὰς σκηνύσεις ποιῆσαι; Οἱ δὲ πρὸς αὐτόν· Δώη σοι ὁ Θεὸς τὴν αὐτοῦ φρόνησιν καὶ τὸ πνεῦμα, ὅπερ αὐτὸν εἰς τηλικαύτην ἀπείαν ἀναισθησίαν ἔλασεν. Ὁ δὲ Δίκαιος χάριτι τοῦ Χριστοῦ διέμεινεν ἀβλαβής. Καὶ τινες λαυμάζοντες, ἔλεγον· Τί εἵπωμεν, ἡ τί φηγήμεθα περὶ τοῦ πεφυρμένου τούτου; ἐσποροῦμεν, ἄρα ὑπὸ Θεοῦ ἐσκαπάθη οὗτος, ἢ ὑπὸ τῶν πανηγρῶν πνευμάτων, ἐν οἷς κατὰτμιδόμενος ὤλυσεν. (1) δὲ ἔλεγον· Εἰκάζομεν, ὅτι ὁ συμπεριφερόμενος αὐτῷ δαίμων, ἐπιποθῶν τοῦ συνεῖναι αὐτῷ, ὁξέως τῆς ἀμάξης τὸ βάρος ἐλούρησε, καὶ ἀβλαβής διέμεινεν. Ἄλλοι δὲ ἔλεγον· Οὐ, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐλεήμων ὑπάρχων, οἰκτειρήσας τὴν αὐτοῦ ἀτυχίαν, ἐσκέπασεν αὐτόν. Ταῦτα δὲ πάντα ἐκουσίως ἔπραττεν ὁ Μακάριος, μιμήσας τὸν λότμον καὶ τὰ ἐν κόσμῳ διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

b

F

Ἐτερον δὲ πρᾶγμα ὁ Δίκαιος ἔπραττεν, τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ ἐνδυναμοῦντος αὐτόν. Ἐν γὰρ ταῖς τοῦ θέρους ἡμέραις, ἡνίκα ὁ ἀφώρητος καύσων τοῦ ἡλίου ὑπῆρχεν, ὁ καὶ τὴν γῆν ὡς κέμινον ἐργαζόμενος· τότε ὁ Μακάριος σχηματίζόμενος ἐπαίει αὐτὸν ὡς μεθύνοντα, ἀφικόμενος ἐν τῷ καυστῶδι τόπῳ, ἐκείσε ὑπέμεινεν τὸν φλογερὸν καύσωνα, ἄδρωτος καὶ ἄποτος μέσον τῆς ὁδοῦ ἀνακείμενος. Οἱ οὖν διερχόμενοι συμπαιζόμενοι εἰς αὐτόν, ἐκ διαβολικῆς ἐργασίας θυμούμενοι, οἱ μὲν ῥάδδοις ἔτυπον, οἱ δὲ λακτίζοντες διέδκινον, ἕτεροι δὲ βλασφημοῦντες καὶ τοῖς ποσὶ κατὰπτοῦντες, ἄλλοι δὲ τοὺς πόδας αὐτοῦ λαδόμενοι εἰς τὸ κᾶτυντες ἔσυρον. Ἡνίκα δὲ ἡ νύξ κατέλαθεν, ἀνιστάμενος

A. NICEP.
CO. KYO
EX MSS.

A μενος ἐκείθεν, ἤρχετο ἐν τοῖς προθύροις τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ δι' ὅλης νυκτός ὑπῆρχεν ἀσχολούμενος ἐν προσεύχαις καὶ δεήσεσιν.

Ἐν μιᾷ οὖν περιόδῳ τῆς αὐτοῦ ἐργασίας, συνέβη τί ἐπιτελεσθῆναι εἰς τὸν τοῦ Κυρίου θεράποντα. Κατὰ γὰρ τὸ εἰωθὸς παρενομένου αὐτοῦ ἐν ἀωρία, πρὸς τὸ μὴ γνωσθῆναι τινι τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ, ἐν τοῖς προθύροις τῶν ἐκκλησιῶν χάριν εὐχῆς, συνέβη παρὰ γενέσθαι αὐτόν, καὶ ἐν τῇ εὐκτηρίῳ τῆς παννυχίου Θεοτόκου, τῇ οὖν ἐν τῇ εὐνομίᾳ ἐμβόλῃ τοῦ φέρου Κωνσταντίνου. Ἐτυχεν δὲ τινα παῖδα δι' ἐπιταγῆς τοῦ κυρίου αὐτοῦ ἐν τῇ λεωφόρῳ ἐπ' ἀποκρίσει διέρχεσθαι. Τοῦ οὖν Ὁσίου διερχομένου πρὸς τὸν εὐκτήριον οἶκον τοῦ προσεύξασθαι, ἐπεφίχκει αὐτόν ὁ παῖς ὑπετέροις βραδίῳ ποσίν· ὁ δὲ Ὁσίος ἤγνυσε τὸν βραδίοντα ὀπισθεν. Ὡς δὲ πλησίον τῶν προθύρων ἐγένετο τοῦ ναοῦ, τοῦ Θεοῦ θέλοντος δειχθῆναι ὁποῖός ἐστιν, ἐκτείνας ὁ Ὁσίος τὴν δεξιάν αὐτοῦ χεῖρα, καὶ σφραγίσας τὰς πύλας τῇ σημεῖν τοῦ τιμίου σταυροῦ, εὐθέως αὐτοματὶ ἠνεώχθησαν· εἰσελθὼν δὲ ἐνδόν, ἀδελῶς τὴν προσευχὴν ἐποιεῖ, μὴ ἐπιστάμενος ὅτι ὀπισθεν ὑπὸ τινος καθοπτέυεται. Ὁ οὖν παῖς, δὲ ὀπισθεν ἠκολούθη, εἶδ' αὐτόν, καὶ ἐγένωσκεν ἕνα τῶν παρατετραμμένων ὑπάρχειν, καὶ θασάμενος τὰς πύλας ἀνεωχθείσας, ἔφριξεν ἰλλυγιάσας, καὶ τρόμῳ συσχεθείς ἐλογίζετο ἐν ἐαυτῷ λέγων· Ἴδε ποῖον δοῦλον τοῦ Θεοῦ, οἱ κατὰ ἀλήθειαν παρατετραμμένοι πάρετον ὀνομάζουσιν! ὁποῖος ἄγχιος κατέστηκεν, καὶ ἠγροούμεν ἡμεῖς! ὁ πύσσος κρυπτοῦς δοῦλος ἔχει ὁ Θεός, καὶ οὐδεὶς ὁ συνίων ἢ γινώσκων τὰ κατ' αὐτοῦ!

Ὡς δὲ ταῦτα διελογίζετο, ἐστῶς πρὸ τῶν πυλῶν, πορευθεὶς ἐγγύτερον, ἐσκόπευεν τί ἐνδόν ἐργάζεται, καὶ βλέπει αὐτὸν πρὸ τοῦ ἄρθωνος ἐπὶ τὸν αἶρα κρεμάμενον καὶ προσευχόμενον· κύκλῳ δὲ αὐτοῦ φλόξ πυρὸς ἐξεπορεύετο, ἐξ αὐτοῦ δὲ ἐξήρχετο εὐωδία ἀσύγκριτος, μέχρι γε τῶν πυλῶν τοῦ ναοῦ, ὅπου γὰρ ὁ παῖς θεωρεῖται ἕνα ἵστατο. Καταπλαγεὶς οὖν ὁ παῖς ἐπὶ τῇ παραδόξῳ τούτῳ θαύματι, ἐκείθεν ἀναικλήτως τὴν πρόσταξιν ἐκτελεῖσαι τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ὁσίος τὴν προσευχὴν πληρώσας ἔξιεν· ἐν δὲ τῇ ἐξίεσσι αὐτόν, ἡσυχάσαστο αὐδὴς τὰς πύλας τῇ σημεῖν τοῦ τιμίου σταυροῦ. Ὡς δὲ ἔξιεν τῆς ἐκκλησίας, ἐπέγνω τοῦ παρατηρησαμένου αὐτὸν παιδός, καὶ ἡσυχάλλε λυπηθείς ἐπὶ τούτῳ· ἐπέγνω γὰρ τῇ πνεύματι ὅτι οἰκέτης τῶν παραχθέντων θεατικῶν γέγονεν, καὶ παρετήρει τὴν τοῦτον ἐπιστροφὴν, ἵνα παραγέλῃ αὐτῷ, τοῦ μὴ τινι τὰ κατ' αὐτόν ὁρᾶν ποιήσει. Ἀνθυποστρέψαντος δὲ τοῦ παιδός, συνήντησεν αὐτῷ ὁ Δίκαιος καὶ λέγει αὐτῷ· Φύλαξον, τέκνον, τοῦ ἀναγγεῖλαι τινι τὰ ὁραθέντα σοι ἐν τῷδε τῷ τόπῳ, καὶ ἔσται σοι ἔλεος παρὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ· εἰ δὲ καὶ ῥῆμα ἐν δοκιμάσει ἀπὸ τῶν θεαθέντων σοι ἀναγγεῖλαι τινι, ἐντελοῦμαι πνεύματι ἀναθάρεται, καὶ ὁ αὐθιγὸν ἡράμεν σε τῇ πόλει καταστήσει ὅμως, μὴ τὸν Ἰησοῦν, ὁ φυλάσσον σε Ἄγγελος οὐκ ἔχει σε σθεῖν· ἔχασθαι· ἐντελοῦμαι γὰρ αὐτῷ περὶ τούτου, καὶ ἀφρόντιστος ἔσομαι.

Ὁ δὲ μὴ βλέπων τὸν ὁμιλοῦντα αὐτῷ τίς ἐστιν, φέρεται συσχεθεὶς ἔφη· Οὐχί Κύριε. Παραύμενος δὲ ἐξίστατο ἐν ἐαυτῷ λέγων· Βλέπει θαύματι πλέον ἡσύμα· [οὐ γὰρ διέλαθεν αὐτὸν ἀεὶ εἶδον]· ἰδοὺ ποταπὸς ἄγιός ἐστιν, καὶ ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν οἱ παραπεσομένοι ἐπ' ἀληθείας. Βαδὴ τοῦ μυστηρίου! πόσους κρυπτοῦς δούλους ἔχει ὁ Θεός, καὶ ἀγρότης πολιτείας καὶ συνειδήσεως! καὶ ἅπερ ἐν τοῖς τῶν ἁγίων βίαις κηρύττουμεν, ταῦτα οἰκείως ὀφθαλμοῖς ἐωράκαμεν. Πορευθεὶς οὖν πρὸς τὸν κύριον αὐτοῦ, [ἐβουλεύσατο καθ' ἐαυτόν τοῦ ἀναγγεῖλαι] πάντα τὰ ὁραθέντα αὐτῷ, ὡς καὶ κἀκεῖνος μετελάτῃ τοῦ θαύματος. Καὶ ἐν τῇ μέλλειν διαῖραι το σῶμα αὐτοῦ, ὡρᾶται αὐτῷ νεανίας τίς ἐστὼς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, ἀστραπῆς εἶδος ἔχων, καὶ ἐκρούσας αὐτόν, εἶπεν· Παῦσον, ταπεινὸν, μὴ λησθῆς πονηρῷ πνεύματι, καὶ δαιμόνων γενέσθαι παῖδιον. Ἰδὼν οὖν τὸν ὁραθέντα, ἐνέεις ἐγένετο, καὶ τρόμος ἐπελάβετο αὐτόν. Βουλούμενος οὖν ἀνακράξαι ἀπὸ τοῦ φόβου, ὁ πυρρινὸς ἐκεῖνος τῇ δεξιᾷ παλάμῃ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐναπέφραξε, λέγων· Παῦσον. Καὶ εὐθέως οὖν τῷ λόγῳ ἄφραν-

que hæc omnia faciebat Sanctus animo lubenti, odio D prosequens mundum et ea quæ in mundo sunt, ut potiretur aliquando regni cœlestis.

70 Aliud quoque memoratu dignum, benignissimo Domino nostro vires sufficiente, operatus est. Illud æstatis tempus agebatur, quo æstus solis intolerabilis terram quodammodo ut clibanum succendit; cum Beatus ebrium se simulavit, ebriorum exprimendo gestus gressusque imitando; procedensque in locum maxime aprium, procubuit media via, nullo cibi potusve admissio solatio; et æstuantem illic solem diu toleravit. Prætereuntes vero, quod offendiculo sibi esset, a diabolo ad iracundiam instigati, pars baculis cædebant jacentem, pars impacto in ipsum calce transibant; alii blasphemantes conculcabant pedibus, nonnulli per pedes tractum in præceps rapiebant: unde ingruente nocte resurgens, conferebat se ad ecclesiarum vestibula; vacabatque, quanta nox esset, orationi.

71 Cum sic aliquando circumiens suis vacaret exercitiis, contigit miraculum quoddam perfici in famulo Dei. Vestibula namque ecclesiarum, intempestæ noctis tempore, quo minus opera sua hominibus innotescerent, more suo visitabat orationis causa; cum forte ad ædem quoque gloriosissimæ Dei genitricis, e sinistra fori Constantiniani parte sitam, delatus est: acciditque sub idem tempus famulum quemdam, a domino suo respondi ejuspiam petendi causa missum, illac transire. Hic igitur, ut contentiore incedebat gradu, conferentem se precandi ergo ad memoratum oratorium Andreæ assecutus est, ipso id non observante. Cum igitur ventum est propius ad templi vestibulum, volente Deo monstrare, quantus famulus suus esset, ad signum venerandæ Crucis, quod Sanctus extensa manu dextera formabat, continuo valvæ sua sponte patuerunt: qui ingressus, orationi secure vacabat, nullius magis nescius, quam quod ab aliquo pone secuto deprehensus esset. Deprehensor autem ille probe noverat Andreæ, sciebatque e numero insanorum esse unum: cui quando portas adaperiri conspicatus est, inhorruit; totisque artibus contremiscens, ita secum pensabat: Ecce qualem quantumque Dei famulum ii, qui vere insani sunt, vesanum appellant! qualis ille sanctus est, et nos ignoravimus! o quot Deo eximie sanctitatis cultores oculi sunt, quorum nulla nobis gesta aut indicia innotescunt!

72 Ubi talia, consistens pro foribus, volvisset animo; accessit propius, speculaturus, quid rerum intus ageret: viditque ante ambonem in ære pendulum orare, flamma ignis circum emicante; et sentiebatur egredi ab ipso singularis odorum fragrantia, quæ ad portam usque pertingebat ecclesie, ubi famulus spectandi causa stabat: qui tam insolito miraculo obstupefactus, inde pedem retulit, mandata domini sui executurus. Sanctus vero, completa oratione templum egrediens, facto Crucis signo valvas iterum obseravit: egressus autem cognovit spiritu, a famulo se observatum esse, omnium quæ gesta erant spectatore facto: quamobrem et doluit admodum et ingemuit: præstolatusque est dum reverteretur, præcepturus moniturusque, ut ne cui res suas manifestaret. Tandem igitur viam relegenti, processit obviam Sanctus, hisque cum verbis compellavit: Cave sis, fili, quæ tibi hic videre contigit, cuiquam reveles; et miserebitur tui Dominus: si vero contra faxis, verbo vel unico indicato, præcipiam immundo spiritui, ut in triumphum te toti urbi spectabilem ducat. Sed et Angelus tui custos, Dominum Jesum testor, neutiquam patietur mentionem te facere hujusce rei, præcepto, quod ipsi ego imponam, obsecutus: sicque mihi cura libero hac super re licebit esse.

æstivo calori urendum se exponit,

et a prætereuntibus illud dendum.

E
c
Noctu in vestibulis ecclesiarum orare solitus

deprehenditur valvis ultro apertis ingressus,

et suspensus in ære luminoso:

quod intellgens celari jubet:

A 73 Famulus autem isthæc quidem audiens, nullum vero qui loqueretur videns, summopere territus, Domine, inquebat, neququam revelabo. Transiens autem stupore plenus, ita secum loquitur : Ecce autem grandius priore miraculum ; non enim latent ipsum quæ ego vidi : ecce quantus ille Sanctus ; et nos, vere insensati, id ignoramus ! Papæ ! quantum mysterium ! quot occulti Deo servi sunt ! quam perfectæ conversationis, quam puræ conscientie ! Vere, quæ e Sanctorum vitis sæpe audivimus, eadem ipsa nunc oculis nostris usurpavimus. Atque ita abiit : abiens vero decernebat enarrare omnia domino suo, quæ per noctem illam conspexerat, quo et ipse miraculorum istorum certior fieret. Janique os aperturus erat ad loquendum, cum se coram videntem obtulit quidam juvenis, fulguris in modum rutilans : ingentemque homini terrorem incutiens ; Siste, inquebat infelix, ne a malo spiritu correptus, dæmonii ludibrio fias. Quo conspecto, vox sensusque deficere, et tremor invadere servum : cumque tandem metus clamorem ei expressurus videretur, fulgidus ille juvenis manu dextera os obtinuit dicens : Conticesce ; simulque disparuit. Famulus autem ostensis hisce inhorrescens, anxio fluctuabat animo, visumque prius miraculum quotidie in memoriam revocabat ; non nisi invitus admodum et præter voluntatem suam, sibi uni scientiam prodigiorum Andreæ reservans.

sed nihilominus loqui volenti,

os per Angelum suum obstruit.

τος ἐγένετο. Φρίξας οὖν ὁ νέος εἰς τὰ ὁραθέντα αὐτῷ ἀπορῶν ἰλιγγίᾳ, καὶ τῇ θαύματι ἐκάστοτε ἐπ' ἀνσμήνισι ἐκέκτετο· ἄκων γὰρ καὶ μὴ βουλόμενος διετῆρει τὸ στόμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἀναγγέλλειν τινὶ τὰ τοῦ Δικαίου τεράστια.

D
A. NICEP.
CO. EVO BX
MSS.

ANNOTATA.

a Notat Cangius in Glossario, ad vocem kalendæ, petulantiam laicorum quorundam Græcorum, qui (sicut in Latina versione Synodi 6 cap. 16 legitur) per quædam indusia et vestimenta Sacerdotalia videbantur gradum quasi Sacerdotalem sumere, proprium etiam sibi Patriarcham adscribentes, et quibusque divinis illudentes : et tales scurræ fortassis hic intelliguntur.

b Ita MS. Mazar. pro quo Vatic. hæc omnia ha-

bebat : λωδίσσαντες, σπαρθέντες δὲ διέδοκσαν ἐπάνω αὐτοῦ.

c Est hæc apud Cangium, lib. 4 Constantinopolis Christianæ cap. 2, inter xides, quas enumerat quinquaginta Dreiparæ sacras, vigesima secunda ; quam docet a Basilio Macedone vel extructam primum vel restauratam fuisse, et a nonnullis simpliciter Εὐκτέρου φόρου appellari.

d Ita etiam idem Mazar. pro αὐθάρων, uti legebat Vaticanum.

CAPUT X.

Immaniter creditur : occulta peccata aperit : pœnam secuturam prædicat : cum diabolo varie congluditur.

A scurris ad ficus edendas instigatus,

Aliquando tempore autumnali, (cum fructus maturi, uti usus passim obtinet, exponuntur ab eorum propolis ; et selectiores quidem in vasis vitreis, quo distraherentur facilius) prostabat in taberna quadam vas ejusmodi, selectis ficibus plenum, altum dormiente tabernario, capite in genua reclinato. Aderat ibidem vir Sanctus, aderant et scurræ quidam otiosi ; quorum unus trudendo Andreæ propius ad poma admovit, ficuumque congerie digito monstrata ; Esto, inquit, stulte, ac ventrem imple : copia tibi fortassis imposterum nulla erit. Ille autem, dicto audiens, ut prope adstabat, manducare coepit quam potuit avidissime : quod scurræ isti videntes, signis indicium faciebant ac hortabantur, ut porro pergeret seposito timore. Jamque exhaustum prope vas erat, cum evigilans propola intemperanter vorantem conspiciat : prosiliensque e sede sua, raptō ex pluribus, qui ad manum erant, fuste uno, tam diu cecidit hominem, quam per vires licebat : sicque trusum, verberatum, calcibus impetum procul inde abegit.

C
fustibus male mulctatur ;

et ex hac pœna sua futuram peccatorum colligit.

a

75 Ecce autem idem ille famulus, qui suspensum in aere Sanctum aliaque ejus miracula coram viderat, obviam fit : statimque ruens in amplexum, manus et os deosculatus est : conspicatus vero totum corpus ejus flagris lividum, interrogavit, a quonam adeo inclementer exceptus esset. Cui Sanctus : Comparavit illa mihi, o filii, illex a hæc voracissima, voluptate ficuum inescata et delusa misere : quod si paucularum ego ficuum voluptate fructus, tam gravia fustium verbera perpeti necessum habuerim ; qualem, putas, pœnam irrogabit Deus iis, qui operibus summæ nequitie indulgentes, nulla pœnitendi cura tanguuntur ? Tum alio vertens sermonem ; Itane, inquit, oblitus eras servare præcepta mea ? nisi enim ignea coruscantis juvenis manus os tibi obstruendo edicere prohibuisset, jam numerum dæmoniacorum ipse adauxisses. Quibus auditis totus inhorruit, propter Sancti prædictionem,

Eν μιᾷ τοίνυν τῶν ἡμερῶν, τρύγης χρηματιζούσῃς (ἔθος ἐστὶν τοῖς τῆς πόλεως πεπρασκουσὶ τὰς καλλίστας ἐν ἐλπίσει σκεῦσι τιθέναι καὶ πωλεῖν) ἐν ἐνὶ τῶν ἐργαστηρίων προύκειτο ἄγγος ὑέλινον, σύκων ἐπιλεικτῶν ὑπάρχον ἀνέπλεον. Ὁ οὖν Δίκαιος ἦν διατρίβων ἐκεῖσε, τινὸν δὲ γελοιαστὸν ἐκεῖσε ἐστῶτων. Τοῦ οὖν πεπρασκοντος ὑπνώσαντος ὑπὸ τῶν γονάτων αὐτοῦ, εἰς τῶν παρεστῶτων γελοιαστῶν ὡθήσας τὸν ὄσιον πλησίον τῶν ὑπὸ τῶν ἀπὸ τῆς σκευῆς ἀνακλινόμενων αὐτῷ τὴν τῶν σύκων ἀπαλάθην, καὶ λέγει αὐτῷ· Φάγε ἔχχε, καὶ ἐμπλησον τὴν ψυχὴν σου, μὴ πῶς εἰς τὸν ἐπίοντα χρόνον οὐ γενήσονται. Ὁ δὲ ὑπνωσάσας, καθισθεὶς πλησίον, ἤρξατο ἐσθίειν ὡς ἰδιόυατο· βλέποντες δὲ αὐτὸν ἀναιδῶς ἐσθίουσα, θένονον αὐτῇ ἀφρόδως ἐμπλήσκεισθαι. Ἐλαττωθέντος δὲ τοῦ ἄγγελου διύπνισεν ὁ πεπρασκων, καὶ ὡς ἴδεν αὐτὸν ἀναιδῶς ἐσθίουσα, ἀναπηδήσας ἐκ τοῦ καθισθῆναι καὶ ῥάβδου τινὸς τῶν παρισταμένων ὀραζόμενος, ἐπὶ τοσοῦτον αὐτὸν ἔτυψεν, ὥς οὐκ ἦν ἰσχύς ἐν αὐτῷ· οὕτως οὖν ὥσων, τύπων, λακκίζων, πόρρω ἀπεδίωξεν.

a

Συναντῶ οὖν αὐτῷ ὁ παῖς, ὁ ἴδων αὐτὸν ἐπὶ τοῦ αἵματος κρεμάμενον, ὃ καὶ βλέψας αὐτοῦ τὰ θαυμάσια, καὶ περιλαβὼν αὐτὸν, κατεψάλλει αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπον. Θεασάμενος δὲ αὐτοῦ ἅπαν τὸ σῶμα μεμειλανόμενον ἐπυνθάνετο, τίς ἄρα τὸ τοιοῦτον αὐτῷ κατηργάσαστο· λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Μανχάριος· Ταῦτά μοι προσεξένησεν, ὦ τέκνον, ὁ παυλοσίμαχος ἀγωνίας οὗτος ἰδουῇ σύκων διελασθεὶς ὁ ταλαίπωρος· εἰ τοίνυν ἐμὲ δι' εὐτελῶν σύκων ἰδουῇν τηλικαύτοις ῥάβδοις ἐχρήσαντο, τίνα ἐνδείχεται ὁ Θεὸς τοῖς ἐν τῇ ἐσχάτῃ προάξει ὑδουμένοις, καὶ μὴ ἐπιδεικνυμένοις μετάνοιαν ; Εἶτα λέγει ὁ ὄσιος πρὸς τὸν παῖδα· Οὕτως ἐπιλαθόμενος, ἐτήρησας τὰς ἐπαγγελίας μου ; ἐὰν μὴ ἡ πυρινὸς χεὶρ τοῦ προφύρου νεανίου, τὸ σὸν στόμα ἀναποροῦντα, ἐκώλυσε σε, ἐμελλες ἄρα εἰς τῶν δαιμονιζομένων χρηματίζειν. Ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα, ἔφραξεν ἐπὶ τὴν πρόρησιν τοῦ Δικαίου, ἀναμνησθεὶς τοῦ φρικωδέστατου τέρατος. Ὁμῶς χειροκρατοῦντες ἐπὶ τὰ πρόσω παρεπορεύοντο.

Ὁ δὲ κατάρατος δαίμων, ἰδὼν τὸν Δίκαιον φιληκοθέντα τὸν παῖδα, καὶ δι' ὧν διέδειχεν αὐτῷ τὰ προρηθέντα

A NICEP.
CO. ENO EX
MSS.

A θαυμάσια ὁ Δίκαιος φθόνῳ συσχεθεῖς, συμπαραλαμβάνει μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν παμδέελλον σατάν, καὶ συννωτῶσι τὸν Δίκαιον μετὰ τοῦ παιδὸς ὁδεύοντα ἐν τινὶ ἐμδύλῳ σκοτεινῷ, καὶ ἐξαφθείς μεγίστῳ θυμῷ, ἔφη· Μέμνησαι, κόσμη ἐμπαικτα δόλιε, τοὺς ὑπευθύνους μοι τῇ ἀμαρτίᾳ ἀπ' ἐμοῦ ἀμαρπάζων; οὐκ ἔρκει σοι Ἐπιφανίου ὁ οἶκος, καὶ τῶν λοιπῶν, οὗσπερ ὑπευθύνους μοι ὄντας τῇ ἀμαρτίᾳ ἐκάληρας, καὶ τῷ Θεῷ σου προσήγαγες, ἀλλὰ βούλει καὶ τοῦτον ἄρχει ἀπ' ἐμοῦ, καὶ καθάραι διὰ μετανοίας; καὶ εὐθέως ἤρξατο ἐξαγγέλλειν τοῦ παιδὸς τὰ ἀμαρτήματα. Ὁ δὲ Ὁσίος ἐμβριμώμενος, λέγει πρὸς αὐτόν· Ταῦτα πάντα οἰχέσθωσαν τῆς ἐμῆς σὺν Θεῷ ἐπιμελείας, καὶ τί θέει σοι πρὸς ταῦτα, παμμίσθρε; ἐγὼ ὑπὲρ τῶν τούτου πλημμελημάτων τίνω τὰς δίκας; ἐγὼ τὴν ψυχὴν μου τίθην ὑπὲρ τούτου, καὶ σοι αὐτὸς ἐν τῇ τέως οὐκ ἔξεις μερίδα ἐπὶ τῇ ψυχῇ αὐτοῦ. Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ὁσίος, ἐμμανὲς γενόμενος ὁ διάβολος καὶ σατάν ὁ παμδέελλος,

b

b [ἐπέβαλον χεῖρας τῷ παιδί, ἐκσπάζοντες αὐτόν τοῦ Ὁσίου σπεύδοντες]. Ὁ δὲ Ὁσίος μεγάλως θυμωθεὶς, ἄρας λίθον ἐκ τοῦ ἰδρύματος, κατὰ τῶν ποικίλων ἐκείνων ἔδωκεν· καὶ ἦν ἰδεῖν θέσμα, χοίρων δίκην ἐπὶ τοῦ αἵματος θρησκύντες ἡγαντιώθησαν.

Ὁ δὲ Μακάριος ἔρχεται μετὰ τοῦ παιδὸς ἐν τινὶ κα-
B θροποτίῳ, καὶ ὀνησάμενος ὁ πᾶς ἄρτον καὶ οἶνον καθεσ-
C θέντες ἡσθιον. Παραγίνεται δὲ τις νεανίας ο [ἄρτι ἐπαν-
θούντα τὸν ἱούλον ἔχων] μετ' ἐτέρου νεανίου ὁμοίου, καὶ καθεστέντες πλησίον τοῦ θεοφύρου ἀνδρὸς τοῖς ὁμοίοις ἐχρήσαντο. Ὁ δὲ Ὁσίος ἐπιγνὼς τὰ αὐτῶν πλημμελή-
ματα, ἀπεσιόπει εἰς αὐτοὺς, καὶ βουλόμενος εἰς ὑπόμνη-
σιν τῶν ἡμαρτημάτων αὐτοῖς ἀγαγεῖν, ἤρξατο τοῖς παιγ-
νίοις κεχρησθαι. Πάντες οὖν οἱ ἐκεῖσε καθεζόμενοι, βιέ-
ποντες τὴν τούτου προσποιήτον παροιμίαν, τῷ γελοίῳ κῦφραίνοντο· ἐκτείνοντας δὲ τὴν χεῖρα ὁ Ὁσίος, τὸ ἐξ ἐνός αὐτῶν κρατούμενον παξιμάτιον τοῦ ἐσθίου ἤρπασε. Ὁ δὲ ἀγανακτήσας, ἔφη τῷ Δικαίῳ· Οὐ καθεύδεις σιωπῶν, θαιμονίαρε καὶ παρατετραμμένε, ἀλλὰ ἀναιδῶς τὰ ἀλλό-
τρια ἀρπάξεις. Λέγει πρὸς αὐτόν ὁ Μακάριος· Κατὰ ἀλήθειαν, ἔφηγε, οὐχ ἰσχυρίζεις ἡμερῶν, ἀλλὰ γε τοῦ Συρεῖον τὰ πράγματα σεσύληκας· καὶ ἐχόμενος τοῦ ῥή-
ματος, δίδωσιν αὐτῷ ῥάπισμα ὡς ἦν θυνάμει πολλῇ, ὥστε ἰμώσιον ἔχειν τὴν ἀκοὴν αὐτοῦ. Συνεῖς δὲ ὁ κλῶψ τὸ ἴδιον παξιμάδιον, οὐκ ἐτόλμησεν τι ἀποκριθῆναι ἢ ἀνταμύ-
νασθαι αὐτῷ· ἐξενέζετο δὲ τὸ πρᾶγμα ἐν τῇ δικαιοῇ αὐτοῦ λέγων· Πῶθεν οὗτος ἐπίσταται ταῦτα; Δίδωσιν οὖν καὶ τῷ ἐτέρῳ, καὶ φησιν· Καὶ σὺ, ἔφηγε, κλεψικητὰ ἐσθίων οὐκ οἶδαι; Ὁ δὲ φοβηθεὶς, ἤρξατο μὴ οὕτως εἰπεῖν. Ὁ δὲ Μακάριος λέγει· Πίστευσον ἐάν προσθήσῃς ἔτι τοῦ κλέψαι, ἐξετάσῃς τῷ θαύματι· καὶ ἐπιστραφείς, λέγει ὡς πρὸς τινά· Εἰ ἔτι ἀπαξ προσθήσῃ τοῦ κλέψαι, χρῆσαι τούτῳ εἰς ἐξέτασιν. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἀνεχώρησεν.

d

e

Ὁδεύοντος δὲ τοῦ Μακαρίου μετὰ τοῦ παιδὸς, συνήν-
τησεν αὐτῷ ὁ διάβολος μετὰ ὄχλου πολλοῦ θαυμάζοντων, καὶ ἐβόρῃσι μεγάλως τὸν Ὁσίον, ὑπὲρ γε τοῦ παιδὸς, καὶ οὖν ἤρξατο κλεπτικῶν τὰ παραπτώματα. Ὁ δὲ Ὁσίος ἰδὼν τὸν θαύμονα θυροδούμενον, ἐμδρυμωσάμενος λέγει· Καὶ πάλιν τὴν ὁμῆν σου d ἵκας ἐπάρχει κατὰ τῶν φοβουμέ-
νων τὸν Κύριον, δόλιε; μὴ τὸν Ἰησοῦν! κακὴ σου ὥρα ἐγένετο· αἶρε ἐντεῦθεν, τολαίῳρε e, οὐθὲν ἡμῖν ἀπαρτί-
ῃ πολέμειται ὅπῃ τῆς σῆς μακροτύχας. Ταῦτα τοῦ Δι-
καίου εἰπόντος, ἀνταπεκρίθη αὐτῷ ὁ διάβολος· Ἀδικεῖς με Ἀνδρέα, μὴ τὸν ἀσάλευτον θρόνον, καὶ τὴν τούτου ἐμπρίπειαν! πάντα κατὰ τυραννίδα τελεῖς, ἅπερ πρᾶ-
των καθέστηκας· διὰ τὴν γὰρ φάνερεις τοῖς πολλοῖς τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ βλέποντες ταῦτα ἔρχονται εἰς κατάνυ-
ξιν καὶ μετάνοιαν ἔπαγε ἀπ' ἐμοῦ, ἀναχώρησον, φύλαττε δὲ ἐκ τῶν δὲ ἀμαρτίαις στυλίσματα ὑποκειμένων μοι, καὶ μὴ παραινέει αὐτοῖς τῆς ἐμοῦ φιλτάτης ἀνομίας ἀποδι-
δράσκων· οὐκ οἶδας ὅτι ἔχουσιν Μωσέον, καὶ τοὺς Προ-
φήτας; ταῦτων ἀκουσάτωσαν· οὐκ οἶδας ὅτι ἔχουσιν τὰ ἱστορήματα, τὸν Παῦλον, τοὺς βίους τῶν Ἀγίων ἀνα-
γνώσκοντες; καὶ αὐτῶν ἀκουσάτωσαν· οὐκ ἀρνούσιν οὗτοι πρὸς νοθεσίαν, ἀλλὰ καὶ σὺ μοι παρεμβέβηκας; τί δὲ ἐμοὶ καὶ σοι παρατετραμμένε καὶ καταμεμπαικτα; Ἀπό-

prodigium illud maximopere stupendum in memo-
riam revocaos. Nihilominus junctis inter se mani-
bus porro ire perrexerunt.

76 At vero sceleratus dæmon, visa Andreæ be-
nignitate ac amore erga famulum; quodque illi jam
alias, quæ diximus, miracula exhibuisset, incitatus
invidia; assumpto secum impurissimo satana, obviam
procedit Andreæ, cum eodem famulo in porticu qua-
dam perquam obscura incedenti; iraue incensus
maxima; Anne, inquit, insanis, illusor mundi fran-
dulente, qui subjectos mihi per peccata, extorques
e manibus meis? Non sufficiebat, Epiphanii atque
aliorum familias, itidem potestati meæ per pecca-
tum subditas, sceleribus purgasse; nisi et hunc eri-
pias mihi, et per pœnitentiam emundes? simulque
famuli peccata enumerare instituit. Verum Sanctus,
torva minacique fronte in adversarium intendens;
Hæc omnia, inquit, meæ divinæque prudentiæ com-
mittantur; quid tua illorum refert, scelestissime?
Ergo pro delictis hujusce pœnas luo: ego animam
meam pro ipso oppignero, nullaue tibi pars cedit
animæ illius. Quibus Andreæ dictis diabolus, et qui
comitabatur impurissimus satanas, in furorem acti,
injiciebant manus in famulum, eo consilio ut ipsum
violenter Sancto extorquerent. Quamobrem magna
ille commotus iracundia, sublatum humo saxum in
nequam dæmonia jecit. Ecce autem spectaculum le-
pidum! Dæmones, porcorum more per aerem grun-
nientes, ab oculis evanescere.

Obvius ei dæ-
mon de illatis
sibi damnis
expostulat;

et peccatorem
eripere ipsi
conatus,
E

77 Venit post hæc Andreas, comitante famulo,
in cœnopoliū: cumque hic panem ac vinum emis-
set, considerentque simul et manducarent: ingressi
eodem sunt adolescentes bini, quibus nuper priuā
barbæ lanugo excreverat, et prope a divino Andrea
assidentes, similiter cibo reficiebant corpora. Ille
vero, cognitis utriusque peccatis, in ipsos intuitus,
cupiensque obliviosos in illorum cognitionem dedu-
cere, consueta sibi ludificatione uti instituit: unde
quotquot aderant, solertiam fictamque debaccha-
tionem conspicati, in risum continuo soluti sunt
universi. Etenim Sanctus extensa manu alterius
paximatum, quod jamjam ori ingerendum tenebat,
rapuit. Quare indignatus ille; Neutiquam dormis,
insane energumene, inquit, etsi taces: sed aliena
impudenter rapis. Cui ita occurrit Sanctus: Revera,
stulte, tu non dormis cum solitarius es, sed Simeoni
suffuraris quæ sua sunt. Vix dicta hæc protulerat,
cum colaphum eidem vi tanta iofringit, ut inde per
median horam ipsi aures tinnirent. Ille autem, F
objecti furti sibi conscius, nec vindictam sumere nec
responsum dare ausus fuit; solummodo miratus se-
cum, unde hæc innotuissent Andreæ. Deinde ad
alterum conversus, itidem inflictio ei colapho; Et tu,
inquit, insane, quæ abstulisti furto, liguriendo
consumere non vereris? At ille perterritus, factum
negavit. Cui Sanctus. Credito, inquit, si deinceps
furtum commiseris, extorquendus dæmonio trade-
ris: et conversus, acsi quempiam alloqueretur,
Si adhuc semel, ait, ad aliena manum extende-
rit, rape illum in quæstionem. Quibus dictis abiit.

turpiter fuga-
tur.

Duorum occul-
ta aperit et
castigat:

quare iratus
dæmon cum
ferociter
aggreditur,

sed contemni-
tur:

omnibus,

A *rursum insultat,* omnibus, quas agis, tyrannidem exerces. Nam et opera tam multis sua manifestas, quibus cognitis ad compunctionem et poenitentiam adducuntur? Apage, procul a me abscede; imprimis vero caveto, ne, qui per scelerum suorum nequitiam obstricti mihi sunt, hortatione tua ab iniquitate, qua nihil mihi carius est, declinent. An nescis, quod Moysen habeant et Prophetas? illos audiant. An nescis, quod Evangelia, Paulum, Vitasque Sanctorum conscriptas habeant? hisce auscultent. Nonne illi ad vitam honestius agendam sufficiunt hortatores, nisi et tu te interponas? Quid mihi tecum rei est, irrisor mundi stolidissime? proripe te e conspectu meo, comestor fabarum: ni feceris, uti quondam Jobum, ita te modo ad poenas deposcam.

sed et rursum spernitur.

B 79 Respondit insultanti B. Andreas: O nimis maledicte, quantis flammis ustulatur modo cor tuum! qua quaeso ratione effectum dabis, ut ego ab instituto desistam? quomodo tu mihi poenas accerses a Deo? Pudeat te nugacitatis tuae, nequissime: quo enim modo aut praetextu rem istiusmodi adversum me exequeris? Non ratione auri, quod non possideo: non argenti, quod mihi nullum suppetit. An causa praediorum? an famulorum? an quia mollibus induor? Age, si quid illorum penes me repereris, ne te ulla rerum mearum capiat misericordia: everte domuum substructiones: fac, si possis, ut blasphemus Deo fiam. Numquid mutanda crebro vestimenta mihi sunt, quae invidiam tibi moveant? numquid splendidi calcei? numquid domicilium aliud quam plerisque pauperibus? Quenam illa, cedo, quibus me paras aggredi, impure, profane, mendax, canis nefande? Attende sis et vide num sordidum hoc lacerumque panni frustum, quo tegor, tibi arrideat: ecce lubens concedo. Neque vero citius haec loqui desiit, quam pauperculum exutum palliolum in adversarii os impudens objecerit; sicque nudus inde abiit. Famulus vero, Andreae comes, quod factum erat intuitus, sublato ipse pallio sese induit: quem et Sanctus mox amplexus, et multis ut a nocivis abstineret hortatus, domum dimisit. Ipse vero in mediis turbis consueto sibi modo agere pergens, cum progressu in rebus spiritualibus arduisque singulari, pessimis versuti demonis artes illudebat; crebrisque jejuniis et vigiliis se macerans, quotidianoque per urbem cursu, fatigatione, sudore se exhauriens; injurias, sputa, verbera patiens, in instituta palestra perseverabat.

Prohibente Andrea, denuo furatus

80 Interim ille juvenis, quem obtestatus fuerat Andreas, ut ne furto deinceps sese adstringeret, salutarium oblitus monitorum, ad ingenium redierat et consuetudinem furandi; quin imo in deteriora quotidie prolabebatur. Quare animadvertens Andreas, nihil agi longanimitate, delatus spiritu, adstitit in domicilio hominis illius; maiorumque uni angelorum imperavit, ut pertinaciter adhaerentem consuetudini pravæ invadens excrucicaret; peccataque ejus omnia, suis ipsius verbis enuntiata, universo mundo perspicua et manifesta redderet. Vix insidebatur a malo genio, cum repente colaphi, ab Andrea inflicti, memoria ipsi recurrit comperienti, ut ille praedixerat, evenire omnia. Hinc animi anxius, confugit ad sacrum sanctissimum Dei parentis oratorium, quod, quia ibidem sacrosancta illius effigies unguento, velut oleo, manat, Myrelæum cognominatur. Ubi igitur ad imaginem thaumaturgam venit; manantibus ubertim lacrymis contriti cordis indicibus, afflictorum omnium Auxiliatricem, singulariter tamen propitiam iis qui cum ferventiore ac indubitata fide accurrunt, coepit obsecrare; et oleo, quod divino munere istae affluebat, totum corpus inungens, per-

a daemone occupatur,

et confugiens ad imaginem B. Virginis,

την αὐτὴν ἐμοῦ, ὃ τὰ σέλη ἐσθίων· εἰ δὲ μὴ, ὥς τὸν Ἰωδ σε ἐξοιχίσματα.

Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Μανάριος λέγει· Ὁ ἐπικατάρχαι, οἷς περὶ τῆς τῆς ταύτης τρυφῆς καὶ καρδίας σου! τίς δὲ ὁ τρόπος, δι' οὗ δύνηται με ἀποστῆσαι τῆς προλήσεως, καὶ με παρὰ Κυρίου ἐξαιτήσασθαι; Φεῦ τῆς σῆς ληρωθείας, παγκάκιστε, διὰ ποῖαν πρόφασιν τὴν πράξιν σου ἐπ' ἐμοὶ βούλει ποιῆσαι; μὴ γὰρ διὰ τὸ χρυσίου, ὅπερ οὐ κέκτημαι; μὴ γὰρ διὰ τὸ ἀργύριον, ὅπερ οὐκ ὑπάρχει μοι; διὰ τὰ πράγματα; διὰ τοὺς οἰκίτας; διότι εἰμι εἰς τὴν μάλα ἐμψυμένον; [Εἰ τοῦτο ἐν ἐμοί,] μὴ ἐλεῆσαι· τί τῆς ἐμῆς υποστάσεως, τῆς οἰκίας τῆς οἰκοδομήματι κατὰστρεψον, ποιῆσαι μοι βλασφημῆσαι πρὸς Κύριον; μὴ τὰ ἀλλασσόμενά μοι ἐκπέσασθαι ἐπὶ τῆς οἰκίας σου καλῶς; μὴ τὰ στίλβοντα ὑποδήματα; μὴ ἡ κάλυψις, ἣν κέκτημαι ὥς πάντες οἱ πύκτες; τίνα εἶναι ἃ ἔχεις κατ' ἐμοῦ ἐργάσασθαι, βέβηλε, μάταιε, καὶ ψευδῆ, κύων μικρὸς; πρόσχες καὶ θέσθαι μὴ τὸ ἐρρυπωμένον καὶ διεργυρῶς σοι τοῦτο ὅραϊον ὃ περιβεβλημαι· ἰδοὺ δίδωμί σοι καὶ αὐτό· σὰν σὺν τῷ λόγῳ ἀποδυσάμενος τὸ πνεύμα, ἡμεῖς ἐκεῖνο χιτῶνιον, εἰς τὴν ἀπορώσων αὐτοῦ ὅψιν ἐρριψεν, καὶ γυμνὸς ἀπεχώρησεν. Ὁ δὲ πᾶς θεασάμενος τοῦτο σὺν τῷ ἐργασάμενον, ἦρεν καὶ ἐνέδυσεν ἑαυτὸν. Ὁ δὲ μακάριος Ἀνδρέας ἀσπασάμενος τὸν παῖδα, καὶ πολλὰ παρεγγυήσας τὸν βλαβερὸν ἀπέχεσθαι, ἀπέλυσεν οἶκαθεν· αὐτὸς δὲ μέσον τοῦ θυροῦ ἐσχόλαζεν, ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἔργοις τε καὶ καμῶσι προκόπτων τε καὶ ὑπερσφόμενος [τῶν τοῦ πονηροῦ τεχνασμάτων,] νηστεύων, σιμυπνῶν, κοπούμενος ἀπὸ τοῦ κατ' ἡμέραν πόνου καὶ δρόμου καὶ ἰδρώτος, ὑβρίζομενος, τυπτόμενος, ἐμπύομενος ἐν τοῖς τοιούτοις ἀγῶσι διημερεύων.

Ὁ δὲ νεανίας ἐκεῖνος, ὃν παρήγγειλεν ὁ Δίκαιος τοῦ μηκέτι κλέπτειν, ἐπιλαθόμενος τῶν χρημάτων τοῦ Ἀγίου, ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐπορεύετο κησιν, καὶ μάλλον ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐκλάθει. Βλέψας δὲ ὁ Δίκαιος ὡς οὐδὲν ὀφείλει ἐπ' αὐτῷ ἢ μακροθυμία, ἐπιστὰς ἐκείνῳ τῷ πνεύματι, οὗ ἐπορεύετο τὴν οἶκον, ἐκέλευσεν ἐν τῷ πονηρῷ ἀγγέλιον ἐξεῖναι αὐτόν, καὶ διὰ τῶν ἰδίων χρημάτων πάσας τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ ἠρρίμειν τοῖς ἁμαρτίαις καταστῆσαι. Ὡς οὖν συνέλθῃ τῷ πονηρῷ πνεύματι, συνέκεινεν εὐθὺς τῇ ἐπινοήσῃ τοῦ λόγου τοῦ ἀπὸ τοῦ Δικαίου, καὶ ὅπως ὡς αὐτῷ προεῖρηται, ἐγένετο. Ἐν ἀδελφότητι οὖν ἐγένετο, καὶ καταφεύγει πρὸς εὐκτήριον οἶκον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, τὸν ἐπνομαζόμενον Μυρέλαιον Γ, διὰ τὸ τὸν τίμιον αὐτῆς χρυσὸν βλύζειν τὸ μύρον ὡς ἑλκιν· ὡς δὲ ἐκείνη ἀπέφυγεν εἰς τὴν ἐπίσκεψιν ἐκεῖνον τὴν δορυματοργόν, ἤρξατο δάκρυσιν ἐκκαταλύσας ἐκκαταρῆν τὴν βοήθειαν πάντων τῶν θλιβομένων γενόμενον, καὶ μάλλον τοῖς πρὸς αὐτὴν θερμότηρῳ καὶ ὁδιστάτῳ πίστει προστρέχουσιν· λαθόμενος τοῦ θεοπροβίου ἐλαίου, καὶ αὐτοῦ ἀπασαν τὴν σὺν αὐτῷ, ἵστατο τὴν δέξιν ποιούμενος πρὸς τὴν προστασίαν τοῦ ἡμετέρου γένους.

Ἐγγόμενος δὲ αὐτῷ, ἐκστασις ἐπέπευσε αὐτῷ, καὶ θεωρεῖ γυναῖκα ἐστῶσαν πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου, βύσσου καὶ πορφύρας ἡμφιεσμένην· ἀπύκνυζεν δὲ τὸ πρόσωπον αὐτῆς καθάπερ ἥλιος· ἱσχυρὸς δὲ θυμὸς καὶ λογὴ τῷ βλέμματι ἐπαπιδύσα τῷ θαύματι. Ἐκ Μένους ἀκμήν ῥαδιουργίᾳ καὶ μεμελονωμένη; Ἐξέλθε ἐκ τοῦ πλάσματος τοῦ νιῶν μου ἡ [κατάρχαι, ἐπεὶ πρὸς με πέφυγεν,] Ὁ δὲ διὰ τῶν ὁργάνων τοῦ νέου ἀπεκρίνατο· Ὁ δὲ διὰ τῶν σὺν νιῶν τὰ παίγνια ἀπαναλαθόμενος Ἀνδρέας, αὐτὸς μοι τὴν τοῦτου ἐξέτασιν ἐνεχείρησεν. Ἦ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀπεφθίγγετο· Ἐξέλθε, καὶ μὴ φλυαρεῖ, ἐπεὶ [ἡ κακία σοι τὴν ἀπόφασιν ἀπέστειλε] ἀπενέγκαι ποιῆσομαι πρὸς τὸν λόγον τοῦτον. Πήλκε οὖν ὁ δαίμων, ἐξῆλθεν· αὐτῆς δὲ τῆς φανείας ἐνδοῦ τοῦ βήματος εἰσδυσάσας, εἰς ἑαυτὸν ὁ νέος ἐγένετο εὐθὺς, καὶ ἐπέγνω ὅτι ἀπὸ τῆς τοῦ πονηροῦ πνεύματος. Καὶ τὸν μὲν φιλήνθρωπον Κύριον ἐδόξασεν, μεγάλως δὲ τῇ παναγίᾳ Θεοτόκῳ ἐπευχαριστήσας, δίδωκεν ὅρκῳ μηκέτι κλέψαι, ἥτε πορνεῦσαι, μὴ τε τοῖς μωροῖς καὶ τοῖς ἀμαρτανόουσιν τὸ λοιπὸν συνδυᾶσαι, ἢ συναναγύρεσθαι. Ταῦτα ἐνώπιον τοῦ σεπτοῦ χαρκατῆρος τῆς Θεοτόκου συνθέμενος, καὶ ταῖς

D
A NICEP.
CO ENO EX
MSS.

E

f

g

h

i

A. NICEP.
CO. EVO EX
MSS.

A τῶν πρεσβυτέρων τῆς ἐγγυσαμένης αὐτὸν πεποιθώς, εἰς ἄκρον ἀρετῆς ἤλθοεν, ὥστε ἐκπλήττεσθαι πάντως τὴν ἀθρόαν μετοβολὴν τῆς πολιτείας αὐτοῦ. Ὅποτε δὲ αἶγεν ἐν τῇ πλατείᾳ παρέρχμενος, καὶ συνήντησεν τὸν Μακάριον παῖζοντα, ἀπὸ τῆς δημοσίας ἐξέκλινεν, εἰς τὴν ῥύμην ἀχθόμενος, καὶ λέγων· Μὰ τὸν Κύριον Ἰησοῦν, δριμύς Δίκαιος! καὶ ἀπυγχρίσται ἐκάστοτε, ὥς αὐτὸν γερονότι τῆς σωτηρίας αὐτοῦ.

ocius e creatura filii mei, impurissime, quoniam ad me confugit Cui diabolus, organo juvenis usus, ita respondit : Ille, qui filii tui causa mundum ludere aggressus est, Andreus, hominem istum mihi excruciantum commisit. At illa : Exi, præcis nugis omnibus ; quoniam et ipse sententiæ meæ subscribens te hinc amandat. Quibus dæmon terræfactus, inde abiit : ac muliere, quæ apparnerat, se intra Bema recipiente, rediit adolescens ad se, cognovitque nequam spiritum corpore suo excessisse. Quapropter gloria benignissimo Domino tributa, gratiisque sanctissimæ Dei genitrici persolutis, jurejurando se abstrixit fore, ut nunquam jure quid auferiet, ut abstineret libidinis peccato, ut cum impiis et peccatoribus deinceps commercium haberet nullum. Isthæc coram venerabili Deiparæ imagine sancte pollicitus, ejusdemque precibus pro ipso intercedentis confisus, ad tam sublinem subito virtutis apicem evasit, ut repentinam adeo vitæ mutationem omnes cum stupore admirarentur. Idem ille, si quando obambulans plateam in S. Andream more suo ludentem incideret, e publica via in angiportum declinabat, cum gemitu ac mœrore dicens ; Domine Jesu Christe, verissima admodum justus hic est ; et frequentissime immortales ei gratias, quasi principio et causæ salutis suæ, agebat.

rexit benignam generis nostri Patronam precibus D
interpellare.

81 Inter orandum vero raptus in ecstasin, spectavit mulierem, pro sacri Presbyterii g furibus consistentem, bysso et purpura vestitam, splendore faciei solis radios offuscantem : quæ vultu severo et oculis obliquis in dæmonem intuita, dicebat : Moraris etiamnum, vaferrime ac sordidissime ? Exi

se videndam
præbentis,
9

liberatur ac
vitam corrigit.

ANNOTATA.

B

a Intellige, gula. Cum enim hæc diceret, videtur aut gulam aut guttur suum monstrasse : quia de alia esse sermo non potest.

b Pro illis paucis, hoc signo [ ] inclusis, plura habet MS. Vatic. turbum majorem dæmonum istis apparentium indicantia : quæ cum obscura sint, et ad rem non multum pertineant, hæc rejicere malui. Sunt autem hæc : τάρχοι πέλοντες, θεοὶ καὶ ἐπὶ δει-τροι, τῶν ἐν τῇ μερίστῃ ταύτῃ καὶ βασιλίδι πόλει παμπουήτως ἐνεδρεύοντες καὶ πολεμοῦντες τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, ἐπὶ τὸ πράττειν ταύτης αἰσχύνῃς ἔργα, ὧθον καὶ αὐτο-θοῦντες ἐκραιναίνοντο τοῦ ἀποσπᾶσθαι τὸν παῖδα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Ὁσίου.

c MS. Vatic. sic legit ἐπαυθούσαν τὴν οὐλὴν τῆς γενιᾶδος κακισμένης.

d Isthæc e MS. Maz. correctæ, sic legebantur in Vatic. ἦκας ἐπάρατε; τί τοίνυν ὧδε γέγονος μάταιε καὶ δουλει; πάλιν κατὰ τῶν προσκυμένων τὸν Κύριον ἦκας;

e Adjicit MS. Vatic isthæc : οὐθὲν ἔμιν ἀπαντὶ ὑπολείπεται ἀπὸ τῆς σῆς ματαίωτης.

f De Myrelæo, sed monasterio, multa habet Constantinopolis Christiana viri eruditissimi, D. du Cange lib. 4. Præter istud constat ex Codino, uti ibi-

dem etiam notatur, alium fuisse ejusdem nominis locum. Codini verba hæc sunt Εἰς τὰ ὄνο Μυρέλεια μύρα ἔρρεε, καὶ ἰχμύρα πολλὰ ἐγένετο ὑπὸ τῆς Θεοτόκου καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθησαν. In duobus Myrelæis unguenta fluebant, fiebantque sanationes multæ ; unde et nomen eis inditum. Paulo accuratius hic noster originem nominis indicat, quod nempe unguentum profluens, olivo simile esset, sique ex utraque voce μύρον et ἔλαιον componit Μυρέλαιον.

g Græce quidem non Πρεσβυτέρους sed θυσιαστήριον εἶναι dicuntur sed : cum prima obvia hujus vocis significatio sit Altare, idque hic intelligi nequeat ; alteram substitui quadamtenus synonymam Constat enim ex auctoribus, et ex paulo post hic dicendis, θυσιαστήριον non raro idem esse quod βῆμα, hoc autem ita interpretari solent auctores Latini, frequentique in usu est Anastasio Bibl. Ordini Romano aliisque. Ut autem capiatur facilius, quæ pars templi βῆμα seu θυσιαστήριον sit, putem reflecti oculos ad Choros nostrates posse, a reliquo templo parietibus cancellisque separatos, quæ nulli alim laicorum etiam apud Latinos patebat aditus.

h MS. Vatic. ἐφ' ἣν ἐμαῖς ἀγκάλαις προσπέφικεν.

i MS. Vatic. κακείνῳ σοι τὴν ἀπόφασιν ἀπενέγκας ποιήσασθαι πρὸς τὸν λόγον τοῦτον.

E

F

CAPUT XI.

Mortui damnatio cognita, et prædictus Epiphanio Patriarchatus.

EΝ μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν ἐπὶ τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα μάχουτος αὐτοῦ, συνήντησεν ἐξ ὁδίου μήκοθεν πορευόμενον ἦν δὲ μεριστάνου τινὸς τῶν πάντων εὐπόρων, πλήθους δὲ συναθρομένου περιεὶ αὐτὸν, βοή τε τῶν ψαλλόντων μερίστην ἤκούετο, πλὴθι δὲ κερῶν καὶ θυμιαμάτων, θρήνός τε καὶ κοπετός τῶν συγγενῶν ἐξήρχετο. Θεασάμενός τε ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων τοῦ ἐξ ὁδίου [συνεπόμενα, ἔστι,] a καὶ ἐννεός γενόμενος ἐπὶ πολλὴν ὥραν βλέπει b καὶ ἰδοὺ ἐμπροσθεν τῶν b μοναχίων πληθὺς Αἰθιόπων δαιμόνων ἐπορεύετο, σφοδρότερον τῶν ψαλλόντων κρίζοντες τὸ, οὐαί· πάντα δὲ τὰ ἐκεῖ θυμιαμάτα ὡσεὶ κύ- c πρὸς ἑδυσώδουν, καὶ ὡσπερ ὀσκούς ἐν ταῖς χερσὶν κατέ-χοντες ἰαφοῦραν καὶ σποδὸν ἔρριπον· c ἐσπώντο δὲ τῷ γελῶνι ἀναιδώς, ὡς τρόπον ἄσμενοι γυναῖκες, πόρνοι καὶ ὀδιδάτρουσαι· καὶ ποτὲ μὲν ὡς κύνας ἐδάβειον, ποτὲ δὲ ὡς χοῖροι ἐγρύλλιζον, καὶ ἦν αὐτοῖς τὸ ἐξ ὁδίου εὐφροσύνη τις καὶ γελήθησις· καὶ οἱ μὲν τῆς κλίνης ἐπορεύοντο κύκλῳ, βόρβορον καὶ κολυμβήδας ὕδωρ τῷ προσώπῳ τοῦ τεθνεῶτος περιέπεσαντο, ἐξήρχετο δὲ πολλὴ δυσωδία ἐκ τῆς κλίνης

Aliquando ad palæstram spiritualem egressus, fit obviam funeri, eminus venienti, Primatis ejusdam admodum opulenti ; multitudine innumerabili comitante, perstreptentibus elata voce cantoribus, lucentibus magno numero cercis, cælum obuubilante plurimi incensi fumo, gemitu planctuque propinquo- rum late personante. Videns igitur Dei famulus, quæ procedentem exequiarum pompam comitaban- ur, substitit : raptusque extra se per longum tem- pus, conspicit ante candelabra ingentem procedere atrorum dæmonum catervam, qui multo contentiori voce quam cantores usi, lamentabile Væ ingemina- bant. Omnis qui incendebatur suffitus, stercora re- dolebat ; et tamquam ex utribus quos manibus te- nebant, fuliginem ac cineres spargebant ; effunde- banturque in risum intemperantem, more turpium muliercularum et meretricum profligatæ inverecun- diæ : et modo quidem latrabant ut canes, modo ut porci grunniebant ; voluptatemque ex funebri hæc pompa

Occurrenti sibi
funeri

videt Andrea
insultare
dæmonis,

A pompa capiebant ac gestiendo indicabant singularem. Alii quoque circum feretrum cursitantes, lutulentam et sentina fortentiolem aquam in demortui vultum effuse immittebant : ex ipso demum feretro eique imposito peccatoris cadavere tanta prodibat graveolentia, quanta cum exhauritur sentina consuevit. Nonnulli in faciem ejus caninas pelles aliasque ejusmodi odoris gravissimi sordes projiciebant : quidam denique sequebantur pone turpiter tripudiantes, et ingenti strepitu manibus pedibusque, nec non risu tumultuque intemperanti excitato, psallentibus officiebant, dicentes : Ne quis vestrum lucem aspiciat, stolidi Christiani, qui canem illum Psalmis prosequimini, ejusque animæ Sanctorum requiem precamini ; quin etiam famulum Dei illum nuncupatis, qui mera iniquitas est.

illud combusturos :

B

atque ex dolente Angelo defuncti

83 Terribili illa visione a beato viro inspecta, ecce tibi malorum dæmonum princeps adest, vultu tam efferato ac terribili, ut horrorem incuteret intuenti. Ferebat manibus ignem, sulphur, picem ; contendeatque velociter ad infelicis illius monumentum, cadaver, postquam sepulturæ traditum esset, in cineres redacturus. Cum vero transisset funus, ecce tibi juvenis illud pone sequebatur, pulchritudine insignis, dejecto humi vultu mœstus, planctuque magno præ calamitatis alienjus dolorisque sensu misere plangens. Accessit ad hunc propius Andreas, et ratus aliquem esse e familiaribus defuncti (utpote quem latebat divini operis istud esse) protensa manu detinet lugentem : sed et eum consolaturus, inquit : Per Deum, cœli terræque Dominum, adjuro te ; dic age, quamobrem tantopere cum lacrymis gemituque lamenteris ? non enim memini unquam me videre, tantum excitari luctum alienjus defuncti ergo : indica mihi, quæso te, mœstitiæ causam. Cui Angelus : Ille, cujus, hic funus efferri vidisti, quod potestati dæmonum traditus sit, dolendi lamentandique mihi causa est : sic enim illum deploro, quasi perdidissem. Rursum Andreas : Narra carissime (jam enim novi quis sis) quænam deliquerit homo ille. Respondet Angelus : Quoniam Andreas tu es, a Deo electus mihi non ignotus, cui liceat hæc addiscere, aures arrige et ausculta : pars quippe doloris mei levata est, cum primum pulchritudinem speciosissimæ animæ tuæ mundissimam, fulgentem, aureo colore rutilantem conspexi.

C

gravia in quibus oblerat peccata intellecti ;

84 Homo igitur ille, Religiosissime Andrea, quam fuit magnus auctoritate apud Imperatorem, tam fuit semper flagitiosæ atque intractabilis vitæ. Fuit enim scortator et mœchus, jactator superbus, masculorum concubitu infamis, tenax et immisericors, avarus, mendax, injuriam vindex, osor aliorum, susceptor munerum, et perjurus : affligebat servos suos fame, siti, flagris, nuditate : dimittebat illos brumali tempore vestimento pariter et calceis destitutos ; plures fustibus male mulctatos e medio sustulit, cumque aridis brutorum ossibus contumelavit. Tanta autem ferebatur insania in execrabilem iguibusque castigatum masculorum concubitum, ut puerorum atque eunuchorum odiosa Deo cupidine succensus, trecentas facile aninas abominabili turpique illo scelere commaculavit. Tandem, dilecte Deo Andrea, inatura ætate veniente, venit et mors ; invenitque hominem, quam implicatum multis gravibusque sceleribus, tam parum pœnitentem. Quanta vero cum ignominia, ut meruit, sceleratum fœdumque cadaver elatum sit, ipse vidisti : jamque id ipsum flammis tradendum aufertur. Quapropter ego quoque ipse, quodque dæmoniorum ludibrium et detestandum omnis fœtoris receptaculum factus sit infelix ille, mirum quanto dolore excrucietur.

85 Ita disserente sancto Angelo, excipiens An-

Maji T. VI

καὶ τοῦ σώματος ἐκείνου τοῦ ἐρσμάριου, ὃν τρόπον οἱ ἐξαντλοῦντες κάλῃον· καὶ οἱ μὲν κύναν μετὰ ἄλλων εἰδὼν δυσωδεστέων ἐναπερήπιτον εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· ἕτεροι δὲ ἠκολούθουν ὀπίσθεν ἀσέμνοισι ὀρχοῦμενοι, κρότον καὶ ψόφον ταῖς χερσὶ καὶ τοῖς ποσὶ ἀπιτέλον, γελῶντες καὶ χυδιᾶζοντες ἀσώτως ταῖς ψάλλουσι καὶ φασκοντες· Μὴ ἴδοι φῶς εἰς ἐξ ὑμῶν, μάταιοι Χριστιανοί, ψάλλοντες τὸν κύνα, Μετὰ τῶν Ἀγίων ἀνάπαυσον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀλλὰ γε καὶ δοῦλον Κυρίου τοῦτον ὀσμύζοντες, τὸν πάσης αἰολγίας ἀνάμεστον.

Τοῦτο τὸ φοβερὸν ὄραμα τοῦ Δικαίου βλέποντος, καὶ ἰδοὺ ἀρχῶν τῶν πονηρῶν δαιμόνων ἀπηγορευμένους ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τρόμον ἐξ ἀνδίας τῷ θεωροῦντι ἐμποῦν· κατεῖχευ δὲ πῦρ εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ μετὰ θεάφου καὶ πίσεως, καὶ ἔσπευδεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον τοῦ δυστήνου νεκροῦ, ὥστε πυρίκαυστον αὐτὸν ἀπεργάσασθαι μετὰ τὴν ταφὴν. Μετὰ οὖν τὸ παρελθεῖν τὸ ἐξόδιον, ἰδοὺ ὀπίσθεν ἠκολούθει νεανίας τις ὠραῖος, κατηφής, ἐκόπιετο δὲ κοπετῶ μεγάλῳ, ἀθημονία καὶ λύπη τινὶ συνεχομένης. παράγοντος δὲ τοῦ Δικαίου, πλησίον ἐγένετο. Νομίσας δὲ οὐκ εἶναι ἀπὸ τῶν ἰδίων τοῦ τεθνεῶτος, καὶ τοῦτον χάριν ὀλοφύρεται, ὥσπερ ἐπιλαθόμενος τῆς κατὰ Θεὸν ἐργασίας, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, καὶ κατασχὼν τὸν ὀρχυδῶντα νεανίαν παρακλήσει, ἔφη τρὸς αὐτόν· Τὸν Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ὀραίωζε τί σοι ἡ αἰτία, δι' ἣν τοσαῦτα δάκρυα προσέχῃ ὀλοφύρομενος ; οὐ δὲ γὰρ πώποτε θέαμαι τηλικούτου ὀρήνου ἐπὶ νεκρῷ· σαφηνίσθῃ μοι παρακαλῶ, διὰ τί οὕτω ὀρχυεῖς. Λέγει πρὸς αὐτόν ὁ Ἀγγέλος· Ἡ αἰτία τοῦ ὀρήνου μοῦ αὕτη ἐστίν, ἐπεὶ κεκληρονόμηκεν αὐτὸν ὁ διαβόλος οὗ τινος τὸ ἐξόδιον ἐωρακώς· αὐτὸς ἐστίν ἡ αἰτία τῆς θλίψεώς μου, καὶ τοῦ ὀλοφύρμου, ὃς ἔτε ἀπωλέσας αὐτὸν οὕτως ἐποθύρωμαι. Ἐφη πρὸς αὐτόν ὁ Μακάριος· Ἀνάγκη μὲν δὴ μοι, φίλτατε, ἔγνω γὰρ τίς εἶ, τί ἄρα ἔσχον αὐτοῦ τὰ παραπτώματα ; Λέγει πρὸς αὐτόν ὁ Ἀγγέλος· Ἐπειδὴ αὐτὸς εἶ Ἀνδρέας ὁ τοῦ Θεοῦ ἐκλεκτός, καὶ αὐτὸς συνῆκα, καὶ ἐπειδὴ ἐξέστίν σοι μαθεῖν, πρόσχες καὶ ἀκουσον· νυνὶ γὰρ σὺ τὸ κάλλος τῆς ὠραιότητος σου ψυχῆς καθάρων καὶ στίλβων καὶ ὥσπερ χρυσίου θεασάμενος, ὀλίγον ἀνέστην τῆς λύπης μου.

Οὗτος οὖν, ὃς σεβασμώτατε, μεγιστάνος ὑπῆρχεν τοῦ Βασιλέως, τὸν δὲ ἐφάρματος ἀνθρώπος, καὶ χαλεπὸς λίαν ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτοῦ ὑπῆρχεν οὖν πόρνος καὶ μοιχός, ἀλκῶν καὶ ὑπερήφανος, ἀρσενοκοίτης, φειδωλός, ἀσπλαγγνός, φιλόχρυρος, ψεύστης, μνηστῆκος, μισάνθρωπος, ὀμρολήπτης, ἐπίορκος, τοὺς οἰκέτας αὐτοῦ κατάρχων τῇ ποίνῃ, καὶ τῇ δόξῃ, καὶ ταῖς μάστιξιν, καὶ τῇ γυμνότητι ἀχρίτως καὶ ἀνυποδύτους ἐπαφίον ταῖς τοῦ χειμῶνος ἡμέραις, ἱκνούς τε καὶ τοῖς ῥοπαλοῖς ἀνείλεν, καὶ ταῖς σπανύλοις τῶν ἀλόγων συνέχων· τοιοῦτος δὲ εἰς τὴν μυσσάρην καὶ πυρίκαυστον ἀρσενοκοίαν, ὥστε τῶν παίδων καὶ τῶν εὐνούγων ἀσελγῇ καὶ θεμίστην ἐπιθυμίαν, ὥς μίαναι αὐτῶν ὡσεὶ τριακοσίας ψυχὰς τὸν ἀριθμὸν αἰμοδότη ἐπιμείζῃ τῆς βδελυρίας ταύτης καὶ αἰσχρᾶς ἀμαρτίας· λοιπὸν, φιλούμενε ὑπὸ Κυρίου, ἐφθασεν εἰς αὐτόν ὁ θρισμός, καὶ παραγενόμενος ὁ θάνατος εὗρεν αὐτὸν ἀμετανόητον, ἐν ἀφάτοις ἀμαρτημάτων πλήθει συνεχομένον· τὸ δὲ βέβηλον καὶ μικρὸν αὐτοῦ σῶμα αὐτὸς κατεώρακα· ὅποιος ἀτιμίας ὑπέστη, ὥς ἴν ἄξιον· καὶ νῦν ἀπάγεται κατακαῆναι· Ἐνεκεν δὲ τούτου, ὃ ἀγία καὶ θεοφιλὴς ψυχὴ, καὶ αὐτὸς ἐγὼ ἀσχαλῶν αἰοιοῦμαι, διότι γέγονεν δαιμόνων πείνητον, καὶ δυσωδέας μυσσάρην καταγώγιον.

Ταῦτα τοῦ θειοτάτου Ἀγγέλου λέγοντος, ἔφη πρὸς αὐτόν ὁ Μακάριος· Ἰκετεύω σε, φίλτατε, δέξασθαι ἀγαθὴν ποραμυθίαν, ἢ [καὶ μὴ οὕτω πενθεῖν, ἐπεὶ οὕτως βίου τὸ πέρας ἐδέξατο]. Αὐτὸς δὲ, πυρίμορφος, μέγιστος, θυμυδίας ἀνάπλες, ἐν ὀνόματι Κυρίου σαδωῶ Θεοῦ παντοκράτορος, ἔση ἐν ἀγαθοῖς κραταιούμενος ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἐν τῇ τοιαύτῃ οὖν ὁμίλῃ ἀπ' αὐτοῦ ἐγένετο ὁ Ἀγγέλος ἀόρατος· οἱ δὲ τὴν ὁδὸν πορευόμενοι, ἐν ᾗ μετὰ τοῦ Ἀγγέλου ὁμίλει ὁ Δίκαιος, βλέποντες μόνον ἐστῶτα καὶ φεγγόμενον, τὸν γὰρ Ἀγγέλου οὐκ ἑώραον ὥς ἀνά-

6* ξιοι,

A. NICEP.
CO. EVO EX
MSS.

A ξιοι, πρὸς ἑαυτοὺς ἐφθέγγοντο· Θεάσασθαι τὸν πᾶρετον, πῶς ἀσχολεῖ τῷ τοίχῳ προσομιλῶν ἀναισθητῶς. Ὡθήσαν-
τες οὖν αὐτὸν καὶ ἀποδιώκοντες ἔλεγον· Τίνα εἰσὶν πρᾶ-
τετραμμένε, ἃ παρεστῶς τῷ τοίχῳ προσομιλεῖς; Ὁ δὲ
Μακάριος τοῦτων τῶν ῥημάτων ἀκούσας παρ' αὐτοῖς
ἐλθὼν αὐτοῖς, μὴ ἀκούσας, καὶ σιωπῇ προσμειδίχσας
τὴν ἀγνοίαν αὐτῶν, ἐκείθεν ἀνεχώρησεν, πορευθεὶς ἐν
ἀποκρύφῳ ἐμβόλῃ τῆς πόλεως, κακεῖσε ἡσύχῃ· καὶ
ἐπιμνησθεὶς τοῦ ἑλεηνοῦ ἐκείνου, οὗ τινος τὸ ἐξῆδον
ἐθεάσατο, ἔλκυσεν πικρῶς, f [ὥστε ἐκ πολλῶν δακρύων
ὀργωδῆναι αὐτοῦ τὰ ὁμμάτια], εἶτα καὶ δέησιν ὑπὲρ αὐ-
τοῦ προσήγαγε Κύριον τῷ Θεῷ τῆς τοῦδε·

Ὁ Θεὸς, ὁ ἀπερίγραπτος καὶ φερδύς· ὁ Πατὴρ δη-
μιουργὸς καὶ Κύριος· ὁ τελετὴς τῶν ἀπεράτων αἰώνων
καὶ ἐφευρετὴς τῆς σοφίας καὶ ἐπιστήμης, ἀσύγκριτον γέν-
νημα, ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς δόξης τῆς ἀριστοσύνης, ὁ ὁλο-
φυῆς καὶ συμφυῆς καὶ ὁμότιμος τῷ Πατρὶ καὶ τῷ φι-
λάτῳ σου καὶ παντοκράτορι Πνεύματι, ὁ ἐκ νῦν τοῦ με-
γάλου τοῦ κατὰ κράτος γεννηθεὶς, αἰὲ πάλιν ἐν ταῖς τοῦδε τοῦ
φύσαντος κόλπῳ, ῥῦσαι ἐκείνου τοῦ τέκνου τοῦ πανάθλιου
σώμα ἀπὸ τοῦ παρθειγματοσθῆναι ἐν τῇ πίσσῃ καὶ τῇ
θεάτῳ, κάμψῃται τὰ σπλάγγνα τὰ ἅγια πρὸς τὴν τοῦ
εὐτελοῦς οἰκίαν σου δέησιν· ἐφ' ἣν γὰρ ἡ καμνισθὴς αὐ-
τοῦ ψυχῇ σὺ ἐκτετα, συνέκλεισεν γὰρ ὁ θάνατος τὰ κατ'
αὐτόν. Ἰκετεύω δέομαι καὶ ἀντιδοῦν, καὶ τὸ σῶμα καὶ
αὐτοῦ διατηρηθῆναι ἀπὸ τῆς τοιαύτης αἰσχύνης, ὅπως
μὴ ὁλοτελῶς ἐφάρκῃται ἐπ' αὐτόν ὁ βύθιος θράκων ὁ
κατὰ κράτος, κατὰ πῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σὺν τῷ σώματι. g
Ταῦτα τοῦ Δικαίου προσευχόμενος, θεῖα τις ἑλλομψίς
γένονεν πρὸς αὐτόν, καὶ ἐν ἐκστάσει γενόμενος, ἰδοὺ Ἄγ-
γελος Κυρίου κατέβη ὡς τὰς ἀστράπτης, κρατῶν ῥάβ-
δον πυρινὴν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκδιώκων τὰ ἀκά-
θαρτα πνεύματα τὰ ὄντα ἐκεῖσε, καὶ ἠφάνισεν αὐτὰ, καὶ
ἐπαύθη τὸ κατὰ καίεσθαι τὸ σῶμα τῇ πίσσῃ καὶ τῇ
θεάτῳ. Ταῦτα θεασάμενος ὁ Δίκαιος, ἐνχαρίστησεν τῷ
ταχύναντι εἰς τὴν δέησιν αὐτοῦ. Ἐν ἐκστῇ δὲ γενόμενος
ἀπὸ τῆς θεωρίας, ἐσπέρῃς καὶ οὐκ ἐκ, κατὰ σφραγιστάμενος
τῷ σημείῳ τοῦ τιμίου σταυροῦ, ἀνεχώρησεν τῶν ἐκεῖσε,
καὶ περιεῖν διὰ πάσης τῆς νυκτὸς προσευχόμενος.

Ὡς δὲ ὁ ὁρῶν, ἐγένετο, ἐπαυθὴν ἐν τῷ νυκτὶ τῆς ὑπερα-
γίας Θεοτόκου, ἐν ᾗ πρὸς ἡθὺς εἶχεν τοῦ προσεύχεσθαι
ὁ θεὸς Ἐπιφάνιος. Ἐν τούτοις ταῖς προπύλαις τοῦ τε-
μένου γενόμενος ὁ Ὁσιος, διανοχθύνει οἱ ἔνδον ὁρθάλ-
μοι Ἐπιφανίου, καὶ ἐπιστραφεὶς, βλέπει τὸν Δίκαιον ἀν-
δρα ποτὲ μὲν ὡς φλόγα πυρὸς ῥαυνόμενον, ποτὲ δὲ ὡς
χρῶμα, τὸ δὲ πρόσθεν ῥοδιόπυρον ἔχοντα· καὶ ἦν ἐκστα-
σις τῷ φιλάτῳ παιδὶ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ὁράσει. Ὡς δὲ
οὐδὲν τιθέμενος, πίπτει εἰς τοῖς πόδας αὐτοῦ λέγων·
C Εὐλόγησον, πάτερ ἅγιε, τὸ πνευματικόν σου τέκνον. Ὁ
δὲ Μακάριος θεασάμενος τὸν Ἐπιφάνιον ἐν ἀπορόχῳ
ταπεινώσει, ἔπεσεν αὐτὸς εἰς τοὺς πόδας Ἐπιφανίου λέ-
γων· Εὐεῖ ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ αὐτοῦ, ὃ δέσποτα, καὶ εὐλό-
γησόν με μάλλον σὺ, ἐπεὶ τὸ τοῦτο σοι ἀρμυδιόν· h
Τεθέσμαι γὰρ σοι πρὸ ταύτης τῆς ὥρας χαριέντως τὸ
πρόσωπον ἔχοντα, ὡς ἴστατο ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ,
καὶ στολὴν ἱερουργίας, καὶ τὸ ὁμορφίον σὺν ἀνδρὶ καμ-
νόμενον ἐκ χειρὸς Κυρίου παντοκράτορος· ἐθεασάμην δὴ
φωστῆρας ὁραίνους καὶ εὐμεγέθεις ἐν ἐνπρεπείᾳ, καὶ αὐ-
τοὶ λαβόμενοι τῆς στολῆς ταύτης, ἐκίστασαν ἐνδύσαντες
τὴν σὺν ὥραν ταύτῃ· μειδῶντες δὲ τῷ προσώπῳ, καὶ
χαριέντιζόμενοι, πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον· Μὰ τὸν δεσπότην
Χριστὸν, εὐπρεπῇ αὐτὸν ἐποίησεν τοῦτο τὸ ὁμορφίον! ἢ
γὰρ σύνεσις αὐτοῦ καὶ μελῖττος ἰ [γλῶσσα τελείως αὐ-
τοῦ σεσοφίστατος]. Καὶ ὁ μὲν εἶς, τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ
ἐπὶ τὸν μέτωπον ποίησας, καὶ ἀσπασάμενός σου, ἀνε-
χώρησεν· ὁ δὲ ἕτερος πάντα σου τὰ μέλη σφραγίσας,
καὶ τοὺς ὁφθαλμούς σου ἀσπασάμενος, ὤχετο. Ταῦτα,
γλυκύτατε Ἐπιφάνιε, εἰς σε διεπράχθησαν, καὶ αὐτὸς οὐχ
ἐθάρσυνε· καὶ πεπεισμένος ὅτι ἐμπιστεύσει σοι ἐνθαδὲ τοὺς
ὁφθαλμούς τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ, καὶ ποιμανεῖς τὸν λαόν
αὐτοῦ, ὃν περιεποιήσατο ἰδοὺ αἶματι· καὶ ἔνεκεν τούτου,
εὐλόγησον ὃν καὶ αὐτὸς ἐμὲ, καὶ εὐξαι ὑπὲρ τοῦ ἀγαπη-
τοῦ σου Ἀνδρέου.

dreas; Amabo te, inquit, dilectissime, spem bonam
concipe, et consolationem aliquam admitte, neque
tantopere dolori, istius defuncti causa, indulge: tu
enim, Seraphice et liquida voluptate plenissime
Spiritus, in nomine Domini Sabaoth omnipotentis
Dei, in bonis cœlestibus confirmatus eris deinceps
in sempiternum. Talia loquente illo, disparuit An-
gelus. Qui vero illac, Angelo Sanctoque colloquen-
tibus, transibant, et hunc solum videbant loquentem
(illum enim cernere indigni erant) ita ad se versi lo-
quebantur: Ecce delirum caput, quomodo ad pa-
rietem nihil sentientem verba faciendo stulte occu-
petur. Et trudentes abigentesque ipsum; Quenam
illa, inquiebant, stolidi, de quibus cum pariete ser-
monem instituis? Ad quæ verba nugaciter effutita
B. Andreas tacite subridens, irridensque eorum
ignorantiam, inde discessit: et secretam urbis porti-
cum adiens, quieti se dedit. Verum miserabilis istius,
cujus modo pompam funebrem spectarat, recordatus,
flevit amare, tantam lacrymarum copiam profun-
dens, ut oculi multum intumescerent: talique de-
inum prece Divinam bonitatem pro mortuo interpel-
lare aggressus est:

86 Deus, qui nullis circumscriptus terminis
terribilisque es: Pater, mundi opifex ideinque
Dominus: tuque perfectior seculorum infinitorum
et sapientiæ omnis ac scientiæ inventor, progenies
incomparabilis, et gloriæ a sanctitate promanantis
decus maximæ, qui ejusdem omnino nature es
cum Patre dilectissimoque et omnipotente Spiritu:
pari cum utroque gloria ac veneratione colendus;
qui jam inde a principio e summi Patris mente
genitus, gignentis in sinu æternum perma-
nes; eripe miserrimum infelicis illius corpus e picis sul-
plurisque tormento; moveantur sanctissima visce-
ra tua ad preces inutilis servi tui: quia immundæ
demortui animæ nihil reliquum est, cum quæ illius
fuere omnia, vindicaverit sibi mors. Supplex igitur
oro atque obsecro, ut corpus illius ab ignominia tali
conservatum velis, quo infernalis et impurus
draco non omni saltem ex parte perfectam capiat
voluptatem, quod animam simul cum corpore de-
glutierit. Ita precatus Andreas, luce cœlitus allapsa
circumsusus est; raptusque in ecstasim, conspexit
Angelum Domini fulguris instar descendere, ac
virga, quam manu tenebat, ignea expellere impu-
ros inde spiritus: qui subito ex oculis evanuerunt,
cessaruntque corpus pice ac sulphure in cineres
redigere. Talia cum vidisset Beatus, gratias ei per-
solvit, qui tam faciles precanti aures præbisset;
redditusque sibi post visionem, jam vespera tene-
bris involvente omnia, communivit se sacrosancto
Crucis signo: et abiens inde, obambulavit ur-
bem tota nocte, nunquam orationem intermit-
tens.

87 Ubi vero illuxit, contulit se mane ad eccle-
siam sanctissimæ Dei Genitricis, in qua solitus erat
preces fundere divinus Epiphanius: cumque in
vestibulum intulisset pedem, aperti sunt huic inte-
riores animæ oculi, convertenti se illico et conspi-
canti virum Sanctum, inodo lucidæ instar flammæ
coruscantem, inodo instar nivis candidum, vultu
vero colore roseo rubicundum. Ex quo spectaculo
stupor non mediocris invasit carissimum adolescen-
tem: qui cum circumlatis oculis arbitrum depre-
hendisset nullum, accidit ad pedes Andræ, Pater
sancte, inquit, benedictione imperti filium tuum
spiritualem. Andreas vero, conspecta Epiphanii
demissione animi tam singulari, similiter et se ad
illius pedes demisit, hisce additis verbis: Tu quo-
que, domine mi, precare pro me, tu me tua potius
benedictione communi; quoniam id tibi convenit.
Vidi quippe te paulo ante, cum in ecclesia Dei con-
sistebas,

D
mirantibus
aliis quicum
sic loqueretur.et infelici
compatiensE
exterminium
corporis depre-
catur,seque eraudi-
tum latatur.

F

Totus lucidus
Epiphanius vi-
sus,

narrat quomodo Patriarchaliter induit cum conspexerit,

A sistebas, insigni spectabilem vultu, vidique Patriarchatus stolam et humerale: e manibus omnipotentis Domini cœlitus allatum: vidi præterea duos genios, eximia venustate ac decore conspicuos, qui accepta stola te induentes, pulchritudinem tuam non paulo magis commendabilem fecerunt; ac vultu subridenti facete admodum inter se loquentes; Per Dominum, inquebant, Jesum; egregium illi decus addidit humerale isthoc! scientia namque et eloquentia Domini melliflua perfecte ipsum erudit. Et alter quidem signo Crucis fronti tuæ impresso, amplexuque dato discessit: alter vero partes corporis tui omnes simili modo signavit, atque osculo ori impresso etiam abivit. Isthæc, suavissime Epiphani, circa te, nihil quidem illorum videntem, peracta sunt: et dubitare non potui, quin hic tibi Deus ecclesiæ suæ gubernacula commissurus sit, ut populum, quem sanguine suo sibi acquisivit, regas ac gubernes. Quamobrem imperti tu me benedictione, et ora pro me dilecto tibi Andrea.

et ut futurum Patriarcham

B His dictis, amplexati inter se cum osculo sancto, in oculo narthecis loco consederunt: coepitque B. Andreas Epiphanium monere multa quoad ecclesiasticum statum hoc modo: Non me fugit, suavissime dilectissimeque adolescens, quam decorum putes, viam mandatorum Domini recto tramite decurrere; toto conatu incumbens laboransque, ut beatam immortalitatem attingas aliquando. Quapropter obsecro te, hortationem nostram attentis auribus ut excipias. Uberioribus manent oculi tui lacrymis, quo munditiem in animam, corpus, conscientiam inducas majorem; et in justitia exercenda suavissime, atque in elemosyna eroganda benignissime occuperis. Sumat incrementum mansuetudo tua, ut cor mundum creetur in te, utque sauctus sis et expers sceleris, quemadmodum vas præcipit electionis Paulus: ita sane fiat, o lumen, o gaudium, o decor, dulcedo, et exultatio mea. Capesce in hac vita statum perfectiorem, sectare majorem morum gravitatem, bonitati tuæ cumulum adde, eluceat prudentia tua mirabilior, oratio continetur prolixior, caritas simulare nesciat, temperantia splendidius ornetur. His accedat commiseratio erga afflictos; amor in egenos, Monachos, Deum, virtutem; accedat silentium, tolerantia, patientia in adversis; sint tibi viscera misericordiæ, ne judices alios, ne convitieris: compara tibi, quas iracundiæ, vanæ gloriæ, insolentiae superbiæque oppositas nosti virtutes; ut coram omnibus Sanctis cœtuque Spirituum innumerabili, donorum omnium Dator conspicuum te faciat ac illustrem. Quantocius virtutum omnis generis exercitia aggredere, quo Deus majori te affectu amoreque complexus, exaltatum majori etiam honore ac gloria prosequatur. Ad eminentiorem dignitatem, statum, et perfectionem te excita, ut summi Sacerdotii gradu, quo per gratiam Dei conscendendum tibi est, reperiaris dignus, et nulla ex parte confundaris. Hæc si servaveris secretaque habueris, Dominus tibi nusquam defuturus est.

Ταῦτα εἰρηνικῶς τοῦ θεοφόρου ἀνδρός, ἀσπασάμενοι ἀλλήλοις τῷ ἁγίῳ φιλήματι, ἐν ἀποκρύφῳ τόπῳ τοῦ νήρυγκος ἐκαθέσθισαν· καὶ ἔρχετο ὁ Μακάριος παραινεῖν τὸν Ἐπίσκοπον περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, λέγων· Ἐπίσκοπε, ὦ γλυκύτατε καὶ φίλτατε φίλε, καθ' ὅτι εὐπρεπὴς εἰ καὶ εὐθὺς ἐν ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Κυρίου, ἐπασχολούμενος καὶ ἀγωνιζόμενος τοῦ σώζεσθαι πλὴν ἑαυτοῦ ἵνα δέχῃ καὶ τὴν ὑμετέρου παραινεσιν, καὶ ἐνωτίσῃ τὰ ῥήματά μου. Πρὸς τὰς περισσώτερα θάκρυα πρὸς καθαρισμόν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος καὶ τῆς καρδίης σου, ἵνα γένῃ ἐν δικαιοσύνῃ ἰδύτατος, ἐν ἐλεημοσύνῃ φιλόχρητος. Πρὸς τὰς ἐπὶ τῇ πραότητι, ἵνα γένῃ καθαρὸς τῇ καρδίᾳ, ἵνα χορηγήσῃς Ὅσιος καὶ ἁγίου, καθὼς τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς ἐντέλλεται, ὅ τὸ ἐμὸν ψῆς, ἢ ἐμὴ χρῆς, ἢ ἐμὴ εὐπρέπεια καὶ ἰδύτης, καὶ ἀγαλλίσεις· Πρὸς τὰς ἐν τῇ βίῃ σου κατὰστασιν πλείονα, σεμνότητα, ἀγαθότητα, θυσιαστικώτεραν σύνεσιν, προσευχὴν ἀδιάλειπτου, ἀγαπᾶν ἀνυπόκριτον, σωφροσύνης κοσμιότητα. Γενῶ συμπαθὴς, φιλόπρωτος, φιλομόνητος, φιλόθεος, καὶ φιλάρετος. Κατόρθωσον σιγὴν, καρτερίαν, ὑπομονὴν ἐν θλίψει, τὴν εὐσπλαγγνίαν, τὸ μὴ κρίνειν, τὸ μὴ λυδορεῖν· κτῆσαι τὸ ἀόρητον, τὸ ἀνεύδοξον, τὸ ἄτητον, τὸ ἀνυπερήφανον, ἵνα μεγαλύνῃ σε ὁ μεγαλόδοτος, ἐνώπιον πάντων τῶν Ἀγγέλων καὶ τῶν ἀπείρων ἐκείνων δυνάμεων. Ὁμῶς ἐπίβητι τῇ πρακτικῇ τῶν ἀρετῶν ἐργασία, ἵνα ὁ Θεὸς πλεονέξῃ σε ἐπιποθήσας, ὑψώσῃ, καὶ τιμῇ, καὶ δοξάσῃ σε. Ἀπύχνη σκεπτόν εἰς περισσώτεραν τιμὴν καὶ κατὰστασιν, καὶ ἀκριβείαν, ὅπως ἄξις εὐρεθῇ τῆς ἀρχιερωσύνης, ἥς μέλλεις ἐπιβαίνειν Θεοῦ χάριτι, μηδὲ μὴθεν καταισχυνόμενος. Φύλαττε οὖν ταῦτα, μηδὲν ἀναγγέλλων, καὶ ἔσται ὁ Κύριος μετὰ σου.

Sumat incrementum mansuetudo tua, ut cor mundum creetur in te, utque sauctus sis et expers sceleris, quemadmodum vas præcipit electionis Paulus: ita sane fiat, o lumen, o gaudium, o decor, dulcedo, et exultatio mea. Capesce in hac vita statum perfectiorem, sectare majorem morum gravitatem, bonitati tuæ cumulum adde, eluceat prudentia tua mirabilior, oratio continetur prolixior, caritas simulare nesciat, temperantia splendidius ornetur. His accedat commiseratio erga afflictos; amor in egenos, Monachos, Deum, virtutem; accedat silentium, tolerantia, patientia in adversis; sint tibi viscera misericordiæ, ne judices alios, ne convitieris: compara tibi, quas iracundiæ, vanæ gloriæ, insolentiae superbiæque oppositas nosti virtutes; ut coram omnibus Sanctis cœtuque Spirituum innumerabili, donorum omnium Dator conspicuum te faciat ac illustrem. Quantocius virtutum omnis generis exercitia aggredere, quo Deus majori te affectu amoreque complexus, exaltatum majori etiam honore ac gloria prosequatur. Ad eminentiorem dignitatem, statum, et perfectionem te excita, ut summi Sacerdotii gradu, quo per gratiam Dei conscendendum tibi est, reperiaris dignus, et nulla ex parte confundaris. Hæc si servaveris secretaque habueris, Dominus tibi nusquam defuturus est.

ANNOTATA.

C a Desunt hæc MS. Mozar.

b Μαρουαλίων, Candelabrorum, expono, nixus illa Pentecostarii loco, ubi dicitur, Προπορευομένου ἐνδὲ τῶν κληρικῶν μετὰ λαμπάδων καὶ μαρουαλίων ἔμπροσθεν τοῦ Ἱερέως. Quod sic explico: Præcedente Sacerdotem uno Clericorum cum candelis et candelabris.

c Quæ hic amplius habet MS. Vatic. quamquam ad rem facere possint, cum tamen obscuriora sint, malui extra textum hic apponere: nempe hæc; εἰς καθεὶς ἐξερχόμενοι τοῦ χοροῦ μετ' ὀρχήσεως.

d MS. Vatic. hæc præterea habet, θρίκμον κατὰστασαι τὸ σῶμα αὐτοῦ.

e Sic illa legit MS. Vatic. ἐφ' ἣν τὸ πονηρὸν πέρας ἐδέξατο, καὶ ἃ οὖν ἐσπέυσεν.

f MS. Vatic. pluribus sic: ὥστε ἀπὸ τῆς πλεμύρας τῶν θαυρῶν ὁμωθέντων αὐτοῦ τῶν ὁμμάτων κρέας ὑψαίμων ὡς δὴθεν παραφαίνεσθαι.

g Omitto hic illa: καὶ λυπηθήσεται τὸ θυμὸν σου τὸ ἄγιον, in MS. nostro posita.

h Rursum hic ista MS. Vatic. ὡς ἐμὴ τελέεται, ἐγένετο χάριτι τοῦ δοξασμένου ἐν τοῖς ἐλπίζουσιν ἐπ' αὐτόν.

i MS. Vatic. paulo obscurius, γυνώσκεις γεγραμμένον αὐτόν, ὁρμήσαντες αὐτοῦ τὴν ψυχὴν.

CAPUT XII.

Demones ab ecclesia pellit Andreas, hujus magnam perfectionem et destinatum in celo gloriam per visum docetur Epiphanius.

sacra lectioni intentus,

Ubi finem sermonis fecit Andreas, surgentes, in ecclesiæ interiora sese receperunt; cumque lectioni sacrae factum jam exordium esset, Epiphanius scamnum quoddam sessurus occupavit; beatus vero Andreas, non secus quam unus pauperum, vili panno involutus, nuda se extendebat humo. Quem sic se-

Ὡς οὖν ταῦτα εἰρήκει ὁ Δίκσιος, ἀναστάντες εἰσῆλθον ἐνδον τῆς ἐκκλησίας· καὶ δὲ τῆς ἀναγνώσεως προτεθείσης ὁ μὲν Ἐπίσκοπος ἐν ἐνὶ τῶν σκαμνῶν ἐκαθέσθην, ὁ δὲ Ἱπάρχσιος ὡς εἰς τῶν πενήτων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἔχων τὸ σῶμα ῥάκει εὐτελεῖ ἐνελιμμένον. Ὡς οὖν γράμμι ἐκαθέσθην, βλέποντες αὐτόν οἱ ἐκείσε, πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον·

Ti

A. NICÆP.
C. O. KVO
XX MSS.

A Τί ἄρα γίγνεται τῷ θαυματοῦδι τούτῳ, ὅτι ἐνταῦθα εἰσε-
λήλυθεν; Καί τινες ἔλεγον· Ἰσως ἀνέθι βρῆχ' ἀπὸ τοῦ
ἐπιπρεχέοντος αὐτὸν πονηροτάτου πνεύματος. Ἄλλοι ἔλε-
γον· Παροδὸς αὐτοῦ ἐγγράφει, καὶ ὡς ὅτε εἰς οἰκίαν σκο-
πίσας εἰσελήλυθεν· ἐπεὶ τοῦ ᾧ δει αὐτὸς ὅτι ἐκκλησία ἐστὶ,
δοῖν Κύριος τῷ ταῦτα αὐτῷ ἐργασαμένῳ.

Ἐθεώρει δὲ ὁ Δίκασιος τὸν τῆς ἀκκίδος θαύμονα ἐνε-
δρουντα, καὶ πειρώμενον μηχαναῖς τίνα ἐξώσῃ τῆς ἐκ-
κλησίας, ὑποβάλλων αὐτοῖς φροντίσιν καὶ δουλείαις πρὸ
τῆς ἀπολύσεως, λέγων· Ἐξέλθε καὶ ποιήσον τὸ ἔργον σου,
ὅτ' ἂν γὰρ δουλεία σοι πρόκειται, ἁμαρτία οὐκ ἐστὶν σοι.
Ταῦτα ὑποβάλλων ὁ ἐμποδιστὴς τῆς δικαιοσύνης διάβολος,
ἱκανοὺς πρὸ τῆς ἀπολύσεως ἐποίησε ἐξέναι τῆς θείας συ-
νάξεως· καί τοι Κύριος βοᾷ, Μὴ μεριμνήσῃς τῇ ψυχῇ
ἡμῶν τί φάγετε, ἢ τι περιβάλλεσθε, ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν
βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς· Ἐξέλπετε δὲ καὶ τὸν τῆς
χασμωδίας θαύμονα καὶ τοῦ νοσταγμοῦ ἐκεῖ παρεδρεύοντα·
ἐπαρθετο δὲ σὺν αὐτῷ καὶ ἕτερον πνεῦμα ἐξυπηρετῶν τῷ
χρῆματι ἐκείνῳ θαύμονι, πεφορτωμένον ῥυτίδι· ἅπαντα
ἐπὶ τῶν ὁμῶν αὐτοῦ, καὶ τοὺς καθέζομένους ἐν τῇ ἀνα-
γνώσει, καὶ ἀκροωμένους τῶν θεῶν λόγιον κρούοντα μετ'
αὐτῶν καὶ ὑπνωτίζον παρασκευάζοντα. Ὅρων δὲ ὁ Δίκασιος
τὸ μηχανικὸν τοῦ παμπύχρου θαύμονος, ἐμμανὲς κατ'
B αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ἐν ἐαυτῷ ἔλεγεν· Παμπύχρε καὶ
ὀλέθριε θαύμων, πῶς τῇ σκοτομύχρῃ τῆς ματαιότητος
κεχρημένος, ἀλλοτριῶν ἡμᾶς καθιστᾷς τῆς σκηνοδείας
τῶν θεῶν λόγιον, καταπατίζων τῷ ὕπνῳ τῆς ῥαθυμίας;
ἀλλὰ Κύριε Ἰησοῦ τῶν δυνάμεων, ἔχῃς ἐπ' αὐτοῦ τὴν
ὀρχήν σου, καὶ καταλάβε· τούτους. Καὶ ταῦτα εἰπόντος,
ὡς εἶδος σπορσπῆς ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου ἐν φλογὶ
πυρὸς καίοντος, καὶ κατέκαυσε τοὺς αὐτοὺς· οἱ δὲ τῷ ὕπνῳ
κατασχεθέντες ἀπὸ τῆς αὐτῶν ἐνεργείας, εὐθέως ἀνέστησαν
ἀκροώμενοι τῆς ἀναγνώσεως.

Ὅτε δὲ ὁ ἐκείνός ὤμων κατέπαυσεν, ἀσπασάμενος ὁ
Ἐπιφάνιος τὸν Ὅσιον, εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἀνεχώρησεν·
μεμνημένος δὲ τὴν νοθεσίαν τοῦ Δικαίου, διὰ πάσης
ἡμέρας τὸ θαῦμα κατεπλήττετο, καὶ κατὰ μόνους ἡσύχα-
ζεν ἐν τῇ κοιτῶνι αὐτοῦ, καὶ στεναγμοῦς βαθυτάτους
ἐγκραδίστα κεχρημένος ἔλεγεν· Βαθεῖ! ἡλίου φωστήρα
ἢ βασιλεύοντα κέκνηται, καὶ οὐκ αἰσθάνεται! ἐπ' οὐρα-
θείας γὰρ εἶπεν ὁ Κύριος περὶ τῶν τοις γένεσις ἐπιταχμέ-
νων, Ὅτι βλέποντες βλέψατε, καὶ οὐ μὴ ἴδωτε· Καὶ γὰρ
ὅσα ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ διατρίβοντες ἐπὶ τῆς γῆς γέγονασιν
σημεῖα καὶ τέρατα, πληροῦσι καὶ ἐπὶ τῷ θανάτῳ
αὐτοῦ ὁρῶμεν ἐπιτελούμενα. Τῇ νυκτὶ οὖν ἐκείνῃ ἠνέτεινεν
ὁ Ἐπιφάνιος τὸν Θεὸν προσεύχων αὐτῷ τὰ περὶ τοῦ Δι-
καίου, ὅποιον αὐτοῦ λογίζεται τὴν σφετήν· ὁ Κύριος **b**, καὶ
C οἷός ἐστιν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Καὶ δὴ ὁμῶς
ὑπνώσας, βλέπει καθ' ὕπνον τινὰ πεδία, ἔχουσαν φυτὰ
ἀνεύχρινάστα· τὰ μὲν ἑρὰ πέλοντα, τὰ δὲ κεκαυμένα
ὑπάρχοντα, τινὰ δὲ αὐτῶν ἀντὶ καρπῶν ἀνάμνη ἐφερον,
τὰ δὲ εὐκαρπὰ γλυκὺν καρπὸν φέροντα, τὰ δὲ πικρὰ καὶ
δυσωδὴ· καὶ τὰ μὲν φύλλοις μόνον ἐκόσμων, τὰ δὲ σπῆρα
φύλλα ἔφερον. Ἦν δὲ μετὰ αὐτῶν αὐτῶν ὡραίων, εὐκαρ-
πων, ὑψηλὸν λίαν, καὶ ἰδὼν εἰς τὸ βλέπεσθαι· οἱ δὲ κλά-
δοι αὐτοῦ ποικίλοι λίαν, αἵ γὰρ ὁπώραν τις ἐπέχρηται ἐξ
αὐτοῦ λαθεῖν, ἐξέμυσκον ἀδιέλαιπον καὶ ἰδύτατον λίαν.
Τοιχοῦν τῇ φυτῇ ἐκείνῃ γλιχόμενος, ἐπερείθετο ὁ πάν-
σεπτος νεανίας, ἔφριττεν καὶ ἰλιγγία, τὸ τί ἂν εἴη στο-
χαζόμενος. Ἐγγύσας οὖν πλησίον αὐτοῦ, ὁρᾷ χελιδόνας
σεμνοτάτης καθέζομένης ἐν τοῖς κλάδοις τοῦ φυτοῦ· οὐ
μέντοι **c** πλήρης χελιδῶν· ἀπὸ γὰρ κεφαλῆς μέχρι τοῦ
στίβου χελιδόνες εἶδος ἐκέκλητο, ἐπὶ δὲ τὰ πρόσω ἀκ-
δόνας ἔσαν εἶχεν· ἔκρινεν τὸ θαῦμα! ποτὲ μὲν ὡς χελιδῶν
ἐμείλτα λυρίζουσα, ποτὲ δὲ ὡς ἀκιδῶν φθιγγομένη πικρά-
δοξα.

Ὡς δὲ ἡ θαυμασιωτάτη ἐκείνη χελιδὼν μετὰ τοῦ
φωδερῶν ἐκείνου φυτοῦ ἐκαθέζετο, μελωδοῦσα ἰδυφώνως,
[παρεῖσιν] πετεινὰ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὑπὲρ τοῖς ἀστέρας
πλέοντα ἐκείσε ἀπτόμενα, καὶ τοῖς ἰδίαις φθιγγαῖς ἐπι-
τέρποντα. Ἐξεπλήσσετο δὲ ὁ Ἐπιφάνιος ἐπὶ τῷ ὡραίῳ
φυτῷ, καὶ ἐπὶ τοῦ εὐπρεπεστάτου στροβίλῳ τῶν ἀπυστων
κελιδισμῶν, ὥστε ἀπὸ τῆς χαρᾶς τῆς ἀνεκλαλήτου θαύ-

dentem conspicati, qui aderant; dicebant intra se: **D**
Ecquid acciderit dæmoniaco huic, quod templum
ingressus sit? Et alii; Fortassis, vacationem aliquam
nactus est a vexatione spiritus pessimi. Nonnulli
etiam; Cum hac forte transiret, arbitratus ædem
profanam esse, huc se intulerit; quoniam vero ec-
clesia esset, quod et ipse cognovit, concesserit illi
Dominus, ut tali se istie modo gereret.

90 Sanctus itaque Andreas, in templo, uti di-
ctum est, sedens, conspicuum habuit acediae dæ-
monem, insidiis machinisque tentantem variis, ut
quem expelleret e templo, sacro nondum perso-
luto Officio: quem in finem varias variis curas
atque occupationes suggererat; Vade, inquit,
et ad opus tuum te accinge: cum enim necessario
illud faciendum sit, nulli tibi vitio vertetur. Et
vero his aliisque suggestionibus pietatis inimicus
et perturbator diabolus plurimos inducebat, ut
relicto, priusquam finiretur, sacro cœtu, egrede-
rentur: esto inquam exclamet Dominus; Ne solliciti sitis
animæ vestræ, quid manducetis aut quid indua-
mini; sed quærite primum regnum Dei; et quæ
sequuntur. Spectabat ibidem oscitantie ac somno-
lentia dæmonem, nihilo segnius insidias struen-
tem: quem et alius comitabatur spiritus, minister
suis, sordidos humeris pannos gestans: quibus il-
los, qui sacræ lectioni intererant, et auribus arre-
ctis oracula divina excipiebant, percutientes, in-
ducere in somnum conabantur. Quæ pessimi
dæmonis machinamenta conspicatus Andreas, indi-
gnatusque et zelo divino correptus, ita secum ipse
loqui instituit: Malignissime ac perniciose spiritus,
quomodo vanitatis tuæ tenebris latitans, animos
nostros ab auditione sermonis divini avertis, eos-
dem alto desidie sopore demergens! Verum tu
Jesu, virtutum Domine, effunde super demones
bosce iracundiam tuam, et populum tuum prote-
ge. Quibus dictis, quedam fulguris species, in
flamma comburentis ignis, ab altari prosiliens,
cacodæmonas incendio suo involvit: qui vero
illorum opera sepiti sedebant, continuo exper-
recti, ad sacram lectionem animum appule-
runt.

91 Finitis precibus hymnisque matutinis, post-
quam salvere jussisset virum sanctum, domum se-
snam recepit Epiphanius: et recurrente identidem
monitorum Andreæ memoria, quotidie miraculum
illud obstupescibat; noctu vero in cubili suo
quiescens, eductis ex imo corde suspiriis; Papæ!
inquirebat, quam illustre sidus hæc habet regia
civitas, et ignoratur! Verissime enim dixit Do-
minus de illis, qui res terrenas attoniti admiran-
tur, Quia videntes videbitis, et non cognoscetis. Et-
enim quæcumque Christus, cum versaretur in ter-
ris, fecit signa et prodigia, eadem fere in famulo
quoque ejus completa videmus. Nocte igitur illa
non cessavit Epiphanius supplicare Deo, statum
omnem sibi eorum ad Andreæ spectantium ut
aperiret; quanti nempe faceret Dominus virtutem
illius, et quo loco in regni cœlestis gloria foret.
Et leviter indormiscens, conspicit quemdam cam-
pum, fruticibus investigabilis naturæ obsitum;
quorum alii aridi, adusti alii, nonnulli pro fructi-
bus ferebant spinas; frugiferorum quidam sapidis
fructibus, quidam insipidis et male olentibus one-
rabantur; illis virentes solum frondes decori, dede-
cori istis marcescentes erant. Inter ceteros frutices
eminebat arbor una, valde speciosa, frugifera,
procera, visu jucunda: e cujus ramis, admodum
diversis, quod cuivis arridebat maxime pomo-
rum genus legere erat, saporis suavissimi, aliis
post lecta illa non deficientibus. Inflammatus ita-
que desiderio istius arboris venerabilis adolescens
Epiphanius.

accedit et
somnia dæ-
mones,

Matth. 6,

multis graves.
E

ab ecclesia
pellit.

Epiphanius,
Sancti statum
cognoscere
petenti,

F

Matth. 13. 14

in somnis
ostenditur
omnifera ar-
bor,

A Epiphanius, contendere eo conabatur, cum horrore ac trepidatione quadam perpendens, quid isthœ rei foret. Cumque abesset propius, cernit hirundinem insignem, ramis illius insidentem, nec tamen omni ex parte hirundinem: a capite quippe ad usque pectus hirundinis, reliquo deinde corpore lusciniæ speciem præferebat. Inusitatum vero miraculum! aliquando instar hirundinis trinsabat, aliquando philomelæ cantum mirabiliter æmularatur.

et suavissima
avis,

quibus demin-
randis inten-
tus.

92 Sedente igitur hirundine illa admirabili, frondibus arboris admirabilis tecta, et suavi modulatione omnia circum complente, advolant eodem aliæ quoque volueres e cælo delapsæ, stellis numero frequentiores; quæ et suo pariter concentu voluptatem afferebant liquidiorum. Considerans interim Epiphanius in arbore pulchritudinem, in avicula cantum perpetuum; tanta captus est admiratione, ut præ inexplicabili gaudio manantibus ubertim lacrymis vultus irrigaretur. Dum vero ita miratur arborem et aviculum, accedit eo vir grandævus, gravis, amictum candidum indutus: qui oculos in Epiphanium reflectens; Heus, inquit, adolescens, quis huc te introduxit, me non jubente? Et ille: Benignas, venerande Pater, servo tuo aures præbe: incedens via, quæ prorsum ducebat, huc tandem evasi; et tum arboris pulcherrimæ, contra nos stantis, cujus decus ex concinnitate ramorum et fructuum diversitate perspicue relucet, consideratione; tum suavissimo aviculæ cantu, quem tu quoque ipse percipis, detentus fui. Verum da veniam misero mihi: et scrutaturus vestimenta mea accedo, siqua forte suspicio tibi suborta sit, me huc advenientem fructus tuos surripuisse. Cui senex: Ecce, ingratum caput; quam audacter neget illa, quæ mihi probe nota sunt! Nonne ego te vidi avulsos inde fructus manducare, et quidem ad satietatem usque? Tum Epiphanius cœpit detestari et iurejurando affirmare, ne micam quidem illorum se tetigisse. Et rursum senex: Desine mentiri, adolescens, inquit; non enim, quod poma carperis ederisque, te reprehendo: quin magis etiam lætor, quod videam esse, qui inde manducet, ut et ipse lætitia affluat. Comitare me igitur, est aliud longe mirabilius quod tibi ostendam.

a superveniente senex

dicitur ex arbore comedisse,

et ad ipsius
Christi thronum deductus,

C cumque aliquot obiissent plateas, devenerunt ad septum quoddam repletum luce, in quo et palatia, ex lumine solari excitata, nullius non voluptatis genere affluentia, visebantur: eoque, neminem poscentes veniam, introiverunt. Illic Epiphanius, tremore pariter ac horrore eommutus, obstupuit propter pulchritudinem et majestatem sedentium istic Regum: ingressique sunt in unum istorum conclavium, ubi tanta refulgebat elegantia, quantam assequi cogitatione non licet; et multa spectabantur arcana, nusquam alibi visa. Inter alia elevati pendebant throni admirabiles, ignem circumquaque ejaculantes; illorum vero unum, in summam altitudinem elatum, occupabat Rex quidam tam admirandus, ut dici non possit: corusebat uti sol, globus igneus procedebat ex facie illius, qui multa gloria sua, splendore, atque claritate ipsam æthera illuminabat: circum thronum adstabant millia millium et decem millia millium ordinum et exercituum Cherubinorum, Seraphinorum, et Virtutum; qui, ut sic loquar, uti montes confertissimi, multum in subline elati, apparebant. Huc igitur ingressi ceciderunt in terram et adorarunt: Epiphanius vero, præ timore ac tremore pronus

κρύων σταλαγμοῖς καταδρέγειν τὸ πρόσωπον. Ὡς δὲ ἴστατο, ἐντραυλίζων ὁ παῖς τῷ θυτῇ καὶ τῷ στρουθίῳ, παραγίνεται πρὸς αὐτὸν πρεσβύτερος τις ἐν εὐπρεπέϊ λευκοῖς ἀμφίοις ἐστολισμένος· θεασάμενος δὲ τὸν Ἐπιφάνιον, εἶπεν· Σοὶ λέγω νεανία, τίς σε παρέστησεν ἐνθάδε ἄνευ τῆς ἐμῆς κελεύσεως; Ὁ δὲ λέγει πρὸς αὐτόν· Ἀνεκτὼς ἀκουσον τοῦ σου οἰκέτου, ὃ τίμιε πᾶτερ· παροδεύων γὰρ τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω ἀνέχουσαν, ἐν ᾧ τῷ τοῖς ὁδοῦ ἀπῆλθον, καὶ ἐθεασάμην τὸ ὄρατον τοῦτο φυτόν, τὸ κατέναντι ἡμῶν ἱσταμένου, οὗ τὸ εὐπρεπὲς ταῖς ἀρμονίαις τῶν κλάδων καὶ τῇ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ποικιλίᾳ εὐόπτως ἐνοπριζόμενον, καὶ ἥνπερ καὶ αὐτὸς ἐνωτίζῃ ἡδυτάτην τοῦ δ στρουθίου φωνήν. Ἀλλὰ συγγήρησόν μοι τῷ ἐλαυνῶ, καὶ δεῦρο ψηλάφησόν με, εἰ ἄρα τινα ὑπόληψιν ἔχεις, καθ' ὅτι σεσύληκα τοῦ καρποῦ αὐτοῦ. Ἐφη πρὸς αὐτόν ὁ πρεσβύτερος· Βλέψον τὸν ἀχάριστον πῶς ε [ἀπαρνείται, ἀκριβῶς ἐπίσταμαι! Οὐκ ἐγὼ σε ἴδον, ὅτι ἦρες ἐκ τοῦ καρποῦ, καὶ ἔφαγες; ἀλλὰ καὶ εἰς κόρον τούτου ἀπῆλθον; Ὁ δὲ καταναθεματίζων, ἤμυνε διίσχυρίζόμενος, μήτε ἔως ψυχρήματος ἄψασθαι αὐτοῦ. Εἶτα ἔφησεν ὁ πρεσβύτερος· Παῦσον τοῦ ψεύδεσθαι, νεανία. οὐ γὰρ ἐγκαλῶ σοι περὶ τούτου, δι' ὧν ἦρες καὶ ἔφαγες. καὶ γὰρ καθὼ ἐν εὐφροσύνῃ εἰμί, ἀφορῶντα τις φάγη ἀπ' αὐτοῦ, καὶ εὐφροσύνησεται· δεῦρο οὖν μετ' ἐμοῦ, καὶ ἔχω σοί τι κινώτερον δεῖξαι.

A. NICEP.
CO. EVO
EX MSS.

d

e

E

Ἀφίει τοίνυν ὁ Ἐπιφάνιος ὀπισθεν· βλέπων δὲ αὐτὸν ἔμπροσθεν βηματίζοντα, καὶ εὐαγγέλιον τῇ χειρὶ αὐτοῦ κατέχοντα τῇ δεξιᾷ, καὶ τόμου χάριτος ἐν τῇ ἐνωτέρῃ αὐτοῦ. Ὡς οὖν διώδενον ἐν περιεβολαῖς τισί, καταλαμβάνουσι περίαυλον πλήρη φωτός, ἐν ᾧ δὴ καὶ παλάτιαι ἔξ αὐρᾶς ἡλιακῆς ἠεροθυμέια, πάσης θυμωδίας ἀνάπλεα πῶλοντο, καὶ ἀνερωτήτως εἰσέλθον ἐν αὐτοῖς. Θάρσει δὲ καὶ φρίκῃ βυλλόμενος ὁ Ἐπιφάνιος, καταπλήττετο ἐπὶ τῇ καλλεί καὶ τῇ εὐπρεπέϊ τῶν Ἀνακτόρων· καὶ εἰσελθὼν αὐτοῖς ἐν ἐνὶ τῶν περιστάσεων θαλάμῳ· ζῶν τε μυστήρια ἐν αὐτοῖς ἐχρημάτιζεν καὶ ἀκατανόητα κάλλιπεν. Ὑπάρχον δὲ ἐκεῖ θρόνοι φοβεροὶ πῶρ ἀπαστρέπτοντες· ἐκαθέζετο δὲ ἐν τῷ ἐνὶ αὐτῇ εἰς ὄρθρον ὕψος φοβερός τις Βασιλεὺς καὶ ἀπύρρητος, ἀπαστρέπτων ὡς ἡλιος, σφαῖρα δὲ πυρὸς ἐκ τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἐξεπρηύετο, καὶ ἀπὸ πολλῆς δόξης καὶ λαμπρότητος, καὶ οἷλκας, καὶ αὐτὸν τὴν αἰθέρα καταλάμπειν· κύκλῳ δὲ αὐτοῦ παρειστήκεισαν μυρία μυριάδες καὶ χιλίαι χιλιάδες ταγματῶν καὶ στρατευμάτων Χερουδίμ τε καὶ Σεραφίμ, καὶ αἱ Δυνάμεις, ἐν οὗτοις εἶπον, καθάπερ τινα ὄρασι ὄρειον εἰς ὕψος λίαν ἐρηγμένον. Ὡς οὖν ἐσθὼν ὑπεληλύθασιν, [πέσσοντες εἰς γῆν προσεκύνησαν· φέβῃ δὲ καὶ τρέμῃ βαλλόμενος ὁ Ἐπιφάνιος πρηνὲς ἔκειτο, μὴ δυνάμενος ἀντοφθαλμεῖν τοῖς θεάμασιν· ὃν καὶ ἐξουνοσίνους ὁ γρηγιός, ἐπὶ πύθης ἴστικον ἐντρυμον, θαρραῖν αὐτὸν διακείμενός· πρὸς ὃν ἔφη ὁ Βασιλεὺς ἐκείνος·] (Οὗτος ἐστὶν ὁ παῖς, ὃς σαφέστερον ἡμῖν παρεκάλεσεν ἀποκαλυφθῆναι αὐτῷ περὶ τοῦ αἰοθίμου καὶ προσφιλὸς ἡμῶν Ἀνδρέου; Καὶ ὁ πρεσβύτερος, g [ἀποκριθεὶς εἶπεν· Οὗτος ἐστὶν ὁ Δείσποτα.]

f

F

g

h

i

Ἐφη πρὸς αὐτόν ὁ Βασιλεὺς· Ἰδοὺ πᾶν τὸ φυτόν, ὃ τεθίσταται, ἐν ᾧ παντὺς εἶδους καρπὸς ἐπιφέρειται, ὃ εἰκὼν τοῦ σώματος τοῦ θεόπλουτος μου κεχρημάτιεν· καὶ γὰρ οὕτως h [ἐμὲ ἔδυναι ἢ τοῖς πολλοῖς ἀγνωστομένη Ἀνδρέου διαγωγῇ], καθάπερ αὐτῷ εἰς ἰσότητά καταράνη τοῦ φυτοῦ τὸ ὄραϊσμα· τὸ δὲ στρουθίου, ὃ ἐώρακεν ὡς χελιδόνα καὶ ἀπδόνα, ἢ ψυχὴ τούτου τοῦ παιδὸς μου καθέστηκεν, καὶ τοῦ ἀγαπῶντος μου τὸ πνεῦμα τὸ εὐθετον, ὅπερ ταῖς ἀκαταπύστοις δοξολογίαις χρώμενον τὰ ἐμὰ πρέποντα ἄσματα ἐπανατίθησιν, ὥστε πάντα τῶν ἀσωμάτων Ἀγγέλων μου θεῖα στρατεύματα ἐπ' αὐτῷ ἀνέχεσθαι τε καὶ ἐπαναπαύεσθαι. Αὐλάληκεν δὲ οὗτος, ὅτι οὐκ ἔφαγεν ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ, μάλλον μὲν οὖν ὑπερ περιστοῦ ἐνεπλήσθη ἐξ αὐτοῦ, ἀφ' ἧς ἡμέρας προσέσχεν αὐτῷ. Ἐπεὶ δὲ ἡτήσατο ἀκριβέστερον γινώσκειν, ὅποιός ἐστιν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ἄρον αὐτὸν καὶ ἄπαγε ἐν τῇ λαμπρότητι τῶν Ἀγίων, καὶ δεῖξον ἰ αὐτῷ ἅπαντα. Ἦρυν οὖν αὐτόν ὁ γέρον ἐκείνος, καὶ ἀποφέρει εἰς θάλαμον,

A. NHEP.
CO. 1. VO
EX MSS.

k

A μου, ὡς ἀστράπην γρηγορίζοντα· καὶ ἰδὼν ὡς ἐν εἰκόνι ὁ αὐτίδης· Ἄνδρ', ἐπεὶ ἐξῆλθεν τῶν ἐκεῖ, συμμορφῶν δοῦξαν κακτομένους τῇ βασιλείᾳ καὶ φρικτοῦ ὁμοιότητος, ὑπερ-
λαμπρὴν ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς ὁ ἥλιος, αἱ χεῖρες αὐτοῦ ὡς εἶδος ἡλεκτρῶν, οἱ πόδες οὗτοῦ ἀστροπομόρφους ὑπο-
δύμασιν διαχρύσεως λώρους ἀναδεδεμένοι, τὰ ἱμάτια ποι-
κίλιν, ὡς ἀπὸ ἡλιοκίτης ἀκτίνος, ἡ δὲ ἀπὸ ἀστροπομόρ-
φου ἀστραπῆς κατασκευασμένα. k Ἦν δὲ ὑποκείμεν
πάντων τῇ θέᾳ ὡς χεῖρ τῇ λευκότητι, ὥσπερ ἀνθρώπου ἀρ-
πάζον τὸν ὀφθαλμὸν εἰς ἰδύμενα· τὸ δὲ ἀπ' αὐτοῦ ὡς οἶνον, οὐ μέντοι ὥστε πορφυράν· ἀλλ' ὁπαλμάζον τῷ
χρῶματι· τὸ δὲ τρίτον ἐπάνω τι ὡς εἶδος γλαυκῆς ὡραίου-
τάτης, καὶ δοῦξα Κυρίου ἐξ αὐτῆς ἐξεφέρετο, καὶ ἦν στέ-
φανος ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ, καὶ λίθοι καὶ μαργαρίται
ὡς σπέρμας οὐράνιοι, σταυρὸς δὲ ὁ τοῦ στέμματος τοῦ
βασιλικοῦ ἐπάνω τοῦ μετώπου οὗτοῦ· κατεῖχεν δὲ σκήπ-
τον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τῇ εὐωνύμῳ, καὶ γέγραπτο ἀλ-
θινὰ γράμματα, ἄγιος, ἄγιος, ἄγιος· καὶ σταυρὸς ἐν τῇ
δεξιᾷ αὐτοῦ.

4)τε οὖν εἶδεν ὁ Ἐπιφάνιος, ἐξενέζετο ἐπὶ τοῖς θαυμα-
σίαις τοῖς θεῶν αὐτῷ. ἔλεπεν οὖν αὐτῷ ὁ γρηεὺς ἐκεῖ-
νος, ταῦτα ὑποδείξας· Τὴ θαυμάζεις ὅναρ ἰδὼν, ὅταν δὲ
B ἰδῇς τὸ ἀληθές, τί ποιήσεις; ἰδὼν οὖν ἐν οὐρανῷ δέδεικ-
ται σοὶ ὁ λαμπρότης τῶν δούλων Κυρίου, καὶ ὡς ἤτη-
σας, τὸ καταθέμενον σου πεπλήρωκεν· σκέψου οὖν καὶ
αὐτὸς ὅπως μὴ στερεώῃς τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Καὶ
τοῦτο εἰρηκῶς ὁ πρεσβύτερος, ἔξυπνος γέγονεν ὁ Ἐπιφά-
νιος· Ἦν δὲ ἡ ἐκκλησία τὸν κανόνα μεσάσασα. Ἐν ἐκείνῳ
I δὲ αὐτὰ ἀναμνησάμενος, εἰς φρίκην φοδεράν μετηνέβη,
καὶ ἀποθουμάζων τὴν ὁρᾶσιν, ἔλεγεν· ὦ τάλως ἐγὼ!
ὅτι ἀνθρώπους ἐν ἀμαρτίαις τεθροσμένους, καὶ λυγρῶς ταῖς
ἀκαθαρσίαις αὐτλούμενους, τὸν παντοκράτορα Κύριον Ἰε-
σοῦν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡξιώθηκιν θεάσασθαι, ἅτε δὴ καὶ τὴν
ὠραϊότητα τοῦ θεράποντος αὐτοῦ. Ταῦτα εἰρηκῶς, ἀνασ-
τάς ἐπορεύθη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὸν κανόνα τελέσαι· πρῶτα
δὲ γενομένης, ἀπὸ πρῶτης ὥρας μέχρι τρίτης, ἐν τῇ κοι-
τῶν αὐτοῦ μετὰ δακρύων πολλῶν προσευχόμενος, ὁ πεν-
χαρίστησεν τῷ Θεῷ, τῷ ἀποκαλύψαντι αὐτῷ τὰ ἀόρατα
καὶ κρύφια τῆς ἀπὸρρήτου σοφίας αὐτοῦ· καὶ ἀναστὰς
πρὸς τὴν μετρίωτα παρεγένετο πρὸς με, τὰ προρρήθέντα
μοι ἀπαντα ἀναγγέλλων ἐν ἀγάτῳ δέει καὶ ταπεινότητι.
Καὶ καταπλάγεις εὐθέως ἀνέκασξα· τίς μέγας ὡς ὁ Θεὸς
ἰμῶν; οὐ εἰ ὁ Θεὸς ὁ ποιῶν θαυμάσια.

his vocibus, Sanctus, Sanctus, Sanctus inscriptum; dextera vero crucem tenebat.

95 Tam mirabilia conspicatus ostenta Epiphanius, præ admiratione vix fuit apud se. Cui senex, visorum exhibitor; Quid, inquit, somnium admiraris? Quid ergo facies, ubi rem ipsam conspexeris? Ecce igitur jam vere exhibitus tibi est splendor et gloria famulorum Domini; et expletum est, uti petisti, desiderium tuum: quapropter satage tu quoque, ut ne excidas spe regni cælorum consequendi. Et his a sene com-
C memoratis experrectus est Epiphanius; eodem tempore quo ecclesiæ conventus ad Canonis medium jam pervenerat. Et recolens animo universa, quæ viderat, non sine horrore ac admiratione, in hæc verba prorapit: O me miserum! qui in peccatis enutritus et e sordibus eductus, merui conspicuum oculis habere Dominum Jesum omnipotentem, quemadmodum et pulchritudinem famuli ejus gloriosi. Quibus dictis, surrexit abiitque in ecclesiam, Canonem absoluturus; et adveniente die, ab hora prima ad usque tertiam, in conclavi suo multis cum lacrymis orationi vacans, gratias persolvit Deo, quod ipsi incerta et occulta sapientie suæ manifestasset. Tum surgens ad mediocritatem meam accessit, renuntiavitque summo cum timore ac humilitate, omnia quæ jam narravi. Quare percussus ego, exclamavi subito: Quis magnus est uti Deus noster! tu facis mirabilia Deus!

ANNOTATA.

a Παννός diminutivum a Latino Pannus, vox pas-
sim in recentioribus obvia. MS. Mazar. ῥάκιν legit.

b MS. Vatic. hic etiam illa habebat: καὶ ὁποῖον
αὐτοῦ κέκταται ἐν τῷδε τῷ αἰῶνι.

c In MS. Mazar. clarius aliquanto sic: τὸ στήμα
ἐκ τῶν χειρῶν ἐξέρχεται.

d Στοιχίδιον, ita correxi congruenter adjunctis et præ-
cedentibus, pro στοιχοδιδόντος, uti habebat MS. nostrum:
in Maz. hæc desiderantur.

e MS. Vatic. ἡ μὴ εἰδὼς ἀπορρηγνέται ἀρνούμενος.

f MS. Vatic. minus concinne: φόβος καὶ τρόμος ἔλα-

jacens, oculos suos ad contemplandam visionem D
levare non sustinebat: donec tandem ipsum senex
erigens, pedibus suis adduc trepidum consistere,
et bono animo esse jussit: ad quem et conversus
Rex ille; Hiccinne, ait, iste adolescens, qui precibus
supplex institit, ut revelaretur sibi, quo in statu
sint res celeberrimi nostrique amicissimi Andreae?
Cui senex: Ipse est, Domine.

94 Tum iterum Rex: Ecce, tota arbor, quam
vidit, omnis generis fructum proferens, imago est
corporis famuli mei. Etenim tam me delectat igno-
tum plerisque institutum Andreae, quam suaviter
sibi juvenis ille affici visus est, conspecta arboris
venustate. Avicula vero, quam partim hiru-
dinem, partim lusciniam referre vidit; ejusdem famuli
mei dilectissimi animam ac spiritum representat
eximium, quo sine intermissione glorificans me,
dignos meo nomine hymnos concinit, adeo ut
cuncti Angelorum meorum divini exercitus ad
ipsum advolent et requiescant. Hic vero dixit
non manducasse se ex fructu illo, cum tamen
abunde illo repletus sit, ex quo tempore Andre-
am cepit audire. Quoniam vero summa contentione
oravit, ut sibi revelaretur, quantus sit Andreas in
regno cælorum; age, sublatum hinc deduc in San-
ctorum gloriam; et duc per omnia, quæcumque
illuc sunt lustraturum. Sublatum igitur Epiphani-
um senex adducit in conclave, fulguris in modum
lucens. Ecce autem prodit inde, velut in imagine,
celebris Andreas, gloria relucens, illi simillima
qua Rex ipse coruscabat; rutilabat caput, uti sol;
manus, electri speciem præferebant; pedes, indu-
bantur calceos, nihilo minorem claritatem quam
fulgur emittentes, corrigiis inauratis constrictos;
vestimenta, quæ multifaria erant, dixisses e radiis
solaribus aut vibrationibus fulminis consarcinata.
Inferior vestimenti totius pars apparebat nive can-
didior, afficiebatque suavissime oculos. ut amœni
flosculi solent: ei proxima, quasi vino tincta, non
quidem purpureo, sed fulgenti decora erat colore,
tertia pars, quæ et suprema, speciem habebat togæ
venustissimæ, unde gloria Domini proveniebat:
comam illius adornabat corona, gemmis margari-
tisque quasi stellis cæli distincta; frontem insigniebat crux coronæ regiæ; sinistra manus sceptrum,

intelligit in
arbores corpore,
in ave ani-
mam sancti
significari:

Et
illiusque
effigiem
summa in
gloria con-
tinetur;

ac monetur
eodem con-
tuli etiam
ipse:
I
qui experre-
ctus narrat
visum Au-
clori.

ἐν τῶν Ἐπιφάνιον· πέσοντες οὖν, προσεκύνησαν, εὐλαβοῦ-
μενοι τῷ Βασιλεῖ ἐκεῖνῳ, ἐπὶ ἱκανῇ ὥρᾳ κείμενοι, Ἐξ-
ναστάντες οὖν, ἔφασκεν ὁ Βασιλεὺς τῷ σεβασμῶν ἐκείνῳ
πρεσβύτῃ.

g MS. Vatic. δέει κεχρημένος, ἀπελογίστατο, ἐκέλευσεν
ὁ Δεσπότης μου, οὕτως ἐστίν.

h MS. Vatic. ἐμοὶ προσηνέκεται, nec verbum amplius.

i Præter alia quæ hinc inde mutata sunt, insere-
bantur hoc loco pro istis αὐτῷ ἀπαντα, quæ sequuntur:
ὁμοτύχημον εἰκόνα κατὰ τὴν τάξιν τῶν Ἀγίων, ὅτι οὕτως
ἐκεῖνα ἐγίνοντο.

k

A k Hinc usque ad num. 95, uti alias saepe in descriptionibus, maxime ubi quædam obscuriora occurrunt, in MS. Maz. desiderantur.

l Hic item, quæ de Canone in Ecclesiastico duobus

locis, quæ de tempore, quæ de congressu Epiphaniï cum Scriptore Vita dicuntur, non inveniuntur in MS. Mazur.

D
A. NICEP.
COLEVO
EX MSS.

CAPUT XII.

Propheticus Andreæ spiritus in futuris occultisque rebus: pestis depulsa, peccata correpta.

Beat us interim Andreas, cum pro sua consuetudine solitis sese laboribus exercens, a tempore vespertino in multam noctem urbem obiret solus, delatus forte est ad oratorium quoddam, Sanctis Apostolorum Principibus Petro atque Paulo consecratum, quod nati grandiores incolæ a S. Constantino Imperatore exadificatum memorant. Illac itaque, tenebricosa sine luna nocte, nebulis stellas coeli obnubilantibus, iter habenti Andream occurrit via media puteus, sive ut receptaculum foret aquarum, sive alia de causa, quam Deus noverit, effusus; in quem satanas, Æthiopis specie apparens, transeuntem prope virum sanctum, permittente benignissimo Deo, trudendo præcipitavit. Hic, luto pene obrutus uliginoso, confestim exclamavit: O qui quatuor orbis partes salutari doctrina vestra illuminastis, Apostoli, vos luminaria mea lucidissima, suppetius ferte vilissimo servulo vestro, eripite me ex puteo hoc profundissimo. Cum illico emicans ex oratorio Crux, in aere suspendi visa est, emittens fulgorem ut ignis immensum versus Sanctum in puteo; quam ut conspexit exclamavit denno: Signetur super me, lumen vultus tui, Domine. Et continuo apparuerunt viri duo pulchritudinis eximiae per aerem delati, unus ab una, alter ab altera parte Crucis, in aere pendentis et late omnia illuminantis: illorum vero alter dextera Sancti prehensa, alter sinistra, e luto puteo illum eduxerunt, in rectaque via restituerunt, genuum tenus cæno humersum; et statim ex oculis evanuerunt.

97 Crux vero mirabilis, in aere sublimis Sanctum præcedens, nusquam enim destituit; sed viam illuminavit tandem, quoad ille porticum aliquam subiret. Hic vero conversus ad Crucem, ut observaret quo deinde perrectura esset: vidit quasi alis inauratis per mediam civitatis in altum efferri, qua ascendeat via, radios igneos per aerem spargentem. Erepta autem e conspectu Cruce, consistens in media porticu Andreas, reflectebat oculos in viam illam: viditque oratorium Principum Apostolorum divino nutu converti in templum, Crucis figuram exhibens, fastigiis quinque decorum, tantæ capacitatis ac pulchritudinis, ut imitari nullus possit: vidit quoque Dominum in throno templi medio consistentem, circum adstantibus cum metu ac tremore Cherubinis, Seraphinis, totoque miliuæ cœlestis exercitu: et extensis eo manibus exclamavit; Memento mei, Domine, in regno tuo: eademque hora ecstasi abreptus, multa de templo illo vaticinatus est his verbis: Futuris temporibus excitabit illud pius ac religiosus Imperator a, ea qua oculis meis oblatum est forma, firmitate, magnitudine, venustateque visendum, tale omnino, quale modo conspexi.

98 Sub illud tempus cum in hac Regina urbium grassari cœpisset mortalitas magna, spectabatur passim Andreas in plateis, in vicis, in porticibus lumi stratus, luctum ingentem cum lamentis excitans: precabatur interea et obsecrabat benignissimum Dominum, ut peccata nobis nostra condonare, ut elementer tolerare defectus, ut misereri, ut sistere grassantem immaniter pe-

O δὲ Μακάριος ἀφ' ἐσπέρας, ὡς ἦθος εἶχεν τοῦ ἀγωνίζεσθαι ἐν τοῖς ξείροις, μόνον περιπατοῦντος τοῖς νυκτερινῶς περιόδοις, συνέβη αὐτὸν παρευλῆναι πλησίον εὐκτηρίου τινὸς τῶν Ἀγίων καὶ κορυφαίων Ἀποστολῶν Πέτρου καὶ Παύλου, ὑπερ' ἐφασκον οἱ παλαιὸί τῆς πόλεως, τὸν ἐν ἁγίοις Κοινιστοῦν τὸν Βασιλέα οἰκοδομήσει. Παράγοντι οὖν ἐκεῖσε, ἀσέλγῳ οὕτως τῆς νυκτὸς, καὶ τῶν νεφελῶν ἀποκρυφάντων τοῖς ἐν τῇ στερεώματι ἀστέραις, ἔτυχεν εἶναι κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ βύθρον τινα ὀρύγματος, εἴτε διὰ νομῆν ὑδάτων, εἴτε δι' ἄλλον τινα τρόπον ἀνῶρυξάν, ὁ Κύριος ἐπίσταται. Ὡς οὖν πλησίον ὁ Μακάριος διόθεν, παραχωρήσαντος τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, ἰδοὺ ὁ σατανὰς ὡς κίβητις τις πορραφανεῖς, συμποδίσαι αὐτὸν εἰς τὸν βύθρον παρεύπειρεν. Ἐλείπε τοίνυν τῷ ὑλῶδει πληρῶ συγχωσθεῖς, παρευθὺς ἐξέδοκασεν. Οἱ τὴν τετραπέρατον φωταγωγῆσαντες πυρινῶς διδασχῆς Ἀπόστολοι, φωστῆρες μου γαίνονται, βοηθήσαντε τῇ εὐτελεῖ οἰκίῃ, ῥύμειναι με ἐκ τοῦ βυθοῦ τοῦ ὀρύγματος. Καὶ εὐθέως ἐφάνη σταυρὸς ἀπὸ τοῦ εὐκτηρίου ἐπὶ τοῦ αἵρος κρεμάμενος, καὶ ἦν ὡσπερ πῦρ φλέγον μορμαρυγὰς λαμπρόντων ἐπὶ τοῦ λάκκου ἐκπέμπον πρὸς τὸν Μακάριον. Ὅσπερ θεασάμενος ἐδόκασεν Σημειωθῆναι ἐν ἱμαῖς τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου Κύριε. Παραχρῆμα δὲ ἐφάντησαν δύο ἄνδρες ὡραῖοι σφόδρα ἐπὶ τοῦ σιθέρους φερόμενοι, εἰς ἐντεῦθεν, καὶ εἰς ἐντεῦθεν ἐγένοντο τοῦ φωτοφόρου ἐκείνου σταυροῦ, ἐπὶ τοῦ αἵρος ἐστῆτος καὶ φωτίζοντος· ὁ μὲν εἰς τῆς δεξιᾶς χειρὸς κρατήσας, ὁ δὲ ἑτεροῦ τῆς εὐωνύμου, ἀπὸ τοῦ πληυ καὶ τοῦ βύθρου ἀνέγαγον, καὶ ἐπὶ τῆς εὐθείας ὁδοῦ παρέστησαν· ἦν γὰρ κεκοσμημένος ἕως τῶν γονάτων· καὶ εὐθέως ἄφαντοι ἐγένοντο.

O b δὲ θυμῶς ἐκείνος σταυρὸς προάγων ἔμπροσθεν τοῦ Ὁσίου ἐπὶ τοῦ αἵρος προπορεύομενος οὐ διεῖλεν, φωτίζων αὐτοῦ τὴν πάροδον ἕως οὗ εἰσεῖν εἰς τὴν ἐμβόλῃ· ἐπιστραφεὶς οὖν ἰδεῖν ἐκείνον τὸν θεῖον σταυρὸν τοῦ μετὰ ταῦτα ἀπελεύσεσθαι, ἰδὲν, καὶ ἰδοὺ καθάπερ πτέρυξιν διαχρύσεις εἰς ὕψος ἔρθη κατὰ τὸ μέσον τῆς πόλεως, καὶ τῇ ἀνῶδι αὐτοῦ πυροειδεῖς ἀκτῖνας διὰ τοῦ αἵρος ἀπέστειλεν. Καὶ ὅτε ὁ σταυρὸς ἄφαντος ἐγένετο, σταθεῖς ἐν μέσῳ τοῦ ἐμβόλου ὁ Ὁσίος κατὰ τὴν ὁδὸν ἐκείνην ἰδὲν, καὶ ἰδοὺ τὸ εὐκτήριον ἐκεῖνο τῶν Κορυφαίων Ἀποστολῶν νεύσει Θεοῦ μετασκευασθὲν, πεντακόρυφος ὑψὲς σταυρωθὼς ἐγεγόνει, καὶ περικαλλῆς τῷ μεγέθει καὶ τῷ εἶδει ἀμίμητος. Ἰδὲν οὖν τὸν Κύριον ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ ἐπὶ θρόνον καθήμενον, καὶ Χερουδὶμ καὶ Σεραφὶμ κύκλῳ αὐτοῦ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ τῶν οὐρανίων δυναμένων φόβῳ καὶ τρόμῳ περιστάμενα. Ὁ δὲ Ὁσίος ἐκταίνων τὰς χεῖρας πρὸς αὐτόν, ἐδόκασεν· Μνησθήτι μου, Κύριε, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. Κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἐν ἐκστάσει γενόμενος, προεῖπεν περὶ τοῦ ναοῦ· Καίριον φησὶν προδιδόναι ἀναστήσει αὐτὸν εὐσεβὲς Βασιλεὺς, καθ' ὃν τρόπον ἐθεασάμην αὐτόν, εὐθενῇ καὶ περικαλλῆ τῷ μεγέθει, οἷον ὃν καὶ σχῆματι ἐθεασάμην αὐτόν.

Τῷ δὲ καιρῷ τούτῳ γέγονεν θαυματοῦς πολὺ ἐν τούτῃ τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων· καὶ ἦν ἰδεῖν τὸν Μακάριον μέσον τῆς πλατείας, καὶ ἐν ῥύμαις καὶ τοῖς ἐμβόλοις καλεζόμενον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, καὶ θρῆνον μετὰ ὀδυρμοῦ μέγαν ποιούμενον· καθικέτευε γὰρ τὸν φιλανθρώπου Κυρίου τοῦ γείσασθαι τὰς ἡμῶν ἀμαρτίας, καὶ πρῶτος ἐνέγχει, σπλαγγισθῆναι, καὶ πῦσαι τὸ θεῖον θαυματοῦς. Οἱ οὖν διονδύοντες, βλάβομετες αὐτὸν οὕτω πράττοντα, ἔλεγον· Τὰ τῶν λήρων κῆρι ποιῇ φλογαφῶν, θεάσασθε πῶς θορυβῶν ἀποδύρεται τὴν ἐκείνου μάμην τεθυγκῦν ἄρτιον. Ἄλλοι ἔλεγον·

Ἐπὶ

In fossam
lutulentam
destrusus a
dæmone,

indeque a
SS. Petro et
Paulo edu-
ctus,

videt Crucem
eo loco ful-
gentem,

ubi ipse
Basilicam
s'ruendum
prophetat,

a

Pestilentia
tempore,

A' NICEP.
CO. EVO
EX MSS.

A Ἐπὶ ταῖς ἀμαρτίαις αὐτοῦ ὡς παρατετρασμένος οὐδύρεται, ἐστὶ γὰρ καὶ ἀπὸ θαυμάσιων ἐξάξει, ὁ γενοῦς δακρύων, καθὼς ἐκινῶν ἡ γραφή. Ἄλλ' εἶθε ἵνα τις Χριστιανὸν ἔσχε τοιοῦτα δάκρυα, καὶ κατεπόντιζεν τὸν ἐαυτοῦ πλημμελεματων τὴν αἵσθησιν. Ἄλλοι ἔλεγον· Τίς οἶδεν εἰ ἄρα εἰς νῆψιν γενόμενος, τὴν ἐκυτοῦ ἀποδύρεται τύχην; Ταῦτα λέγοντες, ἀπ' αὐτοῦ ἀνεχώρουν. Ὁ δὲ δοῦλος τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐπύσαστο μετὰ δακρύων ποιεῖσθαι τὴν αἵτησιν, μέχρις ἂν [ὁ Κύριος τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ ἐπακούσας] τὴν αὐτοῦ θρασύν ἐπαίσειεν.

d

[Συμβᾶν δὲ καὶ ἄλλο θαυμάσιον εἰς φιλανθρωπίαν τὸν Κύριον ἐκλινεν.] Ἴδε γὰρ ἐκυτὸν ἐν μιᾷ ὥς ἐν ἐκστάσει γενόμενον, ὅτι εὐρέθη πρὸς τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ Δανιὴλ ἐν τῷ Ἀνάπλῳ. Καὶ γὰρ ἦν καὶ αὐτὸς τῷ τεχνικῷ αὐτῷ στήθριος, ἐστὼς ἐπὶ τοῦ στύλου ἡγωνίζετο, ἀπειρα θαύματα εἰς δόξαν Κυρίου ἐργαζόμενος· ἐν οἷς καὶ Αἰὼν ὁ εὐσεδὴς Βασιλεὺς οὖν τῇ Ἀνθρώπῃ ἀπέσταν συγγῶς πρὸς αὐτὸν εὐχῆς χάριν. Ὡς οὖν ἐκείσε τῇ θεωρίᾳ ὁ Δίκαιος γέγονεν, βλέπων αὐτὸν ὁ Ὁσιος Δανιὴλ, ὡς ἅτε χαριεντιζόμενος ἔλεγε· Δείρο ὁ καλὸς ὁρμεῖς, καὶ σεμνὸς σταδίρχης, ὁ ἐν μέσῳ θορύβου ἀστράπτων ὑπὲρ τὸν ἥλιον, δεκθῆναι σφοδρῶς τοῦ Κυρίου, καὶ ὅτι οὐκ ἐν ἑσπέρῳ ἐστὶ καὶ μικρόθυμος, καὶ πολυέλεος, ὅπως ῥύσῃ τὴν βασιλίαν αὐτοῦ τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ ὀλοθρευόντος. Εἶδεν

B οὖν καὶ ὅτι ἐδεήθησαν τοῦ Κυρίου, καὶ εὐθέως κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐπιδύλλετο τινος οἱ χεῖρες πλήρεις σιμάτων μεμελεωμέναι ἀπέσταλλον ὀλέθριον. Κατεσθίων οὖν αὐτὸν τὸ πῦρ ἐκείνο ἔβη διὰ τοῦ αἵματος, καὶ βιάζων ἐξεδίωκεν ἐκ τῆς βασιλευσούσης πόλεως, καὶ τὸν ὀρίων αὐτῆς, καὶ παρατυκὰ ἐπύσθη ὁ ὀλέθριος.

f

Μεθ' ἡμέρας οὖν τινος ἐτελεύτησε θυγάτηρ τινὸς Πριμικηρίου f, [σεμνὸς διεξελθὼς τὸν ἐαυτῆς βίον· ὀκίσασα τὴν αὐτῆς πατέρα ἐν τῷ εὐκατήρῳ, τῷ ὄντι ἐν τῷ ἀμπέλῳ αὐτοῦ, ἐκείσε αὐτὴν τάψαι. Ὁ καὶ ἐποίησε.] Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἦν τις λωποδύτης σὺλῶν τὰ ἐντάξια τῶν τεθνεώτων· ἰσχυόμενος δὲ παρετήρει τοὺς ἀποιχομένους, ποῦ μέλλουσιν θάψαι καὶ μετὰ το ἀναχωρήσαι ἀπανταί, ἀνοσῶτων ἦεν τὰ τοῦτων ἐνδύματα. Ὡς οὖν καὶ τῆς κόρης ταύτης τὸ ἐξόδιον ἐβιάσατο ἐν πόλιν τόπῳ κατετίθη τῆς τεθνεώσης τὸ λείψανον, ἡσυχάζει καὶ ἐπ' αὐτῇ τὰ ὅμοια καθεισπραξασθαι. Ἐτυχεν δὲ διαβαίνειν ἐκεῖσε τὸν Μανιῶν, τὰ διὰ Χριστοῦ ἔβη αὐτὸν ποιοῦντα καὶ ὡς ἅτε βλέπων τοῖς νοεροῖς ὁσθαλμοῖς, ἔγνω τῇ πνεύματι τὸν μυχθικὸν ἐκείνου τοῦ ὀλοῦ σκοπὸν, καὶ βουλόμενος ἀναστήσαι τὴν τοῦτου ἐγγείρησιν (ἰδὼν γὰρ οἷος ὀλέθρος μέλλει αὐτῷ συναυτῆσαι) καὶ βλοσυρὸς ἀπιδῶν εἰς τὴν αὐτοῦ ὄψιν, ἔφη πρὸς αὐτὸν· Τάδε λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, σοὶ τῷ ἐσθίοντι τὰ σμῖα τῶν ἐν μυχμίοις καταπιεμένων, οὐκ ἔτι ἴδῃς τὸν ἥλιον, οὐκέτι θεῖος ἡμέραν, οὐκέτι θεῖος ἡμέραν ἀνθρώπου· κλεισθήσονται γὰρ οἱ πυλῶνες τοῦ οἴκου σου, καὶ οὐκέτι διανοιγῇσονται, καὶ σκοτιάσει ἡ ἡμέρα, καὶ οὐ μὴ διαφύσῃ εἰς τὴν αἰῶνα.

C

Ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας, οὐ συνῆκεν τὰ παρὰ τοῦ Δικαίου ῥηθέντα, καὶ μὴδὲν μελλήσας ἐπορεύετο. Ὁ δὲ Ὁσιος ἀπιδῶν πρὸς αὐτὸν, ἀπεφθέγγετο· Ἀπίθι κλέψαι, μή τιαι, μὰ τὸν Ἰησοῦν οὐ μὴ θεῖσθαι τὸν ἥλιον. Ὁ δὲ συνείς τελείως τὰ ῥηθέντα αὐτῷ, διεγλύσασεν τὸν Ὁσιον, εἰπὼν· Ναί, παρατετρασμένε, ἀδελφά σῆσαι, καὶ τοῦ θυμῶν τῶν θαυμάτων ἐφάμιλλα, ἐγὼ ἐκὶ ἀπέρχομαι, καὶ βλέψω εἰ ἐνεργήσει σοι τὰ ῥήματα. Ὁ δὲ Ὁσιος μετριοπαθῶν, δέξας τὸν τόπον. Ἐσπέρως δὲ ἡδὴ γενομένης, ἔδειαν εὐρὴν ὁραχέστατος, ἀπελθὼν καὶ ἀποκρίσας τὸν ἥλιον τοῦ μυχμάτος, εἰσέει ἐν αὐτῷ καὶ πρῶτον μὲν ἦρεν τὸ σάβανον, καὶ τὸ β μαφίον καλλίστα ὄντα· ὅτε οὖν ταῦτα ἦρεν, ἐκυλεύσατο ἀναχωρήσαι· ὁ δὲ μισάνθρωπος δαίμων ὑπέβαλλεν αὐτὸν ἄραι καὶ τὴν ὀθύναν, καὶ γυμνὸν τὸ σῶμα καταλίπειν· ὁ καὶ πεποίηκεν. Ὅτε οὖν ταῦτα ἦρεν, νεύσει Θεοῦ, ὡς ἀπὸ ῥήματος ἐστὶν τὸ διήχημα! τὴν δεξιάν αὐτῆς χεῖρα κινῆσας, δίδωσιν αὐτῷ ῥάπισμα, καὶ παρατυκὰ ἐτυφλώθησαν αὐτοῦ οἱ ὁσθαλμοί· συνέσχευ δὲ αὐτὸν τρέμος φοβερόν καὶ ῥόδους ἀσύγκριτος, ὥστε ἀπὸ

g

stem dignaretur. Quem talia agentem cum observarent illac prætereuntes, alii quidem; Videte, inquietabant, quomodo ille deliria sua delirans, lamentetur aviam suam pridem defunctam. Alii vero; Peccata sua, ut dæmoniacus et insanus, luget; nam et a dæmoniis effici, ut lacrymarum rivos quispiam profundat, c sacræ paginæ testantur: verum utinam Christianus quilibet istiusmodi lacrymarum flumen produceret, quo infinita suacrimina demergeret. Alii denique; Quis noverit, aiebant, utrum mentis sanitati redditus fortunam suam non lamentetur? Quibus temere prolatis, quisque inde recedebant: famulo Dei modum nullum faciente lacrymas precesque fundendi, quoad exauditus a Domino, voti compos fieret ac plaga cessaret.

D

99 Contigit vero aliud quoque miraculum, quo Dominum ad misericordiam flexit Sanctus. Abreptus quippe aliquando per ecstasim a corporis sensibus, delatum sese deprehendit ad famulum Dei Daniele e in Anaplo. Steterat is ibi aliquando super columnam sublimis in aere, et crebra admodum ad gloriam Dei patrans miracula; quem et Imperator pius Leo cum Augusta adibat frequenter, preces illius pro se flagitandi causa. Illuc igitur per visionem delatum Andream aspiciens Daniel, visus est ei blando vultu dicere: Huc adsis, cursor et pugil egregie, qui in medio mundi hujus tumultu splendidior ipso sole refulges, supplices nua deprecemur Dominum, quoniam misericors, longaninis, et multæ miserationis est, ut reginam hanc urbium pernicioso quo pessumit malo, liberatam velit. Cum suas igitur Domino preces obtulissent, visus est continuo descendere ignis e cælo; inque caput Æthiopis, cujus multo sanguine imbutæ manus perniciem urbi afferebant, per aerem deferri; quo ambustus, et violenter ex regia civitate ejusque finibus exterminatus Æthiops est, statimque pestis grassari desiit.

c

multum in
publico tu-
get;

et cum S.
Daniele
Stylita

e

100 Post dies aliquot obire contigit Primicerii cujusdam filiam, virginitate ac totius vitæ innocentia in paucis insignem: quæ patrem suum jurejurando interposito adstrinxerat, ut in sacello, in vinea ipsius sito, se terræ mandaret: quod et factum est. Grassabatur vero per id temporis furquidam, mortuis sua, quæ involuebantur, linthea surripere assuetus; qui postquam observatis sedulo libitinariis, quo funus condidissent loco didicisset; reversis omnibus domum amoliebatur terram, et mortuaria vestimenta auferebat. Is igitur hujusce quoque puellæ cadaver ubi terræ mandatum esset speculatus, pari modo et illud spoliare induxerat animum: cum forte illac transire contigit B. Andreæ, solita opera sua Christi causa actitantem. Quæ oculos mentis interiores intendens in hominem fraudulentum, cognovit nefarium ejus consilium; quod ut impense cupiebat mutatum (videbat enim quanta misero calamitas impenderet) torvo in illum intuitus vultu, ita loqui cœpit: Hæc dicit Spiritus sanctus tibi, qui vestes mortuis et terræ mandatis detractas abliguris; non amplius aspectu solis, non diei, non formæ humanæ fructurus es: clauduntur enim portæ domus tuæ, deinceps non aperiendæ; tenebris involvetur dies, et non illuminabitur in æternum.

E
precando il-
lam pellit.

Obviam fa-
ctus sepul-
crorum ef-
fossor.

F
minatur, si
pergat, solem
non visurum:

101 Audiit quidem ille hæc Sancti effata, sed non intelligens, sine cunctatione digressus est. Quem oculis prosequens Andreas; Abi, inquit, abi, furare, sceleste. Jesum Christum testor, non amplius visurum te solem. Quæ tandem, quid sibi vellent, ille capiens, vaticinanti Sancto isthæc cum ludibrio ingessit: Næ tu, energumene, obscura loqueris; qualia dæmoniaci effutire consueverunt: ego vero illuc abeo, periculum facturus, num quod dictis

quod ille
contemnens.

A dictis tuis pondus insit. Posteaquam vero Sanctus, modice dolens, iter suum porro prosecutus esset; infelicissimus ille, jam ingruente vespera, tuta omnia circumspiciens, ad monumentum accessit, revolutoque lapide introivit. Ac primo quidem sabanum et maphorium, vestes pulcherrimas, abstulit; quibuscum abire paranti aliud consilium suggessit cacodæmon, acerrimus humani generis hostis; videlicet internam quoque ut tolleretur, nudato cadavere relicto: quemadmodum et re ipsa facere aggressus est. Verum nefario in conatu, volente Deo, defuncta puella (quam inexplicabilis hæc res est!) sublata in altum dextera insignem violatori colaphum impexit: quo statim oculorum usu destitutus est, correptusque metu ac tremore tam vehementi, ut maxillæ, ut dentes, ut genua inter se colliderentur.

puellæ
cadaver ad
nudum ex-
spolians,

ab eadem
exurgente
corripitur,

B 102 Adhæc et os suum aperiens defuncta, talibus illum dictis accessit: Miser ac miserande, estosane, nec Deum nec Angelos ejus reformides: at saltem, cum ipse homo sis, quo pacto reveritus non es femellæ corpus, vestibus suis spoliatum intueri? Num explere avaritiam tuam non potuissent quæ primum surripueras, si hujus vilis internæ gratiam corpori meo fecisses? Sed quoniam immisericordem et inhumanum et crudelem te mihi exhibuisti, qui me omnibus sanctis Virginibus, in secundo Domini nostri adventu, risui ludibrioque h exponere tentasti; omnem ego tibi deinceps furandi facultatem adimam; ut cognoscas, Christum verum esse ac viventem Deum; judicium et remunerationem instare; diligentes Deum, ubi ex hac vita excesserint, aliam ordiri multo lætiorem. Isthæc locuta, levavit se puella, receptamque interulam, nec non sabanum et maphorium induit, et Deum his verbis laudare instituit: Quoniam tu, Domine, singulariter in spe habitare fecisti me: et reclinata, in pace in idipsum dormivit.

h

et cæcus ad
urbem redit,

C 103 Interea fur infelix, ægre tandem reperto exitu e vinea, ubi monumentum erat, in viam publicam evasit; palpanisque parietes, ad urbis portas denique devenit. Percunctantibus autem cæcitatibus, tunc quidem sese purgabat multis in defensionem adductis; deinde vero facti pœnitens, quod res erat, palam omnibus enarravit. Cum igitur ex illo tempore quotidianum sibi mendicando victum compararet; accidit non raro, considentem alicubi, ream agere gulam suam et sic affari: Male pereas, insatiabilis gula, quoniam tua et ventris deliciis implendi causa in hanc cæcitatibus incidi calamitatem. Alias autem? Si quis inquebat, ventris sui fartor, furto se addixerit, parem meæ palmam expectet. Hinc multi sub id tempus similis farinæ homines, severam illius punctionem edocti, satanæ nuntium remiserunt, tam moribus quam operibus veros sese Christianos profitentes. Ille autem, qui pœnam subierat, minor vaticinii Andreae, quomodo scilicet quæ propter flagitia sua sibi eventura erant, prænuntiasset, ingenti admiratione ac stupore completus fuit.

pluribus in
exemplum.

Occulta pec-
cata arguit
Andreas,

104 Die quodam sanctæ Quadragesimæ, ad medium jam progressæ, ludebat more suo Sanctus in fori planitie, modo saltui, modo cursui operam impendens: cumque ad portam Curæ majorem pervenisset, speculabatur istic existentes loripedes. Quem transeuntium quispiam tam fixo obtutu, intentum cernens, gravi ictu percussit, hac addita increpatione: Quid hic contemplabundus consistis, stulte? Cui Sanctus. Ut idolorum opera contempler, hic consisto, stulte: etenim tu quoque loripedes inter versans, et serpens et genus viperarum mihi visus est: nam et cardines animæ tuæ, et pedes prope abes ab orco, ut te indies isthæc operantem

Maji T. VI

τῶν γενομένων αὐτῷ κλόνου τὰς σιαγόνας αὐτοῦ σὺν τοῖς ὀδοῦσι συντρίβουσιν, ὁμοίως δὲ καὶ τὰ γόνατα.

Ἀνοίξασα δὲ ἡ νεκρὰ κόρη τὸ στόμα αὐτῆς, τάδε πρὸς αὐτὸν ἀπεφθέγγετο. Ἄθλιε καὶ τολαίπῳρε, ἔστω, οὐκ ἐφοδῆθης τὸν Θεόν, οὔτε τοὺς Ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ ὡς εἰς τῶν ἀνθρώπων ἀπεχθέςθης τοῦ θεάσασθαι θηλείας σῶμα γεγυμνωμένον; οὐ ἠρέσθης ἅπερ πρότερον ἑλσδες, καὶ τὴν εὐτελῆ ὀθόνην οὐ ἔχαρίσω τῇ σώματι; ἀλλ' ἐπεὶ ἀνελθὼς καὶ ἀπάνθρωπος καὶ ὁμῶς κατ' ἐμὲ ἀπεφάνθης, καὶ ἐδουλεύθης γέλοῖόν με ὀφθῆναι ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐλεύσει πάσαις ταῖς ἀρίαις παρθένοις· ἰδοὺ ἐγὼ σοι δείξω μηκέτι κλέπτειν· ἔπειτα ἵνα γινώσκεις Θεὸν ζῶντα καὶ ἀληθινόν εἶναι τὸν Χριστόν, καὶ ὅτι κρίσις ἐστίν, καὶ ἀνταπόδοσις, καὶ μετὰ θάνατον ζῶσιν καὶ εὐφραίνονται οἱ ἀγοπῶντες τὸν Θεόν. Ταῦτα εἰπούσα ἡ κόρη, ἀνέστη, καὶ λαβούσα τὴν ὀθόνην ἐνεδύσατο, ὁμοίως καὶ τὸ ὀρθάνον καὶ τὸ μαφόριον ἐνεύλισατο εἰπούσα· Ὅτι σὺ Κύριε κατακλίνων ἐπ' ἐλπίδι κατήκισάς με· καὶ ἀναπετούσα ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐκοιμήθην.

Ὁ δὲ μάταιος ἐκείνος μάλιστα εὐρών θυνηθείς τροχῶν τῶν ἀμπελώνων, ἐξῆλθεν· καὶ πλησίον οὗσης τῆς δημοσίας ὁδοῦ, ψήλασθον τοίχον πρὸς τοίχον ἐν τῇ πύρρῃ ἐγένετο· καὶ τοῖς μηχανήσασιν τὴν αἰτίαν τῆς τυφλώσεως αὐτοῦ, τὸ πῶς αὐτῷ ἐπῆλθεν τοῦτο τὸ πρᾶγμα, ἄλλους ἀπελογεῖτο τότε· ἔσχατον δὲ κατασυγίς, τὸ πᾶν τῆς ἀληθείας διηγήσατο. Ἀπὸ τότε οὖν ἐπῆτει καὶ οὕτως τὴν καθημερινὴν τροφὴν ἐπορίζετο· πολλάκις δὲ καθεζόμενος πρὸς τὴν γούλαν αὐτοῦ δικαζόμενος ἔλεγεν· Κατὰ θέμᾶς, ἀκούετε λαίμῃ, ὅτι διὰ σε καὶ τὴν τῆς γαστρὸς μου ἀπόλαυσιν ταύτην τὴν τυφλώσω ἐχω. Καὶ πάλιν ἔλεγεν· Εἴ τίς ἐστιν γαστρός τυφλή καὶ κλέπτει, οὕτως καὶ πημπεύει. Πολλοὶ οὖν τοιοῦτοι τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀπειθήσαντο τῷ σατανᾷ πληροφρονηθέντες τῷ πρᾶγματι, καὶ γινώσκοντες καὶ τοῖς κῆσι καὶ τοῖς πρᾶγμασι. Μεινόμενος δὲ καὶ τοῖς τοῦ Ὁσίου προρήσας, ὅπως προεῖπεν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν διὰ τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ, καὶ ἀποθαυμάζων ἐξεπλήσσετο.

Μετὰ δὲ τῶν ἡμερῶν μεσούσης τῆς ἀγίας Τεσσαρακοστῆς, ἣν ὁ Ὁσίος παίζων ἐν τῷ τοῦ φόρου πλακώματι, ὡς ἔθος εἶχεν, ποτὲ μὲν σάσειν, ποτὲ δὲ τρέχειν· καὶ γενόμενος κατένυντι τῆς μεγάλης πύλης τοῦ Ἱ Συναίου, κατεσκόπει τοὺς ἐκεῖσε ὄντας κ λουρόποδας. Εἰς δὲ τις τῶν διερχομένων ἰδὼν τὸν Ὁσίον τοῦτοισι ἐνατενίζοντι, δίδωσιν αὐτῷ κατὰ τοῦ αὐθένος, λέγων· Τί αὐτοῦ, σαλὲ, ἴστασαι βλέπων; Ὁ δὲ Μανάριος ἐφ' ἑαυτὸν αὐτόν· Ἐξήχη τῷ νοί, τῶν εἰδῶλων τοῖς αἰσθητοῖς ἐντραυλίζων ἔστηκα· καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς συνὼν τοῖς λωρίποις πέφηνας καὶ ὅφης καὶ γέννημα ἐχιδνῶν· οἱ γὰρ ἄζονες τῆς ψυχῆς σου, καὶ οἱ πόδες τοῦ πνεύματος διεστραμμένοι εἰσίν, καὶ ἰδοὺ ἐγγίξει πρὸς τὸν χαίνοντα ἄδην τοῦ καταπιεῖν σε, τάδε εἰσπράττοντα καθεκάστην ἡμέραν. Ὡς δὲ κινουεν ταῦτα ὁ ἄνθρωπος, φρίκη συσχεθεῖς ἐν αὐτῷ διελογίζετο λέγων· Ἄρα ἀπὸ Θεοῦ ταῦτα οἶδεν, ἢ ἀπὸ δαιμόνων; ἀλλ' αὐτὸς πόθεν ἐπίσταται ἄνθρωπος ἔξωτος;

Ὁ δὲ Ὁσίος μεταδὲς τῆς πύλης, ἔρχεται ἐπὶ τὸν τόπον, ἐν ᾧ καθέζονται αἱ λεγόμεναι ἱ πᾶτρια, πιπράσκουσιν τὸν πολυτελὲς κόσμον ἐκείνον· καὶ στάς ἐκεῖσε ἔκραζεν· Βαβαὶ ἄγρυα καὶ κουιότο! Ἦκουον δὲ αὐτοῦ οἱ ἐκεῖσε, καὶ ἀγροῦντες ἐγέλων· οἱ δὲ ἐκοιμῶδον, ἕτεροι δὲ ἐκόσζον αὐτοῦ τὸν τίναντα. Ὡς οὖν εἰστίκει ὁ Δίκαιος, καὶ ἅπαν τὸ τοῦ φόρου ἐσκόπουν, τίς γέρων διερχόμενος λέγει πρὸς αὐτόν· Εἰς τί ἀποδέλπων, σαλὲ, κρίζεις ἄγρυα; ἐπεὶ γὰρ ἄγρυα πωλεῖς, πορεύου ἐν τῷ Ἱ Ἀνεμοδουλείῳ. Ἐφ' ἑαυτὸν αὐτόν ὁ Ὁσίος· Ἰππάρχον καὶ σκόπῃσον, ποῖος τόπος σε ὑποδέξεται. Ἐφ' ἑαυτὸν αὐτόν νεώτερός τις· Τὸν Θεόν τί ὀρέξ; Ὁ δὲ λέγει· Ὁνειρον θεωρῶ, τέκνον. Σικὶ γὰρ καὶ καπνὸς καὶ ὄναρ περίεστιν ὁ μάταιος βίος οὗτος, διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς εἶπεν, Ὁναρ βλέπω· δίκην ἀχύρου καὶ σκεδάλων τὴν ἐν τῷ φόρῳ ἄπασαν περιουσίαν, τὴν ἀποκειμένην τοῖς ἄπασιν.

absorbeat, immaniter hiantē. Ad quem sermonem

7*

homo

A homo ille non leviter terrefactus, intra se tacite dicebat: Deone isthæc, an daemónio revelante cogno- D
scit? certe viro insanienti unde talis notitia?

A NICEP-
CO. EVO EX
MSS.
et publicam in
foro vanita-
tem.

103 Transiens deinde Sanctus portam Senatoriam, ad cum devenit locum, ubi mulieres, quæ vulgo Patriæ appellantur, considentes, merces suas ad mundum muliebrem spectantes vœnum exponunt; cœpitque altum exclamare: Papæ! quantum palearum ac cineris! Quæ cum audirentur ab omnibus, quid autem vellent, non caperetur; sublatus illico risus est, aliis ipsum ludibrio habentibus, plagis onerantibus aliis. Perstitit nihilominus in foro Andreas; cuncta quæ istic gerebantur curiose considerans; cum qui illac forte iter instituebat senex: Quorsum, inquit, circumspiciens omnia, vociferaris paleas, insane? si enim paleæ tibi venales sint, vade ad Anemodolium. Respondit Sanctus: Abi sis tu, et quis te locus excepturus sit, auhuo recede. Tum e junioribus quoque nennemo Andreæ: Per Deum, ait, quid spectas? Cui Andreas: Somnium specto, fili. Nec injuria, umbra quippe et fumus et somnium est vita hæc vana: ideoque id ille responsi dedit, Somnium specto. Velut palcas et stercora neupe reputabat illa, quæ tanta copia in foro prostant et unicuique in votis sunt.

ANNOTATA.

NOT. 11****
APP. TOM.
VII MAJI

a Constantinopolis Christiana Cangii, l. 4 c. 3, inter Apostolæia num. 26 recenset quidam ecclesiam SS. Petri et Pauli in Palatio Hormisdæ, Justiniani domo, antequam Imperium obtineret ab eodem extractam, juxta Palatium majus ipsius Constantini, inter Hippodromum et Propontidem: sed ea structura ætatem Andreæ quatuor fere seculis præcessit: Oratorium vero, de quo hic agitur attribuebatur Constantino Magno. B Intelligenda est ergo aliqua, obscurioris apud Scriptores nominis, Cangioque ignoti situs ædícula, ac perquam vetusta: quæ (si Andreæ ætatem recte ordinavimus, futuris adhuc temporibus debeat in prædictam ab illo amplitudinem converti, cum Turcis Constantinopoli pulsus, ea ad Christianos Imperatores redierit; quod cito futurum Cæsarei contra Mahometanos progressus sperare faciunt.

b Hinc usque ad medium hunc num. ubi παθής εν μέσση. Et rursum ab illis κατὰ τὴν ὥραν usque ad num. 98 absunt omnia a MS. Mazar.

c Nullum Scripturæ locum novi qui huc referri possit.

d Hæc duo vicina loca, manifesta librarii socordia prætermissa, supplentur ex Mazar.

e S. Daniel Stylita colitur 11 Decembris, ex ejus Vita prolixè descripta, quam Lipomannus et Surius Latinam dederunt, constat, eum tempore Leonis Magni et Anatolii Patriarchæ venisse ex Mesopotamia, victurum in columna, quomodo viderat vivere juxta Antiochiam Simeonem illum, ejus Acta illustravimus 24 Maji. Hinc Theophanes ad annum Leonis 8, qui est Christi 465. His temporibus Daniel Stylita, vir plane mirandus, columnam in Anaplo positam conscendit: distinctius autem Menæa, Ex divina revelatione con- C tulit se ad partes Thraciæ juxta Byzantium in Anaplo. Stetit autem ibi usque ad tempora Euphemii Patriarchæ; atque adeo usque ad annum 490 et ultra. Sed longe hæc absunt ab ea quam definivimus Andreæ ætate. Proinde, sicut hic in visione raptus in Anaplum fuit, ita non potuit Danielem, istic sepultum a quatuor fere seculis, nisi in spiritu loquentem audivisse. Græcum ergo contextum (eatenus obscurum, quatenus τῷ παριστάμεν Præsens ut plurimum tempus significat, ab eoque non recedit Præteritum quod vocant imperfectum; ut videatur dici quod tunc temporis stabat in columna Daniel, cum ad eum raptus Andreas est) flexi ad Præ-

teritum plusquam perfectum, et verti, aliquando ibi steterat in columna, quem sensum etiam vox παρακλῆτα recipit; reliqua autem sic retexui, ut istic ubi corpus jacebat S. Danielis, ibi is apparens Andreæ, locutus ipsi seu loqui visus intelligatur. His positis nihil miraberis quod, in Vita Danielis, tanto prius scripta quam Andreas nasceretur, nulla fiat mentio pestilentia, E ab urbe Constantinopolitana ejus simul et Andreæ precibus depulsæ. Est autem Anaplus, suburbium Constantinopolitanum ad 4. p. m. versus os Ponti.

f MS. Vatic. sic legit: Ἦν δὲ ἡ κόρη παρθενεύουσα, σεμνῶς διαχρυσῶσα τὴν ἐκστῆς βίον κατέκρινεν δὲ τὸν πατέρα αὐτῆς, πρὸ τοῦ ἄστεως κτήματος αὐτῆς ὑπαρχόντος, ἐν τῇ εὐκτασίᾳ, τῷ ὄντι ἐν τῷ ἀμπέλῳ τοῦ ἐκείσε, αὐτὴν ἐνταφιασθῆναι. Ὡς δὲ ἐτελεύτησεν, ἀρχαί- τις ἀπείσαν εἰς ὃν κατέκρινεν τόπον.

g MS. Maz. ὁμοφύριον humerale: est autem Maforium, muliebrie pullum.

h Quantum scilicet erat in ipso fure: neque enim tam stolidus erat scriptor, ut putaret restem eam in extremo judicii die usui futuram defunctæ.

i Alias Σενάτων dicitur, Curiam Latine appellaremus, in quam convenit Senatus: duo autem Senata CP. erexit Constantinus, de quibus Cangius lib. 2 cap. 9.

k Mazar. Αὐροπόδας: videntur non homines indicari, sed statuæ, quales, Caryatidum instar et loco columnarum aliquid fulcientium, ad portas effinguntur, variæ deformitate subinde spectabiles, aut, ut hic, cruribus decussatis.

l An forte sicut a masculino ποιητής Poeta, femininum ποιήτρια; sic a πράτης venditor, πράτρις, et Euphonia causa πράτρια? Consultus de hac voce Cangius censet legendum πράτρις vel πράτριαι: quod sane placet: Πράτρις enim concinnitas et cultus, πράτρευν polire exornare, πράτρις mundus, politus: ut illis a mercibus suis, appellatio fuerit.

m Ἀνεμοδουλείον in Mazar. Ἀνεμοδουλείον, aliis Ἀνεμοδούλιον, explicatur a Cangia in CP. Christiana, lib. 2 sect. 16, num. 13, Quadrilaterum æneum sublime, cui insistebant duodecim ventorum statuæ: de quo ipsum vide pluribus disserentem, deque adjuncto lupanari, ad quod forte hic mittitur Sanctus ab illusore.

CAPUT XIV.

Revelatur Andreæ status monachi, probi alias, sed avari: hic autem ab eo monitus sese corrigit.

Μετὰ ταῦτα ἀπύρας ἐκείθεν, ἔρχεται ὁρομαίως ἐν τῷ Σταυρίῳ, καὶ εὐρίσκει μοναχὸν τινα, ὡς ἐπὶ εὐλαδείᾳ διατηρούμενον, μετ' ἑτέρων τινῶν, ὡς ἀπὸ περὶ ὡσεὶ λείας ψυχῆς λόγου κινουμένων ἐπ' ἀληθείας δὲ ἐν τῇ βρώσει αὐτοῦ εὐλαδὴς ὑπάρχεν καὶ εὐσεβὴς, πάντα ἐργαζόμενος τὰ τοῖς μοναχοῖς ἐνάρμοστα· ἐπὶ ταῦτοις δὲ ἔσχαλεν, ὡν

P osteaquam sese inde proripuit Andreas, celeri cursu in Staurium a deveniens, reperit monachum quemdam, religiosæ pietatis fama celeberrimum, qui cum altero quodam de animæ profectu colloquium miscebat: et sane religio pietasque eximia relucebat in omni ejus vita, nihil eorum, quæ monachis

a
Monacho avaro
occurrents,

A nachis facienda incumbunt, unquam prætermittentis; interea tamen avaritia ac tenacitate turpiter delinquebat. Illic igitur nonnulli cives, peccatis suis per exomologesin expiatis, magnam sæpe vim auri deferebant ratione confessionis, distribuendam ab ipso pauperibus in salutem animarum suarum. At ille, auri cupiditate captus, nulli quidquam erogans, in corbonam recondebat universa: tantoque furebat amore divitiarum, ut conspicuus cumulum illis addi quotidie, exultaret tripudiaretque præ gaudio; quasi non Christo Domino, sed seculo vitam duceret. Beatus itaque Andreas illac præteriens, ut erat occulta perspicendi facultate præditus, deprehendit draconem terribilem, collo monachi circumvolutum: cuius tria erigebantur capita, cauda ad pedes usque dependente; capita porro erant huiusmodi; alterum avaritiæ, alterum insanitæ, tertium inhumilitatis. Quibus conspectis, admirandus Andreas, propius ad hominem contendit, draconis compositionem et formam considerans. At ille Andream e pauperum turba esse unum, et stupis aufereudæ causa expectare, ratus; Deus, inquiebat, miserebitur tui, bone vir. Et paululum retrocedens

videt ejus collo
implexum
draconem,

ac duos ge-
nios, bonum et
malum,

disceptantes
uter in eo pri-
mas haberet;

B Andreas, circum ipsum in aere obscuris exaratam characteribus hanc sententiam legit: Avaritiæ dæmon, omnium malorum radix.

107 Post hæc alio reflectens oculos, videt pone monachum duos in speciem eunuchos, acriter inter se illius causa contententes, quorum alter corpore oculisque niger, alter vero eximii candoris sicut cœlestis crystallus. Niger autem sic orsus; Mihi, inquiebat, primas in ipsi vendico, quia meo ex nutu et voluntate cuncta peragit; inhumilior enim et avarus cum Deo partem non habet. Cui alter: Non ita; sed mihi potius primæ debent cedere; quia jejuniis, precibus, probitati, mansuetudini, humilitati, silentio addictus imprimis est. Cum talibus ultro citroque prolatis, nullus contendendi modus, pax nulla esset; hæc tandem pro se adduxit eunuchus niger: Agedum audiamus quid de his Judex: num is dicit; Venite avari, tenaces, inhumilicordes, aliorum voluntati non parentes? an misericordes, mites, miserantes calamitatem aliorum, et his similes ad se invitat? Ad hæc Angelus: Age audiamus quid pronuntiet Dominus: Super quem respiciam, nisi super humilem, et quietum, et trementem sermones meos? Et alibi: Beati pauperes spiritu, beati mites, beati mundo corde, et alia his similia. Tum niger: O spectaculum! tremit ille scilicet ad hæc verba: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequuntur. Et rursus: Estote misericordes, sicut et pater vester cœlestis misericors est. Et alibi: Misericordiam volo et non sacrificium. Atque illud: Frange esurienti panem tuum. Et alia plura divini Numinis mandata, quæ, quod adversentur mihi, proferre non sustineo et inter abominationes repono. Quo igitur pacto primitias operum illius tibi vindicas? Respondit Angelus lucis: Difficilis hodie nos inter lis orta est; neque acquiescam ego, quoad Judicis veram super illa decisionem obtinuerimus.

appellatum-
que arbitrum
Christum,

108 Auditis hisce, indignatus est niger eunuchus dixitque candido: Quoniam a benignitate orditur benignus hominum amator Deus, et in benignitatem desinit; hinc astute satis ipsum appellas, a quo probe novi ablaturum te, cum dummo meo, quod expetis: quapropter hanc ego conditionem non accepto. Cui Angelus Domini cum stomacho ita occurrit: Dolose machinator fraudis: qui legem constituit filiis hominum, quo jubentur recta ferre judicia, nil miserantes fortunam pauperis, nil respicientes personam divitis; ille idem, sapientiæ justitiæque terminus, tua sceleratissimi causa a

φειδωλὸς καὶ φιλάργυρος. Τινὲς δὲ τῶν τῆς πόλεως ἐξα-
γρηγνόντες τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν, πρὸς αὐτὴν ἰκνυμένην
χρυσίου ποσότητι, τοῦ διανεμῆν αὐτὴν χάριν τῆς ἐξαγο-
ρεύσεως τοῖς πένυσιν ὑπὲρ σωτηρίας τῆς ψυχῆς αὐτῶν.
Ὁ δὲ ῥιζοειδὴς τῷ πάθει τῆς φιλαργυρίας, οὐδενὶ ἐξ αὐτῶν
τι παρεῖχεν, ἀλλὰ πάντα εἰς τὴν κορβανὰν ἐπαμειβετο·
καὶ ὡς ἄτε τῷ βίῳ ζῶν, οὐ τῷ Χριστῷ, οὕτω τῇ φιλαρ-
γυρίᾳ μακρύνετο, βλέπων ἐκείνους πληθυνόμενους, ἡγάλλετο.
Ὁ δὲ μακάριος Ἀνδρέας ἐκεῖσε διερχόμενος, τῷ
διορατικῷ χάρισματι κοσμούμενος, ἐθέσαστο θράκουντα
φοδερὸν ἐκτεταμένον περὶ τοῦ τραχήλου αὐτοῦ, τρεῖς ἔχοντα
κεφαλὰς, οὐ ἴσ' ὅσα ἐκέρμαστο μέχρι τῶν ποδῶν αὐτοῦ, αἱ
δὲ κεφαλὰὶ ὑπερχον, μία μὲν τῆς φιλαργυρίας, ἡ δὲ
ἐτέρη τῆς μανίας, καὶ ἡ τρίτη τῆς ἀσπλαγγνίας. Ὡς
οὖν ταῦτα ἑώρα ὁ Ὁσιος ἐκείνους, πλησίον τοῦ μονα-
χοῦ ἐγγίσας, κατενεύει τὰ συνθήματα τοῦ θράκουντος, καὶ
τὰ τοῦτον μορφώματα· δοκῶν δὲ ἐκείνους ὡς εἰς τῶν πε-
νήτων ὑπάρχει, καὶ ἐνεκὸν τι λαθεῖν παρ' αὐτοῦ ἐκδεχόμε-
νος, λέγει αὐτῷ· Ὁ Θεὸς ἐλεήσει σε. Ὁ δὲ Μακάριος
ὀλίγον μακρὸν θείας ἀπ' αὐτοῦ, ἴδεν ἡραπῆν κύκλῳ αὐτοῦ
ἐπὶ τοῦ ἄερος γεγραμμένην σκοτεινοῖς γραμμασί· Δρά-
κων, φασί, τῆς φιλαργυρίας, ἡ ῥίζα πασῶν τῶν ανο-
μιῶν.

Ἀποδὼν δὲ ὀπισθεν αὐτοῦ, βλέπει δύο τινὰς τῇ φύσει
εὐνούχους δι' αὐτῶν διακρινόμενους· ἦν δὲ ὁ μὲν εἰς μέλας,
ἐσκατισμένους ἔχων τοὺς ὀφθαλμούς· ὁ δὲ ἕτερος ἦν λευ-
κός, ὡς τὸ κρίνον τοῦ οὐρανοῦ. Ἐλεγεν δὲ ὁ μέλας, ἑμὰ
εἰσι τὰ προτέλεια αὐτοῦ, ὅτι τὸ ἔμῳ θέλματι εἰσπραττε-
ται· ἀνελείμω γὰρ καὶ φιλάργυρος, μετὰ Θεοῦ μεριῶν
οὐ κέκεται· ὁ δὲ ἕτερος ἔλεγεν· Οὐχί, ἀλλὰ ἑμὰ
εἰσιν αὐτοῦ τὰ προτέλεια, ἐπεὶ καὶ νιστεύει, καὶ εὐχεται,
καὶ ἔστιν ἄκακος, πρόσος, ταπεινός, καὶ ἰσχυρός. Ἐδιδά-
ζοντο οὖν οἱ δύο, καὶ οὐκ ἦν εἰρήνη μεταξὺ τῶν ἀμφοτέρων.
Ἐφη ἑσχατον ὁ μέλας τῷ λευκῷ· Τί λέγει ὁ κριτής;
θεύτε, τίνες οἱ φιλάργυροι, οἱ κνίποι, οἱ ἀσπλαγγνοί, οἱ
ἀπροσβέστοι; ἢ τοὺς ἐλεήμονας προσκαλεῖται καὶ τοὺς
συμπάθεις, καὶ τοὺς οἰκτείρμονας, καὶ τοὺς τούτων
ἡμίονους; Ἐφη ὁ Ἀγγελος· Καὶ τί λέγει ὁ Κύριος; Ἐπὶ
τινα ἴδω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν πρῶτον καὶ ἡσυχον, καὶ τρέμοντά
μου τοὺς λόγους; καὶ, Ὅτι μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύ-
ματι, μακάριοι οἱ πρῶτοι, μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ,
καὶ τὰ τοῦτοις παραπλήσιοι. Ἐφη ὁ μέλας· Θέλημα!
τρέμει οὕτως ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ, ὅτι Μακάριοι οἱ ἐλεή-
μονες, ὡς αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. Καὶ πάλιν· Γίνεσθε οἰκ-
τείρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατήρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος οἰκ-
τείρμων ἐστί. Καὶ πάλιν· Ἐλεον θέλω, καὶ οὐ θυσαίνω.
Καὶ· Διαλύετε πεινῶντι τὸν ἄρτον σου. Καὶ ἄλλα
πλείονα παραγγέλματα τοῦ Θεοῦ, ἃ οὐ φέρω λέγειν βδελ-
λυγμὰ μου ὑπάρχοντα, ὡς ἐννοεῖται μὲν εἰσιν· πῶς οὖν
τὰ προτέλεια οὐ ἐπέχειν βούλει; Ἀποκριθεὶς οὖν ὁ τοῦ
φωτὸς ἐκείνους ὑπερέτης, ἔφη· Δίχη μεγάλη σήμερον με-
ταξὺ ἡμῶν, καὶ οὐκ ἀφίσταμαι μέχρις ἂν τὸν κριτὴν
τῆς ἀληθείας ἐρωτήσωμεν.

Τῷτα ἀκούσας ὁ μέλας, ἐδυσχέρινεν, καὶ ᾔστη πρὸς
τὸν λευκὸν· Ἐπειδὴ ἀπὸ φιλονεικίας ἀρμεται ὁ
φιλονεικῶν, καὶ λέγει εἰς ἀκαθόρτην, τῆς τιμῆς ἐνεκὸν
πανούργως πρὸς τὸν Θεὸν κατέφυγας, καὶ οἶδαι ὡς κατ'
ἐμοῦ ἔχεις ἐξένεγκαι τὴν ἀπόφασιν· [διὸ καὶ ἀπαναί-
νομαι τὸν τοιοῦτον σκοπόν.] Ὁ δὲ Ἀγγελος Κυρίου ἔφη
πρὸς αὐτόν· Δύλις καὶ σπατήν, ἡ νομοθετῶν τοὺς νόμους
τῶν ἀνθρώπων κρίνει δίκαια, καὶ μὴ ἐλεῖν πτωχόν ἐν
κρίσει, καὶ μὴ λαμβάνειν πρόσωπον δυνατοῦ, αὐτὸς ὢν
ἄνθρωπος σοφίας καὶ δικαιοσύνης, ἐνεκὸν σοῦ τοῦ μικροτάτου
ἀρτίου· ἔχει παροιστήσας ἐν κρίσει; Δεῦρο τοίνυν ἄμα
ἐμοί, καὶ διὰ κρίματος Θεοῦ ἢ πείσους, ἢ παίστης ταχέως.
Ἢ τοῦτοις τοῖς ῥήμασιν θαρρόντως ὁ μέλας, ἐπένευσεν,
παρὰ Κυρίου τὸ κρίμα αὐτοῖς ἐστῆσθαι. Καὶ στραφέντων
κατὰ Ἀνατολὰς, ἠρώτησεν τὸν Κύριον ὁ λομπρὸς νεανίας
ἐκεῖνος περὶ τῆς ὑποθέσεως· ὁ γὰρ μέλας εἰ καὶ οὖν αὐ-
τῷ ἐπιδεν κατὰ ἀνατολὰς, ἀλλ' εὐθέως ἀπέστρεψεν τὸ
βδελυγρὸν αὐτοῦ πρόσωπον ἐπὶ δυσμάς. Ὡς οὖν ἠρώτη-
σεν ὁ Ἀγγελος Κυρίου, εὐθέως φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐ-
ρανῶν, λέγουσα· Ἐγὼ ἐνετείλαμην τοῖς Ἀποστόλοις μου,
λέγων·

D
ANICER.
CO.EVO EX
MSS.

E

b

F

c

d

A. NICEP.
CO. ENO EX
MSS.

A λέγων· Ἀνάθετε Πνεῦμα ἄγιον, καὶ ὧν τινον ἀφίετε τὰς ἀμαρτίας, ἀφεθήσεται αὐτοῖς. Ἐπεὶ οὐκ εἶρηκα τοῖς φίλοις μου λέγων, Ἀνάθετε χρυσίου ἀντὶ Πνεύματος ἁγίου, καὶ τότε περιγυρόσασθε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα· οὐκ οὐκ ἐστὶν σοι μερίς ἐν αὐτῷ· ἐπεὶ τῶν ἐλεημόνων ἐστὶν ἡ ἀνάπαυσις καὶ οἰκητήριον ἡ ἐμὴ βασιλεία. Τούτης τῆς φωνῆς γεγενυίας, περιεχώρησεν ὁ Ἄγγελος Κυρίου τῷ ἐξοφωμένῳ ἐκείνῳ πνεύματι τὰ προτέλεια, καὶ αὐτὸς προσκυνήσας τῷ Κυρίῳ, μέκθεον τοῦ μοναχοῦ ἐπορεύετο.

Τούτο θεασάμενος ὁ Μακάριος, ἐξέστη τῷ πνεύματι καὶ ὀλιγγύσας, ὅτι ὁ πονηρὸς θαύμων ἐκείνος ἀπογαργῆς τὸν τοῦ φωτός Ἄγγελον ἔπεισεν, καὶ πρὸς ἐαυτὸν ἀπεφθέγγετο· Ὡς τῆς τοῦ μικροῦ κακοδοουλίας! τοῖς ἡμετέροις ὁπλοῖς βυλλόμεθα· καὶ γὰρ οὗτος ὁ λυμένων καὶ ληστῶν καὶ γυναικῶν ὑποκιρὸς ἐστίν. Τούτῳ εἰπὼν, προέλθοεν ἐν τινὶ ρυμίδι, δι' ἧς ἡμελλεν ὁ μοναχὸς διέρχασθαι, καὶ καθισθεὶς ἐκείσε αὐτὸν ἐξεδέχετο. Ὅτι οὖν ἐθέλατο αὐτὸν μονώτατον διερχόμενον, ἐκάρη· τούτῳ γὰρ προσκύψας καὶ συναστὰς, κρῖντο ὡς εἰς συνάντησιν αὐτοῦ πορεύεσθαι. Ἐγὼ οὖν ὁ διαδόλος, ὃς εἰλῆφαι τοῦ μοναχοῦ τὰ προτέλεια, καλῶς ἐπὶ τῇ διορθώσει αὐτοῦ σφίκετο ὁ Δίκαιος, καὶ θρονηθεὶς κρῖντο κρῖναι. Πάλιν, Ἀνδρέα, κατ' ἐμοῦ ἦκεις· ἀρχὴ γε ἐγὼ ἐξενεχόμενος ἐ [ὁρῶν σε αὐτῷ ἐντραυλίζοντα·] σθένος μοι ἐστὶν, παρὰ τὸν τοῦ δίκαιου, ἡ πάντως τι θεῖον μοι βουλούμενος ἐργάσασθαι· ἀπὸ τῶν ὧδε, καὶ μὴ τυραννίσῃς ἀδίκως ἐνταῦθα· τί γὰρ σοι καὶ τῷ ἀδελφῷ τούτῳ; οὐ γὰρ προσφίλητός ἐστιν, ἀλλ' οὐδὲ μέγας τῆς ἀρετῆς ὥστε αὐτὸν ἐθέσθαι, συγγενὴς σου οὐκ ἐστίν, διδασκαλίας καὶ οὐ δέσται· ἀπὸ τῶν οὖν ὑπὸ τῶν ἐνθάδε, καὶ μὴ ἀδικῶν με καθέστησας. Ταῦτα τοῦ σλαζονοῦς φλυαροῦντος, ὁ Μακάριος ἐσιώπα, μέκθε ἀποκρινόμενος· Ὡς δὲ πλησίον αὐτοῦ ὁ μοναχὸς ἐγένετο, ἐκτελέσας εὐχὴν ὁ Ὁσιος μετὰ δακρύων, καὶ περιβεβήμενος ὧδε κατέειπε, καὶ τινὰ μὴ ὁρῶν, κατ' ἴσχυον τὸν μοναχὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς αὐτοῦ, καὶ ἔφη πρὸς αὐτόν.

Διότι σὺ, ἀνεκτὸς ἀκουσόν μου τοῦ οἰκίστου σου, καὶ ἐλὼν [προθέσει σου δέξαι τὰ εὐ-ελῆ μου ῥήματα·] ἐπειδὴ ἠλπίεις μοι διὰ σε μεγάλη καθίστασθαι, καὶ οὐχ ὑπογέγων ἀπο τῆς ὁδοῦ. Τίνος χάριν, φίλος ὦν τοῦ Θεοῦ, [ἀπέδρασας τούτῳ διὰ τὰ ῥήματα], καὶ ἐρημάτισας ὑπαρέτας τοῦ διαδόλου; ποῖον δὲ τρόπον, πέτρωνας ἔχων ὡς τὰ Σιραχίμ, τῷ σατανᾷ ταῦτα ῥιζοτομήσας, συνεχώρησας; πῶς, ἀντραπώμορφος ὢν, γέγονας σκοτεινόμερφος; οἱ μοι! οἱ ὁφθαλμοὶ ἔχων ὡς τὰ πολύρμακτα, ἐνφυλῶθες ὑπὸ τοῦ δράκοντος, καὶ ὡς ἥλιος ὑπάρχων ἔδωκε ὡς νύκτα κακέσπερος! τίνος χάριν ἀδελφὲ τὴν σὴν ψυχὴν ἐθανάτωσας; διὰ τί ἐκτίσω φίλον τὸν τῆς φιλαργυρίας δοχόντα; Ἰδὼν οὐ συνιείς ποῖος ὀφείλει εἶναι ὁ μοναχός; Τί σοι θέλεις τὸ χρυσίου, ἀδελφέ, τίνος χάριν σὺ αὐτὸ ἐσώρευσας; ποῖον τρόπον αὐτὸ ἐκτίσω, καὶ σεαυτῷ ἐπορίσω ἀπώλειαν; τί θέλεις τὸ χρυσίου, ὅπερ μετὰ θάνατόν σου, καὶ οἷς οὐ θέλεις ἡ καὶ ἐχθροῖς σου τούτοις, κληρονομήσας ποιήσῃς; Εἰπέ μοι παρακλήτω, μὴ ἀπὸ κόπου σοῦ ἐστίν, καὶ φυλάττεις τοῦ συντηγῆναι σοι; μὴ τῇ διανόμῃ σκέπῃς, τούτῳ ἐσώρευσας, ἵνα θεήλῃς τὰ τέκνα σου; μὴ ἐργασίας ποιησάμενος τούτῳ ἐδέξῃ εἰς ἡμίσημα; Ἄλλοι πενήσι, καὶ δούλοις, καὶ ῥυτίσι τελευτῶντες, καὶ αὐτὸς βλέπων τὴν τοῦ χρυσίου ποσότητα εὐφραίνει; Ταῦτά εἰσιν τὰ ἔργα τῆς μετανοίας; ταῦτα περιέστιν ἡ τάξις τῶν μοναζόντων; καὶ ἡ ἀκταμοσύνη, καὶ ἡ τοῦ ματαίου βίου ἀναχώρησις; αὕτως ἐμιμήσω τὸν Κύριον; αὕτως ἡρώσω τὸν κισρὸν; αὕτως ἐαυτὸν ἐστύρωσας τῷ κόσμῳ καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις; αὕτως ἀπὸ πολλοῦ ἐγε-νήθη τοῖς ἀδελφοῖς σου καὶ πᾶσι τοῖς ματαίοις καὶ ἀγυρίωσι πράγμασι τοῦ βίου; οὐκ ἤκουσας τοῦ Κυρίου λέγοντος, μὴ κτίσῃς χρυσὸν ἢ ἄργυρον, μὴ πήραν, μὴ ῥάβδον, μὴ δύο χιτῶνας ἔχειν;

Ἐκπλήττομαι ποῖον τρόπον τὰς πραγματείας ταύτας ἡγήσῃ παραδεδωκας· ἰδοὺ σήμερον ἡ αὔριον τέλει τοῦ βίου χρησόμεθα, καὶ ἃ κτίρισσας, τίνι ἔσονται; Οὐ βλέπεις τὸν διάδολον ποῦ ἵσταται, κατέχων σου τῆς ψυχῆς τὰ προτέλεια; καὶ ὁ φυλάσσων σε Ἄγγελος μακρό-

judicii rectitudine modo deflectat? Adesdum igitur D
huc unamecum: et in iudicio divino, aut persua-
dendo causam obtine, aut victus confestim cede.
Quibus dictis confirmatus niger, annuit, ad Domi-
num, tamquam iudicii arbitrum, causam deferri:
simulque ambobus ad Orientalem plagam conversis,
cepit fulgidus ille juvenis, seu Angelus, Dominum
proposita super re sollicitare (niger enim, tametsi
prius una cum Angelo respiceret Orientem, aver-
terat statim abominabilem vultum suum ad Occi-
dentem) et confestim insonuit de cælo vox hæc:
Ego Apostolis meis ita præcepi; Accipite Spiritum
sanctum, quorum remisistis peccata, remittentur
eis: insdem vero amicis meis non sic præcepi; Acci-
pite aurum pro sancto Spiritu, et tunc dimittite ho-
minibus peccata sua: nihil igitur tibi juris in mona-
chum illum est. Illis quippe solis, qui miserentur
aliorum, requies et habitatio parata est in regno
meo. Ubi hæc vox insonare desiit, desiit et Angelus
Domini contendere cum nigro spiritu, primasque in
monachum ei cessit; et exhibita cum adoratione
reverentia Domino, procul ab eo abiit.

109 Intererat huic spectaculo Andreas, cum animi
sui stupore ingenti, quod malus ille daemon adver-
sus Angelum lucis causam obtinuisset; seseque
ita alloquebatur: O scelerati daemonis perversitatem!
armis ab ipso nostris expugnamur; ipse enim ge-
neris nostri perniciēs, ipse latro, et vaser scriba
est. Hæc locutus, prævertit ad angiportum, quo mo-
nacho transeundum erat, considensque præstolatus
est: ubi vero solum sine arbitris venientem cons-
pexit, uti optaverat, præ gaudio vix se continuit;
et consurgens, in occursum ejus tendere cepit.
Verum diabolus, qui in monachum modo primas
acquisierat, cognoscens occurrere virum sanctum,
ut aberrantem in rectam viam reduceret, ita cepit
consternatus exclamare: Iterum, Andrea, adversum
me prodis? an non merito indignor, cum te ho-
minem hunc attentius contemplantem cerno? Sus-
pectus mihi es, ne sententiam pro me latam inter-
verias, aut omnino aliquid mihi grave moliaris.
Abscede quantocius hinc: quid enim tibi cum ist-
hoc monacho? non amicus tibi, non oculis tuis visus
est in hunc usque diem, nullo te sanguine contingit,
nulla indiget instructione: quamobrem abscede
hinc, et injurius mihi cave sis. Efflutiente talia
superbo osientatore, conticuit Andreas, nullo ipsum
responso dignatus: adveniente autem propius mo-
nacho, orationem ad Deum fudit cum lacrymis,
atque huc illuc circumspiciens ac neminem depre-
hendens, arripuit monachi dexteram et sic loqui
exorsus est.

110 Quæso te, benignas mihi servo tuo aures
præbe; animoque propitio verba mea, tametsi
ponderis exigui sint, excipe: quia ingens tua me
causa dolore occupavit, et præ animi ægitudine
non me capio. Cur tandem, amicus Deo cum esses,
turpiter transfugiens, amore auri, cacodæmonis
te servitio mancipasti? Quomodo, cum instar Se-
raphimi alis te in sublime sustollerēs, eas quodam-
modo excisas radicibus dono satanæ dedisti? Quo
pacto, fulgure lucidius cum niteres, tenebrosa orei
caligine te involvisti? Hei mihi! quod cum plenus
oculorum esses, ut cælestes illi in Scripturaspiritus,
a nefando dracone excæcatus sis! quodque cum
solem æmulareris tuo fulgore, in malignam obs-
curæ noctis lucem desieris! Cur animæ tuæ mortem
intulisti? cur amicum tibi avaritiæ spiritum adop-
tasti? Nonne scis, qualis debeat esse monachus?
Quid tibi, mi Frater, cum auro? cur aliud adeo accu-
mulasti? cur illud comparasti tibi et interitum
accercisti? Quid tibi cum oro, quod ubi o vivis
excedes, aut quibus minime volueris, aut inimicis
etiam

pro malo litem
decidere:quare acce-
dens eum
Andreas,
Enequidquam
absterrente
dæmonemreprehendit
eum, quod
contra status
sui officium

A etiam hereditate possidendum relicturus es? Dic mihi, amabo te, numquid illud, labore tuo comparatum, asservas, ut tecum sepulture mandetur? Numquid ligonibus e terra illud eruisti, quo liberos tuos alas? Numquid operam tuam alicui forte locans, illam inde mercedem abstulisti? Alii fame, siti, frigore extinguuntur; et tu pecuniam tuam considerando lætitia exultas? Hæccine indicia pœnitentiæ? hæc monachorum regula? hæc paupertas? hæc fuga secularis vitæ? Itane Christum Dominum imitaris? ita renuntias seculo? ita mundo crucifixus es et concupiscentiis ejus? ita abduxisti animum a fratribus cunctisque vanis seculi hujus rebus, nihilo pluris quam palea æstinandis? floreificiens verba Domini dicentis: Nolite possidere aurum, neque argentum, neque peram, neque baculum, neque duas tunicas.

auro accumu-
lando inten-
dat;

Matt. 10. 10

suadetque ut
omnia paupe-
ribus largia-
tur.

III Attonitus hæreo, qui isthæc divina præcepta oblivioni tradideris. Ecce hodiernus crastinusve dies nobis supremus illucescet; et quæ parasti, cujus erunt? Nonne vides diabolus, qui nimium quam propinquus tibi adstans, animam sibi tuam obtinuit; Angelo, cui cura te custodiendi demandata est, eminus cum summi doloris testificatione respectante? Ecce draco, nefarius avaritiæ incentor, collo tuo, quamvis ignores, circumvolutus, molliter in te quiescit: ecce (ut rebus tuis consulam, loquor humilis servus tuus) cum hac transirem, audiavi vocem Domini Dei, reprobantis te ac dicentis: Misericordes regnum meum consequentur; illum autem et illi similes odit anima mea. Quapropter, audi me, obsecro; et indigentibus, viduis, orphanis, peregrinis, non habentibus ubi capit reclinent, distribue divitias tuas, et elabora ut a vicus Dei, æque ac per alias virtutes, etiam per religiosam pauperatē, evadas: in eo namque professio monastica consistit, ut nihil omnino proprii possideatur in hac vita. Neque continuo timendum est, ne aut panis aut quid aliud, quo indigent famuli Dei, te deficiat. Cum enim infideles, scortatores, adulteros ingratos, omnesque turpitudini et peccatis addictos, benignissimi aspergat rore suo nutrietque Dominus; quanto potiori jure fideliter sibi servientes donis suis replebit? Cave sis igitur dictis meis aures ocludas; jam enim a principio id mea spectat oratio, ut a possessione divitiarum te deterreat; quoniam, si me minus audieris, testor Jesum Christum Regem nostrum (viden' diabolus?) illum ego adversum te immittam.

C

112 Hic tandem apertis animi oculis, vidit monachus diabolus, Æthiopis forma, nigrum, torvumque, eminus tamen; quod propiorem Andreae congressum non ferret, consistentem; exclamavitque; Ipsum video, quem dicis; age, funale Dei, quid congruenter salutis animæ meæ faciendum sit, expone. Tum ille rursus excipiens; Credas velim, inquit, si non audieris me; demonem hunc, ut te exagitet, me immissurum, quo, cum vultus tui confusione, enormitas sceleris non modo in hac urbe regia innotescat, verum ad extremas quoque orbis plagas deferatur. Vide igitur, ne, quæ mandavi, obliviscaris, sed executioni diligenter manda. His iterum auditis, inhorruit monachus et mente excidit: constituitque firmiter opere præstare, quæcumque Sanctus oratione sua imperaverat. Vix ita constituerat ille, cum Andreas spiritum, nihilo minus violentum quam fulgur, ab Oriente advolantem cernit, qui ambusto dracone, totas ejus vires infregit; quod ille non ferens, transformatus in corvum, ex oculis evanuit: vidensque niger daemon alterius ambustionem, ipse similiter se inde subduxit: et continuo restitutus est Angelo Dei in monachum principatus. Cui etiam Sanctus jam abiturienti præcepit, ut ne

Ille, viso qui
sibi immine-
bat dæmone,

proponit emen-
dationem:

θεν ἴσταντο ὀλοφυνόμενοι. Ἰδοὺ δὲ, ὃ φίλε μου, ὁ πονη-
ρὸς δράκων ὁ τῆς φιλαργυρίας τῇ σῇ τραχύτῳ ἐνείλικται,
καὶ οὐχ ὅρῳ, καὶ μεγάλῃν ἔχει ἐν σοὶ τὴν ἀνάπνουσιν·
ἰδοὺ δὲ ἔνα συντελὼν εἶπω σοί, ὁ ταπεινὸς οἰκίτης σου
παράγων, ἤκουσα τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ αἰετούσης
σε, καὶ τὰς λεγούσας· Τὴν ἐλεημόνιον ἐστὶν ἡ βασιλεία
ἡ ἐμὴ, ἐπειδὴ καὶ τοῦτον καὶ τοὺς τοιοῦτους ἡ ψυχὴ μου
μερίσκει· ἀλλὰ παρακαλῶ, ἀκουσὲν μου, καὶ σκῆρπι-
σου τὰ χρήματά σου τοῖς ὑπαγκισμένους χήραις, ὀρφαν-
οῖς, καὶ ξένοις, τοῖς μὴ ἔχουσι ποῦ τὴν κερὰν κλίνειν,
καὶ ἀγωνίζου φίλος Θεοῦ γενέσθαι, ὥς διὰ πάντων καὶ
διὰ τῆς ἀκτινοσύνης· τοῦτο γὰρ ἐστὶν τοῦ μοναχικοῦ
ἐπαγγέλματος, τοῦ μηδὲν ἔχειν ἐν τῇ βίῳ τούτῳ τὸ σύ-
νολον. Μὴ φοβοῦ δὲ ὅτι λείψει σοὶ ἄρτος ἢ τι τοῖς εἰς
χρῆμα Κυρίου δουλεύουσιν· ἄπιστοι γὰρ παρ' αὐτοῦ θρο-
νίζονται, καὶ πόρνοι, καὶ μοιχεῖ, καὶ ἀχάριστοι, καὶ
πάντες τοιοῦτοι ἐχθροῶς διακείμενοι διὰ τῆς ἀμαρτίας,
πίσῃ μᾶλλον οἱ δουλεύοντες αὐτῷ τῶν αὐτῶ ἀγαθῶν
ἐμπλησθήσονται· "Ὁρα, καὶ μὴ παρακούσης μου τὴν ῥη-
μάτων· ἐγὼ γὰρ ἐν πρώτοις παρεκλήσά σε, ἵνα μηκέτι
ἀφρομένη λέκησιν· ἐπεὶ ἐὰν παρακούσης μου, μὴ τὸν
Ἰησοῦν, μὴ τὸν βασιλεῖ Χριστὸν, ὅρῳ τὸν δικό σου; ἴδε
ἐκείνου κατὰ σου ἀποστελῶ.

Τοῦ δὲ μοναχοῦ διακινηθέντων τῶν ἔνδον ὀφθαλμῶν,
ἴδε τὸν δικό σου αἰθίοπα, μαῦρον, βλοσυρὸν, μέγαθεν
ἰσχυμένον φῶς τοῦ Ἀγίου, καὶ λέγει πρὸς τὸν Μακά-
ριον· Θινοῦ αὐτόν, λέγε δούλε τοῦ Θεοῦ τὰ εἰς σωτη-
ρίαν ψυχῆς ἀμύζοντα. "Ἐφα πάλιν ὁ τοῦ Θεοῦ δούλος·
Πίστευσον, ἐὰν παρακούσης μου, τοῦτον κατὰ σου ἀπο-
στελῶ ἐκταράξει σε, ἵνα ἡ αἰσχύνῃ τοῦ προσώπου σου
ἀκουσθῇ, οὐ μόνον ἐν τούτῃ τῇ βασιλείᾳ, ἀλλὰ καὶ εἰς
τὰ τετραπέρατα τῆς οἰκουμένης· ὅρα οὖν μὴ ἐπιλάθῃς,
ἀλλὰ πείσῃς καλῶς σὺ ἐντεταλμένον. Ταῦτα ἀκούσας ὁ
μοναχὸς ἔσπευξε, καὶ ἐξέστη τῷ πνεύματι· τοῖς δὲ ἐξελ-
θούσας λόγους ἐκ τοῦ στόματος τοῦ Μακαρίου συνέθετο,
ποιῆσαι ὅσα ἐνετείλατο αὐτῷ. Ὡς δὲ συνέθετο ὁρᾷ ὁ Δί-
καιος ὅτι ἦλθεν ἐξ Ἀνατολῶν πνεῦμα κραταῦν ὡς ασ-
τραπὴ, καὶ ἦψατο τοῦ δράκοντος, θαπνύσας αὐτοῦ τὴν
ισχύ· ὁ δὲ μὴ γέμων, μετασχηματισθεὶς εἰς κόρακα,
ἄφρατος ἔγενετο τῶν ἐκεί· ἰδοὺ δὲ ὁ ἕτερος μαῦρος τοῦ
ἑτέρου τὴν ἀκῆν, καὶ αὐτὸς ἀγανὴς ἔγενετο· εὐθέως δὲ
ἀπεικαστάθη τῷ Ἀγγέλῳ τοῦ Θεοῦ τὰ πριτέλεια τῆς
σωστικῆς τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτοῦ δὲ μέλλοντος ἀνχωρεῖν
ἐξ αὐτοῦ, παρήγγειλεν αὐτῷ ὁ "(σ)ις λέγων· "Ὁρα, μη-
θενὲ ποιήσης κατὰδὸλα τὰ περὶ ἐμοῦ ἢ τί σοι λειλάκα·
καὶ εἰ ταῦτα φυλάξεις, πιστεύουσιν ὅτι καὶ γὰρ, εἰ καὶ
ἀμαρτωλὸς καὶ ἑλεηνὸς ὑπάρχῃ, μέμνησθαί σου ἔχω ἐν
ταῖς δεήσεσίν μου ἡμέρας· καὶ νυκτὶς, ὅπως ὁ Κύριος
Ἰησοῦς Χριστὸς εὐδοῶσει τὴν ὁδὸν σου εἰς ἀγαθόν.

Ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας, συνέθετο ταῦτα φυλάσσειν ἐπι-
μελῶς, καὶ ἀσπασάμενος τὴν Δίκαιον, ἀνέχωρησεν, καὶ
ἄπαν τὸ χουσίον, ὃ ἐλέκτητο, θαυμαστῶς διένειμε τοῖς
πενήμονις. Μετὰ ταῦτα πλείους δόξης κατεξέστη παρὰ
τῷ Θεῷ, καὶ πολλοὶ χουσίον προσέφερον αὐτῷ νέμειν τοῖς
πένησιν· ἐξ αὐτῶν δὲ νομίσματα κρατῶν εἰς ἰδίαν χρεῖαν,
τὰ λοιπὰ τοῖς θεομένοις ἐσκόρπιζεν διὰ τῶν χειρῶν τῶν
προσφερόντων, μεμνημένος τοῦ Μακαρίου τῶν παρανέ-
σεων· Τί μοι τὸ σκελετὸν ἀλλοτρίων ἀκνηῶν οἰκονόμου
γίνεσθαι; ὃ γὰρ οὐ χρήζω λαμβάνω, καὶ τοῖς πένησι
ταῦτα παρέχω· ἀλλὰ καὶ οἱσὶς μοι ἐπέρχεται, ἐμὸν
εἶναι τὸν μισθόν καὶ οὐχ ἕτερον, οἷον καὶ τοῖς προσάγου-
σιν ἔσπευεν ἰδιοχίρως ταῦτα νέμειν. Οὕτως καλῶς καὶ
εὐσεβῶς, καθὼς πρέπον μοναχὸς πολιτεύεσθαι, πολιτευσ-
μένου αὐτοῦ, φαίνεται αὐτῷ κατ' ὕμνου ὁ δούλος τοῦ
Θεοῦ, μειδιῶν τῷ προσώπῳ, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ δένδρον
φαιδρὸν ἐν πεδιάδι τινὶ ἀνθεφύρον, πλήρες γλυκυτάτων
κάρπων καὶ ἔφη· Πολλὰς μοι χάριτας ὀφείλεις, Κύριε ὁ
μέγας, ὅτι πεποίηκα τὴν ψυχὴν σου ἀνθεφύρον φυτόν.
σπούδασον οὖν τὰ αὐτῇ ταῦτα εἰς καρπὸν γλυκύτατον
μετατραπῆναι ὥς δύνασθαι τὸ γὰρ φυτόν, ὃ ὅρῳ ἐν τερπνότη-
τι, ἡ τῆς ψυχῆς σου ὑπάρχει κατὰστασις, ἀπ' ἧς ἡμέ-
ρας ἴδες με, καὶ τὸ χουσίον διενειμας. Ἐξῆς δὲ γενό-
μενος, ἐπὶ πλεῖον ἐστηρίχθη, ἐπὶ τὴν πνευματικὴν ἐργα-
σίαν

D

A. NICEP.
COLEVO
EX MSS

E

F

Α σίαν προκίπτοι, καὶ τὴν εὐχαριστίαν καθεύδοντες προ-
σέβουσι τῷ Θεῷ καὶ τῷ θεράποντι αὐτοῦ.
certus esto, me quoque, tametsi misellus peccator sim, inter precandum memorem fore tui die noctuque,
ut Dominus Jesus Christus curriebulum vitae tuæ fortunet.

cui rerum dictorumve suorum revelaret aliquid; D
et, Si, mandata mea, inquiebat, servaveris,

quam reipsa
præstat,

113 Monachus auditis talibus: accurate omnia servare decrevit; ac salute viro sancto dicta
recedens, quidquid corraserat antri, mirabiliter mutatus, distribuit in egenos: hinc et cumulationibus
continuo beneficiis a Deo auctus est, pluribus pecuniam suam, pauperum usibus impendendam,
ad ipsum deferentibus: ex qua non nisi duos nummulos propriæ necessitati retinens, jubebat
reliqua omnia per manus offerentium in pauperes erogari, nunquam non memor monitorum B.
Andrew. Quid enim, inquiebat, mihi profuerit aliorum spinas tractare ac divitiarum fieri dispensatorem?
Illa namque, quorum usus mihi nullus est, accipio et in egenos disperitior: sed et hoc incidit cogitare,
mihi, utpote distributori mercedem, non autem aliis distribuenda conferentibus manere: unde et consultius
fuerit hos ipsos sua suis manibus erogare. Ita recte ac pie, nec secus quam religiosum decet viventi,
adest per quietem visibili ridentique specie famulus Dei Andreas, indicans quodam in campo arborem
perpolichram, floridam, fructibus onustam sapidissimis, et dicit: Multas equidem, magne Pater, gratias
mihi debes, quod animam tuam arborem florigeram effeci: fac igitur pro viribus operam des, ut hi flores
in suavissimos fructus, quod potes, convertantur. Hæc enim, quam cum voluptate spectas arbor, animæ
tuæ statum, ab illo tempore, quo me primum vidisti et pecuniam erogasti, magis magisque florentem
repræsentat. Exspectatus hinc Monachus, plurimum confirmatus in bene cœptis, quotidie in spiritu pro-
ficiēbat, gratiasque persolvebat Deo ejusque famulo.

et ad perseve-
rantiam in-
struitur ab
Andrea.

ANNOTATA.

B a Staurium videtur fuisse locus seu forum, in cujus
medio erecta stabat ad venerationem Crux lapidea
æneæ, ut hic Antuerpiæ ad Meram et Falcontinas
spatiosiori loco. Cungiug lib. 2 cap. 16 num. 65 agens
de Philadelphio, Urbis CP. tractu, describit Crucem
ibidem a Constantino M. erectam, aliasque alibi duas:
sed necdum locum reperi, qui ab ipsa Cruce nomen ibi-
dem habuerit.

b MS. Vatic. hic: ἀλλὰ γὰρ ὡς δευτέρᾳ εὐδωλοχ-
τρεῖα σημεινόμενος ἐμοὶ ὑπάρχει καὶ ἐμοὶ δουλεύει, καὶ
ὁρῶντος ἐῖναι καὶ τὰ προτέλεισθαι ἐμὰ.

c Ibidem, καὶ ἀπονεύωμαι τῷ τοιοῦτῳ σκοπῷ, μὴ
ἀρεσκόμενος.

d Idem adjicit, ἐπεὶ οὐ δύνατον οὔτῃς ἅμα ἐμοὶ ὡς ἐπὶ
τενι.

e MS. Vatic. καὶ ὅτε πρὸς τῆς γενομισμένης ὥρῃς ἀδελ-
φός σοι ἐστὼς, παρκαρῶον τῆς δίκης μου, ἢ πάντως τι
δυνόν μοι βουλόμενος ἐργάσασθαι.

E

f Inserebantur ibidem hæc. διὰ ποίων ἔργων ἐκτείνω
τοῦτο ἀνάγκυσιν; ἀρὰ γε ἐπίστασαι τίνων εἰδὼν τὸ
σχῆμα σου πρόσεστιν:

g Ita posui pro illo ἀποστειδίσαι αὐτῷ ἐσώγισαι, uti
MS. Vatic. et illo σπορσιδίσαι αὐτὸ ἐστέρησαι, uti
Mas. legebant Neutrum satis capio. Tum vero quæ
deinde sequuntur ad finem usque orationis hujus, imo
et sub finem Capitis, pene omnia per amplificationem
extensa in MS. Vaticano, in Mazariniano paucis om-
nino perstringuntur.

h Insertum hic erat μέπως κατέχης ἀλλότρια πείσι-
ματτα, καὶ ἄγχει ταπεινούμενος.

CAPUT XV.

Duo sodales Epiphanii, alter ob hypocrisim castigatus ab Andrea, alter ob animum
libidinosum ab ipso Epiphanio correptus.

C Νεανίης τις προσεκολλήθη τῷ Ἐπιφάνῳ, οὗ πρῶτον
ἐμνήσθημεν, ἀκούων τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ· ὁ δὲ Ἐπιφάνιος
ἐννοήσας αὐτὸν ἀπὸ τῶν θεῶν γροσθῆναι, ὡς καὶ ἄλλους
πολλοὺς, βουλόμενος αὐτὸν στήριξαι εἰς τὸν οὐρανὸν τοῦ
Θεοῦ· ἐκεῖνος δὲ οὐ διὰ τὸ ζῆλωσθαι τοῦ τιμίου παιδὸς
ἐκεῖνου τὴν ἀρετὴν ταύτην προσεκολλήθη, ἀλλὰ τοῦ τῶν
ἀνδρώπων ἐνεκεν ἐπαύου, ὥς λέγουσιν καὶ περὶ αὐτοῦ,
ὅτι διὰ Ἐπιφάνιου ὁρῶντες ἐγκωμιάζοντες ἔλεγον. Τί
δὲ ἔλεγον; ἰδοὺ. Πολλὰκις διερχομένου αὐτοῦ ἐπιτήδεως
ἀκούοντες ἅπαντες τῆς αὐτοῦ ἀρετῆς, θαυματοδοκίμουντες
ἔλεγον· Ἰδε ποῖα ἔστιν ὥροια καὶ κατὰ τερπνοῦς, μέσση
τοῦ πυρός διερχόμεναι, καὶ μὴ καυομένη, μὴ δὲ βλαπτο-
μένη τῶν ἰδόνων τοῖς ὑπεκκαύμασιν· εἰσὶν γὰρ ἅπαν-
τες δι' αὐτὸν, καὶ ὡς γὰρ γυνεὶ οὐκ ὁμιλῆσέν ποτε,
ἀλλ' ἄνδρὸς καὶ ὁμιεπτοῦ τὴν βίον αὐτοῦ διαπερεῖετο,
κασιγνήτης, ἀγρυπνίας, προσευχῆς, καὶ δαίσεσιν σχολά-
ζων, καὶ ἀρεταῖς ἀπάσαις καθύπευον ἑαυτοῦ, καὶ ἀπο-
σμήνων ἀπὸ πάσης ὑλικῆς μοχλῆρέας. Ταῦτα τῶν ἀν-
δρώπων λεγόντων, ταῦτον ἐνεκεν τοῦ προσελθόντος νεανί-
ου τὴν παρὰ ἀνδρώπων ἐπαύον θηρᾶσαι γλιχόμενος,
προσεκολλήθη τῷ Ἐπιφάνῳ.

Εὐ μὲν δὲ τῶν ἡμερῶν, ὁρῶντος τοῦ Ἐπιφάνιου
εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ δοξολογίαν, συνιγέρθη αὐτῷ καὶ ὁ
ῥήθεις νεανίας, καὶ σὺν αὐτῷ ἴστατο ψάλλον· νεύσει δὲ
Θεοῦ ἔρχεται ἐκεῖσε ὁ μακάριος Ἀνδρέας ὡς εἰς τὸν πα-
ρατραπημένον. Ἐρωκῶς δὲ αὐτὸν ὁ Ἐπιφάνιος, διὰ
τοῦς ἀνδρώπους, ὅπως μὴ γινωσκῆναι τοῦ Ὁσίου τὴν
ἐργασίαν, οὐδὲν ἄν πρὸς αὐτὸν ἐπεδείξατο, ἀλλὰ

Adhærebat familiariter Epiphanio, cujus jam pri-
dem meminimus, adolescens quidam, fama virtutum
ejus excitatus: quem ille, uti multos alios, sacrarum
litterarum scientia imbutum, in salutari timore Dei
confirmare nitebatur: quauvis ille non se adjunxis-
set Epiphanio, ut virtutum evaderet æmulator, sed
ut inanem hominum captaret laudem, dictorumque
de se, qualia de Epiphanio solebant, encomia. Qui
autem de Epiphanio hominum sermones? Audi
explicabo. Transiente illo per mediam sepe urbem,
quotquot famam virtutum ejus acceperant, indice in
ipsum intento monstrantes: Ecce, inquiebant, quam
præclare illi traducitur a adolescentia, deliciis mundi
moveri nescia, in mediis ignibus illasa, voluptatum
illecebris non corrupta. Atque etiam communi om-
nium ore de ipso dicebatur: Commercium cum fe-
mina numquam habuit, sed castam atque inculpa-
tam vitam perpetuo transegit; jejuniis, vigiliis, pre-
cibusque vacando; omni virtutum genere animam
exornando; corpus a quavis nequitia corporali ab-
stinendo. Talibus itaque hominum encomiis captus,
quem dixi, adolescens, quod paria sibi ardentem
concupisceret, in Epiphanii familiaritatem sese in-
sinuaverat.

Simulato pro-
bitatis studio,
adharens Epi-
phanio socius,
F

115 Accidit ergo aliquando, Epiphanium diluculo
se proripere e strato, ut laudes Deo persolveret:
proripuitque se etiam adolescens prædictus, et una
precibus inatutinis vacabat: cum, Deo ita dispo-
nente,

et cum eodem
mane orans

A nente, eodem quoque advenit B. Andreas, energumenum agens. Quem ubi conspexit Epiphanius, ob frequentiam populi veritus, ne ipsius agendi modus cuiquam innotesceret, nullum sensibile indicium fecit, sed solo spiritu advenientem salutavit. Ingressus autem Andreas, Epiphanio se adiunxit; stetitque longo tempore, verbum proferens nullum, obtutu dumtaxat, eoque torvo ac severo, in comitem illius defixo; cui et colaphum, quanta potuit violentia, impingens; Recede, inquit, ab isthoc adolescente, utpote indignus societatis illius; quod enim abusus sis laudum divinarum hymnis, Dominus te pro reprobo habet. At ille, ob inflictum colaphum in furorem versus, irruit in virum sanctum, manus capillis injecturus: sed curriculo interveniens Epiphanius, facinus praepedit; acribusque adolescentem verbis increpans:

a superveniente Andrea colapho caditur:

Pet. 3. 9.
Mat. 5. 39.
ideoque ex-
candescens,
redarguitur
ab Epiphanio.
Luc. 18. 7.

B 116 Itane, inquit, mentis inops ac verissime stultis annumerande, in divino hoc cœtu tale facinus audere praesumas? Itane legis? Noli malum pro malo reddere? Itane loquitur Dominus; Si quis te percusserit in dexteram maxillam, praebe illi et alteram? Age, confundatur impudens et maledictus daemon, qui tibi talia suggerit. Qualiter, quaeso, loquentur quotquot hic adsunt? Nonne scandalo ipsis erimus? Nonne arguit nos Dominus, cum ait: Vae homini per quem scandalum venit. Si mea igitur frui cupis familiaritate, talibus te esse moribus per me non licet: verum danda opera est, ut a contentione, ab iracundia, ab invidia quam alienissimus sis, ut pro malo non coneris malum retribuere cuiquam. Qui etiam fac pauper spiritu fias et corde contritus; desle peccata tua; mansuetudinem et quietem ulique ama, nullis vitiorum pravis nocivisque affectionibus motus; praesta benignitate ac misericordia; contende ut scientia pariter et egregiis moribus, nec non spirituali erga virtutem affectu excellas; mollitiem ac animi elationem superbiamque fuge, supra alios ne sapias; parens nimium avarusque noli esse; fornicationes, adulteria, insanum masculorum amorem, gulam, quæque hominem in vitiorum omnium voraginem praecipitat, ebrietatem devita: propterea enim venit ira Dei super filios diffidentiae. Haec omnia, si me tibi familiarem cupis, sedulo cavenda sunt. Quapropter quod e re tua est, moneo; tibi ut consulas, nec fornicationibus aut cupiditatum titillationibus, adolescentiam tuam commacules; nullo namque alio ex peccato tantam satanas voluptatem capit, quantam ex hoc et huius similibus. Ecce in primo ætatis flore versaris, o amice, et periculosum tibi adversus quatuor dracones, peccatorum incentores, certamen paratum est; quibus si superior evadere expetis, ferocitas illa ingenii tui tibi refruenda, et robur indomitæ juventutis conterendum est; nec non vestigiis Salvatoris nostri cum humilitate insistendum: ut pro te ipse decertans, spiritu libidinis bellicque amante profligato, tibi victoriam reportet. Dominus quippe superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.

a quo recedens ille

C 117 Talia monente illustri Epiphanio, induratum est a malo damone cor adolescentis, usque adeo ut ægerrime hortantem tulerit, prostratusque quodammodo et niestus abierit, ita loquens: Quando igitur licet, mundi me deliciis dabo; deinde ubi visum fuerit, illi nuntium remissurus. Neque deinceps in animum induxit convenire Epiphanium, ut in spiritu erudiretur: sed totum se voluptatibus addicens, nullumque scortandi ac adulterandi modum faciens, pulcherrimam animam suam miserabiliter conspurcavit. Verumtamen aliquanto post in tentationes et calamitates gravissimas incidit, quibus ad incitas redactus, quotidie panem suum mendicare necessum

πνεύματι αὐτὸν ἡσπάζετο. Ὡς οὖν ἐνθὺν ἐγένετο, ἐλθὼν πλησίον αὐτοῦ, ἔστη ἐπὶ πολλὰν ὥραν σιωπῶν· ἀπιδὼν δὲ εἰς τὴν ὄψιν τοῦ νεανίσκου ἐκείνου βλοσυρῶ τῇ ὁμῳματι, δίδωσιν αὐτῷ κύσσαν, ὥς κλύουατο, καὶ φησιν πρὸς αὐτὸν· Ἀπόστηθι τοῦ παιδὸς, οὗ γὰρ εἰ ἄξιός, ἐστάναι πλησίον αὐτοῦ, διότι κακῶς κέχρηται τῇ ψαλμωδίᾳ, ἐξουθενούμενον σε κεκτημένους ὁ Κύριος; Ὡς οὖν ἐβράβυσεν αὐτὸν ὁ Δάκκιος, ἐκείνους εὐθέως ἐμμανῆς ἐγένετο, καὶ ὥρμησεν τοῦ ὀρᾶσθαι αὐτοῦ ἀπὸ τῶν τριγῶν· δεσμεῶν δὲ ὁ Ἐπιφάνιος, ἐκάλυψεν αὐτὸν τοῦ ἐγγχειρήματος, συνειδιστικῶς ἐπιπλήξας αὐτὸν καὶ λέγων·

Ὁὕτως ἔρχε ἐκ' ἀληθείας, μεταξὺ τοῦ θεοῦ χορῶν ἱσταμένους, τοιαῦτα ἐπεχείρησας διαπραξάσθαι; Οὕτως ἀναιμώσκει, οὐ καλὸν αὐτὶ καλῶς μὴ ἀνταποδώσας; Οὕτω λέγει Κύριος, Ἐάν τις σε ραπίσῃ εἰς τὴν δεξιὰν σιγῶνα, στρέφον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην; Λίσσυνθῃτω ὁ κατάρτατος θαίμων, ὁ ταῦτα ὑποβλήων. Τί λέγειν ἐχρυσιν οἱ ἐνθάδε παρῶντες; οὐχὶ σκάνδαλον ὀφθήμεν αὐτοῖς; Οὐχὶ ὁ Κύριος κατηγορεῖ ἡμῶν λέγων· Οὐαὶ τῇ ἀνθρώπῳ, δι' οὗ τὸ σκάνδαλον γίνεται· Εἰ οὖν βούλει μετ' ἐμοῦ συνδιᾶν, ἐγὼ τοιούτων σε εἶναι οὐ βούλομαι· ἐάν γὰρ οὐδεὶς εἶναι σὺν ἐμοί, μακρὰν σεαυτοῦ πείρασον ἐπιδοί, ὁργῆς, φθόνου, καὶ κακίᾳ αὐτὶ κακῶς μὴ σπεύδῃς ἀποδιδόναι τι· ἀλλὰ μᾶλλον γίνου πτωχὸς τῷ πνεύματι, καὶ συντετριμμένος τῇ καρδίᾳ, πενήτων καὶ συντριμμένων τὰ σεαυτοῦ πλημμελῆματα, πονηρῶς καὶ φιλίσυχρος κατεστραμένος πάντοθεν, καὶ μὴ κλεπτομένος ὑπὸ τῶν βλαβερῶν καὶ πονηρῶν κινήσεων τῆς ἀμαρτίας, ἐν οἰκτιρμοῖς διατρέπων καὶ χρηστότησιν, καὶ καλλωπισμένος τῇ γνώμῃ καὶ τῇ ἔθει, καὶ ταῖς σεμνῆς τῆς πνευματικῆς ἀρετῆς διαθέσεσιν· φεύγων βλακείαν, οἰκισιν, ὑπερηφάνειαν, ὑψηλοφροσύνην· ἀπεχόμενος φειδωλείας, κνημίας, πορνείας, μοιχείας, ἀνδρομανίας, μελαγχολίας, γαστριμαργίας, καὶ τῆς βεβηλωμένης μέλης· διὰ ταῦτα γὰρ ἐπέρχεται ἡ ὁργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. a. Εἰ τοίνυν βούλει συνεῖναι μοι, ταῦτα πάντα φύλαττε. Διότι τὰ παριστάμενον λέγω σοι, πρόστιγε σεαυτῷ, ἵνα μὴ μολύνῃς σου τὴν νεότητα πορνείας καὶ τοῖς γαργῶσις· μοῖς τῆς ασιτίας, b [ἐν οὐδεμίᾳ γὰρ ἄλλῃ τοιοῦτον χεῖρει ὁ σατανᾶς σμυρνέται, ὅσον ἐν ταύτῃ, καὶ ταῖς ἡμοίαις αὐτῆς.] Ἰδοὺ τοίνυν νέος εἰ, φίλε, καὶ μέγας σοι ὄγκος καθίσταται πρὸς τοὺς τέσσαρας δόξακοντας τῆς ἀμαρτίας· καὶ εἰ βούλει ὀξείως τούτων περιγενέσθαι, σύντριψον τὸν βραχίονα τοῦ χαλιποῦ σου φρονήματος καὶ τῆς φιλοπαυμένης νεότητος, καὶ ταπεινώθητι ὑποκάτω τῶν τοῦ Σωτῆρος ἐγγῶν· ὥπως αὐτὸς ἀνταγωνισάμενος ὑπὲρ σου, νικήσει τὸν φιλόσαρκον καὶ φιλοπλεμον δαίμονα, καὶ σοὶ τὴν νίκην ἐπιγράψῃται. Κύριος γὰρ ὑπερηφάνους ἀντιτίσσειται, ταπεινοὺς δὲ δίδωσι χάριν. F

Ταῦτα τοῦ φωστῆρος Ἐπιφάνιος τῇ νεωτέρῃ ἐκείνου νεοθεντούσας, ὑπὸ τοῦ πονηροῦ σκληρωθείσας αὐτοῦ τῆς καρδίας, βαρέως τὰ ῥήματα ἠνεγκεν, καὶ ὁλόκως πρὸς τὰ λεγόμενα, λυπηθεὶς, ἀνεχώρησεν εἰπὼν· Ὁπνίκα ὁφείλω, ἀπολύσω τὸν κόσμον, τότε αὐτοῦ ἀπίσχομαι. Οὐδέτι οὖν προσέθετο συνελθεῖν τῇ Ἐπιφάνιᾳ εἰς τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα, ἀλλ' ἐμψιλοχωρῶν ταῖς ὁδοποιήσεσιν, πορνείας καὶ μοιχείας, τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ ψυχῆς τὸ κάλλος κατεμίανεν. Μετὰ ταῦτα περιέπεσεν πειρασμοῖς καὶ θλίψεσιν σφοδροτάταις, ὥστε καὶ εἰς μεγίστην πέναν ἐλθεῖν, καὶ τὸν ἄρτον ζητεῖν καθημέραν. Ἐλπιόμην οὖν ἐπὶ τούτῳ ὁ Ἐπιφάνιος, καὶ παρεκάλει τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ ποιῆσαι μετ' αὐτοῦ ἔλεος. Ὁ δὲ Ὁσιος ἔφη· Οὐχὶ τέκνον, ἀλλὰ συμπάθῃς αὐτοῦ μᾶλλον τῇ ψυχῇ, κάμνοντος τοῦ σώματος· ἔα σου τοίνυν αὐτὸν οὕτως· ἀρμόδιον γὰρ τοῦτο αὐτῷ περίεστιν. Ἐλεύσεται δὲ καιρὸς, ὁπνίκα ὁ Κύριος θεοσάμενος τῆς ταλαιπωρίας τὴν ταπεινώσιν, μετέπειτα ἐπὶ τὴν προτέραν αὐτοῦ κατάρτασιν ἀνακαλέσῃται αὐτόν. Ἐπιφάνιος ἔφη· Παράκαλῶ σε, δοῦλε Κυρίου, γνώρισόν μοι διὰ ποῶν αἰτίων οὕτως ὀξείως τοῖς πειρασμοῖς παρεδόθῃ. Ὁ δὲ εἶπεν· Οὐκ ὥρ- γίσθη αὐτῷ ὁ Κύριος δι' οὐδὲν ἕτερον, εἰ μὴ ὅτι τὴν ἐπίορκος, καὶ ψεύστης, καὶ θρασὺς, καὶ ὑπερήφανος, καὶ τάχα γὰρ καὶ ἄλλα χεῖρονα διεπράξατο σωματικὰ πλημμελῆ- ματα·

D
A NICEP
COLEVO
EX MSS.

A. NICEP.
COLEVO EX
MSS.

Α ματα· ἀλλ' οὖν οὐ τοσοῦτον διὰ ταῦτα, ὅσον δι' ἐκεῖνα. Οὕτως γὰρ ἐστίν, ἐάν γάρ μὴ βράσῃ ἡ κύθρα ὑφομένη ἰσχυρῶς, ἰδούτῃς βρώσις οὐκ ἔχει· οὕτως καὶ ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ ταπεινοὶ ἐάν μὴ ἐψηθῶμεν διὰ πολλῶν θλίψεων καὶ πειρασμῶν, οὐ μὴ εἰσέλθομεν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἐπιφάνιος εἶπεν· Εἰ οὕτως ἐστίν τὸ συμφέρον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ σωτηρίας, οὐκέτι περὶ αὐτοῦ φθέγγομαι, μόνον ἰδὼν αὐτὸν ἐν ὑπομονῇ ἀνδραιομένου, καὶ εἰς ἀγαθὰς ἐλπίδας καὶ ἐπαύλεις παρὰ Κυρίου βαδίζοντα.

Ἄλλος δὲ τις νεανίας, ὀνόματι Ἰωάννης, ἐχρημάτιζε προσφιλῆς Ἐπιφάνιῳ, καθότι καὶ τῶν ἱερῶν γραμμάτων ἀμφοτέρω τὰ μαθήματα ἐπαίδευθησαν· ἡγάπη οὖν τὸν Ἐπιφάνιον ὡς συμφοιτητὴν, τὴν δὲ ἀρετὴν αὐτοῦ οὐκ ἐμίμειτο τὸ σύνουλόν. Μία οὖν τῶν ἡμερῶν, συγκαθεζομένων τῶν ἀμφοτέρων παιδῶν ἐν τῇ δημοσίῳ, καὶ τὰ ῥήματα ὁμιλοῦντων, γυνὴ τις μετὰ διερχομένη ἐν τοῖς ἐνεῖ, ὡς τοὺς ἀμφοτέρους παιδας ἐθεάσατο, ἤρξατο ἡ ἀκαθαρτὸς σχήματα πράττειν, ἐξῆς καὶ κινήματα καὶ βλαβεύματα, πειρωμένη ἡ γάργαρα καὶ ἕνα συλῆσαι εἰς τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆς. Ὡς δὲ τοῦτο διεπράττετο, ἀπέστρεψεν τὴν ὄψιν αὐτοῦ ἰδὼν Ἐπιφάνιος ὑπομειδιᾶσα, καὶ φασιν· Βλέπε τὴν ἀλιόπειαν τὴν ἀνείσχυτον,

Β πῶς ὑποκυνεύεται ὄργην πειρωμένη λαθεῖν, φημι νεωτέρου τινὸς ψυχὴν τοῦ θηρεύσαι. Ὁ δὲ Ἰωάννης, ὡς ὢν ἐξωλέστατος, κατεσκόπει κρυφίως, ὡς ὑπολαυθάνων ἡ Ἐπιφάνιῳ. Πορευθεὶς δὲ ὁ Ἐπιφάνιος, ἐλυπεῖτο ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· ἐπ' ἀληθείας γὰρ ἄσματος ὢν, ἐμαίνετο εἰς τὰ σκολιὰ κώρωτα πάχη τῶν γυναικῶν ὁ ταλαίπωρος. Ἐλεεινότερον οὖν ὁ Ἐπιφάνιος τῇ γυναικὶ ἐκείνῃ, καὶ εὐθέως ἀνεχώρησεν. Ἐξῆς δὲ Ἰωάννης πρὸς τὸν Ἐπιφάνιον· Ἐπιτιμῆσεται αὐτὴν ὁ Θεός, ὅτι ἐσάλειψεν ἡ τάλας τὴν καρδίαν μου. Ἐπιφάνιος εἶπεν· Μακάριόν ἐστίν ἵνα ἐσάλειψεν καὶ μὴ ἤρπασεν· ὁ ἐμελέψας γὰρ γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, κτῆ ἐροίχενσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Νῦν οὖν ὡς οὐκ ἐπιθυμῆς, πῶς ἐντρονίζεις ἰδέως τῇ πόρῃ; διὰ τοῦτο εἶπον, Ὅτι μακάριόν ἐστίν, ἵνα σε παρεσάλειψεν καὶ μὴ ἤρπασεν.

Ἐξῆς Ἰωάννης πρὸς αὐτόν· Καὶ μὴ ὁ διάβολος τὴν γυναικὰ ἐποίησεν; πάντως ὁ Θεός, κακῆτος ὤρισεν τοιαῦτα γενέσθαι· ἐάν δὲ οὐκ ἤθελεν ταῦτα γενέσθαι, ἵνα τί αὐτὴν εἰς τὸν κόσμον παρέχευεν; αἰτίος ἐστίν ὁ Θεός τοῦ τοιούτου πράγματος. Ἐπιφάνιος λέγει· Μηδ' ἀπρασκέπτως τι φθέγγου, ἀδελφε, στοχάζομαι γὰρ ὅτι οὐκ αἰδῶς τί φθέγγεσαι· εἰπέ δέ μοι πρὸς τοῦτο· εἰσέχευεν ὁ Θεός εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, καὶ εἰς τὸν βίον τὸν ἡμέτερον μάχαιραν, διὰ ποῖαν αἰτίαν; πάντως, ἵνα τέμνωμεν τι τῶν προσδευμένων τῆς ζωῆς αὐτῆς, οὐχ ἵνα σφαζώμεν ἀλλήλους. Ἐποίησεν ὁ Θεός σχοινίον, οὐχ ἵνα πνίγωμεν ἐκαστοὺς, ἀλλ' ἵνα ἐν αὐτῷ σκληρυνώμεθα. Καὶ ἵνα τὰ πολλὰ παρεάσω, καὶ τοῦ ζητουμένου ἐπιμνησθῶν ἐποίησεν ὁ Θεός καὶ τὴν γυναικὰ, ἵνα αἰσχρὸς ὁ κόσμος, καὶ ἵνα πᾶς ἄνθρωπος ὁ βουλούμενος ἔχειν γυναικὰ, ἔχῃ αὐτὴν μετὰ συνειδήσεως Θεοῦ, μετὰ βουλής αὐτοῦ· τουτέστι κατὰ τὸν νόμον, τὸν πρὸ τούτου ἐκδοθέντα ὑπ' αὐτοῦ

Γ [καὶ ἐν τοῖς θεοῖς Εὐαγγελίοις, παρὰ γὰρ ἐλλομένον, ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν]· ἵνα σέψῃ ἐν τῇ νεότητι σου, καὶ ἰδῇς εἰ ἄρα δύνη παρθευεῖν χάριτι Κυρίου· εἰ δὲ οὐ δύνη, ἵνα εὐρήσῃς γύναιον σεμνόν, ἀγαθόν, καὶ ἐνάρκτου, καὶ βούλῃ τῶν γονέων ἵνα ἄρχῃ αὐτήν. Καὶ λοιπόν· οὔτε ἐκεῖνη, οὔτε σὺ ἐξῆτε ἐξουσίαν τοῦ ἐτέρωθεν ῥέμευσθαι, καὶ ὁφείλετε εἶναι ὥσπερ ζεύγος τρυφῶν, ἡ σεμνὰ καὶ τερπνὰ ἀδέλφια. Εἴ τις οὖν φυλάξει οὕτως τὴν μονογαμίαν, ὥσπερ εἶπεν ὁ Κύριος, ὅτι ἐν τῇ ἀναστάσει ἐπιγνώσονται οὗτοι ἀλλήλους ἐν χάριτι, οὐ μέντοι πάσι ὥσπερ ἐξέγχεσθαι, ἀλλ' ἔσονται ὡς ἀγγελοὶ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο, ὁ Ἐπιφάνιος εἶπεν, ἡ γυνὴ κατὰ τὸν νόμον Κυρίου ζεύγεται ἀνδρὶ, καὶ συνάπτεται χάριν παιδιοποιίας, οὐχὶ δὲ χάριν διαιμονολογίας. Ὅσοι οὖν πορνεύουσιν, ἢ μοιχεύουσιν, ἢ τὴν Σινοδοικὴν ἐργασίαν ἐργάζονται, οἱ [οὗτοι γινώσκονται ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου τί αὐτοῖς ἔτοιμασται]· ἐπεὶ ἀρτίως παίζουσιν ὥσπερ τετυγμένον κτήνη καὶ ἀνίσθηται. Οἷον γὰρ τὸ ψοδερὸν ἐκεῖνο πῦρ,

habnit. Hinc mæstus turbatusque Epiphanius, famulum Dei Andream adit oratque, ut miselli adolescentis misereatur. Cui sanctus : Absit, fili mi ; sed animæ illius capiat te potius miseratio quam corporis : ita porro se habeat, uti modo ; id namque expedit : veniet autem tempus, quo miseriam illius et humilitatem respiciente Domino, in pristinum statum restituetur. Tum Epiphanius : Obsecro te, inquit, famule Dei, ut exponas mihi ; quamobrem adolescens ille tam subito dæmonum tentationi traditus sit. Nulla, reponit Andreas, alia de causa succensuit illi Dominus, nisi quod perjurus, mendax, præsidens, ac tumidus esset : quamvis et alia forte, etiam graviora, in se scelera admiserit : sed non tantam propter hæc, quantam propter illa indignationem incurrit. Ita enim se res habet : nisi olla igni imposita multum ferbuerit, nihil suavitatis habebit cibus, qui continetur : ita et nobiscum agitur misellis abjectisque peccatoribus ; nisi multis calamitatibus pressi ac tentationibus exercitati fuerimus, aditus non patebit in regnum cælorum. Tum Epiphanius : Si ita conducit ad salutem animæ illius, verbum non adjiciam deprecandi causa : modo videam, generose sustententem adversa, ad spem bonis propositam, et aulam Domini cœlestem pervenire.

118 Alius quoque adolescens, cui nomen Joannes, familiariter utebatur Epiphanio, eumque ut condiscipulum, quod simul sacrarum litterarum studio vacassent, amabat : sed amabat tantum, non etiam æmulabatur virtutem. Contigit aliquando, considentibus utroque in loco publico et colloquentibus, meretricem illac iter habere, quæ ubi adolescentes conspexit, prius gesticulari inapura, deinde corpus modis indecoris movere ; eo sua dirigens conamina, ut alterum saltem illorum in sui concupiscentiam pertraheret perniciose. Interea faciem suam averterat Epiphanius, socioque subridens dicebat : Ecce vulpeculam inverecundam, quam blande aviculam tentet interciperæ ; juvenis, inquam, alicujus animam prædari. At vero Joannes, ut erat perditissimus, furtivo in illam obtutu conversus erat, clam ut putabat Epiphanio : qui perniciem animæ illius, revera libidinosi, et insano erga feminas amore succensi, uberibus prosequabatur lacrymis ; et minaciter in meretricem insurgens e vestigio se subduxit. Cui Joannes : Castigabit illum Deus, inquit, quod animum meum suis illecebris commovit misera. Et Epiphanius : Salva res est, inquit, si commovit tantum, non etiam rapuit ; nam et qui viderit mulierem ad concupiscendum, jam mæchatus est eam in corde suo. Nunc igitur, si non concupiscis, cur oculos tam blande in scortum intendis ? Ac propterea dixi ; Salva res est, si commovit tantum, non etiam rapuit.

119 Excipiens rursus sermonem Joannes : Et enim, ait ; numquid diabolus feminam efflinxit ? Minime vero, sed Deus, qui et constituit talia fieri : si enim fieri noluisset, cur ipsam produxisset in mundum ? Deus igitur istiusmodi operum causa dicendus est. Noli, mi Frater, subsumit Epiphanius, de Deo quidquam temere proloqui : reor hæc tibi minus animadvertenti excidisse. Responde, quæso mihi ad hæc : Quam ob causam introduci voluit Deus cultros in mundum hunc ; Utique ut illis scindamus, quæ ad usum nostrum scindi debent : non vero ut alteri necem inferamus. Funes quoque fecit Deus, non sane ut nos ipsi strangulemus ; sec ut iis manu prehensis gressum firmemus. Atque ut plurima silentio præteriens, ad quæstionem propositam demum revertar ; condidit quoque feminam Deus, ut accrescat humanum genus et multiplicetur ; ut vir omnis, qui animum ad conjugium

D
in vitia et
inde in
mendicitatem
labitur,post penitentiam
restituendus
priori statui.

E

Alius, lascive
intuens meretricem,dolentique
idcirco Epiphanio

F

exensans
sese,docetur
feminam
conjugii,
non libidinis
causa creatam
esse,

e

A gium appulit, feminam sibi conjungat ex consensu ac voluntate divina, id est congruenter convenienterque legi, quam Deus jam pridem tulit, inque sacris Evangeliiis posteritati reliquit, dicens ; Erunt duo in carne una : ut consideres in juventute tua et circumspicias, an virginitatem colere illibatam possis per gratiam Dei ; si vero non possis, pudicam, bonam, virtuti deditam virginem quæras, quam e consensu parentum uxorem tibi ducas. Denique nec illi, nec tibi fas erit ab altero separari ; sed vivere debetis, uti par turturum, aut casti jucundique fratres. Quod si qui conjugium ita ex præcepto Domini servaverint, in resurrectione mortuorum cognoscent invicem in gratia, non quidem uti pridem conjugati, sed erunt sicut Angeli Dei. Ac propterea dicebat Epiphanius ; Viro conjungi atque adherere debere mulierem, congruenter convenienterque legi divinæ, liberos procreandi, non immodicæ ac diabolicæ libidinis causa. Quicumque igitur scortantur, adulterantur, aut Sodomitico scelere indulgent ; cognoscent aliquando, cum mors supervenerit, quid sibi paratum sit, quia modo hanc vitam, uti occæcata sensuque destituta jumenta, ludendo transigunt. Qualis enim futurus est, terribilis iste ignis ? quis dentium stridor ? quis ploratus, nulla umquam consolatione leniendus ? quales tenebræ istæ exteriores ? quales Angeli isti tortores, terribus armati, peccatoresque mei similes, in ignem illum inextinguibilem præcipitandos, cædentes ? Nunc igitur et tu, si nequeas castimoniam servare, ex divinæ legis præscripto matrimonium ini : ut pro ratione status hic caste vivens, in seculo futuro amplam a munifica Dei manu mercedem consequaris.

120 Adhæc Joannes : Beatum, inquit, os et labia tua, Domine Epiphani, qui talia loqueris : verum ne putes, omnes tanta instructos a Deo sapientia, tali donatos sanctitate, tam certo ad salutem præ electos, quemadmodum te. Opto enim ego similis esse tui ; sed fieri nequeo : cupio jejuniis macerare corpus, et totis diebus ac noctibus orationem continuare ; sed nequeo ; cupio eleemosynas erogare pauperibus ; sed facultas non est, auro, argento, rebusque aliis deficientibus. Si in potestate mea foret, nollem succensere cuiquam, aut detrudere aut noxam inferre ; nunc vero vel invitus cogor, tum a depravata natura, tum a diemone, tum a pessima consuetudine, talia patrare.

C 121 Hisce ita rursus occurrit Epiphanius : Næ tu, inquit, speciose admodum illa nosti pretere. Dixeras, te meæ similem sectari vitam percipere, sed non posse. Age igitur modo : quid eximium et inimitabile, uti dicis, in me deprehendis ? Num quiete extra turbas agere non potes, uti ego ? num sacram volvere Scripturam, templa frequentare Sanctorum, omnes amore prosequi, corpus castigare jejuniis non potes ? At illa inter necessaria ad salutem non reponit Dominus ; nihil requirens aliud, quam ut ne gulæ ac ebrietati immoderatæ serviatur : neque enim manducare aut bibere, sed ventrem cibo potuque ad ebrietatem farcire aut aliter peccare vetat. Dixeras, te precibus vacare volentem non posse. At, quæso, cur non possis, adolescens cum sis et integris viribus ? Istius modi delensionem si attuleris pro te in extremo judicii die ; muliercula una aut anicula, virtutis studiosa, quamvis viribus destituta, convincet te ac condemnabit. Dicetur namque tibi : Ecce illam, nullarum virium afflictæque valetudinis feminam, ecce quomodo conatu toto in palæstra virtutis decertavit : et tu, cum robusta juventute præstes, ausis adferre talia ? Ecce quomodo illa, propter amorem Dei, noctes diebus conjunxerit orationi vacans : et tu adolescens, parem aniculæ pietatis gradum attingere nequivisti ? Utque supersedeam pluribus, hoc unum tibi modo inculcatum velim : videlicet ut probe intelligas, nihil quidquam in hoc mundo esse, quod tum temporis profuturum sit, nullam prætextum aut excusationem, defensionem nullam ; cum liberum in nobis arbitrium insit. Quod si me sincere amas audiasque ; fuge fornicationem, luxuriam, ebrietatem : cave qualibet diei hora in publicum procedas, flagitiosarum feminarum pulchritudinem per fenestras contemplaturus ; labora salvare animam tuam, et misericordia gratiaque Domini potiri in judicii die : nihil quippe nobis, uti jam monui, solatio istic aut subsidio erit, præterquam sola benigni Domini misericordia, et bona quæ fecerimus opera.

D ὁ βρυγμός τῶν ὀδόντων, ὁ κλαυθμός ὁ ἀπαράκλητος, τὸ σκοτός τὸ ἐξώτερον, οἱ δῆμιοι ἐκεῖνοι ἄγγελοι, οἱ τὰς πύρινας βράβδους κατέχοντες, καὶ τύποντες τοὺς ἐμοὶ ὁμοίους ἀμάρτυλους, τοὺς μέλλοντας εἰς τὸ πῖρ ἐκεῖνο τὸ ἀσβεστον ἐμδιδαχέσθαι ; νῦν οὖν καὶ σὺ, εἰ οὐ δύνη κατερεῖν ἐν ἀγνείᾳ, χρῆσον κατὰ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, ὅπως καὶ ἐνταῦθα σιμνῶς βιώσῃς, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι πολλῆς ἀπολαύσῃς τῆς τοῦ Θεοῦ ἀντιλήψεως.

Λέγει Ἰωάννης· Μακάριόν ἐστιν τὸ στόμα σου καὶ τὰ χεῖλη σου, κύριε Ἐπιφάνιε, ὅτι ταῦτα φθέγγεσαι· πλὴν μὴ νομίσῃς ὅτι πάντως ὁ Θεὸς οὕτως ἐσώσῃσιν, καὶ ἰγίασεν, καὶ ἐξελέξατο ὥσπερ σε· προαιρούμαι γὰρ εἶναι ὡς σὺ, ἀλλ' οὐ δύναμαι γενέσθαι· ἤθελον νηστεύειν, καὶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ νυκτὸς προσεύχεσθαι, ἀλλ' οὐ δύναμαι· ἤθελον διδόναι τοῖς πτωχοῖς, ἀλλ' οὐκ ἔχω χρυσίου, ἢ ἀργυρίου οὔτε τι ἕτερον εἰς πλησμονὴν ἀποκείμενον· εἰ ἦν τὸ κατ' ἐμὲ, οὐκ ἐβουλόμην τινὶ ὀργίζεσθαι, ἢ τινα καταλαβεῖν, ἢ τι τῶν βλαβερῶν ποιεῖν· νῦν δὲ καὶ ἄκων ἀναγκάζομαι, τὰ μὲν ὑπὸ τῆς φύσεως, τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ θαύματος, ἄλλα δὲ ὑπὸ κακῆς συνηθείας πράττειν.

Λέγει πρὸς αὐτὸν Ἐπιφάνιος· Προφάσεις τοῦτα· εἶπας οὖν ὅτι ἤθελον εἶναι ὥσπερ καὶ σὺ, ἀλλ' οὐ δύναμαι. Καὶ νῦν τί ἄρα ἐν ἐμοὶ στοχάζῃ ὡς ἔρησας ; Μὴ οὐ δύνη ἰσχυράζειν ὡς ἐγὼ ; μὴ οὐ δύνη τὰς θείας γραφὰς ἀνσγινώσκειν ; μὴ οὐ δύνη σχολάζειν τοῖς νοσίοις τῶν Ἀγίων ; μὴ οὐκ ἰσχύεις εἶναι ἀγάπην μετὰ πάντων ; Οὐ δύνασαι νηστεύειν ; Καὶ μὴ ὁ Κύριος ἐπ' ἀνάγκης τοῦτο ἔχει, οὐδὲν ἕτερον ἐπιζητεῖ, εἰ μὴ τοῦ μὴ γαστριμαργίεσθαι, καὶ τοῦ μὴ μεθύσκεσθαι. Μὴ εἶπεν, Μὴ φάγῃς, μὴ πίνῃς ; ἀλλ' εἶπεν, Μὴ γαστριμαργεῖν, μὴ μεθεῖν καὶ πνεῖν τὴν ἀμαρτίαν. Εἶρηκας, ὅτι θέλω προσεύχεσθαι καὶ οὐ δύναμαι· διατὶ οὐ δύνη, νεώτερος ὢν, καὶ ῥῶσιν ἔχων σώματος ; Εἰ ταύτην τὴν ἀπολογίαν θώσῃς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἐν γυναικίῳ, γροθιδίῳ, ἐν ἄρετον, ἀδύνατον, ἔχει ἐκδάλαι, καὶ καταδικάζει σε· ἐρῶσαι γὰρ πρὸς σε· ἔκασαι τὴν ἀδύνατον καὶ ταλαίπωρον τῷ σκηνώματι πῶς ὀλοφύχως ἠγωνίσασαι καὶ σὺ νέος ὢν τολμᾷς φθέγγεσθαι τοιαῦτα ; Πῶς διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ προσευχῇ καὶ δεήσεσιν ἐσχόλαζεν ; καὶ σὺ νέος ὢν, οὐ δὲ καὶ ἴσῃ τῆς γραιίδος ἐπεδείξῃ εὐλόγειαν ; Καὶ ἵνα παρείδω τὰ πολλὰ, ἐν μόνον σοὶ λέγω· γίνωσκε ὅτι οὐδὲν ἡμᾶς ὠφελήσει ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, οὐ πρόφασις, οὐκ ἀπολογία, ὅντος ἐν ἡμῖν τὸ αὐτεξουσίον. Καὶ εἰ ὅλως ἀγαπᾷς με, καὶ ἐμοὶ πείθῃ, φεῦγε ταπεινὴν τὴν πορείαν, καὶ τὴν βλακείαν, καὶ τὴν μέθην, καὶ τὸ, ἐκάστη ὥρᾳ ἐπιμέτειναι προσέργεσθαι, καὶ βλέπειν τὰς θυρίδας τοῦ καθοπτέουσιν καὶ ἄλλος μοχθηρόν· καὶ ἀγώνισαι σωθῆναι, καὶ εὐρεῖν ἔλεος καὶ χάριν παρὰ Κυρίου ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως· οὐδὲν γὰρ ἡμῖν ὠφελήσει, ὡς προείρηκας, εἰ μὴ μόνη ἡ εὐσπλαγγία τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ ἔργα ἡμῶν. 1'

ANNOTATA.

a MS. Vatic. τὰ τοιαῦτα πράσσοντας.

b Hæc ita legebantur in MS. Vatic. depravata :
ὡς οὐδὲν χεῖρει ὁ σάτανας ἀμάρτιαν, ὅσον ταύτη· καὶ
ταῖς ὁμοίαις αὐτῆς.

c MS. Vatic. ὁφονται ὁ γὰρ θάνατος ὅσον ἔλθῃ ἐπ'
αὐτοῖς γνώσονται.

CAPUT XVI.

Præfati juvenis damnatio ab Andrea præstensa Epiphanio, moxque secuta.

Ω δὲ ταῦτα ὁμῶς ὁ Ἐπιφάνιος τῷ Ἰωάννῃ, αἰφνυ-
δίως εὐρέθῃ ὁ μακάριος Ἀνδρέας ἐκεῖσε διερχόμενος· καὶ
ὡς εθεάσατο αὐτὸν ὁ Ἐπιφάνιος, ἀναστὰς ταχέως, καὶ
ἀφείδων τὸν Ἰωάννην, ἀπῆλθε πρὸς τὸν Μακάριον· καὶ γενό-
μενος ἐν ἀποκρύφῳ τόπῳ, ἤρξαντό τινα θεόπνευστα ῥή-
ματα ὁμιλεῖν τῶν γραφῶν. Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Μακάριος
πρὸς τὸν Ἐπιφάνιον ἔφη· Οἶμαι, ὡ φίλτατέ μου καὶ
μελλέτῃ, οἷσιν λόγοις καὶ μυρίονα ῥήματα τῷ νέῳ
ἐκείνῳ τῷ σὺν σοὶ πρὸ τῆς ὥρας καθεσθῆναι, εἰς μάτην
κεκαίνωκας. Αἰεὶ Ἐπιφάνιος· Εἰς μάτην; κατὰ τινα
τρόπον; Ἐφ' ὃ Ὁσίου· Οὐκ εἰσακούσεται σου εἰς τὸν
αἰῶνα, ἐπεὶ σφόδρα ἐστὶν ἐξωλέστατος· ἐγὼ γὰρ ἤμην
πρὸς ὑμᾶς τῷ πνεύματι, ὅτανίνα πρὸς ἐνταῦθα διεσκέ-
πτεσθε. Πρὸς ἑξῆς δὲ, τίνα εἰσὶν ἅπερ συμβαίνει αὐτῷ, οὐ
μετὰ πολλὴν χρόνον ἀπὸ τῆς προκαείμενης ὥρας, δι' ὧν
ἐστὶν πόρνος καὶ μοιχὸς καὶ ἀρσενοκοίτης τὸ βδελυρώ-
τατον. Πρὸ ολίγων ἡμερῶν ἐμῆλθεν ὁ Κύριος ἐξο-
ληθεῖν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς, δι' ὧν θλίβῃ αὐτοῦ τὸ
Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν ταῖς πνευματικαῖς αὐτοῦ παρεύμενος.
Ἠτάσατο δὲ τὸν Κύριον ὁ Ἀγγέλος, ὁ φυλάσσων αὐτοῦ
τὴν ψυχὴν, δοθῆναι αὐτῷ ὅρου μετάνοιαν καὶ ἕνα καιρὸν,
καὶ ἐπέκρουσε Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ἀγγέλου, καὶ ἐδόθη
αὐτῷ ἐνισυτὸς ἡμερῶν, καθάπερ χητέσατο ὁ Ἀγγέλος.
Ἐνταῦθα δὲ ὁ Δίκαιος κριτὴς, τῷ τῆς λύμης ὁλο-
θρευόντι ἀγριῷ Ἀγγέλῳ. Ἐν ἑνδοθεν τῆς ὁριθεύσης
περιοπῆς μεταγνώ, εὖ αὖ ἔχει· εἰ δὲ μήγε, χεῖσαι αὐτῷ
τῇ ἰδίᾳ τῆς σφύρας ἀνάγκῃ, ἥ τις καὶ διαλύσει τὰς ἀρ-
μονίας αὐτοῦ, καὶ καταρρεύσει ποιήσει τὰς σάρκας αὐ-
τοῦ, καὶ οὕτως τὴν ἐλευσὴν αὐτοῦ ψυχὴν εἰς τὸν ἄδην
παραπέμψει. Ἀλλ' οὕτως εἰς ἀνομήτους φλυαφίνας καὶ
αὐτὸν τὸν καιρὸν κατεδαπάνησεν, καὶ οὐδὲν ὠφελήσας τὴν
ὀργὴν ἐπεσπάσατο. Καὶ οὐαὶ τῷ φιλοπονώ, τῷ ἐλευσὴν
καὶ βεβήλῃ καὶ ταλαιπώρῳ· ἵκανά γὰρ μεταμεληθήσεται
ἐν σκοτεινοῖς καὶ σιγῇ θανάτου καθεζόμενος, καὶ τῶν λό-
γων σου τῶν θεοπνεύστων μεμνημένος.

Αἰεὶ πρὸς αὐτὸν Ἐπιφάνιος· Κύριέ μου, εἰ κελεύεις,
ἀναγγεῖλόν μοι ταῦτα, ἅπερ μοι λελάληκας, ἵσως εἰσε-
λεύσεται εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ φῶς Κυρίου, καὶ με-
ταμεληθεὶς ἀποστρέψῃ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρίας.
Ἐφ' ὃ Μακάριος· Εἰ ταῦτα ἐρεῖς αὐτῷ, γελᾷσεται· ὅμως
γὰρ ἐστὶν πεπωρωμένος τοῦ τῆς πορνείας θαύματος· ἀλλ'
οὐ δὲ ὁ Κύριος τὰ τοιαῦτα λέγει τινὶ τοῦ ἐπιστρέφειν, οὐκ
ἐστὶν γὰρ τοῦτο συμφέρον αὐτῷ· εἰ γὰρ ἦν συμφέρον, ὁ
Θεὸς αὐ τοῖς ἁπασιν τὴν ὥραν τοῦ θανάτου καὶ τὴν
ἡμέραν δι' Ἀγγέλων ἐμύνην. Σὺ δὲ ἀγοστῶν τέκνον
μου αγωνίζου, εἰ τὸ θύνασαι, ἵνα οὐκ ἂν ἔλθῃ ὁ Κύριος
μεταστῆσαι ἱμάς ἐκ τῶν ὧδε, κληρονομήσωμεν τὰ ἀγαθὰ,
ἃ ὁ βασιλεὺς οὐκ οἶδεν, καὶ οὗς οὐκ ἔγνωσεν, καὶ ἐπὶ καρ-
δίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη.

Πληρωθέντος δὲ τοῦ ὅρου τοῦ δοθέντος παρὰ Κυρίου
τῷ Ἰωάννῃ, λόγῳ μετάνοιαν καὶ ἐπιστροφῆς αὐτοῦ, εἶδεν
ἐν ὁράματι ὁ Ἐπιφάνιος τοῦ δοῦλον τοῦ Θεοῦ, ὅτι παρελά-
θεν αὐτὸν καὶ ἤγαγεν εἰς δυσβάτους τύπους, δυσειδείς καὶ
λίαν ζοφώδεις, καὶ κατεῖχεν λαμπρότης, καὶ δι' αὐτῆς ἐφώ-
τισεν τὸν σκοτεινὸν ἐκεῖνον· εἰσῆλθεν δὲ ὅτι ὑποκάτω τῆς γῆς
ἦν ταῦτα τὰ φαινόμενα. Ἐώραν οὖν ἐκεῖ φυλάκας, καὶ
κλειθρα, καὶ δεσμοκώτριάς αἰδοῦν καὶ ζοφερά, καὶ ἐν αὐ-
τοῖς μύες πολλοὶ καὶ σίλουροι, καὶ αἰώπικες ἐναπέκλειστο.
Ἐν δὲ ταῖς ἐτέροις, ὄφεις, καὶ ὄνοι, καὶ ἔχιδναι, καὶ ἀσ-
πίδες, καὶ κορώναι, καὶ κόρακες, καὶ πετεινὰ ἄλλα ἀνά-

Ιta inter se colloquentibus Epiphanio et Joanne,
subito illac præterivit B. Andreas; quem ut vidit
Epiphanius, dimisso Joanne, statim convenit: ac
secedentes simul in locum a turbis remotum, cœ-
perunt sermones de sacra Scriptura divinitus inspi-
ratos miscere; sic primum compellente Epipha-
nium Andrea: Assequi me puto, dilectissime sua-
vissimeque adolescens, qualem modum orationem,
quam suavia ad juvenem, lateri tuo assidentem,
verba feceris; sed in vanum. Quid, ait Epiphanius,
in vanum? quomobrem? Quia, respondet Sanctus;
insigniter lascivus est, non te audiet in æternum: ego
namque vobis colloquentibus in spiritu adfui.
Accipe vero, quæ misero isti obventura sunt non
multo post: propterea quod scortator, adulter,
masculorum concubitor sit nefandissimus. Paucis
abhinc diebus sublaturus illum ac disperditurus erat
a terra Dominus, quod perstans in turpitudine sua
contristaret Spiritum sanctum: cum Angelus, cui
cura animæ illius servandæ demandata est, inter-
cedens pro ipso apud Dominum, spatium pœnitendi
annum saltem unicum petit obtinuitque; exaudiente
Domino et concedente, ut ex voto Angeli annus unus
adolescenti daretur. Præcepit quoque idem Domi-
nus, iudex justus, parato in perniciem nostram
malo genio, ut si ante præscripti temporis decur-
sum ad pœnitentiam adjiceret animum, salvus esset;
sin autem, ut sibi illum vindicaret pernicietis destina-
tum, ut membrorum compaginem dissolveret, car-
nem putrefactam diffuere faceret, sicque animam
miserabilem ad orcum deduceret. Sed illud quoque
tempus nugis inutilibus impendit perdiditque infelix,
ac nihil omnino ad animæ suæ salutem proficiens,
iram in caput suum divinam provocavit. Væ homini
luxurioso, miserabili, impuro, miserando; quam
crebro, cum in tenebris et umbra mortis sedebit,
pœnitentia nequidquam ducetur, numquam non me-
mor admonitionum tuarum divinitus inspirata-

*Superveniens
Andreas,*

*Frustra fuisse
admonitionem
indical;*

*et effluxisse
datum juveni
pœnitentia
tempus,*

*quod tamen ei
velat indicari:*

123 Tum vero Epiphanius: Domine mi, ait; si
ita jubes, renuntiabo homini isti hæc dicta tua:
quis scit an timor Domini occupaturus sit cor illius,
pœnitentiam acturi et dechnaturi a via in qua gra-
datur pessima? Ad hæc B. Andreas: Si talia ei re-
nuntiaveris, ridebit te: totus quippe indurunt per
libidinis dæmonem. Verum neque Dominus ipse ta-
lia renuntiat cuiquam, ut se convertat; neque vero
expedit: si enim expediret, cunctis hominibus ape-
raret per Angelos diem ac horam mortis suæ. Tu
vero, fili dilectissime, quantum potes, contende, ut
cum venerit Dominus, hinc nos alio translaturus,
bonorum illorum, quæ oculus non vidit, nec auris
audivit, nec in cor hominis adscenderunt, heredita-
tem adeamus.

124 Expiraverat jam tempus a Domino conces-
sum Joanni, quo pœniteret atque ad frugem rediret
meliozem: cum per visionem B. Andreas Dei fa-
mulus apparuit Epiphanio, apprehensumque manu
deduxit ad loca admodum profunda, visu horrida,
densisque tenebris perfusa; quas lumine manu
prælato

*ipse vero
Epiphanium
in visione
ducit ad
infernium,*

A praelato discutiebat. Videbantur autem hæc Epiphonio intra terræ sinum geri : ubi et custodiae, et claustra, et carceres deformes ac tenebrosi visebantur, quorum alii muribus, æluris, vulpeculis scatebant ; in aliis serpentes, asini, echidnae, aspidēs, cornices, corvi, et ceteræ volucres inmundæ ac foetidæ, nec non feræ canes, nliæque plurimæ animantes stabulabantur tanto numero, ut stellas cœli æquarent. His visis, ventum est tandem ad humile foetensque tugurium, ubi nihil quidquam videre erat præter hominum canumque excrementa. Tum Epiphanius Andreæ : Amabo te, cur huc venimus ? Idne laboribus nostris obtinimus, ut huc delati tam inamœna et miserabilia oculis nostris usurparemus ? Et B. Andreas : Nequaquam, fili mi, sed ut coram inspiceres locum, quem familiaris tibi Joannes sceleribus sibi suis paravit : quæ autem vides stercorea, sunt nefanda illius crimina laboresque inutiles. Sed et scripturam istam respice. Respicienti autem oblata est tabula tenebrosa, medio in aere, cum hac inscriptione : Commoratio sempiterna et gravis pœna Joannis, filii Celeustioni ; ita enim pater illius nuncupabatur.

*eique ostendit
locum misero
destinatum*

*et animas
damnatorum,*

*brutorum
indutas spe-
ciem,*

B 125 Exclamavit adhæc Epiphanius : Hei misero mihi peccatori ! ne quis, oro, vel pessime de me meritis, huc deveniat mansurus. Verum quid hæc sibi volunt excrementa ? Et respondens Andreas : Ecce, inquit, illi tam viri quam feminæ, qui paria cum Joanne patrant scelera, hic sentinam et stercora congerunt, ut cum e vivis excesserint, animas suas, catenis constrictas, sordibus illis exsatient, post resurrectionem corporum toti in ignem infernalem conjiciendi. Tum rursus interroganti Epiphonio de muribus, de canibus, de feris, de asinis, de mulis, de serpentibus, quos isto jam ante viderant loco degere ; respondet Andreas ; esse injustorum, luxuriosorum, aliter peccantium animas. Ad hæc rursus exclamanti Epiphonio : Heu me, Domine, tam abjectas formas indutæ sint nobilissimæ hominum animæ ! Rursus occurrit Andreas : Minime vero, inquit, dilectissime fili, sed nostra causa Deus tali sub schemate spectandas proposuit, ut per cujusque speciem commonstraret, cui similes fiant, qui in hoc mundo versantur, per quamlibet turpem actionem. Aliæ siquidem homicidarum, adulterorum aliæ : illæ scortatorum, istæ sodomitarum, reliquæ furum, euclionum, hæreticorum, vanæ gloriæ studiosorum, et si qui propter alia scelera damnantur, sunt animæ : suntque illorum omnes, qui comparati sunt jumentis insipientibus et similes facti sunt illis. Et hæc est ratio, cur Dominus talibus sub speciebus nobis illas obtulerit videndas, simul ostendens quo easdem ipse loco habeat.

C

*pro ratione
nitiorum,*

*quibus dum
vivarent se
inquinant*

126 Habet vero homicidas, loco scorpionum ; idolorum cultores, inter ambiguæ speciei hybridas ; adulteros, inter mente captos ; magos veneficosque, inter serpentes ; bestiarum incursores et masculorum concubitores, inter mures canesque putidos in sterquilinum abjectos reponit : scortatores porcis, fures lupis, fraudulentos vulpibus, avaros felibus, iracundos feris, injuriarum memores echidnis, mendaces anguibz, helluones brutis animantibus, ebriosos dæmoniis, hæreticos stercorei, lenones asinis assimilant. Stupri arbitros et conciliatores, qui vivos in mulieres, et has in illos, commixtionis causa, juramentis et mendaciis impellentes, ipsos delubra quedam diaboli omnisque fœditatis receptacula efficiunt, non secus quam venturum Antichristum considerat. Jam vero qui facile convitiuntur, cornices ; qui detrahunt alienæ famæ, corvos ; qui gesta proximorum temere judicant, canes rabidos, humanis carnibus sese implentes ; qui tragædorum more se jactant, ranas ; qui citha-

D θάρτα καὶ θυσιώδη, καὶ θηρία, καὶ κύνες, καὶ ἄλλα πλείονα ἐφαίνοντο ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ. Ὅτε οὖν πάντα ἐθεάσαντο, ἐσχύνον ἦλθεν ἐν τινὶ θυσιώδει οἰκίσκῳ, ἐν ᾧ οὐδὲν ἦ, εἰ μὴ κοπρία ἀνθρώπων καὶ κυνῶν. Ἐφῆ Ἐπιφάνιος τῷ Μακκάρῳ· Δέομαί σου, τί ὧδε κληθόμεν ; εἰς τοῦτο ἦν ὁ ἀγὼν ἡμῶν, ἵνα ὧδε γενόμενοι τὰ ἐλεεινὰ ταῦτα ἴδωμεν ; Αἰεὶ ὁ Μακκάριος· Οὐχί, τέκνον, ἀλλ' ἵνα ἴδῃς τὸν τόκον, ὃν ὁ φίλος σου ὁ Ἰωάννης ἐνυπνίᾳ ἐπεκλήσατο· τὰ δὲ κόπρια, ἃ ὄρας, εἰσὶν αἱ ἐργασίαι αὐτοῦ, καὶ ὁ κόπος, καὶ ὁ κόματος· ἀλλὰ βλέψον τοῖς ὧδε, τί εἰσιν τὰ γεγραμμένα. Βλέπει οὖν ὁ Ἐπιφάνιος, καὶ ἰδοὺ πύλας σκοτεινὰς ἐπὶ τοῦ αἵματος, καὶ ἐν αὐτῇ ἦν γεγραμμένον· Μονὴ αἰώνια, καὶ τιμωρία βίαιος Ἰωάννου υἱοῦ Κελευστιῶντος, τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ πατρὶ αὐτοῦ.

Ἐφῆ Ἐπιφάνιος· Οὐαὶ μοι τῷ ἀμαρτωλῷ, ἐνταῦθα μὴ δὲ οἱ ἐχθροὶς πρὸς με διακείμενοι. Τί δὲ εἰσιν ταῦτα τὰ κόπρια ; Ὁ Μακκάριος ἔφῃ· Ἰδοὺ οὖν καὶ οἱ τοῦτω ὁμοίως ἐργαζόμενοι εἴτε ἄνδρες, εἴτε γυναῖκες οὗτοι ὧδε στοιβάζουσιν κάλαμον καὶ κόπρον, ἵνα ὅταν τελευτήσωσιν χορτασθῇσιν τοῦτων αἱ ψυχαὶ δεδεμέναι ἀλύσειν, μετὰ δὲ τὴν ἐξανάστασιν τῶν σωμάτων, τότε πυρὶ ὁλοκλήρως παραδότησονται. Ὁ δὲ Ἐπιφάνιος ἠρώτησε τὸν Μακκάρῳ περὶ τῶν προθεθέντων μυθῶν, καὶ κυνῶν, καὶ κυοδαλῶν, καὶ ὄνων καὶ ἡμιόνων, καὶ ἐρπετῶν τῶν ἐκεῖσε ἡσχαλισμένων. Αἰεὶ ὁ Δίκαιος· Ταῦτα πάντα εἰσὶν τῶν ἀνόνων καὶ ἀμαρτωλῶν καὶ ἀσώτων αἱ ψυχαί· Ἐπιφάνιος εἶπεν· Οἶμοι, Κύριέ μου, καὶ τοιαύτας ἰδέας αἱ ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων πεφῆναι ! Ἐφῆ ὁ Ὁσιος· Οὐχί, τέκνον μου φίλτατον, ἀλλὰ δι' ἡμᾶς ὁ Θεὸς οὕτως αὐτάς θεαθῆναι παρεσκεύασε, δείξας, ὅτι ἐκάστη ἀφομοιούνται ἐν τῷ κόσμῳ τῇ πολιτείᾳ καὶ ταῖς ἀσχητοῖς πράξεσιν· αἱ μὲν γὰρ εἰσι φονεῖον, αἱ δὲ μοιχῶν, αἱ δὲ πορνῶν, αἱ δὲ σοδομιτῶν, αἱ δὲ κλεπτῶν καὶ φιλαργύρων, καὶ αἰρετικῶν, καὶ κενοδόξων, καὶ τῶν τοῖς πολλοῖς πλημμελήμασιν καταδικασμένων. Αὐταὶ εἰσιν αἱ ψυχαί, αἱ παρεσκευάσθησαν τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ἡμωσθήσαν αὐτοῖς διὰ τοῦτο γὰρ ὁ Κύριος τοιαύτη ὁράσει θεαθῆναι αὐτοὺς παρεσκεύασεν, καὶ ὅπως ἡγεῖται αὐτούς.

Τοὺς γὰρ φονεῖς ἡγεῖται ὡς σκορπίους, τοὺς εἰδυλολάτρους ὡς κίβδηλα, τοὺς μοιχὰς ὡς περὶ τοὺς τὸν νόον ἀπολέσαντας, τοὺς μάγους καὶ τοὺς φαρμάκους ὡς τοὺς ὄφεις, τοὺς κτηνοδόχους καὶ ἀρσενολογίους ὡς τὸν μὺν καὶ ὡς τὸν σκυλικοβρωτὸν κύνα τὸν ἐπὶ τῆς κόπρου ἐρμυμένον, τοὺς πόρνους ὡς τοὺς χοίρους, τοὺς κλέπτας ὡς τοὺς λύκους, τοὺς δολερούς ὡς τὰς ἀλώπεκας, τοὺς φιλαργύρους ὡς τοὺς αἰλούρους, τοὺς ὀργίλους ὡς τὰ θηρία, τοὺς μνησικακοὺς ὡς ἐχίδνας, τοὺς ψεύστους ὡς τὸν ὄφιν, τοὺς λαίμαργους ὡς τὰ ἄλογα, τοὺς μεθύοντας ὡς τοὺς θαμνοῦντας, τοὺς αἰρετικούς ὡς τὴν κόπρον, τοὺς πορνοκαπλούς ὡς ὄνους, τοὺς προξεντάς τῆς πορνείας, οἱ τινες ὅρκους καὶ ψεύσμασιν ἄνδρας εἰς γυναῖκας καὶ γυναῖκας εἰς ἄνδρας ἐπιμιξία βοηρίζουσι, καὶ κατεργάζονται αὐτοὺς νόον τοῦ διουβόλου, καὶ τῆς κοπρίας καταγώγια, ἡγεῖται ὡς τὸν ἐρχόμενον Ἀντίχριστον· τοὺς λοιδοροὺς ὡς κορώνην, τοὺς καταλάλους ὡς κόρσους, τοὺς κρινόντας τὰ ἀλλότρια πταίσματα ἀναισθητοῦ ὡς μεμνηνὸτα κυνάρια καὶ τὰς ἀνθρωπίνους σάρκας ἐσθίουσιν, τοὺς τραγωδοῦντας ὡς βατράχους· τοὺς κηθαρωδῶν ὡς τοῦ διουβόλου ὄργανα, τὰς ὀργουμένους γυναῖκας ὡς τοὺς ἐρωδιούς, τὰς πόρνους ὡς τὰς αἴγους· καὶ τὰ παιδάρια ὡς τοῖς πειγνίους, καὶ τοῖς γελοίοις, καὶ ταῖς μωολογίαις, καὶ τῇ μέλῃ, καὶ τῇ παιδοφθορίᾳ, συνκυλινδούμενα, ἡγεῖται ὡς ακάθαρτα ἐρπετὰ τῆς γῆς, καὶ ὡς τὰ κνώδαλα, καὶ ὡς τὰ τῶν ἐχιδνῶν γεννήματα.

Ὡς δὲ ταῦτα ὁμῶς ὁ Ὁσιος τῷ Ἐπιφάνῳ, εὐθέως ἔξυπνος ἐγένετο ὁ Ἐπιφάνιος, ἐκπληττόμενος τοῖς δειχθείσιν αὐτῷ· Προῖας δὲ γενομένης φάσις ἦλθε πρὸς αὐτούς, Ὁ-ι Ἰωάννης ὁ φίλος σου τῷ τῆς λύμνης κατεσχέθῃ νοσώματι, καὶ οὐκ ἀπέρχει τοῦ αὐτὸν ἐπισκέψασθαι ; Ὁ δὲ ἀκούσας, συνδοκῶνς γενόμενος, ἔφῃ· Ἀθάλα τῇ ἐμῇ ἀνικητότητι ! ἰδε καὶ τὰ ὁραθέντα μοι. Ἀπάρας οὖν ἐπορεύθη εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ ἀσθενούντος, καὶ ὡς αὐ-

E

F

τὸν

A. NICEP.
COENO BX
MSs.

A τὸν τῇ λυμικῇ νόσῳ τεθείακε ὀλλόμενον, ἔφη· Βαθεὶ τοῦ φρικωδεστάτου θανάτου, ἴδε τοῦ μακαριωτάτου Ἀνδρέου τὴν πρόρρησιν. Θεασάμενος δὲ αὐτὸν ὁ Ἰωάννης, καὶ ἐκ βάθους στεναῖται, ἔφη· Εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ἅγιε τοῦ Θεοῦ, ὅπως φείσεται μου ὁ Θεός, καὶ συμπαθήσῃ μοι πρὸς τὸ παρὸν, καὶ μὴ χρήσῃ μοι τέλει τοῦ τῆδε βίου· στοχαζομαι γὰρ ταύτης τῆς κλίνης μὴ ἀνίστασθαι. Ὁ δὲ σιμνὸς Ἐπιφάνιος εἶπεν· Ὁ Κύριος, ἀδελφε, τὸ θεὸν ποιήσει, αὐτὸς γὰρ γινώσκει τὰ συμφέροντα· ἐπεὶ αὐτὸς τί σε ὠφελῆσαι οὐκ ἔχω· Ἰκέτευσον οὖν τὸν Θεόν, καὶ αὐτὸς τὰ δοξάζοντα τῇ αὐτοῦ ποιήσει ἀγαθότητι. Ἡμέρα δὲ καὶ ἡμέρα διελύθη ὁ τολαίπωρος· καὶ ἔρευσαν αἱ σάρκες αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν ὡς ὕδωρ, καὶ ἠφανίσθη ἡ ὄψις αὐτοῦ ἅπασα· διεφθάρη δὲ καὶ ἐδεδελύχθη τὰς ἀρμονίας ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε φρονηθῆναι πάντας τοὺς ὁρῶντας αὐτόν, καὶ ἀνθεῶν τὸ Κύριε ἐλπίσων. Οὕτω τὸν βίον αὐτοῦ κατέστρεψεν πολυωδύνης ὁ τολαίπωρος, καὶ διεσχορπίσθη τὰ ὅσ' αὐτοῦ παρὰ τὸν ἄδην.

Μετὰ οὖν ἡμέρας τινὰς συναυτὰ ὁ θεσπέσιος Ἀνδρέας τῷ Ἐπιφανίῳ κατὰ τὴν πλατείαν τῆς λεωφόρου, καὶ τὰ ὁραθέντα αὐτοῦ ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς ἀναμνήσας αὐτόν, εἰς φίλῳ καὶ τρόμον ἐνέδωκεν λέγων· Οἶδας, τέκνον, τῇ προτέρᾳ νυκτὶ ποῦ οἱ ἀμφοτέρω ἐπορεύθημεν ἐν τοῖς χοφεροῖς τομείοις τοῦ ἄδου; κατενόησας τὰ ἐκεῖ κλειθρα καὶ φυλακὰς τὰς ἐν τοῖς καταχθονίοις; οἶδας τοῦ φίλου σου τὴν καχέσπερον καὶ χοφερὰν κατάπυσσιν; ἀνέγνως τὸν χαλεπὸν ἐκείνου πίνακα, καὶ ἅπερ ἐν αὐτῷ γέγραπτο; κατενοήσας τῶν ἀπ' αἰῶνος σμαρτωλῶν τὰ πνεύματα, ὅπως ἐν σκοτεινοῖς καὶ σκιᾷ τοῦ θανάτου καθυδουσιν; Ἀγαμέμνων ἡμᾶς τῶν ἐκεῖσε Κύριος ὁ Θεός. Ὁ δὲ θαυμάσιος Ἐπιφάνιος ἐν τῷ ἀκηκένει αὐτὸν ταῦτα παρὰ τοῦ Δικαίου, ἰλλιγγιάσας ἔφριξε, καὶ φησι πρὸς αὐτόν· Τεθέσμαι, τίμιε πάτερ, καὶ θεασάμενος τρόμῳ συνελθόν· δείχθαι οὖν ὑπὲρ τοῦ τέκνου σου, τοῦ μὴ κατακριθῆναι με ἐν τοῖς ἐκείσε· ὁδὸς γὰρ ἐγγεγονει ἐπ' ἐμὲ, καὶ ἐκάλυψε με σκότος, καὶ φοβεῖμαι μὴ ποτε ὁ τοῦ σκότους ἄρχων κατασπάσῃ με, ταῖς τῶν πλημμελεμαίων γόρυπαθείαις κρατούμενον. Ἐφ' ὃ Μακάριος· Καὶ ἐμοὶ οὕτως ἐστὶν ἐσχάσιον τοῦ φρονηθῆναι σε· διὰ τοῦτο ἐσχάτοτε παροῦν ὅς σε τοῦ ἀγωνίζεσθαι, ἵνα κληρονόμος γενῇσῃ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας· διὰ τοῦτο πορροκαλῶ καὶ ἰκετεύω, τέκνον εὐλογημένον, σπουδάξω ἐσχάτοτε τρέχειν τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς ἐγκρατείας, ὅπως ὁρῶσά σε ἡ ψυχὴ μου ἐν τοῖς πνευματικαῖς προκόπτοντα, ἀγαλλιάσεται σὺν τῇ πνεύματι· Ὡς δὲ ταῦτα ὡμίλουν, τινῶν τῷ τόπῳ προσεγγιζόντων, σκέπων τὴν αὐτοῦ ἀρετὴν ὁ Δίκαιος, πρὸ τοῦ ἐκείνου· πλησιάζει, ἀσπασάμενος τὸν Ἐπιφάνιον, ἀνεχώρησεν.

C umbra mortis sedeant? Procul ab eorum societate remotos vivere nos jubeat Dominus Deus noster. Admirabilis adolescens Epiphanius, dum sic loquentem Andreā audit, tetis pene artubus tremore concussus: Vidi, ait, venerande Pater, et videndo inhorui: quapropter intercede pro filio tuo, ut ne ad illorum consortium pœnasque condemnetur: irruit namque timor super me, et tenebræ operuerunt me, et vereor ne tuus iste timor; quare quotidie te adhortor, ut strenue decertes, quo minus regni cœlestis hereditate excidas: quin etiam oro atque obsecro te, benedicte fili, alacriter decurre pulcherrimum continentiae stadium, ut ego quoque, profectum tuum spiritualem videns, in spiritu exultem. Ubi talia collocuti essent, quibusdam forte eminus eo appropinquantibus, Andreas, occultandæ virtutis suæ studio priusquam propius adventarent, salvere jussu Epiphanio inde se subduxit.

CAPUT XVII.

Mulier, a mago deceptæ et diabolicis illusionibus subjectæ, succurrit Epiphanius.

Γυνὴ τις ἐν τῷ Νεωρίῳ οἰκοῦσα, εὐλαθὴς καὶ φοβουμένη τὸν Κύριον, ἐκείτῃ ἀνδρὶ χαλεπὸν καὶ φιλήδονον σφόδρα, διασηροπίζων πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῇ, ἐν τοῖς πολυκαπλίαις ἀσχολούμενος ὁ παλαίπωρος. Ἡ δὲ γυνὴ οὕσα εὐλαθεσιὰν ἐλυπεῖτο λίαν, ἐπαποροῦσα τὸ τί ὀφείλει γενέσθαι καὶ καταργῆσαι τοῦ ἀνδρός σὺν τῇ τὸν ποικρότατον σκοπὸν. Ὡς δὲ ταῦτα εἶχεν ἐν διανοίᾳ, ἀνίχυνε μαθεῖν περὶ ἀνδρὸς τοῦ τεχνικαύτην δύναμιν κει-

ris vacantes, organa diaboli; quæ choreis indulgent mulieres, herodios: quæ libidini se dant, capras referre putandi sunt. Denique adolescentes, qui lusibus, risui, scurrilitati, temulentiae, corruptioni puerorum se totos addicunt, in numero immundorum terræ serpentium, silvestrium ferarum, et geniminum viperinorum collocantur.

127 Ubi talia loquentem sibi Andreā audivit Epiphanius, subito experrectus est, rerum sibi ostensarum novitatem cum stupore admirans. Affulgente vero posteræ diei luce, fama advolat, sic Epiphanium increpans: Joannes, intimus tuus, pernicioso correptus morbo, periclitatur vita, et nondum abis ipsum invisurus? Quo audito, cum lacrymis: Heu me impotentem! exclamat. Hæc scilicet mihi modo visa portendebant. Et abiens ad visitandum infirmum, reperit illum exitiali morbo ad desperationem laborare, dixitque: Papæ! quam horrendum illud prodigium! ecce beatissimi Andreæ completum vaticinium. Ut venientem conspexit Joannes, ut ex imo corde ingemuit, dicens: Ora pro me, Sancte, cui famularis Deum, ut mihi parcens miseransque modo, non incidat vitæ meæ filium: puto enim ex hoc lectulo non surrecturum me amplius. Cui Epiphanius: Dominus, mi Frater, aget quod agendum est; ipse quid a re tua sit, optime novit: quia nihil mihi suppetit, quo te juvem. Quare ad Deum supplex confuge, facturum quæcumque bonitati suæ visa sunt expedire. Sed indies miscelli hominis membra nervique dissolvi, caro in modum aquæ per terram diffluere, fugere totius faciei decor, tota denique corporis compages soluta contabescere, atque adeo horrenda videri, ut quotquot spectareot huminem, exhorrescerent illico exclamarentque, Domine miserere. Atque ita in summis animi corporisque doloribus vitam terminavit infelix, et dissipata sunt ossa ejus secus infernum

Experrectus ille vocatur ad ægrum,

qui paulo post infelicitur moritur.

Andreas quidquid contig rat sciens,

F Del timorem amico inculcat.

128 Post dies aliquot Epiphanio in publica platea factus obviam Andreas, ei cuncta quæ per visionem oblata ei fuerant in memoriam revocat, non sine horrore quodam, ac stupore, sic inquit: Nostine, fili, quomodo superiore nocte per caliginosas inferni plagas ambulaverimus uterque? Memorne es, qualia in subterraneo illo specu claustra carceresque sint? recordaris, quam caliginosa et tenebrosa sedes amicū tuū Joannem maneat? legistine feralis istius tabulae inscriptio-

Mulier quædam ad Portum a habitans, admodum religiosa, et timore Domini eximia, virum nacta erat dyscolum atque insigniter voluptarium, qui quidquid erat rei familiaris dilapidabat in lupanaribus infelix. Uxor itaque, ut erat piissima, mœrens lugensque pendebat animi, quid facto foret opus, ut a pessimo vitæ instituto ad saniora consilia adduceret maritum: ac talia sæpe animo versans, statuit tandem

a Mulier, viro decocti et adultero conjuncta;

A tandem quærere hac super re virum quempiam, qui eam sibi effectam dare posset; qualem opportune statim suggerit mulier alia, videlicet Bigrinum quemdam, pellicentem omnia se mulieris vota expleturum. Quamobrem illico consurgens, hominem adivit, reperitque frequentem in dome ejus turbam, consulendi causa præstolantium. Hi cum votorum compotes ad se quique rediissent; tandem et hæc propius congregitur, ac sede prope virum occupata, capiti ei doloris sui causam aperire, sic orsa : Tradidit sese maritus meus flagitiosæ vitæ, fallaciis atque illudentibus deliciis, et ex alio in aliud lupanar se transferens, rei familiaris meæ dispendium fecit non leve; nunc vero deperit infamem nescio quam puellam, quam nullo non die conveniens, collatis quæ nobis reliqua sunt bonis locupletat. Nunc igitur cum innotuerit mihi, virum esse te ex iis unum, qui magna ceram Deo virtute polleas, et plurimos periculis suis eripueris; ideo et ego ad te venio, ut si quo modo possis, auxilieris mihi, relaturus mercedem, quam reliquæ facultates meæ permittent.

et ad magum
velut Sanctum
adducta,

sicut hic
promiserat,

B 130 Abrumpente hic sermonem muliere; Quæcumque vis ac desideras, inquit alter, per me auferes. Quod si ita vis, concupiscentiam in illo omnem sicextinguam, ut mulieris cujusvis concubitus deinceps appetitus non sit. Si vis, mandabo, ut hinc eum mors tollat. Si vis, tradam eum spiritui nequam cruciandum, et efficietur vagus ac dæmoniacus. Considera igitur, et quod probatum tibi maxime fuerit, mihi significa. Respondet mulier : Aliud nihil in votis mihi est, mi Domine, quam ut conjux meus, a prava aliarum consuetudine aversus, in me solam omnem amorem suum transferat. Cui alter : Ut petiisti, effectum dabo : inter sedendum enuntiavit illi, quidquid a teneris annis fecerat, obstupescenti ad audita, trementi, et verbum non proferenti; tum ita pergit : Vade domum tuam et para mihi ellychnium, et oleum, et lampadem, et zonam, et ignem; quarto post die namque veniam, quæ desideras tibi præstiturus. Et vero adfuit die quarto : acceptoque oleo, nescio quid immurmurans atque invocans, in lampadem illud infudit; sursumque attracto ellychnio acceptam lampadem accendit, et collocavit eodem duo mulieris imagine conservabantur loco : deinde accepit quoque zonam, et nefariæ artis suæ arcana quædam verba preferens, in eaque nodos quatuor innectens, mulieri tradidit dicens : Intra vestes corpori tuo illam adstringe, et mihi tremissem d perrige pauperibus distribuendum pro salute animæ tuæ. Porrexitque illa, pollicitans daturam se plura, si quod optabat consequeretur. Ecce autem maritus ejus odiisse ac detestari cepit, quæ prius cupide operabatur; solamque uxorem suam amare prosequens, in curanda re familiari totus versabatur.

ita ipso
agente

c

C

d
viri amorem
recuperat :

sed dæmonum
amplexibus
dormiens
tenetur ;

131 Verum diebus non amplius sex elapsis, obijcit mulieri per quietem talis visio. Putabat, soli sibi in pianicie quadam consistenti accedere senem Æthiopem; qui per modum ludentis in amplexum ruere ac deosculari cepit : Oppertune, inquit, in te incidi, Domina mea; veni, amica mea, dormiamus simul ambo, queniam nuper conjugati sumus : magno tui ego tenebar desiderio, modumque exquirebam quo te adducerem ad me. Nunc igitur, pulcherrima vitæ meæ socia, cubemus hic simul, quo et me tu fruaris, et ego venustatis tuæ admiratione gustuque exsatie. Talibus blandientem sibi loquentemque ad gratiam Æthiopem, execrari mulier, quamvis trepida et metu correpta; fugam circumspicere, dolore vehementi affici, abiturum per quidquid sacrum est imperare infami, ita inquit : Facesse : hinc ocus; meus enim mihi conjux est, numquam

τημένον· ὑποβάλλει οὖν αὐτῇ γυνή τις, Βιγρίνον ἄνδρα τινά, ὃς ἔφασκεν, δύνασθαι ποιεῖν πάντα αὐτῆς, τὰ κατὰ θύμια. Ἀναστὰσα οὖν εὐθίως ἐπορεύθη πρὸς αὐτόν· εὗρεν δὲ ἐκεῖ πλῆθος ἱκανόν. Ὡς δὲ πάντων ἐποίει τὰ κατὰ θύμια καὶ ἀνεγύρουν, ἐπὶ τέλους ἦλθεν καὶ αὐτὴ, καὶ ὡς ἐκαθίσθησαν, ἤρξατο ἡ γυνὴ τὸ κατὰ θυμὸν αὐτῆς ὁμιλεῖν αὐτῷ· ὥς οὐτὶ ὁ ἀνὴρ μου ἐξέδωκε ἐαυτὸν ταῖς τοῦ μοχλῆτροῦ δόου ἀπάταις, καὶ ἐκ καταγωγίου εἰς καταγωγίον τῶν μιχάδων ἀφικόμενος πᾶσαν τὴν περιουσίαν μου κατήναλυσεν· νυνὶ δὲ ἄσεμνόν τινα κόρον ἐπιλαύετο, καὶ καθεκάστην πρὸς αὐτὴν εἰσπορεύεται, ἀπορρίπων πᾶσαν μου τὴν οὐσίαν. Νῦν οὖν κηουσταί μοι τὰ κατὰ σε, ὅτι εἰς ἡ τῶν ἐναρέτων τῷ Κυρίῳ; καθότι πολλοὺς τῶν κινδύνων ἐξῆρπασας, καὶ ἐν τούτῳ παρεργεύμην πρὸς σε· εἴ τι δύνασαι, βοήθησόν μοι, καὶ παρέξω σοι ὅπερ μοι κατὰ δύναμιν πρόσεστιν.

Ταῦτα εἰπούσα, ἔφη ἐκεῖνος πρὸς αὐτήν· Ἠνάτα ὅσα θέλεις καὶ φιλεῖς, παρ' ἐμοῦ λήψη· ἐὰν γὰρ κελύγῃς, μαρτυρῶ τὴν αὐτοῦ ἐπιθυμίαν πρὸς τὸ μὴ χάσθαι γυναικὸς συνουσίαν· εἰ δὲ βούλῃ ἐπιτρέψω, καὶ παραλήψεται αὐτὸν θάνατος· ἐὰν δὲ θέλῃς, παραδίδομαι αὐτὸν πνεύματι πονηρείας, καὶ ἔστιν περιάγων καὶ δαιμονιζόμενος· σκέψαι οὖν, καὶ τὰ δοκούσά σοι δὴλα ποιήσου. Ἐφη πρὸς αὐτόν ἡ γυνή· Οὐδὲν ἕτερον βούλομαι, Κύριε μου, ἢ τοῦ κατὰ γυνήναι ἀπὸ τῶν τοιούτων τὸν ἐμὸν σύζυγον, καὶ ἐμὲ μωρὴν ἀγαπᾶν καὶ φιλεῖν. Ὁ δὲ εἶπεν· Καθὰ ἡγήσω, ποιήσω σοι. Ὡς δὲ ἐκαθίσαντο ἐξείπεν αὐτῇ ὅσα ἂν ἐπράξεν ἐκ νεαρῶς ἡλικίας, ἐξέστη δὲ ἡ γυνὴ ἀκούουσα, καὶ θαμβουμένη ἡσυχῶς ἐκάθητο. Ἰκεῖνος δὲ λέγει πρὸς αὐτήν· Ἀναστὰσα πορεύθητι εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ ἐτοίμασόν μοι κανδήλαν καὶ ἔλαιον, καὶ ἀπτόρτουσον, καὶ ζώνην, καὶ πῦρ· καὶ τῇ τετραδί ἐκείνῃ παραγεγόμενος, τὸ b ποδοῦμένόν σοι ποιήσωμαι. Ὁ δὲ παραγεγόμενος τῇ τετραδί, ἔλαθεν τὸ ἔλαιον, ὑποψιφισάμενος δὲ καὶ ἐπικαλούμενος ἐν τῇ κανδήλῃ ἔδωκεν· καὶ σπάρας τὸ c ἀπτόρτουσον, ἔφην αὐτήν, καὶ τέθηκεν αὐτὴν ὅπου ὑπῆρχον αἱ εἰκόνες τῆς γυναικὸς· εἶτα λαθὼν καὶ τὴν ζώνην, καὶ τινα βήματα τῆς αὐτοῦ κακουρίας ὑποψιφίσας, καὶ δῆσας τέσσαρας κύμβους, δέδωκεν αὐτῇ εἰπὼν· Περιζώσαι αὐτὴν ἐν τοῖς ὑποκάτω ἱματίοις· ὁδὸς δὲ μοι ἐν τριμήσιον τοῦ διακρίναι τοῖς πένησιν ὑπὲρ ψυχικῆς σου σωτηρίας. Ἦδὲ δέδωκεν αὐτῇ, ὑποσχημένη δύναι καὶ ἕτερα ἐὰν εἰς πέρας γένηται ὃ θέλει. Ὁ δὲ ἀνὴρ αὐτῆς ἐμίσησεν καὶ ἀπέσχετο ὅσα διεπράττετο, καὶ μόνην τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἤγαγον, καὶ ἡγωνίζετο εἰς τὰ τῆς οἰκίας αὐτοῦ.

Μετὰ οὖν ἐξ ἡμέρας θεωρεῖ ἡ γυνὴ κατὰ τοὺς ὕπνους αὐτῆς ἐστάναι αὐτὴν ἐν πεδίῳ μόνην, καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὴν Αἰθίωψ γέρον, καὶ ἤρξατο ὡς ὑποπαιγνιάζων περιπλέκεσθαι καὶ καταφιλεῖν αὐτήν, καὶ λέγειν· Καλῶς σε εὖρον, Κυρία μου, δεῦρο φιλία μου κοιμηθῆμεν ἄμω οἱ δύο, καὶ ὅτι νεωστὶ συνεξεύχθημεν· πολλὰ σου ἐγὼ ἐπεθύμουν, καὶ πρόφασιν ἐζήτηον ὅπως πρὸς ἐμαυτὸν συναγάγω σε· νῦν οὖν δεῦρο, ὥραία μου σύμβει, κοιμηθῶμεν οἱ ἀμφοτέρω, ὅπως καὶ σὺ ἐμοῦ ἀπολαύσῃς, καὶ γὰρ τοῦ καλλοῦς σου κορεσθήσομαι. Ὡς δὲ ταῦτα ἐκεῖνος ἐμύγγετο αὐτῇ, εἰς τὸν ὅρον ἐμπεσοῦσα ἡ γυνὴ, ἤρξατο ἀναθεματίζειν αὐτόν καὶ φεύγειν, καὶ ἀνίστασθαι, καὶ ἐξορκίζειν αὐτόν τοῦ ἀποστῆναι ἐξ αὐτῆς, λέγουσα· Ἀπίστα ἀπ' ἐμοῦ, καθότι ἄνδρα κέκτημαι ἴδιον, καὶ ἐτέρου οὐ συνάπτωμαι. Οὕτως δὲ ἡ γυνὴ βιαζομένη κατ' ὄναρ καὶ πολέμουμένη, ἐξυπνῶς ἐγένετο· καὶ ὡς ἀπὸ κόπου ῥυσθεῖσα, μόλις εἰς ἐαυτὴν ἐπανήλθεν. Διελογίζετο δὲ τὰ ὁραθέντα αὐτῇ, τὸ τί ἂν εἴη ταῦτα, καὶ πῦθεν ὁ διαβολὸς εὗρεν τοσαύτην πορρήσίαν κατ' ἐμοῦ· ἔγνω γὰρ ὅτι ὁ αἰθίωψ ἐκεῖνος θαίμων ἦν πονηρός.

Ὡς οὖν ταῦτα διελογίζετο, πάλιν εἰς ὕπνον ἐτραπῇ, καὶ ἴδον κύων μέγας, μέγας, καὶ ἄχρωμος, περιπλεκόμενος αὐτῇ στόμα πρὸς στόμα καεφίλει αὐτήν ὥσπερ ἄνθρωπος. Σύντρομος δὲ γενομένη ἀφύπνισθη, καὶ ἐν φόβῳ κατ' ἐαυτὴν ἔλεγεν· Οἱμοὶ τῇ ταλαίνῃ καὶ ἀμαρτωλῇ, ὅτι ἔρωτα τέθηκε κατ' ἐμοῦ ὁ πονηρός, καὶ οὐδ' ὅλως μοι ἀπαλλάσσεται· τί ποιήσω οὖν οἷσα, πῶθεν μοι συνέδω οὐκ

D
A NICEP.
CO. EVO
EX MSS.

E

b

c

F

A. NIGEP.
CO EVO
EX MSS.

A οὐκ ἐπίσταμαι. Πάλιν οὖν ἐτέρᾳ νυκτί ὁρᾷ ἑαυτὴν ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ ἵπποδρομίου ἐστῶσα καὶ ἀσπασζομένη τὰ ἐκεῖσε ἰνδάλματα, νυκτομένη ὑπὸ πορνικῆς ἐπιθυμίας τοῦ συγγενέσθαι αὐτοῖς· πάλιν δὲ ὁρᾷ κύνα ἄραυτα αὐτὴν καὶ φεύγοντα· καὶ πάλιν ὁρᾷ ἑαυτὴν ἐσθίουσαν βράτρυον, ποτὲ δὲ ὄφιν, ἢ ἐρπετᾶ, καὶ τὰ τοῦτων χεῖροντα· τοῦτοις ἢ ἐλευνὴ ἐδασκνίετο, ἀγαθὸν ὕπνου μὴ ὑπνώσασθαι ποτε. Στενοχωρηθεῖσα οὖν καὶ μὴ ἔχουσα τί εἰσπράξασθαι, ἤρξατο προσεύχουσα καὶ νηστείας σχολάζειν καὶ τὸν Θεὸν ἐξελεούσθαι, πῶθεν αὐτῇ συμβέβηκεν ταῦτα, καὶ τί δέη ποιῆσαι, καὶ ἀπαλλαγῆναι τῶν τοιούτων ἀποπημάτων.

Ὡς δὲ οὕτως ἐσχυλάζειν, ὁρᾷ κατ' ὄνυσσιν ὅτι ἵσταντο αἱ εἰκόνες αὐτῆς ἐπὶ θυσμῶν, καὶ αὐτῇ ὁμοίως, καὶ οὕτως προσευχομένη, ὥσπερ τίς πασχὺν νομιζομένη καὶ πάρετος. Ὡς δὲ οὕτως ἠδολέσχη, ἐρχεται τις νεώτερος πρὸς αὐτὴν καὶ λέγει· Ἐπειδὴ ἐβράβευσάς με νηστεύουσα, ἰδοὺ ἐγὼ παρεγενόμην τὴν αἰτίαν διδάσκων σε, δι' ἣν ταῦτα συμβέβηκεν· καὶ οὖν τῇ λόγῳ δεικνύσιν αὐτῇ τὰς εἰκόνας, καὶ φησιν· Ἴδε τί σοι ἐποίησεν ὁ μάγος ἐκεῖνος ὁ κατάρτος. Ἢ δὲ προσέειπεν καὶ ὁρᾷ, καὶ ἵσαν κεχρισμέναι ἀνδρῶν πῶν καὶ πῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, καὶ θυσώδων ἀνείκαστον φέρουσιν. Ὡς οὖν ταῦτα ἐθεάσατο ἡ γυνή, ἐξέστη, καὶ στραφείσα, λέγει πρὸς τὸν νεώτερον· Δείμαί σου, τίς ταῦτα ἐτόλμης ποιῆσαι, ἀνάγκη δὲ μοι. Ὁ δὲ εἶπεν·

B Βιγρίνιος ὁ φάρμακος καὶ μάγος καὶ τοῦ Θεοῦ ἀλλότριος, σου παρασχούσης αὐτῇ τὴν ἐξουσίαν· νῦν οὖν οὐκ ἔστιν ἐν ταῖς εἰκόσι σου εἰ μὴ χρῶμα, καὶ ξύλον, καὶ κύπερος, καὶ δαιμόνων φαντάσματα· ἡ γὰρ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐξ αὐτῶν ἀνεχώρησεν, μὴ φέρουσα τὴν τῶν δαιμόνων θυσώδειαν καὶ μείωσιν. Ὡς δὲ ταῦτα εἶλεν, ὁρᾷ τὴν καυδὴν γέμουσαν οὖρου κυνάριον, καὶ ἐν τῷ σπερματοῦδω ἐγγεγραμμένον τοῦ Ἀντιχρίστου τὸ ὄνομα· ὑπεράνω δὲ ἐν τῷ ἄερι ἐγγεγραπτο, Θυσία δαιμόνων.

Τούτων τῇ γυναικὶ φανερομένων, ὁ νεώτερος ἐκεῖνος ἀφῆκε, καὶ αὐτῇ ἐξῆλθεν ἐγένετο. Διανοηθεῖσα οὖν τὰ ὁραθέντα αὐτῇ ἐν τῷ ὕπνῳ, ἐξέστη καὶ ἔφριξεν, καὶ ἑαυτὴν ἐμμέμετο λέγουσα· Οἱμοὶ τῇ ἀμνηστῶν, τί ἄρα πέποιθα! δοκούσα γὰρ εἰς ποιμένα ὑπάγειν, e [λόγῳ ἢ ἀλλοῖα ἐνέτυχον] δοκούσα σωτηρίαν εὐρίσκειν, εἰς χάος τῆς ἀπολείας ἐμπίπτωκα· τοῦτοις οὕτως ἀποκλειομένη ἡ γυνή, ἐκνέμετο τί δέη γενέσθαι, ἔχειν τὰς εἰκόνας, ἢ μὴ ἔχειν; ἢ τί αὐτὰς εἰσπράξεται, ἐπεὶ μιανόμενα ἐτύγχανον; Ἀπορούσα δὲ περὶ τούτου, ἀνέρχεται ἐν τῷ λογισμῷ αὐτῆς τοῦ θάρρησαι τῷ Ἐπιφανίῳ το γεγυῖος· κατὰ μέντοι οὐ δὲ ἦν πλῆθει τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· ἐπίστατο δὲ καὶ τὸν παῖδα ἐν ἄρετι ὄντα. Ἀποτηρήσασα δὲ τὰ κτήνη ὥραν, κατερχομένη αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἀγριότητος ἐκκλησίας τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, ἀπῆλθεν αὐτῇ πρὸ τοῦ πυλῶνος, καὶ πίπτει εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἀπαγγέλλουσα αὐτῇ ἅπαντα τὰ γεγυῖα. Ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μέγα στεναχῆς, καὶ θαυμάσιος, ἔφη· Κατὰ θεμά σοι, διάδολε, οὐ ποῦναι ἐπιβουλεύων τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. Εἴτα βουλευσάμενος καθ' ἑαυτοῦ περὶ τούτου, εἶπεν τῇ γυναικὶ· Ὑπογε καὶ τὴν ζώνην ἐκείνην περὶ κατὰ χυσοῦν, τὴν δὲ καυδὴν καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ οὐδοῦ σύντροφον, καὶ τὰς εἰκόνας ἐνεχέ μοι· καὶ εἴτι κελύει ὁ Θεός, οἶδα ὅτι ἐπ' ἐμοὶ γενήσονται αἱ τοῦ πονηροῦ δαίμονος ἀπειλαὶ καὶ φαντασίαι· ἀλλ' ἔχω τὸν Κύριον ἱμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν βοηθόν, καὶ τὴν τιμὴν εὐχῆν καὶ ἀντίληψιν τοῦ σωστῆρος μου, οὐ φοβηθήσομαι κοῦδ', ὅτι αὐτὸς πάντοτε μετ' ἐμοῦ ἔστιν.

C Ἡ δὲ γυνὴ ὅσα διετῆξετο αὐτῇ ὁ Ἐπιφάνιος ἐποίησεν, καὶ τὰς εἰκόνας δέδωκεν αὐτῇ· τῇ δὲ νυκτὶ ἐκεῖνη ὁρᾷ κατ' ὄνυσσιν ἡ γυνή, ὅτι ἦλθεν Αἰθίοψ γυμνὸς πρὸς τὴν θύραν αὐτῆς κατακκαυμένος, μὴ τοῖς ἑνδοθέν εἰσελθεῖν, ἀλλ' ἰστόμενος ἐξω καὶ οὐλοφύμενος. Ἄλλος δὲ Αἰθίοψ ἐρχόμενος ἐκεῖσε ὡς εἶδεν αὐτὸν κκαυμένον, ἠρώτησεν αὐτόν, Πῶς αἱ καύστραι σῶνται ἐν σοὶ ἐγενήθησαν. Ὁ δὲ εἶπεν· Ἐπιφάνιος ὁ πονηρὸς διεσάχεσε τὴν τέλειαν τοῦ λυῖσαι με δεινός, καὶ οὐχ ὑποσέριον τὰ ἄλλα· πέσσαρσι γὰρ κύμασι κκαυθόμενος εἰς τὴν ζώνην δι' ἐγκλισμὸν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἱμῶν καυθεῖσθαι δὲ αὐτῆς ἀπελύθη διασφράξ τῶν ἐκείνων. Τίνα δὲ κατεργάσεται τῷ Ἐπιφανίῳ; ἐπειδὴ

solitæ alieno cuilibet viro operam dare. Atque hoc modo per somnium vim sibi intentatam repellens, experrecta; et magno veluti labore perfuncta, vix sibi reddita tandem est: cœpitque animo volvere, quid isthac sibi ostenta vellent; ac unde diabolo, quem sub Æthiopis specie latere jam cognoverat, tantum in se liceret.

132 Tali occupata consideratione, rursus in somnum incidit, viditque inusitatæ magnitudinis canem, colore nigrum, summa cum impudentia sese amplexum, conjunctoque inter se ore instar hominis exosculantem. Spectaculo terrefacta, excussosomno, ita secum loqui incipit: Me miseram et peccatricem! cujus amore nequam spiritus exarsit, quamque infestare non desinit impurus! Quid consilii capiam, ignoro: qua de causa istiusmodi mihi spectra offerantur, rescire equidem non possum. Rursum alia nocte conspicit se ipsa in theatro hippodromi, amplexantem positas istic statuas stimulari a libidinosâ concupiscentiâ, ut cum illis rem haberet: alias sese a cane celeriter fugiente auferri contemplata est: non raro videbatur sibi ranis, serpentibus, viperis, et his deterioribus vesci animantibus. Talibus itaque spectris excruciatâ misere, oculisque suis somnum rarissime videns, variis premebatur ærumnis; cumque inter homines nihil reperiret opis, ad orationem et jejunium se convertens, suppliciter Deum percunctata est, quid causæ demum foret miseriarum suarum, quidque facto opus esset ut affectionibus tam inordinatis liberaretur.

133 Talibus operam dabat, cum in somnis videt inagines suas ad Occidentem conversas, uti et seipsam, nec aliter quam deliram menteque captam orationi insistere: supervenitque adolescens quidam, hunc ipsam in modum alloquens: Propterea quod jejuniis demeruiisti me, ecce adsum, postulata toties causam, cur talia tibi evenerint, explicaturus, simulque icones commonstrans: Vide sis, ait, quid maledictus iste magus tibi contulerit. Et intendens illuc oculos mulier, videt humano stercore turpiter illitas, idque a summo vertice ad plantam pedum, ac sentit incomparabilem inde fœtorem absistere. Obstupuit animo ad tale spectaculum, et conversa ad juvenem: Oro te, inquit, ut edicas mihi, quis talia committere ausussit. Et ille: Bigrinus iste veneficus et magus, a veri Dei cultu alienissimus, te facultatem id agendi faciente: nunc igitur icones tuæ præter colorem, lignum, stercus, dæmonumque illusiones, nihil sunt: gratia namque et virtus divina, qua præditæ erant, inde excessit, ferre nequiens graveolentem dæmonum fœtorem et injuriosam iconum tractationem. Dixerat hæc adolescens, cum cernit lampadem lotio canino plenam esse, et lampadi nomen Anticristi; supra vero in aere, Sacrificium dæmoniorum, inscriptum.

134 Postquam hæc mulieri ostensa forent, evanuit adolescens, ipsa vero expergefacta est: consideransque singula sibi per quietem oblata, stupore ac pavore incensente, in has querelas erupit: Hei mihi peccatrici! quæ quantaque modo passa sum! Putabam enim ad pastorem confugere me, et ecce in lupum incidi infelix; putabam rectam me salutis viam tenere, et in abyssum perditionis præcipitata jaceo. Taliter lamentata mulier, consultare instituit, quid agendum foret; an retentura inagines, an non retentura: tum quid iis, utpote pollutis, factura esset. Ancipiti ergo dubitante hac super re, venit in mentem, quidquid acciderat fidenter aperire Epiphanio, non procul inde in domo paterna commoranti, quem præclara instructum virtute non ignorabat. Quare constitutam observans horam, qua e sanctissima Sophiæ divinæ ecclesia consueverat

et carlis
exinde illu-
sionibus ob-
noxia.

sacras ima-
gines con-
spurcatis
videt:

ex Angelo
vero discens
quod magus
id fecerit.

rem totam
aperit Epi-
phanio:

A consueverat redire, obviam procedens, ante ipsas templi valvas ad pedes ei accidit, atque universa, uti facta erant, manifestavit. Quibus auditis, altum ingemiscens lacrymasque ubertim profundens : Maledictus sis, exclamabat, nequam diabole, qui non cessas filios hominum insidiis impetere. Deinde consilio secum inito, ad mulierem ; Vade, inquit, ac zonam illam flammis trade ; ellychnium vero et lampadem contere ; et imagines ad me affer ; et, siquidem permittat Deus, scio quod in me pessimi daemones minas et spectra sua conversuri sint : verum auxiliante mihi Domino nostro Jesu Christo, et oratione ac divina virtute Illuminatoris / mei protegente, non timebo mala, quoniam ipse mecum est ubique.

qui veneficii
signa com-
buri jubet,

daemonis sibi
malum mi-
nantis

iram nihil
veritus.

135 Executa mulier quaecumque jusserat Epiphanius, traditis etiam ipsi imaginibus, visionem habuit nocte postera per quietem, in qua Aethiops nudus veniebat ad ostium domus, totus ambustus, pedemque intro inferre non ausus, foris consistebat multum lamentans. Adveniebat vero et alter Aethiops, qui priorem conspicatus, percunctabatur ; quomodo stigmata ista omni ex parte adustus gereret. Cui ille ; Epiphanius, inquit, adolescens pessimus, docuit miseram quæ domum hanc incolit mulierem modum, quo me gravissimo incendio torqueret ; sumque modo doloribus impar : quatuor enim nodis zonæ ejus muliebri innexus eram, diris a mysta nostro execrationibus adjuratus, qui cum igne dissoluti essent, præceps inde fugi. At vero quid faciam Epiphanio, qui hanc mihi inferre injuriam et calamitatem ausus, a conjuge me mea separavit ? Ecce, Epiphani, adversum te imposterum amarum ini pectoris mei furorem effudam, adversum te bellum implacabile suscipiam. Illuscescente die postera, statim hæc visa renuntiavit Epiphanio mulier ; qui illam blando ac ridenti vultu excipiens ; Abeat sane, inquit, abeat : in vineam Domini uvas furaturus : sed quandoquidem fugitivus h iste illius villicus est, quid fiet ? Omnino vel tituli causa ipsam custodiet : novi quippe quanta sit illius, qui me conservat, potentia.

ANNOTATA.

a Cangius lib. 1 Constantinop. Christ. cap. 17. Portus seu Navalia quatuor numerat, quorum præcipui Vetus ac Novus. De Veteri ego hic agi censeo.

b Ἀπρόπουδον hoc ipso capite tertio scribitur : quumquam et ὀπτρόπουδον et αὐτόπουδον semel reperiatur. MS. Mazar. constanter habet ἀπρόπουδον. Goar in Euchologio fol. 428 in Officio Sacri Olei, tam ἄπτριον, quam τοῦδεν, ellychnium vertit, quare ex utroque compositum vocem idem significare censeo. Idonee autem ab ἄπτω accendo dicitur ἄπτριον, a Tubo autem lampadis, cui inseritur ut promineat, Τοῦδεις. Cangius quoque suggerit, idem significantes voces hoc modo sæpe a Græcis junxi.

c Has imagines infra patebit fuisse eorum Sanctorum, quos mulier specialiter Patronos colebat : atque ad hunc locum illustrandum præbere faciunt, quæ ante totum I Maji post Ephemerides Græco moscas deducta leguntur, de Diptychis Triptychisque, qualia unus-

αὐτὸς με ἠδίκησεν, καὶ ταῦτά μοι προέβλεψεν, ἀποχωρήσας με τῆς συμβίου μου· βλέπε, Ἐπιφάνιε, κατὰ σου ἔχω ἐκχεῖν τὴν ἀλμυρὰν μαύραν τῆς σφαιρίδος μου, καὶ μετὰ σου τὴν μάχην ποιήσομαι. Ἡ δὲ γυνὴ, πρῶτῃς γενόμενης, τὰ ὁραθέντα αὐτῇ ἅπαντα ἀνγγείλεν τῷ Ἐπιφάνιῳ· ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα ἐμειδίσειεν, καὶ φησὶν· Νεὲ, υἱὲ, σπελθεῖν ἔχει εἰς τὸν ἀμπέλωνα Κυρίου τοῦ κλέψαι σταφυλῆν, ἀλλ' ὥς ὑπάρχει ὁ ὀρθογύτης χωρικός, τί ἔχει γενέσθαι ; ἐν τῷ τίτλῳ ἀπάντως αὐτὸν κωφεύεται αὐτὸν· ἐπίσταμαι γὰρ καὶ τοῦ φυλάσσευστάς με τὴν δύναμιν.

D
A. NICEP.
COLEVO EX
MSS.

f

f

12

h

quisque fidelium apud Græcos habuisse videtur ad privatæ devotionis familiare exercitium.

d Τραπίσιον Theophani et Leoni Grammatico, quod Latinis Tremissis, tertia pars Aurei, cujus inventorem Alexandrum Severum facit Lampridius. Vide Dissertationem Cangii post Glossarium de inferioris ævi numismatibus num. 86 pag. 57.

e MS. Vat. εἰς βόθρον ἠνέχθην ἡ τράλαινα.

f Videtur Andreæm intelligere, potius quam Angelum suum custodem : nomine autem ex composito abstinere.

g Φιάλῳς recurrit num. 157. MS. Mazar. φιάλας phialæ, populi : hic autem pro ira accipitur : quemodum sæpe in Apocalypsi cap. 15 et deinceps nominantur septem Phialæ iræ Dei.

h Fugitivus intellegitur ipse Andreas, qui mox infra eadem verba repetit, tamquam de se dicta ab Epiphanio.

E

CAPUT XVIII.

Quæ circa mulierem et Epiphanium acta ab Andrea sciuntur et apte explicantur : alia quedam ejus obscura, sed sapientia responsa.

Nocte quadam, ita permittente Domino, assumpsit diabolus plurimam secum daemonum rutilantium ab igne turmam, ac repente intempesta noctis hora adest Epiphanio dormienti : qui, aperiente ei aures Domino, percepit statim tumultuantem advenientium catervam ; nihil tamen in se timoris motionisve persensit, utpote firma in Deum fiducia suffultus. Inceperunt itaque ignei, quos dixi, daemones lascivas Epiphanio cogitationes injicere, et carni inhonestas libidinis faces admovere : quæ quanta cum patientia perferebat pudicissimus adolescens, tanta cum fiducia divinam opem præstolabatur. Apparebant autem ferocium belluarum formis daemones ; quidam in feras transformati terrorem incutere nitebantur, quidam assumpta draconis, lupi, scorpionis specie, magno cum impetu irruebant, quasi devoraturi ; utque summatim dicam, nihil non agebant, quo perturbarent adolescentem. Qui con-

Nocturnus
daemonis
tentationes

Καὶ τῇ νυκτὶ, παραχωροῦντος τοῦ Κυρίου, παραλαμβάνει ὁ διάβολος μετ' αὐτοῦ πλῆθος τῶν φλεγόμενων πυρρῶν δαιμόνων, καὶ ἐπιπίπτει τῷ Ἐπιφάνιῳ καθεύδοντι ὡρᾷ μεσουκτιῶν· δειννοῖεν δὲ ὁ Θεὸς· τὰς ἀκοὰς τοῦ παιδὸς, καὶ κινεῖ τῆς ὀχλαγωγίας αὐτῶν, καὶ οὐδ' ὅπως παρεσσεύθη, στερεὸς γὰρ ἦν τῇ εἰς Θεὸν πεποιθήσει. Ἦρξαντο οὖν οἱ πύρραις δαίμονες εἰς αἰσχροῦς ἐννοίας καὶ τῆς σαρκὸς πύρωσιν καταγέγειν αὐτόν. Ὁ δὲ σεμνότατος ἦν ὑπομένων, καὶ τὸν Θεὸν προσδεχόμενος. Ἐθεωροῦντο οὖν οἱ ἀλιτῆριοι, οἱ μὲν ὡς θηρία μετασχηματιζέμεντες ἐφόβουν αὐτόν· ἄλλοι δὲ ὡς ὀφείοντες, καὶ λύκοι, καὶ σκορπιοὶ ὥρμουν ἐπὶ τὸ κατασφαγεῖν αὐτόν· καὶ ἀπλῶς εἶπεν, ὅσοι δύναμει ἐκέρχυντο ἐξεφόβουν αὐτόν. Ἰδὼν δὲ τὴν ἀναίδειαν αὐτῶν, ἔφη· Ἐπειδὴ ὅρῳ ὑμᾶς ὅτι ματαιοκοποῦμενοι θλίβετέ με, ἰδοὺ ἀρπάζω τὸ ἔξωθεν, ὅπερ μοι ὁ Κύριος ἐδώκεν, καὶ κινεῖσθε κατ' ὑμῶν· καὶ σὺν τῷ λόγῳ αἶρει τὰς χεῖρας αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεὸν μετὰ θαυμάσιον, καὶ ἤρξατο τὸν ἐννατον ψαλμόν· καὶ ὅτε ἦλθεν εἰς

A. NICKP.
CO. ENO
EX MSS.
a

Α εἰς τὸ, Ἐπετίμησας ἔθνεσιν, καὶ ἀπώλετο ὁ ἀσεβὴς, τὸ
ὄνομα αὐτοῦ ἐξήλειψας· καὶ, Τοῦ ἐχθροῦ ἐξέλιπον αἱ ῥο-
μαίαι εἰς τέλος· καὶ, Ἀπώλετο τὸ μυημόσυνον αὐτοῦ
μετ' ἔχον· γίνεται ὄφρυς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔχος, καὶ ἰδοὺ α
σαχίτα ὡς ἀστραπή, καὶ διεσκόρπισεν ἀπαντας κράζον-
τας το οὐνοί. Καὶ οὕτως ἀπαλλοτρίωσεν αὐτῶν Ἐπιφάνιος,
ἐδοῦξας τὸν Θεόν, εἰς οὐ κατέφυγεν, καὶ οὐ κατήσχυνθη.

Πρώτως δὲ γενομένης, ἐπορεύετο ὁ Ἐπιφάνιος πρὸς τὸ
ἀναζητῆσαι τὸν μακάριον Ἀνδρέαν, καὶ συναντᾷ αὐτῷ
ἐκεῖνῳ τὸ γυναικίον καὶ φησιν· Νῦν οἶδα ἀληθῶς, ὅτι διὰ
σου τοῖς ἐχθροῖς μου πάντας ὁ Θεὸς ἐθανάτωσεν· καὶ
ἀνέγγειλεν αὐτῇ τὰ ὀραθέντα αὐτῇ διὰ τῆς νυκτός. Καὶ
λέγει αὐτῇ ὁ Ἐπιφάνιος· Ἡ πίστις σου ἡ ἀγαθὴ ταῦτα
πάντα σοι ἐπορίσατο· ἐπεὶ ἡμεῖς ἄνθρωποι ἀμαρτωλοὶ
ἐσμεν, δεόμενοι τοῦ ἐλέους Κυρίου. Τοῦτο εἰρηνικῶς ἀνεχώ-
ρησεν, καὶ συναντᾷ τὸν μακάριον Ἀνδρέαν ἐμπροσθεν
τῶν Χαλκοπρατείων b παίζοντα καὶ σάσκοντα c. Καὶ ὡς
ἐθεάσατο τὸν Ἐπιφάνιον, ἦλθε πρὸς αὐτὸν μειδιῶν τῇ
προσώπῳ καὶ εὐφρανόμενος. Ἐγγίς δὲ γενομένης, εἶπεν·
Εἶδες τὸν ὀραθέντα πῶς φυλάσσει τὸν ἀμπελῶνα Κυρίου,
καὶ πῶς ἐκδιώκει τὰς κορώνας καὶ τοὺς κόρσους; Αἰεὶ
ὁ Ἐπιφάνιος· ἐθρομῆθην, πάτερ, λίαν· ἀλλ' οἶδας πύρ-
ρῳ δαιμόνιον τὸν καθύμνα, καὶ ὅσα δεινὰ μοι τὰ θηρία
καὶ τὰ ἐρπετὰ σὺν τοῖς λοιποῖς ἐνεδείξαντο; Ὁ Μακά-
ριος ἔφη· Τὰ πλείω τούτων ὁ Κύριος ἠλάττωσεν· καίτοι
εἰ μὴ ταῦτα συνέειχεν γενέσθαι, πῶς ἂν ἡ γυνὴ ἐκ τῶν ἀν-
γκῶν αὐτῆς ἀπὸλλασσέτο; πῶς ἂν αἱ κορώναι καὶ τὰ πε-
τεινὰ ἀπενεκρῶθησαν; πῶς ἂν ὁ Αἰθίοψ ἐκεῖνος ὀπισθε-
βλοῦτο; καὶ ὅσα γινώσκεις ποῖόν ἐστιν τὸ ἀλλήλων τὰ
βίον βασιλεύειν.

Ταῦτα εἰρηνικῶς τοῦ Μακαρίου, λέγει ὁ Ἐπιφάνιος·
Δέομαι σου, ἐπεὶ πάντα ἐπίστασαι, ἀνέγγειλόν μοι τί
ἦν ἡ ζώνη, καὶ τί ἡ κανδήλα, καὶ οἱ τέσσαρες κόμμοι τῆς
ζώνης, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ ἔλαιον, καὶ τὸ ἀπρότουθεν,
καὶ διατὶ διὰ τῶν τοιούτων ὁ μάταιος τοιαῦτα ἐνεῖργησεν
εἰς τὴν γυναῖκα. Ὁ μακάριος εἶπεν· Εἰ θέλεις μαθεῖν,
ἀκούσων· καὶ γὰρ ὡς οὐδ' ὅλως σοι ἀπέκρυψά τι, οὐδὲ
νῦν ἀποκρύψω. Ἔθος τῇ διαβολῇ ἐστίν, πρῶτον διώκειν
τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τότε εἰσέρ-
χεται ἀνεμποδίστως ἐν αὐτῇ· οὐχ ὅτι αὐτὸν φοβούμενη
ἡ χάρις ἀποδιώσκει· ἀλλὰ μισούμενη καὶ βδελυσσομένη
τὴν ὁσιωδίαν τῆς ἀμαρτίας· ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τυραννίδα
ἀποσφίρει εἰς ἀμαρτίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἀπὸ προσιρέ-
σεως· κολᾷ γὰρ καὶ γρηγορεῖ καὶ οὕτως μὴ φέρων
ἐκεῖνος τὴν ὀλκισιν, d ἀπεργόμενος ἀμαρτάνει, καὶ ἔχει
ἐύλογον ὁ διάβολος ἀπ' αὐτῆς τῆς αἰτίας, ὅτι ἰδιοπροαι-
ρέτως ἀμαρτάνει ὁ ἄνθρωπος· διὰ τοῦτο ἀφίσταται ἡ
χάρις τοῦ Κυρίου ἀπ' αὐτοῦ.

Οὕτως οὖν ἐποίησεν ὁ ἀλλότριος καὶ τὰ περὶ τῆς γυναι-
κός· ἔβλεπε γὰρ αἰεὶ αὐτὴν ἀγαπῶσαν ὁλοψύχως τὸν Θεόν,
καὶ πῶς αὐτὴν κατασβελεῖν οὐ δύναμενος, διὰ τοῦ ἀνδρός
αὐτῆς εἰς ταῦτα ἐνέπειρεν, ἰδιοπροαιρέτως σπειροῦσάν
εἰς τὸν πλάνον ἐκεῖνον. Αἰτούσης γὰρ αὐτῆς τὰ κατὰ-
νομιον γενέσθαι, καὶ τὴν ψυχὴν αὐτῆς ἀποσβέσσειν, ὅρα
τί ποιεῖ πρὸς τὸ ποιῆσαι τὴν ὁπώλειαν τῆς ψυχῆς αὐτῆς,
καὶ τοῦ κατοικεῖν ἐν αὐτῇ ὡς ἰδέα προαιρέσει, τῇ λυμενῇ
τὰ ἐπιτίθεται εἰς μαγείαν παράξασα. Εἶπεν γὰρ αὐτῇ
ἐτοιμάσαι κανδήλαν, καὶ ἔλαιον, καὶ ἀπρότουθεν, καὶ
ζώνην, καὶ πῆρ, ἀφαιρῆσαι βουλόμενος τοῦ τιμίου βαπτί-
σματος τὴν χάριν ἀπ' αὐτῆς· ἡ μὲν γὰρ κανδήλα, ἀντὶ
τῆς ἀγίας κολυμβήθρας ἐχρητίσθη· το δὲ ὕδωρ, ἀντὶ τοῦ
ἀγίου ὕδατος ἐκεῖνον· τὸ δὲ ἔλαιον, ἀντὶ τοῦ ἀγίου
ἐλαίου· τὸ δὲ ἀπρότουθεν καὶ τὸ πῆρ, ἀντὶ τῶν λαμπά-
δων τῶν ἀνασφέντων· τὴν δὲ ζώνην, ἀντὶ τῆς ζώνης, ἣν
ἐν τῇ βαπτίσματι διεζώσθη. Ταῦτα πάντα λαβὼν ἀπ' αὐ-
τῆς ὁ μάταιος ἐν ὑποκρίσει, τοῦ σωτηρίου βαπτίσματος
αὐτὴν ἀπέδυσεν· διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν αὐτῇ ὁ Αἰθίοψ, ὅτι
ἐμὴ τυγχάνεις γυνή, τουτέστιν, ἐμὴ ὑπάρχεις, καὶ οὐχὶ
τοῦ Χριστοῦ. καὶ μὴν καὶ εἰς τὰς εἰκόνας αὐτῆς ἐνεδεί-
ξατο ταῦτα, καὶ ἀπ' αὐτῶν τὴν χάριν ἐδίωξεν, χρίσας
λαθραίως κόμπρον ξηρὸν καὶ ἐν τῇ κανδήλῃ βαλὼν· καὶ
οὕτως τὸ ἐκλυτὸν ἔργον ἀγίερωσεν, ὡς ἰδέαν προσαγορεύειν εἰς
θυσιάν, τῇ οὐρανίῳ ὀράοντι. Περὶ δὲ τῶν τεσσάρων κόμ-
μῶν

specta malorum daemonum insolentia : Quoniam, D
inquit, videam vos in vanum laborare, affligite me,
per me licet ; ecce enim capio gladium, quem Do-
minus mihi elargitus est, eumque in vos converto.
Simul hæc dixit, simul ad Deum manus cum lacry-
mis tollens, Psalmum nonum exorsus est ; cumque
illuc : Increpasti gentes et periit impius, nomen
ejus delesti ; et, Inimici defecerunt fræmæ in fi-
nem ; et, Periit memoria ejus cum sonitu : cum,
inquam, illuc pervenisset ; repente sonitus de cælo
auditus est, demissaque non segnius fulmine sagitta
dissipavit universos, familiare suum, Væ, lamenta-
biliter repetentes. Atque ita machinamentis illorum
liberatus Epiphanius, gloriam retribuit Deo, ad
quem confugerat, et non est confusus.

137 Diluculo statim ad B. Andreæ contendit
Epiphanius, hac super re illius sensum exquisiturus :
at in mulierem prædictam prius incidit, sic eum
appellantiem : Nunc vere scio, contrivisse Domi-
num per te omnes inimicos meos : simulque ape-
ruit, quæ nocte illa per visionem cognoverat.
Cui Epiphanius : Præclara fides tua hæc tibi bona
apportavit, nos enim miselli peccatores sumus,
divinæ miserationis semper indigi. Nec plura ad-
dens, viam suam prosecutus est : moxque obvium
habet B. Andreæ, ad ærarias officinas more suo
ludentem et calcitrantem : qui ut venientem Epi-
phanium conspexit, leniter ridens gestiensque læ-
titia, propere accurrit, ac prope adstans ; Vidistine,
inquit, fugitivum illum, quomodo custodiat vi-
neam Domini, quomodo cornices atque corvos
arceat ? Respondet Epiphanius : Contremui vehe-
menter, mi Pater : verum nostine igneorum dæ-
monum contra me conatum et gravissimas fera-
rum, serpentium, aliorumque in perniciem meam
molitiones ? Adhæc Sanctus : Plura his Dominus
elisit : etenim nisi isthæc evenissent, quo pacto
mulier discrimini, in quo versabatur, erepta ? quo
pacto cornices ceteræque volucres occisæ ? quo pa-
cto Æthiops ille tortus terræque allius fuisset ?
denique illa evenerat, ut tu experientia disceres,
quanti momenti res sit, alterum alterius calamitates
atque onera portare.

138 Sermonem Andreas finierat, cum ordiens
Epiphanius ; Oro te, inquit, quoniam cuncta tibi
innotuerunt, dic mihi, quid zona, quid ellychnium,
quid nodi in zona quaterni, quid aqua, oleum,
lampas sibi velint ; tum etiam, cur tantos propter
istiusmodi res adversus mulierem istam tumultus
excitarit daemonium. Cui sic respondit Andreas :
Si ista penitus penetrare cupis, aures arrige : que-
madmodum enim nihil quidquam rerum mearum te
celavi unquam, ita neque committam modo ut hæc
ignores. Iste diabolus mos est ; ut primum quidem
e cordibus hominum divinam expellat gratiam, quo
deinde liberius illa ipse occupet : neque tamen fu-
gam inde capessit gratia, quod ullo daemonis timore
expellatur, sed quod odio capitali prosequatur at-
que abominetur turpitudinem peccati. Neque tamen
violenter in peccatum præcipitatur homo, sed
sponte sua et annuente voluntate inducitur ; dæmo-
nis quippe blandientis carnemque titillantis tenta-
tionem non ferens, scelus admittit : atque ita ex
pleno consensu peccantem occupat hominem dæmo-
lus, gratia per peccatum effugata.

139 Et hoc modo cum muliere quoque prædicta
egit inimicus daemon. Animadvertens enim ex toto
illam corde amantem colentemque Dei, aliter non
posse ad peccandum adduci : specioso mariti sibi
amorem conciliandi titulo illam tentare aggressus
est, mox sua sponte venefico isti accedentem : a quo
dum votis suis satisfieri postulat, projecta fere om-
ni cura animæ ; attende sis, quid fecerit daemon,
ut

cum superas-
set Epipha-
nius,

mane mulie-
rem liberatam
intelligit,

et Andreæ
singula in-
notuisse,

unde actorum
causam ex eo
quaerens,

discit, dæmo-
nem mulieris
consensu ab-
usum,

A ut animæ illius afferret interitum : in eaque, consentiente et necessaria ad veneficium conferente, ultro admissus commoraretur. Jussit enim parari lampadem, oleum, ellychnium, zonam, et ignem; quo sacri baptismi gratia mulierem exueret : lampas quippe, pro sacra baptismali concha; aqua, pro aqua illius sancta; oleum, pro sacro oleo, ellychnium et ignis, pro cereis accensis; zona, pro illa qua in baptismo *e* cincta fuerat, deposcebantur. Hisce a muliere, per impiam hypocrisin acceptis, gratiam ex ea baptismalem expulit: eademque de causa dicebat Æthiops, Mea es mulier; id est, juris mei es, non Christi: imo et in imaginibus ejus simulia operatus, gratiam ab iis fugavit, clam illas oblinendo arefacto stercore, et in lampadem conjiciendo: atque ita opus suum, uti oblationem in sacrificium offerens, pessimo dæmoni consecravit. Ad quaternos quod attinet zonæ nodos, vinctus iis adstringebatur satanas, nec poterat abire, nisi combusta zona: preceperat enim mulieri magus, illam intra vestes gestandam, quo scilicet ad lumbos circumferret.

e
ad expellen-
dam ab ea
baptismi
gratiam,

B 140 Post hæc Epiphanius; Mirabilis, inquit, in te Deus est, Andrea, qui nihil te ignorare putitur. At vero unde cognoscere magus et enarrare mulieri potuit, quæcunque a teneris annis eatenus gesserat? Cui B. Andreas: An ignoras, spiritus quosdam adesse Christianis, qui ab eorum lateribus non recedentes, quælibet eorum opera cognoscunt? Quando igitur ad magum procedit aliquis, solet hic comitem illius dæmonem percunctari, quid homo iste a pueritia ad illud usque tempus egerit: et dæmon, individuus hominis comes, opera ejus perspecta habens omnia, mago, non aliter quam socio dæmoni aut contubernali suo, totius vitæ seriem pandit. Quemadmodum enim multarum rerum nuntii ad nos a Deo destinantur Angeli boni; ita et ad magos suos deferunt mali quæcumque norunt. Postquam Epiphanius e viro sancto didicisset vulgo tam ignota, magna defixus admiratione, et benignissimum in genus mortale Dominum laudibus prosecutus, salutato Andrea, ad alium se locum contulit.

Dominica
Palmarum,

141 Ad finem aliquando vergebat dierum quadraginta jejunium, et urbis Constantinopolitane habitatores ramis palmarum sacrisque hymnis Dominum Jesum Christum venerabantur; cum virum, multa canicie et formæ dignitate insignem, conspicit B. Andreas in sacro divinæ Sophiæ templo; comitante virum turba innumerabili, palmarum ramos et cruces, fulguris in modum coruscantes, tenente, et jucundissimum, suavissimum ac salutare melos pròmentem: horum alii alios modeste ad progrediendum excitabant, donec ad ambonem perventum est: omnes autem pulchritudine faciei conspiciui erant quam qui maxime. Senex vero ille, quam tenebat, citharam, tam apte congruenterque psallentium concentui pulsabat, ut auditione illius summopere delectatus Andreas, exultaret præ gaudio diceretque: Memento Domine David et omnis mansuetudinis ejus: ecce audivimus Dominam quæ intercedit apud Dominum, invenimusque et illam et pariter delectabilem Sophiam.

C
videt psal-
lentem David,

142 Talibus ab Andrea prolatis, nonnulli e sapientibus mundi hujus, qui forte aderant, dicebant illi: Quid hoc, stulte? neque isthæc recte nosti? numquid Psalterium, in periodo versus, illud, Dominam intercedentem, uti tu vis, continet? Quid igitur loqueris? Quibus Andreas; Domus, inquit, et domus, Dei requies. Quo illi audito, sed non intellecto, illudentes ipsum ac ridentes abierunt. Dicebat autem hæc B. Andreas, cum videret illic Davidem cum Prophetis: Ecce, Domine David, de quo ab antiquis generationibus dicebas, Donec

Maji T. VI.

ἔωκ τῆς ζώνης, ἐκεῖ ἦν δεδεµένος ὁ σατανᾶς, καὶ μέχρις οὗτε ἐκείνῃ οὐκ ἠδύνατο ἀναχωρῆσαι· ὥρισε γὰρ αὐτὴν ὑποκάτω φορεῖν αὐτήν, ἵνα ἔχη τὸν σατανᾶν εἰληµµένον περὶ τὴν ὀσφύν αὐτῆς.

Ἐπιφάνιος εἶπεν· Θαυµαστός ἐστιν ὁ Θεὸς ἐπὶ σε, ὅτι οὐδὲν σοὶ ἀπέκρυψεν· Πόθεν δὲ ἐγίνωσκεν ὁ μάγος, καὶ εἶπεν αὐτῇ, ὅσα ἐκ νεότητος ἔπραξεν; Ὁ Μακάριος εἶπεν· Οὐκ οἶδας ὅτι τῶν Χριστιανῶν ἀχώριστοί εἰσιν οἱ δαίµονες; διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν γινώσκουσιν; ὅταν γὰρ τις ὑπάρῃ εἰς μάγον, ἐρωτᾷ ὁ μάγος τὸν διάβολον τὸν ἀκολουθοῦντα τῇ ἐκλυθότῃ λέγων· Εἰπέ μοι, τί ἐποίησεν ἐκ νεότητος μέχρι τῆς δεῦρο. Ὁ δὲ ἀχώριστος αὐτοῦ ὢν καὶ πάντα θεασάµενος, ὡς ἰδίῳ αὐτοῦ συνδαίµονι καὶ συγκοινωνῷ ἅπαντα καταγγέλλει αὐτῷ. Ὡςπερ γὰρ οἱ Ἀγγέλοι ἡµῖν τοῦ Θεοῦ πολλὰ ἀπαγγέλλουσιν, οὕτως καὶ τοῦτοι οἱ δαίµονες ὅσα ἐπίστανται λέγουσιν. Ταῦτα τοῦ Μακαρίου λαλήσαντος, θαυµάσας ὁ Ἐπιφάνιος, καὶ τὸν φιλόδηρπον Θεὸν ὑπερδοξάσας, ἀσπασάµενος τὸν Ὅσιον, ἀνεχώρησεν.

Ἦν µὲν τοίνυν τῶν ἡµερῶν πληρωθείσης τῆς ἀγίας Τεσσαρακοστῆς, καὶ τοῦ πλήθους τῆς βασιλεουσῆς πόλεως, βαίσις καὶ ὕμνοις τὸν Δεσπότην Χριστὸν ἀνευφηµούντων, ἑώρα ὁ μακάριος Ἀνδρέας ἄνδρα πόλιν, καὶ πάνυ ὥραιον ἐν τῇ ἀγίᾳ τοῦ Θεοῦ Σοφίᾳ, μετὰ πλήθους παραγεγυότα ἀναριθμήτου, κρατοῦντος βαίης καὶ σταυρίης, ἀστραπῆς διαυγείαν ἐκπέμποντα, καὶ ἐµελώδουν μέλος τερπνὸν καὶ ἡδὺ καὶ σωτήριον· ἕτερος δὲ τῷ ἐτέρῳ ὑποκλεινόμενοι προέβαινον, ὡς ἐπὶ τὸν ἄµεσωνα πορεύοµενοι, ὥραϊα τὰ πρόσωπα ἔχοντες. Ὁ δὲ πολὺς ἐκεῖνος κατεῖχεν κινύραν καὶ ἔκρουεν τὰς γόρδας ὑποφωνῶν τοῖς ψάλλουσιν, ὥστε ἐνηχηθέντα τὸν Μακάριον µεγάλως καὶ τερπνέοντα τῇ θεωρίᾳ, σκιρτῆσαι τε καὶ εἰπεῖν· Μνήσθητι Κύριε τοῦ Δαυὶδ, καὶ πάσης τῆς προέκτικτος αὐτοῦ. Ἰδοὺ ἠκούσαμεν τὴν Κυρίαν, τὴν Κυριοπρεσβεύτρεϊαν, καὶ εὖροµέν αὐτήν, καὶ παρόμοιον τὴν Σοφίαν τὴν τερπνὴν.

Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος, τινὲς τῶν σοφῶν ἐκεῖσε παρόντες, ἔλεγον αὐτῷ· Πῶς, ἔρχε; ἰδοὺ, οὐδὲ αὐτὰ ῥῥῳσας ἄρα ἔχει τὸ ψαλτήριον ἐν τῇ τοῦ στίγῃ περιοχῇ τὴν Κυρίαν πρεσβεύουσαν, διὰ σε σηµειωµένην; τί οὖν εἰσιν ἃ λαλεῖς; Ἐφη πρὸς αὐτοὺς ὁ Ὅσιος· Οἶκος καὶ οἶκος Θεοῦ ἀνάπαντας. Οἱ δὲ τοῦτο ἀκούσαντες, ἐξ ἀγνοίας ἐμώκισαν, καὶ γελοιάζοντες ἀνεχώρησαν. Ἐλεγεν δὲ ταῦτα ὁ Μακάριος, θεωρήσας τὸν Δαυὶδ μετὰ τῶν Προφητῶν ἐκεῖσε παραγεγυότα· Ἰδε φησὶν, κύριε ὁ Δαυὶδ, ὃν ἐξ ἀρχαίων γενεῶν ἔλεγε, Ἐὼς οὐ εὖρω τόπον τῷ Κυρίῳ, σκῆνωμα τῷ Θεῷ Ἰακώβ, ἀνάπαντι καὶ κατοικήσιν, ἐν πρώτοις τὴν πρεσβεύουσαν ὑπὲρ ἡµῶν τὴν µεγάλην [δέσποιναν, ἔπειτα ταύτην τὴν µεγάλην] τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν· οἶκος γὰρ ἐκεῖνη Θεοῦ, καὶ οἶκος αὐτοῦ αὕτη· ὅποια δὲ µελῶδεϊ τῇ ὥρᾳ αὐτῇ τὰ νοητὰ κινυρίζεσθαι, ἵνα ἐµελέπετε. Ταύτων δὲ θεαθέντων καὶ λεχθέντων παρὰ τοῦ Δικαίου, ἀφείς εὐθέως τὴν ἐκκλησίαν, ἐξείη ἔξω, καὶ περιεῖχ' εἰς τὰς πλατείας, ψάλλον καὶ ὑποψιθυρίζων τοῖς χεῖλεσιν.

Καὶ συναυτᾷ πλουσίῳ τινὶ διερχοµένῳ, καὶ λέγει αὐτῷ· Δός μοι τί ποτε. Ὁ δὲ ἔφη· Ἐξέχε οὐκ ἔχω. Ἐφη ὁ Δίκαιος· Καλῶς εἶπεν ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος, ὅτι τρυµαλὶς οὐ χωρεῖ σε. Λέγει ἐκεῖνος· Σχλὲ ἐπ' ἀληθείας, καὶ ἐστιν τρυµαλίς, πάρετε, ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν βασιλείαν. Καὶ αὐτός· Παχὺς εἶ καὶ λιπαρός, καὶ οἱ πόνοις τῆς γῆς δι' αὐτῆς οὐ µὴ εἰσελεύσονται, ὄνος γὰρ λυκτικῶν ἐπ' εὐθείας διὰ στενῆς ῥύµης οὐκέτι διελεύσεται. Ταῦτα αὐτοῦ σας ὁ φειδωλός, ἐγέλασε, καὶ γῆσιν· Πίστευσον, κἄν ἔτῃς εἰ, καλῶς ἡµᾶς ὕβρισας. Λέγει αὐτῷ ὁ Δίκαιος· Εἰς πλησµονὴν µὲν εἰσιν αἱ ἐκκλησίαι· ἀλλ' ἄλλαι µὲν εἰσιν εἰς ἴασιν, ἄλλαι δὲ εἰς ἐξῆσιν· ὡσαύτως δὲ καὶ µύρµηκες· ἀλλ' ὥςπερ ἡ θάλασσα, καὶ ὁ ὄρεσος, καὶ ὁ ἄδης ἀχώριστοι καὶ ἀπλείστοι τυγχάνουσιν, οὕτως καὶ οἱ πλοῦσοι εἰσιν. [Οὐ δυναθεὶς δὲ καρδᾶναι αὐτόν, ἀποδυσπετήσας ἀνεχώρησε, λέγων πρὸς ἑαυτόν·] Ἦ ὦ τύφλωσις, ψυχῆς καὶ πύρωσις! πῶς ἰσχύσωµεν ἰδεῖν ἡµεῖς οἱ ἀνελεῖµονες Κυρίου τὸ πρόσωπον; ὡ τῆς µικρᾶς προαιρέσεως, καὶ ψυχρᾶς συνειδήσεως! πῶς καθάπερ λίθοι ἄψυ-

9* χοι

D
A. NICEP.
CO. EVG
EX MSB.

E

F

A. NICEP.
CO. RENO EX
MSS

A χοι τὰ πρὸς τὸν Θεὸν διακείμεθα, καὶ οὐ φροντίζομεν οἱ ἔλεινοί, οὐ γὰρ γινόμεθα, καὶ ἀλλὰ τοῦ ὑπάρχοντος καὶ ποταπὴν ἀπολογίαν θέλομεν δοῦναι τῷ φοβερῷ ἐκείνῳ καὶ ἀπροσπολήπτῳ Δικαστῇ; Ἄλλ' ἐπειγόμεν καὶ ἡμεῖς, ψυχὴ μου, πρὸς τὸ προκείμενον, καὶ πάλιν τῷ μύλωνι ἀλλήθωμεν· οὐ μακρὰν γὰρ καὶ ἀπίομεν ἐκείθεν, ὅπου ἡ ταχὺ ἢ φιλιππῶν, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ μελίρρυτον ἄγωμεν ταπεινὸν παραπεφυρμένον ὕδαριν, ὡς τὸν Κύριον ὁ πῦλος· τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν ἐλώμεθα, ἐν ᾧ τὸν πῦλον τὸ μὲν ἀφίεται, τὸ δὲ παραλαμβάνεται, κατοφθίμεν εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου ὑπὸ τῶν ἀγίων Ἀγγέλων.

Ταῦτα εἰρηκῶς, ἔδωκεν σάσαι καὶ τρέχειν· οἱ δὲ καθεζόμενοι ἐν ταῖς ἐργασίαις πρὸ τῶν θυρῶν αὐτῶν, καὶ οἱ διοδεύοντες, βλέποντες σάσαντα αὐτὸν, ἔλεγον· Δῆσαι τον ὄνον, δῆσαι τον ὄνον. Ὁ δὲ Μακάριος ἔλεγεν· Θάψατε τοὺς ὄνους, θάψατε, ἐπειδὴ τελευτήκασιν. Ἐλεγεν δὲ ὁ Ὁσιος πρὸς αὐτούς· Ὅτιπερ ὁ ἐμὸς ὄνος, καὶ λακτίζει, εὐσεβῶς ἔζη· ὁ δὲ ὑμέτερος καὶ ἐδύνηκεν ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας καὶ ἀσχηπται, καὶ πρὸς τὸ μὴ ἔχειν τοὺς ἀνθρώπους, ἐπιδέεται ταχὺς.

B illa quæ instant, et manum operi admoveamus iterum; non enim multum superest temporis, cum illuc abeundum erit, ubi cibus gratissimus et potus melle dulcior invenitur: agatur stolidus corporis nostri asellus, quemadmodum pullus asini, qui Dominum portavit: eligamus operum sanctarum exercitium, ut cum aliud dimittendum, aliud recipiendum erit, conspiciamur a sanctis Angelis in occursum Domini properare.

144 Finito hoc sermone instituit cursitare et calcitrare: quod qui pro foribus suis opificio intenti sedebant, quique illac transibant, cuspicati, clamabant: Liga asinum, liga asinum: et Sanctus similiter clamabat: Sepelite asinos, sepelite, quandoquidem emortui sunt: et ad clamantes conversus; Mens, in- quiebat, asinus tametsi calcitret, pie vivit; at vester jam nunc per peccatum mortuus et putrefactus, sepulcro condendus est, ne factore suo homines inficiat.

ANNOTATA.

a Σαχίτ-χ posui ego, ut congruentius, pro σαχίτ, uti MS. Vatic. et σαχίτ, uti Maz. legunt: hæc enim est navigii genus.

b Chalcoopratiis lege Cangium lib. 2 cap. 16 num. 22 et discite Judæorum illas officinas fuisse, haud procul ab ecclesia S. Sophiæ.

c Ita lego quod alias per nominativum scribebatur, παίζων καὶ σάσαν: ex numero autem 144 suspicor σάσαι ponit pro Calcitrare.

d Omitto hic illa, καὶ εὐρίων τῆς ὑπομονῆς γενναίως ὑπομονήν, quæ in MS. Maz. sic leguntur: ἀνυπομονή- τος ὢν.

143 Contigit autem, ut diviti cuidam obviam fieret, cui et dixit: Porrigere mihi tandem aliquid stipis. At ille: Nihil mihi superest, stulte. Rursum Andreas: Recte pronuntiavit summus angularis lapis; quod foramen acus te non capit. Et alter, Tu vere stultus; et via, quæ ad cælum ducit, foramen est. Tum Sanctus: Tu vero crassus et obesus es; pingues autem terræ per dictum foramen non introibunt; asinus namque calcitrans in via plana, per angiportum nequit transire. Cum hæc audisset dives, effuso cum risu: Profecto, inquit, licet insanus sis, probe convitians es nobis. Porro Sanctus: Apes quidem admodum frequentes sunt, aliæ tamen ingrediuntur, exeunt aliæ, et simili modo cum fornicis agitur. Verum uti mare, draco, et infernus insatiabiles atque inexplebiles sunt; ita et divites. Verum cum lucrari eum non posset, indoluit abiitque, ita secum loquens: O cæcitatem ac duritiem cordis! quo pacto nos immites et immisericordes faciem Domini videbimus? O consilium scelestum, o animæ frigus! Quo pacto non aliter quam lapides inanimati prosequimur quæ sancta ac divina sunt? Quomodo non melius rebus nostris consulimus miseri, cum modo hic existentes sciamus nos alio tendere? Quid quæso causabimur coram terribili illo Iudice, qui citra respectum personarum sententiam laturus est? Verum acriamur et nos, anima mea, ad illa quæ instant, et manum operi admoveamus iterum; non enim multum superest temporis, cum illuc abeundum erit, ubi cibus gratissimus et potus melle dulcior invenitur: agatur stolidus corporis nostri asellus, quemadmodum pullus asini, qui Dominum portavit: eligamus operum sanctarum exercitium, ut cum aliud dimittendum, aliud recipiendum erit, conspiciamur a sanctis Angelis in occursum Domini properare.

D
Divitem tena-
cem agre sal-
vandam
docet:

E

mortuis asinis
peccatores
comparans

CAPUT XIX.

Epiphanius tentationes carnis superat: et Diaconi impuri horrendum intuitus exitum, ejus peccata ab Andreæ audit.

Συνεστὴ δὲ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἵσταται θράσος ὁ διαβόλος κατὰ Ἐπιφάνιον, καὶ ἐξέκαεν αὐτὸν ὁ τῆς πορνείας δαί- μων χαλεπῶς, μέγιστον μολὴν προσφερόμενος. Πνίστο οὖν ὁ τερπνὸς νεανίας, καὶ ἔσχολλεν πτόμενος μὴ μισθὴ ἢ φιλιππῶν νεώτερος αὐτοῦ τῷ βορβόρῳ τῆς κορνή- δου δυσωδίας πολλὰ μὲν καὶ ἐνίστατο, καὶ ἠγρύπνει, καὶ ὀκνήσκει ἐπικαλεῖτο τὸν Θεόν, μὴ ἐμπεσεῖν εἰς τὴν τοιαύ- την ἀπώλειαν. Καὶ οὕτως ἀπὸλλασσεται αὐτῷ ὁ κατήρατος, καὶ ταῖς πορνικαῖς λογισμαῖς διὰ τῆς πυρώσεως τῆς σαρκὸς ὑπαναγκάσκειν, εἴληκεν οὐκ ἐπὶ τῇ τῆς λαγνείας βορβόρῳ, καὶ τὸ τοῦτου ψυχικὸν καὶ ἄλλος σέβειν, ὥστε καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους ἐφάνταξεν αὐτὸν ἀνσμετρουσθαι γύναια δυσώδη, καὶ τῇ ἀμαρτίᾳ συγγίνεσθαι. Ὁσάκις δὲ ἐφαν- τάζετο συνσάμενος b, τρεῖς ὁμίαις ἀλλὰ τοῦ καθεῖν πι- λωρίων τὴν αἴσθησιν, καὶ δεινῶς ἔκρεν ὑπὸ τῆς ἀλμυρῆς καὶ ἐν τοῦτῳ κατενόει τοῦ πέλμου ἐλαττούμενος.

C Contigit per illud tempus, impuditiæ dæmonem erigere cornua contra Epiphanium, et inagno fu- rore actum, libidinis ei faces subicere. Quamobrem castissimus adolescens dolore angī, animo consternari, ac metuere, ne forte adolescentia sua sœdis- simo sordidi peccati luto contaminaretur: hinc et jejuniis vigiliisque crebro se dabat, divinamque cum lacrymis invocabat opem, ut ne istiusmodi animæ suæ ruinam incurreret. Non tamen continuo minus infestus dæmon institit, ingerendo per carnis stimu- los cogitata prava, quibus ipsam conabatur in libi- dinis cœnum miserabiliter immergere, et præclaram animæ pulchritudinem extinguere; hinc et phan- tasmata ei varia objiciebat per quietem, videlicet cum mulieribus putidis ipsum rem habere et peccato consentire. At Epiphanius, quoties talibus imagi- nibus

Epiphanius,
carnis sti-
mulis agi-
tatus,

*gustato salo|
eos reprimi|:*

A nibus inflammabatur ad libidinem, uncias tres salis masticabat, gustus sensum ex crucians, et salsedinem agerrime ferens: cogitabatque interea cum timore, ne forte in isto bello inferior foret.

*eoque ipso
demonem
torquet:*

146 Tum vero in somnis conspicuum habuit luxuriae daemonem, simillimum lutosae sui, excrementis humanis oblitum, stabat autem, et graviter spirabat; illi vero ex opposito stabat et juvenis candidatus, qui, quod manu tenebat acerbissimum poculum, verberibus adigebat daemonem ipsum evacuare. Daemon vero, impos sui prae furore, interrogabat candidatum adolescentem, cur se ad hauriendum scyphum illum adigeret. Cui ita respondit ille: Quoniam tu famulum Domini Epiphanium salsedinis acrimonia coegisti ex cruciare viscera sua, examinato aqua justitiae divinae trutina facto tuo, poenas pendere meritis te oportet. Tum diabolus: Heu me, pater princepsque satana, quia famulari tibi volui, in hasce calamitates incidi! o vin, o violentiam tuam, Nazarene! quia viscera mea flammis combussisti. Quae cum dixisset, arreptum poculum violenter exhausit; repletusque furore et incomparabili amaritudine, lamentabundus se inde proripuit. Post hanc visionem evigilans Epiphanius, Dei benignitatem promptumque auxilium admiratus, nequam daemonem derisit.

*quod absentem
Andream non
late :*

B 147 Post dies aliquot occurrit Epiphanio B. Andreas in porticu quadam, a sacro Officio rediens; cumque illum vidisset: Ego, inquit, gregis tui ovis sum, salsedinem amo, et sale vescor. Audiit haec Epiphanius, et audita miratus vehementer: Neque illa, inquit, te latuerunt, magne Domine? Verum quid causae fuit, quod me ita deseruisti? propemodum commoti fuerunt gressus mei. Ad haec ita suaviter Sanctus: Etenim quo pacto appareat aut nominetur aliquis generosus miles, nisi et hostibus insidiari, et eosdem propulsare ac vincere, seque demum bello probare noverit? Quo pacto exploratum habebit adversarius, quanta polleas virtute, nisi tecum fuerit congressus? Quo denique pacto mercedem obtinere poteris, si tentationes non sustinueris, nec insidias daemonum non expertus fueris? Quotquot in mundo vivunt, dum tempus patitur, certant, affliguntur, tentantur; ut si hodierna crastinave luce humanitus quiddam forte acciderit, conclusa secum bona opera exportent, ne nihil inveniant in tremendo iudicii die. Quicumque autem mortui, caeci, inutiles, tenebris involuti sunt quoad hominem internum, illi suaviter somnum capiunt, deliciis in cibo potuque fruuntur, sectantur otium; impudicitiae, gulae, comædiis, musicae operam dant; desideria carnis prompte exequuntur, immemores Dei, iudicii, retributionis, regni caelorum. Hi sunt, qui diabolo adherentes, ubique voluntati ejus obsequuntur: ille vero id probe cognoscens, vicissim favore suo vano atque inani illos, tamquam amicos famulosque suos, praevenit in hoc mundo Verum vae, vae! propter calamitatem, quae miseros illos inanet.

*ad easque
sustinentas
animatus,*

148 Tu itaque macte animo, fili; violentia, de qua loqueris, jucunda nobis erit, si patienter sustinuerimus; cum vero ad pravas motiones impelleris paterisque stimulos carnis, si restiteris fortiter inimico ac genere toleraveris insultus, totidem tibi plectuntur coronae, et mercedi tuae cumulus accedet immensus. Noli igitur, cum talibus impeteris, oscitari; sed perfer longanimis, ut reposita tibi praemia consequaris aliquando, heres regni caelestis factus. Serius ocius transit hic mundus, ut somnium expergiscentis; evanescit uti fumus, et cuncta quae sunt, praetereunt: nos autem una solum re decipimur, cum in tentationibus atque adversis patientiam abjicimus. Audivisti saepe istud Psalmi. Multae tribulationes justorum; et ex omni-

D "Ιδε δε κατ' ὄψιν τὸν τῆς πορνείας θαίμονα ὡς ἄμοιον χρίσιν βεβορβορωμένῳ κεχρισμένον ἀνθρωπίνης κήρυξης ἐστῶτα καὶ ἀποπνέοντα νεανίας δὲ τις λευγείμῳ ἡγάγκας πιεῖν ὃ δὲ μὴδὲ τὸν θυρὸν ἡδύνατο φέρειν. Ἠρώτα δὲ ὁ μέλας τὸν λευγείμῳ λέγων· Λέξον μοι δι' ἣν αἰτίαν βιάζεσαι με πιεῖν τὸ πολύριον; Οὗ δὲ πρὸς αὐτὸν ἔφη· Ἐπειδὴ σὺ ἐποίησας τὸν παῖδα Κυρίου Ἐπιφάνιον ἄλμην θριμύξασθαι τὰ ἐντὸς αὐτοῦ, τῇ δικαιοκρίσει τοῦ Θεοῦ ἐπ' αὐτὸν περὶ τούτου, δίκας νῦν ὁφείλεις εἰσπραχθῆναι. Εἶπεν δὲ ὁ μέλας· Οὐαὶ μοι, πᾶτερ καὶ προσητάτα, ὅτι θέλων θραυπεύσαι σε τοῦτοις τοῖς δεινοῖς περιπέπτωκα! ὦ βίτα, ὦ βίτα, ἀπὸ σου λαζαρχνέ, καθότι τὰ ἐντὸς μου διέπραξας! Ταῦτα εἰρηκῶς, δεξιόμενος τὸ ποτήριον, βίτ' ἔπιεν· καὶ πλησθεὶς θυμοῦ καὶ ἀσυχαρίτου πικρίας, ὀδυρόμενος ἀνεγύρῃσεν. ἔξυπνος δὲ γενόμενος ὁ Ἐπιφάνιος ἀπὸ τῆς ὀρέσεως, καὶ θαυμάσας εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ φιλικήνθρωπίαν, καὶ τρυφὴν ἀντίληψιν, ἐγένετο τὸ πρόσωπον τοῦ παμπουήρου θαίμονος.

Μετὰ δὲ τινὰς ἡμέρας συναντᾷ αὐτῇ ὁ μακάριος Ἀνδρέας ἐν τινὶ ἐμβόλῃ ἀπὸ τῆς συνάξεως ὑποστρέφων· καὶ θεασάμενος αὐτὸν, ὑπομειδιᾷσας, ἔφη· Προδρόμὸν εἰμι τῆς λογικῆς σου ποιήσεως, καὶ ἄλμην ἀγαπῶ καὶ ἐσθίω τὸ ἄλγος. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἐπιφάνιος, μεγάλως ἐθαυμάσεν ἐπὶ τῇ ῥήματι, καὶ ἔφη· Οὐ δὲ ταῦτά σε ἔλθεν, κύριε ὁ μέλας; ἀλλὰ τί ὅτι οὕτως με κατέλιπες; καὶ εἰ [παρὰ μικρὸν ἐσαλεύθη τὰ διαδύματα μου]. Ἐφ' ἧς ὁ Ὅσιος· Καὶ πῶς φανῇ ἡ κληθῆ τις στρατιώτης, ἐὰν μὴ τοῖς πολεμίοις ἐξεδράσῃ γενναίως, καὶ συγροῦναι, καὶ νικᾷ, καὶ δοκιμάζεται; πῶς δὲ καὶ d [γνώσκειται ὁ ἀντικείμενος ποῖας ἰσχύος εἶ, ἐὰν μὴ συνάρῃ πόλεμον μετὰ σου] ἐὰν μὴ σε ἰδῇ συμβάλλοντα; καὶ πῶς λήψῃ μισθόν, μὴ ὑπομείνους πειρασμόν, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τῶν ματαίων; πάντες οἱ ζῶντες ἀγωνίζονται ἕως ἐστὶν ὥρα, καὶ ἕως ἐστὶν καιρὸς, θλίβονται, πειράζονται, ἵνα σήμερον ἢ αὔριον τὸν σωματικὸν τοῦτον ἀποθανόντες θάνουν, συγκατέσωσιν τὴν ἀγαθὴν, ἵνα ἔχωσιν ἐν τῇ φανερᾷ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως. Ὅσοι δὲ εἰσιν νεκροί, τυφλοί, ἀνοφελῆται, ἐσκατισμένοι κατὰ τὸν ἔσω ἀνθρώπον; οὗτοι ἰδέτω ὑποῦσιν, τρώγοντες, πίπνουντες, τὴν ἄνοιαν καταδιώκουσιν, πορνεύουσιν, γαστριμαργούουσιν, τρυγιδούουσιν, κιθαρίζουσιν, καὶ τὰ ἐπιθυμηματα τῆς σαρκὸς εὐκόλως εἰσπράττουσιν. Θεοῦ μὴ μεμνημένοι, μὴ δὲ κρίσεως, μὴ δὲ ἀνταποδώσεως, μήτε βασιλείας οὐρανῶν· οὗτοι πάντοτε τῇ διαβολῇ συνέχρονται εἰς τὰ θελήματα αὐτοῦ· κτήνιος ὁρὸν ματαίαν χορὰν κοτὰ τὸνδε τὸν κόσμον παρέχει ὡς ἰδίῳς φίλοις καὶ ὑπερέταις· ἀλλ' οὐαὶ τῇ θλίψει τῇ μενούσῃ αὐτοῖς.

Σὺ οὖν τέκνον αἱ βίται, αἱ λέγεις, γλυκεῖαι ὑμῖν γενήσονται, ἐὰν ὑπομείνωμεν, καὶ ὡς ἀναγκάζεσαι εἰς τὴν κίχησιν καὶ πύρωσιν τῆς σαρκὸς, καὶ τῇ πονηρῇ ἀντιτάσσασθαι, καὶ γενναίως φέρεις, τοσοῦτοί σοι πλέκονται στεφανοί, καὶ ὁ μισθὸς σου αὐξήσει μὴ οὖν ὀλιγώρει, τέκνον, πρὸς ταῦτα, ἀλλὰ καρτέρει, ἵνα ἔχεις μισθόν, καὶ γένῃ κληρονόμος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· σήμερον, αὔριον ὁ κόσμος· οὗτος παρέχεται ὥσει ἐνύπνιον ἐξεγερόμενον, ὡς καπνὸς ἀφανίζεται, καὶ πάντα παρέχονται, καὶ μόνον πλανώμεθα, ὑπομονὴν ἐν τοῖς πειρασμοῖς; μὴ δ' ὅλως ἔχοντες· ἀκούεις ὅτι πολλοὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων, καὶ ἐν πασὶν αὐτῶν ῥύσεται αὐτοῖς ὁ Κύριος. Οὐ συνεχῶς ψάλλεις, θλίψεις καὶ ὀδυνοὶ εὐρησάν με, καὶ αἱ ἐντολαὶ Ἰσου μελέτη μου εἰσιν; οὐκ ἴδης οἱ παλαιστὰς ἔθετο ὁ Θεὸς τὰς ἡμέρας ἡμῶν, ἵνα παλαίωμεν μετὰ τῶν θαίμονων, ἵνα ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ γαστριμαργήσωμεν, ἀγωνιζώμεθα πληρώσει τοῦ Θεοῦ τὰ προσταγήματα· εἰς τοῦτο οὖν τέκνον μου μὴ ἐρυθρία ὅτι πολεμεῖ σε ὁ διάβολος· χαίρου δὲ μάλλον καὶ ἀγάλλου, εἰδὼς ὅτι ἐὰν μὴ ἐψιθώμεν διὰ τῶν πειρασμῶν, Θεὸς ἡδύτατος ἄρτος γενέσθαι οὐ δύναμεθα· ὑπομονὴς γὰρ ἔχομεν χρεῖαν [ἵνα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ποιήσωμεν, κομηνώμεθα τὸν ἀμαρτανίου τῆς δόξης στέφανον.] Ταῦτα εἰρηκῶς ὁ Ὅσιος πρὸς τὸν Ἐπιφάνιον, εὐχαριστήσας τῷ Κυρίῳ καὶ τῷ Ὁσίῳ, εἰς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ἀνεγύρῃσεν.

Ὡς δὲ ἔνδον αὐτοῦ ἐγένετο, ἰδοὺ τις νεανίσκος ἡραστήθεν αὐτῷ λέγων· Κύριε μου Ἐπιφάνιε, ὁ ἀγαπητός σου

A. NICEP.
COXO
EX MSS.

x

f

Α σου Ῥαφαήλ ἐν ἀσθενείᾳ περιέπεσεν, καὶ δηλοῖ σοι ὅπως παρὰ γενόμενος ἐπισκέψῃ αὐτόν· σπουδάσων οὖν, ὅτι ὡς δοκῇ οὐκέτι θεάσῃ αὐτόν· Ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα, εὐθέως σύνδακρυς ἐγένετο, καὶ τῷ δηλάτῳ ἐπακολουθήσας, σὺν αὐτῷ ἐπορεύθη· καὶ ἐλθὼν πλησίον αὐτοῦ ἐκαθίσθη, καὶ ἐγνώ αὐτὸν πλησιάζειν τὸ τέλος, καὶ τῷ βέλει τρωθεὶς τῆς ἀγάπης, ἥς πρὸς αὐτὸν ἐκέκτητο, ἐπὶ πολλὰν ὥραν ἐθρόν-
ει αὐτόν, ἐπειδὴ πάνυ ἐφίλει αὐτόν. Ὡς δὲ μικρὸν ἀνέστη τοῦ ὁδυρμού, ἤρξατο ἐκεῖνος κείμενος δεινῶς ἀγωνιᾶν καὶ ὀλοφύρεσθαι, ὥστε φοβηθῆναι οὐ μόνον τὸν Ἐπιφάνιον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ διαφέροντας. Ἐπικρώτα δὲ αὐτόν ὁ Ἐπιφάνιος, τί παθὼν, τοῦτο διαταραχθῇ; Μικρὸν δ' ἔτι ἐν ἑαυτῷ γενόμενος, καὶ θρασυάμενος τὸν Ἐπιφάνιον ἐφη· Οἶμοι, γλυκύτατε μου ἀδελφε, ὅτι πάν-
θα τὰ ἔργα τὰ πνευματικὰ καθήρπασαν οἱ θαύματα· κα-
θὼς γὰρ καταχθονίζομαι τῷ πυρετῷ βαλλόμενος, ἐθεασά-
μην τοὺς Ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς πονηροὺς θαύμα-
νας, καθ' ὅτι ἐξυποστάτησαν τὰ ἐμοὶ πεπραγμένα f. καὶ ὑπερηκόμισαν τὴν ἀγαθὴν τὰ φαῦλα· καὶ πεπεισμαι ὅτι οὐ μὴ κατασκηνώσω εἰς τὰς μακαρίας σκηνὰς τῶν δικαί-
ων, ἀλλὰ ἀπελεύσομαι εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον· Ἴδον γὰρ ἐγὼ ὅτι λυπηθέντες οἱ ἄνθρωποι Ἀγγέλαι ἀπ' ἐμοῦ ἀνεχώρη-
σαν, ἐν δὲ τῇ νύτῳ ἐξήρχεσθαι, εἰς ἐξ αὐτῶν εἰρηκέν μοι·
B Οὐαὶ σοι ταπεινέ, ὅτι κακῶς ἐγρήσω τῷ βίῳ σου. Ὡς δὲ ταῦτα εἶρηκε, ἐμμανῆς γενόμενος κατ' αὐτοῦ ὁ διάβολος, ἐνεποίησεν ἐν τοῖς ἐγκάτοις αὐτοῦ θόρυβον πολλὸν καὶ τάρ-
ραχον· καὶ ἦν κείμενος σωδὼν καὶ σπαρτατόμενος, καὶ ἀπρεπῆ τινα ληροδοῦμενος.

Ὁ δὲ Ἐπιφάνιος συμπληρώσας ἄραν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, καθελόμενος, εὐχὴν μετὰ δακρύων ἐν τῷ κρυπτῷ ταμίῳ ὑπὲρ αὐτοῦ τῷ Κυρίῳ προσφερόμενος, ὅπως καὶ τοῦ πα-
ραδεδειγματοθήναι αὐτῷ μὴ γένηται ἔσθρος· Ὁ δὲ στα-
νάς μετὰ τῶν θαυμάτων αὐτοῦ ἐκείσε ἐφεδρεύων, συνῆκε τὸν Ἐπιφάνιον προσευχόμενον· θράσος φοβερόν ὁ κακο-
μήχανος κεκτημένος, διὰ τὸ κῆρ τὸν ἀσθενούντα ὑπαίτιον αὐτὸν πεφύκει· καὶ ἐβουλεύσατο κατακρημνίσαι τὸν Ἐπιφάνιον ἐν ᾧ ἐκαθέζετο θρόνῳ, ἐν τῷ συνέγερσι ὅντι κατὰ ῥάχτη τοῦ οἰκήματος· Γνοὺς δὲ τῷ πνεύματι ὁ παῖς, ταχέως ἀναστὰς ἀπροόπτῳ τὴν βουλὴν αὐτοῦ ἐποίησεν. Ἀποτυχὼν δὲ ὁ πικρὸς τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, ἤρξατο πάλιν τοῦ παραδεδειγματοῦ τὸν ἐλεεινὸν ἐκείνον· καὶ εὐ-
θέως κείμενος, ἤρξατο τίλλειν τὸν ἑαυτοῦ πῶγωνα, καὶ μετέπειτα ὡσπερ αἰγίδιον φωνάζον, καὶ πάλιν τὴν γλῶσ-
σαν ἐξω ἐκβάλλον ἐσελκνίζεν ἀσέμνως, καὶ πάλιν ὡσπερ κύων ποιμνίου βραβείως βραδείων εἰς τοὺς παρεστω-
τας, ὥστε φοβηθῆναι φέδον μέγαν πάντας τοὺς ὄρῳντας τὸν ἑαυτοῦ βραδείων θαύματα. Οἱ δὲ ἐκείσε εὐρεθέντες ἡρώτου τὸν Ἐπιφάνιον, πύθεν εἰς αὐτόν τοιαύτην ἐξου-
σίαν ἐλαβεν ὁ διάβολος, ὥστε τοιαύτα πράττει· Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς· Ἀδελφοί μου, ἐγὼ εἰς τοῦτο οὐδὲν ἐπίσταμαι φθιγγέσθαι, πλὴν στοχάζομαι, ὅτι μέγλην παρὰ πτωματὶ ἦν συμπεποδισμένος, καὶ οὐ δ' ὅλως ἀπέστη ἐξ αὐτοῦ μέχρι τῆς οὐδῆς, ἥ οὐκ ἐξήγγειλεν, ἥ οὐ μετενόησεν, διὰ τοῦτο τοὺς ἀμετανοήτους κληρονομεῖ ὁ διάβολος· Ἐν τῇ τοιαύ-
τῃ ἐξετάσει ἐκεῖνος τὸν βίον κατέλυσεν.

Ἐν μὲν οὖν ἡμέρᾳ εὐρηκὼς ὁ Ἐπιφάνιος τὸν μακάριον Ἀνδρέαν, διακρίσας αὐτῷ ἅπαντα, καὶ παρεκάλει μα-
θεῖν, δι' ἣν αἰτίαν οὗτος ὁ ταπεινὸς καθάπερ κύων ὕλακ-
τῶν τετελεύτηκεν. Ἀπεκριθὲν ὁ Ὁσῖος πρὸς αὐτόν καὶ λέγει· Ἐκεῖνος ὁ φίλος σου μοιχὸς ἦν καὶ μυσιόκακος ἀνθρώπος, ὥν γὰρ τὴν ἑαυτοῦ οὐμβίον, τῇ περὶ παλαιότητι αὐτοῦ ἀδελφῶς συνείμνητο· Διάκονός τε χρηματίζων, οὐκ ἔφριτε τὴν φοβεράν δύναμιν τῆς ἀπροσίτου θεότητος ὁ τολαίπῳρος καὶ εἰδὼς αὐτόν ἀμαρτωλὸν οὐχ ἡσύχα-
ζειν, ἀλλὰ μοιχεύων, φροῦν το φελόνιον αὐτοῦ ἱερατενεῖ, καταφρονῶν τῶν ζωοποιῶν ἐκείνων καὶ ἀθανάτων μυ-
στηρίων· καὶ εἰκάζειν ὅτι λαθεῖν ἔχει Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν. Ἱερὸς γὰρ πόρνος, καὶ Διάκονος μοιχὸς τε καὶ πόρνος, ἐπικατάραται ἐσονται Κυρίῳ τῷ Θεῷ· πολὺ γὰρ ὀφείλει καθαρὸς εἶναι ὁ τῷ ἀγίῳ θυσιαστηρίῳ περικτάμενος· Σὺ γὰρ οὐδὲς τέκνον ὅτι ὁ Θεὸς ὡπαρὸς ὑπερέτας οὐ χρί-
ζει· μισεῖ γὰρ γενεὰν μοιχαλλίδων καὶ ἀμαρτωλῶν. Εἰκάζ-
ουσι τινες τῶν ἀνθρώπων, ὅτι μῦθος ἐστὶν τὰ τῶν Χρι-

bus eripuit eos Dominus. Nonne psallis identidem : D
Tribulatio et angustiae invenerunt me, in manda-
tis tuis meditabar? Nonne scis, luctatores a Deo
constitutos nos esse in diebus nostris, ut diu noctu-
que vigilantes, praelium cum demoniis committa-
mus? Oremus igitur eertemusque praecepta Do-
mini adimplere; neque erubescendum tibi est, fili
mi, quod te impugnat diabolus; sed gaudendum
potius et exultandum, utpote probe scienti, non
posse nos gratum Deo panem fieri, nisi per tenta-
tionem belle subactos atque coetos: patientia enim
nobis necessaria est, ut voluntatem Dei perficien-
tes immarcessibilem gloriae coronam auferamus.
Talia ubi Epiphanius a Sancto dieta exceperat, gra-
tiis Deo ipsique persolutis, viam suam relegit.

149 Jamque domum suam ingressus fuerat, cum
ecce tibi adolescens aliquis propere accurrens, ita
ipsum alloquitur: Domine mi Epiphani, perdilectus
tibi Raphael in aegritudinem incidit, jubetque re-
nuntiare tibi, ut se invisas: propera igitur, quia
uti mihi persuadeo, superstitem vix reperturus es.
Audito nuntio, confestim perfusus lacrymis, comi-
tem se nuntianti adjunxit; domumque amici ingres-
sus, prope lectum consedit. Animadverso autem,
proxime ipsum a morte abesse; amoris, quo sode-
lem suum prusequebatur, jaculo saucius, diu mul-
tumque decumbentem lamentatus est, quoniam di-
ligebat multum. Ubi vero paululum se remisit Epi-
phanii dolor, caepit aeger animam agere atque
ejulare tam horrendum in modum, ut ingens do-
mesticos omnes, non modo Epiphanium, terror
occuparet. Interrogante autem hoc, cur tantopere
turbaretur; respirans aliquantulum atque intuens
interrogantem: Heu me! inquit, jueundissime
amice; enuncta opera mea bona daemones diripue-
runt. Nam cum febris prostratus jacebam, vidi tum
Angelos Dei bonos, tum malos inferni, omnia seu
recte seu perperam a me gesta bilance appendere,
iniquis operibus subsidentibus et leviores recte
factorum lancem in altum extollentibus. Atque hinc
in animum cogor inducere, nullam in sanctis Jus-
torum tabernaculis mihi sedem vacare, abituro in
flamas exteriores. Vidi etenim, vidi Angelos san-
ctos maestis flebilique vultu hinc recedere, dicente
mihi inter recedendum uno: Vae tibi, miser ado-
lescens, quia dato ad vivendum spatio abusus es.
Ubi finem dictis suis imposuerat aeger; furentis ad-
versum se demonis impetum sensit, animam ipsius
vehementer turbantis ac consternantis; jecitque
deinceps vellicans ac lacerans vultum, et insolentes
quosdam sermones efflatus.

150 Interca Epiphanius, summa commiseratione
animae illius tactus, in secreto cordis conclavi eum
lacrymis offerebat preces suas Domino, supplicans
pro amico, ut ne incessetur castigareturque tam
immaniter a daemonio. At vero ubi satanas, cum
reliqua daemonum turba, in omnia sedulo intentus,
deprehendit orantem Epiphanium (erat enim mali
machinator insolentior audaciorque, quod illi jam
nunc adjudicatus videretur aeger) consilium iniit
praecipitandi pium adolescentem cum sede sua in
propinquam domui cataraetam. Verum Epiphanius,
praecognito machinatoris consilio, confestim sur-
gendo irritum atque inane illud fecit. Dejectus ita-
que spe sua et intento nequissimus daemon, rursum
se ad aegrum divexandum convertit: qui mox evel-
lere sibi barbam, tum clamore suo vocem caprorum
imitari, alias exerta turpiter ex ore lingua lunati-
cum agere, alias denique instar pastoritii canis tam
terribili in adstantes latratu furere, ut magno om-
nes corriperentur metu, videntes daemonem per os
adolescentis latrare: pereunetabantur autem ex
Epiphanio, unde tantum liceret diabolo, tam terri-
bilia

vocatur ad
moribundum
amicum:quem despera
re invenit,et non sine
periculo suofrustra juva-
re conatur.

A. NICEP.
CO. EVO
EX MSS.

A bilia patranti. Quibus Epiphanius : Nescio equidem, Fratres mei, quid ad hæc respondi dem ; nisi quod existimem, gravis cujusdam sceleris ipsum conscientia teneri, quod in hunc usque diem identidem admissum nec confitendo nec pœnitendo delevit ; ac propterea, uti impœnitentes solent, in dæmonis transiit potestatem. Aeger autem tales inter cruciatus ac tormenta vivendi finem fecit.

deinde ex
Andrea dis-
cit ideo dam-
natum,

151 Epiphanius aliquanto post obviam factus B. Andreæ, narravit ei seriem totius rei, cupidus ex illo discere, quamobrem infelix iste adolescens latrando in modum canis e vivis abiisset. Cui ita Sanctus : Tuus iste sodalis, mœchus et injuriarum imprimis memor fuit : sua namque conjuge repudiata, cum ancillula sua per summum scelus rem habuit : cumque Diaconi fungeretur munere, non exhorruit tremendam inaccessibilis Deitatis potentiam infelix ; sed peccatis, quibus se immersum penitus non ignorabat, peccata addere non cessans, atque adulteriis crebris se polluens, induto sacro pallio divinum munus obibat, nulla vivificorum atque immortalium mysteriorum reverentia : quin etiam opinabatur, clam Deo ac Domino nostro sua crimina esse. Sacerdos quippe scortator, et Diaconus adulter atque fornicarius, maledicti erunt Domino Deo : oportet enim vitæ integrum purumque esse, qui sacris altaribus adstant. Nosti quippe, fili, coinquinatos peccati sordibus ministros rejici a Deo, utpote progeniem adulteram et peccatricem odio capitali prosequente. Sunt tamen, qui opinantur sacra Christianorum Evangelia fabularum loco habenda ; unde et morosis cogitationibus intenti, quasi subterraneo ædificio latitarent, posita verecundia ac timore, genio suo indulgent ; ignari profecto, quantus sit quamque ferox et infestus draco, princeps, inquam, mundi hujus, qui mittitur ad unumquemque moribundum, ut discutiat iniqua opera et lite contendat cum sanctis Dei Angelis quoad animas peccatrices ; adducturus utique in medium, ubi et quomodo invenerit animam tenebras studiose sectatam, quo eam suæ vindicet potestati.

B
quod Diaconi
munus adul-
teriis inquit-
naverit,

152 Plurimi igitur cum gaudio scortantur, plurimi donis muneribusque copiam adulterandi sibi comparant, animæ suæ substantiam exhaustientes : et numquam serio recolunt, quale sibi post mortem incendium, quanta tribulatio, quantus dolor, amaritudo, horror, contritio maneant. Denique, propitius esto, Domine. Quis enim illa queat narratione prosequi, ad quorum memoriam Angeli quoque ipsi præ horrore contremiscunt ? Talis quippe ignis illius in comburendo vis est, ut ipsam quoque corporis expertem naturam, Angelicam dico, qua spiritus cælo deturbati constant, terribiliter et rigide pervadat excrucietque. Porro sodali isti tuo infelici nequiquam sufficiebat uxor sua : sed et ancillæ turpi captus amore, scelus diabolicum admisit, et animæ suæ debita ad mortem usque magis et magis cumulavit. Venit tandem supremus vitæ dies, adfuit draco infernalis, adfuere sancti e cælo Angeli ; universa hominis acta judicio acri discusserunt ; comperientes vero animam ejus omni ex parte pollutam, putidam, fœtentem, stercore et sulphure oblitam, inde abierunt ; rapiente misellam diabolo, et pro lubitu suo divexante. Sacerdos enim studiose admodum invigilare debet, ne peccato commaculatus in ecclesiam ingrediatur : nam tantum abest ut sic prodesse possit alicui, ut contra peccatum suum adaugent : ipse enim in causa erit, quo minus istic gratia sancti Spiritus descendat, quique congregati sunt illa privabuntur.

securus ge-
hennæ sibi
paratæ.

C

ANNOTATA.

a Inserebatur hic ἐνοθηναί.

b Insertum erat, βράζων τὴν φύσιν. Quod autem continuo sequitur τρεῖς ὀγκίαις, in Mazov. legitur τρεῖς οὐγγίας.

c MS. Vatic. ἰδοὺ βιάσας με ὁ πονηρὸς δαίμων προσήγαγεν.

d MS. Vatic. γνώσει, ἐὰν μὴ σε ἴδῃ συμβάλλοντα πόλεμον μετὰ τοῦ διαβόλου.

e In MS. Vatic. vitiosissime scriptum erat, δέει κληθεῖς.

f Hinc incipiendo magna lacuna est in MS. Mazov. quæ producitur, usque ad hæc verba numeri 154 Ἐπιστάμαι γάρ.

h Ita correxi, pro σεσιπῶσαν, uti habebatur.

CAPUT XX.

De anima et de mundi creatione rebusque divinis Epiphanium sublimiter docet Andreas.

Magnatē
fornicarium

Cum, quæ jam narrata sunt, edocebat Epiphanium Andreas, erat matutinum Dominicæ diei tempus : transiitque Princeps quidam palatium versus, qui libidinis flamma succensus, cupiditatem suam cum muliere, quam deperibat, expleverat. Tendentem itaque illum ad palatium, jamque non procul a se

στασιῶν διαγγέλλματα· ὅθεν τινὲς καὶ ἀκούσαν φωνάζον- D
ταὶ λίθοις βυθοῖς ἀμυρούμενοι, καὶ ἐντεῦθεν ἀδελφῆς
ποιούσιν τὰ κατὰ θύμια· καὶ οἱ κ' οἶδ' αὖτις ποῖός ἐστιν ὁ
δράκων ἄγριος καὶ πικρὸς, ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων φημί, ὁ
ἀποστελλόμενος εἰς ἐνὸς ἐκάστου θάνατον τοῦ ἐρευνᾶν τὰ
πονηρὰ ἔργα, καὶ δίκην λαμβάνειν μετὰ τῶν Ἀγγέλων
τοῦ Θεοῦ περὶ τῶν ἀμαρτησάντων ψυχῶν, ποῦ ἢ πῶς εὗρη
τὴν ψυχὴν τὴν τὸ σκότος ἀγαπήσασαν, ὅπως κληρονο-
μήσῃ αὐτὴν.

Πολλοὶ οὖν μετὰ χαρὰς πορνέουσιν, καὶ μετὰ θόρων
καὶ ξενίων μοιχεύουσιν, καὶ κατὰ στήπουσιν τὴν τῆς ψυχῆς
οὐσίαν, καὶ οὐκ οἶδ' αὖτις ποῖός ἐμπρησμός τοῦ θανάτου
καὶ θλίψις καὶ ὁδὸν αὐτῆς περιμένει, καὶ πικρία, καὶ
φρίκη, καὶ συντριμμός. Μετὰ δὲ ταῦτα, Κύριε, φείσσαι.
Τίς γὰρ ἐκεῖνα οὐκ αὖτις διηγήσασθαι ἄπερ καὶ οἱ Ἀγγε-
λοι ἐνοοῦντες φρίττουσι καὶ τρέμουνσι ; Τοιοῦτον γὰρ
ἐστὶν τὸ πῦρ ἐκεῖνο, καθ' ὅτι καὶ αὐτῆς τῆς ἀσωμάτου
φύσεως ἄπτεται, φοδερῶς καὶ ἀποτρίμω, τῆς ὀργῆς
λέγω, ἣ παραπέσῃ, ἐξ ἧς καὶ οἱ δαίμονες. Οὐκ ἔρκει
γὰρ αὐτῇ ἡ σύμφορος αὐτοῦ, ἣν εἶχεν ὁ πανάθλιος·
ἀλλὰ καὶ τῆς δουλίας ἐγλήχετο, τὴν αἰσχύνην τοῦ δια-
βόλου ἐργαζόμενης, ἀπεστύδασεν τὰ χρεὴ τῆς ψυχῆς
αὐτοῦ μέχρι τέλους. Ἦλθε τὸ τέλος, ἦλθεν ὁ δράκων,
ἦλθον καὶ οἱ ἄγριοι Ἀγγελοι, ἐφ' ἡλίκην τὰ κατ' αὐτόν, E
καὶ εὐρύντες τὴν ἐλευθέρην αὐτοῦ ψυχὴν μερικαμμένην καὶ
g σήπουσαν καὶ ἀπόζουσαν καὶ ἀλειμμένην κόπρον καὶ
τέσφον, καὶ ἀπεστράφησαν, καὶ ἐπεσπίασθαι αὐτὴν ὁ διά-
βολος, καὶ ὡς ἠγάπησεν παρεδιγμάτισεν αὐτόν. Ἱερεὺς
γὰρ πολλὴν ἔχειν ἀκρίβειαν ὀφείλει. ὅπως μὴ ἐχθρόν
εἰσέρχεται· οὐ μόνον οὐδὲν ὀφείλει, ἀλλὰ τοῦναντίον καὶ
ἀμαρτίας προσθήκην δέχεται· δι' αὐτόν γὰρ ἐκεῖ τὸ
Πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐ κατέρχεται, καὶ ὑστεροῦνται οἱ
ἐκεῖ σεσυντηγμένοι τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

E

5

F

A. NICEP.
COELO EX
MSS.

Α κατ' αὐτὸν τῇ ἀγίᾳ Κυριακῇ διαπραξάμενον, καὶ φησιν πρὸς αὐτόν. Ἰδὲ ὁ ἔγχος, ὃς ἐμίμνε τὴν ἀγίαν Κυριακὴν, καὶ ἀπέρχεται μίαναι καὶ το πολέμιον. Βνεῦνος δὲ ὡς ἔκρουσεν, κατεπλήγη μεγάλως, καὶ ὑπομειδιᾶσας παρήλθεν. Διηγέσατο δὲ τοῦτο τοῖς φίλοις αὐτοῦ, καὶ οἱ μὲν ἐθούμαζον, οἱ δὲ ἡπίστουν, οἱ δὲ ἔλεγον ἀπὸ θαυμάσιον λέγειν αὐτὸν ταῦτα. Ὁ δὲ Ἐπιφάνιος ἐθούμασεν ἐπὶ τῇ προγνώσει τοῦ δικαίου ἀνδρός. Ὁ δὲ Μακάριος λέγει πρὸς αὐτόν. Ταύτῃ τῇ νυκτὶ εἶδον γυναικα βασιλίσσαν, φορούσαν στέμμα βασιλικὸν μαργαρυθῆς καὶ διὰ λείδων, καὶ δικαζομένην τῷ παρελθόντι Ἀρχόντι. Πῶς, φησιν, ἐτόλμασαι μίαναι τὴν Κυριακὴν ἁγίαν; οὐ κορεῖ δὲ ὅλη ἐσθλαχθῆς ἀκορέστως ὑλκτεῖν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν σου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἡμέραν μου τὴν ἀγίαν ἀποσκέπτως εἰσπραττεῖς; Μὰ τοῦ νομφίου μου Χριστοῦ, εἰ δευτερώσεις, οὐ τριτῶσεις! Τοῦτο εἰπούσα ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ. Ἐγὼ δὲ τοῦτο θεωρῶν, τέκνον μου, οὐκ ἔβην τὴν καρδίαν μου, καὶ ἠνεύθισα αὐτόν, ἵσως σωθῇ σὺ. Εἰ δὲ δευτερώσεις οὐ τριτῶσεις, τουτέστιν, ἐξισιτήσῃαι θέσπαιον κατὰ σου, καὶ θείσω σε. Ἀφ' ἧς γὰρ ἀπολύει ὁ ἀνθρωπος, οὐκέτι λοιπὸν ἀμαρτάνει, οὐτε δικαίως πράττει· λυθείσας γὰρ τῆς ψυχῆς τοῦ σώματος, καὶ κατὰ πνεῦμα δεξάμενος.

Ἐξῆς πρὸς αὐτόν Ἐπιφάνιος· Δέομαί σου, εἰ εὖρον χάριν ἐν αὐτίον σου, ἀπ' ἀγγελοῦ μοι τὸ, ποταπὴ ἐστὶν ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπίσταμαι γὰρ αὐτὸς ἔγωγε μικρόν τὰ περὶ αὐτῆς, ἀλλ' οὐ πληροφοροῦμαι ἐπὶ τοῖς ἐμοῖς στοχασμοῖς, ὅσον ἔχω πληροφοροῦσθαι ἐπὶ τοῖς παρὰ σοῦ μοι λεγομένοις θεοῖς ῥήμασιν. Λέγει πρὸς αὐτόν ὁ Μακάριος· Τέκνον, ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου τὸ πᾶν ἐκείνη περιέσται, τῆς γὰρ σαρκὸς ταύτης τοῦ σώματος ἡμῶν τοῦ πλίνου αὐτὴ ἐστὶν, εἴτε ζωὴ, εἴτε καὶ Θεός, ἐν' οὕτως εἶπω, καὶ ἄλλο τι. Ταύτῃ γὰρ ἔδωκεν ὁ Θεὸς τὴν δύναμιν ζωοποιεῖν αὐτὸ καὶ καθαρῶν, καὶ θάλλειν αὐτὸ, καὶ ἀναψύχειν διὰ τῆς θερμότης ἀνευ γὰρ ταύτης τὰ σώματα ἡμῶν πλῆρες, καὶ κόνις, καὶ τέφρα καθίστασθαι.

Ἐπιφάνιος εἶπεν· Ἐπίσταμαι τὰ τοιαῦτα καὶ αὐτὸς, ἀλλ' ἐρωτῶ τις ἡ τῆς ψυχῆς οὐσία, ποταπὴ δὲ ἡ ταύτης θεωρία ἀπὸ τοῦ ἐξελθεῖν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ σώματος, α [ποταπὴν τε τὸ γινώρισμα τῆς τε δικαίας τῆς τε ἀμαρτωλοῦ.] Ἐξῆς πρὸς αὐτόν ὁ Μακάριος· Ἡ οὐσία τῆς ψυχῆς νοερόν ἐστι πνεῦμα, ἐλαφρὸν τε καὶ σφύρτατον σφύδρα, γαλκύνον τε καὶ ἡδὺν, ἡσυγῶν καὶ πραύτατον, τεταρνευμένον εἰς ἀράτῃ τινα μέλῃ, ὑπὲρ διήγειρεν ὡραία καὶ ἡδίστη, πανευπρεπὴ καὶ καταθύμια λίαν Θεῷ καὶ ταῖς χορείαις τῶν ἀγίων Ἀγγέλων χρηματίζοντα. Κατ' ἀρχὰς δὲ πάντες ἄνθρωποι ὑπὲρ τὸν ἥλιον τεσσάρων ἀπαστραπτουσιν· κλίσσόμενοι δὲ, καὶ τῇ ἡλικίᾳ προβαίνοντες, οἷαις αὐταῖς χοροῦμεθα. Οὐκ εἰσιν δὲ πάντων τῶν ἐν ἀρετῇ βιούτων αἱ ψυχαὶ ἴσαι τῇ λαμπρότητι· ἀλλὰ καθὼς ἐκαστος ἐσπευσεν λαμπρύναι τὴν ἐαυτοῦ ψυχὴν, οὕτως καὶ οἱ ἄνθρωποι. Πῦρ ἐστὶν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, μέλῃς σιδηρὸς ἡμεῖς χρηματίζομεν ὅσον ἐπιμενόμεν τῇ υκασίᾳ, τῇ παννύχῃ στάσει, τῇ προσευχῇ, τῇ δεήσει, τῇ ἐγκρατεῖα, τοῖς νενομασθευμένοις ἡμῖν ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος, τοσαύτων παιδευόμεθα, φωτίζόμενοι, λαμπρυνόμενοι. Το αὐτὸ δὲ μοι νόει καὶ ἐπὶ τῶν ἐν ἀμαρτίαις ψυχῶν· τὸ κατ' ἀρχὰς οἷαν ἦσαν δοθῶσιν, b ἐν τοῖς ἀκαρτέμασι τῶν βασταζομένων βρεφῶν ἐν τῇ γαστρὶ τῶν ὁδῶν ματέρων, ἀσπίλοι χρηματίζουσιν· ὅταν δὲ εἰς τὸν βίον ἀπολυθῶσιν, καὶ ἄρξινται ἀμαρτάνειν, σκοτίζονται· καὶ ὅσον εἰς τὸ βλάθος κακῶν εἰσέρχονται ἐν τῷ βροβόρῳ τῆς ἀμαρτίας κλυιδόμενοι, μέλῃς ὥσπερ ἀσθὴν γίνονται. Νοητῶς ταῦτα ὑπολάμβανε, ὡς τέκνον, εἰς μονοθεσίαν τῆς ψυχῆς σου, ἀνθ' ὧν εἰ φίλτατόν μου στεροῦσθαι.

Ὁ δὲ Ἐπιφάνιος παραλαβὼν τὸν Μακάριον, ἔρχεται

distantem intuitus B. Andreas, cognovit quæ ab ipso die ista patrata essent, dixitque : En hominem insanum, qui sanctam modo Domini diem profanare non veritus, adit palatium, ipsum quoque inquinatur. Ut hæc audit Princeps ille, vehementer obstupuit ; subridens tamen via sua perrexit. Deinde vero isthac amicis suis enarrans, aliis admirationem peperit, apud alios fidem non invenit, ab aliis denique id responsi tulit, instinctu dæmonum Andream talia enuntiasse. Porro cum miraretur Epiphanius, unde aut quomodo ista cognovisset vir sanctus : sic loquentem audire meruit : Hæc ipsa nocte mulierem conspexi, regio cultu coronaque, margaritis ac gemmis distincta insignem : quæ, quem modo prætereuntem vidimus, Magnatem veluti in jus protrahens : Qua fronte, inquiebat, Dominicam conspurcare ausus es infelix ? num hebdomas integra explendæ libidini tuæ insatiabili non sufficit, ut sacram quoque mihi diem temere et inconsiderate violes ? Per sponsam meum Christum tibi juro, si iterare id ausus fueris, faxo non adjicias tertium. Atque hæc locuta discessit. Ego autem, qui gestæ rei intereram, fili mi, gravem animo dolorem cepi, eaque modo ingessi homini, si forte resipisceret. Quod vero dicebat. Si interare id ausus fueris, faxo non adjicias tertium : tantumdem est acsi dixisset, Exposcam contra te falcem, demetamque te. Posteaquam enim vitam cum morte commutavit homo, nihil est quod peccet deinceps, uti nec quod bene operetur : utpote qui ab omni cessat actione, simul atque anima corporis vinculis soluta fuerit.

154 Ad hæc ; Obsecro te, inquit Epiphanius, edissere, si qua valeam apud te gratia, qualis sit hominis anima : cujus quamvis mihi natura non omnino incognita sit, est tamen cur meis ipse cogitatis atque considerationibus minus acquiescam, certitudinem acquisiturus majorem si accedat pondus verborum tuorum. Cui sic Andras : Talis omnino est hominis anima, fili ; ut corporis nostri carnalis et e luto compacti seu vita, sive (ut ita loquar) Dens, seu aliud quidpiam non absimile appellanda sit : illi certe talem Deus contulit virtutem, ut corpori vitam suppeditet, ut illud ratione gubernet, calore ut foveat, fovendo ut recreet atque conservet. Absque anima quippe foret, jam corpora nostra in lutum, in cineres, in sordes relaberentur.

155 Resumens Epiphanius ; Neque hæc ipsa me fugiunt, inquit ; illud autem querebam ; Quæ potissimum animæ substantia sit ; qualis beatifica visio ejus, cum excesserit e corpore ; quod denique discrimen, unde anima peccatrix, unde justa cognosci possit. Quæstionibus hic sic occurrit Andreas : Substantia animæ, spiritus est rationalis, moveri perfacilis, sapientia præditus singulari, quiete et tranquillitate gaudet, blandus et mitis est, et formatus quibusdam veluti e partibus, sub aspectum nostrum non cadentibus, attamen tam pulchris, jucundis, decentibus atque delectabilibus, ut verbis explicare nemo possit, rapientibus etiam in admirationem sui Deum ipsum Angelosque. Omnium autem hominum animæ principio fulgentiores longe sunt ipso sole ; procedente vero ætate tales evadunt ; quales ipsi operibus nostris fecerimus. Neque enim putandum est, omnium in virtutis stadio decurrentium animas pulchritudine pari nitere ; nequaquam : sed prout quisque minori eam majorive studio excoluerit et exercuerit in operibus sanctis, ita et pulchritudinem illam anserit minueritve. Quantum enim, ut modo dixi, laboravit aliquis, tanto cumulat gaudio ; quantum Deo appropinquit, tanto splendet lumine ; quanto denique graviore labores ac tribulationes propter Dominum sustinet, tanto propius a Deo abest, tanto copiosiori lumine illustratur,

D
agnoscit et
reprehendit
Andreas.

E

Rogatus ex-
plicare qualis
sit anima ho-
minis,respondet,
spiritum ra-
tionalem
esse;

F

qui dum crea-
tur formosis-
simus ;

a

C

b

A tratur, et fit participatione gratiæ sancti Spiritus quodammodo ipse Deus.

per virtutis
exercitium
Deiformis
evadit,

156 Etenimsicuti ferrum, nigrum frigidumque, si in iguem conjiciatur et aliquamdiu maneat, magis magisque ignescit ac rutilat: ita et cum homine agitur. Ignis, Spiritum sanctum; ferrum nigrum, nos homenciones adumbrat; quantum jejuniis, statione pervigili, oratione, temperantia, legum a Spiritu sancto latarum observantia proficimus; tantum accrescit gaudium, intenditur lumen, augescit gloria nostra. Eodem modo ratiocinari te velim, de animabus peccatorum: ille namque initio, cum primam infunduntur in corpora materno adhuc utero clausorum infantum, Dens bone, quam venustæ, et ab omni macula remotæ sent! Cum vero jam in vitam mortalem intraverint cœperintque peccare, subito dissimiles sui tenebrosos evadunt animæ: cum aeternam profundius se immergunt ac volutant in cœno peccatorum, tanta inficiuntur nigredine, ut fuligo ad illam candida queat dici. Memori isthæc repone animo, fili, passerule mihi dilectissime, ad salutem tibi profutura.

obscuratur
autem per
peccata.

B 157 Post hæc Epiphanius, assumpto secum Andrea, ad S. Agathonici b concessit, electaque prope Pbialam c sede, quod illa strepitu populi careret, sic socium alloquitur: Dic age, quodnam primam operum omnium fecit Deus? cupio id ex te, tanquam mellifluo lactifluoque fonte, modo discere. Cujus desiderio sactisfacturus Andreas; Deus, inquit, cum Verbo suo sanctoque Spiritu perpetuo fuit; et priusquam aliquid illorum, quæ modo conspiciuntur, existeret; silentio et placida tranquillitate gaudens in id ipsum Altissimus (non enim erat quo cum colloqueretur) producebat sine tempore Verbum Deum, cum sancto Spiritu, ex mente sua atque ore ignifero. At tu quidem, fili mi, probe prudenterque hæc intellige, ut et aliis vicissim prodesse possis. Deinde statuit Altissimus et mundum producere, dixitque: Fiant secula, et continuo facta sunt. Primum itaque suam locutus est Verbum et hoc genitum perfecit opus intentum a Patre. Atque hoc illud Verbum est, quod ante omnia secula citra corruptionem aut immutationem sui Pater progenit: id quod Generatio Dei Verbi appellatur. Cum igitur genitum esset ex Deo Patre Verbum, constitutum est primum rerum ceterarum principium, quod in se ipso fundans secula nunquam terminanda, totum creationis opus ad finem perduxit. Est itaque fundamentum in Verbo, et Verbum apud Patrem; quod in fine tandem seculorum salutis nostræ causa ex Maria Virgine humanam assumpsit naturam.

per quod pri-
mum creata
secula,

C 158 Rursem Epiphanius. Nunc velim, inquit, rudi saltem modo, edisseras; quæ seculorum substantia sit. Et Andreas: Est, inquit, nunquam terminanda extensio; puta, perpetuitas temporum atque annorum infinita. Essentia vero illorum est spiritus unus, multiformis atque admirabilis, per septem signa decorrens: quæ mente intelligere datum est tam Angelis quam hominibus. Et hi quidem principium et facultatem gradiendi nacti sunt, Domino vitam eis tribuente; hortantur vero nos et excitant, ut per illa tendere ac progredi nunquam desinamus. Via autem seculorum principium quidem habet, exitum non habitura in æternum. Gradi cœpit illa seculorum via primus generis humani parens, sed hactenus exitum invenire nequivit propter nos: nos quippe cum ipso unum sumus, propter generationem et sanguinis conjunctionem. Ad hoc enim usque tempus septem secula mundi hujus, quæ per annos mensurantur, non sunt evoluta: cum vero expletus eorum cursus fuerit, tum suscitabit Dominus spiritum formidabilem super universam terram,

quorum nullus
faturus finis,

eis tunc ætérnæ Ἀρχαίου, καὶ πλησίον τῆς αὐτοῦ ἐκεί-
λεως καθισθέντες, διὰ τὸ κτισθῆναι τοῦ τύπου, λέγει πρὸς
αὐτὸν ὁ Ἐπιφάνιος· Εἰπέ μοι, ποῖον δημιουργήμα πρὸ
τῶν ἄλλων ὁ Θεὸς ἐποίησεν; ἐπεὶ πολλὰ ἀκούει ἀπὸ σου,
ὥς ἀπὸ πατρὸς τῆς βρυούσης μέλι καὶ γάλα. Ἐφη ὁ
Ῥοσιος· Ὁ μὲν Θεὸς αἰὶ ἐχρημάτιζεν σὺν τῇ Ἀρχῇ αὐτοῦ
καὶ τῇ Πνεύματι, καὶ τὸ οἶνεῖ πῶποτε οὐκ ἐχρημάτιζε
τῶν ἀρτίως χρηματίζοντων, ὃν τε ἐν τῇ καὶ γὰρ ἐπὶ
τῷ αὐτῷ ὁ Ὑψιστος· οὐ γὰρ ἦν ἑτερός τις πρὸς ὃν ὁμιλή-
σει, ἐξουχῶν τὸν Λόγον καὶ Θεὸν [σὺν τῇ ἀρχῇ Πνεύ-
ματι ἀφ' ὧν ἀπὸ] τοῦ νοῦ καὶ πυρφόρου στοιχείου αὐ-
τοῦ. Συνεπὶς, τέκνον ἄνθρωπε, ἐκ καὶ αὐτῶς ἐτέρους ὡσε-
λῆσαι δυνάσθῃ. Εἴτα ἐνενόησεν ὁ Ὑψιστος τοῦ συστήσασθαι
τὸν κόσμον, καὶ ἐλάλησεν, Γενήσθωσαν οἶκονες καὶ παρὰ
χρῆμα παρέστησαν. Πρώτον εἶπεν τὸν Λόγον, καὶ γεννη-
θῆς, τὸ ἔργον ἐτελείωσεν· οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ Λόγος, ὁ πρὸ
αἰώνων ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθεὶς ἀειούσης· τοῦτο δὲ λέ-
γεται ἡ γέννησις τοῦ Θεοῦ Λόγου. Ὅτε γεννηθείς ἐκ τοῦ
Θεοῦ καὶ Πατρὸς πρῶτον ἐτέθη θεμέλιον, καὶ τὸ τετυ-
καῖτα ἐφ' ἑαυτῇ τοῖς ἀπεράντοις στήθεσιν ἐθράσας, ἐτε-
λειούργησεν. Κεῖται οὖν καὶ θεμέλιος ἐν ᾧ, καὶ πρὸς τὸν
πατέρα ὁ Λόγος οὗτος, ὁ ἐπ' ἐσχάτων δι' ἡμᾶς ἐκ τῆς
Παρθένου Μαρίας γεννόμενος ἄνθρωπος.

D
A NICEP
CO.ENG
EX MSS.

Ἐπιφάνιος εἶπεν· Παχύτερόν μοι λέγου, τίς ἡ τῶν
αἰώνων ὑπόστασις. Καὶ ὁ Δίκαιος ἔφη· Τὸ μὴ ἐκλείπειν
τοῦ εἶναι αὐτῶν τὴν παρέκτασιν· οἷον τὸ διηνεκὲς τῶν
καιρῶν καὶ τῶν χρόνων τὸ ἀπειρον· Ἡ δὲ οὐσία αὐτῶν
πνεῦμα ἐν, πολύμορφον καὶ θαυμαστότερον, ἐπὶ τῷ ση-
ματικῷ σταδιοδρομοῦμενον, ἐπὶ ταῖς ἐλαθὺν νοῖ αἰ τε
Ἀγγελιοὶ καὶ ἄνθρωποι· καὶ οἱ μὲν τοῦ βαδίζεω τὴν
ἀρχὴν ἐλαθόν, ὁ γὰρ Κύριος τὴν ζωὴν αὐτοῖς ἐχρημάτιστο,
προτρέποντας οὖν ἡμᾶς ὡς τε αἱ ἐκείνου ἀνελιπῆς βα-
δίζωμεν τε καὶ πορεύεσθαι. Ἡ δὲ ὁδὸς σιγῶν καὶ πορείᾳ
ἀρχὴν κέκτηται, καὶ τέλος οὐ παραδέχεται εἰς τὸν αἰῶνα·
ἐξάδις γὰρ ὁ Πρωτόπλοστος ἀρχὴν τῶν αἰώνων τὴν ὁδὸν
τούτων, καὶ οὐκ ἦν ἡδυνήθη ὑπεξελθεῖν αὐτῷ δι' ἡμᾶς·
ἐπειδὴ περ ἡμεῖς καί ποτε ἐν ἑσμεν, διὰ τὴν γέννην καὶ τὸ
αἶμα· ὥς οὖν γὰρ οἱ ἐπὶ αἰῶνες τοῦ κόσμου τούτου,
οἱ χρόνοι μετρούμενοι, οὐ συνετελέσθησαν· μετὰ δὲ τὸ
πλήρωμα αὐτῶν, τότε σρεῖ πνεῦμα φθερόν ὁ Θεὸς ἐπὶ
πάντα τὴν γῆν, καὶ συσχησονται τὰ ὅσα τῶν ἀνθρώ-
πων, ἕκαστον πρὸς τὴν ἀρμονίαν αὐτοῦ καὶ ἐκρυσμώσου-
σιν καὶ κολληθήσονται· καὶ ἀναθήσεται ἐπ' αὐτὰ νεῖρα
καὶ σάρκες, καὶ δοθήσεται ἐκάστῳ τῷ σώματι ἡ ψυχὴ
αὐτοῦ ἀσφαρτος ἀπολυθεὶς τῶν σκελῶν, ἐφ' οἷς οὖν καὶ
ἀποκλείσται. Καὶ τότε σελπίσει ὁ Ἀγγελὸς φωνὴ καὶ
τρομερὴ, καὶ ἀναστήσονται οἱ νεκροὶ ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ.
Καὶ καταθήσεται ὁ Κριτής, καὶ ἀποθήσει ἐκάστῳ κατὰ
τὰ ἔργα αὐτοῦ. Καὶ τετυκαῖτα λοιπὸν ἀρχὴν δέχεται ὁ
ὁρθὸς αἰὼν, καὶ καθὼς φησὶν ὁ Σολομών· Δις μερίδα
τοῖς ἐπὶ καὶ γε τοῖς ὀκτώ, Πλήρωμα δὲ οὗτος ὁ αἰὼν
οὐ κέκτηται· ἄξει δὲ τοὺς δικαίους ἐν συσχηρῇ εὐφρο-
σύνῃ, καὶ κολάσει διηνεκῶς τοὺς ἀμαρτωλοὺς. οἱ γὰρ ἄν-
θρωποι, σθηρτοὶ καὶ ἀλάνατοι ἐσονται μετὰ τὴν ἐν νε-
κρῶν ἀνάστασιν, διηνεκῶς τε ὁ παραδείσος, καὶ ἡ κίλισις
ατελεύτητος, καὶ ὁ αἰὼν ἀσυντέλεστος καὶ ἀπέραντος·
αἰὼν γὰρ ἐρμηνεύεται ἐκτενέμενος ὢν οἷς εἰς τὰς ἀπε-
ράντους καὶ ἀπροοδευτοὺς κατειρήσεις, ἄχρον ἢ πλήρωμα
μὴ κέκτημενος τὸ σύνολον.

E

Ἐπιφάνιος εἶπεν· Ποῖον ἐστὶν δεύτερον δημιουργήμα
τοῦ Θεοῦ; Ὁ Ῥοσιος λέγει· Οἱ αἰῶνες πρῶτον αὐτοῦ
κτίσμα περήνασιν· ἐπειδὴ γὰρ ἀσώματος ἐστὶν ὁ Ὑψι-
στος, ἐν πρώτοις ἀσώματων, νοερῶν τε καὶ ἄϋλων, τὸν περὶ
αὐτὸν ἐδημιούργησε κόσμον. Ἐπιφάνιος εἶπεν· Αἱ τῶν
οὐρανῶν δυνάμεις στρατηγίαι ἐκ μιᾶς προήχθησαν εἰς
τὸν κόσμον εἶναι, ἡ ἐν καθ' ἑν, ὡς ἡ κτίσις; Ὁ Ῥοσιος
εἶπεν· Ἡδύνατο καὶ ἐνὶ λόγῳ πάντας τοὺς αἰῶνας
παραστήσαι τῷ φθερῷ θρόνῳ τῆς δοξῆς τοῦ Θεοῦ τῆς
ἀστέκτου· ἀλλ' ὡς περ τοῦ τῆδε κόσμου ὁρώμενα στοιχεῖα
ἐν καθ' ἑν ἐδημιούργησαν, οὕτω καὶ τὰς αἰῶνας στρατηγίας
τελειοποιήσονται. Δημιουργήσας δὲ τὸ πολύμορφον πνεῦμα
τῶν αἰώνων, ἀπ' αὐτοῦ ἐλάθεν, ὡς ἀπὸ ζωῆς τὸ σῶμα, καὶ
τὰς ἀρχάνους καὶ πανσῆας δυνάμεις τῶν οὐρανῶν
δυναμῶν

F

A. NICET.
CO. EVO
EX MSS.

A δυνάμεων ἀποκαταστήσας ἐδημιούργησεν, ἐν πρώτοις τὰ Χερουβίμ, ἔπειτα Σεραφίμ, εἶτα τοὺς Θρόνους, τὰς Κυριότητες, τὰς Ἀρχάς, τὰς Ἐξουσίας, τὰς Δυνάμεις, τοὺς Ἀγγέλους καὶ Ἀρχαγγέλους, τῶν ἁνὼ ἀπείρων μυριάδων καὶ χιλιάδων τῶν οὐρανίων δυνάμεων, Μιχαήλ καὶ Γαβριήλ, Οὐριήλ καὶ Ῥαφαήλ, καὶ Σαμυήλ, οἱ πρωτεύοντες τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων. Οὗτος ὁ Σαμυήλ ὑπάρχει ὁ σατάν, ὁ ῥιζεὶς ἐκ τῶν οὐρανῶν, οὐκ ἐπειδὴ οὐ προσεκύνησε τὸν Ἀδὰμ, καθὼς τινες μυθολογοῦντες ὑπειλήφασιν (Καὶ δὴ οὐκ ἦν ἄνθρωπος εἶναι πλάσθεϊς) ἀλλὰ ὅτι ἐνενόησε στήσαι τὸν θρόνον ἐν νεφέλῃς, καὶ ἕσεσθαι ὅμοιος τῇ Ὑψίστῃ, ὥστε τὴν δόξαν Κυρίου περιεφθόνησεν, καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸν ὁ Θεὸς κατεκροτήμυσεν ἀνωθεν κάτω σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ, μεθ' ὧν ταῦτα ἐβουλεύσατο. Ὑψίστης οὖν μεγάλως ὁ Θεὸς ὑπεστήσατο, μέτρῳ ἀνθρωπίνῳ μὴ ἀριθμυμένους, καθὼς εἶπεν ὁ μονογενὴς Λόγος τοῦ Θεοῦ τῷ μακροβίῳ Πέτρῳ ἐν τῷ κειρῷ τοῦ πάθους αὐτοῦ. "Οὐκ ἠδυνάμην πλεῖους ἢ δώδεκα λεγεῶνας παραστήσαι Ἀγγέλων. "Θῆεν οὖτοι ἐξέπεσον, ἐκείθεν ὁ χορὸς τῶν σωζομένων ἀνάγεται, ὅπως συναπληρωθῇ τὸ δέκατον τάγμα τῶν Ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ. c Δῆλον οὖν ὅτι δευτέρῃ φορᾷ αἱ ἅνθρωποι στρατηγαὶ ἐπελεσιουργήθησαν.

d Ἐπιφάνιος εἶπεν. d Τρίτον ὁ Θεὸς τί ἐποίησεν; "Ἐφη B ὁ "Οσίος. Ἐποίησεν Ἐρεβός καὶ χάος, σκότος καὶ ὕδωρ, πῦρ καὶ ἡμίλην, καὶ τὰ ἀφεργῇ χωρία τῶν καταρχονίων. Τότε ὕδωρ οὐκ ἦν ἐστὼς, ἀλλὰ κλυζόμενον καὶ κινούμενον· πνεῦμα γὰρ Θεοῦ ἐπεσφύρειτο, ὡς φησὶν ἡ Γραφή, ἐπάνω τοῦ ὕδατος, καὶ εὐθυπύρως ἐπήγαγεν αὐτῇ εὐθείᾳ, καὶ περιέβαλε τὸ πνεῦμα τοῦτο. Οὐχὶ το πνεῦμα τὸ ἅγιον ἦν, μὴ γένοιτο, ὡς τινες ὑπειλήφασιν· πνεῦμα δὲ ἦν καὶ αὐτὸ δημιουργηθὲν, ἀφ' οὗ οἱ ἄνθρωποι ἐτελεσιουργήθησαν. Ἐπιφάνιος εἶπεν. Πῶς ἐστὶν ὁ γεννητὸς Πατήρ, καὶ ὁ γεννηθεὶς Υἱός, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; "Ο "Οσίος εἶπεν. Ἐκ τῆς τοῦ συνθέσεως ἐστὶν τὸ πᾶν κατοπεύσας· νοῦς γὰρ ὁ Πατήρ, λόγος ὁ Υἱός, πνεῦμα ἐκείνη ἡ εὐπνοία, δι' ἧς τὸν αἰσθητὸν ἀνσπνέομεν· καθάπερ γὰρ νοῦν τις ἴδιον κέκτηται, ὁ δὲ νοῦς λόγον καὶ πνεῦμα, συσσοχοῦσι δὲ εἰς ἓνα σὺν τῷ σώματι ἀνθρώπου· νοερά γὰρ ἡ ψυχὴ, καὶ λογικὴ, καὶ πνευματικὴ κεχηματίζεται, ἀλλὰ τε ἡ τῆς ψυχῆς ὑπόστασις, ἀλλὰ τε ἡ τοῦ νοῦς, ἐτέρᾳ τε ἡ τοῦ λόγου, ὡς οἰμοῖ· ἀλλὰ μία τῶν ἐγκατέρων ἡ οὐσία, ὡς πρόδηλον, καὶ μία ἡ φύσις, καὶ αὐτὴ καὶ ἐνέργεια, καὶ ἐν αὐτῶν τὸ βέλγημα πάρεξ τοῦ σώματος. Καὶ ταῦτα ἐρεῖν καὶ τὰ περὶ τῆς Θεότητος, καὶ ἐνέργειας πνεῦμα Θεοῦ, νοῦν Πατέρα, καὶ λόγον τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱόν· διὰ γὰρ τῶν τριῶν τούτων ὑποστάσεων εἰς Θεὸς καὶ ὁράται καὶ κηρύσσεται θεοπροπῶς.

C Ἐπιφάνιος εἶπεν. Ἀρὰ γὰρ τὸ θεῖον ἀνθρωπώμορφον ἐστὶν; e Ὁ μακρόβιος ἔφη. Μὴ γένοιτο τέκνον· οὐ γὰρ ἐστὶ, ὡς ἔφη ἀνθρωπώμορφον, οὔτε ὅμοιόν τι καί τιματι· ἀλλ' οὔτε ὅμοιον αὐτὸν τις ὡς ἐστὶ, ἵνα τὴν αὐτοῦ μορφὴν διακρίσκει. Ὁράται δὲ Θεὸς πολλάκις τοῖς ἐκλεκτοῖς αὐτοῦ, σχηματίζων ἐαυτόν, ὡς ἡ δύναμις ἀπαιτεῖ τῶν βουλομένων ἰδεῖν αὐτόν. Ἐπιφάνιος εἶπεν. Πῶς ἐστὶν ὁ Χριστὸς Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἐν τῇ θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι κεκτημένος ὑπόστασιν; εἰς δὲ πάλιν Υἱὸς διπλάσις ταῖς φύσεσι προσσγορεύεται; "Ο "Οσίος ἔφη. Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, καθὼς ἔφη Ἰωάννης· ὁ θεολόγος, σάρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, οὐκ ἐλλοιωθεὶς τοῦ εἶναι Θεός, ἀπαγε· ἀλλ' ὅς ὁ Θεὸς οὗτος Λόγος καὶ ἄνθρωπος ἐν ἀληθείᾳ ἐγένετο, βρωτείου ἔχων φύσιν καὶ βέλγησιν, μία τε ἦν ἡ τῶν ἐκτερέων ὑπόστασις, οὗο τε οὐσία, ἐν τῇ πρόσωπον τῆς θεότητος· ἐπειδὴ ἐκ τοῦ θεϊκοῦ Λόγου ἐπάγει τὸ τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ σεβάσμιον πρόσωπον. Εἰς δὲ Υἱὸς οὐνομάζεται, καθότι ἐκ μιᾶς ὑποστάσεως ἡ ἀνθρωπότης αὐτοῦ καὶ ἡ θεότης σχηματίζουσιν. Καθάπερ πολλάκις καὶ ἡ ἀπυλὴ φύσις τοῦ ὕδατος πεπηγῶσα δύο προσγορίας f [δέχεται]. Καὶ γὰρ ὅτε ἐστὶ ὕδωρ ἰδιόζων, μίαν ἔχει προσγορίαν· ὅταν δὲ εἰς πάρος κατανεχθῇ, ἐπ' ἀντήνας καὶ ἄλλας προσγορίας προσλαμβάνει τοῦ καλῆσθαι τάγος. Αὐτοῦ τοιοῦτον τρόπον καὶ ὁ Θεὸς Λόγος· ὥς ὅτε οὐκ ἐσαρκώθη, ἔκονε Θεὸς μόνον· μετὰ δὲ

et congregabuntur ossa hominum, in suam quodque D sedem ac ordinem congmentanda et conjungenda, sistetur tamen cursus in fine mundi,, nec non nervis carnibusque contegenda: tum sua etiam cuique corpori restituetur anima, incorruptibilis postquam manens soluta fuit tabernaculo suo, in quo nunc inclusa detinetur. Tum et Angelus tuba canet cum magno sonitu ac tremore, et resurgent in ictu oculi omnes mortui, et descendet e cælo Judex redditurus unicuique secundum opera ejus. Tum vero tandem aliquando seculi octavi principium aderit; quemadmodum et Salomon loquitur: Da partem septem, nec non et octo. Hoc porro seculum, numquam complendum, transigetur a justis in gaudio incomparabili, a peccatoribus vero in pœnis indesinentibus. Homines quippe, post resurrectionem mortuorum generalem, mori aut extingui non poterunt; perennabit paradisi cœlestis, inferni tormenta non terminabuntur, seculum ipsum in omnem æternitatem sine modo ac fine extendetur: αἰὼν quippe seu seculum, Græcis explicatur αἰὲ ὧν seu semper existens, utpote quod terminum nescit, quod indesinenter currit, quod ad sumum pertingere aut compleri omnino nequit.

159 Resumens Epiphanius: Quodnam alterum, ait, Dei opus? Respondet Andreas: Jam dixi primo loco secula producta esse: quia enim corporis expers est Altissimus, illam imprimis partem mundi, quæ incorporea, intelligibilis, nullius materiæ admixtione gravata, ipsique vicinior est, moliri cœpit. Et Epiphanio quærente; Virtutumne cœlestium universus exercitus, pariter an divisim, ut reliquis creaturis factum, aliæ aliis succedentes, in mundum introductus esset: ita disseruit B. Andreas: Potnit quidem Deus omnes omnino Angelorum legiones, verbo unico productas, circum tremendum inaccessibilis gloriæ suæ thronum collocare simul: verumtamen, sicuti quæ videmus mundi hujus inferioris elementa atque principia successive inolitus est; sic et spirituum Angelicorum, qui cœlos incolunt, alios aliis successisse, dicendum videtur. Condito autem illo, quem diximus, spiritu multiforini seculorum, desumpsit inde (quemadmodum corpora formavit e terra) quo purissimos sanctissimosque cœlestium virtutum genios faceret; ac primo quidem loco Cherubinos, deinde Seraphinos, postea Thronos, tum Dominationes, Principatus, Potestates, Virtutes, Angelos, Archangelosque. Illorum vero numero infinitorum spirituum primas tenent Michael, Gabriel, Raphael, nec non Samael, qui mox e cælis dejectus, Satanas factus est; non quia adorare Adamum renuit, uti quidam fabulatores suspicati sunt; necdum enim formatus erat homo: sed quod induxerit in animum, collocare in nubibus thronum suum, volneritque similis esse Altissimo, gloriam ei suam invidens; hinc Deus illum, cum toto ejusdem consilii exercitu, e summo in imum præcipitem dedit. Constituit igitur Deus ordines Angelorum permagnos, quorum humano computandi modonumerus inveniri non potest; quemadmodum unigenitus Dei filius Passionis suæ tempore B. Petro dixit, posse se plusquam duodecim legiones Angelorum exhibere. Nunc vero unde spiritus illi superbi exciderunt, eo homines, qui salvantur, numerosi ascendant; ut decimus Angelorum Chorus suppleatur. Manifestum itaque est, secundo loco productos esse spiritus cœlestes.

160 Quærenti iterum Epiphanio: Quid porro Deus condidisset loco tertio; Erebum, respondit Andreas, et chaos, tenebras et aquam, ignem et nebulas et cæcam inferorum regionem. Tunc aqua non stabat immota, sed fluctuabat et agitabatur: Spiritus quippe Domini, ut loquitur Scriptura, ferebatur super aquas, rectoque procedens tramite illas undiquo

D
sistetur tamen
cursus in
fine mundi,,

Ecc. 11. 2

et in æterni-
tatem bonam
malamve mu-
tabitur.Conditis au-
tem seculis
docet,
15creatos esse
novem choras
Angelorum,

F

et postea quæ
sub cælo sunt

A undique fovebat. Neque tamen putes, illum, de quo hic agimus, Spiritum fuisse sanctum, uti quorundam fert sententia; sed et ipsum creatum ab eodem artifice, a quo venti producti sunt. Denuo interroganti Epiphanio, Quo pacto Pater, genitor: et Filius, genitus; et Spiritus, sanctus esset: Id, inquit Andreas, ex compositione hominis bellissime datur intelligi. Mens siquidem nostra Patrem, ratio Filium, spirandi attrahendique aerem facultas Spiritum adumbrat: quemadmodum enim sua cuique mens, menti vero sua ratio et spiritualitas inest, ita unum cum corpore constituunt hominem. Anima quippe intellectualis, rationalis, et spiritualis est: et alia quidem animæ, alia mentis, alia rationis hypostasi, uti puto: at vero substantia, natura, operandi vis, atque voluntas, in his una eademque deprehenditur extra corpus. Atque hæc ipsa cum divinis velim sedulo compares, reperturas utique spiritum pro Spiritu Dei sancto, mentem vero pro Patre, rationem pro Filio ejus unigenito esse: per tres enim hypostases hæc unus et cognoscitur et predicatur, ut par est, Deus.

Adumbrat
trium Perso-
narum in
una Deitate
substantiam.

et in una
Christi Perso-
na naturarum
dualitatem.

B

161 Dictis hisce Andree ita subjicit Epiphanius: An itaque Dens humanam habet formam? Cui Andreas. Nequaquam, fili mi; non enim humanam, quam ais, speciem, nec similitudinem creaturæ cujusvis habet: imo neque vidit illum quispiam, sicuti est, ut qualiter se habeat ejus forma, narrare possit: sed quando electis suis apparet, quod sit creherrime; assumpta forma alia, accommodat sese imberillitui desiderantium aspectum suum. Quomodo autem, interrogat Epiphanius, Christus simul Deus est et homo, in Deitate vero et humanitate quomodo subsistentiam habet? Quomodo itidem unus dumtaxat cum sit Filius, naturam habere duplicem asseritur? Quæ ita solvit S. Andreas: Verbum divinum, uti loquitur S. Joannes Theologus, caro factum est et habitavit in nobis, non amissa Deitate, nullo modo; sed illa retenta idem Verbum vere homo factum est, mortali assumpta et natura et voluntate: utriusque autem una erat substantia, substantiæ binæ, una Deitatis persona: quoniam ex Verbo divino provenit veneranda persona humanitatis illius: nuncupatur autem Filius unus, propterea quod in una subsistentia humanitas divinitasque consistent. Sic non raro fluida aquæ natura, in glaciem durata, duplicem accipit nomenclaturam; nam cum aqua simpliciter est, unico dumtaxat appellatur nomine; cum vero ipsam gelu congeliat necesse omnino est et aliam proferre nomenclationem, et glaciem vocare. Eodem plane modo se Deus Verbum habet; quamdiu incarnatum non fuit, audivit solummodo Deus: postquam vero incarnatum fuit, et Deus Verbum et Filius hominis appellari cœpit: unus filius ex duabus naturis.

Joan. 1. 14

C

Supra cælum
visibile aquas
esse ait:
Ps. 103. 3

162 Dic porro, ait Epiphanius, Cælum istud, quod oculis intuemur nostris, quid tandem habet, quo superne tegatur? Et S. Andreas: Quemadmodum partem cœli inferiorem sæpe conspectui nostro eripiunt nubes; ita et pars ejus superior multa aquarum vi oblecta est; testante Propheta David, Qui tegis aquis superiora ejus. Epiphanius rursum: Quot cœles, esse putas, unumne cum Moyse, an et plures? Ad quæ Sanctus: Moyses quidem Judeis, in ignorantie caligine versantibus minimamque ad lucem cæcotentibus, isthæc cecinit; In principio creavit Deus Cælum visibile et terram, cælum unum significans. Beatus vero Paulus, qui et ipse in lege nova gratiæ Legislator fuit, elata voce ita exclamavit: Deus novit hominem ejusmodi raptum usque ad tertium cælum. Ille de cælo uno, quod oculis patet, loquitur; Apostolus autem, et illud et alios insuper cœlos, qui non videntur, asserit esse. Par itaque est, fidem habeamus recentiori potius Legislatori: cum certitudine, veritate, auctoritate majori subnixi sint, quæ lege nova comprehenduntur.

supraque has
Angelos,

et supra hos
Christum;

supra omnia
vero in parte
diffusam
Deitatem.

163 Ille Epiphanius: In cælo, inquit, sunt rationabilium spirituum exercitus, quos super Deus ipse eminet: id capio. Verum supra Deum quid tandem reperitur? id, amabo te, nunc declara. Et Andreas: Per Jesum, ait, sublimes tu quidem et portentosas ponis quæstiones! Verumtamen et illas tibi explicatas dabo. Sublimiori cunctis virtutibus intelligentia præditi loco residet Deus, cujus ad dexteram Christus Dominus admirabilem thronum, instar fulguris rutilantem, occupat: ex ipso autem tam vehementes procedunt luminis radii, ut cœlestes spirituum ordines perstringantur. Supra Deum copiosus aer, electrum specie sua, candore nivem referens, in sublime extenditur; sed illo sublimior Deus: et rursus in altitudinem immensam et latitudinem, pelago vastissimo parem, aer ille diffunditur; sed et hic ubique Deus. Ceterum, fili mi, quatenusque in partem altitudinis istius conjeceris oculos, nullum usquam aeris terminum assequeris, uti nec ipsius Divinitatis. Abyssus enim abyssum invocat, videlicet admirabilis essentiæ ac fulgoris Deitatem, nulla oratione explicandam. Talia loquentem miratus Epiphanius: Unde tibi, inquit, rerum istarum tam prompta notitia et explicatio, quasi semper in his cognoscendis versatus esses? Reponit vir Sanctus: Cum oculos mentis interiores aperuerit atque illuminaverit enipiam Deus; plurima ille et videt et cognoscit, et cognoscendo obstupescit.

Maji T. VI

τὸ σαρκωθῆναι, καὶ Θεὸς ὁ Λόγος, καὶ Υἱὸς ἀνθρώπου ὀνομαζόμενος: g [εἰς Υἱὸς ἐκ δύο φύσεων].

Επιφάνιος εἶπεν· Ὁ οὐρανὸς ὁ ὁρώμενος ἐπάνω αὐτοῦ τί ἔχει ἐπιστεγάζων; Ὁ Ὅσιος εἶπεν· Ὡς περ ὑποκατο τὰ νέφη τοῦτον καλύπτουσιν, οὕτω καὶ ἐπάνω τῇ φορᾷ τῶν ὑδάτων ἐστέγασται. Λέγει γὰρ ὁ Δαυὶδ· Ὁ στεγάζων ἐν ὑδάσι τὰ ὑπερῶα αὐτοῦ. ἡ Ἐπιφάνιος εἶπεν· Ἄρα ποσοὶ οὐρανοὶ δοκοῦσιν εἶναι· εἰς κατὰ τὸν Μωϋσῆν, ἡ καὶ ἄλλοι; Ὁ Ὅσιος εἶπεν· Ὁ μὲν Μωϋσῆς τοῖς ἐν σκιᾷ καὶ τῇ λύγῃ ἡπροσκλημένοις Ἰουδαίοις ταῦτα ἔλεγεν, ὅτι ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν φαινόμενον καὶ τὴν γῆν, ἕνα οὐρανὸν σημαίνων. Ὁ δὲ μακάριος Παῦλος, καὶ αὐτὸς νομοθέτης ὢν τῆς νέας χάριτος, ἐπέκραγε λέγων· Ὁ Θεὸς οἶδεν ἀρπυγίαν τὸν τοιοῦτον ἀνθρώπον ἕως τρίτου οὐρανοῦ. Ἐκείνος λέγει ἕνα τὸν οὐρανὸν τὸν ὁρώμενον· ὁ δὲ Ἀπόστολος καὶ τὸν ὁρώμενον καὶ τοὺς μὴ βλεπομένους. γὰρ οὖν πιστεύειν τῇ νύκτι νομοθέτῃ τὰ γὰρ τῆς νέας χάριτος πληροφορίας συνάμυστα καὶ πάσης ἀληθείας καὶ σεμνότητος.

Ἐπιφάνιος ἔφη· Ἐν τῷ οὐρανῷ εἰσι τὰ νοερά θεία στρατεύματα, καὶ ἐπάνω τούτων ὁ Θεὸς ἐστίν· ὑπεράνω δὲ τοῦ Θεοῦ τί ἐστίν; ἀπαγγειλὸν μοι παρακληθῶ. Ὁ Ὅσιος λέγει· Μὰ τὸν Ἰησοῦν ὑψιλὰ καὶ ἄνορμα λέγεις ἐρωτῶν! πλὴν ἐρῶ σοὶ καὶ αὐτό. Ἐπάνω πάντων τῶν νοερῶν δυνάμεϊν ἐστίν ὁ Θεός, καὶ ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ καθίσταται ὁ Χριστὸς ἐπὶ θρόνου φοδεροῦ, ὡς ἀστραπὴ χρηματίζουσα· σπυγερὰ δὲ φοδερὰ φοδεροῦ φωτὸς ἀπ' αὐτοῦ ἐκπορεύεται διαστρέφοντα οὐράνινα τάγματα. Ὑπεράνω δὲ τοῦ Θεοῦ ἐστίν ἀγρὸς περὶ ηλεκτροῦ, λευκὸς ὡσεὶ χιτῶν, καὶ οὕτως ὑπάρχει εἰς ὕψος ἀπλήρωτον, καὶ ἐπ' αὐτῇ ἡ θεότης, καὶ πάλιν ὑπάρχει εἰς ὕψος φοδερον καὶ αχρῶν πύλας ὁ αὐτὸς ἐκείνος, καὶ ἐν αὐτῇ ἡ θεότης. Λοιπὸν, τίλλων, πληρωμα οὐκ ἐστίν τοῦ ὕψους ἐκείνου, καὶ ἐνθεν ἰδοὺ ἡ ἐκείνην τοῦ οὐτοῦ ἀχρῶν γὰρ ποτε οὐχ ἐνρίσκει τοῦ αἵρος καὶ τῆς ἀοράτου θεότητος· ἄβυσσος γὰρ, ἄβυσσος ἐπικραλεῖται τὴν τῆς θεότητος φοδερον οὐσίαν τε καὶ ἀστραπὴν καὶ ἐκαπαυρητὸν θεότητα. Ἐπιφάνιος λέγει· Πόθεν ταῦτα ἐπ' αὐθιγῇ οὕτως γνώσκεις καὶ λέγεις, ὡς πάντοτε αὐτὰ ἐπιστάμενος; Ὁ Ὅσιος ἀπεκρίθη· Ὡς τινι ὁ Θεὸς τοὺς νοερούς αὐτοῦ σφραγισμῶς ἀποκαλύψει καὶ φωτίσει, πολλὰ βλέπει καὶ ὅσα, ἅπερ καὶ βλέπων ἐξίσταται.

F

ANNOTATA.

A NICEP.
CO. 850
EX MSS.

a MS. Vatic. "πιστοπὴ" ; εἰ δὲ ἀμφοτέρωθεν καὶ ἡ ἐν ταῖς δικαίαις ψυχῇς γνώρισμα.

b S. Agathonici ecclesia, Palatio vicina, eidem denique circa annum 580 inclusa fuit a Tiberio Imperatore, de qua porro videri potest Canguis lib. 4 cap. 6 n. 5.

c Quotannis semel, in die Epiphaniarum, Græci aquam benedictam conficiunt, in magno ud id paraprato vase, instar fontis baptismalis; quod vas hic φαλῆς, in Euchologio vero Gour pag. 449 φαλῆα nuncupatur.

d Quamquam locus hic satis intelligi possit; lubet tamen ex MS. Mazar. eundem paulo variantem ad-

ferre, ut eligas, qui magis placeat; habet autem sic: Δῆλον οὖν ὅτι δεύτερον ποίημα αἱ ἀνθρώπων στρατηγίαι εἰσὶν.

e Tota hæc quæstio cum responsione sua desideratur in MS. Mazar.

f Addit MS. Vatic. ἡ λογισθίσειται.

g Ibidem legitur: πλουτοῦσα ὡς ἡ ἐνδοξίαις.

h Pluribus hæc dictum MS. sed obscurus: εἰς υἱὸς τοῦ Θεοῦ διὰ τὸ μονοδικὸν ταῖς ἐπ' ἀλλήλοις οὐσίαις ἐν ἐνυπόστατον

i Ibidem additur: Ἀπόκρισιν δὲ πάλιν διὰ τὴν ἐπίβασιν διδούς.

k MS. Vatic. interjicit οὐδούλη: non capio.

CAPUT XXI.

Varias Scripturas natura que phænomena explicat Epiphanius Andreas.

Επιφάνιος λέγει· Τίνα λύσει ἔχει τὸ ἐπὶ τοῦ Κυρίου εἰρημὸν· Εὐχεσθε ἵνα μὴ ἡ φυγὴ ὑμῶν γένηται χειμῶνος, μὴ δὲ σαββάτω; Ὁ Ἅγιος εἶπεν· Ἐπειδὴ εἶδον ὁ μέγας ὀφθαλμὸς ὁ προειδὼν τὰ ὁράτα καὶ τὰ αὐράτα ὡς προγνωστικῆς, ὅτι μέλλει Ἱερουσαλὴμ παραδιδώσθαι εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων εἰς ἀπειρον ἐξέλκεσθαι διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν, προεῖρκεν αὐτοῖς ταῦτα· ὅτι ἐάν γένηται ἡ φυγὴ αὐτῶν ἐν σαββάτῳ κατὰ τὸ ἔθος αὐτῶν ἐν ταῖς σαββάταις ἐπὶ κράδεσσιν καίμενοι, καὶ ἀνυστῇσι πῶς μὴ ἔχοντες καὶ φυγεῖν, ἄρδην ἐμπεσοῦνται εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν· ἐν τῷ δὲ χειμῶνι οἶμαι, διὰ τὸ κρύος καὶ διὰ τὸ ἀέριον τῶν ὁρέων, ὅτι εἰ καὶ φύγωσι, ποῦ ἔχουσι κρυβῆναι, βίβας οὐκ ἔχοντες πολλὰς τοῦ χειμῶνος ἐν ταῖς ὁρεσίν; Τὸ δὲ σλαθὲς ἐκινεῖτο, καθὼς αὐτοῖς προφητεύσας ὁπερ εἶπεν γὰρ, ὅτι λίθος ἐπὶ λίθου ἐνθάδε οὐχ εὖρεθήσεται, καὶ ἐγένετο οὕτως. Μετὰ τινος γὰρ καιροῦ ἐλθὼν ἀπὸ Ῥώμης α [Οὐδισσισινὸς καὶ Τίτος ὁ τοῦτου υἱός], κατὰ τὸ ῥήμα Κυρίου πάντα αὐτοῖς τὰ δευρὰ ἐπετίλεσεν, ὅσα αὐτοῖς ὁ δημιουργὸς προκηρύξατο.

Επιφάνιος εἶπεν· Τί εἶπεν ὁ Προφήτης, Ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἐρεῖγεται ῥῆμα, καὶ νύξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γνώσιν; Ὁ Μακάριος ἔφη· Ἐγγισον τῷ Ἰερὸν καὶ εὐρίσεις τὸ ζητούμενον· b [Ἡμέρα γὰρ ὁ Πατὴρ μαρτυρῶν τῷ Υἱῷ] καθὼς φησὶ ὁ Υἱὸς ὁ βαπτιζόμενος· ῥῆμα τὸ ἐν μέσῳ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, καθότι ἐν αἰδοὶ περισσεύει ἐκεῖσε ἐκπέσει. Πούλος γὰρ ὁ Ἀπόστολος λέγει περὶ τοῦ Πνεύματος, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστιν ῥῆμα Θεοῦ. Νύξ δὲ ὁ Προδρόμος πρὸς τὴν θεότιτον συγκαίνιμον, νύξ δὲ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι· Γνώσις δὲ, ἡ ἀναγγελλομένη παρὰ Ἰωάννου ταῖς Ἰουδαίαις, πίστις.

Επιφάνιος λέγει· Ἄρα τὸ ὕδωρ, τὸ ἐκ τῶν νεφελῶν c βροχαστημένως ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατερχόμενον ἀπορρέει, εἰπεῖν ὅτι ἵσθαι ἐν ταῖς νεφέλαις ἀνάγεται; Ὁ Ἅγιος εἶπεν· Τοῦτον μου τίθημι, φησιν ὁ Θεός, ἐν ταῖς νεφέλαις. Τοῦτο οὖν τὸ τῶν προστάξει Θεοῦ συνάγει ὕδατα θαλάσσης ὡς εἰς ἀσκὸν, καὶ τίθησιν ἐν ταῖς λαγύραις τῶν νεφελῶν, καὶ ὡς νεύσει ὁ Θεός ὑπὸν δοθῇσι τῇ γῇ, ἀναδίδεται πνεύματος ἵγως· σφοδρὸς ἐκ τῆς γαστρὸς τοῦ τῶν, καὶ τὸ πνεῦμα ἐκεῖνο θρόνικόν ἐστι καὶ ταρακτικόν. d Ὅτε οὖν τοῦτο προσέβη, καὶ παρώσῃ τὰ νέφη, καὶ διωχθήσῃ αὐτὰ, τότε πάλιν ἀναδίδεται ἕτερον πνεῦμα ὑδατοφόρον, βρύχον καὶ αὐτὸ βροντῶν, καὶ ἐμπέπηλινε τὰς νεφέλας τοῦ ὕδατος· ὥσπερ γὰρ σπύγγον πληροῦν αὐτῆς. Καὶ μετὰ τοῦτο ἀνοίγεται ἕτερος θησαυρὸς ἐκ τῶν τῶν κατεχόντων, καὶ προσέρχεται τὸ πνεῦμα τὸ ἐξ αὐτοῦ μετὰ βροντῆς, ὅδον ποιῶν τῇ ἐρχομένῃ ὕδατι ἐπὶ τὰς νεφέλας. Οὕτως οὖν ὁσάκις ἀνοίγεται θησαυρὸς ὑδατοφόρος, καὶ βρονταὶ ἀκούονται· βροντὴ γὰρ προπορεύεται τοῦ ὕδατος· πολλάκις δὲ καὶ δι' ἄλλου βροντῆς βρέχει. Οὐκ αἰτὰ δὲ ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα ἀφ' ἐστῶν νόσους, ἀλλ' ὁ Θεός· πῶς τοῖς Ἀγγέλοις αὐτῷ διευθύνοντας κατεστήσαντο, καθὼς καὶ ἐπὶ πάντα τὰ στοιχεῖα τοῦ οὐρανοῦ.

Hinc ad alia deflectens Epiphanius: Qui, ait, istud explicandum est, quod dixit Dominus: Orate, ut non fiat fuga vestra in hieme vel sabbato? Quoniam, inquit Andreas, perspicacissimus Dei oculus, qui tam sub aspectum cadentia, dudum ante cognoscit ac prospicit; illud quoque providebat, fore ut Hierusalem traderetur in manus Romanorum, ob incredulitatem suam funditus evertenda; hinc istud vaticinium protulit. Nam si fuga in sabbatum aut hiemem incidisset; more suo jacentes per sabbatum in grabatis Judæi, unde nec surgere ipsis nec fugam capessere fas est, hostium manus ne utique evadere potuissent: ne autem in hiemem fuga incidat, putem, orare jubet, quod frigore tunc omnia rigeant et montes invii sint: quod si etiam fugerint, nullum ubi lateat recessum inventuri sint, prohibente id hieme, in montibus inclementer sæviante. Exitus autem prædictionem Christi veram fuisse cumulate satis comprobavit: quod enim dixerat, Lapidem super lapidem istuc non reperiendum, ita patuit eventu: annis siquidem post aliquot, adveniens Roma Vespasianus cum filio Tito, universa, quæ vaticinatus erat Dominus, mala super eos induxit.

165 Aliud iterum Epiphanius: Quid sibi vult illud Prophetæ; Dies diei eructat verbum, et nox nocti annuntiat scientiam? Respondet Andreas: Adi Jordaneni, reperturus utique quæsi tui solutionem. Dies enim Pater est, testimonium perhibens Filio; quemadmodum et Filius baptizatus, lux est: Verbum, quod ibi inter utrumque mediat, Spiritus sanctus, qui in specie columbæ illuc descendit; quique ab Apostolo Paulo appellatur: Gladius spiritus, quod est verbum Dei. Noctis porro nomine venit Prodrumus, nox utique, si cum Divinitate comparetur; nox item et Judæi. Scientia denique, annuntiata Judæis a Joanne, fidem designat.

166 Tum Epiphanius: Num illa, quam e nubibus depluere aquam videmus, e cælo descendens huc allabatur, an aliunde in nubibus coacta? Quæ in hunc modum solvit Andreas: Pono arcum meum in nube, dicit Dominus. Hic arcus, ita statuente Deo, cogit aquam maris veluti in utrem, reconditque in sinus et receptacula nubium; cumque ex nutu Dei pluvia terris immittenda est, ingentem sonum emittit spiritus ex arcu medio, violentus turbulentusque. Quando igitur prodit ille, nubesque coegit ac madefecit: tunc rursus alius prodit spiritus, aqua pene difflucens, qui et ipse tonitru excitat; et nubes, non aliter quam spongiam, aqua replet. Post hæc aliud panditur aquarum receptaculum,

Explicat loca de fuga Judæis prædicta a Christo, Matt 24, 20 E

Psal 18, 3 eodemque indicato Joanni Baptistæ.

Eph. 6, 17

Quæ causa pluviarum,

Gen. 9, 13

et tonitru

A culum, proditque spiritus cum tonitru, viam faciens venientibus ad nubes aquis. Quoties autem aperitur hoc receptaculum, toties subsequitur pluvia et tonitru auditur : illud enim pluviam præcedit; quamvis tamen non negaverim, sæpe terram irrigari pluvia, illo non prægresso. Neque vero, elementa ista per se ipsa pluunt; sed Dominus Deus constituit Angelos suos, qui uti cetera omnia cæli signa, sic et isthæc dirigunt atque gubernant.

167 Porro sciscitandi Epiphanio; Cur Christus Dominus S. Joannem Theologum cognominaverit Tonitruī filium : Quia, respondet Andreas, ut mea quidem fert sententia, ex inexhausto fonte Domini, qui arcanum et ineffabile tonitruum est, arcana Evangelii sui verba hausit. Ipse enim, æque ac Apostolus Paulus, in cælos raptus est; Apostoli namque, animati divinæ Majestatis cæli sunt, per quos Evangelium intonuit auribus omnium creaturarum. Dominus certe Tonitruum, Theologus autem Tonitruī filius merito appellantur : siquidem nemo aliquis repertus sit, qui altius illo intonuerit; nemo, qui filii Dei nomen propter gratiam eminentiorem meruerit justius. Adde quod sanctus quoque Spiritus tonitruum sit; ejus per gratiam filius Joannes. Sed et illud accedat, dixisse Dominum e cruce pendulum sanctissimæ matri suæ, Mulier ecce filius tuus. Nec omittendum, quod Dominus post suam a mortuis resurrectionem, conscensis cælis ad dexteram patris collocatus, cum tonitru et sono vehementi sanctum Spiritum in specie linguarum ignearum miserit super Apostolos. Caput autem Evangelistarum reliquorum Joannes est, qui et Equus albus, et Filius tonitruī appellatur.

168 Fulgura doinde unde promicent, et quæ illorum substantia, cum quæreret Epiphanius; ita respondit B. Andreas : Siphones attrahunt tum mariam, tum fluviatilem, tum palustrem aquam; repletique ascendunt ad capacissima receptacula se ipsos illic evacuaturi : posteaquam vero impleverunt omnia, discedunt alio, ibique constanter permanent. Postea fulgur, quod receptaculis istis quodammodo præest et securitatem præstat, completens in se omnem aquam, consumit quidquid illi forte ex mari salsuginis sordidumve permixtum est. Tum Angelus Domini descendens, sacrosantæ Crucis ostendit lignum, et dulcedinem in aquas illas inducit. Denique fulgur, quod dixi præcedens tonitrua, desinit in conflictum nubium, illasque expurgat et præparat; et sicubi forte rariores reperit, in statum suum illas componit: creberrime vero etiam egreditur in aera, terrasque lumine suo ac splendore illustrat: non raro etiam, ubi accesserit vehementior impetus, fulmen ipsum ad terram pertingit, et quidquid obriam nactum fuerit, violentia ignis sui adustum, penitus consumit: vis enim illius comburendi multo acrior est quam ignis nostratis, fortassis et inextinguibilis inferni. Nunc vero quod Deus istiusmodi fulmen, cum aque penuria laboratur, inducit; non ex meo cerebro promanat, fili mi; sed ex Prophetie sensu dicentis: Fulgura in pluviam fecit Deus: et alterius, qui ait: Fulminibus aquas dirigit, et tonitribus pluvias nubibusque imbres spargit. Ceterum substantia fulminis ex igne cælesti constat: quemadmodum enim radios suos sol habet, quibus splendet; ita fulgur ignis æterni, qui super firmamentum existit, splendor est. Denique velim cogites, ignem illum cælestem, quem Elias precibus suis super ligna parata, super holocaustum, super Sacerdotes confusionis, et delatores Jesabel cœlitis accersit: istiusmodi enim ignis fulgor, materialis et vere existens, fulmen esse consuevit.

Ἐπιφάνιος λέγει· Ὑπὲρ τί ὠνόμασεν ὁ Χριστὸς τὸν Θεολόγον βροντῆς υἱόν; Ὁ Ὅσιος εἶπεν· Οἱ μὲν διὰ τὸ ἀρύσασθαι αὐτὸν τὰ ἀπόρρητα ῥήματα τοῦ Εὐαγγελίου ἐκ τῆς ἀθανάτου πηγῆς· Κύριος γὰρ ἐστὶν ὁ ἀπόρρητος βροντή. Αὐτὸς γὰρ ἀνέβη τῷ πνεύματι εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ὡς ὁ Ἀπόστολος. Νοητοὶ γὰρ Κυρίου οὐρανοὶ οἱ Ἀπόστολοι, καὶ ἐβρόντησεν δι' αὐτῶν τὸ Εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει. Κύριος γὰρ ἐστὶν ὁ βροντή, Υἱὸς δὲ βροντῆς ὁ Θεολόγος· φοβερώτερον γὰρ αὐτοῦ ἄλλος βροντῆσαι οὐκ ἴσχυσεν· Υἱὸς Θεοῦ κατ' ἐξαιρετικώτερον χάριν, ἄλλος τις οὐκ ἐστίν. Βροντή ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, οὗ υἱὸς κατὰ χάριν ὁ Ἰωάννης. Καὶ τῇ ἀγίᾳ Θεοτόκῃ ὁ Κύριος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἔλεγεν κρεμνόμενος· Γύναι ἰδε ὁ υἱὸς σου· Καὶ ἀνέβη πάλιν εἰς οὐρανοὺς ὁ Κύριος μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ, ἐξαναστάσιν, καὶ ἐκλήθησεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τότε ἐβρόντησεν ἐν ἡγῇ σφοδρῶς τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐξαποστεύσας αὐτὸ ἐν εἰδῇ πυρρῶν γλωσσῶν ἐπὶ τοὺς Ἀποστόλους. Κεφάλαιον δὲ ἐστὶν τῶν Εὐαγγελιστῶν ὁ Θεολόγος, καὶ λευκὸς ἵππος ὠνομάζεται, καὶ υἱὸς βροντῆς.

Ἐπιφάνιος εἶπεν· Πόθεν ἡ ἀστραπή ἐξέρχεται; καὶ τίς ἡ ταύτης οὐσία; Ὁ Ὅσιος εἶπεν· Οἱ σίφωνες ἀνάγρυσιν καὶ θαλάσσης, καὶ ποταμῶν, καὶ λιμνῶν ὕδατα, καὶ γεμίζοντες ἑαυτοὺς ἀνέρχονται, καὶ κενόσιν ἑαυτοὺς εἰς τὰς τῶν θησαυρῶν ἀδύσσοις· καὶ ὅταν γεμισώσι πάντας, δίστανται εἰς τὰς συστάσεις αὐτῶν, διακμένουσι πάγιοι. Ἐπειτα ἡ ἀστραπή ἀσφάλεια ἐστὶ τῶν θησαυρῶν ἐκείνων, καὶ συνέχει ἐν ἑαυτῇ ὅλον τὸ ὕδωρ, καὶ κατεσθίει αὐτοῦ πᾶσαν τὴν ἄλμην καὶ τὸν ῥύπον, εἰ ἄρα ἐστὶν ἀπὸ θαλάσσης· καὶ κατέρχεται Ἀγγελίᾳ Κυρίου, καὶ ἐμφαίνει τὸ ξύλον τοῦ τιμίου σταυροῦ, καὶ καταγλυκαίνει τὰ ὕδατα ἐκεῖνα· καὶ λοιπὸν ἡ ἀστραπή ἐκείνη προπορεύεται τῆς βροντῆς, τελούσα εἰς ὁρμὴν τῶν ἐν νεφέλαις ἀγωνῶν, καὶ προκαθαίρει καὶ προετοιμάζει· καὶ εἰ λάχῃ ἀραιώμα νεφελῶν, συντίθῃσιν εἰς εὐθύτητα. Πλειστάκις δὲ καὶ ἔρχεται εἰς τὸν αἴρα, ἐπὶ τῆς γῆς αὐγάζουσα καὶ φέγγουσα· πολλάκις δὲ εἰ ἐστὶν πλούσιος ἡ ὁρμὴ αὐτῆς, φνέγουσα φθάνει καὶ μέχρι τῆς γῆς ἀστράπτουσα, καὶ πᾶν ὃ, τι ἐπιλαμβάνεται διακνύει καὶ ἐμπιπράει. Καύσεως γὰρ δύναμιν ἔχει ἐν ἑαυτῇ ὑπερέτερον τοῦ ἐπιγείου πυρός· ἴσως φημί καὶ τῆς ἀσβεστοῦ καύσεως. Ὅτι δὲ ὁ Θεὸς καὶ ταύτην τὴν ἀστραπὴν διὰ χρεῖαν βροχῆς παρήγαγεν, οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος, τέκνον, ἀλλὰ τοῦ Προφήτου· Ἀστραπαὶς γὰρ, φησιν, ὁ Θεὸς εἰς ὕετον ἐποίησεν. Καὶ ἕτερος Προφήτης λέγει· Ὑψὶς ἀστραπαῖς ὁ κατευθύνων τὰ ὕδατα, καὶ ταῖς ἐπιβροντήσεσιν ὁ κατασπέρων εἰς βρόχους, καὶ ταῖς νεφέλαις τὸ ὁμοιοῖσεν. Ἔστιν δὲ τῆς ἀστραπῆς οὐσία ἐκ τοῦ οὐρανίου πυρός. Ὡς περὶ δὲ ὁ ἥλιος ἔχει τὰς ακτῖνας ἀπαύγασμα αὐτοῦ, οὕτως καὶ ἡ ἀστραπή ἀπαύγασμα ἐστὶν τοῦ αἰωνίου πυρός, καὶ τοῦ ἐπάνω τοῦ στερεώματος γοηματίζοντος. Οὐράνιον δὲ πῦρ ἐκεῖνός μοι νοεῖ, ὅπερ Ἠλίας προσευχῇ κατήγαγεν ἐπὶ τὰς σχίδας καὶ τὸ ὀλοκαύτωμα, καὶ τὸν ἱερεῖς τῆς αἰγύπτου, καὶ τοὺς μνηστὰς τῆς Ἰεζάβελ· τοῦτου τοῦ πυρός ἀπαύγασμα πέφυκεν ἡ ἀστραπή, ἔνυλόν τε καὶ ἐνυπόστατον.

Ἐπιφάνιος εἶπεν· Ἄρα ἀληθεύουσιν οἱ λέγοντες, Ὅτι ὁ Προφήτης Ἠλίας ἐστίν, ὁ τῷ ἄρματι βροντῶν καὶ ἀστράπτων ἐν ταῖς νεφέλαις; καὶ οὐ θράνηντα δυνάει; Ὁ Ἅγιος λέγει· Μὴ γένοιτο, τέκνον μου· ἐσχάτης γὰρ αἰῶνος τοῦτό ἐστιν καὶ ἀλοῇ παραδείχθησιν, ἀνθρώποι γὰρ φρενολαβῶς ἐξ οἰκείας διανοίας ταῦτα συνεγράψαντο· ὥς περ καὶ τοῦτο, ὅτι τὰ στρουθία ὁ Χριστὸς ἐν αὐτοῖς τῶν Ἰουδαίων ἐκ πολλῶν διαπλάττων, εἰς τὸν αἴρα σπέρριπτεν, ἐμφυσῶν καὶ ἐπέταυτο· καὶ πάλιν ὁ χιῶν ἄλευρος ἐχρημάτιζεν. Ὡς περ δὲ ταῦτά ἐστιν ψεῦδος, οὕτως καὶ αὐτὰ ψεῦδος καθεστήκασιν, ὅπως οἱ αἰρετικοὶ νοθεύσαντες ἐδογματίσαν ἀλλόκοτα· e [καὶ γὰρ ταῦτα πάντα Χριστιανὸν μὴ παραδέχεσθαι]. Ἠλίας οὖν εἰς οὐρανοὺς οὐκ ἀνέβη, μὴ γένοιτο, οὔτε ἐπὶ ἄρματος καθίσταται· χάριν δὲ ἔχει ἐπὶ τὸν ὕετον τοῦ παρκαλεῖν τὸν Θεόν, ὅπως ἐν καιρῷ ἀνύδρῳ δίδωσι τῇ γῇ ὕετον. Ἐπεὶ οὐδεὶς ἀναβέδκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ· Οὗτος δὲ ζῇ

Cur S. Joannes Evangelista dictus filius tonitruī;

unde et quid sint fulmina:

Ps. 34. 1

D
A NICEP
CO. EVO
EX MSS.

E

F

c

A. MICP.
CO. ENO
EX MSS.

A ἐν σφαίρῃ καὶ ἐστὶν ἐπὶ γῆς, καὶ οὐδεὶς ἐστὶν ὁ γνωρίζων αὐτόν. Ζῇ δὲ Ἰνδῷ, καὶ ἐν μέσῃ πολλῶν ἀναστρέφεται, καὶ οὐδεὶς ἐστὶν ὁ γνωσκίων αὐτόν. Ζῇ δὲ καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης καὶ ἐστὶν εἰς τὸν κόσμον, ὥσπερ μάρτυρας ἐν μέσῃ βορβόρου ἀφειδῆς, τοῦ εἶναι ἐν σφαίρῃ ἐπὶ τῆς γῆς, ἀντιπρόσωπος Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐξελάσσεσθαι ἡμῶν τὰς ἀμαρτίας, καὶ τοῦ ἀποστρέφειν τὴν δικαίαν ὁργὴν αὐτοῦ τῶν κατ' ἡμῶν, ὁπνίκα πληθυνθῇ τὰ ἡμῶν πλημμελήματα τοῦ ἀπαλειψοῦ ἡμᾶς διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν. Πολλοὶ οὖν τῶν δικαίων ἐθεάσαντο αὐτόν, ἀλλ' οὐκ ἐφονέωσαν αὐτόν διὰ τὸ ἀπίστον καὶ περίεργον τῆς ἀνθρωπίνης σθενείας. Ὅθεν οἱ τοεῖς οὗτοι ζῶσιν μέχρι τῆς συντελείας, καὶ τότε μετὰ τοῦ Ἀντιχρίστου παλίσταντες, νικῶσιν αὐτόν, καὶ οὕτως τὴν τοῦ μάρτυρος στέφανου ἀναδύσονται παρὰ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ.

Τούτοις μὲν οὕτως. Περί δὲ τοῦ καίενος ὁράοντος ἡ ἀστραπῆς, οὐκ ἀμφισβῆται, ἀλλ' ἐστὶν ἄλλ' οὐχ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἀστράπτων ἐστὶν, ἀλλ' ὁ Ἄγγελος Κυρίου, ὁ εἰς τοῦτο τεταγμένος. Δράκων δὲ ἐκείθεν γίνεται· θεωρεῖ ὁ δεξιὸν τοῦς ὄφεις, καὶ f [εἰς οἶον ἀφίστη], ὅπου ἐστὶν, εἰσέρχεται, καὶ γίνεται σύμφυτος αὐτοῦ καὶ συναναστρέφεται καὶ συνακαυθίζεται καὶ προσδύνοντας τοῦ καίοντος, ἀπεργάζεται ὁ δεξιὸν τὸν ὄφιν φαντασθῶν μέγαν καὶ φοβερόν καὶ θρασύν, καὶ κακὸν σφόδρην, καὶ οὐ χωρίζεται αὐτῷ τὸ σύνολον, ἀλλὰ μένει ἐν αὐτῷ βλέπτοντάς τε μέγας. **B** Ἐντεῦθεν ὁ ὄφας γίνεται δράκων, θηρίον πικρὸν καὶ ἐξολίστατον· g [καὶ ἐστὶ μὲν καὶ αὐτὸς κατ' ἐντὸς κακόν, ἀλλ' ἐνδύεται καὶ τὴν διαβολὴν, καὶ γίνεται διπλοῦν τὸ κακὸν κατὰ τὸν λόγον· Εὐδὲν ὁ σατανᾶς τὸν διαβολόν. Ὅταν οὖν διανοηθῇ ὁ διαβολός, ὁ ἐν τῷ ὄφει, ἐξελεῖν ἐκ τοῦ φολεοῦ αὐτοῦ τοῦ βλάψαι, ἢ ἀπολέσει ἀνθρώπους, θεωρεῖ ὁ Θεὸς ὁκνῶν, καὶ μὴ θέλων γενέσθαι κακόν, νεύει τῷ Ἀγγέλῳ τῆς ἀστραπῆς, καὶ εὐθὺς ὄφας κατὰ τοῦ δράκοντος βροντᾷ, καὶ ἀπαστέλλει τὸν αἶφωνα τῆς ἀστραπῆς, καὶ κατὰσφίει αὐτόν. Ὁ δὲ διαβολός, ὁ ἐν τῷ ὄφει ὑπερασπιστὴς αὐτόν, αἶρει αὐτόν ἐν τῷ αἵρει, καὶ φεύγει ἀπὸ τοῦ φοβεροῦ φοβὸς καὶ τριμῶν τῆς ἀστραπῆς. Φεύγων δὲ, ἀγωνίζεται εἰς ἀνθρώπων ἀποκτεμασθῆναι, ὥπως ὁ Θεὸς καὶ δυνάμενος τοῦ ἀνθρώπου, ἀφελῇ κακῆναι· ἀλλ' εὐθὺς, ὁ τὰ ἀπορρηκτὰ ἐπιστάμενος Θεὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ματαίου, ἐδωκεν σφαιρὸν τῷ Ἀγγέλῳ τῆς ἀστραπῆς φέσας· Ἄρουν φίλον σὺν ἐχθρῷ τοῦτέστιν, ὅτι καὶ εἰς ἁγίου προσσύρει, καύσου αὐτόν σὺν αὐτῷ, καὶ ἐγὼ τὸν δοῦλόν μου πλείονος παραμυθίας αἰνέωσαι. Λοιπὸν ὅπου καταλάβῃ αὐτόν, καὶ ἐπὶ δένδρῳ, καὶ ἐπὶ κάμπῳ, καὶ ἐν οἰκίᾳ, καὶ ἐν πλοίῳ, καὶ ἐν ἀνθρώπῳ προσφύγει, ἐκεῖ αὐτόν πατάσσει καὶ τερνίζει καὶ τὴν φύσιν αὐτοῦ διαφθείρει τὸν δὲ σατανᾶν δεσμοῖς αλύτοις ὑποβάλλων, τῇ ἀστραπῇ κατοκαίει μέχρι τῆς συντελείας τῆς πληροστάτης καταπονώσεως.

C Ἐπιστάμενος λέγει· Ὁ χιὼν ὁ φερόμενος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, πόθεν λευκαίνεται, ἢ πόθεν πησσεται εἰς χιὼνα μεταπεπόμενος; Ὁ Ἄγιος εἶπεν· Παρόδῳ ἐστὶν, ὅτι ἐπὶ τοῦ ὕδατος ἐν ταῖς νεφέλαις χρηματίζοντες, ἐξέρχεται ἐκ τοῦ στερεώματος τὸ πνεῦμα λευκὸν ὥσει ἔριον προστάζει Θεοῦ, καὶ αὐτὸ ἐπιπίπτει ταῖς νεφέλαις τοῦ ὕδατος ἀνχμέστοις χρηματίζουσιν, καὶ λευκίνει το ὕδωρ ἄγαν, ὃν τρωπὸν καὶ τὸν h κερὸν ἢ δρόσος. Κατερχόμενον δὲ τὸ ὕδωρ διὰ τοῦ αἵρος, οὐχ οἶον δὲ ἐπὶ τῆς γῆς φθάνει λεπτότατον, τοιοῦτον ἐκ τοῦ ὕψους ἐκείνου τοῦ φοβεροῦ ἐκ τοῦ αἵρος κατέρχεται, ἀλλὰ μεγεθέστερον κατερχόμενον δὲ εἰς πολλὰ τμήματα, μερίζεται διαχεόμενον. Ὅρα δὲ Θεοῦ σφαιρὴν δύναμιν, πῶς ὅταν διῇ αὐτῷ, ποιεῖ τὴν βροχὴν ὥσπερ κόκκον στρογγυλοειδῆ ἐπὶ τῆς γῆς κατέρχεσθαι, ὁ γὰρ ἅπαν καλεῖν εὐθάρμεν. Ὅτε δὲ διῇ αὐτῷ, ποιεῖ αὐτὴν φύσιν ἀπαλὴν χιὼνα ὥσπερ ἔριον, καὶ οὕτως αὐτὸ καταφέρει ἐπὶ τῆς γῆς. Πάλιν κελύει, καὶ μετατρέπεται τὸ ὕδωρ εἰς πάχος, καὶ πάλιν τὸ πάχος εἰς ὕδωρ. Θαυμαστός γάρ ἐστιν εἰς ταῦτα ὁ Κύριος.

Ἐπιστάμενος εἶπεν· Τί ἐρμηνεύει, Ὅτι ποτήριον ἐν χειρὶ Κυρίου, ῥίνου ἀκράτου πλήρες κεράσματος, καὶ ἐκλίνεν ἐκ τούτου εἰς τοῦτο, πλὴν ὁ τρυγίας αὐτοῦ οὐκ ἐξεκινώ-

169 Facta mentione Eliæ; Num, inquit Epiphanius, vera narrant, qui Eliam in nubibus dicunt curru suo tonitrua et fulmina excitare, et proseguere draconem? Nequaquam, fili mi, reponit Andreas: quin imo extremæ dementiæ est istiusmodi narrationibus aures præbere: homines namque mente capti talia cerebri sui deliria conscripserunt. Quale et illud, quod fabulantur nonnulli, Christum Dominum, inspectante Judæorum turba, e luto finxisse aviculas, easque, postquam vita inspirata esset, in earem projectas avolasce: atque istud; Nivem pro farina habitam finisse. Quemadmodum hæc autem splendide mentita, sic et ista a veritate alienissima sunt, et ab hæreticis prodigiose adulterata atque conficta: adeoque Christiano cuilibet neutiquam admittenda Absit igitur, aut in coslos invecum, aut in curru etiamnum sedere Eliam, dicamus: id verius, isthac apud Deum gaudere prærogativa, ut tempore siccitatis terram aridam pluvia impertiat. Nemo quippe in cælum ascendit, nisi qui descendit de cælo, Filius hominis, qui est in cælo. Elias vero, indutus carnem, vivit in terra: et nemo est, qui ipsum cognoscit. Vivit et Enoch, et multorum versatur in medio, quamquam omnibus ignotus. Vivit denique etiam Joannes Evangelista in mundo, sicut margarita in medio luto, sic ut non appareat, latitans: ut in carne ante faciem Jesu Christi deprecetur pro peccatis nostris, justamque ejus adversus nos iracundiam avertat, quando delictorum nostrorum completo numero deleturus nos in terram veniet. Multi quidem Sanctorum intueri illum meruerunt, sed aliis propter infirmitatis humanæ incredulitatem curiositatemque non manifestarunt. Atque hi tres ad consummationem seculi vivendo pertingent, quando prælium cum Antichristo committentes, victoria potituri, ac gloriosa martyrii corona a Christo Domino donandi sunt.

170 Atque illa quidem ita se habent, uti hactenus diximus: quoad draconem vero, quod fulmine ictus dare poenas cogatur, nullus dubito: est enim veritati consonum: attamen non Elia moderante et jaculante fulmina, sed Angelo Domini ad hoc designato. Audi vero draconis originem. Conspicis daemon serpentibus, quemcumque vult ingreditur, cum illoque unius quodammodo naturæ sit, cum illo enutritur, cum illo malitiam suam communicat: procedente autem tempore, spectrum inde format immensum, terribile, audax, atque vaferissimum, a quo nec ad latum unguem discedens constans incola, late vastitatem ac damnum circumfert. Hinc tandem serpens ille fit draco, fera immitis et maxime pernicioza, quæ quidem ex insita sibi natura satis noxia, per inhabitantem dæmonem duplo malitiosior fit, ex mente illius, qui dicit: Reperit satanas diabolum. Quando igitur visum est dæmoni, serpentem incolenti, prodire e latebris suis, hominibus nocendi ac interitum inferendi causa; id speculatus desuper Deus, non patiens ad exitum perducere nefaria machinatoris consilia, Angelo fulmini præfecto, ea statim divino nutu indicat: is autem continuo contra draconem cedere tonitrua, emittere fulminis siphonem, et omni ex parte flammis ipsum infestare Tum vero diabolus, serpentis incola, imminentem calamitatem propulsaturus, in sublime se tollit; ac per aerem fugiens, terribile ac violentum fulgur declinat: inter fugiendum vero, id studiose agit, ut alienbi ex homine suspensus maneat, quo, parcere cupiente Deo homini, ipsi quoque parcatur. Verum qui oculatissima quæque perspicit Deus, cognito nefandissimi spiritus consilio, dat signo Angelo prædicto, dicens: Tolle et amicum pariter et inimicum. Id est, quandoquidem

D
quæ aliqui
fabulantur ab
Eliā mitti.

hunc autem
ait cum
Enoch et
Joan.
Evangelista
adhuc vivere.
E

Serpentem
assumens
diabolus,

F
quomodo
draconem
faciat,

hunc autem
per Angelum
suum fulminet
Deus.

A quandoquidem apud hominem justum sibi asylum quæsierit nequissimus, utrumque crema : famulum ego meum dein consolatione dignabor copiosiore. Denique ubicumque deprehenderit draconem Angelus, seu in arbore, sive in campo, in domo, in navigio, in homine; istic ipsum percutit, in cineres redigit, et naturam penitus disperdit : satanam vero, catenis solvi nesciis constrictum, ad extremum usque iudicii diem igne fulmineo torquebit.

quæ origo
niris et
grandinis.

171 Interloquens iterum Epiphanius : Nix, ait, quam subinde e cælo delabi conspicimus, unde albescit, aut unde conrescit in floecos? Respondet Andreas : In comperto est, aqua in nubibus residente, jussu Dei e firmamento prodire spiritum, laueum candorem præ se ferentem, eumque in nubes aqua refertas delapsum, albedinem suam cum illa communicare : eo fere modo, quo ros ceram dealbat. Jam vero aqua illa per aerem delabens, non tenuis et minute guttulæ, qualis post suum ex immensa cæli altitudine descensum in terra conspicitur; sed copiosa conjunctaque massa est; quæ inter cadendum multas in particulas divisa, tandem ad nos pervenit. Considera hic autem admirandam Dei potentiam; quomodo, cum ipsi libnerit, faciat, pluviam in rotunda densata grana, quæ grandinem appellare consuevimus, decidere : quomodo, cum ipsi libnerit, eandem pluviam formet in mollem nivem, quam lanæ similem descendere in terram conspicimus : quomodo denique, cum libnerit, jubeat aquam transire in glaciem, et hanc iterum in aquam. Mirabilis namque in his omnibus est Dominus.

Ps. 74, 9.
Quid calix
in manu
Domini ple-
nus mixto,

Joan. 7. 37.

172 Et Epiphanius, mox aliam subiciens quæstionem; Quomodo, inquit, interpretandum putas, quod dicit Propheta : Quia calix in manu Domini vini meri plenus misto. Et inclinavit ex hoc in hoc : verumtamen fex ejus non est exinanita; bibent omnes peccatores terræ? Solutionem vero ita statim subdit Andreas : Dominus noster dixit; Si quis sitit, veniat ad me, et bibat. Calix, igitur est Jesus Christus, verus Deus et homo. Calix, humanitatem illius; virum merum, simplex Deitatis Verbum adumbrat. Nam sicut vinum non tenetur nisi in vase; sic absque carne non posset Dei sapientia invisibilis cum hominibus visibiliter conversari. In manu itaque Patris est Filius hominis; ipso dicente : Pater in manus tuas commendo spiritum meum. Quod autem dicitur, Calix plenus mixto, intellige totam Deitatem, quæ suave mixtum est, quod exhilarat corda hominum in Deum credentium : plena namque meræ ac simplicis Deitatis humanitas ejus est.

inclinatus ex
hoc in hoc?

173 Quod deinde subjungitur : Inclinavit ex hoc in hoc; ita sonat : Venit per incarnationem ad gentem Judaicam, ut sic latentem intus meram Divinitatem, per quam patrabat signa ac prodigia, coram ipsis notam faceret. At illi, invidia stimulat, arti magicæ hæc attribuenda, dicebant. Postea cum animadverteret Pater, in infidelitate illos persistere, nolentes ullo modo fidem adhibere unigenito Filio suo, imo et mortem ei machinatos esse; quem manu tenebat calicem, gratiam inquam suam, a gente Judaica ablatam, transtulit ad Romanos. Verum tamen fæx, sive extremum iræ illius, non est exinanita. Evangelium quidem suum, uti et Apostolos et Spiritum sanctum a Judæis ad Gentes, illa accipere paratas, deferri voluit; omnemque gratiam et inspiratarum divinitus Scripturarum intelligentiam in nos effudit; verumtamen fæx ejus non est exinanita. Quemadmodum enim fæx quæ in cado est non exhauritur, sic legale verbum inutile ipsis et inefficax manet. Fæx quippe spes est Judæorum; nam in præsentia quoque per orbem universum dispersi, ex fæce illa errorem hauriunt crassissimum, quo adventum Antichristi anxii expectant.

Ps. 72. 23.
Quis ut jumen-
tum apud
Deum?

174 Quis autem, quærit porro Epiphanius, istius loci genuinus sensus est : Ut jumentum factus sum apud te, et ego semper tecum? Personæ Christi, ait S. Andreas, istic loci mentionem facit Propheta : quia nempe ille, qui sempiternus cum Patre Deus divinumque Verbum est, humanam induit naturam : homo siquidem, jumentum Dei, ratione præditum, appellatur. Cum igitur Filius Dei perfectus homo factus sit, ita quodammodo Patrem alloquitur : Tametsi extremis hisce temporibus homo factus sum coram te, nihilominus ratione Divinitatis semper tecum sum. Iterum Epiphanius : Qui explicas, inquit, istam Domini sententiam? Orantes autem nolite multum loqui, sed uti docti estis, ita orate. Multiloquium est,

reponit

θῆ, πίνοντες πάντες οἱ ἀμαρτωλοὶ τῆς γῆς. Ὁ Ἄγιος εἶ-
πεν· Ὁ Κύριος ἡμῶν εἶρχεν· Ὁ διψῶν ἐρχέσθω πρὸς
με, καὶ πινέτω· ἰ [Ποτήριον οὖν ἐστὶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς
ἐν ᾧ τῆς τελείας καὶ ἀνθρωπίνης. Ποτήριον, ἡ ἀνθρωπώτης τοῦ
τοῦ οἶνος ἄκρατος, ὁ λόγος τῆς θεότητος ἀδόλος·] Ἀνεὺ
γὰρ ἀργείου ὁ οἶνος οὐ κατέχεται, οὕτως καὶ ἀνεὺ σαρκὸς
ἡ τοῦ Θεοῦ σοφία ἀνθρώποις προσομιλεῖται· κ ὁρατὸς οὐκ
κρύβητο. Ἐν χειρὶ οὖν Πατρὸς ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου·
αὐτὸς γὰρ εἶπεν· Πάτερ εἰς χεῖράς σου παρατίθω τὸ
πνεῦμά μου. Το δὲ, Πλήρης κεράσματος, ὅλη ἡ Θεότης,
τὸ γλυκὺ κέρασμα, τὸ εὐφραίνον τὰς καρδίας ἡμῶν τῶν
πιστευόντων εἰς αὐτόν· πλήρης γὰρ Θεότητος ἀκράτου.
ἤγουν ἀδόλου ἡ ἀνθρωπώτης αὐτοῦ.

Τὸ δὲ, Ἐκλινεν ἐκ τοῦτου εἰς τοῦτο, ᾗθλα σαρκωθεὶς
εἰς τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων, ἵνα διὰ τῆς ἐκσυρμωπείας
αὐτοῦ γνωρίσῃ τὴν ἐνδὴν ἀκρατον Θεότητα, ἰ [δι' ἧς
ἐποίησε σαρκεὰ καὶ τέρατα ἐμπροσθεν αὐτῶν· ἐκεῖνοι δὲ
φθόνῳ βαλλόμενοι, ἔλεγον· Ἐκ μαγείας ποιῶ αὐτόν·] Εἶ-
τα ἰδοὺ ὁ Πατὴρ ὅτι ἀπιστοῦσι τῇ μονογενεῖ αὐτοῦ Υἱῷ,
καὶ ὅτι ἐθανάτωσαν αὐτόν· αὐτὸς ὁ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὸ
ποτήριον κρατῶν, ἤγουν τὴν χάριν αὐτοῦ, ἐκ τοῦ ἔθνους
τῶν Ἰουδαίων ἔρεν, καὶ Ῥωμαίοις παρέδωκεν. Πλὴν ὁ
τρυνίας, [ἤγουν δὲ ἔσχατον τῆς ὀργῆς] αὐτοῦ οὐκ ἐξε-
κενώθη. Ἐκλινε τὸ Εὐαγγέλιον αὐτοῦ ἐκ τῶν Ἰουδαίων
εἰς τὰ θεοφόρητα ἔθνη, ὁμοίως τοῖς Ἀποστόλοις καὶ τὸ
πανάγιον Πνεῦμα· καὶ ἄπασαν τὴν χάριν καὶ γνώσιν τῶν
θεοπνευστῶν γραφῶν ἐκένωσεν εἰς ἡμᾶς. Πλὴν ὁ τρυγίας
αὐτοῦ οὐκ ἐξεκενώθη· ὥσπερ ἡ τρυγία τοῦ οἴνου ἐν πύθῳ
οὐκ ἐκκενοῦται, οὕτως τὸ γράμμα τὸ νομικὸν ἀνε-
νέργητόν ἐστιν καὶ ἀνυφέλκτον. Τρυγία γὰρ ἡ ἐλπὶς τῶν
Ἰουδαίων ἐστίν· ἐπὶ γὰρ πάσῃ τῇ γῇ σκορπισθέντες, πί-
νουσιν ἐν τῇ τρυγίᾳ τὴν πλάκην, προσδοκῶντες τὸν Ἀν-
τίχριστον.

Ἐπιφάνιος λέγει· Εἰπέ μοι παρακαλῶ, ποταπὴν ἐρμη-
νεύαν βεββαίαν ἔχει καὶ τοῦτο, Κτενωθήης ἐγενήθην παρὰ
σοι, καὶ γὰρ διὰ παντός μετὰ σου; Ὁ Μακάριος εἶπεν·
Ἐκ προσώπου τοῦ Χριστοῦ λέγει ὁ Προφήτης, διὰ τὸ γε-
νέσθαι ἀνθρώπου τὸν σὺν Πατρὶ ὄντα αἰδίου λόγον καὶ
Θεὸν ἀνθρώπος γὰρ ὁνομάζεται κατ' ἄνθρωπον Θεοῦ λογικόν.
Ἐπεὶ οὖν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐγένετο ἀνθρώπος τέλειος, λέ-
γει πρὸς τὸν Πατέρα, Εἰ καὶ ἀνθρώπος φησιν ἐγενήθη
παρὰ σοι ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τούτων, ἀλλὰ τῇ θεό-
τητί εἰμι διαπαντός μετὰ σου. Ἐπιφάνιος εἶπεν; Τίνα
ἐρμηνείαν ἔχει τὸ ρηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου; Μὴ βαπτολο-
γήσατε ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑμῶν, ἀλλ' ὡς ἐδιδάχθητε,
οὕτως προσεύχεσθε. Ὁ Μακάριος λέγει· Βαπτολογία
ἐστὶν ὅταν τις ἐστὼς ἐν τῇ προσευχῇ οὐ λέγει, Κύριε
ἡμάρτον, συγχώρησόν μοι, καὶ ἐλέησόν με, καὶ τὰ τού-
τοις ὁμοία· ἀλλ' ἀντὶ τούτων λέγει τῷ Θεῷ, Κύριε με-
ρίμνησόν μοι φαργὴν καὶ πικρὴν καὶ πλοῦτεῖν, ἵνα χαίρω-
μαι εἰς τὴνδε τὸν κόσμον, σωματικῶς ἀπολαύων τῆς σαρ-
κικῆς ἡδονῆς. Τοῦτο ἐστὶ βαπτολογία, καὶ τὰ τούτοις
ὁμοία. Ὁ δὲ Θεὸς οὐκ ἀγαπᾷ οὕτως ἡμᾶς προσεύχεσθαι·
ἀλλὰ ζητεῖν πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν
δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προσεθήσεται ἡμῖν.

D
A NICKP
COLEVO
EX MSS.
i

k

l

E

F

A NICEP.
CO. ENO
EX MSS.

reponit Andreas, cum quis ad orandum paratus, non dicit : Domine, peccavi; dimitte delicta mea, et miserere mei; atque alia his similia : sed contra sic Deum alloquitur : Domine, curam gere mei, ut cibo, potu, divitiis abundem, ut vitam in hoc mundo læte transigam, in carnis voluptatibus affluam. Ista et istorum similia multiloquium sunt. Deus sane non isto nos modo instituere orationem vult, sed priusquam quæri regnum Dei et justitiam ejus : et hæc omnia adjicientur nobis.

D
Matth. 6 7
et quid sit
multum loqui
orando

ANNOTATA.

a MS. Vatic. per turpissimam socordiam, vocem, an exerrationem? habebat Ἀντίοχος; Recius MS. Mazar.

b Idem. Εἰ μὲν γὰρ καθὼς φῶς ὁ Πατὴρ ἡμέρα.

c Ita MS. Mazar. pro quo Vatic. βροχῆς τί μόνος.

d Καὶ ὅσον ἔνδον διατρέχει τὰ νέφη ποιοῦν ἐτοιμασίαν τοῦ ὕδατος, καὶ διαχέει τοῦτο εἰς τὴν πλάτος τῆς νεφέλης, τῆς δεδομένης φημί τὴν τοῦτον ἐκείνου· διότι βρῦται τὰ νέφη εἰς ἐτοιμασίαν τοῦ ὑποδέξασθαι τὰ ὕδατα Cum hæc obscuriora desiderentur in MS. Mazar, etiam ex textu nostro exempta huc transferre malui.

e MS. Vatic. ἵνα ἐπίστασαι, καὶ χρητὴς πᾶς Χριστιανός τῶν τοιούτων ἀποστρέφεται.

f Ibidem, ὅπου ἐστίν.

g Ibidem, οὐκ ἐν τῷ ὑπάρχειν αὐτῷ κακόν.

h Ita mutavi, licet MS. Vatic. καιρόν, Maz. σκληρόν habeat.

i Prolixius hic MS. Vatic. Νοστήν γὰρ ἐστὶ τὸ νόημα· ποτήριον ἐστὶν Ἰησοῦς ὁ Κύριος ὁ τέλειος ἄνθρωπος, οἶνος ἄκρατος ὁ Λόγος τῆς θεότητος δίπλους γὰρ ἔν ὁ Λόγος τῆς θεότητος, καὶ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος καὶ Κύριος Ἰησοῦς· ποτήριον ἔν ἡ ἀνθρωπότητι αὐτοῦ, οἶνος ἄκρατος ἁθόλος ἡ θεότης αὐτοῦ.

k MS. sensu contrario habet ἀοράτως.

l Iterum MS. Vatic. ἐκείνοι ἡγήστησαν ἐποίησε σημεῖα καὶ τέρατα ἐμπροσθεν αὐτῶν· ἐκείνοι ὑπέλαβον ἐκ μαγείας αὐτῶν ταῦτα πεποιθέναι.

CAPUT XXII.

Ceteræ questiones ab Epiphanio propositæ, et ab Andrea apte solutæ.

B

Epiphanius λέγει· Τί περισσὸν κέκτονται οἱ θαίμονες ἐν τῇ φύσει αὐτῶν ὑπὲρ τοὺς Ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ; Ὁ Ὅσιος λέγει· Τοιαύτη καὶ τοῖς θαίμοσιν ὑπάρχει· ἐν δὲ μόνον χωρίζει αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὅτι οἱ Ἀγγελοὶ τοῦ Θεοῦ εἰσὶν ἄσπιλοι καὶ καθαροί, οἱ δὲ θαίμονες ἄγριοι, μαῦροι, ζυγῶδεις, ἀμαρτωλοὶ, καὶ ἐπικατάρχονται· οἱ Ἀγγελοὶ ἀστροάπτουσι, οἱ θαίμονες ζοφώζουσιν· ἐκείνοι γῶς, οὗτοι σκότος· εἰ τι δὲ διαφέρει ἀμαρτωλὸς δικαίου, τοῦτο διαφέρει καὶ θαίμων Ἀγγέλου. Ἐπιφάνιος εἶπεν· Αἱ ψυχὰς τῶν Ἀγίων ποῦ εἰσὶν ἀρτίως; Ἐφ' ὃ Ὁ Ἅγιος· Αἱ ψυχὰς τῶν Ἀγίων ἐν τῷ Παράδεισῳ εἰσὶν, καὶ βλέπουσιν ὃ μέλλουσιν ἀγαθὰ κληρονομεῖν μετὰ τὴν φρενὴν ἐκείνην τῶν σωμάτων ἐκκλίστασιν. Ἐάν γὰρ δὴ ἐγερθῇ τὰ τέμνα αὐτῶν σώματα, αἱ ψυχὰς μόναι ἀπολαῦσαι οὐ δύνανται τῶν ἐκεῖ ἑτοιμασμένων αὐτοῖς ἀγαθῶν.

Ἐπιφάνιος εἶπεν· Τί ἐρμηνεύει ἔχει, Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ; Ἐν ταύτῃ γὰρ τῇ ρήσει ἀπόλλετο Ὁ Ἄρειος, κτίσμα εἶναι ὑπολάβων τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἅγιος ἔφη· Ἡ ἀνθρωπότης τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦτο λέγει, τῇ σοφίᾳ τοῦ Σολομῶντος· a [Κύριον καὶ Θεον αὐτὴ καλεῖ τὸν προάναρχον Πατέρα] Κύριος γὰρ, φησιν, ἔκτισέ με εἰς ἀνθρώπου ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων, ἀρχὴν ὁδῶν τῆς νέας χάριτος καὶ νομιθέων. b Καὶ γὰρ αὐτός ὁ Χριστός, ἀρχὴ σωτηρίας, ὑπάρχει, ἀρχὴ ἐλεημοσύνης, ἀρχὴ ἀγάπης, ἀρχὴ σημείων τῶν ἐν τῇ νῆα χάριτι, ἀρχὴ τῶν διδαγμάτων, νομοθετημάτων, παρατημάτων καὶ εἰρήνης. Αὐτός ὁ Κύριος καὶ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἀρχὴ ἐγκρατείας, καὶ πάσης ἀρετῆς καὶ σεμνότητος· b πᾶσα γὰρ ἀρετὴ, ὅση εἰσάγει εἰς τὸν Παράδεισον τοῖς ἀνθρώποις, ὁδὸς νομοῦ καὶ παρὰ τῆς θέλης· κατὰ τὴν πάσας ὁδὸς νομῆς ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν ἀνθρωπότην τὴν πέφυκεν ὡς περ κερσὴν, καὶ τῆς ἀλλαγῆς Ἐκκλησίας ἐτοιμάζεται, ἐπειδὴ αὐτὸς ἐν πρώτοις πᾶσαν ὁδὸν ἔπαυεν τὴν ἀπάχουσαν εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὸν Παράδεισον, ὥς νομοθέτης ἴδιος καὶ παντοκράτης. Καὶ τοῦτο γινώσκοντες, Ὁ Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ.

Τὸ δὲ, Πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐβελίωσέ με, πρόσθε· Ἐνταῦθα τὴν ἀρχὴν γίνουσαν ὑποσχεταίνου καὶ ἔσχατον, καὶ ὅτι πρὸ πάντων αἰῶνων ἐκτίσθη. Ἐχει δὲ θεμέλιον τοῦ Πατρὸς τὸν Λόγον· πρῶτον μὲν ὅτι ἐγεννήθη ἐκ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ ὁ μονογενὴς καὶ Λόγος υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐτέθη θεμέλιος, καὶ τότε αἰὶν ἐπὶ τῷ θεμελίῳ ἐκτίσθη. Προόδῳ ἔν, ὅτι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ τοὺς αἰῶνας συνέχει· εἰ μὴ γὰρ αὐτὸς ἐτέθη θεμέλιος, αὐδομῶς εἶχον σύστασιν τὰ κτίσματ' ἀπάντα. Λέγει γὰρ Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, Ὅτι ἐν αὐτῷ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα ἐκτίσθη, καὶ δι' αὐτοῦ,

Epiphanio rursum interroganti; Plusne aliquid, ad naturam quod attinet, habeant dæmones, quam Angeli beati; hunc in modum respondit B. Andreas. Eadem quæ Angelis, dæmonibus quoque est natura; hoc solo dumtaxat discrimine intercedente; quod Angeli, incontaminati purissimique; dæmones vero, luridi, atrii, tenebricosi, peccatis sordidi ac maledicti sint: quod Angeli multo lumine coruscent, dæmones autem tenebris circumfundantur: quod illi ipsum lumen, hi ipsæ tenebræ videantur. Quantum denique inter hominem justum et peccatorem tantum angelum et dæmonem interest. Porro autem percunctanti Epiphanio, Ubi nam Sanctorum animæ modo sint, respondit Andreas; In Paradiso esse, contemplantes bona illa, quæ post terribilem illam corporum resurrectionem hereditario jure possessuræ sunt: si enim non excitentur veneranda illorum corpora, animæ solæ non poterunt præparatis istis gaudiis integre frui,

176 Epiphanius post hæc: Quæ notio subest, inquit, illi Salomonis effato: Dominus condidit me initium viarum suarum in opera sua? Certe hic periit Arius; sustinens Filium Dei creaturam esse. Andreas respondit: Humana Filii Dei natura ita loquitur per os sapientissimi Salomonis; Dominum ac Deum vocans Patrem, qui ante initium rerum extitit. Dicit namque: Dominus condidit me hominem, in extremis temporibus, principium viarum novæ gratiæ, et legislatorem. Christus enim per se principium est salutis, principium misericordiæ, principium caritatis, principium signorum novæ legis, principium doctrinarum, præceptorum, mansuetudinis et pacis. Ipse Dominus, vere Deus et homo existens, principium est continentiæ, virtutis omnis, et honestatis. Nam quælibet virtus, quæ homines ad Paradisum cœlestem adducit, via appellatur a sacra Scriptura: et Christus, quoad humanam naturam, omnis viæ, quæ per virtutem teritur, veluti caput est et summa; futurus etiam, quæ alibi est, caput Ecclesiæ: propterea quod ipse imprimis viam omnem, quæ ad vitam ducit æternam, secuit paravitque, uti suavissimus ac pulcherrimus legislator. Atque illa quidem quoad effatum; Dominus condidit me initium viarum suarum.

177 Nunc vero illud, quod in eadem Scriptura mox subjicitur; Ante secula fundavit me; attentis auribus

E

In quo ab
Angelis dif-
ferant
dæmones,

Prov 8, 22
Quis d'catur
initium via-
rum Domini,
F

ante secula fundatus?
 A auribus excipe. Æternam et ante secula fuisse generationem, istic significatur; cujus fundamentum Patris æterni Verbum est; primum quidem quia genitus est ex Patre suo Filius unigenitus Verbum divinum: eoque posito fundamento, impositum deinde seculum est. Manifestum est igitur, Verbum divinum omnia omnino secula complecti. Quod si ipsum rationem fundamenti non haberet: jam nec haberent creaturæ universæ, ubi consistent. Dicit quippe Apostolus Paulus: In ipso et per ipsum creata sunt omnia. Ubi quod dicitur, In ipso, Verbum esse fundamentum, indicat: illud autem, Per ipsum, commonstrat quod, cum Verbum Patris sit, ex ipso Patre citra corruptionem exiverit, rerumque omnium creationem perfecit; adeo ut ipsum sit et fundamentum et conditor universarum: cum ipsum tam quæ videntur, quam quæ non videntur, sustentet omnia. Hinc dicitur: Ante secula fundavit me. Et Apostolus; Unusquisque autem videat, ait, quomodo superædificet: fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, Jesus Christus.

et Arii circa eum error.
 B 178 Moxque Epiphanius: Quomodo autem per locum prædictum subversus est Arius? Et Andreas: Miser ille, cum audisset, Dominus condidit me; non animadvertens, de humana filii Dei natura id intelligendum esse, Deitati applicare voluit. Atque ego quidem mihi persuadeo, hominem diabolico furore correptum, in hanc dementia incidisse, quia duplicem in Christo naturam, humanam scilicet ac divinam, admittere recusans; unam simplicemque duntaxat statuendam per gravem illusionem docuit, referendo Deitatem in ordinem creaturarum.

Explicatur v. 3. Ps. 53.
 179 Et Epiphanius; Quid sibi vult illud: Deus in nomine tuo salvum me fac, et in virtute tua judicabis me? Andreas ait: Judicium hic generale, quod omnibus impendit hominibus, intelligas licet: nisi malis mecum dicere, precationem illam Ecclesiæ esse, ad Deum altissimum clamantis per os Prophetæ; Viden', o Deus, quam anceps mihi cum diabolo, me oppressam tyrannide male mulcaturus, cumque idolis ejus certamen sit? Tu vero age, carnem indutus humanam huc adsis: dulcissimum Jesu Christi nomen, in quo fidem et fiduciam omnem reponam, assume. In nomine tuo salva me; quidquid in carne obiturus es, adimple ocus; pro me mortem obi, a mortuis resurge, ascende in coelos, ad dexteram Patris confide, unde et Spiritu paraclete per Apostolos tuos me imperti: ita tandem prælium nostrum dirimes, idola dejicies, aras comminues, turpia et profana sacrificia impedies; subdes mihi gentes quæ sub cælo sunt, et in virtute tua judicabis me: judicio tuo mihi bona tribues, ut in judicio tuo cognoscam te, ut servem salutaria mandata tua, et exequar omnes voluntates.

et gratia Discretionis.
 C 180 Nomen itaque, est Jesus Christus; Virtus vero, Spiritus sanctus. Sic appellat igitur Patrem æternum Ecclesia, dicens; O Deus, in Christo Jesu, salvum me fac et in sancto Spiritu tuo largire mihi discretionem. Discretio namque commonstrat homini omnem viam bonam, nec patitur ipsum a recto viæ tramite aberrare. Illa principem inter ceteras virtutes locum obtinet; utpote ex qua caritas, ex caritate vero misericordia nascitur. Illa denique omne opus bonum producit, ac imprimis quidem benignitatem erga alios, tum aversionem ac detestationem scelerum, humilitatem quoque suos exaltantem, pacem denique et mansuetudinem. Illa ipsa discretio, Spiritus sancti quasi mens est: quæ cum semel in animo hominis recepta, istic sibi sedem delegit, suavissime afficit facultates illius spirituales. Quid porro est discretio illa? attende sis. Ex-

Tò μὲν Ἐν αὐτῷ, λέγει αὐτὸν θεμέλιον· τὸ δὲ, Δι' αὐτοῦ, σημαίνει ὅτι ὁ Ἅγιος ὢν τοῦ Πατρὸς, ἐκ αὐτοῦ τοῦ πατρὸς ἐκέρχεται ἀεὺςτος, καὶ τῶν κτισμάτων τὴν ποίησιν ἐργάζετο· ὥστε αὐτὸς ἦν καὶ θεμέλιος, καὶ κτίων ἐπὶ ἑαυτοῦ τὰ σύμπαντα, αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ἡ οὐστιας τῶν ἡρατῶν καὶ τῶν σοφῶν· διὰ τοῦτο φησιν, Πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσε με· καὶ ὁ Ἀπόστολος φησιν· Ἐκαστος δὲ βλέπειτω πῶς ἐποικοδομῇ, ἑμέλιον γὰρ πρὸς τὸν κείμενον, ἕτερον κτισθῆναι οὐ δύναται, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός.

Ἐπιφάνιος λέγει· Πῶς καὶ ἐν τούτῳ Ἀρειος κατεστράχη· Ὁ Ἅγιος εἶπεν· Ἀκούων ὁ ἄθλιος τὸ, Ὁ Κύριος ἐκτισέ με, οὐκ ἐνόησεν ὅτι περὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ λέγει, ἀλλ' ἐνόησεν ὅτι περὶ τῆς θεότητος αὐτοῦ τοῦτο ἐλέχθη· καὶ οἱ μὲν συναπαχθεῖς τῇ ὑπερβολῇ τῶν διακονῶν, εἰς ἀνομίαν ἐξέπεισαν· οὐ γὰρ ἐγρόναι τὸν Χριστὸν διπλοῦν εἶναι, Θεὸν καὶ ἀνθρώπον, ἀλλὰ μοναπλοῦν τοῦτο στοιχειώσας καὶ διενὰ φαντασθεῖς, εἰς κτίσμα καὶ ποίημα τὸ θεῖον κατήργησαν.

Ἐπιφάνιος εἶπεν· Τί λέγει, Ὁ Θεὸς ἐν τῷ ὀνόματί σου σώσον με, καὶ ἐν τῇ δυνάμει σου κρινεῖς με; Ὁ μακάριος ἔφη· Ἡ κρίσις αὕτη καθολικὴ ἐστὶν πάσης ἀνθρωπότητος, μᾶλλον δὲ τῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχει πρὸς τὸν Θεὸν ἢ παρχαλῆσις· βοᾷ γὰρ οὕτη διὰ στόματος τοῦ Προφῆτου πρὸς τὸν Ὑψίστον, λέγουσα· Ὁ Θεὸς, δίκην ἔχων μετὰ τοῦ δικαίου καὶ τῶν εὐδῶλων αὐτοῦ, καταπονεῖ γὰρ τορानνῶν με τῇ πονηρίᾳ αὐτοῦ, ἀλλ' ἐλθέ σαρκωθεῖς, ὁμοκίνητι Ἰησοῦς Χριστὸς, καὶ πιστεύσω· ἐν τῇ ὀνόματί σου σώσον με, πλήρωσόν σου πάσαν οἰκονομίαν, θανατώθητι δι' ἐμέ, ἐγέρθητι, ἀναλήφθητι, καθήσων ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς, πέμψον μοι τὸν Παρχαλῆτον διὰ τῶν Ἀποστόλων σου, καὶ λύσεις τὴν δίκην μου, καταδαλῆς τὰ εἰδῶλα, συντρέψεις τοὺς βωμοὺς, κωλήσεις τὰς αἰσχρὰς θυσίας, ἀποδώσεις μοι τὰ ἔθνη τὰ ὑποταγμένα, καὶ ἐν τῇ δυνάμει σου κρινεῖς με, διακρινεῖς μοι ἀγαθὰ ἐν τῇ διακρίσει γνώσκω σε, καὶ τὰς ἐντολάς σου τηρεῖν, καὶ φυλάσσειν με τὰ σου ἐ ζωικὰ προσταγμάτα.

Ὁνομα οὖν, Ἰησοῦς ὁ Χριστός· δύναμις, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ζητεῖ οὖν Ἐκκλησία πρὸς τὸν Πατέρα, λέγουσα, Ὁ Θεὸς, ἐν τῷ Χριστῷ Ἰησοῦ σώσον με, καὶ τῷ Πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ διακρίσον μοι δυνάμει. Ἡ γὰρ διάκρισις δεικνύει τῷ ἀνθρώπῳ πάσαν ὁδὸν ἀγαθὴν, καὶ οὐκ ἐκ αὐτοῦ ἐν ὁδῷ ὑποσελλίζεσθαι· πρωτεύει γὰρ πάντων τῶν ἀρετῶν αὕτη· ἐκ ταύτης γὰρ γεννᾶται ἡ ἀγάπη, ἐκ δὲ τῆς ἀγάπης ἡ ἐλεημοσύνη, ὥστε ἡ διάκρισις φυτεύει πάσαν ἀγαθοεργίαν, προχέουσα πρῶτον καρπὸν τὴν εὐποιαν, ἔπειτα τὴν ἀσκήσαν, καὶ τὴν ὑψωτοῦν ταπεινώσιν, τὴν εἰρήνην, τὴν πραότητα. Ἡ διάκρισις γὰρ νοῦς ἐστὶν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ οὕτω χωρεθῆναι διανοῶν ἀνθρώπου τοῦ μένειν, ἡδυτέρως αὐτοῦ ποιεῖ τοῖς αἰσθητηρίοις τοῖς νοητοῖς διακρίσθαι. Τί δὲ ἐστὶν διάκρισις; [ἀκουσον, Διάκρισις ἐστὶν] ἡ ἅπαν νόημα ζυγοστατούσα, καὶ ὅσον ὕγιες εὐρεῖ, διδόνειν κατέχειν τὴν διάνοιαν καὶ ποιεῖν ὅσον δὲ σαθρὸν, ἐκτρέπει τῆς διανοίας καὶ σφενδύνας δίκην μακρὰν ἀπορρίπτει.

Ἐπιφάνιος εἶπεν· Τί λέγει ὁ ἅγιος Παῦλος, ὅτι πάσα ἁμαρτία ἐκτός τοῦ σώματος ἐστὶν· ὁ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει; Ἐφη ὁ Ὁσιος· Πᾶσα ἄλλη ἁμαρτία ψυχικὴ ἐστὶν, ἡ δὲ πορνεία σωματικὴ ἐστὶν· ἐκ γὰρ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδάμ ὠκοδομήθη ἡ γυνή, ὥστε οἱ δύο ἐν σῶμα εἰσιν. Πᾶσα οὖν ἁμαρτία ἐκτός τοῦ σώματος ἐστὶν, τουτέστιν, οὐ τῷ σώματι πράττει, ἀλλὰ τῇ ψυχῇ, καὶ τῷ νοί, καὶ τῷ πνεύματι, ὡς προέφη. Καὶ γὰρ ἐκ στόματος τὴν ἡδονὴν καρποῦται ὁ ψεύστης, ἡ ὁ ἐπίορκος, ἡ ὁ κατάλαος, ἡ ὁ ἐτέρων τινὰ ἀνομίαν ἐργάζομενος· μόνον δὲ ὁ πορνεύων τῷ ἴδιῳ σώματι συντελεῖ τὴν ἁμαρτίαν. Ὅσπερ ὁ χοῖρος ὅταν κυλισθῇ ἐν βορρῷ οὐ τὰ ἐνδον αὐτοῦ μολύνει, ἀλλὰ τὴν ἑξω αὐτοῦ πάσαν ὁρὰν σιχαυτὴν καὶ βρομώδη ἀπεργάζεται, οὕτως καὶ ὁ πορνεύων, κούταις καὶ ἀσελγείαις ἑαυτοῦ ἀναμιγρῶν σιχαυτοῦ αὐτοῦ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ἀπεργάζομενος, οὗτος πορεύεται γέλοιον τοῖς ἀγαθοῖς δαίμονιν ἀναφανδόμενος. Λοιπὸν εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει, μαινῶν αὐτό·

D
 A NICEP.
 CO EVO
 EX MSS.

E

c

F

A NIGEP.
O.EVO
EX MSB.

A αὐτῷ οὐκ αὐτὸ δὲ μόνον, ἀλλὰ γε καὶ τὸ τῆς γυναικὸς εἰς ὃ περιπλέκεται. Ἀντὶ γυναικα ἔχων, καὶ γυνή νόμιμον ἄνδρα ἔχουσα, οὐκ ἔχουσι τὰ ἑαυτῶν σώματα ἰδίᾳ· τοῦ ἀνδρός γάρ το σώμα ἐστὶν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ τῆς γυναικὸς ἐστὶν τοῦ ἀνδρός αὐτῆς, ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία. Ἦσαν οὖν ἡ γυνὴ παρενύσθη, εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀνδρός ἁμαρτάνει· ἐάν δὲ ὁ ἀνὴρ ἁμαρτήσῃ, εἰς τὸ ἴδιον σῶμα τῆς γυναικὸς ἁμαρτάνει· αὐτῆς οὖν εἰς τὰ ἑαυτῶν σώματα ἁμαρτάνουσι ὁπκιῶκα οὐχ ἑαυτῶν ἐρῶνται, ἀλλὰ τῶν ἀλλοτρῶν, ὥς ἀμφοτέρω τῶν ἰδίων κοίτην μισθύνουσι. Διὰ τοῦτο γάρ πάσα ἁμαρτία ἐκτὸς τοῦ σώματος ἐστίν, ἡ δὲ παρενύων, εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει, ὥσπερ χοῖρος ἐν κοίτῃ κυλινδούμενος, καὶ γίνεται αὐτοῦ τὸ σῶμα συχαυτὸν, καὶ ὕδαμένον· ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, ὥσπερ θαύματος· καὶ πάσα μὲν ἁμαρτία θεινῶς τὴν ψυχὴν ζῶντοῦ, ἡ δὲ πορνεία θυσσώδης καὶ αἰσχροῦν τὸ σῶμα ἀπεργάζεσθαι.

Ἐπιφάνιος εἶπεν· Τίνα λέγει τὸ Ἐξαγγέλιον Μαμωνᾶν; Ὁ Ἄγιος εἶπεν· Μαμωνᾶς ἐστίν, ὃ ὧν τέλωνες, καὶ ἀρπάζε, καὶ πλεονέκτης, ὃ κατεσθίων τὰς τιμὰς τῶν χειρῶν καὶ ὁφθαλμῶν οὐδίκως, κατὰ θυνοστέϊα τοῖς οἰκιστοῖς ἐπερδύνων· καὶ Μαμωνᾶς λέγεται ὃ τῆς πλεονεξίας θαύματος, ὃ εἰς τὸ πάθος τοῦτο ὁδεῖ. Ὁ Ἐπιφάνιος λέγει· Τί λέγει τὸ εἰρημένον· Οἱ υἱοὶ σου ὡς νεογνὰ ἔλατῶν, κούλην τῆς τραπέζης σου. Ὁ Μακάριος εἶπεν· Βλέψον, ἀγαπᾶτέ μου, εἰς τὰ ἄγια ὑποστάσεις ἐν τῇ ὁρᾷ τῆς χριστιανῆς λειτουργίας, καὶ θέσσαι κούλην τῆς τραπέζης τοῖς υἱοῖς τοῦ Θεοῦ μετὰ λαμπροῦν ἐστώσας, ὡς νεογνὰ ἔλατῶν ἐν ὁρμυλῶν· τοῖς νεογενεῖσιν λέγω ἐν τῇ ὁρᾷ τῆς λειτουργίας, ὥσπερ ὡρῶτα φυτό μετὰ πρεσβυτέρων ὅπως σκατοῦς εἰς φῶς· ταῦτους γάρ ἔχων ὁ Προφήτης κατὰ νοῦν, ταῦτα εἶρηκεν.

Ἐπιφάνιος εἶπεν· Τίνα ἐρμηνεύει, ἔχει τὸ ὕπο τοῦ Ἰσραὴλ εἰρημένον· Οἱ δὲ νεκροὶ ζῶντες οὐ μὴ ἴδωσιν, οὐ δὲ ἰσχυροὶ οὐ μὴ ἀνυστήσουσιν; Ἰσχυρῶς γάρ ἡμῖν παύουσιν αἰρετικῶν παῖδες, λέγοντες· Μὴ εἴται ἀνάστασιν νεκρῶν. Ὁ Μακάριος λέγει· Ὁ Διὸς καὶ Ἀπόλλωνος, καὶ ὁ Ἑρμῆς, καὶ ὁ Κρόνος, ἡ Ἥρα καὶ ἡ Ἀρτεμις, καὶ πᾶς ὁ κατὰλογος τῶν εἰδώλων, νεκροὶ ὁνομαζόμενοι καὶ τυφλοὶ ταῦτους γάρ νεκροὶ ἀποκαλεῖ ὁ Προφήτης· λῖθοι γάρ καὶ χυρσοὶ καὶ ἀργυροὶ οὕτε ἔχουσιν, οὕτε ζήσονται ἐν σκότεινῳ, ἀψύχα γάρ ταῦτα καὶ νεκρὰ περὶέκασιν· διὸ καὶ οἱ Ἕλληνας ὡς ιατροὶς οὖσιν τὸ δοκεῖν πλανώμενοι, ταῦτοις προσερχόμενοι, θυσίας αὐτοῖς σπένδοντες. Αὐτῶν οὖν βλέπων ὁ Προφήτης τὸ ἀψύχον φημι καὶ ἀναίσθητον τῶν εἰδώλων, ὡς ιατροὶς προσεπλάζον τὰ πλανώμενα ἔθνη, οὕτω πῶς περὶ αὐτῶν τρυπωσάμενος ἔφη ὁ Προφήτης· Οἱ δὲ νεκροὶ ζῶντες οὐ μὴ ἴδωσιν, ταυτέστιν, οἱ Θεοὶ τῶν Ἑλλήνων, οἱ λῖθοι καὶ ζύλινοι, ἀργυροὶ καὶ χυρσοὶ, καὶ ὁστράκινοι καὶ χαλκοὶ, ὅλη νεκρὰ οὗτες· οὕτε ιατροὶ, οἱ αὐτῶν δὲ ζῶοντες, ὑπὸ Χριστοῦ συντριβέντες, οὐκέτι ἀναστήσονται.

Ἐπιφάνιος λέγει· Τί ἐρμηνεύει, Αἶθρον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκονομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γυναικός; Ὁ Ἄγιος εἶπεν· Ὁ λῖθος οὗτος ὁ Χριστὸς ἐστὶν ἀπειδοκίμασθαι δὲ ὑπογραμμάτιον καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐγένετο κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας τῶν ἐθνῶν, ἥ τις λέγεται Γυνὴ· Γυνὴ δὲ λέγεται, οὐτὶ οὐ τὸ πᾶν τοῦ κόσμου εἰς τὸν Χριστὸν πεπίστευκεν, ἀλλὰ μόλις τὰ ἐπίσχα γυνὴ ἀπεικασμένα τῶν Ἑλλήνων ἔθνων, οἱ τινὲς ἔσμεν ἡμεῖς οἱ Χριστιανοί. Ἐπιφάνιος εἶπεν· Τί ἐρμηνεύει, Ἦκεν ἐξουσιασθὲν κέρως τῷ Δαυίδ, ἡτοιμασα λόγον τῷ Χριστῷ μου. Ὁ Μακάριος λέγει· Κέρως μὲν ὁ Θεὸς ἐξουσίασε τῷ Δαυίδ· προέκλεον ἐκ τῆς ἀγάπης Πατρὸς τοῦ Χριστοῦ· Λόγον δὲ ἡτοιμάσεν ὁ Πατὴρ τῶν οὐρανῶν τῷ Χριστῷ καὶ υἱῷ αὐτοῦ, τὸν μακάριον Ἰωάννην τὸν Προφῆτην.

Ἐπιφάνιος εἶπεν· Τίνα λῖθον ἔχει, ἡ μαρτυρία Κυρίου πιστῆ, σφειδύσασα νύκτα; Ὁ Ἄγιος εἶπεν· Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐστὶν τὸ μαρτυροῦν περὶ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ· οὕτως γάρ ὁ Κύριος λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ Παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμφω ὑμῖν παρὰ τοῦ Πατρὸς μου τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό, ἐκεῖνος μαρτυρή-

pendit aequa lance cogitatum omne: quodque salubre comperit, et residere in animo et executioni mandari permittit: quod vero noxium putidumque est, expellit ex animo, et tamquam funda jactum procul excutit.

181 Epiphanius autem interrogare pergens: Quid, inquit, S. Paulus assertum vult per illud: Omne peccatum extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat? Et respondens Andreas: Omne, aliud peccatum, ait, in anima versatur, excepta fornicatione, quæ ad corpus attinet: ex latere enim Adami formati est mulier, ut duo unum corpus forent. Omne igitur peccatum extra corpus est: seu, uti jam memini, non corpore, sed anima, sed mente, sed spiritu committitur. Etenim et mendax, et perjurus, et famæ aliene qui detrahit, aut aliud quidpiam patrat sceleris, ex verbis suis aliquam capit voluptatem: solus fornicator corpore suo peccatum perficit. Quemadmodum autem sus, quæ volutatur in ceno, non coinquinat interiorius carnem suam, sed exterius dumtaxat pellem sordibus ac fœtore inficit: ita et fornicator, qui in cubilibus atque impudicitis perpetuo versatur, corpus pariter et animam fœde commaculat: sicque demoniis invisibilibus ludibrium ac risus fit. Ceterum quando in corpus suum peccat; non suum tantummodo corpus, sed mulieris etiam quacumque peccat; turpiter conspuat. Viro, qui uxorem; et mulieri, quæ maritum habent, proprium corpus non est: viri quippe corpus arbitrio uxoris subest; et similiter mulieris corpus in potestate mariti est, ut non amplius duo sint, sed una caro. Si mulier itaque fornicatur, in corpus mariti peccat: si vero maritus, peccat in corpus suum, quod est uxor: sic et alter in alterius peccant corpora, quando non se ipsos, sed alienos adamant, utpote qui ambo maritalem thorum turpi flagitio dehonestant. Hac igitur de causa, omne peccatum extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat; ac sordescit corpus ejus, instar suis in stercore volutati, et anima instar demonis fœtere incipit: cumque cetera peccata tenebris quibusdam involvunt animam, fornicatio insuper turpe fœtidumque efficit corpus.

182 Epiphanio, post hæc interroganti. Quis in Evangelio dicatur, per Mamona. Respondet Andreas: Eo nomine venire publicanos, rapaces, avaros, eosque omnes, qui viduarum ac orphanorum facultates injuste auferunt et absument, hisque sibi dignitates atque imperia comparant. Venit etiam eodem nomine demon avaritiæ, qui sordida divitiarum cupiditate homines inflammat. Rursum querenti Epiphanio, qui esset intelligendum istud Psalmistæ oraculum: Filii tui sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ tuæ: rursum tale responsum dedit B. Andreas: Flecte oculos, carissime, cum sacrosanctum Missæ sacrificium peragitur, ad sacrum altare; et respice in circuitu mensæ filios Dei, lampadibus instructis, uti novellas olivarum in vinea consistentes; eos, inquam, qui receniter per sacrum baptismata tempore sacrificii divini, instar plantarum pulcherrimarum, translati fuerunt a tenebris ad lucem. Illi enim sunt, quos animo versabat Propheta, cum oraculum istud protulit.

182 Iterum querit Epiphanius: Quid tandem illud est, quod Isaias pronuntiavit; Mortui autem vitam non videbunt, neque medici suscitabuntur? Vehementer enim conantur persuadere nobis hæreticorum sectatores, non fore mortuorum resurrectionem. Atque iterum respondit querenti B. Andreas: Jupiter, Apollo, Mercurius, Saturnus, Juno, Diana, ceteraque falsorum deorum turba, mortui cæcique, uti sunt, sic et appellantur a Propheta: lapides

1 Cor. 6, 18
Fornicator
quare in
corpus suum
peccet,

potius quam
aliter delin-
quens.

Quis dicatur
Mamona?

Ps. 127. 3
Qui Novellæ
olivarum,

qui mortui
non risuri,
et medici non
resuscitandi?
Isaie 26

A lapides quippe et aurum et argentum neque vixerunt unquam neque victura sunt omnino; cum et inanimata et vita prorsus destituta sint. Hinc et Gentiles, quibus dii isti medicorum loco erant, turpius decepti sunt, cum illos veneraturi et sacrificiis honoraturi accesserunt. Ad hosce igitur vita sensuque carentes deos seu idola, quos deceptæ ac delusæ Gentes cum veneratione adibant, respiciens Propheta, ita pronuntiavit: Mortui autem, id est, dii Gentium, lapidei, lignei, argentei, aurei, testacei, atque ænei, cum materia spiritus expers sint, vitam non videbunt: nec medici, dii scilicet iidem, quos ut vitæ datores colunt, a Christo contriti, ullo unquam tempore resuscitabuntur.

184 Porro cum diceret Epiphanius istum mihi locum interpretare; Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli; illam dedit interpretationem B. Andreas: Lapis iste Christus est, qui reprobatus a Scribis et Senioribus populi Judaici, factus fuit caput Ecclesiæ Gentium, quæ Angulus appellatur, propterea quod non universus, qua patet, orbis; sed vix notabilis, si cum tota Gentilitate comparetur, pars, quæ ex nobis

B Christianis constituitur, in Christum crediderit. Tum istius quoque loci Psalmorum, Ibi suscitabo cornu David, paravi lucernam Christo meo, explanationem flagitante Epiphanio; hanc subjunxit B. Andreas: Cornu quidem suscitavit Deus Davidi, nempe, ut perspicuum est, Christum ex beatissima Virgine: Lucernam vero paravit Pater misericordiarum Christo filio suo, videlicet beatum Prodromum Joannem.

185 Denique rogat Epiphanius istius solutionem sententiæ; Testimonium Domini fidele, sapientiam præstans parvulis: illamque in hunc modum dedit Andreas. Spiritus sanctus de Domino Jesu Christo testimonium perhibet, ita asseverante ipso Domino discipulis suis; Cum autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, ille testimonium perhibebit de me. Unde perspicue patet, quod dixi, testimonium Domini Spiritum sanctum esse. Idem bellissime indicat, quod in Jordane peractum est mysterium: istic enim, uti et in monte Thaboræo, idem sanctus Spiritus testimonium de Filio dixit. Quoniam itaque testimonium Domini vocatur Spiritus sanctus, licebit parvulorum nomine Apostolos intelligere: qui prius quam sancti Spiritus gratia corroborati essent, mente ac virtute parvuli erant, utpote admodum imperfecti. At vero cum post gloriosum Domini ascensum in cœnaculo considerent Apostoli; descendens paraclitus Spiritus reddidit homines, pridem illitteratos ad pisces, omoibus rhetoricæ atque aliarum artium scientia quam excellentissimis longe sapientiores, nulla pro dato munere mercede recepta, præter sincerissimam fidem atque gloriæ divinæ desiderium. Potest quoque dicta sententia referri ad parvulos istos, qui ramis palmarum instructi occurrentes Domino, multis illum præconiis laudarunt atque extulerunt; nec enim sapientibus populi ac scribis illud agendi facultas fuit, quod isti nullius æstimationis parvuli, a Spiritu sancto edocti, gloriose operati sunt.

187 Tam prolixo in multam noctem detenti colloquio Andreas atque Epiphanius, tandem alter ab altero discesserunt: et Epiphanius quidem domum se suam contulit, admirans cum stupore animi sapientiam atque intelligentiam, quæ processerat ex ore beati viri, atque ita reputabat secum ac loquebatur, Fieri nullo modo posse, ut quis tam dextere ac congruenter veræ fidei, tam abstrusa in medium proferat, nisi præsentis ope Dei adjutus. Beatus vero Andreas consuetum sibi morem obtinens, exercitationibus, quas tempore nocturno obire solebat, sese accinxit.

ANNOTATA.

a Hæc ita reddit MS. Vatic. Κύριον δὲ καλεῖ τὸν προάνρχον Πατέρα καὶ Θεὸν ἡμιδὶ ἑαυτοῦ καὶ μᾶλα.
b Hinc usque ad ultimum versum hujus numeri καὶ τοῦτο μὲν, desiderantur in MS. Mazar.

c Σωκρά salutaria verti, quamvis vocem hanc alibi nusquam invenerim: nec enim optiorem sensum dare ei potui: deest tamen in Mazar.

d Similiter Σώδονες, Vitæ datores, dici conjecto.

CAPUT XXIII.

Impurissimi peccatoris mors infelix præmonstrata Andrea; et hujus eximia erga inimicos caritas pie mulieri manifestata.

Beatissimus itaque Andreas, ludens aliquando more hominis non satis sui compotis, in ambulatione porticus publicæ, quæ appellatur a Mauriani; atque inde deflectens, forte devenit ad Portam lapideam. Agebatur autem dies, quo magnus Chrysti martyr Thyrsus consummaverat certamen martyrii. Illo igitur die ad Portam, uti dictum est, lapideam acc-

Moji T. VI

Εν μὲν οὖν τῶν ἡμερῶν τοῦ Μακαριωτάτου παύσαντος ἐν τῇ περιπέτῃ τοῦ δημοσίου ἐμβόλου τοῦ λεγομένου Μαυρίνου, ἔτυχεν τοῦ γενέσθαι αὐτὸν ἐπὶ τὴν λιθίνην πόρταν, ἐκνεύσαντα τῆς δημοσίας. Ἦν δὲ ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν τοῦ μεγάλου μάρτυρος Θύρσου, ἡ διὰ Κύριον ἐπετελεῖτο ἀθλήσις. Ὡς οὖν εἴρηται, πλησίον τῆς λιθίνης πόρτας γενέσθαι αὐτόν, ὁρᾷ, καὶ ἰδοὺ ἀνθρῶπος τις ἐκ τοῦ

11*

μαρτυρίου

Ps. 117. 23
Quis lapis
angularis,

cornu, et
lucerna?

Ps. 131. 17

Ps. 118. 8.
Quid testimo-
nium, dans
sapientiam
parvulis?
Joan. 15. 26.
et 14. 17.

Finito collo-
quio abiit
admirandus
Epiphanius.

Videt Andreas
peccatorem,
demonibus
traditum,

a

b

D
A. NICEP.
CO. EVO
EX MS.

E

F

A. NICEP.
CO. EVO
EX MSS:

A μαρτυρίου τοῦ Ἀγίου ὑποστρέφων, ἀπείε εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, ἣν δὲ ὅλος μέλας καὶ ζοφώδης· πλήθος τε δαιμόνων ἐμπροσθεν αὐτοῦ καὶ ὀπισθεν πορευομένων, καὶ κατεγέλων τραγωδίαν τινὰ περὶ αὐτοῦ· ὀρχοῦμενοι δὲ ἔλεγον· Οὗτος τῶς ἡμῶν ἐστίν. Οἱ δὲ λοιποὶ ἀνταποκρινόμενοι πρὸς τὴν κατὰλιν, ἔλεγον· Ἰδοὺ κερδάνομεν αὐτὸν ὁμώσωμεν καὶ ὁμώτροπον, καὶ οὐκ ἔστιν ἀντίρρσις περὶ αὐτοῦ οὐδένος, ὅλως γὰρ ἡμῶν ἐστίν. Ταῦτα μὲν ἔλεγον περὶ αὐτοῦ, καὶ ἄλλα πολλὰ, ἃ οὐκ ἐξοῦ γράφειν, καὶ εἰλον τὸν ἔλεεινόν εὐφραυνόμενοι· γνώσαντες γὰρ ἦσαν τῇ αὔριον ἐκδημεῖν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ διὰ τοῦτο κύφραίνοντο εἰς τὴν ἀπώλειαν αὐτοῦ.

Ὁ δὲ μακάριος ἐστῶς, ὡς εἶδεν ταῦτα, ἐν λύπῃ ἐγένετο, ἰδὼν γὰρ ὅτι ἄπαξ κερδάνουσιν αὐτόν, ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς νέας ἡλικίας πορνολάπλος ἦν, αἰμομιξίας καὶ ἀσελγείας σχολάζων· τὸ δὲ πάντων χειρόν, ὅτι καὶ εἰς τὴν βδελυρίαν τῶν Σοδομιτῶν αἵρεσιν ὁ ἄθλιος ἐπεμαίετο, ἀλλὰ μήτε ἐκκλησίαν γινώσκων, εἴτε κοινωνίαν, εἴτε εὐχὴν πώποτε δεξάμενος, ἀλλ' οὔτε τι τῶν πνευματικῶν ἐπίστατο, ἀλλὰ πάντα σαρκικά, πάντα δαιμονικά· πάντα γὰρ τὰ αὐτοῦ ἄσχατα, καὶ δεινὰ, καὶ σατανικά ἐχρημάτιζεν, πάντα τὸν βίον αὐτοῦ μετὰ πορνῶν, καὶ μεθύσεων, καὶ κίβωτον ἀνῆλκεν τούτους τερπόμενος. Ὡς δὲ ἐπορεύετο ὁ ἔλεεινός ἐπὶ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, ἠκολούθησεν ὁ Δίκαιος ὀπισθεν, θέλων ἰδεῖν που μένει· καὶ ὡς ἔμαθεν, τῇ ἐπαύριον ἦλθεν ἐν τῇ οἰκίᾳ, πόρρωθεν ἐστῶς, βουλόμενος ἰδεῖν τὰ συμβαίνοντα οὐτῷ. Ἦγεν δὲ αὐτὸν ἐν τῇ παρχίδι τοῦ θανάτου ζωγρηθέντα καὶ κείμενον, καὶ τινὰ ἀσχημα εἶη εἰσπράττοντα. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ πλείστοι τῶν ἰδίου, χάριν ἐπισκέψας ἐκλυθότες, καὶ ἔτεροι πολλοὶ ἰστάμενοι, ἐθρόνου αὐτόν. Ἐπεὶ δὲ τινὰ δεινὰ ἐκινεῖται καὶ αἰσχυρά, οὐκ αὐτός, ἀλλ' ὁ κερδήσας αὐτὸν διάβολος. Ἐθεώρει δὲ ὁ Δίκαιος τὸν σατανᾶν ὥσπερ μὺς, ποτὲ δὲ ὡς ὄφις, ἢ ὡς ἐχίδνα ἐκχέειν, καὶ ἐξίει ἐκ τοῦ στοματός αὐτοῦ, καὶ κράζων διὰ τῶν ὀργάνων τοῦ ἔλεεινοῦ, ποτὲ μὲν ὡς κᾶττα, ποτὲ δὲ ὡς κύων, ἢ ὡς γαῖρος. Ἀπείε δὲ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐν τῷ αἰσθημένῳ αὐτοῦ, τῆς κόπρου αὐτοῦ ἀπορριπνόμενος· ἀπὸ γὰρ τοῦ πολλοῦ κλόνου ἠρίμουνεν ἐν τῇ τοῦ θανάτου προσεγγίζων τομῇ. Οὕτως οὖν ὁ ταλαιπώρος παραδεδεματισμένος, καὶ σισγύνη τοῖς πᾶσι φανείς, πικρὸν τὸ τέλος ἀπηνέγκαστο· καὶ γὰρ οὔτε ἐξέκλυεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ πώποτε, ἀλλ' ὁρθοπατοῦσα πρὸς τὸν πυθμένα τοῦ ᾗδου παρεγένετο, ἐν τῇ αἰωνίᾳ σκίτει ἐκείνῃ δεσμευθεῖσα ὀξύτατα.

Ταχέιντος οὖν τοῦ σώματος αὐτοῦ, καὶ τινῶν παραγενομένων πρὸς τὴν γυναικα αὐτοῦ χάριν παραμυθίας, καθεζόμενοι ἐκίονον λόγον περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ, ὅποιος ἦν χαλεπός· καὶ οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι ὅπου γυναικα ἐθεάσατο, εἴτε ἄγαμον, εἴτε παλλακίδα, εἴτε ὑπανδρὸν, εὐθέως οὐ διέδρα ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, μέχρις ἂν τοῦ διαβόλου τὴν ἐπιθυμίαν εἰργάσατο· ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι φλυσιός ἦν, καὶ γλωσσώδης, καὶ μολγὸς σπυρίδα. Ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ δικηρίαστο περὶ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὴ οὐ συνεζεύχθη αὐτῷ οὐδέποτε ἐκκλησίαν ἐννέριζεν, οὔτε προσκύβητο, οὔτε σταυρόν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐποίησεν, οὔτε ἐκοινωνήσεν, ἀλλ' αἰεὶ διακυκατέρων εἰς τὰ πορευθεῖ· εἰ δὲ ἐνθάδε ἐγένετο, ἢ ἄπαξ τι ἐλάλησα, τὴν βράβειον ἐκ τοῦ ατυχεστάτου μου σώματος οὐδὲν κατέφερον, ἀλλὰ πάντα δεινὰ μοι κατηράζετο. Ἦν οἷς τῇ πρὸ χθὲς κατακυγέντος αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ κλίνῃ μου γεγυῖτος πρὸς με, ἡμεροθεΐας τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ὡς ἐκαθεύδον, ἡράξαμην νοθεύειν αὐτόν. Κακίως ἐρχομαι, καὶ τί θέλεις ποιῶν; εἰπέ μοι. Αἶγρον αὐτῷ· Θέλω ἵνα τῇ αὔριον ἀπέλωμεν εἰς τὸν ἄγιον Θρόνον, καθ' ὅτι ἐστίν ἡ μήμηρ αὐτοῦ, καὶ ἵνα μένωμεν ἐκεῖσε τῇ ἀγίᾳ λειτουργίᾳ, ὅπως κοινωνήσαντες τῶν ζωστικῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων, καὶ φωτισθέντες ἀγαθῶν ταπεινῶν, καὶ γένῃ Χριστιανός, καὶ μίαν ἡμέραν καὶ ἰσως Κύριος ὁ Θεὸς ἐμὸς αἰεὶ εἰς τὸν φόβον αὐτοῦ, καὶ σπουδῆς ἀπὸλλυμένης τῶν προμαρτυμένων σου, ἐπικτίσῃς δὲ καὶ ἔργα δικαιοσύνης, καὶ οὕτως δυνασώμεθα εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν. Ὁ δὲ συνέθετό μοι οὕτω ποιῆσαι.

Πρωίως δὲ γενομένης, ἐπορεύθημεν ἐν τῷ πανσέπτῳ

cedens Andreas, conspiciit hominem quemdam, e memorati Martyris templo egredientem, domum sese conferre, omni ex parte nigrum ac tenebricosum : ingens hominem turba dæmonum præcedebat, sequebatur ingens ; eaque deridendo et saltitando non lætam sane tragœdiam agens exclamabat : Hic nostræ modo potestati subditus est. Quibus alii statim succincentes respondebant : Ecce illum, moribus ac fœditate nobis simillimum, lucrifecimus : nec est qui nobiscum de ulla ipsius parte contendere ansit : totus quippe, quantus quantus est, noster est. Atque hæc quidem, præter alia plurima, quæ hic describere nihil attinet, jactabant dæmones, raptabantque misellum hominem exultabundi, quia noverant luce postera e corpore migraturum : sicque interitus hujus, illorum gaudium fuit.

188 Stans itaque Andreas et contemplatus triste spectaculum, magnam animo mœstitiā concepit : notabat enim, jam pridem potestati dæmonum traditum fuisse, quod jam inde a juvenili ætate in lupanari versans, fornicationibus atque incestuosis libidinibus finem nullum imposuisset ; quodque detestandum magis, in nefandam Sodomitarum hæresim ac rabiem furore tam insano ferebatur miser, ut neque ecclesiam nec sacros cœtus precationis causa unquam adiret, nec ullam rerum spiritualium, carnalium vero et diabolicarum omnium maximam haberet notitiā : omnia enim, quæ actitabat, libidinem, nequitiam, peccatum olebant ; totam vitam cum scortis, cum temulentis, cum citharædis, quorum consuetudine delectabatur, consumens. Abeuntem igitur miserum hunc domum suam pone secutus est Andreas, observaturus quo in loco domicilium suum haberet : quod ubi didicisset, rediit eodem sequenti die ; atque eminus consistens, quid obventurum esset contemplabatur. Reperit autem imprimis ipsum, laqueo jam mortis constrictum, turpia quædam quibus assueverat exprimentem : reperit et frequentem tam propinquorum, qui visendi causa conflaxerant, quam aliorum turbam, omnes moribundum lamentis et planetibus prosequentes : reperit denique et satanam, qui per ægroti organa terribilem atque absurdum clamorem ciebat ; quique modo muris, modo anguis, modo viperæ specie per os exhibat ; ac multum vociferans, nunc felis, nunc canis, nunc porci vocem æmulabatur. Nonnumquam manum suam in secretas corporis partes immittens, extracta inde sterora ore degustabat : jam enim præ vehementia concussionis tantæ continebat, angustiis vicinæ mortis oppressus. Atque hoc modo miser ille, præsentibus omnibus exemplum confusionis propositus, acerbo tandem fine vitam teraiaavit, anima nusquam ad diverticula deflectente, sed recta properante ad barathrum inferni, ubi in sempiternis tenebris et vinculis indissolubilibus perennatura erat.

189 Sepulto dein cadavere, convenerunt frequentes ad uxorem demortui, consolandi causa ; cumque incideret sermo de perditis illius vita moribusque, aliis quidem dictitantibus tam effusæ ipsam petulantia fuisse, ut si quam forte mulierem, sive innuptam, seu prostitutam, seu matrimonio junctam conspicatus esset, non effugeret manus hominis libidinosi, quoad intemperantiam suam diabolicam explesset ; aliis vero, nugatorem, loquacem, et adulterum insignem fuisse contendentibus ; tandem uxor ipsa narrare instituit, quomodo a matrimonio sui primordio numquam pedem in ecclesiam intulisset, numquam orationem fudisset, numquam froatem Cruce signasset, communicasset numquam : quomodo denique apud scorta pernoctare consuevisset : si quando autem inde revertentem ego, inqueiebat, vel verbulo interpellarem,

D
propter
enormem
libidinem :

E

et sequenti die
eum reperit

pesse mo-
rientem.

F

Hinc mœstis
amicis

narrat uxor turpem ejus vitam,

et quomodo persuasus saltem semel ire ad S. Thyrsium,

illucque irreverenter ingressus,

et contra imaginem blasphemans,

ne quidquam ipsa deprecante panam,

febri letali correptus fuerit.

Pia mulier conspicatur sanctum instar columnæ igneæ;

A interpellarem, confestim expedito in caput meum infelix baculo, verberibus sævire non desinens, quidquid poterat molestiæ ac doloris inferebat. Cum interim sera actorum pœnitentia illum subiisset nudius tertius, venissetque ad me cubitum, jamque una dormituri decumberemus; solito mansuetiorem nacta, variis cœpi monitionibus urgere: tum interroganti, quid sibi faciendum mandarem; respondi, Ut luce crastina concedamus una ad S. Thyrsi, cujus memoria solemniter agitur; ut istic sacrosancto Missæ sacrificio intersimus; ut salutifera Christi mysteria communicemus; et gratia divina illustrati sanctius reliquam vitam transigamus; ut denique tandem aliquando vel unico die Christianum agas: fortassis benignus Dominus salutarem sui timorem animo tuo immissurus est, quo stimulatus, vitæ præteritæ delicta expiare, insuper et justitiæ opera exercere studeas; ut sic, aubo ad vitam ingredi æternam mereamur. Hæc ille mea monita se opere completurum recepit.

B 190 Ut ergo illuxit, sancti Martyris Thyrsi templum adivimus, ingressique, ego mox orare institui, ille omnia irridere; non inclinatione capitis, quasi oraturus, sanctum Martyrem dignari: non munire frontem sacrosancto Crucis signo; non imaginem Sancti salutare; sed remissis consistere manibus, atque irridere, uti dictum est, alios, preces suas Deo offerentes. At ego, finita precatione mea, ad ipsum conversa; Quid hic adstas, inquam, infelix, non aliter quam brutum animal? cur saltem dominicæ Crucis signum fronti tuæ non imprimis? Quid ita vanus ac profanus Judæorum te more in loco sacro geris? Si minus Deum times, homines saltem reverere; accede igitur, et, ut te monui, adora. Tum ille, Ostendæ, ait, quid adorem. Et ostendi ego venerandam sancti Martyris iconem, dicens, Hanc adora. Quibus ille auditis, execratus imaginem; Quæ, inquit, in illa virtus inest, quæ ipsa cum vita sensuque destituta sit, nihilo saniores vos turpiter decipit? Quid enim profuerit ipsi istud; Tibi dico, paries, Adjuva me? Atque his dictis, consternatus animo confestim e templo se cursim recepit.

C 191 Ego vero, propter illam in sanctum Martyrem blasphemiam exterrita, precibus ipsum placare institui, supplicans, ut parvum insanix mariti vellet, et meritis pro blasphemia poenas irrogare supersederet. Cum subito abrepta mente ad imaginem Martyris, sic mecum loquentem audiui: Ego quidem commiseratione viri tui tangor: sed qui ipsi vehementer succensuit Deus, tantum scelus non sinet impunitum: cras enim radicitus excidi jussit hominem impium, ut ne memoria quidem ejus superet in terris, tandemque in flamma inextinguibili cognoscat, veris Dei amicis ac martyribus veram manere gloriam in cœlis. Post hæc finito Sacrificio divino, domum regressa iaveni maritum, febribus acerrimis correptum, in lecto; uti vos quoque eum vidistis. Talia narrante viri uxore, tremor invasit omnes, qui aderant, dicentes: Vere Deus non irridetur, cujus infallibiles sunt justificationes et judicia, reddituri unicuique secundum opera ejus. Atque isthæc, dilectissimi, non tantum ex beato S. Andrea ore, sed ex ipsa quoque hominis defuncti conjuge coram mihi audita vobis enarravi, ut inde fructum aliquem capientes, in timore Dei vivere pergatis; ut fornicationem, adulterium, temulentiam ubivis locorum semper fugiatis, ut diu noctuque auxilium imploretis divinum, denique ut sanctos Martyres eorumque venerandas Reliquias et Imagines non despiciatis.

192 Obambulabat aliquando Andreas in foro publico propter columnam, quam beatæ memoriæ Constantinus, Imperator sanctissimus, sublimem

ναῦν τοῦ ἁγίου μάρτυρος Θύρσου, καὶ ὡς εἰσέλθοντες ἐνδοῦν, ἐμοῦ προσευχομένης, ἵστατο μωκίζων, καὶ οὔτε τὴν νεφυλὴν ἐκλινεν εἰς τὸ γόνυ τοῦ προσκυνοῦσai τῷ ἁγίῳ Μάρτυρι, ἀλλ' οὔτε τὴν σφραγίδα τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ ἐν τῇ προσώπῳ ἐποιήσεν, ἢ τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου ἀσπάζασθαι, ἀλλ' ἵστατο κεχλασμένους ἔχων τὰς χεῖρας, καὶ μωκίζων τοὺς προσευχομένους Θεῷ. Ὡς δὲ ἐτέλεσα τὴν εὐχὴν, στραφείς λέγω πρὸς αὐτόν. Τί ἵστασαι ὥσπερ ζωδίου ἄφυγον, ταλαίπωρε, καὶ οὐ ποιεῖς καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ δεσπότου Θεοῦ ἐν τῇ προσώπῳ σου, ἀλλὰ παντελῶς ἐματαιώθης ἐλεεινέ, καὶ ἵστατο ὥσπερ Ἰουδαίος; οὐ φοβεῖ σὺ τὸν Θεόν, καὶ τοὺς ἀνθρώπους αἰσχύνηται, καὶ πορευθεὶς πρόσευξαι ὡς εἶπὺν σοι. Λέγει ἐκείνος· Τίμι προσεύξομαι, δεῖξόν μοι. Ἐγὼ δὲ ἔδειξα αὐτῷ τοῦ ἁγίου Μάρτυρος τὴν τιμίαν εἰκόνα, φήσας, ἐνθάδε πρόσευξαι. Ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσεν, ἐδεδούλετο τὴν εἰκόνα, καὶ φησιν· Καὶ τίς ἡ ταύτης δύναμις περίεστιν, σφύγῃ οὕσα καὶ ἀναισθητῇ, ματαία πλάνη τῶν ἀναισθητῶν; τί γὰρ ὠφελεῖ αὐτή. Σοὶ λέγω, τοῦγε, βοήθησόν μοι; Τοῦτο εἰρηκῶς ὁ πανάθλιος καὶ θρονηθεὶς, δρομέως τῆς ἐκκλησίας ἐξέρχεται.

Ἐγὼ δὲ φοβηθεὶσα τὴν εἰς τὸν ἁγίον βλασφημίαν, ἤρξαμην παρακαλεῖν τὸν ἁγίον φείσασθαι τοῦ μειρωτάτου τὴν ἀναισθησίαν, καὶ μὴ ἀποδοῦναι αὐτῷ τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ· καὶ αἰφνης ἀρπαγέντος τοῦ νοῦς μου ὡς πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Μάρτυρος, ἀκούω λεγούσης πρὸς με· Ἐγὼ μὲν συμπαθῶ, ἀλλ' ὁ Θεὸς ὠργίσθη αὐτῷ, καὶ οὐκ ἀνέχεται, αὐρίων γὰρ ἐκέλευσεν ῥιζοτομηθῆναι αὐτόν, ἵνα ἐροληθρευθῇ ἐκ γῆς τὸ μυκηδόνιον αὐτοῦ, καὶ γινώσεται ἐν τῇ ἀσδέστῳ πυρὶ, ὅτι ἀληθὴς ἐστὶν ἡ δοξα τῶν τοῦ Θεοῦ γεννητῶν φίλων τε καὶ μαρτύρων. Μετὰ δὲ τὴν τῆς θείας λειτουργίας ἀπόλυσιν ἐνδὸν γενομένης μου, εὗρον αὐτὸν λαύρῳ πυρετῇ συνεχόμενον, καὶ ἐν τῇ κλίνῃ κείμενον ὡς ἐνράχοντες. Τοῦτο τῆς γυναίκος αὐτοῦ εἰρηκυίας, τρώμενος ἔλαθε πάντως τοὺς ἐκείσε εὐρεθέντας, καὶ ἔλεγον· Ὅπως Θεὸς οὐ μυκητρίζεται· καὶ γὰρ ἀδιάφυστά εἰσιν αὐτοῦ τὰ δικαιώματά, καὶ τὰ κρίματα, καὶ αὐτὸς ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ταῦτα μὲν, ἀγαπητοί, οὐ μόνον ἀπὸ τοῦ μακαρίου ἐκείνου στόματος τοῦ Δικαίου ἤκουσα, ἀλλὰ δὲ ἀπὸ τῆς γυναίκος τοῦ ταλαίπωρου ἐκείνου. Καὶ γὰρ ὠφελείας χάριν, καὶ τοῦ ἐνεκεν τοῦ φοβεῖσθαι τὸν Κύριον, καὶ φεύγειν αἰετὴν πορνείαν, καὶ τὴν μοιχείαν, καὶ τὴν μέθην, καὶ ζητεῖν ἐν νυκτὶ τε καὶ ἡμέρᾳ τὴν παρὰ τοῦ Κυρίου βοήθειαν, καὶ μὴ καταφρονεῖν τῶν ἁγίων Μαρτύρων, καὶ τῶν τιμίων λειψάνων αὐτῶν, καὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων.

Ποτὲ δὲ περιπατοῦντος τοῦ Ὁσίου ἐν τῷ δημοσίῳ φόρῳ πλησίον τοῦ κίονος, ἐν ᾧ ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ Κωνσταντίνος ὁ ἐν ἁγίοις Βασιλεὺς ἔστηκεν, ἐν ᾧ φασὶ καὶ τοὺς τιμίους ἦλους, τοὺς ἐν τῇ ζωοποιῷ Χριστοῦ σώματι ἐμπαρέντας, ἐν τῷ ἐπάγῳ τούτῳ ἱσταμένῳ ἀνδριάντι ἐφαιδρύνοντο, πρὸς δοῦξαν μὲν Θεοῦ, σκέπην τε καὶ φυλακτήριον τῆς βασιλευσύνης πόλεως. Καὶ ἰδοὺ γυνὴ τίς, τιμὴν πνεύματι Θεοῦ φαιδρυνομένη, ἐν ἐκστασει γεναμένη, διανοιχέντων τῶν ψυχικῶν αὐτῆς ὁμμάτων, ὥρᾳ τὸν Μακάριον περιπατοῦντα μέσον τοῦ πλήθους, ὡς στόλον πυρὸς ἐξαστράπτοντα, καὶ ὡς βολίδας πυρὸς εἰς τὸν αέρα ἐπαφιέντα καὶ αὐγάζοντα. Τινὲς δὲ μωροὶ ἐδίδωσκον αὐτῇ κήσους, ἄλλοι δὲ κατὰ τοῦ αὐχένος ἔτυπον· καὶ πολλοὶ βλέποντες αὐτὸν ἀνδιζόμενοι, ἔλεγον· Κύριε, μὴ δὲ ἐλθρὸν ἐὰν ἔχωμεν, ἵνα οὕτως αὐτῇ συμβέσκηκεν. Τινὲς δὲ ζοφώδεις καὶ μέλαινες δαίμονες ἐπακροώμενοι, ᾗπισθεν περιπατοῦντες, ἔλεγον· Ναὶ ὁ Θεὸς εἰσακλύσεται τῆς εὐχῆς ὑμῶν, καὶ μὴ ἐγείρῃ εἰς τὸν αἰῶνα ἄλλον τοιοῦτον ἐπὶ τῆς γῆς· οὐδεὶς γὰρ κατέκασεν ὑμῶν τὰς καρδιάς, ὡς ἁκαμάτης οὗτος· μὴ βουλόμενος γὰρ κάμνειν τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου αὐτοῦ, μωρὸν ἑαυτὸν προφασισάμενος, παίζει τὸν κόσμον.

Ταῦτα μὲν οὕτως ἔλεγον· ἐώρα δὲ ἡ γυνὴ τοὺς τύποντας τὸν Δίκαιον, ὅτι ἐσθμεινόντο οἱ ζοφώδεις ἐκείνοι, καὶ ἔλεγον· Καὶ τοῦτο τὸ κρίμα ἔχωμεν εἰς παραμυθίαν, ὅτι ἀδίκως αὐτὸν οὕτοι τύποντες ἔχουσιν ἁμαρτίαν· πάντως γὰρ ἀπὸ τῆς τοσαύτης προφάσεως καταδικάζομεν αὐτοὺς

D
A. NICEP.
COLEVO
EX MSS.

E

F

ἐν

A. NICEP.
CO. 5VO
B. MSS.
e

A ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου αὐτῶν, ὅτι ἐκλεκτὸν τοῦ Θεοῦ ἔτυπτον ἀδίκως, καὶ οὐκ ἔστιν σωτηρία ἐν τούτοις. Ἀκούων δὲ ταῦτα ὁ Μονάχιος πνεύματι θείῳ, e [ἐν] λόγῳ τῆς παρουργίας αὐτῶν ἔλυνε] καὶ ἐδικαίωτο αὐτοὺς λέγων· Οὐκ ἔστιν ὑμῖν σήμεῖν θῆναι ταῦτα, ἐγὼ γὰρ παρεκάλεσα τῷ φοβερῷ Δεσπότη μου, μὴ ὑγείσθαι αὐτοὺς εἰς ἁμαρτίαν τούτου ἕνεκα ὑπὲρ ὅσον με τύπτουσιν, καὶ ἡ ἄγνοια τόπον αὐτοῖς ἀπολογίας δίδωσιν.

Ὡς οὖν ταῦτα κηρυσεν ἡ γυνὴ ὁμιλοῦντα μετὰ τοῖς σκοτεινοῖς ἐκείνοις, ὅρᾳ εἰς ὕψος, καὶ ἰδοὺ ὥσπερ πύλη ἀνεωγμένη τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐξ αὐτῆς ἐξῶν πλήθος χειρῶν τερπνῶν, μέσον δὲ αὐτῶν περιστερά ὡς χιών, μεγάλη σφόδρα, καὶ κατεῖε ἅμα ταῖς χειρῶν ἐπὶ τὸν Μονάχιον, κάρφος ἐλαίας χρυσοῦ στίλβον βραστάζουσα ἐν τῷ στόματι αὐτῆς, καὶ ἀνθρωπίνως διαλεγομένη τῷ Μοναχῷ καὶ λέγουσα· Δέξαι τοῦτο τὸ κάρφος, ὅτι ὁ παντοκράτωρ Πατὴρ καὶ Κύριος σθεναρῶς σοι ἐκ τοῦ Παρθείου ἀπέστειλε γυνήριον, διὰ τὸ εὐχαίσει οἰκτεῖρμα καὶ φιλόνητον, ὃν τρόπον οἰκτεῖρμων καὶ ἐλεῆμων ἐκείνος καθέστηκεν· ἰδοὺ γὰρ δοξάσει σε ὁ Κύριος ἐτι καὶ ἐτι, καὶ ὑψωθήσεται τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ ἐπὶ σοι, αὐτῷ ὃν σὺ ἐκρύβης τοῦ μὴ ἔχειν ἁμαρτίαν τοὺς καθέκαστην σε τύποντας. Τοῦτα εἰρηκῶς ἐκαθέσθη ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἦν ὡς περιγυρωμένη, καὶ τὰ μετὰ-φρενα αὐτῆς ἐν γλαυρυτῇ χρυσοῦ· οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς ὡς μαργαρίται τίμιοι· οἱ δὲ πόδες αὐτῆς ὑπῆρχον βραχὴ βασιλικῇ βεβραμμένοι, καὶ σταυρὸν ἀπὸ αὐθίων ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς· καὶ ἦν κύκλῳ αὐτῆς πολλὰ τῶν χειρῶν κελαισμός.

Ταῦτα ὁρῶσα ἡ γυνὴ ἐκείνη ἡ θεοσεβὴς, ἐξεπλήσσετο σφόδρα· ἐν ἑαυτῇ δὲ γενναίᾳ ἀπὸ τῆς θέας ἐκείνης, οὐκέτι ἰδουμένη εἰπεῖν τι, μόνον δὲ κατ' ἑαυτὴν ἔλεγε· f Βαβαί, τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος, οἷον φωστῆρας ἔχει ἐπὶ γῆς, καὶ οὐδεὶς αὐτοῖς ἐπίσταται! Πολλάκις οὖν ἰδουμένη τὰ ὁραθέντα αὐτῇ τοιοῦτον διηγήσασθαι, καὶ παρὰ γὰρ τις δύναμις ἐκώλυεν αὐτήν, εἰς τρόμον ἄγρουσα, καὶ λοιπὸν ἐκούσα καὶ ἄκουσα τοῦ θάυμα ἀπέκρυψε. Ὅθεν ἐν μὲν συναντᾷ αὐτῇ ὁ Δίκαιος καὶ λέγει αὐτῇ· Φύλαττέ μου τὸ μυστήριον ἐν τῇ τέλει, Βαββάρρα, τοῦτο γὰρ ὄνομα αὐτῆς, καὶ μηδεὶς αὐτῇ ἐξείπῃς, ἕως οὗ διαλεύσομαι ἐν τῷ πρὸς σκηνῆς θαυμαστῆς ἕως τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ. Ἢ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπεν· Κακῶς οὐ θέλω, εἰ δὲ καὶ θελήσω τι διηγήσασθαι, οὐ δύναμαι, τίμιε φωστῆρ καὶ ἐκλεκτὴ Κυρίου πανθαύραστε· κωλύομαι γὰρ ἀνάρκτῳ θυμῷ, καὶ ἐστέργεται τρόμος εἰς τὰ ὄστα μου, καὶ ἐν ἐμοὶ ἡ ἰσχὺς μου παύσσεται.

sum more hominum : Accipe, dicebat, hunc Dominus Sabaoth specimen paradisi sui mittit, non alia de causa, quam quod misericors et benignus sis, quemadmodum et ipse est : ecce igitur magis magisque indes te glorificabit Dominus, et exaltabitur nomen ejus sanctum in te, quia judicasti, nulli illos peccato obnoxios esse, qui verberando quotidie de te pessime merentur. His dictis Andreæ capiti insedit columba, tota colore argenteo nitida, excepto dorso, quod auri fulgore coruscabat : oculi vero ut geminæ pretiosæ rutilabant ; pedes colore purpureo tincti erant ; caput cruce florea insigniebatur : in circuitu denique hirundines modulabantur concentu vario.

195 Hic enimvero obstupuit vehementer devota illa mulier, tandemque a spectaculo sibi reddita, nihil eorum quæ viderat potuit enarrare aliis, secumque ita solummodo loquebatur : Deus immortalis ? quot bonitas tua in terris luminaria, homines, inquam, sanctitate conspicuos, habet ; quamvis passim ignoti lateant ! Et conata sæpius visa sua communicare cum aliis, exponere nequivit, virtute quadam occulta prohibente, et trepidationem injiciente : unde deinceps, volens nolens, rem admiratione dignissimam involvere silentio compulsus fuit. Cum autem illi vir sanctus obviam factus esset aliquando : Cave sis, ait, o Barbara, (id enim mulieri nomen erat) ne cui quæ vidisti mysteria reveles, donec pervenero in locum venerande, Deo electe, et supra modum admirabilis : quod si etiam libido sit revelandi, facultas non adest : prohibeor enim vi quadam invisibili, tremore quodam intima ossa mea subeunte, viribusque corporis deficientibus.

erexit, impositamque columnæ statuam d venerandis clavis, quibus vivificum Christi corpus per-tusum fuit, dicitur exornavisse, ad gloriam Dei defensionemque et conversationem regiæ civitatis. Ecce autem mulier quædam, a spiritu divino in ecstasim raptâ, apertis animæ oculis conspiciat virum beatum per medias deambulare turbas, non aliter quam columnam igne coruscantem, et jacula ignita per aerem late emittentem. At insani quidam caput collumque ejus colaphis egregie onerabant ; quod alii, tristes et indignantes, conspiciat ; Domine, inquebant, non, si quem inimicum habemus, tam indignis cum ipso agatur modis. Quæ verba demones, qui pone ambulabant tenebrosi nigrique, audientes ; Ita sane, inquebant, exaudiet preces vestras Deus, non suscitaturus alterum huic similem super terram in æternum : nemo unquam fuit, qui tanto adussit dolore corda nostra, quanto hic otiosus ; qui domini sui se servituti subducens, stultum simulando, mundum illudit.

193 Atque hæc illi quidem. Mulier vero in illos, qui cædebant Andreæ, intuita, animadvertēbat simul, istud eorum scelus a tenebricosis illis annotari, dicentibus : Saltem isthoc solari nos potest judicium, quoniam contra jus fasque in illum verberibus sæviunt, sævientes vero non levi se scelere obstringunt : ex hoc enim capite accusandi omnino a nobis sunt in hora mortis, quod injuste Electum Dei percusserunt ; nec est quod salutem sperent. Audiens autem hæc divinitus Andreas, verbo unico omnem eorum fraudulentiam elusit, atque ita cum ipsis expostulavit : Non est vestrum isthoc cædentium me factum annotare ; ego enim rogavi Dominum meum admirabilem, ut ne statuât illis peccatum quod me verberat ; et ignorantia eorum, in quem sæviant non cognoscentium, locum veniæ reliquit.

94 Hos viri sancti ad tenebricosa dæmonia institutos sermones cum percepisset prædicta mulier, sublati in altum oculis, cernit portam cæli adaperiri, turbamque illac pulcherrimarum hirundinum effundi, quarum medium tenebat locum permagna et nive candidior columba : quæ cum hirundinibus ad B. Andreæ delabens, olivæ ramum, aureis insignem floribus, portabat ore ; et alloquens ipse oleæ ramum, quem tibi omnipotens Pater et

interim dum
se percu-
tientes,

E
ideoque pu-
niendos,

apud Deum
excusat :

audit etiam
a celesti
columba

propterea eum
laudari :

prohibetur
tamen rem
cuiquam
enarrare,

quoad is
vixerit.

ANNOTATA.

a MS. Vatic. Τὸ Μοναχικόν : male : scribendum erat Μοναχικόν : agit autem de hoc Urbis Tractu seu Palatio Cangius lib. 2 cap. 16 de Dominibus insignibus num. 52.

b S. Thyrsus M. colitur 14 vel 24 Decemb. a Græ-

cis, a Latinis vero 28 Januarii, quando de eo egimus : ejus autem Martyrium Menæa collocant in Helenianis, quas ædes, vico toti nomen dantes, in foro Theodosii sitas fuisse docet Cangius lib. 2 cap. 5 num. 5.

c Vatic. MS. interponit hic : τῷ δικαίῳ αὐτοῦ καὶ νοερῷ ὁμμάτι

A ὁμοῦται φαινόμενος : quæ in MS. Maz. desiderantur : ubi tamen mox ingens hiatus occurrit post has voces, καὶ ὁπισθεν παρεννομένων usque ad medium num. 181 et hæc verba : ἐν οἷς τῇ προηγῆς κατανοουμένου αὐτοῦ.

d Cangius, lib. 1 cap. 21 agens de majori ad Palatium foro, quod ab Augusta matre Augustæum voluit Constantinus appellari, meminit erectæ ibidem colum-

næ Porphyreticæ, ea desuper impositæ statuæ ipsius Helenæ : cui crediderim inclusos Clavos Dominicos fuisse, saltem ex vulgi traditione, quoad statua illa stetit.

e MS. Vatic. ἔλθεν αὐτῶν τὰ σημεῖωματα δυνάμει Θεοῦ κραταιᾷ φερόμενος.

f Ibidem sic legitur : καὶ ἐκπλητομένη ἔλεγε.

D
A. NICEP.
CO. EVO
EX MSS.

CAPUT XXIV.

Epiphanius a tentatione carnis liberatus : visa Deipara protegens populum : impuri hominis hypocrisis relecta.

Graviter ad
libidinem
tentatus Epi-
phanus,

B Dum talibus aliisque prodigiis admirabilis Andreæ virtus magis indies splendet, grave bellum Epiphani motum fuit ab intemperanti libidine. Maledictus namque satanas, invidiæ stimulis actus, quemdam e demonibus suis centurionem adversus adolescentem namittit, ut immodica ejus animum tristitia lædat memoriamque e terris auferat. Hujus igitur expertus impetum Epiphanius, mœstitia et animi amaritudine conficiebatur ; cumque nihil contra validas inimici aggressionem et terribilia menta haberet præsidii, reperit tandem, postquam diu quæsisset, B. Andream ; quem et, aperto prius animæ totius statu, opem flagitat ; videlicet ut acerba demonis tyrannide liberatus, non succumberet tentationi ; neve despiceret se precantem, et gravissimos diaboli insultus sustinentem.

atque ad
Andream
confugiens

197 Andreas autem, vere beatus, vere suavis et misericors, Epiphanius, non secus quam proprium filium miseratus, ita alloquitur : Carissime fili, propterea quod animo elati fuimus, erupit contra nos draeo infernalis, ut cognita exiguitate nostra, confiteamur, nullas esse vires nostras, si cum nequissimo satana depugnandum sit ; sed omnia admirabili Deo nostro accepta referri debere : sive enim vincamus hostem, seu resistamus viriliter, seu orationibus, jejuniis, aliisve piis operibus vacemus, omnia benignissimi Dei nostri munus sunt. Ipse enim dicit : Quoniam sine me nihil potestis facere ; et omnis justitia hominis, ut pannus menstruatæ coram Domino est. Nunc igitur, fili mi, præcipio tibi, et obedientia tua effectum dabit ; ut luce crastina ad sacram S. Acacii Martyris aedem in Heptascalo pergas ; quo et ego in spiritu veniam ; supplicabimusque ambo cum lacrymis sancto Martyri, ut quod a me petis beneficium, ipse tibi ab optimo nostrique amantissimo Domino consequatur. Constat vero mihi, magnum hunc Martyrem repulsam non ferre a Domino, quia generoso certamine pretiosum sanguinem suum amore illius profundere prompto animo non dubitavit : et evenient nobis, quæ desideramus ; et optatam quietem recuperabimus. Quando autem ad Sanctum perveneris, noli multum verbis orare ; sed spiritu contrito et corde humiliato, cum lacrymis, productisque ex imo pectore suspiriis, et verbis afflictionem animi testantibus, instanter supplicabis ; et statim, scio, videbis gloriam Dei. Sic igitur faciendum tibi est, fili mi ; et evenient quæ prædixi omnia.

quem exorans,

c

d

198 His auditis, adjicit se Epiphanius ad venerandos Andreæ pedes, et salutatum in osculo sancto abiens reliquit. Postera autem die illucescente, contulit se ad S. Joannis c Baptistæ, ibique sacrificio interfuit divino : tempore vero pomeridiano sub horam septimam abiit ad S. Acacii ; reperiensque obseratas fores, tantisper consedit in d Narthece, orans cum lacrymis afflictionis indicibus sanctissimum Martyrem, ut ne votis eum suis frustratum, redire domum pateretur. Dato autem ad hymnos vespertinos signo, apertisque templi valvis,

Tούτοις τοῖς τεραστίοις τοῦ θαυματοῦ Ἀνδρέου διαπρέποντος, συνέβη Ἐπιφάνῳ πόλεμος χυλεπὸς τῆς πορνείας· φθονήσας γὰρ αὐτῷ ὁ ἐπικατάρτος σατανᾶς, ἐκπτόνταρχον δαίμονα ἀπέστειλεν αὐτῷ, ὅπως τῇ λύπῃ ἀφάνισῃ, καὶ ἐξάρῃ ἐκ γῆς τὸ μυημένον αὐτοῦ. Ὁ οὖν Ἐπιφάνιος ἄγαν διδάχθεις, ἀποθῶς εἶχεν, πικρῶς συνεχόμενος, καὶ τι δοῦσαι μὴ ἔχων, διὰ τὸ λίαν ἐπὶ λθεῖν αὐτῷ καὶ συνταράσσειν, ἀναζητήσας, εὗρεν τὸν μακάριον Ἀνδρέαν· καὶ ἅπαντα αὐτῷ ἀναθήμενος, παρεκάλει ἀπαλ-
λατῆναι τῆς πικρᾶς τυραννίδος τοῦ διαβολοῦ, καὶ μὴ παντελῶς παρορσθῆναι τοῦ μὴ εἰσελθῆναι εἰς πειρασμὸν· δεινῶς γὰρ ἔλεγεν πάσχειν ἀπὸ τῆς τοῦ δαίμονος προσβολῆς.

Ὁ δὲ Μακάριος, οὕτως ἐν ἀληθείᾳ ἰδὺς τε καὶ συμπθέστατος, οικτεῖρας αὐτόν, ὡς ἅτε γνήσιον τέκνον, ἔειπε πρὸς αὐτόν· Τέκνον γλυκύτατον, ἔπαρσις ἡμῖν ἐγένετο, καὶ διὰ τοῦτο ἀπελύθη κατ' ἡμῶν ὁ δράκων, ὅπως γνωσόμεθα τὴν ἐκείνου εὐτέλειαν· καὶ ὅτι οὐδὲν ἐστὶν ἡ ἰσχὺς ἡμῶν πρὸς τὴν πονηρίαν τοῦ σατανᾶ, ἀλλὰ τὸ πᾶν τοῦ φοβεροῦ Θεοῦ ἐστίν, εἴτε νίκη, εἴτε ἀνδρεία, εἴτε προσευχή, εἴτε νηστεία, εἴτε ἕτερον εὗρηθῇ ἐν ἡμῖν, πάντα δορυκεῖ περὶ ἡμῶν α [τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ ἡμῶν· αὐτὸς γὰρ εἶπεν· Ὅτι ἄνευ ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν· καὶ ὅτι πᾶσα δικαιοσύνη ἀνθρώπου ὡς ῥάκη σποκαλημένης ἐνώπιον Κυρίου]. Νῦν οὖν τέκνον μου, ἐγὼ διατάττομαι σοι, καὶ ἡ ὑπακοή σου ἔργον ἀνύσει· αὐρίον γὰρ πορευθῶμεν ἐν νῆϊ κατὰ τὸν ἁγίου μάρτυρος Ἀκακίου ἐν τῇ Ἑπτάσκαλῳ, ἐκεῖσε γὰρ ἐλεύσομαι κατὰ πνεύματι πρὸς αὐτόν, καὶ λοιπὸν ἀμφότεροι δεκτικώμεθα μετὰ πικρῶν δακρύων, ὅπως συντύχη περὶ τοῦτου τῷ φιλοσυνήρῳ καὶ ἀγαθῷ Δεσπότῃ· καὶ οἶδα ὅτι οὐκ ἀποτύχει ὁ Μεγαλομάρτυς πρὸς τὸν Κύριον, διὰ τὴν γενναίαν ἀθλήσιν καὶ διὰ τὸ τίμιον αἶμα, ὃ ὑπὲρ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ προθύμως ἐξέχευ, καὶ γίνεταί ἡ τῶν τῶ καταλύμιον παρ' αὐτοῦ, καὶ ἀναπαύομεθα. Ὅταν δὲ γένη πρὸς αὐτόν, μὴ γρήσῃ τοῖς
F
βαστυλοῖς, ἀλλὰ πνεύματι συστατηριμένῳ καὶ τεταπεινωμένῳ κερδίξ, καὶ δάκρυσι, καὶ βυθίοις στεναγμοῦ καὶ λήροις θλιβεροῖς αὐτὸν ἐξελίσσων· καὶ εὖ οἶδα ὅτι εὐθὺς ὄψῃ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. καὶ τέκνον μου, οὕτως ποιήσεις, καὶ ἔσται σοι ὁ τρόπος εἰρηκᾶ ἡ ἐκδασίς.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἐπιφάνιος, πεσὼν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ πόσας, καὶ ἀσπασάμενος αὐτόν τῷ ἁγίῳ ὑλήματι, ἀνεχώρησεν. Πρωίως δὲ γενομένης, ἐπαρῆθη ὁ Ἐπιφάνιος ἐν τῇ νατῇ τοῦ τιμίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, καὶ εἶπε τὴν λειτουργίαν ἐσθλῶς περὶ δὲ τὸ δειλὸν ἀπεί ἐν τῇ νατῇ τοῦ ἁγίου Ἀκακίου· ἵν' ὅρα ἐδόμην, καὶ αἱ πόλαι τοῦ ναοῦ ὑπάρχον ἐσθλῶς, ἐν δὲ τῇ νατῇ πρὸς αὐτόν τῷ πνεύματι ἀπεφθέγγετο· ὦσπερ ἅγιε, ἀγαπᾷς τοῦ Κυρίου, ἡγιασμένε, μεμυρισμένε, μάρτυς Κυρίου πανδαύμασι, ἐλέησόν με τὸν ἀσθενῆ καὶ ταλαίπωρον, κακῶς ἔχοντα ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν πταισμάτων, δράκματος σατὰν διαδόλου· θεράπευσόν τὰ ἔλκη, ἀπάσμηξόν τὰ τραύματα, ἴασαι τοὺς μώλωπας, καὶ τῶν πόων τὰ στίγματα· ἴδε τὸν κύνα, θάσσαι τὸν ὄφιν, πρόσ-

χες

A. NICEP.
CO. EVO
EX MSS.
C

Α χες τῷ λύκῳ, τῷ λέοντι τῷ κατ' ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ φρουρα-
τομένου, ε [καὶ εἰς βυθὸν ἀσωτίδας κατασπᾶσαι με σπει-
δουτι]. Μὴ βροχθύνῃς ὁ γλυκὺς, μὴ ἀνοδέλῃς ὁ ἰδιός, μὴ
προαδελέψῃς μου τὰ αἰσχυρότατα δάκρυα ὁ μελιόρριτος,
ἀπ' ἐμοῦ σπείλασον τῇ φρεσὶ τῆς βρεσθείας σου δρεπάνη·
δύνασται γὰρ, οἷα θαυμαστῶς στρατιώτης τοῦ Ἰησοῦ,
τοῖς αἰτούσιν παρέχειν τὰ καταθύμια.

Ταῦτα εἰρηκῶς ὁ Ἐπιφάνιος μετὰ δακρύων πρὸς τὸν
τῆς ἀληθείας Μάρτυρα, εὐθέως ὁρᾷ ὡς εἶδος ἀστραπῆς
ἐξεληούσας ἀπὸ τῆς θήκης τοῦ Ἀγίου, καὶ αὐτὸν περιου-
κλώσσας· ἦν δὲ τὸ εἶδος λίαν θερμώτατον, ἡ γὰρ θερμὴ
τοῦ ἀθλοφύρου ἡ πρὸς εὐεργεσίαν ἐπιφοιτήσασα. Ὁρᾷ
οὖν πάλιν καὶ ἰδοὺ ἐκ τῆς θήκης ἐξῆλθε εὐωδία, ὥσπερ
κρίνων καὶ ῥόδων, καὶ ὡς μύρου πολυτίμου παραπλήσια,
καὶ φωνὴ γέγονεν αὐτῇ λέγουσα· Ἦκουσα τῆς δεήσεώς
σου· καὶ γὰρ καὶ πρὸ σου ὁ διὰ Κύριον παίζων διὰ σοῦ
μοι ἐνέτυχεν ἄπηθι οὖν, καὶ ὡς περὶ τοῦτου τῷ Δεσποτῇ
καὶ Θεῷ δεκλῆσομαι· ἀφομαὶ γὰρ τῶν τιμίων ἵχνων αὐ-
τοῦ, καὶ ἰδὼ εἰ παραδελήσεται μου τὴν δέξιν. Καὶ εὐθέως
ἀπέστη ἡ φωνή. Ὁ δὲ Ἐπιφάνιος θαυμάσας τὴν τοῦ
Ἀγίου ἐνέργειαν, ἰκέτευεν αὐτῆς αὐτοῦ τοῦ ἐπιτυχῆσαι
τὴν δέξιν. Θέλω γὰρ, Μεγαλοάρτυς τοῦ Χριστοῦ ἡγα-
πημένε, ἵνα τὸ πᾶν μέχρι μεσουκταίου κατεργάσῃ τῷ
ἐνδύῳ σου, καὶ ἰδῶ σου τὸ γλυκύτατον πρόσωπον, καὶ
ἐν ὁράσει τὴν χάραν καὶ τὴν ἀντίληψιν κομιζῶ μοι.
Ταῦτα εἰρηκῶς καὶ ἀσπασάμενος τὴν θήκην τοῦ Μάρτυ-
ρος ἀνεχώρησεν.

Ὡς δὲ εἰσῆλθε ἐν τῇ κοιτῶνι αὐτοῦ, ἐτέλεσεν τὴν ἐνύκτιον
ἄρῳ τῆς νυκτός, καὶ μικρὸν ἀφουπώσαςτος, ὁρᾷ εὐθέως
ὄχλον τινα ἐπιστάμεν αὐτῇ ἐν τῇ κοιτῶνι αὐτοῦ λευκο-
φόρους, καὶ ἕτεροι ἀληθινὰ φεροῦντες, μέσση δὲ αὐτῶν
ὁ μάρτυς Ἀνάκιος, ὥσπερ μαργαρίτης ἀστράπτων, νέου
καυδρότατα ἔχοντα ἱλίκων, καὶ τὴν μὲν γενεάδα ἀρτίως
καταστρέφουσαν τὸν τιμίον πῶγονα, καὶ φησιν πρὸς τὸν
Ἐπιφάνιον· Ἦκουσα τῆς φωνῆς σου, καὶ εἶπον τῷ Δεσ-
ποτῇ περὶ οὗ ἐδεήθης μοι, καὶ εἰρήκην μοι ποιῆσαι μετὰ
σου ὅσα ἀν βούλομαι· καὶ δι' ἐμοῦ ὁ Κύριος βοήθειαν πα-
ρέχει σοι, καὶ πηξέι ὁ θλίβων σε δράκων. Ὁ δὲ φησιν·
Ναὶ Κύριέ μου. Καὶ εὐθέως ὁρᾷ σκεῦος χρυσοῦν προσευχ-
εῖν αὐτῷ, ἔχον εἰκόνας [τέσσαρας, μίαν μὲν] τοῦ Δεσ-
ποτοῦ Χριστοῦ, ἄλλην τῆς Θεοτόκου, ἐκατέρωθεν δὲ Νε-
ρυσίδι καὶ Σεραφίν· ἔσθον ἐν τῷ σκεύει εἰδὼς τι ὡς πύρ-
ρην· ἔσθον εὐωδίας σφόδρα. Καὶ ὥσπερ ἐν ἀγιάσματι τοῦτο
μύσας καὶ κλάσας, δέδωκε τῷ Ἐπιφάνιῳ εἰρηκῶς αὐτῷ·
Εἰρήνη σοι, καὶ ἀνεχώρησε σὺν πάσῃ τῇ συνοδείᾳ αὐτοῦ.
Σπασθείς οὖν, ἔξυπνος ἐγένετο, καὶ κατανοήσας τὰ ὁρα-
θέντα αὐτῷ, εὗρε τὸ σῶμα αὐτοῦ ὡς μέλι γλυκὺ, καὶ
ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ πρὸς τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ,
ἀπειχαρίσσει τῷ Θεῷ τῷ οἰκτείρμονι καὶ τῷ ἀγίῳ Μάρ-
τυρι.

Οὕτως ἡ δὲ ἀπαλλαγὴ τοῦ πονηροῦ ἐκείνου πολέμου,
τῇ ἐπαύριον ἀναστὰς, αἶρει μεθ' ἑαυτοῦ ἕνα τῶν παιδῶν
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐπορεύθη ἐν τῷ σεβασμίῳ οἴκῳ
τοῦ Μάρτυρος, καὶ δι' ὡς εἰσῆλθε ἐνδόν μετὰ ἐξομολογί-
σεως καὶ χάσεως δακρύων, αὐτῆς δὲ θεωρεῖ ὀρθολογιστικῶς
τὸν τοῦ Χριστοῦ ἀθλοφύρον, ἡμιγεσμένον γλαίαν ἀλη-
θινὴν καὶ καθυπαυτώνουσα, καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ προσαχόμενα
δεγόμενα μετὰ πολλῆς χαρᾶς καὶ προθυμίας λέγοντα
αὐτῇ· Πάλιν ἐπεθύμουν σε βλέπειν ὡς ἐρχόμενον, ὡς
Ἐπιφάνιος, καθότι γλυκὺς ὁ πόθος τῶν θεοφύλων ἡμῶν τοῖς
ἐν τῷ Χριστοῦ ἄγαν καταρτίζεσθαι· οὐ τοσοῦτον γὰρ τερ-
πόμεθα προσευχῇ καὶ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ τῆς ἡμῶν διαθέ-
σεως, ὅσον ἡ ἄγαν προσπάθεια. Διὸ θέλω ἵνα ἐπισυγχύζῃς
ἐνθάδε ἔρχῃ, τῆς ἡμέρας μεμνημένος ἐλπίας· ἔσομαι σοι
γὰρ βοήθης, καὶ συμπορεύσομαι σοι πάσας τὰς ἡμέρας
τῆς ζωῆς σου ἐν πνεύματι, καὶ ἔσῃ ἐμὲ, ὅτι ἐγὼ περὶ-
ληκὰ σε, καὶ ἐθέλω σε εἶναι ἰδίον ἐμὸν πεφιλημένον· οὕτως
καὶ τὸ ὄνομα σου ἰδιοχείρως ἔγραψα ἐνθάδε ἐξ ἀριστερῶν
ἐποκάτω τοῦ ἁμβωνος· ὁ γὰρ Κύριος παρέθετό σε ἐμὸν
τοῦ ἐπιμελεῖσθαι σοι. Ἦκε οὖν συγχωστέως, ὅπως ἀγα-
πῆς ἄλλ' ἐπ' ἄλληλα.

Ὡς δὲ ταῦτα ἤκουεν ὁρῶν ὁ Ἐπιφάνιος, ἕστατο ἐννεώς,
τραυρῶς τῷ βλέμματι βλέπων τὸν Μάρτυρα. Καὶ τις τῶν

primus ipse intravit, gemens ploransque et lacry- D
mas precibus commiscens. Ubi vero propius ad
arcam sancti Martyris accessit, sic ipsum alloqui
exorsus est : Sanctum Dei luminum, vir Domino
dilectissime, sanctitatis fragrantissimo unguento
delibute, Martyr plurimum admirande, miserere
mei, hominis infirmi sane ac miseri, qui propter
delictorum suorum multitudinem male habet, et
dæmoni rapina cessit : medicare ulcera, emunda
vulnera, cura plagas, et verberum cicatrices. Aspice
canem istum, intueri serpentem, attende sis lupum
et leonem illum, contra me miserum frementem,
festinantemque ut in profundum libidinis me de-
mergat : ne differas auxilium tuum, dulcissime ;
ne me rejicias, suavissime : ne lacrymas meas ama-
rissimas asperneris, melliflue ; repelle a me terribili
intercessionis tuæ falce omnes inimicos meos ; potes
enim, admirabilis Christi miles, petentibus cuncta
quæ desiderant a Deo impetrare.

199 Hanc ubi fudisset cum lacrymis orationem
Epiphanius, Acacii pro veritate martyrio coronati
opem implorans ; conspicit repente ex ipsa Sancti
lipsanoteca speciem promicare fulguris seque cir-
cumdare : fulguri autem calor inerat summus, quasi
beneficentiæ quæ mox secutura erat prænuntius.
Rursum eodem reflectit oculos, sentitque inde
egredi fragrantiam liliorum ac rosarum et pretio-
sissimi unguenti : et insonuit auribus vox ; Audivi,
inquiens, orationem tuam ; sed et prius, quam tu
me appellares, supplicavit mihi pro te vir ille, qui
Dei causa stultum induit. Vade igitur, et ego rem
tibi tuam a Domino Deo exorabo : preces enim
meas, ad pedes ejus venerandos accidentis, fieri non
potest ut rejiciat. Sicque vox illa audiri desiit : et
Epiphanius singularem Sancti Martyris apud Deum
potentiam admiratus, supplicabat ei denuo, ut vo-
torum suorum compos fieret, dicens : Magne Martyr
et multum Christo dilecte, rogo te, ut pollicitationes
tuas ante noctis medium solvas mihi famulo tuo, et
dulcissimam faciem tuam videndam exhibeas, mihi
saltem per visionem suppetias ferens. Atque hæc
precatus, et sacram Martyris capsam veneratus, e
templo discessit.

200 Ubi vero post hæc domum regressus, in cu-
bili se composuisset ; et Nona persoluta, leniter
indormisceret ; conspexit illico adstare lecto suo
turbam geminam ; aliam candidi, aliam flavi coloris
vestes indutam : quorum medium S. Acacius obti-
nebat locum, instar unionis fulgentissimi ; juvenili
admodum florentique ætate conspicuus, quamquam
genæ jam barba decora vestirentur. Et conversus
ad Epiphanium ; Audivi, aiebat, vocem tuam, et
exposui Domino qualis esset postulatio tua : isque
copiam mihi fecit præstandi quæcumque voluero
beneficia tibi. Auxilium itaque Domini per me
præsto tibi erit, et contremiscet ad memoriam tui
draco ille infernalis, qui te hactenus consternavit.
Cui Epiphanius : Ita, quæso, Domine, ita fiat.
Moxque videt, vas aureum ad se deferri, quatuor
imaginibus insignitum, una quidem Christum Do-
minum, altera ejus Matrem, aliis vero utrinque
Cherubinum ac Seraphinum referentibus. In ipso
vase nescio quid rufi coloris videbatur, odorem sane
admirandum exhalans : quod S. Acacius commi-
nuens et commiscens sanctificavit, deditque Epi-
phanio, et dixit : Pax tibi : et statim cum omni
fragrantia sua evanuit. Hinc excitatus e somno
Epiphanius, cum perpenderet animo ostenta, com-
perit os suum mellea dulcedine infectum ; et sublatis
in cælum manibus, gratias misericordie Deo et sancto
Martyri persolvit.

201 Hoc modo gravissima hostis pessimi tenta-
tione liberatus, bene mane et lecto se proripiens,
comitante

et auxilium
postulans,

ipsum sibi
addici audit :

E

deinde San-
ctum in vi-
sione conspi-
cit ;

et a tentatione
per eum libe-
ratus,

denuo ab ille
visitatur.

A comitante uno e paternis famulis, ad augustam sancti Martyris aedem abiit: quam in confessione laudis ubertim lacrymans ingressus, rursum conspicit oculari intuitu eundem Christi Martyrem, circumdatum flavi coloris chlamyde: qui in occursum properans Epiphanii, et quaecumque is attulerat munera benigne acceptans, multo cum gaudio et animi alacritate in hæc verba prorupit: Impense cupiebam rursum te huc ingredientem videre, o Epiphani; quoniam desideria timentium Deum perquam jucunda accidunt nobis Christi amicis; neque enim tanta nobis voluptas ex oratione et cordis animique vestri explicatione, quanta ex ardenti desiderio et recta intentione promanat. Quamobrem volo, ut amicitiae meae numquam immemor, hoc templum studiose frequentes: et ero adjutor tibi; et comitabor te in spiritu, quicumque ieris, omnibus diebus vitae tuæ; meus quippe eris tu semper, quia ego amavi te, et in numerum intimorum meorum te adscivi: hinc et nomen tuum hic ad sinistram sub ambone manu propria descripsi: Dominus enim curam mihi tui demandavit. Ades dum frequenter huc, ut deinceps porro amore dignum te præstes.

B
cum magno
suo solatio,

202 Tali audito sermone, adstabat Epiphanius, quodammodo percussus, fixo in sanctum Martyrem obtutu intuens: quem considerans quispiam e ministris ecclesiae, ante ambonem perstare immotum, in eundemque locum irretortis oculis aspicere; emotæ mentis hominem se videre arbitrabatur, dicebatque non sine doloris sensu: Ecce quam formosus juvenis, quam immature a mentis sede dejectus est! Postquam vero e conspectu eripuit sese beatus Martyr, cœpit Epiphanius obire templum, preces ad bonitatem divinam fundere non cessans: tum divino Sacrificio celebrato divinisque Mystериis perceptis, multo repletus gaudio recessit inde, repente oblatum sancti Martyris aspectum et præsens subsidium admirans. Sic igitur hostis pessimi machinationibus liberatus, intercedente efficaci mediatore B. Andrea (is enim Epiphanium familiariter commendaverat sancto Martyri) primum gratias persolvit Deo, tum S. Acacio, denique fidei Salvatoris famulo Andreae: et continuavit ex illo tempore crebro invisere venerandum Martyris templum, desiderio affectuque magno intercessionem illius continenter et implorans et obtinens.

Andreas in
Blachernis
i

C 203 Matutinis aliquando finitis hymnis, ad sacram i capsam in Blachernis, contulit sese illuc B. Andreas, per viam more suo ludens; aderat vero ibidem etiam Epiphanius, uno dumtaxat famulo suo comitatus; et e consuetudine sua persistebat illic, prout alacritas animi vires suppeditabat, modo ad mediam noctem, modo ad sequentis diei diluculum. Jamque hora noctis quarta labebatur, cum perspicue intueretur oculis suis Andreas matronam, staturæ admodum proceræ, femineo in habitu a regia porta adventare, multo circumstrepente comitatu; quos inter venerabilis Prodromus et Tonitruum filius, utrimque latus stipantes, manum tenebant: Sanctorum albis indutorum vestibibus alii viam præibant, alii hymnos et cantica spiritualia modulantes subsequabantur. Cum autem pervenisset hæc pompa usque ad ambonem, abiens ad Epiphanium Andreas; Viden, inquiebat, mundi Dominam et Reginam? Qui et repondebat: Video, Pater mi spiritualis.

vibet Dei-
param,

capitis sui
vetum expli-
care supra
populum

204 Tum vero utroque vidente inclinavit poplites suos Domina, et prolixam sane orationem pertextit, manantibus ubertim lacrymis per divinas et incontaminatas illius genas: oratione autem hac finita ad sacrosanctum accessit altare, pro populo, qui circum adstabat, preces denuo fusura. Quibus rursus finitis, pulcherrimum pulcherrimi capitis

D
A NICHRP.
COLEVO
EX MSS.

τῆς ἐκκλησίας ὁρῶν αὐτὸν ὁξέως ἐναποσκοποῦντα πρὸ τοῦ ἁμῶντος, ἔδοξεν ἔκχρον βλέπειν, καὶ ἔλπιετο λέγων, "Ἰδε ποῖα νεώτερος τοῦ ὠραίου, καὶ παρατρέπεται! "Ὅτε οὖν ὁ Μάρτυς ἀπέστη, αὐτὸς δὲ περιέβη κύκλῳ τοῦ ναοῦ προσευχόμενος, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος δεόμενος. Λειτουργοὶ γὰρ οὖν ἐκείσε, καὶ τῶν τοῦ Θεοῦ δωρεῶν ἀπολαύσας, μετὰ πολλῆς χαρᾶς ἀνεχώρησεν, θαυμάζων τὴν ταχέαν σχέσιν καὶ ἀντίληψιν τοῦ Μάρτυρος. Οὕτως οὖν ἀπαλλαγείς τοῦ πονηροῦ ἐκείνου Πολέμου, διὰ τῶν πρεσβειῶν τοῦ καλοῦ μεσίτου τοῦ μακαρίου Ἀνδρέου (καὶ γὰρ αὐτὸς ἦν αὐτῷ οἰκωσάμενος παραθέσαι τῇ Μάρτυρι) πρῶτον κυχάρίσται Θεῷ, ἔπειτα τῇ ἀγίῳ Ἀκακίῳ, καὶ οὕτως τῇ τοῦ Σωτῆρος θεράποντι Ἀνδρείᾳ. "Ἐκτοτε οὖν ἐσύγχωζεν ὁ Ἐπιφάνιος τῇ σεδασμῷ τεμένει τοῦ Μάρτυρος, σχέσει καὶ πόθῳ πολλῷ ἀπολυτῶν δικνεκῶς τῶν τιμῶν αὐτοῦ πρεσβειῶν.

E
Ἀὐτοῦ δοξολογίας ποτὲ ἐπιτελουμένης ἐν τῇ ἀγίᾳ σερῷ τῇ οὐστῇ ἐν Βλαχέρναις, ἀπῆει ὁ μακάριος Ἀνδρέας ἐκείσε τὰ ἐξ ἑθους ποῦν. παρὴν δὲ καὶ Ἐπιφάνιος, καὶ εἰς τῶν παθῶν οὕτω μετ' αὐτοῦ καὶ ἔχων ἦθος, ἵστατο, ὥς ἡ προθυμία τόνον ἐδίδου, ποτὲ μὲν μέγρι μεσονυκτίου, ποτὲ δὲ ἕως πρωῆ. Τετάρτης οὖν ὥρας κῆθ οὐσῆς τῆς νυκτὸς, ὅρῳ ὁ μακάριος Ἀνδρέας ὀφθαλμοφανῶς μεγεθεσάτην σφοδρὰ, παραγενομένη ἐν γυναικίῳ τῇ σχήματι ἀπὸ τῶν βασιλικῶν πυλῶν μετὰ φοβεροῦ ὀφθαλμοῦ, ἐν αἷς ἦν καὶ ὁ τίμιος Πρώδρομος, καὶ ὁ τῆς βροντῆς Υἱός, ἐκστήρωθεν χειροκρατοῦντες αὐτῆς, καὶ ἄγιοι πολλοὶ λευκοφόροι προεπορεύοντο αὐτῆς: οἱ δὲ ἐπικυλούθουν μετὰ ἡμυρδίας καὶ ἀσμάτων πνευματικῶν. Ὡς οὖν ἤλθεν πλησίον τοῦ ἁμῶντος, ἀπῆει ὁ "Ὁσιος πρὸς τὸν Ἐπιφάνιον λέγων, "Ὅρῳ τὴν Κυρίαν καὶ δέσποιναν τοῦ κόσμου; "Ὁ δὲ φησιν, Ναί, πάτερ μου πνευματικέ.

F
καὶ τούτων ὁρῶντων, κλίνασα τὰ γόνατα αὐτῆς, ἐπὶ πολλὴν ὥραν προσκύχεται, δάκρυσι βράινοσα τὸ θεοειδὲς αὐτῆς καὶ ἄχραντον πρόσωπον. Μετὰ δὲ τὸ προσευξασθαι, προσῆλ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, θεομένη ἐκείσε ὑπὲρ τοῦ περὶεστώτος λαοῦ. "Ὅτε οὖν ἀπύχεται τὸ μαρτύριον αὐτῆς, ὅπερ ἐπὶ τῆς παναχράντου αὐτῆς κορυφῆς ἔφευρεν, ὥς εἶδος ἀστραπῆς ὑπάρχον, καὶ ἀποτυλίξασα ἐξ αὐτῆς τῇ ὠραίᾳ σεμνότητι ταῖς παναχράντοις χειρσὶν αὐτῆς λαθεύσας, μέγα καὶ φοβερόν ὑπάρχον, ἐπάνω ποντὸς τοῦ ἐκείσε ἐστῶτος λαοῦ διεπέτασεν: ὅπερ ἐπὶ ἱκανὰς ὥρας ἐώρων οἱ θανατοῖσι ὑπεράνω τοῦ λαοῦ ἐκτεταμένον καὶ ἀγλάζον δόξαν Κυρίου ὡς κλεκτρον. Μέχρις οὖν ἦν ἐκεῖ ὁ ὑπεραγία Θεοτοκος, ἐδέλεπετο ἀκρίβως: μετὰ δὲ τὸ συναχωλῆσαι αὐτὴν, οὐκέτι τεθέατο: πάντως γὰρ ἦρεν αὐτὴ μετ' αὐτῆς, τὴν δὲ χάριν ἀφήκεν τοῖς οὖσιν ἐκεῖ. Ταῦτα μὲν αὐτὸς εἶδεν καὶ ἐώρακεν μεσιτείαις τοῦ θεοφόρου Πατρὸς: αὐτὸς γὰρ παρόρσειον ἔχων, τῆς αὐτοῦ θεωρίας ἐχρηζέτο μεσιτείῳ αὐτῇ, καὶ πανταχοῦ αὐτοῦ προΐσταμενος, δόξαν εὐκλεῆ αὐτῇ ἀναπέτετο.

"Ἄλλοτε δὲ πάλιν τοῦ Μακαρίου ἐν τῇ Ἱπποδρομίᾳ παίζοντος κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῇ, καὶ τινὰ ἄλσος ὡς δῆθεν εἰσπράττοντος, οἱ λαοὶ βλέποντες, οἱ μὲν ἐθλίβοντο, οἱ δὲ μισαττόμενοι ἀνέμεματίζον, καὶ κατηρώοντο αὐτῷ ὡς πικρὸν θαύμα ἔχοντα. Εἰς δὲ τις τῶν Μεγάλων διερχόμενος, ἰδὼν αὐτόν, ἐδεδιούετο αὐτόν καὶ ἐνέπτυσεν. "Ὁ δὲ θεράπων τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ πολλὴν ὥραν προσέχων αὐτόν, καὶ κατανόσας τὰ αὐτοῦ, λέγει πρὸς αὐτόν, Δόλιε, μοιχέ, ἐκκλησιεμπεῖκτα, ὁ ἀφορμῇ τῆς ἐκκλησίας, τῷ σατανᾷ ὀρθρίζεις ἀπὸ μεσονυκτίου ἐγειρόμενος: οὐκ ἰδοὺ ἐφθασεν ἡ ῥύα κ σου, ἵνα λήψῃ καθὰ ἐπραξας, λαθεῖν νομίζων τῷ φοβερῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἐτάζοντος. Ταῦτα ἐκείνος ἀκούσας, περυσίας τὸν ἵππον, ἀνεχώρησεν: καὶ γὰρ Χαρτουλάριος τὸν πλοῖμον ἐχρημάτιζεν, ἀπὸ Ἀμάστρων ὠρμώμενος. Μεθ' ἡμέρας οὖν τινος νόσῳ δεινοτάτῃ συσχεθείς, κατὰ μικρὸν ἤρξατο ἡ ταλαιπωρεῖσθαι ἀπῆσαν οὖν ἀπὸ ἐκκλησίας εἰς ἐκκλησίαν, καὶ ἀπὸ ἱατροῦ εἰς ἱατρόν, καὶ οὐκ ἦν τὸ ζήτουμενον.

Νυκτὸς δὲ οὐσῆς, βλέπει ὁ "Ὁσιος πλησίον τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἄγγελον Κυρίου, ὡς ἀπὸ θυσμῶν παραγεγόμενον διὰ τοῦ ἁέρος, ὃς ἦν πυρινός, ἀγρίους ἔχων τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἡ ἰδέα τοῦ προσώπου αὐτοῦ ὡς πῦρ, καθὰ ἐν δρυμῷ

k

n

A. NICEP.
COLEVO
EX MSS.

A θρυμῶ φλέγον καὶ βρύχον τοῦ ἐξαλείφαι, κρατῶν ἐν τῇ
χειρὶ αὐτοῦ ῥάβδον πυρινὴν, καὶ ἤρχετο ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ
Μελετιοῦ ἐκείνου ἀπειλούμενος ἡκριζοῦν καὶ τὰ θεμέλια.
Ὅτε οὖν ἐπὶ τὸν ἀσθενοῦντα ἐγένετο, ἀκούει φωνῆς ὥσπερ
ἐξ ὕψους λεγούσης· Δέρε τὸν ἐμπαίκτην, τὸν σοδομίτην,
τὸν μοιχὸν, τὸν πόρνον, τὸν ἀσεβῆ καὶ ἀλάστορα· ἔως
οὗ τύπτῃς αὐτόν, οὕτως λέγει, Πορνεύεις; Ἀπὸρῆξαι οὖν
τύπτειν αὐτόν, καὶ λέγει αὐτῷ Πορνεύεις, μοιχεύεις, ὁρ-
θηρίζεις τῷ διαβόλῃ; Καὶ ἦν μὲν φωνὴ αὐτοῦ ἀκούεσθαι,
τὸν δὲ ταύτην εἰσπράττοντα μὴ φρίνεσθαι. Βαλζόμενος
δὲ ὁ ἐλεεινός, θέλων καὶ μὴ θέλων ὠμολόγει λέγων· Οὐ
πορνεύω εἰς τὸν σάδονα, μόνον ἐλέησόν με. Οὕτως ἐπὶ
τρία νυκθήμερα ἐδασανίζετο, λέγων τὸ· Οὐ πορνεύω, καὶ
οὕτως τὴν ἐλεεινὴν σὺ τοῦ ψυχῆν ἀναπέρριψεν εἰς τὴν αἰώ-
νιον κόλασιν.

Ταῦτα, ὦ φίλοι, γεγραπκῶς, μεμαθικῶς παρὰ τοῦ
μακαρίου Ἀνδρέου, πρὸς ὠφέλειαν καὶ φόβον τῶν ἡμετέ-
ρων ψυχῶν, ὅπως κἀπὼ μὲν περιπατοῦμεν ἐν τῷ κόσμῳ
τούτῳ, οὐδὲν γὰρ λυγθῶμεν Θεῷ καὶ τοῖς Ἁγίοις αὐτοῦ.
Ἐρωτήσω γὰρ μου τὸν Δέσποιν, ποιῶ τὴν ἐπιείκειαν
τῆν ἀμαρτίαν, εἰπὲν μοι· Ὅτι εἶχε δύο εὐνοῦχους, οἷς
ἐγράτε τῇ ἀμαρτίᾳ· αὐτοὶ γὰρ πορευόμενοι ὡδε κακίῃσε,
ἀχάμους, πυρσας, ὑπάδους, ἀσέμνας οὐ γυναικας, μοι-
χολοῖς τε καὶ πορνεύουσας ἀλόγιστα λοιπὸν ἐμμέμνη-
ρος ἐν τούτοις ὑπάρχων πρὸ τοῦ ἀλεκτοροφωνῆσαι ἀνίσ-
τατο τοῦ ὑπάρχεν ὅπου ἐτύγγανον οἱ τῆς ἀπωλείας αὐτοῦ
ἐτοιμοσταί. Πολλὰ γὰρ κήρυττα αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ,
ποῦ ἀπέρχεται τὴν ὥραν ταύτην· Ὁ δὲ ἔλεγεν, ἐν τῇ ἐκ-
κλησίᾳ. Πορευόμενος οὖν, πρῶτον ἐποίησε τὸ ἔργον τοῦ
διαβόλου, καὶ οὕτως παρεγένετο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τὸν βρώ-
μον ἀποζῶν μεμισμένους. Πολλοὶ οὖν ὁρώντες αὐτὸν
ἀνιστάμενοι, ταχέως ἔλεγον· Ἰδε ὁ ἄγιος ἄνθρωπος· ἐκεῖ-
νος δὲ ἦν κρυπτός διάβολος, καὶ ὁ Θεὸς πάντοτε βδελύσ-
σεται τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας. Ταῦτα, ὦ φίλοι,
καθὼς προεῖπον τοῦ ζωστήρος ἐμοὶ διαγινωσκόμενος, κἀγὼ
ὑμῖν ὡς σχηματίζω μοι διεβήμεν διαγινωσκόμενος.

puir : erat autem Chartularius *l* navigationis, Amastris *m* oriundus. Non multi effluerunt dies cum hic
ipse in gravissimum incidens morbum, brevi tempore febris exustus ad extrema redactus est : itumque
statim fuit ab ecclesia in ecclesiam, a medico ad medicum ; nec tamen uspiam, quod quærebatur, inven-
tum est remedium.

206 Jam nox ingruerat, cum S. Andreas, non procul a domo prædicti viri, conspiciat Angelum Domini
ab Occidente per aera advolare : erat autem Angelus undique inflammatus, et torvo oculorum obtuta ac
facie referens ignem, qualis vel silvam incendere, et cum crepitu in cineres posset redigere. Gestabat vero
manu virgam ardentem, sicque ad miseri hominis deveniens domicilium, fundamenta ejus minabatur
subruere funditus. Postquam autem ad infirmum ipsum perventum esset, audita hæc vox est, quasi
cœlitus allapsa : Excoria derisorem istum, sodomitam, adulterum, scortatorem, religionis populique per-
niciem : quamdiu autem ipsum percusseris, dic identidem ; Fornicaris etiamnum ? Et statim arreptis
flagris cœpit percutere Angelus, identidem istud ingerens : Etiamne fornicaris ? etiamne adulteras ?
etiamne in gratiam satanæ antelucanus es ? Et hæc vox quidem percipiebatur, qui vero emittebat vocem,
nusquam comparebat. Hinc vi et verberibus adactus infelix, vel invitatus confitens exclamabat : Absit,
absit, non admisero deinceps in æternum tale scelus : tu modo mei miserere. Atque ita tribus continuis
diebus totidemque noctibus vapulando excruciat, idem illud, non amplius se scortaturum, ingeminabat ;
miseram interea animam efflans, pœnis torquendam sempiternis.

207 Atque hæc sunt, Dilectissimi, quæ a B. Andrea edoctus, ad emolumentum et salutarem timorem
animabus vestris ingerendum, litteris mandavi ; ut, cum nihil abscondi possit ab oculis Dei Sanctorum-
que ejus, sollicite et caute in hoc mundo ambulemus. Cum enim e sancto viro quæsissem, quo pacto alter
iste infelix peccasset ; respondit mihi, habuisse eunuchos duos, quorum opera ad peccandum utebatur ;
illi enim discurrerent hinc et inde, innuptas, nuptas, meretrices, et impudicas quaslibet mulierculas,
adulteras et nefande incestas conquirebant. Tum ipse, nihil præter impudicitias istiusmodi somnians,
ante gallicinium sese e lecto subducens, eo advolabat, ubi paratam sibi perniciem suam sciebat eunuchos
asservare. Non raro autem sic e lecto abeuntem percunctanti uxori, quo tenderet horis tam intempestivis,
respondebat ; In ecclesiam. At at, primum sacrificabat diabolo per libidinis scelus ; et tunc tandem ad
templum se conferebat, tetrum ex pollutione factorem exhalans. Istic autem non raro adstantem intuiti ;
Ecce, inquebant, hominem sanctum : cum potius, Ecce occultum dæmonem, dictum oportuisset, Deus
quippe istiusmodi facientes mirum quantum oderit atque execretur. Hæc igitur, o dilectissimi, ex viri
sancti ore, ut modo dixi, excepta, vobiscum carissimis meis participare volui.

ANNOTATA.

a MS. Vatic. καὶ ἡ προθυμία ἡμῶν.

b Colitur S. Acacius 7 Maji a Græcis, a Latinis
8 Maji : de cujus in ista ecclesia corpore vide quæ ad
hunc diem diximus, et Cangium lib. 4 cap. 6 num. 2.

sui velum, quod fulgur splendore anteibat, defra-
ctum sibi decenti cum gravitate explicuit ; exten-
sumque longe lateque nitidissimis manibus tenens,
supra omnem populi istic congregati cœtum ex-
pandit : idque ita expansum, gloria Domini instar
electri undique effulgente, conspexerunt viri admi-
rabiles Epiphanius et Andreas ; conspexerunt au-
tem longo satis tempore, videlicet quamdiu istic
sanctissima Dei Genitrix adfuit : post cujus disces-
sum, velum quonque videri desiit, simul cum ipsa
sublatum, relicta presentibus omnibus gratia sin-
gulari. Atque hac dignatus est visione Epiphanius,
intervenientibus divini Patris Andreae precibus : hic
enim ea apud Superos pollebat gratia atque fiducia,
ut et ipsum per intercessionem suam suarum visio-
num participem faceret, cujus ubique erat in auxi-
lium promptus, et gloriam inclitum plurimum am-
plificabat.

205 Alias cum vir beatus hominis parum sani
partes, ut solitus erat, in Hippodromo ageret, et
aliqua minus decora committeret ; presentium alii
excruciabantur animo, alii in lignabantur atque
execrabantur hominem, et maledictis incessebant,
veluti a pessimo dæmone incessum. Transiit forte
etiam unus aliquis et Magnatibus, qui Andream
intuitus, convitiis impetere, conspuere, et execrari
cœpit, Quem Christi famulus duntaxat tempore at-
tente aspiciens, et interiora considerans, ita alloqui-
tur : Fraudulente, adulter, ecclesiæ profane illudor ;
qui prætextu illam frequentandi, jam inde a media
nocte experrectus, satanæ vigilas ; nonne vides ?
Verum attende sis, paratam mercedem tibi tuam
esse, quam prout laborasti accipies, miserere de-
ceptus opinione tua, sperantis posse opera tua per-
spicaces Judicis oculos latere. Hæc ille audiens,
subditis equo calcaribus, e vestigio se inde prori-

Impurum
hypocritam
idem agnoscit,

mox interitu-
rum,

l m

ab Angelo suo
flagellari ;

et hypocrisim
ejus Auctori
explicat.

Heptascalon vero, alias voce corrupta Paschalon, erat
in x Urbis Regione, juxta Navale, uti habes lib. 1
cap. 17 num. 2.

c Quatuordecim omnino ecclesias CP. S. Joannis
Baptistæ

A *Baptistæ Cangius enumerat lib. 4 cap. 4, ut difficile sit divinare, quænam earum hic designetur.*

d *Narthex, atrium ecclesiæ præliminare, de quo eruditum Commentarium scripsit Leo Allatius. De Narthece etiam agit Cangius lib. 3 cap. 18.*

e *MS. Vatic. ἐξελίφειν ἄπαν τῇ βίᾳ τῆς φύσεως εἰς παρὰφυσιν ἐκτρέποντι.*

f *Ἀλθινός, verus quidem ac genuinus passim redditur; inter colores tamen, ut hic accipitur, videtur idem esse quod flavus. Certe apud Dioscoridem. l. 1. c. 161 de Cydoniis seu Catoneis agentem, ἀλθινά μῆλα specialia quædam ejus generis poma dicuntur, non aliunde (at arbitror) quam ab intensa plenaque flavedine, tamquam magis genuino eorum colore, quod hinc ad talis coloris vestes traduci per metaphoram potuit.*

g *Πύρρονίζον per conjecturam verto Rufum, cum ea vox alibi necdum inventa sit.*

h *Hinc incipiendo tota sequens narratio desideratur in MS. Mazar. usque ad num. 203.*

i *Ea capsula condebatur sacra Vestis Deiparæ, et festum agitur 2 Julii.*

k *Ῥόγη, rogatio, stipendium, de qua voce multa Meursius in Glossario; origo haud dubie Latina est.*

l *De Chartulariis multum idem habet, et tria eorum distinguit genera: hic autem designatur aliquis vectigalium Præfectus.*

m *Amastriæ, urbs Paphlagoniæ.*

n *MS. Vatic. τυχνύεσθαι.*

o *Idem, ἀσεβειτέρως: quod ab ἀσεβής impius derivatur.*

D
A. NICEP,
CO.EVO
EX MSS.

CAPUT XXV.

De initio dolorum, Antichristi adventum progressuro; et variis Regibus, ultimo isto seculo Constantinopoli futuris. a

Andreas de
Urbis CP.
sine interro-
gatus,

Matt. 13. 11

negat eam
unquam
a Gentilibus
capiendam,

postremis
autem tempo-
ribus ait
surrecturum
Regem,

in summa
pace

exterminu-
turum Ma-
hometanos,

B Cum otium aliquando nacti essent Andreas et Epiphanius, hic illum in domum suam introduxit, ut liberius agerent saltem per septimanam unam. Cumque sederent soli, scistitatus est Beatum Epiphanius, dicens: Dic mihi, amabo te; qualem hic mundus exitum sortietur, et quando? quod est principium dolorum? et quomodo cognoscent homines, illos prope esse in januis? quæ signa imminuent mundi ruinam prænuntiabunt? denique, quo transibit hæc urbs, nova quædam Hierusalem? quid existentibus in ea sacris ædibus, quid venerandis imaginibus, quid Sanctorum Reliquiis, quid libris futurum est? Oro te atque obsecro, ut illa explices: scio enim de te tuique similibus dixisse Deum: Vobis datum est nosce mysteria regni coelorum; quanto igitur magis mundi hujus inferioris?

209 Cui morem gerens Andreas, sic infit: De hac quidem urbe nostra sic habe, quod usque ad seculi consummationem, nulla ipsi formidabilis unquam futura sit natio: nullus quippe hostis ipsam in laqueos suos unquam pertrahet, nullus intercipiet; nullus certe: sanctissimæ enim Dei Parenti illa donata et commissa est, nec erit qui illam eripiat e manibus ejus, a qua et munera et divitias copiosas consecuturi sumus. Tentabunt quidem Gentes urbem muro valloque circumdare, sed confringent cornua sua, et cum confusione recedere cogentur. Nunc de principio dolorum, deque mundi et omnium rerum interitu loquentem audi. Postremis temporibus suscitabit Deus Regem e paupertate, et ambulabit in multa justitia; omnem coercebit hostem, et locupletabit pauperes; et fluent tempora qualia sub Noe fuerunt, non quidem quoad maleficia et iniquitates, sed quoad otium et animi relaxationem. Homines quippe Rege isto imperante divitiis affluent, in altissima pace securi manducantes et bibentes, nubentes et nuptui tradentes, citra belli metum viventes, citra solitudinem res terrenas possidentes: cumque nihil minus quam bellum metuendum fuerit, gladii suos convertent in falces, et jacula in contos, et lanceas in instrumenta rustica, quibus terra colitur.

210 Post hæc convertet Rex faciem suam ad Orientem, humiliaturus filios e Agar: succensebit namque illis Dominus ira vehementi propter blasphemias et fructus quos proferent, acerbiores Sodomitarum et Gomorrhæorum; et stimulis quibusdam suscitabit Regem Romanorum, penitus excisurum gentem impiam, et filios eorum aboliturum igni; ipsi vero traditi in manus ejus, violentissimis flammis absumentur. Illyrico autem restituto Imperio

Maji T. VI

Π οτὲ εὐκαιρήσαντος Ἐπιφανίου καὶ τοῦ μακαρίου Ἀνδρέου, ἔλαβεν αὐτὸν ὁ Ἐπιφάνιος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ποιῆσαι ἐν ἀνέσει καὶ τὴν μίαν τούτου ἑβδομάδα. Καὶ δὴ καθέζομένων αὐτῶν καταμόνας, ἤρξατο ἐρωτᾶν ὁ Ἐπιφάνιος τὸν Μακάριον λέγων· Εἰπέ μοι παρακαλῶ, πῶς τὸ τέλος τοῦ κόσμου τούτου; καὶ πότε, καὶ τί εἰσιν ἀρχαὶ ὠδίνων; καὶ πῶς γινώσκονται οἱ ἄνθρωποι ἐγγὺς εἶναι ἐπὶ θύραις; ἀπὸ ποίου δὲ σημείου ἀποδείξει τῆς συντελείας ἔσται; καὶ ποῦ παρελεύσεται ἡ πόλις αὕτη ἡ νέα Ἱερουσαλὴμ, καὶ οἱ ἐνθάδε ὄντες καὶ ἄγριοι τί γενήσονται, καὶ αἱ τίμιαι εἰκόνας, καὶ τὰ λείψανα τῶν ἁγίων, καὶ αἱ βίβλοι; Ἀναγγεῖλόν μοι παρακαλῶ· οἶδα γὰρ ὅτι περὶ σου καὶ τῶν ὁμοίων σου εἶπεν ὁ Θεός, Ὑμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, πόσω μάλλον δὲ τὰ τοῦ κόσμου;

Ὁ Μακάριος εἶπεν· Περὶ τῆς πόλεως ἡμῶν γίνωσκε, ὅτι μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἵματος τὸ οἶκόν σου ἔθνος οὐδαμῶς φωδῆθήσεται, οὐ γὰρ μὴ παγιδεύσει αὐτὴν τις, ἢ παραλήψεται, μὴ γένοιτο κεχάρισται γὰρ αὐτὴν τῇ Θεοτόκῃ, καὶ οὐδεὶς ἀρπάσει αὐτὴν ἀπὸ τῶν τιμίων χειρῶν αὐτῆς. Ἔθνη γὰρ πολλὰ θύσουσιν τὰ τεῖχη αὐτῆς, καὶ τὰ κέρατα αὐτῶν συντρίψουσιν ἐν αἰσχύνῃ ἀναχωροῦντα, δόμακα δὲ καὶ πλοῦτον πολλὸν παρ' αὐτῆς κομιζόμεθα. Ἀκουσον δὲ περὶ ἀρχῆς ὠδίνων, καὶ περὶ τῆς συντελείας τοῦ κόσμου καὶ τῶν λοιπῶν. Ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεός Βασιλέα ἀπὸ πνέας, καὶ πορεύσεται ἐν δικαιοσύνῃ πολλῇ, καὶ πάντα πόλεμον παύσει, καὶ τοὺς πένητας πλουτίσει, καὶ ἔσται ὡς ἐπὶ τῷ Νῶε τὰ ἔτη· οὐ μέντοι κατὰ τὰς ἐκείνων πονηρίας, ἀλλὰ κατὰ τῆς ἀνέσεως οὕτως παρηνῶσαι. Ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ πλοῦστοι σφόδρα, καὶ ἐν εἰρήνῃ ἀπείρῳ, τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ ἐκχαρίζοντες, καὶ ἐν ἀσφοδίᾳ πολέμου πορεύομενοι, καὶ χμερίμως τοῖς γήλοις ἐπανασκείμενοι, καὶ ἐν τῷ μὴ εἶναι πόλεμον συγκαλύπτει τὰς σπᾶθας αὐτῶν εἰς δρεπανα, b [καὶ τὰ βέλη εἰς κότυρας, καὶ τὰς ξιφίδας] εἰς ἐργαλεῖα γελοιοῦντο, δι' ὧν τὴν γῆν ἐργάζονται.

Καὶ μετὰ ταῦτα δώσει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ Ἀνατολάς, καὶ ταπεινώσει τοὺς υἱοὺς Ἀβάρ· ὀργισθήσεται γὰρ ὁ Κύριος διὰ τὴν βλασφημίαν αὐτῶν, καὶ διὰ τὸ εἶναι τὸν καρπὸν αὐτῶν χολὴν Σοδόμων, καὶ πικρίας Γομόρρων· καὶ διὰ τοῦτο νύξας ἐγερεὶ τὸν Βασιλέα Ῥωμαίων ἐπ' αὐτούς, καὶ ἐξολοθρεύσει αὐτούς, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν πυρὶ ἀναλώσει καὶ αὐτοὶ οἱ παραδοθέντες εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, ἐμπρησμῷ βιαιοτάτῃ παραδοθήσονται· καὶ ἀποκατασταθήσεται πάλιν τὸ Ἰλλυρικόν τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων· κομίσαι δὲ καὶ ἡ Αἴγυπτος τὰ d πᾶντα αὐτῆς. Καὶ θήσει τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν δεξιάν ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἡμερώσει τὰ ξαυθὰ γένη, καὶ ταπεινώσει τοὺς ἐχθρούς ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καὶ τὸ σκήπτρον αὐτοῦ ἔσται τριακοντα δύο ἔτη· τῷ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας

12* αὐτοῦ

E

F

b

d

regnaturum
deinde stoli-
dum icono-
machum,

A tio Jesu Christo cum negatione remisso, perlectis Gentilium scriptis ad Gentilismum adjiciet animum, bellumque Sanctis movebit; et uti scriptum est, erit ex satana diabolus. Paucis siquidem elapsis imperii diebus, omnia sacra vasa igne jubebit comburi, venerandam et vivificam Crucem appellabit furcam, atque sacrarium funditus destruet, et concidet dimidiam partem populi in publicis plateis: tum vero etiam amici amicos, vicini vicinos, germani fratres germanos suos, pater filium, et contra filius parentem morte perimendos tradent. Nec tamen deerunt quam plurimi etiam, qui zelo Domini succensi, ipsum libere confessuri sunt; et hi ipso exitu beatissimi erunt, utpote cum Christo in sempiternum regnaturi. Tunc qui in insulis sunt, quique in speluncis juxta et infra Thraciam, compungentes seipsos incident in desolationem, facti spelæa dæmonum et in sibilum serpentium atque reptilium. Iisdem quoque temporibus fragores in cælo audientur terribiles, quassabitur terra vehementer, multæ civitates ruinis tristibus involventur: exurget enim gens contra gentem, et reges adversus reges: compungetur vehementer omnis terra, et filii hominum præ tribulatione atque anxietate contabescant. Tunc videbitur in cælo ignis quasi fulmineus, qui incubabit omni terræ sepefici, late vastitatem minitans: videbuntur etiam multi conflictus volucrum et noxiorum serpentium; et scatebit terra bestiis insectisque, mordentibus homines adorantes delicta sua. Atque hæc omnia principium dolorum sunt.

ac rursum
pium
Æthiopem,
¶

215 Hujus iterum impii Regis finito imperio, aderit a primo cornu q Æthiops, quem annos duodecim aiunt Imperii gubernacula moderaturum. Hic uti probus erit, sic et regnabit in pace; Sanctorum delubra pridem collapsa rursum eriget; atque ut eximius virtutum cultor, in amoribus erit omni populo. Expandetur etiam gratia dilectionis Dei super ipsum, et gaudium atque exultatio erit in universo terrarum orbe. Sed et hoc Imperium terminabitur: succedente mox altero ex Arabia, per annum, ut aiunt, unum. Et eo regnante colligentur in unum, Dei invisibilis nutu, veneranda vivifici Ligni fragmenta, dabunturque Imperatori. Ipse vero Rex progressus Hierosolymas, ad locum ubi steterunt pedes Jesu Christi veri Dei nostri, tradet propriis manibus suis, Domino Deo nostro regium diadema; imponensque illud venerando sacrosanctæ Crucis ligno, animam ei suam offeret consecrabitque.

et que pium
Arabem:

post quos
regnaturi
sunt adoles-
centes tres

C 216 Post hæc exurgent in hac urbe adolescentes terni, impudentes, fatui, perniciosi, dies centum et quinquaginta sceptrum imperii pacifice tenturi. Quibus elapsis, diabolico instinctu invicem sibi irati, grave bellum inter se gerent. Et primus quidem Thessalonicam profectus, ita ipsam alloquetur: Thessalonica, tu subiges hostes tuos, quia gloria Sanctorum es, et sanctimonia te replevit Altissimus. Tum viros illius, qui septimum t excedunt ætatis annum, nec non Sacerdotes et Monachos in arma coget, educet in campum currus bellicos, parabit classem permagnam, et iter Romam versus arripit; stansque pro portis ejus; Lætare, inquiet, potentissima Roma; gladius tuus acutus, et jacula tua crebra sunt; clara es imprimis tu, tenebris filem tuam, et non labasces: beati enim sunt, qui te inhabitant. Tum et gentes u flavas armabit, et naves instruet: et medio inter lucem ac tenebras tempore ingreditur, sociosque suos excipiet.

t
et primus
adjuncta si-
bi Macedonia,
Italia,
Gallia,

u

secundus Sy-
ria et Egypto.

y

217 Alter adolescens, suscipiet expeditionem in Mesopotamiam et ambitus insularum, Sacerdotesque et Monachos capere arma jubebit, contra alios gravi furore commotus. Atque elatus veniet ad umbilicum y terræ (alii vero dicunt adversus Alexan-

D δὲ τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ κτύποι ἐν τῷ οὐρανῷ φοβερώτατοι, καὶ σεισμοὶ μεγάλαι, καὶ συμπτώματα πόλεων μεγάλων· ἀναστήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεῖς ἐπὶ βασι-
λεῖς, καὶ ἔσται συντριμμός πολεμῶν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ θλί-
ψις, καὶ στενωγῶν ἐπὶ τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων. Τότε φα-
νῆσεται πῦρ ἀπ' οὐρανοῦ ὡσεὶ ἀστραπῆς τάχως ἀπειλῶν,
ἐπισκιάζον πᾶν τὸ πρὸς οὐρανὸν τῆς γῆς, [καὶ πετεινῶν συνοχαὶ
πολλὰ, καὶ ὄρεων πονηρῶν. Τότε πλησθήσεται ἡ γῆ θανά-
των τοὺς ἀνθρώπους τοὺς σεβόμενους τοὺς παραπτώμα-
σι.] Πάντα γὰρ ταῦτα ἀρχὴ ὁδῶν καθεστῆκασι.

Τελειώσαντος δὲ τοῦτου τοῦ αἵθου σκῆπτρου, τότε ἔρχεται ὁ Αἰθιοπίας ἀπὸ τοῦ πρώτου καρατος, ὃν φασιν ἔτι δώδεκα κατέχειν τῆς βασιλείας τοῦ οἴκου. Οὗτος ἀρχὴς καὶ βασιλεύσει ἐν εἰρήνῃ, καὶ Ἀγίων οἴκους οἰκο-
δομήσει τοὺς πρὸ αὐτοῦ συμπρωθέντας, καὶ ὡς ἀγαθὸς
ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ λαοῦ· καὶ ἐφοπλισθήσεται ἡ ἀγάπη
Κυρίου ἐπ' αὐτὸν καὶ ἔσται χάρις καὶ ἀγαλλίασις ἐν ὅλῃ
τῇ οἰκουμένῃ. Παρελεύσεται δὲ καὶ αὐτὸ τὸ σκῆπτρον.
Ἐλεύσεται γὰρ σκῆπτρον ἕτερον τὸ ἀπὸ Ἀραβίας [ὡς
φασιν γράβου. Καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἐνωθήσεται
τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιῦ ξύλου τὰ ἄμφω τμήματα, εἰς
ἐμπνευσιν τοῦ ἀοράτου Θεοῦ, καὶ δοθήσεται τῇ Βασιλεῖ]
καὶ αὐτὸς γενόμενος ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐν τῇ τόπῃ οὗ ἔστη-
σαν οἱ πόδες Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν, οἰκείας χειρὶ, τὸ τῆς βασιλείας διαδήμα Κυρίου τῇ Θεῷ
ἡμῶν ἐπιθείς ἐπὶ τὸ τιμίον ξύλον, ἅμα δὲ καὶ τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ.

Καὶ τότε ἀναστήσονται ἐν τῇ πόλει ταύτῃ νεώτεροι
τρεῖς, ἀναιδεῖς, μικροὶ, καὶ ἀνωφέλητοι, καὶ κρατήσουσιν
ἐν εἰρήνῃ ἡμέρας ἑκατὸν πενήκοντα· καὶ μετὰ ταῦτα
ἐπείσασιν αὐτοὺς ἀποδοῦναι, ὡς αὐτοὺς ἐσχυρόν. Καὶ ἐπάρσας ὁ
πρώτος πορεύσεται εἰς Θεσσαλονίκην, λέγων αὐτῇ· Θεσ-
σαλονίκη, σὺ νικήσεις τοὺς ἐχθρούς σου· καὶ γὰρ ἡμεῖς
Ἀγίων οἱ εἰ, καὶ ἡγάσεν σε ὁ Ὑψίστος. Καὶ τότε στρα-
τεύσει τοὺς λαοὺς αὐτῆς ἀπὸ ἐπταετούς καὶ ἐπὶ αὐτῶν, καὶ
τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς μονάζοντας· φοβέσει ἄρματα πολε-
μικά, καὶ ποιήσει πλοῖα μεγάλα, καὶ ἐλεύσεται ἐν Ῥώμῃ,
καὶ στάς τὸ τῆς πόλεως αὐτῆς, ἐρεῖ αὐτῇ· Χαίροις Ῥώ-
μη τρίφυτε, ἡ μάχαιρά σου οὐδεὶς, τὰ βέλη σου πυκνὰ,
ἐντιμος εἰ σὺ, κρατήσεις τὴν πίστιν σου, καὶ μὴ ἐκπίσῃ ἔκ
σου μακάριοι γὰρ οἱ κατοικοῦντές ἐν σοί. Τότε στρατεύσει
τὰ ἑξῆς καὶ γένῃ, καὶ οἱ ποιήσιν αὐτῆς, καὶ εἰσελεύσεται ἀναμέσον
δύλου καὶ ἀθλῶν, καὶ ἐκδέξεται τοὺς ἐταίρους αὐτοῦ.
Ὁ δὲ δεύτερος μεῖραξ ἐκστρατεύσει καὶ αὐτὸς τὴν Με-
σοποταμίαν, τὰς κυκλάδας καὶ τῶν νήσων, καὶ στρατεύσει
τοὺς ἱερεῖς, καὶ τοὺς μονάζοντας, μνηεὶς θειῆς κατὰ τῶν
ἄλλων κινούμενος. Καὶ ἐπάρσας ἐλεύσεται κατὰ τὴν οὐ-
ρανὸν τῆς κτίσεως· τινὲς δὲ φασιν ἐπὶ Ἀλεξανδρείαν
ἀναίσει ἐκδέξεται τοὺς ἐταίρους αὐτοῦ, μετ' ὧν οὐδεὶς
μάχεσθαι. Καὶ ὁ τρίτος ἐξελεύσεται, καὶ στρατοπεδεύσει
Φρυγίαν, Κερύαν, Γολατίαν, καὶ τὴν Ἀσίαν, Ἀρμενίαν
καὶ Ἀραδίαν, καὶ εἰσελεύσεται ἐν Συλίκῃ. Τὸ δὲ λεγό-
μενον Σύλικόν κληθήσεται, καὶ οὐ συλλεγθήσεται, οὐδὲ
παρλειφθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα αἰ. Καὶ ἐλεύσεται καὶ
αὐτὸς ἐν λαῷ ἀσυνθέτῳ, τοῦτέστιν μὴ ὅπως ὑποκίτῳ αὐ-
τοῦ, ἡ τῶν ἐταίρων αὐτοῦ.

Μετὰ οὖν τὸ συναχθῆναι αὐτοὺς κατένουντι ἀλλήλων,
τότε κρατήσουσι πόλεμον μέγαν καὶ φοβερόν κατ' ἑαυτοὺς,
καὶ συγκύψουσιν ἀλλήλους μέληθ' ὡς περ ἐν μακίλῃ
τὰ πρόβατα· καὶ ἀποκτανθήσονται οἱ τρεῖς βασιλεῖς, καὶ
γενόμενος κοπὴς γυνήσεται σῆμα Ῥωμαίων ὡς σφυρὸς
βρογχί, καὶ ἐξ αὐτῶν οὐ καταλειφθήσεται οὐδεὶς. Τότε
συνκραθήσεται ἡ θαλάσσια ἐν τῇ τόπῃ ἐκεῖνῃ ἐκ τοῦ
αἵματος αὐτῶν σταδίους δώδεκα. Καὶ λοιπὸν πᾶσα γυνή
χάρη, ὥστε ἐπὶ τῇ γυναικὶ ἑκτάσουσιν ἕνα ἄνδρα ἕξειν,
καὶ οὕχ ἐνρήσουσιν, μέχρις αὐ ἀπὸ ἀλλοδαπῆς γυναι-
κὸς αὐτοὺς ἔξουσιν. Καὶ οἱ νεανίσκοι οἱ καταλειφθέντες
ἀνέλικτοι ἀνδρυνθήσονται, καὶ ἔσονται ὡς χοῖροι ἀπὸ πολ-
λῆς ἀσώτιας καὶ αἰσθανόμενοι. Τότε μακάριοι καὶ τρι-
σμακάριοι οἱ ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις τῷ Κυρίῳ δουλεύον-
τες, οἱ τὰ θηρόσυντα καὶ γινόμενα οὐ βιάσονται, ἀλλ'
ἔσονται ἰδίως ἐπὶ θύραις ἐκδεχόμενοι τὸ μέγα ἔλεος· οἱ
γλυκύττοι

D
A NICEP.
COLENO:
EX MSS.

E

x

u a
F

A. NICET.
CO. EVO
EX MSS.

Α γλυκύτατοι ἄρνες, οἱ μέλλοντες θύεσθαι διὰ Χριστὸν ὑπὸ τοῦ πονηροῦ θαίμονος τοῦ Ἀντιχρίστου.

Τότε δὲ διὰ τὸ μὴ εἶναι ἄνδρα ἐπίσημον, ἀλλὰ ἄπαντας τῆς ἀπωλείας, ἀναστήσεται γύναιον αἰσχρὸν Μόνδιον ἐκ τοῦ Πόντου, καὶ βασιλεύσει ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, καὶ αὐτῇ βακχεύτρια, τοῦ διαβόλου θυγάτηρ, μάγισσα καὶ ἄρρενοθηλυμανής. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἔσονται ἀλληλοεπιβουλῆαι καὶ σπαγμοὶ κατὰ ῥύμην καὶ κατὰ οἰκίαν, καὶ σφάζουσιν υἱὸς πατέρα, καὶ πατὴρ υἱόν, καὶ μήτηρ θυγατέρα, καὶ θυγάτηρ μητέρα, καὶ ἀδελφὸς ἀδελφόν, καὶ φίλος φίλον· καὶ ἔσται κακία πολλὴ καὶ μῖσος ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἔσονται ἀσελγίαι καὶ ἄσωτιαι, καὶ αἰμομεξίαι, καὶ κιθάραι καὶ ὀργήγραι, καὶ τραγωδίαι σατανικαί, καὶ γλευκασμοὶ καὶ παίγνια, ἅπερ ἀνθρώπος οὔτε εἶδεν, οὔτε ἰδεῖν δύνησεται ἕως τοῦ καιροῦ ἐκείνου.

Καὶ γὰρ ἡ Βασιλὶς ἐκείνη ἀκάθαρτος, θεὰν ἑαυτὴν προάουσα, καὶ Θεῷ μαχομένη καὶ προαιρουμένη μετ' αὐτοῦ παλαίσσασθαι· καὶ γὰρ τότε κύπρη μανεῖ τὰ ἄγρια θυσιαστήρια, καὶ τῆς αἰσχύνῃς αὐτῆς ἅπαντι μίσματι μιανεῖ πάντα τὸν λαόν, καὶ στρέφει τὸ πρόσωπον αὐτῆς κακῶς, καὶ ἀρπάσσει πᾶν σκεῦος ἐκ τοῦ ναοῦ, καὶ συναθροίσει τὰς τιμίας μορφώσεις τῶν Ἀγίων, καὶ τοὺς τιμίους στυλοῦς, καὶ τὰ ἄγρια Εὐαγγέλια, καὶ ἅπαντα Ἀπόστολον, καὶ ἅπαν ἑγγραφὸν βιβλίον, καὶ ποιήσει σωρὸν μεγάλην, καὶ βαλῶσα πῦρ κατατεφρώσει πάντα, καὶ τὰς ἐκκλησίας καταστρέψει, καὶ ζητήσει λείψανα Ἀγίων τοῦ ἀπαλειψαί καὶ οὐχ εὐρήσει, ὁ γὰρ Θεὸς ἀοράτῳ θυνάμει μετάρη αὐτὰ ἀπὸ τῆς πόλεως. Τότε ἡ πόλις ταύτη τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας καταστρέψει τὴν ἀγίαν τράπεζαν, καὶ τὸ πᾶν τοῦ ναοῦ διαβρῦσάσα στήσεται κατὰ Ἀνατολὰς φρουατομένη, καὶ ἔρεϊ τὴν τῆς Ὑψίστου λέγουσα· Μὴ κατῶννησα, ὡς λέγουσιν Θεοί, ἀπαλειψαί σου τὸ πρόσωπον ἀπὸ τῆς γῆς· ἰδοὺ σοι τί ἔκαμον, καὶ οὐκ ἠδυνάθης κἄν τριγὼς μου ἄψασθαι, καὶ ἰδοὺ ἐκδέξαι μικρὸν, καὶ χαλῶν τὸ στερῆμα, καὶ ἀνέρχομαι πρὸς σε, καὶ βασίζομαι τίς ὁ δυνατώτερός, καὶ ὄψομαι τίς ὁ ἰσχυρότερός ἐν θεοῖς. Καὶ πάντα λαλήσει ἡ γάρρρινα, ἡ καὶ πλείων καὶ θράσει εἰς ὕψος ἐμπτύουσα, καὶ λίθους πέμπουσα, ἕως λέγειν αὐτῇ τὰ δεινότερα.

Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ κληθεῖ Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ τὸ τοῦτον αὐτοῦ καὶ τὸν ἄκρατον θυμὸν αὐτοῦ, καὶ φερεῖθ' ὀνύχαι τῆς ἰσχύος αὐτοῦ ἐκτενεῖ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πόλιν ταύτην, καὶ θραξέται αὐτῇ ἐν ἰσχύϊ, καὶ τῷ ἀρεπᾶν τῆς θυνάμεως αὐτοῦ ὑποτεμεῖ τὸν χυτὸν τὸν ὑποκάτω τῆς πόλεως, καὶ ἔρεϊ τοῖς ὄδασι, τοῖς ἀπ' αἰῶνος βαστάζουσιν αὐτήν, τοῦ καταπιεῖν αὐτήν· ἅπερ φερεῖθ' ὑπακούσαντα τάχει σφοδρῶς κατήγη φερεωτάτῳ ἀναδέρσουσιν αὐτήν, καὶ τὸ ὑποκάτω αὐτῆς ἀνασπάσει ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἄρεϊ αὐτήν εἰς ὕψος ἰώε μύλου γυροβιλούμενον, ὥστε τοὺς ἐν μέσῳ τῆς πόλεως ἐν φρίκι πολλῇ βροῦν τὸ, Οἰαί· καὶ πάλιν ταχέως κατενεγρείσθης αὐτῇ κατῶθεν, καὶ τὰ ἀναδέρσαντα ὕδατα σφοδρῶς κατακλύσαντα, καὶ κατακλύψαντα τῷ φερεῖθ' καὶ ἄρηνεϊ πελάγει τῆς ἀβύσσου παραπέμπαντα. Ὡς οὖν, τέκνον μου, Ἐπιφάνει, ἡ πόλις ἡμῶν συστελεσθήσεται, καὶ ἅπερ σοι εἶρηκα ὀπισθεν τί μέλλουσιν τῷ κύσῳ δεινὰ συμβαίνειν, ἐκείν' εἰσὶν, ἅπερ ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἶρηκεν ἀρχὴν εἶναι ὁδύων.

Sanctorum Reliquias, similiter perdendas, sed non reperiet, transferente illas Deo virtute invisibili ex hac urbe. Subruet deinde sacram magnæ ædis sanctæ Sophiæ mensam, temploque ipso everso, convertet sese ad Orientem, multum fremens, et Altissimum sic compellans : Nihil morata sum, o quisquis es qui Deus diceris, delere memoriam tuam a facie terræ ; ecce quam injuria et iniqua tibi fuerim, et nequivisti vel pilum capitis mei ledere : morare etiamnum paulisper, reserabo firmamentum et cœlos conscendam, expertura, uter nostrum potentior altero fortiorque sit Deus. Talibus atque aliis ubi insultaverit putida illa mulier, sputa lapidesque in cœlum mittet insana, quoad in graviores etiam blasphemias erumpat.

221 Illo autem tempore intendet Dominus Deus omnipotens arcum suum, et exacuet vehementer iram suam, et cum terribili potentia fortitudinis suæ extendet dexteram suam super urbem hanc ; et apprehendet eam in fortitudine, et falce potentiae suæ succidet fundamenta ejus ; et imperabit aquis, ut quam perpetuo sustinuerunt, tunc temporis penitus demergant atque absorbent. Aquæ autem dicto audientes, citissimo mox cursu sonituque maximo erumpent, convulsisque e terra fundamentis, sublatam in altum urbem instar molæ in orbem gyraunt, adeo ut qui mediam incolunt, vehementi metu correpti tristissimum clamore m

driam) ibique expectabit socios suos, quibuscum belli alenm tentaturus est. Tertius denique adolescens, debellata Phrygia, Carya, Galatia, Asia, Armenia, et Arabia, Sylæum s infestis armis petet ; et hoc quidem postulabitur ad deditiōnem, sed non gredietur versus populum incompōsitum ; id est, qui neque ipsi, neque sociis ipsius subjectus est.

218 Conscriptis itaque suis exercitibus coibunt adversus invicem, bellum internecinum gesturi, concisurique alter alterum membratim ; quemadmodum, autem oves in macello mactari solent, ita tres illi Reges peribunt : c cæde vero Romanorum tam copiosus fluet sanguis, ut pluisse videri potuerit, ne uno quidem illorum pugne superfuturo. Tunc quo pugna commissa loco, ex admixto sanguine decolor fiet mare ad stadia duodecim. Deinde vero septem mulieres, cunctis nempe ad viduitatem redactis, virum sibi unum quærentes, non inveniunt, quoad aliunde hac fama evocati, illuc accesserint. Qui autem admodum juvenes atque imbelles matribus relictī fuerint, ad maturiorem perducti ætatem, voluptatibus quasi sues fœde immersi, nullum humani sensus vestigium retinebunt. O beatos ac beatissimos illos, qui tunc temporis in montibus et speluncis famulatui divino consecrati latebunt ! quia publicæ calamitatis spectatores non facti, intra claustra sua seorsim misericordiam Domini magnam præstolabuntur : illi nempe suavissimi agni, qui a nequissimo dæmone Antichristo Christi causa mactandi sunt.

219 Tum vero, nullo amplius viro illustri superstitē, sed omnibus internecione deletis, efferet sese e Ponto muliercula turpis, Mondiam dicta, quæ imperium in civitate hac occupatura est : filia illa erit diaboli furiosa, magicis artibus addicta, et virorum feminarumque amoribus efflictim æstuans. Regnante illa, mutuis invicem insidiis impetent ; patrabuntur cædes in vicis et domibus ; pater filio, et filius patri ; mater filiæ, et hæc illi : frater fratri, amicus amico necem molientur : nullus crit malitiæ, nullus odii modus in civitate hac. Intra ecclesiarum parietes, intemperantiæ, libidines, incesta grassabuntur ; citharæ, tripudia, tragœdiæ diaboliæ, cavillationes, et nugæ scurriles : qualia nec vidit nec visurus est ante tempus illud quispiam, late perstreptent.

220 Regina quippe illa impurissima, pro dea se ipsam reputans, Deum lacessere, atque adeo impetere bello, et ad pugnam provocare, non dubitabit. Illa sordibus asperget sacra altaria, illa populum omnem turpitudine sua et sceleribus inficiet ; avertens faciem suam pessima, spoliabit templa vasis omnibus ; conquiret undique venerandas Sanctorum imagines, sacrosanctas Cruces, sacra Evangelia, omnes Apostolorum effigies, scriptos denique libros universos ; ea vero in unum congesta cumulum, subjecto igne, in cineres et favillas rediget ; ecclesias quoque ipsas evertet : indagabit etiam

z
tertius tota
Asia Minori,

pugnaturi ad
internecionem
mutuam;

E

et surrectura
dein Regina
ex Ponto im-
purissima

et impurissi-
ma;
F

qua Deum
blasphemante
ut contra se
invalidum,

Urbs C. P.
ad aquis ab-
sorbetur,

A clamorem emissuri sint : delatam vero mox deorsum ad locum suum urbem invadentes aquæ vehementi cum impetu demergent, et receptam in terribili atque immensa pelagi abyssu occultabant. Atque iste tandem, fili mi Epiphani, exitus urbis nostræ futurus est : quæ vero modo narraui eventura mundo, principium dolorum sunt, quod Dominus Jesus Christus dixit.

D
A. NICEP.
COÆVO
EX MSS.

ANNOTATA.

a Prius quam ad sequentia Capita progrediare, Lector, ne ex antegressis remaneat scrupulus ; hic te meminisse opto illius Pururgi, quod ad diem 23 Maji legisti inter utramque Vitam S. Mariæ Magdalensæ de Pazzis, de Sanctorum extaticorum dictis factisque, non facile ad historicarum quæstionum decisionem trahendis, propter fallacitatem præhabitarum specierum, juxta quas sæpe loquantur agunturque etiam in extasi positi. Si enim propter ejusmodi species illis potest erroris aliquid etiam tunc obrepere ; quanto magis dictis Andreæ hujus, licet intelligentiæ ac prophetiæ spiritu donati, ex eoque plurima sæpe mirabiliter prolocuti, non tamen semper et in omnibus ? Etenim notitiæ divinitus imperitæ, adeoque certissimæ, relinquunt post se, æque ac aliæ naturales et incertæ, memorativas (ut vocant) species ; quæ deinde permixtæ aliis varique combinatæ, notitias novas pureque naturales nec semper veras causant, cum adhæsiōne tamen intellectus subinde tam firma, ut quod a proprio spiritu est, a divino esse existimetur. Quod experientia cognitum habentes Sancti, et quomodo etiam satanas iis ingerere se possit in Angelum lucis transformatus, semper solliciti sunt (uti in S. Maria Magdalena de Pazzis nominatim vidimus) ne in suis extasibus raptibusve illusioni alicui, non solum naturali atque innocenti, sed etiam diabolici et cum periculo conjunctæ, subjacerent. Et tale quid omnino dicendum est huic, sancto licet, Andreæ obvenisse ; quando ex opinione, receptissima Constantinopoli, inter religiosiores personas, maximamque fiduciam in Deipara repositam habentes, tam asseveranter asserit num. 209, urbem quidem a Gentilibus obsidendam, numquam tamen interceptendam. Fallax nempe apparuit hujusmodi persuasio anno 1453, quando Urbs, aliquoties antea frustra obsessa a Turcis, tandem in eorum venit potestatem, quibus in hodiernum diem adhuc servit. Quæ ergo demceps sequuntur, de futuris extremo seculo Regibus, uti volet, sic lector accipiat : ego tamen existimo ea non proferri a Sancto ut sibi soli privatim nota, sed aliunde coacta : quia num. 215, de Æthiopia agens, qui annis duodecim regnaturus sit, addit : ὡς φησιν, ut aiunt, et eadem phrasi deinde sæpius utitur. Quare, licet aliquando dubitaverim, an non prestaret talia amittere ; tandem tamen judicavi ad fidelitatem, quam hoc opere profitemur, spectare, si totum exhiberem, quo Lectori magis integrum sit judicare de re universa. Sic etiam, modo animum adverterit quis ad singula, facile etiam in prægressis notaverit aliqua, rigidioribus Theologis vix aut ne vix quidem probanda : ut cum num. 157 de Seculorum creatione sic discurrebat, ac si essent substantia aliqua spiritualis, omni alia creatura prior ; cumque num. 170 de draconibus agens, qui sint serpentes a diabolis assumpti deque eorum fulminatoribus Angelis, en dicit quæ eruditorum aures difficulter cum patientia suscipiant ; aliaque nonnulla. Taceo quod de S. Joanne Evangelista num. 169 pro certo affirmat, eum non mortuum, sed translatum adhuc vivere, et cum Elia atque Enoch appariturum tempore Antichristi, sicut iterum infra num. 227 inculcat. Hæc enim sententia, magnis utrimque rationibus et auctoritatibus ventilatur, uti videre est apud Joannem de la Haye, in Prolegomenis ad Apocalypsim quæst. 18. et Georgius Trapezuntius, circa an. 1450 florens Romæ, ex Græcorum sui sævi receptiarij sensu, integrum pro affirmativa parte tractatum composuit. Denique eruditissimus Florentinus, Exerc. 3 super Indiculo Apostolorum, ante suum vetustissimum Martyrologium, quod passim Hierony-

mianum appellamus. De Joannis Apostoli assumptione ex professo agens, ostendit, neque novam, neque solis Græcis Patribus adscribendam esse opinionem, quam plures etiam Latini tunc perantiqui tenuerint. Nolim tamen ejus opinionis veritatem tueri, nedum ipsam divinitus revelatam Andreæ credere ; sed negativam, communiter prælatam, cum communi teneo ut probabilior.

b Ita corrigendum putavi pro eo, quod habebat MS. Vatic. καὶ τὰ βέβαια καὶ τοῦ ἀποστόλου εἰς ἐξέλιξιν καὶ. et MS. Mazar. καὶ τὰ βέβαια τοῦτον εἰς συνέλιξιν καὶ.

c Hoc nomine non solum Saracenos (qui proprie ex Arabibus, posteris Ismael, procreati, dicuntur filii Agar) sed omnes Mahometanos, præsertim Turcas intelligo ; licet hi videantur e Scythia originem trahere : Mahomed enim, cujus legem profitentur, Agarens fuit. Quæ autem hic dicuntur de Romanorum Rege, Agarens exterminaturo, videntur ex parte compleri in Leopoldo Augusto : cui omnes boni optant, ut recuperata ipsa etiam Constantinopoli, atque Europa tota a sordibus Mahometicis repurgata, Ægyptum quoque et Asiam, hactenus a Turcis incessam, sibi faciat tributariam. Certe, secundum Oracula illi, quæ sub Lemus Magni nomine excusa habentur, Constantinopolitanum Turcorum Imperium, quod in Mahomete Primo cepit, finem speratur habiturum in Quarto hujus nominis.

d Πάρις, non tantum ex Latine originis proprietate dicuntur fœdera, sed etiam tributa ex fœdere debita, unde apud Meursium in Glossario, Παρισίῳ, Tributarii.

e In utroque MS. est καὶ τὰ γήσινα.

f Riza nulla usquam est : suspicor ego legendum Pisa ; qua urbs est ad mare Hetruscum, præcipui tunc nominis et potentie : conveniunt quidem MSS. in litteram Π, sed in hanc facile potuit degenerare affinis littera Π, quando pes ultimus litteræ (ut sæpe solet) solum dimittitur pingitur, hoc modo Π.

g Armenopetra nusquam nunc nominata invenitur, nec facile divinare quo locus his nominatus spectet. Quid si legatur ἢ ἐν Ἀρμενίῳ πέρας aut Arimini trans mare, quod ultimum vocabulum respiciat jam dictas tres Italix urbes.

h Fortasse Strongylus, insula una Æoliarum, Siciliæ subjecta, vulgo Stombyli.

i Quæ in MS. Mazariano Κερύπολις est, in Vaticano Κερυρόπολις scribitur : priorem autem, licet recentiorum lectionem prætulim, quia revera Cariopolis in Caria Asiæ minoris regione invenitur, Turcis hodie Clarioboli dicta. Quod si supradicta Strobilus, respectu Constantinopoleos mare inveniretur in Dalmatia vel Istria ; vix dubitarem Carnopolim seu Carnorum urbem legere, et intelligere Julium Carnicum, vel aliam præcipuam in Carnis seu Foro-julii civitatem ; ut sensus sit, securos fore qui Italiam aut Italix conterminas ad Adriaticum seu Veneticum mare regiones incolent.

k MS. Vatic. hanc constructionem simpliciter sic legebat : Καὶ ποιήσει πόλεμον μετὰ τῶν Ἀγίων ἀπὸ τῶν σατανῶν ὁ διάβολος. Corrigerem ἀπὸ τοῦ σατανᾶ nisi utrobique aliter legeretur. Sed nescio, quod dicit MS. Maz. ubi illud scriptum sit.

l MS. Vatic. solum : ἡλους πυρεκαστους.

m Μέσις recentioribus Græcis medietas est. Cangiugius suggerit legendum λαὸν ἡμίσεως.

n Malacus in Hist. Patriarch. apud Meursium in Glossario, σπάτας sæpius appellat Plateas : quem auctorem

A NICEP.
CO. EVO
EX MSS.

A auctorem eo allego libentius, ut indicem impressum haberi in Turco-Græcia Crusii: sunt enim qui, visis lucubrationibus P. Papebrochii de Hierosolymitanis Patriarchis, similem cupiant de aliis quoque Orientalis Ecclesiæ Patriarchalibus. Est alioquin vox illa recentioribus usitatissima.

o Hæc vitiosius scripta præsumpsi per conjecturam corrigere; sic enim legebatur in MS. Vatic. ἐν ταῖς κοιλῶδες τὴν πρὸς Θράκην καὶ τὴν κατὰ accusativum autem absolutum pro gentivo, in ἀκουτς αὐτοὺς, fateor hic primum a me legi, si tamen sincera lectio est

p Κοιλῶδες quid sint, non intelligerem, nisi conjungerentur ἐρπετὰ: βρατολογία autem, quæ propria est hominum stultiloquorum, hic transfertur ad insectorum istiusmodi voces, seu potius stridores, significandos. Desunt interim hæc, et quidquid hoc Capite [ ] inclusi includamque MS. Mazur.

q Quod istud primum cornu? An primum Nili ostium? Discam libenter.

r Hinc apparet hæc omnia, non ut reselato a Sancto referri sed ut lecta vel audita aliunde.

s MS. Vatic. minus clare; Οὐκίτις χειρὶν αὐτοῦ πρᾶξις ἐπὶ τὸ τέμνον ξύλον, καὶ τὸ ταῖς βασιλείαις διχοδύμα πρᾶξις Κυρίου τῷ Θεῷ σὺν τῶν ἐκκατέρων καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

t Quid si legatur, Decimum septimum?

u Gentes flavæ intelliguntur imprimis Galli, tum

Britanni, Germani, et quidquid trans Alpes versus D Septentrionem est nationum, de quibus vide nostrum Ludovicum de la Cerda aliosque; commentantes super hunc Versum Virgilii, Gallos describentis Æn. 8.

Aurea Cæsaries ollis, et lactea colla.

x Ita MS. Mazur. Κοιλῶδες in Vaticano Κοιλῶδες τῶν νησῶν, cavernæ insularum. Puto autem, quod κοιλῶδες aptius appellative accipiantur, et reddantur ambitus insularum, quam ut proprie sumatur nomen pro sic dictis Archipelago insulis; et etiam infra num. 226 utcumque MS. habet Κοιλῶδες τῶν νησῶν.

y Umbilicum terræ Sophocles in Œdipo creditur nominare oraculi Delphici locum in monte Parnasso; quod is sit totius Græciæ medius, ut videre est apud Commentatores. Strabo autem lib. 9 fabulam quoque narrat, ibidem in lapideo umbilico expressam, et a Pindaro decantatam, qua veteres significatum voluerunt, locum instum in medio totius terrarum orbis jacere.

z Zyllæus Pamphilicæ urbs, apud Constantinum Porphyrogenetam in Novellis.

aa Kxi ταῦτα εἰρηκῶς habebat hic MS. Vatic. adeo ut videantur post ἀλλήλοφθίσει, excidisse verba aliqua, referenda ad ipsum Regem, qui in recessu dixerit, nec in æternum capiendam urbem. Et mox quod hic ponit ἀνατίτω, in MS. Maz. scribitur dempta littera privativa συντίτω.

CAPUT XXVI.

De Judæis et Antichristo, ejusque tyrannide ac mundi fine.

Eἰτα μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς πόλεως τὸ τελευτήσας τὰ τῆς βασιλείας συνέσταται τινὲς φασιν, ὅτι μετὰ τὸ πλήρωμα τῆς τῶν ἐθνῶν βασιλείας, μελλήσεται ὁ Θεὸς τὰ θεοκρατῆρα Ἰσραὴλ ἀναστήσει πρὸς τὸ βασιλεύσασιν τὸ λοιπὸν, πρὸς συναπλήρωσιν τοῦ ἐδόδομο σῶντος, φέροντες εἰς μαρτυρίαν τὸ ὑπὸ Ἰσραὴλ εἰρημένον. Καὶ ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις φασιν, αὐτὸς Κύριος ὁ Θεὸς σημεῖον ἐν τῇ συναπλήρωσει τῶν ἐθνῶν, ἐπὶ πάντα τὰ πνευματὰ Ἰουδα, τὰ διασκορπισμένα ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ συναῖε τοῖς ἀποσπασμένοις Ἰσραὴλ τῇ ἀρχῇ πύλει Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἔσται τῷ Ἰσραὴλ, ὡς τῇ ἡμέρᾳ, ἣ ἐξῆλθεν ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Καὶ μὲν καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ μακαρίου, Ἀποστόλου εἰρημένον, Ὅταν τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν ἔξει, τότε πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται. Καὶ οὗτοι μὲν οὕτω λέγουσιν καὶ ἰσοφωροῦσιν. Ἰππολύτος δὲ ὁ μακάριος ἔγραψεν, ὅτι ἐν τῇ ἐπιδημίᾳ τοῦ Ἀντιχρίστου πρῶτον Ἰουδαῖοι πληθυνθήσονται καὶ ὁ Χριστὸς ἐπιμαρτυρούμενος αὐτῷ, πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἔλεγεν· Ὅτι ἐγὼ ἦλθον ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρὸς μου, καὶ οὐ λαμβάνετε με· ἄλλος ἐλεύσεται ἐν τῷ ὀνόματι ὀνόματι, καλέσετε λαλῆσθε, ὅτι ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθάνετε.

Ὅτι μὲν οὖν συναῖε αὐτοῖς ἐν τῇ πύλει Ἱερουσαλὴμ, καὶ τὰ αὐτῶν αὐτοῖς ἀνταποδώσει [...] ὡς τοῦ διασκορπισμοῦ [εἶπον τὴν ἀπώλειαν, εἰ τοῦτο πάλαι ἐποίησαν, σκορπισσάσης τὰ ἡμῶν, πάλαι αὖ ἐπιστεύσαμεν τῷ Χριστῷ, τὴν ἀφορμὴν τοῦ φρονεῖν ἐξέσωσαντες, τοῦ νεκροῦ προτιμαθῆναι τὰ ἔθνη ὑπὲρ ἡμῶν. Τοῦτο οὖν ἐποίησαν· οὖν δὲ συναγίνετε καὶ τὰ αὐτῶν ἀπολαβόντες ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστάτῃ μένουσιν, πῶς σωθήσονται, εὐθὺς τῷ Ἀντιχρίστῳ ἐρχομένου ἐν μέσῳ αὐτῶν; ὃ καὶ πιστεύειν μέλλουσιν, κατὰ τὴν προφῆαν ψευδὴν τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Θεοῦ· ὡς γὰρ οὐ ψεύδεσσι, ὁ μακαρίτης, ὁ εἰπὼν· Ἐγὼ εἰμι ὁ ἀληθεύς· Τίνας καὶ ἐν τῷ συναῖε αὐτοῖς, ἐν πρώτοις τῆς σπύργης ταύτης αὐτοῖς ἀποστερήσει· καὶ γὰρ ὁ Παῦλος σωθήναι αὐτοὺς ἔρχεται, οὐκ ἐκ τῆς αἰωνίου κατάρας, ἀλλὰ [ὅλην τῆς οὐκ ὁμοίου μὲς τῶν περιπελομένων,] καὶ τοῦ ἀναιδισμοῦ τῶν ἐθνῶν, καὶ τῆς ἀφάρτου τυχόντος, ὅτι ἐν τούτῳ ἀνάγκη, καὶ ἐν τούτῳ γλυττασθῆναι [οὐκ οὐτε, καὶ ὑπὸ τῶν ἐθνῶν καταπορευόμενοι, κα

Post interitum deinde urbis novum imperium constituetur. Sunt qui asseverent, quod finito Gentium regno, excitaturus sit Deus divinum Israelis imperium, regnaturi deinceps usque ad finem sæculi septimi: utque fidem dictis suis astruant proferunt, Isaïæ testimonium dicentis: a In novissimis diebus levabit Dominus Deus signum in consummationem Gentium super omnes oves Juda, quæ in gentibus dispersæ sunt, et congregabit perditos Israel in sancta civitate Hierusalem, et erit Israel sicut dies, quando egressus est ex terra Ægypti. Tum illud quoque Apostoli allegant: Quando plenitudo gentium veniet, tunc omnis Israel salvus erit. Ita quidem illi non incongruenter loquuntur. Beatus vero Hippolytus scriptum reliquit, per adventum Antichristi primos in errorem inducendos esse Judæos; quocum et Christi testimonia consentit, in hunc modum Judæos appellantis: Ego veni in nomine Patris mei, et non accipitis me: alius veniet in nomine suo, et illum accipietis; quia in peccatis vestris moriemini.

223 Quando videlicet congregabit ipsos in civitate Hierusalem et digna meritis mercede remunerabitur. [Videntes enim ab illo restantem suæ dispersionis perniciem: in dispersione ac interitu suo dicturi sunt: Si isthoc pridem fecisset Christus, nostraque restituisset nobis; jam pridem credidissemus in illum, nec ei necem intulissemus, causa ex eo sumpta quod nobis anteponebatur gentes. Illud autem Dominus non fecit: quo pacto igitur nunc congregati, res suas sibi habentes et in infidelitate persistentes, salvabuntur? quandoquidem in Antichristum mox adfuturum credituri sunt, ut memorata Filii Dei sententia terribilis testatur: Filius quippe Dei unigenitus non mentitor, utpote qui dicit; Ego sum veritas. Quando autem coegerit ipsos in unum, istius excusationis copiam eis nequitiam relinquet. Etenim cum Paulus dixit, salvos eos esse, non voluit innere ab æternis cruciatibus salvandos

Andreas, confutatis iis qui restituerandum Israelis putant,

a Isa 11, 12

Rom. 11, 26

Or. de Ch. et Antic. F

Joa. 5, 43

(cum Judæi eontra adhaerent sint Antichristo b

Joa. 14, 16

c
qui recelle-
ctos reducet
ad propria)

A salvandos c: sed fore ut non oberrent vagi e loco in locum, ut non sint opprobrio gentibus. et earum confusione inexplicabili liberentur: quia cum modo, in tali necessitate et ludibrio existentes, a gentibus illudantur, iisque cogantur servire servitute; ju- go hoc liberabuntur, quando congregati in sua ur- be fuerint, quamvis cruciatibus senjiteris, uti dictum est, non liberandi: quibus enim persuadere nequivit afflictio, ut vivifico et unigenito Dei Fi- lio crederent, quo illis pacto id persuadebit gratia, quæ esse putatur? et cetera.

refutat
etiam asse-
rentes eccle-
siam S. So-
phie

224 Ille tandem iterum Epiphanius: Missa nunc, quæso, facila, Pater dilectissime, inquit; ac illud potius me edoce, quod aiunt nonnulli, magnam Sanctamque Dei Sophiam una cum hac urbe aquis hauriendam non esse; sed fore ut invisibili virtute pendula maneat in medio aere. Quæstioni sic re- spondit B. Andreas: Quid loqueris, fili mi? tota ci- vitate aquarum voragine absorpta, sancta Sophia qui maneat? quid illa opus erit? Neque enim Deus noster is est, qui templa manufacta inhabitat. Non tamen omnino a veritate abhorret sermo tuus: columna quippe in foro posita, quod infixos sibi sa- crosanctos clavos habeat, superfutura est: ipsa sola integra et sine nuxa persistet; ut appulsas huc naves suas, injectis in illam funibus, revincientes firmantesque nautæ, defleant et planctu prosequan- tur Babylonem hanc, dicentes: Væ nobis, quia ci- vitas nostra magna mari hausta est, qua n olim fre- quentare et ubi feliciter negotiari consuevimus. Te- nebit autem luctus et squalor ejus dies quadraginta, quibus elapsis transferetur Imperium Romam, Sy- lacum, et Thessalonicam: quibus etiam haud ita procul a fine distantibus, in pejus omnia et ruinam et extremam calamitatem tendent.

Ait autem
effectus
Alexandri
portis

225 Nam tempore illo veniente, revellet Dominus Deus portas, f quibus Indiam inclusit Alexander Macedo; et egredientur inde Regna s ptuaginta duo cum populis suis, sordidissimis et omni sparcie et fæ- tore execrabilissimis: qui per omnem, quæ sub cælo est, plagam dispersi, carnes vorabunt humanas, et quidem adhuc palantes viventesque; potabunt san- guinem; canes, mures, ranas, et quidquid ubique est sordium cum voluptate absument. Væ terris omni- bus, ad quas isti pervenerint! Ne quæso, Domine Deus, ne sit in diebus illis Christianus quispiam, si fieri possit: sed fieri non posse, probe novi. Dies certe tenebris involventur, quasi plangentes obscuro aere scelera, quæ ab execrandis gentibus istis committen- tur: sol vertetur in sanguinem, ad aspectum euor- minis, quæ certatim in terris patrabantur, scele- rum: luna et astra omnia obscurabuntur: adeo ut homines vescantur luto terre, et altaria in ster- qq ilinium convertantur. Tum fugiant ad ambitus insularum habitatores Asie; eo namque non trans- ibunt gentes illæ, sexcentos et sexaginta dies per- petuo in luctu versaturæ.

ac denique
nasciturum
Antichristum,

226 Post hæc proveniet e tribu Dan satanas ille Antichristus, non quidem virtute sua naturam indutus humanam, nullo modo; sed a Domino Deo formatus in vas tetrum ac sordidum; ut complean- tur in eo quæ per Prophetas prædicta sunt: et ex- solvetur vinclis, quæ cum Christus Dominus ad- strinxit apud inferos, cum eo descendit; et ingre- dietur in corpus g, quod ei præparatum est: sicque primum factus homo, tum ad ætatem virilem et re- gni solium progressus, tandem incipiet erroneam suam invehere doctrinam, quemadmodum de illo Joannes Theologus testatur: et concitabit bellum contra ambitus insularum; Insule autem sunt, teste Isaia, Gentium Ecclesiæ. Porro Elia, et Enoch, et tonitruum h Filio prodeuntibus et promulgantibus secundum Domini Jesu adventum, post refutatos

g

h

τούτοις δουλεύοντες, σωθήσονται τοῦ τῆς δουλείας ζυγοῦ, D
συναχθέντες εἰς τὰ ἴδια,] οὐ μέντοι ὡς προείπον τῆς
νίκωντος καὶ λήξεως· οὗς γὰρ ἡ θλίψις οὐκ ἔπεισε πιστεῦσαι
τῇ ζωοποιῇ καὶ μονογενεῇ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ, πῶς πείσει οὐ-
τοῖς ἡ νομιζομένη χάρις; Καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἐπιφάνιος εἶπεν· Ἄφες ταῦτα, πᾶτερ μου φίλτατε,
τοῦτό μοι ἀνάγγειλον, ὅτι τινὲς φησὶν, μὴ συμποτί-
ζεσθαι τῇ πύλει τὴν μεγάλην τοῦ Θεοῦ ἀγίαν Σοφίαν,
ἀλλὰ αὐράτῳ δυνάμει κραμασθῆναι αὐτὴν ἐπὶ τοῦ αἵματος.
Ὁ Δίκαιος ἔφη· Τί λέγεις, τέκνον; Πάσης τῆς πόλεως
βυθίζομένης, αὕτη πῶς μενεῖ; τίς γὰρ ὁ ταῦτις δούμενος;
μὴ γὰρ Θεὸς ὁ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικῶν. Οὐ μέν-
τοι πάντως ψευδὴς ὁ λόγος, μενεῖ δὲ μόνος ὁ ἐν τῇ ψόρῳ
στύλῳ, καθότι κέκτηται τοὺς τιμίους ἡλούς· αὐτὸς γὰρ
μόνος μενεῖ καὶ σωθήσεται· ὥστε παραγενόμενος τὰ πάντα,
καὶ ἐν ταύτῃ τοῖς στήθεσιν αὐτῶν ἀποδήσαντες, κλαύσω-
σιν, καὶ θρηνησώσιν τὴν Βυθυσθῆσαν ταύτην, λέγοντες·
Οὐαὶ ἡμῖν, οὐαὶ πόλις ἡμῶν ἡ μεγάλη βεβύλισται, ἐν ᾗ
ἐσώοντες τὰς πραγμάτας ἐποιούμεεν κτήνη ἐν ταύτῃ.
Ἔσται δὲ το πένθος αὐτῆς ἡμέρας τεσσαράκοντα, καὶ
ἀπὸ πόνου τῶν ἡμερῶν ἐκεῖνων διδύσεται τὸ βασίλειον τῆς
Ῥώμης, καὶ τῆς Συλαίης, καὶ τῆς Θεσσαλονίκης, καὶ τοῦ-
των ἡδὴ πρὸς τὸ τέλος ἐγγισάντων, καὶ λοιπὸν ἄπαντα τὰ
πράγματα γενήσονται καὶ δεινότερα καὶ ἀδελφώτερα.

Τὸ γὰρ ἔπος ἐκεῖνο ἀποφράζει Κύριος ὁ Θεός· τὸς πύ-
λας τὰς ἐν Ἰουδαίᾳ, ἃς ἔκλεισεν Ἀλέξανδρος ὁ τῶν Μακε-
δόνων, καὶ ἐξελεύσονται βασιλεῖαι ἐδδομήκοντα δύο ἔμα-
τοῦ λαοῦ αὐτῶν, τὰ λεγόμενα ῥυπαρά ἔθνη, τὰ βδελυρώ-
στα πάσης συχασίας καὶ δυσωδίας, καὶ διανοησθή-
σονται ἐν πάσῃ τῇ γῇ τῇ ὑπὸ οὐρανῷ, σάρκατε ἀνθρώπων
ζώσας ἐσθίουσας, καὶ τὸ αἷμα πίνοντες, κύνας, καὶ μύσας,
καὶ βατράχους θάπτοντες, καὶ πᾶσαν ῥυπαρίαν τοῦ κόσ-
μου ἐν ἰδούῃ. Καὶ οὐαὶ τῇ οἰκουμένη πάσῃ, ἐν ᾗ οὗτοι
πορεύσονται· τὰς γὰρ ἡμέρας ἐκεῖνας μὴ ἔστω Χριστιανός,
Κύριε, εἰ δύνασται· ἀλλ' οἶδα ὅτι ἔσονται. Τότε γὰρ ἡμέραι
ἐκεῖναι συνισθήσονται, δίκην θρηνοῦσαι τῇ αἰεὶ διὰ τὸ
μῆκος, ὅπερ τὰ βδελυρά ἔθνη ἐκείνα ἐργάσονται ὁ ἥλιος
ὡς σῖμα γενήσεται, βλέπων τὰ βδελύγματα ἐπὶ τῆς γῆς
ἀμιλλώμενα· ἡ σελήνη καὶ πάντα τὰ στοιχεῖα συνισθή-
σονται· φάγονται γὰρ καὶ τὸν γαῖον τῆς γῆς, τὰ θυσιασ-
τήρια κτήνη οἶκον ἐργάσονται. Τότε οἱ κατοικοῦντες
Ἀσίαν φευγέτωσαν εἰς τὰς κοιλιάς τῶν νύκτων· οὐ γὰρ
πορεύσονται ἐν αἵταις οἱ λαοί, ἀλλ' ἔσονται πενθῶντες
ἡμέρας ἑξοκασίας ἔχοντες.

Τότε ἐγερθήσεται ὁ σατανᾶς ὁ Ἀντίχριστος ἐκ φυλῆς
τοῦ Δάν, οὐ μέντοι οὐδὲ δυνάμει ἀνθρώπου· γενόμενος, μὴ
γέναιτο, ἀλλὰ πλάσει αὐτὸν Κύριος ὁ Θεός· σκευὴς αἰσ-
χρὸν καὶ ῥυπαρὸν ὡς πλῆρωθῃ ἐν αὐτῷ τὰ τῶν Προ-
φητῶν· καὶ ἀπολυθήσεται ἐκ τῶν τοῦ ἄδου δεσμῶν, ἐν
οἷς αὐτῶν ὁ δεσπότης Χριστὸς ἐκείσε γενόμενος ἔδωκεν,
καὶ εἰσπεύσεται εἰς τὸ σκευὴς τὸ πλάσεν αὐτῷ. Καὶ
γεννηθέντος αὐτοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἀνδραγύεντος, καὶ βα-
σιλεύσαντος, τότε ἄρξεται ἐπιθετικαῖον τὴν πλάνην αὐτοῦ,
καθὰ φησιν περὶ αὐτοῦ Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, ὅς καὶ ἐγε-
ρεῖ πόλεμον ἐπὶ τὰς κοιλιάς τῶν νύκτων· νύκτι δὲ, φησὶν
Ἰσαίας, αἱ ἐξ ἔθνων Ἑκκλησίαι εἰσὶν. Ἠλιὸς δὲ καὶ
Ἐνώχ, καὶ τοῦ Υἱοῦ τῆς βροντῆς ἐξεληλυθῶν καὶ πρὸς κ-
ρυψίαν τὴν αἰτοῦ ἀποπλάνησεν, τὴν τε τοῦ Κυρίου
Ἰησοῦ δευτέραν ἔλευσιν, πικρῶς δὲ ταπεινώσει τοὺς τότε
Χριστιανούς· μέχρι τῆς ἐσχάτης αὐτῶν ἀνομοῦς, θλίψεως
καὶ ὀλέων αὐτοῦς ὁ μάταιος ὄψιν.

Τότε εἰ τις οὐ πλανηθῇ, μέγας καὶ φοβερὸς φόβος
Χριστοῦ ἀποκαυθεῖ· μακάριοι γὰρ πάντες οἱ Ἅγιοι,
ἀλλὰ γε πλείον οἱ ἐπὶ τοῦ Ἀντιχρίστου μαρτυρήσαντες,
ἢ οἱ μέλλοντες μαρτυρεῖν, μακάριοι καὶ τρισμακάριοι
μεγίστη γὰρ δοξὴ αὐτοὺς διανέσκειται εἰς ἀστευτήτους
σῶντας. Πρώτων ἀποκτενεῖ τὸν Ἠλιάν, εἶτα τὸν Ἐνώχ,
μετέπειτα τὸν τῆς βροντῆς Υἱόν, καὶ τότε τοῖς μὴ πισ-
τεύουσιν εἰς αὐτὸν θανάτῳ πικρῷ παραδώσει· τότε ἔσται
μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ δεσπότης Χριστοῦ πόλεμος φοβε-
ρός, ἐπὶ ᾧ γνώσῃ πρὸ τέλους [μυστὶν δεινὴν ἔχειν, καὶ
πρὸς οὐρανὸν ἀντιπρόβηται ἀστράπτων, καὶ βροντῶν, καὶ
κτύπου πονοῦν, ὥστε τῇ κτλ τῆς βροχῆς τὴν ὑπὸ οὐρανὸν
δουῆσαι

D
A. NICEP.
CO. 850
EX MSS.

E

F

A. N. R. P.
CO. ENO
EX. MSS.

Δ δουῆσαι καὶ περιγείσθαι φερεῖς. Καὶ τίς τότε οὐ θαυμάσιος γίνεται καὶ πύξις, τέκνον γλυκύτατον; Μακάριοι τότε οἱ τινες οὐ σκανδαλισθήσονται ἐν τῇ Δεσποτῇ ἱμῶν Χριστῷ τῇ ἀληθινῇ Θεῷ ἡμῶν. Μακάριοι τότε οἱ τινες οὐκ ἀποσχυνίσουσιν τὸν γεννηθέντα ἐκ τῆς ἀγάπης πατρὸς Μαρία. Μακάριοι οἱ τινες διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἀποθάνουσιν, καὶ ἐξέρχονται κατὰ προσώπων τὸν θάνατον καὶ τὴν αἰτοῦ ἀποπλάνησιν. Μακάριοι οἱ κατὰ τοῦ θανάτου ἀνδραγασκόμενοι, καὶ γενναίως τὰ θεία αὐτοῦ ἐξέρχονται· οἱ υἱοὶ οἱ υἱοὶ, οἱ φίλοι μαργαρίται, οἱ γλυκαὶ καρδίαι, καὶ τερπνὰ καὶ μελίρρυτοι, καὶ ὅσοις Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τὴν ἀγάπην καὶ ὁμοούσιον Τριάδα τὴν ζωοποιόν, πιστεύουσιν.

Ταῦτα τοῦ Μακαρίου καθέχοντος καὶ λέγοντος. Ἐπιφανίου δὲ ἀκούοντος τὰ μέλλοντα γενέσθαι κατὰ τὴν οἰκουμένην, ἐθρύνει ἐκ βουθῶν στεναγμῶν, καθὼς πολλὰκις εἰρητίζει, ἅπαν συμπαχῆς ἐχνομάτιζεν. Εἶτα λέγει πρὸς τὸν Ἰσάιον· Δέσποτά μου, εἰπέ μοι, πῶς μέλλει σὸς τῆς γῆς ἀπαλειφθῆναι ἢ ἀνθρωπότης, καὶ οὕτω γενέσθαι ἢ ἀνάστασις; Ἐφη ὁ Ὁσίος· Τοῖς μὲν τὰ μυστρά ἐθνη ἔκουσιν ἀναλῶσαι, τοῖς δὲ ἐν τοῖς πυκνοτάτοις τόποις καὶ πολέμοις θανατώουσιν, τοῖς δὲ ὑπολοίπους πιστοῦς ὁ Ἀντίχριστος ἐν Κυρίῳ ἀναλῶσει· οἱ δὲ τῷ Ἀντι-
B χριστῷ πιστεύουσιν, ἀποστέλει ἡμῶν ὁ Θεὸς θηρία πε-
τομένα, κατὰ τὸν Ἰεζεκιήλ. ἔχοντα ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν βρυκνετρα καὶ μεμεστωμένα· καὶ οἱ οὐκ ἐξουσι τὸ σημεῖον τῆς γραφίδος τοῦ Χριστοῦ σῶσαι καὶ σώσειν ἐν τοῖς μετώποις αὐτῶν, ὑπὸ τῶν θηρίων κεντούμενοι καὶ ἰθὺ χαλεπαίνοντες, θανάτῳ περὶ τελευτήσουσιν. Τότε εἰ τις τῶν Ἀγίων λαβὼν τῷ Ἀντιχριστῷ, εὐεθέσεται ἐν ἐργασίαις καὶ ἀπαντᾷ ὁ Κύριος πνεύματι θυμῶν αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ πάλαι Σιών ἀφροίσει· οὗτοι εἰσιν οἱ γραφέντες εἰς ζωὴν.

Τοῦ Ἀντιχρίστου δὲ τοῦ παταχθέντος, καὶ οὖν τοῖς δαίμονι αὐτοῦ συλλυγθέντος, καὶ ὑπὸ πυρῶν Ἀγγέλων δεσμευθέντος καὶ φυλασσόμενου, τῷ κριτηρίῳ πορίσσεσθαι καὶ ἀποστειθῆναι δεῖται περὶ τῶν ψυχῶν, ὧν ἀπώλεσεν. Τότε οὖν ἡ σάλπιγξ ἤχησεν, καὶ οἱ νεκροὶ ἀναστήσονται ἄφθοροι· ἔπειτα οἱ ζῶντες, καθὼς εἶπεν ὁ Παῦλος, εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου οἱ περιλειφθέντες, ἀλλοιζήντες ἐν ἡμῇ σφαιρῇ ἀπὸ φθορᾶς εἰς ἀφθαρσίαν ἅμα σὺν αὐτοῖς ἀρπαγίσονται ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς αἴαν. Ὅταν οὖν ἴδῃ τις τὰ βδελυρὰ ἔθνη εἰς τὴν γῆσιν ἐκλυθῶτα, τέκνον, τότε γνωσκέτω ὅτι ἐπὶ θύραις πάντα, καὶ μετὰ μικρὸν ὁ Κριτὴς ἐπιλεύσεται. Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Μακάριος τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ τῷ Ἐπιφανίῳ, ἀγρυπνούντων αὐτῶν καὶ τῆς ἱμέρας τοσπευότατος. Τοῦ δὲ ἔθλου τῆς Ἐκκλησίας κρούσαντος, ἐπὶ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὁ δὲ Μακάριος ἐν τῷ οἴκῳ καθ' ἑαυτὸν προσεύχετο.

C Ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἀγρυπνούντων αὐτῶν καὶ τῆς ἱμέρας τοσπευότατος. Τοῦ δὲ ἔθλου τῆς Ἐκκλησίας κρούσαντος, ἐπὶ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὁ δὲ Μακάριος ἐν τῷ οἴκῳ καθ' ἑαυτὸν προσεύχετο.

229 Antichristus vero jam percussus, cumque demoniis suis comprehensus, et ab ignitis Angelis in vincula custodiamque raptus, ad Iudicis divini tribunal protrahetur, et animarum, quas in perniciem impulit, rationem postulabitur. Tunc et tuba clanget, et mortui resurgent incorrupti : deinde illi, qui vivunt, ut loquitur D. Paulus, quique in adventum Domini relictī sunt, in ictu oculi a corruptione in incorruptionem mutati, simul rapiuntur cum illis in nubibus obviam Christo in aera. Cum quis ergo viderit, fili mi, execrandas gentes illas irrupisse in mundum ; sciat is, prope esse in januis. quæ dixi, omnia ; et brevi Iudicem adfuturum. Atque hi fuere sermones, quos ad Epiphanium habuit Andreas nocte illa, tum ipsis, tum mihi quoque sine somno transacta ; donec datum signum ad ecclesiam convocaret : quo Epiphanius quidem sese contulit ; Andreas vero domi seorsim orationi se dedit.

Antichristi errores ; humiliabit hic vehementer D Christianos, et ad extremum usque spiritum persequetur, affligendo disperdendoque miserum in do-

227 Si quis tum temporis in errorem non inducatur, magna certe ac singulari apud Deum gratia valuerit : quamvis enim beati appellandi sint Sancti omnes ; longe tamen illi beatiores, qui temporibus Antichristi veritatem fidei suo sanguine testificaturi sunt : beatores, inquam, illi et beatissimi, utpote quos gloria maxima per interminabilem aeternitatem manet. Et primum quidem necem inferet Eliæ, deinde Enocho, tum tonitruī Filio i, denique nolentibus in se credere omnibus. Tum inter ipsum et Dominum nostrum Jesum Christum erit bellum terribile ; et quoniam denique palam fiet ipsum immani furore rapi, cœloque se opponere, fulmina eliciendo, ciendo tonitrua, tantumque fragorem faciendo, ut quotquot incolunt terrarum orbem universum perculsurus terribiliter et exanimaturus sit. Equis tum temporis non contremiscet, quis non pavebit, fili mi ? Beati, qui tunc in Domino nostro Jesu Christo, vero Deo, non scandalizabuntur : beati qui non separabuntur a sanctæ Virginis Mariæ filio : beati, qui amoris ipsius causa mortem obibunt, draconem ipsum infernalem et errores ejus in faciem arguere nihil veriti : beati denique omnes, qui contra eundem viriliter depugnabunt, ejusque immanitatem genere reprehendent : illi nempe humaria quædam terræ, illi pugiles decori, illi uniones pretiosi, illi suaves, jucundæ, ac melle dulciores animæ : uti et omnes qui in Patrem et Filium et sanctum Spiritum, sanctam et consubstantialē Trinitatem, quæ vitam tribuit omnibus, credituri sunt.

228 Sedebat B. Andreas cum isthæc loqueretur : Epiphanius vero audiens, quæ eventura erant universo mundo, plorabat ac graviter ingemiscebat. uti sæpius dictum est, multa commiseratione tactus. Deinde sic Andreæ affiatur : Edissere quæso mihi, amabo te, quo pacto universum genus humanum e terris tollendum, atque ita deinde resurrecturum sit. Cui Sanctus : Alios quidem nefandæ, quos dixi, gentes conficient ; alios in obscuris locis et bellis necabunt ; ceteros Christi fideles mactabit Antichristus : in hujus vero sæcclæ et sectatores immittet Dominus animalia volantia, de quibus Ezechiel, habentia in caudis suis boum stimulos k veneno infectos : a quibus, quot-
P quot salutare et verum Christi signum in frontibus suis non habuerint, puncti venenoque infecti, acerbissima nece peribunt. Quod si qui etiam Sanctorum, Antichristo præteriti, in solitudinibus inventi fuerint : illi omnes divini Spiritus virtute in sanctam civitatem Sion congregabuntur. et hi sunt, qui in beatam immortalitatem transcribentur.

229 Antichristus vero jam percussus, cumque demoniis suis comprehensus, et ab ignitis Angelis in vincula custodiamque raptus, ad Iudicis divini tribunal protrahetur, et animarum, quas in perniciem impulit, rationem postulabitur. Tunc et tuba clanget, et mortui resurgent incorrupti : deinde illi, qui vivunt, ut loquitur D. Paulus, quique in adventum Domini relictī sunt, in ictu oculi a corruptione in incorruptionem mutati, simul rapiuntur cum illis in nubibus obviam Christo in aera. Cum quis ergo viderit, fili mi, execrandas gentes illas irrupisse in mundum ; sciat is, prope esse in januis. quæ dixi, omnia ; et brevi Iudicem adfuturum. Atque hi fuere sermones, quos ad Epiphanium habuit Andreas nocte illa, tum ipsis, tum mihi quoque sine somno transacta ; donec datum signum ad ecclesiam convocaret : quo Epiphanius quidem sese contulit ; Andreas vero domi seorsim orationi se dedit.

ANNOTATA.

a Apud Isaiam cap. 11 v. 12 hæc solum habentur : et levabit signum in nationes, et congregabit perditos Israel, et dispersos Juda colliget : deinde v. 16 subditur : et erit ipsi Israel, sicut dies quando egressus est de terra Ægypti.

b In utroque MS. mutilus sensus, his vel similibus verbis integrandus erat : magis autem mutilus est in

Vatic. ubi solum legitur, ὅπως τοῦ διασκορπισμοῦ τὴν ἐσπορίαν τὰ ἱμῶν ἡμῶν εἰ ἀπεκατέστησε.

c In eo de salute non temporali, sed æterna (eodem scilicet ipsa, ad quam prius intraverit plenitudo Gentium) agere Paulum, manifestum videtur ex toto contextu, qui talis est : Nolo vos ignorare, fratres, mysterium hoc : quia cæcitas ex parte contigit in Israel,

et in Chri-
stianos
scandalizabuntur :

i

E

tum explicat
quomodo
residui homi-
nes sint
morituri,

P

l

et percusso
Antichristo

futura
resurrectio
mortuorum.

A Israel, donec plenitudo Gentium intraret, et sic omnis Israel salvus fieret. sicut scriptum est: Veniet ex Sion qui eripiat et avertat impietatem a Jacob: *et paulo post*: sicut aliquando et vos non credidistis in Deo, nunc autem misericordiam consecuti estis, propter incredulitatem eorum: ita et isti nunc non crediderunt in vestram misericordiam, ut et ipsi misericordiam consequantur, *utique similem ei quam nos priores consecuti fuimus. Et hic est communis sensus Patrum ac Theologorum, licet aliqui ab illa gratia tribum Dan excipiant, quia in Apocalypsi sola non numeratur. Non tamen propterea Christi dictum evertitur: bene enim potest utrumque consistere, ut Judæi universi, primum quidem Antichristo, tamquam vero suo Messie, adhærere ob causam prenotatam; postea vero, ad prædicationem Eliæ et Enoch, vel etiam ad horrendas plagas, quas Antichristi sectatoribus comminatur Apocalypsis, convertantur ad penitentiam vel omnes vel plerique.*

d Idem ἀλλὰ τῆς τῶν τοσούτων ἐπὶ περιπλάνησεως τῆς ἐκπληρώσεως.

e Idem ἔθνη ὑπὸ ἐθνῶν κομωδούμενοι χρηματίζοντες, σωθήσονται τῆς δουλείας καὶ τοῦ ζυγοῦ, οὗς συναγρεύετε εἰς τὰ ἴδια.

B f Augustiarum Caucasi montis hæc sunt, Demir-capi, id est Portæ ferreæ, a Turcis dictæ, propter naturam loci munitissimi.

g Hæc doctrina de Sathana incarnando, ut fiat Antichristus homo-dæmon, conjunctis in unius personæ hypostasi naturis duabus, sicut confitemur de Christo; peregrina haud dubie Theologis accidet, purum hominem futurum Antichristum existimantibus: magis tamen absonum a communi sensu videtur esse, quod Hippo-

lytus Martyr in Orat. de Christo et Antichristo sic habet: Cum Salvator mundi genus humanum salvare decrevisset, ex immaculata Virgine Maria natus est: ad eundem modum etiam diabolus, ex impura muliere, prodibit super terram: sed falso nascetur. Quia diabolus, licet carnem assumat, hoc opinione tantum: qui enim carnem ferret, quam ipse non condidit? Hinc opinor, dilecti, carnis sue substantiam phantasticam assumet organi vice. Propterea edetur ex virgine, velut spurcius, qui quidem tunc reliquis apparebit caro. Nam virginem peperisse solam Sanctissimam novimus, quæ carnigerum vere genuit Salvatorem: hostis autem nequaquam, sed quemadmodum non aperiet vulvam, ita nec carnem veram assumet, aut circumcidetur vere, ut circumcisis est Christus. Ex quibus sequeretur, rerum hominem non futurum Antichristum, qui tamen Paulo dicitur, Homo peccati. Minus igitur hæc sententia Scripturis convenit, quæ illa quæ dæmonem vere incarnandum diceret, et hunc futurum Antichristum.

h Idem Hippolytus, Prior inquit adventus Christi præcursorem habuit Joannem Baptistam; posterior autem, quo venturus est in gloria Enoch, Eliam et Joannem Theologum exhibebit.

i Hoc si fiat, implebitur ad litteram, quod non solum Jacobo sed etiam Joanni communiter prædixit Christus, Calicem ejus bibituros, id est martyrium passuros. Nam quod ferventis olei dolio immisus Joannes est Martyrem eum vere non fecit, qui illæsus exivit; licet propter promptam voluntatem, Martyrii laureolam forte promeritus tunc fuerit.

k Nihil hujusmodi in Ezechiele invenio.

CAPUT XXVII.

Occasione cælestis fragrantia, sub sacra lectione perceptæ narratur historia Theodori, ab Angelis inter tormenta confortati.

Aliquid ex Basilio legentem Epiphanium,

a

C Illucescente postera die, eodem convenientes denovo sedentesque, de rebus ad scriptum pertinentibus conferre cœperunt; cumque forte istic ad manum esset magni Basilii volumen quoddam, hortatus est Epiphanium Andreas, ut illud acciperet legeretque. Erat autem oratio protreptica, homilia videlicet de baptismo, quæ sic orditur, a Sapiens quidem Salomon. Legente igitur Epiphanio, suavi cum delectatione auscultabat vir sanctus, vultu ad risum et lætitiā composito: Epiphanius vero, lacrymis librum irrigans, continenter ex imo pectore suspiria ducebat. Cui Sanctus: Quorsum istæ lacrymæ, fili mi? quin potius tu te hilarem præbes, ex mente B. Pauli, dicentis, Gaudete in Domino semper. Et sane qui quæ sunt Spiritus agunt, illos gaudio et lætitiā exultare convenit: illi contra dejecto in terram tristisque incedunt vultu, qui voluntatem exequuntur diaboli quoniam lux divina venit in mundum, et dilexerunt homines tenebras magis quam lucem. Tum Epiphanius: Atqui hæc ipsa causa est, cur ego, qui peccator sum, perperam a me gesta lamente; cum, quo me purgem, nihil supersit. Dicit namque mihi sanctus hic Basilius; Aliquando in Dei familiaritatem admitteris, aliquando te uti nostrum cognoscemus. Quam ego eum exprobrationem audiam, quomodo a lacrymis temperem, Domine mi magne, quo minus difficilem adeo mei defensionem defleam? Cui Sanctus? Oratio illa fili mi, quod ignorare videris, in illos invehitur, qui sacra baptismatis unda abluti nondum sunt. Et Epiphanius: Enimvero, Pater venerande, id novi probe; verom tamen oratio illa, similis est, isti qua ænigmatice

Maji T. VI

F Προϊός δὲ γενομένης, πάλιν [ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελθόντες καὶ] καθέσθοντες ὁμίλουν τὰ τοῦ πνεύματος· καὶ ὁ βίβλου ἐκείσε κειμένης τοῦ μεγάλου Βασιλείου, προετρέψατο ὁ Ὁσίος τῷ Ἐπιφάνιῳ τοῦ λαβεῖν καὶ ἀναγινώσκειν· ἦν δὲ ὁ λόγος προτρεπτικός, ὁμιλία εἰς τὸ βάπτισμα, ὃ μὲν σοφὸς Σολωμὼν. Τοῦτου δὲ ἀναγινωσκόμενου, ἡδέως ἠκροάτο ὁ Μακάριος, μειδῶν τῷ προσώπῳ καὶ εὐφραίνόμενος· ὃ δὲ Ἐπιφάνιος ἔχει δάκρυα τῇ βίβλῳ, καὶ στεναγμούς ἐκ βράθειον ἀνέπεμπεν. Ἐφ' ἧ δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Μακάριος· Τέκνον μου, τί δακρύεις; εὐφραίνου δὲ μᾶλλον κατὰ τὸν μακάριον Πούλιν τὸν λέγοντα· Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε· καὶ ὅσοι τὰ τοῦ Πνεύματος πράττουσι, χρὴ αὐτοὺς σκιρτᾶν καὶ εὐφραίνεσθαι· ὅσοι δὲ πάλιν ποιῶσι τοῦ διαβόλου τὰ θελήματα, σκυθρωπαῖς ὦσιν, καθότι τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς. Ἐφ' ἧ Ἐπιφάνιος· Οὐκ οὖν κηρὶ ἀμυρωτός, καὶ θρηνητὸν μου τὰς πράξεις τὰς πονηράς, πῶς ἀπολογίζομαι; λέγει γὰρ μοι ὁ Ἅγιος οὗτος· Πότε φησὶν οὐκ ἐκείνη τῷ Θεῷ, καὶ πότε σε γνωρίζομεν ὡς ἑμέτερον. Ταῦτα ἀκούων τὰ ὀνειδῆ, μὴ θρηνησῶ τὴν θεινὴν ἀπολογίαν μου; πῶς ἀνέχοιτο, Κύριε ὁ μέγας; Ἐφ' ἧ ὁ Ὁσίος· Οὗτος ὁ λόγος, τέκνον μου, μὴ γὰρ οἶδας. τοῖς ἐτι ἀμυρτοῖς οὗσι τοῦ θεοῦ βαπτισματος ὀνειδίζων ἔλεγεν· Ἐπιφάνιος λέγει· Ναὶ τίμιε πάτερ, κἀγὼ οἶδα· πλὴν ὁ λόγος οὗτος, ὃν φασιν οἱ τῶν ἀγροίκων αἰνιγματωδεῖς, οὐ σοι ὢν νόμος ὁμιλῶ, ἵνα καὶ αὐτὴ ἡ πνευματικὴ ἐνοτίζει.

Ταῦτα τοῦ Ἐπιφανίου λαλήσαντος, ὑπομειδιάσας ὁ Μακάριος, ἐπέστρεψεν αὐτὸν πάλιν τοῦ ἀναγινώσκειν. Ἀναγινώσκοντος δὲ αὐτοῦ, αἴφνης διεδόθη ταῖς φρεσὶν αὐτῶν εὐδοκία τις ὡς τιμίων ἀρωμάτων, ὥστε φρίττειν τὸν Ἐπιφάνιον ἐπὶ ἱκανὴν ὥραν καὶ ξενίζεσθαι. Ἐώρα δὲ ὁ Μακάριος τὸν τὴν εὐδοκίαν κομίζοντα ἀενάως. Ὅτε

13* δὲ

et præ compunctione flentem,

ΑΙ ΝΙCΕΡ.
CΟ.ΕΥΘ
ΚΧ ΜSΣ.

A δὲ τὸν λόγον κατέπαυσεν, εὐθείας καὶ ἡ εὐωδία ἀπίσταν. Θυμασάσας δὲ ὁ Ἐπιφάνιος πῶς τῇ κατὰ πάσας τοῦ λόγου καὶ ἡ μυρίπνος εὐωδία οπίσταν, κρόττας τῶν Δίκαιων λέγων· Δέομαι σου, κύριε ὁ μέγας, τίς γὰρ ἡ εὐωδία ἡ πρό τῆς ὥρας ἡμῶν γενομένη ὁπνύειά σου λόγον διεξέρχεται; Ἐφ' ὃ Μακάριος· Ὡς γλυκεῖα τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγια σου ὑπὲρ μέλι τῇ στοματῇ μου! γοῶν δὲ γὰρ γινώσκων τὸ στόματι καὶ τῷ λάρυγγι, περὶ τοῦ φυλικοῦ λάρυγγος καὶ στοματος εἶρκεν. Ἐπιφάνιος εἶπεν· Ἄφες ταῦτα, καὶ εἰπέ μοι εἴ τίς τι ἀπὸ θεωρίας ἴδω γὰρ καὶ ὧς διὰ τῶν τιμῶν σου δείξωσιν ταῦτα. Ὁ Μακάριος ἔφη· Τί μοι ἔλω εἰπεῖν, φίλτατέ μου; Ἀγγέλοι γὰρ Κυρίου ἴσαν ἱκανοὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὡς ἀνεγίνωσκας· εἰς δὲ ἐξ αὐτῶν, δοξάζων τὰ ῥήματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καθύπερθε εὐφρασίαν ἐστὶν ἰδύουσα, ἐθιμιάζων θεωρητικῶς ἀγαλλόμενος.

Ἐπιφάνιος εἶπεν· Καὶ ποῦ οἱ τοῦ Σωτῆρος Ἀγγέλοι, τότε θυμιάματα, καὶ τὸ θυμιαστήριον, τοῖς τε ἀνθρώποις εὐρίσκουσιν, αὐτοὶ οὐτε, καὶ ὕλικοις μὴ συγγράμμενοι; Ὁ δὲ Μακάριος ἀπεκρίσας εἰς αὐτόν, καὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν ἀνοίξας, λέγει· Θυμασάσας ὁμιλήσας, ἀνθρώποις. Τίς γὰρ σοι εἶπεν, ὅτι κτιστὰ θυμιατήρια οἱ Ἀγγέλοι κέκτανται, ἡ κόσμικα θυμιατήρια ἔχουσιν, ἡ τὸν τοῦ κόσμου ἀνθρώπων ἐπιδύνανται οἱ γὰρ πνευματικῶς πνευματικῶς, καὶ οἱ ἐνυλῶν ἐνυλῶν κέκτανται. Ἀγγέλοι δὲ ἡνίκα θυμιάσαι βούλονται, οἱ δὲν ἄλλο θυμιάσας ἐμπροσθεν τοῦ Ὑψίστου, ἡ τὸν θρόνον ἐκείνου τὸν πάντα χρόνον ὑπερέσθουσιν, φημι τὴν εὐωδίαν, τὴν ἰδύουσαν ἐκείνου τὴν ἐξέρχουσαν ἐκ τῆς φρενός καὶ ἀπρὸς τοῦ θεοῦ. Ὡς γὰρ παρίσταται τῇ φρενὶ θρόνον τοῦ Πατοκράτορος, δέχονται τῆς ἐκείνου ἐκποδῆς ἀστροφῆς τὴν εὐωδίαν, καὶ οὐδὲν ἔκτοτε μυρίζουσιν ἀπὸ ῥήτων εὐωδία τῆς θεότητος. **B** Ὅταν οὖν οὐρανῶν, βούλονται ὡς μετὰ σπῆς τῆς ἰδύουσης αὐτῆς, καὶ αὐτοὶ οἱ ἱσχυροὶ ἐμπροσθεν αὐτοῦ, τύπτουσιν αὐτοῦ τὸ πρόσωπον τῇ εὐωδίᾳ τῇ θεϊκῇ ὡς μέτρῳ βούλονται καὶ λοιπὸν οὐρανῶν ἐκείνου ἐκποδῆς τῇ ἰδύουσῃ γλυκεῖα ἐνυλῶν. Εὐωδιάζουσι δὲ καὶ ἄλλοι πῶς ἐκ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Παραδείσου κομιζόμενοι, καὶ ἀοράτως παρὰ σάτας τὴν δόξαν τοῦ ἀνθρώπου ἐκπληθύνουν. Κατὰ γὰρ τρεῖς τρόπους ἔχουσιν ἐξουσίαν θυμιάειν οἱ ἄγγελοι· Ἀγγέλοι τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῖς φιλίαν καὶ σεμνότητα. Ἐν πρώτοις ὅταν τὰς ἱερὰς βίβλους ἀνεγινώσκουσιν περικυκλῶσιν γὰρ ἐκεῖνοι τοῖς ἀοράτως, οὐδὲν δέχονται τὰ τοῦ παντοκράτου Πνεύματος θεωρητικῶς ῥήματα. Ἄλλοι ἡνίκα τις προσεύχεται, καὶ ὁμιλεῖ τῷ Θεῷ καὶ οἱ οἱ πόνοι, ἡ πόνοι, ἡ μάστιγι κατερεῖ τις διὰ Θεοῦ τότε γὰρ αἰδίου ἔχουσιν ἀλείφειν τε καὶ εὐωδιάζειν, καὶ προθυμοποιεῖν τὸν ὑπὲρ εὐσεβείας αγωνιζόμενον.

C Ἐγγραπται γὰρ ὅτι ἐπὶ Ἰουλιανῷ τοῦ παραδύτου σπινυτοῦ πρὸς τοῖς Πέρσας, ἔδοξεν αὐτὸν κατὰ δύναντα πρὸς τὸν πόλεμον δοῖμονα, τὸν ἐν τῇ Δάφνῃ, ὅπως ἀποκαλύψῃ αὐτὸν περὶ οὗ καί γ' ἐπὶ πολέμου, καὶ τὴν νίκην, καὶ τὴν τῆς. Θεοδότης οὖν τῇ πόλει ξοῦν, ἐνεφάνισεν αὐτῷ ἐκεῖνον, μὴ δύνασθαι ἐνεργεῖν κατὰ τὰς ἡμέρας, διὰ τὸ ἐκεῖσε καθεῖσθαι τὸν ἄγιον καὶ αὐτὸν Βασιλῆα μετὰ τῶν τριῶν καί ποιν, τὰ κατεργασμένα καὶ θεάρεστα λείψαντα. Τότε ὁ θεοσεβὴς παραδύτης ἐκείνου τοῖς Ἀντιοχείου αὐτοῦ ἀπρόμοις καὶ ἀσέως μετακομίσαι αὐτὰ τῶν ἐκεῖσε, καὶ ὅπου δ' αὖ βούλονται καταβῆσθαι αὐτὰ, ἀνεῖν παρὰ τοῦτον τῇ οὐδὲν αὐτῷ παντοκράτου πνεύματι. Ὅτε οὖν το πλῆθος τῆς πόλεως ἐξῆλθεν μετὰ κληρῶν καὶ ὁμῶν καὶ λιτανίας, ἴδον τὴν σκηνὴν τῶν Ἀγίων, καὶ ἐπορεύοντο ψάλλοντες· Αἰσχυρότητων πάντες οἱ προσκυνοῦντες τοῖς γλυπτοῖς, οἱ ἐκκαυχόμενοι ἐν τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν. Ὁ οὖν θυμιατὴς Βασιλεὺς ἀκούσας ταῦτα, ὁρμήσας, ἐκέλευσε τῇ Ἐπαρχῇ τῆς πόλεως κρατῆσαι πάντας τοὺς τῇ λαγῇ παρακλινόμενους.

Κατὰ δὲ αὐτὸν οὖν ὁ Ἐπαρχὸς τῆς λεωφόρου, ἐκράτησεν ἱκανοῖς, καὶ ἐν τῇ δεσποτικῇ ἐνέλειπεν· ἐν οἷς καὶ καὶ δὲ τὸν τῶν πρώτων τῆς πόλεως, ὡσεὶ ἐπὶ πεντεκαίδεκα, ὁρμήσας τῇ κάλλει καὶ σμύρνακτι σφόδρα, ὁνόματι Θεοδότην ὃν καὶ προσήνεγκαν τῇ Ἡγεμῶνι λέγον-

dicunt rustici : Tibi loquor, o sponsa ; ut ipsa D quoque soerus audiat.

231 Isthaec repnentem Epiphanium subridens Andreas hortatus est, ut denuo legeret. Quo obtemperante, allapsa est suavissima odorum fragrantia, quasi pretiosorum aromatum, ad animam usque penetrans, adeo ut percussus Epiphanius ad longum tempus prae stupore vix esset apud se : vidente interea B. Andrea illum, qui memoratam fragrantiam incessanter spargebat. Ubi autem legere desiit ; desiit et fragrantia sentiri. Quod miratus admodum Epiphanius, interrogavit S. Andream dicens : Oro te atque obsecro, magne Domine, quæ illa, quam modo prælegente me percepimus, fragrantia ? Cui vir sanctus : Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo ! Hic vero non tam de corporali, quam de spirituali ore atque faucibus sermonem fieri intelligendum est. Post hæc dienti rursus Epiphanio : Missa fac ista, et si quid visionis oblatum tibi sit, edssere ; illorum quippe notitiam per preces tuas assecutus sum ; respondit Andreas : Quid edisseram, carissime ? Quamdiu legisti, frequentes hic adfuere Angeli ; quorum unus, sancti Spiritus verba, quia suavis et lætitia sunt, honorare volens, adolebat hilari cum vultu suffitum Deo dignum.

232 At at, inferente Epiphanio, unde Angeli suffitum sibi, unde thuribulum, unde carbones comparant ; quandoquidem ipsis immaterialibus nulla cum rebus materialis conjunctio sit ? Tunc intuens in eum vir beatus, et manum extendens ; Miranda, inquit, in medium affers, mi homo. Verum quis tibi, Angelos perceptibilia sensibus thuribula, quis mundi huius suffitum, aut carbones adhibere dixit ? Qui spiritu solo constant, spiritualia ; qui ex materia compacti, materialia tractant. Angeli vero cum incensum oblaturi sunt Altissimo, aliud non sufficiunt, quam thronum illum, omnem intelligendi vim superantem ; illam, aio, suavissimam fragrantiam, quæ ex tremenda et inaccessibili Deitate procedit. Nam adstantes terribili Omnipotentis throno, excipiunt, quæ inde multo cum fulgore absistit, odorum fragrantiam, humano sermone inexplicabilem, eamque jugiter sufficiunt. Quando igitur volunt, suavissimum Deitatis illius odorem cum aliquo participare, consistentes ante ipsam, quantum volunt odoris in faciem ejus effundunt ; quem ille continuo percipiens olfactu, dubius hæret ut tanta fragrantia affletur. Alias quoque iidem Angeli allatos e Paradiso flores invisibili modo hominis admovent naribus, easque suavi odore complent. Triplici namque ratione possunt sancti Angeli illos, quibus cum sibi familiaritas et morum conjunctio intercedit, odore perfundere. Et primum quidem id præstant, cum librorum sacrorum lectioni opera datur : circumstant quippe tum, quamvis aciem nostram fugiant, audire cupidi jucundissima sancti Spiritus verba. Rursus id præstant, cum quis orationi vacans cum Deo colloquitur : denique cum laboriosis operibus propter eundem se discruciat, cumque in corpus suum flagellis animadvertit : tunc enim præclaro pugili suo præsto sunt, eumque variis modis delinunt, recreant, animantque.

233 Proditum quippe est memoriæ, Julianum Apostatam, Persis bellum inferre meditantem, ad Pythium dæmonem, qui in Daphne responsa consulentibus dabat, descendere voluisse ; ut ex illo de belli quod suscipiebat eventu disceret, superiore an inferior futurus esset. Cum itaque simulacro Apollinis thus adoleret, ostensum est a dæmone, frustra se responsa posci per illud tempus, propterea quod sacræ istic loci Reliquiæ sancti ac celebris Babylæ, triumque puerorum fortiter passorum conderentur

facit Andreas
celesti odore
recreari.

doctque cum
ab Angelis
procedere ;

13

qui licet spi-
rituales sint,

norunt tamen
etiam corpora
oblectare ;
F

ut factum
Antiochiæ,

A conderentur. Tunc impius Apostata, liberio-
rem pessimo dæmoni, qui se videndum obtulerat, locum
facturus, præcepit Antiochenis, ut nihil trepidantes
metuentesve, Reliquias inde ablatas libero, quorum-
que collibitum esset, transportarent reponerentque.
Egressi itaque civitatem frequentes admodum rives
cum cereis, hymnis et litanis, sustulerant Sancto-
rum arcas, et revertentes caneant, Confundantur
omnes, qui adorant sculptilia, qui gloriantur in si-
mulacris suis. Sed et alia quædam haud levia adde-
bant, nihil formidantes. Quibus perlatis ad aures
Imperatoris, divinum nomen odio acerbis prose-
quentis; exarsit iracundia, jussitque urbis Præfe-
ctum capere universos, qui interfuerant supplica-
tioni.

234 Præfectus itaque ad forum contendens pu-
blicum, comprehensos quam plurimos carceri man-
cipavit: quos inter numerabatur præcipue nobili-
tatis puer annorum circiter quindecim, Theodorus
nomine, forma insigni et vita omnino inculpata.
Hunc cum lictores, magna voce exclamantes, Chri-
stianum esse et Christi famulum se appellare, ad
Præfectum adduxissent: multis hic suadere conatus
est, ut a veritate descisceret; sed nihil persuasit.
Iussit itaque constantem in fide puerum in ligno
extendi, lacerari, et verberibus multis cædi; cum-
que sic pendulus multa pertulisset, sub vesperam
deponi et in carcerem conjici. Latuerat istic ali-
quanto tempore venerabilis puer cum aliis captivis,
quando nuntiata scelestissimi Imperatoris in bello
cæsi morte, omnes e carcere dimissi et in liberta-
tem restituti sunt. Veniente domum suam Theo-
doro nostro, mox advolant sodales, amici, consan-
guinei, parentes; deosculantur vulnera, percun-
tantur. Quid dolorum sensisti, Domine Theodore,
cum sacre in eculeo suspensi carnes tuæ ungulis
laniabantur? Sed renuit ille quæ gesta erant enar-
rare; donec multis instantes rogatus, vix tandem
ita proloqui cœpit.

235 Principio cum e ligno suspensum durius
tractare ac laniare ungulis incipiebant, permoleste
equidem dolores tuli, meque ipse sic alloquens so-
labar: Sustine fortiter, o Theodore, tuæ nil imme-
mor vilitatis, et tormentorum acerbis animo
generoso perfer: quoniam absque his foret, ignis te
maneret sempiternus. Hæc dixeram, cum se mihi
quatuor e in conspectum dant eunuchi, venusta
specie, vultu ardentes ut rosæ, candentes vestibus
ut nix. Eorum unus pelvim quamdam præferbat
candidam, tanto perstringentem oculos fulgore, ut
eam intuentes in admirationem et stuporem rape-
rentur. Alter pyxidem portabat, deauratam refer-
tamque divino unguento, non dissimili illius quod
e rosis distillat. Duo reliqui gestabant manibus su-
pinis nivea linteæ, in plicas quatuor composita.

236 Posteaquam illi sic in conspectum venerant,
dixit unus tenenti splendidam, quam memoravi,
pelvim; Affer illam huc: cumque allata esset; dixit
et alteri, deauratam portanti pyxidem: Un-
guentum tuum huc effunde: quod ubi similiter
effusus fuit, instar fulminis ejusdam oculos meos
invadens, viscera membraque omnia penetravit;
tanta comitante unguenti fragrantia, ut omnium
dolorum et cruciatuum sensus extingueretur. Tum
alius, quod in manibus habebat linteum in pelvi
malediciens, capiti meo imposuit, longoque satis
tempore reliquit: unde jucundissima perfusus vo-
luptate, omnium, ut modo dixi, cruciatuum oblitus fui.
Rursus autem isthoc suum auferente linteum et
faciem meam denudante, præsto erat alius ut suum injiceret;
sicque alternantes continuabant, quoad
carnifices verberandi modum facerent, meque e ligno deponerent.
Quod ubi factum est, recedentes con-
tinuo Angeli, tam liquida me voluptate privatum, perquam
tristem reliquerunt, optantemque etiam am-
plius sic cruciari. Deum quippe testor, tam admirabile
id fuisse quod contigit, ut assequi mens humana
cogitando non possit. Solummodo principium et aspectus
tormentorum aliquid timoris incutiunt; pro-

gressu
τες μεγάλη τῇ φωνῇ Χριστιανὸν ἑαυτὸν ὀνομαζόμενον, καὶ
δοῦλον Χριστοῦ εἶναι. Τοῦτον πολλὰ παρακινέσας ὁ Ἐπαρ-
χος σποσάσθαι τῆς ἀληθείας, ὥς ἐπεισεν. Ὡς δὲ ἀπει-
θοῦντα ἴδων, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ξύλου ἀνακρεθῆναι,
καὶ ξείσθαι καὶ σικίζεσθαι· πολλὰ οὖν δεινὰ ὑπομείνας
ἐπὶ τοῦ ξύλου κρεμάμενος, πρὸς ἐσπέραν δὲ κατενεχθεὶς
ἀπὸ τοῦ ξύλου, ἐβλήθη εἰς στυγερὰν. Ποιήσας οὖν ἡμέρας
μετὰ πάντων τῶν τότε κατσαρχεύντων ἐν τῇ δεσμωτη-
ρίᾳ, καὶ τοῦ παρανόμου ἐκείνου Βασιλέως ἐν τῇ πολέμῳ
ἀνακρεθέντος, ἀπελύθη μετὰ πάντων τῶν ἐν δεσμοῖς κα-
ταχρυσθέντων, καὶ ὁ σεβάσμιος οὗτος παῖς. Ὡς οὖν εἰς τὴν
οικίαν ἐγένετο, κηρύττων αὐτῷ οἱ τε φίλοι, καὶ οἱ συγγε-
νῆς, καὶ οἱ ὁμοῦλοί, αὐτοῦ μετὰ τῶν γυνέων, καταφι-
λοῦντες τὰ τραύματα αὐτοῦ καὶ λέγοντες αὐτῷ. Τί ἥσθῃ-
νός, κύριε Θεόδωρε, ἵνα ἐν τῇ ξύλῳ ἐκρέμασθαι, καὶ τῆς
ἀγίας ταύτης σάρκος τοῖς ὄνυξι διεσπαράττων; Ὁ δὲ
ἀνέκρουσε τοῦ διακρίσασθαι πολλὰ τε παρακληθεὶς, μάλιστα
αὐτοῖς τὰ τοιοῦτα διακρίσασθαι λέγων·

Ἐγὼ οτε ἐν τῇ ξύλῳ ἀνακρεθὼν καὶ [τῶν σαρκῶν μου
οἱ ὄνυχες] ἀπὸ ἑαυτοῦ ἀπείσθαι, τὸ καταρχῆς βιασίως ἔφε-
ρον, καὶ ἑμαυτὸν παρακρυβόμενος ἔλεγον· Ταπεινὸς Θεό-
δορε, τί με γενναίως, καὶ ὑπομεινόν τὴν πικρίαν ταύτην,
ὅτι ὁ ἄλλος αὐτῆς το αἰώνιον πῦρ μέλει σε καταλαβεῖν.
Ὡς δὲ ταῦτα ἔλεγον, θεωρῶ καὶ ἰδοὺ τέσσαρες εὐνούχοι
ἄρχοι, τὰ πρόσωπα ἔχοντες ὡς ῥόδον, καὶ αἱ στολαὶ
αὐτῶν λευκαὶ ὡς γίνω· καὶ ὁ μὲν εἰς ἐκράτει ὡς λεκάνης
εἶδος, ἡ τις ἐν λευκῇ καὶ λαμπροτάτῃ καὶ καταπλήττουσα
τῇ θεωρίᾳ, ὅβριον ἀνθρώπου, καὶ εἰς ἑκαστον φέρουσα. Ὁ
δὲ ἑτεροῦ ἐκράτει βραχίονα [διέχρυσον, μύρον θεῶν
μεμεισμένον ὡς ῥοδοστάγματις. Οἱ δὲ ἄλλοι δύο ὁβή-
νους λευκὰς ὡς γίνω, δεδιπλωμένας εἰς τέσσαρα, ἐκράτουν
ἐν ταῖς ὑπέραις χειρῶν αὐτῶν.

Ὡς δὲ ἐπ' ὅψεσί μου ἐγένοντο, λέγει εἰς τὴν τὴν φαι-
δράν ἐκείνην λεκάνην κατέχοντι, Φέρε ἐνταῦθα· καὶ ὡς
ἤνεγκε, λέγει τῷ κατέχοντι τὸ βραχίονα τὸ διέχρυσον,
Ῥάλλε ἐνταῦθα. Ὡς οὖν ἔββαλεν, ἐξήρχετο τὸ μύρον ἐκεῖνο,
ὡς εἶδος ἀστραπῆς ἐρχόμενον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου,
καὶ διὰ τῶν ἐνδοσθίων μου εἰς πάντα μου τὰ μέλη σκαρ-
πιζόμενον, ὥστε ἡ εὐωδία τοῦ μύρου ἐκείνου ἵνα, καὶ
περιεγένετο τῶν φοβερῶν ἐκείνων πόνων τῶν ἐκ τῶν αἰκισ-
μῶν προσσχομένων μοι. Εἶς οὖν τὸ παννύχιον ἐκεῖνο, ὃ
κατέχευε, βρέχων ἐν τῇ λεκάνῃ, ἐπέτρεπε τῇ ὀφει μόνῃ, καὶ
ἐκράτει ἐπὶ πολλὴν ὥραν, ὥστε εἰς τῆς ἡδονῆς ἐκείνης τῆς
ἰδυστάτης, καθὼς προείπον, ἐπιλαυθάνεσθαι τῶν πόνων
μου. Πάλιν οὖν τοῦτου αἶροντος τὸν παννύχιον ἐκεῖνο ἐκ
τῆς ὀφει μόνῃ ἄλλος εἰστίκει εἰσιμιος τοῦ ἐπιθεῖναι· καὶ
αὐτῷ διέχρυσον ποιῶντες, μέχρις οὗ οἱ τύποντες με
ἐπαύσαντο, καὶ ἀπὸ τοῦ ξύλου κατήγαγον· καὶ εὐθέως ὡς
τοῦτο ἐγένετο, ἀπέστησαν οἱ Ἄγγελοι ἀπ' ἐμοῦ, καὶ στε-
ρηθεὶς ἀπὸ τῆς ἰδονῆς ἐκείνης τῆς ἰδυστάτης πάνυ ἐλυπή-
θην· κηλίου γὰρ ἔτι βασανίζεσθαι. Πληροφροεῖ γὰρ ἡμᾶς
ὁ Θεός, ὅτι τοιοῦτός ἐστι τὸ πρᾶγμα, οἷον νοῦς ἀν-
θρώπου ἀπεικάζει οὐ δύναται. Μόνον ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ θέα
[τῶν βασάνων ἔχει τὸν φόβον]· ἡ δὲ προσβολή, δυσμου-
μένη τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ, τῶν προσσχομένων ἀληθινῶν
ὥς αἰσθάνεται.

Ταῦτα, Ἐπιφάνει μου, οὕτως ἐτελέσθησαν· διακρί-
μας σοι δὲ ταῦτα, ἵνα γνῷς πῶς θυμῶσιν τοῖς αγωνι-
ζομένοις διὰ Κύριον ἅγιοι Ἄγγελοι. Τοῦτο τὸ πρᾶ-
γμα ἀκούσας ἐκεῖνος, ἔφριτε πάλιν, καθ' ὃ ὁ Ἀδυσσας
ἄδυσσον, καὶ χάρις χάρις, καὶ ἐπέκεινται· πολλὰ γὰρ κα-
τέβη ἐν ἐπιστῇ, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ διαλογιζόμενος,
περὶ τοῦ Δικαίου ἔλεγον· Ἴδε ῥύματα θεῖα ἀνθρώπου νο-
μίζομαι οὐκ σαλοῦ, καὶ οἱ ἐπ' ἀληθείας σαλοῖ, οἱ θεωροῦντες
αὐτόν, ὥσπερ κύμα σεσηπὸς ἀποβελύσσονται. Βοεῖ!
ἄλλος ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τοιοῦτος φρόνιμος οὐχ εὐρεθί-
σεται φωστέρ, ἢ τελευτῶντος ἄγχιος.

ubi post
translatas
reliquas S.
Babylæ,

Theodorus fi-
dem professus
torlusque

ac postea
dimissus,
c

narravit sociis
adstitisse sibi
Angelos,

e

C

a quibus mire
recreatus.

optaverit
amplius
cruciari:

D
A. Nic. BP.
CO. AVO
EX MSS.

d

E

f

F

g

A. NICEP.
CO. EVO
EX MSS.
mirante tan-
tam Andreæ
sapientiam
Epiphania.
h

A gressu vero tam uberi gratia Dei roboramur, ut nihil omnino dolorum persentiscatur. D
237 Atque hæc ita, mi Epiphani, uti peracta sunt, narrare tibi volui, ut intelligas, quomodo sancti Angeli pro Christo certantibus cum suffitu gratisque odoribus præsto sint. Insolitam adeo narrationem ut audit Epiphanius, sacro quodam horrore iterum percussus est, secundum istud, Abyssus abyssum, et chaos chaos h. et quæ sequuntur. Sæpe enim ad animum suum cogitationes revocans, ita secum de viro sancto disserebat: Ecce verba divina hominis, qui passim e stolidorum numero habetur unus: at illi vere stolidi, qui quoties ipsum vident, non minus quam olidum canem execrantur. Profecto alius in civitate hac tantæ prudentiæ, tantæ gloriæ, tantæ sanctimonix reperietur nemo.

ANNOTATA.

a Est hæc inter varias Basilii Conciones, apud Cornarium, Concio 13.

b Όταν οὖν etc. hinc usque ad illa κατὰ γὰρ τρεῖς desiderantur in MS. Mazar. suntque fere obscuriora, uti et pluraque sequentia: ac imprimis istud ὁρῶντων, quid sibi vult?

c Hactenus fere Socrates lib. 3 cap. 19, Sozomenus lib. 3 cap. 19 et 20, Theodoretus lib. 3 cap. 10 et 11, et Nicephorus Callistus lib. 10 cap. 28: omnes vero dicunt, ipsummet Julianum suasu Præfecti dimitti omnes vincos jussisse, ne eorum constantia majus probrum sibi conciliaret. Quod ni tamen Theodorus, tamquam aliis nocentior, retentus in carcere fuerit?

B Certe scriptores illi solam habent historiæ epitomen, quæ hic profatius multo describitur. Colitur autem Theodorus a Græcis 24 Novembris, cum elogio ex prædictis auctoribus sumpto, quod sic concluditur: His peractis, impius quidem Julianus funesta morte vitam apud Persas finivit, Sanctus vero Theodorus in Domino requiescens gavisus est.

d Άνευ reposui, pro μέσον

e Prædicti auctores solum unius meminerunt, qui sudorem abstergeret; et animum, quamdiu torquebatur, confortans exhilararet.

f Ita Vatic. at Mazar. βυζίνιον; neutrum antiqui usus vocabulum est, uti nec βύζα, nec βυσίνιον (unde βυσίνιον) idem recentioribus significantia. Antiquariis, Xenophonti, Athenæo, et aliis βύζα (unde βυσίνιον) est vas vel urna ansata seu etiam doliolum.

g MS. Vatic. τὸ δόκιμον ἔχει τὸ πρῶτον.

h Videtur alludi ad illud Psalmi 41. v. 8. Abyssus abyssum invocat etc. quod posset explicari; Abyssus humanæ ignorantix invocat abyssum divinæ scientix; nisi id malis ad Epiphani compunctionem revocare, ut Abyssus peccati dicatur invocare abyssum misericordiæ; estque hæc una ex octo explicationibus, quas huic loco aptat noster Thomas le Blanc in Analyti Psalmodum. Aliæ, magis fortassis litterales, minus huic faciunt. In MS. Maz. verba hæc, ut obscuriora, omittuntur: certe sensui servire volens, pro κατὰ subitus, quod erat in MS. κατὰ ὅ τι ponendum putavi.

CAPUT XXVIII.

Extremum Andreæ cum Epiphania et Auctore colloquium: discessus, obitus, sanctitas celesti odore indicata.

C Ταῦτα τοῦ Ἐπιφανίου διαλογιζομένου, ἐγένετο συνῆλθαι τὸν καιρὸν τῆς θείας λειτουργίας, καὶ ἀναστῆσαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. ἦθος γὰρ ἐν αὐτῷ πάντως ἐν τοῖς συναΐσει τῆς ἀγίας ἐκκλησίας πύθω πολλῶν σχολάζειν, καὶ μεταχειρίζεσθαι τὰς ἱερὰς βιβλίας πρὸς ὑπερίλειον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Ὅτε οὖν ὑπέστρεψεν, τεθείσας τῆς τροπέας, τὸν ὁμοῦν Κυρίου ἀπὸ τῆς αὐτοῦ παρῆ-
μην γὰρ καὶ ὁ τάλαντος ἐκεῖσε, μέσον Ἁγίων Ὑψίστου, ὡς κῶνον ἀσχολεύμενος, καὶ τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ ὁμιλῶν ἀπυλῶν. Καὶ γὰρ ἐκ Πνεύματος ἀγίου γλῶσσαι ἀλλογενῶν ἤρμινεν οἷον τις ἠθέλει, οὕτε τὸν ἀπορή-
πτων τῆς γραφῆς τι ἐλάνθανεν. Ἦν γὰρ οὕτως ἄκρως πεπαιδευμένος, ἐν δὲ καὶ ἀκρῶς, καὶ εὐχολογῶν γλῶσσαι, καὶ γλῶσσαι ἔχων συνηύχαστον, ὥστε τὰ εἰκοσι τέσσαρα στοιχεῖα τῶν γραμμάτων, οὕτως τὰ νοερά τε καὶ αἰσθητά, ἀπὸ τοῦ θεοῦ Πνεύματος ἀγίου ἐγίνωσκον. Ἄλλ' ὅτι μόνον ἐμοί τε καὶ Ἐπιφανίῳ ὁμίλει, ἡνίκα πρὸς με ἐγένετο, ἡ πάλαι πρὸς τοῦτον ἐπεδήμησεν. Ἐτέρῳ δὲ τινι οὕτε καὶ ψιλὸν λόγον περὶ γραφῆς.

Εἴτα ἰαθεζομένων ἡμῶν καὶ ἐσθίωντων, ἔρχομαι ὁ Ἐπιφανίος τῷ Ὁσίῳ Πατρί μου, τί ἐμμενεῖς ἄρτος; Ὁ Δείκνους ἔχει. Τὸ δέκατον καὶ τὸ διακοσιοστὸν ὁ σοφὸς ὑποκλήσας, ὡφείλει καλέσαι αὐτὸν ἄριστον, καὶ ἐλάσσειν ἄρτον. Ὁ δὲ Ἐπιφάνιος μειδιῶν ἐπὶ τοῦτον, πάλιν περὶ ἀκαταλήπτου θεότητος φέρει πολλῶν ὁμιλῶν διαλεγόμενοι ἀμφοτέρω ὡς πνεῦμα ἐστὶν ἡ θεότης, ὑπὲρ πάντα αὐτοῦ τῇ πνεύματι πνεύματα ἀποκαρφότερον τε καὶ ἀδολύττον καὶ ἀθάνατον, γλυκὺ σφόδρα καὶ ἀκέραιον τῇ ἰδοῦσιν, λεπτότατον, ὑπεράπειρον καὶ φρικτὸν, πολλὰ μὲν νοοῦμεν ἐπὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ ἀπερίγραπτος, ὅσον ἐστὶν καὶ θεωρεῖν οὐ δύναται, διὰ τὸ τοῦ νοῦ μὴ χωρεῖν τὸν ἀνθρώπινον. Ὅταν οὖν ἀνοίξῃ καὶ ὁρῶσεται, ὃ βούλεται, χέεται τὸ μέλι τῆς ἀστραπῆς ἐν καρδίᾳ γλυκύτερον, καὶ ἀρπάζει τρεῖς, καὶ οὕτως ἵσταται. μάλα δὲ γαλήνως

Talia secum volente Epiphania, sacræ Liturgiæ tempus adest: quare surgens in ecclesiam abiit. Consuetudo namque ipsi jam pridem invaluerat, ut sacris in templo cætibus magno cum fervore semper interesset, sacrosque ad animæ suæ emolumentum libros manibus tereret. Ubi postea revertit e templo, apposita mensa est, divinisque una cum Andrea donis sese recreavit. Aderam et ego quoque ipse, miserimus omnium, inter sanctos Dei famulos uti canis versans, divinisque eorum colloquiis me recreans. Etenim qualemcumque explicandam aliquis obtulisset peregrinam linguam, sancti Spiritus instinctu expedite interpretabatur, nec minus erat versatus in obscurissimis quibusque locis sacræ Scripturæ exponendis; utpote perfectissimam illius intelligentiam nactus. Erat præterea insignis castimonia, erat facundus lingua, erat præditus scientia tam singulari, ut viginti quatuor litterarum elementa, tam quæ sub intellectum, quam quæ sub sensum cadunt, mirabili Spiritus sancti illustratione penitus pervaderet. Verumtamen scientiam illam mecum solummodo et cum Epiphania, quando alterutrum convenisset, communicare solebat: apud alium vero quemlibet de sacra Scriptura ne verbum quidem.

239 Postea, accumbentibus nobis vescentibusque, interrogans Andreæ Epiphanius; Mi pater, inquit, quomodo interpretandus est ἄρτος seu panis? Cui Andreas: Subtractis, et quæ decem et quæ ducenta valent a elementis, appellavit sapiens ἄρτον seu panem, quod ἄριστον seu optimum appellare debuerat. Excepit responsum Epiphanius suavi cum risu: tum ad sublimiorem de incomprehensibili Deo sermonem, sacro quodam cum horrore, se converte-

Linguarum
et intelligenti-
æ donis
præditus
Andreas,

f

præscite, ut
supra, Aucto-
re,

post datum
stymon vocis

a

runt

A. NICEP.
CO. 6VO
EX MSS.

Α θεόγονος· ἔλθ' ἐπὶ τὸ κράτος τὸ φροδερὸν· ἔλθ' ἐπὶ τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, συμπαιδῶν τὰ παρσπώματα ἡμῶν, ἅπερ ἡμάχτομεν ἐν λόγῳ καὶ ἔργῳ, καὶ ἐν ἐνθυμίᾳ, καὶ ἐν διανοίᾳ. Δείμιθ, πύριθε, ἄνεθ, ἄνεθ, ἀγαθὲ, εὐσπλαγγε, ἐλεήμων, πολυλίε· καὶ μὴ κατασχύνης ἡμᾶς, μὴ δὲ ἀπορίβῃς ἀπὸ τοῦ προσώπου σου, ὁ ἰδούη καὶ φίλτρον ἔρωτες ἐλκυστῶτος καμπόρευσε, ἐπὶ τοῖς ἐντεῖξσι τῶν ἀγώνων σου. Παρακαλῶ σε, Δέσποτα, τὸ τέκνον μου τοῦτο τὸ ὄπιθεν τῆς ἐμῆς ἀνικανότητος τὸ γινυκλῖον, γότισον αὐτοῦ τὰ ὄμματα τῇ ἀστραπῇ τῆς σῆς ἱεότητος· ἡγάσων αὐτοῦ τὰ νύεθ σιθιπύρια τῷ ἁγίῳ σου Πνεύματι· ἐλθόντων αὐτοῦ τῶν τῆς ψυχῆς δισλογισμῶν· τῇ σοφίᾳ εὐωδίᾳ τῆς νεότητός σου χάριτος· ἐμπνεύσων αὐτῷ πνεῦμα σοφίας, πνεῦμα ἰσχύος, πνεῦμα συνέσεως, πνεῦμα ἀγάπης καὶ εἰρήνης, πνεῦμα πραότητος, πνεῦμα θαλάρου ρωτιῶν, ἵνα εὐοδούμενος καὶ ευενηθρεμένος περὶ τῆς ἀφρότου σου δεξιᾶς, πνύῃς πάντα τὰ εὐδαιμονία σου ἐν τῇ δυνάμει σου σωζόμενος.

Ταῦτα εὐχόμενος ὁ Ὅσιος, ἀνστῆς, καὶ κατασπασάμενος αὐτοῦ τὰ ὄμματα, καὶ τὸ πρόσωπον, καὶ τὸ στήθος, καὶ τὰς χεῖρας, καὶ εὐλόγησεν ἅγειν αὐτὸν ἐντελεόμενος ἑαυτοῦ τοῦ κριτοῦτος αὐτοῦ, οὕτω πικρῶς θρηνησύντα οὐκ εἰς, ἀνεχώρησε. Καταλαβὼν δὲ ἐν τοῖς περιπατοῖς τόποις τοῖς ὑποκάτω οὐσιν ἐμβολοῖς, καὶ διὰ πάσης νυκτὸς προσευχόμενος ὑπὲρ τῶν ἐν κινδύνῳ καὶ θλίψει, καὶ ἀνάγκῃ, καὶ ἐν σιγῇ καὶ ὁσιότητι, καὶ ὑπὲρ παντὸς τοῦ κόσμου, οὕτως ἐπιγῆς ἀντακλιθεῖς, καὶ ὁρῶν ἅπαντας τοὺς Ἁγίους ὡς περ ἐφύοντο περὶ αὐτὸν περιστοιχόμενοι, μειδῶν τῷ προσώπῳ, ἀρχῇ τὸ πνεῦμα.

Ἐν αἷς γυναικῶν πενυχρὸν τῶν ἐκείσε, ἐπὶ καλύβει τὴν καταίκεσιν ἔχον, τὴν πολυτελῆ τοῦ μέρου εὐωδίου καὶ θυμιαμάτων ἐκείνου, τῶν ἰδουπύων καὶ ασυγκρίτων, καὶ πάντα νύκτ' ὑπερβαίνοντων κατασπρηνῆσαι, σπονδῇ ἀναστάσαι, καὶ ἡῶτα αἰτῶσθαι, καὶ ἐξακολουθήσασθαι τὴν εὐωδίαν τῷ τόπῳ ἐπέστη· εὖρε δὲ τὸν Μακάριον τέλει τοῦ βίου χριστάμενον, καὶ τὴν θείαν ἐκείνου εὐωδίαν πολλῶ μεῖζον αὐσθιόμενον, καὶ μέγαν ἐκείνου παρδοῶν ἐκ τοῦ λαφύρου ἐξεργασμένον ποταμῶν. Ἐδραμεν οὖν καὶ τισὶ τὸ θεῶμα ἀπὸ γαίης σὺν ἁρκῇ, μέγαν τὸν Θεὸν προσκαλούμεν. Καὶ δὲ πολλῶν συνδεσμοκαύτων, ὡς δὲ πλάσιον ἐγένοντο, οὐκ εἴ τινα ἐρωχάσων, εἰ μὴ ὅτι τῆς εὐσμίας τοῦ μέρου καὶ τῶν θυμιαμάτων, κατεπλήττοντο λίαν, οὐδ' ὅπως εἶρεῖν δυναθῆναι τοῦ Ἁγίου τοῦ λαφύρου. Μετέθηκε γὰρ αὐτὸ ὁ Κύριος, κρέμασιν ἰδίῃς οἷς ἐκείνος ἐπίσταται, ὁ καὶ τὰ ἀπικρυφα αὐτοῦ κατορθώματα ἐπιστάμενος.

Εἰπεὶ οὖν δὲ ὁ κρυπτός ἦλως καὶ σὺρρανομένης στύλος περὶ, ὁ μακάριος Ἀνδρέας, ὁ διὰ Κυρίου πένις· καὶ ξένος καὶ κατασπρηνόμενος, καὶ ὑπὸ πάντων ἐξουθενόμενος, μὴδὲ Μάτῃ εἰκάδι ὁρῶν, ἐκκοσθὼ ἑκτὸς ἔπειτα τὸν ἁγῶνα κρυπτός σὺρρανομένης, Θεῷ δὲ διεγνωσμένος, ὡς καλῶς ἀγνωστὴς. Ἐγὼ δὲ Νικηφόρος, ἰδέει τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ ἐπὶ ἁγῶν κατεβημένης ἐν τοῖς ἱερῶσι παύταις τῆς μετῴχης ἐκκλησίας τῆς βουσιλῆδος τῶν πόλεων τῆς ἐπισκοπῆς Θεοῦ Σοφίας, συνεγροσφύκην τὸν θυμιασθῶν τοῦτον βίον καὶ πολυθρόνητον τοῦ σεβασμίου Πατρὸς τοῦ ἐν Ἁγίοις Ἀνδρέου, ὁ καὶ οἰκείῃς ὁρθολογίαις ἐθάρσα, καὶ πορὰ τοῦ Ἐπιφανίου τοῦ αὐτοῦ, τοῦ γεγονότος ἐνθάδε Ἀρχιερέως μεμάνθη καὶ τῷδε τῷ συγγράμματι συνέταξεν, χάριτι καὶ εὐλογοῦντα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃ μετὰ τῷ Πατρὶ διῆξεν ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

locum unde promanabat devenit : reperitque istic B Andream vita functum, et deprehendit divinum istum odorem magis magisque fragrantem aspirare, et unguentorum scaturiginem instar fluminis mirabiliter e Reliquiis egredi. Qua de causa ad alios quosdam festive accurrens, quod acciderat miraculum, Deo ipso in testem vocato, jurata narravit. Hinc excitati plures, ad locum designatum concurrerunt : quo appropinquantes, nullum omnino viderunt hominem, sed solam unguenti et incensi fragrantiam perceperunt, mirantes vehementer, nullas usquam viri sancti Reliquias deprehendi : transtulerat enim illas Dominus alio ex judicio suo divino, quod illum non latet, qui arcana quaelibet illius facinora habet perspecta.

243 Beatus itaque Andreas, sol iste absconditus, et columna ad coelum usque pertingens, qui et pauper et peregrinus et stultus et omnium peripsema fictus fuerat propter Dominum, vitam hanc duodetrigesima die Maji conclusit; sexto et sexagesimo ætatis sue anno, occulte suum agonem consummans

memento semper mihi in Sanctis oblationibus tuis : et Dominus Deus, quocumque in statu fueris, te propugnabit. Ecce. quæ supra modum benedicta et glorificata est, sancta Dei Genitrix te tuaque gubernabit rectissime ac defendet. Huc ades, fili; flectamus simul genua nostra Domino Deo, supremam orationem simul fusuri; illisque flexis, ita oratum est a viro sancto :

242 Pater, Fili, et Spiritus sancte, Trinitas vivifica, in substantia eadem, in gloria æqualis, in partibus individua; nos pauperes, peregrini, mendici ac nudi, qui ubi caput reponamus non habemus, imploremus opem tuam, inclinantes propter nomen tuum tam animæ quam corporis, tam cordis quam spiritus nostri genua, et oramus atque obsecramus nec non et supplicamus tibi, o Deus, Deus, cujus terribile nomen, Sabaoth; optime, et sanctissime Domine, effector et creator omnipotens, ut aurem tuam nobis inclinans, benigne suscipias humilium famulorum tuorum supplicem orationem, utque in virtute ac nomine tuo nos sanctos efficere digneris, misericors et miserator, longanimis et multæ miserationis Deus. Adsis nobis Pater, Fili, et Spiritus sancte, adsis splendor infinitæ claritatis Deus, adsit potentia tua mirabilis, atque in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti quæcumque vel opere, vel verbo, vel concupiscentia, vel cogitatione admisimus delicta misericorditer nobis dimitte : dimitte, inquam, condona, et oblitera, piissime Domine, cujus misericordiæ et miserationes multæ sunt : ne confundas nos, neve projicias a facie tua, qui voluptate et illicio quodam amoris suavissimi, converteris ad orationem diligentium te. Obsecro te, Domine, ut oculos, hujus pone me flectentis genua, filii mei, divinæ claritatis tuæ splendore illumines ; ut omnes facultates spiritu tuo sanctifices ; ut mentis cogitationes inenarrabili semper vigentis gratiæ tuæ fragrantia conditas exhalares ; ut inspires illi spiritum sapientiæ, spiritum fortitudinis, spiritum intelligentiæ, spiritum dilectionis et pacis, spiritum mansuetudinis, spiritum denique salutare lacrymas elicientem ; quo recta incens via, dirigente infallibili dextera tua gubernetur ; et quælibet ex voluntate tua placitoque operans, in virtute tua vitam consequatur æternam.

243 Ita precatus Andreas, surrexit : tum osculatus Epiphaniæ oculos, vultum, pectus et manus, hortatusque, ut in suo se conclavi pacifice contineret, acerbè dolentem ac lamentantem relinquens discessit. Perveniens hinc ad ambulationes, quæ sub porticibus sunt, totam noctem pro periclitantibus, pro afflictis, pro necessitate aliqua pressis, pro carcere detentis, pro omnibus denique mundi inculis orando transegit. Atque ita evocatus e terris, videns universum Sanctorum agmen, velati familiarem suum invisentium, hilari ridentique vultu spiritum emisit.

244 Interea paupercula quædam mulier, quæ ibidem in tugurio quopiam morabatur, copiosam unguenti fragrantiam ac thymiamatis suaviter olentis, cum nullo altero comparandi, et captum omnem hominum supergredientis, odorem percipiens, prosiliit subito; petitoque lumine, secuta odorem, ad

D
*communes pro
se et illo pre-
ces fudit,*B
*delictorum
veniam**et sancti
Spiritus dona
postulans :*F
*ac vale dicto,**clam omnibus
moritur.**Ad cadaver
indicio
emanantis
fragrantie
tracta pau-
percula.**adducit alios
qui sublato
corpore solum
odorem sen-
tiunt,**die 28 Maji.*

Auctoris
epilogus.

A consummans et Deo soli cognitus. Ego autem Nicephorus, per misericordiam omnipotentis Dei, in numerum Presbyterorum magnæ Ecclesiæ, quæ in hac urbium Regina Dei Sophia cognominatur, adscitus; mirabilem hancce et celebris fame futuram religiosissimi sanctissimique Patris Andreæ Vitam conscripsi, ea in commentarium præsentem referens, quæ partim oculis meis ipse vidi, partim didici ex Epiphanio, facto hic deinde reverendissimo Archiepiscopo secundum prædictionem ipsius Sancti: cujus precibus mereamur consequi misericordiam in die iudicii, per gratiam et benignitatem Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre sanctoque Spiritu gloria, nunc et semper et in secula seculorum. Amen.

D
A. NICEP
CO. EVO
EX MSS.

ANNOTATA.

a Græcorum numerales litteræ sic procedunt, ut ϵ , 10; σ , 200 valeant; quibus subtractis ex $\theta\rho\iota\sigma\tau\omicron\varsigma$, manet $\alpha\rho\tau\omicron\varsigma$.

b Videntur Græci, quorum disciplinis imbutus Andreas ante conversionem fuerat, tunc adhuc ignorasse mundi ubique habitabilis rotunditatem; sed cum, sicut ætate Augustini concipiebant antiqui, imaginatos sibi esse instar eversæ navis aquæ innatantis, ac subitus quidem immensitatem abyssi, desuper vero arrem similiter immensum; ex lateribus etiam aquas, unde cælum emergat, concepisse: et secundum has species, animo alte impressas, agi Sanctum etiam in contemplationibus suis sinebat Deus: quia, veræ illæ an falsæ essent, nil faciebat ad fructum spiritualem inde percipiendum, ut jam alibi monui.

B c Perquam incommode hæc verba absunt a MS. Maz. eximunt enim lectorem solitudine, alias necessaria, querendi inter Patriarchas CP. Epiphanium aliquem; qui solum unicum inventus est hactenus, isque ad seculum 6 spectans, adeoque minime hic idoneus nobis: diutius autem videri assumpsisse, cum mona-

chus fieret, atque in Patriarchatu retinuisse, nomen Antonii vel Polyucti.

d Magis hoc Polyucto convenire etiam initio diximus.

SUPPLEMENTUM.

Pag. 1 * in Comm. prævio lin. ult. sic lege — postea Monachus, $\alpha\lambda\lambda\eta\gamma\acute{\epsilon}\nu\tau\omicron\varsigma$ καὶ τοῦ ὁνόματός ἐν σχήματι, ut dicitur num. 244, mutato cum veste nomine, et ex Monacho Patriarcha Constantinopolitanus.

Similiter pag. 27 * omisiss, per typothetæ incuriam, Annotationes duas supplebis hoc modo.

i Insertum hic erat ὃ ἐαυτῷ ἀλλέλετο. Non capio. Habebat autem post duas has voculas MS. Mazar. ὡς ἔαυτε. Recte, ideoque hoc ipsum hic transtuli.

k Quod hic $\tau\rho\acute{o}\lambda\lambda\omicron\tau\omicron\varsigma$, infra in Mazar. scribitur $\tau\rho\acute{o}\lambda\lambda\omicron\tau\omicron\varsigma$, in Vaticano $\tau\rho\chi\epsilon\acute{\iota}\rho\omicron\tau\omicron\varsigma$; utique vas manuale et rotundum, quale est Trulla, quæ propter aptatas ei ansas $\pi\tau\epsilon\rho\delta\epsilon\zeta$, quasi alata, fieri dicitur. Non tamen satis capio quid hic elenchî lateat adversus Arianos.

E

DE VEN. MARIA BAGNESIA

VIRGINE TERTII ORDINIS S. DOMINICI,

FLORENTIÆ IN HETRURIA.

D. P.

COMMENTARIUS PRÆVIUS

De Corporis incorrupti cultu inchoato; deque Vita bis terve a Confessariis
et familiaribus Italice scripta.

AN. MDLXXVII.

In ecclesia
S. Mariæ
Angelorum

C **V**irgilius Ceparius, nostræ Societatis Sacerdos ei Florentini aliquando Collegii Rector, ac S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis Confessarius, in hujus Vita, quam pro majori parte Latine redditam secundo loco dedi ad diem xxv Maji, num. 27 et seqq. accurate describit originem monasterii, quod nunc in Cestelli loco positum, ante tempora Urbis VIII stabat in suburbio S. Friguliani, unde nomen habebat, sicut et ecclesia vetus PP. Carmelitarum, in qua primæ Virgines habitum sumpserunt anno MCCCCL. Scipio Admiratus Hist. Flor. lib. 29 suaditionem monasterii ad annum MDXIV differt, eamque Cardinali Soderino adscribit: ædificiis is forsitan locum auxit, redditibusque dotavit. Hic ut, Ordinis Carmelitani regimini subtractus, potestati Ordinarii subiceretur, anno MDXX Leo X statuit, absque ulla religiosæ Disciplinæ jactura. Cum enim Secularis Sacerdos, loci Rector, fortasse primus ex Clero aut secundus, anno post subtractionem xxxi e vivis excessisset; coacta fuit Societas nostra, recens tunc Florentiam inducta, regimen spirituale suscipere Sanctimonialium istarum, quarum ecclesias ad suas functiones isto in principio utebatur. Licet autem in triennio duntaxat duraverit, ad talem tamen tantamque disciplinæ perfectionem sub ejusmodi magisterio profecit Conventus iste, perseverantibus præsertim Patribus, non solum nostræ Societatis, sed etiam

Prædicatoribus S. Dominici, extraordinariam ei curam ad Confessiones Concionesque impendere; ut Venerabilis Maria Bagnesia, qua de agere institimus, odore tam eximie sanctitatis affecta, istic tumuluri elegerit impetraveritque, licet ipsa Regulam tertii Ordinis professæ inter manus Patrum Prædicatorum; qui defunctæ corpus suis illuc humeris intulerunt anno MDLXXVII. Fuit autem ipsum ibidem sub altari majore humatum, intra specialem arcam lateritio obtectam opere, sicuti ex num. ult. Vitæ constat; non quidem ut religiose colendum, sic enim fuisset intra ipsum altare locatum; sed (ut ego quidem existimo) ex commoditate quam offerebat fornix aliquis, sub altari infra ecclesiæ pavimentum autem ductus, et usui ejusmodi idoneus judicatus, intuitu specialis devotionis, quam vivens erga sanctissimum Missæ sacrificium habuerat, ipsum quotidie coram se fieri in proprio cubiculo curans.

2 Verum, sive id nimium visum Superioribus fuerit, seu alia quæcumque causa suaserit ipsam inde auferre, fortassis in communi reliquarum Religiosarum camerario humandam; consilium hoc in majorem ejusdem gloriam vertit Deus: fecit enim ut ea occasione totum corpus, quod annis aliquot sepultum jam erat, inveniretur in sua arca integrum utque formosum. Quapropter petierunt Sanctimoniales prædictæ, et facile impetrarunt, od suum spirituale solatium, ut sibi liceret illud

F
primo collo-
cata sub al-
tari,deinde trans-
tata ad locum
Capituli,

A Illud transferre intra monasterium suum, ad locum
 AUCTORE D. P. Capitularem, in quo ipsum speciali devotione vener-
 rentur. Erat tunc Florentiæ Archiepiscopus *Alexan-*
der Medices, a *Pistoriensi Ecclesia* ad *Metropolitani-*
cæ Cathedralē translatus anno MDLXXIV: qui nono
 post anno Cardinalis factus, tandem etiam *Universali*
Ecclesiæ præfectus est, sub nomine *Leonis XI.* anno
 MDLV, paucorum dumtaxat dierum Pontifex. Hujus
 indulto factam esse translationem prædictam, sicut
 credere debemus; ita supponere possumus, ab eodem
 approbationē honorem, quem *pæ Monachæ*, non solum
 ut nunc sigillatim, sed olim etiam communiter sacro isti
 deposito deferrebat. Eas inter in honoranda *Bagnesiæ*
 titulo imminet sanctissima *Virgo*, *Soror Maria Mag-*
dalena de Pazzis; idque adeo notum *Sororibus cete-*
ris erat; ut cum ipsa anno MDLXXXIV, votis religiosis
 nuncupatis, rapta per dies quadraginta in spiritu, sic
 debilitata relinqueretur, ut naturali nulla ratione videretur
 posse in rivis retineri; pia quædam *Conversa*,
 considerans quam devota esset *Soror Maria Mag-*
 dalena erga *Venerabilem Matrem Sororem Mariam*
Bagnesiæ, ejus corpus in Capitulo monasterii re-
 verenter servabatur, eidem votum pro ipsa fecerit:
 B et ecce *Magdalena*, ipsodie quo votum fiebat infirma
 quam quæ maxime, sequenti die miraculose sana,
 ad stuporem non minus quam consolationem univer-
 sarum, surrexit de lecto, ab omni morbo libera:
 deinde xi Julii, id est quinto post finem raptus *quadragesimæ* die, vidit animam prædictæ *Matris Bagnesiæ*
 in sublimi gloria collocatam, ut scribit præfatus
Ceparius, extraordinarius monasterii Confessarius in
Vita ejusdem, nunc in *Canonem Sanctorum* relatæ,
 num. 49. Modum et formam istius Visionis aliarumque
 similium, attestantium certitudini celestis gloriæ, et
 quidem valde sublimis, a *Bagnesiæ* jam obtentæ, infra
 in Supplemento post *Vitam* dabuntur; hic noto, salitas
 ejus temporis *Sanctimoniales*, *Beatam Matrem*, ap-
 pellare, et *Feriam III hebdomadæ* eidem peculiari de-
 votione impendere, quia tali die eademque xxviii Maji
 e vivis obiit.

et a *S. Maria*
Magd. de
Pazzis aliis-
 que devote
 culta,

ac sæpius
 conspecta in
 gloria,

an. 1591
 transfertur
 in arcam
 lapideam,

corpore us-
 que nunc
 incorrupto.

3 Quantum porro in eo monasterio crescebat æsti-
 matia viventi *Magdalene*, et ejus quo agebatur spiri-
 tus; tantum etiam accessisse videtur ad devotionem,
 qua defunctam *Mariam* prosequerentur *Sanctimoniales*;
 unde factum est, ut liquere, in qua corpus jacebat,
 capse honorificentius habenda, arcam lapideam ele-
 gantem excavandam decernerent; cui etiamnum inscrip-
 ta leguntur hæc verba: Hic jacet corpus *Venerabili-*
lis Sororis Mariæ de Bagnesiæ, tertii Ordinis *S. Do-*
minici, vitæ honestate et morum probitate integer-
 ritæ: quæ vixit annos LXIII, obiit v Kalendas
 Junii MDLXXVII, Meniales *S. Mariæ Angelorum* po-
 suerunt anno MDLXXXI. Atque intra hoc sepulcrum
 etiamnum videre est præfatum corpus, nec uno quidem
 dente minutum, in habitu albo *Dominicani Ordinis*, ac
 chlamyde nigra ex serico, cum velamenti capitis habi-
 tui congruis. Non tamen in eadem *S. Frigidiani*
Burgo, in quo olim. Cum enim *Franciscus Cardinalis*
Barberinus, ut alibi dictum, anno MDCXXVII *Romam*
 o *Legatione Hispanica* revertens, sorores suas ibidem
 duas visitatum venisset, locoque minus salubri ac nimis
 angusto collocatas animadvertisset; effecit ut commu-
 nis omniū patruus *Urbanus VIII* commodiorem
 latioreque ipsi habitationem curaret, facta eam *Mo-*
nachis Cisterciensibus, in platen quæ *Pictorum* dicitur
 manentibus, commutatione. Ad hunc autem locum
 priusquam *Sanctimoniales* transferrentur, die vii *De-*
cembris anni MDCXXVIII, placuit transferri ossa defun-
 ctarum omniū *Matrum*, id enim ut liceret cantum
 erat per pacta conventa, et fieri probaverat *D. Alex-*
ander Martius Medices Florentinus Archiepiscopus.
 Hujusmodi autem translatio facta est, ut habet *Re-*
 latio nobis *Italice* missa, die ii *Decembris*, secreto

atque noctu. Stantibus enim recentibus *Urbani VIII* D
 decretis, prohibentibus honorem civili majorem ha-
 beri memoriæ recentius defunctorum, publico judi-
 cio *Ecclesiæ* necum beatificationum; visum est nihil
 publice faciendum circa corpus *Venerabilis Mariæ*;
 neque quidquam ei præ ceteris datum fuit, præter
 honorem specialis arcæ, in qua jam pridem compo-
 sita steterat; quæque tribus firmata clavibus et
 sigillata, transvecta pariter cum aliarum exuviis
 est, ipsis clavibus penes *Matrem Priorissam* ma-
 nentibus. Et tunc quidem ipsa arcæ, æque ac cete-
 rarum ossa, deposita fuit in loco subterraneo, com-
 muni omnium post hac sepultura fabricandæ destina-
 to; sed aliquando post tempore, elevata denno arcæ
 eadem est, collocataque in Capitulo novi *Monaste-*
rii, sub altari, quod a *Sanctissimo Rosario* nomen
 habet, ubi etiamnum teneretur, sicut ante migratio-
 nem tenebatur.

4 Ceterum nisi *Monasterio S. Mariæ* sæpe nomi-
 nato ea felicitas obtigisset, ut anno sexto post illatam
 illuc *Bagnesiæ* defunctæ corpus, ipsum ingrederetur
Pazzia, maximis celestium favorum proliquis, tota mox
 urbe celebranda; atque ideo ab alieni Ordinis hospita,
 ad domesticam Sanctitatem traducta fuisset *Sanctimo-*
nialium studia, apud Pontificem prono animo excipien-
 da; existimo non indiligenter agendum fuisse pro ejus-
 dem *Bagnesiæ* Beatificatione. Nunc, cum id factum
 non sit, et *pæ illæ Virgines*, potiori respectu pro *Mag-*
dalena satygenies, contentæ fuerint privato cultu *Bag-*
nesiæ deferendo, absit ut, cum *Arturo* a monasterio in
Gynæcea sacro, propria auctoritate, *Beatæ* titulum
 ordinemque ei tribuam, in opere ex *Urbani* Consti-
 tutionibus digerendo, si quod aliud. Quando tamen ad-
 hunc xxviii Maji faciendæ notabilis quædam *Appendix*
 fuit, propter *Andreæ Salum*, in suis quidem Actis
 absolute nuncupatum *Sanctum*, sed ejus in *Constanti-*
nopolitana Ecclesia cultus publicus nobis non satis certo
 probatur; cur non liceat, ex *Latinarum Ecclesiarum*
 una, jungere eidem *Appendici* hanc *Virginem*; ejus
 veram in celis beatitudinem, tam insignibus tantæ *San-*
ctæ testimoniis, credibilem hominibus facere voluit *Deus*?
 Tali ergo licentia verecunde cauteque præsumpta, de
 ipsa *Veneranda Maria Bagnesiæ* tractandum decrevi
 extra ordinem *Sanctorum* ac *Beatorum*, qualis ipsa,
 haud dubie nunc etiam diceretur, si annis centum citius
 obiisset, et eundem, quem mox a morte, consecuta est
 apud *Sanctimoniales* cultum, tanto citius obtinisset,
 ut is immemorialis temporis prærogativa fultus, eximi
 potuisset ab *Urbaniani Decreti* rigore. Num *B. Vero-*
nica de Binasco, ejus *Vitam* dedimus xii *Januarii*,
 non ampliorem quam hæc cultum, sed a tempore im-
 memorabili obtinebat in suo *Mrdiolanensi S. Marthæ*
canobio; idque sufficere creditum est, ut ejus *Beatitudo*
 extra controversiam haberetur, ac tandem etiam *Augu-*
stinianorum Eremitarum Ordini universo publicis ejus-
 dem cultus per *Officium* et *Missam* concederetur, tam-
 quam *Beatæ* incontestabili sui Ordinis.

Hujus memo-
 ria, majori
 Maria Magd.
 Pazzia clari-
 tate obscurata
 F

absque titulo
 defectu refertur
 ad Appendi-
 cem

propter solum
 defectum cul-
 tus ab imme-
 morabili.

F

5 Dabo autem primo *Vitam*, quam statim a morte
Mariæ Italice scripsit *D. Augustinus Campi*, ægræ
Virginis per ultimos annos viginti duos domesticus
Presbyter atque *Confessarius*; idem ipse, quem *S.*
Mariæ Angelorum Monachæ in suum mox *Rectorem*
elegerunt; quique, ut talis, venientem ad monasterium
Pazziam excepit, et sacra habitu induit, rexitque totis
 tredecim annis, anno MXXCI *vita* functus; ut videatur
 ipsum *Deus Bagnesiæ* primo instruendum in *vita spi-*
rituali tradidisse, quem *Pazzia* in eadem regendæ
 præparabat magistrum. Originale *MS.* ipso in mona-
 sterio asservatum, transcribi mihi fecit *Reverendissima*
 ejus *Priorissa*, *Sor. Francisca Teresia de Corde-Ma-*
riæ. Eadem etiam curante prius acceperam exemplar
Vitæ alterius, quam anno eodem, sed quarto post *Vir-*
ginis obitum mense, conscripserat alter ejusdem et prior

Datur vita
 a *D. Augusti-*
 no scripta,

et supplemen-
 tam ex altera
 æque Confes-
 sarii ejus;

Confessarius,

A *Confessarius, ex Ordine S. Dominici, Vener. Fr. Alexander Capoccius; vir etiam ipse sanctitatis eximiae, et Monialibus S. Mariæ Angelorum filiali affectu æstimatus ut Pater; cujus etiam vita diversimode habetur typis Italicis excusa, inter Vitas Ordinis Prædicatorum. Hujus de Maria Bagnesia scriptinuncula, cum habeatur typis excusa apud utrumque Raizzium, Silvanum et Scraphinum, scribentes de Sanctis ac Beatis Ordinis Prædicatorum atque Hetruriæ, ipseque Alexander lectorem suum remittat ad priorem Domini Augustini; satis habui ex posteriori accipere Supplementum eorum rerum, quæ in priori non continebantur.*

cum Epistola
Zachariæ Foresti
idem
familiaris,

ac Revelationibus
S. M. Magd.
de Pazziis.

6 Sequitur Epistola quam ad præfatum D. Augustinum Campi, ut hic sua manu testatur, conscripsit alius Mariæ familiaris Cosmi I et filii ejus Francisci, Magnorum Hetruriæ successive Ducum, obsequio mancipatus, D. Zacharias Foresti. Scripsit hic autem decennio circiter a morte Virginiis, plura ac pulchra aliis præterita explicans, quæ sibi cum Maria contigerant. Hujus Epistolæ indicium mihi fecit Illustriss. Senator Alexander de Circulis, ad Acta gentilis suæ S. Humilianæ XIX laudatus, addens, pro altera Supplementa faciendo, ex libris revelationum S. Mariæ Magdalene Pazziæ eas quæ Bagnesian spectant, sua manu transsumptas; simulque significans, etiam Carmelitam aliquem de eodem argumento scripsisse quidpiam, quod necdum contigerat sibi videri, quare nec indicare de eo quidpiam posset.

VITA

Ex Italico MS. D. Augustini Campi de Pontremoli infirmæ Virginis per annos XXII Presbyteri domestici.

PROLOGUS.

C **P**lacuit benignitati et caritati Domini Dei ac Salvatoris nostri, magnifici in omnibus operibus suis, novam stellam splendoris clarissimi manifestare in civitate Florentina; volenti in eadem, ad exemplum tantæ lucis, resuscitare et innovare pulcherrimam suæ similitudinis imaginem. Quod si ea incognita antehac mundo fuit, non tamen Angelos sanctosque Cœlites latuit: siquidem eisdem pridem revelaverat Deus grandia et mirabilia illa, quæ volebat facere per suam dilectam filiam Sororem Mariam.

DIVISIO CAPITUM.

Vitum hunc more nostro distributurus in capita longiora, ideoque punciōra, divisionis originariæ titulos, quibus Latini numeri in margine respondebunt, hic attulit.

Cap. I... Natales et infantia Mariæ.

II Parvula Maria educanda mittitur ad locum, in quo tantopere honoratur Virgo sanctissima: quæ facta grandior, sæpe mysterium istud recogitat.

III Quomodo a tenera ætate cœperit velle Monacha esse, et Sponsum habere Jesum.

IV Jam inde a pueritia sustinuit onus totius familiaris: regendæ.

V Quomodo per mortem D. Alexandræ matris suæ, crevit ipsi onus familiaris; et quomodo impedita fuerit, ne Monacha futura cœnobium ingrederetur.

VI Carolus pater suus persuadetur remedia quædam ipsi requirere, quæ vico levaminis maximum ei tormentum et afflictionem attulerunt.

VII Procurat Pater ut Habitu Ord. S. Dominici vestiatur.

Maji T. VI

VIII Redit ipsa ad suam infirmitatem cum gravissimis symptomatis.

IX De magna ejus caritate et amore erga Deum et proximum.

X De ejus prompta ac simplici obedientia.

XI Ad pœnas et dolores, quibus continuo affligebatur, addidit Dominus et permisit variis viis ac modis alias multas.

XII Certis quibusdam temporibus magis aggravabatur infirmitas.

XIII Hortabatur unumquemque ad exercendam virtutem patientiæ.

XIV Quomodo eibus ejus, etiam quoad corpus, præcipue erat sanctissimum Sacramentum.

XV Utebatur ea Dominus ad auxilium plurium miserorum.

XVI Semper conabatur conversationes et colloquia declinare.

XVII Satagebat continuo per sanctas suas orationes placare Deum peccatoribus.

XVIII Ad magnam compassionem movet quemdam Medicum peregrinum, qui ipsam videbat tot morborum generibus laborare.

XIX Quantum amaret et æstimaret virtutem sanctæ virginitatis et puritatis.

XX Cibus ejus tam erat modicus, ut vita omnis dici posset continuum jejunium.

XXI Non ferebat aliquem esse afflictum et melancholicum.

XXII Quomodo solebat facere sanctam Confessionem.

XXIII De magnis tentationibus, quas ipsi adferebat dæmon.

XXIV Vehementer elucebat in ipsa sanctus Dei timor.

XXV Sanctis orationibus pacem obtinet inter duos adolescentes sibi notes.

XXVI De ejus prudentia in occultandis ecstasibus et luminibus internis, quæ Dominus ipsi communicabat.

XXVII De quodam eximie caritatis actu, quem exercuit occasione unius infortunii quod Florentiæ accidit.

XXVIII Prædicit novos quosdam dolores et symptomata, sibi ante mortem adventura.

XXIX Graviter ab infirmitate afflicta, incredibili cum patientia eam sustinet.

XXX Quomodo recepit Sacramentum extremæ E

Uctionis.

XXXI Aliquanto tempore antea monstrati ipsi fuerunt insultus, sibi a dæmone inferendi.

XXXII Cor ejus semper suspirabat ad Deum, optabatque dissolvi et ei conjungi.

XXXIII Cum totam Feriam II egisset in magnis istis cruciatibus, Feria III mane sub horam XII transit ad vitam alteram.

XXXIV Funus apparatur in ejus camera, ad quam currebatur a populo, sic ut certare viderentur inter se quis primus eo adveniret.

XXXV Duo ex nobis Sacerdotibus, ipsi notis, tota ibi nocte manserunt.

XXXVI Mandatum Patris Prioris S. Mariæ Novel læ, ut Fratres funus portarent.

XXXVII Portatur corpus ad ecclesiam S. Mariæ Angelorum in Burgo S. Frigidiani.

XXXVIII Non nisi cum maximo labore claudi potuit porta.

XXXIX Deponitur tertio die corpus per manus R. P. Fr. Alexandri.

A

A. AUGUS.
CAMPI
EX MS. IT.

CAPUT I.

*Infantia, pueritia, adolescentia, et morbus
Mariæ, eique cum damno applicata reme-
dia.*

CAP. I
a
Nobilitate natab
et Maria vo-
cata,

B

parcissime
alitur a nutri-
ce destituta
lacte;in loco Im-
prunetæ D.
V. sacro;

C

unde illi amor
e-gu Drupa-
radm singularis

Nata est Maria ex Carolo Rinerni Bagesii a et D. Alexandra ejus conjuge, filia D. Bartholomæi Orlandini, nobili utrimque familia, die xxiv Augusti, S. Bartholomæo Apostolo sacra, in vespere deducta, scilicet hora post solis occasum tertia ac semis, anno mxxiv. Sequenti die ad baptismum delatæ infantulæ, positum fuit convenientissimum Mariæ nomen, velut præsagium devotissimi ejus affectus, quo per omnem deinceps vitam prosecutura esset Deiparax Virginem; quare etiam divinitus præordinitum fuisse videtur, ut traderetur parvula educanda ad b Imprunetam, locum Mariano cultu tantopere celebratum. Volens etiam Deus, super omnia benedictus, aptiorem illam facere participandæ copiosius bonitatis suæ, atque ad statum majoris perfectionis disponere; providit ut a prima ætate, assuescens modico victui, gustandis deliciis amoris sui præpararetur. Permisit enim ut traderetur nutrici, non solum pauperrimæ, sed ipso etiam lacte (quod tamen parentes ejus clam habebat) destitutæ: unde factum ut tantum non fame moreretur; forsitan omnino moritura, nisi vicini, compassionemoti, aliquando ovum mulieri dedissent, quo vice lactis alumnæ sustentaret. Hinc factum, ut cum primam corpit liberas a fasciis manus habere, eisdem studiose colligeret micæ quolibet humi sparsas, ori- que inponeret. Hoc ergo primum diviniæ erga parvulam providentiæ mysterium notetur, quod tanta in paritate educari eam voluerit; idque Imprunetæ, ubi tam pulchrum et nobile sanctissimæ Virginis templum est.

2 Dicere ergo solebat; Ad S. Mariam Imprunetæ primam corpit gustare alimentum corporis mei: sed oportet ut in S. Maria Virgine, matre dulcissimi Sponsi mei, fundamentum jactam vitæ spiritualis, id est in perfectione admirabilium ejus virtutum, id est in perfectione admirabilium ejus virtutum, aut harum saltem alicujus: et carissimus ejus Filius Sponsusque meus gratiam mihi dabit, ut imitari eum quadamtenus valeam. Ut autem melius hoc consequeretur, voluit hinc inde seipsum vitam meam, ne a dexteris aut sinistris declinem; neve exerrare ab ea possim conclusit me in hoc lecto, in quo ipso jacentem progredi voluit. Sequitur etiam viam meam a dexteris atque sinistris, ne male bestiarum, demones scilicet infernales, semper abditi intra condensas iniquitatum suarum silvas, attentarent impedire progressum meum, et iter quo tendere debeo ad magnum illud Sponsi mei celestis palatium, quemadmodum dici audiui, quando mihi ministrabatur extrema Unctio. Hæc illa, septimum omnino inuncta, præter vicem ultimam quando obiit. Talia autem identidem meditando ac ruminando, seipsam reputabat indignam quæ Maria nuncuparetur: dicebatque, Si Maria, Stella maris interpretatur, verum est sane, quod Sanctissima Virgo est stella clarissima ac lucidissima munde, qui est eritque semper instar vasti oceani: sed quomodo sic ego dicar, quæ propter peccata mea assimilari debeo carboni extincto? Quod si ipsum reddi debeat, Domina, nequaquam hoc mihi competit, quæ nunquam eam virtutem habui, qua possem mihi nec ipsi dominari. Verum si, Mare amarum, dixeris significare Mariæ nomen, hoc me fuisse fateor; mare scilicet amarissimum peccatorum, quæ animum meum amaritudine et dolore irapeverunt: quid enim ex peccatis aliud

quam amaritudo et confusio nasceretur? Ita vel ex proprii nominis consideratione noverat sese humiliare, atque utilitatem non minimum capere.

4 Divina benignitas erga hanc suam sponsam filiolamque dilectam adeo liberalis fuit, ut non solum ei dederit animam plenam gratia ac virtute, in quibus ejus decor consistit; sed etiam pulcherrimam corporis optime conformati speciem. Oculi ejus, instar stellarum clarissimi et quasi Angelici, faciebant ut personæ quævis, aspectu ejus delectatæ, certarent ipsam excipere brachiis, aut saltem coram se habere. Itaque cum in monasterio Faventino (quod hodie S. Salvii dicitur) soror ejus quædam Monacha esset, sæpe parvulam sibi mitti postulabat a matre, seque felicem credebatur quoties illam penes se tenere poterat. Didicerat autem, ut erat ingenio præcoci, et memoria tenebat quasdam Domini Jesu laudes; cumque ei dicerent, Cane Marietta (sic enim nuncupabatur) et verecundanti vultum obtegerent velo, dicentes, Cane, quia nemo te videbit; illa mox perquam gratiose ac tono vere Angelico incipiebat cantare, omnesque letitia ac solatio perfundere. Solebat porro eadem ipsius soror, ad aliarum Monacharum oblectationem, interrogare ac dicere, Marietta, quem tu sponsum desideras? et parvula suavissime respondebat, voce etiamnum balbutiente, Jesum volo, Jesus debet esse Sponsus meus c. Ita a prima ætatula hæc ei mens, hoc propositum stetit, ut Jesum concupisceret, quia ipsam sibi Jesus volebat; et qui latam atque hilarem videre desiderabant, solum opus habebant ei loqui de Jesu, in quem cor totum jam tunc fixum habebat, tam serio affirmans pulcherrimum eum esse, ac si eum oculis corporeis vidisset: si vero afflictam vellet quis conspiceret, haud alio opus erat quam dicere, quod Jesum habitura non esset.

5 Quandocumque de illo institui sermonem contingebat ab aliquo, vel concionatores (ut fieri solet) compositis ad elegantiam verbis docebant, qua ratione esset amantissimus; tanto efferebatur júbilo, ut quasi seipsam non caperet tenella ejus anima. Cum ergo die quadam esset in adibus Domine Vaggiae, Bartholomæo Bartolini nuptæ, quæ erat soror matris ejus, diceretque illa se mane sequenti iterum ad concionem: Eia, inquit, Matertera mea, etiam me istuc ducito. Ipsaque respondente; Si ita sane, cras te appellabo; dubitans parvula serione id diceretur, Imo, imo, inquit, vocabis me? Attamen parum secunda totam fere noctem insonnem duxit: ut autem existimavit appropinquare horam, corpit, nemine id advertente, paulatim vestire se. Matertera vero uti promiserat vocante, exiliens illico ipsi se stitit, et bonum diem matertera apprecata; Ecce me, inquit. Admirantique quomodo tam cito vestita esset, Quia, inquit, debeo ad concionem ire. Ipsi porro domo egredientibus cecidit copiosissima pluvia, quapropter matertera dubitans an posset parvula commode ad ecclesiam pervenire, volebat ut comitum aliquis eam in ulnas exciperet, præsertim in transito majorum canalium: sed ipsa antecedens tam prompte vestigia figebat per eminentiores ad transeuntium commodum d lapides, ut omnibus admirationi esset ac veluti columba pervolaret. Videor mihi audivisse, primam hanc fuisse quam unquam audiverit prædicationem; quodque mox ut in suggesta sacrum oratorem conspexit, fixos in eum semel obtutus dimovit nunquam, ac si videret audiretque proprium suum Sponsum, intus procul dubio ad cor loquentem.

6 Primæ juventutis ejus tempore, quia mater ejus debili valetudine erat, et sorores natu majores foras elocatæ, acculit ut præcipue in ipsam incumbere, domus totius regimen: in quo tam prudenter

tamque

m
Parvula mire
gratiosa,Jesum solum
sponsum velle
proficetur:magno deside-
rio moveatur
ad conciones
audiendas:

d

iv
familiam
pro matre
agere regit:

A tamque discrete agebat illa, ac si maturæ ætatis mulier fuisset; cunctaque in familia, haud parum numerosa, disponebat ex ordine; ipsa ubique præsens, et velut avicula ad omnia advolans ministeria. Ita tamen agebat ut inter occupationes tam multiplices nunquam intermitteret exercitia sua spiritalia devotasque orationes, quibus ex speciali dono Dei deditissima, in iisdem ad mortem usque perseveravit. Existimabat enim, quemadmodum sæpe audiebatur dicere, quod anima, absque oratione et meditatione sancta, esset veluti piscis extra aquam: ideoque omnes adhortabatur stimulabatque ad frequentis orationis studium, atque ad solitudinem captandam extra occasiones divagationum multorumque in quotidiana conversatione defectuum; quæ res quanti momenti sint, non omnes æque apprehendunt. Crescens autem ætate et corpore puella, ad staturam pervenit mediocrem, gracilem tamen, eo quod cibo medicissimum uteretur; vultu nihilominus læto semper ac ridenti, et hilaritatem in omnibus diligens. Quod si aliquando tristem videret quempiam; Eia, inquit, bat, esto hilaris. Neganti autem, se posse, dicebat; Vin' bonam te medicinam doceam, ut hilaris esse queas? Esto bonus ac probus, ita lætitiâ durabilem habebis, ac Jesum videbis, qui est verum gaudium cordis humani; teque non solum lætari, sed etiam faciet jubilare.

B 7 Omnipotentis Dei infinita bonitas, cujus sapientiæ non est numerus, et qui suaviter disponit omnia; sua illa paterna benignitate, non solum providebat sanctificationi hujus suæ dilectæ columbulæ caræque sponsæ, ut perficeret eam suoque impleveret amore; sed etiam manifestis monstrabat indicis, quod toti istæ familiæ vellet gratiam auxiliumque porrigere, quæ etiam ipsa ad sanctitatem non vulgarem pertingeret. Et quia opum terrenarum affluentia, malo sui usu, sæpe elongat homines a suo Creatore: permisit ut variis affecta incommodis atque infortuniis, multum affligeretur ac tribularetur. Imprimis autem D. Alexandra mater familias, post multos labores ærumnasque toleratas lecto affixa, tantumque infirmata est crescente morbo, ut syncope denique pateretur: a qua, curante filia, matremque amantissime confortante, sed magis suis precibus adjuvante, revocata ad sensus, omnia Ecclesiæ Sacramenta recepit; itaque (ut præsumere licet) in cælum evolavit. Exhinc duplicatum onus Mariæ fuit: cumque jam esset annorum septemdecim; vocatam in partem interrogavit pater Carolus, utrum Religiosa fieri mallet, an manere in seculo. Ad hanc tam inexpectatam interrogationem illa, ut erat timida, sic inhorruit, ut totus ipsi sanguis congelascere videretur, nec posset patri vel unicum verbum respondere; quemadmodum postea retulit Confessorio suo, Reverendo Magistro Raphaeli, Rectori S. Romæ f. Hic deinde patrem accedens, monuit, ne ita aperte loqueretur isti filiæ suæ, quæ posset exinde gravem noxam contrahere; quemadmodum reapse accidit. Nam perturbatio illa adeo magnam infirmitatem ipsi attulit, ut totis g quadraginta quinque annis nunquam restitui pristinae sanitati potuerit, plena semper doloribus et cruciatibus, sicut infra dicetur. Atque hæc præcipue causa impedivit, ne posset vitam in monasterio religiosam amplecti.

8 Ingravescente porro ægritudine, coacta denum fuit lecto decumbere, a capite ad pedes plena tormentis, ac sancto Jobo assimilata. Permisit autem Deus, ut variis modis prætextu curationis cruciaretur; non intelligentibus ejus domesticis secreta Dei circa ipsam consilia, et quid in ista sua dilecta sponsa ejus immensa bonitas operari intenderet. Etenim Carolus pater, ad aliorum persuasionem, quadam ipsi remedia applicari sivit, perquam nociva; et in

cameram illius induxit personas, quarum vel aspectus horrore ac dolori infirmæ erat; atque inter alios pharmacopœum quemdam sibi propositum: nam eo tempore quilibet agebat medicum, ac nullo in contrarium decreto tunc existente. Hic, visa infirma, edixit ipsam septemplici quartana laborare, præscripsitque mixturam quamdam coquendam cum pullo septenni; indeque confectam instar sirupi potionem bibendam dedit: qua usque ad mortem confecta missella, extremo Oleo inungenda fuit. Jamque ut mortua lugeretur; cum illa, paulatim ad se regressa, dixit patri suo aliisque presentibus, ne sic plangerent, Vitam enim, aiebat, tanto tempore, et tamdiu inter mortales degam, ut multas ærumnas ac tribulationes visura sim: quemadmodum in veritate contigit: supervixit enim quadraginta, quinque annis et præmori sibi majorem suorum partem vidit. g

9 Quia porro volebat eam Deus probare, tamquam in fornace aurum: rursus alium cruciatum ei parari permisit, persuaso patre ut ad decumbentem induceret mulierem quamdam peregrinam, quam loquela sua indicat ex Romaniola vel Lombardia esse, quamque magnæ dicebant esse experientiæ. Hæc accedens ad lectum: Bono animo, inquit esto, filiola; et fidem habe, quia sanare te volo. Ipsa vero intus in puro suo corde dicebat, Ego in Deo volo fidem habere, ipsique animum se commendabat, timens ne quid eum ejus offensa circa se ageretur. Mulier autem ista præcepit grande quoddam emplastrum confici, ex sale et furfure aliæque multiplici mixtura, in lebetes cocta, atque supra loricem extensa, cui misellam involvi totam jubebat. Nihil illi poterat accidere gravius, quam ut eum in finem nudari se pateretur: voluntati tamen patris sui unniunquæ præsentium clamoribus, id fieri jubentibus, humiliter cessit; quamvis certo persuasa, non modo nulli id sibi adjumento, sed potius grandi nocumento futurum. Sane, cum ita jacuisset aliquamdiu, apparuit semimortua totaque excoxiata; ac, nisi Dominus providisset, actum de vita ejus erat. Tum vero pater, delusum se videns, accersiri denique medicos jussit, si forte mederi filiæ possent. Qui, ea sic conspecta, dixerunt: Ecce quanto periculo exposueritis miseram puellum istam; eductaque ex illo emplastro, sine pelle, ut sic loquar; adeo ut videatur posse dici, quod voluerit eam Dens assimilari S. Bartholomæo, cui cutis detracta fuit, ideoque illam nasci fecerit in sancta ipsius festivitate: quare, cum ad sensus suos rediisset, dixit: Numquid videtis me quasi in torculari fuisse? Deoque benedicens in omnibus, gratiarum ei reddenda actiones.

ANNOTATA.

a Fr. Alexander ait, plures eis filios quam filias fuisse: hæc tamen ut minimum septem fuisse: nam præter Mariam ipsam, et quæ morienti ministravit D. Camillam, dicitur num. 12 Maria habuisse quatuor sorores in diversis monasteriis, et num. 14 nominatur D. Lucretia, paternæ domui propinquas ardes habens.

b Impruneta, inquit Scipio Admiratus Hist. Flor. lib. 8 ad an. 1331. parrochia ad vi p. m. versus meridiem, distans a civitate, amplitudine sua et Beneficii antiquitate celebris, sed celebrior imagine Deiparæ Virginis, perquam miraculosa: qui Auctor deinceps pluries meminit ejusdem Imaginis, cum publica processione illata: in urbem, nec unquam sine præsentis auxilio in necessitatibus publicis, pestis, imbrum, bellorum etc.

c Alexander addit: Cum autem ostendarent ei P. Procuratorem suum, virum Religiosum Ordinis Vallis-umbrosæ, et dicerent, Vis istum sponsum? incipiebat

D
A. AUGUST.
CAMPI
EX MS. IT.

pene ad mortem deducit;

ut et mulier peregrina,

quæ fere excoxiatam domisit.

F

orationi dedita,

et semper hilaris,

etiam inter angustias rei familiaris,

et mortua matre.

Invitata ad nuptias a patre

agritudinem incurrit:

enl curande adrocatu frustra pharmacopurns,

A. AUGUS.
CAMPI
EX MS. IT.

A incipiebat lacrymari, et clamare, Non, Non; nolo alium sponsum quam Jesum: eratque tam simplex, ut crederet Patrem Confessarium esse sponsum Monacharum, nihil sciens de mundi malitia.

d Passatorios lapides vulgus appellat, Florentinæ civitati proprios, ejus omnes plateæ grandibus et quadratis saxis sic sternuntur, ut devocios in medio alveum faciant, excipiendis pluvialibus aquis: quæ ne impediunt transitum ab uno ad alterum plateæ latus, eminent ad certa intervalla ejusmodi lapides, transversim positi.

e Alexander ait, Consilium patris fuisse, ut ipsam nuptui traderet.

f De S. Romæo, ut Beato, egit Henschenius noster ad 25 Januarii, non ausus ei titulum Sancti dare; sed daturus haud dubie, si notitiam habuisset hujus Ecclesiæ; vel hinc tamen manis dubitaturus, an non fuerit multo antiquior secula 13, quo primum in Europam transiit Ordo Carmelitanus, cui aliqui eum adscribunt, sed absque ullo congruæ vetustatis testimonio.

B Cum obierit Maria anno 1577, oportet hæc acta esse sub annum 1532, atque adeo ipsam tunc fuisse annorum 18, quippe notam anno 1514.

CAPUT II.

Suscipit Maria habitum tertii Ordinis, Auctorem in Sacellum Domesticum recipit, misericors, humilis, et mire obediens.

Sic lecto decumbens,

a

oblatus sibi
habitum 3
Ordinis

VII Hunc in modum cum lecto affixa jaceret misella, inter tot cruciatus atque dolores suos, nullum habebat solatium gaudiumque extra Deum, nec ullius alterius rei tenebatur desiderio. Itaque in cubiculo ejus altariolum stabat, instructum devotis imaginibus nonnullis, ita ut oratorium vel ecclesiola potius videretur locus a. Crescebat interim magis ac magis morbus, crescentibus pariter cruciatibus: quare, cum iterum cerneretur in propinquæ mortis discrimen adducta, formidans pater ne de vita excederet, prius quam monacha fieret, quod ei semper sciebat in votis fuisse, in hunc modum locutus ei est: Novi, filia, cujusmodi tuum semper fuerit desiderium status Religiosi: quando igitur adeo infirma es, ut monasterium ingredi nequaquam valeas; vide an velis ut hic ipso in lecto faciam te indui habitu S. Catharinæ Senensis, quem scio tibi semper carum fuisse. C Audit lætissima filia istiusmodi verba, et omnino cupere se respondit mortem, in sacro illo habitu obeundam; nec aliud in votis habere, quam ut posset offerre dilectissimo suo sponso Jesu holocaustum absolutum sui ipsius: Quod desiderium si unquam habui, inquit, nunc etiam ardentius ipsum sentio per Dei gratiam. Nihil cunctatus Pater emit et confici jussit habitum Ordinis; filiaque annuente accersivit R. P. Fr. Vectorium Ordinis S. Dominici ad S. Mariam Novellam: qui sacram Communionem ipsi impertitus, benedixit Habitum: eamque induens, pulcherrimum sermonem instituit, et huic sanctæ desponsationi accommodatum; declarans non esse mentis suæ obligare eam tali actu ad recitationem Officii, non permittentibus id continuis ejus doloribus, præsertim capitis intensissimis, quibus continuo affligebatur.

devotissime
suscipit,

et quasi tria
vota nuncupat.

b

11 Finito deinde anno, fecit ut potuit, Professionem in manus prædicti Patris, non intendens per eandem ringere sub noxa b peccati alienius. Cum autem Pater explicaret eidem substantiam trium votorum, quæ nuncupare Religiosi solent; ipsa, quæ nullam habebat infelicis

hujus mundi notitiam, quæsivit ex eo quid esset votum castitatis. Et respondit Pater, verbis istis aliud non significari, quam nolle sponsum alium habere quam Jesum. Tum subridens illa, Si aliud id non est, inquit, utique hanc voluntatem habui semper, nec unquam virum mortalem desideravi: solum illos amavi et reverita sum, velut Dei creaturas: multo autem magis Sacerdotes, tamquam ejus ministros: et ita etiam nunc omnes amo et revereor. Atque hinc cognoscere licet ingentem animæ illius puritatem, verumque amorem quo complectebatur suum cœlestem Sponsum. Huic autem placuit dilectæ suæ in illa desponsatione talem gratiam facere, ut quæ antea tota velut contracta jacebat in lecto, resumpserit subito tantum virum, quantum sufficiebat, ut non solum de lecto egredi, sed etiam foras prodire posset versus Annuntiatam aliasque ecclesias, sicut pridem desideraverat. Verum intelligens foris tantum peccatorum committi, animo anxia aliquandiu hæsit; quoad usque prædictum desiderium prævaluit, ipsamque foras ad Annuntiatam expulit. Egremente autem illa de domo, implebantur plateæ, populo concurrente ad videndam illam, ac si alter alteri rem indicasset.

tum receptis
divinitus
viribus,

pedes visit
ecclesiam
Annuntiatæ

c

E
et monasteria
varia.

12 Adveniens porro ad Annuntiatam, ibique videns tantam pauperum turbam; commoveri sensit omnia viscera sua, compatiens tam multiplici infelicitati, pro innata sibi erga creaturas universas caritate. Ingressa denique in ecclesiam, per longam satis moram temporis ibidem hæsit, plena jubilo atque letitia, seipsam offerens Deo atque beatissimæ Virgini cœlorum Reginae. Videns deinde quales vires sibi contulisset Dominus, sumptis animis et quasi de adfutura sibi auxilio securâ, progressa est etiam ad visitandas quatuor Sorores suas, in diversis cœnobiiis monachas, videlicet ad S. Salvii, S. Apolloniæ, S. Ursulæ, et S. Claræ; quin etiam accessit ad S. Jacobi de Ripolis, ubi monacham fecerat quamdam suam alumnam. Hinc transivit ad S. Mariæ novellæ cœnobiū, quod totum ei monstratum fuit, deducuntibus ipsam D. Camilla sorore sua cum famulabus nonnullisque Patribus, quo inter P. Vectorsius et P. Fr. Alexander Capoccius fuerunt: cum quibus per hortum tunc amenissimum transiens, alteri nulli rei applicuit animum, quam miscendis cum P. Fr. Alexandro sermonibus circa res divinas. d. Denique adiit loca SS. Juliani et Catherinæ Senensis, eo quod essent Ordinis S. Dominici: atque ea ultima ipsius fuit in hac mortali vita deambulatio e.

p

d

e

VIII Iterum lecto
affixa

frequenti
visentium
concursu
fatigatur.

f

Accedens
etiam ipse
Auctor

13 Non multos postea egit dies, quin iterum lecto affigeretur; gravissimis affecta tormentis, quorum præcipua erant dolor capitis continuus, frequentissima febris, calculi arenarumque cruciatus, pleuritis, et totis artibus diffusum malum, asthuma insuper tam vehemens, ut nunquam auderet remanere absque lumine diu nocturne: tantumque aggravabatur subinde, ut fuerit aliquoties opus extremæ unctionis sacramentum ei ministrare. Sparsa autem per urbem fama quod sic infirmaretur, cœperunt plures ad eam visendam concurrere, tanto numero, ut Rev. Magister Raphael cum P. Alexandro, ad consulendum quieti misere infirmæ, coacti fuerint prohibitionem interponere, ne quis omnino ad illam nisi de sua licentia permitteretur introire. Morabar ego in burgo / Mugelli, quando relatum mihi est de prædicta Reverenda Matre; et consilium sumpsi, illius visitandæ causa proficisci Florentiam. Cumque lectulo ejus assisterem, ubi aderat etiam R. P. Fr. Alexander, dixit ei lenta ac submissa voce: Hic est ille Pater, quem providit Deus adiutorem animæ meæ usque ad mortem, quemadmodum reapse eidem adstiti usque ad felicissimum transitum suum.

Regressus

g A g. Regressus deinde in Burgum prænominatum, licentiam abinde recedendi peti, ac veni habitatum Florentiam; statimque bonam istam Matrem visitavi: quæ, ut erat plenissima caritatis, libenti animo me excepit; non tamen participem me fecit secreti, quod P. Alexandro revelaverat, fortassis præ sua grandi humilitate.

ejus obsequiis se addidit:

h

i

B

ix que ad opera misericordie effusa

obsequentes etiam sibi feles habet:

C

nihil nisi ex obedientia agit,

14 Eodem tempore ex Burgo prædicto venit Florentiam Petrus Villanus, et simul cum D. Goro Sacellano S. Mariæ h de Flore, deliberavit de me introducendo in aliquam ex primariis familiis civitatis. Cumque in ipsa S. Mariæ ecclesia essem, meum super eo negotio consensum requisiverunt: ego vero, licet divini circa me consilii prorsus ignarus, subito tamen negavi me velle. Alia nempe de causa fecerat me Deus venire Florentiam, scilicet ut auxilio essem huic suæ dilectæ; quæ caritate erga me mota, sciensque nullum mihi certum hospitium esse, curavit mihi, a D. Lucretia sorore sua, tunc forte in urbem regressa, dari claves domus ipsius in vicinia, unde quotidie accedebam ad audiendam infirmæ Confessionem, sæpeque ministrandam Eucharistiam, de consensu supradictorum RR. PP. Magistri Raphaelis et Fr. Alexandri: neque multo post transivi, et habitationem meam sumpsi in ipsamet ejus domo, et ibi mansi usque ad beatum ipsius obitum.

15 Pectus dilectæ istius animæ sancta ardebat caritate erga Deum et proximum: et quoniam per signa exteriora cognoscitur affectus interioris propensionis, satagebat quantum poterat, nec ullam cujusquam noverat tribulationem aut afflictionem, cui non curabat subvenire; ipsimet sibi necessaria subtrahens, quin et sanguinem proprium libenter impensura: cumque aliud non posset, rogabat elemosynas, pro dotandis ad monasterium vel conjugium puellis, vel egentibus vestiendis. Hoc autem in opere caritatis, aliquo eorum utebatur, de quorum prompta ad sibi obsequendum voluntate securior erat; atque ut plurimum mihi mandabat coemere quæ necessaria videbantur, seque impendebat ac superimpendebat totam in auxilium aliorum. Igitur pro sui benignissima indole redunabatur ab omnibus, etiam irrationabilibus animabilibus, et quemadmodum sæpe vidimus, ipsamet felis monstrabant signa compassionis in suis malis. Unde contingebat aliquando, ut cum, domesticis in aulam domus aliove digressis, sola esset relicta inter gravissimos cruciatus, ipsæ apud eam remanerent, cibi potusque immemores; et videntes quod nullus ad juvandam ipsam adveniret, ibant et requirebant aliquam ex familiaribus mulieribus, et mordicus per vestes inferiores apprehensam trahabant, quoad intelligeret infirmæ opus esse re quapiam, sibi que ad ejus cubiculum eundum; ubi quandoque reperiebatur tam ægra, ut continuo videretur expiratura. Alias vero eadem bestia deferebant ipsi carnes aliosve cibos k, volente ostendere Domino, quod omnia subjecit sub pedibus ejus, qui omnia ipsius amoris posthabet, quodque obediens imperio suæ sanctissimæ voluntatis, obediens sibi habeat creaturas universas. Ita de tigris, ursis, leonibus, aliisque ferocissimis animalibus legimus, quod in Sanctorum Sanctarumque variarum obsequium mansuetas se velut agnos exhibuerunt, adeo nihil eis noxiæ, ut creatorum quoque rationabilium caritatem ministerii promptitudine superarent. Atque hinc intelligi potest, quantum benedicta ista anima diligeret Creatorem suum.

16 Equidem pro eo quo in domo ejus mansi tempore, testari possum coram Deo et hominibus, quod præ magna sua humilitate nihil unquam volebat præter sanctam obedientiam: semperque dicebat mihi, Pater, si placet tibi, vellem hanc vel

istam caritatem exercere. Quamquam autem ego solebam respondere, Fac quidquid tibi inspiraverit Deus, istæ enim elemosynæ, cum pura intentione fient, semper bene impendentur; tamen si obveniret præsens aliqua necessitas, me forsitan absente, mox ut redieram dicebat mihi, Pater hanc vel istam caritatem feci; quod licet tibi probari sciam, ipsum tamen dico, quia volo omnia facere per sanctam obedientiam: quidquid enim Dominus nobis contulit, cum suis pauperibus commune esse voluit diceas, Quod uni ex minimis meis fecistis mihi fecistis. O Animam benedictam, de qua veraciter dici potest, quod jam inde a ventre matris tuæ sociata fueris virtute caritatis ac misericordiæ, eaque tecum semper crevit; quæ vitam totumque sanguinem libenter erogasses, mente recolens istud Redemptoris, atque penetrans, Quia melius est dare quam accipere. Ideo dicebat, Adeo liberalis Jesus fuit in donando, ut non solum homini largitus sit res omnes creatas, sed præ omnibus seipsum expendit in munus et elemosynam: poteratne vero aliquid amplius aut pretiosius? O si hæc veritas de liberalitate divina, perfecte intelligeretur, a mundo non nisi caritas, amabilitas atque dulcedo inter creaturas inveniretur: nemo auderet, imo nec cogitaret proximo nocere vel in re minima: et hoc cor ipsius eviscerabat.

17 Erat hæc bona Mater, semper, ut ita dicam, in actu sanctæ humilitatis et obedientiæ, et mens ejus diu nocturne meditabatur exemplum harum præstantissimarum duarum virtutum, mundo relicto a sanctissimo Salvatore. Et quia de ipso scriptum reperitur, Erat subditus illis: sanctus vero Paulus ait, Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem; conabatur, quantum sibi possibile erat, ad ejus imitationem se exhibere obedientem, absque contradictione vel minima. Specimen unum, inter multa alia, hoc sit. Cum vice quadam, variis afflicta symptomatis maximisque doloribus, nec locum nec modum inveniret permanendi in lecto propter excessum cruciatuum; miserant domestici ejus et venire rogaverunt R. D. Raphaellem, Rectorem S. Romæ Confessarium ejus. Hic adveniens salutavit eam, cum eademque locutus, post aliquantam exhortationem ipsi impensam, discedens dixit: Soror Maria, audi, quiesce, dataque benedictione abiit. Ipsa vero supra ipsum in quo tunc jacebat latus ita se firmavit, in nullam sese partem commovens a vespera usque in mane, ut facile appareret, quantum in ipsam posse obediendi virtus: quippe quæ ante mandatum istud, æque ac alias sæpe, nunquam potuerat conquiescere. Quod animadvertentes domestici, accersito iterum mane D. Raphaelle, rogaverunt ut ei licentiam daret pro arbitrio se commovendi ac revolvendi: quemadmodum mox incepit facere, ostendens quod solius obedientiæ sanctæ beneficio vincere potuerit omnes illius noctis inquietudines; et consequenter multas sibi coronas acquisiverit. O sancta virtus, quam speriosi sunt fructus tui! vere beatus quicumque te possidet.

ANNOTATA.

a Alexander addit, quod obtinuit facultatem, ut istic cum bona gratia Superiorum dici sibi Missa posset, eaque ad mortem est usa, ut etiam ex subsequentibus patet. Idem Alexander cap. i addit quod solita fuerit, in die Natalis Domini, præsepium super altari, componere, et pro diversitate solennitatum in variis figuris vel reliquiis ipsum ornare.

b Ergo istiusmodi Professio non complectebatur votum absolutum, ne quidem simplex, sed solum habebat vim firmi propositi, externo actu ad Dei honorem indicati.

D
A. AUGUS.
CAMP
EX MS. IT.

E

x
ac ne corpus
quidem in
latus com-
moveret.

quiescere a
Confessario
jussa.

F

c

AUGUS.
CAMPI
EX MS. IT.

A c Annuntiatae ecclesia, Florentiæ celeberrima, a Patribus Servitis tenetur, eisque originem suam debet; de qua, et miraculosa ibi imagine, vide *Gianium in Annalibus sui Ordinis*.

d Ipse Alexander cap. 6 hæc describens, ait, tempus fuisse fructuum, quorum tamen sibi oblatorum gustare nihil voluit, sed solum petiit aliquantulum cicerbitæ, quæ tunc forte inventa non est. Est autem Cicerbita, herba ex Lactucarum genere: Lutoni Græco nunc Senechem vocant.

e Ne die uno omnia hæc loca putem adita, facit Alexander, dicens quod per aliquot menses sic foras ire perrexit; et quidem tam facili gradiens passu, ac si summis damtaxat plantis incederet.

f Idem ait, fuisse D. Augustinum tunc Rectorem Parochiæ Burgi S. Laurentii et hunc ipsum casum narrat. Mugellum Topographica Hetruriæ tabula nusquam ostendit: sed Ferrarius in *Lexico Topographico* docet regnumculam esse inter Apenninum et Arnum quam Særa rigat, et trans hunc notat tabula Burgum S. Laurentii, 14. p. m. Florentia ad Septentrionem. Villonius in *Hist. Florent.* sæpe Mugelli meminit.

g Idque per annos circiter viginti duos, inquit, B Alexander cap. 7, atque adeo res hæc contigit an. 1555.

h Cathedralē ecclesiam, ontea S. Reparatae dictam, anno 1411 hoc nomine appellatam esse ex decreto publico, docet Scipio Admiratus lib. 17.

i Absque hoc Dei ser.o. inquit Alexander, non potuisset ita frequenter usurpare Sacramenta: non enim ei præbebantur a Fratribus plu-quam semel in hebdomade, saltem ordinariæ. Quamquam enim Generalis Magister Ordinis Stephanus Ususmaris (creatus anno 1553 Romæ) dederit mihi licentiam, ut Sor. Mariæ ad ejus beneplacitum ministrarem Sacramenta; tamen quia Conventus noster ejusque domus longo distabant intervallo, et aliis ex causis pluribus, difficulter id fiebat... Quoties tamen ægram visitabam, semper ipsa mihi confitebatur: confessa autem, decussatis ante pectus brachiis, veniam a me humiliter postulabat.

k Idem narrat, quod die quadam, cum domestici mensæ accumberent, in aula satis remota ab indruxæ camera; felis, nemine observante, abstulit grandem caseum, et portavit ad Sor. Mariam; quæ ipsum requirentes inclamans, eum illis exhibuit.

CAPUT III.

C Patientia Mariæ etiam externis vexationibus probata, mira ad afflictos consolandos gratia.

Mirum non est, si Dominus hanc dilectam suam transire voluit per ignem et aquam, affligendo ipsam in anima et corpore, ut deduceret ipsam in refrigerium, plereteretque ipsi coronas immarcescibiles in æterna gloria. Quod si demonis propositum fuit illum prosternere, voluntas Dei erat eandem purgare tamquam aurum in fornace: atque in suo lumine faciebat ipsam et cognoscere et superare quasunque tentationes. Fecit igitur demon quantum potuit ut debellaret Christi sponsam, suscitavitque murmur et famam in populo, quod in ædibus Sororis Mariæ Bagnesiæ fierent synagogæ et conventicula: quamvis ipsa a talibus prorsus alienissima semper fuit, nunquam a se conversationem mandamam excluderet; quemadmodum ego, tum familiariter ipsi usus, certissimo possum affirmare. Eo autem progressa est dicacitas malignantium, ut etiam extra civitatem ejusmodi rumor vagaretur. Cum ergo Avetii esset R. P. Fr. Hieronymus Bartholui, taliaque audiret dici; ipse, qui illi optime afficiebatur, ea

sola causa Florentiam venit, ut certius exploraret omnia; et, numquid veritatis sermonibus istiusmodi subesset, quam cautissime indagaret: quapropter, ad suum S. Marci Conventum hospitio sumpto, curavit quam crebrius posset diversis occasionibus et horis ad ipsam ingredi diebus aliquot continuis, largo temporis spatio apud ipsam commorans. Istis autem transactis, cum nihil videret alicui suspicioni fundandæ idoneum; statuit ipsimet indicare, quod, pro suo ergo eam singulari affectu, Florentiam accurrerit, et quia ejus animæ cupiebat bene. Et scias, inquit, Soror mea, quod ego de te audiui tam multa prorsus ingrata et insulsa dici, ut quietem capere nullam potnerim, quoad ipse coram agnovissem falsa esse quæcumque mihi relata de te, Deoque hac de causa gratias ago. Illa vero, consueta sua cum humilitate et comitate, gratias vicissim ipsi egit, quod sui respectu tantum sumpserit incommodi; seque commendans sanctis ejus orationibus, oravit, ut pergeret animæ suæ curam gerere. Quod ille promittens, et sancta sua benedictione communiens ægram, ulhottabatur porro pergere in casto Dei timore, neque dubitaret quin demon confusus aliquando recederet.

19 Hic tamen sibi non defuit, quin alio quoque modo ipsam tribularet, mediante famula quadam, annos viginti quatuor domi ejus commemorata: quæ erga miseram ægotam perquam ferociter agens, absque ulla ejus reverentia et compassione, multum ei patientiæ materiam subministravit. Si enim quandoque poterat levare se aliquantulum, pedibusque incedere per domum, imperabat ipsi tamquam famulæ suæ, vel ut mancipio. Ut autem ad ejus mentem Sor. Maria exequeretur mandata, divinandum lere erat misellæ, ita aspero erat morosoque ingenio. Res autem eo processit, ut etiam ipsi foras egredienti comportaret ligna et aquam hauriret, aliaque ministeria præpararet, ne domum redux jurgaretur acerbius. Accidit quin etiam vice una, ut corruens misella cum plena hy-dria pedem sili distorqueret, unde longo tempore male habuit. Quod si tantis gravabatur doloribus ut omnino surgere de lecto nequiret, et illa regrediens nihil eorum quæ imperaverat factum inveniret; sus deque vertere velle omnia videbatur, ita universam domum implebat clamoribus, et suæ rabiei spumam eructans instar aspidis aut basilisci, horrorem nutiebat audientibus convitia ejus et maledicta. His si reponere quidpiam audebat misera, vel lenire furorem ejus verbis quaavis dulcibus; magis illa exasperabatur, nec audire omnino loquentem volebat adeo ut nihil aliud remedii esse videnti, opud esset sinere illam quæ vellet dicere; postisque in crucem ante pectus manibus, hoc solum ex ore ejus audiretur, Rogo per Dei amorem ut mihi ignoscas a.

20 Simili cum humilitate et mansuetudine erga omnes secum agentes utebatur, ad eorum corda emollienda pacandaque. Id die quadam experta est mulier, cameram ejus ingressa, cui plurima contulerat beneficia. Cum enim hæc tota astuaret iracundia, contra aliam a qua se lesam existimabat; ipsamque cohortaretur bona Mater offensam remittere, pro Dei amore, tam libenter nostra nobis delicta remittentis; respondit illa; Ain'tu, ut ego ipsi condonem injuriam? velim equidem, si possim cor ejus viventis devorare. Quia autem illa, rogata non sic loqui, sentire se reprehensam videbatur, magisque exandescere; necessarium credidit ægra de lecto surgere, in quo semper vestita jacebat; atque ad pedes ejus media in camera provaluta, de genibus veniam postulare. Quamvis enim nihil ei dixisset nisi dulce ac salutare, volebat tamen hac sui humiliatione verborumque lenitate frangere duritiam

quarum
falsitas
detegitur.

E

Sustinet incu-
tam proterva
imperare
solitam,

F
etiam ægra ac
decumbenti.

a

Aliam alteri
implacabiliter
traham,

humiliter
placet.

Patitur sus-
citat a
dæmone obre-
tationes,

A duritiam iracundi animi, et reparare injuriam Deo factam, quam solam gravissime sentiebat. Experientia autem docuit, quod similibus casibus obvientibus, tantum ex iis doloris et pœnæ soleret haurire, ut dirissima plerumque symptomata consequerentur; tremante non solum lecto ejus, sed cubiculo toto; ipsæque nolæ, ad lectuli tigna appensæ, ex vehementiori illo motu, sonum reddere audirentur. Cum vero homines tantæ duritiei appellabant ad ipsam, consueverat dicere: O Domine mi, quomodo fieri potest ut tantopere offendi te videam, neque cor mihi crepet? potius obsecro Jesu mi, ut mori me facias quam istuc cogar sustinere: quod si ego impedire possim, bene collocatam putarem etiam ipsam vitam; atque ista dicens desperare et præ zelo consumi videbatur.

Dei offensus
gravissime
sentit.

xii Solebat insuper Dominus dilectam hanc suam certis temporibus specialibus visitare, immittendo eidem novos cruciatus: atque ordinario, qualibet sexta feria, per hebdomadam sanctam atque Paschalem tantam, in festo suæ admirabilis Ascensionis, atque in festivitibus Deiparæ Virginis, aliorumque nonnullorum Sanctorum, specialium Patronorum suorum. Quamquam, autem iisdem temporibus quoad

Majoribus
festis magis
crucelatur.

B corpus magis afflicta cernebatur, interius nihilominus corroborabatur; cum dilectus suus illius animæ impertiretur delicias paradisi, corpori vero eundem præberet escam, qua satiabatur ipse in hac mortali vita degens. Quoties ergo solito pejus habere ipsam videbant domestici sui, consueverant dicere, id mirum non esse, quia tale esset tempus, vel talis aut talis appropinquabat solennitas. Ipsa nihilominus, et erat prudens, discreta et humilis, omni modo satagebat abscondere Dei gratias et dona sibi collata; adeo ut qui ipsam penitus non cognosceret, numquam ad ea animum advertisset. Hinc persona quedam, ipsi valde familiaris, dixit: Qui Sororem Mariam ex vultu dijudicaret meliorem ceteris similem putaret: nos autem, qui eam intimius novimus et cum ipsa versamur quotidie, facile intelligimus omne ejus studium ad interna rapi, solumque eo tendere ut Deo placeat quam maxime, nulloque alio respectu daci in actionibus suis.

gratias sibi
collatas oc-
cultat;

22 Rogata subinde salutare monitum aliquod dare, si aderam ego, Patrem, inquebat, interroga: importunius vero instantibus respondebat; Confitere frequenter, et cetera ut Confessarium invenias prudentem ac bonum, qui te doceat orationem instituere dicatque tibi, ut erga Deiparam devote te habeas, dicendo, Maria mater gratiæ: tempus aestimes, neque illud vel occasiones bene agendi de manibus elabi sinas: quam trinitum potes converseris cum hominibus, multa enim conversatio evagari facit animam. Nam si ipsa in solitudine difficile est mentem Deo unire, quomodo id fiet inter tumultus strepitusque mundanos? Proinde noli esse sollicitus ut mundus te cognoscat: beatus enim erit, qui nihil curabit mundanarum rerum; qui autem hoc posset observare, o quantam pacem quietemque obtineret.

rogata, illis
salubriter
consultit,

23 Porro qui non est in aliqua scientia exercitatus, qui poterit alios eam docere? Cum ergo bona Mater nostra, in schola divini Magistri eredita, perfectamque edocta patientiam, eandem tamdiu exercuerit; quid mirum si facile eam quorumque discere volentes doceret? Quoties ergo afflictum aliquem solari volebat, exhortabatur eum omnia Deo committere; semperque oculum mentis intendere in eum, qui numquam desereret sperantes in se suæque bonitati fidentes, ac pro amore suo patienter aliquid sustinentes. Et hæc dicens ita accendebat cor audientis, ut facile appareret per ipsam loqui Jesum, oculis ejus Angelicum in modum rutilantibus potius

xiii
mestos effi-
caciter sola-
tur,

quam humanum. Postea, inquebat, cognoscelis, quam bene feceris totum te resignando in Deum: qui cum sit elementissimus pater tuus, teque amore prosequatur infinito, quomodo tui rationem non haberet? Interea, qui vultum loquentis intuebatur, non poterat non particeps esse lætitiæ, qua tanta puritas redundabat interius. Scio ego, et a quadam seculari persona audiivi sæpius locisque diversis, quod vel solo aspectu illius, ad omnem honestatem modestiam ac puritatem incitari se sentiret; tanquam exinde roboris auxilique spiritualis perciperet, ut non putaret parem se esse reddendis Deo pro tali beneficio gratis *b*.

D
A ALGUS
CANON
EX MS. IT.

24 Si quando, pleuriticis aggravata cruciatibus, plus solito laborabat in formanda voce eique supervenisseturgens quedam exercendæ erga proximum caritatis occasio; videbatur subito restitui sibi; certaue cum gratia ac modestia incipiebat sic loqui, ac si nihil mali preteretur. Atque in hujusmodi sancto colloquio effervescentes toto inflammabatur facie: in quo cum lacteo canlore certans rosarum purpura, faciebat eam videri quasi annorum viginti puellam; ita ut omnes mirarentur, vehementerque ædificarentur, videntes gratiam isti benedictæ animæ divinitus infusam. Considerare hæc solitus Medicus ejus D. Franciscus Rugeri de Aretio, dicebat sapiens; Quoties cum aliis medicis convenio, eisque narro infirmitates adhuc Matris Mariæ, gravissima ejus symptomata, morborumque genera, ac modicum cibum: et inter ea ipsam non consumi dico, sed tam diuturnas infirmitates adhuc loqui ut plena sanitate fruente, obstupescunt illi scilicet; Ast, inquit, non ego, tanto tempore cum ea versatus: dico enim absolute, id esse opus dexteræ Excelsi; et quod Deus ipsam nutriens sustentansque, robur eidem largiatur.

b
etiam cum
præ morbis
fere loquela
cureret

25 Idem Creator, qui hominem ex anima et corpore coagmentavit, utrique sic providit alimentum suum, ut, propter utriusque intrinsecam unionem, aliquando contingat alteram partem ex alterius nutritione participare, conservarique et sustentari; quemadmodum apparuit in S. Maria Magdalena, S. Catharina Senensi, alii-que sexus utriusque Sanctis, secundum æternæ suæ sapientiæ beneplacitum. Accidit ergo etiam huic bonæ Matri, ut cum Medicus inter alia multa eidem præscripsisset sirupos quosdam, valde inane sumendos; illaque, jam diu solita revomere quidquid cibi sumebat, propterea non auderet communicare prius quam istos sumeret, itaque per triduum sacro isto Epulo abstinnisset, cœperit adeo debilitari, ut videretur appropinquare morti. Hoc cum observasset Medicus; Non sic, inquit, volo ut agas, Soror Maria: sed sirupos illos sumes quam tardissime poteris, etiam usque in meridiem dilatos; quando vel tunc adeo modicum comedis, ut dici possis semper esse jejuna. Nos vero id ipsum experti, sapius manifeste comperimus, quod Deus ipsam potius cœlesti illo Pane quam alio cibo quocumque sustentaret.

xiv
Ea havisit
sumpta ma-
gis quam cibo
sustentatur.

26 Voluit quoque Dominus eandem semper occupatam habere pio aliquo exercitio, exteriori vel interiori, præter ordinariæ patientiæ tenorem inter tot mala doloresque. Contigit itaque die quadam, ut ad ipsam visitandam accedens Joannes de Prato, notus ac familiaris suus, deduceret secum hominem afflictissimum multisque vexatum temptationibus, cujus ipsamet facies meram spirabat amaritudinem animi. Cumque illi, salutata Maria, sessum se composuissent supra lectulum, lecto ejus adstantem; animadvertens Soror Maria pauperculi istius afflictionem, cœpit cum solita sibi humilitate atque prudentia pauca verba profari; quæ ille audiens, Vellem, inquit, solus cum sola loqui verba quatuor.

xv
Accidit ad
eam despera-
bundus qui-
dam,

Tum

A AUGUS.
CAMPI
EX MS. IT.
placideque
auditus,

A Tum assurgens Joannes abiit in aniam domus, et D. Camilla soror Mariæ, in camera remanens, ad partem se recepit, sublati secum forficulis, quibus inter suendum utebatur. Quod ille intuens; Recte, inquit fecisti eas auferens: quis enim novit, an iis ipse me occisurus non fuerim, aliud grandemalum patraturus; usque adeo scilicet totum occupaverat tentatio, qua pulsabatur. Sedente ergo illo supra lectulum, ipsa in suo stratu recubans, seque (ut postea retulit) pene solam circumspiciens, facto Crucis signo recolligere sese studoit, eò quod formidaret insolitum aliquid incongruumque audire. Quamquam enim per Dei gratiam habebat simplicitatem columbæ, satis tamen prudentiæ sapientiæque tenebat ad cognoscendas fugiendasque diabolicas insidias: quia nulla curiositate movebatur, ut aliquid ad se non pertinens sciret audiretque: dicere solita. Quod nescit quis, de eo non cogitat. Clausi inquit, ut potui, externos internosque sensus, et fecit me respondere Dens quæ nesciebam nec intelligebam. Panper autem iste cœpit sibi restitui, et veluti a gravi somno experrectus præ júbilo interiori ridere. Hoc animadvertens in cameram redox Joannes, Rides? inquit: at ille, Rideo enimvero, et grandem ridendi causam habeo. Hujusmodi vero casus acciderunt plures: et eportuisset lapideum esse cor, quod ad dulcissimos sermones Mariæ non emollesceret: et tamen non potest verbis explicari ei qui pati non didicerit, quam continenter illa gerneret sub torculari tribulationum, pauperiei, et aliorum incommodorum. Hortabatur omnes ad contemptum mundi, utque se Deo traderent: et hoc tanta cum energia verborum, ut appareret per eam loqui Spiritum sanctum, qui in ejus facie oculisque eam accendebat flammam, qua posset corda se audientium accendere. Intelligebat nempe penitus, quam caro steterint Deo animæ hominum; ideoque tanti faciebat tantumque laborabat pro earum salute, ut exprimi id nulla oratione queat.

men'is recipit
serenitatem

B

ANNOTATA.

a Alexander addit: quod huic famulæ, a familia emigranti prædixit Maria, quidquid ipsi eventurum erat; prout, inquit, vidimus et audivimus paulo post conjugatam, ac deinde mortuam, haud multum lætitiæ in mundo expertam.

b Idem ait: Fr. Hieronymus de Poreta Conversus noster, prima vice qua illuc a me deductus est, asserit mihi maximo suorum solatio et absque fastidio ullomansisse. Imo idem Frater aliique semel ipsi loenti, desiderabant sæpe revisere illam iterumque ejus alloquio perfrui.

C

CAPUT IV.

Prudentia, castitas, sobrietas, et discretio Mariæ; item frequentis Confessionis usus.

XVI
Visita'a a
Magni Ducis
uxore Joanna,

a

Sæpius solebat dicere; Jesu mi, da gratiam ut me servem alienam ab omni creatura, neque curem aut quæram cognosci ab aliquo: tu solus mihi sufficis, tu me cures, te si habuero nihil mihi deerit. Cum autem primo anno venisset Florentiam Sere-nissima Principissa Joanna a, et in die Parasceves post prandium ipsam visitans, mediam circiter horam illi esset collocuta; negari quidem non potest quin ipsam libenter viderit, complacens sibi in bona illius et honorata gratia; sed considerans, quod si eadem continuaret visitationem suam cum tanto virorum ac mulierum comitatu, causare ipsi posset aliquam distractionem; quamvis illam fuerit multa

cum amoris demonstratione allocuta, nihilominus dixit; Jesu mi, da mihi hanc gratiam, ut ipsi numquam veniat desiderium huc revertendi. Obtinuit autem piæ orationis effectum; quamvis sæpe redierit timor, ac singulariter vice quadam, cum præcurrens lancearius unus nuntiavit Principissam venire; sed superveniente quodam impedimento non est reversa, et ipsa tenuit quam desideraverat quietem et pacem.

28 Anno MDLXVIII diei Junii tam copiosus imber decidit, ut vehementer metueretur exundatio fluminis: nam adhuc in memoria hominum versabatur, quod anno MDLXVI factum erat in Vigilia sanctæ Crucis, quando diluvium ingens toti Florentinæ civitati attulit damnum inæstimabile. Ipsa ergo, ardenti caritate impulsæ, preces supplicationesque continuabat, cum lacrymis dicens; O Jesu mi, ne quæso respicias peccata nostra: quod si omnino decretum est nobis istiusmodi plagam immittere, sit ea saltem ad correctionem, ut animæ, incomparabili pretio sanguinis tui redemptæ, non pereant: hoc enim unice et super omnia desiderabat. et in cunctis occasionibus demonstrabat viscera plena caritatis versus Deum et proximum.

29 Inter alios Medicos unus fuit, natione (ut puto) Francus, qui ipsam visens: et mala, quæ patiebatur gravissima considerans, dixit, O misella multum pateris: nam præter agnitudines alias, nervorum spasmo et asthmate laboras; magnoque ac præsentis Dei auxilio tibi opus est, ut ea valeas tolerare; et ipsam qua potuit ad patientiam animavit. Quod autem asthma attinet, ejus causa non poterat manere absque lumine: si vero contingebat noctu lucerum extingui, oportebat confestim eam reacendi; videbatur enim mox expiratura. Toto agnitudinis tempore plurimum passa est per pharmaca et remedia, ex mandato Medici adhibita, puta plurium generum balnea, oleagina, vinacea, aliaque similia, nata movere compassionem intuentium b. Comque subinde ipsi diceretur; Viden, misella, quantis in tormentis sis? compatiar equidem tibi, etc; respondebat illa; Nam quid vultis ut faciam? Oportet obedire, et habere patientiam cum Dei auxilio, in cujus sanctissimum beneplacitum totam me resigno. Subinde vero dicebat; O Jesu mi, releva me aliquantulum per tuam misericordiam, si placeat, et per merita sanctissimæ Matris vestræ atque omnium Sanctorum paradisi; non autem propter merita mea, quæ nulla bona habere me scio, sed mala dumtaxat. Quod si necdum satis dolorum patior, amplius adde: sed auge patientiam, ut ne te offendam. Et in his tantæ admirationi erat omnibus simul atque ædificationi, ut Medicus diceret: Quando habeo visitandos ægros qui dies numerant, dico illis, Recogitate infirmam Sororem Mariam Bagnesiæ, tot jam annis atque inter tot dolores affixam lecto, et servantem nihilominus patientiæ suam, proponens ipsam omnibus in exemplum.

30 Solebat hæc anima sancta, castæ virginitatis amore accensa, sæpe dicere: O Jesu mi! quantum tibi complacuisti in odore hujus sanctæ virginitatis; qui ut majorem decorem ei adderes, ipsamque redderes magis gratiosam, eandem tibi elegisti, virginalem statum assumens, et ex virgine nascens, simulque omnis perfectionis complementum cum eo titulo suscipiens. Ea propter, Jesu mi, non possum tibi satis dignas laudes, nec congruas reddere gratiarum actiones, quod mihi inspiraveris ut talem statum amplecterer: concede mihi ut eundem conservem: quod si possem efficere, ut universæ creaturæ cognoscerent eminentiam perfectionis ejus, sicut ego per gratiam tuam cognosco et intelligo, quanto studio eundem requirerent eligerentque!

Hæc

D
impetrat ne
serpens ea
redeat.

Inundationem
formidatam
precando
avertit.

E
XVIII
Multiplices
simul morbos
tolerat,

b

tota in Dei
beneplacitum
resignata.

F

XIX
Castitatem
maximi facit,

et alios ad
ejus amorem
provocat.

A Hæc autem tanto cum affectu pronuntiabat, ut ipso in vultu ejus resplendere videretur sancta virginitas : neque tantum appropinquando eidem, fragrantia odoris sui; sed intuenso etiam ipsius purissimos ac rutilantissimos oculos, agnosceres ipsam puritatem, sedem sibi in illis domiciliumque fixisse. Omnes enim provocabat ad amorem puritatis; nec defuit qui diceret, quod quisquis vel eam aspiciebat, vel propius ipsi accedebat, sentiebat accendi in se desiderium virtutis istius, quam illa tanti se facere demonstrabat, et æternæ bonitati acceptam esse decebat c.

xx
Cibo parcis-
simo et quasi
nullo utitur.

31 Diei etiam potest, quod tota venerandæ hujus ac bonæ Matris vita, jugis fuerit Quadragesima: nec unquam potuisses vere dicere, Prandit aut coenavit Soror Maria. Res quantulacumque ei sufficiebat; neque cibi ejus quantitas eo pertingebat, ut vel uni aviculæ nutriendæ quodammodo censeri posset satis fore. Duce buccellæ panis, et una alterave adhuc viridis uva, cum modicissimo potu, tota ejus refectio erant : subinde etiam bono temporis spatio aliud non masticabat quam quatuor cappares, acinos, aut pomi grana, necdum matura, quæ ipsi præparabantur, ut saltem aliquid manducare videretur.

in coque
multum se
mortificat,

B Cum autem ipsi diceretur, Oportet omnino, Soror Maria, ut tantillum comedas; gratiose respondebat; Videtis, ut minutie quælibet mihi sufficiant. Etenim affixa lecto et parum admodum dormiens, digerere nequirem si plusculum comederem, mihi que nocerem. Verosimile est tamen quod etiam in hoc mortificare se studeret; cum enim solam esse se crederet, sæpe audiebatur seipsam sic alloquens; O gulosula, gulosula; tu quidem hoc vel illud cuperes habere, sed non habebis : itaque contingebat, ut quando Soror ejus ipsi vellet aliquid diligentius conditum apparare; semper id, sic permittente Deo, vel adustum vel semicrudum inveniretur; adeo ut, sicut illa dicebat, cogeretur vel invita mortificare se; quando autem accidebat quidpiam bene conditum inferri, subeunte mox nausea illud recusabat. Voluit quidem Deus, ut in modico illo cibo variaret sæpe; semper tamen quidquid id erat, exigui nutrimenti ac pretii censebatur; puta acetosæ herbulæ, cappares, olivæ, ac similes reculæ, quæ subinde ipsi sapere videbantur, alias autem nec visui quidem tolerabiles esse d. Quandoque ei dicebatur, Si vestro essem loco, conarer et experirer comedere quidlibet, ut me sustentarem; manduca quidquid potes; respondebat illa, Nolo tentare Deum, mihi que ultro nocere : si porro aliquid mihi sinistri eveniat, saltem carebo remorsu conscientie, quasi causam ipsa dederim. Vultisne ut experimenti causa mihi met noceam? quid autem si tunc deficeret me patientia? Vos videretis quomodo mala vestra feratis; mihi siquid sinistri accidat; auxilio erit Deus; sed nolo ipsa illud mihi accersere, ne peccem. Itaque licet mortificationem amaret, adjungebat tamen mortificationi prudentiam, ne Deum offenderet, volens se quantum posset, divino beneplacito conformare.

discrete
tamen.

C

xxi
Solatur mas-
tos,

32 Dulcis adeo atque benigna, quin etiam ex natura tam hilaris erat, ut vultu semper in risum composito appareret, nec ferre posset si quis melancolicus conspiceretur aut conturbatus; dicebatque, Veni huc ad me : quid est tibi? noli sic esse. Trado te Jesu, qui est vera lætitia, venietque in cor tuum, teque faciet jubulare. Cogita tantisper Paradisum, si velis abigere mœrorem omnem : nec dubita, quin tædia laboresque et ærumne quæcumque finem sint accepturæ. An putas quod semper mansura sim in hoc lecto? Nequaquam. Si enim hic patimur, habebimus præmium in cœlo multiplicatum, et nulla ætate finiendum. Quapropter committo

Maji T. VI

teipsum Deo, absque ambiguitate, absque formidine. Atque hæc dicebat tanta cum efficacia, ut corda audientium penetraret, et omnes confortaret ac solaretur.

33 Sacramentalem Confessionem iterabat quotidie, et aliquando pluries prout sibi crebatur expedire, et facultas a Domino ad id præbebatur : si autem subinde, causa alienius caritatis vel alio respectu, non posset eam facere, etiam dies continuos aliquot absque illa transigebat, tempori se adaptans; bonum vero accipiens de manu Domini, cum offerebatur occasio, ad quod per Dei gratiam semper prompta inveniebatur et voluntaria. Dum ergo videbat opportunitatem temporis et Confessarii, recurrebat mox intra se; et interiorum animæ statum circumspicens, semper mentis oculum in hoc fixum habebat, ut Confessionis faciendæ causa nulli quidquam crearet incommodi, puta cum aliquid in camera sua faciendum erat, vel eo quantocius inferendum; promptior ipsa tolerare incommodum, quam cuiquam facere. Subinde autem dicebat : Præstolemur nonnihil, cum scilicet videbatur ei, quod expectabat aliquis vel pulsabat ad ostium. Quod si res ipsam non attinebat, neque ab ea responsum expectabatur, intendebat animum Confessionis parandæ : sin autem responsum exigeret caritas vel utilitas aliqua proximi, nihil illud cunctabatur reddere cuicumque petenti. Nec enim in hoc erat ullo modo scrupulosa; sed occasiones omnes apprehendebat oblata, secundum Domini sui sanctissimum beneplacitum. Dicebat enim; Bonum est Confessio, et istud etiam bonum quoddam est; una caritas non corrumpit alteram; expectabo in vesperam, vel usque dum commoditatem confitendi Deus dederit : quia et coeptam Confessionem interrompebat facile, cum res id postulabat.

34 Faciens deinde Confessionem, si ego, id de quo se accusabat considerans, interloquerer ac dicerem : Scio quomodo te habeas, tu per Dei gratiam nullam in eo culpam sustines; respondebat illa; O si talis essem, qualis deberem, non sic ageretur! Ego opus habeo misericordiam a Deo postulare meæque exiguæ caritati imputare culpam, quia pro ista persona non oravi sicuti debebam. Tum prosequeretur usque ad finem humilem ac devotam formulam Confessionis suæ, dicebatque mihi, Tu, qui mihi adstas et vides fere omni hora diei, si quando in aliquo deliquisse me notaveris, dicito id mihi per Dei amorem; concludebat autem his vel similibus verbis; In istis aliisque rebus si quomodo offendi Deum, vel animam meam, aut proximum meum, dico culpam meam; quodque ea ipsa quæ confiteor peccata, non confitear cum eo dolore penitentis animi quo debuissen, propter exiguum amorem quem fero Jesu meo. Expleta sic Confessione, præparabat se ad audiendam Missam; tum eandem audiebat cum maxima devotione ardentique suscipiendæ Communionis desiderio; quam suscipiebat, uti dictum est, quotidie mane.

ANNOTATA.

a Joanna, Ferdinandi Austriaci Imperatoris filia, Francisco Magno Duci nupta an. 1565.

b Alexander cap. 10 ait : Interrogabat illa sæpius, Debeone huic meo corpori tot medicinas adhibere? Cui respondebam, debere: quia Deus medicinas ordinavit ad nostras necessitates.

c Idem cap. 9 Contigit aliquando, inquit, ut persona quædam conditionis non vulgaris, vultum ipsius dum in ecstasi esset pulcherrimum, manu contingeret : quod postea intelligens acerbissime tulit; alioqui in iis quæ miseram carnem attinent tam

D
A. AUGUST.
CAMP
EX MS. IT.

xxii
Frequentius
confiteri
solita,

non tamen
scrupulose ad
id importuna,

E

hum ille de
levi-simis
quibusque na-
vis se accusat.

F

A. AUGUS.
CAMPI
EX MS. IT.

A innocens, quam duorum vel trium annorum infantula.

d *Ibidem præmittitur*; quod plurimum ciborum, etiam extra domum in platea existentium, odore cruciatur: itaque accidisse, cum quidam aforis cucumerem manducarent: inde enim graviter cruciatam fuisse.

CAPUT V.

Tentationes toleratæ, ecstases occultatæ, mala aversa a proximis.

xxiii
*Tentatur a
dæmone,
quasi morbi
sui imaginarii
sint,*

Ad longas infirmitates doloresque gravissimos, et symptomata quæ continuo patiebatur, accedebant variae tentationes a dæmone; ita ut diceret: Videte, quomodo diabolus, in ipso urgentissimorum cruciatuum æstu, maxime et supra modum me tentet; persuadere mihi volens, nullum esse malum meum sed meram fictionem, quodque faciam sicut hypocritæ, fingentes unum pro altero: atque hac ratione multo magis affligor, quam ipsa infirmitate: etenim video me revera ægrotare. Quando autem ipsi dicebam, Tu non deberes illi credere; respondebat: Scio quod non debeam illi credere; sed putas quod hoc me non affligat? Medico autem dicebat, Credin', me revera habere male? et ipse respondebat; Enimvero, credo; et tu credas mihi, quod vere et valde male babeas; cum autem ejusmodi cogitatio mentem tuam pulsabit, scito tunc vel maxime ægram te esse. Sed iste noster adversarius diabolus, ut affligat te, vellet tibi contrarium persuadere. Ego quoque sæpius ipsam interrogabam, dicens; Et nunc quomodo habere te sentis? an bene? Et illa, Nequaquam, Pater: grave enim malum sentio, idemque etiam judicat medicus. Cum autem in majoribus suis doloribus esset, eamque vellemus solari, dicebamus illi: Nunc profecto male babes; et illa, Scio quod male habeam, et benedico Deum, et semper volo benedicere: quando autem cessat illa teutatio supervenit mihi alia, et nunquam non aliquod os rodendum objicitur: sæpius autem mihi dæmum dicit, quod insidear ab aliquo maligno spiritu: et licet id non credam, vexat tamen me: et quando te rogabam, ut me in hac vel illa parte signares, quamquam istic revera pœnam aut dolorem sentiebam, tamen id rogabam propterea. Det mihi Deus gratiam, ut non possidear a dæmone in anima, et hoc mihi satis est.

aut ipsa energumena:

quod et aliis erronee persuadetur.

36 Quodam retro tempore, aliis etiam dæmon persuaserat, Sororem Mariam a spiritu nequam insideri. Quapropter R. D. Raphael, tunc ejus Confessarius, volens rem certius explorare, et illorum errorem confutare; rem contulit cum adm. Rev. Patre N. Gubernatore Sanctimonialium, a Crucula nominatarum, rogans ut secom ipsam dignaretur visere: quod is libenter annuens, assumpsit occulto Reliquias aliquas: dicebat enim, Si energumena est Soror Maria, statim Spiritus sentiet quid feram, seque manifestabit. Pariter ergo ingressi sunt in cameram decumbentis, et prædictus Rev. Pater eandem salutans, non parum temporis impendit miscendis cum ea sermonibus spiritualibus; data autem benedictione digrediens, atque ad D. Raphaellem se convertens; Utinam, inquit, multæ sic energumene essent! mihi enim videtur Angelus e paradiso esse: atque ita remansit tentator confusus.

De se ipsa humillime sentit.

a

37 Nihilominus semper aliquid novæ crucis experiebatur, facta modo cæca, modo surda, modo in alio quopiam suorum sensuum afflicta, prout placebat suo amantissimo et dilectissimo Sponso a; dicebatque, Orate Deum ut mihi conferat donum patien-

tiae: graviora enim mereor propter peccata mea D Scio tamen quod dulcis Jesus meus non velit me confundere. Numquid non ita est, Jesu mi? Noli me derelinquere, obsecro, Domine. Nos autem, videntes ipsam in tantis angustiis, dicebamus ei aliquando, O Soror Maria, quam multa mala pateris? Sed illa magno cum spiritus fervore respondebat: Quæ ego facio, mala sunt; non quæ facit Jesus, verum ac summum bonum: nam quod oculis nostris videtur malum, quando ipsum Jesus facit semper est bonum: eumque ipsum agere sinimus, novit intentum a se bonum inde educere. Orate eum, ut det mihi gratiam, ut permittam ipsum semper de me facere suam sanctam voluntatem, nec impediam vel corrumpam opus ejus; et quamquam ipsum dæmonum possim mihi imputare, hoc idem tamen mihi bonum est, nisi quatenus est a me. Atque hæc tam humilis sui cognitio, animo ejus perquam profunde infixæ hærebat; cum ipsa se miserrimam esse agnosceret, et quidquid haberet boni sibi venire a manu Dei, cui semper agebat gratias et benedicebat.

38 Non solum autem timebat offendere Deum, sed etiam ne aliæ quæcumque creaturæ ipsum offenderent. Quare, quotiescumque videbat vel audiebat aliquem defectum alterius, satagebat eum suis sanctis orationibus reparare, et quandoque dicebat, Qui fieri potest, ut homines tam inconsiderate vivant, et absque timore Dei? Cum vero volebat inducere aliquem et exhortari, ad vitam ex Dei timore agenda; ne occasionem daret malo graviori; ipsam se proponebat in exemplum, atque dicebat: Vide quam vellem semper habere Dei timorem præ oculis; qui enim eum sic habet, cavet peccare. Equidem fateor me illum non habere, aut si habeam, non habeo nisi superficietenus: qui autem non timet Deum, obliviscitur illius: et qui obliviscitur ejus, vide quomodo cum eo agatur. Atque hoc dicens, ostendebat quamdam sententiam S. Augustini, quam sibi fecerat litteris majoribus scribi, ad latos cujusdam Mortis, sibi curatæ a P. Fr. Alexandro. Erat autem hæc sententia, Percutitur peccator propter peccatum suum, ut moriens obliviscatur sui ipsius, qui vivens oblitus fuit Dei. Ideoque subiungebat, Si ego obliviscar Dei dum vivo, considera quid mihi mortuæ futurum sit. Atque hac dexteritate et prudentia conabatur inducere homines ad vivendum cum sancto isto Dei timore, quamvis præ sua grandi humilitate diceret, etiam se illo carere.

xxiv
*Deum timens,
aliis eundem
timorem in-
culcat,*
E

39 Volens autem Dominus eundem timorem magis magisque in ea perficere, permittebat aliquando ipsum tanta cum vehementia sensus interni irruere in ejus mentem, ut se omni bono indignam reputaret; adeoque volentes eam nonnihil confortare, dicebamus aliquando; Nisi tu recordereris Dei, non te ea causa tantopere affligeres. Verum quidem est talem te non esse qualis deberes; non tamen ideo debes despondere animum, sed confidere in ejus misericordia et gratia. Ipsa vero respondebat: Volo semper in ipsum sperare, meque committere ipsius dulci misericordiae; licet intelligam me promereri infernos mille. Doleo quod non ariem eum, sicut deberem et sicut possem; eo quod infinite bonus cum sit, infinitum amorem mereatur. Ast nemo est qui huc possit pertingere, solus ipse infinitatem amoris possidet: et, si ego aliquando grandi illo timore percellar, videor non aliter posse affici, considerando istam infinitatem. Attamen, ecce me: fiat sanctissima voluntas sua: totam me in ejus manus resigno.

in ipsum tamen fiduciam collocat.

40 Cum grandis quædam inimicitia exorta esset inter duos juvenes notos suos, ambos studiosos; eoque res perducta, instigante dæmone infernali, discordiarum satore, ut unus alteri necem machinaretur; contigit

xxv
*Duorum
juvenum
odio inter-
neclino com-
mota,*

A contigit eorum unum studii causa proficisci Pisas. Hoc alter intelligens, etiam ipse in viam se dedit cum amico quodam, ea intentione ut inimicum occideret. Verum placuit Deo ut ipsi consilium istud pessimum non succederet; sed expectabat ad pœnitentiam eum, qui nihilominus perseverabat in ista obdurata mente. Periculo autem ad consanguineorum utrimque notitiam perlato, quamvis multi operam interponerent suam ad ipsos reconciliandos, nemo tamen proficere quidquam in negotio potuit; volente Deo manifestare, quod non sit fiducia repōnenda in humana potentia aut sapientia, sibi que ad intentum consequendum sufficere misellam unam ægram. Hæc enim intelligens grande juvenum istorum discrimen, ut erat plena compassionis, vehementer indoluit; eoque vehementius, quod utrumque a teneris cognovisset. Itaque magno cum fervore ad orationem se convertit, Deum obsecrans, ut odium atque discordiam illam converteret in amorem et caritatem. Placuit vero divinæ Majestati exaudire preces suæ dilectæ; et illorum unum usque adeo emollivit, ut omnino decerneret reconciliari cum inimico; ad quod obtinendum nullius mediatione visus sibi est certius uti posse, quam Matris Sororis Mariæ, cuius nimiam bonitatem et caritatem compertam habebat.

B

41 Venit igitur ad illam, et salutatæ aperuit intentionem suam; narrans quomodo sibi Deus tetigerit cor, ipsamque volebat mediatricem huius boni operis; nec enim in hunc modum diutius vivere se posse. Itaque, magno cum gaudio jubiloque, mihi tum forte præsentī mandavit, ut alterum ipsius nomine ad se accerserem, non indicando quid eum vellet. Ivi ego, nec nihil difficultatis reperi, propterea quod ipsum invenirem in consortio plurium adolescentium: Deo nihilominus adjuvante, perduxi hominem quo volebam. Ipse vero ingressus in cameram, et conspiciens ibi quem suum maximum credebatur inimicum (nec enim adhuc vocem et inspirationem divinam audierat) nonnihil indignationis rancorisque erga eum monstravit. Tandem tamen Spiritus sanctus, per os bonæ Matris, tam efficaciter peroravit, ut ambo instar agnorum sint mansuefacti. Quamvis enim difficiliorem se præberet alter, emolliebat tamen illum paulatim, ostendendo ei periculum grande corporis et animæ cui implicabatur. Atque ita demum in mutuum amplexum euntes, tamquam amantissimi fratres, vicissim sibi condonavērunt injuriam: omnique sublata discordia, ipso in loco, ad majus robur reconciliationi dandum, instrumentum factæ pacis scribi voluerunt signaveruntque, tradito unicuique ipsorum exemplo: et ambo leti hilaresque, sumpta recedendi licentia, pariter egressi sunt: pro quo tam insperato successu gratias referendæ Deo sunt, dignato exaudire preces huius suæ dilectæ.

C

42 Volens bona Mater vitare omnes insidias diaboli seque servare in sancta humilitate, conabatur omni modo abscondere gratias illustrationesque interiores divinitus sibi impertitas, maxime cum videret quanta esset curiositas hominum. Inter alia evenit, ut ad ipsam visitandam ex improvviso veniret quædam Comitissa de Balneo, cum magno utriusque sexus comitatu: quæ statim atque ingressa in cameram est, interrogavit num videret, et videndi facultate uteretur. Cui illa, quasi non intellexisset, nihil respondit, et paucissimis usa verbis ipsam dimisit. Quia autem consuevernt, post diutius toleratos dolores ac tribulationes, linqui animo et syncopen pati; eodem utebatur medio ad occultandas ecstases suas. Verumtamen efficere non poterat, ne illi jugiter assistentes notarem, quid inter unum et alterum ejus statum interesset. Quando enim non

patiebatur deliquium, semper se convertebat in dexterum latus versus murum; et facies ejus rubicunda tota inflammabatur instar Seraphini: quando autem decidebat in syncopen, non poterat tanta cautela uti, quin modo in unum, modo in aliud latus se volutaret, vultuque pallescens semimortua apparet. Veniens autem medicus, et audiens quod esset in deliquio, respondebat; Præstolemur tantisper donec redeat ad se. Cum vero notabat aliud quam deliquium esse, ut erat ingenio hilari, solebat dicere: Qualis hæc infirma est? videtur mihi juvenula annorum quindecim; pinguiscula, rubicunda, et vernans instar rosæ. Ipsa autem dicente, Vides quomodo me habeam; respondebat ille: Scio quia male habes, tam dando quam servando. Denique in actionibus ejus omnibus elucebat maxima prudentia, quemadmodum famulos suos Dominus voluit inveniri prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbas, quæ verba sæpe in ore illius versabantur. In eo statu, ut servaret sese quantum poterat, intendebat exercitio sanctæ orationis, præsertim mentalis: tantumque ei assueverat, ut omni pene hora ac momento inveniretur spiritu in Deum elevato. Quandoque vero, cum superveniens interrogarem dicendo, Heus! Ecquid agis? gratiose respondebat, Audio te, et bene mihi est: nec quidquam turbabatur.

43 Intelligens aliquando duos juvenes Florentinos in carcere teneri, capitis damnatos; ad sanctas orationes se convertit, orando Deum, ut animabus eorum præstaret auxilium; quin et corpora, si placeret, eximeret periculo; tantumque inflammata est ejus caritas, ut dicere inceperit: Domine mi, quid verat quo minus e lecto hoc egrediar, accedamque Magnum Ducem? Quare non vado, et advoluta ejus pedibus gratiam hanc peto, ut mihi caput abscindi faciat, quæ tandem ad nihilum utilis sum; ipsos autem sinat vivere, qui sunt juvenes, atque idonei ad multum boni præstandum, maxime cum jam debeant didicisse vitam vere Christianam ducere. Neque sola ista vice, sed multis etiam aliis venit in cogitationes istiusmodi; adeo ut audeam dicere, miraculo pene factum esse, quod non exierit de lecto ecurreritque ad Palatium. Talibus autem in occasionibus dicebat: Quid mihi curandum est hoc corpusculum? O Deus meus! vellem non offenderis, quia id non mereris: et scio quod velles, ut creaturæ tuæ invicem se non læderent: quapropter oro, defende teipsum, auferendo voluntatem malefaciendi a cunctis hominibus. Cui non omnes, Domine, delectamur faciendo bene? aut quid prodest creaturis si invicem sibi noceant? Volo currere per plateas et instar vesanæ clamare, Quid agitis; quid hoc est rei, quod malitis male quam bene agere? Quamquam autem id nequibat corporaliter facere sic impedita; non poterat tamen retineri cor et voluntas ejus; quo minus mente discurrens per plateas cœlestis Hierusalem, clamaret in sanctis orationibus, et misericordiam peteret a sanctissima Trinitate, pro tot miseris animabus. Subinde etiam audiebatur dicere: Voluit esse Christiani absque Christo, et spirituales absque spiritu: quod fieri non potest. Sancta ergo caritas tenebat illam jugiter intentam orationi ferventi, tanto securius, quanto certius noverat in ea senullatenus posse impediri.

ANNOTATA.

a Sæpe mihi dicebat, inquit *Alexand. cap. 9*, Pater, habeo canem, qui me intus corrodit. O quot canes dilaniant viscera mea! Sentio plures novaculas in corpore meo. Dicam autem vero et coram Deo, quia multum confundebar, hæc audiens, dicebamque

D
A AUGUS.
CAMPI
EX MS. IT.

quas tamen
domestici a
deliquis
discernebant
facile.

E

XXVII
Duobus ad
mortem
damnalis
compatiens,

F
heroicæ caritatis
actus
exercet.

post fusas
ad Deum
preces,

ab eorum
uno conve-
nitur ultro,

et accersitum
alterum ipsa
reconciliat.

XXVI
Studiosè
occultat
immissas sibi
ecstases,

A bamque intra meipsum : Quid de te erit, quando hæc virguncula, expers peccati, sic cruciatur?

A. AUGES.
CAMPI
EX MS. IT.

CAPUT VI.

Extremi morbi, actus, et obitus Mariæ.

Diu ante mortem dixerat, Considerate, quod dies mihi annus sit, donec claudantur mihi partes supernæ et inferiores *a* : nec enim alia morte moritura sum. Et hoc etiam reapse completum vidimus. Qui nutem ad singula ejus verba diligenter animum advertisset, intellexisset quod Deus identidem eidem demonstrabat, non solum venturorum sibi malorum symptomata; sed etiam alia multa, quæ variis occasionibus ipsi aut aliis erant ventura. Verum Deo id permittente, ut plurimum nemo ei attendebat. Cum vero dicenti, Videbitis hoc vel illud malum mihi accessurum, respondebat aliquis, Plus quam satis malorum tibi est, ut alia non debeas expectare : dicebat : Eia, videte num ita futurum non sit : semperque eveniebat ut prædixerat. Eo autem miseriarum pervenit, propter continua novaque accidentia, ut quasi nihil jam amplius posset comedere, unde plus solito deficiebat : quia modicissimum istud quod introsomebat, maximam ei pariebat afflictionem et pœnam, ita ut omnibus ipsam videntibus commiserationem moveret. Quando autem se disponebat ad sumendum quidpiam, vel de cibo loquebatur; videbatur quasi ad mortem duci, dicens, Ecce iterum, ecce tormentum meum : totam tamense remittebat in Dei voluntatem, per quam solummodo sibi relicta erat facultas sumendi pauxillum vini albi, nam rubelli nec odorem quidem poterat ferre.

45 Nec fere unquam res ei sapiebat ut erant; quemadmodum apparebat in vino, cujus cum pauxillum libasset, bonumque judicasset; paulo post ipsum sibi videbatur alium omnino gustum præbere, dicebatque; Hoc vero a meipsa, non a vino est; idque ferebat maxima cum patientia, cuicumque se casui accommodans, etiamsi acidum ipsi porrigebatur. Plus enim quam semel accidit, ut qui hausturus vinum iverat, commutaret inadvertenter flasconem. Sentiens autem acidum esse, dicebat; Fortassis ex alio vasculo prompseris, jubebatque gustari ab aliis, ut cognosceret, utrum in suo palato vitium illud esset: itaque veritas intelligebatur. Cum vero tale quid accidebat, immensum ei causabat cruciatum, et satis diuturnum; adeo ut aliquando dissoluta tota, non posset vel ad momentum quiescere: et in maximis illis doloribus dicebat, O Jesu mi! Jesu mi! adjuva me, miserere mei, quamvis indignæ et immerentis. O Virgo Sanctissima, præsta mihi sanctum auxilium tuum; itaque se commendans invocabat omnes Sanctos Angelos Hominesque paradisi. Sed quamquam amantissimus Sponsus suus permittebat ipsam sic affligi et cruciari in corpore, tantam tamen infundebat animæ ejus dulcedinem, ut etiam exterius appareret lætitia in vultu ejus quasi Angelico, propter perfectissimam cum voluntate divina conformitatem.

46 Et fuerat quidem omnis vita hujus sanctæ ac beatæ Matris, continua una crux ac passio: magis tamen sub extremum voluit eam Dominus sibi crucifixo uniri ac conformari. Itaque die iv Maji anno M^{ULXXXVII} ingravata usque eo mala sunt, ut die ac nocte nullam partem capere quietis posset. Die autem ix, sicut prædixerat, clausæ sunt ei partes corporis inferiores, mansitque ad xvi usque diem quod urinam reddere nullam posset *b*; ipsa vero die xvi, quæ fuit festum Ascensionis *c* Dominicæ, modicum lotii lecit, idque ei duravit usque ad Dominicam

sequentem. Ipsa vero, quæ maximo cum desiderio optabat ut placeret Domino associare ipsam suo in cælum triumpho, dicebat; O Domine, ergone abeundum mihi est retro? equidem venissem libenter. Postea ad eandem indispositionem regressa, ab ipsa Dominica die usque ad tertiam feriam Pentecostalem, perstitit, ita ut rursus urinare nequiret, conclusis penitus lumbis atque lateribus; unde assurgentes sursum vapores fecerunt ei gulam sic intumescere, ut glutire nihil posset absque summa difficultate. In die tamen S. Zenobii, quæ fuit Vigilia *d* Pentecostes, cum mane ei dixissem Missam et Eucharistiam præbuissem; allati sunt panicelli quidam benedicti; unde acceptam nicam unam cum vino albo sumpsit, neque postea aliquid amplius degustavit, quia magis magisque inflabatur ei gula: quod tamen non impedivit, quo minus et sequenti die, et etiam feria secunda, per Dei gratiam communicaret. Ast feria tertia, licet ei Missam dixerim, Communionem tamen dare non potui: cum sic constrictum ei esset guttur, ut vix modicum stillati, in pennula sibi admotum, sugendo attrahere valeret.

47 Videntes ergo bonam Matrem multum deficere et malum aggravari, ivimus ad Rev. Dominum Parochum *e* S. Romæ, petituri licentiam ad ministrandam ei extremam unctionem; quam adeptus, et inveniens apud illam P. Fr. Alexandrum, rogavi eum ut ipse hoc officium præstare vellet, quemadmodum fecit *f* legens postea Commendationes animæ, Passionem Domini, aliasque devotas orationes. Præparaverat autem ipsa se maxima cum devotione ad suscipiendum istud sanctum Sacramentum: post quod eramus ibi Sacerdotes quinque, et omnes ei legimus Passionem: sub qua ipsa, interius occupata oculis sæpe tollebat in cælum, et suspirando dicebat; O Jesu mi! Jesu mi! atque in iterando crebrius melliflno isto nomine, affectuoso gestu movebat caput. Eodem tempore, cum natus esset Magno Duci filius *g* Franciscus, magnus per totam civitatem erat fragor strepitusque tormentorum muralium, tympanorum, tubarum, et campanarum, præcipue ex palatio: quæ licet alias maximam ipsi creare solebant molestiam, eo quod aures ei tota nocte inde tinnirent; tunc tamen nihil visa est curare, nulli alteri rei intendens animum, quam ut mentem amantissimo Sponso suo junctam teneret, pararetque ad transitum mox faciendum cum eodem, in æternum fruendo: solum audiebantur nonnulli gemitus, ex imo cordis procedentes, qui etiam petras disrumpere potuissent.

48 Tunc videre erat inter angustias illas summas, quas ei constrictio gutturis afferebat, vultum nihilominus tam hilarem *h*, ac si vidisset apertum cælum, lætantesque ibidem Angelos sanctos, in expectatione beatæ illius animæ, ad nuptias Agni deducendæ. Cumque vix amplius jam posset formare verba, intelligebatur tamen cum motu capitis sursum erecti nominare S. Catharinam et S. Cæciliam, tum alia multa quasi dicere, quæ capere nullo modo poteramus. Perseveravit porro cum illo vultu subridenti oculisque festive hilaribus: et quia semper devotissima fuerat erga Deiparam Virginem; nomen ejus, quod habuerat jugiter in corde, identidem ore ruminabat. Unde cum aliquis præsentium Sacerdotum dixisset, Maria, mater gratiæ, mater misericordiæ, tu nos ab hoste protege et hora mortis suscipe; ostendit vultu oculisque, singulariter id sibi gratum accidisse; et dixit, O! velut gratias Deo agens, quod ea verba illi pronuntianda suggessisset. Etenim præteritis temporibus, in suo sermone frequenter solebat suadere hominibus, ut essent erga beatam Virginem singulariter devoti, experta ipsa ejusdem

*et gutturis
tumore con-*
stricta,

d

*extremum
communicat:*

*E
xxx
et sacra Oleo
uncta,*

e

f

*g
inter magnas
molestias*

F

*h
ac diros cru-*
ciatus, inva-
cat Sanctos
atque Deipa-
ram.

xxviii
a
*Mortis suæ
modum
prædicat,*

*novos et
graviores
cruciatos
sustinet,*

*gustu fere
semper depravato
utitur,*

xxix
*denique urinæ
suppressione
incurabili*

b

c

A ejusdem devotienis maximos ac plane miraculosos effectus: ideoque ad eandem consueverat recurrere, ut dabitum nullum esse possit, quin in hoc ultimo suo transitu ipsam devotissime invocarit.

*Dominica
Passione con-
tra daemones
se munit,*

XXXI

49 Præ sua profunda humilitate, si quando referebat eorum aliquid, quæ sibi Dominus revelaverat, solebat occultare eam gratiam sub nomine somniorum: sed qui familiarius cum illa agebant, et dictis animum applicabant, notabant etiam suum singula veraciter sortiri eventum. Dixit ergo aliquando beata hæc Mater, Somniabam me transire pontem strictissimum, supra ingens præcipitium; dumque transirem accedere daemones infernales, ad me deturbandam in istud immane chaos: quoties autem illi me conabantur impellere, dicebam, Passio Domini nostri Jesu Christi; iisque verbis, veluti exarmati et debilitati, in fugam pellebantur. Et vero adversus omnem tentationem consueverat speris istis verbis uti, semper eorum virtute victrix inimicorum suorum. Alias dicebat, Somniabam me videre intestina mea, quæ mihi apparebant quasi absque macula: quod postea verum deprehensum est. Licet enim annis amplius quam quinque et quadraginta lecto decubuisset, conservata est semper tam

B

integra ac munda, ac si gossypio involuta jacuisset: et contra opinionem multorum dicentium, necessario factum ut Soror Maria interius tota esset consumpta, nullius unquam corruptionis indicium in ea apparuit, ipsique appropinquantibus videbatur aperiri armarium bene olentium aromatatum: quo sane declarabatur, malum ejus minime ordinatum esse ac naturale; sub cuius veluti torculari compressam habere Domino complacuerat.

*parata ab
eis quidlibet
tolerare*

XXXII

50 Noverat se creatam a Deo, et cor suum non posse nisi in suo Creatore requiescere: ideoque dicebat, Quando veniam Domine mi, Pater mi sancte, ad laudandum te, ac benedicendum una cum Sanctis atque Beatis, quemadmodum desidero? Si tamen placeat tibi, ut aliquantulum adhuc demerer in hac peregrinatione, tua sum, fiat de me sanctissimum beneplacitum tuum: sufficit mihi, si me tibi conjunctum serves. Tribuler, affligar, crucier ego: tu mihi sis Salvator, quia me tibi committo, expectans donec placeat vocare me, eoque deducere ubi plene satiabitur omne desiderium meum.

*Dicta coram
ea Missa,*

XXXIII

51 Tota porro nocte ac die secundæ feriæ Pentecostalis perseveravit in illa maxima angustia contracti gutturis, itemque sequenti nocte: primo autem mane coram ipsa Missam celebravi: non tamen communicare sacramentaliter valuit, quamquam videretur totam se eo praparavisse; unde pro sua singulari devotione credenda est communicasse spiritualiter. Interim a S. Maria Novella reversus est cum socio P. Fr. Alexander: qui lecta ei Passione cum nonnullis orationibus, post aliquantam temporis moram, eidem benedicens ait: Nos redimus ad S. Mariam Novellam, dicturi Missam ac mox iterum adfuturi; itaque abiit, et Missam (ut nobis postea retulit) pro illa dixit. Interim ipsa commendabat se Deo: cumque ego applicuissem ori ejus pennulam stillato tinctam, observavi quod nullam faceret resistantiam, qualem solebat, propter arctitudinem gutturis, mota manu significando, quod non posset id pati. Tunc ego deposita pennula pulsum arteriæ exploravi; cumque inveniens debilissimum, sic ut vix ullus perciperetur, dixi; Hen me! deficit pulsus: abijt jam illa. Sumens deinde cereum benedictum, signavi ipsam: idemque ceteri omnes fecerunt. Tunc illa nonnihil caput levans aperuit oculos, faciemque ostendit tam hilarem, ut appareret festive excipere ac resalutare devotos suos e cælo Patrenos. Neque facilo quisquam, qui non viderit, aestimare possit, quantam in illo actu devotionem

*lectaque
Passione,*

*subtilis hilariter oculis
exspirat.*

lætitiâque excitaret in corde omnium sibi adstantium: qui quasi sentire videbantur impleri cameram Angelis festivisque spectaculis, representantibus tripudium et gaudium paradisi. Atque in hac lætitiâ, quæ decorem speciosæ illius faciei geminabat, tradidit spiritum suo sanctissimo Creatori; et, quemadmodum credere possumus, comitantibus Angelis atque Sanctis, ingressa est palatium vitæ æternæ.

D
A. AUGUSTUS
CAMPI.
EX MS. IT.

ANNOTATA.

a Alexander cop. 12, idem sibi et aliis dictum ait his verbis: Claudentur portæ inferiores, et sic moriar.

b Nam, ut ait idem, hoc quidem alias sæpe acciderat; sed adhibitis medicamentorum remediis, fuerat repulsa mors, manente licet cruciatu.

c Nom anno 1577, litt. Domin. F, Pascha celebratum fuit 7 Aprilis.

d Scilicet 25 Maji, quando Acta S. Zenobii illustravimus.

e Ejus verosimiliter successorem, nec forte primum, qui ab an. 1532 eam ecclesiam regebat, sæpe supra nominotus, D. Raphael.

f Idem ipse testatur cop. 11, his verbis: Sacram Olenum octies recepit, semper extreme infirma; et ultima quidem vice ego ipsi illud administravi. Et cap. 12, Erasmus in hoc actu Sacerdotes tres, et ipsa porrigebat membra inungenda, inæstimabili cum affectu et sancta devotione.

g Franciscus hic videtur fuisse Joannæ Austriacæ, an. 1578 mortuæ, proles ultima, nata post Philippum Cosmum: qui ante patrem obiit ann. 1582; postque Eleonoram et Mariam, hanc Gallix Regi Henrico IV, istam Vincentio Duci Mantuæ nuptias. Ignoratur a Rittershusio, in libro Genealogiarum Principalium, unde infantem obiisse colligis.

h Alexander. Tota, inquit, erat tumefacta, tam in corpore quam in vultu, qui multum amiserat prioris illius pulchritudinis, præter colorem, semper candidum: sedebat autem erecta in lecto, præ gravissimis cruciatibus movens caput et humeros.

CAPUT VII.

Concursus popularis ad corpus et exequias; sepultura in ecclesia S. Mariæ Angelorum.

I Interim P. Fr. Alexander actu occupabatur in peragendo Missæ sacrificio ad S. Mariæ novellæ: et, quemadmodum sibi ait ab ea prædictum fuisse, a non erat præsens in transitu ipsius; allirmavit autem, quod ad ipsum altare certo quodam signo cognoverit Mariam abiisse ad vitam alteram. Mox ergo ut Missam finivit, rediit cum socio, et domum regressus remansit in aula, donec defuncta indueretur sancto Habitu: quæ facta, posita fuit supra lectulum: nobisque in cameram regressis dixit D. Camilla, soror ejus: Equidem nolo quemquam consanguineorum invitare: scio enim intentionem illius, quæ voluisset, si fieri potuisset, omnibus omnino ignorantibus deferri ad sepulturam b: quod etiam nobis omnibus notum erat, quia pluries id dixerat, inter alia semel sic locuta: Attendite vobis, quia me mortua tantopere domus implebitur, ut valde sitis laboraturi. Cogitabamus ergo quomodo possemus evitare tumultum; et decernebamus non collocare corpus in parte domus inferiori ad terram, sed in aula: dumque super hoc aliquantulum deliberatur, dixit P. Fr. Alexander; Compenamus ipsam hic in camera sua, in qua tot annis permansit, tot

Reversus ad
mortuam Fr.
Alexander,
a

in ipsa ejus
camera cor-
pus curari
facit,
b

gratias

A gratias ac dona divinitus accepit, toties etiam ipsummet Deum.

A AUGUS.
CAMPI
EX VS IT.
XXXIV

C
ad quod frequentissimus
populus confluit,

miraturque
speciem eximiam
defunctæ.

d

B finisque precibus admitti postulantes: quibus ab intus respondebatur, Habetote patientiam usque mane, tunc consolabimini, itaque dimittebantur.

XXXV
Post nocturnas ad illud
vigilias

54 Totam porro noctem manserunt ibidem Sacerdotes duo sibi noti, magno cum devotione et gaudio animi; neque enim cadaveris istius præsentia, ut passim solent alia, horrorem ullum incutiebant: nullus etiam mortualis odor fastidium provocabat, sed potius confortari se omnes sentiebant, quidam etiam testabantur suavissimam fragrantiam se percipere. Nullum igitur tædium dabat pervigilare istis. Die autem facto, cœperunt iterum pulsari fores; sic ut necesse fuerit eas aperire, et satisfacere devotioni populari, magis quam antea affluentia. Sed quia præcedenti die curatum fuerat, ut ad horam duodecimam aut paulo serius invitarentur Religiosi funus elaturi, non potuit ei quantum volebant indulgeri: id enim agebatur, ut, acceleratis quantum fieri posset exequiis, minor esset concursus. Verum quis possit Dei voluntati resistere? Invitati erant ad funus deducendum Reverendi Patres utriusque conventus, S. Mariæ Novellæ et S. Marci; Sodales Conceptionis, quibus a multis retro annis adscripta fuerat; Presbyteri S. Romæi, et Confraternitas S. Sebastiani, cuius fuerat vivens devotissima. solita nominare suum S. Sebastianum: quia ante complures annos P. Fr. Alexander donaverat ipsi pulchram Reliquiam istius gloriosissimi Martyris, quam magno in pretio devotioneque habebat, ideoque ad ejusdem exequias concurrere etiam voluit Confraternitas prædicta.

C
exequiis mane
ducendis
accurritur:

XXXVI
Cadaver a
Patribus
Dominicanis
effertur,

e

f

g

55 Ordinaverit autem Rev. P. Prior S. Mariæ Novellæ, Fr. Thimotheus Riccius, octo Patres qui quaterni per vices feretrum portarent, usque ad S. Mariam Angelorum e, in qua ecclesia ipsa mandaverat suum corpus f sepeliri. Inter illos vero fuit quidam Chrysostomus g de Perusio: qui, sicut postea Priori fassus est, graviter interius conturbatus dicebat intra se; Istud erat Conversorum officium, nobis nequaquam imponendum; vicit tamen tentationem motivo obedientiæ, seque in ea re superavit: tanta inter portandum consolatione affectus, quantam in vita sensisse non meminerat. Adlebat autem, Nisi me obediendo vicissem, Pater, credo quod usque ad mortem me pœnituisset, neque vellem pro re ulla creata commutare gaudium quo affectus sui. Hoc autem retulit Rever. P. Fr. Alexander h, ad honorem et gloriam Dei suæque dilectæ filiæ.

h

56 Stabat positum corpus ad portam domus quæ in plateam ducit, et propter compressionem i populi multi, non sine labore sublatum in humeros est a supradictis Patribus. Itum est autem per forum granarium; factoque ante Palatium transitu, per viam Vacherecciam ventum ad Pontem-veterem, atque inde ad monasterium S. Mariæ Angelorum, ubi sibi vivens Maria sepulturam elegerat. Videbatur autem, quacumque ibatur, non duci funus, sed processio sollemnissima; tanta erat tamque frequens turba devotissime k comitantium; multique ex secularibus instantissime orando dicebant Patribus, Etiam nobis, per Dei amorem, indulgete ut tantillum portemus vobiscum. Illi autem respondebant: Ad nos istud spectat, nos portare debemus: beatum vero se reputabat, qui propius accedere poterat. Quin etiam inventus est unus, qui sæpius conatus feretrum attingere, numquam potuit ad ipsum penetrare, cumque tandem ventum esset ad portam ecclesiæ monasterii prænominati, coacti sunt Fratres præ multitudine supra ipsum limen collocare cadaver; ubi idem ille homo tanta cum fide et devotione supra benedictum istud corpus se jactavit, ut videretur impossibile ipsum inde avellere l. Denique per Dei gratiam delatum est funus usque ad mediam ecclesiam, cœpitque cantari Missa a Sacerdotibus qui in ecclesia manserant. Interim vero magis magisque augebatur populi confluentis numerus: quapropter ad custodiam corporis constituti sunt Sacerdos unus, et quidam juvenis secularis. Metus sane erat ne pars aliqua revelleretur, vel aliud quodpiam incommodum inveniret, ut solet in simili occasione accidere: quia in parte beatitudinis collocabatur mortuam contingere vel saltem videre, aut participare de floribus ipsam operientibus; quos etiam flores, ut devotioni petentium fieret satis, sæpius novos inspergere oportuit: corollarum autem precaturiarum, quæ fuerunt eidem admotæ, numerus erat quasi infinitus, semperque videbatur augeri devotio.

D
XXXVII
ad ædem S.
Mariæ Angelorum

i

k

l

E

cohibita ægre
affluente
turba.

57 Sub meridiem, cupientes Monachæ etiam ipsæ Matrem suam videre, curarunt, quamvis cum grandi labore, claudendam ecclesiæ portam majorem, eamque quæ ducit in locutorium: ubi tanta multitudo convenerat, constipata usque in ipsam plateam, ut vel solus tantæ devotionis reverentiæque aspectus solatium adferret spirituale. Eram ego tunc adhuc domi: sed visum est Deo, vehementi inspiratione me impellere, ut irem ad monasterium: ubi inveniens turbam populi tam copiosam, volensque satisfacere devotioni postulantium admitti, jussi ecclesiæ claves ad me ferri, portamque aperiri. Tum vero certare quilibet de primo ingressu, et suæ obsequi pietati; alii coronas admovendo ac flores, alii ipsum corpus sanctum tangendo; nec poterant satiari. Ita in Sanctis suis gloriosus apparet Deus, qui sit per omnia secula benedictus.

XXXVIII
quæ sub
meridiem
exclusa,

F
ab Auctore
denuo intro-
mittitur.

58 Die sequenti, qui fuit feria quinta post Pentecosten, cum aliud Officium decantatum, pluresque Missæ quam prius factæ fuissent; venit post prandium P. Fr. Alexander, qui mihi dixerat ut se expectarem ad monasterium; jubensque mihi dari clavem, ingressus cum ipso intra ecclesiam sum: ubi in medio positam reperimus capsam, quam Monachæ curaverant faciendam, atque in ea corpus, præparataque foramina per quæ transmissi clavi operculum capsæ affigerent. Tum Pater Fr. Alexander cum socio m stolam sumpsit (prout etiam ego feci) et prolatis quibusdam libris, secundum ritum sui Ordinis, cœpit recitare Psalmos Orationesque nonnullas more suo, quibus ego et socius respondebamus. Interea in cadaver respiciens, vidi aliquantum

XXXIX
Deinde in
specialem
capsam trans-
latum corpus,

m

sanguinem
stillat per
nares,
u

et sub altari
sepelitur.
o

A aliquantum sanguinis ex naribus prodiisse, idque indicavi P. Fr. Alexandro : qui monuit, ut sumpta fasciola alba ipsam mundarem : idem. accidisse S. Bernardino u multaque exinde secuta miracula. Finitis denique orationibus et ceremoniis aliis, posui intra manus defunctæ Crucifixum æneum, et sudario cerato obtexi vultum atque manus, totumque corpus conspersi floribus, ac postea clavis confixi capsam. Hoc facto, dixit mihi P. Fr. Alexander, Modo nos ad Conventum redibimus, tu vero hic morare, donec cæmentarius faber opus suum absolverit : quod ille cœpit, egressis illis, ex lateribus componere sub altari o majori, claudens intus capam cum corpore; itaque licentia accepta recessit. Monachæ autem me rogarunt, ut sibi darem præfatam fasciolam : quam singulari cum fide suscipientes, circumtulerunt ad quas iam suas ægrota-; quarum una Curatrix valetudinarii seu Infirmaria, Soror Ludovica Morelli dicta, quæ longo tempore languerat, magno dolore stomachi afflicta, per Dei gratiam liberata mox fuit : qua de re laus sit Deo, beatæque Virginis, et omnibus Sanctis Paradisi. Amen.

B

ANNOTATA.

a Ita ille cap. 12, Priusquam moreretur, dixit mihi, loquens de morte, ejus ante se tenebat effigiem in lecto; Pater, commendo me tibi, quando moriar. Deinde voce demissiori ac lenta addidit; Non enim præsens aderis.

b Dixerat mihi, inquit Alexander, quando me sepelietis, ponite corpus meum in sacco vel sporta, meque hinc auferte sub pallio, atque projicite in aliquem puteum : ego vero respondebam, Imo, imo, ne dubites.

c Idem addit, positum fuisse corpus, non ut solent aliorum eadavera, sed ante altare, quod ornatum erat acsi Pascha fuisset.

d Idem inquit, Erant, membra defunctæ ad pristinam reducta formam, nec apparebant tumefacta; sed neque obrigescebant, verum flexibilia remanebant.

e Ea tunc erat, in Burgo, sive Suburbio, S. Frigidiani, ut dicitur in titulo cap. 37.

f Addit Alexander quod Licentiam sua manu scripserat R. P. Prior Fr. Thimotheus Riceius, subscripserant autem D. Augustinus, et alius quidam Presbyter, et ego Fr. Alexander, et Fr. Zenobius Leonis. Et ego inquit cum Fr. Zenobio sequebar feretrum usque ad dictam ecclesiam.

g Diaconus et Prædicator, inquit idem Alexander.

h Hoc idem etiam ipse in scripta a se Vitu affirmat, sibi ab eodem Chrysostomo dictum.

i Idem ait, Exclusurus irruentem turbam, posui me ad ostium, quanta vi poteram illud elausum tenens : sed populo absque ullo respectu, præ magnitudine fidei et devotionis fervore, contineri non valente, irritum dimisi conatum.

k Idem comparat eam multitudinem, imo numerosiorem fuisse ait quam solet quotannis confluere ad sanctissimam festivitatem gloriosi S. Zenobii, secundum quorundam calculum.

l Item ait Ut videretur cæcus ille esse, qui currebat ad Jesum cum ab eo vocabatur.

m Prænominate scilicet, Fr. Zenobio, item Sacerdote, ut Alexander ait.

n Dedi ad 20 Maji tres antiquas vitas S. Bernardini, et simul umpla ex aliis duabus Vitis Analecta, sed nusquam hoc legi; itaque certiozem testem libenter audiam, dum vereor ne Fr. Alexandrum sua hic memoria fefellerit. Res alioquin non caret exemplis, estque in nostro S. Francisco Xaverio, etiam post plures a morte menses, testatissima. Ecce autem dum hæc scribo,

in publicis novellis anni præsentis 1686, 20 Aprilis fertur Neapoli nuntiari ultima Martii, quod ibi exceptæ sunt summi informationes de vita R. P. Josephi de Cumitibus ex Bugnoso, Dominicani; qui obiit 22 Martii cum magna sanctitatis opinione : cui horis 24 post mortem aperta vena, sanguinem tanta vehementia erumpentem prompsit, ac si vivus fuisset : idque post alias 24 horas iteratum est, eodem omnino successu eademque copia.

o Sub terra tamen (ut existimo) quamquam nec hoc postea probatum fuerit.

SUPPLEMENTUM I.

Ex Vita per Fr. Alexandrum Capoccium, Ord. Prædicatorum, Mariæ confessorium, Italice scripta.

Omnibus fidelibus, in Christo Jesu militantibus per orbem universum. Fr. Alexander Petri, dictus Cappoccius, Ordinis Prædicatorum minimissimus, salutem et pacem. Considerans quanta sit patientiæ virtus, et qualiter ea coronetur remunereturque a Deo (quod etiam potest diffuse comprobari atque intelligi, tum Sanctorum plurium exemplo, tum Scripturarum testimonio) intendo ipsam in hac sacra Virgine, splendidissimæ lucis ac solis clarissimi instar fulgentem, exhibere; utpote quæ singulari sua tolerantia meruit, tanquam alter Job haberi. Hinc ergo sumatur imitationis occasio : et ego ad laudem et gloriam Jesu Christi Redemptoris nostri scribam, quæ vidi in ipsa, velex ejus propria ore audivi, de vita et moribus ejus sanctis; orans sanctam illam animam, ut deprecetur pro mea pauperrima anima, et pro omnibus devotis famulis ac famulabus Jesu Christi, ipsum Sponsum suum. Amen.

60 Post hunc Prologum dividitur Vita in sequentia capita. I de sua infantia et pueritia, II de fide, III de spe, IV de caritate, V de orationibus et extasibus, VI de prudentia, VII de justitia, VIII de fortitudine, IX de temperantia, X de septem donis Spiritus sancti, XI de veneratione qua prosequabatur Sanctos, XII de sua morte. Nos, iis omissis quæ initium ac finem vite spectant, santque in priori Vita aut prolixius narrata, aut eadem in Annotatis addita, sola ea excerptamus, quæ necdum dedimus, eodem ordine quo habentur in Italico MS. atque apud Silvanum et Seraphinum Raizzios, de Sanctis ac Beatis vel Hetruriæ Ordinis Prædicatorum.

61 In lectulo collocata, aliam nisi in Deo consolationem non habebat : propterea erectum est ejus in camera altare, ornatum quibusdam simplicissimis figuris : adeo ut eadem camera non videretur esse infirmæ cubile, sed devotissimum oratorium vel ecclesiola. Ibique ministrabantur ei Sacramenta : obtinuerat enim facultatem, ut usque ad diem mortis suæ posset ibi celebrari Missa, cum bona venia Superiorum. Cœpit ergo ibi confiteri atque communicare frequentius; et quamvis multi obmurarent, nunquam propterea ei ereptum fuit auxilium divinorum Sacramentorum. Et ultimis quidem viginti annis, communicabat ter, quater, aut sexies per hebdomadam : eratque in susceptione ipsorum Sacramentorum devotissima et diligentissima, ante et post sumptam Eucharistiam permanens bono temporis spatio in oratione mentali, quod sane magnæ fidei signum est. Cum autem mane quodam, volens ei Communionem præbere, sermonem quemdam præmitterem ac dicerem, ad salutem nostram non sufficere fidem solam, sed requiri etiam opera; suspirans ipsa, ex imo cordis ejusmodi emisit gemitum, qui semper meæ inhærebit memoriæ : sæpe autem

In exemplum
patientis pro-
posita Virgo

E

invocatur ab
Auctore,

unde dantur
excerpta
quædam,
atque non re-
perta.

F

In camera,
ad formam
oratorii
composita,

devotissime
confletur et
communicat.

EX VITA
A. ALEN.
CAPPOH.

ejus devotio
singularis
erga quosdam
Sanctos,

*XXVII
Julii.

reverentia er-
ga Sacerdotes;

undecumque
se humiliantis
solerit;

III
prudencia ad-
versus diaboli-
cas tenta-
tiones,

A autem mihi repetebat hæc verba, Requiruntur opera. Atque hinc æstimare possumus ejus fidem, quam viva ac minime mortua fuerit. Quando vero ipsam absolvebam a peccatis suis, sane levissimis, sumebat ipsa funiculum, cui inducta erant grana sua precatória, manque tenebat ad lucrandam Indulgentiam delictorum suorum.

62 Magnum etiam firmæ fidei argumentum in ea fuit, devotio erga Sanctos, quibus singulari cum reverentia afficiebatur. Accidit autem die quodam, ut maximis pressa cruciatibus, inter ceteros quos pientissime ad suum auxilium vocabat, nominatim etiam appellaret S. Pantaleonem; admirantibus id circumstantibus omnibus, qui nunquam nomen istud ex ejus ore audiverant; sed nec ipsa sciente, quis iste esset. Re deinde examinata compertum fuit, ipsum fuisse diem * S. Pantaleonis, et hunc ab antiquo habitum Advocatum familiæ Bagnesiæ, atque ut talem in eorum ecclesia pictum haberi; id quod nec ipsa nec quisquam adstantium noverat; unde intelligitur instinctui supernaturali et illuminationi Dei, honori Sanctorum suorum consulentis, adscribendum illud fuisse. Solebat etiam in maximis doloribus suis, quando visitabatur a Sacerdotibus, rogare ut supra se orationem aliquam recitarent, et petebat fieri signum sanctæ Crucis. Pluries autem, cum loqui non posset aut oculos aperire; ad initium ipsius orationis vel signi, movebat se et loquebatur, velut sana, et apertis oculis tota alia apparebat; cum magna admiratione intuentium, ac mea imprimis, qui sæpissime istud vidi.

63 Potest etiam quicumque Lector fidem ejus intelligere, ex orationibus ejus sanctissimasque humilitate. Nam quando Pater suus Spiritualis Mag. Rector Raphael, vir grandævus prudensque et singulari bonitate ornatus, ipsam visitabat manumque porrigebat, ipsa semper apprehendebat digitum indicem; eumque fortissime stringens, non facile dimittebat. Id ego conspiciens, cum aliquando interrogassem eam sic faceret; respondit; Digitus ille Jesum tangit; alium digitum istius sancti viri nullum contingebat. Fuit igitur magna fides ejus, tam interior quam exterior: et in omni actione sua sese introrsum convertebat. Ita, cum capellam suam ornaret luminibus floribusque, dicebat: Hi flores chartacei referunt hypocritas, qui semper eodem modo se habent, solumque exteriorem decorem præferunt; cum veri flores odorem de se reddant atque siccentur. Atqui talem oportet ut credam me ipsam, quandoquidem non muter. Atque hoc dictum sit, ut appareat quam facile omnia traheret in sensum spiritualem, utpote multo fidei lumine ornata. Amen.

64 Tentata a dæmone, obarmabat sese spe firma in Deum, atque dicebat; Nihili ipsum facio; utpote vilissimum, nec aliud quam modicum stercoreis abominabilis. Et considerabat illum esse Regem superbix, viresque sumebat ex vigore spei, itaque magnus iste draco frustra furebat. Accidit ergo ut die quodam cultellum manu teneret ad nescio quid faciendum; et inimicus tentando ipsi suggereret, Cultellum istum immerge in pectus tuum, et occide teipsam, aut vero quacunque alia ratione vitam tibi abrumpe, id quod frequentius iterabat; ast ipsa, rejecto cultello, ad orationem se convertit. Hinc suasum ei fuit, ut ne nimium solitaria manere vellet, sed frequentiori aliorum conversatione atque alloquio uteretur. Resumebat autem certamen suum ferocissimus lupo, suggerendo quod sua esset, propter vanam gloriam; quo ipsam consternabat, commemorantem exempla lecta vel audita eorum quos vana gloria inferno addixit: sed ipsa spem omnem suam in Jesu Christo locatam tenebat. Con-

tigit ut quadam vice, gravissime infirma atque ad extremum deducta, crederetur mori; quando in illa tam tremenda agonia vidit corporeis oculis suis crudelem belluam, rabido cani infernali similem; qui saliens supra lectum ad illius pedes se collocavit, et terribilibus atque sanguineis oculis ipsam intuebatur: ipsa vero nil loquebatur, sed intra seipsam collecta orabat Dominum, ut animam suam de manu canis liberaret. Verum subintrante Sacerdote, ad extremam Uctionem ministrandam, coëptisque orationibus unctiones ordiente, subito aufugit qui apparebat canis, nequies sustinere virtutem Sacramentorum: et ipsa sensui restituta, coëpit tam corpore quam anima habere melius.

65 Rogavi ipsam aliquando ut, in spiritu comitari me vellet sub noctem feriæ vi in hebdomada majori, quando predicaturus eram de Passione Domini in S. Frigidiani ecclesia: sensi autem in ipsa illius expositione, singulari prorsus modo adjutum me. Amen. * Afficiebatur autem meditandis mysteriis ejusdem Passionis; inter quæ, elevata sursum mente, sæpe videbatur in spiritu raptâ. Per multos quoque menses duravit, quod, cum de Deo divinisque rebus instituebatur sermo, subito in pedes erecta super lecto staret, diuque sic permaneret, acsi fuisset marmorea statua. Tum vero transformabatur in eam pulchritudinem, quæ non humana sed Angelica videbatur, formando varios gestus corpore, manibus, ac potissimum vultu. Equidem sæpe ipsam reperi, in modum petræ rigidam et extensam totam, vultuque tam afflcto, ut vera Crucifixi imago videretur. Quadam die, nepotum ejus unus, nomine Carolus, liram manu tenens, dixit; Cantabo triumphos et laudes Jesu; ipsoque facto incepit pulsare liram suam. Ad hoc melos illa in pedes se érexit, velocitate tanta ac si columba subvolasset, diuque sic raptâ stetit. Rediens deinde ad sensus suos, pari celeritate in lecto se reposuit; totamque se cooperiens, etiam vultum ac faciem textit; utpote quæ optavisset neminem consciunt habere raptum atque ecstaseon suarum.

66 Mane quodam, cum ei, si recte memini, Communionem dedissem, aderat quidam Mag. Reginaldus Nerli Mantuanus, vir expertissimus rerum spiritualium; qui illam a recepta Eucharistia raptam intuens in tanta pulchritudine, plenus stupore mihi dixit: Grandis profecto ea res est, atque omnino a Deo. Quandoque conspiciebatur tota elevata supra lectum, ego vero extensam vidi cum manibus ante pectus; et unus dumtaxat cubitus, quantum notari poterat, in strato quiescebat: unde multi, illusionem aliquam formidantes, haud bona ei fecerunt officia. Inter alios medicus quidam arreptum ejus digitum imprudenter distorsit: qui deinde post ecstasim in suam reducendus compagem fuit, religandusque, ne in perpetuum eo manca remaneret. Sæpius interrogata, quid in istis raptibus ipsa sentiret, paucissima reponebat verba: quin potius multis cum lacrymis rogabat ut pro se oraretur, quatenus Dominus auferret omnem exteriorem apparentiam; magnoque cum mœrore dicebat: Ille mihi, ego mihi ipsi posui in caput diadema. Tantus autem erat ejus planctus, quod qui ipsam non nosset, credidisset grande aliquod peccatum commisisse. Ipsa tamen vice quadam mihi dixit, videri sibi in istis ecstasibus, quasi tota anima sua liqueretur in lacrymas; credo, ex abundantia unctionis internæ, sed nolebat illa eam per signa exteriora apparere: quod etiam obtinuit: nam post tempus aliquod cessarunt istæc omnia.

67 Porro ad orationem sic assidua, multas a Deo gratias impetrabat; cumque ego aliquando gravi mœrore laborarem, commendavi me ipsi, et ea orante

IV
crebra medi-
tatio Passio-
nis Dominicæ;

E
modus ecsta-
seon ejus,

in quibus su-
pra lectulum
elevata inve-
nitur,

F

vel inde hu-
milior.

Oratio efficax,

A orante expertus sum efficaciam precum ejus, mire-
que confortatus sum, ad sustinendum quidquid pla-
cuisset Deo mihi pro bono meo impendere. Erat
ergo virgo addictissima orationi, præsertim men-
tali. Amen.* Prudentia vero ejus talis erat, ut circa

prudencia
singularis.

vi personam suam omne scandalum caveret, loqueretur
parum, et solitaria esse gauderet. Dextere etiam
dirigebat omnia domus suæ negotia, et quidquid
accideret provide disponebat. Puta quando frater
suus Reinerius obiit in Sicilia, oportuitque litigare
cum Civitate, ac bonam pecuniæ summam pendere;
sæpius audiui quod illa diceret, talis aut talis res
sic eveniet, et oportet providere ac loqui isti vel illi,
vel tali ex causa accedere ad Magistratum; omnia-
que prævidebat, sic ut nec iota unum verborum ejus
in vacuum caderet, quod non perfectissime imple-
retur. Dotata enim erat intellectu acuto, et memo-
ria tam felici, ut res quantumcumque minimas præ-
oculis haberet: videbaturque in iis quæ debebant
evenire, præterita, præsentia ac futura æqualiter
intueri. Amen.

Epitologus Fr.
Alexandri

68 Omitto Capita reliqua, in quibus nihil superest
non ante scriptum a D. Augustino, aut jam exceptum
et in Annotatu relatum: Coput autem 12 sic fiuntur:
B Quia præfatus D. Augustinus copiose atque vera-
citer scripsit vitam nonnullaque miracula hujus
Beatæ, nolui in ipsis rescribendis laborare: sed hæc
rudi stylo exaravi, quemadmodum videre unus-
quisque potest. tantum ut patientiæ ejus darem
aliquid testimonium, suæque virginitatis, quæ fue-
runt singulares ipsius prærogativæ duæ. Atque id
totum cedat ad laudem Dei, datoris omnis boni, qui
voluit ditare monasterium vestrum Reliquia tam
sancta. Ipse vobis largiatur gratiam imitandi eam-
dem, vosque conservet in spiritu devotionis: quando
autem legetis quatuor hasce lineas, orate pro me
misero peccatore, ut denique omnes insimul inveni-
amur in sancto cælorum regno, collaudantes
Deum *, cui est honor in secula seculorum. Amen.
Atque hæc ab asterisco * scribuntur in Italico alias
originali, Latine, uti et sequentia: Ego Fr. Alexander
quondam Petri de Capocchis scripsi propria manu,
xviii kalendas Septembris 1577, in conventu no-
stro S. Mariæ Novellæ de Florentia. Tum rursus
Italice sequebatur hujusmodi epistola, inscripta Vene-
randæ Matri Priorissæ et Monachabus S. Mariæ An-
gelorum.

et Epistola ad
Monachas S.
M. Angelo-
rum,

C 69 Vobis, Matres venerandæ, mitto brevem hanc
narrationem de Sorore Maria, nunc Matre, et So-
rore, atque (ut credo) Advocata vestra, et Procura-
trice apud Deum. Excusatum me habebitis, quod
non adhibuerim omnem diligentiam: sum enim oc-
cupatissimus, nec possum scribere, jamque fini meo
appropinquo, et necesse habeo recogitare peccata
mea. Potestis legere Vitam scriptam a vestro Patre
Augustino: hæc autem solum vobis testimonio erit,
quod ipsam cognoverim, quodque de ea nihil aliud
quam omne bonum testari possim: vos autem imita-
mini sanctos ejus mores, et perseverate in vita com-
muni ac regulari, numquam permittentes ut illa non
sit perpetua in vestro monasterio. Nolite discedere
ab observantia Regulæ, quia hæc est scala vos de-
ductura ad vitam æternam. Estote prudentes in
eligendis Confessariis et Directoribus animarum
vestrarum: requirite autem diligenter personas, non
solum doctas et probas, sed etiam expertas in re-
gimine cœnobitico. Vivite in simplicitate, numquam
curando familiaritatem aut amicitiam qualemcum-
que: sed potius estote solitariæ, et a mundo uni-
verso alijunctæ. Frequentate sanctam orationem.
Vivite in simplicitate et spiritu, educantes novitias
ac juniores vestras in sancta obedientia. Nutrite
illas cum discretione quoad corpus et animam. Jesus

remittens ad
Vitam prio-
rem,

cum exhorta-
tione ad reli-
giöse viven-
dum.

Maji T. VI

Christus, Spensus vester, semper vos conservet. D
Recordamini mei miseri peccatoris, qui aliud non re-
quiro, quam ut in Paradiso fruamur vero isto ange-
lico inæstimabilique amore, Jesu Christo et Maria,
sua dulcissima matre.

EX VITA
A. ALEX.
CAPI'OC.

Iester Servus et Mancipium.
Frater Alexander in Christo Jesu.

70 Sciendum quod noster Reverendus Pater Fr.
Alexander. Prior S. Mariæ Novellæ, qui manu sua
scripsit præsentem Vitam nostræ beatæ Matris
Sororis Mariæ, postquam aliquamdiu infirmus jacuis-
set, mane in die S. Reparatæ Virginis et Martyris
viii Octobris MDLXXXI, quæ fuit Dominica; cum de-
nuo communicasset sub horam xii, tandem intra ho-
ram xiv ac xv magno eum spiritu transiit ad veram
vitam: cujus etiam nobis gratiam faciat Deus. Amen.
Anno deinde MDLXXXIII, prodiit Florentiæ typis edita
insignis Vita, hominis (ut apparet) miraculorum gratia
et prophetico Spiritu donati, qui observantiæ Regularis
in conventu S. Mariæ Novellæ constituendæ auctor,
sub finem vitæ electus etiam Prior fuit. Vitam illam
scripsit Franciscus Marchi, quam videre solum nobis
licuit hactenus; habemus autem elegantem Epitomen
insertam Diario sacro Dominicano, quod Neapoli nuper
edidit Fr. Dominicus Maria Marchesius: ubi licet
nulla fiat mentio Venerandæ hujus Virginis, in genere
tamen dicitur Fr. Alexander varias Confraternitates
Monachorumque Cœnobiorum magno cum spiritu verisse,
in quibus Monasterium S. Mariæ Angelorum eatenus
censeri dumtaxat potest, quatenus extraordinarii Con-
fessarii munere in eo functus est, sicut postea noster
P. Virgilius Ceparius, aliique ex Societate Jesu fece-
runt. Est alioqui ipsum Monasterium Carmelitani Or-
dinis: quod nescio an intellexerit satis prælaudatus
Marchesius, quando de Sanctimonialibus Angelorum
loquens, quibus ultimum sermonem fecit Frater Alexan-
der in die S. Mariæ Magdalænæ, ait, nostræ Mona-
chæ Angelorum.

Mors ejusdem
auctoris,

cujus etiam
Vita scripta
habetur.
E

71 Eisdem Monachæ habent. mihiq; communica-
runt Italicam Epistolam, de hoc eodem argumento;
cui Ordinarius ipsarum Confessarius ejusmodi titulum
præfixit sua manu, Vita beatæ Matris Sororis Mariæ
Bagnesie, scripta a D. Hieremia Foresti, directa ad
me Presbyterum Augustinum Campi de Pontremoli.
Quam Epistolam, mutato leviter titulo, Latinam hic
accipe; necumque considera, quam solidam ac sapidam
partatem, ex familiariori conversatione cum Maria, hau-
serit homo secularis, et conjugatus, atque ministeriis
aulicis implicatus, qualis Hieremias iste fuit: tota enim
scriptio nescio quid tenerioris devotionis spirat, quam
aliorum duorum, licet in spiritu valde provectorum.

F

EPISTOLA

D. Hieremiæ Forestii, Virgini familiaris,
ad ejus Confessarium D. Augustinum
Campi.

Ex MS. Monasterii S. Mariæ Angelorum.

EXORDIUM.

Tibi, Pater in Christo dulci Jesu reverende, ego
Jeremias Forestii, servus inutilis et peccator, pa-
cem et gaudium desidero sempiternum.

I Post felicissimum transitum, quem fecit per
Dei gratiam, quando huic placuit, benedicta illa
anima, beata ac reverenda Mater nostra, Soror
Maria Bagnesia; quam confidimus a dulcissimo

Jussus scri-
bere quæ
noverat,

A. HIEREM.
FORES I

A Sponso suo Christo Jesu receptam in gloria, inter feliciores ac beatiores animas Paradisi, tamquam Virginem et Martyrem, propter longam illam atque continuam patientiam quam ipsa exercuit toto cursu vitae suae, ornatae et locupletatae virtutibus ac honoribus caelestibus; non possem me continere, quin ad laudem, honorem et gloriam Dei, atque ad salutem eorum qui praesentem epistolam sunt lecturi, divina aspirante gratia ac meliori quo sciam modo; scribam aliqua de vita sua; a te, Pater carissime, rogatus et quodammodo coactus in virtute sanctae obedientiae, ejusque devotionis ac reverentiae, quam erga ipsam semper habui.

pluribus
beneficiis
obligatus
defuncta,

2 Quapropter, velut obligatus, licet indignus, servus tam venerabilis Matris, quia plurimis annis gratiam et facultatem habui conversandi familiariter in domo ejus, ubi habitabat cum domesticis suis et propinquis; quia saepius etiam, praesente Te et D. Camilla sorore ejus, cum ipsamet collocutus sum de variis rebus spiritualibus, puta de beatitudine caelesti, fallaciis mundi, miseria humana, brevi vita mortalium; quandoque etiam de nostra ingratitudine, et infinita bonitate, benignitate, ac patientia Dei, in dissimulandis et tolerandis nostris culpis atque defectibus; alias vero de amarissima Passione, deque viscerali et infinito amore sui dulcissimi semperque amabilissimi Sponsi Jesu Christi; idque totum ad meam instructionem, et ad salutem alterius alicujus peccatoris ibidem praesentis; ne ipsi tibi ingratum sim, pro tot bonis monitis et auxiliis spiritualibus; atque ut ex parte ostendam quam vivaciter impresserim memoriae meae, tum ipsa, tum alias quascunque gratias particulares, quas placuit divinae bonitati ejusque Sanctissimae Matri imperfiri mihi, mediantibus sanctis orationibus istius tantopore dilectae Virginis ac novae Martyris; ut, inquam obediam et satisfaciam adeo justo et sancto desiderio vestro; licet in hoc aliisque rebus omnibus me cognoscam debilissimum instrumentum et insufficiens; utpote nihil aliud quam pugillus cineris aut pulveris aridi; tamen cum Dei auxilio, et virtute meritorum suorum, tuarumque sanctarum orationum, spero quod scriptione hac mea solari Te aliquantulum possim; vim mihi faciendo ut brevis sim, quantum possibile erit; et narrando simpliciter atque veraciter ea quae mihi occurrerunt, dum ipsam cegnari, morientem mundo ac sibi ipsi; quae inter tot poenas laeta et felix, serviendo dulcissimo Jesu suo, vixit semper patiens, crucemque suam portans libenter atque hilariter.

proponit
simpliciter
ea exponere;seque ut ad
id inutilem
humilians,jurari dice-
ritus petul.

3 Verum quid dico, aut quid promitto? quando bonus ille Propheta et magnus Dei servus, cujus nomen indignus fero, in ventre matris sanctificatus, Deo sibi aliquid imperanti respondit; *A a a, Domine, nescio loqui, quia puer ego sum*, tantopere sese humiliando. O beatum eum qui humilis est! eo quod se cognoscat esse in Dei conspectu puerum, id est, ad nihil utilem. Adeo autem grata est benignissimo Domino haec virtus sanctae humilitatis, ut ei respondeat, Placet quod tu te noveris, teque humilis, sciens quod ex te ipso neque noveris neque possis boni quidquam facere: sed ego, fili mi, dabo tibi gratiam ad operandum omne bonum quod desiderabo; ideoque, *Ad omnia quae mitam te ibis, et quaecunque mandavero tibi loqueris*. Timebam itaque et formidabam, ne temerarium esset extendere manum ad scribendum de luce deque virtute, quandoquidem in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea. O Pater clementissime et Deus mi, tu qui nosti et potes, quidquid vis et quidquid tibi placet; quique es lux vera, illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum; rogo te, per unigenitum tuum Jesum Christum, cum vni mihi possibili hu-

mitate et reverentia, et ex totis visceribus cordis D mei, ut non respiciens vilitatem atque indignitatem meam, gratiam mihi velis praestare, atque a mente mea expellere omnes tenebras ignorantiae, in me ex peccatis natae; ac paupertatem meam magnam taliter locupletare copiosis tui sancti amoris divitiis, eoque modo illuminare, ut intelligere possim quid mihi dicendum atque scribendum sit, et sicut aequum est ad laudem et gloriam sanctissimi Nominis tui, de nova sponsa tui sanctissimi Unigeniti Sorore Maria; cui tantum gratiae virtutisque, quantum tibi placuit, concessisti. Purga igitur obsecro et renova hunc veterem hominem, deinde gratiam ac virtutem dona mihi, Domine, ut possim in haec chartas fideliter referre, quidquid scio de hac dilecta et benedicta filia tua, ad laudem ejus, atque ad honorem et gloriam sanctissimi Nominis tui, pro consolatione fidelium tuorum, sic incipiendo:

PARS I.

De fama Mariae ad auctorem perlata, et hujus primo cum ea congressu.

E

Anno Domini mmlv vel paulo ante, cum Romae essem Cancellarius generalis unius atque alterius Custodiae felicitis recordationis S. D. N. Julii Papae III, ab hominibus devotis ac fide dignis intellexi, quod Prati atque Florentiae inveniebantur duae sanctae mulieres Ordinis S. Dominici, quarum una nuncupatur Sor. Catharina de Ricciis *a*, vivitque etiam nunc; altera Sor. Maria, ex nobili et antiqua familia Bagnesiorum (cui haec magna gratia obvenit, ut sit sub speciali protectione S. Frigidiani Lucensis Episcopi, filii *b* Regis Ultoniae in partibus Hiberniae) ambae virtutis eximiae et vitae valde exemplaris. Dicebatur etiam mihi quod praefata Mater Sor. Maria, occasione ejusdem haud satis notae infirmitatis, lecto decumberet plurimos jam annos, exercita peregrinis accidentibus, et quasi intolerabilibus cruciatibus: tolerando dolores capitis; ut sic dicam, continuos; modo autem dolores gutturis et oculorum, modo dentium, aurium, stomachi et membrorum omnium; nunc lateribus, nunc renibus patiens, arenas, calculos, catarrhos; in tibiis, in pedibus; ferendo etiam vel tussim vel angustias pectoris, oppilationem suppressionemque urinae; saepius vero febrim, aut aliud incommodum vixile malum, praeter alia fastidia continuamque passionem, interius afficientem plus quam credi posset; et praeter afflictiones quas tolerabat, occasione proximorum, et praecipue intuitu honoris divini. Adeo ut miraculosa omnino res videretur, quod tandem remanebat in vivis, evomens intra breve spatium temporis modicum quod ad sui sustentationem sumebat, quodque ei dabatur a domesticis, et ipsa cum maxima difficultate trahiebat in stomachum: imo iis ipsis qui illam gubernabant aestimabatur res prodigiosa, et quodammodo impossibilis vita ejus, quam sciebant adeo parce nutriri. Saepius autem audivi dici, quod veluti miraculose vivebat ex virtute sanctissimi Sacramenti, quod omni fere die mane sumpere, de manu ejusdem Sacerdotis, qui sibi Missam dicebat.

Anno 1555
Romae degens
Auctor,*a**b*auditi de
multis Mariae
moribus.

F

perpetua fere
inedia,incredibili
patientia,

5 In ista autem infirmitate, quemadmodum postea oculis meis propriis observavi, semper se benedicta Mater monstrabat hilarem, atque tam fortem ac si nullum omnino malum pateretur, et continuo vixisset inter rosas et lilia, in summa pace atque letitia. Haec audita mihi saepius consolationem attulerunt simul et admirationem, consideranti providentiam Dei et curam particularem circa illam; insuper patientiam virgunculae infirmae, lecto decumbentis per annos

c A annos ut minimum quadraginta *e* quinque, ac tanta cum promptitudine et constantia ferentis crucem suam. Verum non carebat illa sui dulcis Jesu societate, id magna domesticæ rei difficultate, bene contenta et resignata inter sanctissima brachia amantissimi sui Sponsi Jesu Christi; conformansque se semper in ejus voluntate, a quo confortabatur et instruebatur, in omnibus ad ejus salutem conducentibus; sive per ipsum immediate, sive per famulos ejus; ut intelligeret gratias quas impertiebatur confidenti in se. Itaque ipsa omnia recipiens a clementi manu Dei, sequentis bonis indignam reputans, ut peccatricem et ingrati accusabat: quippe quæ sibi videbatur nihil mali sentire, neque reddere Deo quem debebat fructum et continuam actionem gratiarum; unde suspirabat ad Dominum, eique benedicens petebat illum veniam delictorum suorum.

humilitate

Deinde Florentiam migrans,

d

B

e

Maria vilenda cupidus

ad ipsam introductur;

et magna cum devotione,

lucius observat omnia:

6 Ego vero talia intelligens, sui ardentissimo accensus desiderio cognoscendi illam, atque in aliquo ministrandi, per secreta quædam privatæ meæ medicinæ auxilia, quorum efficaciam feliciter expertus in aliis eram. Contigit porro, ex Dei beneplacito, ut regressus *d* Florentiam cum omni familia mea, stabilirem me in obsequio (sicut nosti) Celsitudinum *e* suarum Serenissimarum, ubi magna cum diligentia requisivi personam aliquam, ipsi amicam et familiarem, quæ posset ac vellet mihi dare majorem distinctioremque notitiam sanctæ istius Dei famulæ. Denique incidi, non exigua mea delectatione et solatio, in quosdam Dei famulos; a quibus plene instructus fui circa omnia quæ scire cupiebam, de infirmitate et sancta vita novæ istius Martyris et benedictæ Virginis. Multa etiam didici ex proprio ejus medico D. Francisco Rugerio Aretino, et ex P. Fr. Alexandro Capocchio, illius intimo, Ordinis Prædicatorum Observantium, homine sanctæ vitæ: nec non ex Joanne Nicolozio Pratensi, viro perquam spirituali. Sperans autem, eorum aliquo mediante, impetrare gratiam videndi ipsam, et in antiquo (ut dixi) serviendi; denique apud me statui prædictum Joannem, utpote notæ caritatis hominem, orare, ut aliquando me vellet ad ipsam ducere (sicut postea fecit) in proprium ejus conclave, ubi sancta infirma tam diu tamque fideliter, deservierat suo sanctissimo Sponso, in vera humilitate atque patientia.

7 Illuc prima vice ingressus, totus quasi contremui præ reverentia atque devotione; cum propter quosdam Dei servos istuc repertos, tum etiam propter altare devotissimum ibidem extractum, ornatumque imaginibus Sanctorum et aliorum Reliquiis lomples, supra quod tempore suo Missa celebrabatur: tota alioqui camera ejus instructa erat a sancta paupertate, et vera Christiana simplicitate. Subito autem me sensi impleri mille suavissimis odoribus ac pretiosis aromatis; tantaque efferebar lætitia et júbilo tam grandi, ut omnis alterius rei oblitus, libenter mihi elegissem hujusmodi habitaculum in perpetuum, ubi viverem atque versarer inter tot Sanctos: videbar enim esse velut in sanctuario quodam seu oratorio devotissimo, ac domo sanctorum orationum, ubi Deus commemorabatur. Tum, facta debita altari reverentia, cum frontem signo hominis vere Christiani et aqua benedicta signassem, in pace Domini salutavi Virgunculam sanctam, a qua vicissim benigne atque modeste resalutatatus sum. Deinde pro hac prima vice reductus in partem, malui silentio uti, quam multa loqui: censi enim magis decere eo loci moderatum timorem, quam audacem præsumptionem. Interim observavi, quantum potuit ingenii mei debilitas consequi, omnia quæ prius a diversis audiveram de sanctitate ejus de qua sorore etc. Et videns cum quanta

humilitate ipsa omnibus obediebat, etiam minime ancillulæ, quantoque cum robore tolerabat infirmitatem suam, quam etiam dulciter ageret cum omni hominum genere, licet paucis nec nisi domesticis fere concessum erat ipsam videre et alloqui, quæ hominum consortio minime delectabatur; hærebam attonitus totus, ac spiritali plenus solatio, clare in ea agnoscendo gratiam sui Sponsi, qua in majoribus necessitatibus suis confortabatur roborabaturque.

8 Quanto gravior atque molestior erat morbus, tanto magis monstrabat virtutem et constantiam suam; quamvis ipsa ad Deum suspirans, dolere videbatur, quia non credebatur se talem in patiendo, qualem ipsa se optabat; ignosci sibi postulans ingratitudinem suam et negligentiam; atque dicens, quod non serviebat suæ divinæ majestati sicut lebebat: neque ei re debebat congruas laudes ac gratias, quas tanto Domino tenebatur referre, unde quotidie suscipiebat nova dona novaque auxilia; interius ab illo visitata, cum dulcedine amoris, exterius vero diversimode recreata, cum majori lucro novorum beneficiorum, meritorumque et perfectionum. Quapropter, agnoscens totum suum esse fluere a Deo, per infinitam ejus bonitatem, agebat gratias pro omnibus quæ recipiebat a gratiosissima benignissimaque manu ejus; item pro cunctis pœnis atque cruciatibus suis, omnique auxilio; tacendo autem reverenter, aut loquendo discrete, semper Deo benedicebat gratiasque agebat. Vehementer etiam fui ædificatus ex hac sancta Virgine, audiens quanta cum gratia et prudentia loquebatur et respondebat; quantaque cum verecundia et discretionem ab iis quibus jure poterat imperare, exigebat necessaria sibi obsequia; compatiendo infirmitatibus alienis, molesteque ferendo si vel minimum quid patieatur alius sua causa.

9 Multum porro amabatur ab omnibus, propter singularem suam mansuetudinem et magnam benignitatem; quia etiam ipsis volucris (quas adeo diligebat, ut videre patientes quidpiam nequiret, nedum morientes) aliisque domesticis animalibus blandiretur atque compateretur. Videbantur autem aviculæ illæ vice versa eidem compati, cum esset in suis pœnis atque doloribus, cantantes ad eam recreandam, alias vero, ne gravius oppressæ crearent molestiam, conticescendo. Inter alia vero quidam cattus suus, videns benedictam hanc Matrem, præ cruciatuum intensione, pluribus diebus nihil omnino manducare, voluit etiam ipse jejunando socius illi esse: nec prius ab ea recessit, quam rediisse ei aliqualem cibi appetentiam sensit: tum vero aviculam unam cepit, ipsique attulit, et majolando quasi dicebat; Ex nunc cibum cape, quia sic placet Deo. Aliæ quoque feles apportabant subinde ei cibaria diversa: id quod ex ipsamet intellexi, per quamdam comitatem hoc narrante; fecitque ut recorderer multorum Dei servorum, quibus per aves aut animalia alia prospectum in suis necessitatibus fuit.

10 Simili modo considerabam longam ejus infirmitatem continuosque dolores, et diligentem caritatem Sororis atque Patris spiritualis circa ministerium illius: mirabarque tam hunc quam istum, ætate grandes et virium modicos, debili corpore, sed promptitudine summa, servientes illi: mansique adeo bene ædificatus, tam ex ipsis quam ex omnibus familiæ istius domesticis; ut quidquid de illis audiveram parum esse censerem ad ea quæ propriis oculis hauriebam. Judicabam enim longe majorem ibi perfectionem esse, quam hactenus sciveram aut potueram intelligere: videbarque interius audire vocem dicentis mihi, Ecce in patientia diuturna Jobum, in contemplatione Magdalenam, Martham in ministerio sororis, et in Patre spiri-

D
A HIEREM.
FORESTI.

multumque
adificatur,
visa ejus
humilitate,

discretionem,

E

amabilitate,

F
etiam erga
irrationalia,

Sororisque et
Confessarii
promptitudinem;

A. HIEREM.
FORESTI.
atque disce-
dit cupidus
redeundi.

f

A tuali fidelem eustodiam f Maximini. Omnes hæ con- siderationes et delectationes oblatæ mihi fuerunt in prima visitatione, quam exhibui sanctæ isti Jesu famulæ : a qua petita licentia, eo quod jam senior hora esset, recessi ; magis quam antea cupidus re- vertendi, ad iterum videndam illam ; meque in omne tempus, cum meis domesticis omnibus, prom- ptissimum offerendi ad quodlibet ejus mandatum : pæc, n autem ei apprecans, optabam ex intimo cor- dis affectu recipi inter cariores ejus ministros et amicos, ubicumque mei usus aliquis esse posset.

ANNOTATA.

a Obiit autem Vener. Catharina de Ricciis anno 1889, 2 Febr. quando de ea inter Prætermis- sos egimus. Vita pluries scripta habetur, quæ licet privatim invocetur a multis, non sine fructu ; necdum tamen (quod sciam) publicam ullam venerationem habet, aut a quoquam vacatur Beata, præterquam in Anno Sancto Ordinis Prædicatorum Dominici de Herre, idque ad 19 Octobr. Neutro die (quod mirum) ejus meminit Ar- turus in Gynæceo sacro.

b Colitur S. Frigidianus 18 Martii et potissimum 18 Novembr. quando genus ejus ex Hibernia repetitum ad subulas relegabimus, cum tota fere ejus vulgata Le- gend ; et antiquioribus dumtaxat Actis, tale nihil ha- bentibus, inhærebimus.

c Quod infra num. n dicit ipsa, non multum tunc major quadragenaria, id est anno circiter 1557, se de- cennium decubuisse ; debet intelligi de postremo decu- bitu anni 1547, post inducias morbi in Habitus as- sumptione acceptas.

d Sequitur ex dictis regressura hunc contigisse anno circiter 1556.

e Scilicet Cosmi I, Ducis creati anno 1537, Mogni autem Ducis titulum adepti 1569 ; et Eleonoræ de To- ledo, Petri Neapolitani Proregis filix : hæc enim pri- mum obiit anno 1562. Infra autem num. 25 gloriatur Auctor, eodem in gradu (quem tamen non explicat.) mansisse sub successore Francisco annis 18 ; unde in- telligitur hæc esse scripta an 1587.

f S. Maximinus, ex vulgari ac vulle suspecta Le- genda S. Marthæ, creditur totam hujus familiam ba- ptizasse, ac fuisse unus ex 72 discipulis. qui postea cum Sanctis sororibus ac Lazaro scaphæ inermi a Ju- dæis impositus, in Galliam appulerit, factus ibi Episcopus Aquensis : quæ omnia examinanda nobis erant 8 Junii.

C

PARS II.

Spirituales fructus ex colloquiis Mariæ a Jeremia relati.

Ipsam de sua
infirmate
interrogans,

intelligit de-
cennio decu-
buisse

T ransactis exinde diebus aliquot, eum eodem Joanne, regressus ad visitandam prædictam infr- mam ; vix consuetum ejus cubiculum intraveram, quin me subito sensi plenum spirituali lætitia, et prædentissimo desiderio ipsi serviendi. Sumpto igitur animo, eum ipsam omnesque præsentis reverenter (ut decebat) salutasse ; interrogavi, maxima cum teneritudine et compassione, benedictam Matrem de sua infirmitate, atque de tempore quo sic decu- buerat Illa vero, benigno atque hilari vultu, mihi respondit : Jam inde a pueritia, cœpi portare cru- cem meam ; jamque decem anni sunt, quod lecto affligor : quod tempus ex una quidem parte longis- simum mihi videtur, eo quod videam interea nihil boni fecisse me ; nimiumque differri finem hujus periculosissimi exilii mei ; ex altera vero parte con- tentissima vivo, et patior quantum et quamdiu pla- cuerit Deo, modo illi serviam ; eo quod cognoscam,

mortalem hanc vitam non esse nisi modicam um- bram ; quæ cito transit, et quasi somnium aut ina- nis vapor subito evanescit. Sic locutæ obtuli ego porro, prompta ac bona voluntate, modicum istud quod poteram, et grandibus ejus meritis longe in- ferius, atque infirmitati ejus nequaquam par. Verum illa, quæ libenti animo patiens, nihil sibi videbatur pati, propter magnum amorem quo carissimum suum Sponsum Christum Jesu complectebatur ; plena ejus gratia, noluit denique quidquam aliud a me postulare, quam ut sui memor essem in oratio- nibus quas Deo faciebam. Ut autem postea ex Joanne intellexi, voluit nosse professionem meam atque conditionem familiæ.

12 Ex hinc sæpius rediens ad eam visitandam, semper excipiebar dulcissimis colloquiis et efficien- tibus exemplis, quibus animabat me atque excitabat ad sanctarum virtutum exercitia, Dei famulatum, mei ipsius odium, mundique contemptum ; item ad fugiendas peccatorum occasiones, et exercenda opera caritatis, hortando me ad frequentandam ec- clesiam et orationes, lucrandum indulgentias, orandum pro inimicis meis, obliviscendum injuriarum mihi factarum, ac benefaciendum eis a quibus aliquid mali tulissem ; denique ad quolibet sanctum exercitium et opus Christianæ professionis ; retrahendo me a nimia conversatione cum mundanis, atque monendo ut viverem in timore Dei, a quo peterem gratiam ipsum cognoscendi, et robur ad eundem amandum quam perfectissime, dolendumque de omni ejus of- fensa, atque ad renovandam vitam vera pœnitentia mediante : quapropter suadebat mihi, frequenter usurpare Sacramenta, per quæ recipitur virtus et gratia ad bene vivendum et bene moriendum.

13 Ad hujusmodi monita eum attentissimus ad- stare, utpote salutis meæ cupidus, lacrymantibus ac reverentibus oculis aspiciebam identidem in fa- ciem ejus, quæ una inter alias vice apparuit mihi tam gratiosa et clara, coloreque violaceo tam ac- censo resplendens ; sicut medio vere apparere solet candidum lilium, junctum purpureæ rosæ ; vel si- cut crystallus lucida, sole splendente percussa. Quare regressus domum, toto illo vespere atque alias sæpe, non poteram loqui de re ulla alia, quam de ista sancta Virgine ; idemque foris agebam, quoties incideram in personam timentem Deum et virtutis amantem. Neque satiari poteram cogitando de illa, quia videbar mihi conspexisse formosissi- mam et honestissimam annorum duodecim et An- gelici aspectus Virgunculam ; non autem mulierem, ætatis tam provecæ totque annis infirmæ, eum es- set annorum tunc circiter quadraginta. Notabam etiam esse eam simplicem et prudentissimam in verbis, in operibus justam, in mandatis discretam, patientem in afflictionibus et in morbis robustam, fortissimam in vincendis infirmitatibus ac tentatio- nibus, humillimam ad obediendum, amatricem ho- norum operum, largam dispensatricem eorum quæ habebat in pauperes, misericordem consolatricem afflictorum ac tribulatorum ; cœlestem in desideriis, modestam et benignam in responsis, promptissimam ad succurrendum, pauperrimam quoad temporalia bona, diligentem in servitio sui dulcissimi Jesu, ferventem in oratione, et in divino amore arden- tem. Quapropter cum in ea, velut in lucidissimo speculo, multa virtus magnæque perfectio appare- ret ; facile erat unicuique ipsam aspicienti videre clarissime defectus suos proprios ; quemadmodum ego sæpe meas imperfectiones notabam ; habens in ea exemplum, occasionem, atque materiam suffi- cientem ad omnem virtutem et disciplinam.

14 Non equidem ignoro, Pater reverende, quod hisce de rebus ad te scribere, qui ei tot annis ser- vivisti

D
eique obse-
quium of-
fert :

sæpius deinde
rediens,

E
multum ex
ejus monitis
proficit :

videt ejus
faciem pul-
cherrime
splendentem,

F

et singulas
ejusdem
virtutes
considerat,

Pulsatus
aliqua ten-
tatione recur-
rit ad illum,

A vivisti ac familiaris fuisti, tantumdem sit atque aquam exiguo cum vase ferre in mare: et quod quantumcumque hisce feliis inscripsero, minimam partem retulero earum rerum quæ potuerant de ipsa cum veritate scribi: cum tamen dicitur verum, sive parum sive multum, semper placet gratumque est iis, quibus bonus est interior gustus, lumenque ad res divinas intuendas idoneum. Non prætermittam tamen quin tibi dicam, quod subinde inveniens meipsum accedæ ac melancholiæ spiritu teneri plenumque displicentiæ, ibam ad beatam Matrem consolationis causa visitandam, magna spe ductus inveniendæ apud eam quietis opisque. Mox autem atque cameram ejus ingrediebar, notabat illa laborem meum, quantumcumque id dissimulare nitebatur, ne meam mihi pœnam augetet. Verum, ut erat misericors et nata ad juvandum, statim cogitabat de remedio mihi faciendo, his aut similibus verbis me alloquens; Bene veneris; multum certe distulisti venire, ego autem te expectabam magno cum desiderio, ut emergeres ex tædio illo tuo molestissimisque cogitationibus, quibus premitur cor tuum. Sane dicebam hodie nostris illis, Non diu esse poterit quin veniat noster Zacharias: vixque hoc dixeram, cum audiens pulsari ad portam, Ipse est, inquam, Zacharias.

B

et multipliciter relevatur,

15 Tum incipiens mecum loqui de passionibus atque fastidiis meis, ac si fuisset in medio cordis mei, omniaque arcana mea introspexisset; videns nullum me posse formare verbum aut signum lætitiæ; ut me liberaret ab ejusmodi angustia tantaque mœstitia, mutabat sermonem, et incipiebat loqui de Deo deque vanitate hujus miserrimi mundi. Erat autem talis sermocinatio ejus, ut brevi tempore me sentirem omnino alleviatum ac serenatum, dispulso quevis mentis nubilo: itaque liber a qualicumque perturbatione et molestia, redibam lætus et hilaris, sentiens me interius vehementer corroboratum, atque hoc solum dolens quod ei jugiter adesse non possem, et in tam bona ac sancta conversatione vivere ac mori: talisque et tanta erat mea erga ipsam devotio et dilectio, tamquam erga amicam tantæ Sponsi, ut libenter vitam meam pro ejus obsequio posuissem. Quantumcumque vero magnum erat periculum in quo versabar, adeo grande tamen erat gaudium et solatium quod ipsa loquente percipiebam, ut omnium aliarum rerum ac pene etiam mei oblito, non luberet cogitare de cibo capiendi vel alio quocumque negotio meo. Denique tanta exibat de ejus monitis et colloquiis virtus, ut procul a me fugeret omnis melancholia, omnis mundana cogitatio, omnis carnalis tentatio; et subinde fierem inimicus mihi ipsi ac veluti mortuus. Alias, sanctis ejus exemplis et exhortationibus motus, voluissem pauperibus Jesu Christi distribuere quidquid possidebam; nihilque curans manere nudus, videbar audire vocem interioris mihi dicentem; Si velis evadere magnus, et esse in cœlis beatus; cura humilis sis in terris, sanctamque paupertatem amplectere. Alias impellebar ad mendicandum per civitatem, et prædicandum vilitatem meam, et abjectam conditionem seu potius superbiam meam, stultamque præsumptionem, et omnes defectus, ad majorem mei ipsius confusione, majusque vilipendium.

omnia bona sua ejus precibus tribuit,

16 Equidem existimo, quod quidquid erat in me boni sanctique desiderii venerit mihi a misericordia Altissimi, mediantibus precibus istius sanctæ Virgunculæ; certo persuasus, quod illa me sumpserit sub suam protectionem, quodque ipsa intercedente bis evaserim a gravissima et quasi incurabili infirmitate, cui humanitus nullum remedium erat, ad stuporem medicorum aliorumque me videntium;

cum alius fere sermo per civitatem non audiretur, quam de me velut a morte redivivo et de sepulchris resuscitato. Quicumque autem aliquo pollebat judicio, indubitanter credebatur, me salvatum fuisse, non medicorum opera aut virtute medicinarum; sed, quod per continuas deprecationes bonæ alicujus personæ ac Dei famulæ hujusmodi gratiam obtinuissem; quemadmodum in veritate confiteor etiam me credere. Cum enim extremo in periculo versarer, morbo oppressus; videbatur mihi spiritus meus deduci ad conspiciendâ æterna supplicia, ibique intueri Magnates aliquos faciebus velatis; et quod maligni spiritus, formas induti humanas, omnimodis fraudibus totum mundum implicabant; ac denique numerum quasi infinitum mortalium, parum sibi attentorum, præcipitabant in barathrum infernale.

17 Ilinc egressus, videbam offerri mihi felicissimum quemdam montem, totum plenam purissimis smaragdus, topazis, adamantibus, atque zaphiris; ubi magna cum lætitiâ intuebar alatos aliquos velut Seraphinos; audiebamque vocem dicentem mihi: Iste est locus sanctus ac domicilium puritatis. Elevans deinde oculos in sublime, apparuit illis subito beatissima Mater Jesu Christi, comitata infinito numero castissimarum Virginum, omnino splendentium, inter quas erant Sanctimoniales nonnullæ, candidissimum indutæ habitum ac similem beatæ Matris Sororis Mariæ, quæ omnes velocissime transibant, subsilientes ac redeuntes ad gloriosam Paradisi felicitatem. Ibi deo se mihi monstrabat Regina cœli, mater sanctissimi Redemptoris, filium in gremio stantem tenens, totaque cœlestibus splendoribus circumdata atque Angelicis choris, vultu autem hilari ac gratia pleno, sedens in majestate cum innumerabili turba Sanctorum. Quæ eadem sanctissima Mater prius, in eodem morbo, inter alias vices apparuerat mihi, vultu mœsto atque compassionem præferente, cum filio mortuo inter brachia. Ista autem mihi apparuerunt in urgentissima necessitate atque discrimine vitæ, non propter bona quæ fecerim aliqua, sed solum propter bonitatem et misericordiam infinitam Dei, per orationes Mariæ Virginis, atque per intercessionem hujus sanctæ ac devotæ suæ famulæ, quæ Deum quotidie pro mea salute deprecabatur.

D
A. DIEREM-
FORSTI.

et recuperatam ex morbo letali sanitatem.

post insignem visionem ægro oblatam.

E

PARS III.

F

Miranda quædam circa ipsam et per ipsam facta.

Multa possem scribere de vita ejus doloribus exercita, et de diuturna patientia quam ad extremum usque diem tenuit; atque in particulari quomodo tulerit se vilipendi, male tractari, et injuriis affici; quandoque etiam ab ipsismet domus suæ ancillis, quibus vehementer compatiiebatur, et semper bonum pro malo referebat. Possem etiam narrare miraculum patratum in vasculo vini albi, quod ipsi servabant Reverendæ Matres monasterii Angelorum, vulgo dictæ Monachinæ; et vere Monachinæ seu Monachulæ, quia pauperes spiritu, sed multa pace ac gratia Dei divites. Vinum illud sic corruptum erat, ut neque colorem vini amplius, neque saporem haberet, sed aliud non videretur quam putrida quædam fæculentia. Illæ vero in oratione positæ, ne quid causæ defectus istius pateretur incommodi veneranda Mater nostra, impetrarunt a Deo, ut vinum bonitati suæ pristinæ, imo etiam meliori quam antea statui redderetur, tale insuper quod bibentibus ex eo infirmis nonnullis donaret sanitatem. In qua oratione Monachæ prædictæ adhibuerunt

Injuriarum tolerantia

servatum ei vinum, sed corruptum, miraculo restituitur.

A bnerunt etiam Reliquias nunnulas R. P. Fratris Hieronymi Savonarolæ Ferrariensis : et in hoc datur intelligi, quomodo Sancti alios Sanctos juvent adhuc in via existentes.

Auctoris uxor
sæpe adjuncta,

19 Verum quia hæc aliaque miranda multa, tibi, Pater carissime, nota sunt ac manifesta, non suscipiam illa nunc referenda, dimittens ea melius quam ego scientibus : sed narrabo, quod D. Constantia Ugolini Perusina, uxor mea, aliquando visitans sanctam istam Virgunculam, semper ab ea redierit bene ædificata atque contenta : et bonis ejus consiliis monitisque inducta, statuerit sanctissima Sacramenta frequentare, mundumque contemnere, dando se mortificationi, et multa cum patientia tolerandu quas-cumque tribulationes. Quadam autem vice, cum prædictæ Matri revelasset fastidia quadam secretius animo obversantia, iisdemque remedium postulasset, cito agnovit quantum id sibi profuerit. Imprimis autem commemorat, quod cum illi commendasset suum quendam germanum fratrem, Octavianum de Ugolinis Perusinum, Militem honoratum, propter quoddam ejus discrimen, obtinuerit quicquid volebat. Audi ergo.

B commendat ei
fratrem,

20 Juvenis iste, levir meus, recedens a quadam serici apotheca, ambulansque per forum civitatis, laud procul a palatio Gubernatoris Perusini, invasus ex improvise fuit a quatuor viris bene loriceis, et altero etiam Perusino : missaque ad gladium manu ut se defenderet, cum se omnibus simul imparem judicaret, recta ivit in suum inimicum : eique impacta ut fors ferebat cuspidem guttur transfixit, ita ut in vestigio corruerit mortuus. Eodemque momento auditus est balistæ pulverariæ sonus : quo excitatus Gubernator cum aliquot ipsius Palatii inquilinis, audientque ruiorem vulgi atque satellitii, et suspiciens aliquam in populo seditionem (maxime propter explosum sclopum, et quia res facta erat in arca ante palatium) omni alia consideratione postposita, emisit totam familiam suam ; quin etiam ipse descendit ad principem portam Palatii, cum aliquot Nobilibus domesticis suis, totus iratus vehementissimeque commotus : mandavitque satellitii publici Praefecto, ut vel comprehenderet reum, statimque morti traderet ; vel si comprehendere vivum non posset, modo quocumque trucidaret. Miser ergo juvenis, videns non esse sibi relictum ullum fugiendi locum, intravit in domum quamdam, a satellitio sese defendens ut poterat. Satellites autem, desperantes cum sic capi posse, conscenso domus tecto, intro se miserunt, undique illum impugnaturi. Tum vero animadvertens longe ægrius salvari se posse, munum jam oppositum tam multis ; elegit sese tradere cuidam ex Prioribus civitatis, ibidem præsentibus. Itaque ductus in palatium, arctaque religatus, confestim in secretum carcerem retrusus est, ut Gubernatoris mandatum executioni daretur quam primum, instigante quodam thesauri ministro valde gratio, et animatissimo ad vindicandum consanguineum occisum.

ob eadem in
sui defensione
factam,

C captum

et addictum
morti,

21 Interea actum est cum Gubernatore, narratum factum, ipse instanter rogatus a multis primariæ dignitatis Nobilibus, ut mature causam examinare et cognoscere dignaretur. Mitigata nonnulla iracundia, annuit Gubernator, ut diebus aliquot suspenderetur decretæ mortis executio, eo potissimum respectu, quod satisfactum volebat Nobilibus illis, quorum fidei se captivus tradiderat Octavianus, atque in custodiam iverat : ita tamen ut fixus in proposito maneret Gubernator capitale supplicium exigendi. Hoc cum esset intellectum, scriptum est Romam atque Florentiam, pro impetrandis intercessionibus plurium Principum virorum : quibus aliud profectum non est, quam ut in vivis servaretur

menses aliquot, ad infringendos conatus adversæ partis, quæ festinabat vitam simul et honorem auferre reo. Audito casu, ego et uxor mea statim accessimus ad visitandam communem nostram Matrem, remque ut acta erat ei narrandam, cum tanto quantum imaginari ipse tibi potes mœrore ac sensu. Cum ergo intellexisset illa, quo in periculo versaretur levir meus ; compassione mota, promisit pro eodem orare, et aliorum orationes postulare quotidie. Tam dulcibus verbis, utcumque consolati, petimus recedendi licentiam ; et post hebdomades aliquot intelleximus adhuc in vivis haberi captivum, sed adeo male habitum ut recognosci amplius vix posset : quodque decretum haberet, potius suis sese manibus interficere, quam mactandum præbere publicæ justitiæ ministris, tantum ubique exosis abominatisque.

ac pessime
habitum ;

22 Tum vero rediimus ad Matrem Sor. Mariam, et quo res loco erat narramus : ipsa vero uxori meae respondit : Confide Deu, Soror mea, atque omne desiderium vestrum permitte ipsius arbitrio, quia totus benignus et misericors est : sperate autem quod ipse liberabit eum, et servabit de manibus inimicorum suorum. Pauci deinde præterierunt dies, cum nobis ad se redeuntibus dixit, fausta annuntians : Captivus vester cito, cito, dimittetur ex carcere, et liberabitur : tantum bono animo estote. Post quindecim circiter dies scriptum Roma et Perusio est, a D. Petro-Gentili fratre, et D. Porcia sorore uxoris meae, prædictum Octavianum absolutum ab homicidio esse : sed ad nonnullam partis offensæ satisfactionem, relegatum pro tempore aliquo a civitate : itaque fuit emissus e carcere, atque vivit etiam hodie, per Dei indulgentiam meritaque et preces Matris Sororis Mariæ, quibus mediantibus credimus istam gratiam a Domino obtinuisse, cui pro isto et alio omni beneficio sit laus et gratiarum actio.

quem illa
dimittendum
promittit,

E

secuto intra 15
dies effectum.

23 Accidit alias ut Julius filiolus meus, audiens in platea magnum strepitum puerorum, domo excurreret, visurus quid rei ageretur, incurrit autem in ferocissimam bestiam, juveneam scilicet effuse currentem, quaque jam alia damna per viam patrataverat, dum clamoribus et concursatione insectantium agitur. Ab hac per cornua apprehensus puer, qui locum effugii nullum invenerat, jactatus in altum fuit ad sex ulnas circiter, vestibusque laceris projectus in terram, nihil tamen læsus in corpore. Spectabat hæc ad fenestram D. Constantia mater ; cumque alium filium non haberemus, sicut nec modo habemus, clamans et commendans illum Deo Virginique sanctissimæ, ut mortua concidit. Quia autem paucis diebus ante commendaverat puerum Matri Sorori Mariæ, placet credere, quod bonitas divina, intuitu protectionis ac precum illius benedictæ, salvum puerum et mali omnis immunem servaverit.

Auctoris filius
arreptus a ju-
venca furente,

F
illius
servatur.

24 Alias cum quadam Matrona Volaterrana, consanguinea mea, esset in comitatu uxoris meae, atque antea audivisset mira nonnulla de sancta ista muliere, imprimis autem de diutina ejus infirmitate, multaque patientia ; ipsa, quæ tenebatur peregrino quodam et ignoto morbo, mota fuit magno desiderio eundi ac visitandi prædictam infirmam, sperans invenire remedium aliquod malo suo, aut saltem videre signum quodpiam sanctitatis ejus. Hoc, quantum recordeor, sine, nec ullo forsant intuitu alio stimulata, quamvis non ignoraret quantum bonæ Matri displiceret visitari, non solum a Magnatibus, sed etiam a qualibuscumque personis mundanis ; freta tamen societate ejus quæ secum erat uxoris meæ, quamque noverat ipsi amicam et familiarem esse, fiduciam sumpsit accedendi. Cum

Visitantis se
matronæ
interim em-
statum

ergo

A ergo ad illam esset ingressa, et occasionem loquendi dedisset, scivit sancta mulier adeo bene explicare, ac veluti in parabola partem vite ipsius secretiorumque cogitationum, et earum quibus dudum pulsabatur tentationum, quamvis numquam antea sibi visæ; acsi conscientiam ejus totam perspectissimam haberet, et ab annis centum eam novisset. Postea sermonem instituit de rebus ad Deum spiritumque pertinentibus: unde illa tota attonita et compuncta fuit; et, si ex ejus monitis sanctisque consiliis scivisset proficere, res ejus meliorem multo exitum ac saluti ipsius conducibilem habuissent.

distincte explicat Maria.

Illi accepta multa Auctor referens,

plus in futurum sperat ab ea,

B 25 Possem etiam aliquid de me ipso addere: sed ne fastidium alieni creem, solum dicam, quod cum benedicta ista et sancta Mater me suscepisset in suam protectionem, existimem omne bonum desiderium, quo unquam motus fui ad faciendum bonum aut malum fugiendum, et quidquid Christianæ virtutis unquam Deo inspirante exercui, obvenisse mihi ipsa mediante, quæ mihi impetravit a Deo multas gratias, quas numquam nerveram; gratias, inquam, non temporales aut hujus mundi, sed pertinentes ad salutem animæ, ipsiusque Dei honorem et gloriam. Agnosco similiter ipsius intercessionem me acceptum referre, quod remanserim in eodem gradu atque conditione apud Serenissimum Magnum Ducem Franciscum per octodecim annos, licet interim renovata fuerit Curia tota, et ex albo palatinorum ministrorum sublatis omnes illi, qui serviverant seniori magno Duci, quem Deus Dominus noster habeat in æterna cœli felicitate. Ad hanc vero cum ipsa cara Mater nostra Soror Maria post longum laboriosumque exilium pervenerit, confido scribere de vita ejus; cuius ipsius caritas jam sit in gloriam ubi vita est sine morte, gaudium sine mœrore, et amor undequaque perfectus; concludo, quod quæ me tantopere adjuvit in terris, magis id sit factura in cœlis; ubi ipsam esse habeo certissimum, idque per Dei gratiam et bonorum operum ac sanctæ vite merita, pro quibus semper benedicatur Deus.

de ejus salute ante obitum

C 26 Unum mihi dicendum superest, quod cum ab ordinario ejus medico intellexissem gravitatem ultimi ejus morbi, quia arti jam nullatenus obediebat natura, omnesque ejus vires exhaustæ erant annis atque morbis, sic ut pauci solum dies vite superesse ei crederentur; videns nullas ei amplius medicinas prodesse, nequidem extraordinariam illam quam ex parte Serenissimæ Celsitudinis suæ ipsemet attuleram, censui actum de illa esse, neque aliud restare quam continuas pro ejus felicissimo transitu orationes faciendas. Id cum per triduum facere perseverassem, dum illa appropinquabat morti infirmi corporis, quidam ejus devotus et amicus meus ac bene notus, ante sanctissimum Sacramentum constitutus, atque pro ea ante et post Communionem orans, audivit quasi vocem interius sibi dicentem, Fili et pœrator, pro te ipso ora, quia tu es pauper et miserabilis; ipsa vero est felicissima et beata in cœlo: quamvis eo puncto temporis necdum erat anima ejus soluta a corpore. Volens deinde idem per istos tres dies ad orandum pro ipsa se componere, non inveniebat verba: sed solum sentiebat admirabile gaudium cogitando de illa, acsi plenissima sanitate fruereetur, aut potius acsi vidisset illam, inter Angelos Animasque beatas, coram summo Deo collocatam in multa gloria; quam divine suæ majestati placuit ipsi retribuere, pro puritate corporis et nitore animæ, longoque martyrio cum tanta patientia in omnibus membris tolerato; sicuti non omisit, etiam in hac vita, dare ei omnem virtutem auxiliumque necessarium ejus saluti usque in finem.

internam vocem amicus suus audivit;

27 Hujus exemplo et ego, et quicumque alius salutis obtinendæ cupidus, facillime possumus discere, quomodo tolerandum malum bonumque faciendum sit ex amore Jesu Christi, ad quem omnes obligamur; quomodo etiam debeamus ipsum timere, ipsi obedire, ipsum perfecte amare semperque laudare. Ab eodem posco veniam, omnis culpæ atque imperfectionis meæ, ac perturbati ordinis, quem tenui loquens ac scribens pauca hæc: doleo autem non potuisse me exprimere perfectius, quemadmodum desiderassem, quæ scivi et memoriter tenui, de dilecta ista ejus sponsa, Matre nostra carissima. Et tu, Pater reverende, excusa ignorantiam meam apud altissimum et elementissimum Deum: ut bonum ac verum quod scribere me fecit (nec enim per ejus gratiam aliam habui intentionem, quam ut secundum veritatem præderem) vertat ad honorem et gloriam suæ divinæ Majestatis, ad consolationem amicorum suorum, laudes ejus auditorum in Virguncula ista, dilecta filia et cara sponsa sua, quæ modo est in cœlo in gloria illa sempiterna; cuius rogo participem ipsa me faciat apud æternum suum Sponsum, Regem excelsum ac summum Monarcham, qui vivit et regnat in secula seculorum. Amen.

D
A MEN
FORSTI
seque com-
mendat ipsius
precibus,

et ejus ad
quem scribit.

E

SUPPLEMENTUM II

Ex Revelationibus S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis.

Qua fide et certitudine conscripti sint libri, de rebus a Sancta prætitulata dictis factisque, cum raptâ in ecstasi divinitus ageretur loquereturque, ad Proœmium primæ ejus Vitæ et alibi est declaratum. Ibidem num. 19 narratur, quomodo Venerabili Matri Bagnesiæ devotissima, merita est sæpe eandem videre in Paradiso, ac nominatim xi Julii anni MDLXXXIV, qui fuit post obitum Mariæ octavus. Vidit autem eam pulcherrimo modo, quem obedientiæ imperio adstricta, his verbis exposuit: Vidi in paradiso pulcherrimum thronum lucis incomprehensibilis, in quo sedebat Beata Mater Soror Maria Bagnesia, tota resplendens et plena singularis majestatis; et intellexi thronum istum esse ipsius virginitatem et puritatem, quæ præcipuo ipsi ornameto erat. Vidi etiam quod prædictus thronus ornabatur monilibus pretiosis: atque hæc erant omnes eæ animæ, quas ad Deo serviendum induxerat, quæ circumcirca ad modum throni ipsam stipantes, maximam ei pulchritudinem conciliabant. Ita Puccinus num. 19; qui, cum hac ipsius B. Magdalenæ verbis describere se testatur, simul etiam indicat. Sanctimonialibus istas, ante Urbani Bullam, sine scrupulo appellasse Motrem Sororem Bagnesium cum titulo Beatæ, licet eorum posteræ illo nunc abstineant.

S. Maria
Magdalena
de Pazzis
in ecstasi.

videt M.
Bagnesium
in ornatissimo
throno

F

29 Eadem a Puccino conscripta Vita, sed a successore Riconesio, post Beatificationem Magdalenæ, anno MDCCXXVI reformata, et in multis contracta, in novau-
tis aucta, narrat distinctus occasionem, qua hujusmodi visio Magdalenæ obtigit. Tum scilicet, cum juxta votum ab illa pro sua convalescentia factum, feria quadam vi, eademque quadragesima die post editam xxvii Maji religiosam Professionem, id est, die vii Julii (erat enim annus MDLXXXIV habens litteras Dominicales AG) ipsa Magdalena votum illud per se compleret, visitans sepulcrum Mariæ. Ex eadem etiam narratione apparet, quamlibet in Feriam Sanctimonialibus in honore fuisse, quia tali feria Maria obierit: tali enim feria tertium jejunare promittebat pia illa Soror, si Magdalena convalesceret. Et hæc quidem factum pro se votum, de visitando ter sepulcro, implere cepit sequenti

an. 1584
11 Julii.

post votum
ad eam pro
se factum;

A III R.
FORES. I.
et quidem
ornatam ani-
malis aliis
sicut moni-
libus,

A *quenti Sabbato, id est, viii Julii : jussa autem ad alii-
quot dies se continere in infirmitate, iterum eo rediit
die xi, et istum habuit visionem, quæ refertur etiam
in MSS. excerptis, ad nos missis, cum hoc adjuncto :
Inter Monilia prædicta, thronum Mariæ circum
ornantia, vidit specialis fulgoris adamantem pul-
cherrimum (quem intellexit esse animam, ab ipsa
Matre ad Religiosum statum provectam) hic autem
erat admodum candidus, propter ejus puritatem ; et
sicut ipse adamas fortis est, sic fuerat illa fortis ac
patiens, in sustinenda infirmitate admodum molesta.
Vidit præterea ipsam Matrem Mariam offerre Jesu
omnes Monachas monasterii S. Mariæ Angelorum,
alias quidem instar florum, alias instar fructuum,
pro ratione meritorum cujuslibet earum : ita finita
est visio.*

ac rursum
14, non Junii
sed Julii,

30 *Hæcenus mis. um nobis MS. in quo dum nota-
tur dies xiii Julii, oportet ut vel in Zyfra 13, pro 11,
transcribenda fuerit eratum, vel eadem visio bisubleta
ipsi Sanctæ sit ; semel simpliciter, uti narratur a Puc-
cino ; et iterum cum adjunctis quæ habet MS. ecyra-
phum : cui ne nimium, quoad numeros ac visionum
ordinem tribuam facit, quod ibidem præmittantur vi-
siones alie duæ, quasi xiv Junii et v Julii, in simili
sepulcri visitatione oblate, et quidem post recuperatam
miraculo sanitatem : quod consistere non potest cum
prædicto numero quadraginta dierum, inter professio-
nem et sanitatem recuperatam. Quare mutare placet
visionum ordinem, sic ut prima facta sit xi vel xiii
Julii ; altera, die xiv ejusdem Julii, non autem Junii ;
tertia, die xv, non v, dicti mensis. Cum ergo, juxta
correctionem istam, die xiv Julii, sancta Mater Mag-
dalena, insimul cum aliis duabus Matribus, proces-
sisset ad visitandum corpus prædictæ Matris Soro-
ris Mariæ, eique gratias ageret pro sanitate, per
ipsam venerabilem Matrem miraculose recuperata,
mediante voto pro ipsa facto, interimque in extasim
raperetur : vidit ipsam in Paradiso stantem ad dex-
tram Jesu, mediam inter ipsummet Jesum et San-
ctissimam Virginem ; vidit autem indutam argenteo
panno subtili atque candido, quem pannum ornat
fimbria ex auro et fulvo serico ; auro, propter cari-
tatem ; fulvo serico, propter patientiam. In manu
habeat palmam sicut Martyres : eratque pulcher-
rima simul et ornatissima.*

stantem inter
Mariam ac
Jesum,

hujusque dona
dispertientem,
varia variis.

31 *Similiter vidit Jesum, e sanctissimis manibus
suis educentem multas gemmas atque monilia, qui-
bus implebat manum prædictæ Sororis Mariæ Ba-
gnesiæ, pro arbitrio dispensandis. Geminæ porro
istæ erant colorum quatuor, albi scilicet, rubri,
violacei, atque fulvi ; albi propter caritatem, rubri
propter amorem Dei, violacei propter humilitatem,
fulvi propter patientiam : quas gemmas cum dis-
pensaret, vidit Soror Maria Magdalena, quod multas
earum dabat Sanctimonialibus hujus monasterii,
præsertim ex albis rubeisque ; ipsi vero sanctæ Ma-
tri dabat quidem ex omnibus, plures tamen ex
prædictis albis rubeisque. Patri vero Confessario
monasterii etiam ex omnibus, sed plures ex rubeis,
violaceis, et fulvis : vidit etiam quod eadem dabat
personis secularibus, sed plerasque violaceas et
fulvas. Postea conspexit prædictam Matrem ele-
vari in curru igneo, ad instar Patris nostri Eliæ ;
et intellexit, currum istum significare Caritatem,
exercitam in operibus spiritualis et corporalis mise-
ricordiæ : quatuor autem ejus rotas, esse quatuor
Virtutes Cardinales. Justitiam, Fortitudinem, Tem-
perantiam, atque Prudentiam, quas ipsa in vita
exercuerat : redditisque Domino multis gratiis, ad
suos sensus reversa ab extasi est.*

Item locatam
altius S. Ca-
tharina Senen-
si,

33 *xv Julii, accedens sancta Mater ad visitan-
dum corpus Matris Sororis Mariæ Bagnesiæ, denuo
fuit alienata a sensibus, viditque præfatam Matrem*

Sororem Mariam stare in Paradiso ad latus S. Ca-
tharinæ Senensis, sed loco multum superiori ; in-
tellexitque ex Jesu, quod, licet Soror Maria non
scripsit sermones, nec libros composuit, neque tam
multas animas visibiliter direxit, sicut S. Cathari-
na Senensis ; nihil tamen minus in abscondito fece-
rit, exhortationum atque orationum suarum virtute,
movendo corda hominum : idemque præstiterit suo
exemplo, præsertim in diuturna illa infirmitate,
tot annis hilariter tolerata : itaque suppleverit id in
quo S. Catharina ipsam superaverat operando exte-
rius : eo quod multo pluribus annis quam illa vixe-
rit in tantis doloribus, interimque plurimum boni
fecerit, Jesumque amaverit. Similiter vidit, quod
Jesus dedit ei velut aquæductum, sive fontem quem-
dam, per quem nobis eadem mediante communicabat
multa dona et gratias ; nec solum nobis in hoc mo-
nasterio commorantibus, sed etiam aliis multis
creaturis : faciensque consuetas suas petitiones, fi-
nem imposuit huic raptui.

ob diuturnio-
ris morbi pa-
tientiam,

34 *Noctu præcedente diem xii Februarii, anni
MDLXXXIV secundum Florentinos, nobis vero anno
MDLXXXV jam inchauto, in oratione posita illa, subito
rapta fuit in contemplationem extaticam, et oculis
mentis suæ vidit animam Matris Sor. Mariæ Ba-
gnesiæ ; in cælo autem, in medio pectore Verbi in-
carnati, instar pretiosissimi lapidis ; quo Verbum
sic delectabatur, sicut oblectatur sponsus speciosis-
simo quopiam sui ornatus monili. Et intellexit,
quod Verbum lapidem illum inestimabilem non so-
lum gestabat medio in pectore, ut sibi in eo com-
paceret ; sed etiam ut ab omnibus conspiceretur,
essetque loco speculi omnibus intuentibus, ad cog-
noscendas ejus virtutes ; puta puritatem, humilita-
tem, caritatem, patientiam, modestiam, benignita-
tem, et dulcedinem amoris, quo Deum creaturasque
ejus prosequabatur ; itaque suaviter cogerentur ad
ipsam in re quapiam imitandam, et præbendam
oblectationem aliquam Deo, sicut ipsa præbebat
continuo.*

et an. 1585
12 Feb.
E

in pectore
Verbi pro
monili to-
catam,

35 *Contemplanti autem beatam istam animam
datum est intelligere, quod pro singulari dilectione,
qua Deus hanc suam domum complectitur, id est
monasterium S. Mariæ Angelorum, posuerit supra
ipsam duo Luminaria magna, videlicet sanctissimam
Matrem suam et Matrem Sor. Mariam, quemadmu-
dum in Genesi legitur, quod creans mundum Deus,
posuerit in eo duo luminaria, Luminare majus ut
præssset diei, et Luminare minus ut præssset nocti.
Sanctissima Virgo est luminare Solis, quia est spe-
cialis mater hujus sui monasterii, sub ejus vexillo
militemus ; unde super ipsum spargit radios suos
instar solis ; atque in die gratiæ, id est, in tempore
præsentis, illuminat animas, in suo hoc habitaculo
collectas, ut secure ambulent per viam Dei ; faciens
illas cognoscere insidias adversarii, et scandala om-
nia quæ inimici fraudulentis volunt obicere ipsarum
oculis ad eas præcipitandas ; ipsa vero omnia ma-
nifestat filiabus suis, insuperque auxilium porrigit
ad ea amolienda : nec non affectu materno calefacit
steriles terras seu corda harum dilectarum filiarum
suarum per ignem divini amoris ; atque ita, præ-
stante ipsa, incipiunt germinare flores desideriorum
sanctorum, et fructus bonorum operum, atque
sanctarum virtutum. Sublimiori autem longe modo
eadem sanctissima Mater operatur in iis filiabus,
quæ bona voluntate pollent, seque in horas singu-
las magis magisque disponunt ; eo quod in talibus,
non solum spiritualiter operetur prædictos effectus,
sed etiam ceteros omnes atque etiam majores quam
sol operatur in terra materiali.*

ipsamque esse
monasterio,

F
cui Deipara
est luminare
majus,

36 *Luminare minus est Mater Sor. Maria Bag-
nesia, supra sanctissimæ Deiparæ domum posita in-
star*

pro luminari
minori divini-
tus concessam:

A star Lunæ. Sicut enim hæc, sole radios subtrahente, lumen suum terris commodat; ita beata istæc anima, siquando Mater Dei, utique Luminare majus, imperfectionibus et negligentis per caras filias suas commissis offensa, retrahit ab eis sui splendoris radios, easque relinquit caliginæ tenebrosa obvolutas; pleno compassionis affectu occurrit in ejusmodi noctis obscuritate, animasque defectibus exterioribus sic obtenebratas illustrat, auxilia efficacia porrigens ad imperfectiones suas agnoscendum; incitansque illas ad veram pœnitentiam, supplicibus suis orationibus cogit (ut ita loquar) Dei Matrem, ad condonandum culpas commissas, ingratis quidem, sed jam pœnitentibus filiabus. Addebatque ipsa Sancta, O si filiæ Mariæ possint intelligere, quantum subsidii sibi veniat ab isto Luminari minori, tempore quo in tenebris defectuum versantur! quantum eo amplius uterentur quam nunc utuntur! Neque solum auxilio ipsis est in cœlo, apud Deum atque Sanctissimam Virginem; sed etiam in singularibus suarum virtutum exemplis, quæ reliquit in terra, utilissima est animis Deo sacratis; si tamen iis uti voluerint, operando ex virtute ad imitationem illius.

B
imperfectiores
vero Religiosas
instar nubium,

illarum benig-
nos radios
refringere :

B 37 Denuo autem considerans duo illa cœlestia Luminaria, continuo lumen infundentia animabus Deo mancipatis; intellexit, illas quæ imperfectius intra religiosa claustra vivunt, ipsis sese opponere instar nubium: quæ licet facere nequeant, quo minus sol atque luna dent lumen suum; ipsum tamen retundunt, atque intercipiunt radios eorum, ita ut nequeant consuetos suos effectus operari in creaturis. Animæ enim illæ, quæ in sacro loco vivunt imperfectius, non solum impediunt operationes, quas in ipsis producerent Luminaria nostra; sed etiam in aliis animabus omnibus obstaculum ponunt. Multaque cum admiratione dixit: Defectus, etiam per fragilitatem commisi, sunt Luminaribus nubes. Sed postmodum confortata fuit ad conspiciendum, quomodo divinus Spiritus, flans super ejusmodi animas, omnes illas defectuum nubes dispellat; itaque Luminaria ipsa admirabiliter incipiant exercere operationes suas, easque ad perfectum adducere. Videbat etiam animas quasdam densissimarum instar nubium, quæ neque per lucem secundi Luminaris, neque per insufflationem divini Spiritus dissolvebantur; et sine dubio impedirent prædictos effectus, nisi Spiritus sancti vehementior ventus magno cum impetu eas in partem et angulum aliquem propelleret; itaque essent illæ quidem, non tamen impedirent quidquam, quominus Dei Mater et Anima benedicta superius nominata, vires suas exererent supra Congregationem totam. Istas autem nebulas dicebat esse animas, quæ nolunt de medio tollere impedimenta, ut in ipsis possit Dei gratia operari, ideoque in suis imperfectionibus perseverant.

item Mariam
ipsis esse
matrem,
Bagnesiam
nutricem,

ac denique
ante Pente-
costen,

38 Intellexit etiam, magna sua cum voluptate, quomodo Virgo sanctissima omnes illas filias, quæ eligant se Deo consecrare in sua hac domo, assumat ipsa cum amore ineffabili, et adoptatas parturiat in spiritu ante Verbum; post parturitionem vero tradat benedictæ isti Animæ, Matris Sororis Mariæ, quæ instar amantissimæ nutricis illas educat. Post hæc ad sensus suos rediit plena gaudio, propter protectionem divinam huic suæ Congregationi paratam, mediante beatissima Virgine, simul cum hac venerabili Matre. Deo gratias. *His omnibus visionibus S. Mariæ Magdalene, pertinentibus ad primum a religiosa ejus Professione annum, subjungatur alia, quæ uno post illam anno ei oblata intelligitur; cum scilicet divinitus monita fuit de instante sibi quinquennali tentatione, quam ipsa Lacum Leonum vocavit: est tamen in excerptis ad me missis primo loco posita: et sic con-*

Maji T. VI

firmor in prænotata opinione, quod scilicet ex mihi D sint transcriptæ, non observato temporis ordine. Est autem visio ista hujusmodi, inter Pascha et Pentecosten anni MDLXXXV ipsi oblata, mense verosimiliter Majo.

39 Dum prædicta sancta Mater, Maria Magdalena de Pazzis, manebat in spiritu raptâ, vidit Matrem Sororem Mariam Bagnesiam, habentem in manu multas vestes albas: quas intellexit notare puritatem, quasque prædicta Mater desiderabat valde dare animabus, ipsam puritatem concupiscentibus et recipere idoneis. Sed quia non omnes, eandem cupientes, etiam idoneæ erant recipere; accipiebat ipsa Mater præfatas vestes, et imponebat lateri Jesu; ubi dimittentes eum puritatis gradum, quem illæ non erant aptæ recipere; imbuebantur colore virtutis ejus, quæ eandem magis indigebant; id est, alicui fiebat vestis humilitatis, alteri patientiæ, alteri caritatis, alteri humilitatis, atque ita de ceteris; aliquibus vero, licet non multis, eadem vestis in latere Jesu fiebat purior candidiorque. Ibat autem veneranda Mater, et animas istas iniebat istis vestimentis; accipiebatque aliquarum etiam cor, ac perquam diligenter ablutum ipsis reponebat. Videbat etiam quod nonnulla istorum cordium aperiebat, ut possent recipere sanguinem Jesu: verum hoc solum faciebat eis quæ istud rogaverant, optantes ut cor suum purificatum, feret vas idoneum recipiendo sanguini Jesu Christi. Intellexit præterea Sancta hæc, quod Jesus tantum sibi complacebat in ista sua famula, quia virgo et adeo pura erat; quodque sua, divina majestas, libentius dispenses dona sua, per illos qui habent in se istam virginis aetatem ac puritatem, quam per alios Sanctos; et ideo conspiciebat, quod per illam Jesus dispertiebatur dona ista animabus, pro quibus veneranda Mater oraverat.

videt eandem
vestibus de
latere Jesu
sumptis, in-
duere Reli-
giosas,

E
ipsiusque
sanguinem
infundere
earum cor-
dibus

40 Postea de se ipsa intellexit, quomodo voluntas Dei erat ut intraret in Lacum leonum: addens, ne timeret, quia Verbum ipso in lacu obumbraturum ei erat; et Virgo Sanctissima, S. Augustinus, S. Angelus Martyr, S. Catharina Senensis, et dicta Mater Sor. Maria erga ipsam exercituri officium Abacuc erga Danielelem, deferendo cibum ad refectorem ejus: quodque eidem Sancti cibos illos educturi essent ex Divinitate et Humanitate Verbi: et Virgo quidem sanctissima ex ore ejus sumptura escam puritatis, contra tentationem huic virtuti contrariam; S. Augustinus, distillatum suæ Divinitatis, videlicet Sapientiam, qua reficeretur atque confortaretur contra omnes simul tentationes; S. Angelus, de manu dextera, justitiam atque patientiam; S. Catharina, ex latere Verbi, amorem et contemptum; Mater vero Sor. Maria, humilitatem et caritatem, ex manu Verbi sinistra: his autem alimentis per Sanctos prælatos refecta atque confortata, illæsa evaderet omnes tentationes, sicut Daniel evasit dentes leonum. Intellexit etiam, quod sicut Jesus, in principio suarum omnium actionum, dum inter nos homines mortalis viveret, secundum humanitatem videlicet, fuit humiliatus, sed in fine glorificatus; sic et ipsa, in principio operationum suarum, debebat prosterni atque allidi ad terram; quodque ipsæ operationes, quibus vel ab una sola persona contradiceretur, deberent primum vilipendi et conculcari; sed neque glorificandæ forent. De omnibus autem sit gloria Deo. *Hactenus excerpta, non immediate ex ipsis Revelationum libris; quod maluissem; sed ex quadam inde sumpta collectione, post mortem Magdalene; aut etiam post ejus Beatificationem vel Canonizationem, prout satis indicat titulus Sanctæ, in libro ipsa vivente scriptis non inveniendus.*

intelligit eam-
dem sibi cum
aliis à datam
patronam,

F

pro quinquen-
nali tentatione
mox inchoan-
da,

INDEX HISTORICUS

IN TOMUM VI MAJI.

A

- A**aron, Dux Arabum, Cyprum invadit 675 e
 Abbas S. Augustini Cantuariensis Romæ apud
 Papam in Synodis sedere debet juxta Abbatem
 Casinensem 429 d
 Abbas S. Ægidii a Gregorio VII excommunicatus
 153 e
 † Abdonis et Sennen Reliquiæ an. 1584 inventæ
 Florentiæ 66 d
 Abolenus, vir potens, violens prædia S. Wilhelmi
 Gellonensis a diabolo insidetur 815 b
 Abundius Ep. Comensis cum S. Senatore Legatus
 Constantinopolim missus 759 c
 † Acacius Mart. apparet Epiphania eumque liberat
 tentatione 85* b 86 *
 † Acto Ep. Pistoriensis 109 b
 Adalbero Monachus, familiaris beatæ Herluæ;
 ejus quondam de Sacerdotis incontinentis damna-
 tione visionem narrat 440 c d
 Adalelmus, frater S. Wilhelmi Ducis et Monachi
 810 a
 Adm sec. xi Æditus Ecclesiæ Casinensis 447 f
 Adelaia seu Adelaïs intercedit Canusii opud Gre-
 gorium VII pro Henrico excommunicato 131 d.
 Ob beneficia Ecclesiæ præstita, Filia S. Petri
 dicta 133 b
 Adelbero Ep. Wirzburgensis sec. xi 123 f. Sedi
 suæ restituitur 138 e
 Adelbertus, pater S. Hildeverti 705 a
 Adelbertus Ep. Wormatiensis, ab Henrico IV in
 carcere detentus 137 b
 Adelberto Comiti scribit Gregorius VII. 120. Ejus
 opera utitur 124 a
 Adelinus seu Adelelmus Abbas 2 c
 Adevertus, vir nobilis, ope S. Germani aquis eri-
 pitur suffocandus 784 a
 Adilia, soror S. Baronis 4 d
 Ado, Præpositus S. Restitutæ Soræ 662 e
 Adosadus Butraflus an. 1171 Mediolani Consul
 762 e
 † Adriannus, Monachus Fuldensis 350 b
 Adrianus, Abb. in Britannia, varias scientias docet,
 an. 709 mortuus, 712 c d f
 † Adrianus Abb. Monasterii S. Augustini Cantua-
 riensis 392 b
 † Adriani Mart. Translatio 652 d
 Ælfonthus Abb. Monasterii S. Augustini, sub
 Rege Ethelstano 396 b
 † Æthelbertus, Anglorum Rex III. 378 e. Uxorem
 habet Christianam e Regibus Franciæ, Bertain
 nomine 378 f. Fil et ipse Christianus ac bapti-
 zatur a S. Augustino 380 e. Corpus ejus trans-
 fertur, et res gestæ narrantur 435
 Æthelfridus, Rex Anglorum vincit Britones 386 e
 Ætherio Archiepiscopo non Arelatensi, sed Lugdu-
 nensi, scribit Gregorius Papa, commendans Au-
 gustinum 376 e
 Agapitus, sub Theodorico Senator et anno 517 Con-
 sul, 695 d f
 Agapitus alter sub eodem Theodorico Thessaloniciæ
 mortuus 695 d f
 † Agapitus, cum Felicissimo et Januorio decollatus
 via Appia 8 e
 Maji T. VI
 Agatius, Proconsul Soræ, morte officit S. Restitu-
 tum et Socios 660 a
 Agnes Imperatriæ an. 1073 mense Aprili in monte
 Cassino 116 c. Ejus laus 124 a
 Agnes Henrichesia Abbatisa Ord. Cisterciensis in
 Hispania 350 c
 † Agricola Ep. Cabilan, pro famulo infirmo ad S.
 Germanum mittit 769 c
 † Agrippinus Ed. Augustodun. Diaconum facit S.
 Germanum 769 a
 † Aidanus Ep. cum Oswaldo Rege an. 633 Episco-
 patum et monasterium fundat in insula Lindis-
 farnensi 712 e
 Aimericus Corsinus Ep. Florent. fit primus Ar-
 chiepiscopus sub Martino Papa V. 64 b
 Aimoinus sec. 9 Monachus Pratensis, scribit de
 Translationibus et miraculis S. Germani 786 f
 Albana, soror S. Wilhelmi, a fratre offertur Deo
 monialis 803 c
 † Albanus, Protomartyr Angliæ. 426 c
 Albertinus Barisone Ep. Cenetensis, 645 f
 † Albertus, Presb. in Castro-Collis celebri cultu ho-
 noratur 848 a
 † Albertus Sartianensis e Conventuali fit Observans
 S. Francisci 850 a
 † Albini Episc. Andegavens. Corpus divinitus mon-
 stratur 767 a
 † Albinus Abb. S. Augustini Cantuar. post S. Adria-
 num, obiit an. 732. 431 a
 Albinus, vir Consularis, a Boetio contra Cyprionum
 defensus 697 f, 698 b
 Aldana Comitissa, Mater S. Wilhelmi Ducis et
 Monachi, 801 e, 804 a
 Aldegisilus, oblata Casini ab Henrico Imp. volens
 auferre, punitur 447 f
 Alexander Capoccinus Dominicanus, Confessarius
 Mariæ Bagnesie 119* d e Ejus Vitam scripsit
 122* e
 Alexander Martius Medices, Archiep. Florent.
 212 e. Cardinalis S. Philippo Nerio familiaris
 456 e
 Alexander Turrianus, Ed. Sitiensis et Hierape-
 trensis, donat Paulo V librum de vitis Sanctorum
 685 b
 Alexander II Papa mittit Archiepiscopo Rotoma-
 gensi Pallium per B. Lanfrancum 828 d. Coro-
 nat per Legatos suos Guilielmum in Paschate Re-
 gem Angliæ 828 d. Honorat Romæ Lanfrancum,
 suum olim magistrum 832 f
 Alexander Archidiacon. Leodiens. creatur Episc. con-
 tra B. Fredericum 717 e f
 Alexander. Præses in Gallia sub Aureliano Imper.
 neccat SS. Primum et Socios 363 b f
 Alexandra Bertolini an. 1462 in Monast. B. Cla-
 riti Florentiæ 163 d
 Alexandra mater Mariæ Bagnesie 106* a
 † Alfonsus Petri Eremita, sepultus in ecclesia S.
 Petri 98 f
 Alfridus Rex Northanimbriorum sec. 7 80 a f
 Alle, Rex Angliæ sec. 7. 375 e
 Almachius Præfectus Urbis sub Alexandro Imp. 10 f.
 S. Cariliam tarquet 8 d
 Almerus seu Elmerus, ex Abbate S. Augustini an.
 1022 factus, Ep. Scireburnensis 428 f, 430 a
 I T. † Aloysii

INDEX HISTORICUS

- 13.

Babolenus seu Papomoleus Benedictinus, sub
Honorio Pupa Visitator per Gallias 359 c. Ab-
bas fit Stubulen, et Malmundariensis 368 d
Babylas Mart. in Daphne prope Antiochiam, ejus
Reliquiæ transferuntur 98 * f
Baldolinus Ord. Humiliatorum an. 1526 sanctitate
conspicuus Concionator 459 d
Baldricus

Baldricus de Sauvarvilla, pater beati pueri Hugonis	825 a	monte Casina,	446 d
Barbara, pia mulier, cognoscit per visionem multa de S. Andrea Salo	84 * f	Bertholdo Duci Carentano scribit Gregorius VII.	119 d
† Barbatus Ep. Benevent. 650 c, obsidetur an. 662 aut sequenti, et orationibus suis hostem repellit	369 d. e	† Berthæ Reginae Angliæ Translatio	435 e
† Barnabæ Apostoli Inventio	652 b	Berthwaldus, ab anno 693 Archiepiscopus Cuntuariæ, 81 d, 87 e, Idem Blitwaldus 92 d et Brithwaldus 392 d, e Ejus corpus transfertur	434 d
Baroncellorum familia Florentiæ, eadem quæ Bandinorum	161 d	Bertrannus, nepos S. Wilhelmi Ducis ac Monachi	810 a
Barsum, Archidiaconus Alexandrinus, an. 1594 Romam venit	506 b	Besel, an. 680 Ep. Wigornien.	81 f
† Bartholomæus ab Anglario, Minorita, Empoli in Hebrura	2 c	Bigrinus insigniter veneficus Constantinopoli	61 * a
Bartholomæus Bardus an. 1330 Ep. Spoletinus	62 c	Blanca, Virgo Regia, Ord. S. Francisci	349 e
Bartholomæus, Abb. S. Clementis Aretii pinxit B. Jacobum Philippum	167 f	Blanca, uxor Philippi VI Regis, an. 1375 includit Caput S. Hildeverti auro	706 f
Bartholomæus. Abb. S. Bartholomæi de Fossato	109 a	Blitherus, præstans architectus novi templi Augustinensis	410 c
Bartholomæus a Motulano, Ord. Minor. in Sicilia	651 e	† Bobo seu Bobolinus Archiep. Vienn.	350 e
† Bartolus de Palmeriis, Prior S. Sepulcri Pisis	846 c	Boetius an. 522 Consul Romanus	697 a
Basilus, Abb. Casini, intrusus a Pandulpho Capuano	447 d	Boetius Ep. Frisius natione, J. C. in Academia Duacena	699 c
Basilus Presb. a Leone PP. mittitur ad Theodosium Imperatorem	759 f	† Bona-donna, uxor B. Luchesii, e primis profitentibus tertiam Regulam S. Francisci	847 c
Baudemundus, Abb. Mentuniaci	74 b	Bonicus vel Bonizo, pater S. Gregorii VII	112 a
Beata Virgo	726 d	† Bonifacius Archiep. Mogunt. scribit ad Egbertum Archiep. Eboracen.	711 a
Beatrix, mater Mathildis, fuvet Gregorio VII	124 a	† Brigittæ viduæ Translatio	726 e
Becanus de Cluain-aird	350 a	† Briocus Ep. Discipulus S. Germani	766 e
† Beda Presb. in Anglia	350 e	Broithmailus defensor Monachorum in Bancor, fugatur ob Æthelfrido Rege	386 c
† Beinius Martyr. Roma Viennam Austriæ translatus	651 a	† Burchardus Ep. Halbestaten. a Schismaticis Hebricianis occisus	140 f
Beltranus de Brossano Ep. Comens. transfert an. 1391 Corpus B. Guilielmi Erem.	820 b		
† Benedictæ Virg. Mart. Translatio	851 c		
Benedictus XII Papa	350 b		
† Benedictus Biscopius Abb. Vener. Bedam instruendum suscipit	712 c. Duo monasteria condit		
† Benedictus Abb. Anianen. ad sanctiorem vitam convertit S. Wilhelmu	800 c		
Benegardus Diaconus	3 d		
† Benignus, Ep. Mediolan. decessor S. Senatoris	759 c		
Berengarius in suspensionem hæresis suæ adducit B. Lanfrancum 826 c, d. Ejus abjurationes et relapsus	826 d		
Berengarius, Agathensis Ep. excommunicatur a Gregorio VII, quod cum excommunicato communicasset	153 d		
† Berina Virgo Martyr.	350 a		
Bernardettus de Medicis, frater Leonis XI, ope Crucifixi filium gignit	164 a		
Bernardinus Rosignolius, Societatis Jesu Prævincialis	269 e		
† Bernardus, Abb. secundus Montis-Salvi	715 f		
Bernardus Card. Diaconus, cum Bernardo Abb. Massiliæ Legatus mittitur ad Colloquium Forechemense	132 d		
Bernardus Ep. Osnaburgen. in Synodo Rom. pro Henrico IV. Imp.	137 f, 139 b		
Bernardus Abb. S. Victoris Massiliæ sec. xi. 125 d, 132 d			
Bernardus, pater S. Berengarii	444 b		
Bernardus filius S. Wilhelmi Ducis	807 b, f		
Bernardus ab Auximo Capucinus	726 a		
Bernardus Tempi an. 1522, captus a Turcis, ope Crucifixi liberatur	163 f		
Bertana soror S. Wilhelmi, cum sorore Albana virginitatem suam Deo consecrat	803 c		
Bertharius Mart. habet sacellum nominis sui in			

			C

INDEX HISTORICUS

E

E

- E**admerus Monachus Cantuarien. Auctor *Vitæ S. Anselmi* 822 b. *Et S. Lanfranci* 822 c, d
 Eadmundus Episcopus Dunelmensis anno 1020 electus 714 f, 715 e
 Ealredus, Archiep. Eboracen. ungit *Guilielmum Angliæ Regem* 838 a
 Ebbolus Abb. S. Germani, nepos Gozlini, Parisios contra Nortmannos defendit 796 a
 Eberhardus Comes an. 1079 111 e
 Ebroinus Abb. S. Germani Ep. Pictariensis 787 a, 790 e, 791 d
 Echritannus, filius Ossii 651 e
 † Ecclesius Ep. Ravennas, 6 sec. 695 d e
 Edbaldus, Anglorum Rex quartus, conversus a S. Laurentio Archiep. Cantuariensi, condidit ecclesiam Dei Genitrici 431 a
 Edricus Egbrichti filius, patrum Latharium vincit eique in regno succedit, post sesquiannum mortuus 431 b
 Edwi Rex Angliæ sec. 10, qualis fuerit. 89 c
 Effrendus seu Effernandus, frater S. Gerii 158 f
 Egbrichtus, Erconberti Regis filius, Raculfensis monasterii fundator 431 b
 Egelinus Abb. S. Augustini Cantuar. post Wlfricum; adit Romam ad Alexandrum Papam, a quo mitra et sandaliis donatur 430 a
 † Egilhardus, Abb. S. Cornelii ad Indam 3 e
 Egelwinus Ep. Dunelm. 11 sec. 714 f, 715 e
 Egelwinus, Abb. in Ethelungey, Romam tendit 397 b
 † Egwinus Ep. Wigornien. ab an. 693 82 e, 83 a
 Electus Bremæ an. 1249 Ord. Min. 349 b
 Eleonora Ortiz, virgo tertii Ord. Carmelitarum, 651 e
 Eleonora de Toletto an. 1551, uxor Cosmi de Medicis 254 d
 † Eleutherius Papa 3 f
 Eleutherius pater S. Germani 768 f
 † Ellegus, Ep. Cantuar. in villa Gronewic occisus 393 a Quomodo recte Martyr sit ex sententia S. Anselmi, licet a prædonibus, quod redimere se nollet, occisus 836 f
 Elfredus an. 900 Abb. Malmesbur. 79 b, 80 d
 Elfredus Presbyter, filius Westou floret 11 seculo in Anglia 714 f
 Elfstanus an 1022 Abb. S. Augustini, obtinet Tunneum a Rege Cnuto 4021. Transfert S. Mildredam ad se 428 f. Adit Romam et agit cum S. Henrico Imperatore 429 b
 Elfwinus an. 1049 Abb. Ramesensis 429 c
 Elfwinus Decanus, vir sanctus ac venerabilis 433 f
 Eliprandus Vicecomes sec. 12 Mediolani 762 e
 † Elisabethæ viduæ Canonizatio 652 e
 Elisabetha, Soror S. Philippi Nerii 459 c
 † Elpidius Ep. Afer 350 f
 Elpidius sec. vi Ep. frater S. Iusti 763 c
 Emerita, Soror S. Lucii Regis Britannia 351 d
 Emminus, nobilis Aquitanus, vastans bona S. Germani, punitur 784 d
 Epiphanius, pius juvenis, ad S. Andreæ Salutem accedens, ex eo discit se Patriarcham CP. aliquando fere 15 * b, f 42 * f. Ejus mores et doctrina late describuntur 43 * b. Ejus visiones miræ de S. Andrea Salo. 44 * e
 Erchinoaldus, Præfectus palatii Clodovei Regis, dat S. Wandregisilo locum ad struendum monasterium Fontuennense 442 a
 Erconbertus, Rex Anglorum post Edbaldum 431 b
 Ernigius Ep. an. 915 in Hispania 96 c
 † Esychius miles osculatur S. Julium, jamjam, pro

- Christo moriturum* 650 b, 655 a
 Ethel, pater S. Restitutæ 658 e
 † Ethelredis, Soror S. Seaburgæ, Elingensis monasterii Abbotissa 431 b
 Ethelstanus, Rex Angliæ sec. x 396 a
 Ethelwodus Ep. an. 723 sedere capit 712 d
 Ethernus Ep. in Hibernia 651 c
 Eva, mater S. Hildeverti 705 a
 Eva Comitissa restaurat templum, a S. Godone olim exstructum 441 f
 Evangelista Jucundii, magistra S. Mariæ Mag. de Pazzis 184 e
 † Eucharia Sanctimonialis 99 b
 Eufronius an. 559 Ep. Nivernen. 766 c
 Eugenius sapiens, et Sillanus 725 f
 † Eugenius, Archiduc. S. Zenobii 52 e, 66 d
 † Euphrasii Translatio ad Escuriale 2 f
 Eusebia mater S. Germani 768 f
 † Eusebius, Ep. Caralitanus 725 a
 † Eusebius in Rhodo colitur 10 Januarii 685 c, 688 f
 † Eusebius Ep. Fanestren. seu Fauensis an. 526 695 d, e
 † Eusebius Ep. Vercellensis 39 f
 Eusebius, Præfectus urbis Ticinensis sub Theodorico Rege 699 c
 Eusebius, Eunuchus Constantii 46 d
 † Eustachius, Ep. Massiliensis 693 d
 Eutharicus, an. 519 Consul, iniquus Catholicis 696 f
 Exuperantius, dicitur discipulus S. Benedicti 651 b

F

- F**abritius Sabellus Cardinalis 103 f
 FAMILIÆ NOBILES. Matthiolia Farentiæ sec. xv. 167 c Manfreda, ex qua Galeottus Princeps Farentiæ 167 d. Bertona Farentiæ 168 b. Bellona in agro Farentino 169 c. Gian-filazzorum 211 c. Bondelmontia Florentiæ 218 d. De Pazzis Florentiæ 248 d. Bagnesia Florentiæ 122 * e. Faventinæ civitatis anno 1483 enumerantur plures 170
 † Faro, Ep. Meldensis, decessor S. Hildeverti 705 b, c
 † Favianus Martyr. 743 f
 † Felicissimus, cum Agapito et Januario decollatus 8 e
 † Felicissimus et Heraclius Martyr. 725 b
 † Felix et Vincentius, sepulti Atillæ in Campania felici 3 b, 33 e
 † Felix, Anglorum Orientalium Episcopus, Roma missus 416 d
 † Felix Comes, Mart. Beneventi 651 a
 † Felix et Silvanus Martyres 349 f
 † Felix a Cantalicio Capucinus, ad pedes S. Philippi Nerii in publico se abjicit 609 c
 † Felices duo Atellæ 3 b, 33 e
 † Feliceis Ep. Nolani et Passionem scripsit versibus Paulinus, in prasam transtulit Ven. Beda 713 c
 Felix Ep. Bituricensis ordinatur a S. Germano 775 f, 777 d
 Felix an. 559 Ep. Aurelianensis 766 c
 Ferdinandus, Mantuæ Dux, Florentia transit initia hujus seculi 218 d
 † Ferreoli Presb. et Ferrutionis Diaconi ara an. 559 dedicatur 766 c
 Ferunimius seu Fronimius Episc. Legionensis anno 919 94 a 96 f
 † Fintane Virgo in Scotia 651 b
 Flameris, Abb. de Cainone Turonico, vulgo S. Gervais, Parisiis 775 b, f
 Flammetta Minerbetti suscipit Mariam Magdalenam de Pazzis in baptismo 248 d
 † Flavie

INDEX HISTORICUS

† Flavie Domitillæ corpus inventum in templo S. Adriani Romæ, sub Sixto V. 498 e
 Flavius Anselmus, Monachus Beccensis, scripsit Vitam S. Berengarii Monachi 443 c, 444
 Florentius Ep. sec. iv. 47 b, 48 c
 Florentinus, vir illustris Augustoduni, evulso oculo ope S. Germani recepto, fit Episcopus Matisconen. 776 ab, 777 e
 Forlanus, socius S. Livini 390 a
 Fontana Virgo 632 d
 Fortis, Ep. Asturicensis 96 f
 † Fortunatus Presb. seculo 3 sepelit S. Lucianum 13 a
 † Francisca Romana, Sanctorum numero adscripta 563 e
 Francisca de Serrone, Virgo Septempedana muttar sanctitatis 609 e
 Franciscus de Bagnoria ex Archipresbytero anno 1297 Episcopus Florentinus 64 a
 Franciscus a Baiona Ord. Min. 3 f
 Franciscus Benvenuti, Penitentiarius Eccl. Cathedralis, et Confessarius Mon. S. Mariæ Angelorum Florentiæ 184 e
 Franciscus Boncompagnus Card. an. 1639 Archiepisc. Neapolitanus 648 e
 Franciscus Boschetus, Ep. Montis-Pessulani, admirator Vitæ Andreæ Salii 4 * d
 Franciscus Diacetius, Ep. Fesulanus an. 1584 67 a
 Franciscus Dietricstain, monstratur a S. Philippo Nerio Cardinalis futurus 593 b
 Franciscus Ghisellius Conon. Regul. Bononiæ 631 f
 Franciscus Guelfi, Confessarius Monacharum B. Claritum. 1462, 163 d
 Franciscus Maria Ferrariensis, S. Philippi Discipulus, a virtute et sanctitate laudatus 541 c
 Franciscus Maria Taurusius, ex Oratorio S. Philippi Nerii Cardinalis, Sancti vitam approbat 456 c.
 Ejus laus oc virtutes 540 a. Æstimatio de S. Philippo 607 d e
 Franciscus Neri, pater S. Philippi 459 b
 Franciscus Pannochiesci, ex Comitibus d'Elci, Archiep. Pisonus 68 f
 Franciscus de Silvestris Ep. Florent. an. 1330 62 c
 Franciscus a Turre Ord. Min. 350 d
 Franciscus Magni Ducis Hetruriæ filius nascitur 116 * e
 † Francisci Translatio Assisii, facta anno 1230 4 e
 Fredericus Borromæus Card. S. Philippo Nerio familiarissimus 456 e. Præclara de ipso sentit 607 a
 Fredericus Cornarus Card. Ep. Vicentinus 643 d
 † Frontina Virgo, laudata a Sidonio Apollinare 631 b
 † Fructuosus Ep. Bracaren. sec. 7 93 b
 Fugatius missus in Britanniæ Apostolus 743 b
 Fulcodus, C'ricus S. Juliani prope Autissiodorum 9 seculo 16 f
 † Fulcrannus Ep. Lutevensis sec. xi. 813 f
 Furudanus de Lann-Tura Hibernus 723 f

G

Gabinus, frater S. Caii Papæ 12 b
 Gabriel Paleottus Card. sec. xvi. 493. a Elogium ejus de S. Philippo Nerio 606 d
 Gabriel le Conte, Prior et Officialis Monasterii Gellonen. invenit an. 1679 Corpus S. Wilhelmi 817 a
 Galbio, Tribus sec. iv. 47 d
 Galeottus ex gente Manfreda, Principe Faventis anno 1483. 167 d. Appellatur Secundus sui nominis 168 a

Gallicus, Nobilis Hetruscus, e carcere liberatur a S. Restituta 664 f 665 a
 † Gallus Ep. Claramont. 39 a
 Garcias Rex Legionis 94 c
 Garnerius, B. Lanfranci Bononiæ in studiis Socius 825 e
 Garter Anglis dicitur Principalis Fecialis, seu Armorum-Rex 77 e
 Gasparinus Venetus Poeta sec. 15 exente 167 e
 Gaucelinus aut potius Goteelmus, filius S. Wilhelmi Ducis 807 b f
 Gaudfredus Archiep. Narbanen. excommunicatus, deponitur a Gregorio VII 154 c
 Gaudfredus, Ep. Catalann. an. 1141. 18 c
 Gebehardus, Bertholdi Ducis filius, Ep. Constantiensis instituitur an. 1084 die 22 Decembris 146 b
 Gelayra Regina in Hispania, sec. 10 ineunt 93 e, 94 b, 96 c
 † Georgii Mart. ara an. 539 dedicatur 766 c
 Georgius Ciari anno 1607 Prior S. Simeonis Florentiæ 302 b
 Georgius Comes, invasor prædiorum S. Germani, viscera effundens moritur 784 e
 Geraldus, Card. Ep. Ostiensis an. 1072. 123 f
 Geraldus, sec. xi Abb. Gellonenus 814 a b e
 † Germanus Ep. Parisiensis 652 a
 Gerardus Gerardi Ep. Pistoriensis 68 f
 Gerardus Ep. Florent. postea Nicolaus II Papa Romanus 114 d
 † Germanus Ep. Antissiodoren. invenit Caput S. Prisci Mart. 364 a
 Germinius Ep. Sirmiensis sec. iv. 46
 † Gervasius Mart. Romanus, Viennam translatus 723 c
 † Gervasii et Protasii ara an. 559 dedicatur 766 c.
 Eorandem Reliquiæ et templum Mentunaci 73 b
 Gilbertus, Abb. primus Lucensis, 12 seculo 717 c, d
 Gilbertus, Monachus sub S. Bernardo 3 e
 Gilbertus Crispinus, Monachus Beccensis scripsit Vitam S. Hertuini 822 b. Dein Abbas Westmonasteriensis 830 d
 Gilbertus Comes Duracensis 12 seculo 719 f
 Giso an. 1070 Ep. Wellensis in Anglia 832 a
 Gisulfus, Princeps Salernitanus an. 1075 in Concilio Romano 147 c
 † Goaris Translatio 4 a
 Gocelinus Monachus laudatur 370 f. Scribit Vitam S. Augustini Ep. Cantuar. 371 a
 Godefridus Barbatus, Comes, unde Dux Lovaniensis oppellatus sit 719 b
 Godefridus, Comes Namurc. frater B. Frederici Episc. Leodiæn. 718 a. Fundavit onno 1121 Abbatiam Floressiensem 719 d
 † Godo Abb. 723 b
 Goffridus Ep. Constantien. interest anno 1075 Concilio Londinensi 835 b, 840 a
 Gondisalvus Ep. Asturicen. 4 seculo 93 e
 Gondulfus e Monacho Beccensi Episcopus Roffen. post Hernostam seu Ernestum 830 e, 836 a
 † Goswinus, puer Martyr 651 a
 Goswinus de Falco monte stat a Frederico Ep. Leodiensi 719 f
 Gotefridus Simoniace invadit Ecclesiam Mediolan. 125 b
 Gotifredus Dux, maritus Camitissæ Mathildis Scribit ei anno 1073 Gregorius VII. 116 c
 Gozlinus ab onno 850 Abb. S. Germani 787 a.
 Dein Ep. Parisiensis 793 b d
 Gregorius VI ducit secum Hildebrandum, postea Gregorium VII, ultra montes 137 c
 Gregorius Papa XIII creatur anno 1572, 3 Idus Majas 488 b
 Gregorius Rom. Ecclesiæ Diaconus, a Greg. Papa VII

- VII ad Principes Germaniæ Legatus mittitur 132 c
 Gregorius, Ep. Tarracin. scribit Vitum S. Restitutæ Virg. Mort. 638
 Gregorius, an. 1073 Ep. Percell. 111 b
 Guaimarius, Capuæ Princeps constituitur a Conrado Imp. expulso prius nefario Pondulpho 449 b
 Guadrada, peller Latharii, non Imperatoris, sed Regis 148 e
 Guarnierius, Ep. Strazburgensis, suspensus a Gregorio VII ab officio 153 e
 Guelfo Dux Henrico suadet se Gregorio ut submittat 150 a
 Guibertus Archiep. Ravennas, hæreticus, contra Gregorium VII 121 d
 Guido Ferrerius Card. sub Gregorio XIII. 495 a
 Guido Pepulus Card. sub Sixto V 498 e
 Guido medicus Aretinus sec. 14 56 f
 † Guilielmus Comes in Hannonia 652 a
 Guilielmus Card. infert in urbem Viennens. Corpus S. Zachariæ Ep. 653 f
 Guilielmus Sirletus Card. sub Gregorio XIII. 495 a
 Guilielmus anno 1073 Ep. Papien. 111 e
 Guillelmus, cognomento Episcopus, Abb. S. Germani, anno 1408 hujus corpus novæ arcæ includit 796 b
 Guillelmus, Dux Normannorum, Angliam anno 1066 subigit, 824 a, 825 e
 Guilielmus Scriptor Angelus a Monasterio, ubi vixit, Malmesburiensis dictus 77 e
 Guilielmus Samnensis sive Sanwicus 350 c
 Guiburgis, uxor S. Willelmi, postea Monachi 810 a
 Gundibadus Rex Burgundionum 697 e
 Gundulfus Ep. Rossensis anno 1091 interest Translationi S. Augustini 410 c, 419 b
- H
- H**adulfus Ep. Camerocen. et Atrebaten. an. 728 obit 709 e
 † Hainricus, puer Monachi 651 d
 Hambaldus pater B. Lanfranci 825 d
 Hariulfus sec. XI scripsit 707 b
 † Hedda Abb. Malmeshur. circiter anno 677: dein Ep. Westsaxonix 79 d, 80 d, 81 e
 Helena Virgo Cisterciën. 726 a
 Helias socus S. Linni 390 a
 Helimbrach, filius S. Willelmi Ducis et Monachi 810 a
 Helisæa, virtutibus et prophetiæ spiritu potens matronæ 141 d
 † Helladius Ep. Mart. 725 b
 Helpildis, nobilis Angla mirabilis fortunæ, a Danis ex patria abducta 90 e d
 † Henricus Mon. dein Archiep. Remensis 745 b
 Henricus, Patriarcha Aquileien. anno 1079 jurat obedientiam Papæ 144 e
 Henricus, ex Abbate Clarevall. Cardinalis et Ep. Albanensis anno 1188, Atrebat. Corpus S. Ragnulfi solemniter includit in ecclesia S. Vedasti 709 b
 Henricus, Ep. Spirensis, Henrico I^o, contra Gregorium VII adhærens, divinitus morte punitur 130 e e, 143 f
 Henricus, e Monacho Beccensi Decanus Cantuarien. 830 e
 Henricus Petra Placentinus, adiungit se anno 1547 S. Philippo Neria et ejus consilio fit Sacerdos: postea multum promovet Congregat. Doctrinæ Christianæ 463 d
 Henricus III Imp. moritur, præsentē Victore Papa 124 b
 Henricus, filius Henrici IV, pugnat feliciter contra exercitum Mathildis Comitissæ 151 e
 Henrici IV Regis Rom. Vita et mores proponuntur 124, 125. Simonia turbat Ecclesiam 143 a. Wormatiæ et Placentiæ Colloquia instituit anno 1076 contra Gregorium, ut ei obedientiam negent, 143 b. Romæ in Synodo privatur fidelitate subditorum, regno, et communione Fidelium Ibid. Anno 1077 Augustanum Conventum contra promissum declinans, venit Canusium, ubi humiliatus, absolvitur ab excommunicatione tantum; sed mox redit ad ingenuum 143 c. Audita electione Rudolphi, opem Pontificis frustra implorat 143 e. Iterum excommunicatur 144 a. Anno 1078 queritur apud Papam de sua quasi injusta damnatione: confligit interim cum Radolpho ad Stravam ac vincitur 144 b. Anno 1080 tertium excommunicatur in Concilio Romæ: unde apud Brixinam Guibertum, Ravennatem Archiepiscopum, Papam constituit 144 d. Radolphum vincit 144 e. Anno 1081 Veronam, inde Romam venit, et mox recedit 144 e. Anno 1082 iterum Romam venit ac frustra obsidet, reditque in Longobardiam Ibid. f. Anno 1083 Romam dextris adducit exercitum et oppugnat, sed, indicta pro Novembri proximo Synodo, Lombardiam repetit; venientesque ad Synodum, contra juramentum suum, detinet 145 b c. Anno 1084 in finibus Romanorum, quo sub finem anni superioris relierat, hiemavit. In Quadregesima Palatium Lateranense occupat, et Dominica Paschatis coronam accipit ab Antipapa Guiberto 145 f. Fugatur Roma a Guiscardo, et in Germaniam abit 146 b
 Herchanraus, Ep. Catalani. an. 865 obtinet Corpus S. Urbani 9 d, 17 b
 Herfastus anno 1070 Ep. Halmeonen. sive Thesfordensis 832 a. Sive Norwicensis 835 b
 Heribertus Rosweidus Socutatis Jesu Vitam S. Philippi Neri Flauricam facit 631 d
 † Herluca Virgo, circiter anno 1100 in Germania, variis visionibus illustrata divinitus 140 b c
 † Herluinus Abb. Beeri admittit B. Lanfrancum in suos 824 c. Venit in Angliam ad B. Lanfrancum 830 c
 Hermannus, Card. et Ep. Brixien. sec. XI. 117 e
 Hermannus an 1070 Ep. Siroburnensis 429 d, 832 a
 Hermannus, Ep. Viru. excommunicatus a Greg. VII 153 e
 Hermannus, Ep. Bambergensis, Simoniacus depositus a Greg. VII 120 d
 Hermannus Ep. Metensis et Legatus Gregorii VII, 120 d. Sedi suæ restituitur 138 e
 Hermannus Contractus, frater Comitissæ Menegoldi 132 c
 Hermannus, vir nobilis in Regem Rom. eligitur contra Henricum. Mortuo Rudolpho 144 e
 Hermenfredus Ep. Seimnensis, Legatus Apostol. coronat Willelmum Regem Angliæ, et Synodo Windsorensi interest 828 d
 Hernostus Ep. Rossensis e Monacho Beccensi 830 e
 Ordinatur a B. Lanfranco 836 a. Ernestus vocatur 839 e
 Hieremias Foresti scribit quædam de Vita Mariæ Bagnesiæ 121 e f
 Hieronyma Veramontia, Virgo in conjugio, vidua Deo devota 726 a
 Hieronymus Rusticucci Card. Vicarius 456 f
 Hieronymus de Ravere Card. sub Sixto V. 498 e
 Hieronymus Joannellus Ep. Soranus anno 1609 creatus,

AD TOMUM VI MAJI.

- creatus, transfert sollemniter Corpora SS. Deo-
dati et Juliani 655 c
- Hieronymus Barnabæus, scriptor Vitæ S. Philippi
Nerii 519 e
- Hieronymi Pamphili Cord. elogium de S. Phi-
lippo Nerio 607 f
- Hieronymi Savanarolæ Reliquiæ 126 * a
- † Hilarius apparet S. Leoni Abb. Montuniacen-
si 73 c
- Hilbertus an. 1201 Ep. Cantuariensis 707 a
- Hilderici, Regis Francorum exauctoratio a Ste-
phano PP. probatur, succedente Pipino 134 c
- † Hildevertus 350 e
- Hilloardis, mater S. Berengarii 444 b
- Hippolytus Aldobrandinus, Rotæ Auditor, Cardi-
nalis, demum Pontifex Clemens VIII 498 e
- Hodoarius sec. 10 Ep. Asturicensis 93 c
- † Honorius Archiep. Cantuarien. quintus 392 a.
Transfertur corpus 413 e. Ejus elogium 416 c
- Horich, Princeps Nortmannorum 788 f, 791 d
- Hubaldus Ep. Mantuanus sec. xi. 117 f
- Hubaldus circa anno 1100, Sarisberiensis Archi-
diaconus 423 a
- Hubaudus, Ep. Ostiensis sub Alexandro III Papa
766 d
- Hubertus S. R. E. Card. cum Hermenfredo Ep.
Legatus Alexandri II Papæ in Anglia 823 e,
829 d, 833 e
- Hubertus Abb. S. Mauricii sec. 9 16 b
- Huetberti Abb. Ingvrensensis Vitam scripsit Be-
da 713 c
- Hugo, Card. sub Innocentio IV, infert Corpus S.
Zachariæ intra urbem Viennensem 654 a
- Hugo de Loubenx Verdala Card. et Magnus Ma-
gister Ord. S. Joannis Hierosolymit. an. 1536
Reliquiam S. Ubaldecæ Melitam curat fer-
ri 847 b
- Hugo Candidus, Card. Simoniacus, adhæret Hen-
rico IV 126 a. Excommunicatur 147 f
- Hugo Ep. Albensis an. 1138 transfert corpus S.
Willelmi Gellon. 800 b, 816 e
- Hugo Ep. Diensis in Dolphinatu sec. xi 123 f.
Postea Archiep. Lugdunensis 138 d. Dignus Pa-
pæ judicatur 138 a
- Hugo Ep. Suessionen. Cancellarius Ludovici VII,
812 b
- Hugo III Abb. S. Augustini Cantuariæ an. 1221.
427 f. Sub illo iterum inveniuntur et recondun-
tur ossa S. Augustini Ibid. e f
- Hugo Abb. Cluniac. familiaris in Gallia Hilde-
brando, postea Gregorio Papæ VII 114 b c
- Hugo an. 1480, Abb. S. Germani Autissiodori
365 a
- Hugo III Abb. S. Germani hujus ecclesiam restau-
rat 776 b
- Hunoldus, Aquitonix Ducis filius 8 sec. 778 e,
780 b
- Hugo, Comes Gornocensis 706 e
- Hugo, filius Ascari, in plebe de Luzona 155 b
- Hugo puer, nepos Hertuini Abb. mortuus ei appa-
ret totus candidus 825 a
- I
- Ignatius de Loyola Philippum Nerium Campa-
nam appellat 525 d In visione agit cum S.
Maria Magdalena de Pazzis de virtute Humili-
tatis 234 e
- † Ildelfonsi Ep. Toletani Translatio 349 c
- Ildimundus tyrannus Campaninus 156 d
- † Ildius Ep. Claramontanus 39 a
- † Ilutus, an discipulus S. Germani fuerit? 766 e
- Inbrico, Ep. Angustanus, a Rudolpho ad Henri-
cum transiens, diris se devovet, ac moritur in-
felicitèr 143 f
- Importunus, sub Theodorico Senator et anno 509
Consul 695 d f
- † Ina Rex Angliæ 78 d, 84 a
- Indisclus Ep. abutitur Monasterio S. Leoca-
diæ 96 c
- Infans, socius S. Senzii, forte Euphаний 70 a d
- Ingelvinus an. 868 Ep. Parisien. 795 b d
- Innocentia Bartoli, confundatrix Mon. S. Mariæ
Angelorum Florentiæ 253 f
- Innocentius de Bubalis Card. testatur, Canonica-
tum S. Petri et Cardinalatum sibi a S. Philippo
Nerio prædictos fuisse 593 a
- Irenæa Pica Salviati, Soror Ducissæ Mirandula-
næ 211 d
- † Irenæus, adhuc Presbyter, Commendatur Eleuthe-
rio Papæ a Martyribus Lugdunensibus 361 e
- Istochius, Socius S. Senzii, forte Eustochius
70 a, f
- J
- Jacobus Apost. frater Joannis 350 f
- Jacobus Antonius Morigia Ep. Florent. an.
1685 67 b
- Jacobus Baccius Presb. Oratorii S. Philippi Ne-
rii, Vita ejus Italicam facit an. 1622 457 b
- Jacobus Cousinet, Canon. Regul. Parisiis 705 c
- † Jacobus de Forlivio Ord. Prædic. 652 a
- † Jacobus de Nocera, Monachus Congreg. Fontis
Avellanæ 650 c
- Jacobus Philippus Thomasinus, Ep. Civitatis-
novæ scribit de imagine S. Philippi Neri Su-
dante 612 e
- † Janberti Archiep. Cant. Corpus transfertur 434 d.
Ejus præclare gesta 434 e f
- † Januarius, cum Felicissimo et Agapito decollatus
vi Appia 8 e
- Joanna Regina Castellæ Ord. Minorum 651 e
- Joanna, Dux Hetruriæ, filia Ferdinandi Imp. vi-
sit Mariam Bagnesiā infirmam 112 * c, d
- Joanna a S. Stephano Ord. Præd. 350 c
- † Joannes Evangelista, apparet alicui vinciens dæ-
mones 196 e
- † Joannes PP. Mart. 725 c
- Joannes Card. Ep. Portuensis, Gregorii VII fau-
tor egregius 126 e
- Joannes ex Abricatensi Episcopo factus Archiep.
Rotomagensis. 828 c, 830 a
- Joannes Ep. xxx Leodiensis 725 f
- † Joannes Abb. S. Augustini Cantuar. anno 607
mortuus 434 d
- Joannes Abb. Bonæ Vallis Ord. Cisterciën-
sis 651 c
- Joannes, an. 1480 Abbas S. Mariani prope Autis-
siodorum Ord. Præmonstr. 365 a
- Joannes, anno 1480 Abbas S. Petri Autissiodo-
rensis, Ord. S. Augustini 365 a
- Joannes, an. 1188 Abb. S. Vedasti 709 c
- Joannes, Abb. S. Vincentii ad Vulturum Fl. 445 f
- Joannes, Camerarius Alexandri II Papæ 114 d
- Joannes Anachoreta, gesta S. Guinizonis nar-
rat 445 f
- Joannes Ambrosius de Podio, an. 1496 sanatus
miraculose 167 f
- Joannes Baillet, Ep. Autissiodor. descripsit Trans-
lationem S. Cotti Murt. anno 1480 a se factam
362 b, 364 e
- † Joannis Bapt. inventio tertia Capitis 4 b
- Joannes Bapt. de Comitini, Societatis Jesu Rector
Catalanni 9 e
- Joannes Bapt. Modius, Medicus, scripsit præclare
de aqua Tiberina; adhæret S. Philippo Nerio et
laudatur 540 e
- Joannes Bapt. Gianfigliazzi an. 1586 Senator Flo-
rentinus

<i>rentinus</i>	847 b
Joannes Bapt. Salviatus, <i>Catharinæ Medicæ, Franciæ Reginæ, consobrinus</i> 472 e. <i>Ejus virtutes</i> 539 e	
Joannes Beltranus de Guevera, <i>Archiep. Salernitanus an. 1610</i>	103 a
† Joannes Beverlacensis consecrat <i>Ven. Bedam Diaconum ac Sacerdotem</i>	713 a
Joannes de Desertis	726 a
Joannes Franc. Bordinus, e <i>Presbytero Oratorii sit an. 1592 Episcopus Cavallucensis, et anno 1598 Arenionensis</i>	483 e
† Joannes Gualbertus Abb.	108 d
Joannes Lunellius <i>Ep. Sebastenus, nn. 1551 sacris Ordinibus initiat S. Philippum Nerium</i> 465 c	
Joannes Manzolius <i>anno 1547 adjungitur S. Philippo Nerio</i>	463 d
Joannes de Marisco, <i>an. 1221 Prior S. Augustini Cantuariæ, invenit ejusdem S. Corpus</i>	427 c
Joannes Petrus Paravicinus, <i>anno 1610 Archiepresb. Clavennensis, inspicit et transfert Corpus B. Guilielmi Eremitæ</i>	820 c
† Joannes Psychaita	349 f, 725 b
Joannes Spinellus, <i>anno 1439 Præpositus Cathedralis Florentinæ</i>	63 b
Joannes Tirsæus, <i>Ordinis S. Basilii, Episcopus Hieracensis</i>	100 f
Joannes Vitellescus de Corneto <i>an. 1436 Archiep. Florent. postea Cardinalis</i>	63 b
Joannes Ulimericus <i>Prior Canonic. Regul. Lovanii</i>	5 e
Joannes Abb. <i>Luxoviensis</i>	725 e
Joseph Patriarcha	726 e
Josephus de Comitibus ex Bugnoso, <i>Dominicanus, Sanctitate clarus</i>	119 * d
Josephus Fotius <i>Societatis Jesu, Vitam S. Mariae Magdalena de Pazzi, a Cepario pridem ex parte impressam, auget atque absolvit</i>	247 a, 294 f
† Juditha, sive Jutta, <i>vidua</i>	724 f
Julia, <i>uxor Bernardetti de Medicis</i>	164 a
† Juliani Corpus <i>Soræ, ineunte hoc seculo, solenniter translatum</i>	655 f
† Juliani Brivatensis <i>ara an. 559, dedicatur</i>	766 c
Julianus Adamus, <i>Salernitanus Mart.</i>	350 d
Juliofredus Abb. <i>Gellonensis</i>	811 c
† Julius Mart. <i>Fæsulis</i>	654 c
† Julius Confessor	725 c
Julius Anton. Sanctorius, <i>Cardin. S. Severinæ seculo</i>	493 a, b
Julius Zanchini de Castiglionchio, <i>ex Ordine S. Joannis Hierosolymitani anno 1586 Pro Prior Pisannus</i>	847 b
Justinianus de Hispania, <i>sec. 6 Ep. Valentinus, quatuor fratrum Episcoporum primogenitus, scripsit librum Responsionum</i>	763 c
Justinus Imp. <i>venienti ad se Joanni PP. obviam procedit</i>	695 d, 696 d
Justinus, <i>Proconsul Corinthi, mori cogit S. Heliconidem sub Gordiano et Philippo Impp.</i> 728 f.	
	733 c
† Justus venit <i>anno 601 in Angliam, 381 d. Consecratur Ep. Rossensis a S. Augustino 392 a. Fit dein Cantuariensis Ibid. Corpus transfertur</i> 413 e.	
	415 e
Justus Ep. <i>Arausionensis ante S. Entropium</i>	693 f
† Juvenalis Ep. <i>Calari</i>	3 f, 724 c

K

Kenten, *an frater Inæ Regis Angliæ?* 84 a, 85 b
Maji T. VI

Killinius <i>Ep. in Hibernia</i>	651 b
Kobbo, <i>Legatus mittitur ad Nortmannos</i> 788 f, 789 b, e	
Kylianus, <i>Socius S. Liemi, cum ipso per mare pedes ambulat</i>	390 a

L

Lambertus de Muhel, <i>Comes, favet Alexandro Archidiac. Leodiensi contra Fredericum Ep.</i> 718 a. <i>Cæditura Godefrido Com. Namurc.</i> 718 a. <i>Idem videtur Comes de Monte-acuto nuncupari</i> 719 f	
Lambertus Roesenveldus et Socii, <i>a Calvinistis occisi</i>	651 e
Landus, <i>tyrannus Campaninus</i>	156 d
Lantfredus <i>sec. 8 Abb. S. Germani Parisiis</i> 778 c, 780 b	
Laurentius Bartholi, <i>præclarus artifex, an 1439</i> 62 e	
† Laurentius Presbyter <i>Romam mittitur a S. August. cui dein succedit in Sede Cantuariensi</i> 381 b, 391 c. <i>Ejus elogium ac Translatio</i> 412 b, 413 b	
Lazarus Caraffinus <i>an. 1628 Ep. Comen.</i>	821 b
Leander Colloredus, e <i>Presbytero Oratorii S. Philippi Nerii an. 1686 creatus Cardinalis</i>	497 f
Leo Papa <i>reducit Hildebrandum, postea Gregorium VII, in Italiam et Romam</i>	137 c
Leo Papa IX <i>dedicat ecclesiam S. Remigii Remis</i> 429 d	
Leo, <i>an. 799 Ep. Acheruntinus</i>	34 a
† Leobardus Reclusus	650 c
Leodegisilus <i>Ep. Carnoten. 7 sec.</i>	745 c f
† Letardus Præsul, <i>cum Regina Berta in Anglia, adhuc gentili, invenit templum, S. Martino a Romanis Christianis pridem extractum et sacratum</i> 378 f, 380 a. <i>Ejus laus, gesta, miracula, Corporis Translatio</i> 437 cap. v.	
Leudegisilus, <i>vir illustris in Gallia</i>	774 e
Leutherius <i>sec. 7 Westsaxonum Episc.</i>	80 f
Liberatus de Civitella <i>Ord. Min.</i>	350 d
† Liberium Anconæ <i>S. Gerius et Effrendus visunt</i> 159 b	
† Liborii Ep. <i>Corpus Poderbornam advectum</i>	726 d
Liemarus <i>sec. xi Bremensis Ep. 1476. Suspensus ab Officio Sacerdotali</i>	Ibid. c
† Linoldus Dinconus	351 a
Liruldu, <i>filius Hugonis, filii Ascari</i>	155 b
† Liverius seu Laverius Mart. <i>Acheruntiam translatus seculo 9.</i>	349
† Livinus baptizatur a S. Augustino <i>Ep. Cantuar.</i> 389 f	
Lotharius Imp. <i>filium Ludovicum in Italiam contra Agrenos mittit</i>	668 b
Lotharius, <i>Rex Angelorum post Egbrichtum fratrem suum</i>	431 b, c
Lotharius, <i>vir illustris, adest sec. 9 Translationi S. Urbani</i>	16 a
† Luchesius, <i>cum uxore sua Bonna-donna, primus Professor tertiæ Regulæ S. Francisci</i>	847 c
† Lucianus Mart.	726 d
Lucianus <i>Poter S. Zenobii</i>	52 b
Lucianus et Paulus; <i>an scripserint Acta S. Heliconidis?</i>	729 e f
† Lucifer Ep. <i>Calaritanus</i>	40
† Lucius, <i>Britanniæ Rex, scribit ad Eleutherium Papam, petens instrui fide Catholica</i> 361 c, 385 a	
Lucretia, <i>Antonii Soldi filia, mater S. Philippi Nerii</i>	459 b
Ludovicus de Crespi et Boria, <i>Ep. Oriolensis in Hispania</i>	631 c
Ludovicus Abb. <i>S. Dionysii sec. 9, captus a Nortmannis</i>	793 d, 795 e
II T. Ludovicus	

INDEX HISTORICUS.

Ludovicus II Imp. contra Saracenos in Italia 668 d
 Ludovicus, Bajuvariorum Rex, legationem mittit ad
 Nortmannos 788 f, 791 c
 Ludovicus Frisen Ord. Min. Lauduni 3 f
 † Lullus Archiep. Mogunt. scribit ad Cuthbertum
 Abb. olim discipulum Ven. Bedæ 711 c
 † Lupicinus Ep. Vienn. ad quem scripsit Cornelius
 Papa 653 c

M

Macedonius Critophagus Hieromart. colitur xi
 Januarii 686 b, 688 c
 Macrobius an. 399 Præfectus Prætorio Hispania-
 rum 75 b
 Magdalena a Constantio Ord. Min. 350 d
 Magdalena Lapaccini an. 1450 Confundatrix S.
 Mariæ Angelorum Florentiæ 253 f
 Mainardus, Abb Fontnellensis an. 964 35 e
 † Majolus Abb. transfert Corpus S. Hildeverti
 706 b
 Malagallia de Alhate anno 1171 Consul Mediolani
 762 e
 Malconventus Cotta anno 1171 Mediolani Consul
 762 c
 Malfiliocius de Ermenulfis an. 1171 Consul Me-
 diolani 762 e
 † Mamilianus Presb. Socius S. Senzi 69 f
 Maumona, uxor Sigerici Judæi, mire obstinata,
 convertitur a S. Germano 776 a
 Maussas an. 1079 Archiep. Remensis 111 c
 † Manehildis Reliquiæ in Abbatia S. Urbani 9 f
 Manualdus Comes ob vastatam villam S. Germani
 punitur 784 c, d
 † Marcellinus Papa 349 c
 † Marcelli Episc. Depositio 3 a
 Marcellus de Laurentiis, Ep. Strangulensis, cura-
 tus ape S. Philippi Neri 637 d
 † Marciana, puella et Martyr, Roma Bononiam
 translata 725 c
 † Marcus Fontazii 650 c
 Marcus Ant. Martinengus, Ep. Torcellensis 646 c
 Marcus Cornarus, Ep. Patarinus 643 d
 Marcus de Guadalaxara, Carmelita Discalc. Vitam
 S. Mariæ Mag. de Pazzi Hispanice versam
 edit 218 e
 Marius Medices Archiep. Florent. ab an. 1523.
 164 b
 † Maria Jacobi invenitur Verulis 650 f. Translatio
 ejus 2 c
 † Maria Cleophæ 2 c
 Maria, mater Magni Ducis Cosmi 164 a
 Maria Bagnesia, sepulta in Capitulo, sæpe visitatur
 a Maria Magdalena de Pazzi 184 a, 185 b
 Maria Laurentii Buondelmonte, mater S. Mariæ
 Magdaleniæ de Pazzi 181 c
 Maria Muynosia, Tertiaria S. Francisci 726 a
 † Marianus an. 1613 mirabiliter inventus 34 e
 Marianus Perbenedictus Card. sub Sixto V 498 e
 Marianus Socinus, Præpositus Oratorio S. Phi-
 lippi Neri 438 a, 459 a
 † Marîi ac Marthæ Corpora inventa in templo S.
 Adriani 498 c
 Marius Tosinus videtur a S. Philippo Neri in
 cælum ferri 385 d
 Marro, filius Guilleri, offert B. Petro Castrum
 Maricida an. 1079 155 b
 † Martha mater S. Simeonis Stylitæ in Monte-Mira-
 bili 2 f
 † Martinus Episcopus tertius Vienn. 653 d
 † Martinus apparet S. Leoni Abb. Mentuniacensi
 73 c
 Martinus, Prior ecclesiæ S. Pauli de Monte-san-

cto 158 e
 Martius Alterius, Nobilis Romanus, ingreditur Ora-
 torium S. Philippi Neri, et commendatur a vir-
 tute 540 f
 Mathildis, Mediatrix inter Gregorium VII et Hen-
 ricum IV. 124 a. Italiæ fere totius Domina
 126 a
 Matthæus Masius, Eremita S. Augustini, scripsit
 Vitam S. Geru 158 b
 Matthæus Stendardus, Pauli IV nepos, dat se Ora-
 torio S. Philippi Neri 540 f
 Maurilius Archiepiscop. Rotomagen. anno 1067
 mortuus, 828 c, 830 a
 † Mauritius Ep. Florent. an. 545 a Totila occisus
 50 d
 † Maurus, templum Romæ habet extractum a S.
 Joanne PP. 695 c
 † Maxentius Abb. Pictavensis 652 b
 † Maximinus Ep. Aquensis 652 b
 † Maximini Abb. Miciacensis Translatio 652 e
 † Maximus et Bonellus Monachi 99 d
 † Maximus, Comes rei privator, Mart. 12 b
 Maximus, Præses Dorastori, mori cogit S. Julium
 654 b, f
 Meginarius, Latharii viri illustris sec. 9 Presby-
 ter 16 b
 Meidulf, alias Meldun, primus Auctor monasterii
 Malmesburiensis 77 b, 78 f
 † Mellitus venit an. 601 in Angliam 381 d. Gregorii
 ad eum in itinere Epistola 382 a. Consecratur ab
 Augustino Episcopus Londinensis 392 a. Succi-
 dit in Cantuariensi Archiepiscopatu, Ibid. Ejus
 elogium ac Translatio 412 c, 413 c
 Memorius Mart. Trecis 367 e
 † Menalchius, postea Episcopus, baptizatur a S. Au-
 gustino Archiep. Cant. 389 f
 Menegoldus Comes venit ad Gregorium VII 139 c.
 Ejus Vita et mares describuntur Ibid. e
 Mentia a Mendosa Ord. Min. 3 f
 Michael Bonellus, Card. Alexandrinus, an. 1566.
 vii Idus Januar. creatur Papa sub nomine Pii V.
 499 d, 484 e, 495 a
 † Migdoniæ Virg. Translatio 651 a
 † Milburgæ Abbatissæ Translatio 349 c
 † Mildreda sepulta prope S. Augustinum in hujus
 monasterio 392 b
 † Milo Archiep. Beneventanus 2 c
 Milo Crispinus, Cantor Beccensis, scripsit Vitam S.
 Lanfranci, Willelmi, Basonis, Theobaldi, Le-
 tardi 822 b
 Misserinus de Bertonis de Cella Montis-Clari,
 pater B. Jacobi-Philippi 166 e
 Mocholla, filia Damæ 3 c
 Modomnocus Hibernus 3 c
 Moelodranus Hibernus 725 e
 Montanus Ep. Toletanus, an. 527 Synodum cogit
 763 f
 Moreuil Comes stabuli, cum Ludovico II in Ita-
 liam tendit contra Saracenos 668 c. Corpus S.
 Restitutæ Mart. a Leone PP. impetratum trans-
 fert in Galliam 668 e
 Morini quam prope Darobernia absint 82 b
 † Moyses Abb. condit monasterium S. Leocadiæ 96 c
 Malus, Rex Anglorum exterus, post Edricum reg-
 nat 431 b
 Mutius ex latrone Monachus et Abbas 3 c
 Mutius obedientia clarus 3 c
 † Maro M. prope Reate 2 e
 † Myro, Ep. Cretensis 684 c

N

N

- N**antharici familia in Gallia 771 a
 † Nebridius Ep. Egarensis sec. 6 frater S. Justi 763 c
 † Nectarius Ep. Augustodun. S. Germanum constituit Abbatem S. Symphoriani 769 b
 † Nerei et Achillei Corpora sub Sixto V inventa in templo S. Adriani 498 c
 Nicasius Comes invitat S. Germanum ad prandium 772 d
 Nicephorus, S. Sophiæ Presbyter, scripsit Vitam S. Andreæ Sali 3^c c, 4^a a
 Nicetius, Archiep. Lugdunensis an. 559 cum S. Germano Ecclesiam S. Vincentii dedicat 766 b
 Nicetas Mart. apud Gothos 4 d
 Nicolaitæ tempore Gregorii VII. 118 b
 Nicolaus Belfortius Canonicus Regul. duo miracula S. Restitutæ describit 669 f
 Nicolaus Borgesius Senensis scripsit Vitam B. Jacobi-Philippi. 166 c
 Nicolaus Fabrinus Rector Collegii Florent. Societatis Jesu 179 b
 Nicolaus Sfondratus Card. factus, postea Papa Gregorius XIV. 495 a
 Nicolosia uxor B. Clariti 161 a. Fit Monacha in monasterio per virum fundato 161 b
 Nonanus Monachus quis? 652 b
 Nortmanni an 846 invadunt Galliam 787 d. Et Monasterium S. Germani 788 f. Omnesque pereunt 799 f
 Nothelmus Archiep. Cantuariem. post Tatuinum 392 d, e. Transfertur ejus corpus 434 d
 Nottingus Ep. Vercell. sub Ludovico Imp. 40 f

O

- O**bertus Ep. Leodiensis anno 1119 mortuus 717 e, 719 b
 Obertus de Orto, an. 1171 Mediolani Consul 762 e
 Octavius Bandinus Card. præclare de S. Philippo Nerio sentit 607 e
 Octavius Paravicinus Card. S. Philippo familiaris 456 c f. Præclurum de ipso testimonium dat 607 a
 Octavii Gundii Societatis Jesu opinio de S. Maria Magdalena de Pazzis 178
 Odalscalchi opera utitur Gregorius VII. 124 a
 † Odo Archiep. Cantuar. 350 e
 Odo, Bajocensis Episcopus, frater Regis Guilielmi, adest Cantuariæ, cum Reliquiæ S. Adriani inveniantur 431 e. Comes Cantix 831 d
 Odo sive Eudo Comes, postea Rex dictus, filius Roberti Andegavorum Comititis, Parisios contra Normannos defendit 796 a
 † Odunaldus Abb. in Scotia 350 b
 Oesuinus Confessor. 724 f
 Offa, an. 787 Rex Merciorum 434 e
 † Olbianus, Ep. Ancorum et Mart. 100 b
 Ordonius, Rex in Hispania seculo 10 ineunte 93 e f. 94 b, 96 c
 Orsanus Michael, sec. 15 statuaris Florentiæ 62 f
 Osbernus an. 1075 Ep. Exoniens. 835 b
 Osmundus, an. 1880 Ep. Sarisburiensis 92 f
 Osredus, Rex Northumbrorum, 88 b
 † Oswaldus Rex Episcopatum et monasterium anno 633 instituit, Aidano Ep. in insula Lindisfar-nensi, 712 e
 Ottho Truchses, Card. Augustanus 602 f
 Otto Ep. Ostien. a Gregorio VII moriente inter aptos Papatum commendatur 138 d

Ottoni Ep. Constantiensi scribit Gregorius VII 118 c, d.

P

- P**abolus, Ep. Carnotensis, instituit Abbatiam ad sepulcrum S. Caranni 744 d
 Pamphilus Martyr. 725 d
 † Pancharius M. Nicomedia 2 c
 Pandulfus Strozzi suscipit an. 1566 Mariam Magdalenam de Pazzis in baptismo 248 d
 Pandulphus, Capuæ Princeps, Casinum vastat, Abbatemque carceri includit 447 d, 448 e. Post hanc vitam puniri ostenditur divinitus 449 b
 † Pantaleon, Patronus familiæ Bagnesiæ 121 b
 † Papiæ et Mauri Corpora, inventa in S. Adriani Diaconia, transferuntur ad S. Mariam a Valli-cella sub Sixto V 498 c
 † Pardus Ep. transfertur 651 a
 † Paschalis I, an. 817 creatus Papa, invenit et transfert Corpus S. Cæciliæ et aliorum 8 f
 Passaguadus de Setara, anno 1171 Consul Mediolani 762 e
 † Paulinus venit an. 601 in Angliam 581 d
 Paulinus, vir Consularis, a Boetio defensus 697 f
 † Paulus Ep. Virdunens. an frater S. Germani 766 f
 Paulus Bernriedensis, scriptor vitæ S. Gregorii Papæ VII 101 e
 Paulus Sfondratus Card. S. Cæciliæ reperit anno 1591, Corpora S. Cæciliæ et Sociorum 9 a
 Paulus, Comes Orcadum insularum, sub an. 1075 tit in Angliam Clericum, ut Episcopus consecratur 835 e
 Paulus Monachus Cadomensis fit sec. XI Abbas S. Albani 386 a
 Pelbertus a Themesuar Ord. Min. in Hungaria 651 e
 † Peregrinus, filius Regis Scotiæ, 726 e
 Perennius Præses Corinthi, S. Heliconidem cruciare incipit 729 c. Idem vocatur Perinnius Pro-consul 731 d
 † Perseverantia Virgo 652 b
 Persianus Rosa, Confessarius S. Philippi Nerii 465 b
 Petronatus, in S. Jacobi de Pennalba sepultus 98 b
 † Petrus Igneus, Cardinalis ex Monacho Vallumbrosario 109 f
 † Petrus Parentinus Mart. 725 b
 † Petrus Conversus Dunensis, Ord. Cisterciensis 725 f
 † Petrus Monachus mittitur Romam a S. Augustino, cui in monasterio Abbas succedit 381 b. Mortuus in mari sepelitur Bononiæ 436 e
 Petrus Ep. Antipolitanus adest morienti S. Lambertio Ep. Venciensi 455 c
 Petrus an. 1188 Ep. Atrebatensis 709 b
 Petrus Ep. Autissiod. an. 1466, transfert Reliquias SS. Prisci et Sociorum 362 f
 Petrus Donatus Cæsins Ep. Naruiensis 703 d
 Petrus an. 1075 Ep. Licifelden. 635 b
 Petrus an. 1138 Ep. Lutoven. 816 e
 Petrus Ep. Rodonen. invasor Ecclesiæ Narbonen. excommunicatur a Gregorio VII. 156 b
 Petrus Abb. S. Urbani in Campania Galliæ an. 1141 18 c
 † Petrus Abb. Casini 726 b
 Petrus Nicolini anno 1609 Vicarius Generalis Florentiæ 179 d
 Petrus Adulterinus, Soræ potens, 662 d
 Petrus Blanca Soc. Jesu, post Andream Rossium Rector Collegii Florentini et Confessarius familiæ de Pazzis 251 c
 Petrus Diaconus scripsit Acta SS. Guinizonis ac Jannarii 466 e
 Petrus

INDEX HISTORICUS

Petrus Vicecomes Mediolani an. 1158 profitetur
se vivere lege Longobardorum 762 c
Petrus Villanius ex burgo Mugelli venit Floren-
tiam 109 a
† Philippi Apost. Certamen 349 f
Philippus Archintus an. 1551 Julii Papæ III
Vicarius Romæ 465 c
Philippus Archintus an. 1610 Ep. Comen. 820 c
Philippus Rex an. 1061 Supellectilem auream ab
ade S. Germani frustra auferre conatur 796 b c
Philippus, Benedictus et Marcus Mascunus Ord.
S. Franc. Discipuli B. Thomæ de Scarlino
726 a
Philippus Brunellescus an. 1433 absolvit cupulam
Cathedralis Florentinæ 64 a
† Photinus Ep. Mart. 726 b. Lugdunum a Clemente
PP. missus 741 f
Pigratius dicitur Præfectus Carthagine in Africa
fuisse sub Diocletiano 28 f
Pinamonte de Vimercato an. 1171 Consul Me-
diolani 762 e
Pius Papa V an. 1566, 7 Idus Jan. creatus 484
e. Philippum Nerium adhuc viventem pro Sancto
habet 606 a
Polemius Presb. sec. 3 sepelit 42 Martyres 15 d
Polycarpus Presb. sepelit S. Savinum 15 b
Pompeius, Præses Viennæ in Gallia, necat S.
Zachariam Ep. 653 a
Porcarius, nobilis Gallus, restaurat templum S.
Prisci 364 d
† Præcellii Corpus Roma in Hispaniam transla-
tum 3 a
Prætextus an. 559 Ep. Cabilonensis 766 c
Principius Ep. Meldensis, decessor S. Rigomeri
746 f
Probus, Presbyter Moguntinus 350 b
Procla, uxor S. Theoduli, postea Stylitæ 748 c
Proclaus, an. 399 Vicarius quinque provincia-
rum. 75 b
Prosper Cribellius Mediolanensis, adhæret S. Phi-
lippo Nerio 463 f
† Publius Ep. Athenien. 353 e
Pythius dæmon, in Daphne responsa reddere solutus,
per Reliquias S. Babylæ impeditur 98 f

R

Rabodus seu Rathodus de Ria, pater Willelmi
Archiepiscopi Rotomogen. et ipse Episcopus Sa-
giensis 827 b 828 a
Radoynus, Levita Ecclesiæ Larinensis, scribit Acta
S. Pardi Ep. 868 a e
Radulphus cum B. Lanfranco Cadomum migrat,
ibidem fit Prior, tandem Abbas de Bello obit,
827 b
Ragenarius, Dux Nortmannorum, Galliam inva-
dentium 786 f 789 c. Balphemus in D. Gern a-
num punitur 789 e, f
Raimundus Abb. Gellonensis an. 1138 transfert
Corpus S. Willelmi 800 b, 816 e
Rainundus Abb. Nantensis transfert cum aliis an.
1138 Corpus S. Willelmi 800 b, 816 e
Raimundus Abb. S. Papuli in Occitania 443 f
† Raynaldus Ep. Comensis, anno 1660 Nessii inven-
tus 724 f
Rainaldus, Ep. Cumanus, an. 1073 Aprili mense
in Cassino Monte 116 e
Ranimirus Rex Hisp. anno 934 97 a
Ranulfus sec. 10 Ep. Asturicensis 93 b
Raphael, Rector S. Romæ, Confessarius Mariæ
Bagnesiæ 108* f
Rapoto vizit xi sec. 124 a

Reginaldus, Ep. Cumanus, vinctus tenetur ab Hen-
rica IV. 143 e
† Remaclus relinquit Episcopatum Tungrensem
359 d
Remigius an. 1070 Ep. Dorcensis sive Licolnensis
in Anglia 832 a. Comitatur Lanfrancum Ro-
mam 838 c
Renerus, Monachus S. Laurentii Leodii, Vitam
scribit B. Frederici Ep. 716 cf, 717 d
Rennaudus, vir nobilis, donat Monasterio Gello-
nensi ingens territorium 815 b
Reparatus an. 679 Ep. Florent. 50 d
† Restitutus Mart. 726 b
Richardus, an. 964 Normannia Dux, tertius a
Rollone avo suo, Vetulus dictus 35 e
Richardus, Monachus Casinensis, hortatur Petrum
Diac. ut scribat Vitam S. Guinizonis 446 f
Richerius Abb. a Conrada Imp. præficitur Casino
449 b
Richildis Regina Franciæ 792 b
Robertus Bellarmius Card. S. Philippum Nerium
appellat Joannem Eleemosynarium ob liberalita-
tem in pauperes 564 e
Robertus de Loritello excommunicatur a Gregor.
VII. 153 c
Robertus Stuardus Ord. Minorum in Scotia 651 e
Robertus, Marchisius Flandriæ, obsidet Bononiam
rebellen. 404 c, 407 e
Robertus, filius natu major Willelmi Conquestoris
841 e
Rodulfus, Archiep. Cantuar. succedit S. Anselmo
837 c
Redulfo Duci Sueviæ scribit Gregorius VII. 119 d
Rogerius Ep. Catalaunensis 5 f
Rogerius Marcellinus, an. 1171 Consul Mediol.
762 e
Rolandus Ep. Tarvisiensis consecrari vetatur 154 b
Rolandus, Clericus Parmensis, Henrici litteras
Romam fert 148 a. Ejusdem insolens in Synodo
oratio Ibid.
Rolandus Ord. Cisterciensis 350 c
Rollo, Normanniæ Dux, avus Richardi Vetuli 35 e
Romulus, avunculus S. Philippi Nerii 459 f
Rotharis Rex, anno 707 Legem Longobardorum
condit 772 b
Roza mater Lanfranci 825 d
Rudbertus, an. 1075 Herimanno Simoniaco, a
Gregorio deposito, substituitur in Ecclesia Bam-
berg. Episc. 142 f
Rudolphus, Dux Suevorum, eligitur anno 1077 Rex
Romanorum contra Henricum 133 f. Hunc pro-
fligat an. 1078 ad Struvam 144 f. Anno 1080
ipse profligatur ac moritur 144 e
Rudolphus, Conversus Ord. Cisterc. in Saxonia
651 c
Rufinianus venit an. 601 in Angliam, 381 d
Rumaldus, Comes Madriacensis, ob illatam S. Ger-
mano injuriam morte subitanea punitur 784 c
Rusticiana, filia Symmachi Consulis, uxor Boetii
697 a, 700 d.

S

Sabaricus an. 919 Ep. Dumiens. in Hispania
94 a
Sabinus Ep. Campanus anno 521. Sed cujus Sedis?
695 d e
† Sacerdotis Reliquiæ in Abbatia S. Urbani 9 f
Salomon Ep. Asturicensis 96 e f
† Santious Doctor 349 c
Sara Lapaccini an. 1450, Confundatrix S. Ma-
riæ Angelorum Florentiæ 253 f
† Salvius Ep. Mart. 650 c

Saturninus

- † Saturninus *Ep. Mart.* 351 d
 Saxulphus *Ep. Lichfeldensis an. 680* 81
 Scemena *sec. 9 uxor Adefonsi Regis Legion. 94 b*
 Scemenus *Ep. Asturicensis* 93 f
 Scipio Gonzaga *Card. sub Sixto V.* 498 c
 Scollandus *Nortmannus, Abbas S. Augustini in Anglia 398 b, 400 c. Post Egelsinum 431 c. Ejus gesta* 1bid.
 † Scopilio, *S. Germani propinquus* 769 a
 † Sebastiani *Confraternitas Florentiæ* 127* a
 Sebastianus Belliardus *sec. 17 detegit ecclesiam S. Urbani* 7 c
 Seclranus, *vir illustris, basilicam construit supra sepulcrum S. Caranni* 744 d
 † Secundinus *Episcopus* 650 c
 † Seraphina *Cajetana, Abbatissa Syracusis* 651 f
 Seraphinus Razzius, *Dominicanus, frater Silvani Abbatis Camaldul.* 185 c
 Serbo *Abb. Glacensis anno 1080* 92 e
 † Sergius et Bacchus *Mart.* 652 d
 Sergius, *Magister militum, sec. XI Neapoli Præfectus* 448
 † Servilianus, *M. Romanus* 2 e
 † Severinus *Abb. Agaunensis* 766 d
 † Sexburga *Regina Angliæ, uxor Erconberti, fundat monasterium monialium, inter quas et ipsa vivit 431 b*
 Sfondratus *Card. vide Paulus* 9 a
 Sichelmus *Ep. Florent. De. essor S. Podii* 818 b
 Siconolfus *Aquini Comes sec. XI injurius Casinensibus punitur, sua et 2500 suorum, uno uno decedentium, morte* 449 c
 Sigefridus *Archiep. Moguntinæ Rudolphum Suevum consecrat in Regem, et cum eo periclitatur 138 f*
 Sigehardus, *Patriarcha Aquileiensis, Henrico opem ferens an. 1077, amens obit* 144 a
 Sigibertus *Rex Franc. fundat sec. 7 Monasteria Stabulense ac Mulmundariense* 359 c
 Silvanus Razzius, *Abb. Camaldulensis, frater Seraphini* 185 c
 Siraon de Faventia, *familiaris B. Jacobo Philippo, adest morienti* 167 c
 Simon de Festuca, *anno 1308 Ep. Meldensis* 705 a
 Simon Salterellus *Archiep. Pisanus anno 1330* 62 c
 Simon *Ord. Min. miraculis clarus Messanæ* 651 f
 † Simplidus *Ep. Vienn. post S. Lupicinum* 653 e
 † Simplicianus *Ep. Mediol. post S. Ambrōsium; an scripserit Vitam S. Zenobii Ep. Florentini? 49*
 Simplicius, *an. 1627 Abbas Casini, invenit Reliquias Sanctorum* 451
 Siwardus *anno 1070 Ep. Roffensis* 832 a
 Societas Horti S. Michaelis, *nunc Capitanei Horti S. Michaelis, Florentiæ* 161 a
 Sodalitas Alborum *relinquit anno 1460 Crucifixum miraculosum in Monasterio B. Clariti* 162 f
 Sophia *mater S. Zenobii* 52 b
 Sperans, *egregius pictor ac sculptor in Anglia 438 b*
 Stabilitæ, *vocantur puellæ ejusdam Conservatorii, sec. 16 fundati Florentiæ* 63 a
 Stanislaus, *Guardianus Ord. S. Francisci, accisus a Tartaris* 726 a
 † Stephani *Protomart. Translatio Venetias* 4 a
 † Stephanus *Patriarcha CP.* 651 a
 Stephanus *Papa Hildericum Regem regno deponi probat 135 d. In Galliam profectus Pipinum unggit pro eo Regem* 788 d
 Stephanus *Ep. Podiensis, a Greg. VII excommun. 153 e*
 Stephanus *Abb. S. Jacobi de Pennalba, ubi et sepultus* 98 c
 Stephanus, *Abb. S. Urbani, scripsit Epistolam apologeticam ad Acta S. Urbani* 5 f
 Stephanus Ariminensis, *a S. Philippo Nerio conversus, nire proficit ac de morte sua præmoctur 541 a*
 Stephanus Ruisius *Carmelita* 651 f
 Stephanus, *sec. XI Urbis Præfectus* 121 c
 Stephanus *Parisiis Præfectus, Crucem auream e S. Germani ecclesia auferre suadens Regi, punitur cæcitate* 796 e
 Stigandus *Archiep. Cantuar. deponitur an. 1070 in Synodo H'inthonien.* 828 d, 830 b
 Stigandus *Ep. Cicestrens. qui et Selengensis, literis a B. Lanfranco monetur officii sui 831 e Interest hujus Consecrationi an. 1070. 832 a. Et Concilio Londinensi* 835 a b
 Straditius *puer, venenum, S. Germano mixtum, per errorem haurit* 769 a
 † Suffredus *Episcopus* 349 c
 † Sulpitius seu Supplicius *M.* 2 e
 † Swithunus *curationem morbi, a S. Augustino captam, perficit* 402 a
 Syagrius. *Ep. Augustodun. ordinatur a S. Germano* 776 b, 777 e
 Symmachus, *Boetii Socer, 652 e. Anno 522 Consul 697 a. Securi percussus* 725 c
 † Symphoriani *oratorium, an. 559 extractum* 766 c
 † Synesii *Reliquiæ Romæ* 2 b
 Syrianus *Dux, contra Athanasium* 44 f

T

- Taddæus Aretinus, *an. 1483 Prior Servorum B. V. Faventiæ* 166 d
 Taddæus de Viarana *anno 1483 Prior Antianorum Faventiæ* 172
 Tarquinius Taurinus *sub Alex. Severo sec. 3. 12 c. Carcerarius* 15 b
 Tatwinus *Archiep. Cantuar. post Brithwaldum 392 d e. Transfertur corpus* 434 d
 Tedaldum *Ep. Mediolan. suspendit Greg. VII ab officio* 154 b
 Tedices de Aliottis, *anno 1330 Ep. Fæsulanus* 62 c
 Teocns *Eremita* 725 d
 † Theobaldus, *Conf. Albæ-Ponpeix* 652 b
 Theobaldus, *Comes Blesensium, Dapifer Ludovici VII Regis Franc.* 812 a
 Theobaldus *cum Saracenis in Occitania et Provincia sec. 9 vincitur sæpe a S. Wilhelmo* 802 b
 Theoberto *Regi mors prænnuntiatur a S. Germano 769 e*
 Theodericus *Dux suadet Henrico, ut se Gregoria submitat* 151 f
 Theodericus, *Consul seu Comes, pater S. Wilhelmi Ducis et Monachi* 801 e, 803 f
 Theodinus, *servus Monasterii Casinensis, præfectus a Pandulpho oppido S. Germani, vexat Monachos 447 e, 448 c. Capitur et punitur* 449 b
 † Theodomarus, *aliis Diethmarus Ep. Salisburg. in Europa ab Henricianis vexatus, in Palæstina a Paganis membratim pro Fide concisus anno 1101. 141 a, 142 c*
 Theodericus *Ep. Virdunensis, in Synodo Rom. pro Henrico IV* 137 f, 139 a
 Theodoricus *Rex, accersit Ravennam Joannem PP.* 695 d
 † Theodora *Mart. Alexand. 650 f. Ejus Receptio* 349 f
 † Theodorus *Archiep. Cantuarien. septimus 392 a. Transfertur corpus 434 d. Britanniam scientiis variis erudit 712 d e. Anno 690 mortuus* 712 f
 † Theodorus, *Ep. Cæsaraugust.* 349 c
 † Theodorus *adolescens torquetur a Juliano Apostata, et*

INDEX HISTORICUS

<i>et varie recreatur divinitus</i>	97 *
† Theodorus Mart.	350 a, 651 a
† Theodorus in Palæstina	746 d
† Theodorus Mart. colitur 9 Novembris Atrabati	709 e
Theodorus anno 680 Archiep. Cantuarien.	81 f
Theodorus Ep. Florent. sec. 4.	52 c
Theodorus, Senator sub Theodorico	695 d
Theognostus, Protaspatharius sub Leone Imperat.	5 * e
emittit sibi scrvum S. Andream Salum	a b
† Theopompti Reliquia Romæ	3 f
† Therapon, Ep. Cypri et M.	350 d
† Therapon, Presb. Mart. in Lydia	350 d
† Therapon Hieromart.	763 f
Theudas sec. 6 Princeps Gothorum	810 a
Theudoinus, frater S. Willelmi Ducis et Manuchi	815 c
Theutramnus de Salsis, vir illustris, vastat prædium Gellonensium et punitur	725 d
Thietlandus Abb. Eremitæ Deiparæ in Helvetia	832 a
Thomas Archiep. Eboracens. consecrandus a B. Lanfranco, juramentum solitum præstare non vult	341 d
Thomas Siculus, S. Philippi Neri Penitens, humilitate insignis	3 f
Thomas a Jesu Ord. Discalc. Carmel. fundator Monast. Colonienis	9 e
Thomas Hue de Miromenil, Intendens Campaniæ Gallicæ, reservari curat ossa S. Urbani	81 * c
Thyrsus Mart. CP.	108 b
Tiberius Petraccius, Abb. S. Michaelis Pistorii Ord. Vallisumbrosæ	356 f
† Timotheus, Ep. Prusæ, Mart.	696 e
Timotheus, Ep. Alexandrinus, hæreticus	127 * b
Timotheus Riccius, Prior S. Mariæ Novellæ Florentiæ	218 e
Tobias Matthæi, Eques Anglus, Vitam S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis vertit Anglice	700 e f
Totilas anno 546 Romam copit	697 e
Triguilla, regiæ domus Præpositus, a Boetio prohibetur injurius esse	40 f, 41 b
Turcius Almachius, Urbis Præfectus sub Alexandro Severo	712
Turgotus, Prior Dunelmensis. scripsit Vitam S. Bedæ	

U

Ubaldu, Ep. Montuanus, per mitram Gregorii VII sanatur	139 d
Ubertus Dux et Marchio, pater S. Podii Episc. Floreat.	818 b f
Udalricus Episc. Lauriacensis sire Pataviensis, Gregorii VII Legatus, obit ætatis suæ anno 104 et laudatur	141 b, 142 c
Udalricus, Comes de Lontzbergh, Henrici fautor, captivum tenet Bernardum Legatum Gregorii VII.	143 f
Udo Ep. Treviren. sec. xi. 123 f. Ei scribit Gregorius VII	135 d
Ulfus, Minister Regiæ Chlodowindæ, æger a S. Germano sanatur	771 b
Umbertus de Bello-joco excommunicatus a Greg. VII	153 e
† Urbanus Abb. S. Jacobi de Pennalba	98 a
Ursatius Ep. Arianus sub Constantio	44 f
Ursula Benincasia, sanctitate insignis, varie exercetur et probatur a S. Philippo Nerio 600 f. De ejus sanctitate testatur	609 d

V

Valens Ep. Arianus sub Constantio	44 f
† Valentinus Abb. condit Monasterium S. Leocadiæ	96 c
† Valerius Abb. 95 d. Ejus corpus in ecclesia S. Petri	98 e
Valerius ac Terentius, sec. 3 Corinthi, Præfecti spectaculis edendis	735 a
Varinus de Medicis Comes	164 a
† Venantio Romæ ecclesia conditur a S. Joanne PP.	695 c
Venantius Fortunatus, Vita S. Germani aliorumque scriptor	765 a b, 768
Verus, Ep. Arausionensis, Auctor Vitæ S. Eutropii decessoris sui	692 b, 693 c
Verwaldus Diaconus	3 d
Victor Archidiaconus instruit S. Felicianum, deinde mortuo Eleutherio fit Pontifex	362 d
Victorius Ep. Cenoman. anno 559 adest dedicationi ecclesiæ S. Vincentii	766 c
Victorius de Ancisa sec. 16 Fundator puellarum Stabilitarum Florentiæ	63 a
Vilius Abb. S. Jacobi de Pennalba	98 d
† Vincentius Abb. S. Petri de Montibus, ibidem sepultus	98 e
† Vincentius et Felix Atellæ	3 b, 33 f
Vincentius Borginus, scripsit de Ecclesia et Episcopis Florentinis	818 b
Vincentius Gallus Ord. S. Franc.	726 a
Vincentius Hereulanus Ordia. Prædicatorum, Sarcinæ, dein Fori-Cornelii, demum Perusii Episcopus	482 b
Vincentius Laureus Cardinal. amans Philippi Neri	495 a
Vincentius Lanterus, Ep. Ragusinus	585 a
Vincentius Puccinus, Confessarius S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis et scriptor Vitæ ejus 175 f, 178	350 d
Vincentius a Venaco Ord. Min.	3 d
Vinebaldus Presbyter	3 d
Virgilius Ceparius Societatis Jesu, Confessarius S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis et scriptor Vitæ ejus 175, 247, Rector Collegii Florentini 179 b	2 c
† Vitalina Virgo Artonæ	398 c
Vitalis, tempore Regis Guilielmi Conquestoris, Præfectus apertum	160 f
Voglia, familia Florentina	

W

Waddo vir illustris, Regis Consiliarius	761 b
† Walburgis Virgo in Germania elevatur	650 c
Walchelinus, anno 1070 Ep. Wentanus	832 a
Wallerianus Comes postea Dux de Lemborgh, frater Godefridi Comitis Namurc. et Frederici Episc. Leodiensis	719 f
Walterius anno 1075 Ep. Hereford.	835 b
Walterius anno 1201 Ep. Rotomag.	706 e
† Wandregisilus, alii Wando, consobrinus Pipini nepotem habet S. Godonem 440 c. Constituitur Comes palatii a Dagoberto Rege Ibid. Construit monasterium Fantanellæ	441 b
Warrinus Abb. in Anglia	91 f, 92 e
Wecl, Ep. Magdeburg. occubuit ad Struvam	144 b
Werinharius Archiep. Magdeburg. ab Henrico IV occisus	137 b, 140 f
Wido seu Guido Abb. S. Augustini post Scolandum, transfert corpora SS. Archiepiscoporum Cantuariensium 409 c. Anno 1091.	419 b
Wigbrordus, Bojariæ Apostolus,	651 c
Wilfridus Archiep. Eboracensis anno 709 obit 82 e, 83 b	

Wilhelmus

AD TOMUM VI MAJI.

Wilhelmus <i>Ep. Ultrajectinus, Henrico adhærens</i> <i>et multa in Gregorium pro concione debacchatus,</i> <i>misere perit</i>	130 a b c d, 143 c
Wilhelmus anno 1188 <i>Archiep. Remensis, avunculus Philippi Regis</i>	709 b
Wilhelmus <i>Abb. Hirsougiens. xi sec. 40 f.</i>	139 e
Willelmus <i>Archiep. Cantuarien. excipit Rodulfum, S. Anselmi successorem</i>	837 c. Dedicat anno 1130 <i>Ecclesiam ab Anselmo amplificari cæptam</i>
	837 c f
Willelmus anno 1070 <i>Ep. Londinen.</i>	832 a
Wilhelmus, <i>Rabodi filius, post B. Lanfrancum Abbas Cadomensis, dein Archiep. Rotomag.</i>	827 b
Willelmus, <i>alumnus B. Lanfranci, Monachus Becci, dein Abbas Cormeliensis</i>	825 d, 830 d
Willelmus, <i>Willelmi Conquestoris filius, natu minor Roberto, succedit patri in regno Angliæ</i>	841 c f, 842 b
Wilramus, <i>Ebersbergen. Monachus, scripsit Vitam S. Aurelii Ep.</i>	40 f
+ Wilstanus <i>Ep. Virecestren. sive Wigornien. anno 1075 interest Synodo Londinen.</i>	835 b 837 d
Windekindus anno 782 bellum <i>Francis inferendum suadet</i>	803 f
+ Winebaudus, <i>Abb. Trecensis</i>	74 b
Winus <i>Presbyter</i>	725 f
Witcharius <i>filius S. Willelmi Ducis et Monachi</i>	810 a
Withbaldus <i>Chorepiscopus in pago Hasbanio</i>	781 d
Withredus, <i>alter Regis Egbrichti filius, paternum regnum Angliæ exteris tyrannis eripit</i>	431 b. Fundat monasterium S. Martini ad Doveram
	431 b
Wittingamus, <i>Decanus Dunelmens. impius, sub Regina Elisabetha dissipat ossa Ven. Bedæ</i>	715 b
Wlfricus <i>Abb. S. Augustini Cantuar.</i>	398 a. Post Elfstanum
	403 c, 429 b. It Romam
Woradus <i>Presbyter</i>	3d
Z	
Zacharias <i>Ep. in Britannii</i>	350 f
+ Zacharias, <i>Ep. Lugdunensis</i>	350 f
+ Zacharias <i>Ep. Viennensis Mart.</i>	350 e
Zacharias <i>Presb. missus a Carolo Mogno Hierosolymam, refert ei partem Crucis Dominicæ</i>	805 d, 807 d
Zanellus de Faventia anno 1483 <i>Procurator Monasterii Servorum Faventiæ</i>	174 b

Z

Zacharias <i>Ep. in Britannii</i>	350 f
† Zacharias, <i>Ep. Lugdunensis</i>	350 f
† Zacharias <i>Ep. Viennensis Mart.</i>	350 e
Zacharias <i>Presb missus a Carolo Mogno Hierosolymam, refert ei partem Crucis Dominicæ</i>	
805 d, 807 d	
Zanellus de Faventia anno 1483 <i>Procurator Monasterii Servorum Faventiæ</i>	174 b

INDEX TOPOGRAPHICUS

IN TOMUM VI MAJI.

A

Abbatia. Vide Monasterium.
 Abrincatensis civitas, seu Abrincæ, in Normannia, habitata a B. Lanfranco 824 a 825 f
 Acheruntia, vulgo Cirenza, urbs Archiep. Basilicatæ. Corpus S. Canionis, et Cathedralis ei dicata. 26 c
 Acineia vicus diœcesis Ebroicensis cum Præpositura Ordinis Benedictini 35 c
 Aemantum, prædium Monasterii S. Germani 780 f, 793 f
 Adartensis Pagus, Artesia 782 e
 Ædua, nunc Augustodunum, Autun 765 f
 Æmilianum seu Æmilium Opp. olim Sardinæ in territorio Sarviana 737 b
 Africa. SS. Flavianus et Septimus Mart. 25. SS. Succus, Julius, Damia, Carpia et 400 alii Mart. 679 Portinus, Arminia, Secundinus 736
 S. Agathæ arx Monasterii Casinensis 447 f
 Albiensis Pagus in Gallia 810 c
 Alexandria in Ægypto. SS. Aquilus, Evangelius, et 14 alii Mart. 672. S. Eutropia Mart. 26
 Alisiensis Pagus in Burgundia 16 e. Julia Casari Alexia, 770 a c
 Amastræ, urbs Paphlagoniæ 88 * b
 Amausensis Pagus in Burgundia prope Ararim Fl. 16 d
 Amoniensis Pagus 773 b, 774 a
 Anapulus suburbium CP. uti Daniel Stylitani egit 48 * d, 50 * c.
 Ancyra. Eo deducitur S. Therapon 674 d
 Ancona in Piceno. S. Liberius 720
 Antwerpa seu Antuerpia ad Scaldim Fl. 422 a
 Anemodulium Constantinopoli 49 * f 50 * f
 Antiforum locus Constantinopoli 14 * f
 Antipolis urbs Episc. olim in Provincia ad mare : Sede nunc translata Grassam 456 e
 Antra S. Gennadii descripta 99 d
 Aquapendens, civitas inter Viterbium et Senas 665 a
 Aquilæ prædium B. Herculani Ord. Minor. 830 e
 Aquinum ubi colloquitur Greg. VII cum Roberto Guiscordo, et hunc excommunicatione absolutum investit de Ducatu Apuliæ et Calabria 451 a
 Arauris alias Ararauris Fl. in Valle Gellonis in Occitania 798 c, 803 a, 807 b. Vocatur Araou 810 b. Araur 811 c. Et Auraris. 812 c
 Arausium. Episcopi Justus 693 f. S. Eutropius 691. Verus 692 b, 693 b
 Arces oppidum Campaniæ 663 c
 Arcy locus inter Remos et Suessionem, ubi corpus S. Restitutæ fixum mansit et conservatum diu fuit 669 c, f
 Arlia, non procul ab Orba, de qua infra 16 d
 Armenopetra urbs 90 * f
 Arjinum 4 m. p. distat Sora 663 d, 664 b
 Arreicium civitas Armeniæ 41 b
 Artona, apud Arvernos. S. Vitalina Virg. 2 b
 Artura sive Aurea Fl. in diœcesi Ebroicensi in Gallia 35 f
 Arvernia in Gallia. SS. Injuriasus ejusque uxor 38
 Astale Fl. 674 d
 Asturia in Hispania, S. Gennadius Ep. et Abb. 93
 Atella in Campania. SS. Canio, Felix, Vincentius, Elpidius, Cyon, Elpicius, 3 b

Athenæ. S. Quadriatus Episcopus 355
 Atrebatum, Corpus S. Ragnulfi 709 e
 Avallo Costrum ad fluvium Cassinam 769 a, 770 b, 772 d
 Augia, vulgo Oye, locus in diœcesi Trecenti : ubi habitavit, templum struxit, ac mortuus est S. Godo, 441 e, f
 Augustineac, id est, Augustini quercus, locus in Anglia sic dictus, quod ibi S. Augustinus miraculo doctrinam suam comprobavit 385 f
 Aurea porta Constantinopoli 696 c
 Aviso Fl. discurret per concava montium in Bodena antiqua 810 b
 Axona Fl. prope Suessionem 669 f

B

Bagnacavallum in Italia 170 a b c
 Bancornaburhe, Monasterium celeberrimum Angliæ ad Devum Fl. Dicitur et Banchor, estque diversissimum ab alio ejusdem nominis in Hibernia 385 f, 386 d
 Banna, Leoni Ostiensi Branta, et Vantra, rupes impasito Castello munita : ipsamque, credo, intelligi, cujus ruinæ in assensu montis Casini supra oppidum S. Germani etiamnum videntur 447 e
 Bajocassinus Pagus in Normannia 792 a, 795 b
 Bajocum in Normannia, S. Manvæus Ep. 757
 Bathon, oppidum Angliæ sic dictum a balneis 402 c
 Baucus, Castellum Campaniæ 663 a
 Bauduinum, Regiensis diœcesis oppidum, patria S. Lamberti Ep. Trenciensis 454 d
 Baulla oppidum in Sardinia 737 c
 Beccum Monasterium a B. Lanfranco Monocha incolitur, 824 c d
 Belsa, Gallice La Bausse 774 e
 Berœa in Thracia. S. Corpus Episc. 352 f
 Biber Fl. non admodum procul Parisiis 738 d, 791 d, 794 b
 Bixya 681 d
 Blachernæ Constantinopoli. Ibi condebatur Deiparæ vestis 94 * b
 Bladon Fl. Angliæ 81 e
 Blecourt, vicus Campaniæ, tribus fere leucis a Jouvilla 19 b
 Blera in Tuscia suburbicaria. SS. Sentiana, Vincentius, Sanctia, Juliana Martyres 24. S. Senzus 69. Patria S. Sabiniani Papæ 24 a
 Blesensis Riveria in Campania 20 e
 Blesensis villa ibidem 20 f
 Bodena antiqua, in supercilio Montis ad septemtrionem Pagi Ludovens 810 b
 Bolonia, civitas Galliæ 404 e
 Borbanum. An ibi Caput S. Restitutæ? 656 d
 Botgalia, in confinio Comitatus Burgundiæ, inter Orbam et Salinas, de quibus infra. 16 d
 Bracopolum Villa in Pago Rutenico 810 c
 Bradeia, vicus Pagi Parisiaci 773 e
 Brembre, portus Angliæ 308 f
 Brivate, vicus in Arverno cum templo S. Juliani 806 d
 Bucciacum, vulgo Boissy, prope Parisios 773 c, 774 a
 Bucy seu Bussy, Opp. prope Suessionem, 669 f, 670 e
 Bugnesiam Cast. in Faventino territorio 169 i

C

C

Cableia Pagi Ternodorensis locus in Lingonibus 17 b
 Cadomum, antiquitus prædium, dein urbs celebris in
 Normannia, 826 f, 827 f
 Cafarella fons 7 b
 Cainona Castellum, vulgo Chinon en Touraine 773 c f
 Cainon Turonicus Parochia est Parisiis, vulgo S.
 Gervais dicta, 775 o f
 Calabria in Magna Græcia. S. Jejunius, Monachus
 Basilianus 100
 Calcinaria Castellum territorii Pisani. Patria B.
 Ubaldesæ 845 a
 Calventianus ager, 699 d f
 Calvus-Mons oppidum ad Matronam Fl. inter Lin-
 gones et Jouvillam 22 b
 Campanianum, Villa data Monasterio Gellonensi 811 d
 Campulenses cum Soranis bellum gerunt 662 c
 Campus-Vellii prope Ararim in Burgundia 16 d
 Cannetum Villa, data Monasterio Gellonensi 810 c
 Cantuariensis Ecclesia Primatum habuit per totam
 Britanniam nec non Hiberniam 834 a. An id ve-
 rum? 834 f
 Canusium Castrum ubi Henricus IV a Gregorio VII
 absolutus est 131 c
 Capharnaum, urbs Galitzæ celebris, patria S. Al-
 phæi 352 b
 Capitalina domus ab Henrico IV destructa 152 c
 Caput Bovis, lacus non procul Roma dissitus 461 b
 Cariacum Villa, vulgo Cherè 773 c f
 Carbonianum Oppidum, Roma 30 Pass. Mill. di-
 stans 642 a
 Cariopolis urbs 90 * f 39 * f
 Carnellus Fl. olim Vibrenus, prope Soram 666 d
 vulgo Garigliano appellatus 658 b
 Carnotensis diæcesis. S. Carannus 740 a
 Caroli-Venna, vulgo Chalevonne, ad Sequanam
 787 e, 788 e, 791 c
 Casinum. Reliquiæ SS. Guinizonis et Januarii 446 c,
 447 c. Sanctorum item Constantini et Simplicii Ab-
 batum atque Carolomanni 446 c
 Cassanum urbs in ditione Mediolanensi 41 f
 Castellum S. Angeli Romæ, aliis Domus Theodorici
 dicitur 146 b
 Castra-pastura prædium, a Ludovico Rege donatum
 Monasterio Gellonensi 815 f
 Castrum Gisortis in Normannia, 5 leucis Gornaco
 dissitum, 707 c
 Castrum novum Carfaniani in Tuscia. Ibi mortuus B.
 Herculaneus Ordinis Minorum 850 b
 Castrum Plebis in Tuscia 850 b
 Catalaunum in Gallia. S. Urbanus eo translatus Ro-
 ma 9 c
 Cella, prope Caroli-vennam, est juris Monasterii S.
 Germani 788 e, 791 c
 Ceke, Villa in pago Meldensi ad Sequanam, donatur
 a Childeberto Rege S. Germano 767 d
 Centumcellæ, urbs maritima Italiæ 71 e
 Cernhel, locus ubi Deus S. Augustino apparuit. Ibi-
 dem templum extruitur 388 f
 Cervedon vicus in Murvino 772 e
 Chablasium, Ducatus trans Alpes Gebennenses 496 a
 Chalcedon in Bithynia. S. Nicetas Ep. 798. Celebris
 cultus S. Euphemie Virg. Mart. 798 a
 Choe Castrum prope Andegaviam 783 c f
 Cilleham, Villa notissima in Anglia ad austrum Can-
 tuariæ 400 f, 405 b
 Ciolum prope Monasterium S. Augustini Ep. Cant.
 ubi blasphemus in Sanctum divinitus punitur 396 c
 Ciresium Castrum, 5 leucis distat Jouvilla in Campa-
 nia 19 c
 Civanus mans, aliis Olim dictus, prope Bleram 71 f
 Clariganum prope Moricudam Castrum, 155 b
 Maji T. VI

Cociacum in territorio Autissiodorensi. Passio SS.
 Prisci et Sociorum 362
 Corneterium Prætextati via Appia 7 c Quod et S.
 Sixti dicitur 9 b. Ad Nymphas via Numentana 7 a
 Priscillæ via Salaria 357 c. Renovatum a S. Joanne
 PP. 693 a Nerei et Achillei via Ardeatina 695 a.
 Felicis et Adaucti, renovatum a S. Joanne PP
 695 a
 Collis, Castrum in Hetruria 848 a. Nunc civitas
 Episcopalis 848 b
 Colmela, patria S. Podii Ep. Florent. 818 h. Gu-
 mellum vocatur 819 c
 Colosseum seu Colisseum ita jam a sec. XI et ante va-
 catum fuit Amphitheatrum Titi et Vespasiani Romæ
 152 c, 153 a
 Columbaria locus inter Tolentinum et Potentiam
 Fl. 159 c
 Combis vicus, quo Corpus S. Germani metu Nartmon-
 norum Parisiis delatum 787 f, 791 c
 Condetum 670 b
 Constantinopolis seculo XI consuevit accendere lampas
 et cereos noctu coram imaginibus Sanctorum
 406 f. Idem templum S. Augustino Ep. Cant. ab
 Anglo extractum, uti et S. Nicolao 406 e. Corpus
 S. Therapontis Hieromart. 675 b. Oratorium Dei
 Matris, ab Olea dictum 675 e. Præfectus S. Theo-
 dulus 747. Ibi vivit B. Andreas Salus 1 *
 Corboilum vicus territorii Parisiensis 784 f, 785 b
 Corinthus, Græciæ Metropolis, anno 522 patitur terræ
 motum 698 a. S. Heliconis Mart. 728
 Cornetum in Patrimomo S. Petri 159 b, f
 Corone, urbs Peloponnesi 686 c, 689 a
 Covinum Villa in pago Laumensi 783 b f
 Covedum Opp. Istriæ 797 d
 Creta insula. Fulget miraculis S. Phanurius 686 f
 Crompton Villa in Comitatu Oxoniæ 392 f
 Cutignola Opp. inter Ravennas et Faventiam 169 f
 Cyconia, locus sic dictus in templo S. Nicolai Casiai
 ad dexteram altaris 450 d
 Cyprus insula. Celebris cultus et templum S. Thera-
 pontis 678 a. Invaditur semel atque iterum ab Aga-
 renis 678 b

D

Daphne prope Antiochiam. Reliquiæ S. Babylæ et
 Sociorum 106 * c
 Deira Angliæ provincia 375 e
 Domus-Medardi ad Sequanam 770 f, 772 b
 Domus Theodorici, id est, Castellum S. Angeli Ro-
 mæ 146 b, 152 f
 Dorobernina, nunc Cantuaria, in Anglia urbs Archie-
 piscopalis 379 e. Obsidetur a Danis 394 c
 Dorostorum in Mæsia seu Bulgaria SS. Pasicrates,
 Policrates, Valentinus et 23 alii, 654. An alii ab his
 cum S. Julia Mart. 654 b
 Donlevent locus Campaniæ 22 d
 Dulting, Villa agri Somersetensis 82 e
 Dyrrachium, Civ. Epiri novæ in Illyrico, anno 522
 cælitus punita 698 a

E

Eboracum proficiscitur S. Augustinus 386 e. Plu-
 rimos baptizat. 387 a

ECCLESIE

S. Acacii Constantinopoli in Heptascale 85 * b
 S. Agathonici Constantinopoli 71 * b
 S. Alexandri, sec. 9 distabat divi itinere ab urbe Ro-
 mæ 16 a
 S. Anastasiæ in Macela Constantinopoli 8 * c, 11 * c
 III T. S.

INDEX TOPOGRAPHICUS

S. Andreae Aivolensis in Dioc. Pistoriensi, data Monialibus B. Clariti a Pio IV. 162 b

S. Andreae Apost. in Villa de Lierneur, a S. Lambertio dicata 360 a

S. Aniani Aureliani 776 f

Archienensis in diocesi Suessionensi Reliquiæ S. Restitutæ Mart. 658 b

Argentaria olim Atellæ. Corpora trium SS. Felicium et S. Vincentii 34 d

S. Augustini Archiep. Cantuar. in suburbio Exoniæ 424 c. In oppido Norderwic 425 f. In civitate Legecestra 426 b. Alia in Gallia Feminas non solebat admittere 377 b, e. Ingredi præsumentes puniuntur Ibid. e

S. Bartholomæi Leodii 718 f, 719 d

S. Caranni prope Caruntum sec. 6 fundata 741 a

S. Christophori Pompeiaci prope Autissiodorum seculo IX. 16 f

S. Columbæ data Monachis S. Jacobi 97 a

SS. Cosinæ et Damiani Romæ ad Clivum Scauri 359 c

S. Crucis, nunc Parochia Parisiis, olim S. Hildeverti dicta 705 c

S. Felicis in pago Ludovensi 811 d

S. Frigidiani Florentiæ 105 * f

S. Genesii in Pago Ludovensi in Occitania 810 d

S. Germani in Burgundia, non valde procul Autissiodoro 16 e

S. Gervasii Florentiæ sec. 9 fundata a S. Zenobio Ep. Fæsulano 49 b

SS. Gervasii et Protasii Mentuniaci prope Trevas 73 b

S. Hieronymi, quod et Caritatis dicitur, Romæ ubi S. Philippus Neri habitavit 465 c

S. Illidii Claromontii; et ejus altaria 39 a

S. Joannini Societatis Jesu Florentiæ, ubi S. Maria Magdalena de Pazzi primum sacram Eucharistiam suscepit anno x ætatis 250 e

S. Joannis Baptistæ Florentiæ 50 d

S. Joannis Melitæ. Habet Reliquiam S. Ubalde scæ Virg. 847

S. Joannis in Moytia 131 f

S. Isidori Lugduni 153 c

S. Juliani in vico Arvernæ, Brivate dicto 806 a

SS. Justi et Pastoris in Hispania 95 e

S. Laurentii olim extra muros Florentiæ 50 d

S. Laurentii a S. Wandregisilo excitata Fontanellæ 441 c

S. Laurentii Parisiis Parochia. Reliquiæ S. Hildeverti 705 d

S. Margaretæ in Opp. Bucy prope Suessionem 669 f

S. Mariæ a Vallicella Romæ in Regione Pontis seu Parionis. Datur Congregationi S. Philippi Neri a Gregorio Papa XIII. 489 a

S. Mariæ de Flore, Florentiæ Cathedralis anno 1411 sic appellari cæpta 109 * a, 110 * b, Anno 1428 fere perfecta fuit 62 d

S. Martini in Britannia, a Romanis Catholicis ante adventum Anglorum, adeoque intra sexagesimum ab ejus obitu annum, condita 380 a, 382 d. Pisis 845 f. Lucæ 851 d. In Ludovensi pago 811 d

S. Matthæi Salerni, dedicata anno 1085 a Gregorio VII, ibidem postea sepulta 146 c

S. Michaelis Archang. in Gargano 664 f. Melduni, ubi sepultus S. Aldhelmus 82 e. In Passiniano a S. Zenobio Ep. Fæsulano sec. 9 fundato 49 b

S. Michaelis Rindrorum de Florentia 51 d

S. Nicolai in monte Casina 450 d

Olivarum S. Dei Genitricis CP. 680 a

S. Pancratii Fontanellæ a S. Wandregisilo extracta 441 c

S. Parargorii in pago Biterrensi, Miliacus nomine 811 c

S. Panli in Monte-Sancto in Piceno 158 e

SS. Petri et Pauli a S. Aldhelmo excitata 80 f. A S. Wandregisilo in Fontanella 441 c. Constantino-poli a Constantino Magno structa 47 * a. In Germania a Bruchardo XI sec. condita 141 a

S. Prosperi Pistorii; habet aram S. Philippo Nerio sacram 641 f

S. Romæi Parochia Florentiæ 107 * c, 108 * a

Rotunda Ravennæ, ab Amalasunta Theodorici R. filia condita 703 d

S. Salvatoris Cassani a S. Barnoba Ap condita 42 a b. Cantuariæ ab Æthelberto Rege extracta 436 c, 840 f. Florentiæ 49 f

Sancti sepulcri Pisis Ordinis S. Joannis Hieros. 846 c

S. Saturnini in Villa Saturatis 810 b

S. Sylvestri in Campo Martio Romæ. Reliquia S. Symmetrii 358 a

S. Ursionis 73 e

S. Symmetrii in Villa de Lierneur 360 a

S. Therapontis hieromart. in Cypro 678 a

S. Thomæ Martyris Patavii in area Castelli. Datur Congregationi S. Philippi Neri 643 c

S. Thyrsi CP. 83 * b

Edessa, in Syria. S. Theodulus Stylita 747, 752 b

Egillum, vulgo Gislio, insula est maris Mediterr. 71 d

Empolis in Hetruria. B. Bartholomæus ab Anglariorum Ord. Min. de Observ. 2 c

Enguen burgus 707 f

Ephesus in Asia minore. Saturninus, Satorus, Timæus, Tomunus, Victorius, Istialis, Victoria, Flavinus 26

Ermentrudis Villa (nunc vulgo Sotteville) contra Rotomagum in altera fluminis parte; ubi mortuus Wilhelmus Rex, Conquestor dictus 841 e

Exona vicus ad Sequanam 770 f, 772 b

Exonia sive Excestria in occidentali Anglia obsidetur anno 1067 a Rege Wilhelmo 423 c d

F

Fæsulæ in *Hetruria*. *S. Julius Mart.* 654 c
Fanum *Villa Burgundiæ. Templum S. Germani* 16 e
Faventia in *Æmilia*. *B. Philippus Jacobus Ord.*
Servarum S. Mariæ 165
Finis-terræ *provincia* 813 f. 814 e
Florentia. *S. Zenobius Ep* 49 *B. Claritus, fundator*
Monasterii S. Mariæ Regina-Cæli 160. *S. Maria*
Magdalena de Pazzi Virgo Carmelitana 175. *S.*
Paulus Ep. 818. *Ven. Maria Bagnesia* 104 *
105 * b
Floropolis *urbs primaria Arvernix, ab anno* 1317 *Epi-*
scopalis 716 d
Fons *S. Aldhelmi in Anglia* 81 b
Fons *Danielis in Anglia* 81 b
Fontanella *Monasterium, a S. Wandregisilo fundi-*
tum. SS. Maximus et Venerandus 35
Foreheim *Opp. Germanix* 132 b. *Ubi in Comitibus*
Principum eligitur Rudolp. Rex Rom. contra Hen-
ricum 133 f
Forum-Cassii *civitas olim Episcopalis non procul*
Viterbio 145 c
Forum *Cornelii vulgo Imola* 169 c
Fossa-cæca *oppidum Abb. S. Joannis prope Anzanum*
493 f
Fronvilla in *Campania* 19 a

G

Gastrias in *paga Ludovensi* 811 d
Græcia. SS. *Algius, Eubiotus, Paulus, Juliana*
Martyres 673
Gellonis-

AD TOMUM VI MAJI.

- Gellonis-vallis in Occitania describitur 800 d, e 803 a
 Geniculum locus est Florentiæ, ubi S. Zenobius, genibus positus orans, mortuum puerum suscitavit 60 c
 Gerbetum Opp. *Hetruriæ* 664 f
 Gignorium 2 Pass. Mill. extra Florentiam 161 d
 Gola Castrum. S. Caprasivs Mart. 4 e
 Gonella vicus Pisis, in quo hospitale S. Joannis 845 c
 Gornacum Villa in Normannia, Corpus S. Hildeverti subsistit immobile 706 e. S. Guitmarus 707 a b
 Gortyna in Creta. SS. Vincentius, Joannes et Marius Martyres 24 b
 Goslare (credo Goslariam intelligi in Silva Samana, 5 leucis Hildesio dissitam) a Legatis Apostolicis excommunicatur Henricus, et confirmatur Rudolphus Rex Rom. 144
 Granaiolo Castellum in territorio Faventino 166 a b, 169 b, 170 f
 Grenewic Villa ad Tomesim Fl. S. Elfegi Martyrio inclita 395 a
 Gunnancourt pagus Galliæ 20 d
- H
- Harecourt 21 a
 Hasbanicus Pagus 781 d
 Heptascalon Constantinopoli 25 * b
 Herinus Fl. in Asia Minore 674 e
 Hero insula Galliæ 791 c
 Hieracium, urbs Episc. Calabriæ, anno 1467 abdicat ritus Græcos 100 c
 Hirsangia in Suevia, S. Aurelius Episc. 4 c
 Hoyum ad Mosam capitur 719 f
 Humagum, Opp. Istriæ, 30 Pass. Mill. Petina disjunctum. Corpus S. Nicephori Episc. 797 a
 Humbra Fl. vastissimus Angliæ, Meridionales populos a Borealius distermians 378 e, 833 *
- I
- Ibonum Opp. Sardinia, in territorio Oleastrensi 737 c
 Impruneta, locus imagine miraculosa B. V. Mariæ celebris, non procul Florentia 106 * a, 107 * f
 Inethe, ecclesia sic dicta in Anglia 773 d
 Ingyrvum locus in Anglia ad Tynam Fl. cum Monast. S. Pauli 712 c. Vixit ibi et sepultus est Ven-Beda 715 a
 Insula, castrum territorii Sorani 665 d
 Ionus Fl. influit in Arturam, de quo supra 35 c
- J
- † Joannis hospitale Pisis 845 b
 Jonvilla ad Matronam Fl. media fere inter Catalaunos et Lingones 18 d, 20 a
 Judiciï porta in basilica S. Petri Romæ 77 d
 Juliana, civitas Africæ dicitur, Sedes Episcopalis S. Canionis, forte Tulana 28 e
- K
- Kalaus, Villa monasterii S. Germani 784 c
- L
- Lacatis torrens influit in Aaurim 810 b
 De Laguna locus in territorio Asturicensi 94 f
 Landras Villa, ubi Sigebertus Rex sepultus fuit 768 c
 Larinum in Italia, S. Pardus Ep. 367, 369 f
 Laumonensis pagus, ubi Villa Covinium 783 b, f
 Laura Psichaitæ 99 c
 Lausia Opp. prope Ligerim Fl. 769 a, 770 b
- Lautretum castrum seu oppidum Occitaniæ 444 d, 445 e
 Ledernacum, Corpus S. Symmetrii eo translatum Roma 359 b
 Legecestra civitas Angliæ. 426 a
 Legiones civitas Britonum, Anglice Lega cestra, Britonice Carlezion dicta 386 b
 Leonina civitas Romæ destructa ab Henrico IV 152 c
 Lesina, urbs Episcopalis, ad radices Gargani montis, conditur sec. vii ab Episcopo Lucerino 369 e. Ea portantur Larino Corpora SS. Primiani et Firmiani Ibid.
 Lendicum Villa, an Leodium? 781 d, 783 e
 Levense castrum in Anglia 402 a
 Licifeldensis Episcopatus transfertur anno 1075 Cestriam 835 d
 Lierneux, villa monasterii Stabulensis 360 a
 Liparis insula 703 a
 Liris Fl. in Valle S. Jacobi diæcesis Comensis 820 b, 821 b
 Litleburna, regium prædium, datum a Withredo Rege Angliæ Monasterio S. Augustini Cant. 431 c
 Logiensis partus 35 f
 Luceria, duo templa struit et diu habitat S. Pardus Ep. 369 c
 Luguin in territorio Ferrariensi 170 a b d
 Lundonia, nuac Londinum, fit Episcopalis sub Ethelredo Rege anno circiter 604. Constituto primo Episcopo S. Mellio 381 a, 382 d
 Lunellum Opp. Galliæ Narbonensis 158 f, 159 e
 Lutenis fiscus seu prædium, a S. Wilhelmo datum Monasterio Gellonen. 810 b
 Luzanum, Luigianum, non procul Spoletto versus Marchiam 155 b
 Lycus Fl. dividens Noricos ab Alamannis 140 c
- M
- Macela tractus Constantinopoli, in quo templum S. Anastasiæ Mart. 8 * c
 Magaruntiat villa in pago Ludovensi, donata Monachis Gellonen. 811 d
 Magdalonensis pagus 810 c
 Magnesia urbs Curia Episcopalis. S. Quadratus, diversus ab Atheniensi 356 b c. Ejus Reliquiæ 356 d
 Malabucceria, ingens territorium, datur monasterio Gellonensi 814 b
 Malmesburium, oppidum et Monasterium Wiltonia in Anglia. S. Aldhelmus Abb. dein Episcopus 77
 Mantola, vulgo Maule, vicus 10 leucis Parisiis distans 771 e, 772 c
 Marchia, villa Flandriæ, inter Culetum et Gravelingum. 399 e, 400 f. Lapidibus secunda 404 e
 Marcomitis villa, donata Monasterio Gellonensi 810 b
 Maritimæ inter terras S. Petri numerantur 156 b
 Marradium ditionis Florentinæ 169 c
 Massa Ferrariensis 168 f
 Massilia, Patria S. Eutropii 693 d
 Materna Fl. Campaniæ olim Matrona, vulgo Marne, 19 a, 794 b
 Mauriani porticus CP. 81 * c
 Mazzolanum vicus territorii Imolensis 169 d
 Mealduberi, dein Mealmesberi civitas Angliæ 78 f
 Mediolanum in Insubria Ep. S. Dionysius 39 et S. Senator 759. Sepultus in ecclesia S. Euphemie Mart. 759 b, c. Synodus provincialis indicta ab Eusebio 759 c. Lex Longobardorum an. 707 introducta 762 b
 Meldæ in Gallia. S. Hildevertus Ep. 704. S. Rigomerus Ep. ejusque Reliquiæ 746 c
 Melitina in Armenia. S. Euty chius 726 c
 Menbibra circa Fl. Silum 97 c
 Mentuniacum,

INDEX TOPOGRAPHICUS

Mentuniacum, olim Villa in Diocesi Trecensi. S. Leo Abbas	73 b	Celebritas et jurisdictio	800 b c
Merelvilla	20 d	S. Germani Autissiodori	17 b
Miliacens pagus in tractu Biterrensi	811 c	S. Gregorii Papæ, a B. Lanfranco extra Cantuariam fundatum Canonicis Regularibus, curam nosocomii habituris	839 a
Milicianum, Villa donata Gellonensi Monasterio	811 c	Hirsangia, quod et S. Aurelii	143 b. Fundatum a Nottingo Ep. Vercellensi
Minio Fl. influit prope Centumcellas in mare	72 d	Hæ in Hibernia Abbatia	3 c
Moguntia seditio contra Rudolphum Regem	134 e	S. Jacobi de Pennalba in Hispania conditum a S. Gennadio	94 f, 95 e, 97 c
143 d		S. Jacobi de Ripolis Monialium Florentiæ	108 * e
MONASTERIA.		Ingryvum in Anglia	718 a. Ibi sepultus S. Beda
Abbondonia in Anglia Abbatia	438 b	719 a	
Ageum, in quo S. Gennadius vixit	95 c	S. Joannis ad From Fl. in Anglia	85 b. Aliud Monialium Caput
S. Albani, Abbatia restaurata a Gandulfo Ep. Rof-fensi xi sec. 836 a A B. Lanfranco id legitur factum	836 e	S. Joannis Minoris Florentiæ, ubi Maria Magdalena de Pazzi puella aliquamdiu vixit	182 b
S. Andreae, in Hisp. structum a S. Gennadio	96 a.	S. Joannis, in Venere vulgo dictum, prope Anxanum Abbatia	495 f
Romæ prope Clivum Scauri a S. Greg. Magno	359 e. Florentia Abbatia, data per S. Podium Canonicis	S. Joannis in Vineis Suessione. Festum colitur S. Restitutæ Mart. 658 c. Ejus ibi nunc Corpus	670 f
Aniana: cui subjicitur Monasterium Gellonen.	811 a	S. Juliani prope Autissiodorum sec. 9 a viris, nunc a Monialibus incolitur	16 f
S. Apolloniae Virginum Florentiæ	108* e	Lacense. Abbas primus Gilbertus	725 a
S. Aurelii, quod Hirsangia dicitur	142 b	Latiniacense, seu Laniacense, ad Matronam, vulgo Layny, a S. Fursæo fundatum	704
Bancornaburhe, in Anglia celeberrimum	385. f Idem simpliciter Bancor vocatur, et numerabat plusquam 2000 Monachos	S. Laurentii in Panisperna, Sanctimonialium Romæ	6 c
S. Bartholomæi de Fossato Ord. Vallisambrosæ	109 a. In Gignorio prope Florentiam	S. Leocadiæ de Castanera, reedificatum anno	916 a
Bereense in Normannia	822 c. Extruitur grandius in sulubriori loco 826 f. Præclari ejus viri enumerantur 830 d. Eo migratur ex veteri in Vigilia omnium Sanctorum 830 e. Describitur ejus situs et novum templum anno 1077, 10 Kal. Novemb. consecratur a B. Lanfranco Archiep. Cant.	S. Gennadio	96 c
Beruried Canonicorum Regularium	101 e	Luxoviense in Burgundia sec. 7 conditum	75 e
Bertiugense in Anglia	418 a, b	Malmesburiense in Wiltonia	77 b
S. Blasii in Nigra silva	142 a	Malmundariense in Ardenna seculo 7 fundatum a Sigiberto Rege Franc.	359 d
Bobiense in Italia sec. 7 conditum	75 e	S. Marci Prædicatorum Florentiæ	110 * d
Bodecence Canonicorum Regul. in diocesi Paderbornensi	6 a	S. Mariæ Angelorum in vico S. Frigidiani Florentiæ, ubi S. Maria Magdalena de Pazzi vixit	178 e
Bonæ-vallis Ord. Cisterciensis in Gallia	651 c	Fundatum anno 1450 a quatuor personis	253 f
Bradamford in Anglia	78 c d	S. Mariæ in Aventino Romæ	112 f
Branense Ord. Præmonstrat. in diocesi Suessionensi	656 e	S. Mariæ Novellæ Dominicanorum Florentiæ	108* c
Castri-novi Carfaniani Ord. Min. in Tuscia	852 a	S. Martini Canon. Regul. Lovanii 6 a. Aliud ad Doverum, fundatum a Withredo Anglorum Rege	431 b
Cernbeliense, dictum Cernbel, o visione quam Augustinus Ep. Cantuar. istic loci habuit	389 a e	S. Matthæi Ord. S. Benedicti in diocesi Genuensi	109 a
S. Claræ Virginum Florentiæ	108 * b. Et Pistorii	Meldunense a Fundatore suo Meldun dictum; alio nomine Malmesburiense	78 f, 86 b
641 f		Mentuniacum, sive S. Leonis, prope Trecus Abb.	73 b
S. Clementis Arelii	167 f	Miciacense	652 e
Cormeliense in Lexoviensi Normanniæ diocesi	835 d e	Mons-salvi in Arvernia. B. Gausbertus ejus fundator et primus Abb.	715 c, f
S. Cornelii ad Indam prope Aquisgranum Abbatia	3 e	Montis-senarii Servorum B. V. Mariæ, abest paucis mill. Florentia	216 a
Deas in Gallia	791 c	Nonantula Abbatia, ubi Reliquiæ SS. Silvestri et Adriani PP.	112 f
Dei Genitricis, in Scapeia fundatum a S. Sexburga Regina	431 b	S. Papuli. Ibi sec. xi floruit ac mortuus est S. Berengarius Monachus	443 b, c
Dervense in diocesi Catalaun. non procul a Vigera Fl.	196	Paradisus Servitarum Mediolani, sec. 16 destructum	44 a
Elingense, fundatum a S. Etheldreta, sorore S. Sexburgæ Reginæ	431 b	S. Pauli Monialium Parmæ	641 c. Monachorum ad ostium Tinæ Fl. in Anglia a S. Benedicto Biscopio Abb. structum
Ethelingey in Anglia anno 888 extractum	397 b f	S. Petri Ap. a S. Benedicto Biscopio Abb. in Britannia prope ostium Vedræ Fl. fundatum	710 a
S. Facundi in Legionensi Hispaniæ diocesi	654 a	S. Petri Parisiis, nunc S. Genovefæ	780 d, 783 e. Aliud in Hisp. a S. Fructuoso conditum
Faventinum, nunc S. Salvii, Florentiæ	115 * a	95 c, e	
S. Fidelis Strumense Ord. Vallis-umbrosæ	109 b	SS. Petri et Pauli de Castanera, a S. Gennadio fundatum	97 b
Fontinellense, o loco multis fontibus irriguo sic dictum, anno 648 extruitur a SS. Wandregisilo et Godeone	444 b, f. Est prope portum Logiensem. Corporu SS. Maximi et Venerondi	SS. Petri et Genovefæ, olim SS. Petri et Pauli	804 c, 805 e
35 e, f		S. Petri Martyris Monialium Florentiæ	634 b
Froom in Anglia	78 c, d	Pertense, alias S. Urbani, in diocesi Catalaun. in Cumpuniu	17 b
S. Galli in Helvetia, ubi Notkerus Monachum egit	41 c		S.
Gellonense, sive S. Willelmi de desertis. fundatum a S. Willelmo Duce. Ejus situs	798 c 800 d, e		

AD TOMUM VI MAJI.

S. Philippi, *Ordinis S. Basilii* 100 f
 Piscariense, ubi pars saltem Corporis S. Clementis
Papæ 652 e
 S. Primi *Papæ*, *Servorum B. V. Mariæ* 167 f
 Provillianense : *Virginum, est a S. Dominico institu-*
tum 443 e
 Raculfense, *fundatum ab Egbrichto Rege Anglorum*
 431 b
 S. Radegundis *Pictavis* 773 a
 Ramesense in *Anglia* 447 f
 Rufianense, vulgo San Pedro de Montes, in *His-*
punia 93 b
 S. Salvatoris in Spongia, in *Hetruria* : an *Podio Bo-*
nizii vicinum? 848 b
 S. Salvatoris, quod *Schafhusen dicitur* 142 b. Aliud
Redonis 432 a. Bononiæ aliud *Canonic. Regula-*
rium 651 f
 S. Salvii, olim Faventinum, *Monialium Florentiæ*
 108 * e
 S. Silvestri in *Ternolorensi tractu* 773 a, 774 a
 Sithivense in *Arthesia* 3 d
 Spiritus Sancti *Monialium Cæsenæ* 640 d. *Ord.*
Prædicat. Beneventi 3 e
 Stabulease in *Arduenna seculo 7 fundatum a Sigi-*
berto Rege Franc. 359 e
 S. Stephani *Cadomi in Normannia a Guilielmo Duce*
fundatum 826 f *Abbatem accipit B. Lanfrancum*
 827 b
 Suinsetensis in *Anglia Abbatia* 3 e
 S. Symphoriani *Augustoduni. S. Germanus Abbas*
 765 f, 769 b
 S. Thoinæ, a S. *Gennadio structum* 95 e, f
 S. Trinitatis *Cadomi, fundatum pro Monialibus ab*
uore Guilielmi Normanniæ Ducis 836 f
 S. Vedasti *Atrebati. Corpus S. Ragnulfi Mart.*
 709 a
 SS. Vincentii et Anastasii extra muros urbis *Roma-*
næ Abbatia 51 e
 SS. Vincentii et Laurentii constructum a S. *Dom-*
nolo Ep. Cenoman. ab eoque et S. Germano de-
dicatum 766 f
 S. Vincentii, *Parisiis a Rege Childeberto fundatum :*
nunc S. Germani dicitur 766 b. *Dedicatur 6.*
Destruitur anno 846 a Nortmannis 788 f. Aliud
Benedictinorum in Italia juxta ortum Vulturii
annis 445 f
 S. Urbani in *diœcesi Catalaunensi Abbatia* 5 f
 S. Ursule *Monialium Florentiæ* 108 * e
 S. Wandregisili, alio nomine *Fontinellense* 36 a
 S. Willelmi de desertis. *Vide Gellonense* 799 a
 Montorella, seu *Vulturius mons, vide Vulturellus*
infra
 Mons Jovis olim, deinde Mons Christi, in mari *Me-*
diterraneo 71 b
 Mons S. Jejunii in *Catabria* 100 f
 Mons-sanctus Opp. in *Piceno, olim Terra S. Petri,*
dictum 159 d. *Prope quod Corpus S. Gerii* 158
 Mons-sanctus locus sic dictus, ubi S. *Caraunus et alii*
multi sepulti sunt 744 c
 Mons-Senarius ubi *eremus Religiosorum Servitarum,*
 216 a
 Mons-ursi in *Piceno prope Montem-Sanctum* 159 d
 Moytia aut potius *Modoetia in ducatu Mediolan.* 123 a
 Moreuil in *Gallia locus, a quo nabilis familia ap-*
pellata 668 e. *Situs est in Picardia* 669 b
 Moricida, *Castrum inter Muricem et Clarignanum,*
non procul Spoieto 156 b
 Muceium in *Campania* 18 f
 Mugellus Opp. in *territorio Florentino* 108 * f 110 * a
 Mursa *Cast. in Gallia, ubi anno 331 pugnatum contra*
Moguentium 45 a
 Murvinum, vulgo le Morvant, *tractus Burgundos in-*
ter ac Nivernos, 762 c, 773 f

Myrelæum, *Oratorium B. V. Mariæ Constantino-*
poli, sic dictum, quod ibi ejus imago unguento,
velut oleo, flueret. 39 * c

N

Namnetum urbs. *Miracula patrot S. Germonus*
 774 c, 775 c
 Narugus Opp. in *Sardinia* 737 c
 Neapolis, an. 1626 S. *Philippum Nerium eligit sicut*
Patronum ac Protectorem 649 b
 Nestor *Fl. in confinio Tusciæ* 849 c
 Neustria tota sub *Interdicto ob nuptias Ducis Guilielmi*
 826 b
 Nicoimedia. S. *Pancharius Mart.* 2 c
 Nicopolis in *Epiro ad ostium Ambracii Sinus, patria*
S. Eleutherii Papæ 360 c
 Nivitiacum, seu *Wiciacum Villa pagi Albiensis data*
Gellonensi Monasterio 810 c
 Norðerwic oppidum *Angliæ* 425 f
 Nothanhymbria provincia *Angliæ, in qua natus Ven.*
Beda 712 b
 Northburna, *Villa Regia, datur Monasterio S. Au-*
gustini Cantuar. 431 a
 Novigentum vicus prope silvum *Vicennes* 773 c, 774 a
 Norigentum, *Villa S. Germani super Matronam* 793 c,
 795 c
 Noviomum civitas *Galliæ* 771 a

O

Olearum Oratorium S. *Dei Genitricis Constanti-*
nopoli 675 e, 680 f
 Olim, mons prope *Bleram in Patrimonio S. Petri,*
aliis Civanus 71 f
 Orba famosus locus, horis fere 22 distans a S. *Mau-*
ritio versus Burgundiæ Comitotum 16 c
 Oratorium S. Philippi *Nerii, Romæ primum* 495 d.
Neapoli a Francisco Maria Taurinsio inchoatum 495 d
 Septempedæ 495 e. Anxani 495 f. Lucæ, Fir-
 mi, Panormi, Camerini 496 a. Fani, Patavii,
 Vicentiæ, Ferrariæ, Tononii, Foro-Julii in *Pro-*
vincia 496 a Valentini in *Hispania* 631 c Pa-
 tavii a *Cortivo de Sanctis erectum* 643 c
 Oriolosecco Opp. *Vallis-Santerni* 169 e f
 Oscarense pagus in *Burgundia* 16 e
 Oscellus, in *insula Sequanæ. Insuletur a Nortmannis*
 763 d, 795 c
 Oximensis pagus in *Normannia* 774 f, 775 b, 791 f,
 795 b
 Oza rivulus in *Hispania* 93 b

P

Pagus, locus 4 millia *Pass. Roma dissitus,* 11 a 12 b
 Palatiolum, monticulus olim prope *Vaticanum S. Petri*
templum, ab Henrico IV, Castello extracto, mu-
nitus 145 b
 Palatiolum, *Villa Regia olim, prope Parisios* 779 d
 783 a. *Donatur Monasterio S. Germani* 779 e
 Palatiorum civitas in *Hispania* 687 e, 689 a
 Pamphilia Asiæ *Prov. SS. Zetulus, Primus, Non-*
nus, Euresus, Julius, Marti. 736
 Papia, *Patria B. Lanfranci* 821 f
 Pareus *Villa Monasterii Beccensis* 825 a
 Parisii. *Capella et Reliquiæ S. Hildeverti* 705 e.
S. Germanus Ep. et S. Dionysius Mart. 764 c
 Parrione una e *Regionibus Romanis* 153 b
 Patavium. *Instituitur Oratorium S. Philippi Nerii*
 643 c. *Ejus imago sudat* 643 f
 Petina. urbs *Episcopalis Istriæ. SS. Nicophorus Ep.*
et Maximilianus Dioc. 896
 Petragorica in *Aquitania S. Memorius Conf.*
 Philadelphia,

INDEX TOPOGRAPHICUS.

Philadelphia, urbs <i>Lydiæ</i> . An ibi aliquis <i>S. Quadratus</i> ?	356 e	Samassum, Opp. <i>Sardinia</i>	745 b
Pinciensis pagus, vulgo <i>Poissy</i>	792 d, 793 b	Sandowic, portus <i>Angliæ</i>	396 a, 438 c
Plegale Opp. territorii <i>Perusini</i> . Patria <i>B. Herculani</i>		<i>S. Corneli</i> ad Indam Abbatia prope <i>Aquisgranum</i>	3 e
Ord. <i>Minorum</i>	849 c f	<i>S. Germanns</i> , Opp. sub monte <i>Casino</i>	665 b
Porta aurea <i>Constantinopoli</i>	696 c	<i>S. Maria Regina Cœli</i> , <i>Parthenon</i> a <i>B. Clarito</i> anno	
Porta <i>S. Crucis Florentiæ</i>	161 d	1342 institutus <i>Florentiæ</i>	161 b
Porta <i>Faventina Florentiæ</i> , nunc <i>S. Galli dicta</i>	161 b	<i>S. Maria de Valle de Scalius Villa</i>	95 e
Porta <i>Flaminia Romæ</i>	157 a	<i>S. Papulus</i> , urbs <i>Occitaniæ</i> , <i>Episcopalis</i> ab an.	1317.
Porta <i>Judicii in templo S. Petri Romæ</i>	77 d	<i>S. Berengarius</i>	443 b
Porta <i>Palatii Ticini</i>	698 c	<i>S. Petri Eremus</i> . a <i>S. Fructuoso</i> instituta	95 c
Porta <i>Ravennas seu Ravenniana in basilica S. Petri Romæ</i>	76 b, 77 d	<i>S. Stephani mons</i> , non procul <i>Hugo</i>	720 a, d
Podium <i>Bbnizii Oppidum olim Hetruriæ in Valle-Elisæ</i>	817 c	<i>Saragum in agro Faventino</i>	170 a
Pompeiacum Villa non procul <i>Antissiodoro</i> . Templum <i>S. Christophori</i>	16 f	<i>Sardicensis diœcesis in Lydia</i> . <i>S. Therapon Presb. Mart.</i>	674
Potentia Fl. intra <i>Tolentinum et montem Sanctum</i>	159 c	<i>Sardinia</i> , SS. <i>Salucianus</i> , <i>Eutricius Ep. Crescentinus</i> , <i>Titianus</i> , <i>Quintus</i> , <i>Scriabito Martt.</i>	673. <i>Æmilinus</i> , <i>Felix</i> , <i>Priamus</i> , <i>Lucianus</i> , <i>Fortunatus</i> , <i>Jucundianus</i> , <i>Lucius Martyres</i> .
Pratensis vicus in diœcesi <i>Catalaunensi</i>	9 d		736
Prunilus prædium <i>S. Germani in pago Pinciensi</i>	792 d, 793 c	<i>Sarmosia Opp. Galliæ</i>	670 a
Purgatorii panæ ostensæ <i>S. Mariæ Magdalensæ de Pazzi</i>	235 e	<i>Sarsognia</i> , Opp. <i>Galliæ</i> , 3 leucis <i>Arciaco</i>	670 b, f
		<i>Sarralus Opp. Sardinia</i> . Ecclesia <i>S. Priami</i>	737 d
		<i>Sartum Morthaliæ in Burgundia non procul a Salinis</i>	16 d
		<i>Satalorum Episcopatus</i> , sub <i>Metropoli Sardis</i> , <i>Passio S. Therapontis</i>	674 e
		<i>Saturatis Villa</i> , donata <i>Monasterio Gellonensi</i>	810 b
		<i>Savara Villa</i> , vulgo <i>Seve</i> , 2 leucis infra <i>Parisios</i>	771 f, 772 c
		<i>Scaldis Fl. alluit Antuerpiam</i>	422 a
		<i>Scapeia insula Angliæ</i> , ubi <i>S. Sexburga Regina Monasterium Deiparæ fundavit</i>	431 b
		<i>Sejunnum</i> , Villa <i>Campaniæ</i>	22 b
		<i>Sen Corbiacum Villa</i> , vulgo <i>Secorby</i>	774 b
		<i>Septem-solium</i> , pro <i>Septizonium</i> , Romæ	136 f, 157 e
		<i>Severiacum Villa</i> , vulgo <i>Sivray</i> .	776 b
		<i>Seviorum gens</i> 662 d. <i>Palatia</i>	664 a
		<i>Sextu-campestre Opp. Sardinia</i> . Templum <i>S. Æmilii</i> , miraculi clarum	737 d
		<i>Sicca-vallis</i> , Villa <i>Monasterii S. Germani</i>	784 d
		<i>Silentium mons in Hispania</i>	94 e
		<i>Siraburnensis Episcopatus</i> , anno 1075 transfertur <i>Selesberiam</i>	835 d
		<i>Sirarios</i> , aut <i>Suarios</i> , fluvius, in quo <i>S. Augustinus</i> decem amplius millia hominum baptizavit	387 a
		<i>Silus Fl. in Hispania</i>	97 c
		<i>Sithivense Monasterium in Artesia</i>	3 d
		<i>Sochus cremus</i> , abest <i>Hierosolymis</i> milliariis novem	113 a
		<i>Solhas Vallis prope Monasterium Gellonense</i>	814 c
		<i>Sommitonantia locus Campaniæ Gallicæ</i>	19 d
		<i>Sommivilla</i> , oppidum 2 fere leucis a <i>Jonvilla in Campania</i>	22 a
		<i>Somugnerum Opp. Sardinia</i> . Templa <i>S. Æmiliani</i> , et <i>S. Geminiani</i>	737 c
		<i>Sora in Campania</i> SS. <i>Restituta Virg. Cyrillus Presb. Martt.</i> 635. Terra motus 635 f. Distat Roma 40 milliariis	639 d
		<i>Soregia Villa in Pago Magdalonensi</i> , data <i>Monachis Gellonensibus</i>	810 c
		<i>Sorgiactus</i> , locus prope <i>Antissiodorum</i>	16 f
		<i>Spedotenum Villa</i> , vulgo <i>Espone</i> ,	771 a, 772 b
		<i>Stampensis Pagus</i> , vulgo <i>Estampes</i> , inter <i>Parisios et Aurelianos</i>	794 a, 795 d
		<i>Staurium locus CP.</i>	50 * c
		<i>Stelengensis Episcopatus</i> anno 1075, transfertur <i>Cicestrum</i>	835 d
		<i>Strobilus urbs</i>	90 * f, 93 * f
		<i>Struva locus</i> , ubi <i>Rudolphus cum Henrico IV</i> feliciter confluit	144 b
		<i>Suana in Hetruria</i> . Brachium <i>S. Gregorii VII Papæ</i>	105 c
		<i>Suderia provincia Angliæ</i> , 7 milliariis <i>Loudino dissita</i>	425 c
			<i>Suessionensis</i>

S

<i>Sai pons in provincia Andegavensi</i> , milliari tractu super <i>Ligerim lapideo opere productus</i>	377 b
<i>Sæternum</i> . Corpus <i>S. Gregorii VII Papæ</i>	403
<i>Salinæ</i> , locus <i>Burgundiæ Comit.</i>	16 d

Suessionensis diœcesis <i>S. Restituta Mart.</i>	635
Suisetensis Abbatia in Anglia	3 e
Swalwatluia, <i>Villa Monasterii S. Augustini</i> , 7 leu- cis inde sita ad mare,	403 b
Sylæum urbs	92 * d, 94 * d
Synaum adducitur <i>S. Therapon</i>	674 d e

T

Tanetum, insula Cantix in Anglia, primum susce- pit a <i>S. Augustino et Sociis fidem Christi</i> 378 e. <i>Datur Monasterio ejusdem Sancti</i>	402 f
Tarnensis Pagus, an Ternanensis?	782 a
Tasiliacum <i>Villa</i> , vulgo Taillac,	775 a
Tecanistrum oppidum, <i>S. Lupicinus passus</i>	653 e
Telodium, vulgo Telu, prope Atrebatas in Artesia. <i>S.</i> <i>Ragnulfus Mart.</i>	709
Teodasius, <i>Villa S. Germani</i>	790 d, 791 d
Terdotium Castellum Florentinorum	470 e
Terra <i>S. Petri</i> , nunc Mons-sanctus	459 c
Thecue, vitus in Palæstina, Patria <i>Amos Prophetæ</i> 746 b. <i>Plures sancti Monachi Martyres</i>	746 a
Thermæ Diocletianæ, Romæ	468 e
Thermæ Herculianæ Mediolani	47 d
Thessalonica. Patria <i>S. Heliconidis</i>	729 a
Thracessii prope Hermum Fl. in Episcopatu Satalo- rum	674 e
Tiburtum, alias Tybur	451 f
Ticinum. <i>S. Severinus Boetius</i>	700 c
In Tolosano territorio natus <i>S. Berengarius Mona-</i> <i>chus</i>	444 a b
Tomi ad Pontum Euxinum, SS. <i>Helias, Lucianus,</i> <i>Zoticus, Martialis, Pictorius, Murina, Servu-</i> <i>lus.</i>	672
Traustiberina regio Romæ. Nata ibi <i>S. Resti-</i> <i>tuta</i>	658 e
Trecensis diœcesis. <i>L. Godo Abb.</i>	440
Troas, Asiæ minoris tum regio, tum urbs	353 a
Tuder, seu Tudertum, vulgo Todi, urbs <i>Episc. Um-</i> <i>briæ</i> 665 f. <i>Felicissimus, Heraclius, Paulinus etc.</i> <i>Martyres</i>	366
Turarium insula maris Mediterranei	70 e
Turris Buettii Ticini, ubi is incarceratus fuit	698 b, 699 f
Tutona arx	665 a
Tyna Fl. Angliæ	712 c

U

Ulmam in Suevia conveniunt Proceres contra <i>Hen-</i> <i>ricum IV Imperat.</i>	432 b
Umbilicus terræ, quis locum sit	91 * c, 94 * d
Unahecourt in Campania	49 c
Urgellum urbs Episcopalis Hispaniæ, <i>S. Justus</i> <i>Episc.</i>	763 b

V

Valeria civitas Marsorum. Patria <i>Bonifacii IV</i>	

<i>Papæ</i>	74 c
Vallis Arni, <i>Nerorum Familix in Hetruria</i>	569
Vallis Elsiæ in Hetruria. <i>B. Petrus Solitarius</i>	847
Vallis Hamonis	169 b c, 170 c
Vallis <i>S. Jacobi in diœcesi Comensi. B. Guilielmus</i> <i>Eremita</i>	820 b
Vedrarias Villa	782 f
Vencia seu Vincium, urbs Episcopalis in Provincia. <i>S. Lambertus et S. Veranus Episcopi</i>	453 c
Vendopera in Campania	18 f
Va Verdunensi territorio natus <i>S. Godo</i>	440 e
Vernoilum in confiniis Normanniæ	784 d, 785 b
Veruli in Hernicis. Translatio <i>S. Mariæ Jacobi</i>	2 c
Vetus-villa ia Campania	22 c
Victoriacum Villa, ubi <i>Sigebertus Rex occisus est</i>	768 d
Vicum, urbs Episcopalis in Catalonia, antiquis Ausa <i>et Ausona. S. Justus laicus</i>	764 b
Vicus-novus ia agro Parisiensi	771 e, 773 c
Vienna in Gallia, <i>S. Bobelinus Ep.</i> 442. <i>S. Zocha-</i> <i>rias Ep. Mart.</i> 652 f. <i>S. Crescens Ep. primus</i> <i>Pauli Ap. discipulus</i> 652 f. Mantile, supra quod <i>Dominus Jesus in ultima cæna consecravit</i> 653 c. <i>Martinus Ep. tertius. Lupicinus Ep.</i> 653 d. <i>B.</i> <i>Simplida Ep.</i>	653 e
Vigneliacum, Pagus diœcesis Meldensis, ubi sepultus <i>S. Hildervertus</i>	705 c
Vizeliacum, ad confinia Burgundiæ, vulgo Veselay	20 e
Volta di Marignano prope flumen Potentia et Castrum <i>Mons-Ursi</i>	459 d
Vulturellus seu Vulturius mons, vulgo Montorella 667 d. Fundat ibi Missionem annuam <i>P. Athana-</i> <i>sius Kircherus</i> , obeundam a Collegio Romano <i>So-</i> <i>cietatis Jesu</i> 667 e. Cor <i>P. Athanasii</i> , in ecclesia <i>S.</i> <i>Mariæ ante altare sepultum</i>	667 f
Vulturnus Fl. Campaniæ	445 f

W

Wantsume Fl. Cantix, tribus stadiis latus, facit insulam Tanetum	378 e
West-monasterium in Anglia. Molitur ibi <i>Rex Wil-</i> <i>helmus Conquestor palatium</i>	398 c
Wichland insula Angliæ	91 f
Wincenesey locus Angliæ	399 d
Windresoræ seu Windesora, nunc Winthonia, in Anglia 828 d, 330 a. Dicitur eadem, Wentana civitas	833 f
Wirus Fl. Angliæ, cui adædificatum a <i>Benedicto Bis-</i> <i>copio Monasterium S. Petri</i>	712 c
Wlthrona civitas in Wasconia	782 f

Y

Yona Fl. ad Cellas Villam in Sequanam in- fluit	767 e

INDEX ONOMASTICUS

IN TOMUM VI MAJI.

A

A dhasus, <i>offizus</i>	91 d
Alpes, <i>montes generice</i>	56 d
Ambasciator, <i>legatus</i>	54 e
Analogium, <i>pulpitum</i>	19 f
Antiani, <i>Senatores</i>	172 d
Antistare, <i>festinare</i>	409 c
Appodiatuſ, <i>sustentatuſ</i>	22 b
Aporiatuſ, <i>anxius</i>	660 b
Archisterium, <i>Archimonasterium</i>	745 c
Aringheria, <i>suggestuſ</i>	172 f
Arsura, <i>scaria igne decocta</i>	402 c
Ascellares, <i>axillaria fulcra</i>	792 b
Aspicere, <i>pertinere</i>	810 b
Assentaneuſ, <i>complcx</i>	127 f
Assiculuſ, <i>asserculus</i>	410 b
Assiduare, <i>frequentare</i>	379 f, 401 d
Attinentia, <i>subjectio</i>	142 b
Auctoraliſ, <i>cum auctoritate</i>	410 c
Auleolum, <i>sucellum</i>	18 c
Aurolentuſ, <i>floruſ</i>	770 e
Auroſc, Auroſuſ, <i>cum inauratione, inauratuſ</i>	395 e

B

B abutire, <i>latrare</i>	368 e
Bacæ catenaruſ, <i>nexuſ</i>	772 d
Balsamaticuſ, <i>Balsamo condituſ</i>	410 d
Bancum, <i>ararium</i>	174 d
Bannuſ, <i>edictum</i>	174 c
Berlingacciidies, <i>ſeria v ante Bacchanalia</i>	195 b, 282 e
Bigloſſuſ, <i>duplicis linguæ perituſ</i>	107 e
Boletta, <i>globuluſ</i>	173 c
Bonuſ malannuſ, <i>Carbunculuſ in oculo</i>	413 c
Bracteuſ, <i>aureuſ</i>	770 e
Burdilli, <i>fusteſ</i>	30 d
Buſtula, <i>pyxiſ</i>	418 a
Buticulariuſ, <i>pincerna</i>	812 b

C

C ambotta, <i>fulcrum azillare</i>	414 d
Cambutta, <i>pedum</i>	436 e, 439 a, 783 c
Capulare, <i>gladio ferire</i>	789 a
Cartoneſ, <i>chartæ ſpiſſioreſ</i>	173 b
Casaliçiæ, <i>mapalia</i>	810 b
Casina, <i>parva caſa</i>	159 c
Cauteloſe, <i>frauduſent</i>	843 c
Cauma, <i>æſtuſ</i>	151 f
Cellaria, <i>Recluſa</i>	51 a
Ceratiuſ, <i>monetæ genuſ</i>	16 * f
Chorizare, <i>per choroſ cancinere</i>	401 b
Clareſieri, <i>innoteſcere</i>	776 a
Cleronomia, <i>claritaſ</i>	737
Clarimonia, <i>ordinatio Cleri</i>	744 d
Colonica, <i>Terra culta</i>	810 b
Colophonix ficuſ, <i>nigræ</i>	34 * b
Crimentator, <i>Præſectuſ Carceriſ</i>	30 c
Communaſ, <i>municipeſ</i>	139
Compatriota, <i>ejuſdem potriæ</i>	843 b, 79 f
Conare, <i>conari</i> ,	97 a
Concambiatio, <i>permutatio</i>	155 b

Confiniaæ, <i>vicinia</i>	140 c
Conſul, <i>Comes</i>	803 f
Convitatuſ, <i>invitatuſ</i>	50 e
Cophinuſ, <i>arca</i>	173 c
Copiare, <i>transcribere</i>	173 a
Crebritaſ, <i>frequentia</i>	16 a
Cucuma, <i>lebeſ</i>	770 c
Cupidioſuſ, <i>avaruſ</i>	403 e
Curuſ, <i>locuſ certaminis ludicri</i>	249 c

D

D annitaſ, <i>damnuſ</i>	60 c
Deambulacruſ, <i>Ambulatio</i>	167 a
Deauctorizare, <i>exauctorare</i>	137 e
Decuſſare, <i>in decupluſ augere</i>	741 b
Delatare, <i>deferre</i>	654 e
Depalare, <i>propalare</i>	364 e
Derationari, <i>abjudicare</i>	831 d
Dialiſ, <i>diurnuſ</i>	400 c
Diapason, <i>maduſ musicuſ</i>	430 f
Doma, <i>domuſ</i>	359 e

E

E ludiuſ, <i>jocuſ</i>	407 b
Eleemoſynatrix, <i>eleemoſyniſ dedita</i>	426 c
Ementatuſ, <i>mente motuſ</i>	90 a
Epitimiũ vel Epithemiũ, <i>pœnitentia</i>	130 a
Eſterlinuſ, <i>monetæ genuſ</i>	360 a e
Enchiridio oniſ, <i>enchridiuſ</i>	86 e
Eulogiũ, <i>aptuſ reſponſuſ</i>	741 e
Exeditio, <i>exactio</i>	86 c
Exemplificare, <i>exempliſ docere</i>	79 f
Exfeſtucare, <i>abdicare</i>	718 d
Extalia, <i>cluneſ</i>	394 f

F

F enestrare, <i>aperire</i>	391 a
Festinantia, <i>festinatio</i>	11 a
Fileia, <i>ſerieſ</i>	173 f
Fiscalinuſ, <i>ſiſci miniſter</i>	779 d
Flaſco, <i>œnophoruſ</i>	808 b
Follis, <i>oboluſ, minutuſ</i>	16 * e
Foreſta, <i>ſilva</i>	359 c
Fractiliſ, <i>fragiliſ</i>	410 a

G

G ambucta, <i>pedum</i>	448 d
Ganglion, <i>tuberculuſ</i>	510 f
Garricæ, <i>terræ incultæ</i>	810 b
Genuino, <i>jure nataliuſ</i>	800 d
Gialluſ, <i>flavuſ</i>	174 a
Gutta ſerena, <i>morbi genuſ</i>	319 c

H

H æretizare, <i>hæretice ſentire</i>	86 d
Hominiuſ, <i>juramentuſ fidelitatiſ</i>	718 b
Horripilare, <i>capilloſ erigere</i>	150 b
Horta, <i>horti</i>	95 e

INDEX ONOMASTICUS

I			
I conia, <i>icon</i>	91 d, 406 f	Plastra, <i>nummus aureus</i>	335 e
Impediose, <i>cum impedimento</i>	430 c	Plumbatæ, <i>flagelli genus</i>	12 f
Implacitare, <i>in iudicium vocare</i>	838 c	Pollex digitas, <i>Hallux pedis</i>	174 c
Incassas, <i>irritus</i>	30 b	Polyandrum, <i>sepulcrum</i>	792 d
Indifferenter, <i>sine mora</i>	16 c	Pomares, <i>pomaria</i>	93 e
Induciare, <i>differre</i>	840 b	Pompare, <i>ornare</i>	741 b
Induviæ, <i>vestes</i>	141 e	Ponderum morbus	307 b
Inedius, <i>jejunus</i>	167 c	Pontificare, <i>Pontificatum gerere</i>	826 c
Infrontatio, <i>limes</i>	810 b	Præcluentissimus, <i>præstantissimus</i>	436 b
Insalata, <i>cænula</i>	174 c	Præconare, <i>recitare</i>	405 f
Instellare, <i>tamquam stellis ornare</i>	377 c	Prætaxatus <i>prænominatus</i>	456 a
Insulatus, <i>indique circummeabilis</i>	821 e	Prioristæ, <i>Catalogi Magistratum</i>	160 f
Internecies, <i>interitus</i>	398 f	Proastion, <i>subarbium</i>	696 f
Involens, <i>inritus</i>	95 d	Proaala, <i>atrium</i>	803 a
J			
J ocalia, <i>monilia</i>	706 e	P̄ofanaliter, <i>sacrilege</i>	31 c
L			
L ateralis, <i>parvum latus</i>	420 b	Prostratum, <i>corpore humi strato</i>	410 c
Lecticare, <i>incumbere</i>	159 d	Protector Imperialis, <i>Præfectus custodiæ corporis</i>	363 f
Levescore, <i>levari</i>	424 b	Provagus, <i>præcurrens</i>	90 a
Longiturnus, <i>diuturnus</i>	410 f	Psalmicanas, <i>qui Psalmos canit</i>	441 e
M			
M acelare, <i>occidere</i>	12 * a	Pudorosus, <i>pudendus</i>	374 a
Malandria, <i>lepra</i>	414 a	Pasca, <i>potus mixtus</i>	16 * a
Malatesca, <i>dæmon</i>	211 c	Q	
Manerium, <i>Mansus, prædium</i>	810 c, 831 d	Q uigentarius, <i>quinque seculorum</i>	408 d
Marchisus, <i>Marchio</i>	799 c	R	
Metabolarias ventus	70 e	R achena, <i>stragulum lecti</i>	773
Miliarisium, <i>parvæ monetæ genus</i>	16 * b	Rama, <i>ramusculus</i>	174 a
Minimissimus, <i>minimus</i>	119 * d	Ratus, <i>glis</i>	824 f
Ministralis, <i>Judex</i>	821 b	Ravidas, <i>subniger</i>	328 a
Minuare, <i>minuere</i>	810 f	Remanere, <i>omitti, impediri</i>	136 d, 137 c, 150 b
Mirabilissimus, <i>mirabilissimus</i>	62 a	Remediare, <i>curare, sanare</i>	425 f
Molosus, <i>grandis</i>	399 f	Repatriare, <i>redire in patriam</i>	420 d
Monachina, <i>parva Monacha</i>	126 * c	Resella, <i>recula</i>	412 a
N			
N ebulosissimus, <i>nequissimus</i>	376 d	Restare, <i>subsistere</i>	419 e
Nequitius, <i>nequius</i>	369 a	Rilevum, <i>anoglyphum</i>	173 e
Nonnus, <i>Monachus</i>	707 a	Riveria, <i>territorium</i>	20 e
Nunna, <i>Sanctimonialis</i>	439 f	Rogitas, <i>in jure rogatus</i>	810 d
O			
O brizeus, <i>aureus</i>	89 e	Rabeus, <i>mensuræ genus</i>	325 c
Obses, <i>obessor</i>	776 a	Rusticiter, <i>rustice</i>	89
Officiare, <i>officium facere</i>	57 a	S	
Oleatus, <i>sacra Uctione munitus</i>	425 b	S agenula, <i>scapha</i>	88 a
Orarium, <i>Oralis, sudarium</i>	654 b, 655 d	Saggolam, <i>panniculus</i>	319 a
Orthodoxietas, <i>rectitudo fidei</i>	86 e	Sagmarius, <i>equus cliellarius</i>	770 c
Ovamen, <i>gloriatio</i>	741 b	Sanctificiam, <i>sacrarium</i>	113 d
P			
P allium, <i>præmium certamini propositum</i>	249 c	Scabredo, <i>scabrities</i>	79 c
Partitum, <i>suffragatio</i>	172 f	Schedulæ, <i>tabulæ</i>	20 a
Parvissimus, <i>valde exiguus</i>	369 d	Scorpiones, <i>flagelli genus</i>	13 b
Passatorii lapides, <i>in viis</i>	108 * a	Screa, <i>sputum</i>	424 e
Pedagium, <i>Pedatia, vectigal</i>	147 d, 149 b	Secundare, <i>iterare</i>	412 a
Pergolum, <i>Pergamum, suggestus</i>	172 f, 173 c	Sententiatus, <i>damnatus</i>	398 e
Pilare, <i>columna</i>	408 f	Sinoplum, <i>color viridis</i>	807 e f
Pinus, <i>morbi genus</i>	306 a, 309 d	Sitarcium, <i>clitella</i>	780 d
Placitam, <i>iudicium</i>	831 e, 840 b	Skilla, <i>minor campana</i>	814 e
Maji T. VI			
		Solariter, <i>instar solis</i>	376 e
		Solenniam, <i>solennitas</i>	391 e
		Sonna, <i>Sunnis, Sunnia, causa non comparendi in iudicio</i>	137 a
		Sororisare, <i>assimilari</i>	377 e
		Spaleria, <i>ligna quibus affiguntur tapetes</i>	174 b
		Spine ventosæ, <i>morbi genus</i>	309 f
		Statuuncala, <i>statunculus</i>	12 f
		Statuæ, <i>bases, fulcra</i>	10 a
		Stemma, <i>corona</i>	743 f
		Strapontinus, <i>transpontanus</i>	341
		Strata, <i>via publica</i>	363 e
		Subinthonizare, <i>in throno locare</i>	78 c
		Subsedere, <i>supersedere</i>	416 f
		Suffectivus, <i>sufficiens</i>	425 c
		IV T. Synanticus,	

AD TOMUM VI MAJI.

Στράτα, platea
Σῶδα, signa cœlestia
Σώδονες, vitæ datores
Σωκρὸς, salutaris

T

Τίτλος, Titulus
Τοῦθις, ellychnium
Τριμίσιον, trimissis
Τρύλλιον vasculum
Τύω, planto, *vel*, sero

Φ

Φόρος, forum

93* f Φουσκάριον, Φουσκάριος, caupona, caupo 12* a 16* b

25*

81* f X

81* f Xαρτουλάριος, scriba 89* d
Χλαινηφόρος, penula indutus 20* c

63* b Ψ

63* b Ψυχανασπάστρια, *ei* Ψυχουπατήτρια, animarum se-
63* e ductrix 26* b
30* e
691* b Ψυχραίνω, frigefacio 18* a

Ω

16* b Ωσδέριον, nasus 689 c

INDEX MORALIS

IN TOMUM VI MAJI

A

Abbatem eligendi jus, a Regis out Episcopi cujus-
cumque jurisdictione liberum, postulant et impetrant
Monachi Schireburnenses in Anglia 78 c d, 88 b.
Abbatiales virtutes S. Germani Paris. 766 a et
seqq. Et S. Aldhelmi 85 a b hujus ad Episcopa-
tum promoti loco Abbatem alium habere nolunt Mo-
nachi, sed eundem rogant simul Episcopum et Ab-
batem esse 79 c d. 88 b. Abbatem suum in omni-
bus reueretur B. Lanfrancus, factus Episcopus
830 b c.

Abortivum paricendum prædicit S. Philippus Nerius
497 c S. Germano Paris. prægnans mater frustra
nititur conceptum perdere 768 f

Absentia cognoscere tamquam præsentia. Vide Pro-
phetia.

Absolutio sacramentalis. Vide Confessio.

Abstinencia a cibis ven. Mariæ Bagnesiæ 112* f et
seqq. Abstinenciam in pane et aqua servare jubetur
a Deo S. Maria Magd. de Pazziis 187 d f, idque
ei permittitur a superioribus post prudentem proba-
tionem 185 e f. Vide Jejunium, pœnitencia,
cibus.

Accusatores Severini Boetii, homines scelerati et pecu-
nia inducti 698 et seqq.

Acediæ et somnolentiæ dæmones videt S. Andreas Sa-
lus orationem inturbantes 44* et seqq.

Actuum internorum ingens meritum in B. Aloysio
Gonzaga 212 c d e. Acta Sanctorum. Vide San-
ctus.

Adolescentia pia et proba S. Germani Paris. 769 a
S. Zenobii Ep. Florent. 54 b, 58 c d. S. Lam-
berti Ep. Viciensis 454 e. B. Jacobi Philippi
166 e. S. Philippi Neri 463 d e f. Epiphaniæ fa-
miliaris S. Andreæ Sal 26* f. Vide Pueritia. Ado-
lescentibus quoties confiteri et communicare suade-
ret S. Philippus Nerius 557 b c.

Adversitates sibi inmissas Monachorum suorum deli-
ctis imputat S. Gregorius VII. Inter Adversita-
tes æquanimitas B. Lanfranci 826 b c

Adulatorem impudentem castigandum a Rege monet
B. Lanfrancus 835 f

Adulter Rex et Pellex excommunicantur a S. Ger-
mano Paris. et divino judicio morte puniuntur
768 b

Ædituus, furari volens in templa, punitur 403 e b et
seqq.

Ædituorum opera utitur dæmon ad vexandum S.
Philippum Nerium 467 a b c, qui varias ei mo-
lestias inferant 536 a b

Æger quietem capere non potest S. Philippus Nerius,
nisi prius communione percepta 491 a. Ægros in
Nosocomio inuisit idem Sanctus, 522 e, eisdem in-
servit 525 e, ejus in eo ministerio caritas 461 d,
Discipulos suos idem agere jubet, 532 e. Erga Ægras
caritas S. Mariæ Mag. Pazziæ 283 d e, 284 c d e,
eisdem libenter et solícite inservit 204 c d e, ap-
prabante Christo 202 c d. Ægris dum assistunt
Sacerdotes his verba suggeri ab Angelis videt S.
Philippus 525 f. Vide Nosocomium, Agonizans,
Morbus.

Æquanimitas, Vide Adversitas, patientia.

Æternitatis post hanc vitam securæ memoria rerum
mundanarum contemptum docet S. Philippus 570 c d

Afflictos solatur Ven. Maria Bagnesia, et ad virtu-
tem animat 125* b c. Vide Solari.

Agnus, quem opilio S. Sentio negaverat, a lupo ei de-
fertur 72 a

Agonizantibus sedulo et pie assistit S. Philippus
557 d et seqq. uni variis modis a dæmone vexato
succurrit 474 a b c et seqq. Vide Æger, Mori-
bundus.

Alapis excipit tentatos et tentationem pellit S. Philip-
pus 479 e

Albis vestibus induuntur Baptizati SS. Valerianus et
Tiburtius 8 b c. Alba vestis designat puritatem ani-
mæ 129* d

Altare portatile marmoreum Roma transfertur in An-
gliam, in via confractum miraculose redintegratur
89 b. Altare ingens ultro sua loco movetur 451 d e.
Ab Altari abreptus est a conjuratis S. Gregorius VII
122 b c. Altaria denudantur captivo Pontifice, in
signum luctus. 122 d e

Amor in Deum genialis rubeis comparatur 128* a.
Pulchram reddit animam 220 e. Amore divino ru-
pitur adhuc parvula S. Maria Magd. Pazziæ 251 a,
quomodo eundem in contemplatione edocta sit 185 a
et seqq. ejus magnitudo 278 b et seqq. eodem ita
inardescit ut vix respirare possit 258 a, eodem li-
quescit inter contemplandum 298 a, et seqq. corpus
etiam aduri videtur 186 c d et seqq. in ecstasi
eodem accenditur et omnes ad amandum Deum invi-
tot 219 d et seqq. Amoris in Deum regulas quas-
dam proponit eadem Sancta 279 d e. De Amore
Dei erga homines disserit 231 c. Amore divi-
no vehementer accenditur in Missa S. Philippus
Nerius 466 a b, et Communionem distribuens 547
e f: ejus ardorem accersitis distractionibus et frigida
temperare cogitur 463 b c: pectori suo alios admo-
vens tentatione et tristitia liberat, ob divini in eo
amoris abundantem dulcedinem 524 a b. Amore
divino per Spiritum sanctum inflammatur 463 a b c d,
523 e f, qui signis exterioribus se manifestat 546 d
et seqq. et totum corpus concuti facit 524, et ferrere
hieme 524 b c. Amore divino idem sanctus inter
pia colloquia inardescit 466 f, ob ejus ardorem lan-
guet 524 c d, et dilatantur ipsi costæ 463 a b c d,
vena etiam arterialis major in eo reperitur quam in
aliis 524 e, tandem amoris divina ardore pene
moriens eum sibi temperari orat et impetrat 524 f
et seqq.

Amor proximi. Vide caritas.

Anathema libris inscribitur, ne a quoquam auferantur
83 b, 88 a Anathemate munit S. Dunstanus res
a se S. Althelmo oblatas, ne quis eas auferre au-
deat 89 d e

Ancilla malevola vexat Ven. Mariam Bagn. Dominam
suam 110* e

Angelus custos S. Cæcilie, Virginitatem ejus tuetur
8 b. Angelo suo Custodi varia mandat S. Andreas
Salus 32* c, 33* b. Angelus custos spatium pœni-
tendi peccanti clienti impetrat 58* b. Ad virtutem
clientem animat et orantis preces Deo offert 441 a,
animam clientis in cælum comitatur 197 c damnatum
deplorat 41* b et seqq. Angelus custos secretum
propalare vetat 37* a

De Angelorum creatione quid senserit S. Andreas
Salus 72* e et seqq. de Angelis bonis et malis idem
disserit 78* e. Angelum videre nequit S. Valeria-
nus ante baptismum 8 b c. Angelus apparet evagi-
nato

INDEX MORALIS

nato gladio tempore pestis 114 e d, ab Angelo confortatur S. Restituta ad Martyrium 658 a d e. Angeli confortant Religiosos contra dæmones oppugnantes 198 f. Ab Angelo Roma Soram transfertur S. Restituta 659 d et seqq. et ab eodem in carcere inuisitur 660 d. Angelus monet S. Majolam de elevandis Reliquiis S. Hildeverti 706 a. Angelus S. Livinum ex Hibernia in Angliam per mare sicco vestigio ducit 390 a b. Angelus ægrotanti S. Philippo Nerio de Saccharo prospicit, quo is subito sanatur 581 a b. Angelus coquit orantis edulium 29* e et seqq. Angelus in specie pauperis eleemosynam petit a S. Philippo 464 d, 564 d, et eundem dum eleemosynas facit, vitæ periculo liberat 564 d. Angeli gratis odoribus confortant S. Theodorum in tormentis 99* b c et seq. undenam consent gratum odorem 98* d, iidem lectioni sacræ, orationi, et se mortificantibus assistunt 98* d e. Angelorum cantus audit S. Philippus in obitu piæ virginis Helenæ Maximæ 505 b et seq. eosdem sæpius audit Franciscus Ferrari 541 f. Vide cantus. Exercitium humiliationis ad novem choros Angelorum S. Mariæ Magd. 289 e f et seq. Ab Angelis auferitur corpus S. Andreæ Sali 102* f. Angeli et dæmonis de jure in ovarum Monachum disceptatio 51* a et seqq.

In Augustinus ad Deum confugit S. Andreas Salus 18* d.

Animalia. Vide Bestiæ.

De Anima hominis justi et impii varie disserit S. Andreas 70* f et seqq. Animæ in statu gratiæ pulchritudo exprimi non potest 586 a. Animæ felicem post hanc vitam statum cognoscit et enuntiat S. Philippus 497 d, tales animas idem in cælum deferri videt 471 d 503 f et seqq. Animæ in cælum evehendæ fulgorem, sub specie fulgentis phœnæ ostendit Philippus Nerius post mortem apparens 636 b. Anima beata Mariæ Bugn. monili pectorali Verbi Incarnati comparatur 128* e. Animæ beati instar columbarum apparent in ecclesia S. Germani Paris. 783 c d. Vide Cælum. Animæ puritas. Vide Puritas animæ. Animarum Zelus. Vide Zelus animarum. Animæ saluti postponit Regnum terrenum Maria de Medices, Regina Franciæ 263 f

Annonæ caritas in Anglia 83 b. Annonam civitati obsessæ inferendam prædicat B. Herculanus 850 d

Annulus sponsalitiis, Vide Sponsus.

Annuntiationis mysterium pie contemplatur Maria Magd. Pazzi 221 a b c d et seq. Vide Incarnationis.

Annus 1121, quot malis fuerit funestus 82 f, 83 a

Antecinerale dies, Vide Bacchanalia.

Antichristi ejusque temporum historia juxta opinionem S. Andreæ Sali 89* et seqq.

Antipapa, Antichristus vocatur; et fautores ejus, duboli 156 e d. Antipapam eligunt Episcopi seditiosi 151 e d, talem Romam inducit Henricus IV Rex Alemanniæ 145 b. Vide Archidiaconus.

Antra S. Gennadii Orationi destinata, qualia fuerint 99 d e

Apoeryphia sæpe scripta sunt, quamvis magnam auctoritatem præ se ferant 49 e

Apostata a Religione in magna pericula incidit, et penitens S. Augustini Cantuar. invocatione servatur, demum ad monasterium revertitur 420 c d. Apostata S. Philippo Nerio detractus, subita morte punitur 580 c

Apostoli non habebant uxores, cum vocarentur a Christo 352 d. Apostolicæ virtutes S. Augustini Cantuar. et Sociorum 379 f, 380 a b. Ejus Apostolica paupertas 386 e, nudis pedibus provinciam percurrit 391 a b. Apostolicos viros a munere suo deterritos animat S. Gregorius 376 e d e. Vide Centuplum, Conversio, Fides.

Apparitio. Christus apparet totus cruore perfusus B. Hierlicæ 140 b c. Item Simoniaco celebrato leprosus et scissis vestibus 139 f. Apparitio Spiritus sancti, Vide Spiritus sanctus. Apparitio B. Mariæ V. Vide Maria. S. Petrus apparet S. Gregorio VII, mundari jubens Ecclesiam ab impudicitia ecclesiasticorum 115 d. Item S. Paulus, monens eum de reformando suo monasterio 113 b c: rursus eidem apparet S. Petrus, jubens eum Romam reverti 113 a b. Apparet S. Tiburtius Martyr caidam in festo ejus oranti 17 a. Apparet in habita Episcopati S. Zenobius 56 e f; et Florentiæ orans S. Ambrosius 59 b; et S. Augustinus Cantuar. Sacrificans 426 b. S. Æthelbertus Rex in forma pueri, et quare 437 d e. Apparet variis absens S. Philippus Nerius, ut eis in periculis succurrat aut alio fine, 604 a et seq. Item post mortem gloriam suam declarans 509 c d e, 612 f et seqq. Et se invocantibus 634 c d et seqq. Apparet Sancti ea forma plerumque qua piunguntur 116 f; ex Apparitionibus Sanctorum recentioribus non probantur antiquæ historiæ 17 a f. Vide visio. Apparet dæmon. Vide Dæmon.

Aqua ex puteo S. Germani Paris. agris sanitatem confert, contempto mutatur in sanguinem 795 f. Aqua in vinum mutata S. Lamberto, ex mortificatione volenti eam bibere 455 a b. Aquam in calice pro Sacrificio deesse monet apparens S. Augustinus Cantuar. 423, Aqua, qua S. Gregorius VII manus abluerat, instar lactis albescit, eaque æger sanatur 117 e f. Aquis se immergit, ad domandum corpus, S. Aldhelmus 81 a. Vide Pœnitentia, Abstinencia.

Aqua benedicta mortuum suscitatur S. Zenobius 55 f. Dæmonem fugat moribundo apparentem S. Philippus 558 a b et seqq.

Arbor perpetuo viridis crescit e terra sanguine Martyris aspersa 674 d. Arbor crevit ex baculo S. Aldhelmi dum prædicaret 89 e. Arbor frondescit et florescit subito in hieme, ad attactum corporis S. Zenobii 50 c, 53 d, 56 a explicatur id moraliter 61 a: ejus frondes et flores post multos annos reperiuntur incorrupti 65 a b. Arbori fructuosæ et frugiferæ comparatur S. Andreas Salus 44* e f et seqq.

Archidiaconus Rom. Eccl. Antipapam curat deponi, et legitimum eligi 114 d

Ariditas spiritualis S. Mariæ Magd. Pazzi; et contra eandem remedia 194 b c

Arithmeticiæ studet S. Aldhelmus 79 e

Arma sua ad altare S. Juliani offert S. Wilhelmus Gellonensis 806 a

Ascensionem Domini contemplatur S. Mariæ Magd. P 232 e et seqq.

Astrologiæ studet S. Aldhelmus 79 f

Avarum Monachum, quamvis cetera bonum, dæmon sibi vendicat 50* f et seqq. Avaritiæ dæmonem qua forma viderit S. Andreas Salus 51* a b, eundem videns, avarum increpat idem Sanctus 15* f. Et Avarum Monachum reprehendit 57* f, et Avarum divitem 66* d. Avaritia Monachorum circa donaria ecclesiæ oblata 812 e. Avaritiam fugiendam monet S. Philippus, iis præsertim qui animabus lucrandis incumbunt 570 c d

Audacia legati Henrici IV, Regis Alemanniæ, adversus Papam 126 e f

Aulicus virtuosus S. Wilhelmus Gellon. 801 e f et seqq. Aulam angelico monitu deserit S. Livinus, ut Religiosus fiat 390 a b; ab Aula ad Christi humilitatem sectandam adducit Tassonum S. Philippus Nerius 540 d et seqq.

Austeritas vitæ. Vide Pœnitentia.

B

In Bacchanalibus pro Conversione peccatorum ferventius orat S. Maria Magd. P. 203 e, et multas penitentias offert 282 f. In Bacchanalibus ducit ingentem multitudinem ad visitandas 7 ecclesias S. Philippus Neri 476
 Baculus miraculosus S. Canonis Acheruntiae servatur 34 f, 35 a
 Balnei calore suffocari iussa S. Cecilia 8 d
 Ante Baptismum Angelum videre nequit S. Palerianus 8 b c. Baptizatus, ipse et Tiburtius albis vestibus induuntur 8 c d. Baptizat plurimas conversas in domo S. Cæcilie S. Urbanus Papa 8 c. Baptismum ab Episcopo petit et suscipit S. Zenobius 52 c, 54 b. Baptizatur a S. Augustino Cantuar. S. Livinus non sine miraculis 390 a b. Baptismum in flumine simul aliquot millia suscipiunt per eundem Sanctum 387 a. Baptismum quam pie suscepit Ethelbertus Rex in Anglia 380 d e: ut Baptismum suscipiat suscitatur puer mortuus a S. Ildeverto 705 b et seqq.
 Beatificatio S. Mariæ Magd. P. 314 e f et seqq. Beatus. Vide Sanctus, Anima, Cælum.
 Bellum etiam pium comitantur scelera 157 a b. Belli tempore Religio perit et scripta perduntur 90 a et seq. ab injusto Bello nolens desistere Rex Sigebertus mortem patitur, quam inimico fratri parabat, prædicente S. Germano 768 d. Represalia, quando et quomodo licita 156 c. Depopulantes hostes miraculose fugantur intercessione S. Pardi 370 b. Vide Pax, Seditio.
 Benedictionem a summo Pontifice petunt sec. 3 Christiani 11 b
 Beneficia plura possidere, ut illicitum, reprehenditur a S. Philippa Nerio 372 c: ad tale obtinendum decernitur homicidium et impeditur ab eadem Sancta 507 e f.
 Bestiæ obediunt S. Mariæ Magd. P. 293 c d, et ministrant Ven. Mariæ Bagnesiæ 109* b
 Beneficus. Vide Gratus.
 Blasphemus punitur 396 a b c, etiam sola cogitatione blasphemans S. Gregorium VII 141 d. Blasphemus in S. Augustinum Cantuar. punitur et emendatur 423 a b et seq. Blasphemus cæcus lumen recipit, S. Berengaria bonum pro malo reddente 445 a. Blasphemus in Imagines Sanctarum horrendo punitur 89 b c d et seq. et in Imaginem S. Augustini Cantuar. 407 a b c d. a Blasphemo proculcata Imago S. Philippi Neri divinitus honoratur 639 a. Vide Contumelia, Calumnia, Detractio.
 Bonorum Ecclesiasticorum injusti invasores puniti 784 c d et seq. Vide Decimæ, Injuria, Injustus.

C

Cæcus Æthelstanus, abdicato Episcopatu, privatam vitam degens, consolationibus cælestibus recreatur 428 e f. Cæcos sanatos vide in Synopsi marginali ad Miraculorum plurium collectiones. Cæcitatem spiritualem explicat S. Maria Magd. P. 234 c
 De Cælorum numero disserit S. Andreas Salus 65* b. Cælesti Regna terrenum postponit Maria de Medicis Reg. Franciæ 264 a: ad Cælum via non est adea difficilis 57* b c: ita eo per tribulationes 11 e: in cælis merces bonarum operum speranda, non hic 746 b; ubi coronæ promittitur privantibus se terrenis consolationibus 185 d. Cælestis gloriæ spe, se et suos solatur moriens S. Gregorius VII 139 d f: eadem spe ad certamen contra dæmones et ad contemptum mundi animatur S. Andreas Salus 7* a b, et ad serviendum Deo 10* et seqq. Cælestis

gloriæ Consideratione recusandas dignitates docet S. Philippus 571 f: in Cælis mercedem præparatam videt pro virtutibus, in pueritia exercitis, S. Mariæ Magd. P. 251 b c. Cælestem gloriam videt B. Jacobus Philippus 167 c, eandem et Christum in figura videt Epiphanius 44 e et seq. Cælum quomodo videtur Hieremias Forestius 125* d et seq. Cælestem gloriam quomodo in contemplatione participavit S. Mariæ Magd. de Pazzis 185 a. Cæli gaudia per 14 dies in Ecstasi sub variis figuris contemplatur S. Andreas Salus 18* e f et seq. in tertium cælum raptus ob humilitatem: 23* a. In cælum videtur ferri anima S. Ubaldesæ 846 b c: eodem ferri animam Religiosæ videt S. Maria Magd. P. 199 b c, 267 d et seq. et Matris suæ 201 b. Eodem Mariæ Tossini animam aliorumque ascendentes videt S. Philippus 585 d e et seqq. in Cælesti gloria videt Ven. Mariam Bagn. S. Maria Magd. P. 185 b, et B. Aloysium Gonzagam 212 c d e. Thrausus Ven. Mariæ Bagn. virginitas et puritas 127* e. Cælesti luce radiantes variorum vultus vidit S. Philippus 585 b. Vide lumen. Cælesti odore fragrat diu post mortem B. Lanfrancus 837 c. Vide Odor Cælestis cantus. Vide Cantus. Vide etiam, Apparitio, Anima.
 Calamitate temporali peccata puniuntur et emendantur 55* f et seq.
 Calculus. Vide Morbus.
 Calix vitreus confractus miraculose redintegratur 87 e. Calicem aureum, qui ecclesiæ abstulerat, graviter punitur 449 c d e. Calices argenteos pro suo monasterio confici jubent, apparens sibi devotis, S. Augustinus Cantuar. 405 b c. Vide Missa
 Calumnia, Papæ impacta, detergitur ab infante navem dierum 85 e f. per calumniam accusata S. Gregoria VII, imago B. Mariæ Virginis lacrymas fundit 114 e f. Calumnia in eundem a Dea punitur 130 a b; et in S. Aldhelmum, orta tempestate 88 a. Vide Blasphemia, Contumelia, Injuria, Detractio.
 Campanæ miraculose pulsantur in obitu S. Gerii 159 d, et S. Willemi Gellonensis 809 f, et B. Petri Solitarii 847 f. S. Ignatius Campanæ comparabat S. Philippam Neri et quare 525 d
 Candela divinitus accenditur ad imaginem B. Mariæ Virg. 433 f, et ad Reliquias S. Augustini Cantuar. 415 b. Ad sepulcrum ejusdem super serica ornamenta candela innoxie ardet 419 b et seq. idem Edictum manet ut candelam noxiam extinguat 434. Candela miraculose accensa 21 a. et alia miraculose ardens, 115 a b. Candelarum ad Reliquias Sanctarum accensio, miraculis probata: 16 a, tempestate non extinguuntur 16 d. Candelæ oblatione puer mortuus resuscitatur 19 c. Candelam extinguit dæman in signum egressus sui ab energumeno 57 e
 Canonizatio S. Philippi 618 b et seqq. et S. Mariæ Magd. P. miracula divinitus probata 323 d
 Cantionibus aliisque ludicris populum sensim ad pietatem adducit S. Aldhelmus 79 a b 85 a b
 Cantus cælestes audiuntur in ecclesia Deiparæ 430 e f. 434 b et seq. et ad sepulcrum S. Germani 778 e f
 Capita sua post mortem manibus gestasse cur dicantur Martyres aliqui, et cur ita pingantur 37 c d
 Erga Captivos apud infideles Abbatis Janæ misericordia 687 d et seqq. Captivi liberatione a Dea impetrat Maria Bagn. 125* d e f Captivus liberatur invocato S. Urbano Mart. 50, et intercessione S. Leonis Abb. 74 b d, et S. Restitutæ Virg. Mart. 662 d et seq. Captivi per injuriam liberantur miraculose a S. Augustino Cantuar. 420 b c et seq. Similia vide sæpius in Synopsi Marginali.

Capitulum

- Capitulum Religiosarum intrare nequeunt dæmones 198 e f
- Cardinales sese mentiti scelerati homines, Romæ exercent flagitia 152 d. Cardinales vocantur Canonici Salernitani et mantello rubro utuntur ac mitra Damascena 102 e. a Cardinalibus magni aestimatur S. Philippus 606 c et seq.
- In Carcere pro fide mortuus Martyr habetur S. Savinus 15 b. In Carcere Missam celebrant et communicant captivi pro fide sec. 311 e. Vide Captivus.
- Caritas erga proximum S. Philippi Neri nullam ab eo juvando quietem capit 477 e f. 553 a et seq. 553 a b, et Ven. Mariæ Bagnesiæ 111 * b c, 112 * c, 115 * d e, et S. Mariæ Magd. P. 282 a et seq. Ejusdem erga sorores Conversus caritas 284 a, et erga defunctos 284 f; Superior cum esset erga subditos 270 c e f, Caritatem mutuam eadem Sancta commendat 270 f, ejus exercitium præfert mentis excessibus in oratione 203 f. Pro Judæi conversione tres annos orat Franciscus Ferrariensis camque impetrat 541 c. Caritatis et operum misericordiæ meritum ostenditur in Cornelio Cytharædo 752 c et seq. 756 b c. Caritatis Ædes Ramæ, qualis instituti 465 c. Vide Misericordia. Æger, Pauper, Conversio, Zelus animarum. Caritas in Deum, Vide Amor.
- Carinen, Vide Poesis.
- Carnis tentationes in altero sedat S. Philippus 491 e f. Vide Castitas. Tentatio. Carne abstinere, Vide Abstinencia, Pœnitentia.
- Castigatio Corporis. Vide Pœnitentia.
- Castitatis virginalis eximia S. Philippi Neri 469 c et seqq. 566 a b et seqq. a meretrice structas, insidias superat 469 a b c, 566 d e f. Servandæ Castitati media odhibet humilitatem et oculorum custodiam 566 c, fugiendam omnem impudiciæ occasionem, etiam sub specie boni propositam, docet idem Sanctus 568 b c: mulierum confessiones caute excipit 566 d. Castitatem, et pudicitiam, et earum media juvenibus vehementer commendat 557 b c, 568 a b c et seq. ad Castitatem impudicos convertit 525 b, mortuus verenda contigit in signum castitatis 510 a b, 615 b, tentatione fugantur, per ejus Reliquias et adhuc viventis invocationem 567 c et seq. Castitatis fama excellit adolescens Epiphanius 54 * e f: cum virtutem mortificatione servat tempore tentationis 66 * f et seq. Castitatem pœnitentiis tætur S. Zenobius 58 c d: ad eam servandam quis se immergit S. Aldhelmus 81 a. Ejusdem Sancti Castitatis exemplum non imitandum 81 b, 84 e f. Castitatis laus 231 e, non placet ea Deo sine humilitate Ibid. e, facile læditur 117 b c. Ob Castitatem suavem odorem spirant aliqui. Vide Odor, Virginitas. Castitati quanloque præferendum matrimonium 56 * f et seq. Castitas Conjugalis perfecta patris S. Aldhelmi 84 a b
- Casulam Sacerdotalem rubram, in signum subeundi Martyrii tradit, S. Augustinus Cantuar. S. Livino a se ordinato 390 d. Casula S. Aldhelmi e radia solis pendet in aere 85 d e. Casulam S. Gregorii VII Sacerdos sacrilegus induens, fit leprosus 140 d
- Cauda piscis, Anglis quibusdam accrescit, in ultionem similis caudæ, S. Augustino et Sociis per ludibrium appensæ 388 b
- Celebratio Missæ. Vide Missa.
- Centuplum in hac vita a Christo promissum, quomodo receperit S. Augustinus Anglorum Apostolus 375 e
- Centum annos vivendo superant avus, pater, filius, ob benedictionem S. Augustini Cantuar. 390 e
- Cerens. Vide Candela.
- Characteris Sacerdotalis splendore cognoscit S. Philippus Neri ignotum alias Sacerdotem 479 c d, 598 a
- Chiragra laborantem Clementem VIII liberat miraculose S. Philippus 506 f
- Chirographum S. Dionysii in S. Athanasium pia fraude Arianis abstulit S. Eusebius 40 a b
- Chrisma consecrans S. Gregorius VII, cælesti flamma honoratur 112 d e
- Christiani errantes difficilius docentur, quam infideles convertantur; ut Britanni in questione de Paschate 385 c. Christiana doctrina. Vide Doctrina Christiana.
- Chorales pueros fundavit Florentiæ Eugenius IV 63 a b
- Cibum nullum repudiandum contra Manichæos docet S. Eleutherius Papa 361 e A Cibis abstinencia Ven. Mariæ Bagnesiæ 113 * f et seq. Vide Abstinencia. Eos sumere illa horret ut tormentum 116 * f. Inter Cibum sumendum pia S. Mariæ Magd. P. occupatio 278 b. De Cibis prospicit Deus servis suis in loco deserto 70 e f. Cibos ad suum festum celebrandum procurat S. Augustinus Cantuar. 403 a b. Vide Panis.
- Clavi S. Crucis dicuntur servari fuisse CP. in quadam statua 85 * d
- Clerici Simoniaci et fornicarii. Vide Simoniaci, Fornicarii. Clerici Monachos exturbare nituntur ecclesiis, sed impediuntur a B. Lanfranco et Rom. Pontif. 840 f et seqq.
- Clibanum ardentem intrat et illæsus exit S. Willelmus Gellon. 808 d et seqq.
- Cœmeteria SS. Martyrum renovavit S. Joannes Papæ I 695 a: de iisdem varia hobentur 7 d e f
- Cogitationes alterius perspicere. Vide Prophetia.
- Colloquiis piis se mutuo recreant SS. Germanus et Donnobus Episcopus 766 f, talibus libenter interest S. Maria Magd. P. parvula 248 e. Eadem Sancta Celloquia pia promovet 257 ef. Colloquia de piis rebus instituit S. Philippus mogno fructu; 466 f, 527 f, 533 c d, 535 c: piis Colloquiis impudicos juvenes convertit 460, et clericum lascivientem 554 e f: iisdem fervorem devotionis accendit 550 a, et plures ad magnam virtutem perducit 463 e f, et ipse amore divino inardescit 467 a. Ex Colloquio de rebus spiritualibus obvenit ecclesiæ utilitas temporalis per S. Podium 818 f et seq. Colloquium cum secularibus vult S. Maria Magd. P. 294 a b
- Columba. Vide Anima, Spiritus sanctus.
- In Columna multos annos vivit S. Theodulus Stylita 756 a
- Communione sacram ardentem desiderat nondum decennis S. Maria Magd. de Pazzi 181 f, eandem prima vice suscipit 250 d et seq. Erga S. Communionem in tenera ætate ejusque desiderium 181 f, 250 e, quæ ob id S. Maria Angelorum monasterium eligit 182 b, ut quotidie Communicet 253 f. Ejusdem ingens desiderium S. Communionis 279 et seqq. etiam quotidianæ 214 b c: optat quotidie Religiosas sui monasterii Communicare 281 a b. Ad hoc quam præparationem requisierit 280 e et seq. Eadem sancta Communionem frequentem et devotam Novitiis commendat 209 e et seqq. Etiam aliis 205 f, 251 e f. Ter ab ipso Christo Communionem accipit 197 a, 280 d, et semel alia Religiosa infirma 263 f. Post S. Communionem tempus pie impendendum docet eadem Sancta 281 e f. Eadem prodesse fidelibus defunctis intelligit in ecstasi 235 e, 237 a b. Communionis neglectæ panas luit Religiosa, purgatorium habens ante S. Sacramentum 199 e. Communio frequens Ven. Mariæ Bagnesiæ 119 * f, et quotidiana 113 * e. Vitam Communionem eadem virgo sustentat 111 * e f, 122 * f. S.

INDEX MORALIS.

- S. Communionem singulis Dominicis sumit S. Theodulus Sylita 736 a. Christiani pro fide captivi communicant in carcere sec. 3. 11 e. Communionem cum pus lacrymis suscipit S. Willhelmus Gellou. 800 f. Communio quotidiana S. Philippi Neri ejusdemque desiderium 546 e f : devotio ejus in communicando et celebrando 504 b et seq. Majores hostias et plus vini consecrat, ut diutius perseverent species. 547 d. Ager dormire non potest nisi Communionem percepta 491 b, frequenter communicant subditi ejusdem S. Philippi 484 d. Communionem crebram, etiam quotidianam, commendat 548 a b. Communionis et Confessionis usus Helenæ Maximæ, penitentis S. Philippi, divinique favores ei collati 585 f. Communionis et Confessionis frequentem usum penitentibus suis commendat aorti proximus S. Philippus, aliaque adjungit pia monita 612 c d. Communionem distribuens magno divini amoris ardore succenditur 547 e f : sacram Communionem renuens ab excommunicatis accipere, eadem qua in Sacramento solebat dulcedine recreatur 141 c d. Indigne communicans impie moritur 143 e f. Pro Communicantibus in Paschate Processionem triduanam instituisse fertur S. Zenobius 52 e. Communio spiritualis S. Mariæ Magd. P. 281 a b. Vide Viaticum, Missa. Eucharistia.
- Concilii Florentini tempore facta translatio Reliquiarum S. Zenobii 62 b et seqq. In Conciliis quem locum occupet Episcopus Cantuar. et Abbas S. Augustini in Anglia 429 d
- Conciones a Laicis habitæ fuerunt Romæ 522 c, præsertim a S. Philippo Neri etiam Laico 526 b : In Concionibus eloquens S. Germanus Ep. Parisien. 777 a. Conciones, non subtiles, sed pias a suis haberi curat S. Philippus 484 c : ad eas magnus concursus Ibid. d et seq. Conciones audiendi desiderium Ven. Mariæ Bagesiæ adhuc parvulæ 106 * e
- Conferentias de rebus spiritualibus pias vult, non subtiles. S. Philippus 542 d et seqq.
- Confessionis et Communionis frequentem usum restaurat S. Philippus Neri 467 d e, crebram confessionem suadet 554 c, etiam quotidianam 548 b ; confiteri et communicare quando suaderet juvenibus 557 a b. Idem Sanctus Confessionem humilem laudat 574 c d, et ad integram Confessionem non integre confitentes promovet 584 f, 596 c d : peccata omissa ipsemet indicans 488 b c, etiam gulæ et luxuriæ 499 a b. Confitentium peccata novit antequam exponerentur 595 d e f, 598 b et seq. Confitentem sacrilege divinitus cognoscit, deinde eo integre confesso animæ pulchritudinem laudat 496 b et seq. Idem fide Confitentem novit divinitus, et ad bonum confessionem perducit 480 c f, 595 c d. Mutæ etiam loquelam reddit ad confitendum 638 e. Petulantem in templo puerum et male confessum objurgat, post mortem apparens, idem Sanctus 635 d et seq. Absolutione Sacramentali indignum orando dignum facit 25 b c. Confessarius sedulus et pius S. Philippus 466 f et seq. 477 e f, 527 d e f : munus illud prudenter et solerter exequitur 601 e f : mansuetudinem adhibet ut plures convertat 555 a b f. Vide Peccator. Principes viros prudenter corrigendos docet 798 b c : non residentium Prælatorum Confessiones excipere recusat 578 b : mulierum non libenter et caute excipit 466 e f, 467 e : penitentes alterius recipere non vult 601 e. Confessarii consilio in rebus summi momenti utitur S. Philippus Neri 528 b c d, sine ejus consilio nihil quoad spiritum agendum docet 602 a, ejusque consilio acquiescendum 596 f, prompteq. obediendum, nec facile Confessarium mutandum 546 a b. Cum Confessario candide agendum ab iis qui volunt castitatem servare 568 c. Vide Conscientiæ manifestatio. Ut eodem Confessario utantur conjuges suadet 601 f. Confitentibus sibi pauperibus nunquam per se, sed secreto per alios, succurrit 596 a, nec censet convenire ut Confessarius nomine penitentium elemosynas distribuat 602 a. Confitetur quotidie non tamen scrupulose, Ven. Maria Bagn. 113 * d e. Confessionem frequentem eadem commendat omnibus 111 * c. Confitetur quotidie B. Jacobus-Philippus 465 e, Confessionem Sacramentalem Moris Canonicis præmittunt duo Sacerdotes, ut purius divinas laudes canant 520 e f : sæpius confiteri prohibet maritus uxorem, sed deinde conversus ipsa melior evadit 468 c, 620 f et seq. Confessionis piam praxim commendat S. Maria Magd. P. 210 b c. Confessio impedit ne dæmon revelet peccata, aut facit hunc eorum oblivisci 836 b c. Confessarius virtutem habere debet, quam velit aliis suadere 581 c. Confessarius, nimium tribuens fidei penitentis suæ, fit causa magnæ turbationis 177 d. Confessarius avarus pecunias a penitentibus acceptas male recondit 51 * a b. Confessarium se simulat dæmon, sed Crucis signo fugatur 520 f. Confessio peccatorum venialium. Vide Peccatum, Communio.
- Confirmatio Chrismate confertur a S. Urbano Papa in carcere, statim post baptismum sec. 3 11 e. Vide Chrisma.
- Conformitas ad voluntatem divinam. Vide Voluntas. Conjux, Vide Matrimonium.
- Consanguineos nimiam amans Religiosa pœnas luit in purgatorio 197 c. Consanguineorum oblitus Nicolaus Lilius, discipulus S. Philippi Neri 500 c
- Conscientiæ puritas. Vide Puritas. Ejus Manifestatio. Vide Revelatio. Conscientiæ examen. Vide Examen.
- Consilium non prudens dat homo pius sed indoctus 385 f. Consilia aliorum libenter audit et sequitur S. Philippus Neri 573 f
- Consortium malum fugiendum adolescentibus monet S. Philippus 582 c
- Constantia Martyrum, qui inter tormenta gratias agunt Deo 11 a, 12 f, S. Pasieratis 23 d, e, f, et S. Urbani Papæ 12 f, et S. Restitutæ 660 b, c et seqq. et S. Julii 654 e f, S. Dionysii et Eusebii, minas Imperatoris pro fide contemnentium 40 e f, et S. Dionysii contra Arianos 45 e, f, 47 b, Joannis I Papæ contra Regem Theodoricum 695 d. Constantia S. Gregorii VII ostenditur in oratione, quam habuit, cum Imp. Henricus V palam in Ecclesiam insurgeret 128 et seqq. 131 c d et seqq.
- Consul Vide Senator.
- Contemplationis natura explicatur 296 b c. Vide respective Mysteria contemplationi subjecta Item Oratio, Amor Dei, Ecstasis.
- Contemptum sui miris modis procurare nititur S. Philippus Neri 574 f et seqq. 576 c et seqq. et S. Andreas Salus per totam Vitam, in Corollario. Vide Humilitas. Contemnendus nemo ob defectum naturalem 266 b
- Contractus sanatur 16 d, ejusmodi miracula plurima hic omittuntur, facile colligenda ex Synopsis Marginalibus.
- Contritio, Vide Pœnitentia.
- Contumacia, Vide Episcopus, Papa.
- Contumelia Sanctis illata vindicatur 388 b. Contumeliosus in S. Augustinum Cantuar. punitur et emendatur 390 e et seqq. Igne sacro Contumeliosi in eundem Sanctum puniuntur, et sanantur penitentes 388 c d, e. Vide Cauda. Contumeliosi in S. Aldhelmum, tempestate puniuntur 82 b. et seqq. Contumeliosa verba non malo animo in S. Joannem Gualbertum volens proferre, obmutescit 108 d e et seqq.

- seq. Contumeliosus in proximum punitur 406. Vide Calumnia, Injuria, Detractio.
- Conversio Ethnicorum multorum per S. Cæciliam 8 c d. Convertit parentes suos mansuetudine S. Zenobius 52 c. De Convertenda Anglia sollicitus S. Gregorius Magnus 381 b c d, eo destinat S. Augustinum cum Sociis 375 e f, hortatur Reginam Bertam ut conversionem gentis suæ promoveant 384 c d e. Vide Rex. Convertit hæreticos oratione et lacrymis S. Joannes Psychita 100 a. Orat frequenter et pati optat S. Mariu Magd. P. pro Conversione peccatorum 282 b c d, et mulorum sacerdotum 204 a b, 282 f; perdit Adolescentis conversio ejus intercessione impetratur 334 c d et seqq. Conversionem peccatorum reger fert dæmon 52 * e Vide Peccator. Convertitur uxor ob punitum a Deo maritum 13 f. Conversioni Judaicæ mulieris obsistentem dæmonem expellit S. Germanus 776 a. Vide Christianus, Colloquium, Confessio.
- Convivia in die Dedicationis ecclesiæ aliisque festis celebrare suadet S. Gregorius Papa 382 a b: ad convivium invitatus et obedire nolens divinitus increpatur 117 e
- Coquum agit Cæsar Baronius; oliaque exercet officia humilia 535 a b. Coquum ægrum miraculose sanat S. Gregorius VII. ut coqueret possit 117 f
- Cor JESU in donum accipit ecstasica S. Maria Magd. P. 230 e et seq. Cordi ejusdem Sanctæ inscribitur VERBUM CARO FACTUM EST 221 f. Cordis palpitatio supernaturalis, ex divini amoris æstu, in S. Philippo Nerio 523 f, 524 d
- Coronam regni quo pacto dare voluerit S. Gregorius VII Henrici V Regi Alemannie 145 d et seq. coronatur idem Henricus ab Antipapa 145 f. Sub coronæ Symbolo designatur celestis gloria 6 * e f. Coronam spinicam a Christo suscipit in ecstasi S. Maria Magd. P. ejusque dignitatem deprædicat 228 d e et seq. Vide Spina.
- Corporis integritas. Vide Reliquiæ.
- Corripere peccantes. Vide Peccantes.
- Costæ duæ pectorales S. Philippi Neri, divini amoris vi contractæ 510 et seq. 523
- De Creatione Angelorum 72 * e et seq. seculorum 73 * et seq. De creatione mundi 73 * c, mira sententia S. Andreas Sali.
- Crucifixus miraculosus Florentiæ, et eidem devota familia Medici 163 et seq. De Crucifixionis modo varia variis Sanctis revelata 244 a et seq. Crucis in cælo fulgentes in ecstasi videt S. Andreas Salus 21 * b c et seq. Cruces ligneas plantari jubet S. Equianus, in locis quibus quieverat Corpus S. Aldhelmi, dum ad sepulturam transferretur, quæ longo tempore manserunt incorruptæ 89 a. Crucis lignum aliasque sacras Reliquias dono accipit a Rege Francie S. Wilhelmus Gellon. 805 d. Crucis lignum horret dæmon 813 c. Crucis Imago. Vide Imago.
- Crucis signo se muniunt Martyres ante Martyrium 15 c, eo S. Germanus cæcum illuminat 775 b, incendium extinguat 769 b, vinctum liberat seram aperiens 776 b c. Uisos segetes pauperis vastantes interficit 772 e f. Eodem S. Zenobius cæcum illuminat 55 c, paralysim curat 54 d, ægrum sanat 56 e, mortuum suscitatur 52 f, dæmonem fugat 55 d et seq. Crucis signo cæcum illuminat S. Carannus 741 f. Tempestatem sedat S. Aldhelmus 82 c, incendium extinguat S. Gregorius VII 104 e, 112 f, 144 f, ægrum sanat B. Jacobus-Philippus 167 b, aquam in vinum convertit S. Ubaldesca 845 f, S. Maria Magd. P. vinum corruptum restituit 197 b, ægram sanat 199 a, energumenum liberat 268 e f, tentationes fugat 283 d. Crucis signum cum Imagine Deiparæ format, et infirmam sanat eadem Sancta 193 c, signo Crucis miracula patrat S. Philippus 620 a Maji T. VI
- et seqq. Eodem S. Andreas Salus dæmonem superat 7 * a b, templum oraturus aperit et claudit 36 * e, fugat dæmonem 24 * f
- Cubiculum S. Philippi Neri ingredientibus solatium spirituale adfert 564 c et seq.
- Cultus Sanctorum. Vide Sanctus.

D

Dæmon causat fœtorem 21 d e, 468 f, plures homines in flumine demergit et Cruce fugatur 812 c, pestilentiam spargit 47 c, virtutem odit 27 * a b, variis modis Sanctos tentat 24 * d et seqq. Dæmones rident ob peccatu commissâ 33 * b, gaudent ob injuriam Sanctis illatam et inferentium peccatum 83 * a b c et seq. gaudent ob damnatum animum 40 * e f et seq. 81 * c. Dæmon orationis inimicus. Vide Oratio. Dæmon obsidet sacrificare volentem, et Idololatricam per os energumeni deridet 13 e: obsessa corpore egrediens fenestram vitream frangit, et argenteam nolulam 813 d. Dæmones, ad inferos animam rapiantes, prohibet et fugat S. Lethardus 438 d e Dæmonum vires infirmæ, quamvis terribiles appareant 7 * a. Dæmones ul exorcismos gravius cruciantur 305 d: corporibus hominum ejiciendi, petunt per silvas errare 772 c Dæmon iapudicitæ, instar suis, apparet 67 * a Dæmon acediæ, Vide Acedia; Avaritiæ, Vide Avaritia. Dæmon ægre fert conversionem peccatorum 52 * e. Dæmonem immittere peccatoribus minatur, nisi resipiscunt, S. Andreas Salus 53 * c; tali vexatione peccator emendatur 769 f. Dæmon in vetulam se transformat, ut S. Andreæ Salum vexet 24 * d et seq. Dæmones terriculamentis aggrediuntur eundem Sanctum, et a S. Joanne Evangelista vapulant 9 * c et seq. Dæmonum terribili forma apparentium tentationem superat oratione Epiphanius 63 * c. Dæmonem videt Ven. Maria Bagnesia, qui fugatur Oleo sacro infirmorum 120 * c d. Dæmon variis modis eandem virginem vexat 114 * 2 et seq. Dæmonem sub specie terribili conspiciat S. Maria Magd. P. et lapidibus abigit 193 e, item disciplina 198 d e, eidemque insultat 198 c d, 200 d e, eorumdem vexationes varias sustinet 194 f; verberibus ab illis excipitur 190 e et seq. in forma Religiosarum eidem apparent, ut ipsam decipiant 195 a. Assumpta ejusdem Sanctæ specie, Dæmon edulia et carnem furatur 195 b. Dæmonum terriculamenta contemnit S. Philippus Nerus 461 b, 468 f, 494 d: eosdem sæpius apparentes fugat 586 d e, instar carnis moribundo apparentem aqua lustrali pellit 473 e, 557 e f et seqq. Dæmon assumpta medici forma ægro apparens, longiorem vitam pollicetur 485 a. Dæmonem in visione discipulo suo apparentem instar Deiparæ, in faciem expuendo fugandum, docet S. Philippus Nerus 472 a b, 587 a f. Idem cum dæmone in extremis luctantem mirabiliter juvat 501 b et seq. Dæmon variis modis eundem Sanctum vexat, præsertim arantem 585 f; ut ejus orationem impediat sordibus vestem ejus aspergit 504 c, in foream eundem præcipitat, ne det eleemosynas, e qua Sanctus ab Angelo cripiatur 464 d et seq. Dæmonis et Angeli de jure in Avurum Monachum disputatio 50 * et seq. Dæmoniacum spectrum et ipse dæmon opo S. Urbani Martyris fugatur 21 c Dæmonis tentatio. Vide Tentatio.

Damnati peccatoris corpus a temporali igne liberat, ad diminuendum dæmonis gaudium, S. Andreas Salus 42 * e

Decimæ Ecclesiæ persolvendæ probantur resurrectione mortui a S. Augustino Cantuar. 392 f, 393 a b

Decollatio S. Cæcilie ne tertio quidem ictu perfici possit, V T. quit,

tuit, triduo supervivente Sancta 8 d. Vide Caput.
 Decretales S. Gregorii VII in Simoniacos et Fornicarios 118 et seqq.
 Defunctus preces flagitat S. Philippi Nerii 487 d.
 Pro Defunctis orat et patitur S. Maria Magd. P. 284 f. Communionem sacram iis prodesse intelligit in ecclasi 235 e, 237 a. Vide Purgatorium, Mortuus.
 Descensum Christi ad Inferos contemplatur S. Maria Magd. P. 297 b
 Desperandum in morte tractu tranquillat S. Philippus Neri 481 a b, et mirabiliter juvat fugatis demonibus 537 e f
 Detractionem etiam minimam fugiendam docet S. Maria Magd. P. 274 e d, 283 e f, acriter eam punit in Novitiis 205 e : absens detrahentes novit et reprehendit 265 a. Vide Apostata, Contumelia, Calumnia.
 Devotionem in Missa temperare cogitur S. Philippus Neri 465 e f. Devotionis fervorem colloquio, aspectu, oratione, tactu, idem Sanctus aliis communicat 548 f, 550 a b. Vide Missa, Oratio.
 Deus spiritus est 111 * a. Deum quomodo in contemplatione cognoverit S. Maria Magd. P. 184 f. Dei magnitudo comprehendi non potest 541 d. Dei immensitatem explicat S. Andreas Salus 73 * c. Deum non latent occulta 88 * d e f et seq. Dens servos suos semper conservat 17 * b, Contra Dei decretum nullum consilium 191 e. Deo quomodo per pium exercitium se obtulerit S. Maria Magd. P. 285 b et seq. Dei providentia. Vide Providentia. In Deum amor. Vide Amor. De Deo loqui. Vide Colloquia pia. Cum Deo unio. Vide Unio. Dei timor. Vide Timor. In Deum fiducia. Vide Fiducia.
 Diaconus ordinatus, variis in locis prædicat S. Caranus 740 e f. Diaconus impudicus, ministrans Deo, detestabilis 69 * a b Diaconi Simoniaci officium recipere non vult Rudolphus Rex 134 d
 Disciplina demones abigit S. Maria Magd. P. 198 e f
 Dispensationem in impedimento consanguinitatis accipiens ad matrimonium Dux Normanniæ, duo monasteria jubetur ædificare 826 e et seq.
 Distractio in oratione. Vide Oratio.
 Divitias contemnit S. Zenobius. 54 b
 Doctus et eruditus liberalibus studiis B. Lanfrancus 823 f, dolet se plus doctrinæ quam virtuti studuisse 824 d, et ob doctrinam velle laudari vanum reputat 824 a. Cum Doctrina pietatem discipulis instillat S. Aldhelmus 79 a, 80 b, 81 a. Doctrinæ pietatem jungit S. Philippus Neri 522 d. Eruditus puer S. Willelmus Gellon. 801 e et seq.
 Doctrinæ Christianæ prima elementa docet cœlestis septennis S. Maria Magd. 181 d, 249 f. Eadem Doctrina rudes imbuunt S. Philippus Neri 522 f. De Doctrina Christiana Congregatio Florentiæ instituta 177 d
 Dolor de peccatis. Vide Pœnitentia, Conversio, Peccator.
 Dominicum diem violantes læsa manu puniuntur, et pœnitentes sanantur a S. Germano 774 e f, 775 c, 775 a et seq. Dominica die peccare est indecentius 69 * e. Dominica Palmarum. Vide Palmarum Festum.
 Donum lacrymarum. Vide Lacrymarum donum. Dona Spiritus sancti, Vide Spiritus sanctus.
 Dormiens in loco sacro, cœlesti voce reprehenditur 410 b
 Draco pulsus aut extinctus in quibusdam Sanctorum Actis significare videtur Idololatriam 70 b, 72 c. Draconis monstruosi descriptio 71 b, qui miraculose interficitur 71 c. De Dracone per dæmonem assumpto mirabilis opinio S. Andreæ Salii 48 * d et seq. 76 * e

E

Ecclesiæ luctus captivo Pontifice 122 d e. Ecclesiastici juris oppressores corrigit S. Zenobius 59 a. Ad Ecclesiasticam historiam scribendum exstimulat Baronium S. Philippus, et quare 478 e f. Ecclesiastica immunitas et libertas. Vide Immunitas. Ecclesiastica bona. Vide Bona. Ecclesiasticum Beneficium. Vide Beneficium, Templum.
 Ecstases S. Philippi Nerii 583 d et seqq. et S. Mariæ Magd. P. 183 e f, 184 d e et seqq. 196 f et seq. 199 b et seqq. 258 e et seqq. 260 b e et seq. In Ecstasi eadem Sancta per octo dies perseverat 189 c, et per quatuor 191 b. Ecstases ejusdem Sanctæ varis et mirabiles continet tota Vita ejus pars secunda 219 et seq. ostenduntur istæ ab omni illusione liberæ 261 a b c d : ex iis redit ad se magis humilis 259 d. Sanctæ in iis dicta a quatuor Monialibus describuntur 239 e d c ; 260 d et seq. Inter Ecstases ejus diversitas 258 f et seq. In iis quomodo se haberet 237 d e et seq. Ecstasica, externa opera prosequitur 206 f et seq. conscientiam examinat 188 c et seq. Videt B. Aloysium Gonzagam 212 c d, cum S. Augustino Officium divinum cantat 196 a b. In Ecstasi per dies quatuordecim sub variis figuris cœli gaudia contemplatur S. Andreas Salus 19 * et seq. Ecstaseon modus Ven. Mariæ Bagnesiæ 120 * e. Vide Oratio, Visio, Revelatio. In Ecstasi quæ dicuntur a Sanctis nil probant in materia Theologica 240 f, nec in Historica 244 a et seqq.
 Educatio mala Henrici V, Regis Alemanniæ, quot malorum initium 124 b : filios quam pie educaverit Manegoldus Comes 132 e
 Effigies S. Mariæ Magd. P. 178. Item alia ejusdem in seculari habitu, quam vix depingi passa est 256 e
 Electio in Papam, Episcopum, Regem. Vide Papa, Episcopus, Rex.
 In Eleemosynam postulatum agnum negat apilio, quem lupus ad petentem desert 72 a Eleemosynas non convenit Confessarium nomine pœnitentium distribuere 53 * f. Vide Misericordia, Pauper, Æger.
 Elevatio Reliquiarum. Vide Reliquiæ.
 Eloquentia Gregorii VII laudata 113 b
 Emere volens librum, minuto non nihil pretio, videtur S. Aldhelmus, sed illum deinde accipit gratis oblatum 82 b et seq. 88 a b. Vide Venditio.
 Energumenum aliquem esse, non facile credendum 486 e, 562 a b et seq. Sæpe in eo fraus est, teste S. Philippo Neri 603 e f : qui Energumenos plurimos liberat 602 et seqq. Energumenam flagellis sæpius excipit, frendente dæmone, idem Sanctus 486 e f. Energumenæ cura liberatio intercessionem S. Mariæ V. et S. Hildeverti 707 e f et seqq. Vide Candela. Energumeni, de quibus præterea sit mentio, inveniuntur in Synopsibus marginalibus. Energumenam esse Ven. Mariam Bagnesium, falso divulgat dæmon 114 * b
 Episcopatum prædicat S. Andreas Salus Epiphania 15 * b, et ad virtutes Episcopo dignas hortatur 43 * a b et seqq. 104 * b. Episcopus communi consensu eligitur S. Zenobius ipse invitatus 52 d, 54 d, 58 e. Episcopales ejus virtutes 58 c et seqq. Episcopalia munia eremiticæ austeritati jungit idem Sanctus 52 e et seq. 54 e. Episcopatum invitatus suscipit S. Gennadius 95 d, eoque rursus abdicationem solitudinem petit 94 e f, 96 e, 97 a. Episcopatum invitatus suscipit S. Aldhelmus 88 b c, car eo fuerit dignus 81 e d : ejusdem Episcopales virtutes 88 e d. Ut Episcopatum suscipiat S. Eutropius, hortatur

- tatur eum *Aper* *Episc.* 694 a b. *Episcopus Anglorum ordinatur* *S. Augustinus* 381 b, et sibi successorem ordinat *S. Laurentium* 391 c d. *Episcopos per Angham ordinari jubet* *S. Gregorius* 381 e. In *Episcopum Diensem electo Hugone lumen cæleste descendit* 123 f. *Ex Monacho factus Episcopus B. Lanfrancus, Abbatem suum in omnibus reueretur* 830 b c. *Idem Episcopos, contra canones promotos, pœnitentes restituit, consentiente Pontifice* 838 d. *De Primatu inter Cantuariensem et Eboracensem Controversia* 831 f et seqq. In *Episcopatu Monacholem vitam ducit* *S. Germanus* 770 d: ejusdem *Pastoralis sollicitudo* 777 c. *Episcopalis modestia* *S. Theodemari* 141 a b *Episcopatum deserit* *S. Pordus, ut Deo et sibi vacet* 369 b c. *Episcopos varios excommunicat* *S. Gregorius VII* 153 d, 154 b c: *Constantiensem, in Apostolicam Sedem contumacem, citat et deponit* 118 f et seqq. *Episcopi contumaces in depositionem Papæ cum Rege iniquo conspirant* 126 a b et seq. et *Antipapam constituunt* 151 c d. *Episcoporum Britonum in S. Augustinum Cantuar. contumacia punita* 386 b c. *Episcopos duos in una civitate esse fuit prohibitum* 835 f. *Episcopalis Sedis mutatio seculo 4 in usu non erat Occidentalibus* 40 c. *Episcopum idoneum qui renuit, stultum accipit* 149 a. *Episcopalia ornamenta.* *Vide Ornamenta.*
- Epistolæ decretales.* *Vide Decretales.* *Epistolas secularibus non nisi ex obedientia scribit* *S. Maria Magd. P.* 294 d. *Per Epistolam a S. Germano scriptam patrontur miracula* 774 e, 775 c
- Equus, cui S. Joannes PP. insederat, mulierem postea ferre recusat* 696 c
- Eremiticæ austeritati Episcopalem curam jungit* *S. Zenobius* 52 c et seq. 54 e. *Vide Episcopus.* *Eremiticæ virtutes in B. Petro Solitario* 847 c
- Eruditus.* *Vide Doctrina.*
- Erga SS. Eucharistiam devotio parvulæ S. Mariæ Magd. P.* 249 a, illam in altori exponi optat 280 e f. In *Eucharistia Christum videt* *S. Philippus Nerius* 583, ergo illam mire devotus 465 f et seq. *Hæresis Berengarii damnata* 155 d e et seq. *Sacrificium incruentum dicitur immolasse* *S. Carpus ex LXX discipulis* 354 c. *Vide Communio, Viaticum, Missa.*
- Examen conscientiæ in ecstasi factum a S. Maria Magd. de Pazzi* 188 c et seq.
- Excommunicandi rebelles in Papam* 148 b c, qui excommunicare potest *Reges* 153 f. *Imperatorem CP. excommunicat* 155 b, et *Henricum IV Ecclesiæ rebellem* 128 c d, 148 b c, qui recte excommunicatus ostenditur 124 a b c. *Excommunicationis formula, aliaque in hunc finem* 128 b c et seq. *Vide Rex.* *Excommunicatis mala etiam temporalia imprecatur Papa, ut resipiscant* 135 a b, 136 e, 138 b. *Excommunicationis absolutionem ficta pœnitentia Henricus IV exorat* 150 c d. *Excommunicationem contemnens percutitur fulmine* 112 c d. *Ab Excommunicatis renuens accipere Communionem, recipit in spirituali, quem in Sacramentali solebat dulcedinem* 141 c d. *Excommunicationis absolutio mortuis impenditur* 194 c d e et seq. *Vide Papa, Adulter.*
- Exemplo monstrat quod faciendum prædicat* *S. Berengarius Monachus* 444 b. *Exemplo obedientiæ et humilitatis suis Superior præluet* *S. Philippus Nerius* 484 b c
- Exemptum monasterium.* *Vide Immunitas, Monast.*
- Exercitiis spiritualibus S. Ignatii utitur* *S. Maria Magd. de Pazzi et aliæ ejusdem monasterii Monachæ* 296 a et seqq.
- Exheredare filios suos ob fornicationem minatur Manegoldus Comes* 132 e
- Exhortationem piam ex occasione audientem peccatorem convertit* *S. Philippus* 554 d et seq. *Exhortationes pias ridendi causa audiens juvenis, tandem convertitur* 482 a b. *Vide Concio, Conferentiæ.*
- Exilium pro sacris Imaginibus patitur* *S. Jaannes Psichaita* 99 c. *Exilium ejusque inconmoda profide libenter sustinet cum* *S. Eusebio* *S. Dionysius* 40 e f, in coque mori eligit 48 a
- Ad Exorcismos socros gravius cruciantur dæmones* 305 e *Vide Energumenus.*

F

- F**abulas de *Elia et Christo rejicit Andreas Sulus* 76 * d et seq.
- Familia Pazziorum nobilis a quo nomen habeat* 177 f 178 a b. *Familiarum nobilium antiquitas fabulis sæpe exornatur* 358 b et seq. *quarundam Italicarum non satis probatur* 49 b, a tempore Romanorum deducta infirmis nititur argumentis 65 c d
- Fana idolorum.* *Vide Idola.*
- Farina corrupta restituitur intercessionem S. Mariæ Magd. P.* 345 f 346 a b, multiplicatur *Ibid.* et 325 c d e
- Femina.* *Vide Mulier.*
- Felis, Fera.* *Vide Bestia.*
- Feria vi devotioni erga S. Mariam Magd. P. electa* 323 f et seq.
- Ferrum candens nuda monu tractans S. Jannarius, se innocentem probat* 450 a b
- Festum S. Augustini Cantuar. celebrari præcipitur* 371 f; ad id cibos procurat ipse *Sonctus* 403 a b. *Festum S. Zenobii quomodo antiquitus celebrari solet* *Florentiæ* 49 c. *Festum diei violans punitur* 439 a, leviter violans in purgatorio detinetur 197 c. *Festivis diebus laborantes contracta manu puniuntur* 770 f. *Vide Dominica.*
- Fidei Christianæ prædicatoribus faret Æthelbertus Rex Angliæ* 379 d e, 435 e f. *Fidem eidem Regi annuntiat* *S. Augustinus Cantuar.* non sine fructu 372 b c d: eandem quom studiose propagavit *Æthelbertus* 381 a b. *Fidei intrepida professio S. Urbani Papæ* *Murt.* 11 a b c d, et *S. Marmenix* 14 d et seq. et *Domesticorum ejus* 15 a. *Vide Constantia.*
- Fiducia in Deum S. Gregorii Magni, mittentis S. Augustinum et Socios in Angliam* 376 c d e *Fiducia in Deum quoad res temporales B. Lanfranci* 827 a b, et *S. Philippi Neri* 518 c et seq. *Vide Pecunia*
- Ob Filium Sanctum ditiescit pater* 171 et seq. *Vide Educatio.*
- Flores et Frondes post annos mille reperiuntur recentes et integri* 65 a b. *Flores etiam post annos centum* 168 b, 174 a. *Florum aspectu in ecstasim rapitur* *S. Maria Magd. P.* 260 c. *Floribus cartæis comparat hypocritas Ven. Maria Bagnesia* 120 * b
- Fœtorem peccatorum olfactu percipit* *S. Philippus Nerius* 469 f. *Fœtorem teterrimum dæmon producit, quem S. Philippus alios percipere facit, ut peccata fugiant* 586 d
- Fons e terra arida miraculose elicitus* 388 f et seq.
- A** Fornicatione deterret filios suos *Manegoldus Comes, timore hereditatis amittendæ* 132 e. *Fornicarios Clericos excommunicatione coercet* *S. Gregorius VII* 143 a et seqq. ejusdem contra illos *Decretales* 118 et seqq. in quocumque Ordine eos ministrare vetat 118 c. *Sacerdotes Fornicarios in Synodo deponit* 144 c. *Fornicatio sacrilega, divinitus punita variis modis* 140 f. *Fornicarii Sacerdotis indignitas ostenditur* 141 c d: talis ad inferos deportatur 140 d
- Fortitudo

INDEX MORALIS

Fortitudo et constantia S. Gregorii VII 116 e. *Vide* Constantia.
 Fratrem suadentem ut a fide deficiat, contemnit S. Paschates 23 e
 Frans pia S. Eusebii qua Arianos decepit, ut deceptum ab eis S. Dionysium infamia liberaret 40 b
 Fulmine percutitur excommunicationem contemnens 112 c d. De Fulmine voria disserit S. Andreas Salus 75 * b c
 Funus damnati comitantur magna pompa diaboli 40 * e f et seq.
 Furtum Sacrilegum divinitus punitum 73 a d, 141 e et impeditum 89 f, 812 c et seq. ejus post punitiōnem penitens, multa bona consequitur 394 c d. *Vide* Aedituus. Fures et prædones a templo suo arceat S. Augustinus Cantuar. 423 c d. Furtum divinitus cognoscit et reprehendit S. Guinizo, et ablata restitui curat 430 b c. Fur, sepulchrorum cadavera vestibus spolians, a mortua resurgente punitur 49 * a b et seq. Furta occulta aperit et castigat S. Andreas Salus 38 * e, 39 * b

G

Gaudium. *Vide* Lætitia.
 Gemmarum ferax Britannia 375 c d. Gemmæ pectorali comparatur anima beata Ven. Mariæ Bagesiæ 128 *. Per Gemmas variæ virtutes significantur 128 * c
 Gloria Patri etc. contans expirat S. Beda 714 e. Idem canens S. Maria Magd. P. ad Martyrium se offert 276 d. Versiculum eundem Simoniacus integre proferre non potest 104, 114 a b. Gloria vana. *Vide* Vana gloria.
 Gratia sensibilis subtractione probata fuit S. Maria Magd. P. 189 f
 Gratis librum oblatum accipere non vult, sed persolvit pretium, S. Aldhelmus 88 a b
 Gratias agunt Deo Martyres inter verbera 11 d, 12 f, et in carcere S. Marmenia 14 e f
 Gratus erga omnes in se beneficos S. Philippus Nerius 564 f, 565 a
 Gulæ tentationem quomodo superavit S. Maria Magd. de Pazzis 197 d. Ob Gulam furto commisso, miraculose punitur fur, et vitium illud exaceratur 49 * b : cibis tenuioribus et consuetis tantum temporibus uti alumnos suos docet S. Philippus Nerius 569 a
 Gustum omnem pene amittit Ven. Maria Bagn. 116 * b

H

Habitum tertii Ord. S. Dominici suscipit, lecto decubans, Ven. Maria Bagesia 108 * c Carmeliticum S. Maria Magdalena de Pazzis 256 d et seq. eodem spiritualiter in raptu induitur 196 f et seq. *Vide* Religio. Habitu Religioso infantes induendi pius usus 347 c, miraculo probatur 303 a, 311 f. Habitu griseum gestare jubentur seculares in honorem S. Francisci 211 e
 Hæresis Arianæ dogmata 44 e et seq. Ejus sectatores fraude et vi contra Catholicos prævalent 40 a et seq. quos pio fraude decipit S. Eusebius 40 b : contra eosdem constantia S. Dionysii 45 e f : cum Catholicis congregari illi non audent 47 a b : murmur et strepitum in ecclesia excitant, ne Catholica doctrina audiri possit 46 d : cordis ipsorum durities : 47 b c : Ita Hæresim propouunt, ut si quid displicuerit in alium culpam rejicere possint 40 a. Eodem die Rex Theodoricus moritur, quo ecclesias Catholicorum Arianis dare decreverat 703 c. Hæresis Berengarii damnata 135 c d et seq. Ipse illam abjurat 142 d,

144 e. Ejusdem Hæreseos insimulatus B. Lanfrancus, se defendit 826 c. Hæreticos ut insectetur Gregorius VII, hortatur eum Willelmus Abbas 102 e. Hæretici cur ab ecclesiis pellendi 46 d : eos orando convertit S. Joannes Psychaita 100 a, eorumdem conversioni se impendit S. Philippus Nerius cum fructu 530 a b, convertit etiam frequenter relapsum, qui cum spe salutis obit 530 b c d e : ad Hæreticos confundendos Annales ecclesiasticos per Baronium scribi curat, et arando apus adjuvat 530 f et seqq.
 Heredem se testamento scribi ab ægro non patitur. S. Philippus, eique longiorem vitam impetrat 468 b, et sæpius hereditates recusat 459 e f, 522 e f, 569 e. *Vide* Testamentum. Hereditatem ut acquirant consanguinei, adolescentem ordinari curant ante annum 17 ætatis 478. *Vide* Exheredare.
 Homicidium decernitur propter ecclesiasticum beneficium obtinendum, et impeditur a S. Philippo Nerio 502 f
 Honorum contemptus S. Theoduli Stylitæ, qui Præfecturam urbis CP. deserit 750 a et seq. 756 a
 Horæ Canonicæ. *Vide* Officium Divinum.
 Hostia sacra fulgorem emittit, et aliud circa eandem miraculum 161 b c
 Humilitatis laus 232 b : ipsa gemmis violaceis comparatur 136 d. Humilitas S. Augustini Cantuariensis 384 f, male tentata ab imprudentibus 386 a b : peccatorem ille se vocat, quia aliorum conversioni se impendebat 379 f. Humilitas B. Lanfranci, vile et inops monasterium eligentis, ut ignotus vivat 824 b c ; selem secum in equo ferente 825, Episcopatum suscipientis invite jussu Pontificis 828 c et seq. et post susceptum Archiepiscopatum humiliter in monasterio instar Monachi viventis 839 e f. Humilitas S. Andree Sali, qui cani se comparat 13 * a b, quin et canibus pejorem se reputat 18 * d : ob eam raptus dicitur in tertium cælum 23 * a : Sanctitatem tegit simulata stultitia per totam vitam 6 * et seqq. Humilitas B. Clariti 161 b, Herluini Abbatis Beccensis 824 c. B. Jacobi Philippi 163 e, 167 a. S. Wondregisili ob revelationes se non extollentis 440 f, S. Gennadii peccata sua accusantis 95 b c, S. Lamberti Vinciensis Ep. qui utero materno exsuctus inde se ut homicidam humiliabat 444 f. Humilitas S. Willelmi, ex Duce Aquitanix Monachi Gellonensis, et humilia ministeria obeun- tis 800 f, 808 a et seq. S. Theoduli Stylitæ Præfecturam urbis CP. deserentis 747 e et seq. 753 c cujus humilitas ne labefacteretur vana gloria, a Deo prædicatur par futurus in cælis Cytharæda 752 c et seq. Humilitas S. Philippi Neri 518 a et seq. 461 c, mundana omnia spernit, eorumque vanitatem omnibus inculcat 572 c, suam in Deum ingratitudinem incusat 469 e, peccatorem se maximum agnoscit et alias humiliter de se sentit 572 d e f et seqq. præsertim Acta Sanctorum legens 551 b c. Scientiam occultat 522 c, et prudentiam simulata simplicitate 486 d e f atque alia Dei dono 524 e : revelationes sibi factas celare cupit 505 c d, ecstases suas tegit alio prætextu 584 f, Sacerdotium non nisi Confessario jubente suscipit 526 f, Præpositi officium ægre admittit 542 b c, Titulos Præpositi aut Fundatoris recusat, et mores aulicos detestatur 573 c ; Cardinalatum sæpius sibi oblatum subterfugit 571 a b et seqq. Officium Præpositi Congregationis ultro abdicat 502 e f, 572 b c, petit convitiis prosciendi 600 e. *Vide* Patientia. Suppellectilem vilem per præcipuas Urbis vias defert, ut se ridendum præbeat 542 a, a Pontificibus et Cardinalibus magni habitus humilitatem conservat 502 b Humiliter et semper petendum a Deo auxilium docet 574 c. Humilitatem suis frequenter inculcat, et bona opera non

non revelanda docet 574 b et seq. Humilitatem cuiusdom Capucini tentat et laudat 556 : aulam a suis frequentari vetat 572 b Humilitas discipulorum S. Philippi, Salviati et Tassoni, agris in Nosocomio servientium 538 e f. Francisci Ferrariensis humilis sui cognitio 541 c. Domestica Humilitatis officia exercent inter se primi Patres Oratorii S. Philippi Nerii. Baronijs Coquum agit 535 a b. Humilitas S. Mariæ Magd. P. 183 a b, 184 b, 198 b c, 206 b c, 215 a b c d e, 270 d, 286 f et seqq. Humilitatis ejus exempla varia 288 b. et seqq. effigiem suam depingi vix patitur 256 b : Humilitate vincit tentationes 195 f, et in virtute proficit dum defectus aliarum reprehendit 273 b c : humilior fit, ab ecstasi ad se reversa 259 c, et ex alijs Dei donis 262 c. Ejusdem Sanctæ humiliatationis exercitium ad novem choros Angelorum 289 f et seqq. Humiliat partis modis Novitias 272 b : Humilitatem valde necessariam esse tyrannis S. Ignatius in ecstasi docet eandem Sanctam, multaque alia de eodem virtute 235 e f. Humilitatem ejusdem Sanctæ odit dæmon 289 b. Humilitas Sororis Evangelistæ Carmelitanæ 270 b, et Ven. Mariæ Bagnesiæ 123 * a 110* f, 120* b, quæ ecstases suas occultat 115* f, 120* f, cum nihil offendisset veniam orat 110* d e, in sui humiliationem vertit MARIÆ nomen 116* b et seq. Humiliatione simulata Communionem impetrat excommunicatus Henricus IV 143 c. Humilitas Episcopatum recusantis. Vide Papa. Episcopus. Vide Vanitas, Vestitus.

Hypocrisis. Vide Sanctitas. Hypocritas floribus cartuccis comparat Ven. Mariæ Bagnesiæ 120* b. Hypocrita puniuntur, qui simulans adire ecclesiam, intrat lupanaria 88* d e f et seq. Magus pro Sancto habitus vulgo 62* b. Vide supra Humiliatio simulata.

I

Idola conspuunt S. Pasicrates 23 d : ea miraculose destruit S. Zacharias Martyr 633 b, sola voce confringit S. Urbanus Papa M. 12 f : ad Reliquias SS. abmutescunt 99* a : vis sacrificare volens, corripitur dæmone, qui Idololatriam per os ejus deridet 13 e. Idolorum fauna non destrui, sed in ecclesias dedicari mandat S. Gregorius P. S. Augustino Cantuar. 382 a.

Ignis, e corpore S. Gregorii VII visus procedere, ardentem ejus zelum præsignabat 112 b c Ignis in Sabbato Sancto Florentiæ excutitur e Silice Hierosolymis allato 177 f. Ignem nudis pedibus pertransit, in testimonium contra Simoniacos, S. Petrus Albanensis 123 f. Clibanum ardentem intrat, et illarsus exit, S. Wilhelmus Gellon. 808 e et seq. Vide Incendium. Igne sacro puniuntur, qui recipere S. Augustinum Cantuar. nolunt, penitentes sanantur 388 b c d

Imaginum cultus miraculo probatur 114 e f. Imagines S. Phanurii antiquitus miraculosæ 683 a b et seqq. Pro Imaginibus sacris multa patitur S. Joannes Psichaita 99 c. Imaginem Crucis et Christi Domini detulit in Angliam S. Augustinus Cantuar. 379 a. Imago Crucis rorem stillat salutarum 115 c. Imago B. V. CP. unguento manat 39* c : ejusdem B. V. Imago lacrymas fundit, cum ei devotus Gregorius VII per calumniam accusaretur 114 f : ante Imaginem Deiparæ orans fugat dæmonem S. Philippus 548 f. Imaginem S. Augustini Cantuar. contemnens, puniuntur 407 a b c d. Imago S. Philippi Nerii a blasphemo proculcata, divinitus honoratur 639 a. Imago S. Mariæ Magdalenæ de Pazzi ab incendio servatur illæsa 331 c d e. In Imagines Sanctarum contumeliosus terribi-

liter puniuntur 83* a b c et seq. a b. Vide Effigies. Ex Imaginibus Sanctorum sudor profluens. Vide Sudor. Cerei ad Imagines Sanctorum accendi soliti, Vide Candela.

Imitandas proponit Christus virtutes Ven. Mariæ Bagnesiæ 129* c. Imitationem sui prohibet S. Andreas Salus 32* e quamvis possibilem esse cum divina gratia ostendat 32* c f

Immunitas a vectigalibus conceditur parenti intuitu Sancti Filii 171 et seqq. Immunitas monasteriis concessa a Papa, collapsa disciplina amittitur 86 b et seq. Violenter oppressa dicitur, forsitan non vere 86 d. Contra immunitatem Ecclesiasticam leges institutæ a Rege Wilhelmo in Anglia 838 a b

Imperatorem CP. excommunicat S. Gregorius VII 155 b. Imperator Justinus venerabundus occurrit Joanni Papæ I 695 d 696 d

Imperium quam prudenter et pacifice administraverit S. Theodosius Magnus 750 b et seq.

Imprecationes parentum implentur in filiis 53 b c, 55 e 61 c

Impudicitia sordibus comparatur 115 d, 118 c. Impudicitia dæmonem teterrimum videt S. Andreas Salus 14* d, idem instar suis apparet 72* b. Impudicitia graviter puniuntur 57* ab et seq. 88* d e f et seq. 82* d seq. ab eadem aliisque peccata damnati etiam corpus a dæmonibus exurit 41* a. Impudicum juvenem sodomitam perstringit S. Andreas Salus 31* a b. Impudicus maritus per magiam corrigitur, infelici eventu 61* a b et seq. Ad Impudicitiam moveri nequit ob vitæ austeritatem S. Andreas Salus 14* d Impudicitia peccatum ex factore percipit S. Philippus 567 b : ad eam tentatus mirabiliter servatur 462 e f, fugiendo vincit 469 a b c : ab eadem peccato juvenem mortuus convertit 513 c : alius per sacras ejus Reliquias in peccandi occasione servatur 628 e. Alteri vitam ejus legenti fugantur turpes cogitationes 651 b. Sacerdotes cum mulieribus agere familiariter, vetat idem Sanctus 567 f. Impudicum juvenem solo aspectu confundit S. Maria Magd. P. 210 e, civitatem obsessam tradi dissuadet B. Herulannus ob secuturam militum Impudicitiam 853 Impudica suggestio sine consensu, peccatum non est 56* e. Impudicitia cuiuscumque mira ignorantia Ven. Mariæ Bagnesiæ 108* d Vide Sacerdos, Fornicatio, Castitas, Tentatio.

De Incarnatione Christi discursus S. Andreæ Salis 73* c et seq. 77* e f, 78* e f, 79* b c. Incarnationis mysterium contemplatur S. Maria Magd. P. 221 a b c d et seq. VERBUM CARO FACTUM EST a S. Augustino cordi ejusdem Sanctæ inscribitur 221 f

Incendium urbi Rom. injici curat Henricus IV : Istud signo Crucis extinguit S. Gregorius VII 112 f, 144 e f. Incendio absumptæ domus jacturam patienter fert S. Philippus Nerijs 521 a. Incendium miraculose arcetur orationibus S. Germani 788 e, ab eo duo homines liberantur per S. Leonem Abb. 74. d. Incendium miraculose extinctum 20 f, similia sæpe occurrunt, hic amissa, ex Synopsi Marginali facile colligenda. Vide Ignis.

Indulgentias vilipendens damnatur 204 e

Infantiam affingere conatur dæmon S. Mariæ Magd. P. ideoque assumpta ejus specie, carnes furatur in culina 195 b

Infans novem dierum loquitur, ut Pontificem a calumnia defendat 85 e f

Inferni supplicia vidit B. Jacobus-Philippus 167 c, et Hieremias Forestius 125* d, et Epiphanius in ecstasi 58* f. et seq. Duos damnatos vidit S. Maria Magd. P. 204 c et seq. Ad Infernum rapitur Theodoricus Rex Ariannus 702 e f. Sacerdos fornicator 140 b. Vide Damnatus, Dæmon.

Ob Inhospitalitatem in S. Augustinum Cantuar. mulier nulla ingredi potest ejus ecclesiam, aut de miculoso fonte bibere 377 c d e f

Inimicis ignoscere et pro iis orare Deo gratum 84* e et seq. *Inimicos a comerita pena defendit S. Gregorius VII* 126 e f; *et a morte liberat* 147 d e. *Pro Inimico moribundo vehementius orat S. Philippus Neri* 559 f. *Idem Sanctus vindictam volentem de inimico, a scelere deterret, proposita Crucifixi Imaginem* 550 c et seqq. *Idem Inimicos oblato missæ sacrificio reconciliat* 561 b, *et Orando Ven. Maria Bagnesia* 115* a b et seq. *Vide Patientia.*

Injuriam sibi factam libenter condonat S. Gregorius VII 123 a b, *cam libenter sustinet S. Maria Magdalena de Pazzis* 216 b, *pro sibi cam inscentibus orat* 253 a b; *cæco se blasphemanti visum reddit S. Berengarius* 445 a. *Injuriarum constanti patientia amulos suos convertit S. Philippus Neri* 467 b c et seq. *Ob Injuriam bonis Ecclesiasticis illatam nulla vi moveri potest Corpus S. Germani, in Translatione* 779 b c et seqq. *Injustam litem intentans Ecclesia punitur divinitus, et in eadem ecclesia sanatur* 425 f 426 a *Bonorum Ecclesiasticorum injustus invasor punitur* 815 b et seqq. *raptor castigatur amissione bonorum donec injuste ablata restituat* 769 c. *Injustus mercator æger sanatur per S. Augustinum Cantuar. et in punitiorem injustitiæ equus ejus moritur* 424 b et seq. *Injuste accusotum Boetium damnat Theodoricus Rex* 698 b et seqq. *Per Injuriam accusatos innocentes adjuvat S. Philippus Neri* 565 b c *Vide Index, Justitia, Patientia.*

Innocentia S. Gregorii VII, Henricum IV excommunicantis, variis rationibus probatur 123 e f. *Innocenter capitis damnatus, ope S. Philippi Neri liberatur* 641 b. *Injuria. Innocentem se probat S. Januarius auda manu ferrum candens attractans* 450 a b

Insidiæ Arianorum in S. Athanasium 39 e 1, 44 e f

Inspectio Reliquiarum. Vide Reliquiæ.

Integritas Corporis. Vide Reliquiæ.

Intentio recta S. Mariæ Magd. P. 207 a b, *ejus puritatem aliis commendat* 205 b

Iotrepidus. Vide Constantia.

Inventio Reliquiarum. Vide Reliquiæ.

Investituræ prohibitæ 158 f. *Investituram Romanæ Sedis ab Imperatore ne accipiat Leo IX, suadet Hildebrandus* 107 d. *Investituram Alexander Leo diensis ab Imperatore accipiens non recipitur ab Ecclesia* 717 e

Invidia male interpretatur opera bona S. Philippi Neri 476 f, 536 e f; *Ex Invidia idem Sanctus magnos obrectationes patitur* 579 b c, *et male traducuntur ejus pia exercitia* 485 f 486 a b. *Vide Persecutio. Invidiam ob virtutem incurrunt Symmachus et Boetius* 698 b

Invitare ad convivium. Vide Convivium.

Invocatio Sanctarum. Vide Sanctus.

Ex Ira filium verberanti matri manus obrigescit 404 c. *Iracundiam deponendam monet miraculose S. Philippus Neri* 604 c; *Idem Sanctus Irasci nescit* 520 c, 580 d. *Vide Imprecatio.*

Irrisores S. Philippi cita morte puniuntur 580 a, *S. Aldhelmi tempestate in mari* 82 c et seqq. 87 e f; *Irridentem sucras exhortationes patientia sua convertit S. Philippus* 554 b. *Irrisor energumini a dæmone corripitur, aut correptum se putat* 683 d et seq.

Iter Romam versus difficillimum suscipit S. Aldhelmus et quare 85 d

J

Jejunium indictum ab Episcopo pro Translatione SS. Reliquiarum 744 e *Jejunium S. Andreæ Salii* 15* c. et seq. *et Epiphani* 28* d, *et S. Philippi Neri* 568 e et seqq. *Jentare renuit parvula S. Maria Magd. de Pazzis ante auditam Missam* 249 e

JESUM spansum desiderat Ven. Mario Bagnesia 106* b d. *Jesum in parvulis contemplatur S. Maria Magd. P.* 249 f *Jesum parvulum inter brachia stringit* 195 d, *et visione ejus in formâ pueri, adolescentis, et perfectæ ætatis viri, exhilaratur* 200 f et seq.

Judæi de occisis clom Christianorum infantibus convicti 651 d et seq. *Judæis convertendis se impendit S. Philippus* 528 e et seqq. *obstinatos convertit oblato Missæ sacrificio* 503 b, *et oratione* 468 a *Judææ mulieris tardiozem, sed fructuosiozem conversionem prædicit idem Sanctus* 530 b

Judicii particularis forma quædam per stateram ostenditur peccatori 88* e

Judicium temerarium miraculo confutatur 449 f, *suspicionem temerariam redarguit S. Gregorius VII* 114 b c, *temerarium alterius de se judicium norit S. Philippus Neri* 502 c d

Judicem non oportet esse præcipientem, sed justitiæ favere 136 b c. *Recte Judicanti Abbati arridet Christus* 140 f. *Vide Injuria.*

Juramentum legati Regum præstant coram Papa de Pace incunda 136 c. *Juramentum Henrico IV præstitum miro modo impleverunt Romani* 145 e

Jus coercendi ecclesiasticos Fornicarios et Simoniacos, Laicis tribuit S. Gregorius VII 149 e f

Juris prudentiæ studet S. Aldhelmus 79 d

Justitiam fortiter propugnat Consul Boetius 697 d e f, *eandem exercere non audet Pontifex timidus, animat ipsum Archidiaconus Hildebrandus, postea Gregorius VII* 112 c d

Juvenes a vitis arcere conatur S. Philippus Neri 556 a et seqq. *Vide Adolescentia.*

a Juvenca furente puer servatur illæsus, precibus Ven. Mariæ Bagnesie 136* b

L

Lactis instar apparet oqua. *Videt Aqua.*

Lacrymarum donum Francisci Ferrariensis 541 c, *Petri Molitoris* 541 e, *S. Philippi* 550 e f et seq. *præsertim ex memoria Passionis* 518 f et seq. *S. Wilhelmi Gellon. inter communicandum* 800 f, *et B. Jacobi Philippi tempore Missæ* 165 f, 173 e. *Vide Passio. Lacrymarum donum, ob levem defectum contra castitatem, amittit S. Gregorius VII* 117 b c

Lacui leonum comparantur tentationes S. Mariæ Magd. P. 190 c. 199 f, *quibus tandem liberatur* 199 d e f. *Vide Tentatio*

Lætitiâ in juvenibus mavult quam tristitiâ S. Philippus Neri 556 b c. *Veram Lætitiâ docet Ven. Maria Bagnesia* 107* b c

Lampas miraculose accensa 21 a

Lapis, in quo S. Zenobius genua flexit, manet in veneratione 60 c: *et is cui incumbens S. Aldhelmus mortuus est, claret miraculis* 82 e. *Lapidibus abiigit dæmonem S. Maria Magd. P.* 193 d e

Latronum manus precibus S. Philippi Neri captivus evadit 561 d

Lectionis sacræ tempore odor celestis spargitur ab Angelis 98* d e f, *ejus studiosus S. Andreas Sulus* 5* f, *ea frequenter utitur S. Philippus Neri et aliis commendat* 552 c f. *Lectioni et orationi quomodo vacaverit S. Aldhelmus* 81 a *Legens Epistolam*

stolam S. Pauli convertitur S. Caraunus 741 d.
 Libros Legens inutiles contra præceptum Confessarii, fit circa 638 b. In Lectione ad mensam perpetuum corrigenti obedit B. Lanfrancus 824 e
 Letaniarum usus in Anglia sec. 8 371 d
 Libertas Ecclesiastica. Vide Immunitas.
 Libris anathema inscribitur, ne auferantur e bibliotheca 82 d. 88 b
 Ad Limbum descensum Christi contemplatur S. Maria Magd. P. 297 b et seqq.
 Linguam ignotam facit subito alium loqui S. Andreas salus 32 * e f
 Liquor odoriferus ex Reliquiis S. Therapontis Martyris 679 d. Liquorem miraculosum stillat corpus S. Mariæ Magd. P. 218 b c
 In Loquendo cauta S. Maria Magd. P. unao 14 ætatis 252 b, et religiose modesta 184 d. Locutorium fugit eadem Sancta 209 a b
 Lumen cæleste descendit super S. Gerium orantem 159 c, et in electione Episcopi 124 a, et super Reliquias S. Germani 788 b, item super iaventas Reliquias in monasterio Cassinensi 451 d, et in translatione Reliquiarum S. Augustini Cantuar. instar Scalæ igneæ 411 e f. Lumine cælesti servos suos Deus recreat 377 c d, et præsignat locum cultui S. Urbani destinatum 18 d. Eadem splendet facies S. Andreæ Sali 35 * f. (Vide Oratio) et S. Philippi Neri missam celebrantis 585 a, et B. Clariti ei inservientis 161 b. Vide Cælum, Chrisma.
 Lunæ assimilatur Ven. Mariæ Bagnesiæ 138 * f
 Lusus honestos juvenibus suadet S. Philippus Neri 556 a b. Lusu acquisita pecunia, male perditur 591 a

M

Magistratus. Vide Præfectura.

Magistrum suum B. Lanfrancum honorat Alexander Papa 832 f, 838 c : a Magistris severioribus pueri liberantur intercessione S. Augustini Cantuariensis 423 d
 Magus passim habitus Sanctus Andreas 61 * a, deceptum mulierem in pessimum statum conjicit 61 * b et seqq. ex quo deinde illa liberatur Ibid. et seqq.
 Magus unde sciat alias ignota 65 * b et seqq. Magia imitatur sacra 65 * a b
 Maledicus in proximum punitur 406 c d
 Malis displicere bonum est 102 e
 Mammona iniquitatis, quid sit, explicat S. Andreas Salus 80 * e et seqq.
 Manifestatio conscientie. Vide Revelatio.
 Mansuetudo S. Philippi Neri 519 a b, et S. Gregorii VII dum a conjuratis caperetur 122 b c.
 Mansuetudine sua parentes convertit S. Zenobius 52 c
 Manum urit, in signum constantiæ, S. Pasirates 23 e
 B. Maria V. refugium peccatorum 40 * d e, et omnium miserorum iuncta piam meditationem S. Mariæ Magd. P. 232 f, soli assimilatur respectu suorum Clientium 128 * b f, illius Assumptionem eadem Sancta pie contemplatur 298. B. Mariæ V. dedicatu Constantinopolis, multa per eam beneficia accipit 675 d : Ibidem Imago ejus miraculoso unguento manat 39 * c. Apparet cum multis Sanctis Epiphania et S. Andreæ Salo, orans pro omni populo ejusdem civitatis 87 * c et seqq. dicitur relicta cælo versari in terris ut opituletur hominibus 23 * a, cæcum sanat 433 c d, captivum liberat Ibid. d e, sanat ægrum et puerum moribundum 434 a, curam gerit candela, ad suam imaginem ardentis 115 a b, apparens S. Gregorio VII morbum immittit, eumque deinde auferit 117 d e; lacrymas fundit ejus Imago eodem Sancto per calumniam accusato 114 f. B. Mariæ V.

ecclesiam in Anglia ædificat Edbaldus Rex 431 a, Sexburga Regina monasterium 431 b. Ecclesiam B. Mariæ V. destruens, ut aliam ædificet, nihilominus punitur Wulfridus Abb 430 e f, in Deiparæ ecclesia audiuntur cælestes cantus 430 f : B. Maria V. tectum, ne ruat, propriis manibus sustentare videtur 490 a, 549 a b. Protegit monasterium suum Angelorum Florentiæ 128 * f c. Erga B. Mariam V. devotio Ven. Mariæ Bagnesiæ 106 * c d, 116 * f, et S. Philippi Neri 548 d et seqq. Is per eam varios favores accipit 548 e f. Æger ab eadem apparente sanatur 505 d e, 610 b, et Burroio longiorem vitam impetrat 487 e f. Devotionem erga Deiparam aliis idem Sanctus commendat 548 e f, 610 : eundem contra demonum terrorentia invocat 586 f

Per Mare sicco vestigia, ex Hibernia in Angliam ducit Angelus S. Livinum 390 a b. Maris tranquillitas. Vide Tempestas Sedata.

Martyres decollati, cur capita post mortem gestasse manibus dicantur, et ita pengantur 37 c d. Martyrum corpora noctu sepeliuntur in persecutione 13 a. Martyrum laus in Canone de S. Eutychio apud Græcos 726 c et seqq. Martyres ad Martyrium invicem hortantur, etiam prius defuncti 655 c Martyres habentur, interfecti, a schismaticis Cincius Urbis Præfectus 143 f, et Boniso Ep. 145 a, et Burchardus sub S. Gregorio VII 140 f, et B. Elfegus, non pro fide, sed pro justitia occisus 836 e f. Item Martyribus annumeratur S. Savianus, in carcere mortuus 15 b

Martyrii palma fruitur in cælis Ven. Mariæ Bagnesiæ ob patientiam in morbis 128 * b. Ad Martyrium se offert, quoties Gloria Patri decantat, S. Maria Magd. P. 276 c d, pro salute vel unius animæ mortem oppetere optat S. Philippus Neri 579 e. Eidem sanguinis romitus videtur datur fuisse a Deo, ob Martyrii desiderium 548 b c. In signum subeundi Martyrii rubra casulam accipit S. Livinus, a S. Augustino Cantuar. 390 d. Vide Angelus.

Mater S. Germani Paris. ipsum in utero interficere conatur 768 f. Mater impediens ne filius fieret Religiosa, in varias calamitates incidit una cum filia 264 b. Matri ex ira filium verberanti manus obri-gescit 404 c. Matrem suam ad calos ascendentem videt S. Maria Magd. P. ab eaque monita pia accipit 201 b

Matrimonium quandoque præferendum castitati 56 * f et seqq. Dispensatio in impedimenti matrimonii. Vide Dispensatio. Ante usum Matrimonii Deum orant conjuges pii et filios Sanctos impetrant 472 d, 528 c d : Conjugalis castitas. Vide Castitas. Conjugalis amor redintegratur intercessione S. Zenobii 57 a. Idem effectus obtinetur a Mago, sed infelici successu 61 * f et seqq. Conjugum Sanctorum sepulcra miraculose coniunguntur 38 et seqq. ut eorum Confessario utantur conjuges suadet S. Philippus Neri 602 a : ob punitum a Deo maritum ad fidem convertitur uxor 13 f. sæpius confiteri prohibet maritus uxorem, sed deinde conversus melius evadit ipsa uxore 468 a, 620 f et seqq. Vide Nuptiæ, Virginitas.

Matutino officio cum suis discipulis interesse consuevit apud Religiosos S. Philippus 533. Vide Officium divinum.

Medicum ob tentationes turpes relinquere officium vetat S. Philippus, et a tentationibus immunem reddit 485 a b. Medicorum imperitia augetur morbus Ven. Mariæ Bagnesiæ 107 * c d. Medicina naturalis impedit miraculum 61 f. Vide Morbis.

Melancholicum sanat, qui se energumenum credebatur S. Philippus Neri 562 b c et seqq.

Mendicitas Virginibus sacris non congruit, sed frugaliter

- lis rictus 162 d e. Mendicat ostentim post mortem viri, uxor Boetii 700 f
- Miles Sanctus, Julius 651 c d et seq
- Miraculum per S. Germanum in Rege Childeberto potratum, ipsiusque Regis de eo testimonium 767 d e. Miraculum factum ad probandum id quod fecerat Pontifex in Canonizatione S. Mariae Magd. P. 323 e. Miraculum impedit medicina naturalis adhibita 61 f. Sanctas Miraculose redditur, sed paulatim, ne videatur miraculum 263 d e. Miraculose non redditur oculus, in iustam punitionem erutus 19 e : in miraculis a se patratu ne vanam gloriam admittat S. Augustinus Cantuar. moetur a S. Gregorio 382 e et seqq. Ob Miraculum patratum, in signum innocentiae suae, S. Iohannes reprobatur a Magistro suo S. Guinzone 430 b c. Miraculis non credentium Canonicorum durities 718 e. Vide Sanctitas.
- Misericordiae opera in pueritia libenter exercet S. Mariae Magd. P. 248 e et seq. Misericordia Venerab. Mariae Bagnesiensis erga omnes miseros 109 * b c, 111 * a b c Misericordia S. Praeclara erga Christianos tempore persecutionis 357 e, et S. Gregorii VII erga Inimicum 126 e. Misericordem erga peccatores se profitetur Christus, Corporumque eandem virtutem docet 354 e et seq. Vide Peccator, Pauper, Captivus, Caritas, Eleemosyna.
- Missam in carcere celebrant et communicant Christiani sec. 3, 11 e. Missas pro se defuncto fieri petit Ven. Beda 714 d. Missam celebrans in nocte Nativitatis S. Gregorius VII capitur a seditiosis, et a meritis liberatus perficit Missam de nocte inchoatam 153 a b, 143 a, 147 d. Missam privatim in sacello celebrat S. Philippus Neri 506 b et seq. pie celebrantis caput fulgore circumdatur 585 a. Beatorum gloriam videt 585 e, saepe in ecstasim iuvitus rapitur 547 b c. majores hostias et plus vini consecrat, ut diutius perseverent species 547 d : Calicem sacrum devotionis ergo paulatim ebibat 472 e : ut Missam celebret vires eidem aegrotanti suppeditantur divinitus 507 b, idem obato Missae Sacrificio Judaeorum conversionem impetrat 503 e, 529 d, et Judaeo moribundo sanitatem 529 e et seq. Inimicorum etiam reconciliationem 561 b. Idem Sanctus pro se per alios oblitis sacrificiis a sputo sanguinis liberatur 507 e d. Missa dicitur quotidie in cubiculo Ven. Mariae Bagnesiensis aegrotantis 128 * f. Missae ministrans caelesti radio illustratur B. Claritus 161 b : ante Missam aulicam jentare renuit parvula S. Mariae Magd. P. 249 e. Praefationis in Missa interpolatio festo S. Dionysii ritu Ambrosiano 44 a. Vide Hostia, Calix, Supellex sacra, Altare, Casula, Ornamenta, Communio, Eucharistia, Sacerdos, Devotio, Aqua.
- Missionem Indicum Romae querere jubetur divinitus S. Philippus Neri 472 e d, 528 b c d
- Mitra S. Gregorii VII miraculosa 139 d
- Modestia Episcopalis S. Theodemari 141 a b
- Mortuos solari. Vide Solari.
- Monasteriis immunitas ei exemptio conceditur a Papa, eadem neglecta disciplina amittitur 80 b et seq. Monasteriorum immunitas a tributis, violenter oppressa dicitur, forsitan non vere 86 c d. De Monasterio suo reformando, Hildebrandum monet apparens S. Paulus Apostolus 113 b c. Monasteriorum sacrilegi invasores. Vide Sacrilegus. Monachicae virtutes S. Aldelmi 84 d. Monasticam vitam regno praetulisset Rex Aethbertus, nisi aliter Dei gloria suavisset 384 f. Monialium S. Mariae Angelorum curam Societas Jesu suscepit, cum venia Pontificis et S. Ignatii 254 b c et seq. Monachus an ? ubi ? quando ? fuerit S. Gregorius VII 106 b c et seq. Vide Abbas, Religio, Episcopus, Avaritia, Humilitas, Clericus.
- Monetae falsificatores in Anglia puniti 83 b
- Monile. Vide Gemma.
- Mons qui scissus dicitur tempore Passionis Christi 521 e d
- Morbi varii Ven. Mariae Bagnesiensis 152 * e et seq. Medicorum imperitium Deo permittente augentur, 107 * c, quos pene supra vires miraculose sustinuit 111 * b c : non enim fuerunt mere naturales 112 * f. Patientia ejusdem Virginis in morbis 112 * e f, 114 * c, 116 * b, et seq. 122 * f, ob eam fruitur in caelo palma Martyrii 128 * b, et instar adamantis fulget 128 * c. In Morbis patientia B. Jacobi Philippi 167 b. Et S. Mariae Magd. P. 214 c d e et seqq. praesertim ob memoriam Passionis Christi 183 b c d, 214 d e f et seqq. Morbus eidem S. Virgini a Deo immittitur, non ex naturali causa 194 e f : ab illius penitentias non intermittit Ibid. f et seq. et ferventius se dat Orationi Ibid. e f. In Morbis patientia S. Philippi Neri adolescentis 521 a, et per reliquam vitam 482 c et seq. 581 e et seqq. 610 a. Saepe miraculose convalescit, saepe remittit 503 e f, 610 a b et seq. Calculi dolores patienter sustinet Franciscus Ferrariensis, discipulus S. Philippi 541 b, rogat Deum S. Ubaldesco, ut acceptum vulnus nunquam sanetur, et impetrat 845 e f. Morbis et morti impetrat S. Philippus Neri 624 e f et seq. Morbum immittit B. Virgo S. Gregorio VII, cumque deinde aufert 117 d e : In Morbum remittit valetudine accepta male utens 780 c d e et seq. et votum non solventes prioribus Morbis, iterum vexantur. Vide Votum. Apud moribundos sedulus S. Philippus Neri 481 d e f. Vide Eger, Agonizans, Angelus, Daemon, Chruagra.
- Mors pia S. Augustini Cantuar. 391 e S. Mariae Magd. P. 217 a b, et laeta Ven. Mariae Bagnesiensis 117 * c d, pia, tranquilla, desiderata, S. Bedae 713 f et seq. In Morte se et suos caelestis gloriae spe solatur S. Gregorius VII 137 f, 138 e. Mortem sibi a Deo corat S. Praeclara 357 f, eam desiderat S. Althelmus 82 d, eadem revelatur Edwino Ibid. e, ejus diem praecidit S. Zenobius 53 d, 55 f, 61 a. Triduo ante de ea monetur S. Leo Abb. a SS. Martino et Amiano 73 c d, imminens alicui mortis signum dant Reliquiae B. Clariti in suo monasterio 161 f 162 a b c. Mors subitanea. Vide Viaticum. Mortem, iustis desiderabilem esse docet S. Philippus Neri 525 d, ad eam se praeparat, quamvis praecius recuperandae sanitatis 482 d e, eandem praedicat, cum loco sepulturae 507 c d, 611 b c et seq. (Vide Prophetia) et letus expectat 507 e et seq. subito Moritur, praeter iudicium medicorum 508 d e f. Idem Sanctus Mortem expedire ad salutem praelongiori vita suo penitenti suadet 588 e, et ejusdem desiderium ipsam horrenti orando impetrat 474 b. Vide Vita. Mortem alteri obscure praedicat, et od eum animat 486 d Mortem Cardinalis Cusani Baronio unuit, post obitum apprensus 636 d. Citam Mortem aegra impetrat a Deo, et imperat, quia ita ei expediebat 501 e f, 605 e. Ob Mortis continuum memoriam sancte vivit in Palatio S. Theodolus 748 b, et ad severiorem vitam relicto mundo incitatur, Ibid. et seq. Eadem memoria ad virtutem et mundi contemptum se animat S. Andreas Salus 13 * a b. Amicos Religiosae vitae amplectentia obsistentes eadem compescit S. Wilhelmus Gellonensis 806 c d et seq. Mors peccatoris desperantis terrificum 68 * c. Mors vera praeter peccatum nulla est 41 b c
- Mortuus S. Dionysius Ep. Mediolan. resurgit, et alloquitur S. Ambrosium 42 b c d. Mortuum suscitatur S. Philippus Neri, quem volentem mori iterum permittit 493 e et seq. post peractam Confessionem 605 d e : alios praeterea suscitatos mortuos invenies

invenies in Synopsi Marginali. Vide Defunctus.
 Mortificatio præcipue usurpanda iis, qui gustu spiri-
 tuali officiuntur 203 a b c. Desiderat eam S. Phi-
 lippus Neri 551 c; in ea seipsum et suos exercet
 575 f et seq. eaque utitur ad experimentum virtutis
 601 c d e. Mortificat se in cibis parvula S. Maria
 Magd. P. 249 d et seq. ejusdem Sanctæ per reli-
 quam vitam mortificationis studium 259 d et seq.
 (Vide Ulcera) continuum commendat 271 e f, jun-
 gendam orationi docet 273 d e, in ea varie Novitias
 exercet 209 c d, 271 d. Mortificantibus se assistunt
 Angeli 98 * d e. Vide Pœnitentia, Jejunium,
 Abstinencia.

Motus inanimatorum spontaneus. Vide Altare, Cam-
 pana.

Mulier nulla ingredi potest ecclesiam S. Augustino
 Cantuar. dicant, aut de miraculosa ejus fonte
 bibere, ob inhospitalitatem earum in eundem Sanctum
 377 b c d e. Mulierum Confessiones cante excipit
 S. Philippus Neri 566 c. Vide Castitas, Impu-
 dicitia. Muliebrem mundum, paleas, et cineres
 appellat S. Andreas Salus 50 * a

Munditiam in vestibus amat S. Philippus Neri 569 b

Mundi creatione quid senserit S. Andreas Salus
 72 * d, qui Mundum habitabilem planum, non ro-
 tundum, conceptu 101 * a. Mundum omnino non
 noverat Catharina Sarnai, ab infantia educata in
 monasterio 263 d. Mundum relinquere et Religio-
 nem amplecti ferventer desulerat S. Willelmus Gel-
 lon, dux Aquitanie 803 et seq. 804 c et seq. et
 Sorores ejus 803 d e. Mundi vanitatem ex conside-
 ratione mortis fugere proponit S. Theodulus Stylita
 749 d. Vide Religio, Seculum, Humilitas, Vanitas,
 Aula, Cœlum, Mors.

Muneraspernunt Sancti 70 e. Muneribus viam sibi ad
 incarceratos Sanctos aperiunt Christiani 11 b. Mu-
 neribus corrumpuntur testes et accusatores 114 a.
 Non vincitur Muneribus animus S. Gregorii VII,
 ut Simoniaci quidquam indulgeat 120 d

Murmur in ecclesia hæretici excitant ne Catholica Do-
 ctrina audiri possit 46 d

Motos sanatos invenies in Synopsi Marginali.

N

Nativitatis (in) Domini Nocte Missam celebrans,
 capitur a seditiosis S. Gregorius VII 121 et seq.
 147 d 153 a b

Naufragi plures adjuti 398 a et seq.
 Nautæ contumeliosi tempestate puniuntur 87 f, sine
 Naulo servos Dei admittere nolentes tempestate ve-
 zantur 71 a b

Nicolaitæ cur vocentur, Clerici fornicarii 102 a

De Nive mirabiliter disserit S. Andreas Salus 77 * a

Nobilitatis antiquitas in multis familiis non satis pro-
 batur 49 b, præsertim a tempore Romanorum deduc-
 ta 65 f, 66 a Nobilitas S. Aldhelmi 84 a, et Fami-
 liarum Pauperum 177 f 178 a b

Nosocomia varia instituit B. Lanfrancus 839 d et
 seq. Vide Ager, Humilitas.

Noctem orationi impendunt Christiani cum Confes-
 sionibus incarceratis 11 c, et intra ecclesiam 46 d.
 Noctes impendit orationi S. Andreas Solus 36 * e f.
 Nox Nativitatis Dominicæ. Vide Nativitas.

Novitios suos ad S. Philippum Neri mittunt Domi-
 niani, ab eo in virtute instruendos 556 b. Novitiis
 propriæ virtutes S. Mariæ Magd. P. 183 a b. In
 Novitiatu post Professionem manere rogat et impe-
 trat eadem Sancta 184, 259 b. Novitias quomodo
 eadem ad mortificationem et exercitium institue-
 rit 211 c d, 272 a et seq.

Nubibus comparantur Religiosæ, imperfecte viventes;
 Maji T. VI

quia gratiæ influxus in Communitatem impediunt,
 ut illis solis 129 * b

Nudis pedibus provinciam percurrit prædicabundus S.
 Augustinus Cantuariensis 391 a b. Nudipes petit
 incedere S. Maria Magd. P. et impetrat, non sine
 miracula 193 f

Nundinæ celebrantur ad honorem S. Aldhelmi in ejus
 festo 77 b

Nuptias secundas recusat Manegoldus Comes, ne cum
 duabus uxoribus appareat in judicio 132 c. Inter
 Nuptiales epulas Psalmum 50 canit Baronius, ju-
 bente S. Philippo 564 a. Vide Virginitas.

O

Obedientiæ laus ex Decretali S. Gregorii VII 149
 b c. Obedientia, cum superata tentatione impletur,
 dulcescit 109 * d. Obedientia præstanda etiam cum
 invitatur ad Convivium 117 e. Obediens pecuniam
 servat, quam alioquin amisisset 471 a. Obedientia om-
 nia Religiosorum opera æquat orationi 255 c. Obedien-
 tia S. Philippi Neri in pueritia erga parentes 459 cd,
 520 a b c, etiam erga Norvicam 459 e. Præpositus
 Oratorii factus, exemplo omnibus præluet; sacristæ,
 janitori, medicis obediens 545 d e, etiam male im-
 perantibus 536 e f, eandem virtutem suis inculcat et
 exercet 543 d, præclarum ejus de eadem virtute do-
 cumenta 546 a b, certissimam ad cælum viam esse
 docet 484 c d. Obedientiæ iudicium submittere do-
 cet Baronium occasione argri, quem spiritu prophe-
 tico scribat obsque Sacramentis mori 478 d e f, cum-
 que et alios monet in illa sita perfectionem 577 d
 e f et seqq. alium ex subditis suis cæce obedire ju-
 bet, et per hoc quatuor ejus discipuli periculo pesti-
 lentie liberantur, quam spiritu prophetico prævide-
 rat Sanctus 490 d e. Ex Obedientia faciens Baro-
 nius, quæ valetudini adversari videbantur, convale-
 scit 544 e f. Mutandi aeris veniam superiori
 extorquens a virtute deficit 492 c. Obedienti promit-
 tit idem Sanctus difficilis negotii felicem exitum
 491 d e Obedientia prompta discipulorum S. Phi-
 lippi Neri 544 c d et seqq. contra eam quidpiam
 agentibus male cedit 544 b c. Superioris est suaviter
 imperare exemplo ejusdem Sancti 343 c d et seq.
 Obedientia Ven. Mariæ Bagn. 109 * d, et S. Ma-
 riæ Magd. P. 208 a b, 257 d, etiam cæca 187 a b,
 etiam in ecstasi 290. Obedientiæ se committere a
 Christo jubetur 201 f, et propriam omnem voluntatem
 abdicat 191 f et seq. pœnitentias ex Obedien-
 tia temperat, etiam a Deo præceptas 186 a b, contra
 revelationes sibi factas obediens, magis placet Deo
 193 a b et seq. revelationes suas jussa manifestat
 184 d e, varia de ea virtute ejusdem Sanctæ mo-
 nita 291 c d, subditas suas ad Obedientiam exercet
 273 e f et seq. et ad Eccam Novitius 272 f. 265
 f, cum multiplici fructu 210 c d e. Ex Obedientia
 mortem differt eadem Sancta 216 f Obedit B. Lan-
 francus corrigenti perperam in lectione ad mensam
 824. Vide Contumacia, Fera.

Obloquia ferens patienter S. Philippus Neri ut ni-
 mium simplex ridetur, et ut talis apud Pontificem
 accusatur 485 f, 486 a b c

Obstinati Peccatores. Vide Peccatores.

Obtrectantes S. Philippo Neri puniuntur divinitus
 579 d e f et seq. Obtrectationes falsas patitur
 Ven. Maria Bagnesia 110 * c. Vide Detractio,
 Calumnia.

Occasio peccandi. Vide Peccator.

Odoratu Costos ab impudicis discernit S. Philippus
 Neri 469 f

Odore cælesti perfunditur cantans divinum Officium in
 Ecclesia B. Mariæ Virg. 434 e d. Odorem cæ-
 lestem spirat S. Philippus adhuc vivens ob Castita-

INDEX MORALIS

tem 367 a, et S. Maria Magd. P. 293 b. Odorem celestem spargunt Angeli tempore lectionis sacræ 98 * d e, idem Odoribus gratis confortant S. Theodorum Martyrem 99 * a b c et seq. Odor celestis perseverat in loco ubi mortuus fuerat S. Andreas Salus, etiam sublato inde corpore 102 * e f. Odorem suavem emittunt Reliquiæ S. Germani Paris. in translatione 779 f, et S. Wilhelmi Gellon. 799 f, etiam post 900 a morte annos 817 d. Similem odorem spirant Reliquiæ S. Caranni 744 f. S. Theopropius Mart. 679 d, Corpus S. Mariæ Magd. P. 318 e, 345 e. S. Philippi Neri 311 e d. Sepulcrum S. Augustini Cantuar. 410 e d, et sociorum 412 f, 413 f, 417 a b et seq. 431 d e. 434 e f, 451 e. Officium divinum pie recitat S. Maria Magd. P. 206 a, erga istud valde devota 276 d et seq. magna devotione recitandum docet 210 a 271 e, cum aliis dicere mavult quam sola 276 d, illud cum S. Augustino in ecclasi cantat 196 b e. Officium pie recitat S. Philippus Nerus 532 d et seq. quomvis a Pontifice excusaretur 500 c. Officio divino præmittunt Sacramentalem Confessionem duo Sacerdotes, ad prius canendus divinus laudes 520 e f. Officium duplex de S. Philippo Nerio motu proprio concessit Pontifex 459 a. Oleo sacro infirmos varios inungens sanat S. Germanus Paris. 774 c et seq. Vide Viaticum. Oleo sacro infirmorum fugatur dæmon 117 * a. Oleum lampadis S. Mariæ Magd. P. miraculosum 335 b e. Vide reliqua in Synopsi Marginoli. Oleum miraculose multiplicatum intercessione S. Mariæ Magdalensæ de Pazziis 313 e d e f. Orationi noitem impendunt Christiani cum Confessoribus pro fide incarceratis 11 b e, et tempore hæreticæ persecutionis Catholici 46 d. Orationi totis fere noctibus vacat S. Andreas Salus 36 * e f, quo tempore a dæmone terretur 6 * a. Oratorio templi fores ultro aperiuntur 36 * e f. Orantis fervor erumpens exterius 12 * e, in ecclasi lumine circumfunditur et suavi odore 36 * e f, elevatur a terra 15 * c. Oratio ultima S. Andreae pro Epiphania 102 * d e. Dæmones Orationem variis modis interturbantes fugantur a S. Andrea Salo 42 * d et seq. Ad Orationem prompte accurrit Epiphanius, relicto ad focum edulio, quod ejus loco coquit Angelus, dum dæmon frustra nititur orantem interturbare 28 * d e f. Idem Epiphanius Oratione tentationem superat 95 * a b c et seq. et dæmonem caveam fugat 61 * c. Orationi et lectioni sacræ quomodo vacavit S. Aldhelmus 81 a. Orationis assiduitas S. Germani Paris. 777 b c, et S. Genadii; qui antra in solitudine habuit, prolixiori orationi et penitentiis destinata 100 d e. Orat ferventer et assidue pro peccatoribus B. Herculanus 850 e f, item pro pace inter Florentinos et Lucenses 850 d. Orationi a pueritia addicta B. Ubaltesca 845 a. Oratione et lacrymis convertit hæreticos S. Joannes Psychita 100 a. Oranti Monacho apparet S. Tiburtius Martyr 17 a. Orantis in motum flectens reperitur mortua B. Helixu 141 d. Orantis distractionem patefecit diabolus 114 c. Orationem relinquens et ad alia se convertens, reprehenditur a S. Restituta 664 f. Orantes non exaudiantur, qui recta suadentibus contumaces sunt 336 b e. Orantibus assistant Angeli cum gratis odoribus 98 * d e f. Orationis studium inter multas occupationes Ven. Mariæ Bagn. 114 * d e. Eadem Orando inundationem avertit 112 * d. Orans pro ea moriente, divinitus monetur pro se orare 127 * d. Orationis studium S. Mariæ Magd. P. in pueritia 181 e f, 249 b e et seq. et in juventute 182 c, 231 e et seq. 233 b e, ejusdem Sanctæ per reliquam vitam oratio seu contemplatio 294 et seq. Vide Unio cum Deo, Ec-

stasis. Orationi privatæ communia Religionis exercitia præfert S. Maria Magd. P. 257 e d, et Oratione superat tentationes carnis 194 d e. Orationem mentalem docet Navitas 274 e, eique jungendam mortificationem 273 d e. Orationi deditus a puero S. Philippus Ner. 320 e d, et per totam vitam 318 e f. Orationis ejus assiduitas et fervor 523 a b c, 460 f, 346 d, 352 a b c. Orans in acra levatur 584 d e, et splendore celesti circumfunditur 471 b c, et ecstases patitur 478 b c. Oranti eidem Sancto apparet S. Joannes Baptista, eumque de voluntate divina circa statum vitæ monet 585 b et seq. Orationis studium in aliis ipse orando accendit 473 d b, 550 b, per opera caritatis non distrahitur 352 b c. Orando plurimos miraculose sanat 623 a et seq. et per B. Virg. Baronio longiorem vitam impetrat 604 d c. Orationem laudat et alius commendat 353 d e, et varia præcepta tradit 553 e d, vetat prætermitti propter studia 542 f. Ad Orationem excitat absens dormientem 487 e, 604 d, post eam bene operantem docet 526 c. Jaculatorias Orationes suadet omnibus 552 f. Oratione aliorum pro se flagitat 573 b et seq. Dæmonem fugat, qui orationem impedire conatur 523 c d. Oratione mentali delectatur magno opere Card. Taurusius discipulus S. Philippi 340 a b. Oratione magis molis sarum movetur 87 e. Vide Devotio. Ariditas, Officium.

Oratorii Romæ sub S. Philippo Nerio pia exercitia 473 b c et seq. 533 b c d e 535 e d, 543 a b, ab invidis male traducuntur 486 a b c. Oratorii Congregationem instituit idem Sanctus 483 f et seq. 538 e et seq. ei adscriptorum ministeria erga proximum 1b. f, ejusdem instituit finis 496 d e f. libertas a vinculis totorum 542 c. institutum confirmatur a Pontifi e, 489 a b, et in alias civitates propagatur 495 d e f. Potribus Oratorii qui obsistunt ne templum adificent, moriuntur 489 c d

In Ordine sacro quocumque ministerium interdict S. Gregorius VII Clericis fornicariis 118 c d e. Ordinari juvenem cogunt consanguinei, ut hereditatem accipiant 598 a

Ordo religiosus. Vide Religio.

Ornamenta pretiosa ecclesiis Romanis mittit Justinus Imp. 695 a. In Episcopibus reperitur Corpus S. Augustini Cantuar. 419 e. Ornamentis Episcopatibus uti permittitur a Papa Abbas S. Augustinus in Anglia 430 a. Ornamenta ecclesiæ rapere volens sacrilegus puniatur 447 e et seq.

Otium vitandum a juvenibus curat S. Philippus Nerus 537 a b

Ovom Gallinaceum prodigiosum tempore S. Gregorii VII 116 d e, et 127 c d. Vide Casula.

P

Pallium sacrum Gregorius Magnus mittit S. Augustino Cantuar. 381 e

In Palmarum Dominica videt Cælitates processionem ducentes S. Andreas Salus 65 * b c

Panis benedictus sub invocatione B. Jacobi-Philippi 173 c. Panem ad Sanctos ferunt serpentes 159 a

Pantheon a S. Bonifacio IV dedicatum, et quædam ad ejus Descriptionem spectantia 74 et seq.

Papæ electionem extra Urlem curat R. E. Archidiaconus 114 d, de novi Papæ electione varia commendat S. Gregorius VII 138 d e f, qui concorditer 147 a, sed invitus eligitur 142. Quomodo eadem electio fuerit peracta 116 a, et quanta cum Electi relictatione 142 e, 147 a. Capitur a seditiosis 143 a 147 d, 153 a b, valde contumeliose 121 et seq. neci miraculose eripitur 143 a. Papa captivo Ecclesiæ luctus 122 b c. Persecutores Papæ Christum persequuntur

sequuntur 139 d e. Cincius qui captivum ceperat subita morte extinguitur 143 c. Papa judicatur a nemine: in eum *Rebellis suppliciter venia* petit et impetrat 123. Papa *Regem Henricum IV* deponit 143 b, et Imperatorem CP. excommunicat 155, quod ostenditur posse 153 f, et saepius fecisse 148 c et seq. Pontifici contumaces excommunicandi 148 b c. In Papam irreverens audacia legati *Henrici IV* 126 d e. Juramentum præstant legati *Regum* coram Papa de inveniendi pace 136 c. Papam pene captivum liberat *Robertus dux Apulie* 157 a b. Observantia *Martyrum Lugdunensium* erga Papam 361 e f, ab eodem *Fidem et Baptismum* petit *Lucius Rex Angliæ* 361 c. Ab eodem benedictionem petunt *Christiani* sec. 3, 11 d. Joanni Papæ I venerabundus occurrit *Justinus Imperator* 695 d, 696 c: equus cui Papa insederat alium sessorem postea renuit occupare 136 d. Infans novem dierum loquitur, ut Papæ impactam calumniam detergat 85 e f. Papam zelosum et doctum horrent mali, optant boni 102 f, 111 d e. Papa timidus exercere non audent justitiam: animat illum *Archidiaconus Hildebrandus*, postmodum *Gregorius VII* 112 c d, deponitur *Gregorius VI* falso accusatus, quia malis erat timori 106 e f, eundem depositum quanto in honore habuerit *Hildebrandus* 106 e f. S. *Gregorium VII* deponere vult *Henricus IV* 148 a, qui excommunicatur, ibid. et ipso facto tandem deponitur 126 et seq. Papam deponere volens *Episcopus Schismaticus* excommunicatus moritur 144 a, contumaciam *Constantiensis Episcopi* in Apostolicam Sedem coercesit S. *Gregorius VII* 118 f et seq. a Pontificibus magni æstimatus S. *Philippus Nerius* 606 e et seq. *Episcopalibus ornamentis* uti permittitur a Papa *Abbas S. Augustini in Angliæ* 430 a. Papæ *Vicarius* non habet plenitudinem potestatis 147 c. Vide *Antipapa*.

Paralyticus curatur 18 f, ejusmodi curationes miraculosas, facile in *Synopsi Marginali* reperies.

Parentes suos, ob susceptum Baptismum iratos, placat mansuetudine S. *Zenobius* 54 c. Religioni amplectendæ obsistentem vincit sua *Constantia* S. *Maria Magd.* P. 182 c d. Parentes offendere periculosum, nam ipsorum imprecationes malæ in filiis implentur 52 b c, 55 e, 61 d

In Parvulis JESUM contemplatur S. *Maria Magdalena de Pazzis* 249 f

Ad Paschatis celebrandi communem ritum Britannos reducere conatur S. *Augustinus Cantuar.* quem miraculo probat 385 b c d e f, de eodem ritu ad *Hibernos* librum scripsit S. *Althelmus* 79 f, 86 d e. Paschalis Communio. Vide Communio.

Ad Passionis Dominicæ memoriam lacrymatur S. *Philippus Nerius* 551 et seq. eandem crebro meditatatur Ven. *Maria Bugnesia* 120 * d. Passionem Christi in ecstasi meditatatur cum multis lacrymis S. *Maria Magd.* P. 220 a b c, eademque participat 222 c d et seq. etiam singula tormenta cæ ordine inter contemplandum sustinens 224 et seq. stigmata sacra quomodo eadem *Sancta* receperit 223 d, in vulnere lateris Christi lavantur vestes, per quas virtutes designantur 129 * d. Vide *Vulnera*. Passionis Christi fructum in perceptoribus perire dolet S. *Maria Magdalena de Pazzis* 222 d e. De Passione Domini Prædicans B. *Herculanus a Plegali*, ad placentum auditores movet 850 b. Vide *Crux*, *Clavi*, *Mons*.

Pastoralis sollicitudo. Vide *Episcopus*.

Patientia in ferendis injuriis Vener. *Mariæ Bagñ.* 110 * e, 125 * f, et S. *Andree Sali* etiam in verberibus 12 * e et seq. 24 * d, et S. *Philippi Neri* 485 f, 486, 579 a. Patientia fert jacturam domus incendio absumptæ 521 a, eandem virtutem commen-

dat 581 b c, et viam ad cælum esse docet 613 c, eandem virtutem exercet, cum variis contumeliis ab æditis vexaretur 467 a b, ibi habitare cupit ubi Patientiam exerceat, nec domum mutat nisi jubente Pontifice 493 e: ad Patientiam Christus eundem Sanctum unimat, qua victi adversarii resipiscunt 536 c d. Patientia et humilitas ejusdem Sancti in ferendis falsis accusationibus 477 et seq. Patientiam in adversis docet S. *Guinizo Monachus* 448 a b. Patitur libenter pro Christi nomine S. *Marmenia* 14 e f. Pati pro Christo desiderat S. *Maria Magd.* P. 182 a, 202 e, 214 c d e et seq. 299 e et seq. præsertim ejus tormenta meditans 195. Patientia gemmis fulvis comporatur 128 * c d. Vide *Obtrectatio*, *Obloquium*, *Calumnia*, *Contumelia*, *Persecutio*, *Morbis*.

Patronus in peste S. *Godo* 442 d e. Idem *Chirothecariorum Parisiis*, quia *Gallice* vocatur S. *Gaud.* quod *Chirothecum* significat 440 b. Patronum annuum eligit sibi Religiosa, mortuæque ab eo ad cælum deducitur 197 c. Patrocinio suo monasterium S. *Mariæ Angelorum* tuetur Ven. *Maria Bugnesia* 128 * e f. In Pauperes misericors a pueritio S. *Ubaldesca* 845 b, et B. *Lanfrancus* 836 e, 839 b c, *Stephanus Ariminensis* 541 a, *Childebertus Rex*, et S. *Germanus Parisiensis* 770 e f, 776 f et seq. qui ob eam virtutem miraculose ditatur 769 b; et S. *Philippus Nerius* 563 e et seq. qui in Pauperum subsidium instituit Sodalitatem S. *Spiritus* 483 f et seq. Ut Pauperes opifices juret, ad emendas eorum merces hortatur divites 565 d e, in templo tamen mendicare non permittit 565 a b, etiam dat ex sibi necessariis 465 e. In Pauperes bona sua distribuit S. *Lucina Mart.* 14 f, et patrimonium S. *Zenobius* 55 a. Pauperi equum donat S. *Germanus*, quem a Rege dono acceperat 771 c: Paues sibi necessarios *Fratres minores* pauperibus dividunt tempore famis, ipsi absque omni cibo manent 850 e: *Eleemosynas* sibi datas pauperibus aliis distribuit S. *Andreas Salus* 35 * a, etiam simulando stultitiam 14 * c et seq. Vide *Nosocomium*, *Mendicitas*, *Eleemosyna*, *Misericordia*, *Eger*.

Paupertas Religiosa S. *Maria Magd.* P. 208 b c, 294 d et seqq. Exercet eam etiam tempore morbi 214 c. De Paupertate instruit eam S. *Angelus Martyr* in ecstasi 235 b c: Ipsa ejus perfectionem docet *Novitias* 205 d, 274 d, 275 d e, tentationem contra eam superat 195 l et seq. peculiarem Paupertatem voret 192 et seq. ob eam non servatam multos damuari videt Religiosos 292 c d e, defectus levis contra eandem virtutem animam privat quidam parte gloriæ 293 a. Mendicat ostiatim S. *Ubaldesca* 845 e. Proprium quid habere deprehensus *Monachus* excommunicatus moritur 835 c. Paupertatis amans S. *Philippus Nerius* 462 f, 518 d, in suppellectili et veste 569 b c, eundem studiose aliis commendat 544 a, 570 b et seq. Ad Paupertatem Evangelicam plures inducit 525 a Religiosam quantum ipse est imitatur hereditates recusando 459 f, 569 e. Mendicato optat vivere. 570 a. Vide *Avaritia*.

Pacem moriturus commendat civibus suis S. *Zenobius* 55 l. Pacem inter Reges Franciæ firmare studet S. *Germanus Episcopus* 768 c: pro Pace inter Reges componenda laborat S. *Gregorius VII* 150 d e f: ejus in hunc finem *Epistolæ* 135 b et seq. Peccata fugere non esse impossibile ostendit S. *Andreas Salus* 57 * a b c. De Peccato varia idem Sanctus disserit 80 * d e. In die Dominica peccare docet esse indecentius 70 * d. Idem Peccatores asinis mortuis assimulat 66 * e: ob peccata commissa ridentes demones ouit 33 * b, occulta pluribus indicat et arguit 33 * a et seq. et impacta alapa pu-

INDEX MORALIS

- nit 55 * a et seq. Peccatores converti per eundem Sanctum aigre fert daemon 38 * d c et seq. 67 * a. Peccatorum futuram penam ex verberibus sibi impactis aestimat S. Andreas Salus 37 * c et seq. Peccatoris, post impetratum frustra spatium penitentiae obdurati, puniatio 58 * e f et seq. desperantis mors terribilis 69 * b. alterius miseranda mors 82 * e et seq. Peccatorum pena infernus 57 * a. Peccata leviora sua deflet Epiphonius 97 * c. Peccatoris damnati corpus ab igne temporali liberat S. Andreas Salus 41 * c. Idem Peccatoribus daemonem immittere minatur nisi resipiscant 53 * c. Peccata horret et odit S. Maria Magd. P. 206 b, etiam venialia et defectus 193 e, 287 a, qui obsunt saepe integræ Religioni 129 *. Ob Peccata aliena tristatur eadem Sancta parvula 249 e, in ecstasi sibi obiecta detestatur et luget 226 f et seq. 297 f. Pro Peccatorum conversione orat praesertim Sacerdotum male viventium 204 a et seq. In peccato obstinatum Religiosam damnari videt 296 f, a Peccatore faciem avertit mortua 300 c, 302 a b. Pro Peccatoribus orat assidue B. Herculannus 850 e f. Peccata venialia etiam confitenda monet S. Philippus Neri 502 c d, 596 a b et seq. Peccatores deplorat idem Sanctus 550 e: iisdem non irascendum, sed miserendum docet 568 b. Peccatorem occultum ex fæda specie cognoscit, deinde conversum ex pulchritudine 499 a et seq. Factorem Peccatorum olfactu percipit 469 e f, magnos Peccatores convertit 525 b, praesertim piis colloquiis 462 b c: monitiones ejus pias sequi recusantes puniuntur 525 e. Peccatorem inveteratum, injuncta et quoties relaberetur iterum confiteri penitentia, emendavit 553 f, et lascivum juvenem ad vitandas peccandi occasiones permovit 554 d et seq. gratiamque orando impetavit 464 a. Peccatum aliorum, non factum sibi injuriam, dolet Ven. Maria Bagn. 111 * a. Peccantes corripere et punire amare est, inquit S. Gregorius VII, excommunicans Henricum IV 128 e et seq. Peccatis suorum Monachorum idem Sanctus imputat immissas sibi adversitates 113 c. Peccata sua remissa, divinitus intelligit S. Eutropius 693 e f. Peccatorum conversiones impetrat orans ad S. Crucem B. Clariti Florentiae 164 e. Peccatores se merito vocant Sancti, qui aliorum conversioni intendunt: ut S. Augustinus Cantuar. 379 f. Peccato obnoxii, ab Angelo decollati apparent, S. Hugoni Abbati 140 f. Peccatores obstinatos daemone obsideri ostendit S. Germanus in muliere Julia 776 a. Peccator vexatus a daemone emendatur 769 e, prosperitate fit pejor. Vide Victoria. Calamitate temperali Peccata puniuntur et emendantur 54 * a et seq. f. Ob Peccata Theodoricus rex Arianus punitur 702 d, ob eadem bello punitur Gallia 787 d e et seq. Peccatum solum vera mors 11 d. Vide Confessio, Misericordia, et singula sub sua specie.
- Pectori suo alios admovent S. Philippus Neri tentatione et tristitia liberat, ob divini amoris in eo abundantem dulcedinem 524 b c
- Pecunia exigua templum extruere aggreditur et perficit S. Philippus Neri Deo fidens, pecunia semper abundante 489 d e f, quæ ipsi ad opera pia saepius quasi miraculose suppeditatur 564 d: Pecunia promittitur proditoribus Christianorum 15 c. Homines scelerati pecunia inducti ad accusandum Boetium 698 d et seq.
- Peregrinationes ultra-marias suscipiunt Sancti Gereus et Effredus 158 f, ad limina Apostolorum Canutus Danorum Rex 396 e et seq. Septem ecclesiarum Urbis frequenter obit S. Philippus Neri 460 f, 461 a b. Peregrini habitum, dimissa Purpura, iturus Romam assumit Leo IX 107 c
- Perfidia Henrici I Vin S. Gregorium VII 145 b c d, 150 a b c, et Guiberti Ravennatensis Episcopi 147 et seq.
- Persecutionis tempore latet Pontifex S. Urbanus 8 b c, et S. Praxedis in domo sua Christianos alit et occultat 357 c; sedatur persecutio ob librum, in fidei defensionem a S. Quadrato Imperatori oblatum 355 e. Persecutionis a schismatico Henrico IV in Ecclesiam commota acerbitas 145 e. Persecutiones pro Christo patitur felici eventu S. Philippus Neri 536 c d e f et seq. per eas opera bona incrementum capiunt 476 f et seq. Iisdem docetur Humilitas et Patientia 537 b c
- Perseverantia constans S. Philippi Neri 581 c et seq. Idem Perseverandum in statu quolibet semel assumpto, quoad sine Dei offensa fieri possit, suadet 582 d e, ab Oratorio suo Romano non facile quemquam ad aliud dimittit 583 c et seq. a congregatione sua deficientem ad Perseverantiam hortatur 582 f
- Pestis tempore Angelus apparet eruginato gladio 114 c d. Pestem orationibus pellit S. Andreas Salus 47 * c et seq. et daemone fugat eandem spargentem 58 * c. In Peste Patronus S. Godo 442 d e. Pestem numquam possit Plebenses in Tuscia, ob ædificatum monasterium Minorum 850 f
- Philosophia apprimè instructus Symmachus 697 c et seq.
- Pietatem cum doctrina instillat discipulis suis S. Aldhelmus 79 a, 80 b. Pietatis curam gerit inter studia S. Philippus Neri. Vide Doctrina.
- Piscis ulnæ se capiendum præbet ad votum S. Berengarii Monachi 444 c. Vide Rhombus, Cauda.
- Plagas civitati Florentinae obventuras deprecatur Ven. Maria Bagn. 112 * b, 114 * b, 116 * e f. Plagas ab offensa Deo præsignificat baculus S. Canonis, quando videri nequit 34 f
- Plebs tumultum excitat contra Arianos 47 d e
- Plumbatæ, qualia instrumenta 12 b
- De Pluvia et Tonitru disserit S. Andreas Salus 74 * f. Pluvia miraculose impetrata intercessione S. Augustini Cantuar. 439 c d, et S. Mariae Magd. P. 338 b et seq. Vide Processio.
- Pœnitentia quorundam schismaticorum resipiscentium 130 a. Pœnitentia seditiosis imposita 143 c, et Simoniaci Episcopo a S. Gregorio VII 120 Pœnitentia ficta Henrici IV 124 d e et seq. 131 d e et seq. 150 d e, et Centii S. Gregorio VII mortem machinantis 123 b c d. Pœnitentia seu dolor de peccatis infructuosa sacrilegi Ragenarii 702 b c. Pœnitentiæ spatium frustra peccatori impetratum 58 * e
- Pœnitentia seu Corporis Castigatio S. Berengarii Monachi 444 b, B. Herculani 851 a b, et S. Aldelmi aquis se immergentis 81 a S. Theoduli Stylitæ in columna austere viventis 752 c, S. Ubaldeæ 845 d. S. Wilhelmi Gelloniensis 800 c, 809 b c, B. Jacobi-Philippi qui vino et carne abstinet 165 e, 167 a, et S. Zenobii qui pœnitentiis castitatem tuetur 52 c, 54 e, 58 c d. Pœnitentiæ S. Philippi Neri 521 c et seq. 523 a. Jejuna arcte et parce cibis utitur 461 d e, 465 d, pane et aqua tantum vescitur 460 a, 461 d e. In Pœnitentiis non excedendum idem monet 569 d. Pœnitentiæ S. Mariae Magd. P. in tenera ætate 182 a, 250 e, 252 b et per reliquum vitum 201 c d, 202 e et seq. 288 c, 299 c d, etiam pro levibus defectibus assumptæ 200 d e. Pœnitentiæ eidem Sanctæ a Deo præceptæ 186 c d, ex obedientia temperandæ 185 e f, nec contra eam unquam usurpandæ 265 f. Pœnitentiis consuetas eadem Sancta ne morbi quidem tempore intermittit 194 f et seq. 213 d e f. Pœnitentiis superat tentationes carnis 194 d e, ab illis conatur eam daemone abducere 194 f et seq.
- Pœnitentiæ

- Pœnitentiæ *S. Andreæ Sali* 15 * et seqq. iis domat libitinem 14 * d. Vide Somnus, Jejunium, Abstinentia.
- Poesim primus suæ gentis discit *S. Aldhelmus Anglus* 89 a, et scribit metro 79 f. Cermen ejus in laudem SS. Petri et Pauli 86 a b
- Præcepta Dei impossibilia non sunt 57 * a b c. Præceptor. Vide Magister.
- Præfecturæ Urbis officium sub Imperatoribus Romanis 12 a. In Præfectura C. P. juste pieque vivit *S. Theodulus* 748 b, 750 a, 755 c.
- Præsagium admirandum in puerro *Hildebrando*, de suscipiendo utiquando Pontificatu 104 d. Vide Prophetia, Ovum, Casula, Baculus.
- Præsumptionem novitiæ domat *S. Maria Magd. P.* 272 c d.
- Presbyteri quidam in Anglia fuerunt conjugati, non ordinati, qui possidebant beneficia Ecclesiastica 425 c et seqq. Vide Sacerdos.
- Primatus. Vide Episcopus.
- Processionem in die Palmarum Cœlites ducunt 65 * b c. Triduum instituisse fertur *S. Zenobius* pro communicantibus in Paschate 52 e. Processionali pompa Regem Angliæ audit *S. Augustinus Cantuar.* 379 a Processionem devotam et solennem ad 7 Urbis ecclesias instituit *S. Philippus Neri* 534 a b c d, ab ea discedentes metu pluvie hac perfunduntur, qui vero perseverant cum eodem Sancto manent intacti Ibid. Processiones solennes in translationibus Reliquiarum. Vide Reliquia.
- Proditoribus Christianorum promittitur pecunia 15 c.
- Professio Religiosa. Vide Religio.
- Prophetiæ donum habuit *Manegoldus Comes* 133 a, *Manachatum* et *Patriarchatum CP.* prædicit *S. Andreas Salus Epiphania* 15 * b, 43 * ab et seq. 101 * c. Idem damnationem peccatorum prævidet 58 * e, et malum suis illusoribus obventurum prædicit 12 * e f et seq. Idem Sanctus absentia novit 67 * b, et secreta revelat 31 * a b. Ejusdem Prophetia de templo Sanctorum Petri et Pauli Constantinopoli edificando 47 * b c. Episcopatum prædicit *B. Lanfrancus S. Anselmus* post inventum annulum 838 b, *S. Gregorio VII* revelatur suscipiendus Pontificatus et reformanda Ecclesia 115 c d. futurum schisma præsignatur in ovo gallinaceo, prodigiose eidem Sancto oblato 122 e f, 126. Idem morti proximus prophetat *Abbatem Desiderium* morti suæ non interfuturum, quod præter opinionem evenit 138 c d e. Prophetiæ Spiritus *S. Mariæ Magd. P.* 202 d, 211 a b et seq. 262 d et seq. Breve Pontificatum *Leoni XI* prædicit 191 e f; interna revelat 205 b, et secreta 261 e f et seq. Prophetat *B. Hieronymus* annonam civitati obsessæ invahendam 850 d; mortem suam prænoscit et prædicit *S. Germanus* 777 c, absentia cognoscit *S. Guinico* 451 b c; mortem *S. Aldelmi* absentis intelligit *S. Edwinus* 82 e f; interiorem statum animæ distincte explicat *Ven. Bagn.* 127 * a b. Prophetiæ Spiritus *S. Philippi Neri* 470 f, mortem multorum aut sanitatem prædicit 588 c et seq. ægrum sanandum 492 c d, donum non emendam a suis, sed gratis obtinendam Ib. e f. 539 a b, e duobus infirmis alterum moriturum Prophetat, alterum nequaquam 497 f, 501 f. Item mortem unius valentis, alterius infirmæ diuturniorem vitam 580 a; duobus ægris longiorem vitam prædicit 495 a b. Item alteri 496 b, rursus tribus aliis, et gravidam filium parituram 488 d e f; alias prædicit ægram non morituram, et difficultis negotii exitum 491 d, et mortem cujusdam 505 f, 506 e f, et signis mortem alterius 485 c, mortis tempus pœnitenti suo et tentationes varias prædicit 558 d et seq. et supremas dignitates variis 592 e et seq. futuri Pontificis nomen prænoscit 502 d, et Germanicum Fidelem numquam Prælatum futurum, quamvis gratus esset in aula 572 b et seq. et alium contra communem opinionem numquam futurum Cardinalem 497 a; non perseveraturum adolescentem virtutibus excellentem 480 a b c; item alterius perseverantiam in Religione, alterius ab ea discessum 474 f, et juvenis alterius a congregatione sua 492 c, in mari periclitanti uti prædixerat succurrit 476 a, Conversionem petulantis juvenis prædicit, 482 a b, et morbo quo laborabat se non moriturum, aliæque eodem tempore 503 d e f; secreta cordis revelat 479 d e, 486 d, 496 b, 595 b et seq. alterius de se temerarium judicium novit 502 c d, et variarum tentationes secretas 560 e f. Ignotum alias Sacerdotem monet ne mulieres attingat aut familiarem se eis præbeat 497 a. Idem Sanctus etiam absentia novit 479 c et seq. 594 a et seq. in Nusocomio quemdam sine Sacramentis mori, et ad eum Baroniam mitti, quem ea occasione obedientiam docet 478 d e f; novit etiam quid Pontifex oratori *Florentino* secreto dixerit de exercitiis Oratorii 538 a b; absentis morbum et recuperandam valetudinem novit 465 d. Impendentis mali præsagium habetur cum baculus *S. Canonis* videri nequit 34 f. Prophetiæ donum mentitur *Valens Arianus*, *Constantio* victoriam gratulans, quam aliunde secreto intellexerat 45 a. Cogitationes alterius quomodo noverit *S. Gregorius VII* 114 b c. Vide Mors, Præsagium, Obedientia, Casula.
- Providentia Dei prospicit servis suis in loco deserto de cubis 70 e f. Providentiam Dei peccata permittentis reprehendens miles, punitur et emendatur 423 a b et seq. Vide Deus.
- Proximorum salus. Vide Zelus animarum.
- Prudentia *Ven. Mariæ Bognesie* 120 * c, et *S. Philippi Neri*, quam tegere conatur simulata simplicitate 519 b c. Prudentia ipsius et discretio ad animarum regimen 599 c et seq. Prodentem reprehendit subtilitas *S. Mariæ Magd. P.* 273 a b
- Psalmos a pueritia discit *S. Leo Abbas* 73 c
- Puer Sanctus, sed ignotus, revelat corpus suum in Monasterio *S. Augustini* in Anglia 433 c d. Puer eruditus *S. Aldhelmus* 78 f, 80 b, 84 b et seq. Septennis litteras discit in monasterio *S. Bedæ* 712 c d. Pueritia pia *S. Ubaldesæ* 845 a et *S. Mariæ Magd. P.* 248 e et seq. *Ven. Mariæ Bagn.* 106 * d e. *S. Philippi Neri* 459 d. *B. Jacobus-Philippus* novennis Religionem Servitarum ingreditur 166 e. *Henrici II* a teneris mala educatio, multorum initium malorum 124 b c
- Pulchritudo juvenum occasionem præbet Angliæ convertendæ 375 e
- Purgatorii pœnas in ecstasi videt *B. Jacobus-Philippus* 167 c et *S. Mariæ Magd. P.* in iis fratrem suum 235 e f, variisque peccatis pœnas proprias 236 c d e f. Purgatorio punitur mater, quæ impeditur filie accessum ad Religionem 268 b, et Religiosa quædam ob leves defectus 197 c, alii etiam per quinque horas ob levissimum 209 b. Purgatorium habet ante SS. Sacramentum anima Religiosa, ob neglectum sacræ Communionis 199 c, alia ob levissimum defectum privatur ad 5 horas visione Dei 267 e f. Purgatorio evadendi media docet in ecstasi *S. Mariæ Magd. P.* 236 f; illud evadit reus, supplicium capitale pro delictis suis acceptans 269 b. Pro animabus in purgatorio ferventer orat *S. Mariæ Magd. P.* 204 e f, pro iisque patitur 284 f. Defunctus preces *S. Philippi Neri* flagitat 487 d
- Puritas animæ *S. Mariæ Magd. P.* 207 a, ad eam quid requiratur docet in ecstasi 231 e et seq. eamque laudat 232 a b c; illam sub specie vestis candidæ in

in ecstasi accipit Ibid. et M. Bagn. vesti candidæ comparat 129 * d, defectus qui obsunt puritati animæ, adjuvamenta quandoque sunt avarum virtutum 129 * b et seq. Puritas animæ S. Jacobi-Philippi 165 e, et S. Philippi Neri 469 e. Vide Anima.

R

Radius. Vide Casula, Lumen.

Raptus in Deum S. Maria Magd. P. 184 d e et seqq. 186 b et seq. 196 f et seq. 199 d et seqq. ex eodem redit ad se humilior 279 c. Vide Ecstasis.

Reconciliatio inimicorum. Vide Inimicus.

Reginam Angliæ Bertam hortatur S. Gregorius, Magnus, ut conversionem suæ gentis promoveat 384 et d e Regnum terrenum salutis suæ posthabet Maria de Medice Regina Franciæ 264 a

Regulæ Benedictinæ laus 93 c e. Regulam et ordinem domus Religiosæ accurate observat S. Maria Magd. P. 207 e, eam omnibus præferendam docet 276 a b et seq. observantiam commendat moriens 215 f: Regulæ a Christo traditæ eidem Sanctæ 186 e f et seq. Regulas varias de virtutibus religionis tradit S. Maria Magd. P. 277 c et seq.

Ad Religionem vocatio et perseverantia probatur 203 b c, vocationem ad Religionem non sequens puella punitur a Deo, et mater ipsam impediens 202. Item alia mater eadem ex causa punitur in purgatorio 268 b. Religiosæ vitæ capescendæ, ne merito obsistat uxor S. Theoduli, Deo disponente præmoriatur 752 a. Religionem ingrediendi facultatem a Rege petit S. Wilhelmus Gellonen. et impetrat 804 e f et seq. impediens amicos mortis memoria compescit 805 f, et magno fervore ingreditur 806 b c et seq. Idem faciunt Sorores ejusdem 803 c d. Religionem ingredi jubetur ab Angelo S. Ubaldesca, et sine dote recipitur 845 b c Religionem novennis ingreditur B. Jacobus-Philippus 165 e. Ejusdem Religiosæ virtutes 166 e. Religionem ingreditur Sexburga Regina in Anglia 431 b, et B. Lanfrancus 824 c d e. Religionem ferventer et constanter petit S. Maria Magd. P. 182 b c, parentum consensum impetrat 253 a et seqq. ad ingressum pie se præparat 255 c. Habitum devote suscipit 182 e f. Vide Habitus. Religiosum statum magni æstimat 275 a et seqq. Professionem ferventer desiderat 183 b et seq. 257 f, quam agra emittit 183 e f. Pro Religionum fervore et regulari observantia orat 286 c d e. Religionis ingressum pluribus suadet, ipse non ingrediens, S. Philippus Neri 462 b c d: vocationem variorum appolat 596 d e f, et juvenis cujusdam spiritum propheticum 490; alios perseveraturos prædicit, alios nequamum 474 a b, 480 a b c, 600 c d. In seculo manentes ex consilio S. Philippi Neri cum opinione sanctitatis vivunt 599 c d: statum vitæ non temere mutandum eis docet 602 b et seq. Religionem Capucinorum divino instinctu dissuadet Baronia S. Philippus Neri 599 f, et Riccio Prænestino 599 e et seq. Prædicatorum, Joanni Baptistæ Crescentio 600. Religiosa anima in cælis instar adamantis apparet, in throno Ven. Mariæ Bagnesiæ, quæ ipsam ad Religionem induxerat 127 * e Religiosæ imperfectæ viventes nubibus comparantur: nam ut hæ solem impediunt, ita illæ gratiam 137 c d. Vide Monasterium, Mundus, Vanitas. In Religiosa vita singularitas. Vide Singularitas.

Reliquiis Sanctorum templum repletum 436 f. Reliquiæ Martyrum noctu sepeliuntur in persecutione 13 b: pro eis auferendis pugnatur 746 c. Contentio de sepeliendo Corpore B. Petri solitari miraculose dirimitur 847 f. Corpus S. Augustini Cantuar. clam absconditur, ne violetur ab hostibus 427 b.

Reliquiæ S. Urbani Papæ Mart. reconduntur in sepulchro marmoreo a S. Marmeria 14 a b, S. Aldhelmi absconduntur a S. Dunstano, ne a barbaris violentur 89 f. Corpus S. Augustini Cantuar. reperitur in ornamentis Pontificalibus 410 e, S. Gregorii VII post quingentos annos reperitur integrum 103, et B. Herculani a Plegali 851 b, et B. Jacobi-Philippi 168 b, et Mariæ Magd. P. 318 et seq. Inventio S. Restitutæ Martyris Soronæ 665 f et seqq. et S. Bonifaci Papæ IV 77 a d, et S. Zenobii Solennis inventio 62 c d, et inspectio 66 b c et seqq. Reliquiarum antiquitas reconditarum effossione scandalum plebis vitandum prudenter 64 e f. Reliquiarum quæritores indigni prodigiis ab incepto deterrentur 453 b. Reliquiis inventis ultro sonant templi organa 451 c d, et lux cælestis descendit 451 f. Reliquiis ignoti Sancti inventis nomen imponitur Deo-noti 413 a b. Reliquiæ diversorum Sanctorum sub nomine S. Urbani valantur 9 et seqq. Reliquias ignoti sibi Sancti contemnens, ab eodem sibi apparente percutitur et moritur 436 e f Reliquiæ Sanctorum reverenter inspiciendæ 161 e, temere eas tangens punitur et miraculose sanatur 431 d e f. Reliquiæ in ignem conjiciuntur, ut probentur an veræ sint 706 e. Capilli S. Geri ab incendio miraculose servantur 159 e. Corpus S. Mariæ Magd. P. miraculose conspiciendam se præbet 324 f, 325 a b Corpus Pen. Mariæ Bagnesiæ suaveolens, ornatum, et honorifice sepultum 118 * et seq. Reliquias Sanctorum magno in honore habet S. Philippus Neri 549 b et seq. Reliquias Sacras Roma petit et impetrat S. Godo 441 c. Reliquias Sanctorum tradit Pontifex Rom. legatis Regum. 16 a, S. Augustini Cantuar. multis postulat Henricus Imper. 429 a b. SS. Mauriti et Innocentii facile aliis donat Princeps Agannensis 16 b. Reliquiæ SS. Simplicii et Constantini rore prodigioso exundant 451 e, liquore odorifero corpus S. Therapontis Martyris 679 d, et Corpus S. Mariæ Magdalenæ de Passis 218 b c. Corpus S. Andreæ Sali ab Angelis auferitur 102 * f, et aliæ SS. Reliquiæ miraculose transferuntur 35 f S. Bedæ clam auferuntur Dunelmum ab Elfrido Presbytero 714 f et seqq. Reliquiæ Sanctorum muta reddunt Idola 98 * f. transferuntur honorifice 99 * a Reliquiæ S. Theodori Ep. Cantuar. ab indignis transferri nequeunt ante pœnitentiam 435 a b. S. Restitutæ Romanæ latroes suos solito vehementius gravant, incerta de causa 670 d et seq. Reliquiarum S. Willielmi Gellon. mira inventio et translatio 817 a b et seq. Miraculosa translatio SS. Geri et Elfredi 159 e. Reliquias suas transferendas monet S. Germanus Parisien. et locum designat ad quem 778 e. Super illas descendit Lux cælestis 788 a, et rursus solenniter translatae fuerunt, 790 c d seqq. Reliquiarum S. Aldhelmi translationes variæ 89 et seqq. 92 e f, S. Pardi translatio miraculis illustrata 369 f et seq. Item S. Urbani Martyris 16 et seq. Translatio Solennis SS. Mauri Papæ et Romæ ad Pollicellam 498 c d e f, et S. Guinizzonis cum solenni Processione 452 e f. Translatio item S. Philippi Neri 615 e et seqq. et S. Mariæ Magd. P. 316 e f et seq. et S. Dionysii Ep. Mediolanensis miraculis honorata 42 b c d. Reliquiarum S. Zenobii decernitur elevatio, et translatio celebraturque 62 c et seqq. Variæ translationes ejusdem Sancti Ibidem. Corpus S. Leonis Abb. cum transferendum esset, sponte se movit 74 a Reliquiæ S. Restitutæ ubi manere debeant monet infans miraculose loquens 669 b. S. Hildeverti manent immobiles in loco in quo Sanctus vult honorari 706 e: Indicitur jejuniū ab Episcopo pro translatione SS. Reliquiarum 744 f: Imminentis alicui e suis mortis signum editur

editur a Reliquiis *B. Clariti* 161 f: per Reliquias *S. Philippi Nerii* juvenis in peccandi occasione servatur 628 d. Reliquiis Sanctorum ferendis destinati asseres ad alium usum acqueunt transferri 18 c. Sepulcrum in quo prius quieverat Corpus *S. Augustini Cantuar.* miraculis honoratur 411 a, 414 b et seqq. Imo et later ex illo desumptus 417 b et seq. Cubiculum *S. Philippi Nerii* ingredientibus solatium spirituale adfert 563 c et seq. Vide Lapis, Sepultura, Odor, Epistola, Candela, Liqueur, Lumen, Angelus, Crux, Sanctus.

Reis supplicium, patienter toleratum pro purgatorio est 268 b

Reprehensio quando et quomodo licita 156 c

Non Residentium Prælatorum confessiones recusat audire *S. Philippus Neri* 572 c

Ob Respectum humanum Religiosa punitur in purgatorio, 197 c. Mulis displicere bonum est 102 e. Prælatorum malefacta libere reprehendit *S. Philippus Neri* 572 e Vide Residentia

Resurgit mortuus *Dionysius Mediolanensis* et alloquitur *S. Ambrosium* 42 b e d

Resurrectionem Domini contempletur *S. Maria Magdalena de Pazzis* 231 b et seq.

Revelationem sibi factam jubetur rusticus indicare Pontifici *S. Gregorio VII* 117 f. Revelationes suas manifestat Superioribus et Confessorio ne decipiat *S. Maria Magd. P.* 184 d e, 258 d e, eadem approbantur a Patribus Societatis 184 e. Revelationes Sanctis factæ non probant veritatem historicam per se 89 * et seqq. Præcipue 244 a, et 93 * a b c. Vide Ecstasis, Visio. Revelare Sanctitatem *S. Andreæ Sali* prohibetur mulier cui innoverat 84 * c et seq. Revelare secretum. Vide Secretum.

Rex populo libero non imponitur sine libera electione 122 b c. Regem Angliæ *Æthelbertum* convertit *S. Augustinus Cantuar.* 380 c d, cui *S. Gregorius* præmonita et munuscula mittit 383 e et seqq. Reges excommunicare potest Pontifex 153 f, quod et sapiens factum 148 c et seq. Cur possit deponere 135 d e. *S. Gregorius VII* excommunicat *Henricum II*, 147 f, 151 c d, et deponit ob contumaciam 103, 143 e, obedientis vero *Radulphi* electionem confirmat 137 et seq. 144. Reges quomodo diligere debeat Papa exemplo *S. Gregorii VII* 116 d e. Rex adulter ejusque peller excommunicantur a *S. Germano Parisiensi* 768 b. Rex *Clotharius*, contemnens *S. Germanum* in morbum incidit, fit Sancto supplex et sanatur 771 d. Vide Fides, Excommunicatio, Corona.

Rhombus magnus captus miraculose 403 a b

Risus demonum ob commissa peccata 33 * b

Ritus infidelium conversorum, non abolendos, sed emendandos docet *S. Gregorius Papæ* 385 a b. Ritus celebrandi Paschatis. Vide Pascha, Processio.

Rore prodigiosa erundunt Reliquiæ SS. *Simplicii et Constantini* 451 e

Rudes homines suavitatem demulcet *S. Adalbertus* 85 a b Vide Zelus Animarum, Doctrina Christiana.

Rusticus. Vide Revelatio.

S

In Sabbato Sancto Florentiæ ignis excutitur e Silice Hierosolymis allato 178 a

Sacerdotium Confessorio jubente suscipit *S. Philippus Neri* 465 b, 527 a b Sacerdotio initiatur adolescens ante annum ætatis 17, agentibus consanguineis ut hereditatem ejus acciperent: eundem alias ignotum ex vultu splendore a caractere proveniente cognoscit *S. Philippus Neri* 479 b c, 598 a. Erga

Sacerdotes reverentia *Ven. Mariæ Bagnesiæ*, digitum quo Christus tangitur osculantis 120 * b. Sacerdotum male viventium conversionem exorat *S. Maria Magd. P.* 206 a b, 282 f Sacerdos indigne celebrans Christum cruciat 140 a b. Sacerdotis fornicarii indignitas ostenditur divinitus 141 c d: Talis ad inferos deportatur 140 c. Sacerdotes cum mulieribus agere familiariter vetat *S. Philippus Neri* 567 f. Sacerdotum concubinæ divinitus puniæ 140 d. Vide Casula, Fornicarius.

Sacramentum. Vide singula sub sua specie.

Sacrificium incoerentum dicitur immolasse *S. Carpus*, ex 70 discipulis 354 c. Vide Communio, Missa, Eucharistia. Sacrificare idolis. Vide Idolæ.

Sacrilegi raptos punit et pœnitentes sanat per *S. Augustinum Cantuar.* 403 et seqq. Pœnitentur monasteriorum invasores 449 b c et seq. Templum *S. Germani* diruere volentes subita morte atque malis 788 e et seq. Templum Sanctorum destruens 364 b Sacrilegus ornamenta ecclesiæ rapere volens 447 e et seq. Sacrilegi *Rugenarii* pœnitentia infructuosa 789 f Sacrilega fornicatio Sacerdos Christum cruciat 140 a b. Sacrilege confitentem convertit *S. Philippus Neri* 530 e f. Sacrilege Communicans impie moritur 143 e f Sacrilegium factum. Vide Furtum, Sacerdos, Casula, Aedituus, Communio, Confessio.

Sacrista, Vide Aedituus.

Sanctorum acta quare scribenda 83 c d e f, fabulosa utilis non scribuntur 33 a b. Acta Sanctorum legenda tradit hæretico ut convertatur, eaque plus proficit quam disputando, *S. Philippus Neri* 530 b c, qui erga Sanctos devotus eorum acta sæpe legit et festa pie celebrat 549 a b, inter legendum lacrymatur et se humiliat 551 b c Sanctitatis nomen apud omnes passim obtinet 608 b et seqq. Etiamnum vivens a variis invocatur 560 e f. Sanctum Germanum contemnens Rex *Clotharius* in morbum incidit, fit Sancto supplex et sanatur 771 d. Sanctus puer ignotus apparuit in monasterio *S. Augustini* in Anglia 433 d e. De Sanctorum cultu ex Decreto Urbani VIII agitur 104 * b c d Cultus *B. Clariti* ab immemorabili 161 e. Cultus *S. Aracii Mart.* commendatur *Epiphanio* 86 * e f et seq. a b. Cultum suum neglectum restituendum monet *Æthelbertus Rex* 437 b c. Cultum *S. Urbani* electus locus præsignatur cælesti lumine 18 d. Festum *S. Zenobii* quomodo antiquitus coli solebat Florentiæ 49 c. Idem Sanctus de cultu suo sollicitus, non permittit Reliquias suas moveri ad destinatum venerationi locum, nisi emisso de Canonicis in ecclesia fundandis voto 61 b, pietatem populi cotentis *S. Fredericum* alio prætextu turbant Canonici *Leodienses* 718 a. Sanctum Pantaleonem non aliunde sibi quam ex revelatione cognitum invocat *Vener. Maria Bagnesia* 120 * a. Vide Festum, Apparitio, Imitatio, Reliquiæ, Sacrilegus, Pantheon, Patronus. Sancti quam variis Titulis ordini Religioso quandoque adscribantur 109 d et seq. Sanctitatem et spiritum prophetiarum mentitur *Valens Arianus* ut Imperatorem decipiat 45 a, eam simulata stultitia legit *S. Andreas Salus* 6 * et seqq. per totam Vitam.

Sanguis e digitis Papæ profluens multorum malorum præsagium 122 e f, sanguinis vomitus videtur datus fuisse a Deo *S. Philippo Neri* ob desiderium *Martyrii* 548 b c. Sanguinem recentem stillat Corpus *Venerabilis Mariæ Bagnesiæ* altero post mortem die 119 * a

Sanitas a podagra miraculose confertur, uno pede a *S. Augustino Cantuariensi* sanato, altero a *S. Swithuno* 401 f. Sanitas miraculose magno tamen cruciatu collata, ut ita sanatus spirituliter proficeret 394 e, 401 et seqq. Sanitate miraculose donata obtens.

INDEX MORALIS

- tens, iterum ea privatur; penitens, rursus sanatur 389 c d. Vide Miraculum.
- Scala ignea apparet supra templum S. Augustini Cantuar. in translatione Reliquiarum ejus 414 e f
- Schismaticorum penitentia 130 a, divina punitio 130 b c, 140 b c. Schismaticis propugnatores milites repentina morte extincti 143 c. A Schismaticis contra S. Gregorium VII interfectus Burchardus, Martyr habetur 140 f. Cincius urbis Praefectus 143 e, et Bonizo Episcopus 144 e f
- Scorpiones qualia instrumento ex passionibus Martyrum 13 a
- Scripturas varias mirabiliter interpretatur S. Andreas Salus, interrogante Epiphania 75 * a et seqq
- Serupulosum oratione juvat S. Philippus Neri 499 e f, et alias variis modis 560 a et seqq. 562, unum scrupulos suos celantem dextre curat 504 a b
- Secretum propalare vetat Angelus Custos 37 * a. Secreta inter conjuges, etiam bona, non revelanda 38 b et seqq. Secreta Cordium revelare, Vide Prophetia.
- De Seculis ante mundum creatis varie disscribit Andreas Salus 76 * a et seqq. cum secularibus invita agit S. Maria Magdalena de Pazzis, nec scribit iis nisi ex obedientia 294 d. Seculum deserere. Vide Religio. Mundus.
- Seditio in Regem Germaniae Rudolphum concitata facile evanescit 134 e f et seqq. Seditionem Simoniaci in Regem excitant, quae a militibus inermibus compescitur; seditiosi tamquam homicidae ab ecclesia puniti 143 d. Seditiosi copiant Pontificem S. Gregorium VII 153 a b
- Seges obtrita in festivitate S. Augustini Cantuar. copiosior reperitur in messe 378 a b
- Seuatores et Consules, praefari virtutibus, Symmachus et Boetius 697 c et seq.
- Sepulcrum Christi contemplatur S. Maria Magd. P. et cor Jesu accipit in donum 229 d et seq. et descensum ejus ad limbum 297 b et seqq. Sepeliuntur noctu Martyrum Corpora in persecutione 13 a. S. Savini in Carcere mortui a Presbytero 15 b. S. Caeciliae a S. Urbano Papa 8 f, aliorumque Martyrum od ejusdem Sanctae sepulcrum 15 b. Corpus S. Urbani Papae I a S. Marmenia et Presbyteris 14 a. S. Marmenia et Sociorum a Presbyteris 15 b. In Sepulcris Martyrum latet S. Urbanus Papa I tempore persecutionis 8 b c, ad Sepeliendum Corpus S. Aldhelmi venit S. Egwinus, qui ejus obitum divinitus cognoverat 88 d e f. De eo Sepeliendo litigium 88 e, honorifice sepelitur 82 e. Sepulcra S. Augustini Cantuariensis et successorum vicem juncta 392 b c. Sepulcra Sanctorum conjugum separata, miraculose conjunguntur 38 et seqq. Sepulcrum S. Gennadii quale nunc extet 98 a et seqq. Vide Reliquiae. Sepulcorum cadavera vestibis spoliata, a mortua resurgente reprehenduntur et puniuntur 49 * a et seq.
- Sermo. Vide Concio.
- Serpentes panem ferunt ad Sanctos 159 a
- Servus sapiens, gratus Domino, et pius S. Andreas Salus 5 * e f. Servum a molesto Domino pretio liberat S. Germanus 769 f
- Silentium quanto in pretio habuerit S. Maria Magd. P. 207 f et seq. 275 c
- Simonia in Ecclesia praevalente, apparet Simon Magnus exultans 115 c d. Simoniae falso accusatus Gregorius VI, Pontificatu deponitur 106 e f. Simoniacis se fortiter opponit S. Gregorius VII 142 f, 154 c d, ejus contra illos Decretales 118 et seqq. Seditionem in Regem Rudolphum Simoniaci excitant 135 e et seqq. a Simoniacis Veneno extinctus creditur B. Fredericus Episcopus Leodiensis 716 f et seqq. Simoniacus habetur Episcopus, promotus quia in bello pro Rege militaverat 838 e. Simoniaci volenti celebrare apparet Christus leprosus, et scissis vestibus 140 a b. Simoniaci Diaconi officium recipere non vult Rudolphus Rex 134 d. Simoniacus versiculum, Gloria Patri etc. integre proferre non potest 104 d, 114 a b. Simoniacos convincit igni nudis pedibus pertransiens, S. Petrus Albanensis 123 f. Simoniaci Episcopo penitentia imposita 120. Simoniaci acquisita pauperibus erogari mandat S. Gregorius VII 120 a. Episcopus Simoniae convictus Romae, eodem tempore moritur in Germaniam 142 f
- Singularitas omnis in vita Religiosa merito suspecta 185 d e: ne Singularis videatur, ordinaria aegris commoda petit S. Maria Magd. P. 202 a
- Societas S. Hieronymi Romae qualis fuerit 527 b. Societatem Jesu in Gallia restituendam commendat S. Maria Magd. P. 264 a
- Sodalitas S. Spiritus. Vide Spiritus sanctus.
- Sodomia. Vide Impudicitia.
- Soli comparatur Deipara 128 * f
- Solatur maestos Venerab. Maria Baguesia 111 * c f 112 * a b, 126 * b et seqq. et ad virtutem animat 135 * c d. Solatur afflictum S. Philippus Neri, tantum dolorem removens 623 b
- Solitudinem amant, Venerab. Maria Baguesia 112 * c d: quae aliam suadet 111 * e et seqq. et S. Philippus Neri 460 d et seqq. qui Romae, ut in solitudine, vivere jubetur a Deo 464 e f. Solitariam vitam, relicto Episcopatu, eligit S. Gennadius 94 e f, 96 f, 98 a: eadem monasticam praefere divinitus monetur B. Lanfrancus 825 a b c
- Somno parcissime utitur S. Philippus Neri 461 b, 569 a, cum in publicis plateis et in fineto caput S. Andreas Salus 33 * c, 35 * b, Vide Penitentia.
- Spacia imaginaria quomodo conceperit S. Andreas Salus 101 * a
- Spectrum terrificum fugatur ope S. Urbani Papae Mort. 21 c
- Spes caelestis gloriae. Vide Caelum.
- Splendet radiis facies S. Germani 769 d. Vide Lumen.
- Spiritus se coronat ad imitationem Christi S. Maria Magdalena de Pazzis, vix duodennis 182 a Vide Corona.
- Spiritus sanctus in specie columbae apparet celebrante S. Gregorio VII 116 f et seqq. promittitur S. Mariae Magdalenae de Pazzis, contra tentationes 186 b c, quae sub variis figuris eundem suscipit 189 c. Septem ejus dona in B. Jacobo-Philippo 163 f, eadem rogat et amorem divinum impetrat S. Philippus Neri 463 a b c d. idem sodalitium Spiritu sancti instituit in subsidium pauperum 463 d e, 464 a b.
- Spiritus fervorem in serenari optat Baronius 544 a. Vide Amor.
- Sponsam JESUM desiderat Venerab. Maria Baguesia 115 * a b. Sponsalium annulum in ecclasi a Christo accipit S. Maria Magd. P. virtutes in eo designatae 227 a b c et seq. 251 a. Sponsam accipere non vult S. Zenobius 52 b, 54 b. Vide Nuptiae, Castitas, Virginitas.
- Statura procera S. Augustinus Cantuar. 391 a b
- Status vitae. Vide Religio, Perseverantia, Solitudo, Vita.
- Steriles prolem impetrant od miraculum Crucifixum Florentiae 164 a b
- Stigmata sacra quomodo receperit S. Maria Magdalena de Pazzis 223 d
- Inter Studia curam pietatis gerit S. Philippus Neri 460 b c Vide Doctrina.
- Pro Stultitia sananda invocatur CP. S. Anastasia 8 * et seq. in cujus templo vinciebantur stulti Ibid. f Stultitiam quare simulaverit S. Andreas Salus, Deo per

per apparitiones Sanctorum probante 8 * f et seqq.
 Eandem variis modis ostentans 30 * e, multa patitur 24 * et per totam Vitam.
 Styli in scribendo diversitas, et nitor S. Aldhelmi 79 f 80 a b
 Sudor miraculosus ex Imagine S. Philippi Nerii 643 f et seqq. Sudor ex sacris Imaginibus, signum securæ consolationis 642 e f
 Suppellectilem sacram in Angliam mittit S. Gregorius Magnus 381 e
 Superioris munus ut suscipiat P. Virgilius Ceparius S. J. eidem suadet S. Maria Magdalena de Pazzis 294 e, et eo animo suspiciendum monet quo Christus acceptavit crucem Ibidem f Superioris Religiosi partes omnes explet S. Philippus Neri 484 b c. Superioris est suaviter imperare ejus exemplo 543 d et seqq. Superioribus aperit revelationes et ecstases suas S. Maria Magdalena de Pazzis 184 d e. Vide Obedientia.
 Superstitio. Vide Magia. Ritus.
 Supplicatio. Vide Processio.
 Sustentationis necessariæ penuria disciplina Religiosa corrumpitur 113 b c

T

Tactu varios miraculose sanat S. Philippus Neri 481 b c, 567 e f, 623 b, et dolorem mæstis auferit.
 Temerarium judicium. Vide Judicium temerarium.
 Temperantia. Vide Gula.
 Tempestas ventorum et nivium ingens CP. 16 * f
 Tempestate vexantur nautæ, qui sine nautico Sanctos in naviculum assumere noluerant 71 a b, et contumeliosi in S. Aldhelmo 82 c et seqq. 87 f
 Templum exigua pecunia extruere aggreditur et perficit, ea semper abundante, S. Philippus Neri 489 d e f. Templum Beatæ Mariæ V. dicatum sec. 7 a S. Augustino Cantuariensi 371 c. Templum Londinense S. Petrus Apostolus consecrat 412 c; et domum S. Cæcilie, S. Urbanus 8 d. Tempia ædificat et ornamentis ditat B. Lanfrancus 838 f, in eo pecunia bene impenditur 405 c d. Templum S. Restitutæ corruiit terræ motu, et brevi pecunia gratis collata pulchrior reædificatur 655 f, qui obsistunt templo ædificando a S. Philippo Neri. intra biennium omnes moriuntur 538 e. Idem Sanctus septem ecclesias noctu pie visitat 523 a et alias frequenter 460 f. Templis Catholicorum cur expellendi hæretici 46 d. Tempia hæreticis restituntur timore majoris mali 696 a b. Templi ornate spoliante sacre lege, prohibentur divinitus et puniuntur 796 d e f. Irreverentia in Templo, aliæque scelera horrenda punita 83 *. In Templo petulantem juvenem et male confessum post mortem apparens objurgat S. Philippus Neri 635 e et seqq. Idem Sanctus in Templo pauperes mendicare non permittit 565 a b. Ibidem alios garrulitate turbans, fit mutus; resipiscens, sanatur 389 c d. In Templo Ariani murmur excitant ne Catholica Doctrina audiat 46 d. In Templi dedicatione convivia celebrari suadet S. Gregorius I 382 a b. Templi fores S. Andree Salo ultro apertæ 36 * e f. Vide Sacrilegus, Ecclesia, Fana idolorum.
 Tentationibus varios liberat S. Philippus Neri 560 a et seqq. et inter alios medicum volentem officium dimittere ob tentationes turpes 485 a b, et Agonizantem 559 c d e f. Item pectori suo alios admovent; ab iis tentationes pellit 524 a b. Superantur illæ per Reliquias ejusdem Sancti, et ejus adhuc viventis invocationem 570 c et seqq. Easdem prudenter superat Venerabilis Maria Bagnesia Maji T. VI

129* c. Tentationes justorum et Consolationes amaro et dulci cibo comparantur 10* f et seqq. Tentationum utilitatem docet S. Andreas Salus 67* b c: iis quomodo resistendum sit docet idem Sanctus Epiphanius 27* a, recurrendum præsertim ad orationem 85* a b c et seqq. Tentationis superatæ merces 28* f et seqq. Tentationes ob multitudinem et molestiam lacui leonum comparantur 186 c, 190 c; eas sibi immittendas prævidet in ecstasi S. Maria Magdalena de Pazzis 189 d et seqq. et se voluntati divinæ conformat 190 et seqq. Ad probationem a Deo permittuntur 189 e, et promittitur ei de iisdem victoria per gratiam Spiritus sancti 186 c d, docetur ipsa a Deo quomodo se in Tentatione gerere debeat 189 f et seqq. In ecstasi contra eas inungitur 198 a b, gratia sua non deserit eam Deus 189 f et seqq. Quæ omnes contrariis virtutum actibus vincit, præsertim humilitatis 195 f, 196 c d, 197 d e et seqq. et oratione 194 d e. Tentationem contra pauperem quomodo superavit 195 f et seqq. a dæmonibus verbera sustinet, et varie tentatur 190 f et seqq. dæmones varie tentant Religiosas 198 f. Tentationes contra castitatem. Vide Castitas.

Terræ motu corruiit ecclesia S. Restitutæ 656 a
 Testamento heredem scribi S. Philippum Neri quidam malis artibus impedire decernit, sed juxta ejus Valicinium testatrici præmoritur 500, 580 a. Vide Heres.
 In Theologia doctrinam S. Thomæ Aquinatis et virtutem sectatur S. Philippus Neri 522
 Timorem Dei omnibus commendat Venerabilis Maria Bagnesia 123* c d e
 Tolerantia. Vide Patientia.
 De Tonitru et pluvia mirabiliter disserit S. Andreas Salus 74* f. Idem explicat cur Joannes Evang. vocetur Tonitru filius 75* a
 In Tormentis constantia. Vide Constantia.
 Trabs lignea miraculose fit longior 397 d. Item alia protenditur, ob brevitem ædificio impar 87 d e
 Translatio Reliquiarum. Vide Reliquiæ.
 Per Tribulationes, itur ad cælum 11 e. Vide Tentatio Adversitas, Calamitas.
 Trinitatis amor S. Mariæ Magdalene de Pazzis parvulæ 248 f: eadem mysterium istud explicat 197 d e. De eodem disputat Epiphanius Adolescens cum Philosophis 25* b c. Item S. Andreas Salus 73* a. Trinitatis confraternitas peregrinorum et convalescentium instituta a S. Philippo Neri 526 a b c d et seqq.
 Tumultum plebs excitat contra Arianos 47 e f
 Turpilochium fugit B. Jacobus-Philippus 166 f, id quantum abhorruerit S. Maria Magd. P. 181 f

U

Ulcera lambendo sanat S. Maria Magdalena de Pazzis 199 a, 202 b.
 Unctio extrema. Vide Viaticum.
 Unio cum Deo et actus interni quantam gloriam mereantur in cælis 267 d et seqq. Unio cum Deo S. Mariæ Magd. P. 184 d, etiam inter opera distractiva 278 b e: eandem virtutem commendat 271 d et seqq. Uniri se Deo mirabiliter videt in ecstasi eadem Sancta 220 d e
 Uxor Christiana multum contulit ad conversionem Regis Angliæ 379 a. Uxorem salubriter monentem spernens maritus, damnatur 83 * a b. Uxoris blanditias superat S. Theodulus, ut vitam solitariam amplectatur, 749 e et seqq. 750 c et seqq. quæ pie præmoritur 752

V

Valetudinis cura gerenda ex præscripto obedientiæ 544 c d
 Vanam gloriam fugiendam monet S. Philippus Neri 584 c e. ne in miraculis a se patris eam admittat, S. Augustinum Cantuar. monet S. Gregorius 382 e et seqq. Vide Humilitas. Vanitatem in vestitu fugit S. Maria Magd. P. 252 a, 253 a b, 255 d. Vestitu vili gloriatur S. Andreas Solus 14* f. Vide Paupertas. Vanitatem mundi ex consideratione mortis fugiendam, proponit S. Theodulus 748 f. Vide Humilitas, Mundus, Mulier.
 a Vectigalibus immunitas. Vide Immuuitas.
 Vena arterialis, ob divini amoris magnitudinem, major in S. Philippo Nerio quam in aliis 524 d
 Venditus equus minori pretio quam jusserat S. Germanus moritur 771 c. Vide Emo.
 Venenum sibi præparatum feliciter evadit S. Germanus 769 a Veneno extinctus dicitur a Simoniacis B. Fredericus Ep. Leodiensis 716 f et seq.
VERBUM CARO FACTUM EST inscribitur cordi S. Mariæ Magd. P. a S. Augustino 221 f
 Vesperarum Sicularum Auctor Joannes Prochita Succellum Neapoli extruit 103 d
 Per Vestes varie coloratas virtutes designanter 129* d. Vestim vanitas. Vide Vanitas. Vestium particulæ S. Mariæ Magd. P. miraculosæ 336 c. Similia vide in Synopsi Marginali. Vestis religiosa. Vide Habitus, Religio.
 Viaticum et oleum sacrum suscipit S. Maria Magd. P. 216 d e f, et S. Philippus Neri quavis sciret se non moriturum, statimque convalescit 482 d e, 611 a Idem alias magna pietate sumit 507 b, surgens e lecto vicinos monet Stephanus Ariminensis, ut sibi Viaticum procurent, quo accepto pie moritur 541 b. Sine Viatico subito moritur B. Jacobus-Philippus 167 d. Sine Viatico mortuum suscitatur S. Zenobius 53 c, 55 f
 Vicarius Romani Pontificis non habet plenitudinem potestatis 147 c
 Victoria obtenta Henricus IV schismaticus, sit peior 125 b, 147 f. Victoria Rudolphi Regis de Henrico deposita 144 b
 Victus vilis et sordidus S. Aadreæ Salt 16* c et seqq. Vide Pœnitentia.
 Vindicta. Vide Inimicus.
 Vinum corruptum restituitur per preces Religiosarum et Reliquas P. Savanorolæ 125* f, et per intercessionem S. Mariæ Magd. P. 197 b, 212 f, 315 c d
 Virginitatis laus 233 a. Virginitatem undennis rovet S. Maria Magd. P. 250 f. Virgines Deo consecrandas congregat B. Claritus 161 a. Virginitas

Vener. Mariæ Bagnesiæ, ipsi thronus est in cæli 127* f. Per Virgines potius quam per alios Sanctos distribuit Deus dona sua 128* a. Virginitatem perdendam deflet primæ nuptiarum nocte S. Injuriosi sponsa 38 et seq. nuptias spernit S. Caranus, amicis eas suadentibus 741 e. Vide Castitas. Virginitatem S. Cæcilie tuetur Angelus custos 8 b
 Virtutes variæ gemmis comparat et vestibus varii coloris 128* c et seq.
 Visiones et revelationes parvi faciendas docet, et veras a falsis discernit S. Philippus Neri 471 d e f, 587 a b et seq c d: in faciem conspui jubet dæmones Sanctorum instar apparentes, et fraudem detegit 587 e f. Vide Ectasis, Apparitio, Revelatio.
 Vitam longiorem promittit dæmon, ut imperatos obruat 587 c d Ægrum, longiorem Vitam optantem, ad conformitatem cum Dei voluntate hortatur S. Philippus Neri 568 a b c. De Vitæ statu voluntatem Dei declarat S. Joannes Baptista S. Philippa Nerio 585 b. Vide Religio, Perseverantia, Solido.
 Vocatio ad Religionem. Vide Religio.
 Ad Voluntatem Dei conformitas Vener. Mariæ Bagnesiæ 117 b, et S. Mariæ Magd. P. 185 d e f, 207 c d, eam hæc in omnibus implere desiderat 278 c et seqq. etiam quoad tentationes 190 et seq. 192 b c d. eandem quoad vitam et mortem, docet S. Philippus Neri 503 e, 589 c. Vide Vita, Mors, Morbus.
 Voti violatio puniatur 90 e f. De Voto implendo incurius in morbum recidit, a quo per Votum fuerat liberatus 171 a, item alius, qui Voto deinde persoluto iterum sanatur 445 a, 793 b c. Votum implere differens puniatur 745 a b
 Vulnere Christi fornicibus comparat in contemplatione S. Maria Magd. P. 296 c. Vide Passio.

Z

Zelus animarum. Rudes homines suavitate demulcet S. Aldhelmus 85 d e Proximorum salutem invigilat S. Philippus Neri, omnibus omnia factus 544 d e f, vel pro unius animæ salute mortem optare optat 580 a: tribus annis pro unius Judæi conversione orat, eamque impetrat Franciscus Ferrariensis 541 b, animæ ad Deum conversæ, gemmæ sunt in cælis Venerabili Mariæ Bagnesiæ 128* a, inter illos ceteris eminet una ad vitam religiosam adducta 128* b. Animarum Zelum quomodo eadem virgo exercuerit 128* f. Zelus S. Gregorii VII per flammam ignis designatur 112 b c. Avaritia fugienda eis qui animarum salutem incumbunt 570 e f. Vide Doctrina Christiana, Episcopus, Apostolus, Conversio, Caritas.

FALVEY MEMORIAL LIBRARY
VILLANOVA UNIVERSITY

DATE DUE

[illegible]

BX4655.A2 VILLANOVA UNIVERSITY *v.019
3 9346 00067349 3

FOR REFERENCE

NOT TO BE TAKEN FROM THIS ROOM

CAT. NO. 1935

LIBRARY BUREAU

